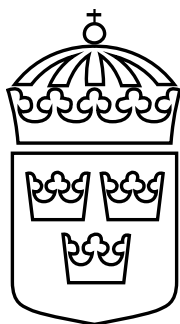

Regeringens proposition 2018/19:1

Budgetpropositionen för 2019

Förslag till statens budget för 2019, finansplan och skattefrågor

Regeringens proposition 2018/19:1

Budgetpropositionen för 2019

Regeringen överlämnar härmed enligt 9 kap. 2 § regeringsformen budgetpropositionen för 2019.

Stockholm den 9 november 2018

Stefan Löfven

Magdalena Andersson
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Budgetpropositionen innehåller regeringens förslag till statens budget för 2019 samt de övriga förslag och bedömningar som följer av riksdagsordningen och budgetlagen (2011:203).

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	11
Diagramförteckning.....	14
Sammanställning av förslag till statens budget för 2019.....	18
1 Finansplan.....	23
1.1 Budgetpropositionen för 2019 har beslutats av en övergångsregering.....	23
1.2 Utsikter för svensk ekonomi.....	24
1.3 Uppföljning av de budgetpolitiska målen.....	26
1.4 Principernas tillämpning.....	26
2 Förslag till riksdagsbeslut.....	31
3 Lagförslag.....	35
3.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift.....	35
3.2 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	36
3.3 Förslag till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980).....	39
4 Den makroekonomiska utvecklingen.....	43
4.1 Omvärlden 2018 och 2019.....	44
4.2 Sverige 2018 och 2019.....	46
4.3 År 2020 och 2021.....	52
4.4 Osäkerhet i prognosen och alternativa scenarier.....	52
4.5 Utvecklingen enligt andra bedömare.....	55
4.6 Prognosrevideringar.....	56
5 De budgetpolitiska målen.....	61
5.1 Uppföljning av målet för det finansiella sparandet.....	62
5.2 Uppföljning av utgiftstaket och förslag till nivå på utgiftstaket för 2021.....	62
5.3 Uppföljning av det kommunala balanskravet.....	65
5.4 Uppföljning av målen i stabilitets- och tillväxtpakten.....	66
5.5 Finanspolitikens långsiktiga hållbarhet.....	67
6 Skattefrågor.....	71
Skatt på arbetsinkomster – förvärvsinkomstbeskattning.....	71
6.1 Sänkt skatt för personer över 65 år.....	71
6.1.1 Ärendet och dess beredning.....	71
6.1.2 Det förhöjda grundavdraget.....	72

6.1.3	Ytterligare ett steg för att ta bort skillnaden i beskattning.....	72
6.1.4	Konsekvenser.....	76
	Skatt på arbetsinkomster – socialavgifter m.m.	80
6.2	Förändrade nivåer för socialavgifter	80
	Skatt på konsumtion m.m. – energi- och miljöskatter.....	81
6.3	Höjda och miljödifferentierade vägavgifter inom eurovinjettsamarbetet	81
6.4	Offentligfinansiella effekter – en sammanfattning	81
6.5	Författningskommentarer	84
6.5.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift.....	84
6.5.2	Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	84
6.5.3	Förslaget till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980)	84
7	Inkomster.....	87
7.1	Offentliga sektorns skatteintäkter.....	87
7.2	Inkomster i statens budget.....	96
7.3	Jämförelse med 2018 års ekonomiska vårproposition och uppföljning av statens budget för 2017 och 2018	98
8	Utgifter	105
8.1	Utgiftsramar för 2019.....	106
8.2	Preliminära utgiftsramar för 2020 och 2021.....	108
8.3	Utveckling av de takbegränsade utgifterna över tid.....	111
8.4	Förändring av de takbegränsade utgifterna 2019–2021 sedan 2018 års ekonomiska vårproposition	121
8.5	Utgiftsprognos för 2018.....	132
9	Den offentliga sektorns finanser, statens budgetsaldo och statsskulden.....	139
9.1	Effekterna på de offentliga finanserna av nya förslag och beräkningar sedan den ekonomiska vårpropositionen.....	140
9.2	Den offentliga sektorns finanser.....	141
9.3	Nettoförmögenheten och skuldutvecklingen	154
9.4	Finansiellt sparande enligt olika bedömare.....	158
9.5	Uppföljning av den offentliga sektorns finanser.....	159
10	Statens investeringar och finansiella befogenheter.....	163
10.1	En samlad investeringsplan för staten.....	163
10.2	Finansiering av anläggningstillgångar och rörelsekapital i statens verksamhet.....	167
10.3	Övriga kreditramar.....	171
10.4	Statlig utlåning.....	172
10.5	Statliga garantier.....	173
10.6	Beställningsbemyndiganden	174
10.7	Bemyndigande att överskrida anslag.....	176

11	Granskning och ekonomisk styrning	179
11.1	EU:s och Finanspolitiska rådets rekommendationer och bedömningar	179
11.2	Riksrevisionens granskning av årsredovisningen för staten 2017.....	179
11.3	Utvecklingen av den ekonomiska styrningen.....	179

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Makroekonomiska nyckeltal	25
Tabell 1.2	Den offentliga sektorns finanser	25
Tabell 1.3	Finansiellt sparande i offentlig sektor samt indikatorer för avstämning mot målet för det finansiella sparandet.....	26
Tabell 1.4	Förändring av utgiftsramar jämfört med beslutande ramar för 2018 .	27
Tabell 1.5	Anslagsförändringar jämfört med beräkningar i 2018 års ekonomiska vårproposition	28
Tabell 4.1	Arbetsmarknadens utveckling	48
Tabell 4.2	Nyckeltal.....	51
Tabell 4.3	Nyckeltal.....	51
Tabell 4.4	Alternativa scenarier: 1 Stigande räntor i USA och 2 Starkare uppgång i euroområdet	55
Tabell 4.5	Jämförelse mellan olika bedömares prognoser.....	56
Tabell 4.6	Jämförelse mellan regeringens prognoser.....	57
Tabell 5.1	Finansiellt sparande i den offentliga sektorn samt indikatorer för avstämning mot målet för det finansiella sparandet.....	62
Tabell 5.2	Ursprungliga och slutgiltiga nivåer på utgiftstaket.....	63
Tabell 5.3	Förslag till tekniska justeringar av utgiftstakets nivå.....	64
Tabell 5.4	Utgiftstak och takbegränsade utgifter	65
Tabell 5.5	Nyckeltal för uppföljning av stabilitets- och tillväxtpaktens förebyggande del	67
Tabell 5.6	Finanspolitiska nyckeltal	67
Tabell 5.7	Indikatorer på finanspolitikens långsiktiga hållbarhet.....	68
Tabell 6.1	Nuvarande särskilt belopp för personer över 65 år.....	75
Tabell 6.2	Nytt särskilt belopp för personer över 65 år.....	75
Tabell 6.3	Förhöjt grundavdrag för personer över 65 år enligt förslaget.....	75
Tabell 6.4	Förhöjt grundavdrag för personer över 65 år enligt förslaget.....	75
Tabell 6.5	Skattesänkning i kronor per år enligt förslaget om ytterligare förhöjt grundavdrag för personer över 65 år, vid olika inkomst- och kommunalskattenivåer.....	77
Tabell 6.6	Skillnad i beskattning mellan en person äldre än 65 år med enbart pensionsinkomst och en person yngre än 65 år med enbart arbetsinkomst vid samma inkomstnivå.....	77
Tabell 6.7	Arbetsgivaravgifter 2018 och 2019 enligt regeringens förslag	80
Tabell 6.8	Egenavgifter 2018 och 2019 enligt regeringens förslag	80
Tabell 6.9	Offentligfinansiella effekter av ändrade skatte- och avgiftsregler. Bruttoeffekt 2019, periodiserad nettoeffekt år 2019–2021 samt varaktig effekt.....	83
Tabell 7.1	Skattekvot.....	88
Tabell 7.2	Offentliga sektorns skatteintäkter och inkomsterna i statens budget	89
Tabell 7.3	Skatt på arbete	90

Tabell 7.4	Faktisk och underliggande utveckling av kommunernas skatteunderlag	92
Tabell 7.5	Skattereduktioner	92
Tabell 7.6	Fastighetsskatt och kommunal fastighetsavgift.....	94
Tabell 7.7	Skatt på konsumtion och insatsvaror	94
Tabell 7.8	Förändring av totala skatteintäkter till följd av regeländringar	95
Tabell 7.9	Antaganden i skatteprognoserna och förändringar jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition.....	98
Tabell 7.10	Aktuell prognos jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition och statens budget för 2017 och 2018	99
Tabell 7.11	Övriga inkomster, aktuell prognos jämfört med 2018 års vårproposition.....	101
Tabell 7.12	Övriga inkomster, utfall 2017 och prognos 2018 jämfört med statens budget för 2017 och 2018	102
Tabell 8.1	Utgifter under budgetens utgiftsområden och takbegränsade utgifter som andel av BNP	105
Tabell 8.2	Härledning av de sammanlagda utgiftsramarna 2019	106
Tabell 8.3	Utgiftsramar 2019.....	107
Tabell 8.4	Utgifter per utgiftsområde 2017–2021.....	110
Tabell 8.5	Förändringar av takbegränsade utgifter jämfört med det föregående året.....	111
Tabell 8.6	Förändring av takbegränsade utgifter till följd av tidigare beslutade och nu föreslagna och beräknade åtgärder, jämfört med det föregående året	112
Tabell 8.7	Förändring av utgifter till följd av pris- och löneomräkning, jämfört med det föregående året.....	115
Tabell 8.8	Omräkningsfaktorer i pris- och löneomräkningen av myndigheternas förvaltningsanslag	116
Tabell 8.9	Förändring av utgifter till följd av den makroekonomiska utvecklingen, jämfört med det föregående året	116
Tabell 8.10	Förändring av utgifter till följd av volym, jämfört med det föregående året.....	117
Tabell 8.11	Volymen inom olika transfereringssystem.....	119
Tabell 8.12	Förändring av utgifter till följd av övriga utgiftspåverkande faktorer, jämfört med det föregående året	120
Tabell 8.13	Förändringar av takbegränsade utgifter jämfört med bedömningen i 2018 års ekonomiska vårproposition.....	121
Tabell 8.14	Förändring av utgiftsramar och takbegränsade utgifter jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition.....	122
Tabell 8.15	Förändring av tidigare aviserade reformer samt nya åtgärder.....	123
Tabell 8.16	Förändringar av tidigare aviseringar	125
Tabell 8.17	Nya åtgärder.....	128
Tabell 8.18	Förändring av volymer inom några transfereringssystem.....	130
Tabell 8.19	Helårsekvivalenter inom vissa transfereringssystem	131
Tabell 8.20	Utgifter 2018.....	133
Tabell 9.1	Budgeteffekter av föreslagna och beräknade åtgärder sedan 2018 års ekonomiska vårproposition.....	140
Tabell 9.2	Den konsoliderade offentliga sektorns finanser	142
Tabell 9.3	Den offentliga sektorns skatter och avgifter	142
Tabell 9.4	Den offentliga sektorns utgifter	143
Tabell 9.5	Indikatorer för impuls till efterfrågan	143

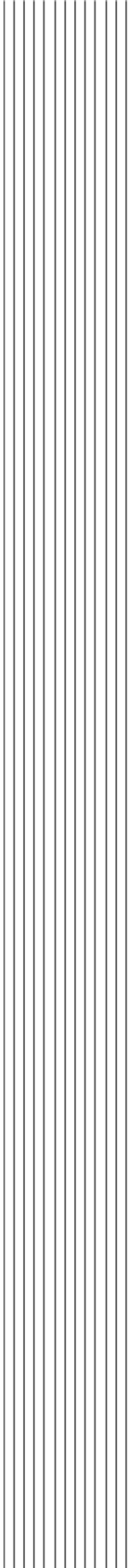
Tabell 9.6	Samlade budgeteffekter av regeringens åtgärder och finansieringen av dessa i förhållande till föregående år	144
Tabell 9.7	Statens inkomster och utgifter	145
Tabell 9.8	Statens finansiella sparande och budgetsaldo 2017–2021	145
Tabell 9.9	Statens budgetsaldo.....	147
Tabell 9.10	Ålderspensionssystemets inkomster och utgifter.....	148
Tabell 9.11	Ålderspensionssystemets avgiftsinkomster.....	149
Tabell 9.12	Inkomstindex, balanstal och balansindex	149
Tabell 9.13	Kommunsektorns finanser	150
Tabell 9.14	Skatter och statsbidrag.....	151
Tabell 9.15	Den offentliga sektorns okonsoliderade tillgångar och skulder samt nettoförmögenhet 2017	154
Tabell 9.16	Den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet.....	155
Tabell 9.17	Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld och bidrag till förändringen	157
Tabell 9.18	Statsskuldens förändring	157
Tabell 9.19	Bedömningar av finansiellt sparande.....	158
Tabell 9.20	Bedömningar av strukturellt sparande	159
Tabell 9.21	Offentliga sektorns inkomster och utgifter. Aktuell prognos och förändringar jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition	159
Tabell 9.22	Offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet. Aktuell prognos och förändringar jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition	160
Tabell 9.23	Kommunsektorns finanser. Förändringar jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition	160
Tabell 10.1	Investeringsplan för staten	165
Tabell 10.2	Utfall statens investeringar.....	166
Tabell 10.3	Låneramar för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens egen verksamhet	168
Tabell 10.4	Räntekontokreditram för rörelsekapital i statens verksamhet	170
Tabell 10.5	Föreslagna övriga krediter i denna proposition.....	171
Tabell 10.6	Ramar för statlig utlåning, förslag i denna proposition	172
Tabell 10.7	Garantiramar, förslag i denna proposition.....	173
Tabell 10.8	Sammanfattande redovisning av beställningsbemyndiganden för 2019	175

Diagramförteckning

Diagram 4.1	Världshandel och industriproduktion	44
Diagram 4.2	BNP och bidrag till BNP-tillväxten.....	46
Diagram 4.3	Påbörjade bostäder	47
Diagram 4.4	Sysselsättningsutveckling och anställningsplaner.....	48
Diagram 4.5	Arbetslöshet.....	48
Diagram 4.6	Bristtal och kapacitetsutnyttjande.....	49
Diagram 4.7	BNP-prognos med osäkerhetsintervall	55
Diagram 6.1	Förhöjt grundavdrag i kronor för personer över 65 år enligt gällande regler och enligt förslaget om ytterligare förhöjt grundavdrag samt grundavdrag för personer under 65 år	76
Diagram 6.2	Procentuell förändring av ekonomisk standard till följd av förslaget om sänkt skatt för personer över 65 år, i olika inkomstgrupper för hela befolkningen, 2019.....	78
Diagram 6.3	Procentuell förändring av ekonomisk standard till följd av förslaget om sänkt skatt för personer över 65 år, i olika inkomstgrupper för personer över 65 år, 2019.....	78
Diagram 6.4	Procentuell förändring av ekonomisk standard till följd av hela det förhöjda grundavdraget för personer över 65 år, i olika inkomstgrupper för hela befolkningen, 2019.....	78
Diagram 6.5	Procentuell förändring av individuell disponibel inkomst till följd av förslaget om sänkt skatt för personer över 65 år efter kön och åldersgrupp, 2019.....	79
Diagram 6.6	Procentuell förändring av individuell disponibel inkomst till följd av hela det förhöjda grundavdraget uppdelat mellan kvinnor och män för hela befolkningen, 2019	79
Diagram 7.1	Totala skatteintäkter	88
Diagram 7.2	Skattekvot	90
Diagram 7.3	Arbetade timmar, timlön och lönesumma.....	91
Diagram 7.4	Transfereringsinkomster som andel av underlaget för skatt på arbete	91
Diagram 7.5	Hushållens kapitalvinster	93
Diagram 7.6	Skatt på företagsvinster	93
Diagram 7.7	Hushållens konsumtion, fasta bruttoinvesteringar och intäkter från mervärdesskatt	94
Diagram 8.1	Skillnad mellan utgifter för 2018 och ursprungligt anvisade medel i statens budget för 2018 för vissa utgiftsområden.....	134
Diagram 9.1	Den offentliga sektorns finansiella och strukturella sparande.....	141
Diagram 9.2	Den offentliga sektorns inkomster och utgifter.....	141
Diagram 9.3	Statens budgetsaldo	146
Diagram 9.4	Lönesumma och kommunala skatteinkomster.....	151
Diagram 9.5	Demografiskt betingad konsumtionsutveckling i kommunsektorn, modellberäkning	152

Diagram 9.6	Kommunala konsumtionsutgifter	152
Diagram 9.7	Kommunalt finansierad sysselsättning	153
Diagram 9.8	Kommunalt finansierad sysselsättning och arbetade timmar per 1 000 invånare	154
Diagram 9.9	Den offentliga sektorns nettoförmögenhet fördelad på sektorer	155
Diagram 9.10	Den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet.....	155
Diagram 9.11	Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld.....	156
Diagram 9.12	De enskilda sektorernas bidrag till den konsoliderade offentliga sektorns bruttoskuld.....	156
Diagram 9.13	Statsskuldens utveckling.....	158
Diagram 10.1	Statens investeringar	166

Sammanställning av
förslag till statens budget
för 2019

Sammanställning av förslag till statens budget för 2019

Utgifter

Tusental kronor

Utgiftsområde 1	Rikets styrelse	14 901 645
Utgiftsområde 2	Samhällsekonomi och finansförvaltning	17 315 466
Utgiftsområde 3	Skatt, tull och exekution	11 402 533
Utgiftsområde 4	Rättsväsendet	46 342 859
Utgiftsområde 5	Internationell samverkan	2 362 277
Utgiftsområde 6	Försvar och samhällets krisberedskap	56 190 704
Utgiftsområde 7	Internationellt bistånd	44 945 140
Utgiftsområde 8	Migration	13 573 430
Utgiftsområde 9	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	78 122 185
Utgiftsområde 10	Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	97 657 012
Utgiftsområde 11	Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 450 476
Utgiftsområde 12	Ekonomisk trygghet för familjer och barn	97 332 203
Utgiftsområde 13	Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	18 486 483
Utgiftsområde 14	Arbetsmarknad och arbetsliv	76 814 772
Utgiftsområde 15	Studiestöd	25 022 956
Utgiftsområde 16	Utbildning och universitetsforskning	81 347 211
Utgiftsområde 17	Kultur, medier, trossamfund och fritid	15 994 531
Utgiftsområde 18	Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6 972 123
Utgiftsområde 19	Regional tillväxt	3 496 525
Utgiftsområde 20	Allmän miljö- och naturvård	11 836 248
Utgiftsområde 21	Energi	3 594 947
Utgiftsområde 22	Kommunikationer	59 456 655
Utgiftsområde 23	Areella näringar, landsbygd och livsmedel	19 787 281
Utgiftsområde 24	Näringsliv	7 266 717
Utgiftsområde 25	Allmänna bidrag till kommuner	115 892 772
Utgiftsområde 26	Statsskuldsräntor m.m.	25 155 200
Utgiftsområde 27	Avgiften till Europeiska unionen	40 913 834
Summa utgiftsområden		1 026 634 185
Minskning av anslagsbehållningar		-11 289 117
Summa utgifter		1 015 345 068
Riksgäldskontorets nettoutlåning		3 628 408
Kassamässig korrigerering		0
Summa		1 018 973 476

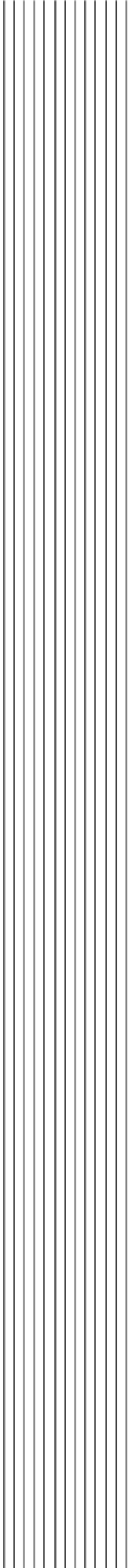
Inkomster*Tusental kronor*

Inkomsttyp 1000	Statens skatteinkomster	1 145 289 810
Inkomsttyp 2000	Inkomster av statens verksamhet	32 536 178
Inkomsttyp 3000	Inkomster av försåld egendom	5 000 000
Inkomsttyp 4000	Återbetalning av lån	716 774
Inkomsttyp 5000	Kalkylmässiga inkomster	14 194 000
Inkomsttyp 6000	Bidrag m.m. från EU	12 521 658
Inkomsttyp 7000	Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-112 758 867
Inkomsttyp 8000	Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0
Summa inkomster		1 097 499 553

Beräknat lånebehov	-78 526 077
Summa	1 018 973 476

1

Finansplan

1 Finansplan

1.1 Budgetpropositionen för 2019 har beslutats av en övergångsregering

Sverige styrs av en övergångsregering. Efter valet hösten 2018 röstade fler än hälften av den nyvalda riksdagens ledamöter nej på frågan om statsministern hade tillräckligt stöd i riksdagen. Med anledning av detta entledigades samtliga statsråd. Någon ny regering har ännu inte tillträtt. De entledigade statsråden uppehåller därför enligt regeringsformen sina befattningar som en övergångsregering. Vid ett regeringsskifte i samband med ett riksdagsval ska budgetpropositionen enligt riksdagsordningen lämnas inom tre veckor efter det att en ny regering har tillträtt, dock senast den 15 november. Eftersom någon ny regering inte har tillträtt har budgetpropositionen för 2019 beslutats av övergångsregeringen.

Detta är första gången som en övergångsregering lämnar en budgetproposition till riksdagen. I regeringsformen, riksdagsordningen och budgetlagen finns bestämmelser om budgetpropositionen och dess innehåll. Någon särskild reglering om hur en budgetproposition som lämnas av en övergångsregering ska utformas finns inte. I en promemoria från Statsrådsberedningen har vissa riktlinjer utfärdats för det praktiska arbetet i Regeringskansliet under en övergångsregeringsperiod (Statsrådsberedningens promemoria En övergångsregerings befogenheter, SB PM 1990:1, reviderad 2014-07-07). Konstitutionsutskottet har vid granskningar av en övergångsregerings befogenheter hänvisat till dessa riktlinjer. Enligt riktlinjerna bör en övergångsregering endast avgöra löpande eller brådskande ärenden. Vidare anges att en övergångsregering inte bör lägga fram propositioner som är

politiskt kontroversiella eller som har en tydlig partipolitisk inriktning. När det särskilt gäller en budgetproposition som lämnas av en övergångsregering anges att den inte bör innehålla förslag som har en tydlig partipolitisk inriktning. Av regeringsformen följer vidare att den senaste beslutade budgeten ska fortsätta att gälla för det fall riksdagen inte beslutat om en ny budget. Vid framtagandet av denna proposition har regeringen därför bedömt att budgeten för 2019 bör utformas med utgångspunkt i budgeten för 2018, i väntan på att en ny regering tillträder och kan lämna de förslag till ändringar som följer av dess politiska inriktning.

Med beaktande av vad som ovan anförts har särskilda principer tagits fram för utformningen av denna proposition. Principerna har tagits fram efter kontakter med företrädare för Moderaterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna. Principerna redovisas nedan.

Förslagen ska utgå från den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Följande generella justeringar görs:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.

- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.
- Lagförslag som är politiskt okontroversiella, och som inte kan genomföras under pågående budgetår, har inkluderats i de fall det råder politisk samsyn om förslagen.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition har tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Motsvarande principer har beaktats i tillämpliga delar för förslag som avser statens inkomster.

Utöver förslag till inkomstberäkning och anslag lämnar regeringen även de övriga förslag om bl.a. ekonomiska åtaganden som krävs för det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndiganden har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som omfattas av någon av de ovan angivna principerna och varit förenliga med de ovan nämnda riktlinjerna har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

I enlighet med budgetlagens krav lämnar regeringen i denna proposition förslag till utgiftstak för 2021 och till preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar för 2020 och 2021. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra.

Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

Mot bakgrund av de begränsningar som gäller för en övergångsregering omfattar regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken endast en bedömning av utsikterna för svensk ekonomi och en uppföljning av de budgetpolitiska målen. Någon redovisning av den framtida politiska inriktningen lämnas inte. Ramarna för statens verksamhet 2019 framgår i stället av förslaget till statens budget för 2019.

1.2 Utsikter för svensk ekonomi

Den makroekonomiska utvecklingen

De senaste åren har konjunkturen i svensk ekonomi stärkts, även om BNP-tillväxten mattats av. Under första halvåret 2018 växte BNP i hög takt, mycket tack vare en hög tillväxt i hushållskonsumtionen. Företagen är fortsatt optimistiska om konjunkturutsikterna, framför allt inom industrin. BNP-tillväxten förväntas stiga 2018 (se tabell 1.1). BNP-tillväxten bedöms mattas av något 2019, främst till följd av lägre bostadsinvesteringar och mindre bidrag från offentlig konsumtion än under föregående år.

Tabell 1.1 Makroekonomiska nyckeltal

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2017, prognos 2018–2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
BNP ¹	2,1	2,5	2,1	1,6	1,7
BNP, kalenderkorrigerad ¹	2,4	2,6	2,1	1,4	1,5
BNP-gap ²	0,8	1,4	1,3	0,5	0,0
Sysselsatta, 15–74 år	2,3	1,7	0,9	0,5	0,4
Sysselsättningsgrad ³ , 15–74 år	67,8	68,4	68,6	68,6	68,5
Sysselsättningsgrad ³ , 20–64 år	81,8	82,5	82,7	82,7	82,6
Arbetade timmar ⁴	2,1	1,9	0,9	0,4	0,2
Produktivitet ^{4,5}	0,3	0,7	1,3	0,9	1,3
Arbetslöshet ⁶ , 15–74 år	6,7	6,4	6,4	6,4	6,5
Timlön ⁷	2,3	2,6	3,0	3,2	3,3
KPI	1,8	2,0	1,9	2,3	2,6
KPIF	2,0	2,1	2,0	1,9	2,0
BNP omvärlden, KIX-vägd ^{1,8}	2,8	2,7	2,4	2,2	2,1
Inkomstspridning ⁹	0,278	0,274	0,273		

¹ Fasta priser.

² Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

Potentiell BNP är en bedömning.

³ Procent av befolkningen inom respektive åldersgrupp.

⁴ Enligt nationalräkenskaperna, kalenderkorrigerad.

⁵ Förädlingsvärde i hela ekonomin till baspris per arbetad timme.

⁶ Procent av arbetskraften.

⁷ Timlön enligt konjunkturlönestatistiken är en prognos även för 2017.

⁸ BNP-prognoser för omvärlden sammanviktade med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel.

⁹ Gini-koefficienten för ekvivalerad disponibel inkomst exklusive kapitalvinst. Framskrivning från utfall för 2016. Gini-koefficienten kan anta värden mellan 0 och 1. Vid maximal ekonomisk jämlikhet (alla har samma inkomst) antar koefficienten värdet 0. Vid maximal ojämlikhet (en person får alla inkomster) antar koefficienten värdet 1.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet, Macrobond och egna beräkningar.

Sysselsättningen har ökat under de senaste åren. Samtidigt som befolkningen i arbetsför ålder har ökat mycket har både arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden stigit. Arbetslösheten har sjunkit. Även långtidsarbetslösheten som andel av arbetskraften har minskat. År 2019 fortsätter sysselsättningen att öka, om än inte i lika snabb takt som under de senaste åren. Arbetslösheten väntas uppgå till 6,4 procent för både kvinnor och män 2018 och 2019.

Resursutnyttjandet i svensk ekonomi bedöms vara högre än normalt 2018 och 2019. Kapacitetsutnyttjandet inom industrin är högt, och långa rekryteringstider i näringslivet och höga bristtal tyder på att det är svårare än vanligt för företagen att rekrytera den arbetskraft de efterfrågar. Samtidigt har det mer ansträngda resursutnyttjandet ännu inte gett något påtagligt avtryck i form av stigande löneökningstakter.

Hittills under 2018 har inflationen, mätt med konsumentprisindex med fast ränta (KPIF), uppgått till omkring 2 procent, och den väntas ligga kvar omkring denna nivå även kommande år. I takt med att den underliggande inflationen stiger väntas Riksbanken gradvis höja reporäntan.

Utvecklingen i de offentliga finanserna

De senaste åren har den offentliga sektorns finanser stärkts och sektorn har de senaste tre åren redovisat överskott. Det finansiella sparandet uppgick 2017 till 1,6 procent av BNP.

Det finansiella sparandet bedöms minska till 1 procent av BNP 2018. Givet de särskilda principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition bedöms det finansiella sparandet förstärkas fr.o.m. 2019 och uppgå till 2,6 procent av BNP 2021 (se tabell 1.2).

Den offentliga sektorns strukturella sparande, dvs. sparandet justerat för konjunkturella effekter, bedöms uppgå till 0,4 procent av potentiell BNP 2018 och 0,8 procent av potentiell BNP 2019.

Tabell 1.2 Den offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor respektive procent av BNP. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Finansiellt sparande	71	49	62	102	140
Procent av BNP	1,6	1,0	1,2	2,0	2,6
Stat	1,8	1,4	1,7	2,5	3,1
ÅP	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2
Kommunsektor	-0,2	-0,5	-0,6	-0,6	-0,6
Strukturellt sparande, procent av potentiell BNP	0,9	0,4	0,8	1,8	2,6
Konsoliderad bruttoskuld	1 870	1 830	1 728	1 637	1 535
Procent av BNP	40,8	38,2	34,6	31,6	28,5

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld beräknas successivt minska framöver. Bruttoskulden understiger därmed med god marginal det referensvärde inom Europeiska unionens (EU) stabilitets- och tillväxtpakt som innebär att skulden inte bör överstiga 60 procent av BNP.

1.3 Uppföljning av de budgetpolitiska målen

Regeringen redogör i såväl budgetpropositionen som den ekonomiska vårpropositionen för förutsättningarna för den ekonomiska politiken och den inriktning på politiken som bedöms vara nödvändig för att de budgetpolitiska målen ska uppnås.

Utvecklat finanspolitiskt ramverk

Riksdagen har fastställt att nivån på överskotts-målet fr.o.m. 2019 ska vara i genomsnitt en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:FiU1, rskr. 2017/18:54). Uppföljningen av överskottsmålet förstärks och ramverket kompletteras med ett skuldankare för den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld (Maastrichtskulden).

De budgetpolitiska målen

Överskottsmålet

Överskottsmålet är formulerat som det genomsnittliga finansiella sparandet i offentlig sektor, som andel av BNP, över en konjunkturcykel. Målet följs upp genom det strukturella sparandet för innevarande och nästkommande år. För att i efterhand utvärdera om överskottsmålet uppnåtts, och för att upptäcka systematiska avvikelser, används ett bakåtblickande åttaårigt genomsnitt av det faktiska finansiella sparandet.

Regeringen bedömer att det strukturella sparandet 2019 är i linje med den nya nivån för överskottsmålet (se tabell 1.3).

Tabell 1.3 Finansiellt sparande i offentlig sektor samt indikatorer för avstämning mot målet för det finansiella sparandet

Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP
Utfall 2017 och prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Finansiellt sparande	1,6	1,0	1,2	2,0	2,6
<i>Bakåtblickande åttaårssnitt</i>	<i>-0,2</i>				
Strukturellt sparande ¹	0,9	0,4	0,8	1,8	2,6

¹ Andel av potentiell BNP.

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

riktmärke som ges av skuldankaret på 35 procent av BNP (se tabell 1.2).

Utgiftstakets nivå för 2021

Regeringen är skyldig att i budgetpropositionen föreslå en nivå på utgiftstaket för det tredje tillkommande året. I enlighet med de principer som har tagits fram för övergångsregeringens budgetproposition bör innehållet inte vara politiskt kontroversiellt eller ha en partipolitisk inriktning. Utgiftstakets nivå är emellertid ett politiskt beslut. Regeringen föreslår därför att utgiftstakets nivå för 2021 ska vara oförändrad på samma nivå som i 2018 års ekonomiska vårproposition, med undantag för tekniska justeringar. Utgiftstakets nivå för 2021 föreslås därmed uppgå till 1 496 miljarder kronor.

En ny regering har i enlighet med praxis möjlighet att föreslå ändringar av tidigare föreslagna och beslutade nivåer på utgiftstaket.

1.4 Principernas tillämpning

Utifrån principerna som redogörs för i avsnitt 1.1 redovisas i tabell 1.4 resultatet av tillämpningen på utgiftsområdesnivå. Tabellen visar förändringen av nu föreslagna utgiftsramar jämfört med beslutade utgiftsramar för 2018.

Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld bedöms vidare vara förenlig med det

Tabell 1.4 Förändring av utgiftsramar jämfört med beslutande ramar för 2018

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Beslutade ramar 2018 ¹	Förslag till ramar 2019	Differens 2019-2018
1 Rikets styrelse	14 531	14 902	370
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	16 286	17 315	1 030
3 Skatt, tull och exekution	11 399	11 403	3
4 Rättsväsendet	45 777	46 343	566
5 Internationell samverkan	2 009	2 362	353
6 Försvar och samhällets krisberedskap	53 836	56 191	2 355
7 Internationellt bistånd	42 985	44 945	1 960
8 Migration	15 748	13 573	-2 175
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	77 696	78 122	426
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	102 615	97 657	-4 958
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 636	34 450	-185
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	94 586	97 332	2 746
13 Jämställdhet och nyanlända invandras etablering	25 600	18 486	-7 114
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	74 084	76 815	2 731
15 Studiestöd	24 353	25 023	670
16 Utbildning och universitetsforskning	77 966	81 347	3 382
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	15 880	15 995	115
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6 952	6 972	20
19 Regional tillväxt	3 922	3 497	-425
20 Allmän miljö- och naturvård	10 773	11 836	1 063
21 Energi	3 588	3 595	7
22 Kommunikationer	56 419	59 457	3 038
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	19 254	19 787	534
24 Näringsliv	7 371	7 267	-104
25 Allmänna bidrag till kommuner	111 385	115 893	4 507
26 Statsskuldräntor m.m.	11 355	25 155	13 800
27 Avgiften till Europeiska unionen	39 511	40 914	1 403
Summa utgiftsområden	1 000 515	1 026 634	26 119

¹ Enligt riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:FiU1, rskr. 2017/18:54).

I tabell 1.5 visas de största anslagsförändringarna till följd av nu föreslagna åtgärder och förändrade beslut i förhållande till beräkningarna för 2019 i 2018 års ekonomiska vårproposition.

Tabell 1.5 Anslagsförändringar jämfört med beräkningar i 2018 års ekonomiska vårproposition

Miljoner kronor

Tidigare aviserade anslagsförändringar som ej genomförs	-7 993
<i>varav större anslagsökningar som ej genomförs</i>	<i>-18 080</i>
Tillskott kommunerna	-5 000
Arbetsmarknadspolitiska program	-2 364
Socioekonomiskt eftersatta kommuner och områden	-1 000
Polismyndigheten	-720
Landsbygdspolitik	-650
<i>varav större anslagsminskningar som ej genomförs</i>	<i>10 087</i>
Bemanningsatsning äldreården	2 000
Dimensionering Migrationsverket	1 270
Upprustning av skollokaler och utemiljöer	680
Arbetsförmedlingen	622
Cancervård	500
Nya förslag till följd av lagar och förordningar samt för att upprätthålla nödvändiga samhällsfunktioner¹	3 176
<i>varav</i>	
Ökade kostnader för läkemedelsförmånerna	1 869
Avgifter till internationella organisationer	351
Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	131
Offentligt biträde i utlänningsärenden	118
Kustbevakningen	101
Summa anslagsförändringar	-4 817
Extra ÄB – Ny möjlighet till uppehållstillstånd (proposition beslutad av riksdagen 7 juni 2018)	1 698
Summa anslagsförändringar inkl. Extra ÄB – Ny möjlighet till uppehållstillstånd	-3 120

¹ Exklusive anslagsförändringar som motiverar en teknisk justering av utgiftstaket och inte har effekt på finansiellt sparande.

2

Förslag till
riksdagsbeslut

2 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och förslag till statens budget för 2019

1. Riksdagen godkänner riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (avsnitt 1).
2. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget till följd av tekniska justeringar till 1 401 miljarder kronor för 2019 och 1 475 miljarder kronor för 2020 (avsnitt 5.2).
3. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget till 1 496 miljarder kronor för 2021 (avsnitt 5.2).
4. Riksdagen godkänner beräkningen av inkomster i statens budget för 2019 (avsnitt 7.1 och bilaga 1 avsnitt 2).
5. Riksdagen godkänner den preliminära beräkningen av inkomster i statens budget för 2020 och 2021 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 7.1 och tabell 7.2).
6. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden för 2019 (avsnitt 8.1 och tabell 8.3).
7. Riksdagen godkänner beräkningen av förändringen av anslagsbehållningar för 2019 (avsnitt 8.1 och tabell 8.3).
8. Riksdagen godkänner beräkningen av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget för 2019 (avsnitt 8.1 och tabell 8.3).
9. Riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2020 och 2021 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 8.2 och tabell 8.4).
10. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ta upp lån enligt 5 kap. budgetlagen (2011:203) (avsnitt 9.2).
11. Riksdagen godkänner beräkningen av Riksgäldskontorets nettoutlåning för 2019 (avsnitt 9.2 och tabell 9.9).
12. Riksdagen godkänner beräkningen av den kassamässiga korrigeringen för 2019 (avsnitt 9.2 och tabell 9.9).
13. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 43 500 000 000 kronor (avsnitt 10.2).
14. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om krediter för myndigheternas räntekonton i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjade krediter uppgår till högst 14 200 000 000 kronor (avsnitt 10.2).
15. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019, med de begränsningar som följer av 3 kap. 8 § andra stycket budgetlagen (2011:203), besluta att ett anslag som inte avser förvaltningsändamål får överskridas om ett riksdagsbeslut om ändring av anslaget inte hinner inväntas och

överskridandet ryms inom det fastställda utgiftstaket för staten (avsnitt 10.7).

Förslag som ligger till grund för beräkningen av statens inkomster

16. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift (avsnitt 3.1 och 6.2).
17. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) (avsnitt 3.2 och 6.1).
18. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980) (avsnitt 3.3 och 6.2).

3

Lagförslag

3 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

3.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1994:1920) om allmän löneavgift ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

<p>Allmän löneavgift tas ut med 10,72 procent av underlaget och tillfaller staten.</p>	<p>3 §¹</p>	<p>Allmän löneavgift tas ut med 11,62 procent av underlaget och tillfaller staten.</p>
--	------------------------	--

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.
 2. Bestämmelsen i 3 § i den nya lydelsen tillämpas på lön eller annan ersättning enligt 1 § som betalas ut efter den 31 december 2018.
 3. Bestämmelsen i 3 § i den nya lydelsen tillämpas på inkomst enligt 2 § som uppbärs efter den 31 december 2018. Omfattar beskattningsåret tid såväl före som efter ikraftträdandet ska, om den avgiftsskyldige inte visar annat, så stor del av beskattningsårets inkomst anses hänförlig till tiden efter den 31 december 2018 som svarar mot förhållandet mellan den del av beskattningsåret som infaller under denna tid och hela beskattningsåret.

¹ Senaste lydelse 2016:1054.

3.2 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 63 kap. 3 a § inkomstskattelagen (1999:1229)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

63 kap.

3 a §²

För dem som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år är grundavdraget beloppet enligt 3 § med tillägg av följande särskilda belopp.

<u>Fastställd förvärvsinkomst</u>	<u>Särskilt belopp</u>
överstiger inte 0,99 prisbasbelopp	0,687 prisbasbelopp
överstiger 0,99 men inte 1,11 prisbasbelopp	0,885 prisbasbelopp minskat med 20 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 1,11 men inte 2,72 prisbasbelopp	0,609 prisbasbelopp ökat med 4,9 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 2,72 men inte 2,94 prisbasbelopp	33,2 procent av den fastställda förvärvsinkomsten minskat med 0,162 prisbasbelopp
överstiger 2,94 men inte 3,11 prisbasbelopp	0,482 prisbasbelopp ökat med 11,3 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 3,11 men inte 4,45 prisbasbelopp	0,171 prisbasbelopp ökat med 21,3 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 4,45 men inte 7,88 prisbasbelopp	1,376 prisbasbelopp <i>minskat</i> med 5,8 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 7,88 men inte 9,15 prisbasbelopp	2,164 prisbasbelopp minskat med 15,8 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 9,15 men inte 12,43 prisbasbelopp	1,541 prisbasbelopp minskat med 9 procent av den fastställda förvärvsinkomsten

¹ Lagen omtryckt 2008:803.

² Senaste lydelse 2017:1212.

överstiger 12,43 prisbasbelopp 0,422 prisbasbelopp

Föreslagen lydelse

63 kap.

3 a §

För dem som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år är grundavdraget beloppet enligt 3 § med tillägg av följande särskilda belopp.

<u>Fastställd förvärsinkomst</u>	<u>Särskilt belopp</u>
överstiger inte 0,99 prisbasbelopp	0,687 prisbasbelopp
överstiger 0,99 men inte 1,11 prisbasbelopp	0,885 prisbasbelopp minskat med 20 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 1,11 men inte 2,72 prisbasbelopp	0,609 prisbasbelopp ökat med 4,9 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 2,72 men inte 2,94 prisbasbelopp	33,2 procent av den fastställda förvärsinkomsten minskat med 0,162 prisbasbelopp
överstiger 2,94 men inte 3,11 prisbasbelopp	0,482 prisbasbelopp ökat med 11,3 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 3,11 men inte 4,45 prisbasbelopp	0,171 prisbasbelopp ökat med 21,3 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 4,45 men inte 7,88 prisbasbelopp	0,763 prisbasbelopp ökat med 8 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 7,88 men inte 8,08 prisbasbelopp	1,551 prisbasbelopp minskat med 2 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 8,08 men inte 13,54 prisbasbelopp	2,399 prisbasbelopp minskat med 12,5 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 13,54 men inte 34 prisbasbelopp	1,031 prisbasbelopp minskat med 2,4 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 34 prisbasbelopp	0,215 prisbasbelopp

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.
2. Bestämmelserna i 63 kap. 3 a § i den nya lydelsen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2018.

3.3 Förslag till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 26 § och 3 kap. 13 § socialavgiftslagen (2000:980) ska ha följande lydelse.

2 kap.

Nuvarande lydelse

26 §¹

Arbetsgivaravgifterna är 20,70 procent av avgiftsunderlaget och utgörs av

1. sjukförsäkringsavgift	4,35 %
2. föräldraförsäkringsavgift	2,60 %
3. ålderspensionsavgift	10,21 %
4. efterlevandepensionsavgift	0,70 %
5. arbetsmarknadsavgift	2,64 %
6. arbetsskadeavgift	0,20 %

Föreslagen lydelse

26 §

Arbetsgivaravgifterna är 19,80 procent av avgiftsunderlaget och utgörs av

1. sjukförsäkringsavgift	3,55 %
2. föräldraförsäkringsavgift	2,60 %
3. ålderspensionsavgift	10,21 %
4. efterlevandepensionsavgift	0,60 %
5. arbetsmarknadsavgift	2,64 %
6. arbetsskadeavgift	0,20 %

3 kap.

Nuvarande lydelse

13 §²

Egenavgifterna är 18,25 procent av avgiftsunderlaget och utgörs av

1. sjukförsäkringsavgift	4,44 %
2. föräldraförsäkringsavgift	2,60 %
3. ålderspensionsavgift	10,21 %
4. efterlevandepensionsavgift	0,70 %
5. arbetsmarknadsavgift	0,10 %
6. arbetsskadeavgift	0,20 %

Föreslagen lydelse

13 §

Egenavgifterna är 17,35 procent av avgiftsunderlaget och utgörs av

1. sjukförsäkringsavgift	3,64 %
--------------------------	--------

¹ Senaste lydelse 2016:1056.

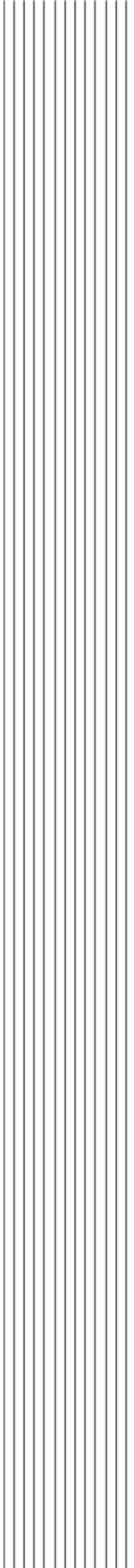
² Senaste lydelse 2016:1056.

2. föräldraförsäkringsavgift	2,60 %
3. ålderspensionsavgift	10,21 %
4. efterlevandepensionsavgift	0,60 %
5. arbetsmarknadsavgift	0,10 %
6. arbetsskadeavgift	0,20 %

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.
 2. Bestämmelsen i 2 kap. 26 § i den nya lydelsen tillämpas på ersättning som betalas ut efter den 31 december 2018.
 3. Bestämmelsen i 3 kap. 13 § i den nya lydelsen tillämpas på inkomst som uppstår efter den 31 december 2018. Omfattar beskattningsåret tid såväl före som efter ikraftträdandet ska, om den avgiftsskyldige inte visar annat, så stor del av beskattningsårets inkomst anses hänförlig till tiden efter den 31 december 2018 som svarar mot förhållandet mellan den del av beskattningsåret som infaller under denna tid och hela beskattningsåret.

4

Den makroekonomiska utvecklingen

4 Den makroekonomiska utvecklingen

I detta avsnitt redovisas prognosen för den ekonomiska utvecklingen i Sverige och i världen för innevarande år samt för de kommande tre åren. Tyngdpunkten i framställningen ligger på utvecklingen 2018 och 2019. I prognosen har information som fanns tillgänglig t.o.m. den 25 oktober 2018 beaktats.

Prognoserna är baserade på nu gällande regler samt regeringens föreslagna och beräknade åtgärder i denna proposition. Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av propositionen (se avsnitt 1.1). Att propositionen lämnas av en övergångsregering medför att prognoserna är förknippade med större osäkerhet än normalt. Tabeller med prognosens innehåll i detalj redovisas i bilaga 2.

Sammanfattning

-
- Konjunkturuppgången i omvärlden har fortsatt under 2018. Utvecklingstakten i världshandeln och industriproduktionen har dock dämpats något sedan en tid tillbaka. En oro för en försvagad global tillväxt har medfört ökad turbulens på många av världens börser. Även om den globala tillväxttakten mattas av väntas tillväxten i Sveriges viktigaste exportländer bli högre än normalt 2018 och 2019.
 - I Sverige växte bruttonationalprodukten (BNP) i hög takt första halvåret 2018. Uppmätta förtroendeindikatorer bland företagen visar på en fortsatt hög aktivitet i svensk ekonomi under slutet av 2018. År 2019 förväntas BNP växa i långsammare takt till följd av sjunkande bostadsinvesteringar och en inbromsning i tillväxten av offentlig konsumtion.
 - Arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden har stigit till höga nivåer. Arbetslösheten har minskat och väntas uppgå till 6,4 procent 2018 och 2019. Löneutvecklingen är dock fortsatt dämpad, trots att arbetsgivarna rapporterar om stor brist på arbetskraft.
 - Inflationen mätt med KPIF, dvs. konsumentprisindex (KPI) mätt med fast ränta, uppgick till omkring 2 procent under perioden januari till september 2018. Underliggande inflation mätt med KPIF exklusive energi är dock alltjämt låg och bedöms vara lägre än 2 procent även nästa år. Reporäntan väntas höjas 2019.
 - Prognoser över den framtida ekonomiska utvecklingen är osäkra. Ekonomin kan komma att utvecklas såväl bättre som sämre än vad som förutses i prognosen. Utvecklingen i euroområdet, Sveriges viktigaste exportmarknad, kan bli starkare än väntat. Samtidigt kan en eskalerande handelskonflikt mellan USA och resten av världen eller stramare finansiella förhållanden än väntat leda till en sämre utveckling i omvärlden än i prognosen. Det skulle även innebära en lägre tillväxt i Sverige eftersom det försämrar export- och investeringsutsikterna. I Sverige finns framför allt risker kopplade till bostadsmarknaden.
-

4.1 Omvärlden 2018 och 2019

Gynnsam internationell konjunktur

Världsekonomin har vuxit i stadig takt under 2018, trots ökade handelspolitiska spänningar. Tillväxten har dock varit mindre synkroniserad än 2017 med en snabbt ökande tillväxt i USA samtidigt som tillväxten dämpats i många andra ekonomier, i synnerhet i Europa, men även i flera framväxande ekonomier. Hushåll och företag är dock alltjämt överlag optimistiska om den framtida ekonomiska utvecklingen, även om de inte är lika positiva som under 2017. Oljepriset har stigit det senaste året, men uppgången väntas inte påverka den globala BNP-tillväxten mer än marginellt. Världshandeln och industrikonjunkturen utvecklades starkt 2017. Utvecklingen har dock dämpats under loppet av 2018 (se diagram 4.1). Även exportorderingången har stigit i långsammare takt. En bidragande orsak till utvecklingen kan vara en ökad osäkerhet om hur framtida handelsrelationer kommer att se ut och begynnande kapacitetsbegränsningar i vissa sektorer. Den ökade osäkerheten om de globala tillväxtförutsättningarna har under hösten tagit sig uttryck i mer turbulens på många av världens börser. En ökad sysselsättning, en alltjämt expansiv penningpolitik i många ekonomier och draghjälp från en expansiv amerikansk finanspolitik gör att BNP i världen väntas växa med 3,8 procent 2018, vilket är den högsta tillväxttakten på sju år. Denna tillväxttakt bedöms i stort sett hålla i sig även 2019.

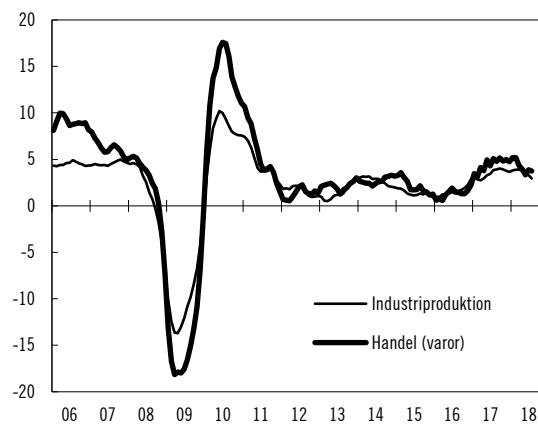
I juni 2018 införde USA tullar på stål- och aluminiumimport även från EU, som tillsammans med ytterligare några länder tidigare hade fått ett tillfälligt undantag. USA har sedan dess också infört tullar på import från Kina i flera omgångar. Dessa tullar omfattar knappt hälften av den totala amerikanska importen från Kina. Kina har svarat genom att införa riktade åtgärder mot delar av importen från USA, om än i mindre omfattning. Även EU har vidtagit motåtgärder gentemot USA. Sammantaget väntas de införda amerikanska tullarna och de motåtgärder som hittills införts endast få små direkta effekter på den globala tillväxten 2018 och 2019. Det råder dock stor osäkerhet om eventuella indirekta effekter och huruvida handelskonflikterna kommer att trappas upp ytterligare.

Sammanvägd BNP i de länder som är viktiga för Sveriges utrikeshandel växer i prognosen i

ungefär i samma takt 2018 som 2017 (se tabell 4.2). År 2019 saktar BNP-tillväxten in och närmar sig sitt historiska genomsnitt. Marknadstillväxten för svensk exportindustri väntas bli något svagare 2018 och 2019 än 2017.

Diagram 4.1 Världshandel och industriproduktion

Årlig procentuell förändring, 3 månaders glidande medelvärde

Källa: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis.

Stadig tillväxt i flertalet avancerade ekonomier

I euroområdet dämpades BNP-tillväxten under 2018 efter att 2017 ha varit den starkaste på tio år. Den starka draghjälpen från exporten 2017 har avtagit, och den har inte kompenserats fullt ut av en ökad inhemsk efterfrågan. Tillfälliga väderrelaterade faktorer i början av året antas ligga bakom en del av inbromsningen, men även tilltagande kapacitetsbegränsningar kan ha spelat in. BNP-tillväxten väntas stärkas mot slutet av 2018. Förtroendeindikatorer bland hushåll och företag har fallit sedan årsskiftet, och inom industrin har nedgången accelererat under hösten. Indikatorerna är dock alltjämt något över sina historiska medelvärden. Ekonomin i euroområdet får också fortsatt draghjälp av en expansiv penningpolitik och förbättringar på arbetsmarknaden, där arbetslösheten sjunkit till sin lägsta nivå sedan strax innan finanskrisen. En fortsatt hög efterfrågan väntas medföra ökade investeringar. BNP-tillväxten väntas uppgå till 2,1 procent 2018 för att därefter dämpas något 2019.

Utsikterna för den brittiska ekonomin har försämrats efter folkomröstningen om EU-medlemskap 2016 och BNP-tillväxten var fortsatt svag under första halvåret 2018. Konsumtionen som länge tyngts av en försvagning av pundet, som drivit upp inflationen och försämrat hushållens köpkraft, förbättrades något under första halvåret i år. Sparandet är dock på historiskt

låga nivåer. Investeringarna, som redan tidigare bromsat in till följd av osäkerheten kring Storbritanniens framtida ekonomiska och politiska relation till EU, föll kraftigt under första halvåret 2018. Exporten föll också kraftigt, bl.a. till följd av minskad bilexport. Den inhemska efterfrågan väntas fortsätta att utvecklas svagt 2018 och 2019. Sammantaget väntas BNP-tillväxten mattas av till 1,3 procent 2018 och 2019, vilket är nära en halvering av den tillväxttakt som förelåg innan folkomröstningen 2016.

Den amerikanska ekonomin har fortsatt att utvecklas starkt under 2018. Konjunkturuppgången som inleddes redan 2009 är den näst längsta som uppmäts i landet, men den genomsnittliga tillväxttakten under hela denna uppgångsfas är låg sett i ett historiskt perspektiv. Konjunkturuppgången väntas fortsätta under nästa år även om takten mattas av till följd av ett alltmer ansträngt resursutnyttjande och en gradvis mindre expansiv penningpolitik. Den expansiva finanspolitiken bidrar på kort sikt till BNP-tillväxten men driver samtidigt upp den höga statsskulden ytterligare. Den högre tillväxten ökar inflationstrycket, vilket väntas leda till en mer åtstramande penningpolitik.

Återhämtningen fortsätter i Norden

De nordiska ekonomierna befinner sig i olika faser i konjunkturcykeln, men konjunkturen bedöms sammantaget fortsätta stärkas 2018 och 2019.

Efter en utdragen period av låg tillväxt är Finlands ekonomi inne i en period av stark återhämtning understödd dels av reformer som ökat konkurrenskraften, dels av en gynnsam omvärldsefterfrågan. Både företag och konsumenter är optimistiska om den framtida ekonomiska utvecklingen. Förbättrad konkurrenskraft, ökade inkomster för hushållen till följd av ökad sysselsättning och sänkta skatter samt goda finansieringsmöjligheter för företagen stärker tillväxten. BNP-tillväxten väntas bli 2,7 procent 2018 och strax över 2 procent 2019 då ett högt resursutnyttjande dämpar utvecklingen.

Norsk ekonomi återhämtade sig under 2017 efter några år med svag tillväxt, stimulerad av en expansiv penning- och finanspolitik och högre oljepriser. Den goda utvecklingen har fortsatt under 2018. Bostadsmarknaden mattades av under 2017, med fallande priser under större

delen av året. Under 2018 har bostadspriserna återhämtat sig och är nu något högre än för ett år sedan. Bostadsinvesteringarna väntas dock fortsätta falla även 2018 och 2019. Norges BNP-tillväxt väntas uppgå till 2,4 procent 2018 och ligga kvar omkring den tillväxttakten 2019. Tillväxten framöver drivs i större utsträckning av en gynnsam omvärldsefterfrågan och en ökning i investeringarna inom olje- och gasindustrin, efter flera års nedåtgående trend. God sysselsättnings-tillväxt och stigande löner fortsätter att understödja konsumtionen.

Danmarks BNP-tillväxt 2017 drevs upp av tillfälliga faktorer relaterade till försäljningen av ett patent. Tillväxttakten väntas därför avta 2018 och endast bli drygt 1 procent, även om den underliggande styrkan i ekonomin fortsatt är god. Tillväxten drivs till stor del av en stadig konsumtionstillväxt och stigande bostadsinvesteringar. Brist på kvalificerad arbetskraft är dock på väg att bli ett allt större problem i flera sektorer. Danmark är också, som en liten öppen ekonomi med en stor sjöfartsnäring, känslig för utvecklingen i världshandeln.

Blandad utveckling i framväxande ekonomier

De mer exportorienterade framväxande ekonomierna har gynnats av uppgången i världshandeln 2017. En förstärkning av den amerikanska dollarn och stigande amerikanska räntor har dock slagit hårt mot flera skuldyngda ekonomier, däribland Argentina och Turkiet, som kommit under hård press sedan sommaren 2018. Det senaste årets stigande oljepriser har dock stärkt den ekonomiska utvecklingen i Ryssland och oljeproducerande länder i Mellanöstern. Samtidigt har detta missgynnat stora oljeimporterande länder, såsom Indien.

BNP-tillväxten i Kina har saktat in under 2018, vilket bl.a. beror på myndigheternas försök att begränsa den höga kredittillväxten och minska de finansiella riskerna. Även handelskonflikten med USA tynger utvecklingen. Investeringstillväxten har sjunkit och hushållen är mer försiktiga än tidigare. Som svar på detta har kinesiska myndigheter återgått till att stimulera ekonomin med hjälp av penning- och finanspolitik.

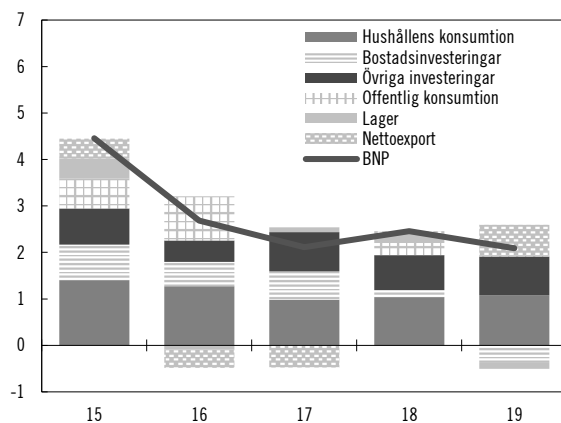
4.2 Sverige 2018 och 2019

BNP-tillväxten något över genomsnittet

De senaste åren har konjunkturen i svensk ekonomi stärkts, även om BNP-tillväxten mattats av (se diagram 4.2). Under första halvåret 2018 växte BNP i hög takt, mycket tack vare en hög tillväxt i hushållskonsumtionen. Företagen är fortsatt optimistiska om konjunkturutsikterna, framför allt inom industrin. BNP-tillväxten förväntas stiga 2018. BNP-tillväxten bedöms mattas av något 2019, främst till följd av lägre bostadsinvesteringar och mindre bidrag från offentlig konsumtion än under föregående år (se diagram 4.2).

Diagram 4.2 BNP och bidrag till BNP-tillväxten

Procentuell förändring respektive förändring i procent av BNP föregående år. Utfall t.o.m. 2017, prognos 2018 och 2019

Anm.: Bidrag till procentuell förändring av BNP i procentenheter för BNP:s komponenter.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Stabil tillväxt i hushållskonsumtionen

Tillväxten i hushållens konsumtion var hög under det första halvåret 2018. Det var framför allt en stark utveckling i detaljhandeln och tjänstekonsumtionen som bidrog till utvecklingen.

Framöver förväntas konsumtionen växa i linje med den genomsnittliga ökningstakten sedan 2000. Hushållens konfidensindikator enligt Konjunkturinstitutets Konjunkturbarometer låg i oktober 2018 på en nivå nära det historiska genomsnittet. Tillväxten i de reala disponibla inkomsterna väntas minska något 2019, främst som en följd av att tillväxten i sysselsättningen bromsar in. Konsumtionstillväxten dämpas dock inte då hushållen väntas dra ned på sitt historiskt sett höga sparande.

Måttlig ökning i offentlig konsumtion

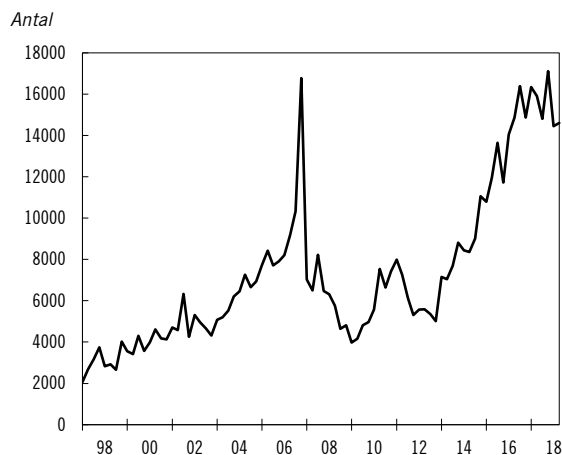
De offentliga konsumtionsutgifterna var oförändrade 2017 jämfört med 2016. Den svaga utvecklingen var bl.a. en följd av en kraftig minskning av de migrationsrelaterade utgifterna, främst inom staten. År 2018 väntas offentlig konsumtion på nytt öka i en takt som motsvarar den genomsnittliga ökningstakten sedan 2000. Att konsumtionen ökar igen beror bl.a. på tillskott till polisen och försvaret, höjda statsbidrag till kommunerna samt stigande skatteinkomster för kommunsektorn. Migrationsrelaterade utgifter väntas dock fortsätta att minska kraftigt i kommunsektorn 2018. År 2019 antas tillväxten i den offentliga konsumtionen mattas av till följd av en dämpad skatteinkomstutveckling. För kommunsektorns del antas även statsbidragen minska vilket dämpar konsumtionsutvecklingen ytterligare. Minskningen av statsbidrag bedöms främst bero på minskade migrationsutgifter inom kommunsektorn. De särskilda principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition bedöms få en mindre effekt på statsbidragen 2019.

Fortsatt stark investeringstillväxt ...

De senaste årens höga BNP-tillväxt har framför allt drivits av en hög investeringstillväxt, främst i bostadssektorn, men även i övriga delar av näringslivet. Till följd av en tid med ett högt resursutnyttjande ökar behovet av kapacitetshöjande investeringar. Investeringarna fortsätter därmed att öka 2019, om än i långsammare takt än tidigare.

... men något svagare bostadsbyggande

Bostadsinvesteringarna har ökat med i genomsnitt 14 procent per år de senaste fyra åren. År 2017 påbörjades byggandet av ca 65 000 nya bostäder, vilket kan jämföras med ett genomsnitt på 35 000 per år sedan 1975. Under första halvåret 2018 var bostadsbyggandet något lägre än under de senaste åren, men fortsatt på en mycket hög nivå historiskt sett (se diagram 4.3). Bostadsinvesteringarnas andel av de totala investeringarna är normalt sett förhållandevis liten. De senaste tre åren har bostadsinvesteringarna dock utgjort nästan hälften av de totala investeringarnas bidrag till BNP-tillväxten och i genomsnitt bidragit med 0,6 procentenheter per år till BNP-tillväxten (se diagram 4.2).

Diagram 4.3 Påbörjade bostäder

Anm.: Avser säsongsrensade kvartalsvärden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Det råder stor osäkerhet om hur bostadspriserna kommer att utvecklas under slutet av 2018 och 2019. Under första halvåret 2018 stannade prisnedgången på marknaden av för redan existerande bostäder, medan andelen prissänkta objekt fortsatte att öka på marknaden för nyproducerade bostäder.

Antalet beviljade bygglov uppnådde en historiskt hög nivå i mitten av 2017 och har sedan dess minskat. Även byggbranschens optimism om framtiden har minskat påtagligt enligt Konjunkturbarometern. Sammantaget bedöms bostadsinvesteringarna minska de närmaste åren, dock från mycket höga nivåer. De senaste årens goda inkomstutveckling, den starka utvecklingen på arbetsmarknaden och fortsatt låga räntor är faktorer som talar för en fortsatt stark efterfrågan på bostäder 2019.

Förbättrade exportutsikter

Sverige är en liten öppen ekonomi och exporten motsvarar ca 45 procent av BNP. De senaste årens förbättrade omvärldskonjunktur har gynnat svensk exportefterfrågan. Samtidigt har en stark utveckling av den inhemska efterfrågan bidragit till en hög importtillväxt, vilket har dämpat nettoexportbidraget. Det första halvåret 2018 växte exporten dock i en måttlig takt. Flera indikatorer, såsom exportorderingsgången i industrin enligt Konjunkturbarometern och inköpschefsindex, tyder på förbättrade exportutsikter framöver. Tillsammans med den jämförelsevis svaga kronan gör detta att exporten väntas öka i snabbare takt resterande delen av 2018 och 2019.

Stabil utveckling på arbetsmarknaden

De senaste åren har sysselsättningen och arbetskraften ökat i god takt, bland både kvinnor och män, till följd av en stark efterfrågan i ekonomin och en snabbt växande befolkning. Även sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet har ökat tydligt. Utvecklingen var särskilt stark 2017. Det gäller inte minst äldre (65–74 år) och utrikes födda som historiskt sett deltagit i arbetskraften i lägre grad.

Samtidigt som antalet personer i arbetskraften ökade sjönk arbetslösheten kontinuerligt 2014–2017. Arbetslösheten minskade snabbt bland inrikes födda, inte minst bland ungdomar, vilket bl.a. kan förklaras av det gynnsamma konjunkturläget. Även bland utrikes födda minskade arbetslösheten, men i en långsammare takt. Att arbetslösheten bland utrikes födda har minskat långsammare kan bl.a. förklaras av det stora inflödet av utrikes födda i arbetskraften och att det i genomsnitt tar längre tid för denna grupp att hitta ett arbete.

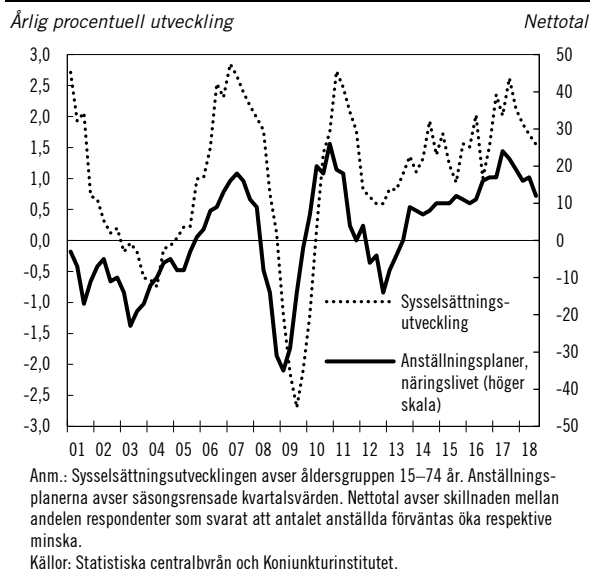
Sysselsättningen fortsätter att öka 2018 och 2019

Under första halvan av 2018 har både sysselsättningen och arbetskraften fortsatt att öka i relativt snabb takt. Särskilt har arbetskraften ökat i snabb takt, vilket har lett till att minskningen i arbetslösheten stannat av.

Framåtblickande indikatorer, som t.ex. företagets anställningsplaner enligt Konjunkturbarometern, tyder på en fortsatt hög efterfrågan på arbetskraft (se diagram 4.4). Även antalet lediga jobb har fortsatt att öka enligt Statistiska centralbyrån (SCB). Samtidigt upplever många arbetsgivare brist på utbildad arbetskraft och rekryteringstiderna i näringslivet är jämförelsevis långa.

Den gynnsamma konjunkturutvecklingen under 2018 bedöms medföra att sysselsättningen fortsätter att öka i relativt hög takt. Även arbetskraften fortsätter att växa i relativt hög takt och sammantaget medför detta att arbetslösheten väntas bli 6,4 procent (se diagram 4.5 och tabell 4.1).

År 2019 fortsätter sysselsättningen och arbetskraften att öka, men i en långsammare takt än under föregående år till följd av en något mer dämpad efterfrågan samt en långsammare tillväxt i befolkningen i arbetsför ålder. Sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet väntas stiga till 68,6 respektive 73,3 procent 2019. Arbetslösheten väntas dock vara oförändrad på 6,4 procent.

Diagram 4.4 Sysselsättningsutveckling och anställningsplaner

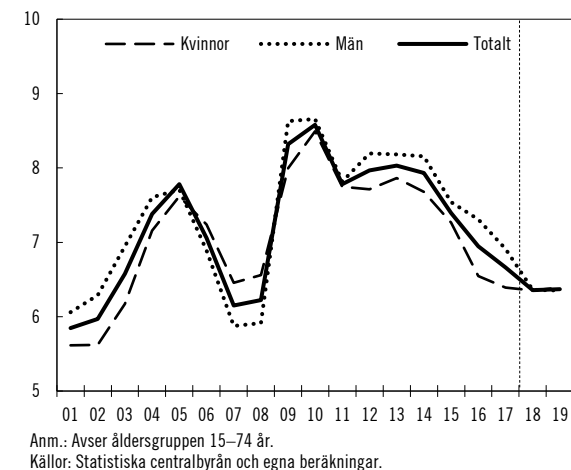
Högre sysselsättningsgrad bland både kvinnor och män

De senaste åren har sysselsättningen och arbetskraften ökat bland såväl kvinnor som män. Även sysselsättningsgraden och arbetskraftsdeltagandet har ökat i båda grupperna, men är fortsatt högre bland män än bland kvinnor. Skillnaderna mellan könen har dock trendmässigt minskat under de senaste åren. Framöver bedöms sysselsättningsgraden öka något ytterligare bland både kvinnor och män.

Arbetslösheten har sedan finanskrisen varit lägre bland kvinnor än bland män. Skillnaden har dock minskat något, bl.a. till följd av en ökning av arbetslösheten bland kvinnor under 2018. Under 2018 och 2019 väntas arbetslösheten bland både kvinnor och män uppgå till 6,4 procent.

Diagram 4.5 Arbetslöshet

Procent av arbetskraften, prognos 2018 och 2019

Tabell 4.1 Arbetsmarknadens utveckling

Utfall t.o.m. 2017, prognos 2018 och 2019
Procentuell förändring om inte annat anges

	2016	2017	2018	2019
Sysselsättning	1,5	2,3	1,7	0,9
<i>Kvinnor</i>	1,8	1,9	1,4	0,8
<i>Män</i>	1,3	2,6	1,9	0,9
Sysselsättningsgrad ¹	67,1	67,8	68,4	68,6
<i>Kvinnor</i> ¹	65,1	65,7	66,2	66,3
<i>Män</i> ¹	69,0	69,9	70,7	70,9
Arbetslöshet ²	6,9	6,7	6,4	6,4
<i>Kvinnor</i> ²	6,5	6,4	6,4	6,4
<i>Män</i> ²	7,3	6,9	6,4	6,4
Arbetskraft	1,0	2,0	1,3	0,9
<i>Kvinnor</i>	1,0	1,7	1,4	0,9
<i>Män</i>	1,0	2,2	1,3	0,9
Arbetskraftsdeltagande ¹	72,1	72,7	73,1	73,3
<i>Kvinnor</i> ¹	69,6	70,2	70,6	70,9
<i>Män</i> ¹	74,4	75,1	75,5	75,7
Befolkning	0,9	1,1	0,8	0,6
<i>Kvinnor</i>	0,8	0,9	0,7	0,6
<i>Män</i>	1,0	1,2	0,8	0,6

Anm.: Avser åldersgruppen 15–74 år enligt populationen i arbetskraftsundersökningarna (AKU). Prognoserna är baserade på nu gällande regler samt regeringens föreslagna och beräknade åtgärder i denna proposition.

¹ Procent av befolkningen 15–74 år i respektive grupp.
² Procent av arbetskraften 15–74 år i respektive grupp.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tjänstebranscherna bidrar mest till sysselsättningsökningen

Under de senaste åren har sysselsättningsökningen varit särskilt stark i den offentliga sektorn, vilket bl.a. kan förklaras av den demografiska utvecklingen och migrationen. Även 2018 och 2019 väntas den demografiska utvecklingen medföra en fortsatt hög efterfrågan på arbetskraft i offentligt finansierad verksamhet, framför allt inom kommunerna. Sysselsättningen bedöms därmed fortsätta att öka inom den offentliga sektorn, om än i en långsammare takt.

Inom näringslivet har framför allt tjänstesektorn och byggsektorn bidragit till sysselsättningsökningen de senaste åren. Anställningsplanerna i byggsektorn enligt Konjunkturbarometern tyder på en betydligt svagare utveckling framöver jämfört med de senaste åren. Tjänstebranscherna väntas däremot fortsätta att stå för den största delen av sysselsättningsökningen även 2018 och 2019.

Under 2017 ökade antalet sysselsatta inom industrin, efter att ha minskat under flera år. Till följd av en fortsatt stabil efterfrågan från omvärlden bedöms industriproduktionen och antalet

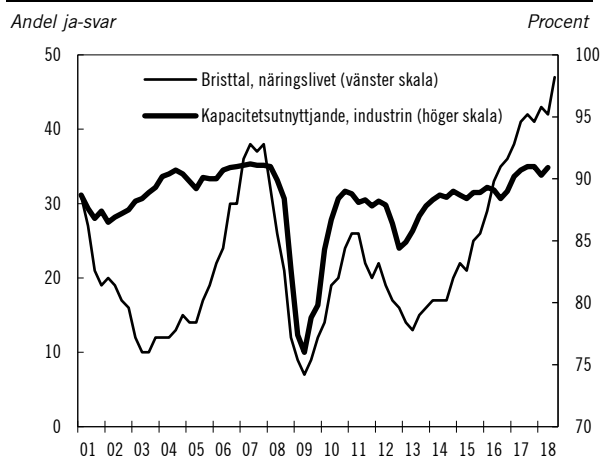
sysselsatta inom industrin fortsätta att stiga, framför allt 2018. Ökningen väntas dock bli svagare än i övriga sektorer inom näringslivet.

Högre resursutnyttjande än normalt

Resursutnyttjandet i svensk ekonomi har ökat sedan 2013 och bedöms vara högre än normalt 2018 och 2019. En rad faktorer talar för detta. Jämförelsevis långa rekryteringstider i näringslivet och höga bristtal enligt Konjunkturbarometern tyder på att det är svårare än vanligt för företagen att rekrytera den arbetskraft de efterfrågar (se diagram 4.6). Även Arbetsförmedlingens arbetsgivarundersökning visar att arbetsgivarna upplever stor brist på arbetskraft, också inom den offentliga sektorn. Det finns även indikatorer som tyder på att företagen utnyttjar befintlig produktionskapacitet i högre utsträckning än normalt. Exempelvis är kapacitetsutnyttjandet inom industrin på en högre nivå än det historiska genomsnittet, enligt SCB. Samtidigt har det mer ansträngda resursutnyttjandet ännu inte gett något påtagligt avtryck i löneutvecklingen. Bristen på arbetskraft kan därmed vara fortsatt hög en tid utan att det medför någon större risk för överhettning.

BNP-gapet, dvs. den procentuella skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP, är ett mått på resursutnyttjandet i ekonomin. Att bedöma resursutnyttjandet är förenat med stor osäkerhet. BNP-gapet bedöms vara knappt 1,5 procent av BNP både 2018 och 2019.

Diagram 4.6 Bristtal och kapacitetsutnyttjande

Anm.: Bristtalen avser säsongsrensade kvartalsvärden och är andelen företag som har svarat jakande på frågan om de har brist på arbetskraft.
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Fortsatt måttlig löneökningstakt

Avtalsrörelsen 2017 resulterade i treåriga avtal med årliga löneökningar på i genomsnitt 2,1 procent för merparten av de anställda. Ökningarna är något lägre än genomsnittet sedan det första Industriavtalet slöts i slutet av 1990-talet. Enligt de preliminära utfallen från konjunkturlönestatistiken har löneökningarna varit dämpade under första halvåret 2018. Detta även med hänsyn tagen till Medlingsinstitutets bedömning av kommande upprevideringar av statistiken till följd av retroaktiva löneutbetalningar. Till sammans med en dämpad produktivitetstillväxt och måttliga löneförväntningar bland arbetsmarknadens parter indikerar detta att de årliga löneökningarna 2018 och 2019 kommer att vara jämförelsevis låga, givet konjunkturläget.

Reallönerna, mätt som den nominella lönen enligt konjunkturlönestatistiken justerad för inflationen mätt med KPI, bedöms både 2018 och 2019 öka långsammare än genomsnittet för de senaste 20 åren.

Inflationen i linje med Riksbankens mål

Under perioden januari t.o.m. september 2018 uppgick inflationen mätt med KPIF, i genomsnitt till omkring 2 procent. KPIF-inflationen väntas ligga kvar på denna nivå resterande delen av 2018, vilket innebär att den är i linje med Riksbankens inflationsmål för andra halvåret i rad. År 2011–2016 uppgick KPIF-inflationen till i genomsnitt 1 procent.

Uppgången i KPIF-inflationen från 2014 förklaras av det stigande resursutnyttjandet i svensk ekonomi, men också av mer tillfälliga faktorer såsom kraftigt stigande energipriser och en svagare krona. Att energipriserna ökat under senare tid beror bl.a. på stigande råoljepriser, kraftiga höjningar av elnätsavgifterna, höjd energiskatt och låg fyllnadsgrad i vattenmagasinen efter den torra sommaren. KPIF exklusive energi uppgick under perioden januari t.o.m. september till 1,4 procent.

Ett högre resursutnyttjande än normalt i Sverige och i omvärlden talar för att den underliggande inflationen kommer att stiga snabbare de kommande åren. Ett antal faktorer bidrar dock till att dämpa denna utveckling. Dels är företagens inflationsförväntningar låga, dels väntas löneutvecklingen bli dämpad jämfört med tidigare perioder med ansträngt resursutnyttjande. Därtill är de avtalade hyresökningarna för 2018 jämförelsevis låga och förhandlingsbuden inför förhandlingen av 2019 antyder att hyresökningarna blir måttliga även detta år.

Den underliggande inflationen, mätt med KPIF exklusive energi, väntas alltså underlaga 2 procent 2019. Ett fortsatt stort direkt bidrag från stigande energipriser medför dock att KPIF-inflationen förväntas uppgå till 2 procent.

Fortsatt lågt ränteläge

Räntorna på statsobligationsmarknaderna i omvärlden steg under hösten 2017. Ränteuppgången berodde till stor del på stigande inflationsförväntningar och på att marknadsaktörerna förväntade sig gradvis högre styrräntor. Under första halvåret 2018 har dock räntorna i Sverige och i Tyskland sjunkit i takt med att inflationen och konjunkturindikatorer utvecklats något svagare än förväntat. I USA, där konjunkturutvecklingen har varit särskilt stark, har däremot centralbanken fortsatt att höja räntan, vilket lett till att räntorna fortsatt att stiga.

Statsobligationsräntorna i Sverige var i början av oktober 2018 något lägre än vid årsskiftet och är fortfarande låga sett i ett historiskt perspektiv. Till detta kommer förväntningar om att Riksbanken avser hålla reporäntan låg under en längre period. Konjunkturförstärkningen i omvärlden och det fortsatt höga resursutnyttjandet i svensk ekonomi förväntas emellertid bidra till gradvis stigande statsobligationsräntor framöver.

Kronan har försvagats sedan hösten 2017 och ligger på svaga nivåer sett i ett historiskt perspektiv. Svagare inflationsutfall i Sverige än väntat och förväntningar om en fortsatt expansiv penningpolitik har bidragit till denna utveckling. Historiskt sett har kronan varit stark då den ekonomiska utvecklingen har varit gynnsam. Kronan förväntas därför förstärkas under 2018 och 2019.

Tabell 4.2 Nyckeltal

Procentuell förändring om inte annat anges

	2017	2018	2019	2020	2021
Internationella variabler					
BNP, euroområdet	2,4	2,1	1,8	1,5	1,5
BNP, Tyskland	2,2	1,9	1,7	1,5	1,3
BNP, Frankrike	2,2	1,7	1,6	1,5	1,5
BNP, Finland	2,8	2,7	2,1	1,6	1,3
BNP, Danmark	2,3	1,2	1,9	1,7	1,6
BNP, Norge, fastland	2,0	2,4	2,3	2,0	1,9
BNP, Storbritannien	1,7	1,3	1,3	1,6	1,7
BNP, USA	2,2	2,9	2,5	1,8	1,5
BNP, Kina	6,9	6,6	6,1	5,9	5,8
BNP, Ryssland	1,5	2,0	1,7	1,7	1,7
BNP, Brasilien	1,0	1,3	2,4	2,5	2,5
BNP i världen, PPP-vägd ¹	3,7	3,8	3,7	3,7	3,7
BNP i världen, KIX-vägd ²	2,8	2,7	2,4	2,2	2,1
Svensk exportmarknad ³	4,6	3,9	4,1	3,9	3,9
Inflation, euroområdet ⁴	1,5	1,8	1,7	1,7	1,8
Inflation, USA ⁵	2,1	2,5	2,3	2,3	2,3
Styrränta, euroområdet ⁶	0,0	0,0	0,1	0,4	0,9
Styrränta, USA ⁶	1,1	1,9	2,6	3,1	3,3
Oljepris ⁷	54,2	74,6	79,6	75,6	71,6
BNP i Sverige⁸					
BNP, kalenderkorrigerad	2,4	2,6	2,1	1,4	1,5
BNP	2,1	2,5	2,1	1,6	1,7
Hushållens konsumtion	2,2	2,3	2,4	2,7	2,5
Offentlig konsumtion	0,0	1,0	0,1	-2,0	-1,7
Fasta bruttoinvesteringar	6,1	3,6	1,9	1,9	1,7
Lagerinvesteringar ⁹	0,1	0,2	-0,1	0,0	0,0
Export	3,2	3,3	4,1	3,8	3,4
Import	4,8	3,5	2,9	3,1	2,6
Nettoexport ⁹	-0,5	0,0	0,7	0,5	0,5
Bytesbalans ¹⁰	3,3	3,1	3,8	4,1	4,4
BNP per capita ¹¹	0,7	1,3	1,1	0,7	0,7
BNP i löpande pris					
BNP	4,4	4,5	4,4	3,7	3,8
Potentiell BNP ¹²	4,2	4,0	4,5	4,3	4,2

Anm.: Prognoserna är baserade på nu gällande regler samt regeringens förslagna och beräknade åtgärder i denna proposition.¹ BNP sammanvägdat med köpkraftsjusterat BNP-vikter enligt Internationella valutafonden.

² BNP sammanvägdat med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel. De senaste beräknade vikterna används för 2018 och där efter skrivs de fram med trenden från de föregående fem åren.

³ Den sammanvägda importen i de länder som Sverige exporterar till. Respektive lands vikt utgörs av dess andel i svensk varuexport.

⁴ Harmoniserat konsumentprisindex (HIKP), årsgenomsnitt.

⁵ Konsumentprisindex (KPI), årsgenomsnitt.

⁶ Årsgenomsnitt, procent.

⁷ Brent, USD per fat.

⁸ Fasta priser, referensår 2017, om inget annat anges.

⁹ Bidrag till BNP-tillväxten, förändring i procent av BNP föregående år.

¹⁰ Procent av BNP, löpande priser.

¹¹ BNP per person i totala befolkningen.

¹² Potentiell BNP är den nivå på produktionen som skulle uppnås vid ett normalt resursutnyttjande av de tillgängliga produktionsfaktorerna arbete och kapital.

Källor: Statistiska centralbyrån, Riksbanken, Macrobond och egna beräkningar.

Tabell 4.3 Nyckeltal

Procentuell förändring om inte annat anges

	2017	2018	2019	2020	2021
Produktivitet och arbetsmarknad					
Produktivitet	0,3	0,7	1,3	0,9	1,3
Produktivitet i näringslivet	0,8	1,0	1,4	0,9	1,5
Arbetade timmar ¹	2,1	1,9	0,9	0,4	0,2
Arbetade timmar i näringslivet ¹	2,0	2,1	1,1	1,4	0,8
Medelarbetstid ²	-0,2	0,2	0,0	-0,1	-0,2
Sysselsatta	2,3	1,7	0,9	0,5	0,4
Sysselsättningsgrad ³	67,8	68,4	68,6	68,6	68,5
Arbetslöshet ⁴	6,7	6,4	6,4	6,4	6,5
Arbetskraft	2,0	1,3	0,9	0,5	0,5
Arbetskraftsdeltagande ³	72,7	73,1	73,3	73,3	73,3
Befolkning, total ⁵	1,4	1,1	1,0	1,0	1,0
Befolkning, 15–74 år ⁵	1,1	0,8	0,6	0,5	0,5
Potentiella variabler					
Potentiell BNP ⁶	2,0	1,9	2,2	2,2	2,0
Potentiellt arbetade timmar ⁷	1,2	1,2	1,0	0,8	0,5
BNP-gap ⁸	0,8	1,4	1,3	0,5	0,0
Timgap ⁹	0,1	0,8	0,7	0,4	0,0
Lön och inflation					
Timlön enligt KL	2,3	2,6	3,0	3,2	3,3
Timlön enligt NR	2,5	2,8	3,1	3,2	3,3
Reallön ¹⁰	0,5	0,6	1,1	0,9	0,7
KPI	1,8	2,0	1,9	2,3	2,6
KPIF	2,0	2,1	2,0	1,9	2,0
KPIF exkl. energi	1,7	1,5	1,8	2,0	2,1
Finansiella variabler					
Reporänta, genomsnitt	-0,5	-0,5	-0,3	0,0	0,3
Statsobligationsränta 10 år	0,7	0,7	1,4	1,8	2,1
Statsobligationsränta 5 år	-0,1	0,1	0,7	1,2	1,5
Växelkurs kronindex KIX ¹¹	112,9	117,7	117,2	116,2	114,4
Växelkurs SEK per EUR	9,6	10,3	10,4	10,3	10,1

Anm.: Prognoserna är baserade på nu gällande regler samt regeringens förslagna och beräknade åtgärder i denna proposition. Produktivitet, arbetade timmar och medelarbetstid avser kalenderkorrigerade data. Sysselsatta, arbetskraft och arbetslöshet avser åldersgruppen 15–74 år.

¹ Enligt nationalräkenskaperna (NR).

² Avser arbetade timmar per år enligt NR dividerat med årsmedeltal för antal sysselsatta enligt arbetskraftsundersökningarna (AKU).

³ Procent av befolkningen.

⁴ Procent av arbetskraften.

⁵ Utfall för 2017 är ett beräknat årsmedelvärde.

⁶ Till marknadspris. Potentiell BNP är den nivå på produktionen som skulle uppnås vid ett normalt resursutnyttjande av de tillgängliga produktionsfaktorerna arbete och kapital.

⁷ Potentiellt arbetade timmar är den nivå på antalet arbetade timmar som skulle uppnås vid ett balanserat konjunkturläge.

⁸ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

⁹ Skillnaden mellan faktisk och potentiellt arbetade timmar i procent av potentiellt arbetade timmar.

¹⁰ Reallön beräknas som timlön enligt konjunkturlönestatistiken korrigerad för prisförändringar enligt KPI.

¹¹ Index, 18 november 1992=100.

Källor: Statistiska centralbyrån, Riksbanken, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

4.3 År 2020 och 2021

I detta avsnitt beskrivs ett scenario för svensk ekonomi 2020 och 2021 under förutsättning att inga nya störningar påverkar ekonomin. Detta betyder att konjunkturläget går mot ett balanserat resursutnyttjande. På längre sikt bestäms BNP-utvecklingen huvudsakligen av tillväxten i produktivitet och antalet arbetade timmar.

Regeringens prognosprinciper innebär vidare att skattesatserna hålls oförändrade utöver beslutade och beräknade förändringar samt att endast beslutade och beräknade förändringar av statens utgifter beaktas. På några års sikt antas i normalfallet kommunsektorn som helhet redovisa ett resultat som är i linje med god ekonomiskushållning. Prognosprinciperna kan få som konsekvens att den kommunala konsumtionen avviker från det demografiska behovet. Att propositionen lämnas av en övergångsregering medför att prognoserna är förknippade med större osäkerhet än normalt.

I de avancerade ekonomierna bedöms konjunkturen nå sin topp 2019 och BNP-tillväxten mattas därefter av något. Tillväxten i flera av de framväxande ekonomierna förväntas också dämpas något framöver, bl.a. i Kina där omställningen till en mer hållbar konsumtionsdriven tillväxt pågår. Sammantaget bidrar detta till att svensk export förväntas växa i en något lägre takt 2020 och 2021 än 2019.

I svensk ekonomi bedöms resursutnyttjandet vara högre än normalt 2018 och 2019. Till följd av antagandet om att inga ytterligare finanspolitiska beslut kommer att tas utöver dem som redovisas i denna proposition minskar den offentliga konsumtionen 2020 och 2021. Penningpolitiken förutsätts till stor del motverka den negativa effekt på efterfrågan som detta för med sig. Ekonomin förutsätts därigenom sammantaget gå mot ett balanserat läge 2021. Det innebär att BNP-tillväxten blir lägre 2020 och 2021, jämfört med de närmast föregående åren. Tillväxten i sysselsättningen och arbetskraften mattas också av. Det relativt höga resursutnyttjandet 2018 och 2019 bidrar till en högre löneökningstakt och att inflationen, mätt med KPIF, bedöms vara nära Riksbankens inflationsmål på 2,0 procent 2020 och 2021. Riksbanken väntas höja reporäntan gradvis, vilket bidrar till stigande statsobligationsräntor. Låga styrräntor i omvärlden bidrar dock till en jämförelsevis långsam ränteökning.

4.4 Osäkerhet i prognosen och alternativa scenarier

Prognoser är alltid behäftade med osäkerhet. Detta avsnitt beskriver de mest väsentliga osäkerhetsfaktorerna för prognosen 2018 och 2019. Syftet med avsnittet är främst att belysa några osäkerhetsfaktorer som den ekonomiska politiken i Sverige kan behöva ha beredskap för. De faktorer som nämns i avsnittet är sådana som även andra nationella och internationella bedömare har pekat på.

Osäkerhetsfaktorer i omvärlden

Sverige är en liten öppen ekonomi. Det innebär att den ekonomiska tillväxten i Sverige i stor utsträckning påverkas av utvecklingen i omvärlden.

USA har infört tullar på importerat stål och aluminium från ett flertal handelspartners, däribland EU. Samtidigt har USA också infört tullar på en stor del av importen från Kina i flera omgångar. Detta har lett till att Kina infört riktade åtgärder mot delar av importen från USA. Det råder stor osäkerhet om hur situationen kommer att utvecklas framöver. En eskalerande handelskonflikt som eventuellt omfattar ytterligare länder skulle kunna leda till en väsentligt svagare global ekonomisk utveckling än i prognosen.

En annan osäkerhetsfaktor är hur den framtida ekonomiska och politiska relationen mellan EU och Storbritannien kommer att se ut efter att Storbritannien lämnat unionen i mars 2019. Resultatet av de pågående förhandlingarna kommer att påverka den ekonomiska utvecklingen i såväl Storbritannien som de EU-länder, däribland Sverige, som är nära sammankopplade med den brittiska ekonomin.

Det finns också osäkerhet kopplad till Italiens finanspolitik. Signaler från den italienska regeringen om omfattande ofinansierade reformer i kombination med en redan hög statsskuld, har fått räntor på italienska statsobligationer att stiga. Det är osäkert om den italienska regeringens budgetförslag kommer att justeras så att det blir förenligt med landets åtaganden gentemot EU. I värsta fall kan det leda till en oro för hela det europeiska samarbetet, i första hand inom ramen för den monetära unionen. Om situationen förvärras kan det även innebära risker för den finansiella stabiliteten och en sämre utveckling

för den europeiska ekonomin, vilket även skulle påverka Sverige.

Om räntorna i omvärlden skulle stiga snabbare än väntat skulle detta kunna medföra en sämre ekonomisk utveckling än i prognosen på grund av sjunkande tillgångspriser, lägre investeringar och lägre konsumtion.

Många framväxande ekonomier är finansiellt sårbara på grund av stora bytesbalansunderskott, hög skuldsättning samt svaga balansräkningar i banksektorn. Dessa länder är dessutom känsliga för stigande räntor i omvärlden, vilket kan leda till stora och snabba kapitalutflöden och försvagade växelkurser. Eftersom många lån är i utländsk valuta ökar försvagade växelkurser sårbarheten ytterligare. I de flesta fall har dock sådana kriser liten effekt på svensk ekonomi.

En kraftig inbromsning av tillväxten i Kina skulle dock få stora effekter på världsekonomin, inklusive den svenska, eftersom den kinesiska efterfrågan på råvaror och andra insatsvaror utgör en viktig drivkraft för den globala tillväxten. Landet har alltjämt problem med överkapacitet i statliga företag och regionala obalanser på bostadsmarknaden och marknaden för kommersiella fastigheter. En eskalerad handelskonflikt skulle också kunna slå hårt mot Kinas ekonomi.

Även klimatförändringarnas och extrema väderhändelserns effekter utgör en risk, då de kan medföra stora kostnader både för enskilda och för samhället. Detta samtidigt som flera stora länder, bl.a. USA och Brasilien, hotar lämna Parisavtalet.

Konjunkturutvecklingen i omvärlden kan också bli starkare än väntat. I EU är resursutnyttjandet relativt lågt och penningpolitiken expansiv. Det innebär att det finns lediga resurser som skulle kunna mobiliseras för att understödja en ytterligare förstärkning av konjunkturen, även om vissa tecken på kapacitetsbrist gjort sig påmind i t.ex. Tyskland. I USA är det tänkbart att den expansiva finanspolitiken kan komma att få större effekter än väntat 2018 och 2019. En starkare utveckling i omvärlden skulle gynna svensk exportindustri.

Inhemsk osäkerhetsfaktorer

I Sverige utgör hushållens skuldsättning och utvecklingen på bostadsmarknaden en risk. Efter flera år av kraftiga prisökningar sjönk bostadspriserna under slutet av 2017 och inledningen av 2018. Prisutvecklingen förefaller ha stabiliserats

de senaste månaderna, men om bostadspriserna skulle sjunka ytterligare eller om räntorna skulle stiga mer än vad hushållen förväntar sig kan det leda till negativa effekter för svensk ekonomi via bl.a. lägre bostadsinvesteringar och lägre konsumtion. De senaste årens goda ekonomiska utveckling och förväntningar om fortsatt låga räntor är dock faktorer som talar för att efterfrågan på bostäder förblir stark, vilket skulle innebära att den tidigare prisnedgången får begränsade effekter på tillväxten, och därmed arbetslösheten.

En korrekt bedömning av resursutnyttjandet i ekonomin är central för att bedriva en effektiv penning- och finanspolitik. Resursutnyttjandet kan dock inte direkt observeras, vilket innebär att osäkerheten i bedömningen är betydande. Om centrala aktörers bedömning av resursutnyttjandet skulle visa sig avvika väsentligt från det verkliga utnyttjandet skulle detta innebära att den penning- och finanspolitik som bedrivits har varit mindre väl avvägd än väntat.

Alternativa scenarier

Svagare global utveckling till följd av stigande räntor i USA

Penningpolitiken i omvärlden har varit expansiv under flera år. Den amerikanska ekonomin bedöms vara inne i en högkonjunktur och penningpolitiken har sedan en tid tillbaka stramats åt. Om penningpolitiken stramas åt snabbare än vad marknadsaktörerna förväntar sig kan det leda till snabbt stigande marknadsräntor och finansiell turbulens, i likhet med situationen 2013. Förväntningar om en penningpolitisk åtstramning i USA skapade då oro på de finansiella marknaderna.

I detta alternativscenariö antas en högre inflation än väntat medföra en snabbare åtstramning av penningpolitiken i USA, vilket leder till att långa räntor och riskpremier stiger. Det innebär striktare kreditvillkor, en starkare dollarkurs och fallande tillgångspriser, vilket medför att aktiviteten i den amerikanska ekonomin dämpas. Stigande räntor i USA och lägre riskbenägenhet bland globala investerare leder också till kapitalutflöden och växelkursförsvagningar i framväxande ekonomier samt ökad stress på de globala finansmarknaderna. Sammantaget medför det att tillväxten i omvärlden blir lägre än i huvudscenariot. Detta förstärks av att möjligheterna att

stabilisera ekonomin, framför allt genom penningpolitiken, är begränsade i många länder.

Sverige är en liten, öppen ekonomi och en lägre tillväxt i omvärlden hämmar svensk tillväxt via en lägre svensk exportefterfrågan. Den lägre tillväxten i exporten dämpar BNP-tillväxten och bidrar till ett lägre resursutnyttjande än i huvudscenariot (se tabell 4.4). Detta bidrar även till att inflationen blir lägre och till att Riksbanken höjer reporäntan i en långsammare takt. En lägre ränta dämpar dock nedgången i exporten genom att växelkursen försvagas något. Den gynnar även hushållens konsumtion och investeringar. Sammantaget väntas dock BNP-tillväxten bli lägre 2019 än i huvudscenariot. Den lägre efterfrågan håller tillbaka sysselsättningstillväxten och leder till att arbetslösheten blir något högre. Därefter väntas exporttillväxten tillta i takt med att tillväxten i omvärlden återhämtar sig. Det leder till att BNP växer i en snabbare takt jämfört med huvudscenariot 2021.

Eftersom den lägre BNP-tillväxten främst är exportstyrd blir effekterna på de offentliga finanserna relativt begränsade. Den offentliga sektorns finansiella sparande försämras något, ca 0,1 procentenheter per år fr.o.m. 2019 jämfört med huvudscenariot. Det är framför allt lönesumman som beräknas minska till följd av både färre antal arbetade timmar och något lägre lönenivå.

Starkare tillväxt i euroområdet

Euroområdet utgör Sveriges viktigaste exportmarknad och den ekonomiska utvecklingen i området är därmed av stor betydelse för svensk tillväxt. Efter höga tillväxttal under 2017 dämpades tillväxten i euroområdet de första tre kvartalen 2018. Situationen på arbetsmarknaden har samtidigt fortsatt att förbättras, medan räntor till hushåll och företag är låga. Detta tyder på att konjunkturen i euroområdet skulle kunna bli starkare under den senare delen av 2018 och under kommande år, jämfört med prognosen. I detta alternativscenario beskrivs effekterna av en starkare tillväxt i euroområdet än i prognosen.

BNP-tillväxten i euroområdet antas i scenariot uppgå till i genomsnitt 2,1 procent under perioden 2018–2021, vilket ska jämföras med 1,7 procent i huvudscenariot. En starkare återhämtning i euroområdet stärker svensk exporttillväxt. Det leder till en högre BNP-tillväxt och ett högre resursutnyttjande jämfört med huvud-

scenariot. För att möta en högre exportefterfrågan ökar även svenska företag sina investeringar något. Ett högre resursutnyttjande medför också ett större utrymme för företag att höja sina priser och inflationen stiger då snabbare jämfört med huvudscenariot. Det får till följd att Riksbanken höjer räntan i en snabbare takt. En högre ränta dämpar uppgången i investeringarna något. Sammantaget väntas dock BNP-tillväxten bli högre 2019. En högre tillväxt leder till att sysselsättningen växer snabbare och arbetslösheten blir något lägre än i huvudscenariot. Ett något ansträngt resursutnyttjande leder till att BNP-tillväxten blir något lägre 2021. Den lägre efterfrågan leder till en lägre sysselsättningstillväxt och arbetslösheten stiger till 6,4 procent 2021.

Även i detta scenario blir effekterna på det finansiella sparandet förhållandevis begränsade till följd av att den högre BNP-tillväxten främst drivs av en ökad export. Det finansiella sparandet förstärks i detta scenario med 0,1 procentenheter per år fr.o.m. 2019 jämfört med huvudscenariot.

Tabell 4.4 Alternativa scenarier: 1 Stigande räntor i USA och 2 Starkare uppgång i euroområdet

Procentuell förändring om inte annat anges

	2017	2018	2019	2020	2021
BNP¹	2,4	2,6	2,1	1,4	1,5
Alternativt scenario 1	2,4	2,6	1,7	1,4	1,8
Alternativt scenario 2	2,4	2,6	2,5	1,4	1,3
Export¹	3,7	3,5	4,1	3,4	3,2
Alternativt scenario 1	3,7	3,5	3,3	3,4	3,8
Alternativt scenario 2	3,7	3,5	4,9	3,4	2,7
BNP-gap²	0,8	1,4	1,3	0,5	0,0
Alternativt scenario 1	0,8	1,4	0,9	0,1	0,0
Alternativt scenario 2	0,8	1,4	1,7	0,9	0,1
Arbetslöshet³	6,7	6,4	6,4	6,4	6,5
Alternativt scenario 1	6,7	6,4	6,6	6,6	6,6
Alternativt scenario 2	6,7	6,4	6,2	6,2	6,4
Reporänta⁴	-0,5	-0,5	-0,3	0,0	0,3
Alternativt scenario 1	-0,5	-0,5	-0,4	-0,1	0,3
Alternativt scenario 2	-0,5	-0,5	-0,1	0,2	0,3
BNP världen, KIX-vägd⁵	2,8	2,7	2,4	2,2	2,1
Alternativt scenario 1	2,8	2,6	1,9	2,1	2,6
Alternativt scenario 2	2,8	2,7	2,7	2,5	2,3
Finansiellt sparande⁶	1,6	1,0	1,2	2,0	2,6
Alternativt scenario 1	1,6	1,0	1,1	1,9	2,5
Alternativt scenario 2	1,6	1,0	1,3	2,1	2,7

Anm.: Prognoserna är baserade på nu gällande regler samt regeringens föreslagna och beräknade åtgärder i denna proposition.

¹ Kalenderkorrigerade värden.² Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.³ 15–74 år, i procent av arbetskraften.⁴ Årsgenomsnitt.⁵ BNP-prognoser sammanviktade med KIX-vikter, ett mått på svensk utrikeshandel med olika länder.⁶ I offentlig sektor. Procent av BNP.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

4.5 Utvecklingen enligt andra bedömare

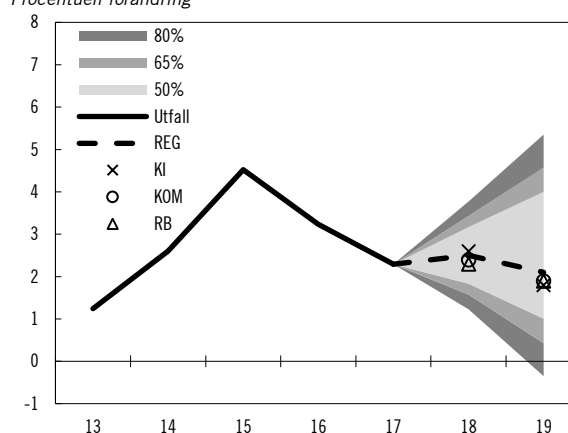
I detta avsnitt jämförs regeringens prognoser för vissa centrala makroekonomiska variabler med prognoser gjorda av Konjunkturinstitutet, Riksbanken och Europeiska kommissionen. I Europeiska kommissionens prognos från juli 2018 är inte ordinarie utfall av nationalräkenskaperna för andra kvartalet 2018 beaktat. I samband med denna publicering reviderades utfallen för de senaste åren, dels till följd av att årsräkenskaperna för 2016 publicerades, dels till följd av att ytterligare primärdata har kunnat beaktas avseende 2017 och 2018.

Regeringens prognos för BNP-tillväxten är i linje med övriga bedömares prognoser både 2018

och 2019 (se tabell 4.5). Skillnaderna mellan prognoserna är små sett ur ett statistiskt perspektiv. Diagram 4.7 visar bedömarens prognoser tillsammans med symmetriska osäkerhetsintervall som täcker olika sannolikheter av regeringens historiska prognosfel, dvs. skillnader mellan utfall och regeringens prognoser. Eftersom bedömarens prognoser ligger inom det intervall som täcker hälften av regeringens prognosfel befinner de sig inom en felmarginal som kan anses motsvara ett relativt vanligt prognosfel. I det avseendet är det små skillnader mellan bedömarens prognoser.

Diagram 4.7 BNP-prognos med osäkerhetsintervall

Procentuell förändring

Anm.: REG = regeringen, KI = Konjunkturinstitutet, KOM = Europeiska kommissionen, RB = Riksbanken. Osäkerhetsintervallen är baserade på regeringens historiska prognosfel i budgetpropositioner för 1994–2017 och bör inte förväxlas med en framåtblickande riskbild. För en beskrivning av hur osäkerhetsintervallen är beräknade, se Finansdepartementets promemoria Utvärdering av makroekonomiska prognoser 2015, som publicerades på www.regeringen.se i anslutning till 2015 års ekonomiska vårproposition.

Källor: Konjunkturinstitutet, Europeiska kommissionen, Riksbanken och egna beräkningar.

Regeringens prognos för arbetslösheten är i linje med övriga bedömares prognoser både 2018 och 2019. Även regeringens prognoser för inflationen ligger nära övriga bedömares.

Regeringen, Konjunkturinstitutet och Riksbanken gör bedömningen att resursutnyttjandet, mätt med BNP-gapet, kommer att vara positivt 2018 och 2019. Europeiska kommissionen bedömer i stället att resursutnyttjandet är betydligt mindre ansträngt.

Sammantaget bedöms skillnaderna mellan regeringens och övriga bedömares prognoser som små.

Tabell 4.5 Jämförelse mellan olika bedömares prognoser

	2018	2019
BNP¹		
Regeringen	2,5	2,1
Konjunkturinstitutet	2,4	1,9
Europeiska kommissionen	2,4	1,9
Riksbanken	2,3	1,9
Arbetslöshet²		
Regeringen	6,4	6,4
Konjunkturinstitutet	6,3	6,2
Europeiska kommissionen	6,3	6,3
Riksbanken	6,3	6,4
Inflation³		
Regeringen	2,1/2,0	1,9/1,7
Konjunkturinstitutet	2,1/2,0	2,2/2,1
Europeiska kommissionen	-1,9	-1,7
Riksbanken	2,2/2,1	2,1/2,1
BNP-gap⁴		
Regeringen	1,4	1,3
Konjunkturinstitutet	1,5	1,3
Europeiska kommissionen	0,1	-0,3
Riksbanken	1,5	1,3

Anm.: Publiceringsdatum är för regeringen 2018-11-15, för Konjunkturinstitutet 2018-10-10, för Europeiska kommissionen 2018-07-12 för BNP och HIKP och 2018-05-03 för övriga variabler, och för Riksbanken 2018-10-24.

¹ Procentuell förändring, fasta priser, ej kalenderkorrigerade värden.

² Procent av arbetskraften, 15–74 år.

³ Procentuell förändring, årsgenomsnitt, KPIF/HIKP.

⁴ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

Källor: Konjunkturinstitutet, Europeiska kommissionen, Riksbanken och egna beräkningar.

4.6 Prognosrevideringar

Nedan redovisas de prognosrevideringar som gjorts jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition (prop. 2017/18:100). Att propositionen lämnas av en övergångsregering medför att prognoserna är förknippade med större osäkerhet än normalt.

Nya utfall sedan den ekonomiska vårpropositionen

Sedan den ekonomiska vårpropositionen lämnades har två kvartalsutfall för nationalräkenskaperna samt detaljerade årsberäkningar avseende 2016 offentliggjorts. Årsberäkningarna bygger på ett mer fullständigt underlag jämfört med den tidigare preliminära skattningen. Även utfall för KPI och arbetskraftsundersökningarna för de tre första kvartalen 2018 har publicerats.

Svagare BNP-tillväxt

Bedömningen av BNP-tillväxten har reviderats ned för hela prognosperioden jämfört med den ekonomiska vårpropositionen, främst för 2018 och 2020 (se tabell 4.6). Den svagare BNP-tillväxten 2018 kan i huvudsak förklaras av den jämförelsevis stora nedrevideringen av tidigare BNP-utfall i samband med den senaste publiceringen av nationalräkenskaperna. För de senare åren är det främst en lägre offentlig konsumtion som bidrar till nedrevideringen av BNP-tillväxten. Det kan förklaras av tillämpningen av de särskilda principer som använts vid utformningen av denna proposition.

De reviderade BNP-utfallen påverkar även bedömningen av potentiell BNP. Jämfört med prognosen i den ekonomiska vårpropositionen har bedömningen av potentiell BNP reviderats ned, främst som en följd av lägre tillväxt i potentiell produktivitet. Samtidigt har vissa skattebaser som är viktiga för statens intäkter, exempelvis privat konsumtion som andel av BNP, reviderats upp. Resursutnyttjandet bedöms vara något mindre ansträngt 2020 och 2021 jämfört med bedömningen i den ekonomiska vårpropositionen.

Starkare sysselsättning och arbetskraft

Prognosen för sysselsättnings- och arbetskraftstillväxten har reviderats upp jämfört med bedömningen i den ekonomiska vårpropositionen. I närtid beror det främst på starkare utfall än väntat under de tre första kvartalen 2018. Därtill har befolkningsprognosen reviderats upp i syfte att följa den befolkningsprognos som SCB publicerade i april 2018. Vidare har arbetslösheten reviderats upp för hela prognosperioden. I närtid beror det främst på att arbetskraften har utvecklats starkare än sysselsättningen. Under senare delen av prognosperioden förklaras revideringen främst av tillämpningen av de särskilda principer som använts vid utformningen av denna proposition.

Prognosen över antalet arbetade timmar har reviderats upp till följd av en starkare sysselsättningstillväxt.

Lägre löneökningar och reporänta

Preliminära utfall av konjunkturlönestatistiken tyder på att löneutvecklingen varit fortsatt dämpad under inledningen av 2018. Utvecklingen har varit svagare än förväntat. Timlönen väntas därför utvecklas något svagare 2018 och 2019 jämfört med bedömningen i den ekonomiska vårpropositionen. En svagare produktivitetstillväxt bidrar till långsammare löneökningar även i slutet av prognosperioden.

Prognosen för inflationen mätt med KPIF har reviderats upp tydligt 2018 och 2019, detta framför allt till följd av högre marknadspriser på energi. Även prognosen för inflationen mätt med KPI har reviderats upp 2018. För perioden 2020–2021 är både KPI-inflationen och KPIF-inflationen nedreviderade eftersom resursutnyttjandet bedöms vara något mindre ansträngt jämfört med prognosen i den ekonomiska vårpropositionen.

Även prognosen för reporäntan har reviderats ned. Det följer av att penningpolitiken till stor del antas motverka den negativa efterfrågeimpuls som den mycket svaga utvecklingen i den offentliga konsumtionen för med sig. I den ekonomiska vårpropositionen förväntades en starkare utveckling av den offentliga konsumtionen. Prognosen för reporäntan har även reviderats ned 2019 till följd av lägre förväntningar bland marknadens aktörer.

Tabell 4.6 Jämförelse mellan regeringens prognoser

Prognos enligt 2018 års ekonomiska vårproposition inom parentes.
Procentuell förändring om inte annat anges

	2018	2019	2020	2021
BNP	2,5 (2,8)	2,1 (2,2)	1,6 (2,1)	1,7 (1,8)
Potentiell BNP ^{1,2}	1,9 (2,2)	2,2 (2,3)	2,1 (2,3)	2,0 (2,2)
BNP-gap ³	1,4 (1,4)	1,3 (1,3)	0,5 (1,0)	0,0 (0,5)
Arbetslöshet ^{4,5}	6,4 (6,2)	6,4 (6,2)	6,4 (6,1)	6,5 (6,1)
Sysselsatta ⁴	1,7 (1,4)	0,9 (0,6)	0,5 (0,5)	0,4 (0,3)
Arbetade timmar ²	1,9 (1,7)	0,9 (0,8)	0,4 (0,4)	0,2 (0,1)
Timlön ⁶	2,6 (2,8)	3,0 (3,1)	3,2 (3,4)	3,3 (3,4)
KPI ⁷	2,0 (1,6)	1,9 (1,9)	2,3 (2,8)	2,6 (3,4)
KPIF ⁷	2,1 (1,7)	2,0 (1,7)	1,9 (2,0)	2,0 (2,1)
Reporänta ⁸	-0,5 (-0,5)	-0,3 (-0,0)	0,0 (0,5)	0,3 (1,2)

Anm.: Prognoserna är baserade på nu gällande regler samt regeringens föreslagna och beräknade åtgärder i denna proposition.

¹ Avser marknadspris.

² Kalenderkorrigerad.

³ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

⁴ 15–74 år.

⁵ Procent av arbetskraften.

⁶ Timlön enligt konjunkturlönestatistiken.

⁷ Årsgenomsnitt.

⁸ Procent. Årsgenomsnitt.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet, Riksbanken och egna beräkningar.

5

De budgetpolitiska målen

5 De budgetpolitiska målen

I detta avsnitt följer regeringen upp de budgetpolitiska målen och föreslår nivå på utgiftstaket 2021 samt tekniska justeringar av utgiftstakets nivå 2019 och 2020. Avsnittet innehåller även en uppföljning av målen i stabilitets- och tillväxtpakten samt en kort beskrivning av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet.

De budgetpolitiska målen skapar förutsättningar för att uppnå de politiska målen på ett sätt som är offentligfinansiellt hållbart på både kort och lång sikt. De budgetpolitiska målen består av ett mål för den offentliga sektorns finansiella sparande, ett utgiftstak för staten, ett kommunalt balanskrav och ett skuldankare. Uppföljningen av de budgetpolitiska målen sker enligt de uppföljningsmetoder som anges i skrivelsen Ramverket för finanspolitiken (skr. 2017/18:207). Skuldankaret ska enligt ramverket följas upp i de ekonomiska vårpropositionerna och behandlas därmed inte i detta avsnitt.

Sammanfattning

- Från och med 2019 är målet för den offentliga sektorns finansiella sparande (överskottsmålet) en tredjedels procent av bruttonationalprodukten (BNP) i genomsnitt över en konjunkturcykel. Det strukturella sparandet ligger något över målet 2019, men regeringen bedömer att det inte är någon tydlig avvikelse. Regeringen bedömer därför att sparandet är i linje med överskottsmålet.
- För att i efterhand utvärdera om överskottsmålet uppnåtts och för att upptäcka syste-

matiska avvikelser, används ett bakåtblickande åttaårigt genomsnitt av det faktiska finansiella sparandet. Det bakåtblickande genomsnittet av det finansiella sparandet ligger under målnivån. Detta förklaras delvis av den utdragna lågkonjunktorens effekter på de offentliga finanserna i och med finans- och skuldskrisen, men också av ofinansierade finanspolitiska åtgärder.

- Regeringen föreslår att utgiftstakets nivå för 2021 ska uppgå till 1 496 miljarder kronor. Det är samma nivå som bedömdes i 2018 års ekonomiska vårproposition (prop. 2017/18:100) efter att hänsyn tagits till tekniska justeringar. De tidigare beslutade nivåerna för 2019 och 2020 föreslås fastställas till 1 401 miljarder kronor respektive 1 475 miljarder kronor till följd av tekniska justeringar.
- Som helhet uppfyllde kommunsektorn balanskravet med god marginal 2017 och bedöms även klara balanskravet under hela perioden 2018–2021. Resultatet bedöms dock försvagas något under prognosperioden när behovet av kommunal verksamhet växer och förväntas bidra till att kostnaderna ökar snabbare än intäkterna.
- Som medlem i EU är Sverige bundet av bestämmelserna i stabilitets- och tillväxtpakten. Marginalerna till stabilitets- och tillväxtpaktens gränsvärden för underskottet i de offentliga finanserna och för den offentliga skulden är mycket goda. Sverige förväntas även med bred marginal uppfylla sitt medelfristiga budgetmål om minus 1 procent av potentiell BNP i strukturellt sparande 2017 och 2018.

- Finanspolitiken bedöms vara långsiktigt hållbar med viss marginal. Det innebär att det offentliga sparandet kan försvagas utan att hållbarheten hotas.

5.1 Uppföljning av målet för det finansiella sparandet

Enligt det nya målet för det finansiella sparandet (överskottsmalet), som gäller fr.o.m. 2019, ska sparandet i den offentliga sektorn motsvara en tredjedels procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Det strukturella sparandet innevarande och nästkommande år används för att bedöma måluppfyllelsen i förhållande till överskottsmalet i ett framåtblickande perspektiv. För att i efterhand utvärdera om överskottsmalet uppnåtts och för att upptäcka systematiska avvikelser, används ett bakåtblickande åttaårigt genomsnitt av det faktiska finansiella sparandet. Det bakåtblickande genomsnittet ska dock inte styra finanspolitiken på kort sikt utan används i huvudsak för att vid nästa översyn utvärdera om målnivån, givet måluppfyllelsen och skuldutvecklingen, behöver anpassas för att säkerställa hållbarheten och marginalerna i de offentliga finanserna.

Tabell 5.1 Finansiellt sparande i den offentliga sektorn samt indikatorer för avstämning mot målet för det finansiella sparandet

Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP
Utfall 2017 och prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Finansiellt sparande	1,6	1,0	1,2	2,0	2,6
Bakåtblickande åttaårssnitt	-0,2				
Strukturellt sparande ¹	0,9	0,4	0,8	1,8	2,6

¹ Andel av potentiell BNP.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Strukturellt sparande

Det strukturella sparandet är en beräkning av det finansiella sparandet i den offentliga sektorn utifrån antagandet att sektorns inkomster och utgifter inte påverkas av konjunkturläget eller av engångseffekter.

Det strukturella sparandet är inte en del av den officiella statistiken utan kan beräknas på flera sätt. Det gör att nivån på det strukturella sparandet kan skilja sig åt mellan olika bedömare, t.ex. på grund av olika bedömningar av potentiell BNP (se avsnitt 9.4 för jämförelser mellan olika

institutioners bedömningar av det strukturella sparandet).

En avvikelse från överskottsmalet anses föreligga om det strukturella sparandet tydligt avviker från målnivån det innevarande eller det närmast följande budgetåret. Att sparandet avviker från målet kan dock ha flera skäl och ska inte likställas med att politiken är felaktigt utformad eller oförenlig med det finanspolitiska ramverket.

I tabell 5.1 redovisas utfall och prognos för det offentliga finansiella sparandet, bakåtblickande åttaårssnitt för det finansiella sparandet samt det strukturella sparandet. Givet de särskilda principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition bedöms det strukturella sparandet förstärkas fr.o.m. 2019 och uppgå till 2,6 procent av BNP 2021. Det strukturella sparandet ligger något över målet 2019, men regeringen bedömer att det inte är någon tydlig avvikelse. Regeringen bedömer därför att sparandet är i linje med den nya nivån för överskottsmalet.

Åttaårigt bakåtblickande genomsnitt

Det genomsnittliga finansiella sparandet uppgick till -0,2 procent av BNP 2010–2017 (se tabell 5.1). Den låga nivån förklaras delvis av den utdragna lågkonjunktursens effekter på de offentliga finanserna, men också av ofinansierade finanspolitiska åtgärder.

5.2 Uppföljning av utgiftstaket och förslag till nivå på utgiftstaket för 2021

Enligt 2 kap. 2 § budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen föreslå en nivå på utgiftstaket för det tredje tillkommande året. I följande avsnitt presenteras regeringens förslag till nivå på utgiftstaket 2021. Avsnittet inleds med en uppföljning av de beslutade nivåerna på utgiftstaket 2018–2020.

Uppföljning av utgiftstaket

Utrymmet mellan utgiftstaket och de faktiska beräknade takbegränsade utgifterna kallas budgeteringsmarginal. Detta utrymme ska i första hand fungera som en buffert om utgifterna på grund av konjunkturutvecklingen skulle utvecklas på ett

annat sätt än vad som förväntades när utgiftstakets nivå fastställdes. Regeringen har en riktlinje för hur stor budgeteringsmarginalen minst behöver vara i budgeteringsfasen för att hantera osäkerheter. Enligt riktlinjen bör säkerhetsmarginalen uppgå till minst 1 procent av de takbegränsade utgifterna för det innevarande året (t), minst 1,5 procent för det följande året (t+1), minst 2 procent för det andra följande året (t+2) och minst 3 procent för det tredje följande året (t+3). I tabell 5.2 presenteras hur stor budgeteringsmarginalen bedöms bli 2018–2020, både i miljarder kronor och som andel av de takbegränsade utgifterna. Regeringen anser att

budgeteringsmarginalens storlek är tillräcklig för att hantera den osäkerhet som finns i bedömningen av utgiftsutvecklingen 2018–2020. Jämfört med prognosen i 2018 års ekonomiska vårproposition bedöms budgeteringsmarginalen nu bli något mindre 2018 och något större 2019. År 2020 väntas budgeteringsmarginalen bli betydligt större än enligt prognosen i vårpropositionen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. För en närmare genomgång av hur prognosen för de takbegränsade utgifterna förändrats sedan den ekonomiska vårpropositionen, se avsnitt 8.4.

Tabell 5.2 Ursprungliga och slutgiltiga nivåer på utgiftstaket

Miljarder kronor om inget annat anges. För de takbegränsade utgifterna redovisas utfall 2008–2017 och prognos 2018–2020.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ursprungligt beslutade nivåer på utgiftstaket	971	989	1 018	1 050	1 074	1 093	1 103	1 123	1 167	1 210	1 332	1 392	1 471
Teknisk justering ¹	-14		6	13	10	2	4	2	7	12	5	9	4
Reell justering ²								33	41	52			
Slutgiltiga nivåer på utgiftstaket ³	957	989	1 024	1 063	1 084	1 095	1 107	1 158	1 215	1 274	1 337	1 401	1 475
Årlig nominell förändring av utgiftstaket vid respektive riksdagsbeslut ⁴	33	32	30	30	20	10	10	51	46	58	58	60	74
Takbegränsade utgifter	943	965	986	989	1 022	1 067	1 096	1 135	1 184	1 229	1 285	1 308	1 322
Budgeteringsmarginal	14	24	38	74	62	28	11	23	31	45	52	93	153
Budgeteringsmarginal, procent av takbegränsade utgifter	1,4	2,5	3,9	7,5	6,0	2,6	1,0	2,0	2,6	3,6	4,0	7,1	11,6

Anm.: För 1997–2007, se 2009 års ekonomiska vårproposition (prop. 2008/09:100 s. 164).

¹ De tekniska justeringar som redovisas här är de ackumulerade tekniska justeringarna för respektive år.

² Finanspolitiskt motiverade justeringar av utgiftstakets nivåer kan enligt praxis göras av en ny regering. Dessa justeringar medför en reell förändring av utgiftstakets begränsande effekt på de takbegränsade utgifterna.

³ Den slutgiltiga nivån på utgiftstaket är summan av den ursprungliga nivån och eventuella tekniska och reella justeringar.

⁴ Förändring av utgiftstakets nivå jämfört med föregående år vid det tillfälle nivån för respektive år beslutades av riksdagen. Notera att beloppen i denna rad avviker från förändringen mellan åren för de ursprungligt beslutade nivåerna på utgiftstaket (rad 1) eftersom fastställda nivåer regelbundet justeras av tekniska skäl. Exempelvis uppgick utgiftstaket för 2008 till 971 miljarder kronor när det ursprungligen fastställdes. Efter fastställandet justerades nivån av tekniska skäl till 957 miljarder kronor, vilket var den nivå som gällde när utgiftstaket för 2009 först fastställdes till 989 miljarder kronor, dvs. en ursprunglig ökning av utgiftstaket 2009 med 32 miljarder kronor.

Källor: Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

Tekniska justeringar av utgiftstakets nivå

Regeringens förslag: För 2019 och 2020 fastställs utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget till följd av tekniska justeringar till 1 401 miljarder kronor respektive 1 475 miljarder kronor.

Skälen för regeringens förslag: Utgiftstaket för ett specifikt år ska ha samma begränsande effekt från att det beslutats, normalt tre år i förväg, till dess att det aktuella budgetåret passerats. Under en så lång period sker dock normalt budgettekniska förändringar av olika slag som förändrar de takbegränsade utgifterna, men som inte motsvaras av ett i sak förändrat offentligt åtagande. Omvänt kan förändringar genomföras som påverkar det offentliga åtagandet, men som av tekniska skäl inte påverkar de takbegränsade utgifterna. För att behålla utgiftstakets ursprungliga begränsande effekt på de statliga utgifterna justeras beslutade taknivåer så att budgetförändringar av detta slag neutraliseras. Det sker genom tekniska justeringar. Tekniska justeringar har genomförts regelbundet sedan utgiftstaket infördes 1997 och justeringarna föreslås normalt i budgetpropositionen.

Tabell 5.3 Förslag till tekniska justeringar av utgiftstakets nivå

Miljarder kronor

	2018	2019	2020	2021
Utgiftstak i VÅP18	1 337	1 397	1 471	1 492
Reglering kommunalekonomisk utjämning: sänkt skatt för personer över 65 år		3,83	3,83	3,83
Nivåhöjning utjämningsbidrag för LSS-kostnader	0,02	0,38	0,38	0,38
Summa tekniska justeringar	0,02	4,21	4,21	4,21
Summa tekniska justeringar (avrundat)	0	4	4	4
Förslag till utgiftstak	1 337	1 401	1 475	1 496

Vissa budgetförändringar i denna proposition motiverar tekniska justeringar av utgiftstaket (se tabell 5.3). De tekniska justeringarna omfattar de redan fastställda nivåerna på utgiftstaket 2019 och 2020 samt förslaget till nivå för 2021 som regeringen redovisar i denna proposition.

Förslaget i denna proposition om sänkt skatt för personer över 65 år fr.o.m. 2019 medför minskade skatteintäkter för kommuner och landsting.

För att neutralisera denna effekt föreslås motsvarande belopp fr.o.m. 2019 tillföras anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. Detta motiverar en teknisk justering av utgiftstaket. Motsvarande tekniska justeringar har gjorts tidigare år i samband med att förändringar i skattesystemet har påverkat det kommunala skatteunderlaget.

Beräkningen av omslutningen i det kommunala utjämningsystemet för stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) bedöms bli 0,02 miljarder kronor högre 2018 och 0,38 miljarder kronor högre fr.o.m. 2019. Detta föranleder en ökning av anslaget 1:2 *Utjämningsbidrag för LSS-kostnader* under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, som dock motsvaras av högre avgifter från kommunerna till staten. Förändringen motiverar en höjning av utgiftstaket. Motsvarande tekniska justeringar har gjorts tidigare i samband med att omslutningen i utjämningsystemet förändrats.

I enlighet med praxis avrundas de årsvisa tekniska justeringarna till hela miljarder kronor. Sammantaget motiverar de ovan nämnda förändringarna att de tidigare fastställda respektive föreslagna nivåerna på utgiftstaket 2019–2021 bör höjas med 4 miljarder kronor. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att utgiftstaket för staten, inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget, för 2019 och 2020 fastställs till 1 401 miljarder kronor respektive 1 475 miljarder kronor.

Förslag till nivå på utgiftstaket 2021

Regeringens förslag: För 2021 fastställs utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget till 1 496 miljarder kronor.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen är skyldig att i budgetpropositionen föreslå en nivå på utgiftstaket för det tredje tillkommande året. I enlighet med de principer som har tagits fram för övergångsregeringens budgetproposition bör innehållet inte vara politiskt kontroversiellt eller ha en partipolitisk inriktning. Det är svårt att hävda att det finns en nivå på utgiftstaket för det tredje året som är mer lämplig än någon annan för

en övergångsregering att föreslå. Att bestämma utgiftstakets nivå är ett politiskt beslut. För att undvika nya politiska ställningstaganden har regeringen valt att föreslå samma nivå som den bedömde i 2018 års ekonomiska vårproposition.

Regeringen föreslår därför att utgiftstakets nivå för 2021 ska uppgå till 1 496 miljarder kronor. Förslaget överensstämmer med den bedömning som regeringen lämnade i den ekonomiska vårpropositionen, efter att hänsyn tagits till tekniska justeringar.

Tabell 5.4 Utgiftstak och takbegränsade utgifter

Miljarder kronor om inget annat anges

	2018	2019	2020	2021
Av riksdagen beslutade nivåer på utgiftstaket	1 337	1 397	1 471	1 492 ¹
Regeringens förslag till nivåer på utgiftstaket	1 337	1 401	1 475	1 496
Utgiftstak, procent av BNP	27,9	28,0	28,4	27,8
Utgiftstak, procent av potentiell BNP	28,3	28,4	28,6	27,9
Utgiftstak, fasta priser ²	1 310	1 347	1 385	1 371
Takbegränsade utgifter	1 285	1 308	1 322	1 334
Takbegränsade utgifter, procent av BNP	26,8	26,2	25,5	24,8
Takbegränsade utgifter, fasta priser ³	1 259	1 257	1 241	1 223
Budgeringsmarginal	52	93	153	162
Budgeringsmarginal, procent av takbegränsade utgifter	4,0	7,1	11,6	12,1
Budgeringsmarginal, procent av BNP	1,1	1,9	3,0	3,0
Finansiellt sparande, procent av BNP	1,0	1,2	2,0	2,6
Strukturellt sparande, procent av BNP	0,4	0,8	1,8	2,6
Offentliga sektorns utgifter, procent av BNP	48,5	47,9	47,3	46,5

¹ Regeringens bedömning av utgiftstakets nivå för 2021 i 2018 års ekonomiska vårproposition.

² Beräkningen i fasta priser är utförd med en schabloniserad metod. Utgifter motsvarande andelen transfereringsanslag (känsliga för förändringar i volymer och makroekonomiska förutsättningar) är omräknade med implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter, utgifter motsvarande andelen förvaltningsanslag (pris- och löneomräknade anslag) är omräknade med implicitprisindex för statliga konsumtionsutgifter och utgifter motsvarande andelen anslag som inte är indexerade är omräknade med prisindex för BNP. 1 procent av de takbegränsade utgifterna, motsvarande riktlinjen för budgeringsmarginalens storlek för innevarande år, har behandlats som transfereringsanslag.

³ Samma metod har använts som för beräkningen av utgiftstaket (se not 2) med undantag för att 1 procent av de takbegränsade utgifterna inte behandlats som transfereringsanslag.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

5.3 Uppföljning av det kommunala balanskravet

I målet för den offentliga sektorns sparande ingår det finansiella sparandet i kommunsektorn, dvs. i kommuner och landsting. För kommuner och landsting är det emellertid det ekonomiska resultatet, och inte det finansiella sparandet, som är avgörande för om de uppfyller kommunallagens (2017:725) krav på en balanserad budget. Detta krav benämns vanligtvis balanskrav och innebär att kommuner och landsting ska upprätta budget för nästa kalenderår där intäkterna överstiger kostnaderna.

Årets resultat motsvarar förändringen av det egna kapitalet. Efter justering för realisationsvinster och realisationsförluster, för realiserade förluster i värdepapper och eventuell återföring av tidigare justeringar av realiserade förluster samt reservering till och användning av resultatutjämningsreserver, erhålls det s.k. balanskravsresultatet. Genom att reservera medel i resultatutjämningsreserver kan kommuner och landsting utjämna intäkter över tid och därigenom möta konjunkturvariationer. Negativa balanskravsresultat ska enligt kommunallagen återställas inom tre år. Om det finns synnerliga skäl får dock kommunen eller landstinget besluta om en budget som inte är i balans och att en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras. Kommunernas och landstingens årsredovisning ska innehålla en bedömning av om balanskravet har uppfyllts.

Balanskravet anger en miniminivå, men för att uppnå kommunallagens krav på god ekonomisk hushållning behöver resultatet i regel vara högre. Innebörden av god ekonomisk hushållning preciseras av de enskilda kommunerna och landstingen.

Starkt balanskravsresultat i kommunsektorn

Balanskravsresultatet för 2017 uppgick för kommunsektorn som helhet till 16 miljarder kronor, varav kommunerna svarade för 14 miljarder kronor. Det är drygt 10 miljarder kronor lägre än årets resultat. Differensen mellan balanskravsresultatet och årets resultat består främst av justeringar för realisationsvinster och förändring av resultatutjämningsreserven.

Resultatutjämningsreserverna uppgick 2017 till totalt 14 miljarder kronor för sektorn som

helhet, varav kommunerna stod för drygt 13 miljarder kronor. Nästan hälften av kommunerna (137 kommuner) och 30 procent av landstingen (6 landsting) avsatte medel till en resultatutjämningsreserv. Resultatutjämningsreserverna ökade med 4 miljarder kronor mellan 2016 och 2017.

Andelen kommuner som redovisat positiva balanskravsresultat har varierat genom åren. Under perioden 2014–2017 har andelen varit som lägst 76 procent och som högst 96 procent. För landstingen har motsvarande andel varierat mellan som lägst 25 procent och som högst 90 procent.

År 2017 redovisade 9 procent av kommunerna (25 kommuner) och 25 procent av landstingen (5 landsting) ett negativt balanskravsresultat. Av dessa återopade två kommuner, men inget landsting, synnerliga skäl för att inte behöva återställa hela eller delar av det negativa resultatet.

Vid utgången av 2017 var det elva kommuner och fyra landsting som hade ett negativt resultat kvar att återställa, totalt 0,2 miljarder kronor respektive 1,6 miljarder kronor.

Resultatet före extraordinära poster har varit positivt sedan 2004 för kommunsektorn som helhet. Resultatet före extraordinära poster uppgick 2017 till 26,5 miljarder kronor för sektorn som helhet, vilket var 1,5 miljarder kronor högre än 2016 (se vidare utg.omr. 25 avsnitt 2.5.3).

Balanskravet klaras även kommande år

I regeringens prognos bedöms det kommunala skatteunderlaget fortsatt utvecklas i god takt 2018. Därefter väntas dock tillväxttakten i sysselsättningen avta vilket leder till en något svagare utveckling av de kommunala skatteinkomsterna 2019–2021. Skatteunderlagets utveckling 2018–2021 bedöms leda till att skatteinkomsterna växer i ungefär samma takt som de gjort i genomsnitt de senaste tio åren.

Under prognosperioden minskar de migrationsrelaterade statsbidragen kraftigt då kommunsektorns utgifter för migrationsrelaterad verksamhet sjunker. Det leder till att även de totala statsbidragens nivå sjunker i prognosen.

Även om behoven av migrationsrelaterad verksamhet minskar under prognosperioden ökar behoven av kommunal service då andelen barn och äldre i befolkningen ökar snabbt. Den demografiska utvecklingen bedöms driva upp kommunsektorns utgifter, och därmed kostnader.

Det medför att resultatet försvagas något t.o.m. 2021.

Sektorn som helhet bedöms klara balanskravet med god marginal under prognosperioden. Resultatet beräknas uppgå till 18 miljarder kronor 2018. Därefter beräknas resultatet uppgå till 15–16 miljarder kronor per år 2019–2021, vilket motsvarar 1,6–1,9 procent av skatteinkomsterna och de generella statsbidragen. Avsnitt 9.2 innehåller mer information om prognosen för kommunsektorns finanser.

5.4 Uppföljning av målen i stabilitets- och tillväxtpakten

Utöver de nationella budgetpolitiska målen är Sverige bundet av reglerna inom stabilitets- och tillväxtpakten i och med sitt medlemskap i EU. Reglerna består av en korrigerande del och en förebyggande del.

Den korrigerande delen, underskottsförfarandet, anger gränsvärden som innebär att underskottet i de offentliga finanserna inte får vara större än 3 procent av BNP och att den offentliga bruttoskulden inte får överstiga 60 procent av BNP. Sverige bedöms under prognosperioden ha mycket god marginal till dessa gränsvärden och befinner sig därför i den förebyggande delen.

Den förebyggande delen av pakten ska säkerställa att medlemsstaterna bedriver en sund finanspolitik på medellång sikt och förhindra att det uppstår alltför stora underskott i medlemsstaternas offentliga finanser. Varje medlemsstat har ett medelfristigt budgetmål (MTO) för det strukturella sparandet, dvs. för den offentliga sektorns konjunkturjusterade finansiella sparande, utan beaktande av engångseffekter. Målets nivå bestäms av respektive medlemsstat, men måste vara förenlig med en miniminivå som beräknas av Europeiska kommissionen. Sveriges MTO är ett underskott på 1 procent av potentiell BNP och förväntas med bred marginal uppfyllas samtliga år (se tabell 5.5).

Det medelfristiga budgetmålet följs upp årligen. Medlemsstaterna ska i sina stabilitets- och konvergensprogram, som publiceras i april varje år, bl.a. redogöra för om de uppfyllt sitt medelfristiga budgetmål. I de fall målet inte uppnåtts ska medlemsstaten redogöra för en anpassningsbana för att återgå till målet. I samband med att

kommissionen utvärderar stabilitets- och konvergensprogrammen görs även en helhetsbedömning av måluppfyllelsen för det medelfristiga budgetmålet. Den görs på basis av kommissionens årliga vårprognos som publiceras i maj. Uppföljningen är huvudsakligen bakåtblickande och avser det föregående året, men en preliminär bedömning görs även för innevarande och kommande år.

Medlemsstater som inte uppfyller sina medelfristiga budgetmål förväntas följa kommissionens riktlinjer för en anpassningsbana för det strukturella sparandet och måste även ta hänsyn till det s.k. utgiftskriteriet.

Utgiftskriteriet omfattar de primära utgifterna (dvs. de offentliga utgifterna exklusive ränteutgifter) och innebär att den reala ökningen av utgifterna, efter justering för diskretionära skatteförändringar, ska vara lägre än ett givet referensvärde. Referensvärdet bestäms av den reala tillväxten i potentiell BNP och anpassas därtill vid avvikelser från det medelfristiga budgetmålet så att referensvärdet höjs eller sänks om sparandet överstiger respektive understiger det medelfristiga budgetmålet.

Tabell 5.5 Nyckeltal för uppföljning av stabilitets- och tillväxtpaktens förebyggande del

Procent av potentiell BNP respektive årlig procentuell förändring, prognos

	2017	2018	2019
Uppföljning medelfristigt budgetmål (MTO)			
Medelfristigt budgetmål (MTO)	-1,0	-1,0	-1,0
Strukturellt sparande, procent av potentiell BNP ¹	1,2	0,7	1,0
Uppföljning utgiftskriteriet			
Referensvärde ²	6,2	5,7	5,8
Differens mellan referensvärdet och primära offentliga utgifter justerade för diskretionära skatteförändringar ³	2,4	1,4	2,1

¹ Enligt Europeiska kommissionens beräkningar.

² Referensvärdet för utgiftskriteriet beräknas årligen utifrån den reala medelfristiga tillväxten i potentiell BNP.

³ Ett positivt värde innebär att de primära utgifterna är lägre än referensvärdet. Källa: Europeiska kommissionens vårprognos (maj 2018).

5.5 Finanspolitikens långsiktiga hållbarhet

För att medborgarna och de finansiella marknaderna ska ha förtroende för finanspolitiken måste den vara hållbar på lång sikt. Med detta menas att de lagar och regler som bestämmer den offentliga sektorns inkomster och utgifter inte kommer att

behöva genomgå omfattande och oväntade förändringar som en följd av att sektorns finansiella ställning försämrats. En hållbar finanspolitik är en förutsättning för att möta både framtida lågkonjunkturer och de ökade utgifter som följer av den demografiska utvecklingen. De senaste årens utveckling i flera europeiska länder visar att de samhällsekonomiska kostnaderna kan bli stora när förtroendet för finanspolitiken sviktar. Ett bristande förtroende för finanspolitiken riskerar att leda till att dess inriktning snabbt måste läggas om från åtgärder som bidrar till tillväxt, välfärd och sysselsättning till åtgärder för budgetförstärkningar och skuldsanering.

Ett mått på förtroendet för finanspolitiken är den svenska statens upplåningskostnader. I Sverige har räntan på tioåriga statsobligationer de senaste åren legat på en historiskt låg nivå och endast något högre än den tyska statslåneräntan, som ofta används som en jämförelsenorm (se tabell 5.6). Den konsoliderade bruttoskulden ligger på en i internationell jämförelse låg nivå och fortsätter att minska framöver (se tabell 5.6). Den finansiella nettoställningen, dvs. summan av den offentliga sektorns alla finansiella tillgångar och skulder, är positiv och ökar med mer än 10 procent av BNP mellan 2016 och 2021. Den snabba förstärkningen av den offentliga sektorns finansiella ställning efter 2018 beror på tillämpningen av de särskilda principer som använts vid utformningen av denna proposition. Redovisningen i tabell 5.6 tyder på att den svenska finanspolitiken är långsiktigt hållbar.

Tabell 5.6 Finanspolitiska nyckeltal

Procent av BNP, procent respektive procentenheter

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Konsoliderad bruttoskuld	42,4	40,8	38,2	34,6	31,6	28,5
Finansiell nettoställning	22,6	26,6	28,2	29,0	30,9	32,9
Statsobligationsränta 10 år	0,5	0,7	0,7 ¹			
Räntedifferens mot Tyskland, tioårig statsobligation	0,4	0,3	0,2 ¹			

¹ Avser genomsnitt för perioden januari–augusti.

Källor: Statistiska centralbyrån, Macrobond och egna beräkningar.

Regeringen gör även i likhet med ett antal andra granskare av svensk ekonomi bedömningar av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet med hjälp av ekonomiska modeller. Syftet med dessa bedömningar är att tidigt fånga upp tecken på att finanspolitiken kommer att behöva läggas om, så att åtgärder för att säkerställa hållbarheten och upprätthålla förtroendet för finanspolitiken kan vidtas i god tid.

Finanspolitikens långsiktiga hållbarhet mäts ofta med hjälp av de s.k. S1- och S2-indikatorerna. S1 visar hur mycket det offentliga sparandet behöver förstärkas eller försvagas för att den konsoliderade offentliga bruttoskulden ska motsvara en viss andel av BNP vid en given tidpunkt. I denna proposition redovisas hur stora permanenta åtgärder som krävs 2019 för att denna skuld ska motsvara 60 procent av BNP 2032. Även kommissionen använder en skuldkvot motsvarande 60 procent av BNP 2032 för sin beräkning av S1 för Sverige. Regeringens och kommissionens indikatorvärden är därmed direkt jämförbara. S2 visar på samma sätt hur mycket det offentliga sparandet behöver förändras 2019 för att den offentliga finansiella nettoställningen ska vara stabil som andel av BNP över en mycket lång tidshorisont. Ett negativt värde på dessa indikatorer innebär att en permanent budgetförsvagning är möjlig utan att finanspolitiken blir ohållbar, medan ett positivt indikatorvärde pekar på att en permanent budgetförstärkning är nödvändig. Indikatorvärdet anger den förändring av det primära sparandet som krävs, uttryckt som procent av BNP, för att finanspolitiken ska bli exakt hållbar, definierat på dessa sätt.

En mer utförlig analys av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet presenteras i de ekonomiska vårpropositionerna. De hållbarhetsberäkningar som har gjorts i samband med denna proposition visar att finanspolitiken är långsiktigt hållbar (se tabell 5.7). De båda S-indikatorerna har negativa värden, vilket innebär att det offentliga sparandet kan försvagas utan att finanspolitiken blir ohållbar. S1 är större i absoluta termer än motsvarande värde i 2018 års ekonomiska vårproposition, dvs. indikatorn visar en starkare ställning. Även S2 indikerar en starkare ställning än i 2018 års ekonomiska vårproposition. Det beror till stor del på att det primära finansiella sparandet 2021, det är långsiktigsberäkningen börjar, nu bedöms bli högre än i vårpropositionen till följd av tillämpningen av de särskilda principer som använts vid utformningen av denna proposition.

De båda S-indikatorerna ger en teoretiskt välgrundad bild av finanspolitikens långsiktiga konsekvenser. Samtidigt är måtten känsliga för olika beräkningsantaganden. Osäkerheten i en framskrivning av demografiska och offentligfinansiella variabler som sträcker sig långt in i framtiden är mycket stor. Indikatorerna kan därför inte användas för att bedöma storleken på budgetutrymmet i närtid, utan ska snarare ses som indikatorer på finanspolitikens konsekvenser över en längre tidshorisont.

Indikatorvärdena måste därför tolkas med försiktighet. Ett högt positivt indikatorvärde innebär dock att sannolikheten är högre för att finanspolitiken är ohållbar och måste läggas om än om värdet är noll eller negativt. Ett högt negativt värde indikerar på samma sätt att det finns en säkerhetsmarginal till en skuldnivå som skulle kunna påverka statens kreditvärdighet på ett negativt sätt. Även om den demografiska utvecklingen sannolikt kommer att bidra till att öka de offentliga utgifterna under åren fram till 2032 pekar det höga negativa S1-värdet således på att det finns en betydande marginal innan den konsoliderade bruttoskulden kommer i konflikt med stabilitets- och tillväxtpaktens krav på att denna inte får överstiga 60 procent av BNP.

Tabell 5.7 Indikatorer på finanspolitikens långsiktiga hållbarhet

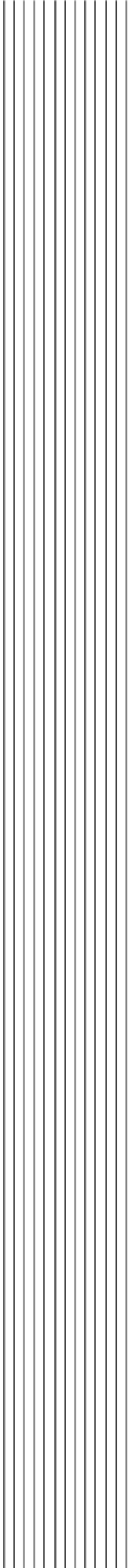
Procent av BNP

	S1	S2
2018 års ekonomiska vårproposition	-3,0	-0,7
Budgetpropositionen för 2019	-4,0	-2,0

Källa: Egna beräkningar.

6

Skattefrågor

6 Skattefrågor

I detta avsnitt redovisar regeringen ett antal förslag på skatte- och avgiftsområdet med effekter för budgetåret 2019 och framåt. Förslag lämnas inom två huvudområden:

- skatt på arbetsinkomster (skatter på förvärsinkomster och socialavgifter m.m. avsnitt 6.1 och 6.2), och
- skatt på konsumtion m.m. (energi- och miljöskatter avsnitt 6.3).

Därefter sammanfattas de offentligfinansiella effekterna av de skatte- och avgiftsförslag som lämnas eller beräknas i denna proposition. Avsnittet avslutas med en författningskommentar till lagförslagen.

För de ärenden där förslag lämnas finns lagförslag i avsnitt 3. Beredningen av de olika frågorna inklusive granskning av Lagrådet redovisas under respektive förslag.

Sammanfattning

-
- Skatten sänks för personer över 65 år.
 - Socialavgifternas nivåer förändras.
 - Vägavgifterna inom eurovinjettsamarbetet för tung lastbilstrafik bör höjas och miljödifferentieras.
-

Skatt på arbetsinkomster –
förvärsinkomstbeskattning

6.1 Sänkt skatt för personer över 65 år

6.1.1 Ärendet och dess beredning

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1) aviserade regeringen att skillnaden i beskattning mellan löneinkomst och pension i sin helhet ska vara borttagen till 2020. Vidare uttalade regeringen att den återstående skattesänkningen bör göras i två steg med den första sänkningen 2019 och den andra 2020. Mot bakgrund av detta har promemorian Ett ytterligare steg för att ta bort skillnaden i beskattning mellan löneinkomst och pension tagits fram inom Finansdepartementet. Den innehåller ett förslag på hur skattesänkningen i det första av de två stegen bör göras. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 4 avsnitt 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 4 avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4 avsnitt 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2018/02415/S1).

Lagrådet

Förslaget om sänkt skatt för personer över 65 år är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

6.1.2 Det förhöjda grundavdraget

Någon form av grundavdrag har funnits i skattelagstiftningen sedan lång tid tillbaka. Avdraget har ett fördelningspolitiskt syfte och avser främst att minska beskattningen för låginkomsttagare. Bestämmelser om grundavdrag finns i 63 kap. 1–5 och 11 §§ inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL.

Rätt till grundavdrag har fysiska personer som är obegränsat skattskyldiga under någon del av beskattningsåret och som har haft förvärvsinkomst. Obegränsat skattskyldig är i princip den som är bosatt eller vistas stadigvarande i Sverige eller som har väsentlig anknytning hit och som tidigare har varit bosatt här (se 3 kap. 3 § IL). Även begränsat skattskyldiga har i vissa fall rätt till grundavdrag.

Grundavdragets storlek är beroende av den fastställda förvärvsinkomstens storlek. Grundavdraget får inte överstiga den skattskyldiges sammanlagda överskott av tjänst och aktiv näringsverksamhet sedan allmänna avdrag gjorts. Särskilda regler finns för hur överskottet av tjänst och allmänna avdrag ska beräknas i vissa speciella fall (se 63 kap. 5 § IL).

Sedan den 1 januari 2009 finns ett s.k. förhöjt grundavdrag. Det förhöjda grundavdraget syftar till att förbättra de ekonomiska villkoren för personer som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år. Bestämmelserna om det förhöjda grundavdraget för personer som har fyllt 65 år finns i 63 kap. 3 a § IL. Regleringen innebär att det förhöjda grundavdraget uppgår till grundavdragsbeloppet enligt 3 § med tillägg av ett särskilt belopp som anges för vissa inkomstintervall.

Det förhöjda grundavdraget har sedan införandet 2009 stegvis byggts ut. Åren 2010 och 2011 förstärktes det förhöjda grundavdraget för samtliga över 65 år. Åren 2013 och 2014 genomfördes ett fjärde och ett femte steg och även dessa gånger sänktes skatten över samtliga inkomstintervall. Det förhöjda grundavdraget förstärktes därefter den 1 januari 2016 vilket innebar att skatten sänktes för äldre med inkomster upp till 20 000 kronor i månaden. Den senaste förstärkningen gjordes 2018. Då omfattade förstärkningen personer med en fastställd förvärvsinkomst mellan 123 700 och 416 300 kronor per år 2018.

6.1.3 Ytterligare ett steg för att ta bort skillnaden i beskattning

Regeringens förslag: Det förhöjda grundavdraget för dem som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år förstärks. Detta sker genom att grundavdragsbeloppet höjs för alla med en fastställd förvärvsinkomst mellan 207 000 och 1 177 000 kronor per år. Det förhöjda grundavdraget minskas samtidigt för förvärvsinkomster som överstiger 1 182 000 kronor per år.

För beskattningsåret 2019 ska den förhöjda delen av grundavdraget beräknas på följande sätt:

- För inkomster upp t.o.m. 0,99 prisbasbelopp uppgår den förhöjda delen till 0,687 prisbasbelopp.
- För inkomster som överstiger 0,99 men inte 1,11 prisbasbelopp uppgår den förhöjda delen till 0,885 prisbasbelopp minskat med 20 procent av inkomsterna.
- För inkomster som överstiger 1,11 men inte 2,72 prisbasbelopp uppgår den förhöjda delen till 0,609 prisbasbelopp ökat med 4,9 procent av inkomsterna.
- För inkomster som överstiger 2,72 men inte 2,94 prisbasbelopp uppgår den förhöjda delen till 33,2 procent av inkomsterna minskat med 0,162 prisbasbelopp.
- För inkomster som överstiger 2,94 men inte 3,11 prisbasbelopp uppgår den förhöjda delen till 0,482 prisbasbelopp ökat med 11,3 procent av inkomsterna.
- För inkomster som överstiger 3,11 men inte 4,45 prisbasbelopp uppgår den förhöjda delen till 0,171 prisbasbelopp ökat med 21,3 procent av inkomsterna.
- För inkomster som överstiger 4,45 men inte 7,88 prisbasbelopp uppgår den förhöjda delen till 0,763 prisbasbelopp ökat med 8 procent av inkomsterna.
- För inkomster som överstiger 7,88 men inte 8,08 prisbasbelopp uppgår den förhöjda delen till 1,551 prisbasbelopp minskat med 2 procent av inkomsterna.
- För inkomster som överstiger 8,08 men inte 13,54 prisbasbelopp uppgår den förhöjda delen till 2,399 prisbasbelopp minskat med 12,5 procent av inkomsterna.

- För inkomster som överstiger 13,54 men inte 34 prisbasbelopp uppgår den förhöjda delen till 1,031 prisbasbelopp minskat med 2,4 procent av inkomsterna.
- För inkomster som överstiger 34 prisbasbelopp uppgår den förhöjda delen till 0,215 prisbasbelopp.

Ändringarna träder i kraft den 1 januari 2019.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser tillstyrker eller har inte något att erinra mot förslaget. Bland dessa finns *Landsorganisationen i Sverige (LO)* och *Försäkringskassan*. I ett gemensamt yttrande ställer sig *Pensionärernas Riksorganisation (PRO)*, *Riksförbundet Pensionärs-gemenskap*, *SPF Seniorerna* och *Svenska Kommunalpensionärernas Riksförbund* positiva till förslaget. Organisationerna vänder sig dock emot att den skatteskyldiges ålder är avgörande för hur personens inkomster beskattas. *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* delar uppfattningen att skatten på pensionsinkomster bör vara likvärdig med beskattning av arbetsinkomster, då de i en bemärkelse är uppskjuten lön. TCO kan dock inte se logiken i att pensionsinkomster beskattas olika beroende på vilken ålder mottagaren har. TCO anser därför att det nu framlagda förslaget i sig utgör ett tydligt exempel på varför Sverige behöver en ny samlad skattereform. *Pensionsmyndigheten* har inga synpunkter på regeringens förslag men påpekar att för att helt ta bort skillnaden i beskattning och jämställa arbetsinkomster och pensioner krävs en bredare översyn av skattesystemet.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har inga synpunkter på förslaget och framför att man utgår från att skattesänkningen blir neutral för kommunsektorn genom en höjning av anslaget Kommunalekonomisk utjämning.

Skatteverket, som inte har något att erinra mot förslaget, anser att konsekvensutredningen bör kompletteras med en mer utförlig analys av hur förslaget kan komma att påverka marginalskatter, arbetsutbud och pensionsbeslut. *Arbetsgivarverket* framför att det finns en hel del som talar för att de olika steg som tagits för att förbättra pensionärernas disponibla inkomster sammantaget påverkar incitamenten att arbeta bland äldre

och att detta i sin tur minskar arbetskraftsutbudet.

Ekonomistyrningsverket (ESV) lämnar inga synpunkter på förslagets utformning eller målet om att ta bort skillnaden i beskattning mellan löneinkomst och pension. ESV framför att man delar uppfattningen att effekten på arbetsutbudet av det föreliggande förslaget är liten men påtalar att sammantaget torde effekten på arbetsutbudet, av föreliggande förslag och de tidigare genomförda stegen, vara större. Den statiska beräkningen av de offentligfinansiella effekterna är därför enligt ESV sannolikt mindre än den faktiska effekten av åtgärderna. *Konjunkturinstitutet* bedömer att det finns en risk att de offentligfinansiella effekterna underskattas eftersom ingen hänsyn tas till förändringar i äldres arbetsutbud. Konjunkturinstitutet saknar också en analys av hur marginalskatterna och de genomsnittliga skatterna för personer över 65 år påverkas av förslaget och hur beskattningen för personer över 65 år som även har arbetsinkomster ser ut efter förslaget. Konjunkturinstitutet saknar också motivering till varför pension för dem som är över 65 år ska skattas lika som lön för dem som är under 65 år, men pension och lön för dem som är över 65 år eller under 65 år inte ska skattas lika inom den åldersgruppen.

Näringslivets skattedelegation (NSD), med vilka *Svenskt Näringsliv* instämmer, anser att skattehöjningarna inte beskrivs och analyseras tillräckligt i promemorian. NSD anser att förslaget strider mot ambitionen att få fler att jobba längre upp i åldrarna. Genom att göra det mer förmånligt att vara pensionär kan man förvänta sig att färre personer väljer att jobba längre när de står inför möjligheten att gå i pension. NSD saknar en analys av denna fråga.

Sveriges Läkarförbund motsätter sig förslaget om höjd skatt för personer med inkomster över 1 175 000 kronor per år.

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) avstyrker förslaget. SACO delar uppfattningen att pensionsinkomst kan betraktas som uppskjuten arbetsinkomst. SACO anser dock att förändringar i skattesystemet inte bör ske genom införande av avdrag och reduktioner, utan i första hand med generella regler och lösningar. Enligt SACO ökar förslagets utformning skattesystemets komplexitet och bidrar till att göra systemet mer svåröverskådligt. SACO anser

att skattesystemet sedan länge är ett svåröverskådligt lapptäcke som behöver reformeras för att bli mer effektivt och ändamålsenligt.

Skälen för regeringens förslag

Fortsatt sänkning av skatten

Särskilda principer har tagits fram för utformningen av denna proposition. Motsvarande principer har beaktats i tillämpliga delar för förslag som avser statens inkomster (se avsnitt 1.1). Den princip som tillämpats i beslutet att inkludera förslaget om sänkt skatt för personer över 65 år innebär att lagförslag som är politiskt okontroversiella, och som inte kan genomföras under pågående budgetår, har inkluderats i de fall det råder politisk samsyn om förslaget.

Pension beskattas i dag i flera fall hårdare än löneinkomst. Såsom tidigare aviserats föreslås nu en sänkning av skatten för personer över 65 år genom att det förhöjda grundavdraget förstärks.

PRO, Riksförbundet Pensionärsgemenskap, SPF Seniorerna och Svenska Kommunalpensionärernas Riksförbund har i ett gemensamt yttrande vänt sig mot att den skatteskyldiges ålder är avgörande för hur pensionen beskattas. Även *TCO* och *Konjunkturinstitutet* saknar motiv till att pensionsinkomster beskattas olika beroende på vilken ålder mottagaren har. *TCO* anser vidare att Sverige behöver en ny samlad skattereform. En bredare översyn av skattesystemet efterfrågas även av *Pensionsmyndigheten* och *SACO*.

Regeringen kan konstatera att frågan om åldersgränser i inkomstskattesystemet och i än större utsträckning behovet av en ny samlad skattereform kräver omfattande utredning, vilket ligger utanför detta lagstiftningsärende. De synpunkter som framförts rörande åldersgränser respektive behovet av en samlad skattereform behandlas därför inte vidare här.

Några remissinstanser har framfört synpunkter på förslagets effekter, främst rörande arbetskraftsutbudet och marginalskatter. Dessa synpunkter behandlas i konsekvensanalysen i avsnitt 6.1.4.

Höjd skatt i vissa fall

Som redogjorts för ovan är syftet med de föreslagna ändringarna att minska skillnaden i beskattning mellan löneinkomst och pension. Enligt nuvarande regler har pensionärer över 65 år

i vissa fall lägre skatt än personer under 65 år som arbetar. Detta gäller pensionärer över 65 år med inkomster som överstiger 1 182 000 kronor per år (ca 97 500 kronor per månad). För dem innebär den föreslagna ändringen att skatten höjs. *Sveriges Läkarförbund* motsätter sig förslaget om höjd skatt för personer med sådana inkomster. Regeringen anser emellertid – mot bakgrund av syftet med ändringen – att det är rimligt att också minska sådana skillnader i beskattningen vilka innebär att pensionärer över 65 år i vissa fall har lägre skatt.

Även vid inkomster som understiger 207 000 kronor per år har pensionärer över 65 år något lägre skatt än arbetande under 65 år. Denna marginella skillnad, som beror på att skilda avrundningsregler gäller för avdrag (det förhöjda grundavdraget) och skattereduktioner (jobbskatteavdraget), lämnas oförändrad.

NSD, med vilka *Svenskt Näringsliv* instämmer, anser att de föreslagna skatthöjningarna inte beskrivs och analyseras tillräckligt i promemorian. Regeringen behandlar denna synpunkt i konsekvensanalysen i avsnitt 6.1.4.

Förstärkningens utformning

Den senaste förstärkningen av det förhöjda grundavdraget 2018 utformades så att personer som är äldre än 65 år med fastställd förvärvsinkomst upp till ca 207 000 kronor per år (drygt 17 200 kronor i månaden) inte betalar högre skatt än personer med arbetsinkomst som är yngre än 65 år. För att ytterligare minska skatteskillnaden mellan pension och lön för högre inkomster än så föreslås att det förhöjda grundavdraget förstärks för inkomster mellan 207 000 kronor och 1 177 000 kronor per år (mellan ca 17 200 kronor och 98 100 kronor per månad). Det förhöjda grundavdraget minskas samtidigt för förvärvsinkomster som överstiger 1 182 000 kronor per år (ca 97 500 kronor per månad) då utformningen av avdraget anpassas för att närma sig utformningen av jobbskatteavdraget. För inkomster som överstiger 1 182 000 kronor per år har som ovan nämnts pensionärer över 65 år med nuvarande regler lägre skatt än personer under 65 år som arbetar.

I tabell 6.1 och tabell 6.2 redovisas nuvarande särskilda belopp respektive det nya särskilda beloppet i olika inkomstintervall för beskattningsåret 2019. Det förhöjda grundavdraget, dvs. grundavdraget med tillägg av det särskilda beloppet, redovisas för olika inkomster dels i

termer av prisbasbelopp och andel av fastställd förvärvsinkomst i tabell 6.3, dels i termer av kronor i tabell 6.4.

Tabell 6.1 Nuvarande särskilt belopp för personer över 65 år

Fastställd förvärvsinkomst	Nuvarande särskilt belopp
– 0,99 PBB	0,687 PBB
0,99 PBB – 1,11 PBB	0,885 PBB – 0,2 FFI
1,11 PBB – 2,72 PBB	0,609 PBB + 0,049 FFI
2,72 PBB – 2,94 PBB	0,332 FFI – 0,162 PBB
2,94 PBB – 3,11 PBB	0,482 PBB + 0,113 FFI
3,11 PBB – 4,45 PBB	0,171 PBB + 0,213 FFI
4,45 PBB – 7,88 PBB	1,376 PBB – 0,058 FFI
7,88 PBB – 9,15 PBB	2,164 PBB – 0,158 FFI
9,15 PBB – 12,43 PBB	1,541 PBB – 0,09 FFI
12,43 PBB –	0,422 PBB

Anm.: PBB=Prisbasbelopp, 46 500 kronor för 2019. FFI=Fastställd förvärvsinkomst.

Tabell 6.2 Nytt särskilt belopp för personer över 65 år

Fastställd förvärvsinkomst	Nuvarande särskilt belopp
– 0,99 PBB	0,687 PBB
0,99 PBB – 1,11 PBB	0,885 PBB – 0,2 FFI
1,11 PBB – 2,72 PBB	0,609 PBB + 0,049 FFI
2,72 PBB – 2,94 PBB	0,332 FFI – 0,162 PBB
2,94 PBB – 3,11 PBB	0,482 PBB + 0,113 FFI
3,11 PBB – 4,45 PBB	0,171 PBB + 0,213 FFI
4,45 PBB – 7,88 PBB	0,763 PBB + 0,08 FFI
7,88 PBB – 8,08 PBB	1,551 PBB – 0,02 FFI
8,08 PBB – 13,54 PBB	2,399 PBB – 0,125 FFI
13,54 PBB – 34 PBB	1,031 PBB – 0,024 FFI
34 PBB –	0,215 PBB

Anm.: PBB=Prisbasbelopp, 46 500 kronor för 2019. FFI=Fastställd förvärvsinkomst.

Tabell 6.3 Förhöjt grundavdrag för personer över 65 år enligt förslaget

Fastställd förvärvsinkomst	Förhöjt grundavdrag
– 1,11 PBB	1,11 PBB
1,11 PBB – 2,72 PBB	0,834 PBB + 0,249 FFI
2,72 PBB – 2,94 PBB	0,608 PBB + 0,332 FFI
2,94 PBB – 4,45 PBB	1,252 PBB + 0,113 FFI
4,45 PBB – 8,08 PBB	1,844 PBB – 0,02 FFI
8,08 PBB – 13,54 PBB	2,692 PBB – 0,125 FFI
13,54 PBB – 34 PBB	1,324 PBB – 0,024 FFI
34 PBB –	0,508 PBB

Anm.: PBB=Prisbasbelopp, 46 500 kronor för 2019. FFI=Fastställd förvärvsinkomst.

Tabell 6.4 Förhöjt grundavdrag för personer över 65 år enligt förslaget

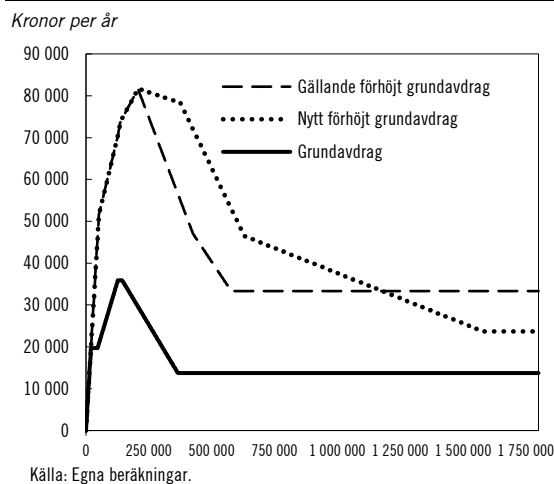
Kronor per år

Fastställd förvärvsinkomst	Förhöjt grundavdrag
– 51 600	51 600
51 700 – 126 400	51 700 upp till 70 300
126 500 – 136 700	70 300 upp till 73 700
136 800 – 206 900	73 700 upp till 81 600
207 000 – 375 700	81 700 ner till 78 300
375 800 – 629 600	78 300 ner till 46 500
629 700 – 1 581 000	46 500 ner till 23 700
1 581 000 –	23 700

Källa: Egna beräkningar.

Det förhöjda grundavdraget för dem som har fyllt 65 år vid beskattningsårets ingång kommer med förslaget att vara oförändrat för inkomster upp till 4,45 prisbasbelopp (ca 206 900 kronor). I inkomstintervallet 4,45 till 9,15 prisbasbelopp (ca 207 000–425 500 kronor) förstärks grundavdraget, för att minska skillnaden i beskattning mellan en person med pensionsinkomst och en löntagare med jobbskatteavdrag i intervallet, genom en långsammare avtrappning. För inkomster som överstiger 9,15 prisbasbelopp (425 500 kronor och uppåt) trappas grundavdraget av med en snabbare takt än tidigare och för inkomster som överstiger 13,54 men inte 34 prisbasbelopp (ca 629 700–1 581 000 kronor) införs ett nytt långsammare avtrappningsintervall med avsikten att beskattningen av förvärvsinkomster för personer över 65 år ska närma sig den som gäller en löntagare under 65 år med jobbskatteavdrag. Skillnaden i grundavdrag mellan gällande regler och förslaget framgår av diagram 6.1, som visar de olika grundavdragsnivåerna.

Diagram 6.1 Förhöjt grundavdrag i kronor för personer över 65 år enligt gällande regler och enligt förslaget om ytterligare förhöjt grundavdrag samt grundavdrag för personer under 65 år

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Ändringarna bör träda i kraft snarast möjligt, vilket är den 1 januari 2019, och tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2018. Det bedöms inte finnas behov av övergångsbestämmelser.

Lagförslag

Förslaget föranleder ändringar i 63 kap. 3 a § II, se avsnitt 3.2.

6.1.4 Konsekvenser

Offentligfinansiella effekter

Förslaget att förstärka grundavdraget för dem som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år bedöms beröra drygt hälften av åldersgruppen, drygt en miljon personer. De personer som berörs är de som betalar inkomstskatt och har en fastställd förvärvsinkomst som överstiger 206 900 kronor 2019. För de berörda som har en fastställd förvärvsinkomst mellan 207 000 kronor och 1 177 000 kronor per år innebär förslaget att skatten sänks genom att det förhöjda grundavdraget höjs. För inkomster mellan 1 177 100 kronor och 1 182 000 kronor blir det förhöjda grundavdraget oförändrat. För de personer som har en fastställd förvärvsinkomst som överstiger 1 182 000 kronor per år innebär förslaget att skatten höjs genom att det förhöjda grundavdraget minskar för denna grupp. Av den berörda gruppen på drygt en miljon personer uppskattas ungefär 8 500 personer få höjd skatt. I den grupp som berörs får antalet begränsat

skattskyldiga bedömas som ringa. Den offentligfinansiella effekten av förslaget uppskattas med beaktande av antalet berörda skattskyldiga och föreslagen nivå på höjningen av grundavdraget till 4,17 miljarder kronor.

Den offentligfinansiella effekten beror i mycket stor utsträckning på minskad kommunal inkomstskatt. Med en höjning av anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25, kompenseras emellertid kommuner och landsting. Sveriges Kommuner och Landsting anför att anslaget bör höjas med hela reformeffekten på 4,17 miljarder kronor. Förstärkningen av det förhöjda grundavdraget påverkar dock även den statliga inkomstskatten. Effekten på den kommunala inkomstskatten beräknas till ca 3,83 miljarder kronor 2019. Förslaget innebär också att underlaget för det kommunala inkomstutjämningsystemet kan komma att påverkas. Genom utjämningsystemet kommer dock eventuella förändringar av enskilda kommuners och landstings relativa skattekraft att jämnas ut. Förslaget påverkar även storleken på skattereduktionen för kommunal fastighetsavgift för äldre, men förändringen är av mindre betydelse.

Effekter för enskilda

Förslaget innebär att den beskattningsbara inkomsten och därmed skatten sänks för personer äldre än 65 år med inkomst mellan 207 000 kronor och 1 177 000 kronor per år, drygt en miljon personer. Den beskattningsbara inkomsten och därmed skatten höjs för personer äldre än 65 år med inkomster över 1 182 000 kronor per år, ca 8 500 personer.

I tabell 6.5 visas skattesänkningen 2019 för olika inkomst- och kommunalskattenivåer som följer av förstärkningen av det förhöjda grundavdraget. För inkomster mellan 207 000 kronor och 535 800 kronor per år är skattesänkningen mellan 0 och 11 050 kronor per år. För inkomster över 535 800 kronor per år avtar sedan skattesänkningen för att bli 0 kronor vid inkomster mellan 1 177 800 kronor och 1 181 900 kronor per år. För inkomster däröver höjs skatten med som mest 5 484 kronor per år vid en genomsnittlig kommunalskattesats. Skattesänkningen som andel av inkomsten är störst för inkomster mellan ca 360 000 kronor och 420 000 kronor per år samt mellan ca 525 000 kronor och 560 000 kronor per år.

Tabell 6.5 Skattesänkning i kronor per år enligt förslaget om ytterligare förhöjt grundavdrag för personer över 65 år, vid olika inkomst- och kommunalskattenivåer

Kronor per år och procent

Fastställd förvärvs-inkomst	Kommunalskattesats			Andel av bruttoinkomsten ¹
	Lägsta 29,19	Medel 32,12	Högsta 35,15	
200 000	0	0	0	0,0
225 000	729	803	879	0,4
250 000	1 751	1 927	2 109	0,8
300 000	3 765	4 143	4 534	1,4
400 000	7 034	7 741	8 471	1,9
500 000	6 539	7 195	7 874	1,4
750 000	5 581	5 884	6 196	0,8
1 000 000	2 330	2 457	2 587	0,2
1 300 000	-1 572	-1 656	-1 744	-0,1
1 600 000	-5 202	-5 483	-5 774	-0,3

¹ Beräknat på genomsnittlig kommunalskatt (32,12%).

Anm.: Beräkningar utifrån 2019 års prisbasbelopp (46 500 kronor). Ett negativt belopp innebär att skatten höjs.

Källa: Egna beräkningar.

Skatteverket och Konjunkturinstitutet efterlyser en analys av hur marginalskatterna påverkas av förslaget. Som Skatteverket också tar upp i sitt remissvar innebär förslaget att marginalskatterna minskar för fastställda inkomster mellan 4,45 och 9,15 prisbasbelopp (ca 206 900 och 425 500 kronor) och ökar för inkomster mellan 9,15 och 34 prisbasbelopp (ca 425 500 och 1 581 000 kronor). Inom dessa intervall

- minskar marginalskatten med ca 4,4 procentenheter för inkomster mellan 4,45 och 8,08 prisbasbelopp (ca 206 900 och 375 700 kronor),
- minskar marginalskatten med ca 1,1 procentenheter för inkomster mellan 8,08 och 9,15 prisbasbelopp (ca 375 700 och 425 500 kronor),
- ökar marginalskatten med ca 1,1 procentenheter för inkomster mellan 9,15 och 12,45 prisbasbelopp (ca 425 500 och 578 900 kronor),
- ökar marginalskatten med ca 4 procentenheter för inkomster mellan 12,45 och 13,54 prisbasbelopp (ca 578 900 och 629 600 kronor), och
- ökar marginalskatten med ca 0,8 procentenheter för inkomster mellan 13,54 och 34 prisbasbelopp (ca 629 600 och 1 581 000 kronor).

Även för dem som arbetar helt eller delvis förändras marginalskatterna på samma vis för deras totala fastställda förvärvsinkomst. Nivån på marginalskatten för ytterligare arbetsinkomst kan samtidigt vara mycket låg beroende på hur stor del av den ursprungliga inkomsten som utgörs av arbets- respektive pensionsinkomst.

Förslaget innebär att skillnaden i beskattning för pensionärer över 65 år gentemot löntagare som inte fyllt 65 år vid beskattningsårets ingång minskar för inkomster som överstiger 206 900 kronor om året. För inkomster som understiger 207 400 kronor per år är skatten redan lika låg eller lägre för pensionärer över 65 år jämfört med löntagare under 65 år. De som med förslaget får höjd skatt, personer över 65 år med fastställd förvärvsinkomst över 1 182 000 kronor per år, har med nuvarande regler lägre skatt än löntagare under 65 år. Detta gäller såväl om inkomsten kommer från pension som om den kommer från arbete. Skillnaden i beskattning minskar alltså även för denna grupp. I tabell 6.6 visas skillnaden i beskattning med nuvarande och föreslagna regler 2019.

Tabell 6.6 Skillnad i beskattning mellan en person äldre än 65 år med enbart pensionsinkomst och en person yngre än 65 år med enbart arbetsinkomst vid samma inkomstnivå

Kronor per år

Fastställd förvärvsinkomst	Enligt 2018 års regler	Enligt föreslagna regler
200 000	-71	-71
225 000	1 495	692
250 000	3 672	1 745
300 000	7 991	3 848
400 000	15 773	8 032
500 000	16 762	9 567
750 000	12 979	7 095
1 000 000	5 479	3 022
1 300 000	-3 521	-1 865
1 600 000	-11 195	-5 712

Anm.: Beloppen i tabellen avser hur mycket mer personen äldre än 65 år med enbart pensionsinkomst betalar i skatt per år jämfört med en person, yngre än 65 år, med enbart arbetsinkomst. Ett negativt belopp innebär därmed att personen med enbart pensionsinkomst betalar mindre i skatt än personen med enbart arbetsinkomst. Beräkningar utifrån 2019 års prisbasbelopp (46 500 kronor) samt genomsnittlig kommunal skattesats 2018, 32,12 procent.

Källa: Egna beräkningar.

I diagram 6.2 visas den genomsnittliga procentuella förändringen av ekonomisk standard, till följd av förslaget om ett ytterligare förstärkt grundavdrag för personer över 65 år, uppdelat på inkomstgrupper (decilgrupper) för hela befolkningen. I diagram 6.3 visas samma förändring uppdelat på inkomstgrupper för dem som är 65 år

eller äldre. I båda fallen gäller att den ekonomiska standarden ökar i samtliga inkomstgrupper men bara marginellt i inkomstgrupp 1 och 2. Att ökningen är klart mindre för inkomstgrupp 10 än för inkomstgrupp 4 till 9 beror dels på högre inkomster i relation till skattesänkningen, dels på att vissa personer i gruppen får höjd skatt. Sett till hela befolkningen ökar den ekonomiska standarden med ungefär lika mycket för inkomstgrupp 4 till 9. För den berörda åldersgruppen, 65 år eller äldre, är den genomsnittliga ökningen som andel av ekonomisk standard knappt 0,8 procent. Ökningen är störst i inkomstgrupp 7 och 8.

Diagram 6.2 Procentuell förändring av ekonomisk standard till följd av förslaget om sänkt skatt för personer över 65 år, i olika inkomstgrupper för hela befolkningen, 2019

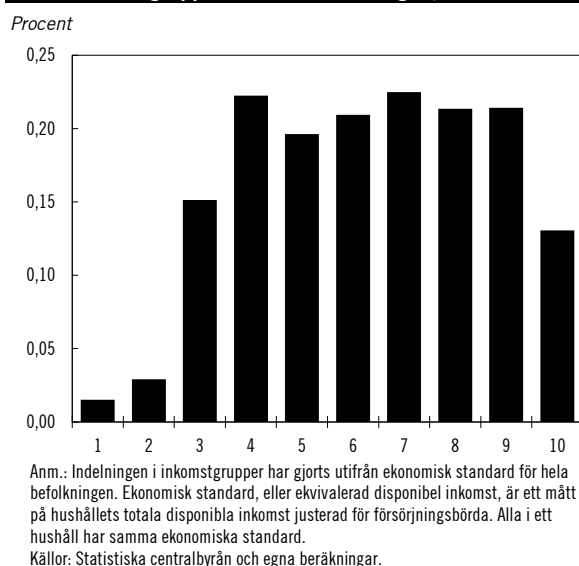
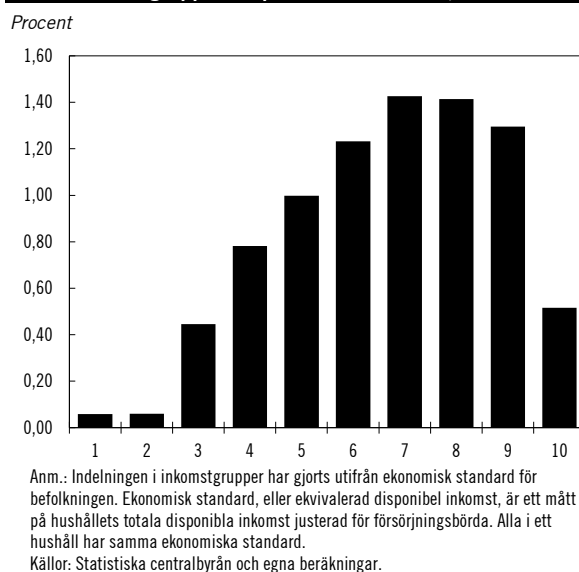
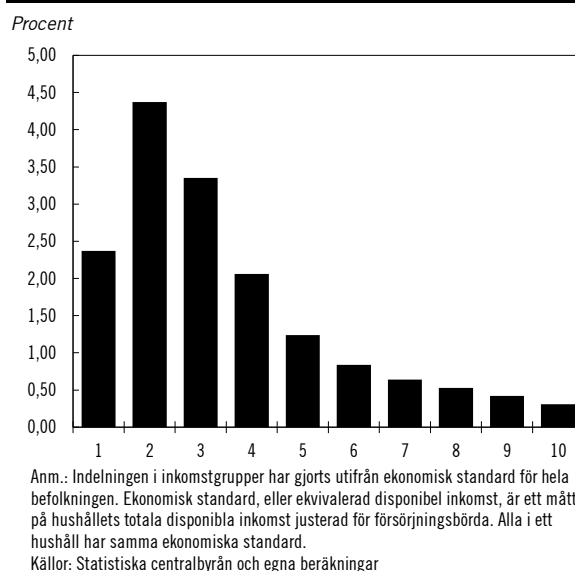

Diagram 6.3 Procentuell förändring av ekonomisk standard till följd av förslaget om sänkt skatt för personer över 65 år, i olika inkomstgrupper för personer över 65 år, 2019

Det förhöjda grundavdraget för personer som vid årets ingång fyllt 65 år infördes 2009 och har sedan dess förstärkts ett flertal gånger, senast 2018. Diagram 6.4 visar den genomsnittliga procentuella förändringen av ekonomisk standard, till följd av hela det förhöjda grundavdraget för personer över 65 år, inklusive den nu föreslagna förstärkningen, uppdelat på inkomstgrupper (decilgrupper) för hela befolkningen. Ökningen av ekonomisk standard är störst i inkomstgrupp 2 och 3 och minskar sedan med stigande inkomst för att vara lägst i den högsta inkomstgruppen.

Diagram 6.4 Procentuell förändring av ekonomisk standard till följd av hela det förhöjda grundavdraget för personer över 65 år, i olika inkomstgrupper för hela befolkningen, 2019

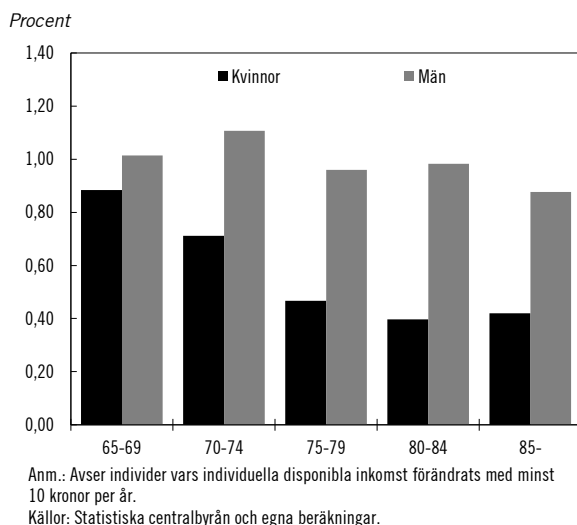
Några remissinstanser, däribland *Arbetsgivarverket*, *Konjunkturinstitutet* och *Skatteverket*, bedömer att förslaget och framför allt det totala förhöjda grundavdraget riskerar att leda till ett minskat arbetsutbud för äldre. Förslaget att förstärka det förhöjda grundavdraget innebär lägre skatt på inkomster för personer 65 år och äldre och därmed högre disponibel inkomst för denna grupp. Regeringen instämmer i att detta, som nämnda remissinstanser påpekat, innebär en inkomsteffekt som i någon mån kan få en negativ effekt på arbetsutbudet genom att det inte är nödvändigt att arbeta lika länge för att uppnå samma disponibelinkomst. För den nu föreslagna förstärkningen bedöms denna effekt emellertid vara liten. Samma bedömning gör också remissinstanserna. När det gäller effekten på arbetsutbudet av hela det förhöjda grundavdraget vill regeringen framhålla att beräkningen av det förhöjda grundavdraget inte gör någon skillnad på

pensionsinkomst och arbetsinkomst. Skattesänkningen blir lika stor oavsett typ av inkomst. Det innebär att förslaget om ytterligare förstärkning av det förhöjda grundavdraget inte gör det mer lönsamt att gå i pension relativt att arbeta för personer äldre än 65 år. Personer över 65 år med arbetsinkomst har dessutom ett förstärkt jobbskatteavdrag jämfört med personer yngre än 65 år.

Jämställdhetsanalys

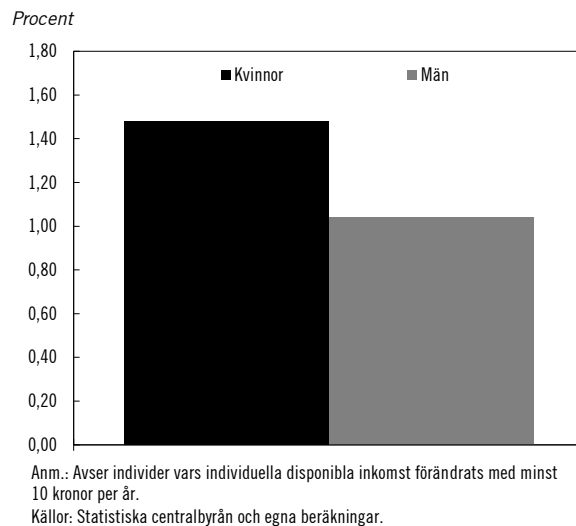
Förslaget om ett ytterligare förhöjt grundavdrag innebär skattesänkningar för både kvinnor och män. Det minskar skatteskillnaden mellan pension och lön och berör äldre med årliga förvärvsinkomster över 4,45 prisbasbelopp (ca 206 900 kronor). Vid en given fastställd förvärvsinkomst är grundavdraget, inklusive det förhöjda grundavdraget, detsamma för kvinnor och män. Män har dock i genomsnitt högre pension än kvinnor bl.a. till följd av att kvinnor oftare arbetat deltid eller förvärvsarbetat under färre år. Förslaget kommer därför att gynna män i större utsträckning än kvinnor vilket innebär att den ekonomiska jämställdheten kommer att minska. Diagram 6.5 visar de genomsnittliga inkomstförstärkningarna till följd av det ytterligare förhöjda grundavdraget uppdelat på kön och åldersgrupper. Ökningen är störst i åldersgruppen 70–74 för män och i åldersgruppen 65–69 för kvinnor. I samtliga åldersgrupper ökar mäns individuella disponibla inkomst mer än kvinnornas. Förslaget kommer därför att bidra till ökade inkomstskillnader mellan kvinnor och män.

Diagram 6.5 Procentuell förändring av individuell disponibel inkomst till följd av förslaget om sänkt skatt för personer över 65 år efter kön och åldersgrupp, 2019

I diagram 6.6 visas hur hela det förhöjda grundavdraget, inklusive den nu föreslagna förstärkningen, påverkar den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män för hela befolkningen. Totalt gynnar hela det förhöjda grundavdraget i större utsträckning kvinnor än män.

Diagram 6.6 Procentuell förändring av individuell disponibel inkomst till följd av hela det förhöjda grundavdraget uppdelat mellan kvinnor och män för hela befolkningen, 2019

Effekter för myndigheter och företag

En förstärkning av det förhöjda grundavdraget för personer över 65 år medför endast marginella förändringar för Skatteverket och ingår i den anpassning som årligen görs på grund av ny eller förändrad lagstiftning. Eventuella tillkommande utgifter för Skatteverket ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar. För de allmänna förvaltningsdomstolarna bedöms förslaget inte få någon budgetpåverkan. För företagen bedöms förslaget inte få några effekter.

Skatt på arbetsinkomster – socialavgifter m.m.

6.2 Förändrade nivåer för socialavgifter

Regeringens förslag: Sjukförsäkringsavgiften i arbetsgivaravgifterna sänks till 3,55 procent och i egenavgifterna till 3,64 procent. Efterlevandepensionsavgiften i arbetsgivaravgifterna och i egenavgifterna sänks till 0,6 procent. Detta leder sammantaget till att den allmänna löneavgiften höjs till 11,62 procent.

Ändringarna träder i kraft den 1 januari 2019.

Skälen för regeringens förslag: Särskilda principer har tagits fram för utformningen av denna proposition. Motsvarande principer har beaktats i tillämpliga delar för förslag som avser statens inkomster (se avsnitt 1.1). Den princip som tillämpats i beslutet att inkludera detta förslag innebär att förslag ska genomföras om justeringar behöver göras utifrån ändrade volymer.

Socialavgifterna tas ut för finansiering av de sociala trygghetssystemen och betalas antingen som arbetsgivaravgifter eller som egenavgifter. Arbetsgivaravgifter betalas av arbetsgivare, medan egenavgifter betalas av främst enskilda näringsidkare.

Sjukförsäkringsavgiften är en av de sex avgifter som tillsammans utgör socialavgifterna. Sjukförsäkringsavgiften bör tas ut med en avgiftssats som innebär att de förväntade intäkterna från avgiften motsvarar de förväntade utgifterna. Utgifterna inom sjukförsäkringen förväntas inte öka i samma utsträckning som intäkterna från sjukförsäkringsavgiften 2019. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att sjukförsäkringsavgiften sänks med 0,80 procentenheter till 3,55 procent i arbetsgivaravgifterna och till 3,64 procent i egenavgifterna.

Prognoserna visar att efterlevandepensionsavgiften kan sänkas till 0,6 procent för att intäkterna ska motsvara de förväntade utgifterna 2019. Regeringen föreslår därför att efterlevandepensionsavgiften sänks med 0,10 procentenheter till 0,60 procent i arbetsgivaravgifterna och i egenavgifterna.

Eftersom justeringen av delavgifterna ska göras inom ramen för ett i princip oförändrat avgiftsuttag höjs den allmänna löneavgiften till 11,62 procent.

Lagförslagen har beretts under hand med Skatteverket.

I tabell 6.7 och tabell 6.8 redovisas arbetsgivaravgifter och egenavgifter före och efter dessa förändringar.

De nya avgiftsnivåerna träder i kraft den 1 januari 2019.

Tabell 6.7 Arbetsgivaravgifter 2018 och 2019 enligt regeringens förslag

Procent		
	2018	2019
Sjukförsäkringsavgift	4,35	3,55
Föräldraförsäkringsavgift	2,60	2,60
Ålderspensionsavgift	10,21	10,21
Efterlevandepensionsavgift	0,70	0,60
Arbetsmarknadsavgift	2,64	2,64
Arbetskadeavgift	0,20	0,20
Summa socialavgifter	20,70	19,80
Allmän löneavgift	10,72	11,62
Socialavgifter och allmän löneavgift	31,42	31,42

Källa: Egna beräkningar.

Tabell 6.8 Egenavgifter 2018 och 2019 enligt regeringens förslag

Procent		
	2018	2019
Sjukförsäkringsavgift	4,44	3,64
Föräldraförsäkringsavgift	2,60	2,60
Ålderspensionsavgift	10,21	10,21
Efterlevandepensionsavgift	0,70	0,60
Arbetsmarknadsavgift	0,10	0,10
Arbetskadeavgift	0,20	0,20
Summa socialavgifter	18,25	17,35
Allmän löneavgift	10,72	11,62
Socialavgifter och allmän löneavgift	28,97	28,97

Källa: Egna beräkningar.

Lagrådet

Förslagen om förändrade nivåer för socialavgifter är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

Lagförslag

Förslagen föranleder ändringar i 2 kap. 26 § och 3 kap. 13 § socialavgiftslagen (2000:980) och 3 §

lagen (1994:1920) om allmän löneavgift, se avsnitt 3.3 och 3.1.

Skatt på konsumtion m.m. – energi- och miljöskatter

6.3 Höjda och miljödifferenterade vägavgifter inom eurovinjettsamarbetet

Regeringens bedömning: Vägavgiften bör höjas och differentieringen efter vilka krav på utsläpp av föroreningar som ett fordon motor uppfyller bör utvidgas till att även omfatta nyare avgaskrav.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Skälen för regeringens bedömning: Särskilda principer har tagits fram för utformningen av denna proposition. Motsvarande principer har beaktats i tillämpliga delar för förslag som avser statens inkomster (se avsnitt 1.1). Den princip som tillämpats i beslutet att inkludera denna bedömning innebär att förslag som beror på beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter ska genomföras.

Sverige är sedan den 1 januari 1998 anslutet till ett mellanstatligt samarbete i form av ett gemensamt uttag av vägavgift för tunga godstransporter vid användandet av vissa vägar (eurovinjettsamarbetet). I samarbetskommittén för eurovinjettsamarbetet har avtalsparterna kommit överens om att höja vägavgifterna och anpassa dessa till nyare utsläppskrav för fordons motorer.

Vägavgiften i lagen (1997:1137) om vägavgift för vissa tunga fordon har inte höjts sedan 2001 vilket inneburit att den reala avgiftsnivån sjunkit. Vägavgifterna bör därför höjas för att bibehålla den totala avgiftsnivån. Avgiftsnivåerna har inte heller anpassats till nya utsläppskrav som införts på tunga godsfordons motorer. Genom en utvidgad differentiering av vägavgiften anpassas trafikbeskattningen för den tunga godstrafiken till de kostnader som den ger upphov till i fråga om bl.a. miljöpåverkan.

Regeringen undertecknade den 6 december 2017 protokoll om ändring i det avtal som reglerar det mellanstatliga eurovinjettsamarbetet om uttag

av en avgift för tunga fordon som använder vissa vägar. En promemoria – Höjda och miljödifferenterade vägavgifter (Fi2018/01890/S2) – med ovan angivna ändringar har därefter tagits fram inom Finansdepartementet. Promemorians förslag har remissbehandlats. Regeringen beslutade den 8 november 2018 att inhämta Lagrådets yttrande över lagförslagen i promemorian (Fi2018/03530/S2).

Alla samarbetsländer ska ratificera protokollet för att det ska träda i kraft. Protokollet ska således godkännas av riksdagen.

Ett godkännande bör inhämtas och ett lagförslag presenteras senare under riksdagsåret.

Det kommande lagförslaget bör träda i kraft den dag regeringen bestämmer, vilket bedöms kunna vara den 1 juli 2019.

6.4 Offentligfinansiella effekter – en sammanfattning

I tabell 6.9 redovisas de offentligfinansiella effekterna av de skatte- och avgiftsförändringar som presenterats i denna proposition. För mer utförliga beskrivningar av de olika skatteåtgärderna hänvisas till tidigare avsnitt.

Tre olika typer av offentligfinansiella effekter redovisas i tabell 6.9: bruttoeffekt för 2019, periodiserade nettoeffekter för 2019–2021 och varaktig effekt. Bruttoeffekten beskriver den statistiskt beräknade förändringen i intäkterna från den skatt som regeländringen avser. Bruttoeffekten beaktar således inte eventuella indirekta effekter som t.ex. regeländringens påverkan på andra skattebaser och på konsumentprisindex (KPI). Om KPI påverkas av en regeländring så uppkommer en indirekt effekt då utgifter i olika offentliga transfereringssystem påverkas av förändringar i KPI. Vid en bedömning av de kortsiktiga offentligfinansiella effekterna av olika åtgärder är den periodiserade nettoeffekten för den konsoliderade offentliga sektorn mest relevant. I den periodiserade redovisningen hänförs förändringar i skatte- och avgiftsintäkter till det inkomstår den skattepliktiga händelsen äger rum. Vidare beaktas i nettoeffekten även vissa indirekta effekter på skatteintäkterna och på de offentliga utgifterna. Den periodiserade nettoeffekten redovisas för åren 2019–2021.

Den varaktiga effekten, som redovisas i den sista kolumnen i tabell 6.9, ger ett mått på den bestående årliga kostnaden/intäkten som en åtgärd medför, dock utan koppling till hur de offentliga finanserna påverkas ett visst år. Beräkningen baseras på nuvärdet av en åtgärds framtida nettoeffekter. På så vis möjliggörs jämförelser mellan regelförändringar vars nettoeffekter är olika fördelade över tiden. Avvikelse mellan den varaktiga effekten och de periodiserade årliga nettoeffekterna beror bl.a. på fördröjd övervältring av vissa skatter på andra skattebaser. För en närmare beskrivning av metodfrågor kopplade till denna redovisning hänvisas till Finansdepartementets publikation *Beräkningsskonventioner 2018*.

De offentligfinansiella effekterna av de åtgärder som redovisas i detta avsnitt har beräknats utifrån 2019 års prognostiserade priser och volymer. Den prognos av offentliga sektorns totala intäkter för 2019–2021 som redovisas i avsnitt 7 är baserad på nu gällande regler samt regeringens föreslagna och beräknade åtgärder i denna proposition. I avsnitt 7 redovisas intäkterna i respektive års priser och volymer.

Förslag i andra propositioner

Den 1 januari 2019 träder nya skatteregler för företagssektorn i kraft (prop. 2017/18:245, bet. 2017/18:SkU25, rskr. 2017/18:398). Ändringarna aviserades i budgetpropositionen för 2018 men har sedan dess förändrats avseende både utformningen av regeländringarna och de offentligfinansiella effekterna. Ändringarna medför ökade skatteintäkter från företagssektorn med 920 miljoner kronor 2019 jämfört med vad som tidigare aviserats. Detta har beaktats i inkomstberäkningarna.

Den 1 januari 2019 införs en ny reglering av spelmarknaden som bygger på ett licenssystem (prop. 2017/18:220, bet. 2017/18:KrU8, rskr. 2017/18:363). Omregleringen innebär även att beskattningen av spelverksamhet förändras. Ändringarna medför ökade skatteintäkter med 418 miljoner kronor 2019 jämfört med tidigare reglering. Detta har beaktats i inkomstberäkningarna.

Tidigare aviserade förslag

Vissa åtgärder som redovisas i denna proposition har redan aviserats och budgeterats i budgetpropositionen för 2018 och i den av riksdagen beslutade budgeten för 2018. Det gäller förslaget om sänkt skatt 2019 för personer över 65 år och nya skatteregler för företagssektorn. Eventuella

skillnader i budgeteffekter av förslagen mot tidigare aviserade effekter redovisas i tabell 6.9.

I budgetpropositionen för 2018 aviserades även ytterligare sänkning av skatten 2020 för personer över 65 år. Något förslag om detta lämnas inte i denna proposition. Detta har beaktats i inkomstberäkningarna.

I budgetpropositionen för 2018 aviserade regeringen att bestämmelser om beskattning och betalning av skatt vid tillfälligt arbete i Sverige borde införas från och med den 1 januari 2019. Det aviserades vidare att ett sådant regelverk skulle medföra en skatteintäktsökning om ca 420 miljoner kronor per år. Något förslag rörande beskattning och betalning av skatt vid tillfälligt arbete i Sverige lämnas inte i denna proposition. Detta har beaktats i inkomstberäkningarna.

I budgetpropositionen för 2016 och 2017 aviserade regeringen förslag om att ytterligare sänka reklamskatten från och med 2019. Något förslag om detta lämnas inte i denna proposition. Detta har beaktats i inkomstberäkningarna.

Tabell 6.9 Offentligfinansiella effekter av ändrade skatte- och avgiftsregler. Bruttoeffekt 2019, periodiserad nettoeffekt år 2019–2021 samt varaktig effekt

Miljarder kronor

	Effekt från	Bruttoeffekt 2019	Periodiserad nettoeffekt			Varaktig effekt
			2019	2020	2021	
Förslag i budgetpropositionen						
Skatt på arbetsinkomster – förvärvsinkomstbeskattningen						
Sänkt skatt för personer över 65 år, jämfört med tidigare avisering	2019-01-01	0,00	0,00	4,31	4,31	4,30
Delsumma – förslag i budgetpropositionen		0,00	0,00	4,31	4,31	4,30
Bedömningar i budgetpropositionen						
Skatt på konsumtion m.m. – energi- och miljöskatter						
Höjda och miljödifferentierade avgifter inom eurovinjettsamarbetet	2019-07-01	0,13	0,12	0,24	0,24	0,24
Delsumma – bedömningar i budgetpropositionen		0,13	0,12	0,24	0,24	0,24
Förslag i andra propositioner						
Skatt på kapitalanvändning – företagskatter						
Nya skatteregler för företagssektorn, differens mot avisering ¹	2019-01-01	0,90	0,92	0,80	-1,52	-0,08
Skatt på konsumtion m.m. – övriga punktskatter						
Nya skatteregler för spel	2019-01-01	0,42	0,42	0,42	0,42	0,42
Delsumma – förslag i andra propositioner		1,32	1,34	1,22	-1,10	0,34
Tidigare aviserade förslag som inte genomförs						
Skatt på arbetsinkomster – förvärvsinkomstbeskattningen						
Beskattning och betalning av skatt vid tillfälligt arbete i Sverige	2019-01-01	-0,42	-0,42	-0,42	-0,42	-0,42
Skatt på konsumtion m.m. – övriga punktskatter						
Sänkt reklamskatt ²	2019-01-01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Delsumma – tidigare aviserade förslag som inte genomförs		-0,41	-0,41	-0,41	-0,41	-0,41
Summa		1,04	1,05	5,36	3,04	4,47

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar inte alltid.

¹ I budgetpropositionen för 2018 aviserades den offentligfinansiella effekten för 2018–2020. Utifrån beslutad proposition Nya skatteregler för företagssektorn (prop. 2017/18:245, bet. 2017/18:SkU25, rskr. 2017/18:398) har effekterna justerats för perioden samt kompletterats med 2021.² I budgetpropositionen för 2016 aviserades den offentligfinansiella effekten för bl.a. 2019.

Källa: Egna beräkningar.

6.5 Författningskommentarer

6.5.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om allmän löneavgift. Ändringen, som föranleds av förslaget i avsnitt 6.2 om förändrade nivåer för socialavgifter, innebär att den allmänna löneavgiften fr.o.m. den 1 januari 2019 uppgår till 11,62 procent.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 1 januari 2019.

Av *andra punkten* framgår att bestämmelsen i 3 § i den nya lydelsen tillämpas på lön eller annan ersättning enligt 1 § som betalas ut efter den 31 december 2018.

Av *tredje punkten* framgår att bestämmelsen i 3 § i den nya lydelsen tillämpas på inkomst enligt 2 § som uppbärs efter den 31 december 2018. Omfattar beskattningsåret tid såväl före som efter ikraftträdandet ska, om den avgiftsskyldige inte visar annat, så stor del av beskattningsårets inkomst anses hänförlig till tiden efter den 31 december 2018 som svarar mot förhållandet mellan den del av beskattningsåret som infaller under denna tid och hela beskattningsåret.

6.5.2 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

63 kap.

3 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om beräkningen av grundavdraget för personer som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år. För dessa personer uppgår grundavdraget till beloppet enligt 3 § med tillägg av ett särskilt belopp som anges för vissa inkomstintervall. Ändringarna av det särskilda beloppet i olika inkomstintervall innebär att den beskattningsbara inkomsten och därmed skatten sänks för personer äldre än 65 år med en inkomst mellan 207 000 och 1 177 000 kronor per år.

Ändringarna föranleds av förslaget i avsnitt 6.1 om sänkt skatt för personer över 65 år.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 1 januari 2019.

Av *andra punkten* framgår att 63 kap. 3 a § tillämpas första gången på beskattningsår som börjar efter den 31 december 2018.

6.5.3 Förslaget till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980)

2 kap.

26 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om arbetsgivaravgift. Ändringen, som föranleds av förslaget i avsnitt 6.2 om förändrade nivåer för socialavgifter, innebär att sjukförsäkringsavgiften i arbetsgivaravgifterna sänks till 3,55 procent och efterlevandepensionsavgiften till 0,60 procent. De sammanlagda arbetsgivaravgifterna uppgår således till 19,80 procent fr.o.m. den 1 januari 2019.

3 kap.

13 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om egenavgift. Ändringen, som föranleds av förslaget i avsnitt 6.2 om förändrade nivåer för socialavgifter, innebär att sjukförsäkringsavgiften i egenavgifterna sänks till 3,64 procent och efterlevandepensionsavgiften till 0,60 procent. De sammanlagda egenavgifterna uppgår således till 17,35 procent fr.o.m. den 1 januari 2019.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

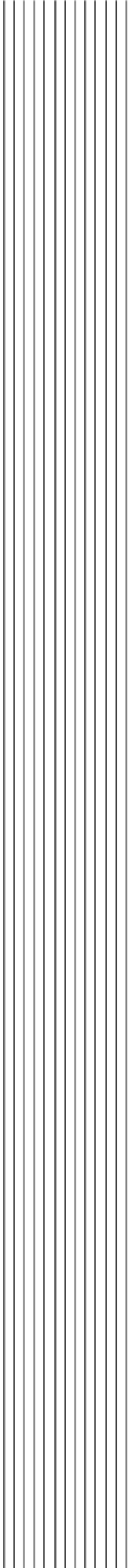
Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 1 januari 2019.

Av *andra punkten* framgår att bestämmelsen i 2 kap. 26 § i den nya lydelsen tillämpas på ersättning som betalas ut efter den 31 december 2018.

Av *tredje punkten* framgår att bestämmelsen i 3 kap. 13 § i den nya lydelsen tillämpas på inkomst som uppbärs efter den 31 december 2018. Omfattar beskattningsåret tid såväl före som efter ikraftträdandet ska, om den avgiftsskyldige inte visar annat, så stor del av beskattningsårets inkomst anses hänförlig till tiden efter den 31 december 2018 som svarar mot förhållandet mellan den del av beskattningsåret som infaller under denna tid och hela beskattningsåret.

7

Inkomster

7 Inkomster

I detta avsnitt lämnas förslag till beräkningen av inkomsterna i statens budget för 2019 och en preliminär beräkning av inkomsterna för 2020 och 2021. Prognosen för den offentliga sektorns skatteintäkter och för inkomsterna i statens budget redovisas. En jämförelse görs mellan nuvarande prognos och prognosen i 2018 års ekonomiska vårproposition (prop. 2017/18:100). Slutligen görs en uppföljning av inkomsterna i statens budget för 2017 och 2018.

Prognoserna är baserade på nu gällande regler samt regeringens föreslagna och beräknade åtgärder i denna proposition. Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av propositionen (se avsnitt 1.1). Att propositionen har lämnats av en övergångsregering medför att prognoserna är förknippade med en större osäkerhet än normalt.

lönesumman blir lägre än 2018. Däremot stiger åter intäkterna från skatt på kapital, eftersom vinsterna i bolagssektorn ökar kraftigt.

- Under 2020 och 2021 väntas de totala skatteintäkterna öka med 3,8 respektive 3,4 procent.
- Som andel av bruttonationalprodukten (BNP) väntas de totala skatteintäkterna sjunka från 44,0 procent 2018 till 43,6 procent 2021, eftersom viktiga skattebaser som lönesumman och bostadsinvesteringar ökar långsammare än BNP.
- I förhållande till bedömningarna i 2018 års ekonomiska vårproposition har de totala skatteintäkterna 2017–2021 reviderats upp med 9–18 miljarder kronor per år.

Sammanfattning

- År 2018 väntas de totala skatteintäkterna öka med 3,7 procent, vilket är något högre än den genomsnittliga ökningen de senaste tio åren. Jämfört med de närmast föregående åren blir dock ökningstakten i intäkterna lägre. Det beror på att intäkterna från hushållens kapitalskatter minskar efter flera år på höga nivåer. Dessutom bidrog skattereformer, främst slopad nedsättning av socialavgifter för unga, till en stark ökning av skatteintäkterna de närmast föregående åren.
- Även 2019 väntas de totala skatteintäkterna öka med 3,7 procent. Bostadsinvesteringarna minskar, vilket dämpar mervärdesskatteintäkterna, samtidigt som ökningen av

7.1 Offentliga sektorns skatteintäkter

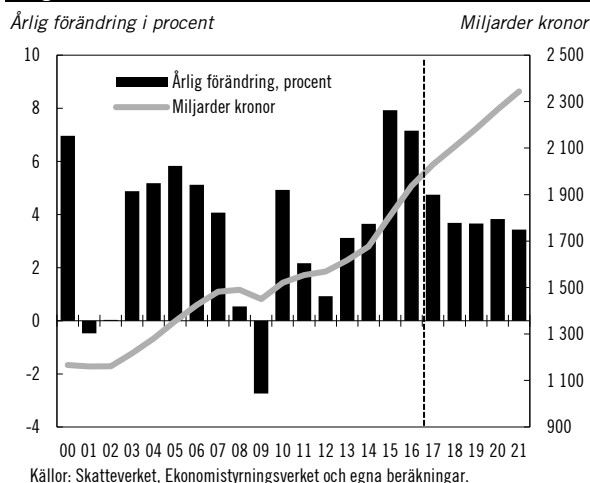
Efter tre år med höga tillväxttal väntas skatteintäkternas ökningstakt sjunka till 3,7 procent 2018 (se diagram 7.1), vilket alltså är något över den senaste tioårsperiodens genomsnittliga ökningstakt. Den snabba ökningen av skatteintäkterna 2015–2017 förklaras främst av skattereformer, i huvudsak sloandet av nedsättningen av socialavgifter för unga. År 2018 medför däremot skattereformer att intäkterna minskar, det handlar framför allt om sänkt skatt för personer över 65 år. Inbromsningen i bostadsinvesteringarna, som påverkar mervärdesskatteintäkterna, och minskningen av hushållens kapitalinkomster bidrar ytterligare till att ökningstakten för de totala

skatteintäkterna blir lägre. Å andra sidan fortsätter antalet arbetade timmar att öka. Det medför att lönesumman, dvs. summan av utbetalda löner inklusive företagarkinomster, väntas stiga med 5 procent 2018 och därmed öka inkomsterna från skatt på arbete.

Även 2019 väntas skatteintäkterna öka med 3,7 procent. Minskade bostadsinvesteringar håller tillbaka mervärdesskatteintäkterna. Samtidigt blir ökningstakten för lönesumman lägre och därmed ökar inte intäkterna från skatt på arbete lika starkt som 2018. Däremot väntas intäkterna från skatt på kapital åter öka, framför allt eftersom vinsterna i bolagssektorn ökar relativt snabbt.

År 2020 och 2021 bedöms de totala skatteintäkterna öka med 3,8 respektive 3,4 procent. Samtliga skattebaser (arbete, kapital och konsumtion) väntas bidra till ökningen. Stigande räntnivåer i ekonomin väntas leda till att intäkterna från avkastningsskatten stiger kraftigt.

Diagram 7.1 Totala skatteintäkter

I tabell 7.8 finns en sammanställning av de beräknade effekterna av förändringar på skatteområdet till följd av regeländringar 2016–2021. Sammantaget bedöms regeländringar på skatteområdet minska intäkterna med 4 miljarder kronor 2018 och med ytterligare 3 miljarder kronor 2019. För 2020 leder regeländringarna sammantaget inte till någon förändring av skatteintäkterna. År 2021 bedöms regeländringar minska intäkterna med 4 miljarder kronor.

Regeringens förslag: Den beräkning av inkomster i statens budget för 2019 som sammanställts i bilaga 1 avsnitt 2 godkänns. Den preliminära beräkningen av inkomster i statens budget för 2020 och 2021 enligt tabell 7.2 godkänns som riktlinje för regeringens budgetarbete.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 9 kap. 5 § riksdagsordningen ska regeringen lämna ett förslag till statens inkomster för det kommande budgetåret. Regeringens förslag till inkomstberäkning för 2019 redovisas i bilaga 1 avsnitt 2. Regeringen ska i budgetpropositionen också lämna förslag till preliminära inkomstberäkningar för det andra och tredje tillkommande budgetåret, se 2 kap. 3 § budgetlagen (2011:203). Regeringens förslag till preliminära inkomstberäkningar för 2020 och 2021 redovisas i tabell 7.2.

Skattekvoten

Skattekvoten visar de totala skatteintäkterna som andel av BNP. Skattekvoten påverkas normalt främst av regelförändringar i skattesystemet. År 2018 väntas skattekvoten sjunka jämfört med föregående år. Det förklaras främst av att hushållens kapitalskatter och punktskatter minskar i förhållande till BNP, men även av förändrade skatteregler, bl.a. sänkt skatt för personer över 65 år.

Tabell 7.1 Skattekvot

Procent av BNP

	2017	2018	2019	2020	2021
Skatt på arbete	26,1	26,0	25,7	25,7	25,6
Skatt på kapital	5,8	5,4	5,4	5,6	5,5
Skatt på konsumtion	12,3	12,2	12,1	12,1	12,0
Övriga skatter	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4
Skattekvot	44,3	44,0	43,7	43,7	43,6

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan. Skattekvoten för 2017 är regeringens prognos och kan skilja sig från det publicerade utfallet från nationalräkenskaperna.

Källor: Statistiska centralbyrån, Skatteverket och egna beräkningar.

Tabell 7.2 Offentliga sektorns skatteintäkter och inkomsterna i statens budget

Miljarder kronor

Inkomst- huvudgrupp	Utfall 2016	Prognos				
		2017	2018	2019	2020	2021
Skatt på arbete	1 137,1	1 193,8	1 244,8	1 286,7	1 333,4	1 379,3
<i>1100 Direkta skatter</i>	<i>607,1</i>	<i>635,2</i>	<i>658,6</i>	<i>679,0</i>	<i>703,6</i>	<i>727,5</i>
Kommunal inkomstskatt	669,6	700,0	728,1	753,5	780,3	807,6
Statlig inkomstskatt	55,6	58,6	60,3	61,0	62,3	62,8
Jobbskatteavdrag	-105,1	-109,1	-113,3	-117,0	-120,1	-123,5
Husavdrag	-12,7	-14,0	-14,5	-15,1	-15,5	-16,0
Övrigt	-0,3	-0,3	-2,1	-3,4	-3,4	-3,4
<i>1200 Indirekta skatter</i>	<i>530,1</i>	<i>558,7</i>	<i>586,2</i>	<i>607,7</i>	<i>629,8</i>	<i>651,8</i>
Arbetsgivaravgifter	515,7	540,5	567,5	590,8	612,3	633,7
Egenavgifter	11,5	12,1	12,6	13,1	13,7	14,3
Särskild löneskatt	43,6	45,8	48,0	49,8	51,5	53,2
Nedsättningar	-5,7	-3,3	-3,6	-5,8	-6,0	-6,1
Skatt på tjänstegruppliv	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Avgifter till premiepensionssystemet	-35,6	-36,9	-38,9	-40,8	-42,3	-43,8
1300 Skatt på kapital	246,0	263,4	260,1	271,5	288,3	298,2
Skatt på kapital, hushåll	74,6	80,8	68,1	68,8	69,8	68,9
Skatt på företagsvinster	115,2	126,7	132,9	143,2	152,1	156,9
Avkastningsskatt	4,6	4,5	5,4	6,4	12,5	16,6
Fastighetsskatt och fastighetsavgift	33,4	32,8	33,3	32,1	32,0	33,1
Stämpelskatt	12,3	12,1	12,6	12,9	13,2	13,5
Kupongskatt m.m.	5,7	6,4	7,8	8,2	8,8	9,1
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	533,2	554,7	578,3	595,9	617,7	638,7
Mervärdesskatt	406,5	427,2	447,0	460,8	478,0	495,9
Skatt på tobak	11,9	11,9	12,3	12,3	12,4	12,6
Skatt på etylalkohol	4,2	4,3	4,4	4,3	4,2	4,2
Skatt på vin m.m.	5,7	6,0	6,1	6,2	6,3	6,5
Skatt på öl	4,0	4,1	4,3	4,3	4,3	4,3
Energiskatt	44,8	46,8	49,8	52,2	53,8	55,5
Koldioxidskatt	24,1	23,5	23,8	23,1	23,5	23,9
Övriga skatter på energi och miljö	5,2	4,1	3,5	4,2	4,3	4,3
Skatt på vägtrafik	19,7	19,9	20,0	22,1	24,1	24,7
Övriga skatter	7,0	6,9	7,0	6,6	6,7	6,9
1500 Skatt på import	6,1	6,3	6,5	7,1	7,4	7,6
1600 Restförda och övriga skatter	16,4	12,5	15,9	21,5	19,5	20,1
Restförda skatter	-4,7	-5,8	-5,8	-5,8	-5,8	-5,8
Övriga skatter	21,1	18,3	21,7	27,3	25,3	25,9
Totala skatteintäkter	1 938,7	2 030,7	2 105,6	2 182,7	2 266,2	2 343,9
1700 Avgående poster, EU-medel	-6,1	-6,3	-6,5	-7,1	-7,4	-7,6
Offentliga sektorns skatteintäkter	1 932,7	2 024,4	2 099,1	2 175,6	2 258,8	2 336,3
1800 Avgående poster till andra sektorer	-919,8	-961,5	-1 002,7	-1 038,6	-1 075,2	-1 112,9
Kommunala skatteintäkter	-685,9	-716,7	-746,3	-772,1	-799,3	-827,4
Avgifter till ålderspensionssystemet	-233,9	-244,8	-256,5	-266,6	-275,9	-285,5
Statens skatteintäkter	1 012,8	1 062,9	1 096,4	1 136,9	1 183,7	1 223,4

Tabellen fortsätter på nästa sida

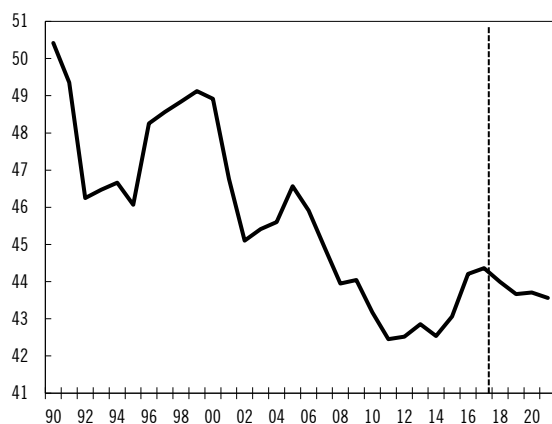
Inkomst- huvudgrupp		Utfall	Prognos				
		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1900	Periodiseringar	31,2	-12,5	38,2	8,4	-58,6	1,5
	Uppbördsförskjutningar	9,2	0,9	25,6	12,1	7,6	4,6
	Betalningsförskjutningar	22,2	-13,8	12,2	-4,1	-66,5	-3,4
	<i>varav kommuner och landsting</i>	<i>-0,8</i>	<i>-6,4</i>	<i>5,6</i>	<i>4,5</i>	<i>-0,8</i>	<i>4,2</i>
	<i>varav ålderspensionssystemet</i>	<i>1,8</i>	<i>0,7</i>	<i>1,5</i>	<i>0,3</i>	<i>0,8</i>	<i>0,8</i>
	<i>varav privat sektor</i>	<i>20,5</i>	<i>-8,5</i>	<i>5,0</i>	<i>-7,6</i>	<i>-65,1</i>	<i>-8,5</i>
	<i>varav kyrkosektorn</i>	<i>0,7</i>	<i>0,4</i>	<i>0,2</i>	<i>-1,3</i>	<i>-1,4</i>	<i>0,0</i>
	<i>varav EU</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
	Anstånd	-0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
1000	Statens skatteinkomster	1 044,0	1 050,4	1 134,5	1 145,3	1 125,1	1 224,9
	Övriga inkomster	-41,3	-49,0	-41,3	-47,8	-43,3	-45,6
2000	Inkomster av statens verksamhet	31,3	27,4	34,4	32,5	36,2	37,2
3000	Inkomster av försäld egendom	0,2	0,0	5,1	5,0	5,0	5,0
4000	Återbetalning av lån	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,6
5000	Kalkylmässiga inkomster	10,8	11,4	12,2	14,2	14,7	14,4
6000	Bidrag från EU	11,0	10,5	11,9	12,5	12,5	11,4
7000	Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-95,4	-99,1	-105,7	-112,8	-112,4	-114,2
8000	Utgifter som ges som krediteringar på skattekontot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Statsbudgetens inkomster	1 002,7	1 001,4	1 093,2	1 097,5	1 081,8	1 179,3

Anm.: Samtliga år är redovisade enligt den struktur som gäller för statens budget för 2019 och framåt.
Källor: Skatteverket, Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

Skattekvoten fortsätter att sjunka 2019. Även här förklaras nedgången av att hushållens kapitalskatter och punktskatter minskar i förhållande till BNP. Dessutom bidrar lönebaserade skatter och mervärdesskatt till en lägre skattekvot eftersom skattebaserna lönesumman och bostadsinvesteringar utvecklas något svagare än BNP detta år. År 2019–2021 väntas skattekvoten uppgå till i genomsnitt 43,6 procent av BNP.

Diagram 7.2 Skattekvot

Procent av BNP

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Skatt på arbete

Skatt på arbete kan delas in i direkta och indirekta skatter. De direkta skatterna på arbete består i huvudsak av kommunal och statlig inkomstskatt på löner och beskattade transfereringar, främst pensioner. De direkta skatterna minskas av ett antal skattereduktioner. De indirekta skatterna på arbete består huvudsakligen av arbetsgivaravgifter och egenavgifter. Intäkterna från skatt på arbete beräknas 2018 uppgå till närmare 60 procent av de totala skatteintäkterna och till 26 procent av BNP (se tabell 7.3).

Tabell 7.3 Skatt på arbete

Procent av BNP

	Utfall	Prognos				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Direkta skatter	13,8	13,9	13,8	13,6	13,6	13,5
Kommunal skatt	15,3	15,3	15,2	15,1	15,1	15,0
Statlig skatt	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2
Reduktioner	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7
Indirekta skatter	12,1	12,2	12,2	12,2	12,1	12,1
Skatt på arbete	25,9	26,1	26,0	25,7	25,7	25,6

Anm.: Reduktioner som andel av BNP är beräknade exklusive skattereduktioner för allmän pensionsavgift. Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Skatteverket och egna beräkningar.

Intäkterna från direkt skatt på arbete fastställs i den årliga beskattningen som är klar i december året efter inkomståret. Det innebär att 2017 års intäkter från skatt på arbete ännu inte är fastställda, och att endast en prognos för skatteintäkterna finns tillgänglig för detta år.

Lönesummans tillväxt

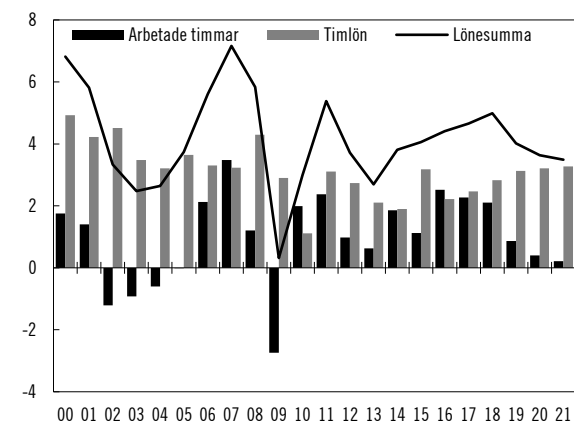
Lönesumman är, som ovan angetts, summan av utbetalda löner inklusive företagareinkomster och utgör knappt 80 procent av underlaget för skatt på arbete. Förändringen av antalet arbetade timmar och timlönen har därför stor betydelse för utvecklingen av skatteintäkterna. Resterande del av skatteunderlaget för skatt på arbete består av skattepliktiga transfereringar, inklusive pensioner, till hushållen.

Lönesumman beräknas öka relativt starkt 2018, med 5,0 procent. År 2019 beräknas lönesumman utvecklas långsammare, 4,0 procent, vilket beror på en betydligt lägre tillväxttakt av antalet arbetade timmar.

Under resten av prognosperioden bedöms timlönens ökningstakt fortsätta växa, samtidigt som antalet arbetade timmar bedöms öka svagt och i en avtagande takt. Sammantaget förväntas lönesumman växa med i genomsnitt 3,6 procent per år 2020 och 2021.

Diagram 7.3 Arbetade timmar, timlön och lönesumma

Årlig procentuell förändring

Anm.: Den redovisade timlönen är beräknad enligt nationalräkenskapernas (NR) principer.

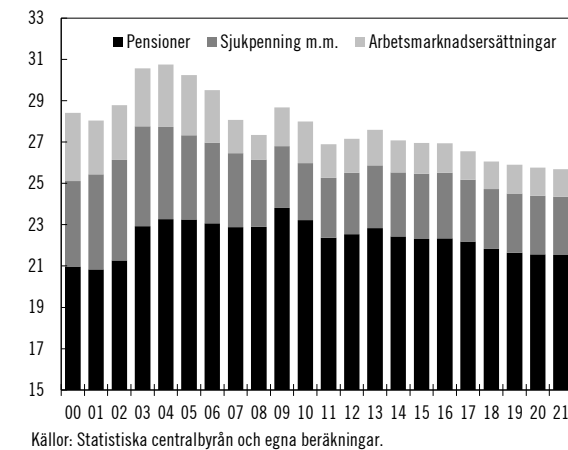
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Transfereringar till hushållen

Prognosen för de skattepliktiga transfereringarna till hushållen baseras dels på utvecklingen av antalet pensionärer, sjukskrivna och arbetslösa, dels på löne- och prisutvecklingen.

Diagram 7.4 Transfereringsinkomster som andel av underlaget för skatt på arbete

Procent

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Transfereringarna som andel av skatteunderlaget beräknas sjunka 2019 och fortsätta minska även under den resterande prognosperioden (se diagram 7.4). Lönesumman väntas växa snabbare än pensionerna under hela prognosperioden, men skillnaden avtar från 2019 och framåt. Detta medför att pensionsutbetalningarnas andel av skatteunderlaget minskar under prognosperioden. Även andelen som utgörs av ohälsorelaterade ersättningar beräknas sjunka något under prognosperioden. Utbetalningarna av arbetslöshetsersättning beräknas öka som andel av skatteunderlaget 2019, men minska från 2020. Det beror på att antalet ersättningstagare med rätt till a-kassa bedöms öka betydligt snabbare än lönesumman 2019 men långsammare åren därefter. Att arbetslöshetsersättningen inte indexeras upp samtidigt som arbetslösheten ligger kvar på ungefär samma nivå bidrar också till att andelen sjunker.

Kommunal inkomstskatt

Intäkterna från kommunal inkomstskatt beräknas 2018 uppgå till drygt 15 procent av BNP. Med oförändrade kommunalskatter beräknas intäkterna ligga kvar på ungefär samma nivå 2019 och även resten av prognosperioden (se tabell 7.3).

Det kommunala skatteunderlaget, som främst består av löner och pensioner, har ökat relativt kraftigt de senaste åren, men tillväxten antas mattas av något framöver (se tabell 7.4). Det förklaras främst av att tillväxten i lönesumman antas minska något under prognosperioden. Skatteunderlaget för kommunal inkomstbeskattning påverkas också av regelförändringar. Att den underliggande utvecklingen är betydligt starkare än den faktiska utvecklingen i år beror till största

delen på sänkt skatt för personer över 65 år. Kommunernas skattebortfall uppvägs av ett höjt generellt statsbidrag.

Tabell 7.4 Faktisk och underliggande utveckling av kommunernas skatteunderlag

Årlig procentuell förändring

	Utfall	Prognos				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Faktisk utveckling	5,0	4,4	4,0	3,5	3,6	3,5
Underliggande utveckling	4,7	4,4	4,5	3,3	3,6	3,5

Anm.: Den underliggande utvecklingen av skatteunderlaget är utvecklingen justerad för regeländringar.

Källor: Skatteverket och egna beräkningar.

Statlig inkomstskatt

Intäkterna från statlig inkomstskatt beräknas uppgå till 1,3 procent av BNP år 2018 och väntas 2019 sjunka till 1,2 procent. Andelen antas där- efter ligga kvar på 1,2 procent under hela prognosperioden (se tabell 7.3). Uttryckt i kronor beräknas dock intäkterna öka med i genomsnitt 1,2 miljarder kronor per år 2018–2020, medan de antas öka med enbart 0,6 miljarder kronor 2021. Det beror på att konsumentprisindex (KPI), som skiktgränserna skrivs upp med, förväntas ta fart först i slutet av prognosperioden. När skiktgränserna höjs hamnar en lägre andel av inkomsterna över skiktgränsen, vilket leder till lägre skatteintäkter.

Skattereduktioner

Skattereduktionerna bedöms totalt sett öka under prognosperioden (se tabell 7.5), bl.a. till följd av att skatteunderlaget antas öka.

Skattereduktion för personer med sjuk- och aktivitetsersättning samt för personer med fackföreningsavgift infördes under 2018.

Tabell 7.5 Skattereduktioner

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Allmän pensionsavgift	-113	-119	-124	-129	-133	-138
Jobbskatteavdrag	-105	-109	-113	-117	-120	-124
Husavdrag	-13	-14	-14	-15	-16	-16
Fackföreningsavgift			-1	-3	-3	-3
Övriga skattereduktioner	0	0	-1	-1	-1	-1
Summa	-231	-242	-254	-264	-272	-281

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan. Skattereduktion för personer med sjuk- och aktivitetsersättning ingår i övriga skattereduktioner.

Källor: Skatteverket och egna beräkningar.

Arbetsgivaravgifter och egenavgifter

Intäkterna från indirekta skatter på arbete bedöms öka med i genomsnitt 4 procent per år under prognosperioden. Ökningen förklaras i hög grad av lönesummans tillväxt under prognosperioden. År 2019 minskar dock ökningstakten jämfört med de senaste fyra åren, vilket främst förklaras av att tillväxten av lönesumman antas vara långsammare än 2018.

Arbetsgivar- och egenavgifter utgör den huvudsakliga delen av intäkterna från indirekta skatter. Från 2018 påverkas arbetsgivaravgifterna av utökade nedsättningar via det lagreglerade växa-stödet, som har utvidgats till att omfatta fler företagsformer. Nedsättningen är tillfällig och gäller 2018–2021.

Sammantaget beräknas de indirekta skatterna under prognosperioden utgöra 28 procent av de totala skatteintäkterna, vilket motsvarar 12,2 procent av BNP.

Skatt på kapital

Skatt på kapital består främst av hushållens kapitalsskatter och skatt på företagets vinster, men inkluderar även stämpelskatt, avkastnings- skatt på pensioner samt fastighetsskatt och fastighetsavgift. Kapitalsskatter från hushåll och företag fastställs i huvudsak i det årliga beskattningsutfallet, som är klart i december året efter inkomst- året. Det innebär att 2017 års kapitalsskatter till stor del ännu inte är fastställda, och att endast en prognos för skatteintäkterna finns tillgänglig för detta år.

Intäkterna från skatt på kapital beräknas uppgå till drygt 12 procent av de totala skatteintäkterna 2019, vilket motsvarar 5,4 procent av BNP.

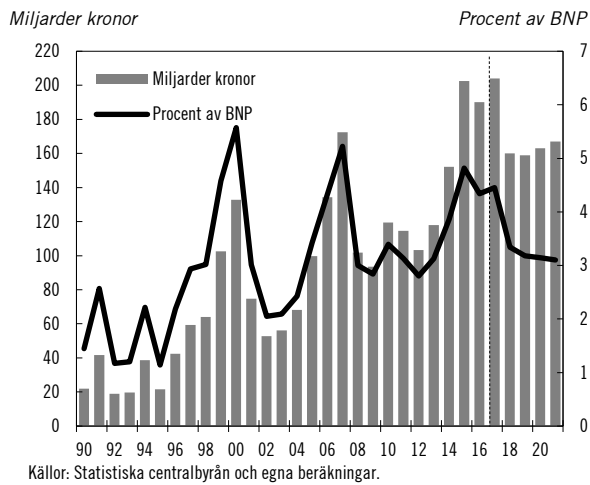
Skatt på hushållens kapitalinkomster

Underlaget för hushållens skatt på kapital utgörs av nettot av kapitalinkomster och kapitalutgifter. De största posterna utgörs av skatt på realiserade kapitalvinster, utdelningsinkomster, schablonin- täkter samt avdrag för hushållens ränteutgifter.

Intäkterna från hushållens skatt på kapitalin- komster beräknas 2017 ha ökat ytterligare från en hög nivå de föregående två åren. Det förklaras främst av att hushållens kapitalvinster och utdelningsinkomster väntas bli högre. Den låga ränte- nivån medför även fortsatt låga ränteavdrag. Pro- gnosen för 2017 baseras till stor del på inform- ation från det preliminära beskattningsutfallet,

vilket ger en god indikation av hushållens kapitalinkomster under året.

Diagram 7.5 Hushållens kapitalvinster

År 2018 beräknas kapitalinkomsterna minska från de senaste årens höga nivåer, främst till följd av en svagare utveckling av tillgångspriser på bostäder och aktier, vilket medför lägre kapitalvinster. Kapitalvinsterna påverkas även av att en ökande andel av hushållens tillgångar väntas vara placerade på investeringssparkonton. Dessa schablonbeskattas och ger inte upphov till beskattningsbara kapitalvinster.

Från 2019 väntas kapitalvinsterna uppgå till drygt 3 procent av BNP, vilket är något lägre än den genomsnittliga nivån i förhållande till BNP 2006–2017. Det förklaras främst av ett ökat sparande på investeringssparkonton.

Ränteinkomster och ränteutgifter antas följa ränteutvecklingen och öka framför allt i slutet av prognosperioden.

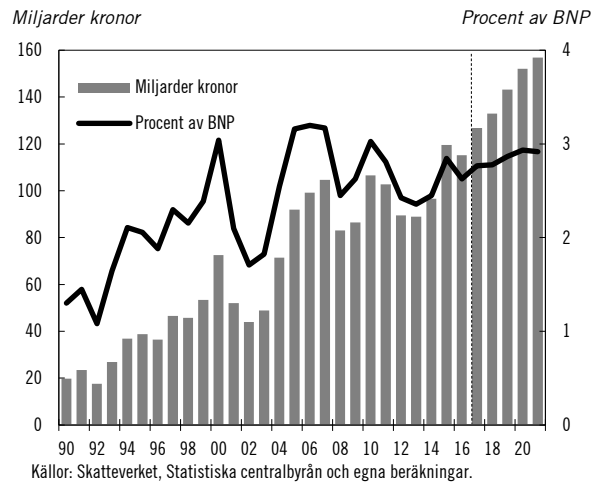
Sammantaget beräknas intäkterna från skatt på hushållens kapitalinkomster vara relativt oförändrade 2019–2021 och uppgå till i genomsnitt 69 miljarder kronor per år, vilket motsvarar 1,3 procent av BNP.

Skatt på företagsvinster

Intäkterna från skatt på företagsvinster beräknas uppgå till 2,8 procent av BNP under både 2017 och 2018. BNP antas i genomsnitt öka i långsammare takt i såväl Sverige som omvärlden under 2018–2021 jämfört med de senaste fyra årens genomsnittliga utveckling.

Under 2019–2021 beräknas skatt på företagsvinster vara något högre som andel av BNP (se diagram 7.6), vilket förklaras av att vinsterna i företagssektorn bedöms utvecklas något starkare än BNP under denna period.

Diagram 7.6 Skatt på företagsvinster

Från och med 2019 påverkas prognosen av regeländringar inom företagsskatteområdet. Regeländringarna beräknas öka skatteintäkterna 2019–2020 med 0,6 respektive 2,9 miljarder kronor. År 2021 antas regeländringarna i stället bidra med minus 4 miljarder kronor till förändringen av skatteintäkterna (se tabell 7.8). Regeländringarna avser framför allt en generell ränteavdragsbegränsning och sänkt bolagsskattesats från 22 procent 2018 till 20,6 procent 2021.

Avkastningsskatt

Intäkterna från avkastningsskatten, som tas ut på sparande i pensions- och kapitalförsäkringar, påverkas i hög grad av hur statslåneräntan utvecklas under kalenderåret närmast före beskattningsåret. Intäkterna från avkastningsskatten beräknas uppgå till 5 miljarder kronor 2018, vilket motsvarar 0,1 procent av BNP.

År 2019 och 2020 bedöms räntenivån vara högre än dagens låga nivå (se tabell 7.9). Till följd av detta ökar intäkterna från avkastningsskatten kraftigt 2020 och 2021. Uttryckt i kronor ökar intäkterna från avkastningsskatten från 6 miljarder kronor 2019 till 17 miljarder kronor 2021 (se tabell 7.2). Som andel av BNP ökar intäkterna från 0,1 procent 2019 till 0,3 procent 2021.

Fastighetsskatt och fastighetsavgift

Intäkterna från fastighetsskatt och fastighetsavgift bedöms uppgå till 33 miljarder kronor 2018, vilket motsvarar 0,7 procent av BNP. Intäkterna från denna skatt har varit stabila i flera år och väntas fortsätta uppgå till 32–33 miljarder kronor per år. Som andel av BNP beräknas intäkterna från fastighetsbeskattningen minska något 2017–2021. Minskningen beror främst på sänkt fastighetsskattesats för vattenkraftverk i

fyra steg 2017–2020, i enlighet med energiöverenskommelsen (se tabell 7.6).

Tabell 7.6 Fastighetsskatt och kommunal fastighetsavgift

Miljarder kronor

	Utfall	Prognos				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Småhus	14	15	16	17	17	18
Varav kommunal avgift	14	14	16	16	16	17
Hyreshus, bostadslägenheter	3	3	3	3	3	3
Varav kommunal avgift	3	3	3	3	3	3
Hyreshus, lokaler	8	8	9	9	9	9
Industrier	2	2	2	2	2	2
Vattenkraft	5	4	3	1	1	1
Summa	33	33	33	32	32	33
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,8</i>	<i>0,7</i>	<i>0,7</i>	<i>0,6</i>	<i>0,6</i>	<i>0,6</i>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Skatteverket och egna beräkningar.

Skatt på konsumtion och insatsvaror

Skatt på konsumtion och insatsvaror består av mervärdesskatt och punktskatter (se tabell 7.7). Merparten av dessa skatter betalas in månadsvis och med en månads eftersläpning. Det innebär att utfallet i stort sett blir definitivt med endast en månads förskjutning. Skatt på konsumtion och insatsvaror utgör knappt 30 procent av de totala skatteintäkterna och ungefär 12 procent av BNP.

Tabell 7.7 Skatt på konsumtion och insatsvaror

Miljarder kronor om inget annat anges

	Utfall	Prognos				
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Skatt på konsumtion och insatsvaror	539	561	585	603	625	646
Procentuell förändring	6,2	4,0	4,3	3,1	3,6	3,4
Procent av BNP	12,3	12,3	12,2	12,1	12,1	12,0
Mervärdesskatt	406	427	447	461	478	496
Procentuell förändring	6,9	5,1	4,6	3,1	3,7	3,7
Punktskatter	133	134	138	142	147	150
Procentuell förändring	4,1	0,7	3,0	3,3	3,3	2,3

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan. I tabellen ingår skatt på import i punktskatterna och därmed även i skatt på konsumtion och insatsvaror, till skillnad från i tabell 7.2 där skatt på import särredovisas.

Källor: Skatteverket, Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

Mervärdesskatt

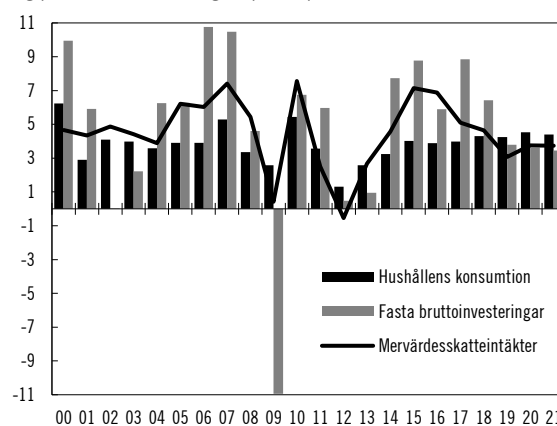
Intäkterna från mervärdesskatt väntas öka med 4,6 procent 2018. Det är helt i linje med den genomsnittliga ökningstakten sedan 2000, men lägre än de närmast föregående åren. Vanligtvis beror förändringar i mervärdesskatteintäkterna på hur hushållens konsumtion totalt sett förändras samt hur sammansättningen i hushållens konsumtion ser ut. För 2018 förklaras dock den lägre ökningstakten av mervärdesskatteintäkterna främst av att det antas ske en kraftig inbromsning av bostadsinvesteringarna. Dessa investeringar görs till stor del av hushåll som, till skillnad från företag, inte kan göra avdrag för ingående mervärdesskatt.

För 2019 väntas intäkterna från mervärdesskatt öka i lägre takt än det historiska genomsnittet sedan 2000, trots att hushållens konsumtion antas öka relativt snabbt. Det beror till största delen på att bostadsinvesteringarna bedöms minska. Därmed dämpas ökningen av intäkterna från mervärdesskatt.

För prognosåren 2020 och 2021 bedöms intäkterna från mervärdesskatt fortsätta att öka i lägre takt än det historiska genomsnittet, även om ökningstakten antas bli något högre än under 2019.

Diagram 7.7 Hushållens konsumtion, fasta bruttoinvesteringar och intäkter från mervärdesskatt

Årlig procentuell förändring i löpande priser

Källor: Statistiska centralbyrån, Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

Punktskatter

Punktskatterna skiljer sig från mervärdesskatten genom att de tas ut med ett visst belopp per enhet snarare än som ett procentuellt påslag på mervärdet i varje led i produktionskedjan. I likhet med vad som gäller för övriga skatter är det på kort sikt konjunkturen som, utöver regeländringar, påverkar utvecklingen av punktskatteintäkterna.

Tabell 7.8 Förändring av totala skatteintäkter till följd av regeländringar

Miljarder kronor, bruttoeffekter i förhållande till föregående år

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Skatt på arbete	27,2	3,6	-7,2	-2,7	-0,3	
<i>Kommunalskatt</i>	1,5	0,4	-3,6	-2,3	-0,3	
Förändrad medelutdebitering	2,3	0,2	0,2			
Ändringar av grundavdraget (personer över 65 år)	-1,8		-4,4	-3,8		
Slopade skattefrihet för förmån av privat hälso- och sjukvård			0,7	0,7		
Övrigt	1,0	0,2	-0,1	0,8	-0,3	
<i>Statlig skatt</i>	1,9	1,2	0,3	0,0	0,0	
Skiktgränsjusteringar	1,7	1,3				
Övrigt	0,2	0,0	0,3	0,0	0,0	
<i>Skattereduktioner</i>	8,3	-0,7	-1,8	-1,7	0,0	
Husavdrag	5,3	-0,7		0,0		
Jobbskatteavdrag	2,7					
Skattereduktion för fackföreningsavgift			-1,3	-1,3		
Övriga skattereduktioner	0,3		-0,5	-0,3	0,0	
<i>Socialavgifter</i>	15,4	2,6	-2,0	1,3		
Utvidgat växa-stöd till aktie- och handelsbolag			-2,3	0,5		
Särskild löneskatt för äldre	2,1					
Förändringar i nedsättningen av socialavgifter för unga	13,3	3,1				
Övrigt		-0,5	0,3	0,8		
Skatt på kapital	2,1	2,0	-0,7	-0,5	2,1	-4,3
<i>Inkomstskatt, företag</i>		2,4	0,3	0,6	2,9	-4,0
Skatteregler för företagssektorn			0,0	-0,1	2,9	-4,0
Avdragsrätt för representationsmåltider		0,8	0,3			
Reformerad spelmarknad				0,7		
Övrigt		1,6	0,1	0,0	0,0	
<i>Fastighetsskatt</i>		-1,2	-1,2	-1,2	-1,0	
Vattenkraft: skattesatsändringar		-1,2	-1,2	-1,2	-1,0	
<i>Övriga skatter på kapital</i>	2,1	0,8	0,1	0,1	0,2	-0,3
Golv för statslåneräntan i skattelagstiftningen, avkastningsskatt på pensionsmedel	0,0	0,6	-0,6			
Övrigt	2,1	0,2	0,7	0,1	0,2	-0,3
Skatt på konsumtion	5,1	1,3	1,7	2,7	1,8	
<i>Mervärdesskatt</i>	-0,3	-0,4	-0,3			
<i>Punktskatter</i>	5,3	1,8	2,1	2,7	1,8	
Energiskatt	4,2	2,2	1,2	1,2	0,2	
Koldioxidskatt	0,0	0,0	0,4	0,1		
Skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer m.m.	0,4	-1,9	-2,3			
Skatt på vägtrafik, trängselskatt m.m.	0,7	0,0	0,5	1,2	1,5	
Kemikalieskatt		1,1	1,1	0,0	0,0	
Skatt på flygresor			1,1	0,4	0,0	
Övrigt		0,3	0,0	-0,3		
Restförda och övriga skatter	3,1	0,0	2,5	-2,5	-3,9	
Totala skatteintäkter	37,3	6,9	-3,7	-3,0	-0,3	-4,3
Totala skatteintäkter, exkl. kommunal utdebitering	35,0	6,7	-3,9	-3,0	-0,3	-4,3

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan. I de celler i tabellen ovan där det står 0,0 uppgår beloppet till mindre än 0,05 miljarder kronor.

Källa: Egna beräkningar.

Under 2018 väntas punktskatteintäkterna öka med 3 procent, vilket är högre än den genomsnittliga ökningstakten de senaste tio åren. Det är främst regeländringar som bidrar till ökningen. Reduktionsplikt infördes exempelvis vid halvårsskiftet 2018. Det innebär att biodrivmedel måste blandas in i bensin och diesel för att minska utsläppen av växthusgaser. Dessutom slopas skattebefrielsen för biodrivmedel i bensin och diesel. Införandet av en flygskatt bidrar också till högre intäkter.

För både 2019 och 2020 bedöms punktskatteintäkterna fortsätta öka starkt. Energiskatten på el höjs och några miljöskatter indexeras, dvs. att deras skattesatser omräknas med inflationen mätt med KPI.

Ungefär två tredjedelar av punktskatterna är indexerade. Skattesatserna på bl.a. bensin och diesel omräknas dessutom med ett schablonmässigt tillägg på 2 procentenheter. Under slutet av prognosperioden väntas inflationen mätt med KPI ta fart och därmed bidra till ökningen av punktskatteintäkterna.

Restförda och övriga skatter

Restförda och övriga skatter består främst av uppborrdofrluster, omprövningar och anstånd från hushåll och företag samt intäkter som förs till fonder och avgifter till public service. År 2018 beräknas intäkterna uppgå till 16 miljarder kronor (se tabell 7.2). Merparten av intäkterna utgörs av avgiftsuttag till fonder som redovisas som skatteintäkter, främst resolutionsreserven, kärnavfallsfonden och insättningsgarantifonden.

7.2 Inkomster i statens budget

Skatteinkomster

I enlighet med budgetlagen tillämpas en periodiserad redovisning av den offentliga sektorns skatteintäkter. Det innebär att skatteintäkterna redovisas under det år som den skattepliktiga händelsen ägde rum.

Inkomsterna i statens budget ska dock, enligt samma lag, redovisas kassamässigt, dvs. när de faktiska in- och utbetalningarna av skatterna sker. Skatteinkomsterna som redovisas i budgeten

består följaktligen av betalningar som kan avse skatter för olika inkomstår.

Skillnaden mellan skatteintäkter och skatteinkomster utgörs av periodiseringar. Periodiseringarna består i sin tur av uppborrds- och betalningsförskjutningar. Periodiseringarna och statens skatteinkomster redovisas i tabell 7.2. Under 2018–2020 påverkas de samlade periodiseringarna av att kapitalplaceringar på skattekontot om totalt 65 miljarder kronor väntas utbetalas 2020 när de räntesatser som företagen erhåller inte längre är negativa.

Skatteintäkter och skatteinkomster har olika påverkan på de offentliga finanserna. Skatteintäkterna påverkar det finansiella sparandet medan periodiseringsposter som kapitalplaceringar på skattekontot endast påverkar statens inkomster och budgetsaldo. Motsvarande skillnad finns för övriga inkomster där vissa inkomster av statens verksamhet, såsom utdelningar från statens aktieinnehav, påverkar statens finansiella sparande medan försäljningsinkomster och återbetalningar av lån endast påverkar statens inkomster och budgetsaldo (se avsnitt 9.2).

Övriga inkomster

Utfall och prognoser för de inkomster som redovisas under posten Övriga inkomster i statens budget framgår av tabell 7.2. Posten innefattar inkomsttyperna 2000–8000. Bland dessa inkomster ingår avräkningar som minskar inkomsterna, främst kompensation för statlig och kommunal mervärdesskatt. Detta förklarar varför nettot av de sammantagna inkomsterna är negativt. År 2018 beräknas posten Övriga inkomster uppgå till -41 miljarder kronor, vilket är en ökning jämfört med 2017. De högre inkomsterna förklaras till stor del av att statens aktieutdelningar ökar med 6 miljarder kronor. År 2019–2021 beräknas posten Övriga inkomster uppgå till i genomsnitt -46 miljarder kronor per år (se tabell 7.2).

Inkomster av statens verksamhet

Inkomsttypen består av utdelningar från statens aktieinnehav, affärsverkens och Riksbankens inlevererade överskott, ränteinkomster samt inkomster från offentligrättsliga avgifter. År 2018 beräknas dessa inkomster uppgå till 34 miljarder kronor. År 2019–2021 beräknas inkomsterna av statens verksamhet uppgå till i genomsnitt 35 miljarder kronor per år, vilket främst förklaras av

antaganden om högre utdelningar från statens aktieinnehav.

Inkomster av försäld egendom

Under inkomsttypen redovisas försäljningar av olika slags statlig egendom. Inkomster från försäljningar av aktier i statligt ägda bolag utgör vanligtvis den största delen av dessa inkomster. Beroende på omfattningen av försäljningarna av statlig egendom kan inkomsterna variera kraftigt mellan åren. För 2018–2021 görs ett beräkningstekniskt antagande om att försäljningsinkomsterna uppgår till 5 miljarder kronor per år. Antagandet görs oavsett omfattning av planerade försäljningar.

Återbetalning av lån

Under inkomsttypen redovisas bl.a. återbetalning av studiemedel för lån upptagna före 1989 (studiemedelsavgifter) samt av övriga lån. Från och med 1989 finansieras studielån med lån i Riksgäldskontoret och inte som tidigare via anslag. Inbetalningarna på studielån av upplånat kapital disponeras för att betala räntor och amorteringar till Riksgäldskontoret i stället för att redovisas under denna titel. Detsamma gäller de studielån som infördes 2001 enligt den nya studiestödslagen (1999:1395).

År 2018 beräknas inkomsterna av ovanstående inkomsttyp till 0,8 miljarder kronor, varav studiemedelsavgifterna utgör den största delen. År 2019–2021 beräknas inkomsterna från studiemedelsavgifter successivt minska eftersom antalet återbetalare antas bli lägre. Inkomsterna beräknas 2021 uppgå till 0,6 miljarder kronor.

Kalkylmässiga inkomster

Under inkomsttypen redovisas vissa avskrivningar, amorteringar samt statliga pensionsavgifter. Pensionsavgifterna utgör merparten av inkomsterna. År 2018 uppgick inkomsterna till 12 miljarder kronor. År 2019–2021 beräknas inkomsterna successivt öka, och de antas uppgå till 14 miljarder kronor 2021. Hela ökningen förklaras av ökade inkomster från statliga pensionsavgifter.

Bidrag m.m. från EU

Under inkomsttypen redovisas bidrag från olika EU-fonder. De största enskilda bidragen kommer från Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden och EU:s jordbruksfonder. Bidragen är främst kopplade till utgifter på anslag under utgiftsområdena

14 Arbetsmarknad och arbetsliv, 19 Regional tillväxt, 22 Kommunikationer samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Inkomsterna för 2018 beräknas uppgå till 12 miljarder kronor. Även 2019–2021 beräknas inkomsterna i genomsnitt uppgå till 12 miljarder kronor per år.

Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet

Inkomsttypen består av två delar, tillkommande inkomster respektive avräkningar i anslutning till skattesystemet.

Tillkommande inkomster är inkomster som ska redovisas i statens budget. Motsvarande poster avräknas på andra inkomstitlar eller förekommer med samma belopp på budgetens utgiftssida. Det gäller t.ex. skatter som tillfaller EU, såsom tullmedel. Under tillkommande inkomster redovisas också kommunala utjämningsavgifter enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. De tillkommande inkomsterna beräknas uppgå till 11 miljarder kronor per år 2018–2020 och till 12 miljarder kronor 2021.

Avräkningarna består till största delen av statliga och kommunala myndigheters kompensation för betald mervärdesskatt. Dessa beräknas uppgå till 116 miljarder kronor 2018 och antas därefter successivt öka till 126 miljarder kronor 2021.

Utgifter som ges som krediteringar på skattekonto

Från och med 2016 redovisas och budgeteras utgifter som ges som krediteringar på skattekonto under anslag på budgetens utgiftssida.

Ändrad redovisning av inkomstitlar

I statens budget för 2019 görs vissa ändringar i inkomstitelstrukturen. Följande inkomstitlar läggs till:

1427 *Skatt på vissa nikotinhaltiga produkter*

1651 *Avgifter till public service*

7231 *Avgifter till public service.*

Samtidigt byter inkomstitel 1485 *Lotteriangifter* namn och heter fortsättningsvis 1485 *Spelavgifter*.

7.3 Jämförelse med 2018 års ekonomiska vårproposition och uppföljning av statens budget för 2017 och 2018

Jämförelse med prognosen i 2018 års ekonomiska vårproposition

Skatt på arbete

Intäkterna från skatt på arbete 2017 har reviderats ned marginellt jämfört med bedömningen i 2018 års ekonomiska vårproposition. Det preliminära beskattningsutfallet för 2017 tyder på lägre direkta skatter, men högre indirekta skatter, jämfört med den tidigare bedömningen. Anledningen är att pensioner och egenavgifter är nedreviderade medan särskild löneskatt är uppreviderad.

Intäkterna 2018 är uppreviderade. Det är framför allt intäkterna från kommunal skatt som bedöms bli högre. Detta beror på att lönesumman har beräknats bli högre, vilket höjer nivån hela prognosperioden. Trots detta är kommunal skatt nedreviderad från 2019 och framåt. Detta beror på att sänkt skatt för personer över 65 år numera i prognosen beräknas som kommunal skatt i stället för skattereduktion som tidigare.

Även den statliga inkomstskatten är marginellt uppreviderad 2018 till följd av en starkare utveckling av lönesumman än vad som tidigare antagits. Samtidigt förväntas KPI bli högre jämfört med den tidigare bedömningen för år 2018, vilket höjer uppräkningsgränserna med ett års förskjutning, alltså för 2019. När skiktgränserna höjs hamnar en lägre andel av inkomsterna över skiktgränsen, vilket leder till lägre skatteintäkter från statlig inkomstskatt 2019. Även jobbskatteavdraget påverkas i motsvarande grad av lönesumman och KPI och är uppreviderad 2018 till följd av en högre lönesumma samt 2019 och framåt även till följd av att KPI är uppreviderad 2018.

Utvecklingstakten för husavdrag har sänkts, vilket leder till högre skatteinkomster.

Indirekta skatter, både arbetsgivaravgifter och särskild löneskatt, bedöms bli högre 2018 och 2019. Det beror främst på en uppreviderad lönesumma. Däremot medför det preliminära beskattningsutfallet något lägre egenavgifter under hela prognosperioden, jämfört med den ekonomiska vårpropositionen.

Tabell 7.9 Antaganden i skatteprognoserna och förändringar jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition

Årlig procentuell förändring om inget annat anges

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
BNP, marknadspris ¹	4,4	4,4	4,5	4,4	3,7	3,8
Diff VÅP18	-0,5	-0,1	-0,4	0,2	-0,3	0,0
Arbetade timmar ²	2,5	2,3	2,1	0,9	0,4	0,2
Diff VÅP18	-0,1	0,3	0,4	0,0	0,1	0,1
Timlön ³	2,2	2,5	2,8	3,1	3,2	3,3
Diff VÅP18	0,0	-0,3	-0,1	0,0	-0,2	-0,1
Utbetald lönesumma, skatteunderlag	4,4	4,7	5,0	4,0	3,6	3,5
Diff VÅP18	-0,3	-0,1	0,3	0,0	-0,1	0,0
Arbetslöshet ^{4,5}	6,9	6,7	6,4	6,4	6,4	6,5
Diff VÅP18	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	0,4
Arbetsmarknads-politiska program ⁵	3,5	3,5	3,2	3,5	3,3	3,3
Diff VÅP18	0,0	0,0	-0,3	0,3	0,3	0,3
Hushållens konsumtionsutgifter ¹	3,9	4,0	4,3	4,2	4,5	4,4
Diff VÅP18	0,7	-0,1	0,1	-0,2	0,0	-0,5
Kommunal medelutdebitering ⁶	32,1	32,1	32,1	32,1	32,1	32,1
Diff VÅP18	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Statslåneränta ⁶	0,3	0,5	0,5	1,2	1,6	1,9
Diff VÅP18	0,0	0,0	-0,4	-0,5	-0,7	-0,7
KPI juni-juni	1,0	1,7	2,1	1,9	2,4	2,7
Diff VÅP18	0,0	0,0	0,3	0,0	-0,5	-0,7
Inkomstbasbelopp ⁷	59,3	61,5	62,5	64,4	66,3	68,3
Diff VÅP18	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,3	-0,4
Prisbasbelopp ⁷	44,3	44,8	45,5	46,5	47,3	48,4
Diff VÅP18	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	-0,1
Inkomstindex	162,1	168,2	170,7	176,0	181,2	186,6
Diff VÅP18	0,0	0,0	0,0	-0,4	-0,9	-1,1
Skiktgräns ⁸	430,2	438,9	455,3	473,9	492,2	513,7
Diff VÅP18	0,0	0,0	0,0	1,5	1,7	-0,4
Övre skiktgräns ⁸	625,8	638,5	662,3	689,3	716,0	747,2
Diff VÅP18	0,0	0,0	0,0	2,1	2,4	-0,8

¹ Löpande priser, procentuell förändring.

² Kalenderkorrigerat, anställda.

³ Enligt nationalräkenskapernas (NR) definition.

⁴ Arbetslöshet 15–74 år.

⁵ Procent av arbetskraften.

⁶ Medelvärde under året, procent.

⁷ Tusental kronor.

⁸ Avser skiktgräns för statlig inkomstskatt. Tusental kronor.

Källor: Statistiska centralbyrån, Skatteverket och egna beräkningar.

Tabell 7.10 Aktuell prognos jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition och statens budget för 2017 och 2018

Miljarder kronor	Aktuell prognos 2017	Jfr SB 2017	Aktuell prognos 2018	Jfr SB 2018	Jämförelse med 2018 års ekonomiska vårproposition				
					2017	2018	2019	2020	2021
Inkomstår									
Skatt på arbete	1 193,8	-10,1	1 244,8	5,7	-0,6	5,6	3,0	5,6	6,6
<i>Direkta skatter</i>	635,2	-9,5	658,6	1,4	-0,4	2,2	2,5	6,0	7,2
Kommunal inkomstskatt	700,0	-6,2	728,1	2,1	-0,4	2,0	-1,1	-2,0	-2,3
Statlig inkomstskatt	58,6	-2,5	60,3	-0,5	0,0	0,3	-0,6	-0,8	-0,2
Jobbskatteavdrag	-109,1	-0,5	-113,3	-0,7	0,0	-0,3	-0,7	-0,5	-0,2
Husavdrag	-14,0	-0,3	-14,5	0,6	0,0	0,2	0,4	0,8	1,2
Övrigt	-0,3	0,0	-2,1	0,0	0,0	0,0	4,5	8,6	8,8
<i>Indirekta skatter</i>	558,7	-0,6	586,2	4,3	-0,2	3,4	0,4	-0,4	-0,6
Arbetsgivaravgifter	540,5	-1,3	567,5	2,7	-0,6	1,1	1,2	0,4	0,3
Egenavgifter	12,1	-1,2	12,6	-0,2	-0,5	-0,5	-0,6	-0,7	-0,7
Särskild löneskatt	45,8	1,2	48,0	-0,7	0,4	0,2	0,2	0,1	0,1
Nedsättningar	-3,3	0,5	-3,6	2,5	0,5	2,5	0,0	0,0	0,0
Skatt på tjänstegruppliv	0,5	0,0	0,5	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Avgifter till premiepensionssystemet	-36,9	0,3	-38,9	-0,2	0,0	-0,1	-0,4	-0,4	-0,4
Skatt på kapital	263,4	34,7	260,1	4,5	9,0	5,5	7,1	4,6	1,6
Skatt på kapital, hushåll	80,8	19,8	68,1	-1,3	5,7	1,2	2,3	0,9	0,9
Skatt på företagsvinster	126,7	13,0	132,9	3,3	3,3	2,4	6,0	5,1	4,0
Avkastningsskatt	4,5	0,8	5,4	1,1	0,1	0,1	-3,1	-3,6	-5,6
Fastighetsskatt	32,8	0,4	33,3	0,7	0,0	0,0	0,2	0,1	0,1
Stämpelskatt	12,1	-0,6	12,6	0,3	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6
Kupongskatt m.m.	6,4	1,3	7,8	0,5	0,0	1,1	1,1	1,4	1,5
Skatt på konsumtion och insatsvaror	554,7	12,1	578,3	-2,6	-0,1	2,8	0,2	0,1	-1,6
Mervärdesskatt	427,2	13,4	447,0	-3,5	-0,2	2,2	-0,9	-1,9	-3,6
Skatt på tobak	11,9	0,1	12,3	0,2	0,0	0,5	0,5	0,5	0,4
Skatt på alkohol	14,4	0,0	14,9	0,4	0,0	0,3	0,1	0,1	0,1
Energiskatt	46,8	-0,1	49,8	2,2	0,3	1,1	2,4	2,9	3,0
Koldioxidskatt	23,5	-0,1	23,8	0,5	0,0	0,3	-0,6	-0,3	-0,3
Övriga skatter på energi och miljö	4,1	-0,4	3,5	-0,8	0,0	-0,6	-0,4	-0,4	-0,4
Skatt på vägtrafik	19,9	-0,7	20,0	-1,4	0,0	-0,9	-0,3	-0,3	-0,3
Övriga skatter	6,9	-0,2	7,0	-0,2	-0,1	0,0	-0,6	-0,6	-0,5
Skatt på import	6,3	-0,3	6,5	-0,3	0,0	0,0	0,4	0,4	0,3
Restförda skatter och övriga skatter	12,5	1,2	15,9	0,6	0,3	0,5	6,1	7,7	7,9
Restförda skatter	-5,8	-1,5	-5,8	-1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övriga skatter	18,3	2,7	21,7	1,8	0,3	0,5	6,1	7,7	7,9
Totala skatteintäkter	2 030,7	37,7	2 105,6	8,0	8,6	14,4	16,8	18,3	14,8
Avgår EU-skatter	-6,3	0,3	-6,5	0,3	0,0	0,0	-0,4	-0,4	-0,3
Offentliga sektorns skatteintäkter	2 024,4	37,9	2 099,1	8,3	8,6	14,4	16,4	17,9	14,5
Avgår, kommunala inkomstskatter	-716,7	6,3	-746,3	-2,1	0,2	-2,2	0,9	1,9	-1,6
Avgår, avgifter till ålderspensionssystemet	-244,8	0,3	-256,5	-2,0	0,1	-0,6	-0,7	-0,2	0,0
Statens skatteintäkter	1 062,9	44,5	1 096,4	4,1	9,0	11,7	16,6	19,5	12,9
Periodiseringar	-12,5	-17,8	38,2	45,2	-8,5	16,6	2,7	-22,4	4,0
Statens skatteinkomster	1 050,4	26,7	1 134,5	49,3	0,5	28,3	19,3	-2,9	16,8

Anm.: Posterna Övrigt och kommunal skatt under Direkt skatt på arbete påverkas av skattesänkningarna för personer över 65 år.
Källor: Skatteverket, Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

Skatt på kapital

Jämfört med prognosen i den ekonomiska vårpropositionen har kapitalskatterna för 2017 reviderats upp med 9 miljarder kronor, enligt det preliminära beskattningsutfallet. För 2018–2021 är revideringarna däremot mindre, i genomsnitt knappt 5 miljarder kronor per år. Vinstutvecklingen i bolagssektorn bedöms vara något svagare 2018 men betydligt starkare 2019 jämfört med bedömningen i den ekonomiska vårpropositionen. Nedrevidering av statslåneräntan 2018 och framåt bidrar till lägre intäkter från avkastningsskatten 2019 och framåt, jämfört med den ekonomiska vårpropositionen.

Skatt på hushållens kapitalinkomster

Jämfört med prognosen i den ekonomiska vårpropositionen är hushållens kapitalskatter uppreviderade med knappt 6 miljarder kronor 2017, till följd av det preliminära beskattningsutfallet. Det förklaras av högre beräknade kapitalvinster och utdelningsinkomster. Även för 2018 och 2019 beräknas skatteintäkterna bli något högre, vilket främst förklaras av att utdelningsinkomsterna antas bli högre.

Skatt på företagsvinster

Intäkterna från skatt på företagens vinster 2017–2021 har reviderats upp från 2 till 6 miljarder kronor per år. Det är framför allt det preliminära beskattningsutfallet för 2017 som indikerar högre skatteintäkter än vad som tidigare beräknats.

Revideringen 2018–2021 påverkas även av att företagens resultat nu bedöms utvecklas något svagare 2018 men betydligt starkare 2019. För 2019 och 2020 revideras intäkterna från skatt på företagens vinster även upp till följd av regeländringar inom företagsskatteområdet.

Avkastningsskatt

Prognosen för intäkterna från avkastningsskatten är i stort sett oförändrad 2017 och 2018, men nedreviderad från 3 till 6 miljarder kronor per år 2019–2021. Revideringen förklaras till stor del av att prognosen för statslåneräntan har reviderats ned 2018–2020 i förhållande till bedömningen i den ekonomiska vårpropositionen.

Stämpel- och kupongskatt

Intäkterna från stämpel- och kupongskatten är uppreviderade 2018 och framåt med 1 miljard kronor vardera per år, jämfört med bedömningen

i den ekonomiska vårpropositionen. Revideringarna förklaras till stor del av högre utfall under de tre första kvartalen 2018.

Skatt på konsumtion och insatsvaror

Prognosen för intäkterna från mervärdesskatt har reviderats upp med 2 miljarder kronor för 2018 men reviderats ned för åren därefter. Det beror på att prognosen för hushållens konsumtion reviderats upp kraftigt för 2018 men därefter allt mindre. Dessutom har prognosen för bostadsinvesteringarna reviderats upp för 2018 men ned för de följande åren.

Prognosen för intäkterna från punktskatterna har sammantaget reviderats lite sedan den ekonomiska vårpropositionen. Den största upprevideringen har skett för intäkter från energiskatt. Den förklaras delvis av en ny bedömning av hur reduktionsplikten påverkar energiskatteintäkterna.

Periodiseringar

Jämfört med prognosen i den ekonomiska vårpropositionen medför periodiseringseffekter att statens skatteinkomster bedöms bli 17 miljarder kronor högre 2018, och 22 miljarder kronor lägre 2020. Det förklaras främst av att företag fortsatt att placera pengar på skattekontot, utöver skattebetalningar. Det medför att prognosen för periodiseringsposten har reviderats upp 2018. År 2020 har periodiseringsposten reviderats ned. Det beror på att den prognostiserade tidpunkten för när företag åter möter en positiv räntenivå, och därmed antas börja ta ut kapitalplaceringar om totalt 65 miljarder kronor från skattekontot, har flyttats fram till början av 2020.

Övriga inkomster

Övriga inkomster (se tabell 7.11) har 2018 reviderats upp med knappt 2 miljarder kronor i jämförelse med bedömningarna i den ekonomiska vårpropositionen. År 2019–2021 har däremot övriga inkomster reviderats ned med i genomsnitt 2 miljarder kronor per år. Det förklaras av att avräkningar för avgifter till public service ökar, vilket medför lägre övriga inkomster. Däremot bedöms utdelningar från statliga bolag bli högre.

Tabell 7.11 Övriga inkomster, aktuell prognos jämfört med 2018 års vårproposition

Miljarder kronor	2018	2019	2020	2021
2000 Inkomster av statens verksamhet	3	2	3	3
3000 Inkomster av försäld egendom	0	0	0	0
4000 Återbetalning av lån	0	0	0	0
5000 Kalkylmässiga inkomster	0	0	0	-1
6000 Bidrag m.m. från EU	0	0	0	0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-1	-6	-6	-5
8000 Utgifter som ges som krediteringar på skattekontot	0	0	0	0
Övriga inkomster	2	-3	-2	-2

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Egna beräkningar.

Uppföljning av statens budget för 2017 och 2018

Skatt på arbete

Prognosen som avser intäkterna från skatt på arbete har reviderats ned med 10 miljarder kronor för 2017 jämfört med vad som beräknades i statens budget för 2017. Förklaringen är delvis en lägre lönesumma, delvis lägre skatteintäkter från näringsverksamhet. Även husavdraget blev något högre än tidigare beräknat, vilket sänkte skatteintäkterna något.

År 2018 bedöms intäkterna från skatt på arbete bli knappt 6 miljarder kronor högre än beräknat i statens budget för 2018. Det är till stor del de kommunala skatteintäkterna och arbetsgivaravgifterna som bedöms bli högre till följd av en uppreviderad lönesumma.

Skatt på kapital

Jämfört med beräkningarna i statens budget för 2017 bedöms intäkterna från skatt på kapital ha ökat markant, med närmare 35 miljarder kronor. Bedömningen är baserad på det preliminära beskattning utfallet. Både skatt på hushållens kapitalinkomster och skatt på företagsvinster bidrar till upprevideringen. Ökningen av intäkterna från skatt på hushållens kapitalinkomster förklaras främst av att både kapitalvinster och utdelningsinkomster beräknas bli betydligt högre. Samtidigt har en lägre räntenivå bidragit till lägre ränteadrag, vilket medför högre skatteintäkter.

För 2017 bedöms intäkterna från skatt på företagsvinster bli 13 miljarder kronor högre än vad

som beräknades i budgeten för 2017. Upprevideringen förklaras framför allt av det höga preliminära utfallet för 2017.

Jämfört med beräkningarna i statens budget för 2018 har intäkterna från skatt på kapital reviderats upp med 4 miljarder kronor. Intäkter från skatt på hushållens kapitalinkomster bedöms bli något lägre, till följd av en svagare utveckling av tillgångspriser på aktier och bostäder. År 2018 förväntas intäkterna från skatt på företagsvinster däremot bli 3 miljarder kronor högre än vad som beräknades i budgeten för 2018. Upprevideringen förklaras främst av det höga preliminära utfallet för 2017.

Skatt på konsumtion och insatsvaror

I förhållande till statens budget för 2017 ökade intäkterna från mervärdesskatt betydligt mer än väntat. Det beror till stor del på att bostadsinvesteringarna påverkar intäkterna från mervärdesskatt i större utsträckning än vad som tidigare bedömts. Bostadsinvesteringarna görs till stor del av hushåll, som till skillnad från företag inte kan dra av ingående mervärdesskatt. Intäkterna från punktskatterna ökade sammantaget lite svagare än väntat, och det beror till största delen på att intäkterna från fordonsskatten blev lägre.

Prognosen för intäkterna från mervärdesskatt för 2018 är något lägre än prognosen i statens budget för 2018. Det förklaras av revideringar av utfallet för hushållens konsumtion som indikerar ett förändrat samband mellan hushållens konsumtion och mervärdesskatteintäkterna. Utöver det har prognosen för bostadsinvesteringarna reviderats ned. Prognosen för intäkterna från punktskatterna har sammantaget reviderats upp i förhållande till prognosen i budgeten för 2018. Det rör sig om att intäkterna från energiskatt antas bli högre till följd av en ny bedömning av hur reduktionsplikten påverkar intäkterna.

Periodiseringar

Jämfört med beräkningarna i statens budget för 2018 bedöms skatteinkomsterna öka markant, med 49 miljarder kronor, främst på grund av periodiseringseffekter. Det förklaras av att intäktsräntan på skattekontot skapat incitament för företag att fortsätta placera pengar på kontot utöver skattebetalningar under året. I budgeten för 2018 bedömdes kapitalplaceringarna till en del återbetalas under året.

Övriga inkomster

Utfallet för övriga inkomster 2017 blev 5 miljarder kronor lägre än vad som beräknades i statens budget för 2017. Det beror främst på att inkomsterna från försäljningar av statlig egendom blev 5 miljarder kronor lägre än det beräknings-tekniska antagandet som gjordes i budgeten för 2017. Även bidrag m.m. från EU blev något lägre än beräknat.

Tabell 7.12 Övriga inkomster, utfall 2017 och prognos 2018 jämfört med statens budget för 2017 och 2018

Miljarder kronor	Utfall 2017	Jmf SB 2017	Prognos 2018	Jmf SB 2018
2000 Inkomster av statens verksamhet	27	0	34	4
3000 Inkomster av försäld egendom	0	-5	5	0
4000 Återbetalning av lån	1	0	1	0
5000 Kalkylmässiga inkomster	11	0	12	0
6000 Bidrag m.m. från EU	10	-1	12	-1
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-99	1	-106	-2
8000 Utgifter som ges som krediteringar på skattekontot	0	0	0	0
Övriga inkomster	-49	-5	-41	1

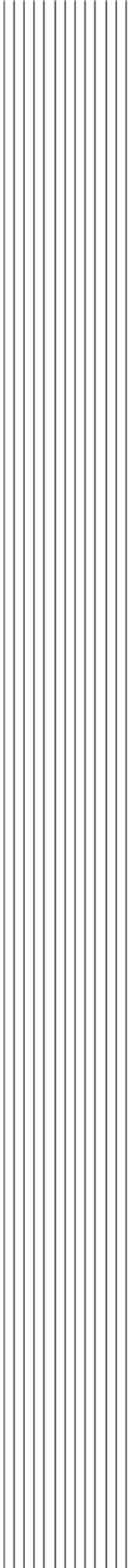
Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Skatteverket och egna beräkningar.

Inkomsterna i prognosen för 2018 har endast reviderats marginellt jämfört med statens budget för 2018. Inkomster av statens verksamhet, bl.a. Riksbankens inlevererade överskott, bedöms bli något högre. Däremot bedöms inkomsterna från bidrag m.m. från EU och avräkningar i anslutning till skattesystemet (kompensation av statlig och kommunal mervärdesskatt) bli något lägre.

8

Utgifter

8 Utgifter

I detta avsnitt lämnas förslag om utgiftsramar för 2019, förändring av anslagsbehållningar för 2019, utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget för 2019 samt preliminära utgiftsramar för 2020 och 2021. Till grund för förslagen ligger en analys av utvecklingen av utgifterna under budgetens utgiftsområden och de utgifter som omfattas av utgiftstaket, de s.k. takbegränsade utgifterna.

Sammanfattning

- Som andel av bruttonationalprodukten (BNP) beräknas de takbegränsade utgifterna minska från 26,8 till 24,8 procent från 2017 till 2021 (se tabell 8.1).
- I nominella termer beräknas de takbegränsade utgifterna öka med totalt 105 miljarder kronor 2018–2021 (se tabell 8.4 och tabell 8.5). Det innebär en genomsnittlig ökning med ca 26 miljarder kronor eller 2,1 procent per år.
- De utgiftsområden som antas bidra mest till ökningen av de takbegränsade utgifterna 2018–2021 är utgiftsområdena 27 Avgiften till Europeiska unionen, 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn och 7 Internationellt bistånd. Sammantaget beräknas dessa tre utgiftsområden öka med knappt 55 miljarder kronor under perioden.
- Utgifterna för ålderspensionssystemet beräknas öka med 38 miljarder kronor 2018–2021. Det innebär en årlig ökning med 3,1 procent, dvs. en något snabbare ökning än de takbegränsade utgifterna som helhet.

- Jämfört med bedömningen i 2018 års ekonomiska vårproposition (prop. 2017/18:100) beräknas de takbegränsade utgifterna bli 3,3 miljarder kronor lägre 2019, 21,7 miljarder kronor lägre 2020 och 29,4 miljarder kronor lägre 2021. Huvuddelen av förändringarna beror på att tillämpningen av de särskilda principerna för utformningen av denna proposition (se avsnitt 1.1) har medfört att många tidigare aviseringar av förändrade anslag för 2019–2021 nu inte föreslås eller beräknas.

Tabell 8.1 Utgifter under budgetens utgiftsområden och takbegränsade utgifter som andel av BNP

Procent av BNP

	Utfall	Prognos	Beräknat		
	2017	2018	2019	2020	2021
Utgifter under utgiftsområden exkl. statsskuldsräntor ¹	20,3	20,4	19,8	19,2	18,5
Statsskuldsräntor m.m. ¹	0,2	0,3	0,5	0,5	0,2
Summa utgiftsområden	20,5	20,7	20,3	19,6	18,7
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	6,5	6,4	6,4	6,3	6,3
Takbegränsade utgifter ²	26,8	26,8	26,2	25,5	24,8

¹ Inklusive minskning av anslagsbehållningar och utnyttjande av anslagskredit.

² Utgifter under budgetens utgiftsområden (exklusive utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.) och ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.

Källa: Egna beräkningar.

Utgifterna i statens budget delas in i 27 utgiftsområden samt posten Minskning av anslagsbehållningar. Till budgetens utgifter hör även Riksgäldskontorets nettoutlåning och den kassamässiga korrigeringen (se avsnitt 9.2).

Utgiftsramarna utgörs av anvisade medel för de 27 utgiftsområdena medan de takbegränsade

utgifterna utgörs av utgifterna under utgiftsområdena 1–25 och 27 samt ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.

8.1 Utgiftsramar för 2019

Regeringens förslag: Utgifterna för 2019 fördelas på utgiftsområden enligt tabell 8.3.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 9 kap. 5 § riksdagsordningen ska förslaget till statens budget innehålla en fördelning av anslagen på utgiftsområden. Regeringens förslag till ramar för utgiftsområdena för 2019 redovisas i tabell 8.3. Utgiftsramen för ett utgiftsområde är summan av de anvisade medlen för de anslag som ingår i utgiftsområdet.

De särskilda principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att utgångspunkten för förslaget till utgiftsramar för 2019 är de utgiftsramar som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1, 2017/18:FiU1, rskr. 2017/18:54). Därutöver har vissa generella justeringar gjorts av anslagen, vilket påverkat utgiftsramarna i förhållande till 2018. Anslagen har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter. Till dessa hör de ekonomiska konsekvenserna för 2019 av riksdagens beslut om propositionerna Vissa förslag om personlig assistans (prop. 2017/18:78, bet. 2017/18:SoU17, rskr. 2017/18:164) och Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd (prop. 2017/18:252, bet. 2017/18:FiU49, rskr. 2017/18:358). Vidare har anslagen justerats i de fall riksdagen beslutat om att flytta ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden. Anslagen har även justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas. Därtill har vissa anslag med ett beställningsbemyndigande justerats för 2019–2021 med hänsyn till nivån på de beräknade infriandena av ekonomiska åtaganden 2019. På sedvanligt sätt har anslag för förvaltnings- och investeringsändamål beräknats i enlighet med systemet för pris- och löneomräkning, vilket påverkar utgiftsramarna. Förslaget till utgiftsramar har också beräknats mot bakgrund av

regeringens prognos för den makroekonomiska utvecklingen och volymantaganden för de statliga regelstyrda transfereringssystemen.

Tabell 8.2 Härlledning av de sammanlagda utgiftsramarna 2019

Miljarder kronor

	2019
Anvisade utgiftsramar 2018¹	1 000,5
<i>Förändring till följd av:</i>	
Beslut om åtgärder	17,1
Makroekonomiska förändringar	12,8
Pris- och löneomräkning	3,9
Volym	-21,8
Övrigt	14,1
Summa utgiftsramar 2019	1 026,6

¹ Statens budget enligt riksdagens rambeslut (bet. 2017/18:FiU1, rskr. 2017/18:54). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget. Källa: Egna beräkningar.

Utgiftsramarna beräknas öka med 26,1 miljarder kronor 2019 jämfört med ramarna för 2018 i statens budget för 2018 (se tabell 8.2). Därefter beslutade och nu föreslagna åtgärder (raden Beslut om åtgärder i tabell 8.2) beräknas bidra till att utgiftsramarna 2019 ökar med 17,1 miljarder kronor. De utgiftsområden som ökar mest till följd av detta är utgiftsområdena 25 Allmänna bidrag till kommuner, 8 Migration och 16 Utbildning och universitetsforskning. Den makroekonomiska utvecklingen och den årliga pris- och löneomräkningen av anslag för förvaltnings- och investeringsändamål beräknas medföra ökade utgiftsramar med 12,8 miljarder kronor respektive 3,9 miljarder kronor. De utgiftsramar som beräknas öka mest till följd av den makroekonomiska utvecklingen är utgiftsområdena 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning och 7 Internationellt bistånd. Samtidigt beräknas volymförändringar i form av t.ex. färre personer i olika transfereringssystem bidra till att utgiftsramarna minskar med 21,8 miljarder kronor. De utgiftsramar som beräknas påverkas mest av lägre volymer är utgiftsområdena 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 8 Migration och 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering. Övriga utgiftspåverkande faktorer beräknas bidra till ökade utgiftsramar med 14,1 miljarder kronor. Nästan hela förändringen är hänförlig till ökade utgifter under utgiftsområde 26 Statsskuld räntor m.m. som beror på Riksgäldens upplåningsteknik.

Nivån på utgiftsramarna för 2019 har förändrats sedan riksdagens beslut om preliminära utgiftsramar för 2019 i samband med budgetpropositionen för 2018. De förändringar som skedde under perioden mellan budgetpropositionen för 2018 och 2018 års ekonomiska vårproposition har redogjorts för i 2018 års ekonomiska vårproposition. De förändringar som skett därefter redogörs för i avsnitt 8.4 i denna proposition. De särskilda principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär bl.a. att tidigare aviserade anslagsförändringar, med några få undantag, inte föreslås. Sammantaget får de tillämpade principerna till följd att vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre.

Tabell 8.3 Utgiftsramar 2019*Tusental kronor*

Utgiftsområde	Utgiftsram 2019
1 Rikets styrelse	14 901 645
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	17 315 466
3 Skatt, tull och exekution	11 402 533
4 Rättsväsendet	46 342 859
5 Internationell samverkan	2 362 277
6 Försvar och samhällets krisberedskap	56 190 704
7 Internationellt bistånd	44 945 140
8 Migration	13 573 430
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	78 122 185
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	97 657 012
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 450 476
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	97 332 203
13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	18 486 483
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	76 814 772
15 Studiestöd	25 022 956
16 Utbildning och universitetsforskning	81 347 211
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	15 994 531
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6 972 123
19 Regional tillväxt	3 496 525
20 Allmän miljö- och naturvård	11 836 248
21 Energi	3 594 947
22 Kommunikationer	59 456 655
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	19 787 281
24 Näringsliv	7 266 717
25 Allmänna bidrag till kommuner	115 892 772
26 Statsskuldräntor m.m.	25 155 200
27 Avgiften till Europeiska unionen	40 913 834
Summa utgiftsområden	1 026 634 185
Minskning av anslagsbehållningar	-11 289 117
Summa utgifter¹	1 015 345 068
Summa utgifter exkl. statsskuldräntor²	990 298 268
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	317 572 000
Takbegränsade utgifter	1 307 870 268
Budgeteringsmarginal	93 129 732
Utgiftstak för staten	1 401 000 000

¹ Inklusive minskning av anslagsbehållningar.² Summa utgifter exklusive utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. med tillhörande minskning av anslagsbehållning för statsskuldräntor.

Källa: Egna beräkningar.

Regeringens förslag: Beräkningen av förändringen av anslagsbehållningar för 2019 enligt tabell 8.3 godkänns.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 3 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) ska regeringens förslag till statens budget omfatta alla inkomster och utgifter samt andra betalningar som påverkar statens lånebehov. Förändringen av anslagsbehållningar redovisas på utgiftssidan i statens budget. Den påverkar lånebehovet och uppstår till följd av att statliga myndigheter har vissa möjligheter att omfördela utgifter över tiden. Medel på ramanslag som inte utnyttjas under ett budgetår kan inom de gränser som följer av anslagsförordningen (2011:223) sparas till efterföljande år. Det innebär att en myndighet, utöver årets anvisade anslagsmedel, under vissa förutsättningar även kan använda sparade anslagsmedel från föregående år, vilket ger flexibilitet i myndighetens planering. Vanligtvis uppgår den del som myndigheten får disponera efterföljande år till 3 procent av myndighetens förvaltningsanslag. Myndigheterna har också möjlighet att inom vissa gränser låna av efterföljande års anslag, s.k. anslagskredit.

Förskjutningar av detta slag redovisas som en för alla anslag gemensam beräkningspost, benämnd Minskning av anslagsbehållningar. Posten ingår i de takbegränsade utgifterna. Myndigheternas förbrukning av anslagsbehållningar som sparats från tidigare budgetår och utnyttjande av anslagskrediter utgör en osäkerhet i beräkningen av de takbegränsade utgifterna.

Posten Minskning av anslagsbehållningar för 2019 är större än vad den har varit för 2016–2018, vilket i detta fall innebär att utgifterna understiger de anvisade medlen i större utsträckning än tidigare.

Regeringens förslag: Beräkningen av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget för 2019 enligt tabell 8.3 godkänns.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 2 kap. 2 § budgetlagen ska den av riksdagen beslutade nivån på utgiftstaket användas i beredningen av förslaget till statens budget. I de utgifter som omfattas av utgiftstaket, de takbegränsade utgifterna,

ingår förutom budgetens utgiftsområden 1–25 och 27 även ålderspensionssystemets utgifter.

Utgifterna för ålderspensionssystemet beräknas öka med 10 miljarder kronor 2019 jämfört med 2018 (se tabell 8.4). Den huvudsakliga förklaringen till det är den makroekonomiska utvecklingen genom utvecklingen av inkomstindex.

8.2 Preliminära utgiftsramar för 2020 och 2021

Regeringens förslag: Den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2020 och 2021 enligt tabell 8.4 godkänns som riktlinje för regeringens budgetarbete.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 2 kap. 3 § budgetlagen ska regeringen i budgetpropositionen lämna förslag till preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar för det andra och tredje tillkommande budgetåret. Regeringens förslag till preliminär fördelning av utgifter på utgiftsområden för 2020 och 2021 redovisas i tabell 8.4.

Även i förslaget till preliminära utgiftsramar för 2020 och 2021 är utgångspunkten de särskilda principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition och förslaget har beräknats enligt samma principer som förslaget till utgiftsramar för 2019 som redovisas ovan. För 2020 och 2021 har regeringen dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018, när det gäller aviserade reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. I de fall reformer planerats upphöra fr.o.m. 2021 har beräknat anslag justerats på motsvarande sätt. Mot bakgrund av att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som beräkningarna för de preliminära utgiftsramarna bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

De preliminära utgiftsramarna beräknas minska med 2,8 miljarder kronor 2020 och 13,4 miljarder kronor 2021, jämfört med det föregående året.

Minskningen 2020 beror till största delen på att tidigare aviserade åtgärder nu inte genomförs

(se tabell 8.6). Detta väntas bidra till minskade utgifter om 14 miljarder kronor. Den årliga pris- och löneomräkningen av anslag för förvaltnings- och investeringsändamål samt den makroekonomiska utvecklingen beräknas bidra till ökade utgiftsramar med 4,2 respektive 7,2 miljarder kronor (se tabell 8.7 och tabell 8.9). Följden av beräknade volymförändringar i form av t.ex. färre personer i olika transfereringssystem är minskade utgiftsramar om 5,9 miljarder kronor medan övriga utgiftspåverkande faktorer beräknas öka de preliminära utgiftsramarna 2020 med 11,2 miljarder kronor (se tabell 8.10 och tabell 8.12).

Minskningen av de preliminära utgiftsramarna 2021 förklaras till största del av att tidigare aviserade åtgärder nu inte genomförs, vilket minskar utgifterna med 9,5 miljarder kronor. Medan volymförändringar bidrar till minskade utgiftsramar om 2,7 miljarder kronor. Den makroekonomiska utvecklingen samt den årliga pris- och löneomräkningen bidrar till att öka utgiftsramarna med 6,7 respektive 4,0 miljarder kronor. Övriga utgiftspåverkande faktorer beräknas minska utgiftsramarna med 11,5 miljarder kronor.

Nivån på de preliminära utgiftsramarna för 2020 har förändrats sedan riksdagens beslut om preliminära utgiftsramar för 2020 i samband med budgetpropositionen för 2018. De förändringar som skedde under perioden mellan budgetpropositionen för 2018 och 2018 års ekonomiska vårproposition har redogjorts för i 2018 års ekonomiska vårproposition. De förändringar som skett därefter redogörs för i avsnitt 8.4.

Tabell 8.4 Utgifter per utgiftsområde 2017–2021

Miljoner kronor

Utgiftsområde	2017 Utfall ¹	2018 Anslag ^{1, 2}	2018 Prognos ¹	2019 Förslag ³	2020 Förslag ⁴	2021 Förslag ⁴
1 Rikets styrelse	13 324	14 582	14 365	14 902	14 641	14 561
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	15 262	16 356	16 074	17 315	17 871	18 309
3 Skatt, tull och exekution	11 011	11 478	11 382	11 403	11 453	11 552
4 Rättsväsendet	44 064	46 254	45 789	46 343	47 044	47 514
5 Internationell samverkan	1 953	2 039	1 890	2 362	2 013	1 990
6 Försvar och samhällets krisberedskap	50 383	54 368	53 835	56 191	57 169	58 172
7 Internationellt bistånd	36 707	42 748	42 760	44 945	45 828	48 397
8 Migration	40 034	22 288	20 465	13 573	12 479	9 865
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	67 411	79 841	77 526	78 122	75 158	74 817
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	101 868	102 677	99 802	97 657	96 058	95 309
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 658	34 635	34 773	34 450	34 125	34 045
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	88 660	95 870	95 162	97 332	99 882	102 198
13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	23 931	26 204	22 673	18 486	14 335	12 526
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	71 559	76 338	75 133	76 815	75 928	76 649
15 Studiestöd	19 671	24 481	21 315	25 023	25 441	26 267
16 Utbildning och universitetsforskning	71 098	78 110	75 985	81 347	79 621	79 657
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	14 475	16 065	15 974	15 995	15 976	15 295
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	3 803	7 062	4 939	6 972	6 989	6 951
19 Regional tillväxt	2 808	3 942	3 786	3 497	3 427	3 468
20 Allmän miljö- och naturvård	7 780	10 828	10 466	11 836	11 526	11 019
21 Energi	2 992	3 761	3 515	3 595	3 066	2 286
22 Kommunikationer	53 296	56 445	56 316	59 457	59 808	60 128
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	17 225	20 107	19 438	19 787	19 456	15 008
24 Näringsliv	6 416	7 371	7 702	7 267	6 611	6 422
25 Allmänna bidrag till kommuner	105 566	111 409	111 409	115 893	115 958	115 522
26 Statsskuldräntor m.m.	10 569	13 660	13 569	25 155	24 155	8 655
27 Avgiften till Europeiska unionen	24 224	39 511	34 941	40 914	47 859	53 878
Summa utgiftsområden	940 749	1 018 430	990 985	1 026 634	1 023 878	1 010 465
Minskning av anslagsbehållningar				-11 289	-5 552	-5 067
Summa utgifter⁵	940 749	1 018 430	990 985	1 015 345	1 018 326	1 005 398
Summa utgifter exkl. statsskuldräntor⁶	930 181	1 004 770	977 415	990 298	994 262	996 833
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	299 103		307 608	317 572	327 328	337 429
Takbegränsade utgifter	1 229 284		1 285 023	1 307 870	1 321 590	1 334 262
Budgeteringsmarginal	44 716		51 977	93 130	153 410	161 738
Utgiftstak⁷	1 274 000		1 337 000	1 401 000	1 475 000	1 496 000

¹ Anslagen är fördelade på de utgiftsområden de tillhör i statens budget för 2019.² Inklusive riksdagens beslut i enlighet med propositionerna Vårändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:99, bet. 2017/18:FiU21, rskr. 2017/18:435), Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd (prop. 2017/18:252, bet. 2017/18:FiU49, rskr. 2017/18:358), Extra ändringsbudget för 2018 – Stöd till djurägare inom lantbruket som drabbats av torkan 2018 (prop. 2017/18:301, bet. 2018/19:FiU8, rskr. 2018/19:8) och förslag enligt propositionen Höständringsbudget för 2018 (prop. 2018/19:2).³ Regeringens förslag till utgiftsramar för 2019 i denna proposition (tabell 8.3).⁴ Regeringens förslag till preliminära utgiftsramar för 2020 och 2021.⁵ Inklusive Minskning av anslagsbehållningar.⁶ Summa utgifter exklusive utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. med tillhörande minskning av anslagsbehållning för statsskuldräntor.⁷ Regeringens förslag till utgiftstak för 2021 (se avsnitt 5.2).

Källa: Egna beräkningar.

8.3 Utveckling av de takbegränsade utgifterna över tid

I detta avsnitt beskrivs prognosen för de takbegränsade utgifterna 2018–2021. Analysen utgår från ett antal faktorer som är viktiga för utgiftsutvecklingen och som är generella för utgiftsområdena. Dessa faktorer beskriver utgiftsförändringar över tiden till följd av bl.a. beslut om åtgärder, pris- och löneomräkning, makroekonomisk utveckling och volymförändringar. Den nominella årliga förändringen av de takbegränsade utgifterna uppdelat enligt dessa faktorer redovisas i tabell 8.5 och varje rad i tabellen kommenteras utförligare nedan.

De särskilda principer som har tillämpats vid utformningen av förslagen för 2019 och beräkningarna för 2020 och 2021 i denna proposition redovisas i avsnitten 8.1 och 8.2. I enlighet med principerna beräknas och redovisas utgiftsutvecklingen enligt faktorerna Pris- och löneomräkning, Makroekonomiska förändringar och Volym, i enlighet med den praxis som tillämpas för att beskriva utgiftsutvecklingen i budgetpropositionen.

Tabell 8.5 Förändringar av takbegränsade utgifter jämfört med det föregående året

Miljarder kronor

	2018	2019	2020	2021
Takbegränsade utgifter	56	23	14	13
<i>Förklaras av:</i>				
Beslut om åtgärder ¹	26	6	-14	-9
Pris- och löneomräkning	4	4	4	4
Makroekonomiska förändringar	15	20	17	17
Volym ²	-13	-13	-6	-2
Tekniska justeringar ³	6	5	0	0
Övrigt	18	2	12	4

¹ Anslagsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstaket ingår inte. Vidare ingår inte medel som föreslagits i tidigare propositioner om ändringar i statens budet eller som i propositionen Höständringsbudget för 2018 (prop. 2018/19:2) föreslås tillföras anslag som påverkas av förändringar i volym och makroekonomiska förutsättningar (i första hand transfereringsanslag).

² Begreppet volym innefattar ett antal olika förklaringar till utgiftsförändringar, bl.a. antal personer i vissa transfereringssystem, längden på den tid som en person finns i ett transfereringssystem samt förändringar av nivån på styckkostnader i transfereringssystemen som inte direkt kan kopplas till den makroekonomiska utvecklingen.

³ Utgiftsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstakets nivå.
Källa: Egna beräkningar.

De takbegränsade utgifterna beräknas öka med sammanlagt 105 miljarder kronor 2018–2021. Det motsvarar en genomsnittlig årlig ökning om 2,1 procent, vilket är något lägre än 2000–2017 då ökningen uppgick till 3,0 procent. Ökningen för-

klaras i första hand av att den antagna makroekonomiska utvecklingen medför att den genomsnittliga ersättningsnivån i de olika transfereringssystemen ökar, givet formerna för indexering i de olika systemen, samt att anslag för förvaltnings- och investeringsändamål ökar i enlighet med systemet för pris- och löneomräkning. Volymrelaterade utgiftsförändringar i transfereringssystemen bidrar till att de takbegränsade utgifterna beräknas minska 2018–2021, vilket står i kontrast till utvecklingen 2014–2016 då de volymrelaterade utgifterna ökade relativt snabbt.

Beslut om åtgärder

I detta avsnitt beskrivs hur de takbegränsade utgifternas utveckling påverkas av beslut från riksdagen samt förslag och beräkningar från regeringen som har ekonomiska konsekvenser (raden Beslut om åtgärder i tabell 8.5).

För 2018 ingår alla tidigare reformer som riksdagen beslutat om, inklusive propositionen Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd och propositionen Extra ändringsbudget för 2018 – Stöd till djurägare inom lantbruket som drabbats av torkan 2018 (prop. 2017/18:301, bet. 2018/19:FiU8, rskr. 2018/19:8) samt förslag i propositionen Höständringsbudget för 2018 (prop. 2018/19:2).

För 2019–2021 gäller de särskilda principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition. Utgångspunkten har varit att de anslagsnivåer som riksdagen beslutade för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018 ska gälla även för 2019, dvs. nominellt oförändrade anslagsnivåer. Utöver detta tillkommer emellertid ett antal generella justeringar av anslagsnivåer 2019 som faller under kategorin Beslut om åtgärder. För det första har anslag justerats om det krävs med anledning av lagar och förordningar, vissa avtal eller EU-rättsakter. Detta kan innebära både högre och lägre anslagsnivåer jämfört med 2018. För det andra har anslag justerats till följd av att ändamål och verksamheter flyttas mellan utgiftsområden i enlighet med tidigare riksdagsbeslut. Detta påverkar ramnivån för enskilda utgiftsområden 2019 jämfört med 2018, men inte de totala utgifterna. För det tredje har anslag justerats om det krävs för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas. Detta innebär i huvudsak högre anslagsnivåer 2019 jämfört med 2018. För det

fjärde har vissa anslagsnivåer justerats med hänsyn till nivån på de beräknade infriandena av ekonomiska åtaganden 2019 till följd av beställningsbemyndiganden, för att dessa verksamheter ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021. Detta innebär i huvudsak högre anslagsnivåer 2020–2021 jämfört med 2018. För det femte har anslag justerats för 2020 och 2021 vad avser aviserade reformer för vilka ett slutdatum angivits. I dessa fall har principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 inte tillämpats för åren efter budgetåret 2019. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året. Detta innebär lägre anslagsnivåer 2020 jämfört med 2019 och lägre anslagsnivåer 2021 jämfört med 2020.

Det är anslagsnivåerna 2018, som de beslutades av riksdagen efter förslag i budgetpropositionen för 2018, som är utgångspunkten för förlängningen till 2019. De ändringar av statens budget för 2018 som följer av ändringsbudgetar är tillfälliga förstärkningar som inte förlängs till 2019. För de anslag vars nivåer har justerats till följd av propositioner om ändringar i statens budget för 2018 betyder det att anslagsnivån för 2019 kan bli lägre än totalt anvisade medel för 2018. Detta är en förklaring till att tabell 8.6 för vissa utgiftsområden redovisar ett negativt belopp för 2019.

Beslutade, föreslagna och beräknade åtgärder beräknas medföra att de takbegränsade utgifterna ökar med sammanlagt 9 miljarder kronor 2018–2021. De utgiftsområden där de beräknade utgifterna ökar mest till följd av beslutade, föreslagna och beräknade åtgärder under perioden är utgiftsområdena 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 6 Försvar och samhällets krisberedskap och 15 Studiestöd.

Under några utgiftsområden beräknas utgifterna sammantaget minska 2018–2021, bl.a. utgiftsområdena 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering och 8 Migration.

I tabell 8.6 redovisas hur beslutade och nu föreslagna och beräknade åtgärder påverkar utgifterna, jämfört med det föregående året, fördelat på enskilda utgiftsområden. I det följande kommenteras de utgiftsområden vars utgiftsram ökar eller minskar med minst 1 miljard kronor något av åren 2019–2021.

Tabell 8.6 Förändring av takbegränsade utgifter till följd av tidigare beslutade och nu föreslagna och beräknade åtgärder, jämfört med det föregående året

Miljarder kronor. Minustecken innebär anslagsminskningar eller att finansieringen av temporära program upphör eller minskar i omfattning

Utgiftsområde	2018	2019	2020	2021
1 Rikets styrelse	1,0	0,2	-0,4	-0,2
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	0,3	0,5	0,0	-0,2
3 Skatt, tull och exekution	0,3	-0,2	-0,1	0,0
4 Rättsväsendet	2,0	-0,2	0,1	-0,1
5 Internationell samverkan	0,1	0,3	-0,4	0,0
6 Försvar och samhällets krisberedskap	2,8	1,0	0,1	0,1
7 Internationellt bistånd	1,4	-1,2	-0,2	0,4
8 Migration	-9,2	3,8	0,1	-1,6
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	9,2	-1,4	-3,7	-1,3
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	1,5	0,7	0,0	-0,1
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	0,7	0,0	0,0	0,0
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	4,0	1,1	0,1	0,0
13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	-7,0	-0,8	-1,0	-0,2
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	2,9	-3,2	-2,5	-0,1
15 Studiestöd	2,8	0,9	-0,2	-0,2
16 Utbildning och universitetsforskning	4,0	2,5	-2,6	-0,7
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	1,4	-0,2	-0,1	-0,8
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	0,2	-0,1	0,0	-0,1
19 Regional tillväxt	0,3	-0,4	-0,1	0,0
20 Allmän miljö- och naturvård	1,9	1,0	-0,3	-0,5
21 Energi	0,7	-0,2	-0,5	-0,8
22 Kommunikationer	1,1	2,1	-0,9	-1,1
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	2,3	-0,8	-0,3	-1,3
24 Näringsliv	0,5	-0,1	-0,7	-0,2
25 Allmänna bidrag till kommuner	1,1	0,3	0,1	-0,4
26 Statsskuldsräntor m.m.	0,0	0,0	0,0	0,0
27 Avgiften till Europeiska unionen	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa utgiftsområden	26,3	5,7	-13,7	-9,5
Takbegränsade utgifter	26,3	5,7	-13,7	-9,5

Anm. Anslagsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstaket ingår inte. Vidare ingår inte medel som i tidigare ändringsbudgetar föreslagits och som i propositionen Höständringsbudget för 2018 (prop. 2018/19:2) föreslås tillföras anslag som påverkas av förändringar i volym och makroekonomiska förutsättningar (i första hand transfereringsanslag).

Källa: Egna beräkningar.

Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Till följd av tillämpningen av de särskilda principerna för utformningen av denna proposition föreslås åtgärder som medför att utgiftsramen ökar med 1,0 miljarder kronor 2019, jämfört med det föregående året.

Den främsta förklaringen till anslagsökningarna är tidigare aviserade satsningar för kommande år för att förstärka Sveriges försvarsförmåga, se t.ex. budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1). Ökningen 2019 bedöms vara nödvändig för att viktiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Till följd av tillämpningen av de särskilda principerna för utformningen av denna proposition föreslås åtgärder som medför att utgiftsramen minskar med 1,2 miljarder kronor 2019, jämfört med det föregående året. Den främsta förklaringen till att utgiftsramen blir lägre är att avräkningarna för biståndsramen ökat till följd av det förändrade ersättningssystemet för ensamkommande barn och unga som aviserades i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1). Anslagsminskningen följer av tillämpningen av principen att anslag justeras till följd av beslutade lagar och förordningar.

Utgiftsområde 8 Migration

Till följd av tillämpningen av de särskilda principerna för utformningen av denna proposition föreslås åtgärder som medför att utgiftsramen ökar med sammantaget 3,8 miljarder kronor 2019 jämfört med 2018. För 2021 beräknas den preliminära utgiftsramen minska med 1,6 miljarder kronor, jämfört med det föregående året. Den främsta förklaringen till att anslagsnivån ökar 2019 är det förändrade ersättningssystemet för mottagande av ensamkommande barn och unga som infördes fr.o.m. den 1 juli 2017. Det förändrade ersättningssystemet i kombination med ett mindre antal asylsökande ensamkommande barn beräknades innebära en större besparing för statens budget 2018 än 2019 och senare. Det innebär att utgifterna ökar 2019 jämfört med 2018. Anslagsökningen följer framför allt av principen om beslutade lagar och förordningar.

Det huvudsakliga skälet till att den preliminära utgiftsramen blir lägre till följd av beslut 2021 är att tillfälliga förstärkningar av förvaltnings-

anslagen för Migrationsverket och migrationsdomstolarna som föreslogs och beräknades i budgetpropositionen för 2017 upphör.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Till följd av tillämpningen av de särskilda principerna för utformningen av denna proposition föreslås och beräknas åtgärder som medför att utgiftsramen 2019 minskar med 1,4 miljarder kronor 2019, jämfört med det föregående året, och att den preliminära utgiftsramen 2020 och 2021 beräknas minska med 3,7 respektive 1,3 miljarder kronor.

Den lägre nivån på utgiftsramen 2019 jämfört med 2018 beror i huvudsak på en ändrad metod för uppräknning av den statliga assistansersättningen som aviserades i budgetpropositionen för 2016 och som följer av en beslutad förordning. Anslagsminskningarna 2020 och 2021 beror i hög utsträckning på att flera tillfälliga satsningar beräknas upphöra fr.o.m. dessa år. Detta gäller t.ex. medel till bemanning i äldreomsorgen, cancer vården, förlossningsvård och kvinnors hälsa samt medel för barns och vuxnas psykiska hälsa.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Till följd av tillämpningen av de särskilda principerna för utformningen av denna proposition föreslås åtgärder som medför att utgiftsramen ökar med 1,1 miljarder kronor 2019 jämfört med 2018. Anslagsökningen följer av den lagreglerade höjning av barnbidraget som genomfördes fr.o.m. den 1 mars 2018.

Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering

Till följd av tillämpningen av de särskilda principerna för utformningen av denna proposition föreslås åtgärder som medför att utgiftsramen 2019 minskar med sammantaget 0,8 miljarder kronor, jämfört med 2018. Den preliminära utgiftsramen 2020 beräknas minska med 1,0 miljarder kronor.

Den lägre utgiftsramen till följd av beslut 2019 beror till övervägande del på det förändrade ersättningssystemet för mottagandet av ensamkommande barn och unga som trädde i kraft den 1 juli 2017. Anslagsminskningen 2019 motverkas till viss del av högre utgifter på grund av lagändringar som ger vissa ensamkommande unga en ny möjlighet till uppehållstillstånd och som

riksdagen beslutade om efter förslag i propositionen Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd. Minskningen av utgiftsramen 2020 beror i stor utsträckning på att de beräknade utgifterna för dessa lagändringar minskar jämfört med 2019.

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Till följd av tillämpningen av de särskilda principerna för utformningen av denna proposition föreslås åtgärder som medför att utgiftsramen 2019 minskar med 3,2 miljarder kronor, jämfört med det föregående året. Den preliminära utgiftsramen 2020 beräknas minska med 2,5 miljarder kronor.

Då utgifterna inom flera anslag under utgiftsområdet är regelstyrda medför de särskilda principer som tillämpats i denna proposition att en stor del av tidigare beräknade förändringar till följd av beslut kvarstår. Detta medför bl.a. lägre utgifter för aktivitetsstöd och arbetsmarknadspolitiska program 2019 och 2020, jämfört med det föregående året. Därutöver påverkas utgiftsramen av den flytt av medel för insatser för deltagare i etableringsuppdraget till utgiftsområdet som genomfördes i budgetpropositionen för 2018 från utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering. De beräknade förändringar som då gjordes medför att utgiftsramen minskar 2019 och 2020, jämfört med det föregående året.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Till följd av tillämpningen av de särskilda principerna för utformningen av denna proposition föreslås åtgärder som medför att utgiftsramen ökar med 0,9 miljarder kronor 2019 jämfört med 2018. Anslagsökningen beror till stor del på den höjning av bidragsdelen inom studiemedlet som genomfördes 2018 och studiemedel till ensamkommande unga som följer av lagändringarna som ger vissa ensamkommande unga en ny möjlighet till uppehållstillstånd och som riksdagen beslutat om efter förslag i propositionen Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd. Anslagsökningarna följer således av beslutade lagar och förordningar.

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Till följd av tillämpningen av de särskilda principerna för utformningen av denna proposition föreslås åtgärder som medför att utgiftsramen

ökar med 2,5 miljarder kronor 2019. Den preliminära utgiftsramen 2020 beräknas minskar med 2,6 miljarder kronor, jämfört med det föregående året. Anslagsökningarna 2019 beror till övervägande del på beräknade infrianden av ekonomiska åtaganden 2019 för statsbidrag som syftar till att stärka likvärdigheten och kunskapsutvecklingen i grundskola och förskoleklass.

Anslagsminskningarna 2020 beror framför allt på att tillfälliga satsningar upphör, bl.a. statsbidraget för upprustning av skollokaler och utemiljöer, statsbidrag för fler anställda i fritidshemmen samt jämlikhetspengen.

Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Till följd av tillämpningen av de särskilda principerna för utformningen av denna proposition föreslås åtgärder som medför att utgiftsramen 2019 ökar med 2,1 miljarder kronor, jämfört med det föregående året. Den preliminära utgiftsramen beräknas minska med sammantaget 0,9 respektive 1,1 miljarder kronor 2020 och 2021.

Anslagsökningarna 2019 beror till övervägande del på tidigare aviserade förslag om höjda anslag för väg- och järnvägsunderhåll som kvarstår 2019. Orsaken till att anslaget ökar i förhållande till 2018 års nivå är att de planerade insatserna för 2019 redan har bundits upp i ingångna avtal. För att verksamheten, som baseras på beställningsbemyndiganden för kommande år, ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019. Mot denna bakgrund beräknas att satsningen 2019 på järnvägsunderhållet kvarstår med 2,8 miljarder kronor och för vägunderhållet med 0,9 miljarder kronor även för 2020 och 2021.

Anslagsminskningarna 2020 och 2021 jämfört med det föregående året beror på ett antal tillfälliga satsningar som upphör, bl.a. satsningar på kollektivtrafik och järnväg i landsbygd samt väg- och järnvägsunderhåll i landsbygd som upphör 2019 och avgiftsfri kollektivtrafik för skolungdomar på sommaren samt drift och underhåll för vägar i landsbygd och kollektivtrafik i landsbygd som upphör 2020.

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Till följd av tillämpningen av de särskilda principerna för utformningen av denna proposition presenteras åtgärder som medför att den preliminära utgiftsramen beräknas minska med

sammantaget 1,3 miljarder kronor 2021 jämfört med 2020. Det främsta skälet till anslagsminskningarna är att den sjuåriga europeiska programperioden (2014–2020) upphör 2020, vilket innebär att de nationella medlen för medfinansiering av bl.a. landsbygdsprogrammet också upphör. Nya medel för medfinansiering av nästa programperiod 2021–2027 har ännu inte beräknats. Vidare upphör flera tillfälliga satsningar 2020, vilket också leder till en minskning av utgiftsramen. Bland annat gäller detta satsningarna på bredbandsutbyggnad och grönt jobbprogram.

Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen medför att de takbegränsade utgifterna ökar med 4,1 miljarder kronor 2018 och med 3,9 miljarder kronor 2019, jämfört med det föregående året. Pris- och löneomräkningen beräknas preliminärt ge ökade utgifter med ytterligare 4,2 miljarder kronor 2020 och med 4,0 miljarder kronor 2021, jämfört med det föregående året. I tabell 8.7 summeras pris- och löneomräkningen för 2018–2021 per utgiftsområde.

Pris- och löneomräkningen baseras på utfallsstatistik och avspeglar därför pris- och löneförändringar i övriga samhället med två års eftersläpning. Vid omräkningen av myndigheternas förvaltningsanslag, som utgör huvuddelen av de anslag som pris- och löneomräknas, används separata index för att följa utvecklingen avseende löner, hyreskostnader och övriga förvaltningskostnader. De omräkningsfaktorer som är mest centrala i pris- och löneomräkningen av myndigheternas förvaltningsanslag redovisas i tabell 8.8. Omräkningstalet för löner motsvarar förändringen i ett arbetskostnadsindex för tjänstemän i tillverkningsindustrin, med avdrag för ett tioårigt genomsnitt av produktivitetsutvecklingen i den privata tjänstesektorn.

Omräkningstalet för lokalkostnader beräknas enligt två olika metoder beroende på om avtalet för fastigheten i fråga kan omförhandlas under det kommande budgetåret eller inte.

För omräkningen av övriga förvaltningskostnader används ett sammanvägt omräkningstal som speglar prisutvecklingen för ett urval av varor och tjänster baserat på flera index från Statistiska centralbyrån (SCB).

Tabell 8.7 Förändring av utgifter till följd av pris- och löneomräkning, jämfört med det föregående året

Miljoner kronor

Utgiftsområde	2018	2019	2020	2021
1 Rikets styrelse	286	240	190	168
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	47	24	43	38
3 Skatt, tull och exekution	203	138	154	133
4 Rättsväsendet	788	494	602	531
5 Internationell samverkan	4	2	4	4
6 Försvar och samhällets krisberedskap	523	1 099	917	880
7 Internationellt bistånd	20	15	20	19
8 Migration	143	73	89	78
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	62	40	51	43
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	167	130	119	103
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	10	6	9	8
13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	2	2	3	3
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	191	109	132	106
15 Studiestöd	15	11	13	12
16 Utbildning och universitetsforskning	843	627	751	664
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	106	74	85	73
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik	18	15	17	15
20 Allmän miljö- och naturvård	20	25	21	18
21 Energi	7	5	6	5
22 Kommunikationer	599	698	904	1 033
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	52	35	50	45
24 Näringsliv	38	31	33	31
Summa utgiftsområden	4 146	3 894	4 211	4 011
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldräntor	4 146	3 894	4 211	4 011
Ålderspensionssystemet	0	0	0	0
Takbegränsade utgifter	4 146	3 894	4 211	4 011

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

Källa: Egna beräkningar.

Tabell 8.8 Omräkningsfaktorer i pris- och löneomräkningen av myndigheternas förvaltningsanslag

Procent		
	2018	2019
Löneindex	2,01	0,65
varav arbetskostnadsindex	2,83	1,79
varav produktivitetsavdrag	0,82	1,14
Hysesindex	0,83	1,18
Index för övriga förvaltningsutgifter	0,95	1,72

Anm. Hysesindex avser myndigheter med hyresavtal som inte kan omförhandlas under det kommande budgetåret.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Makroekonomiska förändringar

Den makroekonomiska utvecklingen i Sverige och i omvärlden påverkar utgiftsutvecklingen bl.a. genom att ersättningen inom flertalet transfereringssystem till hushållen i olika grad följer den allmänna pris- och löneutvecklingen. År 2018–2021 medför makroekonomiska faktorer att de takbegränsade utgifterna ökar med sammanlagt knappt 68 miljarder kronor (se tabell 8.9). Nedan redovisas förklaringar till några av de större utgiftsförändringarna. I avsnitt 4 finns en närmare beskrivning av den makroekonomiska utvecklingen.

Inkomstgrundade pensioner ökar

De inkomstgrundade pensionerna i ålderspensionssystemet står för huvuddelen av ökningen av de takbegränsade utgifterna som är hänförlig till den makroekonomiska utvecklingen 2018–2021. De årliga ökningarna i utgifterna för ålderspensionssystemet följer normalt löneutvecklingen i samhället, som avspeglas i inkomstindex. Den makroekonomiska utvecklingen beräknas medföra att utgifterna för ålderspensionssystemet sammanlagt ökar med 36,4 miljarder kronor 2018–2021, varav 9,4 miljarder kronor 2019 jämfört med 2018.

Biståndet ökar till följd av en växande bruttonationalinkomst

Storleken på biståndsramen är kopplad till Sveriges bruttonationalinkomst (BNI). Från och med 2018 uppgår biståndsramen till 1 procent av beräknad BNI. Utvecklingen av BNI beräknas öka biståndsramen med 1,7 miljarder kronor 2019 jämfört med 2018 och med sammanlagt 7,8 miljarder kronor 2018–2021.

Tabell 8.9 Förändring av utgifter till följd av den makroekonomiska utvecklingen, jämfört med det föregående året

Miljarder kronor				
Utgiftsområde	2018	2019	2020	2021
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	0,2	0,3	0,3	0,3
7 Internationellt bistånd	2,3	1,7	1,9	1,9
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	1,7	1,1	0,4	-0,1
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	1,9	1,4	1,2	1,4
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	-0,3	0,6	0,2	0,3
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	1,2	1,1	0,9	1,8
13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	-0,5	0,0	-0,1	0,6
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	-0,2	3,6	1,5	0,7
15 Studiestöd	0,7	0,3	0,4	0,5
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	0,2	0,4	0,6	-0,7
Summa utgiftsområden	7,2	10,6	7,2	6,7
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldsräntor	7,2	10,6	7,2	6,7
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	7,8	9,4	9,4	9,9
Takbegränsade utgifter	15,0	20,0	16,6	16,6

Anm.: Endast förändringar som uppgår till minst 50 miljoner kronor redovisas per utgiftsområde. Raderna Summa utgiftsområden, Summa utgiftsområden exkl. statsskuldsräntor och Takbegränsade utgifter inkluderar samtliga förändringar. Källa: Egna beräkningar.

Sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen påverkas av den allmänna pris- och löneutvecklingen

De makroekonomiska faktorer som har störst inverkan på utgifterna inom sjuk- respektive föräldraförsäkringen är prisbasbeloppet och timlöneutvecklingen, vilka leder till successivt högre utgifter 2018–2021. Detta innebär att utgifterna under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning sammanlagt beräknas öka med 6,0 miljarder kronor 2018–2021, varav 1,4 miljarder kronor 2019.

Under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn beräknas utgifterna till följd av den makroekonomiska utvecklingen öka med sammanlagt 5,0 miljarder kronor 2018–2021, varav 1,1 miljarder kronor 2019.

Volymer i transfereringssystemen

Volymer påverkar utgiftsutvecklingen genom utvecklingen av antalet personer i transfereringssystemen och längden på den tid som en person

erhåller ersättning från ett transfereringssystem. I begreppet kan också ingå förändringar av nivåerna på styckkostnaderna i transfereringssystemen som inte direkt kan kopplas till den makroekonomiska utvecklingen eller är att betrakta som reformer.

År 2018–2021 beräknas de takbegränsade utgifterna minska med sammanlagt 34 miljarder kronor till följd av volymrelaterade förändringar (se tabell 8.5 och tabell 8.10). Nedan redovisas några av de större bedömda utgiftsförändringarna under prognosperioden som beror på ändrade volymantaganden.

Tabell 8.10 Förändring av utgifter till följd av volym, jämfört med det föregående året

Miljarder kronor

Utgiftsområde	2018	2019	2020	2021
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	0,1	0,4	0,2	0,3
8 Migration	-8,4	-9,2	-1,0	-1,1
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	-0,7	0,1	0,4	1,0
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	-6,0	-4,6	-2,9	-2,2
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	-0,2	-1,0	-0,5	-0,4
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	1,1	-0,1	1,5	0,5
13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	1,7	-2,1	-3,1	-1,8
15 Studiestöd	-0,8	2,5	0,1	0,2
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	-0,6	0,1	-0,6	0,7
Summa utgiftsområden	-13,9	-13,8	-5,9	-2,7
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldräntor	-13,9	-13,8	-5,9	-2,7
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	0,8	0,6	0,4	0,2
Takbegränsade utgifter	-13,1	-13,2	-5,6	-2,5

Anm.: Endast förändringar som uppgår till minst 50 miljoner kronor redovisas per utgiftsområde. Raderna Summa utgiftsområden, Summa utgiftsområden exkl. statsskuldräntor och Takbegränsade utgifter inkluderar samtliga förändringar. Källa: Egna beräkningar.

Färre personer i sjukförsäkringen

Antalet personer med sjukersättning väntas minska 2018–2021 (se tabell 8.11). Det beror på att antalet sjukersättningstagare som uppnår pensionsålder och lämnar försäkringen antas vara större än antalet personer som nybeviljas ersättning.

Även antalet nettodagar med sjukpenning beräknas minska 2018–2021, som en följd av att antalet nya sjukfall väntas stabiliseras, samtidigt som en högre andel sjukfall avslutas tidigare.

Sammantaget beräknas utgifterna under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning till följd av volymutvecklingen minska med 15,8 miljarder kronor 2018–2021, varav 4,6 miljarder kronor 2019.

Minskande utgifter för migration

Sverige tog 2015 emot 162 877 asylsökande, vilket var en fördubbling jämfört med 2014. De efterföljande två åren har betydligt färre sökt asyl i Sverige och för 2018 beräknas antalet nya asylsökande uppgå till ca 23 000. Antalet asylsökande förväntas öka något de kommande åren men väntas fortsatt bli väsentligt lägre än 2015.

Till följd av att antalet inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem väntas minska i takt med att asylsökande får lagakraftvunna beslut, beräknas utgifterna under utgiftsområde 8 Migration minska med sammanlagt 19,7 miljarder kronor 2018–2021 och med 9,2 miljarder kronor 2019.

Minskande utgifter för etablering

Utgifterna under utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering påverkas först när de nyanlända fått uppehållstillstånd och mottagits i en kommun.

Staten har ett ekonomiskt ansvar för flyktingmottagandet och ersätter kommuner och landskommuner för kostnader relaterade till mottagandet av nyanlända inklusive ensamkommande barn och unga. Kommunersättningen är ett schablonbellopp som betalas ut vid flera olika tillfällen under två år. Kommunmottagandet sker utspjutt över året och det genomsnittliga antalet personer som kommunerna får ersättning för varierar från månad till månad. Det innebär att det genomsnittliga antalet personer som kommunen får ersättning för 2017 baseras på månadsdata över antal personer som blev kommunmottagna under 2015–2017. År 2017 var det genomsnittliga antalet personer som kommunerna fick schablonersättning för 135 183 personer. Antalet bedöms öka något under 2018 för att sedan successivt minska till ca 70 000 personer 2021 (se tabell 8.11).

En extra ersättning betalas ut för bl.a. boende för ensamkommande barn och unga som blivit mottagna i en kommun. Under 2017 fick kommunerna ersättning för i genomsnitt 11 623 ensamkommande barn och unga (0–19 år). Antalet bedöms öka något under 2018 för att sedan successivt minska till ca 4 700 år 2021.

Av dem som beviljas uppehållstillstånd är ungefär hälften mellan 20 och 64 år. De flesta av

dessa personer deltar i etableringsinsatser genom Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag, vars syfte är att underlätta inträdet på arbetsmarknaden. Deltagarna är berättigade till etableringsersättning i två år. År 2017 uppgick antalet deltagare i uppdraget till 75 329 personer. Antalet deltagare förväntas successivt minska till ca 32 000 år 2021.

Utgifterna för etablering beräknas minska till följd av volymförändringar med sammanlagt 5,2 miljarder kronor 2018–2021, varav 2,1 miljarder kronor 2019.

Fler barn och ändrat uttagsmönster för föräldrapenningen

Antalet uttagna dagar med föräldrapenning har ökat under 2000-talet och beräknas fortsätta öka med i genomsnitt 1 procent per år 2018–2021 (se tabell 8.11). Ökningen beror dels på att fler barn väntas födas, dels på att fler barn antas invandra.

Föräldrapenning används i störst omfattning av kvinnor. Männens andel av uttaget har ökat successivt, från 0,5 procent vid införandet av förmånen 1974, till 28 procent 2017. År 2021 beräknas männens andel av det totala antalet föräldrapenningdagar ha ökat till 32 procent, under förutsättning att männens uttag fortsätter öka i samma takt som tidigare. Eftersom män har en högre genomsnittlig ersättningsnivå blir utgifterna för föräldrapenning högre när deras uttag antas växa.

Det ökade antalet barn medför också att antalet barnbidrag väntas öka med knappt 2 procent per år mellan 2018 och 2021.

Sammantaget bidrar volymförändringar till att utgifterna under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn beräknas öka med 3,0 miljarder kronor 2018–2021.

Fler pensionärer med inkomstgrundad pension

Antalet personer med inkomstgrundad pension från ålderspensionssystemet beräknas fortsätta öka framöver (se tabell 8.11). De volymrelaterade utgifterna beräknas öka med 1,9 miljarder kronor 2018–2021, varav 0,6 miljarder kronor 2019 jämfört med 2018. Ökningstakten väntas dock bli långsammare än den senaste tioårsperioden, då de stora kullarna födda på 1940-talet beviljades pension. De blivande ålderspensionärerna har i allt högre utsträckning haft en pensionsgrundande inkomst och väntas därför få en i genomsnitt högre inkomstgrundad pension än dagens ålderspensionärer, vilket innebär att de

inte väntas få garantipension i samma utsträckning. Som en följd av detta väntas antalet pensionärer med garantipension minska 2018–2020. Sammantaget innebär dessa trender att en successivt växande andel av de samlade pensionsutbetalningarna kommer att utbetalas från ålderspensionssystemet och att de garantipensioner som betalas ut från utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom successivt minskar. Utgifterna under utgiftsområde 11 beräknas minska till följd av volymförändringar med 2,0 miljarder kronor 2018–2021, varav 1,0 miljarder kronor 2019.

Tabell 8.11 Volymer inom olika transfereringssystem

Utgiftsområde	Köns- fördelning 2016	Köns- fördelning 2017	Utfall 2016	Utfall 2017	Prognos			
					2018	2019	2020	2021
8 Asylsökande, genomsnittligt antal inskrivna	32 % kv 68 % m	31 % kv 69 % m	157 376	95 578	63 500	45 000	36 000	30 200
9 Antal personer med assistansersättning	46 % kv 54 % m	46 % kv 54 % m	15 691	14 886	14 639	14 650	14 650	14 650
9 Antal timmar assistans per vecka per berättigad, genomsnitt	98 % kv ¹ 101 % m ¹	98 % kv ¹ 101 % m ¹	127,5	128,5	129,7	131,1	132,5	134,1
10 Antal sjukpenningdagar (netto) ² , miljoner	64 % kv 36 % m	65 % kv 35 % m	59,2	55,8	53,6	52,3	51,7	51,3
10 Antal rehabiliteringspenningdagar (netto) ² , miljoner	68 % kv 32 % m	68 % kv 32 % m	2,5	1,9	1,7	1,7	1,7	1,7
10 Antal personer med sjukersättning	60 % kv 40 % m	59 % kv 41 % m	292 541	276 411	261 876	249 856	237 378	225 726
10 Antal personer med aktivitetsersättning	47 % kv 53 % m	46 % kv 54 % m	38 695	36 249	34 455	28 545	24 815	22 016
10 Antal personer med sjuk- och aktivitetsersättning som erhåller bostadstillägg	54 % kv 46 % m	53 % kv 47 % m	125 024	129 907	121 025	118 503	116 257	114 437
11 Antal personer med garantipension	80 % kv 20 % m	79 % kv 21 % m	699 100	664 700	660 100	659 300	658 200	664 100
11 Antal pensionärer som erhåller bostadstillägg	77 % kv 23 % m	77 % kv 23 % m	288 700	286 000	289 300	292 300	297 000	303 000
12 Antal barnbidrag ³	78 % kv 22 % m	75 % kv 25 % m	1 836 777	1 904 985	1 935 045	1 958 465	1 980 545	2 002 244
12 Antal uttagna föräldrapenningdagar, miljoner	73 % kv 27 % m	72 % kv 28 % m	53,4	55,2	55,9	55,5	56,5	57,2
12 Antal uttagna tillfälliga föräldrapenningdagar, miljoner	54 % kv 46 % m	55 % kv 45 % m	7,2	6,6	7,7	7,8	7,9	8,0
13 Antal deltagare i etableringsinsatser	43 % kv 57 % m	43 % kv 57 % m	61 846	75 329	62 600	42 800	36 000	32 100
13 Genomsnittligt antal ensamkommande barn och unga 0–19 år ⁴	22 % kv 78 % m	19 % kv 81 % m	6 266	11 623	13 647	10 292	6 508	4 799
13 Genomsnittligt antal nyanlända som kommunerna får schablonersättning för	43 % kv ⁵ 57 % m ⁵	47 % kv ⁵ 53 % m ⁵	118 991	135 183	136 193	101 210	80 793	70 065
15 Antal personer med studiehjälp	48 % kv 52 % m	47 % kv 53 % m	397 600	407 400	426 700	434 300	439 500	450 700
15 Antal personer med studiemedel ⁶	59 % kv 41 % m	60 % kv 40 % m	547 500	507 400	512 400	520 000	508 500	499 300
ÅP Antal personer med tilläggspension	52 % kv 48 % m	52 % kv 48 % m	2 048 800	2 062 300	2 059 700	2 026 000	1 963 900	1 894 100
ÅP Antal personer med inkomstpension	50 % kv 50 % m	50 % kv 50 % m	1 491 900	1 583 800	1 671 300	1 756 500	1 837 100	1 915 800

Anm.: Volymuppgifter om antal personer avser årsgenomsnitt och är avrundade till närmaste hundratal om inte annat anges. Arbetslöshetstal och antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program är nära sammankopplade med den konjunkturella utvecklingen. De redovisas därför inte i denna tabell utan ingår i kategorin makroekonomiska förutsättningar.

¹ Könsfördelningen baseras på genomsnittligt antal timmar per brukare och inte summan. År 2016 hade kvinnor 126,9 medeltimmar beviljad assistans per vecka.

Motsvarande siffror för männen var 131,5.

² Antal dagar med partiell ersättning är omräknade till hela dagar.

³ Könsfördelningen baseras på mottagarens kön.

⁴ Avser ensamkommande barn som kommunerna får ersättning för. Könsfördelningen är en uppskattning som baseras på ett rullande fyraårigt genomsnitt för kommunmottagna ensamkommande barn.

⁵ Könsfördelningen är en uppskattning som baseras på ett rullande treårigt genomsnitt för kommunmottagna.

⁶ Bruttoräknat antal exklusive fullt utnyttjande av det högre bidraget. När stödmottagare under året har studerat på flera utbildningsnivåer eller både i Sverige och utomlands uppstår dubbelräkning.

Källa: Egna beräkningar.

Tekniska justeringar

När en utgiftsförändring inte har samma nettoeffekt på den offentliga sektorns konsoliderade utgifter eller det offentliga finansiella sparandet som på de takbegränsade utgifterna kan det motivera en teknisk justering av utgiftstaket. Tekniska justeringar har genomförts regelbundet sedan utgiftstaket infördes 1997 och justeringarna föreslås normalt i budgetpropositionen.

I denna proposition föreslås en höjning av statsbidragen till kommunerna för att neutralisera att skatteintäkterna till kommunerna blir lägre till följd av förslaget om skattesänkning för personer över 65 år. Förslaget föranleder en teknisk justering av utgiftstaket fr.o.m. 2019. I budgetpropositionen för 2018 gjordes motsvarande justering fr.o.m. 2018.

Efter förslag i budgetpropositionen för 2016 flyttades vissa stöd från inkomstsidan till utgiftssidan av statens budget, bl.a. nystartsjobben under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Dessa budgetförändringar föranledde tekniska justeringar av utgiftstakets nivå 2018 och 2019.

Övriga utgiftsförändringar

Övriga utgiftsförändringar är sådana som inte förklaras av beslut om åtgärder, pris- och löneomräkning, makroekonomiska förändringar eller volymförändringar. Dessa övriga förändringar sammanfattas i tabell 8.12 och består exempelvis av nivån på statsskuldräntorna och medlemsavgiften till EU som i detta sammanhang helt och hållet kategoriseras som övriga utgiftsförändringar. Även tidsförskjutningar i olika program eller utbetalningar, exempelvis investeringar i transportinfrastruktur och olika EU-finansierade program, kategoriseras som övriga utgiftsförändringar. Vidare ingår också den förändring mellan år av anslagsbehållningar som följer av skillnaden mellan beräknade anslagsnivåer och prognoser för den faktiska utgiftsförbrukningen.

Övriga utgiftsförändringar medför en större årlig ökning av utgifterna för 2018 än den årliga ökningen 2019–2021. Bland annat var avgiften till EU ovanligt låg 2017 till följd av retroaktiva rabatter på avgiften, vilket gör att ökningen 2018 blir relativt stor. Ökningen 2018 påverkas också av att utbetalningar till kommunerna, kopplade

till asylmottagandet och kommunmottagandet för nyanlända med uppehållstillstånd under utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering, förskjutits från 2017 till 2018. Vidare blev den faktiska utgiftsförbrukningen 2017 inom ett flertal utgiftsområden lägre än anvisade medel jämfört med motsvarande bedömning för 2018, vilket framgår av posten Minskning av anslagsbehållningar m.m.

Tabell 8.12 Förändring av utgifter till följd av övriga utgiftspåverkande faktorer, jämfört med det föregående året

Miljarder kronor

	2018	2019	2020	2021
7 Internationellt bistånd	0,5	1,7	-0,9	0,3
8 Migration	-3,0	-1,5	-0,2	0,0
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	0,6	-0,2	0,0	0,0
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	0,1	0,0	0,0	0,0
13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	3,2	-1,9	0,0	0,0
15 Studiestöd	-1,2	-0,1	0,1	0,3
16 Utbildning och universitetsforskning	0,2	0,1	0,1	0,0
22 Kommunikationer	-0,2	0,1	0,3	0,3
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	0,5	-0,6	0,0	-3,1
26 Statsskuldräntor m.m.	3,0	11,5	-1,0	-15,5
27 Avgiften till Europeiska unionen	10,7	6,0	6,9	6,0
Summa utgiftsområden	14,4	15,0	5,4	-11,7
Minskning av anslagsbehållningar m.m.	6,4	-1,9	5,7	0,2
Summa utgifter¹	20,7	13,1	11,2	-11,5
Summa utgifter exkl. statsskuldräntor²	17,7	1,7	12,1	4,0
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	0,0	0,0	0,0	0,0
Takbegränsade utgifter	17,7	1,7	12,1	4,0

Anm.: Övriga utgiftspåverkande faktorer innefattar samtliga utgiftsförändringar som inte är en följd av beslut om åtgärder, pris- och löneomräkning, den makroekonomiska utvecklingen, volymförändringar eller tekniska justeringar. Anm.: Endast förändringar som uppgår till minst 50 miljoner kronor redovisas per utgiftsområde. Raderna Summa utgiftsområden, Summa utgiftsområden exkl. statsskuldräntor och Takbegränsade utgifter inkluderar samtliga förändringar.

¹ Inklusive posten Minskning av anslagsbehållningar m.m.

² Summa utgifter exklusive utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. med tillhörande minskning av anslagsbehållning för statsskuldräntor.

Källa: Egna beräkningar.

För 2019–2021 består den årliga ökningen av de takbegränsade utgifterna till följd av övriga utgiftsförändringar huvudsakligen av den årliga ökningen av EU-avgiften. Ökningen 2019 av statsskuldräntorna, som inte ingår i de takbegränsade utgifterna, beror på Riksgäldens upplånings-

teknik och kan inte hänföras till den underliggande skuld-, ränte- och valutakursutvecklingen. Minskningen 2021 beror främst på att en stor betalning 2020 av upplupen inflationskompensation för en realobligation inte upprepas 2021.

8.4 Förändring av de takbegränsade utgifterna 2019–2021 sedan 2018 års ekonomiska vårproposition

I 2018 års ekonomiska vårproposition presenterade regeringen en beräkning av de takbegränsade utgifterna 2019–2021. I denna proposition görs en reviderad beräkning. De takbegränsade utgifterna beräknas bli 3,3 miljarder kronor lägre 2019, 21,7 miljarder kronor lägre 2020 och 29,3 miljarder kronor lägre 2021, än bedömningen i den ekonomiska vårpropositionen.

Förändringarna i förhållande till den tidigare beräkningen redovisas i tabell 8.13, fördelade på samma förklaringsfaktorer som i avsnitt 8.3. De särskilda principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition medför att många förslag som aviserats i tidigare propositioner inte läggs fram eller justeras. Principerna medför även vissa förslag till nya åtgärder. Dessa förändringar redovisas i det följande i jämförelse med 2018 års ekonomiska vårproposition.

Principerna medger därutöver utgiftsförändringar till följd av bl.a. pris- och löneomräkning, makroekonomiska förändringar och volymförändringar i enlighet med praxis för hur utgiftsförändringar i budgetpropositionen beräknas och redovisas.

Tabell 8.13 Förändringar av takbegränsade utgifter jämfört med bedömningen i 2018 års ekonomiska vårproposition

Miljarder kronor

	2019	2020	2021
Takbegränsade utgifter i 2018 års ekonomiska vårproposition	1 311,1	1 343,3	1 363,6
Beslut om åtgärder	-3,1	-28,2	-31,2
Reviderad pris- och löneomräkning	0,0	0,3	-0,4
Makroekonomiska förändringar	4,9	4,0	3,0
Volymförändringar ¹	0,3	0,9	0,5
Tekniska justeringar ²	4,2	4,2	4,2
Minskning av anslagsbehållningar	-9,0	-3,7	-2,1
Övrigt	-0,6	0,7	-3,3
Total utgiftsförändring	-3,3	-21,7	-29,3
Takbegränsade utgifter i budgetpropositionen för 2019	1 307,9	1 321,6	1 334,3

¹ Begreppet volym innefattar ett antal olika förklaringar till utgiftsförändringar, bl. a. antal personer i vissa transfereringssystem, längden på den tid som en person befinner sig i ett transfereringssystem samt förändringen av nivån på styckkostnader i transfereringssystemen som inte direkt kan kopplas till de makroekonomiska förutsättningarna.

² Utgiftsförändringar som motiverar tekniska justeringar av utgiftstakets nivå redovisas i avsnitt 5.2.

Källa: Egna beräkningar.

I tabell 8.14 redovisas förändringarna av utgiftsramarna och förändringen av de takbegränsade utgifterna 2019–2021 i förhållande till 2018 års ekonomiska vårproposition.

Tabell 8.14 Förändring av utgiftsramar och takbegränsade utgifter jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Total förändring 2019	varav				Total förändring 2020	Total förändring 2021
		Beslut om åtgärder 2019	Makro 2019	Volym 2019	Övrigt ¹ 2019		
1 Rikets styrelse	360	401			-41	225	-12
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	704	650	55	-1		600	520
3 Skatt, tull och exekution	-208	-208				-266	-360
4 Rättsväsendet	-881	-881				-1 555	-1 667
5 Internationell samverkan	353	353				0	-1
6 Försvar och samhällets krisberedskap	-93	-93				-1 077	-1 193
7 Internationellt bistånd	-524	-1	-370		-154	-896	-651
8 Migration	2 655	2 038		617		2 568	830
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	4 110	4 078		32		1 616	2 218
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	1 786	-260	396	1 649		1 768	1 852
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	513	18	136	358		561	506
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	-1 320		21	-1 341		-1 824	-2 706
13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	520	1 668	46	-1 232	38	672	459
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	1 842	-2 849	4 691			-532	-65
15 Studiestöd	324	-48	109	265	-2	-783	-1 254
16 Utbildning och universitetsforskning	1 221	959			262	-4 085	-4 598
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	108	108				92	13
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	-63	-63				-56	-66
19 Regional tillväxt	-1 522	-1 522				-2 571	-2 499
20 Allmän miljö- och naturvård	-1 372	-1 372				-3 160	-2 235
21 Energi	-118	-118				-748	-129
22 Kommunikationer	44	138			-94	-877	-6 940
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	-192	-650	459		-1	-276	-1 576
24 Näringsliv	-223	-223				-597	-443
25 Allmänna bidrag till kommuner	-1 036	-5 243			4 206	-6 045	-6 045
26 Statsskuldräntor m.m.	-2 500				-2 500	6 500	0
27 Avgiften till Europeiska unionen	-577				-577	598	748
Summa utgiftsområden	3 909	-3 120	5 542	348	1 139	-10 124	-25 244
Minskning av anslagsbehållningar	-9 039				-9 039	-3 741	-2 122
Summa utgifter	-5 130	-3 120	5 542	348	-7 900	-13 890	-27 413
Summa utgifter exkl. statsskuldräntor²	-2 605	-3 120	5 542	348	-5 375	-20 363	-27 388
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	-651		-644	-7		-1 384	-1 928
Takbegränsade utgifter	-3 256	-3 120	4 898	341	-5 375	-21 747	-29 316

¹ Inklusive tekniska justeringar. De förändringar som föranleder teknisk justering av utgiftstaket redovisas i avsnitt 5.2.² Summa utgifter exklusive utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. med tillhörande minskning av anslagsbehållning för statsskuldräntor.

Källa: Egna beräkningar.

Beslut om åtgärder

I tabell 8.15 sammanfattas på utgiftsområdesnivå den samlade effekten av förändringar av tidigare aviserade reformer samt nya åtgärder som regeringen presenterar i denna proposition. I tabell 8.16 redovisas anslagsförändringar till följd av att tidigare aviserade reformer har förändrats, och av tabell 8.17 framgår anslagsförändringar som är hänförliga till nya åtgärder. Större anslagsförändringar under de olika utgiftsområdena redovisas separat. Anslagseffekterna redovisas i förhållande till den beräkning som låg till grund för 2018 års ekonomiska vårproposition. I denna proposition föreslås sänkt skatt för personer över 65 år. Skälet till detta

är att förslaget inte kan genomföras under pågående budgetår, att det bedöms vara politiskt okontroversiellt och att det råder politisk samsyn om förslaget. Som en del av förslagets genomförande kompenseras kommunsektorn för det intäktsbortfall som skattesänkningen medför. I tabell 8.17 redovisas vidare anslagseffekterna av de förslag som regeringen lämnar i propositionen Höständringsbudget för 2018, samt de förslag som riksdagen beslutat om efter förslag i propositionerna Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd och Extra ändringsbudget för 2018 – Stöd till djurägare inom lantbruket som drabbats av torkan 2018.

Tabell 8.15 Förändring av tidigare aviserade reformer samt nya åtgärder

Anslagsförändringar jämfört med den ekonomiska vårpropositionen för 2018.

Miljoner kronor

Utgiftsområde	2018	2019	2020	2021
1 Rikets styrelse	11	401	251	57
varav Nya åtgärder	11	124	146	66
Förändringar av tidigare aviseringar		277	104	-10
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	0	650	683	672
varav Nya åtgärder	0	613	687	667
Förändringar av tidigare aviseringar		37	-4	6
3 Skatt, tull och exekution	4	-208	-274	-323
varav Nya åtgärder	4	-206	-259	-253
Förändringar av tidigare aviseringar		-2	-15	-70
4 Rättsväsendet	15	-881	-1 599	-1 552
varav Nya åtgärder	15	41	15	83
Förändringar av tidigare aviseringar		-922	-1 614	-1 635
5 Internationell samverkan	30	353		
varav Nya åtgärder	30	353		
6 Försvar och samhällets krisberedskap	423	-93	-1 123	-1 137
varav Nya åtgärder	423	277	237	238
Förändringar av tidigare aviseringar		-370	-1 360	-1 376
7 Internationellt bistånd	-222	-1	-2	-3
varav Nya åtgärder	-222	0	0	0
Förändringar av tidigare aviseringar		-1	-2	-3
8 Migration	1 082	2 038	2 029	411
varav Nya åtgärder	1 082	307	173	183
Förändringar av tidigare aviseringar		1 731	1 856	228
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	-2	4 078	1 479	1 973
varav Nya åtgärder	-2	1 897	1 913	1 913
Förändringar av tidigare aviseringar		2 181	-434	60
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	56	-260	-292	-284
varav Nya åtgärder	56	-263	-292	-284

Utgiftsområde	2018	2019	2020	2021
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		3		
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom		18	-22	-49
varav <i>Nya åtgärder</i>		15	-22	-49
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		3		
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	1 284			
varav <i>Nya åtgärder</i>	1 284			
13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	534	1 668	666	419
varav <i>Nya åtgärder</i>	534	1 744	681	425
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		-76	-15	-6
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	2 217	-2 849	-5 848	-5 486
varav <i>Nya åtgärder</i>	2 217			
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		-2 849	-5 848	-5 486
15 Studiestöd	122	-48	-548	-969
varav <i>Nya åtgärder</i>	122	337	222	
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		-385	-770	-969
16 Utbildning och universitetsforskning		959	-4 398	-4 756
varav <i>Nya åtgärder</i>		54	42	42
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		905	-4 439	-4 798
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	-2	108	88	18
varav <i>Nya åtgärder</i>	-2	18	14	17
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		90	74	1
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik		-63	-57	-64
varav <i>Nya åtgärder</i>		6	6	6
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		-69	-63	-70
19 Regional tillväxt	20	-1 522	-2 571	-2 499
varav <i>Nya åtgärder</i>	20	-425	-425	-425
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		-1 097	-2 146	-2 074
20 Allmän miljö- och naturvård	0	-1 372	-3 162	-2 232
varav <i>Nya åtgärder</i>	0	-44	-44	-44
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		-1 328	-3 118	-2 189
21 Energi		-118	-749	-128
varav <i>Nya åtgärder</i>		2	1	1
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		-120	-750	-129
22 Kommunikationer		138	-1 198	-7 442
varav <i>Nya åtgärder</i>		89	162	236
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		49	-1 360	-7 678
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	480	-650	-717	2 887
varav <i>Nya åtgärder</i>	480	-29	-65	5
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		-621	-652	2 883
24 Näringsliv		-223	-601	-441
varav <i>Nya åtgärder</i>		71	10	10
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		-294	-611	-451
25 Allmänna bidrag till kommuner	24	-1 036	-6 045	-6 045
varav <i>Nya åtgärder</i>	24	4 100	4 104	4 104
<i>Förändringar av tidigare aviseringar</i>		-5 137	-10 149	-10 149
26 Statsskuldräntor m.m.	2 305			

Utgiftsområde	2018	2019	2020	2021
<i>varav Nya åtgärder</i>	2 305			
Summa anslagsförändringar	8 381	1 087	-24 012	-26 972
<i>varav nya åtgärder</i>	8 381	9 080	7 305	6 941
<i>varav förändringar av tidigare aviseringar</i>		-7 993	-31 317	-33 913
<i>varav anslagsökningar</i>	8 662	19 619	12 136	17 325
<i>varav anslagsminskningar</i>	-280	-18 532	-36 147	-44 296
Summa ökning av takbegränsade utgifter	6 076	1 087	-24 012	-26 972
Anslagsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstaket ¹		4 206	4 206	4 206
Ökning av takbegränsade utgifter exkl. utgiftsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstaket²	6 076	-3 120	-28 218	-31 178

¹ Se avsnitt 5.2 samt tabell 8.17.

² Motsvarar de utgifter som till följd av en förändring avseende tidigare aviserade reformer samt till följd av nya åtgärder minskar budgeteringsmarginalen. Källa: Egna beräkningar.

Förändringar av tidigare aviserade reformer

I tabell 8.16 redovisas förändringar av tidigare aviseringar, som följer av de särskilda principer som tillämpats för denna proposition. Utgångspunkten är att de anslag riksdagen beslutade för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018 förlängs till att gälla även 2019. Detta får till följd att tidsbegränsade satsningar med slutår 2018 och eventuella finansieringar av dessa satsningar får

slutår 2019. Förändringar av tidigare aviseringar har även i vissa fall skett till följd av att anslagen 2020 och 2021 anpassas till infrianden av ekonomiska åtaganden som gjorts för 2019.

En betydande del av de förslag till anslagsökningar respektive anslagsminskningar som aviserats i tidigare propositioner genomförs därmed inte.

Tabell 8.16 Förändringar av tidigare aviseringar

Anslagsförändringar jämfört med den ekonomiska vårpropositionen för 2018. Positivt belopp innebär att en tidigare aviserad minskning av anslaget inte genomförs eller att en tidsbegränsad satsning med slutår 2018 förlängs t.o.m. 2019. Negativt belopp innebär att en tidigare aviserad höjning av anslaget inte genomförs eller att en finansiering av en tidsbegränsad satsning med slutår 2018 förlängs t.o.m. 2019.

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Anslag	2019	2020	2021
1 Rikets styrelse		277	104	-10
<i>varav Lokalrenoveringar (BP18)</i>	4:1	102		
<i>Genomförande av val (BP18)</i>	6:1	92	118	
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning		37	-4	6
3 Skatt, tull och exekution		-2	-15	-70
<i>varav Ökad kontrollverksamhet (BP18)</i>	1:2	-15	-15	-70
4 Rättsväsendet		-922	-1 614	-1 635
<i>varav Förstärkning av Polismyndigheten (BP17, BP18)</i>	1:1	-720	-1 530	-1 548
<i>Kriminalvården (BP15, BP16, BP18)</i>	1:6	-166	-61	-62
6 Försvar och samhällets krisberedskap		-370	-1 360	-1 376
<i>varav Försvarssatsning (BP15)</i>	1:1	-380	-1 101	-1 508
<i>Försvarspolitisk överenskommelse (BP16)</i>	1:1	9	-260	131
7 Internationellt bistånd		-1	-2	-3
8 Migration		1 731	1 856	228
<i>varav Planerad nedtrappning av tillskott till Migrationsverket 2017 (BP17)</i>	1:1	770	1 188	
<i>Minskning av anslaget för effektiviseringsarbete på Migrationsverket (BP18)</i>	1:1	500	207	210
<i>Tillskott för förstärkt återvändandearbete (BP18)</i>	1:1	-85	37	37
<i>Planerad nedtrappning av tillskott till domstolsprövningar i utlänningsmål 2017 och 2018 (BP17)</i>	1:4	287	328	
<i>Planerad nedtrappning av tillskott för fler rättsliga biträden 2017 och 2018 (BP17)</i>	1:5	89	99	

Utgiftsområde	Anslag	2019	2020	2021
<i>Tillfälligt kommunstöd för ensamkommande unga asylsökande (BP18)</i>	1:9	195		
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg		2 181	-434	60
<i>varav Avgiftsfri cellprovscreening (BP18)</i>	1:6	141	141	141
<i>Ökad tillgänglighet i cancervården (BP15)</i>	1:6	500		
<i>Psykisk hälsa och psykiatri (BP18)</i>	1:8	-500	-500	
<i>Mer personal inom äldreomsorgen (VÅP15)</i>	4:5	2 000		
<i>Forskning, innovation och högre utbildning (BP17)</i>	7:2	-30	-60	-60
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning		3		
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom		3		
13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering		-76	-15	-6
<i>varav Tidiga insatser (BP17, BP18)</i>	1:1	10	57	1
<i>Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor (BP17)</i>	3:1	-100	-100	
14 Arbetsmarknad och arbetsliv		-2 849	-5 848	-5 486
<i>varav Tillskott till Arbetsförmedlingen (BP15, BP17)</i>	1:1	492	-32	118
<i>Arbetsmarknadspolitiska program och insatser (VÅP15, BP16, BP17, BP18)</i>	1:3	-2 364	-3 839	-3 836
<i>Höjt lönebidragstak (BP18)</i>	1:4	-382	-1 019	-1 324
<i>Fler platser i Samhall (BP18)</i>	1:4	-340	-560	-560
<i>Europeiska socialfonden m.m. för 2014–2020 (beslutad budget för 2015, VÅP15, BP17, BP18)</i>	1:6	32	14	526
<i>Lån för körkortsutbildning (BP18)</i>	1:13	-369	-446	-446
15 Studiestöd		-385	-770	-969
<i>varav Studiemedel för fler utbildningsplatser inom regionalt yrkesinriktad vuxenutbildning (BP15, BP17, BP18)</i>	1:2, 1:3, 1:4	-108	-157	-178
<i>Studiemedel för fler utbildningsplatser inom lärar- och förskolläraryrket (BP17)</i>	1:2	-29	-59	-59
<i>Studiemedel för fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan (BP18)</i>	1:2, 1:3, 1:4	-165	-373	-524
<i>Studiemedel för fler utbildningsplatser i högskolan (BP18)</i>	1:2, 1:3, 1:4	-40	-81	-98
<i>Studiestartsstöd (BP17)</i>	1:7	-21	-51	-51
16 Utbildning och universitetsforskning		905	-4 439	-4 798
<i>varav Grundläggande behörighet på gymnasieskolans yrkesprogram (BP18)</i>	1:5		-59	-176
<i>Omdisponering av medel till satsningar inom skolans område (BP17)</i>	1:5	46	123	123
<i>Jämlikhetspeng (BP18)</i>	1:5	500		
<i>Försöksverksamhet med ökad undervisningstid i svenska (BP18)</i>	1:5	80		
<i>Fortbildning av lärare i specialpedagogik (BP16)</i>	1:5	70		
<i>Fler yrkeshögskoleplatser (BP18)</i>	1:12, 1:14	-250	-554	-755
<i>Fler platser inom yrkesvux (BP17)</i>	1:13	-150		-150
<i>Upprustning av skollokaler och utemiljöer (BP17)</i>	1:15	680		
<i>Fler anställda i lågstadiet (VÅP16)</i>	1:16	329		
<i>Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling (BP18)</i>	1:21		-2 500	-2 500
<i>Kvalitetssatsning inom samhällsvetenskap, humaniora och lärarutbildningen (BP16, BP18)</i>	Flera anslag	12	12	269
<i>Fler platser inom lärar- och förskolläraryrket (BP17)</i>	Flera anslag	-54	-109	-164
<i>Utbyggnad högskolan (VÅP15, BP16, BP18)</i>	Flera anslag	-87	-175	-246
<i>Kompletterande utbildningar (BP16)</i>	2:64		-132	-132
<i>Forskning, innovation och högre utbildning: universitet och högskolor (BP17)</i>	Flera anslag	-265	-786	-786
<i>Forskning, innovation och högre utbildning: forskning och forskningsinformation (BP17)</i>	3:1, 3:4	-75	-70	-70

Utgiftsområde	Anslag	2019	2020	2021
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid		90	74	1
varav Tidiga insatser för asylsökande och nyanlända som bor på anläggningsboende (BP17)	14:3	14	79	
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik		-69	-63	-70
19 Regional tillväxt		-1 097	-2 146	-2 074
Stöd till socioekonomiskt eftersatta kommuner och områden (BP18)	1:1	-1 000	-2 000	-2 000
EU:s regionalfond (BP15)	1:3	-70	-70	-70
20 Allmän miljö- och naturvård		-1 328	-3 118	-2 189
varav Gröna jobb inom naturvården (BP18)	1:3	-50	-50	
Rent hav: Sanering av miljögifter i Östersjön (BP18)	1:4	-20	-65	
Rent hav: Stärkt havs- och vattenarbete (BP18)	1:11	-78	-113	
Klimatanpassning (BP17, BP18)	1:10	-145	-195	-110
Klimatinvesteringar (VÅP15, BP17, BP18)	1:16	-500	-2 100	-1 500
Investeringsstöd för gröna städer (BP18)	1:18	-400	-450	-450
Forskning, innovation och högre utbildning: forskning inom miljö och samhällsbyggande (BP17)	2:2	-103	-115	-115
21 Energi		-120	-750	-129
varav Energieffektivisering (BP18)	1:2	-50	-110	
Energiforskning (BP17)	1:4	-70	-135	-135
Stöd till solceller (BP18)	1:7		-440	
Energi- och klimatomställning (BP18)	1:10	-25	-70	
22 Kommunikationer		49	-1 360	-7 678
varav Infrastrukturproposition (BP17, VÅP17)	1:1		-1 000	-5 358
Förbättrat vägnät på Gotland (BP18)	1:1	51		
Infrastrukturproposition (VÅP15, BP17, VÅP17)	1:2		-363	-2 292
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel		-621	-652	2 883
varav Landsbygdspolitiska åtgärder (BP18)	1:2	50		
Ekologisk produktion och konsumtion (BP18)	1:17	-25	-75	-75
Stöd för bredbandsutbyggnad (BP17)	1:17	-100	-200	
Ny programperiod för landsbygdsprogrammet 2014–2020 (BP14)	1:17			1 560
Omfördelning av medel förr landsbygdsprogrammet mellan år (BP17)	1:17	271	138	
Landsbygdspolitiska åtgärder (BP18)	1:17	-650	-650	-300
Ny programperiod för landsbygdsprogrammet 2014–2020 (BP14)	1:18			1 759
Omfördelning av medel förr landsbygdsprogrammet mellan år (BP17)	1:18	-199	208	
24 Näringsliv		-294	-611	-451
varav Forskning, innovation och högre utbildning (BP17)	1:2	-110	-255	-255
Elektrifiering av fordonsparken samt biodrivmedel (BP18)	1:2, 1:5	-60	-70	-70
Upprustning och drift av Göta Kanal (BP18)	1:15	-5	-60	60
Exportkrediter (BP18)	2:7	-20	-40	-90
25 Allmänna bidrag till kommuner		-5 137	-10 149	-10 149
varav Avgiftsfri cellprovskärmning (BP18)	1:1	-141	-141	-141
Höjning av det generella statsbidraget till kommunsektorn (BP18)	1:1	-5 000	-10 000	-10 000
Summa anslagsförändringar		-7 993	-31 317	-33 913

Källa: Egna beräkningar.

Nya åtgärder

Av tabell 8.17 framgår anslagsförändringar till följd av nya åtgärder, jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition. Även dessa förslag och beräkningar motiveras utifrån de särskilda principer som tillämpats för denna proposition. Anslagsförändringarna i tabellen följer av

beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter, riksdagsbeslut om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden, samt av att nödvändiga samhällsfunktioner ska upprätthållas.

Tabell 8.17 Nya åtgärder

Anslagsförändringar jämfört med den ekonomiska vårpropositionen för 2018.

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Anslag	2018	2019	2020	2021
1 Rikets styrelse		11	124	146	66
varav Totalförsvarsförberedelser	4:1		50	50	40
Förvaltning EU-medel inom jordbrukspolitiken	5:1		34	70	
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning		0	613	687	667
varav En samlad organisation för lokal statlig service (verksamhetsflytt från UO 3, 10 och 11)	1:19		559	632	612
3 Skatt, tull och exekution		4	-206	-259	-253
varav Nya skatteregler	1:1		75	57	57
En samlad organisation för lokal statlig service (verksamhetsflytt till UO 2)	1:1		-251	-288	-279
4 Rättsväsendet		15	41	15	83
varav Tillskott från EU:s fond för inre säkerhet	1:18		32	6	59
5 Internationell samverkan		30	353		
varav Ökade avgifter till internationella organisationer	1:1		351		
6 Försvar och samhällets krisberedskap		423	277	237	238
varav Förstärkning Kustbevakningen	2:1		101	111	140
Ersättning till räddningstjänst m a a skogsbränder ¹	2:3	300			
Efterarbete skogsbränder	2:4	88			
Mervärdesskattekomensation SOS Alarm	2:5		76	76	49
7 Internationellt bistånd		-222	0	0	0
varav Ökade avräkningar för asylkostnader ¹	1:1	-222			
8 Migration		1 082	307	173	183
varav Högre skolkostnader m.m. ¹	1:2	795			
Tillskott för att avgöra fler asylmål	1:5		131	55	101
Tillskott för att avgöra fler asylärenden	1:6		118	107	82
Ökade kostnader för offentliga biträden i utlänningsärenden ¹	1:6	218			
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg		-2	1 897	1 913	1 913
varav Ökade kostnader för läkemedelsförmånerna	1:5		1 869	1 869	1 869
Finansiering av kapitaltillskott till Apoteket Produktion & Laboratorier AB	1:8		-60		
Välfärdsutredningens förslag – Ägarprövning	8:2		74	39	39
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktions-nedsättning		56	-263	-292	-284
varav Ersättning för höga sjuklönekostnader ¹	1:7	56			
En samlad organisation för lokal statlig service (verksamhetsflytt till UO 2)	2:1		-263	-292	-284
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom			15	-22	-49
varav Ökade handläggningskostnader garantipension m a a EU-dom	2:1		60	30	
En samlad organisation för lokal statlig service (verksamhetsflytt till UO 2)	2:1		-45	-52	-49
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn		1 284			
varav Högre utgifter för föräldraförsäkring ¹	1:2	1 284			

Utgiftsområde	Anslag	2018	2019	2020	2021
13 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering		534	1 744	681	425
varav Extra ändringsbudget för 2018: Ökade utgifter för kommunersättningar	1:2	532	1 319	256	
Socioekonomiskt eftersatta områden (flytt från UO 19)	4:1		425	425	425
14 Arbetsmarknad och arbetsliv		2 217			
varav Arbetslöshetsersättning till följd av högre arbetslöshet och fler med a-kassa ¹	1:2	2 217			
15 Studiestöd		122	337	222	
varav Extra ändringsbudget för 2018: Studiemedel och studiehjälp ensamkommande unga	1:1, 1:2, 1:3	91	337	222	
16 Utbildning och universitetsforskning			54	42	42
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid		-2	18	14	17
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik			6	6	6
19 Regional tillväxt		20	-425	-425	-425
varav Socioekonomiskt eftersatta områden (flytt till UO 13)	1:1		-425	-425	-425
20 Allmän miljö- och naturvård		0	-44	-44	-44
21 Energi			2	1	1
22 Kommunikationer			89	162	236
varav Investeringar i viss infrastruktur för flygtrafiktjänst	1:1		84	157	231
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel		480	-29	-65	5
varav Finansiering av förvaltning EU-medel inom jordbrukspolitiken	1:17		-34	-70	
Extra ändringsbudget för 2018: Stöd till lantbrukare m a a torkan	1:17	400			
Extra ändringsbudget för 2018: Nedsättning slakteriavgifter m a a torkan	1:26	60			
24 Näringsliv			71	10	10
varav Kapitaltillskott till Apoteket Produktion & Laboratorier AB	1:17		60		
25 Allmänna bidrag till kommuner		24	4 100	4 104	4 104
varav Reglering i enlighet med skatteavtal mellan Sverige och Danmark	1:1		-74	-74	-74
Kompensation till kommunsektorn till följd av sänkt skatt för personer över 65 år ^{2,3}	1:1		3 830	3 830	3 830
Anslagsökning till följd av ny prognos för LSS-utjämning ^{1,2}	1:2	24	376	376	376
26 Statsskuldräntor m.m.		2 305			
varav Högre utgifter för statsskuldräntor ¹	1:1	2 300			
Summa anslagsförändringar		8 381	9 080	7 305	6 941

¹Förslag i propositionen Höständringsbudget för 2018 (prop. 2018/19:2) som främst avser regelstyrda transfereringsanslag till följd av ändrade volymer eller makroekonomiska förutsättningar utan att någon ny åtgärd föreslås. Dessa uppgår netto till sammanlagt ca 7,1 miljarder kronor. Anslagsförändringar till följd av nya åtgärder uppgår till sammanlagt ca 0,2 miljarder kronor. Därtill medför Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd (prop. 2017/18:252, bet. 2017/18:FiU49, rskr. 2017/18:358) samt Extra ändringsbudget för 2018 – Stöd till djurägare inom lantbruket som drabbats av torkan 2018 (prop. 2017/18:301, bet. 2018/19:FiU8, rskr. 2018/19:8) höjda anslagsnivåer om ca 1,2 miljarder kronor, vilket sammantaget innebär höjda anslagsnivåer 2018 till följd av nya åtgärder jämfört med den ekonomiska vårpropositionen för 2018 om ca 1,3 miljarder kronor. Därmed uppgår de föreslagna anslagsförändringarna 2018 netto till sammanlagt 8,4 miljarder kronor.

²Anslagsförändringar som motiverar tekniska justeringar av utgiftstaket, se avsnitt 5.2.

³Avser förslag som aviserades i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:FiU10, rskr. 2017/18:135), och som därmed inte har någon effekt på det finansiella sparandet jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition.

Källa: Egna beräkningar.

Reviderad pris- och löneomräkning

Mot bakgrund av nya makroekonomiska antaganden har de beräknade utgifterna till följd av pris- och löneomräkning av anslag för förvaltnings- och investeringsändamål reviderats något. I denna proposition bedöms utgifterna för 2020 bli högre, medan utgifterna för 2021 bedöms

bli lägre, i förhållande till beräkningen i 2018 års vårproposition (se tabell 8.13).

Makroekonomiska förändringar

Den nya makroekonomiska bedömningen redovisas i avsnitt 4 och beräknas i jämförelse med

2018 års ekonomiska vårproposition sammantaget medföra högre utgifter för 2019–2021 (se tabell 8.13). Den största revideringen görs under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv och beror dels på en justerad prognos för arbetslösheten, dels på att fler av dem som är arbetslösa bedöms ha rätt till a-kassa samt att andelen heltidsarbetslösa är högre. Utgifterna under utgiftsområde 14 har även justerats upp beroende på att den genomsnittliga tiden med aktivitetsstöd bedöms vara längre och att fler personer väntas ha nystartsjobb.

Prognosen för inkomstindex har reviderats ned sedan 2018 års ekonomiska vårproposition, vilket ger lägre utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget 2019–2021. De makroekonomiskt relaterade utgiftsförändringarna är vidare hänförliga till bl.a. utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning. Utgifterna har reviderats upp, bl.a. till följd av antagandena om högre medelersättning i sjukpenningen 2019–2021 och högre prisbasbelopp 2019–2020, vilket påverkar utgifterna för aktivitets- och sjukersättning.

Den svenska kronan har sedan 2018 års ekonomiska vårproposition försvagats mot euron, vilket beräknas medföra högre utgifter för bl.a. gårdsstöd under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Vidare har BNI reviderats ned jämfört med bedömningen i 2018 års vårproposition, vilket ger lägre beräknade utgifter under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Volymförändringar

Nya prognoser för antalet personer som får ersättning från regelstyrda transfereringssystem medför sammantaget att de beräknade utgifterna 2019–2021 bedöms bli 0,3–0,9 miljarder kronor högre jämfört med beräkningen i 2018 års ekonomiska vårproposition (se tabell 8.13).

De största volymförändringarna avser utgiftsområdena 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn (se tabell 8.18). Antalet nettodagar med sjukpenning har reviderats upp, främst till följd av att antalet startade sjukfall bedöms ha stabiliserats, jämfört med 2017 då sjukfallen minskade. Sjukpenningtalet är ett mått på antalet utbetalda nettodagar med bl.a. sjukpenning i förhållande till antalet personer i

åldrarna 16–64 år som är registrerade försäkrade. Bedömningen i 2018 års ekonomiska vårproposition var att sjukpenningtalet vid utgången av 2020 skulle uppgå till 8,2. I den nuvarande prognosen beräknas sjukpenningtalet minska i långsammare takt och uppgå till 9,0 vid samma tidpunkt. Samtidigt innebär en ny befolkningsprognos att antalet barn i åldern 0–16 år reviderats ned jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition, vilket medför lägre utgifter för bl.a. barnbidrag och föräldraförsäkring.

Utgifterna under utgiftsområde 8 Migration har reviderats upp, jämfört med bedömningarna i 2018 års ekonomiska vårproposition. Skälet till detta är ett högre genomsnittligt antal inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem. En mindre andel av ärendena bifalls, vilket ger fler överklagandeärenden och längre genomsnittliga vistelsetider i mottagningssystemet.

En ny bedömning av antalet förmånstagare med garantipension och bostadstillägg för pensionärer beräknas ge högre utgifter under utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom, jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition.

Jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition har prognosen för antalet ensamkommande barn och unga som tas emot i en kommun reviderats ned för 2019, vilket bidrar till lägre utgifter för statlig ersättning till kommuner för mottagande av nyanlända under utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandres etablering.

Tabell 8.18 Förändring av volymer inom några transfereringssystem

Förändring mot 2018 års ekonomiska vårproposition

Utgiftsområde	2019	2020	2021
8 Asylsökande, genomsnittligt antal inskrivna per dygn	4 600	3 000	600
10 Antal sjukpenningdagar (netto), miljoner	3,6	4,1	4,4
11 Antal personer med garantipension	9 100	12 000	11 600
11 Antal pensionärer som erhåller bostadstillägg	2 600	4 000	5 600
12 Antal barnbidrag	-10 456	-20 061	-31 639
12 Antal uttagna föräldrapenningdagar, miljoner	-1,8	-1,9	-2,1

Källa: Egna beräkningar.

Den samlade volymen i vissa transfereringssystem fortsätter att minska

Volymen mäts på olika sätt i olika transfereringssystem, t.ex. utbetalda dagar eller genomsnittligt antal personer som får ersättning. Användningen av helårsekvivalenter är ett sätt att göra volymerna jämförbara mellan olika transfereringssystem. En helårsekvivalent motsvarar exempelvis två personer som under ett år är sjukskrivna på halvtid eller två personer som har fulltidsersättning från a-kassa ett halvår vardera.

I tabell 8.19 redovisas, för transfereringssystemen för ohälsa och arbetsmarknad, de i tabell 8.11 och tabell 8.18 angivna volymerna omräknade till helårsekvivalenter. I tabell 8.19 inkluderas även sjuklön, dvs. ersatt sjukfrånvaro från dag två, i beräkningen av en helårsekvivalent. Det innebär att både personer som står utanför arbetsmarknaden och personer som är i arbete ingår. I tabellen redovisas även ekonomiskt bistånd, som

är en kommunal utgift, vilket medför viss dubbelräkning eftersom individer som erhåller ersättning från statliga transfereringssystem också kan vara berättigade till ekonomiskt bistånd.

Andelen av befolkningen i åldersgruppen 20–64 år som tar emot ersättning i dessa transfereringssystem beräknas minska 2018–2021. Även i absoluta tal beräknas antalet mottagare i ersättningsystemen minska under hela perioden, med undantag för ekonomiskt bistånd. Mest minskar antalet mottagare av etableringsersättning och sjuk- och aktivitetsersättning under prognosperioden.

Jämfört med bedömningen i 2018 års ekonomiska vårproposition har det samlade antalet helårsekvivalenter i dessa system reviderats upp något över hela perioden, främst till följd av fler personer med sjuk- och rehabiliteringspenning samt arbetslöshetsersättning.

Tabell 8.19 Helårsekvivalenter inom vissa transfereringssystem

Tusental, andel av befolkningen 20–64 år i procent inom parentes

	Utfall	Prognos ⁴				Förändring mot 2018 års ekonomiska vårproposition			
	2017	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Sjuk- och rehabiliteringspenning ¹	228	222	218	217	216	6,5	9,6	10,9	11,8
Sjuk- och aktivitetsersättning	273	260	243	229	216	2,0	0,1	-1,2	-1,8
Arbetslöshetsersättning	69	69	69	68	67	4,3	4,8	4,8	3,7
Arbetsmarknadspolitiska program ²	159	153	161	157	154	-0,4	7,7	7,5	7,1
Etableringsersättning	54	45	31	26	23	-4,5	-4,9	-2,2	-2,8
Summa	785	749	722	697	676	7,9	17,4	19,8	18,0
Ekonomiskt bistånd	90	95	101	105	109	2,2	7,3	8,8	9,5
Summa inkl. ekonomiskt bistånd³	875	844	823	801	785	10,1	24,6	28,5	27,5
	(15,2)	(14,5)	(14,1)	(13,6)	(13,3)	(0,1)	(0,2)	(0,4)	(0,4)
Befolkning 20–64 år	5 775	5 814	5 853	5 891	5 927				

Anm.: Beloppen avser åldersgruppen 20–64 år och är avrundade varför de inte alltid överensstämmer med summan.

¹ Inklusive sjuklön som betalas av arbetsgivaren.

² Deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som får ersättning i form av rehabiliteringspenning eller etableringsersättning räknas till sjuk- och rehabiliteringspenning respektive etableringsersättning.

³ Summeringen innehåller dubbelräkningar då individer som ingår i andra ersättningsystem också kan vara berättigade till ekonomiskt bistånd.

⁴ I prognoserna beaktas effekten av förslagen i denna proposition.

Källa: Egna beräkningar.

Tekniska justeringar

Vissa av de förslag regeringen lämnar i denna proposition motiverar tekniska justeringar av utgiftstakets nivå (se tabell 8.13 och tabell 8.15). Dessa budgetförändringar uppgår sammanlagt till 4,2 miljarder kronor per år fr.o.m. 2019. Den enskilt största tekniska justeringen beror på att statsbidragen till kommunerna föreslås höjas för att neutralisera att skatteintäkterna till kommunerna blir lägre till följd av den föreslagna skattesänkningen för personer över 65 år. I enlighet med praxis avrundas de årsvisa tekniska justeringarna till hela miljarder kronor och uppgår till 4 miljarder kronor årligen 2019–2021 (se avsnitt 5.2).

Minskning av anslagsbehållningar

I förhållande till 2018 års ekonomiska vårproposition beräknas anslagsbehållningarna sammanlagt bli större. Förändringen är bl.a. hänförlig till utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg. För 2019 förklaras förändringen till stor del av en generell nedjustering av utgiftsprognosen i syfte att beakta systematisk överskattning i utgiftsprognoserna. Posten Minskning av anslagsbehållningar är negativt definierad, dvs. ett negativt värde innebär att anslagsbehållningarna ökar.

Posten Minskning av anslagsbehållningar beskrivs närmare i avsnitt 8.1.

Övriga utgiftspåverkande faktorer

Utgiftsprognoserna kan också revideras till följd av justeringar som motiveras av ny information som inte avser makroekonomiska förutsättningar eller volymer, t.ex. nya prognosmetoder, korrigeringar av tidigare gjorda fel och regeländringar utom regeringens direkta kontroll, t.ex. ändringar i EU-rättsakter.

Riksgäldskontoret har gjort ändringar i sin låneplan vilket väntas ge lägre utgifter 2019 och högre utgifter 2020 jämfört med bedömningen i 2018 års ekonomiska vårproposition. Denna revidering görs under utgiftsområde 26 Statskuldsräntor m.m. och påverkar de samlade utgifterna i statens budget men inte de takbegränsade utgifterna.

8.5 Utgiftsprognos för 2018

Statens utgifter under 2018 beräknas sammantaget understiga de utgiftsramar som beslutades av riksdagen efter förslag i dels budgetpropositionen för 2018, dels propositionerna Vårändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:99, bet. 2017/18:FiU21, rskr. 2017/18:435), Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd och Extra ändringsbudget för 2018 – Stöd till djurägare inom lantbruket som drabbats av torkan samt med beaktande av förslagen i propositionen Höständringsbudget för 2018. I tabell 8.20 redovisas den ursprungliga budgeten för 2018, samt beräkningarna i ovan nämnda propositioner.

I den nu aktuella prognosen uppgår utgifterna under samtliga utgiftsområden till sammanlagt 991 miljarder kronor. I budgetpropositionen för 2018 anvisades totalt 992 miljarder kronor, vilket inkluderar posten Minskning av anslagsbehållningar. Inklusivt ovan angivna ändringsbudgetar har totalt 1 018 miljarder kronor anvisats.

Nedrevideringen av utgifterna beror till stor del på att färre personer väntas få ersättningar från vissa av transfereringssystemen. Detta gäller framför allt utgiftsområdena 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering och 15 Studiestöd.

Samtidigt bedöms utgifterna inom vissa områden bli högre än vad som beräknades i budgetpropositionen för 2018. Ökningen beror på ändrade volymer eller på makroekonomiska förutsättningar, och har motiverat att regeringen lämnat förslag om höjda anslag i propositionen Vårändringsbudget för 2018 samt lämnar förslag i propositionen Höständringsbudget för 2018. Det gäller i huvudsak anslag under utgiftsområdena 8 Migration och 26 Statskuldsräntor m.m.

Tabell 8.20 Utgifter 2018

Miljarder kronor

Utgiftsområde	Urspr. budget ¹	Ändringsbudget (VÅB) ^{2,3}	Förslag till ändringsbudget (HÅB) ^{2,4}	Totalt anvisat ⁵	Prognos	Differens prognos urspr. budget	Differens prognos totalt anvisat
1 Rikets styrelse	14,5	0,0	0,0	14,6	14,4	-0,2	-0,2
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	16,3	0,1		16,4	16,1	-0,2	-0,3
3 Skatt, tull och exekution	11,4	0,1	0,0	11,5	11,4	0,0	-0,1
4 Rättsväsendet	45,8	0,5	0,0	46,3	45,8	0,0	-0,5
5 Internationell samverkan	2,0		0,0	2,0	1,9	-0,1	-0,1
6 Försvar och samhällets krisberedskap	53,8	0,1	0,4	54,4	53,8	0,0	-0,5
7 Internationellt bistånd	43,0	0,0	-0,2	42,7	42,8	-0,2	0,0
8 Migration	15,7	5,5	1,0	22,3	20,5	4,7	-1,8
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	77,7	2,1	0,0	79,8	77,5	-0,2	-2,3
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	102,6	0,0	0,1	102,7	99,8	-2,8	-2,9
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34,6	0,0		34,6	34,8	0,1	0,1
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	94,6		1,3	95,9	95,2	0,6	-0,7
13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	25,6	0,6	0,0	26,2	22,7	-2,9	-3,5
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	74,1	0,0	2,2	76,3	75,1	1,0	-1,2
15 Studiestöd	24,4	0,1	0,0	24,5	21,3	-3,0	-3,2
16 Utbildning och universitetsforskning	78,0	0,1		78,1	76,0	-2,0	-2,1
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	15,9	0,2	0,0	16,1	16,0	0,1	-0,1
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	7,0	0,1		7,1	4,9	-2,0	-2,1
19 Regional tillväxt	3,9		0,0	3,9	3,8	-0,1	-0,2
20 Allmän miljö- och naturvård	10,8	0,1		10,8	10,5	-0,3	-0,4
21 Energi	3,6	0,2		3,8	3,5	-0,1	-0,2
22 Kommunikationer	56,4	0,0		56,4	56,3	-0,1	-0,1
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	19,3	0,4	0,5	20,1	19,4	0,2	-0,7
24 Näringsliv	7,4			7,4	7,7	0,3	0,3
25 Allmänna bidrag till kommuner	111,4		0,0	111,4	111,4	0,0	0,0
26 Statsskuldräntor m.m.	11,4		2,3	13,7	13,6	2,2	-0,1
27 Avgiften till Europeiska unionen	39,5			39,5	34,9	-4,6	-4,6
Summa utgiftsområden	1 000,5	10,2	7,7	1 018,4			
Minskning av anslagsbehållningar	-8,5						
Summa utgifter⁶	992,0				991,0	-1,1	-27,4
Summa utgifter exkl. statsskuldräntor⁷	980,7				977,4	-3,3	-27,4
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	308,7				307,6		
Takbegränsade utgifter	1 289,4				1 285,0	-4,3	
Budgeringsmarginal	47,6				52,0	4,3	
Utgiftstak för staten	1 337,0				1 337,0		

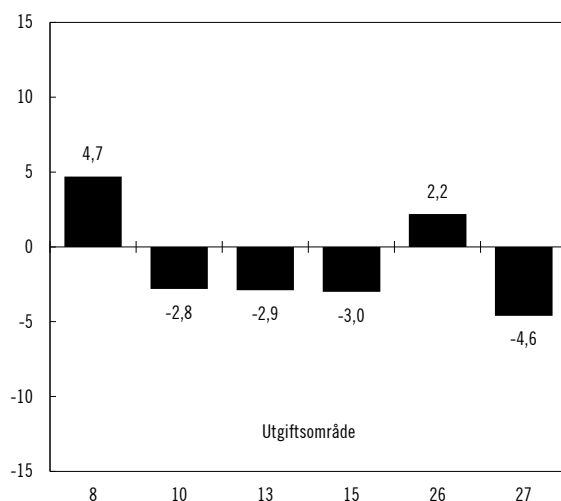
Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

¹ Enligt finansutskottets sammanställning (bet. 2017/18: FiU10).² Där 0,0 anges har ändringsbudget beslutats eller förslag till ändringsbudget lämnats, men beloppet för utgiftsområdet totalt uppgår till mindre än 50 miljoner kronor.³ Inkl. Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd (prop. 2017/18:252, bet. 2017/18:FiU49, rskr. 2017/18:358).⁴ Inkl. Extra ändringsbudget för 2018 – Stöd till djurägare inom lantbruket som drabbats av torkan 2018 (prop. 2017/18:301, bet. 2018/19:FiU8, rskr. 2018/19:8).⁵ Utgörs av ursprunglig budget och samtliga ändringsbudgetar under året enligt fotnot 3 och 4.⁶ Inklusive posten Minskning av anslagsbehållningar.⁷ Summa utgifter exklusive utgiftsområde 26 Statsskuldräntor med tillhörande minskning av anslagsbehållning för statsskuldräntor.

Källa: Egna beräkningar.

Diagram 8.1 Skillnad mellan utgifter för 2018 och ursprungligt anvisade medel i statens budget för 2018 för vissa utgiftsområden

Milljarder kronor

Anm.: Med anvisade medel i statens budget för 2018 avses finansutskottets sammanställning (bet. 2017/18:FiU10).

Källa: Egna beräkningar.

Nedan redogörs för de utgiftsområden som redovisas i diagram 8.1, under vilka de största sammantagna avvikelserna finns mellan denna utgiftsprognos och ursprungligt anvisade medel i budgeten för 2018.

Utgiftsområde 8 Migration

Upprevideringen av utgifterna 2018 i förhållande till ursprungligt anvisade medel förklaras främst av högre utbetalningar till kommunerna. De högre utbetalningarna berodde bl.a. på det tidigare ersättningssystemet för mottagande av ensamkommande barn och unga. Kommunerna hade t.o.m. den 31 december 2017 möjlighet att ansöka om ersättning enligt det systemet för tidigare kostnader. De ansökningar om ersättning för mottagande av ensamkommande asylsökande barn och unga som kommit in från kommunerna uppgår till ett högre belopp än beräknat. Dessutom förklaras upprevideringen av längre handläggningstider, vilket leder till ett ökat antal genomsnittligt inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem, jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2018.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Nedrevideringen i förhållande till ursprungligt anvisade medel i statens budget beror på att utgifterna för sjuk- och rehabiliteringspenning samt aktivitets- och sjukersättning beräknas bli lägre. I båda fallen är revideringen hänförlig till volymfaktorer, dvs. ett lägre antal nettodagar med

sjuk- och rehabiliteringspenning och färre personer med aktivitets- och sjukersättning, jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2018.

Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanländas invandrarers etablering

Nedrevideringen i förhållande till ursprungligt anvisade medel i statens budget beror främst på att antalet ensamkommande barn och unga som en kommun får ersättning för att ta emot reviderats ned jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2018.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Nedrevideringen i förhållande till de ursprungligt anvisade medlen beror framför allt på att antalet studerande med den högre bidragsdelen inom studiemedlet förväntas understiga den budgeterade volymen. Vidare beräknas färre studerande utnyttja bidragsdelen inom studiemedlet, jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2018. Vid budgetering av studiemedel för nya utbildningsplatser antas att samtliga studerande kommer att utnyttja studiemedel. I praktiken varierar nyttjandegraden mycket mellan olika utbildningar och i den aktuella prognosen beräknas betydligt färre av de studerande utnyttja bidraget än bedömningen i budgetpropositionen för 2018. Därutöver understiger prognosen för antalet mottagare av studiestartstöd den budgeterade volymen eftersom ansökningarna varit färre än vad som förväntats.

Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.

Främst högre kurs- och valutaförluster, bl.a. till följd av en försvagad kronkurs gentemot euron, gör att ränteutgifterna sammantaget beräknas öka jämfört med beräkningen i budgetpropositionen för 2018. Dessa effekter överväger effekterna av lägre räntenivåer.

Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Nedrevideringen i förhållande till de ursprungligt anvisade medlen beror i huvudsak på fyra faktorer. Knappt halva nedrevideringen är en följd av lägre utgifter för EU-budgeten 2017 än förväntat, vilket får effekt och minskar avgiften först 2018. Den resterande delen förklaras dels av makroekonomiska effekter för 2017, som påverkar EU-avgiften först 2018, dels av nivån på den antagna EU-budgeten för 2018, som ger en lägre avgift jämfört med antagandet i budgetpropositionen för 2018. En ytterligare förklaring

till nedrevideringen är den årliga justeringen av saldot för mervärdesskatt- och BNI-baserad avgift som minskade avgiften 2018.

9

Den offentliga sektorns finanser, statens budgetsaldo och statskulden

9 Den offentliga sektorns finanser, statens budgetsaldo och statsskulden

I detta avsnitt redovisas budgeteffekterna av regeringens förslag och beräknade förändringar på den offentliga sektorns finansiella sparande samt prognoser för den offentliga sektorns finanser, nettoförmögenhet och skuldutveckling. Redovisningen görs såväl för de enskilda delsektorerna staten, ålderspensionssystemet och kommunsektorn som för den totala konsoliderade offentliga sektorn. Konsolideringen innebär att transfereringar mellan den offentliga sektorns olika delsektorer räknas av.

Vidare lämnas också i detta avsnitt förslag avseende Riksgäldskontorets nettoutlåning, kassamässig korrigering och bemyndigande att ta upp lån enligt 5 kap. budgetlagen (2011:203).

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition (se avsnitt 1.1). Att propositionen lämnas av en övergångsregering medför att prognoserna är förknippade med en större osäkerhet än normalt.

Avsnittet innehåller även en jämförelse mellan olika bedömares prognoser för finansiellt och strukturellt sparande och en uppföljning av statens budgetsaldo och sparande. Tabeller med prognosens innehåll i detalj redovisas i bilaga 2.

Sammanfattning

– Den offentliga sektorn har redovisat överskott de senaste tre åren. År 2017 uppgick överskottet till 1,6 procent av bruttonationalprodukten (BNP). Sparandet 2018 bedöms försvagas jämfört med 2017, bl.a. till

följd av tidigare beslutade åtgärder, och beräknas uppgå till 1 procent av BNP. Från och med 2019 beräknas de offentliga finanserna förstärkas och till följd av beräknade förändringar för 2020 och 2021 i enlighet med de särskilda principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition stiger sparandet successivt till 2,6 procent av BNP 2021. Det strukturella sparandet beräknas till 0,4 procent av potentiell BNP 2018 och förstärks liksom det finansiella sparandet successivt t.o.m. 2021.

- Statens budgetsaldo beräknas överstiga 50 miljarder kronor samtliga år 2018–2021, men varierar kraftigt mellan åren till följd av bl.a. kapitalplaceringar på skattekontot och fluktuerande räntebetalningar på statsskulden.
- Ålderspensionssystemets finansiella sparande var stort sett i balans 2017, och sektorn väntas redovisa mindre överskott under hela prognosperioden.
- Kommunsektorns finansiella sparande och resultat bedöms försvagas 2018 jämfört med 2017. Enligt prognosen medför stora behov av kommunal verksamhet och investeringar att det finansiella sparandet minskar. Under skottet i kommunsektorns finanser beräknas växa från 0,2 till 0,6 procent av BNP mellan 2017 och 2021.
- Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld uppgick 2017 till drygt 40 procent av BNP. Bruttoskulden beräknas fortsätta minska under prognosperioden i takt med att de offentliga finanserna förstärks.

- Den konsoliderade statsskulden minskade under 2017 från 1 292 miljarder kronor till 1 265 miljarder kronor, vilket innebar att skulden motsvarade 27,6 procent av BNP vid utgången av året. Den konsoliderade statsskulden beräknas minska både nominellt och som andel av BNP samtliga år under prognosperioden.

Redovisningen av den offentliga sektorns finanser i detta avsnitt följer generellt principerna i nationalräkenskaperna (NR). Skatter och statsbidrag redovisas dock enligt den ordning som gällde före den genomgripande revideringen av NR i maj 2010. Därmed överensstämmer redovisningen av skatter och statsbidrag i detta avsnitt i stället bättre med redovisningen i statens budget och den kommunala redovisningen än i NR. Det finansiella sparandet för den offentliga sektorn och dess delsektorer påverkas emellertid inte av denna avvikelse. Redovisningen av inkomster och utgifter för den konsoliderade offentliga sektorn påverkas inte heller.

I samband med att NR gick över till EU:s nya regelverk för nationalräkenskaper (ENS 2010) ändrades benämningarna på flera sektorer i NR. Här används dock de äldre benämningarna offentlig sektor (som i NR numera benämns offentlig förvaltning), stat (statlig förvaltning), ålderspensionssystem (sociala trygghetsfonder) och kommunsektor (kommunal förvaltning).

9.1 Effekterna på de offentliga finanserna av nya förslag och beräkningar sedan den ekonomiska vårpropositionen

Detta avsnitt innehåller en översiktlig redovisning av budgeteffekterna för de offentliga finanserna av riksdagsbeslut samt förslag och beräkningar från regeringen sedan 2018 års ekonomiska vårproposition (prop. 2017/18:100) och propositionen Vårändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:99). Förslag för 2019 och beräknade förändringar för 2020 och 2021 ingår i enlighet med de särskilda principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition (se avsnitt 1.1) Vidare ingår förslag i propositionen Höständringsbudget för 2018 (prop. 2018/19:2). Sedan vårpropositionen har riksdagen beslutat

om åtgärder med budgeteffekter efter förslag i propositionen Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd (prop. 2017/18:252 bet. 2017/18:FiU49, rskr. 2017/18:358), i propositionen En omreglerad spelmarknad (prop. 2017/18:220, bet. 2017/18:KrU8, rskr. 2017/18:363), i propositionen Nya skatteregler för företagssektorn (prop. 2017/18:245, bet. 2017/18:SkU25, rskr. 2017/18:398) och i propositionen Extra ändringsbudget för 2018 – Stöd till djurägare inom lantbruket som drabbats av torkan 2018 (prop. 2017/18:301, bet. 2018/19:FiU8, rskr. 2018/19:8). Utgångspunkten vid redovisningen av budgeteffekter är att anslagsökningar och anslagsminskningar fullt ut påverkar de faktiska utgifterna.

Nivån på den offentliga sektorns inkomster och utgifter påverkas även av andra förändringar, som i detta sammanhang inte definieras som nya förslag. Exempelvis kan utgiftsnivån förändras av ändrade volymer i rättighetsbaserade transfereeringssystem eller förändrade makroekonomiska förutsättningar.

Tabell 9.1 Budgeteffekter av föreslagna och beräknade åtgärder sedan 2018 års ekonomiska vårproposition

Budgeteffekt på den offentliga sektorns finansiella sparande
Miljarder kronor om inte annat anges

	2018	2019	2020	2021
Förändring av takbegränsade utgifter ¹	1,3	-3,1	-28,2	-31,2
Justering för olika redovisningsprinciper i statens budget och NR	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa utgiftsförändringar	1,3	-3,1	-28,2	-31,2
Skatter, netto ²	0,0	1,0	5,4	3,0
Övriga inkomstreformer	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa inkomstförändringar, netto	0,0	1,0	5,4	3,0
Förändring finansiellt sparande offentlig sektor	-1,3	4,2	33,6	34,2
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,0</i>	<i>0,1</i>	<i>0,6</i>	<i>0,6</i>

¹ Se avsnitt 8.4 för en mer detaljerad genomgång av de förslag som påverkar budgetens utgiftssida. Tabell 8.15 visar de beräknade budgeteffekterna per utgiftsområde.

² Effekterna på de offentliga finanserna av föreslagna förändringar av skatteregler beskrivs närmare i tabell 6.9.

Källa: Egna beräkningar.

I tabell 9.1 redovisas budgeteffekterna för den offentliga sektorns finansiella sparande samt fördelningen på utgifter och inkomster enligt NR. De åtgärder som beslutats, föreslagits och beräknats sedan den ekonomiska vårpropositionen medför sammantaget att den offentliga sektorns finanser förstärks, jämfört med beräkningarna i

vårpropositionen. I huvudsak sker den beräknade förstärkningen 2020 och 2021 som en konsekvens av de särskilda principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition. Det är i första hand på statens budgets utgiftssida som tillämpningen av dessa särskilda principer medfört förändringar för beräkningarna jämfört med den ekonomiska vårpropositionen.

I avsnitt 9.2 redovisas den samlade budgeteffekten av alla tidigare förslag som regeringen lämnat till riksdagen och som riksdagen beslutat om samt nu aktuella förslag (se tabell 9.6). Budgeteffekterna som de redovisas i avsnitt 9.2 är en del av analysen av förändringen av det strukturella sparandet och finanspolitikens inriktning.

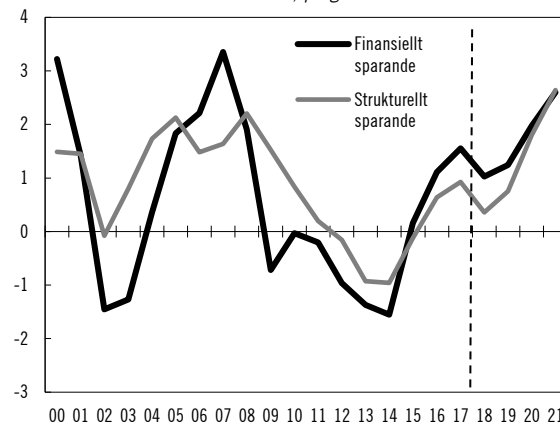
I redovisningen av budgeteffekterna för 2018 i tabell 9.1 ingår de förslag i propositionen Höständringsbudget för 2018 som avser nya åtgärder och finansiering. Dessa förslag medför att de takbegränsade utgifterna blir ca 0,2 miljarder kronor högre. Vidare ingår för 2018 budgeteffekter om dels ca 0,7 miljarder kronor på grund av de lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2018 och som innebär nya möjligheter till uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå, dels ca 0,5 miljarder kronor av förslagen i propositionen Extra ändringsbudget för 2018 – Stöd till djurägare inom lantbruket som drabbats av torkan 2018. Se vidare tabell 8.17.

9.2 Den offentliga sektorns finanser

Den offentliga sektorns finanser har successivt stärkts sedan underskottet 2014 och sektorn har de senaste tre åren redovisat överskott. Det finansiella sparandet för sektorn förstärktes något mellan 2016 och 2017 och uppgick till 1,6 procent av BNP (se diagram 9.1). Sparandet prognostiseras i år försvagas jämfört med 2017 för att sedan gradvis förstärkas under prognosperioden 2018–2021. År 2021 beräknas det finansiella sparandet uppgå till 2,6 procent av BNP.

Diagram 9.1 Den offentliga sektorns finansiella och strukturella sparande

Procent av BNP. Utfall t.o.m. 2017, prognos 2018–2021

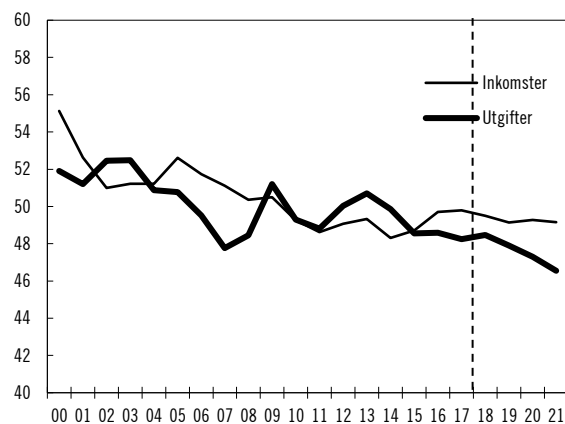

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Försvagningen av finanserna mellan 2017 och 2018 följer främst av att inkomster från skatter väntas minska i förhållande till BNP, men också av att utgifterna växer något snabbare än BNP. År 2019 beräknas inkomsterna fortsätta att minska som andel av BNP samtidigt som även utgiftsandelen minskar. Mot slutet av prognosperioden bedöms inkomsterna växa i takt med BNP medan utgifterna fortsätter att minska som andel av BNP (se diagram 9.2).

Diagram 9.2 Den offentliga sektorns inkomster och utgifter

Procent av BNP. Utfall t.o.m. 2017, prognos 2018–2021

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Det strukturella sparandet, som är justerat för konjunkturella variationer och vissa engångseffekter, är tänkt att visa den underliggande nivån på det finansiella sparandet. Det strukturella sparandet beräknas liksom det finansiella sparandet försvagas mellan 2017 och 2018, men sedan successivt förstärkas t.o.m. 2021.

Inkomster

Den offentliga sektorns inkomster utgörs i huvudsak av inkomster från skatt på arbete samt skatt på kapital och konsumtion. Dessa inkomster uppgick 2017 till ca 90 procent av de totala inkomsterna. Av inkomsterna från skatt tillföll ca 53 procent staten, ca 12 procent ålderspensionssystemet och ca 35 procent kommunsektorn.

Inkomster i övrigt utgjordes av kapitalinkomster som svarade för ca 3 procent av den offentliga sektorns inkomster, medan transfereringarna från övriga sektorer uppgick till ca 1 procent. Enligt principerna i NR bruttoförs även vissa kalkylmässiga poster som inte belastar det finansiella sparandet, i huvudsak kapitalförslitning, både på inkomst- och utgiftssidan. Dessa kalkylmässiga poster uppgick till resterande ca 7 procent av inkomsterna 2017.

Tabell 9.2 Den konsoliderade offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomster	2 280	2 369	2 456	2 555	2 645
<i>Procent av BNP</i>	<i>49,8</i>	<i>49,5</i>	<i>49,1</i>	<i>49,3</i>	<i>49,1</i>
Skatter och avgifter	2 025	2 099	2 176	2 259	2 336
<i>Procent av BNP</i>	<i>44,2</i>	<i>43,9</i>	<i>43,5</i>	<i>43,6</i>	<i>43,4</i>
Kapitalinkomster	64	72	74	82	87
Övriga inkomster	191	198	206	214	221
Utgifter	2 209	2 320	2 394	2 453	2 505
<i>Procent av BNP</i>	<i>48,2</i>	<i>48,5</i>	<i>47,9</i>	<i>47,3</i>	<i>46,5</i>
Utgifter exkl. räntor	2 185	2 297	2 371	2 427	2 480
Räntor ¹	24	23	23	25	25
Finansiellt sparande	71	49	62	102	140
<i>Procent av BNP</i>	<i>1,6</i>	<i>1,0</i>	<i>1,2</i>	<i>2,0</i>	<i>2,6</i>
Strukturellt sparande					
<i>Procent av potentiell BNP</i>	<i>0,9</i>	<i>0,4</i>	<i>0,8</i>	<i>1,8</i>	<i>2,6</i>

¹ Inklusiv utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Skattekvoten

De totala skatteintäkterna som andel av BNP (skattekvoten) uppgick 2017 enligt NR till 44,4 procent. Utfallet 2017 bygger dock än så länge delvis på beräkningar och kan enligt NR skilja sig från regeringens prognos för skatteintäkter 2017 som redovisas i avsnitt 7. Den offentliga sektorns skatteintäkter uppgick 2017 till 44,2 procent av BNP. Skillnaden beror på att

en liten andel av de totala skatteintäkterna tillfaller EU (se tabell 9.3). Såväl skattekvoten som den offentliga sektorns skatteintäkter som andel av BNP var något lägre 2017 än 2016.

År 2018 sjunker skattekvoten till följd av dels föreslagna förändringar i skattelagstiftningen (främst sänkt skatt för personer över 65 år), dels att hushållens kapitalskatt beräknas minska som andel av BNP. Föreslagna förändrade skatteregler beräknas medföra att skattekvoten minskar ytterligare något mellan 2018 och 2019. Dessutom prognostiseras inkomster från skatt på arbete och konsumtion växa långsammare mellan dessa år. Från och med 2020 beräknas skatterna i stort sett utvecklas i proportion till BNP.

Tabell 9.3 Den offentliga sektorns skatter och avgifter

Procent av BNP. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Hushållens direkta skatter	16,0	15,5	15,5	15,5	15,4
Företagens direkta skatter	3,0	3,0	3,1	3,2	3,3
Arbetsgivar- och egenavgifter	12,2	12,2	12,1	12,1	12,1
Mervärdesskatt	9,3	9,3	9,2	9,2	9,2
Fastighetsskatt och fastighetsavgift	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6
Övriga indirekta skatter	3,2	3,2	3,1	3,0	3,0
Summa (skattekvoten)	44,4	44,0	43,7	43,7	43,6
varav till offentlig sektor	44,2	43,9	43,5	43,6	43,4
<i>varav till EU</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>

Anm.: Utfall 2017 enligt NR, vilket kan skilja sig från regeringens prognos på offentliga sektorns skatteintäkter för 2017 som redovisas i avsnitt 7.
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Utgiftskvoten

Utgiftskvoten, dvs. utgifternas storlek i förhållande till BNP, uppgick 2017 till 48,2 procent. Denna kvot beräknas inledningsvis öka något mellan 2017 och 2018 men minska under resterande del av prognosperioden (se tabell 9.4).

Den beräknade ökningen av utgiftskvoten i inledningen av perioden följer i huvudsak av att övriga transfereringar och subventioner ökar mellan 2017 och 2018, vilket främst rör avgiften till EU.

År 2019 bidrar lägre utgifter för volymerna inom migrationsområdet till att utgifterna antas växa långsammare än BNP. Slutligen medför bl.a. de särskilda principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition att utgiftskvoten 2020 och 2021 minskar i förhållande till 2019. Främst är det den offentliga konsumtionen och

transfereringar till hushåll som påverkas av ovan nämnda antaganden.

Tabell 9.4 Den offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Konsumtion	26,1	26,1	25,6	25,0	24,5
Investeringar	4,6	4,7	4,7	4,9	4,8
Transfereringar till hushåll	13,9	13,6	13,3	13,1	12,9
<i>Varav</i>					
Pensioner ¹	7,7	7,6	7,5	7,4	7,4
Hälsorelaterat ²	2,4	2,3	2,2	2,1	2,0
Arbetsmarknad	0,7	0,6	0,6	0,6	0,5
Familjer och barn	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Övrigt	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4
Övriga transfereringar och subventioner m.m.	3,1	3,6	3,8	3,9	3,9
Ränteutgifter ³	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Summa utgifter	48,2	48,5	47,9	47,3	46,5
Exklusive räntor	47,7	48,0	47,4	46,8	46,1

¹ Avser totala pensionsutbetalningar till hushåll. Utöver ålderspensioner inkluderas exempelvis utbetalningar för garantipensioner.

² Omfattar bl.a. sjukpenning samt sjuk- och aktivitetsersättning.

³ Inklusive utgifter för kapitalavkastning på pensionskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Finanspolitikens effekter på efterfrågan

I detta avsnitt redovisas en analys av förändringen av det finansiella och strukturella sparandet 2018–2021. Analysen ger en övergripande bild av hur finanspolitiken förväntas påverka den allmänna efterfrågan i ekonomin de närmaste åren. Analyser av detta slag är dock osäkra och i detta avsnitt beaktas inte att utformningen av finanspolitiken kan påverka efterfrågan, dvs. att två finansiellt sett lika kostsamma åtgärder kan påverka efterfrågan på olika sätt.

Förändringen av det finansiella sparandet utgör ett övergripande mått på finanspolitikens effekt på efterfrågan. Det finansiella sparandet beräknas försvagas något 2018 och förväntas vara i stort sett oförändrat 2019 för att därefter stärkas. Det samlade finansiella sparandets förändring fångar dock de offentliga finansernas totala effekter på efterfrågan, inklusive de s.k. automatiska stabilisatorerna, och inte enbart effekten av finanspolitiska beslut. En automatisk stabilisator är en regelkonstruktion som innebär att den aggregerade efterfrågan i ekonomin med automatik hålls nere vid en hög tillväxttakt och uppe vid en låg tillväxttakt (se SOU 2001:62 bilaga 1). För att

komma närmare effekten på efterfrågan av finanspolitikens utformning används därför ofta förändringen av det strukturella sparandet som en indikator.

I tabell 9.5 redovisas den årliga förändringen av det strukturella och det finansiella sparandet. Skillnaden mellan utvecklingen av det finansiella sparandet och förändringen av det strukturella sparandet utgörs av nettoeffekten av de automatiska stabilisatorerna, dvs. effekter på sparandet av konjunkturläget, och skattebasernas sammansättning samt engångseffekter (raderna 2–4 i tabellen). År 2018 förväntas resursutnyttjandet i ekonomin öka (rad 11 i tabellen), vilket beräknas förstärka det finansiella sparandet genom de automatiska stabilisatorerna (rad 2 i tabellen). Samtidigt gör skattebasernas sammansättning att det finansiella sparandet försvagas i motsvarande utsträckning (rad 3 i tabellen). Under den redovisade tidsperioden bedöms det inte finnas någon engångseffekt som påverkar det finansiella sparandet (rad 4 i tabellen).

Om förändringen av det strukturella sparandet är nära noll indikerar det att finanspolitiken, utöver effekten av de automatiska stabilisatorerna, har en neutral effekt på resursutnyttjandet i ekonomin det aktuella året. Om det strukturella sparandet i stället ökar eller minskar indikerar det att finanspolitiken har en åtstramande respektive expansiv effekt på resursutnyttjandet.

Tabell 9.5 Indikatorer för impuls till efterfrågan

Årlig förändring, procent av BNP och potentiell BNP

	2018	2019	2020	2021
1 Förändring av finansiellt sparande, procent av BNP	-0,5	0,2	0,7	0,6
2 Automatiska stabilisatorer	0,3	0,0	-0,4	-0,2
3 Skattebasernas sammansättning	-0,3	-0,1	0,1	0,0
4 Engångseffekter	0,0	0,0	0,0	0,0
5 Förändring av strukturellt sparande, procent av potentiell BNP	-0,6	0,4	1,0	0,8
6 Aktiv finanspolitik ¹	-0,7	-0,2	0,2	0,1
7 Kapitalnetto ²	0,1	0,0	0,1	0,1
8 Kommunsektorns sparande ³	-0,3	0,0	0,1	0,1
9 Pensionssystemets sparande ³	0,0	0,0	0,1	0,1
10 Övrigt	0,2	0,7	0,6	0,6
11 BNP-gap, förändring i procentenheter	0,6	-0,1	-0,8	-0,5

¹ Avser utgifts- och inkomstförändringar 2018–2021 till följd av tidigare beslutade samt nu föreslagna och beräknade åtgärder (se tabell 9.6).

² Intäkter från räntor och utdelningar minus räntekostnader.

³ Konjunkturjusterat sparande exkl. kapitalkostnader, netto (kapitalkostnader minus kapitalintäkter).

Källa: Egna beräkningar.

Förändringen av det strukturella sparandet enligt rad 5 kan i sin tur förklaras av flera andra faktorer (raderna 6–10 i tabellen). En av dessa faktorer är den aktiva finanspolitiken (se tabell 9.6 för en mer utförlig redovisning av aktiva finanspolitiska åtgärder). Förändringen av det strukturella sparandet förklaras också av utvecklingen av nettointäkter från kapital, utvecklingen av det strukturella sparandet i kommunsektorn och pensionsystemet. Utöver detta tillkommer ytterligare faktorer som lagts ihop i posten Övrigt. Det konjunkturjusterade sparandet i både pensionssystemet och kommunsektorn (rad 8 respektive 9) har frånsett 2018 en i stort sett neutral effekt på efterfrågan under hela prognosperioden. För innevarande år beräknas dock kommunsektorns sparande försvagas i förhållande till 2017.

Posten Övrigt (rad 10 i tabellen) innehåller bl.a. effekten av en underliggande automatisk budgetförstärkning. Denna uppkommer då skatteintäkterna ökar i ungefär samma takt som BNP i löpande priser, medan de offentliga utgifterna ökar något långsammare. Anledningen till att utgifterna ökar långsammare än BNP är att många transfereringar inte automatiskt räknas upp i takt med att ekonomin växer. Anslagen till de statliga myndigheterna kompenseras vidare inte fullt ut för att lönerna ökar, eftersom viss produktivitetsökning förutsätts i pris- och löneomräkningssystemet. Utan nya aktiva beslut förstärks därför normalt de offentliga finanserna. Även inkomstförändringar som inte bedöms bero på konjunkturen ingår i posten Övrigt.

Den aktiva finanspolitiken bidrar till att det strukturella sparandet minskar 2018 (rad 6 i tabell 9.5). För 2019–2021 är bedömningen av den aktiva finanspolitiken en konsekvens av de särskilda principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition (se avsnitt 1.1). I tabell 9.6 redovisas den aktiva finanspolitiken uppdelad på inkomster och utgifter.

Tabell 9.6 Samlade budgeteffekter av regeringens åtgärder och finansieringen av dessa i förhållande till föregående år

Budgeteffekter i förhållande till föregående år av tidigare beslutade samt nu föreslagna och beräknade åtgärder på den offentliga sektorns finansiella sparande

Miljarder kronor om inte annat anges

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Förändring av takbegränsade utgifter ¹	27,0	26,4	26,3	5,7	-13,7	-9,5
Justering för olika redovisningsprinciper i statens budget och NR	18,2	-10,6	2,1	3,6	4,2	-0,4
varav stöd till kommuner och landsting ²	17,6	-8,8	0,0	0,0	0,0	0,0
varav lånefinansierade infrastrukturinvesteringar ³	0,0	-0,4	1,4	3,2	3,6	-0,8
Summa utgiftsförändringar⁴	45,2	15,9	28,4	9,4	-9,5	-9,9
Skatter, brutto ^{5,6}	35,0	6,7	-3,9	-3,0	-0,3	-4,3
Indirekta effekter av skatter ⁶	-3,2	1,4	2,1	0,5	1,2	0,0
Övriga inkomstreformer	2,0	0,3	-1,4	-0,1	0,0	0,0
Summa inkomstförändringar, netto⁴	33,8	8,4	-3,2	-2,6	0,9	-4,3
Utgifts- och inkomstförändringar, effekt på offentliga sektorns finansiella sparande^{4,7}	-11,3	-7,5	-31,6	-12,0	10,4	5,6
Procent av BNP	-0,3	-0,2	-0,7	-0,2	0,2	0,1

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

¹ Avsnitt 8.3 innehåller en mer detaljerad genomgång av utvecklingen av de takbegränsade utgifterna. I tabell 8.6 redovisas budgeteffekterna per utgiftsområde.

² Det tillfälliga stödet till kommuner och landsting som föreslogs i propositionen Extra ändringsbudget för 2015 (prop. 2015/16:47) utbetalades från statsbudgeten i december 2015 men bedöms till större delen ha medfört förändrad konsumtion i kommunsektorn först 2016.

³ Posten visar förändringen av nettoupplåningen för väg- och järnvägsobjekt. Nettoupplåning utgör skillnaden mellan nyupplåning och amortering.

⁴ För utgiftssidan innebär minustecken anslagsminskningar eller att temporära program upphör eller minskar i omfattning. För inkomstsidan innebär minustecken att skatteinkomsterna minskar. För den sammanlagda budgeteffekten av åtgärder på utgifts- och inkomstsidan innebär minustecken att de offentliga finanserna försvagas jämfört med året innan.

⁵ Se tabell 7.8. Förändrad kommunal utdebitering ingår i tabell 7.8 men ska inte ingå i tabell 9.6 eftersom den ska visa budgeteffekter av tidigare riksdagsbeslut och förslag från regeringen.

⁶ För åtgärder på skatteområdet beskriver bruttoeffekten den statistiskt beräknade förändringen i intäkterna från den skatt som regeländringen avser. En indirekt effekt kan uppkomma om regeländringen påverkar andra skattebaser eller konsumentprisindex (om konsumentprisindex påverkas består den indirekta effekten bl.a. av att utgiftsnivån i olika offentliga transfereringssystem påverkas via prisbasbeloppet).

⁷ Exklusive indirekta effekter på inkomstsidan till följd av åtgärder på utgiftssidan.

Källa: Egna beräkningar.

Statens finanser

Det finansiella sparandet i staten uppgick 2017 till 1,8 procent av BNP. Överskottet i sektorn väntas försvagas tillfälligt mellan 2017 och 2018 (se tabell 9.7). De åtgärder som tidigare beslutats innebär att skatteintäkterna till sektorn växer långsammare än BNP medan utgifterna växer i

proportion till BNP. Högre utgifter avseende EU-avgiften enligt NR-redovisningen bidrar till att utgifterna hålls uppe. På grund av periodiserad redovisning skiljer sig denna utgift från den kassamässiga betalningen enligt statsbudgetens redovisning.

Tabell 9.7 Statens inkomster och utgifter

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomster	1 207	1 249	1 294	1 349	1 394
<i>Procent av BNP</i>	<i>26,4</i>	<i>26,1</i>	<i>25,9</i>	<i>26,0</i>	<i>25,9</i>
Skatter och avgifter	1 064	1 096	1 137	1 183	1 223
Kapitalinkomster	22	28	28	32	33
Övriga inkomster	122	125	130	134	137
Utgifter	1 125	1 182	1 208	1 222	1 229
<i>Procent av BNP</i>	<i>24,6</i>	<i>24,7</i>	<i>24,2</i>	<i>23,6</i>	<i>22,8</i>
Utgifter exkl. räntor	1 107	1 164	1 190	1 202	1 210
<i>Procent av BNP</i>	<i>24,2</i>	<i>24,3</i>	<i>23,8</i>	<i>23,2</i>	<i>22,5</i>
Ränteutgifter	18	17	18	19	19
Finansiellt sparande	82	67	87	127	165
<i>Procent av BNP</i>	<i>1,8</i>	<i>1,4</i>	<i>1,7</i>	<i>2,5</i>	<i>3,1</i>

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Från och med 2019 beräknas sparandet i staten successivt stärkas till följd av att utgifterna minskar som andel av BNP. Det är bl.a. kostnader för aktivitets- och sjukersättnings samt migration som förväntas minska. Givet de särskilda principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition bedöms det finansiella sparandet förstärkas mellan 2019 och 2021.

Från statens finansiella sparande till budgetsaldot

Statens finansiella sparande visar förändringen av statens finansiella förmögenhet, exklusive effekten av värdeförändringar. Budgetsaldot visar statens lånebehov (i tabell 9.8 med omvänt tecken) och därmed dess påverkan på statsskulden.

Det finansiella sparandet påverkas inte av försäljningar eller köp av finansiella tillgångar, t.ex. aktier, eller ökad utlåning, eftersom sådana transaktioner i sig inte förändrar den finansiella förmögenheten. Däremot påverkas budgetsaldot och statsskulden av dessa transaktioner.

Förutom denna skillnad avviker redovisningen i statens budget i flera andra avseenden från redovisningen i NR. Bland annat redovisas budgetsaldot kassamässigt, medan NR tillämpar en periodiserad redovisning. Denna skillnad påverkar framför allt redovisningen av skatteintäkter och ränteutgifter.

Tabell 9.8 Statens finansiella sparande och budgetsaldot 2017–2021

Miljarder kronor. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Finansiellt sparande	82	67	87	127	165
Justeringar till budgetsaldot					
Räntor, periodisering, kursvinster/förluster	3	-3	-14	-12	2
Periodisering av skatter	-13	38	8	-59	2
Köp och försäljning av aktier, extra utdelningar m.m. ¹	0	5	5	5	5
Övriga finansiella transaktioner m.m.	-10	-8	-8	-8	-7
Budgetsaldot	62	100	79	54	166

¹ Inkluderar justeringar avseende Riksbankens inlevererade överskott.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Det finansiella sparandet 2017 översteg budgetsaldot med ca 20 miljarder kronor. De kassamässigt inbetalda skatterna beräknas ha blivit något lägre än de prognostiserade debiterade skatteintäkterna, vilket försvagar budgetsaldot i förhållande till det finansiella sparandet. Det innebär att de inbetalningar som den privata sektorn gjort till staten under kalenderåret inte beräknas bli fullt så stora som skatteintäkterna.

Enligt redovisningsprinciperna för statens budget förstärkte räntorna i stället budgetsaldot i förhållande till det finansiella sparandet. I huvudsak svarade valuta- och kursdifferenser för denna skillnad (se vidare avsnittet Varierande nivå på statsskuld räntorna nedan).

Posten Övriga finansiella transaktioner m.m., som framför allt avser lån till Riksbanken för upplåning i utländsk valuta och Centrala studie-stödsnämnden (CSN), försvagar budgetsaldot 2017 men påverkar inte sparandet enligt NR och förklarar en stor del av skillnaden mellan redovisningarna.

Det finansiella sparandet 2018 beräknas i stället bli betydligt lägre än budgetsaldot. Det är i huvudsak de kassamässigt inbetalda skatterna som bedöms bli högre än de debiterade skatteintäkterna, vilket förstärker budgetsaldot i förhållande till det finansiella sparandet. Även försäljning av aktieinnehav beräknas förstärka budgetsaldot. Lån till Riksbanken under Övriga finansiella transaktioner m.m. innebär i stället att budgetsaldot försvagas i förhållande till det finansiella sparandet.

År 2019 och 2021 beräknas flertalet av skillnaderna i de två redovisningsprinciperna i större utsträckning ta ut varandra och det finansiella

sparandet och budgetsaldot är relativt lika. År 2020 försvagas däremot saldot väsentligt i förhållande till sparandet av att de överinsättningar som gjorts på skattekonton då förväntas återbetalas. Dessa betalningsflöden påverkar endast de kassamässigt inbetalda skatterna och påverkar därmed inte det finansiella sparandet.

Statens budgetsaldo

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 ta upp lån enligt 5 kap. budgetlagen.

Beräkningen av Riksgäldskontorets nettoutlåning för 2019 enligt tabell 9.9 godkänns.

Beräkningen av den kassamässiga korrigeringen för 2019 enligt tabell 9.9 godkänns.

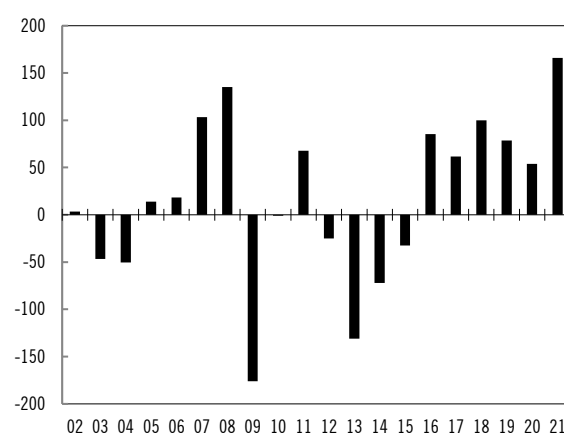
Skälen för regeringens förslag: Enligt 3 kap. 3 § budgetlagen ska regeringens förslag till statens budget omfatta alla inkomster och utgifter samt andra betalningar som påverkar statens lånebehov. Ett budgetöverskott innebär ett minskat lånebehov för staten och att statsskulden därigenom normalt minskar. Det motsatta förhållandet gäller vid ett budgetunderskott. För att statens budgetsaldo ska överensstämma med dess lånebehov redovisas Riksgäldskontorets nettoutlåning och en kassamässig korrigeringspost på utgiftssidan av statens budget.

Överskott i statens budget 2018–2021

Prognosen för 2018–2021 visar på ett överskott i statens budget dessa år (se diagram 9.3). Detta betyder att statens lånebehov minskar under 2018–2021, vilket bidrar till en lägre statsskuld.

Diagram 9.3 Statens budgetsaldo

Miljarder kronor. Utfall t.o.m. 2017, prognos 2018–2021

Källor: Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

Tabell 9.9 Statens budgetsaldo

Miljarder kronor. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomster	1 001	1 093	1 097	1 082	1 179
Utgifter exkl. statsskuldräntor ¹	930	977	990	994	997
Statsskuldräntor m.m. ²	11	14	25	24	9
Riksgäldskontorets nettoutlåning ³	-3	2	4	10	8
varav					
CSN, studielån	5	5	5	6	7
In-/utlåning från myndigheter (räntekonto)	0	0	0	0	0
Infrastruktur- investeringar ⁴	-1	-2	2	5	4
Investeringslån till myndigheter	-1	2	1	1	1
Kärnavfallsfonden	0	2	0	0	0
Lån till andra länder	-5	0	1	0	0
Lån till Riksbanken	10	11	0	1	-1
Lån till Svenska kraftnät	-1	0	1	1	1
Premiepensionsmedel, inbetalning	-41	-42	-44	-46	-48
Premiepensionsmedel, utbetalning	40	42	44	45	47
Resolutionsreserven	-6	-9	-6	-3	-4
Exportkreditnämnden	-1	-6	0	0	0
Övrigt, netto	0	0	0	0	0
Kassamässig korrigering ⁵	2	0	0	0	0
Statens budgetsaldo	62	100	79	54	166

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

¹Inklusive förändring av anslagsbehållningar.

²Avser utgifterna under utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

³Riksgäldskontorets nettoutlåning för 2019 beräknas uppgå till

3 628 408 000 kronor.

⁴Nettot av nyupplåning och amortering.

⁵Den kassamässiga korrigeringen för 2019 beräknas uppgå till 0 kronor.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

Kapitalplaceringar på skattekontot påverkar budgetsaldot

Intäktsräntan på skattekontot har skapat incitament för företag och hushåll att placera pengar på kontot utöver skattebetalningar. Dessa kapitalplaceringar har ingen koppling till uppbörden av skatt men påverkar ändå tillfälligt statens inkomster och budgetsaldo. Vid utgången av 2017 bedöms ca 50 miljarder kronor på skattekontot ha utgjort kapitalplaceringar, och inflödet av ytterligare kapitalplaceringar under 2018 bedöms till ca 15 miljarder kronor. När räntenivån i ekonomin åter blir positiv, vilket antas ske i början av 2020, väntas företag börja ta ut dessa kapitalplaceringar. Detta beräknas försvaga budgetsaldot med 65 miljarder kronor 2020.

Varierande nivå på statsskuldräntorna

Utgifterna för statsskuldräntorna varierar kraftigt från år till år. Avgörande för ränteutgifternas nivå över tid är statsskuldens storlek, inhemska och utländska räntenivåer samt den svenska kronans växelkurs. Den upplåningsteknik som Riksgäldskontoret väljer kan på kort sikt få betydande effekter på de kassamässiga ränteutgifterna, främst genom att utgifterna omfördelas över tiden, t.ex. genom över- eller underkurser i samband med emissioner av statsobligationer.

Överkurser uppstår om marknadsräntan understiger obligationens kupongränta vid emissionstillfället. Köparen av obligationen är då beredd att betala ett högre pris eftersom detta kompenseras av en högre löpande avkastning fram till att obligationen förfaller. På motsvarande sätt uppstår underkurser om marknadsräntan överstiger obligationens kupongränta vid emissionstillfället.

Kursförluster uppstår när Riksgäldskontoret köper tillbaka obligationer och marknadsräntan vid köptillfället understiger kupongräntan. Sådana kursdifferenser är samma sak som en över- eller underkurs, fast vid en köptransaktion i stället för en säljtransaktion.

Valutakursförluster uppstår på instrument i utländsk valuta om värdet på den svenska kronan är lägre vid förfallotidpunkten än då kontraktet ingicks.

År 2018–2021 finns huvudsakligen två sinsemellan motverkande faktorer som påverkar ränteutgifterna: stigande marknadsräntor och en minskande statsskuld. Därutöver beräknas ränteutgifterna 2019 bli förhållandevis höga till följd av kursförluster i samband med byten av obligationer. Att räntebetalningarna minskar relativt mycket mellan 2020 och 2021 beror främst på att en realobligation som förfaller 2020 ger upphov till en stor betalning av upplupen inflationskompensation om ca 10,5 miljarder kronor. Någon motsvarande betalning äger inte rum 2021. Därutöver förfaller ett antal obligationer med relativt hög kupong fram till 2020, vilket innebär att kupongbetalningarna på utestående obligationer 2021 sammantaget är lägre.

Ränteutgifterna har sjunkit kraftigt sedan mitten av 1990-talet, framför allt på grund av att räntenivåerna i dag är markant lägre än då. Under de fem första åren av 2000-talet uppgick de genomsnittliga ränteutgifterna årligen till ca 67 miljarder kronor, vilket motsvarade ca 2,6 procent av

BNP. Under de senaste fem åren har ränteutgifterna i genomsnitt uppgått till ca 11 miljarder kronor eller ca 0,3 procent av BNP.

Riksgäldskontorets nettoutlåning

Riksgäldskontoret lånar ut pengar till – och ansvarar för inlåning från – myndigheter samt vissa statliga bolag och fonder. Riksgäldskontorets nettoutlåning är en post på budgetens utgiftssida som vid sidan om anslagsfinansierade utgifter påverkar budgetsaldot. Nettoutlåningen speglar den totala nettoförändringen av all in- och utlåning under en viss period. En ökad nettoutlåning kan alltså bero på en ökad utlåning eller en minskad inlåning under perioden. Nettoutlåningen omfattar både löpande statlig verksamhet, som t.ex. utbetalning av studielån, och tillfälliga poster, som oftast beslutas med kort varsel och därför inte går att förutse. På grund av dessa tillfälliga poster varierar nettoutlåningen kraftigt från år till år.

Sedan 2016 betalar banker och kreditinstitut en avgift till den s.k. resolutionsreserven, som under extraordinära omständigheter ska kunna användas för ett institut som försatts i resolution. Behållningen på resolutionsreserven ökar över prognosperioden på grund av det årliga avgiftsuttaget, men till viss del även på grund av räntetäkter på behållningen, vilket bidrar till en lägre nettoutlåning. År 2018 och 2019 medför dock den negativa reporäntan att behållningen på resolutionsreserven minskar något. På Nordea Bank AB:s bolagsstämma den 15 mars 2018 godkändes förslaget att flytta huvudkontoret från Sverige till Finland, och den 22 augusti 2018 beslutade Finansinspektionen att godkänna fusionen av det svenska moderbolaget med det finska bolaget. I prognosen antas att Nordea Bank AB kommer att genomföra flytten under 2018, vilket medför att banken upphör att vara skyldig att betala avgift till den svenska resolutionsreserven fr.o.m. 2019.

Ålderspensionssystemets finanser

Avgiftsinkomsterna i ålderspensionssystemet beräknas vara lägre än pensionsutbetalningarna under hela prognosperioden. Det finansiella sparandet bedöms trots detta visa ett överskott 2018–2021. Det förklaras av att direktavkastningen på AP-fondernas tillgångar i form av räntetäkter och utdelningar de närmaste åren

bedöms vara något högre än avgiftsunderskottet. Det innebär att det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet väntas vara positivt fram till 2021.

Tabell 9.10 Ålderspensionssystemets inkomster och utgifter

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Avgifter	270	280	289	298	309
Pensioner	296	304	314	324	334
Avgiftsunderskott	-26	-24	-25	-25	-25
Räntor, utdelningar	31	33	34	37	39
Förvaltningsutgifter mm	-4	-5	-5	-5	-5
Finansiellt sparande	0	4	5	7	9
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,0</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,2</i>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Utgifterna i ålderspensionssystemet beräknas öka de närmaste åren till följd av fler pensionärer och stigande genomsnittliga pensioner. År 2018–2021 antas pensionsutbetalningarna öka med i genomsnitt 3,1 procent per år. Avgiftsinkomsterna, som är starkt kopplade till lönesumman i ekonomin (summan av utbetalda löner inklusive företagareinkomster), beräknas öka något starkare, med i genomsnitt 3,5 procent per år.

Det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet försvagades något 2017. Det förklaras av att utbetalningar av inkomstpensioner ökade med knappt 5 procent jämfört med året innan. Det berodde i sin tur på den automatiska balanseringen av systemet. Efter finanskrisen översteg systemets skulder dess tillgångar och balanseringen aktiverades 2010, vilket dämpade uppräkningsen av pensioner fram t.o.m. 2014. Därefter följde en period med snabbare uppräkningsen för att återställa pensionernas nivå. Balanseringen upphör 2018 och beräknas inte vara aktiverad under prognosperioden.

De avgiftsinkomster som finansierar systemet är ålderspensionsavgiften från arbetsgivare och egenföretagare samt den allmänna pensionsavgiften. Den allmänna pensionsavgiften förs i sin helhet till ålderspensionssystemet. Avgiften är 7,0 procent av underlaget, som består av löner, skattepliktiga transfereringar samt inkomst av näringsverksamhet. Avgiften betalas för inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp.

Avgiftssatsen för ålderspensionsavgiften är 10,21 procent av underlaget. Den största delen

överförs till ålderspensionssystemet (69,3 procent) och en mindre del överförs till premiepensionssystemet (20,3 procent). Resterande andel, som antas motsvara löner över avgiftstaket, förs till statens budget (10,4 procent).

Därutöver finansieras ålderspensionssystemet även av avgifter som betalas från vissa anslag. Underlagen består av pensionsgrundande transfereringar, exempelvis sjukpenning, föräldrapening och arbetslöshetsersättning samt pensionsgrundande belopp, exempelvis pensionsrätt för barnår och studier. De statliga ålderspensionsavgifterna överförs till ålderspensionssystemet (85 procent) respektive premiepensionssystemet (15 procent).

Tabell 9.11 Ålderspensionssystemets avgiftsinkomster

Miljarder kronor. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Allmän pensionsavgift	119	124	129	133	138
Ålderspensionsavgift, arbetsgivare	123	129	134	139	144
Ålderspensionsavgift, egenföretagare	3	3	4	4	4
Statlig ålderspensionsavgift	25	23	22	23	23
Avgiftsinkomster	270	280	289	298	309

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Alla inkomstpensioner och tilläggspensioner som erhålls efter 65 års ålder är följsamhetsindexerade. Följsamhetsindexering innebär att inkomst- och tilläggspensionerna varje år räknas om med utvecklingen av inkomstindex eller ett balansindex, minus en förskottsränta på 1,6 procent. Förskottsräntan motsvarar det förskott som läggs till pensionen när den beviljas. I ett läge då pensionssystemets finanser är i balans bygger följsamhetsindexeringen på förändringen av inkomstindex. Om pensionssystemets skulder överstiger systemets tillgångar aktiveras balanseringen. Det innebär att följsamhetsindexeringen bygger på förändringen av ett balansindex i stället för inkomstindex. Balanseringen är ett sätt att genom en justering av indexeringen säkerställa att pensionssystemets utgifter inte över tid överstiger dess inkomster. När balanseringen är aktiverad fastställs balansindex utifrån utvecklingen av inkomstindex och balansstalets storlek. Balansstalet anger systemets tillgångar i förhållande till dess skulder. Om balansstalet överstiger 1,0 kommer balansindex att utvecklas starkare än inkomst-

index det givna året. Omvänt kommer balansindex i stället att ha en svagare utveckling än inkomstindex om balansstalet understiger 1,0. Balanseringen är aktiverad så länge balansindex understiger nivån för inkomstindex.

Balanseringen beräknas inte vara aktiverad under prognosperioden. Därmed bestäms följsamhetsindexeringen av inkomstindex för dessa år.

Tabell 9.12 Inkomstindex, balanstal och balansindex

Procentuell förändring om inte annat anges. Fastställda tal 2017–2019, prognos 2020–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomstindex	3,7	1,5	3,1	3,0	3,0
Balansindex	4,4				
Följsamhetsindexering ¹	2,8	1,0	1,5	1,4	1,4
Balanstal, dämpat ²	1,007	1,013	1,012	1,017	1,014

¹ Följsamhetsindexering innebär att inkomst- och tilläggspensionerna varje år räknas om med utvecklingen av inkomstindex (eller balansindex) minus förskottsräntan 1,6 procent. Förskottsräntan motsvarar det förskott som läggs till pensionen när den beviljas.

² Det dämpade balansstalet uttrycker inte procentuell förändring, utan anger systemets tillgångar i förhållande till dess skulder.

Källor: Pensionsmyndigheten och egna beräkningar.

Kommunsektorns finanser

Kommunsektorns finanser regleras av balanskravet och kravet på god ekonomisk hushållning i kommunallagen (2017:725). Enligt balanskravet får kommuners och landstings resultat som huvudregel inte vara negativa medan kravet på god ekonomisk hushållning innebär att högre resultat troligen behövs (se avsnitt 5.3). Skillnaden mellan resultatet och det finansiella sparandet förklaras till största delen av att investeringar, men inte avskrivningar, ingår som utgifter i beräkningen av det finansiella sparandet. I resultatet ingår inte investeringar men däremot avskrivningar. Det kan även förekomma periodiseringsskillnader för olika inkomster och utgifter mellan det finansiella sparandet och resultatet.

I regeringens prognos för kommunsektorns finanser antas sektorn bedriva en utgiftspolitik som är förenlig med balanskravet. På några års sikt antas i normalfallet kommunsektorn som helhet även redovisa ett resultat som bedöms vara i linje med god ekonomisk hushållning. Vidare antas den genomsnittliga kommunalskattesatsen vara oförändrad. Prognosen grundar sig på ett antagande om oförändrad politik på statlig nivå, förutom tidigare beslutade och nu föreslagna förändringar av statsbidragen. Därigenom blir skatteunderlagets tillväxt viktigt för utvecklingen av kommunsektorns inkomster i prognosen.

Eftersom kommunsektorn i normalfallet antas redovisa ett resultat i linje med god ekonomisk hushållning på några års sikt blir den prognostiserade utvecklingen av skatteunderlaget vanligtvis styrande för prognosen för utgifterna.

Resultat och finansiellt sparande 2017–2021

År 2017 ökade kommunsektorns inkomster framför allt till följd av att såväl skatteinkomster som generella och riktade statsbidrag ökade i relativt hög takt. Samtidigt ökade även konsumtions- och investeringsutgifter kraftigt. Sammantaget ökade dock inkomsterna mer än utgifterna under 2017, vilket medförde att kommunsektorns finansiella sparande förbättrades jämfört med 2016. Även sektorns resultat före extraordinära poster stärktes något.

I regeringens prognos bedöms både kommunsektorns finansiella sparande och resultat försvagas 2018 jämfört med det föregående året då utgifterna växer något snabbare än inkomsterna. (se tabell 9.13).

År 2019–2021 bedöms tillväxten i antalet arbetade timmar dämpas något jämfört med de föregående tre åren. Det bidrar till att de kommunala skatteinkomsterna förväntas utvecklas något långsammare under prognosperioden. Under 2019–2021 antas även statsbidragens nivå minska i enlighet med föreslagna och beräknade anslagsnivåer i denna proposition.

Behoven av migrationsrelaterad kommunal verksamhet beräknas minska de kommande åren. Samtidigt antas antalet unga och äldre i befolkningen öka vilket driver på kommunala konsumtions- och investeringsutgifter.

Utgifterna bedöms öka något snabbare än inkomsterna 2018–2021 vilket resulterar i ett avtagande finansiellt sparande under perioden. Även kommunsektorns resultat bedöms minska under prognosperioden.

Tabell 9.13 Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	Utfall 2017	Prognos 2018	2019	2020	2021
Totala inkomster	1 078	1 118	1 147	1 171	1 202
Utveckling i procent	6,2	3,7	2,6	2,1	2,7
Skatter ¹	699	728	754	780	808
Kommunal fastighetsavgift	17	19	19	19	20
Statsbidrag exkl. mervärdesskatt	206	208	206	196	192
generella bidrag	102	107	111	112	112
riktade bidrag	104	101	94	84	80
Kapitalinkomster	12	12	12	14	15
Övriga inkomster ²	144	151	156	162	167
varav komp. moms	66	69	70	71	73
Totala utgifter	1 089	1 140	1 176	1 202	1 236
Utveckling i procent	4,7	4,7	3,2	2,2	2,8
Konsumtion	891	933	959	977	1001
Investeringar	115	122	127	130	135
Transfereringar	84	85	90	94	98
Övriga utgifter ³	-1	0	1	1	2
Finansiellt sparande	-10	-22	-29	-32	-34
Procent av BNP	-0,2	-0,5	-0,6	-0,6	-0,6
Resultat	26	18	16	16	15

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

¹ Utfall 2017 enligt NR, vilket kan skilja sig från regeringens prognos för den offentliga sektorns skatteinkomster för 2017 som redovisas i avsnitt 7.

² Kommunsektorns kompensation för mervärdesskatt är inkluderad i övriga inkomster och inte i statsbidragen.

³ Inkluderar nettoköp av mark och fastigheter. Eftersom försäljningen vanligtvis överstiger köp är denna nettopost negativ, vilket minskar de redovisade utgifterna med några miljarder kronor per år.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Kommunsektorns inkomster

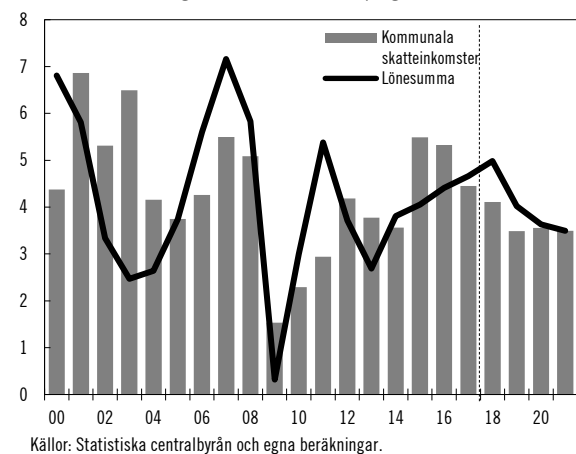
Kommunsektorns inkomster består framför allt av inkomster från skatt på arbete (främst inkomst av tjänst och näringsverksamhet samt pensioner) och av statsbidrag.

Till följd av den starka utvecklingen av antalet arbetade timmar ökade skatteinkomsterna i god takt 2017. År 2018 bedöms lönesummans utveckling vara än lite starkare än 2017. Skatteinkomsterna förväntas dock växa något långsammare 2018, vilket främst förklaras av den sänkta inkomstskatten för personer över 65 år. År 2019–2021 bedöms antalet arbetade timmar öka långsammare vilket återspeglas i något svagare tillväxt av lönesumman (se diagram 9.4). Pensionsutbetalningarna som också ingår i det kommunala skatteunderlaget, bedöms öka under prognosperioden, med i genomsnitt 3 procent per år. Den ytterligare sänkning av inkomstskatten för personer över 65 år som föreslås i

denna proposition dämpar utvecklingen av skatteinkomsterna 2019. Sammantaget bedöms kommunsektorns skatteinkomster utvecklas i en något avtagande takt 2018–2021.

Diagram 9.4 Lönesumma och kommunala skatteinkomster

Procentuell förändring. Utfall 2000–2007, prognos 2018–2021

Vid förändringar av skattelagstiftningen som påverkar det kommunala skatteunderlaget neutraliseras i regel effekterna av dessa genom att nivån på de generella statsbidragen höjs eller sänks (s.k. skattereglering). I den nuvarande prognosen påverkas kommunsektorns skatteinkomster framför allt av två sänkningar av inkomstskatten för personer över 65 år. I budgetpropositionen för 2018 sänktes inkomstskatten för denna grupp och i denna proposition föreslås ytterligare en sänkning 2019. De kommunala skatteinkomsterna bedöms bli ca 4 miljarder kronor lägre 2018 och ytterligare 4 miljarder kronor lägre 2019 till följd av skattesänkningarna. Kommunsektorn kompenseras dock för detta genom höjningar av de generella statsbidragen 2018 och 2019.

Tabell 9.14 visar de kommunala skatteinkomsternas förväntade utveckling exklusive effekten av regeländringar. Skatteinkomsterna, justerade för regeländringar som påverkar det kommunala skatteunderlaget, bedöms öka med 4,7 procent 2018, men ha något lägre ökningstakt 2019–2021.

Tabell 9.14 Skatter och statsbidrag

Utfall 2017 i miljarder kronor, prognos 2018–2021 i procentuell förändring

	Utfall 2017	Prognos, procentuell förändring			
		2018	2019	2020	2021
Skatteinkomster justerade för regeländringar ¹	699	4,7	3,8	3,6	3,5
Ökat skatteunderlag		4,6	3,8	3,6	3,5
Ändrad kommunal-skattesats		0,0			
Statsbidrag justerade för skatteregleringar	206	-1,0	-2,2	-4,9	-2,0
Skatter och bidrag exkl. ersättning för mervärdesskatt	905	3,4	2,5	1,8	2,4

Anm.: I tabellen redovisas utvecklingen av statsbidrag exklusive ersättning för mervärdesskatt. För 2019–2021 antas oförändrad skattesats. Redovisningen av skatter och bidrag exkluderar fastighetsavgift. Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

¹ Utfall 2017 enligt NR, vilket kan skilja sig från regeringens prognos för den offentliga sektorns skatteintäkter för 2017 som redovisas i avsnitt 7. Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Kommuner och landsting får bidrag från staten i form av dels generella statsbidrag, dels riktade statsbidrag. Under prognosperioden utgör de generella statsbidragen och de riktade statsbidragen ca 10 respektive 8 procent av kommunsektorns inkomster (se vidare utg. omr. 25).

De generella statsbidragen ökar 2018 och 2019 genom kompensation för kommunsektorns minskade skatteinkomster till följd av sänkt skatt för personer över 65 år (se tabell 9.13).

De riktade statsbidragen finansieras från ett flertal olika utgiftsområden. Bidragen från utgiftsområdena 8 Migration och 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering uppgick till ca 37 miljarder kronor 2017. Under prognosperioden förväntas dock bidragen från dessa två utgiftsområden minska med ungefär 26 miljarder kronor i nivå till följd av färre asylsökande och nyanlända i mottagningssystemet. Sammantaget antas de totala statsbidragen minska under prognosperioden.

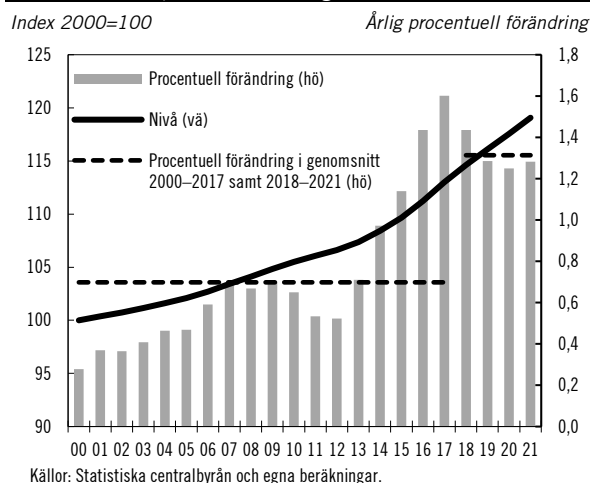
Kommunala konsumtionsutgifter

Av kommunsektorns totala utgifter utgör kommunal konsumtion den största delen. Störst andel av konsumtionsutgifterna går till hälso- och sjukvård. Därefter följer utgifter för omsorg (främst för barn, äldre och funktionshindrade) och för utbildning. Den demografiska utvecklingen har stor betydelse för behovet av resurser inom olika välfärdstjänster. Om exempelvis antalet elever ökar behöver fler lärare anställas för att inte

lärartätheten ska sjunka. Sedan 2012 har befolkningstillväxten ökat men tillväxttakten bedöms ha nått sin topp 2017. Därefter väntas befolkningstillväxten dämpas, men fortsätta öka snabbare än genomsnittet från 2000. Det är framför allt antalet barn som ökar snabbare än övriga befolkningen och bidrar till den höga ökningstakten. Även antalet äldre (65 år och äldre) ökar snabbare än befolkningen i stort.

I diagram 9.5 visas en modellberäkning av hur mycket konsumtionsvolymen (dvs. mängden arbetade timmar, lokaler och förbrukningsvaror etc.) inom den kommunala sektorn behöver öka för att tillgodose det demografiskt betingade behovet. I denna analys tas ingen hänsyn till möjligheterna att effektivisera verksamheten.

Diagram 9.5 Demografiskt betingad konsumtionsutveckling i kommunsektorn, modellberäkning

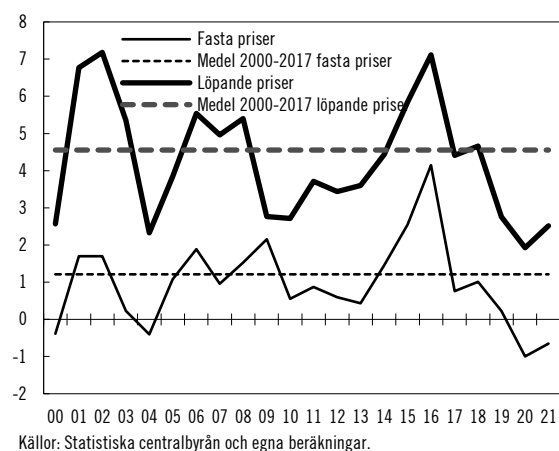

De faktiska konsumtionsutgifterna i kommunsektorn ökade med 0,8 procent i fasta priser 2017, en tydlig dämpning efter den mycket kraftiga ökningen 2016 (se diagram 9.6). Uppgången 2016 berodde till stor del på kraftigt ökande migrationsrelaterade utgifter, som låg kvar på i stort sett samma höga nivå 2017, men utan att öka ytterligare. De migrationsrelaterade utgifterna förväntas minska 2018 och de totala konsumtionsutgifterna antas öka i linje med den genomsnittliga ökningstakten sedan 2000. Tidigare beslutade höjningar av statsbidragen till kommunsektorn motverkar den förväntade nedgången i migrationsrelaterade utgifter 2018. För 2019–2021 bedöms ökningstakten för kommunal konsumtion dämpas. Migrationsutgifterna bedöms fortsätta att sjunka successivt. Mot slutet av prognosperioden väntas en svagare utveckling av skatteinkomster. Samtidigt upphör tidsbegränsade statsbidrag till kommunsektorn, bl.a. till

följd av de särskilda principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition.

Diagram 9.6 Kommunal konsumtionsutgifter

Årlig procentuell förändring. Utfall 2000–2017, prognos 2018–2021.

I kommunsektorns finansiella sparande och resultat ingår konsumtionsutgifterna i löpande priser, dvs. där även prisutvecklingen ingår. Prisutvecklingen i kommunal konsumtion styrs främst av löneutvecklingen i sektorn. Lönekostnaden per timme i kommunsektorn beräknas öka med 2,6–4,3 procent per år 2018–2021. Detta innebär att de kommunala konsumtionsutgifterna ökar i en snabbare takt i löpande priser än i fasta priser (se diagram 9.6).

Utgifter för transfereringar, räntor och investeringar

Knappt 8 procent av kommunsektorns totala utgifter består av transfereringar till staten, näringslivet och hushållen. Denna andel har varit i princip konstant under 2000-talet. Kommunsektorns transfereringar till staten utgörs främst av sektorns del av assistansersättningen. Transfereringarna till näringslivet utgörs främst av olika subventioner till företag, exempelvis subventioner av kollektivtrafiken. Transfereringarna till hushållen består bl.a. av pensioner och ekonomiskt bistånd. Transfereringarna till hushållen i form av ekonomiskt bistånd utgör drygt 1 procent av kommunsektorns utgifter.

Transfereringarna bedöms öka något under prognosperioden 2018–2021 och uppgå till 98 miljarder kronor 2021.

Ränteutgifterna bedöms öka något 2018–2021, främst till följd av stigande räntenivåer, men också till följd av ökad skuldsättning.

Kommunsektorns investeringsutgifter har ökat kraftigt de senaste åren. År 2017 uppgick sektorns fasta bruttoinvesteringar till

115 miljarder kronor, eller 2,5 procent av BNP. Kommunsektorn är inne i en period där omfattande investeringar görs. Många kommuner med växande befolkning är i behov av nya lokaler, t.ex. för skolor och förskolor, samtidigt som den demografiska utvecklingen också ökar behoven inom sjukvården och äldreomsorgen i kommuner och landsting. Äldre byggnader och infrastruktur behöver dessutom renoveras eller bytas ut. Ränteläget är lågt och sektorns ekonomiska resultat har varit relativt goda de senaste åren, vilket ökar benägenheten att investera. År 2018 bedöms utgifterna för fasta bruttoinvesteringar öka långsammare än 2016 och 2017 och mer i linje med den genomsnittliga ökningstakten sedan 2000. År 2019 och framåt bedöms investeringsutvecklingen dämpas ytterligare för att 2021 uppgå till 135 miljarder kronor.

Den höga förväntade investeringsnivån bidrar till att kommunsektorns skulder, där kommunerna står för den största andelen, beräknas öka då investeringarna till viss del lånefinansieras. Investeringar som utförs av kommunala bolag, klassificerade utanför kommunsektorn, ökar till viss del också kommunsektorns skuldsättning. Det sker genom att kommunsektorn tar upp lån som vidareutlånas till bolagen i privat sektor.

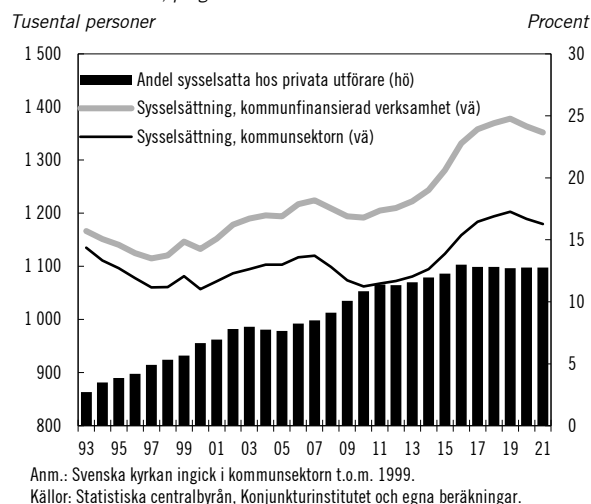
Kommunalt finansierad sysselsättning

Den kommunalt finansierade sysselsättningen omfattar dels personer som är sysselsatta i kommunsektorn, dels personer som är sysselsatta i näringslivet och producerar välfärdstjänster som finansieras med kommunala skattemedel. Sysselsatta på fristående skolor eller äldreboenden som drivs av privata utförare räknas exempelvis som sysselsatta i kommunalt finansierad verksamhet. Det saknas statistik över sysselsatta i den privata sektorn som arbetar i kommunalt finansierad verksamhet. Därför är uppgifterna om kommunalt finansierad sysselsättning modellberäknad.

Antalet sysselsatta i kommunalt finansierade verksamheter uppgick 2017 till nästan 1,4 miljoner personer varav 1,2 miljoner var sysselsatta i kommunsektorn. Omkring 80 procent av de anställda i kommunsektorn var kvinnor.

Diagram 9.7 Kommunalt finansierad sysselsättning

Utfall 1993–2017, prognos 2018–2021

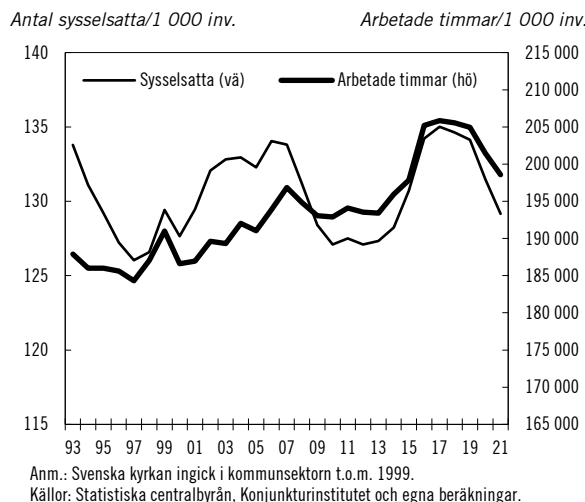

Mellan 1993 och 2016 ökade andelen av den kommunalt finansierade verksamheten som bedrivs av privata utförare. Utvecklingen har bidragit till att sysselsättningen i kommunsektorn ökat långsammare än den kommunalt finansierade sysselsättningen (se diagram 9.7).

Den kommunalt finansierade sysselsättningen har ökat varje år sedan 2010 och framför allt 2015 och 2016 utvecklades sysselsättningen starkt i likhet med den kommunala konsumtionen. Efter 2016 syns en avmattning i utvecklingen av den kommunfinansierade sysselsättningen.

Det är viktigt att följa utvecklingen både av antalet sysselsatta och av antalet arbetade timmar. Arbetade timmar är ett bättre mått än antalet sysselsatta på den faktiska resursinsatsen, eftersom de sysselsatta kan ha olika arbetstid och t.ex. kan sjukfrånvaron variera mellan åren. Om dessutom antalet kommunalt finansierade arbetade timmar sätts i relation till befolkningen fås ett grovt mått på hur arbetsinsatsen i förhållande till antalet personer som utnyttjar de kommunala tjänsterna utvecklats.

Under hela prognosperioden väntas den kommunfinansierade sysselsättningen per invånare minska (se diagram 9.8). Under framförallt 2018 är det minskade migrationsrelaterade utgifter som drar ner sysselsättningen. Därefter är det främst en dämpad inkomstutveckling i kommunsektorn som är orsaken till den minskade sysselsättningen. Samtidigt väntas befolkningen fortsätta att öka i snabbare takt än den genomsnittliga ökningstakten sedan 2000.

Diagram 9.8 Kommunalt finansierad sysselsättning och arbetade timmar per 1 000 invånare

9.3 Nettoförmögenheten och skuldutvecklingen

Den offentliga sektorns nettoförmögenhet består av både realkapital och finansiella tillgångar, med avdrag för skulder (se tabell 9.15). Realkapitalet, eller kapitalstocken, innefattar både materiella tillgångar, som t.ex. byggnader och anläggningar, och immateriella tillgångar, som t.ex. forskning och utveckling samt datorprogram. Större delen av den offentliga sektorns kapitalstock består av byggnader, vägar och annan infrastruktur som inte ger någon direkt finansiell avkastning. En del av kapitalstocken används för produktion av offentliga tjänster, som t.ex. skolor, sjukhus och kontorsbyggnader, medan andra delar, exempelvis infrastrukturen, ger en samhällsekonomisk avkastning. Vidare ingår mark som tillgångsslag i den officiella statistiken. De finansiella tillgångarna omfattar såväl olika fordringar på den privata sektorn som aktier. Aktieinnehaven kan vara likvida tillgångar förknippade med ett tydligt avkastningskrav, som t.ex. AP-fondernas aktieinnehav. Innehaven kan också vara en form för kontroll av realkapital, som t.ex. statens ägande av statliga bolag.

Tabell 9.15 Den offentliga sektorns okonsoliderade tillgångar och skulder samt nettoförmögenhet 2017

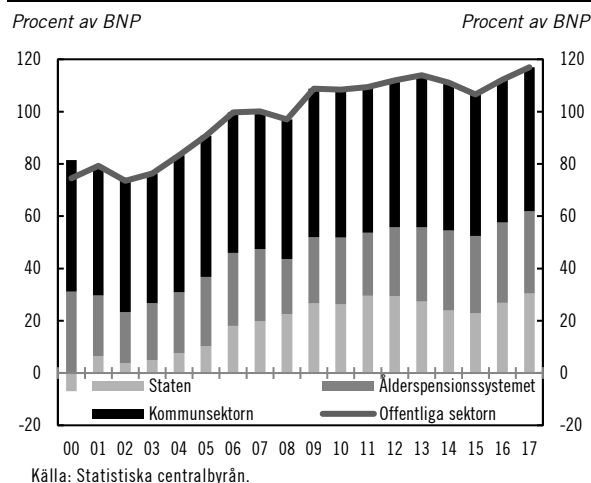
	Miljarder kronor	Procent av BNP
Tillgångar	8 312	181,5
Finansiella tillgångar	4 173	91,1
varav aktier	1 912	41,8
Kapitalstock	4 139	90,4
varav mark	869	19,0
Skulder	2 957	64,6
Maastrichtskuld ¹	1 870	40,8
Pensionsskuld	372	8,1
Övrigt	715	15,6
Nettoförmögenhet	5 355	116,9
Staten	1 394	30,5
Ålderspensionssystemet	1 438	31,4
Kommunsektorn	2 523	55,1
Finansiell förmögenhet	1 216	26,6
Statens nettoförmögenhet inkl. löneskatt på kommunsektorns pensionsskuld	1 488	32,5

¹ Maastrichtskulden är redovisad konsoliderad i denna tabell. Posten Övrigt inkluderar konsolideringsfaktorn mellan staten, ålderspensionssystemet och kommunsektorn.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Skulderna omfattar finansiella skulder samt statens och den kommunala sektorns åtaganden för tjänstepensioner. Den s.k. Maastrichtskulden (se avsnittet Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld), av vilken statsskulden utgör en övervägande del, redovisas till nominellt värde. I finansräkenskaperna definieras skulden till sitt marknadsvärde. Posten Övrigt under skulder inkluderar skillnaden mellan marknadsvärdet och den nominellt värderade Maastrichtskulden.

Vid utgången av 2017 uppgick den offentliga sektorns totala nettoförmögenhet till ca 117 procent av BNP, varav ägandet i reala tillgångar uppgick till ca 90 procent av BNP. Den finansiella nettoförmögenheten, dvs. skillnaden mellan finansiella tillgångar och skulder, uppgick därmed till ca 27 procent av BNP.

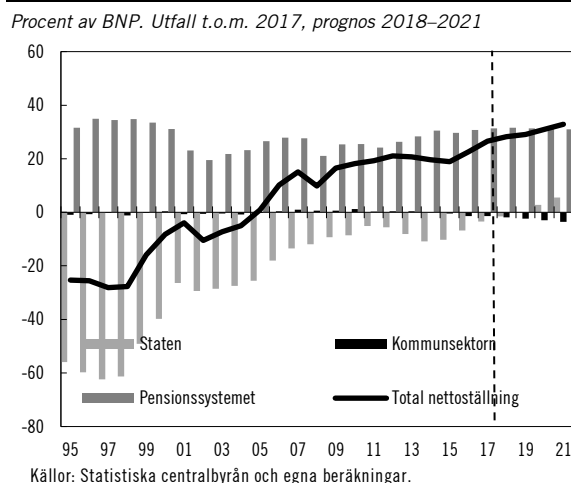
Fördelningen av nettoförmögenheten på sektorer visar att statens andel av förmögenheten är minst då den offentliga sektorns skuld huvudsakligen består av statsskulden. Både den kommunala sektorns och statens nettoförmögenhet består till övervägande del av reala tillgångar, medan ålderspensionssystemets nettoförmögenhet utgörs av finansiella tillgångar.

Diagram 9.9 Den offentliga sektorns nettoförmögenhet fördelad på sektorer

Den finansiella nettoförmögenheten

Nivån på den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet bestäms huvudsakligen av AP-fonderna i ålderspensionssystemet. Statens bidrag till den finansiella nettoförmögenheten är i stället negativ medan kommunsektorns finansiella tillgångar och skulder sedan 1995 i stort sett har varit lika stora (se diagram 9.10).

Den offentliga sektorns kapitalinkomster i form av räntor och utdelningar, huvudsakligen hänförliga till ålderspensionssystemet, överstiger ränteutgifterna. Den totala skulden inkluderar statens och kommunsektorns åtaganden för de förmånsbestämda tjänstepensionerna som in-tjänats fr.o.m. 1998. De totala skulderna för de fonderade avgiftsbestämda tjänstepensionerna ingår, i likhet med premiepensionssystemet, inte i den offentliga sektorn utan redovisas i försäkringssektorn.

Diagram 9.10 Den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet

Den finansiella nettoförmögenheten ökade med ca 4 procent av BNP mellan 2016 och 2017. Utöver statens finansiella sparande bidrog också värdetförändringar på tillgångar i såväl staten som ålderspensionssystemet till att den finansiella förmögenheten växte (se tabell 9.16).

För 2018–2021 är det i första hand överskotten i staten som förstärker den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet.

Tabell 9.16 Den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet

Procent av BNP. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Staten	-3,4	-1,5	0,1	2,7	5,5
Ålderspensionssystemet	31,4	31,5	31,3	31,2	31,0
Kommunsektorn	-1,4	-1,9	-2,4	-3,0	-3,6
Offentlig sektor	26,6	28,2	29,0	30,9	32,9
Förändring	4,0	1,7	0,8	1,9	1,9
<i>Bidrag till förändringen</i>					
Finansiellt sparande	1,6	1,0	1,2	2,0	2,6
Värdetförändringar m.m.	3,4	1,8	0,8	1,0	0,5
Nominell BNP-förändring	-1,0	-1,2	-1,2	-1,0	-1,1

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld

Maastrichtskulden definieras av EU-regler och är det skuldbegrepp som används vid bedömningen av medlemsländernas offentliga finanser inom ramen för stabilitets- och tillväxtpakten. För Sverige innebär definitionen att skulden består av den konsoliderade statsskulden och kommunsektorns skulder på kapitalmarknaden, med avdrag för AP-fondernas innehav av statsobligationer.

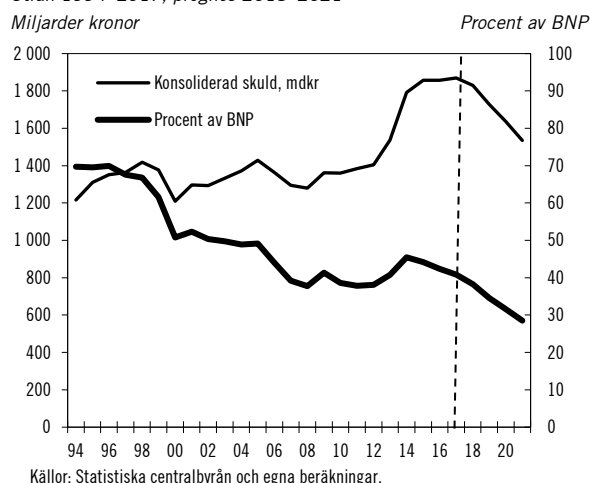
Inför att Sverige den 1 januari 1995 blev medlem i EU uppgick den konsoliderade bruttoskulden till över 1 200 miljarder kronor, vilket motsvarade ca 70 procent av BNP (se diagram 9.11). Sedan dess har det nominella värdet ökat med över 650 miljarder kronor, för att vid utgången av 2017 uppgå till ca 1 870 miljarder kronor.

Skulden har emellertid minskat kraftigt som andel av BNP sedan 1994 och uppgick vid utgången av 2017 till 40,8 procent av BNP (skuldkvoten).

Utvecklingen av den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld beror dels på det finansiella sparandet (som kan fördelas på primärt sparande och ränteutgifter), dels på faktorer som inte påverkar det finansiella sparandet. De sistnämnda faktorerna rör periodiseringar och s.k. stock-flow förändringar, som bl.a. utgörs av finansiella transaktioner.

Diagram 9.11 Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld

Utfall 1994–2017, prognos 2018–2021

Merparten av ökningen av den nominella skulden 1994–2017 skedde mellan 2012 och 2014, då den ökade med närmare 400 miljarder kronor, vilket motsvarar en ökning av skuldkvoten med över 7 procent av BNP. Statens finansiering av Riksbankens lån för förstärkningen av valutareserven 2013 ökade skulden med närmare 3 procent av BNP. Vidare ökade skulden 2014 med ca 2 procent av BNP till följd av regelförändringar som innebär att andra myndigheter än Riksgäldskontoret får inneha utestående återköpsavtal avseende finansiella instrument, s.k. repor, över årsskiften. Detta bruttoredovisas i NR, vilket innebär att tillgångar och skulder ökar i lika stor utsträckning, varför den finansiella nettomögenheten inte påverkas. Eftersom dessa repor

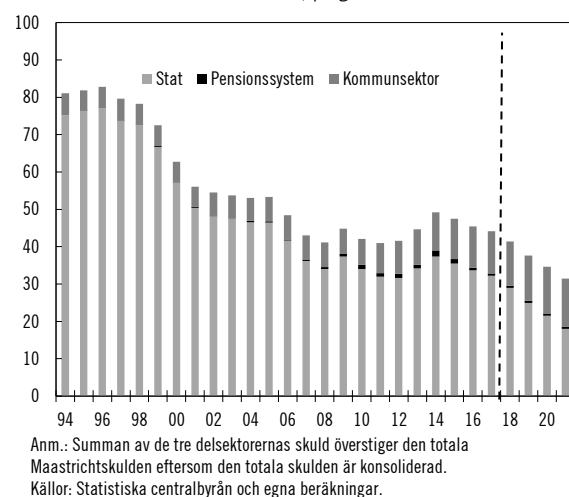
hanteras av Kammarkollegiet påverkas inte statskulden enligt redovisningen i statens budget, som endast speglar Riksgäldskontorets skulthantering. I övrigt bidrog även underskotten i de offentliga finanserna och valutakurseffekter till att skulden ökade mellan 2012 och 2014.

Utöver detta har den ökade vidareutlåningen från kommunsektorn till kommunala bolag bidragit till att den offentliga bruttoskulden vuxit i nominella termer.

År 2017 medförde bl.a. Riksgäldskontorets hantering av skulddispositioner att bruttoskulden i stort sett var nominellt oförändrad jämfört med 2016 trots överskottet i de offentliga finanserna. Den höga BNP-tillväxten medförde dock att skuldkvoten minskade.

Diagram 9.12 De enskilda sektorernas bidrag till den konsoliderade offentliga sektorns bruttoskuld

Procent av BNP. Utfall 1994–2017, prognos 2018–2021

Den offentliga sektorns bruttoskuld beräknas minska hela prognosperioden till följd av de beräknade överskotten i de offentliga finanserna. År 2021 beräknas bruttoskulden understiga 30 procent av BNP.

Den successivt lägre skulden rör uteslutande statsskulden. Kommunsektorns skuld beräknas däremot fortsätta att växa snabbare än BNP, bl.a. på grund av stora investeringar i kommunsektorn och vidareutlåning till kommunala bolag.

Tabell 9.17 Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld och bidrag till förändringen

Procent av BNP om inte annat anges. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Miljarder kronor	1 870	1 830	1 728	1 637	1 535
Procent av BNP	40,8	38,2	34,6	31,6	28,5
Förändring	-1,5	-2,6	-3,7	-3,0	-3,0
Bidrag till förändringen					
Primärt finansiellt sparande	-1,9	-1,3	-1,5	-2,3	-2,9
Ränteutgifter	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Stock-flow	1,8	0,2	-0,8	0,2	0,7
<i>varav periodisering av räntor och skatter</i>	<i>0,3</i>	<i>-0,2</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>
<i>varav försäljning av aktier m.m.</i>	<i>0,0</i>	<i>-0,1</i>	<i>-0,1</i>	<i>-0,1</i>	<i>-0,1</i>
<i>varav övrigt</i>	<i>1,5</i>	<i>0,5</i>	<i>-0,8</i>	<i>0,2</i>	<i>0,8</i>
Nominell BNP-förändring	-1,8	-1,8	-1,6	-1,2	-1,2

Anm.: Övrigt omfattar i huvudsak Riksgäldskontorets skulddispositioner samt finansiering av lån till Riksbanken.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Statsskuldens utveckling

Statens budget visade ett överskott på 62 miljarder kronor 2017. Statsskulden minskade dock endast med 27 miljarder kronor (se tabell 9.18), framför allt beroende på att Riksgäldskontoret överskattade statens lånebehov i sin upplåningsplan. Riksgäldskontoret fick även in finansiering vid sidan av den ordinarie upplåningen via oväntat stora volymer marknadsvärdande repor, dvs. daglig utlåning av statspapper till Riksgäldskontorets återförsäljare. Riksgäldskontoret erhåller pengar som säkerhet för de statspapper som de lånar ut, vilket minskar upplåningsbehovet. Detta medförde sammantaget att ett kassaöverskott uppstod, som placerats i tillgångar. Dessa s.k. förvaltningstillgångar ingår i posten Skulddispositioner m.m., som totalt sett uppgick till 42 miljarder kronor 2017. Av dessa utgjorde förvaltningstillgångarna 65 miljarder kronor, och valutakurseffekter -29 miljarder kronor.

Utöver förvaltningstillgångar och valutakurseffekter innefattar skulddispositionerna bl.a. även upplupen inflationskompensation. Skulddispositionerna påverkar statsskulden, men inte statens budgetsaldo och nettolånebehov.

Tabell 9.18 Statsskuldens förändring

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Okonsoliderad statsskuld vid ingången av året	1 347	1 328	1 226	1 084	1 020
Förändring av okonsoliderad statsskuld varav					
Lånebehov ¹	-62	-100	-79	-54	-166
Skulddispositioner m.m.	42	-2	-64	-10	20
Okonsoliderad statsskuld vid årets slut ²	1 328	1 226	1 084	1 020	874
Eliminering av myndigheters innehav av statspapper	63	64	65	66	67
Statsskuld vid årets slut³	1 265	1 163	1 019	954	807
Statsskuld förändring ⁴	-27	-102	-143	-65	-147
Statsskuld i procent av BNP	27,6	24,3	20,4	18,4	15,0

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

¹ Identiskt med statens budgetsaldo med omvänt tecken.² I den okonsoliderade statsskulden ingår statliga myndigheters innehav av statspapper.³ Avser konsoliderad statsskuld, vilket innebär att statliga myndigheters innehav av statspapper räknats bort.⁴ Avser förändring av konsoliderad statsskuld.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

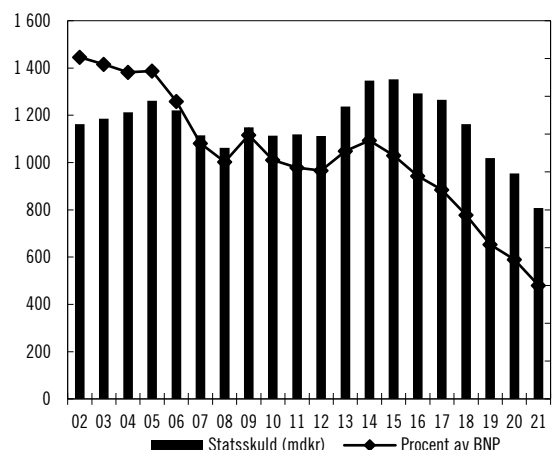
Riksgäldskontoret anser att det inte är lämpligt att omedelbart minska statsskulden för att anpassa den till det låga lånebehovet 2017 eftersom detta skulle påverka likviditeten på statspappersmarknaden negativt. Vidare bedömer Riksgäldskontoret att det skulle medföra en sämre låneberedskap och högre långsiktiga upplåningskostnader för staten. Riksgäldskontoret planerar därför att successivt minska kassaöverskottet så att det återgår till historiskt normala nivåer under 2019. Detta medför att statsskulden minskar mer än vad som kan förklaras av utvecklingen av lånebehovet under framför allt 2019 (se tabell 9.18).

Diagram 9.13 Statsskuldens utveckling

Utfall t.o.m. 2017, prognos 2018–2021

Miljarder kronor

Procent av BNP

Källor: Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

Sedan 2015 har statsskuden minskat både nominellt och uttryckt som andel av BNP. År 2018–2021 bedöms statsskuden fortsätta minska (se diagram 9.13). I slutet av 2021 beräknas skuld-kvoten, dvs. den konsoliderade statsskuden som andel av BNP, uppgå till ca 15 procent.

9.4 Finansiellt sparande enligt olika bedömare

Nedan redovisas en jämförelse mellan de senaste prognoserna för det finansiella sparandet gjorda av regeringen i denna proposition, Ekonomistyrningsverket (ESV), Konjunkturinstitutet (KI), Riksbanken, OECD, Europeiska kommissionen och Internationella valutafonden (IMF). Vid en jämförelse av de olika bedömningarna är det viktigt att beakta att de har gjorts vid olika tidpunkter och kan bygga på olika antaganden om den framtida politiken.

Prognosjämförelse avseende det finansiella sparandet

Regeringen prognostiserar en starkare utveckling av de offentliga finanserna än övriga inhemska bedömare (se tabell 9.19). För 2018 förklaras detta främst av olika syn på hur inkomsterna väntas växa. Både KI och ESV gör en försiktigare bedömning än regeringen av hur inkomsterna från kapitalbeskattning beräknas utvecklas. År 2019–2021 tillkommer även en betydande skillnad av de finanspolitiska åtgärder som tidigare aviserats. I

regeringens redovisning hanteras de enligt de särskilda principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition, medan de ingår i såväl KI:s alternativa scenario som ESV:s prognos. Att denna proposition lämnas av en övergångsregering medför att prognoserna är förknippade med större osäkerhet än normalt.

Europeiska kommissionen beräknar att det finansiella sparandet 2018 och 2019 utvecklas något svagare än i regeringens prognos. Skillnaden mellan de olika prognoserna beror framför allt på olika bedömningar av den framtida makroekonomiska utvecklingen, konsumtionsefterfrågan, utvecklingen på arbetsmarknaden och inflationsutvecklingen.

Tabell 9.19 Bedömningar av finansiellt sparande

	Procent av BNP			
	2018	2019	2020	2021
Regeringen	1,0	1,2	2,0	2,6
KI inkl. åtgärder	0,7	0,7	0,8	0,6
KI exkl. åtgärder	0,7	0,7	1,0	1,5
ESV	0,9	0,7	1,1	1,9
Riksbanken	0,9	0,9	0,7	–
Europeiska kommissionen	0,8	0,9	–	–
OECD	1,0	0,9	–	–
IMF	1,0	0,8	0,6	0,4

Anm.: Publiceringsdatum är för regeringen 2018-11-15, Konjunkturinstitutet 2018-10-10, Ekonomistyrningsverket 2018-08-31, Riksbanken 2018-10-24, Europeiska kommissionen 2018-05-03, OECD 2018-05-25, och Internationella valutafonden 2018-10-09.

Prognosjämförelse avseende det strukturella sparandet

I tabell 9.20 redovisas olika bedömares prognoser för den offentliga sektorns strukturella sparande. Skillnaderna gentemot andra bedömare är i vissa fall större vid jämförelser av det strukturella sparandet än det finansiella sparandet. Detta kan dels bero på olika bedömningar av ekonomins potentiella BNP-nivå, dels på skillnader i beräkningsmetoder.

Tabell 9.20 Bedömningar av strukturellt sparande

Procent av potentiell BNP

	2018	2019	2020	2021
Regeringen	0,4	0,8	1,8	2,6
KI inkl. åtgärder	0,2	0,1	0,5	0,5
KI exkl. åtgärder	0,1	0,1	0,7	1,4
ESV	0,4	0,5	0,9	1,9
Europeiska kommissionen	0,7	1,0	–	–
OECD	0,3	0,4	–	–
IMF	0,7	0,7	0,5	0,4

Anm.: Publiceringsdatum är för regeringen 2018-11-15, Konjunkturinstitutet (KI) 2018-10-10, Ekonomistyrningsverket 2018-08-31, Europeiska kommissionen 2018-05-03, OECD 2018-05-25, och Internationella valutafonden 2018-10-09.

9.5 Uppföljning av den offentliga sektorns finanser

Den offentliga sektorn redovisade 2017 ett finansiellt sparande som uppgick till ca 71 miljarder kronor eller 1,6 procent av BNP (tabell 9.21). Det finansiella sparandet har därmed reviderats upp med närmare 20 miljarder kronor eller 0,4 procent av BNP jämfört med det utfall som fanns tillgängligt när 2018 års ekonomiska vårproposition beslutades. I huvudsak är det inkomster från skatt på kapital som reviderats upp. Även inkomster från kapital samt transfereringar från företag till kommunsektorn blev högre än tidigare redovisat. Utgifterna är däremot nedreviderade i förhållande till redovisningen i 2018 års ekonomiska vårproposition. Det är huvudsakligen offentlig konsumtion och transfereringar till utlandet som reviderats ned.

Prognosen för den offentliga sektorns sparande är något högre för innevarande år jämfört med beräkningarna i 2018 års ekonomiska vårproposition. Brutto har dock såväl inkomster som utgifter reviderats upp i större utsträckning än sparandet. Främst rör det sig om högre inkomster från produktionsskatter och kapitalskatter. Bland utgifterna har huvudsakligen investeringar i kommunsektorn men även i staten reviderats upp. Vidare beräknas transfereringar till utlandet bli högre än i föregående beräkning.

Tabell 9.21 Offentliga sektorns inkomster och utgifter. Aktuell prognos och förändringar jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Finansiellt sparande i 2018 års ekonomiska vårproposition	52	46	49	67	104
<i>Procent av BNP</i>	<i>1,1</i>	<i>1,0</i>	<i>1,0</i>	<i>1,3</i>	<i>1,9</i>
Förändringar					
Inkomster	14	18	21	24	17
Skatter	11	14	16	18	14
<i>Varav</i>					
Skatter staten	11	12	17	20	17
Skatter					
Ålderspensionssystemet	0	1	1	0	0
Skatter kommunsektorn	0	2	-1	-2	-2
Övriga inkomster	3	3	5	6	2
Utgifter	-6	15	8	-12	-19
Kommunal konsumtion	-1	7	2	-15	-15
Ålderspensioner	0	0	0	-1	-1
Ränteutgifter ¹	-1	-2	-4	-3	-7
Övriga primära utgifter	-4	9	10	7	4
Förändring av finansiellt sparande	19	3	13	35	36
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,4</i>	<i>0,1</i>	<i>0,3</i>	<i>0,7</i>	<i>0,7</i>
Staten	15	6	15	38	38
Ålderspensionssystemet	0	1	3	3	3
Kommunsektorn	5	-4	-5	-5	-5
Finansiellt sparande i budgetpropositionen för 2019	71	49	62	102	140
<i>Procent av BNP</i>	<i>1,6</i>	<i>1,0</i>	<i>1,2</i>	<i>2,0</i>	<i>2,6</i>

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

¹ Inkl. utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

År 2019 beräknas det finansiella sparandet bli högre än i 2018 års ekonomiska vårproposition. Detta följer dels av att inkomster från skatt på arbete och kapital väntas bli högre, dels innebär de förändringar som gjorts sedan 2018 års ekonomiska vårproposition givet de särskilda principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition att inkomsterna nu blir högre samtidigt som utgifterna blir lägre. Effekten av dessa förändringar är att det finansiella sparandet successivt ökar t.o.m. 2021 i förhållande till beräkningarna i 2018 års ekonomiska vårproposition.

Konsoliderad bruttoskuld och den finansiella nettoförmögenheten jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition

Jämfört med bedömningen i 2018 års ekonomiska vårproposition har den finansiella nettoförmögenheten reviderats upp i större utsträckning än det ackumulerade finansiella sparandet (se tabell 9.22). Det är huvudsakligen utfallet för statens innehav i onoterade bolag som justerats upp för 2017, vilket även påverkar prognoserna framåt.

Tabell 9.22 Offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet. Aktuell prognos och förändringar jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
2018 års ekonomiska vårproposition					
Finansiell nettoförmögenhet	1 144	1 244	1 333	1 451	1 610
Procent av BNP	24,9	25,8	26,5	27,7	29,7
Konsoliderad skuld	1 855	1 803	1 718	1 653	1 575
Procent av BNP	40,3	37,3	34,2	31,6	29,0
Förändringar					
Finansiell nettoförmögenhet	72	106	118	153	159
Konsoliderad skuld	15	27	10	-16	-40
Budgetpropositionen för 2019					
Finansiell nettoförmögenhet	1 216	1 350	1 452	1 604	1 769
Procent av BNP	26,6	28,2	29,0	30,9	32,9
Konsoliderad skuld	1 870	1 830	1 728	1 637	1 535
Procent av BNP	40,8	38,2	34,6	31,6	28,5

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Maastrichtskulden har reviderats upp t.o.m. 2019, trots de starkare offentliga finanserna. Detta beror dels på att Statistiska centralbyrån reviderat upp utfallet för 2017, dels på en ändrad prognos när det gäller Riksgäldskontorets hantering av skulddispositioner. Från och med 2020 beräknas de starkare finanserna medföra att skulden blir lägre än prognosen i 2018 års ekonomiska vårproposition.

Kommunsektorns finanser jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition

Jämfört med prognosen i 2018 års ekonomiska vårproposition har kommunsektorns finansiella sparande reviderats upp utfallsåret 2017 men ned i prognosen för 2018–2021.

Kommunsektorns inkomster har reviderats upp 2017–2019. År 2020 och 2021 har däremot sektorns inkomster reviderats ned. Det beror främst på att statsbidragens nivå är nedreviderade 2020 och 2021 eftersom tidigare aviserade statsbidragshöjningar inte genomförs till följd av tillämpningen av de särskilda principerna för utformningen av denna proposition (se avsnitt 1.1). På utgiftssidan har den kommunala konsumtionen anpassats till de lägre inkomsterna och därmed reviderats ned fr.o.m. 2020. Vidare har investeringsutgifterna reviderats upp sedan 2018 års ekonomiska vårproposition. Det har lett till att det finansiella sparandet har reviderats ned mer än resultatet. Det beror på att investeringsutgifterna inte direkt påverkar resultatet men sänker det finansiella sparandet.

Tabell 9.23 Kommunsektorns finanser. Förändringar jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition

Miljarder kronor. Utfall 2017, prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Totala inkomster	3	6	5	-9	-12
Skatter	0	2	-1	-2	-2
Statsbidrag, exkl. mervärdesskatt	0	0	3	-10	-9
Övriga inkomster	3	4	3	2	-1
Totala utgifter	-2	10	10	-4	-7
Konsumtion	-1	7	2	-15	-15
Investeringar	0	6	7	7	8
Övriga utgifter	-1	-3	1	4	0
Finansiellt sparande	5	-4	-5	-5	-5
Resultat före extraordinära poster	0	-1	0	1	1

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

10

Statens investeringar och finansiella befogenheter

10 Statens investeringar och finansiella befogenheter

I detta avsnitt redovisar regeringen en investeringsplan med de samlade investeringarna i staten och regeringens förslag till låneram för de investeringar som används i statens verksamhet. Syftet med investeringsplanen är att ge riksdagen en samlad bild av de planerade totala investeringarna i staten för de kommande tre åren.

Avsnittet innehåller även regeringens förslag till kreditram för myndigheters rörelsekapital. Vidare presenteras sammanställningar över alla förslag till övriga krediter, statlig utlåning, statliga garantier och beställningsbemyndiganden som lämnas i denna proposition. Avslutningsvis innehåller avsnittet regeringens förslag till bemyndigande att överskrida anslag.

Omfattningen av investeringsverksamheten, och beställningsbemyndigandenas sammantagna nivå, är anpassad till föreslagna anslagsnivåer och låneramar inom ramen för de särskilda principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition (se avsnitt 1.1).

Sammanfattning

- Statens samlade investeringar, exklusive investeringar i forskning, beräknas uppgå till 75,7 miljarder kronor 2019. Investeringsvolymen ökar därefter successivt för att uppgå till 78,5 miljarder kronor 2021.
- Låneramen för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens

verksamhet föreslås uppgå till 43,5 miljarder kronor 2019.

- Kreditramen för myndigheters rörelsekapital föreslås uppgå till 14,2 miljarder kronor 2019.
- För 2019 föreslår regeringen beställningsbemyndiganden som uppgår till totalt 504,3 miljarder kronor.

10.1 En samlad investeringsplan för staten

I den samlade investeringsplanen redovisas såväl samhällsinvesteringar som investeringar som används i statens egen verksamhet. Med samhällsinvesteringar avses investeringar i vägar och järnvägar, försvarsmateriel och krisberedskap, fastigheter och markanläggningar samt affärsverkens investeringar i elförsörjning, flygtrafikledning och sjöfart. För dessa investeringar presenterar regeringen investeringsplaner under respektive utgiftsområde. Med investeringar som används i statens verksamhet avses investeringar som finansieras med den låneram som riksdagen beslutar om samlat för alla myndigheter (se avsnitt 10.2). Övervägande del av investeringarna beräknas redovisas som anläggningstillgångar, medan resterande del beräknas redovisas som löpande kostnader i räkenskaper.

I nationalräkenskaperna klassificeras forskning som en investering. I den samlade investeringsplanen ingår därför även en beräkning av statens investeringar i forskning.

Utöver de investeringar som redovisas i investeringsplanen lämnar staten bidrag till investeringar i andra sektorer. I denna proposition föreslår regeringen bl.a. bidrag till investeringar i bostadsbyggande som uppgår till 4,5 miljarder kronor för 2019.

Tabell 10.1 Investeringsplan för staten

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Summa 2019–2021
Anskaffning och utveckling av nya investeringar						
Vägar och järnvägar ¹	19 179	18 990	24 063	29 475	29 806	83 344
Försvarsmateriel och krisberedskap ²	10 412	11 198	13 492	13 734	13 648	40 874
Fastigheter och markanläggningar ³	2 330	3 158	3 256	4 648	3 553	11 457
Elförsörjning, flygtrafikledning och sjöfart (affärsverk) ⁴	1 548	3 129	3 293	3 625	3 707	10 625
Statens egen verksamhet ⁵	11 933	12 848	13 610	12 083	10 236	35 929
Summa nyanskaffning	45 402	49 323	57 714	63 565	60 949	182 229
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar (nyanskaffning)</i>	<i>38 169</i>	<i>44 863</i>	<i>52 390</i>	<i>57 772</i>	<i>55 433</i>	<i>165 595</i>
Finansiering av nyanskaffning						
Anslag	30 061	31 137	35 333	35 517	35 932	106 782
Särskilda låneramar i RGK (nyupplåning)	538	2 778	5 113	11 597	9 527	26 237
Lån i RGK för statens egen verksamhet (nyupplåning)	10 635	11 887	12 791	11 217	9 460	33 468
Medfinansiering/förskott avseende infrastruktur	2 216	2 155	2 590	3 459	4 351	10 400
Egna medel (affärsverk)	181	618	911	593	746	2 250
Övrig finansiering	1 771	748	977	1 183	932	3 093
Summa finansiering av nyanskaffning	45 401	49 323	57 715	63 566	60 949	182 230
Vidmakthållande av befintliga investeringar						
Vägar och järnvägar ¹	4 605	4 516	5 466	5 911	6 179	17 556
Försvarsmateriel och krisberedskap ²	7 310	7 310	6 430	6 352	6 278	19 061
Fastigheter och markanläggningar ³	3 463	3 815	4 472	4 133	3 973	12 578
Elförsörjning, flygtrafikledning och sjöfart ⁴	871	1 534	1 583	1 359	1 157	4 098
Summa vidmakthållande	16 249	17 176	17 950	17 756	17 587	53 292
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar (vidmakthållande)</i>	<i>8 637</i>	<i>9 150</i>	<i>10 708</i>	<i>10 487</i>	<i>10 286</i>	<i>31 481</i>
Finansiering av vidmakthållande						
Anslag	12 837	13 117	13 417	13 735	13 917	41 069
Särskilda låneramar i RGK (nyupplåning)	2 054	2 397	2 510	2 293	2 005	6 808
Egna medel (affärsverk)	766	1 136	1 460	1 200	1 157	3 817
Övrig finansiering	591	527	564	527	509	1 600
Summa finansiering av vidmakthållande	16 249	17 177	17 951	17 756	17 587	53 293
Summa investeringar i nyanskaffning och vidmakthållande	61 651	66 498	75 664	81 321	78 536	235 522
<i>Summa varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>46 807</i>	<i>54 013</i>	<i>63 098</i>	<i>68 259</i>	<i>65 719</i>	<i>197 076</i>
Statens investeringar i forskning⁶	35 960	37 649	37 945	38 147	38 282	114 373
Summa statens investeringar inklusive forskning	97 611	104 147	113 609	119 468	116 818	349 895

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

1 Investeringar hos Trafikverket.

2 Investeringar hos Försvarsmakten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen.

3 Investeringar hos Statens fastighetsverk, Fortifikationsverket, Naturvårdsverket och Riksdagsförvaltningen.

4 Investeringar hos Affärsverket svenska kraftnät, Luftfartsverket och Sjöfartsverket.

5 Investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet som finansieras med lån i Riksgäldskontoret enligt 7 kap. 1 § budgetlagen (2011:203).

Omfattar i princip alla statliga myndigheter.

6 Beräkningarna baseras på vissa antaganden. För anslagsfinansierad forskning baseras beräkningen på utfallet 2017 för anslagsmedel som användes till forskning som bedrivs i staten. Motsvarande andelar har applicerats på de beräknade anslagen för 2018–2021. För forskning som bedrivs i staten finansierad med externa bidrag har utfallet 2017 antagits gälla även för kommande år. För 2018 uppgår investeringsbeloppet i investeringsplanen till 37,6 miljarder kronor. Beloppet avser forskning som beräknas bedrivas av statliga myndigheter, varav 28,6 miljarder kronor finansieras med anslag och 9,1 miljarder kronor med externa bidrag.

Källor: I denna proposition redovisade investeringsplaner och egna beräkningar.

Den samlade investeringsplanen

De sammanlagda investeringarna i staten i form av anskaffning och utveckling, vidmakthållande samt forskning beräknas uppgå till i genomsnitt 117 miljarder kronor per år och sammanlagt 350 miljarder kronor 2019–2021. Av dessa avser 182 miljarder kronor nyanskaffning, 53 miljarder kronor vidmakthållande och 114 miljarder kronor forskning (se tabell 10.1 och diagram 10.1).

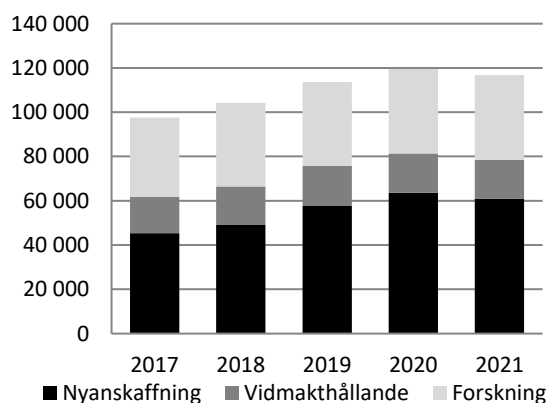
Investeringarna beräknas till 67 procent finansieras med anslag, 19 procent med lån i Riksgäldskontoret och 14 procent på annat sätt.

De största investeringarna i anskaffning, utveckling och vidmakthållande 2019–2021 utgörs av vägar och järnvägar (46 procent), försvarsmateriel och krisberedskap (22 procent) och statens egen verksamhet (20 procent). Av investeringarna i statens egen verksamhet utgörs knappt en tredjedel av investeringar i datorsystem och rättigheter, såsom programlicenser.

Investeringarna i anskaffning, utveckling och vidmakthållande beräknas öka med 12 miljarder kronor i löpande priser mellan 2018 och 2021. Investeringar i vägar och järnvägar svarar för huvuddelen av ökningen.

Diagram 10.1 Statens investeringar

Miljoner kronor

Källa: Egna beräkningar.

I jämförelse med den investeringsplan som presenterades i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1) blev utfallet för 2017 totalt ca 1,1 miljarder kronor lägre än prognostiserat. För de olika investeringslagen finns avvikelser både uppåt och nedåt. Utfallet för investeringar i forskning blev 2,8 miljarder kronor högre än prognostiserat medan investeringar i fastigheter blev 1,4 miljarder kronor lägre. Affärsverkens investeringar blev 1,2 miljarder kronor lägre än

prognostiserat och investeringarna i transportinfrastruktur 1,0 miljarder kronor lägre än prognostiserat.

För 2018 beräknas de totala investeringarna bli 1,1 miljarder kronor högre än vad som beräknades i budgetpropositionen för 2018. Investeringarna i forskning och i statens egen verksamhet beräknas bli 2,9 respektive 1,1 miljarder kronor högre jämfört med föregående års beräkning medan investeringarna i transportinfrastruktur beräknas bli 3,0 miljarder kronor lägre. Den lägre beräknade investeringsnivån för transportinfrastruktur förklaras främst av senareläggningar i väginfrastrukturprojekt (bl.a. E4/E12 Umeå, E4 Salmis – Haparanda och E4 Kongberget – Gnarp), en viss förskjutning mellan år i projekt Förbifart Stockholm samt senareläggningar av utbetalningar av statlig medfinansiering och återbetalningar av förskottlingslån.

För en mer utförlig analys av investeringarna hänvisas till de investeringsplaner som redovisas under respektive utgiftsområde i denna proposition.

Jämförelse med tidigare års utfall

De planerade investeringarna i anläggningstillgångar (se raden Summa varav investeringar i anläggningstillgångar i tabell 10.1) kan jämföras med utfallet för statens investeringar de senaste åren som redovisas i årsredovisningen för staten (se tabell 10.2).

Tabell 10.2 Utfall statens investeringar

Miljoner kronor

År	Investeringar exkl. finansiella tillgångar	Investeringar inkl. finansiella tillgångar
2013	46 991	51 342
2014	48 482	51 673
2015	45 263	48 661
2016	45 662	52 081
2017	46 807	47 579

Källor: Årsredovisningen för staten 2013–2017, not om investeringar till finansieringsanalysen.

I tabell 10.2 redovisas investeringarna både exklusive och inklusive finansiella tillgångar (aktier och värdepapper). Vad som redovisas som anläggningstillgångar i räkenskaperna, exklusive finansiella tillgångar, är relativt oförändrat mellan åren bortsett från 2014 då Naturvårdsverkets

byte av ersättningsmark ökade tillgångarna med 2,8 miljarder kronor.

Vid jämförelse mellan tabell 10.1 och tabell 10.2 måste hänsyn tas till skillnader mellan vad som redovisas som en investering i investeringsplanen och vad som redovisas som en anläggningstillgång. För 2017 förklaras skillnaderna av att utgifterna för forskning (36,0 miljarder kronor), knappt hälften av investeringarna i vidmakthållande (7,6 miljarder kronor) och en mindre del av investeringarna i utveckling (7,2 miljarder kronor), inte redovisas som anläggningstillgångar utan som löpande kostnader i räkenskaper.

Investeringar i aktier och värdepapper redovisas inte i tabell 10.1, som visar den framåtblickande planeringen. Under utgiftsområdena 7 Internationellt bistånd, 16 Utbildning och universitetsforskning och 24 Näringsliv lämnas förslag om kapitaltillskott till statliga bolag om sammanlagt 0,7 miljarder kronor 2019.

10.2 Finansiering av anläggningstillgångar och rörelsekapital i statens verksamhet

Riksdagen beslutar årligen om en låneram i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet. Vidare beslutar riksdagen årligen om en kreditram i Riksgäldskontoret för att täcka behovet av rörelsekapital i statens verksamhet.

Låneram för 2019

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta om lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 43 500 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: I tabell 10.3 redovisas regeringens förslag till låneram avseende investeringar i anläggningstillgångar i statens verksamhet. Låneramen anger det högsta lånebelopp som regeringen och myndigheterna under regeringen får ha i Riksgäldskontoret under året, inklusive tidigare tagna lån. Fördelningen på utgiftsområdesnivå är preliminär, då regeringen normalt fastställer respektive myndighets låneram i samband med att regleringsbrevet beslutas. Förslaget för 2019, om 43,5 miljarder kronor, är 3,6 miljarder kronor högre än innevarande års låneram. Låneramen har under de senaste tio åren (2009–2018) i genomsnitt ökat nominellt med 2,8 procent per år. Myndigheternas totala skuld avseende investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet uppgick den 31 december 2017 till 30,3 miljarder kronor. Myndigheternas nyttjande av låneramen (utgående saldo per den 31 december som andel av låneramen) uppgick till 78 procent för 2017. Det innebär att nyttjandegraden 2017 var marginellt lägre jämfört med 2016. Nyttjandegraden per den 30 juni 2018 uppgick till 79 procent. Av den begärda låneramen kommer 0,2 miljarder kronor inledningsvis inte att fördelas till myndigheterna. Syftet är att regeringen ska kunna hantera situationer då lånebehov uppstår till följd av oförutsedda händelser i myndigheternas verksamheter.

Tabell 10.3 Låneramar för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens egen verksamhet

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Beslutad låneram 2017	Skuld 2017-12-31	Beslutad låneram 2018	Begärd låneram 2019 ¹
1 Rikets styrelse ²	1 618	1 206	1 816	1 990
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ³	843	537	834	983
3 Skatt, tull och exekution	1 690	1 504	1 780	1 860
4 Rättsväsendet	6 212	5 236	6 380	8 775
5 Internationell samverkan	12	9	13	14
6 Försvar och samhällets krisberedskap	7 229	5 696	6 819	7 019
7 Internationellt bistånd	78	46	68	70
8 Migration	664	466	796	770
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	468	274	517	609
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	2 009	1 619	2 009	2 015
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	400	322	400	400
13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	8	8	31	31
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	997	584	904	909
15 Studiestöd	181	130	337	387
16 Utbildning och universitetsforskning	8 380	6 443	8 381	8 457
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	637	448	689	822
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	322	233	331	371
20 Allmän miljö- och naturvård	336	257	365	385
21 Energi	31	26	40	47
22 Kommunikationer	3 972	3 174	4 327	4 482
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	2 146	1 755	2 445	2 485
24 Näringsliv	373	296	425	420
Ej fördelat	295		195	202
Summa	38 900	30 270	39 900	43 500

¹ Riksdagen beslutar om den totala ramen, som framgår av summeraden. Regeringen beslutar om fördelningen per myndighet.² Exklusive Riksdagsförvaltningen.³ Exklusive Riksrevisionen.

Källor: Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

Räntekontokreditram för 2019

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta om krediter för myndigheternas räntekonton i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjade krediter uppgår till högst 14 200 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Myndigheterna placerar överskottslikviditet och finansierar sitt behov av rörelsekapital i Riksgäldskontoret. Respektive myndighet har för dessa ändamål ett räntekonto med kredit. Räntekontokreditramen nyttjas sammantaget i begränsad omfattning, men säkerställer myndigheternas betalningsförmåga för det fall att utbetalningar inte skulle infalla jämnt fördelade över året.

Den beräknade kreditramen för 2019 redovisas fördelad per utgiftsområde i tabell 10.4. Av tabellen framgår även det maximala kreditutnyttjandet under 2017.

De beslutade krediterna för myndigheternas räntekonton uppgick till sammanlagt 14,0 miljarder kronor för 2017 och 13,8 miljarder kronor 2018. Regeringen föreslår att kreditramen för myndigheternas räntekonton uppgår till 14,2 miljarder kronor för 2019. Cirka 0,1 miljarder kronor av kreditramen kommer inledningsvis inte att fördelas till myndigheterna.

Tabell 10.4 Räntekontokreditram för rörelsekapital i statens verksamhet

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Beslutad kreditram 2017	Maximalt nyttjande under 2017	Beslutad kreditram 2018	Begärd kreditram 2019 ¹
1 Rikets styrelse ²	919	0	778	988
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ³	637	0	687	714
3 Skatt, tull och exekution	954	0	994	994
4 Rättsväsendet	2 989	0	2 993	2 999
5 Internationell samverkan	1	0	2	1
6 Försvar och samhällets krisberedskap	1 932	0	1 905	2 089
7 Internationellt bistånd	33	0	33	33
8 Migration	250	0	250	250
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	412	0	429	441
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	420	0	427	443
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	673	547	499	340
13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	8	0	23	21
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	391	0	391	395
15 Studiestöd	77	0	77	77
16 Utbildning och universitetsforskning	570	0	576	585
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	343	0	347	370
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	240	57	240	249
20 Allmän miljö- och naturvård	59	0	61	62
21 Energi	33	0	31	29
22 Kommunikationer	2 512	0	2 585	2 495
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	327	0	259	389
24 Näringsliv	149	0	84	99
Ej fördelat	74		131	140
Summa	14 000	605	13 800	14 200

¹ Riksdagen beslutar om den totala ramen, som framgår av summeraden. Regeringen beslutar om fördelningen per myndighet.² Exklusive Riksdagsförvaltningen och Riksdagens ombudsmän.³ Exklusive Riksrevisionen.

Källor: Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

10.3 Övriga kreditramar

I 7 kap. 1–5 §§ budgetlagen anges de villkor som gäller för finansiering av statens investeringar och utlåning. Av 7 kap. 6 § samma lag följer att riksdagen för en viss myndighet, ett visst lån eller en viss anskaffning kan besluta att finansiering ska ske på annat sätt än vad som följer av 7 kap. 1–5 §§. Nedan sammanställs de låneramar och

krediter som regeringen föreslår under respektive utgiftsområde med stöd av 7 kap. 6 § budgetlagen. De föreslagna övriga krediterna i budgetpropositionen för 2019 uppgår till sammanlagt 309,8 miljarder kronor. Den största posten, 150 miljarder kronor, utgörs av begärda kreditramar för stabilitetsfonden och resolutionsreserven (redovisas i tabell 10.5 under raden Riksgäldskontoret).

Tabell 10.5 Föreslagna övriga krediter i denna proposition

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Verksamhet	Kreditram 2017	Skuld 2017-12-31	Kreditram 2018	Begärd kreditram 2019
Låneramar					
2	Fortifikationsverket	13 100	11 282	14 200	14 500
2	Statens fastighetsverk	15 200	12 995	15 200	15 200
6	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	1 550	1 270	1 550	1 550
9	Socialstyrelsen	100	7	100	100
9	Folkhälsomyndigheten	350	44	350	350
21	Affärsverket svenska kraftnät	8 650	4 122	7 670	6 200
22	Trafikverket	42 800	39 506	39 300	41 300
22	Luffartsverket	3 750	0	3 850	3 850
22	Sjöfartsverket	450	0	300	100
Krediter					
2	Riksgäldskontoret	150 000	0	150 000	150 000
2/23	Kammarkollegiet	355	0	355	350
2	Statens tjänstepensionsverk	100	0	100	100
6	Försvarsmakten	-	-	-	2 000
6	Försvarets materielverk	19 000	7 123	18 500	25 500
6	Krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden	40 000	0	40 000	40 000
10	Försäkringskassan	170	141	170	170
11	Pensionsmyndigheten	8 000	0	8 000	8 000
17	Rundradiokontot	-	-	-	250
17	Public service-kontot	-	-	-	250
Summa förslag om övriga krediter					309 770

Anm.: Affärsverk har inom beslutade kreditramar även möjlighet att låna utanför Riksgäldskontoret.
Källor: Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

10.4 Statlig utlåning

Regeringen får besluta om utlåning som finansieras med lån i Riksgäldskontoret för det ändamål och intill det belopp som riksdagen har beslutat om. I skrivelsen Årsredovisning för staten 2017 (skr. 2017/18:101) har regeringen redogjort för den samlade statliga utlåningen. Den statliga

utlåningen uppgick den 31 december 2017 till 437,5 miljarder kronor, varav den största posten uppgick till 238,1 miljarder kronor och utgjordes av Riksbankens lån i Riksgäldskontoret. Regeringens förslag till ramar för statlig utlåning under 2019 lämnas i berörda utgiftsområden i denna proposition och sammanställs i tabell 10.6.

Tabell 10.6 Ramar för statlig utlåning, förslag i denna proposition

Miljoner kronor

	Ram 2017	Utlåning 2017-12-31	Ram 2018	Utlåning 2018-06-30	Föreslagna ramar för statlig utlåning 2019
15 Studielån	217 000	216 384	223 000	219 202	228 700
17 Kungliga Dramatiska teatern AB	-	0	70	0	70
17 Kungliga Operan AB	120	0	126	99	126
21 Affärsverket svenska kraftnäts utlåning till nätföretag	700	21	700	63	700
21 Delägarlån till bolag i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier	500	214	500	188	500
24 Svensk exportkredit AB	125 000	0	125 000	0	125 000
Summa ramar för statlig utlåning					355 096

Källor: Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

10.5 Statliga garantier

Regeringen får besluta om att ställa ut kreditgarantier och göra andra liknande åtaganden för det ändamål och intill det belopp som riksdagen har beslutat om. En fullständig redovisning av den statliga garantiverksamheten finns i skrivelsen Årsredovisning för staten 2017. Statens

utestående garantiåtaganden uppgick den 31 december 2017 till 2 046,6 miljarder kronor. Åtaganden inom ramen för insättningsgarantin och exportkreditgarantier utgjorde huvuddelen.

Förslagen till beslut om garantiramar för 2019 lämnas under respektive utgiftsområde och sammanställs i tabell 10.7.

Tabell 10.7 Garantiramar, förslag i denna proposition

Miljoner kronor

	Ram 2017	Utestående åtagande 2017-12-31	Ram 2018	Föreslagna garantiramar 2019
Riksgäldskontoret				
Stabilitetsfonden	750 000	0	750 000	750 000
Resolutionsreserven	200 000	0	200 000	200 000
Exportkreditnämnden				
Exportkreditgarantier	450 000	180 683	450 000	450 000
Investeringsgarantier	10 000	802	10 000	10 000
Sida				
Garantier för biståndsverksamhet	12 000	4 904	12 000	14 000
Boverket				
Kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, för lösen av kommunala borgensåtaganden samt för lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt	10 000	2 786	8 000	8 000
Summa förslag om garantiramar				1 432 000

Källor: Egna beräkningar och Årsredovisning för staten 2017.

10.6 Beställningsbemyndiganden

Regeringen får, för det ändamål och intill det belopp som riksdagen har beslutat för budgetåret, beställa varor eller tjänster samt besluta om bidrag, ersättning, lån eller liknande som medför utgifter under senare år än det budgeten avser. Regeringens förslag till beställningsbemyndiganden lämnas under respektive utgiftsområde. På anslagsnivå redovisas vidare information om bl.a. nya och infriade åtaganden 2017–2019.

I tabell 10.8 redovisas en sammanfattning av begärda bemyndiganden för 2019. I kolumnen Ingående åtaganden redovisas de åtaganden som staten vid ingången av 2019 beräknas ha till följd av beställningar av varor och tjänster samt beslut om bidrag m.m. I nästa kolumn redovisas nya åtaganden av denna typ som staten förväntas göra 2019. Kolumnen Infriade åtaganden visar åtaganden som regeringen ingått tidigare år och som förväntas bli betalda 2019. Kolumnen Utestående åtaganden utgör summan av ingående och nya åtaganden, med avdrag för infriade åtaganden. I kolumnen Begärda bemyndiganden redovisas omfattningen av de bemyndiganden som regeringen begär under de olika utgiftsområdena i denna proposition.

Av tabell 10.8 framgår att regeringen i denna proposition begär beställningsbemyndiganden om totalt 504,3 miljarder kronor. Jämfört med de beställningsbemyndiganden som riksdagen beslutade efter förslag i budgetpropositionen för 2018 innebär förslagen för 2019 en ökning med 30,4 miljarder kronor, eller 6,4 procent. I förändringen ingår såväl stora minskningar som ökningsar. De största minskningarna kan hänföras till utgiftsområdena 6 Försvar och samhällets krisberedskap (22,0 miljarder kronor) och 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (8,7 miljarder kronor). De största ökningarna kan hänföras till utgiftsområdena 22 Kommunikationer (28,9 miljarder kronor), 7 Internationellt bistånd (21,1 miljarder kronor), 14 Arbetsmarknad och arbetsliv (5,1 miljarder kronor) och 16 Utbildning och universitetsforskning (4,7 miljarder kronor).

Regeringen begär vidare ett bemyndigande att ingå de ekonomiska åtaganden som följer av EU-budgeten för budgetåret 2019 (se utg.omr. 27 avsnitt 2).

Tabell 10.8 Sammanfattande redovisning av beställningsbemyndiganden för 2019

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Ingående åtaganden 2019	Nya åtaganden 2019	Infriade åtaganden 2019	Utestående åtaganden 2019	Begärda bemyndiganden 2019
1 Rikets styrelse	202	239	202	239	239
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	96	107	73	130	130
4 Rättsväsendet	170	50	106	114	114
5 Internationell samverkan	166	144	114	196	196
6 Försvar och samhällets krisberedskap	94 735	11 535	32 528	73 742	74 450
7 Internationellt bistånd	88 447	42 405	27 752	103 100	103 100
8 Migration	74	356	74	356	356
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	2 063	2 593	787	3 869	3 869
13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	251	1 336	521	1 066	1 066
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	26 383	24 174	20 185	30 371	30 371
15 Studiestöd	4	4	4	4	4
16 Utbildning och universitetsforskning	37 191	20 103	17 467	39 828	39 828
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	1 023	733	703	1 053	1 053
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	5 051	3 237	3 320	4 968	4 968
19 Regional tillväxt	6 484	3 740	3 354	6 869	7 050
20 Allmän miljö- och naturvård	7 872	6 183	3 417	10 637	10 637
21 Energi	3 975	1 748	1 790	3 933	3 933
22 Kommunikationer	184 803	56 015	36 795	204 023	207 023
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	8 808	6 894	2 973	12 730	12 730
24 Näringsliv	3 561	2 763	3 106	3 218	3 218
Summa	471 358	184 359	155 271	500 446	504 335

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källa: Egna beräkningar.

10.7 Bemyndigande att överskrida anslag

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019, med de begränsningar som följer av 3 kap. 8 § andra stycket budgetlagen, besluta att ett anslag som inte avser förvaltningsändamål får överskridas om ett riksdagsbeslut om ändring av anslaget inte hinner inväntas och överskridandet ryms inom det fastställda utgiftstaket för staten.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 3 kap. 8 § andra stycket budgetlagen får regeringen efter riksdagens bemyndigande besluta att ett anslag får överskridas om det är nödvändigt för att i en verksamhet täcka särskilda utgifter som inte var kända då anslaget anvisades eller för att ett av riksdagen beslutat ändamål med anslaget ska kunna uppfyllas. För de flesta anslag kan oundvikliga utgiftsökningar i förhållande till anvisade medel rymmas inom den högsta tillåtna anslagskrediten om 10 procent som föreskrivs i 3 kap. 8 § första stycket budgetlagen. Det finns ytterst sällan behov av att överskrida anslag för förvaltningsändamål med mer än vad som ryms inom denna kredit. Något särskilt bemyndigande som ger regeringen befogenhet att besluta om överskridande av anslag som anvisats för förvaltningsändamål behöver därför inte inhämtas. Vid behov kommer regeringen i stället att föreslå ändringar i budgeten.

När det däremot gäller anslag som anvisats för regelstyrd verksamhet och icke påverkbara EU-relaterade utgifter kan så stora förändringar inträffa att utgifterna inte ryms inom den högsta tillåtna anslagskrediten. Regeringen avser i sådana fall att i första hand återkomma till riksdagen med förslag om ändrade anslag. Förändringarna kan dock inträffa snabbt och betalningarna kan behöva göras utan dröjsmål. Regeringen bör därför bemyndigas att, om beslut om ändring i budgeten inte hinner inväntas, besluta om överskridande när de förutsättningar som anges i 3 kap. 8 § andra stycket budgetlagen är uppfyllda. Överskridandet får inte vara större än att det ryms inom det fastställda utgiftstaket för staten. Bemyndigandet begärs för ett budgetår i taget. Regeringens avsikt är att liksom tidigare skett föreslå ändringar av berörda anslag som ersätter de medgivna överskridandena.

I skrivelsen Årsredovisning för staten 2017 lämnades en redovisning av anslag för vilka regeringen hade medgivit överskridande under 2017.

Under 2018 har regeringen hittills medgivit följande överskridanden:

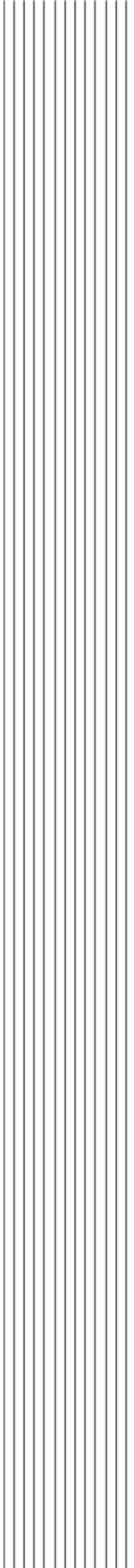
- anslaget 2:3 *Ersättning för räddningstjänst m.m.* under utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap,
- anslaget 1:6 *Offentligt biträde i utlänningsärenden* under utgiftsområde 8 Migration,
- anslaget 1:12 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk* under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, samt
- anslaget 1:2 *Oförutsedda utgifter* under utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

Regeringen föreslår i propositionen Höst-ändringsbudget för 2018 (prop. 2018/19:2) att de ovan angivna anslagen tillförs medel som täcker de medgivna överskridandena.

Ett eventuellt utnyttjande av bemyndigandet senare under året kommer att redovisas i årsredovisningen för staten för 2018.

11

Granskning och ekonomisk styrning

11 Granskning och ekonomisk styrning

I detta avsnitt redovisar regeringen vanligen sin bedömning av EU:s rekommendationer till Sverige inom ramen för den europeiska terminen och av Finanspolitiska rådets rekommendationer och bedömningar. Denna proposition lämnas av en övergångsregering. En sådan proposition bör inte innehålla bedömningar som är politiskt kontroversiella eller har en partipolitisk inriktning. Regeringen har därför avstått från att redovisa bedömningar av EU:s och Finanspolitiska rådets rekommendationer.

Avsnittet innehåller också information om Riksrevisionens revisionsberättelse för årsredovisningen för staten 2017.

Avslutningsvis lämnas en redovisning av arbetet med att utveckla den ekonomiska styrningen i staten.

11.1 EU:s och Finanspolitiska rådets rekommendationer och bedömningar

Den europeiska terminen är det ramverk inom EU-samarbetet som syftar till att öka samstämmigheten i rapporteringen och granskningen av de åtgärder som medlemsstaterna vidtar inom ramen för EU:s tillväxt- och sysselsättningsstrategi (Europa 2020), stabilitets- och tillväxtpakten samt förfarandet för övervakning av makroekonomiska obalanser. Inom ramen för den europeiska terminen har Sverige 2018 fått en rekommendation (Rådets rekommendation av den 13 juli 2018 om Sveriges nationella reformprogram 2018 med avgivande av rådets yttrande om Sveriges konvergensprogram 2018).

Finanspolitiska rådet publicerar varje år en rapport om svensk finanspolitik. I maj 2018 publicerade rådet rapporten Svensk finanspolitik 2018. Den 15 maj höll finansutskottet en öppen utfrågning i riksdagen om rapporten.

I enlighet med vad som inledningsvis anförts avstår regeringen från att redovisa sina bedömningar av EU:s och Finanspolitiska rådets rekommendationer och bedömningar.

11.2 Riksrevisionens granskning av årsredovisningen för staten 2017

Riksrevisionen har för årsredovisningen för staten 2017 (skr. 2017/18:101) lämnat en revisionsberättelse utan reservation eller avvikande mening (Fi2018/02039/BATOT).

11.3 Utvecklingen av den ekonomiska styrningen

Nedan redovisas det arbete som regeringen bedrivit i syfte att utveckla den ekonomiska styrningen i staten. Arbetet bedrivs med utgångspunkt i regeringens behov av att styra olika verksamheter för att genomföra sin politik och nå de beslutade målen för olika områden samt regeringens och riksdagens behov av att följa upp genomförandet av och måluppfyllelsen i verksamheten. Vid utvecklingen av styrningen är målsättningen att värna myndigheternas kärnverksamheter och beakta olikheter i förutsättningar och verksamheter.

Resultatstyrning

Regeringens resultatstyrning ska bidra till förverkligandet av de politiska målen och ge underlag för att bedöma hur utvecklingen ser ut i förhållande till dessa mål.

För att utveckla de resultatredovisningar som myndigheterna lämnar till regeringen i sina årsredovisningar beslutade regeringen i juni 2018 om ändrade regler i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. De nya reglerna syftar till att göra myndigheternas resultatredovisningar mer ändamålsenliga för regeringens uppföljning och därmed utgöra ett bättre underlag för resultatredovisningen till riksdagen. Ändringarna innebär bl.a. att krav införs på redovisning av analyser och bedömningar av verksamhetens resultat och dess utveckling i förhållande till uppgifter och mål. Reglerna träder i kraft den 1 januari 2019 men ska tillämpas första gången för årsredovisningen för 2019. Redovisningar enligt de nya reglerna kommer således att lämnas till regeringen först i februari 2020. Regeländringarna är baserade på förslag som Ekonomistyrningsverket (ESV) lämnat till regeringen i rapporten Behovsanpassad resultatredovisning (ESV 2017:72).

Finansiell styrning

Regeringens finansiella styrning ska säkerställa att det finns tydliga regler för redovisningen och användningen av statens medel och bidra till en effektiv resursanvändning.

Regeringen utvecklar löpande den finansiella styrningen bl.a. genom uppdrag till ESV och återkommer med information till riksdagen när väsentliga förändringar genomförs.

Under 2018 har det bl.a. bedrivits ett arbete med att utveckla styrningen av den avgiftsbelagda verksamheten, vilket resulterat i ändrade bestämmelser om avgiftssamråd i avgiftsförordningen (1992:191). Ändringarna innebär bl.a. att myndigheterna ska samråda med ESV om sina avgifter vart tredje år i stället för varje år. Syftet är att minska den administrativa bördan samtidigt som avgiftssamråden, när de görs, kan bli mer kvalificerade. Ändringarna träder i kraft den 1 januari 2019.

Vidare införs en ny bestämmelse i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag om att ekonomiska åtaganden

som ingåtts med stöd av äldre beställningsbemyndiganden ska redovisas i myndigheternas årsredovisningar. Ändringen baseras bl.a. på förslag i ESV:s rapport Ekonomiska bindningar på statens budget (ESV 2017:75).

Intern styrning och kontroll samt internrevision

Intern styrning och kontroll är den process som syftar till att försäkra ledningen för en myndighet att den med rimlig säkerhet når målen för verksamheten och att den bedrivs enligt gällande rätt. Regeringens styrning för att myndigheterna ska ha fungerande processer för intern styrning och kontroll består av flera delar. Myndighetsledningarnas ansvar för intern styrning och kontroll framgår av myndighetsförordningen (2007:515). Därutöver har regeringen beslutat att de myndigheter som följer internrevisionsförordningen (2006:1228) även ska följa förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll.

Utvecklad intern styrning och kontroll

Förordningen om intern styrning och kontroll infördes 2008 och följs i dag av ungefär 70 av de största statliga myndigheterna (internrevisionsmyndigheterna). Regeringen har varit oförändrad sedan ikraftträdandet, men då det bl.a. framkommit behov av att myndigheternas arbete med intern styrning och kontroll ska kunna integreras bättre med övrig verksamhetsplanering har ESV haft i uppdrag att ta fram förordningsförslag med syfte att förbättra den statliga interna styrningen och kontrollen. ESV lämnade rapporten Utvecklad intern styrning och kontroll (ESV 2018:20) till regeringen i februari 2018.

Regeringen beslutade i juni 2018 om ändrade regler för att utveckla den interna styrningen och kontrollen i staten. Förändringarna avser främst reglerna i förordningen om intern styrning och kontroll, men det har även gjorts ändringar i förordningen om årsredovisning och budgetunderlag och internrevisionsförordningen. Förändringarna syftar till att verksamhetsanpassa regelverket genom att tydliggöra att processen för myndigheternas interna styrning och kontroll är ledningens ansvar och att den ska inriktas för att myndigheten ska fullgöra sina uppgifter och mål i enlighet med kraven i myndighetsförordningen. Ändringarna ska även leda till en

minskad administrativ börda då det har förtydligats att den interna styrningen och kontrollen ska avse väsentliga risker. Därutöver har dokumentationskravet anpassats till att omfatta myndigheternas behov. Vidare har det gjorts vissa förändringar i sak av den interna styrningen och kontrollen, bl.a. ska myndigheternas process för intern styrning och kontroll omfatta skydd mot korrupktion och bedrägerier. Det har även tydliggjorts vad myndighetsledningarnas bedömning i myndigheternas årsredovisningar av den interna styrningen och kontrollen ska avse.

Bilaga 1

Specifikation av budgetens utgifter och inkomster 2019

Bilaga 1

Specifikation av budgetens utgifter och inkomster 2019

Innehållsförteckning

1	Specifikation av budgetens utgifter för 2019	5
2	Specifikation av budgetens inkomster för 2019.....	20

I denna bilaga sammanställs budgetens utgifter och inkomster för 2019. Utgifterna är fördelade

på 27 utgiftsområden och inkomsterna på inkomsttyper och inkomstitlar.

1 Specifikation av budgetens utgifter för 2019

Tabell 1 Specifikation av budgetens utgifter för 2019

Tusental kronor

1	Rikets styrelse	14 901 645
1	Statschefen	140 685
1	Kungliga hov- och slottsstaten	140 685
2	Riksdagen samt Riksdagens ombudsmän	1 947 381
1	Riksdagens ledamöter och partier m.m.	926 469
2	Riksdagens förvaltningsanslag	819 396
3	Riksdagens fastighetsanslag	100 000
4	Riksdagens ombudsmän (JO)	101 516
3	Sametinget och samepolitiken	54 501
1	Sametinget	54 501
4	Regeringskansliet m.m.	7 967 618
1	Regeringskansliet m.m.	7 967 618
5	Länsstyrelserna	3 081 691
1	Länsstyrelserna m.m.	3 081 691
6	Demokratipolitik och mänskliga rättigheter	888 337
1	Allmänna val och demokrati	554 640
2	Justitiekanslern	50 027
3	Datainspektionen	94 377
4	Valmyndigheten	20 093
5	Stöd till politiska partier	169 200
7	Nationella minoriteter	132 271
1	Åtgärder för nationella minoriteter	117 771
2	Åtgärder för den nationella minoriteten romer	14 500
8	Medier	660 633
1	Mediestöd	622 119
2	Myndigheten för press, radio och tv	38 514
9	Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet	28 528
1	Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	28 528

Tusental kronor

2	Samhällsekonomi och finansförvaltning	17 315 466
1	Statskontoret	97 616
2	Kammarkollegiet	72 009
3	Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	17 550
4	Arbetsgivarpolitiska frågor	2 443
5	Statliga tjänstepensioner m.m.	13 651 000
6	Finanspolitiska rådet	10 230
7	Konjunkturinstitutet	65 136
8	Ekonomistyrningsverket	166 389
9	Statistiska centralbyrån	567 759
10	Bidragsfastigheter	269 000
11	Finansinspektionen	603 643
12	Riksgäldskontoret	331 027
13	Bokföringsnämnden	10 498
14	Vissa garanti- och medlemsavgifter	203 370
15	Riksrevisionen	332 720
16	Finansmarknadsforskning	29 921
17	Upphandlingsmyndigheten	94 974
18	Myndigheten för digital förvaltning	231 682
19	Statens servicecenter	558 499
3	Skatt, tull och exekution	11 402 533
1	Skatteverket	7 539 094
2	Tullverket	1 890 086
3	Kronofogdemyndigheten	1 973 353
4	Rättsväsendet	46 342 859
1	Polismyndigheten	24 753 720
2	Säkerhetspolisen	1 565 509
3	Åklagarmyndigheten	1 535 760
4	Ekobrottsmyndigheten	685 548
5	Sveriges Domstolar	5 684 514
6	Kriminalvården	8 760 540
7	Brottsförebyggande rådet	149 806
8	Rättsmedicinalverket	429 169
9	Gentekniknämnden	5 615
10	Brottsoffermyndigheten	47 685
11	Ersättning för skador på grund av brott	121 953
12	Rättsliga biträden m.m.	2 356 357
13	Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	39 987
14	Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	24 174
15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	47 157
16	Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	18 924
17	Domarnämnden	8 441

Tusental kronor

18	Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet	108 000
5	Internationell samverkan	2 362 277
1	Avgifter till internationella organisationer	1 679 554
2	Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	193 151
3	Nordiskt samarbete	15 595
4	Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet	13 826
5	Inspektionen för strategiska produkter	43 844
6	Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning	54 358
7	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)	28 402
8	Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)	19 175
9	Svenska institutet	124 682
10	Information om Sverige i utlandet	15 475
11	Samarbete inom Östersjöregionen	174 215
6	Försvaret och samhällets krisberedskap	56 190 704
1	Försvaret	51 377 939
1	Förbandsverksamhet och beredskap	33 666 845
2	Försvarets insatser internationellt	1 162 564
3	Anskaffning av materiel och anläggningar	12 411 311
4	Forskning och teknikutveckling	641 905
5	Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten	10 995
6	Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	170 272
7	Officersutbildning m.m.	220 794
8	Försvarets radioanstalt	1 118 025
9	Totalförsvarets forskningsinstitut	180 638
10	Nämnder m.m.	6 301
11	Försvarets materielverk	1 778 873
12	Förvarsunderrättelsesdomstolen	9 416
2	Samhällets krisberedskap	4 356 558
1	Kustbevakningen	1 257 931
2	Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	74 850
3	Ersättning för räddningstjänst m.m.	21 080
4	Krisberedskap	1 355 514
5	Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal	381 471
6	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	1 219 144
7	Statens haverikommission	46 568
3	Strålsäkerhet	397 048
1	Strålsäkerhetsmyndigheten	397 048
4	Elsäkerhet	59 159
1	Elsäkerhetsverket	59 159

Tusental kronor

7	Internationellt bistånd	44 945 140
1	Internationellt utvecklingssamarbete	44 945 140
1	Biståndsverksamhet	43 534 337
2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	1 201 325
3	Nordiska Afrikainstitutet	16 279
4	Folke Bernadotteakademin	125 302
5	Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete	50 000
6	Utvärdering av internationellt bistånd	17 897
8	Migration	13 573 430
1	Migrationsverket	5 411 896
2	Ersättningar och bostadskostnader	5 567 000
3	Migrationspolitiska åtgärder	57 915
4	Domstolsprövning i utlänningsmål	978 291
5	Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	426 649
6	Offentligt biträde i utlänningsärenden	432 027
7	Utresor för avvisade och utvisade	349 202
8	Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	155 450
9	Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m fl.	195 000
9	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	78 122 185
1	Hälso- och sjukvårdspolitik	44 247 545
1	Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	35 831
2	Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	83 526
3	Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	144 660
4	Tandvårdsförmåner	6 771 752
5	Bidrag för läkemedelsförmånerna	27 789 000
6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	6 959 286
7	Sjukvård i internationella förhållanden	476 068
8	Bidrag till psykiatri	1 702 993
9	Läkemedelsverket	136 845
10	E-hälsomyndigheten	147 584
2	Folkhälsopolitik	591 876
1	Folkhälsomyndigheten	389 209
2	Insatser för vaccinberedskap	88 500
3	Bidrag till WHO	38 665
4	Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	75 502
3	Funktionshinderspolitik	248 693
1	Myndigheten för delaktighet	59 951
2	Bidrag till funktionshindersorganisationer	188 742

Tusental kronor

4	Politik för sociala tjänster	30 697 867
1	Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	24 737
2	Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	767 514
3	Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	263 395
4	Kostnader för statlig assistansersättning	24 486 588
5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	2 517 490
6	Statens institutionsstyrelse	1 132 192
7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	1 505 951
5	Barnrättspolitik	48 112
1	Barnombudsmannen	25 851
2	Barnets rättigheter	22 261
6	Alkohol, narkotika, doping, tobak samt spel	195 629
1	Åtgärder avseende alkohol, narkotika, doping, tobak samt spel	195 629
7	Forskningspolitik	637 421
1	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	35 918
2	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	601 503
8	Socialstyrelsen	1 455 042
1	Socialstyrelsen	669 451
2	Inspektionen för vård och omsorg	785 591
10	Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	97 657 012
1	Ersättning vid sjukdom och funktionsnedsättning	88 948 161
1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	36 946 254
2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	43 943 558
3	Merkostnadsersättning och handikappersättning	1 391 000
4	Arbets-skadeersättningar m.m.	2 773 000
5	Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	36 349
6	Bidrag för sjukskrivningsprocessen	2 901 000
7	Ersättning för höga sjuklönekostnader	957 000
2	Myndigheter	8 708 851
1	Försäkringskassan	8 640 598
2	Inspektionen för socialförsäkringen	68 253
11	Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 450 476
1	Ersättning vid ålderdom	33 867 300
1	Garantipension till ålderspension	13 225 500
2	Efterlevandepensioner till vuxna	10 331 200
3	Bostadstillägg till pensionärer	9 156 500
4	Äldreförsörjningsstöd	1 154 100

Tusental kronor

2	Myndigheter	583 176
1	Pensionsmyndigheten	583 176
12	Ekonomisk trygghet för familjer och barn	97 332 203
1	Barnbidrag	32 802 684
2	Föräldraförsäkring	44 454 417
3	Underhållsstöd	2 765 282
4	Adoptionsbidrag	23 284
5	Barnpension och efterlevandestöd	964 600
6	Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	4 472 178
7	Pensionsrätt för barnår	7 303 100
8	Bostadsbidrag	4 546 658
13	Jämställdhet och nyanlända invandras etablering	18 486 483
1	Nyanlända invandras etablering	17 345 098
1	Etableringsåtgärder	238 430
2	Kommunsättning vid flyktmottagande	13 196 275
3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	3 707 530
4	Hemutrustningslån	202 863
2	Diskriminering	197 903
1	Diskrimineringsombudsmannen	124 984
2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	72 919
3	Jämställdhet	443 287
1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	334 039
2	Jämställdhetsmyndigheten	81 085
3	Bidrag för kvinnors organisering	28 163
4	Segregation	500 195
1	Åtgärder mot segregation	478 000
2	Delegationen mot segregation	22 195
14	Arbetsmarknad och arbetsliv	76 814 772
1	Arbetsmarknad	75 860 978
1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	8 512 871
2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	27 013 828
3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	12 984 181
4	Lönebidrag och Samhall m.m.	18 810 364
5	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	121 317
6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014-2020	1 523 500
7	Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	41 444
8	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	72 469
9	Bidrag till administration av grundbeloppet	57 022

Tusental kronor

10	Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8 303
11	Bidrag till lönegarantiersättning	1 650 000
12	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	4 914 213
13	Lån till körkort	151 466
2	Arbetsliv	953 794
1	Arbetsmiljöverket	767 594
2	Arbetsdomstolen	34 688
3	Internationella arbetsorganisationen (ILO)	33 722
4	Medlingsinstitutet	59 597
5	Arbetslivspolitik	25 000
6	Myndigheten för arbetsmiljökunskap	33 193
15	Studiestöd	25 022 956
1	Studiehjälp	4 267 138
2	Studiemedel	16 867 156
3	Avsättning för kreditförluster	1 844 552
4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	148 949
5	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	62 150
6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål	29 000
7	Studiestartsstöd	909 000
8	Centrala studiestödsnämnden	880 340
9	Överklagandenämnden för studiestöd	14 671
16	Utbildning och universitetsforskning	81 347 211
1	Barn-, ungdoms- och vuxenutbildning	27 532 717
1	Statens skolverk	1 153 663
2	Statens skolinspektion	414 028
3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	733 350
4	Sameskolstyrelsen	49 569
5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	3 755 311
6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	304 820
7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	4 436 000
8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	188 220
9	Bidrag till svenskundervisning i utlandet	105 257
10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	316 526
11	Bidrag till vissa studier	17 525
12	Myndigheten för yrkeshögskolan	116 749
13	Statligt stöd till vuxenutbildning	2 562 422
14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	2 236 208
15	Upprustning av skollokaler och utemiljöer	680 000
16	Fler anställda i lågstadiet	2 300 000
17	Skolforskningsinstitutet	24 008
18	Praktiknära skolforskning	18 543
19	Bidrag till lärarlöner	4 457 100

Tusental kronor

20	Särskilda insatser inom skolområdet	163 418
21	Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	3 500 000
2	Universitet och högskolor	45 474 437
1	Universitetskanslersämbetet	149 035
2	Universitets- och högskolerådet	178 920
3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 778 755
4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 158 476
5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 092 904
6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 220 820
7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 153 058
8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 578 532
9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 760 939
10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 650 888
11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 414 350
12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 132 502
13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 572 054
14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	897 931
15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	730 290
16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 579 228
17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 175 373
18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 565 411
19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	681 997
20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	390 159
21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	672 504
22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	241 163
23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 080 446
24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	339 526
25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	806 968
26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	268 418
27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	560 762
28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	247 142
29	Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	946 947
30	Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	239 799
31	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	249 545
32	Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	97 732
33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	617 330
34	Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	115 174
35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	204 682
36	Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	51 040
37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	105 247
38	Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	34 840
39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	507 765
40	Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	75 418
41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	436 471
42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	77 958
43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	460 311

Tusental kronor

44	Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	99 249
45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	397 995
46	Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	69 613
47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	402 361
48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	63 851
49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	312 869
50	Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	51 159
51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	369 262
52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	63 919
53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	164 624
54	Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	19 937
55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	65 393
56	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	11 355
57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	133 169
58	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	20 036
59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	426 124
60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	84 761
61	Försvärshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	35 599
62	Försvärshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	21 037
63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	3 386 695
64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	872 309
65	Särskilda medel till universitet och högskolor	439 124
66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 619 319
67	Särskilda bidrag inom högskoleområdet	45 867
3	Forskning	8 192 856
1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	6 007 846
2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	360 061
3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	165 128
4	Rymdforskning och rymdverksamhet	947 356
5	Rymdstyrelsen: Förvaltning	34 769
6	Institutet för rymdfysik	56 188
7	Kungl. Biblioteket	374 292
8	Polarforskningssekreteriatet	48 671
9	Sunet	49 183
10	Överklagandenämnden för etikprövning	7 448
11	Etikprövningsmyndigheten	41 919
12	Särskilda utgifter för forskningsändamål	99 995
4	Vissa gemensamma ändamål	147 201
1	Internationella program	81 589
2	Avgift till Unesco och ICCROM	30 886
3	Kostnader för Svenska Unescorådet	10 483
4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	24 243

Tusental kronor

17	Kultur, medier, trossamfund och fritid	15 994 531
1	Kulturområdesövergripande verksamhet	2 392 621
1	Statens kulturråd	55 822
2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	578 684
3	Skapande skola	187 065
4	Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	45 153
5	Stöd till icke-statliga kulturlokaler	9 852
6	Bidrag till regional kulturverksamhet	1 501 187
7	Myndigheten för kulturanalys	14 858
2	Teater, dans och musik	1 416 046
1	Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	1 084 666
2	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	213 614
3	Statens musikverk	117 766
3	Litteraturen, läsandet och språket	346 515
1	Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	155 735
2	Myndigheten för tillgängliga medier	123 182
3	Institutet för språk och folkminnen	67 598
4	Bildkonst, arkitektur, form och design	125 908
1	Statens konstråd	31 241
2	Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	42 947
3	Nämnden för hemslöjdsfrågor	11 651
4	Bidrag till bild- och formområdet	40 069
5	Kulturskaparnas villkor	489 228
1	Konstnärsnämnden	22 131
2	Ersättningar och bidrag till konstnärer	467 097
6	Arkiv	403 183
1	Riksarkivet	403 183
7	Kulturmiljö	1 013 343
1	Riksantikvarieämbetet	274 801
2	Bidrag till kulturmiljövård	270 542
3	Kyrkoantikvarisk ersättning	460 000
4	Bidrag till arbetslivsmuseer	8 000
8	Museer och utställningar	1 685 665
1	Centrala museer: Myndigheter	1 300 793
2	Centrala museer: Stiftelser	262 694
3	Bidrag till vissa museer	75 519
4	Forum för levande historia	46 459
5	Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	200

Tusental kronor

9	Trossamfund	94 718
1	Myndigheten för stöd till trossamfund	12 799
2	Stöd till trossamfund	81 919
10	Film	562 144
1	Filmstöd	562 144
11	Medier	81 527
1	Sändningar av TV Finland	9 721
2	Forskning och dokumentation om medietvecklingen	3 842
3	Avgift till europeiska audiovisuella observatoriet	483
4	Statens medieråd	22 525
5	Stöd till taltidningar	44 956
12	Ungdomspolitik	320 501
1	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	42 061
2	Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	243 440
3	Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	35 000
13	Politik för det civila samhället	2 221 018
1	Stöd till idrotten	1 954 311
2	Bidrag till allmänna samlingslokaler	52 164
3	Stöd till friluftorganisationer	47 785
4	Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000
5	Insatser för den ideella sektorn	151 758
14	Folkbildning	4 767 852
1	Bidrag till folkbildningen	4 348 183
2	Bidrag till tolkutbildning	59 331
3	Särskilda insatser inom folkbildningen	170 000
4	Särskilt utbildningsstöd	190 338
15	Tillsyn över spelmarknaden	74 262
1	Spelinspektionen	74 262
18	Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6 972 123
1	Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet	6 703 357
1	Bostadspolitisk utveckling	20 600
2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	94 500
3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	43 000
4	Boverket	318 823
5	Statens geotekniska institut	47 248
6	Lantmäteriet	570 186
7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	1 000 000
8	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	1 300 000
9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	3 200 000

Tusental kronor

10	Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	34 000
11	Innovativt och hållbart byggande	75 000
2	Konsumentpolitik	268 766
1	Konsumentverket	167 979
2	Allmänna reklamationsnämnden	44 869
3	Fastighetsmäklarinspektionen	25 085
4	Åtgärder på konsumentområdet	26 459
5	Bidrag till miljömärkning av produkter	4 374
19	Regional tillväxt	3 496 525
1	Regionala tillväxtåtgärder	1 674 637
2	Transportbidrag	400 864
3	Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	1 421 024
20	Allmän miljö- och naturvård	11 836 248
1	Miljöpolitik	10 898 232
1	Naturvårdsverket	625 452
2	Miljöövervakning m.m.	410 214
3	Åtgärder för värdefull natur	1 247 535
4	Sanering och återställning av förorenade områden	956 118
5	Miljöforskning	78 825
6	Kemikalieinspektionen	276 973
7	Avgifter till Internationella organisationer	288 131
8	Klimatbonus	1 240 000
9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	248 115
10	Klimatanpassning	171 750
11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	949 565
12	Insatser för internationella klimatinvesteringar	255 000
13	Internationellt miljösamarbete	45 900
14	Skydd av värdefull natur	1 418 000
15	Havs- och vattenmyndigheten	246 654
16	Klimatinvesteringar	1 590 000
17	Elbusspremie	100 000
18	Investeringsstöd för gröna städer	100 000
19	Elfordonspremie	350 000
20	Industriklivet	300 000
2	Miljöforskning	938 016
1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	96 608
2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	841 408
21	Energi	3 594 947
1	Statens energimyndighet	317 573

Tusental kronor

2	Insatser för energieffektivisering	233 000
3	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	10 000
4	Energiforskning	1 477 723
5	Planeringsstöd för vindkraft	85 000
6	Energimarknadsinspektionen	123 323
7	Energiteknik	975 000
8	Elberedskap	258 000
9	Avgifter till internationella organisationer	25 328
10	Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	90 000
22	Kommunikationer	59 456 655
1	Transportpolitik	59 014 360
1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	26 014 423
2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	23 571 698
3	Trafikverket	1 401 577
4	Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål	188 308
5	Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur	62 284
6	Ersättning avseende icke statliga flygplatser	168 313
7	Trafikavtal	960 000
8	Viss internationell verksamhet	28 757
9	Statens väg- och transportforskningsinstitut	54 181
10	Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	150 000
11	Trängselskatt i Stockholm	1 752 609
12	Transportstyrelsen	2 193 567
13	Trafikanalys	68 987
14	Trängselskatt i Göteborg	836 656
15	Sjöfartsstöd	1 563 000
2	Politiken för informationssamhället	442 295
1	Post- och telestyrelsen	50 122
2	Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	140 278
3	Grundläggande betaltjänster	33 037
4	Informationsteknik och telekommunikation	72 844
5	Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	146 014
23	Areella näringar, landsbygd och livsmedel	19 787 281
1	Skogsstyrelsen	477 482
2	Insatser för skogsbruket	580 373
3	Statens veterinärmedicinska anstalt	145 938
4	Bidrag till veterinär fältverksamhet	109 231
5	Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	9 933
6	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	134 349
7	Ersättningar för viltskador m.m.	52 778
8	Statens jordbruksverk	628 080
9	Bekämpande av växtskadegörare	5 000

Tusental kronor

10	Gårdsstöd m.m.	7 168 000
11	Intervention för jordbruksprodukter m.m.	154 000
12	Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	24 250
13	Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	194 000
14	Livsmedelsverket	255 463
15	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	163 160
16	Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	42 913
17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	4 348 227
18	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	2 458 391
19	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	79 830
20	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	4 116
21	Åtgärder på fjällägenheter	1 529
22	Främjande av rennäringen m.m.	113 915
23	Sveriges lantbruksuniversitet	1 929 745
24	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	598 164
25	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177
26	Nedsättning av slakteriavgifter	107 237
24	Näringsliv	7 266 717
1	Näringspolitik	6 622 848
1	Verket för innovationssystem	239 552
2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	2 910 255
3	Institutens strategiska kompetensmedel	747 421
4	Tillväxtverket	274 635
5	Näringslivsutveckling	881 022
6	Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	61 994
7	Turistfrämjande	114 613
8	Sveriges geologiska undersökning	241 772
9	Geovetenskaplig forskning	5 923
10	Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	14 000
11	Bolagsverket	53 285
12	Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien	8 327
13	Konkurrensverket	152 999
14	Konkurrensforskning	13 804
15	Upprustning och drift av Göta kanal	153 210
16	Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag	23 200
17	Kapitalinsatser i statliga ägda företag	61 000
18	Avgifter till vissa internationella organisationer	17 780
19	Finansiering av rättegångskostnader	18 000
20	Bidrag till företagsutveckling och innovation	309 472
21	Patent- och registreringsverket	320 584
2	Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande	643 869
1	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	35 771
2	Kommerskollegium	91 084
3	Exportfrämjande verksamhet	382 389

Tusental kronor

4	Investeringsfrämjande	72 772
5	Avgifter till internationella handelsorganisationer	20 517
6	Bidrag till standardiseringen	31 336
7	AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning	10 000
25	Allmänna bidrag till kommuner	115 892 772
1	Kommunalekonomisk utjämning	105 939 384
2	Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	4 446 438
3	Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	6 950
4	Stöd med anledning av flyktingsituationen	5 000 000
5	Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet	500 000
26	Statsskuldräntor m.m.	25 155 200
1	Räntor på statsskulden	25 000 000
2	Oförutsedda utgifter	10 000
3	Riksgäldskontorets provisionsutgifter	145 200
27	Avgiften till Europeiska unionen	40 913 834
1	Avgiften till Europeiska unionen	40 913 834
Summa anslag		1 026 634 185

2 Specifikation av budgetens inkomster för 2019

Tabell 2 Specifikation av budgetens inkomster för 2019

Tusental kronor

Skatt på arbete		1 286 657 093
1100	Direkta skatter på arbete	679 003 646
<i>1110</i>	<i>Inkomstskatter</i>	<i>814 492 145</i>
1111	Statlig inkomstskatt	60 986 320
1115	Kommunal inkomstskatt	753 505 825
<i>1120</i>	<i>Allmän pensionsavgift</i>	<i>128 702 343</i>
1121	Allmän pensionsavgift	128 702 343
<i>1130</i>	<i>Artistskatt</i>	<i>0</i>
1131	Artistskatt	0
<i>1140–1150</i>	<i>Skattereduktioner</i>	<i>-264 190 842</i>
1141	Allmän pensionsavgift	-128 672 112
1142	Fackföreningsavgift	-2 670 000
1144	Fastighetsavgift	-248 625
1151	Sjöinkomst	-54 152
1153	Jobbskatteavdrag	-117 003 464
1154	Husavdrag	-15 059 893
1155	Gåvor till ideell verksamhet	0
1156	Övriga skattereduktioner	-482 596
1200	Indirekta skatter på arbete	607 653 447
<i>1210</i>	<i>Arbetsgivaravgifter</i>	<i>590 840 638</i>
1211	Sjukförsäkringsavgift	65 813 485
1212	Föräldraförsäkringsavgift	48 201 548
1213	Arbetssskadeavgift	3 707 811
1214	Ålderspensionsavgift	194 739 846
1215	Efterlevandepensionsavgift	11 123 434
1216	Arbetsmarknadsavgift	48 339 707
1217	Allmän löneavgift	215 423 841
1218	Ofördelade avgifter	0
1219	Nedsatta avgifter	3 490 966
<i>1240</i>	<i>Egenavgifter</i>	<i>13 125 974</i>
1241	Sjukförsäkringsavgift	73 286
1242	Föräldraförsäkringsavgift	791 143
1243	Arbetssskadeavgift	89 877
1244	Ålderspensionsavgift, netto	5 071 036
1245	Efterlevandepensionsavgift	314 842
1246	Arbetsmarknadsavgift	44 955
1247	Allmän löneavgift	4 417 527
1248	Ofördelade avgifter	0

Tusental kronor

1249	Nedsatta avgifter	2 323 308
1260	Avgifter till premiepensionssystemet	-40 845 788
1261	Avgifter till premiepensionssystemet	-40 845 788
1270	Särskild löneskatt	49 838 573
1271	Pensionskostnader, företag	40 398 371
1272	Pensionskostnader, staten	4 188 376
1273	Förvärvsinkomster	3 928 461
1274	Egenföretagare	1 323 365
1275	Övrigt	0
1280	Nedsättningar	-5 814 273
1282	Arbetsgivaravgifter	-3 490 966
1283	Egenavgifter, generell nedsättning	-2 244 052
1284	Egenavgifter, regional nedsättning	-79 255
1290	Tjänstegruppliv	508 323
1291	Tjänstegruppliv	508 323
1300	Skatt på kapital	271 461 659
1310	Skatt på kapital, hushåll	68 755 765
1311	Skatt på kapital	87 409 648
1312	Skattereduktion kapital	-18 816 697
1313	Expansionsmedelsskatt	162 814
1320	Skatt på företagsvinster	143 189 230
1321	Skatt på företagsvinster	143 189 230
1322	Skattereduktioner	0
1330	Kupongskatt	8 158 094
1331	Kupongskatt	8 158 094
1340	Avkastningsskatt	6 396 030
1341	Avkastningsskatt, hushåll	144 172
1342	Avkastningsskatt, företag	6 179 266
1343	Avkastningsskatt på individuellt pensionssparande	72 592
1350	Fastighetsskatt	32 112 092
1351	Fastighetsskatt, hushåll	800 852
1352	Fastighetsskatt, företag	12 408 492
1353	Kommunal fastighetsavgift, hushåll	15 279 696
1354	Kommunal fastighetsavgift, företag	3 623 052
1360	Stämpelskatt	12 850 448
1361	Stämpelskatt	12 850 448

Tusental kronor

1400	Skatt på konsumtion och insatsvaror	595 936 447
1410	Mervärdesskatt	460 758 700
	1411 Mervärdesskatt	460 758 700
1420	Skatt på alkohol och tobak	27 090 665
	1421 Skatt på tobak	12 277 608
	1422 Skatt på etylalkohol	4 290 605
	1423 Skatt på vin	6 083 459
	1424 Skatt på mellanklassprodukter	138 020
	1425 Skatt på öl	4 256 722
	1426 Privatinförsel av alkohol och tobak	251
	1427 Skatt på vissa nikotinhaltiga produkter	44 000
1430–1460	Skatt på energi och miljö	79 401 459
1430	Energiskatt	52 170 422
	1431 Skatt på elektrisk kraft	25 671 177
	1432 Energiskatt bensin	11 849 027
	1433 Energiskatt oljeprodukter	14 361 272
	1434 Energiskatt övrigt	288 946
1440	Koldioxidskatt	23 059 691
	1441 Koldioxidskatt bensin	7 624 368
	1442 Koldioxidskatt oljeprodukter	14 903 656
	1443 Koldioxidskatt övrigt	531 667
1450–1460	Övriga skatter på energi och miljö	4 171 346
	1451 Svavelskatt	12 202
	1452 Skatt på råttallolja	0
	1453 Särskild skatt mot förurning	51 128
	1454 Skatt på bekämpningsmedel	143 209
	1455 Skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer	0
	1456 Avfallsskatt	176 681
	1457 Avgifter till Kemikalieinspektionen	54 122
	1458 Övriga skatter	162 791
	1459 Intäkter från EU:s handel med utsläppsrätter	563 213
	1461 Kemikalieskatt	1 541 000
	1462 Skatt på flygresor	1 467 000
1470	Skatt på vägtrafik	22 093 901
	1471 Fordonsskatt	15 200 669
	1472 Vägavgifter	1 186 009
	1473 Trängselskatt	2 701 000
	1474 Skatt på trafikförsäkringspremier	3 006 223
1480	Övriga skatter	6 591 722
	1481 Systembolaget AB:s överskott	293 664
	1482 Inlevererat överskott från Svenska Spel AB	4 163 495
	1483 Skatt på spel	1 792 000

Tusental kronor

1484	Lotteriskatt	0
1485	Spelavgifter	67 000
1486	Skatt på annonser och reklam	158 863
1488	Lokalradioavgifter	0
1489	Avgifter avseende Myndigheten för radio och tv	8 700
1491	Avgifter för telekommunikation	108 000
1492	Försäljningsskatt på motorfordon	0
1500	Skatt på import	7 125 058
1511	Tullmedel	7 086 156
1512	Sockeravgifter	38 902
1600	Restförda och övriga skatter	21 505 121
<i>1610</i>	<i>Restförda skatter</i>	<i>-5 820 899</i>
1611	Restförda skatter, hushåll	-2 009 392
1612	Restförda skatter, företag	-3 811 507
<i>1620</i>	<i>Övriga skatter, hushåll</i>	<i>5 901 575</i>
1621	Omprövningar aktuellt beskattningsår	-228 925
1622	Omprövningar äldre beskattningsår	1 000 000
1623	Anstånd	1 000 000
1624	Övriga skatter	3 806 339
1625	Skattetillägg	176 457
1626	Förseningsavgifter	147 704
<i>1630</i>	<i>Övriga skatter företag</i>	<i>-660 152</i>
1631	Omprövningar aktuellt beskattningsår	-1 731 657
1632	Omprövningar äldre beskattningsår	400 000
1633	Anstånd	-1 000 000
1634	Övriga skatter	128 820
1635	Skattetillägg	1 214 504
1636	Förseningsavgifter	328 181
<i>1640</i>	<i>Intäkter som förs till fonder</i>	<i>13 002 597</i>
1641	Insättningsgarantiavgifter	1 895 325
1642	Avgifter till Kärnavfallsfonden	4 756 241
1644	Batteriavgifter	2 773
1645	Kväveoxidavgifter	605 258
1647	Resolutionsavgift	5 743 000
<i>1650</i>	<i>Avgifter till public service</i>	<i>9 082 000</i>
1651	Avgifter till public service	9 082 000
Totala skatteintäkter		2 182 685 378
1700	Avgående poster, skatter till EU	-7 125 059

Tusental kronor

1710	EU-skatter	-7 125 059
1711	EU-skatter	-7 125 059
Offentliga sektorns skatteintäkter		2 175 560 319
1800	Avgående poster, skatter till andra sektorer	-1 038 636 295
1810	Skatter till andra sektorer	-1 038 636 295
1811	Kommunala inkomstskatter	-772 054 511
1812	Avgifter till AP-fonder	-266 581 784
Statens skatteintäkter		1 136 924 024
1900	Periodiseringar	8 365 786
1910	Uppbördsförskjutningar	12 100 140
1911	Uppbördsförskjutningar	12 100 140
1920	Betalningsförskjutningar	-4 106 578
1921	Kommuner och landsting	4 468 945
1922	Ålderspensionssystemet	251 730
1923	Företag och hushåll	-7 618 277
1924	Kyrkosamfund	-1 261 095
1925	EU	52 119
1930	Anstånd	372 224
1931	Anstånd	372 224
1000	Statens skatteinkomster	1 145 289 810
2100	Rörelseöverskott	2 196 396
2110	Affärsverkens inlevererade överskott	214 500
2114	Luftfartsverkets inlevererade överskott	13 500
2116	Affärsverket Svenska Kraftnäts inlevererade utdelning och inleverans av motsvarighet till statlig skatt	201 000
2118	Sjöfartsverkets inlevererade överskott	0
2120	Övriga myndigheters inlevererade överskott	181 896
2124	Inlevererat överskott av Riksgäldskontorets garantiverksamhet	31 896
2126	Inlevererat överskott av statsstödd exportkredit	0
2127	Inlevererat överskott av övriga myndigheter	150 000
2130	Riksbankens inlevererade överskott	1 800 000
2131	Riksbankens inlevererade överskott	1 800 000
2200	Överskott av statens fastighetsförvaltning	235 000
2210	Överskott av fastighetsförvaltning	235 000
2215	Inlevererat överskott av statens fastighetsförvaltning	235 000

Tusental kronor

2300	Ränteinkomster	2 592 310
<i>2320</i>	<i>Räntor på näringslån</i>	<i>128</i>
2314	Ränteinkomster på lån till fiskerinäringen	13
2316	Ränteinkomster på vattenkraftslån	0
2322	Räntor på övriga näringslån, Kammarkollegiet	0
2323	Räntor på övriga näringslån	0
2324	Ränteinkomster på lokaliseringlån	115
<i>2340</i>	<i>Räntor på studielån</i>	<i>38 000</i>
2341	Ränteinkomster på statens lån för universitetsstudier och garantilån för studerande	0
2342	Ränteinkomster på allmänna studielån	38 000
2343	Ränteinkomster på studielån upptagna efter 1988	0
<i>2390</i>	<i>Övriga ränteinkomster</i>	<i>2 554 182</i>
2391	Ränteinkomster på markförvärv för jordbrukets rationalisering	0
2392	Räntor på intressemedel	0
2394	Övriga ränteinkomster	53 822
2397	Räntor på skattekonto m.m., netto	2 500 360
2400	Inkomster av statens aktier	15 000 000
<i>2410</i>	<i>Inkomster av statens aktier</i>	<i>15 000 000</i>
2411	Inkomster av statens aktier	15 000 000
2500	Offentligrättsliga avgifter	10 259 392
2511	Expeditions- och ansökningsavgifter	984 300
2522	Fastställande av åldersgränser för framställning i film	0
2525	Finansieringsavgift från arbetslöshetskassor	3 503 400
2526	Utjämningsavgift från arbetslöshetskassor	0
2527	Avgifter för statskontroll av krigsmaterielltillverkning	36 000
2528	Avgifter vid bergsstaten	26 000
2529	Avgifter vid patent- och registreringsväsendet	414 000
2531	Avgifter för registrering i förenings- m.fl. register	2 469
2532	Avgifter vid Kronofogdemyndigheten	1 467 000
2534	Avgifter vid Transportstyrelsen	1 411 000
2535	Avgifter för statliga garantier	0
2537	Miljöskyddsavgifter	177 691
2539	Täktavgift	0
2541	Avgifter vid Tullverket	0
2542	Patientavgifter vid tandläkarutbildningen	3 190
2548	Avgifter för Finansinspektionens verksamhet	624 000
2551	Avgifter från kärnkraftverken	237 000
2552	Övriga offentligrättsliga avgifter	488 500
2553	Registreringsavgift till Fastighetsmäklarinspektionen	23 600
2557	Avgifter vid statens internbank i Riksgäldskontoret	1 005
2558	Avgifter för årlig revision	165 455
2559	Avgifter för etikprövning av forskning	29 473

Tusental kronor

2561	Efterbevaknings- och tillsynsavgifter	24 309
2562	CSN-avgifter	641 000
2600	Försäljningsinkomster	70 000
2624	Inkomster av uppbörd av felparkeringsavgifter	70 000
2625	Utförsäljning av beredskapslager	0
2627	Offentlig lagring, försäljningsintäkter	0
2700	Böter m.m.	1 161 999
2711	Restavgifter och dröjsmålsavgifter	97 000
2712	Bötesmedel	864 000
2713	Vattenföreningssavgift m.m.	0
2714	Sanktionsavgifter m.m.	146 723
2717	Kontrollavgifter vid särskild skattekontroll	54 276
2800	Övriga inkomster av statens verksamhet	1 021 081
2811	Övriga inkomster av statens verksamhet	1 021 081
2000	Inkomster av statens verksamhet	32 536 178
3100	Inkomster av försålda byggnader och maskiner	0
3120	Statliga myndigheters inkomster av försålda byggnader och maskiner	0
3125	Fortifikationsverkets försäljning av fastigheter	0
3200	Övriga inkomster av markförsäljning	0
3211	Övriga inkomster av markförsäljning	0
3300	Övriga inkomster av försåld egendom	5 000 000
3311	Inkomster av statens gruvegendom	0
3312	Övriga inkomster av försåld egendom	5 000 000
3000	Inkomster av försåld egendom	5 000 000
4100	Återbetalning av näringslån	370
4120	Återbetalning av jordbrukslån	300
4123	Återbetalning av lån till fiskerinäringen	300
4130	Återbetalning av övriga näringslån	70
4131	Återbetalning av vattenkraftslån	0
4132	Återbetalning av lån avseende såddfinansiering	0
4136	Återbetalning av övriga näringslån, Kammarkollegiet	70
4137	Återbetalning av övriga näringslån, Statens jordbruksverk	0
4138	Återbetalning av tidigare infriade statliga garantier	0
4139	Återbetalning av lokaliseringsslån	0
4300	Återbetalning av studielån	468 000
4311	Återbetalning av statens lån för universitetsstudier	0

Tusental kronor

4312	Återbetalning av allmänna studielån	0
4313	Återbetalning av studiemedel	468 000
4500	Återbetalning av övriga lån:	248 404
4516	Återbetalning av utgivna startlån och bidrag	0
4525	Återbetalning av lån för svenska FN-styrkor	71 347
4526	Återbetalning av övriga lån	177 057
4000	Återbetalning av lån	716 774
5100	Avskrivningar och amorteringar	77 000
5120	Avskrivningar på fastigheter	77 000
5121	Amortering på statskapital	77 000
5130	Uppdragsmyndigheters komplementkostnader	0
5131	Uppdragsmyndigheters m.fl. komplementkostnader	0
5200	Statliga pensionsavgifter	14 117 000
5211	Statliga pensionsavgifter	14 117 000
5000	Kalkylmässiga inkomster	14 194 000
6100	Bidrag från EU:s jordbruksfonder	8 920 158
6110	Bidrag från Europeiska garantifonden för jordbruket	6 742 400
6111	Gårdsstöd	6 600 000
6113	Övriga interventioner	138 000
6114	Exportbidrag	0
6115	Djurbidrag	0
6116	Offentlig lagring	0
6119	Övriga bidrag från Europeiska garantifonden för jordbruket	4 400
6120	Bidrag från EU till landsbygdsutvecklingen	2 177 758
6124	Bidrag från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling 2007–2013	-4 642
6125	Bidrag från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling 2014–2020	2 182 400
6200	Bidrag från EU till fiskenäringen	251 000
6213	Bidrag från Europeiska fiskefonden 2007–2013	0
6214	Bidrag från Europeiska havs- och fiskerifonden 2014–2020	251 000
6300	Bidrag från Europeiska regionala utvecklingsfonden	1 455 000
6313	Bidrag från Europeiska regionala utvecklingsfonden 2007–2013	0
6314	Bidrag från Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020	1 455 000
6400	Bidrag från Europeiska socialfonden	1 538 000
6413	Bidrag från Europeiska socialfonden 2007–2013	0

Tusental kronor

6414	Bidrag från Europeiska socialfonden 2014–2020	1 538 000
6500	Bidrag till transeuropeiska nätverk	95 000
6511	Bidrag till transeuropeiska nätverk	95 000
6900	Övriga bidrag från EU	262 500
6911	Övriga bidrag från EU	262 500
6912	Bidrag till EU:s omstruktureringsfond för sockersektorn	0
6000	Bidrag m.m. från EU	12 521 658
7100	Tillkommande skatter	11 142 986
7110	<i>EU-skatter</i>	7 072 940
7112	Tullmedel	7 034 131
7113	Jordbrukstullar och sockeravgifter	38 809
7120	<i>Kommunala utjämningsavgifter</i>	4 070 046
7121	Utjämningsavgift för LSS-kostnader	4 070 046
7200	Avräkningar	-123 901 853
7210	<i>Intäkter som förs till fonder</i>	-13 002 597
7211	Intäkter som förs till fonder	-13 002 597
7220	<i>Kompensation för mervärdesskatt</i>	-101 817 256
7221	Avräknad mervärdesskatt, statliga myndigheter	-32 597 853
7222	Kompensation för mervärdesskatt, kommuner	-69 219 403
7230	<i>Avgifter till public service</i>	-9 082 000
7231	Avgifter till public service	-9 082 000
7000	Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-112 758 867
8000	Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0
9000	Löpande redovisade skatter m.m.	0
Summa inkomster		1 097 499 553

Bilaga 2

Tabellsamling
makroekonomisk
utveckling, offentliga
finanser och fördelning

Bilaga 2

Tabellsamling makroekonomisk utveckling, offentliga finanser och fördelning

Innehållsförteckning

1	Den makroekonomiska utvecklingen.....	5
2	Offentliga sektorns finanser, statens budgetsaldo och statsskuld.....	14
3	Inkomstfördelning	17

Tabellförteckning

Tabell 1	Internationell ekonomi.....	5
Tabell 2	Försörjningsbalans, fasta priser	6
Tabell 3	Försörjningsbalans, fasta priser. Kalenderkorrigerad	7
Tabell 4	Försörjningsbalans, löpande priser	7
Tabell 5	Försörjningsbalans, implicitindex (deflatorer)	8
Tabell 6	Bidrag till BNP-tillväxt	8
Tabell 7	Fasta bruttoinvesteringar	8
Tabell 8	Hushållens ekonomi.....	9
Tabell 9	Produktion, baspris.....	10
Tabell 10	Arbetsmarknad och produktivitet	11
Tabell 11	Sysselsatta i näringslivet och offentliga myndigheter.....	12
Tabell 12	Resursutnyttjande och potentiella variabler.....	12
Tabell 13	Lön och inflation	13
Tabell 14	Räntor och valutor.....	13
Tabell 15	Den konsoliderade offentliga sektorns finanser	14
Tabell 16	Statens finanser	15
Tabell 17	Ålderspensionssystemet	15
Tabell 18	Kommunsektorns finanser.....	16
Tabell 19	Strukturellt sparande	16
Tabell 20	Genomsnittlig förändring av ekonomisk standard och utökad inkomst till följd av nya åtgärder och förslag i denna proposition jämfört med de utgiftsramar som beslutades för 2018.....	17

I denna bilaga specificeras prognoserna för den sektorns finanser samt inkomstfördelningen. makroekonomiska utvecklingen, den offentliga Dessa prognoser beskrivs i avsnitt 1, 4 och 9.

1 Den makroekonomiska utvecklingen

Tabell 1 Internationell ekonomi

Procentuell förändring, fasta priser, om inte annat anges. Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
BNP										
Euroområdet	-0,9	-0,2	1,4	2,1	1,9	2,4	2,1	1,8	1,5	1,5
Tyskland	0,5	0,5	2,2	1,7	2,2	2,2	1,9	1,7	1,5	1,3
Frankrike	0,3	0,6	1,0	1,1	1,2	2,2	1,7	1,6	1,5	1,5
Finland	-1,4	-0,8	-0,6	0,1	2,5	2,8	2,7	2,1	1,6	1,3
Norge, fastland	3,7	2,3	2,2	1,4	1,1	2,0	2,4	2,3	2,0	1,9
Storbritannien	1,4	2,0	2,9	2,3	1,8	1,7	1,3	1,3	1,6	1,7
USA	2,2	1,8	2,5	2,9	1,6	2,2	2,9	2,5	1,8	1,5
Kina	7,9	7,8	7,3	6,9	6,7	6,9	6,6	6,1	5,9	5,8
Ryssland	3,7	1,8	0,7	-2,5	-0,2	1,5	2,0	1,7	1,7	1,7
Brasilien	1,9	3,0	0,5	-3,5	-3,5	1,0	1,3	2,4	2,5	2,5
Världen, PPP-vägd ¹	3,5	3,5	3,6	3,5	3,3	3,7	3,8	3,7	3,7	3,7
Världen, KIX-vägd ²	1,2	1,5	2,2	2,1	2,2	2,8	2,7	2,4	2,2	2,1
Svensk exportmarknad ³	1,8	2,2	3,5	4,1	3,5	4,6	3,9	4,1	3,9	3,9
Inflation										
Euroområdet ⁴	2,5	1,4	0,4	0,0	0,2	1,5	1,8	1,7	1,7	1,8
USA ⁵	2,1	1,5	1,6	0,1	1,3	2,1	2,5	2,3	2,3	2,3
Styrräntor										
Euroområdet	0,9	0,6	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4	0,9
USA	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	1,1	1,9	2,6	3,1	3,3
Oljepris ⁶	111,6	108,6	99,0	52,4	43,5	54,2	74,6	79,6	75,6	71,6

¹ BNP sammanviktad med köpkraftsjusterade BNP-vikter enligt Internationella valutafonden.

² BNP sammanviktad med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel. De senast beräknade KIX-vikterna används för 2018 och därefter skrivs vikterna fram med trenden från de föregående fem åren.

³ Den sammanvägda importen i de länder som Sverige exporterar till. Respektive lands vikt utgörs av dess andel i svensk varuexport.

⁴ Harmoniserat konsumentprisindex (HIKP), årlig procentuell förändring, årsgenomsnitt.

⁵ Konsumentprisindex (KPI), årlig procentuell förändring, årsgenomsnitt.

⁶ Brent, USD per fat.

Källor: Macrobond och egna beräkningar.

Tabell 2 Försörjningsbalans, fasta priser

Procentuell förändring, fasta priser, om inte annat anges

	Mdkr 2017 ¹	Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021									
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hushållens konsumtion	2 041	0,8	1,9	2,1	3,1	2,9	2,2	2,3	2,4	2,7	2,5
Offentlig konsumtion	1 196	1,1	1,3	1,5	2,4	3,6	0,0	1,0	0,1	-2,0	-1,7
<i>Stat</i>	304	2,5	3,6	1,7	2,0	2,1	-2,2	0,9	-0,5	-4,9	-4,9
<i>Kommunsektor</i>	891	0,6	0,4	1,5	2,6	4,1	0,8	1,0	0,2	-1,0	-0,6
Fasta bruttoinvesteringar	1 143	-0,3	0,6	5,4	6,7	4,2	6,1	3,6	1,9	1,9	1,7
<i>Näringsliv</i>	941	-0,8	0,7	6,4	8,1	3,3	6,2	3,0	2,0	1,4	1,8
<i>Stat</i>	95	-0,6	-2,6	-2,7	-3,2	6,7	0,8	4,7	3,1	8,5	1,7
<i>Kommunsektor</i>	101	5,1	2,9	7,2	4,4	9,4	9,8	8,3	-0,5	-0,1	0,7
Lagerinvesteringar ²	31	-1,1	0,2	0,2	0,4	-0,1	0,1	0,2	-0,1	0,0	0,0
Export	2 077	1,0	-0,8	5,3	5,7	3,0	3,2	3,3	4,1	3,8	3,4
<i>Varuexport</i>	1 430	0,3	-2,9	3,1	3,5	2,3	5,0	4,4	4,2	3,7	3,4
<i>Tjänsteexport</i>	646	3,0	5,0	10,4	10,7	4,4	-0,3	1,1	3,8	4,0	3,4
Import ³	1 908	0,5	-0,1	6,3	5,2	4,3	4,8	3,5	2,9	3,1	2,6
<i>Varuimport</i>	1 322	-0,8	-1,7	4,6	5,4	5,9	4,0	5,8	3,4	3,5	3,3
<i>Tjänsteimport</i>	586	4,3	4,1	10,4	4,9	0,9	6,4	-1,4	1,6	2,2	1,0
Nettoexport ⁴	169	0,3	-0,3	-0,2	0,4	-0,4	-0,5	0,0	0,7	0,5	0,5
BNP	4 579	-0,3	1,2	2,6	4,5	2,7	2,1	2,5	2,1	1,6	1,7
BNP per capita⁵	0,5	-1,0	0,4	1,6	3,4	1,4	0,7	1,3	1,1	0,7	0,7

Anm.: Med begreppet kommunsektor avses det som i nationalräkenskaperna benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och landsting.

¹ Löpande priser.

² Lagerinvesteringarna är uttryckta som bidrag till BNP-tillväxt (procentenheter).

³ I summering av BNP utgör importen en avdragspost.

⁴ Export minus import, uttryckt som bidrag till BNP-tillväxt (procentenheter).

⁵ BNP per person i totala befolkningen, miljoner kronor.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 3 Försörjningsbalans, fasta priser. Kalenderkorrigerad

Procentuell förändring, fasta priser, om inte annat anges

	Mdkr 2017 ¹	Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021									
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hushållens konsumtion	2 041	0,9	1,9	2,2	3,0	2,8	2,3	2,4	2,4	2,6	2,5
Offentlig konsumtion	1 196	1,6	1,3	1,7	2,1	3,2	0,3	1,2	0,1	-2,4	-1,9
Stat	304	2,8	3,6	1,8	1,8	1,9	-1,9	1,0	-0,4	-5,1	-5,1
Kommunsektor	891	1,2	0,5	1,7	2,1	3,7	1,2	1,2	0,3	-1,4	-0,9
Fasta bruttoinvesteringar	1 143	0,2	0,6	5,6	6,3	3,8	6,5	3,8	1,9	1,6	1,5
Näringsliv	941	-0,4	0,7	6,5	7,8	3,0	6,6	3,2	2,1	1,0	1,6
Stat	95	-0,7	-2,6	-2,8	-3,2	6,8	0,7	4,7	3,1	8,6	1,7
Kommunsektor	101	4,9	2,9	7,2	4,4	9,5	9,6	8,2	-0,5	0,1	0,8
Lagerinvesteringar ²	31	-1,1	0,2	0,1	0,4	-0,1	0,1	0,2	-0,1	0,0	0,0
Export	2 077	1,6	-0,8	5,5	5,2	2,5	3,7	3,5	4,1	3,4	3,2
Varuexport	1 430	0,9	-2,9	3,4	3,1	1,9	5,4	4,6	4,2	3,3	3,2
Tjänsteexport	646	3,4	4,9	10,6	10,4	4,1	0,0	1,2	3,8	3,6	3,2
Import ³	1 908	1,0	-0,1	6,5	4,8	3,9	5,2	3,7	2,9	2,7	2,4
Varuimport	1 322	-0,2	-1,7	4,9	4,9	5,4	4,5	6,0	3,4	3,0	3,0
Tjänsteimport	586	4,5	4,1	10,4	4,8	0,8	6,5	-1,4	1,6	2,0	0,9
Nettoexport ⁴	169	0,3	-0,3	-0,2	0,4	-0,4	-0,4	0,1	0,7	0,4	0,5
BNP	4 579	0,0	1,2	2,7	4,2	2,4	2,4	2,6	2,1	1,4	1,5

Anm.: Med begreppet kommunsektor avses det som i nationalräkenskaperna benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och landsting.

¹ Löpande priser. Beloppen är inte kalenderkorrigerade.² Lagerinvesteringarna är uttryckta som bidrag till BNP-tillväxt (procentenheter).³ I summering av BNP utgör importen en avdragspost.⁴ Export minus import, uttryckt som bidrag till BNP-tillväxt (procentenheter).

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 4 Försörjningsbalans, löpande priser

Procentuell förändring, löpande priser, om inte annat anges

	Mdkr 2017	Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021									
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hushållens konsumtion	2 041	1,3	2,6	3,2	4,0	3,9	4,0	4,3	4,2	4,5	4,4
Offentlig konsumtion	1 196	3,7	4,0	3,9	5,3	6,2	3,7	4,3	2,5	1,3	1,8
Stat	304	4,4	4,9	2,5	4,0	3,5	1,5	3,3	1,8	-0,6	-0,5
Kommunsektor	891	3,4	3,6	4,4	5,8	7,1	4,4	4,7	2,8	1,9	2,5
Fasta bruttoinvesteringar	1 143	0,5	0,9	7,7	8,8	5,9	8,8	6,4	3,8	3,6	3,4
Stat	95	1,2	-2,7	-1,7	-2,4	8,0	3,9	8,6	5,7	10,8	3,4
Kommunsektor	101	6,6	3,3	8,8	5,6	11,3	13,0	12,5	3,0	2,7	3,3
Export	2 077	0,0	-3,3	7,4	7,9	1,8	6,7	7,3	4,6	3,9	3,5
Varuexport	1 430	-1,4	-6,0	5,3	5,2	0,7	9,3	9,6	4,8	3,8	3,5
Tjänsteexport	646	4,0	4,0	12,4	14,2	4,0	1,3	2,1	4,0	4,1	3,5
Import ¹	1 908	-0,6	-2,9	8,2	6,6	2,6	8,8	8,6	2,6	3,2	2,7
Varuimport	1 322	-2,7	-5,3	5,9	5,3	3,5	8,9	11,6	3,0	3,5	3,3
Tjänsteimport	586	5,3	3,6	13,9	9,5	0,6	8,6	1,8	1,8	2,4	1,3
BNP	4 579	0,8	2,3	4,4	6,6	4,4	4,4	4,5	4,4	3,7	3,8
BNI	4 644	1,0	2,3	4,3	5,7	4,2	4,7	4,6	4,4	3,7	3,7
Bytesbalans²	152	1,1	-4,4	-9,1	6,1	-1,6	-18,9	-1,1	28,1	10,7	10,4
Procent av BNP		5,6	5,2	4,6	4,5	4,3	3,3	3,1	3,8	4,1	4,4

Anm.: Med begreppet kommunsektor avses det som i nationalräkenskaperna benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och landsting.

¹ I summering av BNP utgör importen en avdragspost.² Enligt definitionen i Statistiska centralbyråns statistikpublikation Betalningsbalansen, statistikansvarig myndighet Sveriges riksbank.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 5 Försörjningsbalans, implicitindex (deflatorer)

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hushållens konsumtion	0,5	0,7	1,1	0,9	1,0	1,7	1,9	1,8	1,8	1,9
Offentlig konsumtion	2,6	2,6	2,4	2,9	2,5	3,7	3,3	2,4	3,3	3,5
Fasta bruttoinvesteringar	0,8	0,3	2,2	2,0	1,7	2,6	2,7	1,9	1,7	1,7
Lagerinvesteringar	179,4	-67,6	13,2	8,0	-3,0	3,4	2,6	0,4	1,7	1,7
Export	-1,0	-2,5	2,0	2,1	-1,2	3,3	3,8	0,5	0,1	0,1
Varuexport	-1,7	-3,2	2,1	1,6	-1,6	4,1	5,0	0,6	0,1	0,1
Tjänsteexport	0,9	-0,9	1,8	3,2	-0,3	1,6	1,0	0,2	0,1	0,1
Import	-1,1	-2,8	1,8	1,3	-1,7	3,9	4,9	-0,2	0,1	0,1
Varuimport	-1,9	-3,7	1,2	-0,1	-2,2	4,7	5,5	-0,4	0,0	0,0
Tjänsteimport	0,9	-0,4	3,2	4,4	-0,3	2,1	3,2	0,2	0,3	0,3
Bytesförhållande	0,1	0,3	0,2	0,8	0,5	-0,5	-1,0	0,7	0,0	0,0
BNP	1,1	1,1	1,8	2,1	1,6	2,2	2,0	2,3	2,1	2,1

Anm.: Deflatorer är mått på prisutvecklingen för komponenterna i försörjningsbalansen och beräknas som kvoten löpande priser delat med fasta priser för respektive komponent.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 6 Bidrag till BNP-tillväxt

Förändring i procent av BNP föregående år, fasta priser, om inte annat anges. Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hushållens konsumtion	0,4	0,9	1,0	1,4	1,3	1,0	1,0	1,1	1,2	1,1
Offentlig konsumtion	0,3	0,3	0,4	0,6	0,9	0,0	0,3	0,0	-0,5	-0,4
Stat	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1	-0,1	0,1	0,0	-0,3	-0,3
Kommunsektor	0,1	0,1	0,3	0,5	0,8	0,1	0,2	0,0	-0,2	-0,1
Fasta bruttoinvesteringar	-0,1	0,1	1,2	1,5	1,0	1,4	0,9	0,5	0,5	0,4
Lagerinvesteringar	-1,1	0,2	0,2	0,4	-0,1	0,1	0,2	-0,1	0,0	0,0
Export	0,5	-0,4	2,3	2,6	1,4	1,4	1,5	1,9	1,8	1,6
Import ¹	-0,2	0,0	-2,5	-2,1	-1,8	-1,9	-1,5	-1,2	-1,3	-1,1
BNP²	-0,3	1,2	2,6	4,5	2,7	2,1	2,5	2,1	1,6	1,7

Anm.: Med begreppet kommunsektor avses det som i nationalräkenskaperna benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och landsting.

¹ I summering av BNP utgör importen en avdragspost.² Procentuell förändring.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 7 Fasta bruttoinvesteringar

Procentuell förändring, fasta priser, om inte annat anges

	Mdkr 2017 ¹	Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021									
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Näringslivet²	681	2,2	0,6	4,2	5,4	1,0	4,4	3,2	5,2	3,2	2,5
Varuproducenter	284	-0,4	1,6	6,9	-10,1	-0,9	4,9	6,5	3,7	4,0	3,6
Industri	176	-3,0	1,7	9,0	-15,7	0,3	5,0	7,7	3,7	3,9	3,5
Övriga varuproducenter	108	4,7	1,4	3,1	0,2	-2,8	4,8	4,5	3,8	4,1	3,8
Tjänsteproducenter ²	397	4,5	-0,2	1,7	20,6	2,4	4,0	0,8	6,3	2,7	1,7
Bostäder	260	-11,8	0,9	15,6	18,0	10,9	11,6	2,6	-6,3	-3,9	-0,5
Offentliga myndigheter	196	1,7	-0,3	1,6	0,3	8,0	5,2	6,6	1,2	4,1	1,2
Stat	95	-0,6	-2,6	-2,7	-3,2	6,7	0,8	4,7	3,1	8,5	1,7
Kommunsektor	101	5,1	2,9	7,2	4,4	9,4	9,8	8,3	-0,5	-0,1	0,7
Totalt	1 143	-0,3	0,6	5,4	6,7	4,2	6,1	3,6	1,9	1,9	1,7

Anm.: Med begreppet kommunsektor avses det som i nationalräkenskaperna benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och landsting.

¹ Löpande priser.² Exklusive bostäder.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 8 Hushållens ekonomi

Procentuell förändring av hushållens inkomster. Andel av disponibel inkomst av hushållens sparande

Hushållens inkomster	Mdkr	Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021									
	2017 ¹	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Real disponibel inkomst ²		3,6	2,4	2,8	2,5	3,7	1,9	2,5	1,6	1,2	1,3
Prisindex ³		0,5	0,7	1,1	0,9	1,0	1,7	1,9	1,8	1,8	1,9
Nominell disponibel inkomst	2 244	4,2	3,1	3,9	3,4	4,7	3,6	4,5	3,4	3,0	3,2
Lönesumma ⁴	1 811	3,7	2,7	3,8	4,1	4,4	4,7	5,0	4,0	3,6	3,5
Övriga faktorinkomster ⁵	186	-6,9	1,8	4,8	-3,8	5,5	8,4	1,8	2,6	2,9	3,3
Räntor och utdelningar, netto ⁶	204	1,1	0,0	1,2	1,5	1,9	-0,1	0,0	0,2	0,5	0,3
Offentliga transfereringar	635	4,5	4,3	0,7	2,6	3,2	2,4	2,5	2,1	1,8	2,2
<i>Pensioner</i>	354	6,3	5,7	0,3	2,8	4,9	3,7	2,5	3,0	2,8	3,0
<i>Sjukdom</i>	110	2,1	2,5	3,7	4,4	-2,5	-1,1	0,0	-0,7	-0,5	0,1
<i>Arbetsmarknad</i>	32	6,7	6,1	-7,2	-1,2	1,2	-0,6	-4,6	-2,0	-2,3	0,1
<i>Familjer och barn</i>	73	4,2	3,7	2,6	2,6	3,3	3,2	8,4	2,4	2,3	1,9
<i>Studier</i>	14	0,5	0,5	1,2	-2,3	-1,3	1,5	11,3	8,1	0,7	2,3
<i>Övrigt</i>	52	-0,7	0,6	0,1	2,2	7,1	1,9	1,4	1,7	0,9	1,9
Privata transfereringar ⁷	146	4,9	10,5	5,5	10,4	4,9	4,1	1,7	2,9	1,8	2,9
Skatter och avgifter	-739	2,8	3,5	4,1	8,0	7,6	4,9	1,3	3,1	3,9	3,2
Hushållens sparande⁸											
Nettosparande, exklusive sparande i avtalspensioner	203	8,1	8,6	9,2	8,6	9,3	9,0	9,2	8,5	7,2	6,1
Nettosparande i avtalspensioner (inklusive pps ⁹)	160	7,4	7,5	8,7	7,5	8,0	7,1	7,7	7,8	7,9	8,0
Totalt nettosparande ¹⁰	363	14,4	15,0	16,4	15,0	16,0	15,1	15,7	15,1	14,0	13,1
Finansiellt sparande	268	13,6	14,1	15,8	12,9	13,4	11,9	12,6	12,1	11,0	10,0

Anm.: Skillnaden mellan begreppen nettosparande och finansiellt sparande är framför allt att kapitalförslitning på hushållens kapitalstock utgör en avdragspost vid beräkningen av nettosparandet, medan investeringsutgifter är en avdragspost vid beräkning av det finansiella sparandet. Om nettoinvesteringar överstiger kapitalförslitningen blir det finansiella sparandet lägre än nettosparandet.

¹ Löpande priser.

² Hushållens reala disponibla inkomst beräknas genom att den nominella inkomsten korrigeras för prisförändringar enligt implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

³ Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

⁴ Lönesumman motsvarar antalet arbetade timmar multiplicerat med timlön.

⁵ Består bl.a. av egenföretagares inkomster.

⁶ Vid räntor och utdelningar anges nettobidraget i procentuell volymförändring.

⁷ Består främst av utbetalda privatfonderade avtalspensioner.

⁸ Andel av disponibel inkomst.

⁹ Premiepensionssparande.

¹⁰ Total sparkvot = nettosparande inklusive sparande i avtalspensioner (inklusive premiepensionssparande) / (disponibel inkomst + nettosparande i avtalspensioner (inklusive premiepensionssparande)).

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 9 Produktion, baspris

Procentuell förändring, fasta priser, om inte annat anges

	Mdkr 2017 ¹	Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021									
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Varuproducenter	1 064	-4,2	-1,8	0,7	-2,0	0,9	3,8	2,9	1,7	1,5	1,5
<i>Industri</i>	643	-7,0	-1,1	-0,6	-5,2	1,9	3,9	3,3	2,3	2,1	1,7
<i>Byggverksamhet</i>	257	-5,9	-3,7	2,8	5,6	1,0	6,5	3,4	-0,2	0,9	1,6
Tjänsteproducenter	2 105	1,9	3,9	4,4	9,0	3,6	2,0	3,1	2,9	3,0	2,9
Näringslivets produktion	3 170	-0,4	1,8	3,1	5,2	2,7	2,6	3,1	2,5	2,5	2,5
Kommunsektor	583	0,0	-1,3	0,4	1,3	2,1	0,9	0,3	1,4	-1,0	-0,6
Stat	243	2,4	1,7	2,2	0,9	1,8	-0,5	1,3	-0,1	-4,4	-4,4
Offentlig produktion	826	0,7	-0,4	0,9	1,2	2,0	0,5	0,6	0,9	-2,0	-1,7
Produktion totalt	4 049	-0,1	1,3	2,7	4,3	2,6	2,2	2,5	2,1	1,6	1,7

Anm.: Den offentliga produktionen är mindre än den offentliga konsumtionen eftersom offentlig sektor köper mer varor och tjänster från privat sektor än den säljer. Med begreppet kommunsektor avses det som i nationalräkenskaperna benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och landsting.

¹ Löpande priser.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 10 Arbetsmarknad och produktivitet

Procentuell förändring om inte annat anges

	Nivå 2017 ¹	Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021									
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Produktivitet ²	502	0,0	1,0	1,2	2,7	-0,1	0,7	0,9	1,4	0,5	1,1
Arbetade timmar ³	8 062	-0,1	0,4	1,4	1,5	2,6	1,5	1,6	0,8	1,1	0,5
Medelarbetstid ⁴	1 605	-0,8	-0,7	0,0	0,2	1,1	-0,8	0,0	-0,1	0,5	0,1
Kalenderkorrigerad utveckling											
Produktivitet ²	502	-0,5	0,9	1,0	3,1	0,3	0,3	0,7	1,3	0,9	1,3
Produktivitet, näringslivet ²	556	-0,4	1,5	1,5	4,1	0,9	0,8	1,0	1,4	0,9	1,5
Produktivitet, offentlig sektor ²	376	-0,2	-1,0	-0,9	0,0	-1,5	-1,5	-0,6	0,6	-0,3	-0,4
Arbetade timmar ³	8 061	0,7	0,4	1,8	0,9	2,0	2,1	1,9	0,9	0,4	0,2
Arbetade timmar, näringslivet ³	5 697	0,3	0,3	1,7	0,8	1,6	2,0	2,1	1,1	1,4	0,8
Arbetade timmar, off. sektor ³	2 195	1,6	0,6	2,1	0,7	3,1	2,4	1,4	0,3	-2,1	-1,5
Medelarbetstid ⁴	1 605	0,1	-0,6	0,3	-0,5	0,4	-0,2	0,2	0,0	-0,1	-0,2
Befolkning, total ⁵	10 058	0,7	0,9	1,0	1,1	1,3	1,4	1,1	1,0	1,0	1,0
Befolkning	7 403	0,6	0,6	0,7	0,7	0,9	1,1	0,8	0,6	0,5	0,5
Befolkning 20–64 år	5 750	0,5	0,5	0,7	0,7	0,8	1,1	0,7	0,7	0,7	0,6
Arbetskraft	5 380	0,9	1,1	1,3	0,8	1,0	2,0	1,3	0,9	0,5	0,5
Arbetskraftsdeltagande ⁶		71,1	71,5	71,9	72,0	72,1	72,7	73,1	73,3	73,3	73,3
Sysselsatta	5 022	0,7	1,0	1,4	1,4	1,5	2,3	1,7	0,9	0,5	0,4
Sysselsatta 20–64 år	4 704	0,6	1,0	0,9	1,4	1,7	1,9	1,6	0,9	0,6	0,5
Sysselsättningsgrad ⁷		65,5	65,7	66,2	66,6	67,1	67,8	68,4	68,6	68,6	68,5
Sysselsättningsgrad 20–64 år ^{7, 8}		79,4	79,8	79,9	80,5	81,2	81,8	82,5	82,7	82,7	82,6
Arbetslöshet ⁹		8,0	8,0	7,9	7,4	6,9	6,7	6,4	6,4	6,4	6,5
Programdeltagare ^{10, 11}		3,7	3,9	3,7	3,7	3,5	3,5	3,2	3,5	3,3	3,3
Deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program vid Arbetsförmedlingen		Tusental personer, årsgenomsnitt									
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Sysselsatta i program ¹²		10	14	16	16	15	18	27	28	28	28
Övriga i program		177	186	176	175	171	170	153	148	142	138
Totalt^{11, 13}		187	201	191	191	187	187	180	176	169	166

Anm.: Prognoserna baseras på nu gällande regler samt regeringens föreslagna ändringar i denna proposition. Befolkning, arbetskraft, sysselsatta och arbetslöshet avser åldersgruppen 15–74 år om inte annat anges.

¹ Nivå avser tusental om inte annat anges.

² Produktivitet mätt som förädlingsvärde till baspris per arbetad timme.

³ Enligt nationalräkenskaperna. Nivå avser miljoner timmar.

⁴ Avser antal arbetade timmar per år enligt nationalräkenskaperna dividerat med årsmedeltal för antal sysselsatta i åldersgruppen 15–74 år enligt arbetskraftsundersökningarna.

⁵ Utfall för 2017 är ett beräknat årsmedelvärde.

⁶ Antal i arbetskraften i procent av befolkningen i den aktuella åldersgruppen.

⁷ Antal sysselsatta i procent av befolkningen i den aktuella åldersgruppen.

⁸ Sysselsättningsgrad enligt EU:s 2020-mål.

⁹ Antal arbetslösa i procent av arbetskraften i den aktuella åldersgruppen.

¹⁰ Personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program vid Arbetsförmedlingen, i procent av arbetskraften i åldersgruppen 15–74 år.

¹¹ Från och med 2018 anvisas alla nyanlända till etableringsprogrammet, som är ett nytt arbetsmarknadspolitiskt program vid Arbetsförmedlingen. Detta program ersätter successivt etableringsplanerna.

¹² Här ingår subventionerade anställningar och start av näringsverksamhet. Nystartsjobb ingår inte.

¹³ Till följd av avrundning stämmer inte alltid totalen med delarna.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsförmedlingen och egna beräkningar.

Tabell 11 Sysselsatta i näringslivet och offentliga myndigheter

Procentuell förändring om inte annat anges

	Nivå 2017 ¹	Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021									
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Varuproducenter	1 092	-0,3	-0,8	0,3	-1,6	-0,6	2,6	1,4	0,8	1,0	1,0
Industri	564	-1,8	-2,2	-1,0	-4,3	-1,8	1,5	1,3	0,6	1,0	0,9
Byggverksamhet	367	1,8	0,9	2,5	2,9	1,8	5,5	3,3	0,7	0,9	0,8
Tjänsteproducenter	2 355	1,1	1,6	2,0	2,5	2,6	2,3	2,2	1,1	1,4	1,0
Näringslivet totalt	3 447	0,6	0,8	1,5	1,1	1,5	2,4	2,0	1,0	1,3	1,0
Kommunsektor	1 184	0,5	0,8	1,3	2,7	3,1	2,2	0,9	0,7	-1,1	-0,8
Stat	253	1,9	2,2	1,4	0,4	1,1	1,0	1,3	-0,8	-3,0	-3,7
Offentliga myndigheter totalt	1 437	0,7	1,0	1,3	2,2	2,8	2,0	0,9	0,5	-1,4	-1,3

Anm.: Tabellen avser sysselsättning enligt nationalräkenskaperna. Med begreppet kommunsektor avses det som i nationalräkenskaperna benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och landsting.

¹ Tusental personer.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 12 Resursutnyttjande och potentiella variabler

Procentuell förändring, fasta priser, om inte annat anges

Resursutnyttjande	2017	Skillnaden mellan faktisk och potentiell nivå, i procent av potentiell nivå									
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
BNP-gap		-1,8	-2,5	-1,9	0,0	0,4	0,8	1,4	1,3	0,5	0,0
Produktivitetsgap		-0,9	-0,8	-0,8	1,5	1,1	0,6	0,6	0,6	0,1	0,0
Timgap		-0,9	-1,7	-1,1	-1,5	-0,8	0,1	0,8	0,7	0,4	0,0
Sysselsättningsgap		-1,2	-1,3	-1,1	-1,1	-0,9	0,1	0,7	0,7	0,4	0,0
		Kalenderkorrigerade värden									
Potentiella variabler	2017	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Potentiell BNP ¹	4 545	1,7	1,9	2,1	2,2	2,1	2,0	1,9	2,2	2,2	2,0
Potentiell produktivitet ²	564	0,6	0,7	0,9	0,9	0,8	0,7	0,7	1,2	1,4	1,5
Potentiellt arbetade timmar ³	8 052	1,1	1,2	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2	1,0	0,8	0,5
Potentiell sysselsättning ⁴	5 017	1,0	1,1	1,2	1,3	1,3	1,3	1,1	0,9	0,8	0,7
Jämviktsarbetslöshet ⁵		7,1	7,0	6,9	6,8	6,6	6,5	6,4	6,4	6,5	6,5
		Potentiella variabler, löpande priser									
Potentiella variabler, löpande priser	2017	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Potentiell BNP ⁶	4 545	2,8	3,0	3,9	4,3	3,8	4,2	4,0	4,5	4,3	4,2

¹ Potentiell BNP till marknadspris, referensår 2017. Nivå avser miljarder kronor, löpande priser.

² Nivå avser hundratal kronor per timme, marknadspris.

³ Nivå avser miljoner timmar.

⁴ Nivå avser tusental.

⁵ I procent av potentiell arbetskraft.

⁶ Beräknad som potentiell BNP till marknadspris (fasta priser, referensår 2017) multiplicerad med BNP-deflatorn, som är ett prisindex för producerade varor och tjänster.

Källa: Egna beräkningar.

Tabell 13 Lön och inflation

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Timlön¹										
Industri	3,9	2,0	2,5	2,4	2,0	2,1	3,0	3,0	3,2	3,3
Byggindustri	2,6	3,0	3,1	1,6	2,7	1,8	3,2	3,0	3,2	3,3
Näringslivets tjänstesektorer	3,0	2,3	2,9	2,3	2,3	2,0	2,4	3,0	3,2	3,3
Statliga myndigheter	2,1	2,6	2,3	2,6	2,4	2,3	2,8	3,0	3,2	3,3
Kommunala myndigheter	2,7	2,9	2,8	2,7	2,7	3,1	2,6	3,0	3,2	3,3
Totalt, konjunkturlönestatistiken	3,0	2,5	2,8	2,4	2,4	2,3	2,6	3,0	3,2	3,3
Totalt, nationalräkenskaperna²	2,7	2,1	1,9	3,2	2,2	2,5	2,8	3,1	3,2	3,3
Reallön ³	2,1	2,5	3,0	2,5	1,4	0,5	0,6	1,1	0,9	0,7
Inflation										
KPI ⁴	0,9	0,0	-0,2	0,0	1,0	1,8	2,0	1,9	2,3	2,6
KPIF ⁵	1,0	0,9	0,5	0,9	1,4	2,0	2,1	2,0	1,9	2,0
KPIF exkl. energi	1,0	1,1	0,7	1,4	1,4	1,7	1,5	1,8	2,0	2,1
Nettoprisindex ⁶	1,2	-0,3	-0,1	-0,9	0,4	1,3	1,5			
Prisbasbelopp ⁷	44,0	44,5	44,4	44,5	44,3	44,8	45,5	46,5	47,3	48,4

¹ Nominell löneutveckling. Konjunkturlönestatistiken för 2017 avser prognos.² Kalenderkorrigerad. Timlönen enligt nationalräkenskaperna mäts som lönesumman dividerat med anställdas arbetade timmar.³ Reallön beräknas som timlön enligt konjunkturlönestatistiken korrigerad för prisförändringar enligt KPI.⁴ Konsumentprisindex.⁵ KPI med fast ränta.⁶ Nettoprisindex upphör att beräknas efter 2018.⁷ Tusental kronor.

Källor: Medlingsinstitutet, Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 14 Räntor och valutor

Årsgenomsnitt. Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Reporänta	1,5	1,0	0,5	-0,3	-0,5	-0,5	-0,5	-0,3	0,0	0,3
6-månadersränta ¹	1,2	0,9	0,4	-0,3	-0,6	-0,7	-0,6	0,0	0,3	0,7
Statsobligationsränta 5 år ¹	1,1	1,6	0,9	0,2	-0,2	-0,1	0,1	0,7	1,2	1,5
Statsobligationsränta 10 år ¹	1,6	2,1	1,7	0,7	0,5	0,7	0,7	1,4	1,8	2,1
Differens 10-årsränta Sverige–Tyskland ¹	0,0	0,5	0,5	0,2	0,4	0,3	0,1	-0,2	-0,4	-0,8
6-månadersränta, Tyskland (EUR) ¹	0,0	0,1	0,0	-0,3	-0,6	-0,8	-0,6	0,0	0,5	1,4
Växelkurs, kronindex KIX ²	106,1	103,0	106,8	112,6	111,7	112,9	117,7	117,2	116,2	114,4
Växelkurs SEK per EUR	8,7	8,7	9,1	9,4	9,5	9,6	10,3	10,4	10,3	10,1
Växelkurs SEK per USD	6,8	6,5	6,9	8,4	8,6	8,5	8,7	8,7	8,5	8,3
Växelkurs USD per EUR	1,3	1,3	1,3	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2

¹ Avser statskuldväxel för löptider kortare än ett år och statsobligation för löptider längre än ett år.² Index, 1992-11-18 = 100.

Källor: Riksbanken och egna beräkningar.

2 Offentliga sektorns finanser, statens budgetsaldo och statskuld

Tabell 15 Den konsoliderade offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomster	1 810	1 862	1 904	2 047	2 180	2 280	2 369	2 456	2 555	2 645
<i>procent av BNP</i>	<i>49,1</i>	<i>49,3</i>	<i>48,3</i>	<i>48,7</i>	<i>49,7</i>	<i>49,8</i>	<i>49,5</i>	<i>49,1</i>	<i>49,3</i>	<i>49,1</i>
Skatter och avgifter ¹	1 563	1 612	1 671	1 803	1 932	2 025	2 099	2 176	2 259	2 336
<i>procent av BNP</i>	<i>42,4</i>	<i>42,7</i>	<i>42,4</i>	<i>42,9</i>	<i>44,1</i>	<i>44,2</i>	<i>43,9</i>	<i>43,5</i>	<i>43,6</i>	<i>43,4</i>
Kapitalinkomster	71	73	62	63	65	64	72	74	82	87
Övriga inkomster ²	176	177	171	181	182	191	198	206	214	221
Utgifter	1 846	1 913	1 965	2 040	2 131	2 209	2 320	2 394	2 453	2 505
<i>procent av BNP</i>	<i>50,0</i>	<i>50,7</i>	<i>49,9</i>	<i>48,5</i>	<i>48,6</i>	<i>48,2</i>	<i>48,5</i>	<i>47,9</i>	<i>47,3</i>	<i>46,5</i>
Transfereringar och subventioner ³	687	719	730	750	766	785	828	860	884	905
Hushåll	559	583	588	603	622	637	653	666	678	693
Näringsliv	67	68	73	75	82	82	94	108	113	113
Utland	60	67	69	71	61	66	81	85	93	100
Konsumtion	955	993	1 032	1 087	1 154	1 196	1 247	1 278	1 295	1 318
Investeringar m.m.	165	166	171	178	186	205	222	233	248	257
Ränteutgifter ⁴	39	36	33	25	25	24	23	23	25	25
Finansiellt sparande	-36	-52	-61	7	49	71	49	62	102	140
<i>procent av BNP</i>	<i>-1,0</i>	<i>-1,4</i>	<i>-1,6</i>	<i>0,2</i>	<i>1,1</i>	<i>1,6</i>	<i>1,0</i>	<i>1,2</i>	<i>2,0</i>	<i>2,6</i>
Staten	-38	-43	-49	13	70	82	67	87	127	165
Pensionssystemet	10	-5	4	8	4	0	4	5	7	9
Kommunsektorn	-7	-3	-16	-15	-25	-10	-22	-29	-32	-34
Strukturellt sparande, procent av potentiell BNP	-0,2	-0,9	-1,0	-0,1	0,6	0,9	0,4	0,8	1,8	2,6
Finansiell ställning										
Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld	1 405	1 537	1 792	1 856	1 858	1 870	1 830	1 728	1 637	1 535
<i>Procent av BNP</i>	<i>38,1</i>	<i>40,7</i>	<i>45,5</i>	<i>44,2</i>	<i>42,4</i>	<i>40,8</i>	<i>38,2</i>	<i>34,6</i>	<i>31,6</i>	<i>28,5</i>
Finansiell nettoförmögenhet	778	780	774	794	990	1 216	1 350	1 452	1 604	1 769
<i>Procent av BNP</i>	<i>21,1</i>	<i>20,7</i>	<i>19,6</i>	<i>18,9</i>	<i>22,6</i>	<i>26,6</i>	<i>28,2</i>	<i>29,0</i>	<i>30,9</i>	<i>32,9</i>

¹ Utfall 2017 enligt nationalräkenskaperna, vilket kan skilja sig från regeringens prognos på offentliga sektorns skatteintäkter för 2017 som redovisas i avsnitt 7.

² Utgörs av bl.a. tillräknade inkomster som bruttoförs i nationalräkenskaperna, t.ex. kapitalförslitningen av investeringar.

³ Inklusiva ofördelade utgifter.

⁴ Inklusiva utgifter för kapitalavkastning på pensionskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 16 Statens finanser

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomster	928	955	974	1 065	1 157	1 207	1 249	1 294	1 349	1 394
Skatter och avgifter ¹	785	807	839	927	1013	1064	1096	1137	1183	1223
Kapitalinkomster	32	35	24	22	24	22	28	28	32	33
Övriga inkomster ²	111	113	112	116	120	122	125	130	134	137
Utgifter	967	998	1 023	1 052	1 087	1 125	1 182	1 208	1 222	1 229
Transfereringar till privat sektor ³	387	400	407	414	405	414	449	465	476	483
Bidrag till kommunsektorn	181	191	203	219	247	272	277	276	267	265
Ålderspensionsavgifter	22	21	22	23	26	25	23	22	23	23
Konsumtion	256	269	275	286	296	301	311	316	314	313
Investeringar m.m.	91	89	88	89	93	96	105	110	122	126
Ränteutgifter ⁴	29	28	27	21	20	18	17	18	19	19
Finansiellt sparande	-38	-43	-49	13	70	82	67	87	127	165
<i>procent av BNP</i>	<i>-1,0</i>	<i>-1,1</i>	<i>-1,2</i>	<i>0,3</i>	<i>1,6</i>	<i>1,8</i>	<i>1,4</i>	<i>1,7</i>	<i>2,5</i>	<i>3,1</i>
Budgetsaldo	-25	-131	-72	-33	85	62	100	79	54	166
<i>procent av BNP</i>	<i>-0,7</i>	<i>-3,5</i>	<i>-1,8</i>	<i>-0,8</i>	<i>1,9</i>	<i>1,3</i>	<i>2,1</i>	<i>1,6</i>	<i>1,0</i>	<i>3,1</i>
Statsskuld	1 113	1 236	1 347	1 352	1 292	1 265	1 163	1 019	954	807
<i>procent av BNP</i>	<i>30,2</i>	<i>32,8</i>	<i>34,2</i>	<i>32,2</i>	<i>29,5</i>	<i>27,6</i>	<i>24,3</i>	<i>20,4</i>	<i>18,4</i>	<i>15,0</i>

¹ Utfall 2017 enligt nationalräkenskaperna, vilket kan skilja sig från regeringens prognos på offentliga sektorns skatteintäkter för 2017 som redovisas i avsnitt 7.² Utgörs av bl.a. tillräknade inkomster som bruttoförs i nationalräkenskaperna, t.ex. kapitalförslitningen av investeringar.³ Inklusive ofördelade utgifter.⁴ Inklusive utgifter för kapitalavkastning på pensionskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 17 Ålderspensionssystemet

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomster	250	253	263	278	291	301	313	324	336	349
Socialförsäkringsavgifter ¹	202	208	214	224	234	245	256	267	276	285
Statliga ålderspensionsavgifter m.m.	22	21	23	24	26	25	23	23	23	24
Räntor, utdelningar m.m.	26	25	27	30	31	31	33	35	37	40
Utgifter	240	258	260	269	287	301	309	319	329	339
Pensioner	236	254	255	265	283	296	304	314	324	334
Övriga utgifter	4	4	4	5	5	5	5	5	5	5
Finansiellt sparande	10	-5	4	8	4	0	4	5	7	9
<i>procent av BNP</i>	<i>0,3</i>	<i>-0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,2</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,2</i>

¹ Utfall 2017 enligt nationalräkenskaperna, vilket kan skilja sig från regeringens prognos på offentliga sektorns skatteintäkter för 2017 som redovisas i avsnitt 7.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 18 Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Inkomster	846	877	903	957	1 015	1 078	1 118	1 147	1 171	1 202
Skatter ¹	561	582	603	636	670	699	728	754	780	808
Kommunal fastighetsavgift	15	15	16	16	16	17	19	19	19	20
Statsbidrag	131	140	148	160	185	206	208	206	196	192
<i>Skatter och statsbidrag, procent av BNP</i>	<i>19,2</i>	<i>19,5</i>	<i>19,4</i>	<i>19,3</i>	<i>19,9</i>	<i>20,1</i>	<i>19,9</i>	<i>19,6</i>	<i>19,2</i>	<i>19,0</i>
Kapitalinkomster	14	15	14	12	10	12	12	12	14	15
Övriga inkomster	124	125	124	134	134	144	151	156	162	167
<i>varav kompensation för moms</i>	<i>50</i>	<i>52</i>	<i>55</i>	<i>59</i>	<i>61</i>	<i>66</i>	<i>69</i>	<i>70</i>	<i>71</i>	<i>73</i>
Utgifter	853	880	919	971	1 040	1 089	1 140	1 176	1 202	1 236
Transfereringar till hushåll	40	40	41	41	43	43	45	46	48	50
Övriga transfereringar	32	33	35	39	45	41	40	44	46	48
Konsumtion	696	721	753	797	854	891	933	959	977	1 001
Investeringar ²	74	77	83	89	94	108	117	123	126	131
Ränteutgifter ³	11	9	8	5	5	5	5	5	5	6
Finansiellt sparande	-7	-3	-16	-15	-25	-10	-22	-29	-32	-34
<i>procent av BNP</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,1</i>	<i>-0,4</i>	<i>-0,3</i>	<i>-0,6</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,5</i>	<i>-0,6</i>	<i>-0,6</i>	<i>-0,6</i>
Resultat före extraordinära poster	19	13	14	16	25	26	18	16	16	15

Anm.: Skatter och statsbidrag som andel av BNP inkluderar inkomster från den kommunala fastighetsavgiften.

¹ Utfall 2017 enligt nationalräkenskaperna, vilket kan skilja sig från regeringens prognos på offentliga sektorns skatteintäkter för 2017 som redovisas i avsnitt 7.² Investeringarna inkluderar även köp av mark och fastigheter, netto.³ Inklusive utgifter för kapitalavkastning på pensionskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 19 Strukturellt sparande

Procent av potentiell BNP om inte annat anges. Utfall 2012–2017, prognos 2018–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Finansiellt sparande, miljarder kronor	-36	-52	-61	7	49	71	49	62	102	140
Finansiellt sparande, procent av BNP	-1,0	-1,4	-1,6	0,2	1,1	1,6	1,0	1,2	2,0	2,6
<i>Justering för BNP-gap</i>	<i>0,9</i>	<i>1,2</i>	<i>0,9</i>	<i>0,0</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,3</i>	<i>-0,6</i>	<i>-0,6</i>	<i>-0,2</i>	<i>0,0</i>
<i>Justering för arbetslöshetsgap</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
<i>Justering för skattebasernas sammansättning</i>	<i>0,1</i>	<i>-0,6</i>	<i>-0,5</i>	<i>0,1</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,3</i>	<i>0,0</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>	<i>0,1</i>
<i>Justering för engångseffekter¹</i>	<i>-0,3</i>	<i>-0,3</i>	<i>0,1</i>	<i>-0,4</i>	<i>-0,1</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>	<i>0,0</i>
Strukturellt sparande	-0,2	-0,9	-1,0	-0,1	0,6	0,9	0,4	0,8	1,8	2,6
<i>BNP-gap, procent²</i>	<i>-1,8</i>	<i>-2,5</i>	<i>-1,9</i>	<i>0,0</i>	<i>0,4</i>	<i>0,8</i>	<i>1,4</i>	<i>1,3</i>	<i>0,5</i>	<i>0,0</i>

¹ Engångseffekter för 2012, 2013 och 2015 rör återbetalningen av försäkringspremier från AFA Försäkring. Engångseffekter 2014–2016 beror på periodiseringar av Sveriges avgift till Europeiska unionen. År 2015 inkluderar även en engångsvis skatteinbetalning från en internationell koncern.² Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

3 Inkomstfördelning

Tabell 20 Genomsnittlig förändring av ekonomisk standard och ökad inkomst till följd av nya åtgärder och förslag i denna proposition jämfört med de utgiftsramar som beslutades för 2018

Procent

	Ekvivalerad disponibel inkomst (ekonomisk standard)	Ökad inkomst	varav bidrag från	
			ekvivalerad disponibel inkomst	välfärdstjänster
Inkomstgrupp 1	0,0	-0,1	0,0	-0,1
Inkomstgrupp 2	0,0	0,0	0,0	0,0
Inkomstgrupp 3	0,2	0,1	0,1	0,0
Inkomstgrupp 4	0,2	0,2	0,2	0,0
Inkomstgrupp 5	0,2	0,2	0,1	0,1
Inkomstgrupp 6	0,2	0,2	0,2	0,1
Inkomstgrupp 7	0,2	0,2	0,2	0,0
Inkomstgrupp 8	0,2	0,2	0,2	0,0
Inkomstgrupp 9	0,2	0,2	0,2	0,0
Inkomstgrupp 10	0,1	0,1	0,1	0,0
	Individuell disponibel inkomst	Ökad individuell inkomst	varav bidrag från	
			individuell disponibel inkomst	välfärdstjänster
Kvinnor	0,1	0,2	0,1	0,1
Män	0,2	0,2	0,2	0,0

Anm. Förändringen i den ökade inkomsten och den individuella ökade inkomsten är uppdelad i två delar: bidrag från disponibel inkomst respektive bidrag från välfärdstjänster. Förändringarna redovisas i procentenheter. De två bidragen till förändringen i de ökade inkomstbegreppen redovisas i procent av den ökade inkomsten. Avrundning medför att de två bidragen inte alltid summerar till helheten i tabellen. Bidrag från välfärdstjänster beräknas utifrån de anslagsförändringar som följer av nya åtgärder och förslag i denna proposition i förhållande till de utgiftsramar som beslutades för 2018, dvs. exklusive förändringar föranledda av pris- och löneomräkning, övriga makroekonomiska förändringar och volymförändringar.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Bilaga 3

Ekonomisk jämställdhet

Bilaga 3

Ekonomisk jämställdhet

Innehållsförteckning

Sammanfattning	7
1 Inledning	7
2 Kvinnors och mäns arbetsinkomster.....	8
2.1 Kvinnor står oftare utanför arbetsmarknaden än män.....	9
2.2 Kvinnor har kortare arbetstid än män.....	10
2.3 Kvinnor har lägre lön än män	12
2.4 Fördjupning: Utrikes födda kvinnor som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov	15
3 Från arbetsinkomst till marknadsinkomst	19
3.1 Kvinnors och mäns kapitalinkomster	19
3.2 Kvinnors och mäns samlade marknadsinkomster	23
4 Från marknadsinkomst till individuell disponibel inkomst	25
4.1 Transfereringar och skatter utjämnar skillnader i marknadsinkomster.....	25
4.2 Kvinnors andel av mäns disponibla inkomst har varit oförändrad i 20 år.....	27
4.3 Kvinnor är underrepresenterade i den övre delen av fördelningen	28
4.4 Toppinkomster.....	33
5 Individuell utökad inkomst.....	35
5.1 Ett vidgat inkomstbegrepp fångar värdet av offentligt finansierade tjänster	35
5.2 De offentligt finansierade tjänsternas omfattning och fördelning på individnivå.....	35
6 Konsekvenser av åtgärder i denna proposition för fördelningen av ekonomiska resurser.....	37

Tabellförteckning

Tabell 2.1	Aktiviteter bland utlandsfödda som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov efter utbildningsnivå och tid i Sverige 2017.....	18
Tabell 3.1	Kapitalinkomster 2016	20
Tabell 3.2	Andel kapitalinkomster i olika delar av fördelningen av arbetsinkomster för kvinnor respektive män 2016.....	21
Tabell 4.1	Från marknadsinkomst till individuell disponibel inkomst 2016	25
Tabell 4.2	Transfereringar 2016	26
Tabell 4.3	Andel kvinnor i den översta tiondelen av fördelningen av individuella disponibla inkomster.....	33
Tabell 4.4	Största inkomstkälla för individer som tillhörde topprocenten 2012.....	35
Tabell 5.1	Individuella offentligt finansierade tjänster till kvinnor och män fördelade efter ålder och hushållstyp 2016.....	36

Diagramförteckning

Diagram 1.1	Kvinnors individuella disponibla inkomst i förhållande till mäns.....	8
Diagram 2.1	Arbetsinkomst för kvinnor och män	9
Diagram 2.2	Arbetskraftsdeltagande efter kön och utbildningsnivå.....	9
Diagram 2.3	Andel av befolkningen utanför arbetskraften efter orsak och utbildningsnivå 2017	10
Diagram 2.4	Andelen deltidsarbetande av samtliga sysselsatta kvinnor och män ...	10
Diagram 2.5	Orsak till deltidsarbete 2017	11
Diagram 2.6	Sjukpenningtalet.....	12
Diagram 2.7	Totalt lönegap mellan kvinnor och män	12
Diagram 2.8	Löneskillnad mellan kvinnor och män, genomsnittlig månadslön och könsuppdelning 2017.....	13
Diagram 2.9	Standardvägt lönegap mellan kvinnor och män.....	14
Diagram 2.10	Andel sysselsatta och arbetslösa av befolkningen efter utbildningsnivå och grund för bosättning 2017	15
Diagram 2.11	Andel av befolkningen efter födelseland och bosättningsgrund samt utbildningsnivå 2017	16
Diagram 3.1	Genomsnittliga kapitalinkomster för kvinnor och män	19
Diagram 3.2	Kapitalinkomsternas sammansättning	20
Diagram 3.3	Genomsnittlig kapitalinkomst för kvinnor och män 65 år och äldre.....	22
Diagram 3.4	Kapitalinkomsternas sammansättning för kvinnor och män 65 år och äldre 2016.....	22
Diagram 3.5	Genomsnittlig marknadsinkomst för kvinnor och män	23
Diagram 3.6	Andel kvinnor i olika delar av fördelningen av marknadsinkomster.....	23
Diagram 3.7	Kapitalinkomsternas andel av marknadsinkomsterna.....	24
Diagram 3.8	Kapitalinkomstandel i olika delar av fördelningen av marknadsinkomster.....	24
Diagram 3.9	Genomsnittlig marknadsinkomst för kvinnor och män efter ålder och inkomstslag 2016.....	25
Diagram 4.1	Genomsnittliga transfereringsinkomster (exklusive pension) för kvinnor och män	27
Diagram 4.2	Genomsnittliga direkta skatter för kvinnor och män	27
Diagram 4.3	Genomsnittlig individuell disponibel inkomst för kvinnor och män.....	28
Diagram 4.4	Andel kvinnor i olika delar av fördelningen av individuell disponibel inkomst	28
Diagram 4.5	Inkomstgap i individuell disponibel inkomst samt bidrag per inkomstslag.....	29
Diagram 4.6	Kapitalinkomsternas bidrag till inkomstgapet i individuell disponibel inkomst.....	30

Diagram 4.7	Kapitalinkomsternas bidrag till inkomstgapet i individuell disponibel inkomst 2016	30
Diagram 4.8	Inkomstgap i individuell disponibel inkomst samt bidrag per inkomstslag, 20–64 år	31
Diagram 4.9	Inkomstgap i individuell disponibel inkomst samt bidrag per inkomstslag, 65 år och äldre	31
Diagram 4.10	Inkomstgapet i individuell disponibel inkomst samt bidrag per inkomstslag 2016	32
Diagram 4.11	Skillnad i individuell disponibel inkomst mellan kvinnor och män i inkomstgrupper där gruppindelningen gjorts separat för kvinnor respektive män	33
Diagram 4.12	Bruttoinkomstens sammansättning för toppinkomsttagare	34
Diagram 4.13	Varaktighet i toppprocenten bland 2012 års toppinkomsttagare	34
Diagram 4.14	Bruttoinkomstens sammansättning för individer som tillhörde toppprocenten 2012	35
Diagram 5.1	Individuell utökad inkomst för kvinnor och män 2016	36
Diagram 5.2	Individuella offentligt finansierade tjänster för kvinnor och män i olika inkomstgrupper 2016	37
Diagram 6.1	Genomsnittlig effekt på individuell utökad inkomst till följd av åtgärder i denna proposition	37

I denna bilaga analyseras utvecklingen av fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män från mitten av 1990-talet och framåt. Bilagan inleds med en analys av utvecklingen av arbetsinkomster, följt av analyser av kapitalinkomster samt transfereringar och skatter. Syftet är att ge en bild av fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män genom den individuella disponibla inkomsten. Därefter beskrivs betydelsen av offentligt finansierade tjänster. Bilagan avslutas med en beskrivning av vilken effekt åtgärder i denna proposition har för fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män.

Sammanfattning

Det av riksdagen beslutade övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Enligt delmålet om ekonomisk jämställdhet ska kvinnor och män ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

År 2016 hade kvinnor i åldersgruppen 20–64 år i genomsnitt 75 procent av mäns arbetsinkomst. Kvinnors lägre arbetsinkomster förklaras delvis av att färre kvinnor än män är sysselsatta, vilket till stor del beror på att färre kvinnor än män deltar i arbetskraften då skillnaden i arbetslöshet mellan kvinnor och män är liten.

Kvinnor har också kortare arbetstid än män. Kvinnor arbetar både deltid i större utsträckning än män och har en högre frånvaro på grund av både föräldraledighet och ohälsa.

Ytterligare en förklaring till kvinnors lägre arbetsinkomster är att kvinnor i genomsnitt har lägre löner än män. Lönegapet beror till stor del på att arbetsmarknaden kännetecknas av en könsmissig uppdelning, där kvinnor är överrepresenterade i yrken och befattningar med lägre löner. Men kvinnor har även i genomsnitt lägre lön inom många yrkesgrupper.

Skillnader i arbetstid mellan könen har dock minskat och kvinnors förvärvsarbetstid har ökat sedan mitten av 1990-talet. Arbetsmarknaden har också blivit mindre könsuppdelad. Kvinnors arbetsinkomster har därmed ökat i snabbare takt än mäns sedan mitten av 1990-talet.

Även kvinnors kapitalinkomster är i genomsnitt lägre än mäns. År 2016 uppgick kapitalinkomsterna för kvinnor i förvärvsaktiv ålder till

knappt hälften av mäns. Kapitalinkomsterna har ökat sedan mitten av 1990-talet, vilket har bidragit till en mer ojämn fördelning av den samlade marknadsinkomsten, dvs. summan av löne- och näringsinkomster samt kapitalinkomster.

Skillnaderna i inkomst i förvärvsaktiv ålder leder också till inkomstskillnader mellan kvinnor och män bland pensionärer.

Skillnaderna i marknadsinkomster utjämnas till viss del av transfereringar och skatter. År 2016 hade kvinnor 20 år och äldre i genomsnitt 77 procent av mäns individuella disponibla inkomst, dvs. individens samtliga inkomster minus skatter. Detta har inte förändrats nämnvärt sedan 1995. Orsaken till att detta inte har förändrats beror främst på kapitalinkomsternas ökade betydelse. Samtidigt har skatternas omfördelningseffekt mellan kvinnor och män minskat. Detta har lett till att skillnaderna i individuell disponibel inkomst mellan kvinnor och män i toppen av fördelningen har ökat. I andra delar av fördelningen har det dock skett en utjämning mellan kvinnors och mäns individuella disponibla inkomst.

Offentligt finansierade tjänster bidrar också till omfördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män. Kvinnor mottar totalt sett mer subventionerade tjänster än män. Detta innebär att de har en utjämnande effekt på skillnaden i ekonomiska resurser mellan kvinnor och män.

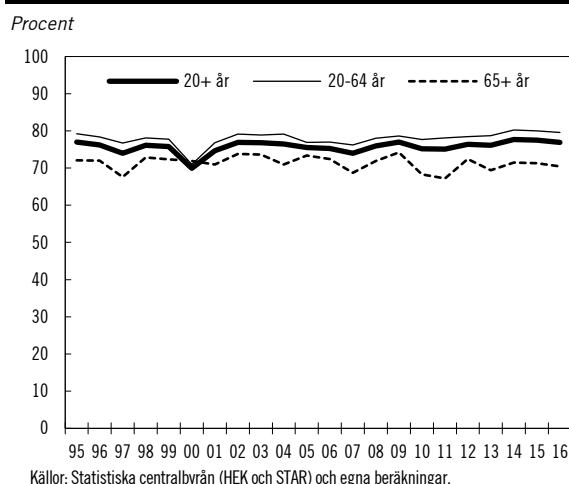
1 Inledning

Det av riksdagen beslutade övergripande målet för jämställdhetspolitiken innebär att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Fördelningen av ekonomiska resurser är en central del av detta övergripande mål. Delmålet om ekonomisk jämställdhet innebär att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk jämställdhet livet ut. Vidare inbegriper delmålet att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och förutsättningar i fråga om tillgång till arbete och samma möjligheter och villkor i fråga om såväl anställnings-, löne- och andra arbetsvillkor som utvecklingsmöjligheter i arbetet. Målet har ett livscykelperspektiv, dvs. det avlönade arbetet ska innebära ekonomisk trygghet och självständighet även under pensionsåren.

I enlighet med ett beslut i riksdagen (prop. 1987/88:105, bet. 1987/88:AU17, rskr. 1987/88:364) har regeringen sedan 1988 redovisat fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män som en del av budgetpropositionen. Årets bilaga om ekonomisk jämställdhet analyserar utvecklingen av den ekonomiska jämställdheten fr.o.m. 1995 och framåt. Under denna period har förhållandet mellan kvinnors och mäns individuella disponibla inkomst varit relativt oförändrat. Den individuella disponibla inkomsten (arbetsinkomst, kapitalinkomst och transfereringar minus skatt) för kvinnor i åldersgruppen 20 år och äldre var 77,0 procent av mäns 1995. År 2016 var den 76,9 procent (se diagram 1.1).

Skillnaden i inkomst är något större mellan kvinnor och män 65 år och äldre än bland personer i förvärvsaktiv ålder men inom respektive åldersgrupp är skillnaderna mellan kvinnor och män oförändrad.

Diagram 1.1 Kvinnors individuella disponibla inkomst i förhållande till mäns

I denna bilaga behandlas först utvecklingen av kvinnors och mäns marknadsinkomster utifrån inkomstslagen arbetsinkomster och kapitalinkomster. Efter en analys av hur transfereringar och skatter påverkar inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män behandlas sedan utvecklingen av kvinnors och mäns individuella disponibla inkomst. Den individuella disponibla inkomsten visar hur stora resurser individen själv förfogar över och i analysen av detta inkomstbegrepp

undersöks bl.a. i vilken utsträckning olika inkomstslag bidrar till skillnaden i individuell disponibel inkomst mellan kvinnor och män. Avslutningsvis beskrivs även betydelsen av offentligt finansierade tjänster för fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män.

Beskrivningen i denna bilaga gäller den vuxna befolkningen 20 år och äldre. I avsnitt 2 och 3 i denna bilaga är det dock främst förhållanden i befolkningen 20–64 år som analyseras.

2 Kvinnors och mäns arbetsinkomster

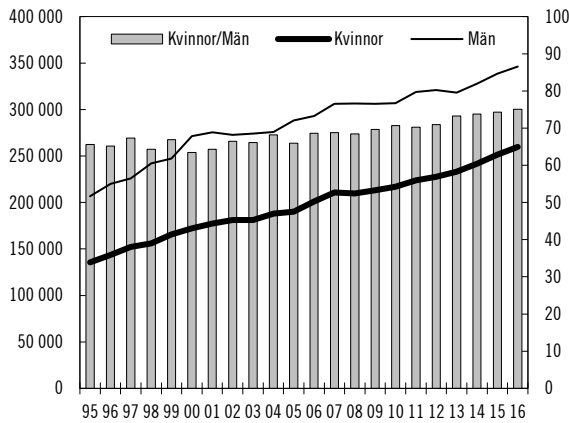
För de allra flesta i förvärvsaktiv ålder utgör inkomster från arbete, dvs. löne- och företagarinkomster den största delen av inkomsten. Arbetsinkomsten är även viktig för andra inkomster eftersom arbetsinkomsten till stor del ligger till grund för exempelvis sjukpenning, föräldrapenning och pensioner.¹ För kvinnor i åldersgruppen 20–64 år har arbetsinkomsten ökat med 48 procent fr.o.m. 1995 t.o.m. 2016. Det är snabbare än för män vars arbetsinkomst ökat med 40 procent under samma period (se diagram 2.1). Detta har medfört att kvinnors arbetsinkomst i relation till mäns har ökat från 65 till 75 procent fr.o.m. 1995 t.o.m. 2016.

Kvinnors lägre arbetsinkomster beror delvis på att färre kvinnor än män är sysselsatta och att kvinnor i genomsnitt har kortare arbetad tid än män. Kvinnor har dessutom lägre lön per arbetad timme jämfört med män, vilket till stor del beror på att arbetsmarknaden är könsmässigt uppdelad, både med avseende på sektor och på yrke. För att ge en djupare förståelse för skillnaderna i arbetsinkomster mellan kvinnor och män analyseras i detta avsnitt skillnaderna i arbetslivet.

¹ För en fördjupad analys av företagarinkomster se budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 bilaga 3).

Diagram 2.1 Arbetsinkomst för kvinnor och män

Genomsnittlig arbetsinkomst i kronor (2018 års priser) och kvinnors andel av mäns arbetsinkomst i procent (höger axel)

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år.
Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

2.1 Kvinnor står oftare utanför arbetsmarknaden än män

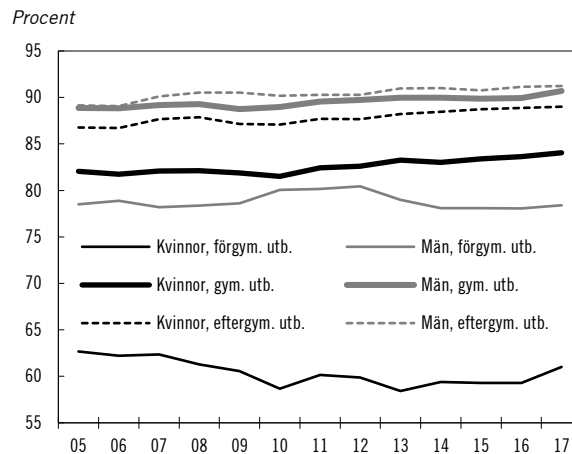
En av orsakerna till att kvinnor i genomsnitt har lägre arbetsinkomster än män är att kvinnor är sysselsatta i mindre utsträckning. Det beror i sin tur på att kvinnor deltar i arbetskraften i mindre utsträckning än män. Skillnaden i arbetslöshet mellan kvinnor och män är däremot liten.²

Sedan slutet av 1980-talet har kvinnors arbetskraftsdeltagande i åldersgruppen 20–64 år varit ca 5–6 procentenheter lägre än mäns. Skillnaden beror främst på att kvinnor i större utsträckning än män står utanför arbetskraften till följd av sjukdom och studier. Dessa faktorer förklarar tillsammans över hälften av skillnaden mellan kvinnors och mäns arbetskraftsdeltagande. År 2017 stod sjukdom och studier för 38 respektive 23 procent av skillnaden i arbetskraftsdeltagande mellan kvinnor och män.

Utbildning och födelse-region spelar roll

Utbildningsnivåns betydelse för arbetskraftsdeltagandet är större för kvinnor än för män. Skillnaden i arbetskraftsdeltagande mellan kvinnor och män är därför större bland dem med kortare utbildning. Bland kvinnor i åldersgruppen 20–64 år som saknar gymnasial utbildning var

arbetskraftsdeltagandet 61 procent 2017 (se diagram 2.2). Bland män var arbetskraftsdeltagandet i motsvarande grupp 78 procent, dvs. ca 17 procentenheter högre. Bland dem med eftergymnasial utbildning var skillnaden marginell och arbetskraftsdeltagandet uppgick till 91 procent för män och 89 procent för kvinnor.

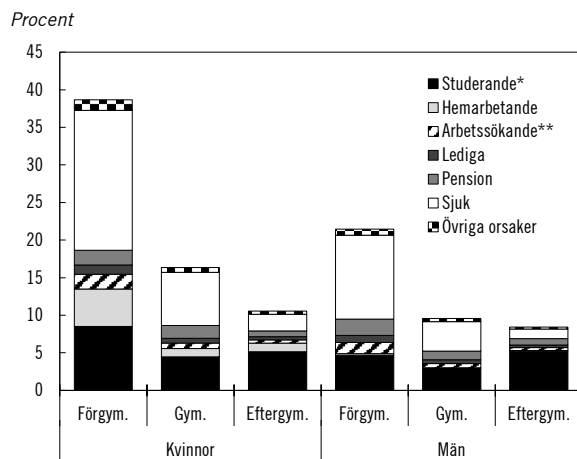
Diagram 2.2 Arbetskraftsdeltagande efter kön och utbildningsnivå

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år.
Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Orsaken till att kvinnor och män står utanför arbetskraften varierar mellan könen. Framför allt är andelen kvinnor som står utanför arbetskraften på grund av sjukdom högre än motsvarande andel bland män (se diagram 2.3). Skillnaden är störst bland dem som saknar gymnasial utbildning, där 19 procent av kvinnorna i åldersgruppen 20–64 år står utanför arbetskraften på grund av sjukdom, medan motsvarande siffra för män är 11 procent.

Skillnaden i arbetskraftsdeltagandet mellan kvinnor och män är också större bland utrikes födda än bland inrikes födda. Arbetskraftsdeltagandet är särskilt lågt bland utomeuropeiskt födda kvinnor. År 2017 var arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda kvinnor 72 procent jämfört med 87 procent bland inrikes födda kvinnor. Bland män uppgick arbetskraftsdeltagandet till 87 procent bland utrikes födda och 90 procent bland inrikes födda (se vidare avsnitt 2.4).

² Skillnader i arbetslöshet är snarare kopplat till födelseland än kön, se 2018 års ekonomiska vårproposition (prop. 2017/18:100).

Diagram 2.3 Andel av befolkningen utanför arbetskraften efter orsak och utbildningsnivå 2017

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år. *Avser både hel- och deltidsstuderande. **Betraktar sig som arbetslösande men uppfyller inte definitionskraven för arbetslösa i arbetskraften.
Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

2.2 Kvinnor har kortare arbetstid än män

Under 2017 arbetade kvinnor i genomsnitt 5,2 timmar mindre per vecka än män, vilket motsvarar ca 15 procent kortare arbetad tid. Att den arbetade tiden är lägre bland kvinnor beror dels på att kvinnor arbetar deltid i större utsträckning, dels på att kvinnor i högre grad är frånvarande från arbetet till följd av exempelvis föräldradledighet, vård av barn och sjukskrivning. Skillnaden i arbetad tid mellan kvinnor och män har dock minskat med nästan 2 timmar per vecka sedan 2005, främst till följd av att kvinnors arbetstid har ökat. Detta har bidragit till att kvinnors arbetsinkomster har ökat snabbare än mäns de senaste decennierna.

Fler kvinnor än män arbetar deltid

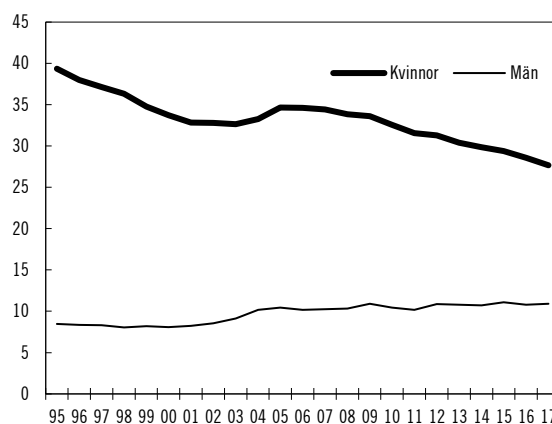
Av alla sysselsatta kvinnor i åldern 20–64 år arbetade ca 620 000 kvinnor och ca 267 000 män deltid 2017. Detta motsvarar ca 28 procent av samtliga sysselsatta kvinnor, medan motsvarande andel bland män var strax under 11 procent

(se diagram 2.4).³ Andelen kvinnor som arbetar deltid har dock minskat över tid, samtidigt som deltidarbete bland män har ökat något.

Det finns flera orsaker till varför kvinnor och män arbetar deltid. Den vanligaste orsaken till deltidarbete, bland både kvinnor och män, är att det inte erbjuds någon heltidstjänst. År 2017 arbetade ca 180 000 kvinnor och ca 85 000 män deltid på grund av att de inte hade erbjudits någon heltidstjänst (se diagram 2.5). I många kvinnodominerade yrken finns en deltidskultur som kan göra det svårt för både kvinnor och män att bli erbjudna en heltidstjänst.⁴

Diagram 2.4 Andelen deltidssysselsatta kvinnor och män

Procent av sysselsatta

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år. Med deltid avses för anställda en överenskommen arbetstid kortare än 35 timmar per vecka. För företagare och medhjälpande hushållsmedlemmar och anställda utan överenskommen arbetstid avses en genomsnittlig arbetstid kortare än 35 timmar per vecka. Anställda i yrken där en överenskommen arbetstid kortare än 35 timmar anses utgöra heltidsanställning räknas här som deltidssysselsatta. Dessa är dock relativt få.
Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Arbetsvillkoren kan också påverka möjligheterna till att arbeta heltid. Ett exempel är s.k. delade turer dvs. att arbetsdagen består av två arbetsperioder med en lång rast (mellan 1,5 och 5 timmar) mellan perioderna. Delade turer förekommer främst i den offentliga sektorn, inom vårdyrken och lokaltrafik, och är betydligt vanligare bland kvinnor än bland män.⁵

Den näst vanligaste orsaken till att kvinnor arbetar deltid är att de tar hand om barn eller annan anhörig. Nära 140 000 av de deltidssysselsatta

³ Observera att skillnaden i deltidarbete mellan kvinnor och män även behandlas i utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Nivåerna där kan dock skilja sig från vad som anges i denna bilaga. Detta till följd av att deltidarbete i utgiftsområde 14 beskrivs inom gruppen anställda (15–74 år) medan deltidarbete i denna bilaga beskrivs inom gruppen sysselsatta (20–64 år), som även inkluderar bl.a. egenföretagare.

⁴ Hela lönen, hela tiden – Utmaningar för ett jämställt arbetsliv (SOU 2015:50).

⁵ Kvinnors och mäns arbetsvillkor – betydelsen av organisatoriska faktorer och psykosocial arbetsmiljö för arbets- och hälsorelaterade utfall (Arbetsmiljöverket, Kunskapssammanställning 2016:2).

kvinnorna uppgav denna orsak, medan motsvarande siffra för männen var ca 25 000 (se diagram 2.5). Antalet män som anger att de tar hand om barn eller annan anhörig som orsak till deltidarbete har dock ökat sedan 2005.

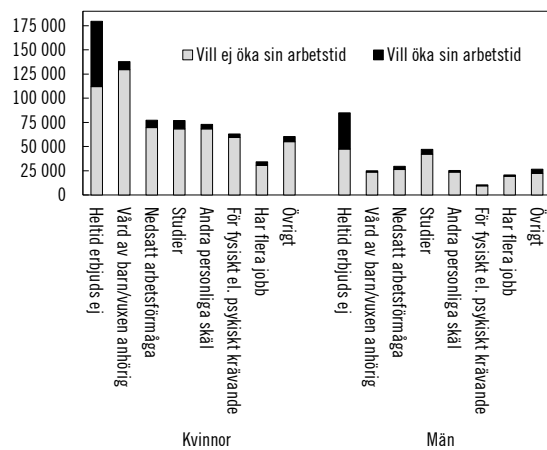
Ofrivilligt deltidarbete

Antalet ofrivilligt deltidarbete, dvs. deltidarbete som ville arbeta mer men inte kunde på grund av att heltid inte erbjöds, uppgick 2017 till ca 67 000 kvinnor och ca 37 000 män.

Antalet ofrivilligt deltidarbete kvinnor har minskat under de senaste tio åren. Under perioden 2007–2017 har antalet ofrivilliga deltidarbete minskat från ca 49 000 till ca 22 000. Minskningen har framförallt skett i den offentliga sektorn. Bland män har antalet som arbetar ofrivilligt deltid i stället ökat. Det gäller i synnerhet yngre män och män som saknar gymnasial utbildning.

Diagram 2.5 Orsak till deltidarbete 2017

Antal personer

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år.

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna beräkningar.

Kvinnor tar ut mer föräldraledighet än män

Kvinnor är i högre grad än män frånvarande från arbetet till följd av föräldraledighet, vilket får följderna både på den egna inkomsten och den kommande pensionen. Kvinnor tar i genomsnitt ut en betydligt större andel av föräldrapenning-

dagarna och en ännu större del av den totala föräldraledigheten, dvs. både betalda och obetalda dagar under föräldraledigheten.⁶

År 2017 tog kvinnor ut 72 procent av de betalda föräldrapenningdagarna. Fördelningen av föräldrapenningen mellan könen går dock långsamt mot ett jämnare uttag. Skillnaden mellan kvinnors och mäns uttag av föräldrapenningdagar har minskat med ca 14 procentenheter jämfört med tio år tidigare.

Under barnens två första levnadsår är kvinnors andel av uttagna föräldrapenningdagar högre än under resten av den tid föräldrarna har rätt att ta ut föräldrapenning. För barn födda 2015 tog kvinnor ut ca 80 procent av föräldrapenningen under barnets två första levnadsår. Ungefär 17 procent av föräldrarna delade jämnt på föräldrapenningdagarna, dvs. en fördelning inom intervallet 40–60 procent, under barnets två första år. Det är en ökning med ca 8 procentenheter jämfört med tio år tidigare.⁷

Sannolikheten för en jämnare fördelning av föräldrapenninguttaget mellan föräldrarna samvarierar med flera olika faktorer. Ju högre utbildning föräldrarna har desto mer sannolikt är det att de fördelar föräldraledigheten lika och särskilt betydelsefullt är det om kvinnan har hög utbildning. Om föräldrarna är inrikes födda, sysselsatta i den offentliga sektorn, har ungefär lika stora inkomster eller bor i ett storstadsområde ökar också sannolikheten för ett jämnt uttag.⁸

Kvinnor är också oftare hemma för vård av barn (VAB). Skillnaden mellan kvinnors och mäns uttag av s.k. VAB-dagar är mindre än för föräldrapenningdagarna, men har minskat långsammare över tid. Under de senaste tio åren har kvinnors andel minskat med ca 3 procentenheter, till ca 62 procent 2017.

Kvinnor har högre sjukfrånvaro än män

Sjukfrånvaron har varierat kraftigt över tid. Det gäller i synnerhet bland kvinnor, som har en högre sjukfrånvaro än män (se diagram 2.6). Under 2010-talet ökade sjukpenningtalet fram t.o.m.

⁶ För mer information om föräldraledigheten ur ett könsperspektiv se utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

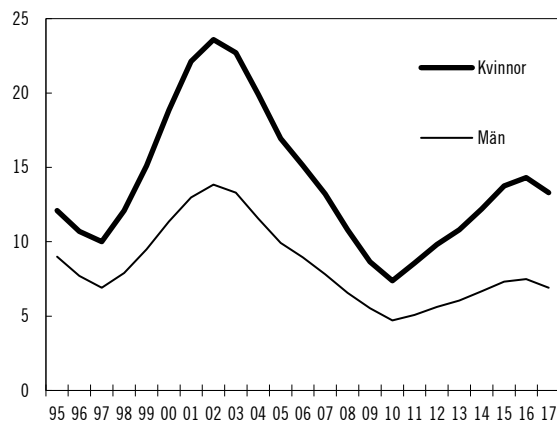
⁷ För mer information om föräldrapenningen ur ett könsperspektiv se budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 bilaga 3).

⁸ De jämställda föräldrarna (Försäkringskassan, Socialförsäkringsrapport 2013:8).

2016, men minskade något under 2017, bland både kvinnor och män. Skillnaden mellan kvinnors och mäns sjukpenningtal har dock aldrig varit större i relativa termer än under 2017. Sjukfrånvaron bland kvinnor var då nästan dubbelt så hög som bland män (se även utg.omr. 10).

Diagram 2.6 Sjukpenningtalet

Antal sjukpenningdagar per försäkrad

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 16–64 år. Alla dagar är omräknade till nettodagar, t.ex. blir två dagar med halv ersättning en nettodag. Sjukpenningtalet är definierat som antalet nettodagar från sjukpenning och rehabiliteringspenning dividerat med antalet försäkrade exklusive antal personer som har aktivitetsersättning eller sjukersättning med hel omfattning.

Källa: Försäkringskassan (STORE).

Det finns flera orsaker till skillnaden i sjukfrånvaro mellan könen. En är att kvinnor oftare än män arbetar i yrken och sektorer med sämre upplevd psykosocial arbetsmiljö.⁹ En annan är att kvinnor och män ofta utför olika slags arbetsuppgifter med olika typer av belastningar, även inom samma yrke.¹⁰ Ett större ansvar för hem och barn i kombination med förvärvsarbete kan vara ytterligare en orsak till den högre sjukfrånvaron bland kvinnor.¹¹

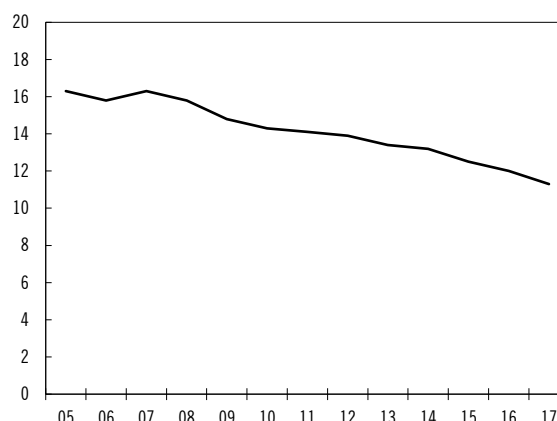
2.3 Kvinnor har lägre lön än män

Utöver skillnader i sysselsättningsgrad och arbetstid påverkas skillnaden i kvinnors och mäns

arbetsinkomster av den ersättning som kvinnor respektive män får för sitt arbete, dvs. tim- eller månadslönen. År 2017 var kvinnors lön i genomsnitt 11,3 procent lägre än mäns (se diagram 2.7).¹² Lönegapet har dock minskat från 16,3 procent till 11,3 procent under de senaste tio åren.

Diagram 2.7 Totalt lönegap mellan kvinnor och män

Procent

Anm.: Det totala lönegapet mäter procentuell skillnad mellan kvinnors och mäns månadslöner uppräknade till heltid. Ett lönegap på 11 procent innebär att en kvinna som arbetar heltid tjänar i snitt 89 procent av lönen för en man som arbetar heltid. Lönegapet är beräknat med SSK 4.

Källor: Medlingsinstitutet (Löneskillnaden mellan kvinnor och män 2017) och Statistiska centralbyrån.

Den enskilt viktigaste orsaken till den totala löneskillnaden mellan kvinnor och män är att kvinnor och män i stor utsträckning arbetar inom olika yrken. Kvinnodominerade yrken har i genomsnitt lägre löner än mansdominerade yrken. Dessutom är skillnaden i den genomsnittliga lönen för kvinnor respektive män mindre i många kvinnodominerade yrken (se diagram 2.8). Lönespridningen inom ett yrke är också generellt sett lägre i kvinnodominerade yrken än i mansdominerade yrken.

⁹ Kvinnors sjukfrånvaro, Redovisning av regeringsuppdrag (Försäkringskassan 2013). Se även Jämställdhet i socialförsäkringen? (SOU 2014:74).

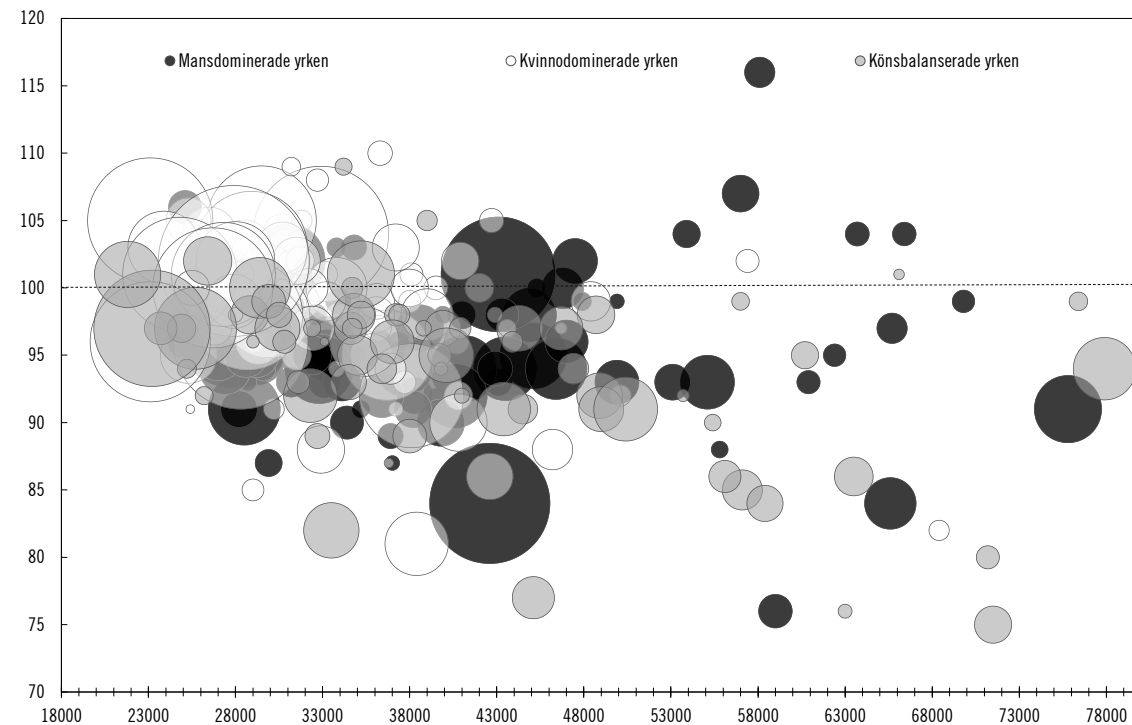
¹⁰ Kunskapsmanntal – Belastning, genus och hälsa i arbetslivet (Arbetsmiljöverket 2013:9).

¹¹ Se Kvinnors och mäns sjukfrånvaro (IFAU, 2011:2) och Kvinnors sjukfrånvaro. En studie av förstagångsföräldrar (Försäkringskassan, Socialförsäkringsrapport 2014:14).

¹² Deltidslöner är uppräknade till heltids- och månadslöner i hela avsnitt 2.3. Eftersom många kvinnor arbetar deltid är den faktiska löneskillnaden större.

Diagram 2.8 Löneskillnad mellan kvinnor och män, genomsnittlig månadslön och könsuppdelning 2017

Kvinnors lön i procent av mäns lön

Anm.: Storleken på bubblorna representerar storleken på respektive yrke. De vita representerar kvinnodominerade yrken, dvs. med mer än 60 procent kvinnor, de svarta mansdominerade yrken, med mindre än 40 procent kvinnor och de grå könsbalanserade yrken där andelen kvinnor är 40–60 procent. I diagrammet visas 257 av de 432 yrken som finns i SSYK12. Resterande yrken är exkluderade pga. att data saknas.

Källor: Medlingsinstitutet och Statistiska centralbyrån (LSS).

Skillnaderna i yrkesstrukturen mellan kvinnor och män bestäms i hög grad av att kvinnor och män gör olika utbildningsval. Även möjligheten till högre befattningar påverkas av utbildningsinriktning och längd.¹³

Kvinnor har sedan slutet av 1970-talet varit överrepresenterade inom högre utbildningar och under senare år har allt fler kvinnor valt traditionellt mansdominerade högskoleutbildningar. Samma tendenser återfinns dock inte bland männen, som i betydligt mindre utsträckning väljer traditionellt kvinnodominerade utbildningar.

De förändringar som har skett i könsfördelningen inom olika utbildningar har successivt slagit igenom på arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden är därför mer könsuppdelad i äldre åldersgrupper än i yngre. Inom flera yrkesgrupper där män är i majoritet i de äldre åldersgrupperna är mönstret det omvända i de yngre åldersgrupperna. Detta är särskilt tydligt inom

yrken som kräver eftergymnasial utbildning, som exempelvis arkitekt och jurist.

Färre kvinnor än män är chefer, men skillnaden krymper

År 2017 var 39 procent av alla chefer kvinnor, vilket är en ökning med 11 procentenheter sedan 2001. Det finns dock stora skillnader i könsfördelningen bland chefer mellan olika näringsgrenar och sektorer. Inom kommuner och landsting är omkring 70 procent av alla chefer kvinnor, medan motsvarande andel i den privata sektorn är 31 procent. I alla sektorer är dock andelen chefer som är kvinnor lägre än andelen anställda som är kvinnor.

Det finns flera förklaringar till varför andelen kvinnor i chefspositioner är lägre än andelen män. En förklaring kan vara valet av utbildningsinriktning, där män tidigare varit

¹³ I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 bilaga 3) ges en översikt över utvecklingen avseende utbildningsinriktning och längd. Se också Underlag till jämställdhetsutredningen (U2014:06) och Hela lönen, hela tiden - Utmaningar för ett jämställt arbetsliv

(SOU 2015:50) för en beskrivning av kvinnors och mäns utbildningsval, samt Könsstruktur per utbildning och yrke 1990–2030 (SCB: Tema: Utbildning, Temarapport 2010:1).

överrepresenterade bland universitets- och högskoleutbildningar som är vanliga bland högre chefsbefattningar i näringslivet.

En annan förklaring kan vara att kvinnor är föräldralediga längre och att de oftare än män arbetar deltid under småbarnsåren. Den högre frånvaron kan medföra att karriären stannar av under småbarnsåren. Samtidigt kan arbetsgivarens förväntningar på hur kvinnor och män ska bete sig på arbetsmarknaden ha betydelse, s.k. statistisk diskriminering. En konsekvens av detta kan vara att en kvinna i barnafödande ålder inte erbjuds samma möjligheter i yrkeslivet som en man oavsett om hon har barn eller inte och oavsett hur hon planerar att förlägga en eventuell föräldraledighet.

Ytterligare en möjlig förklaring handlar om normer och att det i en del branscher fortfarande kan finnas en föreställning om att chefen är en man. Eftersom en viss typ av maskulinitet fortfarande kan utgöra normen för chefskap, riskerar kvinnor att inte uppfylla kriterierna. Följden kan bli att kvinnor, som inte stämmer överens med chefsidealet, utesluts från rekryteringsprocesserna.¹⁴

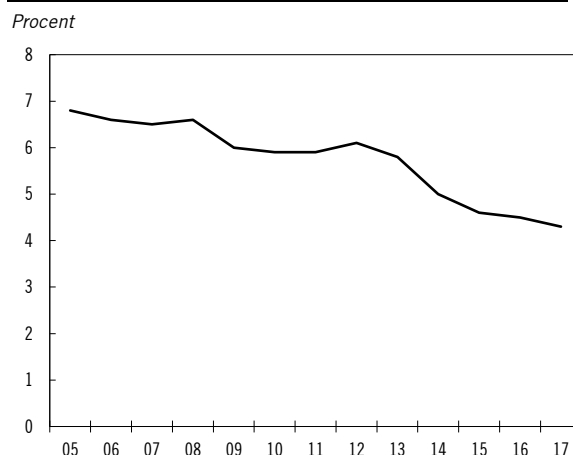
Det standardvägda lönegapet

Det lönegap mellan kvinnor och män som kvarstår när hänsyn har tagits till skillnader i ålder, utbildning, sektor, yrke samt arbetstid kallas för det standardvägda lönegapet. Under de senaste tio åren har detta minskat från 6,5 till 4,3 procent 2017 (se diagram 2.9).

Storleken på det standardvägda lönegapet varierar mellan olika sektorer och är minst inom den kommunala sektorn (0,3 procent) och störst inom den privata sektorn (5,3 procent). I den privata sektorn är det standardvägda lönegapet betydligt högre för tjänstemän (6,5 procent) än för arbetare (3,6 procent). Det kan bero på att användningen av individuell lönesättning är vanligare bland tjänstemän än bland arbetare, men också på att lönespridningen generellt sett är större inom tjänstemannayrken än arbetaryrken.¹⁵

Den största skillnaden mellan totalt och standardvägt lönegap finns inom landstinget där lönegapet minskar med 16,8 procentenheter när hänsyn tas till ålder, utbildning, arbetstid och yrke. Det är till stor del ett resultat av att kvinnor och män i större utsträckning än i andra sektorer har olika yrken inom landstinget.

Diagram 2.9 Standardvägt lönegap mellan kvinnor och män

Anm.: Det standardvägda lönegapet är det lönegap som kvarstår när hänsyn tagits till att kvinnor och män har olika ålder, utbildning, arbetstid samt arbetar inom olika yrken och sektorer. Det standardvägda lönegapet är beräknat med SSYK 4.

Källor: Medlingsinstitutet (Löneskillnaden mellan kvinnor och män 2017) och Statistiska centralbyrån.

Det standardvägda lönegapet ger en statistisk förklaring av löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Det finns dock även andra faktorer än de som kan fångas av statistiken, som kan påverka det standardvägda lönegapet. Det kan handla om diskriminering, skillnader i arbetsuppgifter inom samma yrke, individuella egenskaper och förväntningar på kvinnors respektive mäns karriärer.

Kvinnors längre föräldraledighet kan också påverka löneutvecklingen. Effekten på lönen av en lång föräldraledighet verkar dock vara mindre på 2000-talet än den var på 1990-talet, och är numera ungefär lika stor för män som för kvinnor, givet lika lång ledighet. En förklaring till de minskade skillnaderna kan vara att det under 2000-talet blivit allt vanligare att både

¹⁴ Ökad medvetenhet men långsam förändring – om kvinnor och män på ledande positioner i svenskt näringsliv (SOU 2014:80).

¹⁵ Lönebildningsrapporten 2012, Konjunkturinstitutet. Lönebildningsrapportens analys inkluderar förutom ålder, utbildning, yrke och arbetstid (beräknat som hel- eller deltid), även region, näringsgren,

födelseland, utbildningsinriktning, arbetsplatsstorlek samt om arbetstagaren får tim- eller månadslön. Se även utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv för en beskrivning av den standardvägda löneskillnaden fördelad på sektorer för 2007–2016.

kvinnor och män är föräldralediga, vilket kan minska den statistiska diskrimineringen.¹⁶

Såväl svensk som internationell forskning visar att deltidsarbete har en negativ effekt på timlönen. Den negativa effekten tenderar att växa allteftersom deltidsarbetet pågår. Kvinnors deltidsarbete kan därför vara en orsak till kvinnors lägre löner och i förlängningen också kvinnors lägre pensioner.¹⁷

2.4 Fördjupning: Utrikes födda kvinnor som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov

Gruppen utrikes födda som helhet har i dag en lägre sysselsättning än inrikes födda, men det finns stora skillnader inom gruppen. Sysselsättningen varierar t.ex. beroende på kön, tid i Sverige, utbildningsnivå och ålder vid ankomst till Sverige. En grupp där sysselsättningen är låg, både i förhållande till inrikes födda kvinnor och utrikes födda generellt, är kvinnor som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov.¹⁸ Denna fördjupningsdel beskriver ställningen på arbetsmarknaden för denna grupp.

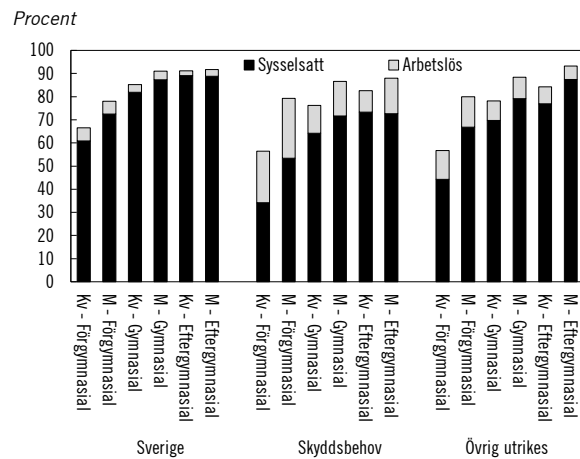
Sysselsättningsgraden är särskilt låg vid kort utbildning

Av diagram 2.10 framgår att oavsett utbildningsnivå är sysselsättningsgraden högst och arbetslösheten lägst bland de inrikes födda, följt av övriga utrikes födda, dvs. utrikes födda som inte ingår i gruppen som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov. Lägst sysselsättningsgrad återfinns bland utrikes födda som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov – i synnerhet kvinnor. Det finns dock även betydande skillnader i sysselsättningsgrad och arbetslöshet inom gruppen bl.a.

beroende på utbildningsnivå och grund för bosättning.

Generellt gäller att sysselsättningsgraden är högre och arbetslösheten lägre ju högre utbildningsnivå individen har. Utbildningsnivån tycks dock ha särskilt stor betydelse för sysselsättningsgraden bland kvinnor som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov och effekten tycks vara särskilt stor bland dem med högst förgymnasial utbildning. Bland inrikes födda kvinnor och utrikes födda män med högst förgymnasial utbildning uppgår sysselsättningsgraden till mellan 45 och 70 procent men bland kvinnor som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov uppgår den bara till 34 procent.

Diagram 2.10 Andel sysselsatta och arbetslösa av befolkningen efter utbildningsnivå och grund för bosättning 2017

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år. Kv avser kvinnor och M avser män.
Källor: Statistiska centralbyrån (AKU och STATIV) och egna beräkningar.

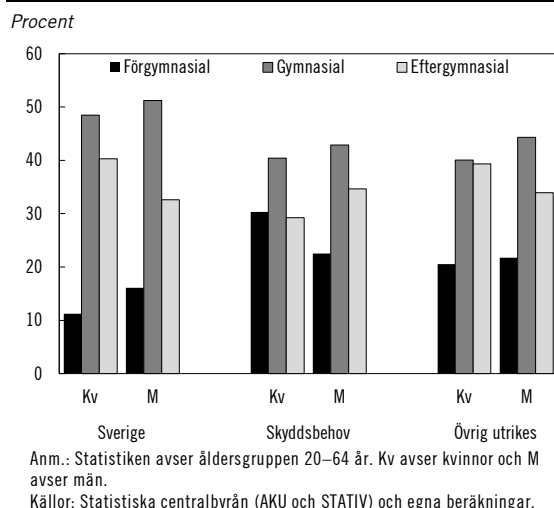
Andelen med enbart förgymnasial utbildning är också betydligt högre bland utrikes födda kvinnor och män än bland inrikes födda. Det gäller i synnerhet bland kvinnor som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov, där andelen uppgår till 30 procent (se diagram 2.11).

¹⁶ Lönsamt arbete – familjeansvarets fördelning och konsekvenser (SOU 2014:28).

¹⁷ Frånvaroeffekter på lönen för kvinnor och män (Konjunkturinstitutet 2011).

¹⁸ I gruppen som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov ingår personer som har beviljats uppehållstillstånd som

skyddsbehövande eller som anhörig till en skyddsbehövande. Därutöver ingår personer som har beviljats uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter samt vissa andra grunder enligt utlänningslagen (2005:716) eller lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige.

Diagram 2.11 Andel av befolkningen efter födelseland och bosättningsgrund samt utbildningsnivå 2017

Även åldern vid ankomsten till Sverige har betydelse för individens situation på arbetsmarknaden. Hos män syns ett negativt samband mellan ålder vid invandring och sysselsättningsutveckling, särskilt för de som är 40 år eller äldre när de kommer till Sverige. För kvinnor är mönstret inte lika entydigt. De som är yngre när de kommer till Sverige tenderar att ha en lägre sysselsättningsnivå under de första åren i Sverige. En rimlig tolkning av skillnaden mellan kvinnor och män är att det reflekterar skillnader i ansvar för små barn. Majoriteten av de personer som är 20–35 år gamla vid invandring har antingen små barn vid invandringstillfället eller skaffat det snart därefter. Givet könsroller där kvinnor tar störst ansvar för barnen under deras tidiga år hålls därmed sysselsättningsutvecklingen tillbaka under de tidiga åren i Sverige för kvinnor i dessa åldrar.¹⁹

Med tanke på utbildningsnivåns betydelse för etableringen på arbetsmarknaden är det också värt att notera att även benägenheten att fullfölja gymnasiestudier är beroende av åldern vid ankomsten till Sverige. För de som anländer innan de har uppnått myndig ålder visar analyser att de som anländer vid tillräckligt låg ålder för att kunna börja gymnasiet fullbordar

gymnasiestudier (inklusive vuxenutbildning) i större utsträckning än de som är äldre vid ankomsten till Sverige.²⁰

Utöver skillnader i formell utbildningsnivå kan de skillnader som finns i utbildningens innehåll och kvalitet över tid och mellan länder också ha betydelse för de utrikes föddas arbetsmarknadssituation. Till exempel finns tecken på att kunskaper och färdigheter kan variera för personer som erhållit sin utbildning i olika länder, trots samma formella utbildningsnivå.²¹

Andra faktorer som påverkar möjligheten till etablering på arbetsmarknaden

Utöver skillnader i utbildning finns en rad andra faktorer som kan innebära en svagare ställning på arbetsmarknaden för utrikes födda i allmänhet och för kvinnor som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov i synnerhet.²² Det handlar bl.a. om skillnader i andra kvalifikationer, som arbetslivserfarenhet och kunskaper i svenska, och om skillnader i sociala nätverk. Även olika former av trösklar till arbetsmarknaden och diskriminering kan ha betydelse, liksom det ekonomiska utbytet av att förvärvsarbeta.²³ En stor del av de analyser som genomförts om utrikes föddas situation på arbetsmarknaden rör hela denna grupp och inte specifikt kvinnor som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov. I de fall det finns viktiga skillnader mellan kvinnor och män, eller skillnader beroende på bosättningsgrund, anges det i detta avsnitt.

Tillräckliga kunskaper i svenska är en grundförutsättning för att ha möjlighet att etablera sig inom stora delar av arbetsmarknaden. Utvärderingar av utbildning i svenska för invandrare (sfi) ger inga entydiga slutsatser, men tyder på att invandrare som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov, särskilt kvinnor och lågutbildade, sannolikt har

¹⁹ Se Ruist, Tid för integration (ESO 2018:3).

²⁰ Engdahl och Forslund, En förlorad generation? Om ungas etablering på arbetsmarknaden (IFAU 2016:1).

²¹ Se t.ex. Olli Segendorf och Teljosuo, Sysselsättning för invandrare. (ESO 2011:5) och Långtidsutredningen 2015 – Huvudbetänkande (SOU 2015:104).

²² Detta avsnitt bygger till stor del på Löfbom, Lönar sig arbete 2.0? (ESO 2018:2).

²³ Se t.ex. Olli Segendorf och Teljosuo, Sysselsättning för invandrare. (ESO 2011:5), Med rätt att delta - Nyanlända kvinnor och anhöriginvandrare på arbetsmarknaden (SOU 2012:69), Forslund et al, Flykting och anhöriginvandrare etablering på den svenska arbetsmarknaden. (IFAU 2017:14), Löfbom, Lönar sig arbete 2.0? (ESO 2018:2) och Ruist, Tid för integration. (ESO 2018:3).

haft nytta av sfi.²⁴ Senare statistik tyder på att den direkta betydelsen av ett betyg i sfi för sannolikheten att uppbära arbetsinkomst, eller för arbetsinkomstens storlek, är begränsad.²⁵ Däremot tycks ett betyg i sfi öka sannolikheten för studier. Eftersom utbildningsnivån har stor betydelse för möjligheterna till etablering på arbetsmarknaden tyder detta på att ett betyg från sfi främst bidrar till etablering på arbetsmarknaden genom att stärka möjligheterna till fortsatta studier.

Skillnader i arbetslivserfarenhet innan individen kom till Sverige kan också ha betydelse för inträdet på arbetsmarknaden. Information om utrikes föddas arbetslivserfarenhet i födelselandet är begränsad, men undersökningar av deltagarna i de kommunala introduktionsprogrammen visade stora skillnader mellan kvinnor och män. Medan ca 80 procent av männen hade förvärvat arbetat i födelselandet var motsvarande andel för kvinnorna ca 40 procent. Bland kvinnor med kort utbildning hade en stor andel mycket lite arbetslivserfarenhet innan de emigrerade.²⁶ Dessa uppgifter är dock mer än tio år gamla och det kan finnas andra mönster bland nyanlända som kommit till Sverige senare.

Nätverk och kontakter kan också påverka möjligheterna till inträde på arbetsmarknaden. Jobb förmedlas ofta genom personliga kontakter och utrikes föddas nätverk bedöms i genomsnitt vara mindre effektiva ur arbetsmarknadssynpunkt än vad de inrikes föddas är.²⁷

Arbetsgivarnas agerande kan också spela in, om de t.ex. är tveksamma till att anställa personer vars kompetens är svår att värdera, eller om det förekommer diskriminering. Det finns flera undersökningar som visar att diskriminering är ett reellt problem.²⁸

Ytterligare en tänkbar förklaring till svårigheterna för utsatta grupper att etablera sig på

arbetsmarknaden är att lönespridningen är låg i kombination med att konkurrensen om yrken med krav på kortare utbildning eller introduktion är hård. I Sverige är lönerna för dem med begränsade kvalifikationer relativt höga men sysselsättningsgraden är låg.²⁹

Även ekonomiska incitament, det ekonomiska utbytet av att börja förvärvsarbeta eller att arbeta mer, kan ha betydelse för i vilken utsträckning invandrare etablerar sig på arbetsmarknaden. Det ekonomiska utbytet av arbete varierar bl.a. beroende på hushållets sammansättning. Bland nyanlända har hushåll utan barn störst ekonomiskt utbyte av att arbeta. I praktiken innebär detta en könskillnad, eftersom det finns relativt sett fler nyanlända män än kvinnor i denna grupp.³⁰

Längre studietid före etablering på arbetsmarknaden

För alla utrikes födda, oavsett utbildningsnivå, är andelen sysselsatta högre för de som varit i Sverige länge jämfört med de som varit i Sverige kortare tid. I tabell 2.1 visas den huvudsakliga aktiviteten bland kvinnor och män, som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov, uppdelade efter utbildningsnivå och tid i Sverige.³¹ Som framgår av tabell 2.1 är sysselsättningsgraden bland de som har befunnit sig i Sverige kort tid (1–4 år) låg för alla och för kvinnor med låg utbildningsnivå i synnerhet.

Andelen hemarbetande kvinnor är hög under de första åren i Sverige men sjunker kraftigt bland de som har befunnit sig i Sverige några år. Detta gäller inom samtliga utbildningskategorier. Andelen som deltar i någon form av utbildning är också hög i början av tiden i Sverige, bland både kvinnor och män. För män sjunker dock andelen kraftigt bland de

²⁴ Svenskundervisning för invandrare (sfi) (Riksrevisionen 2008:13) och Kennerberg och Åslund. Sfi och arbetsmarknaden. (IFAU 2010:10).

²⁵ Analysen baseras på uppgifter från databasen STATIV för 2015.

²⁶ Introduktion för nyanlända invandrare (Integrationsverket 2005:01).

²⁷ Olli Segendorf och Teljosuo, Sysselsättning för invandrare (ESO 2011:5).

²⁸ Se Forslund et al, Flyktning och anhöriginvandrarens etablering på den svenska arbetsmarknaden (IFAU 2017:14) och referenser i rapporten.

²⁹ Se Forslund et al, Flyktning och anhöriginvandrarens etablering på den svenska arbetsmarknaden (IFAU 2017:14) och referenser i rapporten.

³⁰ Se Löfbom, Lönar sig arbete? (ESO 2018:2).

³¹ Klassificeringen av individernas aktiviteter bygger på indelningen i AKU. För personer utanför arbetskraften anger personen själv vilken han eller hon anser vara den huvudsakliga aktiviteten. Personer som deltar i Arbetsförmedlingens etableringsprogram klassificeras oftast som studerande. Om en person i etableringsprogrammet har förvärvat arbetat någon gång under mätveckan räknas de dock som sysselsatta. Om en person i etableringsprogrammet har sökt och kunnat ta ett arbete räknas han eller hon som arbetslös.

som har befunnit sig i Sverige ett par år, oavsett utbildningsnivå. I takt med att andelen som studerar minskar ökar andelen som förvärvsarbetar. En majoritet av män arbetar hel- eller deltid när de befunnit sig i Sverige 5–9 år. Det gäller oavsett utbildningsnivå, även om andelen som förvärvsarbetar är högre bland dem med längre utbildning.

Andelen kvinnor som studerar är betydligt högre än för män bland de som har befunnit sig i Sverige under en kort tid oavsett utbildningsnivå. Jämfört med män är andelen också högre bland de som har befunnit sig i Sverige längre än fyra år, särskilt bland kvinnor med enbart förgymnasial utbildning. För kvinnor med högst förgymnasial utbildning är det först bland dem som har befunnit sig i Sverige 15–19 år som en majoritet har hel- eller deltidsarbete. För de med gymnasial och eftergymnasial utbildning minskar andelen som studerar snabbare och en majoritet av de som befunnit sig i Sverige 5–9 år förvärvsarbetar.

Arbetslösheten är dock hög även bland de som har befunnit sig i Sverige under en längre tid. Det gäller både kvinnor och män som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov och i synnerhet bland dem med högst förgymnasial utbildning.

Sammanfattningsvis visar resultaten att det tar betydligt längre tid för kvinnor som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov att etablera sig på arbetsmarknaden än för män i motsvarande situation. Det gäller i synnerhet kvinnor som har kommit till Sverige med kort utbildning. En del av förklaringen är att många utbildar sig eller deltar i kompetenshöjande insatser vid Arbetsförmedlingen under en förhållandevis lång period efter att de fått uppehållstillstånd i Sverige. Även efter lång tid i Sverige är dock andelen sysselsatta lägre bland kvinnor som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov än i andra grupper.

Tabell 2.1 Aktiviteter bland utlandsfödda som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov efter utbildningsnivå och tid i Sverige 2017.

Utbildningsnivå / tid i Sverige	Procent													
	Kvinnor							Män						
	I arbetskraften		Utanför arbetskraften					I arbetskraften		Utanför arbetskraften				
	Hel- tids- ar- bete	Del- tids- ar- bete	Ar- bets- lös	Stu- dier	Hem- ar- bete	Sjuk	Övr- igt	Hel- tids- ar- bete	Del- tids- ar- bete	Ar- bets- lös	Stu- dier	Hem- ar- bete	Sjuk	Övr- igt
Förgymnasial utbildning														
1–4 år	5	6	24	28	24	5	7	29	14	35	15	2	1	4
5–9 år	11	17	31	20	7	8	6	37	15	29	7	0	8	4
10–14 år	24	19	22	13	7	10	4	52	13	22	5	0	6	3
15–19 år	38	20	22	2	2	13	2	55	9	17	4	0	14	0
20–24 år	29	14	6	1	5	39	6	49	8	17	1	0	22	3
Gymnasial utbildning														
1–4 år	9	10	27	36	14	0	4	35	9	35	13	0	3	4
5–9 år	25	27	22	12	6	4	4	50	15	24	7	1	2	2
10–14 år	39	29	10	8	4	8	2	59	18	15	4	1	2	2
15–19 år	48	31	8	6	2	3	2	73	9	9	5	0	2	1
20–24 år	53	26	6	1	1	11	1	74	7	6	1	0	10	2
Eftergymnasial utbildning														
1–4 år	19	13	20	25	16	3	4	34	10	35	14	1	2	3
5–9 år	36	21	22	7	4	7	4	53	13	19	6	2	4	3
10–14 år	53	28	7	6	1	3	2	70	10	11	4	0	3	2
15–19 år	58	20	9	7	1	4	1	73	8	10	4	0	3	2
20–24 år	68	15	5	5	1	6	1	79	5	5	5	0	6	0

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år. Tid i Sverige definieras som antalet kalenderår efter det att individen fick uppehållstillstånd. De som fick uppehållstillstånd 2016 beräknas t.ex. ha befunnit sig i Sverige 1 år. Antalet observationer i enskilda celler kan vara relativt litet, vilket även medför en osäkerhet i skattningarna. Andelarna är avrundade och summerar därför inte alltid till 100.

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU och STATIV) och egna beräkningar.

3 Från arbetsinkomst till marknadsinkomst

Marknadsinkomster består av individernas samlade inkomster från arbete och kapital, före skatt och transfereringar. För de flesta utgör arbetsinkomsten den största delen av marknadsinkomsten. Sedan mitten av 1990-talet har dock kapitalinkomsternas andel ökat. I detta avsnitt beskrivs först kapitalinkomsternas utveckling för kvinnor och män, dels för de i yrkesverksam ålder, dels för personer 65 år och äldre. Därefter analyseras marknadsinkomsternas sammansättning.

3.1 Kvinnors och mäns kapitalinkomster

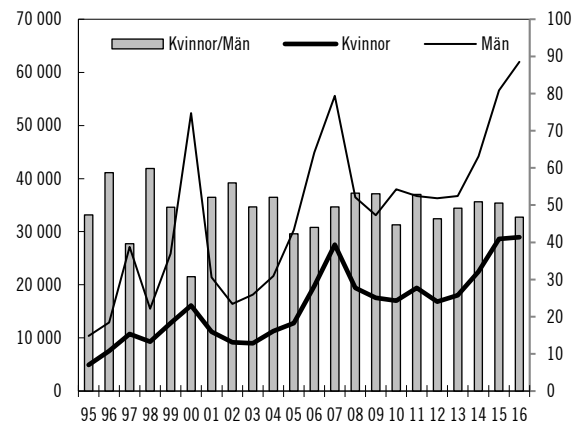
Kvinnor har i genomsnitt hälften så stora kapitalinkomster som män

Mellan 1995 och 2016 ökade den genomsnittliga kapitalinkomsten med närmare 500 procent för både kvinnor och män. Ökningstakten har dock varierat kraftigt över åren (se diagram 3.1).

År 2016 hade kvinnor i genomsnitt 47 procent av mäns kapitalinkomster. Kvinnors kapitalinkomster uppgick i genomsnitt till 29 000 kronor och mäns till 62 000 kronor. Förhållandet mellan kvinnors och mäns kapitalinkomster har varit relativt konstant sedan mitten av 1990-talet. Kapitalinkomsterna är dock mycket ojämnt fördelade. En liten grupp med mycket höga kapitalinkomster ökar medelvärdet betydligt (se vidare nedan).

Diagram 3.1 Genomsnittliga kapitalinkomster för kvinnor och män

Medelinkomst i kronor (2018 års priser) och kvinnors andel av mäns inkomst i procent (höger axel)

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

Fler män än kvinnor har kapitalinkomster och män redovisar också högre belopp

Även om utvecklingstakten varit likartad för kvinnor och män är skillnaden i nivån på kvinnors och mäns genomsnittliga kapitalinkomster betydande. Det beror både på skillnader i antalet kvinnor och män som redovisar inkomster från kapital och på hur stora belopp som redovisas i genomsnitt för kvinnor respektive män.

Kapitalinkomster kan delas in i två huvudkategorier, kapitalvinster och övriga kapitalinkomster (se tabell 3.1). Kapitalvinster består av vinster som uppstår vid försäljning av reala eller finansiella tillgångar,³² medan övriga kapitalinkomster består av olika typer av ränte- och utdelningsinkomster.

År 2016 stod kapitalvinster för drygt hälften av de samlade kapitalinkomsterna. Drygt 70 procent av kapitalvinsterna kom från fastighetsrelaterade transaktioner, medan resterande del kom från försäljning av finansiella instrument. Men eftersom fastigheter omsätts i lägre takt än värdepapper redovisar betydligt färre personer kapitalvinster från fastigheter än från finansiella instrument.

År 2016 redovisade 79 000 kvinnor och 87 000 män fastighetsrelaterade kapitalvinster, och bland dessa redovisade män i genomsnitt ett något högre belopp än kvinnor.

³² Med kapitalvinster menas nettot av realiserade kapitalvinster och kapitalförluster.

Betydligt fler personer, och betydligt fler män än kvinnor, redovisar kapitalvinster från försäljning av finansiella tillgångar. År 2016 gjorde 277 000 kvinnor och 366 000 män finansiella kapitalvinster. Bland dessa redovisade män i genomsnitt ett betydligt större belopp än kvinnor.

Bland övriga kapitalinkomster är utdelningar i fåmansbolag det dominerande inkomstslaget. År 2016 stod utdelningar i fåmansbolag för ungefär en tredjedel av de samlade kapitalinkomsterna, och de har ökat trendmässigt sedan mitten av 2000-talet. Utvecklingen beror sannolikt till viss del på de gynnsammare skatteregler för fåmansbolag som infördes 2006. De innebar bl.a. att gränsen för hur mycket som får tas ut i form av utdelning höjdes. År 2016 redovisade 36 000 kvinnor och 107 000 män inkomster från utdelning i fåmansbolag. Det genomsnittliga beloppet bland dem som redovisade utdelning i fåmansbolag var betydligt större för män än för kvinnor.

Tabell 3.1 Kapitalinkomster 2016

	Kapitalvinster		Övriga kapitalinkomster		
	Reala	Finansiella	Räntor m.m.	Utdelning i fåmansbolag	Övriga aktieutdelningar
Total inkomst (miljarder kronor)	94	35	23	80	19
<i>Kvinnor</i>	44	8	7	14	6
<i>Män</i>	50	27	16	66	14
Antal med inkomst >0 (1000-tal personer)	166	642	2 979	143	893
<i>Kvinnor</i>	79	277	1 487	36	369
<i>Män</i>	87	366	1 492	107	524
Medelinkomst för personer med inkomst >0 (1000 kr)	576	60	8	557	22
<i>Kvinnor</i>	568	32	5	384	15
<i>Män</i>	583	81	11	616	26

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år. Beloppen är uttryckta i 2018 års priser. Ränteinkomster inkluderar bl.a. bankränta, schablonintäkt på investeringssparkonto och intäkt vid uthyrning av privatbostad. Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.
Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

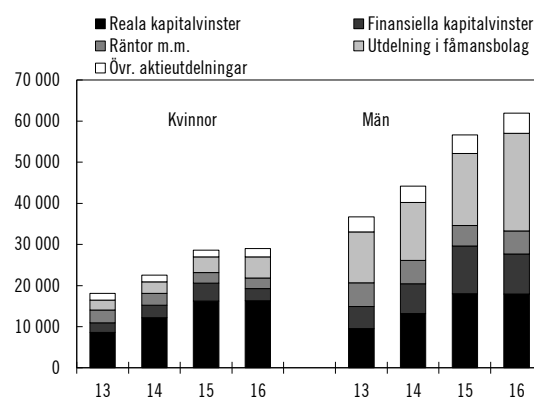
Betydande skillnader i sammansättningen av kvinnors och mäns kapitalinkomster

De ovan beskrivna skillnaderna mellan kvinnor och män vad gäller olika typer av kapitalinkomster medför betydande skillnader i sammansättningen av kvinnors och mäns kapitalinkomster. År 2016 stod kapitalvinster kopplade till reala tillgångar (främst bostadsförsäljningar)

för närmare 60 procent av kvinnors samlade kapitalinkomster (se diagram 3.2), medan motsvarande andel för män var knappt 30 procent. För utdelningar i fåmansbolag är förhållandet det omvända. För kvinnor utgjorde detta inkomstslag knappt 20 procent av de samlade kapitalinkomsterna, medan de för män stod för 40 procent av de samlade kapitalinkomsterna.

Diagram 3.2 Kapitalinkomsternas sammansättning

Medelinkomst i kronor (2018 års priser)

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Av diagram 3.2 framgår även hur kvinnors och mäns kapitalinkomster har utvecklats de senaste åren. Sedan 2013 har de totala kapitalinkomsterna i genomsnitt ökat något mer för män (69 procent) än för kvinnor (60 procent). För både kvinnor och män är det främst ökade reala kapitalvinster och ökade inkomster från utdelningar i fåmansbolag som förklarar utvecklingen.

Personer med höga arbetsinkomster har i genomsnitt också höga kapitalinkomster

De samlade kapitalinkomsterna är inte bara ojämnt fördelade mellan kvinnor och män utan också inom respektive grupp. En stor del av de samlade kapitalinkomsterna går till individer som även har höga arbetsinkomster (se tabell 3.2). Mönstret är likartat för kvinnor och män. År 2016 tillföll närmare 50 procent av kvinnors totala kapitalinkomster de 20 procent av kvinnorna som hade högst arbetsinkomster, medan närmare 60 procent av mäns totala kapitalinkomster tillföll de 20 procent av männen som hade högst arbetsinkomster. Av de olika kapitalinkomstslagen är det utdelningar i fåmansbolag som är mest koncentrerade till personer med höga arbetsinkomster.

Tabell 3.2 Andel kapitalinkomster i olika delar av fördelningen av arbetsinkomster för kvinnor respektive män 2016

Procent

	K1	K2	K3	K4	K5
Totala kapitalinkomster					
Kvinnor	13,1	12,0	12,0	16,0	47,0
Män	11,0	8,2	7,7	14,9	58,1
Reala kapitalvinster					
Kvinnor	11,3	13,5	14,3	19,4	41,4
Män	11,6	12,0	14,2	21,0	41,1
Finansiella kapitalvinster					
Kvinnor	18,3	14,7	9,4	13,6	44,1
Män	19,4	8,1	4,7	8,5	59,4
Räntor m.m.					
Kvinnor	14,3	12,3	13,4	17,4	42,5
Män	14,8	10,9	9,2	15,7	49,4
Utdelning i fåmansbolag					
Kvinnor	9,6	5,8	6,2	8,7	69,7
Män	4,3	4,7	4,1	13,9	73,0
Övriga aktieutdelningar					
Kvinnor	26,6	10,3	9,9	9,1	44,2
Män	20,3	8,8	5,9	9,3	55,6

Anm.: Kvinnor och män 20–64 år rangordnas efter arbetsinkomst. Detta görs separat för kvinnor respektive män. Därefter delas kvinnor in i fem lika stora grupper (kvintilgrupper) och män i fem lika stora grupper. K1 för kvinnor (män) avser de 20 procent av kvinnorna (männen) som har de lägsta arbetsinkomsterna och K5 de 20 procent av kvinnorna (männen) som har de högsta arbetsinkomsterna. Andelarna är avrundade och summerar därför inte alltid till 100. Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Kapitalinkomster bland personer 65 år och äldre

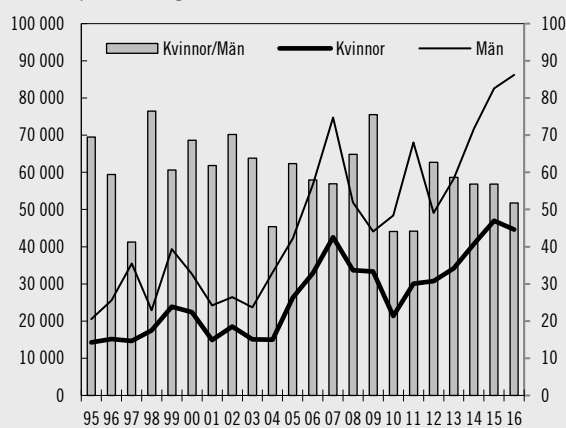
Personer i åldersgruppen 65 år och äldre har i genomsnitt högre kapitalinkomster än personer i åldersgruppen 20–64 år. År 2016 hade kvinnor äldre än 64 år i genomsnitt ungefär 50 procent högre kapitalinkomster än kvinnor i yrkesverksam ålder. För män var kapitalinkomsterna ca 40 procent högre. Liksom för personer i yrkesverksam ålder är kapitalinkomsterna dock betydligt högre bland män äldre än 64 år än bland kvinnor i samma åldersgrupp.

Sedan mitten av 1990-talet har kapitalinkomsterna ökat kraftigt i åldersgruppen 65 år och äldre, men något långsammare än för de yrkesverksamma, särskilt för kvinnor (se diagram 3.3). Mellan 1995 och 2016 ökade kapitalinkomsterna i den äldre åldersgruppen med ca 400 procent för män och ca 300 procent för kvinnor.

Den kraftigare ökningen för män än för kvinnor har lett till att kvinnors andel av mäns kapitalinkomster har minskat. Under slutet av 1990-talet och större delen av 2000-talet varierade kvinnors andel av mäns kapitalinkomster mellan 60 och 70 procent. Kvinnors andel av mäns kapitalinkomster har därefter minskat och 2016 var kvinnors kapitalinkomster i genomsnitt hälften så stora som mäns i åldersgruppen 65 år och äldre.

Diagram 3.3 Genomsnittlig kapitalinkomst för kvinnor och män 65 år och äldre

Medelinkomst i kronor (2018 års priser) och kvinnors andel av mäns inkomst i procent (höger axel)

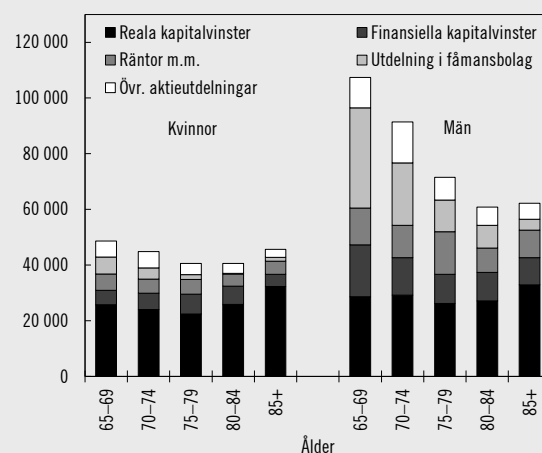

Liksom för de i yrkesverksam ålder finns det tydliga skillnader i sammansättningen av kvinnors och mäns kapitalinkomster bland de äldre (se diagram 3.4). År 2016 var de reala kapitalvinsterna ungefär lika stora i alla åldersgrupper för både kvinnor och män, 25 000–30 000 kronor. Men eftersom äldre kvinnors samlade kapitalinkomster bara uppgår till 50 procent av äldre mäns innebär det att de reala kapitalinkomsterna svarade för en dubbelt så stor andel av äldre kvinnors samlade kapitalinkomster jämfört med mäns, 60 respektive 30 procent.

Finansiella kapitalvinster och övriga kapitalinkomster utgör i stället en betydligt större andel av kapitalinkomsterna bland äldre män än bland äldre kvinnor. Skillnaden är särskilt tydlig när det gäller utdelningar från fåmansbolag. Bland män stod dessa utdelningar för ca 25 procent av de totala kapitalinkomsterna. För äldre män under 70 år var dessa utdelningar det största kapitalinkomstslaget (33 procent). Andelen minskar sedan med stigande ålder.

Diagram 3.4 Kapitalinkomsternas sammansättning för kvinnor och män 65 år och äldre 2016

Medelinkomst i kronor (2018 års priser)

3.2 Kvinnors och mäns samlade marknadsinkomster

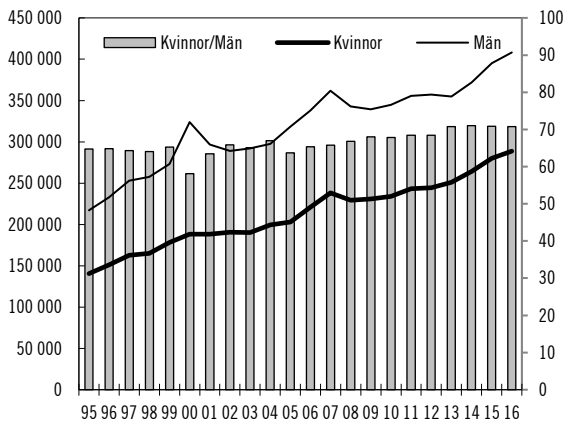
Kvinnors andel av mäns marknadsinkomster har ökat

År 2016 hade 91 procent av befolkningen i åldersgruppen 20–64 år någon form av marknadsinkomst (löne- och näringsinkomster samt kapitalinkomster). Andelen var något större för män (92 procent) än för kvinnor (90 procent). Detta förhållande har varit relativt konstant sedan mitten av 1990-talet.

Kvinnor har i genomsnitt lägre marknadsinkomster än män (se diagram 3.5). Mellan 1995 och 2016 har den genomsnittliga marknadsinkomsten dock ökat snabbare för kvinnor (105 procent) än för män (88 procent). Detta beror på att arbetsinkomsterna i genomsnitt ökade snabbare för kvinnor än för män (se diagram 2.1). Kvinnors andel av mäns marknadsinkomster har därför ökat från 65 till 71 procent mellan 1995 och 2016.

Diagram 3.5 Genomsnittlig marknadsinkomst för kvinnor och män

Medelinkomst i kronor (2018 års priser) och kvinnors andel av mäns inkomst i procent (höger axel)

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

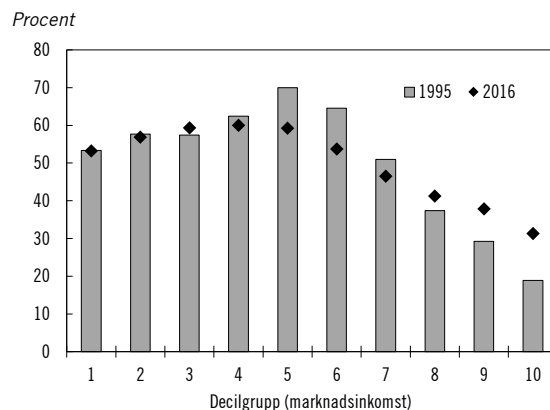
Andelen kvinnor med höga marknadsinkomster har ökat

Om alla individer 20–64 år rangordnas efter storleken på marknadsinkomsten och delas in i tio lika stora grupper (decilgrupper) visar resultaten att kvinnor är överrepresenterade i förhållande till män i de lägre och de mellersta inkomstskikten och underrepresenterade i förhållande till män i

de högre inkomstskikten (se diagram 3.6). Andelen kvinnor minskar successivt i den övre hälften av fördelningen av marknadsinkomster.

Andelen kvinnor i de översta inkomstgrupperna har dock ökat sedan mitten av 1990-talet. År 1995 bestod t.ex. den översta tiondelen till 19 procent av kvinnor. År 2016 hade andelen kvinnor ökat till 31 procent. Motsvarande minskning av andelen kvinnor har främst ägt rum i mitten av fördelningen. I de lägsta inkomstgrupperna var andelen kvinnor och män på ungefär samma nivåer 2016 som 1995.

Diagram 3.6 Andel kvinnor i olika delar av fördelningen av marknadsinkomster

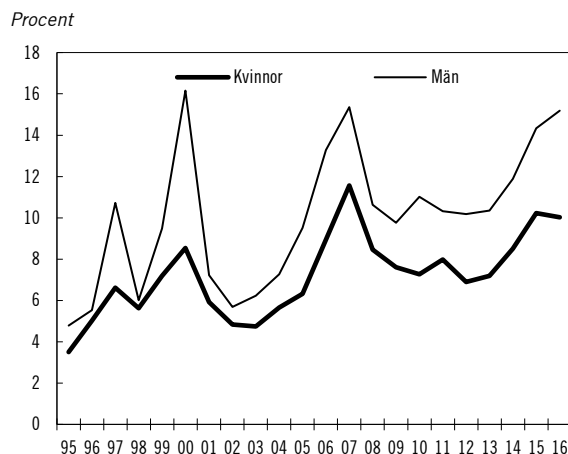

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år. Samtliga individer 20–64 år rangordnas efter marknadsinkomst och delas in i 10 lika stora grupper (decilgrupper). Decilgrupp 1 avser de tio procent som har de lägsta marknadsinkomsterna och decilgrupp 10 de tio procent som har de högsta marknadsinkomsterna.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

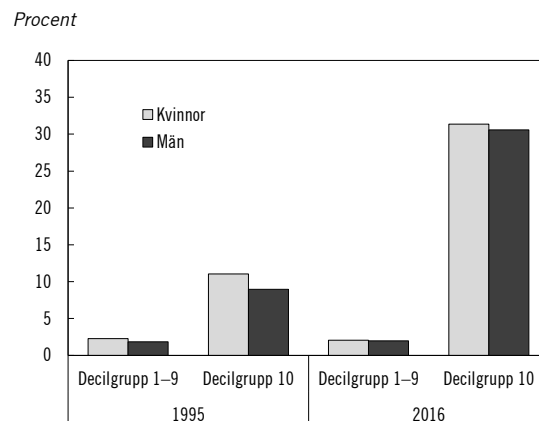
Kapitalinkomstandelen har ökat för kvinnor och män med höga marknadsinkomster

Kapitalinkomsternas snabba ökning i förhållande till arbetsinkomsterna har lett till att kapitalinkomsternas andel av de totala marknadsinkomsterna ökat. För män har kapitalinkomsternas andel ökat från 4,8 till 15,2 procent, och för kvinnor från 3,5 till 10,0 procent mellan 1995 och 2016 (se diagram 3.7).

Diagram 3.7 Kapitalinkomsternas andel av marknadsinkomsterna

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år.
Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

Kapitalinkomsterna har främst ökat bland personer med höga marknadsinkomster (se diagram 3.8). I de nedre nio tiondelarna är inkomsterna från kapital fortsatt mycket små. I denna del av fördelningen har kapitalinkomsternas andel av marknadsinkomsterna legat stabilt runt 2 procent under perioden 1995–2016 både för kvinnor och män. För den tiondel med högst marknadsinkomster har kapitalinkomsternas andel ökat på ett likartat sätt för kvinnor och män under perioden, från ca 10 procent till ca 30 procent. Att kapitalinkomstendelen ökat mer för män än för kvinnor i åldersgruppen 20–64 år beror på att fler män än kvinnor befinner sig i den översta tiondelen av fördelningen av marknadsinkomster, där det skett en kraftig ökning av kapitalinkomsternas andel.

Diagram 3.8 Kapitalinkomstandel i olika delar av fördelningen av marknadsinkomster

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år. Observera att andelen kvinnor resp. män varierar i de olika decilgrupperna (se diagram 3.6).
Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

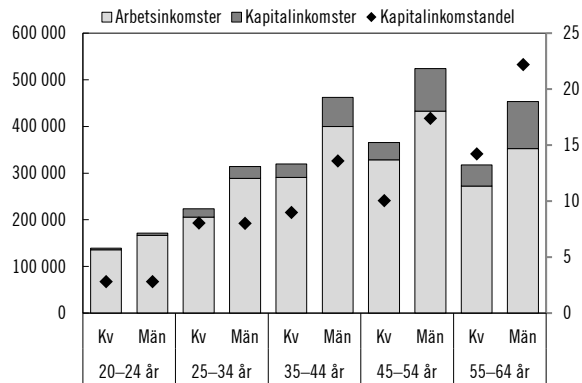
Skillnader mellan kvinnors och mäns inkomststruktur ökar med stigande ålder

År 2016 hade kvinnor i genomsnitt 29 procent lägre marknadsinkomst än män. Kvinnor hade i genomsnitt lägre marknadsinkomst än män i samtliga åldersgrupper (se diagram 3.9). Skillnaden var minst, ca 20 procent, i den yngsta åldersgruppen. I övriga åldersgrupper hade kvinnor i genomsnitt ca 30 procent lägre marknadsinkomst än män.

Den genomsnittliga arbetsinkomsten ökar för både kvinnor och män med stigande ålder upp t.o.m. åldersgruppen 45–54 år. I åldersgruppen 55–64 år minskar arbetsinkomsten något. Kapitalinkomsterna ökar med stigande ålder, och i en snabbare takt än arbetsinkomsterna. Kapitalinkomstendelen är därför högre i äldre åldersgrupper än i yngre, både för kvinnor och män.

Diagram 3.9 Genomsnittlig marknadsinkomst för kvinnor och män efter ålder och inkomstslag 2016

Medelinkomst i kronor (2018 års priser) och kapitalinkomstandel i procent (höger axel)

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20-64 år.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

I de yngsta åldersgrupperna, 20-24 år och 25-34 år, är kapitalinkomsterna förhållandevis små för både kvinnor och män, och kapitalinkomstandelen är ungefär densamma för kvinnor som för män. I äldre åldersgrupper är mäns kapitalinkomster högre än kvinnors, vilket bidrar till att skillnaden mellan kvinnors och mäns inkomststruktur är större i de äldre åldersgrupperna. I gruppen 55-64 år utgör t.ex. kapitalinkomster 14 procent av marknadsinkomster för kvinnor och 22 procent för män.

4 Från marknadsinkomst till individuell disponibel inkomst

Individuell disponibel inkomst består av en individs sammanlagda inkomst från arbete, kapital och transfereringar minus skatter. Eftersom analysen i detta avsnitt avser den samlade betydelsen av alla inkomstslag behandlas inkomsterna för hela befolkningen 20 år och äldre i ett sammanhang.³³

³³ I avsnitt 2 och 3 i denna bilaga analyserades arbetsinkomsterna i åldersgruppen 20-64 år samt kapitalinkomsterna i åldersgrupperna

4.1 Transfereringar och skatter utjämnar skillnader i marknadsinkomster

Skillnaden mellan kvinnors och mäns individuella disponibla inkomster är betydligt mindre än skillnaden i marknadsinkomst. Detta beror på att skatter och transfereringar minskar skillnaderna mellan kvinnors och mäns marknadsinkomster. Eftersom kvinnors marknadsinkomster är lägre och inkomstskatten är progressiv betalar de också mindre skatt. Kvinnors skattebetalningar är i genomsnitt 36 procent lägre än mäns. Vidare är kvinnors inkomster från transfereringar (exklusive pensioner) i genomsnitt 51 procent högre än mäns (se tabell 4.1). Män har dock i genomsnitt högre pension, bl.a. eftersom pensionen till stor del speglar förvärvsinkomsten under arbetslivet.

Tabell 4.1 Från marknadsinkomst till individuell disponibel inkomst 2016

Inkomster i kronor (2018 års priser) och andelar i procent

	Medelinkomst från inkomstslaget		Kv/M (%)	Andel med inkomst	
	Kv.	Män		Kv.	Män
Marknadsinkomster	226 300	340 200	67	85	88
+Pensioner	56 600	69 700	81	35	31
+Transfereringar (exkl. pensioner)	35 300	23 300	151	59	52
-Skatter	73 300	114 800	64	96	96
=Individuell disponibel inkomst	244 900	318 300	77	99	99

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre. Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

I tabell 4.2 visas skillnaderna i pensioner och andra transfereringar mellan de kvinnor och män som tar del av de olika transfereringarna. För personer med pensionsinkomster var kvinnors genomsnittliga pensionsinkomst 72 procent av mäns 2016. Detta beror på att pensionen till stor del baseras på tidigare förvärvsinkomst. Av tabellen framgår att kvinnor i högre grad har pensionsinkomster än män, 35 respektive 31 procent av alla äldre än 19 år. Detta beror främst på att kvinnor i genomsnitt lever längre än män, vilket leder till att det finns drygt 15 procent fler kvinnor än män över 65 år.

20-64 år och 65 år och äldre var för sig. Eftersom populationerna inte är desamma i detta och tidigare avsnitt är inte uppgifterna jämförbara med varandra.

Kvinnor med inkomst från lönerelaterade transfereringar (transfereringar som har till uppgift att ersätta inkomstbortfall under arbetslivet när individen inte kan förvärvsarbeta på sitt ordinarie arbete på grund av t.ex. sjukdom eller vård av barn) hade 2016 i genomsnitt 14 procent högre inkomster från dessa transfereringar än män. Skillnaden beror på att kvinnor använder fler föräldrapenningdagar och därför har högre inkomster från föräldrapenning än män. Män har dock högre inkomster från andra lönerelaterade transfereringar. Kvinnor med sjuk- och aktivitetsersättning samt arbetsmarknadsstöd hade i genomsnitt lägre inkomster från dessa transfereringar än män eftersom kvinnors arbetsinkomster är lägre än mäns. De kvinnor som uppbar sjukpenning var i genomsnitt sjukskrivna längre än de män som uppbar sjukpenning, samtidigt som mäns arbetsinkomster var högre. Detta fick till följd att de kvinnor och män som uppbar sjukpenning i genomsnitt hade ungefär lika mycket i sjukpenning.

Skillnaden mellan kvinnors och mäns försörjningsrelaterade transfereringar är betydligt större än skillnaden mellan lönerelaterade transfereringar. Kvinnor hade 2016 i genomsnitt 76 procent högre ersättning från försörjningsrelaterade transfereringar än män. Skillnaden mellan kvinnor och män är störst för bostadsbidrag och underhållsstöd, vilket beror på att det är vanligare att barn med särlevande föräldrar är skrivna hos mamman. Kvinnor mottar i genomsnitt mer underhållsstöd och underhållsbidrag än de betalar, medan det motsatta gäller för män. Detta får till följd att underhållsstöd och underhållsbidrag i genomsnitt är en positiv transferering för kvinnor och en negativ transferering för män. Det är dessutom betydligt vanligare att kvinnor har dessa transfereringar än män. Undantaget är ekonomiskt bistånd där andelen är ungefär densamma bland kvinnor och män.

Tabell 4.2 Transfereringar 2016

Inkomster i kronor (2018 års priser) och andelar i procent

	Medelinkomst för personer som har inkomst från inkomstslaget		Kv/M (%)	Andel med inkomst	
	Kv.	Män		Kv.	Män
Pensioner	162 800	226 700	72	35	31
Inkomstrelaterad allmän pension	124 700	170 600	73	28	25
Garantipension	21 000	21 500	98	14	3
Tjänstepension	44 700	86 000	52	27	25
Privat pension	32 900	41 000	80	12	11
Änkepension	43 400	0	-	7	0
Övriga pensioner	23 700	42 400	56	1	1
Lönerelaterade transfereringar	64 800	56 900	114	33	27
Arbetsmarknadsstöd	59 900	71 300	84	5	5
Sjukpenning	56 100	56 600	99	11	6
Föräldrapenning	36 500	24 100	151	17	14
Sjuk- och aktivitetsersättning	103 100	115 200	89	5	4
Försörjningsrelaterade transfereringar	26 900	15 300	176	38	34
Barnbidrag	14 400	12 800	113	28	24
Bostadsbidrag	21 300	13 400	159	5	3
Underhållsstöd (netto) ¹	18 600	-11 300	-165	7	6
Ekonomiskt bistånd	51 200	46 300	111	3	3
Bostadstillägg	30 500	31 200	98	8	4
Äldreförsörjningsstöd	43 800	31 100	141	0	0
Övriga transfereringar	10 800	9 400	115	36	29
Samtliga transfereringar	111 300	122 100	91	83	76

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre. Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

¹ Här ingår såväl underhållsstöd via Försäkringskassan som underhållsbidrag som föräldrarna reglerar själva.

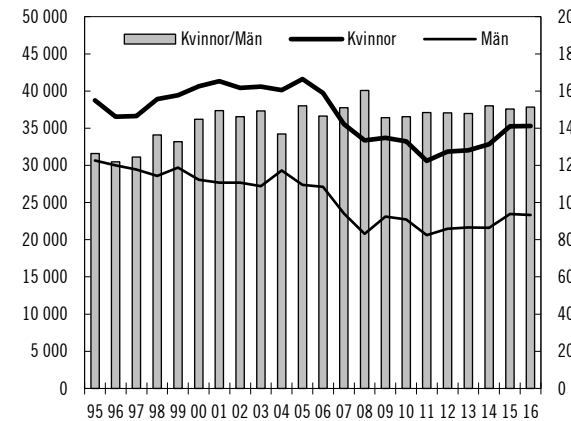
Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Sedan 1995 har både kvinnors och mäns transfereringsinkomster (exklusive pension) minskat. Mellan 2005 och 2011 föll de genomsnittliga transfereringsinkomsterna. Kvinnors och mäns minskade inkomster från transfereringar berodde till stor del på att transfereringarna från sjukpenning, sjukersättning och arbetsmarknadsstöd (a-kassa och aktivitetsersättning) sjönk. Både andelen i befolkningen som erhöll dessa transfereringar och den genomsnittliga ersättningen per mottagare sjönk. År 1995 hade ca 75 procent av kvinnorna och ca 69 procent av männen inkomst från transfereringar (exklusive pensioner), medan motsvarande andel 2016 var 59 procent respektive 52 procent. Samtidigt har skillnaden

mellan kvinnors och mäns transfereringsinkomster ökat. År 1995 var kvinnors transfereringsinkomster 26 procent högre än mäns, 2016 var de 51 procent högre (se diagram 4.1).

Diagram 4.1 Genomsnittliga transfereringsinkomster (exklusive pension) för kvinnor och män

Medelinkomst i kronor (2018 års priser) och kvinnors andel av mäns inkomst i procent (höger axel)

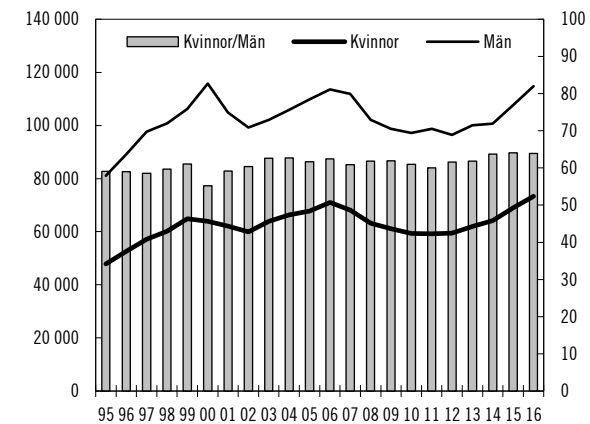
Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

Både kvinnors och mäns direkta skattebetalningar har ökat sedan 1995, dock inte i samma utsträckning som marknadsinkomsterna. Förändringen av de genomsnittliga skattebetalningarna under perioden beror i huvudsak på den ekonomiska konjunkturen, även om politiska beslut också har haft betydelse. Kvinnors andel av mäns skatter har under en lång period legat stabilt kring 60 procent. Sedan 2012 har kvinnors andel ökat något och ligger 2016 på 64 procent (se diagram 4.2).

Diagram 4.2 Genomsnittliga direkta skatter för kvinnor och män

Skatt i kronor (2018 års priser) och kvinnors andel av mäns skatter i procent (höger axel)

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

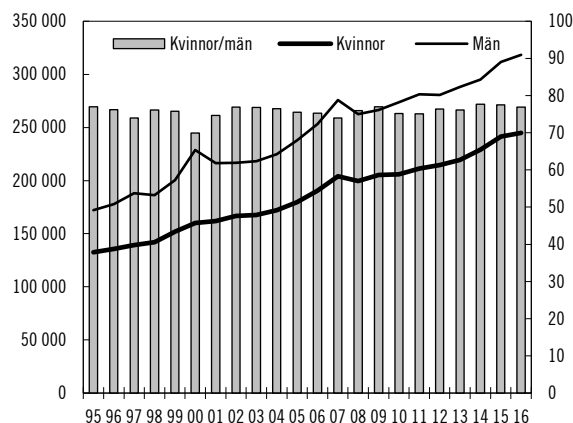
4.2 Kvinnors andel av mäns disponibla inkomst har varit oförändrad i 20 år

När samtliga inkomster, transfereringar och skatter tas med i beräkningen och fokus förflyttas från individernas marknadsinkomst till den disponibla inkomsten minskar de ekonomiska skillnaderna mellan kvinnor och män. År 2016 hade kvinnor 20 år och äldre i genomsnitt 67 procent av mäns marknadsinkomst, medan kvinnors andel av mäns individuella disponibla inkomst uppgick till 77 procent. Sedan 1995 har såväl kvinnors som mäns disponibla inkomster ökat. Eftersom ökningen under perioden 1995–2016 uppgått till 85 procent för både kvinnor och män var kvinnors andel av mäns individuella disponibla inkomst oförändrad 2016 jämfört med 1995 (se diagram 4.3).

Bakom denna stabila bild döljer sig dock olika typer av förändringar, vilka behandlas i fördjupningsrutan nedan.

Diagram 4.3 Genomsnittlig individuell disponibel inkomst för kvinnor och män

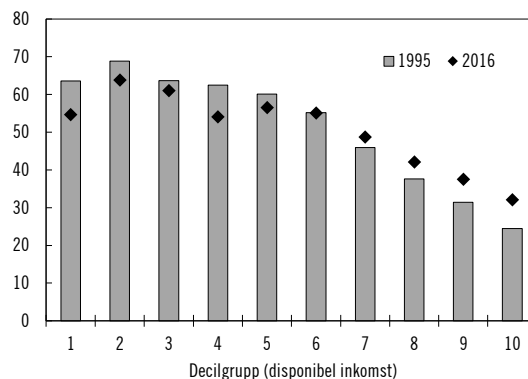
Medelinkomst i kronor (2018 års priser) och kvinnors andel av mäns medelinkomst i procent (höger axel)

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre.
Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

Diagram 4.4 Andel kvinnor i olika delar av fördelningen av individuell disponibel inkomst

Procent

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre. Samtliga individer 20 år och äldre rangordnas efter individuell disponibel inkomst och delas in i 10 lika stora grupper (decilgrupper). Decilgrupp 1 avser de tio procent som har lägst inkomst och decilgrupp 10 de tio procent som har högst inkomst.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

4.3 Kvinnor är underrepresenterade i den övre delen av fördelningen

Om alla individer 20 år eller äldre rangordnas efter storleken på den individuella disponibla inkomsten, och därefter delas in i tio lika stora inkomstgrupper (decilgrupper), framgår att kvinnor är underrepresenterade och män överrepresenterade i den övre halvan av fördelningen av individuell disponibel inkomst (se diagram 4.4). Andelen kvinnor i inkomstgrupperna minskar successivt högre upp i fördelningen. Andelen kvinnor i de översta inkomstgrupperna har dock ökat mellan 1995 och 2016. År 1995 bestod fördelningens översta tiondel av 24 procent kvinnor. År 2016 hade andelen ökat till 32 procent.

Varför är skillnaden i disponibel inkomst mellan kvinnor och män oförändrad?

Skillnaden mellan kvinnors och mäns individuella disponibla inkomst har varit oförändrad mellan 1995 och 2016, med undantag för enstaka år. Samtidigt har skillnaden minskat i det största inkomstslaget; arbetsinkomster. Det är därför av intresse att undersöka varför skillnaden i individuell disponibel inkomst varit stabil. För detta syfte beskrivs i denna fördjupningsruta den genomsnittliga skillnaden i individuell disponibel inkomst mellan kvinnor och män i termer av inkomstgap. Inkomstgapet definieras som skillnaden i kvinnors och mäns genomsnittliga individuella disponibla inkomst i procent av mäns genomsnittliga individuella disponibla inkomst.³⁴ Med denna definition var inkomstgapet 2016 23 procent för personer 20 år och äldre.

Inkomstgapet kan dekomponeras (delas upp) på de inkomstslag som utgör individuell disponibel inkomst. Därigenom är det möjligt att ange varje enskilt inkomstslags bidrag till inkomstgapet. Ett positivt bidrag innebär att inkomstslaget bidrar till att öka skillnaden mellan kvinnors och mäns individuella disponibla inkomst medan ett negativt bidrag innebär det motsatta. Bidragen från inkomstslagen summerar till det totala inkomstgapet för individuell disponibel inkomst.

Redovisningen av de olika inkomstslagens bidrag till det samlade gapet i individuell disponibel inkomst görs för åldersgruppen 20 år och äldre, gruppen 20–64 år samt gruppen 65 år och äldre.

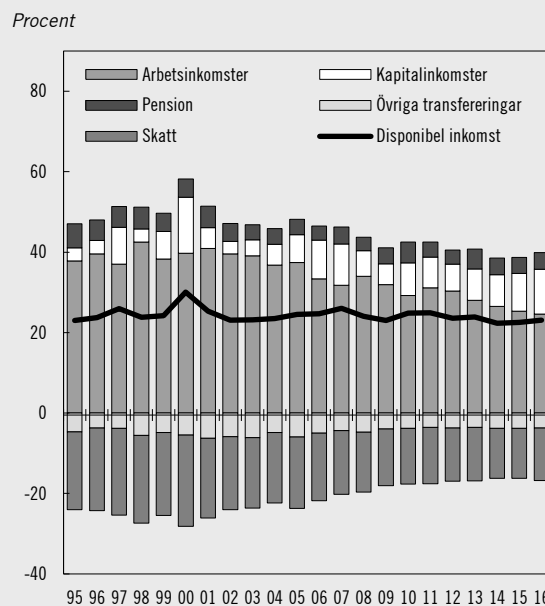
Åldersgruppen 20 år och äldre

Diagram 4.5 visar att skillnader i arbetsinkomster bidrar mest till skillnader i disponibel inkomst såväl 1995 som 2016. Bidraget från arbetsinkomster har dock minskat sedan början av 2000-talet. I stället har bidraget från kapitalinkomster ökat, vilket är huvudorsaken till att inkomstgapet varit oförändrat snarare än minskat sedan 1995. Kapitalinkomster är mer ojämnt fördelade mellan kvinnor och män än arbetsinkomster. Mellan 1995 och 2016 har kapitalinkomsternas andel av den disponibla inkomsten ökat för både kvinnor

och män (jfr avsnitt 3 i denna bilaga). För befolkningen 20 år och äldre har kapitalinkomsterna dessutom blivit mer ojämnt fördelade mellan kvinnor och män under perioden. Sammantaget gör detta att kapitalinkomsterna har bidragit till att öka inkomstgapet och motverkat det minskade bidraget från arbetsinkomsterna.

Skatten på arbetsinkomster är progressiv medan skatten på kapital är proportionerlig. Därför har den jämnare fördelningen av arbetsinkomster samt kapitalinkomsternas växande andel av disponibel inkomst bidragit till att även skatternas utjämnande effekt har avtagit. Även politiska beslut har bidragit till att den utjämnande effekten av skatterna har minskat. Pensioner bidrar till att öka skillnaderna mellan kvinnors och mäns individuella disponibla inkomst, men bidraget till inkomstgapet är relativt litet och har minskat något sedan mitten av 1990-talet. Övriga transfereringar minskar inkomstgapet, men även denna effekt är relativt liten och har minskat sedan början av 2000-talet.

Diagram 4.5 Inkomstgap i individuell disponibel inkomst samt bidrag per inkomstslag

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre.
Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

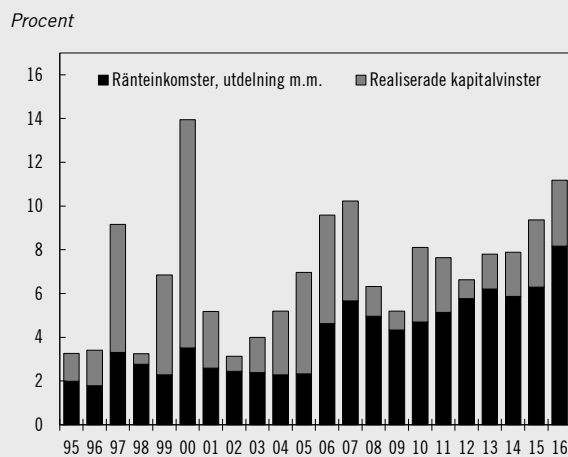
Bidraget till inkomstgapet från ränteinkomster och aktieutdelningar har ökat sedan 2006

Bidraget från kapitalinkomster kan delas upp i bidrag från ränte- och utdelningsinkomster samt

³⁴ Inkomstgap = $100 \cdot (\text{ink. för män} - \text{ink. för kvinnor}) / \text{ink. för män}$.

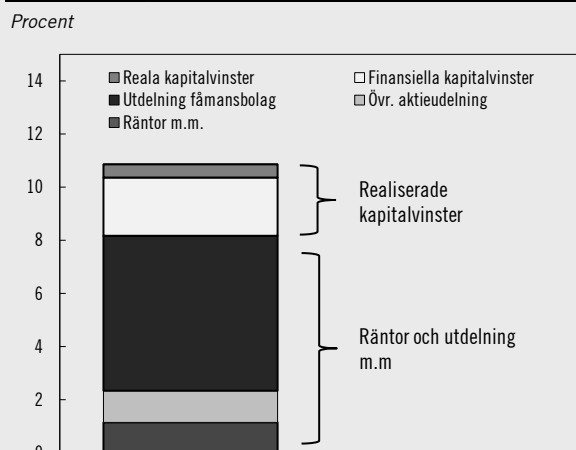
bidrag från realiserade kapitalvinster.³⁵ Enskilda år har de realiserade kapitalvinsterna varit stora och bidragit till att öka inkomstgapet kraftigt. Sedan 2006 beror kapitalinkomsternas ökade bidrag till inkomstgapet dock främst på räntor och aktieutdelningar (se diagram 4.6). År 2016 var bidraget från kapitalinkomster till inkomstgapet ca 11 procent. Mer än hälften av detta bidrag härstammar från utdelning från fåmansbolag (se diagram 4.7).

Diagram 4.6 Kapitalinkomsternas bidrag till inkomstgapet i individuell disponibel inkomst

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre.
Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

Diagram 4.7 Kapitalinkomsternas bidrag till inkomstgapet i individuell disponibel inkomst 2016

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre.
Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Åldersgruppen 20–64 år

Diagram 4.8 visar att inkomstgapet varit relativt stabilt på ca 20 procent för personer i åldersgruppen 20–64 år under perioden 1995–2016. Eftersom denna åldersgrupp utgör huvuddelen av de som är 20 år och äldre, är de olika inkomstslagens betydelse för inkomstgapet ungefär densamma för denna grupp som för hela befolkningen 20 år och äldre. Vissa skillnader finns dock.

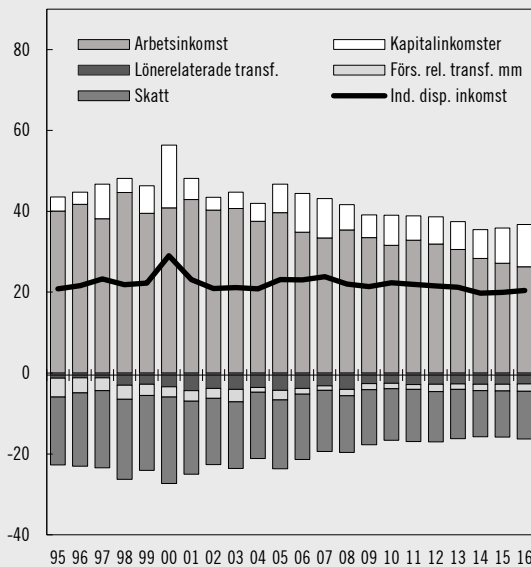
Kapitalinkomsternas fördelning mellan kvinnor och män i åldersgruppen 20–64 år har varit i stort sett oförändrad under tidsperioden. Kapitalinkomsternas ökade bidrag till inkomstgapet i denna åldersgrupp förklaras därför enbart av inkomstslagets ökade betydelse.

Pensioner förekommer i relativt liten omfattning i åldersgruppen 20–64 år. I stället har övriga transfereringar delats upp i två delar, försörjningsrelaterade och lönerelaterade transfereringar. I början av perioden var det främst de försörjningsrelaterade transfereringarna, t.ex. bostadsbidrag och ekonomiskt bistånd, som bidrog till att minska inkomstgapet men fr.o.m. 2000 är det de lönerelaterade transfereringarna, t.ex. sjukpenning och arbetsmarknadsstöd, som minskar inkomstgapet mest i denna åldersgrupp. Den samlade betydelsen av transfereringarna är dock relativt liten.

³⁵ Kapitalvinster består av vinster som uppstår vid försäljning av reala (t.ex. fastigheter) eller finansiella (t.ex. aktier) tillgångar.

Diagram 4.8 Inkomstgap i individuell disponibel inkomst samt bidrag per inkomstslag, 20–64 år

Procent

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20–64 år.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

Åldersgruppen 65 år och äldre

Även för befolkningen 65 år och äldre har inkomstgapet varit i princip oförändrat sedan 1995, men på en något högre nivå än för befolkningen i yrkesverksam ålder. Inkomstsammansättningen i denna åldersgrupp är dock inte densamma som för personer i arbetsför ålder och förklaringen till inkomstgapets utveckling är också en annan.

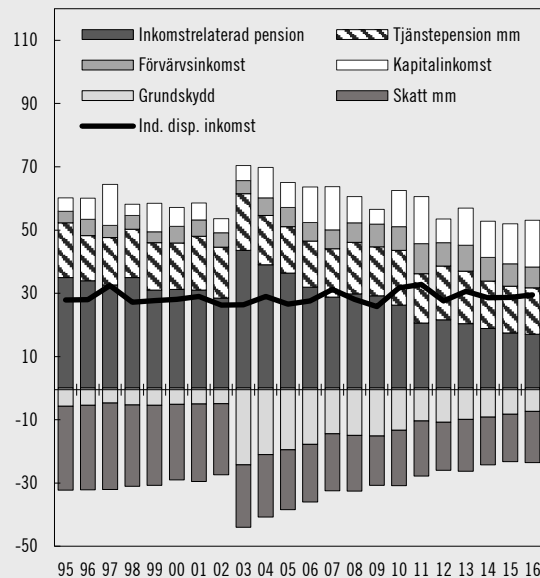
Den inkomstrelaterade pensionens bidrag till inkomstgapet har minskat medan tjänstepensionens bidrag har varit relativt oförändrat under perioden (se diagram 4.9). Utvecklingen beror främst på att kvinnor i yngre åldersgrupper förvärvsarbetat i större utsträckning än äldre åldersgrupper, och därmed har de högre inkomstrelaterad pension. Grundskyddet, som ska tillförsäkra pensionärer en lägsta inkomst och bl.a. inkluderar garantipension och bostadstillägg, bidrog till att minska inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män betydligt när det infördes 2003. Sedan dess har grundskyddet dock minskat kraftigt i betydelse. Kapitalinkomsternas och förvärvsinkomsternas bidrag till inkomstgapet har ökat under perioden.

Liksom i den yngre åldersgruppen betalar män i denna åldersgrupp mer skatt än kvinnor, vilket minskar inkomstgapet. Skatternas utjämnande effekt har dock minskat under perioden.

Sammanfattningsvis innebär resultaten att de inkomstrelaterade pensionerna har blivit mer jämnt fördelade mellan kvinnor och män i åldersgruppen 65 år och äldre. Denna effekt har dock motverkats av att skatter och grundskyddet har blivit mindre omfördelade. Samtidigt har kapitalinkomsternas bidrag till inkomstgapet ökat både till följd av att de har ökat i betydelse och att de har blivit mer ojämnt fördelade mellan kvinnor och män i denna åldersgrupp.

Diagram 4.9 Inkomstgap i individuell disponibel inkomst samt bidrag per inkomstslag, 65 år och äldre

Procent

Anm.: Den stora förändringen som syns 2003 beror på det nya pensionssystemet.
Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

Inkomstslagets betydelse för inkomstgapet varierar mellan åldersgrupper

Inkomstgapet mellan kvinnor och män varierar i olika åldersgrupper.³⁶ När kvinnor och män delas in i ettårsklasser framgår att inkomstgapet ökar för i princip varje åldersgrupp upp till drygt 70 år för att sedan minska. År 2016 var inkomstgapet som störst för 73-åringar (se diagram 4.10).

³⁶ Analysen är gjord på ett tvärsnitt vilket innebär att skillnaden mellan åldersgrupperna dels beror på att åldern generellt påverkar inkomsterna, dels att individerna har växt upp, levt och arbetat under olika tidsperioder.

Till exempel har äldre kvinnor haft andra förutsättningar att förvärvsarbeta än yngre.

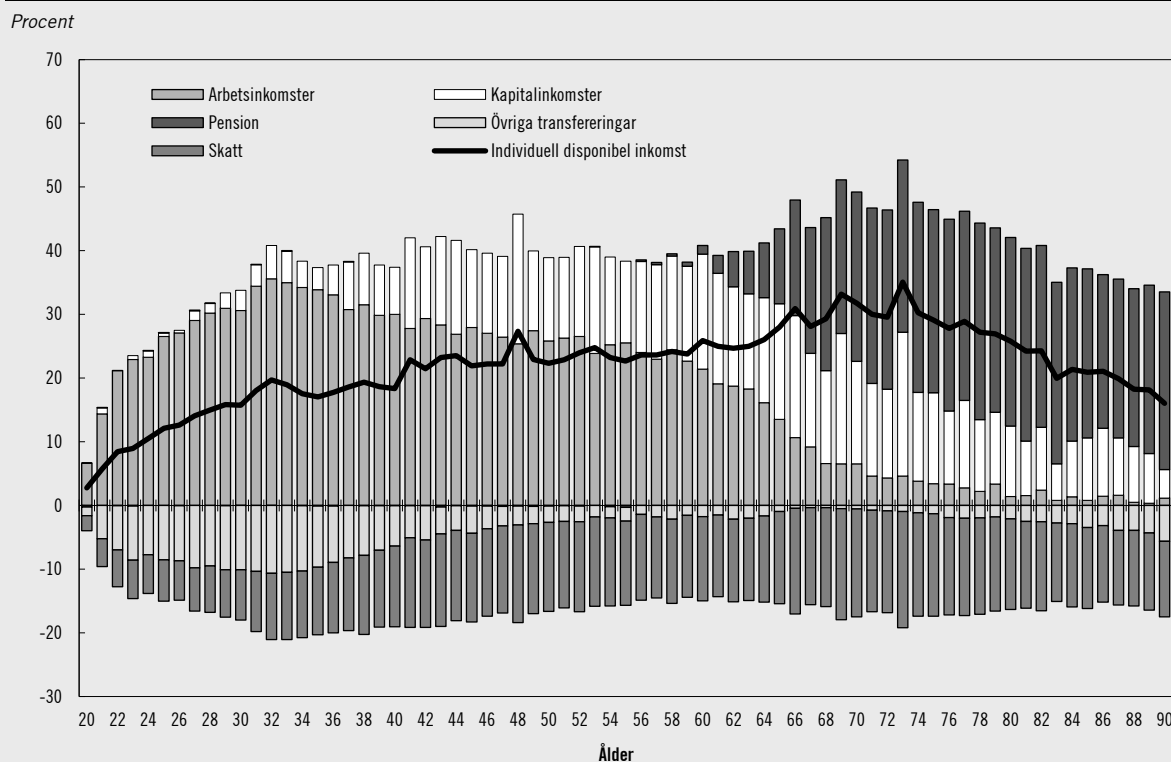
I åldersgrupperna upp till strax över 30 år är det främst arbetsinkomster som ökar inkomstgapet. Skatter och transfereringar, främst föräldrapenning men även andra transfereringar kopplade till barn, verkar i motsatt riktning.

För personer mellan strax över 30 och 64 år minskar arbetsinkomsternas bidrag till inkomstgapet. Samtidigt får kapitalinkomsterna ökad betydelse för gapet. Transfereringarnas utjämnande effekt mellan kvinnor och män minskar i denna åldersgrupp. I dessa åldrar är det främst transfereringarna i form av sjukpenning, sjukersättning och underhållsstöd som minskar skillnaderna, men bidraget från dessa transfereringar

minskar i högre åldrar. Sammantaget innebär detta att skillnaden i individuell disponibel inkomst ökar något med åldern i denna ålderskategori.

För personer 65 år och äldre minskar arbetsinkomsternas betydelse för inkomstgapet kraftigt, medan betydelsen av kapitalinkomster fortsätter att vara relativt stor. Pensionsinkomsterna har störst betydelse för inkomstgapet i denna åldersgrupp. Inkomstgapet fortsätter öka upp till 73 års ålder. Därefter minskar inkomstgapet, då kapitalinkomsternas och arbetsinkomsternas bidrag succesivt minskar med åldern samtidigt som transfereringarnas utjämnande effekt ökar något.

Diagram 4.10 Inkomstgapet i individuell disponibel inkomst samt bidrag per inkomstslag 2016

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre.
Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

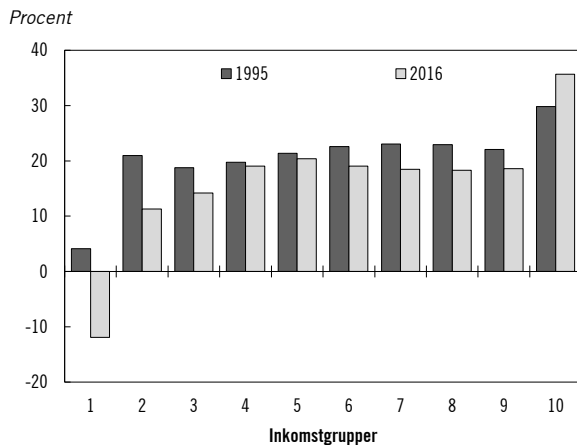
Skillnaden i individuell disponibel inkomst mellan kvinnor och män ökar i toppen

I diagram 4.4 har avgränsningen av inkomstgrupperna skapats utifrån en gemensam rangordning av individuell disponibel inkomst för hela den vuxna befolkningen. Inkomstskillnaderna inom varje grupp kommer genom denna konstruktion vara begränsad. I stället visar sig de inkomstskillnader som finns mellan könen i en ojämn fördelning av antalet kvinnor och män inom grupperna.

Det har tidigare konstaterats att det genomsnittliga inkomstgapet mellan kvinnor och män har varit oförändrat 1995–2016. Det betyder dock inte att inkomstutvecklingen har varit densamma för kvinnor och män i toppen och botten av fördelningen av individuella disponibla inkomster. För att undersöka detta närmare kan kvinnor och män i stället rangordnas var för sig efter individuell disponibel inkomst och därefter delas in i tio lika stora grupper. I inkomstgrupp 1 jämförs då de 10 procent av kvinnorna med lägst inkomst med de 10 procent av männen med lägst inkomst. Motsvarande jämförelse görs mellan

kvinnor och män i varje inkomstgrupp. Andelen kvinnor respektive män kommer då i stort sett vara densamma i varje grupp, men kvinnors och mäns genomsnittsinkomst kan skilja sig från varandra. Därmed kan inkomstskillnadernas utveckling i olika delar av kvinnors och mäns fördelningar analyseras närmare (se diagram 4.11).

Diagram 4.11 Skillnad i individuell disponibel inkomst mellan kvinnor och män i inkomstgrupper där gruppindelningen gjorts separat för kvinnor respektive män

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre.
Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

I inkomstgrupp 1 (med lägst individuell disponibel inkomst) hade kvinnor 12 procent högre individuell disponibel inkomst än män 2016. I resterande 9 inkomstgrupper har kvinnor lägre inkomster än män. Skillnaden i individuell disponibel inkomst mellan kvinnor och män i inkomstgrupperna 2 till 9 har minskat mellan 1995 och 2016. Däremot har skillnaden ökat mellan de 10 procent av männen och kvinnorna med högst inkomster. Då 1 procent av inkomsten i den högsta inkomstgruppen motsvarar betydligt större skillnad i kronor än i övriga inkomstgrupper får de ökade skillnaderna mellan kvinnor och män med högst individuell disponibel inkomst stort genomslag på den genomsnittliga inkomstskillnaden. Detta förklarar varför den genomsnittliga skillnaden i individuell disponibel inkomst är oförändrad mellan 1995 och 2016 trots att inkomstgapet har minskat i större delen av fördelningen. Utvecklingen av inkomsterna i toppen av fördelningen analyseras närmare i avsnitt 4.4.

4.4 Toppinkomster

Kapitalinkomster har blivit viktigare bland toppinkomsttagarna, både bland kvinnor och män

Resultaten i tidigare avsnitt visar att andelen kvinnor i den översta delen av fördelningen har ökat. Samtidigt har inkomsterna för de 10 procent av kvinnorna med högst individuell disponibel inkomst inte ökat lika snabbt som för de 10 procent av männen med högst individuell disponibel inkomst. För att få en djupare förståelse av utvecklingen i toppen av fördelningen av individuella disponibla inkomster analyseras i detta avsnitt fördelningen av inkomster mellan kvinnor och män bland den procenten av hela befolkningen med högst individuell disponibel inkomst.

Andelen kvinnor har ökat även i den yttersta toppen av fördelningen av de individuella disponibla inkomsterna. Detta framgår när den översta tiondelen av fördelningen delas upp i tio lika stora grupper (decilgrupper), se tabell 4.3. År 1995 bestod fördelningens översta hundradel av 18 procent kvinnor. År 2016 hade andelen ökat till 31 procent.

Tabell 4.3 Andel kvinnor i den översta tiondelen av fördelningen av individuella disponibla inkomster

Procent	1995	2016
p91–p95	28	33
p96–p99	22	31
p100	18	31

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år eller äldre. p100 avser den översta procenten av fördelningen, p96–p99 avser de översta fem procenten exklusive den översta procenten osv.

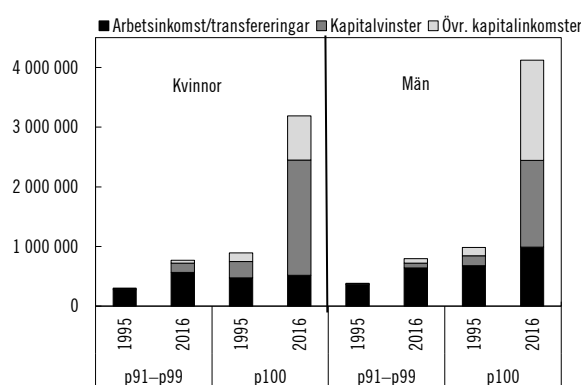
Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

Utvecklingen av inkomsternas sammansättning bland toppinkomsttagarna mellan 1995 och 2016 har varit ungefär densamma för kvinnor som för män. Kapitalinkomsterna har ökat kraftigt i omfattning, och för den yttersta inkomsttoppen har kapitalinkomster blivit det viktigaste inkomstslaget (se diagram 4.12). Kapitalinkomsternas andel har ökat relativt mycket även för inkomsttagarna strax under den översta procenten (den översta tiondelen exklusive toppprocenten), men för dessa är arbetsinkomster fortfarande det dominerande inkomstslaget. Detta gäller både kvinnor och män. I de nedre nio tiondelarna av fördelningen av individuella disponibla inkomster var inkomsterna från kapital relativt obetydliga både 1995 och 2016.

Förutom att män 2016 fortfarande utgjorde ca 70 procent av alla med mycket höga arbetsinkomster, mycket höga kapitalinkomster eller en kombination av höga arbets- och kapitalinkomster hade män som ingick i toppprocenten i genomsnitt både högre arbetsinkomster och högre kapitalinkomster än kvinnorna. Bland inkomsttagarna strax under den översta procenten såg det något annorlunda ut. År 2016 hade män i denna grupp i genomsnitt högre arbetsinkomster än kvinnor, medan kvinnor i genomsnitt hade högre kapitalinkomster än män.

Diagram 4.12 Bruttoinkomstens sammansättning för toppinkomsttagare

Medelinkomst i kronor (2018 års priser)

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre. p100 avser den översta procenten i fördelningen av individuell disponibel inkomst och p91-p99 de översta tio procenten exklusive den översta procenten. Staplarna i diagrammet visar genomsnittlig individuell bruttoinkomst av respektive inkomstslag.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och STAR) och egna beräkningar.

Kvinnor finns inte kvar i toppprocenten lika länge som män

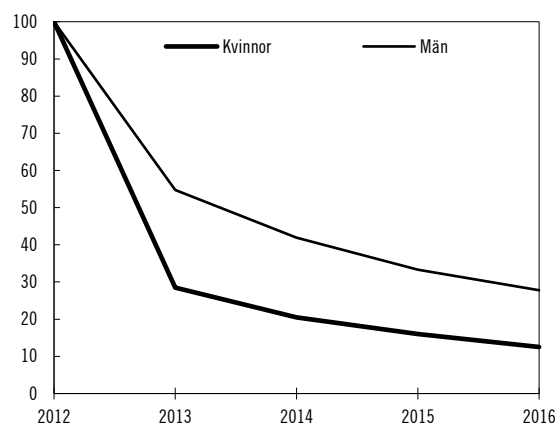
En persons position i fördelningen av individuell disponibel inkomst ett specifikt år beror till viss del på årsvisa variationer i den disponibla inkomsten. Tillfälliga händelser såsom arbetslöshet, sjukdom, studier eller barnafödande kan leda till en temporärt låg inkomst. En bostadsförsäljning kan ge en kraftig inkomstökning ett specifikt år. Inkomstskillnader mellan individer ett visst kalenderår har dock även sin grund i mer varaktiga skillnader i ekonomiska resurser som inte jämnas ut över tiden.

I detta avsnitt analyseras hur stor andel av individerna som mer varaktigt tillhör den översta

procenten i fördelningen av individuella disponibla inkomster.³⁷ Resultaten i diagram 4.13 visar att det inte är samma personer som befinner sig i toppprocenten under olika år mellan 2012 och 2016. Majoriteten av de som befann sig i toppprocenten 2012 hade några år senare flyttat nedåt i fördelningen. Ungefär 71 procent av de kvinnor som tillhörde toppprocenten 2012 hade lämnat denna grupp redan efter ett år, och endast 13 procent fanns kvar i toppprocenten även de fyra påföljande åren.

Diagram 4.13 Varaktighet i toppprocenten bland 2012 års toppinkomsttagare

Index 2012=100

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år eller äldre.

Källor: Statistiska centralbyrån (LINDA) och egna beräkningar.

En betydligt större andel av männen finns kvar i toppprocenten under flera år. Ungefär 55 procent av de män som tillhörde toppprocenten 2012 fanns kvar även året efteråt, och 28 procent av männen bland 2012 års toppinkomsttagare fanns kvar i toppprocenten även de fyra påföljande åren.

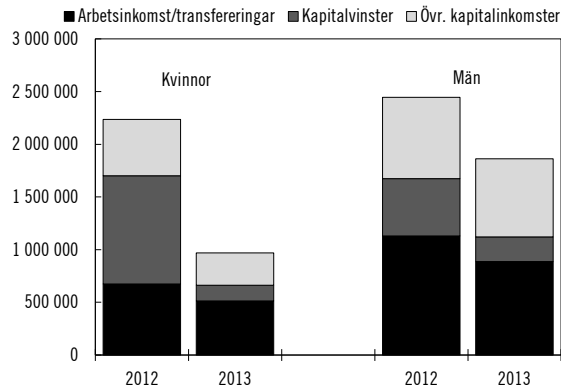
En stor andel av de kvinnor och män som tillhörde toppprocenten 2012 gjorde detta till följd av att de hade realiserade kapitalvinster under det aktuella året. Nästkommande år, 2013, redovisade 2012 års toppinkomsttagare i genomsnitt avsevärt lägre kapitalvinster (se diagram 4.14), och många tillhörde då inte längre den absoluta toppen i fördelningen. Kvinnors snabbare utflöde beror till stor del på att kvinnor i större utsträckning än män ingick i toppprocenten till följd av att de realiserade kapitalvinster (se tabell 4.4). År 2012 var kapitalvinster den främsta inkomstkällan för

³⁷ En sådan analys av inkomströrligheten kräver att individers inkomster kan följas under flera perioder. I detta avsnitt utnyttjas därför Statistiska centralbyråns longitudinella s.k. LINDA-databas.

55 procent av de kvinnor som tillhörde toppprocenten. Bland männen i toppprocenten var det en mindre andel, 23 procent, som hade kapitalvinster som främsta inkomstkälla.

Diagram 4.14 Bruttoinkomstens sammansättning för individer som tillhörde toppprocenten 2012

Medelinkomst i kronor (2018 års priser)

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre.

Källor: Statistiska centralbyrån (LINDA) och egna beräkningar.

Tabell 4.4 Största inkomstkälla för individer som tillhörde toppprocenten 2012

Procent

	Kvinnor		Män	
	2012	2013	2012	2013
Arbetsinkomst/transfereringar	31	82	52	75
Kapitalvinster	55	6	23	4
Övr. kapitalinkomster	14	12	25	21

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre.

Källor: Statistiska centralbyrån (LINDA) och egna beräkningar.

5 Individuell utökad inkomst

5.1 Ett vidgat inkomstbegrepp fångar värdet av offentligt finansierade tjänster

Den offentliga sektorn omfördelar även resurser mellan kvinnor och män genom offentligt finansierade tjänster såsom skola, omsorg och hälsovård. När de individuella offentligt finansierade tjänsternas betydelse för fördelningen av ekonomiska resurser analyseras inkluderas offentligt finansierade tjänster inom områdena

utbildning, barnomsorg, hälso- och sjukvård, socialt skydd (främst äldreomsorg), samt fritid och kultur. Tjänster som kan konsumeras av många personer gemensamt (kollektiva tjänster), såsom infrastruktur, försvar och rättsväsende, beaktas däremot inte. De individuellt inriktade offentligt finansierade tjänsterna motsvarade ca 17 procent av bruttonationalprodukten 2016.

I de fördelningspolitiska redogörelserna³⁸ räknas de totala subventionerna samman för varje hushåll och fördelas sedan lika mellan medlemmarna i hushållet. Vid en jämförelse av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män är det dock mer relevant att studera hur stora resurser individen själv förfogar över. Här används begreppet individuell utökad inkomst, som avser summan av individuell disponibel inkomst och värdet av individuella offentligt finansierade tjänster per person.

5.2 De offentligt finansierade tjänsternas omfattning och fördelning på individnivå

Värdet av de individuella offentligt finansierade tjänster som kvinnor mottar är i genomsnitt högre än värdet av de tjänster som män mottar. Detta har en utjämnande effekt på skillnaderna i ekonomiska resurser mellan könen, dvs. skillnaden mellan kvinnors och mäns individuella utökade inkomst var mindre än skillnaden mellan deras individuella disponibla inkomst 2016 (se diagram 5.1).

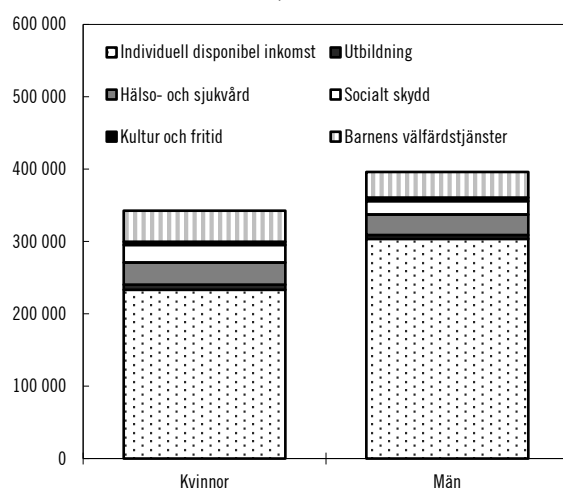
Den främsta orsaken till att kvinnor mottar mer individuella offentligt finansierade tjänster än män är att det bland särlevande föräldrar är vanligare att barnen är skrivna hos mamman än hos pappan och att värdet av barnens individuella offentligt finansierade tjänster i beräkningarna hänförs de vuxna i det hushåll där barnen är skrivna.³⁹ Att fler kvinnor än män studerar och att kvinnor lever längre än män bidrar emellertid också.

³⁸ Se t.ex. budgetpropositionen för 2000 (prop. 1999/2000:1 Förslag till statsbudget, finansplan m.m. bilaga 4) och 2013 års ekonomiska vårproposition (prop. 2012/13:100 bilaga 2).

³⁹ En översyn av hur individuella offentligt finansierade tjänster till barn med särlevande föräldrar fördelas mellan föräldrarna i FASIT har påbörjats av Statistiska centralbyrån. Barnens individuella offentligt finansierade tjänster kommer framöver att fördelas lika mellan vårdnadshavare.

Diagram 5.1 Individuell utökad inkomst för kvinnor och män 2016

Medelinkomst i kronor (2018 års priser)

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre.
Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Behovet av individuella offentligt finansierade tjänster varierar kraftigt i olika faser av livet. Sammansättningen av de individuella offentligt finansierade tjänsterna varierar därför med ålder och med familjesituation. I tabell 5.1 redovisas värdet av de samlade individuella offentligt finansierade tjänsterna 2016, uppdelat efter kön, åldersgrupp och förekomst av hemmaboende barn upp till 19 år. Värdet av de individuella offentligt finansierade tjänster som mottogs av kvinnor uppgick i genomsnitt till ca 109 400 kronor. För män uppgick värdet i genomsnitt till 92 400 kronor. Kvinnor mottar individuella offentligt finansierade tjänster till ett högre värde än män i samtliga grupper.

Värdet av individuella offentligt finansierade tjänster redovisas också uppdelat efter värdet av de tjänster som avser de vuxna respektive det värde föräldrar får indirekt för att de har hemmaboende barn. Subventionerad barnomsorg och utbildning är mycket betydelsefullt och ökar föräldrarnas och barnens ekonomiska resurser. Att kvinnor tillgodoräknas barnomsorg, utbildning samt hälso- och sjukvård i större utsträckning än män förklaras som nämnts ovan av att barn med särlevande föräldrar oftare är folkbokförda hos modern.

Även om barnens individuella offentligt finansierade tjänster inte beaktas mottar kvinnor i genomsnitt mer individuella offentligt finansierade tjänster än män. Det förklaras av att värdet för hälso- och sjukvårdstjänster samt för utbildning är högre för kvinnor än för män.

Kvinnor mottar även mer socialt skydd, där bl.a. äldreomsorg ingår, jämfört med män.

Tabell 5.1 Individuella offentligt finansierade tjänster till kvinnor och män fördelade efter ålder och hushållstyp 2016

Kronor, 2018 års priser

	Totalt	Värdet från vuxen	Värdet från barnen ¹
Samtliga 20+ år			
Kvinnor	119 400	66 400	43 100
Män	92 400	57 000	35 400
Samtliga 20+ år utan barn			
Kvinnor	76 500	76 500	0
Män	63 800	63 800	0
Samtliga 20+ år med barn			
Kvinnor	175 600	46 100	129 500
Män	155 200	42 100	113 100
20–64 år utan barn			
Kvinnor	49 200	49 200	0
Män	46 200	46 200	0
20–64 år med barn			
Kvinnor	176 500	45 300	131 200
Män	155 900	41 200	114 700
65+ år utan barn			
Kvinnor	115 000	115 000	0
Män	96 800	96 800	0
65+ år med barn			
Kvinnor	111 600	102 800	8 900
Män	121 700	79 200	42 500

Anm.: I tabellen beaktas individuella offentligt finansierade tjänster inom områdena utbildning inklusive barnomsorg, hälso- och sjukvård, socialt skydd (främst äldreomsorg) samt fritid och kultur. I hushåll med sammanboende fördelas de individuella offentligt finansierade tjänsterna lika mellan de vuxna. De individuella offentligt finansierade tjänsterna riktade till barn delas lika mellan de vuxna i hushållet. Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

¹ Värdet från barns individuella offentligt finansierade tjänster varierar i olika grupper, vilket främst beror på att antalet barn i genomsnitt varierar i de olika grupperna.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

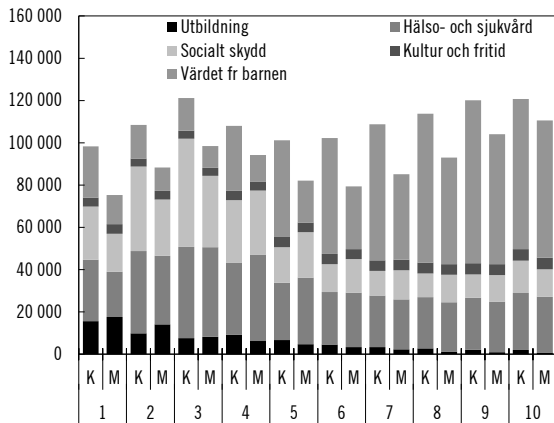
Om alla individer 20 år eller äldre rangordnas efter storleken på den individuella disponibla inkomsten, och därefter delas in i tio lika stora inkomstgrupper framgår att de individuella offentligt finansierade tjänsterna tillfaller kvinnor och män i samtliga delar av fördelningen av individuell disponibel inkomst (se diagram 5.2).

Eftersom personer med förvärvsinkomster generellt sett är koncentrerade till den övre delen av fördelningen (jämfört med exempelvis personer med pensionsinkomster) och kvinnor och män med barn i allmänhet befinner sig i förvärvsaktiv ålder, går barnens individuella offentligt finansierade tjänster främst till personer i den

övre delen av fördelningen. Om värdet av barnens individuella offentligt finansierade tjänster exkluderas blir mönstret det omvända. Värdet av de offentligt finansierade individuella tjänsterna är då i genomsnitt lägre för både kvinnor och män i den övre delen av fördelningen än i den nedre.

Diagram 5.2 Individuella offentligt finansierade tjänster för kvinnor och män i olika inkomstgrupper 2016

Kronor, 2018 års priser

Anm.: Statistiken avser åldersgruppen 20 år och äldre. K avser kvinnor och M avser män.
Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Redovisningen efter inkomstgrupp visar även att hälso- och sjukvårdstjänster samt socialt skydd (där äldreomsorg utgör en stor del) i hög grad går till den nedre delen av fördelningen och framförallt till kvinnor. Det förklaras av att dessa individuella offentligt finansierade tjänster i hög grad riktas till ålderspensionärer som ofta finns i den nedre delen av fördelningen. Även utbildningstjänster går i stor utsträckning till kvinnor och män med relativt låg individuell disponibel inkomst, i första hand studerande.

Sammanfattningsvis bidrar de individuella offentligt finansierade tjänsterna i sin helhet generellt till en jämnare fördelning av de ekonomiska resurserna mellan kvinnor och män. Detta beror dock till stor del på att kvinnor i högre grad tillgodoräknas barnens individuella offentligt finansierade tjänster. Om barnens individuella offentligt finansierade tjänster inte tillgodoräknas vuxna kvinnor och män blir bilden mindre tydlig. I de tre lägsta inkomstgrupperna mottar kvinnor mer individuella offentligt finansierade tjänster än män, medan det omvända förhållandet råder i mitten av fördelningen. I den övre delen av fördelningen är värdet av de individuella offentligt finansierade tjänsterna jämnt fördelat mellan kvinnor och män.

6 Konsekvenser av åtgärder i denna proposition för fördelningen av ekonomiska resurser

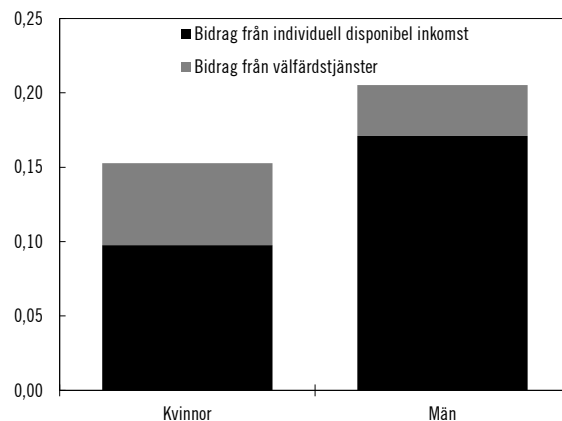
I denna proposition lämnas förslag till ytterligare ett steg i avskaffandet av skillnaden i beskattning mellan löneinkomst och pension. Skatten har tidigare sänkts för pensionärer med lägre inkomster. I denna proposition föreslås att skatten sänks för pensionärer med högre inkomster. Eftersom kvinnor är underrepresenterade bland pensionärerna i de högre inkomstgrupperna bedöms detta steg gynna kvinnor i mindre utsträckning än män och därmed minska den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män (se diagram 6.1).

Satsningar på individuella, offentligt finansierade välfärdstjänster bidrar generellt sett till att öka individernas ekonomiska resurser. De ändrade beräkningar respektive nya åtgärder, som föreslås i denna proposition och som påverkar anslag avseende individuella välfärdstjänster, som föreslås i denna proposition bedöms gynna kvinnor i större utsträckning än män.

Sammantaget väntas de förslag som lämnas i denna proposition medföra att mäns individuella utökade inkomst ökar något mer än kvinnors.

Diagram 6.1 Genomsnittlig effekt på individuell utökad inkomst till följd av åtgärder i denna proposition

Procent

Anm.: Beräkningarna avser den vuxna befolkningen 20 år och äldre. Individuell utökad inkomst är summan av individuell disponibel inkomst och värdet av subventioner för individuella välfärdstjänster.
Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Bilaga 4

Sänkt skatt för personer över 65 år

Bilaga till avsnitt 6.1

Bilaga 4

Sänkt skatt för personer över 65 år

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning av promemorian Ett ytterligare steg för att ta bort skillnaden i beskattning mellan löneinkomst och pension	5
2	Promemorians lagförslag.....	6
	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	6
3	Förteckning över remissinstanser.....	8

I denna bilaga redovisas det underlag som legat till grund för regeringens förslag i avsnitt 6.1 Sänkt skatt för personer över 65 år.

1 Sammanfattning av promemorian Ett ytterligare steg för att ta bort skillnaden i beskattning mellan löneinkomst och pension

I budgetpropositionen för 2018 aviserade och budgeterade regeringen för att skillnaden i beskattning mellan löneinkomst och pension i sin helhet ska vara borttagen till 2020. Regeringen uttalade att den återstående skattesänkning bör göras i två steg med den första sänkningen 2019 och den andra 2020. I denna promemoria presenteras ett förslag hur det första steget av två skulle kunna se ut.

Enligt förslaget sänks skatten genom att det förhöjda grundavdraget förstärks för dem som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år och har en fastställd förvärvsinkomst mellan 206 100 och 1 170 800 kronor per år. För personer som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år och har en fastställd förvärvsinkomst som överstiger 1 175 000 kronor per år höjs skatten. Med dessa förändringar i det förhöjda grundavdraget närmar sig beskattningen av förvärvsinkomster för personer över 65 år den som gäller för löntagare under 65 år med jobbskatteavdrag.

Förslaget föranleder ändringar i inkomstskattelagen (1999:1229). Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

2 Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 63 kap. 3 a § inkomstskattelagen (1999:1229)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

<u>Fastställd förvärsinkomst</u>	63 kap. 3 a § ² <u>Särskilt belopp</u>
överstiger inte 0,99 prisbasbelopp	0,687 prisbasbelopp
överstiger 0,99 men inte 1,11 prisbasbelopp	0,885 prisbasbelopp minskat med 20 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 1,11 men inte 2,72 prisbasbelopp	0,609 prisbasbelopp ökat med 4,9 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 2,72 men inte 2,94 prisbasbelopp	033 procent av den fastställda förvärsinkomsten minskat med 0,162 prisbasbelopp
överstiger 2,94 men inte 3,11 prisbasbelopp	0,482 prisbasbelopp ökat med 11,3 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 3,11 men inte 4,45 prisbasbelopp	0,171 prisbasbelopp ökat med 21,3 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 4,45 men inte 7,88 prisbasbelopp	1,376 prisbasbelopp minskat med 5,8 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 7,88 men inte 9,15 prisbasbelopp	2,164 prisbasbelopp minskat med 15,8 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 9,15 prisbasbelopp men inte 12,43 prisbasbelopp	1,541 prisbasbelopp minskat med 9 procent av den fastställda förvärsinkomsten
överstiger 12,43 prisbasbelopp	0,422 prisbasbelopp

¹ Lagen omtryckt 2008:803.

² Senaste lydelse 2017:1212.

Föreslagen lydelse

3 a §

För dem som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år är grundavdraget beloppet enligt 3 § med tillägg av följande särskilda belopp.

<u>Fastställd förvärvsinkomst</u>	<u>Särskilt belopp</u>
överstiger inte 0,99 prisbasbelopp överstiger 0,99 men inte 1,11 prisbasbelopp	0,687 prisbasbelopp 0,885 prisbasbelopp minskat med 20 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 1,11 men inte 2,72 prisbasbelopp	0,609 prisbasbelopp ökat med 4,9 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 2,72 men inte 2,94 prisbasbelopp	<i>33,2 procent av den fastställda förvärvsinkomsten minskat med 0,162 prisbasbelopp</i>
<i>överstiger 2,94 men inte 3,11 prisbasbelopp</i>	<i>0,482 prisbasbelopp ökat med 11,3 procent av den fastställda förvärvsinkomsten</i>
överstiger 3,11 men inte 4,45 prisbasbelopp	0,171 prisbasbelopp ökat med 21,3 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 4,45 men inte 7,88 prisbasbelopp	<i>0,763 prisbasbelopp ökat med 8 procent av den fastställda förvärvsinkomsten</i>
överstiger 7,88 men inte 8,08 prisbasbelopp	1,551 prisbasbelopp <i>minskat</i> med 2 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 8,08 men inte 13,54 prisbasbelopp	2,399 prisbasbelopp minskat med 12,5 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 13,54 men inte 34 prisbasbelopp	1,031 prisbasbelopp minskat med 2,4 procent av den fastställda förvärvsinkomsten
överstiger 34 prisbasbelopp	0,215 prisbasbelopp

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019 och tillämpas för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2018.

3 Förteckning över remissinstanser

Efter remiss har följande instanser yttrat sig över promemorian. Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Skatteverket, Konjunkturinstitutet, Arbetsgivarverket, Föreningen Svenskt Näringsliv, Företagarna, Landsorganisationen i Sverige (LO), Näringslivets Skattedelegation (NSD), Pensionärernas Riksorganisation (PRO), SPF Seniorerna (tidigare Sveriges Folkpensionärs Riksförbund och Sveriges Pensionärsförbund), Svenska Kommunalpensionärernas Riksförbund (SKPF), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Finansdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 november 2018

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Wallström, Y Johansson, M Johansson, Baylan, Hultqvist, Andersson, Hellmark Knutsson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Strandhäll, Shekarabi, Fridolin, Eriksson, Skog, Ekström, Fritzon, Eneroth

Föredragande: statsminister Löfven och statsråden Lövin, Wallström, Y Johansson, M Johansson, Baylan, Hultqvist, Andersson, Hellmark Knutsson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Strandhäll, Shekarabi, Fridolin, Eriksson, Skog, Ekström, Fritzon, Eneroth

Regeringen beslutar proposition 2018/19:1
Budgetpropositionen för 2019

Rikets styrelse

1

Förslag till statens budget för 2019

Rikets styrelse

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	6
Diagramförteckning	8
1 Förslag till riksdagsbeslut	9
2 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse	11
2.1 Principer för utformningen av denna proposition	11
2.2 Omfattning	12
2.3 Utgiftsutveckling	13
2.4 Mål för utgiftsområdet	14
2.5 Resultatredovisning	14
3 Statschefen	15
3.1 Budgetförslag	15
3.1.1 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	15
4 Riksdagen och Riksdagens ombudsmän	19
4.1 Utgångspunkter för Riksdagsförvaltningens verksamhet	19
4.2 Resultatredovisning	20
4.2.1 Resultat	20
4.2.2 Analys och slutsatser	21
4.3 Den årliga revisionens iakttagelser	21
4.4 Budgetförslag	21
4.4.1 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	23
4.4.2 2:3 Riksdagens fastighetsanslag	25
4.4.3 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	29
5 Sametinget och samepolitiken	31
5.1 Omfattning	31
5.2 Utgiftsutveckling	31
5.3 Mål	31
5.4 Resultatredovisning	31
5.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	32
5.4.2 Resultat	32
5.5 Budgetförslag	34
5.5.1 3:1 Sametinget	34

6	Regeringskansliet m.m.....	35
6.1	Budgetförslag	35
6.1.1	4:1 Regeringskansliet m.m.....	35
7	Länsstyrelserna.....	39
7.1	Omfattning	39
7.2	Mål för området	39
7.3	Resultatredovisning.....	39
7.3.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	39
7.3.2	Resultat	40
7.4	Den årliga revisionens iakttagelser	41
7.5	Budgetförslag	41
7.5.1	5:1 Länsstyrelserna m.m.	41
8	Demokratipolitik och mänskliga rättigheter.....	45
8.1	Omfattning	45
8.2	Utgiftsutveckling.....	45
8.3	Mål för demokratipolitiken.....	46
8.4	Ny strategi för demokratipolitiken	46
8.5	Resultatredovisning för ett högt och mer jämlikt valdeltagande.....	46
8.5.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	46
8.5.2	Resultat	46
8.6	Resultatredovisning för ett breddat och mer jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna	48
8.6.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	48
8.6.2	Resultat	48
8.7	Resultatredovisning för stärkta möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen	49
8.7.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	49
8.7.2	Resultat	49
8.8	Resultatredovisning för en ökad demokratisk medvetenhet	51
8.8.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	51
8.8.2	Resultat	51
8.9	Resultatredovisning för arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.....	53
8.9.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	53
8.9.2	Resultat	53
8.10	Resultatredovisning för arbetet med att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat.....	55
8.10.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	55
8.10.2	Resultat	55
8.11	Resultatredovisning för Justitiekanslern och Datainspektionen	57
8.11.1	Mål för Justitiekanslern och Datainspektionen.....	57
8.11.2	Resultat	57
8.12	Mål för mänskliga rättigheter.....	59
8.13	Resultatredovisning.....	59
8.13.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	59
8.13.2	Resultat	59
8.14	Budgetförslag	65
8.14.1	6:1 Allmänna val och demokrati.....	65
8.14.2	6:2 Justitiekanslern.....	65

	8.14.3	6:3	Datainspektionen.....	66
	8.14.4	6:4	Valmyndigheten.....	67
	8.14.5	6:5	Stöd till politiska partier.....	67
9			Nationella minoriteter.....	69
	9.1		Omfattning.....	69
	9.2		Utgiftsutveckling	69
	9.3		Mål.....	69
	9.4		Resultatredovisning.....	69
		9.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	69
		9.4.2	Resultat.....	70
	9.5		Budgetförslag.....	77
		9.5.1	7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	77
		9.5.2	7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer.....	78
10			Medier	79
	10.1		Omfattning.....	79
	10.2		Budgetförslag.....	79
		10.2.1	8:1 Mediestöd.....	79
		10.2.2	8:2 Myndigheten för press, radio och tv	80
11			Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet.....	83
	11.1		Omfattning.....	83
	11.2		Resultatredovisning.....	83
		11.2.1	Resultat avseende Svenska institutet för europapolitiska studier.....	83
		11.2.2	Resultat avseende EU-information	84
	11.3		Budgetförslag.....	85
		11.3.1	9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	85

Bilagor

Bilaga 1	Förteckning över Sveriges utlandsmyndigheter samt ackrediteringar för de Stockholmsbaserade ambassadörerna
----------	--

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	10
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden.....	10
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse	13
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 1 Rikets styrelse ...	14
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realkonomiskt fördelad. Utgiftsområde 01 Rikets styrelse.....	14
Tabell 3.1	Anslagsutveckling 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten.....	15
Tabell 3.2	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	16
Tabell 4.1	Intäkter, kostnader och transfereringar (miljoner kronor).....	20
Tabell 4.2	Anslagsutveckling 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	21
Tabell 4.3	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.....	22
Tabell 4.4	Anslagsutveckling 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag.....	23
Tabell 4.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	24
Tabell 4.6	Anslagsutveckling 2:3 Riksdagens fastighetsanslag.....	25
Tabell 4.7	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Riksdagens fastighetsanslag	26
Tabell 4.8	Investeringsplan för anslaget 2:3 Riksdagens fastighetsanslag 2019–2021.....	27
Tabell 4.9	Ärendebalans vid utgången av åren 2015–2017.....	29
Tabell 4.10	Anslagsutveckling 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	29
Tabell 4.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Riksdagens ombudsmän (PLO-anslag).....	30
Tabell 5.1	Utgiftsutveckling inom Sametinget och samepolitiken	31
Tabell 5.2	Anslagsutveckling 3:1 Sametinget	34
Tabell 5.3	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:1 Sametinget	34
Tabell 6.1	Anslagsutveckling 4:1 Regeringskansliet m.m.....	35
Tabell 6.2	Offentligrättslig verksamhet.....	35
Tabell 6.3	Uppdragsverksamhet.....	35
Tabell 6.4	Viss resultatinformation för Regeringskansliet	36
Tabell 6.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:1 Regeringskansliet m.m. ...	37
Tabell 7.1	Anslagsutveckling 5:1 Länsstyrelserna m.m.	41
Tabell 7.2	Offentligrättslig verksamhet.....	42
Tabell 7.3	Inkomsttitlar 2017	42
Tabell 7.4	Uppdragsverksamhet.....	42
Tabell 7.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 5:1 Länsstyrelserna m.m.	42
Tabell 8.1	Utgiftsutveckling inom Demokratipolitik och mänskliga rättigheter	45
Tabell 8.2	Möjligheter att påverka politiska beslut i EU, Sverige och i den egna kommunen, 2000–2017	50
Tabell 8.3	Förtroende för demokratiska institutioner 1990–2017.....	52

Tabell 8.4	Anslagsutveckling 6:1 Allmänna val och demokrati	65
Tabell 8.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 6:1 Allmänna val och demokrati.....	65
Tabell 8.6	Anslagsutveckling 6:2 Justitiekanslern	65
Tabell 8.7	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 6:2 Justitiekanslern	66
Tabell 8.8	Anslagsutveckling 6:3 Datainspektionen	66
Tabell 8.9	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 6:3 Datainspektionen.....	66
Tabell 8.10	Anslagsutveckling 6:4 Valmyndigheten	67
Tabell 8.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 6:4 Valmyndigheten	67
Tabell 8.12	Anslagsutveckling 6:5 Stöd till politiska partier.....	67
Tabell 8.13	Beställningsbemyndigande för anslaget 6:5 Stöd till politiska partier	68
Tabell 8.14	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 6:5 Stöd till politiska partier	68
Tabell 9.1	Utgiftsutveckling inom område Nationella minoriteter	69
Tabell 9.2	Anslagsutveckling 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	77
Tabell 9.3	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter.....	77
Tabell 9.4	Anslagsutveckling 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer..	78
Tabell 9.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer.....	78
Tabell 10.1	Anslagsutveckling 8:1 Mediestöd.....	79
Tabell 10.2	Beställningsbemyndigande för anslaget 8:1 Mediestöd	80
Tabell 10.3	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:1 Mediestöd.....	80
Tabell 10.4	Anslagsutveckling 8:2 Myndigheten för press, radio och tv	80
Tabell 10.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:2 Myndigheten för press, radio och tv	81
Tabell 10.6	Offentligrättslig verksamhet – avgifter för analog kommersiell radio ...	81
Tabell 10.7	Offentligrättslig verksamhet – särskild avgift och viten.....	81
Tabell 10.8	Offentligrättslig verksamhet – avgifter för ansökan om tillstånd att sända tv och digital kommersiell radio	81
Tabell 10.9	Offentligrättslig verksamhet – utgivningsbevis för webbsidor m.m.	82
Tabell 11.1	Utgiftsutveckling inom området Sieps samt EU-information.....	83
Tabell 11.2	Anslagsutveckling 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	85
Tabell 11.3	Uppdragsverksamhet	85
Tabell 11.4	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	85

Diagramförteckning

Diagram 8.1	Trakasserier, hot eller våld mot förtroendevalda.....	56
Diagram 9.1	Antal anslutna kommuner och landsting till förvaltningsområde 2010–2018.....	71

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 1 Rikets styrelse, när det gäller anslag som står till regeringens disposition, enligt tabell 1.1.	2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Riksdagsstyrelsens förslag:

3. Riksdagen bemyndigar Riksdagsförvaltningen att under 2019 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 120 000 000 kronor (avsnitt 4.4.1).	5. Riksdagen bemyndigar Riksdagsförvaltningen att under 2019 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och tekniska anläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 1 000 000 000 kronor (avsnitt 4.4.2).
4. Riksdagen godkänner investeringsplanen som riktlinje för anslaget 2:3 <i>Riksdagens fastighetsanslag</i> för 2019–2021 (avsnitt 4.4.2).	6. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 1 Rikets styrelse, när det gäller anslag som står till Riksdagsförvaltningens disposition, enligt tabell 1.1.

Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag:

7. Riksdagen beslutar att Riksdagens ombudsmän (JO) för 2019 får anslagsfinansiera anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet (avsnitt 4.4.3).	8. Riksdagen anvisar ett ramanslag för budgetåret 2019 under utgiftsområde 1 Rikets styrelse, för Riksdagens ombudsmän (JO), enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Kungliga hov- och slottsstaten	140 685
2:1	Riksdagens ledamöter och partier m.m.	926 469
2:2	Riksdagens förvaltningsanslag	819 396
2:3	Riksdagens fastighetsanslag	100 000
2:4	Riksdagens ombudsmän (JO)	101 516
3:1	Sametinget	54 501
4:1	Regeringskansliet m.m.	7 967 618
5:1	Länsstyrelserna m.m.	3 081 691
6:1	Allmänna val och demokrati	554 640
6:2	Justitiekanslern	50 027
6:3	Datainspektionen	94 377
6:4	Valmyndigheten	20 093
6:5	Stöd till politiska partier	169 200
7:1	Åtgärder för nationella minoriteter	117 771
7:2	Åtgärder för den nationella minoriteten romer	14 500
8:1	Mediestöd	622 119
8:2	Myndigheten för press, radio och tv	38 514
9:1	Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	28 528
Summa		14 901 645

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
6:5 Stöd till politiska partier	169 200	2020
8:1 Mediestöd	70 000	2020–2022
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet	239 200	

2 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på

beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och över-

föringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021. Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

Vad som angetts ovan har inte tillämpats i förhållande till de förslag i budgetpropositionen som avser Riksdagsförvaltningen och Riksdagens ombudsmän (JO). Budgetpropositionens innehåll motsvarar i dessa delar det förslag som respektive myndighet själv lämnar i budgetpropositionen.

2.2 Omfattning

I utgiftsområde 1 Rikets styrelse ingår avsnitten Statschefen, Riksdagen och Riksdagens ombudsmän (JO), Sametinget och samepolitiken, Regeringskansliet m.m., Länsstyrelserna, Demokratipolitik och mänskliga rättigheter, Nationella minoriteter, Medier och Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet.

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Statschefen</i>						
1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	136	139	138	141	143	144
Summa Statschefen	136	139	138	141	143	144
<i>Riksdagen samt Riksdagens ombudsmän</i>						
2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	873	905	912	926	928	941
2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	779	814	827	819	830	840
2:3 Riksdagens fastighetsanslag	83	120	133	100	100	100
2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	93	97	97	102	103	104
Summa Riksdagen samt Riksdagens ombudsmän	1 829	1 936	1 970	1 947	1 960	1 985
<i>Sametinget och samepolitiken</i>						
3:1 Sametinget	46	54	54	55	55	56
Summa Sametinget och samepolitiken	46	54	54	55	55	56
<i>Regeringskansliet m.m.</i>						
4:1 Regeringskansliet m.m.	7 482	7 819	7 608	7 968	7 898	7 979
Summa Regeringskansliet m.m.	7 482	7 819	7 608	7 968	7 898	7 979
<i>Länsstyrelserna</i>						
5:1 Länsstyrelserna m.m.	2 744	2 990	2 989	3 082	3 164	3 127
Summa Länsstyrelserna	2 744	2 990	2 989	3 082	3 164	3 127
<i>Demokratipolitik och mänskliga rättigheter</i>						
6:1 Allmänna val och demokrati	89	556	547	555	220	66
6:2 Justitiekanslern	44	50	50	50	51	51
6:3 Datainspektionen	55	85	84	94	96	97
6:4 Valmyndigheten	20	20	20	20	20	21
6:5 Stöd till politiska partier	172	167	171	169	169	169
Summa Demokratipolitik och mänskliga rättigheter	380	878	873	888	557	405
<i>Nationella minoriteter</i>						
7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	102	123	121	118	118	118
7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	14	15	14	15	2	2
Summa Nationella minoriteter	116	137	136	132	119	119
<i>Medier</i>						
8:1 Mediestöd	544	567	535	622	677	677
8:2 Myndigheten för press, radio och tv	33	34	35	39	39	40
Summa Medier	576	601	569	661	716	717
<i>Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet</i>						
9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	16	28	28	29	29	29
Summa Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet	16	28	28	29	29	29
<i>Äldreanslag</i>						
2017 6:4 Svensk författningssamling	2					
Summa Äldreanslag	2					
Totalt för utgiftsområde 01 Rikets styrelse	13 327	14 582	14 365	14 902	14 641	14 561

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021.
Utgiftsområde 1 Rikets styrelse**

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	14 531	14 531	14 531
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	240	428	597
Beslut	147	-295	-543
Överföring till/från andra utgiftsområden	24	18	18
Övrigt	-41	-41	-42
Ny ramnivå	14 902	14 641	14 561

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

**Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad.
Utgiftsområde 01 Rikets styrelse**

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	1 606
Verksamhetsutgifter ²	13 208
Investeringar ³	87
Summa ramnivå	14 902

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.4 Mål för utgiftsområdet

Riksdagen har inom utgiftsområdet beslutat om följande mål.

Samepolitik

Samepolitikens övergripande mål är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar (prop. 2005/06:1 utg.omr. 23, bet. 2005/06:MJU2, rskr. 2005/06:108).

Demokratipolitik och mänskliga rättigheter

Målet för demokratipolitiken är en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika (prop. 2017/18:1 utg.omr. 1, bet. 2017/18:KU1, rskr. 2017/18:74).

Målet för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter (prop. 2015/16:1 utg.omr. 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:59).

Nationella minoriteter

Målet för politiken för nationella minoriteter är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande (prop. 2008/09:158, bet. 2008/09:KU23, rskr. 2008/09:272).

Medier

Målen för medieområdet är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadlig mediepåverkan (prop. 2014/15:1 utg.omr. 17, bet. 2014/15:KrU6, rskr. 2014/15:96).

För övriga delområden inom utgiftsområdet finns inga av riksdagen bundna mål.

Mål beslutade av regeringen eller, i förekommande fall, Riksdagsförvaltningen och Riksdagens ombudsmän (JO) redovisas på den underindelade nivån, se respektive avsnitt.

2.5 Resultatredovisning

Resultatredovisning lämnas på den under nivån, se respektive avsnitt.

För avsnittet Medier sker resultatredovisningen samlad i utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. För avsnittet Sametinget och samepolitiken sker resultatredovisningen avseende rennäring och andra näringar under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

3 Statschefen

3.1 Budgetförslag

3.1.1 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten

Tabell 3.1 Anslagsutveckling 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten

2017	Utfall	136 245	Anslags- sparande	845
2018	Anslag	139 199 ¹	Utgifts- prognos	138 363
2019	Förslag	140 685		
2020	Beräknat	142 611 ²		
2021	Beräknat	144 212 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 140 685 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 140 685 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att täcka utgifter för statschefens officiella funktioner, inklusive utgifter för kungafamiljen, samt för Kungliga hovstatens och Kungliga slottsstatens förvaltningsutgifter.

Kompletterande information

Kungliga hovstaten (Hovstaten) och Kungliga slottsstaten (Slottsstaten) har som huvuduppgift att bistå statschefen och övriga medlemmar av kungafamiljen i deras officiella plikter. I uppgiften ingår även att vårda det kungliga kulturarvet och att visa detta kulturarv för allmänheten.

Anslaget fördelas på Hovstaten (51 procent) och Slottsstaten (49 procent). Anslagsmedlen som avser Hovstaten disponeras av Kammarkollegiet och betalas ut engångsvis efter rekvisition till H.M. Konungens hovförvaltning.

Anslagsmedel som avser Slottsstaten utbetalas månadsvis i lika stora delar.

Resultatredovisning

Verksamheten inom Hovstaten

Kungens konstitutionella, statsceremoniella och officiella uppgifter utgör kärnan i Hovstatens årliga verksamhet. I dessa uppgifter ingår bl.a. öppnande av riksmötet, ordförandeskap i utrikesnämnden och i konseljer, audienser, statsbesök, officiella besök, representation och möten med företrädare för offentlig och privat sektor samt det civila samhället. Kungen stöds i sitt uppdrag av övriga medlemmar av kungafamiljen.

Av verksamhetsberättelsen för 2017 framgår att 28 utländska ambassadörer ackrediterats vid högtidliga audienser och att 25 avskedsaudienser hållits. Statsbesök från Kanada togs emot och statsbesök till Indonesien genomfördes.

Det framgår vidare att det, som tidigare år, funnits ett stort intresse av kungligt deltagande i olika sammanhang. År 2017 inkom drygt 1 700 förfrågningar. Kungen och kungafamiljen genomförde 875 officiella programpunkter under året, jämfört med 900 föregående år.

Till Hovstaten hör Riksmarskalksämberet med kansli, ekonomi och personalavdelning, Hovmarskalksämberet och Informationsavdelningen.

Verksamheten inom Slottsstaten

Slottsstatens verksamhet omfattar huvudsakligen vård och underhåll av det kungliga kulturarvet samt utställnings- och visningsverksamhet. Organisationsansvarar Ståthållarämbetet för den löpande skötseln och tillsynen av de elva kungliga slotten med tillhörande byggnader och parker.

Ett flertal underhålls- och renoveringsprojekt utförs för närvarande i samarbete med Statens fastighetsverk. Det mest omfattande är den pågående fasadrenoveringen av Stockholms slott. De kulturhistoriskt värdefulla samlingarna i slotten, med omkring 250 000 föremål, förvaltas inom Slottsstaten av Kungl. Husgerådskammaren med Bernadottebiblioteket. Ett kontinuerligt arbete med inventering och dokumentation av samlingarna pågår. En satsning på utökade öppettider m.m. under de senaste åren har inneburit ett ökat intresse för att besöka och ta del av det kungliga kulturarvet. År 2017 uppgick antalet besök till drygt 1,6 miljoner.

Hovstatens ekonomi

I enlighet med den överenskommelse som träffats mellan regeringen och Riksmarskalks-ämbetet, vars huvudsakliga innehåll återges nedan under avsnittet Regeringens överväganden, består den ekonomiska redovisningen av Hovstatens verksamhet av resultat- och balansinformation samt kommentarer i form av tilläggsupplysningar och noter. Redovisningen följer vedertagna principer och i tillämpliga delar de principer som tillämpas för Slottsstaten. De anslagsmedel som avser Hovstaten uppgick 2017 till 70 miljoner kronor. Medlen används för att finansiera kostnader för representation, statsbesök, resor, transporter, personal m.m. samt levnadsomkostnader som är direkt kopplade till statschefens funktion. Anslaget till Hovstaten utgjorde 85 procent av verksamhetens intäkter. Övriga intäkter bestod framför allt av avgifter och andra ersättningar. Den största kostnads-posten, som motsvarade 68,5 procent av de totala kostnaderna, utgjordes av personal-kostnader. Övriga driftskostnader, där de största posterna avsåg förbrukningskostnader och köpta tjänster, motsvarade 31 procent av kostnaderna. Verksamheten inom Hovstaten resulterade 2017 i en positiv kapitalförändring om 0,5 miljoner kronor.

Slottsstatens ekonomi

Slottsstaten har som tidigare år lämnat en årsredovisning enligt gängse utformning. Slottsstatens verksamhet finansieras genom anslag, med hyres- och arrendeintäkter, intäkter från visningar av de kungliga slotten och genom intäkter från försäljning i slottsbodar. De anslagna medlen, som motsvarade 35 procent av verksamhetens intäkter, uppgick 2017 till 66,4 miljoner kronor, varav 94 000 kronor överförts från föregående år. Övriga intäkter härrör främst från

avgifter och andra ersättningar och uppgick till 121 miljoner kronor, vilket var en ökning med drygt 15 miljoner kronor jämfört med föregående år. Det var främst ökade entré- och visningsintäkter som låg bakom intäktsökningen. Av verksamhetens kostnader utgjorde personalkostnaderna 59 procent och övriga driftkostnader 37 procent. Resterande kostnader avsåg främst avskrivningar. Slottsstaten redovisade en positiv kapitalförändring för 2017 om 5 miljoner kronor. Den balanserade kapitalförändringen uppgår till närmare 13 miljoner kronor, varav mer än hälften hänför sig till den s.k. Grusmedelsfonden.

Anställda inom Hov- och Slottsstaten

Omräknat till heltid motsvarade de tillsvidareanställda 218 år 2017, vilket var en ökning med 5 anställda jämfört med föregående år. Förutom tillsvidareanställda medarbetare anlätades ett stort antal personer för tillfälliga uppdrag, bl.a. i samband med representation och i visningsverksamheten. Användningen av bemanningsföretag minskade under året. I stället utfördes uppgifter av egna timanställda.

Regeringens överväganden

Tabell 3.2 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	139 199	139 199	139 199
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 486	3 412	5 013
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	140 685	142 611	144 212

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Kungliga hov- och slottsstaten ska enligt överenskommelse med regeringen årligen lämna en berättelse över den samlade verksamheten (prop. 1996/97:1 utg.omr. 1 avsnitt 4). Verksamhetsberättelsen ligger till grund för regeringens bedömning av medelsbehovet. Av det totala anslaget tillförs, i enlighet med vad som ovan anförts,

Hovstaten 51 procent, medan Slottsstaten tilldelas 49 procent. Anslagsfördelningen mellan Hovstaten och Slottsstaten grundar sig på relationen mellan deras faktiska kostnader 1996. Kostnadsfördelningsnyckeln ska gälla långsiktigt och inte justeras till följd av smärre förändringar i organisationen eller verkligt kostnadsutfall. Några förändringar som gjort det motiverat att komma överens om en annan anslagsfördelning har hittills inte inträffat.

Regeringen och Riksmarskalksämberet har sedermera kommit överens om att som grund för en eventuell framtida ändring av anslagsfördelningen mellan Hovstaten och Slottsstaten ska större organisatoriska förändringar emellan redovisas i verksamhetsberättelsen för det budgetår då förändringen sker. Anslagets fördelning på de olika verksamhetsområdena ska dessutom bli föremål för en kontinuerlig diskussion mellan Riksmarskalksämberet och Regeringskansliet (prop. 2005/06:1 utg.omr. 1 avsnitt 6).

Enligt tidigare överenskommelser har tyngdpunkten i verksamhetsberättelsen legat på en redovisning av hur tilldelade medel använts när det gäller Slottsstaten. Regeringen och Riksmarskalksämberet enades emellertid 2013 om att den ekonomiska redogörelsen för Hovstaten ska utgöras av en uppställning som liknar den redogörelse som tidigare lämnats för Slottsstaten. Detta innebär att uppställningen ska bestå av resultat- och balansinformation samt kommentarer i form av tilläggsupplysningar och noter (prop. 2013/14:1 utg.omr. 1 avsnitt 4).

Av förarbetena till regeringsformen framgår att hovet står utanför den statliga förvaltningsorganisationen (prop. 1973:90 s. 176). Den verksamhet som Hovstaten bedriver omfattas inte av lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Hovstaten omfattas inte heller av anslagsförordningens (2011:223) bestämmelser, om bl.a. prövning av anslagssparande och indragning av anslag, eller andra delar av det ekonomiadministrativa regelverket för myndigheter under regeringen. Kammarkollegiet betalar ut anslagsmedlen engångsvis efter rekvisition. Den ovan nämnda överenskommelsen ändrar inte denna ordning.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 1 486 000 kronor 2019.

Regeringen föreslår att 140 685 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Kungliga hov- och slottsstaten*

för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 142 611 000 kronor respektive 144 212 000 kronor.

4 Riksdagen och Riksdagens ombudsmän

4.1 Utgångspunkter för Riksdagsförvaltningens verksamhet

Riksdagen har som det främsta demokratiska statsorganet konstitutionellt fastställda uppgifter i det svenska statsskicket. Riksdagen med dess ledamöter har som folkets främsta företrädare också en central roll i opinionsbildningen och en skyldighet att verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Riksdagen har även uppgifter som följer av internationella åtaganden och av medlemskapet i Europeiska unionen.

Riksdagens arbete bedrivs i enlighet med bestämmelserna i regeringsformen, riksdagsordningen och särskilda riksdagsbeslut om arbetets inriktning.

Riksdagsförvaltningens uppgift

Riksdagsförvaltningen är riksdagens förvaltningsmyndighet. Förvaltningens verksamhet regleras i riksdagsordningen och i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen samt i annan lagstiftning och i föreskrifter på riksdagsområdet.

Riksdagsförvaltningen har endast en verksamhetsgren: *Stöd till den parlamentariska processen.*

Riksdagsförvaltningen har till uppgift att stödja riksdagens arbete. Förvaltningen ska se till att kammaren, utskotten, EU-nämnden, ledamöterna och övriga riksdagsorgan får det stöd och den service de behöver. Förvaltningen ska också informera allmänheten om riksdagens arbete och om EU-frågor samt handlägga ärenden som rör riksdagens internationella

kontakter. Dessutom ansvarar förvaltningen för att vårda riksdagens byggnader och samlingar samt för myndighets- och förvaltningsuppgifter.

Riksdagsstyrelsens uppdrag till förvaltningen

Riksdagsförvaltningen ska skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete genom att

- svara för ett väl fungerande stöd till arbetet i kammare och utskott m.m.
- svara för ett väl fungerande stöd och service till ledamöter och partikanslier
- främja kunskapen om riksdagen och riksdagens arbete
- vårda och bevara riksdagens byggnader och samlingar
- vara en väl fungerande myndighet och arbetsgivare.

Dessa uppdrag utgör grunden för de fem uppdragsområden som Riksdagsförvaltningens verksamhet är indelad i:

- A. Stöd till arbetet i kammare och utskott m.m.
- B. Stöd och service till ledamöter och partikanslier
- C. Kunskap om riksdagen och riksdagens arbete
- D. Vård och bevarande av byggnader och samlingar
- E. Myndighet och arbetsgivare.

4.2 Resultatredovisning

4.2.1 Resultat

Riksdagsförvaltningen har arbetat för att skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete. Nedan följer en sammanfattning av Riksdagsförvaltningens resultat sedan januari 2017. Riksdagsförvaltningen har

- givit kammare och utskott ett väl fungerande stöd. Arbetet för att förbättra it-systemen som stöder den parlamentariska processen har fortsatt. Förvaltningen har även genomfört en förstudie för att utreda en modernisering av det tekniska kammarstödet. Kontinuitetsarbetet har intensifierats och som ett led i att stärka kontinuitetsförmågan har en övning med krigsdelegationen genomförts på en plats utanför riksdagen.
- givit ledamöter och partikanslier ett väl fungerande stöd och en god service. För att möta användarnas behov har förvaltningen fortsatt att utveckla de digitala arbetsverktygen. Till exempel har det blivit möjligt att följa status på utredningstjänstens utredningar via Intranätet och en digital EU-guide har lanserats för att underlätta ledamöternas arbete med EU-frågor. Under året har utvecklingen av säkerhetsarbetet intensifierats och arbetet med att införa ett ledningssystem för informations-säkerhet har slutförts.
- givit allmänheten, massmedier, vidareinformatorer, skolor och speciella målgrupper möjligheter att få information och kunskap om riksdagens arbete. Förvaltningen har fortsatt att utveckla riksdagens webbplats och öppna data. Riksdagens diarium är nu tillgängligt via både riksdagen.se och öppna data och en ny webbplats för EU-information har lanserats. Förberedelserna inför riksdagsvalet påbörjades redan 2017, bland annat genom att ta fram ett koncept för utformningen av information på riksdagens webbplats. Förvaltningen har även förberett för demokratijubileet.
- fortsatt att utveckla sitt arbete med att vårda och bevara riksdagens byggnader och samlingar på ett systematiskt sätt. De fastighetsprojekt som påbörjats har i

huvudsak bedrivits enligt plan. Bland annat har projektering pågått i syfte att förbereda för kommande renovering av ledamots-huset. Den strategiska lokalplaneringen har fortsatt och har exempelvis innehållit förberedelser inför anskaffning av övernattningsbostäder och hyra av externa kontorslokaler.

- varit en väl fungerande myndighet och arbetsgivare. Förvaltningen har på olika sätt fortsatt att skapa förutsättningar för ett långsiktigt och hållbart förbättringsarbete. Arbetet med värdegrunden har fördjupats och en medarbetarpolicy har tagits fram. Förvaltningen har genomfört en mätning av klarspraksarbetets effekter. Mätningen visar att medarbetarna i Riksdagsförvaltningen har god kännedom om klarspråk.

I tabellen nedan framgår Riksdagsförvaltningens intäkter, kostnader och transfereringar för verksamhetsgrenen *Stöd till den parlamentariska processen*.

Tabell 4.1 Intäkter, kostnader och transfereringar (miljoner kronor)

Miljoner kronor	2017	2016	2015
Intäkter ¹	47	45	33
Kostnader	1 490	1 997	1 568
<i>Nettokostnader</i>	<i>1 443</i>	<i>1 952</i>	<i>1 534</i>
Transfereringar	505	501	496
Totalt²	1 948	2 453	2 030

¹ Exklusive intäkter av anslag.

² Alla belopp i tabellen redovisas i miljoner kronor. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

De lägre kostnaderna för 2017 jämfört med 2016 beror främst på att avsättningen för framtida pensioner och inkomstgarantier inklusive sociala avgifter har minskat jämfört med föregående år.

För en utförlig redogörelse över arbetet i riksdagen hänvisas till Tillbakablick på riksdagsåret 2016/17 och Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 2017 (2017/18:RS1) samt utskottens egna verksamhetsberättelser.

Konstitutionsutskottet kommer under hösten 2018 att behandla Riksdagsförvaltningens årsredovisning för 2017. Vid behandlingen av årsredovisningen för 2016 (bet. 2017/18:KU1) hade utskottet inget att invända och riksdagen lade årsredovisningen till handlingarna.

4.2.2 Analys och slutsatser

Sammanfattningsvis har Riksdagsförvaltningen genomfört sina uppdrag med ett tillfredsställande resultat. Under 2018 arbetar förvaltningen vidare för att komma i mål med ambitionerna i Riksdagsförvaltningens strategiska plan för 2015–2018.

Förberedelserna inför val till riksdagen är en prioriterad uppgift för Riksdagsförvaltningen. Förvaltningen följer väl inarbetade rutiner som utvecklas och förbättras inför varje val.

Förvaltningen fortsätter arbetet med att förbättra it-systemen som stöder den parlamentariska berednings- och beslutsprocessen och att förbättra servicen till ledamöterna. Satsningarna på säkerhet- och informationssäkerhet är fortsatt prioriterat. Riksdagens byggnader är i stort behov av renoveringar och underhåll och förvaltningen arbetar vidare med den långsiktiga planeringen för att förvalta och utveckla fastigheterna. Bland annat pågår detaljprojektering och förberedande byggarbeten för ledamots-huset och en förstudie för att utreda förutsättningarna för att renovera kvarteret Cephalus. En översyn av fastighetsverksamheten visar på behovet av resursförstärkningar.

Förberedelserna inför högtidlighållandet av demokratins genombrott i Sverige fortsätter. Firandet inleds under 2018 och kommer att pågå fram till 2022.

Under 2018 följs förvaltningens arbete upp i förhållande till ambitionerna i den strategiska planen.

4.3 Den årliga revisionens iakttagelser

Enligt Riksrevisionens uppfattning ger årsredovisningen en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Riksdagsförvaltningens finansiella ställning den 31 december 2017.

4.4 Budgetförslag

2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.

Tabell 4.2 Anslagsutveckling 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.

Tusental kronor

2017	Utfall	873 469	Anslags-sparande	43 334
2018	Anslag	904 666 ¹	Utgifts-prognos	912 337
2019	Förslag	926 469		
2020	Beräknat	927 507 ²		
2021	Beräknat	940 639 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 913 669 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 913 669 tkr i 2019 års prisnivå.

Anslaget ändamål

Anslaget får användas för kostnader för

- ersättningar som riksdagens ledamöter enligt lag har rätt till inom ramen för sitt ledamotsuppdrag,
- stöd till riksdagsledamöternas och parti-gruppernas arbete i riksdagen,
- talmannens verksamhet, resor och representation,
- utskottens utgående besök samt utrikes och inrikes resor och utfrågningar,
- internationellt och interparlamentariskt samarbete samt bidrag till interparlamentariskt samarbete,
- bidrag till föreningar i riksdagen,
- språkutbildning till riksdagens ledamöter samt för
- klimatkompensation.

Riksdagsstyrelsens överväganden

Stödet till politiska sekreterare

Stödet till partigrupperna i riksdagen för politiska sekreterare till riksdagens ledamöter regleras i 3 kap. lagen (2016:1109) om stöd till partigrupperna för riksdagsledamöternas arbete i riksdagen och riksdagsstyrelsens föreskrift (RFS 2016:6) om tillämpningen av lagen. Stödet är avsett att täcka kostnaderna för handläggarkostnader för riksdagens ledamöter och beräknas efter

normen en politisk sekreterare per riksdagsledamot. Schablonbeloppet för stödet till politiska sekreterare räknas upp med ca 2 procent från nuvarande 61 900 kronor till 63 100 kronor fr.o.m. den 1 januari 2019. Förslaget innebär att nivån på anslaget behöver ökas med 5 026 000 kronor fr.o.m. 2019.

Interparlamentariskt samarbete

Under 2019 kommer nordiska rådets svenska delegation inneha ordförandeskapet i Nordiska rådet. Med anledning av främst ordförandeskapet och en parlamentarisk Barentskonferens föreslås anslaget ökas med 2 800 000 kronor för 2019.

Förstärkning av anslaget 2019

Kostnaderna för Riksdagsförvaltningen ökar normalt under ett valår och året därefter. Nivån på anslaget är därför svårberäknad. De största svårigheterna i beräkningen är kostnaderna för inkomstgarantier och omställningsstöd, som påverkas av antalet ledamöter som inte kandiderar eller återväljs i samband med ett val. Utfallet beror även på de tidigare ledamöternas ålder, tid i riksdagen och om de omfattas av inkomstgarantin eller det ekonomiska omställningsstödet då det gamla och nya systemet tillämpas parallellt, faktorer som är svåra att förutse. En beräkning för 2019 visar på att beräknad budget ligger strax under anslagsutrymmet inklusive uppskattat anslagssparande. På grund av dessa osäkerheter föreslås anslaget ökas med 10 000 000 kronor för 2019.

Anslagsförändringar

Tabell 4.3 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	904 666	904 666	904 666
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 977	17 738	30 798
Beslut	17 826	5 103	5 175
Varav BP19 ³	17 826	5 026	5 026
Varav ³			
Stöd till politiska sekreterare	5 026	5 026	5 026
Interparlamentariskt samarbete	2 800		
Förstärkning av anslaget	10 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	926 469	927 507	940 639

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Med reservation för uppräknings av stödet till politiska sekreterare på 5 026 000 kronor, föreslagna ökningen för interparlamentariskt samarbete på 2 800 000 kronor samt förstärkning av anslaget på 10 000 000 kronor har Riksdagsförvaltningen gjort bedömningen att det preliminärt anvisade anslaget för 2019, inklusive beräknat anslagssparande, bör kunna inrymma den ordinarie verksamheten.

Riksdagsstyrelsen föreslår att 926 469 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Riksdagens ledamöter och partier m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 927 507 000 kronor respektive 940 639 000 kronor.

4.4.1 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag

Tusental kronor

2017	Utfall	779 437	Anslags-sparande	30 492
2018	Anslag	814 471 ¹	Utgifts-prognos	827 158
2019	Förslag	819 396		
2020	Beräknat	829 613 ²		
2021	Beräknat	840 302 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 817 772 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 817 772 tkr i 2019 års prisnivå.

Anslaget ändamål

Anslaget får användas för Riksdagsförvaltningens förvaltningsutgifter, bidrag till föreningar i riksdagen och resebidrag till skolor. Anslaget får också användas för kostnader för stipendier till skolungdomar och kostnader för nämnder och riksdagsorgan enligt lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen.

Riksdagsstyrelsens överväganden

Riksdagsförvaltningen ska bedriva sin verksamhet med utgångspunkt i uppdraget att skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete. Ambitionen är att höja kvaliteten och effektiviteten i stödet till den parlamentariska processen genom att förbättra arbetssätten och ta tillvara digitala möjligheter. Detta framgår av riksdagsstyrelsens strategiska plan för Riksdagsförvaltningen 2015–2018 (dnr 1574-2014/15).

Utredningar från Riksdagsförvaltningen

Den parlamentariskt sammansatta 2017 års riksrevisionsutredning har i februari 2018 slutredovisat sitt arbete (2017/18:URF2). I slutbetänkandet föreslår kommittén bl.a. att ett särskilt tjänstemannastöd för utövandet av Riksrevisionens parlamentariska råds funktioner bör knytas till berörda utskottskanslier i riksdagen, dvs. konstitutionsutskottet och finansutskottet. Kommittén föreslår att ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2019.

Den parlamentariska EU-kommittén som redovisade sitt arbete i januari 2018 har lämnat ett antal förslag som kan påverka arbetsbelastningen för utskottens och EU-nämndens kanslier och för EU-samordningen (2017/18:URF1). Kommitténs förslag är avsedda att träda i kraft den 1 januari 2019 och kommer att behandlas i riksdagen under hösten 2018.

I budgetpropositionen för 2020 kan Riksdagsstyrelsen komma att återkomma till riksdagen med anledning av de båda kommittéernas förslag.

Säkerhet och informations- och it-säkerhet

Under 2017 och inledningen av 2018 har det genomförts flera avdelningsöverskridande projekt, uppdrag och utvecklingsinitiativ inom ramen för områdena säkerhetsskydd (informationssäkerhet, tillträdesbegränsning och säkerhetsprövning), krisberedskap, kontinuitet och planering för civilt försvar. Syftet med dessa är att på en övergripande nivå säkerställa att den parlamentariska beslutsprocessen ska kunna fortgå över hela hotskalan, såväl i vardagen som vid incidenter, kriser och krigsfara eller krig.

Genom detta arbete, samt med anledning av omvärldsutvecklingen, har det identifierats ytterligare utvecklingsbehov, som kräver resurser för att kunna omhändertas. Det handlar bl.a. om att stärka upp säkerhetsskyddet genom förbättrade förutsättningar för uppföljning, kontroll och utbildning samt genom förbättrade tekniska verktyg och fortsatt utveckling av regelverk. Vidare handlar det om att skapa förbättrade förutsättningar för en stärkt krisberedskapsförmåga, utifrån vilken förvaltningen också kan bygga en förmåga till civilt försvar och krigsberedskap.

Mot bakgrund av dessa behov av resursförstärkning föreslås att anslaget ökas med 10 850 000 kronor 2019 och med 15 040 000 kronor fr.o.m. 2020. Kostnader för tekniska verktyg på it-området kommer att tydliggöras i slutet av 2018 eller i början på 2019. Det kan därför bli aktuellt för riksdagsstyrelsen att återkomma till riksdagen om en eventuell ytterligare medelsförstärkning.

Fastighetsverksamhet

En översyn av fastighetsverksamheten under 2018 visar på ett behov av att resurs- och kompetensmässigt förstärka verksamheten för

att bättre nå en överensstämmelse mellan tillgången på resurser och omfattningen av uppdraget.

Riksdagsförvaltningen förvaltar på Helgeandsholmen och i Gamla stan fastigheter som räknas till det nationella kulturarvet. Detta görs både ur ett kulturhistoriskt perspektiv och för att underlätta det politiska arbetet.

En god förvaltning av fastigheterna är också en viktig del i att kunna garantera och utveckla säkerhetsskyddet i och kring fastigheterna. En delvis förändrad omvärld med nya hotbilder ställer krav på att fastigheterna är anpassade för att ge förutsättningar att bedriva det parlamentariska arbetet även under förändrade förhållanden vid till exempel allvarliga kriser som påverkar samhället.

Långsiktighet i resurshandlingen är nödvändig både för underhållsarbeten som löper över flera år och för att långsiktigt utveckla fastighetsbeståndet. Detta förutsätter en förstärkning av kompetens, förfinade arbetsätt och fortsatt utveckling av de processer som används för styrning och uppföljning av Riksdagsförvaltningens fastighetsverksamhet.

Vidare finns ett eftersatt underhåll, som byggts upp under många år, vilket på sikt, om inget görs, leder till högre förvaltningskostnader och minskad effektivitet. Således behövs insatser för att skapa en väl anpassad förmåga att hantera akuta underhållsåtgärder, planerat årligt underhåll och större renoveringsåtgärder.

Därutöver tillkommer utökade kostnader i samband med förnyade hyresavtal.

Mot bakgrund av ovanstående behov, föreslås att anslaget ökas med 8 730 000 kronor 2019 och med 11 830 000 kronor fr.o.m. 2020.

Demokratijubileet

Riksdagen beslutade 2013 att det bör uppmärksammas att 100 år förflutit sedan demokratins genombrott i Sverige. Riksdagsstyrelsen har beslutat att detta ska ske mellan december 2018 och januari 2022.

Under 2018 har arbete bedrivits för att ta fram en digital plattform och digitala spel, en antologi, tryckt och digitalt skolmaterial till gymnasieelever samt produktion av flera utställningar, varav en virtuell. För 2019 är uppdraget att sprida kunskap om och väcka engagemang för demokratins betydelse i dåtid, nutid och framtid och att nå ut till många. Det sker i form av aktiviteter som utställningar i riksdagens lokaler,

nationell utställning i landet, digitala aktiviteter, seminarier och spridning av skolmaterial.

Kostnaden beräknas till 8 530 000 kronor för vilket anslaget föreslås ökas för 2019. Till detta tillkommer även investeringar relaterade till demokratijubileet. Riksdagsstyrelsen återkommer i nästa års budgetproposition med beräkningar för efterföljande år.

Anslagsförändringar

Tabell 4.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	814 471	814 471	814 471
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	8 482	20 398	31 154
Beslut	-3 557	-5 256	-5 323
Varav BP19 ³	28 110	26 870	26 870
Varav ³			
Säkerhet och informations- och it-säkerhet	10 850	15 040	15 040
Fastighetsverksamhet	8 730	11 830	11 830
Demokratijubileet	8 530		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	819 396	829 613	840 302

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Med anledning av ytterligare behov avseende säkerhet och informations- och it-säkerhet föreslås förvaltningsanslaget ökas med 10 850 000 kronor för 2019 och med 15 040 000 kronor fr.o.m. 2020. För kostnader förknippade med fastighetsverksamheten föreslås anslaget ökas med 8 730 000 kronor för 2019 och med 11 830 000 kronor fr.o.m. 2020. För kostnader förknippade med demokratijubileet föreslås anslaget ökas med 8 530 000 kronor för 2019.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar avseende engångshöjningar för valet 2018, demokratijubileet samt säkerhet och informations- och it-säkerhet innebär att anslagsnivån minskas med 31 667 000 kronor fr.o.m. 2019.

Riksdagsstyrelsen föreslår att 819 396 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Riksdagens förvaltningsanslag* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 829 613 000 kronor respektive 840 302 000 kronor.

Låneram

Riksdagsstyrelsens förslag: Riksdagsförvaltningen bemyndigas att under 2019 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 120 000 000 kronor.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag: För 2019 beräknas investeringar i anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet uppgå till ca 58 700 000 kronor.

Projektet utveckling av rixsystemen 2.0, som syftar till att förbättra driftsäkerheten, tillförlitligheten och användbarheten i de it-system som stöder den parlamentariska processen, beslutades i början på 2018 och beräknas pågå till 2020. Den i nuläget beräknade budgetramen för projektet är 24 000 000 kronor. Budgeten kan komma att revideras.

De investeringar som är planerade för 2019 ryms inte inom nuvarande låneram. Därför föreslås en ökning av låneramen för 2019 med 20 000 000 kronor till 120 000 000 kronor.

4.4.2 2:3 Riksdagens fastighetsanslag

Tabell 4.6 Anslagsutveckling 2:3 Riksdagens fastighetsanslag

Tusental kronor

År	Slags	Beräknat	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	82 971		44 029
2018	Anslag	120 000 ¹		133 146
2019	Förslag	100 000		
2020	Beräknat	100 000		
2021	Beräknat	100 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Anslagets ändamål

Anslaget får användas för kostnader för särskilt beslutat underhåll i Riksdagsförvaltningens egna fastigheter och bostadsrätter. Det får också användas för kostnader för renoverings- och underhållsåtgärder, evakueringslokaler i samband med renoveringsarbeten, markskötsel och utemiljö, konst, fast inredning samt kostnader för it-system kopplade till denna verksamhet. Anslaget får även användas för att täcka kostnader för räntor och avskrivningar för ovanstående.

Anslaget får också användas för kostnader för förvärv av mark för framtida byggnation av en extern godsmottagning.

Riksdagsstyrelsens överväganden

Riksdagsförvaltningen arbetar vidare med den långsiktiga planeringen för att förvalta och utveckla fastigheterna så att riksdagens hus även i framtiden kan vara ett gott stöd för demokratin. Framtidens riksdagshus är det övergripande och strategiska programmet som den stegvisa renoveringen och utvecklingen av de olika byggnaderna utgår från. Varje fastighet har dessutom en fastställd underhållsplan som uppdateras löpande.

Stora delar av fastighetsbeståndet är i dåligt skick och omfattande renoveringsarbeten beräknas pågå in på 2030-talet. Detta påverkar resursbehovet samt kostnaderna för avskrivningar och räntor samt innebär högre låneramar. Som en följd av renoveringarna kommer även kostnaderna för tillfälliga evakueringslokaler att vara höga.

Projekt ledamotshuset, fastigheten Mars och Vulcanus 1, pågår enligt plan och produktion beräknas starta i början av 2019. Fastigheten ska därför tömmas under 2018. Behovet av kontorsarbetsplatser löses genom att förtäta befintligt bestånd, att göra om övernattningsbostäder i kvarteret Cephalus till arbetsplatser samt att hyra externa kontorslokaler. De övernattningsbostäder som finns i ledamotshuset och kvarteret Cephalus ersätts med hyresrätter som upplåts till ledamöterna. Beslut om hyra av lokaler och bostäder togs i riksdagsstyrelsen i februari 2017. Därtill pågår ett antal större underhållsprojekt, t.ex. sanering av fogar på riksdagshuset och underhåll av fönster.

Riksdagsförvaltningen har genomfört två förstudier gällande ny larmcentral och extern godsmottagning, som syftar till att öka säkerheten. Satsningarna kommer med stor sannolikhet att innebära investeringar som överstiger 20 000 000 kronor, men ytterligare analyser krävs för att kunna göra en slutlig bedömning av resursbehovet. Riksdagsstyrelsen återkommer till riksdagen när det gäller dessa investeringar.

Ändring av anslagets ändamål

När det gäller den externa godsmottagningen har Riksdagsförvaltningen som ambition att förvärva mark under 2019. Anslagets ändamål föreslås därför ändras så att det framgår att anslaget får användas till att förvärva mark för en extern godsmottagning.

Projekt ledamotshuset (kvarteret Mars och Vulcanus 1)

Under 2017 har systemhandlingen för projekt ledamotshuset (fastigheten Mars och Vulcanus 1) färdigställts. I februari 2018 beslutade riksdagsstyrelsen att starta detaljprojektering och förberedande byggarbeten. Dessa beräknas pågå till slutet av 2018 då styrelsebeslut om start av byggproduktion planeras. Projektet kommer preliminärt att pågå fram till 2022. För 2019 uppskattas investeringskostnaden för projektet till 400 200 000 kronor.

Beräkningen av slutkostnaden har reviderats efter systemhandlingsarbetet. Projektkostnaden uppskattas till mellan 1 000 000 000 och 1 200 000 000 kronor.

Projekt ledamotshuset kan komma att medföra investerings- samt anslagspåverkande kostnader även på förvaltningsanslaget vid projektets färdigställande.

Ombyggnad av kvarteret Cephalus

Förstudien för ombyggnad av kvarteret Cephalus kommer att avslutas i början av 2019. Enligt den strategiska lokalplanen ska renoveringen påbörjas när ledamotshuset är inflyttningsklart. Riksdagsstyrelsen förväntas fatta beslut om ett eventuellt projekt i början av 2019. Parallellt pågår förberedande utredningar av de satsningar som enligt den strategiska planeringen ska genomföras efter det att renoveringen av kvarteret Cephalus är genomförd.

Anslagsförändringar

Tabell 4.7 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Riksdagens fastighetsanslag

<i>Tusental kronor</i>			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	120 000	120 000	120 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-20 000	-20 000	-20 000
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	100 000	100 000	100 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslagsnivån minskas med 20 000 000 kronor fr.o.m. 2019.

Riksdagsstyrelsen föreslår att 100 000 000 kronor anvisas under 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 100 000 000 kronor för respektive år.

Investeringsplan

Riksdagsstyrelsens förslag: Investeringsplanen för anslaget 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* för 2019–2021 (tabell 4.8) godkänns som riktlinje.

Tabell 4.8 Investeringsplan för anslaget 2:3 Riksdagens fastighetsanslag 2019–2021

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Anskaffning och utveckling av nya investeringar					
Förvärv av andel i fastigheten Iason 1	43				
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	43				
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	43				
Finansiering					
Anslag 2:3 Riksdagens fastighetsanslag	43				
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)					
Summa finansiering av anskaffning och utveckling	43				
Vidmakthållande av befintliga investeringar					
Underhåll och renoveringsplan	14,5	91,2	62,3	50	50
Projekt ledamotshuset	20,3	70	400,2	334	337
Summa utgifter för vidmakthållande	34,8	161,2	462,5	384	387
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	34,8	161,2	462,5	384	387
Finansiering					
Anslag 2:3 Riksdagens fastighetsanslag	0,6	17,6			1,5
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	34,2	143,6	462,5	384	385,5
Summa finansiering av vidmakthållande	34,8	161,2	462,5	384	387
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar					
	77,8	161,2	462,5	384	387
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar					
	77,8	161,2	462,5	384	387

Nivån på investeringar som föreslås för perioden 2019–2021 baserar sig på nuvarande beslutade och planerade underhålls- och renoveringsåtgärder av Riksdagsförvaltningens fastigheter. I jämförelse med investeringsplanen i budgetpropositionen för 2018 är beloppen höjda för 2019 och 2020. Detta beror främst på projekt ledamotshuset, där slutkostnaden också har reviderats.

Låneram

Riksdagsstyrelsens förslag:

Riksdagsförvaltningen bemyndigas att under 2019 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och tekniska anläggningar som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 1 000 000 000 kronor.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag: De investeringar som är planerade för 2019 inryms inte inom nuvarande låneram. Därför föreslås en ökning av låneramen för 2019 med 450 000 000 kronor till 1 000 000 000 kronor. Ökningen av låneramen beror främst på projekt ledamots-huset, som under 2019 kommer att övergå i produktionsskede. Då renoveringen av ledamotshuset kommer att pågå under flera år kommer låneramen att behöva utökas i samma takt som denna.

Mål för Riksdagens ombudsmän (JO) 2019

Riksdagens ombudsmäns (JO) uppgift är, enligt 13 kap. 6 § regeringsformen samt lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän (JO-instruktionen), att utöva tillsyn över tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra författningar. Ombudsmännen ska särskilt se till att domstolar och förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet iakttar regeringsformens bud om saklighet och opartiskhet och att medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter inte träds för när i den offentliga verksamheten. Ombudsmännen ska också verka för att brister i lagstiftningen avhjälps.

De övergripande målen för verksamheten är följande:

- Att genom tillsyn över efterlevnaden av lagar och andra författningar hos dem som utövar offentlig verksamhet främja rätts-säkerheten och höja den rättsliga kvalitets-nivån i myndighetsutövningen.
- Att främja den internationella spridningen av idén om rättslig kontroll genom oberoende ombudsmannainstitutioner.

- Att fullgöra de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan (National Preventive Mechanism, NPM) enligt det fakultativa protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Opcat).

Verksamheten ska bedrivas med hög kvalitet och vara effektiv. Handläggningstiderna och ärendebalansen ska hållas på en rimlig nivå.

Mer preciserade mål för verksamheten kommer att anges i JO:s verksamhetsplan för 2019.

Resultatredovisning

De övergripande målen har varit desamma under de senaste åren och det är samma mål som nu föreslås för 2019.

JO:s tillsyn är inriktad på fri- och rättighetsfrågor och frågor som rör regeringsformens regler om saklighet och opartiskhet.

Riksdagens konstitutionsutskott har betonat att klagomålsprövningen är JO:s viktigaste uppgift och den som är bäst ägnad att uppfylla syftet med JO:s verksamhet i stort. Denna verksamhet har också prioriterats.

I verksamhetsplanen har mer preciserade mål satts upp rörande handläggningstider, ärendebalansen, antalet avslutade inspektioner, besvarandet av lagstiftningsremisser samt den internationella verksamhetens inriktning. Av verksamhetsplanen framgår också att ärenden som rör långa handläggningstider hos myndigheter och myndigheternas hantering av utlämnande-frågor ska prioriteras vilket också skett.

Under 2017 uppnåddes målsättningarna för handläggningstiderna. Dessa var att 80 procent avskrivningsärendena skulle avgöras inom två månader från att ärendet kommit in och att 60 procent av de remitterade ärendena skulle ha en handläggningstid som understeg ett år. Resultatet blev att cirka 90 procent av avskrivningsärendena avgjordes inom två månader från att ärendet kommit in och 74 procent av de remitterade ärendena hade en handläggningstid som understeg ett år.

Trots att JO avgjorde cirka 700 fler ärenden 2017 (totalt 8 779 ärenden) än året innan uppnåddes inte målsättningarna att ärendebalansen

inte skulle öka och att antalet tillsynsärenden äldre än ett år i balans skulle minska. Vid årets slut uppgick ärendebalansen till 1 409 ärenden vilket är 152 fler än föregående år. 108 tillsynsärenden hade en handläggningstid som var äldre än ett år vilket är 54 fler än föregående år.

Tabell 4.9 Ärendebalans vid utgången av åren 2015–2017

Antal			
År	2015	2016	2017
Tillsynsärenden	1 006	1 228	1 384
Lagstiftningsremisser	21	29	25
Summa	1 027	1 257	1 409
varav tillsynsärenden äldre än ett år	68	54	108

Målsättningen för 2017 om att 25 inspektioner skulle genomföras av tillsynsavdelningarna uppnåddes inte. Resultatet blev att 15 inspektioner genomfördes. Inom OPCAT-verksamheten genomfördes 21 inspektioner vilket är en mer än det uppsatta målet.

Ytterligare preciserade målsättningar 2017 var att belysa viktiga rättssäkerhetsaspekter i besvarandet av lagstiftningsremisser och att främja den internationella spridningen av idén om rättslig kontroll genom oberoende ombudsmannainstitutioner. Målsättningarna har nåtts. Under året har JO besvarat 158 remisser i lagstiftningsärenden. 21 utländska besök har tagits emot och JO har deltagit i åtta aktiviteter utomlands.

JO:s medarbetare har hög kompetens och minst två jurister granskar ärendena inför beslut. Detta bidrar till hög kvalitet i beslutsfattandet.

Analys och slutsatser

JO bedömer att de övergripande målen för 2017 uppnåddes. Verksamhetsplanens mål rörande ärendebalans och inspektionsverksamhet uppnåddes dock inte.

Antalet nyregistrerade tillsynsärenden under de första fyra månaderna 2018 uppgår till 3 035 vilket är i princip på samma nivå som för motsvarande period 2017 (2 978). Detta tyder på att den stora ökning av antalet nyregistrerade ärenden som fortgått under de senaste åren har avtagit. JO har också under 2018 ökat sin bemanning. Förutsättningarna för en ökad måluppfyllelse bedöms således för närvarande vara goda.

För ytterligare resultatinformation hänvisas till JO:s ämbetsberättelse för verksamhetsåret 2016-07-01 – 2017-06-30 samt till årsredovisningen för 2017.

Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har för 2017 bedömt årsredovisningen som i allt väsentligt rättvisande.

4.4.3 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)

Tabell 4.10 Anslagsutveckling 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)

Tusental kronor				
2017	Utfall	93 118	Anslags-sparande	9 238
2018	Anslag	96 689 ¹	Utgifts-prognos	97 189
2019	Förslag	101 516		
2020	Beräknat	102 893 ²		
2021	Beräknat	104 086 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 101 516 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 101 517 tkr i 2019 års prisnivå.

Anslagets ändamål

Anslaget får användas för Riksdagens ombudsmäns (JO) förvaltningsutgifter och anskaffningar av anläggningstillgångar.

Anslagsfinansiering av anläggningstillgångar

Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag:

Riksdagens ombudsmän (JO) får för 2019 anslagsfinansiera anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet.

Skälen för Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag: JO har hittills fått använda anslagsmedel för att finansiera sina anläggningstillgångar, bl.a. med hänsyn till att dessa investeringar normalt är av ringa omfattning. Även för 2019 bedöms investeringsbehovet vara av ringa omfattning. Enligt 4 kap. lagen (2016:1091) om budget och ekonomiadministration för riksdagens myndigheter ska anläggningstillgångar – med vissa sär-

skilt angivna undantag – finansieras med lån i Riksgäldskontoret, om inte riksdagen beslutar att finansiering ska ske på annat sätt.

Riksdagens ombudsmän föreslår att anslaget 2:4 *Riksdagens ombudsmän (JO)* anvisas 101 516 000 kronor för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 102 893 000 kronor respektive 104 086 000 kronor.

Riksdagens ombudsmäns (JO) överväganden

JO har under senare år investerat i ett ärendehanteringssystem, en extern webbplats, ett intranät och ett e-arkiv. Investeringarna har lett till ökade kostnader och behov av samarbete med flera externa leverantörer inom it-området. JO:s överenskommelse om drift av it-miljö och telefoni med Riksdagsförvaltningen är omfattande och förutsätter att kompetens finns för att ta ställning i olika it-relaterade frågor. Myndigheten överväger också i vilken mån en ökad digitalisering bör genomföras samt vilka övriga it-strategiska satsningar som behöver göras. JO behöver förstärka sin kompetens inom informationsteknik och informationssäkerhet. I dag har myndigheten ingen ordinarie befattningshavare med sådan kompetens. För närvarande pågår ett arbete med att ta fram en kompetens- och kravprofil för en it- och informationssäkerhetsansvarig och ambitionen är att kunna genomföra en rekrytering före årsskiftet 2018/19. JO:s anslag bör därför ökas med 1 100 000 kronor för detta ändamål fr.o.m. 2019.

Tabell 4.11 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Riksdagens ombudsmän (PLO-anslag)

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	96 689	96 689	96 689
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 727	5 089	6 269
Beslut	1 100	1 115	1 128
Varav BP19 ³	1 100	1 100	1 100
Varav ³			
It och informationssäkerhet	1 100	1 100	1 100
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	101 516	102 893	104 086

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

5 Sametinget och samepolitiken

5.1 Omfattning

Området omfattar främst Sametingets verksamhet i frågor som bidrar till att verka för en levande samisk kultur, som finansieras från anslag 3:1 *Sametinget*.

Samepolitiken ingår i flera utgiftsområden, bland andra utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

5.2 Utgiftsutveckling

Tabell 5.1 Utgiftsutveckling inom Sametinget och samepolitiken

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Sametinget och samepolitiken</i>						
3:1 Sametinget	46	54	54	55	55	56
Summa Sametinget och samepolitiken	46	54	54	55	55	56

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

5.3 Mål

Det övergripande målet för samepolitiken är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologisk hållbar rennäring och andra samiska näringar (prop. 2005/06:1 utg.omr. 23, bet. 2005/06:MJU2, rskr. 2005/06:108).

5.4 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultaten av de åtgärder som bidragit till att verka för en levande samisk kultur. Resultaten av de åtgärder som vidtagits avseende rennäring och andra samiska näringar redovisas under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Målet för samepolitiken berör även andra politikområden där resultaten redovisas under respektive sakområde, bl.a. utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

5.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Centrala bedömningsgrunder är:

- samiskt inflytande och delaktighet,
- utvecklingen av det samiska språkets användning och ställning, och
- möjligheten att ta del av och utöva ett mångfaldigt samiskt kulturliv.

Bedömningarna utgår främst från Sametingets årsredovisning, men även resultat från lägesrapporter och utredningar vägs in.

5.4.2 Resultat

Samiskt inflytande och delaktighet

Arbetet med att säkerställa det samiska folkets åtnjutande av sina rättigheter har under året fortsatt. En central del har varit att stärka samiskt inflytande och delaktighet genom bl.a. arbetet med Nordisk samekonvention. Regeringen gav under 2017 ett bidrag till Sametinget för att genomföra en förankringsprocess beträffande det framförhandlade utkastet i förhållande till det samiska folket, partier, organisationer och föreningar (Ku2017/01308/DISK). Regeringskansliet har också tillsammans med de samiska ledamöterna i förhandlingsdelegationen deltagit i informationsmöten om konventionsutkastet i förhållande till det samiska civilsamhället och partierna i Sametinget. Samiskt Parlamentariskt Råd, som är ett samarbetsorgan för sametingen i Norge, Sverige och Finland, har inkommit med en skrivelse och föreslagit vissa förändringar i konventionstexten.

Vidare har arbetet med förslag till en konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket fortsatt under 2018. Vid framtagandet av förslag till konsultationsordning har dialog förts med bl.a. Sametinget, som är en viktig aktör i processen. Promemoriant Konsultation i frågor som rör det samiska folket (Ds 2017:43) har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen beslutade den 23 augusti 2018 om propositionen Ändringar i regleringen för Sametinget och sametingsvalet (prop. 2017/18:287). I propositionen föreslår regeringen vissa ändringar i sametingslagen (1992:1433) som innebär några

förändringar i Sametingets organisation. I propositionen föreslår regeringen också bl.a. en särskild lag om säkerhetskontroll vid Sametingets offentliga sammanträden samt ändringar i bestämmelser om val till Sametinget.

I maj 2017 var det val till Sametinget och Sametinget fick en ny politisk ledning.

Sametinget har under 2017 besvarat 281 remisser vilket är en liten minskning jämfört med 2016. De flesta remisserna handlar om undersökningstillstånd, vägar, vindkraftsetableringar och kommunernas planarbete. Det är fortsatt en ökning av antal remitteringar till Sametinget. Ökningen har resulterat i att fler frågor belysts ur ett samiskt perspektiv.

Sametinget bedriver även ett aktivt arbete med samisk traditionell kunskap, Árbiediehtu. Sametinget har bl.a. deltagit i ett internationellt arbetsgruppsmöte för bevarande av traditionell kunskap i enlighet med artikel 8(j) i konventionen om biologisk mångfald. Sametinget fick även ett regeringsuppdrag att tillsammans med Naturvårdsverket föreslå åtgärder för att långsiktigt säkerställa att artiklarna 8(j) om traditionell kunskap och 10(c) om traditionellt hållbart nyttjande i konventionen om biologisk mångfald genomförs i Sverige. Detta görs bl.a. genom att delta i olika beslutsprocesser, bevara och sprida traditionell kunskap, respektera och säkerställa deltagande av kunskapsbärare samt uppföljning. Uppdraget redovisades i mars 2018.

Med utgångspunkt i det uppdrag som regeringen gav till Sametinget 2015, om en kunskapsammansättning om samers psykosociala hälsa, beslutade regeringen i mars 2017 och i februari 2018 om att bevilja ansökan från landstingen i Västerbotten, Norrbotten, Jämtland/Härjedalen och Dalarna för att etablera ett kunskapsnätverk för samers hälsa i samverkan med samiska organisationer (S2013/05824/FS (delvis)). Regeringen beslutade i augusti 2018 att bevilja Umeå universitet och Centrum för samisk forskning drygt 1,6 miljoner kronor för att studera hälsa och levnadsförhållanden för samer och icke samer i det traditionella samiska området (S2018/03552/FS).

Sametingets styrelse och ansvarigt statsråd har också fört en fördjupad dialog om viktiga samopolitiska frågor i syfte att öka Sametingets möjlighet till inflytande och delaktighet i den framtida samepolitiken.

Vidare har regeringen tillsammans med företrädare från Sametinget deltagit vid FN:s permanenta forum för urfolksfrågor i New York. Sverige har också varit aktivt genom insatser för utbildning, information och allmän kunskap om klimatfrågor och urfolks rättigheter inom FN:s ramkonvention för klimatförändringar (UNFCCC). Sametinget deltar sedan 2016 i den svenska delegationen vid UNFCCC. Genom Parisavtalet inrättades en urfolksplattform och den närmare utformningen av plattformen är under fortsatta förhandlingar under nästa partsmöte (COP24 i Polen). I Parisavtalet slås vidare fast att bl.a. urfolkens traditionella kunskap är viktig i arbetet med klimatanpassning och förebyggande åtgärder på alla nivåer.

Sametinget har också fortsatt arbetet med etablering av en handlingsplan för klimatanpassning (se vidare utg.omr. 23).

Regeringen deltog i februari 2017 med en delegation till Trondheim/Tråante för att fira att det var 100 år sedan det första samiska gränsöverskridande landsmötet. Vid invigningsceremonin deltog bl.a. sametingen i Norge, Finland och Sverige, företrädare från den norska, finska och svenska regeringen samt FN:s specialrapportör för urfolks rättigheter. Flera bilaterala överläggningar ägde rum under jubileet.

Utvecklingen av det samiska språkets användning och ställning

Enligt 2 kap. 1 § sametingslagen (1992:1433) ska Sametinget fastställa mål för och leda det samiska språkarbetet. Sametingets mål är att bidra till utvecklingen av de samiska språkens användning och ställning i samhället, framför allt i de traditionellt samiska områdena.

För att bidra till målet har Sametinget bl.a. tillsammans med sametingen i Norge och Finland under 2017 fortsatt samarbetet i projektet Giellagáldu. Det är ett kunskaps- och expertorgan som arbetar med att samordna språkvårds- och utvecklingsarbete över nationsgränserna. Regeringen har under 2018 beslutat om bidrag till Sametinget för att tillsammans med sametingen i Norge och Finland möjliggöra inrättandet av en struktur för ett nordiskt samiskt kunskaps- och expertorgan med ansvar

för att driva språkvård, ge råd i språkfrågor, normera språk och godkänna nya termer.

Sametinget har under 2017 även bistått allmänheten i frågor om samiska ortnamn.

Vidare har Sametinget handlagt bidrag för vissa studier i samiska och till s.k. korttidsstudier. Intresset för att söka medel under 2017 har, jämfört med 2016, ökat med ca 60 procent. De informationssatsningar som gjorts för att göra bidraget känt och de anpassningar som har gjorts av kursutbudet har bidragit till att intresset ökat för kurserna. Liksom tidigare år är det fler kvinnor än män som söker och erhåller stöd. Under 2017 var 77 procent av bidragsmottagarna kvinnor.

Sametingets Språkcentrum har fortsatt sitt arbete med metodutveckling och revitalisering av det samiska språket. Under 2017 har bl.a. ett utvecklingsarbete inletts för att publicera en nordsamisk version av ordboksapplikationerna för mobiltelefonen. En årsmötesparlör på nordsamiska har utarbetats och Språkcentrum har tillsammans med Sameskolstyrelsen genomfört språkbadsläger på fyra olika samiska språk.

Vidare har Språkcentrum tillsammans med Sametingets språknämnd arrangerat ett riksdagsseminarium då även lägesrapporten De samiska språken i Sverige överlämnades till ansvarigt statsråd.

Ett starkt och mångfaldigt samiskt kulturliv

Under 2017 fördelade Sametinget totalt 15,4 miljoner kronor till samiska kulturprojekt och verksamhetsbidrag till samiska organisationer med medel från anslag 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete*, anslagspost 5 Bidrag till samisk kultur under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Sametinget beviljade 77 av 104 inkomna ansökningar. De flesta av projektansökningarna under 2017 rörde litteratur, musik/jojk och övriga projekt (se vidare utg.omr. 17 avsnitt 4).

Giron Sámi Teáhter tilldelades 5,7 miljoner kronor från anslaget. Teatern har under 2017 gjort fyra produktioner, vilket är samma antal som 2016. Publikantalet har uppgått till 4 444 personer. Under 2017 har teatern tillsammans med Sametingets styrelse arbetat med att se över teaterns framtida organisation och finansiering i

syfte att utveckla teatern till en samisk nationalscen.

Verksamheten vid Samernas bibliotek har tilldelats drygt 1 miljon kronor från anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete. År 2017 fanns vid Samernas bibliotek 20 181 utlånbara objekt. Bibliotekets egna inköp av böcker ligger mycket över föregående år med 1 090 inköpta böcker. Antalet utlån minskade 2017 med knappt 400 exemplar och uppgick till 960. Sametinget fick under 2017 i uppdrag av regeringen att utvärdera och analysera verksamheten vid Samernas bibliotek. Uppdraget redovisades i april 2018 (Ku2018/01156/DISK).

5.5 Budgetförslag

5.5.1 3:1 Sametinget

Tabell 5.2 Anslagsutveckling 3:1 Sametinget

Tusental kronor

År	Utfall	45 703	Anslags-sparande	535
2017	Utfall	45 703	Anslags-sparande	535
2018	Anslag	53 901 ¹	Utgifts-prognos	53 783
2019	Förslag	54 501		
2020	Beräknat	55 328 ²		
2021	Beräknat	56 104 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 54 501 tkr i 2019 års prisliv.

³ Motsvarar 54 501 tkr i 2019 års prisliv.

Ändamål

Anslaget får användas för Sametingets och Nationellt samiskt informationscentrums förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Samefonden.

Regeringens överväganden

Tabell 5.3 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:1 Sametinget

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	53 901	53 901	53 901
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	600	1 427	2 203
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	54 501	55 328	56 104

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 600 000 kronor 2019. Vidare innebär principerna att det tidigare beräknade tillskottet till Sametinget inte genomförs och att anslaget därför inte ökas i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Regeringen föreslår att 54 501 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Sametinget* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 55 328 000 kronor respektive 56 104 000 kronor.

6 Regeringskansliet m.m.

6.1 Budgetförslag

6.1.1 4:1 Regeringskansliet m.m.

Tabell 6.1 Anslagsutveckling 4:1 Regeringskansliet m.m.

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2017	Utfall	7 481 855		190 863
2018	Anslag	7 819 310 ¹	Utgifts- prognos	7 607 591
2019	Förslag	7 967 618		
2020	Beräknat	7 898 084 ²		
2021	Beräknat	7 979 197 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 7 787 286 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 7 769 135 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Regeringskansliets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för utrikesrepresentationen, kommittéväsendet och gemensamma ändamål (hyror, kapitalkostnader m.m.).

Mål

Regeringskansliet ska vara ett effektivt och kompetent instrument för regeringen i dess uppgift att styra riket och förverkliga sin politik.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 6.2 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	181 830			
Prognos 2018	180 000			
Budget 2019	180 000			

Inkomsterna från expeditionsavgifter och ansökningsavgifter för viseringar m.m., som redovisas på inkomsttitel, beräknas till 180 000 000 kronor för 2019. Verksamheten utförs vid utlandsmyndigheterna.

Tabell 6.3 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	2 343	2 343	0
(varav tjänsteexport)	(0)	(0)	(0)
Prognos 2018	2 400	2 400	0
(varav tjänsteexport)	(0)	(0)	(0)
Budget 2019	2 450	2 450	0
(varav tjänsteexport)	(0)	(0)	(0)

Avgifter för näringslivsfrämjande tjänster, vilka går utöver en utlandsmyndighets grundläggande uppdrag, beräknas till 2 450 000 kronor för 2019. Med näringslivsfrämjande tjänster avses tjänster för främjande av svensk export och främjande av investeringar och turism i Sverige.

Regeringens överväganden

Regeringskansliets verksamhet

I följande tabell redovisas viss resultatinformation för Regeringskansliet.

Tabell 6.4 Viss resultatinformation för Regeringskansliet

	2013	2014	2015	2016	2017
Antal tjänstgörande (inkl. politikeravtal)	4 631	4 637	4 534	4 590	4 767
<i>andel kvinnor/män</i>	<i>60/40</i>	<i>60/40</i>	<i>60/40</i>	<i>61/39</i>	<i>61/39</i>
Anställda på politikeravtalet	199	188	181	189	204
<i>andel kvinnor/män</i> ¹	<i>47/53</i>	<i>49/51</i>	<i>53/47</i>	<i>55/45</i>	<i>53/47</i>
Andel kvinnor/män av anställda på chefsavtalet	46/54	48/52	48/52	50/50	53/47
Sjukfrånvaro andel av arbetstid	2,1	2,2	2,5	2,6	2,6
<i>bland kvinnor/män</i>	<i>2,7/1,3</i>	<i>2,8/1,4</i>	<i>3,1/1,5</i>	<i>3,1/1,7</i>	<i>3,3/1,4</i>
Antal diarieförda ärenden	96 341	89 790	83 883	72 865	69 707
Regeringsärenden	5 579	5 283	5 007	5 249	4 955
Propositioner och skrivelser	198	238	179	195	220
Författningsärenden	1 177	1 583	1 069	1 369	1 343
Kommitté- och tilläggsdirektiv	127	166	137	117	135
Regleringsbrev och ändringsbeslut	631	647	693	667	613
SOU-serien	87	92	109	94	115
Ds-serien	77	46	60	47	68
Interpellationssvar	503	514	804	636	548
Frågesvar till riksdagen	765	696	1 091	1 563	1 829
Brevsvar till enskilda	26 106	25 203	22 008	14 462	12 532
Resdagar i Sverige (med övernattnig) ¹	7 500	8 259	8 177	6 971	8 821
Resdagar utomlands (med övernattnig) ¹	36 682	36 226	37 481	34 522	34 693
Arbetsdagar i EU:s rådsarbetsgrupper	2 556	2 509	1 998	2 579	2 365
Arbetsdagar i kommissionens kommittéer och expertgrupper	1 595	1 650	1 598	1 454	1 480
Arbetsdagar i internationella organisationer utanför EU	3 883	3 710	3 717	4 445	4 262
Faktapromemorior till EU-nämnden	163	87	65	149	110
Reg. internationella handlingar	14 027	13 161	11 167	12 399	14 970
Utlandsstationerade	581	578	579	588	604
<i>andel kvinnor/män</i>	<i>56/44</i>	<i>56/44</i>	<i>56/44</i>	<i>57/43</i>	<i>55/45</i>

¹ Uppgifterna är hämtade från respektive årsbok för Regeringskansliet.

Regeringskansliet, kommittéerna och utlandsmyndigheterna hade i genomsnitt tillsammans 4 767 tjänstgörande (exklusive lokalt anställda vid utlandsmyndigheterna) under 2017. Andelen kvinnor och män är densamma som tidigare år. Av de tjänstgörande var ca 4 procent anställda på politikeravtalet. Andelen män anställda på

politikeravtalet har ökat något. Andelen kvinnor på chefsavtalet har fortsatt att öka i förhållande till andelen män. Sjukfrånvaron är fortsatt låg i förhållande till staten totalt.

Ytterligare redovisning av Regeringskansliets arbete återfinns i Regeringskansliets årsbok 2017 och på www.regeringen.se.

Utrikesrepresentationen

Utrikesrepresentationen bestod per den 1 augusti 2018 av 108 utlandsmyndigheter, varav 93 ambassader, 8 karriärkonsulat samt 7 representationer och delegationer. Sverige har diplomatiska förbindelser med i stort sett alla självständiga stater i världen. Vidare har Sverige drygt 340 honorärkonsulat.

Från 1 januari 2000 till 1 augusti 2018 har regeringen beslutat att öppna 26 ambassader, 5 karriärkonsulat och en delegation. För samma period har regeringen beslutat att stänga 21 ambassader och 7 karriärkonsulat.

Anslagsförändringar

Tabell 6.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:1 Regeringskansliet m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	7 779 310	7 779 310	7 779 310
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	178 908	292 138	394 082
Beslut	50 000	-125 787	-146 016
Överföring till/från andra anslag		-6 400	-6 481
Övrigt	-40 600	-41 178	-41 698
Förslag/beräknat anslag	7 967 618	7 898 084	7 979 197

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget för 2019 sammantaget ökas med 188 308 000 kronor.

För att genomföra totalförsvarsförberedelser ökas anslaget med 50 000 000 kronor 2019. Detta utifrån principen om att upprätthålla nödvändiga samhällsfunktioner.

Regeringen föreslår att 7 967 618 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 7 898 084 000 kronor respektive 7 979 197 000 kronor.

7 Länsstyrelserna

7.1 Omfattning

Området Länsstyrelserna avser den samordnade länsförvaltningen med de 21 länsstyrelserna. Området omfattar anslaget 5:1 *Länsstyrelserna m.m.* Anslaget finansierar en del av länsstyrelsernas verksamhetskostnader. Resterande del av kostnaderna finansieras med bidrag från andra anslag och avgifter. De största bidragsgivarna 2017 var Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

7.2 Mål för området

Regeringens mål för området Länsstyrelserna är att nationella mål ska få genomslag i länen, samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Målet omfattar samtliga län, oavsett ansvars- och uppgiftsfördelning mellan stat och kommun.

7.3 Resultatredovisning

Länsstyrelserna har uppgifter inom ramen för flera nationella mål, som är fördelade på ett stort antal utgiftsområden. Flera av dessa mål är riksdagsbundna. Målen redovisas under respektive utgiftsområde. Detta innebär att beslut och insatser inom olika utgiftsområden ofta får konsekvenser för länsstyrelsernas verksamhet. Utöver den resultatredovisning som lämnas i detta avsnitt hänvisas till den redogörelse som

lämnas under respektive utgiftsområde i denna proposition.

De 21 länsstyrelserna verkar utifrån uppgiften att vara statens regionala företrädare. Länsstyrelserna ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndigheternas ansvarsområden samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

För många av de offentliga åtaganden som utförs av kommuner eller andra aktörer har länsstyrelserna även uppgifter som rör samordning, tillsyn, uppföljning och utvärdering.

7.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Då det slutliga resultatet av länsstyrelsernas arbete framför allt redovisas inom övriga utgiftsområden använder regeringen inte resultatindikatorer i detta avsnitt. Det resultat och den effekt som länsstyrelsernas insatser bidrar till mäts och analyseras i stället under övriga utgiftsområden.

Nedan redovisas därför endast en samlad bild av länsstyrelsernas arbete och resultat. Redovisningen utgår från länsstyrelsernas uppgifter enligt 2 § förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion om att arbeta sektorsövergripande, samordna olika intressen och insatser samt att ansvara för tillsynsuppgifter.

7.3.2 Resultat

Samordnings- och sektorsövergripande arbete

År 2017 samverkade länsstyrelserna med ett stort antal aktörer inom olika områden. Den statliga verksamheten i länen var i flera avseenden föremål för samordning av länsstyrelserna. Samordningen av statlig verksamhet på regional nivå 2017 skedde bl.a. genom regelbundna möten med de statliga myndighetsledningarna i länen.

Samhällsplanering, kulturmiljö, jämställdhet, mänskliga rättigheter och integration är exempel på områden som ställer krav på samarbete, både i länsstyrelsernas interna arbete och i dialog med lokala, regionala och nationella aktörer. Det har bl.a. skett genom samråd, stödande strukturer och konsultativt stöd till kommuner, andra statliga myndigheter och andra berörda aktörer. När det gäller byggande finns exempel på hur tidiga dialoger har utvecklats för att möjliggöra en effektivare samhällsplanering.

År 2017 påbörjade länsstyrelserna arbetet med brottsförebyggande samordning, vilket delvis har krävt nya samverkansstrukturer. Uppdraget har inneburit att länsstyrelserna har byggt upp en samverkan med bl.a. Polismyndigheten och Kriminalvården i respektive län. Samverkan har, utöver andra statliga myndigheter, inkluderat kommunala brottsförebyggande samordnare. Det brottsförebyggande uppdraget behöver även samordnas med andra närliggande uppdrag på länsstyrelserna.

Inom krisberedskapsområdet har länsstyrelserna inrättat särskilda råd för krisberedskap och skydd mot olyckor. Länsstyrelserna fortsatte 2017 att utveckla den regionala krissamverkan med övriga centrala aktörer. Länsstyrelserna utgör högsta civila totalförsvarsmyndighet inom respektive län, med uppgift att bl.a. samordna de civila försvarsåtgärderna, samt i samråd med Försvarmakten verka för att det civila och militära försvaret samordnas. Samverkan med Försvarmakten har fortsatt. Bland annat har högre regionala grundsyner tagits fram gemensamt av myndigheterna.

I övrigt samarbetade länsstyrelserna under 2017 i det löpande arbetet och i olika samverkansformer med ett stort antal myndigheter och i ett stort antal frågor, såsom med Naturvårdsverket i fråga om miljömålsarbete, Livsmedelsverket och Jordbruksverket i fråga

om livsmedelskedjan, Jordbruksverket i fråga om jordbrukarstöd och stöd inom landsbygdsprogrammet, Skogsstyrelsen i fråga om skogliga näringar, Riksantikvarieämbetet i fråga om kulturmiljö, Folkhälsomyndigheten i fråga om implementering av strategin för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt med Arbetsförmedlingen i fråga om bl.a. insatser för nyanlända.

Samarbetet med det civila samhället utvecklades 2017 genom uppdraget till länsstyrelserna om samordning av tidiga insatser för asylsökande m.fl.

Vidare har länsstyrelserna upprätthållit kontakter och samverkat med näringslivet inom ramen för länsstyrelsernas samverkansstrukturer, bl.a. genom s.k. strategiska samtal, ledningsforum och råd för statlig samordning. Samverkan omfattar ett stort antal företrädare för länens olika samhällsintressen, t.ex. statliga myndigheter, kommuner och landsting, näringsliv, civilsamhälle samt universitet och högskolor.

I arbetet med anledning av de omfattande skogsbränderna sommaren 2018 har flera länsstyrelser haft en sammanhållande och samordnande roll inom ramen för sitt geografiska områdesansvar. Länsstyrelsen i Gävleborgs län övertog ansvaret för räddningstjänsten i Ljusdals kommun den 23 juli–9 augusti 2018.

Tillsyn

Länsstyrelserna bedriver tillsynsarbete inom ett flertal områden. Tillsynen omfattar bl.a. miljö-tillsyn, djurskydd, veterinärverksamhet, kommunernas arbete mot alkohol, narkotika, dopning och tobak, krisberedskap och överförmyndarverksamhet.

Länsstyrelserna bedrev 2017 tillsyn och tillsynsvägledning i form av handläggning, tillsynsbesök, väglednings- och informationsinsatser samt uppföljning och utvärdering.

Länsstyrelserna har fortsatt att utveckla tillsynsarbetet. Det har bl.a. skett genom att gemensamma tillsynsinsatser för olika tillsynsområden planerats, genomförts och utvärderats samlat vid en viss länsstyrelse och att länsstyrelserna fortsatt att satsa på särskilda tillsynsveckor, då tillsynsarbetet sätts i fokus.

7.4 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har lämnat en revisionsberättelse med reservation för Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Stockholms län och Länsstyrelsen i Västernorrlands län.

Reservationen för Länsstyrelsen i Kalmar län lämnades med anledning av att myndigheten 2017 hade överskridit den av regeringen beslutade anslagskrediten för anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* med 23 000 kronor. Myndigheten hade därmed inte följt regleringen i 8 § anslagsförordningen (2011:223) om villkor för anslagskrediter. Ett överskridande ska vidare enligt föreskrifter till 6 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag alltid förklaras i årsredovisningen, vilket myndigheten inte hade gjort.

Reservationen för Länsstyrelsen i Stockholms län lämnades med anledning av att myndigheten hade överskridit den av regeringen beslutade anslagskrediten för anslaget 7:1 *Åtgärder för nationella minoriteter* med 5 000 kronor, och därmed inte följt den ovan nämnda regleringen i anslagsförordningen. Inte heller Länsstyrelsen i Stockholms län hade förklarat överskridandet i årsredovisningen för 2017.

Reservationen för Länsstyrelsen i Västernorrlands län lämnades med anledning av att myndigheten hade lämnat sin årsredovisning för 2017 till regeringen den 26 februari 2018. Enligt 2 kap. 1 § förordningen om årsredovisning och budgetunderlag ska myndigheten senast den 22 februari lämna en årsredovisning till regeringen. Årsredovisningen lämnades således för sent och kunde därmed inte anses avlämnad i enlighet med förordningens villkor.

Regeringen har efter dialog med myndigheterna säkerställt att lämpliga åtgärder vidtas med anledning av Riksrevisionens reservationer.

7.5 Budgetförslag

7.5.1 5:1 Länsstyrelserna m.m.

Tabell 7.1 Anslagsutveckling 5:1 Länsstyrelserna m.m.

Tusental kronor

2017	Utfall	2 743 562	Anslags-sparande	53 307
2018	Anslag	2 989 666 ¹	Utgifts-prognos	2 988 990
2019	Förslag	3 081 691		
2020	Beräknat	3 163 542 ²		
2021	Beräknat	3 126 552 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 3 120 101 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 3 047 028 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för de 21 länsstyrelsernas förvaltningsutgifter samt för ersättningar till landsting och Gotlands kommun för de uppgifter som dessa övertagit från länsstyrelserna.

Anslaget får användas för regeringens behov av vissa mindre utvecklingsinsatser och visst europeiskt samarbete.

Anslaget får även användas för utgifter för den svenska offentliga medfinansieringen av tekniskt stöd i de territoriella programmen Nord, Sverige-Norge, Botnia-Atlantica, Norra Periferin samt delfinansiering av förvaltningsorganisationen för Laponiatjuottjudus.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 7.2 Offentligrättslig verksamhet**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	258 600	23 100	25 000	-2 000
Prognos 2018	239 300	22 700	25 600	-2 800
Budget 2019	240 100	23 300	25 800	-2 500

De avgiftsintäkter som disponeras utgörs bl.a. av intäkter från avgifter inom djur- och lantbruksområdet, avgifter för utbildningar inom miljöbalkens område och registreringsavgifter för jaktområden.

Tabell 7.3 Inkomstitlar 2017

Tusental kronor

Inkomstitel		
2537	Miljöskyddsavgift	167 498
2511	Expeditions- och ansökningsavgifter	27 729
2714	Sanktionsavgifter m.m.	23 105
2552	Övriga offentligrättsliga avgifter	16 812
2811	Övriga inkomster av statens verksamhet	4 121
	Övriga inkomster mot inkomstitel	19 144
Summa		258 409

Sammanlagt redovisades 2017 inkomster på 12 inkomstitlar. I tabell 7.3 redovisas de volymmässigt största inkomstitlarna.

Tabell 7.4 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017 (varav tjänsteexport)	406 900	406 700	200
Prognos 2018 (varav tjänsteexport)	428 000	435 500	-7 500
Budget 2019 (varav tjänsteexport)	436 800	437 500	-700

Uppdragsverksamheten avser till största delen resurssamordningen med anledning av den länsstyrelsegemensamma it-enhet som är placerad vid länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Regeringens överväganden**Tabell 7.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 5:1 Länsstyrelserna m.m.**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 978 666	2 978 666	2 978 666
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	36 725	78 706	115 426
Beslut	42 300	81 836	7 835
Överföring till/från andra anslag	24 000	24 334	24 626
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	3 081 691	3 163 542	3 126 552

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget. ² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget sammanlagt ökas med 103 025 000 kronor 2019.

Anslaget ökas med 11 000 000 kronor med anledning av länsstyrelsernas arbete kopplat till säkerhetsskyddslagen (2018:585), som träder i kraft den 1 april 2019 (prop. 2017/18:89, bet. 2017/18:JuU21, rskr. 2017/18:289).

Vidare ökas anslaget med 5 000 000 kronor 2019 för att ansvariga länsstyrelser ska kunna fullgöra krav på tillsyn enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) i fråga om Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall.

Från och med den 1 augusti 2018 har Datainspektionen övertagit länsstyrelsernas uppgifter avseende tillståndsprövning och tillsyn av kameraövervakning på platser dit allmänheten har tillträde (prop. 2017/18:321, bet. 2017/18:JuU36, rskr. 2017/18:391). Anslaget minskas därför med 6 200 000 kronor fr.o.m. 2019.

Den nya spellagen som träder i kraft den 1 januari 2019 innebär att länsstyrelserna inte längre ska ha tillsynsuppgifter på området (prop. 2017/18:220, bet. 2017/18:KrU8, rskr. 2017/18:363). Anslaget minskas därför med 1 500 000 kronor fr.o.m. 2019.

Länsstyrelsernas handläggning av ärenden kopplade till den gemensamma jordbrukspolitiken kan inte upprätthållas med oförändrad anslagsnivå. Anslaget tillförs därför 34 000 000 kronor för 2019. Finansiering sker genom att anslaget 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur under utgiftsområde 23 Areella

näringsar, landsbygd och livsmedel minskas med motsvarande belopp.

Riksdagen har beslutat att vissa ändamål och verksamheter som avser uppgifter på djurskyddsområdet ska flyttas från utgiftsområde 4 Rättsväsendet till utgiftsområde 1 Rikets styrelse (prop. 2016/17:100, bet. 2016/17:FiU21, rskr. 2016/17:350). Mot denna bakgrund ökas anslaget fr.o.m. 2019 med 24 000 000 kronor. Anslaget 1:1 *Polismyndigheten* under utgiftsområde 4 Rättsväsendet minskas med motsvarande belopp.

Sammantaget bedöms de ovan nämnda anslagsförändringarna ge utrymme för en ökning av antalet anställda vid länsstyrelserna. De närmare personalpolitiska konsekvenserna är dock svåra att bedöma.

Regeringen föreslår att 3 081 691 000 kronor anvisas under anslaget 5:1 *Länsstyrelserna* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 3 163 542 000 kronor respektive 3 126 552 000 kronor.

8 Demokratipolitik och mänskliga rättigheter

8.1 Omfattning

Politikområdet omfattar Valmyndighetens, Justitiekanslerns och Datainspektionens verksamhet. Demokratipolitiken omfattar också arbetet för ett högt och mer jämlikt valdeltagande, ett breddat och jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna, stärkta möjligheter

till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen, en ökad demokratisk medvetenhet, att värna demokratin mot antidemokratiska aktörer, samt att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat. Politikområdet omfattar därutöver samordning och utveckling av frågor om mänskliga rättigheter på nationell nivå, liksom statligt stöd till politiska partier.

8.2 Utgiftsutveckling

Tabell 8.1 Utgiftsutveckling inom Demokratipolitik och mänskliga rättigheter

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Demokratipolitik och mänskliga rättigheter</i>						
6:1 Allmänna val och demokrati	89	556	547	555	220	66
6:2 Justitiekanslern	44	50	50	50	51	51
6:3 Datainspektionen	55	85	84	94	96	97
6:4 Valmyndigheten	20	20	20	20	20	21
6:5 Stöd till politiska partier	172	167	171	169	169	169
Summa Demokratipolitik och mänskliga rättigheter	380	878	873	888	557	405
<i>Äldreanslag</i>						
2017 6:4 Svensk författningssamling	2					
Summa Äldreanslag	2					

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

8.3 Mål för demokratipolitiken

Målet för demokratipolitiken är en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika (prop. 2017/18:1).

Resultatredovisning för politikområdet

I det följande görs en redovisning av utvecklingen i förhållande till målet för demokratipolitiken utifrån de inriktningar som angavs i skrivelsen En politik för en levande demokrati (skr. 2013/14:61). Inriktningarna är följande:

- ett högt och mer jämlikt valdeltagande,
- ett breddat och jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna,
- stärkta möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen,
- en ökad demokratisk medvetenhet, och
- att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.

Därutöver redovisas även resultat för inriktningen att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat.

8.4 Ny strategi för demokratipolitiken

Regeringen beslutade i juni 2018 om en ny strategi för demokratipolitiken (Ku2018/01406/D). I strategin redogörs det för styrkor och utmaningar för demokratin i Sverige. Tre prioriteringar för en stark och uthållig demokrati läggs fast: att främja deltagande och delaktighet i demokratin, att förankra demokratin med kunskap och stöd för dess principer samt att försvara demokratin mot antidemokratiska aktörer.

8.5 Resultatredovisning för ett högt och mer jämlikt valdeltagande

8.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet med ett högt och mer jämlikt valdeltagande bedöms utifrån:

- utvecklingen av valdeltagandet i det senaste allmänna valet, vilket inbegriper ett jämlikt deltagande mellan kvinnor och män,
- insatser för att främja ett högt och mer jämlikt valdeltagande, och
- insatser som syftar till att säkerställa att allmänna val genomförs på ett tillförlitligt och effektivt sätt.

8.5.2 Resultat

Valdeltagandet allmänna valen 2018

Den 9 september genomfördes val till riksdagen, kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige. Valdeltagandet i riksdagsvalet uppgick till 87,2 procent av de röstberättigade, vilket innebär en ökning med 1,4 procentenheter jämfört med 2014 års val.

Insatser för högt och mer jämlikt valdeltagande

I arbetet för ett högt och mer jämlikt valdeltagande i de allmänna valen 2018 har flera åtgärder genomförts. Utgångspunkten i arbetet har varit att öka medvetenheten om rösträttens betydelse samt intresset för, och deltagandet i, valet 2018. Insatserna har främst riktats mot grupper av röstberättigade med lågt deltagande i tidigare val, såsom unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning samt mot socioekonomiskt svaga områden. Huvuddelen av resultatinformationen om valdeltagandeinsatserna kommer att utgöras av återrapportering från de myndigheter som fått i uppdrag att stimulera ett högt och mer jämlikt valdeltagande i valet 2018. Merparten av återrapporteringen från myndigheterna kommer att redovisas i budgetpropositionen för 2020. En fördjupad analys av valdeltagandet bland olika grupper av röstberättigade i valet 2018 kommer också att ingå i redovisningen i budgetproposition för 2020.

Politisk information i skolan

Politisk information i skolan är en del av skolans demokratiuppdrag. Det har dock varit otydligt hur politiska partier får medverka i utbildningen, vilket skapat en osäkerhet i hur politiska partier ska behandlas. Det har resulterat i att vissa skolor valt att inte bjuda in något parti alls.

Genom riksdagens ställningstagande till propositionen Politisk information i skolan (prop. 2017/18:17, bet. 2017/18:UbU6, rskr. 2017/18:42) har det i skollagen (2010:800) tydliggjorts hur politiska partier kan tas emot i skolan. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 2018. Statens skolverk samt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har haft i uppdrag att uppdatera de stödmaterial de tillhandahåller i syfte att ge vägledning åt skolor som bjuder in politiska partier, bl.a. i samband med skolval.

Skolval 2018

Regeringen har under 2018 gett MUCF i uppdrag att genomföra skolval i samband med de allmänna valen 2018 (Ku2017/02544/LS). Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) senast i april 2019. Skolvalet riktar sig till elever i gymnasieskolan och grundskolans årskurs 7–9. Skolval ger elever en konkret upplevelse av röstningsförfarandet. De resurser som tilldelades myndigheten under våren 2017 för förberedelser av genomförande av skolvalet har bl.a. använts till fördelning av medel till samarbetsorganisationer, marknadsföring av skolvalet och beställning av valsedlar (Ku2018/00483/D). MUCF har tilldelat Sveriges Elevkårer, Sveriges Elevråd, Ung Media och Europeiska ungdomsparlamentet medel för att samarbeta kring det administrativa genomförandet av skolvalet. Organisationerna har bl.a. administrerat anmälningar från deltagande skolor och inrapportering av resultat samt ansvarat för drift av webbplatsen www.skolval2018.se.

Stöd till organisationer och kommuner

Regeringen har under 2018 även gett MUCF i uppdrag att fördela medel till organisationer inom det civila samhället och till kommuner som genomför verksamhet i syfte att öka valdeltagandet i de allmänna valen 2018 (Ku2017/02544/LS). Verksamheten ska inriktas mot befolkningsgrupper som röstar i mindre utsträckning än övriga röstberättigade och mot socioekonomiskt svaga områden med lågt valdeltagande i tidigare allmänna val. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) senast i april 2019. De resurser som tilldelats myndigheten under hösten 2017 för förberedelser av fördelning av stödet (Ku2017/02115/D) har bl.a. använts till att sprida information om uppdraget via myndighetens webbplats, egna sociala medier samt vid

interna och externa konferenser (Ku2018/00159/D). För att påskynda tilldelningen av medel tog MUCF emot ansökningar redan från november 2017.

Medel till riksdagspartierna för informationsinsatser

Under 2018 fördelades medel till riksdagspartierna för särskilda informationsinsatser inför de allmänna valen 2018 (Ku2017/02544/LS). Avsikten med medlen är att ge partierna ökade möjligheter att nå ut till grupper av röstberättigade med lågt deltagande i tidigare allmänna val. Partierna ska senast den 14 december 2018 lämna en redovisning av hur medlen har använts.

Regeringen har gett Mittuniversitetet i uppdrag att utvärdera användningen av de särskilda medlen inför de allmänna valen 2018 (Ku2018/00100/D). Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) senast i april 2019.

Medel till myndigheten för statligt stöd till trossamfund för informationsinsatser

Regeringen har under 2018 gett Myndigheten för statligt stöd till trossamfund i uppdrag att stimulera trossamfundens arbete med informationsinsatser inför de allmänna valen 2018. Uppdraget innebar att informera om rösträttens betydelse och det praktiska röstningsförfarandet. Verksamheten skulle inriktas på grupper av röstberättigade med lågt deltagande i tidigare allmänna val. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) senast i april 2019.

Webbplats med lättläst valinformation

Regeringen har under 2018 gett Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) i uppdrag att driva webbplatsen "Alla väljare" – www.alla.se, med lättläst nyhetsinformation i samband med de allmänna valen 2018 (Ku2017/02544/LS). Syftet var att öka möjligheten för personer med lässvårigheter att tillgodogöra sig information och ta del av den politiska debatten under valåret 2018. MTM ska redovisa uppdraget till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) i myndighetens årsredovisning för 2018.

Studie av valdeltagandet i de allmänna valen 2018

Regeringen gav i januari 2018 Statistiska centralbyrån i uppdrag att utföra en studie av valdeltagandets utveckling bland olika grupper av den

röstberättigade befolkningen i de allmänna valen 2018 och det svenska valdeltagandet i Europaparlamentsvalet 2019 (Ku2018/00101/D). En delredovisning om valdeltagandet i de allmänna valen 2018 ska lämnas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) senast i juni 2019 och en slutredovisning ska lämnas senast i juni 2020.

Valmyndigheten har förberett och genomfört allmänna val

Valmyndighetens arbete under 2017 har varit inriktat främst på:

- förberedelser inför allmänna valen 2018 och Europaparlamentsvalet 2019,
- genomförande av sametingsvalet 2017,
- utveckling av valadministrationens it-stöd inför valen 2018 och 2019,
- arbete till följd av ändringar i vallagen (2005:837) och andra författningar,
- utveckling av nytt it-stöd för valadministrationen och ny webbplats, val.se,
- stöd till kommunala folkomröstningar, och
- arbete till följd av regeringens beslut att Valmyndigheten sedan den 1 april 2016 har Skatteverket som värmyndighet.

Vidare har Valmyndigheten under 2017 genomfört säkerhetsanalyser, gjort en klassificering av informationstillgångar samt genomfört risk- och hotbildsanalys inför valen 2018. För att öka säkerheten inför valen 2018 har Valmyndigheten också samarbetat med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Säkerhetspolisen. Samarbetet har bestått i att lämna underlag till hotbildsanalys, delta i utbildningar av länsstyrelser och kommuner och att vara länk till regionala och lokala valmyndigheter. Vidare har Valmyndigheten deltagit i två utbildningar om valsäkerhet arrangerade av Försvarshögskolan.

2015 års vallagsutredning – snabbare omval och stärkt skydd för valhemligheten

Regeringen beslutade i oktober 2017 att överlämna propositionen Snabbare omval (prop. 2017/18:38) till riksdagen. Riksdagen beslutade i januari 2018 att anta förslagen till ändringar i bl.a. vallagen (bet. 2017/18:KU18, rskr.

2017/18:139). Ändringarna, som bl.a. innebär att omval ska hållas så snart som möjligt och senast tre månader från beslutet om omval, trädde i kraft den 1 mars 2018. Regeringen beslutade i augusti 2018 att överlämna propositionen Stärkt skydd för valhemligheten (prop. 2017/18:286) till riksdagen. Propositionen innehåller förslag till ändringar i vallagen som syftar till att stärka väljarnas skydd för valhemligheten i samband med röstning i val- och röstningslokalerna och att öka möjligheterna till personröstning. Förslagen i propositionen bygger delvis på förslag från 2011 års vallagskommitté (Ju 2011:13) och 2015 års vallagsutredning (Ju 2015:12).

8.6 Resultatredovisning för ett breddat och mer jämlikt deltagande i de folkvalda församlingarna

8.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet med ett breddat och mer jämlikt deltagande i de politiska församlingarna bedöms utifrån:

- representationen av olika delar av befolkningen inom de folkvalda församlingarna, vilket inbegriper ett jämlikt deltagande mellan kvinnor och män.

8.6.2 Resultat

Vissa samhällsgrupper är underrepresenterade i de folkvalda församlingarna

Som redovisades i budgetpropositionerna för 2016 och 2017 (utg.omr. 1 avsnitt 9.6 respektive 9.5) visar Statistiska centralbyråns studier (SCB 2016) att över tid har utvecklingen visat en förbättrad social representativitet i flera avseenden. Trots denna utveckling visar SCB:s studier att kvinnor, unga och utrikes födda är alltför underrepresenterade jämfört med den röstberättigade befolkningen i såväl riksdag som kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige efter 2014 års val. Även personer med funktionsnedsättning är underrepresenterade. Statistik över valda kandidater i samband med val till

riksdagen, kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige 2018 finns ännu inte tillgänglig.

MUCF har haft uppdrag att 2014–2017 genomföra insatser i syfte att fler unga kvinnor och män ska ta på sig uppdrag som politiskt förtroendevalda. Uppdraget innefattade även insatser för att motverka att unga politiker väljer att lämna sina uppdrag i förtid (dnr U2014/03352/UC). Uppdraget slutredovisades i mars 2018 (U2018/01227/UF), se utgiftsområde 17 avsnitt 14.4.3.

8.7 Resultatredovisning för stärkta möjligheter till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen

I detta avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som syftar till att stärka och utveckla individens möjligheter att delta i och påverka offentliga beslutsprocesser som utformar samhället och berör den egna vardagen.

8.7.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet med att stärka möjligheterna till inflytande, insyn och delaktighet mellan valen bedöms utifrån:

- omfattningen av medborgerligt engagemang i demokratiska processer och intresset för att engagera sig i och påverka samhällets utveckling, och
- tillämpningen av formella inflytandeformer, såsom medborgarförslag, folkinitiativ och medborgardialog.

8.7.2 Resultat

Medborgarnas engagemang, delaktighet och deltagande i demokratin och i demokratiska processer påverkas av olika faktorer och händelser i omvärlden. Deltagande och engagemang är t.ex. högre under valår än i perioderna mellan valen. Tydliga partipolitiska motsättningar och särskilda sakfrågor som får stor uppmärksamhet bidrar till att mobilisera deltagande och politisk aktivitet. Vid sidan av statliga insatser på området utförs ett viktigt arbete av organisationer i det civila samhället och av myndigheter

på olika nivåer. Statliga insatser utgör en av flera faktorer som påverkar medborgarnas deltagande och delaktighet i demokratin och behöver därför ses i ett större sammanhang. I detta avsnitt redovisas endast resultatet av statliga insatser.

Befolkningens deltagande och delaktighet i demokratin har följts upp

För att öka kunskapen och förbättra uppföljningen av demokratipolitiken har Göteborgs universitet sedan 2015 haft i uppdrag att ta fram indikatorer om befolkningens deltagande och delaktighet i demokratin mellan valen (Ku2015/02716/D, Ku2016/02626/LS). Uppdraget genomförs av SOM-institutet och indikatorerna grundar sig på frågor som institutet under flera decennier årligen har ställt i intervjuundersökningar till svenska folket. Uppdraget redovisades den 31 maj 2018 (Ku2018/01278/D). I rapporten redovisas uppgifter från 2017 som visar att 61 procent av den vuxna befolkningen är mycket eller ganska intresserade av politik. Det politiska intresset i Sverige ligger därmed kvar på nästan samma höga nivå som under de tre föregående åren. En större andel män än kvinnor uppger att de är intresserade av politik, 67 procent jämfört med 56 procent. Intresset för politik är också större i storstäderna (70 procent) jämfört med på landsbygden (57 procent). Intresset för politik ökar med stigande ålder. I åldersgruppen 16–29 år är 50 procent intresserade av politik jämfört med 71 procent i åldersgruppen 65–85 år.

Enligt rapporten anser 25 procent av den vuxna befolkningen att de har goda eller mycket goda möjligheter att påverka beslut på kommunal nivå och 21 procent på nationell nivå (tabell 8.2). Det är endast fem procent av befolkningen som anser att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka beslut som fattas på EU-nivå. Andelen som upplever att de kan påverka politiska beslut har ökat sedan slutet av 1990-talet när mätningarna inleddes. Det råder inga betydande skillnader mellan män och kvinnor när det gäller den bedömda möjligheten att kunna påverka politiska beslut. Andelen som anser att de har möjlighet att påverka politiska beslut är högre bland personer med hög utbildning jämfört med personer med låg utbildning.

Tabell 8.2 Möjligheter att påverka politiska beslut i EU, Sverige och i den egna kommunen, 2000–2017

Andel i befolkningen (procent), 16–85 år, som svarar att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka beslut

Utgiftsområde		2000	2005	2010	2013	2014	2015	2016	2017
Goda möjligheter påverka beslut i EU	Kvinnor	3	3	5	5	6	5	5	6
	Män	2	2	3	3	6	4	4	3
	Totalt	2	2	3	4	6	5	5	5
Goda möjligheter påverka beslut i Sverige	Kvinnor	7	10	15	18	23	20	18	19
	Män	10	14	17	19	24	19	20	22
	Totalt	9	12	15	19	24	19	19	21
Goda möjligheter påverka beslut i den egna kommunen	Kvinnor	14	16	23	23	27	25	25	24
	Män	18	20	23	25	30	26	26	26
	Totalt	17	18	23	24	28	26	25	25

Källa: Göteborgs universitet, SOM-institutet 2018.

Lokala resurscenter har stärkt individers demokratiska delaktighet

I många socioekonomiskt utsatta stadsdelar och bostadsområden finns problem med att delar av befolkningen inte deltar i, eller känner sig delaktiga i demokratin. Regeringen beslutade därför 2015 om en satsning på Lokala resurscenter för demokratisk delaktighet (Ku2015/01964/D). Under 2017 har verksamhet med Lokala resurscenter drivits i sju av landets mest socioekonomiskt utsatta områden. MUCF konstaterar i en uppföljning att de lokala resurscentren bland annat bidragit till bättre relationer och dialog mellan lokalbor och beslutsfattare, till ökad aktivitet och engagemang i demokratin samt till ett närmare samarbete mellan föreningar, kommuner och lokalt förtroendevalda (Ku2018/01263/D).

Den nya myndigheten Delegationen mot segregation inrättades i januari 2018 (se vidare utg.omr. 13, avsnitt Åtgärder mot segregation). Den 28 juni 2018 beslutade regeringen en långsiktig strategi för att minska och motverka segregation (2018–2028) (Ku2018/01462/D). Ett av delmålen i strategin är att öka den demokratiska delaktigheten i områden med socioekonomiska utmaningar.

Regeringen beslutade i mars 2018 förordningen (2018:119) om statsbidrag till ideella föreningar och stiftelser för att minska och motverka segregation där medel bl.a. fördelas till åtgärder för demokratisk delaktighet.

Medborgardialog i frågor som rör flyktingmottagande och integration

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har under 2016 och 2017 beviljats medel för ett projekt som syftar till att stärka kommuner i att föra medborgardialog i frågor som rör flyktingmottagande och integration (Ku2016/02241/D, Ku2017/01240/D). SKL har tagit fram ett utbildningskoncept för kommuner och landsting. Genom workshoppar och seminarier har SKL hittills utbildat förtroendevalda och tjänstemän från 167 kommuner och 12 landsting (Ku2018/00768/D).

Det europeiska medborgarinitiativet för ökat medborgardeltagande

Sedan 2012 har EU-medborgare möjlighet att genom ett s.k. medborgarinitiativ uppmana Europeiska kommissionen att, inom ramen för dess befogenheter, lägga fram ett lagförslag. För att ett medborgarinitiativ ska gå vidare krävs stöd från minst en miljon medborgare fördelade på minst sju av EU:s medlemsstater.

Under 2017 har två medborgarinitiativ lämnats in för granskning till Valmyndigheten, varav det ena uppfyllde kravet om en miljon underskrifter. Ett initiativ om förbud mot ämnet glyfosat och översyn av godkännandeförfarandet för bekämpningsmedel inom EU överlämnades till Europeiska kommissionen, som i december 2017 aviserade att den allmänna livsmedelslagstiftningen (förordning (EG) nr 178/2002) ses över.

I september 2017 presenterade kommissionen ett förslag till ny förordning om det europeiska medborgarinitiativet. Förslaget syftar till att göra förordningen mer tillgänglig och användarvänlig.

8.8 Resultatredovisning för en ökad demokratisk medvetenhet

I detta avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som syftar till att stärka medvetenheten om och stödet för demokratins grundläggande principer.

8.8.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Att öka den demokratiska medvetenheten handlar om ett arbete för att på olika arenor stärka demokratins fundament i form av befolkningens stöd för och kunskap om styrelseskicket, de demokratiska värderingarna samt demokratins beslutsformer. Insatser för att stärka den demokratiska medvetenheten kan bidra till en ökad demokratisk delaktighet bland medborgarna, till ett stärkt demokratiskt samtal, till att förebygga polarisering mellan olika grupper i samhället samt till att motverka rasism, radikalisering och rekrytering till våldsbejakande extremism.

Arbetet med ökad demokratisk medvetenhet bedöms utifrån:

- befolkningens stöd för och kunskap om demokratin som styrelseskick samt dess grundläggande värderingar,
- befolkningens bedömning av demokratins sätt att fungera, och
- förtroendet för demokratin i allmänhet och för demokratins institutioner, såsom regering, riksdag och EU:s institutioner.

8.8.2 Resultat

Demokratiska värderingar liksom kunskap om det demokratiska styrelseskicket och förtroende för demokratins institutioner påverkas av en rad faktorer och inte minst av händelser i omvärlden, såväl nationellt som internationellt. Kriser och politiska affärer av olika slag kan exempelvis minska förtroendet för demokratin och dess

institutioner. Samtidigt kan hot mot säkerheten såsom terrorism bidra till att öka uppslutningen kring demokratin och dess institutioner. Vid sidan av regeringens insatser för att öka den demokratiska medvetenheten utförs även arbete av organisationer i det civila samhället och av myndigheter på olika nivåer. Statliga insatser på området behöver ses i ett större sammanhang och utgör en av flera faktorer som påverkar den demokratiska medvetenheten i befolkningen. I detta avsnitt redovisas endast resultatet av statliga insatser.

Den demokratiska medvetenheten har följts upp

För att öka kunskapen och förbättra uppföljningen av demokratipolitiken har regeringen gett Göteborgs universitet i uppdrag att ta fram och redovisa indikatorer som belyser hur demokratins tillstånd i Sverige utvecklas över tid. Uppdraget genomfördes av SOM-institutet. Mer om uppdraget redovisas i avsnitt 8.7.2. Redovisningen visar att en majoritet av befolkningen i åldern 16–85 år är ganska eller mycket nöjd med hur demokratin fungerar i Sverige. Andelen nöjda har ökat med 5 procentenheter mellan 2016 och 2017. År 2017 var andelen som är nöjda med demokratin 76 procent. Rapporten visar att lågutbildade är mindre nöjda med demokratin än högutbildade och att personer bosatta på landsbygden och i mindre tätorter är mindre nöjda än personer bosatta i andra typer av regioner. Även om andelen som är nöjda med demokratin var något mindre bland män än bland kvinnor var skillnaden mellan könen relativt liten. Andelen av befolkningen som har ett mycket eller ganska stort förtroende för riksdagen var 32 procent 2017. Motsvarande andel som har förtroende för regeringen var 39 procent och för kommunstyrelserna 24 procent. Förtroende för riksdagen och regeringen är lägre bland personer med låg utbildning än bland personer med hög utbildning och lägre bland personer bosatta på landsbygden och i mindre tätorter än bland personer bosatta i storstäderna. När det gäller synen på hur demokratin fungerar i EU ökade andelen av befolkningen som är mycket eller ganska nöjd relativt tydligt mellan 2016 och 2017 och andelen nöjda uppgick år 2017 till 53 procent. Sedan millennieskiftet har andelen som svarar att de är nöjda med demokratin i EU ökat. Andelen som var nöjda

med hur demokratin i EU fungerar är större bland kvinnor än män. Andelen i befolkningen som har mycket eller ganska stort förtroende för Europeiska kommissionen respektive Europaparlamentet var under 2017 i båda fallen 21

procent en ökning i förhållande till 2016. Se vidare utgiftsområde 1 anslag 9:1, *Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information*.

Tabell 8.3 Förtroende för demokratiska institutioner 1990–2017

Andel i befolkningen (procent), 16–85 år, som svarar att de har mycket eller ganska stort förtroende

	1990	1995	2000	2005	2010	2013	2014	2015	2016	2017
Riksdagen	25	28	27	23	44	35	40	29	29	32
Regeringen	21	26	27	21	52	39	47	32	31	39
Kommunstyrelserna	X	X	20	17	26	19	26	20	21	24
De politiska partierna	X	X	12	11	26	17	23	16	16	17
Europaparlamentet	X	X	9	10	19	17	23	16	16	21
EU-kommissionen	X	X	8	10	21	17	22	17	16	21

Källa: Göteborgs universitet, SOM-institutet, 2018. Kommentar: X = uppgift saknas

Forum för levande historia har arbetat för ökad demokratisk medvetenhet

Genom att informera och utbilda om historiska skeenden, som Förintelsen, bidrar Forum för levande historia (utg.omr. 17) till en demokratisk medvetenhet och till insikter om vår samtid. Myndigheten har under 2017 genomfört utställningar, workshoppar och lärarfortbildningar om demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter. Under 2017 deltog 1 000 lärare i de 25 seminarier som myndigheten genomförde runt om i landet. Syftet med seminarierna är att öka lärarnas förmåga att arbeta med frågor om demokrati, tolerans och värdegrund i klassrummet. För att nå en stor spridning i landet samverkar myndigheten med en mängd lokala aktörer. Under 2017 har myndighetens åtta olika utställningar visats på 59 platser och beräknas haft cirka 248 000 besökare. I anslutning till utställningarna har myndigheten utbildat lokala pedagoger som i sin tur har kunnat hålla arbetsseminarier om utställningarna med sina elever. Under 2017 deltog 12 100 elever i sådana interaktiva arbetsseminarier utformade av myndigheten. För att kunna fokusera sina resurser har myndigheten de senaste åren valt ut regioner de fokuserar på. Under 2017 var Skåne en sådan region. Utvecklandet och spridningen av digitala undervisningsmaterial genom myndighetens webbplats är en viktig del av verksamheten. Myndigheten erbjuder ett omfattande fakta-material, övningar, filmer, poddar och utbildningar via sin webbplats. Webbplatsen hade under året 540 000 besökare, vilket var en

fortsatt ökning jämfört med tidigare år (Ku2018/00337/D). Myndigheten fick information om över 200 aktiviteter som arrangerades på 102 orter på Förintelsens minnesdag den 27 januari 2017.

Demokratisk medvetenhet bland EU:s medborgare har främjats

För att främja demokratisk delaktighet bland EU:s medborgare finns EU-programmet: Ett Europa för medborgarna 2014–2020. Programmet ska också stimulera till reflektion om EU:s historia och framtid, samt visa den mångfald som finns i EU. MUCF är svensk kontaktpunkt för programmet. Europeiska kommissionens myndighet (EACEA) beviljade under 2017 medel till fyra projekt med svenskt huvudmannskap inom programområdet Demokratisk delaktighet och engagemang: två som gällde vänortssamarbete, ett som gällde samarbete inom nätverk av städer och ett projekt med aktörer ur det civila samhället. Det är fler än 2016.

MUCF har under 2017 genomfört 18 aktiviteter/informationsinsatser, där sammanlagt 623 deltagare har nåtts av information kring Europa för medborgarna.

Den europeiska kommissionens halvtidsutvärdering för programmet 2014–2020 visar på goda resultat inom programmets båda områden.

8.9 Resultatredovisning för arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism

I detta avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som regeringen har vidtagit i syfte att utveckla arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Rättsväsendets åtgärder mot våldsbejakande extremism och terrorism beskrivs inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet. Inom ramen för regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation (2018–2028) är åtgärder för att stärka demokratin ett av de områden som programmet särskilt har fokuserat på.

8.9.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Målsättningen med regeringens åtgärder är att göra demokratin mer motståndskraftig mot våldsbejakande extremism. För att uppnå målet har regeringen vidtagit insatser för att främja demokratiska värderingar och förebygga anti-demokratiskt beteende. Åtgärderna redovisas nedan.

Under utgiftsområde 4 Rättsväsendet redovisas omfattningen av våldsbejakande extremism i Sverige samt insatser för att förebygga inträde i våldsbejakande extremism och insatser för att underlätta utträde ur våldsbejakande extremism.

8.9.2 Resultat

Insatser för att förebygga våldsbejakande extremism

I december 2017 avslutades uppdraget för den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (Ju 2014:18) och från den 1 januari 2018 inrättade regeringen ett Center mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet (Brå). Samordnarens slutbetänkande (SOU 2017:110) innehåller en sammanställning över hur arbetet med att förebygga våldsbejakande extremism har utvecklats under de tre och ett halvt år som samordnaren har arbetat. Samordnaren har drivit på utvecklingen av det förebyggande arbetet hos myndigheter och i kommuner, utbildat personal från Sveriges 290 kommuner, sökt samarbete

med det civila samhället och lagt en grund för det fortsatta arbetet.

I oktober 2017 presenterade Göteborgs universitet (Segerstedtinstitutet), på uppdrag av Sveriges kommuner och landsting (SKL), en rapport om kommunernas handlingsplaner mot våldsbejakande extremism. Enligt rapporten hade få kommuner baserat sina handlingsplaner på lokala lägesbilder. På uppdrag av den nationella samordnaren har Rädda Barnen sedan februari 2017 drivit en nationell stödtelefon dit bl.a. anhöriga, kommuner och organisationer kunde vända sig för att få information, råd och stöd (s.k. orostelefon om radikalisering). Majoriteten av samtalen till orostelefonen har kommit från yrkesverksamma, t.ex. inom kommuner. Regeringens uppdrag till Rädda Barnen upphörde den 1 juni 2018. Sedan april 2018 erbjuder Center mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet (Brå) behovsanpassat stöd till kommuner, myndigheter och andra aktörer som i sin verksamhet hanterar frågor om våldsbejakande extremism (se vidare under utg.omr. 4 Rättsväsendet).

För att ge stöd till barn och unga i riskzonen samt underlätta utträde ur våldsbejakande extremistiska miljöer har Socialstyrelsen på uppdrag av regeringen tagit fram ett stöd till socialtjänstens arbete med återvändare och andra personer som är involverade i våldsbejakande extremistiska miljöer. Myndigheten har även vidareutvecklat stödet till socialtjänstens arbete med barn och unga och gjort en behovsanpassning av stödmaterialet så att det enkelt ska kunna användas i socialtjänstens dagliga arbete. Genom uppdragen har socialtjänsten tillgång till kunskapsstöd när det gäller regelverk, ansvarsfördelning, lagstiftning och samverkan i frågor om våldsbejakande extremism. Även Statens institutionsstyrelse (SiS) har utvecklat stöd till sin personal i frågor om våldsbejakande extremism bl. a en webbutbildning som i första hand riktar sig till medarbetare inom SiS ungdomsvård (se vidare under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg). Inom Kriminalvården har en rad åtgärder vidtagits. Bland annat har all klientnära personal fått information om våldsbejakande extremism och utbildningsmaterial har utvecklats och genomförts i bl.a. myndighetens grundutbildning. Myndigheten har också utvecklat ett samtalsstöd för psykologer i deras dialog med ungdomar där det finns oro för våldsbejakande extremism.

Internet och sociala medier utgör viktiga verktyg för de olika extremistmiljöerna i exempelvis spridning av propaganda och uppmaningar till våld. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har i kartläggningar och analyser av våldsbejakande extremistisk propaganda bidragit till ökad kunskap om propagandans innehåll och spridning.

Arbetet med att främja demokratiska värderingar hos barn och unga

Det förebyggande arbetet som riktas till barn och ungdomar ska främja demokratiska värderingar och förebygga antidemokratiskt beteende, som t.ex. rasism, diskriminering, hot och hat. För att öka kunskapen om barnens egna erfarenheter av våldsbejakande extremism har regeringen givit Barnombudsmannen i uppdrag att dels tala med barn som direkt eller indirekt är berörda, dels sammanställa aktuell forskning på området (Ku2016/02294/D). Barnombudsmannen överlämnade i januari 2018 delrapporten Barns och ungas erfarenheter av våldsbejakande islamistisk extremism, med röster från barn och unga som på olika sätt har erfarenheter och upplevelser av sådan extremism. Barnen beskriver en utsatthet som beror på våld, kriminalitet och svåra familjeförhållanden samt en uppgivenhet inför framtiden. I maj 2018 överlämnades slutrapporten. Under 2016–2018 har Göteborgs universitet ett särskilt uppdrag att utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism, inklusive rasism och främlingsfientlighet, i skolorna, inklusive stöd till lärare, fritidspersonal och socialarbetare. Kurser har bl.a. genomförts om att bemöta extremistiska miljöer samt för att förbereda lärare inför studieresor till Förintelsens minnesplatser.

Stöd till det civila samhället och trossamfunden för att värna demokratin

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har sedan 2012 fördelat medel till det civila samhällets organisationer för att stödja förebyggande insatser mot våldsbejakande extremism enligt förordning (2011:1508) om statsbidrag för verksamhet som värnar demokratin. Under 2017 fördelade MUCF totalt 13,8 miljoner kronor till 27 organisationer. Av dessa 27 organisationer arbetar samtliga med att förebygga att antidemokratiska beteenden utvecklas, 26 med att förebygga att individer radikaliserar och ansluter sig till våldsbejakande

extremistmiljöer och nio med att stödja individer som avser att lämna extremistmiljöer.

Under 2017 fick MUCF i uppdrag att ta fram en vägledning om hur kommuner och det civila samhällets organisationer kan samverka för att förebygga våldsbejakande extremism. I september 2017 överlämnade MUCF Knäck koden! – en vägledning för hur kommuner och civilsamhälle kan arbeta tillsammans mot våldsbejakande extremism. Den bygger på etablerade riktlinjer när det gäller samverkan inom politiken för det civila samhället och utgår bl.a. från Europarådets material Europeisk kod för idéburna organisationers medverkan i beslutsprocessen. Vägledningen har översatts till engelska för att kunna spridas i det internationella kunskaps- och erfarenhetsutbytet som Sverige deltar i, främst inom EU.

Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) har haft i uppdrag att utvidga och fördjupa dialogen med trossamfunden i syfte att stimulera arbetet med demokrati och demokratisk medvetenhet inklusive jämställdhet (Ku2016/02761/LS)). Uppdraget redovisades i juni 2018 (Ku2018/01295/D). Myndigheten har genomfört ett ledarskapsprogram för unga ledare inom trossamfunden och ett ledarskaps- och mentorskapsprogram för kvinnor inom trossamfunden. Myndigheten har även stöttat andra aktörers befintliga arbete mot våldsbejakande extremism bl.a. den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och myndigheten har gemensamt tagit fram en kunskapsöversikt om Muslimska brödrskapet, inom ramen för regeringens uppdrag till FOI att kartlägga och analysera våldsbejakande extremistisk propaganda (dnr Ku2016/01373/D och Ku2016/01622/LS).

Utgångspunkter för statsbidrag

Riksdagen har tillkännagett för regeringen som sin mening att det bör utvecklas metoder och redskap för kommuner för att identifiera samfund och organisationer som inte bör få stöd från det allmänna eftersom de inte lever upp till grundläggande demokratiska värderingar (bet. 2015/16:KU4 punkt 5, rskr. 2015/16:137). Riksdagen har vidare tillkännagett för regeringen som sin mening att regeringen ska utarbeta en strategi för att säkerställa att verksamheter eller åtgärder som riskerar att stödja radikalisering, våldsbejakande extremism eller terrorism inte

tilldelas statliga eller kommunala medel (bet. 2016/17:KU23 punkt 5, rskr. 2016/17:294). I mars 2018 överlämnade Utredningen om översyn av statens stöd till trossamfund betänkandet Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige (SOU 2018:18). Betänkandet är remitterat. Regeringen tillsatte vidare i mars 2018 en utredning som ser över demokrativillkoren i statsbidragsförordningar (dir. 2018:19). I uppdraget ingår inte att föreskriva på vilka grunder en kommun ska bevilja bidrag till det civila samhället, mot bakgrund av den kommunala självstyrelsen. Däremot har utredaren i uppdrag att bl.a. möta representanter för kommunsektorn och ta fram stödmaterial som kan användas både av statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter som hanterar bidragsgivning. Tillkännagivandena är inte slutbehandlade.

Värderingsbaserat arbete mot bristande jämställdhet, homofobi och hedersförtryck

Riksdagen har tillkännagett för regeringen som sin mening att regeringen bör överväga ytterligare satsningar på ett värderingsbaserat arbete mot bristande jämställdhet, homofobi och hedersförtryck (bet. 2016/17:KU23 punkt 11, rskr. 2016/17:294). Jämställdhetsmyndigheten ska från och med 2018 enligt sin instruktion främja utvecklingen av förebyggande insatser mot bland annat hedersrelaterat våld och förtryck. Regeringens nationella plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott omfattar ideologier, uppfattningar eller värderingar som ger uttryck för fientlighet mot människor som uppfattas bryta mot samhällets normer när det gäller till exempel sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Regeringen har beslutat om en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026 (skr. 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid). Strategin omfattar även hbtq-personers utsatthet för våld i nära relationer, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. I mars 2018 redovisade Länsstyrelsen i Östergötlands län uppdraget att ansvara för ett nationellt kompetens-team med tillhörande stödtelefon för att samordna och stödja arbetet för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttryck (Årsrapport 2017. Länsstyrelsen Östergötlands nationella uppdrag om hedersrelaterat våld och förtryck – verksamheten under 2017). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

8.10 Resultatredovisning för arbetet med att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat

I detta avsnitt redovisas resultatet av de åtgärder som regeringen vidtagit i syfte att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat.

8.10.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet för att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat bedöms utifrån:

- omfattning och konsekvenser av hot, våld och trakasserier mot centrala aktörer i det demokratiska samtalet som t.ex. förtroendevalda, journalister och konstnärer, och
- insatser för att värna det demokratiska samtalet med inriktning på att förebygga förtroendevaldas, journalisters och konstnärers utsatthet för hot och hat.

8.10.2 Resultat

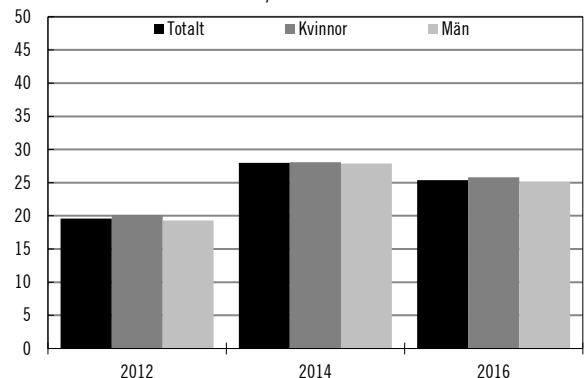
Regeringen beslutade i juli 2017 om handlingsplanen Till det fria ordets försvar – åtgärder mot utsatthet för hot och hat bland journalister, förtroendevalda och konstnärer (Ku2017/01675/D). Nedan redovisas de insatser som avser ökad kunskap på området och stöd till dem som utsätts.

Förtroendevaldas utsatthet har ökat

Brottsförebyggande rådets (Brå) rapport Politikernas trygghetsundersökning (PTU) 2017 (Ku2017/02388/D) som genomförs på uppdrag av regeringen visar att var fjärde förtroendevald utsattes för trakasserier, hot eller våld under mellanvalsåret 2016. Resultatet visar på en ökning i utsatthetens omfattning. Under mellanvalsåret 2012 hade var femte förtroendevald utsatts för trakasserier, hot eller våld.

Diagram 8.1 Trakasserier, hot eller våld mot förtroendevalda

Andel utsatta förtroendevalda i procent

Brottsförebyggande rådet, Politikernas trygghetsundersökning för åren 2012, 2014 och 2016.

Resultatet visar också att utsatthet eller oro för att utsättas påverkar de förtroendevalda negativt. Av samtliga förtroendevalda har nästan var fjärde påverkats i sitt uppdrag, antingen till överväganden eller till faktiska handlingar. Vanligast är att man har undvikit att engagera sig eller uttala sig i en specifik fråga. Nästan en tredjedel av de utsatta förtroendevalda uppfattade att förövaren tillhörde en politisk extremistgrupp. Ungefär var fjärde uppfattade att förövaren kom från högerextremistiskt håll. Det är inte heller ovanligt att förövaren finns inom den egna yrkesgruppen. För 16 procent av fallen är det en annan förtroendevald som tillskrivs händelserna.

Enligt en fördjupad analys (Kortanalys 4/2018) av Brå har kvinnor marginellt större risk än män att utsättas som politiker. Även yngre och personer med utländsk bakgrund löper större risk att utsättas. Dessa grupper är även underrepresenterade inom politiken.

Kunskap om hot och hat mot förtroendevalda lägger grunden för medvetandehöjande insatser och ett effektivt arbete på området. Brottsförebyggande rådet fick i juni 2018 i uppdrag att genomföra Politikernas trygghetsundersökning för valåret 2018 (Ku2018/01403/D). Kartläggningen ska redovisas senast den 6 november 2019.

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har fått ett utökat uppdrag att kartlägga och analysera förekomsten av hot och hat som riktas mot politiker och journalister (Ju2018/01289/KRIM). FOI och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) visar i rapporten Digitalt hat – Hat och hot mot kommunpolitiker, att ca 20 procent av alla de undersökta kommentarerna i öppna diskussionsforum och så kallade alternativa medier som handlade om

en kommunstyrelseordförande innehöll någon form av hat, hot eller kränkningar. De kvinnliga kommunpolitikerna är mer utsatta än de manliga kommunpolitikerna i undersökningen.

Förstärkt stöd åt förtroendevalda inför valåret

Regeringen har under 2016–2017 beviljat SKL medel för att stödja och utveckla kommuners och landstings systematiska arbete med att förebygga och hantera hot mot förtroendevalda. I april 2018 inkom SKL med en rapport (Ku2018/00769/D) som bl.a. beskriver att SKL har erbjudit alla kommuner och landsting lokala utbildningsinsatser. Hitills har SKL genomfört insatser i 87 kommuner och landsting, med ca. 4 000 deltagande förtroendevalda. SKL har även erbjudit ett utvecklingsnätverk i vilket åtta kommuner respektive fyra landsting deltagit. Syftet med nätverket har varit att systematisera det lokala arbetet genom att bl.a. besluta om riktlinjer, tydliggöra ansvar, ta fram utbildningar samt lokala rutiner och checklistor. I november 2017 beslutade regeringen om förlängd och förstärkt finansiering av projektet inför valåret 2018 (Ku2017/02467/D).

Säkerhetspolisen i samverkan med Polismyndigheten och andra myndigheter utkom 2018 med en uppdaterad version av handboken Personlig säkerhet (2018). Den innehåller råd och stöd till politiskt aktiva, men kan också användas av andra yrkesgrupper. I handboken Personlig säkerhet ges exempel på förebyggande åtgärder och skyddsåtgärder som kan användas för att förhindra eller avstyra hotfulla situationer om de skulle uppstå.

Stöd åt journalister och konstnärer

Göteborgs universitets rapport Journalisternas trygghetsundersökning (Ku2017/01998/D) visar att ungefär var fjärde journalist utsattes för hot, våld, eller trakasserier 2016. Ungefär var fjärde utsatt journalist har undvikit att bevaka ett visst ämne eller fråga och var fjärde har någon gång funderat på att lämna journalistiken.

Linnéuniversitetet fick i juni 2017 i uppdrag att identifiera, utveckla och genomföra kompetens- och kapacitetshöjande insatser riktade till journalister och redaktioner för att förebygga och hantera utsatthet för hot och hat.

I april 2018 lanserade Medieinstitutet Fojo vid universitetet ”Demokratijouren” som innehåller en webbaserad kunskapsbank. Universitetet har genom Medieinstitutet Fojo inkommit med en delrapport (Ku2018/00794/D). I juni 2018 förstärkte regeringen Linnéuniversitetets uppdrag (Ku2018/01405/D). Förstärkningen avser den fortsatta utvecklingen av bl.a. riktat stöd till särskilt utsatta målgrupper, utbildningar, nätverk och mötesplatser, samt stärkt samverkan med berörda aktörer.

Konstnärsnämnden har sedan 2017 haft ett särskilt uppdrag att utveckla stöd till konstnärer som utsätts för hot, våld och trakasserier. I juli 2017 förstärktes uppdraget (Ku2017/01673/D). Myndigheten har bl.a. lanserat en webbguide (Ku2018/00643/D), se även utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, avsnitt 7 Kulturskaparnas villkor.

Stöd åt det civila samhället

Rapporten Det demokratiska samtalet 2017 (Ku2018/01279/D) som SOM-institutet tar fram på uppdrag av regeringen visar att 19 procent av dem som uttryckt en åsikt i en samhällsfråga minst någon gång i veckan i offentliga sammanhang har utsatts för hot, trakasserier eller våld under det senaste året. Av de som uttrycker åsikter i samhällsfrågor minst en gång i veckan på internet och i sociala medier uppger 36 procent att de utsatts för hot, trakasserier eller våld det senaste året medan motsvarande uppgift för de som uttryckt en åsikt minst en gång i veckan i samband med ett engagemang i en förening eller annan ideell organisation är 9 procent. Resultatet speglar situationen för vanliga medlemmar aktiva i hela föreningslivets bredd.

MUCF har fått i uppgift att fördela medel till det civila samhällets organisationer enligt förordningen (2018:32) om statsbidrag för insatser som motverkar hot och hat i det offentliga samtalet (Ku2018/00097/RS). Syftet med förordningen är att stödja projekt som dels minskar förekomsten av hot och hat i det offentliga samtalet, dels stärker utsatta opinionsbildare.

8.11 Resultatredovisning för Justitiekanslern och Datainspektionen

8.11.1 Mål för Justitiekanslern och Datainspektionen

Justitiekanslern har som mål att vaka över tryck- och yttrandefriheten samt värna integriteten och rättssäkerheten i den offentliga verksamheten. Myndigheten ska med hög kvalitet och effektivitet bevaka statens rätt. Justitiekanslern ska medverka till att rättstillämpningen är effektiv och av hög kvalitet.

Datainspektionen har som mål att upptäcka och förebygga hot mot den personliga integriteten. Verksamheten ska främst inriktas mot områden som bedöms vara särskilt känsliga ur ett integritetsperspektiv, nya företeelser och användningsområden av teknik samt områden där risken för missbruk eller felaktig användning bedöms vara särskilt stor.

En samlad resultatbedömning görs för Justitiekanslern respektive Datainspektionen utifrån hur väl de har uppfyllt de uppgifter som åligger dem.

8.11.2 Resultat

Justitiekanslerns verksamhet

Antalet inkomna ärenden till Justitiekanslern uppgick 2017 till närmare 12 700, vilket är den högsta siffran hittills och motsvarar en ökning med knappt 5 000 ärenden jämfört med föregående år. Nedbrutet på olika ärendeslag var det främst skadeståndsanspråken som stod för ökningen. Drygt 6 200 ärenden registrerades under året som en direkt följd av Svea hovrätts dom i april avseende nivå på ersättningen till personer som tidigare varit registrerade i uppgiftssamlingen Kringresande. Under året avgjordes 11 600 ärenden vilket är drygt 4 300 fler jämfört med föregående år. Ökningen avsåg även här främst skadeståndsanspråk med anledning av uppgiftssamlingen Kringresande.

Till följd av ökningen av antalet inkomna ärenden ökade även den utgående ärendebalansen inom myndigheten. Trots detta uppnåddes i allt väsentligt de mål för handläggningstider som myndigheten har satt upp.

Under 2017 handlade myndigheten drygt 1 100 tillsynsärenden. Antalet inkomna tillsynsärenden ökade med cirka 5 procent jämfört med 2016.

Justitiekanslern har under 2017 genomfört fem inspektioner. Dessa skedde vid Halmstads tingsrätt, Länsstyrelsen i Hallands län, Göteborgs åklagarkammare, Polismyndigheten (lokalpolisområde Sollentuna) och Kronofogdemyndighetens enhet för betalningsföreläggande, kontoret i Visby. Det allmänna intrycket från inspektionerna var att de inspekterade verksamheterna fungerade väl eller mycket väl. Justitiekanslern påpekade emellertid vissa brister. I fyra av ärenden kritiserades dessutom berörda myndigheter i vissa hänseenden. Kritiken avsåg inaktivitet i handläggningen och brister i hanteringen av allmänna handlingar, bristande diarieföring samt att lagstadgade skyndsamhetskrav inte upprätthållits.

Arbetet med att värna tryck- och yttrandefriheten har främst skett genom att pröva inkomna anmälningar om brott mot tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Antalet inkomna ärenden på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området har under 2017 ökat med knappt 12 procent jämfört med 2016. I likhet med tidigare år har en stor del av de inkomna anmälningarna avsett publiceringar som inte har omfattats av grundlagskydd. Det gäller ofta uttalanden på hemsidor och bloggar där webbplatsen inte omfattats av den så kallade databasregeln i 1 kap. 9 § YGL. Ärendena ska då hanteras av allmän åklagare och inte av Justitiekanslern.

Under 2017 inkom cirka 9 000 skadeståndsärenden till Justitiekanslern, vilket är en ökning med cirka 160 procent jämfört med 2016. Totalt avsåg ca 80 procent ersättningsanspråk enligt lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder. Myndigheten avgjorde cirka 1 700 sådana ärenden under 2017. Ersättning beviljades helt eller delvis i cirka 90 procent av fallen.

Antalet inkomna ärenden om rättshjälp minskade under 2017 och uppgick till cirka 1 800 ärenden. Justitiekanslern har under året överklagat beslut i 24 rättshjälpsärenden.

Förstärkning av den extraordinära tillsynen

Med den ramhöjning motsvarande 7 miljoner kronor som Justitiekanslern tilldelades genom budgetpropositionen för 2017 har myndigheten

förstärkt den extraordinära tillsynen bl.a. över Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Kriminalvården. Att organisera och planera samt genomföra den utökade tillsynen har utgjort en central del av myndighetens arbete under 2017. Tillsynsverksamheten har intensifierats genom att antalet initiativärenden mer än fördubblades jämfört med föregående år, från sex till 15 ärenden. Initiativen avsåg bland annat Polismyndigheten och Kriminalvården. Justitiekanslern räknar med att den utökade tillsynsverksamheten kommer att ha funnit sina former under den senare delen av 2018.

Datainspektionens verksamhet

Datainspektionen har genom tillsyn över behandlingen av personuppgifter samt genom tillsyn och tillståndsgivning inom kreditupplysnings- och inkassoverksamhet, bidragit till att säkra individens rätt till integritet.

Tillsyn

Under 2017 har Datainspektionen inriktat verksamheten mot områden som bedömts vara särskilt känsliga ur ett integritetsperspektiv, nya företeelser och användningsområden av teknik samt områden där risken för missbruk eller felaktig användning bedömts vara särskilt stor.

Datainspektionen har också bedrivit ett omfattande arbete med att förbereda sig för uppgiften att vara tillsynsmyndighet enligt EU:s dataskyddsreform. Detta omställningsarbete har tagit resurser från tillsynsverksamheten.

Under 2017 påbörjades 21 ärenden enligt personuppgiftslagen jämfört med 64 stycken 2016 och 47 ärenden avslutades jämfört med 65 under 2016. Ett tillsynsärende inleddes enligt kreditupplysningslagen, vilket är en minskning med tre i förhållande till 2016. Tio tillsynsärenden inleddes enligt inkassolagen, vilket är en minskning med 23 i förhållande till 2016. Ärendebalanserna ligger dock fortfarande på en låg nivå.

Informations- och utbildningsinsatser

Datainspektionens utbildningsverksamhet är en viktig del i det förebyggande arbetet. Myndigheten har aldrig tidigare genomfört så många utbildningar som under 2017. Totalt genomfördes 22 olika utbildningstillfällen i Stockholm, Göteborg, Malmö och Umeå med ca hundra deltagare per tillfälle. Medarbetare från Datainspek-

tionen har också hållit ett antal föreläsningar runtom i landet, däribland hos Kommerskollegium, Migrationsverket, Regeringskansliet, Läkemedelsverket och Svensk Inkasso.

I slutet av 2016 gav regeringen Datainspektionen i uppdrag att ta fram informations- och utbildningsmaterial och vidta andra åtgärder för att underlätta små och medelstora företags anpassning till EU:s dataskyddsförordning. Av de utbildningar som Datainspektionen har anordnat under 2017 har därför fyra specifikt inriktats mot den privata sektorn och flera av de föreläsningar som genomförts har varit riktade till företag.

Under 2017 ökade trycket på Datainspektionens upplysningstjänst markant. Upplysningstjänsten svarade på cirka 7 700 mejl, en ökning med närmare 15 procent jämfört med året innan. Antalet telefonsamtal minskade visserligen med 11 procent till cirka 4 700 samtal, men de som ringer har ofta många och komplicerade frågor som tar lång tid att besvara.

Utredningar, remisser och samverkan

Datainspektionen har även under 2017 prioriterat kommittéarbete och remissarbete eftersom det ger myndigheten möjlighet att lyfta fram och synliggöra integritetsfrågorna.

Under året har myndigheten deltagit i 14 statliga utredningar och yttrat sig över 146 remisser. Flertalet av remisserna har varit omfattande och haft koppling till dataskyddsreformen.

Även inom Datainspektionens samverkande respektive rådgivande roll har dataskyddsreformen varit dominerande. Inspektionen har bland annat deltagit i det GDPR-nätverk som eSam tagit initiativ till där många förvaltningsmyndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting deltar.

Myndigheten bedriver också en aktiv internationell samverkan. Datainspektionen har bland annat deltagit regelbundet i e-Government subgroup som är en undergrupp till Artikel 29-gruppen. Vidare har myndigheten deltagit i arbetet inom Eurodac, i Schengens informationssystem, i Europol och i Joint Supervisory Body of Europol samt i JSA Customs.

8.12 Mål för mänskliga rättigheter

Målet för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter (prop. 2015/16:1, utg.omr. 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:62).

8.13 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultaten av de övergripande och strukturella åtgärder som bidragit till målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Målet berör många politikområden. Funktionshinderspolitiken och barnrättspolitik- en redovisas t.ex. under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 6 respektive avsnitt 7. Regeringens politik mot diskriminering samt jämställdhetspolitiken redovisas under utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet avsnitt 4 respektive avsnitt 5.

8.13.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Inom området saknas särskilt framtagna resultatindikatorer. Bedömningen av utvecklingen görs i förhållande till strukturen i strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29). Centrala bedömningsgrunder är

- ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna,
- ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet, och
- ett starkt stöd för arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället och inom näringslivet.

8.13.2 Resultat

En sammanhållen struktur för att främja och skydda de mänskliga rättigheterna

I enlighet med strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29)

redovisas i avsnittet det arbete som skett utifrån strukturen i strategin. Strategin är också en viktig del i och en central utgångspunkt för arbetet med genomförandet av Agenda 2030. Mänskliga rättigheter är en av de frågor som ska genomsyra hela agendan. För att tydliggöra detta har kopplingen mellan Agenda 2030 och de mänskliga rättigheterna lyfts fram i de beslut som fattats inom ramen för strategin under året. Sammantaget har 15 miljoner kronor avsatts från anslaget 6:1 *Allmänna val och demokrati* för åtgärder för främjande av det nationella arbetet med mänskliga rättigheter.

Utifrån målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter ger synpunkter och rekommendationer från internationella granskningsorgan vägledning. Synpunkter och rekommendationer är dock inte juridiskt bindande för konventionsstaten.

Under 2018 har Sverige mottagit synpunkter och rekommendationer från Europakommissionen mot rasism och intolerans (ECRI) och Europarådets rådgivande kommitté för ramkonventionen. I ECRI:s rapport lämnades ett antal rekommendationer om arbetet gällande diskriminering, rasism och hatbrott (se även utg.omr. 13 avsnitt 4). I rapporten från Europarådets rådgivande kommitté lämnas också rekommendationer för att förbättra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter (se även avsnitt 9).

Under 2018 har regeringen även lämnat in Sveriges halvtidsrapport i det s.k. Universal Periodic Review-förfarandet (UPR). UPR är FN:s universella ländergranskningsmekanism, där FN:s medlemsstater turas om att utvärdera MR-situationen i varandras länder. I rapporten för 2018 redogörs för arbetet med de rekommendationer som Sverige mottog i UPR-granskningen 2015. Vidare har en uppföljningsrapport lämnats gällande konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW).

Den 2–3 maj 2018 hölls en dialog mellan Sverige och FN:s Kommitté för avskaffande av rasdiskriminering med anledning av Sveriges tjuoandra och tjugotredje rapporter som lämnades till kommittén i januari 2017. Efter dialogen har kommittén lämnat ett antal rekommendationer som berör arbetet inom området. Sverige rapporterade också för första gången under Europarådets konvention om

förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen) i september 2017 och dialog hölls mellan Sverige och Europarådets expertgrupp Grevio, som övervakar efterlevnaden av Istanbulkonventionen, i februari 2018.

Ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna

Ett fortsatt arbete har bedrivits i enlighet med strategin för att lagstiftningen ska vara utformad i enlighet med svenska konventionsåtaganden och att det finns institutioner som säkerställer att internationella åtaganden om mänskliga rättigheter tillgodoses.

Överensstämmelse mellan och tillämpningen av svensk lagstiftning och Sveriges konventionsåtaganden

Fortsatt arbete har genomförts för att svara upp mot rekommendationen från FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) om att vidta alla nödvändiga åtgärder för att nationell lagstiftning fullt ut ska överensstämma med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). I mars 2018 beslutade regeringen om en proposition med förslag till lag om inkorporering av barnkonventionen (prop. 2017/18:186). I propositionen föreslås att artiklarna 1–42 i barnkonventionen, i originaltexternas lydelse, ska gälla som svensk lag. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2020. Genom inkorporering ges barnkonventionen ställning som svensk lag vilket innebär ett förtydligande av att domstolar och rättstillämpare ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser i mål och ärenden som rör barn (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 7). I juni 2018 beslutade riksdagen att anta regeringens förslag om inkorporering av barnkonventionen.

Sverige har under lång tid fått återkommande internationell och nationell kritik för sin häktnings- och restriktionsanvändning. Flera åtgärder har vidtagits för att svara upp mot denna kritik.

Fortsatt arbete har även genomförts för att säkerställa skyddet för de mänskliga rättigheterna och det samiska folkets möjligheter att åtnjuta dem (se vidare avsnitt 5). Regeringen beslutade bl.a. i augusti 2018 om propositionen

Ändringar i regleringen för Sametinget och sametingsvalet (prop. 2017/18:287).

Vidare har arbetet för att få en effektiv och heltäckande lagstiftning mot diskriminering fortsatt (se vidare utg.omr. 13 avsnitt 4). Den 1 maj 2018 ändrades diskrimineringslagens bestämmelser om diskriminering i form av bristande tillgänglighet (prop. 2016/17:220, bet. 2017/18:AU3, rskr. 2017/18:29).

För att säkra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter har riksdagen beslutat i enlighet med propositionen En stärkt minoritetspolitik (prop. 2017/18:199, bet. 2017/18:KU44, rskr. 2017/2018:409). Propositionen innehåller förslag som syftar till att stärka det grundläggande skyddet för samtliga nationella minoriteter och att stärka de utökade rättigheter som finns inom förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska. Till följd av beslutet träder ändringar i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724), skollagen (2010:800) och socialtjänstlagen (2001:453) i kraft den 1 januari 2019 (se vidare avsnitt 9).

Institutioner som säkerställer internationella åtaganden om mänskliga rättigheter

Riksdagen har tillkännagett för regeringen som sin mening att regeringen skyndsamt på nytt ska låta utreda frågan om en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige (bet. 2017/18:KU6 punkt 2, rskr. 2017/18:98). Regeringskansliet beslutade i mars 2018 om ett uppdrag att utreda frågan om inrättande av en nationell institution för mänskliga rättigheter (Ku2017/02610/DISK). Därmed får riksdagens tillkännagivande anses slutbehandlat.

Vidare påbörjade i januari 2018 Jämställdhetsmyndigheten sin verksamhet (se vidare under utg.omr. 13 avsnitt 5).

Grundläggande rättigheter inom EU

I enlighet med strategin har tillämpningen i Sverige av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna (stadgan) utvärderats genom att Uppsala universitet har lämnat en rapport om tillämpningen av den. Uppdraget syftade till att bidra med kunskap gällande stadgans tillämpning i Sverige (Ku2017/02759/DISK). Kartläggningen visar att tillämpningsområdet för stadgan troligtvis är stort eftersom det gäller alla områden där EU-rätten tillämpas. Kartläggningen visar också att domstolarna har haft ett förhållandevis stort antal fall där stadgan varit

central och det finns flera fall där domstolarna lagprövat nationell rätt gentemot stadgan. Samtidigt visar kartläggningen att det finns exempel där domstolens resonemang utifrån stadgan är knapphändigt.

Europeiska kommissionen rapporterar årligen om tillämpningen av stadgan och rådet brukar anta årliga slutsatser om den. Rådsslutsatserna som antogs i oktober 2017 lyfter bl.a. fram vikten av att öka medvetenheten om stadgan hos beslutsfattare och rättstillämpare. Slutsatserna tar även upp ett antal områden där stadgan har betydelse, såsom asyl och migration, barns rättigheter, bekämpande av rasism, våld mot kvinnor och mediepluralism.

När det gäller förhandlingarna om EU:s anslutning till Europakonventionen är Sveriges övergripande målsättning att anslutningen ska komma till stånd så snart som möjligt och att den ska bidra till att stärka såväl enskildas ställning som Europakonventionen och Europadomstolen.

Den 7 december 2017 antog rådet beslut om ett flerårigt ramprogram för Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter 2018–2022. Sverige gjorde i samband med det ett uttalande tillsammans med ett antal medlemsländer om att det var beklagligt att polis-samarbete och straffrättsligt samarbete inte kunde tas upp i det fleråriga ramprogrammet och uppmanade kommissionen att lägga fram ett förslag om detta efter den oberoende externa utvärdering som genomfördes under 2017.

Ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet

I enlighet med strategin har ett samordnat och systematiskt arbete fortsatt, bl.a. genom uppdrag till myndigheter och samverkan med kommuner och landsting.

Kunskapen om Sveriges konventionsåtaganden inom offentlig verksamhet

I enlighet med flera aktuella rekommendationer och synpunkter har arbetet fortsatt med att säkerställa att berörda aktörer har nödvändig kunskap om Sveriges konventionsåtaganden om mänskliga rättigheter och vilka krav dessa innebär för den egna verksamheten. Särskilda åtgärder har vidtagits på nationell, regional och lokal nivå.

Uppsala universitet fick under 2017 i uppdrag att kartlägga myndigheters tillämpning av principen om fördragskonform tolkning i förhållande till Sveriges konventionsåtaganden om mänskliga rättigheter (Ku2017/01390/DISK). Kartläggningen visar att tillämpningen av principen inte förekommer alls eller endast i begränsad omfattning. När principen uttryckligen tillämpas i domstolspraxis är det endast i förhållande till europarätten. Orsaken bedöms vara Sveriges dualistiska system, dvs. att den internationella rätten måste införlivas i den svenska rätten innan den kan tillämpas i domstol eller myndighet. För myndigheterna bedöms en orsak också vara bristen på styrning från regering och riksdag (Ku2018/02758/DISK).

Under 2017 och 2018 har Uppsala universitet fått förnyat och utvecklat uppdrag om att stärka kompetensen om mänskliga rättigheter hos statligt anställda i syfte att förvalta och vidareutveckla den webbaserade introduktionen samt utarbeta och genomföra verksamhetsanpassade och praktiskt inriktade utbildningsinsatser om de mänskliga rättigheterna för personal på olika nivåer i ett urval av statliga myndigheter (Ku2017/00254/DISK och Ku2017/00961/DISK). Uppdraget har bl.a. resulterat i att flera tusen statligt anställda utvecklat sin kompetens om mänskliga rättigheter. Drygt 9 000 personer har t.ex. påbörjat introduktionsutbildningen och 5 000 personer, med representation från 73 myndigheter, har avslutat utbildningen. I utvärderingen av utbildningen framgår att 80 procent av deltagarna anser att den är relevant för deras yrkesutövning (Ku2018/00462/DISK).

I samarbete med Myndigheten för delaktighet har Uppsala universitet också tagit fram en särskild webbutbildning om FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Barnombudsmannens uppdrag om att stödja arbetet med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i statliga myndigheters verksamhet under perioden 2017–2019 (S2016/07875/FST) fortsatte under 2018 och tio statliga myndigheter ingår i kunskapslyftet (se vidare under utg.omr. 9 avsnitt 7).

Folkbildningsrådet har i enlighet med uppdrag (Ku2017/01154/DISK) fortsatt sin utbildningsinsats om mänskliga rättigheter inom folkbildningen. Uppdraget har bl.a. resulterat i en ökad kompetens om mänskliga rättigheter hos såväl

personal som ledare och deltagare. Inom ramen för projekten har organisationerna skapat nya organisatoriska strukturer, nätverk och samarbetsformer för ett fortsatt systematiskt arbete. De har utvecklat sina arbetssätt och metoder samt tagit fram material och verktyg som stöd för fortsatt arbete (Ku2018/01126/DISK).

Försäkringskassan fick under 2018 i uppdrag att sprida erfarenheter och kunskap om mänskliga rättigheter (Ku2017/02188/DISK och Ku2017/02399/DISK). Uppdraget resulterade i att Försäkringskassan bl.a. tagit fram ett nytt material om mänskliga rättigheter för temadiskussioner som syftar till att skapa diskussion kring rättighetsfrågor utifrån flera perspektiv. Materialet ska spridas till olika myndigheter (Ku2018/00701/DISK).

Myndigheten för delaktighet (MFD) har i samarbete med Diskrimineringsombudsmannen haft ett särskilt uppdrag om att öka kunskapen om konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD), vilket bidragit till att kunskapen om konventionen och om bristande tillgänglighet som diskrimineringsform har ökat hos målgrupperna för uppdraget. Målgrupperna har framför allt varit anställda inom offentlig sektor, arbetsgivare, privata och offentliga aktörer samt personer med funktionsnedsättning.

I augusti 2017 fick MFD i uppdrag att vidta kunskapshöjande åtgärder för att motverka diskriminering av personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden. Uppdraget redovisades i mars 2018 och resulterade i en annonskampanj som fick god spridning.

I regleringsbrevet för 2018 har Socialstyrelsen fått i uppdrag att ta fram och genomföra en webbaserad utbildning om det ansvar hälso- och sjukvården och socialtjänsten har för att arbeta med de mänskliga rättigheterna i förhållande till personer med funktionsnedsättning i den praktiska yrkesutövningen. Syftet är att skapa en större förståelse för och bättre tillämpning av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Uppdraget ska redovisas i februari 2021.

Ett antal insatser har genomförts för att höja kunskapen om specifika former av rasism och liknande former av fientligheter. Bland annat har Forum för levande historia fått i uppdrag att öka möjligheterna för fler att göra hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser. Forum för levande historia har också fortsatt uppdraget om att

genomföra en utbildningsinsats om rasism i historien och i dag (se vidare utg.omr. 13 avsnitt 4).

Utvecklingsprogrammet för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) startade som en pilotsatsning 2013. JiM har breddats och utvecklats till att nu omfatta ett 60-tal myndigheter med särskilt uppdrag att jämställdhetsintegrera sina verksamheter enligt myndighetsspecifika handlingsplaner (se vidare utg.omr. 13 avsnitt 5).

Vidare har den nya myndigheten Delegationen mot segregation inrättats (se vidare under utg.omr. 13 avsnitt 6).

Tillämpningen och beaktandet av mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet

I juni 2017 ingick regeringen och SKL en överenskommelse om en fortsättning på den dittills treåriga satsningen för att stärka arbetet med mänskliga rättigheter (Ku2017/00256/DISK, Ku2017/01466/DISK). SKL har i enlighet med överenskommelsen fortsatt arbetet med att öka kunskapen hos förtroendevalda och anställda i kommuner och landsting om hur mänskliga rättigheter omsätts i praktiken, öka integreringen av mänskliga rättigheter i ordinarie processer för styrning och ledning i kommuner och landsting samt vidareutvecklat den plattform som tagits fram för policy- och verksamhetsutveckling avseende mänskliga rättigheter.

Vidare har SKL:s projekt Kunskapsspridning genom modellkommuner fått stöd under perioden 2015–2018 och därmed också arbetet för att sprida goda exempel på jämställdhetsarbete i kommuner (Ku2017/02713/DISK).

Det treåriga kunskapslyftet med uppdrag till Barnombudsmannen om att under perioden 2017–2019 stödja arbetet med att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i kommuners och landstings verksamheter (S2016/07874/FST) fortsätter (se vidare under utg.omr. 9 avsnitt 7).

Vidare har arbetet inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott fortsatt med ett flertal olika insatser både gällande kunskap, utbildning och forskning men också stöd till och dialog med det civila samhället gällande deras insatser mot rasism och liknande former av fientlighet (se vidare utg. omr. 13 avsnitt 4).

Länsstyrelserna har en viktig roll i arbetet med att säkerställa att konventionsåtaganden beaktas på regional och lokal nivå. Länsstyrelsernas uppdrag om att i sin verksamhet belysa, analysera och beakta mänskliga rättigheter har resulterat i att länsstyrelsernas arbete för mänskliga rättigheter utvecklats.

Länsstyrelsen i Dalarna har fortsatt sitt uppdrag om att samordna och utveckla länsstyrelsernas arbete med mänskliga rättigheter (Ku2017/00707/DISK). Uppdraget har bl.a. resulterat i att länsstyrelserna kunnat fortsätta arbetet med att implementera det metodstöd som tagits fram för ett rättighetsbaserat arbetssätt och att det har skapats en djupare samsyn om det. Uppdraget har också bidragit till en samstämmig syn i fråga om prioriterade rättighetsfrågor i länsstyrelsernas verksamhet. Metodstödet har också välkomnats av andra aktörer inom kommunal, privat och idéburen sektor som stöd för deras egna verksamheter. Det utökade stödet under 2017 har även resulterat i utdelning av ett aktivitetsbidrag till tolv länsstyrelser i syfte att utveckla arbetet för att bättre svara upp mot det nationella målet och strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (Ku2017/02364/DISK). Under 2018 har aktivitetsstödet utvecklats ytterligare till ett generellt utformat verksamhetsstöd till samtliga länsstyrelser, som mottagits väl.

Ett starkt stöd för arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället och inom näringslivet

Regeringen har under 2018 beslutat om förordningen (2018:1533) om statsbidrag för säkerhetshöjande åtgärder till organisationer inom det civila samhället. Ändamålet med statsbidraget är att det ska bidra till att tillgodose behov av säkerhetshöjande åtgärder hos organisationer inom det civila samhället vars verksamhet påverkas av rädsla för hot, våld och trakasserier. Förordningen trädde i kraft den 1 oktober 2018.

Sakråd och samråd med det civila samhället

Den nya arbetsmetoden, s.k. sakråd, för att på ett systematiskt sätt ta vara på civilsamhällets expertis i olika sakfrågor, har fortsatt att implementeras inom Regeringskansliet. Sakråd kompletterar andra former av samråd och ökar

kvaliteten i regeringens underlag (se vidare under utg.omr. 17 avsnitt 16).

Inom ramen för den Barnrättsdelegation som inrättats i syfte att finna en mer systematisk form för dialogen med civilsamhällesorganisationer på barnrättsområdet har det under 2017 genomförts tre möten (utg.omr. 9 avsnitt 7).

Under 2017 och 2018 genomfördes sakråd om uppföljning av rekommendationerna från FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning och uppföljningsrapporten under konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW) och Sveriges rapportering under Istanbulkonventionen. Ett gemensamt sakråd genomfördes också gällande uppföljning av de rekommendationer som Sverige fick angående efterlevnaden av den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) och den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR). Ett samråd genomfördes om halvtidsrapporten för Universal Periodic Review (UPR).

Under 2017 har Regeringskansliet genomfört sex ordinarie samrådsmöten med de nationella minoriteterna, och därutöver även hållit tre särskilda öppna samrådsmöten i arbetet med att bereda propositionen En stärkt minoritetspolitik (prop. 2017/18:199).

Vidare har olika sakråd hållits under 2017 om genomförandet av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott med företrädare från det civila samhället. Sakråden har bl.a. varit inriktade på antisemitism, afrofofi och islamofobi.

Bidrag gavs även till Mänskliga Rättighetsdagarna 2017 i syfte att bredda och fördjupa det offentliga samtalet om mänskliga rättigheter, erbjuda kunskap och metoder för praktisk tillämpning av mänskliga rättigheter och utveckla samarbetet inom området. Medlen har bl.a. bidragit till att förbättra tillgängligheten så att fler personer med funktionsnedsättning kunde delta (Ku2017/00917/DISK).

Hållbart företagande, företag och mänskliga rättigheter

Arbetet med hållbart företagande har drivits vidare under året med utgångspunkt i skrivelsen om hållbart företagande (skr. 2015/16:69) och Sveriges nationella handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter, utarbetad i linje med

FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter (UNGP). Hållbart företagande omfattar mänskliga rättigheter, anständiga arbetsvillkor, hänsyn till miljö och klimat och antikorrupcion. Till detta kommer också jämställdhet, barnrättsperspektivet, mångfald, affärsetik och skattefrågor. Handlingsplanen redogör för den allmänna policyn på området, inklusive en tydlig förväntan på företag att respektera mänskliga rättigheter i all sin verksamhet, både i Sverige och utomlands. En uppföljningsrapport till handlingsplanen för företagande och mänskliga rättigheter har också presenterats i vilken det konstateras att flertalet av de ca femtio utlovade åtgärderna är genomförda, inklusive en s.k. ”Base Line Study”.

Under året har även Business Sweden utvecklat sitt arbete inom området. Ett informationspaket kring hållbart företagande har tagits fram till deltagande företag i samband med främjanderesor utomlands. Regeringskansliet har även tagit fram en webbutbildning om hållbart företagande för ambassaderna så att de kan bli bättre på att stötta företag i deras hållbarhetsarbete.

Bolag med statligt ägande ska agera föredömligt inom hållbart företagande. Därför är hållbart företagande inklusive mänskliga rättigheter en integrerad del i bolagsstyrningen. Fokus på mänskliga rättigheter i styrningen av bolag med statligt ägande har även stärkts, t.ex. genom reviderad ägarpolicy, kompetenshöjande insatser och uppföljning av FN:s vägledande principer.

8.14 Budgetförslag

8.14.1 6:1 Allmänna val och demokrati

Tabell 8.4 Anslagsutveckling 6:1 Allmänna val och demokrati

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	89 107		6 970
2018	Anslag	555 890 ¹	Utgifts-prognos	547 297
2019	Förslag	554 640		
2020	Beräknat	220 340		
2021	Beräknat	66 340		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för val, uppföljning och utveckling av demokratipolitiken, åtgärder för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism samt åtgärder för främjande av de mänskliga rättigheterna på nationell nivå.

Anslaget får användas för administrationskostnader som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Regeringens överväganden

Tabell 8.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 6:1 Allmänna val och demokrati

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	555 890	555 890	555 890
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-1 250	-335 550	-489 550
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	554 640	220 340	66 340

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpas i utformningen av denna proposition innebär att anslaget minskar med 1 250 000 kronor 2019. De tidigare beräknade minskningarna av anslaget till följd av ändring i vallagen enligt propositionen Stärkt skydd för valhemligheten (prop. 2017/18:286) samt delfinansiering av kostnader till följd av den

nya lagen (2018:90) om insyn i finansiering av partier (prop. 2017/18:55, bet. 2017/18:KU19, rskr. 2017/18:153) genomförs. Minskningen bedöms inte påverka den verksamhet som finansieras under anslaget i någon större utsträckning.

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna också att bl.a. de tidigare beräknade minskningarna om 92 000 000 kronor av anslaget för Valmyndighetens och länsstyrelsernas insatser att genomföra de nationella valen och valdeltagandeinsatser inte genomförs utan medlen tillförs även 2019.

Vidare innebär tillämpningen av principerna att tidigare beräknad ökning av medel för nytt it-system för valadministrationen inte genomförs 2019. Regeringen föreslår att 554 640 000 kronor anvisas under anslaget 6:1 *Allmänna val och demokrati* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 228 340 000 kronor respektive 66 340 000 kronor.

8.14.2 6:2 Justitiekanslern

Tabell 8.6 Anslagsutveckling 6:2 Justitiekanslern

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	43 589		4 938
2018	Anslag	49 576 ¹	Utgifts-prognos	50 425
2019	Förslag	50 027		
2020	Beräknat	50 715 ²		
2021	Beräknat	51 318 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 50 027 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 50 027 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Justitiekanslerns förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 8.7 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 6:2 Justitiekanslern

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	49 576	49 576	49 576
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	451	1 139	1 742
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	50 027	50 715	51 318

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 451 000 kronor för 2019.

Regeringen föreslår att 50 027 000 kronor anvisas under anslaget 6:2 *Justitiekanslern* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 50 715 000 kronor respektive 51 318 000 kronor.

8.14.3 6:3 Datainspektionen

Tabell 8.8 Anslagsutveckling 6:3 Datainspektionen

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Notering	Belopp
2017	Utfall	55 086	Anslags-sparande	12 010
2018	Anslag	85 314 ¹	Utgifts-prognos	84 290
2019	Förslag	94 377		
2020	Beräknat	96 168 ²		
2021	Beräknat	97 278 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.² Motsvarar 94 878 tkr i 2019 års prisliv.³ Motsvarar 94 877 tkr i 2019 års prisliv.

Ändamål

Anslaget får användas för Datainspektionens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 8.9 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 6:3 Datainspektionen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	85 314	85 314	85 314
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 363	4 569	5 607
Beslut	5 700	6 285	6 357
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	94 377	96 168	97 278

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 9 063 000 kronor för 2019.

Den nya kamerabevakningslagen (prop. 2017/18:231, bet. 2017/18:JuU36, rskr. 2017/18:391) trädde i kraft den 1 augusti 2018. Datainspektionen ska besluta om tillstånd för och utöva tillsyn över kameraövervakning. Anslaget ökas därför med 6 200 000 kronor från och med 2019. Som en följd av förändrade ansvarsförhållanden minskas anslaget 5.1 *Länsstyrelserna m.m.* under utgiftsområde 1 Rikets styrelse med 6 200 000 kronor.

För att finansiera kostnader för Styrelsen för akkreditering och teknisk kontroll (Swedac) för akkreditering enligt den nya dataskyddsförordningen minskas anslaget engångsvis 2019 med 500 000 kronor. Anslaget 2:1 *Styrelsen för akkreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet* under utgiftsområde 24 Näringsliv ökas med motsvarande belopp. Minskningen bedöms inte påverka den verksamhet som finansieras under anslaget i någon större utsträckning.

Regeringen föreslår att 94 377 000 kronor anvisas under anslaget 6:3 *Datainspektionen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 96 168 000 kronor, respektive 97 278 000 kronor.

8.14.4 6:4 Valmyndigheten

Tabell 8.10 Anslagsutveckling 6:4 Valmyndigheten

Tusental kronor

2017	Utfall	20 040	Anslags-sparande	-513
2018	Anslag	19 937 ¹	Utgifts-prognos	19 698
2019	Förslag	20 093		
2020	Beräknat	20 348 ²		
2021	Beräknat	20 559 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 20 093 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 20 093 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Valmyndighetens verksamhet.

Regeringens överväganden

Tabell 8.11 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 6:4 Valmyndigheten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	19 937	19 937	19 937
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	156	411	622
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	20 093	20 348	20 559

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpas i utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökar med 156 000 kronor 2019.

Regeringen föreslår att 20 093 000 kronor anvisas under anslaget 6:4 *Valmyndigheten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 20 348 000 kronor respektive 20 559 000 kronor.

8.14.5 6:5 Stöd till politiska partier

Tabell 8.12 Anslagsutveckling 6:5 Stöd till politiska partier

Tusental kronor

2017	Utfall	172 131	Anslags-sparande	69
2018	Anslag	166 950 ¹	Utgifts-prognos	170 818
2019	Förslag	169 200		
2020	Beräknat	169 200		
2021	Beräknat	169 200		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till politiska partier. Enligt lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier lämnas stöd till politiskt parti som deltagit i val till riksdagen dels som ett partistöd, dels som ett kanslistöd för ett år i taget räknat fr.o.m. den 15 oktober. Partistödet lämnas som ett mandatbidrag.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 6:5 *Stöd till politiska partier* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 169 200 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: Enligt lagen (2006:999) om ekonomiadministrativa bestämmelser för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän (JO) och Riksrevisionen krävs bemyndigande för beslut om bl.a. bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter under senare budgetår än det år budgeten avser, vilket gäller för stödet till politiska partier.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 6:5 *Stöd till politiska partier* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 169 200 000 kronor 2020.

Tabell 8.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 6:5 Stöd till politiska partier

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden	129 098	129 098	166 950	169 200	
Nya åtaganden	172 200	166 950	169 200		
Infriade åtaganden	-129 098	-129 098	-166 950	-169 200	
Utestående åtaganden	129 098	166 950	169 200	0	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	172 200	172 200	169 200		

Regeringens överväganden**Tabell 8.14 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 6:5 Stöd till politiska partier**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	166 950	166 950	166 950
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	2 250	2 250	2 250
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	169 200	169 200	169 200

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 2 250 000 kronor 2019. Den tidigare beräknade minskningen av finansieringen från anslaget genomförs för att delfinansiera ökade kostnader till följd av den nya lagen (2018:90) om insyn i finansiering av partier (prop. 2017/18:55, bet. 2017/18:KU19, rskr. 2017/18:153).

Regeringen föreslår att 169 200 000 kronor anvisas under anslaget 6:5 *Stöd till politiska partier* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 169 200 000 kronor respektive 169 200 000 kronor.

9 Nationella minoriteter

9.1 Omfattning

Området omfattar frågor om skydd och stöd för de nationella minoriteterna och de historiska minoritetsspråken som finansieras från

anslaget 7:1 *Åtgärder för nationella minoriteter* och anslaget 7:2 *Åtgärder för den nationella minoriteten romer*. Verksamhet som rör de nationella minoriteterna bedrivs även inom t.ex. områdena utbildnings-, språk- och samepolitik.

9.2 Utgiftsutveckling

Tabell 9.1 Utgiftsutveckling inom område Nationella minoriteter

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Nationella minoriteter</i>						
7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	102	123	121	118	118	118
7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	14	15	14	15	2	2
Summa Nationella minoriteter	116	137	136	132	119	119

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

9.3 Mål

Målet för politikområdet är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande (prop. 2008/09:1 utg.omr. 1, bet. 2008/09: KU1, rskr. 2008/09:83).

Målet ska följas upp inom följande delområden (prop. 2008/09:158, bet. 2008/09: KU23, rskr. 2008/09:272):

- diskriminering och utsatthet,
- inflytande och delaktighet, och
- språk och kulturell identitet.

9.4 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultaten av de åtgärder som bidragit till målet. I avsnittet saknas delvis statistik.

9.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Centrala bedömningsgrunder är:

- kommuners, landstings och myndigheters efterlevnad av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och Sveriges internationella åtaganden inom området,

- informations- och kunskapshöjande insatser för att förstärka efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter,
- Diskrimineringsombudsmannens (DO) och andra aktörers arbete mot diskriminering och utsatthet,
- utvecklingen av samråd med och inflytande för de nationella minoriteterna,
- språk- och kulturaktiviteter för och av de nationella minoriteterna, och
- insatser för att stärka de nationella minoritetsspråken.

Bedömningarna utgår främst från Sametingets och Länsstyrelsen i Stockholms läns rapport Nationella minoriteter – minoritetspolitikens utveckling 2017, som fortsättningsvis benämns Uppföljningsrapport 2017 (Ku2018/00858/DISK). I Uppföljningsrapport 2017 har samma uppföljningssystem använts för det minoritetspolitiska arbetet som i 2013 och 2014 års uppföljningsrapporter. Systemet bygger på indikatorer uppdelade på de minoritetspolitiska delområdena samt ett egeninitierat område om förvaltningsmyndigheters organisering av arbetet med nationella minoriteters rättigheter. Underlag för indikatorerna är främst hämtade från förvaltningsmyndigheter, företrädare för nationella minoriteter på lokal nivå och riksorganisationer samt Sametingets politiker. I uppföljningsrapporten görs jämförelser av situationen 2014 och 2017.

Även nationell statistik och annan data från statliga myndigheter, liksom från public servicebolagen SR, SVT och UR, utgör underlag. Vidare utgår bedömningarna från återrapporteringar av regeringsuppdrag och Länsstyrelsen i Stockholms läns årliga rapport (Strategin för romsk inkludering – Lägesrapport 2017).

9.4.2 Resultat

Efterlevnaden av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt Sveriges åtaganden

Den 21 mars 2018 beslutades propositionen En stärkt minoritetspolitik (prop. 2017/18:199) med förslag som syftar till att stärka det grundläggande skyddet för samtliga nationella

minoriteter och för att stärka de utökade rättigheter som finns inom förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska. I propositionen föreslås ändringar i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen), skollagen (2010:800) och socialtjänstlagen (2001:453).

I propositionen föreslås bland annat att kommuner och landsting ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete, att informationsskyldigheten för förvaltningsmyndigheter ska tydliggöras, att innebörden av samråd enligt lagen ska förtydligas och att förvaltningsmyndigheter ska beakta barns och ungas möjligheter till inflytande i frågor som berör dem. Det lämnas också förslag om rätten till förskola och annan pedagogisk verksamhet på minoritetsspråk och att regleringen ska överföras till skollagen. Vidare lämnas förslag om utökad rätt till äldreomsorg i vissa fall på minoritetsspråk. Riksdagen beslutade i enlighet med propositionen den 19 juni 2018 (bet. 2017/18:KU44, rskr. 2017/18:409). Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2019.

Utredningen om en stärkt minoritetspolitik (Ku 2016:02) redovisade den 15 november 2017 uppdraget i sitt tilläggsdirektiv om att analysera vad den finlandssvenska gruppen i Sverige har för ställning och överväga om den ska erkännas som nationell minoritet (SOU 2017:88). Utöver frågan om finlandssvenskarnas ställning har utredningen i slutbetänkandet behandlat två frågor som särskilt angetts i de ursprungliga direktiven. För det första frågan om Sverige bör utöka sina nuvarande åtaganden enligt den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (språkstadgan). För det andra uppdraget att överväga behovet av åtgärder för att förbättra kvalitativa data om de nationella minoriteterna. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

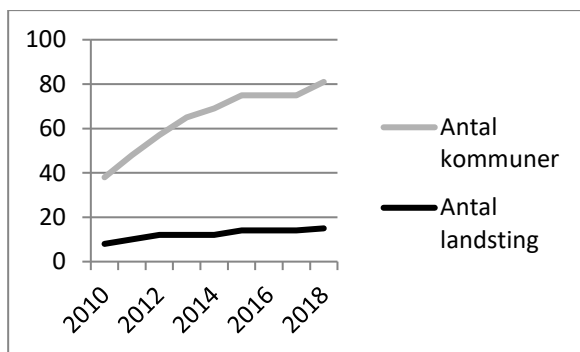
Därutöver lämnades den 28 juni 2018 skrivelsen Nystart för en stärkt minoritetspolitik (skr. 2017/18:282) till riksdagen. I skrivelsen redogörs bl.a. översiktligt för nuläget inom minoritetspolitiken.

Kommuners och landstings arbete inom förvaltningsområdena

Kommuner och landsting har efter beslut av regeringen möjlighet att få ingå i förvaltningsområde för finska, meänkieli eller samiska. Det

innebär vissa utökade språkliga rättigheter utöver de rättigheter som samtliga fem nationella minoriteter har enligt minoritetslagen. Antalet kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområdena uppgår 2018 till 81 kommuner och 15 landsting. För de merkostnader som de kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområden har avsatt 2017 cirka 79 miljoner kronor och 2018 cirka 88 miljoner kronor i statsbidrag.

Diagram 9.1 Antal anslutna kommuner och landsting till förvaltningsområde 2010–2018

Anslutningen till förvaltningsområdena har ökat snabbt. Från 38 kommuner och 8 landsting 2010 till 81 kommuner och 15 landsting 2018.

Under 2018 har fem kommuner inkommit med en anmälan om att de önskar ingå i ett eller flera förvaltningsområden inför 2019.

Under 2017 har de kommuner som erhållit statsbidrag använt drygt 43 procent av bidraget till kostnader för samordning av insatser inom respektive kommun. Cirka 11 procent har använts till merkostnader inom förskoleverksamhet och ungefär lika mycket för service och omvårdnad inom äldreomsorgen. Av statsbidraget har 2 procent använts för merkostnader i arbetet med nationella minoriteters inflytande, delaktighet och samråd.

De landsting som fått statsbidrag under 2017 har framför allt använt bidraget till språk- och kulturinsatser, samordning och övergripande information. Det totala utnyttjandet av landstingens statsbidrag har ökat under 2017 jämfört med 2016 och sju landsting har förbrukat hela bidraget.

Allt fler landsting i förvaltningsområdena och övriga myndigheter följer också upp sitt arbete med nationella minoriteter, ofta inom ramen för ordinarie uppföljningssystem. Många utbildar också sin personal om minoriteters rättigheter, bland annat genom vidareutbildning av lednings-

grupper och vid introduktionskurser för nyanställda.

Statliga myndigheters insatser

Under 2017 har Folkhälsomyndigheten, Institutet för språk och folkminnen, länsstyrelserna, Sameskolstyrelsen, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Statens kulturråd, Universitets- och högskolerådet och Socialstyrelsen haft särskilda uppdrag i form av riktade insatser för de nationella minoriteterna. Stiftelsen Svenska Filminstitutet har också haft uppdrag inom området.

Konkreta resultat inom de olika politikområden som myndigheterna verkar inom har uppnåtts. Folkhälsomyndigheten har t.ex. utarbetat långsiktiga former för dialog med de nationella minoriteterna och Universitets- och högskolerådet har gett ut en rapport (2018:4) om vad den svenska högskolan kan göra för ungdomar som tillhör de nationella minoriteterna. Vidare har Arbetsförmedlingen, Skatteverket, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten genomfört gemensamma samråd med de nationella minoriteterna.

Sveriges internationella åtaganden om nationella minoriteters rättigheter

Sverige befinner sig sedan 1 juni 2016 i den fjärde övervakningsomgången om Sveriges efterlevnad av Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (SÖ 2000:2), ramkonventionen. I övervakningen granskar Europarådet konventionsstaternas efterlevnad av de internationella åtaganden som följer av respektive konvention.

Under april 2017 genomförde Europarådets rådgivande kommitté för ramkonventionen ett landbesök för att inhämta ytterligare information om utvecklingen i Sverige. I oktober 2017 avlämnade kommittén sin rapport om situationen i Sverige. Rekommendationerna är under beredning i Europarådets ministerkommitté, som ännu inte har antagit rekommendationerna.

I maj 2018 hölls en dialog mellan Sverige och FN:s Kommitté för avskaffande av alla former av rasdiskriminering med anledning av Sveriges tjuogoandra och tjugotredje periodiska rapport som lämnades till kommittén i januari 2017 (se vidare utg.omr. 13 avsnitt 4).

Europakommissionen mot rasism och intolerans (ECRI) publicerade en rapport om Sverige i februari 2018 inom ramen för kommissionens femte övervakningsomgång. I rapporten lämnades ett antal rekommendationer om arbetet med nationella minoriteter.

Informations- och kunskapshöjande insatser för att förstärka efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter

I likhet med tidigare år har samtliga kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområdena på olika sätt informerat de nationella minoriteterna om deras lagstadgade rättigheter. Informationen har getts på samtliga minoritetsspråk och på svenska. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har också vidtagit ett flertal åtgärder för att höja kunskapen och bidra till erfarenhetsutbyte, bl.a. genom att producera informations- och kunskapshöjande material och genom att arrangera utbildningar och konferenser. Insatser har även gjorts för allmänheten, exempelvis genom annonskampanjer. Därutöver har myndigheterna genomfört kunskapshöjande insatser för myndigheter och ett flertal kommunbesök.

Vidare har särskilda medel fortsatt avsatts för webbplatsen minoritet.se i syfte att samla och sprida kunskap om de nationella minoriteterna och Sveriges internationella åtaganden på området (Ku2017/02110/DISK). Besöksantalet har fortsatt att öka och uppgick 2017 till 269 000 sessioner/besök jämfört med 217 049 sessioner/besök under 2016.

Diskriminering och utsatthet

Förekomsten av diskriminering och hatbrott

I den senaste rapporten från Brottförebyggande rådet (Brå) avseende hatbrott för 2016 (2017:11) identifierades 182 anmälningar om hatbrott med antisemitiska motiv, vilket är en minskning med 34 procent jämfört med 2015. 158 anmälningar med antiromskt motiv identifierades, vilket är en minskning med 34 procent jämfört med 2015. Det är stora individuella skillnader mellan olika år, vilket enligt Brå är ett vanligt fenomen när talen statistiskt sett är låga. Vad minskningen beror på går därmed inte att säga enbart utifrån statistiken.

Olaga hot och ofredanden var den vanligaste brottstypen för antiromska hatbrott under 2016.

Dessa skedde främst på allmän plats, service-ställen och i anslutning till hemmet. Olaga hot och ofredanden var även den vanligaste brottstypen för antisemitiska hatbrott. Brotten skedde främst på allmän plats, på internet och i anslutning till hemmet. I syfte att få förbättrad kunskap och förstärka det förebyggande arbetet om antisemitiska hatbrott gav regeringen 2017 ett uppdrag till Brå att göra en fördjupad studie (Ku2017/02333/DISK). DO har till skillnad från tidigare år inte särskilt redogjort för anmälningar om diskriminering från judar, romer, samer, sverigefinnar eller tornedalingar.

Länsstyrelsen och Sametinget gör i sin uppföljningsrapport bedömningen att det sannolikt finns ett stort mörkertal när det gäller diskriminering och utsatthet. Detta baserat på anmälningsbenägenhet, bristande förtroende för myndigheter, kunskapsbrist om hur en anmälan kan ske samt brister i befintlig statistik.

I bl.a. de lagstadgade samråden har det från företrädare för judar, romer och samer framförts att personer som tillhör de nationella minoriteterna upplever att antisemitismen, anti-ziganismen och rasismen mot samer fortsätter öka. Företrädarna beskriver att utsattheten tar sig olika uttryck, men en gemensam nämnare är att den begränsar individens möjlighet att leva öppet med sin identitet, sin kultur och sitt språk. Bilden bekräftas även i Forum för levande historias delredovisning av uppdraget att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott 2018 (Ku2018/00934/DISK).

I syfte att synliggöra det historiska förhållandet mellan svenska staten och tornedalingar respektive meänkielitalande fick Svenska Tornedalingars Riksförbund 2017 bidrag för genomförandet av en förstudie (Ku2017/01967/DISK). Förstudien lämnades i april 2018.

Insatser för att motverka utsatthet och diskriminering

Under 2017 har 41 procent av kommunerna och 44 procent av landstingen inom förvaltningsområdena utbildat sin personal om diskrimineringsfrågor. Detta motsvarar en minskning om 13 respektive 25 procentenheter jämfört med föregående år. Ungefär hälften av de statliga förvaltningsmyndigheterna har utbildat sin personal i diskrimineringsfrågor som inkluderar nationella minoriteter, vilket är en ökning sedan

2014. Störst ökning har skett inom länsstyrelserna där de interna kunskapshöjande insatserna ökat kraftigt.

Drygt hälften av kommunerna som ingår i förvaltningsområden har under 2017 genomfört andra insatser för att motverka utsatthet och diskriminering av nationella minoriteter. Bland kommuner som inte ingår i förvaltningsområden har 26 procent gjort liknande insatser. För statliga förvaltningsmyndigheter är andelen 58 procent.

Länsstyrelsen i Stockholms läns rapport om arbetet för romsk inkludering visar att särskilt involverade kommuner och myndigheters arbete har intensifierats inom flera av strategins verksamhetsområden under 2017. Det har bidragit till fler konkreta insatser och att fler romer involverats i arbetet. Samtidigt visar länsstyrelsens uppföljning att det i nationellt perspektiv är ett begränsat antal kommuner som arbetar aktivt med insatser utifrån strategin för romsk inkludering.

Länsstyrelsen i Stockholms län har tagit fram ett processtöd för hur utvecklingskommuner kan arbeta rättighetsbaserat utifrån vissa principer och majoriteten av utvecklingskommunerna har tagit del av detta. Utvecklingskommunerna har upplevt att det tydliga fokuset på mänskliga rättigheter är relativt nytt för de kommunala organisationerna. Samtidigt har utvecklingskommunerna tagit ytterligare steg för att etablera strukturer för romsk inkludering i den kommunala förvaltningen (Ku2018/00936/DISK).

Under 2017 har Länsstyrelsen i Stockholms län fortsatt att i enlighet med sitt uppdrag sprida utbildningsmaterialet Antiziganismen i Sverige som togs fram av Kommissionen mot antiziganism. Under året har myndigheten distribuerat ca 3 300 exemplar av skolboken och drygt 800 exemplar av lärarhandledningen. Spridning av information om arbetet med romsk inkludering har även skett genom webbplatsen minoritet.se och Länsstyrelsens egen webbplats. Vidare har Länsstyrelsen utbildat romska ungdomar till s.k. ambassadörer för romsk inkludering i utvecklingskommunerna. Ambassadörerna har i sin tur spridit kunskap vidare till ungdomar upp till 25 år men också informerat rektorer och pedagoger om antiziganism (Ku2018/00937/DISK).

Länsstyrelsen i Stockholms län har utfört en enkät som visar att 14 kommuner hade totalt 37

romska brobyggare anställda i arbete med romsk inkludering under 2017. Den vanligaste verksamheten som brobyggare arbetade inom var utbildning men brobyggare förekom även inom socialtjänst, och arbetsmarknadsverksamhet och övergripande strategiskt arbete med strategin för romsk inkludering.

Redovisningen av uppdraget om utbildning av brobyggare som Statens Skolverk i samverkan med Socialstyrelsen har visar att en majoritet av utbildningsdeltagarna klarade studierna (Ku2016/00995/DISK, Ku2018/00936/DISK och Ku2018/01032/DISK). Vidare har uppdraget resulterat i att kontaktnät har skapats, tillit och förtroende för myndigheter har förbättrats, kunskapen om romers situation har ökat och elevers frånvaro i skolan har minskat. Fler brobyggare har fått tillsvidareanställning.

Skolverket har i enlighet med sitt uppdrag att öka kunskapen i skolan om nationella minoriteter med fokus på romer (Ku2016/01673/DISK) genomfört informations- och kunskaps-spridning. Vidare har Skolverket erbjudit riktat stöd till utvecklingskommunerna, genom satsning på s.k. lärarambassadörer och samordning av nätverk för erfarenhetsutbyte. Skolverket har också genomfört en kartläggning i de kommuner som har ett pågående arbete för romsk inkludering. Kartläggningen visar att förutsättningarna för arbete med romsk inkludering i skolor ser olika ut i kommunerna men att kunskapsspridning om den nationella minoriteten romer fungerar mycket bättre i skolor som har romska brobyggare (Ku2018/00494/DISK). Vidare visar kartläggningen att få lärare använder sig av Skolverkets läromedelssupplement, vilket medfört att Skolverket tydligare lyft fram läromedelssupplementet på sin webbplats (Ku2018/00936/DISK och Ku2018/01029/DISK).

Arbetsförmedlingen har i enlighet med sitt uppdrag att vidareutveckla arbetet med romsk inkludering (Ku2016/00654/DISK) tagit fram en genomförandeplan för romsk inkludering vars implementering påbörjats under 2017 för att säkerställa romers rättigheter och deltagande på arbetsmarknaden (Ku2018/00936/DISK).

Socialstyrelsen har i enlighet med sitt uppdrag (Ku2016/01242/DISK) besökt olika kommuner för fortsatt spridning av myndighetens utbildningsmaterial som är riktat till personal inom socialtjänsten med särskilt fokus på den romska minoriteten. Myndigheten har även genomfört

ett utvecklingsarbete om omhändertagande av romska barn (Ku2018/00936/DISK och Ku2018/00373/DISK).

Boverket har i enlighet med sitt uppdrag att genomföra en insats för att motverka diskriminering av romer på bostadsmarknaden (Ku2016/01141/DISK) skapat ett nätverk med romska företrädare, fastighetsägare och hyresvärdar som tagit fram ett webbaserat utbildningsmaterial. Materialet riktas till olika aktörer på bostadsmarknaden och har använts med romska företrädare som utbildare (Ku2018/00538/DISK och Ku2018/00936/DISK).

Kommissionen mot antiziganism lämnade i juni 2016 sitt slutbetänkande till regeringen (SOU 2016:44). Merparten av betänkandet har därefter remissbehandlats. Regeringskansliet fattade under sommaren 2017 beslut om att närmare utreda hur ett nationellt center för romska frågor kan inrättas (Ku2017/01479/DISK).

Statskontoret fick 2017 i uppdrag att utvärdera styrningen av strategin för romsk inkludering (Ku2017/01054/DISK). I Statskontorets redovisning den 1 juni 2018 lämnas rekommendationer som syftar till att förbättra förutsättningarna för en mer långsiktig styrning av strategin, att stärka strategins kunskapsbyggande funktion, att involvera fler kommuner och landsting i arbetet med strategin samt att skapa bättre förutsättningar för att romer ska kunna delta i och ha inflytande över styrningen av strategin.

Inflytande och delaktighet

I 92 procent av kommunerna och 79 procent av landstingen inom förvaltningsområdena har de nationella minoriteterna genom formaliserade samråd getts möjlighet till inflytande i frågor som berör dem. För kommunernas del är det en minskning med en procentenhet jämfört med 2016 och för landstingen är det en minskning med 13 procentenheter. I 60 procent av kommunerna och 57 procent av landstingen inom förvaltningsområdena har dialogen med minoriteterna, som även kan omfatta annat än formaliserade samråd, varit avgörande för beslut och inriktning på verksamheten. För både kommunerna och landstingen har resultatet sjunkit med 13 respektive 12 procentenheter jämfört med 2016.

För att stödja och underlätta verksamheten för de organisationer som företräder de nationella minoriteterna beviljas statsbidrag. Nio bidrag om totalt 4,6 miljoner kronor beviljades 2017. I syfte att kompensera för de merkostnader som uppstår med anledning av deltagande i pågående processer inom det minoritetspolitiska området avsattes ytterligare 500 000 kronor som Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget fördelade till organisationer som företräder judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar och samer.

Länsstyrelsen i Stockholms län har därutöver fördelat ytterligare 400 000 kronor vardera till organisationerna Sverigefinländarnas delegation och Svenska Tornedalingars Riksförbund – Tornionlaaksolaiset i syfte att stärka deras verksamhet med samråd och dialog med kommunerna i förvaltningsområdena.

Inom förvaltningsområdena har 33 procent av kommunerna och 43 procent av landstingen gett någon form av ersättning till representanter för de nationella minoriteterna som medverkar i samråd. För kommunerna är detta en minskning med fyra procentenheter jämfört med föregående år men för landstingen är det en höjning med fem procentenheter.

Många statliga myndigheter ger de nationella minoriteterna möjligheter till inflytande och delaktighet på olika sätt. Till exempel har Skolverket, Skolinspektionen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Universitetskanslersämbetet och Universitets- och högskolerådet gemensamt genomfört samråd med nationella minoriteter. Under året har denna samverkan förtydligats enligt önskemål från tidigare samråd. Flera länsstyrelser har utarbetat former för samråd eller dialoger med någon eller flera av minoriteterna.

Under 2017 har Regeringskansliet genomfört sex ordinarie samrådsmöten med de nationella minoriteterna och därutöver även hållit tre särskilda öppna samrådsmöten i arbetet med att bereda propositionen En starkt minoritetspolitik (prop. 2017/18:199).

Enligt Länsstyrelsen i Stockholms läns rapport har myndigheten sett över principerna för vilka som ska bjudas in till samrådsmöten och romska forum, som myndigheten anordnar. Ambitionen har varit att nå ut så brett som möjligt, samtidigt som hänsyn tagits till de i strategin prioriterade målgrupperna kvinnor, barn och unga. Enligt rapporten har flera

kommuner upplevt att det varit en utmaning att sprida information till romer om arbetet med romsk inkludering. Framför allt att nå ut brett till samtliga romska grupper eller utanför redan etablerade kontakter (Ku2018/00936/DISK).

Trots utmaningarna har flera myndigheter inom ramen för sitt uppdrag om romsk inkludering på ett tydligt sätt involverat romska företrädare i arbetet, både i planering och i genomförande. Ett exempel är utbildningsdagen för föreningar som Länsstyrelsen i Stockholms län anordnade i samarbete med Romska ungdomsförbundet. I enlighet med uppdraget att genomföra insatser för att utbilda romska hälsoinspiratörer (Ku2016/01676/DISK) har ett trettiotal ungdomar, samtliga i Gävle kommun, varav några fler kvinnor än män, utbildats till hälsoinspiratörer under 2017. Varje hälsoinspiratör har därefter rekryterat en grupp om tio personer vilket innebär att runt 300 personer sammantaget i Gävle kommun har fått kunskap om olika hälsofrågor som kvinnors hälsa. Ungdomarna har förutom att få egna kunskaper om hälsa även spridit kunskaperna genom att anordna hälsoaktiviteter för romer i olika åldrar. Vid tillfället bildades även en kvinnogrupp med romer i Gävle (Ku2018/00466/DISK).

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har fördelat bidrag till organisationer som vill bedriva hälsofrämjande verksamhet riktad till romer. Bidraget har under 2017 delats ut till fler projekt än 2016 (Ku2018/00937/DISK). MUCF har i enlighet med sitt uppdrag genomfört utbildning i föreningsteknik och erfarenhetsutbyte mellan romska kvinnor och icke-romska kvinnoorganisationer (Ku2016/01243/DISK). De projekt som avslutats har, enligt MUCF:s rapportering, uppvisat positiva resultat i form av ökad kunskap om hälsa, men även stärkt romskt civilsamhälle och bättre kontakt mellan romer och den offentliga sektorn (Ku2018/00632/DISK).

Både MUCF och Kulturrådet har inom ramen för sina uppdrag om romsk inkludering, i bidragsgivningen och på andra sätt, fortsatt att särskilt uppmuntra romska kvinnor att delta i arbetet.

Regeringskansliet har tillsatt en romsk referensgrupp, som ska bidra till att romer får möjlighet att vara delaktiga och ha inflytande. Referensgruppen består av 20 romska företrädare och sakkunniga, varav hälften kvinnor,

och som i övrigt representerar en jämn fördelning av deltagare vad gäller romsk grupptillhörighet och ålder. Referensgruppen har under 2017 träffats tre gånger för att ge Regeringskansliet stöd i att identifiera behov hos den romska minoriteten, ge förslag på insatser och utvärdera genomförda insatser.

Språk och kultur

Tillgången till de nationella minoriteternas språk och kultur

Samtliga kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområden har under 2017 genomfört insatser för att skydda och främja de nationella minoriteternas språk och kultur. För landstingen innebär det en ökning med åtta procentenheter jämfört med 2016.

Antalet kommuner i förvaltningsområdena som bedriver förskoleverksamhet eller annan pedagogisk verksamhet på språken är i det närmaste oförändrat i jämförelse med 2014. Detsamma gäller omfattningen av service och omvårdnad på finska, meänkieli och samiska inom äldreomsorgen som är i det närmaste oförändrad i förvaltningsområdena.

Mellan läsåren 2013/2014 och 2016/2017 har både antalet elever som rapporterats som berättigade och antalet elever som deltar i modersmålsundervisning i nationellt minoritetsspråk ökat för alla språken enligt Skolverkets statistik. Antalet berättigade elever har ökat med nio procent och antalet antagna elever med 25 procent. En stor majoritet av eleverna läste finska.

Utredningen Förbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt nationella minoritetsspråk lämnade den 15 november 2017 sitt slutbetänkande till regeringen (SOU 2017:91). Betänkandet har remissbehandlats.

Inom radio och tv i allmänhetens tjänst har alla tre programföretag under innevarande tillståndsperiod årligen ökat sina sändningar på de nationella minoritetsspråken finska, samiska, meänkieli och romani chib. Under 2017 sände SR 10 383 timmar på de nationella minoritetsspråken, SVT 604 timmar och UR 91 timmar. Sändningarna har ökat på alla fem minoritetsspråk i jämförelse med föregående år (se vidare under utg.omr. 17 avsnitt 13).

Insatser för att stärka de nationella minoriteternas språk och kultur

I likhet med tidigare år har samtliga kommuner och landsting som ingår i förvaltningsområdena på olika sätt informerat de nationella minoriteterna om deras lagstadgade rättigheter. Informationen har getts på samtliga minoritetsspråk och på svenska. Av Sametingets lägesrapport om de samiska språken i Sverige för 2017 framgår bl.a. att Sametingets språkcentrum har genomfört ett flertal aktiviteter och arrangemang för att öka användningen av de samiska språken (Ku2018/00841/DISK).

Statens kulturråd har genom de riktade stöden till nationella minoriteters kulturverksamhet fördelat knappt 13 miljoner kronor under 2017. Stödet gick till nationella minoriteters kulturverksamhet, stöd till planerad utgivning av litteratur, efterhandsstöd till litteratur samt produktionsstöd till kulturtidskrifter. Kulturrådet har hanterat fler kvalificerade ansökningar under 2017 än tidigare år. Det saknas dock professionella utgivare av litteratur och kulturtidskrifter på de nationella minoritetsspråken (se även utg.omr. 17 avsnitt 1.4.2). Statens kulturråd har fått i uppdrag att under perioden 2017–2019 genomföra insatser som har till syfte att främja utgivning och spridning av litteratur på de nationella minoritetsspråken (Ku2017/02332/DISK).

Institutet för språk och folkminnen (ISOF) har under 2017 fördelat 3,5 miljoner kronor till 31 olika projekt för revitalisering av de nationella minoritetsspråken. Totalt inkom 57 behöriga ansökningar under 2017 om 11,2 miljoner kronor. Ansökningstrycket har därmed ökat jämfört med 2016 då 39 behöriga ansökningar inkom om 7,4 miljoner kronor. Bidragen har fördelats mellan språk- och kulturbärande projekt. Samtliga nationella minoritetsspråk finns representerade bland de beviljade projekten och av den totala bidragssumman fick projekt rörande romani chib störst andel med 22 procent.

Svenska Filminstitutet har utifrån sitt uppdrag om att stärka utbudet av barnfilm med språkversioner på de nationella minoritetsspråken (Ku2017/02116/DISK) gett stöd till Film-Centrum för en minoritetsspråkssatsning inom projektet MiniBio och bolaget Njutafilms fick stöd för att dubba långfilmen Trollvinter i Mumindalen på samiska (se vidare under utg.omr. 17 avsnitt 4 och 13).

Statens skolverk har fortsatt att genomföra ett flertal olika åtgärder för att höja kunskapen om de nationella minoriteterna. Inom ramen för Skolverkets uppdrag (A2014/3289/DISK) har myndigheten arbetat för att förstärka tillgången på lärare i nationella minoritetsspråk samt fördelat bidrag för kostnader med anledning av deltagande i utbildningen (Ku2016/02027/DISK). Skolverket har i enlighet med sitt uppdrag erbjudit lärare i nationella minoritetsspråk utbildning så att fler elever ska få tillgång till modersmåls lärare med kompetens för den undervisning de bedriver. Under 2017 har Skolverket beviljat bidrag till totalt 27 huvudmän för 54 deltagare (Ku2018/00758/DISK).

Sameskolstyrelsens uppdrag om integrerad samisk undervisning har resulterat i att integrerad samisk undervisning finns tillgänglig i tio kommuner, vilket är lika många som 2016. Medlen har främst används till att utöka undervisningstiden i och på samiska samt till inköp av läromedel och undervisningsmaterial.

Universitets- och högskolerådet har bl.a. publicerat information om myndigheten på de nationella minoritetsspråken på uhr.se samt lanserat fem kortfilmer och en trailer för sociala medier på de nationella minoritetsspråk som omfattas av minoritetslagens förstärkta skydd. Filmerna som har fått en god spridning har enligt myndigheten också bidragit till intern kunskapsutveckling på myndigheten och utökat kontaktnätet med de nationella minoritetsgrupperna.

Kulturrådet har i enlighet med uppdraget att genomföra dialogmöte mellan romska kulturaktörer och etablerade kulturinstitutioner (Ku2016/01437/DISK) presenterat exempel på samarbeten och information om möjligheter att söka bidrag för romsk kulturverksamhet. Kulturrådet har vidare prövat 19 ansökningar från romska kulturaktörer och fördelat medel till 4 av dessa.

ISOF har utifrån sitt uppdrag att genomföra insatser för att bevara den romska språkvarieteteten resanderomani (Ku2016/01438/DISK) samlat in ett stort skriftligt material, inspelningar av talad resanderomani och inspelningar på svenska med levnadsberättelser om att växa upp och leva i resanderomanikulturen. Arbetet har bidragit till kunskap om talad resanderomani i vår samtid, liksom om språkets villkor idag och i det nära

förflutna. Vidare har myndigheten gjort en kartläggning av tidigare och pågående insatser för resanderomani. Uppdraget slutredovisades i mars 2018 (Ku2018/01157/DISK).

ISOF har i sitt regleringsbrev för 2018 fått i uppdrag att genomföra insatser som har till syfte att bevara den romska språkvarieteteten kaale för nutida och framtida bruk. Myndigheten har även haft i uppdrag att genomföra insatser i syfte att synliggöra det romska immateriella kulturarvet (Ku2016/01438/DISK), vilket resulterat i att den svenska förteckningen över immateriella kulturarv kopplade till Unescos konvention om trygghet av det immateriella kulturarvet (2003) rymmer ett antal romska kulturarv (Ku2018/01157/DISK) (Se vidare under utg.omr. 17 avsnitt 5.4.2).

9.5 Budgetförslag

9.5.1 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter

Tabell 9.2 Anslagsutveckling 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	101 661	1 256	
2018	122 917 ¹		121 437
2019	Förslag	117 771	
2020	Beräknat	117 771	
2021	Beräknat	117 771	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder för de nationella minoriteterna enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och enligt språklagen (2009:900) samt enligt Sveriges minoritetsåtaganden. Anslaget får även användas för Länsstyrelsen i Stockholms läns och Sametingets utgifter för det nationella samordningsansvaret för minoritetspolitiken samt för uppföljning enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Därutöver får anslaget användas för utgifter för statsbidrag enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk till

kommuner och landsting inom förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska samt för utgifter för statsbidrag för verksamhet som främjar regeringens minoritetspolitik.

Regeringens överväganden

Tabell 9.3 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	122 917	122 917	122 917
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-5 146	-5 146	-5 146
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	117 771	117 771	117 771

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget minskas med 5 146 000 kronor 2019.

Ändringarna av minoritetslagen som träder i kraft den 1 januari 2019 innebär bl.a. en skyldighet för kommuner och landsting att anta mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet (prop. 2017/18:199, bet. 2017/18:KU44, rskr. 2017/18:409). Anslaget minskas därför med 5 146 000 kronor fr.o.m. 2019. Detta för att finansiera den ökning som sker av allmänna bidrag till kommuner under utgiftsområde 25 för att kompensera kommunsektorn för de ökade kostnader som ändringen innebär.

Regeringen föreslår att 117 771 000 kronor anvisas under anslaget 7:1 *Åtgärder för nationella minoriteter* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 117 771 000 kronor respektive år.

9.5.2 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer

Tabell 9.4 Anslagsutveckling 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer

Tusental kronor

2017	Utfall	14 324	Anslags- sparande	176
2018	Anslag	14 500 ¹	Utgifts- prognos	14 325
2019	Förslag	14 500		
2020	Beräknat	1 500		
2021	Beräknat	1 500		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utvecklingsarbete och samordning för att främja den nationella minoriteten romers rättigheter och livsvillkor. Anslaget får även användas för utgifter för utbildnings- och arbetsmarknadsåtgärder för den nationella minoriteten romer.

Regeringens överväganden

Tabell 9.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	14 500	14 500	14 500
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-13 000	-13 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	14 500	1 500	1 500

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 14 500 000 kronor anvisas under anslaget 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 500 000 kronor respektive år.

10 Medier

10.1 Omfattning

Avsnittet omfattar Myndigheten för press, radio och tv samt presstöd. Medieområdet är delat mellan utgiftsområdena 1 Rikets styrelse och 17 Kultur, medier och trossamfund och fritid. I den del av budgetpropositionen som behandlar det senare utgiftsområdet återfinns en mer utförlig beskrivning och analys av medieområdet.

10.2 Budgetförslag

10.2.1 8:1 Mediestöd

Tabell 10.1 Anslagsutveckling 8:1 Mediestöd

Tusental kronor

2017	Utfall	543 595	Anslags- sparande	23 524
2018	Anslag	567 119 ¹	Utgifts- prognos	534 784
2019	Förslag	622 119		
2020	Beräknat	677 119		
2021	Beräknat	677 119		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till presstöd och mediestöd.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 8:1 *Mediestöd* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen har beslutat om ett nytt mediestöd som bl.a. innehåller ett utvidgat innovations- och utvecklingsstöd för allmänna nyhetsmedier som ersätter nuvarande utvecklingsstöd för tryckta allmänna nyhetstidningar (prop. 2017/18:154, bet. 2017/18:KU43, rskr. 2017/18:407). För att möjliggöra för mediestödsnämnden vid Myndigheten för press, radio och tv att fatta beslut om innovations- och utvecklingsstöd till fleråriga utvecklingsprojekt bör regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 8:1 *Mediestöd* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor 2020–2022.

Tabell 10.2 Beställningsbemyndigande för anslaget 8:1 Mediestöd

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden	3 061	10 825	35 000			
Nya åtaganden	31 689	35 000	70 000			
Infriade åtaganden	-23 925	-10 825	-35 000	-25 000	-25 000	-20 000
Utestående åtaganden	10 825	35 000	70 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	70 000	70 000	70 000			

Regeringens överväganden**Tabell 10.3 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:1 Mediestöd**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	567 119	567 119	567 119
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	55 000	110 000	110 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	622 119	677 119	677 119

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

10.2.2 8:2 Myndigheten för press, radio och tv**Tabell 10.4 Anslagsutveckling 8:2 Myndigheten för press, radio och tv**

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017		32 593	1 848
2018	Anslag	33 967 ¹	34 556
2019	Förslag	38 514	
2020	Beräknat	39 069 ²	
2021	Beräknat	39 570 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 38 514 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 38 513 tkr i 2019 års prisnivå.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 55 000 000 kronor för 2019. Höjningen av drifts- och distributionsstödet och det nya mediestöd som riksdagen beslutat om träder ikraft den 1 januari 2019 (prop. 2017/18:154, bet. 2017/18:KU43, rskr. 2017/18:407). För att möjliggöra införandet av stöden ökas anslaget med 55 000 000 kronor 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget öka med ytterligare 55 000 000 kronor per år för detta ändamål.

Regeringen föreslår att 622 119 000 kronor anvisas under anslaget 8:1 *Mediestöd* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 677 119 000 kronor respektive 677 119 000 kronor.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för press, radio och tv:s förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 10.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:2 Myndigheten för press, radio och tv

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	33 967	33 967	33 967
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 547	2 059	2 521
Beslut	3 000	3 043	3 082
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
<i>Övrigt</i>			
Förslag/beräknat anslag	38 514	39 069	39 570

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 4 547 000 kronor 2019.

Det nya mediestöd som riksdagen beslutat om träder ikraft den 1 januari 2019 (prop. 2017/18:154, bet. 2017/18:KU43, rskr. 2017/18:407). Det innebär att Myndigheten för press, radio och tv får utökade arbetsuppgifter, exempelvis vid handläggning av det nya stödet. Anslaget ökas därför med 3 000 000 kronor från 2019.

Regeringen föreslår att 38 514 000 kronor anvisas under anslaget 8:2 *Myndigheten för press, radio och tv* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 39 069 000 kronor respektive 39 570 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.6 Offentligrättslig verksamhet – avgifter för analog kommersiell radio

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	107 688			
Prognos 2018	1 370 000			
Budget 2019				

Under hösten 2017 beslutade Myndigheten för press, radio och tv om tre nationella och 35 lokala/regionala tillstånd att bedriva analog

kommersiell radio från och med den 1 augusti 2018. Tillståndshavarna ska sammanlagt betala cirka 1 306 000 000 kr engångsvis i förskott för hela tillståndspanoroden (2018–2026). Avgiften ska enligt myndighetens beslut betalas senast den 1 augusti 2018. Fram till och med den 31 juli 2018 gällde de tidigare tillstånden och för dessa betalade innehavarna sammanlagt cirka 64 000 000 kronor.

Tabell 10.7 Offentligrättslig verksamhet – särskild avgift och viten

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	675			
Prognos 2018 ¹				
Budget 2019 ¹				

¹Att lämna en prognos och budget för särskilda avgifter och viten är inte möjligt då dessa är beroende av framtida beslut av granskningsnämnden för radio och tv samt domstolsutslag.

Myndigheten för press, radio och tv ansvarar för inkassering och eventuell indrivning av särskild avgift enligt radio- och tv-lagen (2010:696). Under 2017 inkasserades sammanlagt 675 000 kronor i särskilda avgifter.

Tabell 10.8 Offentligrättslig verksamhet – avgifter för ansökan om tillstånd att sända tv och digital kommersiell radio

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		22	22	0
Prognos 2018		44	44	0
Budget 2019				

Tillstånd för marksänd tv meddelades under 2014 och 2016 för en period som sträcker sig fram till den 31 mars 2020. Myndigheten meddelade under 2014 tillstånd för digital kommersiell radio som gäller fram till den 30 september 2022. Under 2019 kommer processen att inledas för att fördela tillstånd för marksänd tv som ska gälla från och med den 1 april 2020. Det är dock i dagsläget inte möjligt att göra någon budget för denna process. De avgifter som har betalats in under 2017 och hittills under 2018 avser överlåtelser av tillstånd.

Tabell 10.9 Offentligrättslig verksamhet – utgivningsbevis för webbsidor m.m.*Tusental kronor*

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		358	1 028	-670
Prognos 2018		1 200	2 900	-1 700
Budget 2019		900	2 500	-1 600

Myndigheten för press, radio och tv ansvarar för att utfärda utgivningsbevis för webbsidor m.m. Verksamheten är delvis avgiftsfinansierad. Under 2017 inflöt 358 000 kronor i ansökningsavgifter. Målet är att avgifterna ska täcka 35 procent av kostnaderna för verksamheten, vilket uppfylldes. Under 2018 har antalet ärenden om utgivningsbevis ökat kraftigt och prognosen är att intäkterna under året kommer att bli cirka 1 200 000 kronor.

11 Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet

11.1 Omfattning

Området omfattar myndigheten Svenska institutet för europapolitiska studiers (Sieps) verksamhet samt informations- och kommunikationsinsatser gällande samarbetet inom EU.

Tabell 11.1 Utgiftsutveckling inom området Sieps samt EU-information

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet	16	28	28	29	29	29
Summa Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet	16	28	28	29	29	29

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

11.2 Resultatredovisning

11.2.1 Resultat avseende Svenska institutet för europapolitiska studier

Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps) är en myndighet vars uppgift bl.a. är att

- ta fram forskningsbaserade analyser och annat underlag om utvecklingen av EU-samarbetet och Sveriges europapolitik och göra detta tillgängligt för beslutsfattare i den politiska beslutsprocessen i Sverige, och
- tillhandahålla utbildningar i ämnen som rör EU som en del av kompetensförsörjningen i offentlig verksamhet.

Analys och spridning av forskningsrapporter

Sieps har fortsatt arbetet med att renodla verksamheten och möta behovet av såväl forskningsbaserade analyser som att sprida kunskap i aktuella EU-frågor. Under 2017 publicerade myndigheten 20 rapporter och anordnade nio seminarier, vilka bl.a. behandlade EMU:s framtid, EU:s nästa långtidsbudget, EU och rättsstaten, EU:s utrikespolitiska kapacitet samt institutionella frågor. På uppdrag av regeringen har Sieps särskilt analyserat hur EU:s institutioner och balansen mellan EU:s kvarvarande medlemsstater påverkas när Storbritannien lämnar unionen. Arbetet med att sprida resultatet av myndighetens arbete stärktes under 2017, bl.a. genom en ny webbplats.

Kompetensförsörjning på EU-området

Sieps erbjöd under 2017 både allmänna och specialiserade utbildningar om EU-samarbetet som en del av kompetensförsörjningen i offentlig verksamhet. Sammanlagt genomfördes 34 utbildningstillfällen, en ökning med drygt 30 % jämfört med 2016.

11.2.2 Resultat avseende EU-information

Rekrytering till EU:s institutioner

Universitets- och högskolerådet (UHR) hade under 2017 uppdraget att informera om möjligheter och tillvägagångssätt för praktiktjänstgöring och anställning inom EU:s institutioner. Regeringen har förstärkt ambitionsnivån på detta område och under 2018 tillfört UHR ytterligare medel. Vidare erhöll Sveriges EU-representation personalförstärkning för att vidga arbetet med rekryteringsfrågor. Särskilda medel har avsatts för att möjliggöra att fler nationella experter från Regeringskansliet ska kunna tjänstgöra i EU:s institutioner.

Ökad delaktighet i EU

Arbetet för att öka delaktigheten, kunskapen och engagemanget kring EU-relaterade frågor i Sverige utgår från utredningen om delaktighet i EU, vars betänkande ”EU på hemmaplan” (SOU 2016:10) lämnades över till regeringen 2016. Genom anslagsökningen 2018 har flera insatser kunnat genomföras.

Sieps genomför en särskild utbildningsinsats för förtroendevalda och anställda inom kommuner och landsting. Under 2018 har medel tillförts Linnéuniversitetet som via Medieinstitutet Fojo erbjuder särskilda EU-utbildningar för journalister. Likaså ställdes under 2018 ökade resurser till UHR:s förfogande så att myndigheten kunnat förstärka sitt arbete med att utbilda lärare och skolledare om EU-samarbetet (s.k. skolambassadör för EU) samt möjliggöra en filmtävling om EU för skolungdomar. Enligt deltagarnas utvärderingar bidrar utbildningen till att öka kvaliteten i skolans EU-undervisning samt till att öka elevernas intresse för EU-relaterade frågor,

Europaparlamentsvalet och demokratifrågor i stort. För att nå unga och resurssvaga grupper i större utsträckning fick även Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, MUCF, under 2018 i uppdrag att öka kunskapen och stärka delaktigheten i frågor om Europeiska unionen.

Genom s.k. EU-handslag har regeringen bjudit in relevanta samhällsaktörer att bidra i arbetet för ökad delaktighet i EU. I EU-handslaget åtar sig aktörerna att förbättra sitt eget arbete med frågorna. Många av aktörerna arbetar till exempel för att öka kunskapen om EU, förbättra sin EU-information eller stärka sina samrådsformer i EU-relaterade frågor. Arbetet inleddes i december 2016 och sammanlagt har 77 aktörer valt att ingå EU-handslag, däribland arbetsmarknadens parter, studieförbund, ungdomsorganisationer, universitet, regioner och kommuner.

En viktig del av regeringens delaktighetsarbete handlar om att erbjuda tydliga former för dialog med olika samhällsaktörer. För att skapa bättre samrådsformer med främst det civila samhällets organisationer men även andra aktörer har regeringen under 2017 infört en arbetsmetod kallad sakråd. Sakråd i EU-relaterade frågor, s.k. EU-sakråd, har anordnats om olika aspekter av EU:s framtida utveckling samt om vissa lagstiftningsfrågor. Även statsministerns EU-råd med företrädare för arbetsmarknadens parter är en del av arbetet med stärkta samrådsformer.

Arbetet med att förtydliga förväntningarna på myndigheterna när det gäller deras roll för att öka delaktigheten i EU fortsatte under 2017. Som ett led i arbetet bjöd regeringen in ett fyrtiotal myndighetschefer för en dialog om deras arbete med samråd och information i EU-arbetet. Dialogen har fortsatt under 2018. Under 2017 inleddes en utbildningsinsats för myndighetschefer, med syfte att tydliggöra myndigheternas roll i EU-arbetet. Utbildningen arrangeras i samverkan mellan Sieps och Regeringskansliet.

11.3 Budgetförslag

11.3.1 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information

Tabell 11.2 Anslagsutveckling 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information

Tusental kronor

År	Utfall	Intäkter	Anslags-sparande	Resultat
2017	Utfall	16 485		1 935
2018	Anslag	28 263 ¹	Utgifts-prognos	28 420
2019	Förslag	28 528		
2020	Beräknat	28 966 ²		
2021	Beräknat	29 381 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 28 527 tkr i 2019 års prinsnivå.

³ Motsvarar 28 528 tkr i 2019 års prinsnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för Svenska institutet för europapolitiska studier. Anslaget får användas för utbildnings- och kommunikationsinsatser på EU-området. Anslaget får användas för att medfinansiera medel från EU. Vidare får anslaget användas för att främja rekrytering av svenska medborgare till tjänster inom EU:s institutioner, byråer och organ.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Sieps har möjlighet att ta ut avgifter för utbildningsverksamhet som myndigheten bedriver.

Tabell 11.3 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	912	1 256	-344
(varav tjänsteexport)			
Prognos 2018	1 100	2 500	-1 000
(varav tjänsteexport)			
Budget 2019	1 100	2 500	-1 000
(varav tjänsteexport)			

Sieps får ta ut avgifter upp till full kostnads-täckning för uppdragsverksamheten vid myndigheten samt disponera intäkterna i verksamheten.

Regeringens överväganden

Tabell 11.4 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	28 263	28 263	28 263
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	265	703	1 118
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	28 528	28 966	29 381

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 265 000 kronor 2019.

Regeringen föreslår att 28 528 000 kronor anvisas under anslaget 9:1 Svenska institutet för europapolitiska frågor samt EU-information för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 28 966 000 kronor respektive 29 381 000 kronor.

Bilaga 1

**Förteckning över
Sveriges
utlandsmyndigheter
samt ackrediteringar för
de Stockholmsbaserade
ambassadörerna**

Bilaga 1

Förteckning över Sveriges utlandsmyndigheter samt ackrediteringar för de Stockholmsbaserade ambassadörerna

Innehållsförteckning

I. Beskickningar	5
II. Delegationer	6
III. Karriärkonsulat	6
IV. Stockholmsbaserade ambassadörer	7

1.1 Förteckning över Sveriges utlandsmyndigheter samt ackrediteringar för de Stockholmsbaserade ambassadörerna per den 1 augusti 2018

I. Beskickningar	Managua, Panamá)
(sidoackrediteringar inom parentes)	Haag
	Hanoi
	Harare
Abu Dhabi	(Lilongwe, Port Louis)
(Kuwait, Manama)	Havanna
Abuja	Helsingfors
(Accra)	Islamabad
Addis Abeba	Jakarta
(Djibouti)	(Dili)
Alger	Jerevan ¹⁾
Amman	Kabul
Ankara	Kampala
Astana	(Bangui, N'Djamena)
(Bisjkek)	Kairo
Athen	Khartoum
Bagdad	(Juba)
Baku ¹⁾	Kiev
Bamako	Kigali
(Niamey, Nouakchott, Ouagadougou)	Kinshasa
Bangkok	(Brazzaville, Libreville, Malabo, Yaoundé)
(Yangon, Vientiane)	Kuala Lumpur
Beirut	Köpenhamn
Belgrad	La Paz ¹⁾
(Podgorica)	Lima
Berlin	Lissabon
Bern	(Bissau, Praia)
(Vaduz)	London
Bogotá D.C.	Luanda
(Caracas, La Paz, Quito)	(Sao Tomé)
Brasilia	Lusaka
Budapest	Madrid
Buenos Aires	(Andorra la Vella)
(Asunción, Montevideo)	Manila
Bukarest	Maputo
Canberra	(Antananarivo, Mbabane)
(Apia, Funafuti, Nuku`alofa, Suva, Honiara,	Mexico
Port Moresby, Port Vila, Södra Tarawa, Yaren,	Minsk
Wellington)	Monrovia
Chisinau	Moskva
Damaskus	Nairobi
Dar es Salaam	(Moroni, Victoria)
(Bujumbura)	New Delhi
Dhaka	(Colombo, Kathmandu, Thimphu, Malé)
Doha	Nicosia
Guatemala	Oslo
(Belmopan, San Salvador, Tegucigalpa, San José,	Ottawa

Ouagadougou¹⁾
Paris
(Monaco)
Peking
(Ulan Bator)
Phnom Penh
Prag
Pretoria
(Gaborone, Maseru, Windhoek)
Pristina
Pyongyang
Rabat
Reykjavik
Riga
Riyadh
(Muscat, Sana'a)
Rom
(San Marino)
Santiago de Chile
Sarajevo
Seoul
Singapore
(Bandar Seri Bagawan)
Skopje
Tallinn
Tbilisi
(Jerevan)
Teheran
Tel Aviv
Tirana
Tokyo
(Ngerulmud, Majuro, Palikir)
Tunis
(Tripoli)
Vilnius
Warszawa
Washington
Wien
(Bratislava, Ljubljana)
Zagreb

II. Delegationer

Sveriges ständiga representation vid Europeiska Unionen (EU) i Bryssel

Sveriges ständiga representation vid Förenta nationerna (FN) i New York

Sveriges ständiga representation vid de internationella organisationerna i Genève

Sveriges delegation vid Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco) i Paris

Sveriges ständiga representation vid Europarådet i Strasbourg

Sveriges ständiga delegation vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) i Wien

Sveriges delegation vid Nato i Bryssel

III. Karriärkonsulat

a) Generalkonsulat

Hongkong
Istanbul
Jerusalem
Mariehamn
Mumbai
New York
S:t Petersburg
Shanghai

¹⁾ Beskickningen förestås av en chargé d'affaires

IV. Stockholmsbaserade ambassadörer

De åtta sändebuden har följande ackrediteringar (landets namn inom parentes):

1. Basseterre (St Christopher och Nevis), Bridgetown (Barbados), Castries (St Lucia), Georgetown (Guyana), Kingston (Jamaica), Kingstown (St Vincent och Grenadinerna), Nassau (Bahamas), Paramaribo (Surinam), Port-au-Prince (Haiti), Port of Spain (Trinidad och Tobago), Roseau (Dominica), Santo Domingo (Dominikanska Republiken), St George's (Grenada), St John's (Antigua och Barbuda)
2. Heliga Stolen, Valletta (Malta)
3. Asmara (Eritrea)
4. Baku (Azerbajdzjan) Asjchabad (Turkmenistan), Dusjanbe (Tadzjkistan), Tasjkent (Uzbekistan)
5. Sofia (Bulgarien)
6. Abidjan (Elfenbenskusten), Banjul (Gambia), Conakry (Guinea), Dakar (Senegal), Freetown (Sierra Leone), Lomé (Togo), Porto Novo (Benin)
7. Dublin (Irland)
8. Bryssel (Belgien), Luxemburg (Luxemburg)

Samhällsekonomi och finansförvaltning

2

Förslag till statens budget för 2019

Samhällsekonomi och finansförvaltning

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	6
Diagramförteckning	9
1 Förslag till riksdagsbeslut	11
2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	15
2.1 Principer för utformning av denna proposition.....	15
2.2 Omfattning.....	16
2.3 Utgiftsutveckling	17
2.4 Mål för utgiftsområdet.....	18
2.5 Resultatredovisning.....	18
2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	18
2.5.2 Resultat.....	18
2.6 Den årliga revisionens iakttagelser.....	18
2.7 Politikens inriktning	18
2.8 Bedömning av personalpolitiska konsekvenser.....	19
3 Finansmarknad.....	21
3.1 Omfattning.....	21
3.2 Mål för finansmarknadsområdet	21
3.3 Det finansiella systemets uppgifter.....	21
3.4 Resultatredovisning.....	21
3.4.1 Resultat för det finansiella systemet.....	22
3.4.2 Resultat för effektiviteten i den statliga finans- förvaltningen	34
3.5 Budgetförslag.....	36
3.5.1 1:11 Finansinspektionen.....	36
3.5.2 1:3 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	37
3.5.3 1:12 Riksgäldskontoret.....	37
3.5.4 1:16 Finansmarknadsforskning.....	40
4 Statlig förvaltningspolitik.....	43
4.1 Omfattning.....	43
4.2 Mål för den statliga förvaltningspolitiken	43
4.3 Resultatredovisning.....	43

	4.3.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	43
	4.3.2	Resultat	43
4.4		Budgetförslag	46
	4.4.1	Statskontoret	46
	4.4.2	1:2 Kammarkollegiet	47
	4.4.3	1:8 Ekonomistyrningsverket	49
	4.4.4	1:19 Statens servicecenter	50
5		Digitalisering och it inom offentlig förvaltning	53
	5.1	Omfattning	53
	5.2	Mål för digitaliseringen av offentliga förvaltningen	53
	5.3	Resultatredovisning	53
	5.3.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	53
	5.3.2	Resultat	54
	5.4	Budgetförslag	56
	5.4.1	1:18 Myndigheten för digital förvaltning.....	56
6		Statliga arbetsgivarfrågor	59
	6.1	Omfattning	59
	6.2	Mål för statliga arbetsgivarfrågor.....	59
	6.3	Resultatredovisning	59
	6.3.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	59
	6.3.2	Resultat	60
	6.4	Budgetförslag	73
	6.4.1	1:4 Arbetsgivarpolitiska frågor	73
	6.4.2	1:5 Statliga tjänstepensioner m.m.....	74
7		Offentlig upphandling	77
	7.1	Omfattning	77
	7.2	Mål för offentlig upphandling.....	77
	7.3	Resultatredovisning	77
	7.3.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	77
	7.3.2	Resultat	78
	7.4	Budgetförslag	80
	7.4.1	1:17 Upphandlingsmyndigheten	80
8		Statistik	81
	8.1	Omfattning	81
	8.2	Mål för statistikområdet.....	81
	8.3	Resultatredovisning	81
	8.3.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	81
	8.3.2	Resultat	82
	8.4	Den årliga revisionens iakttagelser	86
	8.5	Budgetförslag	86
	8.5.1	1:9 Statistiska centralbyrån	86
9		Prognos- och uppföljningsverksamhet	89
	9.1	Omfattning	89
	9.2	Mål för prognos- och uppföljningsverksamheten	89
	9.3	Resultatredovisning	89
	9.3.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	89
	9.3.2	Resultat	90

9.4	Budgetförslag.....	93
9.4.1	1:6 Finanspolitiska rådet	93
9.4.2	1:7 Konjunkturinstitutet	94
10	Fastighetsförvaltning.....	95
10.1	Omfattning.....	95
10.2	Mål för fastighetsförvaltningen	95
10.3	Resultatredovisning.....	96
10.3.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	96
10.3.2	Resultat.....	96
10.4	Budgetförslag.....	100
10.4.1	Statens fastighetsverk	100
10.4.2	1:10 Bidragsfastigheter	103
10.4.3	Fortifikationsverket.....	104
11	God redovisningssed	109
11.1	Omfattning.....	109
11.2	Mål för god redovisningssed.....	109
11.3	Resultatredovisning.....	109
11.3.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	109
11.3.2	Resultat.....	109
11.4	Budgetförslag.....	110
11.4.1	1:13 Bokföringsnämnden	110
12	Riksrevisionen.....	111
12.1	Riksrevisionen	111
12.2	Mål för Riksrevisionen.....	111
12.3	Resultatredovisning.....	111
12.3.1	Revisionens iakttagelser	112
12.4	Budgetförslag.....	112
12.4.1	1:15 Riksrevisionen.....	112
13	Vissa garanti- och medlemsavgifter	115
13.1	Omfattning.....	115
13.2	Mål, indikatorer och resultat	115
13.3	Budgetförslag.....	117
13.3.1	1:14 Vissa garanti- och medlemsavgifter	117

Bilaga Statsförvaltningens utveckling, inklusive underbilagan Myndighetschefer och ordförande i styrelsemyndigheter

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	12
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden.....	13
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.....	17
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	17
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	18
Tabell 3.1	Ärendestatistik hos Konsumenternas Bank- och finansbyrå.....	30
Tabell 3.2	Finansiell folkbildning.....	31
Tabell 3.3	Finansinspektionens varningslista	32
Tabell 3.4	Vetenskaplig publicering	32
Tabell 3.5	Andel kvinnor i forskningscentrumen	32
Tabell 3.6	Styckkostnad per betalning.....	34
Tabell 3.7	Utestående garantier, tillgångar och förväntade förluster.....	35
Tabell 3.8	Utestående lån, tillgångar och förväntad förlust	36
Tabell 3.9	Anslagsutveckling 1:11 Finansinspektionen	36
Tabell 3.10	Offentligrättslig verksamhet.....	36
Tabell 3.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Finansinspektionen	36
Tabell 3.12	Anslagsutveckling 1:3 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	37
Tabell 3.13	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	37
Tabell 3.14	Anslagsutveckling 1:12 Riksgäldskontoret	37
Tabell 3.15	Resultatet för Riksgäldskontorets garanti- och utlåningsverksamhet	38
Tabell 3.16	Resultatet för in- och utlåningsverksamheten i statens internbank	38
Tabell 3.17	Insättningsgaranti och investerarskydd.....	38
Tabell 3.18	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:12 Riksgäldskontoret	38
Tabell 3.19	Anslagsutveckling 1:16 Finansmarknadsforskning	40
Tabell 3.20	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:16 Finansmarknadsforskning	40
Tabell 3.21	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:16 Finansmarknadsforskning	41
Tabell 4.1	Korruption och effektivitet.....	44
Tabell 4.2	Anslagsutveckling 1:1 Statskontoret	46
Tabell 4.3	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Statskontoret	47
Tabell 4.4	Anslagsutveckling 1:2 Kammarkollegiet	47
Tabell 4.5	Offentligrättslig verksamhet.....	47
Tabell 4.6	Uppdragsverksamhet.....	47
Tabell 4.7	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Kammarkollegiet	48
Tabell 4.8	Anslagsutveckling 1:8 Ekonomistyrningsverket	49
Tabell 4.9	Uppdragsverksamhet.....	49

Tabell 4.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Ekonomistyrningsverket	49
Tabell 4.11	Anslagsutveckling 1:19 Statens servicecenter	50
Tabell 4.12	Uppdragsverksamhet	50
Tabell 4.13	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:19 Statens servicecenter	50
Tabell 5.1	Tillgång till digitala tjänster	55
Tabell 5.2	Anslagsutveckling 1:18 Myndigheten för digital förvaltning	56
Tabell 5.3	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:18 Myndigheten för digital förvaltning	57
Tabell 6.1	Ärenden vid Statens ansvarsnämnd.....	62
Tabell 6.2	Ärenden vid Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd	63
Tabell 6.3	Ärenden vid Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor.....	63
Tabell 6.4	Ärenden vid Statens överklagandenämnd.....	63
Tabell 6.5	Anmälda till Trygghetsstiftelsen	64
Tabell 6.6	De som lämnat Trygghetsstiftelsen.....	64
Tabell 6.7	Fördelningen den 1 november 2018 av kvinnor och män bland myndighetschefer som regeringen anställt	67
Tabell 6.8	Personalansvarsärenden, typ av ärende och utfall 2015–2017	71
Tabell 6.9	Anslagsutveckling 1:4 Arbetsgivarpolitiska frågor	73
Tabell 6.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Arbetsgivarpolitiska frågor.....	73
Tabell 6.11	Anslagsutveckling 1:5 Statliga tjänstepensioner m.m.....	74
Tabell 6.12	Uppdragsverksamhet SPV	74
Tabell 6.13	Härledning av anslagsnivån 2019 – 2021 för 1:5 Statliga tjänstepensioner m.m.	74
Tabell 6.14	Beviljad respektive utnyttjad kredit av SPV	75
Tabell 7.1	Genomsnittligt antal anbudsgivare per upphandling	78
Tabell 7.2	Antalet inkomna ansökningar om överprövning vid upphandling till förvaltningsrätt	79
Tabell 7.3	Anslagsutveckling 1:17 Upphandlingsmyndigheten.....	80
Tabell 7.4	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:17 Upphandlingsmyndigheten	80
Tabell 8.1	Resultatindikationer.....	82
Tabell 8.2	Intäkter, kostnader och registerutdrag	82
Tabell 8.3	Anslagsutveckling 1:9 Statistiska centralbyrån	86
Tabell 8.4	Uppdragsverksamhet	86
Tabell 8.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Statistiska centralbyrån	86
Tabell 9.1	Prognosprecision och systematiska fel för BNP-tillväxt	90
Tabell 9.2	Prognosprecision och systematiska fel för arbetslöshet.....	90
Tabell 9.3	Prognosprecision och systematiska fel för KPI-inflation	91
Tabell 9.4	Prognosavvikelse jämförelse ESV och regeringen.....	92
Tabell 9.5	ESV:s prognosavvikelse för statens inkomster.....	92
Tabell 9.6	ESV:s prognosavvikelse för takbegränsade utgifter	93
Tabell 9.7	Anslagsutveckling 1:6 Finanspolitiska rådet	93
Tabell 9.8	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Finanspolitiska rådet	94
Tabell 9.9	Anslagsutveckling 1:7 Konjunkturinstitutet	94
Tabell 9.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Konjunkturinstitutet	94
Tabell 10.1	Statens byggnader, mark och fast egendom	96

Tabell 10.2	Omfattningen av de fastighetsförvaltande myndigheternas lokalbestånd	96
Tabell 10.3	Uppgifter om det ekonomiska läget för SFV	96
Tabell 10.4	Uppgifter om det ekonomiska läget för FortV.....	97
Tabell 10.5	Utveckling av hyresintäkter för SFV.....	97
Tabell 10.6	Utveckling av hyresintäkter för FortV.....	97
Tabell 10.7	Utveckling av driftskostnaderna för SFV	98
Tabell 10.8	Utveckling av driftskostnaderna för FortV	98
Tabell 10.9	Utveckling av underhållskostnaderna för SFV	98
Tabell 10.10	Utveckling av underhållskostnaderna för FortV	98
Tabell 10.11	Utveckling av driftnettot för SFV	98
Tabell 10.12	Utveckling av driftnettot för FortV	98
Tabell 10.13	Utveckling av vakansgraden för SFV	98
Tabell 10.14	Utveckling av vakansgraden för FortV.....	99
Tabell 10.15	Utveckling avseende kundnöjdheten för SFV	99
Tabell 10.16	Utveckling avseende kundnöjdhet för FortV	99
Tabell 10.17	Utvecklingen av energianvändningen för SFV	99
Tabell 10.18	Utveckling av energianvändningen för FortV.....	99
Tabell 10.19	Investeringsplan för SFV 2019–2021.....	101
Tabell 10.20	Statens fastighetsverks pågående och planerade investeringar över 40 miljoner kronor och deras beräknade utfall under 2019–2021	102
Tabell 10.21	Uppgifter om den utnyttjade låneramen för Statens fastighetsverk	103
Tabell 10.22	Anslagsutveckling 1:10 Bidragsfastigheter.....	103
Tabell 10.23	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Bidragsfastigheter..	103
Tabell 10.24	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Bidragsfastigheter	104
Tabell 10.25	Investeringsplan för Fortifikationsverket 2019–2021	105
Tabell 10.26	Fortifikationsverkets pågående och planerade investeringar över 40 miljoner kronor.....	106
Tabell 11.1	Bokföringsnämndens verksamhet	110
Tabell 11.2	Anslagsutveckling 1:13 Bokföringsnämnden.....	110
Tabell 11.3	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Bokföringsnämnden	110
Tabell 12.1	Verksamhetens nettokostnader 2017.....	112
Tabell 12.2	Anslagsutveckling 1:15 Riksrevisionen	113
Tabell 12.3	Offentligrättslig verksamhet Avgifter för årlig revision, inkomst titel 2558.....	113
Tabell 12.4	Uppdragsverksamhet Avgiftsfinansierade internationella uppdrag...	113
Tabell 12.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:15 Riksrevisionen	114
Tabell 13.1	Anslagsutveckling 1:14 Vissa garanti- och medlemsavgifter.....	117
Tabell 13.2	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:14 Vissa garanti- och medlemsavgifter.....	117

Diagramförteckning

Diagram 3.1	Monetära finansinstituts marknadsfinansiering	23
Diagram 3.2	Storbankernas genomsnittliga likviditetstäckningsgrad	23
Diagram 3.3	Storbankernas kapitaltäckning	24
Diagram 3.4	Genomsnittlig solvenskvot för försäkringsföretag.....	24
Diagram 3.5	Hushållens skuldsättning.....	25
Diagram 3.6	Hushållens räntekostnader efter skatt	25
Diagram 3.7	Volymviktade belåningsgrader för nya bolån	25
Diagram 3.8	Andel hushåll med belåningsgrader över 85 procent	26
Diagram 3.9	Amorteringar beroende på belåningsgrad.....	26
Diagram 3.10	Genomsnittlig skuldkvot för hushåll med bolån	26
Diagram 3.11	Bankernas bruttomarginal för nya bolån med tre månaders bindningstid.....	27
Diagram 3.12	Konsumtionslån uppdelat på storlek	27
Diagram 3.13	Marknadsandelar inlåning.....	28
Diagram 3.14	Storbankernas genomsnittliga avkastning på eget kapital	28
Diagram 3.15	Finansiellt stressindex (CISS)	28
Diagram 3.16	Okonsoliderad statsskuld	29
Diagram 3.17	Företagens finansieringsmöjligheter.....	29
Diagram 3.18	Användningen av olika betalningsinstrument	29
Diagram 3.19	Andel kontantbetalning vid senaste köp	30
Diagram 3.20	Kundnöjdhet inom olika delar av finansmarknaden för privatkunder	30
Diagram 3.21	Kundnöjdhet företagskunder	31
Diagram 3.22	Andelen hållbara fonder inom premiepensionssystemet.....	33
Diagram 3.23	Gröna obligationer.....	33
Diagram 3.24	Antalet rapporter om misstänkta transaktioner mottagna av finanspolisen.....	34
Diagram 3.25	Myndigheternas upplevda servicenivå.....	35
Diagram 5.1	Kontakt med myndighet över internet	54
Diagram 6.1	Utvecklingen av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden 1994–2017	66
Diagram 6.2	Fördelningen av kvinnor och män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer 2008–2017. Visar även fördelningen exkl. Försvarsmakten.....	67
Diagram 6.3	Fördelningen av kvinnor och män bland myndighetschefer som regeringen anställt 2006–2018	67
Diagram 6.4	Löneskillnader mellan kvinnor och män i staten uppdelat på förklaringsfaktorer 2008–2017	68
Diagram 6.5	Andel med utländsk bakgrund i staten totalt, nyanställda, förvärvsarbetande 20–64 år samt för befolkningen i arbetsför ålder 2008–2017	68
Diagram 6.6	Andelen anställda med utländsk bakgrund inom staten totalt och uppdelad per kompetenskategori och kön 2008–2017	69

Diagram 6.7	Sjukfrånvaro totalt och uppdelat på kön	70
Diagram 6.8	Anställda som har nybeviljats sjukpension	70
Diagram 6.9	Anmälningar enligt PSA	70
Diagram 6.10	Antal personalansvarsärenden och antal ärenden som lett till åtgärd 2008–2017.....	71

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om en kreditram på högst 50 000 000 000 kronor och en garantiram på högst 750 000 000 000 kronor för stabilitetsfonden (avsnitt 3.5.3).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om en kreditram på högst 100 000 000 000 kronor och en garantiram på högst 200 000 000 000 kronor för resolutionsreserven (avsnitt 3.5.3).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 250 000 000 kronor för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i samband med inrättande av nya myndigheter (avsnitt 4.4.2).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i det statliga försäkringssystemet (avsnitt 4.4.2).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor för att tillgodose Statens tjänstepensionsverks behov av likviditet i pensionshanteringen (avsnitt 6.4.2).
6. Riksdagen godkänner investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2019–2021 som en riktlinje för Statens fastighetsverks investeringar (avsnitt 10.4.1).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta att Statens fastighetsverk får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 15 200 000 000 kronor för investeringar i fastigheter och markanläggningar (avsnitt 10.4.1).
8. Riksdagen godkänner investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2019–2021 som riktlinje för Fortifikationsverkets investeringar (avsnitt 10.5.3).
9. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta att Fortifikationsverket får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 14 500 000 000 kronor för investeringar i fastigheter och markanläggningar (avsnitt 10.4.3).
10. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, när det gäller anslag som står till regeringens disposition, enligt tabell 1.1.
11. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Riksrevisionens förslag:

12. Riksdagen bemyndigar Riksrevisionen att för 2019 ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 15 000 000 kronor för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten (avsnitt 12.4.1).
13. Riksdagen anvisar ett ramanslag för budgetåret 2019 under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning för Riksrevisionen enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag		
1:1	Statskontoret	97 616
1:2	Kammarkollegiet	72 009
1:3	Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	17 550
1:4	Arbetsgivarpolitiska frågor	2 443
1:5	Statliga tjänstepensioner m.m.	13 651 000
1:6	Finanspolitiska rådet	10 230
1:7	Konjunkturinstitutet	65 136
1:8	Ekonomistyrningsverket	166 389
1:9	Statistiska centralbyrån	567 759
1:10	Bidragsfastigheter	269 000
1:11	Finansinspektionen	603 643
1:12	Riksgäldskontoret	331 027
1:13	Bokföringsnämnden	10 498
1:14	Vissa garanti- och medlemsavgifter	203 370
1:15	Riksrevisionen	332 720
1:16	Finansmarknadsforskning	29 921
1:17	Upphandlingsmyndigheten	94 974
1:18	Myndigheten för digital förvaltning	231 682
1:19	Statens servicecenter	558 499
Summa		17 315 466

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
1:10	Bidragfastigheter	100 000	2020
1:16	Finansmarknadsforskning	30 000	2020
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		130 000	

2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

2.1 Principer för utformning av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris och löneomräknats på sedvanligt sätt.
- Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande

år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive

anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021. Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

Vad som angetts ovan har inte tillämpats i förhållande till de förslag i propositionen som avser Riksrevisionen. Propositionens innehåll motsvarar i dessa delar det förslag som respektive myndighet själv lämnat.

I utgiftsområdet ingår följande myndigheter: Statskontoret, Kammarkollegiet, Finanspolitiska rådet, Konjunkturinstitutet, Ekonomistyrningsverket, Statistiska centralbyrån (SCB), Finansinspektionen, Riksgäldskontoret, Bokföringsnämnden, Riksrevisionen, Upphandlingsmyndigheten, Fortifikationsverket, Statens fastighetsverk, Statens tjänstepensionsverk, Arbetsgivarverket, Statens servicecenter och Myndigheten för digital förvaltning, som inrättades den 1 september 2018. E-legitimationsnämnden, som tidigare ingick i utgiftsområdet, avvecklades och upphörde den 31 augusti 2018. Därutöver ingår ett antal nämnder m.m., främst inom området statliga arbetsgivarfrågor.

2.2 Omfattning

Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning omfattar politiken för finansmarknaden och den statliga förvaltningspolitiken.

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning
Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
1:1 Statskontoret	96	98	97	98	100	102
1:2 Kammarkollegiet	60	73	75	72	71	67
1:3 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	11	18	14	18	18	18
1:4 Arbetsgivarpolitiska frågor	1	2	1	2	2	2
1:5 Statliga tjänstepensioner m.m.	12 641	13 227	12 997	13 651	14 158	14 802
1:6 Finanspolitiska rådet	9	10	10	10	10	11
1:7 Konjunkturinstitutet	64	65	63	65	65	66
1:8 Ekonomistyrningsverket	161	171	168	166	167	169
1:9 Statistiska centralbyrån	546	557	561	568	576	583
1:10 Bidragsfastigheter	197	269	266	269	265	265
1:11 Finansinspektionen	533	606	606	604	612	619
1:12 Riksgäldskontoret	263	328	305	331	336	340
1:13 Bokföringsnämnden	9	10	10	10	11	11
1:14 Vissa garanti- och medlemsavgifter	231	223	205	203	200	2
1:15 Riksrevisionen	330	330	333	333	337	341
1:16 Finansmarknadsforskning	31	90	88	30	30	31
1:17 Upphandlingsmyndigheten	76	92	89	95	94	95
1:18 Myndigheten för digital förvaltning ²	-	180	176	232	178	160
1:19 Statens servicecenter	3	8	8	558	639	625
Totalt för utgiftsområde 02 Samhällsekonomi och finansförvaltning	15 262	16 356	16 074	17 315	17 871	18 309

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Till och med budgetåret 2017 redovisades anslaget 1:18 *Myndigheten för digital förvaltning* under utgiftsområde 22 Kommunikationer (anslaget 2:6 *Gemensamma e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse*).

Utfallet för utgifterna under utgiftsområdet 2017 var 22 miljoner högre än de sammanlagt anvisade medlen i statens budget för området samma år (15 284 miljoner kronor). Avvikelsen förklaras i huvudsak av en nettoeffekt av underskott på anslagen 1:5 *Statliga tjänstepensioner* och 1:14 *Vissa medlems- och garantiavgifter* samt överskott på anslagen 1:12 *Riksgäldskontoret* och 1:18 *Upphandlingsmyndigheten*. Prognosen för utfallet 2018 är 16 074 miljoner kronor, vilket är 282 miljoner kronor lägre än de aviserade medlen för samma år.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning
Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	16 286	16 286	16 286
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	24	60	92
Beslut	-6	-75	-299
Övriga makroekonomiska förutsättningar	261	534	880
Volym	163	397	695
Överföring till/från andra utgiftsområden	588	669	656
Övrigt	0	0	0
Ny ramnivå	17 315	17 871	18 309

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Utgiftsområdet föreslås i denna budgetproposition öka med totalt 1,029 miljarder kronor 2019 jämfört med förslaget för 2018 i budgetpropositionen för 2018. Anslagsförändringarna redovisas detaljerat under respektive avsnitt.

Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	13 667
Verksamhetsutgifter ²	3 641
Investeringar ³	7
Summa ramnivå	17 315

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Utgifter för transfereringar utgör ca 79 procent av den anslagsfinansierade verksamheten under utgiftsområdet och sker främst från anslaget 1:5 *Statliga tjänstepensioner m.m.* Verksamhetsutgifter för 13 myndigheter utgör 21 procent av utgiftsområdets anslagsmedel.

Drygt en tredjedel av utgiftsområdets myndigheter finansieras i huvudsak via avgifter.

2.4 Mål för utgiftsområdet

Nedan redovisas de av riksdagen beslutade målen för verksamheterna under utgiftsområdet (prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2009/10:315, prop. 2015/16:1 utg.omr. 2, bet.2015/16:FiU2, rskr. 2015/16:118).

Finansmarknaden

- Det finansiella systemet ska vara stabilt och präglas av högt förtroende med väl fungerade marknader som tillgodoser hushållens och företagens behov av finansiella tjänster samtidigt som det finns ett högt skydd för konsumenter.
- Det finansiella systemet ska bidra till en hållbar utveckling.
- Statens finansförvaltning ska bedrivas effektivt.

Statlig förvaltningspolitik

- En innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete.

För övriga delområden under utgiftsområdet, finns inga av riksdagen beslutade mål. De mål som beslutas av regeringen, eller i förekommande fall Riksrevisionen, redovisas i respektive avsnitt.

2.5 Resultatredovisning

2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

I avsnitt 3.4 redovisas ett antal indikatorer kopplade till målen för finansmarknadsområdet. Indikatorer för att bedöma statsförvaltningens utveckling avseende effektivitet och förtroende redovisas i avsnitt 4.3.

2.5.2 Resultat

Resultatredovisningen finns i avsnitt 3–13 och i bilagan.

2.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionens iakttagelser avseende SCB och redogörelser för vidtagna åtgärder finns i avsnitt 8.4.

2.7 Politikens inriktning

Politikens inriktning redovisas endast för avsnitt 12 Riksrevisionen.

2.8 Bedömning av personalpolitiska konsekvenser

Nedan redovisas bedömningar av framtida personalpolitiska konsekvenser av de förslag i denna proposition som tillhör utgiftsområdet (se avsnitt 3–13).

Förslaget att tillföra Kammarkollegiet ytterligare medel för Statens överklagandenämnd och införandet av public service-avgiften möjliggör ytterligare anställning av personal.

Efter förslag i 2018 års ekonomiska vårproposition beslutade riksdagen att överföra de ändamål och verksamheter som avser samordning för åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism till utgiftsområde 4 Rättsväsendet. Motsvarande överföring av medel som nu föreslås från anslaget 1:11 *Finansinspektionen* till anslaget 1:1 *Polismyndigheten* under utgiftsområde 4 Rättsväsendet bedöms inte få några personalpolitiska konsekvenser, då verksamheten redan har funnits på Polismyndigheten sedan januari 2018.

Förslaget om att överföra medel till Ekonomistyrningsverket ifrån anslaget 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel för revision av jordbruksmedel innebär en fortsättning av en tidigare genomförd medelsöverföring. Det bedöms därmed inte heller få några personalpolitiska konsekvenser.

Förslaget att överföra medel till Myndigheten för digital förvaltning för utgifter hänförliga till uppgiften att tillhandahålla tjänsten Mina meddelanden, som Skatteverket tidigare ansvarat för, samt uppgiften avseende e-handel i staten, som Ekonomistyrningsverket tidigare ansvarat för, är en följd av tidigare beslut om Myndigheten för digital förvaltnings uppgifter. Förslaget kan möjliggöra ytterligare anställningar vid Myndigheten för digital förvaltning, beroende på hur myndigheten väljer att organisera sin verksamhet. Motsvarande anslagsminskningar vid Ekonomistyrningsverket bedöms inte innebära några ytterligare personalpolitiska konsekvenser.

Regeringen har i 2018 års ekonomiska vårpropositionen redovisat att den lokala statliga servicen som i dag bedrivs vid servicekontor i samverkan mellan Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket fr.o.m. den 1 januari 2019 ska samlas i en sammanhållen organisation som Statens servicecenter ska ansvara för (prop. 2017/18:100 utg.omr. 2 avsnitt 11.2). För

att säkerställa att nödvändig reglering finns på plats innan uppgifterna att tillhandahålla lokal statlig service inordnas i Statens servicecenter behöver genomförandet senareläggas till den 1 juni 2019. Denna reform berör hela servicekontorsverksamheten, som för närvarande omfattar drygt 800 personer fördelade på 113 kontor runt om i hela landet. Antalet anställda vid Statens servicecenter kommer att öka, samtidigt som personal vid övriga berörda myndigheter minskar i samband med att verksamheten tas över av Statens servicecenter.

3 Finansmarknad

3.1 Omfattning

Området finansmarknad omfattar åtgärder för ett stabilt och hållbart finansiellt system som präglas av ett starkt konsumentskydd och en effektiv statlig finansförvaltning. Avsnitt 3 innehåller bl.a. en redovisning av resultat och åtgärder för att uppnå målen för det finansiella systemet.

Myndigheterna inom området är Finansinspektionen, Riksgäldskontoret och Krigsförsäkringsnämnden. I syfte att stödja finansmarknadsforskningen och för att bekosta Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter finns särskilda anslag. För nämnda verksamheter redovisas budgetförslag.

3.2 Mål för finansmarknadsområdet

Riksdagen har beslutat om följande mål för finansmarknadsområdet (prop. 2015/16:1, utg. omr. 2, bet. 2015/16:FiU2, rskr. 2015/16:118):

- Det finansiella systemet ska vara stabilt och präglas av högt förtroende med väl fungerande marknader som tillgodoser hushållens och företagens behov av finansiella tjänster samtidigt som det finns ett högt skydd för konsumenter.
- Det finansiella systemet ska bidra till en hållbar utveckling.
- Statens finansförvaltning ska bedrivas effektivt.

Statsskuld förvaltningen, som också är en del av den statliga finansförvaltningen, utvärderas under utgiftsområde 26 Statsskuld räntor m.m.

3.3 Det finansiella systemets uppgifter

Det finansiella systemet utgör en viktig del av samhällets infrastruktur och är en förutsättning för att det moderna samhället ska kunna fungera och växa. Flera olika sorters aktörer är verksamma inom systemet, bl.a. banker, försäkringsföretag, fondbolag och börser. En mer utförlig beskrivning av det finansiella systemets uppgifter lämnades i budgetpropositionen för 2017.

3.4 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultat genom att indikatorer som kopplas till målen redovisas.

Statliga medel och omvärldsfaktorer

Ansvar för att målen för finansmarknadsområdet uppnås delas mellan regeringen, Finansinspektionen och Riksgäldskontoret. Även Riksbanken, Konkurrensverket, Pensionsmyndigheten, AP-fonderna och Konsumentverket har uppgifter inom området men omfattas i formell mening inte av de aktuella målen.

Målet avseende en hållbar utveckling infördes 2016 och insatserna är därför under utveckling.

Medlen för att nå målet att statens finansförvaltning ska bedrivas effektivt utgörs främst av de regelverk, avtal och kontostrukturer som utgör statens betalningsmodell. På motsvarande sätt är regelverken för statens garanti- och utlåningsverksamhet medel för att uppnå effektivitet i denna verksamhet.

Även omvärldsfaktorer påverkar måluppfyllelsen. Finansiella problem i ett land kan snabbt spridas till andra länder. Detta beror både på att marknaderna är globala och på att banker kan vara utsatta för samma typ av risker oberoende av geografisk hemvist. Därför drivs regelutvecklingen i huvudsak internationellt. Olika standardsättande organ tar fram nya standarder som sedan ska genomföras regionalt eller nationellt. Regleringarna är till stor del ett resultat av gemensamma beslut inom EU.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder används för att bedöma måluppfyllelsen.

För det finansiella systemet och hållbarhet:

- marknadsfinansiering,
- storbankernas likviditetsreserver,
- storbankernas kapitaltäckning,
- försäkringsföretagens solvenskvot,
- hushållens skuldsättning,
- räntekostnader efter skatt,
- volymviktade belåningsgrader för nya bolån,
- andelen hushåll med högre belåning än 85 procent,
- amorteringar efter belåningsgrad,
- genomsnittlig skuldkvot för hushåll med bolån,
- bankernas bruttomarginal på nya bolån,
- konsumtionslån,
- marknadsandelar inlåning,
- storbankernas genomsnittliga avkastning på eget kapital,
- finansiellt stressindex,
- okonsoliderad statsskuld,
- företagets finansieringsmöjligheter,
- användningen av olika betalningsinstrument,
- kontantbetalningar,
- ärendestatistik hos Konsumenternas Bank- och finansbyrå,

- kundnöjdhet inom olika delar av finansmarknaden för privatkunder respektive företagskunder,
- finansiell folkbildning,
- Finansinspektionens varningslista,
- vetenskaplig publicering,
- andel kvinnor i forskningscentrumen,
- hållbara fonder inom premiepensions-systemet,
- emission av gröna obligationer och
- antalet rapporter om misstänkta transaktioner mottagna av finanspolisen.

För statlig finansförvaltning:

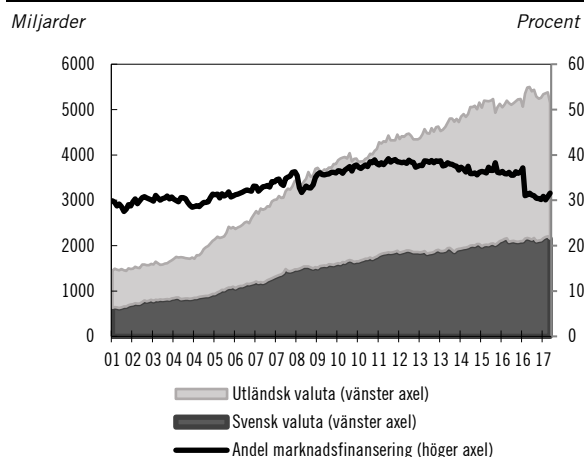
- styckkostnad per statlig betalning,
- myndigheternas upplevda servicenivå och
- riskerna inom Riksgäldskontorets garanti- och utlåningsverksamhet.

3.4.1 Resultat för det finansiella systemet

Finansiell stabilitet, fungerande marknader, förtroende, konsumentskydd och hållbarhet

Marknadsfinansiering

En av sårbarheterna i det svenska finansiella systemet är att den finansiella sektorn är stor i förhållande till den svenska ekonomin. De svenska monetära finansinstitutens samlade tillgångar uppgick i slutet av 2017 till ungefär 15 572 miljarder kronor, vilket motsvarar 338 procent av BNP. Under 2017 uppgick de monetära finansinstitutens marknadsfinansiering till 32 procent av deras totala finansiering. Det är en nedgång med ungefär 5 procentenheter jämfört med 2016 (diagram 3.1). Vissa ombildningar genomfördes i några företag, bl.a. inom Nordea Bank AB fr.o.m. 2017. Förändringen ökade de monetära finansinstitutens skulder och minskade andelen marknadsfinansiering av total finansiering. Av marknadsfinansieringen sker ca 58 procent (59 procent året innan) i utländsk valuta och ca 42 procent i svenska kronor. Finansieringen i utländsk valuta utgörs till stor del av certifikat med kort löptid, medan finansieringen i svenska kronor till stor del utgörs av säkerställda obligationer för vilka säkerheten utgörs av pantträtt i bostäder.

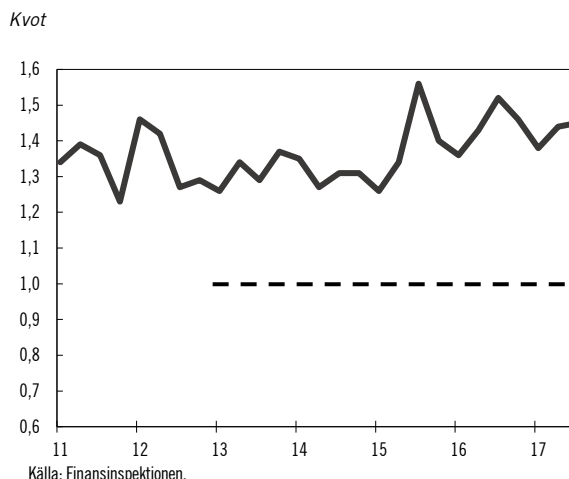
Diagram 3.1 Monetära finansinstituts marknadsfinansiering

Källa: Finansinspektionen.

Stärkta likviditetsreserver

För att stärka bankernas förmåga att hantera likviditetskriser liknande de som uppkom under den globala finanskrisen 2008–2009 har kraven på deras riskhantering skärpts och likviditetsreserverna utökats. Ett viktigt led i detta arbete är reglerna om kvantitativa likviditetstäckningskrav. I Sverige började kravet gälla 2013. Sedan den 1 januari 2018 gäller bindande minimikrav på likviditetstäckningskvoten i totala valutor genom Europeiska kommissionens delegerade förordning (EU) 2015/61 om likviditetstäckningskvot. Likviditetstäckningskravet innebär att bankerna ska hålla en tillräcklig likviditetsbuffert som motsvarar minst 30 dagars nettokassa-utflöden under stressade förhållanden. Kravet gäller för samtliga valutor sammantaget.

Finansinspektionen ställer inom ramen för sina bedömningar även krav på att banker i tillsynskategori 1 och 2, dvs. de största bankerna, uppfyller en likviditetstäckningskvot i euro och amerikanska dollar som var för sig uppgår till minst 100 procent. Detta gäller under förutsättning att dessa valutor är signifikanta för den enskilda banken, dvs. att valutorna enskilt utgör minst 5 procent av bankens totala skulder.

Diagram 3.2 Storbankernas genomsnittliga likviditetstäckningsgrad

Källa: Finansinspektionen.

I diagram 3.2 visas den genomsnittliga likviditetstäckningsgraden för de svenska storbankerna. Om likviditetstäckningsgraden överstiger 1,0 uppfyller banken kravet, vilket är fallet för samtliga år sedan införandet 2013. Som framgår av diagrammet varierar likviditetstäckningsgraden under året. En orsak är att bankerna under våren betalar utdelning till aktieägarna, en annan att bankerna har incitament att hålla nere sin balansräkning inför årsskiftet eftersom resolutionsavgiften baseras på respektive banks balansräkning vid årets slut.

Under 2017 var den genomsnittliga likviditetstäckningsgraden för storbankerna 1,43, vilket är samma genomsnitt som under 2016.

Ett annat likviditetsmått är den s.k. stabila nettofinansieringskvoten (NSFR) som syftar till att ge en bild av bankernas strukturella likviditetsrisker. Något förenklat innebär måttet att bankerna ska finansiera tillgångar med en löptid som överstiger ett år med skulder vars löptid också överstiger ett år eller som av annat skäl bedöms vara stabila. De svenska storbankernas NSFR har i genomsnitt ökat över tid och fr.o.m. 2015 har kvoten i genomsnitt legat över 1,0 enligt uppgift från Finansinspektionen.

Storbankernas kapitaltäckning

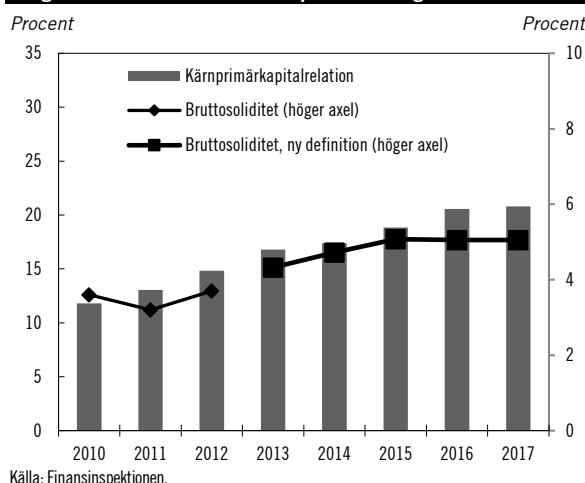
En ytterligare sårbarhet i det finansiella systemet är att banker har en begränsad förmåga att absorbera förluster. Sedan den globala finanskrisen 2008–2009 har regelverket för att stärka bankernas motståndskraft mot kreditförluster skärpts i flera omgångar.

I diagram 3.3 redovisas hur den genomsnittliga totala kärnprimärkapitalrelationen för storbankerna utvecklats sedan 2010. Som framgår har

andelen ökat med några procentenheter per år för att uppgå till knappt 21 procent under 2017. De höjda kapitalkraven har sannolikt bidragit till den stigande kapitaltäckningsgraden.

Som komplement till att mäta kapitaltäckning i riskvägda tillgångar används bruttosoliditet som mått. Bruttosoliditeten anger hur stort det egna kapitalet är i förhållande till bankens totala tillgångar och åtaganden utanför balansräkningen. Av diagrammet framgår också att storbankernas bruttosoliditet var ungefär 5 procent under 2017, vilket är samma som för året innan. Noteras bör att definitionen för bruttosoliditet har ändrats, varför data före 2013 inte är direkt jämförbar. Likt likviditetstäckningsgraden varierar även bruttosoliditeten under året beroende dels på att bankerna under våren betalar utdelning till aktieägarna, dels på att bankerna har incitament att hålla nere sin balansräkning inför årsskiftet.

Diagram 3.3 Storbankernas kapitaltäckning

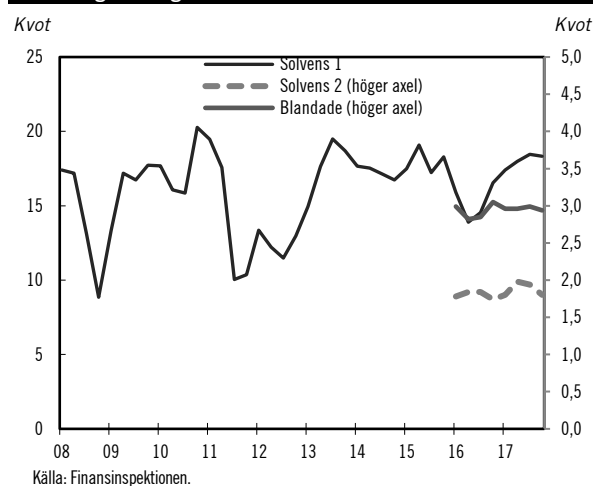
Försäkringsföretagens solvenskvot

Försäkringsföretagens förmåga att möta sina åtaganden på kort och lång sikt bedöms utifrån deras solvenskvot. Solvenskvoten definieras som kapitalbas dividerat med den solvensmarginal som är nödvändig. En kvot som överstiger 1,0 innebär att företaget kan fullgöra sina åtaganden. Om kvoten understiger 1,0 ska Finansinspektionen ingripa.

I diagram 3.4 redovisas den genomsnittliga solvenskvoten för livförsäkringsbolag både utifrån det tidigare regelverket Solvens I (som fram till 2019 kan tillämpas för tjänstepensionsverksamhet genom övergångsregler) och det nya regelverket Solvens II (vilket började gälla för svenska försäkringsföretag den 1 januari 2016).

Övergångsregler avseende tjänstepensionsverksamheten innebär att olika försäkringsföretag rapporterar på olika sätt. Uppföljningen görs därför utifrån de båda regelverken och blandat för de försäkringsföretag som redovisar enligt båda regelverken. Data för försäkringsföretag som tillämpar Solvens II och blandat redovisas endast för 2016 och 2017 på grund av förändrade solvensregelverk som gör att data inte är jämförbar mellan åren.

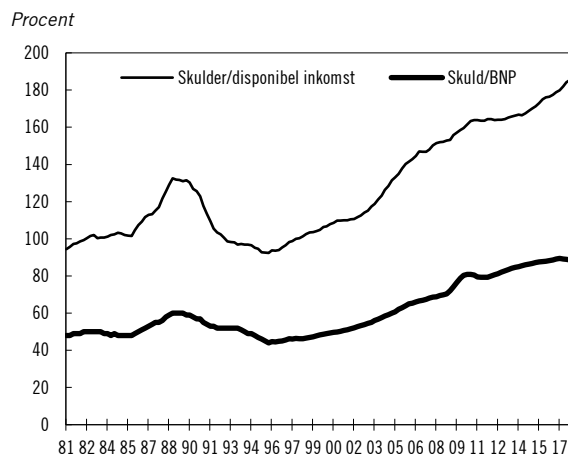
Diagram 3.4 Genomsnittlig solvenskvot för försäkringsföretag

Av diagram 3.4 framgår att den genomsnittliga solvenskvoten för samtliga dessa kategorier av livförsäkringsbolag har överstigit 1,0 under hela tidsperioden. Det är institut under Solvens I som har uppvisat störst variabilitet. Jämfört med slutet av 2016 har solvensen stärkts för gruppen, vilket främst härrör från en ökning av tillgångsmassan (placeringstillgångar). Kvoten för Solvens II-gruppen har varit stabil sedan reglerna infördes den 1 januari 2016. Gruppen med blandade försäkringsföretag visar samma utveckling som de rena Solvens II-företagen. Den positiva utvecklingen på aktiemarknaden under 2017 har fortsatt motverkat den negativa påverkan som det låga ränteläget har haft.

Fortsatt hög skuldsättning hos hushållen

Hushållens skulder uppgick till ungefär 185 procent av hushållens disponibla inkomst sista kvartalet 2017, vilket är en ökning med ungefär 7 procentenheter jämfört med sista kvartalet 2016.

Diagram 3.5 Hushållens skuldsättning

Hushållens skuldsättning har fördubblats sedan 1980, både som andel av disponibel inkomst och som andel av BNP (diagram 3.5). Hushållens skulder som andel av BNP har legat stadigt kring 85–90 procent de senaste åren. Bolånen står för 82 procent av hushållens totala skulder.

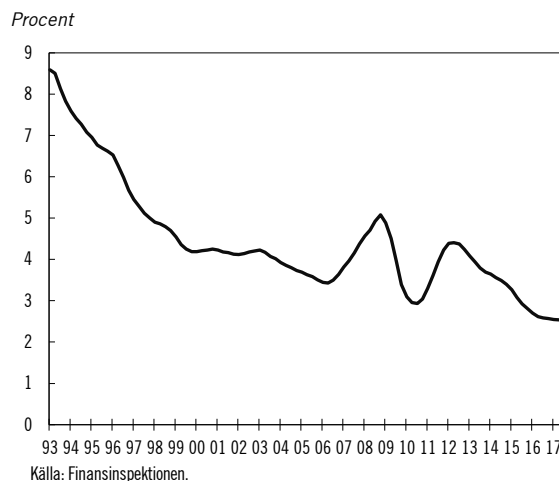
Finansinspektionens bolåneundersökning från april 2018 visar att nya bolånetagares genomsnittliga belåningsgrad har minskat något de senaste åren och var 63 procent 2017 (64 procent året innan). I den totala stocken av bolån har belåningsgraden minskat under flera år och var 55 procent 2017. Det är en minskning med 3 procentenheter jämfört med året innan.

De höga bostadspriserna och hushållens skuldsättning lyfts fram som en risk och kan skada den ekonomiska stabiliteten, vilket framhålls av flera bedömare, t.ex. IMF, OECD, Europeiska systemrisknämnden (ESRB), Europeiska kommissionen, Finansinspektionen och Riksbanken.

Hushållens räntekostnader fortsätter att minska

Ett annat sätt att mäta hushållens skuldbörda är att sätta deras räntebetalningar efter skatt, dvs. efter ränteavdrag, i förhållande till deras disponibla inkomst. Av diagram 3.6 framgår att hushållens räntekvot under en lång tid stadigt har minskat, bortsett från 2008 och 2012. Under 2017 var kvoten 2,5 procent, en rekordlåg notering.

Fortsatt låga räntor i kombination med stigande disponibla inkomster har gjort att räntekvoten minskat trots att hushållens skulder har ökat. I sammanhanget bör man även notera att ungefär 69 procent av utlåningen till svenska hushåll hade en räntebindningstid på upp till tre månader t.o.m. ett år. Kortare räntebindningstid innebär att hushållen blir mer känsliga för en ränteuppgång.

Diagram 3.6 Hushållens räntekostnader efter skatt

Hushållens sårbarhet

Ett sätt att mäta hushållens sårbarhet utgörs av volymviktade belåningsgrader, där även storleken på lånet vägs in när genomsnittlig belåningsgrad beräknas. Med volymviktade belåningsgrader får stora bolån större genomslag i beräkningen av belåningsgraden, och vice versa.

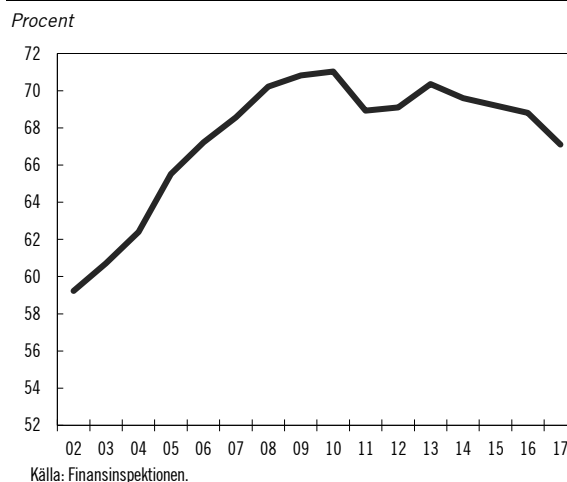
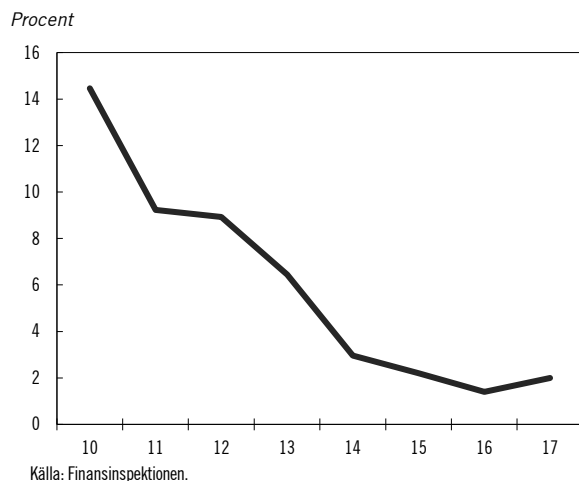
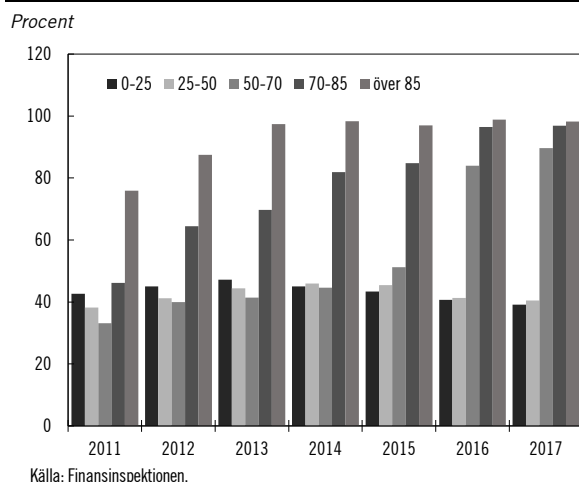
Diagram 3.7 Volymviktade belåningsgrader för nya bolån

Diagram 3.7 visar att trenden med stigande volymviktade belåningsgrader i nytulåningen bröts i samband med att bolånetaket infördes 2010. Detta tyder på att en potentiellt osund utveckling har dämpats.

Utöver bolånetaket antas även insatser som höjda riskvikter för bolån och amorteringskravet, som infördes den 1 juni 2016, ha bidragit till att stabilisera utvecklingen. Amorteringskravet innebär att nya bolånetagare årligen måste amortera minst 2 procentenheter vid belåningsgrader över 70 procent och minst 1 procentenhet vid belåningsgrader mellan 50 och 70 procent, av det ursprungliga lånebeloppet.

Diagram 3.8 Andel hushåll med belåningsgrader över 85 procent

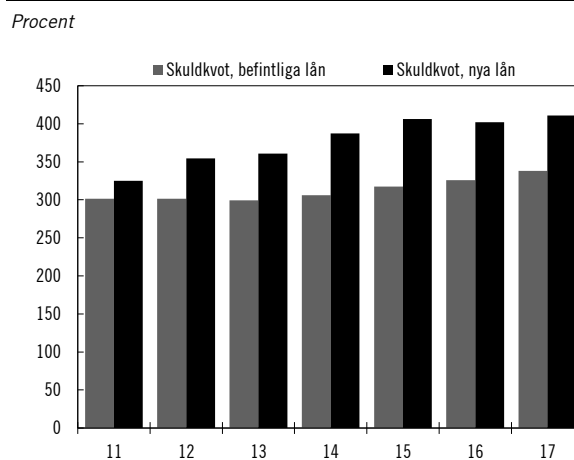
Även diagram 3.8 visar att andelen av den totala bolånestocken som utgörs av lån med belåningsgrad över 85 procent har minskat kontinuerligt sedan bolånetaket infördes 2010, med undantag för 2017, då den ökade med 0,6 procentenheter.

Diagram 3.9 Amorteringar beroende på belåningsgrad

Andelen hushåll som amorterar och amorteringarnas genomsnittliga storlek ligger på samma nivåer som under 2016.

I diagram 3.9 visas amorteringar för nya bolånetagare, sorterat efter belåningsgrad. Det har blivit allt vanligare med amortering sedan 2011. År 2017 amorterade 79 procent av alla hushåll med nya lån, vilket är en ökning från föregående år med 1 procentenhet. År 2011 var motsvarande siffra 42 procent. Ökningen kopplas framför allt till införandet av amorteringskravet 2016. Av hushållen med belåningsgrader mellan 70 och 85 procent amorterade ungefär 97 procent. För de med belåningsgrad över 85 procent amorterade 98 procent. Motsvarande siffra för de med

belåningsgrader mellan 50 och 70 procent var 90 procent, en siffra som ökat markant sedan 2015 då endast 51 procent amorterade.

Diagram 3.10 Genomsnittlig skuldkvot för hushåll med bolån

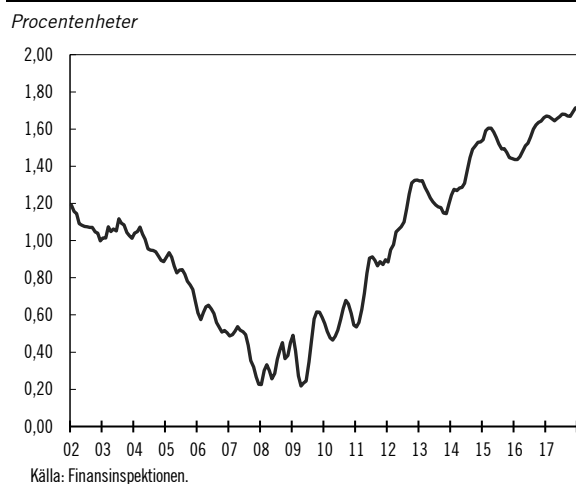
Ett annat mått som beskriver hushållens skulder är skuldkvoten som baseras på hushållens nettoinkomst i förhållande till skulderna. Skuldkvoten för befintliga och nya bolån har succesivt ökat de senaste åren. Med nya lån avses nya lån som tagits antingen av nya eller befintliga bolånetagare. Under 2016 minskade skuldkvoten något för hushåll med nya bolån. En förklaring kan ha varit att amorteringskraven har minskat hushållens möjligheter att ta stora lån i förhållande till inkomsten. Efter nedgången under 2016 ökade skuldkvoten något under 2017 (diagram 3.10).

Finansinspektionen följer hushållens skuldsättning noga och den årliga kartläggningen i samband med bolåneundersökningen som myndigheten publicerar är en viktig del. Myndigheten framhåller att även om belåningsgraderna minskat så har hushållens skulder totalt ökat mer än hushållens inkomster. Finansinspektionens stresstester av negativa scenarier visar att allt färre hushåll har underskott i månadskalkylerna 2017 jämfört med tidigare. Stresstesterna antyder att hushållens förbättrade marginaler har ökat deras motståndskraft och möjligheter att klara sina betalningar vid högre räntor jämfört med föregående år. Dock har en hög andel nya bolånetagare fortsatt stora skulder i förhållande till sin inkomst eller i förhållande till sin bostads värde.

Bruttomarginaler för nya bolån

Ett sätt att mäta hur väl en marknad fungerar är att studera företagens vinstmarginaler. Om vinstmarginalerna är höga kan detta vara en signal om att konkurrensen är låg. Transparens kring vinstmarginaler stärker kundernas möjlighet att pressa priserna samtidigt som nya aktörer kan lockas in på marknaden.

Diagram 3.11 Bankernas bruttomarginal för nya bolån med tre månaders bindningstid

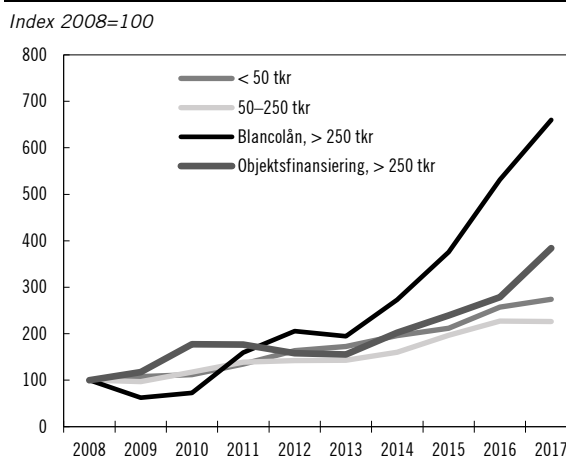
I diagram 3.11 visas skillnaden mellan den faktiska ränta som kunderna betalar för sina nya tremånaders bolån och den finansieringskostnad för nya bolån med tremånaders räntebindningstid som Finansinspektionen beräknar. Diagrammet visar att bruttomarginalen pressades ner under finanskrisen för att därefter stiga. Vid 2017 års slut uppgick bruttomarginalen på bolån enligt Finansinspektionens beräkningar till 1,71 procent jämfört med 1,66 procent året innan.

Finansinspektionen publicerade i maj och augusti 2018 uppgifter om bankernas bruttomarginaler på bolån. Marginalerna minskade med 7 punkter under det första kvartalet 2018 och med ytterligare 7 punkter det andra kvartalet. Trots upprepade nedgångar är bruttomarginalen på en historiskt hög nivå.

Konsumtionslån

Det har blivit allt vanligare med konsumtionslån. Volymen av nya lån som understiger 50 000 kronor har nästan tredubblats sedan 2008. Finansinspektionen noterar att utvecklingen sammanfaller med ökad e-handel under motsvarande period där köp på internet ofta finansieras med s.k. revolverande krediter (kreditkort eller kontokredit).

Diagram 3.12 Konsumtionslån uppdelat på storlek

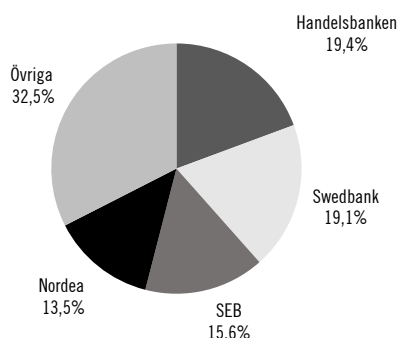
Det är inte bara små lån som har ökat. De största konsumtionslånen har ökat ännu mer. Utlåningsvolymen av nya blancolån över 250 000 kronor var nästan sju gånger större 2017 än 2008. Ökningen har varit särskilt stor de senaste fyra åren. Samtidigt har bostadspriserna stigit kraftigt. Sedan Finansinspektionen införde bolånetaket 2010 kan hushållen bara ta bolån upp till 85 procent av bostadens värde. I takt med att bostadspriserna har stigit har behovet av att finansiera kontantinsatsen på annat sätt ökat, vilket enligt Finansinspektionen kan förklara utvecklingen av i synnerhet de större blancolånen. Samtidigt utgör blancolånen fortfarande en mindre del av den totala utlåningen till hushållen.

Marknadsandelar inlåning

Den svenska banksektorn är i hög grad koncentrerad till de fyra storbankerna Nordea, SEB, Swedbank och Handelsbanken. Vid utgången av 2017 stod de fyra storbankerna för 69 procent av utlåningen. När det gäller inlåningen hade de fyra storbankerna 2017 en marknadsandel, baserat på bankernas verksamhet i Sverige, som sammanlagt uppgick till omkring 68 procent (diagram 3.13).

Diagram 3.13 Marknadsandelar inlåning

Procent

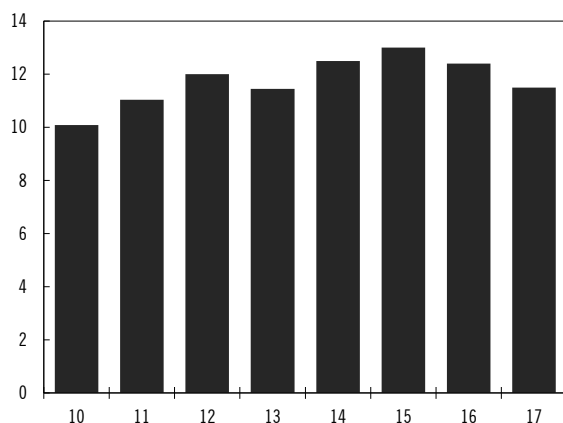
Källa: SCB.

Storbankernas genomsnittliga avkastning på eget kapital

Storbankernas genomsnittliga årliga avkastning på eget kapital har varierat mellan 10 och 13 procent sedan 2010. Under 2017 var den 11,5 procent (diagram 3.14).

Diagram 3.14 Storbankernas genomsnittliga avkastning på eget kapital

Procent

Källa: Finansinspektionen.

För att förbättra öppenheten kring bolåneräntorna införde Finansinspektionen i juni 2015 nya regler som innebär att finansföretag som erbjuder bolån ska informera om den genomsnittliga räntan för varje räntebindningstid som företaget erbjuder. Finansföretaget ska även informera om vilka omständigheter som påverkar räntesättningen. Enligt reglerna bör företagen lämna informationen på sin webbplats.

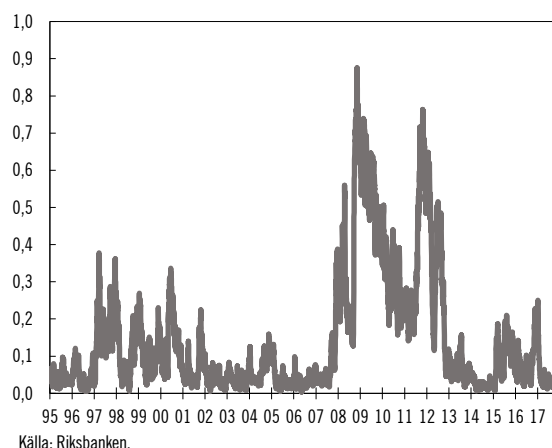
Finansinspektionens bolåneundersökning visar att det är mycket vanligt att hushåll som tecknar bolån också köper andra finansiella tjänster. För en konsument som är mån om att bli

beviljad ett bolån och att eventuellt få en individuell rabatt på bolåneräntan kan det vara svårt att avgöra om tilläggstjänsterna är en bra affär i relation till ränteerbjudandet enligt Finansinspektionen.

Fortsatt hög bruttomarginal på tre månaders bolån (diagram 3.11) och en fortsatt hög genomsnittlig avkastning på storbankernas eget kapital (diagram 3.14) indikerar att konkurrensen på den svenska bankmarknaden inte är helt tillfredsställande.

Stressindex för de finansiella marknaderna

I det tredje delmålet för det finansiella systemet konstateras att ett högt ömsesidigt förtroende mellan företag som verkar på de finansiella marknaderna är en förutsättning för finansiell stabilitet. Finansiellt stressindex (CISS) består av fyra delindex som mäter volatilitet på aktie-, penning-, valuta- och obligationsmarknaderna. Det sammanvägda indexet ger en indikation på hur hög stressen är på de svenska finansiella marknaderna.

Diagram 3.15 Finansiellt stressindex (CISS)

Källa: Riksbanken.

Av diagram 3.15 framgår att stressnivån varit något lägre 2017 än 2016. I förhållande till åren under finans- och skuldskrisen framgår att nivån var betydligt lägre under 2017. Stressnivåerna på de svenska värdepappersmarknaderna har överlag varit låga under det senaste året.

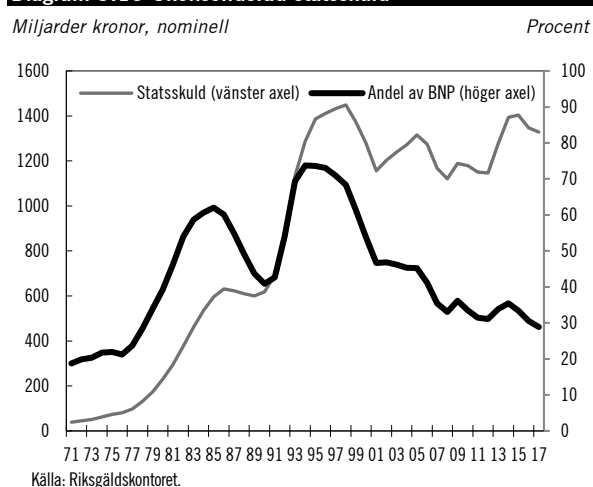
Statens krishanteringsförmåga har förstärkts och statsskulden är fortsatt låg

I februari 2016 infördes nya krishanteringsregler i Sverige som innebär att staten genom Riksgäldskontoret kan ta kontroll över och hantera ett krisdrabbat finansiellt företag. Detta förfarande, som kallas resolution, är främst aktuellt om det krävs för att bevara den finansiella stabiliteten. I

resolution är det i första hand aktieägare och långgivare som ska bära företagets förluster, inte staten. Förlusterna täcks genom att företagets aktiekapital skrivs ner. Vid behov skrivs även skulder till långivarna, med vissa undantag, ner eller konverteras till eget kapital. Skuldnedskrivning och konvertering blir därmed de centrala verktygen för att hantera banker i kris.

Även om de nya krishanteringsreglerna innebär att det är aktieägare och långgivare till de drabbade företagen som ska bära kostnaderna kan statens ekonomiska ställning ha betydelse för omvärldens förtroende för statens förmåga att hantera finansiella kriser.

Diagram 3.16 Okonsoliderad statsskuld

Statens okonsoliderade skuld är storleken på utestående fordringar på staten. En låg statsskuld innebär i allmänhet att staten har en god kreditvärdighet och att staten har goda möjligheter att hantera oförutsedda utgifter.

I slutet av 2017 uppgick den svenska statens okonsoliderade skuld till 1 328 miljarder kronor, vilket motsvarar en skuldsättning på ungefär 29 procent av Sveriges BNP (diagram 3.16). När den okonsoliderade statsskulden var som störst i förhållande till BNP, i mitten av 1990-talet, uppgick skuldkvoten till mer än 70 procent. I förhållande till BNP har statsskulden mer än halverats de senaste 20 åren.

Företagens kapitalförsörjning

En indikator för det finansiella systemets funktionssätt när det gäller företagets kapitalförsörjning är Konjunkturinstitutets barometer, där företag tillfrågas om hur de upplever möjligheterna att finansiera sin verksamhet.

Diagram 3.17 Företagens finansieringsmöjligheter

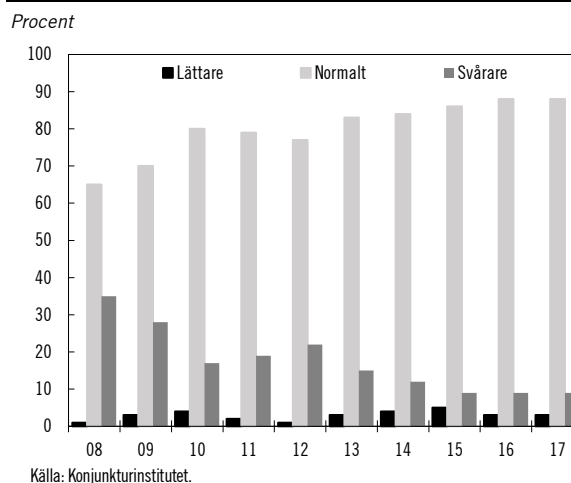

Diagram 3.17 visar företagets möjligheter att finansiera sin verksamhet, där 88 procent av respondenterna under 2017 i Konjunkturinstitutets barometer uppgav att det är "normalt", vilket är samma siffror som för 2016.

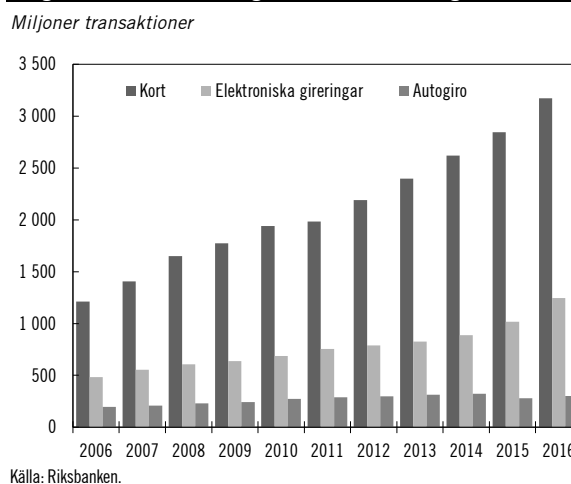
Ytterligare beskrivningar av företagets kapitalförsörjning lämnas under utgiftsområde 24 Näringsliv.

Användningen av elektroniska betalningar och kontantbetalningar

Antalet kortbetalningar i butik har fortsatt att öka liksom användningen av elektroniska gireringar (tabell 3.18).

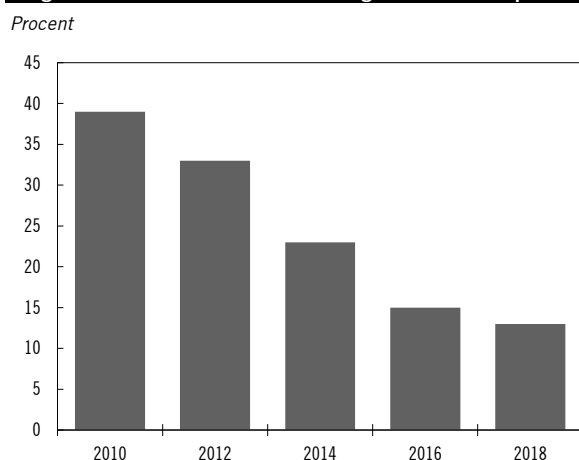
Antalet Swish-betalningar uppgick 2017 till omkring 270 miljoner (75 miljoner 2015). Merparten av betalningarna gjordes av privatpersoner. Antalet privatpersoner som var anslutna till Swish under 2017 uppgick till omkring 6 miljoner (3,8 miljoner 2015).

Diagram 3.18 Användningen av olika betalningsinstrument

Riksbanken genomför vartannat år en enkätundersökning där det bl.a. frågas om vilket betalningsinstrument som de tillfrågade använde vid sitt senaste köp.

Diagram 3.19 Andel kontantbetalning vid senaste köp

Källa: Riksbanken.

Av diagram 3.19 framgår att andelen som uppgav att de använde kontanter vid sitt senaste köp har minskat påtagligt sedan 2010. Mellan 2010 och 2016 minskade andelen med 24 procentenheter från 39 till 15 procent. Mellan 2016 och 2018 minskade andelen med ytterligare 2 procentenheter, från 15 till 13 procent.

Mindre förändringar i klagomålsstatistiken över tiden

I tabell 3.1 redovisas inkomna ärenden hos Konsumenternas Bank- och finansbyrå som avsåg klagomål respektive information uppdelat på kategorierna låna, spara, betala och övrigt.

Tabell 3.1 Ärendestatistik hos Konsumenternas Bank- och finansbyrå

Antal ärenden

		Betala	Låna	Spara	Övrigt	Totalt
2013	Klagomål	1061	690	641	120	2512
	Information	431	717	830	120	2098
2014	Klagomål	950	711	472	108	2241
	Information	365	808	829	131	2133
2015	Klagomål	1060	729	440	98	2327
	Information	408	918	658	106	2090
2016	Klagomål	1112	736	480	125	2453
	Information	459	884	559	128	2030
2017	Klagomål	1137	786	507	133	2563
	Information	554	783	639	171	2147

Källa: Finansinspektionen.

Statistiken visar att antalet inkomna ärenden har varit relativt konstant 2013–2017 även om vissa

skillnader finns mellan hur anmälningsfrekvensen mellan områdena betala, låna och spara utvecklats sig under samma tid. Statistiken finns för närvarande inte uppdelad på kön.

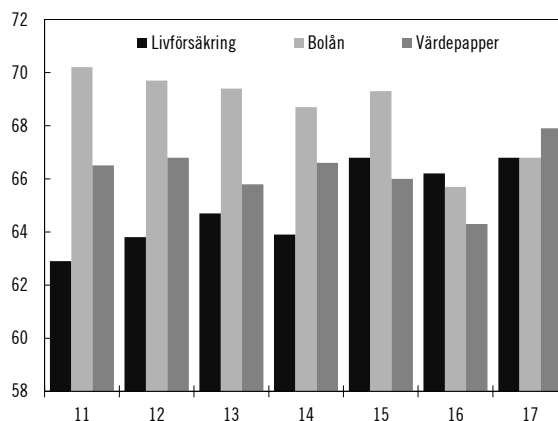
Även statistik från Allmänna reklamationsnämnden (ARN) pekar på att antalet ärenden som hänförs till finansmarknadsområdet är relativt konstant. År 2017 kom det in 470 anmälningar inom området bank (470 året innan) och motsvarande för försäkring var 861 ärenden (811 året innan). Andelen företag som följer ARN:s beslut på dessa områden är hög, 94 procent på området bank och 97 procent på området försäkring.

Ökad kundnöjdhet inom olika delar av finansmarknaden

Svenskt Kvalitetsindex (SKI) utför återkommande undersökningar av nöjdheten inom olika marknader för finansiella produkter riktade till både privat- och företagskunder. I diagram 3.20 nedan redovisas kundnöjdheten för sparande- och livförsäkringar för privatkunder.

Diagram 3.20 Kundnöjdhet inom olika delar av finansmarknaden för privatkunder

Index 1–100

Källor: Finansinspektionen och Svenskt Kvalitetsindex.

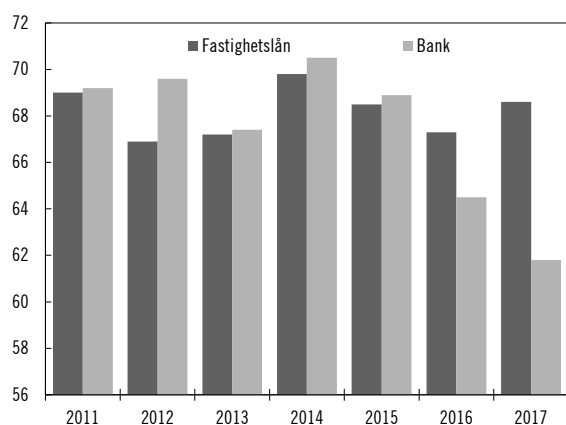
För kundnöjdheten avseende privata livförsäkringar har tilliten ökat marginellt sedan 2016 och är på samma nivå som 2015. De större aktörerna uppvisar lite sämre resultat när det gäller kundnöjdhet för privata livförsäkringar. Ett skäl till den marginella ökningen 2017 kan enligt Finansinspektionen vara att försäkringsföretagen haft en mer aktiv kundkontakt.

Kundnöjdheten för bolåneprodukter ökade med 1,1 procentenhet jämfört med 2016. Mest nöjda bolånekunder har mindre nischbanker.

Kundnöjdheten för sparandeprodukter i värdepapper ökade med 3,6 procentenheter under 2017 jämfört med året innan. Enligt SKI har några av företagen förbättrat transparensen och därmed fått fler nöjda kunder. Samtidigt visar Konsumentverkets årliga rapport om läget för Sveriges konsumenter, Konsumentrapporten 2018, att investeringar och pension tillsammans med person- och familjeförsäkring är med på listan över de tio mest problematiska marknaderna.

Diagram 3.21 Kundnöjdhet företagskunder

Index 1–100

Källa: Svenskt Kvalitetsindex.

I diagram 3.21 visas kundnöjdheten för företagskunder. Kundnöjdheten för fastighetslån ökade med 1,3 procentenheter under 2017 i förhållande till året innan och har varit relativt stabil under de senaste åren.

Företagens kundnöjdhet med banktjänster minskade under 2017 med 2,7 procentenheter. Kundnöjdheten har minskat påtagligt sedan 2014. En anledning till det sänkta förtroendet är enligt SKI att småföretagare upplever problem med bankens tillgänglighet. SKI anser också att försämringen av kundnöjdheten kan ha påverkats av negativ publicitet för branschen i sin helhet. Mindre aktörer med lokal anknytning får högre kundbetyg än storbankerna.

Finansiell folkbildning

Finansinspektionen har sedan 2008 som mål att stärka konsumenternas ställning på finansmarknaden genom finansiell folkbildning.

Strategin bygger på att utbilda personer som i sin tur kan möta konsumenter från olika målgrupper och föreläsa och informera i olika situationer. På så sätt når insatserna betydligt fler. Merparten av insatserna sker i nära samverkan med andra myndigheter, organisationer och före-

tag via det nationella nätverket Gilla Din Ekonomi, med 81 medlemmar i juli 2018 (69 året innan).

Tabell 3.2 Finansiell folkbildning

	2013	2014	2015	2016	2017
Anslag folkbildning (mnkr)	7,7	7,3	6,2	7,5	6,8
Folkbildning (antal personer)	71 535	102 633	119 993	110 936	226 026

Källa: Finansinspektionen.

Av tabell 3.2 framgår att omkring 226 000 personer fick del av verksamheten i någon form under 2017 (ca 110 000 året innan). En del av ökningen förklaras av att fler insatser än tidigare har räknats, dessa uppgår till omkring 40 000. Bortsett från detta är ökningen i förhållande till året innan ändå påtaglig. Statistiken är ännu inte uppdelad på kön.

Under 2017 fokuserades insatserna bl.a. på utbildningsprojektet Trygga din ekonomiska framtid riktat till överförmyndare. Andra utbildningsprojekt var pensionskunskap för blivande personalvetare och ekonomer och inom skolprojektet Koll på cashen lanserades under året ett nytt innehåll som även anpassats till gymnasiets läroplan.

Alla utbildningsinsatser som Finansinspektionen initierar utvärderas via enkäter och omdömena är genomgående positiva, med snittbetyg mellan 4 och 5 av 5 möjliga.

Finansinspektionens varningslista

Finansinspektionen publicerar regelbundet en varningslista över företag som erbjuder konsumenter och investerare finansiella tjänster eller produkter utan att företaget har nödvändiga tillstånd i eller utanför Sverige. Detta görs i samarbete med tillsynsmyndigheter i andra länder. Av tabell 3.3 framgår att antalet sådana varningar ökat 2017 jämfört med 2016. En ökad volym varningar kan innebära att konsumentskyddet genom en ökad tillsyn blivit bättre, men kan även vara en indikator på att antalet oseriösa verksamhetsutövare ökat enligt Finansinspektionen.

Tabell 3.3 Finansinspektionens varningslista

	2013	2014	2015	2016	2017
Antal varningar	574	891	806	864	1129

Källa: Finansinspektionen.

Finansmarknadsforskning

Verket för innovationssystem (Vinnova) har sedan 2009 i uppdrag att utforma ett forskningsprogram för finansmarknadsforskning med syfte att stärka den svenska finansmarknadsforskningens internationella konkurrenskraft och öka dess relevans för både privata och offentliga aktörer inom den finansiella sektorn.

Programmet för finansmarknadsforskning består i huvudsak av två insatsformer: långsiktig finansiering av tre forskningscentrum och utlysningar av projektmedel inom olika områden. Båda insatsformerna finansieras gemensamt av Vinnova, andra offentliga aktörer och finansbranschen.

Centrumen sprider forskningsresultaten, dels genom akademiska och praktiska konferenser, dels genom samarbete med andra forskare och branschaktörer. Även vetenskaplig publicering är central för att sprida resultaten (tabell 3.4).

Tabell 3.4 Vetenskaplig publicering

Antal	2014	2015	2016	2017
Artiklar	68	57	69	61
Konferensbidrag	144	118	190	189
Totalt	212	175	259	250

Källa: Vinnova.

Andelen kvinnor som väljer forskningsområdet finansmarknad är mindre än andelen män (tabell 3.5). Det nationella centrumet SHOF har därför startat programmet "Kvinnor i finans", med syfte att kartlägga, identifiera och problematisera detta. Ett tydligt identifierat problem är avsaknaden av förebilder för unga kvinnor inom området. SHOF har därför haft flera evenemang riktade till kvinnliga studenter i syfte att tydliggöra möjligheterna för kvinnor inom området.

Tabell 3.5 Andel kvinnor i forskningscentrumen

Procent	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Administrativ personal	58	54	56	58	61	57
Docent	11	17	21	20	8	13
Doktorand	28	29	27	34	30	36
Gästforskare inklusive postdok	23	20	19	18	23	38
Lektor	21	24	27	26	23	25
Professor	5	5	5	5	4	5

Källa: Vinnova.

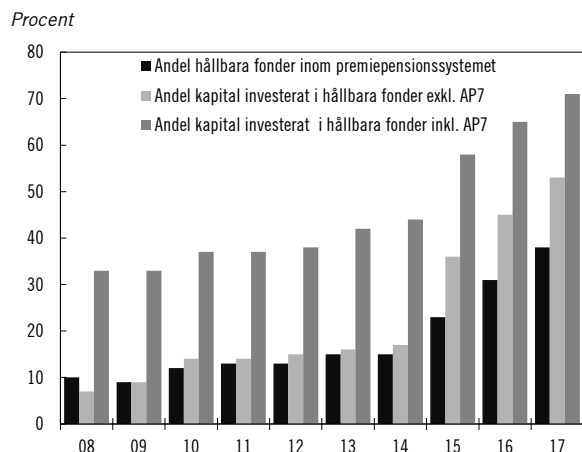
Hållbara fonder inom premiepensionssystemet

Inom premiepensionssystemet finns det fonder med M/E-märkning, som tar hänsyn till miljö eller etik i sina placeringar. För att få en sådan märkning ställer Pensionsmyndigheten vissa krav på fondbolagen, t.ex. på att ha en tydlig och väl definierad process för hur bolagen agerar samt systematisk och regelbunden uppföljning av fondens inriktning. Fondbolagen som förvaltar dessa M/E-fonder är även skyldiga att upprätta ett fondfaktablad enligt "Hållbarhetsprofilen" som branschorganisationen Sveriges forum för hållbara investeringar (Swesif) tillsammans med medlemsföretagen har utarbetat och som infördes på premiepensionens fondtorg 2013. I början av 2017 utvecklades Hållbarhetsprofilen och fick en tydligare struktur och krav på uppdatering av information.

Diagram 3.22 visar andel hållbara fonder inom premiepensionssystemet och andel investerat kapital i dessa inklusive och exklusive Sjunde AP-fonden. Sedan 2008 har både andelen hållbara fonder och andelen av det investerade kapitalet i dessa fonder inom premiepensionssystemet ökat.

Andelen kapital på premiepensionens fondtorg som uppfyller Swesifs krav på hållbara investeringar, den s.k. hållbarhetsprofilen, fortsatte att öka under 2017. Andelen kapital ökade från 65 procent 2016 till 71 procent 2017.

Någon direkt jämförelse av andelen hållbara fonder i premiepensionssystemet och den övriga fondmarknaden går inte att göra då statistik för den övriga fondmarknaden saknas.

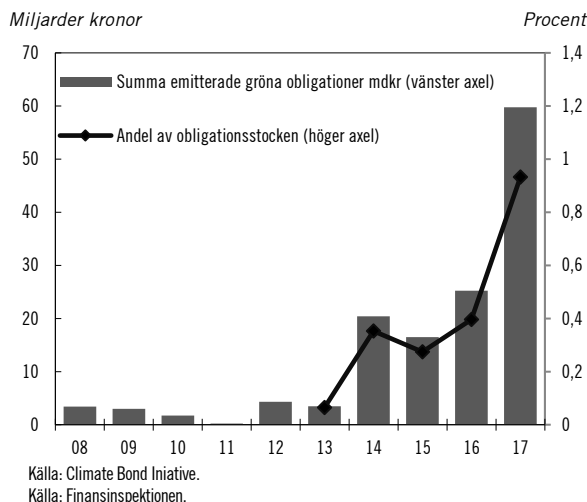
Diagram 3.22 Andelen hållbara fonder inom premiepensionssystemet

Källa: Pensionsmyndigheten.

Emission av gröna obligationer

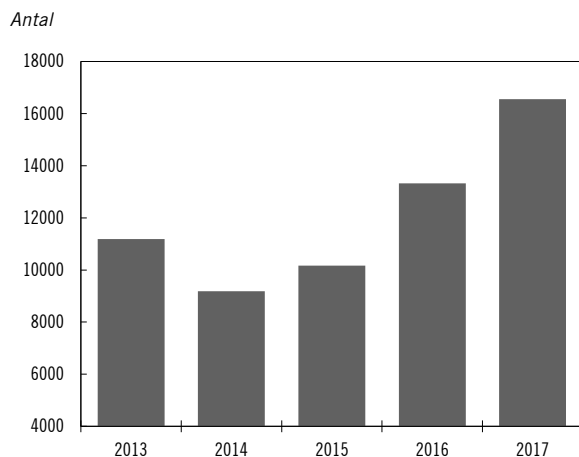
Gröna obligationer utvecklades under 2007 och 2008 av SEB och Världsbanken tillsammans med ett antal svenska investerare. Gröna obligationer kan användas av företag, organisationer och myndigheter för att söka finansiering för miljöinvesteringar. Utgivaren av gröna obligationer åtar sig att rapportera till investerare hur upplånade medel används. Investerare lägger ökad vikt vid hållbarhet i sin portföljallokering och gröna obligationer har vuxit i popularitet. Under 2017 växte den gröna obligationsmarknaden globalt till den totala emissionsvolymen 156,7 miljarder dollar, en ökning med ungefär 93 procent jämfört med 2016. De länder med de största totala emissionsvolymerna 2017 var i fallande ordning USA, Kina, Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Sverige, Spanien, Kanada, Australien, Indien och Brasilien.

Sedan 2008, då den första svenska gröna obligationen emitterades, har antalet emitterade gröna obligationer ökat till 50 stycken 2017. Det motsvarar en emitterad summa på 59,8 miljarder kronor, vilket motsvarar 0,93 procent av den totala stocken av emitterade obligationer (diagram 3.23). Antalet emitterade svenska gröna obligationer har ökat med drygt 61 procent jämfört med 2016.

Diagram 3.23 Gröna obligationer

Ökad rapportering av insatser mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Ett hållbart finansiellt system ska inte acceptera missbruk i form av penningtvätt och finansiering av terrorism, vilket framgår av Agenda 2030, delmål 16.4. Arbetet inom området har i hög grad bedrivs internationellt, eftersom den brottslighet som systemet ska motverka ofta har gränsöverskridande inslag. Arbetet har kännetecknats av att säkerställa att det internationella ramverket för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism ska vara effektivt utan att ge avkall på rättsstatens grundläggande principer. Detta har gjorts i olika forum, framför allt inom ramen för förhandlingar i den internationella organisationen Financial Action Task Force (Fatf) och i EU. På EU-nivån överenskoms under 2018 förändringar av det centrala s.k. fjärde penningtvättsdirektivet. Ett annat viktigt inslag på den internationella nivån är att Sverige under 2017, med uppföljning under 2018, har granskats av Fatf. På den nationella planet har större reformer gjorts, bl.a. i form av den nya lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism samt den nya lagen om registrering av verkliga huvudmän som båda trädde i kraft i augusti 2017.

Diagram 3.24 Antalet rapporter om misstänkta transaktioner mottagna av finanspolisen

Källa: Polismyndigheten.

I syfte att utreda och att korrekt uppskatta antalet misstänkta transaktioner ska de företag som omfattas av regelverket om insatser mot penningtvätt och finansiering av terrorism och kommer i kontakt med det finansiella systemet rapportera sina misstankar till finanspolisen. Finanspolisen är Sveriges finansunderrättelseenhet, organisatoriskt placerad vid Nationella operativa avdelningen vid Polismyndigheten. Diagram 3.24 visar hur många rapporter om misstänkta transaktioner som finanspolisen har mottagit under de senaste fem åren. Ökningen av antalet rapporter behöver inte vara negativ eftersom den t.ex. kan tyda på en ökad benägenhet att rapportera och innebär att finanspolisen får ett bättre informationsunderlag för fortsatta åtgärder.

3.4.2 Resultat för effektiviteten i den statliga finansförvaltningen

För att statens finansförvaltning ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt krävs att de regelverk, avtal och kontostrukturer som stödjer statens betalningsmodell och modellen för statens garanti- och utlåningsverksamhet är ändamålsenliga. Resultatutvärderingen bygger till stor del på en kvalitativ bedömning av de regelverk som stödjer modellerna.

Statens betalningsmodell

I sin roll som statens internbank ansvarar Riksgäldskontoret för att förvalta och utveckla den statliga betalningsmodellen samt tillhanda-

hålla den infrastruktur som de statliga myndigheterna behöver för att genomföra sina betalningar och för att få tillgång till de anslagsmedel och lån som respektive myndighet blivit tilldelad. Statens betalningsmodell är en samlad benämning på de regelverk, avtal, kontostrukturer och system som stödjer myndigheternas betalningar. Huvudaktörerna i modellen är Riksgäldskontoret, ramavtalsbankerna och myndigheterna.

Betalningsmodellen är en kombination av ett centraliserat och decentraliserat ansvar. Den centraliserade delen består i att Riksgäldskontoret upphandlar ramavtal för betaltjänster åt myndigheterna samt samlar likviditeten från alla in- och utbetalningar i staten på ett ställe, statens centralkonto i Riksbanken. Det decentraliserade ansvaret innebär att myndigheterna själva initierar och tar emot betalningar. Det är också myndigheternas eget ansvar att samtliga utbetalningar görs till rätt mottagare, med rätt belopp och vid rätt tidpunkt. Myndigheterna är skyldiga att använda ramavtalen för betaltjänster, såvida inte Riksgäldskontoret medgett något annat.

Styckkostnad per statlig betalning

Kostnadseffektiviteten i den statliga betalningsmodellen mäts som styckkostnad per betalning. Som framgår av tabell 3.6 minskade kostnaden per betalning från 57 öre 2012 till 51 öre 2016. Riksgäldskontoret har under 2017 upphandlat nya ramavtal för betaltjänster vilket medfört att kostnaden per betalning har ökat med 8 öre jämfört med 2016. I de nya ramavtalen ingår även att Riksgäldskontoret har upphandlat transparenta och mer fördelaktiga valutakurser för myndigheternas valutaväxlingar, vilket innebär besparingar vid betalningar till och från utlandet. Detta innebär att det totalt sett är en besparing med det nya ramavtalet.

Tabell 3.6 Styckkostnad per betalning

Kronor	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antal betalningar (miljoner)	151	157	164	171	177	167
Total kostnad (miljoner)	86	89	91	94	91	99
Styckkostnad	0,57	0,57	0,56	0,55	0,51	0,59

Källa: Riksgäldskontoret.

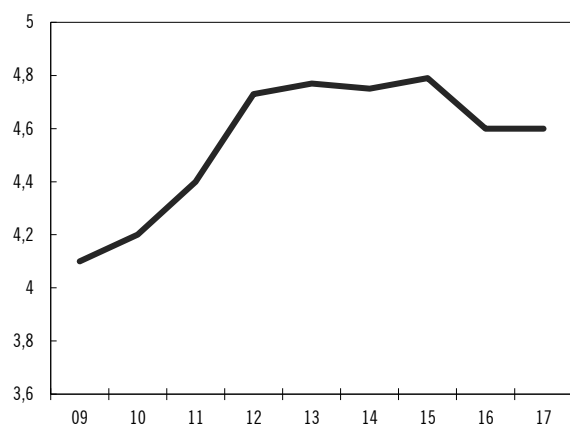
Riksgäldskontorets service till myndigheterna

Riksgäldskontoret har även i uppdrag att utbilda och ge stöd till myndigheterna i betalningsfrågor. Betalningsverksamheten är i stora delar decent-

raliserad, varför det är viktigt att Riksgäldskontoret ger god service till myndigheterna. För att mäta graden av kvalitet och service gör Riksgäldskontoret varje år en kundundersökning, där myndigheterna på en femgradig skala svarar på hur de upplever den kvalitet och service Riksgäldskontoret ger på området.

Diagram 3.25 Myndigheternas upplevda servicenivå

Betyg 1–5

Källa: Riksgäldskontoret.

Av diagram 3.25 framgår myndigheternas sammanvägda betyg från de årliga kundundersökningarna sedan 2009. Resultatet pekar på att myndigheterna under hela perioden varit nöjda med de tjänster och den service som Riksgäldskontoret tillhandahållit. Under 2017 blev resultatet 4,6 på en femgradig skala. Detta är samma betyg som under 2016 men innebär däremot en minskning från 2015. Betyget överstiger dock verksamhetens mål på 4,5. Mest nöjda var kunderna med bemötande, tillgänglighet och att de får svar i rimlig tid.

Hög säkerhet i statens betalningar

Det bedrivs ett fortlöpande arbete för att öka säkerheten och effektiviteten i statens betalningsmodell. Vartannat år lämnar Riksgäldskontoret en rapport till regeringen om riskerna i den statliga betalningsmodellen.

Under 2017 trädde en ny betalningsförordning i kraft som ska ge ökad säkerhet i den statliga betalningsmodellen (förordningen 2017:170 om statliga myndigheters betalningar och medelsförvaltning). Bland annat förtydligas i förordningen att myndigheternas bankkonton ska vara anslutna till toppkonton i de statliga ramavtalsbankerna och nya konton ska godkännas av Riksgäldskontoret.

Garanti- och utlåningsverksamheten

Riksgäldskontorets uppdrag inom garanti- och utlåningsverksamheten

Riksgäldskontoret ställer ut och förvaltar vissa statliga garantier och lån på uppdrag av regeringen grundat på beslut av riksdagen. Uppdraget innefattar att värdera de ekonomiska riskerna, sätta avgifter och bestämma villkoren för de garantier och lån som ställs ut. I uppdraget ingår också att hantera fordringar. Riksgäldskontoret ska bidra till att statens risk begränsas och att statens rätt tryggas. Riksgäldskontoret ska även arbeta aktivt för att andra myndigheters garanti- och utlåningsverksamhet bedrivs på ett effektivt sätt och för att utveckla hanteringen av statliga garantier och lån i samverkan med de andra myndigheterna.

Garantiportföljen

Vid utgången av 2017 uppgick det totala garanterade belopp för vilket Riksgäldskontoret ansvarar till 29,7 miljarder kronor, vilket var knappt 3,7 miljarder kronor mindre än vid föregående årsskifte (tabell 3.7). Minskningen förklaras av att garantiåtagandena gentemot Öresundsbro Konsortiet och Nordiska Investeringsbanken minskade. Inga nya garantier tillkom eller avslutades under året. För en sammanställning över statens totala garantiåtaganden, se Årsredovisning för staten 2017 (skr. 2017/18:101).

Tabell 3.7 Utestående garantier, tillgångar och förväntade förluster

Miljoner kronor, 31 december 2017

	2015	2016	2017
Utestående garantier	33 704	33 316	29 655
Tillgångar	997	1 320	1 395
Reservkonto	334	313	443
Värdering fordringar	627	975	914
Förväntade framtida avgifter	36	32	38
Förväntade förluster	836	645	867

Källa: Riksgäldskontoret.

Utlåning med kreditrisk

Riksgäldskontorets utlåning till låntagare utanför staten (exklusive lån med villkorad återbetalning) uppgick till drygt 5,6 miljarder kronor vid slutet av 2017, vilket är en minskning med drygt 5,6 miljarder jämfört med föregående år. Förändringen beror på att Irland gjorde en förtida återbetalning av sin utestående skuld till Sverige.

Tabell 3.8 Utestående lån, tillgångar och förväntad förlust

Miljoner kronor, 31 december 2017

	2015	2016	2017
Utestående lån	10 935	11 279	5 643
Tillgångar	777	779	606
Förväntade förluster	326	246	0

Källa: Riksgäldskontoret.

Under 2017 minskade tillgångarna i utlåningsverksamheten något jämfört med 2016. Förändringen beror på att de förväntade framtida avgifterna minskade då Irland betalade tillbaka sitt lån. De förväntade förlusterna minskade i sin tur med 246 miljoner kronor till följd av återbetalning av lånet till Irland samt att den förväntade förlusten avseende lånet till Svedab inte längre redovisas av Riksgäldskontoret utan numera av Trafikverket.

I skrivelsen Årsredovisning för staten (skr. 2017/18:101) lämnas en särskild redovisning och riskanalys av statliga garantier och utlåning. Risken för stora förluster i den ordinarie portföljen bedöms sammantaget som låg.

3.5 Budgetförslag

3.5.1 1:11 Finansinspektionen

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:11 Finansinspektionen

Tusentals kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	532 600		14 792
2018	Anslag	605 798 ¹	606 379
2019	Förslag	603 643	
2020	Beräknat	612 012 ²	
2021	Beräknat	619 422 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 603 643 tkr i 2019 års prismetod.

³ Motsvarar 603 642 tkr i 2019 års prismetod.

Ändamål

Anslaget får användas för Finansinspektionens förvaltningsutgifter och för Krigsförsäkringsnämndens verksamhet.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.10 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	578 682	103 635	87 594	16 040
Prognos 2018	672 153	103 000	100 000	3 000
Budget 2019	734 592	99 000	100 000	-1 000

Finansinspektionen tar i huvudsak ut två slag av avgifter, dels avgifter för tillstånd m.m. som regleras i förordningen (2001:911) om avgifter för prövning av ärenden hos Finansinspektionen, dels avgifter för Finansinspektionens anslagsfinansierade verksamhet enligt förordningen (2007:1135) om årliga avgifter för finansiering av Finansinspektionens verksamhet. Avgifterna fastställs i syfte att uppnå full kostnadstäckning över tid. De årliga avgifterna har en konstruktion som innebär att en höjning av anslaget är saldo-neutralt, eftersom motsvarande belopp tas upp på inkomstsidan.

I beloppen för intäkter till inkomsttitel ingår även sanktionsavgifter som företagen under tillsyn betalar vid överträdelser.

Regeringens överväganden

Tabell 3.11 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Finansinspektionen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	602 798	602 798	602 798
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 845	14 283	21 755
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-5 000	-5 069	-5 131
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	603 643	612 012	619 422

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 845 000 kronor fr.o.m. 2019. Riksdagen har beslutat att de ändamål och verksamheter som

avser samordning för åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism ska flyttas från utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning till utgiftsområde 4 Rättsväsendet (prop. 2017/18:100, bet. 2017/18:KU40, rskr. 2017/18:419). Mot denna bakgrund minskas anslaget med 5 miljoner kronor fr.o.m. 2019. Anslaget 1:1 *Polismyndigheten* under utgiftsområde 4 ökas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 603 643 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Finansinspektionen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 612 012 000 kronor respektive 619 422 000 kronor.

3.5.2 1:3 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter

Tabell 3.12 Anslagsutveckling 1:3 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter

Tusentals kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	11 381	2 969	
2018	Anslag	17 550 ¹	14 178
2019	Förslag	17 550	
2020	Beräknat	17 550	
2021	Beräknat	17 550	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter Europeiska bankmyndigheten, Europeiska försäkrings- och tjänstepensionsmyndigheten samt Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten.

Regeringens överväganden

Tabell 3.13 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter

Tusentals kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	17 550	17 550	17 550
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	17 550	17 550	17 550

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 17 550 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 17 550 000 kronor för respektive år.

3.5.3 1:12 Riksgäldskontoret

Tabell 3.14 Anslagsutveckling 1:12 Riksgäldskontoret

Tusentals kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	262 678	61 987	
2018	Anslag	327 642 ¹	304 705
2019	Förslag	331 027	
2020	Beräknat	335 856 ²	
2021	Beräknat	340 265 ³	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 331 027 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 331 027 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Riksgäldskontorets förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Avgifter tas ut för verksamheterna inom områdena garantier och krediter, statens internbank, bankstöd samt insättningsgaranti och investerarskydd.

Tabell 3.15 Resultatet för Riksgäldskontorets garanti- och utlåningsverksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	38 964	188 725	68 381	120 344
Prognos 2018	43 046	74 102	27 894	46 208
Budget 2019	50 550	21 700	16 500	5 200

De riskavspeglande garanti- och kreditavgifterna finansieras av garanti- respektive låntagarna eller genom anslag via statsbudgeten. I enlighet med budgetlagen (2011:203) ska ränta eller avgift tas ut motsvarande statens förväntade kostnad för lånet eller åtagandet, om inte riksdagen för ett visst lån eller åtagande beslutat annat. Vidare föreskrivs att om lån- eller garantitagaren ska betala en ränta eller avgift som inte täcker kostnaderna ska regeringen föreslå riksdagen hur mellanskillnaden ska finansieras.

Dessa avgifter, samt återvinningar från tidigare infrianden, placeras på räntebärande konton hos Riksgäldskontoret och ska finansiera eventuella infrianden i myndighetens garanti- och kreditverksamhet. De administrativa avgifter som tas ut disponeras av Riksgäldskontoret för att täcka de administrativa kostnaderna i verksamheten. Målet är att avgifterna ska täcka infrianden och administrationskostnaderna sett över en längre tid. Modellen ska vara finansiellt självbärande och tydligt visa vad kostnaderna för statens garanti- och kreditgivning uppgår till.

Tabell 3.16 Resultatet för in- och utlåningsverksamheten i statens internbank

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	55			
Prognos 2018	0			
Budget 2019	0			

Under 2017 uppgick avgifterna inom statens internbank till 55 000 kronor. För 2018 och framåt beräknas motsvarande avgifter minska till noll med anledning av att avgifterna för statens internbank avvecklades från årsskiftet 2016/2017. Avgifterna har använts som styrmedel i strävan mot ökad effektivisering av den finansiella verksamheten inom staten.

Tabell 3.17 Insättningsgaranti och investerarskydd

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	17 153			
Prognos 2018	12 346			
Budget 2019	17 700			

Verksamheten insättningsgaranti och investerarskydd finansieras genom Riksgäldskontorets förvaltningsanslag. Administrationskostnaden för denna verksamhet avräknas från efterföljande års avgifter och redovisas mot inkomsttitel 2552 *Övriga offentligrättsliga avgifter*. Resterande avgifter placeras på räntebärande konto i Riksgäldskontoret eller i skuldförbindelser utfärdade av staten. Avgifter för insättningsgaranti och investerarskydd betalas av de institut som är anslutna till garantin respektive skyddet.

Regeringens överväganden

Tabell 3.18 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:12 Riksgäldskontoret

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	327 642	327 642	327 642
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 386	8 215	12 624
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	331 027	335 856	340 265

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 3 385 000 kronor 2019. Regeringen föreslår att 331 027 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Riksgäldskontoret* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 335 856 000 kronor respektive 340 265 000 kronor.

Ramar till stabilitetsfonden och resolutionsreserven

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta om en kreditram på högst 50 000 000 000 kronor och en garantiram på högst 750 000 000 000 kronor för stabilitetsfonden.

Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta om en kreditram på högst 100 000 000 000 kronor och en garantiram på högst 200 000 000 000 kronor för resolutionsreserven.

Skälen för regeringens förslag: I samband med genomförandet i svensk rätt av kris- hanteringsdirektivet ändrades reglerna för stabilitetsfonden och en ny fond för finansiering av kris- hanteringsåtgärder, resolutionsreserven, in- rättades. Båda fonderna finansieras genom av- gifter från banksystemet. I samband med inrättandet beslutades att riksdagen årligen ska fastställa krediter och garantiramar för stabilitets- fonden och resolutionsreserven. För ytterligare bakgrunds- information om stabilitetsfonden och resolutionsreserven, se budgetpropositionen för budgetåret 2017 (prop. 2016/17:1).

Riksgäldskontoret har redovisat en rapport om behovet av kredit- och garantiramar för resolu- tionsreserven och stabilitetsfonden för 2019 (Fi2018/00822/FPM). Regeringens förslag i denna del avviker inte från myndighetens bedöm- ningar.

Stabilitetsfonden kan komma att användas för att finansiera förebyggande åtgärder enligt lagen (2015:1017) om förebyggande statligt stöd till kreditinstitut. Åtgärderna innefattar kapital- eller likviditetsstöd till livskraftiga banker. Stabilitets- fondens behållning uppgår i dagsläget till ca 40 miljarder kronor. Regeringen bedömer att medlen utgör en betydande resurs för att vidta eventuella krisinsatser, dvs. förebyggande statligt stöd eller användning av statliga stabiliserings- verktyg. Det program som inrättades vid finans- krisen 2008 hade ett fastställt belopp om högst 50 miljarder kronor, vilket var det sammanlagda kapitaltillskott som staten kunde medge. Samma belopp utgör för närvarande utgångspunkt för stabilitetsfondens lånemöjligheter och föreslås även gälla för 2019. Riksgäldskontoret bedömer också att nivån fortsatt utgör en lämplig kredit-

ram och bedömningen är gjord med utgångs- punkt i vad som skulle krävas för att stärka kapitaliseringen i två svenska storbanker med upp till 5 procentenheter (i riskvägda termer). Even- tuella stödåtgärder kan komma att bli mer eller mindre omfattande, men Riksgäldskontorets be- dömning är att skattningen är rimlig med beak- tande av att förbyggande kapitaltillskott enbart kan ges till livskraftiga banker.

Garantiramen för stabilitetsfonden bör bestämmas utifrån det faktum att i första hand generella stödåtgärder i form av garantiprogram till samtliga banker kan komma att bli aktuella. Garantiramen för stabilitetsfonden bör vara på ett högre belopp än den ram som gäller för resolu- tionsreserven, eftersom det här blir fråga om generella stödåtgärder till samtliga banker. Den ram som fanns i garantiförordningen från 2008 uppgick inledningsvis till 1 500 miljarder kronor och var baserad på de svenska bankernas upp- låning under viss period. Ramen sänktes senare till 750 miljarder kronor även om utnyttjandet aldrig var över 400 miljarder. Samma belopp utgör för närvarande ramen för stabilitetsfondens möjlighet att medge garantier och föreslås även gälla för 2019.

Resolutionsreserven kan komma att användas för att finansiera åtgärder inom ramen för ett resolutionsförfarande, vilket innefattar åtgärder för att stötta rekonstruktion av systemviktiga banker som i utgångsläget inte bedöms som livs- kraftiga. Resolutionsreserven uppgår i dagsläget till ca 38 miljarder kronor.

När det gäller resolutionsreservens kreditram bör den främst bli aktuell i fråga om olika åter- kapitaliseringsåtgärder efter det att nedskrivning av vissa av företagets skulder skett. Därutöver kan resolutionsreservens kreditram komma att användas till att betala ut kompensation till före- tagets ägare och borgenärer i de fall dessa fått ett sämre ekonomiskt utfall vid resolution än vid konkurs eller likvidation. Kreditramen som för närvarande uppgår till 100 miljarder kronor motiveras därför av att den bör ha åtminstone samma förmåga till återkapitaliseringsåtgärder som kreditramen till stabilitetsfonden, dvs. 50 miljarder kronor, samt dessutom innehålla utrymme för att hantera eventuella kompensationsfall. Kreditramen på 100 miljarder kronor föreslås därför även gälla under 2019.

Garantiramen för resolutionsreserven kan användas om banker i resolution initialt behöver stöd för sin finansiering (likviditet). Garantier

kan ges till banken själv eller till Riksbanken. Att uppskatta likviditetsbehov i en krissituation är svårt, men bedömningen är att likviditetsstöd till flera av Sveriges storbanker skulle behöva uppgå till minst 100 miljarder kronor. Det kan finnas en negativ signaleffekt i att under ett krisförlopp behöva justera garantiramen. Därför föreslår regeringen att garantiramen för resolutionsreserven även under 2019 sätts till 200 miljarder kronor.

3.5.4 1:16 Finansmarknadsforskning

Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:16 Finansmarknadsforskning

Tusentals kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017		30 529	-613
2018	Anslag	89 913 ¹	88 228
2019	Förslag	29 921	
2020	Beräknat	30 426 ²	
2021	Beräknat	30 931 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 29 921 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 29 921 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för finansmarknadsforskning och högst 2 procent av anslaget får användas för programanknutna förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:16 Finansmarknadsforskning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	29 913	29 913	29 913
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	7	512	1 017
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	1	1	1
Förslag/beräknat anslag	29 921	30 426	30 931

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 8 000 kronor 2019. Regeringen föreslår att 29 921 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Finansmarknadsforskning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 30 426 000 kronor respektive 30 931 000 kronor.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:16 *Finansmarknadsforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 30 000 000 kronor under 2020.

Skälen för regeringens förslag: Från och med 2016 lämnas ett bemyndigande att ingå ekonomiska åtaganden för anslaget 1:16 *Finansmarknadsforskning*. Regeringen bedömer att det för verksamheten bör medges en fortsatt möjlighet att ingå fleråriga ekonomiska åtaganden om finansiering av olika forskningssatsningar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:16 *Finansmarknadsforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 30 000 000 kronor 2020.

Tabell 3.21 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:16 Finansmarknadsforskning*Tusental kronor*

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	34 839	4 864	46 000	30 000
Nya åtaganden	4 864	46 000	7 000	
Infriade åtaganden	-34 839	-4 864	-23 000	30 000
Utestående åtaganden	4 864	46 000	30 000	
Erhållet/förslaget bemyndigande	76 000	60 000	30 000	

4 Statlig förvaltningspolitik

4.1 Omfattning

Området statlig förvaltningspolitik omfattar styrning, ledning, organisation och utveckling av de statliga myndigheterna samt vissa övergripande frågor om relationen mellan stat och kommun, inklusive regional ansvarsfördelning. Vidare omfattar området myndigheterna Statskontoret, Kammarkollegiet, Ekonomistyrningsverket (ESV) och Statens servicecenter.

4.2 Mål för den statliga förvaltningspolitiken

Målet för den statliga förvaltningspolitiken är en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete (prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2009/10:315.).

4.3 Resultatredovisning

Resultatredovisningen är inriktad på den statliga förvaltningens utveckling på en övergripande nivå. Vidare redovisas vissa förvaltningspolitiska åtgärder som vidtagits, liksom relevanta resultat hos de myndigheter som omfattas av området.

4.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att redovisa resultaten inom området är följande:

- Världsbankens indikator för den offentliga sektorns måluppfyllelse,
- organisationen Transparency Internationals ranking av världens länder rörande korruption i den offentliga sektorn, och
- OECD:s undersökning om allmänhetens förtroende för den nationella regeringen.

Indikatorerna förklaras närmare i avsnitt 4.3.2. I resultatredovisningen beaktas också särskilda åtgärder som vidtagits och den generella utvecklingen i statsförvaltningen. Statsförvaltningens resultat inom enskilda områden redovisas under respektive utgiftsområde. Vissa övergripande frågor om relationen mellan stat och kommun redovisas under utgiftsområde 25 avsnitt 1.5.4.

4.3.2 Resultat

Världsbankens indikator Government Effectiveness beskriver effektivitet i bred mening och avser måluppfyllelse för hela den offentliga sektorn. År 2017 rankades Sveriges som mer högpresterande än drygt 96 procent av världens länder, vilket var en liten förbättring jämfört med 2016, men ett lägre resultat än åren dessförinnan. (se tabell 4.1).

Indikatorn Corruption Perceptions Index (CPI) tas fram av organisationen Transparency International. Sedan 1995 rankas världens länder utifrån hur experter och företagare bedömer graden av korruption i den offentliga sektorn. I

2017 års undersökning rankades den svenska offentliga sektorn som världens sjätte minst korrupta (se tabell 4.1), vilket var en försämring med två placeringar jämfört med 2016.

Tabell 4.1 Korruption och effektivitet

Sveriges placering i Transparency Internationals Corruption Perceptions Index (CPI) och Världsbankens index Government Effectiveness (GE)

År	CPI (placering)	GE percentil
2017	6	96,15
2016	4	94,71
2015	3	96,63
2014	4	95,67
2013	3	98,58
2012	4	98,58
2011	4	98,58
2010	4	98,56
2009	3	98,56
2008	1	98,06
2007	4	98,54
2006	6	95,61

Källa: Transparency International och Världsbanken.

OECD ger vartannat år ut rapporten Government at a Glance, i vilken den offentliga sektorn inom en rad områden följs upp, bl.a. allmänhetens förtroende för den nationella regeringen. I den senaste rapporten som publicerades 2017, men innehåller data för 2016, låg Sverige över snittet för OECD-länderna, men förtroendet har sjunkit sedan 2007.

Resultaten för de olika indikatorerna ska tolkas med viss försiktighet. Resultaten indikerar emellertid sammantaget att den svenska offentliga sektorn är bland de i världen som presterar bäst.

En innovativ och samverkande statsförvaltning

Utvecklad styrning

Genomförandet av tillitsreformen, som inleddes 2015, fortsatte 2017 och på uppdrag av regeringen har Statskontoret kartlagt projekt som bidrar till att utveckla den tillitsbaserade styrningen vid statliga myndigheter (Fi2017/03341/SFÖ). Av Statskontorets rapport (Statskontoret 2018:12) framgår att ca 150 statliga myndigheter arbetar med egeninitierade projekt rörande utvecklad tillitsbaserad styrning. Sammantaget har 647 projekt identifierats som bidrar till att utveckla en mer tillitsbaserad styrning vid myndigheterna. En

av Statskontorets slutsatser i rapporten är att tillitsbaserad styrning ofta betraktas som ett medel för att bättre tillvarata medarbetarnas kompetens och uppnå högre effektivitet, snarare än som ett mål i sig.

Regeringen har beslutat att utvidga Tillitsdelegationens uppdrag (dir. 2017:119). I uppdraget som ska redovisas till regeringen senast den 13 oktober 2019, ingår numera att stödja statliga myndigheter som vill styra sin verksamhet på ett mer tillitsbaserat sätt.

ESV har på uppdrag av regeringen i ett antal olika rapporter lämnat förslag till regeländringar som syftar till att skapa en effektivare styrning och uppföljning samt en minskad administrativ börda för myndigheterna. Utifrån ESV:s slutsatser och rekommendationer i rapporten Krav på delårsrapport (ESV 2017:3) beslutade regeringen att fr.o.m. den 1 januari 2018 ta bort det generella kravet på myndigheter att lämna delårsrapporter. Regleringen av hur delårsrapporter ska utformas finns dock kvar och regeringen kan således fortfarande besluta att en myndighet ska lämna en delårsrapport.

Regeringen har även med utgångspunkt i ESV:s rapport Utvecklad intern styrning och kontroll (ESV 2018:20), beslutat om ändringar i förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll, förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt internrevisionsförordningen (2006:1228). Ändringarna innebär bl.a. ökade möjligheter för myndigheterna till verksamhetsanpassning vid tillämpningen av förordningarna och minskade krav på dokumentation. Reglerna träder i kraft den 1 januari 2019.

Regeringen gav 2017 en särskild utredare i uppdrag att se över regeringens analys- och utvärderingsresurser och hur dessa är organiserade (dir. 2017:79). Uppdraget redovisades den 30 oktober 2018. Utredaren lämnade bl.a. förslag som syftar till att säkerställa att organiseringen och styrningen av analys och utvärderingsresurserna är ändamålsenlig och effektiv, och möter regeringens behov av analyser och utvärderingar inom samtliga politikområden samt regeringens ökade krav på analyser med helhetsperspektiv.

Det nationella genomförandet av Agenda 2030

Sverige deltar i genomförandet av FN-resolutionen om hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling, Agenda 2030, som innehåller 17 globala mål för hållbar utveckling.

Statistiska centralbyrån (SCB) har bedömt att 49 av de indikatorer som är kopplade till agendans 169 delmål, vilket motsvarar 20 procent, är uppfyllda för Sverige del (Fi2018/00656/SFÖ).

Agenda 2030-delegationen har bedömt att 120 av delmålen i Agenda 2030 är nationellt relevanta i Sverige, samt att det finns riksdagsbundna mål som stämmer väl överens med 97 och till viss del överens med 21 av dessa. Endast 2 av agendans delmål saknar därmed koppling till svenska riksdagsbundna mål. Dessa riksdagsbundna mål omfattar bl.a. områdena miljö och klimat, folkhälsa, jämställdhet, sociala tjänster, finansmarknad, samhällsplanering samt areella näringar och livsmedel. I enlighet med Agenda 2030 ska välståndsutvecklingen följas genom nya mått inom de tre områdena ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet. SCB har i uppdrag att utveckla indikatorer som mäter utvecklingen inom dessa områden (Fi2018/02412).

Regeringen har antagit en nationell handlingsplan för arbetet med Agenda 2030 (Fi2018/02412/SFÖ). Handlingsplanen, som avser 2018–2020, fokuserar på det nationella genomförandet av Agenda 2030, men omfattar även Sveriges bidrag till det globala genomförandet av agendan. Handlingsplanen lyfter fram sex tematiska fokusområden och därutöver fyra nyckelfaktorer för genomförandet: styrning och uppföljning, lokalt och regionalt genomförande, partnerskap och samverkan samt internationellt ledarskap.

Närmare redogörelser för genomförandet av Agenda 2030 finns under respektive utgiftsområde.

Rättssäkerhet och effektivitet

En god förvaltningskultur motverkar korruption

Regeringen har arbetat för en god förvaltningskultur och mot korruption och andra oegentligheter i staten. De enskilda myndigheterna har ansvaret för att driva arbetet för en god förvaltningskultur och mot korruption och oegentligheter inom sina verksamhetsområden. Statskontoret har därutöver i uppgift att främja och samordna arbetet för en god förvaltningskultur i staten.

Statskontoret har, efter uppdrag från regeringen i mars 2017 (Fi2017/01595/SFÖ), skapat ett statligt myndighetsnätverk mot korruption. Inom nätverket deltar för närvarande 230

myndigheter i en kompetenshöjande process för lärande och erfarenhetsutbyte. I arbetet riktas särskild uppmärksamhet mot myndigheter med stora inköp eller som verkar nära byggbranschen. Statskontoret presenterade i december 2017 rapporten *Ett stärkt ledarskap mot korruption och andra oegentligheter i statsförvaltningen* (Statskontoret 2017:111). Som bilaga till rapporten finns av Statskontoret utarbetade riktlinjer för hur statliga myndigheter kan arbeta för att underlätta för anställda, uppdragstagare, leverantörer eller kunder som vill meddela misstankar om oegentligheter.

Regeringen har också beslutat om ändringar i förordningen om intern styrning och kontroll som förtydligar att processen för intern styrning och kontroll ska förebygga att verksamheten utsätts för korruption, otillbörlig påverkan, bedrägeri och andra oegentligheter. Reglerna träder i kraft den 1 januari 2019.

Samordnade tjänster för ökad effektivitet

Ett delmål för den statliga förvaltningspolitiken är att den statliga förvaltningen ska vara effektiv. Statens servicecenter och Kammarkollegiet bidrar till effektiviseringsarbetet genom att tillhandahålla service inom främst det statliga området avseende bl.a. ekonomi- och löneadministration och relaterade system- och driftlösningar, inköpsamordning, fordringsbevakning, riskhantering och kapitalförvaltning.

Statens servicecenter redovisade för 2017 ett resultat på 3,6 miljoner kronor. Det är första gången som myndigheten redovisar ett positivt resultat på helårsbasis. Myndigheten hade 2012 ett ingående underskott som uppgick till 78 miljoner kronor.

Den omsättning som användningen av Kammarkollegiets ramavtal ger upphov till minskade från 14,1 miljarder kronor 2016 till 13,6 miljarder kronor 2017. Minskningen beror främst på utvecklingen av kommunernas avrop inom it-området. I slutet av 2017 fanns 1 898 tecknade ramavtal med 724 unika leverantörer inom 42 ramavtalsområden. Av leverantörerna hade 64 procent upp till 49 anställda och 84 procent upp till 199 anställda. De statliga myndigheternas avrop stod för 77 procent av omsättningen under året. Resterande 23 procent utgjordes av omsättning hänförlig till avrop av organisationer inom kommunsektorn.

Att 2011 samla ramavtalen hos Kammarkollegiet, för att uppnå stordriftsfördelar, har

inneburit fördelar för staten totalt sett. Det belopp som drivs in med hjälp av Kammarkollegiets tjänster för fordringar och indrivning ökade från 98 miljoner kronor 2016 till 130 miljoner kronor 2017. Ökningen var 32 procent jämfört med 2016 och 124 procent jämfört med 2015. Antalet uppdragsgivare har ökat något, från 137 till 139 myndigheter.

Marknadsvärdet av det kapital som förvaltas av Kammarkollegiet ökade 2017 med 9,9 miljarder kronor och uppgick vid årets slut till 206 miljarder kronor. I verksamheten görs bl.a. en prövning av i vilka bolag som investeringar bör ske, med hjälp av internationella standarder och normer som rör miljö, mänskliga rättigheter, arbetsvillkor och korruption. Myndigheten har även en egen policy för ansvarsfulla investeringar.

Premieintäkterna i Kammarkollegiets försäkringsverksamhet ökade till 204 miljoner kronor 2017, vilket var en ökning med 1 procent jämfört med 2016. Premierna för fordonsförsäkringarna höjdes och premierna för personskador sänktes, båda till följd av skadeutfallet. Myndighetens mål är att driftskostnaderna i förhållande till premieintäkterna över tid ska understiga 20 procent. För 2017 uppgick andelen till 17 procent.

Kvalitet, service och tillgänglighet

Spridningen av statliga myndigheter har ökat

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den statliga närvaron bör öka i hela landet (bet. 2015/16NU17, rskr. 2015/16:201, samt bet. 2015/16:FiU25, rskr. 2015/16:208). Tillsammans med tidigare beslut om lokalisering av myndigheter från Stockholms län, myndigheters egna initiativ om lokaliseringar och utbyggnaden av vissa myndigheter har under perioden 2014–2018 beslut fattats som medför att den statliga närvaron runt om i Sverige, utanför Stockholms län, kommer att öka med över 2 000 statliga jobb.

Tillkännagivandet är inte slutbehandlat. Under senare år har flera nya myndigheter lokaliserats utanför Stockholms län. Jämställdhetsmyndigheten har nu startat sin verksamhet i Göteborg och Myndigheten för digital förvaltning i Sundsvall. Regeringen har vidare beslutat att lokalisera Myndigheten för arbetsmiljökunskap till Gävle.

De statliga myndigheternas närvaro i storstädernas ytterområden har också ökat. Delegationen mot segregation har lokaliserats till

Huddinge. Likaså har regeringen beslutat att Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete (Sida) ska lokaliseras till Botkyrka.

Utvecklad service över hela landet

I syfte att säkerställa och stärka tillgången till lokal statlig service för medborgare och företag i hela landet ska Statens servicecenter ansvara för en samlad serviceorganisation för lokal statlig service, där den nuvarande servicekontorsverksamheten ingår. Regeringen har uppdragit åt Statens servicecenter att förbereda inordnandet av uppgiften att tillhandahålla lokal statlig service åt Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket vid servicekontor den 1 juni 2019 (Fi2018/02985/SFÖ). Som ett led i att stärka den statliga lokala servicen har Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket på regeringens uppdrag etablerat tio nya servicekontor under 2018.

4.4 Budgetförslag

4.4.1 Statskontoret

Tabell 4.2 Anslagsutveckling 1:1 Statskontoret

Tusental kronor

2017	Utfall	96 162	Anslags-sparande	761
2018	Anslag	97 727 ¹	Utgifts-prognos	97 304
2019	Förslag	97 616		
2020	Beräknat	100 076 ²		
2021	Beräknat	102 384 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 98 686 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 99 721 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statskontorets förvaltningsutgifter och för regeringens behov av vissa förvaltningspolitiska insatser.

Regeringens överväganden

Tabell 4.3 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Statskontoret

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	96 727	96 727	96 727
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	889	2 264	3 495
Beslut		1 085	2 161
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	97 616	100 076	102 384

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 889 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018.

Regeringen föreslår att 97 616 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Statskontoret* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 100 076 000 kronor respektive 102 384 000 kronor.

4.4.2 1:2 Kammarkollegiet

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 1:2 Kammarkollegiet

Tusentals kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2017	Utfall	59 682	Anslags-sparande	2 912
2018	Anslag	73 123 ¹	Utgifts-prognos	74 999
2019	Förslag	72 009		
2020	Beräknat	71 070 ²		
2021	Beräknat	66 758 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 70 078 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 65 012 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kammarkollegiets förvaltningsutgifter och för förvaltningsutgifter för vissa nämnder. Anslaget får även användas för

att bevaka statens rätt och andra allmänna intressen samt utbetalning av vissa mindre skadeståndersättningar.

Kompletterande information

De ovan angivna nämnderna är Alkoholsortimentsnämnden, Fideikommissnämnden, Nämnden för styrelserepresentationsfrågor, Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor, Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, Statens skaderegleringsnämnd och Statens överklagandenämnd.

Med mindre skadeståndersättningar avses utbetalningar upp till 600 000 kronor enligt 4 § förordningen (1995:1301) om handläggning av skadeståndsanspråk mot staten.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.5 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	5 131		18 788	-13 657
Prognos 2018	5 200		24 652	-19 452
Budget 2019	5 200		25 268	-20 068

Den avgiftsbelagda offentligrättsliga verksamheten avser auktorisation av tolkar m.m. och stiftelserätt. Intäkterna disponeras inte av Kammarkollegiet.

Tabell 4.6 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	207 046	196 673	10 373
Prognos 2018	217 763	219 809	-2 046
Budget 2019	221 391	223 522	-2 131

Kammarkollegiets verksamhet finansieras till större delen av avgifter från uppdragsverksamheten.

Regeringens överväganden

Tabell 4.7 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Kammarkollegiet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	71 923	71 923	71 923
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	714	1 742	2 665
Beslut	-628	-2 595	-7 830
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	72 009	71 070	66 758

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget sammantaget ökas med 86 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018.

Den nya lagen (2018:90) om insyn i finansiering av partier (prop. 2017/18:55, bet. 2017/18:KU19, rskr. 2017/18:153) trädde i kraft den 1 april 2018. Kammarkollegiet ansvarar för utbyggnad av regelverk avseende ökad insyn i partiets finansiering. Myndighetens medel för uppgiften minskas 2019 med 3 069 000 kronor enligt plan. Anslaget 6:1 *Allmänna val och demokrati* under utgiftsområde 1 Rikets styrelse och anslaget 6:5 *Stöd till politiska partier* under samma utgiftsområde ökas sammantaget med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 1 200 000 kronor med anledning av att omfattningen av de administrativa och handläggande uppgifter som Kammarkollegiet utför åt Statens överklagandenämnd bedöms öka. Medel behöver tillföras för att denna verksamhet ska kunna bedrivas. Finansiering sker genom att anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* under utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap minskas med motsvarande belopp.

Regeringen har vidare föreslagit en ny lag om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst, som innebär att den nuvarande radio- och tv-avgiften ersätts med en individuell public service-avgift (prop. 2017/18:261). Kammarkollegiet ska förvalta det public service-konto som avses inrättas med anledning av den nya lagen. Under förutsättning att riksdagen antar den ovan angivna lagen behöver anslaget ökas med

1 000 000 kronor fr.o.m. 2019. Finansiering sker genom att anslaget 11:5 *Stöd till taltidningar* under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 72 009 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Kammarkollegiet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 71 070 000 kronor respektive 66 758 000 kronor.

Kredit avseende nya myndigheter

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 250 000 000 kronor för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i samband med inrättande av nya myndigheter.

Skälen för regeringens förslag: I avvaktan på ett riksdagsbeslut om anslag för ändamålet anser regeringen att tillgångar och övriga utgifter för nya myndigheters räkning tillfälligt bör finansieras med en kredit hos Kammarkollegiet. När en myndighet har bildats bör anskaffningen av tillgångar eller övriga utgifter, inklusive ränta, regleras genom betalning av krediten. Under den senaste femårsperioden har en kredit av detta slag årligen utnyttjats med mellan 0 och 17 770 231 kronor. Under 2018 har hittills 6 969 138 kronor av krediten utnyttjats. För vilka nya myndigheter som krediten behöver utnyttjas 2019, och i vilken utsträckning, är svårt att bedöma.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 låta Kammarkollegiet disponera en kredit på räntekonto i Riksgäldskontoret på högst 250 000 000 kronor för att tillgodose behovet av likviditet i samband med inrättandet av nya myndigheter.

Kredit avseende det statliga försäkringssystemet

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i det statliga försäkringssystemet.

Skälen för regeringens förslag: Det behövs en kredit för att finansiera enstaka stora skador eller anhopningar av skador som hanteras inom det statliga försäkringssystemet. En utnyttjad kredit ska återbetalas inom ramen för systemet. Om den sammanlagda försäkringsersättningen som Kammarkollegiet ska betala för en enskild skadehändelse överstiger 50 000 000 kronor, ska dock regeringen besluta om hur det överstigande beloppet ska finansieras utanför det statliga försäkringssystemet.

4.4.3 1:8 Ekonomistyrningsverket

Tabell 4.8 Anslagsutveckling 1:8 Ekonomistyrningsverket

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	161 420	3 485	
2018	171 248 ¹		167 631
2019	Förslag	166 389	
2020	Beräknat	167 372 ²	
2021	Beräknat	169 054 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 165 095 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 164 778 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Ekonomistyrningsverkets förvaltningsutgifter och för verksamhetsstöd för den statliga budgetprocessen.

Kompletterande information

Det verksamhetsstöd som avses regleras i 26 a § förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet (RK Statsbudgetstöd).

Tabell 4.9 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	25 858	24 508	1 350
(varav tjänsteexport)	24	141	-117
Prognos 2018	11 900	10 900	1 000
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Budget 2019	13 000	12 500	500
(varav tjänsteexport)	0	0	0

Uppdragsverksamheten avser områdena Ekonomisk styrning, Administrativa system och Tjänsteexport.

Regeringens överväganden

Tabell 4.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Ekonomistyrningsverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	174 581	174 581	174 581
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 630	4 060	6 203
Beslut	14 200	13 084	12 916
Överföring till/från andra anslag	-24 022	-24 353	-24 645
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	166 389	167 372	169 054

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget sammantaget minskas med 8 192 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018.

Anslaget minskas med 10 000 000 kronor 2019 med anledning av att den uppgift som myndigheten haft avseende e-handel i staten fr.o.m. den 1 september överförs till Myndigheten för digital förvaltning.

Enligt artikel 9 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1306/2013 genomförs årligen revision av Sveriges användning av EU:s jordbruksfonder. Medel överförs regelbundet till anslaget från anslaget 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel för finansiering av revisionen. Då finansieringen för

perioden 2016–2018 upphör minskar anslaget med 14 022 000 kronor. Samtidigt påbörjas en ny period 2019, vilket innebär en ökning av anslaget med 14 200 000 kronor.

Regeringen föreslår att 166 389 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Ekonomistyrningsverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 167 372 000 kronor respektive 169 054 000 kronor.

4.4.4 1:19 Statens servicecenter

Tabell 4.11 Anslagsutveckling 1:19 Statens servicecenter

Tusental kronor

År	Utfall	3 104	Anslags-sparande	Utgifts-prognos	7 904
2017	Utfall	3 104	Anslags-sparande	Utgifts-prognos	7 904
2018	Anslag	8 000 ¹			
2019	Förslag	558 499			
2020	Beräknat	639 069 ²			
2021	Beräknat	625 325 ³			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 631 304 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 611 738 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens servicecenters förvaltningsutgifter i den mån de inte finansieras med avgifter. Anslaget får även användas för Försäkringskassans, Pensionsmyndighetens, och Skatteverkets förvaltningsutgifter för lokal statlig service i avvaktan på att inordnas i Statens servicecenter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.12 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017 (varav tjänsteexport)	414 259	410 637	3 622
Prognos 2018 (varav tjänsteexport)	486 971	481 871	5 100
Budget 2019 (varav tjänsteexport)	648 160	638 160	10 000

Den avgiftsbelagda verksamheten vid Statens servicecenter finansieras med intäkter från de

myndigheter som är anslutna till Statens servicecenter. Statens servicecenter tillhandahåller tjänster inom ekonomiadministration, löneadministration och elektronisk beställnings- och fakturahantering.

Regeringens överväganden

Tabell 4.13 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:19 Statens servicecenter

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹			
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	-1	-1	-1
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	558 500	639 070	625 326
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	558 499	639 069	625 325

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget sammantaget ökas med 558 499 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018.

I budgetpropositionen för 2018 anförde regeringen att den lokala statliga service som i dag bedrivs vid servicekontor i samverkan mellan Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket fr.o.m. den 1 januari 2019 ska samlas i en sammanhållen organisation som Statens servicecenter ska ansvara för (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2 avsnitt 5).

Riksdagen har mot denna bakgrund beslutat att de ändamål och verksamheter som avser lokal statlig service vid servicekontor ska flyttas från utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution, utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning samt utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom till utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning (prop. 2017/18:100; bet. 2017/18:KU40, rskr. 2017/18:419). Mot denna bakgrund ökas anslaget med 558 500 000 kronor för 2019. Finansiering sker genom att anslaget 1:1 *Skatteverket* under utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution minskas med 251 000 000 kronor,

anslaget 2:1 *Försäkringskassan* under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning med 262 600 000 kronor samt anslaget 2:1 *Pensionsmyndigheten* under utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom med 44 900 000 kronor.

För att säkerställa att nödvändig reglering finns på plats innan verksamheten tas över av Statens servicecenter har genomförandet av den ovan beskrivna reformen flyttats fram till den 1 juni 2019 (Fi/02985/SFÖ). Anslaget ändamål bör mot denna bakgrund ändras så att anslaget även kan användas för Försäkringskassans, Pensionsmyndighetens, och Skatteverkets förvaltningsutgifter för lokal statlig service, i avvaktan på att verksamheten tas över av Statens servicecenter.

Regeringen föreslår att 558 499 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Statens servicecenter* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 639 069 000 kronor respektive 625 325 000 kronor.

5 Digitalisering och it inom offentlig förvaltning

5.1 Omfattning

Området omfattar frågor om digitalisering och it inom offentlig förvaltning, digital mognad, it-användning och it-investeringar i statsförvaltningen, e-handel i staten, elektronisk identifiering och underskrift, förvaltningsgemensam digital infrastruktur, t.ex. plattformar, tjänster, standarder och ramverk samt vidareutnyttjande av information från den offentliga förvaltningen.

Fram t.o.m. den 31 augusti 2018 omfattade området vidare myndighetsstyrning av E-legitimationsnämnden. Från och med den 1 september 2018 omfattar området Myndigheten för digital förvaltning.

5.2 Mål för digitaliseringen av offentliga förvaltningen

Regeringens mål för digitaliseringen av den offentliga förvaltningen är en enklare vardag för medborgare, en öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet samt högre kvalitet och effektivitet i verksamheten.

Vidare har regeringen gjort bedömningen att digitalt ska vara förstahandsval i den offentliga förvaltningens verksamhet och i kontakter med privatpersoner och företag. Digitalt som förstahandsval innebär att den offentliga förvaltningen, när det är lämpligt, ska välja digitala lösningar vid utformningen av sin verksamhet. Samtidigt ska säkerheten och skyddet för den personliga integriteten säkerställas. Med det i beaktande ska det vara enkelt att digitalt komma i kontakt med

det offentliga Sverige och uppgifter ska om möjligt bara behöva lämnas en gång. Den offentliga förvaltningen ska vara effektiv och samarbeta samt återanvända information, uppgifter och gemensamma lösningar, när det är möjligt och lämpligt. Den offentliga förvaltningen ska vidare verka för öppenhet, innovation och delaktighet i digitala lösningar (prop. 2017/18:1 utg.omr 2 avsnitt 6.2).

5.3 Resultatredovisning

5.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att följa upp utvecklingen inom verksamhetsområdet används bl.a. en delmängd av indikatorerna inom digitaliseringspolitiken (utg.omr. 22 avsnitt 5.4.1), som visar andel män och kvinnor som har använt internet för att

- hämta information från myndigheters webbsidor,
- ladda ner blanketter från myndigheters webbsidor, och
- skicka in ifyllda blanketter.

I tidigare budgetpropositioner har konstaterats att indikatorerna inte mäter utvecklingen av helt digitala och automatiserade tjänster som myndigheterna erbjuder till privatpersoner och företag. Statistiska centralbyrån (SCB) har sedan föregående mätning utvecklat undersökningen som mäter it-användningen bland privatpersoner,

vilket har lett till ett förbättrat resultat när det gäller inskickade ifyllda blanketter.

För att följa upp utvecklingen på området används även internationella index och rankingar, främst EU-mätningarna eGovernment Benchmark 2017 och Digital Economy and Society Index 2017 (DESI), men även OECD:s rapporter OURdata Index och Government at a glance 2017 samt andra internationella rapporter. Även relevanta rapporter från andra statliga myndigheter används för att bedöma resultatet på området.

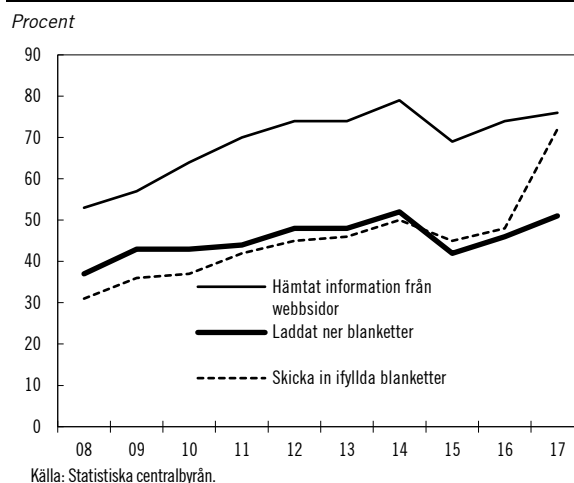
Utredningen om en effektiv styrning av nationella digitala tjänster i en samverkande förvaltning har i sitt slutbetänkande reboot – omstart för den digitala förvaltningen (SOU 2017:114) lämnat förslag avseende mål och uppföljning för området.

Ekonomistyrningsverket (ESV) har inom ramen för uppdraget att ge stöd till regeringens satsning på e-förvaltning (Fi2017/00199/DF) både följt upp den offentliga förvaltningens digitalisering och påbörjat ett arbete med att ta fram ett nytt ramverk för uppföljning. Uppgiften att följa utvecklingen på området har numera övertagits av den nyligen inrättade Myndigheten för digital förvaltning.

5.3.2 Resultat

Enligt SCB:s statistik om it-användning bland privatpersoner ökade andelen personer som använt internet för att skicka in ifyllda blanketter till myndigheter mellan 2016 och 2017, från 45 till 69 procent för kvinnor, och från 50 till 74 procent för män. Den markanta ökningen bedöms vara en effekt av att det i undersökningen har tydliggjorts att med ifyllda blanketter avses exempelvis att via internet skicka in sin deklaration, att ansöka om studiemedel, föräldrapenning, sjukersättning, eller något annat.

Diagram 5.1 Kontakt med myndighet över internet

Andelen individer som använt internet för att hämta information från myndigheters webbsidor ökade från 74 procent 2016 till 76 procent 2017. Bland kvinnor sjönk andelen under samma period sjunkit från 77 till 76 procent. För män ökade andelen från 72 till 76 procent. Andelen är något lägre bland utrikes födda och bland personer med högst förgymnasial utbildning.

Sverige placerar sig generellt högt i jämförelser av digital förvaltning inom EU. I Europeiska kommissionens jämförande studie eGovernment Benchmark 2017 finns Sverige bland de fem bäst presterande länderna i EU och EFTA. I DESI ingår Sverige i gruppen högpresterande länder, men får sämre poäng inom bl.a. området digitala offentliga tjänster än inom övriga områden.

Av ESV:s rapport Digitaliseringen av det offentliga Sverige (ESV 2018:31) framgår att det finns stora skillnader såväl mellan den statliga och kommunala sektorn som inom respektive sektor. Fler kommuner än statliga myndigheter anger att bristande tillgång till nödvändig kompetens och gemensamma standarder samt den egna organisationens ledning och styrning av digitalisering utgör hinder mot digital utveckling.

Myndigheten för digital förvaltning

Som ett led i en förstärkt styrning på området har en ny myndighet inrättats, Myndigheten för digital förvaltning, som inledde sin verksamhet den 1 september 2018. Myndigheten har bl.a. i uppgift att samordna och stödja den förvaltningsgemensamma digitaliseringen av den offentliga förvaltningen samt att ansvara för den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen. Myndigheten ska också bistå regeringen med

underlag för utvecklingen av digitalisering inom den offentliga förvaltningen. Vissa uppgifter och uppdrag som tidigare utförts av andra statliga myndigheter har överförts till den nya myndigheten.

En enklare vardag för medborgare

Sverige placerar sig högt i eGovernment Benchmark 2017 avseende tillgång till digitala tjänster som skapar en enklare vardag för medborgare och företag. Sverige utmärker sig bl.a. med att erbjuda mobilanpassade webbplatser och placerar sig näst bäst i EU när det gäller tillgången till offentliga digitala tjänster som används för att starta företag. Sedan den senaste mätningen 2014 har Sverige förbättrat sin placering för livshändelserna Starta företag, Studera och Förlora och hitta arbete (se tabell 5.1).

Tabell 5.1 Tillgång till digitala tjänster

Livshändelse	Sveriges placering (av 33 länder)	
	2017	Föregående mätning
Flytta	-	3
Starta företag	2	5
Äga och köra bil	-	5
Studera	4	7
Driva företag	-	10
Starta ett rättsligt förfarande	-	21
Förlora och hitta arbete	15	24
Familjeliv	5	-

Källa: EU e Government Benchmark (2017).

Europeiska kommissionen har undersökt utbudet av och automatiseringen i digitala tjänster, möjligheten för användare att ge återkoppling och mobilanpassning. Sverige uppnådde nästan 99 respektive 98 procent av möjliga poäng i mätningen för livshändelserna Starta företag och Studera. Sverige fick dock en lägre poäng avseende möjligheten för medborgare att kunna följa sina ärenden hos myndigheter. Enligt ESV kan den offentliga förvaltningen i större utsträckning involvera användaren vid utvecklingen av digitala tjänster (ESV 2018:31).

Under 2018 har regeringen lämnat förslag till en ny lag om tillgänglighet till digital offentlig service (prop. 2017/18:299). Genom förslaget genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2102 av den 26 oktober 2016

om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer.

E-legitimationer och e-underskrifter

Antalet e-legitimeringar och e-underskrifter i den offentliga förvaltningen ökade från 148 miljoner 2016 till 178 miljoner 2017. Under samma period ökade andelen statliga myndigheter, kommuner och landsting som erbjuder digitala tjänster med e-legitimation som identifieringsmetod från 40 procent till 58 procent. Sex statliga myndigheter, landstingens gemensamma tjänst 1177.se och Stockholms kommun står för sammanlagt 98 procent av antalet e-legitimeringar. Enligt E-legitimationsnämndens E-legitimationsenkät för 2017 står fem statliga myndigheter för sammanlagt 98 procent av e-underskrifterna.

Mina meddelanden

Antalet personer och företag som använder tjänsten Mina meddelanden ökade 2017 från 800 000 till 2 miljoner användare. Användarna väljer att få sin post till en av följande fyra anslutna brevlådor: Digimail, Eboks, Kivra och Min myndighetspost. På avsändarsidan finns 50 anslutna myndigheter och kommuner.

Öppnare förvaltning som stöder innovation och delaktighet

I OECD:s rapporter OURData index och Government at a Glance, som mäter utbud av vissa data, tillgänglighet av öppna data på nationella portaler samt initiativ för att främja användning av öppna data, placerade sig Sverige 2017 på 28:e plats av 31 länder.

ESV konstaterar i sin uppföljning (ESV 2018:31) att 52 procent av statliga myndigheter, kommuner och landsting publicerar öppna data, vilken kan jämföras med 45 procent i Riksrevisionens granskning från 2016 (RiR 2016:14).

Den nationella portalen för att tillgängliggöra öppna data är oppnadata.se. Antalet dataset, dvs. samlingen av data i ett strukturerat format, som tillgängliggörs genom portalen ökade från 424 i april 2017 till 1 585 i maj 2018. Riksarkivet har i sin rapport slutrapportering av uppdraget att främja statliga myndigheters arbete med att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande konstaterat att det enligt användare av portalen finns behov av anpassningar för ökad användarvänlighet och att statliga myndigheter har behov av stöd avseende publicering av data. Riksarkivet

påpekar samtidigt att mognadsgraden kring öppna data ökat bland statliga myndigheter jämfört med 2017.

OECD konstaterar i sin översyn av den data-drivna förvaltningen i Sverige bl.a. att det finns behov av en övergripande styrning av den offentliga förvaltningens hantering av data, t.ex. genom en datapolicy (OECD 2018).

Arbetsförmedlingen har fått i uppdrag att vara projektledare för Hack for Sweden 2018 och 2019 (Fi2018/01235/DF). Hack for Sweden är ett initiativ som syftar till att öka kunskapen om och demonstrera värdet av tillgängliggörande och återanvändande av öppna offentliga data. Antalet deltagare i Hack for Sweden ökade 2018 med 25 procent jämfört med 2017, till totalt 220 deltagare.

Lantmäteriet, Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Tillväxtverket har uppdrag inom de fyra värdekedjorna: samhällsbyggnadsprocessen, livsmedelskedjan, miljöinformation och förenklat företagande. Uppdragen ska genomföras tillsammans med Sveriges kommuner och landsting. Utvecklingsmyndigheterna bidrar med bl.a. sina öppna data till Hack for Sweden.

Lantmäteriet slutredovisade sitt uppdrag i januari 2018 och konstaterade i samband med detta bl.a. att det finns ett behov av en nationell samordning av tillgång till grundläggande information i samhällsbyggnadsprocessen (Lantmäterirapport 2018:1). Lantmäteriet har därefter fått i uppdrag att fortsätta verka för en smartare samhällsbyggnadsprocess (Fi2018/00396/DF).

Naturvårdsverket har inrättat ett miljöinformationsråd som ska vägleda samverkan kring smart miljöinformation (utg.omr. 20 avsnitt 3.5). Tillväxtverkets undersökning Företagens villkor och verklighet 2017 visar att företagen upplever att regelbördan minskar inom bl.a. hotell- och restaurangbranschen (utg.omr. 24 avsnitt 3.5.4).

Högre kvalitet och effektivitet i verksamheten

Grunddata och informationsutbyte

Vissa grunddata utbyts fr.o.m. 2017 avgiftsfritt mellan statliga myndigheter (prop. 2016/17:1 utg.omr. 22 avsnitt 4.5.1). Utbytet av uppgifter i bolagsregistret ökade med 58 procent mellan 2016 och 2017, vilket ska jämföras med en ökning om 20 procent mellan 2015 och 2016. Antalet statliga myndigheter som använder uppgifter i bolagsregistret har också ökat.

Effektiv it-användning

ESV har sedan 2015 följt upp digitaliseringen av det offentliga Sverige. En jämförelse mellan 2016 och 2017 visar att de statliga myndigheternas mognad avseende digitalisering och it-användning inte har förändrats sedan redovisningen i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2 avsnitt 6.3.2). Enligt ESV finns det ett behov av förbättrad styrning hos de statliga myndigheterna, särskilt avseende it-försörjning, informationssäkerhet och nyttorealiserings.

År 2017 bedrev 58 statliga myndigheter 191 strategiska it-projekt, med en samlad budget om 11 miljarder kronor. Generellt sett visar ESV:s mätning att de statliga myndigheterna saknar viktiga förutsättningar för att effektivt kunna realisera nyttorna av dessa projekt (ESV 2017:13).

5.4 Budgetförslag

5.4.1 1:18 Myndigheten för digital förvaltning

Tabell 5.2 Anslagsutveckling 1:18 Myndigheten för digital förvaltning

Tusental kronor				
2017	Utfall	72 776	Anslags-sparande	3 152
2018	Anslag	180 383 ¹	Utgifts-prognos	176 456
2019	Förslag	231 682		
2020	Beräknat	178 216 ²		
2021	Beräknat	159 658 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 175 718 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 155 533 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för digital förvaltnings förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för styrning, samordning och uppföljning av digitaliseringen av den offentliga förvaltningen samt för den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen och andra förvaltningsgemensamma tjänster och funktioner.

Regeringens överväganden

Tabell 5.3 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:18 Myndigheten för digital förvaltning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	177 050	177 050	177 050
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 632	4 173	6 371
Beslut		-56 761	-78 168
Överföring till/från andra anslag	53 000	53 754	54 406
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	231 682	178 216	159 658

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget sammantaget ökas med 54 632 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018.

Riksdagen har beslutat att de ändamål och verksamheter som avser uppgiften att tillhandahålla tjänsten Mina meddelanden ska flyttas från utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution till utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning (prop. 2017/18:100, bet. 2017/18:FiU20, rskr. 2017/18:434). Mot denna bakgrund ökas anslaget med 43 000 000 kronor 2019. Finansiering sker genom att anslaget 1:1 *Skatteverket* under utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution minskas med motsvarande belopp.

Anslaget ökas vidare med 10 000 000 kronor med anledning av att Myndigheten för digital förvaltning övertagit uppgiften att främja arbetet med e-handel i staten, som ESV tidigare ansvarat för. Denna verksamhet bedöms inte kunna bedrivas med en oförändrad anslagsnivå. Finansiering sker genom att anslaget 1:8 *Ekonomistyrningsverket* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 231 682 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Myndigheten för digital förvaltning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget uppgå till 178 216 000 kronor respektive 159 658 000 kronor.

6 Statliga arbetsgivarfrågor

6.1 Omfattning

Området Statliga arbetsgivarfrågor omfattar personal- och lönepolitiska frågor, såsom löneutveckling, pensionsvillkor, arbets- och anställningsvillkor avseende offentliga anställningar, statlig arbetsrätt och kompetensförsörjning inom staten. I området ingår bl.a. frågor om arbetsmiljö och hälsa, jämställdhet, mångfald och värdegrundarbete inom staten. Till området hör Arbetsgivarverket, Statens tjänstepensionsverk (SPV) och följande nämnder: Statens ansvarsnämnd, Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd, Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor, Statens överklagandenämnd, Offentliga sektorns särskilda nämnd och Trygghetsstiftelsen – en kollektivavtalsstiftelse (Trygghetsstiftelsen).

6.2 Mål för statliga arbetsgivarfrågor

Regeringens mål för området är en samordnad statlig arbetsgivarpolitik som säkerställer att kompetens finns för att nå verksamhetens mål.

Målet utgår från den långtgående arbetsgivarpolitiska delegeringen i staten. Arbetsgivarpolitiken utvecklas i samverkan mellan myndigheterna och samordnas av Arbetsgivarverket. För att uppnå målet måste staten vara en attraktiv och föredömlig arbetsgivare. De statliga myndigheterna ska bedriva ett strategiskt arbete med sin kompetensförsörjning. Att de statsanställda avspeglar befolkningens sammansättning har betydelse för legitimiteten och allmänhetens förtroende för den statliga förvaltningen. Ett respektfullt och värdigt bemötande i kontakten med allmänheten är av stor vikt för förtroendet.

Regeringen har satt upp följande delmål för de statliga arbetsgivarna.

- Den statliga sektorn ska totalt sett inte vara löneledande.
- Andelen kvinnor på ledande befattningar i staten ska öka.
- Löneskillnaderna mellan kvinnor och män i staten ska minska.
- Andelen anställda i staten med utländsk bakgrund ska öka på alla nivåer.
- Arbetsmiljön i staten ska vara god.
- De statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statstjänsteman.

6.3 Resultatredovisning

6.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Den arbetsgivarpolitiska delegeringen i staten är långtgående och följs årligen upp av regeringen.

För att följa upp utvecklingen inom verksamhetsområdet i förhållande till regeringens mål och delmål används i huvudsak följande indikatorer:

- myndigheternas arbete med kompetensförsörjningen,
- personalförsörjningsläget i staten,
- utvecklingen av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden,
- andelen kvinnor på ledande befattningar i staten,

- löneskillnaden mellan kvinnor och män i staten,
- andelen anställda med utländsk bakgrund på olika nivåer i staten,
- den genomsnittliga sjukfrånvaron i staten,
- utvecklingen av nybeviljade sjukpensioner i staten, och
- utvecklingen av antalet anmälningar enligt det statliga personskadeavtalet (PSA).

År 2017 var 261 211 personer, varav 52 procent kvinnor och 48 procent män, anställda i den statliga sektorn. Detta motsvarade 5,4 procent av samtliga sysselsatta på den svenska arbetsmarknaden. Bland samtliga månadsavlönade statsanställda hade 95 procent av kvinnorna och 96 procent av männen en heltidsanställning. Heltid är således norm inom statsförvaltningen. I bilagan till utgiftsområdet ges en övergripande redovisning av personalstrukturen m.m. inom staten samt kompletterande information avseende uppföljningen av regeringens delmål.

6.3.2 Resultat

En samordnad statlig arbetsgivarpolitik

I detta avsnitt redovisas hur myndigheterna inom området och Trygghetsstiftelsen bidragit till regeringens mål att den statliga arbetsgivarpolitiken ska vara samordnad.

Arbetsgivarverket

Arbetsgivarverket är både en förvaltningsmyndighet under regeringen och en medlemsorganisation. Myndigheten har vidare i uppgift att utföra stabsuppgifter åt regeringen, bl.a. att utge en författningssamling. Brister har under 2018 påtalats för Arbetsgivarverket när det gäller publiceringen av författningar i verkets författningssamling.

Den statliga arbetsgivarpolitiken utvecklas genom samverkan mellan Arbetsgivarverkets medlemmar och samordnas av myndigheten. Arbetsgivarverket förhandlar och sluter kollektivavtal på statens vägnar för det statliga avtalsområdet. Myndigheten företräder vidare medlemmarna i arbetstvister och svarar för information, rådgivning och utbildning i arbetsgivarfrågor.

Arbetsgivarverket är medlemmar i Arbetsgivarverket. Enligt Arbetsgivarverkets årsredovisning för 2017 företrädde myndigheten därutöver detta år 28 icke-obligatoriska medlemmar med anknytning till det statliga området. Dessa medlemmar har sammanlagt ca 5 000 anställda, vilket utgör ca 2 procent av samtliga anställda som är knutna till medlemsorganisationen. Vidare har Arbetsgivarverket serviceavtal med riksdagen och dess myndigheter samt med Kungliga Hovstaterna. Arbetsgivarverket ger därutöver service till tre nordiska myndigheter och till Finsk-svenska gränsälvskommissionen.

Arbetsgivarverket är en avgiftsfinansierad myndighet, vars verksamhet finansieras av medlemsavgifter. Medlemsavgiften har de senaste åren uppgått till 0,085 procent av respektive medlems bruttolönesumma, men sänktes för 2017 till 0,08 procent. För 2018 är medlemsavgiften åter 0,085 procent. År 2017 uppgick intäkterna från medlems- och serviceavgifter till drygt 86 miljoner kronor, vilket ska jämföras med ca 88 miljoner kronor 2016. Totalt uppgick intäkterna för Arbetsgivarverket, i form av avgifter och andra ersättningar, till drygt 93 miljoner kronor 2017, vilket ska jämföras med drygt 95 miljoner kronor 2016.

Avtal
För arbetstagare inom det statliga avtalsområdet gäller ramavtalen om löner m.m. (RALS). Avtalsrörelsen 2017 resulterade i treåriga RALS-avtal med Offentliganställdas Förhandlingsråds förbundsområden inom det statliga förhandlingsområdet sammantagna (OFR/S,P,O) och med Seko, service- och kommunikationsfacket. Avtalen gäller fram t.o.m. den 30 september 2020. I dessa avtal finns under de tre åren en s.k. oenighetsbilaga på totalt 6,5 procent. Detta innebär att medlemmarna i respektive kollektiv vid oenighet som grupp ska vara garanterade löneökningar i en takt om 2,2 procent per den 1 oktober 2017, 2,0 procent per den 1 oktober 2018 och 2,3 procent per den 1 oktober 2019. Med Sveriges akademikers centralorganisation (Saco-S) gäller RALS sedan 2010 tillsvidare.

Arbetsgivarpolitiska strategin, råd och stöd

Arbetsgivarverket bedriver tillsammans med medlemmarna ett målmedvetet arbete inom

ramen för den arbetsgivarpolitiska strategin som gäller fram t.o.m. 2020. Arbetet har lett till både resultat i sakfrågorna och till nya sätt att samverka. Exempelvis har verkets arbete med att digitalisera stödet i arbetsgivarfrågor intensifierats.

Arbetsgivarverkets medlemsråd har, efter beslut av verkets styrelse den 1 september 2017, reducerats från tre till två. Medlemsråden består av företrädare för medlemmarna och är rådgivande till verkets styrelse.

Arbetsgivarverket har genomfört en satsning för att stödja de myndigheter som fått i uppdrag att lokalisera hela eller delar av sin myndighet från Stockholm till annan ort. Nätverk har skapats för att erbjuda bred samverkan. Både generellt kunskapsstöd och riktad rådgivning, anpassad till specifika behov, har tillhandahållits.

Medlemsundersökning

Från och med 2016 skickas Arbetsgivarverkets medlemsundersökning till respektive medlems högsta chef och besvaras i samverkan mellan chefen och medlemsföreträdaren i Arbetsgivarverket (personalchef eller liknande).

Den första delen av undersökningen har fokus på Arbetsgivarverkets uppdrag och frågorna rör medlemmarnas nöjdhet när det gäller kärnverksamheten, t.ex. förhandling, rådgivning, utbildning och kommunikation. Utfallet låg 2017 i denna del i intervallet 53–82 procents nöjdhet, vilket kan jämföras med 46–72 procent 2016.

Den andra delen av undersökningen följer upp några av de indikatorer som ska följa utvecklingen mot målbilderna i arbetsgivarpolitiska strategin. Utfallet låg 2017 i denna del i intervallet 44–73 procents nöjdhet, vilket kan jämföras med 25–71 procent 2016.

Svarsfrekvensen på undersökningen 2017 uppgick till 71 procent, vilket kan jämföras med 67 procent 2016.

Statens tjänstepensionsverk

SPV ansvarar för frågor som rör den statliga tjänstepensioneringen och statens tjänstegrupp-livförsäkring.

Den statliga försäkringsmodellen

SPV har det övergripande ansvaret för att försäkringstekniskt korrekta kostnader beräknas för statliga tjänstepensioner och liknande förmåner. I detta ingår att SPV med tillgängligt underlag ska

påföra arbetsgivarna rätt premier utifrån ett statsfinansiellt perspektiv.

Ingen förändring har skett när det gäller finansieringen av SPV i förhållande till den beskrivning som lämnades i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2 avsnitt 7).

Den ekonomiska ställningen i försäkringsrörelsen framgår av konsolideringsgraden, dvs. tillgångarna i förhållande till skulderna. Konsolideringsgraden i sparrörelsen uppgick till 104,0 procent vid utgången av 2017, vilket kan jämföras med 104,3 procent vid utgången av 2016. Det av SPV beslutade målet att nå en konsolideringsgrad på 106 procent i sparrörelsen till slutet av 2018 ses för närvarande över av myndigheten.

Prestationer

SPV:s driftkostnader jämförs sedan flera år tillbaka med motsvarande kostnader för tjänstepensionsföretaget Alecta. Jämförelsen görs utifrån nyckeltalet driftkostnadsprocent, som sätter driftkostnaderna i relation till premieinkomsterna. SPV:s driftkostnadsprocent minskade från 2,5 till 2,1 mellan 2016 och 2017. Uppgifter om Alectas driftkostnadsprocent finns endast för 2016, då den uppgick till 1,7. Driftkostnadsprocent är dock ett trubbigt nyckeltal, eftersom premieinkomsterna kan variera mellan olika år, exempelvis beroende på ändringar i de försäkringstekniska antagandena och premieregleringar av engångskaraktär. Arbeta med att hitta ett nytt nyckeltal pågår.

SPV utför även kvalitetskontroller av sina prestationer. Kontrollerna utförs sedan 2016 ur ett riskbaserat perspektiv, genom att mer riskfyllda områden kontrolleras efter ett rullande schema på fem år. De kommande åren kommer resultaten därför inte vara direkt jämförbara. Utifrån bl.a. resultaten av kvalitetsgranskningarna bedöms kvaliteten som god inom tre av fyra områden och hög inom ett område.

SPV hanterar återkrav som beror på att för mycket pension eller ersättning betalats ut. De belopp som bedömts möjliga att återkräva uppgick 2017 till 0,06 procent av de totala utbetalningarna under samma år, vilket kan jämföras med 0,07 procent 2016.

Pensionsinformation och kundnöjdhet

SPV erbjuder pensionsinformation genom tjänsten Min Pension och sin egen webbplats med tjänsten Dina pensionsidor. För att mäta olika målgruppers bedömning av kvaliteten i SPV:s

tjänster gör SPV årliga och löpande undersökningar. Den övergripande nöjdheten bland arbetsgivarna uppgick 2017 till 80 på en 100 gradig skala, vilket kan jämföras med 85 år 2016. Nöjdheten bland de statligt anställda uppgick till 50 och bland pensionärer till 69. Anledningen till det förhållandevis låga resultatet bland de anställda är att dessa uppger att de har låg kännedom om förmåner kopplade till tjänstepension från sin statliga anställning samt om var de kan få mer information och om vad SPV har för roll. Män upplever sig vara något mer engagerade än vad kvinnor gör. I övrigt är skillnaderna mellan könen inte stora.

Ekonomiskt utfall

SPV har tre verksamhetsområden: statlig pensionsverksamhet m.m., inomstatliga pensionsuppdrag och pensionsverksamhet på uppdrag, varav området statlig pensionsverksamhet m.m. är störst. Verksamheten i det området ska bedrivas med full kostnadstäckning över tid. Verksamhetsutfallet för 2017 var negativt och uppgick till ca -14 miljoner kronor.

Inom området inomstatliga pensionsuppdrag erbjuder SPV tjänsten enklare pensionshantering, för att underlätta de administrativa processer som myndigheterna ska hantera i samband med tjänstepensioneringar. Tjänsten tillhandahålls fr.o.m. den 1 augusti 2018 avgiftsfritt till myndigheterna. Dessförinnan bedrevs verksamhetsområdet med full kostnadstäckning. Verksamhetsutfallet uppgick 2017 till 0,4 miljoner kronor.

SPV bedriver uppdragsverksamhet enligt den affärsstrategi som regeringen fastställt (S2011/00054/ESA). Målet för verksamheten är att generera ett verksamhetsutfall, exklusive ränteintäkter avseende balanserade vinstmedel, som på lång sikt motsvarar minst 6 procent av verksamhetens intäkter. Områdets ekonomiska resultat 2017 bidrog till att detta mål nåddes för sjunde året i följd.

Nämndmyndigheter inom området

Till området hör fyra nämndmyndigheter, som prövar vissa frågor inom den delegerade statliga arbetsgivarpolitiken.

Statens ansvarsnämnd

Statens ansvarsnämnd prövar frågor om disciplinansvar, åtalsanmälan, avskedande, avstängning och läkarundersökning med tvång beträffande

statligt anställda i högre befattningar. Till denna krets hör bl.a. myndighetschefer, domare, åklagare och professorer.

År 2017 hade nämnden 5 sammanträden och därutöver fattades några beslut efter skriftlig beredning. Av tabell 6.1 framgår utvecklingen av antalet anmälningsärenden som inletts i behörig ordning de senaste tre åren.

Tabell 6.1 Ärenden vid Statens ansvarsnämnd

Antal ärenden	2015	2016	2017
Pågående ärenden	4	1	1
Inkomna ärenden	8	8	12
Avgjorda ärenden	11	8	12
- varav avsked/avstängning	2	1	1
- varav läkarundersökning	0	0	0
- varav åtalsanmälan	2	1	5
- varav disciplinansvar	3	0	1
- varav avskrivna ärenden	4	6	6 ¹
Kvarstående ärenden	1	1	1

Källa: Statens ansvarsnämnd

¹ I ett avskedandeärende fattades två beslut, ett avseende åtalsanmälan och ett senare där frågan om avskedande skrevs av efter återkallelse av anmälan.

Svea hovrätt utför administrativa uppgifter åt nämnden. Dess förvaltningsutgifter belastar anslaget 1:4 *Arbetsgivarpolitiska frågor*.

Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd

Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd utövar vissa befogenheter som tillkommer arbetsgivaren enligt de statliga pensionsbestämmelserna i deras lydelse den 31 december 1991 eller tidigare. Nämnden prövar vidare vissa frågor enligt den statliga grupplivförsäkringen.

Twister rörande den statliga grupplivförsäkringen avgörs av Skiljenämnden för grupplivfrågor, som består av ledamöterna i Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd.

År 2017 sammanträdde Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd tre gånger. Av tabell 6.2 framgår hur många ärenden som nämnden har avgjort under de senaste tre åren.

Tabell 6.2 Ärenden vid Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd

Antal ärenden	2015	2016	2017
Pågående ärenden	0	0	0
Inkomna ärenden	9	12	8
Avgjorda ärenden	9	12	8
- varav grupplivärenden	9	12	8
- varav pensionsärenden	0	0	0
Kvarstående ärenden	0	0	0

Källa: Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd.

SPV utför administrativa och handläggande uppgifter åt nämnden. Nämndens förvaltningsutgifter belastar anslaget 1:4 *Arbetsgivarpolitiska frågor*.

Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor

Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor har till uppgift att pröva frågor om tvister om tillämpningen av PSA. Skiljenämnden prövar vidare överklaganden av beslut av Kammarkollegiet om bl.a. ersättning vid skada i skolan eller i samband med arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Nämnden prövar även andra frågor i den utsträckning som det framgår av avtal, författningar eller beslut.

Av tabell 6.3 framgår hur många ärenden som prövats av skiljenämnden under de senaste tre åren. Skiljenämnden har justerat uppgifterna för 2015, varför dessa skiljer sig från de uppgifter som lämnades i budgetpropositionen för 2018.

Tabell 6.3 Ärenden vid Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor

Antal ärenden	2015	2016	2017
Pågående	91	54	61
Inkomna	171	162	158
Återförvisade	0	1	1
Avgjorda (i sak)	192	141	115
- varav PSA	120	88	57
- varav författningsreglerade	72	53	58
Avgjorda (övriga)	16	13	20
Kvarstående ärenden	54	61	83

Källa: Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor.

Det kom in fler ärenden till skiljenämnden under de senaste tre åren än tidigare. År 2017 genomförde skiljenämnden 8 sammanträden, vilket ska jämföras med 10 sammanträden 2016 och 12 sammanträden 2015.

Kammarkollegiet utför administrativa och handläggande uppgifter åt skiljenämnden. Nämndens förvaltningsutgifter belastar anslaget 1:2 *Kammarkollegiet*.

Statens överklagandenämnd

Statens överklagandenämnd prövar överklaganden av beslut i anställningsärenden i statsförvaltningen, med undantag av universitets- och högskolesektorn¹. Nämnden prövar även överklaganden av beslut om utbildning i skydd mot olyckor (övriga ärenden) och beslut som rör totalförsvarspliktiga (försvarsmaktsärenden).

År 2017 genomförde nämnden 20 sammanträden. Av tabell 6.4 framgår antalet inkomna och avgjorda ärenden under de senaste tre åren och i hur många av dessa som ändringar gjordes i det överklagade beslutet, genom bifall eller återförvisning till myndigheten för förnyad prövning.

Tabell 6.4 Ärenden vid Statens överklagandenämnd

Anställningsärenden och övriga ärenden

Antal ärenden	2015	2016	2017
Inkomna ärenden	1 517	1 515	1 553
Avgjorda ärenden	1 541	1 389	1 080
- varav bifall/återförvisning	36	28	64

Försvarsmaktsärenden

Antal ärenden	2015	2016	2017
Inkomna ärenden	213	125	251
Avgjorda ärenden	229	189	188
- varav bifall/återförvisning	0	2	5

Källa: Statens överklagandenämnd.

Nämnden har som mål att ett ärende ska vara avgjort senast tre månader från ankomstdagen. Måluppfyllelsen för 2017 var 60 procent, vilket ska jämföras med 84 procent för 2016 och 95 procent för 2015. Nedgången beror delvis på en oväntat hög personalomsättning.

¹ Överklagade anställningar inom denna sektor prövas av Överklagandenämnden för högskolan.

Beslutet om att återinföra mönstring och grundutbildning med värnplikt bedöms ge upphov till kostnadsökningar för nämnden i form av ökad administration och handläggning.

Kammarkollegiet utför administrativa och handläggande uppgifter åt nämnden. Dess förvaltningsutgifter belastar anslaget 1:2 *Kammarkollegiet* och uppgick 2017 till 3 451 000 kronor, vilket kan jämföras med 4 276 000 kronor 2016. Efter förslag i propositionen Vårändringsbudget för 2018 tillfördes Kammarkollegiet 1 200 000 kronor för att hantera kostnadsökningar hänförliga till nämnden (prop. 2017/18:99, bet. 2017/18:FiU21, rskr. 2017/18:435).

Offentliga sektorns särskilda nämnd

Offentliga sektorns särskilda nämnd tillkom genom det s.k. särskilda huvudavtalet den 29 november 1976 för den offentliga sektorn. Avtalet ingicks i anslutning till arbetsrättsreformen 1977 (prop. 1975/76:105). På begäran av förhandlande part ska nämnden i sitt utlåtande ange om den anser att ett kollektivavtal i något visst ämne skulle kränka den politiska demokratin.

Nämnden består av representanter för arbetsgivar- respektive arbetstagersidan samt riksdagen. Nämnden har hittills endast behandlat ett ärende, som avgjordes 1995. Nämndens förvaltningsutgifter belastar anslaget 1:4 *Arbetsgivarpolitiska frågor*.

Trygghetsstiftelsen

Trygghetsstiftelsen bildades av staten och de statsanställdas huvudorganisationer 1990 i samband med att parterna på det statliga avtalsområdet enades om trygghetsavtalet för statligt anställda. Den 1 januari 2015 ersattes trygghetsavtalet av ett avtal om omställning. Trygghetsstiftelsen har fått i uppdrag att bedriva verksamhet enligt det nya avtalet.

Trygghetsstiftelsens verksamhet finansieras genom avgifter från statliga myndigheter och andra arbetsgivare som omfattas av avtalet om omställning. Avgifterna fastställs genom centrala kollektivavtal. Den totala avgiften för stiftelsen var oförändrad 2017 och uppgick till 0,3 procent av arbetsgivarnas lönesummor. Avgiftsintäkterna uppgick till sammanlagt 328 miljoner kronor 2017, vilket ska jämföras med 310 miljoner kronor 2016 och 304 miljoner kronor 2015.

Antalet anmälda till Trygghetsstiftelsen

När en statsanställd blir uppsagd på grund av arbetsbrist, eller innehaft en tidsbegränsad anställning som löpt ut och som omfattas av avtalet om omställning, skickas en anmälan till Trygghetsstiftelsen. Detsamma gäller om någon till följd av omlokalisering väljer att inte följa med till den nya orten och därför säger upp sig.

Som framgår av tabell 6.5 uppgick antalet anmälda 2017 till 2 427 personer, vilket var en högre nivå än åren dessförinnan. Andelen kvinnor respektive män som anmäls är relativt jämn. De senaste tre åren har dock andelen män varit något högre än andelen kvinnor. Andelen av dem som anmäls till Trygghetsstiftelsen och som lämnat en tidsbegränsad anställning minskade något och uppgick 2017 till 76 procent.

Tabell 6.5 Anmälda till Trygghetsstiftelsen

	2015	2016	2017
Kvinnor	49 %	47 %	47 %
Män	51 %	53 %	53 %
Tillsvidareanställda	25 %	22 %	24 %
Tidsbegränsat anställda	75 %	78 %	76 %
Antal	2 189	2 305	2 427

Källa: Trygghetsstiftelsen.

Vid utgången av 2017 var det totalt 3 394 personer som inte hade fått en permanent lösning på sin situation. Av dem hade 53 procent en tillfällig lösning eller deltog i en målinriktad åtgärd.

De som lämnade Trygghetsstiftelsen

De som lämnar Trygghetsstiftelsen har antingen fått en permanent lösning eller så har tidsgränsen för trygghetsavtalet respektive ramtiden för avtalet om omställning infallit, vilket innebär att de inte längre omfattas av stiftelsens verksamhet.

År 2017 var det en något lägre andel kvinnor än män som lämnade Trygghetsstiftelsen (se tabell 6.6). Tidigare har andelen kvinnor varit högre än andelen män.

Tabell 6.6 De som lämnat Trygghetsstiftelsen

	2015	2016	2017
Kvinnor	52 %	50 %	49 %
Män	48 %	50 %	51 %
Antal	2 955	2 569	2 843

Källa: Trygghetsstiftelsen.

Majoriteten av de som 2017 lämnade Trygghetsstiftelsen var tidigare anställda inom universitets- och högskolesektorn.

Av de som hade lämnat en tillsvidareanställning fick 84,6 procent (82,4 procent av kvinnorna och 86,9 procent av männen) 2017 ett nytt arbete eller en annan lösning på sin situation innan uppsägningstidens slut kan jämföras med 81,1 procent 2016 och 73,4 procent 2015. Av de personer som hade lämnat en tidsbegränsad anställning fick 88 procent (87,4 procent av kvinnorna och 88,5 procent av männen) 2017 en lösning på sin situation inom nio månader från att deras anställning löpte ut, vilket kan jämföras med 86,1 procent 2016 och 84,2 procent 2015. Trygghetsstiftelsen har målsättningen att 75 procent av de som anmälts ska ha fått en lösning på sin situation inom de angivna tiderna. Stiftelsen nådde därmed sin målsättning för båda grupperna.

Nöjdheten med Trygghetsstiftelsens stöd

Trygghetsstiftelsens undersökningar visar på en hög nöjdhet hos dem som har deltagit i de aktiviteter som stiftelsen har genomfört. År 2017 tyckte 88 procent av kvinnorna och 89 procent av männen att stödet hade bidragit mycket eller ganska mycket till att deras förutsättningar att nå en ny sysselsättning ökat. Stiftelsen får därmed ansetts ha nått sin målsättning att minst 80 procent av de som tagit del av stödet ska vara nöjda.

En attraktiv och föredömlig arbetsgivare

Verksamhetens behov styr kompetensförsörjningen i myndigheterna. Till stöd för myndigheterna i detta arbete finns bl.a. Arbetsgivarverkets webbplats Jobba statligt, som innehåller en söktjänst för lediga jobb i statsförvaltningen. Arbetsgivarverkets rapporter utgör samtidigt ett viktigt kunskapsunderlag.

Som en del i arbetet med att stärka statliga verksamheters attraktivitet har utvecklingen av webbplatsen Jobba statligt fortsatt. Statliga arbetsgivares förmåga att locka rätt kompetens är avgörande för att de ska kunna utföra sina uppgifter. Arbetet med att profilera staten som en attraktiv arbetsgivare syftar till att stärka statens kompetensförsörjning genom att bl.a. skapa ett gemensamt arbetsgivarerbjudande för den statliga

sektorn, som kan utgöra ett komplement till medlemmarnas egen kommunikation.

En strategisk kompetensförsörjning i staten

Konjunkturbarometern för den statliga sektorn

På uppdrag av Arbetsgivarverket genomför Konjunkturinstitutet två gånger per år en enkätundersökning benämnd Konjunkturbarometern för den statliga sektorn, i vilken samtliga medlemmar hos Arbetsgivarverket ingår. Av medlemmarna svarade 75 procent på konjunkturbarometern våren 2018. Dessa representerade 78 procent av de anställda hos Arbetsgivarverkets medlemmar. I undersökningen hösten 2017 svarade 73 procent av medlemmarna, med 75 procent av de anställda, på enkäten.

Andelen medlemmar som uppgav att de hade brist på lämpliga sökanden uppgick i undersökningen våren 2018 till 72 procent. Detta är ett av de högsta bristtalen som noterats i statsförvaltningen.

I vårens undersökning hade bristen på sökanden inom området it-drift, underhåll och support ökat från 29 procent i föregående undersökning till 45 procent. Inom området it-systemutveckling och systemförvaltning hade bristen ökat från 51 procent till 53 procent. Uppföljningen av utvecklingen i staten redovisas fr.o.m 2008 enligt den internationella klassifikationen COFOG (Classification of the functions of the government), och syftar till att redovisa sektorns uppgifter efter deras funktion eller ändamål. Bristen inom it var framför allt utbredd inom COFOG-grupperna Samhällsskydd och rättskipning samt Socialt skydd inklusive hälso- och sjukvård. Bristen är vidare fortsatt hög inom juridiskt utredningsarbete.

Under de senaste åren har cirka en tredjedel av medlemmarna haft svårt att behålla sin personal. I vårens konjunkturbarometer hade andelen ökat till cirka hälften av medlemmarna. Andelen medlemmar som upplever svårigheter att behålla personal hade ökat från 29 procent till 50 procent. Medlemmarna inom grupperna Försvar och Socialt skydd inklusive hälso- och sjukvård har haft svårast att behålla personal. Särskilt svårt att behålla personal är det inom området it-systemförvaltning och systemutveckling, men också inom området it-drift, underhåll och support.

Bristen på chefer med personalansvar hade minskat från 19 till 11 procent. Högst andel brist på chefer finns inom COFOG-grupperna Utbildning och Socialt skydd inklusive hälso- och sjukvård.

Andelen medlemmar som sagt upp personal under det senaste halvåret hade ökat från 20 till 26 procent. Uppsägningar var vanligast inom samma arbetsområden som tidigare, dvs. forsknings- och utvecklingsarbete, och i huvudsak på handläggarnivå. Inom gruppen Utbildning uppgick andelen som sagt upp personal till 81 procent.

I vårens undersökning uppgav 4 procent av medlemmarna att de haft omfattande pensionsavgångar, vilket var en något lägre nivå än i den föregående undersökningen, då andelen uppgick till 9 procent. En mindre andel av de som haft omfattande pensionsavgångar anser att kompetensförsörjningen påverkats negativt av detta. Denna andel hade minskat från 53 procent till 16 procent. Inom COFOG-gruppen Samhällsskydd och rättsskipning ansåg samtliga medlemmar av de som haft omfattande pensionsavgångar att verksamheten hade påverkats negativt av detta. Även inom COFOG-gruppen Näringslivsfrågor inklusive miljöskydd, bostadsförsörjning och samhällsutveckling var denna andel hög.

Av konjunkturbarometern framgår vidare att personalomsättningen 2017 var oförändrad jämfört med 2016 hos två tredjedelar av medlemmarna, och att 29 procent hade en ökad personalomsättning, medan 6 procent angav att den hade minskat.

En majoritet av medlemmarna har inte förändrat sitt övertidsuttag (den del som kompenseras i pengar) mellan 2016 och 2017.

Uppföljning av delmålen för de statliga arbetsgivarna

Nedan redovisas måluppfyllelsen för respektive delmål för de statliga arbetsgivarna. Kompletterande information lämnas i bilagan.

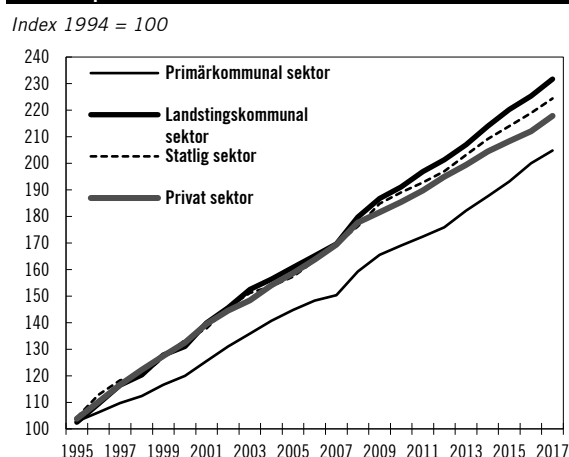
Den statliga sektorn ska totalt sett inte vara löneledande

Den svenska lönebildningsmodellen baseras på att den internationellt konkurrensutsatta sektorn

är lönenormerande (se även utg.omr. 14 avsnitt 4). Lönekostnadsutvecklingen inom staten som helhet får på sikt inte överstiga den konkurrensutsatta sektorn. Arbetsgivarverket, som sluter kollektivavtal på statens vägnar, har tolkat detta som att staten inte ska förhandla först inför en ny avtalsperiod.

Som underlag för uppföljningen av delmålet används utvecklingen av de genomsnittliga lönerna i olika sektorer.

Diagram 6.1 Utvecklingen av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden 1994–2017

Anm. Uppgifter avser nominella löner och är rensade med hänsyn till strukturella förändringar i utbildningsnivå, ålder och kön.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Som framgår av diagram 6.1 fortsätter löneutvecklingen i staten att relativt väl följa utvecklingen på arbetsmarknaden i stort, enligt jämförande statistik från tiden efter ramanslagsreformen.

Mellan 1994 och 2017 uppgick löneutvecklingen inom den landstingskommunala sektorn till 131,7 procent, inom den statliga sektorn till 124,4 procent, inom den privata sektorn till 117,8 procent och inom den kommunala sektorn till 104,8 procent. För tjänstemän inom den privata sektorn uppgick löneutvecklingen till 126,6 procent och för arbetare till 107,4 procent.

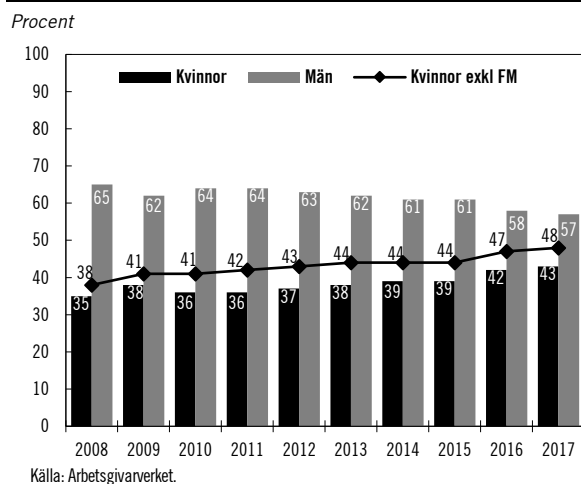
Andelen kvinnor på ledande befattningar i staten ska öka

Som underlag för uppföljningen av delmålet att andelen kvinnor på ledande befattningar i staten ska öka används i första hand statistik över andelen kvinnor respektive män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet och som har personalansvar (ledningskompetens).

Av diagram 6.2 framgår dels den totala fördelningen av kvinnor och män på ledande befattningar 2008–2017, dels samma andel exklusive ledningskompetens inom Försvarsmakten. Den totala andelen kvinnor på ledande befattningar ökade från 42,3 procent 2016 till 42,9 procent 2017, dvs. med 0,6 procentenheter. Vid en exkludering av anställda tillhörande ledningskompetens inom Försvarsmakten uppgick andelen kvinnor till 48,2 procent 2017 vilket var en ökning med 0,9 procentenheter jämfört med 2016.

Totalt finns nu ca 7 400 chefer som är kvinnor och drygt 9 800 som är män.

Diagram 6.2 Fördelningen av kvinnor och män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer 2008–2017. Visar även fördelningen exkl. Försvarsmakten

Fördelning av kvinnor och män bland myndighetschefer som regeringen anställt

År 2017 anställde regeringen totalt 44 myndighetschefer, varav 20 (45 procent) var kvinnor och 24 (55 procent) var män.

Den 1 november 2018 var andelen kvinnor bland myndighetscheferna 50,5 procent, vilket var 2,3 procentenheter högre än 2017. Förändringar i myndighetsstrukturen kan påverka det totala antalet myndighetschefer som regeringen anställer. Dessa uppgår nu till 198, dvs. samma antal som 2017 (se tabell 6.7).

I underbilagan till bilagan redovisas en sammanställning över myndighetscheferna per den 1 november 2018.

Tabell 6.7 Fördelningen den 1 november 2018 av kvinnor och män bland myndighetschefer som regeringen anställt

Antal

	Kvinnor	Män	Totalt
Generaldirektörer	56	50	106
Landshövdingar	11	10	21
Rektorer ¹	12	19	31
Överintendenter	4	5	9
Övriga titlar ²	17	14	31
Myndighetschefer totalt³	100	98	198⁴

¹ Regeringen anställer rektorer vid statliga universitet och högskolor efter förslag från lärosätets styrelse.

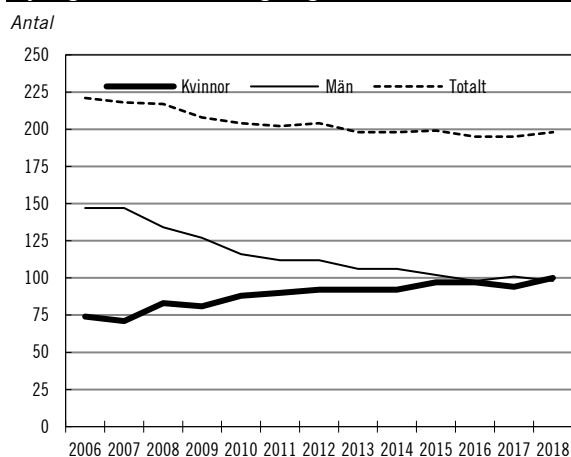
² Här ingår myndighetschefer med andra eller unika titlar såsom ombudsmän, direktörer, ordföranden samt rikspolischef, riksåklagare etc.

³ Inklusive vikarierande myndighetschefer.

⁴ Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallvylska palatset har upphört som myndighet. Delegationen mot segregation, Jämställdhetsmyndigheten, Myndigheten för arbetsmiljökunskap och Myndigheten för digital förvaltning är nya myndigheter.

Av diagram 6.3 framgår fördelningen av kvinnor och män bland myndighetschefer som regeringen anställt 2006–2018.

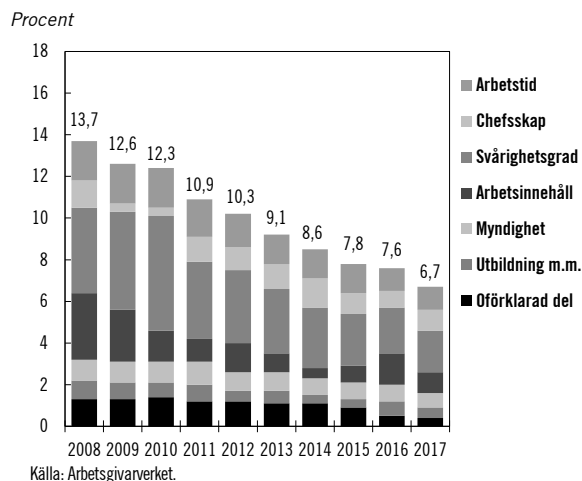
Diagram 6.3 Fördelningen av kvinnor och män bland myndighetschefer som regeringen anställt 2006–2018

Löneskillnaderna mellan kvinnor och män i staten ska minska

Som underlag för uppföljningen av delmålet används den partsgemensamma lönestatistiken.

Löneskillnaden mellan kvinnor och män i staten fortsätter att minska. Skillnaden har minskat med drygt 11 procentenheter sedan 2000, då den uppgick till knappt 18 procent. I september 2017 var de statsanställda kvinnornas genomsnittslön totalt sett 6,7 procent lägre än de statsanställda männens. I diagram 6.4 redovisas löneskillnaderna 2008–2017 uppdelade på olika förklaringsfaktorer.

Diagram 6.4 Löneskillnader mellan kvinnor och män i staten uppdelat på förklaringsfaktorer 2008–2017

Den statistiska analys som Arbetsgivarverket har gjort utifrån den partsgemensamma lönestatistiken visar att den genomsnittliga löneskillnaden nästan helt kan hänföras till mätbara faktorer (Fi2018/02401/ESA).

Löneskillnaden beror bl.a. på att fler kvinnor än män arbetar deltid, att deras arbetes svårighetsgrad och innehåll skiljer sig åt samt på att fler män än kvinnor är chefer. Skillnaden påverkas också av att arbetsinnehåll och löner ser olika ut hos olika myndigheter. Det finns också skillnader när det gäller utbildning, erfarenhet och i vilken region som de anställda arbetar.

Den löneskillnad som inte kan förklaras av den mätbara information som finns tillgänglig i den partsgemensamma lönestatistiken, den s.k. oförklarade löneskillnaden, uppgick i september 2017 till 0,4 procent, vilket var en minskning med 0,1 procentenhet jämfört med 2016. År 2003 var den som högst sedan mätningarna inleddes 2000 och uppgick då till 2,0 procent (se vidare utg.omr. 14 avsnitt 4 för en beskrivning av kvinnors och mäns löner enligt lönestrukturstatistiken).

Andelen anställda i staten med utländsk bakgrund ska öka på alla nivåer

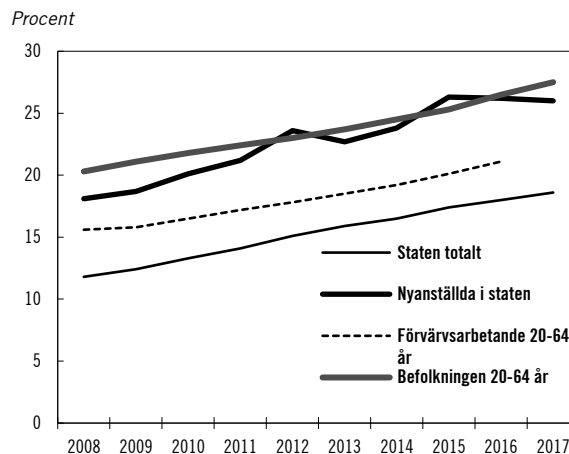
Som underlag för uppföljningen av delmålet används statistik avseende hur stor andel av de statsanställda som har utländsk bakgrund. Med utländsk bakgrund avses i enlighet med Statistiska centralbyråns definition personer som är utrikes födda eller personer som är födda i Sverige och där båda föräldrarna är utrikes födda. Av diagram 6.5 framgår andelen med utländsk bakgrund

bland de anställda i staten (totalt, respektive nyanställda), bland samtliga förvärvsarbetande och i befolkningen som helhet (i åldern 20–64 år).

Fram t.o.m. budgetpropositionen för 2016 inkluderade den redovisade statistiken avseende andelen anställda med utländsk bakgrund inom staten även Arbetsgivarverkets frivilliga medlemmar. I denna proposition, liksom i budgetpropositionen för 2018, redovisas endast statistik för de obligatoriska medlemmarna för samtliga jämförelseår.

Totalt hade ca 45 800 statsanställda utländsk bakgrund 2017. Andelen anställda med utländsk bakgrund i staten fortsätter att öka och uppgick 2017 till 18,6 procent, vilket var en ökning med 0,6 procentenheter jämfört med 2016.

Andelen anställda med utländsk bakgrund förändras över tid. Många av de som i dag är statsanställda rekryterades när andelen med utländsk bakgrund i befolkningen var lägre än i dag. Det är därför intressant att följa andelen nyanställda med utländsk bakgrund inom staten, eftersom det på sikt påverkar andelen med utländsk bakgrund bland de statsanställda totalt sett.

Diagram 6.5 Andel med utländsk bakgrund i staten totalt, nyanställda, förvärvsarbetande 20–64 år samt för befolkningen i arbetsför ålder 2008–2017

Källa: Arbetsgivarverket.

Staten totalt avser individer med månadsavlönad anställning hos obligatoriska medlemmar i Arbetsgivarverket. Timavlönade m.fl. ingår ej, källa: Arbetsgivarverket.

Som nyanställda räknas individer som inte varit anställda i staten föregående år samt individer som bytt anställningsmyndighet sedan föregående år, källa Arbetsgivarverket. Förvärvsarbetande 20–64 år, källa Statistiska centralbyråns (SCB) registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS). I RAMS ingår egna företagare och personer vars arbetstidsomfattning är minst en timme per vecka. Statistik för 2017 avseende förvärvsarbetande 20–64 år är ännu inte tillgänglig. Befolkningen 20–64 år, källa SCB:s befolkningsstatistik.

Som framgår av diagram 6.5 har andelen med utländsk bakgrund bland de nyanställda i staten minskat marginellt med ytterligare 0,2 procentenheter efter den stora ökningen 2015. Andelen

uppgick 2017 till 26,0 procent. Andelen var därmed nästan i nivå med den totala andelen med utländsk bakgrund i befolkningen (27,5 procent 2017).

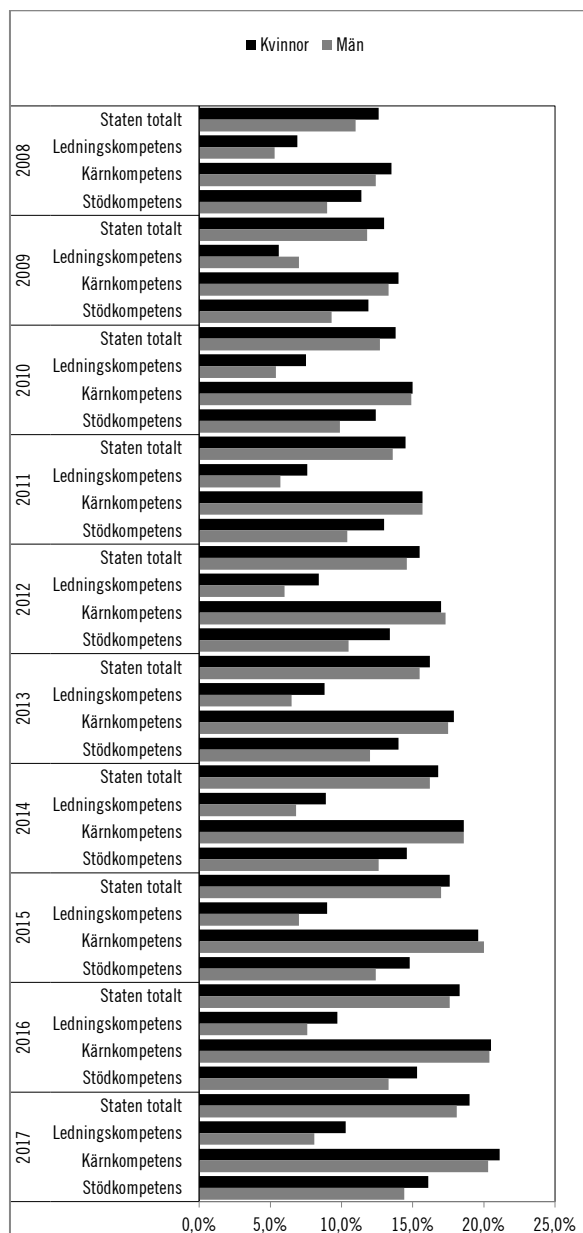
Mellan 2007 och 2016 (senast jämförbara uppgifter) uppgick ökningen av andelen med utländsk bakgrund till 6,7 procentenheter bland de statsanställda och till 6,0 procentenheter bland samtliga förvärvsarbetande i Sverige. Diagram 6.5 visar att andelen med utländsk bakgrund bland nyanställda i staten är högre än andelen med utländsk bakgrund bland samtliga förvärvsarbetande. Ökningen av andelen anställda med utländsk bakgrund har varit snabbare bland anställda i staten än bland samtliga förvärvsarbetande.

Nedbrutet per födelseregion är 15,2 procent av de statsanställda utrikes födda och 3,4 procent födda i Sverige med två föräldrar som är födda utrikes. Andelen anställda som är födda i något av de nordiska länderna har minskat de senaste åren, medan andelen som är födda i något av de övriga länderna successivt ökat.

Könsfördelningen

Av diagram 6.6 framgår att andelen kvinnor med utländsk bakgrund i statsförvaltningen uppgick till 19,0 procent 2017 och andelen män till 18,1 procent. Det innebär en ökning med 0,7 procentenheter för kvinnor och med 0,5 procentenheter för män jämfört med 2016.

Diagram 6.6 Andelen anställda med utländsk bakgrund inom staten totalt och uppdelad per kompetenskategori och kön 2008–2017

Staten totalt avser individer med månadsavlönad anställning hos obligatoriska medlemmar i Arbetsgivarverket. Timavlönade m.fl. ingår ej.
Källa: Arbetsgivarverket.

Stöd för myndigheterna

Arbetsgivarverket har tagit fram en strategi för den statliga arbetsgivarpolitiken som riktar sig till de statliga arbetsgivarna. Målsättningen med strategin är bl.a. att säkerställa en långsiktig kompetensförsörjning som stödjer en effektiv verksamhet och lever upp till medborgarnas krav på kvalitet och service. En viktig del av strategin är ett inkluderande synsätt, som uppmärksammar vikten av att ta till vara och utveckla den kompetens som behövs för en effektiv verksamhet och ökad mångfald.

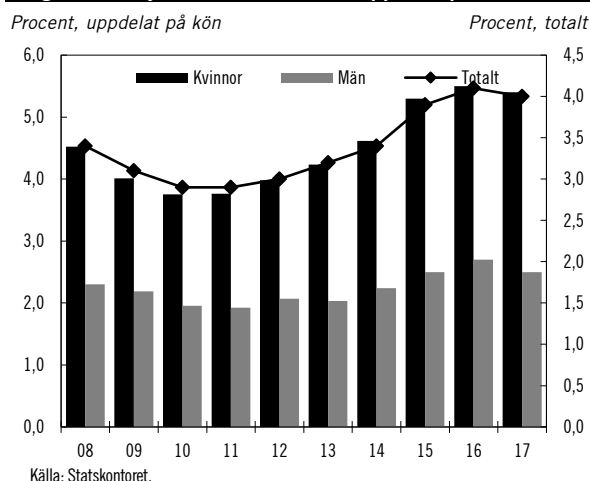
Arbetsmiljön i staten ska vara god

Som underlag för uppföljningen av arbetsmiljön i staten används uppgifter om sjukfrånvaro, sjukpension enligt det statliga tjänstepensionsavtalet och anmälningar enligt PSA.

Sjukfrånvaron i staten

Trenden med ett ökande antal sjukskrivningar i staten bröts 2017. Sjukfrånvaron uppgick till 4,0 procent av den ordinarie arbetstiden 2017, vilket kan jämföras med 4,1 procent 2016. Kvinnornas sjukfrånvaro om 5,4 procent var mer än dubbelt så hög som männens 2,5 procent. Förändringen över åren framgår av diagram 6.7. Jämfört med 2016 har sjukfrånvaron minskat med 0,1 procentenhet för kvinnor och med 0,2 procentenheter för män.

Diagram 6.7 Sjukfrånvaro totalt och uppdelat på kön

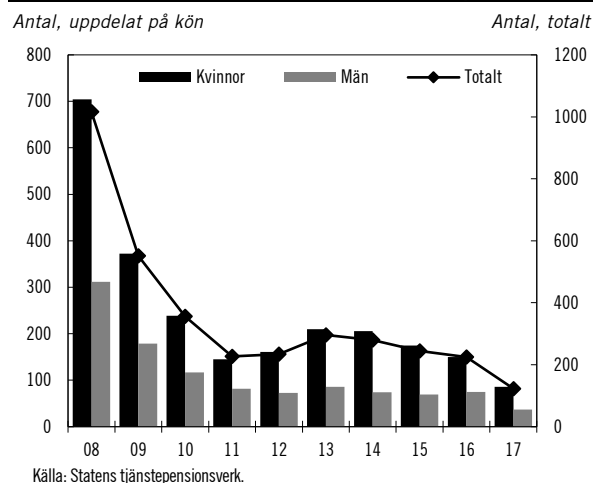

Utvecklingen av antalet nybeviljade sjukpensioner i staten

Statligt anställda som beviljas sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken har beroende på omfattningen rätt till en sjukpension eller tillfällig sjukpension enligt det statliga tjänstepensionsavtalet. I den följande redovisningen inkluderar begreppet sjukpension även tillfälliga sjukpensioner.

Som framgår av diagram 6.8 skedde det en markant minskning av antalet personer som nybeviljades sjukpension mellan 2008 och 2011. År 2012 och 2013 ökade nybeviljandet, för att åter minska åren därefter. År 2015–2017 nybeviljades 244, 225 respektive 123 personer sjukpension.

Diagram 6.8 Anställda som har nybeviljats sjukpension

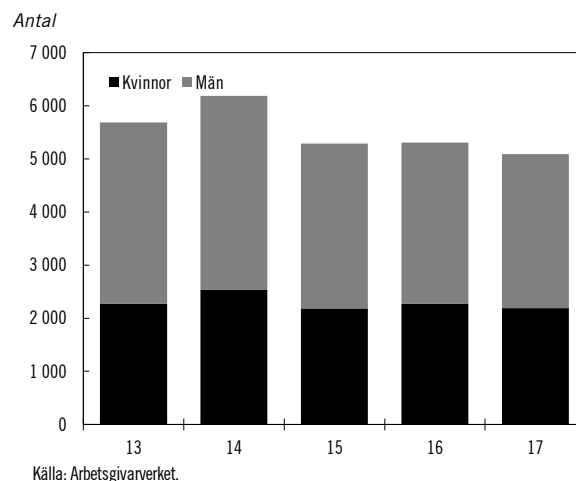
Det finns en tydlig skillnad mellan könen beträffande antalet nybeviljade sjukpensioner. År 2017 beviljades 86 kvinnor och 37 män sjukpension. Det var en minskning för både kvinnor och män jämfört med 2016.

Utvecklingen av antalet anmälningar enligt det statliga personskadeavtalet

Om en statligt anställd drabbas av personskada som bedöms vara en arbetsskada har personen rätt till ersättning enligt PSA. Med arbetsskada avses arbetsolycksfall, färdolycksfall, vålds- eller misshandelsfall, smittskada eller särskild utlandsskada.

Som framgår av diagram 6.9 var antalet anmälningar enligt PSA lägre 2017 än 2016. Anmälningarna har minskat efter den ökning som skedde 2014. Uppgifterna för 2016 har justerats i förhållande till vad som angavs i budgetpropositionen för 2018. Totalt gjordes 5 089 anmälningar 2017 och 5 307 anmälningar 2016.

Diagram 6.9 Anmälningar enligt PSA

Majoriteten av anmälningarna enligt PSA avser män. De senaste åren har dock männens andel successivt minskat, från 60 procent 2013 till 57 procent 2016 och 2017.

Grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statstjänsteman

Som underlag för uppföljningen av delmålet att de statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statstjänsteman redovisas nedan de initiativ som tagits i arbetet för en god förvaltningskultur i staten, samt utvecklingen av antalet ärenden vid myndigheternas personalansvarsnämnder.

En god förvaltningskultur

I Statskontorets uppgift att främja och samordna arbetet för en god förvaltningskultur i staten ska ledarskapets betydelse och rollen som statstjänsteman vara i fokus. Detta avspeglar sig i de seminarier och rapporter som Statskontoret genomfört och publicerat. Statskontoret presenterade i december 2017 rapporten Ett starkt ledarskap mot korruption och andra oegentligheter i statsförvaltningen (Statskontoret 2017:111), med utarbetade riktlinjer för hur statliga myndigheter kan arbeta för att underlätta för anställda, uppdragstagare, leverantörer eller kunder som vill meddela misstankar om oegentligheter. Statskontoret har vidare skapat ett statligt nätverk mot korruption.

Myndigheternas personalansvarsnämnder

Myndigheternas personalansvarsnämnder handlägger ärenden som rör disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning och skiljande från anställning på grund av personliga förhållanden när det gäller statligt anställda.

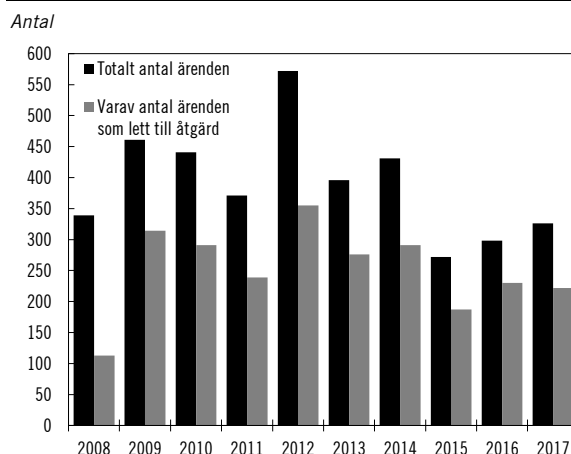
För statligt anställda med högre befattningar, t.ex. myndighetschefer, domare, åklagare, polis- chefer och professorer, prövas frågor om disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning, läkarundersökning och avskedande av Statens ansvarsnämnd.

Myndigheternas personalansvarsnämnder har viktiga funktioner när det gäller att upprätthålla allmänhetens förtroende för statlig förvaltning och tillgodose arbetstagarnas intresse av en korrekt handläggning av de enskilda ärendena.

Statskontoret har i rapporten Myndigheternas personalansvarsnämnder (Fi2018/03365) redovisat en studie över hur de statliga myndigheternas personalansvarsnämnder organiseras och fungerar, och vilken roll de kan ha i arbetet för en god förvaltningskultur.

De statliga myndigheterna hanterade 326 personalansvarsärenden 2017, vilket var 28 fler än 2016. Av diagram 6.10 framgår utvecklingen av antalet personalansvarsärenden 2008–2017.

Diagram 6.10 Antal personalansvarsärenden och antal ärenden som lett till åtgärd 2008–2017

Anm. Uppgifterna bygger på en enkätundersökning. Svarsfrekvensen uppgick för 2008 till 97 procent, 2009 till 96 procent, 2010 till 98 procent, 2011 till 99 procent, 2012 till 98,6 procent, 2013 till 99 procent, 2014 till 98,6 procent, 2015 till 96,7 procent, 2016 till 97,6 procent och 2017 till 99 procent.
Källa: Arbetsgivarverket.

Tabell 6.8 Personalansvarsärenden, typ av ärende och utfall 2015–2017

Typ av ärende	Ärenden som lett till åtgärd		
	2015	2016	2017
Uppsägning	6	9	12
Avskedande	27	22	20
Varning	83	105	71
Löneavdrag	46	63	46
Åtalsanmälan	28	27	74
Avstängning	6	5	2
Totalt¹	187	230	222

¹ Diskrepansen mellan del- och totalsummorna i tabellen beror på att vissa ärenden lett till mer än en åtgärd.
Källa: Arbetsgivarverket.

Övriga aktuella frågor inom den statliga arbetsgivarpolitiken

Uppdrag till myndigheterna att tillhandahålla praktikplatser även 2019 och 2020

Regeringen gav i april 2018 flertalet myndigheter i uppdrag att fortsatt ta emot nyanlända arbetsökande och personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik t.o.m. 2020 (Fi2018/01701/ESA och A2018/00925/A). Myndigheterna ska gemensamt ta emot i genomsnitt minst 1 000 nyanlända respektive kvinnor och män med funktionsnedsättning per år.

Statskontoret ska vid vissa angivna tidpunkter redovisa hur arbetet med uppdragen fortskrider under den aktuella perioden. Statskontorets uppföljning den 28 maj 2018 visade att 139 myndigheter tog emot ca 1 890 nyanlända för praktik under perioden 1 april 2016–28 februari 2018, varav 40 procent kvinnor och 60 procent män. Övervikten av män avspeglar deras överrepresentation bland de nyanlända. Under samma period tog 114 myndigheter emot ca 800 personer med funktionsnedsättning för praktik, varav 56 procent var kvinnor.

Moderna beredskapsjobb i staten

Myndigheterna har i sina respektive regleringsbrev för 2018 fått i uppdrag att fortsatt bidra till regeringens satsning på moderna beredskapsjobb i staten. Dessa jobb ska bestå av samhällsnyttiga arbetsuppgifter som i dag inte utförs alls eller i otillräcklig omfattning, men som behöver göras. Avsikten är att reformen ska sysselsätta minst 5 000 personer 2020. År 2017 nåddes ett delmål om 500 personer. År 2018 bör reformen omfatta minst 2 000 personer. Myndigheterna ska eftersträva att anställa personer som står långt från arbetsmarknaden, inklusive nyanlända, för att utföra enklare arbetsuppgifter vid myndigheten.

Regeringen gav den 23 februari 2017 Statskontoret i uppdrag att följa reformen med moderna beredskapsjobb. Av Statskontorets redovisning den 1 juni 2018 framgår att 1 472 personer fram t.o.m. den 31 mars 2018 fått moderna beredskapsjobb vid 133 myndigheter, Av dessa var 43 procent kvinnor och 57 procent män.

Statistik från Arbetsförmedlingen visar att drygt 2 400 personer hade ett pågående beslut om modernt beredskapsjobb i slutet av augusti 2018. Av dessa var 33 procent kvinnor och 67 procent män.

Uppdrag till Statskontoret om hot och våld och andra riskfaktorer

Regeringen gav i Statskontorets regleringsbrev för 2018 myndigheten i uppdrag att genomföra en analys av hur myndigheterna arbetar med att förebygga och hantera hot, våld och andra riskfaktorer. I Statskontorets rapport (Fi2018/03183/ESA) konstateras att risken för trakasserier, hot och våld mot myndighetsanställda är stor. Cirka 90 procent av de 165 myndigheter som ingått i studien bedömer att det finns en risk för att deras anställda utsätts för trakasserier, hot eller våld i tjänsteutövningen. Medarbetare i myndigheter med många medborgarkontakter är särskilt utsatta, men även anställda i vissa av lärosätenas och länsstyrelsernas verksamhet. Det förefaller vanligare att anställda vid myndigheter med fler än 100 årsarbetskrafter kan bli utsatta jämfört med anställda vid mindre myndigheter.

Rapporten redovisar hur myndigheterna organiserar sitt arbete och vilka förebyggande åtgärder som används. Statskontoret har identifierat några framgångsfaktorer och goda exempel i myndigheterna, men även några områden där myndigheterna upplever att det finns utmaningar i arbetet med att förebygga och hantera trakasserier, hot och våld.

Vissa villkor för statsråd och statssekreterare

Efter förslag av regeringen har riksdagen beslutat att införa ett nytt regelverk om övergångsrestriktioner för personer som är eller har varit statsråd eller statssekreterare, och som avser att börja ett nytt uppdrag eller en ny anställning i annan än statlig verksamhet eller etablera näringsverksamhet (prop. 2017/18:162, bet. 2017/18:KU42, rskr. 2017/18:305).

Det nya regelverket trädde i kraft den 1 juli 2018 och innebär att f.d. statsråd och statssekreterare ska anmäla nya uppdrag till Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner. En övergångsrestriktion kan meddelas om det finns en risk för att en övergång innebär ekonomisk skada för staten, otillbörlig fördel för någon enskild eller att allmänhetens förtroende för staten skadas. Riksdagen har även beslutat om en ändring av den s.k. statsrådsarvodeslagen, med innebörden att ett statsråd som är föräldradedig ska få sitt arvode reducerat på samma sätt som övriga anställda i Regeringskansliet. Därmed tydliggörs att även statsråd kan vara föräldradediga. Det är dock alltid

alltid statsministern som avgör omfattningen på föräldradedigheten.

Uppropet #allmänhandling

Den 26 januari 2018 överlämnades uppropet #allmänhandling för myndighets- och offentliganställda med 1 258 underskrifter till civilministern (Fi2018/00401/ESA). Gruppen #allmänhandling, med 4 800 medlemmar, har enligt uppropet samlat flera vittnesmål om sexism inom den offentliga sektorn, från förr och nu.

Regeringen har gett Diskrimineringsombudsmannen och Arbetsmiljöverket i uppdrag att tillsammans ta fram en gemensam digital plattform för information med stöd till arbetsgivare för att förebygga och förhindra sexuella trakasserier i arbetslivet. Arbetsmiljöverkets anslag och statsbidraget till den regionala skyddsombudsverksamheten har tillfälligt förstärkts efter förslag i propositionen Vårändringsbudget 2018 (prop. 2017/18:99, bet. 2017/18:FiU21, rskr. 2017/18:435), se även utg.omr. 13 och 14.

6.4 Budgetförslag

6.4.1 1:4 Arbetsgivarpolitiska frågor

Tabell 6.9 Anslagsutveckling 1:4 Arbetsgivarpolitiska frågor

Tusental kronor				
2017	Utfall	1 368	Anslags-sparande	1 075
2018	Anslag	2 443 ¹	Utgifts-prognos	1 482
2019	Förslag	2 443		
2020	Beräknat	2 443		
2021	Beräknat	2 443		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statliga arbetsgivarfrågor som Arbetsgivarverket utfört åt regeringen eller Regeringskansliet och som inte ingår i Arbetsgivarverkets uppgifter som medlemsorganisation, samt för regeringens behov inom det arbetsgivarpolitiska området.

Anslaget får även användas för förvaltningsutgifter avseende vissa nämnder inom det arbetsgivarpolitiska området.

Kompletterande information

De aktuella nämnderna på det arbetsgivarpolitiska området är Offentliga sektorns särskilda nämnd, Statens ansvarsnämnd och Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd inklusive Skiljenämnden för grupplivfrågor.

Enligt avtalet om statens tjänstegrupplivförsäkring (TGL-S) ska tvister rörande frågor i avtalet avgöras genom skiljedom av en skiljenämnd. Skiljenämnden för grupplivfrågor bildas enligt avtalet av ledamöterna i Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd.

Regeringens överväganden

Tabell 6.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Arbetsgivarpolitiska frågor

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	2 443	2 443	2 443
Förändring till följd av:			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 443	2 443	2 443

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 443 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Arbetsgivarpolitiska frågor* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 2 443 000 kronor respektive 2 443 000 kronor.

6.4.2 1:5 Statliga tjänstepensioner m.m.

Tabell 6.11 Anslagsutveckling 1:5 Statliga tjänstepensioner m.m.

Tusental kronor

År	Slags	Belopp	Anslags- sparande	Resultat
2017	Utfall	12 640 892		-121 482
2018	Anslag	13 227 000 ¹	Utgifts- prognos	12 997 000
2019	Förslag	13 651 000		
2020	Beräknat	14 158 000		
2021	Beräknat	14 802 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statliga tjänstepensionsförmåner, avgångsförmåner, grupplivförmåner och personskadeersättningar samt liknande förmåner som följer av anställningar med statliga villkor. Därtill får anslaget användas för utgifter för räntor avseende sådana förmåner.

Vidare får anslaget användas för utgifter för löneskatt enligt lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster och lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader samt för premieskatt enligt lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring m.m. Anslaget får även användas för löneavgifter enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och arbetsgivaravgifter enligt socialavgiftslagen (2000:980).

Anslaget får dessutom användas för förvaltningsutgifter vid Statens tjänstepensionsverk för biträde vid handläggningen av pensionsärenden avseende lärare m.fl. som överförts från statligt reglerade anställningar genom riksdagens beslut om kommunalt huvudmannskap för lärare m.fl.

Kompletterande information

Följande förordningar reglerar utbetalningar från anslaget:

- förordningen (1991:704) om fastställande av särskild löneskatt på statens pensionskostnader,
- förordningen (2002:869) om utbetalning av statliga tjänstepensions- och grupplivförmåner, och

- förordningen (SAVFS 1990:3 A 1) om utbetalning av personskadeersättning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 6.12 Uppdragsverksamhet SPV

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt- kostnader)
Utfall 2017			
(varav tjänsteexport)	288 359	-294 629	-6 270
Prognos 2018			
(varav tjänsteexport)	287 450	-288 869	-1 419
Budget 2019			
(varav tjänsteexport)	298 640	-294 752	3 888

Källa: Statens tjänstepensionsverk.

SPV disponerar för administrationskostnader det belopp från inkomsttiteln 5211 Statliga pensionsavgifter som anges i myndighetens regleringsbrev. För 2018 uppgår detta belopp till 189 600 000 kronor. Därutöver fastställer regeringen årligen de administrationsavgifter som de s.k. självförsäkrarna, dvs. de myndigheter m.fl. som skuldför sina pensionsåtaganden i respektive balansräkning, ska betala till SPV. För 2017 uppgick dessa avgifter till sammanlagt ca 4 000 000 kronor.

Regeringens överväganden

Tabell 6.13 Härledning av anslagsnivån 2019 – 2021 för 1:5 Statliga tjänstepensioner m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	13 227 000	13 227 000	13 227 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	261 000	534 000	880 000
Volym	163 000	397 000	695 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	13 651 000	14 158 000	14 802 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget används för utbetalningar av statliga tjänstepensionsförmåner, premiefrielseför-

måner, grupplivförmåner, personskadeersättning samt räntor och skatter på dessa förmåner. En stor del av de utbetalningar som belastar anslaget är hänförliga till redan beviljade förmåner.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget sammantaget ökas med 424 000 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018.

Anslaget är regelstyrt och har omräknats efter ändrade antaganden om den makroekonomiska utvecklingen och volymer.

I posten Övriga makroekonomiska förutsättningar i tabell 6.13 ingår bl.a. effekten av att vissa förmåner som belastar anslaget årligen indexeras med prisbasbeloppets förändring.

I posten Volymer avspeglas antalet förmåner som nybeviljas under budgetperioden och storleken på dessa förmåner.

Regeringen föreslår att 13 651 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Statliga tjänstepensioner m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 14 158 000 000 kronor respektive 14 802 000 000 kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor för att tillgodose Statens tjänstepensionsverks behov av likviditet i pensionshanteringen.

Skälen för regeringens förslag: SPV får bedriva uppdragsverksamhet när det gäller pensionshanteringen, där väsentliga penningflöden hanteras. Myndigheten hanterar även flödet för premiebestämda pensioner enligt det statliga tjänstepensionsavtalet. Enbart det senare flödet omsätter nästan 400 000 000 kronor varje månad och faktureras med kort tid för betalning. Skulle t.ex. betalningen för de två största fakturorna utebli en månad motsvarar det ett belopp och en räntekontobelastning på nästan 90 000 000 kronor. Regeringen bedömer därför att SPV även fortsättningsvis har ett behov av ett rörelsekapital i form av en kredit i Riksgäldskontoret under 2019.

För att minimera risken för övertrassering av likvida medel föreslås att krediten i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit

uppgår till högst 100 000 000 kronor för att tillgodose Statens tjänstepensionsverks behov av likviditet i pensionshanteringen.

År 2017 utnyttjades ca 95 900 000 kronor av krediten.

Tabell 6.14 Beviljad respektive utnyttjad kredit av SPV

Tusental kronor

	2015	2016	2017
Total beviljad kredit	100 000	100 000	100 000
Totalt utnyttjad kredit	51 163	43 529	95 889

Källa: Statens tjänstepensionsverk.

Regeringen bör bemyndigas att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor för att tillgodose SPV:s behov av likviditet i samband med pensionshanteringen, dvs. hanteringen av premiebestämda pensioner och pensionsutbetalningar för uppdragsgivares räkning.

7 Offentlig upphandling

7.1 Omfattning

Området offentlig upphandling omfattar flera lagar som syftar till att upphandlande myndigheter och enheter ska göra effektiva offentliga inköp. Reglerna säkerställer sunda och rättssäkra konkurrensförhållanden. Dessutom utgör regelverken ramar för hur offentlig upphandling kan användas som ett verktyg för att uppnå olika samhällseliga hänsyn. Upphandlingsmyndigheten (UHM) är regeringens expertmyndighet på området och ska bl.a. ge råd och stöd om offentlig upphandling. Konkurrensverket (KKV) är ansvarig tillsynsmyndighet för lagstiftningen.

7.2 Mål för offentlig upphandling

Regeringens tidigare beslutade mål är att den offentliga upphandlingen ska vara effektiv, rättssäker och ta tillvara konkurrensen på marknaden, samtidigt som innovativa lösningar främjas samt miljöhänsyn och social hänsyn beaktas. På så sätt bidrar den offentliga upphandlingen till en väl fungerande samhällsservice till nytta för medborgarna och näringslivets utveckling, samtidigt som skattemedel används på bästa sätt.

Utifrån det övergripande målet har regeringen i den nationella upphandlingsstrategin (Fi 2016:8) fastställt sju inriktningsmål:

- en offentlig upphandling som ett strategiskt verktyg för en god affär,
- effektiva offentliga inköp,
- en mångfald av leverantörer och en väl fungerande konkurrens,
- en rättssäker offentlig upphandling,

- en offentlig upphandling som främjar innovationer och alternativa lösningar,
- en miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling, och
- en offentlig upphandling som bidrar till ett socialt hållbart samhälle.

7.3 Resultatredovisning

7.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder används vid resultatbedömningen:

- tillgång till UHM:s stöd,
- leverantörers benägenhet att delta i offentliga upphandlingar (genomsnittligt antal anbudsgivare per upphandling),
- antalet överprövade upphandlingar (antalet inkomna ansökningar om överprövning vid upphandling till förvaltningsrätt), och
- andel ställda miljökrav i samband med upphandlingar hos myndigheterna.

Regeringens indikatorer utgår från den nationella upphandlingsstrategins inriktningsmål. Det första inriktningsmålet, en offentlig upphandling som ett strategiskt verktyg för en god affär, är det övergripande målet. Övriga sex inriktningsmål används för att uppnå detta.

7.3.2 Resultat

Offentlig upphandling som strategiskt verktyg för en god affär

Arbetet

med att reformera den offentliga upphandlingen har fortsatt. Regeringen och ansvariga myndigheter vidtog 2017 åtgärder för att stärka den strategiska betydelsen av offentlig upphandling. De elva statliga myndigheter som i 2017 års regleringsbrev fick i uppdrag att redovisa hur myndigheten verkat för ett strategiskt inköp har inkommit med sina redovisningar. Sammanfattningsvis visar årsredovisningarna från de aktuella myndigheterna att dessa ser offentlig upphandling som en viktig del av sin verksamhet och att de med utgångspunkt i den nationella upphandlingsstrategin vidtagit konkreta åtgärder för att upphandlingen ska bli ett strategiskt verktyg.

Mot bakgrund av den kritik som riktats mot bestämmelserna om upphandlingar under EU:s tröskelvärden gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av dessa bestämmelser och föreslå ett enklare och flexibla regelverk. Utredaren skulle också överväga vilka åtgärder som kan vidtas för att minska antalet överprövningsmål. Utredaren har i sitt betänkande (SOU 2018:44) föreslagit nya bestämmelser i upphandlingslagarna som syftar till att ge ramar för de upphandlande myndigheternas och enheternas handlingsutrymme samt nödvändigt skydd för leverantörerna. Utredaren föreslår även att det införs en avgift i överprövningsmål i förvaltningsrätterna och att förvaltningsdomstolarna i dessa mål ska kunna ålägga den förlorande parten att betala motpartens rättegångskostnader.

Effektiva offentliga inköp

År 2017 remitterades departementspromemorian Statistik på upphandlingsområdet (Ds 2017:48) med förslag om hur statistik om offentlig upphandling ska tas fram.

Genom UHM:s stöd och vägledning har de upphandlande myndigheterna fått förutsättningar för ett effektivare och mer strategiskt inköpsförfarande. År 2017 uppgick antalet sidvisningar i myndighetens frågeportal till 133 108 stycken, vilket ska jämföras med 11 695 stycken under perioden september–december 2016 (portalen öppnade 1 september 2016). Samtidigt ökade antalet besvarade telefon-

samtal i myndighetens frågeservice med 19 procent jämfört med föregående år. Under 2018 har UHM även fått i uppdrag att bygga upp en vägledningsfunktion för kommuner och lands- ting rörande statsstödsfrågor, hitintills med inriktning mot bostadsförsörjning och bostads- marknaden (se utg.omr. 24 avsnitt 3).

År 2017 genomförde UHM ett antal insatser för att informera om den nya upphandlings- lagstiftningen.

En mångfald av leverantörer och en väl fungerande konkurrens

Viktiga framgångsfaktorer för att fler leveran- törer ska kunna delta i upphandlingar är funge- rande tillsyn och ett brett upphandlingsstöd. UHM förde 2017 dialoger med branschorga- nisationer om hur mindre företag kan samverka med varandra. Myndigheten genomförde vidare seminarier tillsammans med branschorganisa- tioner, t.ex. med Svenskt Näringsliv om funk- tionskrav och med Teknikföretagen om innova- tion och it.

Ett sätt att mäta konkurrensen på marknader för offentlig upphandling är att följa det genom- snittliga antalet anbudsgivare per upphandling, eftersom detta visar på aktörernas intresse att delta i offentliga upphandlingar. Antalet anbud per upphandling har minskat de senaste åren.

Tabell 7.1 Genomsnittligt antal anbudsgivare per upphandling

2013–2017

2013	4,7
2014	4,6
2015	4,4
2016	4,3
2017	4,1

Källor: Konkurrensverket och Upphandlingsmyndigheten.

En rättssäker offentlig upphandling

En väl fungerande offentlig upphandling bygger på att såväl leverantörer som medborgare har till- tro till att den är rättssäker. Ett sätt att mäta till- tron till en fungerande och rättssäker upphand- lingsmarknad kan vara att utgå från antalet över- prövade upphandlingar, även om detta inte ger en fullständig beskrivning (se tabell 7.2).

Det har tidigare saknats en samlad bild av över- prövade upphandlingar. UHM har på regeringens uppdrag kartlagt och analyserat överprövnings- mål avseende upphandling (Fi2017/02676/OU),

vilket har gett ett värdefullt underlag för det fortsatta arbetet med att stärka överprövningsprocesserna.

Målet med KKV:s tillsynsarbete på området är att, genom en aktiv, tydlig och transparent tillsyn, bidra till effektiva och korrekta upphandlingar. För att öka regelefterlevnaden genomförde KKV 2017 flera informationsinsatser på upphandlingsområdet. Bland annat genomförde myndigheten en informationsturné, under vilken den besökte kommuner och upphandlande myndigheter runt om i landet.

Majoriteten av de tillsynsbeslut som KKV fattade 2017 avsåg otillåtna direktupphandlingar.

Tabell 7.2 Antalet inkomna ansökningar om överprövning vid upphandling till förvaltningsrätt

2013-2017

2013	3 201
2014	3 508
2015	2 973
2016	4 190
2017	3 279

Källor: Domstolsverket och Konkurrensverket.

Anm. Tabellen avser antalet ansökningar om överprövning i förvaltningsrätt, inte antalet överprövade upphandlingar.

En offentlig upphandling som främjar innovationer och alternativa lösningar

Innovationsupphandling innebär att främja nya lösningar i samband med offentlig upphandling. UHM:s insatser för ökad innovationsupphandling fokuserade 2017 på erfarenhetsutbyte genom workshops och seminarier i syfte att bredda synen på och öka kompetensen om innovationsupphandling.

UHM har 2018 lämnat förslag till hur upphandling av innovationer baserade på spetstekniker och avancerade systemlösningar kan främjas (se vidare utg.omr. 20 avsnitt 3.5.1).

En miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling

UHM slutförde 2017 ett arbete med att följa upp hur hållbarhetskriterier används i offentlig upphandling. Totalt analyserades 582 upphandlingsdokument för 30 utvalda produktgrupper. Av de analyserade upphandlingsdokumenten innehöll 90 procent någon form av miljökrav, antingen UHM:s kriterier eller av upphandlande myndighet framtagna kriterier. Enligt Naturvårdsverkets årliga redovisning om miljöledning i staten redovisade 97 procent (176 stycken) av de myndigheter som genomförde upphandlingar

2017 att de hade ställt miljökrav vid någon av sina upphandlingar. Myndigheterna ställde 2017 miljökrav i upphandlingar motsvarande ca 74 procent av det totala upphandlingsvärdet. Det var en minskning med 2 procentenheter jämfört med 2016.

UHM:s verksamhet med att förvalta och utveckla upphandlingskriterier är central för att utveckla en miljömässigt hållbar offentlig upphandling. Antalet nedladdningar av kriteriedokument från databasen ökade 2017, vilket tyder på en ökad efterfrågan. De hållbarhetskriterier som avser upphandling av kött står för flest nedladdningar.

Offentlig upphandling som bidrar till ett socialt hållbart samhälle

För att säkerställa att statliga myndigheter aktivt verkar för goda arbets- och anställningsvillkor vid sina upphandlingar gavs samtliga statliga myndigheter vars upphandlingar överstiger gällande tröskelvärden i 2018 års regleringsbrev i uppdrag att redovisa hur myndigheten arbetat med att uppfylla de nya kraven i lagen 2016:1145 om offentlig upphandling (LOU) på kollektivavtalsenliga villkor, som trädde i kraft den 1 juni 2017. Under 2017 byggde UHM upp en verksamhet med syfte att kunna ge stöd avseende de nya bestämmelserna, såsom en metod för riskanalyser (s.k. behövlighetsbedömningar). Vidare har stöd för att säkerställa goda arbetsrättsliga villkor tagits fram för ett antal branscher och tjänster, exempelvis städtjänster.

UHM har även arbetat med att stimulera upphandlande myndigheter och enheter att använda sig av sysselsättningskrav i sina upphandlingar. Målsättningen är att fler kvinnor och män som i dag har svårt att komma in på arbetsmarknaden, särskilt nyanlända, ska erbjudas en anställning eller praktikplats inom ramen för offentligt upphandlade kontrakt. Detta arbete inleddes hösten 2017 och fortsatte även under 2018.

Efter förslag i propositionen Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden har riksdagen beslutat om ändringar i bl.a. LOU avseende upphandling av vissa sociala tjänster och andra särskilda tjänster (s.k. välfärdstjänster) vars värde understiger EU:s tröskelvärden (prop. 2017/18:158, bet. 2017/18FiU43, rskr. 2017/18:356). Ändringarna träder i kraft den 1 januari 2019. För sådana upphandlingar kommer endast ett fåtal regler i LOU att gälla,

bl.a. om annonsering, information till leverantörerna och dokumentation samt rättsmedel. Ändringarna bedöms kunna bidra till att fler idéburna aktörer kan konkurrera om offentliga kontrakt.

7.4 Budgetförslag

7.4.1 1:17 Upphandlingsmyndigheten

**Tabell 7.3 Anslagsutveckling
1:17 Upphandlingsmyndigheten**

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Ändring	Belopp
2017	Utfall	75 910	Anslags-sparande	11 263
2018	Anslag	91 536 ¹	Utgifts-prognos	88 920
2019	Förslag	94 974		
2020	Beräknat	94 253 ²		
2021	Beräknat	95 410 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 92 954 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 92 954 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Upphandlingsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

**Tabell 7.4 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för
1:17 Upphandlingsmyndigheten**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	94 036	94 036	94 036
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	938	2 265	3 447
Beslut		-2 048	-2 073
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	94 974	94 253	95 410

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 938 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018.

Regeringen föreslår att 94 974 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Upphandlingsmyndigheten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 94 253 000 kronor respektive 95 410 000 kronor.

8 Statistik

8.1 Omfattning

Området omfattar Statistiska centralbyråns (SCB) verksamhet, som utgörs av utveckling, produktion, spridning och samordning av statistik. SCB ansvarar för att producera dels officiell statistik inom flera områden, t.ex. arbetsmarknadsstatistik och nationalräkenskaperna, dels annan statlig statistik inom främst utbildnings- och socialområdet. På uppdrag producerar myndigheten även statistik åt andra statistikansvariga myndigheter och övriga beställare.

SCB:s internationella statistiksamarbete är omfattande och påverkar i stor utsträckning myndighetens verksamhet och utvecklingen av den officiella statistiken. Arbetet består framför allt av det samarbete som bedrivs inom ramen för det europeiska statistiksystemet. Den officiella statistiken regleras till stor del av EU:s rättsakter. Detta gäller bl.a. jordbruksstatistiken, den ekonomiska statistiken och arbetsmarknadsstatistiken.

8.2 Mål för statistikområdet

Målet för verksamheten är att producera statistik av god kvalitet som är tillgänglig för användarna. Kostnaderna för uppgiftslämnandet ska minska och statistikproduktionen ska vara effektiv.

8.3 Resultatredovisning

8.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Målet att producera statistik av god kvalitet mäts bl.a. genom punktlighet i publicering, nöjdhetsindex och allmänhetens förtroende. Tillgänglighet till statistiken mäts bl.a. genom antal tabeller i och uttag från SCB:s statistikdatabas på myndighetens webbplats (SSD) samt antal besök på webbplatsen. Kostnaderna för uppgiftslämnandet mäts genom uppgiftslämnarnas totala kostnader och kostnadsförändringen jämfört med föregående år. Effektiviteten i statistikproduktionen mäts genom produktivitetsförändringen.

Tabell 8.1 Resultatindikatorer

	2015	2016	2017
Statistikdatabasen			
- antal tabeller	3 548	3 794	3 926
- antal uttag (1000-tal)	1 092	1 174	1 265
Webbplatsen			
- antalet besök (1000-tal) ¹	8 688	6 332	8 654
Punktlighet i publiceringen (%)			
	98	98	99
Nöjdkundindex i uppdragsverksamheten			
- <i>Leveransenkäten</i> (7-gradig skala)	6,0	6,2	6,3
- <i>NöjdKundIndex</i> ² (10-gradig skala)	-	8,0	
Allmänhetens förtroende (mycket eller ganska stort förtroende) (%) ³			
	-	-	43
Kostnad för uppgiftslämnandet			
	451	404	387
Uppgiftslämnarnas kostnader (förändring jämfört med föregående år i mnkr) ⁴			
	-36	-11	-13
Produktivitetsförändring (%)			
	2,0	-1,3 ⁵	8,8

¹ Innehållsmässiga och tekniska förändringar medför att jämförelser över åren är svåra att göra.

² Nöjdkundindex är en webbenkät riktad till ett antal kunder och genomförs vartannat år.

³ Ny undersökning vilket medför att jämförbara värden saknas för 2015–2016.

⁴ Förändringen är beräknad på en justerad uppgift för föregående år för jämförbarhet.

⁵ Reviderad uppgift.

8.3.2 Resultat

Löpande statistikproduktion

SCB har till uppgift att samordna Sveriges officiella statistik. År 2017 ansvarade 28 myndigheter för att producera officiell statistik. Den officiella statistiken är indelad i 22 ämnesområden, 108 statistikområden och 359 statistikprodukter. Av dessa regleras 137 statistikprodukter av EU-förordningar, främst inom området jordbruk och utbildning.

SCB är den största av de statistikansvariga myndigheterna. År 2017 ansvarade myndigheten för 118 av de 359 produkter som avsåg officiell statistik.

Av SCB:s verksamhet 2017 finansierades 53 procent av anslag och 47 procent av avgifter från främst uppdragsfinansierad statistikproduktion. Uppdragen omfattar framställning av officiell statistik, statistisk bearbetning av data, statistiska undersökningar och tjänsteexport. Statliga myndigheter utgör den största kundkategorin och står för något mer än tre fjärdedelar

av uppdragsverksamhetens intäkter. Övriga kunder utgörs av andra delar av den offentliga sektorn och den privata sektorn. SCB har inom sin anslagsfinansierade verksamhet fortsatt arbetet med att utveckla en processororienterad statistikproduktion och har etablerat en mer samordnad och övergripande process för förbättringar vad gäller styrning, prioriteringar, kostnadskontroll och resultatfokus.

År 2017 producerade SCB inom ramen för sin uppdragsverksamhet statistik i en något minskad omfattning jämfört med föregående år. Syftet med uppdragsverksamheten är att utnyttja det statistiska materialet och den statistiska kompetensen inom myndigheten för att tillgodose användarnas behov.

Tabell 8.2 Intäkter, kostnader och registerutdrag

	2015	2016	2017
Totala intäkter (mnkr)			
	1 081	1 121	1 084
varav			
- anslagsintäkter	560	596	566
- avgiftsintäkter och övr. ersättn.	521	525	518
Andel av avgiftsintäkter avs. officiell statistik från andra statistikansvariga myndigh. (%)			
	25	25	25
Totala kostnader (mnkr)			
	1 079	1 130	1 102
Antal registeruttag enligt personuppgiftslagen (PUL)			
	77	89	86

Av de totala avgiftsintäkterna 2017 kom 34 procent från uppdrag som SCB utfört åt andra statistikansvariga myndigheter, vilket var samma andel som föregående år. En fjärdedel av dessa uppdrag avsåg produktion av officiell statistik och tre fjärdedelar utrednings- och utvecklingsuppdrag.

De totala kostnaderna för SCB:s verksamhet uppgick 2017 till 1 102 miljoner kronor, vilket jämfört med 2016 var en minskning med 28 miljoner kronor (se tabell 8.2). Minskningen förklaras främst av dels lägre kostnader för personal på grund av ett minskat antal anställda, dels att övriga driftskostnader hölls nere.

Andelen statistikprodukter som publicerades enligt fastställd tidsplan uppgick till 99 procent 2017, vilket var i nivå med 2016 års resultat (se tabell 8.1). Det var ingen nämnvärd skillnad i punktighet mellan månads-, kvartals- och årspubliceringarna. Inga korrigeringar av fel i publicerad statistik som bedömdes som allvarliga gjordes 2017 och antalet interna felrapporter var lägre än 2016.

I SCB:s uppdrag ingår att minska och underlätta uppgiftslämnandet så att kostnaderna för

dem som lämnar uppgifter till statistiken blir lägre. Underlaget för kostnadsberäkningen för uppgiftslämnandet utgörs av SCB:s anslagsfinansierade statistik och officiell statistik som produceras på uppdrag av andra myndigheter. Varje år räknas en ny bas för jämförelse, då olika undersökningar genomförs varje år. För 2017 beräknas den totala kostnaden för uppgiftslämnandet ha uppgått till 387 miljoner kronor, varav 319 miljoner kronor avsåg kostnader för företag och organisationer, 2 miljoner kronor kostnader för myndigheter och 66 miljoner kronor kostnaden för kommuner och landsting. Den totala kostnaden minskade därmed med 13 miljoner kronor eller 3,3 procent jämfört med 2016. Minskningen var främst hänförlig till företag och organisationer.

Den huvudsakliga förklaringen till att kostnaderna för uppgiftslämnandet har minskat är att digitala lösningar har införts, t.ex. webbinsamling av uppgifter och ökade möjligheter att lämna filer som kan genereras av företagens egna administrativa system. Även förtydligande av enkäter och instruktioner till uppgiftslämnarna har bidragit positivt.

År 2017 deltog SCB i arbetet med att samordna finansiella begrepp mellan myndigheter för digital ingivning av finansiell information om årsredovisningar m.m. (N2016/04957/SUN). Arbetet består av en systematisering och klassificering av termer i tillämplig redovisningslagstiftning och god redovisningssed (taxonomier) som syftar till att finansiell information ska kunna lämnas elektroniskt. Arbetet avseende årsredovisningar för mindre aktiebolag har slutförts, samtidigt som motsvarande arbete avseende årsredovisningar för större aktiebolag har påbörjats (N2018/02033/FF). Detta samordningsarbete är en viktig grund för att möjliggöra dels en effektiv hantering hos företagen, dels en framtida återanvändning av årsredovisningsuppgifter i stor omfattning. När årsredovisningar finns i ett digitalt och strukturerat format minskar SCB:s behov av att direktinsamla denna typ av information för statistikändamål.

SCB samråder med näringslivets regelnämnd, Sveriges Kommuner och Landsting och Regelrådet inför såväl framtagande av ny statistik som förändringar av befintlig statistikframställning som kan påverka uppgiftslämnarna.

Enligt SCB:s regleringsbrev ska statistiken göras mer tillgänglig och användbar. Tillgången till

informationen som finns på myndighetens webbplats är avgiftsfri. År 2017 uppmättes 8,6 miljoner besök på webbplatsen (se tabell 8.1). Innehållsmässiga och tekniska förändringar medför att jämförelser över åren är svåra att göra. År 2017 besvarade SCB:s centrala statistikservice närmare 13 200 förfrågningar om statistik per telefon och 5 100 förfrågningar per e-post. De vanligaste frågorna gällde befolknings- och arbetsmarknadsstatistik. I syfte att nå fler målgrupper och öka kännedomen om myndigheten är SCB även aktiv på plattformar för sociala nätverk. I dessa forum besvarar SCB frågor, samt publicerar information om ny statistik och nyheter om myndighetens aktiviteter. En av de viktigaste kanalerna för SCB att sprida och kommunicera statistik är SSD. Antalet uttag av statistikuppgifter från SSD ökade med drygt 7 procent 2017 (se tabell 8.1). Totalt gjordes 1,3 miljoner uttag 2017. Antalet tabeller i databasen ökade från 3 794 stycken 2016 till 3 926 stycken 2017. Av dessa tabeller hade SCB statistikansvar för knappt 90 procent. Andelen tabeller som finns tillgängliga på engelska ökade 2017 med 2 procentenheter till 53 procent av tabellerna.

Möjligheten att hämta statistik ur Statistikdatabasen maskin-till-maskin genom API-anrop (Application Programming Interface) infördes 2014. Funktionen används både av externa användare, för att t.ex. bygga applikationer, och internt av SCB. Sedan införandet har antalet API-anrop ökat stadigt och 2017 uppgick antalet till närmare 10 miljoner, vilket var en ökning med 32 procent sedan 2016 och 67 procent sedan 2015.

SCB arbetar löpande med att utveckla sin webbplats så att den ska kunna läsas på olika sorters datorer, läsplattor och smarta telefoner. Myndigheten medverkade 2017 även som medarrangör av ett s.k. hackaton som syftade till att utveckla webbtjänster och applikationer för ökad tillgänglighet av SCB:s öppna data i SSD genom gränssnitt som finns tillgängliga för alla användare.

SCB handlägger årligen ca 500 mikrodatautlämnanden för forsknings- och statistikändamål. De flesta utlämnanden avser forskningsändamål och sker främst till forskare vid universitet och högskolor.

År 2017 vidtogs flera åtgärder för att öka tillgängligheten till de uppgifter som används för forskningsändamål. Bland annat centraliserades handläggningen inom SCB för att korta väntetiderna och säkerställa en enhetlig och effektiv

hantering. Även prissättningen av uppdragen har setts över, vilket har resulterat i en bättre transparens och att priserna för mikrodatauppdragen kunnat reduceras.

År 2017 arrangerades en konferens för registerforskning, Forskardagen. SCB arrangerade konferensen tillsammans med Vetenskapsrådet, Riksarkivet, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Socialstyrelsen. SCB genomförde vidare aktiviteter med användare av det system som används för att leverera mikrodata (MONA) i syfte att kunna vidareutveckla systemet.

För att ytterligare stärka dialogen med användarna inom forskningen har SCB beslutat att inrätta två nya användarråd, med fokus på forskningens behov.

År 2017 kompletterades Sverige i siffror, SCB:s satsning på att presentera statistik för unga och ovana statistikanvändare, med en ny lärarhandledning med fokus på Agenda 2030. Stora delar av webbplatsen har även gjorts mer tillgänglig för de som använder mobil eller läsplatta.

Kundnöjdheten för SCB:s uppdragsverksamhet uppgick 2017 till 6,3 på en sjugradig skala, vilket var en ökning med 0,2 i jämförelse med de senaste två åren (se tabell 8.1). Uppgifterna grundar sig på en enkät som vänder sig till uppdragskunder som köper statistik för mer än 10 000 kronor.

Sedan 2016 har SCB valt att delta i och använda den årliga förtroendeundersökningen som genomförs av SOM-institutet, som är en oberoende forskningsorganisation under Göteborgs universitet. Resultatet för SCB visar att 43 procent av de tillfrågade hade stort eller mycket stort förtroende för SCB. Förtroendet för SCB kan utifrån undersökningens resultat bedömas som relativt högt, också i förhållande till andra myndigheter och samhällsinstitutioner som deltar i undersökningen.

Produktiviteten inom SCB ska enligt myndighetens regleringsbrev öka med i genomsnitt 3 procent per år. Under den senaste femårsperioden har ökningen i genomsnitt uppgått till 3,3 procent per år. Totalproduktiviteten ökade med 8,8 procent 2017. Endast förändringen i produktionsvolymen, och således inte förändringar i kvalitet och utvecklingsarbete, beaktas i dessa beräkningar. Myndigheten har bl.a. genomfört besparingsåtgärder och reducerat utvecklingsprojekt för att sänka kostnaderna inom olika verksamheter. Dessa åtgärder påverkade prod-

uktivitetsnivån för 2017 (se tabell 8.1). Produktiviteten kan även variera mellan enskilda år till följd av kalendereffekter och andra tillfälliga orsaker, och bör därför främst följas genom en jämförelse av utvecklingen under en längre period.

Samordning och kvalitetsuppföljning av officiell statistik

År 2016 fick SCB ett förtydligt ansvar för att samordna systemet för den officiella statistiken. En viktig del av samordningen av den officiella statistiken utgörs av aktiviteter för kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte och samordning mellan de 28 statistikansvariga myndigheterna. År 2017 hölls bl.a. en konferens om officiell statistik och öppna data. SCB tillgängliggjorde 2017 ytterligare it-verktyg för att möjliggöra för andra statistikansvariga myndigheter att använda dem i sin statistikproduktion.

En uppföljning av kvaliteten i den officiella statistiken 2017 visar att samtliga statistikansvariga myndigheter arbetar med kvalitet utifrån riktlinjerna för europeisk statistik (European Statistics Code of Practice) och har en god medvetenhet om de särskilda krav som ställs på officiell statistik.

Löpande kvalitetsarbete inom SCB

SCB är certifierad enligt den internationella standarden ISO 20252:2012 för marknad, opinion och samhällsundersökningar. År 2017 genomfördes en extern uppföljningsrevision som ger myndigheten en fortsatt certifiering. Vidare genomfördes en årlig utvärdering av kvaliteten i nio av de viktigaste undersökningarna med stöd av en extern expertgrupp. Utvärderingen visade på en positiv utveckling för sju av de granskade undersökningarna.

En av de centrala utmaningarna för SCB är att upprätthålla svarsnivåerna i individ- och hushållsundersökningar. Svarsnivåerna har stabiliserats under de senaste åren och ökningstakten för bortfallet i viktiga undersökningar har bromsat in.

Jämställdhetsstatistik

SCB publicerade 2017 jämställdhetsstatistik i den särskilda publikationen På tal om kvinnor och män – Lathund om jämställdhet. Publikationen publiceras vartannat år. SCB uppdaterar löpande det särskilda temaavsnittet om jämställdhet som finns på SCB:s webbplats. I avsnittet redovisas aktuell jämställdhetsstatistik i form av indikatorer för uppföljning av jämställdhetspolitiken samt statistik inom några fördjupningsområden. Enligt 14 § förordningen (2001:100) om den officiella statistiken ska individbaserad officiell statistik vara uppdelad efter kön, om det inte finns särskilda skäl mot detta. SCB har i sitt regleringsbrev fått i uppdrag att följa upp och rapportera om efterlevnaden av denna reglering. Av de knappt 1 000 statistikdatabastabeller som ingick i 2016 års kartläggning möjliggjorde 89 procent uttag av könsuppdelad statistik, och 95 procent av drygt 400 granskade tabeller var könsuppdelade. Samtidigt redovisades under året mer än 500 tabeller och diagram i rapporter av olika slag. Av dessa var drygt hälften könsuppdelade.

SCB bedömer att övrig statlig statistik som myndigheten producerat, som inte utgjort officiell statistik, i betydande utsträckning också varit könsuppdelad.

SCB svarade 2017 löpande på frågor från andra myndigheter om hur statistik kan könsuppdelas och presenteras. Föreläsningar genomfördes på temat att könsuppdelad statistik, exempelvis på Forum jämställdhet som samlar många aktörer inom jämställdhetsområdet. År 2017 arbetade SCB även med aktiviteter som syftade till att underlätta för användarna att genom SSD följa jämställdhetsutvecklingen på regional nivå.

Miljöstatistik

I november 2017 publicerades en omfattande rapport avseende regionala miljöräkenskaper 2008–2015. Rapporten beskriver regionala miljöräkenskaper inom området utsläpp till luft och miljösektorn. Utsläpp fördelas regionalt och lokalt i Sverige på riksområden, län och kommuner. År 2017 lade SCB även ut ett analysverktyg för miljöräkenskaper på sin webbplats. Med verktyget kan användaren själv ta fram data ur både produktions- och konsumtionsperspektiv samt sammanställa egna tabeller.

SCB levererade 2017 för första gången statistik om energiräkenskaper och miljöskyddskostnadsräkenskaper till Eurostat.

Ekonomisk statistik

Flera större förändringar gjordes av konsumentprisindex under 2017. En ny mätmetod för kostnadsutvecklingen för bostadsrättsinnehavare infördes, som baseras på räntekostnader, månadsavgift och reparationer i lägenheten. År 2017 utvecklades också nya index för äldreomsorg och fastighetsmäklartjänster. Vidare ersatte produktionsvärdeindex (PVI) produktionsindex över näringslivet (PIN). PVI beskriver utvecklingen av näringslivets produktion av varor och tjänster på månadsbasis. Fördelarna med det nya indexet jämfört med tidigare index är att det mäter produktionen av tjänster, industriverksamhet och handel inom både tjänste- och industrisektorn samt produktionen inom byggsektorn, och att en gemensam publicering av dessa görs några dagar tidigare än PIN.

Europeisk statistik

Genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/759 av den 29 april 2015 om ändring av förordning (EG) nr 223/2009 om europeisk statistik ålades medlemsstaterna att senast den 9 juni 2017 offentliggöra ett åtagande om att skapa förtroende för statistiken. Det handlar om specifika politiska åtaganden av medlemsstaternas regeringar om att förbättra eller vidmakthålla villkoren för att genomföra riktlinjerna för europeisk statistik. Det kan inbegripa nationella program för säkerställande av hög kvalitet, inklusive självutvärderingar, förbättringsåtgärder och övervakningsmekanismer. Åtagandet ska syfta till att säkra allmänhetens förtroende för europeisk statistik. Åtagandet, som regelbundet ska övervakas av Europeiska kommissionen, bör uppdateras vid behov.

Regeringen redogjorde i budgetpropositionen för 2017 för de åtgärder som vidtagits för att upprätthålla förtroendet för statistiken. Regeringen bedömde att åtgärderna var tillräckliga för att säkra allmänhetens förtroende för statistiken och att åtgärderna uppfyllde de krav som ställs i förordningen om europeisk statistik.

I enlighet med den ovan nämnda förordningen presenterade kommissionen den 9 juli 2018 en rapport om medlemsstaternas åtaganden om att skapa förtroende för statistiken. Enligt kommissionen har införandet av det aktuella åtagandet gjort medlemsstaternas regeringar mer medvetna om vikten av att de bidrar till att upprätthålla och öka förtroendet för officiell statistik hos allmänheten. Alla medlemsstater har enligt rapporten lämnat rapporter till kommissionen om sina åtgärder och framsteg i fråga om åtagandena.

8.4 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har lämnat en revisionsberättelse med reservation för SCB, med motiveringen att myndigheten under flera års tid har byggt upp ackumulerade under- och överskott i sin avgiftsbelagda verksamhet, vilket avviker från det beslutade ekonomiska målet för verksamheterna om full kostnadstäckning. SCB tog 2016 fram en långsiktig plan med åtgärder för att hantera de uppkomna över- respektive underskotten.

8.5 Budgetförslag

8.5.1 1:9 Statistiska centralbyrån

Tabell 8.3 Anslagsutveckling 1:9 Statistiska centralbyrån

Tusental kronor				
2017	Utfall	546 448	Anslags-sparande	6 910
2018	Anslag	557 223 ¹	Utgifts-prognos	561 381
2019	Förslag	567 759		
2020	Beräknat	575 630 ²		
2021	Beräknat	582 525 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 567 760 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 567 759 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statistiska centralbyråns förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 8.4 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	511 401	529 708	-18 307
(varav tjänsteexport)	70 384	70 410	-26
Prognos 2018	515 900	523 700	-7 800
(varav tjänsteexport)	68 600	69 100	-500
Budget 2019	479 000	476 200	2 800
(varav tjänsteexport)	66 000	66 200	-200

Huvuddelen av uppdragsverksamheten avser statistikproduktion. Produktion av officiell statistik till andra myndigheter utgör ca 26 procent av uppdragsverksamhetens totala volym. Statistisk bearbetning står för 22 procent, tjänsteexporten för 14 procent och övriga undersökningar för 38 procent av uppdragsverksamhetens intäkter.

Regeringens överväganden

Tabell 8.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Statistiska centralbyrån

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	557 223	557 223	557 223
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 076	12 871	19 700
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	5 460	5 536	5 602
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	567 759	575 630	582 525

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget sammanlagt ökas med 10 536 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018.

Efter förslag i 2017 års ekonomiska vårproposition beslutade riksdagen att de verksamheter som avsåg statistiska valundersökningar avseende riksdagsvalen och Europaparlamentsvalen, som då finansierades från anslaget, skulle flyttas till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning (prop. 2016/2017:100, bet. KU26, rskr. 2016/17:305). Mot denna bakgrund minskades

anslaget för 2018 med 7 280 000 kronor. Från och med 2019 minskas finansieringen med anledning av överföringen till 1 820 000 kronor. Detta sker genom en överföring av 5 460 000 kronor från anslaget 2:8 *Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Regeringen föreslår att 567 759 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Statistiska centralbyrån* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 575 630 000 kronor respektive 582 525 000 kronor.

9 Prognos- och uppföljningsverksamhet

9.1 Omfattning

Prognos- och uppföljningsverksamheten har flera syften. Verksamheten ska bidra till att det finanspolitiska ramverket följs, att politiska beslut och prioriteringar är välgrundade samt till transparens vid redovisningen av den ekonomiska politiken. Ansvariga myndigheter ska följa upp och analysera utfall, utarbeta kort- och medelfristiga prognoser samt analysera den samhällsekonomiska utvecklingen och utvecklingen för de offentliga finanserna. Att utarbeta budgetprognoser och prognoser för svensk och internationell makroekonomi samt att ta till vara på resultat från relevant nationalekonomisk forskning är viktiga verksamheter inom området.

Verksamheten på området är i huvudsak anslagsfinansierad och bedrivs av Konjunkturinstitutet, Ekonomistyrningsverket (ESV), Finanspolitiska rådet och Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO).

9.2 Mål för prognos- och uppföljningsverksamheten

Regeringens mål för området är att åstadkomma tillförlitliga och väldokumenterade prognoser samt analyser och uppföljningar av den samhällsekonomiska och statsfinansiella utvecklingen.

9.3 Resultatredovisning

9.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att bedöma måluppfyllelsen för prognos- och analysverksamheten används dels kvantitativa mått på prognosprecisionen och tendensen till systematiska fel för de viktigaste prognosvariablerna, dels de omdömen om prognoserna och analyserna som lämnas av läsarna av Konjunkturinstitutets rapportserie Konjunkturläget.

Prognosprecision och förekomsten av systematiska prognosfel mäts vanligtvis genom kvantitativa mätningar av skillnader mellan prognos och faktiska utfall. De genomsnittliga prognosfelen, de s.k. medelfelen, beräknas för att undersöka om prognosmakaren tenderar att under- eller överskatta utfallen för olika prognosvariabler. Prognosprecisionen, mätt med de s.k. medelabsolutfelen, beräknas för att undersöka tillförlitligheten i prognoserna.

Genom att jämföra olika prognosmakares prognosfel och prognosprecision vid olika tidpunkter ges en bild av hur tillförlitliga ett visst prognosinstituts prognoser är i jämförelse med andra prognosmakares. Olika prognosmakare publicerar emellertid olika antal prognoser och vid olika tillfällen, vilket kan påverka både förutsättningarna för och bedömningen av prognosjämförelsen.

I tabell 9.1–3 visas medelfel och medelabsolutfel för BNP-tillväxt, arbetslöshet och inflation mätt med konsumentprisindex (KPI).

9.3.2 Resultat

Konjunkturinstitutets resultat

Systematiska fel och prognosprecision

Konjunkturinstitutets prognosprecision avseende utfallen 2017 var bättre än genomsnittet bland de studerade prognosmakarna när det gäller BNP-tillväxt, men sämre när det gäller arbetslöshet och inflation mätt med KPI. För 2013–2017 uppvisar myndigheten bättre prognosprecision än genomsnittet för BNP-tillväxt och KPI-inflation, samt en prognosprecision i linje med genomsnittet för arbetslöshet.

I likhet med flertalet andra prognosinstitut underskattade myndigheten i genomsnitt 2017 års utfall för arbetslöshet och KPI-inflation. För 2013–2017 underskattade prognosinstituten i genomsnitt innevarande års utfall för BNP-tillväxt, men överskattade motsvarande års utfall för arbetslöshet och KPI-inflation. Konjunkturinstitutets systematiska fel under nämnda femårsperiod var förhållandevis små och i ungefär samma storleksordning som övriga prognosmakares.

En utförligare utvärdering av Konjunkturinstitutets makroekonomiska prognoser finns i myndighetens specialstudie (KI 2018:11). Av studien framgår bl.a. att myndighetens prognoser för det offentligfinansiella sparandet för 2013–2017 låg i linje med genomsnittet, både vad det gäller prognosprecision och storleken på underskattningen av utfallen.

Tabell 9.1 Prognosprecision och systematiska fel för BNP-tillväxt

Procentenheter

	2017 ¹		2013–2017 ²	
	Medel- absolutfel	Medelfel ³	Medel- absolutfel	Medelfel ³
ESV	0,44	0,27	0,45	0,25
HUI	0,37	-0,37	0,46	0,18
KI	0,22	0,07	0,38	0,20
LO	0,40	-0,40	0,48	0,14
Nordea	0,52	0,15	0,47	0,11
Riksbanken	0,30	-0,13	0,43	0,17
Regeringen	0,24	-0,16	0,53	0,21
SEB	0,58	-0,58	0,60	0,01
SHB	0,25	0,05	0,44	0,16
Svenskt Näringsliv	0,08	-0,03	0,38	0,15
Swedbank	0,26	-0,16	0,46	0,14
Medelvärde	0,33	-0,12	0,46	0,16

¹Avser prognoser för 2017 publicerade under 2016 och 2017.

²Avser prognoser för respektive år publicerade under respektive innevarande år.

³Medelfel beräknat som utfall minus prognos.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell 9.2 Prognosprecision och systematiska fel för arbetslöshet

Procentenheter

	2017 ¹		2013–2017 ²	
	Medel- absolutfel	Medelfel ³	Medel- absolutfel	Medelfel ³
ESV	0,16	0,16	0,11	-0,05
HUI	0,07	-0,02	0,08	-0,04
KI	0,21	0,21	0,11	-0,05
LO	0,18	0,13	0,12	-0,08
Nordea	0,08	-0,02	0,10	-0,08
Riksbanken	0,01	0,01	0,06	-0,04
Regeringen	0,20	0,20	0,12	-0,04
SEB	0,28	0,28	0,12	0,03
SHB	0,08	-0,08	0,12	-0,08
Svenskt Näringsliv	0,08	0,03	0,13	-0,05
Swedbank	0,20	0,18	0,17	-0,04
Medelvärde	0,14	0,10	0,11	-0,05

¹Avser prognoser för 2017 publicerade under 2016 och 2017.

²Avser prognoser för respektive år publicerade under respektive innevarande år.

³Medelfel beräknat som utfall minus prognos.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell 9.3 Prognosprecision och systematiska fel för KPI-inflation

Procentenheter

	2017 ¹		2013–2017 ²	
	Medel-absolutfel	Medelfel ³	Medel-absolutfel	Medelfel ³
ESV	0,24	0,24	0,10	-0,05
HUI	0,26	0,26	0,15	-0,11
KI	0,32	0,30	0,10	-0,03
LO	0,20	0,20	0,09	-0,01
Nordea	0,20	0,20	0,11	-0,08
Riksbanken	0,16	0,09	0,13	-0,06
Regeringen	0,24	0,24	0,16	-0,05
SEB	0,26	0,26	0,12	-0,01
SHB	0,23	0,08	0,14	-0,09
Svenskt Näringsliv	0,25	0,25	0,19	-0,15
Swedbank	0,16	-0,06	0,17	-0,14
Medelvärde	0,23	0,19	0,13	-0,07

¹Avser prognoser för 2017 publicerade under 2016 och 2017.²Avser prognoser för respektive år publicerade under respektive innevarande år.³Medelfel beräknat som utfall minus prognos.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Modellverksamhet

Konjunkturinstitutet har i uppdrag att utveckla ett lämpligt modellstöd för det makroekonomiska prognos- och policyarbetet vid Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet (Fi2014/03569/E1). Modellen är en s.k. dynamisk, stokastisk allmän jämvikts modell. År 2017 levererades en första begränsad version av den nya modellen till Regeringskansliet (Finansdepartementet). Arbetet med att vidareutveckla modellen pågår för närvarande.

Fördjupade specialstudier

Konjunkturinstitutet genomför fördjupade analyser inom olika specialområden av betydelse för förståelsen av den makroekonomiska utvecklingen. Analyserna ingår i myndighetens kontinuerliga utvecklingsarbete och redovisas bl.a. i form av fördjupningar i publikationen Konjunkturläget.

Konjunkturinstitutet har även sammanställt en rapport om de samhällsekonomiska förutsättningarna för lönebildningen, en rapport om den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna samt en fördjupad analys av produktivitetsutvecklingen i svensk ekonomi, både ur ett internationellt perspektiv och ett branschperspektiv. Myndigheten har även analyserat de samhällsekonomiska och offentligfinansiella effekterna av heltidsarbete om alla som vill arbeta heltid ges möjlighet till det.

Miljöekonomiskt arbete

År 2017 fokuserade Konjunkturinstitutet inom ramen för sitt miljöekonomiska arbete på att analysera miljöpolitikens samhällsekonomiska aspekter på den svenska klimatpolitiken. I sin årliga rapport redovisade myndigheten en genomgång av befintliga och föreslagna styrmedel. Myndigheten uppskattade vidare kostnader och nyttor av politiken samt vem som bär kostnaderna. Utöver den årliga rapporten redovisade Konjunkturinstitutet i april 2018 även ett regeringsuppdrag om effekter av annulleringar i stabilitetsreserven inom EU:s handelssystem med utsläppsrätter.

Ekonomistyrningsverkets resultat

Prognosprecision

ESV gör årligen en uppföljning av myndighetens prognosprecision. I uppföljningen jämför ESV sin prognosprecision avseende BNP och den offentliga sektorns sparande med andra prognosmakares. När det gäller utgifterna och inkomsterna i statens budget jämförs myndighetens precision för de avsedda åren med regeringens. ESV gör även en fördjupad utvärdering och analys av sina egna prognosavvikelser för utgifterna och inkomsterna i statens budget. Uppföljningen som gjordes 2017 avser prognoser för 2017 publicerade fr.o.m. hösten 2015 t.o.m. hösten 2017.

ESV:s utvärdering visar att de flesta prognosmakarna under hösten 2015 låg relativt nära utfallet för BNP-utvecklingen för 2017. År 2016 reviderade merparten av prognosmakarna ned BNP-tillväxten. Alla reviderade sedan upp prognoserna under 2017, vilket ledde till att samtliga överskattade BNP-tillväxten under hösten 2017. Utgångspunkten för de prognoser som gjordes under hösten 2015 varierade mellan de olika prognosmakarna, men sammantaget finns stora likheter i revideringarna.

Det offentliga finansiella sparandet underskattades av samtliga prognosmakare vid alla prognostillfällen, förutom under hösten 2017, då två av bankerna överskattade sparandet något. Utfallet är dock fortfarande preliminärt och kan komma att ändras.

ESV och regeringen är de enda prognosmakarna som gör prognoser för statens budget med samma detaljnivå och struktur, varför en jämförelse av sådana prognoser är möjlig endast

mellan dessa två. Jämförelserna av avvikelserna i tabell 9.4 avser prognoserna i september 2015, mars och september 2016 samt april och september 2017. Både ESV och regeringen underskattade budgetsaldot för 2017. Däremot finns det ingen statistiskt säkerställd jämförelse av prognososäkerheten över tid och det går därmed inte att bedöma hur precisionen förhåller sig till tidigare år. Sammantaget var myndighetens prognosprecision för budgetsaldot 2017 sämre än regeringens.

Tabell 9.4 Prognosavvikelse jämförelse ESV och regeringen

Miljarder kronor

	ESV			Regeringen	
	Utfall	Medelfel	Medel- absolut- fel	Medelfel	Medel- absolut- fel
2017¹					
Totala inkomster	1001	-38,0	38,0	-18,5	24,8
Totala utgifter	940	21,0	21,0	32,3	32,3
Budgetsaldo	62	-59,0	59,0	-50,9	50,9
2016²					
Totala inkomster	1 003	-101,8	101,8	-83,8	83,8
Totala utgifter	917	-13,0	17,8	-1,1	22,2
Budgetsaldo	85	-88,8	88,8	-82,7	82,7

Anm.: Ett positivt värde på medelfelet innebär en överskattning, ett negativt värde en underskattning. För att öka jämförbarheten mellan regeringens och ESV:s prognoser har ESV:s prognoser justerats med förslag i närmast följande budget- resp. vårproposition.

¹ Jämförelsen 2017 avser prognosavvikelser i september 2015, april och september 2016 samt april och september 2017.

² Jämförelsen 2016 avser prognosavvikelser september 2014, april och september 2015 samt april och september 2016.

Källa: Ekonomistyrningsverket.

ESV:s utvärdering av sin prognosprecision

ESV:s utvärdering av sin prognosprecision för 2017, som visas i tabell 9.5 och tabell 9.6, bygger på de fem prognoser som myndigheten gjorde mellan september 2015 och september 2017 och avser statens inkomster och takbegränsade utgifter. ESV:s prognoser underskattade statens inkomster 2017. Enligt myndighetens fördjupade utvärdering av sin prognosprecision berodde det framför allt på att företag fortsatte att placera pengar på sina skattekonton, trots att intäktsröntan sänkts till noll.

Tabell 9.5 ESV:s prognosavvikelse för statens inkomster

Miljarder kronor

	Utfall	Medel- absolutfel	Medelfel	Andel av utfall
2017 Totalt ¹	1 001	38,0	-38,0	3,8 %
2016 Totalt ²	1 003	101,8	-101,8	10,0 %

Anm.: Ett positivt värde på medelfelet innebär en överskattning, ett negativt värde en underskattning. För att öka jämförbarheten mellan regeringens och ESV:s prognoser har ESV:s prognoser justerats med förslag i närmast följande budget- resp. vårproposition.

¹ Jämförelsen 2017 avser prognosavvikelser i september 2015, april och september 2016 samt april och september 2017.

² Jämförelsen 2016 avser prognosavvikelser september 2014, april och september 2015 samt april och september 2016.

Källa: Ekonomistyrningsverket.

ESV överskattade statens utgifter 2017. En stor del av prognosavvikelsen beror på nya politiska beslut. När den aggregerade utgiftsprognosen bryts ned på utgiftsområden framkommer det att de största genomsnittliga prognosavvikelsena fanns inom följande utgiftsområden:

- utgiftsområde 8 Migration,
- utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning,
- utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering,
- utgiftsområde 22 Kommunikationer,
- utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, och
- utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen.

Tabell 9.6 ESV:s prognosavvikelse för takbegränsade utgifter

Miljarder kronor

	Utfall	Medelfel	Medel- absolutfel	Andel av utfall
2017				
Totalt	1 229,3	8,1	10,9	0,7 %
Utgiftsområden exkl. räntor	930,2	7,3	9,7	0,8 %
Ålderspensions- systemet	299,1	0,8	1,2	0,3 %
2016				
Totalt	1 184,5	-16,1	17,0	-1,4 %
Utgiftsområden exkl. räntor	899,1	-16,9	17,7	-1,9 %
Ålderspensions- systemet	285,4	0,8	0,8	0,3 %

Anm.: Ett positivt värde på medelfelet innebär en överskattning, ett negativt värde en underskattning. För att öka jämförbarheten mellan regeringens och ESV:s prognoser har ESV:s prognoser justerats med förslag i närmast följande budget- resp. vårproposition.

¹ Jämförelsen 2017 avser prognosavvikelser i september 2015, april och september 2016 samt april och september 2017.

² Jämförelsen 2016 avser prognosavvikelser september 2014, april och september 2015 samt april och september 2016.

Källa: Ekonomistyrningsverket.

Finanspolitiska rådet

Finanspolitiska rådet publicerade den 14 maj 2018 sin årliga rapport Svensk finanspolitik. Rapporten innehöll bl.a. bedömningar av finanspolitikens måluppfyllelse, inriktning och långsiktiga hållbarhet, av arbetslöshetsmålet och av kapitalinkomsternas betydelse för inkomstfördelningen.

Med den årliga rapporten som utgångspunkt anordnade finansutskottet en offentlig utfrågning av rådets ordförande och finansministern.

Rådet har även anordnat konferenser i syfte att öka den offentliga diskussionen om den ekonomiska politiken.

Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi

Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) ska bidra till att bredda och fördjupa underlaget för framtida samhällsekonomiska och finanspolitiska avgöranden. Uppgiften utförs framför allt genom att forskare och institutioner får i uppdrag att genomföra studier som ges ut i ESO:s skriftserie och publiceras på expertgruppens hemsida. ESO anordnar även seminarier och konferenser i syfte att stimulera debatten. ESO-studiernas författare offentliggör också sina

resultat för en bredare publik genom bl.a. debattinlägg i tidningar.

År 2017 publicerade ESO åtta rapporter som bl.a. behandlade löneskillnader respektive pensionsskillnader mellan män och kvinnor, ett förslag om en ny kapital- och bostadsbeskattningsmodell, erfarenheter av styrning av offentlig verksamhet och en jämförande studie av integrationspolitiken i ett antal länder. I samband med att ESO publicerat rapporter har också större seminarier hållits. ESO uppmärksammade 2017 också sitt 10-årsjubileum genom ett seminarium om värdet av utvärdering och analys i politiken. Ytterligare ett seminarium anordnades om de svenska skolresultaten i nära anslutning till att OECD:s s.k. PISA-studie publicerades.

9.4 Budgetförslag

9.4.1 1:6 Finanspolitiska rådet

Tabell 9.7 Anslagsutveckling 1:6 Finanspolitiska rådet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	8 708	1 314	
2018	Anslag	10 078 ¹	9 584
2019	Förslag	10 230	
2020	Beräknat	10 376 ²	
2021	Beräknat	10 508 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 10 230 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 10 230 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Finanspolitiska rådets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 9.8 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Finanspolitiska rådet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	10 078	10 078	10 078
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	152	298	430
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	10 230	10 376	10 508

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 152 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018.

Regeringen föreslår att 10 230 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Finanspolitiska rådet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 10 376 000 kronor respektive 10 508 000 kronor.

9.4.2 1:7 Konjunkturinstitutet

Tabell 9.9 Anslagsutveckling 1:7 Konjunkturinstitutet

Tusental kronor

2017	Utfall	63 647	Anslags-sparande	1 663
2018	Anslag	64 571 ¹	Utgifts-prognos	63 232
2019	Förslag	65 136		
2020	Beräknat	64 954 ²		
2021	Beräknat	65 705 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 64 083 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 64 083 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Konjunkturinstitutets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 9.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Konjunkturinstitutet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	64 571	64 571	64 571
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	565	1 450	2 213
Beslut		-1 067	-1 079
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	65 136	64 954	65 705

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 565 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018.

Regeringen föreslår att 65 136 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Konjunkturinstitutet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 64 954 000 kronor respektive 65 705 000 kronor.

10 Fastighetsförvaltning

10.1 Omfattning

Området fastighetsförvaltning omfattar förvaltning av fastigheter som av försvarspolitiska, kulturhistoriska eller andra skäl har ansetts lämpliga att förvaltas av staten. På fastigheterna finns bl.a. av regeringsbyggnader, länsresidens, ambassader, de kungliga slotten, museer, teatrar, och monument. Vissa fastigheter är försvarsfastigheter och vissa fastigheter används för den egna verksamheten. En del fastigheter består av markområden och en del fastigheter har donerats till staten.

Statens kulturfastigheter förvaltas tillsammans med vissa andra fastigheter främst av Statens fastighetsverk (SFV). Fortifikationsverket (FortV) förvaltar fastigheter som främst används för försvarsändamål. Myndigheternas verksamheter finansieras framför allt genom avgifter, dvs. hyresintäkter. Övriga myndigheter som förvaltar fastigheter gör det främst för sin egen verksamhet.

10.2 Mål för fastighetsförvaltningen

Målet för området fastighetsförvaltning är en kostnadseffektiv statlig fastighetsförvaltning. Förvaltningen ska ske med rimligt risktagande samt med likvärdig avkastning och service i jämförelse med andra alternativ. I korthet innebär detta att de fastighetsförvaltande myndigheterna ska tillämpa följande övergripande målsättningar:

- Fastigheterna ska förvaltas så att god hushållning och hög ekonomisk effektivitet uppnås.

- Fastigheternas värden ska bevaras på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå.
- Hyresgästerna ska ges ändamålsenliga och konkurrenskraftiga lokaler, markområden och anläggningar.
- Myndigheterna ska uppfattas som kompetenta och serviceinriktade hyresvärdar.
- Myndigheterna ska inom sitt område verka för att uppfylla de nationella miljö kvalitetsmålen.

Hänsynen till miljö- och kulturmiljövärden ska i tillämpliga delar motsvara vad som gäller för andra stora fastighetsförvaltare.

Enligt SFV:s och FortV:s respektive regleringsbrev för 2018 ska myndigheterna i sin verksamhet uppnå ett resultat som efter finansiella poster motsvarar en avkastning om 2,8 procent på 30 procent av myndighetens genomsnittliga lån i Riksgäldskontoret för investeringar och anläggningar.

Inom SFV:s fastighetsbestånd har fastigheterna kategoriserats i tre kategorier: de med en marknadsmässig hyressättning (marknadshyresfastigheter), några få som har en kostnadsbaserad hyressättning (kostnadshyresfastigheter) och en tredje kategori fastigheter benämnd bidragsfastigheter. De senare fastigheterna saknar förutsättningar att ge ett långsiktigt ekonomiskt överskott. Målet för SFV:s bidragsfastigheter är att deras intäkter på sikt ska öka. För fastigheter med kostnadshyra gäller att hyresgästen betalar för kostnader för drift, underhåll, administration och kapitalkostnader. För övriga fastighetsförvaltande myndigheter finns inga särskilda mål för

förvaltningen, eftersom denna endast utgör en liten del av respektive myndighets verksamhet.

10.3 Resultatredovisning

10.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att följa upp utvecklingen inom verksamhetsområdet i förhållande till målen används i huvudsak följande indikatorer:

- hyresintäkt i kronor per kvadratmeter,
- driftkostnad i kronor per kvadratmeter,
- underhållskostnad i kronor per kvadratmeter,
- driftnetto i kronor per kvadratmeter,
- ekonomisk vakansgrad,
- kundnöjdhet,
- energianvändning, och
- myndigheternas miljöledningsarbete.

10.3.2 Resultat

SFV och FortV är de två största fastighetsförvaltande myndigheterna. De förvaltar bl.a. olika kulturhistoriskt värdefulla byggnader, stora markområden, inklusive skog, och ett stort antal försvarsanläggningar med tillhörande byggnader. Fastigheternas värdeförändring sedan 2014 framgår av tabell 10.1.

Tabell 10.1 Statens byggnader, mark och fast egendom

Bokfört värde i miljoner kronor

	2014	2015	2016	2017
Staten totalt	39 274	39 723	39 384	40 215
- varav SFV	13 677	13 457	13 265	13 340
- varav FortV	9 836	10 122	9 989	10 359
SFV:s och FortV:s andel	59,9 %	59,4 %	59,0 %	58,9 %

Källa: Årsredovisningarna för staten 2015–2017.

Uppgifterna i tabellen bör bedömas med viss försiktighet, då bl.a. vissa tillgångar med kulturhistoriskt värde inte behöver tas upp i balansräkningen. Andra myndigheter som förvaltar fast egendom är bl.a. Naturvårdsverket, Sjöfartsverket, Luftfartsverket, Riksdagsförvaltningen, Sveriges lantbruksuniversitet, Trafikverket,

Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) och Kammarkollegiet. Värdet av statens innehav av byggnader, mark och annan fast egendom ökade något 2017 efter en minskning 2016. För de fastigheter som förvaltas av SFV och FortV ökade värdet med ca 300 miljoner kronor 2017. Även den fasta egendom som förvaltas av Naturvårdsverket och Svenska kraftnät ökade i värde under året.

SFV:s och FortV:s investeringstakt bedöms vara fortsatt mycket hög under de kommande åren.

Tabell 10.2 Omfattningen av de fastighetsförvaltande myndigheternas lokalbestånd

Lokalarea (1 000 m²)

	2014	2015	2016	2017
SFV:s bestånd	1 679	1 678	1 649	1 652
- varav marknadsfastigheter	–	1 204	1 176	1 174
- varav kostnadshyresfastigheter	–	97	97	98
- varav bidragsfastigheter	362	377	376	380
FortV:s bestånd ¹	2 497	2 515	2 544	2 568

¹ Försvarsanläggningar redovisas normalt som bruttoarea. Omräkningsfaktor till lokalarea, som är ett vanligare jämförelsetal, är 0,83.

Källor: Statens fastighetsverks och Fortifikationsverkets årsredovisningar.

Sedan 2008 har inga större förändringar skett av SFV:s totala lokalarea, vilket delvis framgår av tabell 10.2. Uppgifterna om FortV:s lokalarea omfattar enbart uthyrningsbar yta i det öppna beståndet.

Tabell 10.3 Uppgifter om det ekonomiska läget för SFV

Miljoner kronor

	Utfall 2014	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019
Totala intäkter	2 845	2 888	2 875	2 957	3 116	2 985
Totala kostnader	2 499	2 496	2 270	2 128	2 256	2 216
Resultat	346	392	605	829	860	769

Källor: Statens fastighetsverks årsredovisningar och budgetunderlag för 2019–2021.

Tabell 10.4 Uppgifter om det ekonomiska läget för FortV

Miljoner kronor

	Utfall 2014	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019
Totala intäkter	3 273	3 172	3 178	3 256	3 334	3 252
Totala kostnader	3 272	3 147	3 074	3 132	3 176	3 073
Resultat	1	25	104	124	158	179

Källor: Fortifikationsverkets årsredovisningar och budgetunderlag för 2019–2021.

År 2016 infördes nya redovisningsregler för bl.a. SFV och FortV. Reglerna innebär att delar av tidigare underhållskostnader omklassificerats till investeringar och därför redovisas som anläggningstillgångar i balansräkningen. Denna förändring innebär för SFV:s räkning ett förbättrat resultat under ett antal år, som därefter kommer att följas av ett lägre resultat till följd av ackumulerade kostnader för avskrivningar och ökade finansiella kostnader, eftersom investeringar ska finansieras med lån hos Riksgäldskontoret. För hyresgäster som har en kostnadsbaserad hyresmodell innebär de nya redovisningsreglerna att hyran de första åren blir lägre, för att sedan successivt öka.

För 2017 uppgick SFV:s resultat före fastighetsförsäljningar till 829 miljoner kronor (se tabell 10.3). Kravet på avkastning till staten uppgick 2017 till 3,4 procent på 30 procent av myndighetens genomsnittliga lån för investeringar i fastigheter och anläggningar i Riksgäldskontoret. Detta motsvarade 131 miljoner kronor, och detta belopp har betalats in på statens centralkonto.

För 2017 uppgick FortV:s resultat till 124 miljoner kronor (se tabell 10.4) inklusive fastighetsförsäljningar. Det var en ökning jämfört med 2016. Även FortV hade 2017 ett avkastningskrav om 3,4 procent på 30 procent av myndighetens genomsnittliga lån för investeringar i fastigheter och anläggningar i Riksgäldskontoret. Myndigheten har i enlighet med detta krav betalat in 111 miljoner kronor på statens centralkonto.

Resultatindikatorer

SFV och FortV förvaltar olika typer av fastighetsbestånd. FortV:s bestånd är till ytan 50 procent större än SFV:s och en inte obetydlig del av beståndet utgörs av enklare förrådsytor som ibland är kallförråd. Myndigheterna har inte

samma marknadsförutsättningar för sina bestånd. Sammantaget medför detta att det i flera fall är missvisande att jämföra myndigheternas nyckeltal med varandra. Syftet med indikatorerna och nyckeltalen är framför allt att redovisa en utveckling över tid för respektive myndighet. SFV tillämpar sedan den 1 januari 2015 en ny ekonomimodell för att dess verksamhet ska bli mer jämförbar med den verksamhet som bedrivs av andra fastighetsförvaltande organisationer och för att skapa en mer transparent redovisning. Införandet av modellen har inneburit att verksamhetsgrenarna har ändrats jämfört med tidigare år.

Hyresintäkt i kronor per kvadratmeter

SFV:s hyresintäkter per kvadratmeter ökar något från år till år (se tabell 10.5). Hyresintäkterna påverkas bl.a. av omförhandlingar och vissa variationer i vakansgraden.

Tabell 10.5 Utveckling av hyresintäkter för SFV

Kronor per kvadratmeter

	2015	2016	2017
SFV marknadsfastigheter	1 671	1 717	1 740
SFV kostnadsfastigheter	941	735	750
SFV bidragsfastigheter	193	197	193
SFV Totalt	1 372	1 396	1 429

Källa: Statens fastighetsverks årsredovisningar.

FortV:s intäkter per kvadratmeter minskar något för varje år (se tabell 10.6). Detta beror bl.a. på att de totala hyresintäkterna minskar något, samtidigt som ytan ökar något varje år. Dessa ytor är i flera fall av enklare slag än de som lämnas.

Tabell 10.6 Utveckling av hyresintäkter för FortV

Kronor per kvadratmeter

	2015	2016	2017
FortV	583	554	547

Källa: Fortifikationsverkets årsredovisningar.

Driftkostnad i kronor per kvadratmeter

SFV:s driftkostnader skiljer sig normalt sett något mellan åren, vilket huvudsakligen kan förklaras av skillnader i energipriser och hur klimatet har påverkat användningen av kyla och värme. De totala driftkostnaderna minskade något 2017 (se tabell 10.7).

Tabell 10.7 Utveckling av driftskostnaderna för SFV

Kronor per kvadratmeter

	2015	2016	2017
SFV marknadsfastigheter	269	281	280
SFV kostnadsfastigheter	216	277	254
SFV bidragsfastigheter	190	200	186
SFV Totalt	266	281	270

Källa: Statens fastighetsverks årsredovisningar.

FortV:s driftkostnad per kvadratmeter ligger på en stabil nivå. Myndigheten arbetar aktivt för att sänka driftkostnaderna och kostnadsnivån minskar något över tid (se tabell 10.8).

Tabell 10.8 Utveckling av driftskostnaderna för FortV

Kronor per kvadratmeter

	2015	2016	2017
FortV	44	42	41

Källa: Fortifikationsverkets årsredovisningar.

Underhållskostnad i kronor per kvadratmeter

Från och med 2016 tillämpas, som tidigare införts, nya redovisningsregler inom staten som innebär att vissa kostnader som tidigare definierats som underhåll omklassificerats till investeringskostnader och därför redovisas som anläggningstillgångar i balansräkningen. Denna förändring innebär att underhållskostnaderna sjunkit kraftigt för SFV (se tabell 10.9).

Tabell 10.9 Utveckling av underhållskostnaderna för SFV

Kronor per kvadratmeter

	2015	2016	2017
SFV Marknadsfastigheter	414	202	179
SFV Kostnadsfastigheter	403	180	140
SFV Bidragsfastigheter	767	372	389
SFV Totalt	510	252	239

Källa: Statens fastighetsverks årsredovisningar.

Även FortV:s underhållskostnader har minskat (se tabell 10.10), främst till följd av de förändrade redovisningsreglerna.

Tabell 10.10 Utveckling av underhållskostnaderna för FortV

Kronor per kvadratmeter

	2015	2016	2017
FortV	86	68	66

Källa: Fortifikationsverkets årsredovisningar.

Driftnetto i kronor per kvadratmeter

Driftnettet motsvarar intäkter minus kostnader före avskrivningar och räntor. Det redovisade

driftnettet speglar resultatet i den normala förvaltningsverksamheten.

Driftnettet ökade för SFV 2017 (se tabell 10.11), eftersom underhållskostnaderna minskat till följd av de förändrade redovisningsregler som redovisas ovan.

Tabell 10.11 Utveckling av driftnettet för SFV

Kronor per kvadratmeter

	2015	2016	2017
SFV Marknadsfastigheter	849	1 025	1 124
SFV Kostnadsfastigheter	318	136	280
SFV Bidragsfastigheter	49	53	47
SFV Totalt	675	785	837

Källa: Statens fastighetsverks årsredovisningar.

Driftnettet för FortV minskade något, vilket främst förklaras av att intäkterna har minskat något mer än kostnaderna, samtidigt som den totala fastighetsytan ökat (se tabell 10.12).

Tabell 10.12 Utveckling av driftnettet för FortV

Kronor per kvadratmeter

	2015	2016	2017
FortV	242	229	223

Källa: Fortifikationsverkets årsredovisningar.

Vakansgrad

I statens fastighetsbestånd finns vissa lokalytor som inte är uthyrda, vilket brukar beskrivas som en fastighetsförvaltares vakansgrad.

SFV:s vakansgrad inom verksamhetsgrenen Marknadsfastigheter har sjunkit de senaste åren, vilket innebär ökade intäkter (se tabell 10.13). För övriga verksamhetsgrenar är nyckeltalet inte relevant.

Tabell 10.13 Utveckling av vakansgraden för SFV

Ekonomisk vakansgrad i procent

	2015	2016	2017
SFV Marknadsfastigheter	2,3	1,8	1,6

Källa: Statens fastighetsverks årsredovisningar.

FortV arbetar aktivt med att sänka vakansgraden. Myndigheten har de senaste åren sänkt vakansgraden med flera procentenheter och 2017 uppgick vakansgraden till 2,7 procent (se tabell 10.14).

Tabell 10.14 Utveckling av vakansgraden för FortV

Vakansgrad av uthyrningsbar area i procent

	2015	2016	2017
FortV	3,3	3,1	2,7

Källa: Fortifikationsverkets årsredovisningar.

Mätning av kundnöjdhet

SFV och FortV genomför vartannat år kundundersökningar som kan användas för att bedöma om myndigheterna tillhandahåller det kunderna efterfrågar samt hur kunderna uppfattar dem som hyresvärd. FortV genomförde en extra kundundersökning 2016.

SFV har under en längre tid haft en kundnöjdhet som motsvarat branschen i övrigt. Värdet har under flera år legat på en relativt konstant nivå. Myndigheten planerade att genomföra en ny undersökning 2017, men man sköt upp denna för att i stället fokusera på intern styrning och kontroll samt det omfattande arbetet med att stärka myndighetens värdegrund. En ny mätning kommer att genomföras under 2018.

Tabell 10.15 Utveckling avseende kundnöjdheten för SFV

Nöjd Kund Index

	2011	2013	2015
SFV	70	71	70

Källa: Statens fastighetsverks årsredovisningar.

Indexvärdena för FortV har sjunkit något i de senaste genomförda kundundersökningarna (se tabell 10.16) främst avseende arbetet med delaktighet, inflytande och information till kunder.

Tabell 10.16 Utveckling avseende kundnöjdhet för FortV

Nöjd Kund Index

	2013	2015	2016	2017
FortV	58	61	59	57

Källa: Fortifikationsverkets årsredovisningar.

Energianvändning

Myndigheterna har fortsatt fokus på miljö- och kulturmiljövärden och hållbar utveckling. Arbetet med att upprätta vårdprogram för alla statliga byggnadsminnen fortgår. Detta omfattar även åtgärder för ökad energieffektivisering.

År 2017 minskade SFV sin användning av köpt energi med 1 procent (se tabell 10.17). Denna energianvändning inkluderar hyresgästernas användning. Regeringen gav i maj 2014 SFV i uppdrag att minska energianvändningen med 9,6 GWh i byggnader som SFV förvaltar fram t.o.m. 2020. År 2017 nådde SFV detta mål.

Myndigheten hade då sedan 2013 minskat användningen med 10 GWh. SFV:s arbete med energiåtgärder fortgår.

Tabell 10.17 Utvecklingen av energianvändningen för SFV

Energianvändning avseende köpt energi i GWh

	2015	2016	2017
SFV i Sverige	221	221	217
SFV Utrikes	25	22	22
SFV Totalt	246	243	239

Källa: Statens fastighetsverks årsredovisningar.

År 2017 sjönk energianvändningen i FortV:s byggnader med 1,4 GWh, vilket endast var en marginell minskning (se tabell 10.18). Jämfört med basåret 2013 (388,4 GWh) har energianvändningen minskat med 4,3 procent. Målet är att användningen ska minska med 10 procent 2013–2020. Myndigheten arbetar för en fortsatt effektivisering och stängde exempelvis 2017 delvis en anläggning under sommaren. Myndigheten har även intensifierat arbetet med underhållsbesiktningar och med att synliggöra energieffektiviseringsåtgärder genom att lämna information innan genomförande. FortV kan dock endast delvis påverka energiförbrukningen, eftersom delar av förbrukningen beror på hur hyresgästerna använder fastigheterna.

Tabell 10.18 Utveckling av energianvändningen för FortV

Energianvändning i GWh

	2015	2016	2017
FortV	369,2	373,0	371,6

Källa: Fortifikationsverkets årsredovisningar.

Myndigheternas miljöledningsarbete

Naturvårdsverket har i rapporten Miljöledning i staten genomfört en ranking av myndigheternas miljöledningsarbete. Myndigheterna får poäng utifrån olika kriterier och vid poäng mellan 19 och 23 anses myndigheten i mycket hög grad ha ett systematiskt miljöarbete som är integrerat i verksamheten. Vid poäng mellan 16 och 18 anses det systematiska miljöarbetet i hög grad vara integrerat i verksamheten. Medelvärde i staten är 14,5 poäng och medianvärdet 15 poäng.

SFV fick 20 poäng i denna ranking 2017, vilket var 2 poäng högre än föregående år och indikerar att myndigheten i mycket hög grad har ett systematiskt miljöarbete som är integrerat i verksamheten. Denna bild bekräftas av att SFV:s miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001:2015 och vid en extern revision 2017 konstaterade revisorerna att systemet var väl

implementerat och integrerat i verksamheten. Myndighetens miljöpolicy ersattes 2017 av en ny hållbarhetspolicy.

Även FortV har ett väl fungerande miljöledningsarbete och har fokus på att utveckla verksamheten på ett hållbart sätt. Naturvårdsverket har i sin granskning av FortV 2017 gett myndigheten 16 poäng för sitt miljöledningsarbete, vilket var samma resultat som 2016. År 2017 omcertifierades FortV:s ledningssystem och vid revisionen bedömdes att miljöledningen ligger på förväntad nivå och att ledningssystemet är ett stöd för verksamheten. FortV har 2017 arbetat aktivt med de åtgärder som finns i den beslutade handlingsplanen för kvalitets- och miljöledning. FortV har en hög andel upphandlingar med miljökrav. År 2017 uppgick dessa till 90 procent av myndighetens totala upphandlingar, vilket ska jämföras med 91 procent 2016. Myndigheten arbetar även aktivt med att sänka koldioxidutsläppen från bilresor, bl.a. genom att öka möjligheterna till fler resfria möten. FortV har dock fortfarande höga koldioxidutsläpp, bl.a. på grund av det stora antalet större arbetsfordon som myndigheten använder sig av.

Hyressättning av vissa kulturfastigheter

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den bör vidta vissa åtgärder som rör kulturinstitutionernas lokalkostnader (bet. 2009/10:KrU1, rskr. 2009/10:144). Enligt tillkännagivandet bör regeringen bl.a. överväga de särskilda problem som systemet med ändamålsfastigheter och kostnadshyra har lett till inom kulturområdet. Regeringen beslutade den 30 augusti 2018 att tillsätta en utredning (dir. 2018:98) som ska föreslå nya hållbara alternativa hyresmodeller för de fem kulturinstitutionerna Kungl. Operan, Kungl. Dramaten, Nationalmuseum, Historiska museet och Naturhistoriska riksmuseet. Dessa institutioner har sedan 2001 en kostnadsbaserad hyresmodell. I uppdraget ingår även att värdera och bedöma möjligheterna att tillämpa de föreslagna alternativa modellerna på andra fastigheter som används av kulturverksamheter och som förvaltas av SFV. Enligt direktiven är det angeläget att värdefulla verksamheter inom det kulturpolitiska området fortsatt kan bedrivas på sina ursprungsplatser och i lokaler som ursprungligen formats för dessa specifika ändamål (se även utg. omr. 17 avsnitt 3). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

10.4 Budgetförslag

10.4.1 Statens fastighetsverk

SFV:s uppgift är att förvalta det fastighetsbestånd som regeringen bestämmer. Det övergripande målet för myndigheten är att förvaltningen ska ske på ett sätt som innebär god resurshushållning och hög ekonomisk effektivitet, samtidigt som fastigheternas värden i vid mening ska bevaras och utvecklas. Förvaltningen av fastigheter ska tillgodose hyresgästernas behov av lokaler och ta hänsyn till deras nytta av de resurser som läggs ner på lokalanskaffningen.

SFV:s verksamhet finansieras med hyres-intäkter samt med lån hos Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och anläggningstillgångar. SFV disponerar även anslaget 1:10 *Bidragsfastigheter* för att finansiera underhållskostnader och löpande driftunderskott avseende bidragsfastigheterna.

Större investeringar i pågående projekt

För närvarande pågår projektering för en renovering och ombyggnad av Kungliga Operan.

År 2019 och åren därefter fortsätter renoveringen och ombyggnaden av vissa regeringsbyggnader i Stockholm, bl.a. kommer kvarteret Rosenbad i Stockholm att renoveras. Vidare avser SFV att genomföra en om- och tillbyggnad av economicentrum i Lund. SFV kommer också att återställa Kasern II på Skeppsholmen i Stockholm efter en brand. Vidare kommer SFV att genomföra en ombyggnad av Botanhuset vid Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm. Kvarteret Krubban, Västra stallet i Stockholm kommer att genomgå en renovering och på Skeppsholmen i Stockholm genomför SFV för närvarande en renovering av kajer och dykdalber.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2019–2021 godkänns som riktlinje för Statens fastighetsverks investeringar (tabell 10.19).

Tabell 10.19 Investeringsplan för SFV 2019–2021

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Anskaffning och utveckling av nya investeringar					
Marknadshyresfastigheter	17	86	128	1 214	44
Mark	4	2	57	26	21
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	21	88	185	1 240	65
<i>Varav investeringar anläggningstillgångar</i>					
<i>Byggnader mark och annan fast egendom</i>	21	88	185	1 240	65
<i>Summa varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	21	88	185	1 240	65
Finansiering					
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	21	88	185	1 240	65
Summa finansiering av anskaffning och utveckling	21	88	185	1 240	65
Vidmakthållande av befintliga investeringar					
Marknadshyresfastigheter	1 240	1 400	1 482	1 318	1 224
Kostnadshyresfastigheter	427	205	204	161	94
Bidragsfastigheter	151	198	334	274	260
Mark	37	60	42	35	43
Summa utgifter för vidmakthållande	1 855	1 863	2 062	1 788	1 621
<i>Varav investering anläggningstillgångar</i>					
<i>Byggnader mark och annan fast egendom</i>	1 456	1 408	1 460	1 284	1 151
<i>Summa varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	1 456	1 408	1 460	1 284	1 151
Finansiering					
Anslag 1:10 Bidragsfastigheter	151	198	334	274	260
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	1 456	1 408	1 460	1 284	1 151
Övrig finansiering	248	257	268	230	210
Summa finansiering av vidmakthållande	1 855	1 863	2 062	1 788	1 621
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar					
	1 876	1 951	2 247	3 028	1 686
<i>Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar</i>					
	1 477	1 496	1 645	2 524	1 216

Vissa justeringar har gjorts jämfört med föregående års investeringsplan. Det är främst några större projekt som har tillkommit, såsom förvärv genom nyttjande av köpoption avseende Fysikhuset, underhållsåtgärder avseende

den yttre miljön på Riddarholmen samt ombyggnation av ambassaden i Tokyo.

Tabell 10.20 Statens fastighetsverks pågående och planerade investeringar över 40 miljoner kronor och deras beräknade utfall under 2019–2021

Miljoner kronor

	Utfall t.o.m. 2017	Prognos 2018-	Budget 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Fysikhuset, Katrumstullen	-	-	-	1 100	-
Ny Opera i Operan	36	32	53	60	60
Regeringskansliets byggnader, Rosenbad	26	90	400	400	126
Ekonomicentrum, Lund	-	3	17	28	152
Ambassaden i Tokyo	2	6	27	10	300
Kasern II, Skeppsholmen i Stockholm	2	22	50	5	44
Botanhuset, Naturhistoriska riksmuseet	2	9	41	68	6
Kv. Krubban, västra stallet, Stockholm	1	0	2	10	43
Skeppsholmen, kajer m.m.	23	29	27	25	-
Återuppbyggnad av Gripsholms kungsladugård	-	-	25	50	25
Nytt ambassadkansli, Islamabad	4	5	35	45	6
Ambassadkansli, Peking	12	10	50	22	-
Carolina rediviva, Uppsala	21	63	3	-	-
Uppsala slott	-	-	1	40	40
Regeringskansliet, kv. Vinstocken	-	-	20	60	-
Ambassadkansliet i Rom	5	24	35	-	-
Norra Riddarholmshamnen	2	4	4	40	10
Förtätning av bostäder, Moskva	-	1	5	32	21
Gustavianum	-	1	6	4	19
Gymnasiehusen, Gråmunkholmen i Stockholm	-	1	7	30	18
Östra Riddarholmshamnen	3	1	22	28	-
Västra kanslikasern	7	25	14	-	-
Kungahuset, Lund	3	2	30	7	-
Historiska museet	1	14	26	-	-
Birger Jarls torg, Riddarholmen	-	-	3	26	8

Kommentar: Planerade investeringar som understiger 40 miljoner kronor ingår inte i tabellredovisningen ovan.

Låneram

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta att Statens fastighetsverk får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 15 200 000 000 kronor för investeringar i fastigheter och markanläggningar.

Regeringen bör därför bemyndigas att för 2019 besluta att SFV får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och markanläggningar som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 15 200 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: SFV disponerar en låneram i Riksgäldskontoret för 2018 om 15 200 000 000 kronor för investeringar i fastigheter och markanläggningar. Den redovisade planen för investeringar bygger på de investeringsbehov som har angetts av brukarna. Låneramen bör, med hänsyn till tidigare upplåning och det behov som brukarna har angett, ligga kvar på samma nivå som föregående år.

Tabell 10.21 Uppgifter om den utnyttjade låneramen för Statens fastighetsverk

Miljoner kronor

	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Prognos 2018	Beräknat 2019
Utnyttjad låneram	11 945	12 497	12 995	13 895	15 195
Utnyttjad andel av låneram (%)	93,9	87,4	85,5	91,4	99,9

Källa: Statens fastighetsverks årsredovisningar.

10.4.2 1:10 Bidragsfastigheter

Tabell 10.22 Anslagsutveckling 1:10 Bidragsfastigheter

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	197 278	74	
2018	Anslag	269 000 ¹	265 772
2019	Förslag	269 000	
2020	Beräknat	265 000	
2021	Beräknat	265 000	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhåll av och löpande driftsunderskott för de bidragsfastigheter som SFV förvaltar. Anslaget får användas för utgifter för insatser för att utveckla bidragsfastigheter. Anslaget får även användas för utgifter hänförliga till uppförandet av en minnesvård efter flodvågskatastrofen i Sydostasien 2004.

Regeringens överväganden

Tabell 10.23 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Bidragsfastigheter

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	269 000	269 000	269 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-4 000	-4 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	269 000	265 000	265 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Med bidragsfastigheter avses de fastigheter som saknar förutsättningar att ge ett långsiktigt ekonomiskt överskott. SFV förvaltar över 100 sådana fastigheter. På bidragsfastigheterna finns ca 1 000 byggnader och anläggningar. Ungefär hälften av fastigheterna har parker och trädgårdar. På vissa av bidragsfastigheterna finns kungliga slottsmiljöer, ett antal slotts- och herrgårdsmiljöer, flera stora slottsparkar, ett antal fästningsmiljöer, ruiner, kloster, bruksmiljöer samt Vasaminna. Fastigheterna omfattar också två världsarv, Drottningholms slott och delar av Karlskrona örlogsstad. Inom ramen för anslaget kommer SFV under en längre tid att genomföra en renovering av fasaderna på Stockholms slott samt de närmaste åren förstärka delar av säkerheten i och kring de kungliga slotten. Vidare kommer myndigheten genomföra energieffektiviseringar, bl.a. genom en satsning på solceller.

Regeringen föreslår att 269 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Bidragsfastigheter* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 265 000 000 kronor respektive 265 000 000 kronor.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:10 *Bidragsfastigheter* ingå avtal för underhåll av bidragsfastigheter som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: Vården och underhållet av de statliga fastigheter som utgör en del av det svenska kulturarvet förutsätter att fleråriga ekonomiska åtaganden kan göras. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:10 *Bidragsfastigheter* ingå avtal för underhåll av bidragsfastigheter som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor 2020.

Tabell 10.24 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Bidragsfastigheter

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	34 000	30 000	50 000	100 000
Nya åtaganden		50 000	100 000	
Infriade åtaganden		-30 000	- 50 000	- 100 000
Utestående åtaganden	25 600	50 000	100 000	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	50 000	50 000	100 000	

10.4.3 Fortifikationsverket

FortV:s huvuduppgift är att förvalta en viss del av statens fasta egendom, främst fastigheter avsedda för försvarsändamål, s.k. försvarsfastigheter. Fastigheterna ska förvaltas så att en god hushållning och en hög ekonomisk effektivitet uppnås, att ändamålsenliga mark-, anläggnings- och lokalresurser kan tillhandahållas på för brukaren konkurrenskraftiga villkor samt så att fastigheternas värden bevaras på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå.

FortV ansvarar också för att etablera, förvalta och avyttra byggnader, anläggningar m.m. för försvarets behov i samband med internationella fredsbevarande och humanitära insatser. I myndighetens uppdrag ingår också att bedriva fortifikatoriskt utvecklingsarbete så att kompetens för det svenska samhällets behov

inom skydds- och anläggningsteknik kan utvecklas och säkerställas.

FortV:s verksamhet finansieras främst med hyresintäkter samt med lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och anläggningstillgångar.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2019–2021 godkänns som riktlinje för Fortifikationsverkets investeringar (tabell 10.25).

Tabell 10.25 Investeringsplan för Fortifikationsverket 2019–2021

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Anskaffning och utveckling av nya investeringar					
Byggnader och markanläggningar	526	670	1 015	1 350	1 500
Mark	104	325	88	80	80
Försvarsanläggningar	241	282	300	400	400
Flygfält	81	355	200	120	50
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	952	1 632	1 603	1 950	2 030
<i>Varav investering anläggningstillgångar</i>					
<i>Byggnader mark och annan fast egendom</i>	952	1 632	1 603	1 950	2 030
<i>Summa varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	952	1 632	1 603	1 950	2 030
Finansiering					
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	825	1 450	1 403	1 650	1 730
Övrig finansiering	128	182	200	300	300
Summa finansiering av anskaffning och utveckling	952	1 632	1 603	1 950	2 030
Vidmakthållande av befintliga investeringar					
Byggnader och markanläggningar	543	628	670	674	678
Försvarsanläggningar	129	68	70	70	70
Flygfält	0	0	10	10	10
Summa utgifter för vidmakthållande	672	696	750	754	758
<i>Varav investering anläggningstillgångar</i>					
<i>Byggnader mark och annan fast egendom</i>	374	438	490	492	494
<i>Summa varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	374	438	490	492	494
Finansiering					
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	331	435	455	457	459
Övrig finansiering	44	2	35	35	35
Avgifter	297	259	260	262	264
Summa finansiering av vidmakthållande	672	696	750	754	758
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar					
	1 624	2 328	2 353	2 704	2 788
<i>Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar</i>					
	1 327	2 070	2 093	2 442	2 524

Vissa justeringar har gjorts jämfört med föregående års investeringsplan. Det är främst några av de projekt som hade ett beräknat utfall

under 2019 som har skjutits något framåt i tiden och kommer att få utfall under åren efter 2019.

Tabell 10.26 Fortifikationsverkets pågående och planerade investeringar över 40 miljoner kronor

Miljoner kronor

	Utfall t.o.m. 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Berga, förråd	–	–	3	25	13
Boden, stridsfordonshall	–	–	–	4	42
Eksjö, förråd	–	–	5	40	–
Eksjö, utbyggnad för teknisk utbildning	–	2	21	42	4
Enköping, datahall	–	1	2	71	–
Gotland, nybyggnad servicecenter	–	–	1	10	189
Gotland, nybyggnation på Tofta	12	207	234	141	26
Gotland, verkstad med skärmtak	15	11	64	75	11
Halmstad, skärmtak	7	8	30	–	–
Göteborg, anpassning och renovering av hamn	–	1	40	40	40
Kalixfors, nybyggnation p.g.a. flytt	–	7	97	57	107
Karlberg, elevhem i Solna	22	48	31	8	–
Karlsborg, hangarer m.m.	2	8	35	180	300
Karlsborg, rull- och taxibana m.m.	7	11	110	61	3
Karlsborg, vakt och infart	3	1	40	–	–
Karlskrona, kaj för nytt ubåtssystem	–	–	3	30	27
Karlskrona, kaj för nytt ubåtssystem	–	–	–	3	30
Karlskrona, ombyggnad av vaktlokal	–	4	26	10	5
Kontor för kustbevakningen	1	1	20	20	–
Kungsängen, kontor	–	–	5	35	–
Kungsängen, utbyte av teknisk infrastruktur i Upplands bro	22	48	31	8	–
Kungsängen, vakt och entré	–	1	1	5	41
Luleå, hangar för HKP 14	83	27	40	5	–
Luleå, tvätthall för flyg och fordon	2	19	47	–	–
Revinge, ersättningsbyggnation camp	–	1	12	65	96
Revinge, kontorsbyggnad	–	3	17	43	12
Revinge, utbildningscentrum	–	3	60	66	1
Ronneby, drivmedelsanläggning	22	10	16	5	–
Ronneby, hangar åt Sjöfartsverket	–	2	59	7	–
Ronneby, till- och ombyggnad flygplats	–	–	–	20	30
Skredsvik, Nya förläggingsbyggnaden	–	–	4	27	19
Skövde, centralarkiv	–	–	–	5	70
Sverige, hemlig anläggning	45	100	200	260	300
Sverige, hemlig anläggning	20	3	28	59	110
Sverige hemlig anläggning	1	1	4	52	130
Sverige, hemlig anläggning	1	2	60	60	47
Sverige, hemlig anläggning	–	1	5	20	42
Sverige, hemlig anläggning	–	–	50	–	–
Såtenäs, dränering större ytor	–	2	12	17	24
Såtenäs, lokalanpassning	–	–	2	12	35
Såtenäs, rullbana	24	280	10	–	–
Umeå, nybyggnad kontor m.m.	–	3	20	25	9
Älvdalen, skjutplatser	–	–	32	35	–

Kommentar: Planerade investeringar som understiger 40 miljoner kronor ingår inte i tabellredovisningen ovan.

Låneram

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta att Fortifikationsverket får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 14 500 000 000 kronor för investeringar i fastigheter och markanläggningar.

Skälen för regeringens förslag: FortV disponerar en låneram i Riksgäldskontoret för 2018 om 14 200 000 000 kronor för investeringar i fastigheter och markanläggningar. Den redovisade planen för investeringar bygger på de investeringsbehov som har angetts av brukarna. Låneramen bör, med hänsyn till tidigare upplåning och de behov som brukarna har angett, utökas med 300 000 000 kronor jämfört med föregående år. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2019 besluta att FortV får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och markanläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 14 500 000 000 kronor.

11 God redovisningssed

11.1 Omfattning

Området omfattar Bokföringsnämnden och utvecklingen av god redovisningssed. Nämnden är statens expertorgan på redovisningsområdet och ger ut allmänna råd, ofta med vägledningar, som ger uttryck för vad som är god redovisningssed. Nämnden består av elva ledamöter som utses av regeringen och ett kansli med motsvarande sju heltidsanställda.

11.2 Mål för god redovisningssed

Enligt bokföringslagen ska bokföringsskyldigheten fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed och enligt årsredovisningslagen ska en årsredovisning upprättas enligt god redovisningssed. Bokföringsnämnden ska utveckla god redovisningssed. Verksamheten ska bidra till att förbättra standarden i företagens bokföring, årsredovisningar och bokslut genom informationsinsatser. Vidare ska nämnden verka för att regelverket på redovisningsområdet är enkelt och anpassat för dem som upprättar och använder redovisningen.

11.3 Resultatredovisning

Resultatbedömningen görs i huvudsak utifrån målet för delområdet. Till stöd för bedömningen av resultatet finns bl.a. Bokföringsnämndens årsredovisning och Riksrevisionens iakttagelser.

11.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande indikatorer och bedömningsgrunder används i syfte att ge en övergripande bild av verksamheten och beskriva resultatutvecklingen:

- andel normgivningsarbete,
- andel information till småföretagare m.m., och
- genomförda förändringar i K-regelverken och aktiviteter för att förbättra standarden i företagens bokföring, årsredovisningar och bokslut.

11.3.2 Resultat

Bokföringsnämndens verksamhet består dels av normgivningsarbete och myndighetskontakter, dels av information till småföretagare m.m. Bokföringsnämndens arbete med att utveckla god redovisningssed kallas här för normgivningsarbete. Bokföringsnämnden ger ut allmänna råd. Dessa är inte bindande föreskrifter, men ger uttryck för vad nämnden anser vara god redovisningssed. Vad som utgör god redovisningssed bestäms i sista hand av domstol genom en självständig prövning.

Tabell 11.1 Bokföringsnämndens verksamhet

Andel (%) av totala kostnader.

	2015	2016	2017
Normgivningsarbete	60	75	74
Information till småföretag m.m.	40	25	26

Källa: Bokföringsnämnden.

Andelen normgivningsarbete var 2017 likvärdig föregående år. Bokföringsnämnden gav ut ett nytt allmänt råd och beslutade sex förändringar av gällande allmänna råd. Det nya allmänna rådet innebar att ett femtiotal äldre allmänna råd, rekommendationer och uttalanden upphävdes. Kostnaden för att fortlöpande utveckla de samlade regelverken för upprättande av årsbokslut och årsredovisning, benämnda K-regelverken, var under 2017 ca 3 miljoner kronor. Totalt har kostnaderna för K-regelverken under perioden 2003–2017 uppgått till 62,2 miljoner kronor.

Under 2017 har Bokföringsnämnden tillsammans med Bolagsverket arbetat med att införa en tjänst för digital ingivning av finansiell information om årsredovisningar m.m. (N2016/04957/SUN). Detta bidrar till att förbättra kvaliteten i företagets redovisning, ökar möjligheten för myndigheter och andra aktörer i samhället att använda den finansiella informationen och minskar företagets uppgiftslämnande. Arbetet avseende årsredovisningar för mindre aktiebolag har slutförts (N2018/02033/FF). Bokföringsnämnden bidrog i arbetet med kunskap om befintliga regler och ändringar i dessa för att systemet för inlämning av årsredovisningar i elektronisk form ska bli ändamålsenligt. Praktiskt handlade det om en systematisering och klassificering av termer i tillämplig redovisningslagstiftning och god redovisningssed (taxonomier) så att finansiell information kan lämnas elektroniskt. Se även utg. omr. 24 avsnitt 1.2.4.

Informationen till småföretagare ska på ett enkelt och lättförståeligt sätt ge besked om hur lagens grundläggande krav på bokföringen och den offentliga redovisningen lämpligen uppfylls. Bokföringsnämnden har under 2017 besvarat ca 3 300 frågor per telefon och e-post, vilket efter ett lägre antal besvarade frågor 2016 åter är i nivå med antalet som besvarades dessförinnan.

11.4 Budgetförslag

11.4.1 1:13 Bokföringsnämnden

Tabell 11.2 Anslagsutveckling 1:13 Bokföringsnämnden

Tusental kronor

2017	Utfall	8 859	Anslags-sparande	1 081
2018	Anslag	10 133 ¹	Utgifts-prognos	10 307
2019	Förslag	10 498		
2020	Beräknat	10 628 ²		
2021	Beräknat	10 732 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.² Motsvarar 10 498 tkr i 2019 års prisnivå.³ Motsvarar 10 498 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Bokföringsnämndens förvaltningsutgifter.

Regeringens övervägande

Tabell 11.3 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Bokföringsnämnden

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	10 133	10 133	10 133
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	365	495	599
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	10 498	10 628	10 732

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 365 000 kronor 2019. Regeringen föreslår att 10 498 000 kronor anvisas under anslag 1:13 *Bokföringsnämnden* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 10 628 000 kronor respektive 10 732 000 kronor.

12 Riksrevisionen

12.1 Riksrevisionen

Riksrevisionen är en myndighet under riksdagen med uppgift att granska genomförandet och resultatet av den verksamhet som bedrivs av staten, att statliga insatser är samhällsnyttiga och att god ordning råder i den statliga redovisningen. Den årliga revisionen och effektivitetsrevisionen genomförs med utgångspunkt i lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m.

Riksrevisionen har även i uppdrag att företräda Sverige som det nationella revisionsorganet i internationella sammanhang samt att bedriva internationellt utvecklingssamarbete. Det internationella utvecklingssamarbetet genomförs inom ramen för den svenska biståndspolitik och finansieras med ett eget anslag.

För sin verksamhet disponerar Riksrevisionen anslagen 1:15 *Riksrevisionen* inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning samt anslaget 1:5 *Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete* inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

12.2 Mål för Riksrevisionen

Riksrevisionens verksamhet främjar en god förvaltning. Med detta avses att statens verksamhet ska bedrivas med hög effektivitet och enligt gällande regelverk, att den redovisas på ett tillförlitligt sätt samt att god hushållning av statens resurser iakttas. Närmare bestämmelser om Riksrevisionens verksamhet finns bl.a. i 13 kap. 7–9 §§ regeringsformen, lagen om revision av statlig verksamhet m.m. och lagen

(2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen. Den revision som utförs är ett stöd för riksdagens kontroll av den statliga verksamheten.

Genom årlig revision granskar Riksrevisionen om de statliga myndigheternas årsredovisningar är tillförlitliga och om räkenskaperna är rättvisande samt, med vissa undantag, om ledningens förvaltning följer tillämpliga regler och särskilda beslut. Den årliga revisionen sker i enlighet med god revisionssed och avrapporteras genom revisionsberättelser, huvudsakligen till regeringen.

Genom effektivitetsrevisionen granskar Riksrevisionen att staten med hänsyn till allmänna samhällsintressen får ett effektivt utbyte av sina insatser. Det betyder att Riksrevisionen ska granska hushållning, resursutnyttjande, måluppfyllelse och samhällsnytta. Som ett led i effektivitetsrevisionen får Riksrevisionen också lämna förslag på alternativa insatser för att nå avsedda resultat. Resultaten av effektivitetsrevisionen redovisas till riksdagen genom granskningsrapporter. De viktigaste iakttagelserna av effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen redovisas i en årlig rapport till riksdagen.

Riksrevisionens utvecklingssamarbete med systerorganisationer i samarbetsländer utgör en viktig del av det svenska biståndet och ska bedrivas i enlighet med mål och inriktning för Sveriges internationella utvecklingssamarbete.

12.3 Resultatredovisning

Resultaten av Riksrevisionens verksamhet redovisas i myndighetens årsredovisning, i årliga rapporten och i uppföljningsrapporten.

Under 2017 slutfördes den årliga revisionen av 2016 års årsredovisningar i rätt tid och i enlighet med god redovisningssed. Totalt lämnades 231 revisionsberättelser. För 15 myndigheter lämnade Riksrevisionen en modifierad revisionsberättelse, dvs. att en anmärkning på årsredovisningen har lämnats för räkenskapsåret 2016. Några myndigheter fick fler än ett modifierat uttalande i sin revisionsberättelse. För räkenskapsåret 2016 lämnade Riksrevisionen även 13 upplysningar. Den vanligaste orsaken till upplysning i revisionsberättelsen är oklarheter i frågan om full kostnadstäckning och villkor för bemyndiganden.

Effektivitetsrevisionen följde under året den inriktning av revisionen som riksrevisorerna beslutat om. Totalt publicerades 37 granskningsrapporter, vilket är en ökning jämfört med tidigare år (2016 publicerades 33 granskningsrapporter).

Riksrevisorernas granskningsplan ger en samlad bild av de kommande årens granskning, både inom effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen. År 2017 lämnades granskningsplanen till riksdagen i oktober.

Den årliga rapporten sammanfattar de viktigaste iakttagelserna från effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen. Under 2017 lämnades rapporten till riksdagen i maj.

Riksrevisionen följer upp om granskningsrapporterna från effektivitetsrevisionen har medfört någon form av åtgärder från regeringen eller från andra granskade organisationer, företrädesvis förvaltningsmyndigheterna. Uppföljningsrapporten för 2017 lämnades till riksdagen i april och innehåller en djupare uppföljning av 20 rapporter från 2012 och 2013 och en översiktlig uppföljning av 21 rapporter från 2014 och 2015. Uppföljningen visar att flertalet granskningsrapporter har medfört någon form av åtgärd av regeringen eller av andra granskningsobjekt. Rapporten innehåller också en uppföljning av åtgärder som gäller de 16 modifierade revisionsberättelser som lämnats av den årliga revisionen för verksamhetsåret 2015.

I rollen som nationellt revisionsorgan har Riksrevisionen aktivt bidragit till utvecklingen av revisionsstandarder inom INTOSAI. Riksrevisionen är också viceordförande i INTOSAI:s kommitté för kapacitetsutveckling (CBC). Tillsammans med ordförandelandet, Sydafrika, driver Riksrevisionen ett sekretariat till stöd för kommitténs arbete. Under året har Riksrevisionen deltagit i EU:s kontaktkommittés möte

och medverkat i flera av dess arbetsgrupper. Riksrevisionen har också medverkat till att genomföra Europeiska revisionsrättens granskningsbesök i Sverige.

Utvecklingssamarbetet har under året bedrivits i globala, regionala och bilaterala program i Afrika, Asien, västra Balkan och Östeuropa. Riksrevisionen har stött samarbetsparternas utveckling av metoder och processer inom finansiell revision och effektivitetsrevision samt coachat enskilda revisionsteam. Insatser har också gjorts inom utvecklingen av HR, IT, ledarskap och kommunikation. Projekten har i huvudsak löpt enligt plan.

Tabell 12.1 Verksamhetens nettokostnader 2017

<i>Tusental kronor</i>	
Verksamhetsgren	Belopp
Årlig revision	166 184
Effektivitetsrevision	148 026
Nationellt revisionsorgan	14 900
Internationellt utvecklingssamarbete	42 975
Summa	372 085

Anm.: Tabellen visar verksamhetens nettokostnader. Kostnader minus intäkter och lämnade bidrag (transfereringar), dock inte intäkter av anslag.

12.3.1 Revisionens iakttagelser

Finansutskottet har uppdragit åt en privat revisionsbyrå att utföra revision av Riksrevisionen. Revisionsbyrån har i sin revisionsberättelse bedömt att Riksrevisionens årsredovisning är i allt väsentligt rättvisande.

12.4 Budgetförslag

12.4.1 1:15 Riksrevisionen

Riksrevisionen bedömer att anvisat anslag det kommande året endast bör påverkas av pris- och löneomräkningen.

Tabell 12.2 Anslagsutveckling 1:15 Riksrevisionen

Tusental kronor

År	Utfall	330 046	Anslags-sparande	3 553
2017	Utfall	330 046	Anslags-sparande	3 553
2018	Anslag	329 737 ¹	Utgifts-prognos	333 290
2019	Förslag	332 720		
2020	Beräknat	337 254 ²		
2021	Beräknat	341 218 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 332 720 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 332 721 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Riksrevisionens förvaltningsutgifter utom för Riksrevisionens internationella utvecklingssamarbete som finansieras inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Den årliga revision som Riksrevisionen utför är avgiftsbelagd. Inkomsterna tillförs inkomsttitel 2558 *Avgifter för årlig revision*.

Tabell 12.3 Offentligrättslig verksamhet Avgifter för årlig revision, inkomsttitel 2558

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)	Akkumulerat överskott /underskott
Utfall 2017	152 946	154 840	-1 894	-3 224
Prognos 2018	150 000	150 000	0	-3 224
Budget 2019	150 000	149 000	1 000	-2 224

Den årliga revisionen ska vara avgiftsbelagd. Inkomsterna redovisas mot inkomsttitel och disponeras således inte av Riksrevisionen. Avgifterna ska beräknas så att full kostnadstäckning uppnås över tid. Riksrevisionen gör årligen en justering av avgifterna.

För 2018 utgår granskning av delårsrapporter. Däremot antas behovet av granskning av årsredovisningen öka som följd av att delårsgranskningen till viss del innehållit kompletterande informationsinsamling och tidigarelagd granskning. Nettoeffekten framgår av tabellen ovan.

Tabell 12.4 Uppdragsverksamhet Avgiftsfinansierade internationella uppdrag

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Årets över-/överskott	Akkumulerat över-/underskott
Utfall 2017	256	186	70	618
Prognos 2018	100	200	-100	518
Budget 2019	100	200	-100	418

Den internationella uppdragsverksamheten har avsett revision av verksamheten inom Östersjöstaternas råd (Council of the Baltic Sea States). Intäkterna disponeras av Riksrevisionen.

Stora delar av det ackumulerade överskottet har uppstått i samband med tidigare avgiftsfinansierade uppdrag (Malawi och Åland). Endast mindre del av överskottet kan kopplas till CBSS. Viss justering av taxorna för CBSS kommer att genomföras under 2018 och 2019. Resterande överskott skulle kunna användas i samband med eventuellt framtida projekt.

Låneram för Riksrevisionen

Riksrevisionens förslag: Riksrevisionen bemyndigas att för 2019 ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 15 000 000 kronor för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten.

Skälen för Riksrevisionens förslag: Investeringar kommer att göras inom ramen för det beräknade anslaget och oförändrad låneram.

Riksrevisionens överväganden**Tabell 12.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:15 Riksrevisionen***Tusental kronor*

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	329 737	329 737	329 737
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 983	7 517	11 481
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	332 720	337 254	341 218

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Riksrevisionen bedömer att anvisat anslag det kommande året endast bör påverkas av pris- och löneomräkning. Riksrevisionen föreslår att anslaget 1:15 *Riksrevisionen* för 2019 anvisas med 332 720 000 kronor. Anslaget för 2020 och 2021 bör beräknas till 337 254 000 kronor, respektive 341 218 000 kronor.

13 Vissa garanti- och medlemsavgifter

13.1 Omfattning

Området omfattar kapitaltillskott till Asiatiska banken för infrastrukturinvesteringar (AIIB), årliga medlemsavgifter till Bruegel, European Institute of Public Administration (EIPA) och Europarådets utvecklingsbank (CEB), samt garantier till sex internationella finansieringsinstitut. En mer utförlig redogörelse för verksamhet, mål och resultat för AIIB, Europeiska investeringsbanken (EIB), Europeiska utvecklingsbanken (EBRD), Nordiska investeringsbanken (NIB) och Världsbanken finns i den återkommande skrivelsen till riksdagen om verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanksgruppen samt vissa regionala utvecklings- och investeringsbanker.

13.2 Mål, indikatorer och resultat

Asiatiska banken för infrastrukturinvesteringar

Efter beslut i riksdagen (prop. 2015/16:99, bet. 2015/16:FiU21, rskr. 2015/16:310) blev Sverige i juni 2016 tillsammans med 56 andra länder grundande medlem i AIIB. Banken har i uppdrag att främja hållbar ekonomisk utveckling, skapa välstånd och förbättra infrastrukturen i Asien, samt främja regionalt samarbete och partnerskap för att möta utvecklingsutmaningar. I samband med riksdagens beslut om Sveriges medlemskap i AIIB bemyndigades regeringen att under 2016–2020 för anslaget 1:14 *Vissa garanti- och medlemsavgifter* besluta om kapitaltillskott på högst 1,1 miljard kronor till AIIB genom teckning av

aktier som tilldelas medlemsländerna. Kapitaltillskottet ska betalas in genom fem lika stora årliga utbetalningar, varav två återstår. OECD:s biståndskommitté DAC beslutade i juni 2017 att till 85 procent beteckna kapitaltillskott till AIIB som bistånd. Detta innebär att motsvarande del av Sveriges kapitaltillskott till AIIB ingår i biståndsramen

Bruegel

Bruegel är en oberoende europeisk tankesmedja med fokus på internationell ekonomiskpolitisk forskning. Bruegel strävar efter att förbättra den ekonomiska politiken med öppen och faktabaserad forskning, analys och debatt. Bruegel bidrar till fördjupad förståelse av bl.a. ekonomiska utmaningar som Europa kan väntas möta i en globaliserad värld. Det är en ideell organisation enligt belgisk lag, som styrs enligt sina stadgar. Vart tredje år utvärderas Bruegel av en oberoende kommitté. I den senaste utvärderingen, som genomfördes 2016, fick organisationen goda omdömen avseende verksamheten 2013–2015. Bruegel får vidare återkommande goda betyg för verksamhetens transparens.

Bruegels medlemmar är företag, institutioner och flertalet av EU-länderna, inklusive Sverige. Ingen enskild medlem bidrar med mer än 5 procent av årsbudgeten. Detta ska säkerställa tankesmedjans oberoende och objektivitet. Styrelsemedlemmarna utses för att på ett balanserat sätt representera tankesmedjans olika medlemmar. Sedan 2017 sitter en svensk ledamot i styrelsen som representant för Bruegels medlemsländer.

Bruegel har fått stort genomslag i den politiska debatten i EU, bl.a. på grund av sina nära kontakter med Europeiska kommissionen och genom regelbundna presentationer för och rapportbidrag till rådet för ekonomiska och finansiella frågor.

European Institute of Public Administration

Sveriges medlemsavgift till EIPA syftar till att stödja institutets arbete med att genom forsknings- och utbildningsverksamhet bidra till utvecklingen av den offentliga förvaltningen i Europa. EIPA:s verksamhet stödjer den europeiska integrationsprocessen och är inriktad på EU:s institutioner, beslutsprocesser samt förvaltning och EU-rätt.

För att bedöma måluppfyllelsen används uppgifter om antalet deltagare i EIPA:s olika utbildningsinsatser. År 2017 uppgick antalet deltagare i institutets aktiviteter till 13 759 stycken, vilket var en ökning med ca 23 procent jämfört med föregående år. Ökningen förklaras främst av ett ökat antal deltagare i utbildningsinsatser som institutet tillhandahåller enligt avtal. Antalet deltagare i EIPA:s öppna utbildningar har dock minskat under flera år.

Europarådets utvecklingsbank

Av skrivelsen Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanksgruppen samt de regionala utvecklings- och investeringsbankerna 2014 och 2015 (skr. 2015/16:145) framgår mål, prioriteringar och resultat för Europarådets utvecklingsbank (CEB). Institutionens verksamhet redovisas även i skrivelsen Verksamheten inom Europarådets ministerkommitté m.m. under andra halvåret 2016 och helåret 2017 (skr. 2017/18:139). Medlemsavgiften för 2016 uppgick till ca 26 700 euro och minskade till ca 26 200 euro 2017. Medlemsavgiften för 2018 minskade ytterligare till ca 25 500 euro på grund av interna besparingsåtgärder.

CEB har uppfyllt sina mål vad gäller såväl kvalitet som lånevolym.

Garantier till vissa internationella finansieringsinstitut

Sverige har medlemsåtaganden i elva internationella finansiella institutioner. Medlemskapen kan likställas med deläggande, eftersom varje medlemsland bidrar med en andel av institutionernas egna kapital. Det egna kapitalet består av inbetalt kapital och garantikapital. Garantikapitalet innebär att medlemsländerna utöver det inbetalda kapitalet förbinder sig att under vissa omständigheter tillskjuta ytterligare ett bestämt kapitalbelopp till instituten.

Riksdagen har beslutat att garantikapital till internationella finansiella institutioner inte ska hanteras inom ramen för den statliga garanti-modellen, där riskavspeglande avgifter sätts in på konto i Riksgäldskontoret (prop. 2001/02:1, bet. 2001/02:FiU2, rskr. 2001/02:129/130). Eventuella infrianden ska i stället belasta anslag. Infrianden av garantikapital till EIB, NIB, Världsbanken, EBRD, AIIB och CEB ska belasta anslaget 1:14 *Vissa garanti- och medlemsavgifter*. Institutionernas utlåning bidrar till de ekonomiska och sociala mål som medlemsländerna enats om.

Riksgäldskontoret analyserar i rapporten Statens garantier och utlåning – en riskanalys (Riksgälden 2018) bl.a. riskerna för att garantikapital i internationella finansiella institutioner ska leda till stora förluster för staten. Myndigheten bedömer dessa risker som låga, bl.a. då institutionerna har en hög underliggande kreditvärdighet och garantikapital hittills aldrig infriats i formell mening. De internationella finansiella institutionernas kapital har i stället ökat stegvis genom kapitalhöjningar av det inbetalda kapitalet och garantikapitalet.

De utestående garantiåtagandena gentemot dessa institutioner, som har redovisats i skrivelsen Årsredovisning för staten 2017 (skr. 2017/18:101), uppgick vid utgången av 2017 till 97,9 miljarder kronor.

13.3 Budgetförslag

13.3.1 1:14 Vissa garanti- och medlemsavgifter

Tabell 13.1 Anslagsutveckling 1:14 Vissa garanti- och medlemsavgifter

Tusental kronor

2017	Utfall	231 326	Anslags- sparande	-16 731
2018	Anslag	223 142 ¹	Utgifts- prognos	204 949
2019	Förslag	203 370		
2020	Beräknat	200 370		
2021	Beräknat	2 370		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges årliga medlemsavgifter eller statsbidrag till Bruegel, European Institute of Public Administration (EIPA) samt Europarådets utvecklingsbank (CEB). Anslaget får även användas för utgifter för infrianden av garantier till vissa internationella finansieringsinstitut. Anslaget får även användas för utgifter för eventuella böter till följd av försenat genomförande av EU-direktiv.

Anslaget får även användas för kapitaltillskott till Asiatiska banken för infrastrukturinvesteringar (AIIB).

Regeringens överväganden

Tabell 13.2 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:14 Vissa garanti- och medlemsavgifter

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	223 142	223 142	223 142
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-19 772	-22 772	-220 772
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	203 370	200 370	2 370

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De beräknade utgifterna för medlemsavgifter till CEB, EIPA och tankesmedjan Bruegel är en följd av Sveriges medlemskap i dessa organisationer.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget 1:14 *Vissa garanti- och medlemsavgifter* minskas med 19 772 000 kronor 2019.

Av minskningen avser 3 000 000 kronor en planenlig minskning av medel för AIIB och 16 772 000 kronor en återgång till ursprunglig anslagsnivå efter en tidigare engångsvis kompensation för valutakursdifferenser.

Regeringen föreslår att 203 370 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Vissa garanti- och medlemsavgifter* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 200 370 000 kronor respektive 2 370 000 kronor.

Bilaga

Statsförvaltningens utveckling

Bilaga

Statsförvaltningens utveckling

Innehållsförteckning

1	Inledning	7
2	Den statliga förvaltningens organisation och utveckling.....	7
2.1	Statsförvaltningens utveckling	7
	Effektivitet, rättssäkerhet och hög trovärdighet	7
2.2	Antal myndigheter	7
2.3	Organisationsförändringar per departement.....	8
	Arbetsmarknadsdepartementet	8
	Finansdepartementet	8
	Kulturdepartementet.....	8
	Miljö- och energidepartementet.....	9
	Socialdepartementet.....	9
3	Personalstrukturen m.m. i staten.....	9
3.1	De anställda	9
	Antalet statsanställda	9
	Antal statsanställda uppdelade efter län och kön	10
	Anställningsformer inom staten.....	10
	Befattningsstruktur i staten.....	11
	Utbildningsbakgrund bland de statsanställda	11
3.2	Åldersstrukturen	12
	Nybeviljade ålderspensioner.....	12
	Nybeviljade delpensioner	14
3.3	Könsfördelningen.....	14
	Jämn könsfördelning i staten.....	14
	Andelen kvinnor och män på ledande befattningar	14
	Fördelning av kvinnor och män bland myndighetschefer som regeringen anställt	15
3.4	Anställda med utländsk bakgrund.....	15
	Andelen anställda med utländsk bakgrund fortsätter att öka	15
	Könsfördelningen.....	16
	Åldersstrukturen	16
	Var och på vilka kompetens kategorier finns de anställda med utländsk bakgrund inom staten?	17
	Variation mellan COFOG-grupperna.....	17
3.5	Personalrörligheten.....	18
3.6	Uppsägningar i staten	18
3.7	Sjukfrånvaro.....	20
	Sjukfrånvaron vid statliga myndigheter	20
	Sjukfrånvaron i staten jämfört med andra sektorer	21
	Sjukpensioner	21

	Anmälningar enligt det statliga personskadeavtalet	22
3.8	Lönenivåer och löneutveckling	22
	Löneutvecklingen i staten	23
	Utvecklingen av genomsnittliga löner.....	23
	Löneskillnaderna mellan kvinnor och män	24
	Myndighetschefer per den 1 november 2018.....	31
	Ordförande i styrelsemyndigheter per den 1 november 2018.....	36

Tabellförteckning

Tabell 3.1	Antal anställda och andel kvinnor och män i procent 2015–2017 fördelade efter COFOG grupp.....	10
Tabell 3.2	Antalet statsanställda fördelade på län m.m. och kön 2017 samt förändring av antalet jämfört med 2016.....	10
Tabell 3.3	Fördelning total andel statsanställda per kompetenskategori samt könsfördelning för respektive kategori 2017.....	11
Tabell 3.4	Genomsnittsålder för respektive kompetenskategori och för samtliga anställda 2017.....	12
Tabell 3.5	Antal anställda 67 år eller äldre fördelade efter kompetens kategorier och kön 2015–2017	14
Tabell 3.6	Andelen nybeviljade respektive löpande delpensioner hos anställda i olika kompetens kategorier	14
Tabell 3.7	Fördelningen den 1 november 2018 av kvinnor och män bland myndighetschefer som regeringen anställt	15
Tabell 3.8	Andelen anställda med utländsk bakgrund fördelade på COFOG-grupper och kompetens kategorier 2017	17
Tabell 3.9	De som lämnat Trygghetsstiftelsen.....	19
Tabell 3.10	Sjukfrånvaron inom olika COFOG-grupper	20
Tabell 3.11	Nominell och real löneutveckling i statlig sektor 1997–2017	23
Tabell 3.12	BESTA-klassning efter grupperingsnivå (svårighetsgrad) 2017.....	26

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Antalet myndigheter 2000–2017.....	8
Diagram 3.1	Antalet statsanställda 1997–2017.....	9
Diagram 3.2	Andelen anställda inom olika åldersgrupper i staten 2012 och 2017...12	
Diagram 3.3	Åldersstrukturen i staten och på arbetsmarknaden totalt 2017, andel fast anställda av de sysselsatta i arbetskraften.....	12
Diagram 3.4	Nybeviljade ålderspensioner	13
Diagram 3.5	Andel uttag nya ålderspensioner per uttagsålder och år.....	13
Diagram 3.6	Nybeviljade delpensioner	14
Diagram 3.7	Fördelningen av kvinnor och män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer 2008–2017. Visar även fördelningen exkl. Försvarsmakten.	15
Diagram 3.8	Fördelningen av kvinnor och män bland myndighetschefer som regeringen anställt 2006–2018.....	15
Diagram 3.9	Andel med utländsk bakgrund för staten totalt, nyanställda, förvärvsarbetande 2064 år samt för befolkningen i arbetsför ålder 2008–2017.....	16
Diagram 3.10	Andelen anställda med utländsk bakgrund inom staten totalt och uppdelad per kompetenskategori och kön 2008–2017	16
Diagram 3.11	Personalrörlighet fördelad på kompetenskategorier, ålder och kön....	18
Diagram 3.12	Totalt inflöde av uppsagda till Trygghetsstiftelsen	19
Diagram 3.13	Sjukfrånvaro vid myndigheterna.....	20
Diagram 3.14	Förändring i sjukfrånvaron mellan 2017 och 2016 vid myndigheterna	21
Diagram 3.15	Sjukfrånvaro enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar	21
Diagram 3.16	Anställda som har nybeviljats sjukpension	22
Diagram 3.17	Anmälningar enligt PSA.....	22
Diagram 3.18	Genomsnittlig månadslön i olika sektorer på arbetsmarknaden 2017	22
Diagram 3.19	Utveckling av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden 1994–2017.....	24
Diagram 3.20	Löneskillnader mellan kvinnor och män i staten uppdelat på förklaringsfaktorer 2008–2017.....	24
Diagram 3.21	Grupperingsnivå (svårighetsgrad) uppdelat på kompetenskategorier och kön i staten 2017.....	26

1 Inledning

I denna bilaga redogörs för den statliga förvaltningens organisation och utveckling. Vidare ges en övergripande redovisning av personalstrukturen m.m. inom staten.

En ständigt pågående utveckling och förnyelse av statsförvaltningen är en förutsättning för att regeringens politik ska få genomslag inom alla områden. Utvecklingsarbete bedrivs både av regeringen och av myndigheterna.

Denna bilaga kompletterar den redovisning på området som lämnas i budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 2 avsnitt 4–6).

2 Den statliga förvaltningens organisation och utveckling

Målet för den statliga förvaltningspolitiken är en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete (prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU 38, rskr. 2009/10:315).

2.1 Statsförvaltningens utveckling

Effektivitet, rättssäkerhet och hög trovärdighet

Det är viktigt att den offentliga sektorn är effektiv, rättssäker och har hög trovärdighet. Världsbankens indikator Government Effectiveness (GE) beskriver effektivitet i bred mening och avser måluppfyllelse för hela den offentliga sektorn. Med indikatorn redovisas bedömningen av kvaliteten i offentliga tjänster och institutioner, självständigheten från politiska påtryckningar, kvaliteten på politikens utformning och genomförande samt beständigheten i politiska åtaganden. År 2017 rankades Sveriges som mer högpresterande än drygt 96 procent av världens länder, vilket var en liten förbättring jämfört med 2016, men ett lägre resultat än åren dessförinnan.

Indikatorn Corruption Perceptions Index (CPI) tas fram av organisationen Transparency International. Sedan 1995 rankas världens länder utifrån graden av korruption i den offentliga sektorn. Sverige har legat bra till i alla mätningar. I

CPI 2017 rankades den svenska offentliga sektorn som världens sjätte minst korrupta, vilket var en försämring med två placeringar jämfört med 2016.

OECD ger vartannat år ut rapporten Government at a Glance, i vilken den offentliga sektorn inom en rad områden följs upp, bl.a. allmänhetens förtroende för den nationella regeringen. I den senaste rapporten, som publicerades 2017 men innehåller data för 2016, låg Sverige över snittet för OECD-länderna, men förtroendet har sjunkit sedan 2007.

Resultaten ska tolkas med viss försiktighet. Enskilda länder med förhållandevis dåliga resultat i CPI, alltså för korruption i den offentliga sektorn, kan ha ett högt förtroende för den nationella regeringen. Jämfört med OECD-länder ligger Sverige dock över snittet. För index på en sådan aggregerad nivå som GE och CPI är det mycket svårt att dra slutsatser utifrån små förändringar från ett år till ett annat. Resultaten talar emellertid för att den svenska offentliga sektorn presterar väl jämfört med många andra länder och har jämförelsevis hög effektivitet, rättssäkerhet och trovärdighet. Resultaten på vissa indikatorrankingar har dock fallit något i jämförelse med andra länder under senare år, vilket indikerar att det också finns utrymme för förbättringar.

2.2 Antal myndigheter

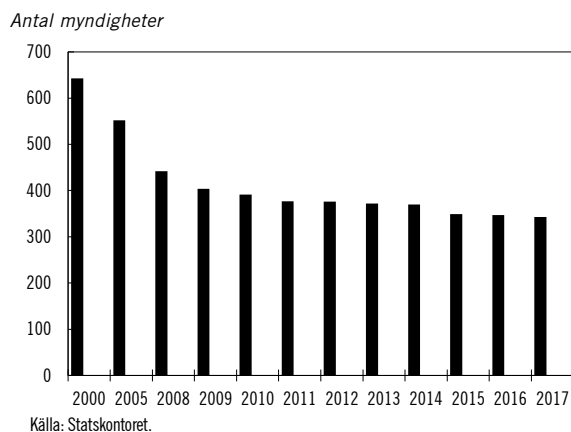
Antalet myndigheter har ökat. Den 15 juni 2018 fanns det enligt Statskontoret 345 myndigheter under regeringen, vilket var en ökning med 2 myndigheter jämfört med den 1 januari 2017.

Denna lilla ökning kan indikera ett möjligt trendbrott, då antalet myndigheter minskade från 643 till 343 mellan 2000–2017. Statistiken omfattar domstolar och förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen och som regeringen har beslutat en specifik förordning med instruktion för, eller som styrs av en särskild lag. Statistiken omfattar inte myndigheter som har ett tidsbegränsat uppdrag, så som delegationer och kommittéer. De s.k. utlandsmyndigheterna ingår i statistiken i Regeringskansliet.

Tre myndigheter, Riksställningar, respektive Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska palatset, samt E-legitimationsnämnden, har upphört som egna myndigheter sedan januari 2017. Regeringen har därefter

bildat följande fem myndigheter: Myndigheten för arbetsmiljökunskap, Jämställdhetsmyndigheten, Delegationen mot segregation, Klimatpolitiska rådet och Myndigheten för digital förvaltning. I diagram 2.1 redovisas utvecklingen av antalet myndigheter under regeringen 2000–2017.

Diagram 2.1 Antalet myndigheter 2000–2017

Myndigheternas verksamhetsområden, storlek och ledningsformer

Flest myndigheter är aktiva inom verksamhetsområdet Samhällsskydd och rättsskipning. Dessa utgör nästan en tredjedel av det totala antalet statliga myndigheter. Förhållandevis många myndigheter finns också inom områdena Näringslivsfrågor, Allmän offentlig förvaltning, och Utbildning.

Många myndigheter är relativt små. Enligt Statskontoret har 95 av myndigheterna mindre än 50 anställda, och flertalet av de resterande myndigheterna har mindre än 500 anställda. De 10 största myndigheterna står för 52 procent av årsarbetskrafterna.

Flest myndigheter, ca. 130, är s.k. enrådighetsmyndigheter, vilket innebär att myndighetschefen är ansvarig för verksamheten inför regeringen. Av myndigheterna är 65 styrelsemyndigheter, och 52 är nämndmyndigheter. I dessa fall är styrelsen eller nämnden ansvariga inför regeringen. Resterande myndigheter, mestadels domstolar, har andra ledningsformer. Fördelningen mellan de olika typerna av ledningsform har varit relativt oförändrad under de senare åren.

Allmänhetens uppfattning om några stora statliga myndigheter

Institutet för Samhälle, opinion, medier (SOM-institutet) vid Göteborgs universitet genomför mätningar av hur allmänheten uppfattar verksamheten vid ett antal myndigheter. I den senaste mätningen från 2017 år ingick bl.a. sju myndigheter: Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, Myndigheten för säkerhet och beredskap, Polismyndigheten, Skatteverket och Skolverket. Uppfattningarna om de olika myndigheterna skiljer sig väsentligt. Betydligt fler anser att Skattemyndigheten och Polismyndigheten sköter sina uppgifter väl, än de som anser att de inte sköter uppgifterna väl. Däremot anser fler att Arbetsförmedlingen och Migrationsverket sköter sin uppgift dåligt, snarare än bra. Försäkringskassan intar en mellanställning mellan dessa båda grupper av myndigheter. Andra mätningar från SOM-institutet indikerar att högskolor och domstolar tillhör de statliga myndigheter som åtnjuter högst förtroende från allmänheten.

2.3 Organisationsförändringar per departement

Nedan följer en redogörelse för genomförda organisationsförändringar under perioden augusti 2017–juli 2018

Arbetsmarknadsdepartementet

Myndigheten för arbetsmiljökunskap inrättades den 1 juni 2018. Myndigheten är placerad i Gävle.

Finansdepartementet

Myndigheten för digital förvaltning inrättades den 1 september och är lokaliserad i Sundsvall. Myndigheten E-legitimationsnämnden avvecklades och upphörde som myndighet den 31 augusti 2018.

Kulturdepartementet

Delegationen mot segregation inrättades den 1 januari 2018. Myndigheten är lokaliserad i

Huddinge kommun. Myndigheten Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska palatset upphörde som myndighet den 31 december 2017. De uppgifter som myndigheten ansvarat för har samlats i Statens historiska museer.

Miljö- och energidepartementet

Klimatpolitiska rådet inrättades den 1 januari 2018. Klimatpolitiska rådet leds av en nämnd och ett kansli har inrättats vid Forskningsrådet för miljö, näringar och samhällsbyggnad i Stockholm.

Socialdepartementet

Jämställdhetsmyndigheten inrättades den 1 januari 2018. Myndigheten är placerad i Göteborg.

3 Personalstrukturen m.m. i staten

Ansvar för den statliga arbetsgivarpolitiken har till stor del delegerats till de statliga myndigheterna. Det innebär att myndigheterna, utifrån sina uppgifter, har en betydande frihet, bl.a. när det gäller att utforma sin organisation och sina arbetsprocesser samt sin lönebildning och kompetensförsörjning.

För att regeringen ska kunna följa utvecklingen av kompetensförsörjningen lämnar myndigheterna varje år sedan 1997 en redovisning av sin kompetensförsörjning till regeringen. Från och med 2003 sker denna redovisning i myndigheternas årsredovisning.

Myndigheterna ska genom sin kompetensförsörjning säkerställa att relevant kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som de är ålagda och för att tillgodose sina behov på både kort och lång sikt. Myndigheterna ska vidare systematiskt analysera vilken kompetens som behövs för att de ska klara sina nuvarande och framtida uppgifter.

I det följande redovisas all individbaserad statistik uppdelad på kön, om dessa uppgifter är tillgängliga.

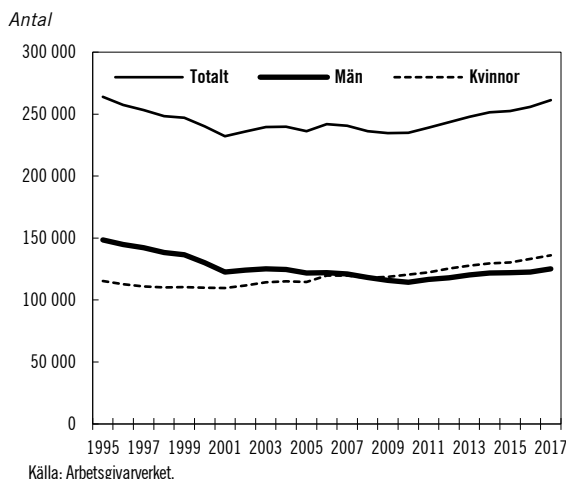
3.1 De anställda

Antalet statsanställda

År 2017 var 261 211 personer anställda i den statliga sektorn, vilket var en ökning med ca 5 400 jämfört med 2016. Sedan 2012 har antalet anställda ökat med ca 17 900. De statsanställda motsvarar 5,4 procent av samtliga sysselsatta på den svenska arbetsmarknaden.

Av diagram 3.1 framgår utvecklingen av antalet statsanställda 1995–2017, uppdelad på kvinnor och män.

Diagram 3.1 Antalet statsanställda 1997–2017

Fram t.o.m. 2008 var fler män än kvinnor anställda i staten, men sedan 2009 är förhållandet det omvända.

Uppföljningen av utvecklingen i staten redovisas fr.o.m. 2008 enligt den internationella klassifikationen COFOG¹. Vissa justeringar har gjorts under redovisningstiden avseende några myndigheters COFOG-tillhörighet.

Som framgår av tabell 3.1 finns flest anställda inom COFOG-gruppen Utbildning och minst antal inom gruppen Fritidsverksamhet, kultur och religion. Den största ökningen mellan 2016 och 2017 skedde i gruppen Försvar.

¹ COFOG (Classification of the functions of the government) syftar till att redovisa sektorns uppgifter efter deras funktion eller ändamål.

Den största ökningen bland enskilda myndigheter mellan 2016 och 2017 skedde hos Försvarsmakten, där antalet anställda ökade med ca 1 600 anställda, vilket innebar en ökning med 8 procent. Hos Polismyndigheten ökade antalet anställda med ca 650, hos Trafikverket med ca 450, hos Kriminalvården med ca 400 och hos Arbetsförmedlingen med drygt 300. Vid Linköpings universitet minskade samtidigt antalet anställda med 340 personer, motsvarande 8 procent av myndighetens anställda. Lunds universitet, Luleå tekniska universitet och Umeå universitet minskade sin personal med 120–180 personer per myndighet.

Tabell 3.1 Antal anställda och andel kvinnor och män i procent 2015–2017 fördelade efter COFOG grupp

Grupper, antal och procentuell fördelning

	2015	2016	2017
Allmän offentlig förvaltning	28 176	28 179	28 655
Andel kvinnor	62	63	63
Andel män	38	37	37
Försvar	28 071	27 232	29 191
Andel kvinnor	20	20	20
Andel män	80	80	80
Samhällsskydd och rättsskipning	52 307	53 064	54 337
Andel kvinnor	48	48	48
Andel män	52	52	52
Näringslivsfrågor m.m. ¹	25 043	25 598	26 456
Andel kvinnor	48	49	49
Andel män	52	51	51
Fritidsverksamhet, kultur och religion	2 532	2 544	2 560
Andel kvinnor	61	61	61
Andel män	39	39	39
Utbildning	74 651	74 256	74 525
Andel kvinnor	54	54	55
Andel män	46	46	45
Socialt skydd m.m. ²	41 627	44 924	45 487
Andel kvinnor	68	67	67
Andel män	32	33	33
	252 40	255 79	
Totalt	7	7	261 211
Andel kvinnor	52	52	52
Andel män	48	48	48

¹ Näringslivsfrågor, miljöskydd samt bostadsförsörjning och samhällsutveckling.

² Socialt skydd inklusive hälso- och sjukvård.

Källa: Arbetsgivarverket.

Antal statsanställda uppdelade efter län och kön

I tabell 3.2 redovisas antalet statsanställda fördelade på län, kön m.m. 2017.

Tabell 3.2 Antalet statsanställda fördelade på län m.m. och kön 2017 samt förändring av antalet jämfört med 2016

Antal och procentuell förändring

Län m.m.	Kvinnor	Män	Total	Förändring
Stockholms län (AB)	41 668	37 692	79 360	+ 2,0
Västerbottens län (AC)	4 785	4 080	8 865	+ 0,3
Norrbottnens län (BD)	4 015	5 304	9 319	+ 2,0
Uppsala län (C)	8 974	8 594	17 568	+ 2,4
Södermanlands län (D)	2 332	1 914	4 246	+ 2,3
Östergötlands län (E)	7 242	7 100	14 342	+ 0,9
Jönköpings län (F)	3 240	2 934	6 174	+ 4,2
Kronobergs län (G)	1 917	1 488	3 405	+ 2,5
Kalmar län (H)	2 052	1 623	3 675	+ 4,0
Blekinge län (K)	1 944	3 488	5 432	+ 5,7
Gotlands län (I)	981	907	1 888	+ 9,0
Skåne län (M)	1 5287	1 3686	28 973	+ 1,9
Hallands län (N)	1 889	2 293	4 182	+ 1,3
Västra Götalands län (O)	17 887	16 623	34 510	+ 2,2
Värmlands län (S)	2 839	2 173	5 012	+ 3,3
Örebro län (T)	4 174	3 193	7 367	+ 2,0
Västmanlands län (U)	2 312	1 967	4 279	+ 1,9
Dalarnas län (W)	2 686	2 244	4 930	+ 0,4
Gävleborgs län (X)	3 291	2 524	5 815	+ 3,3
Västernorrland (Y)	3 762	2 961	6 723	+ 1,2
Jämtlands län (Z)	2 094	1 501	3 595	+ 2,2
Utlandet	506	467	973	+ 0,5
Okänt	194	384	578	+ 7,2
Totalt	136 071	125 140	261 211	+ 2,1
Andel kvinnor			52 %	0
Andel män			48 %	0

Källa: Arbetsgivarverket.

Flest statsanställda finns i Stockholms län och minst antal i Gotlands län. Störst skillnad i andelen anställda kvinnor och män finns i Blekinge län. Några av de största statliga arbetsgivarna där är Försvarsmakten, Blekinge tekniska högskola och Polismyndigheten.

Anställningsformer inom staten

Fördelningen av de statsanställda mellan de olika anställningsformerna tillsvidareanställda och visstidsanställda var i princip oförändrad 2017 jämfört med 2016.

I september 2017 var 77 procent av de statsanställda tillsvidareanställda. Av kvinnorna hade 79 procent en tillsvidareanställning och av männen 74 procent. Av de anställda var 18 procent

visstidsanställda med månadslön. Bland kvinnorna var andelen 16 procent och bland männen 20 procent. Återstående 6 procent av de anställda hade visstidsanställning med betings-, dag- eller timavlönning. Bland kvinnorna var andelen 5 procent och bland männen 6 procent

Bland de tidsbegränsat anställda ingår bl.a. de som har en provanställning, de som fått möjlighet till tjänstledighet för att prova annan statlig anställning och chefer för myndigheter som anställs av regeringen för en bestämd tid. I denna kategori ingår även de som anställts genom moderna beredskapsjobb.

Tidsbegränsade anställningar inom staten grundar sig till stor del på arbetets karaktär eller förutsättningar och ska ha stöd i lag, förordning eller kollektivavtal. Som exempel kan nämnas soldater och sjömän, vars anställningar regleras i både lag och kollektivavtal, samt tingsnotariernas författningsreglerade anställningar inom Sveriges domstolar.

Andelen tidsbegränsade anställningar skiljer sig åt mellan olika myndigheter. År 2017 fanns, liksom tidigare år, den högsta andelen tidsbegränsat anställda inom universiteten och högskolorna. Även andelen visstidsanställningar med timavlönning skiljer sig åt mellan myndigheterna. Till exempel är säsonganställningar särskilt vanligt vid de statliga museerna.

Befattningsstruktur i staten

Av tabell 3.3 framgår fördelningen av de statsanställda per kompetenskategori och könsfördelningen inom respektive kategori 2017.

Med ledningskompetens avses personal med ett formellt personalansvar som har till uppgift att planera och leda en myndighets verksamhet på olika nivåer, oavsett om uppgifterna avser kärn- eller stödkompetens. Kärnkompetens avser personal med sakområdeskompetens inom myndighetens verksamhetsområde. Stödkompetens avser personal med stödfunktion, åt personal med lednings- eller kärnkompetens, utan specifik sakområdeskompetens inom myndighetens verksamhetsområde.

Tabell 3.3 Fördelning total andel statsanställda per kompetenskategori samt könsfördelning för respektive kategori 2017

Procent	Totalt i staten	
	Varav kvinnor	Varav män
Ledningskompetens	7	43 ¹
Kärnkompetens	69	50
Stödkompetens	23	62
Oklassade	1	49

¹ Vid en exkludering av anställda tillhörande ledningskompetens inom Försvarsmakten uppgick andelen kvinnor på ledande befattningar 2017 till 48,2 procent. Se diagram 3.7.

Källa: Arbetsgivarverket.

Totalt sett överensstämmer fördelningen för 2017 i stort med 2016. Nedbrutet per kön syns vissa skillnader såvitt avser tre kategorier. Andelen kvinnor har ökat från 42 procent till 43 procent i gruppen ledningskompetens, samtidigt som andelen män minskat från 58 procent till 57 procent. Könsfördelningen i gruppen kärnkompetens är nu helt jämn, då andelen kvinnor minskat med 1 procentenhet. Andelen kvinnor har ökat från 42 procent till 49 procent i gruppen oklassade, samtidigt som andelen män minskat från 58 procent till 51 procent.

Utbildningsbakgrund bland de statsanställda

Av de anställda inom den statliga sektorn 2017 hade 76 procent eftergymnasial utbildning. Av dessa var 53 procent kvinnor och 47 procent män. En majoritet av dessa hade en eftergymnasial utbildning om minst två år. På hela arbetsmarknaden i stort var andelen med eftergymnasial utbildning 49 procent.

Bland de anställda har kvinnor numera, sedan 2016, en något högre genomsnittlig utbildningsnivå än män. Det beror på att fler kvinnor än män anställts i staten de senaste åren, och att de som nyanställs har en högre utbildningsnivå än redan tidigare anställda.

Det finns stora skillnader mellan män och kvinnor när det gäller vilka utbildningsområden som är vanligast. Inom det enskilt största utbildningsområdet säkerhetstjänster finns en mycket stor majoritet män. Detta område inkluderar poliser och militär personal. Även inom teknikområdet dominerar männen. Kvinnorna är fler inom övriga områden, bl.a. inom samhälls- och beteendevetenskap, företagsekonomi, handel och administration, juridik och rättsvetenskap, hälso- och sjukvård samt pedagogik och lärarutbildning.

3.2 Åldersstrukturen

År 2018–2027 beräknas 54 000 personer i statsförvaltningen uppnå sin pensionsålder. I denna grupp finns drygt 3 400 personer som uppnådde sin pensionsålder enligt gällande tjänstepensionsavtal före 2018, men som kvarstår i anställning. Det finns således en generationsväxling att hantera. För att följa utvecklingen i detta avseende används uppgifter om åldersstrukturen i staten.

Av diagram 3.2 framgår förändringen av den totala andelen anställda i staten i olika åldersgrupper 2012 och 2017.

Nedbrutet per kön ökade både andelen män och kvinnor med 1 procentenhet vardera i åldersgruppen under 35 år, till 25 respektive 23 procent.

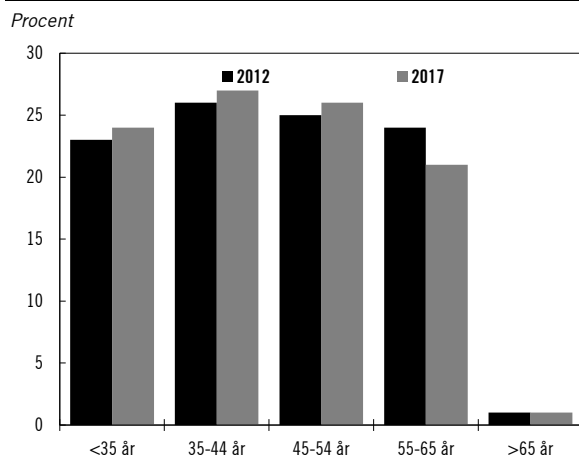
I åldersgruppen 35–44 år var könsfördelningen oförändrad mellan åren. Andelen män uppgick till 25 procent och andelen kvinnor till 28 procent.

Andelen män ökade från 25 till 26 procent och andelen kvinnor från 25 till 27 procent i åldersgruppen 45–54 år.

I åldersgruppen 55–65 år minskade andelen män från 25 till 22 procent och andelen kvinnor från 24 till 21 procent.

Könsfördelningen bland anställda över 65 år var oförändrad. Andelen män uppgick till 2 procent och andelen kvinnor till 1 procent.

Diagram 3.2 Andelen anställda inom olika åldersgrupper i staten 2012 och 2017

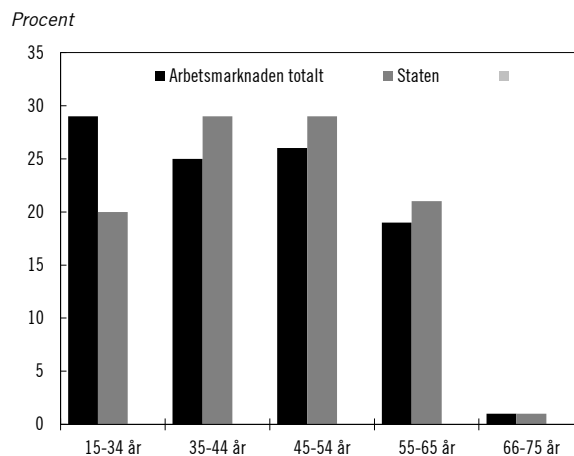

Staten har en äldre personalstyrka än arbetsmarknaden i övrigt. År 2017 var medelåldern för de statligt anställda 44 år för både kvinnor och män, se tabell 3.3.

Att medelåldern för de statsanställda är högre kan till stor del förklaras av att utbildningsnivån i

den statliga sektorn är högre än på arbetsmarknaden i övrigt, vilket innebär att antalet anställda i den yngsta åldersgruppen är få.

Diagram 3.3 Åldersstrukturen i staten och på arbetsmarknaden totalt 2017, andel fast anställda av de sysselsatta i arbetskraften

Genomsnittsåldern för kompetenskategorierna lednings-, kärn- och stödkompetens framgår av tabell 3.4.

Tabell 3.4 Genomsnittsålder för respektive kompetenskategori och för samtliga anställda 2017

Genomsnittsålder

	Alla	Kvinnor	Män
Ledningskompetens	49	49	49
Kärnkompetens	43	43	43
Stödkompetens	46	46	46
Samtliga	44	44	44

Källa: Arbetsgivarverket.

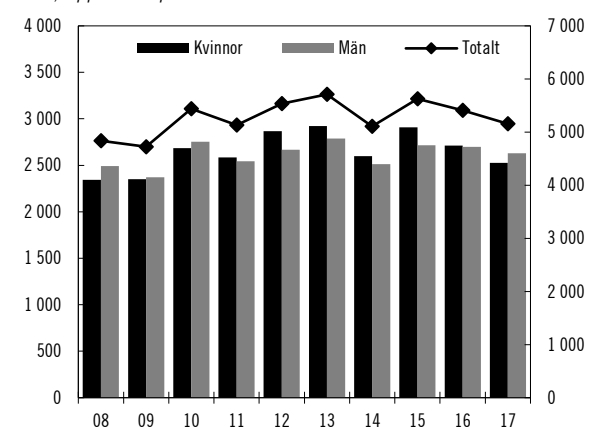
Skillnaden i genomsnittsålder mellan könen är liten.

Nybeviljade ålderspensioner

År 2017 nybeviljades 5 158 personer förmånsbestämda ålderspensioner enligt det statliga tjänstepensionsavtalet. Det var 251 färre än 2016, se diagram 3.4

Diagram 3.4 Nybeviljade ålderspensioner

Antal, uppdelade på kön

Källa: Statens tjänstepensionsverk.

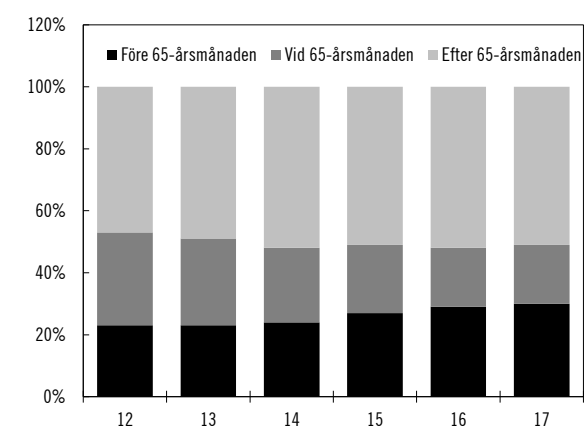
År 2008–2010 nybeviljades fler män än kvinnor ålderspension. År 2011–2016 nybeviljades i stället varje år fler kvinnor än män ålderspension. År 2017 nybeviljades fler män ålderspension.

Medianåldern för när statsanställda går i pension är fortsatt 65 år

Det finns en tydlig trend att allt färre avgår med ålderspension vid den månad då de fyller 65 år. I stället har både andelen som tar ut ålderspensionen före 65 år och andelen som tar ut ålderspensionen efter 65 år ökat, vilket framgår av diagram 3.5.

Diagram 3.5 Andel uttag nya ålderspensioner per uttagsålder och år

Procent

Källa: Statens tjänstepensionsverk.

Andelen uttag innan 65-årsdagen uppgick 2017 till 30 procent, vilket innebar en ökning om 25 procent jämfört med 2012. Det har varit en större procentuell ökning av uttag före 65-årsdagen bland männen än bland kvinnorna. Bland männen har antalet ökat med 35 procent och bland kvinnorna med 18 procent. Även

andelen som påbörjar sina uttag efter 65-årsdagen har ökat sedan 2012, i jämförelse med 2016 noteras dock en liten minskning. År 2017 uppgick andelen till 51 procent. Samma år var det 54 procent av männen, och 48 procent av kvinnorna som tog ut pensionen efter den månad då de fyllde 65 år.

Det är relativt stora skillnader mellan de olika COFOG-grupperna när det gäller uttag av pension. Bland statsanställda i gruppen Samhällsskydd och beredskap väljer en stor andel, 46 procent, att påbörja utbetalningarna före 65-årsdagen, och 35 procent uttag efter 65-årsdagen. Bland statsanställda i gruppen Utbildning är mönstret det omvända; där väljer 15 procent uttag före 65-årsdagen och 68 procent efter 65-årsdagen.

De flesta statsanställda väljer dock att antingen avgå vid 65-årsdagen eller att stanna så länge de har rätt till, dvs. t.o.m. den månad de fyller 67 år.

Pensionsunderlag

För att räkna ut hur mycket en anställd får i pension används pensionsunderlaget. I den allmänna pensionen kan inte pensionsunderlaget bli högre än 7,5 inkomstbasbelopp, även om den anställda har haft en inkomst som överstigit denna gräns. För statligt anställda med en inkomst högre än 7,5 inkomstbasbelopp kompenseras tjänstepensionen för denna begränsning. Av dem som 2017 påbörjade uttag av ålderspension var det 43 procent av männen och 22 procent av kvinnorna som hade en inkomst över 7,5 inkomstbasbelopp.

Antalet anställda som är 67 år eller äldre

Antalet anställda som har månadslön och är 67 år eller äldre har ökat, från 1 776 personer 2016 till 1 807 personer 2017. Fördelningen efter kompetenskategori och kön framgår av tabell 3.5.

Tabell 3.5 Antal anställda 67 år eller äldre fördelade efter kompetenskategori och kön 2015–2017

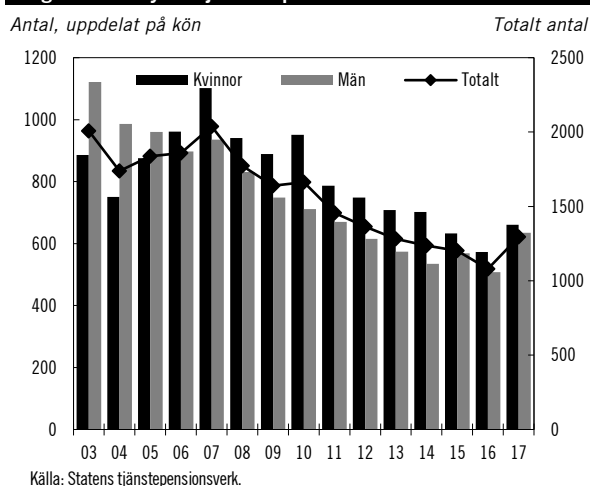
	2015	2016	2017
Ledningskompetens	63	37	24
– varav kvinnor	23	10	9
– varav män	42	27	15
Kärnkompetens	1 124	1 136	1 183
– varav kvinnor	357	363	395
– varav män	767	773	788
Stödkompetens	255	254	241
– varav kvinnor	130	127	129
– varav män	125	127	112
Oklassade	207	349	359
– varav kvinnor	60	137	133
– varav män	147	212	226
Summa	1 649	1 776	1 807
– varav kvinnor	568	637	666
– varav män	1 081	1 139	1 141

Källa: Arbetsgivarverket.

Jämfört med 2016 har antalet anställda som är 67 år eller äldre minskat inom kategorierna lednings- och stödkompetens. I kategorin kärnkompetens och oklassade har dock en ökning skett. Av det totala antalet anställda som är 67 år eller äldre är 37 procent kvinnor och 63 procent män. Andelen kvinnor har ökat med 1 procentenhet jämfört med 2016.

Nybeviljade delpensioner

Det nybeviljades 1 295 delpensioner enligt avtalet om delpension för arbetstagare hos staten 2017.

Diagram 3.6 Nybeviljade delpensioner

De första tre åren efter att avtalet om delpension trädde i kraft 2003 var det fler män än kvinnor som beviljades delpension. Från och med 2006 är

det dock fler kvinnor än män som beviljas förmånen.

Omfattningen på den beviljade delpensionen skiljer sig mellan kvinnor och män. Kvinnor beviljas i högre utsträckning delpension upp till 20 procent. Män beviljas i högre utsträckning den högsta omfattningen av delpension, som är 50 procent.

Av tabell 3.6 framgår hur nybeviljade respektive löpande delpensioner fördelas per kompetenskategori. Fördelningen överensstämmer i huvudsak med den totala andelen statsanställda per kompetenskategori (se tabell 3.3), men med en liten övervikt i uttag av delpensioner bland anställda i kategorin stödkompetens.

Tabell 3.6 Andelen nybeviljade respektive löpande delpensioner hos anställda i olika kompetens kategorier

Procent

Kompetenskategori	Nybeviljade delpensioner 2017	Löpande delpensioner 2017
Ledningskompetens	3,6	2,0
Kärnkompetens	65,8	62,0
Stödkompetens	30,5	35,9
Oklassade	0,2	0,1

Källa: Statens tjänstepensionsverk.

3.3 Könsfördelningen

Jämn könsfördelning i staten

Staten är den sektor som har jämnast könsfördelning på arbetsmarknaden. År 2009 fanns det för första gången fler kvinnor än män bland de statsanställda. År 2017 var andelen kvinnor 52 procent.

Av tabell 3.1 framgår dock att könsfördelningen skiljer sig åt mellan COFOG-grupperna, och därmed också mellan olika myndigheter och kompetens kategorier.

Andelen kvinnor och män på ledande befattningar

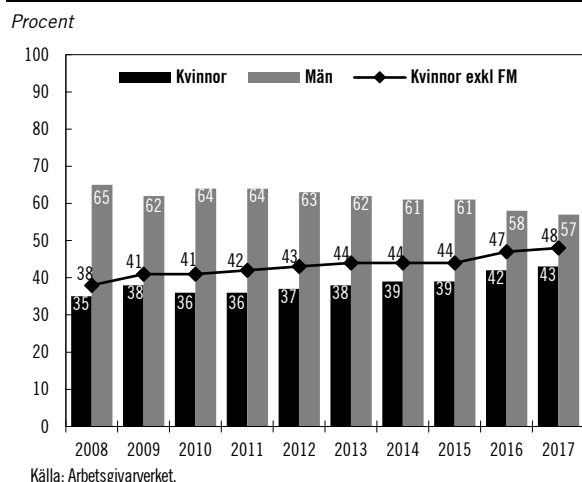
Av diagram 3.7 framgår dels den totala fördelningen av kvinnor och män på ledande befattningar 2008–2017, dels samma andel exklusive ledningskompetens inom Försvarsmakten.

Den totala andelen kvinnor på ledande befattningar ökade från 42,3 procent 2016 till 42,9 procent 2017, dvs. med 0,6 procentenheter. Vid en exkludering av anställda med ledningskompetens inom Försvarsmakten uppgick andelen kvinnor

på ledande befattningar till 48,2 procent 2017, vilket var en ökning med 0,9 procentenheter från 2016.

Totalt finns nu ca 7 400 chefer som är kvinnor (43 procent) och drygt 9 800 som är män (57 procent).

Diagram 3.7 Fördelningen av kvinnor och män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer 2008–2017. Visar även fördelningen exkl. Försvarsmakten.

I kompetenskategori ledningskompetens ingår personal med formellt personalansvar som har till uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer, oberoende av om ledningsuppgifterna avser kärn- eller stödverksamhet. En avgörande förklaring till att andelen kvinnor på ledande befattningar i staten sjunkit efter 2009 är den strukturella ändring som skett inom Försvarsmakten i och med att personalförsörjningssystemet för gruppbefäl, soldater och sjömän förändrades den 1 juli 2010. Personalansvaret för dessa grupper har delegerats till befäl i insatsorganisationen. De som innehar dessa anställningar är i huvudsak män.

Fördelning av kvinnor och män bland myndighetschefer som regeringen anställt

År 2017 anställde regeringen totalt 44 myndighetschefer, varav 20 (45 procent) var kvinnor och 24 (55 procent) var män.

Den 1 november 2018 var andelen kvinnor bland myndighetscheferna 50,5 procent, dvs. 2,3 procentenheter högre än 2017. Förändringar i myndighetsstrukturen kan påverka det totala antalet myndighetschefer som regeringen anställer. Dessa uppgår nu till 198, dvs. samma antal som 2017 (se tabell 3.7).

Tabell 3.7 Fördelningen den 1 november 2018 av kvinnor och män bland myndighetschefer som regeringen anställt

Antal	Kvinnor	Män	Totalt
Generaldirektörer	56	50	106
Landshövdingar	11	10	21
Rektorer ¹	12	19	31
Överintendenter	4	5	9
Övriga titlar ²	17	14	31
Myndighetschefer totalt³	100	98	198⁴

¹ Regeringen anställer rektorer vid statliga universitet och högskolor efter förslag från lärosätets styrelse.

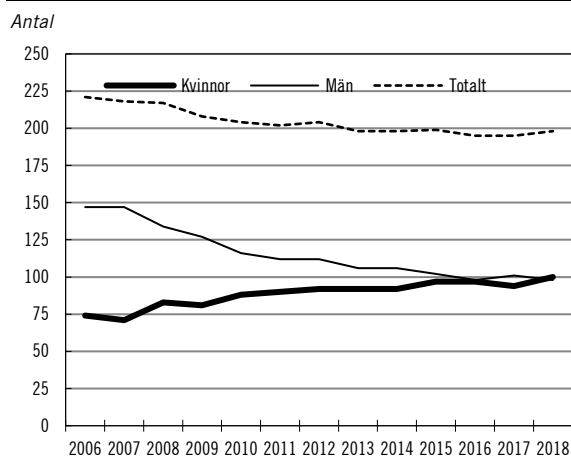
² Här ingår myndighetschefer med andra eller unika titlar såsom ombudsmän, direktörer, ordföranden samt rikspolischef, riksåklagare etc.

³ Inklusive vikarierande myndighetschefer.

⁴ Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska palatset har upphört som myndighet. Delegationen mot segregation, Jämställdhetsmyndigheten, Myndigheten för arbetsmiljökunskap och Myndigheten för digital förvaltning är nya myndigheter.

Av diagram 3.8 framgår fördelningen av kvinnor och män bland myndighetschefer som regeringen anställt 2006–2018.

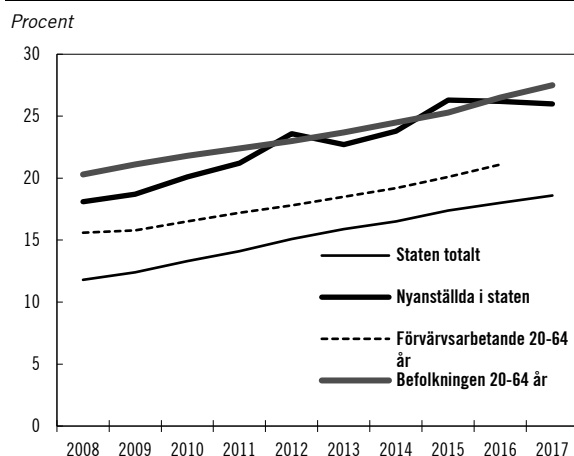
Diagram 3.8 Fördelningen av kvinnor och män bland myndighetschefer som regeringen anställt 2006–2018

3.4 Anställda med utländsk bakgrund

Andelen anställda med utländsk bakgrund fortsätter att öka

Totalt hade ca 45 800 statsanställda utländsk bakgrund 2017. Andelen anställda med utländsk bakgrund i staten fortsätter att öka och uppgick 2017 till 18,6 procent, vilket var en ökning med 0,6 procentenheter jämfört med 2016.

Diagram 3.9 Andel med utländsk bakgrund för staten totalt, nyanställda, förvärvsarbetande 2064 år samt för befolkningen i arbetsför ålder 2008–2017

Källa: Arbetsgivarverket.

Staten totalt avser individer med månadsavlönad anställning hos obligatoriska medlemmar i Arbetsgivarverket. Timavlönade m.fl. ingår ej, källa: Arbetsgivarverket.

Som nyanställda räknas individer som inte varit anställda i staten föregående år samt individer som bytt anställningsmyndighet sedan föregående år, källa Arbetsgivarverket.

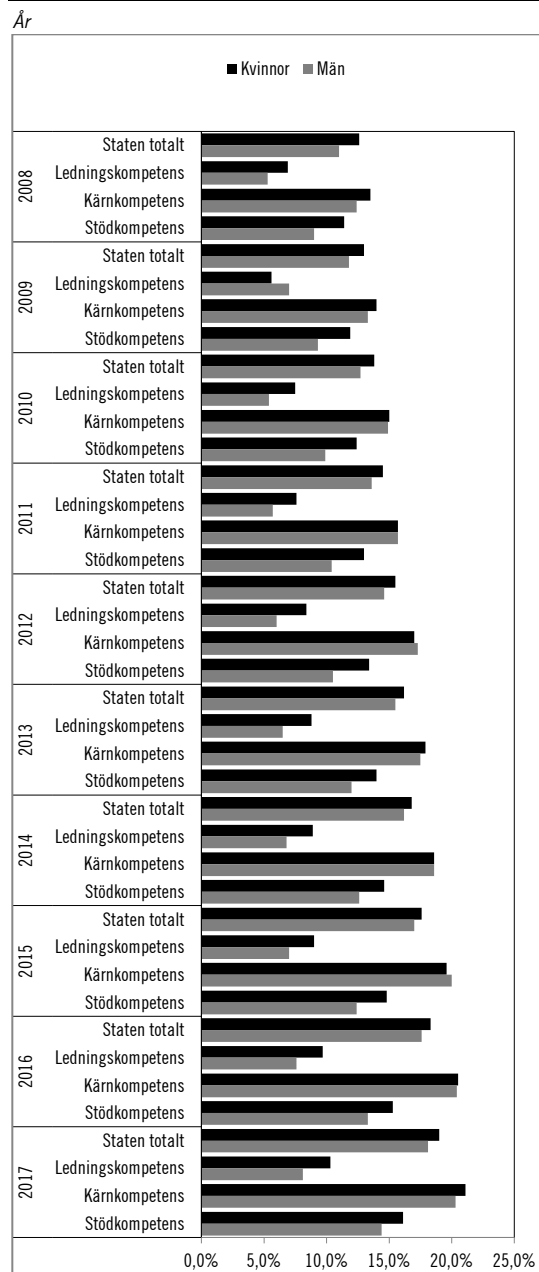
Förvärvsarbetande 20–64 år, källa Statistiska centralbyråns (SCB) registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS). I RAMS ingår egna företagare och personer vars arbetstidsomfattning är minst en timme per vecka. Statistik för 2017 avseende förvärvsarbetande 20–64 år är ännu inte tillgänglig.

Befolkningen 20–64 år, källa SCB:s befolkningsstatistik.

Könsfördelningen

Av diagram 3.10 framgår att andelen kvinnor med utländsk bakgrund i statsförvaltningen var 19,0 procent 2017 och andelen män 18,1 procent. Det innebar en ökning med 0,7 procentenheter för kvinnor och med 0,5 procentenheter för män jämfört med 2016.

Att andelen är något lägre bland männen beror på personalsammansättningen i de tre mest mansdominerade COFOG-grupperna Försvar, Näringslivsfrågor m.m. samt Samhällsskydd och rättsskipning. Inom dessa grupper har endast mellan 6 till drygt 11 procent av de anställda utländsk bakgrund. De låga andelarna kan till viss del förklaras av det krav på svenskt medborgarskap som följer av viss lagstiftning, bl.a. lagen (1994:260) om offentlig anställning. Att en betydande andel av verksamheterna bedrivs i regioner med en befolkning med få invånare med utländsk bakgrund kan också ha betydelse.

Diagram 3.10 Andelen anställda med utländsk bakgrund inom staten totalt och uppdelad per kompetenskategori och kön 2008–2017

Källa: Arbetsgivarverket.

Staten totalt avser individer med månadsavlönad anställning hos obligatoriska medlemmar i Arbetsgivarverket. Timavlönade m.fl. ingår ej.

Källa: Arbetsgivarverket.

Av diagram 3.10 framgår att andelen kvinnor med utländsk bakgrund är större än andelen män inom alla kompetenskategorier.

Åldersstrukturen

Medelåldern är lägre bland personer med utländsk bakgrund än bland samtliga statsanställda. Av samtliga statsanställda var 21,8 procent i åldern

25–34 år 2017 (21,6 procent 2016), medan motsvarande andel i gruppen med utländsk bakgrund var 31,3 procent (32,0 procent 2016). Det är också denna åldersgrupp som har högst andel med utländsk bakgrund i befolkningen som helhet. Andelen äldre är generellt lägre bland statsanställda med utländsk bakgrund. Bland samtliga statligt anställda var andelen som var 55 år och äldre 22,6 procent 2017 (23,0 procent 2016), och bland anställda med utländsk bakgrund uppgick andelen till 16,3 procent (16,2 procent 2016).

Var och på vilka kompetens kategorier finns de anställda med utländsk bakgrund inom staten?

Andelen med utländsk bakgrund skiljer sig avsevärt åt mellan regioner, men kanske främst mellan storstadsområden och landsbygd. Utanför de tre storstadsområdena är andelen personer med utländsk bakgrund lägre än genomsnittet. Det gäller oavsett om jämförelsen görs för befolkningen, samtliga sysselsatta på arbetsmarknaden eller statligt anställda. Högst andel med utländsk bakgrund i staten finns i de tre storstadsområdena Stockholm (23,1 procent), Göteborg (21,2 procent) och Malmö (24,0 procent).

En högre andel av de anställda med utländsk bakgrund (77,2 procent) tillhör kategorin kärnkompetens jämfört med anställda med svensk bakgrund (67,8 procent). Motsatsen gäller för kategorierna stöd- och ledningskompetens. Andelen som tillhör ledningskompetens är mer än dubbelt så hög bland anställda med svensk bakgrund (7,9 procent) än bland dem med utländsk bakgrund (3,4 procent).

Variation mellan COFOG-grupperna

Andelen anställda med utländsk bakgrund varierar mellan olika delar av statsförvaltningen, då verksamhetens karaktär har betydelse. I tabell 3.8 redovisas andelen anställda med utländsk bakgrund fördelad på COFOG-grupper och kompetens kategorier.

Tabell 3.8 Andelen anställda med utländsk bakgrund fördelade på COFOG-grupper och kompetens kategorier 2017

Procent	Kompetenskategori			
	Totalt	Ledning	Kärn	Stöd
Allmän offentlig förvaltning	14,2	7,9	15,1	13,7
Försvar	6,4	3,8	6,3	7,5
Samhällsskydd och rättsskipning	11,7	6,2	12,0	13,1
Näringslivsfrågor m.m.	11,2	8,0	11,5	11,1
Fritidsverksamhet, kultur och religion	16,0	9,7	16,7	16,3
Utbildning	30,4	17,2	36,7	19,5
Socialt skydd m.m.	23,7	13,6	25,9	18,0
Totalt	18,6	9,0	20,7	15,5

Källa: Arbetsgivarverket

Anm. Uppgifterna i tabellen baseras på alla anställda med månadsavlönad anställning hos Arbetsgivarverkets obligatoriska medlemmar. Timavlönade m.fl. ingår inte. Totalen inkluderar även de som inte är klassade på kompetens kategori.

Den högsta andelen anställda med utländsk bakgrund, 30,4 procent, finns inom gruppen Utbildning. Det är också denna grupp som har flest anställda i statlig sektor. Universitetens och högskolornas verksamhet karaktäriseras av internationellt samarbete inom både forskning och utbildning, och rekryteringar sker ofta internationellt. Det förklarar den relativt höga andelen anställda med utländsk bakgrund inom gruppen. Även andelen nyanställda med utländsk bakgrund är högst inom denna grupp, 42,3 procent.

Gruppen Socialt skydd m.m. har den näst högsta andelen anställda med utländsk bakgrund, 23,7 procent. I denna grupp skedde också den största ökningen mellan 2016 och 2017, med 1,7 procentenheter. Övriga fem grupper har andelar under genomsnittet på 18,6 procent.

Gemensamt för alla grupper utom gruppen Fritidsverksamhet, kultur och religion är att andelen anställda med utländsk bakgrund successivt ökat varje år 2008–2017. Även inom den senare gruppen har andelen med utländsk bakgrund ökat, men inte varje år. Det beror delvis på att förändringarna inom denna, den minsta gruppen, påverkas procentuellt mer av små förändringar av antalet anställda. Andelen med utländsk bakgrund i denna grupp uppgick 2017 till 16,0 procent.

Den lägsta andelen anställda med utländsk bakgrund finns inom gruppen Försvar, där 6,4 procent av de anställda 2017 hade utländsk bakgrund. Inom både grupperna Försvar och Näringslivsfrågor m.m., där affärsverken finns, samt inom gruppen Samhällsskydd och rättsskipning, finns befattningar som förutsätter svenskt

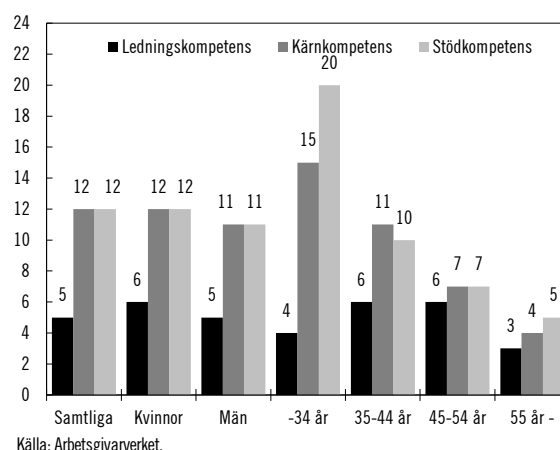
medborgarskap. Detta krav kan antas sänka andelen anställda med utländsk bakgrund inom dessa grupper. Inom gruppen Försvar har endast 0,4 procent av de anställda något annat medborgarskap än svenskt. Inom gruppen Samhällsskydd och rättskipning är motsvarande andel 0,7 procent. Inom den största gruppen Utbildning har 17,7 procent utländskt medborgarskap, vilket ska jämföras med 6,0 procent i statsförvaltningen som helhet och 10,8 procent av befolkningen i åldern 20–64 år.

3.5 Personalrörligheten

Mellan september 2016 och september 2017 uppgick personalrörligheten i staten till 12 procent. Det innebär att rörligheten var oförändrad i jämförelse med perioden september 2015–september 2016. Med personalrörlighet avses här nyanställningar och avgångar vid myndigheterna, oavsett om det skett inom staten eller i förhållande till andra arbetsmarknadssektorer.

I likhet med tidigare år var rörligheten 2017 totalt sett högre bland anställda under 35 år, för att sedan avta med stigande ålder (se diagram 3.11). Personalrörligheten var också högre inom kompetenskategorierna kärn- och stödkompetens än inom kategorin ledningskompetens, framför allt i den yngsta åldersgruppen. Skillnaderna i personalrörligheten mellan kvinnor och män var marginella. Den högsta personalrörligheten, 16 procent, finns i gruppen Fritidsverksamhet, kultur och religion. Den lägsta, 9 procent, finns i gruppen Försvar.

Diagram 3.11 Personalrörlighet fördelad på kompetenskategorier, ålder och kön

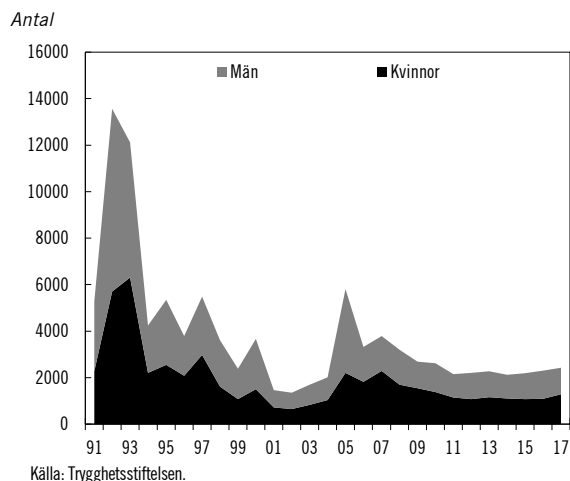

3.6 Uppsägningar i staten

Trygghetsstiftelsen – en kollektivavtalsstiftelse har som ändamål att stödja och hjälpa statsanställda som sagt upp på grund av arbetsbrist eller vars längre tidsbegränsade anställning har löpt ut. Detsamma gäller när någon till följd av omlokalisering av en myndighets verksamhet väljer att inte följa med till den nya orten.

Trygghetsstiftelsen bildades 1990 i samband med att parterna på det statliga avtalsområdet enades om trygghetsavtalet för statligt anställda. Från och med 2015 arbetar stiftelsen efter ett nytt avtal, benämnt avtal om omställning. Trygghetsstiftelsens stöd till de uppsagda är individriktat och ska underlätta återgång till arbete.

Sedan starten 1990 har det totala inflödet till Trygghetsstiftelsen varit nästan 105 600 personer.

Diagram 3.12 Totalt inflöde av uppsagda till Trygghetsstiftelsen

År 2017 uppgick antalet anmälda personer till Trygghetsstiftelsen till 2 427 personer, vilket var 122 fler än 2016 och 238 fler än 2015.

Könsfördelningen bland de som anmäls till Trygghetsstiftelsen är relativt jämn. De senaste tre åren har andelen män varit något högre än andelen kvinnor och innan dess var förhållandet det motsatta. Andelen kvinnor uppgick till 47 procent 2017, vilket var samma nivå som 2016.

De senaste åren har majoriteten av de som anmäls till Trygghetsstiftelsen lämnat en tidsbegränsad anställning. År 2017 hade 76 procent av de som anmäldes lämnat en tidsbegränsad anställning, vilket kan jämföras med 78 procent 2016 och 75 procent 2015. Majoriteten av de anmälda kom från universitets- och högskolesektorn.

De personer som är aktuella för Trygghetsstiftelsens individuella insatser är de som anmäls till stiftelsen, som omfattas av avtalet och som inte fått en permanent lösning på sin arbets-situation. Vid utgången av 2017 uppgick dessa till 3 394 personer. Det är betydligt färre jämfört med utgången av 2016, då antalet uppgick till 3 816 personer, och utgången av 2015, då antalet uppgick till 4 089 personer. Minskningen beror dels på att många 2017 fick tillsvidareanställningar, dels på den tidsgräns för trygghetsavtalet respektive ramtiden för avtalet om omställning om sju år som tillämpades första gången 2015.

Av de 3 394 personer som var anmälda hos stiftelsen hade 53 procent en tillfällig lösning eller var i någon form av åtgärd. De allra flesta av dem hade en tillfällig anställning. Andra var på praktik, inskolning, utbildning eller höll på att starta ett eget företag.

I tabell 3.9 redovisas uppgifter om dem som fått en permanent lösning på sin situation och därmed lämnat Trygghetsstiftelsen.

Tabell 3.9 De som lämnat Trygghetsstiftelsen

	2015	2016	2017
Kvinnor	52 %	50 %	49 %
Män	48 %	50 %	51 %
Snittålder	44 år	42 år	40 år
Antal	2 955	2 569	2 843

Källa: Trygghetsstiftelsen.

År 2017 var det ett något lägre andel kvinnor som lämnade Trygghetsstiftelsen. Tidigare år har andelen kvinnor varit större än andelen män. Majoriteten av de som lämnade stiftelsen 2017 var tidigare anställda inom universitets- och högskolesektorn. Snittåldern för de som lämnade stiftelsen 2017 var 40 år, vilket var 2 år lägre än 2016 och 4 år lägre än 2015.

Av de 2 843 personer som lämnade Trygghetsstiftelsen 2017 inföll tidsgränsen för insatser för 135. Av de 2 708 personer som 2017 lämnade stiftelsen av någon annan anledning än att de uppnått tidsgränsen fick 2 367 personer ett nytt arbete och 84 startade eget företag. År 2016 var det 2 130 personer som fick ett nytt arbete och 76 som startade eget företag. År 2017 var det 2 procent som lämnade stiftelsen till följd av pension och 4 procent av övrig anledning. År 2016 och 2015 var det 5 procent respektive 8 procent som lämnade stiftelsen till följd av pension och 4 procent av övrig anledning.

Av de som hade lämnat en tillsvidareanställning fick 84,6 procent 2017 ett nytt arbete eller någon annan lösning på sin situation innan uppsägningstidens slut. Motsvarande andel uppgick till 81,1 procent 2016 och 73,4 procent 2015.

Av de personer som hade lämnat en tidsbegränsad anställning fick 88 procent 2017 en lösning på sin situation inom nio månader från att deras anställning löpte ut. Detta kan jämföras med 86,1 procent 2016 och 84,2 procent 2015.

Trygghetsstiftelsen har målsättningen att 75 procent av de som anmäls ska ha fått en lösning på sin situation innan de ovan angivna tidpunkterna. Stiftelsen nådde därmed 2017 sin målsättning för båda grupperna.

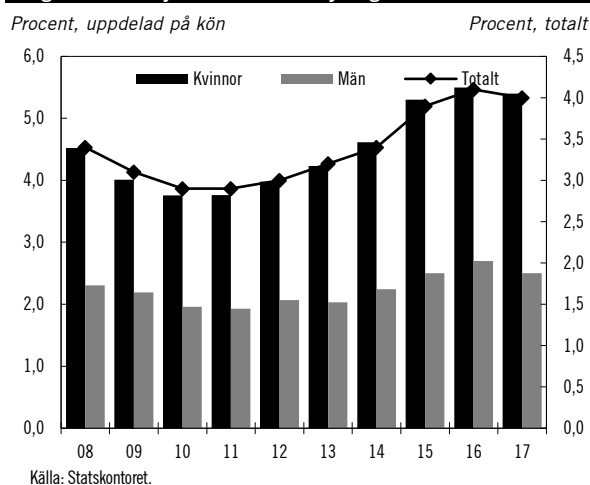
3.7 Sjukfrånvaro

Sjukfrånvaron vid statliga myndigheter

Statskontoret har ett årligt uppdrag att göra en sammanställning av sjukfrånvaron i staten utifrån myndigheternas årsredovisningar.

Enligt Statskontorets sammanställningar bröts trenden med ett ökande antal sjukskrivningar i staten 2017. Sjukfrånvaron uppgick till 4,0 procent av den ordinarie arbetstiden 2017. År 2016 uppgick motsvarande andel till 4,1 procent.

Diagram 3.13 Sjukfrånvaro vid myndigheterna

Kvinnornas sjukfrånvaro är mer än dubbelt så hög som männens. Sjukfrånvaron uppgick 2017 till 5,4 procent för kvinnor och 2,5 procent för män. Förändringen över åren framgår av diagram 3.13.

Jämfört med 2016 har sjukfrånvaron minskat med 0,1 procentenhet för kvinnor och 0,2 procentenheter för män.

Statskontoret fick 2017 i uppdrag att göra en fördjupad analys av hur myndigheterna arbetar med att förebygga och minska sjukfrånvaron bland sina anställda. I sin rapport bedömer Statskontoret att myndigheterna i flera avseenden arbetar i linje med forskningen om friskfaktorer för att förebygga och minska sjukfrånvaron bland sina anställda. Exempelvis tillämpar linjecheferna ett närvarande ledarskap samt hanterar arbetsbelastning och stress bland sina medarbetare. Statskontoret anser dock att myndigheterna kan behöva förbättra sina arbetsätt, eftersom många av dem samtidigt uppger att de saknar system för att upptäcka ohälsa och hantera hög arbetsbelastning och stress bland medarbetarna.

Sjukfrånvaron för anställda i åldersgrupperna yngre än 30 år uppgick 2017 till 2,9 procent av gruppens sammanlagda ordinarie arbetstid. I

gruppen 30–49 år uppgick den till 3,8 procent och i gruppen 50 år och äldre till 4,6 procent. För de som är yngre än 30 år innebar det en oförändrad nivå i jämförelse med 2016. För de båda övriga grupperna innebar det däremot en minskning med 0,2 procentenheter.

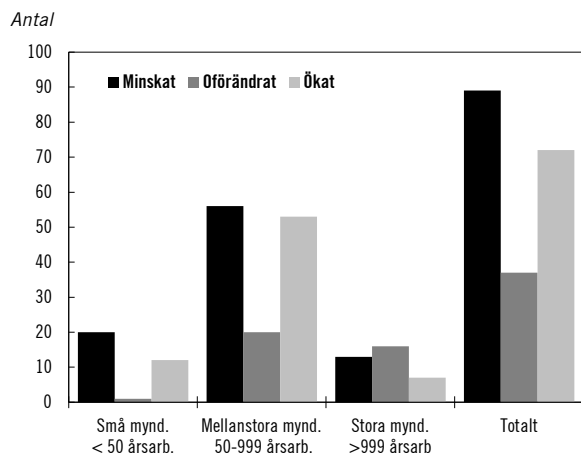
Tabell 3.10 Sjukfrånvaron inom olika COFOG-grupper

COFOG-grupp	2015	2016	2017
Allmän offentlig förvaltning	3,9	4,1	4,0
Försvar	2,3	2,4	2,3
Samhällsskydd och rättskipning	4,6	5,0	4,6
Näringsliv, miljö, bostad och samhällsutveckling	3,7	3,8	3,6
Fritidsverksamhet, kultur och religion	4,2	4,2	3,7
Utbildning	2,7	2,9	2,9
Socialt skydd inklusive hälso- och sjukvård	6,3	6,4	6,1
Totalt	3,9	4,1	4,0

Källa: Statskontoret.

I tabell 3.10 redovisas sjukfrånvaron inom de olika COFOG-grupperna. Myndigheter inom gruppen Försvar hade den lägsta totala sjukfrånvaron och myndigheterna inom gruppen Socialt skydd inklusive hälso- och sjukvård den högsta. Andelen män uppgick till 80 procent inom området Försvar, inom området Socialt skydd inklusive hälso- och sjukvård var andelen kvinnor 67 procent. Gruppen Utbildning hade lägst sjukfrånvaro både för kvinnor (4,0 procent) och för män (1,6 procent). I gruppen Försvar uppgick sjukfrånvaron till 4,4 procent för kvinnor och 1,7 procent för män. I tabell 3.1 finns en fördelning av kvinnor respektive män inom de olika COFOG-grupperna.

Av de statliga myndigheterna hade 45 procent en lägre sjukfrånvaro 2017 än 2016, medan 19 procent låg på samma nivå och 36 procent hade en högre sjukfrånvaro 2017 än 2016.

Diagram 3.14 Förändring i sjukfrånvaron mellan 2017 och 2016 vid myndigheterna

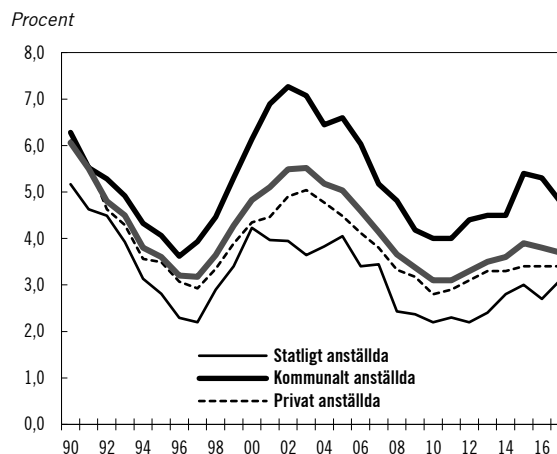
Källa: Statskontoret.

Bland de 33 myndigheter som hade mindre än 50 årsarbetskrafter hade drygt hälften, 20 myndigheter, minskad sjukfrånvaro 2017 jämfört med 2016, medan 13 myndigheter hade en ökad eller oförändrad sjukfrånvaro. Enligt Förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag ska uppgift om sjukfrånvaro inte lämnas om antalet anställda är färre än 10.

Bland de medelstora myndigheterna, dvs. myndigheter med 50–999 årsarbetskrafter, totalt 129 myndigheter, var sjukfrånvaron lägre hos 56 myndigheter, högre hos 53 myndigheter och oförändrad hos 20 myndigheter. Av de stora myndigheterna, dvs. myndigheter med minst 1 000 årsarbetskrafter, totalt 36 myndigheter, var sjukfrånvaron lägre hos 13 myndigheter, oförändrad hos 16 myndigheter och högre hos 7 myndigheter.

Sjukfrånvaron i staten jämfört med andra sektorer

I Statistiska centralbyråns (SCB) arbetskraftsundersökningar jämförs sjukfrånvaron i olika arbetsmarknadssektorer. Definitioner och mätmetoder skiljer sig mellan sjukfrånvarouppgifterna i myndigheternas årsredovisningar, som Statskontoret sammanställer, och SCB:s undersökningar. Statskontorets redovisning är därmed inte jämförbar med SCB:s uppgifter.

Diagram 3.15 Sjukfrånvaro enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar

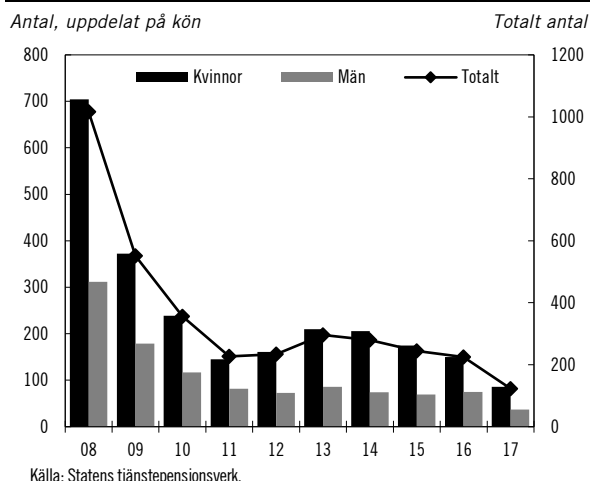
Källa: Arbetsgivarverket utifrån underlag från Statistiska Centralbyråns arbetskraftsundersökningar.

Enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar ökade sjukfrånvaron i staten 2017 med 0,4 procentenheter till 3,1 procent (se diagram 3.15). Sjukfrånvaron bland anställda på arbetsmarknaden minskade samma år från 3,8 procent till 3,7 procent.

SCB:s arbetskraftsundersökningar visar att sjukfrånvaron sedan 1990 varit lägre i staten än i de andra sektorerna. Att statsanställda i snitt är mindre sjuka än andra hänger samman med att staten har en större andel anställda med tjänstemannayrken än de andra arbetsmarknadssektorerna. Om man skulle jämföra enbart tjänstemannagrupper inom de olika sektorerna med varandra skulle skillnaderna sannolikt bli mindre. Utvecklingen inom de olika sektorerna följer ungefär samma trend.

Sjukpensioner

Under de senaste åren har personer som nybreviljats sjukpension minskat, vilket framgår av diagram 3.16.

Diagram 3.16 Anställda som har nybeviljats sjukpension

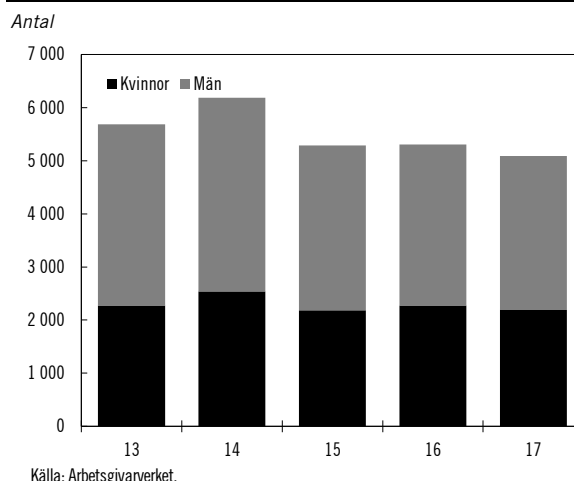
Det finns en tydlig skillnad mellan könen beträffande nybeviljade sjukpensioner. År 2017 beviljades 86 kvinnor och 37 män sjukpension inom staten. Det var en minskning för både kvinnor och män jämfört med 2016.

Sjukpension kan beviljas om Försäkringskassan har beviljat sjukersättning eller aktivitetsersättning med omfattningen 25, 50, 75 eller 100 procent. Totalt sett har andelen sjukpensioner som beviljas på heltid ökat varje år sedan 2014. År 2017 beviljades 60 procent av de nya sjukpensionerna på heltid. Av de män som 2017 beviljades sjukpension beviljades 70 procent sjukpension på heltid. Motsvarande andel för kvinnor uppgick till 56 procent. Att männen beviljas sjukpension på heltid i större utsträckning än vad kvinnorna gör är ett mönster som noterats alla år sedan 2003, bortsett från 2016, då andelen var lika stor för kvinnor och för män.

Medianåldern för de personer som 2017 beviljades sjukpensioner var för kvinnor 53 år och 9 månader och för män 58 år och 8 månader. Det innebär att skillnaden i medianåldern mellan kvinnor och män ökade jämfört med tidigare år.

Anmälningar enligt det statliga personskadeavtalet

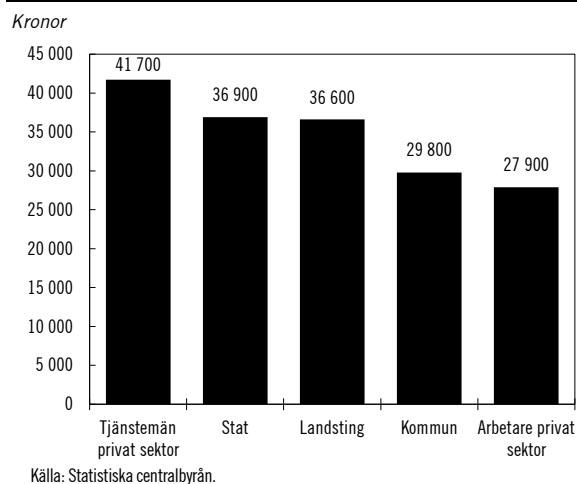
Som framgår av diagram 3.17 var antalet anmälningar enligt det statliga personskadeavtalet (PSA) lägre 2017 än 2016. Antalet anmälningar har minskat efter den ökning som skedde 2014.

Diagram 3.17 Anmälningar enligt PSA

Majoriteten av anmälningarna enligt PSA avser män. Under perioden har dock männens andel successivt minskat, från 60 procent 2013 till 57 procent 2016 och 2017.

3.8 Lönenivåer och löneutveckling

I diagram 3.18 redovisas den genomsnittliga månadslönen för olika sektorer på arbetsmarknaden 2017.

Diagram 3.18 Genomsnittlig månadslön i olika sektorer på arbetsmarknaden 2017

Den genomsnittliga månadslönen i staten uppgick till 36 900 kronor². Medellönen på hela arbetsmarknaden uppgick till 33 700 kronor.

² SCB:s siffror är uppräknade till heltid.

Löneutvecklingen i staten

Arbetsgivarverket träffar som arbetsgivarpart avtal på statens vägnar med de fackliga parterna Offentliganställdas Förhandlingsråds förbundsområden inom det statliga förhandlingsområdet sammantagna (OFR/S,P,O), Sveriges Akademikers Centralorganisation Staten (Saco-S) samt Seko, service- och kommunikationsfacket.

Nuvarande ramavtal om löner m.m. för arbetstagare inom det statliga avtalsområdet (RALS) gäller tills vidare med Saco-S. Med OFR/S,P,O och med Seko är avtalen tidsbegränsade och gäller fram t.o.m. den 30 september 2020.

Arbetsgivarverket har tagit fram uppgifter om den kollektiva löneutvecklingen 1997–2017 omräknat till årstakt³, se tabell 3.11.

Tabell 3.11 Nominell och real löneutveckling i statlig sektor 1997–2017

Procent

Statistikperiod sept–sept	Avtalsperiod för centrala avtal	Löne-utv. års-takt	Förändring i KPI ¹	Real löneutv. i årstakt
1997–1998	RALS ² 1998–2001	3,8	-0,1	3,9
1998–1999	RALS 1998–2001	3,8	0,4	3,4
1999–2000	RALS 1999–2000	3,8	1,0	2,8
2000–2001	RALS 2001	4,2	2,5	1,7
2001–2002	RALS 2002–2004	3,8	2,1	1,7
2002–2003	RALS 2002–2004	3,6	1,9	1,7
2003–2004	RALS 2002–2004	3,4	0,4	3,0
2004–2005	RALS 2004–2007	3,1	0,4	2,7
2005–2006	RALS 2004–2007	3,2	1,4	1,8
2006–2007	RALS 2004–2007	3,2	2,2	1,0
2007–2008	RALS 2007–2010	3,7	3,5	0,2
2008–2009	RALS 2007–2010	3,4	-0,3	3,7
2009–2010	RALS 2007–2010	4,1	1,3	2,8
2010–2011	RALS 2010–2012/ RALS–T	2,9 ³	2,6	0,3 ⁴
2011–2012	RALS 2010–2012/ RALS–T	2,3	0,9	1,4
2012–2013	RALS 2012–2013/ RALS–T	2,6	0,0	2,6
2013–2014	RALS 2013–2016/ RALS–T	2,2	-0,2	2,4
2014–2015	RALS 2013–2016/ RALS–T	2,3	0,0	2,3
2015–2016	RALS 2013–2016/ RALS–T	2,6	1,0	1,6
2016–2017	RALS 2016–2017/ RALS–T	2,2	1,8	0,4
Genomsnittlig ökning för hela perioden		3,2	1,1	2,2

¹ Förändringen är beräknad som förändring i årsmedeltal.

² RALS: Ramavtal om löner m.m. för arbetstagare i staten.

³ Siffran korrigerad på grund av ytterligare inkommet utfall.

⁴ Konsekvenskorrigerad siffra.

Källa: Arbetsgivarverket, rapporten Löneutveckling på det statliga avtalsområdet.

Utvecklingen av genomsnittliga löner

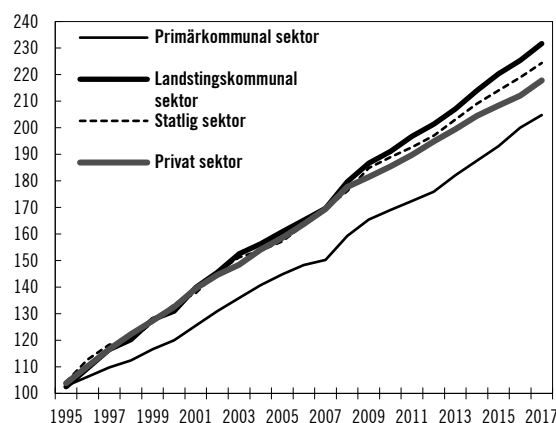
Löneutvecklingstakten inom det statliga området har förhållandevis väl följt utvecklingen på arbetsmarknaden i stort, enligt jämförande statistik från tiden efter ramanslagsreformen (se diagram 3.19).

³ Tidpunkterna för de lokala lönerrevisionerna hos de statliga arbetsgivarna varierar över året. Därför kan i regel inte den löneutveckling som registreras i statistiken för ett enskilt år direkt tolkas som ett resultat av

just det årets lönerrevision. För att få en tydligare bild av hur stor löneutvecklingen varit under de centrala löneavtalens avtalsperioder har löneökningar i statistiken därför räknats om till en årstakt med hänsyn till tidsperioderna för de lokala lönerrevisionerna.

Diagram 3.19 Utveckling av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden 1994–2017

Index 1994 = 100

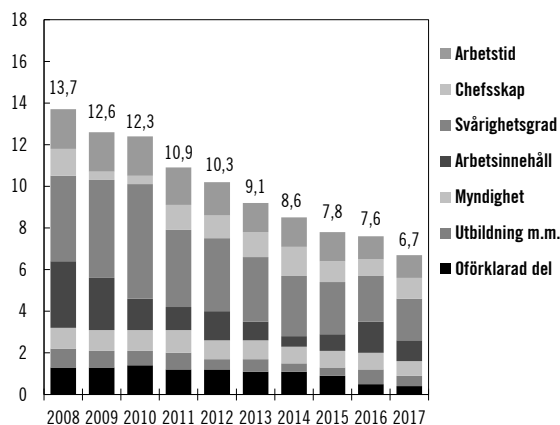
Anm. Uppgifter avser nominella löner och är rensade med hänsyn till strukturella förändringar i utbildningsnivå, ålder och kön.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Mellan 1994 och 2017 uppgick löneutvecklingen inom den landstingskommunala sektorn till 131,7 procent, inom den statliga sektorn till 124,2 procent, inom den privata sektorn till 117,8 procent och inom den kommunala sektorn till 104,8 procent. För tjänstemän inom den privata sektorn uppgick löneutvecklingen till 126,6 procent och för arbetare till 107,4 procent.

Löneskillnaderna mellan kvinnor och män

Diagram 3.20 Löneskillnader mellan kvinnor och män i staten uppdelat på förklaringsfaktorer 2008–2017

Procent

Källa: Arbetsgivarverket.

Den statistiska analys som Arbetsgivarverket har gjort utifrån den partsgemensamma lönestatistiken visar att den genomsnittliga löneskillnaden

mellan kvinnor och män nästan helt kan hänföras till mätbara faktorer.⁴

Löneskillnaden beror bl.a. på att fler kvinnor än män arbetar deltid, att deras arbetes svårighetsgrad och innehåll skiljer sig åt samt på att fler män än kvinnor är chefer. Vidare påverkar det att arbetsinnehåll och löner ser olika ut hos olika myndigheter. Det finns också skillnader när det gäller utbildning, erfarenhet och i vilken region som de anställda arbetar.

Den oförklarade löneskillnaden

Den löneskillnad som inte kan förklaras av den mätbara information som finns tillgänglig i den partsgemensamma lönestatistiken, den s.k. oförklarade löneskillnaden, uppgick i september 2017 till 0,4 procent, vilket var en minskning med 0,1 procentenhet jämfört med 2016. År 2003 var den som högst sedan mätningarna inleddes 2000 och uppgick då till 2,0 procent (se vidare utg.omr. 14 avsnitt 5.6 för en beskrivning av kvinnors och mäns löner enligt lönestrukturstatistiken).

Förklaringsfaktorer

Som framgår av diagram 3.20 är den främsta förklaringen till den totala löneskillnaden att kvinnor jämfört med män oftare har arbetsuppgifter på en lägre grupperingsnivå (svårighetsgrad). Denna faktor stod för 2 procent av den totala löneskillnaden 2017 (2,2 procent 2016).

Bland samtliga månadsavlönade statsanställda hade 95 procent av kvinnorna och 96 procent av männen en heltidsanställning. År 2016 var motsvarande andel 95 procent för såväl kvinnor som män.

Andelen av löneskillnaden som förklaras av skillnader i arbetstidsomfattning var 2017 oförändrad jämfört med föregående år, 1,1 procentenheter. För 2017 förklarar den därmed en något större del av den totala löneskillnaden än föregående år, eftersom den totala skillnaden fortsatt att minska. Kvinnor arbetar fortfarande deltid oftare än män, däremot minskar andelen deltidsarbetande kvinnor snabbare än andelen bland män. År 2017 var det 13,4 procent av kvinnorna som arbetade deltid (14,0 procent 2016), medan motsvarande andel för männen var 7,0 procent (7,3 procent 2016).

⁴ Arbetsgivarverkets rapport om löneskillnader mellan statsanställda kvinnor och män 2000–2016 (Fi2017/02430/ESA).

Att män oftare än kvinnor är chefer förklarar 1,0 procentenhet av den observerade löneskillnaden, vilket kan jämföras med 0,8 procentenheter 2016. Andelen kvinnor har ökat på de högre nivåerna, samtidigt som kvinnors medellön ökat snabbare än mäns på motsvarande nivåer.

Andelen av löneskillnaden som förklaras av skillnader i arbetsinnehåll har minskat med 0,5 procentenheter jämfört med föregående år och svarar nu för 1,0 procentenhet av den totala löneskillnaden.

Att olika myndigheter betalar olika löner för arbeten med liknande svårighetsgrad och typ av arbetsuppgifter är också en del av förklaringen till löneskillnaden. Denna faktor har minskat i betydelse med 0,1 procentenhet och uppgick 2017 till 0,7 procentenheter

Olika mått på erfarenhet (ålder och anställningstid) samt utbildningsnivå jämte region utgör grunden för att redovisa individuella faktorer betydelse för löneskillnaden mellan kvinnor och män. Region inkluderas eftersom löneläget skiljer sig åt mellan olika delar av landet. Denna faktor har minskat i betydelse med 0,2 procentenheter och svarade 2017 för 0,5 procent av den totala löneskillnaden.

Genomsnittslöner

Enligt urvalet i Arbetsgivarverkets rapport uppgick de statsanställda kvinnornas genomsnittslön i september 2017 till 34 030 kronor i månaden, medan de statsanställda männen i genomsnitt hade en lön om 36 490 kronor. Genomsnittslönen för samtliga statsanställda var 35 197 kronor.⁵

Mellan 2004 och 2017 ökade snittlönen för kvinnliga chefer från 38 034 till 54 431 kronor per månad, medan snittlönen för manliga chefer ökade från 39 433 till 52 508 kronor. År 2004 var genomsnittslönen 3,6 procent högre för manliga chefer än för kvinnliga. För 2017 visar statistiken att genomsnittslönen för kvinnliga chefer var 3,7 procent högre än för manliga chefer.

Genomsnittlig löneutveckling

Den genomsnittliga löneutvecklingen i årstakt under den senaste mätperioden 2016 och 2017

var, liksom under föregående avtalsperioder fr.o.m. 2010, högre för de kvinnliga cheferna än för de manliga. Den uppgick under perioden 2016 och 2017 till 4,0 procent för de kvinnliga cheferna och 3,6 procent för de manliga. Denna beräkning omfattar endast identiska individer, dvs. de som varit anställda hos samma arbetsgivare under hela mätperioden⁶.

För statsanställda, exklusive chefer, var den genomsnittliga löneutvecklingen under perioden 2016 och 2017 för identiska individer 3,2 procent för kvinnor och 3,3 procent för män.

Ett partsgemensamt arbete

Parterna på det statliga avtalsområdet har på alla nivåer ett gemensamt ansvar för att utjämna och förhindra skillnader i löner och andra anställningsvillkor mellan kvinnor och män som utför arbete som är att betrakta som lika eller likvärdigt. Parterna ska också främja alla medarbetares lika möjligheter att på sakliga grunder påverka sin löneutveckling.

De centrala parterna på det statliga avtalsområdet har träffat en överenskommelse om att gemensamt fortsatt bedriva fem utvecklingsområden inom Partsrådet⁷. Ett av områdena rör centrala parter stöd till lokal lönebildning. Arbetet ska inom detta område fortgå fram t.o.m. den 31 december 2020.

Närmare om grupperingsnivå (svårighetsgrad)

För att bättre kunna analysera lönestatistiken i staten har parterna på det statliga avtalsområdet kommit överens om en indelning av arbetsuppgifter i arbetsområden och grupperingsnivåer. Denna indelning, BESTA-systemet, delar upp arbetsuppgifter på ett 60-tal arbetsområden och på sex grupperingsnivåer. Grupperingsnivån anger arbetsuppgifternas omfång och komplexitet. Den ska också återspegla det ansvar, den självständighet, de kunskaper och de erfarenheter som krävs för att utföra dem. Sammantaget var det drygt 21 000 anställda som inte var klassificerade 2017, vilket var en ökning med 2 000 jämfört med 2016.

Som framgår av tabell 3.12 är nivå 3 den vanligaste BESTA-klassificeringen. För chefer, dvs.

⁵ Arbetsgivarverkets siffror avser genomsnittlig faktiskt utbetald lön, ej uppräknad till heltid.

⁶ Uppgifterna avser anställda på det statliga avtalsområdet, dvs. både vid myndigheter och vid Arbetsgivarverkets frivilliga medlemmar.

⁷ Partsrådet är en ideell förening vars medlemmar är Arbetsgivarverket, OFR/S,P,O, Saco-S och Seko.

personer som tillhör kompetenskategorin ledningskompetens, finns en särskild nivågruppering. Vid en jämförelse av antalet klassificerade som chefer med antalet som inte är klassificerade som chefer kan konstateras att det 2017 gick ca 15 anställda per chef i staten. År 2016 uppgick antalet till ca 14 och 2015 till ca 17 anställda per chef. Myndighetschefer ingår inte i det aktuella chefskollektivet eftersom de inte klassificeras i BESTA-systemet när det gäller arbetsområde och grupperingsnivå.

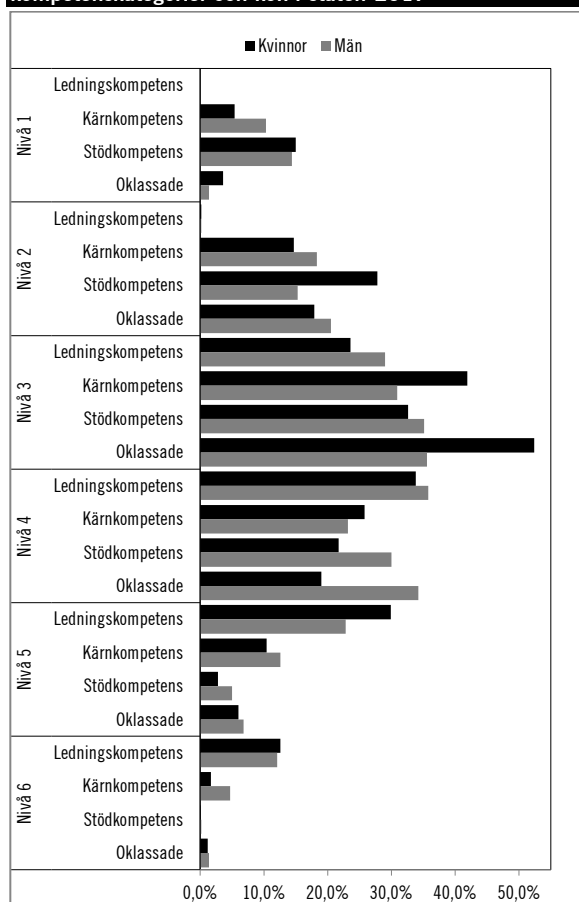
Tabell 3.12 BESTA-klassning efter grupperingsnivå (svårighetsgrad) 2017

Antal och procentuell fördelning

Grupperingsnivå	Anställda, ej klassade som chef	Anställda, klassade som chef
Nivå 1	21 646	
Andel kvinnor	44	
Andel män	56	
Nivå 2	35 813	
Andel kvinnor	58	
Andel män	42	
Nivå 3	83 310	4 586
Andel kvinnor	58	39
Andel män	42	61
Nivå 4	56 392	6 045
Andel kvinnor	53	43
Andel män	47	57
Nivå 5	20 848	4 237
Andel kvinnor	47	50
Andel män	53	50
Nivå 6	5 374	1 765
Andel kvinnor	29	47
Andel män	71	53
Oklassade	21 195	
Andel kvinnor	40	
Andel män	60	
Summa	244 578	16 633

Källa: Arbetsgivarverket.

Diagram 3.21 Grupperingsnivå (svårighetsgrad) uppdelat på kompetenskategorier och kön i staten 2017

Källa: Arbetsgivarverket.

I diagram 3.21 redovisas grupperingsnivå uppdelat på kompetenskategorier och kön 2017.

Underbilaga Myndighetschefer och ordförande i styrelsemyndigheter

Underbilaga Myndighetschefer och ordförande i styrelsemyndigheter

Innehållsförteckning

Myndighetschefer per den 1 november 2018.....	31
Ordförande i styrelsemyndigheter per den 1 november 2018	36

Myndighetschefer per den 1 november 2018

Nedan redovisas en sammanställning över de myndighetschefer som anställs och lönesätts av regeringen. Sammanställningen redovisar förhållandena per den 1 november 2018.⁸

<u>Myndighet</u>	<u>Titel</u>	<u>Efternamn</u>	<u>Förnamn</u>
Affärsverket svenska kraftnät	GD	Sandborgh	Ulla
Allmänna reklamationsnämnden	Ordförande	Isgren	Marcus
Arbetsdomstolen	Ordförande	Lilja Hansson	Cathrine
Arbetsförmedlingen	GD	Sjöberg	Mikael
Arbetsmiljöverket	GD	Zelmin-Ekenhem	Erna
Barnombudsmannen	Barnombudsman	Dahlin	Elisabeth
Blekinge tekniska högskola	Rektor	Viberg	Mats
Bolagsverket	GD	Stenberg	Annika
Boverket	GD	Sjølvgren	Anders
Brottsförebyggande rådet	GD	Wennerström	Erik
Brottsoffermyndigheten	GD	Öster	Annika
Centrala studiestödsnämnden	GD	Forsberg	Christina
Datainspektionen	GD	Lindgren Schelin	Lena
Delegationen mot segregation	Direktör	Ashing	Inger
Diskrimineringsombudsmannen	Ombudsman	Broberg	Agneta
Domstolsverket	GD	Holmgren	Martin
E-hälsomyndigheten	GD	Valik	Janna
Ekobrottsmyndigheten	GD	Rodrigo	Monica
Ekonomistyrningsverket	GD	Olsson	Clas
Elsäkerhetsverket	GD	Falemo	Elisabet
Energimarknadsinspektionen	GD	Vadasz Nilsson	Anne
Exportkreditnämnden	GD	Jatko	Anna-Karin
Fastighetsmäklarinspektionen	Direktör	Paulsson	Gunilla
Finansinspektionen	GD	Thedéen	Erik
Finanspolitiska rådet	Kanslichef	Sonnegård	Joakim
Folke Bernadotteakademin	GD	Söder	Sven-Eric
Folkhälsomyndigheten	GD	Carlson	Johan
Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd	GD	Forsberg	Ethel
Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (FORMAS)	GD	Petersson	Ingrid
Fortifikationsverket	GD	Bredberg Pettersson	Maria
Forum för levande historia	Överintendent	Lomfors	Ingrid
Försvarets materielverk	GD	Mårtensson	Göran
Försvarets radioanstalt	GD	Hartelius	Dag
Försvvarshögskolan	Rektor	Enmark	Romulo
Försvvarsmakten	ÖB	Bydén	Micael

⁸ På grund av att särskilda bestämmelser reglerar ledningen av Arbetsgivarverket och Regeringskansliet ingår dessa myndigheter inte i sammanställningen.

<u>Myndighet</u>	<u>Titel</u>	<u>Efternamn</u>	<u>Förnamn</u>
Försvarsunderrättelsesdomstolen	Ordförande	Lundgren	Lars
Försäkringskassan	GD vik.	Hemström-Hemmingsson	Maria
Gymnastik- och idrottshögskolan	Rektor	Nilsson	Per
Göteborgs universitet	Rektor	Wiberg	Eva
Havs- och vattenmyndigheten	GD	Granit	Jakob
Högskolan Dalarna	Rektor	Norsell	Martin
Högskolan i Borås	Rektor	Brorström	Björn
Högskolan i Gävle	Rektor	Fältholm	Ylva
Högskolan i Halmstad	Rektor	Hwang	Stephen
Högskolan i Skövde	Rektor	Niklasson	Lars
Högskolan Kristianstad	Rektor	Pihl	Håkan
Högskolan Väst	Rektor	Hellström	Martin
Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	GD	Ekborg	Peter
Inspektionen för socialförsäkringen	GD vik.	Eklundh Ahlgren	Catarina
Inspektionen för strategiska produkter	GD vik.	Wieslander	Carl Johan
Inspektionen för vård och omsorg	GD	Hult Backlund	Gunilla
Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	GD	Åslund	Olof
Institutet för rymdfysik	Föreståndare vik.	Carlsson Sjöberg	Ella
Institutet för språk och folkminnen	GD	Sundin	Martin
Justitiekanslern	JK	Heidenborg	Mari
Jämställdhetsmyndigheten	GD	Ag	Lena
Kammarkollegiet	GD	Larsson	Gunnar
Karlstads universitet	Rektor	Sterte	Johan
Karolinska institutet	Rektor	Ottersen	Ole Petter
Kemikalieinspektionen	GD	Cromnier	Nina
Kommerskollegium	GD	Stelling	Anna
Konjunkturinstitutet	GD	Hansson Brusewitz	Urban
Konkurrensverket	GD	Jermsten	Rikard
Konstfack	Rektor	Lantz	Maria
Konstnärsnämnden	Direktör	Söderbäck	Anna
Konsumentverket	GD och KO	Tisell	Cecilia
Kriminalvården	GD	Öberg	Nils
Kronofogdemyndigheten	Rikskronofogde	Gellerbrant Hagberg	Christina
Kungl. biblioteket	Riksbibliotekarie	Herdenberg	Gunilla
Kungl. Konsthögskolan	Rektor	Arrhenius	Sara
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	Rektor	Rydinger Alin	Cecilia
Kungl. Tekniska högskolan	Rektor	Karlsson	Sigbritt
Kustbevakningen	GD	Mattsson	Therese
Lantmäteriet	GD	Ås Sivborg	Susanne
Linköpings universitet	Rektor	Dannetun	Helen
Linnéuniversitetet	Rektor	Aronsson	Peter
Livsmedelsverket	GD	Sohlström	Annica

<u>Myndighet</u>	<u>Titel</u>	<u>Efternamn</u>	<u>Förnamn</u>
Lotteriinspektionen	GD	Rosenberg	Camilla
Luftfartsverket	GD	Persson-Grivas	Ann
Luleå tekniska universitet	Rektor	Bergvall-Kåreborn	Birgitta
Lunds universitet	Rektor	von Schantz	Torbjörn
Läkemedelsverket	GD	Andersson Forsman	Catarina
Länsstyrelsen i Blekinge län	Landshövding	Nordin	Sten
Länsstyrelsen i Dalarnas län	Landshövding	Thörn	Ylva
Länsstyrelsen i Gotlands län	Landshövding	Schelin Seidegård	Cecilia
Länsstyrelsen i Gävleborgs län	Landshövding	Bill	Per
Länsstyrelsen i Hallands län	Landshövding	Sommestad	Lena
Länsstyrelsen i Jämtlands län	Landshövding	Hägglund	Jöran
Länsstyrelsen i Jönköpings län	Landshövding	Jonsson	Helena
Länsstyrelsen i Kalmar län	Landshövding	Carlzon	Thomas
Länsstyrelsen i Kronobergs län	Landshövding	Burman	Ingrid
Länsstyrelsen i Norrbottens län	Landshövding	Nilsson	Björn O.
Länsstyrelsen i Skåne län	Landshövding	Hulthén	Anneli
Länsstyrelsen i Stockholms län	Landshövding	Österberg	Sven-Erik
Länsstyrelsen i Södermanlands län	Landshövding	Hagberg	Liselott
Länsstyrelsen i Uppsala län	Landshövding	Enander	Göran
Länsstyrelsen i Värmlands län	Landshövding	Johansson	Kenneth
Länsstyrelsen i Västerbottens län	Landshövding	Andersson	Magdalena
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	Landshövding	Högman	Berit
Länsstyrelsen i Västmanlands län	Landshövding	Akhtarzand	Minoo
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	Landshövding	Danielsson	Anders
Länsstyrelsen i Örebro län	Landshövding	Larsson	Maria
Länsstyrelsen i Östergötlands län	Landshövding	Graf	Carl Fredrik
Malmö universitet	Rektor	Tham	Kerstin
Medlingsinstitutet	GD	Gunnarsson	Carina
Migrationsverket	GD	Ribbenvik	Mikael
Mittuniversitetet	Rektor	Fällström	Anders
Moderna museet	Överintendent	Birnbaum	Daniel
Myndigheten för arbetsmiljökunskap	GD	Ahmadi	Nader
Myndigheten för delaktighet	GD	Ekman Aldén	Malin
Myndigheten för digital förvaltning	GD	Eriksson	Anna
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	GD	Svartz	Kristina
Myndigheten för kulturanalys	Direktör	Härd	Sverker
Myndigheten för press, radio och tv	GD	Ingvar-Nilsson	Charlotte
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	GD	Eliasson	Dan
Myndigheten för stöd till trossamfund	Direktör	Göransson	Åke
Myndigheten för tillgängliga medier	GD	Larsson	Magnus
Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	GD	Daltung	Sonja
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	GD	Nyberg	Lena
Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	GD	af Geijerstam	Jean-Luc
Myndigheten för yrkeshögskolan	GD	Persson	Thomas
Mälardalens högskola	Rektor	Pettersson	Paul
Nationalmuseum	Överintendent	Pettersson	Susanna

<u>Myndighet</u>	<u>Titel</u>	<u>Efternamn</u>	<u>Förnamn</u>
Naturhistoriska riksmuseet	Överintendent	Malmström	Joakim
Naturvårdsverket	GD	Risinger	Björn
Nordiska Afrikainstitutet	Direktör	Soiri	Iina
Patent- och registreringsverket	GD	Strömbäck	Peter
Pensionsmyndigheten	GD	Barr	Daniel
Polarforskningssektariatet	Direktör	Gårdfeldt	Katarina
Polismyndigheten	Rikspolischef	Thornberg	Anders
Post- och telestyrelsen	GD	Sjöblom	Dan
Revisorsinspektionen	Direktör	Johansson	Per
Riksantikvarieämbetet	Riksantikvarie	Amréus	Lars
Riksarkivet	Riksarkivarie	Åström Iko	Karin
Riksgäldskontoret	Riksgäldsdirektör	Lindblad	Hans
Rymdstyrelsen	GD	Rathsman	Anna
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet)	GD	Lööw	Lars
Rättsmedicinalverket	GD	Werkström	Lars
Sjöfartsverket	GD	Norén	Katarina
Skatteverket	GD	Westling Palm	Katrin
Skogsstyrelsen	GD	Sundqvist	Herman
Skolforskningsinstitutet	Direktör	von Greiff	Camilo
Socialstyrelsen	GD	Wigzell	Olivia
Specialpedagogiska skolmyndigheten	GD	Malmberg	Fredrik
Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	GD	Axelsson	Susanna
Statens centrum för arkitektur och design	Överintendent	Long	Kieran
Statens energimyndighet	GD	Andrén	Robert
Statens fastighetsverk	GD	Eiken Holmgren	Ingrid
Statens försvarshistoriska museer	Överintendent	Hagberg	Magnus
Statens geotekniska institut	GD	Karlsson	Åsa-Britt
Statens haverikommission	GD	Ytterberg	Hans
Statens historiska museer	Överintendent	Jansén	Maria
Statens institutionsstyrelse	GD vik.	Josefsson	Jan-Erik
Statens jordbruksverk	GD	Nordin	Christina
Statens konstråd	Direktör	Malm	Magdalena
Statens kulturråd	GD	Forssell	Staffan
Statens maritima museer	Överintendent	Grundberg	Leif
Statens medieråd	Direktör	Novak	Anette
Statens museer för världskultur	Överintendent	Follin	Ann
Statens musikverk	GD vik.	Kunosson	Gerhard
Statens servicecenter	GD	Pålsson	Thomas
Statens skolinspektion	GD	Ängmo	Helén
Statens skolverk	GD	Fredriksson	Peter
Statens tjänstepensionsverk	GD	Humla	Maria
Statens veterinärmedicinska anstalt	GD	Mattsson	Jens
Statens väg- och transportforskningsinstitut	GD	Svensson	Tomas
Statistiska centralbyrån	GD	Stymne	Joakim

<u>Myndighet</u>	<u>Titel</u>	<u>Efternamn</u>	<u>Förnamn</u>
Statskontoret	GD	Roswall Ljunggren	Annelie
Stockholms konstnärliga högskola	Rektor	Crabtree	Paula
Stockholms universitet	Rektor	Söderbergh Widding	Astrid
Strålsäkerhetsmyndigheten	GD	Persson	Mats
Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac)	GD	Hammarström	Ulf
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	GD	Jämtin	Carin
Svenska institutet	GD vik.	Fredriksén Tollin	Mikaela
Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps)	Direktör vik.	von Sydow	Göran
Sveriges geologiska undersökning	GD	Söderberg	Lena
Sveriges lantbruksuniversitet	Rektor	Högberg	Peter
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI)	GD	Brennerfelt	Rolf
Säkerhetspolisen	Säkerhetspolischef	Friberg	Klas
Södertörns högskola	Rektor	Amberg	Gustav
Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	GD	Wallström	Sofia
Tillväxtverket	GD	Nordlöf	Gunilla
Totalförsvarets forskningsinstitut	GD	Lind	Jan-Olof
Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	GD	Malm	Christina
Trafikanalys	GD	Saxton	Brita
Trafikverket	GD	Erixon	Lena
Transportstyrelsen	GD	Bjelfvenstam	Jonas
Tullverket	Generaltulldirektör	Svensson	Charlotte
Umeå universitet	Rektor	Adolfsson	Hans
Universitets- och högskolerådet	GD	Röding	Karin
Universitetskanslersämbetet	GD	Söderholm	Anders
Upphandlingsmyndigheten	GD	Ek	Inger
Uppsala universitet	Rektor	Åkesson	Eva
Verket för innovationssystem (Vinnova)	GD	Isaksson	Darja
Vetenskapsrådet	GD	Stafström	Sven
Åklagarmyndigheten	Riksåklagare	Lundh	Petra
Örebro universitet	Rektor	Schnürer	Johan
Överklagandenämnden för studiestöd	Direktör	Åhgren	Hans Göran

Ordförande i styrelsemyndigheter per den 1 november 2018

Nedan redovisas en sammanställning över ordförandena i de myndigheter som leds av en styrelse. Sammanställningen avser förhållandena per den 1 november 2018.

<u>Myndighet</u>	<u>Titel</u>	<u>Efternamn</u>	<u>Förnamn</u>
Affärsverket svenska kraftnät	Överdirektör	Netz	Bo
AP-fonden Första	F.d. GD	Karlström	Urban
AP-fonden Andra	F.d. VD	Roxendal	Jan
AP-fonden Tredje	F.d. statsråd	Nuder	Pär
AP-fonden Fjärde	F.d. VD	McPhee	Sarah
AP-fonden Sjätte	Civilekonom	Ingelstam	Catrina
AP-fonden Sjunde	Chefsekonom	Westman	Rose Marie
Arbetsförmedlingen	GD	Erixon	Lena
Arbetsgivarverket	Rikskronofogde	Gellerbrant Hagberg	Christina
Blekinge tekniska högskola	Konsult	Örn	Peter
E-hälsomyndigheten	Hälsa- och sjukvårdsdirektör	Lundgren	Lena
Exportkreditnämnden	VD	Lindberg	Hans
Finansinspektionen	Landshövding	Österberg	Sven-Erik
Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd	Professor	Ingvar	Martin
Fortifikationsverket	F.d. landshövding	Norrfalk	Maria
Försvarets materielverk	GD	Ås Sivborg	Susanne
Försvarshögskolan	F.d. landshövding	Egardt	Peter
Försäkringskassan	F.d. VD	Böhlén	Birgitta
Gymnastik- och idrottshögskolan	F.d. landshövding	Eriksson	Björn
Göteborgs universitet	Landshövding	Schelin Seidegård	Cecilia
Högskolan Dalarna	Konsult	Bellander	Christina
Högskolan i Borås	Riksbibliotekarie	Herdenberg	Gunilla
Högskolan i Gävle	F.d. rektor	Palmér	Ingegerd
Högskolan i Halmstad	Vice VD	Castler	Harald
Högskolan i Skövde	F.d. rektor	Norén	Kerstin
Högskolan Kristianstad	Regionöverläkare	Kvist	Ulf
Högskolan Väst	F.d. landshövding	Eriksson	Eva
Karlstads universitet	VD	Johansson	Karin
Karolinska institutet	F.d. statsråd	Odenberg	Mikael
Konstfack	Jurist	Rennerstedt	Kristina
Konstnärsnämnden	F.d. chefredaktör	Kindstrand	Gunilla
Kungl. Konsthögskolan	VD	Kumlin	Ewa
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	Stadsdirektör	Lindh	Ingela
Kungl. Tekniska högskolan	Affärsområdeschef	Ewaldsson	Ulf
Lantmäteriet	F.d. GD	Sundin	Olle
Linköpings universitet	Landshövding	Sommestad	Lena
Linnéuniversitetet	Professor	Brändström	Dan
Lotteriinspektionen	Senior rådgivare	Håkansson	Per
Luftfartsverket	F.d. VD	Olson	Jan

<u>Myndighet</u>	<u>Titel</u>	<u>Efternamn</u>	<u>Förnamn</u>
Luleå tekniska universitet	Ordförande	Nordmark	Eva
Lunds universitet	Ambassadör	Hafström	Jonas
Läkemedelsverket	F.d. GD	Billinger	Nils Gunnar
Malmö universitet	F.d. ordförande	Fjelkner	Metta
Mittuniversitetet	Seniorrådgivare	Nygårds	Peter
Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	Professor	Anell	Anders
Mälardalens högskola	Landshövding	Hagberg	Liselott
Post- och telestyrelsen	Civilekonom	Hedén	Åke
Pensionsmyndigheten	F.d. statsråd	Häglund	Göran
Riksgäldskontoret	F.d. GD	Gustafsson	Yvonne
Rymdstyrelsen	F.d. Landshövding	Egardt	Peter
Sjöfartsverket	F.d. GD	Sundin	Olle
Skogsstyrelsen	Forskningschef	Larsson Stern	Marie
Socialstyrelsen	F.d. landshövding	Skogö	Ingemar
Statens fastighetsverk	F.d. statssekreterare	Olsson	Sten
Statens jordbruksverk	F.d. överintendent	Bengtsson	Staffan
Statens kulturråd	F.d. statssekreterare	Stuart Hamilton	Ulrika
Statens servicecenter	F.d. landshövding	Holmberg	Barbro
Statens tjänstepensionsverk	F.d. GD	Sjöstrand	Mats
Statens väg- och transportforskningsinstitut	VD	Löfsjögård	Malin
Stockholms konstnärliga högskola	Professor	Bremer	Kåre
Stockholms universitet	Justitieråd	Calissendorff	Kerstin
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	F.d. GD	Gustafsson	Yvonne
Sveriges lantbruksuniversitet	GD	Brennerfelt	Rolf
Södertörns högskola	Landshövding	Akhtarzand	Minoo
Tillväxtverket	F.d. Landshövding	Alsér	Kristina
Totalförsvarets forskningsinstitut	F.d. GD	Gustafsson	Yvonne
Trafikverket	F.d. GD	Sjöstrand	Mats
Transportstyrelsen	F.d. statråd	Norman	Peter
Umeå universitet	F.d. Landshövding	Heister	Chris
Universitets- och högskolerådet	F.d. universitetsdirektör	Rehnqvist	P-O
Uppsala universitet	Professor	Hernes	Gudmund
Verket för innovationssystem (Vinnova)	Direktör	Nilsson-Ehle	Anna
Vetenskapsrådet	F.d. rektor	Bladh	Agneta
Örebro universitet	Generaldirektör	Wigzell	Olivia

Skatt, tull och exekution

Förslag till statens budget för 2019

Skatt, tull och exekution

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	5
Diagramförteckning	6
1 Förslag till riksdagsbeslut	7
2 Skatt, tull och exekution	9
2.1 Principer för utformningen av denna proposition	9
2.2 Omfattning	10
2.3 Utgiftsutveckling	10
2.4 Mål för utgiftsområdet	11
2.5 Resultatredovisning	11
2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	11
2.5.2 Resultat	11
3 Skatt	13
3.1 Mål för skatt	13
3.2 Resultatredovisning	13
3.2.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	13
3.2.2 Resultat	14
3.3 Budgetförslag	18
3.3.1 1:1 Skatteverket	18
4 Tull	21
4.1 Mål för tull	21
4.2 Resultatredovisning	21
4.2.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	21
4.2.2 Resultat	22
4.3 Budgetförslag	26
4.3.1 1:2 Tullverket	26

5	Exekution	29
5.1	Mål för exekution	29
5.2	Resultatredovisning	29
5.2.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	29
5.2.2	Resultat	30
5.3	Budgetförslag	32
5.3.1	1:3 Kronofogdemyndigheten.....	32

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	7
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution	10
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution	11
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution	11
Tabell 3.1	Skatte- och avgiftsintäkter.....	14
Tabell 3.2	Skattefelets storlek.....	14
Tabell 3.3	Beskattning och kontrollverksamhet.....	15
Tabell 3.4	Motverka ekonomisk brottslighet	16
Tabell 3.5	Folkbokföringsverksamheten.....	17
Tabell 3.6	Förtroende för Skatteverkets verksamhet	17
Tabell 3.7	Anslagsutveckling 1:1 Skatteverket	18
Tabell 3.8	Offentligrättslig verksamhet	18
Tabell 3.9	Uppdragsverksamhet	19
Tabell 3.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Skatteverket.....	19
Tabell 3.11	Reformer som påverkar anslag 1:1 Skatteverket	19
Tabell 4.1	Tullar, skatter och avgifter tas in rättssäkert och kostnadseffektivt ...	22
Tabell 4.2	Förebygga och motverka brottslighet inom tullområdet	23
Tabell 4.3	Förtroende för Tullverkets verksamhet	25
Tabell 4.4	Anslagsutveckling 1:2 Tullverket	26
Tabell 4.5	Offentligrättslig verksamhet	26
Tabell 4.6	Uppdragsverksamhet	26
Tabell 4.7	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Tullverket	26
Tabell 5.1	Indrivning och verkställighet, skuldsanering samt brottsbekämpning	30
Tabell 5.2	Förtroende för Kronofogdemyndighetens verksamhet	32
Tabell 5.3	Anslagsutveckling 1:3 Kronofogdemyndigheten.....	32
Tabell 5.4	Offentligrättslig verksamhet	32
Tabell 5.5	Uppdragsverksamhet	33
Tabell 5.6	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Kronofogdemyndigheten	33

Diagramförteckning

Diagram 3.1	Uppbörd fördelad på inkomstitel.....	14
Diagram 4.1	Uppbördsfelet	22
Diagram 4.2	Samhällsnytta av beslagtagna narkotika	24
Diagram 5.1	Inkomna ansökningar om skuldsanering	31

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution enligt tabell 1:1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1 Skatteverket	7 539 094
1:2 Tullverket	1 890 086
1:3 Kronofogdemyndigheten	1 973 353
Summa	11 402 533

2 Skatt, tull och exekution

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på

beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att

specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021. Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan

angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar huvuduppgifterna beskattning, uppbörd av skatt, tull och avgifter samt verkställighet och indrivning av skatter och avgifter. Nära knutet till och starkt integrerat med huvuduppgifterna finns verksamheter såsom folkbokföring, fastighetstaxering, id-kort, bo-uppteckningar, gränsskydd och verkställighet av enskildas betalningsanspråk. Inom skatte-, tull- och exekutionsområdet bedrivs även brottsbekämpning. Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten är förvaltningsmyndigheter inom respektive område. Kustbevakningen bedriver viss verksamhet inom utgiftsområdet genom att ansvara för tullkontrollen till sjöss.

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

<i>Miljoner kronor</i>						
	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
1:1 Skatteverket	7 375	7 598	7 602	7 539	7 569	7 619
1:2 Tullverket	1 722	1 934	1 857	1 890	1 916	1 939
1:3 Kronofogdemyndigheten	1 915	1 947	1 924	1 973	1 969	1 995
Totalt för utgiftsområde 03 Skatt, tull och exekution	11 011	11 478	11 382	11 403	11 453	11 552

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021.
Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution**

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	11 399	11 399	11 399
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	138	295	430
Beslut	159	94	52
Överföring till/från andra utgiftsområden	-294	-335	-329
Övrigt	0	0	0
Ny ramnivå	11 403	11 453	11 552

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Utgiftsområdets sammanlagda utgifter uppgick 2017 till 11 miljarder kronor. Prognosen för utfallet för 2018 är 11,4 miljarder kronor, vilket är något under de anvisade anslagen. Föreslagen anslagsnivå för utgiftsområdet för 2019 är 11,4 miljarder kronor vilket är i nivå med 2018. Anslagsförändringarna redovisas detaljerat under respektive delområde.

**Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad.
Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution**

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	33
Verksamhetsutgifter ²	11 296
Investeringar ³	73
Summa ramnivå	11 402

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Utgifterna består i huvudsak av verksamhetsutgifter.

2.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn och bidra till ett väl fungerande samhälle för allmänhet och företag samt motverka brottslighet (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:SkU1 rskr. 2017/18:78).

2.5 Resultatredovisning

En övergripande resultatbedömning av utgiftsområdet görs i huvudsak utifrån målet för utgiftsområdet och bygger på resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder. Stöd för resultatbedömningen är bl.a. respektive myndighets årsredovisning, utvärderingar, rapporter och Riksrevisionens iakttagelser. En detaljerad resultatredovisning och bedömning följer under delområdena skatt, tull respektive exekution.

2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

En utgångspunkt är att bedömningsgrunder, snarare än resultatindikatorer, har använts för att analysera och bedöma utvecklingen. Det är förknippat med stora osäkerheter att isolera enskilda företeelser som förklaringar till en förändring. Indikatorerna ger inte en fullständig bild av utgiftsområdets i många fall komplexa verksamhet, men tillför relevant information för att göra en bedömning av hur utgiftsområdet har utvecklats. Indikatorerna och bedömningsgrunderna presenteras i sitt sammanhang för respektive delområde skatt, tull och exekution.

2.5.2 Resultat

Resultatet presenteras i sitt sammanhang under delområdena skatt, tull respektive exekution. Där återfinns detaljerad redovisning, analys och bedömning av resultat.

3 Skatt

3.1 Mål för skatt

Skatteverket bidrar till att målet för utgiftsområdet uppnås genom att

- fastställa skatte- och avgiftsintäkter rättsäkert, kostnadseffektivt och på ett sätt som är enkelt för såväl allmänhet och företag som Skatteverket, och
- förebygga och motverka ekonomisk brottslighet.

Skatteverket ska arbeta på ett sådant sätt att allmänhet och företag har förtroende för Skatteverkets verksamhet och att kvinnor och män ges samma möjligheter och villkor vid kontakter med myndigheten.

3.2 Resultatredovisning

Resultatbedömningen av delområde skatt görs i huvudsak utifrån Skatteverkets bidrag till målet ovan. Till stöd för bedömningen av resultatet finns bl.a. Skatteverkets årsredovisning, rapporter och Riksrevisionens iakttagelser.

3.2.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Ett urval av indikatorer används i syfte att ge en övergripande bild av delområdet och beskriva hur det har utvecklats under året. Några av indikatorerna har även använts för den samlade analysen för utgiftsområdets utveckling i avsnitt 2 Skatt, tull och exekution. Dessa har markerats med (UO). De övriga indikatorerna används specifikt

för att belysa och fördjupa redovisningen vad gäller utvecklingen inom delområde skatt.

Resultatindikatorer och bedömningsgrunder för verksamhet som syftar till att skatte- och avgiftsintäkter säkerställs på ett rättssäkert och effektivt sätt är

- total uppbörd och uppbördsförlustens storlek (UO),
- skattefelets storlek och utveckling (UO),
- användning av digitala tjänster,
- andel av revisioner som resulterar i ändring,
- antal tillfällen som Skatteverket begärt information från andra länder, och
- andel överprövningsärenden i domstol som innebär ändring.

Resultatindikatorer och bedömningsgrunder för verksamhet som syftar till att förebygga och motverka ekonomisk brottslighet är

- antal beslutade brottsanmälningar,
- antal anmälda brottsmisstankar,
- antal inkomna brottsutredningar, och
- antal avslutade brottsutredningar.

Resultatindikatorer och bedömningsgrunder för arbetet med god registerkvalitet för att bidra till ett väl fungerande samhälle är

- antal avslutade ärenden,
- andel utredningar av totalt antal impulser om felaktiga uppgifter,
- andel utredningar av impulser som resulterar i ändring, och
- andel överprövningsärenden i domstol som innebär ändring.

Resultatindikatorer och bedömningsgrunder för verksamhet som syftar till att allmänhet och företag ska ha förtroende för Skatteverkets verksamhet är

- enkelt att nå myndigheten (UO),
- andel av allmänhet och företag som instämmer i att det är lätt att få information av Skatteverket,
- ranking i kvalitets- och anseendemätningar (UO), och
- andel av allmänhet och företag som instämmer i att de har förtroende för Skatteverkets sätt att sköta sin uppgift.

3.2.2 Resultat

Fastställa och ta ut skatter och avgifter

Skatteverket fastställer och redovisar den stora merparten av de skatter som betalas i Sverige.

Tabell 3.1 Skatte- och avgiftsintäkter

	2015	2016	2017
Uppbörd, brutto (mdkr)	1 736	1 936	1 993
Uppbörd, netto (mdkr)	1 011	1 173	1 189
Uppbördsförlusten ¹ (%)	0,25	0,24	0,29

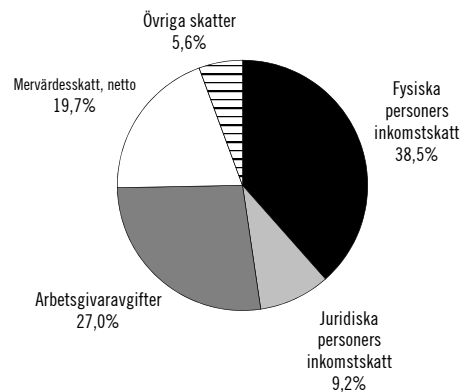
¹ Skatteverket ändrade beräkningsprinciper 2017. Uppgifterna är inte jämförbara med vad som redovisats i tidigare budgetpropositioner.
Källa: Skatteverket.

Under 2017 betalades 1 993 miljarder kronor i skatt. Det är en ökning med nästan 3 procent jämfört med 2016, vilket motsvarar 57 miljarder kronor. Uppbördens fördelning framgår av diagram 3.1. Efter utbetalningar av kommunal-skattemedel m.m. var nettouppbörd 1 189 miljarder kronor, vilket är 16 miljarder kronor högre än 2016. Uppbördens förändring beror främst på förhållanden som ligger utanför Skatteverkets inflytande. Det handlar t.ex. om förändringar av skatteregler, löner, priser och konjunkturläge. Skillnaden mellan redovisade inbetalda skatter och debiterade skatter på skattekontot var 2017 åter negativ eftersom intäktsräntan på skattekontot sedan den 1 januari 2017 är noll. Skillnaden var positiv 2016 när intäktsräntan var förhållandevis hög jämfört med statslåneräntan.

Uppbördsförlusten, dvs. andel av fastställda skatter som inte har betalats till Skatteverket, uppgick 2017 till 0,29 procent vilket motsvarar 5,8 miljarder kronor. Det är 1,1 miljarder kronor

mer än 2016 och beror i huvudsak på ett enskilt ärende. Trots detta är uppbördsförlusten i internationell jämförelse mycket låg. I OECD:s rapport Working Smarter in Tax Debt Management 2014 var genomsnittet för de länder som deltog i undersökningen ca 3 procent.

Diagram 3.1 Uppbörd fördelad på inkomsttitel

Källa: Skatteverket.

Skattefelets utveckling

Skattefelet är skillnaden mellan de fastställda beloppen och de teoretiskt riktiga.

Tabell 3.2 Skattefelets storlek

	Belopp (mdkr)	Andel av teoretisk skatt (%)
Privatpersoner	9,31	1,05
Moms (SCB:s beräkning 2015)	2,16	0,57
Små och medelstora företag ¹	13,41	3,32
Stora företag	Ingen bedömning möjlig i år.	
Totalt för de delar som uppskattats	24,88	

¹ Omfattar 36 procent av skattebasen för företag och offentlig sektor.
Källa: Skatteverket.

Sedan hösten 2015 har Skatteverket genomfört slumpvisa kontroller för att på sikt kunna göra uttalanden om skattefelets utveckling med större precision. Skatteverket har kunnat redovisa delar av det genomsnittliga kontrollerbara skattefelet för beskattningsåren 2014 och 2015. Företeelser som bl.a. svartarbete och utländska kapitalinkomster kan inte kontrolleras med de metoder som används för att bedöma skattefelet. Vilka delar av skattefelet som har kunnat bedömas framgår av tabell 3.2. Då det är första gången storleken på skattefelets delar redovisas finns inga jämförelsetal för tidigare år.

Sammantaget uppgick de delar av skattefelet som uppskattats till knappt 25 miljarder kronor. Beräkningarna som gjorts för små och medelstora företag omfattar 36 procent av skattebasen för

företag och offentlig sektor. För större företag har Skatteverket inte kunnat göra någon upp-skattnings och metodutvecklingen på området kommer därför att fortsätta.

Skatteverket har bedömt skattefelets utveckling sammantaget genom indikatorer som speglar utvecklingen av skattefelet och faktorer som påverkar skattefelet. Indikatorerna i attitydunder-sökningarna som Skatteverket genomfört 2017 visade ingen entydig utveckling och ingen förändring var statistiskt säkerställd. Förutsättningarna att göra rätt ökade och felutrymmet minskade 2017 eftersom användningen av digitala tjänster fortsatte att öka och andelen formella fel i det totala antalet grundregistrerade deklara-tioner avseende mervärdesskatt och arbetsgivar-avgifter minskade. Resultatet för enkätfrågor om upplevd risk för upptäckt, motivation och social tillit har varit ungefär oförändrat 2013–2017. Sammantaget bedömer Skatteverket att skatte-felet varit oförändrat mellan 2016 och 2017.

Beskattning och kontrollverksamhet

För att säkerställa att rätt skatt tas ut och betalas genomför Skatteverket förebyggande åtgärder och kontroller. De förebyggande åtgärderna består av vägledning, strukturutveckling och attitydpåverkan. Därutöver måste myndighetens hantering av vissa grundläggande funktioner hålla hög kvalitet. Det handlar t.ex. om effektiv ärendehan-dläggning, väl fungerande it-system och god registerkvalitet.

Tabell 3.3 Beskattning och kontrollverksamhet

	2015	2016	2017
Andel e-deklaration privatpersoner (%)	81	83	85
Andel e-deklaration företag (%)	32	37	42
Andel e-deklaration mervärdesskatt och arbetsgivaravgifter (%)	82	86	89
Andel revisioner som resulterat i ändring (%)	81	80	82
Antal tillfällen som Skatteverket begärt information från andra länder (direkt skatt)	768	1 630	800
– Varav tillfällen informations-utbytesavtalen tillämpats	125	101	75
Andel överprövningsärenden i domstol som innebär ändring (%)	18	16	13

Källa: Skatteverket.

Ärendehantering av inkomstdeklarationer effektiviserades under 2017 bl.a. för att fler lämnade sin deklaration i god tid innan sista

dagen. En förklaring till det var att Skatteverket uppmanade allmänheten att ta emot deklarationen via tjänsten Mina meddelanden och på så vis få skatteutbetalningen tidigare. Även användningen av digitala tjänster för att redovisa skatt ökade 2017.

Inom skattekontrollverksamheten har arbetet bl.a. varit inriktat på att leda in företag på rätt väg genom tidig kontroll där riskerna för skattefel bedömts vara som störst. Genomsnittligt ändrings-belopp (netto av både höjnings- och sänkings-belopp) per beslut i insatserna var ca 122 000 kronor, vilket är något lägre än 2016. Av beslut som rör fysiska personer rör ca 70 procent män.

Antalet kontrollbesök har minskat 2017 jämfört med 2016 då kontroll av personalliggare i byggbranschen genomfördes i ökad omfattning. Utöver en planerad minskning av kontrollerna av personalliggare minskade också kontrollerna inom kontanthandeln. Det minskade antalet kontroller beror bl.a. på att fokus för kontrollerna har varit upprepat fusk och att resurser använts i de fördjupade utredningar som besöken ofta leder till. Skatteverket genomförde fler revisioner och antalet var åter i nivå med 2015. Revisionerna anses vara träffsäkra då 82 procent resulterade i ändring. Andelen överprövningsärenden i domstol som innebär ändring har minskat.

Under 2017 skedde en ny läcka som rörde skatteupplägg och finansiella strukturer, den s.k. Paradisläckan. Sedan tidigare läckor har Skatteverket utvecklat interna processer och samverkan med andra länder. Skatteverket fick tillgång till informationen någon vecka före avslöjandet i medierna och kunde på ett bättre sätt än vid tidigare läckor hantera informationsmängderna. Arbetet har skett i nära samverkan med Ekobrottsmyndigheten.

Skatteverket använder alltmer de informationsutbytesavtal som Sverige har ingått och samarbetar med flera länder för att spåra tillgångar utomlands. Under 2017 inleddes utbyte av information om finansiella konton, gränsöverskridande förhandsbesked och prissättningsbesked. Även om det internationella informationsutbytet omfattar både direkt skatt och mervärdesskatt avser uppgifterna som redovisas i tabell 3.3 enbart förfrågningar om direkt skatt för enskilda eftersom informationsutbytesavtalen vanligtvis används i dessa fall och mer sällan i utredningar om mervärdesskatt. Det högre antalet tillfällen 2016 förklaras av att en begäran omfattade förfrågningar om flera personer.

Kapacitetsutveckling i låg- och medelinkomstländer är av betydelse för att möjliggöra för dessa länder att upptäcka och motverka skatteflykt, att få in de skatter som ska betalas i enlighet med deras skattelagstiftning samt delta i det globala informationsutbytet. I maj 2018 kom nära 400 deltagare från omkring 90 länder till Stockholm och deltog i en internationell konferens om kapacitetsutveckling på skatteområdet. Regeringen hade tillsammans med Skatteverket och Sida bjudit in till dialog och erfarenhetsutbyte för ett effektivt genomförande av kapacitetsutveckling på skatteområdet.

Förebygga och motverka ekonomisk brottslighet

Den ekonomiska brottsligheten blir alltmer komplex, får fler internationella förgreningar och har allt fler kopplingar till den digitala ekonomin. Även den identitetsrelaterade brottsligheten ökar. Skatteverkets arbete med att förebygga och motverka ekonomisk brottslighet sker i beskattningsverksamheten och vid den särskilda skattebrottsenheten, men även i folkbokförings- och id-kortsverksamheten. Skattebrottsenheten biträder åklagare vid Ekobrottsmyndigheten i förundersökningar vid misstanke om bl.a. brott enligt skattebrottslagen (1971:69) och bokföringsbrott. Inom skattebrottsenheten bedrivs även underrättelseverksamhet.

I budgetpropositionen för 2016 tillfördes Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten medel för att kunna förstärka och intensifiera arbetet mot skattefusk och skattebrott. Samverkan mellan myndigheterna har förstärkts under 2017 dels genom formaliserande av de permanenta samverkansformerna, dels genom inrättandet av ett nytt forum för utbyte av information om det brottsförebyggande arbetet. Vidare har tillskottet möjliggjort metodutveckling för att bedöma risken för skatteundandragande för handel som bedrivs i dolda delar av internet (s.k. Darknet).

Tabell 3.4 Motverka ekonomisk brottslighet

Antal	2015	2016	2017
Beslutade brottsanmälningar	1 785	2 533	2 466
Anmälda brottsmisstankar	19 275	22 644	19 465
Inkomna brottsutredningar	1 053	1 336	1 261
Avslutade brottsutredningar	1 109	1 199	1 108

Källa: Skatteverket.

Antalet brottsanmälningar från Skatteverkets beskattningsverksamhet var 2017 i samma höga nivå som 2016. Antalet utredningar inom beskattningsverksamheten med inriktning mot organiserad brottslighet har ökat betydligt och det operativa samarbetet med andra myndigheter kring skattebrott, skattefusk och skatteundandragande har förstärkts. Folkbokföringsverksamheten har fått en allt viktigare roll i att motverka brottslighet. Folkbokföringskompetens bidrog i flera insatser inom ramen för samverkan mot organiserad brottslighet.

Färre brottsutredningar avslutades 2017 på grund av att projektärenden och särskilt krävande ärenden har blivit mer komplicerade och innebär fler beslag. Ett minskat antal avslutade ärenden innebär att antalet brottsmisstankar och förhör har minskat. Vart tredje år genomför Skatteverket en enkät till åklagarna om kvaliteten i stödet från skattebrottsenheten. Resultatet av undersökningen 2017 var att åklagarna var nöjda med hur Skatteverket biträder åklagare i förundersökningar och då främst med brottsutredarnas beskattningskompetens, samarbetsförmåga och bemötande.

Rättvisande uppgifter för att bidra till ett väl fungerande samhälle

En viktig del i att bidra till ett väl fungerande samhälle för allmänhet och företag är att Skatteverket upprätthåller en god kvalitet i de register som myndigheten ansvarar för. Att uppgifterna i folkbokföringen speglar befolkningens bosättning, identitet och familjerättsliga förhållanden är inte bara en förutsättning för Skatteverkets fastställande av skatter utan även för att andra samhällsfunktioner ska ha ett korrekt underlag för beslut och åtgärder.

Från och med den 1 juli 2017 har Skatteverket det samlade ansvaret för namnärenden. Verksamhet togs över från Patent- och registreringsverket som bl.a. innefattar att göra provningar

enligt den nya lagstiftningen och hantera nya avgifter för vissa namnändringar.

Tabell 3.5 Folkbokföringsverksamheten

	2015	2016	2017
Antal avslutade ärenden (tusental)	3 246	3 288	3 368
- varav invandringsärenden (tusental)	124	140	135
- varav flyttärenden (tusental)	1 671	1 655	1 754
Andel utredningar av totala impulser om felaktiga uppgifter (%)	37	41	32
Andel utredningar som resulterar i ändring (%)	82	78	79
Andel överprövningsärenden i domstol som innebär ändring (%)	8	7	7

Källa: Skatteverket.

Resultatet för folkbokföringsverksamheten är inte tillfredsställande. Riksrevisionen och Skatteverkets internrevision har riktat kritik mot att verksamheten och kvalitetsarbetet inte bedrivs effektivt. Vidare bedömer generaldirektören att det finns brister avseende den interna styrningen och kontrollen av verksamhetsområdet. Kunskapen om folkbokföringsfelet är bristfällig och det saknas förutsättningar att arbeta mer effektivt med urval, analys och handläggning. Skatteverket kan inte säkerställa att kontrollen inriktas mot de risker för fel som borde prioriteras högst. Skatteverket har påbörjat arbetet att vidta åtgärder och att ta fram en handlingsplan.

Bristerna påverkar verksamhetens resultat och andelen genomförda utredningar inom boställningskontrollen minskade med 9 procentenheter till 32 procent. Orsaken till minskningen är att resurser tagits i anspråk för andra ärendetyper. Andelen av utredningarna som resulterade i ändring var fortsatt hög. Andelen överprövningsärenden i domstol som innebär ändring var låg.

För att förenkla processen för nyanlända i deras myndighetskontakter har samverkan med bl.a. Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och Försäkringskassan fortsatt (A2017/01413/I). Under 2017 utökades samarbetet till fler orter (se vidare utg.omr. 13). Även om inflödet av invandringsärenden minskade under 2017 var genomströmningstiderna för invandringsärenden längre. Av ärenden som avsåg invandring från Norden och övriga länder utöver EU/ESS var 70 procent avslutade inom 14 dagar, vilket var lägre än Skatteverkets målsättning om 80 procent. Särskilt när det gäller invandring från EU och EES, är bedömningen av uppehållsrätt tidskrävande och ställer höga krav på underlag och

kompetens. Av dessa ärenden avslutades bara 58 procent inom 30 dagar.

Antalet flyttärenden ökade vilket speglar den ansträngda bostadssituationen i landet med allt fler kortvariga boenden. Ärendena har blivit mer komplexa på grund av exempelvis språksvårigheter och svåranalyserade boendeförhållanden.

Förtroende för Skatteverkets verksamhet

Ett högt förtroende för Skatteverket påverkar viljan att göra rätt för sig och efterlevnaden av skattereglerna positivt.

Tabell 3.6 Förtroende för Skatteverkets verksamhet

	2015	2016	2017
Andel privatpersoner som instämmer i att de har förtroende för Skatteverkets sätt att sköta sin uppgift (%)	72	67	68
- kvinnor	74	69	69
- män	69	66	67
Andel företag som instämmer i att de har förtroende för Skatteverkets sätt att sköta sin uppgift (%)	76	73	74
Svenskt kvalitetsindex ² (indexvärde)	67,9	i.u.	69,7
Kantar Sifos anseendemätning (indexvärde)	51	48	50
Andel privatpersoner som instämmer i att det är lätt att få information av Skatteverket (%)	68	67	69
- kvinnor	72 ¹	67	71
- män	65 ¹	66	67
Andel företag som instämmer i att det är lätt att få information av Skatteverket (%)	63	62	63

¹ Skillnaden mellan kvinnor och män är statistiskt säkerställd.

² Indexvärde 0–100.

Källa: Svenskt kvalitetsindex, Kantar Sifo och Skatteverket.

Undersökningar som Skatteverket och andra aktörer har genomfört visade att förtroendet för Skatteverket hos allmänhet och företag inte har förändrats under 2017. Förtroendet är fortsatt högt, men något lägre än 2015.

I mätningen som Svenskt kvalitetsindex (SKI) genomfört 2017 var Skatteverket den mest uppskattade myndigheten. Historiskt har Skatteverket varit en favorit när SKI mätt förtroendet för myndigheter. I undersökningen anses Skatteverket vara den näst viktigaste myndigheten efter Polismyndigheten. Skatteverket, som flest var i kontakt med, var den myndighet som hade högst

förtroende: 65 procent hade mycket stort förtroende för myndigheten. Även i Kantar Sifos anseendemätning 2017 fick Skatteverket ett gott resultat. Ett anseendeindex på 50 eller över är ett högt anseende för myndigheter och medelvärdet var 29 för alla myndigheter.

Att enkelt kunna komma i kontakt med Skatteverket och få den service som efterfrågas är viktigt för förtroendet för myndighetens verksamhet. Information och service ska därför vara behovsanpassad och lättillgänglig. Skatteverkets attitydundersökningar visade att ungefär sju av tio tillfrågade bland allmänhet och företag instämde i påståendet att det är lätt att få information av Skatteverket, vilket var i nivå med föregående år. Det fanns en skillnad mellan kvinnor och män, som bara var statistiskt säkerställd i undersökningen 2015.

Färre samtal besvarades av skatteupplysningen och väntetiderna var långa under 2017. De ökade väntetiderna beror på att tiden per samtal har ökat, att antalet e-postfrågor som besvaras av samma resurser har ökat samt tekniska problem.

Skatteverket bidrar till regeringens mål om jämn fördelning av makt och inflytande samt ekonomisk jämställdhet i kontakterna med allmänhet och företag. En uppföljande studie om bemötandet på servicekontoren 2017 visade att skillnaden mellan män och kvinnor har minskat, men att det fortfarande fanns omotiverade skillnader. Sedan 2017 ingår det i kvalitetssäkringen av ärendena att säkra att kvinnor och män i samma utsträckning fått korrekta beslut och därmed samma ekonomiska skyldigheter och möjligheter inom myndighetens område.

Skatteverket har analyserat och bedömt informationssäkerheten i de delar av den verksamheten som är nödvändig för att myndigheten ska kunna utföra sitt arbete (Fi2018/00961/S3). Den sammantagna slutsatsen var att det finns risker för att information inte har tillräckligt skydd samt att investeringar i system både vid egen utveckling och upphandling inte uppfyller kraven i tillämpliga bestämmelser. Generaldirektören bedömde i årsredovisningen för 2017 att det finns brister avseende den interna styrningen och kontrollen av informationssäkerhetsområdet. Skatteverket har tagit fram en handlingsplan och påbörjat arbetet att vidta åtgärder.

3.3 Budgetförslag

3.3.1 1:1 Skatteverket

Tabell 3.7 Anslagsutveckling 1:1 Skatteverket

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2017	Utfall	7 375 048	Anslags-sparande	71 353
2018	Anslag	7 597 835 ¹	Utgifts-prognos	7 601 663
2019	Förslag	7 539 094		
2020	Beräknat	7 568 635 ²		
2021	Beräknat	7 618 639 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 7 470 104 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 7 437 049 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Skatteverkets förvaltningsutgifter inklusive vissa nämnder och bidrag till vissa internationella organisationer inom skatteområdet samt maximalt 30 000 000 kronor i ersättningsbelopp enligt vissa lagar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.8 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras) ¹	Intäkter som får disponeras ²	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	7 130	84 369	151 061	-66 692
Prognos 2018	7 400	88 500	107 500	-19 000
Budget 2019	7 400	92 500	107 500	-19 000

¹ Avser intäkter för förhandsbesked och låneförbud samt ansökningsavgift för äktenskapsregistret och europeiskt arvsintyg.

² Avser intäkter för prissättningsbesked, aviseringssystemet, ID-kort, namnändring och kopior av allmänna handlingar.

Tabell 3.9 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet ¹	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	942 564	898 455	44 109
(varav tjänsteexport)	30 841	30 798	43
Prognos 2018	916 863	892 914	23 949
(varav tjänsteexport)	32 000	32 000	0
Budget 2019	723 878	751 914	-28 036
(varav tjänsteexport)	32 000	32 000	0

¹ Avser pensionsadministration för AP-fonderna och premiepensionssystemet, verksamhetsstöd till Kronofogdemyndigheten, servicekontorssamverkan med Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, tjänsteexport, SPAR, försäljning av uppgifter ur dataregister samt offentliginköps- och resurssamordning.

Regeringens överväganden

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Skatteverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	7 590 735	7 590 735	7 590 735
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	86 660	187 925	274 119
Beslut	155 700	124 754	83 273
Överföring till/från andra anslag	-294 000	-334 778	-329 487
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	7 539 094	7 568 635	7 618 639

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna budget innebär att anslaget sammantaget minskar med 51,6 miljoner kronor 2019 jämfört med 2018.

Som framgår i tabellen nedan innebär beslutade lagar och förstärkning av statlig lokal service att anslaget sammanlagt ökas med 155,7 miljoner kronor. Den 1 januari 2019 införs flera nya regleringar. Det gäller t.ex. nya regler för företagssektorn (prop. 2017/18:245, bet. 2017/18:SkU25, rskr. 2017/18:398), beskattning av elektroniska cigaretter och vissa andra nikotinhaltiga produkter (prop. 2017/18:187, bet. 2017/18:SkU17, rskr. 2017/18:319) och uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationen (prop. 2016/17:58, bet. 2016/17:SkU21, skr. 2016/17:256). De nya skattereglerna innebär utökade arbetsuppgifter för Skatteverket som

bl.a. behöver utforma administrativa rutiner och utveckla it-system. Skatteverkets anslag ökas därför med 75,3 miljoner kronor 2019. Från och med 2019 beräknas 57,1 miljoner kronor per år för detta ändamål.

Tabell 3.11 Reformers påverkan anslag 1:1 Skatteverket

Tusental kronor

	2019
Nya skatteregler fr.o.m. 1 jan 2019	75 300
Ny skatt på spel	5 400
Public serviceavgift	4 000
Uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationen	45 000
Statlig lokal service	26 000
Beslut	155 700

En ny skatt på spel införs den 1 januari 2019 (prop. 2017/18:220, bet. 2017/18:KrU8, rskr. 2017/18:363). Skatteverkets anslag ökas därför med 5,4 miljoner kronor 2019 och anslaget beräknas öka med 4,1 miljoner kronor per år fr.o.m. 2020.

Regeringen har föreslagit en ny lag om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst, där nuvarande radio- och tv-avgift ersätts med en public service-avgift (prop. 2017/18:261). Under förutsättning att riksdagen beslutar om lagen ska Skatteverket ansvara för att ta in avgiften och anslaget ökas därför tillfälligt med 4 miljoner kronor 2019. För 2020 beräknas 7,5 miljoner kronor och för 2021 beräknas 5 miljoner kronor för detta ändamål.

I budgetpropositionen för 2018 ökades Skatteverkets anslag för införandet av uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationen och för lokal statlig service. Skatteverkets anslag ökas planerligt med 45 miljoner kronor respektive 26 miljoner kronor 2019.

Riksdagen har beslutat att de ändamål och verksamheter som avser lokal statlig service vid servicekontor ska flyttas från utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution till utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning (prop. 2017/18:100, bet. 2017/18:KU40, rskr. 2017/18:419). Mot denna bakgrund minskar anslaget med 251 miljoner kronor 2019 och beräknas minska med 288 miljoner kronor 2020 och 279 miljoner kronor fr.o.m. 2021. I detta ingår även de medel som beräknades i budgetpropositionen för 2018 för lokal statlig service. Anslaget 1:19 *Statens servicecenter* under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ökas

med motsvarande belopp. I avvaktan på att uppgiften tas över av Statens servicecenter får Skatteverket disponera delar av anslaget 1:19 *Statens servicecenter* (se utg.omr. 2 avsnitt 4.5).

Vidare har riksdagen beslutat att de ändamål och verksamheter som avser den nationella digitala tjänsten Mina meddelanden ska flyttas från utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution till utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning (prop. 2017/18:100, bet. 2017/18:KU40, rskr. 2017/18:419). Skatteverkets anslag minskas därför fr.o.m. 2019 med 43 miljoner kronor. Anslaget 1:18 *Myndigheten för digital förvaltning* under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ökas med motsvarande belopp. Dessa förslag om överföringar till andra anslag innebär att antalet medarbetare på Skatteverket minskar.

Regeringen föreslår att 7 539 094 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Skatteverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 7 568 635 000 kronor respektive 7 618 639 000 kronor.

4 Tull

4.1 Mål för tull

Tullverket bidrar till att målet för utgiftsområdet uppnås genom att rättssäkert och kostnads-effektivt

- ta in tullar, skatter och avgifter,
- övervaka och kontrollera att reglerna om in- och utförelse följs,
- informera om regler och göra det enkelt att göra rätt från början, och
- förebygga och motverka brottslighet.

Tullverket ska arbeta på ett sådant sätt att allmänhet och företag har förtroende för Tullverkets verksamhet och att kvinnor och män ges samma möjligheter och villkor vid kontakter med myndigheten.

4.2 Resultatredovisning

Resultatbedömningen av delområde tull görs i huvudsak utifrån Tullverkets bidrag till målet ovan. Till stöd för bedömningen av resultatet finns bl.a. Tullverkets årsredovisning, rapporter och Riksrevisionens iakttagelser.

4.2.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Ett urval av indikatorer har använts i syfte att ge en övergripande bild av delområdet och beskriva hur resultaten har utvecklats under året. Några av indikatorerna har även använts för den samlade analysen för hela utgiftsområdets utveckling i

avsnitt 2 Skatt, tull och exekution. Dessa har markerats med (UO). De övriga indikatorerna används specifikt för att belysa och fördjupa redovisningen vad gäller utvecklingen inom delområde tull.

Resultatindikatorer och bedömningsgrunder för verksamhet som syftar till att tullar, skatter och avgifter tas in rättssäkert och kostnads-effektivt är

- total uppbörd och uppbördsfelets storlek (UO),
- skattefelets utveckling (UO),
- andel automatklarerade ärenden,
- debiterat belopp efter kontroller, och
- andel rätt debiterad uppbörd.

Resultatindikatorer och bedömningsgrunder för verksamhet som syftar till att förebygga och motverka brottslighet inom tullområdet är

- samhällsnyttovärde narkotikabeslag (UO),
- samhällsnyttovärde alkohol och tobaksbeslag (UO),
- antal inledda förundersökningar avseende tullrelaterad ekonomisk brottslighet där åtal väckts,
- träffprocent fysiska kontroller, och
- antal kriminella nätverk som slagits ut eller vars verksamhet allvarligt skadats.

Resultatindikatorer och bedömningsgrunder för verksamhet som syftar till att allmänhet och företag ska ha förtroende för Tullverkets verksamhet är

- ranking i kvalitets- och anseendemätningar (UO),

- enkelt att nå myndigheten (UO), och
- ranking i internationella studier.

4.2.2 Resultat

Fastställa och ta ut tullar, skatter och avgifter

Tullverket fastställer och tar ut tullar, skatter och avgifter i samband med import och export. Den främsta orsaken till uppbördsskillnaderna över tid är konjunkturens effekt på varuimporten.

Tabell 4.1 Tullar, skatter och avgifter tas in rättssäkert och kostnadseffektivt

	2015	2016	2017
Uppbörd (mnkr)	11 000	7 000	7 000
Uppbördsfel (%)	0,19	0,23	0,21
Skattefelets utveckling (bedömning)	i.u.	i.u.	i.u.
Andel automatklarerade ärenden (%)	87	88	89
Debiterat efter kontroller (mnkr)	124	180	157
Andel rätt debiterad uppbörd (skattad %)	99,0	98,2	97,92

Källa: Tullverket.

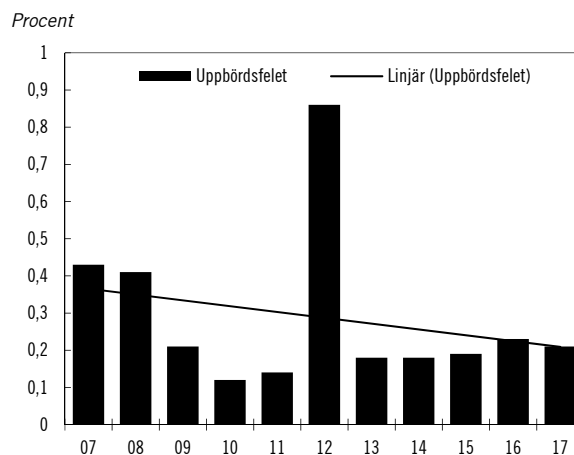
Jämfört med förra året ökade uppbörden med 2,1 procent. Det totala importvärdet för 2017 var drygt 400 miljarder kronor, vilket är en ökning med 43 miljarder jämfört med föregående år. Den värdemässigt största importen kom från Norge följt av Kina, Ryssland och USA. Sett till antal deklarationer kom de flesta från USA följt av Kina och Norge. Råolja var den vara som hade störst andel av importvärdet, vilket uppgick till 55 miljarder kronor. Därefter följde Atlantlax med ett värde på drygt 25 miljarder kronor (avser import till hela EU med Sverige som första EU-land). Det totala exportvärdet uppgick till 570 miljarder kronor. Den största andelen exporterade varor från Sverige bestod av personbilar följt av farmaceutiska produkter.

Fastställda belopp ska betalas i sin helhet inom utsatt tid. Skillnaden, dvs. den icke influtna uppbörden av den debiterade uppbörden benämns uppbördsfelet. Den största delen av den obetalda uppbörden bestod av krav ställda mot gäldenärer. Kraven har framförallt berört transiteringar från länder som Sverige saknar etablerade samverkansavtal med och som därför är svårare att driva in

medel från. Enskilda ärenden som överklagas innebär att uppbördsfelet kan variera mellan åren, vilket är förklaringen till ökningen 2012 där efterdebiteringen, som rörde avancerad karusellhandel med mobiltelefoner, överklagades men slutligen överlämnades till Kronofogdemyndigheten. För att öka andelen inbetalt belopp av debiterat belopp har Tullverket utvecklat sitt arbetssätt ytterligare, bl.a. genom samverkan med andra tullmyndigheter och med Kronofogdemyndigheten. Riktad information till företag och ett snabbare agerande har också haft effekt eftersom allt fler betalar sina tullräkningar inom utsatt tid.

Tullavgifter utgör s.k. egna medel och ingår i systemet för finansiering av EU-budgeten. I de fall en fordran uppstår och Tullverket inte har hanterat ärendet korrekt, t.ex. vidtagit alla kontrollåtgärder eller begärt att garanti ställs för en import, blir det ett s.k. administrativt misstag. Detta leder till att Sverige blir ekonomiskt ansvarigt gentemot EU. Anspråken på betalningsansvar har ökat. Tullverket har gjort en stor förskottsinsbetalning för att minimera räntekostnaderna på grund av felaktig hantering av kvotärenden och för två större ärenden som har uppmärksammats vid granskningar av kommissionen respektive Europeiska revisionsrätten under 2016.

Diagram 4.1 Uppbördsfelet

Källa: Tullverket.

Automatklarerings innebär att elektroniska deklarationer tullklareras genom automatisk databehandling i tulldatasystemet. Valideringarna i systemet har förfinats. Valideringarna leder till att deklarationer med felaktigheter inte godkänns av systemet utan kräver manuell hantering.

Skattefelets utveckling

Skattefelet är skillnaden mellan de fastställda och de teoretiskt riktiga beloppen. De teoretiskt riktiga beloppen utgår ifrån att allt som ska deklarerat blir deklarerat, att deklarerade uppgifter är korrekta och att de villkor som ställs vid olika förfaranden eller vid användning av särskilda förmåner är uppfyllda.

Det finns tre områden som har betydelse för skattefelets storlek; vägledning och attityder, strukturutveckling samt kontroller. Inom respektive område har Tullverket vidtagit åtgärder för att stärka och upprätthålla regler och upptäcka fel. De kontroller som har genomförts har inneburit att Tullverket debiterat 13 procent mindre 2017 än 2016. Mellan åren kan resultaten dock variera, t.ex. fick två stora ärenden med debitering av punktskatter stort genomslag 2016.

Under 2017 har den stora volymökningen av e-handeln medfört att systematiska brister gällande lågvärdeförsändelser i postflödet blivit påtagliga. Exempelvis har försändelser lämnats ut utan att mervärdesskatt har betalats. Tullverket har vidtagit åtgärder och informerat berörd operatör om vilka regler som gäller för att få lämna ut försändelser.

Tullrevision är den kontrollåtgärd som ofta leder till att större fel avseende uppbörden korrigeras. Revisioner är samtidigt komplexa och tidskrävande, 30 procent av revisionerna tar över 6 månader att handlägga. Under året har ett arbete pågått för att minska handläggningstiden, bl.a. har man prövat att tillbringa mer tid hos företagen. Preliminärt bedöms detta medföra att genomströmningstiden minskar. Arbetet kommer att fortsätta under 2018 och först därefter kan några säkra slutsatser dras.

Den årliga kvalitetsmätningen av de uppgifter som företagen lämnar i tulldeklarationerna har sammantaget visat att kvaliteten på lämnade uppgifter är god även om den var något lägre jämfört med 2016. Den skattade andelen rätt debiterad uppbörd var något lägre men minskningen är fortfarande inom felmarginalen. Vad gäller kvaliteten på lämnade handelsstatistiska uppgifter är de vanligaste felen fortfarande statistiskt värde och varukod. Felaktig fraktavgift var det vanligast felet inom statistiskt värde. Tullverket konstaterar att utbildning och vägledning, men även enkla tidsenliga regler, är viktigt för att få företagen att göra rätt och ändra felaktigt beteende.

I likhet med föregående år bedömer Tullverket att myndighetens åtgärder har bidragit till att skattefelet är mindre än vad det skulle ha varit om åtgärderna inte vidtagits. Det pågår fortfarande arbete med att ta fram en metod för att följa utvecklingen. Europeiska revisionsrätten har uppmanat kommissionen att redovisa beräkningar av det s.k. customs gap, något som, om det genomförs, skulle kunna innebära ett stöd för Tullverkets metodutveckling.

Förebygga och motverka brottslighet inom tullområdet

De brottsbekämpande resurserna används främst för att bekämpa smuggling av narkotika och vapen liksom att förhindra organiserad eller storskalig smuggling av alkohol och tobak. Tullverket genomför även kontroll av andra restriktionsområden t.ex. avfall och immaterialrätt.

Tabell 4.2 Förebygga och motverka brottslighet inom tullområdet

	2015	2016	2017
Samhällsnytta av narkotikabeslag (mnkr)	1 057	1 456	3 001
Samhällsnytta av alkohol och tobaksbeslag (mnkr)	154	119	164
Förundersökningar avseende tullrelaterad ekonomisk brottslighet där åtal väckts (antal)	5	492	i.u.
Träffprocent fysiska kontroller (%)	13	19	16
Utslagna eller allvarligt störda kriminella nätverk (antal)	17	18	16

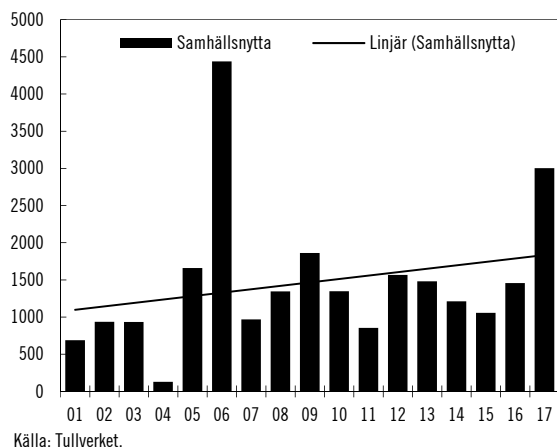
Källa: Tullverket.

Samhällsnyttan av beslagtagna narkotika har ökat kraftigt med anledning av ett flertal stora beslag i det tunga godsflödet. Tullverket har sedan ett par år arbetat målmedvetet med att utveckla sin analys- och underrättelseförmåga i detta flöde. Antalet beslag är i nivå med föregående år men beslagen har volymmässigt varit större. Enligt Europol är den illegala narkotikamarknaden den största illegala marknaden inom EU. Tullverket uppger i sin rapport Lägesbild organiserad brottslighet 2017 att Sverige i allt väsentligt är att betrakta som ett mottagarland för narkotika som smugglas hit vilket innebär att merparten av den narkotika som konsumeras här har smugglats hit (Tullverket ANA 2017–289).

Tullverket beräknar samhällsnyttan av beslagtagna narkotika respektive beslagtagna och omhändertagna alkohol och tobak enligt den modell som presenterades i betänkandet En gräns – en myndighet (SOU 1998:18). Samhällsnyttan av beslagtagna narkotika varierar över enskilda år bl.a. beroende på vilka preparat som beslagtas. Ju högre farlighetsgrad ett preparat har desto högre samhällsnyttovärde ges ett beslag av det. Storleken på beslag av amfetamin har historiskt haft störst betydelse för variation i samhällsnyttan.

Diagram 4.2 Samhällsnytta av beslagtagna narkotika

Miljoner kronor

Källa: Tullverket.

Avseende beslagtagna alkohol och tobak beräknas beslagsvärdet vara detsamma som skattebortfallet. Indexet indikerar resultatet av de kontroller som görs för att förebygga och avslöja ekonomisk brottslighet och de potentiellt undandragna avgifterna. I Lägesbild Organiserad brottslighet 2017, bedömer Tullverket att den organiserade brottsligheten står bakom den storskaliga smugglingen av cigaretter och andra tobaksvaror till Sverige (Tullverket ANA 2017-289). Under 2017 har Tullverket avslöjat en omfattande illegal tillverkning av cigaretter. Myndigheten beslagtogs drygt 11 ton röktobak, och 15 miljoner cigaretter, motsvarande ca 54 miljoner kronor i undandragna skatter.

Tullverket medverkar i den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet. Tullverket har bl.a. bidragit genom en riktad selektering i utsatta områden, där myndigheten kontrollerat ett urval av försändelser i syfte att förhindra införsel av varor som omfattas av förbud eller restriktioner t.ex. narkotika, vapen och vapendelar. Kontrollerna resulterade i 117 beslag av narkotika, dopingmedel och farliga föremål (ej vapen).

I slutet av 2017 slutredovisades även regeringens uppdrag till Tullverket, Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket att kartlägga hur arbetet med att förhindra illegal hantering av punktskattepliktiga varor bedrivs av myndigheterna samt att analysera hur samarbetet kan förbättras (Fi2015/05353/S3). Utöver att samverka mellan myndigheterna har stärkts har uppdraget resulterat i att upplägget med organiserade bussresor, de s.k. spritbussarna för inköp av större mängder alkohol i stort sett upphört. Regeringen lämnade även ett kompletterande uppdrag om att förebygga brottslighet kopplad till smuggling av alkohol (Fi2017/02815/S3). Syftet var att bidra till att öka kunskapen om smuggling av alkohol och dess koppling till organiserad brottslighet. Flera aktiviteter för att öka kunskapen har genomförts i form av pressmeddelanden och inlägg på sociala medier. På sociala medier har dessutom två filmer lagts ut av Tullverket som setts av ca 170 000 personer (Fi2018/01260/S3).

Antalet kontroller ligger på ungefär samma nivå som tidigare. En hög träffprocent i kontrollarbetet är viktigt för att inte störa det legitima flödet i onödan och för att använda resurserna effektivt. Träffprocenten avseende de fysiska kontrollerna har sjunkit något. Högst träffprocent är det i postflödet och lägst i containerflödet. Skannerutrustningen har under året haft större tekniska problem något som även medfört färre skanningar jämfört med 2016. Att tömma en container tar tid och det är därför viktigt att selektera containrar träffsäkert. En större insats mot det tunga godsflödet har pågått de senaste åren, där man tidigare inte uppnått förväntade resultat. 2017 har Tullverket fått ett genombrott med flera stora narkotikabeslag i det tunga godsflödet.

Riksdagen har i ett tillkännagivande anfört att regeringen bör se över möjligheten att utöka Tullverkets befogenhet att besluta om postspärrar för postförsändelser samt att införa samma möjlighet för försändelser förmedlade av kurirföretag (bet. 2015/16:SkU21 punkt 3, rskr. 2015/16:161). Riksdagen har i ett tillkännagivande också förklarat att regeringen bör se över smugglingslagstiftningen så att den skärpta synen på vapenbrott får genomslag även vad gäller vapensmuggling (bet. 2016/17:Ju18 punkt 45, rskr. 2016/17:223). Som svar på dessa tillkännagivanden från riksdagen beslutade regeringen den 20 april 2018 ett tilläggsuppdrag till Uppdraget att

utreda vissa frågor på vapenlagstiftningens område (Ju 2017:E). I uppdraget ingår att utredaren ska analysera om det finns skäl att ge Tullverket möjlighet att lägga postspärr för postförsändelser även vid misstanke om smuggling av vapen, vapendelar och explosiva varor och analysera om samma möjligheter att lägga spärrar ska införas för försändelser förmedlade av kurirföretag. I uppdraget ingår vidare att utredaren med utgångspunkt i de straffskärpningar som gjorts gällande vapenbrott ska göra en översyn av straffskalorna för smuggling och grov smuggling av vapen och explosiva varor. Uppdraget ska redovisas senast den 28 juni 2019. Tillkännagivandena är därmed inte slutbehandlade.

Regeringen har i regleringsbrevet gett Tullverket i uppdrag att arbeta med jämställdhetsintegrering. Myndigheten identifierade två övergripande områden med koppling till jämställdhet, dels att män var överrepresenterade i smugglingsbrottslighet, dels att det finns en skillnad i bemötande på grund av kön. Under året har bl.a. genomlysningar av verksamheten på områdena gjorts och jämställdhetsperspektivet har integrerats i planerings- och uppföljningsarbetet.

Internationellt samarbete och insatser mot organiserad brottslighet

De internationellt prioriterade insatserna har varit inriktade på narkotikasmuggling, illegala handel med vapen och punktskattebrott. Under året har 39 kriminella nätverk som bedrivit grov kriminell verksamhet identifierats, varav 30 var kopplade till narkotikasmuggling.

Antalet utslagna eller allvarligt skadade kriminella nätverk har minskat. Skälen till det har varit brottslingars ändrade tillvägagångssätt och att Tullverkets hemliga tvångsmedel inte räckt till i kombination med mindre spaningsresurser. I avsaknad av tillräcklig information har det varit svårt att korrekt avgöra när tillslag ska göras. Med ett allvarligt skadat eller utslaget kriminellt nätverk menas att dess verksamhet upphört eller skadats på ett sådant sätt att verksamheten bedöms vara begränsad under längre tid (minst ett år) och endast kan bedrivas i mindre omfattning.

De internationella vapenoperationerna har prioriterats, men det har inte lett till beslag av vapen eller vapendelar på grund av att riskprofilerna inte varit tillräckligt preciserade. Cirka 300 kontroller gjordes som inte resulterade i några beslag av skjutvapen. Däremot påträffades och beslagtogs 41 elpistoler. När det gäller skjutvapen

har Tullverket i nationella insatser under 2017 beslagtagit sammanlagt 61 skjutvapen (53 stycken 2016) vid 28 beslagstillfällen. Flest beslag görs vid husrannsakan. Pistoler och revolverar dominerar beslagen av skjutvapen.

Som en fortsättning på punktskatteuppdraget leder Tullverket tillsammans med Skatteverket och Ekobrottsmyndigheten en internationell aktivitet mot punktskattebrott gällande illegal produktion av cigaretter i Sverige och illegal handel med mineralolja.

Ett annat viktigt led i det brottsbekämpande arbetet är att komma åt det ekonomiska utbytet av brott. Förverkande av brottsvinster uppgick till 4,3 miljoner kronor.

Förtroende för Tullverkets verksamhet

Efterlevnaden av in- och utförelsestrukturer påverkas positivt av att allmänhet och företag har ett högt förtroende för Tullverket. Därför är det viktigt att handläggningstider hålls nere, att rättstillämpningen håller hög kvalitet och att kontroller utförs korrekt och enhetligt så att alla behandlas lika. En del i myndighetens kontrollstrategi är att vägleda de företag som vill göra rätt och påverka de företag som inte följer reglerna att vilja göra rätt.

Tabell 4.3 Förtroende för Tullverkets verksamhet

	2015	2016	2017
Tullsvar (antal e-post och telefonsamtal)	110 168	115 559	107 090
Kurser och infoträffar (antal)	402	235	216
Global Enabling Trade Report, tuldelen WEF (ranking)	i.u.	3	i.u.
Doing Business, tuldelen VB (ranking)	17	18	18

Källa: Tullverket, Svenskt kvalitetsindex, World Economic Forum, Världsbanken.

För att nå så många som möjligt lämnas information i första hand i digitala kanaler och främst på webben. Myndigheten har även en mobilapp, Tullregler, som under året har anpassats för privatpersoner med information gällande handel via internet. Digitala kurser möjliggör för allt fler att delta och andelen deltagare ökar. Något fler kvinnor (180) än män (144) har deltagit och 94 procent av deltagarna uppger att de är mycket nöjda. Både män och kvinnor anser sig lika nöjda. Den generella minskningen i antal frågor till Tullsvar ligger i linje med ambitionen om att fler

ska finna svar på sina frågor på webben eller via Tullregler.

Inom ramen för regleringsbrevsuppdraget, Förenkla för företagen, för Tullverket en nära dialog med företag om möjliga förenklingar inom ramen för den nya tullagstiftningen. För att uppnå målet, en digitaliserad harmoniserad tullhantering inom EU, behövs samsyn med företagen om informationstillgången i hela logistikkedjan. Dialogen med företagen förbättrar möjligheterna för företagen och Tullverket att nå målet med förändringsarbetet.

När det gäller internationella studier som regelbundet mäter hur enkelt det är för företag att bedriva handel i olika länder ingår ofta tull som ett delområde. Placeringen i studierna är i nivå med tidigare år. På sikt väntas den ökade harmoniseringen inom EU innebära att skillnaderna mellan medlemsstaterna minskar. Områden som t.ex. organisation, service och samverkan kommer dock fortfarande att kunna skilja sig inom tullunionen.

4.3 Budgetförslag

4.3.1 1:2 Tullverket

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 1:2 Tullverket

Tusental kronor

År	Utfall	Utfall	Anslags-sparande	Utfall
2017	Utfall	1 721 762	31 671	
2018	Anslag	1 934 074 ¹	Utgifts-prognos	1 856 647
2019	Förslag	1 890 086		
2020	Beräknat	1 915 991 ²		
2021	Beräknat	1 938 719 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 890 085 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 890 085 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Tullverkets förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.5 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	996	69	69	0
Prognos 2018	370	85	85	0
Budget 2019	380	85	85	0

Tabell 4.6 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	103	110	-7
(varav tjänsteexport)	(53)	(53)	(0)
Prognos 2018	180	180	0
(varav tjänsteexport)	(0)	(0)	(0)
Budget 2019	180	180	0
(varav tjänsteexport)	(0)	(0)	(0)

Regeringens överväganden

Tabell 4.7 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Tullverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 862 074	1 862 074	1 862 074
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	28 013	53 918	76 646
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	1 890 086	1 915 991	1 938 719

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18: FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna budget innebär att anslaget sammantaget ökar med 28 miljoner kronor 2019. I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019–2021 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna att det tidigare beräknade tillskottet för ökade tullkontroller vid gränsen inte genomförs och anslaget ökas därför inte i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Regeringen föreslår att 1 890 086 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Tullverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 915 991 000 kronor respektive 1 938 719 000 kronor.

5 Exekution

5.1 Mål för exekution

Kronofogdemyndigheten bidrar till att målet för utgiftsområdet uppnås genom att rättssäkert och kostnadseffektivt

- fastställa och verkställa betalningsskyldigheter och andra förpliktelser samt besluta om skuldsanering,
- informera om regler, verka för en god betalningsvilja och motverka överskuld-sättning, och
- förebygga och motverka ekonomisk brottslighet.

Kronofogdemyndigheten ska arbeta på ett sådant sätt att allmänhet och företag har förtroende för Kronofogdemyndighetens verksamhet och att kvinnor och män ges samma möjligheter och villkor vid kontakter med myndigheten.

5.2 Resultatredovisning

Resultatbedömningen av delområde exekution görs i huvudsak utifrån Kronofogdemyndighetens bidrag till målet ovan. Till stöd för bedömningen av resultatet finns bl.a. Kronofogdemyndighetens årsredovisning, rapporter och Riksrevisionens iakttagelser.

5.2.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Ett urval av indikatorer har använts i syfte att ge en övergripande bild av delområdet och beskriva hur det har utvecklats under året. Några av indikatorerna har även använts för den samlade analysen för utgiftsområdets utveckling i avsnitt 2 Skatt, tull och exekution. Dessa har markerats med (UO). De övriga indikatorerna används specifikt för att belysa och fördjupa redovisningen vad gäller utvecklingen inom delområde exekution.

Resultatindikatorer och bedömningsgrunder för indrivning och verkställighet, skuldsanering samt brottsbekämpning är

- indrivet belopp (UO),
- antal allmänna och enskilda mål,
- antal ansökningar om betalningsföreläggande och handräckning,
- antal ansökningar om skuldsanering, och
- totalt belopp avseende betalningssäkringar och kvarstad.

Resultatindikatorer och bedömningsgrunder för verksamhet som syftar till att underlätta för allmänhet och företag att göra rätt för sig och ha förtroende för verksamheten är

- ranking i kvalitets- och anseendemätningar (UO), och
- enkelt att nå myndigheten (UO).

5.2.2 Resultat

Indrivning och verkställighet, skuldsanering samt brottsbekämpning

Tabell 5.1 Indrivning och verkställighet, skuldsanering samt brottsbekämpning

	2015	2016	2017
Indrivet belopp (mnkr)	10 000	11 000	12 000
Inkomna allmänna och enskilda mål (antal)	2 269 013	2 214 122	2 201 734
- allmänna	1 658 423	1 586 902	1 538 085
- enskilda	610 590	627 220	663 649
- avhysningsmål	6 684	6 376	6 069
Inkomna ansökningar betalningsföreläggande och handräckningar (antal)	1 209 749	1 185 507	1 217 684
Inkomna skuldsaneringsansökningar (antal)	11 263	12 395	19 509
- kvinnor	5 234	5 675	8 836
- män	6 028	6 711	10 673
Samverkan brottsbekämpning (timmar)	7 059 ¹	7 090	9 115
Säkrat belopp betalningssäkring (mnkr)	224	225	159
Säkrat belopp kvarstad (mnkr)	48	79	955

¹Anges med exakt antal timmar. I tidigare budgetpropositioner angavs ett avrundat antal timmar.

Källa: Kronofogdemyndigheten.

En huvuduppgift för Kronofogdemyndigheten är att driva in skulder. Under 2017 drevs knappt 12 miljarder kronor in varav knappt 6,5 miljarder kronor hänförs till statliga fordringsägare och knappt 5,5 miljarder kronor till enskilda. Löneutmätning är den åtgärd som ger mest pengar till borgenärer i enskilda mål.

Inflödet av allmänna mål har minskat med ca 3 procent medan inflödet av enskilda mål har ökat med ca 6 procent jämfört med föregående år. Vad gäller allmänna mål är de vanligaste skulderna för män böter, avgifter till brottsofferfonden och underskott på skattekontot. För kvinnor är det TV-avgifter, studiemedelsavgifter och underskott på skattekontot.

Antalet gäldenärer med skulder i Kronofogdemyndighetens indrivningsdatabas minskade något och låg strax under 500 000. Det är en nivå som har varit stabil de senaste tio åren trots att befolkningen i Sverige ökar. Att antalet gäldenärer minskat de senaste åren bedöms bero på den starka högkonjunkturen, låga räntor och minskad

arbetslöshet. Att fler personer beviljats skuldsanering bedöms också i viss mån ha bidragit. Vid årets slut uppgick antalet gäldenärer till 477 880 varav 418 000 var fysiska personer. Av dessa var 66 procent män och 34 procent kvinnor.

Antalet barn i Kronofogdemyndighetens register uppgick till 812 vilket är 13 färre än 2016. De vanligaste anledningarna till att barn förekommer hos Kronofogdemyndigheten är skulder i form av avgifter till brottsofferfonden, skadestånd, böter och skatteskulder.

Myndigheten arbetar aktivt med att sprida information för att förebygga överskuldssättning. Samverkan sker brett med bl.a. Konsumentverket, Kriminalvården och Finansinspektionen för att sprida kunskap. Exempelvis har ca 500 personer deltagit i en utbildningsdag riktad till dem som i sitt arbete eller ideellt möter nyanlända för att de ska kunna ge information och vägledning i privatekonomiska frågor.

Betalningsföreläggande och handräckning

Inflödet av ansökningar om betalningsföreläggande ökade med 3 procent vilket kan härledas till att de största ingivarna har lämnat in fler ansökningar än 2016. Ärendeinflödet har i huvudsak legat kring 1,2 miljoner ansökningar de senaste tio åren. 2008 var ansökningarna ca 200 000 färre, men i samband med lågkonjunkturen 2008–2010 ökade ansökningarna och har sedan dess legat på denna högre nivå. Cirka 44 procent återkallas innan utslag meddelas, dvs. skulden betalas eller parterna kommer överens efter det att Kronofogdemyndigheten har informerat om att det finns ett krav på betalning. Antalet avslutade mål ökade med 2 procent.

Handläggningen av ärendena om betalningsföreläggande har blivit snabbare och effektivare samtidigt som kvaliteten har höjts. Stärkt styrning och fortsatt utveckling av smarta arbetsätt ligger bakom utvecklingen. De brister som kräver fortsatta insatser finns inom delgivningerna där handläggningstiderna är alltför långa. Av målen avslutades 69 procent inom två månader och 89 procent inom fyra månader. Merparten av ansökningarna riktas mot fysiska personer och av dessa avsåg ca 400 000 unika personer. Åldersgruppen med flest svarande var 26–34 år, vilket är en förändring jämfört med de tre senaste åren då de flesta svarande var 45–54 år. Av fysiska personer var 56 procent män och 44 procent kvinnor. Knappt 27 procent av ansökningarna

som riktades mot fysiska personer avsåg ett kapitalbelopp på 500 kronor eller lägre.

Allt färre ansöker om handräckning och det gäller både vanlig handräckning, som minskat med 6 procent, och särskild handräckning som har minskat med 5 procent.

Indrivning och verkställighet

Kronofogdemyndigheten har under en längre tid haft svårt att hantera inbetalda medel i den takt de har kommit in. Det innebär att många har fått vänta länge på att få sina pengar men även att risken för fel ökar. Problemen beror på flera samverkande faktorer. Det handlar om bristande kompetens och arbetsrutiner, införande av nya it-system och att inte ha tilldelats tillräckligt med resurser. Justitieombudsmannen har riktat kritik mot myndigheten och Riksrevisionen har noterat bristerna i samband med granskning av delårsrapporten. Ett brett arbete med flera åtgärder har vidtagits. Ytterligare resurser har tillförts och styrningen har stärkts. Insatserna har lett till förbättringar, men en långsiktigt, stabil nivå har inte uppnåtts.

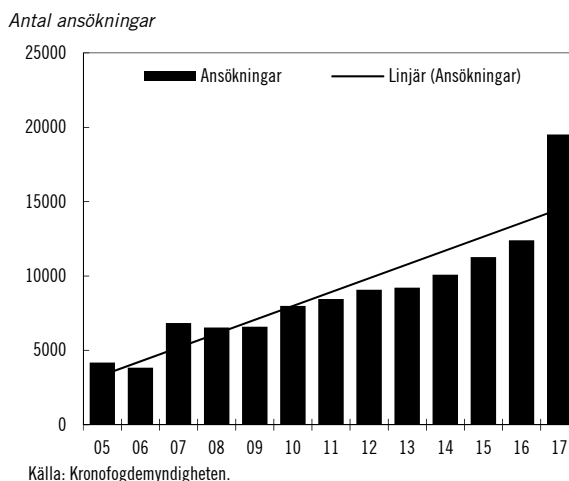
Antalet ansökningar om avhysning har minskat med 5 procent jämfört med föregående år och uppgick till 6 069, varav 2 091 verkställdes. Fler män än kvinnor berörs av verkställda avhysningar (66 procent). Antalet barn som berördes av verkställd avhysning var 392, en ökning med 5 barn. Arbetet med vräkningsförebyggande åtgärder riktade till bl.a. hyresvärdar och socialtjänst, men även mediernas rapportering bedöms ha bidragit till utvecklingen där antalet ansökningar om avhysning är den lägsta sedan 1982, då en sammanhållen statistik började föras.

Stort inflöde av skuldsaneringsansökningar

Antalet ansökningar om skuldsanering har fortsatt att öka. En ny, och för gäldenären mer förmånlig, skuldsaneringslag trädde i kraft den 1 november 2016. Därför väntade många med att ansöka tills den nya lagen trädde i kraft. 2017 ansökte drygt 19 000 om skuldsanering och de senaste 10 åren har antalet ansökningar nästan tredubblats. Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 tillfälligt förstärkt Kronofogdemyndighetens anslag 2018 och 2019 för att hantera det ökade antalet ansökningar. Myndigheten har omfördelat resurserna för att stärka arbetet och det har bl.a. lett till att den aktiva handläggningstiden minskat med 8 procent. Av ansökningarna gjordes 55 procent av män. Av männens ansökningar beviljades 59 procent och

de vanligaste orsakerna till överskudsättning var sjukdom, arbetslöshet och olönsamhet i företag. Av kvinnornas ansökningar beviljades 68 procent och de vanligaste orsakerna till överskudsättning var sjukdom, arbetslöshet och skilsmässa. Sammantaget beviljades 63 procent av ansökningarna om skuldsanering.

Diagram 5.1 Inkomna ansökningar om skuldsanering

Regeringen har i myndighetens regleringsbrev lämnat uppdrag om att Kronofogdemyndigheten ska verka för en hög medvetenhet om skuldsanering i samhället. Flera åtgärder har vidtagits för att öka allmänhetens kännedom, bl.a. har tryckt och webbaserat informationsmaterial tagits fram, kommunernas budget- och skuldrådgivare har informerats och utbildats. Omkring 33 000 personer har en pågående skuldsanering, vilket är en ökning med ca 5 000 jämfört med 2016.

Insatser för att motverka brottslighet

Genom kvarstad i brottmål har Kronofogdemyndigheten säkrat 955 miljoner kronor, vilket motsvarar 39 procent av yrkat belopp. Motsvarande för 2016 var 79 miljoner och 20 procent av yrkat belopp.

Kronofogdemyndigheten har haft indikationer på att myndigheten används som ett brottsverktyg genom att ansökningar lämnats i den summariska processen på fiktiva skulder från vissa företag. Myndigheten har vidtagit åtgärder för att förhindra att sådana skulder fastställs och har även polisanmält några av sökandena i dessa ärenden.

Samarbetet med bl.a. Polismyndigheten och Tullverket för att bidra i den tillgångsriktade brottsbekämpningen har förstärkts. Genom jourverksamhet säkerställer och utmäter myndigheten tillgångar som påträffas utanför ordinarie arbetstid hos gäldenärer som misstänks för eller

har samröre med organiserad brottslighet. Gemensamt för dessa gäldenärer är att Kronofogdemyndighetens tidigare tillgångsutredningar har visat att de saknat utmätningsbara tillgångar. Sammantaget har egendom för 6,7 miljoner kronor utmätts inom ramen för jourverksamheten under 2017. De gemensamma insatserna tillsammans med Polismyndigheten och Tullverket mot livsstilskriminella har inneburit att tillgångar för 4,2 miljoner kronor har utmätts (900 000 kronor 2016).

Förtroende för Kronofogdemyndighetens verksamhet

Tabell 5.2 Förtroende för Kronofogdemyndighetens verksamhet

	2015	2016	2017
Kantar Sifos anseendemätning	37	42	38
NKI (indexvärde)	66	i.u.	66
Kundservice (antal e-brev och telefonsamtal)	1 456 938	1 469 858	1 517 559

Källa: Kantar Sifo och Kronofogdemyndigheten.

I Kantar Sifos anseendemätning 2017 var Kronofogdemyndighetens värde i nivå med tidigare år. Ett anseendeindex över 50 är ett högt anseende för myndigheter och medelvärdet var 29 för alla myndigheter. Även myndighetens egen mätning av nöjd kundindex (NKI) visade en stabil nivå.

De vanligaste frågorna till kundservice handlar om skuldsaldo, det egna eller annans. De ökade förfrågningarna till kundservice beror på problem som kan kopplas till hanteringen av inbetalda medel inom verkställigheten. Problemen var som störst under första halvåret 2017.

Den genomsnittliga väntetiden inom kundservice var drygt 8 minuter. Målsättningen var 6 minuter, men problemen med hanteringen av inbetalda medel ökade trycket på kundservice och medförde längre svarstider. Merparten av dem som ringde var nöjda med svaret de fått. Resultatet har förvisso sjunkit jämfört med senaste mätningen 2015, men det är bättre än Kronofogdemyndighetens samlade indexvärde. 77 procent av kvinnorna och 66 procent av männen var nöjda med svaren.

Enligt uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2016 har Kronofogdemyndigheten tagit fram en handlingsplan för jämställdhetsintegrering och

påbörjat genomförandet av planen. I arbetet med jämställdhetsintegrering har myndigheten bl.a. konstaterat att det finns fler män än kvinnor i registren och att det finns osakliga skillnader i bemötandet. Flera insatser och aktiviteter har genomförts. Myndigheten arbetar normkritiskt och strävar efter att hitta rätt målgrupp. Under 2017 har fokus legat på att analysera varför män är överrepresenterade hos Kronofogdemyndigheten. Beroende på utfallet kommer åtgärder att vidtas i informations- och utbildningssyfte.

5.3 Budgetförslag

5.3.1 1:3 Kronofogdemyndigheten

Tabell 5.3 Anslagsutveckling 1:3 Kronofogdemyndigheten

Tusental kronor				
2017	Utfall	1 914 561	Anslags-sparande	2 615
2018	Anslag	1 946 575 ¹	Utgifts-prognos	1 923 574
2019	Förslag	1 973 353		
2020	Beräknat	1 968 682 ²		
2021	Beräknat	1 995 114 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 940 051 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 940 050 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kronofogdemyndighetens förvaltningsutgifter samt för forskning inom exekutionsområdet.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 5.4 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor				
Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras) ¹	Intäkter som får disponeras ²	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	1 449 106	69	69	0
Prognos 2018	1 467 000	78	78	0
Budget 2019	1 467 000	80	80	0

¹ Omfattar avgifter med bestämt ekonomiskt mål vilket omfattar grundavgifter vid enskilda respektive allmänna mål, avgifter för försäljning, förberedelse, betalningsföreläggande, kallelse på okända borgenärer, dödande av förkommen handling och betalningsförmedling inom skuldsanering.

² Omfattar avgifter för information ur dataregister, kopior av allmänna handlingar och lösörekontrakt.

Tabell 5.5 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet ¹	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	10 675	10 070	-67
(varav tjänsteexport)	(48)	(12)	(36)
Prognos 2018	10 480	11 508	-1 028
(varav tjänsteexport)	(450)	(450)	(0)
Budget 2019	12 727	12 138	589
(varav tjänsteexport)	(1 800)	(1 800)	(0)

¹ Avser pensionsadministration för AP-fonderna och premiepensionssystemet samt tjänsteexport.

för arbetet mot överskuldssättning för företagare inte genomförs utan medel tillförs även 2019.

Regeringen föreslår att 1 973 353 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Kronofogdemyndigheten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 968 682 000 kronor respektive 1 995 114 000 kronor.

Regeringens överväganden

Tabell 5.6 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Kronofogdemyndigheten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 946 575	1 946 575	1 946 575
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	23 778	52 857	79 702
Beslut	3 000	-30 750	-31 163
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 973 353	1 968 682	1 995 114

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget sammantaget ökar med 26,8 miljoner kronor 2019 jämfört med 2018. De nya reglerna om skuldsanering som trädde i kraft den 1 november 2016 innebär bl.a. att Kronofogdemyndigheten tillhandahåller en betalningsförmedling som hanterar utbetalningar till borgenärerna med anledning av beslut om skuldsanering (prop. 2015/16:125, bet. 2015/16:CU19, rskr. 2015/16:235). Myndigheten tar ut en avgift för betalningsförmedlingen men disponerar inte dessa intäkter. Kronofogdemyndighetens anslag ökas därför med 3 miljoner kronor per år fr.o.m. 2019.

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna att den tidigare beräknade minskningen av anslaget för insolvensregister och

Rättsväsendet

Förslag till statens budget för 2019

Rättsväsendet

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	5
Diagramförteckning	7
1 Förslag till riksdagsbeslut	9
2 Rättsväsendet	11
2.1 Principer för utformningen av denna proposition	11
2.2 Utgiftsområdets omfattning	12
2.3 Utgiftsutveckling	13
2.4 Mål för utgiftsområdet.....	14
2.5 Resultatredovisning.....	14
2.5.1 De övergripande målen för kriminalpolitiken	14
2.5.2 Flödet i rättskedjan.....	19
2.5.3 Brottsförebyggande arbete.....	24
2.5.4 Utredning och lagföring.....	29
2.5.5 Dömande verksamhet.....	33
2.5.6 Verkställighet av påföljd.....	37
2.5.7 Stöd till brottsoffer.....	39
2.5.8 Kompetensförsörjning inom rättsväsendet.....	43
2.6 Återrapportering av vissa tillkännagivanden som gäller rättsväsendet ...	45
2.7 Budgetförslag.....	50
2.7.1 1:1 Polismyndigheten	50
2.7.2 1:2 Säkerhetspolisen	51
2.7.3 1:3 Åklagarmyndigheten	52
2.7.4 1:4 Ekobrottsmyndigheten	53
2.7.5 1:5 Sveriges Domstolar.....	53
2.7.6 1:6 Kriminalvården	54
2.7.7 1:7 Brottsförebyggande rådet.....	55
2.7.8 1:8 Rättsmedicinalverket	56
2.7.9 1:9 Gentekniknämnden	57
2.7.10 1:10 Brottsoffermyndigheten.....	57
2.7.11 1:11 Ersättning för skador på grund av brott.....	58
2.7.12 1:12 Rättsliga biträden m.m.	58
2.7.13 1:13 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	59
2.7.14 1:14 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	60

2.7.15	1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete.....	60
2.7.16	1:16 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	61
2.7.17	1:17 Domarnämnden.....	61
2.7.18	1:18 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet	62

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	9
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	10
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet	13
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 4 Rättsväsendet....	13
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 4 Rättsväsendet.....	13
Tabell 2.4	Anmälda brott och procentuell förändring	16
Tabell 2.5	Andel utsatta för brott mot person 2016.....	17
Tabell 2.6	Inkomna ärenden	30
Tabell 2.7	Uppfyllelse av verksamhetsmål: genomsnittlig omloppstid i månader för avgjorda mål och ärenden, 75:e percentilen.....	34
Tabell 2.8	Antal anställda inom rättsväsendet	44
Tabell 2.9	Andel sjukfrånvaro i förhållande till tillgänglig arbetstid inom rättsväsendet 2013–2017.....	44
Tabell 2.10	Anslagsutveckling 1:1 Polismyndigheten	50
Tabell 2.11	Offentligrättslig verksamhet	50
Tabell 2.12	Uppdragsverksamhet	50
Tabell 2.13	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Polismyndigheten	51
Tabell 2.14	Anslagsutveckling 1:2 Säkerhetspolisen	51
Tabell 2.15	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Säkerhetspolisen	52
Tabell 2.16	Anslagsutveckling 1:3 Åklagarmyndigheten	52
Tabell 2.17	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Åklagarmyndigheten	52
Tabell 2.18	Anslagsutveckling 1:4 Ekobrottsmyndigheten	53
Tabell 2.19	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Ekobrottsmyndigheten	53
Tabell 2.20	Anslagsutveckling 1:5 Sveriges Domstolar.....	53
Tabell 2.21	Offentligrättslig verksamhet	53
Tabell 2.22	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Sveriges Domstolar.....	54
Tabell 2.23	Anslagsutveckling 1:6 Kriminalvården	54
Tabell 2.24	Avgiftsbelagd verksamhet	55
Tabell 2.25	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Kriminalvården	55
Tabell 2.26	Anslagsutveckling 1:7 Brottsförebyggande rådet	55
Tabell 2.27	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Brottsförebyggande rådet	56
Tabell 2.28	Anslagsutveckling 1:8 Rättsmedicinalverket.....	56
Tabell 2.29	Uppdragsverksamhet	56
Tabell 2.30	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Rättsmedicinalverket....	56
Tabell 2.31	Anslagsutveckling 1:9 Gentekniknämnden.....	57
Tabell 2.32	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Gentekniknämnden	57
Tabell 2.33	Anslagsutveckling 1:10 Brottsoffermyndigheten	57
Tabell 2.34	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Brottsoffermyndigheten	58
Tabell 2.35	Anslagsutveckling 1:11 Ersättning för skador på grund av brott	58

Tabell 2.36	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Ersättning för skador på grund av brott.....	58
Tabell 2.37	Anslagsutveckling 1:12 Rättsliga biträden m.m.....	58
Tabell 2.38	Härledning av anslagsnivån 2019–2020 för 1:12 Rättsliga biträden m.m.	59
Tabell 2.39	Anslagsutveckling 1:13 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.....	59
Tabell 2.40	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.....	60
Tabell 2.41	Anslagsutveckling 1:14 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	60
Tabell 2.42	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:14 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar.....	60
Tabell 2.43	Anslagsutveckling 1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	60
Tabell 2.44	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	61
Tabell 2.45	Anslagsutveckling 1:16 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	61
Tabell 2.46	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:16 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	61
Tabell 2.47	Anslagsutveckling 1:17 Domarnämnden	61
Tabell 2.48	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:17 Domarnämnden	62
Tabell 2.49	Anslagsutveckling 1:18 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet.....	62
Tabell 2.50	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:18 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet.....	62
Tabell 2.51	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:18 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet.....	63

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Kostnad per myndighet inom rättsväsendet under 2017	12
Diagram 2.2	Indikatorer på otrygghetens utveckling	15
Diagram 2.3	Andel kvinnor och män utsatta för brott mot enskild person samt andel hushåll utsatta för brott mot egendom	16
Diagram 2.4	Andel unga män och kvinnor (16–24 år) utsatta för misshandel och sexualbrott	17
Diagram 2.5	Förtroendet för rättsväsendet	19
Diagram 2.6	Förtroendet för myndigheter i rättsväsendet	19
Diagram 2.7	Anmälda brott fördelat på ingripandebrott samt brott med och utan interaktion med gärningspersonen.....	20
Diagram 2.8	Procentuell utveckling sedan 2007 av antalet skäligen misstänkta personer, ärenden redovisade till åklagare, brottsmisstankar inkomna till Åklagarmyndigheten och personupplärade brott 2007–2017.....	21
Diagram 2.9	Andel ärenden redovisade till åklagare av inkomna ärenden samt andelen personupplärade brott av anmälda brott 2007–2017.....	21
Diagram 2.10	Domslut i tingsrätt fördelat på påföljderna fängelse, böter och övriga domslut 2007–2017	22
Diagram 2.11	Andel sakprövade mål i tingsrätt och hovrätt som avgjorts vid huvudförhandling 2007–2017	22
Diagram 2.12	Utdömd straffmassa i antal fängelseår samt medelbeläggning i anstalt 2007–2017	23
Diagram 2.13	Andel frigivna från anstalt som återfaller i brott inom ett år	24
Diagram 2.14	Kostnadsutveckling i rättsväsendet.....	24
Diagram 2.15	Andel kommuner och kommunpolisier som uppger att de följer samverkansprocessen i hög grad	25
Diagram 2.16	Kostnadsutveckling brottsförebyggande arbete.....	29
Diagram 2.17	Personupplärade brott och lagförda personer	31
Diagram 2.18	Utfärdade ordningsböter	31
Diagram 2.19	Medelbeläggning i häkte 2008-2017.....	32
Diagram 2.20	Kostnadsutveckling utredning och lagföring	33
Diagram 2.21	Utvecklingen av inkomna, avgjorda och balanserade mål (exkl. migrationsmål)	35
Diagram 2.22	Överbalanser.....	35
Diagram 2.23	Kostnadsutveckling dömande verksamhet	36
Diagram 2.24	Intäktsutveckling till följd av ersättningsskyldighet till staten för dömda i brottmål.....	36
Diagram 2.25	Medelantal frivårdsklienter och medelbeläggning i anstalt 2008–2017...	37
Diagram 2.26	Kostnadsutveckling verkställighet av påföljd	38
Diagram 2.27	Brottsutsattas erfarenheter av polisens arbete.....	39
Diagram 2.28	Brottsutsattas erfarenheter av åklagare respektive bemötande i domstol	40
Diagram 2.29	Kostnadsutveckling stöd till brottsoffer.....	41

Diagram 2.30	Inkomna och avgjorda ärenden.....	42
Diagram 2.31	Utbetald brottsskadeersättning och intäkter av regress.....	42

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt tabell 1.1. 2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ingå ekonomiska åtaganden som	inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Polismyndigheten	24 753 720
1:2	Säkerhetspolisen	1 565 509
1:3	Åklagarmyndigheten	1 535 760
1:4	Ekobrottsmyndigheten	685 548
1:5	Sveriges Domstolar	5 684 514
1:6	Kriminalvården	8 760 540
1:7	Brottsförebyggande rådet	149 806
1:8	Rättsmedicinalverket	429 169
1:9	Gentekniknämnden	5 615
1:10	Brottsoffermyndigheten	47 685
1:11	Ersättning för skador på grund av brott	121 953
1:12	Rättsliga biträden m.m.	2 356 357
1:13	Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	39 987
1:14	Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	24 174
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	47 157
1:16	Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	18 924
1:17	Domarnämnden	8 441
1:18	Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet	108 000
Summa		46 342 859

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
1:18	Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet	114 000	2020–2022
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		114 000	

2 Rättsväsendet

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har

anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivå på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och över-

föringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021. Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angivits. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Utgiftsområdets omfattning

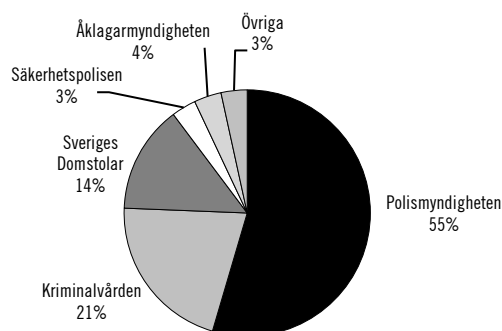
Huvuddelen av resurserna inom utgiftsområdet avser kriminalpolitiskt inriktad verksamhet. I övrigt är rättsväsendets verksamhet inriktad på att avgöra rättsliga tvister mellan enskilda och mellan enskilda och det allmänna samt att handlägga olika typer av ärenden. Den kriminalpolitiskt inriktade verksamheten syftar till att öka tryggheten, upprätthålla allmän ordning och säkerhet, förebygga brott, utreda brott, se till att den som begått brott lagförs, verkställa påföljder och rättsliga anspråk och ge

stöd till dem som drabbats av brott. Utgiftsområdet innefattar myndigheter inom polisen och åklagarväsendet, Sveriges Domstolar samt Kriminalvården. Dessutom ingår Rättsmedicinalverket, Brottsförebyggande rådet (Brå), Brottsoffermyndigheten, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, Domarnämnden och Gentekniknämnden.

Under 2017 fördelade sig kostnaderna mellan myndigheterna inom utgiftsområdet enligt diagram 2.1.

Diagram 2.1 Kostnad per myndighet inom rättsväsendet under 2017

Procentuell fördelning

Källa: Årsredovisningarna för rättsväsendets myndigheter 2017.

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
1:1 Polismyndigheten	22 912	24 716	24 046	24 754	25 094	25 362
1:2 Säkerhetspolisen	1 358	1 493	1 477	1 566	1 602	1 621
1:3 Åklagarmyndigheten	1 505	1 519	1 513	1 536	1 554	1 571
1:4 Ekobrottsmyndigheten	663	697	675	686	696	685
1:5 Sveriges Domstolar	5 508	5 612	5 690	5 685	5 775	5 862
1:6 Kriminalvården	8 624	8 649	8 554	8 761	8 994	9 108
1:7 Brottsförebyggande rådet	109	148	148	150	152	138
1:8 Rättsmedicinalverket	412	425	420	429	435	441
1:9 Gentekniknämnden	6	6	5	6	6	6
1:10 Brottsoffermyndigheten	39	57	55	48	47	43
1:11 Ersättning för skador på grund av brott	91	122	109	122	122	122
1:12 Rättsliga biträden m.m.	2 648	2 555	2 850	2 356	2 356	2 356
1:13 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	64	81	84	40	40	40
1:14 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	12	19	16	24	24	24
1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	47	47	47	47	47	47
1:16 Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten	16	18	18	19	19	19
1:17 Domarnämnden	9	8	8	8	9	9
1:18 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet	43	81	74	108	72	59
Totalt för utgiftsområde 4 Rättsväsendet	44 064	46 254	45 789	46 343	47 044	47 514

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	45 777	45 777	45 777
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	494	1 096	1 625
Beslut	91	190	131
Överföring till/från andra utgiftsområden	-19	-19	-19
Övrigt	0	0	0
Ny ramnivå	46 343	47 044	47 514

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	2 134
Verksamhetsutgifter ²	43 855
Investeringar ³	354
Summa ramnivå	46 343

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och att öka människors trygghet. Målet för rättsväsendet är den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Rättssäkerhet innebär att rättsskipning och annan myndighetsutövning ska vara förutsebar och enhetlig samt bedrivs med hög kvalitet. Med rättstrygghet avses att enskilda personer och andra rättssubjekt ska vara skyddade mot brottsliga angrepp på liv, hälsa, frihet, integritet och egendom.

Målen är beslutade av riksdagen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:JuU1, rskr. 1997/98:87).

2.5 Resultatredovisning

Resultatredovisningen inleds med en uppföljning av de övergripande målen för kriminalpolitiken och hur flödet i rättskedjan utvecklats. Därefter följer regeringen mer i detalj upp det senaste årets måluppfyllelse inom respektive verksamhetsområde: brottsförebyggande verksamhet, utredning och lagföring, dömande verksamhet, verkställighet av påföljd samt stöd till brottsutsatta. Även kompetensförsörjningen inom rättsväsendet redovisas. I de fall mål har satts av regeringen redovisas dessa under respektive målområde.

2.5.1 De övergripande målen för kriminalpolitiken

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att bedöma måluppfyllelsen avseende riksdagens mål för kriminalpolitiken, att minska brottsligheten och öka människors trygghet, används följande indikatorer:

- kvinnors och mäns upplevelse av trygghet enligt Nationella trygghetsundersökningen
- antal anmälda brott inom olika brottskategorier
- kvinnors och mäns utsatthet för brott enligt Nationella trygghetsundersökningen.

Bedömningen av brottslighetens utveckling kompletteras också med information från olika specialstudier.

Rättsväsendets mål, den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet, rör komplexa begrepp som är svåra att fånga i enstaka indikatorer. Såväl rättssäkerheten som rättstryggheten förutsätter dock ett välutvecklat och väl fungerande rättsväsende, vilket kan beläggas genom indikatorer som mäter kvaliteten och effektiviteten i rättsväsendet. Dessa redovisas under respektive verksamhetsområde. Rättssäkerheten och rättstryggheten är också beroende av människors förtroende för rättsväsendet. Förtroendet är en viktig förutsättning för att människor ska anmäla brott, delta i brottsutredningar och ställa upp som vittnen. För att mäta förtroendet för rättsväsendet används följande indikator:

- kvinnors och mäns förtroende för rättsväsendet enligt Nationella trygghetsundersökningen.

Nationella trygghetsundersökningen (NTU) är en frågeundersökning som genomförs av Brå årligen sedan 2006. I undersökningen svarar varje år runt 12 000 slumpmässigt utvalda personer i befolkningen på frågor om utsatthet för brott, upplevelse av trygghet samt förtroende för och erfarenheter av rättsväsendet. Parallellt med reguljära NTU genomfördes 2017 för första gången NTU Lokal, som riktar sig till ett väsentligen större urval av befolkningen och därmed tillåter mer detaljerade analyser. Eftersom utvecklingen över tid är central i resultatredovisningen nedan används emellertid endast uppgifter från den reguljära NTU.

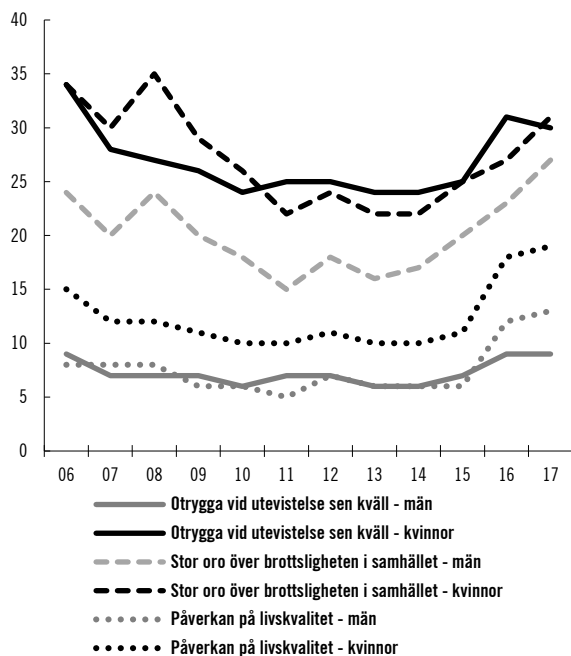
Kvinnor mer otrygga än män och ökad oro för brottsligheten

Att öka tryggheten är ett mycket viktigt kriminalpolitiskt mål som rättsväsendets myndigheter, men även andra samhällsaktörer, bidrar till. NTU mäter flera olika aspekter av otrygghet, exempelvis upplevelsen av otrygghet vid utevistelse sen kväll i det egna bostadsområdet, oro över brottsligheten och hur stor påverkan otryggheten har på livskvaliteten. År 2016 ökade otryggheten efter flera år av lägre nivåer och denna utveckling fortsatte till viss del även 2017. Otryggheten är nu tillbaka på ungefär samma

nivåer som när mätningarna påbörjades 2006. Fler än tidigare upplever dock att otryggheten påverkar livskvaliteten (se diagram 2.2).

Diagram 2.2 Indikatorer på otrygghetens utveckling

Andel otrygga/oroliga/påverkade

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

Som framgår av diagram 2.2 upplever kvinnor överlag betydligt större otrygghet än män. År 2017 uppgav 30 procent av kvinnorna att de känner sig otrygga vid utevistelse en sen kväll i det egna bostadsområdet, att jämföra med 9 procent av männen. Nästan 20 procent av kvinnorna upplever otryggheten som så påtaglig att den påverkar livskvaliteten, jämfört med 13 procent av männen. Det finns således skäl att särskilt uppmärksamma kvinnors otrygghet. Otryggheten i samhället är ojämnt fördelad även på andra sätt. Exempelvis oroar sig betydligt fler äldre än yngre för brottsligheten i samhället. Otryggheten är också särskilt utbredd i områden med socioekonomiska utmaningar. I de områden i landet som Polismyndigheten betecknar som särskilt utsatta uppgår ungefär 55 procent av kvinnorna och knappt 25 procent av männen att de känner sig otrygga sig vid utevistelse sen kväll i det egna bostadsområdet (Brå 2018:6).

Tillgreppsbrotten fortsatte att minska men fler sexualbrott anmäldes under förra året

Efter en tydlig ökning av antalet anmälda brott mellan 2006 och 2009 stabiliserades nivån kring 1,4 miljoner under några år, för att därefter återigen öka. De senaste tre åren har drygt 1,5 miljoner brott anmälts årligen. Även om denna utveckling inte behöver betyda att fler brott begås ställs stora krav på rättsväsendet som fått allt fler ärenden att hantera. Utvecklingen över tid har i hög grad påverkats av antalet anmälda bedrägerier, som sedan 2007 har ökat med närmare 180 procent. Framför allt är det antalet datorbedrägerier, exempelvis köp på internet med andras kontouppgifter, som har blivit fler. Skadegörelsebrotten utgör också en betydande andel av de anmälda brotten. Antalet anmälda skadegörelsebrott har varierat kraftigt över åren utan någon tydlig trend men med betydande påverkan på det totala antalet anmälda brott enskilda år.

År 2017 ökade de anmälda bedrägerierna endast i mindre utsträckning samtidigt som antalet anmälda skadegörelsebrott minskade. I stället har anmälningarna för ett antal andra brottstyper ökat. Som framgår av tabell 2.3 nedan ökade bl.a. antalet anmälda trafikbrott och narkotikabrott under året. Även införandet av den nya brottstypen olovlig identitetsanvändning, som ska motverka missbruk av identitetsuppgifter, har tydligt påverkat det totala antalet anmälda brott.

De anmälda sexualbrotten fortsatte också att öka under året. År 2017 anmäldes åtta procent fler sexualbrott än året innan. Framför allt ökade antalet anmälda våldtäkter mot flickor och kvinnor över 15 år samt sexuella ofredanden mot kvinnor över 18 år. Antalet anmälda sexualbrott har länge ökat i Sverige och enligt Brå (2017:5) kan detta delvis förklaras av att benägenheten att anmäla sådana brott sannolikt har ökat. Över tid har antalet anmälda våldtäkter också påverkats av flera lagändringar som innebär att våldtäktsbegreppet har utvidgats.

Antalet anmälda fall av misshandel minskade 2017, både bland män och kvinnor. Även anmäld misshandel mot yngre barn i åldrarna 0–6 år minskade efter många års kontinuerliga ökning. Anmäld misshandel mot barn har ökat under flera decennier, vilket enligt studier bl.a. beror på ökad anmälningsbenägenhet vid exempelvis förskolor och skolor.

De anmälda tillgreppsbrotten fortsätter att minska, en trend som pågått i många år. Liksom 2016 avsåg minskningen 2017 framför allt kategorin snatteri och övriga stölder, i vilken bl.a. drivmedelsstölder och stölder från fordon ingår. Ett undantag bland de allt färre anmälda tillgreppsbrotten är bostadsinbrott, som istället har ökat de senaste tio åren.

Tabell 2.4 Anmälda brott och procentuell förändring

	Antal anmälda brott 2017	Procentuell förändring sedan 2007	Procentuell förändring sedan 2016
Misshandel	84 209	2%	-5%
Sexualbrott	21 991	75%	8%
Tillgrepp	486 410	-16%	-3%
Bedrägeri	198 227	179%	2%
Skadegörelsebrott	180 907	1%	-7%
Brott mot trafikbrottslagen	89 917	12%	13%
Brott mot narkotikastrafflagen	100 447	40%	11%
Samtliga brott	1 514 902	16%	0%
Befolkning (antal)	10 120 242	9%	1%

Källa: Officiell kriminalstatistik samt Statistiska centralbyrån.

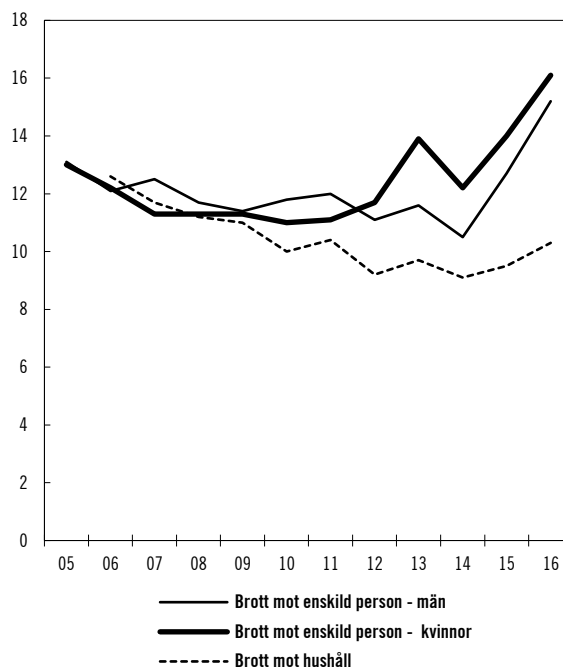
Långt ifrån alla brott anmäls och benägenheten att anmäla kan variera över tid och mellan olika brottskategorier. Antalet anmälda brott är således ingen tillförlitlig indikator på brottslighetens utveckling.

Frågeundersökningar som den Nationella trygghetsundersökningen (NTU) är ett viktigt komplement för att kunna bedöma brottsutvecklingen. NTU omfattar ett tiotal vanliga brottstyper som drabbar enskilda personer och hushåll. Andelen som uppger att de utsatts för något brott mot enskild person (misshandel, hot, trakasserier, sexualbrott eller personrån) låg på en relativt stabil nivå fram till 2014 men har ökat de senaste två åren. I senaste NTU uppgav 15,6 procent att de under 2016 utsatts för något sådant brott. Det är den högsta nivån sedan mätningarna påbörjades. Framför allt är det utsatthet för trakasserier, bedrägerier och sexualbrott som har ökat de senaste åren och ökningarna gäller både män och kvinnor. Särskilt tydligt ökade utsattheten bland unga kvinnor i åldrarna 16 till 24. Som framgår av diagram 2.3 är det sedan 2012 en större andel kvinnor än män som uppger att de utsatts för något brott mot enskild person.

Andelen hushåll som utsatts för egendomsbrott har minskat tydligt sedan mätningarna började, vilket beror på att de fordonsrelaterade brotten blivit färre. Ungefär en procent av hushållen uppger att de utsatts för bostadsinbrott, en siffra som varit relativt stabil genom åren.

Diagram 2.3 Andel kvinnor och män utsatta för brott mot enskild person samt andel hushåll utsatta för brott mot egendom

Andel utsatta för brott

Anm.: Brott mot enskild person: misshandel, hot, trakasserier, sexualbrott, personrån och bedrägeri.

Anm.: Brott hushåll: bostadsinbrott, bilstölder, stöld ur och från fordon samt cykelstölder (redovisas sedan 2006).

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

I NTU är hot, trakasserier och bedrägerier de vanligaste brotten mot både män och kvinnor. Män uppger i något större utsträckning att de har utsatts för misshandel, personrån och bedrägerier medan en större andel kvinnor uppger att de har utsatts för hot och trakasserier. I NTU är det vidare nästan bara kvinnor som uppger att de utsatts för sexualbrott. Det är också vanligare att kvinnor uppger att de utsatts för brott i en nära relation. Exempelvis uppgav de kvinnor som utsatts för misshandel 2016 att gärningspersonen i 40 procent av fallen var en närstående medan motsvarande andel bland män endast var 3 procent.

Tabell 2.5 Andel utsatta för brott mot person 2016

	Samtliga	Män	Kvinnor
Misshandel	2,7	3,3	2,0
Sexualbrott	2,4	0,6	4,1
Hot	5,6	5,3	5,9
Trakasserier	5,5	4,8	6,1
Bedrägeri	4,3	4,7	3,8
Personrån	1,4	1,9	0,9
Något brott mot person	15,6	15,2	16,1

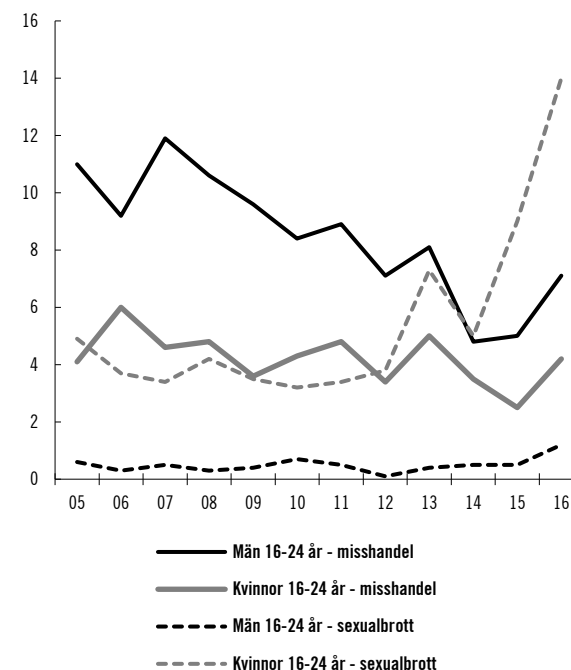
Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

Efter några år på lägre nivåer ökade utsattheten för misshandel i senaste NTU. Utsattheten är nu tillbaka i nivå med de första resultaten som avsåg 2005. Bland unga män är utsattheten för misshandel dock fortfarande klart lägre än för tio år sedan (se diagram 2.4). Uppgifter från Socialstyrelsen (2017) visar också att allt färre personer det senaste decenniet har intagits i slutenvård och öppen specialistvård på grund av misshandel, en utveckling som är än mer tydlig i relation till den växande befolkningen.

De senaste fyra åren har utsattheten för sexualbrott enligt NTU ökat tydligt. För både kvinnor och män handlar det om en fördubbling jämfört med åren innan 2013. Kvinnor är emellertid i betydligt högre grad utsatta än män. Mest utsatta är yngre kvinnor. Sexualbrott i NTU innefattar ett brett spektrum av brott, från straffrättsligt lindrigare händelser som blottning till mycket allvarliga händelser som våldtäkt och de senaste årens utveckling är delvis svårtolkad. Registeruppgifter från sjukvården fram till 2016 visar inte på motsvarande ökning av antalet personer som sökt vård till följd av sexuella övergrepp. Utöver en faktisk ökning av utsattheten kan en möjlig delförklaring till utvecklingen vara att toleransen för sexualbrott och våld i samhället generellt har minskat och bidrar till att fler personer berättar vad de har varit med om. För att få mer kunskap om utsattheten för sexualbrott har Brottsförebyggande rådet fått i uppdrag att belysa utvecklingen på området sedan 2005. Uppdraget ska redovisas senast den 29 maj 2019.

Diagram 2.4 Andel unga män och kvinnor (16–24 år) utsatta för misshandel och sexualbrott

Andel utsatta

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

De allt fler anmälda bedrägerierna återspeglas också i NTU, om än inte lika tydligt. En förklaring till detta kan vara att NTU inte omfattar brott som riktats mot företag. I likhet med de anmälda bedrägerierna uppges en stor del av bedrägerierna i NTU ha begåtts via internet.

NTU mäter även upplevd utsatthet för hatbrott. Hatbrott med främlingsfientliga motiv är klart vanligast, oftast uttryckta som hot eller trakasserier. I de senaste resultaten, som avser utsatthet under 2016, uppgav 2,6 procent av de tillfrågade att de utsatts för främlingsfientliga hatbrott. Det är den högsta nivån sedan undersökningarna påbörjades 2006. Majoriteten av brotten anmäls inte. Kvinnor och män är utsatta för främlingsfientliga hatbrott i ungefär samma utsträckning (44 respektive 56 procent i NTU 2014–2016). En studie av Brå (2018:10) visar att utsattheten för hatbrott är tydligt högre bland yngre åldersgrupper, att brotten ofta sker på allmänna platser och att gärningspersonen vanligtvis är obekant för brottsoffret.

Av NTU framgår att utsattheten för brott är ojämnt fördelad i befolkningen. Resultaten för 2016 visar att knappt tre procent av de tillfrågade hade drabbats av två tredjedelar av de brott mot person som rapporterades i undersökningen.

Unga vuxna, särskilt kvinnor, och ensamstående föräldrar är grupper som är särskilt utsatta för upprepade brott. Enligt Brå (2018:7) är personer över 65 år generellt utsatta för brott i lägre utsträckning än yngre personer. Många äldre är dock av åldersrelaterade skäl särskilt sårbara för exempelvis vissa typer av bedrägerier och stölder i hemmet.

Som tidigare nämnts är otryggheten enligt NTU tydligt högre i vissa av Sveriges socioekonomiskt utsatta områden än i landet som helhet. I dessa områden är även utsattheten för brott högre men skillnaden är relativt liten och har minskat över tid (Brå 2018:9). En möjlig förklaring till att otryggheten ändå är väsentligt mer utbredd i dessa områden kan vara att det där i högre grad förekommer brottslighet som inte framgår av NTU, såsom skjutningar, bilbränder och öppen narkotikahandel. En fördjupad studie av Brå (2018:6) visar också att ordningsproblem som nedskräpning, buskörningar och skadegörelse i betydligt högre utsträckning upplevs som ett problem i socialt utsatta områden. Brås studie pekar även på att kriminella personer i dessa områden påverkar benägenheten att anmäla brott eller vittna och begränsar möjligheten för boende att röra sig tryggt i områdena. De undersökta områdena utmärks vidare av kvinnors frånvaro i det offentliga rummet, vilket kan påverka särskilt kvinnors trygghet negativt.

Som framgått ovan ingår inte vissa brottstyper i NTU, exempelvis brott mot företag och myndigheter och brott som inte riktas mot enskilda personer, som narkotikabrott. Vissa utsatta grupper är sannolikt också under-representerade i frågeundersökningar som NTU. Undersökningen ger således ingen fullständig bild över brottsligheten i samhället. Andra källor kan delvis komplettera bilden. Exempelvis tyder uppgifter från Folkhälsomyndigheten och Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning (CAN) på att narkotikabruket varit relativt stabilt under 2000-talet. Bland ungdomar som använder narkotika finns dock tecken på att användningsfrekvensen har ökat och antalet narkotikarelaterade dödsfall har blivit fler de senaste tio åren (CAN 2017, s. 20–22). År 2016 minskade dock antalet sådana dödsfall. Se utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnittet om folkhälsopolitik, för en närmare beskrivning av narkotikautvecklingen i Sverige.

Varken utifrån kriminalstatistik eller NTU går det att få en bild av den organiserade brottslighetens omfattning. Enligt Brå (2016:12) finns dock en bredd av aktörer och nätverk inom den organiserade brottsligheten med delvis olika sammansättning och karaktär. Det finns tecken på en ökad aktivitet inom den organiserade brottsligheten och Polismyndigheten (Polisens rapport om allvarlig och organiserad brottslighet 2017) bedömer att utvecklingen har gått mot mer avancerade brottsupplägg och en bredare samverkan mellan kriminella aktörer de senaste åren. Enligt Polismyndigheten (Slutredovisning av regeringsuppdrag om insatser mot illegala vapen och explosiva varor i landet, 2018) har också antalet skjutningar med dödlig utgång i kriminella miljöer ökat kraftigt, från ca tio fall per år i mitten av 2000-talet, till runt 40 fall per år 2017. Det totala antalet skjutningar 2017 uppgick till drygt 300, varav en majoritet har skett på allmänna platser i tätbebyggt område. Enligt flera undersökningar (t.ex. Brå 2015:8 och SOU 2017:37) framgår vidare att det förekommer ett omfattande utnyttjande av välfärds- och förmånssystemen, ofta med företag och falska eller manipulerade intyg och identitetshandlingar som brottsverktyg.

För att få en bättre bild av den organiserade brottslighetens utveckling har Polismyndigheten fått i uppdrag att ta fram en nationell modell för kartläggning av kriminella nätverk i landet. Kartläggningen ska möjliggöra en bedömning av nätverkens storlek och kapacitet och ska kunna följas upp årligen. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 oktober 2019.

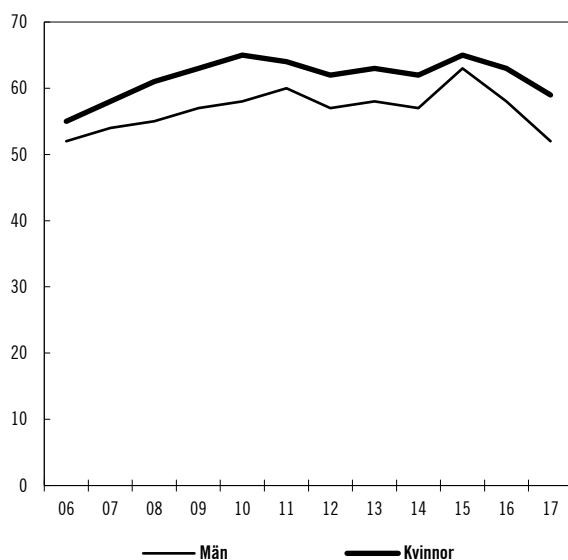
År 2017 konstaterades totalt 113 fall av dödligt våld. Det är sju fall fler än året innan och det högsta antalet sedan i början av 1990-talet. Som framgår ovan har det dödliga våldet med skjutvapen ökat. Samtidigt har andra typer av dödligt våld minskat över tid, framför allt dödligt våld mot barn och alkoholrelaterat dödligt våld mellan vuxna män. Det dödliga våldet mot kvinnor, både totalt och i nära relationer, har också minskat. I förhållande till befolkningen har det dödliga våldet mot kvinnor de senaste tio åren minskat med en fjärdedel jämfört med tioårsperioden dessförinnan.

Lägre förtroende för rättsväsendet

Enligt NTU fortsatte förtroendet för rättsväsendet att minska förra året och ligger nu på ungefär samma nivå som när mätningarna påbörjades för drygt tio år sedan. År 2017 uppgav 55 procent att de hade ganska eller mycket stort förtroende för rättsväsendet jämfört med 54 procent år 2006. Om de senaste två årens minskningar är början på en ny nedåtgående trend är dock för tidigt att säga. Kvinnor har överlag något större förtroende för rättsväsendet än män. Det är också något vanligare att yngre personer har större förtroende för rättsväsendet än äldre.

Diagram 2.5 Förtroendet för rättsväsendet

Andel med mycket eller ganska stort förtroende

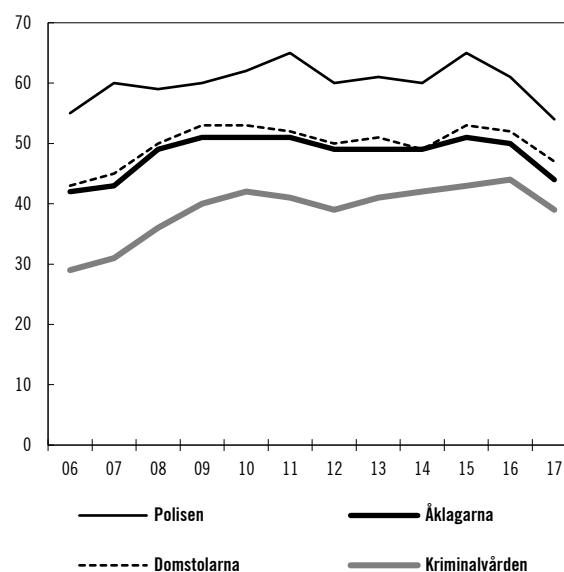

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

Nivån på förtroendet skiljer sig åt mellan olika myndigheter i rättsväsendet, vilket är naturligt givet deras olika uppgifter och roller. År 2017 minskade förtroendet för samtliga myndigheter. För Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten är förtroendet nu tillbaka på ungefär samma nivåer som för tio år sedan. Förtroendet för domstolarna och Kriminalvården är dock fortfarande tydligt högre än vid den första undersökningen år 2006 (se diagram 2.6).

Diagram 2.6 Förtroendet för myndigheter i rättsväsendet

Andel med mycket eller ganska stort förtroende

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

2.5.2 Flödet i rättskedjan

En viktig del i bedömningen av rättsväsendets resultat är att följa upp hur de brott som anmäls hanteras i rättskedjans olika delar. I detta avsnitt redovisas statistik över anmälda brott, utredning och lagföring samt verkställighet av utdömda påföljder. Verksamhet som inte hör till denna process, exempelvis polisens brottsförebyggande och ordningshållande arbete, stöd och information till brottsoffer, domstolarnas hantering av tvistemål och verksamheten inom de allmänna förvaltningsdomstolarna ingår inte i denna beskrivning utan redogörs för under respektive verksamhetsområde.

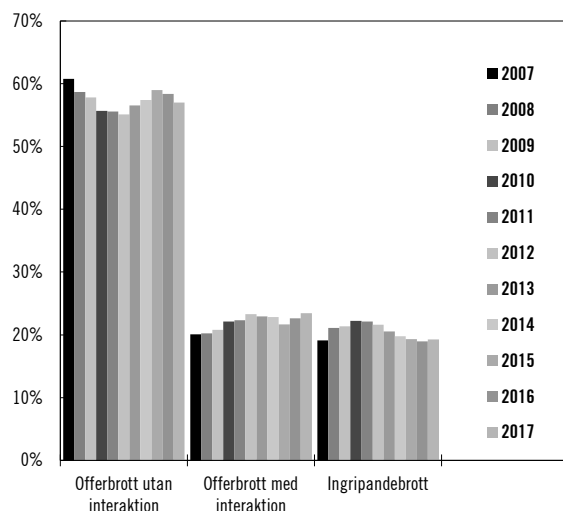
Brottsstrukturen påverkar möjligheterna att utreda och klara upp brott

Som tidigare nämnts anmäldes drygt 1,5 miljoner brott i Sverige 2017, vilket är i nivå med de senaste två åren. Rättsväsendets förutsättningar att hantera och klara upp de anmälda brotten är i stor utsträckning beroende av vilken typ av brott som anmäls. För att tolka utredningsresultatet krävs därför kunskap om de anmälda brotternas karaktär och sammansättning. Den anmälda brottsligheten kan grovt delas in i tre kategorier med olika förutsättningar för utredningsarbetet: ingripandebrott och

offerbrott med eller utan interaktion mellan gärningspersonen och den brottsdrabbade. Ingripandebrott som trafik- och narkotikabrott är generellt enkla att klara upp medan offerbrott med interaktion, som hot och misshandel, i allmänhet bedöms vara medelsvåra att klara upp. Offerbrott utan interaktion, exempelvis skadegörelse samt vissa stölder och bedrägerier, är överlag svåra att klara upp.

Diagram 2.7 Anmälda brott fördelat på ingripandebrott samt brott med och utan interaktion med gärningspersonen

Andel i procent

Källa: Sammanställt utifrån officiell kriminalstatistik.

Av diagram 2.7 framgår fördelningen mellan dessa tre slags brott de senaste dryga tio åren. Andelen ingripandebrott är densamma 2017 som 2007. Andelen svåruppklarade offerbrott utan interaktion har däremot minskat något medan andelen brott med interaktion har ökat. Detta bör sammantaget vara något positivt för de övergripande utredningsförutsättningarna. Jämfört med 2010 är dock andelen lättuppklarade ingripandebrott tydligt lägre, vilket kan ha påverkat de senaste åren negativt.

Förändringar inom enskilda brottskategorier, exempelvis genom en större andel komplicerade ärenden när det gäller vissa brott, kan också påverka förutsättningarna för utredningsarbetet. Brå (2016:18) har t.ex. uppskattat att antalet svåruppklarade bedrägerier ökade från ca 6 300 år 2006 till nästan 29 700 år 2013. I samma studie konstateras att andelen svåruppklarade fall av misshandel ökade under samma period, även om de till antalet är få i förhållande till samtliga anmälda brott.

Det finns också tecken på att viss brottslighet blivit mer tidskrävande att utreda. Brå (2017:4)

bedömer att antalet omfattande ärenden i rättsväsendet har ökat de senaste tio åren. Det rör främst ärenden om ekonomisk brottslighet, våldsbrott eller narkotikabrott, ofta med ett omfattande analys- och bevismaterial, internationella inslag och ett stort antal misstänkta, brottsoffer och vittnen. En ökning av sådana omfattande ärenden kan innebära att resurser behöver omfördelas från andra verksamheter som har en större ärendeproduktion. Det är dock svårt att bedöma i hur stor utsträckning dessa omfattande ärenden påverkar myndigheternas sammantagna resultatutveckling.

Polismyndighetens och Sveriges Domstolars kostnader för tolktjänster har ökat tydligt de senaste tio åren. Användning av tolkar är också en faktor som påverkar tiden det tar att genomföra såväl förhör som huvudförhandlingar.

Uppbromsning av flödet i början av rättskedjan

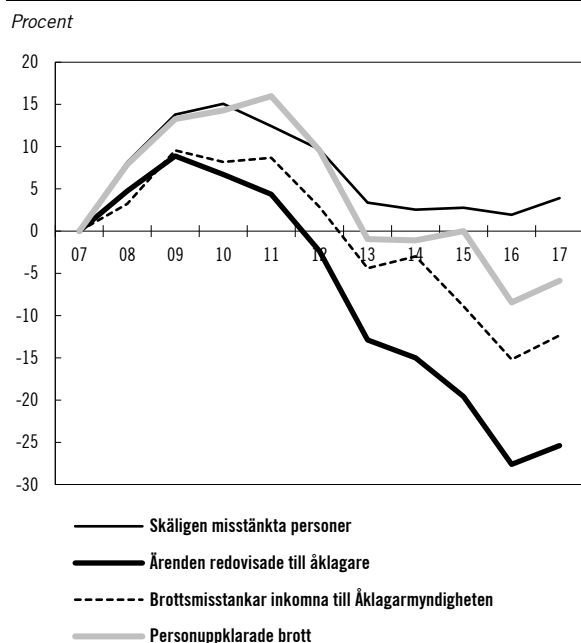
För att få en bild av det fortsatta flödet i början av rättskedjan används ett antal indikatorer som delvis överlappar varandra:

- antal personer skäligen misstänkta för brott
- antal och andel ärenden redovisade från polis till åklagare
- antal inkomna brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten
- antal och andel personuppklarade brott.

I diagram 2.8 illustreras den procentuella utvecklingen sedan 2007 av antalet skäligen misstänkta personer, antalet ärenden redovisade till åklagare, antalet brottsmisstankar inkomna till Åklagarmyndigheten och antalet personuppklarade brott. Med personuppklarade brott avses brott för vilka det beslutats om åtal, meddelats åtalsunderlåtelse eller utfärdats strafföreläggande, dvs. brott till vilka det har knutits en gärningsperson. Som redovisats i tidigare budgetpropositioner har det generella mönstret karaktäriserats av tydliga ökningsår efter 2007 följt av markanta minskningar under senare år. Med undantag för antalet misstänkta personer är nivåerna lägre än för tioalet år sedan. Särskilt tydligt har antalet ärenden redovisade till åklagare minskat, vilka 2017 var drygt 25 procent färre än 2007. År 2017 ökade dock såväl antal ärenden redovisade till åklagare, misstankar inkomna till Åklagarmyndigheten och person-

uppklarade brott med runt tre procent jämfört med året innan. I huvudsak förklaras detta av ökningarna avseende brottstyperna narkotikabrott, trafikbrott, bedrägerier och skadegörelsebrott.

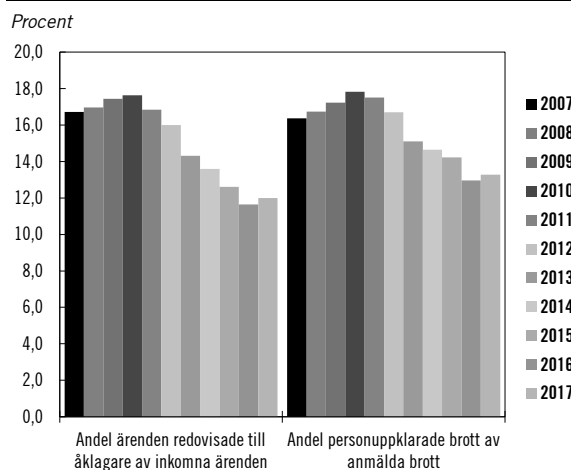
Diagram 2.8 Procentuell utveckling sedan 2007 av antalet skäliga misstänkta personer, ärenden redovisade till åklagare, brottsmisstankar inkomna till Åklagarmyndigheten och personuppklarade brott 2007–2017

Källa: Officiell kriminalstatistik samt uppgifter från Polismyndighetens respektive Åklagarmyndighetens årsredovisningar. Uppgifter saknas avseende brottsmisstankar inkomna till Åklagarmyndigheten för år 2007 och antalet brottsmisstankar har därför uppskattats utifrån antalet ärenden redovisade till åklagare.

Som framgår av diagram 2.9 har andelen ärenden som redovisas till åklagare av samtliga inkomna ärenden och andelen personuppklarade brott av samtliga anmälda brott minskat under senare år och 2016 var andelen personuppklarade brott lägre än på flera decennier. Att andelen ärenden som polisen redovisar till åklagare har minskat på ett liknande sätt indikerar att minskningarna kan härledas redan till detta led. År 2017 uppvisar dock såväl andelen ärenden redovisade till åklagare som andelen personuppklarade brott vissa ökningarna jämfört med året innan.

Diagram 2.9 Andel ärenden redovisade till åklagare av inkomna ärenden samt andelen personuppklarade brott av anmälda brott 2007–2017.

Källa: Officiell kriminalstatistik samt uppgifter från Polismyndighetens årsredovisningar.

Som framgått av tidigare budgetpropositioner gäller de senaste årens försämrade utredningsresultat många olika brottsområden. Till de brottstyper som minskat mest i antal personuppklarade brott sedan den nedåtgående trenden startade 2011 hör misshandel, bedrägerier, vissa stöldbrott och trafikbrott. När det gäller bedrägerier har de anmälda brotten samtidigt ökat kraftigt, vilket resulterat i att andelen personuppklarade brott av anmälda bedrägerier fallit från ca 14 procent 2011 till drygt 5 procent 2017.

Färre lagföringar men något fler domslut

För att bedöma flödet i den senare delen av rättskedjan används följande indikatorer:

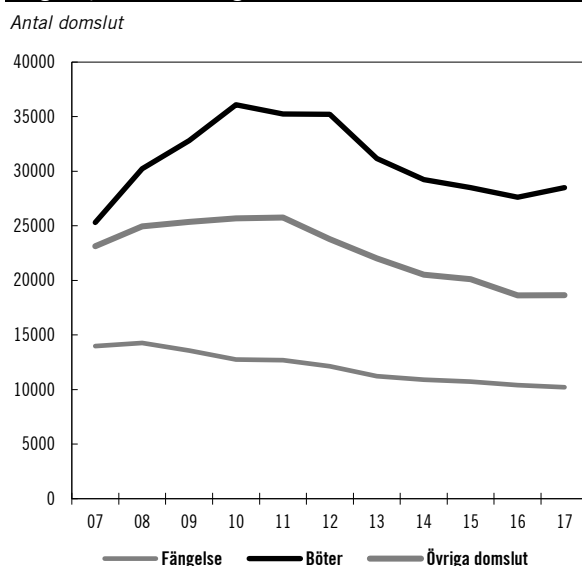
- antal och typ av lagföringar¹
- antal domslut i brottmål.

I linje med utvecklingen av antalet ärenden redovisade till åklagare och antalet personuppklarade brott ökade antalet lagföringsbeslut fram t.o.m. 2009 varefter utvecklingen vände. Under de senaste åren har antalet lagföringsbeslut minskat tydligt. År 2017 fattades ca 97 100 lagföringsbeslut, ca 400 färre beslut än

¹ Med lagföring avses fällande dom i tingsrätt, beslut om åtalsunderlåtelse och godkänt strafföreläggande.

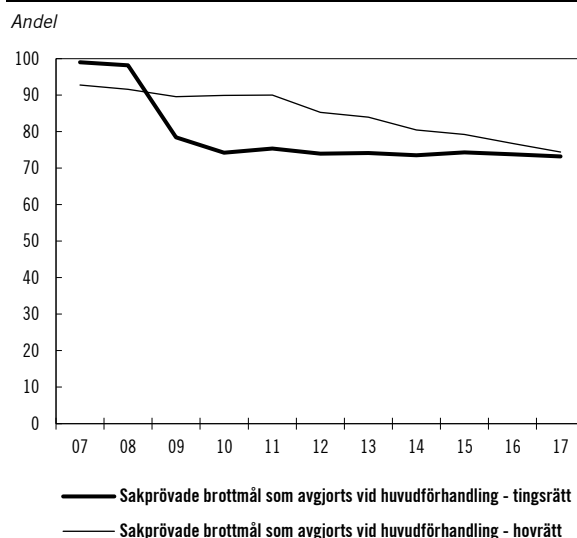
året före och en minskning med drygt 31 procent jämfört med 2009. Knappt 90 procent av lagföringsbesluten avsåg män och drygt 10 procent kvinnor. Den nedåtgående utvecklingen återspeglas även i antalet sakprövade brottmål i tingsrätt och antalet fällande domslut i sådana mål. Efter att ha ökat tydligt mellan 2006 och 2010 har dessa minskat de senaste åren. År 2017 ökade dock antalet domslut i tingsrätt med en procent till ca 57 400. Som framgår av diagram 2.10 utgjordes ökningen i antalet domslut fram till 2010 huvudsakligen av enklare mål där påföljden bestämdes till böter. År 2017 registrerades knappt 29 000 domslut med en allvarigare påföljd än böter, vilket är den lägsta nivån på flera decennier.

Diagram 2.10 Domslut i tingsrätt fördelat på påföljderna fängelse, böter och övriga domslut 2007–2017

En del av de enklare brottmålen avgörs på handlingarna och kräver därmed överlag mindre resurser än mål som avgörs efter huvudförhandling. Över tid har allt fler brottmål kommit att avgöras utan huvudförhandling. Det beror i stor utsträckning på en regelförändring 2008. Antalet och andelen brottmål som avgörs med huvudförhandling har dock fortsatt att minska något även under senare år.

Diagram 2.11 Andel sakprövade mål i tingsrätt och hovrätt som avgjorts vid huvudförhandling 2007–2017

Domstolarnas belastning avseende brottmål har å andra sidan ökat genom att tiderna för huvudförhandling har blivit längre. År 2017 upptog en genomsnittlig huvudförhandling i tingsrätt ca 2 timmar, jämfört med 1,5 timmar 2007. I hovrätt har den genomsnittliga tiden för huvudförhandling ökat från 3,8 till 4,8 timmar under samma period. En viktig bidragande orsak till detta är den ovan nämnda reformen 2008; med fler mål som avgörs på handlingarna ökar den genomsnittliga förhandlingstiden för de brottmål som fortfarande går till huvudförhandling (Brå 2017:4). Emellertid har också mer komplicerade brottmål, som kräver särskilt långa förhandlingstider, blivit fler och tar allt mer resurser i anspråk. År 2007 utgjorde huvudförhandlingar över 18 timmar 12 procent av den totala förhandlingstiden i tingsrätt och hovrätt. År 2016 hade denna andel ökat till drygt 17 procent. Detta kan vara ett tecken på att rättsväsendet i allt större utsträckning hanterar komplex brottslighet som är tidskrävande att utreda och lagföra.

Färre dömda till fängelse

För att bedöma flödet i sista delen av rättskedjan används följande indikatorer:

- antal domslut med påföljden fängelse
- antal utdömda fängelseår i tingsrätterna (den s.k. straffmassan)
- medelbeläggning i anstalt.

För att få en bild av utvecklingen efter avtjänad påföljd följs även

- statistik över återfall i brott.

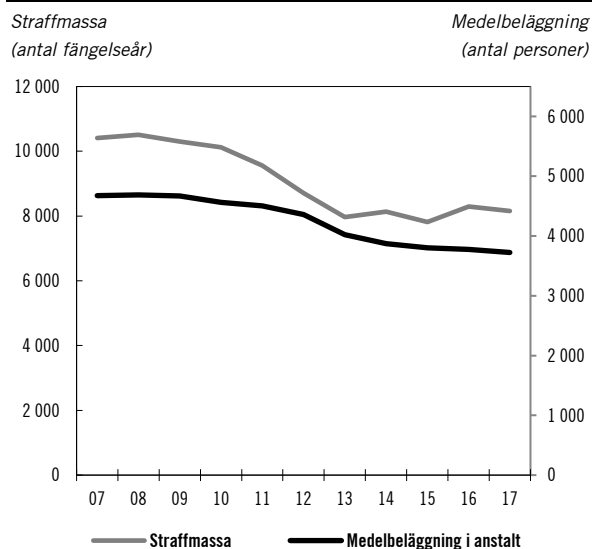
Antalet domslut med påföljden fängelse har minskat kontinuerligt under en längre tid. År 2017 utdömdes drygt 10 400 fängelsepåföljder, vilket är färre än på flera decennier och en minskning med en tredjedel sedan mitten av 2000-talet. Medelbeläggningen i anstalt har också minskat tydligt och detsamma gäller straffmassan, dvs. den totalt utdömda fängelsetiden under ett kalenderår, även om denna har stabiliserats sedan 2013.

Enligt Brå (1/2017) finns ett flertal faktorer som sannolikt bidragit till dessa minskningar. Antalet lagförda personer har överlag minskat de senaste åren samtidigt som det skett en omfördelning i hur olika påföljder används, vilket har resulterat i färre frihetsberövande straff. En omläggning av domstolspraxis på narkotikaområdet som inleddes 2011 verkar också ha påverkat utvecklingen tydligt. Även en minskande andel återfall i brottslighet kan ha bidragit till viss del. De flesta intagna i anstalt är män. Andelen kvinnor i fängelse uppgår endast till ca 6–8 procent, en andel som är stabil över tid.

Statistiken över återfall i brott² visar hur vanligt det är att personer lagförs på nytt efter frigivning eller annan tidigare lagföring. Återfallsproblematiken är särskilt tydlig bland män, ca 26 procent av männen återfaller i något nytt brott inom ett år medan motsvarande andel för kvinnor ligger runt 17 procent. Störst är risken för återfall bland dem som är mest brottsbelastade sedan tidigare. Bland dem som frigives efter en fängelsepåföljd återfaller knappt hälften inom ett år. I detta avseende är dock trenden positiv över tid. År 2003 återföll 54 procent av dem som frigavs från fängelse inom ett år, jämfört med 45 procent bland dem som frigavs 2015, som är den senaste statistiken. Särskilt tydlig är minskningen bland dem som dömts till fängelsestraff mellan sex månader och två år samt till fängelsestraff längre än fyra år. Enligt både Kriminalvården (2018) och Brå (4/2017) kan den minskande andelen återfall i brott efter frigivning från anstalt delvis förklaras av en förändrad klientsammansättning vad gäller exempelvis ålder, tidigare brottsbelastning och typ av brott.

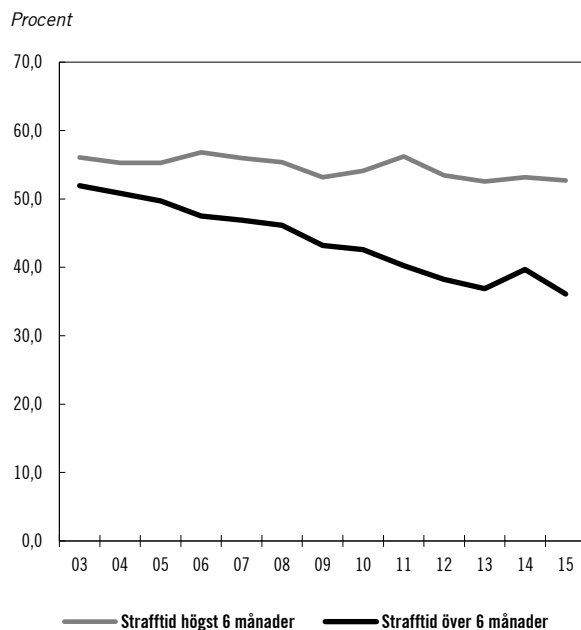
Det är oklart i vilken utsträckning Kriminalvårdens återfallsförebyggande insatser har påverkat utvecklingen.

Diagram 2.12 Utdömd straffmassa i antal fängelseår samt medelbeläggning i anstalt 2007–2017

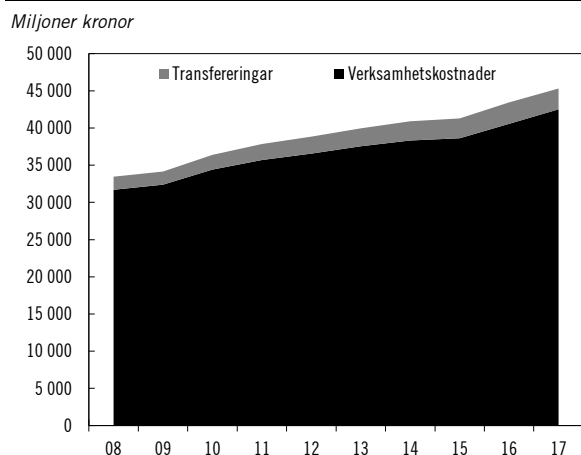
Källa: Officiell kriminalstatistik.

²Med återfall avses ny lagföring.

Diagram 2.13 Andel frigivna från anstalt som återfaller i brott inom ett år

Källa: Preliminär officiell kriminalstatistik.

Utveckling av rättsväsendets kostnader 2008–2017

Diagram 2.14 Kostnadsutveckling i rättsväsendet

Källa: Årsredovisningarna för rättsväsendets myndigheter 2008–2017 samt statsbudgetsystemet Hermes.

Rättsväsendets kostnader för 2017 var ca 45,2 miljarder kronor, vilket är en ökning med 5,2 procent jämfört med föregående år. Mellan 2008 och 2017 har rättsväsendets kostnader ökat med ca 40 procent eller med ca 11,9 miljarder kronor. Kostnadsökningen under de senaste tio åren beror framför allt på de reformer som genomförts för att stärka brottsbekämpningen, öka effektiviteten och förbättra resultatet i rättskedjan.

Av rättsväsendets kostnader under 2017 utgjorde ca 65 procent personalkostnader.

2.5.3 Brottsförebyggande arbete

Mål

Regeringens mål för den brottsförebyggande verksamheten är att brottsligheten ska minska och att antalet brottsoffer ska bli färre.

De myndigheter inom rättsväsendet som bidrar till måluppfyllelsen är Brottsförebyggande rådet, Ekobrottsmyndigheten, Kriminalvården, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. Därutöver är länsstyrelserna och kommunerna viktiga aktörer som bidrar till att uppfylla målet för den brottsförebyggande verksamheten i hela landet. Det finns även myndigheter inom andra politikområden som bidrar till att uppnå målet. Regeringen har i skrivelsen Tillsammans mot brott – ett nationellt brottsförebyggande program (skr. 2016/17:126) presenterat gemensamma målsättningar för det brottsförebyggande området som gäller för alla politikområden.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att värdera resultatet och måluppfyllelsen för den brottsförebyggande verksamheten utgörs av regeringens övergripande målsättningar i det brottsförebyggande programmet samt uppgifter om polisens brottsförebyggande arbete:

- utvecklingen av det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet, på nationell, regional och lokal nivå
- utvecklingen av rättsväsendets, länsstyrelsernas och kommunernas samverkan i brottsförebyggande syfte
- polisens förmåga att upprätthålla ordning och säkerhet
- utvecklingen av polisens förmåga att bedriva planlagd brottsförebyggande verksamhet.

Förutom dessa bedömningsgrunder kan i viss mån utvecklingen avseende utsatthet för brott, upplevd trygghet och förtroendet för rättsväsendets myndigheter enligt den Nationella

trygghetsundersökningen (NTU) också användas för att bedöma måluppfyllelsen i den brottsförebyggande verksamheten. Resultaten från NTU har beskrivits tidigare i avsnitt 2.5.1. Även utvecklingen av anmälda brott kan i viss mån säga något om resultatet av det brottsförebyggande arbetet.

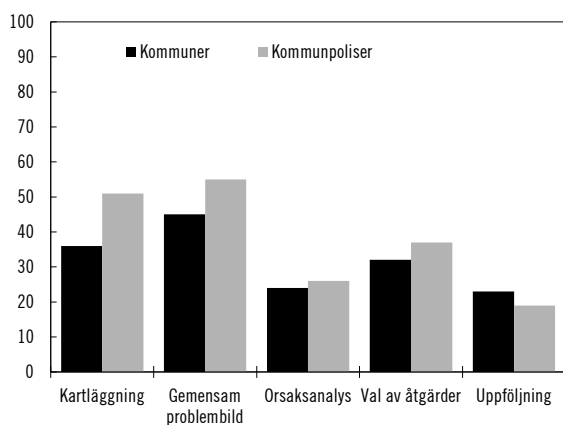
Verksamhetens resultat

Utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet

Enligt Brås årliga rapport om utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet i Sverige (Brå 2018) svarar majoriteten av de tillfrågade kommunala brottsförebyggande samordnarna och kommunpoliserna att de följer en kunskapsbaserad arbetsprocess relativt väl. I diagram 2.15 redovisas andelen kommuner och kommunpoliserna som anger att de i hög grad följer den kunskapsbaserade samverkansprocessens olika steg. Som framgår av resultaten upplevs det finnas störst potential för att utveckla arbetet med orsaksanalys och uppföljning. Det finns också skillnader mellan olika kommuner och generellt uppges samverkansprocessens olika steg följas i lägre utsträckning i mindre städer och i landsbygdskommuner.

Diagram 2.15 Andel kommuner och kommunpoliserna som uppger att de följer samverkansprocessen i hög grad

Andel i procent

Källa: Det brottsförebyggande arbetet i Sverige – Nuläge och utvecklingsbehov 2018, Brå 2018.

Av Brås rapport framgår även att det i de flesta kommuner finns samverkansöverenskommelser och medborgarlöften som utgör grunden för samarbetet mellan kommun och polis på området. Mer om detta redovisas under avsnittet om polisens brottsförebyggande arbete nedan. Det finns vidare ett lokalt brottsförebyggande

råd eller motsvarande i 85 procent av de kommuner som deltagit i undersökningen.

Samverkan mellan kommun och polis är etablerad i det brottsförebyggande arbetet men det är viktigt att i högre grad involvera även andra aktörer. I dagsläget uppger många kommuner och kommunpoliserna att de samverkar med andra aktörer i samhället utöver kommun och polis. Exempelvis uppger drygt 60 procent av kommunerna och närmare 80 procent av kommunpoliserna att de samverkar med civilsamhället. Samverkan med näringslivet sker i något mindre utsträckning än med civilsamhället.

Under året har ett stort antal lokala brottsförebyggande åtgärder genomförts av såväl polis som kommuner men också av näringslivsaktörer och civilsamhällets organisationer. Bland de lokala initiativen återfinns ett brett spektrum av åtgärder med såväl situationell som social inriktning. Situationell prevention tar sikte på åtgärder som påverkar förutsättningarna för brott på en specifik plats, medan social prevention omfattar insatser för att minska individers benägenhet att begå brott. Merparten av insatserna är av generell karaktär och riktas mot breda grupper i samhället. Arbetet i större kommuner, inklusive i de särskilt utsatta områdena, inriktas dock i högre grad mot vissa grupper och miljöer och på att förebygga återfall i brott.

Trots den i delar positiva utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet bedömer Brå att detta fortfarande är lågt prioriterat. Av Brås rapport framgår t.ex. att majoriteten av de lokala samordnarna i kommunerna (92 procent) arbetar med flera andra frågor utöver de brottsförebyggande. I genomsnitt har man tre andra arbetsområden. Majoriteten av de svarande (kommunala samordnare respektive kommunpoliserna) upplever också att det finns särskilda svårigheter eller utmaningar i det brottsförebyggande arbetet, särskilt framträdande är detta i de större städerna. Resultaten i rapporten visar också på ett fortsatt behov av kunskapsutveckling, särskilt på lokal nivå.

Brottsförebyggande rådets arbete

Brå fick i början av 2017 ett förnyat och breddat uppdrag att stödja och samordna nationellt, regionalt och lokalt brottsförebyggande arbete. Under året har stödet och samordningen byggts upp. En utbildning har tagits fram och genom-

förts i flera omgångar och de nya brottsförebyggande samordnarna vid länsstyrelserna har samlats i nätverksträffar. Vidare har ett omfattande metodstöd getts till sju socialt utsatta områden samt till ytterligare 16 kommuner med olika utmaningar. Med anledning av de senaste årens utveckling av skjutvapenvåld har Brå tillsammans med Polismyndigheten, Kriminalvården och Malmö stad påbörjat ett pilotprojekt i Malmö med en internationellt utvärderad arbetsmetod som kallas Group Violence Intervention (GVI). GVI går ut på att förebygga våld mellan kriminella grupperingar och har visat goda resultat i ett antal städer i USA.

Länsstyrelsernas brottsförebyggande arbete

År 2017 var ett uppbyggnadsår för länsstyrelsernas arbete med regional samordning inom det brottsförebyggande området. Fokus har legat på att organisera verksamheten internt, säkerställa en god kompetens och påbörja arbetet med att kartlägga behov och möjligheter inom respektive län. Samtliga länsstyrelser har regionala samordnare på plats och flertalet har på olika sätt påbörjat arbetet med att utveckla det brottsförebyggande arbetet på regional nivå samt att stötta det lokala arbetet.

Polismyndighetens brottsförebyggande arbete

Det brottsförebyggande arbete som Polismyndigheten bedriver kan omfatta såväl planlagd som händelsestyrd verksamhet. Förutom insatser som primärt syftar till att förebygga brott omfattar verksamheten också insatser som syftar till att upprätthålla ordning och säkerhet, ingripa när brott begås samt hantera större evenemang som demonstrationer och idrottsevenemang. Verksamheten handlar dessutom om att hjälpa människor i nöd efter att de larmat 112.

Sedan Polismyndigheten bildades 2015 har ett omfattande utvecklingsarbete bedrivits på det brottsförebyggande området inom ramen för ambitionen att öka tillgängligheten och att komma närmare medborgarna. Medborgarlöften, medborgardialoger och samverkansöverenskommelser är exempel på sådana strategiska initiativ och insatser.

Antalet medborgarlöften och samverkansöverenskommelser har ökat och finns nu med nästan alla kommuner. De utgör grunden för polisens lokala brottsförebyggande arbete och har bl. a. medfört att Polismyndigheten ökat sina

aktiviteter i den egeninitierade verksamheten. Detta har bidragit till att anmälda trafik- och narkotikabrott ökat, vilket under 2017 resulterat i fler inkomna ärenden och fler ärenden redovisade till åklagare.

Kommunpolis och områdespolis etablerades som viktiga funktioner för att säkerställa långsiktighet och kontinuitet i polisens brottsförebyggande arbete och för samverkan med kommunen i och med myndighetsombildningen 2015. Samtliga 290 kommuner hade vid 2017 års utgång tillgång till en av de nu 200 etablerade kommunpoliserna, vilket är en ökning med fem stycken sedan december 2016. Antalet områdespolis har ökat och var vid årsskiftet ca 580 stycken jämfört med ca 400 året innan. Områdespolis finns nu i 88 av 95 lokalpolisområden (93 procent). I december 2016 fanns områdespolis i drygt hälften av lokalpolisområdena. Polismyndigheten bedömer att funktionerna har bidragit till att avsevärt förbättra samverkan med kommunerna.

Arbetet med att förebygga bedrägeribrott fortsatte under året. Polismyndigheten har bl. a. förmedlat information till allmänheten kring aktuella tillvägagångssätt vid bedrägerier i syfte att ge medborgarna verktyg och kunskap om hur de ska kunna skydda sig mot brott.

Ingripandeverksamheten omfattar händelsestyrt arbete, brottsförebyggande arbete, utredning och lagföring samt service. Polismyndighetens ledningscentraler tog under 2017 emot 755 432 samtal vidarekopplade från SOS-alarm vilket är oförändrat i förhållande till 2016. Antalet brådskande ärenden (Prio 1–2) förekom oftare i storstadsregionerna till skillnad mot övriga regioner. De främsta brottskategorierna inom ingripandeverksamhetens brottsförebyggande arbete rörde trafikbrott (85 procent) samt våldsbrott (12 procent).

Antalet resurstimmar för verksamhetsgrenen brottsförebyggande arbete minskade marginellt jämfört med 2016.

Polisiärt arbete i utsatta områden

Under 2017 presenterade Polismyndigheten en tredje kartläggning av utsatta områden och situationen i dessa. Myndigheten har prioriterat 23 geografiska områden som bedöms ha en särskilt omfattande problematik vad gäller brottslighet och otrygghet.

Situationen i områdena har påverkat Polismyndighetens möjlighet att upprätthålla

ordning och säkerhet. För att möta problemen har myndigheten genomfört en rad insatser som svarar mot den problematik som myndigheten beskrivit i sina kartläggningar.

Försäljning och distribution av narkotika är den kriminella verksamhet som Polismyndigheten har bedömt vara mest problematisk i de utsatta områdena. Det polisiära arbetet i flera utsatta områden har därför inriktats mot bekämpning av den öppna narkotikaförsäljningen på torg och andra platser där allmänheten i hög grad vistas eller passerar.

De många skjutningarna till följd av kriminella konflikter är ett annat allvarligt problem i de utsatta områdena. Polismyndigheten har redovisat (Ju2015/09349/PO) att myndigheten bedrivit en rad insatser mot illegala vapen och utarbetat metoder för att hitta vapen och förebygga skjutningar. Utvecklingen av nya arbetsmetoder och insatserna i de utsatta områdena har skett i samverkan med en rad myndigheter, bl.a. Tullverket.

De särskilt utsatta områdena har också prioriterats i arbetet med att installera fler permanenta och tidsbegränsade kameror. Resultaten av kamerabevakningen är bl.a. att viktiga iakttagelser har fångats via kamerorna, vilket i flera fall haft stor betydelse för brottsutredningar.

För att öka den polisära synligheten har områdespolis rekryterats och ingripandepersonal har arbetat inriktat i de särskilt utsatta områdena när de inte har uppdrag från ledningscentralen. Polismyndigheten redovisar att 11 av 14 lokalpolisområden med ett eller flera särskilt utsatta områden har ökat den totala personalstyrkan under 2017.

Det metodstöd för arbete mot organiserad brottslighet som utvecklades under 2016 har kommit till användning och samtliga lokalpolisområden med utsatta områden har skapat lokala lägesbilder genom detta under 2017.

I det operativa arbetet har Polismyndigheten, tillsammans med elva andra myndigheter, utvecklat en organisation som kan arbeta riktat mot organiserad brottslighet i utsatta områden. Arbetet med att utveckla och bredda arbetet inom satsningen är ett resultat av det regeringsuppdrag som myndigheterna redovisade i oktober 2017.

Säkerhetspolisens brottsförebyggande arbete

Säkerhetspolisen har under 2017 fortsatt sitt förebyggande arbete för att förhindra att terroristattentat genomförs i Sverige och att Sverige används som bas för attentatsplanering, rekrytering, finansiering och logistiskt stöd. I det förebyggande arbetet ingår även att motverka att svenskar deltar i terrorism utomlands. Efter dådet på Drottninggatan den 7 april 2017 har samarbetet med underrättelsemyndigheter och brottsbekämpande organ fortsatt att utvecklas.

Säkerhetspolisen har även bedrivit förebyggande arbete inom verksamhetsområdena kontraspionage, säkerhetsskydd, personskydd och författningsskydd. Inom ramen för säkerhetsskyddet fick Säkerhetspolisen och Försvarmakten, genom en ändring i säkerhetsskyddsförordningen (1996:633) från den 1 april 2018, möjlighet att förelägga myndigheter att vidta säkerhetshöjande åtgärder och möjlighet att stoppa utkontrakteringar av säkerhetskänslig verksamhet.

Säkerhetspolisen bedrev även förebyggande arbete för att förhindra spridning och anskaffning av produkter och kunskap som kan användas i tillverkning av andra staters massförstörelsevapen.

Förebyggande arbete mot ekonomisk brottslighet

Ekobrottsmyndigheten har under året fortsatt att bedriva informations- och påverkansarbete i samverkan med myndigheter, företag och organisationer. Under 2017 förstärkte myndigheten den brottsförebyggande organisationen med fem årsarbetskrafter.

Ekobrottsmyndigheten fick, likt tidigare år, in ett stort antal anmälningar om bokföringsbrott till följd av för sent upprättad årsredovisning, vilket tog avsevärda resurser i anspråk. Då Ekobrottsmyndigheten konstaterat i analyser av domar mot småföretagare att okunskap ofta är en bidragande faktor till att brottet begåtts tog myndigheten tillsammans med Bolagsverket fram förtydliganden i den information från Bolagsverket som går ut till alla företagare om när det är dags att lämna in årsredovisningen. Vidare har Ekobrottsmyndigheten fattat ett inriktningsbeslut om att gå med i samarbetet kring den myndighetsgemensamma webbplatsen verksamt.se, som innehåller samlad information och e-tjänster för företagare och potentiella företagare.

Inom ramen för det brottsförebyggande arbetet har Ekobrottsmyndigheten utvecklat samarbete med Föreningen Auktoriserade Revisorer och Revisorsinspektionen. Vidare deltog myndigheten i det nationella samverkansorganet för att motverka konkursrelaterad brottslighet och är en del i den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet, där arbetet under 2017 bl.a. bidrog till två omfattande tingsrättsdomar avseende ekonomisk brottslighet.

Ekobrottsmyndigheten genomförde även brottsförebyggande projekt på lokal och regional nivå. Exempel på detta är samverkan med gruvnäringen i norra Sverige, en branschsatsning för att förebygga svartarbete och osund konkurrens inom byggbranschen i Stockholmsområdet, insatser i samband med infrastruktur-satsningen Ostlänken och en myndighetsgemensam kommunal satsning mot organiserad brottslighet i Göteborgsregionen. I detta arbete samverkade Ekobrottsmyndigheten med länsstyrelsernas brottsförebyggande samordnare.

Arbetet mot våldsbejakande extremism

Samhällets beredskap och förmåga att förebygga våldsbejakande extremism ska utvecklas på lokal, regional och nationell nivå.

Resultaten redovisas utifrån följande bedömningsgrunder:

- omfattningen av våldsbejakande extremism i Sverige
- insatser för att förebygga inträde i samt underlätta utträde ur våldsbejakande extremism.

För övriga insatser mot våldsbejakande extremism, se utgiftsområde 1 Rikets styrelse, utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

I Sverige finns i huvudsak tre våldsbejakande extremistiska miljöer: högerextremism, vänsterextremism och islamistisk extremism. Säkerhetspolisens bedömning av omfattningen visar att antalet individer i de våldsbejakande extremistiska miljöerna har ökat under senare år, från några hundra till omkring 3 000 personer. Drygt 2 000 av dessa bedöms finnas inom den våldsbejakande islamistiska miljön och övriga finns inom den högerextremistiska respektive den vänsterextremistiska miljön. Sannolikt finns ett visst mörkertal. Sedan 2012 har ca 300

individer rest från Sverige till konfliktområden i framför allt Syrien och Irak för att ansluta sig till våldsbejakande islamistiska grupper men sedan 2016 har resandet minskat. Av de 300 har ca 140 individer återvänt till Sverige. Bland dem som fortfarande befinner sig i konfliktområdet är ungefär en tredjedel kvinnor. Det finns också ett okänt antal barn. Ett fåtal individer inom samtliga tre extremistiska miljöer bedöms ha både avsikt och förmåga att utföra terrorattentat. Terrorhotnivån i Sverige ligger kvar på förhöjd nivå.

Från den 1 januari 2018 har ett permanent center mot våldsbejakande extremism inrättats vid Brå. Centret ska stärka och utveckla det kunskapsbaserade och sektorsövergripande arbetet med förebyggande åtgärder nationellt, regionalt och lokalt samt ge behovsanpassat stöd till yrkesverksamma. Kommunala verksamheters arbete, t.ex. socialtjänstens insatser, spelar en viktig roll i det förebyggande arbetet. Centret har upprättat en särskild stödfunktion som ska möta framför allt kommuners behov av stöd i bl.a. individrelaterade frågor.

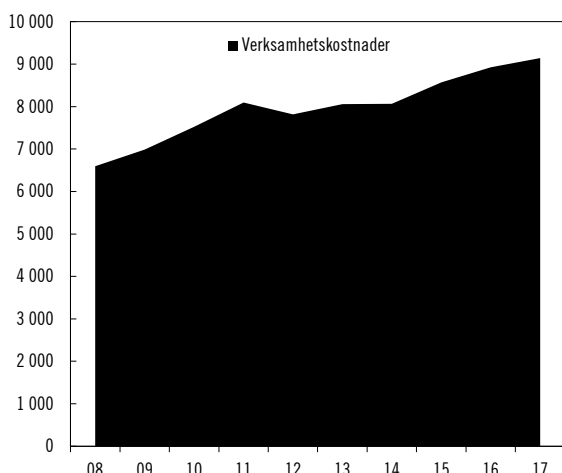
Flera myndigheter har ansvar för centrala delar i arbetet och centret har som uppgift att verka för en högre grad av samordning mellan olika insatser och uppdrag.

En särskild utredare har haft i uppdrag att se över genomförandet av brottsofferbestämmelserna i EU:s terrorismdirektivets. Utredaren lämnade sitt förslag i maj 2018 (ds 2018:22). Förslagen har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Kostnadsutveckling

Diagram 2.16 Kostnadsutveckling brottsförebyggande arbete

Miljoner kronor

Årsredovisningarna för 2008–2017 för Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Brottsförebyggande rådet. Årsredovisningen för staten avseende Säkerhetspolisen.

Myndigheternas kostnader för verksamheten brottsförebyggande arbete uppgick till 9,2 miljarder kronor vilket är en ökning med 194 miljoner kronor eller drygt 2 procent jämfört med föregående år. Vid Polismyndigheten ökade kostnaderna med 6 miljoner kronor (0,08 procent), vid Brottsförebyggande rådet med 26,3 miljoner kronor (22 procent), vid Ekobrottsmyndigheten med 1,3 miljoner kronor (1,9 procent) och vid Säkerhetspolisen med 160 miljoner kronor (13,4 procent).

Antalet resurstimmar registrerade på brottsförebyggande verksamhet minskade marginellt vid Polismyndigheten under 2017, samtidigt som kostnaderna ökade något. Ökningen förklaras huvudsakligen av högre kostnader för personal.

2.5.4 Utredning och lagföring

Mål

Regeringens mål för utredning och lagföring är att verksamheten ska bedrivas med högt ställda krav på rättssäkerhet, kvalitet och effektivitet och att brottsuppleringen ska öka.

De myndigheter inom rättsväsendet som omfattas av verksamheten är Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Rättsmedicinalverket, Kriminalvården (för häktesverksamhet), Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden samt Säkerhetspolisen. Utöver rättsväsendets

myndigheter bidrar Tullverket, Skatteverket och Kustbevakningen till verksamheten. Dessa myndigheters verksamhet redovisas under utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution respektive 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att bedöma resultatet och måluppfyllelsen för utredning och lagföring används flera av de indikatorer som tidigare redovisats i den samlade bedömningen. De indikatorer som används är följande:

- antal och andel ärenden redovisade från polis till åklagare
- antal och andel personupplärade brott
- antal och andel lagförda personer och brottsmisstankar
- antal utfärdade ordningsböter
- genomströmningstider.

Bedömningen baseras på såväl den sammantagna utvecklingen som utvecklingen för olika brottskategorier.

Rättsväsendets verksamhet är komplex och svår att på ett heltäckande sätt fånga i ett antal statistiska mått. En stor mängd värdefullt arbete utförs inom området utredning och lagföring utan att det resulterar i ärenden som redovisas till åklagare eller personuppläras. Det är vidare svårt att definiera vilken uppläringsnivå som är rimlig eftersom förutsättningarna att klara upp de anmälda brotten, liksom resurserna som krävs för att nå upplärning, varierar kraftigt mellan olika typer av brott. De brottsbekämpande myndigheterna måste dock alltid sträva efter att uppnå en så hög brottsupplärning som möjligt så att personer som begår brott får stå till svars för sina gärningar. I ljuset av detta tillför indikatorerna värdefull och nödvändig information om utvecklingen i verksamheten.

Verksamhetens resultat

Ärendeflöde och utredning

Ett brottsärende som inkommer till Polismyndigheten eller Ekobrottsmyndigheten innehåller ett eller flera anmälda brott. Ett

anmält brott innehåller i sin tur en eller flera brottsmisstankar (dvs. varje brottslig gärning som en person kan misstänkas för).

Det totala antalet brott som anmäldes till brottsbekämpande myndigheter 2017 låg enligt den officiella kriminalstatistiken kvar på ungefär samma nivå som året innan, dvs. drygt 1,5 miljoner brott. Även inflödet av ärenden till Polismyndigheten var oförändrat och uppgick till ca 1 249 000 ärenden (exklusive ärenden från övervakning med trafiksäkerhetskameror), vilket motsvarar i genomsnitt 3 400 inkomna ärenden per dag. Sedan 2008 har antalet inkomna ärenden ökat med 6 procent.

Till Ekobrottsmyndigheten inkom 7 100 ärenden under 2017, vilket är en ökning med ca 1 300 ärenden från året innan. Den stora ökningen beror i huvudsak på anmälningar om försenade årsredovisningar. Totalt inkom nästan 49 000 brottsmisstankar, en ökning med 4 procent jämfört med 2016. Sedan 2008 har antalet inkomna ärenden ökat med 58 procent. Enligt Ekobrottsmyndigheten har brottsmisstankar avseende bedrägeri och bidragsbrott ökat väsentligt.

Av de ärenden som inkom till Polismyndigheten inleddes förundersökning i 44 procent av fallen, vilket är en ökning med 2

procentenheter i förhållande till 2016. Av ärenden med inledd förundersökning var det en något lägre andel som redovisades till åklagare. Den andelen minskade från 28 till 27 procent. Antalet ärenden som Polismyndigheten redovisade till åklagare ökade med 3 procent under 2017. Det är första gången sedan 2009 som antalet redovisade ärenden ökar. De antalsmässigt och procentuellt största ökningarna gäller narkotikabrott, trafikbrott, skadegörelsebrott och bedrägeribrott. För våldsbrott och tillgreppsbrott fortsatte antalet redovisade ärenden att minska. I dessa båda brottskategorier minskade också antalet inkomna ärenden. Sammantaget var andelen redovisade ärenden av avslutade ärenden i princip oförändrad på 12 procent. Ärendebalansen i form av antal öppna ärenden minskade något men ligger fortfarande på en hög nivå.

Till Åklagarmyndigheten inkom under 2017 ca 164 800 ärenden eller ca 423 000 brottsmisstankar. Det är en ökning med 1 procent avseende ärenden och 3 procent avseende brottsmisstankar jämfört med föregående år. Sedan 2008 har antalet inkomna ärenden minskat med 19 procent.

Tabell 2.6 Inkomna ärenden

Antal

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Polismyndigheten	1 449 494	1 492 952	1 436 089	1 473 103	1 458 684	1 447 626	1 502 377	1 543 745	1 519 200	1 538 924
Åklagarmyndigheten	202 738	211 430	208 985	210 692	202 346	185 702	179 044	171 839	162 743	164 797
Ekobrottsmyndigheten	4 485	4 782	4 374	4 545	4 591	6 369	5 573	6 357	5 810	7 104

Källa: Polismyndigheten samt årsredovisningar för Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten.

För Polismyndighetens del redovisas endast inkomna brottsärenden, inklusive ärenden från övervakning med trafiksäkerhetskameror. Siffrorna gällande Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten inkluderar även andra ärenden än sådana som avser ansvar för brott.

Genomströmningstider

Medelgenomströmningstiden för bearbetade ärenden hos Polismyndigheten, dvs. ärenden där förundersökning eller annan slags brottsutredning bedrivits, ökade från 92 till 98 dagar mellan 2016 och 2017. Tiden mäts från inledd förundersökning till dess att ärendet avslutats hos polisen.

Den genomsnittliga genomströmningstiden för åklagarledda förundersökningar, som mäts från det att anmälan har inkommit till Åklagarmyndigheten till dess att beslut har fattats, uppgick under 2017 till 122 dagar. Genomströmningstiden mätt från det att en färdig brottsutredning inkommit från

Polismyndigheten till dess att Åklagarmyndigheten fattat beslut ökade med 1 dag till 16 dagar.

Medelgenomströmningstiden vid Ekobrottsmyndigheten, mätt som antal dagar från anmälan till beslut, ökade från 205 till 271 dagar mellan 2016 och 2017. Enligt Ekobrottsmyndigheten kan detta förklaras av att myndigheten har prioriterat särskilt krävande ärenden vilket har gett längre handläggningstider i övriga ärendekategorier.

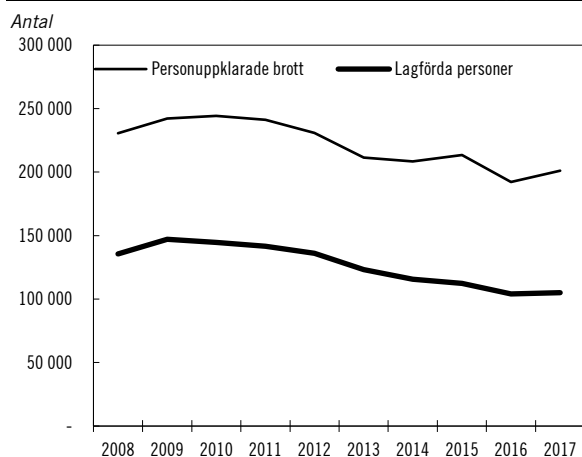
Personuppklaring och förverkanden

När brottsbekämpande myndigheter knyter en gärningsperson till ett brott genom att åklagare

fattar beslut om åtal, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse (dvs. lagföring) räknas brottet som personupplärd i den officiella kriminalstatistiken.

Antalet personupplärd brott ökade under 2017 i samma omfattning som antalet redovisade ärenden från polis till åklagare, dvs. med 3 procent. Antalet personupplärd brott ökade när det gäller bedrägeribrott, skadegörelsebrott, trafikbrott och narkotikabrott, medan antalet personupplärd tillgreppsbrott minskade. Sammanlagt personupplärdades ca 203 000 brott under året. Personupplärdningsprocenten (andelen personupplärd brott av samtliga handlagda brott) uppgick till 13 procent, vilket är samma nivå som 2016. Lagföringsprocenten (andelen personupplärd brott av samtliga utredda brott) uppgick till 28 procent, vilket är en minskning med 1 procentenhet sedan 2016. I landets sju polisregioner och åklagarområden varierade lagföringsprocenten från 26 procent i Stockholm och Syd till 32 procent i Mitt och Bergslagen.

Diagram 2.17 Personupplärd brott och lagförda personer

Källa: Den officiella kriminalstatistiken samt årsredovisningarna för Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten. För att möjliggöra tidsserien över personupplärd brott har dessa definierats enligt den definition som Brå använde till och med redovisningsåret 2013.

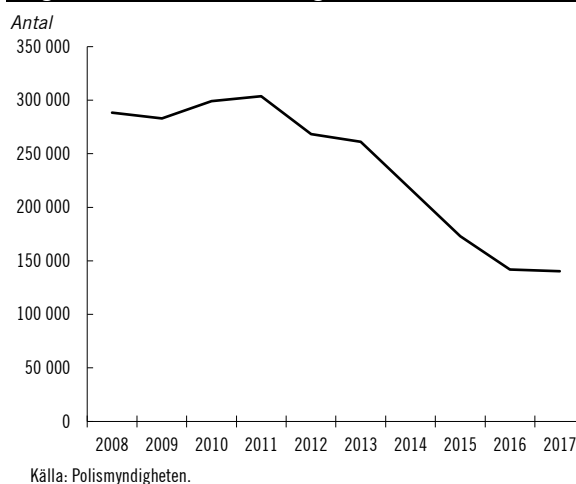
Antalet personer som lagfördes (dvs. åtalades, fick strafföreläggande eller meddelades åtalsunderlåtelse) genom beslut av Åklagarmyndigheten ökade med 1 procent under 2017 och uppgick till 103 280 stycken. Av dessa var 17 procent kvinnor och 83 procent män. Andelen lagförda personer (av det totala antalet misstänkta personer där Åklagarmyndigheten beslutat om lagföring eller avskrivning) ökade med 1 procentenhet till 65 procent. Antalet lagförda brottsmisstankar vid Åklagarmyndigheten minskade under 2017 för de flesta brottsgrupper, sammanlagt med 3 procent.

I de två största brottsgrupperna, narkotikabrott och trafikbrott, ökade lagföringen dock något, vilket hänger samman med det ökade inflödet i dessa brottsgrupper.

Det totala antalet lagförda brottsmisstankar vid Ekobrottsmyndigheten uppgick till 9 400 stycken, en ökning med 35 procent. Samtidigt minskade antalet lagförda personer med 8 procent, vilket innebär att antalet brottsmisstankar per person ökade. Sammanlagt lagfördes 1 810 personer, varav 15 procent var kvinnor och 85 procent var män. Av de lagförda brottsmisstankarna 2017 avsåg 42 procent den grövsta ekonomiska brottsligheten, vilket omfattade sammanlagt 260 personer.

Antalet ordningsböter som Polismyndigheten utfärdar har minskat avsevärt på senare år men den kraftigt nedåtgående trenden avstannade under 2017. Under året utfärdades ca 140 000 ordningsböter (exklusive böter från trafik-säkerhetskameror) vilket var 1 700 färre än 2016.

Diagram 2.18 Utfärdade ordningsböter

Källa: Polismyndigheten.

Möjligheterna till ekonomisk vinning är en av de främsta drivkrafterna till en stor del av brottsligheten i samhället. Genom att i samband med utredning och lagföring av brott också arbeta med att återföra brottsvinster kan rättsväsendet bidra till att incitamenten att begå brott minskar.

Under 2017 registrerade Åklagarmyndigheten yrkanden om förverkande av utbyte av brott eller brottslig verksamhet i 593 ärenden, vilket är en ökning med 15 procent jämfört med året innan. Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten genomförde även betydligt fler tillgångsutredningar än föregående år. Sammanlagt gjordes 569 förenklade

tillgångsutredningar, varav 349 (knappt två tredjedelar) gick vidare till fördjupad utredning.

Ekobrottsmyndigheten framställde 45 yrkanden om förverkanden jämfört med 25 året innan. Ekobrottsmyndigheten framställde också 281 yrkanden om företagsbot jämfört med 31 yrkanden under 2016, vilket är ett resultat av myndighetens fokus på tillgångsinriktad brottsbekämpning. Antalet yrkanden om skadestånd minskade däremot från 42 till 24.

Forensiskt utredningsstöd

Ärendeutvecklingen vid Nationellt forensiskt centrum (NFC) vid Polismyndigheten har under den senaste tioårsperioden visat på ett kontinuerligt ökat behov av forensiska undersökningar och analyser.

Mellan 2016 och 2017 ökade ärendetillströmningen vid NFC med 7 procent, exklusive personärenden för dna- respektive fingeravtrycksanalys samt ärenden från Migrationsverket. Samtidigt ökade komplexiteten i ärendena genom att det registrerades mer material per ärende och ett ökat antal ärenden krävde flera olika typer av undersökningar. Antalet begärda undersökningar av personprover för dna-analys ökade med 5 procent.

NFC:s produktion ökade under 2017 och man avslutade sammanlagt 84 000 ärenden, vilket är 6 procent fler än 2016. Trots detta hade NFC i genomsnitt en balans på över 10 000 ärenden varje månad. NFC utför också forensiska undersökningar och analyser åt andra myndigheter och aktörer. Inräknat dessa ärenden utgjorde den samlade ärendemängden som NFC hanterade under 2017 ca 155 000 ärenden.

Handläggningstiderna varierar över tid och mellan olika områden men ökade totalt sett under 2017. Det beror bl.a. på att ett stort antal äldre ärenden arbetades av under året.

Rättsmedicinalverket ansvarar för rättspsykiatrisk, rättsgenetisk, rättskemisk och rättsmedicinsk verksamhet. Under 2017 utfärdades 448 utlåtanden efter rättspsykiatriska undersökningar, vilket är en liten minskning jämfört med året innan. Inom den rättsgenetiska verksamheten ökade antalet ärenden med 10 procent till 3 800 ärenden, främst beroende på ett ökat ärendeinflöde från Migrationsverket. Även för den rättskemiska verksamheten, där en stor del rör narkotika-relaterade ärenden, noterades ett ökat ärende-

inflöde. Under året expedierades 98 000 ärenden, vilket är en ökning med 7 procent.

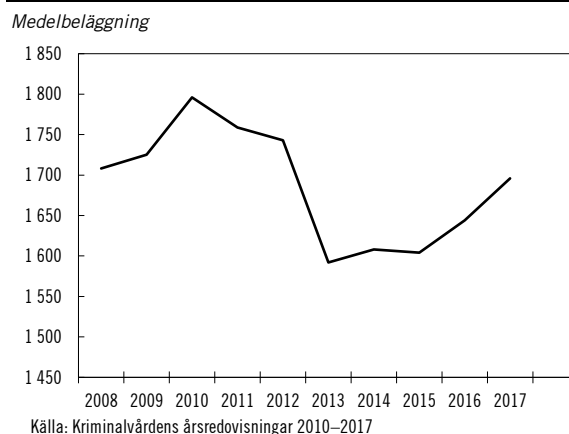
Inom ramen för Rättsmedicinalverkets rättsmedicinska verksamhet genomförs bl.a. rättsmedicinska obduktioner. Här ligger också uppgiften att skriva rättsintyg och att genomföra medicinska åldersbedömningar. Varje år genomför Rättsmedicinalverket normalt ca 5 500 rättsmedicinska obduktioner och under 2017 förrättades 5 450 stycken, vilket är i nivå med föregående år.

Det totala antalet expedierade rättsintyg minskade med knappt 300 ärenden till 4 650. Dock ökade antalet rättsintyg utfärdade av rättsläkare anställda vid Rättsmedicinalverket med ca 1 200 ärenden. Det beror på ett ändrat arbetssätt där myndigheten, istället för att anlita kontrakterade läkare som utfärdar rättsintyg, har timanställt s.k. forensiska dokumentationsläkare. Dessa har till uppgift att dokumentera skador hos målsägande och misstänkta gärningspersoner. Rättsintygen utfärdas därefter av rättsläkare vid Rättsmedicinalverket.

Under 2017 inkom 11 300 ärenden om medicinsk åldersbedömning. De första beställningarna av medicinsk åldersbedömning i ärenden om uppehållstillstånd från Migrationsverket kom i slutet av mars. Det initialt stora ärendeinflödet minskade betydligt i slutet av året. Till detta har Rättsmedicinalverket hanterat ett 30-tal ärenden om medicinska utlåtanden om ålder i brottmål.

Beläggning i häkte och isoleringsbrytande åtgärder
Sett över en tioårsperiod har beläggningen i häkte minskat med 1 procent. I ett kortare tidsperspektiv har däremot beläggningen ökat. Sedan 2013 har medelbeläggningen ökat med 6 procent. Se även avsnitt 2.5.6 Verkställighet av påföljd.

Diagram 2.19 Medelbeläggning i häkte 2008-2017

Av dem som var häktade med restriktioner under 2017 fick 30 procent del av isoleringsbrytande åtgärder under minst två timmar per dygn. För gruppen unga under 21 år med restriktioner var andelen 40 procent. Av intagna i häkte utan restriktioner fick 73 procent del av isoleringsbrytande åtgärder under minst två timmar per dygn. För unga utan restriktioner var andelen 75 procent. Kvinnor med restriktioner får del av isoleringsbrytande åtgärder i högre grad än män medan förhållandet är det motsatta när det gäller häktade utan restriktioner. I jämförelse med 2016 ökade andelen klienter som fick del av isoleringsbrytande åtgärder något i samtliga kategorier, förutom när det gäller unga utan restriktioner, där nivån var oförändrad, samt kvinnor utan restriktioner, där andelen minskade. Kriminalvården har redovisat flera vidtagna åtgärder som syftar till att öka intagnas tid i gemensamhet.

Kostnadsutveckling

Myndigheternas kostnader för verksamheten utredning och lagföring uppgick 2017 till 18,1 miljarder kronor, vilket är 1 miljard kronor eller knappt 6 procent mer än föregående år. Av denna summa utgjorde Polismyndighetens kostnader tre fjärdedelar. Vid Polismyndigheten ökade kostnaderna med 810 miljoner kronor (6 procent), vid Åklagarmyndigheten med 79 miljoner kronor (6 procent) och vid Ekobrottsmyndigheten med 23 miljoner kronor (4 procent). Kriminalvårdens kostnader ökade med 140 miljoner kronor (6 procent).

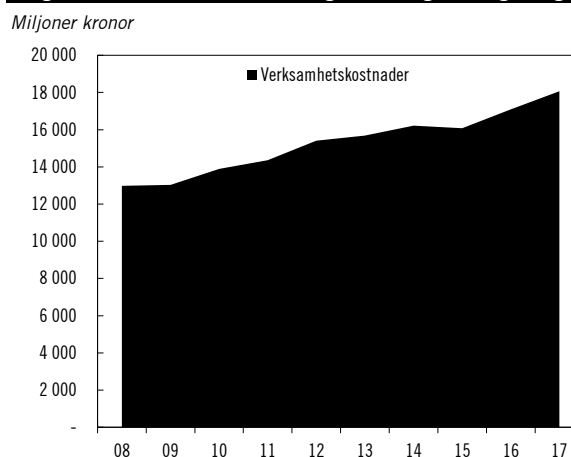
Våldsbrott är en högt prioriterad brottskategori inom Polismyndigheten och en allt större andel av myndighetens resurser går till att hantera den typen av brott. Under 2017 lades 43 procent av resurstiden för utredning och lagföring på våldsbrott, vilket är en ökning med 2 procentenheter sedan 2016 och 8 procentenheter sedan 2011. Våldsbrottens andel av ärendinflödet uppgår till ca 10 procent. Andelen har varit förhållandevis konstant under längre tid.

Av Åklagarmyndighetens sammanlagda kostnader har 95 procent använts till utredning och lagföring, vilket är samma nivå som föregående år. Inom myndigheten utgjordes 26 procent av de avslutade brottsmisstankarna av vålds- och sexualbrott och drygt 40 procent av

resurserna användes för att handlägga sådana brottsmisstankar.

Ekobrottsmyndigheten lägger huvudsakligen sina resurser på utredning och lagföring. Under året ökade antalet inkomna särskilt krävande ärenden. Trots att de utgör en liten del av den totala ärendemängden går mer än 40 procent av utrednings- och lagföringsresurserna till denna ärendekategori.

Diagram 2.20 Kostnadsutveckling utredning och lagföring

Källa: Årsredovisningarna 2008–2017 för Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Kriminalvården.

2.5.5 Dömande verksamhet

Mål

Regeringens mål för Sveriges Domstolar är att mål och ärenden ska avgöras med hög kvalitet och effektivitet. Målbalanserna och omloppstiderna ska hållas på en rimlig nivå. Domstolsverket ska skapa förutsättningar för domstolarna att uppfylla målet för verksamheten bl.a. genom en ändamålsenlig resursfördelning och stöd i verksamhetsutvecklingen.

Inom den dömande verksamheten verkar de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna. Sveriges Domstolar omfattar även hyres- och arrendenämnderna, Rättshjälpsmyndigheten, Rättshjälpsnämnden och Domstolsverket. Verksamheten vid migrationsdomstolarna redovisas under utgiftsområde 8.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma måluppfyllelsen inom den dömande verksamheten används följande indikatorer:

- omloppstider
- inkomna, avgjorda och balanserade mål
- överbalanser
- produktivitet, mätt som antalet avgjorda mål och ärenden i förhållande till kostnaderna.

Verksamhetens resultat

Omloppstider

Såväl kvalitet som effektivitet kan i viss utsträckning mätas i hur lång tid det tar att avgöra ett mål. Regeringen har därför beslutat om målsättningar för hur långa omloppstider olika typer av mål högst bör ha i domstolarna. Målsättningarna gäller hur lång handläggningstid 75 procent av målen högst bör ha från att de kommit in till domstolen till att de har avgjorts. Regeringen har också beslutat om målsättningar för omloppstiderna vid hyres- och arrendenämnderna. Även här gäller målsättningen hur lång handläggningstid 75 procent av ärendena högst bör ha. Verksamhetsmålen och resultaten framgår av tabell 2.7.

Tabell 2.7 Uppfyllelse av verksamhetsmål: genomsnittlig omloppstid i månader för avgjorda mål och ärenden, 75:e percentilen

Månader

	Mål 2017	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tingsrätter									
Tvistemål exkl. gem. ansökan om äktenskapsskillnad	7,0	7,6	7,9	7,3	7,2	7,0	7,0	6,7	6,4
Brottmål exkl. förtursmål	5,0	5,1	5,2	4,9	4,9	4,8	4,5	4,3	4,2
Hovrätter									
Tvistemål fram till PT beslut	2,0					2,1	1,9	1,9	1,6
Tvistemål där PT beslut beviljats	10,0					12,6	11,7	11,5	10,7
Brottmål exkl. förtursmål	5,0	7,2	7,4	7,2	7,6	7,5	7,1	6,5	6,1
Förvaltningsrätter									
Samtliga mål exkl. förtursmål och migrationsmål	6,0	8,1	10,0	8,5	7,0	6,4	6,0	5,8	6,5
Kammarrätter									
Samtliga mål exkl. förtursmål och migrationsmål	6,0	9,5	7,2	6,8	7,5	7,0	7,9	7,4	11,3
Hyres- och arrendenämnder									
Samtliga ärenden exkl. avstående- och lokalmedlingsärenden	4,0	5,2	4,9	5,5	7,4	7,5	5,7	7,0	11,2

Anm.: Från och med 2016 är tvistemål vid hovrätter uppdelade i två delar, tvistemål fram till beslut om prövningstillstånd och tvistemål där beslut om prövningstillstånd har beviljats. Därför finns jämförelsetal endast tillgängliga för 2014–2016.

Källa: Årsredovisningarna 2010–2017 för Sveriges Domstolar.

Vid domstolarna har omloppstiderna minskat under perioden 2010–2016. Under 2017 fortsatte den positiva utvecklingen vid tingsrätt och hovrätt. Omloppstiderna minskade och verksamhetsmålen för *brottmål* och *tvistemål* i tingsrätt samt för *tvistemål fram till beslut om prövningstillstånd* i hovrätt uppnåddes. Omloppstiderna för *brottmål* och *tvistemål där*

prövningstillstånd beviljas i hovrätt förbättrades också men verksamhetsmålet uppnåddes inte.

Vid förvaltningsrätterna och kammarrätterna bröts den positiva utvecklingen. Omloppstiderna ökade, framför allt vid kammarrätterna och verksamhetsmålen uppnåddes inte.

Vid hyres- och arrendenämnderna ökade omloppstiderna från en redan hög nivå.

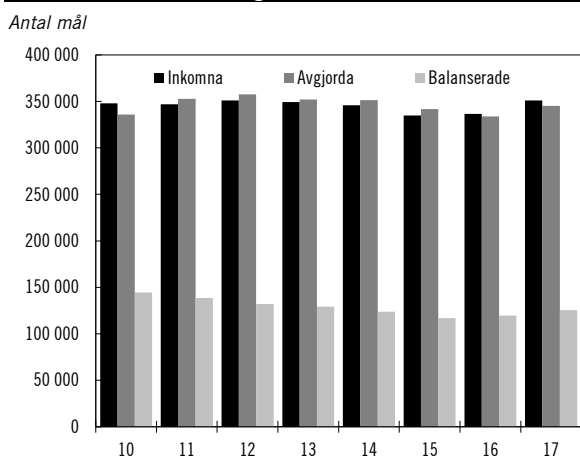
Omloppstiden på 11,2 månader ligger klart över verksamhetsmålet på 4 månader.

Under 2017 pågick ett antal riktade åtgärder för att minska handläggningstider och balanser vid Sveriges Domstolar. Som exempel kan nämnas den förstärkningsstyrka med domare som kan tas i anspråk vid frånvaro på grund av utbildning och långvarig sjukskrivning eller vid handläggning av större mål och balans-arbetningar. Som framgångsfaktorer för måluppfyllelsen framhåller domstolarna internt utvecklingsarbete t.ex. beredning, specialisering och effektivitetsåtgärder. En effektivare ledning och styrning av verksamheten framhålls också. När det gäller försvårande omständigheter framhålls den ökade måltillströmningen, framför allt när det gäller migrationsmålen men även inom andra målkategorier. Förekomsten av stora och komplexa mål med lång förhandlingstid samt förtursmål framhålls också, liksom stor personalomsättning och svårigheter att rekrytera. När det gäller förvaltningsrätterna och kammarrätterna framhålls även stora grupper av seriemål som en försvårande faktor.

Inkomna, avgjorda och balanserade mål

Antalet inkomna mål (exklusive migrationsmål) till domstolarna ökade med 4,3 procent 2017 jämfört med 2016. Antalet avgjorda mål ökade med 3,4 procent och antalet balanserade mål ökade med 4,7 procent. Utvecklingen under de senaste åtta åren framgår av diagram 2.21.

Diagram 2.21 Utvecklingen av inkomna, avgjorda och balanserade mål (exkl. migrationsmål)

Källa: Årsredovisningarna för 2010–2017 för Sveriges Domstolar.

Under 2016 började antalet inkomna mål öka för första gången sedan 2012 och ökningen har fortsatt under 2017. Antalet inkomna mål har ökat i alla domstolsslag utom i Högsta

domstolen och i kammarrätterna. Vid tingsrätterna har både antalet brottmål och tvistemål ökat. Vid hovrätterna består ökningen bl.a. av fler mål enligt plan- och bygglagen (2010:900). Vid förvaltningsrätterna har antalet inkomna socialförsäkringsmål ökat kraftigt.

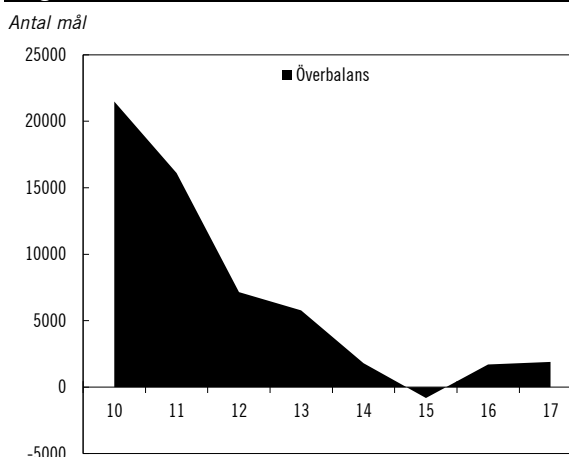
Under 2017 ökade också antalet avgjorda mål efter att ha minskat under flera år. Vid tingsrätterna ökade både antalet avgjorda brottmål och tvistemål och då i synnerhet familjemålen. Den största ökningen återfinns vid kammarrätterna som under året avgjort flera socialförsäkringsmål men även mål om offentlig upphandling.

Ökningen av antalet avgjorda mål har dock inte motsvarat ökningen av antalet inkomna mål vilket lett till en ökning av antalet balanserade mål.

Överbalanser

Domstolarnas totala balans kan delas upp i en så kallad arbetsbalans och en överbalans. Med arbetsbalans avses det antal mål i balans som statistiskt är förenligt med att regeringens verksamhetsmål gällande omloppstider kan nås. Det antal mål som överstiger arbetsbalansen definieras som överbalans.

Diagram 2.22 Överbalanser

Källa: Årsredovisningarna 2010–2017 för Sveriges Domstolar.

Domstolarna hade sammantaget en viss överbalans som uppgick till 1 894 mål 2017. Sedan 2010 har överbalanserna gradvis minskat och 2015 hade domstolarna totalt sett en underbalans. År 2016 vände utvecklingen och vid utgången av 2017 hade domstolarna en överbalans som låg marginellt över överbalansen 2016.

Balanssituationen är en viktig faktor för att nå verksamhetsmålen. Det finns ett tydligt samband

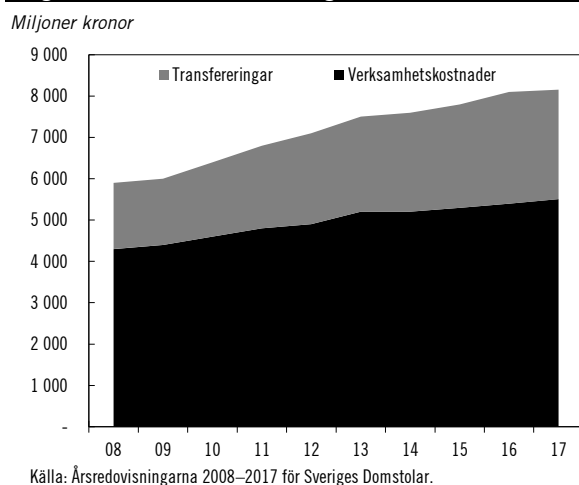
mellan balansernas storlek, åldersstrukturen (dvs. hur gamla målen är) och omloppstidernas längd. Under året har flera domstolar inriktat arbetet mot att avgöra äldre mål.

Kostnadsutveckling och produktivitet

Verksamhetsområdet omfattar både verksamheten inom Sveriges Domstolar (exklusive migrationsdomstolarna) och transfereringar och övriga utbetalningar avseende rättsliga biträden m.m., t.ex. utgifter för offentlig försvarare, målsägandebiträde, offentligt biträde, rättshjälp, konkursförvaltararvode, bevisning och tolkar.

Kostnadsutvecklingen inom området framgår av diagram 2.23, där Verksamhetskostnader avser utgifterna på anslaget 1:5 *Sveriges Domstolar* och Transfereringar avser utgifterna på anslaget 1:12 *Rättsliga biträden m.m.*

Diagram 2.23 Kostnadsutveckling dömande verksamhet

Under perioden 2008–2017 har verksamhetskostnaderna inom Sveriges Domstolar ökat med ca 29 procent. Ökningen förklaras huvudsakligen av högre kostnader för personal och lokaler. Vidare har antalet domstolar med fast säkerhetskontroll ökat, vilket medför högre kostnader för säkerhet. Från 2016 till 2017 ökade verksamhetskostnaderna med 2 procent. Kostnadsutvecklingen mellan åren påverkas av att Patent- och marknadsdomstolen och Patent- och marknadsöverdomstolen inrättades den 1 september 2016.

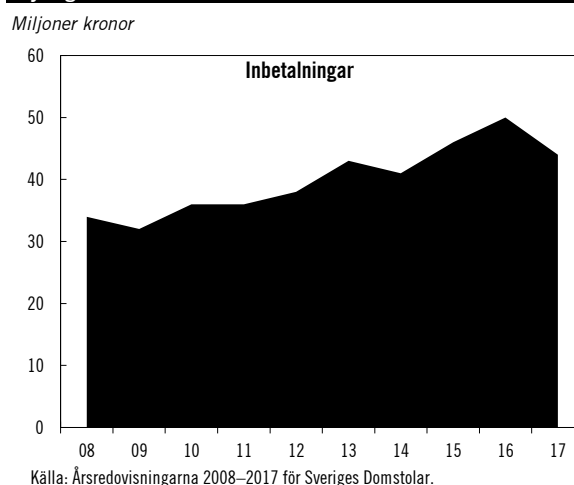
Produktiviteten, mätt som antalet avgjorda mål och ärenden i förhållande till de totala kostnaderna på anslaget 1:5 *Sveriges Domstolar*, används som en indikator för att redovisa resultaten inom den dömande verksamheten.

Produktiviteten mätt på detta sätt minskade under 2017.

Transfereringarna och utbetalningarna avseende rättsliga biträden m.m. har ökat med ca 65 procent under perioden 2008–2017. Utgifterna påverkas av att timkostnadsnormen, som ligger till grund för ersättningen till rättsliga biträden, årligen räknas upp. Timkostnadsnormen fastställs i förordningen (2009:1237) om timkostnadsnorm inom rättshjälpsområdet. Efter en översyn har det beslutats att timkostnadsnormen fr.o.m. 2018 ska beräknas enligt en ny och förenklad modell där uppräkningskoefficienten är knuten till ett tjänsteprisindex. Vidare påverkas utgifterna av antalet förordnanden och debiterad tid per förordnande. Den utgiftsökning som har skett under perioden är främst hänförlig till att antalet timmar per förordnande har ökat. År 2017 minskade antalet debiterade timmar per förordnande, vilket medförde att utgifterna för första gången under 2000-talet blev lägre än året innan.

Intäkterna till följd av att dömda i brottmål ska ersätta staten för vissa kostnader för rättsligt biträde m.m. har ökat med ca 31 procent under perioden 2008–2017.

Diagram 2.24 Intäktsutveckling till följd av ersättnings-skyldighet till staten för dömda i brottmål

Som framgår av diagram 2.24 har det skett en trendmässig ökning av intäkterna, samtidigt som det finns fluktuationer mellan åren. År 2017 blev intäkterna 12 procent lägre än året innan.

2.5.6 Verkställighet av påföljd

Mål

Regeringens mål för verksamheten är att påföljderna ska verkställas på ett säkert, humant och effektivt sätt och att antalet återfall i brott ska minska.

Kriminalvården ansvarar för att verkställa påföljder inom verksamhetsområdet.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Uppfyllelsen av målet bedöms bl.a. utifrån följande indikatorer:

- myndighetens arbete med tillsyn och uppföljning
- effektiviteten i resursutnyttjandet
- myndighetens arbete med verkställighetsplanering
- antalet rymningar och andra allvarliga händelser
- graden av strukturerad sysselsättning i anstalt.

Måluppfyllelsen avseende det återfallsförebyggande arbetet under verkställigheten bedöms bl.a. utifrån följande indikatorer:

- andelen klienter som har fullföljt behandlingsprogram
- klienternas deltagande i utbildning
- andelen klienter som har blivit föremål för särskilda utslussningsåtgärder.

Verksamhetens resultat

Tillsyn och uppföljning

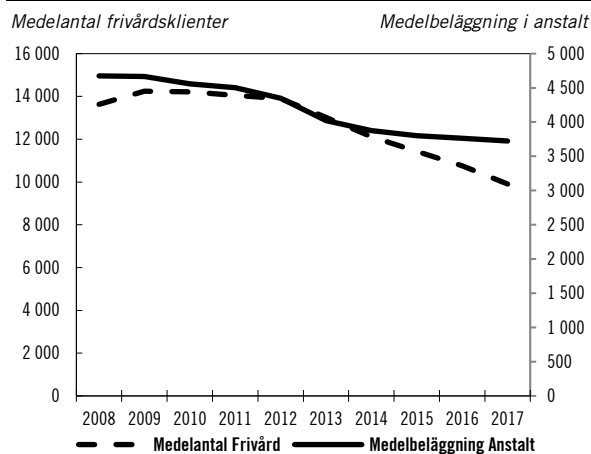
Kriminalvårdens tillsynssektion, vars uppdrag är att granska verksamheten har under 2017 granskat totalt 19 av myndighetens verksamhetsområden. Resultatet av tillsynen under året visar att det finns utvecklingsområden inom såväl säkerhetsarbete, rättsvård, hälso- och sjukvård samt inom vissa administrativa processer.

Beläggning och effektivt resursutnyttjande

Medelantalet klienter i anstalt och frivård fortsatte att minska under 2017. Mellan 2016

och 2017 minskade emellertid medelbeläggningen i anstalt endast en procent. I häkte fortsatte de senaste årens ökning av medelbeläggningen, se avsnitt 2.5.4 Utredning och lagföring. I frivården syntes en fortsatt minskning av medelantalet klienter.

Diagram 2.25 Medelantal frivårdsklienter och medelbeläggning i anstalt 2008–2017

Källa: Kriminalvårdens årsredovisningar 2010–2017.

Beläggningsgraden varierar under året, främst på häkte, vilket gör att den periodvis och på enskilda verksamhetsställen har varit betydligt högre än det nationella årsgenomsnittet. Samtidigt som det totala antalet klienter minskade fortsatte personalresurserna att öka. Kriminalvården förklarar detta förhållande med att myndigheten förstärkt arbetet med att utveckla verksamheten, bl.a. på säkerhetsområdet och innehållet i klientverksamheten. Kriminalvården har samtidigt vidtagit flera åtgärder för att öka effektiviteten i resursutnyttjandet.

Säkerhet

Under året skedde en rymning från en anstalt i säkerhetsklass 2. Det är den första rymningen från en anstalt i någon av de två högre säkerhetsklasserna sedan 2014. Kriminalvården har fortsatt det sedan tidigare påbörjade arbetet med säkerhetsstärkande åtgärder vid anstalter i säkerhetsklass 2. Antalet rymningar från anstalter i säkerhetsklass 3, den lägsta säkerhetsklassen, uppgick till 24 stycken. Det är nio fler än föregående år och därmed den första märkbara ökningen på flera år. Kriminalvården förklarar detta med en viss ökad riskacceptans vid placering i säkerhetsklass 3 i syfte att möjliggöra en bättre utslussning men också med myndighetens ambition att på ett effektivare och mer

rättssäkert sätt utnyttja myndighetens hela platsbestånd.

Cirka 280 allvarliga händelser rapporterades i anstalt under året, vilket är en fortsatt ökning. Ökningen kan till viss del bero på en fortsatt ökad rapporteringsbenägenhet till följd av Kriminalvårdens utbildningsinsatser under året. Knappt hälften av de rapporterade händelserna var riktade mot personal och avsåg främst hot. Hoten mot personal har nära fördubblats i förhållande till föregående år, medan våld mot personal har minskat något. När det gäller hot och våld mellan intagna har antalet våldshändelser ökat kraftigt medan antalet hot har ökat i mindre utsträckning. Antalet rapporterade allvarliga händelser inom frivården har minskat. 20 allvarliga händelser inträffade under året varav hälften avsåg hot riktat mot personal.

Under 2017 har Kriminalvården fortsatt sitt arbete med att utveckla och långsiktigt förankra arbetet mot våldsbejakande extremism. Se även avsnitt 2.5.3. Arbetet mot våldsbejakande extremism.

Verkställighetsplanering och sysselsättning

Av de som avslutat en verkställighet inom Kriminalvården under 2017 hade 90 procent en fastställd verkställighetsplan.

Sysselsättningsgraden i anstalt uppgick till 78 procent vilket är i nivå med föregående år. Liksom tidigare år utgörs den största delen av sysselsättningen av arbetsdrift och service (60 procent).

En knapp fjärdedel av de klienter som avslutade en verkställighet under 2017 deltog i behandlingsprogram, vilket är i nivå med föregående år. Dock fortsatte deltagandet att öka för unga respektive klienter dömda för våldsbrott. Deltagandet är högst bland dem som verkställer skyddstillsyn där en dryg tredjedel har deltagit i behandlingsprogram. Även inom denna grupp har det skett en liten ökning i förhållande till föregående år. Fullföljandegraden har minskat något totalt sett vilket framför allt kan hänföras till en minskad andel skyddstillsynsdömda som fullföljer påbörjat behandlingsprogram.

Andelen klienter i anstalt som har påbörjat studier uppgår till en knapp fjärdedel och har minskat något i förhållande till föregående år. Andelen fullföljda kurser eller utbildningar är dock i nivå med föregående år. Kriminalvården

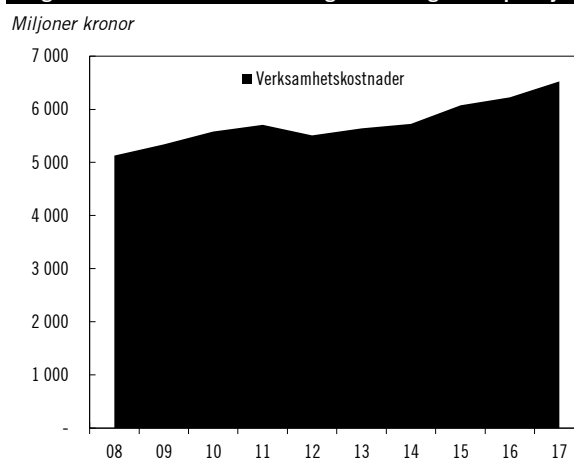
har redovisat åtgärder som myndigheten har vidtagit för att öka tillgängligheten och genomströmningen i klientutbildningen i syfte att fler klienter ska få tillgång till studier.

Andelen intagna i anstalt som frigavs via någon av de fyra särskilda utslussningsåtgärderna var 13 procent, vilket är i nivå med de senaste fem åren. Andelen varierar beroende på strafftid och vilken säkerhetsklass den dömda är placerad i, t.ex. frigavs 63 procent av klienterna i säkerhetsklass 3 med en strafftid på sex månader eller mer med en särskild utslussningsåtgärd.

Kvinnor utgör en mycket liten del av det totala antalet klienter inom Kriminalvården. Sex procent av klienterna i anstalt är kvinnor. Bland de klienter som verkställer påföljd inom frivården är andelen högre, ca 15 procent. Det finns skillnader mellan män och kvinnors deltagande i olika återfallsförebyggande insatser. Skillnaderna är dock inte systematiska, dvs. det är inte så att något av könen genomgående har ett högre deltagande än det andra.

Kostnadsutveckling

Diagram 2.26 Kostnadsutveckling verkställighet av påföljd

Källa: Kriminalvårdens årsredovisningar 2008–2017.

Anm. Kostnaden för transporter ligger på i snitt 12 miljoner kronor.

Verksamhetsområdet omfattar verksamhet inom frivården, anstalter samt Kriminalvårdens transportverksamhet för såväl nationella som internationella transporter. Internationella transporter inom migrationsområdet redovisas under utgiftsområde 8 Migration. Häktesverksamheten ingår som en del i verksamhetsområdet Utredning och lagföring.

Kostnaderna för verksamhetsområdet har ökat sedan 2008. Mellan 2016 och 2017 ökade kostnaderna med 300 miljoner kronor. Utveck-

lingen förklaras av ökade kostnader för personal, lokaler och övrig drift.

2.5.7 Stöd till brottsoffer

Mål

Regeringens mål är att skadeverkningarna av brott ska minska och att verksamheten till stöd för brottsoffer bedrivs på ett effektivt och rättssäkert sätt med hög kvalitet. Den som drabbats av brott ska få adekvat information och ett gott bemötande från rättsväsendets myndigheter. De myndigheter inom rättsväsendet som bidrar till måluppfyllelsen genom brottsofferrelaterade verksamheter är Brottsoffermyndigheten, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Sveriges Domstolar.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att bedöma måluppfyllelsen används bl.a. följande indikatorer:

- brottsutsattas erfarenheter av polisens, åklagarnas och domstolarnas arbete
- antalet inkomna och avgjorda brottsskadeärenden
- genomsnittlig handläggningstid för brottsskadeärenden
- inkomna medel från regressverksamheten
- antalet aktiva regressärenden vid årets slut
- antalet inkomna och beviljade ansökningar till brottsofferfonden.

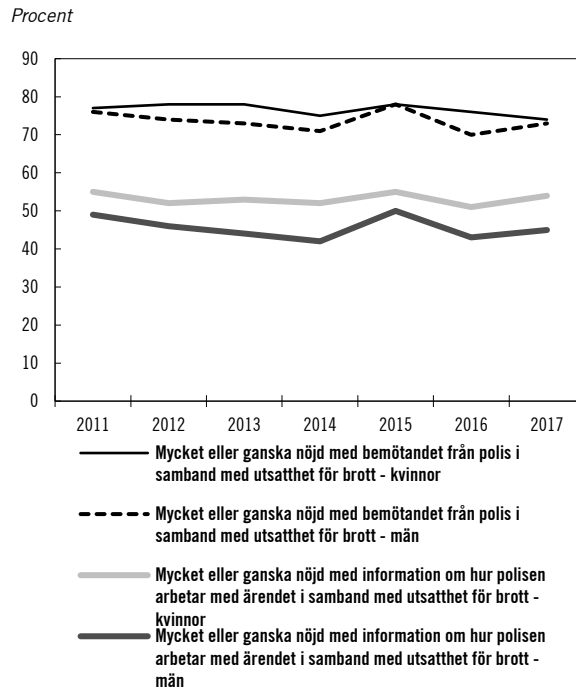
Verksamhetens resultat

För att kunna bedöma måluppfyllelsen inom området följer regeringen dels de åtgärder som myndigheterna vidtagit för att förbättra bemötandet av brottsutsatta och informationen till brottsutsatta, dels Brottsoffermyndighetens resultat avseende handläggning av brottsskadeärenden m.m. Inledningsvis redovisas en bedömning av rättsväsendets allmänna arbete, framför allt utifrån ett urval av resultatindikatorer från den Nationella trygghets-

undersökningen (NTU). Därefter redovisas specifikt Brottsoffermyndighetens arbete.

Brottsutsattas erfarenheter av rättsväsendets arbete
Rättsväsendet ska tillsammans med övriga aktörer i samhället ge stöd åt dem som drabbas av brott.

Diagram 2.27 Brottsutsattas erfarenheter av polisens arbete

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

Som framgår av diagram 2.27 visar NTU att nästan tre fjärdedelar av de som varit i kontakt med polisen med anledning av utsatthet för brott är nöjda med det bemötande man fått. Kvinnor är något mer nöjda med bemötandet än män (74 respektive 73 procent 2017), även om andelen kvinnor som är nöjda har minskat medan den har ökat för män jämfört med 2016. Omkring hälften av de brottsutsatta är nöjda med den information de har fått från polisen (54 procent av kvinnorna och 45 procent av männen). Andelen nöjda bland både män och kvinnor har ökat med några procentenheter jämfört med 2016.

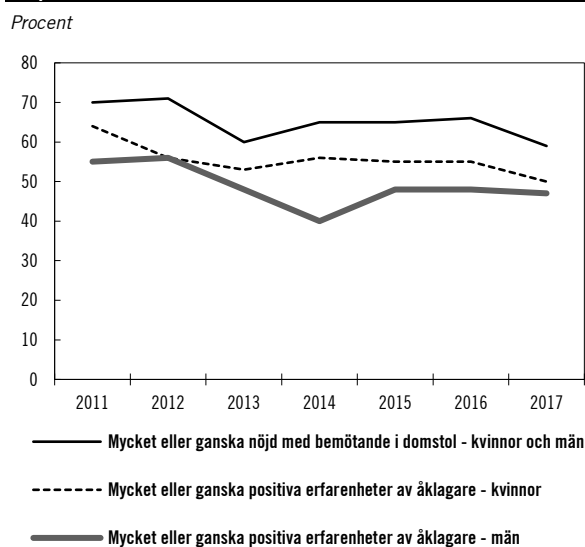
Vidare visar NTU att en majoritet av de personer som varit i kontakt med polisen med anledning av utsatthet för brott är nöjda med polisens tillgänglighet (totalt 69 procent).

När det gäller polisens effektivitet och förmågan att utreda och klara upp brottet är bilden betydligt mindre positiv (totalt 28 procent). Sammantaget uppger drygt hälften (53 procent) att de har positiv erfarenhet av polisen.

Generellt sett uppger kvinnor oftare att de har positiva erfarenheter av polisen. Skillnaden i erfarenheter mellan kvinnor och män är dock något mindre när det gäller brott som innehållit hot eller våld.

Erfarenheter av polisen skiljer sig något åt mellan olika grupper i befolkningen, t.ex. beroende på utbildningsbakgrund och boendeort. Resultaten har varierat mellan åren. Under 2017 kan noteras en svag nedgång hos flera grupper, exempelvis hos äldre, vilket medför att den sammantagna siffran för 2017 är den lägsta sedan 2007.

Diagram 2.28 Brottsofs utsattas erfarenheter av åklagare respektive bemötande i domstol

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

När det gäller personer som har varit i kontakt med en åklagare på grund av utsatthet för brott uppger 50 procent av kvinnorna och 47 procent av männen att de har mycket eller ganska positiva erfarenheter av kontakten med åklagaren. Över tid finns en svag negativ trend som ytterligare förstärkts 2017, framför allt bland kvinnor. Av dem som har varit i kontakt med en domstol under senare år uppger 59 procent att de är nöjda med bemötandet i domstolen vilket är en nedgång jämfört med de senaste tio åren då utvecklingen har varit relativt stabil. Vidare visar NTU att en övervägande majoritet (71 procent) av de som haft erfarenhet av målsägandebiträde är positiva. Det är en tillbakagång från den kraftiga ökningen som

noterades 2016, men innebär samtidigt att siffran åter är i nivå med tidigare års resultat.

Eftersom underlaget av personer i NTU som har erfarenhet av domstol och åklagare är begränsat bör dessa resultat tolkas med viss försiktighet. Det gäller även för personer som har varit i kontakt med domstol och målsägandebiträde varför resultatet inte presenteras uppdelat på kön. Resultatet ger emellertid en indikation om utvecklingen.

Brottsofferarbete vid rättsväsendets myndigheter

Polismyndigheten vidareutvecklar kontinuerligt sina arbetsmetoder både avseende brottsutredning och bemötande av brottsoffer.

Parallellt med NTU har Polismyndigheten under 2017 låtit Statistiska Centralbyrån genomföra en nationell brottsofferundersökning som mäter hur brottsofs utsatta upplever sina kontakter med Polismyndigheten. Där ställdes frågor om bemötande, tillgänglighet, information och förtroende. Enligt de övergripande nationella resultaten från undersökningen är en majoritet av de brottsofs utsatta generellt sett nöjda med sina kontakter med Polismyndigheten och kvinnor är mer nöjda än män. I likhet med NTU pekar dock undersökningen på flera områden där arbetet behöver utvecklas ytterligare. Resultaten från brottsofferundersökningen kommer att användas till att följa upp, utveckla och förbättra Polismyndighetens arbete.

Åklagarmyndigheten arbetar brett mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld samt fridskränkingsbrott. Brottsofferperspektivet är en viktig aspekt i myndighetens tillsyns- och metodutvecklingsarbete som beaktas i flertalet interna handböcker och styrdokument. Under året har handböckerna Handläggning av brott i nära relation samt Kontaktförbud omarbetats och uppdaterats. I den så kallade Bemötandehandboken omfattas samtliga brottsofs utsatta oavsett brottskategori.

Inom ramen för Åklagarmyndighetens arbete med jämställdhetsintegrering har den utbildning som Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet tagit fram för myndighetens räkning fått spridning. Utbildningen syftar till att höja kompetensnivån om brott i nära relationer och sexualbrott för samtliga berörda medarbetare. Vidare har Åklagarmyndigheten under året bl.a. tagit fram två checklistor för våldtäktsutredningar som ska

utgöra ett stöd i handläggningen och förväntas leda till ökad enhetlighet.

Inom Sveriges Domstolar har det sedan 2009 pågått ett arbete med förtroende- och bemötandefrågor. Domstolsverkets uppföljning från 2017 visar att medvetenheten och engagemanget för frågorna vid domstolarna har ökat, liksom delaktigheten och viljan att genomföra förbättringsåtgärder. Arbetet enligt den handlingsplan som beslutades 2015 har fortsatt. Bland annat genomförs återkommande undersökningar av hur domstolens intressenter ser på bemötande och domskrivning.

Bemötandefrågor har också varit en del i arbetet med det pågående uppdraget om jämställdhetsintegrering i syfte att verksamheten inom Sveriges Domstolar ska bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen.

Vad avser vittnesstödsverksamhet har Domstolsverket under året bl.a. bidragit med förslag på arbetssätt, rutiner och mallar som kan användas av domstolarna för att förbättra informationen om kommande och inställda förhandlingar till vittnesstödsverksamheten. Domstolsverket har också uppmanat domstolarna att överväga att införa rutiner som innebär att målsägande och vittnen ombes att anmäla sig i receptionen vid ankomst och att det vid ankomsten finns personal tillgänglig som har möjlighet att informera om rättsprocessen och vilka trygghetsskapande åtgärder som domstolen kan erbjuda. Domstolsverket har även utvecklat de kallelsemallar som används av domstolarna så att möjligheten att få vittnesstöd framgår tydligt.

Brottsoffermyndigheten har under året uppdaterat informationen om vittnesstödsverksamheten på myndighetens webbplats och utvecklat ett webbforum för vittnesstödsamordnare där de kan utbyta erfarenheter. Myndigheten har även genomfört den årliga vidareutbildningen för vittnesstödsamordnare.

Brottsoffermyndigheten har också redovisat regeringsuppdraget om ett bättre digitalt bemötande av brottsutsatta. I uppdraget ingick att kartlägga brottsutsattas behov av stöd under brottmålsprocessen och analysera i vilken mån dessa behov kan tillgodoses genom digitaliseringsens möjligheter.

Brottsoffermyndighetens arbete och resultat

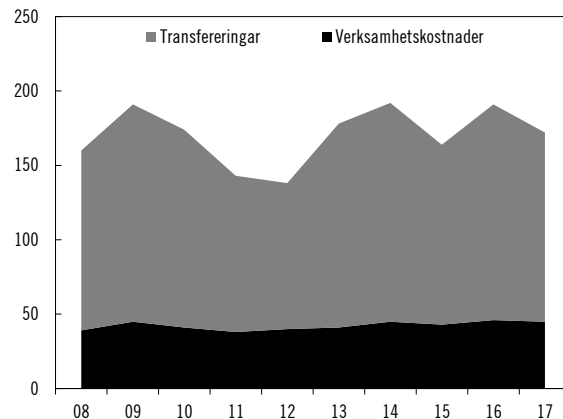
Brottsoffermyndighetens uppgift är att främja brottsoffers rättigheter, behov och intressen samt vara ett informations- och kunskaps-

centrum för brottsofferfrågor. I den övergripande rollen att uppmärksamma och synliggöra brottsofferfrågor ingår även att initiera samverkan kring och sprida information om brottsofferfrågor.

Kostnadsutveckling

Diagram 2.29 Kostnadsutveckling stöd till brottsoffer

Tusentals kronor

Källa: Brottsoffermyndighetens årsredovisningar 2008–2017.

Verksamhetsområdet omfattar både Brottsoffermyndighetens arbete och de transfereringar som utgörs av kostnader för brottsskadeersättning under anslaget 1:11 *Ersättning för skador på grund av brott*. Även Brottsofferfonden ingår i verksamheten. Brottsofferfondens medel är dock inte uppförda på statens budget utan finansieras huvudsakligen av lagöverträdare, som betalar en särskild avgift till fonden.

Det är främst transfereringskostnaderna som varierar från år till år. Under 2017 uppgår de till ca 127 miljoner kronor vilket är en minskning med 18 miljoner kronor jämfört med 2016.

Brottskadeärenden

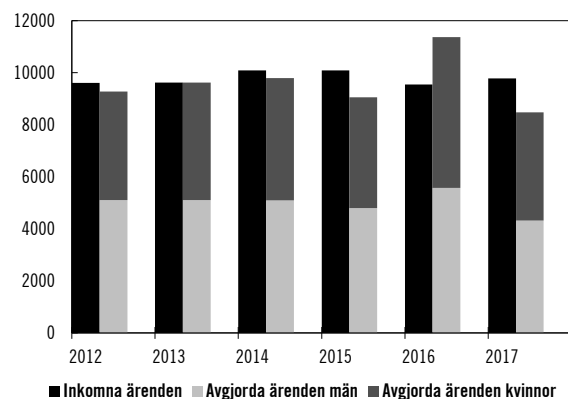
Om en dömd person inte kan betala utdömt skadestånd och den brottsdrabbade inte har någon försäkring som helt täcker skadan, kan personen i vissa fall få ersättning från staten. Sådan ersättning kallas brottsskadeersättning.

Antalet inkomna brottsskadeärenden 2017 uppgick till ca 9 800, vilket är i nivå med föregående år. Antalet avgjorda ärenden minskade med 16 procent till drygt 9 500. Under 2017 utbetalades drygt 91 miljoner kronor i brottsskadeersättning, vilket är en minskning med närmare 19 procent i förhållande till föregående år. Antalet avgjorda ärenden 2016 var

dock det näst högsta under Brottsoffermyndighetens historia. Andelen bifallsbeslut jämfört med samtliga beslut har minskat. Eftersom förutsättningarna för att få brottskadeersättning är sämre när lagföring inte skett innebär en vikande lagföring en risk för att färre brottsoffer får ersättning för sina skador. Handläggningstiderna har nära på halverats jämfört med 2016 och tiden för ett ärende att registreras, beredas, avgöras och expedieras var under 2017 i genomsnitt 49 dagar. Minskningen är en följd av myndighetens åtgärder under flera år för att effektivisera arbetet genom bl.a. förändrat arbetssätt samt en större balans-avarbetning.

Diagram 2.30 Inkomna och avgjorda ärenden

Inkomna och avgjorda ärenden

Källa: Brottsoffermyndighetens årsredovisningar 2012–2017.

Under 2017 inkom 340 ansökningar om brottskadeersättning avseende barn som har bevittnat brott. Detta är en ökning med drygt 30 procent jämfört med föregående år. Andelen beviljade ansökningar i förhållande till antalet prövade uppgår till ca 70 procent vilket är en mindre ökning jämfört med föregående år. Totalt betalades drygt 1,6 miljoner kronor ut till sökande i denna ärendekategori. Den totala och genomsnittliga ersättningen har ökat jämfört med föregående år.

Genom regressverksamheten kräver staten gärningspersoner på den brottskadeersättning som Brottsoffermyndigheten, i deras ställe, betalat ut till brottsoffer.

Intäkterna från regressverksamheten ökade något jämfört med föregående år och uppgick till drygt 32 miljoner kronor. Vid utgången av 2017 fanns knappt 42 000 aktiva regressärenden vilket är en ökning med ca 6 procent jämfört med

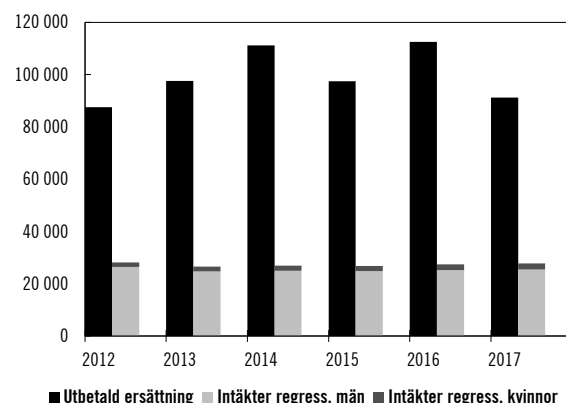
föregående år. Av de betalningsskyldiga var 92 procent män.

Tidigare betalade myndigheten ut brottskadeersättning även till den som på grund av egen brottslighet hade en skuld till staten för utbetald brottskadeersättning. En kvittning av sådana skulder och anspråk på brottskadeersättning kunde då bara genomföras om personen i fråga medgav det. Från och med halvårsskiftet 2014 har Brottsoffermyndigheten rätt att kvitta oavsett personens inställning. Utvecklingen avseende antalet kvittningar och det totala kvittade beloppet har sjunkit med mer än 50 procent jämfört med 2016. Ökningen av intäkter från regressverksamheten är särskilt positivt mot bakgrund av det. Mot bakgrund av den relativt korta tiden som möjligheten till kvittning funnits är det ännu inte möjligt att göra någon närmare analys och utvecklingen måste följas över tid.

Arbetet med digitaliseringen av handläggningsprocesserna har fortsatt. Ärenden handläggs numera helt papperslöst.

Diagram 2.31 Utbetald brottskadeersättning och intäkter av regress

Tusentals kronor

Källa: Brottsoffermyndighetens årsredovisningar 2012–2017.

Brottsofferfonden

Under 2017 uppgick Brottsofferfondens intäkter till drygt 42 miljoner kronor, vilket var en ökning med knappt 6 procent jämfört med föregående år. Cirka 38 miljoner kronor fördelades under året från fonden till olika brottsofferinriktade projekt och verksamheter. En mycket stor del av fondens medel går till Brottsofferjouren Sverige och de lokala brottsofferjourerna. Vidare beviljades ca en fjärdedel av fondens medel till brottsofferinriktade forskningsprojekt inom olika ämnen och inriktningar. Brottsoffermyndighetens arbete med kartlägg-

ning av forskningsansökningar visar att fördelningen av medel ur Brottsofferfonden i förhållande till de inkomna ansökningarna är jämställd.

2.5.8 Kompetensförsörjning inom rättsväsendet

Mål

Målet för området statliga arbetsgivarfrågor är en samordnad statlig arbetsgivarpolitik som säkerställer att kompetens finns för att nå verksamhetens mål. För att uppnå målet måste staten vara en attraktiv och föredömlig arbetsgivare. De statliga myndigheterna ska bedriva ett strategiskt arbete med sin kompetensförsörjning. Statliga arbetsgivare ska bl.a. sträva efter att öka andelen kvinnor på ledande befattningar, öka andelen anställda med utländsk bakgrund på alla nivåer och säkerställa en god arbetsmiljö.³ De statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statstjänsteman.

Verksamhetens resultat

Rättsväsendets myndigheter arbetar fortlöpande med dessa frågor och bedriver ett kompetensutvecklings- och kompetensförsörjningsarbete. För små myndigheter kan det dock vara svårt att bedriva ett strategiskt arbete med kompetensförsörjningen. En utredare har av den anledningen haft i uppdrag att göra en översyn av nuvarande organisation av Gentekniknämnden och lämna förslag till förändringar.

Utnämningen av ordinarie domare sker efter ett öppet ansökningsförfarande som hanteras av Domarnämnden. En särskild utredare har haft i uppdrag att se över rekryteringen av ordinarie domare. Utredaren lämnade sina förslag i november 2017. Förslagen har remitterats.

I syfte att behålla och öka kompetensen hos de anställda inom rättsväsendet har myndig-

heterna haft en omfattande intern utbildningsverksamhet under året. Både specifika fortbildningar för särskilda yrkesgrupper och mer allmänna utbildningar har genomförts.

Myndigheterna har också genomfört olika chefsutvecklings- och chefsförsörjningsinsatser på flera nivåer för att stärka ledarskapet och för att möta kommande behov av framtida chefer.

I september 2017 uppgick antalet anställda inom rättsväsendet till 52 112, en ökning med närmare 2 000 anställda sedan 2013. Framför allt har antalet anställda under dessa år ökat vid Polismyndigheten, Kriminalvården och Sveriges Domstolar. Trots att Polismyndigheten ökar i antal anställda och att antalet på polisutbildningen ökar finns det utmaningar i att fler poliser slutar nu än tidigare samt att alla platser på polisutbildningen inte fylls.

Myndigheternas arbete för att främja jämställdhet och likabehandling bedrivs långsiktigt. För att stärka jämställdheten har regeringen formulerat jämställdhetspolitiska mål inom olika utgiftsområden. Inom Polismyndigheten ska andelen polisutbildade kvinnor, av det totala antalet poliser, öka. Under 2017 var 32 procent av poliserna kvinnor, vilket kan jämföras med att det var 24 procent 2007. Bland de civilanställda uppgick andelen kvinnor till 67 procent under 2017. År 2007 var andelen civilanställda kvinnor 69 procent. Polismyndigheten har vidtagit särskilda åtgärder för att öka jämställdheten, bl.a. åtgärder för att öka andelen kvinnor bland personer i ledningskompetens.

Andelen anställda kvinnor inom rättsväsendet är 48 procent vilket är på samma nivå som föregående år. Andelen kvinnor på ledande befattningar har ökat under 2017 och vid flera av rättsväsendets myndigheter är det en högre andel kvinnor än män totalt, men också som har chefspositioner, exempelvis vid Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten och inom Sveriges Domstolar.

Andelen anställda med utländsk bakgrund vid rättsväsendets största myndighet, Polismyndigheten, uppgick 2017 till 9 procent, en ökning med 0,4 procentenheter sedan 2016. Vid Kriminalvården och inom Sveriges Domstolar uppgick andelen anställda med utländsk bakgrund 2017 till 19 procent respektive 11 procent, vilket är en svag ökning sedan 2016. Flertalet av rättsväsendets myndigheter arbetar aktivt med mångfalds- och integrationsfrågor, i syfte att öka den etniska mångfalden och att

³ Enligt lagen (1994:260) om offentlig anställning krävs svenskt medborgarskap för vissa anställningar i Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten.

bredda kompetensen inom myndigheterna. Ett exempel är att Kriminalvården ger stödutbildning i svenska för vikarier som har rätt kompetens men som behöver förbättra sina språkkunskaper. Polismyndigheten arbetar aktivt med att få personer med utländsk bakgrund att söka till polisutbildningen. Detta görs genom utskick till studie- och yrkesvägledare samt besök på gymnasieskolor som har många elever med utländsk bakgrund. Riktade annonser i sociala medier som visar på mångfalden i Polismyndigheten genomförs också.

Flera av rättsväsendets myndigheter har under året också vidtagit åtgärder för att utveckla likabehandlingsarbetet. Det har förekommit flera metoo-upprop i rättsväsendet under året. Dialoger har förts med arbetstagarorganisationerna och det har vid flera myndigheter inletts ett arbete med att öka kunskapen om diskriminering och att ta fram metodstöd mot kränkande särbehandling. Andra aktiviteter i likabehandlingsarbetet är att exempelvis Brottsoffermyndigheten genom Brottsofferfonden ger medel till RFSL:s brottsofferjour samt att några myndigheter har deltagit i så kallade Prideparader runt om i landet.

Vid Rättsmedicinalverket har den externa hemsidan anpassats för att öka tillgängligheten. Exempel på aktiviteter inom ramen för likabehandlingsarbetet är att myndigheterna har anställt och tagit emot praktikanter med funktionsnedsättning och fört in frågan om tillgänglighet för alla i lokalförsörjningsplaner. Sjukfrånvaron har minskat i jämförelse med föregående år. Sjukfrånvaron är högst bland kvinnor.

Myndigheterna i rättsväsendet har inom ramen för arbetsmiljöarbetet vidtagit åtgärder för att värna om de anställdas hälsa, skydd och säkerhet. Exempelvis har myndigheterna vidtagit åtgärder för att på ett bättre sätt kunna möta hotbilden och skydda medarbetarna från hot och angrepp.

Tabell 2.8 Antal anställda inom rättsväsendet

Antal		2013	2014	2015	2016	2017
Polis-						
myndigheten		30 350	30 616	30 178	30 642	31 292
	Kvinnor	12 158	12 271	12 166	12 642	13 229
	Män	18 192	18 345	18 012	18 000	18 063
Kriminalvården		10 675	10 605	10 805	10 961	11 362
	Kvinnor	4 939	4 918	4 995	4 987	5 170
	Män	5 736	5 687	5 810	5 974	6 192
Sveriges						
Domstolar		6 422	6 567	6 582	6 659	6 900
	Kvinnor	4 543	4 623	4 644	4 716	4 861
	Män	1 879	1 944	1 938	1 943	2 039
Åklagar-						
myndigheten		1 301	1 332	1 356	1 364	1 383
	Kvinnor	863	897	898	925	922
	Män	438	435	458	439	461
Övriga						
myndigheter i						
rättsväsendet¹		661	1 027	1 077	1 089	1 175
	Kvinnor	590	621	652	647	688
	Män	390	406	425	442	487
Totalt		49 728	50 147	49 998	50 715	52 112
	Kvinnor	23 093	23 330	23 335	23 917	24 870
	Män	26 635	26 817	26 643	26 798	27 242

Källa: Arbetsgivarverkets statistiska uttag september 2017.

Tidigare år har underlaget till denna tabell hämtats från olika källor. I denna tabell inhämtas all statistik från Arbetsgivarverket och avser antalet anställda inkl. t.ex. timanställda. Dessa uppgifter kan skilja sig från de uppgifter som redovisas i respektive myndighets årsredovisning.

¹ Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Domarnämnden, Ekobrottsmyndigheten, Gentekniknämnden, Justitiekanslern och Rättsmedicinalverket. Revisorsinspektionen ingår inte längre i utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

Tabell 2.9 Andel sjukfrånvaro i förhållande till tillgänglig arbetstid inom rättsväsendet 2013–2017

Procent			
År	Kvinnor	Män	Samtliga
2013	4,8 %	2,9 %	3,8 %
2014	5,1 %	3,0 %	3,9 %
2015	6,1 %	3,3 %	4,6 %
2016	6,5 %	3,6 %	4,9 %
2017	6,1 %	3,3 %	4,6 %

Källa: Arbetsgivarverket och Statskontoret.

2.6 Återrapportering av vissa tillkännagivanden som gäller rättsväsendet

Tid för överklagande i socialförsäkringsmål och mål om arbetslöshetsförsäkring

Riksdagen har tillkännagett för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en konsekvensbeskrivning av hur enskilda påverkas av en kortare överklagandetid i socialförsäkringsmål och mål om arbetslöshetsförsäkring (bet. 2012/13:JuU15, punkt 1 d och 2 c, rskr. 2012/13:154). Utredningen om fortsatt utveckling av förvaltningsprocessen har genomfört en sådan konsekvensbeskrivning, se betänkandet Fortsatt utveckling av förvaltningsprocessen och specialisering för skattemål (SOU 2014:76).

Utredningen bedömer att de negativa konsekvenser som kan identifieras inte kan anses vara sådana att de överväger de fördelar en förkortad överklagandetid skulle innebära. En förkortning av tiden för överklagande av en förvaltningsrätts eller kammarrätts avgörande i mål om socialförsäkring och arbetslöshetsförsäkring innebär att frågan om prövningstillstånd kan avgöras snabbare. Detta leder till att resurser frigörs vilket i sin tur leder till snabbare avgöranden i de mål där prövningstillstånd meddelas. I båda fallen kommer omloppstiden att bli kortare och saken bli avgjord snabbare än i dag, vilket är till fördel för såväl domstolarna som för den enskilde. Utredningen påpekar att en förkortning av den tid inom vilken en domstols beslut ska överklagas innebär att olika tider kommer att gälla för överklagande av Försäkringskassans eller en arbetslöshetskassas respektive en domstols beslut, vilket eventuellt skulle kunna upplevas som otydligt för vissa enskilda. Enligt utredningen är domstolsförfarandet dock så skilt från förfarandet vid Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna att risken för sammanblandning är liten. Utredningen noterar att en förkortning av tiden för överklagande innebär att den enskilde får kortare tid på sig att sammanställa och ge in sitt överklagande. En förkortad överklagandetid påverkar enligt utredningen dock inte de enskildas möjligheter i praktiken, eftersom det finns möjlighet att ge in ett blankt överklagande och samtidigt begära anstånd med att utveckla sin talan.

Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (Ju2014/07269/DOM). Flertalet remissinstanser instämmer i utredningens bedömning eller har ingen invändning mot den.

Riksdagen har i sitt tillkännagivande efterfrågat en konsekvensbeskrivning av hur enskilda påverkas av en kortare överklagandetid i socialförsäkringsmål och mål om arbetslöshetsförsäkring. Genom ovanstående redovisning av utredningens konsekvensbeskrivning och remissbehandlingen av denna anser regeringen att punkterna är slutbehandlade.

Brott som begås av djurrättsaktivister

Riksdagen har tillkännagett för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att arbetet mot brott som begås av djurrättsaktivister ska prioriteras (bet. 2014/15:JuU1, punkt 22, rskr. 2014/15:77). Justitiedepartementet har tidigare inhämtat och sammanställt information från Polismyndigheten avseende dessa brott. Därefter har regeringen tagit upp frågan med såväl rikspolischefen som säkerhetspolischefen samt vid flera tillfällen med Lantbrukarnas riksförbund. Detta har redovisats för riksdagen i tidigare skrivelser. Regeringen avsåg inte att vidta ytterligare åtgärder utöver de som hade redovisats. I regeringens skrivelse 2016/17:75 angavs därför att regeringen mot denna bakgrund avsåg att lägga skrivelsen i denna del till handlingarna. Riksdagen har slutligt behandlat skrivelse 2016/17:75 (bet. 2016/17:KU21, rskr. 2016/17:295). Regeringen beslutade därför den 16 november 2017 att riksdagsskrivelse 2014/15:77 punkt 22 om brott som begåtts av djurrättsaktivister skulle läggas till handlingarna. I skrivelse 2017/18:75 upplyste regeringen riksdagen om att så hade skett och att punkten därmed var slutbehandlad. Av Konstitutionsutskottets betänkande (2017/18:KU21, rskr. 2017/18:325) framgår dock att Justitieutskottet anser att de redovisade åtgärderna inte kan anses innebära att arbetet mot brott som begås av djurrättsaktivister prioriteras. Enligt utskottet behövs en tydligare redovisning av vilka åtgärder som vidtagits för att prioritera arbetet mot sådana brott och att punkten därmed inte kan anses vara

slutbehandlad. Punkten står därför åter som öppen.

Statistik om brott mot äldre

Riksdagen har tillkännagett för regeringen som sin mening vad utskottet anför om bättre statistik om brott mot äldre (bet. 2016/17:JuU1, punkt 45, rskr. 2016/17:90). Brottsförebyggande rådet (Brå) har ändrat åldersspannet i Nationella trygghetsundersökningen (NTU). NTU omfattar från och med den undersökning som genomförs 2018 personer i åldrarna 16–84 år, i stället för som tidigare 16–79 år. Brå har även genomfört en studie om brott mot äldre som publicerades i april 2018. Studien innehåller en kartläggning av äldres utsatthet för brott, otrygghet och oro, en beskrivning av brottsförebyggande och trygghetsskapande initiativ som har genomförts och förslag på ytterligare åtgärder.

Regeringen anser därmed att tillkännagivandet kan anses slutbehandlat.

Höja utbildningsnivån för att utreda it-relaterad brottslighet

Riksdagen har vid flera tillfällen påtalat för regeringen att rättsväsendets arbete med it-relaterade brott bör utvecklas och kompetensen på området stärkas. Riksdagen har tillkännagett för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att stärka rättsväsendets kompetens i arbetet mot brottsligheten på internet (bet. 2014/15:JuU1, punkt 39, rskr. 2014/15:77). Riksdagen har också tillkännagett för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att öka polisens närvaro på internet och tillkännager detta för regeringen (bet. 2015/16:JuU1, punkt 42, rskr. 2015/16:106). I skrivelse 2016/17:75 redovisades dessa två punkter som slutbehandlade. Riksdagen ansåg dock att regeringen inte hade redovisat tillräckligt med viktiga åtgärder för att tillkännagivandena skulle kunna anses slutbehandlade (bet. 2016/17:KU21, rskr. 2016/17:295). I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 4 avsnitt 2.6) meddelade regeringen att punkterna därför åter står som öppna. Därutöver har riksdagen tillkännagett för regeringen som sin mening vad

utskottet anför om behovet av en samlad strategi för att höja kunskapen inom hela rättsväsendet om den it-relaterade brottsligheten (bet. 2017/18:JuU1, punkt 59, rskr. 2017/18:92).

Brottsförebyggande rådet (Brå 2016:17) och Riksrevisionen (RIR 2015:21) har tidigare noterat att det finns vissa brister i kapacitet och förmåga vid Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten att handlägga och utreda it-relaterad brottslighet. I regleringsbrevet för 2017 begärde regeringen därför återrapportering från både Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Myndigheterna skulle med utgångspunkt i nämnda granskningar redovisa vilka åtgärder som hade vidtagits för att säkerställa att myndigheterna har tillräcklig kompetens och beredskap för att utreda it-relaterade brott. Av redovisningen skulle också framgå hur myndigheterna arbetade för att sprida och implementera kunskap om it-relaterad brottslighet inom den egna verksamheten.

Nedan redovisas åtgärder för att höja kompetensen kring it-relaterad brottslighet som även har vidtagits i andra delar av rättsväsendet. Med hänsyn till de åtgärder som vidtagits anser regeringen därmed att samtliga tre tillkännagivanden avseende it-relaterade brott kan anses slutbehandlade.

Polismyndigheten

I årsredovisningen för 2017 redovisar Polismyndigheten sitt arbete med att säkerställa en tillräcklig kompetens och beredskap avseende it-relaterad brottslighet. It-brottscentrum inrättas nu i alla polisregioner och varje polisregion ska ha förmåga att hantera komplicerade ärenden på området och via en deskfunktion kunna ge stöd i frågor som rör brott med it-relevans. Arbetet samordnas av det nationella it-brottscentret och ska vara fullt genomfört 2020. Vid Nationellt it-brottscentrum finns också en nationell deskfunktion dit medarbetare inom Polismyndigheten kan vända sig med frågor som rör it-relaterade brott. Desken är också myndighetens kontaktyta mot en rad externa aktörer, både nationella och internationella. Nationellt it-brottscentrum svarar för att kompetens dygnet runt finns tillgänglig nationellt vid inträffade allvarliga brott och andra händelser. Under hösten 2017 blev Nationellt it-brottscentrum fullvärdig medlem i European Cybercrime Training and Education Group. Där

bedrivs bl. a. ett arbete med att skapa ett europeiskt certifieringssystem för de olika roller som behövs för att bekämpa it-brottslighet. Exempel på sådana roller är specialistutredare, underrättelsehandläggare, analytiker och it-forensiker. Polismyndigheten för samtal med den norska polishögskolan om ett utökat samarbete för att gemensamt bedriva specialistutbildningar med sikte på de kommande europeiska certifieringarna.

Kompetensutvecklingsinsatser inom it-forensik och it-relaterad brottslighet har genomförts under 2017 och Polismyndigheten avser att ytterligare intensifiera arbetet med rekrytering av specialistkompetens och kompetensutveckling av befintlig personal i syfte att stärka arbetet mot it-relaterad brottslighet.

Nordiska ministerrådet har uppmärksammat behovet av utbildning om it-brott och it-relaterad brottslighet vid de nordiska ländernas polisutbildningar och finansierar därför framtagandet av en sådan utbildning. Arbetet förväntas bli klart under 2018 och materialet ska därefter anpassas till respektive lands språk.

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndigheten har vidtagit ett flertal åtgärder för att höja kompetensen och ge åklagarna bättre förutsättningar att utreda och lagföra brott som begås på internet. Utbildningar på it-området genomförs vid åklagarnas obligatoriska grundutbildning och vid valfria vidareutbildningar. Under 2016 infördes en fördjupningskurs om it-brott som fortsatte även under 2017. Under 2017 har Åklagarmyndigheten också genomfört en obligatorisk halvdagsutbildning i it-brott och bevissäkring i it-miljö för samtliga åklagare. En e-utbildning i samma ämne har även lanserats.

Åklagarmyndigheten har sedan 2015 ett nätverk för it-brottsåklagare. Åklagarna i nätverket ska stödja kollegor i frågor på it-området och samverka med Polismyndigheten på regional nivå. Vidare har myndigheten fortsatt att implementera en webbaserad guide för vanligt förekommande frågor om brott med it-anknytning.

För att stärka myndighetens förmåga att hantera hot och kränkningar på internet hölls i september 2017 en hatbrottskonferens med föreläsningar om bl.a. bevissäkring på internet och om hatbrott, huvudsakligen på internet. Rättspromemoriorna om sexualbrott på internet

mot unga brottsoffer och om hatbrott har särskilt uppmärksammats på arbetsplatsträffar. Straffvärdet för grovt förtal, särskilt ungdomars exponering på internet och spridning av fotografier genom mobiltelefon, har varit en av myndighetens prioriterade prejudikatfrågor för 2017, liksom gränsdragningen mellan dataintrång av normalgraden och grovt brott. Framöver planerar myndighet bl. a. att ta fram en rättslig vägledning för arbetet mot hets mot folkgrupp främst på sociala medier.

Ekobrottsmyndigheten

Ekobrottsmyndigheten är en åklagarmyndighet med en polisiär utredningsverksamhet, vilket innebär att Ekobrottsmyndigheten är beroende av en nära samverkan med Polis- och Åklagarmyndigheten i it-relaterade frågor. För att säkra förmågan att hantera en i allt högre utsträckning digitaliserad brottslighet antog Ekobrottsmyndigheten 2017 strategier för it-utveckling och digital verksamhetsutveckling. För att kunna hantera ökande informationsmängder i myndighetens ärenden har projekt bedrivits under 2017 avseende it-stöd för utredningsanalys och it-forensik.

Sveriges Domstolar

Frågor kopplade till it-relaterad brottslighet har tidigare behandlats i olika utbildningar som Domstolsakademin tillhandahåller. Domstolsakademin kommer under hösten 2018 att erbjuda en ny utbildning som syftar till att ge fördjupade kunskaper om it-relaterad brottslighet, informationsteknik, internet och säkring av digitala bevis. Utbildningen behandlar även juridiska frågeställningar som uppkommer vid brott i it-miljö och hur sådana frågor kan bedömas. Utbildningen riktar sig till ordinarie domare, men är även öppen för icke ordinarie domare.

En nationell strategi för informations- och cybersäkerhet

År 2017 beslutade regeringen om en nationell strategi för informations- och cybersäkerhet som även omfattar rättsväsendet. Ett av de sex prioriterade områdena är att öka möjligheterna att förebygga och bekämpa it-relaterad brottslighet genom anpassad lagstiftning, utvecklad kompetens och ett förstärkt internationellt samarbete.

I juli 2018 kompletterades strategin med bl.a. en översikt över regeringens pågående aktiviteter

för att genomföra strategin. Utöver vad som redovisats ovan kan nämnas att regeringen har beslutat om propositionerna Effektivare lagstiftning mot vuxnas kontakter med barn i sexuellt syfte (prop. 2016/17:214) och Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten (prop. 2016/17:222). Merparten av lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2018.

Regeringen har även gett Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten i uppdrag att utveckla förmågan att bekämpa sexuella övergrepp mot barn (Ju2016/06827/PO). Vidare har en utredare haft i uppdrag att överväga vissa frågor om barnpornografibrottet och om preskription ska avskaffas för sexualbrott och andra allvarliga brott mot barn. Uppdragen redovisades i april respektive juni 2018 och bereds nu i Regeringskansliet.

Förhindra radikaliserings och rekrytering i digitala miljöer

Riksdagen har tillkännagett för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att det är viktigt att i digitala miljöer där det förekommer våldsförhärskande budskap som utgör verktyg för rekrytering till extremistiska organisationer och konstellationer sprida positiva motbudskap om demokrati och våra grundläggande värden (bet. 2015/16:KU4, punkt 7, rskr. 2015/16:137). Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har ett pågående regeringsuppdrag att kartlägga våldsbejakande extremistisk propaganda från samtliga extremistmiljöer. Dessa kartläggningar har ökat kunskapen om propagandans innehåll och hur det kan appellera till mottagare. Det finns också möjlighet för organisationer att söka statsbidrag för förebyggande verksamheter.

Punkten är inte slutbehandlad.

Beredskap för att hantera avhoppare och kunskaphöjande åtgärder

Riksdagen har tillkännagett för regeringen som sin mening vad utskottet anför om att det är viktigt att myndigheter och kommuner har beredskap för att hantera avhoppare som fortfarande förespråkar våldsbejakande ideologier eller som återvänder och misstänks ha begått grova brott utomlands (bet. 2015/16:KU4, punkt 9, rskr. 2015/16:137).

Riksdagen har även tillkännagett för regeringen som sin mening vad utskottet anför dels om behovet av avhopparverksamhet och om att regeringen bör överväga statlig avhopparverksamhet, dels om behovet av ökad kunskap hos kommunerna, skolan och andra aktörer (bet. 2016/17:KU23, punkt 8, rskr. 2016/17:294). Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att utveckla arbetet för att individer ska lämna våldsbejakande extremism, bland annat genom att ta initiativ till ökad kunskap, vägledning och information. Män och kvinnor som t.ex. misstänks för att ha begått grova brott utomlands, bör i första hand utredas för brott. Insatser till individer, t.ex. barn och unga som är involverade i våldbejakande extremism, bör utföras inom ramen för olika statliga och kommunala myndigheters uppdrag. Den 1 januari 2018 inrättade regeringen Center mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet. Centrets uppgift är bl.a. att ge behovsanpassat stöd till kommuner, myndigheter och andra aktörer som i sin verksamhet har att hantera frågor om förebyggande av våldsbejakande extremism. Socialstyrelsen har på uppdrag av regeringen tagit fram stöd för socialtjänstens insatser till återvändare och deras familjer (Ju2018/01244/KRIM). Vidare har Statens institutionsstyrelse tagit fram utbildningsmaterial och samtalsstöd för personalen som arbetar inom de särskilda ungdomshemmen och missbruksvården (Ju2018/02957/KRIM). Även Kriminalvården har utvecklat vägledning och stöd för sina personalgrupper i dessa frågor och myndigheten har också fått i uppdrag av regeringen att långsiktigt förankra det förebyggande arbetet inom myndigheten (Ju2016/06988/KRIM, Ju2017/08663/KRIM). Vidare finns det möjlighet för organisationer och kommuner att ansöka om statsbidrag för insatser till individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska miljöer.

När det gäller behovet av ökad kunskap hos kommunerna, skolan och andra aktörer har Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) ett uppdrag av regeringen att göra kartläggningar av våldsbejakande extremistisk propaganda från samtliga extremistmiljöer (Ku2016/01373/D). Regeringen har även beslutat om att utöka uppdraget till FOI. Syftet är att nu även utveckla nya verktyg för analys av innehållet i den propaganda som förekommer och hur den sprids

(Ju2018/01289/KRIM). Vidare har regeringen genom ett uppdrag till Barnombudsmannen ökat kunskapen om barns direkta och indirekta erfarenheter av våldsbejakande extremism och terrorism samt sammanställt befintlig forskning om barn och våldsbejakande extremism (Ku2018/00061/D). Statens skolverk har på regeringens uppdrag utrett skolans roll i arbetet mot våldsbejakande extremism samt dess ansvar och skyldigheter gällande enskilda barn och elever. Utredningen visar att skolan har en viktig roll i arbetet mot våldsbejakande extremism, framför allt genom att ge barn och elever en bra utbildning i en trygg miljö. När det gäller barn som far illa är det skolans skyldighet att anmäla oro till socialnämnden och detta kan även omfatta barn och elever som befinner sig i eller riskerar att hamna i en våldsbejakande extremistmiljö. Regeringen har även gett Skolverket i uppdrag att förstärka de insatser som genomförs i syfte att stödja lärare att bemöta olika former av intolerans och extremism (U2017/05037/S).

Punkterna är inte slutbehandlade.

Ensamagerande våldsverkare

Riksdagen har tillkännagett för regeringen som sin mening vad utskottet anför om ensamagerande terrorister och forskning om mekanismerna bakom självradikalisering (bet. 2016/17:KU23, punkt 10, rskr. 2016/17:294). Regeringen har gett uppdrag till FOI att öka kunskapen om vilken roll våldsbejakande extremistisk propaganda spelar vid självradikalisering med särskilt fokus på ensamagerande personer (Ju2018/01289/KRIM). Uppdraget ska redovisas den 1 februari 2019. Vidare har den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (Ju2014:18) i samarbete med forskare vid Uppsala universitet tagit fram rapporten Den ensamme terroristen? – om lone wolfs, näthat och brinnande flyktingförläggningar (Ordfront 2017). Samordnaren har också redovisat betänkandet Våldsbejakande extremism – en forskarantologi (SOU 2017:67) som innehåller en översikt över relevant forskning, inklusive riskfaktorer för självradikalisering.

Punkten är inte slutbehandlad.

2.7 Budgetförslag

2.7.1 1:1 Polismyndigheten

Tabell 2.10 Anslagsutveckling 1:1 Polismyndigheten

Tusental kronor

År	Utfall	2017	Anslags-sparande	79 136
2018	Anslag	24 716 124 ¹	Utgifts-prognos	24 046 083
2019	Förslag	24 753 720		
2020	Beräknat	25 093 551 ²		
2021	Beräknat	25 362 424 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 24 755 050 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 24 729 280 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter avseende Polismyndighetens verksamhet. Anslaget får också användas för bidrag till organisationer som hjälper personer att lämna ett liv i kriminalitet (avhopparverksamhet).

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.11 Offentlighetsrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlighetsrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	67 162	709 912	909 487	-199 575
Prognos 2018	70 000	739 000	921 000	-182 000
Budget 2019	70 000	725 000	900 000	-175 000

De offentlighetsrättsliga avgifter som inte får disponeras är avgifter från tillståndsgivningen samt Riksbankens transporter. Polismyndigheten disponerar avgifter från stämmingsmannadelgivning, passhantering och nationella id-kort.

Tabell 2.12 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	37 001	61 759	-24 758
(varav tjänsteexport)	(23 946)	(23 946)	
Prognos 2018	35 000	59 000	-24 000
(varav tjänsteexport)	(21 000)	(21 000)	
Budget 2019	35 000	59 000	-24 000
(varav tjänsteexport)	(21 000)	(21 000)	

Den uppdragsverksamhet som ovanstående intäkter avser är, förutom tjänsteexport, prover som utförs av Nationellt forensiskt centrum, utbildning av ordningsvakter samt kontroller av väktarhundar.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslagsnivån 2019 föreslås väsentligen motsvara den fastställda nivån för 2018.

I enlighet med vad som framgick av budgetpropositionen för 2018 (2017/18:1) har vissa av Polismyndighetens uppgifter på djurområdet flyttats till länsstyrelserna under 2018. För att finansiera ökade utgifter hos länsstyrelserna minskas anslaget med 24 000 000 kronor från och med 2019. Anslaget 1:5 *Länsstyrelserna m.m.* under utgiftsområde 1 Rikets styrelse ökas med motsvarande belopp.

Riksdagen har beslutat att de ändamål och verksamheter som avser samordning för åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism ska flyttas från utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning till utgiftsområde 4 Rättsväsendet (prop. 2017/18:100, bet. 2017/18:KU40, rskr. 2017/18:419). Mot denna bakgrund ökas anslaget från och med 2019 med 5 000 000 kronor. Anslaget 1:11 *Finansinspektionen* under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning minskas med motsvarande belopp.

Enligt en dom från EU-domstolen ska beslut om tillgång till uppgifter om elektronisk kommunikation fattas av en domstol eller en oberoende myndighet. För att bidra till finansieringen av arbetet med rättssäkrare beslut i brottsbekämpande underrättelsebeslut minskas

anslaget med 2 000 000 kronor 2019. Från och med 2020 minskas anslaget med 1 000 000 kronor. Anslaget 1:3 *Åklagarmyndigheten* ökas med motsvarande belopp

Lagen om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall börjar gälla den 1 januari 2019 (prop. 2017/18:215, bet. 2017/18:SoU36, rskr. 2017/18:416). Berörda förvaltningsmyndigheter ska genomföra tillsyn av den egna verksamheten som berörs av lagen. För att finansiera denna uppgift hos Polismyndigheten ökas anslaget med 150 000 kronor från och med 2019. Anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.* under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg minskas med motsvarande belopp.

Som en följd av de principer som tillämpats i denna proposition genomförs inte de tidigare beräknade tillskotten till Polismyndigheten för satsningen på ett ökat antal polisanställda och anslaget ökas därmed inte i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Regeringen föreslår att 24 753 720 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Polismyndigheten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 25 093 551 000 kronor respektive 25 362 424 000 kronor.

Tabell 2.13 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Polismyndigheten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	24 516 124	24 516 124	24 516 124
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	258 447	597 215	892 751
Beslut	-1 850	-527	-26 964
Överföring till/från andra anslag	-19 000	-19 260	-19 486
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	24 753 720	25 093 551	25 362 424

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.7.2 1:2 Säkerhetspolisen

Tabell 2.14 Anslagsutveckling 1:2 Säkerhetspolisen

Tusental kronor

2017	Utfall	1 357 990	Anslags-sparande	-21 686
2018	Anslag	1 492 507 ¹	Utgifts-prognos	1 477 332
2019	Förslag	1 565 509		
2020	Beräknat	1 601 930 ²		
2021	Beräknat	1 620 781 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 580 321 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 580 320 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Säkerhetspolisens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att Säkerhetspolisen tillförs medel enligt tidigare beräkningar. Med oförändrad anslagsnivå kan nödvändig verksamhet inte upprätthållas. Anslaget ökas därför med 55 000 000 kronor 2019. Från och med 2020 beräknas 69 000 000 kronor för detta ändamål.

Den nya lagen (2018:585) om säkerhetsskydd, som träder i kraft den 1 april 2019, innebär utökade uppgifter för Säkerhetspolisen. Anslaget ökas därför med 4 700 000 kronor 2019, i enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2018.

Enligt en dom från EU-domstolen ska beslut om tillgång till uppgifter om elektronisk kommunikation fattas av en domstol eller en oberoende myndighet. För att bidra till finansieringen av arbetet med rättssäkrare beslut i brottsbekämpande underrättelsebeslut minskas anslaget med 1 000 000 kronor 2019. Anslaget 1:3 *Åklagarmyndigheten* ökas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 1 565 509 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Säkerhetspolisen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 601 930 000 kronor respektive 1 620 781 000 kronor.

Tabell 2.15 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Säkerhetspolisen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 492 507	1 492 507	1 492 507
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	14 302	34 906	52 880
Beslut	58 700	74 517	75 394
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 565 509	1 601 930	1 620 781

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.7.3 1:3 Åklagarmyndigheten

Tabell 2.16 Anslagsutveckling 1:3 Åklagarmyndigheten

Tusental kronor

2017	Utfall	1 504 577	Anslags-sparande	12 397
2018	Anslag	1 519 317 ¹	Utgifts-prognos	1 513 332
2019	Förslag	1 535 760		
2020	Beräknat	1 554 008 ²		
2021	Beräknat	1 571 250 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 533 787 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 533 786 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Åklagarmyndighetens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslagsnivån 2019 föreslås väsentligen motsvara den fastställda nivån för 2018.

Enligt en dom från EU-domstolen ska beslut om tillgång till uppgifter om elektronisk kommunikation fattas av en domstol eller en oberoende myndighet. För arbetet med rättssäkrare beslut i brottsbekämpande under rättelsebeslut ökas anslaget med 3 000 000 för 2019 samt 1 000 000 kronor för 2020 och 2021. Anslaget 1:1 *Polismyndigheten* och anslaget 1:2

Säkerhetspolisen minskas med motsvarande belopp.

Lagen om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall börjar gälla den 1 januari 2019 (prop. 2017/18:215, bet. 2017/18:SoU36, rskr. 2017/18:416). Berörda förvaltningsmyndigheter ska genomföra tillsyn av den egna verksamheten som berörs av lagen. För att finansiera denna uppgift hos Åklagarmyndigheten ökas anslaget med 150 000 kronor. Anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.* under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 1 535 760 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Åklagarmyndigheten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 554 008 000 kronor respektive 1 571 250 000 kronor.

Tabell 2.17 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Åklagarmyndigheten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 519 317	1 519 317	1 519 317
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	13 293	33 499	50 728
Beslut	3 150	1 192	1 205
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 535 760	1 554 008	1 571 250

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.7.4 1:4 Ekobrottsmyndigheten

Tabell 2.18 Anslagsutveckling 1:4 Ekobrottsmyndigheten

Tusental kronor				
2017	Utfall	663 115	Anslags-sparande	-6 838
2018	Anslag	697 008 ¹	Utgifts-prognos	674 902
2019	Förslag	685 548		
2020	Beräknat	695 968 ²		
2021	Beräknat	684 730 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 685 548 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 665 115 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Ekobrottsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 685 548 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Ekobrottsmyndigheten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 695 968 000 kronor respektive 684 730 000 kronor.

Tabell 2.19 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Ekobrottsmyndigheten

Tusental kronor				
	2019	2020	2021	
Anvisat 2018 ¹	677 008	677 008	677 008	
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	8 540	18 960	28 757	
Beslut			-21 035	
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	685 548	695 968	684 730	

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.7.5 1:5 Sveriges Domstolar

Tabell 2.20 Anslagsutveckling 1:5 Sveriges Domstolar

Tusental kronor				
2017	Utfall	5 507 542	Anslags-sparande	168 202
2018	Anslag	5 611 909 ¹	Utgifts-prognos	5 689 885
2019	Förslag	5 684 514		
2020	Beräknat	5 775 149 ²		
2021	Beräknat	5 862 353 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 5 698 049 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 5 717 751 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter avseende de allmänna domstolarnas, de allmänna förvaltningsdomstolarnas, hyres- och arrendenämndernas, Rättshjälpsmyndighetens, Rättshjälpsnämndens, Notariennämndens samt Domstolsverkets verksamhet. Vidare får anslaget användas för utgifter avseende den regionala avdelningen vid den enhetliga patentdomstolen.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.21 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor			
Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	
Utfall 2017	146 522	15 274	
Prognos 2018	156 000	15 350	
Budget 2019	156 000	15 350	

Under 2018 beräknas Sveriges Domstolar leverera in avgifter till inkomsttitel på statsbudgeten motsvarande 156 miljoner kronor, varav 124 miljoner kronor utgör ansökningsavgifter, 9 miljoner kronor kungörandeavgifter och 23 miljoner kronor efterbevaknings- och tillsynsavgifter. Återbetalning av medel för rättshjälpskostnader m.m. beräknas uppgå till 47 miljoner kronor.

Intäkter som disponeras härrör i huvudsak från uthyrning av lokaler och kopior av domar. Dessa poster uppgick till ca 9,2 miljoner kronor 2017.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna budgetproposition innebär att anslagsnivån 2019 föreslås väsentligen motsvara den fastställda nivån för 2018.

Rätten att överklaga de särskilda befogenheterna i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga har utökats (prop. 2017/18:169, bet. 2017/18:SoU30, rskr. 2017/18:307). Detta förväntas medföra en viss ökad måltillströmning för domstolarna. Anslaget ökas därför med 1 800 000 kronor från och med 2019. Anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbetet m.m.* under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg minskas med motsvarande belopp.

Riksdagen har beslutat om nya skatteregler för företagssektorn (prop. 2017/18:245, bet. 2017/18:SkU25, rskr. 2017/18:398). Detta beräknas medföra en ökning av antalet mål i de allmänna förvaltningsdomstolarna. Anslaget ökas därför med 15 000 000 kronor 2021.

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna att anslaget 2020 ökar med 12 000 000 kronor till följd av att finansieringen av ett insolvensregister upphör och med 1 000 000 kronor till följd av att finansieringen av en webbaserad grundutbildning för nya vittnesstöd upphör.

Regeringen föreslår att 5 684 514 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Sveriges Domstolar* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 5 775 149 000 kronor respektive 5 862 353 000 kronor.

Tabell 2.22 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Sveriges Domstolar

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	5 601 459	5 601 459	5 601 459
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	81 255	158 148	224 970
Beslut	1 800	15 542	35 924
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	5 684 514	5 775 149	5 862 353

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.7.6 1:6 Kriminalvården

Tabell 2.23 Anslagsutveckling 1:6 Kriminalvården

Tusental kronor

År	Typ	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	8 624 030	-249 903	
2018	Anslag	8 648 702 ¹		8 554 093
2019	Förslag	8 760 540		
2020	Beräknat	8 993 688 ²		
2021	Beräknat	9 108 237 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 8 866 629 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 8 866 630 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kriminalvårdens förvaltningsutgifter. Vidare får anslaget användas för utgifter för

- övervakningsnämnderna
- övervakare, biträdande övervakare, förtroendemän
- statsbidrag till organisationer inom kriminalvårdens område.

Kompletterande information

Statsbidrag regleras i förordningen (2002:954) om statsbidrag till vissa organisationer inom kriminalvårdens område.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.24 Avgiftsbelagd verksamhet

Tusentals kronor

	Intäkter som inte får disponeras/ Intensivövervakning	Intäkter som får disponeras/Arbetsdrift
Utfall 2017	2 617	118 015
Prognos 2018	2 600	115 000
Budget 2019	2 800	115 000

Kriminalvården disponerar inkomster från arbetsdriften och terapiverksamheten inom kriminalvården. För arbetsdriften gäller inte kravet på full kostnadstäckning. Det ekonomiska målet är att intäkterna till 50 procent ska täcka de direkta kostnaderna för arbetsdriften. För terapiverksamheten gäller att avgifterna ska delfinansiera verksamheten.

Av 5 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll framgår att dömda som verkställer ett fängelsestraff under intensivövervakning med elektronisk kontroll ska betala en avgift. Avgiften uppgår till 80 kronor per dag, dock högst 9 600 kronor. Avgiften ska betalas i förskott till Kriminalvården för att därefter kvartalsvis tillföras Brottsofferfonden.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslagsnivån 2019 föreslås motsvara den fastställda anslagsnivån för 2018.

Lagen om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall börjar gälla den 1 januari 2019 (prop. 2017/18:215, bet. 2017/18:SoU36, rskr. 2017/18:416). Berörda förvaltningsmyndigheter ska genomföra tillsyn av den egna verksamheten som berörs av lagen. För att finansiera denna uppgift hos Kriminalvården ökas anslaget med 80 000 kronor från och med 2019. Anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.* under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg minskas med motsvarande belopp.

Som en följd av de principer som tillämpats i denna proposition genomförs inte de beräknade ökningarna och minskningarna av anslagsnivån som tidigare redovisats. Det tidigare beräknade tillskottet på 125 000 000 kronor till Kriminalvården för ett fortsatt utvecklat arbete

med återfallsförebyggande insatser samt ytterligare åtgärder för att minska isolering i häkte uteblir. Den sänkta anslagsnivån, mot bakgrund av en lägre beläggningsnivå, kvarstår och för 2019 ökas därmed inte anslaget i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Regeringen föreslår att 8 760 540 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Kriminalvården* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 8 993 688 000 kronor, respektive 9 108 237 000 kronor.

Tabell 2.25 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Kriminalvården

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	8 648 702	8 648 702	8 648 702
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	111 759	237 296	350 473
Beslut	80	107 691	109 063
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	8 760 540	8 993 688	9 108 237

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.7.7 1:7 Brottsförebyggande rådet

Tabell 2.26 Anslagsutveckling 1:7 Brottsförebyggande rådet

Tusental kronor

2017	Utfall	108 899	Anslags-sparande	5 525
2018	Anslag	148 270 ¹	Utgifts-prognos	148 008
2019	Förslag	149 806		
2020	Beräknat	151 983 ²		
2021	Beräknat	138 390 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 149 806 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 134 651 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Brottsförebyggande rådets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för verksamheten vid ett nationellt centrum för det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 149 806 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Brottsförebyggande rådet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 151 983 000 kronor, respektive 138 390 000 kronor.

Tabell 2.27 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Brottsförebyggande rådet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	148 270	148 270	148 270
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 536	3 713	5 696
Beslut			-15 576
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	149 806	151 983	138 390

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.7.8 1:8 Rättsmedicinalverket

Tabell 2.28 Anslagsutveckling 1:8 Rättsmedicinalverket

Tusental kronor

2017	Utfall	412 383	Anslags-sparande	17 782
2018	Anslag	425 276 ¹	Utgifts-prognos	419 899
2019	Förslag	429 169		
2020	Beräknat	435 172 ²		
2021	Beräknat	440 504 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 429 169 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 429 169 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Rättsmedicinalverkets förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.29 Uppdragsverksamhet

Uppdragsverksamhet ¹	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	154 000	146 000	8 000
Prognos 2018	114 000	116 000	-2 000
Budget 2019	120 000	123 000	-3 000

¹ Vissa intäktsberäkningar har korrigerats efter avslutat bokslut. I tabellen redovisas det korrigerade utfallet för 2017 och en uppdaterad prognos för 2018.

Rättsmedicinalverket bedriver avgiftsbelagd verksamhet inom framför allt rättsgenetik, delar av rättskemin samt inom rättsmedicin när det gäller utfärdande av rättsintyg. Från och med 2017 får Rättsmedicinalverket också ta ut avgifter för rättsmedicinska åldersbedömningar. Under 2017 resulterade de avgiftsbelagda verksamheterna i ett överskott, vilket bidrog till att myndighetens sedan tidigare ackumulerade överskott ökade till 19 000 000 kronor. För 2018 och 2019 beräknar myndigheten underskott som väntas minska det ackumulerade överskottet.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 429 169 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Rättsmedicinalverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 435 172 000 kronor, respektive 440 504 000 kronor.

Tabell 2.30 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Rättsmedicinalverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	425 276	425 276	425 276
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 893	9 896	15 228
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	429 169	435 172	440 504

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.7.9 1:9 Gentekniknämnden

Tabell 2.31 Anslagsutveckling 1:9 Gentekniknämnden

Tusental kronor				
2017	Utfall	5 848	Anslags-sparande	-244
2018	Anslag	5 547 ¹	Utgifts-prognos	4 929
2019	Förslag	5 615		
2020	Beräknat	5 693 ²		
2021	Beräknat	5 761 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 5 615 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 5 615 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Gentekniknämndens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 5 615 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Gentekniknämnden* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 5 693 000 kronor respektive 5 761 000 kronor.

Tabell 2.32 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Gentekniknämnden

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	5 547	5 547	5 547
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	68	146	214
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	5 615	5 693	5 761

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.7.10 1:10 Brottsoffermyndigheten

Tabell 2.33 Anslagsutveckling 1:10 Brottsoffermyndigheten

Tusental kronor				
2017	Utfall	38 944	Anslags-sparande	1 303
2018	Anslag	57 233 ¹	Utgifts-prognos	55 328
2019	Förslag	47 685		
2020	Beräknat	47 315 ²		
2021	Beräknat	42 701 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 46 674 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 41 628 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Brottsoffermyndighetens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslagsnivån 2019 väsentligen föreslås motsvara den fastställda anslagsnivån för 2018.

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna att anslaget 2020 minskas med 1 000 000 kronor till följd av att finansieringen av en webbaserad grundutbildning för nya vittnesstöd upphör.

Regeringen föreslår att 47 685 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 Brottsoffermyndigheten för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 47 315 000 kronor, respektive 42 701 000 kronor.

Tabell 2.34 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Brottsförmyndigheten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	47 233	47 233	47 233
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	452	1 106	1 682
Beslut		-1 024	-6 214
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	47 685	47 315	42 701

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.7.11 1:11 Ersättning för skador på grund av brott

Tabell 2.35 Anslagsutveckling 1:11 Ersättning för skador på grund av brott

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	91 272		34 329
2018	Anslag	121 953 ¹	Utgifts-prognos	108 680
2019	Förslag	121 953		
2020	Beräknat	121 953 ²		
2021	Beräknat	121 953 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 121 953 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 121 953 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för ersättningar för skador på grund av brott i enlighet med bestämmelserna i brottsskadelagen (2014:322).

Kompletterande information

Bestämmelser om brottsskadeersättning finns i Brottskadeförordningen (2014:327).

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 121 953 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Ersättning för skador*

på grund av brott för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 121 953 000 kronor, respektive 121 953 000 kronor.

Tabell 2.36 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Ersättning för skador på grund av brott

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	121 953	121 953	121 953
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	121 953	121 953	121 953

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.7.12 1:12 Rättsliga biträden m.m.

Tabell 2.37 Anslagsutveckling 1:12 Rättsliga biträden m.m.

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	2 648 394		71 403
2018	Anslag	2 555 082 ¹	Utgifts-prognos	2 850 000
2019	Förslag	2 356 357		
2020	Beräknat	2 356 357		
2021	Beräknat	2 356 357		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för rättsliga biträden som enligt 21 kap. 10 § rättegångsbalken, lagen (1988:609) om målsägandebiträde och rättshjälpslagen (1996:1619) ska betalas av allmänna medel. Anslaget får vidare användas för utgifter som enligt lagen (1996:1620) om offentligt biträde ska betalas av allmänna medel, exklusive utgifter som avser offentligt biträde i ärenden enligt utlänningslagen (2005:716) och lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll. Anslaget får även användas för utgifter för medlare enligt 6 kap 18 a § och 21 kap. 13 § andra stycket föräldrabalken samt rättegångsbiträde enligt 20 kap 2 b § föräldrabalken. Anslaget får användas för utgifter för särskilda

företrädare för barn enligt 12 § lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn samt för utgifter för bevisning, parter, tolk, översättning och god man, förvaltararvoden m.m. i konkurser samt ersättning till likvidatorer och bouppteckningsförrättare. Dessutom får anslaget användas för utgifter som hänför sig till internationellt straff- och civilrättsligt samarbete och som inte ska betalas av annan myndighet.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas till följd av en ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Ändringen innebär att offentligt biträde kan förordnas för barn under 15 år vid överklagande av beslut om särskilda befogenheter (prop. 2017/18:169, bet. 2017/18:SoU30, rskr. 2017/18:307). Detta bedöms medföra en viss ökning av utgifterna för rättsliga biträden. Anslaget ökas därför med 1 700 000 kronor från och med 2019. Anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbetet m.m.* under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 2 356 357 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Rättsliga biträden m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 2 356 357 000 kronor respektive 2 356 357 000 kronor.

Tabell 2.38 Härledning av anslagsnivån 2019–2020 för 1:12 Rättsliga biträden m.m.

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	2 354 657	2 354 657	2 354 657
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	1 700	1 700	1 700
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 356 357	2 356 357	2 356 357

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

2.7.13 1:13 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.

Tabell 2.39 Anslagsutveckling 1:13 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.

<i>Tusental kronor</i>				
2017	Utfall	63 810	Anslags-sparande	13 664
2018	Anslag	80 987 ¹	Utgifts-prognos	84 000
2019	Förslag	39 987		
2020	Beräknat	39 987 ²		
2021	Beräknat	39 987 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 39 987 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 39 987 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter som uppkommer för staten i samband med vissa skaderegleringar samt för utgifter för ersättning till vissa ombuds- och rättegångskostnader. Anslaget får även användas för utgifter i samband med statens skadeståndsansvar om den enhetliga patentdomstolen överträder EU-rätten.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 39 987 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 39 987 000 kronor, respektive 39 987 000 kronor.

Tabell 2.40 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	39 987	39 987	39 987
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	39 987	39 987	39 987

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.7.14 1:14 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar

Tabell 2.41 Anslagsutveckling 1:14 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	11 641		10 533
2018	Anslag	19 174 ¹	Utgifts-prognos	15 789
2019	Förslag	24 174		
2020	Beräknat	24 174		
2021	Beräknat	24 174		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Från anslaget får betalas årsavgifter till Haagkonferensen för internationell privaträtt, Internationella institutet i Rom för unifiering av privaträtten (UNIDROIT), Association Internationale des Hautes Juridictions Administratives, Bernunionen (WIPO=World Intellectual Property Organization), till Interpol och Schengen Information System samt till kostnader för förberedelsearbete och medlemsavgifter för den enhetliga patentdomstolen.

Kompletterande information

Bidrag till vissa andra internationella sammanslutningar samt internationellt samarbete och

forskning med anknytning till Justitiedepartementets område får betalas från anslaget.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 24 174 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Avgifter till vissa internationella sammanslutningar* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 24 174 000 kronor, respektive 24 174 000 kronor.

Tabell 2.42 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:14 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	24 174	24 174	24 174
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	24 174	24 174	24 174

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

2.7.15 1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete

Tabell 2.43 Anslagsutveckling 1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	46 606		551
2018	Anslag	47 157 ¹	Utgifts-prognos	46 591
2019	Förslag	47 157		
2020	Beräknat	47 157		
2021	Beräknat	47 157		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter i syfte att stimulera lokalt brottsförebyggande arbete. Brottsförebyggande rådet belastar anslaget med vissa egna kostnader direkt kopplade till denna verksamhet.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 47 157 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 47 157 000 kronor, respektive 47 157 000 kronor.

Tabell 2.44 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	47 157	47 157	47 157
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	47 157	47 157	47 157

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

2.7.16 1:16 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden

Tabell 2.45 Anslagsutveckling 1:16 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden

Tusental kronor

2017	Utfall	15 576	Anslags-sparande	2 951
2018	Anslag	18 272 ¹	Utgifts-prognos	17 597
2019	Förslag	18 924		
2020	Beräknat	19 188 ²		
2021	Beräknat	19 424 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 18 924 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 18 924 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 18 924 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 19 188 000 kronor, respektive 19 424 000 kronor.

Tabell 2.46 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:16 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	18 272	18 272	18 272
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	652	916	1 152
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	18 924	19 188	19 424

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.7.17 1:17 Domarnämnden

Tabell 2.47 Anslagsutveckling 1:17 Domarnämnden

Tusental kronor

2017	Utfall	8 566	Anslags-sparande	524
2018	Anslag	8 140 ¹	Utgifts-prognos	8 319
2019	Förslag	8 441		
2020	Beräknat	8 564 ²		
2021	Beräknat	8 676 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 8 441 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 8 441 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Domarnämndens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 8 441 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Domarnämnden* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 8 564 000 kronor respektive 8 676 000 kronor.

Tabell 2.48 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:17 Domarnämnden

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	8 140	8 140	8 140
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	301	424	536
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	8 441	8 564	8 676

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.7.18 1:18 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet

Tabell 2.49 Anslagsutveckling 1:18 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	43 388		48 612
2018	Anslag	81 000 ¹	Utgifts-prognos	74 100
2019	Förslag	108 000		
2020	Beräknat	72 000		
2021	Beräknat	59 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter avseende verksamhet som bedrivs inom ramen för fonden för inre säkerhet, samt för administration av fonden.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:18 *Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 114 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: Europaparlamentet och rådet antog den 16 april 2014 förordningarna (EU) nr 513/2014 och (EU) nr 515/2014 som tillsammans inrättar Fonden för inre säkerhet (ISF). Fonden är en del av flera EU-fonder kopplade till EU:s fleråriga budgetram som sträcker sig från och med 2014 till och med 2020. Verksamheten ska bedrivas utifrån ett nationellt program som delvis omfattar fleråriga projekt. Åtaganden under anslaget medför således utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:18 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 114 000 000 kronor 2020–2022.

Tabell 2.50 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:18 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtagande	42 074	111 490	170 000			
Nya åtaganden	110 000	135 000	50 000			
Infriade åtaganden	-40 584	-76 490	-106 000	-70 000	-35 000	-9 000
Utestående åtaganden	111 490	170 000	114 000			
Erhållet/föreslaget bemyndiganden	155 000	170 000	114 000			

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas för att kunna infria ekonomiska åtaganden som ingåtts under tidigare år. Regeringen föreslår att

108 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 72 000 000 kronor respektive 59 000 000 kronor.

**Tabell 2.51 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för
1:18 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende
EU:s inre säkerhet**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	81 000	81 000	81 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	27 000	-9 000	-22 000
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
<i>Övrigt</i>			
Förslag/beräknat anslag	108 000	72 000	59 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).
Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Internationell samverkan

5

Förslag till statens budget för 2019

Internationell samverkan

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	4
Diagramförteckning	6
1 Förslag till riksdagsbeslut	7
2 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan.....	9
2.1 Principer för utformningen av denna proposition	9
2.2 Omfattning.....	10
2.3 Utgiftsutveckling	11
2.4 Mål för utgiftsområdet.....	13
2.5 Resultatredovisning.....	13
2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	13
2.5.2 Resultat.....	13
2.6 Budgetförslag.....	31
2.6.1 1:1 Avgifter till internationella organisationer.....	31
2.6.2 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet.....	31
2.6.3 1:3 Nordiskt samarbete	33
2.6.4 1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet.....	34
2.6.5 1:5 Inspektionen för strategiska produkter	34
2.6.6 1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning	35
2.6.7 1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut	36
2.6.8 1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet	36
2.6.9 1:9 Svenska institutet.....	37
2.6.10 1:10 Information om Sverige i utlandet	37
2.6.11 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen	38

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	7
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden.....	8
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 5 Internationell samverkan....	11
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 5 Internationell samverkan.....	12
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 05 Internationell samverkan.....	12
Tabell 2.4	Andelen kostnader för de olika organisationerna av totalt utbetalat under anslag 1:1 Avgifter till internationella organisationer	14
Tabell 2.5	Det totala antalet utsända samt procentandel kvinnor och män i svenska bidrag till civila och militära krishanterings- och fredsfrämjande insatser.....	19
Tabell 2.6	Svenska bidrag i civila och militära krishantering- och fredsfrämjande insatser	20
Tabell 2.7	Nation Brands Index	28
Tabell 2.8	Svenska institutets stipendier.....	29
Tabell 2.9	SI:s ledarskapsprogram.....	29
Tabell 2.10	Anslagsutveckling 1:1 Avgifter till internationella organisationer	31
Tabell 2.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Avgifter till internationella organisationer	31
Tabell 2.12	Anslagsutveckling 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	31
Tabell 2.13	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	32
Tabell 2.14	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	33
Tabell 2.15	1:3 Nordiskt samarbete	33
Tabell 2.16	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Nordiskt samarbete...	33
Tabell 2.17	Anslagsutveckling 1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet	34
Tabell 2.18	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet.....	34
Tabell 2.19	Anslagsutveckling 1:5 Inspektionen för strategiska produkter.....	34
Tabell 2.20	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Inspektionen för strategiska produkter.....	35
Tabell 2.21	Anslagsutveckling 1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning	35
Tabell 2.22	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning.....	36
Tabell 2.23	Anslagsutveckling 1:7 Bidrag till Stockholms internationella freds- och konfliktforskningsinstitut	36

Tabell 2.24	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut	36
Tabell 2.25	Anslagsutveckling 1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet	36
Tabell 2.26	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet	37
Tabell 2.27	Anslagsutveckling 1:9 Svenska institutet.....	37
Tabell 2.28	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Svenska institutet.....	37
Tabell 2.29	Anslagsutveckling 1:10 Information om Sverige i utlandet	37
Tabell 2.30	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Information om Sverige i utlandet	38
Tabell 2.31	Anslagsutveckling 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen	38
Tabell 2.32	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen.....	38
Tabell 2.33	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen.....	39

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Antal väpnade konflikter i världen 1946–2016.....	17
Diagram 2.2	Antal artiklar där UI:s forskare och redaktörer har medverkat, 2013–2017.....	24
Diagram 2.3	Totalt antal visningar för artiklar etc. som producerats av sweden.ru i samverkan med externa aktörer	26

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 5 Internationell samverkan enligt tabell 1.1. 2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 besluta om bidrag som inklusive	tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom den tidsperiod som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Avgifter till internationella organisationer	1 679 554
1:2	Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	193 151
1:3	Nordiskt samarbete	15 595
1:4	Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet	13 826
1:5	Inspektionen för strategiska produkter	43 844
1:6	Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning	54 358
1:7	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)	28 402
1:8	Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)	19 175
1:9	Svenska institutet	124 682
1:10	Information om Sverige i utlandet	15 475
1:11	Samarbete inom Östersjöregionen	174 215
Summa		2 362 277

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
1:2	Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	50 000	2020–2021
1:11	Samarbete inom Östersjöregionen	145 500	2020–2027
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		195 500	

2 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.

- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de

beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021. Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar frågor som gäller Sveriges förhållande till och överenskommelser med andra stater och internationella organisationer. Inom utgiftsområdet verkar två myndigheter: Inspektionen för strategiska produkter och Svenska institutet.

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 5 Internationell samverkan

<i>Miljoner kronor</i>	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
1:1 Avgifter till internationella organisationer	1 378	1 329	1 195	1 680	1 329	1 329
1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	139	192	187	193	195	187
1:3 Nordiskt samarbete	13	46	45	16	14	14
1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet	3	14	11	14	14	14
1:5 Inspektionen för strategiska produkter	34	43	42	44	44	45
1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning	45	54	54	54	54	50
1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)	25	28	28	28	28	28
1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)	17	19	19	19	19	19
1:9 Svenska institutet	120	124	121	125	126	126
1:10 Information om Sverige i utlandet	15	15	15	15	15	15
1:11 Samarbete inom Östersjöregionen	164	174	172	174	174	164
Totalt för utgiftsområde 05 Internationell samverkan	1 953	2 039	1 890	2 362	2 013	1 990

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021.
Utgiftsområde 5 Internationell samverkan**

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	2 009	2 009	2 009
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2	6	10
Beslut	351	-2	-29
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny ramnivå	2 362	2 013	1 990

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

**Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad.
Utgiftsområde 05 Internationell samverkan**

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	1 956
Verksamhetsutgifter ²	405
Investeringar ³	1
Summa ramnivå	2 362

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet Internationell samverkan är att säkerställa Sveriges intressen i förbindelserna med andra länder.

2.5 Resultatredovisning

En rad olika faktorer bidrar till målet att säkerställa Sveriges intressen i förbindelserna med andra länder. Insatser som finansieras genom utgiftsområde 5 ska ses i ett sammanhang där även effekterna av andra offentliga insatser eller samverkan med berörda aktörer bidrar till målpuppfyllelsen för utgiftsområdet. Det handlar om en bredd av samhällsliga kontakter och relationsskapande på olika nivåer och i olika forum, och med diplomatiska, politiska och ekonomiska medel. Utlandsmyndigheterna spelar här en central roll.

Utrikesförvaltningens förvaltningskostnader redovisas under utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

En bärande del av verksamheten på utgiftsområdet under 2017 har utgjorts av de principer och prioriteringar som väglett den politik som förts; demokrati och mänskliga rättigheter, rättsstatens principer, dialog och medling, fred och säkerhet och jämställdhet, såsom de kommer till uttryck i regeringens årliga utrikesdeklaration. Dessa utgör bedömningsgrunder för att bedöma resultatet, målpuppfyllelsen och utvecklingen på området under 2017.

Den feministiska utrikespolitiken, med handlingsplan och uppsatta mål, har under 2017 varit en central bedömningsgrund för utrikesförvaltningens verksamhet. All verksamhet har analyserats utifrån hur den bäst bidrar till kvinnors och flickors rättigheter, representation och resurser samt till de uppsatta målen för politiken som handlar om kvinnors och flickors politiska aktörskap och ekonomiska egenmakt, medverkan i och inflytande över fredsarbetet, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt frihet från alla former av våld. Vägledande har även varit genomförandet av

Agenda 2030 och Politiken för global utveckling (PGU). Vägledande för vilka resultat som redovisas är även mål och prioriteringar som finns i skrivelser och strategier för de olika områden som redovisas under utgiftsområdet. För utgiftsområdet finns följande resultatindikatorer:

Internationell krishantering och fredsfrämjande insatser: Antal svenska kvinnor och män i civila och militära krishanterings- och fredsfrämjande insatser. Antal väpnade konflikter i världen 1946–2016.

Forskning om säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning: SIPRI:s förekomst i mediereportage och antal artiklar där UI:s forskare och redaktörer har medverkat.

Exportkontroll: Handläggningstider för tillståndsärenden, antal avgjorda ärenden och omfattningen av tillsynsverksamheten.

Samarbete inom Östersjöregionen: Andel av partnerskapen som planerar att fortsätta samarbetet och antal visningar för artiklar etc. som producerats av sweden.ru i samverkan med externa aktörer.

Nordiskt samarbete: Antal undanröjda hinder för rörlighet över gränserna.

Sverige-främjande: Nation Brands index, Svenska institutets stipendier och ledarskapsprogram (fördelade på kvinnor och män), antal personer som nås av Sveriges officiella webbplatser, antal institutioner utomlands som undervisar i svenska.

2.5.2 Resultat

I det följande redovisas resultat från ett aktivt arbete i närområdet och globalt.

Sveriges engagemang i internationella organisationer

I syfte att säkerställa Sveriges intressen i förbindelserna med andra länder är Sverige engagerad i ett antal internationella organisationer. Arbetet är inriktat på bred internationell samverkan och samarbete. Sverige har under 2017 varit en aktör i FN, EU, Europarådet, OSSE, Nordiska ministerrådet (NMR), och OECD och i sitt partnerskap med Nato.

De obligatoriska avgifterna finansieras från anslag 1:1 Avgifter till internationella

organisationer och utgör drygt 65 procent av utgiftsområdet. Utvecklingen av kostnader på anslaget är framförallt beroende av förändringar i organisationernas arbete och valutakurser och lämnar litet utrymme för svensk påverkan. I tabell 2.4 redovisas andelen kostnader av de totala årliga utbetalningarna för de internationella organisationerna.

Tabell 2.4 Andelen kostnader för de olika organisationerna av totalt utbetalat under anslag 1:1 Avgifter till internationella organisationer

Procent				
Organisation	2017	2016	2015	2014
FN:s reguljära budget	17	14	16	15
FN:s fredsbevarande operationer	42	47	44	36
Nordiska ministerrådet	24	24	26	33
Europarådet	5	4	4	5
OSSE	5	4	3	4
OECD	4	3	3	3
Övriga organisationer	3	4	4	4
Total	100	100	100	100

Källa: Kammarkollegiet

FN

Sverige inträdde 2017 som invald medlem i FN:s säkerhetsråd för perioden 2017 och 2018 samtidigt som António Guterres tillträdde som ny generalsekreterare. Generalsekreteraren initierade under 2017 processer för att reformera FN:s utvecklingssystem, fred- och säkerhetsarkitektur och den interna förvaltningen av organisationen med syfte att effektivisera FN:s arbete och säkerställa bättre och mer ändamålsenlig verksamhet i fält, ytterst med målsättningen att bistå länder i genomförandet av Agenda 2030. Sverige var under 2017 aktiv i dessa ansträngningar. Det tog sig bland annat uttryck i ett analys-, påverkans- och förhandlingsarbete i FN:s generalförsamling.

Under 2017 arbetade Sverige för att säkerhetsrådet skulle kunna genomföra sin uppgift enligt FN:s stadga – att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Sveriges arbete i säkerhetsrådet har utgått från folkrätten, de mänskliga rättigheterna, jämställdhet och ett humanitärt perspektiv.

Under året arbetade Sverige för ett ökat fokus på genomförandet av agendan för kvinnor, fred och säkerhet samt för att förebygga väpnad konflikt. Sverige har verkat för att alla ordförandeskapsuttalanden som antagits för

krissituationer har haft en referens till agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Sverige har vidare drivit frågan om att civilsamhället ska få möjlighet att informera säkerhetsrådet om kvinnors situation i specifika länder och områden. Detta genomfördes sju gånger under 2017 jämfört med inga alls under 2016. Sverige har vidare arbetat för att stärka arbetet med barn och väpnad konflikt i säkerhetsrådet.

Sverige har även agerat för att säkerhetsrådet ska kunna bli bättre på att möta nya säkerhetsutmaningar såsom kopplingen mellan klimatförändringar och säkerhet.

Under det första året som medlem har Sverige arbetat för resultatorienterade, inkluderande och transparenta arbetsmetoder i säkerhetsrådet.

Sverige rapporterade till FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling om Sveriges genomförande av Agenda 2030 i juli 2017.

EU

Mot bakgrund av det försämrade omvärldsläget har medlemsstaterna i EU sett ett behov av att stärka EU som säkerhetspolitisk aktör. Flera steg togs under 2017 för att utveckla den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik, inom ramen för genomförandet av den globala strategin för EU:s utrikes- och säkerhetspolitik.

Under 2017 inrättades en strategisk planerings- och ledningsfunktion för EU:s militära tränings- och utbildningsinsatser (Military Planning and Conduct Capability), som också bidrog till att stärka civil-militär samverkan i EU:s krishanteringsinsatser.

Vidare upprättade rådet ett permanent strukturerat samarbete där 25 medlemsländer deltar (Pesco), som ska bidra till att medlemsstaterna uppfyller ambitionsnivån för EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Riksdagen har godkänt det svenska deltagandet i samarbetet.

Under året påbörjades även en testruna av den gemensamma samordnade försvarsöversikten (Coordinated Annual Review of Defence), liksom förhandlingar om ett europeiskt försvarsindustriprogram (European Defence Industrial Development Program).

Uppföljningen av den globala strategin breddades under året från säkerhet och försvar till andra områden. Rådslutsatser antogs för att vägleda arbetet med att stärka resiliens i EU:s grannskap. Avsikten är att gå från krisdämpande insatser till mer långsiktiga, förebyggande

åtgärder och att stärka beredskapen i dessa länder. Kommissionen och EU:s utrikestjänst lade också fram ett förslag om en integrerad ansats för kris och konflikt, som ska leda till en bättre samordning mellan unionens olika instrument för att främja fred och säkerhet, från bistånd och handel till krishanteringsinsatser. EU:s utrikesråd antog i november rådslutsatser som banar väg för en process under 2018 för att stärka EU:s civila krishanteringsförmåga.

Sverige deltog under året i 15 av EU:s 16 krishanteringsinsatser och lämnade ett av de största personalbidragen till den civila krishanteringen. Som följd av ett svenskt initiativ beslutade rådet att upprätta en civil krishanteringsinsats i Irak (EUAM Irak), i syfte att bistå landet med reformer av den civila säkerhetssektorn och bidra till stabilisering post-Daesh. Insatsen inledde sin närvaro i november 2017, endast en månad efter att beslutet att upprätta den fattades. EUAM Irak ses som en modell för en mer flexibel ansats och bidrar därmed även till den konceptuella utvecklingen av den civila gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Under året fortsatte utvecklingen av regional närvaro i EU:s rådgivande insats för civil säkerhetssektorreform i Ukraina (EUAM Ukraina). Insatsen konsoliderade sin närvaro i Kharkiv och Lviv, och i slutet av året beslutades på svenskt förslag om att öppna en ny närvaro i Odessa. Liksom EU:s konfliktförebyggande övervakningsinsats i Georgien (EUMM Georgien) syftar EUAM Ukraina ytterst till att upprätthålla den europeiska säkerhetsordningen. I båda dessa prioriterade insatser var Sverige under 2017 största personalbidragare. Under 2017 beslutades även att upprätta en mindre snabbreaktionsförmåga om knappt 20 personer för att korta reaktionstiden för EU:s civila krishantering.

Under året antogs riktmärken och indikatorer för att främja arbetet med genomförandet av FN:s säkerhetsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet inom den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. En uppdaterad uppförandekod har antagits för de civila och militära insatserna, med syfte att stärka arbetet mot sexuella övergrepp och könsrelaterat våld. Kvinnor, fred och säkerhet har även getts ökat fokus i EU:s samarbeten med FN och Nato.

OSSE

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) är ett säkerhetspolitiskt samarbetsorgan med 57 deltagande stater. OSSE:s verksamhet utgår från en bred syn på säkerhet som omfattar såväl militär rustningskontroll som mänskliga rättigheter, rättssäkerhet och demokrati. Sverige har haft som övergripande mål att aktivt verka för att respekten för den europeiska säkerhetsordningen ska återupprättas. Fokus har varit på att arbeta för att alla deltagande stater ska leva upp till organisationens normer och principer från Helsingforslutakten och Parisstadgan samt andra åtaganden. Sverige har också verkat för att stärka EU:s röst inom organisationen.

Svenskt fokus har i hög grad varit riktat mot OSSE:s hantering av den ryska aggressionen mot Ukraina, inklusive den illegala annekteringen av Krim, och den konflikt som därmed har uppstått. Sverige har verkat för att konflikten och de ryska brotten mot OSSE:s principer och åtaganden fortsatt ska ha framträdande plats på OSSE:s dagordning och att OSSE ska användas som instrument för EU:s samlade politik i förhållande till konflikten. Personalmässigt har Sverige gett stora bidrag till OSSE:s särskilda observatörsmission i Ukraina (SMM).

Sverige har betonat vikten av OSSE:s insatser för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Därmed har Sverige visat sitt tydliga stöd för de tre oberoende institutionerna: Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR), Mediefrihetsrepresentanten (RFoM) och Högkommisariern för nationella minoriteter (HCNM). Sverige har särskilt lyft medie- och yttrandefrihetsfrågorna genom sin roll som särskild samordnare för dessa frågor bland EU:s medlemsstater i OSSE. Sverige har också gett finansiella bidrag till Mediefrihetsrepresentantens verksamhet.

Jämställdhetsfrågorna har fått en tydligare plats på OSSE:s dagordning bland annat genom Sveriges ansträngningar för jämställdhetsintegrering.

Sverige har deltagit i arbetet för att möjliggöra att en modernisering av Wiendokumentet kommer till stånd. Sverige har även fortsatt verkat för att fördraget om observationsflygningar ska genomföras.

Det civila samhällets möjligheter att delta i OSSE:s arbete har ökat genom att stöd har

lämnats till civilsamhällesplattformen Civic Solidarity Platform och till det svenska OSSE-nätverket.

Europarådet

Europarådet är en paneuropeisk organisation med 47 medlemsstater. En viktig del av organisationens arbete är att ta fram konventioner som skapar en normgrund för internationellt samarbete inom mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Exempelvis bevakar och motverkar organisationen inskränkningar i länder som begränsar domstolars, oppositioners, medias och akademikers villkor att uttrycka sig fritt.

Sverige fortsatte under 2017 att prioritera Europarådets kärnområden. Målet har varit att bidra till att upprätthålla en gemensam värdegrund bland organisationens medlemsstater. Sverige har verkat för att säkerställa att det unika övervakningssystemet enligt Europakonventionen och Europadomstolen fortsatt kan fungera väl.

I Europarådet fortsatte Sverige under 2017 att stödja generalsekreterarens reformsträvanden och medverkat till ökat fokus i program och budget på organisationens kärnområden.

Den ryska aggressionen mot Ukraina, inklusive den illegala annekteringen av Krim, präglade arbetet även 2017. Sverige har verkat för att stödja Ukraina genom Europarådets olika instrument och genom ett omfattande stöd och sekonderingar till organisationens verksamhet och reformarbetet i landet. Sverige har även bidragit till Europarådets reformarbete i Turkiet, Armenien, Georgien, Moldavien och Vitryssland.

Europadomstolen har effektiviserat sitt arbete och radikalt minskat det tidigare stora antalet mål som väntade på behandling och avgörande. Samtidigt som måltillströmningen mellan 2016 och 2017 ökade med 19 procent har antalet meddelade domar ökat med 7 procent och antalet meddelade beslut ökat med 223 procent. Stater med flest mål i domstolen var i slutet av 2017 Rumänien, Ryssland, Turkiet, Ukraina och Italien.

I syfte att bidra till konkreta förbättringar av situationen för mänskliga rättigheter har Sverige gett stöd till omfattande granskningsmissioner. Vidare har ett särskilt webbverktyg utvecklats till stöd för journalisters säkerhet.

Sverige har varit pådrivande för att ta fram den nu gällande fleråriga strategin för Europarådets

arbete med jämställdhet och för en effektiv uppföljning av rekommendationen om skydd mot diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Arbetet mot våld mot kvinnor i den s.k. Istanbulkonventionen för förebyggande av våld mot kvinnor och våld i hemmet har förts framåt med granskning av hittills sex medlemsstater och ett ökat antal ratifikationer. Förberedelse för en granskningsrapport om Sverige inleddes under 2017.

Sverige är också medlem i gruppen av stater mot korruption (Greco) som bevakar medlemsstaternas efterlevnad av de konventioner och rekommendationer, som Europarådet antagit för att förebygga och bekämpa korruption. Under 2017 inleddes förberedelserna för en granskning av Sveriges efterlevnad.

Partnerskapet med Nato

Sedan 1994 är Sverige ett partnerland till Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato). De prioriterade målsättningarna för Sveriges partnerskap med Nato har varit politisk dialog, övnings- och utbildningssamarbete och informationsutbyte, framför allt kopplat till säkerhetsläget i Sveriges närområde.

Sveriges partnerskap med Nato har fortsatt att utvecklas inom ramen för vår status som Enhanced Opportunities Partner (EOP). EOP-statusen förlängdes i slutet av 2017 med ytterligare tre år.

Under 2017 fördjupades den politiska dialogen mellan Sverige och Nato ytterligare genom regelbundna möten på tjänstemanna- och politisk nivå.

Sverige har deltagit i Natos övningsverksamhet i syfte att utveckla Försvarsmakten och Sveriges förmåga att delta i internationella krishanteringsinsatser.

Sverige har förlängt stödet till Natos utbildnings- och rådgivningsmission Rolute Support Mission, i Afghanistan samt Natos insats i Kosovo, Kosovo Force.

Sverige har inom ramen för partnerskapet med Nato verkat för att Natos och partnerländers tillämpning av FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet utvecklas och stärks ytterligare.

OECD

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) arbetar för global ekonomisk integration, regelbaserat internationellt samarbete och hållbar handel.

Det internationella skattesamarbetet tog ett stort steg framåt genom att drygt 70 stater och jurisdiktioner undertecknade en multilateral konvention för att genomföra skatteavtalsrelaterade åtgärder för att motverka skattebaserosion och flytt av vinster.

Som resultat av arbetet under OECD-konventionen mot mutor skärpte ett antal medlemsländer sin lagstiftning. På temat migration färdigställde OECD rapporter på såväl globalt som nationellt plan. Rapporten *Investing in Climate, Investing in Growth* dokumenterade klimatfrågans betydelse för hållbar tillväxt.

Ett nytt långsiktigt ramverk för nya medlemmars anslutning till OECD antogs vid ministermötet 2017. OECD:s roll som kunskapsorganisation och forum för internationell policydialog bekräftades.

OECD:s studier, granskningar och diskussionsforum har varit viktiga inslag i det svenska arbetet med att främja inkluderande tillväxt, ökad produktivitet, innovation, digitalisering, ökad sysselsättning, bättre integration, ett kvalitativt och likvärdigt utbildningssystem, stärkt miljö- och klimatarbete, jämställdhet och effektivt utvecklingsamarbete.

Med tillskyndan från Sverige har OECD ökat sitt bidrag i genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling (SDG). För att underlätta nationellt Agenda 2030-arbete publicerade OECD en rapport om metodiken för att bedöma avståndet till SDG.

Genom svensk medverkan beslutade OECD/DAC i oktober 2017 om reform av DAC, genom vilken DAC knyts an till Agenda 2030-genomförandet samtidigt som kärnverksamheten och regelverket för officiellt utvecklingsamarbete (ODA) står i centrum. Sverige utverkade ett åtagande från OECD att stärka sin analys av jämställdhetsaspekter inom jordbruks- och handelsområdet.

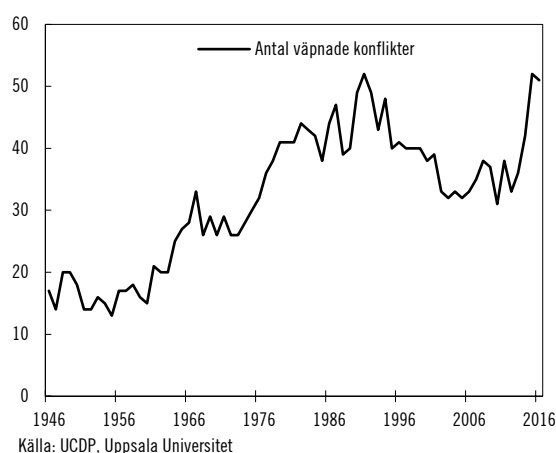
Sverige har använt sig av PISA i utvärderingen och utvecklingen av den svenska skolan. Sverige verkade för beslut om en utvärdering av OECD, vilken inleds under 2018. Inom ramen för anslutningsprocesserna för Litauen, Colombia och Costa Rica värnade Sverige såväl

organisationens utvidgning som dess integritet och mandat.

Verksamhet för fredsbyggande och säkerhetsfrämjande

Läget i vår omvärld har försämrats med fler konflikter och hot mot mänskliga rättigheter och rättsstaten. Under de senaste åren har antalet väpnade konflikter ökat kraftigt, se diagram 2.1. Ökningen har skett främst i Afrika och Mellanöstern.

Diagram 2.1 Antal väpnade konflikter i världen 1946-2016

Målet med verksamheten är att stävja den negativa utvecklingen genom att främja fred och säkerhet, förebygga konflikter och främja respekten för rättsstatens principer och mänskliga rättigheter.

Verksamheten är bred och omfattar en mångfald av utrikespolitiska instrument, däribland politisk dialog, aktivt påverkansarbete i internationella organisationer och samverkan med strategiska partners. För genomförandet används framförallt två verktyg: stöd till strategiska organisationer med tydligt mervärde och sekonderingar av personal med expertkompetens.

Dialog och fredsprocesser

Verksamheten finansieras i huvudsak av anslaget 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet under utgiftsområde 5. Delar av verksamheten får även finansiellt stöd under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, vilket möjliggör synergieffekter.

Sverige har bland annat bidragit till dialoginitiativ i Afghanistan, Cypern, Colombia, Mali, Somalia och Koreahalvön. Dagens konflikter är komplexa och rör sig på olika nivåer från lokalt till regionalt och över gränser. Det innebär att traditionell medling mellan två parter sällan är rätt metod för att nå en lösning. Sverige har verkat för inkluderande fredsprocesser, där insatser med det civila samhället på lokal nivå, dialog mellan olika befolkningsgrupper och lokala områden, ska ha naturliga länkar till officiella processer på central nivå. Kvinnors deltagande på alla nivåer har varit prioriterat, eftersom väl förankrade fredsavtal är mer hållbara. Sveriges har lämnat stöd till interreligiös dialog i Cypern med syftet att stärka förutsättningarna för att kunna nå ett hållbart fredsavtal.

Medlemmarna i det svenska kvinnliga medlingsnätverket har arbetat för fred i Afghanistan, Colombia, Georgien, Somalia, Syrien, Ukraina och Zimbabwe. Nätverket utökades under 2017 då efterfrågan på deras arbete är stort. Sverige har också bidragit med råd och erfarenhetsutbyte till länder som arbetar med och genomför nationella handlingsplaner för kvinnor, fred och säkerhet, till exempel Tjeckien, Irak och Sudan.

Europeiska fredsinstutet, som Sverige var med och grundade 2014, har fortsatt varit engagerat i dialog- och medlingsprojekt i främst Mellanöstern. Institutet har bidragit till och kompletterat EU:s globala arbete för fred. Med hjälp av bland annat bidrag från Sverige har fredsinstutet bedrivit ett dialogprojekt i Syrien och norra Irak i syfte att minska väpnat våld.

Även Stockholms fredsforskningsinstitut SIPRI har bidragit i dialogansträngningar som rör institutets arbete med icke-spridning och nedrustning.

Stöd till prioriterade organisationer

Verksamheten har innefattat stöd till mellanstatliga, multilaterala och enskilda organisationer för särskilda insatser och projekt som främjar konfliktförebyggande, freds- och säkerhetsfrämjande, medling folkrätt och mänskliga rättigheter. Stöd har också lämnats för jämställdhet och för genomförandet av Agenda 2030 och då särskilt mål 16 som handlar om att främja fredliga och inkluderande samhällen.

De geografiskt prioriterade områdena har varit närområdet, Ukraina, Syrien, Irak, MENA-regionen, Afghanistan, Afrikas horn, Sahel- och Stora sjöregionerna. Några teman har varit nedrustning och ickespridning, anti-terrorism och samhällets motståndskraft mot hybridhot.

Sverige har under 2017 gett stöd till FN:s organ för fred och säkerhet och till FN:s fredsbyggandekommission.

Expertstöd och metodutveckling

Sverige har sekonderat och ställt personal till förfogande för freds-, säkerhetsfrämjande och konfliktförebyggande verksamhet, främst inom FN, EU och OSSE, bl.a. till EU:s fredsbyggande engagemang i Afghanistan och till EU:s marina styrka i Medelhavet. Folke Bernadotteakademien (FBA) har arbetat för reformer av säkerhetssystem i länder som rör sig från konflikt eller auktoritärt styre. Myndigheten har vidare prioriterat arbete med jämställdhetsintegrerade kurser, samordning och utveckling av det internationella samarbetet inom International Forum for the Challenges of Peace Operations (Challenges Forum), och stöd till internationella forskararbetsgrupper för fredsbevarande operationer. FBA har också arbetat med frågor om avvärjning, demobilisering och återanpassning av före detta kombattanter.

Sanktioner har varit ett komplement till andra freds- och säkerhetsfrämjande åtgärder. Sverige har stött en rättssäker och effektiv användning av sanktionsinstrumentet.

Sverige har genom bland annat sekonderingar syftat till att bidra till utvecklingen av en global cyberpolitik, inkluderande ett fritt och säkert internet.

Internationell krishantering och fredsfrämjande insatser

Sveriges deltagande i internationell krishantering och fredsfrämjande insatser

Målet med Sveriges deltagande i freds- och säkerhetsfrämjande insatser är att förebygga, hantera och lösa kriser och konflikter, och i förlängningen att bygga hållbar fred. Verksamheten finansieras inom utgiftsområde 5 Internationell samverkan, anslaget 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet, utgiftsområde 6

Försvar och samhällets krisberedskap, anslaget 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt samt utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, anslaget 1:1 Biståndsverksamhet, den del som enligt OECD-DAC räknas som bistånd. I det följande redogörs övergripande för resultaten av det svenska deltagandet i internationella fredsfrämjande insatser, finansierade under alla tre utgiftsområden.

Inriktning och genomförande

Sveriges bidrag till internationell krishantering och fredsfrämjande insatser har koncentrerats till regioner och konflikter som varit prioriterade ur ett utrikes-, säkerhets- och biståndspolitiskt perspektiv. Även det försvars- och rättspolitiska perspektivet har beaktats. Erfarenheter och lärdomar av Sveriges deltagande i internationell krishantering analyseras mer utförligt i regeringens skrivelse Sveriges samlade politik för internationell civil och militär krishantering (skr. 2016/17:196).

Sverige har verkat för att mandat och mål för de insatser som vi bidrar till blir så tydliga som möjligt med hänsyn tagen till den ofta komplexa, föränderliga och utmanande miljö som de verkar i.

De myndigheter som deltog med personal i internationella insatser under 2017 är Försvarsmakten, Polismyndigheten, FBA, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Kriminalvården, Domstolsverket och Åklagarmyndigheten. Under 2017 fortsatte de myndigheter som bidrar till freds- och säkerhetsfrämjande insatser sitt samverkansarbete inom ramen för det myndighetsråd som inrättades på regeringens uppdrag hösten 2013.

Kvinnor, fred och säkerhet i internationell krishantering

Sverige har arbetat för att stärka kvinnors inflytande och aktiva deltagande i fredsprocesser samt i freds- och statsbyggande.

Regeringens ambition har varit att andelen kvinnor i internationella krishanterings- och fredsfrämjande insatser ska öka. Regeringen har drivit jämställdhetsintegrering, vilket illustreras av att samtliga sändande myndigheter arbetat med detta. Folke Bernadotteakademin har under året bistått EU i arbetet med att utveckla ett jämställdhetsintegreringsstöd till EU:s civila krishanteringsinsatser, bl.a. genom utbildning på plats i fält och av genusrådgivare i fredsinsatser.

Vidare har en utbildningsmanual om jämställdhetsintegrering inom EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik tagits fram.

Det totala antalet utsända från Sverige under 2017 redovisas i tabell 2.5. Mellan 2016 och 2017 minskade andelen kvinnor med två procent men Sveriges bidrag har oftast en mycket högre andel kvinnor än insatsens totala andel kvinnor. För de militära bidragen har andelen kvinnor ökat med två procent.

Tabell 2.5 Det totala antalet utsända samt procentandel kvinnor och män i svenska bidrag till civila och militära krishanterings- och fredsfrämjande insatser

Antal och procent

Insats	Totalt antal 2017	Andel kvinnor /män 2017	Andel kvinnor /män 2016	Andel kvinnor /män 2015
Afrika söder om Sahara				
Civil	67	37/63	38/62	57/43
Militär	419	11/89	10/90	6/94
Mellanöstern och Nordafrika				
Civil	27	37/63	54/46	58/42
Militär	78	4/96	3/97	1/99
Östeuropa, Centralasien och Västra Balkan				
Civil	99	36/64	39/61	34/66
Militär	8	25/75	0/100	0/100
Asien				
Civil	4	75/25	50/50	27/73
Militär	35	14/86	8/92	14/86
Latinamerika				
Civil	21	29/71	29/71	33/67
Militär	0	0/0	0/0	0/0
Totalt	749			
Civil	209	38/62	40/60	43/57
Militär	540	10/90	8/92	7/93

Källor: Folke Bernadotteakademin, insatsstatistik civila insatser för december 2015, 2016, 2017. Årsberättelse för Försvarsmakten, 2015, 2016, 2017 (antal befattningar, andel män och kvinnor i procent p.g.a. personalrotation).

De svenska bidragen

Sverige bidrog med personal till närmare 40 civila och militära krishanterings- och fredsfrämjande insatser under ledning av EU, FN, OSSE och Nato. De svenska bidragen i civila och militära krishanteringsinsatser redovisas i Tabell 2.6. Antalet befattningar under 2017 var omkring 750 och antal tjänstgörande varierade från månad till månad. Kostnaden för Sveriges samlade engagemang var 2017 cirka 1 460 miljoner

kronor, varav drygt 330 miljoner kronor för civila insatser. Tabell 2.6 illustrerar den samlade bilden för de svenska bidragen där svensk personal sänts ut. Därefter följer ett urval av de större bidragen

till EU-, FN-, Nato- och OSSE-insatser som beskrivs mer ingående uppdelat på region.

Tabell 2.6 Svenska bidrag i civila och militära krishantering och fredsfrämjande insatser

Land/insats	Organisation	Syfte	Insats	Svensk personal 2017	Svensk personal 2016	Svensk personal 2015
Afrika söder om Sahara						
Centralafrikanska republiken (CAR)/MINUSCA	FN	Stabilisering och säkerhet	Civil	6	5	2
CAR/EUTM	EU	Stabilisering och säkerhetssektorreform (SSR)	Militär	9	2	2
Demokratiska republiken Kongo (DRK)/MONUSCO	FN	Stabilisering och säkerhet	Civil	7	14	7
DRK/MONUSCO	FN	Stabilisering och säkerhet	Militär	2	2	2
Guinea Bissau/UNIOGBIS	FN	Stabilisering och fredsbyggande	Civil	1	0	0
Liberia/UNMIL	FN	Stabilisering och säkerhet	Civil	4	11	21
Mali/MINUSMA	FN	Stabilisering och säkerhet	Civil	5	9	5
Mali/MINUSMA	FN	Stabilisering och säkerhet	Militär	330	232	306
Mali/EUCAP SAHEL	EU	Stöd för rättsstats-uppbyggnad och SSR	Civil	1	0	4
Mali/EUTM	EU	Utbildning och rådgivning till Malis försvarsmakt	Militär	7	7	10
Niger/EUCAP SAHEL	EU	Stöd för rättsstats-uppbyggnad och SSR	Civil	2	1	2
Somalia/UNSOM	FN	Stabilisering och säkerhet	Civil	8	5	3
Somalia/EUCAP	EU	Kapacitetsbyggande säkerhetssektor och maritim sektor	Civil	10	3	4
Somalia/EUNAVFOR Atalanta	EU	Marin insats mot sjöröveri och för skydd av humanitära leveranser	Militär	38	3	52
Somalia/EUTM	EU	Utbildning av försvarsmakt	Militär	8	8	9
Somalia/ UNODC Somaliland	FN	Stöd för rättsstatsuppbyggnad	Civil	4	0	0
Sydsudan/UNMISS	FN	Stabilisering och säkerhet	Civil	7	20	12
Sydsudan/UNMISS	FN	Stabilisering och säkerhet	Militär	2	17	2
Västsahara/MINURSO	FN	Övervakning stillestånd	Militär	4	0	0
Mellanöstern och Nordafrika						
Irak/EUAM	EU	Stöd säkerhetssektorreform	Civil	6	0	0
Irak/Operation Inherent Resolve(OIR)	Mellanstatlig koalition	Militär utbildningsinsats	Militär	70	35	35
Libyen/EUBAM	EU	Stöd för rättstatsuppbyggnad och gränsförvaltning	Civil	4	3	0
Libyen/UNSMIL	FN	Stabilisering och säkerhet	Civil	1	0	0
Mellanöstern/UNTSO	FN	Övervakning av gränser/stilleståndslinjer	Militär	8	7	6
Södra centrala Medelhavet/EUNAVFORMED Operation Sophia	EU	Marin kapacitet mot smuggling och trafficking samt bistå nödständda	Militär/ UO5 och UO6	3	3	0
Palestina/EUPOL COPPS	EU	Rättstatsstöd, främst polis	Civil	2	9	5
Palestina (Hebron)/TIPH	TIPH	Övervakning Hebron	Civil	14	13	13
Östeuropa, Centralasien och Västra Balkan						
Georgien/EUMM	EU	Övervakning av stillestånd och verka för avspänning	Civil	20	23	20

Kosovo/EULEX	EU	Rättstödsinsats mot bl.a. org. brottslighet och korruption	Civil	21	19	27
Kosovo/OSCE Mission in Kosovo	OSSE	Demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatsuppbyggnad	Civil	3	3	4
Kosovo/KFOR	NATO	Stabilisering och säkerhet	Militär	4	4	3
Moldavien & Ukraina/EUBAM	EU	Stöd för gränsförvaltning	Civil	1	2	2
Tadzjikistan/OSSE	OSSE	Rättsstatsstöd och säkerhet	Civil	1	1	0
Ukraina/EUAM	EU	Civil säkerhetsreform. Främst stöd till polis	Civil	16	9	8
Ukraina/SMM	OSSE	Observationer av konflikten och säkerhetsläget samt konfliktförebyggande insatser	Civil	16	19	25
Asien						
Afghanistan/Resolute Mission Support	NATO	Utbildnings- och rådgivningsinsats	Militär	24	24	28
Kashmir/UNMOGIP	FN	Övervakning stilleståndslinje	Militär	6	7	6
Koreahalvön/NNSC	Samarbete neutrala stater	Övervakning stilleståndslinje	Militär	5	5	5
Myanmar/UNDP	FN	Fredsbyggande	Civil	1	0	0
Latinamerika						
Colombiamissionen/UN Mission in Colombia	FN	Övervakning av fredsavtal	Civil	4	7	0
Guatemala/CICIG	Oberoende/FN	Rättsstatsstöd	Civil	1	3	3
Haiti/MINUSTAH	FN	Stabilisering, säkerhet och rättsstatsstöd	Civil	6	4	0

Källor:

Folke Bernadotteakademien, insatsstatistik för december månad 2015, 2016 respektive 2017 för civila insatser. Årsberättelse för Försvarsmakten 2015, 2016 och 2017 där max antal befattningar anges, exakt antal varierar något under året. Årsberättelse över GSFP-insatser, European External Action Service, 2017.

Nedan beskrivs ett urval av insatser som illustreras mer ingående för att ge en bild av insatsernas olika resultat och förutsättningar.

Afrika söder om Sahara

Säkerhetsläget i Mali och den bredare Sahelregionen är fortsatt allvarligt. Genomförandet av fredsavtalet i Mali från juni 2015 har gått långsamt. Parterna lider av interna splittringar och islamistiskt våldsbejakande grupper utgör ett fortsatt hot. Det internationella samfundet har därför fortsatt sitt stöd till Mali under 2017. Sverige har också arbetat för att processen ska bli mer inkluderande så att kvinnor får utökade möjligheter att påverka och delta i fredsarbetet.

FN-insatsen MINUSMA verkar på bred front för att stabilisera landet. Sverige bidrog under 2017 med personal från Försvarsmakten, vilket beskrivs närmare under utgiftsområde 6, och personal från polisen. Målet för svenskt deltagande är att bidra till att uppfylla MINUSMA:s mandat enligt säkerhetsrådets resolution och därigenom bidra till förbättrad

säkerhet i Mali samt understödja långsiktigt hållbara lösningar på krisen.

Sverige har också bidragit till EU:s rådgivningsinsats till stöd för Malis försvarsmakt, EUTM Mali, och EU:s civila missioner EUCAP Sahel Mali respektive EUCAP Sahel Niger. Insatsen ingår i EU:s integrerade ansats för hela regionen och i uppgifterna har ingått att bistå med rådgivning till Malis försvarsledning samt att tillhandahålla utbildning av Malis försvarsmakt. I utbildningen ingår moment om mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Mellanöstern och Nordafrika

Sverige har under 2017 haft ett brett engagemang i Irak. För att bidra till en utveckling mot hållbar fred deltog Sverige även 2017 i den internationella koalitionen mot ISIL/Daesh, Operation Inherent Resolve, OIR, där Sverige bidrog till den militära utbildningsinsats som bedrivs i koalitionen regi i Irak. Målet med insatsen har varit att bistå de irakiska säkerhetsstyrkorna i att stå emot och slutligen besegra Daesh. Under 2017 har cirka 70 svenskar varit aktiva i norra Irak med utbildning

inom bl.a. sjukvård, vapenhantering, försvarsstrid, strid i bebyggelse, detektering av improviserade sprängladdningar samt folkrättsliga regler i samband med väpnad konflikt. De irakiska säkerhetsstyrkorna har under 2017 återtagit det territorium som Daesh tidigare kontrollerade. FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet har ingått i planeringen och genomförandet. Sverige, genom FBA, bidrog även till FN:s politiska insats i Irak, Unami, för stöd till fredsbyggande, politisk dialog och nationell försoning. 60 personer vid Unami utbildades i kapacitetsutveckling och i dialog och medling. EU:s utrikesministrar fattade den 16 oktober 2017 beslut om att inleda en ny civil krishanteringsinsats i Irak (*European Union Assistance Mission in Iraq*, EUAM Irak). Syftet med insatsen är att bistå Irak i en stabiliseringsfas genom stöd till att reformera den civila säkerhetssektorn. EUAM Irak har inledningsvis 35 utsända, varav 6 från Sverige, och ett mandat på 12 månader.

Östeuropa, Västra Balkan och Centralasien

Sverige har under 2017 fortsatt det säkerhetsfrämjande stödet till Ukrainas suveränitet och resiliens. EU:s civila rådgivande insats i Ukraina, EUAM, stöder arbetet med reform av civila säkerhetssektorn. Under året fattades beslut om att utöka fältnärvaron till Odessa. Insatsen fortbildade även ukrainsk polis. Svensk sekonderad personal varav 11 män och 5 kvinnor deltog i OSSE:s särskilda observatörsmission, SMM, i Ukraina. Missionen har gjort oberoende observationer av konflikten och säkerhetssituationen och verkat konfliktförebyggande genom att underlätta dialog mellan konfliktens parter.

I Georgien har Sverige genom EU:s civila observatörsinsats, EUMM, fortsatt lämna bidrag till konfliktförebyggande och stabilisering i landet. Insatsens uppdrag är att övervaka avtalet om eldupphör mellan Ryssland och Georgien från 2008. Under 2017 har insatsen på prov infört system med höghöjdskameror för att bättre kunna genomföra sitt mandat på icke-regeringskontrollerat område. EUMM har en välfungerande struktur av fokalpunkter för jämställdhetsfrågor och är den enda av EU:s civila och militära insatser som årligen presenterar en särskild jämställdhetsrapport. Genom partnerskap med nationella

civilsamhällesorganisationer arbetade insatsen med att öka medvetenheten kring våld i hemmet och polisens skyldighet att skydda offer för könsbaserat våld.

Asien

Sverige bidrog under 2017 till Natos utbildnings- och rådgivningsinsats i Afghanistan, Resolute Support Mission (RSM). Säkerhetssituationen var utmanande och behovet av militär internationell närvaro fortfarande stort. RSM har arbetat för att stärka de afghanska säkerhetsstyrkornas förmåga att kunna stå emot talibanerna.

FN-insatsen UNMOGIP har till uppgift att övervaka vapenvilan mellan Indien och Pakistan i området Kashmir. UNMOGIP leds sedan 2016 av en svensk generalmajor och Sverige bidrog därutöver med ytterligare sex militärobservatörer under 2017. UNMOGIP har enligt sitt mandat genomfört undersökningar av klagomålen rörande överträdelser av vapenvilan, som också rapporterats till FN:s generalsekreterare för vidare åtgärd.

Sverige bidrog med fem militärobservatörer till Neutral Nations Supervisory Commission (NNSC), som är en oberoende part med uppgift att övervaka 1953 års vapenstillståndsavtal mellan parterna i Koreakriget.

Latinamerika

FN:s Colombia-mission beslutades 2016 och fick i uppdrag att övervaka eldupphör mellan FARC-gerillan och regeringsarmén samt avvapning av FARC-gerillan. 26 återintegreringszoner upprättades i syfte att stödja politisk och socio-ekonomisk återintegration. I juli 2017 fattade säkerhetsrådet beslut om en andra politisk mission med ett särskilt mandat att verifiera återintegreringen av och säkerhetsgarantier för FARC. FARC betecknas nu som avväpnat och som ett politiskt parti.

Vid årsskiftet 2017/2018 uppgick antalet svenskar i insatsen till tre, alla män. Under övergångsperioden till den nya insatsen bidrog de svenska observatörerna till att anpassa verksamheten till det nya mandatet. Insatsen var den FN-mission som hade högst andel kvinnor 2016 med fortsatt hög andel kvinnor 2017. Sverige har konsekvent stött kvinnors deltagande i den colombianska fredsprocessen.

Nedrustning och icke-spridning

Nedrustnings- och ickespridningsarbetet handlar om att reducera och eliminera massförstörelsevapen, motverka att dessa vapen används och sprids samt kontrollera och i vissa fall helt förbjuda även konventionella vapen. Kvinnors och flickors medverkan och möjligheter har fortsatt uppmärksammas, bl.a. genom riktat stöd för ökat deltagande av kvinnor i multilaterala nedrustningsförhandlingar. Sverige har också tagit initiativ till att tillsammans med ett 40-tal stater belysa vikten av integrering av ett jämställdhetsperspektiv i arbetet för nedrustning i FN:s första utskott och har genomgående drivit frågan i EU-sammanhang.

Sverige verkade under 2017 för att driva arbetet med kärnvapennedrustning framåt, inklusive genom att delta i förhandlingarna om ett förbud mot kärnvapen. En särskild utredare tillsattes med uppgift att analysera innebörden och konsekvenserna för svensk del av den konvention som antogs som resultat av förhandlingarna.

Under 2017 fortsatte även förberedelserna inför icke-spridningsfördraget NPT:s översynskonferens 2020. Sverige har bidragit med initiativ i syfte att driva internationell kärnvapennedrustning och icke-spridning framåt, bland annat vad gäller riskreducering.

Sverige har även verkat för att värna det internationella atomenergiorganet IAEA:s uppdrag att förhindra spridning av kärnvapen, liksom dess roll för nukleärt säkerhetsskydd.

Sverige har fortsatt bidragit till insatser för att eliminera och förhindra spridning av biologiska och kemiska vapen, inte minst genom arbetet i FN:s säkerhetsråd under det svenska medlemskapet.

Sverige har deltagit i förberedelserna inför den tredje översynskonferensen för FN:s handlingsprogram för små och lätta vapen som äger rum 2018, liksom fortsatt bidragit till insatser för att förhindra den olagliga och okontrollerade spridningen av dessa vapen och uppmärksamma dess koppling till könsbaserat våld och våld i nära relationer. Liknande arbete bedrivs även inom ramen för vapenhandelsfördraget ATT och i exportkontrollregimerna.

Sverige deltog i ett första möte i den expertgrupp (Governmental Group of Experts) som med svenskt stöd skapats för att föra frågan

om autonoma vapen framåt, inte minst vad gäller begrepp och definitioner.

Insatser för nedrustning och icke-spridning (i form av stöd till exempelvis studier, seminarier och publikationer liksom till konkreta projekt) har finansierats under anslagen 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet, 1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning och delvis även under utgiftsområde 7 för insatser som utgör internationellt bistånd enligt OECD:s kriterier. Sveriges obligatoriska bidrag till de internationella konventionerna på området finansieras under anslaget 1:1 Avgifter till internationella organisationer.

Forskning om säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning

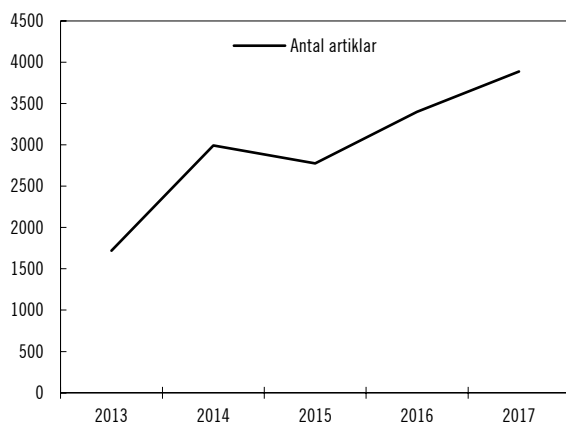
Under 2017 har Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) och Utrikespolitiska institutet (UI) bedrivit forskning om säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning med finansiering från anslagen 1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning, 1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut och 1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet. Under året har FOI fortsatt haft rollen som ordförande i en teknisk arbetsgrupp under det internationella partnerskapet för verifikation av kärnvapennedrustning, och därutöver med beaktande av ett jämställdhetsperspektiv försett regeringen med tekniskt underlag för förhandlingar m.m. på nedrustnings- och icke-spridningsområdet.

Som ett mått på genomslagskraften av SIPRI:s forskning kan noteras att institutet förekom i mer än 22 700 mediereportage under 2017, vilket är 4 000 fler än 2016, då antalet förekomster i medierna i sin tur ökade med 2 000 jämfört med året innan.

UI:s uppdrag är att främja intresset för och fördjupa kunskapen om utrikespolitik och globala frågor genom att bedriva forskning och folkbildande verksamhet. I forskningen ingår även policyrelaterad analys och deltagande i internationella nätverk. Fokus ligger på internationella frågor med särskild betydelse för Sverige.

Institutets närvaro i svenska medier fortsatte att öka under året. UI:s forskare och redaktörer medverkade i 3888 artiklar under 2017, vilket är en fördubbling jämfört med 2013, se diagram 2.2.

Diagram 2.2 Antal artiklar där UI:s forskare och redaktörer har medverkat, 2013-2017

Källa: Utrikespolitiska institutet.

Exportkontroll

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) är de centrala myndigheterna på exportkontrollområdet. Verksamheten vid ISP finansieras under anslag 1:5 Inspektionen för strategiska produkter, medan SSM finansieras under utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

Regeringen redovisar årligen grunderna för den svenska exportkontrollpolitiken, arbetet och dess resultat, samt utvecklingen på området i en skrivelse till riksdagen. Den senaste utgörs av regeringens skrivelse Strategisk exportkontroll – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden 2017 (skr. 2017/18:114). Skrivelsen innehåller också en redovisning av tillståndsprövningen samt av exporten av krigsmateriel och av produkter med dubbla användningsområden (PDA).

ISP har hanterat en fortsatt stor inströmning av ärenden, vilket bl.a. kan bero på att fler krigsmaterieltillverkande företag är aktiva på exportmarknaden. Den ökade inströmningen av ärenden beror även på bl.a. lättnader för export till Iran.

Under 2017 ökade handläggningstiderna för ansökningarna överlag, bl.a. på grund av att ärendena har blivit allt mer komplexa. Sanktionerna mot Ryssland har fortsatt inneburit en ökad och mer komplicerad prövning.

Antalet avgjorda ärenden har ökat något, därför att ISP har effektiviserat sin verksamhet genom ett förbättrat it-stöd som både förenklar ärendehantering vid ISP och för de som söker tillstånd, samt genom organisatoriska förändringar.

Tillsynsbesök är en viktig del i ISP:s verksamhet för att förebygga och åtgärda brister i företags exporthantering. Antalet tillsynsbesök 2017 ökade för tredje året i rad till totalt 32 tillsynsbesök. I samband med tillsynen påträffades brister i 21 fall. Tillsynerna har resulterat i bättre regelefterlevnad, rutiner och exportkontrollansökningar i merparten av fallen.

Som ytterligare ett led i effektivitetsarbetet har ISP genomfört åtgärder som uppföljning på Riksrevisionens effektivitetsgranskning av ISP:s tillståndsprövning på krigsmaterielområdet (RiR 2017:2) och regeringens skrivelse om granskningen (2016/17:160). Riksrevisionen konstaterade bl.a. att ISP har i stort ett fungerande arbetssätt, men att det fanns ett visst utrymme för förbättringar. ISP har som exempel under 2017 förbättrat sin riskanalys, förebyggande åtgärder och rutiner för rapportering och hantering av misstankar om korruption. Under 2017 föredrogs 15 ärenden (jämfört med 10 under 2016) för Exportkontrollrådet och tre ärenden överlämnades till regeringen för slutligt ställningstagande.

En del i regeringens arbete under 2017 för att förebygga och motverka könsrelaterat och sexuellt våld i konflikt har varit den strikta kontroll som ISP utövar av export av krigsmateriel från Sverige. ISP har lagt ett särskilt fokus på att utveckla medarbetarnas kunskap om exportens potentiella påverkan på mottagarlandets hållbara utveckling respektive könsbaserat våld i sina kompetenshöjande insatser under 2017.

Samarbete inom Östersjöregionen

Sverige har som övergripande mål att förbättra relationer och samarbeten inom Östersjöregionen. I förhållande till Ryssland är det övergripande målet att bidra till en ökad demokratisk utveckling i det ryska samhället samt till ökad respekt för mänskliga rättigheter, inklusive jämställdhet och minskad miljöpåverkan. Verksamheten finansieras inom

utgiftsområde 5 Internationell samverkan, anslaget 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen.

Östersjösamarbetet bedrivs genom en strategi för Svenska institutets (SI) verksamhet inom Östersjösamarbetet 2016–2020. Strategin har två huvudsakliga målområden:

Målområde 1. En hållbar utveckling och stärkt global konkurrenskraft i regionen

SI har givit stöd för land- och sektorsövergripande samarbetsprojekt i syfte att möta gemensamma utmaningar i regionen. Totalt beviljades 30 nya stöd för projektinitering. Avslutade projekt visar på mycket god måluppfyllelse och nära 90 procent av partnerskapen planerar att fortsätta samarbetet. Svenska aktörers deltagande i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen har stärkts genom flera s.k. flaggskeppsprojekt inom strategin, där svenska aktörer bidragit med expertis och erfarenheter som efterfrågats på olika tematiska områden. Ökad medverkan i Östersjösamarbetet av icke-EU-länder, främst Ryssland och Vitryssland, har möjliggjorts genom stöd för tredjelandssamverkan i 11 pågående projekt. Satsningar för att bidra till mer inkluderande samhällen och ökat förtroende mellan människor har gjorts bl.a. genom ambassaderna i de baltiska länderna, som fått stöd för insatser med fokus på exempelvis ryskspråkiga grupper.

Målområde 2. Ökad integration mellan EU:s medlemsstater och länderna inom EU:s Östliga partnerskap samt Ryssland

SI har genom olika plattformar för dialog och nätverksbyggande arbetat för ökat förtroende och utbyte mellan unga, förändringsaktörer, beslutsfattare och offentlig sektor i regionen. Fokus har varit på mänskliga rättigheter, jämställdhet och yttrandefrihet. Besöks- och ledarskapsprogram har genomförts för unga tjänstemän, akademiker, representanter för civilsamhälle och privata sektorn om bl.a. hållbar förvaltning och Agenda 2030. Akademiskt och kulturellt samarbete har även möjliggjorts genom utökad alumnverksamhet samt projektstöd inom programmet Creative Force. Jämställdhet har varit en integrerad prioritering i samtliga insatser och inte minst för unga kvinnliga förändringsaktörer.

Ryssland

Regeringen beslutade i april 2014 om en resultatstrategi för demokrati-, mänskliga rättigheter- och miljöstöd till Ryssland för perioden 2014–2018. Målen med strategin är 1) att stödja demokratisk utveckling samt ökad respekt för mänskliga rättigheter och 2) att bidra till en förbättrad miljö i Östersjön och nordvästra Ryssland.

Utvecklingen på områdena demokrati och mänskliga rättigheter i Ryssland har fortsatt att gå i en negativ riktning under 2017. Den negativa trenden har föranlett en omprioritering av insatser för demokrati och mänskliga rättigheter.

Mål 1. Demokrati och mänskliga rättigheter

Sverige har under 2017 prioriterat arbetet för att stärka kapaciteten hos förändringsaktörer i Ryssland, genom ett brett stöd till civilsamhällesorganisationer. Stöd har givits till organisationer baserade både i och utanför Ryssland för att utveckla deras kapacitet att driva frågor inom demokrati och mänskliga rättigheter. Det svenska stödet har även syftat till att bygga upp nätverk och stärka koordinationen mellan civilsamhällesorganisationer som är verksamma i Ryssland, något som varit viktigt mot bakgrund av det minskande utrymme som civilsamhället har att verka inom.

För att uppnå delmålet att kvinnor och män i högre utsträckning har samma makt att forma samhället och sina liv, lämnar Sverige sedan flera år stöd till samarbete mellan svenska och ryska organisationer som arbetar för jämställdhet och mot könsbaserat våld. Ett resultat är att ett kunnigt och efterfrågat nätverk har byggts upp i Ryssland. Organisationerna ger bl.a. stöd till våldsutsatta kvinnor och till psykologiskt arbete med manliga förövare.

Mål 2. Förbättrad miljö och minskad klimatpåverkan i Östersjöområdet

Sverige har delfinansierat två reningsverk i Kaliningrad och Leningradregionen, som invigdes 2017. De nya reningsverken beräknas minska utsläppen i Östersjön med 37 ton fosfor och 276 ton kväve per år.

Särskild satsning

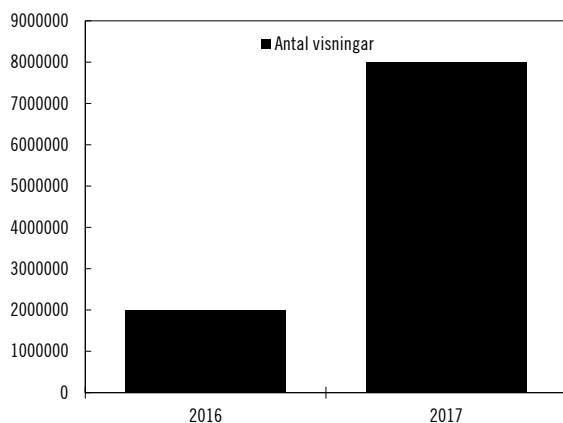
Under 2017 anslog regeringen ytterligare medel till anslaget 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen för en särskild satsning på yttrandefrihet, cybersäkerhet, kontakter med det

civila samhället och motverkan av desinformation. Denna satsning har syftat till ökad motståndskraft hos aktörer i det civila samhället, i synnerhet medier, mot yttre påverkan. Till exempel har stipendier lämnats till kurser i grävande journalistik och media management på SSE Riga och till projekt vid Linnéuniversitetet (Medieinstitutet Fojo) för stärkt kapacitet och motståndskraft för oberoende mediaaktörer.

Allmänhetens tillgång till information har stärkts genom kommunikationsplattformen sweden.ru, som sedan den startades 2016 nått en bred publik framför allt i Ryssland. Webbplatsen har besökts av över 300 000 unika användare 2017 och tillhörande sociala mediekanaler har sammanlagt ca 100 000 följare med en beräknad räckvidd på 1 miljon användare per månad.

Samproduktioner med aktörer i regionen är central till exempel inom feminism och arbetet för hbtq-personers rättigheter. Ett exempel är samarbetet med kanalen Meduza.io som har nått ut till 500 000 användare. Den sammanlagda räckvidden för externa samarbeten är ca 8 miljoner visningar 2017.

Diagram 2.3 Totalt antal visningar för artiklar etc. som producerats av sweden.ru i samverkan med externa aktörer

Källa: Svenska institutet.

Regionalt samarbete

Sverige leder arbetet i fem regionala samarbetsformat: Dels som ordförandeland i Barentsrådet (2017–2019), Östersjöstaternas råd (2017–2018) och Nordiska ministerrådet (2018), dels som ansvarig för samordningen av de nordiska och nordisk-baltiska utrikespolitiska samarbetsformaten N5 och NB8 (2018). Det övergripande målet med vår verksamhet i dessa

organisationer är att bidra till dialog och samverkan, vilket ökar samarbetet och därmed säkerheten i Östersjöregionen.

Inom Östersjöstaternas råd (CBSS) bidrog Sverige under 2017 till arbetet med att förbättra samarbetet och samordningen av aktiviteter inom CBSS, motsvarande verksamhet inom ramen för EU:s strategi för Östersjöregionen och i andra regionala samarbetsorgan. Bland annat har Sverige arbetat för att frågor som gäller jämställdhet, människohandel och utsatta barn fått en starkare framtoning. Arbetet med att verkställa den regionala handlingsplan för genomförandet av hela Agenda 2030 som togs fram på svenskt initiativ och som antogs av CBSS i juni 2017 har inletts. Under det svenska ordförandeskapet i Barentsrådet (Barents Euro-Arctic Council) 2017–2019 har Sverige drivit en agenda för hållbar utveckling, respekt för mänskliga rättigheter och jämställdhet. Fokus har varit på utveckling av mellanfolkliga kontakter, med särskild inriktning på ungdomar samt fortsatt arbete med särskilt förorenade områden, genom åtgärdsbefrämjande och stödjande aktiviteter inom ramen för ordförandeskapet i miljöarbetsgruppen Working Group Environment.

Utgångspunkten för svensk Arktispolitik under 2017 har varit Sveriges strategi för den arktiska regionen från 2011 samt den förstärkta miljöstrategin från januari 2016. Huvudprioriteringarna har varit att Arktis förblir ett säkerhetspolitiskt lågspänningsområde, ett ökat skydd av biologisk mångfald och ekosystem på land och till havs, ett förstärkt klimatarbete samt ett långsiktigt hållbart resursutnyttjande. Inom Arktiska rådet har Sverige bland annat deltagit i att utveckla havsmiljösamarbetet, initierat ett våtmarksprojekt och fortsatt driva frågor om ökad resiliens och anpassning i Arktis.

Nordiskt samarbete

Under utgiftsområde 5 främjar Sverige nordiskt samarbete via två anslag (1:1 Avgifter till internationella organisationer och 1:3 Nordiskt samarbete). Merparten av medlen avser medlemsavgiften till Nordiska ministerrådet (anslag 1:1), där Sveriges bidrag 2017 uppgick till 31,4 procent av organisationens samlade budget. Nordiskt samarbete främjas även genom anslag 1:3 som under 2017 har använts för att stärka

Sveriges genomslag och position i det regionala samarbetet, framför allt via stöd till ett flertal civilsamhällesorganisationer och gränsregionala informationstjänster.

För en heltäckande redogörelse över de resultat som har uppnåtts inom det nordiska samarbetet under 2017 hänvisas till regeringens skrivelse om nordiskt samarbete (2017/18:90).

Det nordiska regeringssamarbetet styrs av en gemensamt antagen vision om ett gränslöst, innovativt, synligt och utåtriktat Norden. Nedan följer ett urval av resultat som uppnåtts under 2017 inom ramen för den gemensamma visionen.

Gränslöst Norden: Gränshinderrådet, som är de nordiska regeringarnas organ för att undanröja hinder för rörligheten över gränserna, har under 2017 löst ytterligare sex hinder samt fått ett nytt och mer ambitiöst mandat för 2018–2021. Den svenska regeringen har liksom tidigare år givit ekonomiskt bidrag till flertalet nordiska informationstjänster som syftar till att vägleda pendlare och företag som verkar över gränserna.

Innovativt Norden: Ett nordiskt ad hoc-ministerråd för digitaliseringsfrågor inrättades 2017 tillsammans med de baltiska länderna och samarbetet kring ömsesidigt erkännande av e-legitimationer och gränsöverskridande e-förvaltning har accelererats. I samband med öppnandet av FN:s generalförsamling 2017 invigdes Nordic Innovation House i New York.

Synligt Norden: Under hela 2017 genomfördes den troligtvis största nordiska kultur- och profileringsatsningen någonsin på ett av Europas största kulturcenter, Southbank Centre i London.

Utåtriktat Norden: Under 2017 genomfördes flertalet internationella insatser, bl.a. Nordic Food Day under FN:s klimattoppmöte COP23 i Bonn, samt lansering av Nordic Gender Effect at Work tillsammans med UN Women vid FN:s högnivåvecka i New York.

Jämställdhet i arbetslivet har varit en prioriterad fråga även för samarbetet inom Norden, med särskilt fokus på utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden.

Under året slutfördes ett omfattande institutionellt reformarbete som Sverige initierade, Nytt Norden 2.0.

Sammantaget har Nordiska ministerrådets verksamhet under året resulterat i färre hinder för rörligheten över gränserna inom Norden.

Sverigefrämjande och Svenska institutet

Insatserna för information om Sverige i utlandet genomförs av utlandsmyndigheterna med finansiering från anslaget 1:10 Information om Sverige i utlandet samt av SI, vars främjandeverksamhet huvudsakligen finansieras från anslag 1:9 Svenska institutet. Detta avsnitt behandlar även verksamhet utförd av Svenska institutet som finansieras under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid samt utgiftsområde 24 Näringsliv avsnitt 4 Utrikeshandel, handels- och investeringsfrämjande.

Det långsiktiga Sverigefrämjandet syftar till att stärka förutsättningarna för internationell samverkan. Arbetet med Sverigefrämjande genomförs av de svenska utlandsmyndigheterna och av Svenska institutet. Målen för insatserna för information om Sverige i utlandet är att

1. öka omvärldens kunskap om och förtroende för Sverige,
2. skapa relationer och nätverk inom nyckelområden,
3. underlätta nya samarbeten, utbyten och handel med omvärlden.

Sverigefrämjandet ger också förutsättningar för att regeringen når framgång inom andra områden, framför allt export-, investerings- och turismfrämjande samt innovationsfrämjande. Dessa insatser redovisas under utgiftsområde 24 Näringsliv.

En indikator för effekterna av Sverigefrämjande insatser är oberoende bedömningar av Sveriges varumärke. Enligt Nation Brands Index – ett av flera index som mäter länders varumärken – ligger Sverige sedan 2014 på plats 10 av de 50 länder som mäts, se tabell 2.7.

Tabell 2.7 Nation Brands Index

Land	2017	2016	2015	2014
Tyskland	1	2	2	1
Frankrike	2	5	4	4
Storbritannien	3	3	3	3
Kanada	4	4	5	5
Japan	4	7	6	6
USA	6	1	1	2
Italien	7	6	7	7
Schweiz	8	8	8	8
Australien	9	9	9	9
Sverige	10	10	10	10

Källa: Nation Brands Index

Regeringskansliet har under 2017 sammanfört utlandsmyndigheterna i regionala främjarmöten, där även Svenska institutet och Business Sweden deltagit. Mötena har syftat till att utveckla främjandearbetet och att förbättra förutsättningarna för synergier. En enhetlig plattform – Portalen för offentlig diplomati och Sverigefrämjande – har tagits fram för att effektivisera utlandsmyndigheternas Sverigefrämjande arbete.

De lokala samarbetskretsarna kallade Team Sweden har fortsatt arbeta för ökade synergier mellan Sverigefrämjande och handels- och investeringsfrämjande insatser. Lokala Team Sweden-grupper finns nu i 70 länder.

Svenska institutets utbud av s.k. toolkits, digitalt kommunikationsmaterial som kan anpassas efter behov, oftast bestående av en utställning och faktamaterial kring en viss fråga och som utlandsmyndigheterna kan använda i sitt Sverigefrämjande arbete, har ökat med ytterligare fem stycken under 2017, och uppgick vid årets slut till 35 stycken.

Sveriges utsända kulturråd har under året arbetat allt mer integrerat i nära samarbete med andra främjandeaktörer. Kulturområdet är en del i att synliggöra Sverige i utlandet.

Under 2017 har SI genomfört sju särskilda studier för att fördjupa kunskapen om hur Sverige och de frågor Sverige ser som viktiga betraktas globalt. Geografiska studier av Sverige bilden har genomförts i bl.a. USA och Kanada samt i tre länder i Östersjöregionen. Studierna indikerar att bilden av Sverige bland samtliga länder är överlag

positiv, och att Sverige fortsatt förknippas med frågor som stark välfärd och ekonomi, mänskliga rättigheter, innovation samt utbildnings- och hållbarhetsfrågor. På senare år har en ny tematik om Sverige kopplat till frågor om migration, flyktingmottagande och integration kommit att lyftas, framför allt i sociala medier.

Sveriges sju officiella webbplatser kommunicerar på engelska, kinesiska, arabiska och ryska. Sociala mediekkanaler kopplade till den officiella webbplatsen Sweden.se har fått ett ökat antal följare, t.ex. har Facebook-kanalen ökat med 57 procent, och twitterkontot @sweden fick 25 procent fler följare under 2017. Den största ökningen skedde i samband med rapporteringen kring president Trumps uttalande om "Last night in Sweden". Hanteringen av twitterkontot utsattes för kritik i samband med att ett stort antal konton blockerades i maj, vilket bl.a. ledde till JO-anmälningar av myndigheten Svenska institutet. JO konstaterade att SI brustit i viktiga hänseenden, och myndigheten har därefter upprättat en åtgärdsplan för att hantera de brister som uppdagats.

SI:s och utlandsmyndigheternas verksamhet med att attrahera studenter till svenska universitet och högskolor syftar till att bidra till målet att skapa relationer och nätverk. En särskild satsning har även genomförts för att vidmakthålla relationerna med personer som studerat i Sverige, s.k. alumner. Dessa personer är potentiella Sverigeambassadörer och dörroppnare, för att förmedla kunskap om Sverige och kunna bli samarbetspartners inom olika områden.

Svenska institutets stipendieprogram hade under 2017 det högsta söktrycket någonsin med över 15 000 sökande, och totalt beviljades 577 stipendier under året, 298 kvinnor och 279 män, inklusive ett mindre antal stipendier (24 stycken) finansierade under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. En utvärdering gjordes av det största stipendieprogrammet SI Study Scholarships, vilken visade att verksamheten kan utvecklas vidare för att tydliggöra sambandet mellan effekter på individ- respektive samhällsnivå.

En översikt över antal sökande till och beviljade stipendier under utgiftsområde 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd redovisas i tabell 2.8.

Tabell 2.8 Svenska institutets stipendier

Stipendieprogram	Antal sökande						Antal beviljade					
	2015		2016		2017		2015		2016		2017	
År	Kvin.	Män	Kvin.	Män	Kvin.	Män	Kvin.	Män	Kvin.	Män	Kvin.	Män
Visby Programme	470	256	465	263	424	278	86	39	64	39	90	46
North2North	15	3	17	4	17	11	7	1	8	1	8	1
SI Study Scholarships*	64	161	3537	8661	4696	9399	12	15	163	264	164	210
Sw-Turkish Schol. Progr	122	109	181	177	192	165	6	7	11	10	17	13
SI Schol. for W Balkans**	178	109	212	110	8	2	9	7	16	6	3	1
Totalt	849	638	4412	9215	5337	9855	120	69	262	320	282	271

*Bara ett fåtal stipendier delades ut inom programmet 2015 på grund av minskade anslag till följd av kostnader för mottagande av asylsökande

** Från 2017 inordnas mastersstudenterna inom detta program i SI Study Scholarships.

Källa: Svenska institutet

Även SI:s ledarskapsprogram inom Östersjösamarbetet har bäring på alla tre målen för Sverigefrämjandet. Programmen förmedlar kunskaper och färdigheter för stärkt ledarskap med utgångspunkt i svenska utrikespolitiska profilfrågor. I tabell 2.9 redovisas antal deltagare och könsfördelning i SI:s olika ledarskapsprogram. Det totala antalet deltagare i programmen har ökat från 284 år 2016 till 411 år 2017.

Tabell 2.9 SI:s ledarskapsprogram

2017			
Antal deltagare, könsfördelning	Kvin-nor	Män	Totalt
Baltic Leadership Programme	70	60	130
SIMP Norra Europa*	16	14	30
Summer Academy for Young Professionals	73	23	96
SIMP Asien*	17	13	30
SIMP Afrika*	9	12	21
Young Leaders Visitor pr	15	12	27
Young Connectors of the Future	15	15	30
She Entrepreneurs	27	-	27
TOTALT	257	154	411

*Swedish Institute Management Programme

Källa: Svenska institutet

Utvärderingar av ledarskapsprogrammen visar att deltagarna i hög utsträckning tillgodogjort sig ny kunskap, metoder och verktyg inom de angivna målen. SI har under 2017 gett bidrag till svenskundervisning vid 229 universitet i 38 länder, vilket motsvarar samma nivå som under 2016. Genom Svenska institutets årliga diplomeringsceremoni respektive nomineringsceremonin Global Swede har utländska studenter i Sverige som också agerar Sverigeambassadörer uppmärksammas.

Regeringen har även delat ut Musikexportpriset, och regeringens pris för kulturella och kreativa näringar, vilka uppmärksammat betydelsen av de kulturella och kreativa näringarna både för svensk export och för Sverige bilden.

Sverige som kunskapsnation främjas även genom utsända innovations- och forskningsråd på de svenska ambassaderna i Brasilia, New Delhi, Tokyo, Seoul, Peking och Washington D.C. De har i uppgift att långsiktigt och strategiskt främja svensk innovation, forskning och högre utbildning och underlätta internationella samarbeten mellan olika aktörer (se utgiftsområde 24 Näringsliv avsnitt 3 och 4).

Konsulär verksamhet

Den författningsstyrda konsulära verksamheten är en huvuduppgift för utrikesförvaltningen. Svenska medborgare och personer med hemvist i Sverige har under året fått råd och stöd av UD och utlandsmyndigheterna när de råkat i svårigheter utomlands eller befunnit sig i krisdrabbade områden. Antalet konsulära ärenden är fortsatt omfattande.

En beredskap och organisation ska även finnas för att vid en kris eller katastrof utomlands kunna bistå drabbade svenska medborgare och den personkrets som framgår av lagen (2010:813) om konsulära katastrofinsatser. Utrikesförvaltningens förmåga att hantera konsulära kriser stärks genom att det varje år genomförs krishanteringsövningar. Under 2017 genomförde 13 utlandsmyndigheter krishanteringsövningar (Madrid, Lissabon, Skopje, Belgrad, Bogota, Aten, New York, Washington, Istanbul/Ankara, Seoul, Jerusalem, Tel Aviv och Berlin). Formatet för övningsverksamheten har också utvecklats

och gjorts mer flexibelt och anpassningsbart för att öka kvaliteten i utbildningen.

Löpande utveckling av UD:s reseinformation har syftat till att svenska resenärer ska få tydligare, snabbare och mera samstämmiga råd om hur man kan undvika att hamna i en konsulär krissituation samt hur man ska agera när man drabbas. Antalet personer som tar del av UD:s reseinformation är betydligt högre i samband med att en kris inträffar, vilket bl.a. visades i besöksstatistiken under orkanerna i Karibien hösten 2017.

För att utveckla den konsulära beredskapen har UD:s s.k. förstärkningsresurser stärkts under året, både genom nyrekrytering och vidareutbildning. UD:s förstärkningsresurser består av personal från bl.a. UD, övriga Regeringskansliet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Socialstyrelsen och Polisen som snabbt kan bistå UD:s konsulära enhet och utlandsmyndigheterna vid en konsulär kris. En översyn av förstärkningsresursernas mandat och verksamhetsformer har också genomförts, vilket har lett till att den samlade konsulära beredskapen nu är mer flexibel, både i termer av storlek och inriktning. I och med det kan förstärkningsresurserna vid behov användas även för mindre och medelstora kriser samt i situationer där specifik kompetens efterfrågas.

2.6 Budgetförslag

2.6.1 1:1 Avgifter till internationella organisationer

Tabell 2.10 Anslagsutveckling 1:1 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	1 377 970		146 975
2018	Anslag	1 328 554 ¹		1 195 414
2019	Förslag	1 679 554		
2020	Beräknat	1 328 554		
2021	Beräknat	1 328 554		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för avgifterna avseende Sveriges medlemskap i internationella organisationer, främst Förenta nationerna (FN), Europarådet, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), Nordiska ministerrådet och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD).

Kompletterande information

Belastningen på anslaget påverkas såväl av valutafluktuationer som av antalet freds- och säkerhetsfrämjande insatser.

Regeringens överväganden

För att Sverige ska kunna fullfölja sina betalningsförpliktelser till internationella organisationer föreslås att anslaget ökas med 351 000 000 kronor 2019.

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.11 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 328 554	1 328 554	1 328 554
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	351 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 679 554	1 328 554	1 328 554

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 679 554 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Avgifter till internationella organisationer* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 328 554 000 kronor respektive 1 328 554 000 kronor.

2.6.2 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet

Tabell 2.12 Anslagsutveckling 1:2 Freds och säkerhetsfrämjande verksamhet

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	139 100		14 771
2018	Anslag	192 276 ¹		187 216
2019	Förslag	193 151		
2020	Beräknat	195 077 ²		
2021	Beräknat	186 632 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 193 150 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 183 013 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att främja fred och säkerhet, förebygga konflikter, genomföra sanktioner och humanitär verksamhet samt främja respekten för folkrätten och de mänskliga rättigheterna. Det får ske genom stöd till projekt, seminarier, konferenser, utbildnings- och forskningsinsatser och andra särskilda insatser, samt som statsbidrag till mellanstatliga eller enskilda organisationer och institutioner.

Anslaget får även användas för utgifter för att ställa svensk personal till förfogande för fredsfrämjande-, säkerhetsfrämjande- och

konfliktförebyggande verksamhet inom ramen för Förenta nationerna (FN), Europeiska unionen (EU), Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), Nato/PFF eller andra mellanstatliga eller enskilda organisationer.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 50 miljoner kronor 2020–2021.

eller enskilda organisationer och institutioner. Regeringen behöver i vissa fall ingå fleråriga ekonomiska åtaganden i förhållande till organisationer som får årligen återkommande strategiska stöd. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 50 000 000 kronor 2020 och 2021.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används bl.a. för statsbidrag till mellanstatliga

Tabell 2.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Freds och säkerhetsfrämjande verksamhet

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden	0	0	25 000		
Nya åtaganden	0	25 000	45 000		
Infriade åtaganden	0	0	-20 000	-25 000	-25 000
Utestående åtaganden	0	25 000	50 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	0	50 000	50 000		

Regeringens överväganden

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.14 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	192 276	192 276	192 276
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	875	2 801	4 695
Beslut			-10 339
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	193 151	195 077	186 632

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 193 151 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 195 077 000 kronor respektive 186 632 000 kronor.

2.6.3 1:3 Nordiskt samarbete

Tabell 2.15 1:3 Nordiskt samarbete

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2017	Utfall	13 236		359
2018	Anslag	45 595 ¹	Utgifts-prognos	45 047
2019	Förslag	15 595		
2020	Beräknat	13 595		
2021	Beräknat	13 595		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för nordiskt bilateralt och multilateralt samarbete. Anslaget får också användas för utgifter för statsbidrag till Svenska Föreningen Norden. Anslaget får även användas för utgifter för insatser för att främja samarbetsprojekt i Norden, särskilt projekt med

specifikt gränsregional prägel samt till samarbetsprojekt företrädesvis i närområdet.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare beräknade minskningen av anslaget med 2 000 000 kronor för det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet samt de informella nordiska och nordisk-baltiska utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetena under 2018 inte genomförs utan medel föreslås tillföras även 2019. Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.16 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Nordiskt samarbete

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	15 595	15 595	15 595
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-2 000	-2 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	15 595	13 595	13 595

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 15 595 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Nordiskt samarbete* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 13 595 000 kronor respektive 13 595 000 kronor.

2.6.4 1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet

Tabell 2.17 Anslagsutveckling 1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet

Tusental kronor

2017	Utfall	3 329	Anslags-sparande	497
2018	Anslag	13 826 ¹	Utgifts-prognos	10 670
2019	Förslag	13 826		
2020	Beräknat	13 826		
2021	Beräknat	13 826		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter:

- enligt lagen (2003:491) om konsulärt ekonomiskt bistånd,
- för konsulära insatser vid en kris eller en katastrof utomlands enligt lagen (2010:813) om konsulära katastrofinsatser eller liknande händelser,
- för höjd beredskap och initiala åtgärder vid en konsulär kris,
- för insatser för bortförda och kvarhållna barn i utlandet samt utgifter för resor och andra utgifter som har till syfte att främja rätten till umgänge mellan barn och föräldrar,
- i samband med rättegång inför internationell domstol eller liknande organ där svenska staten är part eller deltar på annat liknande sätt,
- för särskilda informationsinsatser riktade till utlandsresenärer,
- för ersättning enligt sjöförklarings-kungörelsen (1967:294) till person som enligt sjölagen (1994:1009) tillsammans med svensk utlandsmyndighet deltar vid sjöförklaring och enligt sjöförklarings-kungörelsen till annan än befälhavaren och medlem av besättningen för inställelse till förhör vid sjöförklaring inför svensk utlandsmyndighet,
- för informations- och utbildningsinsatser för myndigheter som verkar inom familjekonfliktområdet med fokus på frågor om barn- och tvångsäktenskap samt för statsbidrag till enskilda organisationer som är verksamma i dessa frågor,
- för specifika tidsbegränsade insatser i enskilda konsulära ärenden avseende barn- och tvångsäktenskap.

Regeringens överväganden

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.18 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	13 826	13 826	13 826
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	13 826	13 826	13 826

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 13 826 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 13 826 000 kronor respektive 13 826 000 kronor.

2.6.5 1:5 Inspektionen för strategiska produkter

Tabell 2.19 Anslagsutveckling 1:5 Inspektionen för strategiska produkter

Tusental kronor

2017	Utfall	34 177	Anslags-sparande	-779
2018	Anslag	43 432 ¹	Utgifts-prognos	42 141
2019	Förslag	43 844		
2020	Beräknat	44 447 ²		
2021	Beräknat	44 974 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 43 844 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 43 844 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Inspektionen för strategiska produkter (ISP) förvaltningsutgifter.

Kompletterande information

ISP är förvaltningsmyndighet för ärenden och tillsyn enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel

och lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, om inte någon annan myndighet har detta till uppgift. Inspektionen är därtill nationell myndighet med de uppgifter som följer av lagen (1994:118) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen och förordningen (1997:121) om inspektioner enligt Förenta nationernas konvention om förbud mot kemiska vapen m.m.

Inspektionen ska också fullgöra de uppgifter som myndigheten tilldelas enligt sådana förordningar om ekonomiska sanktioner som beslutas av Europeiska gemenskapen, enligt beslut som regeringen meddelar med anledning av sådana förordningar eller enligt föreskrifter som regeringen beslutar med stöd av lagen (1996:95) om vissa internationella sanktioner. Inspektionen prövar även frågor om tillstånd enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 258/2012 av den 14 mars 2012 om genomförande av artikel 10 i FN:s protokoll om olaglig tillverkning av och handel med eldvapen, delar till eldvapen och ammunition, bifogat till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (FN:s protokoll om skjutvapen), och om införande av exporttillstånd, import- och transiteringsåtgärder för skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition och utför de uppgifter som följer därmed.

Regeringens överväganden

Vissa delar av inspektionens verksamhetskostnader ska inte täckas av avgifter. Det gäller internationell verksamhet som inte är kopplad till tillstånds- och tillsynsarbetet, inklusive exportkontrollstöd utomlands, samt den verksamhet som inspektionen bedriver som endast behörig myndighet för genomförandet av vissa internationella sanktioner.

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.20 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Inspektionen för strategiska produkter

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	43 432	43 432	43 432
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	412	1 015	1 542
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	43 844	44 447	44 974

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 43 844 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Inspektionen för strategiska produkter* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 44 447 000 kronor respektive 44 974 000 kronor.

2.6.6 1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning

Tabell 2.21 Anslagsutveckling 1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke spridning

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	44 570		788
2018	Anslag	54 358 ¹	Utgifts-prognos	53 705
2019	Förslag	54 358		
2020	Beräknat	54 358		
2021	Beräknat	49 858		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning, däribland relevant verksamhet vid Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och Utrikespolitiska institutet (UI) och statsbidrag till projekt som svenska och utländska organisationer och institut genomför på området.

Regeringens överväganden

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.22 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke spridning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	54 358	54 358	54 358
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-4 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	54 358	54 358	49 858

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 54 358 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 54 358 000 kronor respektive 49 858 000 kronor.

2.6.7 1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut

Tabell 2.23 Anslagsutveckling 1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags-sparande	Utgifter
2017	Utfall	25 402	Anslags-sparande	
2018	Anslag	28 402 ¹	Utgifts-prognos	28 402
2019	Förslag	28 402		
2020	Beräknat	28 402		
2021	Beräknat	28 402		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till stiftelsen Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) för vetenskaplig forskning i konfliktfrågor samt frågor rörande internationellt samarbete för fred och säkerhet i enlighet med stiftelsens stadgar.

Regeringens överväganden

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.24 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	28 402	28 402	28 402
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	28 402	28 402	28 402

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 28 402 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 28 402 000 kronor respektive 28 402 000 kronor.

2.6.8 1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet

Tabell 2.25 Anslagsutveckling 1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags-sparande	Utgifter
2017	Utfall	16 675	Anslags-sparande	
2018	Anslag	19 175 ¹	Utgifts-prognos	19 175
2019	Förslag	19 175		
2020	Beräknat	19 175		
2021	Beräknat	19 175		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Utrikespolitiska institutet.

Regeringens överväganden

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.26 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	19 175	19 175	19 175
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	19 175	19 175	19 175

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 19 175 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bidrag till Utrikespolitiska institutet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 19 175 000 kronor respektive 19 175 000 kronor.

2.6.9 1:9 Svenska institutet

Tabell 2.27 Anslagsutveckling 1:9 Svenska institutet

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	120 187		-1 077
2018	Anslag	123 724 ¹		121 175
2019	Förslag	124 682		
2020	Beräknat	126 301 ²		
2021	Beräknat	125 683 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 124 657 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 122 683 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Svenska institutets förvaltningsutgifter. Anslaget används även för Svenska institutets Sverigefrämjande uppgifter.

Regeringens överväganden

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.28 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Svenska institutet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	123 724	123 724	123 724
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	974	2 619	4 024
Beslut	-16	-42	-2 065
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	124 682	126 301	125 683

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 124 682 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Svenska institutet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 126 301 000 kronor respektive 125 683 000 kronor.

2.6.10 1:10 Information om Sverige i utlandet

Tabell 2.29 Anslagsutveckling 1:10 Information om Sverige i utlandet

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	14 951		524
2018	Anslag	15 475 ¹		15 289
2019	Förslag	15 475		
2020	Beräknat	15 475		
2021	Beräknat	15 475		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för information om Sverige i utlandet samt för det allmänna Sverigefrämjandet.

Regeringens överväganden

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.30 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Information om Sverige i utlandet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	15 475	15 475	15 475
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	15 475	15 475	15 475

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 15 475 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Information om Sverige i utlandet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 15 475 000 kronor respektive 15 475 000 kronor.

2.6.11 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen

Tabell 2.31 Anslagsutveckling 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen

Tusental kronor

			Anslags- sparande	
2017	Utfall	163 764		10 450
2018	Anslag	174 215 ¹	Utgifts- prognos	172 124
2019	Förslag	174 215		
2020	Beräknat	174 215		
2021	Beräknat	164 215		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för samarbete, samverkan och integration inom

Tabell 2.32 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2027
Ingående åtaganden	159 494	121 381	140 811			
Nya åtaganden	53 999	108 801	98 661			
Infriade åtaganden	-92 112	-89 371	-93 972	-68 140	-39 899	-37 461
Utestående åtaganden	121 381	140 811	145 500			
Erhållet/förslaget bemyndigande	213 500	213 500	145 500			

Östersjöregionen. Anslaget får vidare användas för utgifter för insatser som rör Ryssland avseende miljö samt mänskliga rättigheter och demokrati, Svenska institutets Östersjösamarbete samt insatser i eller i nära anslutning till Östersjöområdet bl.a. inom ramen för Östersjöstaternas råd, Nordliga dimensionen, Arktiska rådet och Barentsrådet. Anslaget får även användas för räntesubvention, inklusive administrativa kostnader, avseende bilateralt lån till Ukraina.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:11 *Samarbete inom Östersjöregionen* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 145 000 000 kronor 2020–2027.

Skälen för regeringens förslag: Sida, Svenska institutet och Regeringskansliet behöver besluta om bidrag i form av fleråriga stipendier, långsiktiga insatser på miljöområdet samt insatser inom mänskliga rättigheter och demokrati. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:11 *Samarbete inom Östersjöregionen* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 145 500 000 kronor 2020–2027.

Regeringens överväganden

Sverige har erbjudit Ukraina ett bilateralt lån om 100 miljoner US-dollar. En mindre del av lånets räntesubvention, inklusive administrativa kostnader, kommer att finansieras från utgiftsområde 5.

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.33 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen

Tusental kronor

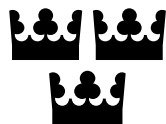
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	174 215	174 215	174 215
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	174 215	174 215	164 215

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 174 215 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Samarbete inom Östersjöregionen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 174 215 000 kronor respektive 164 215 000 kronor.

Försvar och samhällets krisberedskap

6

Förslag till statens budget för 2019

Försvaret och samhällets krisberedskap

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	5
Diagramförteckning	8
1 Förslag till riksdagsbeslut	9
2 Utgiftsområde 6 Försvaret och samhällets krisberedskap	11
2.1 Principer för utformningen av denna proposition	11
2.2 Omfattning.....	12
2.2.1 Mål för utgiftsområdet	13
2.2.2 Det militära försvaret	13
2.2.3 Samhällets krisberedskap.....	13
2.3 Totalförsvaret	14
2.3.1 Bedömningsgrunder och indikatorer.....	14
2.3.2 Resultatredovisning.....	14
3 Försvaret.....	17
3.1 Mål för det militära försvaret	17
3.2 Resultatredovisning.....	17
3.2.1 Bedömningsgrunder och indikatorer.....	17
3.2.2 Resultat.....	18
3.3 Budgetförslag.....	40
3.3.1 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	40
3.3.2 1:2 Försvarens insatser internationellt	43
3.3.3 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	44
3.3.4 1:4 Forskning och teknikutveckling.....	48
3.3.5 1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelse- verksamheten	48
3.3.6 1:6 Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	49
3.3.7 1:7 Officersutbildning m.m.....	50
3.3.8 1:8 Försvarets radioanstalt	50
3.3.9 1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut	51
3.3.10 1:10 Nämnder m.m.....	52
3.3.11 1:11 Försvarets materielverk	52
3.3.12 1:12 Förvarsunderrättelsedomstolen	56
3.4 Beredskapskredit för totalförsvaret	57

4	Samhällets krisberedskap	59
4.1	Mål för samhällets krisberedskap.....	59
	Skydd mot olyckor	59
	Krisberedskap.....	59
	Civilt försvar	59
4.2	Resultatredovisning	59
4.2.1	Bedömningsgrunder och resultatindikatorer.....	60
4.2.2	Resultat	60
4.3	Budgetförslag	70
4.3.1	2:1 Kustbevakningen.....	70
4.3.2	2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	71
4.3.3	2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.	72
4.3.4	2:4 Krisberedskap	72
4.3.5	2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal	74
4.3.6	2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	74
4.3.7	2:7 Statens haverikommission	77
5	Strålsäkerhet	79
5.1	Omfattning	79
5.2	Utgiftsutveckling.....	79
5.3	Resultatredovisning	79
5.3.1	Resultat	79
5.4	Budgetförslag	81
5.4.1	3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten.....	81
6	Elsäkerhet	85
6.1	Omfattning	85
6.2	Utgiftsutveckling.....	85
6.3	Resultatredovisning	85
6.3.1	Resultat	85
6.4	Budgetförslag	86
6.4.1	4:1 Elsäkerhetsverket	86

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	10
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	10
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde Försvar och samhällets krisberedskap	12
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021, Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap	13
Tabell 3.1	Flygtimmar per flygplans- och helikoptertyp	22
Tabell 3.2	Anslagsförbrukning för 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt	26
Tabell 3.3	Personella förändringar i Försvarsmakten	28
Tabell 3.4	Mönstringsläge	30
Tabell 3.5	Inskrivningsläge	30
Tabell 3.6	Anslagsutveckling 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	40
Tabell 3.7	Investeringsplan för vidmakthållande av försvarsmateriel	41
Tabell 3.8	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	42
Tabell 3.9	Redovisning av vidmakthållande och avveckling	42
Tabell 3.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	43
Tabell 3.11	Anslagsutveckling 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt	43
Tabell 3.12	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt	43
Tabell 3.13	Anslagsutveckling 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	44
Tabell 3.14	Investeringsplan för anskaffning av försvarsmateriel	45
Tabell 3.15	Redovisning av anskaffningar	46
Tabell 3.16	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	47
Tabell 3.17	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	47
Tabell 3.18	Anslagsutveckling 1:4 Forskning och teknikutveckling	48
Tabell 3.19	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Forskning och teknikutveckling	48
Tabell 3.20	Anslagsutveckling 1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten	48
Tabell 3.21	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten	49
Tabell 3.22	Anslagsutveckling 1:6 Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	49
Tabell 3.23	Uppdragsverksamhet	49
Tabell 3.24	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	49
Tabell 3.25	Anslagsutveckling 1:7 Officersutbildning m.m.	50

Tabell 3.26	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Officersutbildning m.m.	50
Tabell 3.27	Anslagsutveckling 1:8 Försvarets radioanstalt.....	50
Tabell 3.28	Uppdragsverksamhet.....	50
Tabell 3.29	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Försvarets radioanstalt.....	51
Tabell 3.30	Anslagsutveckling 1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut.....	51
Tabell 3.31	Uppdragsverksamhet.....	51
Tabell 3.32	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut.....	51
Tabell 3.33	Anslagsutveckling 1:10 Nämnder m.m.	52
Tabell 3.34	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Nämnder m.m.	52
Tabell 3.35	Anslagsutveckling 1:11 Försvarets materielverk.....	52
Tabell 3.36	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Försvarets materielverk.....	53
Tabell 3.37	Uppdragsverksamhet.....	53
Tabell 3.38	Anslagsutveckling 1:12 Förvarsunderrättelsedomstolen.....	56
Tabell 3.39	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:12 Förvarsunderrättelsedomstolen.....	56
Tabell 4.1	Kostnader och intäkter för Rakel 2015–2017.....	65
Tabell 4.2	Antal miljöräddningsoperationer och kontrollåtgärder 2013–2017....	67
Tabell 4.3	Genomsnittlig utredningstid 2013–2017.....	69
Tabell 4.4	Anslagsutveckling 2:1 Kustbevakningen.....	70
Tabell 4.5	Offentligrättslig verksamhet.....	70
Tabell 4.6	Uppdragsverksamhet.....	70
Tabell 4.7	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Kustbevakningen.....	70
Tabell 4.8	Anslagsutveckling 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor.....	71
Tabell 4.9	Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor.....	71
Tabell 4.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor.....	72
Tabell 4.11	Anslagsutveckling 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.....	72
Tabell 4.12	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.....	72
Tabell 4.13	Anslagsutveckling 2:4 Krisberedskap.....	72
Tabell 4.14	Beställningsbemyndigande för anslaget 2:4 Krisberedskap.....	73
Tabell 4.15	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Krisberedskap.....	73
Tabell 4.16	Anslagsutveckling 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal.....	74
Tabell 4.17	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal.....	74
Tabell 4.18	Anslagsutveckling 2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.....	74
Tabell 4.19	Offentligrättslig verksamhet.....	75
Tabell 4.20	Uppdragsverksamhet.....	75
Tabell 4.21	Investeringsplan för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	76
Tabell 4.22	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.....	77
Tabell 4.23	Anslagsutveckling 2:7 Statens haverikommission.....	77

Tabell 4.24	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:7 Statens haverikommission	77
Tabell 5.1	Utgiftsutveckling inom området Strålsäkerhet	79
Tabell 5.2	Anslagsutveckling 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten	81
Tabell 5.3	Uppdragsverksamhet	81
Tabell 5.4	Offentligrättslig verksamhet	82
Tabell 5.5	Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Strålsäkerhets- myndigheten	82
Tabell 5.6	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten.....	83
Tabell 6.1	Utgiftsutveckling inom område Elsäkerhet	85
Tabell 6.2	Anslagsutveckling 4:1 Elsäkerhetsverket.....	86
Tabell 6.3	Offentligrättslig verksamhet	87
Tabell 6.4	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:1 Elsäkerhetsverket.....	87

Diagramförteckning

Diagram 3.1	Antal som kallats och genomfört repetitionsutbildning.....	19
Diagram 3.2	Gångtimmar per fartygstyp.....	21
Diagram 3.3	Antalet sökande till GMU 2011–2015 och till MGU under 2016–2017.....	29
Diagram 3.4	Försvarsmaktens mål och planering samt antalet som har påbörjat och genomfört MGU 2016–2018.....	29
Diagram 3.5	Sammanställning av den frivilliga militära grundutbildningen (GMU och MGU) åren 2011–2018.....	29
Diagram 3.6	Personalkostnader i Försvarsmakten.....	32
Diagram 4.1	Antal omkomna i bränder 2007–2017	61
Diagram 4.2	SOS Alarms medelsvarstid på 112-samtal 2008–2017	64
Diagram 4.3	Antal Rakelabonnemang 2012–2017	65
Diagram 4.4	Fördelning av medel från anslag 2:4 2017	69

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 2 000 000 000 kronor för att tillgodose Försvarmaktens behov av rörelsekapital (avsnitt 3.3.1).
2. Riksdagen godkänner investeringsplanen för vidmakthållande av försvarsmateriel för 2019–2024 som en riktlinje för Försvarmaktens investeringar (avsnitt 3.3.1).
3. Riksdagen godkänner investeringsplanen för anskaffning av försvarsmateriel för 2019–2024 som en riktlinje för Försvarmaktens investeringar (avsnitt 3.3.3).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 25 500 000 000 kronor för att tillgodose Försvarets materielverks behov av rörelsekapital (avsnitt 3.3.11).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om en successiv övergång till en förändrad anslagsavräkningsmodell och redovisning av beställningsbemyndiganden för anskaffning och vidmakthållande av försvarsmateriel (avsnitt 3.3.11).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 besluta om export av JAS 39C/D genom upplåtelse eller överlåtelse av materiel, under förutsättning att exporten bidrar till den operativa tillgängligheten inom stridsflygsystemet, att det i övrigt är i linje med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet för 2016–2020 och att exporten under 2019 sker till förmån för den operativa tillgängligheten till JAS 39C/D (avsnitt 3.3.11).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 utnyttja en kredit i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 40 000 000 000 kronor i händelse av krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden (avsnitt 3.4).
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 1 550 000 000 kronor för beredskapsinvesteringar (avsnitt 4.3.6).
9. Riksdagen godkänner investeringsplanen för krisberedskap för 2019–2021 som en riktlinje för Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps beredskapsinvesteringar (avsnitt 4.3.6).
10. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap enligt tabell 1.1.
11. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag		
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	33 666 845
1:2	Försvarsmaktens insatser internationellt	1 162 564
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar	12 411 311
1:4	Forskning och teknikutveckling	641 905
1:5	Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten	10 995
1:6	Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	170 272
1:7	Officersutbildning m.m.	220 794
1:8	Försvarets radioanstalt	1 118 025
1:9	Totalförsvarets forskningsinstitut	180 638
1:10	Nämnder m.m.	6 301
1:11	Försvarets materielverk	1 778 873
1:12	Försvarsunderrättelsedomstolen	9 416
2:1	Kustbevakningen	1 257 931
2:2	Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	74 850
2:3	Ersättning för räddningstjänst m.m.	21 080
2:4	Krisberedskap	1 355 514
2:5	Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal	381 471
2:6	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	1 219 144
2:7	Statens haverikommission	46 568
3:1	Strålsäkerhetsmyndigheten	397 048
4:1	Elsäkerhetsverket	59 159
Summa		56 190 704

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag	Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	15 300 000 2020–2030
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar	58 000 000 2020–2028
2:2	Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	80 000 2020–2022
2:4	Krisberedskap	1 000 000 2020–2025
3:1	Strålsäkerhetsmyndigheten	70 000 2020–2023
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		74 450 000

2 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i

samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är

konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021. Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap är uppdelat i följande områden med tillhörande myndigheter. I respektive avsnitt redogörs närmare för vad varje område omfattar.

Försvar (avsnitt 3)

- Försvarsmakten inklusive Militära under rättelse- och säkerhetstjänsten
- Försvarets materielverk
- Totalförsvarets forskningsinstitut
- Totalförsvarets rekryteringsmyndighet
- Försvarets radioanstalt
- Statens inspektion för försvarsunder rättelseverksamheten
- Försvarsunderrättelsesdomstolen

Samhällets krisberedskap (avsnitt 4)

- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Kustbevakningen
- Statens haverikommission

Strålsäkerhet och elsäkerhet (avsnitt 5 och 6)

- Strålsäkerhetsmyndigheten
- Elsäkerhetsverket

Totalförsvaret består av det militära och det civila försvaret. Utöver resultat för militärt försvar (avsnitt 3) och civilt försvar (avsnitt 4) redovisas i avsnitt 2.3 resultat för en sammanhållen utveckling av totalförsvaret.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde Försvar och samhällets krisberedskap

Miljoner kronor						
	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Försvar	46 346	49 441	48 571	51 378	52 324	53 422
Samhällets krisberedskap	3 777	4 476	4 821	4 357	4 382	4 281
Strålsäkerhet	385	393	385	397	403	408
Elsäkerhet	60	59	58	59	60	61
Totalt för utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap	50 568	54 368	53 835	56 191	57 169	58 172

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021, Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	53 835	53 835	53 835
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 099	1 995	2 855
Beslut	1 256	1 343	1 492
Överföring till/från andra utgiftsområden	0	-4	-10
Övrigt	0	0	0
Ny ramnivå	56 191	57 169	58 172

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.2.1 Mål för utgiftsområdet

De övergripande målen för vår säkerhet är att värna samhällets funktionalitet och att värna vår förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter (prop. 2008/09:140, bet. 2008/09:FöU10, rskr. 2008/09:292). Hävdandet av vårt lands suveränitet är en förutsättning för att Sverige ska kunna uppnå målen för vår säkerhet.

Det enskilt viktigaste under försvarsinriktningsperioden 2016 t.o.m. 2020 är att öka den operativa förmågan i krigsförbanden och att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251).

2.2.2 Det militära försvaret

Riksdagen har beslutat att målet för det militära försvaret från och med 2016 ska vara att enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet, försvara Sverige och främja vår säkerhet (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251).

Detta ska ske genom att:

- hävda Sveriges suveränitet, värna suveräna rättigheter och nationella intressen,
- förebygga och hantera konflikter och krig,
- skydda Sveriges handlingsfrihet vid politisk, militär eller annan påtryckning och om det

krävs försvara Sverige mot incidenter och väpnat angrepp,

- skydda samhället och dess funktionalitet i form av stöd till civila myndigheter.

2.2.3 Samhällets krisberedskap

Krisberedskap

De av regeringen angivna målen, som förtydligades i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 6), indelas i ett förebyggande perspektiv och ett hanterande perspektiv. Med dessa utgångspunkter är målen för krisberedskapen att

- minska risken för olyckor och kriser som hotar vår säkerhet,
- värna människors liv och hälsa samt grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter genom att upprätthålla samhällsviktig verksamhet och hindra eller begränsa skador på egendom och miljö då olyckor och krissituationer inträffar.

Arbetet med krisberedskapen bör även bidra till att minska lidande och konsekvenser av allvarliga olyckor och katastrofer i andra länder. Krisberedskapsarbete utgör också en utgångspunkt för arbete med det civila försvaret.

Civilt försvar

Civilt försvar är den verksamhet som myndigheter, kommuner och landsting samt enskilda, företag och föreningar m.fl. vidtar för att förbereda Sverige för krig. I fredstid i form av beredskapsplanering och förmågehöjande åtgärder samt under höjd beredskap och ytterst krig nödvändiga åtgärder för att upprätthålla målet för civilt försvar.

Riksdagen har beslutat (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251) att målet för verksamheten inom det civila försvaret ska vara att

- värna civilbefolkningen,
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,
- bidra till Försvarsmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp eller krig i vår omvärld.

Skydd mot olyckor

Riksdagens mål för skydd mot olyckor är enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor att i hela landet ge människors liv, hälsa, egendom och miljö ett – med hänsyn till de lokala förhållandena – tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor.

2.3 Totalförsvaret

I detta avsnitt redovisar regeringen resultat för en sammanhållen utveckling av totalförsvaret. Resultat för det militära försvaret redovisas i avsnitt 3 och resultat för det civila försvaret redovisas i avsnitt 4.

2.3.1 Bedömningsgrunder och indikatorer

Regeringens bedömningsgrunder utgår bl.a. från inriktningen i regeringens beslut den 11 maj 2017 om uppdrag till Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) att främja och utveckla en sammanhängande planering av totalförsvaret (Fö2017/00688/MFI). Enligt uppdraget ska Försvarsmakten och MSB verka för att bevakningsansvariga myndigheter samt prioriterade landsting och kommuner vidtar åtgärder på följande områden:

- krigsplacering av personal,
- planering för stöd till Försvarsmakten med bl.a. kritiska förnödenheter,
- aktörsgemensam samverkan som möter de höga krav på sekretess och robusthet som ställs vid höjd beredskap,
- planering för att verka från alternativ och/eller skyddad ledningsplats.

Inom ramen för arbetet med att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret är det av vikt att myndigheter inom det militära och det civila försvaret övar tillsammans i syfte att stärka totalförsvarets förmågan.

2.3.2 Resultatredovisning

Det enskilt viktigaste under försvarsinriktningsperioden 2016–2020 är att öka den operativa förmågan i krigsförbanden och att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret. Under 2017 har arbetet med att förstärka totalförsvaret intensifierats. Ytterligare resurser, uppgående till 500 miljoner kronor, tillfördes det militära och det civila försvaret i vårändringsbudgeten för 2017 (prop. 2016/17:99 avsnitt 5) och i budgetpropositionen för 2018 tillfördes 8,1 miljarder kronor (prop. 2017/18:1 utg.omr. 6 avsnitt 3.4). Regeringen har också fattat beslut om ett flertal uppdrag till bevakningsansvariga myndigheter för att stärka totalförsvaret.

Krigsplacering av personal

Regeringen beslutade i regleringsbrevet för 2017 om krigsplacering av personal vid försvarsmyndigheter. I regleringsbrevet för 2018 fick särskilt utpekade myndigheter som inte redan påbörjat eller genomfört krigsplacering i uppdrag att till senast den 31 december 2018 krigsplacera den personal som behövs för verksamhet under höjd beredskap.

MSB publicerade i mars 2018 en vägledning till myndigheter som har en viktig roll i totalförsvaret för deras arbete med krigsorganisation och krigsplacering. Den ska ge konkret stöd i arbetet med att planera och analysera hur myndigheternas verksamheter ska organiseras under höjd beredskap. Vägledningen är en del av Försvarsmaktens och MSB:s uppdrag att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret under den försvarspolitiska inriktningsperioden. Totalt omfattas ett 50-tal myndigheter av uppdraget.

Stöd till Försvarsmakten med bl.a. kritiska förnödenheter

Försvarsmakten fick i regleringsbrevet för 2017 i uppdrag att, med stöd av Försvarets materielverk, ta fram ett försvarsförsörjningskoncept med utgångspunkt i gällande lagstiftning rörande varuförsörjning m.m. I oktober 2017 lämnade myndigheterna en redovisning av ett första försörjningskoncept. Uppdraget belyser vikten av att involvera privata aktörer och näringslivet i

totalförvarsplaneringen. Myndigheternas arbete med att utveckla försörjningskonceptet fortsätter under 2018. Av delredovisningen framgår att Försvarsmakten har kommit flera steg på vägen med att analysera såväl förutsättningar som konceptuella överväganden för försörjningskoncept och försörjningstrygghet, men också att arbetet behöver utvecklas och konkretiseras vidare när det gäller behov m.m.

Regeringen beslutade den 5 juli 2018 om direktiv (dir. 2018:64) till en utredning om näringslivets roll inom totalförsvaret samt försörjningstrygghet i fråga om försvarsmateriel. Utredaren ska redovisa uppdraget senast den 1 december 2019.

En fördjupad översyn av Försvarsmaktens behov av stöd och samhällets möjlighet att lämna stöd till Försvarsmakten genomförs inom ramen för det regeringsuppdrag som Försvarsmakten och MSB fick den 11 maj 2017 avseende en sammanhängande planering för totalförsvaret. Myndigheterna ska redovisa uppdraget till regeringen senast den 22 februari 2019.

Samverkan mellan civilt och militärt försvar

Under 2017 och våren 2018 har samtliga fyra militärregionala staber upprättat regionala grundsyner ihop med länsstyrelserna.

För att utveckla samverkan har regeringen beslutat om uppdrag till berörda myndigheter. Regeringen beslutade den 18 december 2017 att ge Försvarsmakten och Länsstyrelsen i Gotlands län i uppdrag att genomföra ett projekt som syftar till att utveckla en permanent struktur för samverkan och organisation inom totalförsvaret i Gotlands län under 2018 till och med 2020.

Försvarsmakten och länsstyrelserna har i regleringsbrevet för 2018 fått i uppdrag att redovisa hur samverkan utvecklas avseende totalförvarsplaneringen. Redovisningen lämnades till Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) den 1 oktober 2018.

Planering för att verka från alternativ och/eller skyddad ledningsplats

Under 2017 inleddes arbetet med att ta fram en ny inriktning för ledningsplatser i enlighet med uppdraget från den 11 maj 2017 om att kunna

verka från alternativ och/eller skyddad ledningsplats.

MSB stödjer kommuner, landsting, länsstyrelser och centrala myndigheter genom rådgivning och delfinansiering av åtgärder som ger en ökad funktionalitet, tillförlitlighet, säkerhet och uthållighet hos ledningsplatser.

Under 2017 handlade stödet främst om reservkraft, integrerad installation av Rakel, teknik för att visualisera lägesbilder samt åtgärder för stärkt säkerhet.

Övningar för att stärka totalförsvarsförmågan

MSB har tillsammans med Försvarsmakten, berörda myndigheter och deltagande aktörer påbörjat förberedelser inför totalförvarsövningen 2020. Övningen kommer att äga rum i flera etapper under 2020. Myndigheterna i det militära och det civila försvaret ska tillsammans öva ihop för första gången på flera decennier. Det stärker Sveriges totalförsvarsförmåga. Övningens syfte är att pröva totalförsvarets förmåga och ge underlag för vidare utveckling av förmågan att skydda samhällsviktiga funktioner, värna civilbefolkningen och försvara landet mot väpnat angrepp.

Civil-militär samverkan och stödet till samhället

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att det bör genomföras en översyn av länsstyrelsernas och de regionala stabernas funktioner och verksamhet, att de rättsliga förutsättningarna för Försvarsmaktens stöd till samhället bör ses över, att en samlad översyn av civila och militära krigsplaceringar bör göras samt att de regionala staberna bör omorganiseras och ges ett utökat mandat för att stärka den civil-militära samverkan (bet. 2016/17:FöU6 punkt 6, rskr. 2016/17:176).

Regeringen har i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 6 avsnitt 2.3.1) angett att den delar riksdagens bedömning och redovisat vilka åtgärder som pågår inom respektive område som ingår i tillkännagivandet. Nedan följer en sammanfattning av pågående arbete.

När det gäller en översyn av länsstyrelsernas och de regionala stabernas funktioner och verksamhet har regeringen i regleringsbrevet för 2018 gett i uppdrag till Försvarsmakten och länsstyrelserna att redovisa hur de regionala stabernas

samarbete med länsstyrelserna utvecklas avseende totalförvarsplaneringen. Redovisning lämnades den 1 oktober 2018.

I fråga om omorganisering av de regionala staberna så konstaterar regeringen att det pågår flera processer som berör området. Indelningskommittén lämnade i början av 2018 sitt betänkande Myndighetsgemensam indelning till regeringen (SOU 2018:10). I betänkandet identifierades tre verksamhetsområden där behovet av samordnad regional indelning är särskilt stort, däribland krisberedskap och totalförvar. Kommitténs förslag innebär att ett antal myndigheter, däribland Försvarsmakten, delas in i sex geografiska områden. För närvarande bereds kommitténs förslag inom Regeringskansliet.

Försvarsmakten har tagit fram ett förslag till en ny lednings- och organisationsstruktur för myndigheten. I det arbetet ingår att se över de regionala stabernas organisation, ansvar och roll.

Regeringen beslutade den 16 augusti 2018 om kommittédirektiv Ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar (dir. 2018:79). Utredningen ska bl.a. analysera och lämna förslag på en ändamålsenlig geografisk indelning för civil ledning och samordning på regional nivå och på hur dessa områden ska ledas.

Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

3 Försvar

3.1 Mål för det militära försvaret

Riksdagen har beslutat att målet för det militära försvaret från och med 2016 ska vara att enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet, försvara Sverige och främja vår säkerhet (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251). Detta ska ske genom att:

- hävda Sveriges suveränitet, värna suveräna rättigheter och nationella intressen,
- förebygga och hantera konflikter och krig,
- skydda Sveriges handlingsfrihet vid politisk, militär eller annan påtryckning och om det krävs försvara Sverige mot incidenter och väpnat angrepp,
- skydda samhället och dess funktionalitet i form av stöd till civila myndigheter.

Regeringen har angett att Försvarsmakten bör bidra till målen för vår säkerhet och målen för det militära försvaret genom att enskilt och tillsammans med andra myndigheter, länder och organisationer lösa följande uppgifter (prop. 2014/15:109):

- upprätthålla tillgänglighet i fred samt beredskap för intagande av höjd beredskap för att kunna förebygga och hantera konflikter och krig, skydda Sveriges handlingsfrihet inför politisk, militär eller annan påtryckning och, om det krävs, försvara Sverige mot incidenter och väpnat angrepp,
- främja vår säkerhet genom deltagande i operationer på vårt eget territorium, i närområdet och utanför närområdet,

- upptäcka och avvisa kränkningar av det svenska territoriet och i enlighet med internationell rätt värna suveräna rättigheter och nationella intressen i områden utanför detta,
- med befintlig förmåga och resurser bistå det övriga samhället och andra myndigheter vid behov.

3.2 Resultatredovisning

Avsnittet inleds med en beskrivning av bedömningsgrunder och indikatorer. Den efterföljande resultatredovisningen följer strukturen för bedömningsgrunderna.

3.2.1 Bedömningsgrunder och indikatorer

Regeringens redovisning utgår från följande bedömningsgrunder:

- Försvarsmaktens operativa förmåga
- krigsduglighet
- nationella operationer
- försvarsunderrättelseverksamhet
- internationella insatser
- internationellt försvarssamarbete
- personalförsörjning
- materiel- och logistikförsörjning
- forskning och utveckling.

Försvarsmaktens operativa förmåga utgörs av myndighetens förmåga att använda krigsförbanden i militära operationer, i fredstid och ytterst för att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp. Förmågan att mobilisera krigsförbanden är central för att skyndsamt kunna nyttja Försvarsmaktens operativa förmåga vid beslut om höjd beredskap.

Med krigsduglighet avses hur väl ett krigsförband i sin helhet kan utföra förbandets huvuduppgifter och övriga uppgifter efter mobilisering. Försvarsmaktens värdering sammanfattar förbandens förmåga och beror främst på tillgången till materiel och övad personal. Regeringen följer utvecklingen i krigsförbanden genom Försvarsmaktens värdering av förbandens krigsduglighet.

Försvarsmaktens förmåga till nationella operationer visar på hur Sverige kan hävda den territoriella integriteten.

En god försvarsunderrättelseförmåga är en förutsättning för Sveriges möjligheter att föra en självständig och aktiv utrikes-, säkerhets-, och försvarspolitik samt för kartläggning av yttre hot mot landet. Försvarsunderrättelser är väsentliga för att utveckla stridskrafterna och övriga förmågor på ett ändamålsenligt sätt. Försvarsunderrättelseförmågan ska möjliggöra tillräckligt hög beredskap för att kunna ge nödvändig förvarning.

Försvarsmaktens deltagande i internationella insatser bidrar till att stärka Sveriges bi- och multilaterala försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten liksom säkerheten i vårt närområde och globalt.

Internationella försvarssamarbeten bidrar till att stärka säkerheten i vår del av världen och till att Försvarsmakten enskilt och tillsammans med andra kan lösa sina uppgifter.

En god personalförsörjning är en förutsättning för att det militära försvaret kan användas på det sätt som Sveriges försvars- och säkerhetspolitik kräver. Krigsförbanden måste vara försedda med för verksamheten utbildad personal och tillräckligt antal tjänstgörande.

Materiel- och logistikförsörjning är medel för att stödja krigsförbanden i uppbyggnaden av deras operativa förmåga och möjliggöra för krigsförbanden att utföra sina uppgifter. Exportstödjande verksamhet och internationella materielsamarbeten är viktiga för att främja en kostnadseffektiv materielförsörjning.

Forskning och utveckling på försvarsområdet stödjer utvecklingen av den operativa förmågan hos det militära försvaret och bidrar långsiktigt till Försvarsmaktens möjligheter att möta framtida hot. Den självständiga försvars- och säkerhetspolitiska analys som bedrivs på området bidrar till dessa mål. Samarbeten med civila forskningsresurser och deltagande i internationella forskningssamarbeten gynnar kunskaps-, teknik- och kompetensutveckling på försvarsforskningsområdet.

Följande resultatindikatorer används:

- antal som genomfört repetitionsutbildning
- materieluppfyllnadsgrad
- gångtimmar per fartygstyp
- flygtimmar per flygplans- och helikoptertyp
- återinvesteringskvot
- materielförsörjningskostnader.

3.2.2 Resultat

Försvarsmaktens operativa förmåga

Den operativa förmågan har sammantaget ökat något 2017 i jämförelse med 2016. Det finns fortsatt brister i Försvarsmaktens förmåga att hantera händelseutvecklingen som kan uppstå vid ett försämrat omvärldsläge och då ytterst ett väpnat angrepp.

Försvarsmakten har 2017 liksom under 2016 haft förmåga att genomföra nationella operationer. Försvarsmakten har haft förmåga att upptäcka och avvisa kränkningar av det svenska territoriet samt att värna Sveriges suveräna rättigheter och nationella intressen.

Försvarsmakten har 2017 ökat förmågan att ta emot militärt stöd jämfört med 2016. Förmågan har bl.a. övats under försvarsmaktsövningen Aurora.

Försvarsmakten har lämnat ett omfattande stöd till det övriga samhället samt till civila myndigheter.

Försvarsmakten har, med stöd av Försvarets radioanstalt, fortsatt arbetet med att utveckla och stärka cyberförsvarsförmågan, inklusive förmågan att genomföra aktiva operationer i cybermiljön.

Försvarsmakten har haft förmåga att genomföra internationella insatser enligt fattade beslut, samt haft förmåga att bedriva omvärldsbevakning för att upptäcka och identifiera hot i internationella insatsområden.

Försvarsmakten ska enligt sin instruktion ha en aktuell operativ planering. Försvarsmakten har under året bedrivit försvarsplanering i enlighet med regeringens anvisningar. Försvarsmaktens förmåga att genomföra operationer vid höjd beredskap är beroende av stöd från övriga myndigheter och aktörer. Under 2017 och 2018 har arbete bedrivits inom ramen för den återupptagna totalförsvarsplaneringen vad gäller Försvarsmaktens behov av stöd från övriga samhället (se avsnitt 2.3.2).

Krigsduglighet

Krigsorganisationen har under 2017 delvis utvecklats i enlighet med riksdagens och regeringens beslut. Det finns delar som inte har utvecklats i enlighet med beslutad inriktning.

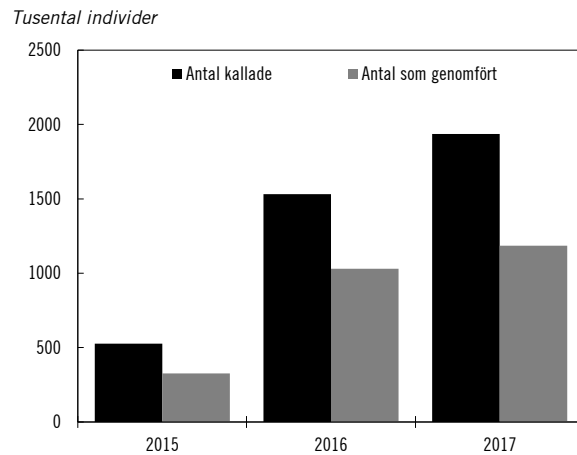
Liksom föregående år har några krigsförband ökat sin krigsduglighet, t.ex. genom kvalificerad övningsverksamhet eller genom materietillförsel. Några krigsförband har lägre krigsduglighet än planerat, bl.a. till följd av brist på materiel och personal. Det är främst de förband som har lägst krigsduglighet som också har haft en lägre tillväxt. Med återaktiveringen av grundutbildning med värnplikt kan de förband där det inte är operativt motiverat att ha hög tillgänglighet bemannas.

Avseende förmågan att kunna agera samtidigt med två krigsdugliga brigader har förmågan utvecklats, men fortfarande kvarstår flera brister.

Övningsverksamheten har varit intensiv och kvalificerad under 2017 vilket sammantaget har ökat den operativa förmågan. Försvarsmaktens värdering bekräftar att möjligheten att kalla in värnpliktiga till krigsförbandsövningar har gett positiv effekt på krigsdugligheten hos några förband.

Under 2017 har antalet som genomfört repetitionsutbildning ökat något. Cirka 2 000 personer kallades in till repetitionsutbildning med pliktpersonal, och av dessa genomförde ca 1 200 utbildningen. Under 2016 kallades ca 1 500 in varav ca 1 000 genomförde utbildningen.

Diagram 3.1 Antal som kallats och genomfört repetitionsutbildning

Källa: Försvarsmaktens och Totalförsvarets rekryteringsmyndighets årsredovisningar.

Krigsplaceringsläget av personal

Krigsplaceringsläget av personal var under 2017 i huvudsak gott, med ett generellt krigsplaceringsläge på ca 90 procent, vilket uppfattas vara det måltal som är möjligt att uppnå. Vidare har personal krigsplacerats i mobiliseringsreserver knutna till krigsförbanden.

Materieluppfyllnadsgrad

Materieluppfyllnadsgraden utgör en samlad bedömning av i vilken utsträckning krigsorganisationen överlag förfogar över den materiel som krävs för att lösa ålagda uppgifter.

Resultatet för 2017 har bedömts i förhållande till 2015 års försvarspolitiska inriktning. Bedömningen utgår från Försvarsmaktens värdering av krigsförbanden.

Materieluppfyllnadsgraden varierar mellan krigsförbanden. Under 2017 medförde brister i tillgången till materiel att det, i likhet med föregående år, fanns begränsningar i flera krigsförbands förmåga att lösa sina uppgifter. Liksom under 2016 medförde brister i krigsplaceringen av materiel att värderingen var förenad med osäkerhet. Den sammantagna värderingen gav ett likvärdigt utfall jämfört med föregående år.

Styrning av Försvarsmakten

Regeringen beslutade den 15 februari 2018 att ge ett uppdrag till Statskontoret avseende intern ledning, styrning och uppföljning inom Försvarsmakten (Fö2018/00223/MFI). I beslutet anges att Statskontoret ska analysera och bedöma om de ekonomiska underlag som Försvarsmakten lämnar till regeringen är ändamålsenliga

som underlag för budgetprocessen. Utifrån sin analys ska Statskontoret föreslå åtgärder som Försvarsmakten eller regeringen bör vidta för att förbättra förutsättningarna för en väl fungerande intern ledning, styrning och uppföljning. Statskontoret ska även beakta de rekommendationer som Ekonomistyrningsverket lämnade 2010 i sin rapport Utveckling av Försvarsmaktens interna styrning och kontroll (ESV 2010:28). Statskontoret ska redovisa sitt uppdrag senast den 14 december 2018.

Krigsförbandsorganisationen under 2017

Krigsförbandsorganisationen utgjordes under 2017 av de förband som riksdagen beslutat för den försvarspolitiska inriktningsperioden (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251).

Försvarsmaktsövning Aurora

Försvarsmaktsövning Aurora genomfördes mellan den 11 och 29 september 2017. I övningen deltog samtliga stridskrafter och ett 30-tal myndigheter. Övningen omfattade 21 900 personer, varav ca 500 värnpliktiga och ca 2 000 utländska deltagare från åtta nationer. Försvarsmaktens interna analys- och utvärderingsarbete visar att myndighetens interna övningsmålsättningar i stort uppnåtts.

I samband med Försvarsmaktsövning Aurora genomfördes också en frivillig observationsinbjudan i enlighet med Wiendokumentet, där tio länder deltog.

Försvarsmaktsgemensamma stridskrafter

Lednings- och underrättelseförband

Ledningsstridskrafterna har under 2017 genomfört ett stort antal övningar, t.ex. Aurora, CJSE, ASSÖ, Särimner och Anaconda samt deltagit i utvecklingen av internationella samarbeten. Vidare har omfattande stöd lämnats inför och under ledningsträningsövningen Geltic Bear 17.

Logistikförband

Förbanden har i varierande omfattning deltagit i en omfattande övningsverksamhet. Samtliga logistikförband deltog i övningen Aurora. Då logistikförbanden i hög utsträckning behöver nyttjas för att säkerställa genomförandet av övriga förbands övningar så begränsas logistikförbandens möjligheter att själva öva sig mot sina huvuduppgifter. Detta medför begränsningar för

utvecklingen av förbandens krigsduglighet. Den ökande övningsverksamheten har medfört att belastningen på försvarslogistiken har ökat markant. Detta har fått särskilt stor påverkan där vakansläget och resursbristen har varit stor, t.ex. bland legitimerad medicinsk personal, personal med teknisk kompetens eller specialkompetenser inom övriga logistikfunktioner.

Delar av logistikförbanden har genomfört internationella militära insatser. Försvarsmaktens begränsade tillgång till tidvis tjänstgörande civil personal i form av läkare och sjuksköterskor har likt tidigare år inneburit svårigheter att försörja internationella militära insatser med sjukvårdskompetens. Fortsatt uppbyggnad av teknisk underhållskapacitet har skett över hela landet. Underhåll har genomförts på materiel i bruk vilket bidragit till den tekniska personalens kompetensuppbyggnad. Dock begränsades förbandens materiella tillgänglighet av bl.a. brist på reservdelar och att operationer och insatser prioriterats vad avser materielunderhåll.

Depåförband

Sedan januari 2016 har Försvarsmakten inrättat en depåorganisation där 19 depåer organiserats. Under 2017 har myndigheten fortsatt sitt arbete med att etablera denna organisation.

Armétridskrafterna

Under året har armétridskrafterna fokuserat på genomförandet av försvarsmaktsövning Aurora, förmågeuppbyggnaden vid krigsförbanden samt förberedelser och genomförande av internationella insatser. Vidare har Försvarsmakten prioriterat uppgifter kopplade till beredskap samt genomfört förberedelser för etablering av en organisationsenhet på Gotland. Arméförbanden har genomfört omfattande övningsverksamhet men i vissa fall har myndigheten tvingats anpassa övningsmålsättningarna med anledning av begränsningar avseende i första hand fordon och ledningsmateriel.

De regionala förbandsövningarna Vintersol och Väreld har genomförts, vilka i huvudsak bedrivits som kompani- och bataljonsövningar inom brigads ram inklusive deltagande av funktions- och ledningsförband. Under övningen Vintersol kallades hela den 191. mekaniserade bataljonen inklusive totalförsvarspiktig personal in till tjänstgöring.

Repetitionsutbildningar i form av krigsförbandsövningar (KFÖ), krigsförbandskurs (KFK) och särskild övning befäl (SÖB) har

fullgjorts enligt plan. Trots den intensiva övningsverksamheten har övningarna endast undantagsvis genomförts med kompletta krigsförband vilka övats mot förbandens huvuduppgifter. Detta har medfört att den intensiva övningsverksamheten inte alltid leder till motsvarande ökning av förbandens krigsduglighet eller myndighetens förmåga att möta ett väpnat angrepp.

Repetitionsutbildning av totalförsvarspliktig personal och tidvis tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän (GSS/T) har genomförts i begränsad omfattning. Under 2017 har delar av ett antal materielsystem levererats till Försvarsmakten, t.ex. Archer, standardlastbilar, brobandvagnar och robot 98.

Hemvärnsförband

Hemvärnsförbanden har såväl löst sina nationella beredskapsuppgifter, t.ex. under övningen Aurora, som lämnat ett omfattande stöd till det övriga samhället.

Under 2017 bestod hemvärnsförbanden av 21 695 personer, jämfört med 21 687 under 2016 (under båda åren var fördelningen 87 procent män och 13 procent kvinnor).

Samtliga 40 hemvärnsbataljoner har genomfört krigsförbandsövning och därtill har ytterligare övningar i syfte att öva särskilda moment genomförts vid 86 tillfällen. Övningar har bland annat genomförts inom marina basområden och flygbasområden. Hemvärnsförbanden har i ökad omfattning övat med krigsförband ur marin- och flygstridskrafterna. Ledningsträningarna Geltic Bear har genomförts med stöd av lednings- och underrättelseförband tillsammans med 19 hemvärnsbataljonsstaber, totalt omfattande ca 700 deltagare. Central chefsutbildning för Hemvärnets personal har genomförts med ca 600 elever. Under övningen påbörjades även utbildning i det nya stabstödsystemet Informationssystem Hemvärn (IS-HV) för bataljon/kompanistab. Systemet ger ett värdefullt stöd för stabarbetet.

Under Aurora övades ca 7 000 hemvärns-soldater och ett antal av dessa löste skarpa bevakningsuppgifter. För funktionsförband (trafik, pionjär och CBRN [kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära hot]), som är beroende av större förbandsvolymer, har Aurora varit berikande. Införandet av de tre återstående hemvärnsgranatkastarplutonerna fortgår varvid rekrytering av tidigare värnpliktiga har fungerat

väl. Materielbrister, bland annat avseende fordonsmateriel, samt vakanser har dock påverkat krigsdugligheten hos vissa hemvärnsbataljoner.

Rikshemvärnsting genomfördes under november 2017 i Skellefteå där drygt 100 motioner behandlades.

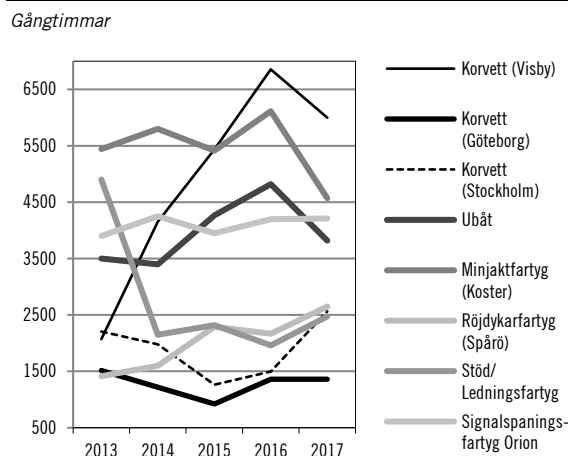
Marinstridskrafterna

Huvuddelen av de marina förbanden har en god personaluppfyllnad. Bristande redundans kvarstår främst inom vissa nyckelkategorier, främst specialistofficerare i teknisk tjänst.

Övningsverksamheten för de marina förbanden har varit omfattande. Som exempel på större övningar under 2017 kan nämnas Försvarsmaktsövning Aurora, Baltops, Northern Coasts samt funktionsövning inom ubåtsjakt.

Det totala antalet gångtimmar per fartygstyp redovisas i diagram 3.2. Marinstridskrafterna (korvett typ Visby, minröjningsfartyg typ Koster samt ubåt av Gotlandsklass) har under 2017 haft en något minskad gångtid jämfört med under 2016. Detta beror framförallt på planerade översyns- och modifieringsperioder vilket gjort att tillgänglighet för fartygssystemen varit lägre under 2017 jämfört med 2016.

Diagram 3.2 Gångtimmar per fartygstyp

Källa: Försvarsmaktens årsredovisning 2017.

Tre bojåtar har tillförts en av marinens sjöstridsflottiljer under 2017. Förbandssättning av tung kustrobot har fortskridit under året.

Större materielleveranser under 2017 utgjordes av två RIB-båtar för minröjnings- och röjdykarförband, livstidsförlängning av HMS Carlskrona, renovering och modifiering av vedettbåt HMS Malmö samt generalöversyn och modifiering av minröjningsfartyg typ Koster.

Flygstridskrafterna

Den fortsatta utvecklingen av de sedan 2016 nya krigsförband som har krigsorganiserats vid Skaraborgs flygflottilj har fortsatt, liksom effekterna av den sedan tidigare genomförda uppgraderingen (Materielsystem 20) av JAS 39C/D. Den nationella insatsverksamheten för flygstridskrafterna har varit fortsatt intensiv och på grund av resursbrister har insatser och utbildning prioriterats högre än krigsförbandsutveckling. Vidare har övningsverksamheten generellt varit omfattande och ett stort antal övningar har genomförts, däribland Försvarsmaktsövning Aurora, Vintersol, Gripen TTP, Arctic Challenge Exercise (ACE) samt den finska luftförsvarsövningen RUSKA i vilken svenska flygstridskrafter ingick som en integrerad del i det finska luftförsvaret. Det totala antalet flygtimmar per flygplans- och helikoptertyp redovisas i tabell 3.1. Flygtidsproduktionen i flygstridssystemet har även i år minskat något. Skälen till nedgången är framförallt kopplade till rådande personalbrist, kvarvarande brister i bland annat utbytesenheter och reservdelar, kontaminerat flygbränsle samt Sjöfartsverkets begränsningar i att upprätthålla avtalad flygräddningstjänst.

Tabell 3.1 Flygtimmar per flygplans- och helikoptertyp

Flygtimmar				
	2014	2015	2016	2017
JAS 39	10 643	11 287	10 974	10 622
SK 60	4 937	4 905	5 118	4 699
Tp 84	2 250	2 504	2 242	2 099
Fpl 100	1 495	1 512	1 495	1 647
Fpl 102	1 599	1 987	1 809	1 795
Helikopter 14	866	1 288	1 523	1 473
Helikopter 15	2 823	3 609	3 701	4 057
Helikopter 16	2 192	2 393	2 531	2 716

Källa: Försvarsmaktens årsredovisning 2017.

Inom Försvarsmakten och Försvarets materielverk har ansträngningar fortsatt i syfte att höja den operativa tillgängligheten avseende antalet tillgängliga JAS 39C/D med tillhörande operativ utrustning. Inför ombeväpnningen till JAS 39E är det av betydelse att tillgängligheten inom stridsflygsystemet tillgodoser Försvarsmaktens operativa behov. Regeringen bemyndigade Försvarsmakten att under 2017 genomföra ett första steg i en förändrad ombeväpningsplan från JAS 39C/D till JAS 39E genom att beställa utökad nyproduktion av komponenter för att

bibehålla en högre numerär och tillgänglighet av JAS 39C/D i verksamheten. Regeringen bemyndigade i juni 2018 Försvarsmakten att genomföra ytterligare ett steg i den förändrade ombeväpningsplanen. Utvecklingsavtalet för JAS 39E har under 2018 omförhandlats för att bidra till ökad kravuppfyllnad och tidsplaner som överensstämmer med utvecklingsläget. Inom helikoptersystemet har ytterligare en helikopter med sjöoperativ förmåga (Hkp 14F) levererats under året.

Nationella operationer

Beredskap för nationella operationer har upprätthållits i enlighet med Försvarsmaktens grundoperationsplan. Skyddet av den territoriella integriteten har upprätthållits genom att flygplan och fartyg med incidentberedskapsuppgifter har funnits tillgängliga för identifiering och ingripande mot överträdelser av tillträdesförordningen (1992:118). Beredskapsanpassningar har genomförts mot den periodvis höga militära aktiviteten i närområdet. På land har beredskapsstyrkor och bevakningsresurser ständigt funnits avdelade. Med anledning av det förändrade och försämrade säkerhetsläget i närområdet har den av regeringen tidigare beslutade tidigareläggningen av militär närvaro på Gotland fullföljts. Sedan hösten 2017 finns det med etablerandet av 18:e stridsgruppen återigen permanent närvaro av militära förband på Gotland.

Under 2017 skedde 13 kränkningar av svenskt luftrum. Sveriges suveränitet har kränkts vid ett tillfälle under 2017 genom andra staters agerande inom svenskt territorialvatten och vid två tillfällen inom svenskt landterritorium. Sammantaget innebär det att antalet överträdelser av tillträdesförordningen har minskat något, från 20 överträdelser 2016 till 16 under 2017. Försvarsmakten rapporterar att huvuddelen av dessa överträdelser är av administrativ karaktär. Sverige har kränkt andra staters suveränitet genom att Försvarsmakten vid ett tillfälle har brutit mot annan nations tillträdesbestämmelse, jämfört med fyra tillfällen under 2016.

Försvarsmaktens stöd till samhället

Försvarsmakten har under 2017 lämnat stöd till samhället vid totalt 96 tillfällen varav 60 gånger enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor respektive 36 gånger enligt förordningen

(2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet. Det ska jämföras med totalt 64 tillfällen 2016. Vid sju tillfällen har förfrågan om stöd nekats, två gånger av resursbrist och fem gånger för att förfrågan inte uppfyllt krav enligt lag eller förordning. Hemvärnets del av stödet till samhället har omfattat knappt 23 000 timmar, vilket ska jämföras med ca 33 000 timmar per år för 2016. Jämfört med 2016 har det under 2017 genomförts färre stora insatser, där fler än en hemvärnsbataljon deltagit i samma insats, vilket är en av anledningarna till att antalet timmar minskat 2017. Försvarsmakten har under hanteringen av skogsbränderna sommaren 2018 bidragit med omfattande stöd, bland annat släckningsresurser i form av delar ur hemvärnsförbanden och helikoptrar samt flygtransporter av personal och materiel.

I enlighet med förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten samt förordningen (2017:113) om Försvarsmaktens stöd till Polismyndigheten med helikoptertransporter har Försvarsmakten under 2017 lämnat stöd under övningar och insatser. Totalt har tre skarpa insatser genomförts. Utöver den stående beredskapen har den totala flygtiden, insatser och övningar, under året uppgått till ca 60 flygtimmar. Jämfört med 2016 har Försvarsmakten genomfört färre antal stödsatser p.g.a. att Polismyndigheten begärt biträde vid ett färre antal tillfällen än föregående år.

Försvarsunderrättelseverksamhet

Försvarsunderrättelseverksamheten har i stor utsträckning präglats av det försämrade omvärldsläget och den ökade militära aktiviteten i närområdet. Försvarsunderrättelseverksamhetens samlade bearbetning, analys och delgivning avseende internationell terrorism och eventuella kopplingar till Sverige har ökat under 2017. Myndighetssamverkan mellan försvarsunderrättelsemyndigheterna och Säkerhetspolisen har ytterligare stärkts. Vidare har samverkansformerna inom Nationellt centrum för terrorhotbedömning underlättats genom vissa lagändringar som rör informationsutbytet mellan Säkerhetspolisen, Försvarsmakten och Försvarets radioanstalt (prop. 2017/18:36, bet. 2017/18:JuU9, rskr. 2017/18:143).

Försvarsunderrättelsemyndigheternas förmåga att hantera den militära och säkerhetspolitiska

aktiviteten i närområdet har utvecklats. Vidare har myndigheterna fortsatt arbetet med att förstärka skyddet av skyddsvärd verksamhet mot kvalificerade cyberangrepp. Händelseutvecklingen under 2017 har fortsatt ställt höga krav på försvarsunderrättelsemyndigheterna att möta uppdragsgivarnas behov av tidskritiska underrettelser.

Försvarsunderrättelsedomstolen ska i sin kärnverksamhet pröva ansökningar om tillstånd till signalspaning.

Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun) har under 2017 genomfört 27 granskningar och 10 kontroller på enskilda begäran, vilket kan jämföras med 2016 då 33 granskningar respektive 14 kontroller på enskilda begäran genomfördes. Kontrollverksamheten 2017 resulterade i två synpunkter avseende behandlingen av personuppgifter, varav en riktade sig till Försvarsmakten och en till Försvarets radioanstalt. Den synpunkt som Siun lämnade till Försvarets radioanstalt lämnade myndigheten även till regeringen.

Det regelverk som gäller för Försvarsmaktens och Försvarets radioanstalts behandling av personuppgifter har varit föremål för en översyn. Utredningen Behandlingen av personuppgifter inom Försvarsmakten och Försvarets radioanstalt redovisade den 9 augusti 2018 förslag till ny lagstiftning beträffande Försvarsmaktens och Försvarets radioanstalts behandling av personuppgifter (SOU 2018:63). Betänkandet har skickats ut på remiss.

Internationella insatser

Under 2017 deltog Försvarsmakten med väpnad styrka i United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali (Minusma), Resolute Support Mission (RSM), i den globala koalitionen mot Daesh Operation Inherent Resolve (OIR) samt i EU:s militära insats European Union Naval Force (EUNAVFOR) Atalanta.

Försvarsmakten har under 2017 även deltagit i EU:s tre träningsinsatser European Training Missions (EUTM) och EUNAVFOR Operation Sophia. Detta innebär att Försvarsmakten har deltagit i samtliga av EU:s gemensamma militära insatser inom ramen för EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP), förutom EUFOR Althea.

Vidare har Försvarsmakten också deltagit med personal till Kosovo Force (KFOR), Kosovo.

Under 2017 har 1 730 individer varav 228 kvinnor och 1 502 män varit insatta i internationella insatser och övrig internationell tjänstgöring. Det är en ökning jämfört med föregående år, då 1 384 individer var insatta i internationella insatser. År 2015 uppgick antalet till 1 509 personer.

OIR, Irak

Sverige har bidragit till OIR sedan 2015 inom ramen för den globala koalitionen OIR mot Daesh. Det svenska bidraget, som utgörs av stabsofficerare, utbildare samt stödfunktioner, verkar enbart i Irak och har under 2017 varit stationerat i Erbil. Det svenska bidraget har bedrivit utbildning bland annat inom CBRN. Det svenska bidraget har under 2017 fördubblats och uppgick vid årsskiftet till 70 personer.

Minusma, Mali

Försvarsmakten har under 2017 deltagit med stabsofficerare på central och regional nivå inom ramen för FN:s fredsfrämjande insats i Mali, Minusma. Det svenska styrkebidraget har utgjorts av ett underrättelseförband, stödfunktioner samt under sista kvartalet ett transportflygförband med en insatsperiod från november 2017 till maj 2018. Försvarsmakten har även sedan augusti 2017 bistått FN med en varningsradar för indirekt eld till den så kallade supercampen i Timbuktu.

Förbandet har bidragit med underrättelser till Minusmas styrkechef samt med flygtransporter inom Minusmas operationsområde.

Förbandsbidragets huvuduppgift är att förse insatsens underrättelseenhet med information som kan användas för att uppfylla säkerhetsrådets mandat. Det svenska bidraget uppgick vid årsskiftet till ca 310 personer. För detta får Sverige ersättning av FN baserat på antalet personal, samt viss materiel och utrustning.

RSM, Afghanistan

Försvarsmakten har bidragit till RSM i Afghanistan med stabsofficerare på central och regional nivå under 2017. Huvuduppgiften har varit att genomföra rådgivning och handledning av afghanska säkerhetsstyrkor tillsammans med ett flertal andra stater. Det svenska styrkebidraget har även gett råd till det afghanska flygvapnet. Huvuddelen av den svenska personalen är baserad på Camp Marmal i Mazar-e-Sharif i norra Afghanistan.

EUTM, Mali

Under 2017 har Försvarsmakten deltagit med sju personer till EU:s utbildningsinsats EUTM Mali, bestående av en stabsofficer och ett utbildningsteam. Insatsen ingår i en långsiktig EU-strategi för hela regionen och har till uppgift att bistå med rådgivning till Malis försvarsledning och utbildning till Malis försvarsmakt. Insatsen har en koppling till det svenska bidraget i Minusma.

EUTM, Somalia

Försvarsmakten har under 2017 bidragit till EUTM Somalia med fyra stabsofficerare och fyra utbildare. Bland annat har Sverige haft befattningen som biträdande chef för insatsen, och en stabsofficer har under 2017 varit placerad i Nairobi, Kenya. De fyra utbildarna har varit på plats i insatsområdet under sex månader 2017. EU:s utbildningsinsats i Somalia har bjudits in av den somaliska regeringen för att utbilda den somaliska regeringens säkerhetsstyrkor och därigenom förbättra säkerheten i landet.

EUTM, Centralafrikanska republiken

Försvarsmakten har under 2017 bidragit med en stabsofficer, ett utbildningsteam samt tolkar till EU:s utbildningsinsats i Centralafrikanska republiken, totalt nio personer. Insatsen syftar till att bistå Centralafrikanska republiken genom stöd till den pågående reformen av försvars- och säkerhetssektorn. Utbildningen genomförs vid Camp Kassai i huvudstaden Bangui.

EUNAVFOR, Operation Atalanta och Sophia

Försvarsmakten deltog under 2017 i Operation Atalanta, EU:s marina militära insats utanför Somalias kust, och Operation Sophia, EU:s marina militära insats i Medelhavet. Försvarsmakten deltog med tre stabsofficerare vardera till insatsernas operationshögkvarter i Rom, Italien respektive Northwood i Storbritannien. Därutöver har Försvarsmakten deltagit med en bordningsstyrka och två stridsbåtar samt stödpersonal omfattande sammanlagt 34 personer till operation Atalanta. Bidraget var baserat på ett nederländskt fartyg och var på plats mellan mitten av september till slutet av november 2017.

KFOR, Kosovo

Under 2017 har Sverige deltagit med två stabsofficerare vid KFOR:s högkvarter i Pristina samt en befattning vid Pristinas flygplats från mars till december 2017. Därutöver har Sverige deltagit med en stabsofficer till Nato Advisory and

Liaison Team i Pristina under första halvåret. Under året har det finansiella stödet som tidigare lämnats i form av utbildningsinsatser för personal inom säkerhetsstrukturerna stegvis avslutats.

Säkerhetssektorreform

Försvarsmakten har under 2017 lämnat stöd till arbetet för säkerhetssektorreform i Bosnien-Hercegovina, Serbien, Ukraina, Georgien, Moldavien och till uppbyggnaden av den östafrikanska fredsstyrkan Eastern Africa Standby Forces i Kenya. Verksamheten har utgjort ett stöd i uppbyggnaden av säkerhetssektorn i dessa länder.

Försvarsmakten har lämnat stöd till säkerhetssektorreformarbetet i Bosnien-Hercegovina bl.a. genom erfarenhetsutbyten, instruktörsutbyten och utbildningsverksamhet. Stödet avseende åtgärder mot små och lätta vapen (SALW) har, med fokus på lagerhållen konventionell ammunition, fortsatt under hela året.

Försvarsmakten har lämnat stöd till säkerhetssektorreformarbetet i Serbien genom bilaterala möten samt genom utbildnings- och erfarenhetsutbyten, bland annat inom ramen för försvarsmedicin.

Försvarsmakten har lämnat fortsatt stöd till säkerhetssektorreformarbetet i Ukraina genom kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte med försvarsministeriet, försvarsmakten och det internationella utbildningscentret Education and Research Center for International Peacekeeping (ERCIP). Ett högnivåbesök i Ukraina i oktober 2017 bidrog till att stärka relationen mellan Sverige och Ukraina. Försvarsmakten stöttade även Natoprojekt för civilanställda inom försvarssektorn samt för motåtgärder mot improviserade sprängämnen. Under våren 2018 har Försvarsmakten inlett ett samarbete med Kanada och har sedan april månad två personer placerade inom ramen för den kanadensiska stödinsatsen i Ukraina (Operation Unifier).

I Georgien har Försvarsmakten lämnat stöd genom placering av en rådgivare vid NATO-Georgia Joint Training and Evaluation Centre i Tbilisi. Även från Georgien har personal deltagit i kurser vid Försvarsmaktens internationella centrum SWEDINT och Nordic Centre for Gender in Military Operations (NCGM). Ett pilotprojekt med språkutbildning har genomförts. Övningar med georgiskt deltagande har genomförts på Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum SWEDEC, och samarbete

med Totalförsvarets forskningsinstitut har skett på mjukvaruområdet. I slutet av november 2017 genomförde Försvarsmakten en ingenjörsfältövning samt lämnade stöd till Natos projekt Professional Development Programme.

Försvarsmakten har lämnat stöd till Moldavien med kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte samt med utbildning vid bland annat SWEDINT. En inspektionskurs har genomförts till stöd för projekt inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) avseende hantering och förvaring av ammunition.

Till den östafrikanska fredsstyrkan Eastern African Standby Forces i Kenya har Försvarsmakten lämnat stöd genom sekonderingar av samverkans- och utbildningspersonal, samt utbildnings- och instruktörsutbyten. Arbetet har avsett bl.a. den roll som säkerhetsrådets resolution 1325 spelar vid genomförande av internationella insatser, samt planering och genomförande av fältövningar.

Tabell 3.2 Anslagsförbrukning för 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt

Miljoner kronor

Insats	Ramar till Försvarsmakten	Utfall	Utfall/ram
Minusma Mali	833	758	91 %
OIR Irak	140	99	71 %
RSM Afghanistan	55	53	96 %
Isaf Afghanistan (återställning)	12	12	100 %
Atalanta	36	24	65 %
Uppföljning av personal i internationella insatser	20	13	65 %
Athena	26	21	82 %
EUTM Somalia	22	14	64 %
EUTM Mali	13	12	98 %
EUTM RCA (Centralafrikanska republiken)	26	9	36 %
SSR, verksamhet	24	15	64 %
Stab- OHQ Atalanta	6	3	58 %
Stab-OHQ EUNAVFOR MED	4	4	96 %
Personal i insatsnära stab		2	
Stöd till Ana Trust Fund		7	
Summa	1 217	1 046	86 %

Källa: Försvarsmaktens årsredovisning 2017 och Försvarsdepartementets egna beräkningar. Ramar för respektive insats och verksamhet avser tilldelade högsta belopp till Försvarsmakten. Dessa summerar till ett högre belopp än totalt tilldelade medel på anslaget 1:2. Utfall i förhållande till tilldelat anslag på 1 132 miljoner kronor uppgick till 92 %.

Internationellt försvarssamarbete

Sveriges försvars- och säkerhetspolitiska samarbeten har fortsatt fördjupats under 2017.

Nordiskt försvarssamarbete

Finland

Sommaren 2018 undertecknades ett samförståndsavtal på politisk nivå mellan Sverige och Finland. Samförståndsavtalet fungerar som ett övergripande politiskt ramverk där ambition och målsättning med försvarssamarbetet klargörs.

Samarbetet har under 2017 fortsatt genomföras enligt plan. Dialogen på politisk nivå har varit omfattande och ett flertal möten på olika nivåer har genomförts. Utbytestjänstgöringen mellan Försvarsdepartementet och försvarsministeriet i Helsingfors har fortsatt. I mars 2017 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppgift att se över vissa delar av de rättsliga förutsättningarna för Sveriges försvarssamarbete

med Finland, med utgångspunkt i den analys av regeringsformens reglering som görs i Förutsättningsutredningens betänkande (SOU 2016:64). Syftet med utredningen är att tillförsäkra att nödvändiga beslut om att ge och ta emot militärt stöd inom ramen för det svensk-finska försvarssamarbetet kan fattas med tillräcklig skyndsamhet samt att finska styrkor som lämnar stöd till Sverige ska ha de befogenheter i Sverige som är nödvändiga. Utredningen överlämnade den 27 april 2018 sitt betänkande En lag om operativt militärt stöd mellan Sverige och Finland (SOU 2018:31). Betänkandet har därefter remissbehandlats.

På försvarsmaktsnivå pågår samarbete inom ett flertal områden, bland annat övning och utbildning, utveckling av förmåga att genomföra gemensamma operationer, luft- och sjöövervakning, etablerande av säkra kommunikationer och gemensam användning av grundläggande infrastruktur.

Under 2017 deltog Finland med ett substansfullt bidrag i den svenska försvarsmaktsövningen Aurora 17, bland annat med finska stridsflygplan som för första gången deltog integrerat i det svenska luftförsvaret. På motsvarande sätt deltog det svenska flygvapnet i den finska flygvapenövningen Ruska i oktober 2017 då en svensk JAS 39C/D-division för första gången deltog som en integrerad del i luftförsvaret av Finland.

Den svensk-finska gemensamma marina stridsgruppen (Swedish-Finnish Naval Task Group, SFNTG) har under 2017 uppnått initial operativ förmåga. Målsättningen är att kunna deklarerat full operativ förmåga 2023.

Inom armésamarbetet har förbandsbesök, utbildningsutbyten samt deltagande i övningar genomförts. Finska arméförband deltog i försvarsmaktsövningen Aurora 17 då man bland annat övade förmågan att kunna verka med nationella förband i ett gemensamt operationsområde. Både Sverige och Finland deltog dessutom i övningarna Bold Quest, artilleriövningen Nordic Artillery Exercise (NAX) och luftvärnsövningen Nordic Helmet.

Danmark

Regeringen har fortsatt arbetet med implementeringen av samförståndsavtalet med Danmark, vilket undertecknades i januari 2016. Målet med samarbetet är att öka den operativa effekten inom maritima insatser och flyginsatser i fredstid.

Under 2017 har Försvarsmakten med sin danska motsvarighet framförhandlat ett avtal om ökat tillträde till respektive lands luftrum för genomflygningar med militära flygplan och användning av varandras flygbaser i samband med genomflygning. Avtalet undertecknades våren 2018. Danmark deltog även i försvarsmaktsövningen Aurora 17.

Norge

Under 2017 deltog Norge med förband under försvarsmaktsövningen Aurora 17 och svenska och norska flygstridskrafter har övat regelbundet tillsammans med Finland inom ramen för Cross Border Training. Vidare har en bilateral scenariorbaserad diskussion genomförts, försvarsattachéposter i respektive land har återinförts och dialog och erfarenhetsutbyte genomförts inom områdena totalförsvar och personalförsörjning.

Multilateralt

Utvecklingen av försvarssamarbetet med de nordiska länderna har fortsatt inom Nordefco. Under 2017 har samarbetet fokuserat på att skapa förutsättningar för en gemensam luftlägesbild samt tillträdesfrågor och förmågehöjande samarbeten. Samarbetet har bidragit till att öka Försvarsmaktens interoperabilitet med övriga nordiska länder.

I november undertecknade försvarsministrarna från Sverige, Norge, Danmark och Finland ett samförståndsavtal för att inleda fredstida samarbete kring utbyte av luftlägesinformation (Norecas). Nordefcos militära koordineringskommitté har fått i uppdrag att implementera avtalet och därmed införskaffa nödvändiga system. Arbetet med att förenkla för de nordiska ländernas försvarsmakter att verka på varandras sjö-, luft- och landområden i fredstid har också fortskridit.

Flygvapencheferna i Sverige, Danmark, Finland, Norge och USA har undertecknat en avsiktsförklaring rörande utvecklingen av övningen Arctic Challenge Exercise till en kvalificerad flygövning, så kallad flaggnivå. Sverige leder det fortsatta planeringsarbetet med inriktning mot ett första genomförande 2019.

De nordiska länderna utbyter kontinuerligt information avseende internationella insatser. Planering för ett samnordiskt bidrag till FN:s insats Minusma i Mali med ett nordiskt mobilt träningsteam har påbörjats under svensk ledning.

Överenskommelsen om nordiskt samarbete på försvarsmaterielområdet mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige trädde i kraft under 2017.

Utomnordiskt försvarssamarbete

Bilateralt

Under 2017 vidareutvecklades det bilaterala samarbetet med Förenta staterna i linje med den gemensamma avsiktsförklaringen som undertecknades i maj 2016. Försvarsmakten och US European Command (US EUCOM) har ingått ett nytt generellt logistikstödsavtal som användes i samband med det omfattande amerikanska deltagandet i försvarsmaktsövningen Aurora 17. I maj 2018 undertecknades en trilateral avsiktsförklaring om fördjupat försvarssamarbete med Finland och USA.

Sveriges och Tysklands försvarsministrar undertecknade i juni 2017 en gemensam avsiktsförklaring i syfte att fördjupa samarbetet på försvarsområdet.

Samarbetet med Storbritannien har under 2017 fördjupats ytterligare med utgångspunkt i det samarbetsprogram som undertecknades i juni 2016. I juni 2017 anslöt sig Sverige till den brittiskledda snabbinsatsstyrkan Joint Expeditionary Force (JEF). Sommaren 2018 uppnådde JEF full operativ förmåga.

Multilateralt

Sverige har under 2017 aktivt bidragit till utvecklingen och fördjupningen av EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Bland annat fattade Sverige beslut om att delta i det permanenta strukturerade samarbetet på försvarsområdet (Pesco), inklusive deltagande i tre Pesco-projekt. En militär lednings- och planeringsförmåga har upprättats på strategisk nivå för EU:s militära utbildningsinsatser. Ett arbete för att förenkla den militära rörligheten inom Europa har inletts, där Sverige deltar. Samarbetet mellan EU och Nato har utvecklats och ytterligare steg har tagits i genomförandet av den gemensamma deklARATION som antogs 2016.

Samverkan med FN har utvecklats och Sverige har lämnat stöd för att stärka FN:s underrättelseförmåga.

Sverige har också haft ett brett deltagande i förmågeutvecklingsprojekt inom Europeiska försvarsbyrån. Försvarsmakten deltog under 2017 i 24 olika projekt, bl.a. angående förenklad

hantering av gränsöverskridande militära landtransporter. Exempel på andra projekt är räddning och evakuering av personal, utbildning i taktiskt uppträdande för helikoptrar samt utbyte av reservdelar med andra länder. Dessutom deltar Försvarsmakten kontinuerligt i analysarbete i syfte att skapa en gemensam syn på prioriterade förmågeområden.

Partnerskapet med Nato fortsatte att utvecklas under 2017 och Sveriges status som Enhanced Opportunities Partner (EOP) förlängdes med tre år. Inom ramen för EOP-statusen har samarbetet fördjupats med fokus på politisk dialog, övnings- och utbildningsverksamhet, samt informationsutbyte. Partnerskapet med Nato är centralt för Försvarsmakten och ger myndigheten tillgång till kvalificerad utbildnings, tränings-, och övningsverksamhet, samt standardiserings-, evaluerings- och certifieringsverksamhet. EOP-statusen har möjliggjort ett utökat samarbete med Nato inom dessa områden. Partnership for Peace Planning and Review Process (PARP) är ett instrument för samarbetet med Nato. Under 2017 utvärderades Sveriges partnerskapsmål. I linje med utvärderingens resultat gjordes en ominriktning av de nya mål som beslutades i juni 2018. Försvarsmakten har under 2017 ökat sin förmåga att samverka och utbyta information med Natos ledningsstrukturer, förband och enheter.

Inom ramen för det fördjupade partnerskapet har Sverige tillgång till flera forskningsutbyten och deltar aktivt i NATO Science and Technology Organisation.

Personalförsörjning

Den 2 mars 2017 beslutade regeringen med stöd av 1 kap. 3 a § lagen (1994:1809) om totalförsvarspåbudsplikten att totalförsvarspåbudsgörande ska vara skyldiga att genomgå mönstring och fullgöra grundutbildning med värnplikt. Beslutet innebär bl.a. att all militär grundutbildning som påbörjas från och med den 1 januari 2018 sker med värnplikt enligt lagen om totalförsvarspåbudsplikten.

2017 antogs 148 individer till 150 utbildningsplatser på det treåriga officersprogrammet och därutöver ett tjugotal till så kallad anpassad officersutbildning.

Tabell 3.3 Personella förändringar i Försvarsmakten

	2015-12-31	2016-12-31	2017-12-31
Officerare totalt	7 279	6 978	6 670 ¹
- varav män	94 %	94 %	94 %
- varav kvinnor	6 %	6 %	6 %
Specialistofficerare totalt	1 869	2 147	2 367
- varav män	91 %	91 %	91 %
- varav kvinnor	9 %	9 %	9 %
Civilanställda totalt	5 132	5 292	5 446
- varav män	60 %	60 %	60 %
- varav kvinnor	40 %	40 %	40 %
Reservofficerare totalt	6 347	6 370	6 446
- varav män	97 %	97 %	97 %
- varav kvinnor	3 %	3 %	3 %
Kontinuerligt tjt. GSS totalt	5 807	5 241	5 320
- varav män	89 %	89 %	90 %
- varav kvinnor	11 %	11 %	10 %
Tidvis tjt. GSS totalt	3 769	3 886	4 321
- varav män	90 %	90 %	89 %
- varav kvinnor	10 %	10 %	11 %

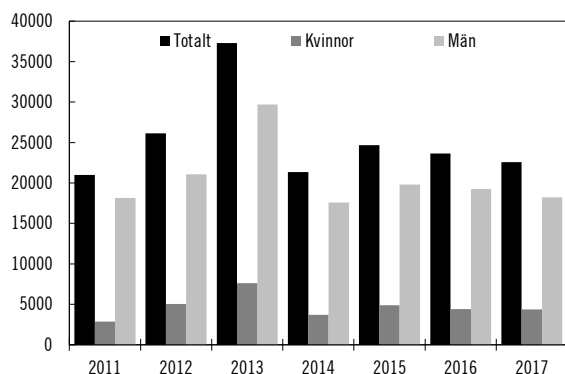
¹Varav 2 523 placerade på befattningar för specialistofficerare. 2016-12-31 var motsvarande siffra 2 706.

Källa: Försvarsmaktens årsredovisning 2017.

Frivillig militär grundutbildning och grundläggande militär utbildning

Den längre frivilliga militära grundutbildningen (MGU) som inrättades 2016 enligt förordningen (2015:613) om militär grundutbildning slutfördes den 15 juni 2018. Förordningen är sedan årsskiftet 2017/18 vilandeförklarad med övergångsbestämmelser som möjliggör för de individer som påbörjat utbildningen innan årsskiftet 2017/18 att slutföra den under våren/sommaren 2018. All militär grundutbildning som påbörjas från och med den 1 januari 2018 sker med värnplikt enligt lagen om totalförsvarspåbudsplikten. Utbildningens innehåll överensstämmer i allt väsentligt med utbildningsinnehållet i MGU.

Under 2017 ansökte 22 563 individer till MGU, varav 4 358 kvinnor och 18 205 män (ca 19 procent kvinnor och 81 procent män). År 2016 ansökte 23 655, varav 4 407 kvinnor och 19 248 män (ca 18,5 procent kvinnor och 81,5 procent män).

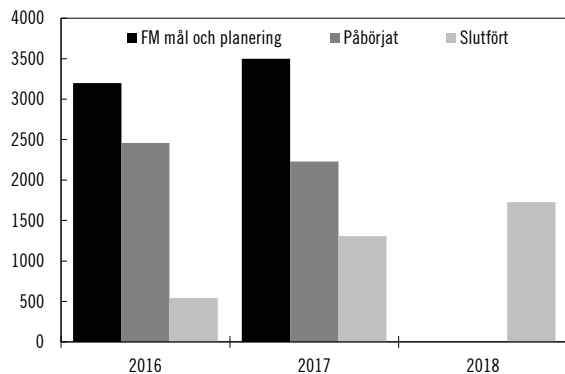
Diagram 3.3 Antalet sökande till GMU 2011–2015 och till MGU under 2016–2017

Källa: TRM:s svar på Försvarsdepartementets remiss avseende personalförsörjningsfrågor (2018/0231). Siffrorna för 2014–2016 har justerats med anledning av tidigare lämnad statistik från myndigheten. Summan av antalet ansökningar för 2017 är inte jämförbar med motsvarande siffra för 2016 eftersom möjligheten att ansöka frivilligt var stängd under perioden 2017-11-07 – 2018-01-11, eftersom grundutbildningen från och med 2018 ska genomföras med värnplikt.

Antalet inryckande till MGU under 2017 var 2 241 (ca 13 procent kvinnor och 87 procent män). Motsvarande siffra för 2016 var 2 460 (13 procent kvinnor och 87 procent män). Enligt Försvarsmaktens planering skulle 3 200 påbörja MGU under 2016 och 3 500 under 2017. Under 2018 är det 1 727 individer som har slutfört MGU varav 1 500 män och 227 kvinnor (13 procent kvinnor och 87 procent män).

Diagram 3.4 Försvarsmaktens mål och planering samt antalet som har påbörjat och genomfört MGU 2016–2018

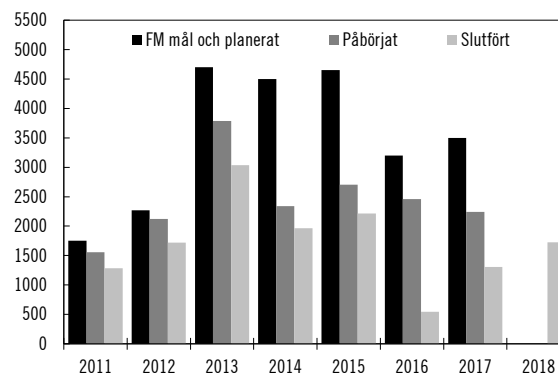
Antal individer

Källa: Försvarsmaktens årsredovisning 2017 och Försvarsmaktens svar på Försvarsdepartementets remiss avseende personalförsörjningsfrågor (FM2018-16505:2).

Diagram 3.5 Sammanställning av den frivilliga militära grundutbildningen (GMU och MGU) åren 2011–2018

Antal individer

Källa: Försvarsmaktens årsredovisningar 2012–2017 samt Försvarsmaktens svar på Försvarsdepartementets remiss avseende personalförsörjningsfrågor (FM2018-16505:2).

Mönstring och grundutbildning med värnplikt

Regeringen beslutade den 2 mars 2017 att återinföra mönstring och grundutbildning med värnplikt. Beslutet innebär bl.a. att all militär grundutbildning som påbörjas från och med den 1 januari 2018 sker med värnplikt enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt.

Försvarsmakten har i uppdrag att, inom given ekonomisk ram, planera för att genomföra grundutbildning med värnplikt för minst 4 000 personer per år 2018 och 2019.

Totalförsvarets rekryteringsmyndighet (TRM) hade i uppdrag att senast under andra kvartalet 2017 informera de totalförsvarspliktiga födda 1999 och 2000 om innebörden av skyldigheten att genomgå mönstring och fullgöra grundutbildning med värnplikt. Informationen utformades i samverkan med Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Totalförsvarspliktiga är skyldiga att genomgå mönstring och fullgöra grundutbildning med värnplikt. Kallelse till mönstring sker utifrån det så kallade mönstringsunderlaget, vilket utgörs av de uppgifter som de totalförsvarspliktiga lämnar om sina personliga förhållanden under det kalenderår som de fyller 18 år. Totalförsvarspliktiga som inte kallas till mönstring har möjlighet att ansöka om att få mönstra. Oavsett om en totalförsvarspliktig har kallats till mönstring eller ansökt om att få mönstra fullgör han eller hon, efter inskrivning, den militära grundutbildningen med värnplikt enligt lagen om totalförsvarsplikt.

Drygt 84 300 av ungdomarna födda 1999 svarade på frågorna i mönstringsunderlaget

(tidigare benämnt beredskapsunderlaget) vilket motsvarar en svarsfrekvens på 93 procent, samma svarsfrekvens för både kvinnor och män. Motsvarande svarsfrekvens 2016 var 91 procent för kvinnor och 92 procent för män.

De första kallelserna till mönstring skickades ut i slutet av juli 2017 och mönstringen påbörjades i oktober 2017. Fram till den 30 juni 2018 har sammanlagt 7 990 personer mönstrat (22 procent kvinnor och 78 procent män).

TRM har åtalsanmält 143 individer som tagit del av kallelse till mönstring men som utan giltigt skäl uteblivit från mönstringen

Tabell 3.4 Mönstringsläge

Mönstringen omfattar perioden 9 oktober 2017–30 juni 2018.

Kategori	Kvinnor	Män	Totalt
Kallade från mönstringsunderlaget (årskullen)	1 346	4 257	5 603
Övriga	421	1 966	2 387
Summa	1 767	6 223	7 990

Källa: TRM:s redovisning till Försvarsdepartementet (Fö 2018/00627/MFU)

Den 31 augusti 2018 hade sammanlagt 3 657 personer (15 procent kvinnor och 85 procent män) skrivits in till grundutbildning med värnplikt. Första utbildningsstart för personer födda 1999 var i juni 2018.

Tabell 3.5 Inskrivningsläge

Läget per den 31 augusti 2018, inskrivna med utbildningsstart 1 januari 2018–31 december 2018

	Kvinnor	Män	Totalt
Inskrivna till grundutbildning med värnplikt från årskullen	363	2 014	2 377
Inskrivna från kategorin övriga	179	1 101	1 280
Summa	542	3 115	3 657

Källa: TRM:s redovisning till Försvarsdepartementet (Fö 2018/00627/MFU). Redovisningen inkluderar 48 individer som ansökt till grundutbildning innan pliktlagstiftningen aktiverades. Dessa 48 individer påbörjade dock militär grundutbildning med värnplikt den 8 januari 2018.

Regeringen gav ytterligare ett informationsuppdrag till TRM att med stöd av Försvarsmakten ta fram ett informationsunderlag till totalförsvarspiktiga födda år 2000. Den 26 februari 2018 skickade TRM ut en sådan informationsfolder. Den 5 mars 2018 påbörjades utskicken av mönstringsunderlaget.

Antalet rekryterade gruppbefäl, soldater och sjömän i förhållande till Försvarsmaktens målbild och planering

Vid utgången av 2017 fanns det 5 320 kontinuerligt anställda gruppbefäl, soldater och sjömän (GSS/K) i Försvarsmakten (10 procent kvinnor och 90 procent män) vilket är en ökning om 79 individer i förhållande till de 5 241 GSS/K som fanns anställda vid årsskiftet 2016/2017.

Vid utgången av 2017 hade Försvarsmakten rekryterat 4 321 tidvis tjänstgörande gruppbefäl, soldater och sjömän (GSS/T) varav 11 procent kvinnor och 89 procent män vilket är en ökning om 435 individer i förhållande till de 3 886 GSS/T som fanns vid årsskiftet 2016/2017. Förklaringen till ökningen om 435 GSS/T är bl.a. ett ökat inflöde från de kontinuerligt tjänstgörande när de avslutar sina GSS/K-anställningar.

Yrkes- och reservofficerare

När det gäller rekrytering till den grundläggande officersutbildningen under 2017 skedde ett trendbrott och den sedan länge satta målnivån nåddes, varvid 148 individer antogs till 150 utbildningsplatser (17 procent kvinnor och 83 procent män). Under 2017 har myndigheten påbörjat en så kallad anpassad officersutbildning för individer som har genomfört grundläggande militär utbildning eller motsvarande och som innehar en akademisk examen. Till den första utbildningen antogs 22 individer (17 procent kvinnor och 83 procent män). Till specialist-officersutbildningen rekryterades 316 individer till 360 utbildningsplatser (13 procent kvinnor och 87 procent män). Sammantaget har därmed myndighetens planer för officersrekrytering i huvudsak följts. Emellertid har utflödet under 2017 överstigit inflödet.

När det gäller reservofficerare anställdes under 2017 ett tjugotal nyutbildade specialistofficerare samt ett antal pensionsavgångna yrkesofficerare, vilket sammantaget har lett till en ökning av antalet disponibla reservofficerare. Under 2017 påbörjade därutöver ett drygt fyrtiotal individer reservofficersutbildning (12 procent kvinnor och 88 procent män). Under året har även olika kompetensutvecklingsåtgärder för reservofficerare genomförts, vilka avses öka i omfattning kommande år.

Frivillig försvarsverksamhet

Under 2017 har det genomförts 16 grundläggande soldatutbildningar för frivilliga (GU-F), varvid drygt 320 elever godkänts. Numerären

innebär en nedgång från 2016, då ca 400 utbildades. Emellertid fortsatte trenden med en ökande andel kvinnor till 47 procent, från 45 procent 2016 och 42 procent 2015. Rekryteringen till Hemvärnet från de frivilliga försvarsorganisationerna ökade under 2017 till ca 650. Trots ökningen var rekryteringen otillräcklig i förhållande till Försvarsmaktens behov.

Ungdomsverksamhet genomförs årligen för 5 000–7 000 ungdomar i central, regional och lokal regi.

De frivilliga försvarsorganisationerna har fått organisationsstöd inom ramen för anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap*. Bidraget uppgick till ca 46,5 miljoner kronor, vilket innebär en smärre ökning jämfört med 2016. Vidare användes 104 miljoner kronor till uppdragsersättning för de frivilliga försvarsorganisationernas utbildningsverksamhet, inklusive deras ungdomsverksamhet. Mot bakgrund av försvarsöverenskommelsen från augusti 2017 ökades stödet till den frivilliga försvarsverksamheten med 16 miljoner kronor 2018 i jämförelse med 2017.

Jämställdhet och likabehandling

Andelen kvinnor uppgick i december 2017 till totalt 13 procent (17 procent av de kontinuerligt tjänstgörande och 6 procent av de tidvis tjänstgörande). Denna siffra har i stort sett varit oförändrad sedan 2013.

Under 2017 har Försvarsmakten satt upp nya kvantitativa mål för att öka andelen kvinnor inom myndigheten.

Försvarsmaktens handlingsplan för jämställdhetsintegrering 2015–2018 visar bl.a. på tre prioriterade fokusområden för myndigheten. Försvarsmakten har bl.a. jämställdhetsintegrerat ordinarie styrdokument i syfte att lägga grunden för hur Försvarsmakten ska arbeta med jämställdhet. Olika utbildningar har utvecklats så att de är jämställdhetsintegrerade, och inkluderar även FN:s resolutioner om kvinnor, fred och säkerhet. Myndigheten har infört det så kallade Human Factors Integration (HFI) så att användarens behov av materielen är anpassat både för kvinnor och män. HFI innebär utveckling och utformning av system som är anpassade för den mänskliga kroppen och de kognitiva förmågor människor har.

Sedan den 21 maj 2018 framgår det av förordningen (2007:1266) med instruktion för

Försvarsmakten att myndigheten ska integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet.

I november 2017 publicerades uppropet givakt och bitihop, vilket grundar sig i det så kallade metoo-uppropet. I vittnesmålen framkommer berättelser om bl.a. sexuella trakasserier och andra kränkningar av kvinnor som är eller har varit verksamma inom Försvarsmakten. Försvarsmakten har redovisat olika åtgärder som vidtogs.

Nätverket för officerare och anställda kvinnor (NOAK) genomför aktiviteter på lokal, regional och central nivå och fyller en viktig funktion i jämställdhets- och likabehandlingsarbetet inom Försvarsmakten.

Totalförsvarets rekryteringsmyndighet har under 2017 analyserat och uppdaterat mönstringsunderlaget utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Myndigheten har också utvecklat inskrivningsmetodik och processen har ändrats så att muskelstyrka värderas utifrån de krav som ställs på befattningen och att värden som överstiger dessa krav inte påverkar testresultatet.

Veteransoldater

Försvarsmaktens arbete med veteran- och anhörigfrågor har fortsatt under 2017 i enlighet med regeringens beslut. I Försvarsmaktens regleringsbrev för 2017 uppdrog regeringen åt Försvarsmakten att senast den 1 juli 2017 inrätta ett särskilt veterancentrum inom myndigheten. Den 1 juli 2017 inrättade myndigheten nämnda Veterancentrum. Försvarsmakten har i årsredovisningen för 2017 redovisat system och metoder för stöd till de veteraner som är i behov av sådant, dels redovisat genomförd och planerad verksamhet inom ramen för myndighets-samverkan. Härutöver har myndigheten redovisat pågående arbete med att skapa en så heltäckande sammanställning som möjligt över svenska veteraner och de insatser som dessa bemannat. När myndighetens årsredovisning för 2017 lämnades hade över 60 000 individer identifierats, vilka bemannat över 100 000 befattningar. Detta arbete avses slutföras under 2018.

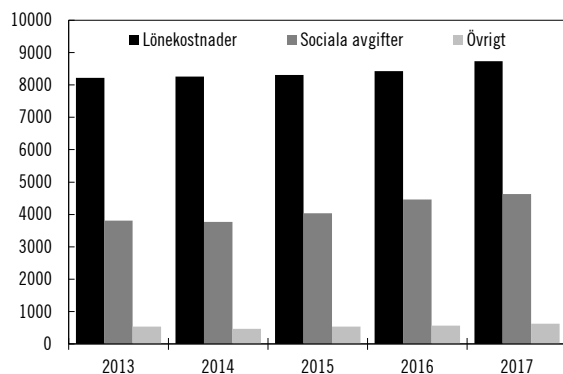
Personalkostnader

I diagram 3.6 redovisas hur Försvarsmaktens personalkostnader har utvecklats från och med 2013. Personalkostnaderna för 2017 har totalt ökat med 464 miljoner kronor jämfört med 2016. Skillnaden mellan åren beror dels på ökade kostnader avseende avtalsenliga lönehöjningar, dels på ökade kostnader för övningsdygntillägg

och ökad ledighetsskuld vilka är relaterade till försvarsmaktsövningen Aurora. Övriga personalkostnader har ökat med 52 miljoner kronor jämfört med 2016, vilket främst beror på ökade utbildningskostnader med anledning av ett nytt avtal med Försvarshögskolan.

Diagram 3.6 Personalkostnader i Försvarsmakten

Miljoner kronor

Källa: Försvarsmaktens årsredovisning för 2017.

Materiel- och logistikförsörjning

Återinvesteringskvot

Återinvesteringskvoten beskriver i vilken utsträckning förslitna beredskapsinventarier ersätts. I kvoten ställs värdet av årets anskaffning av beredskapsinventarier i relation till årets avskrivningar. En kvot större än 1 innebär att värdet för åter- eller nyanskaffning av beredskapsinventarier överstiger avskrivningarna.

För 2017 är återinvesteringskvoten 0,98. Det bokförda värdet av nya beredskapsinventarier är därmed något lägre än förslitningen. Detta innebär en försämring jämfört med föregående år (1,0). Som jämförelse är genomsnittet för de senaste tio åren 1,01.

Materieförsörjningskostnader

Försvarets materielverks kostnader för anskaffning av varor och materiel samt materieförsörjningstjänster i förhållande till myndighetens fakturerade intäkter kan ses som ett mått på effektiviteten i materieförsörjningen. Då det som faktureras kan ha upparbetats under flera år används glidande treårsgenomsnitt för att jämföra ut effekten av enskilda år.

För perioden 2008–2017 har kvoten ökat från knappt 0,8 till 0,9 den första tiden för att därefter sjunka till 0,83. Enligt detta mått uppgår således Försvarets materielverks omkostnader till 17

procent av de fakturerade intäkterna. För 2016 var motsvarande omkostnader 19 procent.

Uppföljning av riktlinjebeslut för investeringar

I förhållande till riksdagens riktlinjebeslut för investeringar (prop. 2016/17:1, bet. 2016/17:FöU1, rskr. 2016/17:98) var utfallet för 2017 för de investeringar som belastar anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* ca 230 miljoner kronor lägre än planerat. För armé-, logistik- och marinmateriel var utfallet 44, 23 respektive 79 procent lägre än planerat belopp. Det lägre utfallet beror på utgiftsförskjutningar för bl.a. luftvärnssystem 98, lastbilar, tungtransportfordon, tankfordon, strömförsörjningsutrustning och sjukvårdssystem. Inom marinen har produktionsstörningar lett till att leveranser och projektstarter försenats. Utfallet var högre i förhållande till planen vad avser flyg- och ledningsmateriel, med 17 respektive 52 procent. Det högre utfallet beror bl.a. på mer omfattande delleveranser för JAS 39E än planerat.

När det gäller samhällsinvesteringar som belastar anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* var utfallet för 2017 ca 440 miljoner kronor högre än riksdagens riktlinjebeslut (prop. 2016/17:1, bet. 2016/17:FöU1, rskr. 2016/17:98). Högre utfall noterades för armé- och flygmateriel med 41 respektive 8 procent. Det högre utfallet för armématerielen beror till största delen på ökad återanskaffning av finkaliberammunition. Däremot blev det lägre utfall för marin- och logistikmateriel med 11 respektive 20 procent. Det lägre utfallet för logistikmateriel beror i huvudsak på leveransförseningar av två större uppdrag.

Redovisning av pågående materielprojekt

Armétridskrafter

Nytt medelräckviddigt luftvärn

Regeringen bemyndigade den 2 augusti 2018 Försvarsmakten att under 2018 anskaffa nytt medelräckviddigt luftvärn. Samma dag bemyndigade regeringen Försvarets materielverk att få ingå internationell överenskommelse avseende anskaffning av det amerikanska medelräckviddiga luftvärnssystemet Patriot. Överenskommelsen omfattar anskaffning av fyra eldenheter, som var och en innehåller en stridsledningscentral, en spanings- och eldledningsradar, ett kraftverk samt tre lavetter. Dessutom omfattar bemyndigandet två typer av robotar samt utbildning och stöd under förbandsättning

av systemet. Syftet med anskaffningen är att, i enlighet med inriktningsbeslutet, tillgodose behovet av medelräckviddigt luftvärn, inklusive förmåga att bekämpa taktiska ballistiska missiler.

I budgetpropositionen för 2018 begärde regeringen riksdagens bemyndigande i fråga om att anskaffa nytt medelräckviddigt luftvärns-system. Riksdagen tillstyrkte regeringens förslag, men tillkännagav samtidigt att regeringen bör förankra anskaffningen i riksdagen (bet. 2017/18:FöU1 punkt 7, rskr. 2017/18:101). I enlighet med riksdagens tillkännagivande beslutade regeringen den 16 augusti 2018 att lämna en skrivelse till riksdagen (skr. 2017/18:290, Anskaffning av medelräckviddigt luftvärn). Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Pansarvärnsförmåga motoriserad skyttebataljon

Regeringen bemyndigade 2015 Försvarmakten att stärka pansarvärnsförmågan i de motoriserade bataljonerna. Insatsorganisation 18 innefattar två motoriserade bataljoner vilka innefattar tre pansarvärnsrobotplutoner vardera. Uppdraget omfattar skjutande system, robotar, underhållsmateriel och utbildningsmateriel för dessa sex pansarvärnsrobotplutoner och utbildning vid två utbildningsplatser. Upphandling är påbörjad i form av att Försvarets materielverk har kvalificerat anbudsgivare för fortsatta förhandlingar. Fram till 2018 har inga medel upparbetats inom projektet.

Artillerisystem Archer

Efter riksdagens godkännande (prop. 2005/06:132, bet. 2005/06:FöU10, rskr. 2005/06:264) beslutade regeringen den 4 juni 2006 om anskaffning av 24 Archerenheter i form av renovering och modifiering av haubits 77B. Anskaffningen syftar till att säkerställa en kvalificerad förmåga till indirekt eld samt ge möjligheter till att delta i insatser internationellt med artilleriförband. Regeringen bemyndigades 2016 (prop. 2016/17:2, bet. 2016/17:FiU11, rskr. 2016/17:53) att fatta beslut om att anskaffa ytterligare 24 pjäser som Norge beslutat att avstå från. Under året har elva pjäser i slutlig konfiguration utnyttjats av Försvarmakten för utbildning. Under 2018 har merparten av de svenska 24 pjäserna levererats till Försvarmakten. Fram till 2018 har Försvarmakten upparbetat ca 1,81 miljarder kronor inom projektet.

Korträckviddigt luftvärn

Efter riksdagens godkännande (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:FöU1, rskr. 2012/13:93) beslutade regeringen den 20 december 2012 att anskaffa korträckviddig luftvärnsförmåga, Rb98 (IRIST). Anskaffningen syftar till att vidmakthålla en kvalificerad korträckviddig luftvärnsförmåga. Regeringen bemyndigade den 10 september 2015 Försvarmakten att anskaffa ytterligare robotar. Regeringen bemyndigade vidare den 8 december 2016 Försvarmakten att utöka den ekonomiska ramen för projektet för att hantera uppkomna fördyringar. Förmågan planerades ursprungligen att till del vara operativ i luftvärnsbataljonerna från 2017 och fullt ut 2019. Förseningar i projektet har dock gjort att driftsättning nu planeras påbörjas 2019. Fram till 2018 har Försvarmakten upparbetat 450 miljoner kronor inom projektet.

Lastbilar

Regeringen beslutade den 3 oktober 2013 om anskaffning av lastbilar. Beställningen omfattar min- och splitterskyddade samt oskyddade terränglastbilar inklusive klargöringsfordon för flygbaser. Terrängframkomlighetskraven skiftar från skogsbilväg till terräng beroende på var i organisationen bilarna ska krigsplaceras. Ett ramavtal har upprättats i ett gemensamt projekt mellan Försvarets materielverk och Norska Forsvarets logistikorganisasjon. Lastbilarna var vid beställning planerade att levereras 2014 men har försenats och planeras nu vara driftsatta tidigast i slutet av 2019. För att säkerställa förbandsverksamheten har Försvarmakten genomfört upphandlingar genom andra befintliga ramavtal. Fram till 2018 har Försvarmakten inte upparbetat några medel inom projektet.

Mörkerstridsutrustning

Regeringen beslutade den 7 oktober 2013 om anskaffning av mörkerstridsmateriel. Beställningen omfattar infraröda sikten för handeldvapen och tyngre vapen som kulspruta samt sikten för granatgevär. I beställningen ingår även infraröda observationskikare och laseravståndsmätare. Anskaffningen syftar till att krigsförbanden ska kunna upprätthålla hög förmåga till samlad verkan med grupp, pluton, kompani och bataljon i mörker. Anskaffningen syftar även till att minska riskerna för vådabekämpning av såväl egna förband som tredje part. Beställningen har omplanerats av Försvarmakten och

myndigheten avser inkomma med en ny och omplanerad framställning till regeringen under 2019. Fram till 2018 har inga anslagsmedel upparbetats inom projektet.

Brobandvagn

Regeringen beslutade den 22 maj 2014 att anskaffa tre brobandvagnar. Den 11 februari 2016 beslutade regeringen om att bemyndiga Försvarsmakten att anskaffa ytterligare tre vagnar. Manöverförbandens rörlighet och operativa effekt i såväl terräng som urban miljö förbättras avsevärt om det finns tillgång till brobandvagnsystem, något som i dag saknas i Försvarsmakten. Tre fordon har levererats under 2017. Fram till 2018 har Försvarsmakten upparbetat 340 miljoner kronor inom projektet.

Stridsfordon 90

Regeringen beslutade den 11 januari 2016 om renovering av 262 stycken stridsfordon 90. Beställningen av renoveringen lades under första kvartalet 2016. Beställningen är samordnad med motsvarande renovering av stridsvagn 122. Renovering omfattar livstidsförlängande åtgärder som gör att systemet förblir operativt till minst 2030 samt integrering av ett ledningssystem (stridsledningssystem bataljon, SLB). Stridsfordon 90-systemet är en viktig komponent i markstridskrafterna. De renoverade stridsfordonen planeras att tillföras successivt och i sin helhet vara operativa från 2019 med slutleverans 2023. Fram till 2018 har Försvarsmakten upparbetat 9 miljoner kronor inom projektet.

Stridsvagn 122

Regeringen beslutade den 11 januari 2016 om renovering av 88 stycken stridsvagn 122 och åtta stycken bärgningsbandvagn 120A. Beställningen av renoveringen genomfördes 2016. Beställningen är samordnad med motsvarande renovering av stridsfordon 90. Renoveringen omfattar livstidsförlängande åtgärder och integrering av ett ledningssystem (stridsledningssystem bataljon, SLB). Stridsvagnarna planeras att tillföras successivt och i sin helhet vara operativa från 2019, med slutleverans 2023. Fram till 2018 har Försvarsmakten upparbetat 15 miljoner kronor inom projektet.

Bataljonsartilleri

Regeringen beslutade i december 2016 att bemyndiga Försvarsmakten att anskaffa fordonsburna granatkastare. Anskaffningen omfattar granatkastare monterade i befintliga Stridsfordon 90 chassier. Den första leveransen av systemet är planerad till 2019. Fram till 2018 har Försvarsmakten inte upparbetat några anslagsmedel inom projektet.

Marinstridskrafter

Signalspaningsfartyg

Regeringen beslutade den 22 april 2010 om anskaffning av ett nytt signalspaningsfartyg. Den 14 november 2013 beslutade regeringen om en utökad ekonomisk ram för anskaffningen. Den 16 februari 2017 beslutade regeringen på nytt om utökad ekonomisk ram och beställning lades i maj 2017. Skäl för den utökade ekonomiska ramen är fördjupade beräkningsunderlag samt att anskaffningen ställer särskilda säkerhetskrav. Detta har medfört att beställningen har tagit längre tid än planerat. Leverans är beräknad till 2020.

Anskaffningen syftar till att tillgodose behovet av underrättelseinformation till sjöss och ersätter nuvarande signalspaningsfartyget HMS Orion.

Till och med 2017 har Försvarsmakten upparbetat 247 miljoner kronor i anslagsmedel inom projektet.

Ubåt A26

Efter riksdagens godkännande (prop. 2009/10:99, bet. 2009/1:FiU21, rskr. 2009/10:348) beslutade regeringen den 1 juli 2010 om anskaffning av två nya ubåtar. I samband med konstruktionsöversyn som initierades 2014 upphävdes upphandlingsbeslutet från 2010. Projektet slutredovisades därför i budgetpropositionen för 2015. Efter en rekonstruering av industrin kunde projektet återupptas. Den 19 mars 2015 bemyndigade regeringen Försvarsmakten att beställa produktion och byggnation av två nya ubåtar inom en ekonomisk ram om 8,2 miljarder kronor i 2015 års prisläge. Konstruktion och byggnation har fortsatt under 2017. Slutleverans är planerad till 2023. Till och med 2017 har Försvarsmakten upparbetat anslagsmedel om 2 328 miljoner kronor inom projektet.

Halvtidsmodifiering ubåt typ Gotland

Efter riksdagens godkännande (prop. 2009/10:99, bet. 2009/1:FiU21, rskr. 2009/10:348) beslutade regeringen den 1 juli 2010 om modifiering och livstidsförlängning av två befintliga ubåtar av Gotlandsklass. Efter en rekonstruering av industrin kunde projektet återupptas. Den 11 december 2014 bemyndigade regeringen Försvarmakten att beställa halvtidsmodifiering av två ubåtar typ Gotland. Slutleverans är planerad till 2020. Den första ubåten var planerad att sjösättas i april 2018 men är nu försenad till sommaren 2018. Detta kan komma att påverka slutleverans även av den andra ubåten. Projektet har t.o.m. 2017 inte genererat något ekonomiskt utfall.

Åtgärder korvett typ Visby

Försvarmakten har i väntan på genomförandet av en större halvtidsmodifiering identifierat ett antal åtgärdspunkter som behöver åtgärdas omgående. Regeringen fattade beslut om åtgärderna i juni 2017, då även beställning genomfördes. Leverans kommer att ske mellan 2018 och 2019. Beställningen har t.o.m. 2017 inte genererat något ekonomiskt utfall.

Halvtidsmodifiering korvett typ Gävle

Regeringen fattade i juni 2017 beslut om halvtidsmodifiering av korvett typ Gävle, omfattandes två fartyg. Beställning till industrin lades 2017 och leverans planeras 2020.

Anskaffning av sjömålsrobot

Regeringen fattade den 30 mars 2017 beslut om anskaffning av sjömålsrobot till flyg- och marinstridskrafterna. Projektet löper enligt gällande planering och har under 2017 inte genererat något ekonomiskt utfall.

Anskaffning av bojåtar

Regeringen beslutade i december 2016 om anskaffning av bojåtar. Leverans kommer att ske 2020 och projektet har under 2017 inte genererat något ekonomiskt utfall.

Ersättning lätt torped

Efter riksdagens godkännande (prop. 2010/11:1, bet. 2010/11:11:FöU1, rskr. 2010/11:103) beslutade regeringen den 14 oktober 2010 att ersätta det nuvarande lätta torpedsystemet. Efter att projektet inte kunnat påbörjas i tid genomfördes en kravharmonisering av projektet,

varpå regeringen den 12 mars 2016 fattade ett nytt anskaffningsbeslut. Försvarets materielverk har därefter lagt en beställning och konstruktion och provverksamhet inleddes under 2016.

Det nya torpedsystemet kommer att benämnas torped 47 och avses integreras i ubåt typ Gotland samt i Korvett typ Visby. Torped 45 ska vidmakthållas till 2023 för att förmågeglapp ska undvikas. Försvarmakten har inte redovisat någon upparbetad eller planerad ekonomi inom ramen för projektet i sin årsredovisning.

Halvtidsmodifiering av röjdykfartyg typ Spårö

Regeringen beslutade den 10 januari 2013 om att genomföra halvtidsmodifiering av två röjdykfartyg typ Spårö. Efter Försvarmaktens omplanering avbröts projektet tillfälligt under första kvartalet 2016 utan att någon beställning ännu hade lagts. Uppdraget planerades att återupptas 2018. Efter ytterligare omplanering i Försvarmakten har projektet åter skjutits på framtiden och planeras att återupptas 2023. Försvarmakten har inte redovisat någon upparbetad eller planerad ekonomi inom ramen för projektet i sin årsredovisning.

Uppgradering av stridsbåtar

Regeringen beslutade den 14 mars 2013 om att anskaffa uppgradering av stridsbåt 90, tillhörande amfibiebataljonen. Uppgraderingen omfattar bl.a. motorer och framdrivningssystem samt lednings-, sambands- och navigationssystem. Uppgraderingen syftar till att förlänga båtarnas tekniska och operativa livslängd. Projektet har under arbetet utvecklats för att bättre motsvara Försvarmaktens operativa krav, vilket har lett till att beställningen har försenats. I juni 2017 fattade regeringen beslut om Livstidsförlängning Stridsbåt 90 steg 2, vilket omfattar 76 båtar. Leverans till Försvarmakten beräknas ske successivt mellan 2018 och 2021. Beställningen har t.o.m. 2017 inte genererat något ekonomiskt utfall.

Flygstridskrafter*JAS 39E*

Efter riksdagens godkännande (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:FöU1, rskr. 2012/13:93, prop. 2013/14:99, bet. 2013/14:FiU21, rskr. 2013/14:317) beslutade regeringen den 10 januari 2013 om utveckling och anskaffning av JAS 39E.

Provflygplanet, 39-8, har genomgått olika prov under 2017 och flygningar har genomförts under 2017. De övriga två provflygplanen, 39-9 och 39-10, är under sammanbyggnad och slutmontering. Utvecklingsavtalet för JAS 39E har under 2018 omförhandlats för att bidra till ökad kravuppfyllnad och tidsplaner som överensstämmer med utvecklingsläget. Avtalet innebär att initiala leveranser till staten sker 2020.

Utvecklingsarbetet fortskrider och slutleverans beräknas ske tidigast 2026. Den förändrade ombeväpningsplanen från JAS 39C/D till JAS 39E innefattande utökad nyproduktion avseende komponenter för att bibehålla en högre numerär och tillgänglighet av JAS 39C/D i verksamheten fortlöper.

Till och med 2017 har Försvarmakten upp- arbetat ca 13,6 miljarder kronor i anslagsmedel inom projektet.

Långräckviddig flygburen jaktrobot

Efter riksdagens godkännande (prop. 2009/10:1, bet. 2009/10:FöU1, rskr. 2009/10:104) beslutade regeringen den 23 juni 2010 om anskaffning och integration av radarjaktrobot Meteor till JAS 39C/D.

I och med införandet av JAS 39C/D materiel- systemversion 20 under 2016 är Meteor operativ i Försvarmakten.

Av sekretesskäl är en ekonomisk redovisning inte möjlig att lämna i budgetpropositionen. Inga ekonomiska eller tidsmässiga avvikelser från ursprunglig plan har emellertid redovisats.

Helikopter 14

Regeringen beslutade den 13 september 2001 om anskaffning av helikopter 14 (NH 90). Helikoptersystemet ska lösa såväl markoperativa som sjöoperativa uppgifter. Anskaffningen omfattar bl.a. 18 stycken helikopter 14 i två olika konfigurationer, helikopter 14E och 14F. Materielen tillförs helikopterflottiljen. Under 2015 beslutade regeringen att ytterligare fyra helikoptrar (sammanlagt nio) ska modifieras till sjöoperativ version, helikopter 14F. Under 2017 har ytterligare en sjöoperativ helikopter levererats till förband. Totalt har fem helikoptrar (helikopter 14F) i slutlig konfiguration levererats till Försvarmakten. Ursprunglig planerad slutleverans var 2009. Samtliga 18 helikoptrar planeras vara överlämnade till Försvarmakten 2021. Till och med 2017 har ca 7,15 miljarder

kronor upparbetats inom projektets ekonomiska ram.

Operativ ledning, logistik och stödfunktioner

Ledningsförmåga mark

Regeringen beslutade den 16 maj 2013 om ledningsförmåga mark i och med bemyndigande till Försvarmakten att anskaffa strids- ledningssystem bataljon (SLB), gemensamt taktiskt radiosystem (GTRS) och kommunikationsnod. De tre anskaffningarna syftar tillsammans till att medge en kvalificerad ledningsförmåga (Battle Management System – BMS). Införandet av BMS i krigsorganisationen kommer att ske successivt under planerings- perioden samt initialt taktas med renoveringen av Stridsvagn 122 samt Stridsfordon 90. Kommunikationsnoderna har överlämnats till Försvarmakten under 2016. Fortsatt installation har skett av ett antal utrustningar. Merparten kommer att monteras i stridsvagn 122 och stridsfordon 90 under den påbörjade renoveringen av dessa fordon. SLB hårdvaru- anskaffning har gått enligt plan och tagit igen tidigare års försening. Även denna materiel är redo för fordonsintegration. Taktiskt radio- system (GTRS) som ersättare till nuvarande radio 180 har upphandlats av Försvarets materielverk och kontrakt har tecknats med industrin. Arbete med integrering av den nya radion i fordon har påbörjats, framför allt med stridsvagn 122 och stridsfordon 90. SLB programvara har fortfarande så stora problem att det inte går att överlämna till Försvarmakten. Systemöverlämning av SLB är planerad till slutet av 2018 och därmed kan även det samlade systemet överlämnas. Fram till 2018 har Försvarmakten upparbetat drygt 500 miljoner kronor inom projektet.

Anpassning telekom ledningsplatser

Regeringen beslutade den 7 oktober 2013 om att anskaffa anpassning av telekommunikation vid ledningsplatser. Beställningen omfattar servrar, datorer, routrar och switchar. Syftet med anskaffningen är att förbättra förutsättningar för brigadledningsförmåga. Telekom ledningsplatser planeras att tillföras brigadstaberna och blir operativt successivt under de kommande åren. Projektet beställdes sent 2014 och planerad drift- sättning är 2019–2021. Leveranser har påbörjats enligt plan och inga avvikelser har rapporterat angående tillförseltakten.

Informationsinfrastruktur

Regeringen beslutade den 28 februari 2013 om anskaffning av informationsinfrastruktur. Beställningen omfattar en plattform av både hård- och mjukvaror som realiserar en klient-, server-, kommunikations- och nätverksinfrastruktur. Investeringen syftar till att Försvarsmaktens informationssystem ska kunna hantera information klassad upp till Hemligt. På grund av förseningar relaterade till säkerhetsklassning har anskaffningen skjutits fram den planerade driftsättningen har omplanerats till 2019. Fram till 2018 har Försvarsmakten upparbetat 47 miljoner kronor inom projektet.

Satellitkommunikation

Regeringen beslutade den 28 februari 2013 om anskaffning av ytterligare ett system för satellitkommunikation, FM Satkom. FM Satkom omfattar basstation (serverplats och antenner), fjärranslutningsenhet (kommunikationsstationer som är permanent monterade i farkoster) samt soldatburna terminaler. Anskaffningen omfattar vidare ytterligare fjärranslutningsenheter och burna terminaler. Anskaffningen syftar till att förbättra driftssäkerheten, öka redundansen och öka tillgängligheten på system för kommunikation vid internationella insatser och förberedande övningar. FM Satkom planeras i huvudsak tillföras sambandsbataljonen som en central resurs som kan fördelas till andra förband när behov uppstår. Delar av systemet har planenligt beställts och planeras vara operativt från 2019. Fram till 2018 har Försvarsmakten upparbetat 20 miljoner kronor inom projektet.

Materiel till telekrigsbataljonen

Regeringen beslutade den 26 september 2013 om att anskaffa materiel till telekrigsbataljonen. Anskaffningen syftar till att komplettera förbandets materiel med mer kvalificerad utrustning än vad förbandet i dag förfogar över så att det i högre grad ska kunna lösa de internationella uppgifter som fastställts i förbandets målsättning. Fram till 2018 har drygt 270 miljoner kronor upparbetats inom projektet.

Strategisk styrning av materielförsörjningen

Materielförsörjningen är alltjämt behäftad med betydande osäkerheter. Under den försvarspolitiska inriktningsperioden har planeringen visat sig överstiga befintlig finansiering, vilket successivt lett till förskjutningar av planerade

investeringar. Det bidrar till att materieluppfyllnadsgraden av krigsorganisationen är lägre än ursprungligen planerat.

Försvarsmakten och Försvarets materielverk har med utgångspunkt i regeringens uppdrag om att förbättra tillförlitligheten i genomförandet av materielinvesteringar (Fö2017/00066/MFU) vidtagit flera åtgärder. Bland annat används planeringsreserver i högre utsträckning för hanteringen av olika typer av risk samt framtida prisomräkningar.

I februari 2018 redovisade utredningen om Försvarsmaktens långsiktiga materielbehov betänkandet Försvarsmaktens långsiktiga materielbehov (SOU 2018:7). Utredaren lämnar bl.a. förslag till prioriteringar inom materielförsörjningen vid oförändrade ekonomiska ramar samt vid högre ramar i tre olika steg. Betänkandet har remissbehandlats och bereds fortsatt i Regeringskansliet. Det utgör därtill underlag för Försvarsberedningens fortsatta arbete.

Försvarsmakten och Försvarets materielverk har under 2018 fått i uppdrag att genomföra den omorganisation av uppgifter inom materiel- och logistikförsörjningen som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2018 mot bakgrund av de förslag som lämnats i betänkande Logistik för högre försvarsberedskap (SOU 2016:88). Myndigheterna har även fått i uppdrag att förbereda övergången till en ny finansiell styrmodell från och med 2019 i enlighet med utredningens förslag. Myndigheterna har också fått i uppdrag att utveckla samverkansformerna mellan myndigheterna syftande till att anpassa planerings- och beslutsprocessen för investeringar i försvarsmateriel till denna styrmodell.

Sedan den 21 maj 2018 framgår det av förordningen (2007:854) med instruktion för Försvarets materielverk att myndigheten, när det är relevant, i sin verksamhet ska säkerställa att de varor och tjänster som myndigheten upphandlar är ändamålsenligt utformade för kvinnor och män.

Internationellt materielsamarbete

Det industri- och marknadsrelaterade arbetet har bedrivits med en hög ambitionsnivå inom EU. I juni 2017 presenterade Europeiska kommissionen en så kallad försvarsfond, samt ett förordningsförslag om ett europeiskt försvarsindustriellt utvecklingsprogram (EDIDP) som

syftar till att stödja konkurrenskraften och innovationskapaciteten inom unionens försvarsindustri (se faktapromemoria 2016/17:FPM113). Inom ramen för arbetet med fonden driver kommissionen för närvarande även en förberedande åtgärd för försvarsforskning (PADR) för åren 2017–2019. Europeiska rådet, Europaparlamentet och Europeiska kommissionen nådde en politisk överenskommelse om ett förordningsförslag om EDIDP den 7 juni 2018. Förslaget antogs formellt av rådet och parlamentet i juli, och förordningen trädde i kraft hösten 2018. Förordningen medger deltagande av all försvarsindustri verksam i Sverige. Kommissionen har även presenterat ett förordningsförslag för en fortsatt försvarsfond under nästa sjuåriga EU-budgetperiod, EDF 2021–2027, som innehåller både forsknings- och industriutvecklingsaktiviteter.

Sverige har deltagit i de initiala diskussionerna om EDF, med inriktningen att värna nationell kompetens, medlemsstaternas rätt att vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa en effektiv och säker materielförsörjning samt verka för att ge svenska aktörer så goda förutsättningar som möjligt att delta.

Det bilaterala materielsamarbetet regleras ofta genom så kallade samförståndsavtal. Sverige har för närvarande drygt 30 sådana avtal.

Exportstöd

Den exportstödande verksamheten används som ett medel att främja en kostnadseffektiv materielförsörjning ur ett livscykelperspektiv. De statliga aktörernas medverkan i export-sammanhang har kontinuerligt prioriterats, baserat på den bedömda nyttan för Försvarsmakten. Verksamheten bedrivs med krav på transparens och affärsmässighet.

En grundläggande förutsättning för det statliga exportstödet är att exporten godkänns av ansvarig exportkontrollmyndighet. De ändringar i krigsmateriellagstiftningen som trädde i kraft den 15 april 2018 innebär en skärpt exportkontroll.

Den exportstödande verksamheten har under året varit omfattande med svensk närvaro i ett flertal utländska anskaffningsprojekt i olika faser.

Verksamheten har under året riktats till ett tiotal länder. Bland annat har stor vikt legat på det fortsatta arbetet med Finlands pågående anskaffning av stridsflygplan. Utöver stridsflyg-system Gripen har exportstöd avseende

ubåtssystem A26 och artillerisystem Archer varit prioriterat.

Forskning och utveckling

Totalförsvarets forskningsinstitut har initierat ny verksamhet inom cyber, obemannade system och artificiell intelligens. Totalförsvarets forskningsinstitut har även i samband med försvarsmaktsövning Aurora17 bistått med bland annat analysstöd. På regeringens uppdrag har forskning avseende skydd mot och hot från kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära ämnen (CBRN) utförts av Totalförsvarets forskningsinstitut, som innehar en internationellt erkänd spetskompetens inom detta område. Forskningen har bidragit till att utveckla och bibehålla svensk grundkompetens och förmåga att utföra oberoende bedömningar rörande hot och risker inom CBRN-området.

Den säkerhets- och försvarspolitiska forskningen, särskilt avseende utvecklingen i Ryssland, som myndigheten utför på regeringens uppdrag ger ett väsentligt bidrag till kunskapsuppbyggnad och beslutsfattande avseende säkerheten i Sveriges närområde. Totalförsvarets forskningsinstitut har även bidragit till kompetens- och informationsöverföring om Ryssland och dess militära förmåga i det internationella samarbetet.

Försvarsmakten har under 2017 fortsatt prioriterat forskning och utveckling inom för Sverige strategiskt viktiga områden, så kallade integritetskritiska områden. Exempelvis har ny forskning startat inom autonomiområdet, artificiell intelligens samt förstärkning inom rymdbaserade förmågor i samarbete med bland annat Totalförsvarets forskningsinstitut. Under 2017 har även området Operationer i cyberdomänen etablerats för att bättre samla forskningen inom området och därmed uppnå bättre synergieffekter.

Forskning i syfte att utveckla Försvarsmaktens förmåga att leda och genomföra underrättelse- och säkerhetstjänst vid nationella och internationella operationer som initierades 2016, har under 2017 bland annat resulterat i en bättre förståelse för vilka forskningsbehov som behöver tillgodoses och har nyttjats i arbetet Försvarsmaktens framtida planering.

Regeringens särskilde utredare överlämnade i december 2016 sitt betänkande Forskning och

utveckling på försvarsområdet (SOU 2016:90), med förslag avseende inriktning, omfattning och utförande av forsknings- och utvecklingsverksamhet på försvarsområdet. Betänkandet har remitterats och beretts i Regeringskansliet. Regeringen har i regleringsbrevet för 2018 gett Försvarsmakten och Totalförsvarets forskningsinstitut i uppdrag att utöka redovisningen av forsknings- och utvecklingsverksamheten. Syftet är att förbättra möjligheterna till strategiska överväganden och att vidareutveckla effektivitet och kvalitet i verksamheten. Ytterligare resurser tillfördes forsknings- och utvecklingsverksamheten i budgetpropositionen för 2018, i enlighet med försvarsöverenskommelsen 2017. Resursökningen är i linje med de utökade behov som konstaterades i betänkandet.

Regeringen har under 2017 även deltagit i arbetet med utformningen av ett framtida europeiskt försvarsforskningsprogram inom ramen för EU-arbetet. Regeringen har etablerat en svensk organisation för arbetet med programmet, i syfte att främja svenska aktörers deltagande och dess bidrag till svensk förmågeutveckling.

Miljö och fysisk planering

Miljöfrågor

Försvarsmakten har under 2017, inom ramen för sitt miljöledningssystem, inlett interna miljörevisioner med hjälp av myndighetens egna miljörevisorer. De sex myndighetscheferna inom försvarssektorn har vidare enats om ett gemensamt inriktningsdokument inom miljöområdet i syfte att bland annat öka andelen energi från förnybara källor samt verka för att begränsa påverkan från hälso- och miljöfarliga ämnen i kemiska produkter och varor.

Vind- och vågkraft

Med utgångspunkt i luftfartsförordningens (2010:770) bestämmelser om höga objekt och flyghinder gör Försvarsmakten en så kallad hinderprövning. Prövningen görs med utgångspunkt i övnings- och skjutverksamhet, militär luftfart och kommunikations- och sensorsystem som Försvarsmakten och andra myndigheter i försvarssektorn har.

Försvarsmakten besvarade 148 remisser gällande vindkraft under 2017. Föregående år var antalet remisser 150 och 2015 var antalet 225. I

dessa ärenden inkluderas såväl remisser om bygglov och miljöprövningar som vindbruksplaner och remisser i tidigt skede. Vad avser vågkraft har Försvarsmakten under året endast deltagit i tidiga dialoger för sådana projekt, bland annat avseende utökning av vågkraftsanläggning på västkusten. I sådana ärenden har Försvarsmakten framfört erinran vad avser att etablera vågkraftsanläggningar inom myndighetens sjöövningsområden.

Försvarsmakten har inte framfört någon erinran i 62 procent av de inkomna remisserna under 2017. Myndigheten har då dels analyserat enskilda positioner, dels gjort en uppskattning av potential för utbyggnad inom områden/delar av områden där individuella positioner inte preciserats samt där konflikt med riksintresset för totalförsvaret inte föreligger.

Försvarsmakten har under året aktivt deltagit i Havs- och vattenmyndighetens arbete med den statliga havsplaneringen. Myndigheten har löpande under året lämnat underlag om vilka områden som kan komma i konflikt med riksintressen för totalförsvarets militära del. Försvarsmakten har inte framfört någon erinran gällande flera av de områden som Havs- och vattenmyndigheten utreder som lämpliga för etablering av olika former av förnybar energi.

Tillkännagivanden om försvarsmusiken

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den bör klargöra för Försvarsmakten att försvarsmusikens uppgift, utöver att medverka i statsceremonier, även är att medverka nationellt och internationellt i förbandsspelningar och konserter för det civila samhället (bet. 2016/17:FöU6 punkt 16, rskr. 2016/17:176). Riksdagen har meddelat att den inte delar regeringens bedömning att tillkännagivandet kan anses som slutbehandlat och har gjort ett nytt tillkännagivande till regeringen (bet. 2017/18:FöU1, punkt 3, rskr. 2017/18:101). Punkten står därför åter som öppen.

3.3 Budgetförslag

3.3.1 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap

Tabell 3.6 Anslagsutveckling 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	33 147 041		-446 319
2018	Anslag	35 043 584 ¹		34 199 663
2019	Förslag	33 666 845 ²		
2020	Beräknat	34 205 889 ³		
2021	Beräknat	34 763 047 ⁴		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 75 000 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2019.

³ Motsvarar 33 672 119 tkr i 2019 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 33 713 577 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera utbildnings- och övningsverksamhet för utvecklingen av Försvarsmaktsorganisationen, planering, insatser samt försvarsunderrättelseverksamhet. Anslaget får vidare användas till att finansiera åtgärder med avsikt att bibehålla materielens eller anläggningens tekniska förmåga eller prestanda samt åtgärder för att upprätthålla minsta bestånd av beredskapsvaror i lager. Anslaget får även användas för stöd till frivilliga försvarsorganisationer samt för stöd till veteran- och anhörigorganisationer. Även fasta kostnader för multinationella samarbeten får finansieras från detta anslag. Anslaget får vidare användas för det säkerhetsfrämjande samarbetet med andra länder samt till exportfrämjande åtgärder inom försvarssektorn.

Rörelsekapital

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 2 000 000 000 kronor för att tillgodose Försvarsmaktens behov av rörelsekapital.

Skälen för regeringens förslag: Försvarsmakten behöver tillgång till ett rörelsekapital med

anledning av övergången till ny finansiell styrmodell inom materieförsörjningen. För att stödja införandet sker övergången successivt. För vidmakthållandeprojekt där staten ingått avtal före den 1 januari 2019 föreslår regeringen att anslagsbelastningen kommande budgetår får ske enligt nuvarande finansiella styrmodell, dvs. anslagsavräkning utifrån milstolpar mellan Förvarets materielverk och Försvarsmakten. Regeringen föreslår att Försvarsmakten för en successiv övergång får nyttja en kredit. Behovet av kredit kommer successivt att minska för att helt upphöra när dessa objekt i sin helhet har anslagsavräknats eller vid den tidpunkt som regeringen senare fastställer. För objekt i investeringsplanen där avtal tecknats efter den 31 december 2018 sker anslagsbelastningen i samband med att utgiften för staten inträffar.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Investeringsplanen för vidmakthållande av försvarsmateriel för 2019–2024 godkänns som en riktlinje för Försvarsmaktens investeringar.

Skälen för regeringens förslag: Investeringsplanen är regeringens förslag till inriktning för vidmakthållande av befintliga investeringar för åren 2019–2024 och dess struktur bygger på investeringsplaneringsutredningens (SOU 2014:15) förslag. Förslaget till inriktning utgår från den försvarspolitiska inriktningspropositionen (prop. 2014/15:109). Beloppen per område är regeringens bedömning av investeringsplanens omfattning och inriktning för perioden 2019–2024.

I förhållande till förslaget i budgetpropositionen för 2018 har planen förändrats. Detta beror till del på att innehållet i planeringen ändrats, bl.a. genom att olika investeringar förskjutits i tiden. Även pris- och löneomräkningen och den anslagsomfördelning som genomförts till följd av ny finansiell styrmodell har påverkat planens omfattning och fördelning.

Till följd av den föreslagna reformen av den finansiella styrmodellen för materieförsörjningen inkluderar planen härmed utgifter till utomstatliga leverantörer och förvaltnings-

utgifter hos Försvarets materielverk som är direkt hänförliga till respektive investeringsobjekt.

Tabell 3.7 Investeringsplan för vidmakthållande av försvarsmateriel

Miljoner kronor	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022	Beräknat 2023	Beräknat 2024
Vidmakthållande av befintliga investeringar anslaget 1:1								
Arméstridskrafter	780	637	678	719	504	445	1035	927
Marinstridskrafter	803	1 313	930	995	965	804	1 037	858
Flygstridskrafter	2 326	1 966	1 648	1 703	2 124	1 866	1 539	1 660
Operativ ledning	1 170	1 138	1 063	1 217	1 095	1 415	1 225	1 060
Logistik	680	831	794	456	422	399	596	515
Stödfunktioner	1 524	1 387	1 292	1 246	1 152	1 451	1 503	1 531
Summa utgifter för vidmakthållande	7 284	7 272	6 405	6 336	6 262	6 382	6 935	6 552
Varav projektrelaterade förvaltningsutgifter (FMV)			662	671	683	661	661	661
Varav investeringar i anläggningstillgångar	1 297	1 231	1 305	1 075	931	982	982	982
Finansiering								
Anslag 1:1	7 284	7 272	6 405	6 336	6 262	6 382	6 935	6 552
Summa finansiering av vidmakthållande	7 284	7 272	6 405	6 336	6 262	6 382	6 935	6 552

Anm: Till följd av för övergången till den nya ekonomiska styrmodellen redovisas projektrelaterade förvaltningsutgifter hos Försvarets materielverk endast för 2019 och framåt.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* besluta om beställningar av materiel och anläggningar som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 300 000 000 kronor 2020–2030.

Skälen för regeringens förslag: I förslaget till bemyndigande för 2019 ingår sedan tidigare beställda objekt som kommer att belasta anslaget fr.o.m. 2020 (utestående åtaganden) och objekt som planeras beställas under 2019 (nya åtaganden). Anskaffningar inom anslaget hänförs sig till vidmakthållande av tidigare investeringar i materiel och anläggningar. Bemyndigandet omfattar bl.a. underhåll av Försvarmaktens materiel och anläggningar som inte är av löpande eller driftskaraktär. Verksamheten bidrar därmed till att uppfylla målen för det militära försvaret och bibehålla krigsförbandens krigsduglighet.

Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* besluta om beställningar av materiel och anläggningar som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 300 000 000 kronor 2020–2030.

Kompletterande information

Regeringen beskriver i avsnitt 3.3.11 hur den föreslagna reformen av den finansiella styrmodellen för materieförsörjningen påverkar redovisningen av beställningsbemyndiganden. Den nya finansiella styrmodellen innebär att redovisningen av beställningsbemyndiganden ska avse utestående åtaganden mot utomstatliga leverantörer. För de objekt som omfattas av övergångslösningen kommer beställningsbemyndigandet under övergångsperioden även att avse åtaganden som enligt hittills gällande modell byggs upp av beställningar mellan Försvarmakten och Försvarets materielverk, minskat med Försvarets materielverks förvaltningsutgifter. Infriande av åtaganden sker vid tidpunkterna för anslagsbelastning.

Tabell 3.8 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2030
Ingående åtaganden	19 482 653	15 735 799	16 769 492			
Nya åtaganden	2 055 561	7 682 153	5 889 526			
Infriade åtaganden	5 802 414	-6 648 460	-7 592 517	-5 090 071	-5 056 732	-4 919 698
Utestående åtaganden	15 735 800	16 769 492	15 066 501			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	18 000 000	17 100 000	15 300 000			

Anm: Infriade åtaganden för 2019 innehåller en justering för övergången till den nya ekonomiska styrmodellen i enlighet med beskrivningen i avsnitt 3.3.11.

Redovisning av vidmakthållande och aveckling

Förslaget till investeringsplan utgörs väsentligen av större vidmakthållande som Försvarmakten har beställt under 2018 eller tidigare, samt avser att beställa inom försvarsperioden enligt den nuvarande planeringen.

Tabell 3.9 Redovisning av vidmakthållande och aveckling

Materielområde	Beställning
Arméstridskrafter	Återanskaffning av Grk ammunition Vidmakthållande Stridsfordonsystem Återanskaffning 5,56 ammunition Vidmakthålla luftvärnssystem
Marinstridskrafter	Vidmakthållande sensorer Vidmakthållande ubåt och ubåtsräddningssystem Vidmakthållande sjöstridssystem
Flygstridskrafter	Vidmakthållande stridsflygsystem Vidmakthållande helikoptersystem Vidmakthållande transportflygsystem Vidmakthållande flygbassystem Vidmakthållande ledningssystem flyg Vidmakthållande RBS 15 Vidmakthållande SK60
Operativ ledning	Vidmakthållande gemensamt ledningsstöd Vidmakthållande fast nät Vidmakthållande signalskydd och it-säkerhet
Logistik	Vidmakthållande personligt utrustningssystem Vidmakthållande logistikledningssystem
Stödfunktioner	Återanskaffning reservmateriel

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget minskas

med 729 miljoner kronor för att bidra till finansieringen av ökningen av anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggning*.

Därutöver minskar anslaget med 1 120 miljoner kronor till följd av reformen av ansvarsfördelning och finansiell styrmodell för materielförsörjningen. Anslagsförändringen består av dels en överföring till anslaget 1:11 *Försvarets materielverk* med 698 miljoner kronor, dels en överföring till anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* med 422 miljoner kronor.

Vidare minskas anslaget med 1,2 miljoner kronor med anledning av att nödvändiga administrativa och handläggande uppgifter som Kammarkollegiet utför åt Statens överklagandenämnd bedöms öka. Anslaget 1:2 *Kammarkollegiet* under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ökas med motsvarande belopp.

Anslaget har i förhållande till 2018 beräknats enligt följande.

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	34 940 784	34 940 784	34 940 784
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	574 947	1 137 942	1 680 517
Beslut	-729 197	-735 399	-703 711
Överföring till/från andra anslag	-1 119 689	-1 137 438	-1 154 544
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	33 666 845	34 205 889	34 763 047

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär och beräkningen tar inte hänsyn till anslagsförändringar till följd av inrättandet av ett förvaltningsanslag för Försvarets materielverk.

Regeringen föreslår att 33 666 845 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 34 205 889 000 kronor respektive 34 763 047 000 kronor.

3.3.2 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Prognos	Belopp
2017	Utfall	1 040 073	Anslags-sparande	123 550
2018	Anslag	1 147 159 ¹	Utgifts-prognos	1 041 463
2019	Förslag	1 162 564		
2020	Beräknat	1 181 387 ²		
2021	Beräknat	1 199 795 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 162 564 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 162 564 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för särutgifter för den verksamhet med förband utomlands som Försvarsmakten genomför efter beslut av riksdag och regering. Vidare får anslaget användas för Sveriges del av de gemensamma kostnader som kan komma att uppstå i samband med EU-ledda insatser internationellt, som finansieras via den s.k. ATHENA-mekanismen. Vidare får anslaget

användas för särutgifter för Försvarsmaktens bidrag till insatser internationellt som inte innebär sändande av väpnad styrka till andra länder, förutom militärobservatörer, samt sekondering av personal till internationella stabsbefattningar kopplade till pågående insatser.

Regeringens överväganden

Anslaget har i förhållande till 2018 beräknats enligt följande.

Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 147 159	1 147 159	1 147 159
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	15 405	34 228	52 636
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 162 564	1 181 387	1 199 795

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 1 162 564 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Försvarsmaktens insatser internationellt* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 181 387 000 kronor respektive 1 199 795 000 kronor.

3.3.3 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar

Tabell 3.13 Anslagsutveckling 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar

Tusental kronor

2017	Utfall	10 062 433	Anslags-sparande	-107 973
2018	Anslag	10 816 324 ¹	Utgifts-prognos	10 917 387
2019	Förslag	12 411 311		
2020	Beräknat	12 750 667 ²		
2021	Beräknat	13 228 764 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 12 506 515 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 12 737 455 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera utveckling, anskaffning, återanskaffning och avveckling av anslagsfinansierad materiel och anläggningar. Anslaget finansierar även åtgärder, avseende anslagsfinansierad materiel och anläggningar, där avsikten är att förändra teknisk förmåga eller prestanda inklusive förlängning av livstiden. Vidare får anslaget användas för finansiering av förstagångsanskaffning av beredskapsvaror samt anskaffning med syfte att öka minsta bestånd av beredskapsvaror i lager. Anslaget finansierar omställnings- och avvecklingskostnader som kan komma att uppstå inom ramen för pågående omstrukturering av logistik- och materielförsörjningen samt forskning och utveckling.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Investeringsplanen för anskaffning av försvarsmateriel för 2019–2024 godkänns som en riktlinje för Försvarsmaktens investeringar.

Skälen för regeringens förslag: Investeringsplanen är regeringens förslag till inriktning för anskaffning av materielinvesteringar 2019–2024 och dess struktur bygger på investeringsplaneringsutredningens förslag (SOU 2014:15). Förslaget till inriktning utgår från planerat materielbehov i enlighet med den försvarspolitiska inriktningspropositionen (prop. 2014/15:109). Beloppen per område är regeringens bedömning av investeringarnas omfattning och inriktning för perioden 2019–2024 med utgångspunkt i nuvarande materielbehov.

I förhållande till förslaget i budgetpropositionen för 2018 har planen förändrats. Detta beror till del på att innehållet i planeringen ändrats, bl.a. genom att olika investeringar förskjutits i tiden. Även pris- och löneomräkningen och den anslagsomfördelning som genomförts till följd av ny finansieringsmodell har påverkat planens omfattning och fördelning. En justering har även gjorts för att redovisa föregående års tillskott till anslaget även efter 2021. Regeringen svarar för att riksdagen delges sådan information som är nödvändig för att riksdagen ska kunna utöva sin finansmakt. Osäkerheterna i enskilda materielanskaffningar är alltså betydande. Förändringar av investeringsplanen, inom ramen för beslutat anslag och beställningsbemyndigande, är därför inte osannolika.

Till följd av den föreslagna reformen av den finansiella styrmodellen för materielförsörjningen inkluderar planen härmed utgifter till utomstatliga leverantörer och förvaltningsutgifter hos Försvarets materielverk som är direkt hänförliga till respektive investeringsobjekt.

Tabell 3.14 Investeringsplan för anskaffning av försvarsmateriel

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022	Beräknat 2023	Beräknat 2024
Anskaffning och utveckling av nya investeringar anslaget 1:3								
Arméstridskrafter	1 207	1 697	2 391	2 627	3 413	3 313	2 913	3 376
Marinstridskrafter	1 551	2 611	3 725	3 048	1 368	1 893	1 851	1 429
Flygstridskrafter	4 725	3 909	4 602	5 095	5 646	5 847	5 569	5 978
Operativ ledning	1 573	1 284	840	924	1 044	578	1 053	1 015
Logistik	71	271	102	119	162	151	590	360
Stödfunktioner	1 033	1 194	1 570	1 692	1 917	1 773	1 344	1 390
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	10 160	10 966	13 231	13 505	13 549	13 556	13 321	13 547
<i>Varav projektrelaterade förvaltningsutgifter (FMV)</i>			674	683	694	694	694	694
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	7 524	8 181	9 757	9 842	10 011	9 720	9 720	9 720
Finansiering								
Anslag 1:3	10 160	10 966	12 557	12 822	12 855	12 862	12 627	12 853
Anslag 1:11			674	683	694	694	694	694
Summa finansiering av anskaffning och utveckling	10 160	10 966	13 231	13 505	13 549	13 556	13 321	13 547

Anm: Till följd av övergången till den nya ekonomiska styrmodellen redovisas projektrelaterade förvaltningsutgifter hos Försvarets materielverk endast för 2019 och framåt. Investeringsplanen inkluderar kostnader som är hänförliga till den del av artillerisystemet Archer som avses avyttras och tills dess finansieras med anslagskrediten.

Redovisning av anskaffningar

Förslaget till investeringsplan utgörs huvudsakligen av större anskaffningar som Försvarsmakten har beställt under 2018 eller tidigare, samt avser att beställa inom försvarsperioden enligt den nuvarande planeringen.

Tabell 3.15 Redovisning av anskaffningar

Materielområde	Beställning	
Arméstridskrafter	Anskaffning Archer	
	Renovering av stridsvagn 122	
	Fordonsburet granatkastarsystem	
	Renovering av stridsfordon 90	
	Anskaffning av lastbilar	
	Anskaffning av insatsförmåga luftvärn	
	Anskaffning av brobandvagn	
	Anskaffning medelräckviddigt luftvärn	
	Marinstridskrafter	Modifiering av korvetter Gävle/Sundsvall
		Åtgärder korvett typ Visby
Anskaffning sjömålsrobot (marin)		
Anskaffning undervattenssensorer		
Anskaffning av Ubåt A-26		
Halvtidsmodifiering av ubåt typ Gotland		
Anskaffning av nytt lätt torpedsystem		
Halvtidsmodifiering av stridsbåt 90		
Flygstridskrafter	Livstidsförlängning stridsbåt 90	
	Anskaffning bojbat	
	Utveckling och anskaffning av JAS 39E	
	Anskaffning system JAS 39C/D	
Operativ ledning	Anskaffning sjömålsrobot (flyg)	
	Anskaffning av helikopter 14	
	Anskaffning gemensamt taktiskt radiosystem	
Logistik	Anskaffning taktiska tält	
Stödfunktioner	Systemledning gemensamt	

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* besluta om beställningar och avveckling av materiel och anläggningar som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 58 000 000 000 kronor 2020–2028.

Skälen för regeringens förslag: I förslaget till bemyndigande för 2019 ingår sedan tidigare beställda objekt som kommer att belasta anslaget fr.o.m. 2020 (utestående åtaganden) och objekt som planeras beställas under 2019 (nya åtaganden). Försvarsmakten och Försvarets materielverk behöver besluta om anskaffning av materiel och anslagsfinansierade anläggningar som sträcker sig över flera år. Anskaffningarna bidrar till att uppfylla målen för det militära försvaret och säkerställa krigsförbandens krigsduglighet. Verksamheten omfattar även avveckling av tidigare investeringar i materiel samt utfasning av förbrukad eller utsliten materiel. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* besluta om beställningar och avveckling av materiel och anläggningar som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 58 000 000 000 kronor 2020–2028.

Kompletterande information

Regeringen beskriver i avsnitt 3.3.11 hur den föreslagna reformen av den finansiella styrmodellen för materieförsörjningen påverkar redovisningen av beställningsbemyndiganden. Den nya finansiella styrmodellen innebär att redovisningen av beställningsbemyndiganden ska avse utestående åtaganden mot utomstatliga leverantörer. För de objekt som omfattas av övergångslösningen kommer beställningsbemyndigandet under övergångsperioden även att avse åtaganden som enligt hittills gällande modell byggs upp av beställningar mellan Försvarsmakten och Försvarets materielverk, minskat med Försvarets materielverks förvaltningsutgifter. Infriande av åtaganden sker vid tidpunkterna för anslagsbelastning.

Tabell 3.16 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2028
Ingående åtaganden	64 208 135	70 252 590	76 943 450			
Nya åtaganden	15 554 429	17 030 540	4 858 637			
Infriade åtaganden	-9 509 974	-10 339 680	-24 276 889	-11 062 094	-11 114 094	-35 349 010
Utestående åtaganden	70 252 590	76 943 450	57 525 198			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	75 000 000	78 000 000	58 000 000			

Anm: Infriade åtaganden för 2019 innehåller en justering för övergången till den nya ekonomiska styrmodellen i enlighet med beskrivningen i avsnitt 3.3.11

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare beräknade ökningen av anslaget med 1 707 miljoner kronor genomförs för att säkerställa finansiering av nödvändig materiel och ingångna ekonomiska åtaganden.

Vidare minskas anslaget med 566 miljoner kronor till följd av reformen av ansvarsfördelning och finansiell styrmodell för materieförsörjningen. Anslagsförändringen består av dels en överföring från anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* om 422 miljoner kronor, dels en överföring till anslaget 1:11 *Försvarets materielverk* om 988 miljoner kronor. Den reform som regeringen föreslår avseende ansvarsfördelning och finansiell styrmodell för materieförsörjningen (avsnitt 3.3.11) innebär en förändrad uppgiftsfördelning mellan Försvarmakten och Försvarets materielverk. Försvarets materielverk kommer att disponera huvuddelen av anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar*, som avser leverantörsutgifter för leveranser. Anskaffningsverksamheten är dock alltjämt styrd av Försvarmaktens investeringsplan. Försvarmakten kommer samtidigt att disponera en anslagspost för investeringar med koppling till beredskap m.m. Reformen innebär att viss verksamhet vid Försvarets materielverk som varit finansierad av avgifter från bl.a. anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* istället finansieras direkt från anslaget 1:11 *Försvarets materielverk*.

Anslaget har i förhållande till 2018 beräknats enligt följande.

Tabell 3.17 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	10 816 324	10 816 324	10 816 324
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	454 286	674 311	889 016
Beslut	1 707 146	1 837 535	2 111 718
Överföring till/från andra anslag	-566 445	-577 503	-588 294
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	12 411 311	12 750 667	13 228 764

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär och beräkningen tar inte hänsyn till anslagsförändringar till följd av inrättandet av ett förvaltningsanslag för Försvarets materielverk.

Regeringen föreslår att 12 411 311 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 12 750 667 000 kronor respektive 13 228 764 000 kronor.

3.3.4 1:4 Forskning och teknikutveckling

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:4 Forskning och teknikutveckling

Tusental kronor

2017	Utfall	580 401	Anslags-sparande	6 141
2018	Anslag	641 905 ¹	Utgifts-prognos	634 201
2019	Förslag	641 905		
2020	Beräknat	641 905		
2021	Beräknat	641 905		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera forskning och teknikutveckling. Anslaget får vidare finansiera det nationella flygtekniska forskningsprogrammet (NFFP), verksamhet vid luftstrids-simuleringscentrum (FLSC) samt övrig flygteknisk forskning. Anslaget får också finansiera forsknings- och utvecklingsverksamhet som genomförs inom ramen för det svenska deltagandet i den europeiska försvarsbyrån (EDA).

Regeringens överväganden

Anslaget har i förhållande till 2018 beräknats enligt följande.

Tabell 3.19 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Forskning och teknikutveckling

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	641 905	641 905	641 905
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	641 905	641 905	641 905

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 641 905 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Forskning och teknikutveckling* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 641 905 000 kronor respektive 641 905 000 kronor.

3.3.5 1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten

Tabell 3.20 Anslagsutveckling 1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten

Tusental kronor

2017	Utfall	9 183	Anslags-sparande	1 703
2018	Anslag	10 792 ¹	Utgifts-prognos	10 374
2019	Förslag	10 995		
2020	Beräknat	11 158 ²		
2021	Beräknat	11 308 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 10 995 tkr i 2019 års prisionivå.

³ Motsvarar 10 995 tkr i 2019 års prisionivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera den verksamhet som Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten bedriver med att kontrollera försvarsunderrättelseverksamheten hos de myndigheter som bedriver sådan verksamhet, samt för att verkställa beslut om tillgång till signalbärare.

Kompletterande information

De myndigheter som bedriver sådan verksamhet framgår av förordningen (2000:131) om försvarsunderrättelseverksamhet. Beslut om tillgång till signalbärare fattas av Försvarsunderrättelsesdomstolen enligt lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.

Regeringens överväganden

Anslaget har i förhållande till 2018 beräknats enligt följande.

Tabell 3.21 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	10 792	10 792	10 792
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	203	366	516
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	10 995	11 158	11 308

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 10 995 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 11 158 000 kronor respektive 11 308 000 kronor.

3.3.6 1:6 Totalförsvarets rekryteringsmyndighet

Tabell 3.22 Anslagsutveckling 1:6 Totalförsvarets rekryteringsmyndighet

Tusental kronor

2017	Utfall	24 922	Anslags-sparande
2018	Anslag	169 036 ¹	Utgifts-prognos 167 007
2019	Förslag	170 272	
2020	Beräknat	171 226 ²	
2021	Beräknat	171 158 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 170 272 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 170 272 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Totalförsvarets rekryteringsmyndighets förvaltningsutgifter. Vidare får anslaget användas för ersättningar för kost, resor och logi till totalförsvarspliktiga.

Avgiftsbelagd verksamhet vid Totalförsvarets rekryteringsmyndighet

Tabell 3.23 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017	162 362	160 745	1 617
(varav tjänsteexport)	-	-	-
Prognos 2018	88 000	93 750	-5 750
(varav tjänsteexport)	-	-	-
Budget 2019	88 000	93 750	-5 750
(varav tjänsteexport)	-	-	-

Regeringens överväganden

Anslaget har i förhållande till 2018 beräknats enligt följande.

Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Totalförsvarets rekryteringsmyndighet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	169 036	169 036	169 036
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 236	2 190	2 122
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	170 272	171 226	171 158

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 170 272 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Totalförsvarets rekryteringsmyndighet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 171 226 000 kronor respektive 171 158 000 kronor.

3.3.7 1:7 Officersutbildning m.m.

Tabell 3.25 Anslagsutveckling 1:7 Officersutbildning m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	2019	Anslags-sparande	2018
2017	Utfall	203 273		14 979
2018	Anslag	218 329 ¹	Utgifts-prognos	215 709
2019	Förslag	220 794		
2020	Beräknat	224 066 ²		
2021	Beräknat	227 089 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 220 794 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 220 793 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera det tre-åriga officersprogrammet och annan grundläggande officersutbildning vid Försvarshögskolan. Vidare får anslaget finansiera forskning och utveckling m.m. inom vissa av högskolans kompetensområden. Anslaget får även användas för att finansiera kurser inom ramen för Partnerskap för fred (PFF) samt viss forskning och analysstöd för regeringens behov.

Regeringens överväganden

Anslaget har i förhållande till 2018 beräknats enligt följande.

Tabell 3.26 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Officersutbildning m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	218 329	218 329	218 329
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 465	5 737	8 761
Beslut			-1
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	220 794	224 066	227 089

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 220 794 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Officersutbildning m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till

224 066 000 kronor respektive 227 089 000 kronor.

3.3.8 1:8 Försvarets radioanstalt

Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:8 Försvarets radioanstalt

Tusental kronor

År	Utfall	2019	Anslags-sparande	2018
2017	Utfall	1 017 214		-22 620
2018	Anslag	1 106 408 ¹	Utgifts-prognos	1 100 421
2019	Förslag	1 118 025		
2020	Beräknat	1 134 549 ²		
2021	Beräknat	1 149 826 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 118 025 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 118 025 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera signalspaning och informationssäkerhetsverksamhet m.m. som Försvarets radioanstalt bedriver och kapitalkostnaden för den teknikutveckling som behövs för dessa verksamheter. Anslaget får även användas för Försvarets radioanstalts bidrag till att ge förvarning om förändrade förhållanden i vår omvärld samt myndighetens lämnande av stöd vid fredsfrämjande internationell verksamhet.

Avgiftsbelagd verksamhet vid Försvarets radioanstalt

Tabell 3.28 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017	2 283	2 285	-2
(varav tjänsteexport)	-	-	-
Prognos 2018	1 900	1 900	0
(varav tjänsteexport)	-	-	-
Budget 2019	1 600	1 600	0
(varav tjänsteexport)	-	-	-

Regeringens överväganden

Anslaget har i förhållande till 2018 beräknats enligt följande.

Tabell 3.29 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Försvarets radioanstalt

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 106 408	1 106 408	1 106 408
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	11 617	28 141	43 418
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 118 025	1 134 549	1 149 826

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 1 118 025 000 kronor anvisas anslaget 1:8 *Försvarets radioanstalt* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 134 549 000 kronor respektive 1 149 826 000 kronor.

3.3.9 1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut

Tabell 3.30 Anslagsutveckling 1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	176 296	5 113
2018	Anslag	180 479 ¹	178 685
2019	Förslag	180 638	
2020	Beräknat	183 106 ²	
2021	Beräknat	185 266 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 180 637 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 180 638 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera internationell verksamhet inom försvarsmateriel- och forskningsområdet samt åtgärder för att främja den svenska försvarsindustrins exportverksamhet. Anslaget får även finansiera forskning avseende skydd mot kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära stridsmedel (CBRN) samt forskning och analysstöd för regeringens behov. Anslaget får vidare finansiera

forskning med inriktning mot Polismyndighetens och Säkerhetspolisens verksamhetsområden.

Avgiftsbelagd verksamhet vid Totalförsvarets forskningsinstitut

Tabell 3.31 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017	816 616	789 776	26 840
(varav tjänsteexport)	29 584	27 688	1 896
Prognos 2018	817 000	827 000	-10 000
(varav tjänsteexport)	30 000	30 000	0
Budget 2019	866 021	856 021	-10 000
(varav tjänsteexport)	30 000	30 000	0

Regeringens överväganden

Anslaget har i förhållande till 2018 beräknats enligt följande.

Tabell 3.32 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	180 479	180 479	180 479
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	159	2 627	4 787
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	180 638	183 106	185 266

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 180 638 000 kronor anvisas anslaget 1:9 *Totalförsvarets forskningsinstitut* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 183 106 000 kronor respektive 185 266 000 kronor.

3.3.10 1:10 Nämnder m.m.**Tabell 3.33 Anslagsutveckling 1:10 Nämnder m.m.**

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	5 755		296
2018	Anslag	6 301 ¹		6 225
2019	Förslag	6 301		
2020	Beräknat	6 301		
2021	Beräknat	6 301		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera den verksamhet som bedrivs av vissa mindre nämnder samt bidrag till exempelvis Svenska Röda Korset och Centralförbundet Folk och Försvar.

Regeringens överväganden

Anslaget har i förhållande till 2018 beräknats enligt följande.

Tabell 3.34 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Nämnder m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	6 301	6 301	6 301
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	6 301	6 301	6 301

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 6 301 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Nämnder m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 6 301 000 kronor respektive 6 301 000 kronor.

3.3.11 1:11 Försvarets materielverk**Tabell 3.35 Anslagsutveckling 1:11 Försvarets materielverk**

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	71 450		10 399
2018	Anslag	91 559 ¹		90 460
2019	Förslag	1 778 873		
2020	Beräknat	1 804 596 ²		
2021	Beräknat	1 828 046 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 778 873 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 778 873 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Försvarets materielverks förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas till utgifter för Sveriges certifieringsorgan för it-säkerhet (CSEC) samt signatärskapet för Common Criteria Recognition Arrangement (CCRA).

Regeringens överväganden

Till följd av den föreslagna reformen av ansvarsfördelning och finansiell styrmodell för materiel- och logistikförsörjningen (avsnitt 3.3.11) kommer anslaget 1:11 *Försvarets materielverk* även att finansiera Försvarets materielverks förvaltningsutgifter. Till skillnad från förslaget i betänkande Logistik för högre försvarsberedskap (SOU 2016:88) samlas därmed Försvarets materielverks utgifter inom anskaffningsverksamheten under ett anslag.

Försvarets materielverks förvaltningsutgifter inkluderar test och evaluering av materiel och utgifter direkt hänförliga till myndighetens verksamhet avseende anskaffning av materiel för Försvarsmaktens behov. Anslaget kommer även att fortsatt användas för att finansiera tillhandahållande av resurser inom materiel- och logistikförsörjning för stöd till regeringen, verksamhet avseende överlåtelse och upplåtelse av materiel samt exportstöd inom försvarsområdet. Formuleringen av anslagsändamålet i denna del, dvs. myndighetens förvaltningsutgifter, har valts i syfte att skapa enhetlighet med ändamålen för andra anslag och utgiftsområden.

Regeringen föreslår att anslagsnamn och anslagsändamål ändras i enlighet med vad som framgår ovan.

Anslaget ökas med 1 686 miljoner kronor till följd av reformen av ansvarsfördelning och finansiell styrmodell för materieförsörjningen. Av dessa överförs 698 miljoner kronor från anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* och 988 miljoner kronor från anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar*.

Anslaget har i förhållande till 2018 beräknats enligt följande.

Tabell 3.36 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Försvarets materielverk

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	91 559	91 559	91 559
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 048	2 387	3 608
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	1 686 265	1 710 648	1 732 878
Övrigt	1	1	1
Förslag/beräknat anslag	1 778 873	1 804 596	1 828 046

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär och beräkningen tar inte hänsyn till anslagsförändringar till följd av inrättandet av ett förvaltningsanslag för Försvarets materielverk.

Regeringen föreslår att 1 778 873 000 kronor anvisas anslaget 1:11 *Försvarets materielverk* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 804 596 000 kronor respektive 1 828 046 000 kronor.

Avgiftsbelagd verksamhet vid Försvarets materielverk

Till följd av reformen av ansvarsfördelning och finansiell styrmodell för materieförsörjningen övergår tidigare avgiftsfinansierad verksamhet inom Försvarets materielverk till att finansieras direkt från anslag 1:11 *Försvarets materielverk*. Myndigheten kommer 2019 att ha kvar avgiftsfinansierad verksamhet kopplad till uppgiften att vidmakthålla Försvarets materiel, men avgiftsintäkterna är i jämförelse med tidigare år väsentligt lägre. Detta även eftersom utgifter för leveranser av materiel istället redovisas direkt mot anslag 1:3 *Anskaffning av*

materiel och anläggningar, vilket Försvarets materielverk också disponerar huvuddelen av från och med 2019.

Försvarets materielverk får disponera intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten.

Tabell 3.37 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017	20 295 000	20 275 000	20 000
(varav tjänsteexport)	85 068	90 899	-5 831
Prognos 2018	21 496 000	21 440 000	56 000
(varav tjänsteexport)	100 000	100 000	0
Budget 2019	3 933 900	3 933 900	0
(varav tjänsteexport)	80 000	80 000	0

Rörelsekapital

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 25 500 000 000 kronor för att tillgodose Försvarets materielverks behov av rörelsekapital.

Skälen för regeringens förslag: Försvarets materielverk behöver tillgång till rörelsekapital för att finansiera utestående förskott till industrin och för hantering av avtal inom försvarsexportområdet.

Myndigheten behöver också tillgång till rörelsekapital för att hantera övergången till en ny finansiell styrmodell inom materieförsörjningen. För att stödja införandet sker övergången successivt. För anskaffningsobjekt där staten ingått avtal före den 1 januari 2019 föreslår regeringen att anslagsbelastningen kommande budgetår får ske enligt nuvarande finansiella styrmodell, d.v.s. anslagsavräkning utifrån milstolpar mellan Försvarets materielverk och Försvarets materiel. Behovet av kredit för denna del av materielanskaffningen kommer successivt att minska för att helt upphöra när dessa objekt i sin helhet har anslagsavräknats eller vid den tidpunkt som regeringen senare fastställer. För objekt i investeringsplanen där avtal tecknats efter den 31 december 2018 gäller den nya finansiella styrmodellen.

Behovet av tillgång till rörelsekapital för 2019 är beräknat utifrån rörelsekapital för förskott till

industrin (5 miljarder kronor), exportrelaterat kreditbehov (7 miljarder kronor) och rörelsekapital för övergången till ny finansiell styrmodell (13,5 miljarder kronor). Det sistnämnda beloppet beräknas öka kommande år (17,5 miljarder kronor 2020 respektive 18 miljarder kronor 2021) för att därefter successivt minska över följande femårsperiod.

Logistik för högre försvarsberedskap

Regeringens förslag: Regeringens bemyndigas att besluta om en successiv övergång till en förändrad anslagsavräkningsmodell och redovisning av beställningsbemyndiganden för anskaffning och vidmakthållande av försvarsmateriel.

Regeringens bedömning: Reformen av materiel- och logistikförsörjningen till Försvarsmakten fullföljs i linje med förslag och bedömningar i betänkandet Logistik för högre försvarsberedskap och med vad regeringen anfört i budgetpropositionen för 2018.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I enlighet med vad regeringen tidigare anfört och riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för 2018 genomför regeringen den aviserade reformen avseende ansvarsfördelning och finansiell styrmodell för materiel- och logistikförsörjningen till Försvarsmakten (prop. 2017/18:1, bet 2017/18:FöU1, rskr. 2017/18:101). Bakgrunden till reformen är de förslag och bedömningar som lämnats i betänkandet Logistik för högre försvarsberedskap (SOU 2016:88).

I enlighet med den försvarspolitiska inriktningspropositionen (prop. 2014/15:109) ska materiel- och logistikförsörjningen vara ett medel för att stödja krigsförbanden i uppbyggnaden av deras operativa förmåga och möjliggöra för krigsförbanden att utföra sina uppgifter i fred och vid höjd beredskap. Materiel- och logistikförsörjningen till Försvarsmakten ska därför utformas utifrån regeringens operativa krav på Försvarsmaktens krigsorganisation.

Reformen innebär en förändrad uppgiftsfördelning den 1 januari 2019 mellan Försvarsmakten och Försvarets materielverk. I enlighet med riksdagens bemyndigande till regeringen i

budgetpropositionen för 2018 har regeringen beslutat att Försvarsmakten ska överta ansvaret för förrådsverksamhet, serviceverksamhet och verkstäder samt ansvaret för att driftstyra den materiel som myndigheten använder. Regeringen har även beslutat att Försvarsmakten ska överta ansvaret för att vidmakthålla den materiel som myndigheten använder och för därtill kopplad upphandling samt upphandling inom förrådsverksamhet, serviceverksamhet och verkstäder den 1 januari 2019. Försvarsmakten övertar även uppgiften att upphandla varor och tjänster avseende anskaffning inom förbandsverksamhet och beredskap.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 6 avsnitt 3.3.7) gjorde regeringen bedömningen att förslagen i betänkandet Logistik för en högre försvarsberedskap avseende fördelningen av ansvar vad gäller vidmakthållande och viss upphandling behövde analyseras ytterligare. Så skedde i departementspromemorian Fördjupad översyn av Försvarsmaktens logistikförsörjning i fråga om vidmakthållande och upphandling (Ds 2018:14). Slutsatsen i promemorian var att föreslagna förändringar av ansvarsfördelningen inte borde genomföras. Promemorian har därefter remissbehandlats. Remissvaren finns tillgängliga i Försvarsdepartementet (Fö2018/00471/MFU).

Vid en sammanvägd bedömning drar regeringen slutsatsen att skälen för att genomföra reformen av materiel- och logistikförsörjningen i enlighet med förslagen i betänkandet väger tyngre än de risker som framhållits i departementspromemorian. Riskerna bedöms också kunna hanteras och minimeras genom samverkan mellan myndigheterna. Regeringen har gett myndigheterna i uppdrag att redovisa hur detta ska ske. Kompetens avseende vidmakthållande och anskaffning av ny materiel hålls samman och organiseras huvudsakligen fortsatt inom Försvarets materielverk, i enlighet med utredningsbetänkandets förslag och bedömningar.

Vad gäller den finansiella styrningen kommer Försvarets materielverk att disponera huvuddelen av anslag 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar*, som avser leverantörsutgifter för leveranser. Anskaffningsverksamheten inriktas alltjämt av Försvarsmaktens investeringsplan. Försvarsmakten kommer att disponera en anslagspost för investeringar med koppling till beredskap m.m., vilket också var en rekommendation.

dation i betänkandet Logistik för högre försvarsberedskap. Till skillnad från vad regeringen anförde i budgetpropositionen för 2018 ska Försvarets materielverks direkta utgifter i materielprojekten redovisas mot en anslagspost under det nya förvaltningsanslaget för myndigheten. Därmed samlas Försvarets materielverks utgifter inom anskaffningsverksamheten under ett anslag.

Förändringen av den finansiella styrningen innebär även att tidpunkten för redovisning mot anslag förändras. Anslagsbelastningen kommer nu ske när utgiften för staten inträffar i stället för när fakturering sker utifrån milstolpar mellan Försvarsmakten och Försvarets materielverk. För att stödja införandet av den finansiella styrmodellen sker övergången successivt. En sådan övergång på det sätt som beskrivs nedan är i linje med utredningens förslag och bedömningar.

För anskaffningsobjekt eller vidmakthållandeprojekt där staten ingått avtal före den 1 januari 2019 sker anslagsbelastningen kommande budgetår enligt nuvarande finansiella styrmodell. Behovet av övrig kredit för denna del av anskaffningsverksamheten kommer successivt att minska för att helt upphöra när dessa objekt i sin helhet har anslagsavräknats eller vid den tidpunkt som regeringen senare fastställer. För objekt i investeringsplanen där avtal tecknas efter den 31 december 2018 gäller den nya finansiella styrmodellen. Behov av kredit för förskott och hantering av avtal inom försvarsexporten påverkas inte av förslaget.

Vidare innebär den nya finansiella styrmodellen att redovisningen av beställningsbemyndiganden ska avse utestående åtaganden mot utomstatliga leverantörer. För de objekt som omfattas av övergångslösningen kommer beställningsbemyndigandet under övergångsperioden även att avse åtaganden som enligt hittills gällande modell byggs upp av beställningar mellan Försvarsmakten och Försvarets materielverk, minskat med Försvarets materielverks förvaltningsutgifter. Infriande av åtaganden sker vid tidpunkterna för anslagsbelastning.

Tillsammans med tidigare genomförda förändringar av besluts- och planeringsprocessen för materielinvesteringar utifrån förslagen i Investeringsplaneringsutredningen (SOU 2014:15) innebär reformen tydliggjorda ansvarsförhållanden mellan Försvarsmakten och Försvarets materielverk, ökad transparens, en

bättre följsamhet mot budgetregelverket och framförallt bättre förutsättningar för den operativa förmågan och möjligheter till ökad beredskap i krigsförbanden.

Riksdagen har vid två tillfällen tillkännagett för regeringen att ansvaret för vidmakthållandet av materiel och tillhörande upphandling omedelbart bör överföras till Försvarsmakten (2017/18:FöU1 punkt 5, rskr. 2017/18:101 och 2017/18:FöU6 punkt 13, rskr. 2017/18:265). Med hänvisning till de åtgärder och bedömningar som regeringen redogör för i denna proposition anser regeringen att tillkännagivandena är slutbehandlade.

Överlåtelse och upplåtelse av materiel

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 besluta om export av JAS 39C/D genom upplåtelse eller överlåtelse av materiel, under förutsättning att exporten bidrar till den operativa tillgängligheten inom stridsflygsystemet, att det i övrigt är i linje med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet för 2016–2020 och att exporten under 2019 sker till förmån för den operativa tillgängligheten till JAS 39C/D.

Skälen för regeringens förslag: I likhet med vad regeringen anförde i budgetpropositionen för 2018 ger 8 kap. 6 § budgetlagen (2011:203) regeringen mandat att överlåta viss materiel (lös egendom) som inte behövs för statens verksamhet.

Regeringen anförde i den försvarspolitiska inriktningspropositionen att det enskilt viktigaste under försvarsinriktningsperioden 2016 t.o.m. 2020 är att öka den operativa förmågan i krigsförbanden och att säkerställa den samlade förmågan i totalförsvaret.

I denna utveckling mot ökad operativ förmåga i krigsförbanden bör materiel inom stridsflygsystemet JAS 39C/D, som visserligen behövs för statens verksamhet, kunna överlåtas eller upplåtas i de fall detta på ett bättre sätt kan bidra till att finansiera ett vidmakthållande av JAS 39C/D med högre operativ tillgänglighet och därmed möjliggöra en mer gynnsam om-
beväpningsplan.

Även om det finns ett bemyndigande enligt 8 kap. 6 § budgetlagen så förutsätter en upplåtelse eller överlåtelse av materiel till utlandet som utgör krigsmateriel även att ett separat tillstånd lämnas enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel.

3.3.12 1:12 Försvarsunderrättelse-domstolen

Tabell 3.38 Anslagsutveckling 1:12 Försvarsunderrättelse-domstolen

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	8 120		117
2018	Anslag	9 246 ¹	Utgifts-prognos	9 251
2019	Förslag	9 416		
2020	Beräknat	9 551 ²		
2021	Beräknat	9 672 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 9 416 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 9 416 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera den verksamhet som Försvarsunderrättelse-domstolen bedriver med att pröva frågor om tillstånd till signalspaning enligt lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.

Regeringens överväganden

Anslaget har i förhållande till 2018 beräknats enligt följande.

Tabell 3.39 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:12 Försvarsunderrättelse-domstolen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	9 246	9 246	9 246
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	170	305	426
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	9 416	9 551	9 672

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 9 416 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 Försvarsunderrättelse-domstolen för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 9 551 000 kronor respektive 9 672 000 kronor.

3.4 Beredskapskredit för totalförsvaret

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 utnyttja en kredit i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 40 000 000 000 kronor i händelse av krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen fick nyttja en kredit i Riksgäldskontoret på högst 40 000 000 000 kronor för 2018. Regeringen anser att motsvarande bemyndigande bör lämnas för 2019. Beredskapskrediten ska säkerställa att en nödvändig beredskapsökning inte förhindras eller fördröjs därför att regeringen inte disponerar nödvändiga betalningsmedel. Om beredskapskrediten utnyttjas avser regeringen att återkomma till riksdagen med redovisning av behovet av medel för den fortsatta verksamheten.

Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att för 2019 utnyttja en kredit i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 40 000 000 000 kronor i händelse av krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden.

4 Samhällets krisberedskap

4.1 Mål för samhällets krisberedskap

Skydd mot olyckor

Riksdagens mål för skydd mot olyckor är enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor att i hela landet ge människors liv, hälsa, egendom och miljö ett – med hänsyn till de lokala förhållandena – tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor.

Krisberedskap

De av regeringen angivna målen för krisberedskap, indelas i ett förebyggande perspektiv och ett hanterande perspektiv. Med dessa utgångspunkter är målen för krisberedskapen att

- minska risken för olyckor och kriser som hotar vår säkerhet
- värna människors liv och hälsa samt grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter genom att upprätthålla samhällsviktig verksamhet och hindra eller begränsa skador på egendom och miljö då olyckor och krissituationer inträffar.

Arbetet med krisberedskapen bör även bidra till att minska lidande och konsekvenser av allvarliga olyckor och katastrofer i andra länder. Krisberedskapsarbetet utgör också en utgångspunkt för arbete med det civila försvaret.

Civilt försvar

Civilt försvar är den verksamhet som myndigheter, kommuner och landsting samt enskilda, företag och organisationer m.fl. vidtar för att förbereda Sverige för krig. Civilt försvar utgörs i fredstid av beredskapsplanering och under krigsförhållanden av den civila verksamhet som behövs för att upprätthålla målen för civilt försvar.

Riksdagen har beslutat (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:FöU11, rskr. 2014/15:251) att målet för verksamheten inom det civila försvaret är att

- värna civilbefolkningen
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna
- bidra till Försvarens förmåga vid ett väpnat angrepp eller krig i vår omvärld.

4.2 Resultatredovisning

Sveriges förmåga att förebygga, hantera och lära från olyckor och kriser samt beredskapsplanering för civilt försvar bygger på den samlade förmågan hos alla aktörer i samhället. Bedömningen av vilka resultat som har uppnåtts i förhållande till målen baseras på de aktiviteter och prestationer som har utförts främst inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap, men även inom andra utgiftsområden. Även privata verksamheter och andra faktorer i omvärlden påverkar utvecklingen av samhällets krisberedskap.

Förmågan att hantera allvarliga olyckor och kriser i samhället i fredstid skapar också en

grundläggande förmåga att hantera höjd beredskap och ytterst krig.

4.2.1 Bedömningsgrunder och resultatindikatorer

Redovisningen av resultaten inom samhällets krisberedskap utgår från följande bedömningsgrunder:

- samhällets förmåga att förebygga olyckor och kriser samt vidta förberedande åtgärder mot krig
- samhällets förmåga att hantera olyckor, kriser och krig
- generell utveckling av samhällets krisberedskap.

För att utveckla resultatredovisningen används resultatindikatorer som kommer att följas över tid när det gäller att beskriva utvecklingen av samhällets krisberedskap. De resultatindikatorer som används är:

- antal omkomna i bränder
- medelsvarstid på 112-samtal
- antal Rakel-abonnemang
- antal utbildade brandmän
- antal genomförda övningar.

Ett målinriktat och samordnat brandförebyggande arbete bör på sikt leda till ett minskat antal personer som omkommer eller skadas allvarligt vid bränder.

Tidsfaktorn vid alarmering är av avgörande betydelse för att nödställda personer snabbt och effektivt ska kunna få den hjälp som de behöver av samhällets hjälporgan.

Rakelsystemet stödjer en skyddad och driftsäker kommunikation mellan samhällsviktiga organisationer vid en kris. Fler Rakel-abonnemang är en indikator på att aktörernas möjlighet att kommunicera skyddat och driftsäkert har stärkts, vilket bidrar till en effektivare hantering av en uppkommen kris.

Utbildning av hel- och deltidanställda brandmän är en avgörande förutsättning för förmågan inom området skydd mot olyckor och syftar till att säkerställa en likvärdig och grundläggande kompetens inom den kommunala räddningstjänsten i hela landet.

Den främsta åtgärden för att stå väl rustad vid en kris är att ha genomfört övningar inför möjliga händelser. Därmed är det av intresse att studera antalet övningar som genomförts under året.

Bedömningsgrunder och resultatindikatorer ger en viss information om samhällets krisberedskap, men resultatredovisningen påverkas även av andra faktorer såsom demografiska förändringar, teknisk utveckling, ändringar i befolkningens levnadsvanor och hälsoutveckling samt ett förändrat klimat.

Förutsättningarna för att följa upp arbetet med krisberedskap och civilt försvar som avser s.k. sällanhändelser med stora samhällskonsekvenser skiljer sig från förutsättningarna att följa upp arbetet med att förebygga och hantera olyckor som dagligen drabbar enskilda individer.

Underlag som ligger till grund för resultatredovisningen är bl.a. årsredovisningar och andra rapporter från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Kustbevakningen, Statens haverikommission och SOS Alarm Sverige AB. Övriga underlag är bl.a. utredningar och uppföljningar av inträffade händelser, MSB:s övergripande bedömningar avseende förmågor, risker och sårbarheter i samhället, risk- och sårbarhetsanalyser, länsstyrelser årsredovisningar, Riksrevisionens rapporter samt redovisningar av Kustbevakningens och MSB:s internationella insatsverksamheter.

4.2.2 Resultat

Förmåga att förebygga olyckor och kriser samt vidta förberedande åtgärder mot krig

Brand- och olycksförebyggande arbete

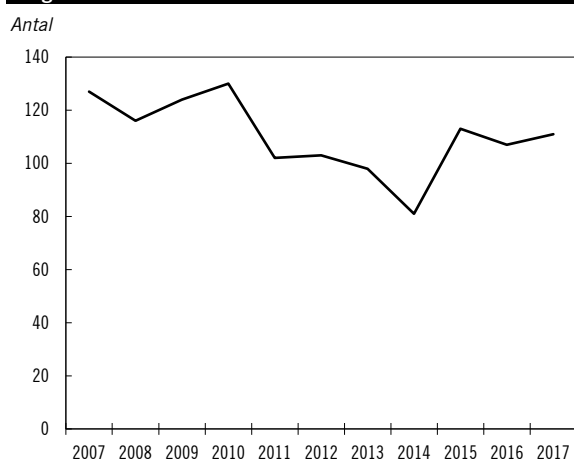
I Sverige omkommer ca 3 000 personer i olyckor varje år. Män är överrepresenterade i de flesta olyckstyper, närmare två tredjedelar av de som omkommer i olyckor är män. Även äldre personer löper i allmänhet en större olycksrisk än andra. Omkring 95 000 personer lades in på sjukhus efter skador på grund av olyckor, varav 47 procent kvinnor och 53 procent män. Cirka 80 procent av alla olyckor och 90 procent av olyckorna med dödlig utgång, sker i hemmen och på fritiden.

Inom ramen för den nationella strategin för stärkt brandskydd arbetar MSB tillsammans med myndigheter, kommuner och andra

organisationer för att uppnå visionen i strategin - ingen i Sverige ska omkomma eller skadas allvarligt till följd av brand.

I Sverige omkommer drygt 100 personer i bränder årligen (se diagram 4.1 med antal omkomna i bränder sedan 2007). Under 2017 omkom 111 personer, varav 43 kvinnor och 68 män. Detta är en marginell ökning jämfört med 2016. Äldre personer, relativt jämnt fördelat mellan kvinnor och män samt personer med någon form av funktionsnedsättning är överrepresenterade. Närmare 80 procent av dödsbränderna sker i bostäder och den vanligaste kända orsaken till bränderna är rökning.

Diagram 4.1 Antal omkomna i bränder 2007–2017

Källa: MSB:s årsredovisningar för 2007–2017.

Kommunernas olycks- och brandförebyggande verksamhet har stor betydelse för människors säkerhet och trygghet. MSB stödjer löpande den verksamheten och har bl.a. sammanställt statistik och gjort analyser inom området för att kommunerna på ett bättre sätt ska kunna inrikta sin brandförebyggande verksamhet.

Inom informationssatsningen Aktiv mot brand (ett samarbete mellan 200 organisationer) har MSB genomfört flera seminarier för att öka kunskapen om lämpliga arbetsätt för att bättre kunna förebygga bränder i bostäder. Dessutom har MSB tillsammans med Boverket utarbetat en vägledning om räddningstjänsternas roll i bygglovsprocessen, vilken tydliggör hur brandskyddsfrågor ska hanteras när en byggnad uppförs eller byggs om. För att öka kunskapen om bränder i bostadsmiljö finansierar MSB även olika forskningsprojekt.

Förebyggande arbete mot naturolyckor

MSB har till uppgift att på olika sätt stödja aktörer att förbereda sig för de naturolyckor som ett

förändrat klimat kan föra med sig. För att möjliggöra förebyggande åtgärder i utsatta riskområden har regeringen avsatt bidragsmedel, som MSB hanterar. Under 2017 har drygt 72 miljoner kronor fördelats till 19 kommuner för förebyggande åtgärder mot översvämningar, ras och skred. Detta är en ökning av utbetalade medel med 50 miljoner kronor jämfört med 2016 till följd av en tillfällig höjning av anslaget. Utöver det har även bidrag som uppgår till drygt två miljoner kronor lämnats till länsstyrelser för deras arbete i enlighet med översvämningsförordningen.

En del av det förebyggande arbetet mot naturolyckor utgörs av arbete med klimatanpassning, bl.a. utarbetande av översvämningskarteringar. Myndigheten har inom ramen för översvämningsdirektivet bedömt att det finns 25 områden i Sverige som har en betydande översvämningsrisk. Antalet områden har utökats med områden som riskerar kustöversvämningar. MSB har även utarbetat en hemsida med en översvämningsportal, vilken visar samtliga karteringar som tagits fram.

Vidare har MSB haft i uppdrag att bidra till att underlätta för ansvariga aktörer på området på olika sätt genom att exempelvis utarbeta olika verktyg såsom tjänster och vägledningar. MSB har också genomfört studier samt skapat förutsättningar för samordning genom en tvärsektorieell arbetsgrupp för naturolyckor.

Stärkt kontinuitet i samhällsviktiga verksamheter

I MSB:s uppdrag ingår att genomföra sårbarhetsreducerande åtgärder och vara kontaktpunkt för skydd av europeisk kritisk infrastruktur. Myndigheten ska bidra till att aktörer som äger eller driver samhällsviktig verksamhet arbetar med risk- och kontinuitetshantering samt har förmåga att hantera inträffade händelser.

MSB har bl.a. fortsatt att sprida den vägledning för kontinuitetshantering som utarbetats tillsammans med Swedish Standards Institute. MSB har också tillsammans med Affärsverket svenska kraftnät initierat ett varningssystem för solstormar så att de aktörer som kan påverkas av sådana får möjlighet att förbereda sin verksamhet. MSB bedömer att arbetet har bidragit till en stärkt säkerhet och kontinuitet i samhällsviktig verksamhet och kritisk infrastruktur.

Säkrare hantering av farliga ämnen

Farliga ämnen (benämns ofta CBRNE – kemiska, biologiska, radiologiska, nukleära och explosiva ämnen) kan leda till allvarliga olyckor och även användas i brottsligt syfte för att orsaka omfattande skador.

MSB har i uppdrag att bidra till en stärkt förmåga vad gäller en säkrare hantering av farliga ämnen. Det sker bl.a. genom föreskriftsarbete, tillståndsprovning, tillsyn och marknadskontroll. Under 2017 genomförde myndigheten 52 tillsynsbesök, 8 reaktiva marknadskontroller samt beslutade i 4 380 ärenden utifrån regleringen i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. Det var en kraftig ökning av beslutade ärenden jämfört med 2016. Huvudorsaken till denna ökning var att det i en föreskrift från MSB år 2016 ställs krav på viss utbildning för att få använda pyrotekniska produkter.

MSB har anordnat en konferens som syftade till att länsstyrelsernas tillsynsverksamhet avseende Sevesotillsyn ska kunna bli effektivare och mer likriktad. Tillsyn avseende säkerhetsrådgivare och transportskydd för transport av farligt gods genomfördes vid 17 verksamheter, vilket är en märkbar ökning jämfört med 2016. Tillsynen visade att verksamheterna i huvudsak följer gällande regelverk.

Vidare har MSB medverkat i Strålsäkerhetsmyndighetens regeringsuppdrag om att se över beredskapszoner för verksamheter med joniserande strålning. I slutrapporten redovisades bl.a. förslag på nya beredskapszoner kring kärnkraftverken. Ett tilläggsuppdrag har därefter lämnats till MSB för att i samråd med Strålsäkerhetsmyndigheten komplettera slutrapporten med förslag till nödvändiga förordningsändringar. Det uppdraget har redovisats i september 2018.

Initiativ för att stärka samhällets informations- och cybersäkerhet

Regeringen presenterade i juni 2017 en nationell strategi för samhällets informations- och cybersäkerhet (skr. 2016/17:213). Huvudsyftet med strategin är att bidra till långsiktiga förutsättningar för samhällets aktörer att arbeta effektivt med informations- och cybersäkerhet samt att höja medvetenheten och kunskapen i hela samhället. I juli 2018 beslutade regeringen om en komplettering av strategin för att förtydliga hur strategin ska genomföras. Regeringen gav då också myndigheterna som

ingår i samarbetsgruppen för informations-säkerhet (MSB, Försvarets radioanstalt, Post- och telestyrelsen, Försvarmakten, Försvarets materielverk, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen) i uppdrag att ta fram en samlad handlingsplan för myndigheternas arbete med att genomföra strategin under åren 2019–2022.

Regeringen har infört ett system för obligatorisk it-incidentrapportering för statliga myndigheter för att förebygga, upptäcka och hantera it-incidenter. Systemet infördes den 1 april 2016. Under 2017 inkom 281 rapporter om incidenter till MSB från 79 av 244 rapporteringsskyldiga myndigheter, vilket är i nivå med inrapporteringen under 2016.

MSB har under 2017 utarbetat ett nytt metodstöd för systematiskt informations-säkerhetsarbete i samarbete med representanter för offentlig sektor och näringsliv. MSB har också bl.a. tagit fram och spridit en vägledning till mindre företag.

MSB har också genomfört en övning tillsammans med Polismyndigheten och Säkerhetspolisen i syfte att öka samarbetet och förmågan att hantera it-relaterade händelser utifrån ett tekniskt perspektiv.

En ny lag om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster trädde i kraft den 1 augusti 2018 för att genomföra EU-direktivet om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerheten i nätverks- och informationssystem i hela unionen (NIS-direktivet). Sedan 2017 har tillsynsmyndigheterna genomfört förberedelser för att kunna implementera de nya bestämmelserna. Medel för arbetet under 2018 har tillförts i propositionen Vårändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:99).

Samarbetet inom Norden, EU och med Nato har utvecklats

Regeringens arbete inom det nordiska krisberedskapssamarbetet fortsatte under 2017, i enlighet med de så kallade Hagadeklarationerna. Island var ordförande för samarbetet som syftar till att stärka förmågan att motstå och hantera allvarliga olyckor och kriser som kan drabba ett eller flera länder i Norden. Den försämrade säkerhetspolitiska situationen i regionen och den ändrade hot- och riskbilden underströks på det senaste ministermötet i Helsingfors 2016. Samarbetet har fortskridit i linje med detta.

MSB var projektledare för EU-övningen EDREX (European Disaster Response Exercise).

Övningarna har fokuserat på att hantera komplexa händelser som krävt gränsöverskridande samverkan inom EU. För första gången övades samverkan och ledning samt hur olika lagstiftningar fungerar tillsammans nationellt, inom EU:s civilskyddsmekanism och internationellt inom FN-systemet.

Inom civil konflikthantering har MSB fortsatt att ge stöd till ett flertal missioner, huvudsakligen inom ramen för EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik.

EU-kommissionen har gett MSB och Sverige i uppdrag att ansvara för att lagerhålla och förmedla materiel för att säkerställa den samlade materielförsörjningen för EU:s civila krishanteringsinsatser. Lagret är placerat i anslutning till MSB:s befintliga lagerlokaler i Kristinehamn.

Det svenska deltagandet i Nato:s civila beredskapsarbete syftar till att stärka utvecklingen av det civila försvaret som en del av totalförsvaret. Nato har sju fastställda prioriterade områden inom den civila beredskapen, bl.a. resilienta civila transport- och kommunikationssystem. Genom regeringens bemyndigande att sekondera personal till Nato:s center för strategisk kommunikation i Riga har MSB under året utvecklat samarbetet med andra deltagande länder. Myndighetens sekondering till den europeiska utrikestjänsten (EU EEAS) har även bidragit till arbetet på EU-nivå.

Sverige deltog i krishanteringsövningen CMX17 (Crisis Management Exercise 2017) och är en aktiv partner inom det civila krisberedskapsarbetet inom ramen för Nato-partnerskapet.

Utveckling av ett civilt försvar

Arbetet med civilt försvar har fortsatt att intensifieras. Med utgångspunkt i ett särskilt regeringsuppdrag har MSB och Försvarsmakten fortsatt att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret. Fokus i uppdraget har bl.a. varit aktörsgemensam samverkan som möter de höga krav på sekretess och robusthet som ställs vid höjd beredskap, samt planering för att verka från en alternativ eller skyddad ledningsplats. Inom ramen för uppdraget genomförs även en fördjupad analys av Försvarsmaktens behov av stöd och samhällets förmåga att lämna stöd.

De bevakningsansvariga myndigheterna har i allt högre utsträckning utöver kunskapshöjande

insatser även genomfört konkreta åtgärder i fråga om verksamhet, organisation och arbetsformer. Flera myndigheter har bl.a. genomfört analyser avseende de författningar som styr myndigheternas arbete under höjd beredskap. Kunskaps- och förmågehöjande aktiviteter som t.ex. utbildningar och övningar har genomförts i betydande omfattning. Försvarshögskolan har på uppdrag av MSB genomfört elva olika utbildningar med koppling till civilt försvar där sammanlagt närmare 430 personer deltagit.

I Försvarsmaktsövningen Aurora deltog bl.a. ett 30-tal civila myndigheter. Framförallt övades den militära delen av totalförsvaret, men vissa moment gav även erfarenheter för utvecklingen av det civila försvaret. Under våren 2018 genomförde MSB samverkansövningen Samö2018 på såväl nationell som regional nivå. Fokus var bl.a. på tillämpning av regelverk och kommunikation med höga krav på robusthet och sekretess.

MSB har tillsammans med Försvarsmakten, berörda myndigheter och övriga deltagande aktörer även påbörjat förberedelserna för Totalförvarsövning 2020. På regional nivå har flera länsstyrelser genomfört totalförvarsseminarier med kommuner, landsting, näringsliv och frivilligorganisationer inom länet.

Civilt försvar har prioriterats och på olika sätt hanterats inom samtliga samverkansområden. För att samordnat hantera det pågående utvecklingsarbetet har MSB och Försvarsmakten med stöd av berörda bevakningsansvariga myndigheter bildat sju arbetsgrupper inom områdena energi, transporter, hälso- och sjukvård samt omsorg, livsmedelsförsörjning (inklusive dricksvatten), information och kommunikation, finansiella tjänster, skydd och säkerhet.

Vid två tillfällen har totalförsvarets chefsmöten hållits. Mötena leds av MSB:s generaldirektör och Försvarsmaktens överbefälhavare. Deltagande är myndighetschefer från bevakningsansvariga och andra totalförsvarsviktiga myndigheter.

MSB, Försvarsmakten och Frivilliga försvarsorganisationers samarbetskommitté (FOS) har inlett ett gemensamt arbete kring frivilligas roll inom totalförsvaret.

MSB har genomfört en utlysning av forskningsmedel på temat civilt försvar med nya förutsättningar. Två forskningsprojekt har beviljats totalt 18 mnkr och kommer att bedrivas fram till 2022.

MSB har också redovisat en samlad bedömning av befolkningsskyddets nuvarande förmåga samt förslag på hur befolkningsskyddet bör anpassas till nutida förhållanden.

Arbete mot informationspåverkan

Regeringen har gett MSB i uppdrag att inom myndighetens egna ansvarsområde ha en god förmåga att identifiera och möta informationspåverkan och annan spridning av vilseledande information riktad mot Sverige.

MSB har i samverkan med andra aktörer genomfört utbildningar för relevanta befattningshavare och aktörer.

I arbetet med kunskapshöjande aktiviteter för bevakningsansvariga myndigheter och andra aktörer har MSB bl.a. utbildat ca 3 200 tjänstemän (totalt ca 7 200 tjänstemän under 2016–2017) och genomfört en nationell konferens om psykologiskt försvar vid Försvarshögskolan. Myndigheten har även genomfört ett möte med deltagare från de större mediehusen i Sverige, med fokus på informationspåverkan och utmaningarna i samband med de allmänna valen i september 2018.

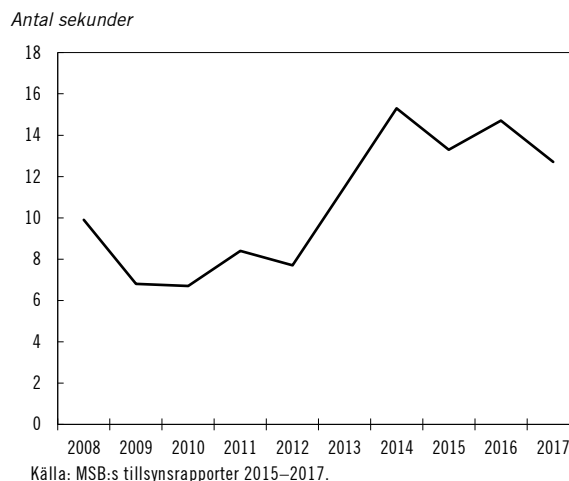
Inför de allmänna valen 2018 har MSB spridit kunskap om informationspåverkan och påverkanskampanjer till aktörer inom valadministrationen samt etablerat anpassade samverkanstrukturer med berörda aktörer. Myndigheten har även samverkat med internationella motparter om erfarenhetsutbyte, utarbetat en förberedande lägesbild samt upprättat en särskild organisation. Därtill har MSB genomfört utbildnings- och samordningsinsatser för länsstyrelser och kommuner.

Förmåga att hantera olyckor, kriser och krig

En trygg och säker alarmeringstjänst

Enligt alarmeringsavtalet mellan staten och SOS Alarm AB ska bolaget säkerställa en effektiv 112-tjänst som möjliggör att polis, räddningstjänst och ambulans snabbt kan nås och tillkallas. Alarmeringsavtalet föreskriver en medelsvarstid på 8 sekunder. Under 2017 har medelsvarstiden sänkts jämfört med förra året med 2 sekunder till 12,7 sekunder, se diagram 4.2.

Diagram 4.2 SOS Alarms medelsvarstid på 112-samtal 2008–2017

Den tekniska utvecklingen av nödnumret 112 har stått i fokus, bl.a. för att kunna ta emot automatiska larm från personbilar efter införandet av det europeiska systemet eCall. Vidare har Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) via sms till mobiltelefon i drabbade områden införts och används i allt större utsträckning då de kan sändas ut med stor precision.

SOS Alarms krishanteringsorganisation har övats regelmässigt med deltagande i större samverkansövningar. Krishanteringens sattes också på prov i samband med attentatet på Drottninggatan i april 2017.

SOS Alarms krisberedskapsavdelning har bl.a. larmat och förmedlat information till tjänstemän i beredskap samt anordnat samverkanskonferenser och förmedlat VMA.

Stärkt räddningstjänst genom ökad samverkan

Den statliga och kommunala verksamheten för räddningstjänst har grundläggande betydelse för människors säkerhet och trygghet. Kommunernas räddningstjänst genomför årligen ca 105 000 räddningsinsatser och den statliga räddningstjänsten genomför årligen ca 2 000 räddningsinsatser.

Att det finns räddningsresurser som snabbt kan vara på plats och påbörja en räddningsinsats är avgörande för effektiva räddningsinsatser. Många kommuner har dock över tid inte kunnat upprätthålla sin beslutade beredskap för räddningstjänst. En viktig orsak till detta är att kommunerna har svårt att rekrytera deltidsanställda brandmän, som vid sidan om heltidsanställda brandmän är en omfattande och

väsentlig personalkategori inom den kommunala räddningstjänsten.

MSB har vidtagit flera åtgärder för att stödja kommunernas räddningstjänst. Exempelvis stödjer myndigheten i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) kommunerna i arbetet med rekrytering av deltidsanställda brandmän genom en webbportal som ger information om yrket.

MSB har genom olika räddningstjänstforum anordnat möten för att stödja samverkan mellan räddningstjänstansvariga myndigheter. MSB har även utvecklat en förstärkningsresurs för stöd till samverkan och ledning vid olyckor och kriser. Myndigheten har tillsammans med berörda aktörer arbetat med en vägledning för att åstadkomma en bättre samordning och samverkan mellan polisen, räddningstjänsten och ambulanssjukvården vid omfattande eller komplexa händelser, t.ex. vid ett terrorattentat eller pågående dödligt våld. MSB har även arbetat med att ta fram en vägledning om vad höjd beredskap kan innebära för kommunernas räddningstjänst.

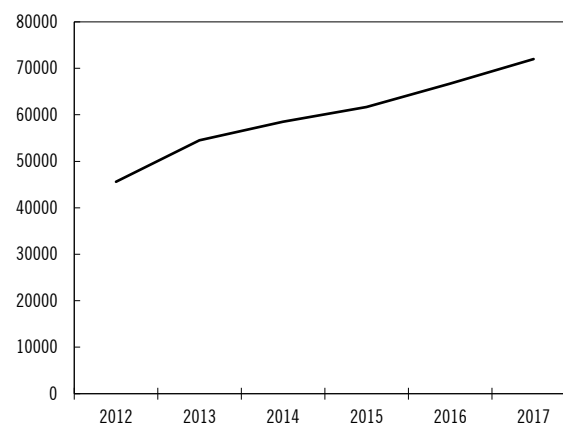
Regeringen beslutade i februari 2017 om kommittédirektiven En effektivare kommunal räddningstjänst (dir. 2017:15). Uppdraget redovisades i juni 2018 (SOU 2018:54). Utredaren föreslår hur kommunernas brandförebyggande verksamhet och räddningstjänst kan bedrivas mer likvärdigt och effektivt. Utredaren föreslår även hur statens stöd och tillsyn över kommunernas brandförebyggande verksamhet och räddningstjänst kan förstärkas och förtydligas.

Säker kommunikation för stärkt beredskap

Anslutningen till Rakel (radiokommunikationssystem för effektiv ledning) har fortsatt att öka. Under 2017 tillkom drygt 5 000 abonnemang, varav merparten från statliga myndigheter. Se diagram 4.3. Det totala antalet abonnemang uppgick vid årets slut till närmare 72 000, fördelade på fler än 500 organisationer med ansvar inom bl.a. allmän ordning, säkerhet, energi, hälsa och försvar.

Diagram 4.3 Antal Rakelabonnemang 2012–2017

Antal abonnemang

Källa: MSB:s årsredovisningar 2012–2017.

Tabell 4.1 visar att kostnaderna för Rakel uppgick till 513 miljoner kronor och intäkterna till 574 miljoner kronor. Rakel har därmed en ekonomisk stabilitet.

Tabell 4.1 Kostnader och intäkter för Rakel 2015–2017

mnkr

	2015	2016	2017
Kostnader	505	487	513
Intäkter	539	539	574

Källa: MSB:s årsredovisning för 2017.

MSB har förstärkt robustheten, tillgängligheten och säkerheten i systemet genom att bl.a. byta ut växlar och basstationer, uppdatera mjukvaran samt bygga ut reservkraften. Ett antal övningar har också genomförts med driftleverantören Teracom för att säkerställa driftberedskapen.

Utbildningar och övningar stärker krisberedskapen

MSB är ansvarig myndighet för utbildningar inom området skydd mot olyckor. Utbildningarna ska säkerställa att det finns en likvärdig och grundläggande kompetens hos kommunal räddningstjänstpersonal i hela landet. De mest omfattande utbildningarna är grund- och vidareutbildningar för hel- och deltidsanställda brandmän samt räddningsledarutbildningar.

Under 2017 har MSB tillhandahållit ca 200 utbildningsplatser för grundutbildning för heltidsanställda brandmän. Behovet bedöms vara ca 250 utbildade heltidsbrandmän årligen. MSB har även tillhandahållit ca 550 utbildningsplatser för grundutbildning för deltidsanställda brandmän, vilket motsvarar samma nivå som under de senaste åren. Behovet bedöms vara ca 850 utbildade deltidsbrandmän och det framtida behovet bedöms vara ca 1 000.

MSB konstaterar att myndigheten inte har kunnat möta de kommunala räddningstjänsternas behov inom området. Detta gäller alla utbildningar, men främst utbildningen för deltidsanställda brandmän.

För att bättre möta kommunernas behov av kompetens och närhet till utbildningarna har MSB utarbetat en ny grundutbildning för deltidsanställda brandmän, som ska tillhandahållas på sex orter i landet.

När det gäller samhällets förmåga att hantera olyckor och kriser är planering och genomförande av olika övningar av stor vikt. För 2016 redovisade de bevakningsansvariga myndigheterna antalet genomförda övningar samt utbildnings- och övningsplaner. För 2017 har inga nya uppgifter redovisats eftersom de bevakningsansvariga myndigheterna numera rapporterar sina risk- och sårbarhetsanalyser med dessa uppgifter vartannat år. Landstingen (inkl. region Gotland) rapporterar dock dessa uppgifter varje år och för 2017 redovisades följande siffror (2016 inom parentes):

- 15 (13) av 21 landsting har en utbildnings- och övningsplan
- 12 (9) av 21 landsting har övat sin krisledningsnämnd under det gångna året
- 18 (18) av 21 landsting har övat sin krishanteringsorganisation under året.

Insatsverksamhet

Regeringen har gett MSB i uppdrag att bl.a. kunna bistå och ge stöd till EU- och FN-organisationer vid en kris eller katastrofsituation. MSB har genomfört 128 internationella insatser (varav 125 internationella biståndsinsatser och tre insatser i icke biståndsländer) och 36 nationella insatser med förstärkningsresurser. MSB har haft en omfattande humanitär verksamhet i de flesta av de allvarigaste situationerna i världen. Bland dessa kriser märks särskilt de långvariga striderna mot Daesh, den omfattande flyktingkrisen i Sydsudan, flyktingkrisen där folkgruppen Rohingya flyr från Myanmar till Bangladesh samt den långdragna konflikten i Syrien.

Genom insatsverksamheten har MSB bidragit med kritiska stödresurser för att framför allt stärka FN:s kapacitet att etablera humanitär närvaro och infrastruktur för humanitära aktörer att nå ut med livräddande stöd till en drabbad befolkning. Särskilt fokus har i flertalet av dessa

insatser lagts på arbete med jämställdhetsintegrering, såsom riktat stöd med expertis inom jämställdhet och våld mot kvinnor.

MSB har haft en ökad ambition inom civil konflikthantering och sekonderat motsvarande ca 32 årsarbetskrafter till insatser främst inom ramen för EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP).

Under sommaren 2018 har Sverige haft en extrem vädersituation, vilket bland annat lett till flera omfattande skogsbränder. Svensk räddningstjänst har genomfört stora och utdragna insatser för att skydda människor, egendom och miljö. MSB har bistått med förstärkningsresurser. Sverige har också fått ett betydande stöd från andra länder, bland annat med vattenbombande flygplan och helikoptrar samt räddningstjänstpersonal med utrustning.

Förmåga att informera och varna allmänheten

Sommaren 2017 sändes ett felaktigt Viktigt meddelande till allmänheten (VMA)-larm ut i Stockholm, i samband med ett reguljärt test. Det felaktiga larmet orsakade ett stort informationstryck från allmänheten.

Regeringen gav MSB i uppdrag att utvärdera händelsen och myndigheten lämnade förslag på åtgärder för att säkerställa en hög funktionalitet och säkerhet i VMA-systemet. Flera åtgärder har sedan vidtagits av berörda aktörer, bl.a. har SOS Alarm tillsammans med MSB utarbetat en ny miljö för test av VMA-systemet. MSB, SOS Alarm och Polismyndigheten har vidare höjt besökskapaciteten för sina respektive webbplatser och MSB har även förstärkt sin kommunikationsberedskap. Därtill har MSB genomfört en informationskampanj genom hemsidan krisinformation.se för att öka allmänhetens kunskap om VMA.

Arbete för en mer jämställd krisberedskap

Andelen kvinnor inom kommunernas operativa räddningstjänstverksamhet är ca fem procent. Andelen kvinnor och män med utomnordisk bakgrund är ännu lägre. MSB stödjer löpande räddningstjänsternas arbete för jämnare könsfördelning och ökad mångfald, bl.a. genom att myndigheten i samverkan med SKL arbetar för att öka kunskapen och ambitionsnivån hos kommunerna på området. MSB har exempelvis tillsammans med nätverket Jämställd räddningstjänst och SKL genomfört kunskapshöjande aktiviteter i form av politikerträffar och

seminarier riktade till kommunernas räddningstjänst.

Kustbevakningen har inlett ett arbete som följer av strategin och åtgärdsplanen för en jämnare könsfördelning bland myndighetens anställda, i enlighet med uppdrag i myndighetens regleringsbrev. Arbetet har bl.a. inneburit att se över riktlinjer och policys ur ett jämställdhetsperspektiv för att behålla kvinnor i organisationen. Totalt sett var andelen kvinnor i myndighetens personal 26 procent, vilket är samma nivå som 2016. Andelen kvinnor inom kärnverksamheten har ökat marginellt från 18 till 19 procent.

Inom området internationella insatser har MSB:s arbete fortsatt med att skapa en jämn könsfördelning vid rekrytering och bemanning. Under 2017 kontrakterades 26 procent utsända kvinnor. Målet är att minst 40 procent av myndighetens utsända personal ska bestå av kvinnor. Under 2017 stärktes MSB:s resursbas med 96 personer. Utav dessa var 51 procent kvinnor, vilket är den högsta siffran sedan 2006 då MSB började samla in statistik.

Frivilligas uppdrag har kommit till nytta

Anslag 2:4 *Krisberedskap* möjliggör finansiering av uppdragsmedel till frivilliga försvarsorganisationer. Under 2017 har 13 organisationer genomfört över 100 uppdrag. Resultatet från dessa uppdrag har kommit till nytta vid faktiska händelser och övningar, exempelvis vid mjältbrandsutbrottet i Omberg och vid fågelinfluensautbrottet i Nyköping. Även ideella organisationer har fått bidrag från MSB för att genomföra uppdrag med syfte att öka den enskildes förmåga att förebygga och hantera olyckor, allvarliga händelser och kriser.

Räddningstjänst till sjöss och sjöövervakning

Kustbevakningen är ansvarig myndighet för miljöräddningstjänst till sjöss och sjöövervakning. Myndigheten har genomfört 27 miljöräddningsinsatser under året jämfört med 34 insatser 2016. Liksom föregående år har antalet insatser minskat, men 2017 genomfördes flera omfattande insatser. Den mest omfattande insatsen var Operation Skagen, som pågick i sex dagar utanför Bohuskusten. Insatsen involverade flera fartyg och flygplan från Kustbevakningen då ca 7 000 liter olja togs upp ur vattnet.

Kustbevakningen har genomfört fler kontrollåtgärder än under ett normalår, men väsentligt

färre än under 2016 då den särskilda gränskontrollverksamheten för att stödja Polismyndigheten innebar ett stort antal åtgärder (se tabell 4.2).

När det gäller andelen kontrollåtgärder som lett till vidare åtgärd, t.ex. i form av anmälan eller ordningsbot kan man för flera områden konstatera högre siffror än föregående år, vilket bedöms bero på utvecklade arbetsmetoder när det gäller förbättrat urval av misstänkta kontrollobjekt.

Tabell 4.2 Antal miljöräddningsoperationer och kontrollåtgärder 2013–2017

<i>Antal</i>					
	2013	2014	2015	2016	2017
Miljöräddningsoperationer	45	55	40	34	27
Kontrollåtgärder	58 048	55 911	61 480	263 878	91 438

Källa: Kustbevakningens årsredovisning för 2017.

Kustbevakningen har med anledning av en planerad kustbevakningslag förberett sig för utökade rättsliga befogenheter. Förberedelserna har syftat till att identifiera förutsättningar för att rättssäkert och effektivt kunna omsätta utökade rättsliga befogenheter till operativ kustbevakningsverksamhet. När det gäller brottsutredningar har Kustbevakningen arbetat för att effektivisera rutiner och processer i myndighetens nya organisation. Myndigheten har också genomfört satsningar för att förstärka kompetensen inom brottsutredningsområdet.

Kustbevakningen har fortsatt haft ett omfattande deltagande i Frontex insatser i Medelhavet. Myndigheten har deltagit med ett stort kombinationsfartyg, flygplan och mindre båtar. Vid insatsen med det stora kombinationsfartyget ingick också personal från Polismyndigheten och MSB i besättningen. Sammantaget har Kustbevakningens deltagande under 2017 resulterat i att 2 857 personer kunnat undsättas. När det gäller sjöräddningsverksamhet nationellt har Kustbevakningen deltagit i 288 insatser, vilket innebär en knapp ökning jämfört med föregående år.

Generell utveckling av samhällets krisberedskap

Den nationella risk- och förmågebedömningen visar på utmaningar

I den årliga nationella risk- och förmågebedömningen har MSB analyserat och bedömt områden

som har betydelse för krisberedskapen och det civila försvaret. Flera åtgärder har vidtagits av olika aktörer utifrån tidigare identifierade brister, t.ex. har mer djupgående riskanalyser genomförts inom utpekade områden, fler utbildningar anordnats för nyckelpersonal och deltagande i övningar prioriterats bl.a. vid SAMÖ och Aurora17. Ett fortsatt beredskapsarbete pågår inom de prioriterade områdena energiförsörjning, livsmedel, transporter, hälso- och sjukvård samt omsorg, finansiella tjänster, information och kommunikation, säkerhet och skydd.

Länsstyrelserna har i många fall utvecklat sitt arbete med risk- och sårbarhetsanalyser genom att i högre utsträckning involvera myndighetens egna verksamheter i arbetet, vilket lett till ett bättre beslutsunderlag. Arbetet har i många fall utökats till att också inkludera höjd beredskap och civilt försvar. Länsstyrelserna arbetar även för att underlätta och likrikta kommunernas risk- och sårbarhetsarbete och därmed förbättras underlaget för de länsgemensamma risk- och sårbarhetsanalyserna.

Utvärderingen av attentatet på Drottninggatan

På regeringens uppdrag har MSB utvärderat den samlade hanteringen av det initiala händelseförloppet vid attentatet på Drottninggatan den 7 april 2017 samt dragit slutsatser inför en framtida hantering av likartade händelser. Utvärderingen visar att samhällets samlade hantering i stort fungerade väl. Polis, hälso- och sjukvård samt räddningstjänst responderade snabbt och ansvariga aktörer hade tillräcklig kapacitet att hantera det initiala händelseförloppet. Att händelsen inträffade dagtid en vardag bidrog till den snabba responsen. Enskilda personers insatser och risktagande översteg också i många fall vad samhället kan förvänta sig.

Utvärderingen pekar dock på att det fanns vissa brister inledningsvis som t.ex. att inte alla berörda aktörer larmades direkt och att det var svårt att tolka vissa nödsamtal. Kommunikationen med allmänheten var också knapphändig innan bekräftad myndighetsinformation hade meddelats via bl.a. presskonferenser och hemsidor, vilket ledde till informationsglapp med ryktesspridning som följd. Utvärderingen visar att det som påverkade allmänheten mest var nedstängningen av kollektivtrafik och utrymning av offentliga miljöer.

Utvärderingen pekar på att det bl.a. behövs en mer systematisk och aktörsgemensam planering samt fler utbildningar och övningar för att samhället ska få effektivare och mer samordnade insatser vid liknande, större eller flera simultana händelser med pågående dödligt våld. Det behövs även bättre förberedelser för en smidigare hantering av ett längre stopp i kollektivtrafiken.

Vissa brister i samhällets förmåga att förebygga bränder och genomföra räddningsinsatser

Utifrån regeringens återrapporteringskrav har MSB redovisat en bedömning beträffande samhällets förmåga att förebygga bränder och genomföra räddningsinsatser.

Bedömningen är att förmågan att förebygga bränder och andra olyckor har utvecklats positivt, men att det finns områden som behöver utvecklas. För att öka aktörernas förmåga behövs t.ex. fler aktörsgemensamma övningar och utbildningar, framförallt inom området ledning och samverkan. Samhällets olycksförebyggande verksamhet liksom brandskyddet behöver i större utsträckning samordnas och utgå från enskildas förutsättningar och behov. MSB bedömer vidare att förmågan att genomföra effektiva räddningsinsatser i grunden är god, men att aktörerna har svårare att hantera omfattande och komplexa händelser.

Vidare bedömer MSB att det finns brister i länsstyrelsernas förmåga att ta över kommunernas räddningstjänstverksamhet. Bristerna avser bl.a. kompetens, resurser och planering.

Tillsynen behöver utvecklas

MSB stödjer löpande länsstyrelserna i deras tillsyn över kommunernas verksamhet inom området skydd mot olyckor.

MSB konstaterar att länsstyrelsernas tillsyn över kommunernas verksamhet inom området har vissa brister och behöver utvecklas. Bristerna avser bl.a. kompetens och resurser. Länsstyrelserna påtalar att de i högre grad än tidigare samverkar kring tillsynsverksamheten samt deltar i varandras tillsynsarbete. Länsstyrelserna har stärkt tillsynsprocessen genom att avkräva kommunerna skriftliga svar på hur eventuella brister ska åtgärdas. Flera länsstyrelser har också nyrekryterat personal för att stärka sin tillsynskapacitet.

MSB stödjer även kommunernas tillsyn av brandskyddet och myndigheten bedömer att tillsynen av brandskyddet har utvecklats positivt. MSB:s vägledning om kommunal tillsyn inom

området har bidragit till att stärka kommunernas förmåga att bedöma skäligt brandskydd.

Därutöver är MSB central tillsynsmyndighet för att förhindra allvarliga kemikalieolyckor, enligt Sevesolagstiftningen, medan länsstyrelserna har det operativa tillsynsansvaret och ansvaret att utveckla och införa samverkansformer. Länsstyrelserna har vidtagit åtgärder i syfte att få en mer effektiv och likvärdig Sevesotillsyn, bl.a. har en tjänst som nationell samordnare för Sevesotillsynen inrättats för de 21 länsstyrelserna.

Utredningar av olyckor minskar risker

Verksamheten vid Statens haverikommission utgör en viktig del i det statliga systematiska säkerhetsarbetet. En haveriutredning ska bl.a. besvara vad som kan göras för att dels undvika framtida olyckor av samma karaktär, dels minska konsekvenserna om en olycka inträffar. Verksamheten är huvudsakligen händelsestyrd beroende på antalet inträffade olyckor. Myndighetens uppsatta mål, att minst 80 procent av utredningarna ska vara avslutade inom 12 månader, har nästan uppnåtts. Den genomsnittliga utredningstiden – ca 1 år – har sänkts något 2017 jämfört med 2016, vilket framgår av tabell 4.3.

Tabell 4.3 Genomsnittlig utredningstid 2013–2017

månader	2013	2014	2015	2016	2017
Utredningstid	13,5	16	11	13	11,5

Källa: Statens haverikommissionens årsredovisning för 2013–2017.

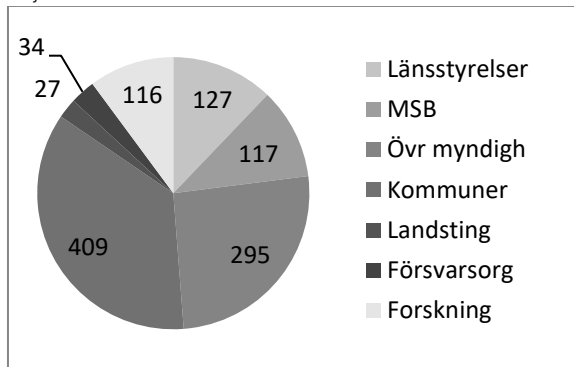
Viktiga insatser för beredskapen genom särskilda medel

Anslag 2:4 *Krisberedskap* har möjliggjort finansiering av bidragsmedel för åtgärder som stärker samhällets samlade beredskap och förmåga i samhällsviktig verksamhet. Anslaget har använts för tvärssektoriella projekt samt åtgärder inom krisberedskapen och det civila försvaret.

MSB fördelade sammanlagt 1 144 miljoner kronor till dels myndigheter för projekt, dels kommuner och landsting för åtgärder utifrån lagen om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Därutöver har medel tilldelats frivilliga försvarsorganisationer. Medel från anslaget har även finansierat forskning och olika studier. Fördelningen av medel framgår av diagram 4.4.

Diagram 4.4 Fördelning av medel från anslag 2:4 2017

Milljoner kronor

Källa: MSB:s årsredovisning för 2017.

Några av resultaten från projekten har redan kommit till användning vid inträffade händelser, bl.a. under attentatet på Drottninggatan.

För att säkerställa att det bedrivs forskning inom myndighetens ansvarsområden har MSB inriktat, beställt och kvalitetssäkrat forskning om skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar. Nya forskningsutlysningar har genomförts inom bl.a. informationspåverkan, kritiska flöden och försörjningsfrågor samt civilt försvar.

Det bilaterala forsknings- och utvecklingsavtalet mellan Sverige och USA på samhällssäkerhetsområdet firade 10-årsjubileum under 2017. Under året genomfördes flera expertmöten och publika seminarier inom temat Safe and Sound vid svenska ambassaden i Washington.

Stärkt beredskapsinformation till allmänheten

Den nationella kampanjen Krisberedskapsveckan genomfördes för första gången i maj 2017 för att öka privatpersoners hemberedskap. Närmare 80 procent av Sveriges kommuner deltog i någon form i kampanjen. Utvärderingar som MSB har genomfört visar att kampanjen fick ett bra genomslag i media och hos allmänheten. MSB har även utarbetat en guide för kommuners riskkommunikation, som ett stöd för kommunernas arbete.

Utifrån ett regeringsuppdrag har MSB utarbetat och distribuerat broschyren Om krisen eller kriget kommer till alla svenska hushåll i maj 2018. Syftet är att öka människors kunskap om hur de förbereder sig inför olika kriser, höjd beredskap och ytterst krig.

4.3 Budgetförslag

4.3.1 2:1 Kustbevakningen

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:1 Kustbevakningen

Tusental kronor

År	Utfall	1 169 009	Anslags-sparande	180 414
2017	Utfall	1 169 009	Anslags-sparande	180 414
2018	Anslag	1 142 760 ¹	Utgifts-prognos	1 211 287
2019	Förslag	1 257 931		
2020	Beräknat	1 286 969 ²		
2021	Beräknat	1 333 978 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 267 782 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 295 956 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kustbevakningens förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.5 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	96	-	-	-
Prognos 2018	2 000	-	-	-
Budget 2019	2 000	-	-	-

Intäkterna avser krav på ersättning enligt sjölagen (1994:1009) för kostnader för räddningstjänst och vattenföroreningsavgift enligt lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg.

Tabell 4.6 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017 (varav tjänsteexport)	3 914	3 895	19
Prognos 2018 (varav tjänsteexport)	5 000	5 000	0
Budget 2019 (varav tjänsteexport)	5 000	5 000	0
	-	-	-

Kustbevakningen utför uppdrags- och serviceverksamhet åt samverkande myndigheter samt andra uppdragsgivare. Myndigheten får disponera intäkterna.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget föreslås tillföras medel för att kunna upprätthålla nödvändiga samhällsfunktioner. Regeringen föreslår därför att anslag 2:1 *Kustbevakningen* ökas med 101 000 000 kronor 2019, 111 000 000 kronor 2020 och 140 000 000 kronor från och med 2021 för att täcka kostnader kopplade till verksamhetsinvesteringar, personal, lokaler och kajer. Med en oförändrad anslagsnivå kan nödvändig verksamhet inte upprätthållas.

Regeringen föreslår att 1 257 931 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Kustbevakningen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 286 969 000 kronor respektive 1 333 978 000 kronor.

Tabell 4.7 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Kustbevakningen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 142 760	1 142 760	1 142 760
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	14 171	31 680	48 115
Beslut	101 000	112 529	143 103
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 257 931	1 286 969	1 333 978

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

4.3.2 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor

Tabell 4.8 Anslagsutveckling 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor

Tusental kronor

År	Utfall	74 850	Anslags-sparande	
2017	Utfall	74 850	Anslags-sparande	
2018	Anslag	74 850 ¹	Utgifts-prognos	73 952
2019	Förslag	74 850		
2020	Beräknat	74 850		
2021	Beräknat	24 850		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera ersättning till kommuner för åtgärder som vidtas för att förebygga jordskred och andra naturolyckor.

Anslaget får även användas för finansiering av vissa åtgärder för att stärka samhällets förmåga att bedöma och hantera översvämningsrisker.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 80 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet avser fleråriga beslut om bidrag till kommunernas verksamhet att förebygga jordskred och andra naturolyckor som förväntas öka i ett förändrat klimat och för att stimulera sådana förebyggande åtgärder.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 80 000 000 kronor 2020–2022.

Tabell 4.9 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden	23 577	35 959	100 000			
Nya åtaganden	25 071	84 041	35 000			
Infriade åtaganden	-12 689	-20 000	-55 000	-50 000	-25 000	-5 000
Utestående åtaganden	35 959	100 000	80 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	80 000	100 000	80 000			

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 74 850 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 74 850 000 kronor respektive 24 850 000 kronor.

Tabell 4.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	74 850	74 850	74 850
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-50 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	74 850	74 850	24 850

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

4.3.3 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.

Tabell 4.11 Anslagsutveckling 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	13 095		7 985
2018	Anslag	321 080 ¹	Utgifts-prognos	313 626
2019	Förslag	21 080		
2020	Beräknat	21 080		
2021	Beräknat	21 080		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att, i enlighet med lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, finansiera vissa ersättningar till följd av uppkomna kostnader vid genomförda räddningsinsatser och finansiera insatser för att bekämpa olja m.m. till sjöss. Anslaget får även användas för att finansiera vissa kostnader för stöd från andra länder till Sverige avseende räddningstjänst eller för beredskapsåtgärder för sådant stöd.

Regeringens överväganden

Utfallet på anslaget varierar mellan åren eftersom det varken går att förutsäga antalet eller omfattningen av olyckor som kräver räddningsinsatser samt konsekvenserna av dessa. Anslagets ändamål har förtydligats efter erfarenheter från skogsbränderna sommaren 2018.

Regeringen föreslår att 21 080 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Ersättning för räddningstjänst m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 21 080 000 kronor respektive 21 080 000 kronor.

Tabell 4.12 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	21 080	21 080	21 080
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	21 080	21 080	21 080

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

4.3.4 2:4 Krisberedskap

Tabell 4.13 Anslagsutveckling 2:4 Krisberedskap

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	1 145 143		70 499
2018	Anslag	1 374 310 ¹	Utgifts-prognos	1 368 147
2019	Förslag	1 355 514		
2020	Beräknat	1 333 175 ²		
2021	Beräknat	1 357 077 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 306 023 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 306 023 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera åtgärder som stärker samhällets samlade beredskap och förmåga att hantera allvarliga kriser och deras konsekvenser. Anslaget får också i viss utsträckning finansiera åtgärder för att kunna ge stöd till och ta emot stöd från andra länder vid en allvarlig

kris eller inför en möjlig allvarlig kris. Anslaget får även i viss utsträckning finansiera åtgärder som syftar till att skapa eller vidmakthålla förmågan till höjd beredskap för det civila försvaret. Anslaget får även i viss utsträckning användas för att finansiera offentliga aktörers kostnader i samband med extraordinära händelser.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:4 *Krisberedskap* besluta om avtal och beställningar av tjänster, utrustning och anläggningar för beredskapsåtgärder samt åtgärder för att hantera allvarliga extraordinära händelser som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 000 000 000 kronor 2020–2025.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet avser verksamhet som bedrivs inom samverkansområdena vilka framgår av förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap. Bemyndigandet avser också de forskningsmedel som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap fördelar.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:4 *Krisberedskap* besluta om avtal och beställningar av tjänster, utrustning och anläggningar för beredskapsåtgärder samt åtgärder för att hantera allvarliga extraordinära händelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 000 000 000 kronor 2020–2025.

Tabell 4.14 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:4 Krisberedskap

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2025
Ingående åtaganden	683 426	552 340	852 340			
Nya åtaganden	240 422	805 000	712 660			
Infriade åtaganden	-371 508	-505 000	-565 000	-457 000	-292 000	-251 000
Utestående åtaganden	552 340	852 340	1 000 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	900 000	1 200 000	1 000 000			

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget föreslås tillföras medel för att kunna upprätthålla nödvändiga samhällsfunktioner. Bränderna under sommaren 2018 medför att behovet av återanskaffning av förstärkningsmateriel avseende skogsbrandsmateriel ökar och anslaget föreslås ökas med 25 000 000 kronor 2019. Vidare visar sommarens bränder på ett behov av att utveckla statens stödjande förmåga avseende stöd för ledning och samverkan vid omfattande räddningsinsatser samt förstärkningsmateriel, främst skogsbrandsmateriel. Anslaget ökas därför med 40 000 000 kronor 2019 och med 15 000 000 kronor från och med 2020.

Regeringen föreslår att 1 355 514 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Krisberedskap* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 333 175 000 kronor respektive 1 357 077 000 kronor.

Tabell 4.15 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Krisberedskap

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 286 310	1 286 310	1 286 310
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 179	31 008	54 626
Beslut	65 025	15 857	16 141
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 355 514	1 333 175	1 357 077

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

4.3.5 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal

Tabell 4.16 Anslagsutveckling 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal

Tusental kronor

2017	Utfall	239 171	Anslags-sparande	
2018	Anslag	305 171 ¹	Utgifts-prognos	305 171
2019	Förslag	381 471		
2020	Beräknat	381 471		
2021	Beräknat	242 671		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera ersättning från staten till SOS Alarm Sverige AB enligt avtal.

Regeringens överväganden

Anslaget föreslås beräknas inklusive mervärdesskatt från 2019 varför anslaget ökas med 76 300 000 kronor 2019, 76 300 000 kronor 2020 och 48 500 000 kronor från och med 2021.

Regeringen föreslår att 381 471 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 381 471 000 kronor respektive 242 671 000 kronor.

Tabell 4.17 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	305 171	305 171	305 171
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	76 300	76 300	-62 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	381 471	381 471	242 671

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

4.3.6 2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Tabell 4.18 Anslagsutveckling 2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Tusental kronor

2017	Utfall	1 093 606	Anslags-sparande	-6 605
2018	Anslag	1 211 221 ¹	Utgifts-prognos	1 201 625
2019	Förslag	1 219 144		
2020	Beräknat	1 237 255 ²		
2021	Beräknat	1 253 855 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 219 145 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 219 144 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps förvaltningsutgifter.

Anslaget får finansiera verksamhet avseende skydd mot olyckor, krisberedskap, civilt försvar samt beredskap och indirekta kostnader för internationella räddnings- och katastrofinsatser samt andra internationella insatser inom ramen för EU-samarbetet och Nato/PFF.

Vidare får anslaget finansiera verksamhet för att upprätthålla beredskap samt indirekta kostnader beträffande Myndigheten för samhällsskydd och beredskapsförmåga att stödja utlandsmyndigheter och nödställda i en situation då många svenska medborgare eller personer med hemvist i Sverige drabbas till följd av allvarlig olycka eller katastrof i utlandet.

Anslaget får även användas för bidrag till främjande av den enskilda människans förmåga. Anslaget får även finansiera utbildningsverksamhet inom området. Anslaget får även finansiera verksamhet med anledning av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Anslaget får även finansiera den verksamhet som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap genomför inom områdena massmediernas beredskap, kunskapsspridning och information om säkerhetspolitik, information om försvar, samhällets krisberedskap och totalförsvar samt opinionsundersökningar. Anslaget får även finansiera drift och vidmakthållande av vissa reservfunktioner inom etermedia.

Anslaget får även användas för stöd till frivilliga försvarsorganisationer.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.19 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	-	3 705	4 313	608
Prognos 2018	-	4 570	4 570	0
Budget 2019	-	7 717	7 717	0

Inkomster från oljeskadeersättning enligt sjölagen (1994:1009) redovisas mot inkomsttitel 2713 Vattenföroreningsavgifter m.m.

Enligt lag om transport av farligt gods (2006:263) får avgifter tas ut för prov och intyg. Intäkter som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får disponera avser intyg för förare och säkerhetsrådgivare vad gäller transport av farligt gods på väg.

Tabell 4.20 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	738 672	681 190	57 482
(varav tjänsteexport)	9 787	11 687	-1 900
Prognos 2018	741 262	693 506	47 756
(varav tjänsteexport)	9 556	10 500	-944
Budget 2019	749 856	752 906	-3 050
(varav tjänsteexport)	10 500	10 500	0

Med uppdragsverksamhet avses i detta sammanhang den avgiftsbelagda verksamhet som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska bedriva.

Myndigheten får ta ut avgifter för finansiering av drift och förvaltning av Rakelsystemet. Intäkterna disponeras av myndigheten.

Myndigheten får åta sig att mot avgift utveckla och förvalta tekniskt stöd åt andra myndigheter samt åt kommuner och landsting.

Vidare ska myndigheten utföra uppdrags- och serviceverksamhet åt samverkande myndigheter och andra uppdragsgivare. Med uppdragsverksamhet avses i detta sammanhang bl.a. tjänsteexport. Myndigheten får disponera intäkterna.

Myndigheten får delta i internationella räddnings- och katastrofinsatser förutsatt att det finns en extern finansiering. Vidare får myndigheten, om verksamheten har anknytning till dess uppgifter, mot avgift tillhandahålla fortbildning, uppdragsutbildning samt tjänster kopplade till konferenser och internat.

Beredskapsinvesteringar

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 1 550 000 000 kronor för beredskapsinvesteringar.

Skälen för regeringens förslag: Låneramen för beredskapsinvesteringar behövs för att stärka krisberedskapen.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Investeringsplanen för krisberedskap för 2019–2021 godkänns som en riktlinje för Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps beredskapsinvesteringar.

Skälen för regeringens förslag: Under perioden 2019–2021 kommer omfattande investeringar att genomföras i Rakelverksamheten. Investeringarna behövs bland annat med anledning av ökat antal användare och behov av ny teknik för att kunna tillhandahålla nya tjänster.

Tabell 4.21 Investeringsplan för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Anskaffning och utveckling av nya investeringar					
Rakelverksamheten	233	202	211	164	98
Beredskapstillgångar			50	50	
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	233	202	261	214	98
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>					
Maskiner, inventarier och installationer	233	202	211	164	98
Beredskapstillgångar			50	50	
<i>Summa varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>233</i>	<i>202</i>	<i>261</i>	<i>214</i>	<i>98</i>
Finansiering					
Anslag 2:4 Krisberedskap			50	50	
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	233	202	211	164	98
Summa finansiering av anskaffning och utveckling	233	202	261	214	98
Vidmakthållande av befintliga investeringar					
Beredskapstillgångar	21	35	24	15	15
Summa utgifter för vidmakthållande	21	35	24	15	15
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>					
Beredskapstillgångar	21	35	24	15	15
<i>Summa varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>21</i>	<i>35</i>	<i>24</i>	<i>15</i>	<i>15</i>
Finansiering					
Anslag 2:4 Krisberedskap	13	27	16	7	7
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	8	8	8	8	8
Summa finansiering av vidmakthållande	21	35	24	15	15
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	254	237	285	229	113
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	254	237	285	229	113

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget föreslås tillföras medel för att kunna upprätthålla nödvändiga samhällsfunktioner. För att säkerställa nödvändig utbildningsverksamhet inom räddningstjänsten och därmed säkra effektiva räddningsinsatser tillförs anslaget 2:6 *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* 36 000 000 kronor från och med 2019.

Regeringen föreslår att 1 219 144 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 237 255 000 kronor respektive 1 253 855 000 kronor.

Tabell 4.22 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 169 221	1 169 221	1 169 221
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	13 923	31 499	47 609
Beslut	36 000	36 535	37 025
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 219 144	1 237 255	1 253 855

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Tabell 4.24 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:7 Statens haverikommission

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	46 150	46 150	46 150
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	418	1 055	1 613
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	46 568	47 205	47 763

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

4.3.7 2:7 Statens haverikommission

Tabell 4.23 Anslagsutveckling 2:7 Statens haverikommission

Tusental kronor

2017	Utfall	42 265	Anslags-sparande	3 085
2018	Anslag	46 150 ¹	Utgifts-prognos	46 942
2019	Förslag	46 568		
2020	Beräknat	47 205 ²		
2021	Beräknat	47 763 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 46 568 tkr i 2019 års prislivå.

³ Motsvarar 46 568 tkr i 2019 års prislivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera Statens haverikommissionens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för myndighetens verksamhet med undersökningar enligt lagen (1990:712) om undersökning av olyckor och samverkan med berörda myndigheter i deras olycksförebyggande verksamhet.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 46 568 000 kronor anvisas under anslaget 2:7 *Statens haverikommission* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 47 205 000 kronor respektive 47 763 000 kronor.

5 Strålsäkerhet

5.1 Omfattning

Området omfattar frågor om strålskydd och kärnsäkerhet. Verksamheten finansieras främst från anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten* men också från bidrag och avgifter.

5.2 Utgiftsutveckling

Tabell 5.1 Utgiftsutveckling inom området Strålsäkerhet

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Strålsäkerhet</i>						
3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten	385	393	385	397	403	408
Summa Strålsäkerhet	385	393	385	397	403	408

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

5.3 Resultatredovisning

Resultatredovisning av miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö finns även under utg.omr. 20 Allmän miljö- och naturvård avsnitt 3.5.7.

5.3.1 Resultat

Inga allvarliga tillbud eller haverier har inträffat vid kärntekniska anläggningar i Sverige under 2017. Inga dosgränser har överskridits vid de svenska kärnkraftverken under de senaste dryga tio åren. Halterna av radioaktiva ämnen i miljön fortsätter att vara låga.

Under året har riksdagen beslutat om ändringar i lagen om kärnteknisk verksamhet (1984:3). Ändringarna är främst ett led i att genomföra EU:s ändrade kärnsäkerhetsdirektiv (2014/87/Euratom).

Under året har också en ny strålskyddslag (2018:396) beslutats. Strålskyddslagen genomför EU:s Strålskyddsdirektiv.

Arbetet med att stärka säkerhetsskyddet vid de svenska kärntekniska anläggningarna har fortsatt. Under 2016 beslutade Strålsäkerhetsmyndigheten om villkor för drift av det fysiska skyddet av kärnkraftverken. Beslutet innebär bl.a. att kärnkraftverken i Sverige från och med februari 2017 bevakas av beväpnade skyddsvakter

och att områdena runt kärnkraftverken ronderas av hundförare med bevakningshund.

Under året pågår en flytt av delar av Strålsäkerhetsmyndigheten till Katrineholm. Myndighetens säte och huvudsakliga delar av lednings- och stödfunktioner förläggs till Katrineholm. De finansiella frågorna som rör kärnkraftens restprodukter flyttades till Riksgäldskontoret den 1 september 2018.

Riksrevisionen har under 2017 granskat Strålsäkerhetsmyndighetens tillsyn av kärnkraftsreaktorer i drift (RiR 2017:17). Granskningen har inriktats på Strålsäkerhetsmyndighetens användning av anslag och resurser för tillsyn av kärnkraftsreaktorer i drift. Det har inte ingått i granskningen att bedöma kvaliteten i genomförda tillsynsinsatser eller att bedöma säkerheten vid kärnkraftverk. Regeringen lämnade en skrivelse (skr. 2017/18:66) till riksdagen med anledning av rapporten. I skrivelsen redovisas de åtgärder som vidtagits eller avses att vidtas med anledning av rekommendationerna.

Den 29 juni 2017 tillsattes en utredning (M 2017:05) om översyn av lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Syftet med utredningen är bl.a. att samordna ansvarsförhållandena enligt miljöbalken och kärntekniklagen, utarbeta förslag på sistahandsansvaret för kärnavfall, samordna definitionerna av kärnavfall och radioaktivt avfall i kärntekniklagen respektive strålskyddslagen samt göra en allmän översyn av lagen. Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2019.

Kärnavfallshantering

Regeringen har granskat och utvärderat kärnkraftsindustrins program för forskning, utveckling och demonstration av metoder för hantering och slutförvaring av kärnavfall (FUD). Programmet granskas och utvärderas vart tredje år. Regeringen beslutade att programmet uppfyller 12 § i kärntekniklagen men ställer samtidigt flera villkor för den fortsatta forsknings- och utvecklingsverksamheten. Villkoret omfattar bl.a. att den fortsatta forsknings- och utvecklingsverksamheten ska omfatta forskning och utveckling avseende avveckling, nedmontering och rivning samt hantering och slutförvaring av kärnkraftens restprodukter. Vidare ska kommande FUD-program innehålla en beskrivning av hur kompetensutvecklingen och kompetensförsörjningen ska säkras i ett tidsperspektiv på

50–100 år. Ytterligare villkor är att reaktorinnehavarna och Svensk Kärnbränslehantering AB även ska överväga de övriga påpekanden som såväl Strålsäkerhetsmyndigheten och Kärnavfallsrådet som andra instanser gjort vid granskningen av FUD-program 2016.

Riksrevisionen har under 2017 också granskat finansieringssystemet för kärnavfallshantering (RiR:2017:31). Syftet har varit att granska om bedömningen av risken att staten får stå för kostnader för omhändertagande av kärnkraftens restprodukter är välgrundad samt om den är samlad och transparent rapporterad. Regeringen lämnade en skrivelse (skr. 2017/18:141) till riksdagen med anledning av rapporten. I skrivelsen redovisas de åtgärder som vidtagits eller avses vidtas med anledning av rekommendationerna.

I december 2017 beslutades de kärnavfallsavgifter som ska gälla för perioden 2018–2020 som reaktorägarna ska betala för att finansiera kärnavfallshantering. Beslutet var i enlighet med förslag från SSM och innebar en höjning av avgifterna från i genomsnitt 4 öre till i genomsnitt 5 öre per kilowattimme (kWh) producerad kärnkraftsel. De inbetalade avgifterna fonderas i kärnavfallsfonden (läs mer om kärnavfallsfonden i utg.omr. 20 avsnitt 3.8.3).

Den nya finansieringslagstiftningen trädde i kraft i december 2017 (prop 2016/17:199). Där tydliggörs bl.a. hur kärnavfallsavgifter och säkerheter (finansieringsbelopp och kompletteringsbelopp) ska beräknas.

Lagen (1988:1597) om finansiering av hanteringen av visst radioaktivt avfall m.m. – den s.k. Studsvikslagen – upphörde den 31 december 2017, bl.a. för att lagen ansågs ha spelat ut sin roll. De kärnkraftsproducerade företagen betalade en särskild avgift t.o.m. 2017 som ett kostnadsbidrag för slutlig hantering av restprodukter från kärnteknisk verksamhet som har ett samband med framväxten av det svenska kärnkraftsprogrammet. (Se även utg.omr. 20 avsnitt 3.8.3.)

I maj 2018 genomfördes det sjätte granskningsmötet inom kärnavfallskonventionen.

Slutförvarsansökan

Kärnkraftindustrin lämnade år 2011 genom Svensk Kärnbränslehantering AB in en ansökan dels till mark- och miljödomstolen, dels till Strålsäkerhetsmyndigheten om att bl.a. få bygga

en inkapslingsanläggning och ett slutförvar för använt kärnbränsle. Ansökan har nu granskats av Mark- och miljödomstolen enligt miljöbalken och enligt kärntekniklagen av Strålsäkerhetsmyndigheten. Ansökan överlämnades till regeringen den 23 januari 2018 med yttrande från domstolen och från Strålsäkerhetsmyndigheten. Regeringen ska pröva om verksamheten kan tillåtas och fatta beslut om tillstånd enligt kärntekniklagen respektive tillåtlighet enligt miljöbalken.

Forskning

Strålsäkerhetsmyndigheten finansierar och bedriver forskning främst inom kärnsäkerhet och strålskydd. Forskningen finansieras dels från anslag 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten*, dels av avgifter från kärnkraftsindustrin via kärnavfallsfonden. Medel från kärnavfallsfonden utgör den större delen. Strålsäkerhetsmyndigheten har både öppna utlysningar samt beställer och upphandlar forskning i enlighet med en forskningsplan.

Syftet med forskningsfinansieringen är att stärka myndighetens och Sveriges kompetens på området. Myndigheten bidrar till och deltar i både nordiska och europeiska samarbeten.

Myndigheten bidrar också, helt eller delvis, till finansiering av anställningar vid universitet och högskolor. På så sätt stöds den nationella kompetensen inom strålsäkerhetsområdet.

Under 2017 tilldelades SSM ca 76 miljoner kronor för forskning på anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten*, varav totalt 14,5 miljoner kronor beslutades i tre utlysningssomgångar. Under 2017 beviljade myndigheten elva projekt inom strålskydd och två inom radioaktivt avfall som löper över ett år, samt tre projekt inom svåra haverier som löper över två år.

5.4 Budgetförslag

5.4.1 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten

Tabell 5.2 Anslagsutveckling 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2017	Utfall	385 316	Anslags-sparande	-6 851
2018	Anslag	393 078 ¹	Utgifts-prognos	385 425
2019	Förslag	397 048		
2020	Beräknat	402 859 ²		
2021	Beräknat	408 188 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 397 048 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 397 048 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Strålsäkerhetsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Anslaget får användas för utgifter för grundläggande och tillämpad forskning för att utveckla nationell kompetens inom myndighetens verksamhetsområde och för att stödja och utveckla myndighetens tillsyn. Anslaget får även användas för statsbidrag till Internationella strålskyddskommissionen (ICRP) samt till ideella miljöorganisationer.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 5.3 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	1 107	-	-
(varav tjänsteexport)			
Prognos 2018	1 700	-	-
(varav tjänsteexport)			
Budget 2019	1 700	-	-
(varav tjänsteexport)			

Strålsäkerhetsmyndigheten bedriver uppdragsverksamhet för t.ex. utbildning och mätningar vilket inte kräver full kostnadstäckning.

Tabell 5.4 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	292 809	14 341	320 167	-13 017
Prognos 2018	249 200	28 000	324 266	-47 066
Budget 2019	219 200	22 000	276 870	-35 670

Strålsäkerhetsmyndighetens verksamhet finansieras delvis via avgifter enligt förordningen (2008:463) om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten. Ansökningsavgifter som berör kärnteknisk verksamhet enligt 3 och 4 §§ disponeras av myndigheten, vilket endast är en mindre del av de totala avgiftsintäkterna. Resterande avgiftsintäkter får inte disponeras av myndigheten utan redovisas mot inkomsttitel.

Av de avgifter som tas ut med stöd av förordningen används en del för beredskapsverksamhet vid länsstyrelser och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Regeringen och myndigheten har under en tid arbetat för att komma i en bättre balans vad gäller avgifterna i den offentligrättsliga verksamheten. Resultatet för den avgiftsbelagda verksamheten visar ett negativt resultat eftersom avgiftsnivåerna för tillsyn över kärnteknisk verksamhet har justerats för att hantera tidigare ackumulerat överskott.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: Det behövs ett bemyndigande för myndighetens forskningsverksamhet och för att kunna hantera de utmaningar som strålsäkerhetsbranschen står inför när det gäller den långsiktiga kompetensförsörjningen. Bemyndigandet för 2019 föreslås vara oförändrat i förhållande till 2018. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor 2020–2023.

Tabell 5.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	53 930	63 999	70 000			
Nya åtaganden	56 561	37 701	39 000			
Infriade åtaganden	-46 492	-31 700	-39 000	-32 000	-23 000	-15 000
Utestående åtaganden	63 999	70 000	70 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	65 000	70 000	70 000			

Regeringens överväganden

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 5.6 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	393 078	393 078	393 078
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 970	9 781	15 110
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	397 048	402 859	408 188

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 397 048 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 402 859 000 kronor respektive 408 188 000 kronor.

6 Elsäkerhet

6.1 Omfattning

Området omfattar frågor om elsäkerhet och inkluderar verksamheten vid Elsäkerhetsverket.

6.2 Utgiftsutveckling

Tabell 6.1 Utgiftsutveckling inom område Elsäkerhet

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Elsäkerhet</i>						
4:1 Elsäkerhetsverket	60	59	58	59	60	61
Summa Elsäkerhet	60	59	58	59	60	61

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

6.3 Resultatredovisning

6.3.1 Resultat

Arbetet med elsäkerhet har som mål att förebygga skador på person och egendom orsakade av elektricitet, samt störningar på radio-kommunikation och näringsverksamhet inom området elektromagnetisk kompatibilitet (EMC). I arbetet ingår även att bygga upp, upprätthålla och utveckla en god säkerhetsnivå för elektriska anläggningar och elektrisk materiel och tillfredsställande EMC.

Den 1 juli 2017 trädde en ny elsäkerhetslagstiftning i kraft. Genom regleringen har Sverige fått ett helt nytt system för vilka krav som gäller för den som utför elinstallationer, den s.k. elbehörighetsreformen. Det svenska regelverket för elsäkerhet utgår nu från elsäkerhetslagen (2016:732), elsäkerhetsförordningen (2017:218) och ett antal myndighetsföreskrifter beslutade av Elsäkerhetsverket.

Till följd av den nya elsäkerhetslagen har fokus ökat på registrering av elinstallationsföretag och auktorisation av elinstallatörer – ett nytt krav sedan 1 juli 2017. Vid årsskiftet 2017/18 hade 10 426 elinstallationsföretag registrerat sig i Elsäkerhetsverkets företagsregister. Antalet beslut om auktorisation år 2017 uppgick till 1 576 stycken, vilket är en ökning med ungefär 15

procent jämfört med 2016. Den främsta orsaken till det ökade antalet ansökningar och beslut är att de flesta elinstallatörsföretag måste ha en auktoriserad elinstallatör knuten till företaget för att kunna registrera sig som elinstallatörsföretag. Totalt finns det ca 44 400 aktiva elinstallatörer registrerade.

Tillsyn av elektriska anläggningar, elinstallatörer och elinstallationsföretag utgör en stor del av verksamheten vid Elsäkerhetsverket. Under 2017 avslutades 459 tillsynsärenden. Det är något fler än föregående år, men ca 200 färre än 2015.

Under 2017 genomfördes marknadskontroll på 397 produkter. Detta är en liten minskning jämfört med tidigare år. Nya kontrollmetoder har utvecklats, vilket ökar effektiviteten i tillsynen. Antalet produkter som kontrolleras genom provning i oberoende laboratorier har minskat från 357 stycken år 2016 till 217 stycken år 2017. Antalet produkter som kontrolleras genom dokumentation har ökat kraftigt, från 9 stycken år 2016 till 144 stycken år 2017. Marknadskontroll genom dokumentation innebär kontroll av att det finns en EU-försäkran, att produkten är märkt på rätt sätt, samt att den ekonomiska aktören bedriver ett skadeförebyggande arbete. Under 2017 stoppades 159 produkter i myndighetens marknadskontroll, vilket är en betydande ökning jämfört med 2016, då 99 produkter stoppades. Den höga andelen stoppade produkter beror främst på ett stort projekt med fokus på USB-laddare.

Elsäkerhetsverket har under flera år ökat sina informationsinsatser och i allt högre grad prioriterat kommunikativa insatser som ett strategiskt verktyg för tillsyn och marknadskontroll för att tillsynen ska bli mer effektiv. Informationsinsatser görs även kring nya elektrotekniska anläggningar kopplade till den pågående energiomställningen i samhället, t.ex. solcellsanläggningar, energilagring av el, laddstolpar, elvägar.

Under 2017 redovisade Elsäkerhetsverket en rapport om informationskrav vid försäljning av elektriska installationsprodukter. Rapporten visar att det är vanligt att bostadsägare utför egna elinstallationsarbeten, trots att de saknar rätt behörighet. Med anledning av detta har Elsäkerhetsverket fått i uppdrag att, tillsammans med branschen, ta fram en handlingsplan för hur konsumenterna ska kunna få bättre information om

hur produkter för elinstallation ska hanteras. Handlingsplanen ska redovisas till Regeringskansliet senast den 31 januari 2019.

Regeringen har tillsammans med Elsäkerhetsverket och andra berörda myndigheter under ett antal år arbetat med ett förslag kring förändrat regelverk rörande vissa avgifter på elområdet. Under hösten 2017 beslutade regeringen om en ny förordning (2017:1040) om elberedskapsavgift, nätövervakningsavgift och elsäkerhetsavgift. Det nya regelverket ska minska administrationen och ge myndigheterna en bättre möjlighet att bekräfta de uppgifter som elnätsföretagen lämnar i samband med att de ska betala avgifterna. Förordningen trädde i kraft den 1 januari 2018.

6.4 Budgetförslag

6.4.1 4:1 Elsäkerhetsverket

Tabell 6.2 Anslagsutveckling 4:1 Elsäkerhetsverket

Tusental kronor				
2017	Utfall	59 825	Anslags-sparande	1 364
2018	Anslag	58 578 ¹	Utgifts-prognos	58 415
2019	Förslag	59 159		
2020	Beräknat	59 987 ²		
2021	Beräknat	60 725 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 59 159 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 59 158 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Elsäkerhetsverkets förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 6.3 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras) ¹	Intäkter som får disponeras	Kostnader ²	Resultat (intäkt - kostnad) ³
Utfall 2017	346 000		255 000	-
Prognos 2018	348 800		313 500	-
Budget 2019	351 500		314 000	-

¹ Varav elsäkerhetsavgift motsvarande 57 724 tkr 2017, 58 500 tkr 2018 och 59 000 tkr 2019.

² Kostnaderna ökar fr.o.m. 2018 eftersom Elsäkerhetsavgiften fr.o.m. 2018 har krav på full kostnadstäckning.

³ Resultat kan ej redovisas eftersom Nätövervakningsavgiften inte har krav på full kostnadstäckning.

Elsäkerhetsverkets verksamhet finansieras i huvudsak med elsäkerhetsavgiften.

Förordning (2017:1040) om elberedskapsavgift, nätövervakningsavgift och elsäkerhetsavgift innehåller bestämmelser om avgifter för att finansiera statlig elsäkerhetsverksamhet, verksamhet vid nätmyndigheten samt åtgärder och verksamhet enligt elberedskapslagen (1997:288).

Av förordningen om elberedskap (1997:294) respektive elförordningen (2013:208) framgår att Affärsverket svenska kraftnät är elberedskapsmyndighet och Energimarknadsinspektionen nätmyndighet (utg. omr. 21). Dessa tre avgifter redovisas i tabellen ovan som intäkter till inkomsttitel, eftersom det är Elsäkerhetsverket som administrerar dessa avgifter. Elsäkerhetsverket tar även ut en avgift för auktorisation som elinstallatör samt ersättning för vissa kostnader i samband med Elsäkerhetsverkets marknadskontroll.

Regeringens överväganden

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande:

Tabell 6.4 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:1 Elsäkerhetsverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	58 578	58 578	58 578
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	581	1 409	2 147
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	59 159	59 987	60 725

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 59 159 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Elsäkerhetsverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 59 987 000 kronor respektive 60 725 000 kronor.

Internationellt bistånd

7

Internationellt bistånd

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	4
Diagramförteckning	6
1 Förslag till riksdagsbeslut	7
2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	9
2.1 Principer för utformningen av denna proposition	9
2.2 Omfattning	10
2.3 Utgiftsutveckling	13
2.4 Mål	14
2.5 Resultatredovisning	14
2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	15
2.5.2 Resultat	16
2.6 Budgetförslag	48
2.6.1 1:1 Biståndsverksamhet	48
2.6.2 1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	51
2.6.3 1:3 Nordiska Afrikainstitutet	51
2.6.4 1:4 Folke Bernadotteakademin	52
2.6.5 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete ...	53
2.6.6 1:6 Utvärdering av internationellt bistånd	54

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	8
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden.....	8
Tabell 2.1	Biståndsram, härledning av utgiftsområde 7 Internationellt bistånd ..	13
Tabell 2.2	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	13
Tabell 2.3	Härledning av ramnivån 2019–2021 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	14
Tabell 2.4	Ramnivå 2019 realekonomisk fördelad Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.....	14
Tabell 2.5	Utveckling av budgeterade asylkostnader för personer från utvecklingsländer som ingår i biståndsramen	17
Tabell 2.6	Utfall anslag 1:1 Biståndsverksamhet genom Sida 2015–2017.....	19
Tabell 2.7	Utfall anslag 1:1 Biståndsverksamhet genom UD m.fl. 2015–2017	19
Tabell 2.8	Områdesmässig fördelning av Sveriges bilaterala bistånd 2012–2017.	20
Tabell 2.9	Områdesmässig fördelning av Sveriges bilaterala bistånd enligt policymarkörer.....	20
Tabell 2.10	Bidrag till de 15 största multilaterala organisationer och utvecklingsbanker 2017 från utgiftsområde 7 ¹	21
Tabell 2.11	Demokrati och mänskliga rättigheter: Indikatorer från multilaterala organisationer, utvecklingsbanker och EU	25
Tabell 2.12	Jämställdhet: Indikatorer från multilaterala organisationer, utvecklingsbanker och EU	27
Tabell 2.13	Miljö, klimat och naturresurser: Indikatorer från multilaterala organisationer, utvecklingsbanker och EU	30
Tabell 2.14	Fred och säkerhet: Indikatorer från multilaterala organisationer och EU.....	33
Tabell 2.15	Ekonomisk utveckling: Indikatorer från multilaterala organisationer, utvecklingsbanker och EU	36
Tabell 2.16	Hälsa: Indikatorer från multilaterala organisationer, utvecklingsbanker och EU	41
Tabell 2.17	Utbildning och forskning: Indikatorer från multilaterala organisationer, utvecklingsbanker och EU	45
Tabell 2.18	Indikatorer från multilaterala organisationer och EU.....	47
Tabell 2.19	Anslagsutveckling 1:1 Biståndsverksamhet	48
Tabell 2.20	Beställningsbemyndiganden för anslaget 1:1 Biståndsverksamhet.....	49
Tabell 2.21	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Biståndsverksamhet ..	50
Tabell 2.22	Anslagsutveckling 1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete.....	51
Tabell 2.23	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete.....	51
Tabell 2.24	Anslagsutveckling 1:3 Nordiska Afrikainstitutet	51
Tabell 2.25	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Nordiska Afrikainstitutet	52
Tabell 2.26	Anslagsutveckling 1:4 Folke Bernadotteakademin.....	52
Tabell 2.27	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Folke Bernadotteakademin.....	53
Tabell 2.28	Anslagsutveckling 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete.....	53
Tabell 2.29	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Riksrevisionen Internationellt utvecklingssamarbete	53

Tabell 2.30	Anslagsutveckling 1:6 Utvärdering av internationellt bistånd	54
Tabell 2.31	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Utvärdering av internationellt bistånd.....	54

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Utfall: Bistånd genom Sida respektive UD, m.fl. samt förvaltningsanslag för Sida och UD	18
Diagram 2.2	Demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer: Programgenomförande.....	22
Diagram 2.3	Demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer: Utveckling mot förväntade strategieresultat	22
Diagram 2.4	Jämställdhet: Programgenomförande.....	25
Diagram 2.5	Jämställdhet: Utveckling mot förväntat strategieresultat.....	26
Diagram 2.6	Miljö, klimat och naturresurser: Programgenomförande.....	28
Diagram 2.7	Miljö, klimat och naturresurser: Utveckling mot förväntat strategieresultat.....	28
Diagram 2.8	Fred och säkerhet: Programgenomförande.....	31
Diagram 2.9	Fred och säkerhet: Utveckling mot förväntade strategieresultat	31
Diagram 2.10	Ekonomisk utveckling: Programgenomförande.....	33
Diagram 2.11	Ekonomisk utveckling: Utveckling mot förväntat strategieresultat.....	33
Diagram 2.12	Hälsa: Programgenomförande	38
Diagram 2.13	Hälsa: Utveckling mot förväntat strategieresultat	39
Diagram 2.14	Utbildning och forskning: Programgenomförande.....	41
Diagram 2.15	Utbildning och forskning: Utveckling mot förväntat strategieresultat.....	42

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen fastställer biståndsramen för 2019 till 1 procent av vid budgeteringstillfället beräknad bruttonationalinkomst (BNI) för 2019 beräknat enligt EU-förordningen för nationalräkenskaperna ENS 2010 (avsnitt 2.2).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ställa ut statliga garantier för biståndsverksamhet som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 14 000 000 000 kronor (avsnitt 2.6.1).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 för anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* besluta om kapitaltillskott på högst 600 000 000 kronor till Swedfund International AB (avsnitt 2.6.1).
4. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, när det gäller anslag som står till regeringens disposition, enligt tabell 1.1.
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Riksrevisionens förslag:

6. Riksdagen anvisar ett ramanslag för budgetåret 2019 under utgiftsområde 7	Internationellt bistånd för Riksrevisionen enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag	
1:1	Biståndsverksamhet 43 534 337
1:2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) 1 201 325
1:3	Nordiska Afrikainstitutet 16 279
1:4	Folke Bernadotteakademin 125 302
1:5	Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete 50 000
1:6	Utvärdering av internationellt bistånd 17 897
Summa	44 945 140

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:1 Biståndsverksamhet	103 100 000	2020-2029
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet	103 100 000	

2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med

hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr.2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt

möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021. Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

Vad som angetts ovan har inte tillämpats i förhållande till de förslag i budgetpropositionen som avser Riksrevisionen. Budgetpropositionens innehåll motsvarar i dessa delar det förslag som myndigheten själv lämnar i budgetpropositionen.

2.2 Omfattning

Under utgiftsområdet Internationellt bistånd finns sex anslag: biståndsverksamhet, förvaltningsanslagen för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), Nordiska Afrikainstitutet (NAI), Folke Bernadotteakademin (FBA), Riksrevisionens

anslag för internationellt utvecklingssamarbete samt anslaget för utvärdering av internationellt bistånd. De delar som inte finansieras från biståndsramen är förvaltningskostnader för samarbete inom Östersjöregionen samt garantiavgifter, avseende Nordiska investeringsbankens miljöinvesteringsslån, som inte klassificeras som bistånd.

Ramen för utgiftsområdet

Regeringens förslag: Riksdagen fastställer biståndsramen för 2019 till 1 procent av vid budgeteringstillfället beräknad bruttonationalinkomst (BNI) för 2019 beräknat enligt EU-förordningen för nationalräkenskaperna ENS 2010.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen föreslår att biståndsramen för 2019 uppgår till 50,7 miljarder kronor, vilket motsvarar 1 procent av beräknad BNI enligt EU-förordningen för nationalräkenskaperna ENS 2010. I biståndsramen ingår ODA-fähiga kostnader, dvs. kostnader som klassificeras som bistånd (Official Development Assistance, ODA) i enlighet med den definition som används av biståndskommittén vid Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD/DAC). Majoriteten av kostnaderna återfinns under anslag inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Det föreslagna beloppet för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd uppgår till 44,9 miljarder kronor. I utgiftsområde 7 ingår 1,9 miljoner kronor för garantiavgifter avseende Nordiska investeringsbankens miljöinvesteringsslån och 5,0 miljoner kronor som avser förvaltningsutgifter för samarbete inom Östersjöregionen som inte klassificeras som bistånd. Dessa kostnader ingår inte i biståndsramen.

I biståndsramen ingår kostnader från andra delar av statens budget som kan klassificeras som bistånd. Kostnaderna uppgår till 5,8 miljarder kronor 2019 och är en minskning med 0,4 miljarder kronor jämfört med föregående år. Detta beror bl.a. på att kostnaderna för asylmottagande i Sverige minskar jämfört med 2018. Som andel av biståndsramen uppgår kostnaderna inom andra utgiftsområden till 11,4 procent 2019, jämfört med 12,7 procent

2018 (inklusive vårandringsbudget och förslag till höständringsbudget 2018).

Kostnader inom andra utgiftsområden som ingår i biståndsramen

Kostnader för mottagande av asylsökande

Kostnader för mottagande av asylsökande från låg- och medelinkomstländer under deras första år i Sverige ingår i den svenska biståndsramen, vilket är i enlighet med OECD/DAC:s riktlinjer över vad som kan räknas som bistånd. Syrier, irakier och iranier har under det första halvåret 2018 utgjort de största grupperna av asylsökande i Sverige. För 2019 bedömer Migrationsverket att en tredjedel av antalet asylsökande kommer att komma från Syrien, Afghanistan och statslösa (inklusive staten Palestina). Nästa år antas ensamkommande barn utgöra närmare 8 procent av antalet asylsökande som kommer till Sverige, vilket kan jämföras med 7,6 procent 2016, drygt 5,2 procent 2017 och drygt 4,4 procent under perioden januari till juli 2018. Bland nya asylsökande var ca 40 procent kvinnor 2018, vilket är oförändrat i jämförelse med både 2017 och 2016. Migrationsverket har enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. ett huvudansvar för mottagandet av asylsökande från det att ansökan om asyl lämnas in till dess att personen tas emot i en kommun, om uppehållstillstånd har beviljats, alternativt lämnar landet vid avslagsbeslut.

För att beräkna den ODA-fähiga kostnaden görs i nuvarande avräkningsmodell först en bedömning av hur många personer som kommer att söka asyl i Sverige under det kommande året samt en beräkning av hur stor andel av dessa som antas komma från låg- och medelinkomstländer enligt OECD/DAC:s klassificering. Därefter räknas den genomsnittliga vistelsetiden i Migrationsverkets mottagande fram för dessa personer. I beräkningarna ingår tiden från ansökan till bosättning efter beslut om uppehållstillstånd eller till slutligt beslut om avvisning eller utvisning. Den genomsnittliga vistelsetiden beräknad som antal dygn multipliceras med antalet asylsökande från ODA-fähiga länder samt kostnaden per person och dygn i mottagandet. Beräkningarna för 2019 bygger på en prognos om 29 000 asylsökande, varav 95 procent antas komma från låg- och medelinkomstländer. Den genomsnittliga dygns-

kostnaden uppskattas till 404 kronor per person och genomsnittligt antal dygn per person prognostiseras till 223.

År 2019 beräknas den ODA-fähiga kostnaden för asylsökande från låg- och medelinkomstländer uppgå till 3,1 miljarder kronor, varav 2,2 miljarder kronor räknas in i biståndsramen, vilket motsvarar 4,3 procent av det totala biståndet. Det innebär en minskning med ca 0,8 miljarder kronor från 2018 (efter förslag i höständringsbudgeten). Att kostnaden minskar under 2019 beror dels på kortare handläggningstider, dels på en lägre dygnkostnad per asylsökande, samtidigt som antal asylsökande ökar.

Även kostnader under det första året för mottagandet av personer som vidarebosätts i Sverige och deras resor till Sverige ingår i avräkningen. Antalet vidarebosatta är oförändrat jämfört med 2018 och beräknas uppgå till 5 000 personer både under 2019 och 2020. Schablonbeloppet och resekostnad per person uppgår till 207 000 kronor under 2019. Totala kostnaden för vidarebosättningar 2019 uppgår till 569 miljoner kronor.

Kostnaderna för mottagande av asylsökande ingår i utgiftsområde 8 Migration. Den ODA-fähiga kostnaden per dygn belastar anslagen 1:1 *Migrationsverket* och 1:2 *Ersättningar och bostadskostnader*. Kostnader för personer som vidarebosätts belastar utgiftsområde 13 *Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering*, anslag 1:2 *Kommunersättningar vid flykt/mottagande*.

Regeringen har tidigare aviserat, bl.a. i budgetpropositionen för 2018, att den genomför en heltäckande översyn av modellen för avräkningar av kostnader för asylmottagandet. Modellförslag utarbetas i enlighet med den definition som används av OECD/DAC, efter beslut vid DAC:s högnivåmöte i oktober 2017. Översynen är inte avslutad och frågan kommer att hanteras vidare i en kommande budgetproposition.

EU-bistånd

I biståndsramen ingår även kostnader för det svenska bidraget till den del av EU:s gemensamma bistånd som finansieras genom EU:s reguljära budget. För 2019 uppgår dessa kostnader inom utgiftsområde 27 *Avgiften till Europeiska unionen* till 2,4 miljarder kronor, vilket motsvarar Sveriges del av de faktiska

kostnaderna för biståndet inom den totala EU-budgeten 2017. EU bedriver utvecklings-samarbete med nästan alla låg- och medelinkomstländer och inom ett stort antal sektorer. Allokering av resurser liksom utvecklings-samarbetets inriktning slås fast i s.k. externa finansiella instrument som har varierande geografiskt och tematiskt fokus.

I ministerrådets arbetsgrupper utarbetar Sverige tillsammans med övriga medlemsstater, Europeiska kommissionen och Europeiska utrikestjänsten (EEAS) EU:s gemensamma utvecklingspolitik. Sverige bidrar även till att påverka utformningen av EU:s bistånd i genomförandekommittéerna, expertgrupper och via berörda ambassader.

Utrikesförvaltningens förvaltningskostnader

I biståndsramen ingår biståndsrelaterade förvaltningskostnader för utlandsmyndigheter och enheter i Stockholm. OECD/DAC:s riktlinjer lägger fast ett antal principer för vad som kan räknas som förvaltningsresurser för policyarbete och genomförande av bistånd. OECD/DAC:s regler omfattar lönekostnader för personal med biståndsrelaterat arbete vid huvudkontor och vid utlandsmyndigheter samt drift av berörda myndigheter, inklusive kostnader för lokaler, it, fordon m.m. De kostnader inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse om 424 miljoner kronor som ingår i biståndsramen 2019 utgörs av 2017 års faktiska utfall för dessa verksamheter. Kostnadsberäkningen grundas på tidsåtgång för biståndsrelaterat arbete på respektive utlandsmyndighet och UD-enhet i Stockholm. Det handlar t.ex. om dialog och rapportering om utvecklingspolitiska frågor och om värdlandets roll i utvecklingspolitiken i multilaterala forum såsom FN, samt i EU.

Övrigt

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) disponerar 115 miljoner kronor under utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap för sin internationella biståndsverksamhet, som inkluderas i biståndsramen.

Vidare ingår i biståndsramen bidrag till demokratiinsatser i Ukraina och Vitryssland om ca 31 miljoner kronor inom utgiftsområde 5 Internationell samverkan.

I biståndsramen inkluderas även den del av Sveriges bidrag till vissa FN-organ och andra internationella organisationers reguljära budget

som belastar anslag inom andra utgiftsområden men som klassificeras som bistånd. Dessa organisationer är FAO, CITES, IAEA, ILO, IOM, ITU, IUCN, OSSE, Unep, Unesco, Unido, UNO, UNPKO, UPU, Wipo, WHO, WMO, WMU och Europarådet. De kostnader om ca 374 miljoner kronor som ingår i biståndsramen 2019 utgörs av faktiskt utbetalt belopp 2017 till dessa organisationer.

Från och med 2011 fördelas stipendiemedel till universitet och högskolor avseende stipendier för särskilt kvalificerade studieavgiftsskyldiga studenter. Stipendiemedel som avser studenter från länder som enligt OECD/DAC klassificeras som mottagarländer för bistånd inkluderas i biståndsramen, i enlighet med OECD/DAC:s riktlinjer. De kostnader inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning om ca 44 miljoner kronor som ingår i biståndsramen 2019 utgörs av 2017 års faktiska utfall. Från och med 2018 t.o.m. 2020 disponerar Konsumentverket medel för stöd till Konsumentverkets remitteringstjänst, Money from Sweden för att utveckla tjänsten och därigenom möjliggöra ytterligare sänkta avgifter för remitteringar. År 2018 t.o.m. 2020 disponerar Konsumentverket 3,7 miljoner kronor per år.

Kapitaltillskott till Asiatiska banken för infrastrukturinvesteringar (AIIB) utbetalas från utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning. Den del av kapitaltillskottet som klassificeras som bistånd, i enlighet med OECD/DAC:s riktlinjer, uppgår till 85 procent. Biståndsdelen av utbetalningen till AIIB om 175 miljoner kronor ingår i biståndsramen 2019 och utgörs av faktiskt utbetalt belopp 2018.

Tabell 2.1 Biståndsram, härledning av utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

	2017	2018 ¹	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Biståndsram	46 129	48 950	50 710	52 590	54 530
Kostnader inom andra utgiftsområden	9 361	6 209	5 772	6 769	6 140
Varav:					
Asylkostnader	6 316	2 974	2 204	3 176	2 540
EU-bistånd	2 113	2 059	2 354	2 354	2 354
Utrikesförvaltningens förvaltningskostnader	451	416	424	434	445
Övrigt	481	760	790	805	801
Kostnader inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	36 768	42 741	44 938	45 821	48 390
Biståndsram i procent av beräknad BNI enligt ENS 1995 ²	1,03	1,04	1,04	1,04	1,04
Biståndsram i procent av beräknad BNI enligt ENS 2010	0,99	1,0	1,0	1,0	1,0
Kostnader inom utgiftsområde 7 som inte finansieras från biståndsramen och inte definieras som bistånd ³	7	7	7	7	7
Totalt för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	36 775	42 748	44 945	45 828	48 397

¹Inklusive vårändringsbudget och förslag till höständringsbudget för 2018.²Enligt det europeiska national- och regionalräkenskapsystemet ENS 1995 uppskattas biståndsramen uppgå till 1,04 av BNI 2019. I september 2014 uppdaterades ENS 1995 till ENS 2010.³De delar som inte finansieras från biståndsramen är förvaltningskostnader för samarbete inom Östersjöregionen samt garantiavgifter, avseende Nordiska investeringsbankens miljöinvesteringsslån, som inte klassificeras som bistånd.

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.2 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Internationellt utvecklingssamarbete</i>						
1:1 Biståndsverksamhet	35 402	41 341	41 342	43 534	44 397	46 947
1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	1 115	1 199	1 212	1 201	1 219	1 236
1:3 Nordiska Afrikainstitutet	14	16	16	16	17	17
1:4 Folke Bernadotteakademin	111	124	122	125	127	129
1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete	51	50	49	50	50	50
1:6 Utvärdering av internationellt bistånd	14	18	18	18	18	18
Summa Internationellt utvecklingssamarbete	36 707	42 748	42 760	44 945	45 828	48 397
Totalt för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	36 707	42 748	42 760	44 945	45 828	48 397

¹Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.3 Härledning av ramnivån 2019–2021
Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd**

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	42 985	42 985	42 985
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	15	35	54
Beslut	-1 224	-1 378	-1 018
Övriga makroekonomiska förutsättningar	1 741	3 600	5 489
Volym	-8	0	0
<i>Överföring till/från andra utgiftsområden</i>			
Övrigt	1 437	586	887
Ny ramnivå	44 945	45 828	48 397

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.**Tabell 2.4 Ramnivå 2019 realekonomisk fördelad
Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd**

Miljoner kronor

	2019
Transferringar ¹	41 973
Verksamhetsutgifter ²	2 967
Investeringar ³	5
Summa ramnivå	44 945

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transferringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Biståndsramens storlek bestäms utifrån den procentsats, andel av bruttonationalinkomsten (BNI), som riksdagen beslutar om för varje enskilt år. Vid beräkningen av biståndsramen används den vid budgeteringstillfället senast tillgängliga BNI-prognosen. Den uppdaterade EU-förordningen för nationalräkenskaperna ENS 2010 som infördes i september 2014, medförde förändringar i beräkningsmetoden för BNI. Biståndsramen för 2019 beräknas därför som 1 procent av förväntad BNI enligt ENS 2010. Varje år rapporteras det totala svenska biståndet efter avslutat budgetår till OECD/DAC (som ansvarar för att sammanställa medlemsländernas biståndsstatistik). Vid rapporteringstillfället används den senast tillgängliga BNI-uppgiften från Statistiska centralbyrån för det år

rapporteringen avser, vilket kan bidra till att det uppstår en skillnad i procentandel av BNI mellan den prognosbaserade budgeten och den rapporterade officiella statistiken. Skillnader mellan budgeterat internationellt bistånd och utfall kan också bero på att bidrag till de multilaterala finansieringsinstitutionerna rapporteras i sin helhet till OECD/DAC det år skuldsedeln läggs, medan bidraget i statens budget i stället fördelas över flera år, i den takt utbetalningar görs. Se årsredovisning för staten 2017 för rapporterat utfall för biståndet 2007–2017.

2.4 Mål

Målet för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd är: att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck (prop. 2013/14:1 utg. omr. 7, bet. 2013/14:UU2) se även (skriv. 2013/14:131 utg. omr. 7, bet. 2013/14:UU20).

I likhet med utformningen av politiken inom andra utgiftsområden omfattas utgiftsområdet Internationellt bistånd av Sveriges politik för global utveckling som regeringen redogör för i propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling. (prop. 2002/03:122, bet. 2003/04:UU3, rskr. 2003/04:112).

2.5 Resultatredovisning

Denna redovisning inkluderar resultat från det bilaterala och multilaterala utvecklings-samarbetet samt EU:s utvecklings-samarbete. Riksrevisionens internationella utvecklings-samarbete redovisas i avsnittet Riksrevisionen under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning. Redovisning för kostnader och resultat för mottagande av asylsökande görs i budgetpropositionen under utgiftsområde 8 Migration. Resultaten av civila krishanterings-insatser redovisas under utgiftsområde 5 Internationell samverkan. Utrikesförvaltningens förvaltningskostnader redovisas under utgiftsområde 1 Rikets styrelse. Vissa FN-organ får bidrag från andra utgiftsområden i tillägg till utgiftsområde 7 och deras verksamhet och resultat redovisas under dessa utgiftsområden.

Resultat av det multilaterala samarbetet redovisades nyligen i en särskild skrivelse till riksdagen (skr. 2017/18:219).

2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att, i enlighet med det av riksdagen fastlagda målet för svenskt bistånd, *skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck* omfattar biståndet verksamhet på flera olika områden. I redovisningen används följande övergripande bedömningsgrunder vilka också tjänar som struktur för redovisningen.

- Demokrati och ökad respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer
- Jämställdhet och kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna
- Miljö- och klimatomfattig hållbar utveckling och hållbart nyttjande av naturresurser
- Fredliga och inkluderande samhällen
- Inkluderande ekonomisk utveckling
- Ökning av migrationens positiva utvecklingseffekter samt minskade negativa konsekvenser av ofrivillig och irreguljär migration
- Jämlik hälsa
- Likvärdig och inkluderande utbildning av god kvalitet samt forskning av hög kvalitet av relevans för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling
- Räddande av liv, lindrad nöd och upprätthållen mänsklig värdighet

För var och ett av dessa redovisas resultat utifrån ett antal breda kvalitativa indikatorer, vilka framgår i respektive avsnitt. Därutöver redovisas data för ett antal organisationsspecifika indikatorer. Könsuppdelad data redovisas när sådan funnits tillgänglig.

För det bilaterala biståndet redovisas bedömning av i vilken grad utvecklingen gått i riktning mot de förväntade resultat som anges i de strategier som styr utvecklingsarbetet, samt i vilken grad programmen av insatser avsedda att bidra till resultaten kunnat genomföras enligt plan. Därmed reflekteras såväl bra som mindre bra resultat.

Redovisningen är huvudsakligen baserad på myndigheters och multilaterala organisationers årsrapporter, utvärderingar och analyser av biståndet.

Styrning och uppföljning av biståndet

Styrningen av biståndet tar sin utgångspunkt i det riksdagsbundna målet att *skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck*, samt nutida omvärldsförändringar och de överenskommelser som det internationella samfundet enades om under 2015, dvs. Agenda 2030, Addis Ababa Action Agenda och klimatavtalet från Paris.

Mål för biståndet till enskilda länder, regioner, tematiska områden och multilaterala organisationer anges i strategier beslutade av regeringen. Strategierna utgår från aktuell kontext och en analys av behov och svenskt mervärde. De omfattar således verksamhet på ett begränsat antal tematiska områden och speglar regeringens prioriteringar vad gäller biståndets bidrag till Agenda 2030 i det aktuella sammanhanget. Tematiken i den övergripande styrningen reflekteras i såväl geografiska och tematiska strategier som i multilaterala organisationsstrategier.

Genomförande av strategierna finansieras över anslag 1:1 *Biståndsverksamhet* vilket således finansierar verksamhet inom samtliga tematiska områden.

Utifrån strategierna beslutar Sida och andra biståndsgenomförande organisationer vilka verksamheter som ska finansieras och hur biståndet ska genomföras. Biståndsgenomförande organisationer ansvarar för uppföljning av insatser och redovisar till regeringen på strateginivå.

Sveriges multilaterala bistånd styrs genom en övergripande strategi för multilateral utvecklingspolitik och i förekommande fall av organisationsstrategier för multilaterala- och internationella organisationer. Beslut om hur medlen ska användas fattas i organisationernas styrande organ där Sverige har inflytande genom kärnstödet och sitt aktiva deltagande. Uppföljning sker främst genom årsrapporter och i styrelser.

Sveriges roll är att tillsammans med lokala aktörer stödja och bidra till ländernas egna utvecklingsansträngningar. Resultaten uppnås

gemensamt med nationella och internationella samarbetsorganisationer i ett lokalt sammanhang med många samverkande faktorer. Resultat som redogörs för i denna redovisning anges således främst i termer av hur Sverige bidragit till olika mål för biståndet. Utöver genom biståndsinsatser kan resultat uppnås genom dialog.

Sverige följer de internationellt överenskomna principerna om bistånds- och utvecklings-effektivitet, inklusive anpassning av verksamheten till samarbetsländernas och lokala samarbetsorganisationers egna mål och indikatorer. Till principerna hör även att i möjligaste mån använda samarbetsländernas och samarbetsorganisationernas egna system för uppföljning, utvärdering och statistik. Kapacitet i länderna är i detta sammanhang ofta en begränsande faktor. Inom utvecklingssamarbetet görs därför betydande insatser för att långsiktigt stärka ländernas kapacitet.

Under 2018 har styrning och uppföljning av svenskt bistånd stärkts, bl.a. genom uppdatering av riktlinjerna för strategier inom svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd (UD2017/21053/IU) samt av strategin för multilateral utvecklingspolitik (UD2017/21055/FN).

2.5.2 Resultat

Fördelningen av det svenska utvecklingssamarbetet

Riksdagen fastställde Sveriges biståndsram för 2017 till 0,99 procent av beräknad bruttonationalinkomst (BNI), beräknad enligt det europeiska regelverket för nationalräkenskaperna ENS 2010, vilket motsvarade 46,1 miljarder kronor. Utfallet av biståndet som redovisades till OECD:s biståndskommitté DAC (OECD/DAC) uppgick till 47,6 miljarder kronor motsvarande 1,02 procent av senast tillgängliga BNI-uppgift för 2017. Den

svenska biståndsvolymen överstiger därmed FN:s mål om ett bistånd på 0,7 procent av BNI och gör att Sverige, räknat i procent av BNI, är en av de största biståndsgivarna av OECD-länderna.

Merparten av utfallet som redovisas till OECD/DAC utgörs av verksamhet under utgiftsområde 7 (37 128 miljoner kronor 2017, 78,1 procent av utfallet). Dessutom förekommer kostnader inom andra utgiftsområden, s.k. avräkningar, vilka redovisas som bistånd enligt OECD/DAC:s regelverk. Dessa omfattar mottagande av asylsökande från utvecklingsländer (7 078 miljoner kronor, 14,9 procent), EU:s gemensamma bistånd (2 353 miljoner kronor, 4,9 procent), utrikesförvaltningens förvaltningskostnader (424 miljoner kronor, 0,9 procent), samt bidrag till vissa FN-organ och andra internationella organisationers reguljära budget (569 miljoner kronor, 1,2 procent). Den sistnämnda posten inkluderar Sveriges stöd till Asiatiska infrastruktur- och investeringsbanken (AIIB) om 195 miljoner kronor.

Det finns flera anledningar till att utfallet som rapporterades till OECD/DAC överstiger biståndsramen med ca 1,4 miljarder kronor. För det första blev utfallet för mottagande av asylsökande från utvecklingsländer högre än det belopp som ingick i biståndsramen efter propositionen Höständringsbudget för 2017 (prop. 2017/18:2 utg.omr. 7 avsnitt 3). För det andra rapporteras lagda skuldsedlar i sin helhet till OECD/DAC det år de deponeras, även om utbetalningar från en och samma skuldsedel kan vara fördelade över flera år. För det tredje blev avräkningen för EU:s gemensamma bistånd högre än i budgetpropositionen för 2017. Se årsredovisningen för staten 2017 för rapporterat utfall för biståndet 2007–2017.

Tabellen nedan visar budgeterade asylkostnader som ingår i biståndsramen och hur de förändrades i och med vår- och höständringsbudgetarna för 2017.

Tabell 2.5 Utveckling av budgeterade asylkostnader för personer från utvecklingsländer som ingår i biståndsramen

	Budgetpropositionen 2017	VÄB17	HÄB17	Utfall 2017
Migrationsverkets prognos (datum)	juli 2016	februari 2017	juli 2017	
Antal asylsökande	51 200	34 700	28 000	25 666
Varav män/pojkar				15 635
Varav kvinnor/flickor				10 031
Genomsnittligt antal dygn	213	257	273	336
Genomsnittlig dygnskostnad, kronor	809 ¹	839	914	795
Asylkostnader som ingår i biståndsramen, miljoner kronor	8 100 ¹	6 804 ¹	6 316 ¹	7 078

¹Notera att korrigering gjorts efter Årsredovisning för staten 2017. Utfallet för 2017 överensstämmer dock med vad som redovisats i Årsredovisning för staten 2017.

Det förväntade antalet asylsökande sjönk under året för att landa på ett utfall för 2017 om 25 666 asylsökande varav 15 635 män/pojkar och 10 031 kvinnor/flickor. Av det totala antalet asylsökande kom 97,8 procent från utvecklingsländer och det är endast kostnader för dessa personer som ingår i biståndet enligt OECD/DAC:s biståndsdirektiv. Samtidigt ökade den genomsnittliga vistelsetiden i Migrationsverkets mottagningssystem från 213 till 336 dygn under samma period. Den längre vistelsetiden förklarades av att många av asylansökningarna var komplexa och tog längre tid än beräknat att avgöra. Dygnskostnaden prognosticerades öka bl.a. till följd av att kommunerna förutsågs i högre utsträckning eftersöka ersättningar från Migrationsverket för ensamkommande barn.

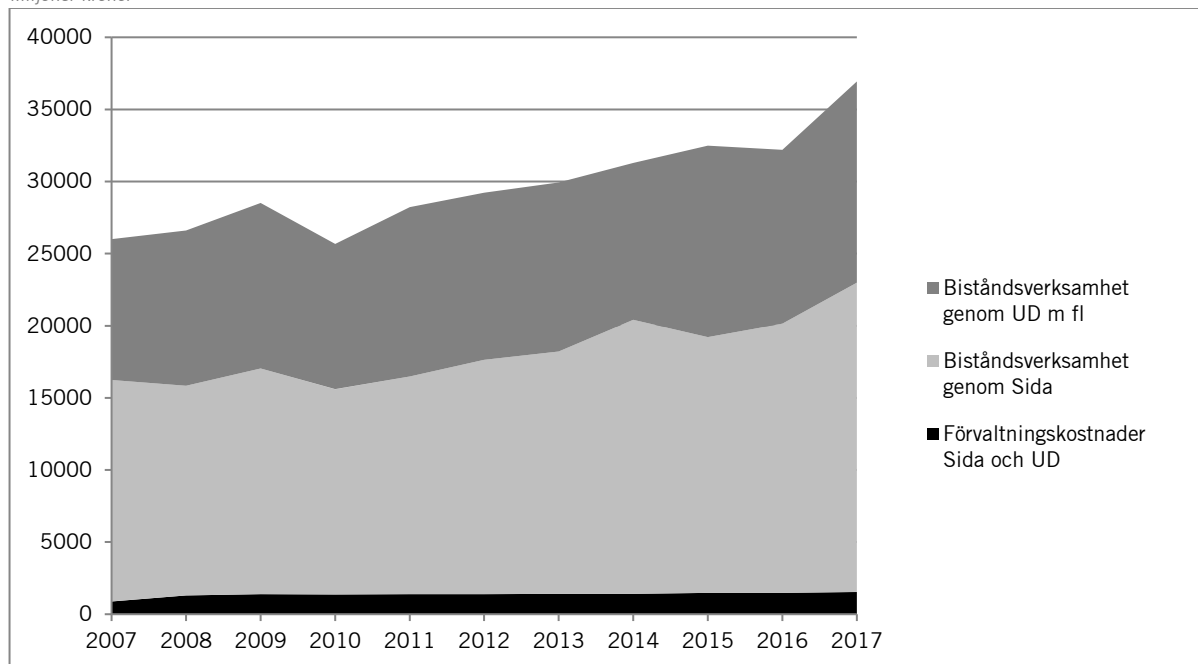
Både det rapporterade utfallet till OECD/DAC och de budgeterade avräkningarna inkluderade kostnader för mottagande av personer som vidarebosattes i Sverige varav de budgeterade kostnader uppgick till 375 miljoner kronor medan utfallet till OECD/DAC var 369 miljoner kronor.

Delar av utvecklingssamarbetet bidrar också till generering av andra resurser för utveckling, t.ex. Sidas garantiverksamhet. Per december 2017 hade Sida 40 beslutade garantier om 7,6 miljarder kronor, vilka mobiliserat ytterligare kapital om 21,6 miljarder kronor. Denna finansiering räknas inte in i biståndsramen. Under 2017 ingick Sida avtal om 5 nya garantier, varav en utökning av en tidigare garanti, till ett sammanlagt värde av 1,2 miljarder kronor. Dessa garantier har mobiliserat externt kapital för investeringar om ca 7 miljarder kronor. Vid behov kan Sida subventionera en del av garantitagarens avgifter och det är bara i dessa fall som gåvomedel tas i anspråk. År 2017 subventionerades riskpremien med totalt 16,4 miljoner kronor och Sidas administrativa avgift med 2,1 miljoner kronor. Det innebär att för 18,5 miljoner kronor i gåvobistånd genererades ca 7 miljarder kronor till investeringar i fattiga länder via garantifaciliteten.

Diagram 2.1 visar bistånd genom Sida respektive UD samt förvaltningsanslag för Sida och Regeringskansliet över tidsperioden 2007–2017.

Diagram 2.1 Utfall: Bistånd genom Sida respektive UD, m.fl. samt förvaltningsanslag för Sida och UD

Miljoner kronor

Bilateralt bistånd

Det bilaterala biståndet ökade 2017 med 2,7 miljarder kronor jämfört med föregående år, motsvarande en ökning med 9,0 procent. Som bilateralt bistånd räknas allt bistånd som inte är kärnstöd till multilaterala och internationella organisationer eller multilaterala utvecklingsbanker. Merparten av det bilaterala biståndet hanteras av Sida. En del av det bilaterala biståndet kanaliseras genom multilaterala organisationer s.k. multi-bi-bidrag, såsom Sidas finansiering av ett nationellt program genom en FN-organisation. Multi-bi-bidrag uppgick

2017 till 9,6 miljarder kronor dvs. 38,1 procent av det bilaterala biståndet och 39,0 procent av Sidas utbetalningar. En annan del kanaliseras genom organisationer i det civila samhället och uppgick till 9,2 miljarder kronor. Övrigt bilateralt bistånd, exklusive avräkningar, uppgick till 6,4 miljarder kronor. Följande tabeller redovisar utgiftsutvecklingen för biståndsverksamhet genom Sida respektive UD m.fl., samt den områdesmässiga fördelningen.

Tabell 2.6 och 2.7 visar det samlade svenska biståndet fördelat genom Sida, UD m.fl. Tabell 2.8 visar den områdesmässiga fördelningen.

Tabell 2.6 Utfall anslag 1:1 Biståndsverksamhet genom Sida 2015–2017

Tusental kronor

	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017
Humanitära insatser	2 801 099	3 588 885	3 730 448
Informations- och kommunikationsverksamhet	91 104	106 334	139 715
Stöd genom svenska organisationer i det civila samhället	1 628 074	1 721 001	1 811 246
Regionala och bilaterala strategier för Asien	1 375 888	1 457 883	1 792 702
Bilaterala strategier för Latinamerika	506 366	597 311	614 603
Regionala och bilaterala strategier för Afrika	4 913 665	4 449 617	5 740 366
Regionala och bilaterala strategier för Mellanöstern och Nordafrika	712 531	1 022 577	1 211 847
Reformsamarbete med Östeuropa, Västra Balkan och Turkiet	1 042 682	1 126 446	1 279 683
Särskilda insatser för mänskliga rättigheter och demokratisering	811 768	688 870	768 396
Globala insatser för miljö- och klimatmässigt hållbar utveckling	713 567	727 016	849 162
Globala insatser för socialt hållbar utveckling	1 133 140	1 248 924	1 333 905
Globala insatser för ekonomiskt hållbar utveckling	573 990	516 975	598 875
Globala insatser för mänsklig säkerhet	184 665	224 190	278 321
Kapacitetsutveckling och utbyten	455 666	412 127	485 179
Forskningssamarbete	793 374	781 631	813 332
SUMMA	17 737 549	18 669 789	21 447 777

Tabell 2.7 Utfall anslag 1:1 Biståndsverksamhet genom UD m.fl. 2015–2017

Tusental kronor

	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017
Multilaterala utvecklingsbanker, fonder och skuldavskrivningar	2 952 335	3 793 511	2 824 146
Multilaterala och internationella organisationer och fonder	9 170 400	6 501 634	8 861 279
Strategiskt inriktade bidrag	367 124	970 331	973 883
Globalt utvecklingssamarbete	39 879	36 236	44 591
SUMMA UD	12 529 738	11 301 712	12 703 899
Polismyndigheten	137 360	155 806	167 261
Kriminalvården	26 001	26 257	28 252
Åklagarmyndigheten	1 859	4 018	6 887
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	37 832	36 381	41 378
Domstolsverket	2 696	3 512	4 679
Folke Bernadotteakademin	80 723	96 173	120 644
Svenska institutet	226 239	189 948	219 433
Nordiska Afrikainstitutet	14 055	13 656	13 926
Kammarkollegiet	21 314	38 047	454 333
Kommerskollegium	8 816	13 468	14 257
Vetenskapsrådet	166 438	159 197	163 943
Riksgäldskontoret	6 125	4 111	1 723
Strålsäkerhetsmyndigheten	11 770	10 844	13 206
	741 228	751 418	1 249 921
SUMMA	13 270 966	12 053 130	13 953 820
SUMMA TOTALT ANSLAG 1:1 BISTÅNDSVERKSAMHET	31 008 545	30 722 920	35 401 597

Tabell 2.8 Områdesmässig fördelning av Sveriges bilaterala bistånd 2012–2017¹

Procent	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Demokrati och mänskliga rättigheter, inkl. jämställdhet och förvaltning	24,2	24,8	25,6	25,4	24,8	24,5
Miljö, klimat, energi	5,8	6,9	5,3	7,5	5,4	7,9
Fred och säkerhet	5,9	6,0	5,1	5,6	5,1	5,5
Ekonomisk utveckling ²	13,3	12,7	11,7	9,8	10,5	12,0
Hälsa ³	13,1	12,1	10,6	11,2	10,8	11,6
Utbildning och forskning	4,9	4,9	7,2	5,7	6,5	5,3
Humanitärt bistånd	14,8	14,1	18,2	15,3	17,2	15,7
Övrigt ⁴	17,8	18,5	16,4	19,5	19,7	17,5
SUMMA	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Totalt utbetalat, miljoner kronor	20 118	20 492	21 672	20 046	23 095	25 812

¹ Källa: Sveriges CRS-rapportering till OECD/DAC och enligt utrikesdepartementets beräkningar. Det bilaterala utfallet är exklusive avräkningar.

² Inkluderar följande DAC-kategorier: trade, industry, mineral/mining, agriculture, forestry, fishing, banking, financial services, business, transport, communications och energy.

³ Inklusive vatten, sanitet och befolkningsprogram.

⁴ Inkluderar följande DAC-kategorier: multisector, unspecified, administrative costs, general budget support samt other social infrastructure and services.

Området demokrati och mänskliga rättigheter inklusive jämställdhet och förvaltning är fortsatt det största inom det bilaterala biståndet. De största ökningarna i andel av utbetalt bistånd 2017 märks inom områdena miljö, klimat och energi, ekonomisk utveckling samt hälsa.

Biståndets inriktning speglas även av OECD/DAC:s s.k. policymarkörer avseende om vissa centrala policyområden är huvudsyfte respektive delsyfte för insatser. En insats inom t.ex. hälsa eller utbildning kan även ha jämställdhet som delmål och policy-markörerna visar främst hur vissa frågor genomsyrar verksamheten som helhet. Notera även att en och samma insats kan ha flera huvudsyften.

Tabell 2.9 Områdesmässig fördelning av Sveriges bilaterala bistånd enligt policymarkörer

Procent av utbetalningar	2013	2014	2015	2016	2017
Miljö och klimat					
Huvudsyfte	12	11	11	13	14
Delsyfte	34	31	33	31	31
Demokrati och mänskliga rättigheter					
Huvudsyfte	39	38	40	41	38
Delsyfte	43	41	42	37	37
Jämställdhet					
Huvudsyfte	14	16	18	18	20
Delsyfte	72	74	71	68	70
Konflikt					
Huvudsyfte	11	9	8	7	8
Delsyfte	38	41	42	50	47

Multilateralt bistånd

Multilateralt bistånd definieras som det stöd som kanaliseras som kärnstöd till multilaterala- och internationella organisationer, såsom FN:s fonder och program, Världsbanksgruppen (VBG), regionala utvecklingsbanker och utvecklingsfonder. Kärnstöd avser icke-öronmärkt stöd direkt till organisationens centrala budget, bidrag som lämnas i samband med utvecklingsbankernas påfyllnadsförhandlingar, betalning av uttaxerat bidrag/medlemsavgift till FN-organen. Hit räknas även det statliga garantikapital som

utställs till de multilaterala utvecklingsbankerna.

Genom kärnstödet bidrar Sverige till organisationens samtliga resultat. Beslut om kärnstöd till multilaterala organisationer fattas av regeringen. Sveriges multilaterala bistånd,

exklusive avräkningar, uppgick till 11,9 miljarder kronor dvs. 32,2 procent av det totala biståndet. De 15 organisationer som tagit emot mest svenskt kärnstöd finns i tabell 2.10.

Tabell 2.10 Bidrag till de 15 största multilaterala organisationer och utvecklingsbanker 2017 från utgiftsområde 7¹

Tusental kronor

	Totalt svenskt kärnstöd	Svenskt multi-bi stöd	Totalt svenskt stöd	Sveriges procentuella bidrag till organisationens totala kärnstödsinkomster	Sveriges ranking bland kärnstödsgivare
Världsbanksgruppen (VBG)	1 809 750	895 683	2 705 436	3,1 %	7
Globala fonden (GFATM)	800 000	0	800 000	2,8 %	8
Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB)/Afrikanska utvecklingsfonden (AfDF)	786 923	-5 510	781 413	5,2 %	8
FN:s flyktingkommissarie (UNHCR)	750 000	256 647	1 006 647	12,9 %	1
FN:s barnfond (UNICEF)	744 000	1 161 899	1 905 899	14,5 %	2
FN:s fond för katastrofbistånd (CERF)	675 000	0	675 000	14,8 %	3
Världslivsmedelsprogrammet (WFP)	645 000	389 231	1 034 231	20,8 %	1
FN:s utvecklingsprogram (UNDP)	623 000	1 287 124	1 910 124	11,6 %	3
FN:s befolkningsfond (UNFPA)	575 000	504 617	1 079 617	18,3 %	1
Gröna klimatfonden (GCF)	560 000	0	560 000	5,6 %	6
FN:s hjälporganisation för palestinska flyktingar (UNRWA)	470 000	70 000	540 000	8,5 %	3
Globala vaccinalliansen (GAVI)	300 000	0	300 000	2,3 %	8
FN:s samlade program mot hiv och aids (UNAIDS)	260 000	137	260 137	17,7 %	2
Globala miljöfonden (GEF)	150 000	1 300	151 300	5,5 %	8
Anpassningsfonden (AF)	150 000	0	150 000	15,2 %	2

¹ Utbetalningarna i tabellen, som är nettoutbetalningar, kan skilja sig från utfallen som redovisas till OECD/DAC. Det beror på att redovisningen till OECD/DAC avser lagda skuldsedlar medan tabellen visar faktiska utbetalningar.

EU-biståndet

Genom medlemskapet i Europeiska unionen (EU) har Sverige och övriga medlemsstater förbundit sig att bidra finansiellt till unionens internationella utvecklingssamarbete. EU-institutionerna finansierar biståndsinsatser i över 150 länder. Övergripande styrs EU-biståndet av EU:s utvecklingspolicy European Consensus on Development. Sverige utövar inflytande över EU:s utvecklingssamarbete genom deltagande i arbetsgrupper och genomförandekommittéer i Bryssel samt genom samarbete med EU-delegationer i partnerländer. Beslut om den övergripande inriktningen för utvecklingssamarbetet fattas på ministerrådsmöten. Bidrag till EU-biståndet bestäms av fasta beräkningsnycklar. Det svenska bidraget till EU:s gemensamma biståndsbudget uppgick till 2,4 miljarder kronor 2017, ungefär 2,8 procent av EU:s totala

biståndsbudget. Detta är en ökning med 0,3 miljarder kronor jämfört med föregående år, motsvarande en ökning med 14,3 procent. Andelen av EU:s gemensamma biståndsbudget som finansieras av Sverige ökar till följd av Sveriges BNI-tillväxt. Utöver detta bidrog Sverige med 1 057 miljoner kronor till Europeiska utvecklingsfonden (EDF), 283 miljoner kronor till EU:s facilitet för flyktingar i Turkiet och 39 miljoner kronor till Europeiska utvecklingsbanken.

Mänskliga rättigheter, demokrati, och rättsstatens principer

Nedan redovisas resultat med avseende på mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer, och genom dessa förbättrade

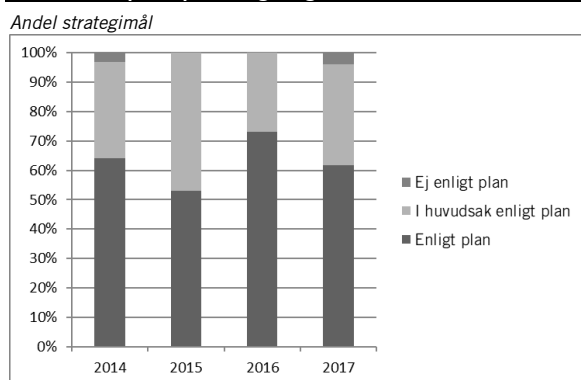
levnadsvillkor för människor i fattigdom och förtryck.

Insatser på området har finansierats främst över Regionala och bilaterala strategier för Asien, Stöd genom svenska organisationer i det civila samhället, Regionala och bilaterala insatser för Afrika, Särskilda insatser för demokratisering och yttrandefrihet och Reformsamarbete i Östeuropa, enligt tabell 2.6, samt över Multilaterala och internationella organisationer och Multilaterala utvecklingsbanker, fonder och skuldavskrivningar enligt tabell 2.7.

Mål, beslutade av regeringen, gällande demokrati och respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer återfinns i nästan samtliga strategier för det bilaterala utvecklings-samarbetet.

Programmen av insatser avsedda att uppnå strategimålen kunde oftast genomföras enligt plan eller huvudsakligen enligt plan.

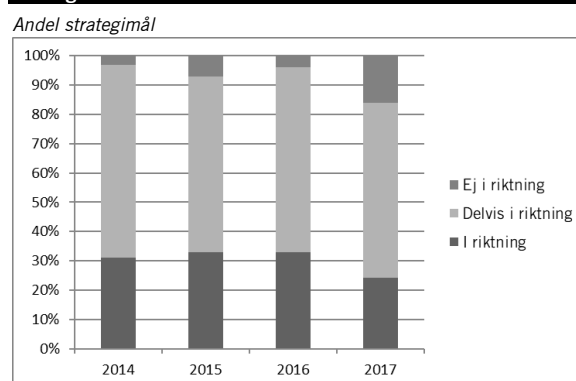
Diagram 2.2 Demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer: Programgenomförande

Källa: Sida, strategirapportering.

Den faktiska utvecklingen har gått i önskvärd riktning i relation till ca en fjärdedel av strategimålen och delvis i riktning mot drygt hälften. För en ökande andel strategimål gick den faktiska utvecklingen i fel riktning, vilket hänger samman med den negativa utvecklingen globalt sett avseende demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

Diagram 2.3 Demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer: Utveckling mot förväntade strategiresultat

Källa: Sida, strategirapportering.

Demokratiska styrelseskick

Det bilaterala biståndet har bidragit till stärkta politiska institutioner och processer. I exempelvis Zimbabwe har parlamentstödet bidragit till att 132 lagar anpassats till den nya konstitutionen och att människor via fler offentliga utfrågningar givits tillfälle att kommentera olika lagförslag. Stöd till kvinnor och flickors politiska deltagande har lett till ökad representation i folkvalda församlingar.

Stöd till civilsamhället har bidragit till medborgerligt deltagande på lokal nivå och till övervakning av demokratiska processer.

Bistånd genom organisationer med anknytning till svenska politiska partier, s.k. partianknutna organisationer, har bidragit till ökad kapacitet hos demokratiska partier och till stärkta flerpartisystem i utvecklingsländer. Måluppfyllelsen har varierat mellan program och organisationer. Insatserna har generellt sett varit för små för att påverka det övergripande demokratiska klimatet.

Inter-Parliamentary Union har med svenskt stöd främjat parlamentens lagstiftande, granskande och representativa funktioner. Genom International IDEA har Sverige bidragit till policypåverkan och reformer på landnivå, liksom analyser av demokratis tillstånd i världen.

Ett livskraftigt pluralistiskt civilsamhälle

Utvecklingssamarbetet har bidragit till att stärka civilsamhällets människorätts- och demokratiarbete. Det mångfacetterade och omfattande stödet har bidragit till att öka kapaciteten och professionaliteten inom civilsamhällesorganisationerna, vilket i sin tur gett dessa en starkare ställning.

Biståndet har vidare bidragit till öppenhet och ansvarsutkrävande genom internationella och lokala organisationer som är centrala för detta arbete.

European Endowment for Democracy, som Sverige medfinansierar, har främst i EU:s östra och södra grannskap sökt innovativa och flexibla former för stöd till aktivister, media och civilsamhällesorganisationer. Växande politiska och sociala rörelser, gräsrotsorganisationer, inklusive ungdomsnätverk, och rörelser aktiva i övergångsprocesser eller fredligt engagerade för demokrati har stärkts.

Rättsstat och välfungerande förvaltning

I alla regioner där utvecklingsamarbete bedrivs ger Sverige stöd till demokratisk samhällsstyrning och rättsstatens principer, inte minst i Östereuropa, Västra Balkan och Turkiet, där samarbetet är inriktat på reformer som stöder länderna i deras EU-närmande. Samarbete inom rättsområdet, statsförvaltning och korruptionsbekämpning har lett till en rad viktiga förändringar inom ländernas förvaltningar – både på central och lokal nivå – och inom rättsvårdande myndigheter.

Myndigheter i samarbetsländer har i flera fall samarbetat framgångsrikt med svenska myndigheter inom bl.a. lantmäteriet, statistik, skattereform och rättsområdet. Exempelvis har samarbetena på Balkan lett till skattereformer som bidragit till framsteg inom den finansiella styrningen och till att uppbörd av fastighetsskatt kommit kommunal verksamhet tillgodo. I Zambia och Moçambique har kapaciteten hos ländernas riksrevisioner stärkts vilket haft positiv effekt i antikorrupsionsarbetet.

Sida genomförde, med delegerad finansiering från EU, ett omfattande decentraliseringsprojekt i Ukraina vilket bidrar till en strategiskt viktig reformering av offentlig förvaltning i landet.

Biståndet har stärkt olika länkar i samarbetsländernas rättssektor och i flera länder har fattiga män och kvinnor fått rättshjälp. I Colombia har biståndet bl.a. bidragit till att stärka offrens rätt till sanning, rättvisa och återupprättelse.

Genom International Development Law Organization (IDLO) har Sverige verkat för främjande av rättsstatens principer och god samhällsstyrning samt bidragit till forskning i internationell och nationell rätt. IDLO har också verkat för möjligheten för folk och

samhällsgrupper att hävda sina rättigheter, och för att ge regeringar verktyg att kunna förverkliga dessa.

I Bolivia har Sverige genom FN:s barnfond Unicef bl.a. bidragit till att den nationella åklagarmyndigheten och ombudsmannaämbetet för mänskliga rättigheter möjliggjort för barn att få rättsligt och socialt stöd på lokal nivå på flertalet språk.

Opinionsfrihet och fri och oberoende media

Ett ökat stöd till oberoende media, bl.a. mediaproduktion, fortbildning och säkerhet för journalister, har resulterat i stärkta och mer oberoende mediaaktörer, bättre förutsättningar för ökad yttrandefrihet och stärkt ansvarsutkrävande. I några länder, såsom Zambia och Mali, har stödet inriktats på lokalradio för ökad tillgång till oberoende information.

Sverige har bidragit till att förbättra medie- och informationskunnigheten hos inte minst unga, liksom till ökad kunskap om och tillgång till informations- och kommunikationsteknologier samt medier och information i allmänhet. Exempelvis har journalisters kapacitet till balanserad och faktagranskad medierapportering stärkts i Colombia, Turkiet och Irak genom International Media Support.

Sveriges stöd till Unesco har inneburit direkt inverkan på internationellt normativt arbete t.ex. genom finansiering av Unescos globala rapport *World Trends in Freedom of Expression and Media Development*. Under sin tid i Unescos styrelse (2014–2017) har Sverige också varit pådrivande i arbetet med FN:s handlingsplan för journalisters säkerhet och frågan om straffrihet för brott mot journalister som Unesco koordinerar. Sverige har också särskilt lyft kvinnliga journalisters säkerhet.

Utöver detta har Sverige lett och varit drivande i arbetet med resolutionen om mänskliga rättigheter på internet som fastslår att mänskliga rättigheter ska gälla ”online” likväl som ”offline”. Resolutionen, som läggs fram i FN:s MR-råd, har antagits med konsensus tre gånger och har haft stor betydelse för den normativa debatten i många olika forum.

Respekt för allas lika värde och rättigheter

Biståndet har stärkt nationella människorättsinstitutioner, människorättsförsvarare, icke-diskrimineringsarbetet och det internationella människorättsramverket. Det har bidragit till skydd mot diskriminering av bl.a. hbtq-personer och romer, ökad organisering och kapacitets-

utveckling av civilsamhällesorganisationer och ökad kunskap om de mänskliga rättigheterna såväl hos statsförvaltning som hos medborgare. Bland annat har regionala insatser i Asien stärkt unga MR-försvarens kunskap om sambandet mellan rättighetsfrågor och miljö och klimat. Fackföreningar för lantbrukare har stärkts i Myanmar genom samarbete med Olof Palmes internationella centrum. Påverkan på beslutsprocesser har där bidragit till att ca 15 procent av konfiskerade landområden, beslagtagna av militär och företag, har återlämnats till lantbrukarna.

Även stöd till kultur och kulturlivets aktörer, bl.a. skydd till utsatta kulturarbetare genom fristadssystemet, har främjat arbetet för demokrati och mänskliga rättigheter.

Genom EU-biståndet bidrog Sverige till det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDHR) och dess arbete för mänskliga rättigheter, de grundläggande friheterna, demokratisk utveckling och rättsstatens principer. EIDHR har bl.a. möjliggjort skyndsamt stöd till MR-försvare och gjort det möjligt att bevilja bistånd utan att regeringar och

andra offentliga myndigheter i partnerlandet i fråga gett sitt samtycke.

Sverige har varit en av de största givarna till FN:s högkommissaries kontor för de mänskliga rättigheterna (OHCHR) som har det huvudsakliga ansvaret för FN:s arbete för de mänskliga rättigheterna. Genom OHCHR har Sverige bidragit till normativt arbete och till att stärka internationella instrument för mänskliga rättigheter, bekämpa straffrihet, stärka ansvarsutkrävande och rättsstatens principer, främja jämställdhet och motverka diskriminering. OHCHR har också i samarbete med andra FN-organ och civilsamhällesorganisationer fortsatt att utveckla indikatorer som mäter efterlevnaden av mänskliga rättigheter. Åren 2011–2017 har OHCHR bistått 30 statliga institutioner att ta fram sådana indikatorer. Ett exempel på verksamhet är i Mexiko City där ett nytt ramverk för ansvarsutkrävande för poliser togs fram med hjälp av indikatorer för rätten till liv, frihet, säkerhet, personlig integritet och förbud mot tortyr.

Tabell 2.11 Demokrati och mänskliga rättigheter: Indikatorer från multilaterala organisationer, utvecklingsbanker och EU

Indikator	Institution	Utfall 2014	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Kommentar
Antal länder som på egen begäran tagit emot stöd för att stärka valförrättande organisationers funktion	UNDP	30	39	41	49	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 12 %
Antal länder som på egen begäran mottagit stöd för att stärka operativa institutioner som stöttar uppfyllandet av åtaganden om mänskliga rättigheter som ratificerats på nationell och internationell basis	UNDP	25	37	48	58	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 12 %
Antal länder där organisationen är verksam där mekanismer för översyn, ansvarsutkrävande och skydd har etablerats, eller kommit att bättre anpassas till internationella standards för mänskliga rättigheter	OHCHR	-	21	21	33	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 10 %
Antal länder där organisationen är verksam där användandet av internationell människorättslag i domstolar har ökat avsevärt	OHCHR	-	10	10	13	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 10 %
Antal människorättsförsvarare som fått EU-stöd	EU	32 000	87 000	9 600		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år
Män		9 400	8 100	1 300		
Kvinnor		10 000	8 700	1 000		
Uppgift saknas		12 600	70 200	7 300		
Antal val som fått stöd av EU där valprocessen av oberoende observatörer bedömts som fria och rättvisa	EU	19	4	10		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år
Antal individer som direkt dragit nytta av EU-finansierade program för justitie-, rättsstats- och säkerhetssektorreform.	EU	197 000	80 000	125 000		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år
Män		126 000	6100	47 000		
Kvinnor		7 700	3800	57 000		
Uppgift saknas		63 300	70 000	21 000		

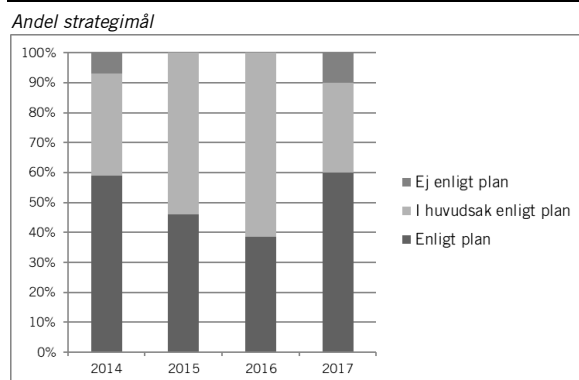
Jämställdhet

Nedan redovisas resultat med avseende på jämställdhet och kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, och genom dessa förbättrade levnadsvillkor för människor i fattigdom och förtryck.

Jämställdhetsinsatser har finansierats främst över Regionala och bilaterala strategier för Afrika, Stöd genom svenska organisationer i det civila samhället, och Globala insatser för socialt hållbar utveckling, enligt tabell 2.6, samt Multilaterala och internationella organisationer och fonder, och Multilaterala utvecklingsbanker, fonder och skuldavskrivningar enligt tabell 2.7.

Mål, beslutade av regeringen, gällande jämställdhet återfinns i fler än hälften av strategierna för det bilaterala utvecklings-samarbetet. Därtill utgör kvinnor och flickor särskild målgrupp i nästan samtliga strategier.

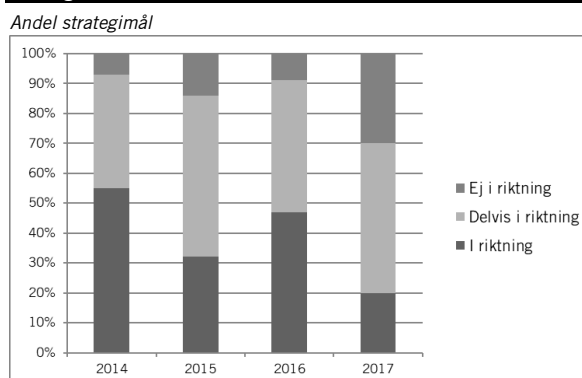
Programmen av insatser avsedda att uppnå strategimålen kunde huvudsakligen genomföras enligt plan.

Diagram 2.4 Jämställdhet: Programgenomförande

Den faktiska utvecklingen har gått i önskvärd riktning eller delvis önskvärd riktning för drygt två tredjedelar av strategimålen. Ett ökande antal mål för vilka utvecklingen inte gått i önskvärd

riktning speglar bl.a. tillbakagångar gällande SRHR.

Diagram 2.5 Jämställdhet: Utveckling mot förväntat strategieresultat

Källa: Sida, strategirapportering.

Utöver riktade insatser för jämställdhet har ett jämställdhetsperspektiv integrerats i allt utvecklingsarbete. Jämställdhetsintegrering av det humanitära biståndet har bidragit till stärkta jämställdhetsanalyser och starkt könsuppdelad datainsamling i behovsbedömningar och i planering av insatser.

Inom EU har Sverige fortsatt att driva på för ett fullt genomförande av EU:s jämställdhetsplan (GAP). En uppföljning visade på både framsteg och behov av ytterligare ansträngningar i genomförandet av GAP.

Sverige har även bidragit till att stärka UN Women som samordnande aktör för arbetet med jämställdhet och kvinnors egenmakt inom ramen för genomförandet och uppföljningen av Agenda 2030.

Genom det stora kärnstödet till olika multilaterala fonder, program, fackorgan och banker har Sverige använt dialoger och styrelseroller för att stärka genomslaget för jämställdhet och kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, vilket bl.a. har lett till att jämställdhet har inkluderats i dessa organisationers policydokument, rekommendationer och handlingsplaner.

Kvinnors ekonomiska egenmakt

Kvinnors ekonomiska egenmakt har främjats genom integrering av jämställdhet i biståndsinsatser inom produktiva sektorer som marknadsutveckling, jordbruk, energi, miljö och klimat. Utöver det har ett stort antal program stärkt kvinnors entreprenörskap genom utbildningar, tillgång till finansiering och teknologi samt annat stöd. I t.ex. Mellanöstern

har stöd ökat kvinnors tillgång till lån och finansiering. Ett regionalt program genom Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) ”Women in Business” har främjat kvinnors entreprenörskap. I Guatemala har stöd bidragit till att över 7 000 familjer formaliserat äganderätten till marken de brukar samt att lagfarten även står i kvinnans namn, med positiva effekter på inkomster och tryggad livsmedelsförsörjning som följd.

Genom United Nations Conference on Trade and Development (Unctad) har Sverige också bidragit till framtagande av en ”trade and gender toolbox” för att göra ex ante analyser av hur handelspolitiska åtgärder påverkar kvinnor.

Kvinnors politiska representation och inflytande

Trots stora utmaningar i en rad länder uppvisas goda resultat av insatser för kvinnors politiska deltagande och inflytande. Till exempel i Somalia har stöd bidragit till konsultationer inför utformandet av valsystemet vilket bl.a. ledde till införandet av en kvot på 30 procent kvinnor i båda representanthuset och en påföljande reell ökning av antalet kvinnor från 14 procent till 25 procent. I Asien ges bl.a. ett stöd på en regional nivå till stärkta nätverk av feministiska organisationer som bl. a. har följt upp hur regeringar implementerar sina åtaganden under Agenda 2030. I Georgien har Sveriges stöd bidragit till att ett förslag om obligatorisk kvotering av kvinnor har presenterats i parlamentet. I Moldavien har kapacitetstöd till kvinnliga kandidater i parlaments- och lokalvalen bidragit till att andelen kvinnor som har platser som borgmästare och i lokala församlingar ökat.

Det svenska stödet till FN:s utvecklingsprogram i Bolivia har möjliggjort för kvinnor från civila samhället och politiska partier på lokal och regional nivå att ta fram s.k. kvinnoagendor i samtliga av landets nio regioner.

Svenska partianknutna organisationer har stärkt sina systerpartiers interna jämställdhetsarbete såväl som arbetet med jämställdhet som en sakfråga i politiken. Vidare har kvinnors och flickors meningsfulla deltagande och inflytande i fredsprocesser och konfliktförebyggande stärkts samt jämställdhet integrerats i arbetet inom konfliktkontexter. Utvecklingsarbetet har stöttat flera länder som är på väg att anta nationella handlingsplaner för att genomföra FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet. I Colombia har Sveriges stöd

bidragit till främjandet av deltagandet av kvinnor i fredsprocessen och till att den sanningskommission som godkändes inkluderade ett jämställdhetsperspektiv med särskilt fokus på kvinnliga offer.

Minskat könsrelaterat våld

Sverige har bidragit brett till stärkt skydd av kvinnor och flickor från alla typer av våld, inklusive i samband med väpnad konflikt, t.ex. genom att motverka straffrihet för könsrelaterat inklusive konfliktrelaterat sexuellt våld.

Biståndet har vidare bidragit till förändringar i lagstiftning. Genom UN Women har Sverige bidragit till att ett stort antal länder stärkt sin lagstiftning om våld mot kvinnor och flickor samt till arbete med att förändra normer och förebygga våld mot kvinnor. I Afghanistan har ett samarbete med UN Women bidragit till ökad tillämpning av lagstiftning mot könsrelaterat våld. I Bangladesh har stödet inriktats mot könsrelaterat våld och barnäktenskap och resultat påvisar att ett ökat antal kvinnor vänder sig till lokala institutioner för hjälp, och att polisens hantering av könsbaserat våld ökat men också att omfattningen av barnäktenskap minskat i utvalda områden. Omfattningen av kvinnlig könsstympning i vissa länder har minskat, ofta som resultat av en kombination av åtgärder som lagstiftning, strängare tillämpning av lagen, och

en mobilisering på lokalnivå. Svenskt stöd har bidragit till detta.

Biståndet har även bidragit till förändring av könsstereotypa attityder och destruktiva maskulinitetsnormer, t.ex. genom initiativet Men Engage.

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna
Utvecklingssamarbetet har stärkt kvinnorrättsorganisationer, vilka är centrala aktörer för att driva på förändringar i samhället, genomförandet av globala normativa ramverk och för att nå ut till de allra fattigaste och mest utsatta och marginaliserade kvinnorna och flickorna. Detta har bl.a. bidragit till utökat påverkansarbete till stöd för kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.

Genom utvecklingssamarbetet inom EU och olika multilaterala organisationer har Sverige bidragit till stärkt arbete med kvinnors och flickors fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, bl.a. genom att driva på för jämställdhetsintegrering och jämställdhetspolicier i olika organisationer.

Genom bl.a. UN Women och Världsbanksgruppen har svenskt utvecklingssamarbete bidragit till arbete mot diskriminerande lagstiftning så att alla kvinnor och flickor till fullo kan åtnjuta sina mänskliga rättigheter.

Tabell 2.12 Jämställdhet: Indikatorer från multilaterala organisationer, utvecklingsbanker och EU

Indikator	Institution	Utfall 2014	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Kommentar
Andel projekt som har genomgått en jämställdhetsanalys och där åtgärder och uppföljning sker	VBG	55 %	64 %	60 %	71 %	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 3,1 %
Antal länder med nationella handlingsplaner om jämställdhet som inkluderar reproduktiva rättigheter med tillhörande mål och budgetallokeringar	UNFPA	63	71	74	70	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 18,3 %
Antal länder som implementerar nationella handlingsplaner om kvinnor, fred och säkerhet	UN-Women	53	58	63	73	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 11,7 %
Andel EU-finansierat samarbete som bidrar till jämställdhet och stärkt egenmakt för kvinnor	EU	31 %	51 %	58 %		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år

Miljö, klimat och naturresurser

Nedan redovisas resultat med avseende på miljö- och klimatmässigt hållbar utveckling och hållbart nyttjande av naturresurser, och genom dessa förbättrade levnadsvillkor för människor i fattigdom och förtryck.

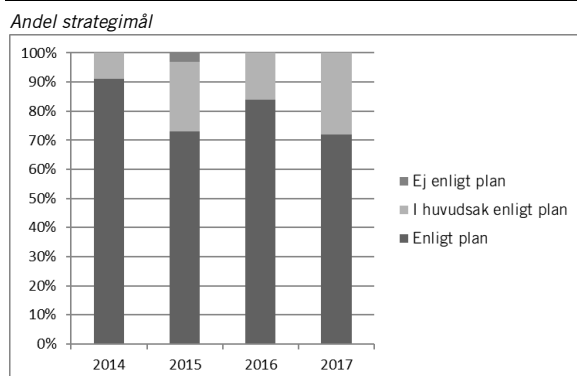
Insatser inom området miljö och klimat har finansierats främst över Globala insatser för miljö- och klimatmässigt hållbar utveckling, Bilaterala och regionala insatser för Afrika, Stöd genom svenska organisationer i det civila samhället, Regionala och bilaterala strategier för Asien och Reformsamarbete med Östeuropa,

Västra Balkan och Turkiet, enligt tabell 2.6, samt över Multilaterala och internationella organisationer och fonder, och Multilaterala utvecklingsbanker, fonder och skuldavskrivningar enligt tabell 2.7.

Mål, beslutade av regeringen, gällande miljö och klimat återfinns i knappt hälften av strategierna för det bilaterala utvecklings-samarbetet.

Programmen av insatser avsedda att uppfylla strategimålen har i hög utsträckning kunnat genomföras enligt plan.

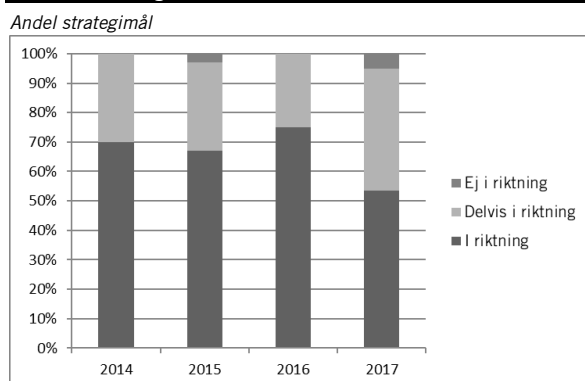
Diagram 2.6 Miljö, klimat och naturresurser: Programgenomförande

Källa: Sida, strategirapportering.

Den faktiska utvecklingen har gått i önskvärd riktning i relation till ca hälften av strategimålen och delvis i önskvärd riktning i nästan hälften.

Diagram 2.7 Miljö, klimat och naturresurser: Utveckling mot förväntat strategieresultat

Källa: Sida, strategirapportering.

Institutionell kapacitet att bidra till miljömässig hållbarhet

Svenskt stöd på klimatområdet har bidragit till stärkt kapacitet hos samarbetsländernas regeringar och olika intressentgrupper att delta i klimatförhandlingar. Samarbetet har också stärkt länders och lokala myndigheters förmåga att få ökad tillgång till klimatfinansiering.

Svenskt stöd har också bidragit till stärkt kapacitet inom miljömyndigheter, för t.ex. avfallshantering i afrikanska länder. Sida har även via samarbetsorganisationer gett stöd till kapacitetshöjande åtgärder för hållbart fiske och skogsbruk i Asien och Afrika. Stöd till regionalt arbete i Stillahavsregionen har bidragit till att kvinnors röster och rättigheter i högre grad tagits i beaktande och inkluderats i klimatförhandlingar, dokument och uppföljningsplaner inom klimatområdet. Internationella naturvårdsunionen IUCN har med svenskt stöd genomfört insatser där biståndets olika mål och grundläggande värderingar integrerats i miljö- och klimatarbetet.

Sverige har fortsatt att vara en av världens mest ambitiösa givare till de multilaterala miljö- och klimatfonderna, som Gröna klimatfonden (GCF), Globala miljöfonden (GEF), Anpassningsfonden och Fonden för de minst utvecklade länderna. Detta har gett inflytande. Bland annat har Sverige nått framgång avseende förbättrad tillgång till klimatfinansiering för de minst utvecklade länderna och små önationer med utvecklingsstatus, och därigenom bistått dessa i genomförandet av sina nationella klimatplaner och ett framgångsrikt genomförande av Parisavtalet.

Sverige har bidragit till jämställdhetsstrategier inom olika miljö- och klimatfonder och har arbetat för att jämställdhetsintegrera genomförandet av Parisavtalet bl.a. genom att, med regionalt stöd, sätta kvinnor i fokus för klimatförändringar och klimaträttvisa.

GCF har med bl.a. svensk finansiering, sedan 2015 beviljat stöd till 76 projekt (varav 19 under 2017) och program för utsläpps begränsningar och klimatanpassning (varav 15 i små önationer) och därmed allokerat ca 3,7 miljarder USD. Medlen har genererat ytterligare 8,9 miljarder USD i samfinansiering från såväl offentliga som privata källor. Vidare har fonden bidragit till viktig kapacitetssuppleering i utvecklingsländer, bl.a. genom omfattande stöd för att bistå utvecklingsländer i att utveckla relevanta projektförslag och ackreditering av nationella genomförandeorganisationer. År 2017 innebar fondens samlade portfölj en förväntad utsläppsminskning motsvarande 1 miljard ton koldioxid och ett förväntat antal av 159 miljoner människor med ökad motståndskraft mot klimatförändringar.

Under 2017 slutförde Swedfund sitt arbete med att utveckla ett verktyg för att kunna mäta CO₂-utsläpp i hela investeringsportföljen.

Med stöd från EU genomfördes och/eller utvecklades klimatförändringsstrategier för länder och regioner. Sverige är en av få givare som stödjer miljö- och klimataspekter av EU-närmandet, som en del av reformarbetet i Östeuropa och på Västra Balkan.

Motståndskraft och anpassningsförmåga mot klimatförändringar, miljöpåverkan och naturkatastrofer

Stöd till ett mer klimatanpassat jordbruk, inklusive diversifiering av grödor och breddad inkomstgenerering, har bidragit till riskspridning och ökade inkomster. Nya områden för samarbete i Afrika har varit kvinnors roll i skogsbruket samt kopplingen mellan jämställdhet och miljö- och klimatomständskraft.

Stöd till Världsbanksgruppens Global Facility for Disaster Risk Reduction, Huairou Commission, och United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNISDR) har bidragit till att minska sårbarheten för extrema väderhändelser och katastrofer. Stödet har även påverkat utformningen och stärkt genomförandet av Sendairamverket för katastrof-riskreducering 2015–2030.

Sveriges bidrag till klimatfonder har ökat utvecklingsländers, i synnerhet små ö-nationers och de minst utvecklade ländernas, möjligheter till klimatanpassning.

Genom FN:s utvecklingsprogram (UNDP) har Sverige bidragit till insatser på landnivå för att ge utsatta befolkningar legala ramverk och stärkt institutionell kapacitet för klimatanpassning, med tillgång till bl.a. riskbedömningar och tidiga varningssystem.

Anslutning till och genomförande av miljö- och klimatkonventionsåtaganden

Sidas bilaterala stöd till biologisk mångfald och ekosystemtjänster har förbättrat möjligheterna till ett integrerat synsätt, med stärkta kopplingar mellan bevarande av miljön, fattigdomsbekämpning och konfliktförebyggande, bl.a. genom att ursprungsbefolkningar och andra sårbara gruppers deltagande i nyttjandet av naturresurser stöds. Detta har bl.a. bidragit till genomförandet av FN-konventionen om biologisk mångfald.

GEF har spelat en unik roll som finansiell mekanism åt FN:s fem klimat- och

miljökonventioner och dess verksamhet har varit avgörande för att arbetet i dessa konventioner ska kunna leverera resultat och bidra till utvecklingsländernas uppfyllande av Parisavtalet och Agenda 2030.

Världsbanksgruppen fortsatte att utöka sitt stöd till genomförandet av Parisavtalet, och riktade 22 procent av sin finansiering till klimat under 2017.

Sveriges samarbete med FN:s miljöprogram, Unep har gett resultat på genomförande av och synergier mellan biologisk mångfald, klimat och energi, kemikalier och avfall samt hav och kust. Under 2017 bidrog Unep bl.a. till att den globala Minamatakonventionen om kvicksilver trädde i kraft, samt till stärkt kapacitet inom kemikalie- och avfallsområdet. Unep inledde också en kampanj för att motverka marin nedskräpning av plast och mikroplaster. Genom särskilt stöd till Konventionen för biologisk mångfald (CBD) har Sverige bl.a. bidragit till att dess handlingsplan för jämställdhet har konkretiserats.

Hållbar förvaltning av vattenresurser, hav, kustvatten och marina resurser

I juni 2017 stod Sverige tillsammans med Fiji värd för den första FN-konferensen om hav, med syftet att driva på genomförandet av mål 14 i Agenda 2030 om hav och marina resurser. Konferensen genererade bl.a. en ambitiös och åtgärdsinriktad politisk deklaration och över 1400 frivilliga åtaganden från såväl stater som organisationer och näringsliv. Konferensen bidrog till förstärkning av arbetet med havsfrågan och till en tydligare placering av havsfrågan inom den globala utvecklingsagendan. Detta speglas inte minst genom tillsättningen av ett särskilt FN-sändebud för hav. I samband med förberedelserna inför konferensen stärkte Sverige samarbetet om marina frågor med flertalet multilaterala organisationer.

Sverige har genom FN:s livsmedels och jordbruksorganisation (FAO) bistått utvecklingsländer att genomföra Hamnstatsavtalet som ett av de viktigaste verktygen att bekämpa olagligt, orapporterat och oreglerat fiske. Bland annat har internationella riktlinjer tagits fram för märkning av fiskeredskap och hantering av nedskräpning från övergivna fiskeredskap.

Sverige har i flera länder, framför allt i Afrika, bidragit till en integrerad och hållbar vattenresurshantering. Sverige har även bidragit

till mer inkluderande och transparenta institutioner och organisatorisk kapacitet för att hantera gränsöverskridande vattenresurser vilket bl.a. bidragit till en hållbar och klimatreliant tillväxt.

Hållbara energisystem

Sidas särskilda satsning på förnybar energi och energieffektivisering Power Africa har utöver förbättrad tillgång till el resulterat i en minskning av koldioxidutsläpp samt till mobilisering av privat och institutionellt kapital, bl.a. genom användandet av garantiinstrument.

Inom ramen för de internationella finansiella institutionerna har Sverige aktivt verkat för att investeringar i förnybar energi ska öka väsentligt och fossila investeringar ska fasas ut, t.ex. genom African Renewable Energy Initiative under Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB). Aktivt svenskt påverkansarbete bidrog även till att AfDB under 2017 inte fattade beslut om finansiering av några nya fossilrelaterade energiprojekt.

Världsbanksgruppen åtog sig under 2017 att fasa ut finansieringen av olje- och gasprospektering senast 2019, öka sitt stöd till klimatanpassning, samt offentliggöra sitt sammantagna koldioxidavtryck. Sverige har verkat för detta och bedrivit påverkansarbete bl.a. under strategiska högnivåkonsultationer med Världsbanksgruppen i Stockholm 2017.

Dialog mellan EU, dess medlemsstater och partnerländer har lett till bättre integrering av mål 7 i Agenda 2030 (hållbar energi) i nationella utvecklingsplaner. Därtill har Sverige medverkat till partnerskap såsom Afrika-EU Energy Partnership, Sustainable Energy for All och The Electrification Financing Initiative. EU-insatser avslutade 2016 bidrog till att över 1,1 miljoner människor fick tillgång till hållbara energitjänster, och att 3 300 kilometer av infrastruktur för överföring och distribution byggdes eller uppgraderades.

Biståndet har även bidragit till ny kunskap om hållbara energisystem. Exempelvis har stöd till Internationella energibyran (IEA) resulterat i ny kunskap om förutsättningarna för ökad energitillgång i utvecklingsländer som påvisar att global elektrifiering är möjlig utan nettoutsläppsökning av växthusgaser.

Tabell 2.13 Miljö, klimat och naturresurser: Indikatorer från multilaterala organisationer, utvecklingsbanker och EU

Indikator	Institution	Utfall 2014	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Kommentar
Installerade Megawatt förnybar energi	AfDB	-	24	41	151	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 5,2 %, 5,5 % resp. 3,1 %
	GEF	190	150	999	592805	
	VBG	2 532	2 461	2 486		
Minskade utsläpp av växthusgaser (miljoner ton)	GEF	64,7	574	346	210	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 5,5 %
Effektivt bevarande och förvaltning av naturskyddsområden (miljoner ha.)	GEF	5,7	50,6	148	96	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 5,5 %
Antal länder/regioner med klimatstrategier (a) framtagna och/eller (b) genomförda med EU-stöd	EU	49	12	30		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år
Antal hektar skyddad mark som administreras med EU-stöd	EU	13,8 milj	3,9 milj	12,7 milj		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år
Antal små och medelstora företag som tillämpar hållbara konsumtions- och produktionssätt	EU	3 900	6 200	10 000		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år

Fred och säkerhet

Nedan redovisas resultat med avseende på fredliga inkluderande samhällen, och genom dessa förbättrade levnadsvillkor för människor i fattigdom och förtryck.

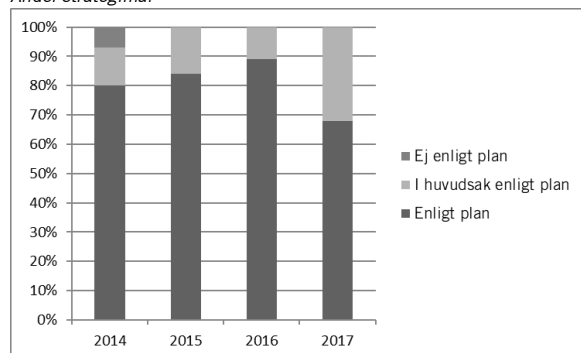
Insatser på området har finansierats främst över Regionala och bilaterala strategier för Afrika, Globala insatser för mänsklig säkerhet, och Stöd genom svenska organisationer i det civila samhället, enligt tabell 2.6 samt Multilaterala och internationella organisationer och fonder, och Multilaterala utvecklingsbanker, fonder och skuldavskrivningar enligt tabell 2.7

Mål, beslutade av regeringen, gällande fred och säkerhet återfinns i en tredjedel av strategierna för det bilaterala utvecklingssamarbetet.

Programmen av insatser avsedda att uppfylla strategimålen har kunnat genomföras i hög utsträckning, dock något lägre än föregående år.

Diagram 2.8 Fred och säkerhet: Programgenomförande

Andel strategimål

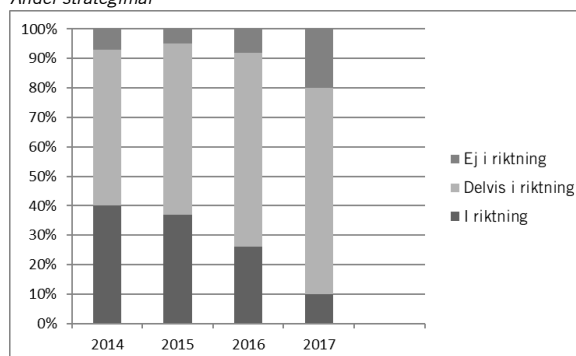

Källa: Sida, strategirapportering.

Den faktiska utvecklingen har gått i önskvärd eller delvis önskvärd riktning för över två tredjedelar av strategimålen. Andelen för vilka utvecklingen gått helt i riktning mot strategimålen har dock sjunkit och andelen för vilka utvecklingen inte gått i önskad riktning har ökat.

Diagram 2.9 Fred och säkerhet: Utveckling mot förväntade strategieresultat

Andel strategimål

Källa: Sida, strategirapportering.

Förebyggande av våldsam konflikt

För att adressera de bakomliggande orsakerna till konflikt har Sverige verkat för stärkt konfliktperspektiv inom bilateralt utvecklingssamarbete liksom inom EU, FN och Världsbanksgruppen samt insatser för inkluderande politik och kvinnors deltagande, och stärkt koppling mellan klimat och säkerhet.

Konfliktförebyggande och fredsbyggande är huvudprioriteringar under Sveriges medlemskap i FN:s säkerhetsråd.

Sverige fortsatte under 2017 att vara ordförande för FN:s fredsbyggandekommitté för Liberia, under en övergångsperiod i landet, och utfasning av den fredsbevarande insatsen UNMIL. Sverige har bidragit till FN:s fredsbyggandefond som är ett viktigt instrument för FN:s konfliktförebyggande och fredsbyggande verksamhet i fält.

Världsbanksgruppens fond för de fattigaste länderna, IDA ökade under året kraftigt sitt fokus på sviktande stater, något som Sverige varit pådrivande för. IDA har även stärkt sin fältnärvaro i sviktande stater och fokuserat i större utsträckning än tidigare på de underliggande orsakerna till polarisering och konflikt.

EU:s freds- och stabiliseringsinstrument (IcSP) användes för snabb krishantering och konfliktförebyggandeinsatser. Sammanlagt 49 nya projekt, främst i Afrika (inklusive Nordafrika), Mellanöstern, Ukraina och Turkiet, beviljades stöd.

Inkluderande dialog- och fredsprocesser

Regeringen har arbetat vidare med det s.k. fredsinitiativet, som framförallt består av ett nätverk av seniora kvinnliga medlare och en stödfunktion för politisk dialog och fredsprocesser. Kvinnors meningsfulla deltagande i dialog- och fredsprocesser har särskilt prioriterats och Sverige har bl.a. arbetat för att inkludera kvinnors deltagande i de FN-ledda fredssamtalen för Syrien.

Folke Bernadotteakademien (FBA) har haft dialog- och medlingsprogram för kvinnliga fredsbyggare i Afghanistan, Colombia, Liberia och Palestina.

Genom det arbete som bedrivs av bl.a. Sida, FBA och Polismyndigheten inom ramen för den nationella handlingsplanen för kvinnor, fred och säkerhet jämställdhetsintegreras insatser i konfliktkontexter och genom direkta stöd till insatser stärks kvinnors meningsfulla deltagande och inflytande i fredsprocesser och konfliktförebyggande.

Inom ramen för arbete med att genomföra FN:s säkerhetsrådsresolution 2250 om unga, fred och säkerhet har FBA bl.a. påbörjat ett kapacitetsstärkande och nätverksbyggande program för unga i Liberia.

Fred och statsbyggande

Svenskt utvecklingssamarbete har bidragit till stärkt nationell och lokal motståndskraft mot konfliktrelaterade kriser och ökad kapacitet att hantera konflikter med fredliga medel i ett flertal länder såsom Liberia, Kenya, Rwanda, Somalia, Sudan, Myanmar och Ukraina.

Genom medordförandeskap i den Internationella Dialogen för freds- och

statsbyggande, har Sverige varit en aktiv aktör och bidragit till utvecklingen av policy inom konfliktförebyggande och fredsbyggande. Sverige har även bidragit till att sviktande stater och konfliktdrabbade länder har kunnat göra sina röster hörda och bidra i processen.

FBA har levererat teknisk rådgivning, utbildning och sekunderat personal. FBA har bl.a. utbildat FN-tjänstepersoner på central nivå och palestinska diplomater i praktisk diplomati.

I Ukraina stödjer Sida UNDP:s program med fokus på fredsbyggande och försoning i Donetsk-respektive Luhansk-regionen, med målsättningen att förbättra samhällsstyrningen i konflikt-drabbade områden.

I Colombia har lokala myndigheters kapacitet att tillhandahålla hållbara samhällstjänster i konfliktutsatta områden stärkts. Även i Syrien och angränsande länder har biståndet bidragit till grundläggande samhällstjänster såsom vattenförsörjning, utbildning och hälsa, liksom till förbättrade försörjningsmöjligheter och förbättrade möjligheter till varaktig försörjning.

Insatser för civil krishantering redovisas samlat under utgiftsområde 5 Internationell samverkan.

Minskning av vapenspridning och hot från minor

Genom Sidas samarbetspartners har under 2017 3 000 kvadratmeter minfält röjts i främst Irak samt 683 014 kvadratmeter land säkrats från explosiva lämningar och oexploderad ammunition i områden där aktiva konflikter pågår som i Irak, Libyen, Laos och Sydsudan. Sverige har även bidragit till arbetet mot olaglig och okontrollerad spridning av små och lätta vapen, bl.a. genom att i internationella forum framhålla den hämmande effekt som sådan spridning riskerar att ha på hållbar utveckling. Arbetet har även inbegripit direkt stöd till nationella och regionala initiativ för minskad vapenspridning.

Tabell 2.14 Fred och säkerhet: Indikatorer från multilaterala organisationer och EU

Indikator	Institution	Utfall 2014	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Kommentar
Antal länder där UNICEF har bidragit till att data om våld mot och utnyttjande av barn löpande samlas in och publiceras	UNICEF	25	30	29	31	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 14,5 %
Antal lokalsamhällen som mottagit stöd av UNFPA och som därefter tillkännagivit att de tar avstånd från könsstämpning	UNFPA	2 021	2 920	2 906	2 960	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 18,3 %
Antal personer som direkt dragit nytta av EU-finansierade program syftande till att stödja civil fredsbyggnad i post-konfliktsituationer och/eller förebyggande av konflikt	EU	651 000	404 000	314 000		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år
Män			25 000	50 000		
Kvinnor			26 000	43 000		
Information saknas			353 000	222 000		

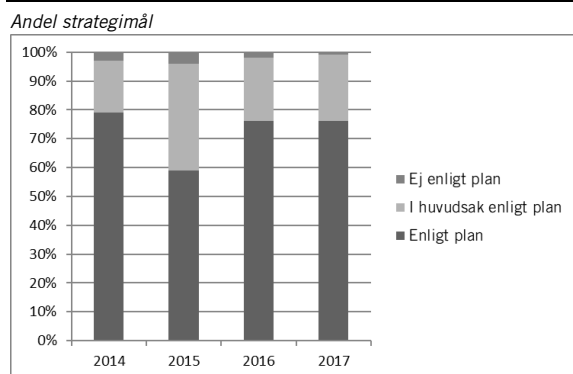
Ekonomisk utveckling

Nedan redovisas resultat med avseende på inkluderande ekonomisk utveckling, och genom dessa förbättrade levnadsvillkor för människor i fattigdom och förtryck.

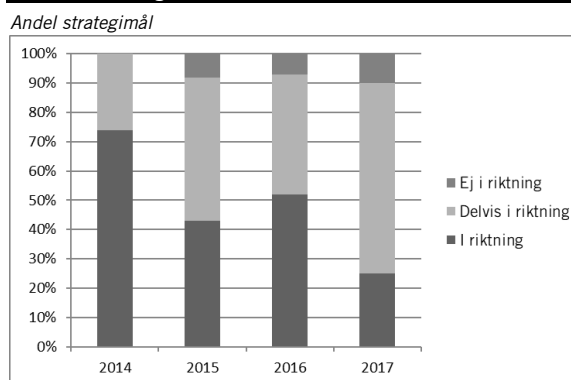
Insatser på området har finansierats främst över regionala och bilaterala strategier för Afrika. Globala insatser för ekonomiskt hållbar utveckling, och Regionala och bilaterala strategier för Asien enligt tabell 2.6, samt Multilaterala organisationer och fonder, och Multilaterala utvecklingsbanker, fonder och skuldavskrivningar enligt tabell 2.7.

Mål, beslutade av regeringen, gällande inkluderande ekonomisk utveckling återfinns i ungefär hälften av strategierna för det bilaterala utvecklingssamarbetet.

Programmen av insatser avsedda att uppfylla strategimålen har i hög utsträckning kunnat genomföras enligt plan.

Diagram 2.10 Ekonomisk utveckling: Programgenomförande

Utvecklingen har gått i riktning, eller delvis i riktning mot flertalet strategimål.

Diagram 2.11 Ekonomisk utveckling: Utveckling mot förväntat strategieresultat

Handel och hållbar utveckling samt ekonomisk integration

Biståndet har bl.a. bidragit till kapacitetsutveckling genom stöd till att formulera, omförhandla och genomföra handelspolitik och regler. Det rör t.ex. tekniska handelshinder, skydd av människors, växters och djurs hälsa samt handelsprocedurer.

Sverige gav genom Enhanced Integrated Framework (EIF), stöd till de minst utvecklade länderna att dra nytta av handel som ett instrument för ekonomisk tillväxt, hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning. Andra insatser ledde bl.a. till att förståelsen kring tullar och handelspolitik stärktes genom t.ex. handelspolitisk utbildning, kapacitetsutveckling hos tullmyndigheter samt kommunikation kring vad associerings- och frihandelsavtalen med EU innebär.

Sverige bidrog även till att stödja länder i bl.a. Afrika att utveckla och genomföra standarder,

ackreditera organisationer och utveckla certifieringar.

Sverige har genom stöd till Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) bidragit till att motverka korruption och dolda betalningar i samband med gruvdrift samt utvinning av olja och gas.

International Trade Centre (ITC) verkade med svensk finansiering för stöd till små och medelstora företag och kvinnliga entreprenörer, att nå internationella marknader.

Kommerskollegium har genom sitt utvecklingsamarbete stärkt kompetensen hos personer som arbetar med handel och handelspolitik, bl.a. genom utbildningen Trade Academy.

Sverige deltog aktivt i arbetet med EU:s uppdaterade strategi för Aid for Trade som bl.a. i högre grad än tidigare fokuserar på att integrera jämställdhet och hållbarhet

Privatsektorutveckling, stärkande av näringsliv och affärsklimat

Utveckling av näringslivet, har bl.a. bestått i utveckling av värdekedjor och marknadssystem som inkluderar människor som lever i fattigdom.

I t.ex. Zambia bidrog Sverige till att ca 335 000 småbönder fick tillgång till insatsvaror och 93 000 till marknader för sina produkter. I Guatemala kunde Sverige bidra till att över 2 000 småskaliga producenters (varav 57 procent kvinnor) marknadsposition stärktes inom jordbruksbaserade värdekedjor med ökade inkomster som resultat. I Östeuropa bidrog Sverige till småföretagande och entreprenörskap, t.ex. i Kosovo där små och medelstora företag ökat sin kapacitet att tillvarata nya affärsmöjligheter och expandera, vilket skapat mer än 1 700 arbetstillfällen.

Trots goda resultat på mikronivå brottas vissa näringslivsinsatser med att uppnå storskaliga och hållbara resultat när gynnsamma förutsättningar i omgivningen, t.ex. avseende lagstiftning eller näringspolitik, saknas.

Genom Världsbanksgruppen bidrog Sverige till reformer som stärkte investeringsklimatet i dess samarbetsländer, bl.a. genom teknisk assistans kring hur regelverk bör utformas för att främja privatsektorutveckling och attrahera kapital till olika sektorer. Sverige bidrog till detta genom såväl politiskt som finansiellt stöd.

Swedfund International AB har bidragit till hållbart företagande och privatsektorutveckling.

Regeringen har tillskjutit nytt kapital till bolaget och under året investerade Swedfund totalt 848 miljoner kronor i riskkapital i form av aktiekapital och lån. Swedfund har framför allt ökat investeringar i förnybar energi. Investeringar i finansiella institutioner har bidragit till ökad finansiell inkludering och till att fler hållbara företag skapats. Huvuddelen av nya investeringar är i Afrika söder om Sahara. Swedfunds program för att främja kvinnors ledarskap utvecklades vidare till att omfatta fler av de bolag som Swedfund investerar i.

Produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor

Sverige bidrog till en bredd av insatser på området, t.ex. i Moçambique med genomförandet av den nationella regeringens sysselsättningspolicy, i Somalia med stöd till ungdomssysselsättning och kompetensutveckling, och i Rwanda till utbildning och kompetensutveckling för 22 000 kvinnor och ungdomar.

Sverige har vidare bidragit till inkluderande ekonomisk utveckling genom UNDP. Inte minst i akuta eller utdragna kriser har UNDP:s sysselsättnings- och försörjningsprogram varit en viktig inkomstkälla och brygga till en mer stabil tillvaro. Under året har över 20 miljoner människor nåtts av UNDP:s insatser för förbättrade försörjningsmöjligheter.

Sverige bidrog till produktiv sysselsättning, anständiga arbetsvillkor och respekt för internationella normer på arbetslivsområdet genom ILO, Världsbanksgruppen och Women in Informal Employment: Globalizing and Organizing (WIEGO). Insatser har särskilt varit riktade mot de informellt sysselsatta som i utvecklingsländer kan utgöra över 80 procent av alla arbetstagare. Svenska medel stärkte arbetsrelaterade rättigheter på det sociala och ekonomiska området, särskilt för kvinnor.

Kvinnors aktiva och jämlika ekonomiska deltagande har främjats genom en nära länk mellan frågorna jämställdhet och sysselsättning. Sidas insatser har bl. a. möjliggjort att fler kvinnor valts till fackliga företrädare, att företag skrivit på en överenskommelse om kollektiva förhandlingar, kompetensutveckling och förbättrade relationer på arbetsplatserna.

Finansiell inkludering

Sverige har bidragit till bättre tillgång till finansiella resurser, inte minst för kvinnor, via

banksystemet eller informella mikro-kreditarrangemang. EBRD:s program ”Women in Business” stärker kvinnors entreprenörskap i östeuropeiska partnerländer. Liknande insatser sker i ett stort antal länder i Afrika och Latinamerika. I t.ex. Guatemala har Sidas stöd mobiliserat 12 789 lån till mikroföretag. Av över 3 000 nya företag, ägdes 64 procent av kvinnor och 85 procent av personer som tillhör ursprungsbefolkningen. En utmaning har dock varit att skapa hållbarhet och tillväxt i dessa mikro- och småföretag.

Genom Unctad har Sverige bidragit till bl. a. framtagande av en analysmetod för hur handelspolitiska åtgärder påverkar kvinnor, arbete med e-handel med fokus på att kartlägga de minst utvecklade ländernas kapacitet att hantera möjligheter och utmaningar, liksom till insatser för att stärka de minst utvecklade ländernas förutsättningar att delta i tjänstehandel.

FN:s kapitalutvecklingsfond, UNCDF, har genom stöd till bl.a. banker, kooperativ, mikrofinansinstitut, företag och mobiloperatörer möjliggjort tillgång till finansmarknader och banktjänster för exkluderade grupper och investeringar i eftersatta områden och länder.

Sidas garantiverksamhet har möjliggjort ökad tillgång till finansiering för mikro-, små- och medelstora företag. Under 2017 beslutade Sida bl.a. om fyra låneportföljgarantier till lokala banker och finansiella institutioner i Tanzania, Ukraina och Kosovo. Insatsen i Tanzania ökar tillgången till lånefinansiering för småjordbrukare och små- och medelstora företag i jordbrukssektorn. Garantin i Kosovo stödjer utlåning till mikro-, små och medelstora företag för ökad sysselsättning.

Hållbart företagande

Arbetet för hållbart företagande har omfattat att stärka näringslivets sociala, miljö- och rättighetsmässiga åtaganden. Detta har bl.a. skett genom minskad förbrukning av vatten, energi och kemikalier i produktionen och stärkt social dialog om rättigheter på arbetsplatsen, anständiga löner och andra arbetsvillkor.

Partnerskap mellan svenska och lokala företag i Asien har bidragit till att förbättra jämställdhet, miljömässig och social hållbarhet samt böndernas inkomster inom risproduktion.

Swedfund integrerar hållbarhet i dess olika dimensioner i investeringsprocessen och i bolagets redovisning. Därutöver har Swedfund

sedan 2016 ett särskilt uppdrag att finansiera insatser som syftar till att förbereda och stödja utvecklingen av hållbara projekt i låg- och medelinkomstländer och därmed accelerera genomförandet av Agenda 2030. Denna verksamhet har finansierat konsultinsatser som stött den lokala projektägaren i utvecklings- eller upphandlingsfasen av ett projekt och bidragit till att hållbarhets- och livscykelerspektiv inkluderats.

FN:s Global Compact tjänar som fokuspunkt mellan FN och den privata sektorn samt mobiliserar denna för genomförandet av Agenda 2030. Sveriges stöd till FN:s Global Compact har bidragit till att sprida principen om hållbart företagande.

Inhemsk resursmobilisering

Under 2017 fortsatte svenska insatser för inhemsk resursmobilisering och skattereformer inom ramen för Addis Tax Initiative. Sverige bidrog till kapacitetsutveckling inom skatteområdet, mestadels genom Sidafinansierade insatser i samarbetsländer genomförda av Skatteverket, men också via nationella reformprogram, civila samhället, Världsbanksgruppen, OECD, IMF och EU. Bland Sveriges bilaterala samarbetsländer på området kan nämnas Bosnien-Hercegovina, Kambodja, Kenya, Kosovo, Moldavien och Moçambique.

Tryggad livsmedelsförsörjning

Det bilaterala biståndet har bidragit till en stärkt jordbrukssektor och därmed tryggad livsmedelsförsörjning i synnerhet på platser med återkommande torka eller översvämningar. Så har skett t.ex. i Mali genom en garantifacilitet. Nyttjande av fiskeresurser har adresserats genom FAO och bredare insatser, t. ex. forskning.

I anslutning till humanitära kriser och fragila miljöer har svenska insatser i t.ex. Somalia, Mali och Moçambique placerat livsmedelsfrågan i en vidare kontext av resiliensprogram som länkar insatser mot otrygg livsmedelsförsörjning och akut undernäring med insatser för tryggad livsmedelsförsörjning (inklusive via FAO) i samma regioner.

Stöd genom Världslivsmedelsprogrammet (WFP) och FAO har bidragit till att rädda liv genom humanitära livsmedelsinsatser i kriser, riktade till grupper av flyktingar och samhällen utsatta för livsmedelsbrist och otrygg livsmedelsförsörjning och torka, samtidigt som resiliens främjats.

Svenska insatser inom sysselsättning, tryggad livsmedelsförsörjning och sociala sektorer i anslutning till flyktingsituationer har visat att ett inflöde av flyktingar kan ha ekonomiskt positiva effekter, medan avsaknad av insatser kan leda till ökad fattigdom.

Tillgång till social trygghet

Som ett sätt att stärka statliga sociala trygghetssystem har Sverige länder stött

regelbundna och förutsägbara kontantöverföringar i flera afrikanska länder vilket gett hushåll bättre möjligheter att påverka sin egen situation. I Moçambique nådde stödet 500 000 hushåll, i Tanzania och Kenya mer än en miljon hushåll vardera.

Tabell 2.15 Ekonomisk utveckling: Indikatorer från multilaterala organisationer, utvecklingsbanker och EU

Indikator	Institution	Utfall 2014	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Kommentar
Förbättrad tillgång till transport (antal som drar fördel av)	AfDB	-	8,6 milj	7 milj	4,4 milj	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 5,2 %
Antal människor med ny eller förbättrad tillgång till elektricitet	VBG	49,3 milj	75,3 milj	75,2 milj	81,2 milj	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 3,1 %
Antal människor som fått tillgång till förbättrad jordbruksteknologi	AfDB				8,8 milj	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 5,2 %
Antal människor som täcks av sociala trygghetsprogram	VBG	47,4 milj	31,7 milj	39,5 milj	44,6 milj	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 3,1 %
Män		51 %	51 %	52 %	48 %	
Kvinnor		49 %	49 %	48 %	52 %	
Jordbruksmark där hållbara metoder för markhantering introducerats med stöd av EU (antal hektar)	EU	2 883 000	184 000	381 000		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år
Antal personer som fått del av yrkesutbildning, kompetensutveckling eller arbetsmarknadsprogram	EU	326 000	195 000	198 000		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år
Män			11 000	58 000		
Kvinnor			90 000	43 000		
Information saknas			94 000	93 000		
Antal personer med otrygg livsmedelsförsörjning som fått stöd genom sociala transfereringar	EU	988 000	1 858 000	8 310 000		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år
Män			240 000	158 000		
Kvinnor			275 000	167 000		
Information saknas			1 244 000	8 310 000		
Antal länder där företagsklimatet har förbättrats med EU-stöd	EU	7	7	16		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år

Migration och utveckling

Nedan redovisas resultat med avseende på ökning av migrationens positiva utvecklingseffekter samt minskade negativa konsekvenser av ofrivillig migration, och därigenom förbättrade levnadsvillkor för människor i fattigdom och förtryck.

Insatser på området har finansierats främst över Regionala och bilaterala strategier i bl.a. Afrika, Mellanöstern och Nordafrika,

Humanitära insatser och Globala insatser för mänsklig säkerhet och konflikthantering, enligt tabell 2.6, samt Multilaterala och internationella organisationer och fonder, och multilaterala utvecklingsbanker, fonder och skuldavskrivningar enligt tabell 2.7.

Tillvaratagande av migrationens positiva effekter på utveckling

Bilateralt har Sverige arbetat integrerat med kopplingarna mellan migration och utveckling.

Biståndet har bl.a. underlättat remitteringar till länder i Afrika genom att sänka transaktionskostnaderna och öka användandet av innovativ teknologi. Stöd har getts till Swedish-Somali Business Programme vilket bidrog till att möjliggöra för den svensk-somaliska diasporan att investera i små och medelstora företag och därmed skapa produktiva arbetstillfällen i Somalia för framförallt unga och kvinnor. Under 2017 fick 29 företag stöd genom initiativet.

Multilateralt stärkte bl.a. UNDP kunskapen om kopplingarna mellan migration och utveckling genom underlag i migrationsfrågor, samt genom att inkludera dessa kopplingar i utvecklingsplaner i ett antal länder. UNDP bidrog även till att stärka kapaciteten i fattiga länder som har fått ta emot ett stort antal flyktingar bl.a. från Syrien.

Genom Världsbanksgruppen har lån på förmånliga villkor förmedlats till bl.a. Jordanien och Libanon för att främja utveckling i värdsamhällen med stora flyktingbefolkningar. Lånen har finansierat totalt nio projekt som gynnat både värdsamhällen och flyktingar genom insatser för bl.a. sjukvård, infrastruktur samt arbetstillfällen för flyktingar genom de 50 000 arbetstillstånd som utfärdats.

EU:s förvaltningsfond för nödgärder i Afrika (EU Emergency Trust Fund for Africa, EUTFa) har bidragit till att tillvarata migrationens positiva utvecklingseffekter genom att bl.a. utveckla hållbara ekonomiska möjligheter i ursprungs-, transit- och destinationsländer, i linje med Agenda 2030 och den europeiska migrationsagendan.

Säkerställande av migranters och flyktingars åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Flyktingar, internflyktingar, särskilt sårbara migranter och återvändande flyktingar fick humanitärt stöd genom Internationella migrationsorganisationen (IOM), FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) och Internationella rödakorskommittén (ICRC) i form av skydd, mat och förnödenheter.

Sida bidrog genom strategin för Sveriges humanitära bistånd (2017–2020) till att åtgärder kopplade till sexuellt och könsbaserat våld inkluderas i planeringen inför flyktingrespons.

Migranters och flyktingars åtnjutande av de mänskliga rättigheterna har med svenskt stöd också stärkts genom internationella organisationer. Bland annat genom UNHCR

som har som mandat att bereda skydd åt flyktingar och söka varaktiga lösningar såsom frivillig återvandring, vidarebosättning eller lokal integration. Dessutom har tematiskt stöd getts till UNHCR:s arbete mot sexuellt och könsbaserat våld.

Svenskt stöd till ILO bidrog till att syriska flyktingar fick arbetstillstånd i Jordanien. Sverige bidrog även till sysselsättningskapande åtgärder, såsom underhåll och återställande av vägar och förbättring av jordbruksmark, riktade både till flyktingar och lokal befolkning.

Ett IOM-program i östra och södra Afrika resulterade i bättre hälsa och minskade hälsoriskerna för utsatta migranter. Närmare 150 000 migranter i regionen fick grundläggande hälsoutbildning, drygt 42 000 personer riktad information kring reproduktiv hälsa och ca 30 000 hiv-testades med stöd av bl.a. Sverige.

Genom European Roma Rights Centre bidrog Sverige till bekämpande av diskriminering av romer. Centret drev bl.a. rättsfall i nationella domstolar och i Europadomstolen samt utförde påverkansarbete.

EU:s regionala förvaltningsfond med anledning av Syrienkrisen gav ett samordnat och förstärkt EU-stöd till flyktingar och värdsamhällen i Syriens grannländer samt länder på västra Balkan. Projekten har bl.a. riktats till barn och unga, samt investerat i värdsamhällen för att främja sysselsättning och social sammanhållning för flyktingar och lokalbefolkning. Insatser har bidragit till utbildning, socialt skydd och hälsa.

EU:s facilitet för att bistå 3,5 miljoner flyktingar i Turkiet som finansieras både över EU:s budget och via direkta bilaterala bidrag har omfattat humanitär verksamhet, utbildning, hälsa, lokal infrastruktur och socioekonomiskt stöd. Bland annat har 500 000 syriska flyktingbarn givits tillgång till utbildning och 1,2 miljoner flyktingar är månadmottagare av Emergency Social Safety Net (ESSN) för att täcka grundläggande behov.

Ett antal projekt inom EUTFa har syftat till att säkerställa migranters och flyktingars åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Projekten har spänt över Sahel/Tchadsjön, Afrikas horn och Nordafrika och omfattat bl.a. hantering av utdragna flyktingsituationer med syfte att hitta hållbara lösningar för flyktingar och värdsamhällen. De bidrog särskilt till att skapa försörjningsmöjligheter, tillgång till grund-

läggande samhällstjänster samt skydd och assistans.

Minskning av grundorsaker till ofrivillig och irreguljär migration

Mycket av det reguljära svenska bilaterala och multilaterala biståndet, t.ex. åtgärder för utbildning och sysselsättning, skydd av mänskliga rättigheter och minskad korruption, bidrar direkt eller indirekt till att minska vad som betecknas som grundorsaker till ofrivillig migration.

Dessutom har specifika projekt inom EUTFA adresserat grundorsakerna till ofrivillig migration såsom konflikter, brist på livsmedel, svaga institutioner samt klimat- och miljörelaterade händelser. Sverige har verkat för att tyngdpunkten för projekten ska ligga på hantering av grundorsakerna till irreguljär migration och tvångsfördrivning, samt att insatserna ska genomsyras av ett rättighetsperspektiv och vara förenliga med OECD/DAC:s ODA-kriterier. Genomförandet av fondens insatser har gått relativt långsamt och det är därför i många fall för tidigt att säga något om effekter. EUTFA bedöms dock genom sin finansiella kapacitet ha stora möjligheter att påverka berörda delar av den afrikanska regionen positivt.

Stärkta förutsättningar för säker, ordnad och reglerad migration

Sverige har agerat för att få till stånd ett bättre globalt samarbete avseende migrations- och flyktingfrågor, bl.a. genom förhandlingen om två globala ramverk för migranter respektive flyktingar som ska antas i slutet av 2018. Tillsammans förväntas ramverken leda till stärkt genomförande av överenskomna principer och åtaganden samt gemensamma och konkreta lösningar till hanteringen av migrations- och flyktingfrågor. Migrationsramverket ämnar bidra till en bättre förvaltning av migrationens utvecklingsmöjligheter och mer effektiv hantering av migrationens utmaningar. Flyktingramverket kan bidra till en utökad global ansvarsfördelning i storskaliga flyktingsituationer.

Svenskt stöd till IOM har bl.a. bidragit till att stärka organisationens kapacitet på policyområdet och i de administrativa kärnfunktionerna, och även möjliggjort kapacitetshöjande insatser i Västafrika och Sahel med fokus på sårbara migranter. Sveriges stöd till IOM och UNHCR:s mekanism Emerging Resettlement

Countries Joint Support Mechanism bidrog till en bättre global ansvarsfördelning genom stöd åt nya vidarebosättningsländer. Ett IOM-projekt har med svensk finansiering verkat för att företag verksamma i Asien ska ha en etisk rekrytering och anställning av migrantarbetare för att motverka exploatering, kränkningar och skuldsättning.

EUTFA har genom flera insatser stärkt nationella och regionala strukturer och aktörer att uppnå en bättre hantering av migration, inklusive åter-vändande och återetablering.

Hälsa

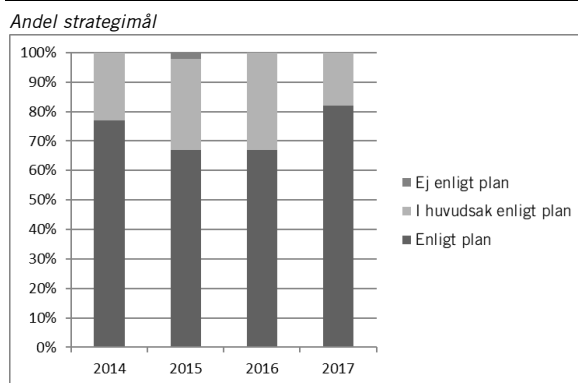
Nedan redovisas resultat med avseende på jämlik hälsa, och genom dessa förbättrade levnadsvillkor för människor i fattigdom och förtryck.

Insatser på området har finansierats främst över Regionala och bilaterala insatser för Afrika och Globala insatser för socialt hållbar utveckling samt Forskningsarbete enligt tabell 2.6 samt Multilaterala och internationella organisationer och fonder, och Multilaterala utvecklingsbanker, fonder och skuldavskrivningar enligt tabell 2.7.

Mål, beslutade av regeringen, gällande hälsa återfinns i en tredjedel av strategierna för det bilaterala utvecklingssamarbetet.

Programmen av insatser avsedda att uppfylla strategimålen har kunnat genomföras enligt plan i hög utsträckning.

Diagram 2.12 Hälsa: Programgenomförande

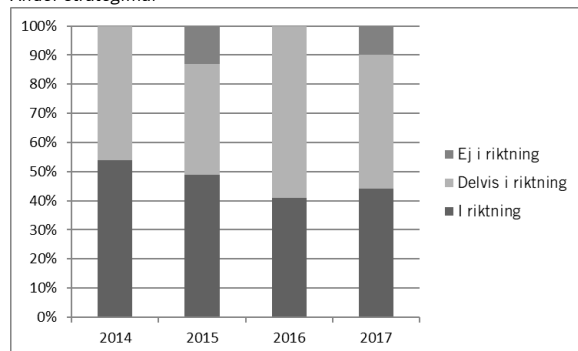

Källa: Sida, strategirapportering.

Utvecklingen har gått i riktning mot knappt hälften av strategimålen och delvis i riktning mot ytterligare knappt hälften.

Diagram 2.13 Hälsa: Utveckling mot förväntat strategieresultat

Andel strategimål

Källa: Sida, strategirapportering.

Medvetenhet om och tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

SRHR-biståndet innefattade ett brett spektrum av insatser, bl.a. ökad tillgång till preventivmedel, sex- och samlevnadsundervisning, ungdomsvänlig service, hiv och sexuellt och könsrelaterat våld (SGBV)-prevention och behandling, säker abort, hbtq-personers hälsa och rättigheter samt arbete mot barnäktenskap och kvinnlig könsstympning.

Under 2016 ökade tillgången till preventivmedel med 20 procent genom världens ledande SRHR-organisationen International Planned Parenthood Federation (IPPF). Detta innebar att 5,8 miljoner icke-planerade graviditeter kunde undvikas. Av IPPF:s klienter är 84 procent människor som lever i fattigdom och sårbarhet. Sverige är en av de största finansörerna till IPPF.

Under 2017 fick närmare 8,5 miljoner kvinnor i 70 låginkomstländer med fokus på Afrika söder om Sahara tillgång till kostnadsfria p-stavar genom garantiinstrumentet.

Under 2017 uppskattas FN:s befolkningsfond (UNFPA), ha bidragit till att förhindra 13,5 miljoner oönskade graviditeter, 4,1 miljoner osäkra aborter och 32 000 mödradödsfall. Det uppskattas också ha gett 18 200 kvinnor kirurgisk behandling mot obstetriska fistlar och ha utbildat 15 000 barnmorskor i 39 länder. USA:s administrations tillbakadragande av finansiellt stöd till UNFPA under 2017 utmanade UNFPA:s verksamhet och därför har Sveriges fortsatt stora ekonomiska stöd till organisationen varit viktig.

Den regionala strategin i Afrika söder om Sahara har 2017 haft ett ökat fokus på att främja laglig och säker abort och stöd till regionala

aktörer som arbetar rättighetsbaserat med SRHR-frågor.

Sida har haft flera stöd för ökad tillgång till medicinsk abortvård, även i länder där lagstiftningen omgärdas av restriktioner, samt stöd för att stärka kapacitet och kunskap kring säker och laglig abort. Mellan 2016 och 2017 minskade antalet abortrelaterade tjänster som IPPF tillhandahöll från 4,8 miljoner till 4,6 miljoner insatser. Antalet medicinska aborter ökade dock med ca 100 000.

Sida har haft betydande och strategiskt och finansiellt stöd till sexualundervisning och sexualupplysning för unga personer på global, regional och nationell nivå. Det regionala SRHR-stödet i Afrika till s.k. social marketing har 2017 bl.a. bidragit till att 61 miljoner kondomer, 5,1 miljoner p-piller, 3,8 miljoner p-sprutor och mer än 2,5 miljoner doser för medicinsk abort såldes vilket i sin tur lett till att 942 876 oönskade graviditeter, 745 635 osäkra aborter och 5 123 mödradödsfall förhindrats.

Sverige har bidragit i arbetet mot spridning av hiv utifrån ett brett, långsiktigt och rättighetsbaserat angreppssätt. Det har bl. a. bidragit till att tillgången till antiretroviral behandling för att förebygga hiv-överföring från gravida kvinnor till deras barn ökat i flera afrikanska länder. Globalt nådde Sida-stödda International HIV AIDS Alliance, ut med hiv-förebyggande hälsovård till mer än 900 000 människor som tillhör s.k. riskutsatta grupper under 2017. Cirka 2 miljoner nåddes av integrerad hiv- och SRHR-service och 600 000 med insatser mot stigma och diskriminering, en ökning med 25 procent jämfört med föregående år.

Globala Fonden för aids, tuberkulos och malaria (GFATM) investerar ca 4 miljarder USD varje år i program som drivs av lokala experter i länder och samhällen där behovet är som störst. År 2017 rapporterade GFATM att 795 miljoner myggnät har delats ut sedan fonden startade sin verksamhet år 2002. Genom GFATM har 11 miljoner människor idag tillgång till antiretroviral behandling mot hiv och 17,4 miljoner människor har fått behandling mot tuberkulos. Man uppskattar att fondens totala insatser har bidragit till 22 miljoner räddade liv sedan starten.

Under 2017 inledde UNAIDS ett förstärkt arbete för att minska antalet nysmittade i världen genom bättre kunskap om vilken typ av preventionsinsatser som fungerar. En

UNAIDS/UNFPA-kommission tillsattes i vilken Sverige deltar.

Grundläggande hälsoservice, inklusive barn och mödrhälsovård

Sveriges bilaterala stöd, det regionala stödet till aktörer i Afrika söder om Sahara och det multilaterala stödet via UNFPA och FN:s barnfond (Unicef) till barn- och mödrhälsa omfattade barnmorskeutbildning och anställning av barnmorskor, förbättrad tillgång till preventivmedel, förlossningsvård, behandling mot fistula, vaccinationer, behandling av barnsjukdomar samt förbättrad nutrition. I Bangladesh har det svenska stödet utvidgats till de områden som tagit emot en stor andel rohingya-flyktingar från Myanmar.

Vaccinalliansen Gavi har med svenskt stöd verkat för rättvis användning av vacciner i låginkomstländer. Gavis särskilda satsning på vaccination mot HPV, som stöttats särskilt av Sverige, har inneburit ett förebyggande av den cancerform som i vissa länder skördar flest liv bland äldre kvinnor. Sedan 2001 fram t.o.m. 2017 har Gavi nått ca 640 miljoner barn med vaccinationer vilket uppskattas ha medfört att 9 miljoner dödsfall har undvikits.

Starka nationella hälsosystem och institutioner

Sverige har verkat för stärkta nationella hälsosystem genom bl.a. Världsbanksgruppen, Unicef och UNFPA. Detta har t.ex. inkluderat stöd till förbättrad personalplanering och försörjning liksom arbete med hur hälso- och sjukvården kan finansieras.

Även Globala Fonden och Gavi har bidragit till förstärkning av nationella hälsosystem i 100 respektive 60 länder, t.ex. genom att data och informationssystem för vaccinationer och specifika sjukdomar har utvecklats till bredare integrerade system för hälsosektorn i stort. Vidare har de bidragit till kapacitetsutveckling med avseende på bl.a. upphandling och distribution av vaccin och läkemedel.

Tillgång till säkert dricksvatten och sanitet

Sidas stöd till program för rent vatten, sanitet och hygien har varit avgörande för att förbättra överlevnad hos barn och kvinnor. I minst 40 länder har nationella program för vatten och sanitet genomförts med indirekt stöd till 1 000 skolor världen över. Skolors vatten- och sanitetsprogram har uppdaterats med riktlinjer om flickor och pojkars kunskap om mens och förutsättningar för flickor och kvinnor att hantera sin mens i skolan. Detta har också bidragit till att jämna ut skillnader mellan flickors och pojkars närvaro i skolan och därmed tillgång till utbildning.

Unicef har med bl.a. svenskt stöd bistått med rent vatten, enkla toaletter och med att uppmuntra enkla hygienrutiner i konflikt-situationer och katastrofer då vatten och sanitetssystem är särskilt sårbara. Förra året kom Unicefs insatser i krissituationer att hjälpa 32 miljoner människor att få tillgång till rent vatten och 9 miljoner människor med förbättrad sanitet.

Förebyggande och hantering av hälsot

Genom WHO och det globala nätverket ReAct har Sida bidragit till det internationella påverkansarbetet kring antimikrobiell resistens (AMR). Sverige har också aktivt bidragit till bättre koordinering av det globala AMR-arbetet genom bl.a. uppdraget till WHO, FAO och World Organisation for Animal Health att genomföra den globala handlingsplanen för minskad antibiotikaresistens och ett tydligt engagemang från ett stort antal FN-organ. AMR behandlas även inom andra utgiftsområden, som UO 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Under 2017 etablerade WHO ett globalt program för att stödja länder i hanteringen av hälsot och kriser och för att bygga nationell kapacitet i enlighet med internationella hälsoreglementet (IHR). Sverige har såväl genom ett aktivt styrelsearbete som kärnstöd till WHO bidragit till detta. Folkhälsomyndigheten har även bidragit med personal.

Tabell 2.16 Hälsa: Indikatorer från multilaterala organisationer, utvecklingsbanker och EU

Indikator	Institution	Utfall 2014	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Kommentar
Antal hiv-positiva personer behandlade med bromsmediciner	GFATM	7,3 milj	8,1 milj	11 milj	17,5 milj	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 2,8 %
Antal fullt vaccinerade barn	Gavi	56,3 milj	55 milj	62 milj	65 milj	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 2,3 %
Antal behandlade för TBC	GFATM	1,1 milj	1,9 milj	2,2 milj	5 milj	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 2,8 %
Antal länder som rapporterar årligen om statusen för genomförandet av det internationella hälsoreglementet (IHR)	WHO	-	126/196	129/196	167/196	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: ca 1 %
Antal kvinnor i reproduktiv ålder och barn under 5 år som fått del av nutritionsrelaterade program med EU-stöd	EU	4 544 000	5 025 000	916 000		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år
Antal förlossningar med utbildad hälsopersonal med EU-stöd	EU	1 160 000	8 104 000	6 852 000		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år
Antal myggmedelsbehandlade myggnet distribuerade med EU-stöd	EU	150 milj	204 milj	165 milj		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år

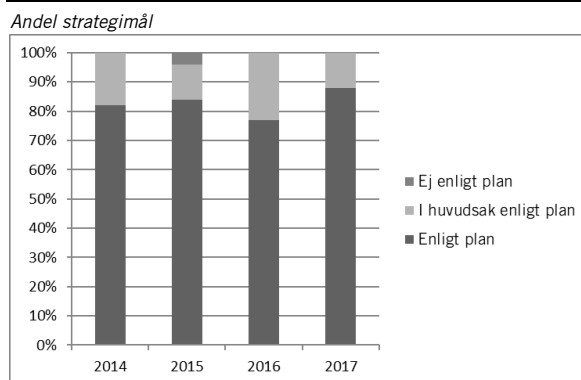
Utbildning och forskning

Nedan redovisas resultat med avseende på likvärdig och inkluderande utbildning av god kvalitet samt på forskning av hög kvalitet och av relevans för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling, och genom dessa förbättrade levnadsvillkor för människor i fattigdom och förtryck.

Insatser inom utbildning har finansierats främst över Globala insatser för socialt hållbar utveckling, Regionala samt geografiska strategier för Afrika och Asien, enligt tabell 2.6 samt Multilaterala och internationella organisationer och fonder, och Multilaterala utvecklingsbanker, fonder och skuldavskrivningar enligt tabell 2.7. Forskningsinsatser har finansierats främst över Forskningsinsatser enligt tabell 2.6.

Mål, beslutade av regeringen, gällande utbildning återfinns i knappt en femtedel av strategierna för det bilaterala utvecklings-samarbetet.

Programmen av insatser avsedda att uppfylla strategimålen för utbildning har kunnat genomföras i hög utsträckning.

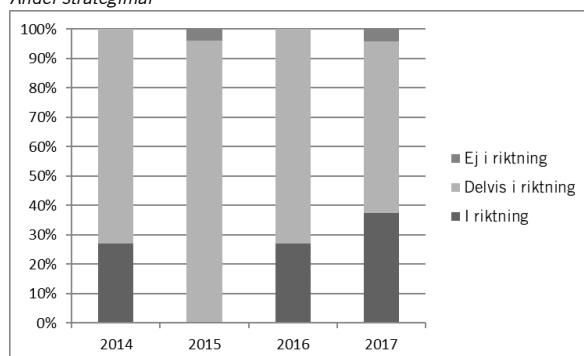
Diagram 2.14 Utbildning och forskning: Programgenomförande

Källa: Sida, strategirapportering.

Den faktiska utvecklingen har gått i önskvärd riktning i relation till ungefär en tredjedel av strategimålen och delvis i riktning mot nästan två tredjedelar av dessa.

Diagram 2.15 Utbildning och forskning: Utveckling mot förväntat strategieresultat

Andel strategimål

Källa: Sida, strategirapportering.

Välfungerande nationella utbildningssystem

Utbildningsstödet har fortsatt haft en helhetssyn på lärande och sträckt sig från förskola, via grundutbildning och yrkesutbildning, till högre utbildning inklusive lärarutbildning. Fokus har legat på primärutbildning och stärkande av nationella utbildningssystem såväl i globala insatser som bilateralt i Kambodja, Afghanistan och Tanzania.

Som en central partner till Tanzania inom utbildning, har svenskt stöd bidragit till en förbättrad kvalitet i utbildningen med en ökad andel skolelever från de fattigaste familjerna. Regeringens införande av kostnadsfri undervisning har samtidigt gjort det till en stor utmaning att leva upp till kvalitet och tillgänglighet, speciellt för redan marginaliserade grupper.

Sveriges stöd till stärkande av utbildningssystemet i Kambodja har bl.a. bidragit till ökade förutsättningar för tidigt lärande (förskoleverksamhet) och en mer inkluderande utbildning, t.ex. genom Unicef, även om stora utmaningar kvarstår bl.a. för barn med funktionsnedsättning. En tidigare samverkan med svenska Skolinspektionen har lagt grunden för ett viktigt tillsynsarbete som nu tagits över av Unicef i fortsatt samarbete med Sida.

Utbildningsstödet i Afghanistan har bl.a. omfattat ett samarbete med Unesco som stärkt institutionell kapacitet på provinsnivå och intensifierat antikorrupsionsarbetet inom utbildning. Samarbetet utgör exempel på vikten av normativt arbete med offentliga institutioner också på lägre administrativa nivåer.

Genom Global Partnership for Education (GPE) har Sverige bidragit till utveckling av nationella utbildningsplaner, stärkande av utbildningssystem samt effektivisering av

utbildningssektorn i 67 låg- och medelinkomstländer, huvuddelen i Afrika söder om Sahara. Stödet till GPE har gjort det möjligt för 18,5 miljoner barn [att gå i skolan under 2017 och har bidragit till en ökning av andelen barn som slutför grundskolan bl.a. genom utbildning av 400 000 lärare, byggnation/uppgradering av 4 000 klassrum samt distribution av 29 miljoner läroböcker. Stöd genom GPE förväntas bidra till att ca 80 procent av GPE:s partnerländer avsätter 20 procent eller mer av statsbudgeten till utbildning.

Unesco har i ökad omfattning uppmärksammat hela utbildningssystem från förskola till yrkesutbildning. I linje med detta har Sveriges stöd till Unesco bidragit till viktigt normativt arbete avseende bl.a. livslångt lärande, utbildning för hållbar utveckling, samt till internationell statistik för uppföljning av hållbarhetsmål 4. Sveriges stöd till Unescos program Capacity Development Education har bidragit till utbildning i de 25 länder som ligger längst från att uppnå hållbarhetsmål 4. Detta har bl.a. bidragit till ökad läskunnighet och möjliggjort för unga i Syrien att återuppta avbruten skolgång.

Genom Världsbanksgruppen har Sverige bidragit till förbättrad utbildning i 102 länder. Bidrag och förmånliga lån har bl.a. hjälpt utsatta grupper i Haiti att börja skolan, finansierat utbildning för lärare i fattiga områden i Indonesien samt integrerat syriska flyktingar i nationella skolor i Libanon. Världsbanksgruppen har vidare bidragit till uppdatering av nationella utvärderingssystem i Jordanien samt tillhandahållit läroböcker i Nicaragua och stipendier för elever i Vietnam.

Genom Unicef nås inte mindre än 156 länder av olika utbildningsprogram. Det har bl.a. inneburit att 79 procent av barnen från de fattigaste hushållen i samtliga Unicef-stödda länder nu går i skolan. Därtill redovisar Unicef att skolresultaten förbättrades i 68 procent av länderna. Stöd till utbildning genom Unicef bidrar även till goda resultat för att stärka flickors skolgång samt svarar för omfattande utdelning av läromedel.

Svenskt stöd till högre utbildning har omfattat bl.a. stipendieprogram genom Svenska institutet (SI) för studier på masternivå vid svenska lärosäten. Under året beviljades 374 nya stipendier. Andelen kvinnor steg från 33 procent 2016 till 44 procent 2017. Verksamheten har

bidragit till ökad kunskap hos stipendiater och till att dessa ska kunna agera förändringsaktörer och bidra till en hållbar samhällsutveckling i sina länder. Samtidigt finns indikationer på att endast en tredjedel av stipendiaterna, efter genomförd utbildning, verkar inom ett geografiskt och tematiskt område som ligger i linje med stipendieprogrammets önskade effekter.

Tillgång till utbildning är inte tillräckligt utan det handlar också om utbildningens kvalitet. Allt fler rapporter, bl.a. från Världsbanksgruppen, har larmat om att även många som går i skolan i samarbetsländerna inte tillägnar sig grundläggande kompetenser i tillräcklig utsträckning vilket samtidigt förstärker ojämlikheten i skolan.

Tillgång till utbildning i konflikt, postkonflikt och humanitära situationer

En särskild målgrupp för utbildningsbiståndet har varit barn på flykt som har begränsad tillgång till utbildning och är särskilt utsatta för ojämlikhet baserat på kön eller funktionsnedsättning.

Säkerhetssituationen är den främsta orsaken till att flickor inte går i skolan i Afghanistan och Sverige har därför genom stöd via Afghanistan-kommittén och Världsbanksgruppen riktat utbildningsinsatser till utsatta grupper inklusive internflyktingar och barn påverkade av konflikt.

Trots stora utmaningar som följd av Syrienkrisen, har möjligheter för utbildning i regionen förbättrats bl.a. genom Sveriges stöd till Unicef:s ”Catch Up School Programme” för barn från Syrien och Jordanien. Unicef:s arbete bidrog under 2017 till att 8,8 miljoner barn i humanitära situationer fick tillgång till formell och informell utbildning, inklusive drygt 1 miljon barn i Syrien, 904 000 i Nigeria och 370 000 i Jemen.

I Mali och Rwanda har Sverige med stöd från Sida bidragit till kompletterande utbildning för lärare, elever och föräldrar. Sida har nyligen fattat beslut om stöd till Education Cannot Wait (ECW) som den första globala fonden för att specifikt möta omedelbara behov för utbildning i humanitära kriser, konflikt och postkonfliktsituationer.

Tillgång till yrkesutbildning

Stöd till yrkesutbildning har främst utgjorts av insatser på landnivå, t.ex. i Kambodja och Afghanistan där yrkesutbildning utgör en integrerad del av utbildningssystemet. Detta gäller också Bolivia där svenskt stöd till

utbildning bidragit till en reformerad, diversifierad och förbättrad yrkesutbildning.

Sida har tillsammans med Unido finansierat ett pilotprogram för yrkesutbildning i samverkan med näringslivet. Inom ramen för detta har bl.a. en yrkesskola startats i Etiopien i samarbete med Volvo där utsatta tonåringar får utbildning i fordonsmekanik. Projektet utgör ett bra exempel på vikten av matchning med arbetsmarknadens behov och har genererat konkreta jobb och därmed tydliga effekter på sysselsättning. Yrkesutbildningsinsatser på global nivå är fortsatt relativt få och små.

Stärkt forskningskapacitet

Drygt en fjärdedel av det totala forskningsstödet gick till bilaterala program med sex partnerländer (Bolivia, Etiopien, Mocambique, Rwanda, Tanzania, och Uganda). Cirka 15 procent av forskningsstödet gick till regionala program i främst Afrika men också Asien. Över hälften av forskningsstödet gick till globala aktörer. Sverige fortsätter att betona kärnstöd och samarbetspartners ägarskap.

Ungefär hälften av forskningsstödet gick till kapacitetsuppbyggnad på framför allt nationell nivå, inklusive utanför bilaterala program, men även regional och global nivå.

Inom bilaterala insatser på nationell nivå fortsatte doktorander att ofta varva forskning vid hemmauniversitet med utbildning och handledning vid svenska universitet. Stödet har bidragit till uppbyggnad av hållbar forskningskapacitet, regelverk, finansiering, infrastruktur, administration inom främst naturvetenskap och teknik, jordbruksfrågor, hälsa samt samhällsvetenskap. Kapacitetsstöd gavs även till forskningsreglerande myndigheter och forskningsråd.

Stödet har bidragit till stärkt forskarutbildning och forskning, ökad andel kvinnor involverade, ökat deltagande i internationell forskning, formulering av forskningsstrategier samt bättre kommunikation av vetenskapliga resultat.

Forskarkompetens stärker den högre utbildningen vid universiteten i fråga. Det har vidare fått positiva samhällsliga effekter när forskarkompetens har sökt sig till offentlig förvaltning och näringsliv.

Cirka 25–30 procent av forskare inom Sida-stödda program har varit kvinnor, en obalans som beror på bristen på kvinnor inom universiteten i samarbetsländerna, men också på att forskar-

utbildningar ofta sker inom ämnesområden som traditionellt domineras av män såsom teknik, naturvetenskap och medicin.

Året gav ytterligare tecken på att samarbetsländer gradvis åstadkommit självbärande system för forskarutbildning. Sonderingar har skett för identifiering av nya samarbetsländer inklusive i sviktande stater.

Nationella och även regionala forskningsaktörer, såsom Consortium for Advanced Research Training in Africa (CARTA), har stärkt kapaciteten inklusive vad gäller forskares deltagande och genombrott på den internationella nivån.

Inom verksamheten för Nordiska Afrikainstitutet (NAI) som finansieras över anslag 1:3 *Nordiska Afrikainstitutet* har gästforskar- och stipendieverksamhet bidragit till forskningskapacitet och forskningsbaserad kunskap i låginkomstländer i Afrika.

Forskning av relevans för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling

Sida-stödd forskning i samarbetsländer och inom ramen för regionala och globala initiativ, liksom svensk utvecklingsforskning finansierad via Vetenskapsrådet, har haft relevans för ett brett spektrum av globala mål i Agenda 2030. Svenskt forskningsstöd resulterade i många vetenskapliga publikationer, och ofta nya tillämpningar som kan förbättra villkoren för människor som lever i fattigdom, t ex koleravaccin, insatser mot malaria, odling av sötpotatis, abortlagstiftning, boskapsförsäkring.

African Economic Research Consortium (AERC) och African Program for Health Research Consortium (APHRC) utgör två exempel på regionalt framgångsrika tankesmedjor med svenskt stöd. Det globala CGIAR (Consultative Group for International Agricultural Research) genererade bl.a. ny kunskap om tryggad livsmedelsförsörjning, t.ex. fiskodlingar och klimattåliga grödor, samt lösningar på miljö- och klimatutmaningar. WHO:s forskningsprogram ökade kunskapen om bl.a. tropiska sjukdomar, International Foundation for Science gav stöd till unga forskare från utvecklingsländer, och International Network for the Availability of Scientific Publications ökade tillgången till vetenskaplig litteratur.

Vetenskapsrådet har haft fortsatt ansvar för stödet till svensk utvecklingsforskning och

beslutade om stöd till 33 forskningsprojekt varav 60 procent på Afrika, liksom 17 forsknings-samarbeten där Indien och Kambodja var vanliga samarbetsländer.

Genomförandet av den globala forskningsstrategin skedde ofta i samverkan med bilaterala, regionala, tematiska strategier. Bland annat har University of Rwanda givits stöd under landstrategins målsättningar för marknadsutveckling och produktiv sysselsättning, vilket bidragit till forskningskapacitet. Regionala strategier gav utrymme för forskning om t.ex. mänskliga rättigheter som inte skulle vara möjligt på nationell nivå.

Forskningsbiståndet har visat sig kunna utgöra god grund för långsiktiga relationer mellan Sverige och samarbetsländerna bortom biståndet.

Nordiska Afrikainstitutets (NAI) verksamhet har resulterat i forskningsmöjligheter för personer från nordiska och afrikanska länder, publicering av forskningsresultat samt föreläsnings- och seminarieverksamhet. Detta inom områdena konflikt, säkerhet och demokratisering; landsbygdens förändring, resurser och ägande; städers dynamik; migration, mobilitet och transnationella relationer. Inom det stipendieprogrammet för gästforskare från Afrika var 67 procent kvinnor och 33 procent män, medan i stipendieprogrammet för nordiska studenter och forskare var 36 procent kvinnor och 64 procent män. Genom bibliotek och kommunikationsverksamhet har NAI gjort information om Afrika tillgänglig för en bredare allmänhet.

Tabell 2.17 Utbildning och forskning: Indikatorer från multilaterala organisationer, utvecklingsbanker och EU

Indikator	Institution	Utfall 2014	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Kommentar
Antal lärare rekryterade eller utbildade	VBG		6,6 milj	9 milj	11,6 milj	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 3,1 %
Antal barn som fått tillgång till läromedel	UNICEF		15 milj	15,6 milj	12,5 milj	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 14,5 %
Antal barn i grundskola med EU-stöd	EU		19 447 000	10 635 000	5 290 000	Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år
Män			9 814 000	5 355 000	2 513 000	
Kvinnor			8 683 000	5 183 000	2 410 000	
Okänt			950 000	96 000	366 000	
Antal lärare som fått utbildning med EU-stöd	EU	33 000	175 000	84 000		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år

Humanitärt bistånd

Nedan redovisas resultat med avseende på räddande av liv, lindrad nöd och upprätthållen mänsklig värdighet, och genom dessa förbättrade levnadsvillkor för människor i fattigdom och förtryck.

Insatser på området har finansierats främst över Humanitärt bistånd enligt tabell 2.6 samt Multilaterala och internationella organisationer och fonder.

För 2017 uppgick det humanitära biståndet till 5,8 miljarder kronor, varav 3,2 miljarder fördelades genom Sida för behovsbaserat land- och projektstöd och 2,6 miljarder genom UD för kärnstöd till multilaterala organisationer med humanitär verksamhet. Sverige var därmed den sjunde största bilaterala humanitära givaren 2017.

Behovsbaserad, snabb och effektiv humanitär respons

Det humanitära biståndet har gett krisdrabbade människor skydd och assistans baserat på det internationella humanitära systemets samordnade behovsanalyser och responsplaner: livsmedel, nutritionshöjande produkter, insatsvaror för jordbruksproduktion, foder och vaccinationer till husdjur och boskap, hälsovård, rent vatten, sanitet, tak över huvudet och andra basförnödenheter. Barn har fått vaccinering och utbildning och krisdrabbade har fått psykosocialt stöd. Stödet har i ökande utsträckning bidragit till att stärka motståndskraften hos de drabbade och möjliggjort återhämtning efter kriser, exempelvis återintegrering av flyktingar och förbättrade försörjningsmöjligheter.

De fem humanitära kriser som mottog mest svenskt bilateralt humanitärt stöd under 2017 var

Syrien, Jemen, Sydsudan, DR Kongo och Nigeria. Svenskt humanitärt bistånd har även resulterat i att 186 snabbinsatser till nya och eskalerande kriser kunnat genomföras.

Kärnstöden bidrog till att möjliggöra snabb och behovsbaserad respons. Exempelvis gav WFP under 2017 livsmedelsbistånd till 91 miljoner människor utifrån sitt humanitära mandat.

FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO gav stödinsatser för återuppbyggnad av livsmedelsproduktionen, som stärkte människors självförsörjning. 6 miljoner människor i Nigeria, Somalia, Sydsudan och Jemen fick stöd till att producera skördar. Samtidigt gav FAO långsiktigt jordbruksstöd till bl.a. distribution av utsäde, jordbruksredskap samt med djurhälsoinsatser.

OCHA har 2017 bidragit till strategisk samordning av det humanitära biståndet för mer än 128 miljoner människor i 33 länder. OCHA har lett arbetet med gemensamma behovsanalyser och gemensamma responsplaner, vilket gett ett mer effektivt humanitärt bistånd. Omfattande samordningsinsatser har krävts i tre storskaliga kriser (DR Kongo, Irak, Syrien och Jemen), och fyra eskalerande kriser (Rohingya-situationen, Etiopien, Nigeria och Somalia) samt i responsen för att minska svält i Nigeria, Somalia, Sydsudan och Jemen. FN:s fond för katastrofbistånd (CERF) har, trots begränsad finansiering, varit en effektiv och flexibel global mekanism för finansiering av insatser i nya humanitära situationer och underfinansierade kriser med störst stöd till Somalia, Nigeria, Sudan och Etiopien EU bidrog 2017 till behovsbaserat humanitärt stöd till med 2,4 miljarder euro ur EU:s budget. Stödet omfattar hjälpinsatser så som livsmedel, tak över huvudet, skydd inklusive

mot genderbaserat våld, sjukvård, utbildning, rent vatten och kontantbaserat stöd.

Ökat skydd för krisdrabbade människor

Behovet av stärkt skydd för civila och för humanitära hjälparbetare är fortsatt en stor utmaning i samband med väpnade konflikter. Stärkandet av den internationella humanitära rätten har skett dels på policynivå genom bl. a. FN:s säkerhetsråd, och dels genom stöd till metoder och verktyg som syftar till att öka respekten och kunskapen om den humanitära rätten.

ICRC är en central partner i att värna den humanitära rätten såsom depositarie (custodian) av de folkrättsliga dokument som reglerar internationell humanitär rätt. ICRC har ofta ett unikt tillträde till behövande i kriser där andra aktörer inte kan vara verksamma och har under året ökat responsen i Bangladesh, Irak, Libyen, Mozambique, Myanmar, Somalia, Jemen och Tchadsjö-regionen. ICRC har fortsatt att vara en trovärdig och respekterad partner i fält vad gäller rapportering om folkrättsliga överträdelser.

UNHCR har utifrån sitt mandat och ett omfattande svenskt stöd spelat en nyckelroll i att värna flyktingars skydd och rättigheter och söka lösningar på utdragna flyktingsituationer, med verksamhet i 130 länder och ansvar för 71 miljoner människor på flykt.

I EU:s humanitära verksamhet har Sverige spelat en aktiv roll i rådsarbetsgruppen för humanitärt bistånd och livsmedelsbistånd, COHAFA, och i värnandet av de humanitära principerna och internationell humanitär rätt, bl. a. i framtagandet av gemensamma humanitära budskap för olika kriser liksom rådsslutsatser.

Sverige ledde under 2017 initiativet Call to Action on Protection from Gender-based violence, för att bekämpa och hantera könsrelaterat våld i humanitära kriser.

Ökat inflytande för krisdrabbade människor

Sverige gav riktade policy- och metodstöd till organisationer som verkar för ökat deltagande och ansvarsutkrävande, och bidrog därigenom till att ge krisdrabbade människor en röst och möjlighet att utkräva ansvar.

För att säkerställa att kvinnors, mäns, flickors och pojkars specifika humanitära behov och möjligheter beaktas och tillgodoses verkade Sverige aktivt för ett integrerat jämställdhetsperspektiv i det internationella systemets behovsbedömningar och responsplaner. Över 40

procent av FN:s responsplaner grundades på en strategisk jämställdhetsanalys och Sverige har drivit att detta måste öka till 100 procent. Sverige har även verkat för förbättrad könsuppdelad statistik samt systematisk användning av jämställdhetsmarkörer. Flera av Sidas strategiska samarbetspartners har arbetat målinriktat med jämställdhetsintegrering.

Genom Sveriges ordförandeskap i Call to Action on Protection from Gender-based Violence in Emergencies främjades kvinnors och flickors deltagande i humanitär respons, liksom i det förebyggande arbetet. Sverige bidrog till att öka medlemskapet och som ordförande anordnade Sverige flera högnivåpaneler som inkluderade frågan om deltagande och inflytande samt ledde påverkansarbete för att åtaganden inom initiativet skulle efterlevas och rapporteras.

Stärkt kapacitet och effektivitet i det humanitära systemet

Sverige har verkat för ett effektivare humanitärt bistånd på global nivå genom att leverera på gemensamma åtaganden inom den s.k. Grand Bargain-överenskommelsen från det globala humanitära toppmötet i Istanbul 2016. Det har omfattat flexibel finansiering, stärkt stöd till lokala aktörer, ökat kontantbaserat stöd, förbättrade synergier mellan humanitärt bistånd och utvecklingssamarbete, ökad transparens samt integrering av ett jämställdhetsperspektiv i det humanitära arbetet.

Sverige har varit ledande i att driva arbetet mot ökad flexibel finansiering. Samtidigt som trenden gått i motsatt riktning har Sverige fortsatt öka nivån av icke öronmärkt kärnstöd och programstöd och är den enskilt största givaren av icke öronmärkt kärnstöd till de humanitära FN-organisationerna. Även ökat stöd till FN:s landbaserade humanitära fonder har bidragit till att öka kapaciteten att möta de humanitära behoven på ett snabbt, behovsbaserat och kostnadseffektivt sätt.

Sverige har också varit drivande i styrelserna för multilaterala organisationer med humanitär verksamhet för att säkerställa effektivitet och en verksamhet baserad på humanitära principer. Sverige har vidare verkat för stärkt humanitär samordning, behovsbaserat bistånd, tillvaratagande av lokala aktörers förmågor, ökat jämställdhetsperspektiv samt ökat resultatfokus i humanitära insatser.

Sverige har bl.a. varit instrumentell för OCHA:s reformprocess som lett till en budget i balans, en ny och mer ändamålsenlig organisationsstruktur, ny strategisk plan och nytt resultatramverk.

Sverige har aktivt medverkat till att mobilisera ökad humanitär finansiering bl.a. genom medverkan i ett antal humanitära givar-konferenser.

Metoder för att främja innovation och långsiktighet har fortsatt stärkts. Fortsatt ökning av kontant- och kupongstöd har effektiviserat WFP:s arbete och gett 19 miljoner människor ökad frihet att styra inköp utefter sina behov.

Samspelet och komplementariteten mellan det humanitära biståndet och utvecklingssamarbetet

har fortsatt stärkts systematiskt genom nya arbetsmetoder, bl. a. delade analyser och planering baserat på risk och sårbarhet för insatser i kris- och högriskkontexter. Detta har stärkt arbetet för minskad utsatthet och ökad återhämtningsförmåga (resiliens).

Resiliensfokus i humanitära insatser har också stärkts genom nya fleråriga stöd till utdragna kriser med målet att minska humanitärt beroende och främja långsiktiga lösningar för de mest utsatta och sårbara.

Överföring av insatser från humanitär finansiering till utvecklingsanslag har ökat både på land- och global nivå.

Tabell 2.18 Indikatorer från multilaterala organisationer och EU

Indikator	Institution	Utfall 2014	Utfall 2015	Utfall 2016	Utfall 2017	Kommentar
Antal undernärda barn som fått speciella näringstillskott	WFP	7,3 milj	7,6 milj	8,7 milj	11 milj	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 20,8 %
Antal utsatta kvinnor som fått utökad näringstillskott	WFP	3,0 milj	3,5 milj	4,1 milj	5,3 milj	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 20,8 %
Antal nödlidande människor som fått tillgång till rent vatten och sanitet	ICRC	26,6 milj	31 milj	28,4 milj	35,5 milj	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 3 %
Antal nödlidande människor som mottagit förnödenheter	ICRC	3,8 milj	5,2 milj	4,1 milj	4,9 milj	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 3 %
Antal nödlidande människor som har fått tillgång till primärvård (i genomsnitt/månad)	ICRC	6,2 milj	6 milj	8,8 milj	7,2	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 3 %
Antal nödlidande människor som mottagit försörjningsstöd						Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017:
	WFP	8,9 milj	9,6 milj	14 milj	19 mil	20,8 %
	ICRC	5,3 milj	3,3 milj	3,5 milj	3,5 milj	3 %
	UNRWA	0,3 milj	0,25 milj	0,25 milj	0,25 milj	8,5 %
	UNHCR				8 milj	12,9 %
Procent av flyktingsituationer med UNHCR-respons där stödet till kända överlevare av sexuellt och könsbaserat våld upprätthållits eller förbättrats	UNHCR		87	82	85	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 12,9 %
Procent av flyktingsituationer med UNHCR-respons där utfärdande av födelsebevis för nyfödda upprätthållits eller ökat	UNHCR		94	64	64	Sveriges andel av totalt kärnstöd 2017: 12,9 %
Antal personer som saknar livsmedelstrygghet som fått stöd genom sociala transfereringar	EU	988 000	1 858 000	8 635 000		Resultat av EU-finansierade program avslutade under respektive år
Män			240 000	158 000		
Kvinnor			275 000	167 000		
Uppgift saknas			1 344 000	8 310 000		

2.6 Budgetförslag

2.6.1 1:1 Biståndsverksamhet

Tabell 2.19 Anslagsutveckling 1:1 Biståndsverksamhet

Tusental kronor

2017	Utfall	35 401 536	Anslags- sparande	35 604
2018	Anslag	41 341 382 ¹	Utgifts- prognos	41 342 268
2019	Förslag	43 534 337		
2020	Beräknat	44 397 083		
2021	Beräknat	46 946 765		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för internationellt bistånd. Medlen från anslaget får även användas för att subventionera premier för avgifter avseende statens garantier för Nordiska investeringsbankens låneanordning för miljöinvesteringar som inte klassificeras som bistånd enligt OECD/DAC:s definition, och för viss verksamhet vid Sida Partnership forum i Härnösand. Anslaget får även användas för att subventionera avgifter avseende garantigivning inom ramen för internationellt bistånd, till den del avgiften avser förväntad förlust. Anslaget får även användas för viss metodutveckling, studier, utvärderingar och erfarenhetsredovisningar, revisioner samt temporär verksamhet inom avgränsade projekt. Anslaget får även användas för förvaltningsutgifter, vilka beräknas uppgå till ca 155 miljoner kronor, vid myndigheter som genomför internationellt bistånd.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 103 100 000 000 kronor 2020–2029.

Skälen för regeringens förslag: För att främja en högre grad av förutsägbarhet i biståndsgivningen behöver ekonomiska avtal inom biståndsverksamheten kunna ingås. Nya åtaganden beräknas uppgå till ca 43 miljarder kronor. Myndigheter som disponerar bemyndiganden under anslaget är bl.a. Regeringskansliet, Sida, Svenska institutet, Vetenskapsrådet, Nordiska Afrikainstitutet och Strålsäkerhetsmyndigheten.

För den del av anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* som regeringen respektive Regeringskansliet beslutar om beräknas nya åtaganden göras 2019 till ett belopp om ca 24 miljarder kronor. Framför allt rör det sig om 19:e påfyllnaden av den Internationella utvecklingsfonden i Världsbanken (IDA), den 15:e påfyllnaden i Afrikanska utvecklingsfonden (AfDF), den Gröna klimatfonden (GCF) samt den Globala fonden mot aids, tuberkulos och malaria (GFATM).

För den del av anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* som Sida disponerar beräknas nya åtaganden göras 2019 till ett belopp om ca 18 miljarder kronor. Åtagandena består av insatser som löper under flera år och som berör alla Sidas verksamheter. De angivna beloppen är indikativa då utfallet bl.a. kan komma att påverkas av att avtal tecknas senare än beräknat samt att det i mottagarländerna inträffar oförutsedda händelser som inverkar på planerade beslut om projekt och program. Förändringar kan även inträffa på grund av att utbetalningar av redan beslutade insatser förskjuts över tiden.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 103 100 000 000 kronor 2020–2029.

Tabell 2.20 Beställningsbemyndiganden för anslaget 1:1 Biståndsverksamhet

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2029
Ingående åtaganden	55 426	65 079	88 447			
Nya åtaganden	31 369	42 031	42 405			
Infriade åtaganden	16 932	18 663	27 752	30 625	28 395	44 080
Utestående åtaganden	65 079 ¹	88 447	103 100			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	74 350	89 778	103 100			

¹Utestående åtaganden 2017 i svenska kronor beräknade enligt balansdagens kurs.

Garantigivning

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 ställa ut statliga garantier för biståndsverksamhet som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 14 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet omfattar ett statligt garantiåtagande avseende Sidas garantigivning. Denna innefattar såväl äldre system för biståndsgarantier och fristående garantier som garantier enligt det system som infördes 2009. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 ställa ut statliga garantier för biståndsverksamhet som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 14 000 000 000 kronor.

Kapitaltillskott till Swedfund International AB

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* besluta om kapitaltillskott på högst 600 000 000 kronor till Swedfund International AB.

Skälen för regeringens förslag: I budgetpropositionen 2018 bemyndigade riksdagen regeringen att under 2018 fatta beslut om kapitaltillskott till Swedfund om 600 miljoner kronor. Regeringen aviserade samtidigt att den avsåg återkomma till riksdagen i budgetpropositionerna för 2019 och 2020 med förslag om ytterligare kapitaltillskott till Swedfund om 600 miljoner kronor för 2019 respektive 2020.

Det är regeringens mening att stärka Swedfunds möjligheter att bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning genom ytterligare kapitaltillskott. Regeringens bedömning är att Swedfund har goda förutsättningar att genomföra investeringar i världens fattigaste länder baserat på lång erfarenhet, en väl utvecklad affärsmodell och en fullt integrerad resultatredovisning där frågor om anständiga arbetsvillkor, skatteintäkter, jämställdhet samt miljö och klimat beaktas och följs upp.

Vid bolagsstämman i december 2016 antogs en reviderad ägaranvisning som inkluderade uppdaterade och delvis nya mål för Swedfund i syfte att tydliggöra ägarens uppföljning av bolagets utvecklingspolitiska och andra uppdrag. Ett grundläggande krav för bolagets verksamhet är att den ska bedrivas på ett affärsmässigt sätt och utföra investeringar som ska vara socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbara, vilket framgår av ägaranvisningen.

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 besluta om kapitaltillskott till Swedfund om 600 miljoner kronor, i enlighet med det belopp som aviserades i budgetpropositionen 2018. Utgiften belastar anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet*.

Det är regeringens uppfattning att bolaget bör ha en finansiering och kapitalstruktur som motsvarar den risk som följer på uppdraget som utvecklingsfinansierare och detta har varit en viktig utgångspunkt vid val av finansieringsform. Det är regeringens bedömning att kapitaltillskott är den finansieringsmodell som ger Swedfund bäst förutsättningar att bedriva en verksamhet som svarar mot det biståndspolitiska målet.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökar som en följd av att biståndsramen fortsatt beräknas uppgå till 1 procent av vid budgeteringstillfället beräknad bruttonationalinkomst (BNI) för 2019. Den tidigare beräknade ökningen av anslaget med 0,9 miljoner kronor som var en konsekvens av tidigare budgeterad minskning av överföringen till utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, anslaget 2:1 *Konsumentverket* för Konsumentverkets remitteringstjänst, Money from Sweden utelämnas för 2019 och 2020.

Riksdagen bemyndigade i höständeringsbudget för 2013 (prop. 2013/14:2, bet. 2013/14:FiU11, rskr. 2013/14:41) regeringen att under utgiftsområde 7 Internationellt bistånd ikläda staten betalningsansvar i form av statliga garantier som uppgår till högst 152 059 320 euro under den totala genomförandeperioden för Europeiska investeringsbankens långivning inom ramen för Lomé IV bis och Cotonouavtalet. Sida ansvarar för redovisning av garantiåtagandet. Regeringen avser att införliva åtagandet i den statliga garantimodellen, genom att medel motsvarande förväntad förlust överförs från biståndsanslaget till garantireserven i Riksgäldskontoret. Ett eventuellt infriande av den svenska garantin belastar därefter garantireserven.

Regeringen föreslår att 43 534 337 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 44 397 083 000 kronor respektive 46 946 765 000 kronor.

Tabell 2.21 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Biståndsverksamhet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	41 606 382	41 606 382	41 606 382
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-1 241 192	-1 395 412	-1 035 472
Övriga makroekonomiska förutsättningar	1 740 902	3 599 802	5 488 702
Volym	-8 386	114	114
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt	1 436 631	586 197	887 039
Förslag/beräknat anslag	43 534 337	44 397 083	46 946 765

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

2.6.2 1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete

Tabell 2.22 Anslagsutveckling 1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	1 115 248	17 557	
2018	Anslag	1 199 090 ¹		1 212 444
2019	Förslag	1 201 325		
2020	Beräknat	1 219 472 ²		
2021	Beräknat	1 236 472 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 325 581 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 325 580 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida). Anslaget får även användas för att subventionera avgifter avseende garantigivning inom ramen för internationellt bistånd, till den del avgiften avser Sidas administrativa kostnader. Anslaget får även användas för förvaltningsutgifter för samarbete inom Östersjöregionen, som inte klassificeras som bistånd enligt OECD/DAC:s definition.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att det tillskott som regeringen aviserade i budgetpropositionen 2018 till Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete bl. a. för en stärkt svensk fältnärvaro inte genomförs. Anslaget ökar därför inte i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

För 2019 föreslår regeringen att anslaget 1:2 *Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete* ökas med 5 037 000 kronor som en justering för valutakursutveckling. Vidare föreslås anslaget för 2019 minskas med 8 500 000 kronor för att justera lägre kostnadsutveckling för lokaler i de länder och orter som Sida har fältnärvaro. I budgetpropositionen för 2017 ökades anslaget med 19 877 000 kronor för att justera för valutakursutvecklingen samt för den högre kostnadsutvecklingen för lokaler som präglar de länder och orter där Sida har fältnärvaro (prop. 2016/17:1 utg.omr. 7 avsnitt 2.7, bet. 2016/17:UU2, rskr. 2016/17:95). Ökningen 2017 var avsedd att gälla permanent, vilket innebär att

en justering behöver göras av anslaget. Inklusive pris- och löneomräkning innebär det en ytterligare ökning med 20 200 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 201 325 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 219 472 000 kronor respektive 1 236 472 000 kronor.

Tabell 2.23 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 171 090	1 171 090	1 171 090
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	13 498	31 392	48 155
Beslut	16 737	16 990	17 227
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 201 325	1 219 472	1 236 472

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.6.3 1:3 Nordiska Afrikainstitutet

Tabell 2.24 Anslagsutveckling 1:3 Nordiska Afrikainstitutet

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	14 052	958	
2018	Anslag	16 103 ¹		16 342
2019	Förslag	16 279		
2020	Beräknat	16 531 ²		
2021	Beräknat	16 770 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 16 279 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 16 279 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Nordiska Afrikainstitutets förvaltningsutgifter.

Kompletterande information

Nordiska Afrikainstitutet (NAI) har, enligt förordning (2007:1222) med instruktion för

Nordiska Afrikainstitutet, som uppgift att främja och bedriva vetenskaplig forskning om Afrika, verka som centralpunkt och katalysator för den nordiska Afrikaforskningen och främja samarbete och kontakter mellan nordiska och afrikanska forskare; sprida kvalificerad och relevant information inklusive att föra en aktiv policydialog samt bevaka och tillgängliggöra litteratur om det moderna Afrika. Arbetet utförs inom tre verksamhetsområden: forskning, kommunikation och bibliotek.

Regeringens överväganden

Det är centralt att myndigheten stärker forskningens policyrelevans och att verksamhetens inriktning svarar upp mot ett Afrika i förändring, med ökad tonvikt på aktuella trender samt förutsättningar och hinder för utveckling. Framöver är nyrekrytering av forskare prioriterat för att fortsatt kunna nå verksamhetsmålen.

Regeringen föreslår att 16 279 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Nordiska Afrikainstitutet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 16 531 000 kronor respektive 16 770 000 kronor.

Tabell 2.25 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Nordiska Afrikainstitutet

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	16 103	16 103	16 103
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	176	428	667
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	16 279	16 531	16 770

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.6.4 1:4 Folke Bernadotteakademin

Tabell 2.26 Anslagsutveckling 1:4 Folke Bernadotteakademin

Tusental kronor				
2017	Utfall	110 663	Anslags-sparande	-542
2018	Anslag	123 955 ¹	Utgifts-prognos	121 932
2019	Förslag	125 302		
2020	Beräknat	127 043 ²		
2021	Beräknat	128 586 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 125 301 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 125 302 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas till Folke Bernadotteakademinns förvaltningsutgifter.

Kompletterande information

Folke Bernadotteakademin har i uppgift att stödja internationell fredsfrämjande verksamhet.

Regeringens överväganden

Folke Bernadotteakademin har rekryterat och sänt ut civil personal till internationella fredsinsatser, bedrivit utbildning och övning, främjat och bedrivit erfarenhetshantering, doktrin- och metodutveckling och forskning inom sitt verksamhetsområde. Därtill har myndigheten genomfört uppdrag inom biståndsstrategierna för Afrika söder om Sahara, Demokratiska republiken Kongo, Liberia, Mali, Somalia, Colombia, Irak, Palestina, Afghanistan och Myanmar. Folke Bernadotteakademin har också bidragit till regeringens satsning på fredsdiplomati, såsom specificerat i budgetproposition för 2018.

Regeringen föreslår att 125 302 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Folke Bernadotteakademin* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 127 043 000 kronor respektive 128 586 000 kronor.

Tabell 2.27 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Folke Bernadotteakademien

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	123 955	123 955	123 955
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 347	3 088	4 631
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	125 302	127 043	128 586

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.6.5 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete

Tabell 2.28 Anslagsutveckling 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete

Tusental kronor

2017	Utfall	51 424	Anslags-sparande	-1 424
2018	Anslag	50 000 ¹	Utgifts-prognos	49 000
2019	Förslag	50 000		
2020	Beräknat	50 000		
2021	Beräknat	50 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Riksrevisionens internationella utvecklingssamarbete. Medlen används i överensstämmelse med OECD/DAC:s definition av bistånd och inom ramen för målen för svensk biståndspolitik.

Kompletterande information

Riksrevisionen ska bedriva internationellt utvecklingssamarbete i enlighet med vad riksdagen beslutat. Verksamheten redovisas under avsnittet Riksrevisionen under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning. Riksrevisionen publicerar vidare återkommande en uppföljningsrapport som

beskriver inriktningen, resultat och effekter av myndighetens internationella utvecklingssamarbete.

Riksrevisionens överväganden

Målet med Riksrevisionens internationella utvecklingssamarbete är att bidra till att stärka de nationella revisionsorganens kapacitet och förmåga att bedriva revision enligt internationella standarder. Huvudinriktningen bör vara långsiktigt institutionellt samarbete. Insatserna initieras, planeras och genomförs i direkt samverkan med samarbetsparterna.

Utvecklingssamarbetet sker i globala, regionala och bilaterala program i Afrika, Asien, västra Balkan och Östeuropa.

Riksrevisionen föreslår att 50 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 50 000 000 kronor respektive år.

Tabell 2.29 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Riksrevisionen Internationellt utvecklingssamarbete

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	50 000	50 000	50 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	50 000	50 000	50 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

2.6.6 1:6 Utvärdering av internationellt bistånd

Tabell 2.30 Anslagsutveckling 1:6 Utvärdering av internationellt bistånd

Tusental kronor

År	Utfall	Utveckling	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	13 748		3 177
2018	Anslag	17 679 ¹		17 954
2019	Förslag	17 897		
2020	Beräknat	18 175 ²		
2021	Beräknat	18 439 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 17 897 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 17 897 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för den verksamhet som bedrivs av Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) och för EBA:s förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen lägger stor vikt vid kunskap och evidens som grund för den framtida utformningen av Sveriges internationella bistånd. EBA har, med sin oberoende ställning, en viktig roll i detta. På uppdrag av regeringen gjorde Statskontoret en översyn av EBA under 2018. Enligt denna utvecklas EBA:s verksamhet i positiv riktning och Statskontoret rekommenderar regeringen att låta EBA fortsatt bedriva sin verksamhet i nuvarande organisationsform, dvs som kommitté.

Regeringen föreslår att 17 897 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Utvärdering av internationellt bistånd* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 18 175 000 kronor respektive 18 439 000 kronor.

Tabell 2.31 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Utvärdering av internationellt bistånd

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	17 679	17 679	17 679
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	218	496	760
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	17 897	18 175	18 439

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Migration

Förslag till statens budget för 2019

Migration

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	5
Diagramförteckning	6
1 Förslag till riksdagsbeslut	7
2 Utgiftsområde 8 Migration.....	9
2.1 Principer för utformningen av denna proposition.....	9
2.2 Omfattning.....	10
2.3 Målet för utgiftsområdet	11
2.4 Resultatredovisning.....	11
2.4.1 Förutsättningarna inför budgetåret 2017	11
2.4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	12
2.4.3 Del 1 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som värnar asylrätten	13
2.4.4 Del 2 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen underlättar rörlighet över gränser och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring.....	20
2.4.5 Del 3 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som tillvaratar och beaktar migrationens utvecklingseffekter	25
2.4.6 Del 4 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som fördjupar det europeiska och internationella samarbetet.....	25
2.5 Utgiftsutveckling per anslag.....	26
2.6 Den årliga revisionens iakttagelser.....	28
2.7 Budgetförslag.....	29
2.7.1 1:1 Migrationsverket.....	29
2.7.2 1:2 Ersättningar och bostadskostnader	29
2.7.3 1:3 Migrationspolitiska åtgärder	30
2.7.4 1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål	31
2.7.5 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål.....	32
2.7.6 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden.....	32
2.7.7 Utresor för avisade och utvisade.....	33
2.7.8 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar.....	34

2.7.9	1:9 Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m.fl.	35
-------	---	----

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	7
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	7
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 8	10
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 8 Migration	11
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 8 Migration	11
Tabell 2.4	Översikt migrationspolitiken 2012–2017 inklusive prognos inför 2017	13
Tabell 2.5	Kostnad, årsarbetskraft och avgjorda asylärenden 2012–2017	14
Tabell 2.6	Genomsnittlig handläggningstid i dagar per ärendekategori 2012 – 2017	16
Tabell 2.7	Kostnad, årsarbetskraft och avgjorda tillståndsärenden 2012–2017 ...	22
Tabell 2.8	Anslagsutveckling 1:1 Migrationsverket.....	29
Tabell 2.9	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Migrationsverket.....	29
Tabell 2.10	Anslagsutveckling 1:2 Ersättningar och bostadskostnader	29
Tabell 2.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Ersättningar och bostadskostnader.....	30
Tabell 2.12	Anslagsutveckling 1:3 Migrationspolitiska åtgärder.....	30
Tabell 2.13	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Migrationspolitiska åtgärder	31
Tabell 2.14	Anslagsutveckling 1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål.....	31
Tabell 2.15	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål	31
Tabell 2.16	Anslagsutveckling 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	32
Tabell 2.17	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål.....	32
Tabell 2.18	Anslagsutveckling 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden.....	32
Tabell 2.19	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärende	33
Tabell 2.20	Anslagsutveckling 1:7 Utresor för avvisade och utvisade	33
Tabell 2.21	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Utresor för avvisade och utvisade	33
Tabell 2.22	Anslagsutveckling 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	34
Tabell 2.23	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	34
Tabell 2.24	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	35
Tabell 2.25	Anslagsutveckling 1:9 Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m.fl.....	35
Tabell 2.26	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m.fl.	35

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Genomsnittlig vistelsetid för personer som lämnat mottagandet 2012–2017.....	15
Diagram 2.2	Bifallsandel avgjorda asylärenden 2012–2017.....	16
Diagram 2.3	Inkomna och avgjorda mål vid Migrationsdomstolarna 2012–2017....	17
Diagram 2.4	Utresor totalt 2010–2017	18
Diagram 2.5	Asylsökandes boende 2011–2017	18
Diagram 2.6	Ändrade/återförvisade avlägsnandemål 2012–2017.....	20
Diagram 2.7	Avgjorda ärenden på grund av anknytning, arbete eller studier 2012–2017.....	21
Diagram 2.8	Antal öppna tillståndsärenden uppdelat på anknytning, studier och arbete 2012–2017	21
Diagram 2.9	Genomsnittlig handläggningstid för ansökningar om uppehållstillstånd på grund av anknytning, studier och arbete 2012–2017.....	22
Diagram 2.10	Handläggningstider, förstagångsansökningar, yrkesgrupper 2015–2017	23
Diagram 2.11	Handläggningstider, förlängningsansökningar, yrkesgrupper 2015–2017.....	23
Diagram 2.12	Utgiftsutveckling utgiftsområde 8 Migration 2004–2017, prognos 2018–2021.....	26
Diagram 2.13	Fördelning av utgifter på anslag 1:2 2017.....	27

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 8 Migration enligt tabell 1.1. 2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ingå ekonomiska åtaganden som	inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Migrationsverket	5 411 896
1:2	Ersättningar och bostadskostnader	5 567 000
1:3	Migrationspolitiska åtgärder	57 915
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	978 291
1:5	Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	426 649
1:6	Offentligt biträde i utlänningsärenden	432 027
1:7	Utresor för avvisade och utvisade	349 202
1:8	Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	155 450
1:9	Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m fl.	195 000
Summa		13 573 430

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
Anslag 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	356 400	2020–2023
varav	146 000	2020
varav	138 000	2021
varav	72 400	2022–2023
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet	356 400	

2 Utgiftsområde 8 Migration

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit att den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslagen har justerats om det krävs för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till

nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciperna som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även vid framtagandet av denna proposition (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr, 2017/18:334). Finansieringarna som ligger till grund för förslagen i propositionen har prövats mot den grundläggande förutsättningen att statens verksamhet ska kunna bedrivas i princip i samma omfattning som 2018.

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigande har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar som regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens övervägande för respektive

anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021. Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilket ett slutdatum angivits. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en

resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar frågor som rör utlänningars rätt att resa in i och vistas i Sverige samt frågor som rör mottagandet av asylsökande.

Inom utgiftsområdet finansieras Migrationsverkets förvaltningsutgifter, utgifter för ersättningar och bostadskostnader, utgifter för personer som ska vidarebosättas, utgifter för offentliga biträden samt EU-fonder inom området. Vidare finansieras verksamheten vid migrationsdomstolarna, Migrationsöverdomstolen och Kriminalvårdens utgifter för utresor för avvisade och utvisade.

Inom utgiftsområdet ryms även deltagande i EU-samarbete och annat internationellt samarbete.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 8

Milljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
1:1 Migrationsverket	6 015	5 348	5 287	5 412	5 452	4 191
1:2 Ersättningar och bostadskostnader	30 600	13 809	12 408	5 567	4 734	4 079
1:3 Migrationspolitiska åtgärder	738	93	93	58	38	38
1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål	839	961	929	978	989	461
1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	246	290	294	427	349	227
1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden	806	888	609	432	412	387
1:7 Utresor för avvisade och utvisade	253	349	295	349	349	327
1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	147	155	154	155	155	155
1:9 Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m fl.	389	395	396	195		
Totalt för utgiftsområde 08 Migration	40 034	22 288	20 465	13 573	12 479	9 865

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021.
Utgiftsområde 8 Migration**

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	15 748	15 748	15 748
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	73	161	239
Beslut	4 151	4 235	2 646
Övriga makroekonomiska förutsättningar	11	25	25
Volym	-5 879	-6 925	-8 028
Överföring till/från andra utgiftsområden	-31	-65	-65
Övrigt	-500	-700	-700
Ny ramnivå	13 573	12 479	9 865

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

**Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad.
Utgiftsområde 8 Migration**

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	5 943
Verksamhetsutgifter ²	7 592
Investeringar ³	38
Summa ramnivå	13 573

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Målet för utgiftsområdet

Målet som riksdagen har fastslagit för utgiftsområdet är att säkerställa en långsiktigt hållbar migrationspolitik som värnar asylrätten och som inom ramen för den reglerade invandringen underlättar rörlighet över gränser, främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring och tillvaratar och beaktar migrationens utvecklingseffekter samt fördjupar det europeiska och internationella samarbetet (prop. 2009/10:1, utg.omr. 08, bet. 2009/10: SfU2, rskr. 2009/10:132).

2.4 Resultatredovisning

Flera myndigheter delar tillsammans med regeringen ansvaret för den verksamhet inom migrationsområdet som ska leda till att det migrationspolitiska målet uppnås. Migrationsverket är förvaltningsmyndighet för frågor som rör bl.a. uppehållstillstånd, arbetstillstånd, mottagande av asylsökande och återvändande. Vid sidan av dessa uppgifter har Migrationsverket också ett särskilt ansvar för att utgiftsområdets mål ska uppnås. Det innebär att Migrationsverket ska vara drivande i samarbetet mellan myndigheterna när det gäller att upprätthålla en effektiv verksamhet med god rättslig kvalitet och som säkerställer god service till de sökande och andra intressenter. Det gäller inte minst målet att vistelsetiden i mottagandet ska vara så kort som möjligt. Polismyndigheten och Kriminalvården ansvarar för att verkställa beslut om avvisning eller utvisning med tvång och migrationsdomstolarna överprövar Migrationsverkets beslut i de fall den sökande överklagar. Utlandsmyndigheterna handlägger migrationsärenden och biträder Migrationsverket och Polismyndigheten i ärenden enligt utlänningslagstiftningen. För verksamhet som syftar till att tillvarata och beakta migrationens utvecklingseffekter ansvarar i huvudsak Regeringskansliet.

2.4.1 Förutsättningarna inför budgetåret 2017

Det stora antalet asylsökande som kom till Sverige hösten 2015 föranledde regeringen att besluta om ett antal åtgärder under 2015 och 2016. Bland annat infördes en tillfällig lagstiftning i syfte att anpassa svenska asylregler till miniminivån enligt EU-rätten och internationella konventioner. Regeringens syfte med åtgärderna var bl.a. att minska belastningen på Migrationsverkets boenden och att öka effektiviteten i asylprocessen. Samtidigt skulle kapaciteten i mottagandet och etableringen förbättras. De tillfälliga ID-kontroller som infördes i början av 2016 har avskaffats medan de tillfälligt återinförda inre gränskontrollerna kvarstår. Åtgärderna har tillsammans med politiska förändringar i andra länder och inom EU resulterat i ett betydligt lägre inflöde av nya asylsökande under 2016 och 2017 jämfört med 2015. Trots att Migrationsverket avgjorde ett stort antal asylärenden under 2016

var det fortfarande tiotusentals asylsökande som kommit under senare år som ännu inte hade fått sina ärenden avgjorda i första instans. Migrationsverket bedömde inför 2017 att dessa personer skulle få sina ansökningar avgjorda under året och att de ansökningar som inkom från och med halvårsskiftet 2017 skulle kunna få en handläggningstid på i genomsnitt tre till fyra månader. För att klara det skulle Migrationsverket behöva ha fortsatt fokus på att uppnå en högre produktivitet och effektivitet inom prövningen av samtliga ärendeslag. Produktivitetsökningar skulle bl.a. uppnås genom ett vidareutvecklat arbete med digitalisering. Samtidigt förväntades Migrationsverket under 2017 successivt minska och anpassa sin organisation och verksamhet efter de nya förutsättningarna.

2.4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

I resultatredovisningen har målet för utgiftsområdet delats upp i fyra delar. Målet är att säkerställa en långsiktigt hållbar migrationspolitik som:

- värnar asylrätten,
- inom ramen för den reglerade invandringen underlättar rörlighet över gränser, och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring,
- tillvaratar och beaktar migrationens utvecklingseffekter, samt
- fördjupar det europeiska och internationella samarbetet.

För att de första två delarna ska kunna uppnås behöver relevanta regelverk vara utformade på ett sådant sätt att de främjar god måluppfyllelse. Samtidigt behöver tillämpningen av regelverken ske med en hög effektivitet, god rättslig kvalitet och med god service. Asylsystemets funktionalitet har även betydelse för om det uppfattas som legitimt i allmänhetens ögon.

Bedömningen av måluppfyllelsen i *de första två delarna* baseras främst på Migrationsverkets tillämpning av regelverket, och fokuserar på effektivitet i verksamheten, rättslig kvalitet och

service. Indikatorerna är i vissa fall desamma i del 1 och del 2, i andra fall specifika för en av delarna enligt följande:

Indikatorer avseende effektivitet i verksamheten

- antal avgjorda ärenden per årsarbetskraft inom olika ärendekategorier (del 1 och 2),
- genomsnittskostnad per avgjort ärende, inom olika ärendekategorier (del 1 och 2),
- vistelsetid i mottagandet inom olika ärendekategorier (del 1),
- antal utresor (del 1)
- dygnskostnad i asylboendet (del 1)
- genomsnittlig handläggningstid för tillståndsärenden (del 2)

Indikator avseende service

- andel nöjda personer efter kontakt med Migrationsverket (del 1 och 2)

Indikatorer avseende rättslig kvalitet

- andel mål i migrationsdomstol som lett till ändrad utgång eller återförvisning (del 1 och 2),
- andel formellt och materiellt riktiga beslut hos Migrationsverket (del 1 och 2),
- andel ärenden där Migrationsverkets handläggning gjorts utifrån gällande lag och den sökandes individuella förutsättningar (del 1 och 2)

För att bedöma måluppfyllelsen i de sista två delarna av målet saknar regeringen för närvarande kvantitativa indikatorer. Bedömningen i dessa delar baseras på under året vidtagna åtgärder. För att belysa jämställdhetsutfallet i verksamheten är resultatredovisningen uppdelad och kommenterad utifrån kön när så är möjligt och relevant.

Tabell 2.4 Översikt migrationspolitiken 2012–2017 inklusive prognos inför 2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Varav kvinnor/flickor 2017	Prognos inför 2017
Genomsnittligt antal inskrivna asylsökande	38 000	43 000	62 000	100 000	157 000	96 000	31 %	89 000
Antal nya asylsökande	44 000	54 000	81 000	163 000	29 000	26 000	39 %	51 000
-varav ensamkommande barn	3 600	3 900	7 000	35 400	2 200	1 300	22 %	4 500
Antal avgjorda asylansökningar i första instans	36 500	50 000	53 500	59 000	112 000	79 000	29 %	111 000
-varav förlängningsansökningar	-	-	-	-	-	12 600	30 %	9 900
Inkomna tillståndsärenden	190 000	201 000	184 000	173 000	175 000	171 000	49 %*	207 000
Avgjorda tillståndsärenden	191 000	180 000	170 000	153 000	159 000	199 000	49 %*	205 000

*Avser andel av de största tillståndskategorierna, dvs. anknytning- arbetsmarknads- och studerandeärenden

2.4.3 Del 1 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som värnar asylrätten

Sammanfattning

Produktiviteten i asylprövningen har sjunkit och kostnaden per avgjort ärende har ökat bl.a. på grund av många utredningskrävande ärenden. Handläggningstiderna fortsatte att öka, vilket fick stor effekt på vistelsetiderna som ökar för i stort sett samtliga kategorier inom asylprövningen. Den rättsliga kvaliteten i asylprövningen ligger på en hög och stabil nivå.

För att migrationspolitiken ska vara långsiktigt hållbar och värna asylrätten behöver de asylsökande som har skyddsskäl beviljas uppehållstillstånd, medan de som får ett lagakraftvunnet avlägsnandebeslut ska lämna landet. Vidare måste Migrationsverket och andra ansvariga myndigheter bedriva en effektiv verksamhet där de sökande får en snabb prövning som håller en hög rättslig kvalitet. Långa handläggningstider och vistelsetider i mottagandet motverkar såväl etablering som återvändande och medför onödiga kostnader för staten. Det är därför av vikt att handlägningsprocessen från ansökan till beslut hålls så kort som möjligt, att beslutsfattandet är förutsebart och enhetligt samt att myndigheten tillhanda håller en ändamålsenlig service och tillgänglighet för sökande och andra intressenter. Vidare ska de asylboenden som erbjuds under asylprocessen vara kostnads-effektiva. Regeringens bedömning av måluppfyllelsen bygger därför huvudsakligen på hur väl Migrationsverkets asylprövning- och mottagandeverksamhet uppfyller dessa krav.

Effektivitet i asylprocessen

Regeringen bedömde i budgetpropositionen för 2017 att effektiviteten inom asylprocessen behövde öka vilket borde medföra en ökning av antalet avgjorda asylärenden per årsarbetskraft, minskade kostnader per avgjort asylärende, kortare vistelsetider och minskade bodygnskostnader per inskriven. Dessa indikatorer kan påverkas av en rad faktorer utom Migrationsverkets kontroll, vilket försvårar utvärderingen av effektiviteten i asylprocessen. En sådan faktor är ärendesammansättningen, t.ex. hur stor andel av de sökande som kommer från respektive land och hur stor andel av ärendena som är uppenbart ogrundade och därför kan hanteras snabbare. Särskilt svårt är det med jämförelser mellan år på grund av att förutsättningarna, särskilt under senare år, i hög grad har varierat. Under 2017 har antalet avgjorda asylärenden per årsarbetskraft minskat, kostnaden per avgjort asylärende ökat, och såväl handläggningstider som vistelsetider har fortsatt att öka inom nästan samtliga ärendekategorier.

Antal avgjorda asylärenden per årsarbetskraft minskade

Migrationsverket avgjorde ca 79 000 asylärenden under 2017, varav ca 66 000 var förstagsärenden och ca 13 000 förlängningsansökningar. Det är det näst högsta antalet avgjorda asylärenden någonsin men samtidigt är det 32 000, eller närmare 30 procent, färre än de 111 000 beslut som Migrationsverkets förvaltningsanslag dimensionerades för i budgetpropositionen för 2017. Endast två tredjedelar av det förväntade antalet förstagsansökningar avgjordes. I första hand beviljades väsentligt färre

uppehållstånd (- 25 000 eller 39 procent) än förväntat, men myndigheten fattade också betydligt färre beslut om överföring enligt Dublinförordningen (- 5 400 eller 67 procent) på grund av att det inkom färre sådana ansökningar. Skillnaden när det gäller antalet övriga avslag var något mindre (- 3 000 eller 11 procent).

Vissa kategorier asylansökningar är mer resurskrävande än andra. Även om det inte skulle ske någon förändring av Migrationsverkets effektivitet skulle därför en ändrad sammansättning av ärenden påverka antalet avgjorda ärenden per årsarbetare.

Så länge Migrationsverket inte redovisar prognos och utfall för produktiviteten per ärendekategori, är det svårt att bedöma hur mycket en förändring av antalet avgjorda ärenden är en konsekvens av förändrad sammansättning eller en konsekvens av en förändrad effektivitet i handläggningen. Ekonomistyrningsverket fick av regeringen i juni 2017 i uppdrag att analysera i vilken grad Migrationsverkets ekonomi-administrativa processer och rutiner tillgodoser behovet av en enhetlig och transparent redovisning av myndighetens kostnader fördelad på olika verksamheter, samt möjliggör jämförbarhet mellan kostnader för likartade verksamheter.

Produktiviteten i asylprövningen 2017, mätt som genomsnittligt antal avgjorda ärenden per årsarbetskraft blev 39, vilket är 37 procent lägre än vad Migrationsverket bedömde i den prognos som låg till grund för budgetpropositionen för 2017. Det är också betydligt lägre än övriga år i jämförelseperioden med undantag för 2015 (se tabell 2.2). I viss mån påverkades sannolikt den genomsnittliga produktiviteten av att en högre

andel av de kvarvarande ärendena från 2015 och 2016 var mer resurskrävande än vad myndigheten prognostiserat. Vidare missbedömde Migrationsverket konsekvenserna av det stora antalet relativt nyanställda medarbetarnas brist på erfarenhet av att handlägga ansökningar där det inte förelåg en bifallspresumtion, vilket bidrog till en produktivetsminskning. Migrationsverket började i augusti 2017 också handlägga förlängningsärenden enligt lag (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige. Myndigheten kan ha överskattat sin kapacitet och/eller svårighetsgraden i de ärenden som myndigheten planerade att avgöra under 2017.

Kostnaden per avgjort asylärende ökade

Under 2017 uppgick genomsnittskostnaden per avgjort asylärende till ca 24 275 kronor (på Migrationsverkets förvaltningsanslag) vilket var ca 7 500 kronor mer än 2016. Som tidigare har redogjorts för, bestod en stor del av ärendena som avgjordes under 2017 av äldre ärenden och avslagsärenden, vilka i regel är mer utredningskrävande än presumtiva bifallsärenden. Kostnadsutvecklingen följer därmed utvecklingen av antalet avgjorda ärenden per årsarbetare. Då det saknas redovisning av kostnad per avgjort ärende per ärendekategori kan regeringen inte bedöma om kostnadsökningen i huvudsak kan förklaras av minskad produktivitet i handläggningen, på ärendesammansättningen inom avgjorda ärenden eller om det är en kombination av dessa två.

Tabell 2.5 Kostnad, årsarbetskraft och avgjorda asylärenden 2012–2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avgjorda asylärenden*	36 526	49 870	53 503	58 842	112 019	78 925
Årsarbetskraft asyl	603	836	1 068	1 456	2 032	2 043
Avgjorda asylärenden per årsarbetskraft	61	60	50	40	55	39
Kostnad per avgjord asylansökan anslag 1:1 (kr)	16 555	16 543	19 711	24 626	16 774	24 275
Total kostnad asylprövning anslag 1:1 (tkr)	604 700	825 013	1 054 611	1 449 034	1 879 039	1 915 926

*Avser både förstags- och förlängningsansökningar.
Källa: Migrationsverket.

Vistelsetid som indikator för effektivitet

Vistelsetidens längd, dvs. tiden från att ansökan lämnas in tills att den sökande, efter prövning av ansökan, skrivs ut ur mottagningsystemet har en direkt påverkan på statens utgifter eftersom den inskrivne har rätt till boende, dagersättning, skola och hälsovård under hela den tiden. Vistelsetiden påverkar även den asylsökandes välbefinnande och dennes förutsättningar att kunna etablera sig i Sverige alternativt återvända.

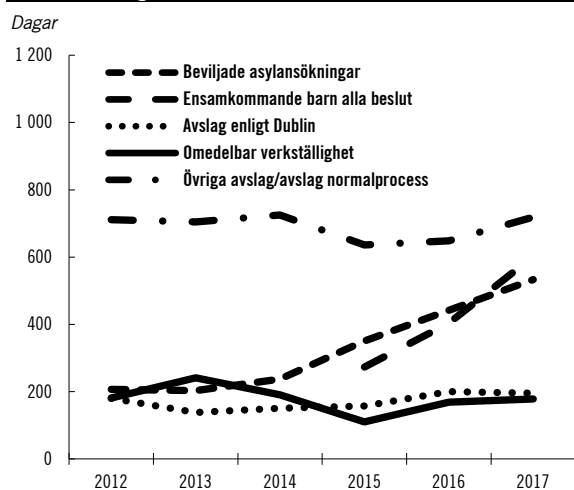
Vistelsetidens längd påverkas, förutom av Migrationsverkets handläggning, av flera andra aktörer som t.ex. domstolarnas arbete med att avgöra mål, kommunernas mottagande av nyanlända för bosättning och individens vilja att återvända självmant eller mottagarländerns vilja att återta sina egna medborgare som återvänder med hjälp av polis. Vistelsetiden är därmed en bra indikator för att bedöma effektiviteten i asylprocessen som helhet medan handläggningstider hos Migrationsverket och migrationsdomstolarna säger mer om effektiviteten hos respektive instans. Eftersom sammansättningen av sökande förändras över tid är vistelsetiden inom en given ärendekategori en mer relevant indikator för att bedöma effektiviteten i asylprocessen än att bedöma genomsnittet för samtliga ärenden. Därför är redovisningen av vistelsetider uppdelad i olika kategorier.

Vistelsetiderna fortsatte att öka för personer vars asylansökan beviljades

Vistelsetiderna i bifallsärenden påverkas huvudsakligen av Migrationsverkets handläggningstid av asylärendet och tiden från beslut till mottagande i kommun. Vistelsetiden för de asylsökande som fått sin asylansökan beviljad och som har lämnat mottagandet under 2017 uppgick till i genomsnitt 533 dagar, vilket kan jämföras med 442 dagar 2016 och 350 dagar 2015. Ökningen beror bl.a. på att handläggningstiden för bifallsärenden hos Migrationsverket har ökat. I bifallsärenden (förstagångsansökningar) var handläggningstiden i genomsnitt 499 dagar. I ärenden rörande kvinnor/flickor var motsvarande handläggningstid kortare (465 dagar) än i ärenden rörande män/pojkar (517 dagar). För bifallsärenden i förlängningsansökningar fanns ingen skillnad mellan könen under 2017.

Sedan den 1 mars 2016 är alla kommuner skyldiga att ta emot nyanlända genom lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Efter anvisning har kommunerna som längst två månader på sig att ta emot den nyanlända. Se vidare utg.omr. 13 avsnitt 3.4.3 Insatser för nyanländas etablering, om anvisning med stöd av bosättningslagen och ledtider efter uppehållstillstånd.

Diagram 2.1 Genomsnittlig vistelsetid för personer som lämnat mottagandet 2012–2017

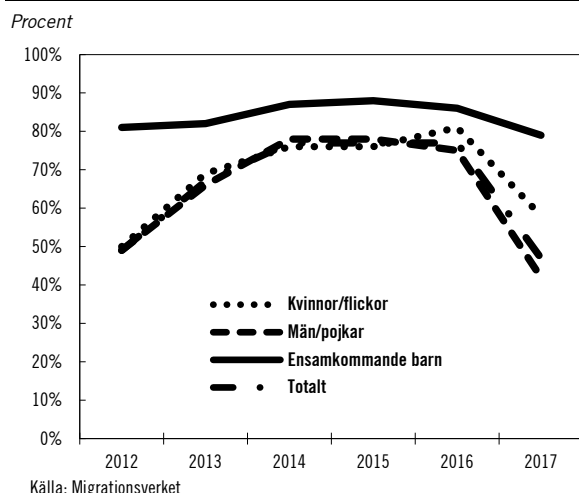
Statistik saknas för beslut ensamkommande barn under period 2012–2014
Källa: Migrationsverket.

Tabell 2.6 Genomsnittlig handläggningstid i dagar per ärendekategori 2012 – 2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avgjorda asylansökningar i första instans*	108	122	142	229	328	496
Bifall	108	118	145	292	363	499
Ensamkommande barn ¹	98	120	143	195	353	578
Avslag/överföring enligt Dublinförordningen	99	68	71	87	143	75
Avvisning med omedelbar verkställighet	47	39	32	32	31	30
Övriga avslag ²	148	198	225	264	376	581
Handläggningstid migrationsdomstol	141	99	108	81	75	132

*Avser förstagångsansökningar.

Källa: Migrationsverket och Domstolsverket

Diagram 2.2 Bifallsandel avgjorda asylärenden 2012–2017

Källa: Migrationsverket

Män fick i likhet med föregående år, i större utsträckning än kvinnor avslag på sina asylansökningar och skillnaden har ökat jämfört med tidigare år. Bifallsandelen för förstagångsansökningar som avgjorts i sak var 58 procent för kvinnor och 42 procent för män under 2017. Motsvarande 2016 var 81 procent för kvinnor och 75 procent för män. En förklaring till kvinnors ökning av bifallsandel i förhållande till män är att andelen ärenden i vilket ett manligt nätverk är av vikt för kvinnans skyddsskäl har ökat jämfört med föregående år. Avseende ensamkommande barn har skillnaden i bifallsandelar för samtliga förstagångsärenden minskat mellan pojkar (72 procent) och flickor (78 procent) jämfört med tidigare år.

Vistelsetiderna varierar för personer vars asylansökningar avslås

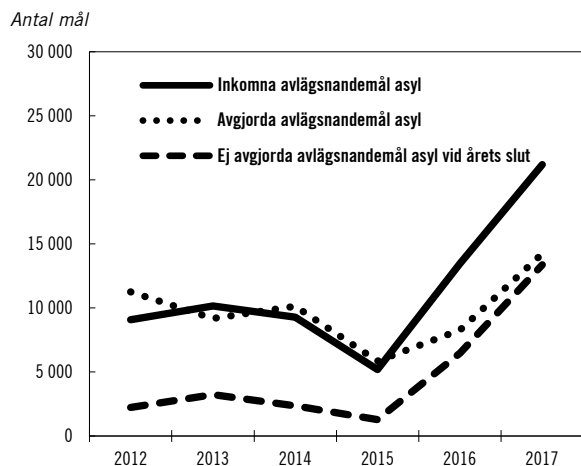
Vistelsetiderna är i regel relativt korta för personer vars ansökningar är uppenbart ogrundade och för personer vars ärenden hanteras enligt Dublinförordningen. Handläggningstiden för personer vars ansökningar är uppenbart ogrundade har varit relativt konstant under senare år men vistelsetiden har ändå varierat. För personer vars ärenden hanteras enligt Dublinförordningen och som har lämnat mottagandet 2017 har handläggningstiden minskat med i genomsnitt 41 dagar, eller motsvarande ca 30 procent jämfört med 2016. Vistelsetiden har ändå ökat, sannolikt pga. att färre valt att återvända under 2017.

Den 1 juni 2016 infördes en ändring i lag (1994:137) om mottagande av asylsökande som innebär att vuxna utlänningar utan ansvar för barn under 18 år skrivs ut ur mottagandet efter att beslut om avvisning eller utvisning vunnit laga kraft och tidsfristen för frivilligt återvändande löpt ut. Den genomsnittliga vistelsetiden för personer i normalprocess vars asylansökan avslogs och som lämnade mottagandet 2017 uppgick till 719 dagar vilket kan jämföras med 648 dagar 2016 och 636 dagar 2015. Ökningen beror på att handläggningstiderna ökat kraftigt liksom tiden från beslut i första instans till utskrivning från mottagandet, som uppgick till i genomsnitt 335 dagar 2017. Det var 84 dagar mer än 2016 och 8 dagar mindre än 2015, vilket indikerar att de lagändringar som genomfördes i syfte att bl.a. förkorta vistelsetiderna för dem som fått ett avslagsbeslut ännu inte har medfört en sådan effekt.

¹ Vid ansökningstillfället² Avser avslagsärenden i normalprocess dvs ärenden som inte hanteras enligt Dublinförordningen, inte är uppenbart ogrundade eller är ensamkommande barn-ärenden

Då antalet avslagsbeslut i första instans var nästan lika högt under 2017 som 2016 ökade antalet öppna mål vid migrationsdomstolarna för andra året i rad. Ökningen var större än vad Domstolsverket prognostiserat. Domstolarna har haft en hög personalomsättning och vissa rekryteringssvårigheter. Likaså har andelen mål med muntliga förhandlingar ökat. Vidare har såväl offentliga biträden som Migrationsverket begärt anstånd med att inkomma med underlag i en stor andel av målen. Handläggningstiderna vid migrationsdomstolarna har som en följd av bl.a. detta ökat, vilket inneburit längre väntetider. Samtidigt har åtgärder vidtagits för att med bibehållen rättssäkerhet effektivisera hanteringen av migrationsmål. Exempelvis kan en migrationsdomstol som ett resultat av en lagändring den 1 januari 2017 dels lämna över andra mål än migrationsmål till en annan förvaltningsrätt, dels lämna över migrationsmål till annan migrationsdomstol (SFS 2016:1138). Vidare har en utökad samverkan mellan domstolar i form av ökad möjlighet att delegera bl.a. beredningsåtgärder till vissa personer anställda på annan domstol möjliggjorts genom lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2017.

Diagram 2.3 Inkomna och avgjorda mål vid Migrationsdomstolarna 2012–2017

Källa: Domstolsverket

Fortsatt ökade vistelsetider för ensamkommande barn

Under 2017 avgjordes nästan 19 500 första-gångsansökningar där de sökande vid ansökningstillfället registrerats som ensamkommande barn. Antalet som också fick beslut som ensamkommande barn var 7 480 under 2017. Flertalet ensamkommande barn beviljas uppehållstillstånd i första instans vilket gör att

den totala vistelsetiden i huvudsak består av Migrationsverkets handläggningstid. Dessa personer bosätts sedan inom en månad per automatik i den kommun de vistas i.

Den genomsnittliga handläggningstiden för ensamkommande barns första-gångsansökningar uppgick under 2017 till i genomsnitt 578 dagar vilket var en kraftig ökning jämfört med tidigare år. Denna ärendekategori tillhör en av de mest utredningskrävande och stora överbalanser skapades under 2015 när antalet inkomna ärenden mycket kraftigt översteg prövningskapaciteten. Att ärenden med sannolikt bifall prioriterades under 2016 bidrog också till att handläggningstiden för ensamkommande barn ökade under 2017.

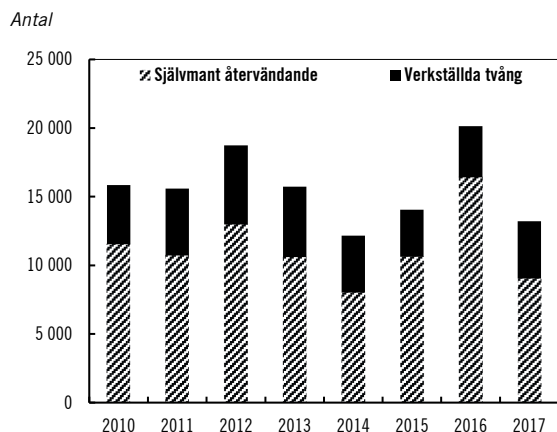
För att öka enhetligheten och rättssäkerheten i prövningen skapades ett system för åldersbedömningar för personer som ansöker som ensamkommande barn men som inte kunnat göra sin minderårighet sannolik. Handläggningstiden för ensamkommande pojkar blev betydligt längre under 2017 (583 dagar) än för flickor (520 dagar), bl.a. beroende på att behovet av medicinsk åldersbedömning varit mer omfattande för ensamkommande pojkar än för ensamkommande flickor.

Återvändandet

En viktig komponent i en långsiktigt hållbar migrationspolitik som värnar asylrätten är att de personer som saknar tillstånd för att vistas i Sverige återvänder så snabbt som möjligt till sitt hemland eller annat land. Målet är att detta i första hand ska ske självmant och det ingår i Migrationsverkets uppdrag att motivera de berörda att lämna Sverige.

Som beskrivits tidigare skrivs vuxna utlänningar utan ansvar för barn numera ut ur mottagandet efter att beslut om avvisning eller utvisning vunnit laga kraft och tidsfristen för frivilligt återvändande löpt ut, i syfte att bl.a. ge ett ökat incitament för att återvända självmant.

Under 2017 återvände ca 13 200 personer som saknade uppehållstillstånd genom Migrationsverkets och Polismyndighetens försorg. Av dessa har ca 9 100 personer rest ut självmant, vilket var 4 800 färre än förväntat. Av de som återvände självmant under 2017 var 31 procent kvinnor/flickor och 69 procent män/pojkar. Av samtliga asylsökande 2017 var 39 procent kvinnor/flickor och 61 procent män/pojkar.

Diagram 2.4 Utresor totalt 2010–2017

Källa: Migrationsverket och Polismyndigheten

En orsak till att färre än förväntat har återvänt självant är att Migrationsverket fattade 5 400 färre beslut än väntat, om överföring av ärenden enligt Dublinförordningen. En annan orsak kan vara att prognosen för 2017 i viss utsträckning bygger på utfall och under 2016 återkallade många sin asylansökan och återvände därefter självant. De långa handläggningstiderna antas också ha påverkat återvändandet under 2017, då en utdragen väntan många gånger påverkar inställningen och viljan att återvända. Ju längre tid en person får vänta på beslut desto mer minskar motivationen till ett självant återvändande. Av de personer som sedan 2010 fått ett lagakraftvunnet avvisnings- eller utvisningsbeslut samt de personer som återtagit sin ansökan, har sammantaget ca 67 procent också återvänt (självant eller med tvång).

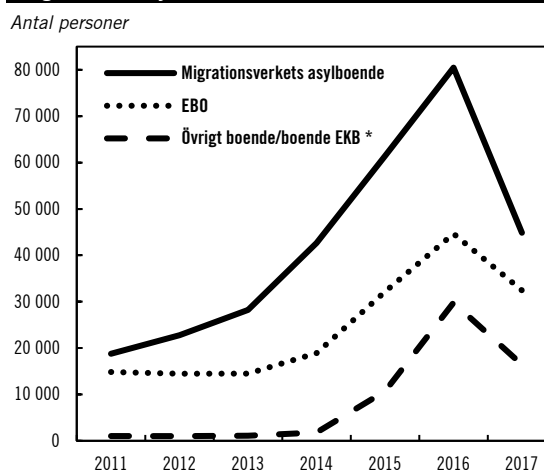
Under 2017 avvek ca 6 300 personer från Migrationsverkets mottagande vilket kan jämföras med ca 7 600 under 2015 och ca 5 900 under 2016. Av de avvika 2017 var 75 procent män/pojkar. Knappt 2 procent av de som avvek 2017 var ensamkommande barn.

Placering i förvar används efter beslut av Migrationsverket, Polismyndigheten eller domstol för att säkerställa att en person är tillgänglig så att ett beslut om av- eller utvisning kan verkställas, eller för att utreda någons identitet eller rätt att vistas i landet. Migrationsverket har under de senaste åren tillförts medel för att antalet förvarsplatser ska öka. Platserna har också ökat så att det 2017 fanns 357 förvarsplatser vid fem orter, vilket är 40 procent fler än 2016. Belägningsgraden i förvaren har varit hög under hela 2017 och var vid slutet av året 99 procent.

Kostnaderna per dygn för boendet minskar

Ett viktigt mål för regeringen avseende mottagandet av asylsökande är att Migrationsverket ska ha kostnadseffektiva asylboenden. Inför budgetåret 2017 angavs i Migrationsverkets regleringsbrev att kostnaden per boendeplats ska minska.

Till följd av ett minskat behov har Migrationsverket under 2017 avvecklat drygt 29 000 av de återstående boendeplatserna i de tillfälliga boendena som myndigheten upphandlade under främst hösten 2015. Avvecklingen har dock gått långsammare än Migrationsverkets antagande inför 2017 vilket resulterat i att det under 2017 fanns i genomsnitt knappt 16 000 boendeplatser i upphandlade boenden vilket var 9 000 fler än prognostiserat. Avvecklingen av dessa relativt dyra boenden har resulterat i att kostnaden för boendet för asylsökande (exkl. ensamkommande barn) har minskat per dygn och plats jämfört med 2016. Genomsnittskostnaden uppgick under 2017 till 162 kronor per dygn och plats vilket var 42 kronor mindre än 2016 men samtidigt 30 kronor mer än vad som var budgeterat för i budgetpropositionen för 2017. Under 2017 bodde i genomsnitt ca 46 000 asylsökande i ett av Migrationsverket tillhandahållet asylboende (exkl. ensamkommande barn) vilket var i genomsnitt 2 000 färre än förväntat och 36 000 färre än under 2016.

Diagram 2.5 Asylsökandes boende 2011–2017

Källa: Migrationsverket *Ensamkommande barn

Service och tillgänglighet

Regeringens mål är att Migrationsverket inom såväl asylprövningen som tillståndsprövningen

ska ge god service som möter sökandes och andra intressenters behov. Samtidigt ska handlägningsprocesserna göras mer kostnads-effektiva genom att servicen till och tillgängligheten för de sökande och andra intressenter ska vara ändamålsenlig.

Under 2017 beslutade Migrationsverket om en långsiktig servicestrategi. Nedbrutna och kvantifierade mål har även tagits fram i syfte att förbättra möjligheten att följa upp servicenivån. Myndigheten har begränsade möjligheter att mäta servicens direkta påverkan på kostnads-effektiviteten i handläggningen men mätetal har tagits fram för att på sikt kunna följa upp bl.a. ledtider, kompletteringar och onödig efterfrågan. Onödig efterfrågan, dvs. efterfrågan som myndigheten själv skapar hos sökanden och andra målgrupper genom att inte lyckas med att ge korrekt, relevant och tydlig information vid rätt tillfälle och som därmed genererar upprepade kontakter, utgör i dag cirka hälften av förfrågningarna vid myndighetens servicecenter. En bidragande orsak till denna utveckling är de långa handläggningstiderna som medför återkommande frågor om hur lång tid ett ärende beräknas ta samt bristen på effektiva digitala tjänster. Fortsatt digital utveckling bör även kunna innebära kortare handläggningstider för ersättningsansökningar från kommuner och landsting.

Digital utveckling inom serviceområdet har under 2017 inte prioriterats av Migrationsverket till förmån för andra prioriterade insatser. Under 2017 var det sammanlagda värdet för andelen personer som var nöjda efter kontakt med Migrationsverket 74 procent.

Rättslig kvalitet i asylprövningen

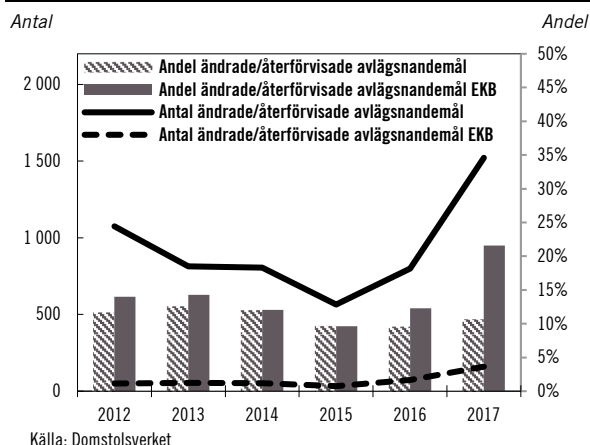
För att bedöma den rättsliga kvaliteten i Migrationsverkets asylprövning används andelen mål i migrationsdomstolarna som lett till ändrad utgång, vilket indikerar i vilken utsträckning Migrationsverket genomfört en korrekt och tillräcklig utredning i ärendet och i vilken utsträckning överinstanserna gör samma bedömning som Migrationsverket. En ökad andel mål med ändrad utgång och återförvisade mål kan inte alltid förklaras av brister i Migrationsverkets handläggning. Domstolarna kan t.ex. återförvisa mål när det uppstått ny praxis eller att ny utredning tillkommit i ärendet. Möjligheten att

dra slutsatser av indikatorn begränsas också av att den enbart omfattar beslut som överklagats till domstol, vilket utgjorde ca 40 procent av de asylärenden Migrationsverket beslutade i under 2017. Som kompletterande indikator används andelen formellt och materiellt riktiga beslut i asylärenden och andelen asylärenden där handläggningen har gjorts utifrån gällande lag och den sökandes individuella förutsättningar. Uppgifterna hämtas från Migrationsverkets kvalitetsuppföljning av den rättsliga kvaliteten i asylprövningen. Uppföljningen omfattar både avslags- och bifallsbeslut vilket gör den till ett bra komplement till den första indikatorn.

Få ändringar i högre instans

Trots ny lagstiftning, ändrad praxis och ökad förekomst av återopade nya omständigheter jämfört med tidigare år, är andelen mål med ändrad utgång och återförvisade mål i stort sett oförändrad (se diagram 2.6). När det gäller ensamkommande barn har andelen mål som lett till ändrad utgång eller återförvisning ökat från 12 procent 2016 till 22 procent 2017. Ett avgörande från Migrationsöverdomstolen i början av 2017 fastslog att ensamkommande barn från Afghanistan som saknar socialt nätverk i, och lokalkännedom om, sitt ursprungsland ska anses ha skyddsskäl (MIG 2017:6). Det medförde att ärenden med ensamkommande barn med Afghanistan som ursprungsland vars ansökningar prövades av Migrationsverket under 2016 samt i början av 2017, och som avgjordes i migrationsdomstol under 2017, fick ändrad utgång eller återförvisades till Migrationsverket. Att andelen mål med ändrad utgång eller återförvisning gällande ensamkommande barn ökade var därför väntat.

Tidigare år har Migrationsverkets statistik över andelen *ärenden* med ändrad utgång eller återförvisning använts för att bedöma den rättsliga kvaliteten hos Migrationsverket. Då denna statistik inte särredovisar ensamkommande barn-ärenden används i år i stället migrationsdomstolarnas statistik vilken redovisas per *mål* i stället för *ärenden*. Domstolsverkets redovisning av mål som lett till ändrad utgång eller återförvisning är inte könsuppdelad.

Diagram 2.6 Ändrade/återförvisade avlägsnandemål 2012–2017

Förbättrade resultat i kvalitetsuppföljning

Migrationsverket har under 2016 och 2017 genomfört nationella uppföljningar av den rättsliga kvaliteten i asylprövningen. Resultat över 80 procent i respektive del anser Migrationsverket indikerar en god rättslig kvalitet. Av de i uppföljningen granskade besluten 2017 var 86 procent ”formellt och materiellt riktiga”, dvs. utgången i ärendet var korrekt. Utfallet var på motsvarande nivå under 2016. Vidare hade 81 procent av de granskade asylutredningarna 2017 gjorts utifrån ”gällande lag och sökandes individuella förutsättningar”. Det innebär att tillräckliga utredningsåtgärder, varken mer eller mindre, har vidtagits i förhållande till omständigheterna i respektive ärende, så att den information som är nödvändig för att ett beslut ska kunna fattas har funnits i ärendet. Underutredda ärenden ökar risken för felaktiga beslut eller återförvisade ärenden från domstolen medan överarbetade utredningar påverkar både den rättsliga kvaliteten och effektiviteten i prövningen negativt. I uppföljningen 2016 var motsvarande andel 53 procent, vilket indikerar att Migrationsverket har gjort en markant förbättring av den rättsliga kvaliteten i sina asylutredningar. Kvalitetsuppföljningen visar också att enhetligheten i rättstillämpningen i de uppföljda ärendena är god. Det förekommer vissa skillnader mellan regionerna men dessa är i de flesta fall små. I kvalitetsuppföljningen har Migrationsverket inte identifierat några kvantitativa eller kvalitativa skillnader mellan könen.

Utgångspunkten för Migrationsverkets arbete för likvärdig behandling är att alla sökanden ska behandlas likvärdigt utifrån sina förutsättningar

och behov. Detta manifesteras bl.a. i myndighetens handlingsplan för jämställdhetsintegrering 2016–2018 som syftar till att säkerställa att alla sökanden får en individuell och rättssäker prövning oavsett kön. Under 2017 har fokus främst varit att integrera ett jämställdhetsperspektiv i den ordinarie verksamheten. Under 2017 har även en uppdragsplan för att stärka barnrättsperspektivet tagits fram.

2.4.4 Del 2 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen underlättar rörlighet över gränser och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring

Sammanfattning

Antalet avgjorda tillståndsärenden per årsarbetskraft har minskat, kostnaden per avgjort tillståndsärende har ökat och den genomsnittliga handläggningstiden fortsätter att öka inom flera kategorier. Den rättsliga kvaliteten i Migrationsverkets tillståndsprövning är på fortsatt hög nivå.

Arbetskraftsinvandring är särskilt viktigt för att stärka svensk konkurrenskraft inom sektorer där det saknas individer med rätt kvalifikationer på den svenska arbetsmarknaden. För att uppnå målet om att inom ramen för den reglerade invandringen underlätta rörlighet och främja den behovsstyrda arbetskraftsinvandringen krävs att Migrationsverket har en väl fungerande tillståndsprövning som präglas av en hög effektivitet, transparent ärendehantering och hög rättslig kvalitet. Genom att biträda Migrationsverket och Polismyndigheten i ärenden enligt utlänningslagstiftningen har även utlandsmyndigheterna en roll för att det migrationspolitiska målet ska kunna nås. En välfungerande tillståndsprövning är en förutsättning för att människor som uppfyller lagens krav ska kunna utnyttja de möjligheter som finns att komma till Sverige, vare sig det är för att arbeta, studera eller leva med en anhörig. På samma sätt som i bedömning av den första delen av målet ställer detta både krav på regelverket och på tillämpningen. Att minimera missbruk av regelverket är också centralt för att uppnå långsiktig hållbarhet.

Effektivitet i tillståndsprövningen

Lägre antal avgjorda ärenden inom tillståndsprövningen än förväntat

I den prognos som låg till grund för regeringens budgettilldelning för 2017 bedömdes att drygt 205 000 beslut i tillståndsärenden skulle fattas under 2017, dvs. ca 6 000 fler än året innan. Migrationsverket avgjorde under 2017 ca 200 000 tillståndsärenden, vilket sammantaget var enligt förväntan. Avseende sammansättningen fanns det däremot skillnader. Exempelvis avgjordes ca 11 400 fler ärenden om uppehållstillstånd på grund av arbete och drygt 7 000 fler ärenden om uppehållstillstånd på grund av studier än vad som bedömdes i den prognos som låg till grund för regeringens budgetbeslut. Däremot avgjordes drygt 28 000 färre ärenden om uppehållstillstånd på grund av anknytning än vad som förväntades. Antalet inkomna ansökningar i tillståndsärenden var sammantaget drygt 36 000 färre 2017 än vad som bedömdes i den prognos som låg till grund för regeringens budgetbeslut.

Diagram 2.7 Avgjorda ärenden på grund av anknytning, arbete eller studier 2012–2017

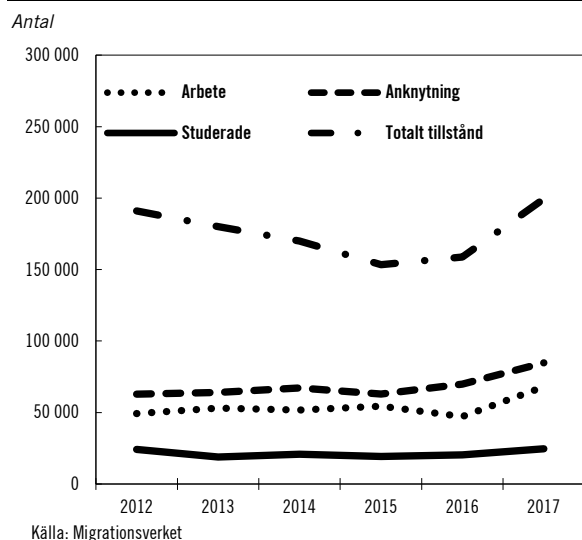
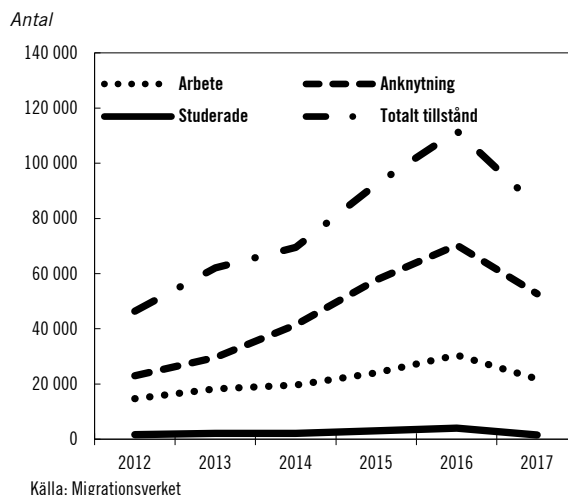

Diagram 2.8 Antal öppna tillståndsärenden uppdelat på anknytning, studier och arbete 2012–2017

Antal avgjorda ärenden per årsarbetskraft inom tillståndsprövningen fortsätter att minska

Det genomsnittliga antalet beslut per årsarbetskraft i tillståndsärenden har minskat sedan 2012. Inför 2017 sattes ett mål i Migrationsverket regleringsbrev om effektivare handläggningsprocesser. Migrationsverket fick också i uppdrag att ta fram handlingsplaner för att förkorta handläggningstiderna i tillståndsärenden. Fokus skulle ligga på åtgärder som ökade produktiviteten och minskade handläggningstiderna. Effekter skulle uppnås under 2017. Migrationsverket bedömde inför 2017 att produktiviteten i ärenden om uppehållstillstånd på grund av arbete och studier skulle minska samt att produktiviteten skulle öka i ärenden på grund av anknytning.

Under 2017 minskade produktiviteten i samtliga tillståndsärenden till betydligt färre antal avgjorda ärenden per årsarbetare än vad som prognostiserats av Migrationsverket.

I ärenden om uppehållstillstånd på grund av arbete blev utfallet i produktivitet 46 procent lägre än vad som antogs i den prognos som låg till grund för budgetpropositionen för 2017, 267 i stället för 495 beslut per årsarbetskraft. I ärenden om uppehållstillstånd på grund av studier blev utfallet i produktivitet motsvarande 9 procent lägre än prognostiserat, 383 istället för 419 beslut per årsarbetskraft och i ärenden om uppehållstillstånd på grund av anknytning blev produktiviteten 106 beslut per årsarbetskraft vilket är 26 procent lägre än prognostiserat. Sannolikt var dessa ärenden ännu mer resurskrävande än vad myndigheten prognostiserat vilket påverkade produktiviteten negativt.

Tabell 2.7 Kostnad, årsarbetskraft och avgjorda tillståndsärenden 2012–2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avgjorda tillståndsärenden	191 100	180 000	169 900	153 400	158 700	199 400
Årsarbetskrafter tillståndsprövning	474	469	517	646	849	1 185
Avgjorda tillståndsärenden per årsarbetskraft	403	384	337	237	187	168
Kostnad per avgjort ärende, tillstånd (kr)	2 745	3 026	3 318	4 413	5 163	5 376
Total kostnad (tkr)	524 536	544 533	563 734	677 051	819 506	1 072 234

Källa: Migrationsverket

Eventuellt fick inte heller de av myndigheten vidtagna åtgärderna för att öka takten i beslutsfattandet avsedd effekt. Hur mycket av produktivhetsförsämringen som är en konsekvens av en felprognostisering, överskattning av kapaciteten vid myndigheten eller försämrade effektivitet i handläggningen är svårt att bedöma innan Migrationsverket utvecklat denna del av redovisningen.

Genomsnittskostnad per avgjort tillståndsärende har fortsatt att öka

Genomsnittskostnaden per avgjort ärende har till följd av försämrade genomsnittlig produktivitet fortsatt att öka. Kostnadsutvecklingen följer utvecklingen av antalet avgjorda ärenden per årsarbetare. Regeringen kan inte bedöma om kostnadsökningen i huvudsak beror på en lägre produktivitet i handläggningen, på ärendesammansättningen inom avgjorda ärenden eller om det är en kombination av dessa två. De ökade styckkostnaderna har inneburit en ökad belastning på i huvudsak anslag 1:1 *Migrationsverket*.

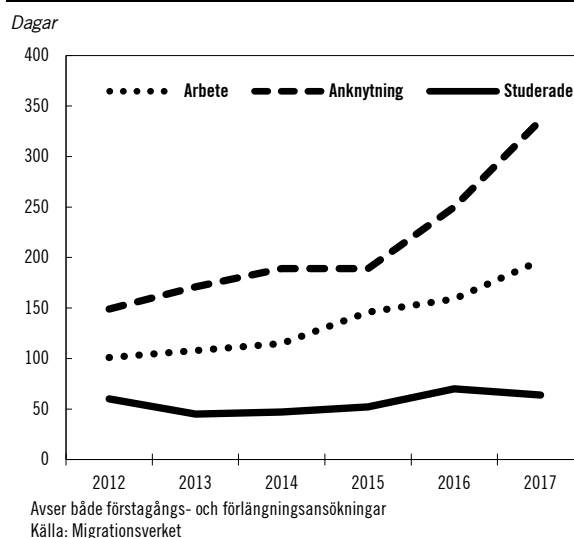
Den genomsnittliga handläggningstiden fortsätter att öka inom flera kategorier

De genomsnittliga handläggningstiderna i ärenden om uppehållstillstånd på grund av anknytning och arbete fortsatte att öka under 2017, med 16 procent respektive 24 procent, jämfört med året innan. Ökningen under den senaste femårsperioden har varit dramatiskt och har för båda dessa kategorier fördubblats. Den främsta orsaken till ökningen är att Migrationsverket under senare år, då det varit brist på prövningspersonal, har prioriterat att hantera asylansökningar. Ansökningar har därmed blivit liggande och i vissa fall därför svårare att avgöra. För avgjorda ansökningar om uppehållstillstånd på grund av anknytning avser

ökningen både förstagångs- och förlängningsärenden.

Skillnaderna i handläggningstider mellan kvinnor och män i ärenden om uppehållstillstånd på grund av anknytning i förstagångsansökningar är små medan kvinnor i genomsnitt fick sina beslut 46 dagar tidigare än män i förlängningsärenden.

Utvecklingen av en handläggningstid för studier har varit betydligt mer stabil och minskade t.o.m. något 2017 jämfört med 2016.

Diagram 2.9 Genomsnittlig handläggningstid för ansökningar om uppehållstillstånd på grund av anknytning, studier och arbete 2012–2017

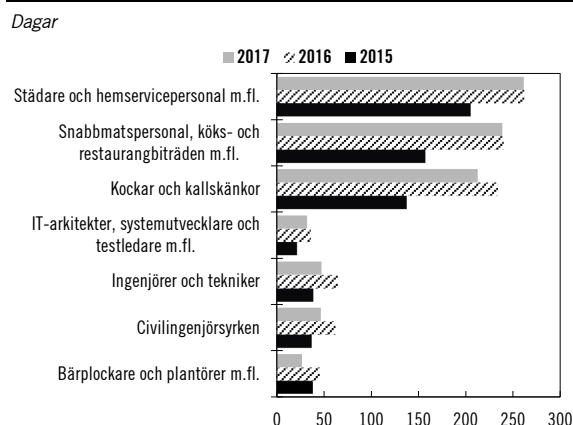
De ökade handläggningstiderna i anknytningsärenden är till stor del en effekt av att Migrationsverket under 2017 prioriterat att avgöra ärenden där den sökande väntat längst tid på ett beslut, vilket resulterat i att Migrationsverket för första gången sedan 2012 har minskat balansen av öppna äldre ärenden. I vissa fall har en bidragande orsak till handläggningstiderna varit långa väntetider för att få komma till en utredning vid vissa utlandsmyndigheter. Väntetiderna för att få komma på utredning har dock minskat under

2017, till följd av att resurserna ökat till vissa utlandsmyndigheter samt att syriska medborgare fått möjlighet att även vända sig till ambassaden i Khartoum. Exempelvis minskade väntetiden för att få komma på intervju vid ambassaden i Amman från 60 månader vid ingången av 2017 till en månad vid utgången av 2017 och i Riyadh minskade väntetiden från 12 månader vid ingången av 2017 till åtta månader vid utgången av året.

Handläggningstiderna i ärenden om uppehållstillstånd på grund av arbete varierar mellan män och kvinnor liksom handläggningstiderna för olika yrken. Migrationsverket har vidtagit ett antal åtgärder i syfte att förkorta handläggningstiderna. För ansökningar som inte kräver komplettering har t.ex. hanteringen av högkvalificerad arbetskraft i certifieringssystemet för arbetsgivare förändrats i syfte att bl.a. fler arbetsgivare ska kunna omfattas. Antalet ansökningar om arbetstillstånd från certifierade företag ökade med 28 procent och handläggningstiderna för avgjorda ärenden avseende certifierade företag förkortades från 29 dagar 2016 till 22 dagar 2017 i förstags-ärenden.

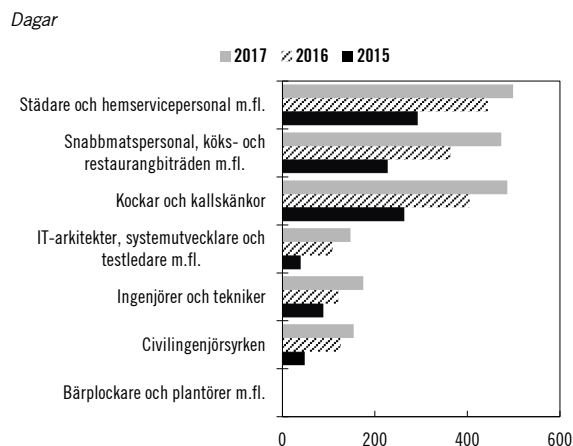
Migrationsverket vidtog en rad åtgärder under 2017 i syfte att alla som ansökt om uppehållstillstånd på grund av studier skulle få sitt beslut innan terminsstart. Detta har resulterat i att handläggningstiderna har förkortats något under 2017 jämfört med 2016 samt att alla som lämnat en komplett ansökan fått sitt beslut i tid till terminsstart.

Diagram 2.10 Handläggningstider, förstagsansökningar, yrkesgrupper 2015–2017

Källa: Migrationsverket

Diagram 2.11 Handläggningstider, förlämningsansökningar, yrkesgrupper 2015–2017

Källa: Migrationsverket

Förbättrade processer inom arbetskraftsinvandring
Regeringen har, bl.a. med anledning av riksdagens tillkännagivande i november 2016 (bet. 2016/17: SfU11, rskr. 2016/17:47) hanterat utredningen Stärkt ställning för arbetskraftsinvandrare på arbetsmarknaden (SOU 2016:91). I tillkännagivandet anförde riksdagen att regeringen skyndsamt ska besluta om tilläggsdirektiv till utredningen om åtgärder för att stärka arbetskraftsinvandras ställning på arbetsmarknaden och framhöll behovet av att undersöka i vilken omfattning arbetskraftsinvandrare nekas arbetstillstånd eller förlängning av tillstånd på grund av mindre misstag av seriösa arbetsgivare. Utredningen överlämnade sitt betänkande den 15 december 2016 och några tilläggsdirektiv hade inte beslutats innan dess. Därmed finns ingen möjlighet att tillgodose riksdagen i det avseendet. Regeringen har emellertid vidtagit åtgärder i linje med tillkännagivandet (se nedan).

Regeringen lämnade den 22 juni 2017 över propositionen Möjlighet att avstå från återkallelse av uppehållstillstånd när arbetsgivaren självmant har avhjälpt brister (prop. 2016/17:212) till riksdagen och de nya reglerna trädde i kraft den 1 december 2017 (SFS 2017:1093). Vidare fick en utredare den 21 juni 2017 i uppdrag att biträda Justitiedepartementet med att bl.a. lämna förslag på författningsändringar som säkerställer att arbetskraftsinvandrare inte utvisas på grund av att arbetsgivaren utan uppsåt begått mindre eller obetydliga fel gällande villkoren för arbetstillstånd, även om felet upptäcks efter det att tillståndstiden löpt ut eller om Migrationsverket uppmärksammat det (Ju 2017:1). Se vidare nedan beträffande riksdagens tillkännagivande

(bet. 2017/18: SfU7, rskr. 2017/18:41). Regeringen anser därmed att riksdagens tillkännagivande om ett tilläggs-direktiv till utredningen om åtgärder för att stärka arbetskraftsinvandrares ställning på arbetsmarknaden är tillgodosett. Tillkännagivandet får därmed anses slutbehandlat.

I november 2017 tillkännagav riksdagen som sin mening det som socialförsäkringsutskottet (bet. 2017/18: SfU7, rskr. 2017/18:41) anför om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag som kan träda i kraft så snart som möjligt, dock senast den 1 juli 2018, som stärker proportionaliteten och säkerställer att en arbetskraftsinvandrare inte ska utvisas på grund av att arbetsgivaren utan uppsåt begått mindre eller obetydliga fel i fråga om villkoren för arbetstillstånd, även om felet upptäcks efter det att tillståndstiden löpt ut eller om Migrationsverket uppmärksammat det. Det uppdrag som lämnades i juni 2017 (Ju 2017:1) redovisades, såvitt avser denna del, i promemorian Mindre eller obetydliga fel gällande villkoren för arbetstillstånd (Ds 2017:64). I promemorian beaktas inte material som blivit tillgängligt efter den 11 december 2017. Promemorian har remissbehandlats. Av rättsfallen MIG 2017:24 och MIG 2017:25, som meddelades den 13 december 2017 och därmed inte beaktas i promemorian, följer bl.a. att en helhetsbedömning av samtliga anställningsvillkor i det enskilda fallet måste göras för att kunna avgöra om dessa är i överensstämmelse med vad som följer av kollektivavtal eller praxis inom yrket eller branschen. Om en sådan bedömning utmynnar i att förutsättningarna för arbetstillståndet, trots vissa brister, varit uppfyllda innebär det att arbetskraftsinvandringen inte utvisas. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Service och tillgänglighet i tillståndsprovning

Regeringens mål är att Migrationsverket ska ge en god service som möter sökandes och andra intressenters behov inom tillståndsprovningen. En god service ökar t.ex. förutsättningarna för att ansökningar är kompletta och korrekt ifyllda vilket i sin tur genererar kortare handläggningstider och en högre effektivitet i verksamheten. Tydlig information och korta handläggningstider minskar även förfrågningar från sökande,

referenter eller andra intressenter för myndigheten att hantera.

I regleringsbrevet för 2017 gav regeringen Migrationsverket i uppdrag att förbättra informationen till sökande och andra intressenter, t.ex. företag. Migrationsverket har därefter utökat dialogen med arbetsgivare och andra relevanta aktörer. Vidare var Migrationsverket en av de myndigheter som regeringen under 2017 gav i uppdrag att tillhandahålla digital information till utländska arbetstagare, arbetsgivare och egenföretagare som verkar eller avser att verka i Sverige. Digital utveckling inom serviceområdet har dock inte prioriterats under 2017.

Rättslig kvalitet i tillståndsprovningen

Den rättsliga kvaliteten i Migrationsverkets tillståndsprovning är på fortsatt hög nivå

I syfte att bedöma den rättsliga kvaliteten i hanteringen av ansökningar om uppehållstillstånd på grund av anknytning, studier och arbete används i första hand andel mål i migrationsdomstolarna som lett till ändrad utgång eller återförvisning samt resultatet av Migrationsverkets kvalitetsuppföljning i anknytningsärenden som indikatorer. Andelen mål i migrationsdomstolarna som lett till ändrad utgång eller återförvisning, indikerar i vilken utsträckning Migrationsverket genomfört en korrekt och tillräcklig utredning i ärendet och i vilken utsträckning överinstanserna gör samma bedömning som Migrationsverket. Då indikatorn har vissa begränsningar (se Rättslig kvalitet i asylprovningen avsnitt 2.4.3) utgör Migrationsverkets kvalitetsuppföljning ett bra komplement då den omfattar både bifalls- och avslagsbeslut. Dock omfattar den enbart anknytningsärenden vilket gör att ansökningar om tillstånd på grund av arbete eller studier faller utanför indikatorn.

Få ändringar i högre instans

Andelen mål i migrationsdomstolarna om anknytning, studier eller arbete med ändrad utgång är och har under senare år varit relativt låg och minskat successivt, från 14 procent 2012 till 10 procent 2017.

Goda resultat i kvalitetsuppföljning

Migrationsverket har under 2017 för första gången genomfört en uppföljning avseende den rättsliga kvaliteten även i ärenden om

uppehållstillstånd på grund av anknytning. Av de i uppföljningen granskade besluten för ansökningar om uppehållstillstånd på grund av anknytning var 89 procent ”formellt och materiellt riktiga”, dvs. utgången i ärendet var korrekt. Vidare hade 71 procent av de granskade utredningarna gjorts utifrån ”gällande lag och sökandes individuella förutsättningar”. Det innebär att tillräckliga utredningsåtgärder har vidtagits i förhållande till omständigheterna i respektive ärende, så att den information som är nödvändig för att ett beslut ska kunna fattas har funnits i ärendet.

2.4.5 Del 3 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som tillvaratar och beaktar migrationens utvecklingseffekter

Sammanfattning

Sverige har bl.a. arbetat aktivt med att minska kostnaderna för remitteringar vilka bidrar till inkomster för familjer i fattiga länder och återintegrering av återvändande migranter.

Ett av målen för den svenska migrationspolitiken är att tillvarata och beakta migrationens utvecklingseffekter. För närvarande finns det inte några instrument för att mäta migrationens utvecklingseffekter. Bedömningen av måluppfyllelsen i denna del begränsas därför till en kvalitativ bedömning av i vilken riktning Sveriges insatser förväntas leda. Sverige har samtidigt deltagit i en pilotstudie genomförd av KNOMAD, en del av Världsbanken, i syfte att ta fram relevanta indikatorer. Sverige bidrar också i IOM:s arbete med att ta fram ett verktyg för att mäta hur väl stater tillvaratar migrationens utvecklingseffekter.

En aspekt av migrationens utvecklingseffekter är remitteringar. Sverige har på EU-nivå och på global nivå verkat för att åtgärder för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism inte i onödan gör det svårare och dyrare att skicka remitteringar. Exempelvis har Konsumentverket sedan 2013 ett uppdrag att tillhandahålla en webbaserad informationstjänst för remitteringar. Syftet med tjänsten är att skapa transparens kring olika överföringssätt och kostnaderna för dessa och därmed öka konkurrensen så att överföringskostnaderna kan minska. Av tjänsten framgår att kostnaderna för överföring av remitteringar inte

längre är hög i alla kanaler. Detta gäller t.ex. vid bankkonto- till bankkontoöverföringar och vid remitteringar inom EU där Sverige har lägst överföringskostnader av alla medlemsstater.

Sverige har under förhandlingarna i EU om genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling verkat för en övergripande ambitionshöjning bl.a. genom att säkerställa att agendan integreras i EU:s nya policy för utvecklingssamarbete, vilken antogs i juni 2017. I policyn slås det fast att EU och dess medlemsstater ska tillämpa principen om politisk samstämmighet för utveckling. De ska också ta hänsyn till målen för utvecklingssamarbetet i alla externa och interna policyer som genomförs.

Insatser görs även för att främja återintegrering av återvändande migranter. Sverige ingår t.ex. i det europeiska samarbetsprogrammet ERIN (European Reintegration Network) som erbjuder stöd till återintegrering för dem som har fått avslag på sin asylansökan och ska återvända.

2.4.6 Del 4 – En långsiktigt hållbar migrationspolitik som fördjupar det europeiska och internationella samarbetet

Sammanfattning

Sverige har verkat för att få till stånd ett reformerat europeiskt asylsystem som är effektivt, rättssäkert, långsiktigt hållbart, humant och medger beslut av hög kvalitet som värnar asylrätten och innehåller en solidarisk ansvarsfördelning av asylsökande. Sverige har prioriterat ett större globalt ansvarstagande i hanteringen av flyktingströmmar och en mer säker rörlighet av personer i det internationella samarbetet på flykting- och migrationsområdet.

Sveriges prioriteringar i det internationella arbetet med migrationsfrågor utgjordes under 2017 av en större global ansvarsfördelning och ökat samarbete, att förebygga grundorsakerna till ofrivillig migration, stärkt arbete för att skydda utsatta migranter, återvändande samt att främja migrationens utvecklingseffekter.

Den internationella arenan

I syfte att reformera det gemensamma europeiska asylsystemet presenterade kommissionen 2016 ett antal förslag till EU-rättsakter; revidering av Dublin- och Eurodac-förordningarna, ny

förordning för Europeiska unionens byrå för asylfrågor, ny skyddsgrundsförordning, ny asylprocedurförordning, ny förordning om ett EU-gemensamt system för vidarebosättning samt förslag till reviderat mottagandedirektiv. Under 2017 har förhandlingar pågått i rådet och med Europaparlamentet. Under dessa förhandlingar har Sverige verkat för att EU:s framtida asylsystem ska vara effektivt, rättssäkert, långsiktigt hållbart, humant och medge beslut av hög kvalitet som värnar asylrätten.

Inom ramen för förhandlingarna har Sverige, efter överläggningar i riksdagens EU-nämnd, drivit ståndpunkten att alla medlemsstater solidariskt måste dela på ansvaret att ta emot människor i behov av skydd. Ett solidariskt ansvarstagande inom ramen för asylsystemet är en förutsättning för den fria rörligheten inom Schengensamarbetet. Sverige har bidragit till de gemensamma åtgärder som vidtagits på EU-nivå i enlighet med den s.k. Migrationsagendan från 2015. Detta bl.a. genom att omfördela drygt 3 000 asylsökande från Grekland och Italien till Sverige samt genom att bidra med experter till EU:s myndigheter (Frontex och EASO) och till mottagningscenter (hotspots) i Italien och Grekland. Sverige har också givit stöd till utökade ansträngningar i samarbetet mellan EU, den afrikanska unionen, UNHCR och IOM längs den centrala Medelhavsrutten, bl.a. till förmån för kvinnor, barn och migranter i utsatta situationer.

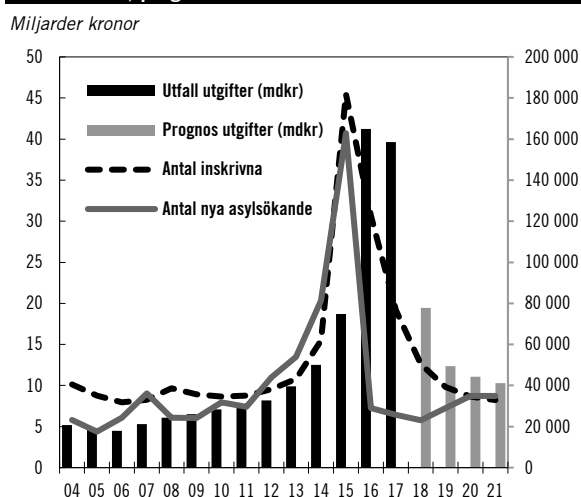
Som en uppföljning till den s.k. New York deklARATIONEN från 2016 ska under 2018 två globala ramverk antas i FN, ett om migration och ett om flyktingar. Sverige har deltagit aktivt i arbetet med att ta fram dessa ramverk. Beträffande det globala migrationsramverket har Sverige fokuserat särskilt på följande strategiska målsättningar: i) skydda migranternas mänskliga rättigheter och migranter i utsatta situationer, inklusive i krissituationer; ii) underlätta säker och reguljär rörlighet och säkerställa anständiga arbetsvillkor för migranter; iii) åtgärda irreguljär migration genom att stärka nationell migrationshanteringskapacitet, förebygga och bekämpa människohandel och -smuggling samt säkerställa effektivt återvändande i värdighet och säkerhet; iv) stärka migrationens utvecklings-effekter och integreringen av migranter, och; v) förbättra internationellt samarbete och styrning av migration.

2.5 Utgiftsutveckling per anslag

Utgifterna under utgiftsområde 8 Migration styrs till stor del av antalet inskrivna i Migrationsverkets mottagande och deras vistelsetider. Utgifterna för mottagandet påverkas därför framför allt av hur snabbt Migrationsverket och domstolarna fattar beslut i asylärenden och av dygnskostnaden i mottagandet (se diagram 2.13).

Utgifterna inom utgiftsområdet har ökat varje år mellan 2007 och 2016. Under 2017 bröts den trenden och de sammantagna utgifterna minskade något jämfört med 2016, från ca 41,3 miljarder kronor till ca 40 miljarder kronor, vilket motsvarar en minskning med 3 procent. Dock blev utgifterna 2017 cirka 7,5 miljarder kronor högre än vad som ursprungligen anvisades i budgetpropositionen för 2017. Av detta belopp utgjorde ökade utgifter på anslaget 1:2 *Ersättningar och bostadskostnader* drygt 92 procent.

Diagram 2.12 Utgiftsutveckling utgiftsområde 8 Migration 2004–2017, prognos 2018–2021

Källa: Migrationsverket.

Anslag 1:1 Migrationsverket

Utgifterna på anslaget består till största del av kostnader för personal och påverkas av uppdragets storlek. Under 2017 var utgifterna på anslag 1:1 *Migrationsverket* något högre än 2016, trots att antalet genomsnittligt inskrivna var närmare 40 procent färre och antalet avgjorda asylärenden 30 procent färre. Kostnaden för personal utgjorde ca 70 procent av de totala kostnaderna, vilket är en ökning med 2,7 procent jämfört med 2016.

Det genomsnittliga antalet årsarbetare ökade med 138 och det genomsnittliga antalet anställda

med 363 personer. Att antalet årsarbetare ökade under 2017 kan främst förklaras av en överskattad omställningstakt, vilket i sin tur beror på en lägre produktivitet än vad myndigheten tidigare bedömde. Kostnaden för lokaler ökade med 20 procent, vilket framför allt förklaras av myndighetens pågående avveckling men också av ökade hyreskostnader.

Totalt uppgick utgifterna på anslaget till 6 015 miljoner kronor, varav 4 233 miljoner kronor var personalkostnader. I genomsnitt var 8 562 personer anställda på myndigheten under 2017. Antalet genomsnittligt inskrivna i mottagandet blev 8 procent fler än beräknat trots att det kom 25 500 färre nya asylsökande (inkl. överföringarna) än vad som bedömdes i budgetpropositionen för 2017. Utgifterna på anslag 1:1 *Migrationsverket* blev ca 2 procent högre än beräknat inför 2017.

Anslag 1:2 Ersättningar och bostadskostnader
Utgifterna på anslag 1:2 påverkas främst av antalet inskrivna och sammansättningen av de inskrivna. Under 2017 var i genomsnitt ca 95 600 asylsökande inskrivna i Migrationsverkets mottagande, varav drygt 15 400 var ensamkommande barn och unga.

Migrationsverkets handläggningstider för ersättningsansökningar från kommuner och landsting var under 2017 långa vilket, - liksom utformningen av ersättningssystemet, - påverkar vilket år utgifterna uppstår. Kommunernas möjlighet att, enligt tidigare ersättningssystem för ensamkommande barn och unga, ansöka om ersättning hos Migrationsverket upp till ett år från det att kostnaden uppstått, ledde till en lång och utspridd eftersläpning mellan kostnader och utgifter. Migrationsverket vidtog omfattande åtgärder för att handlägga ansökningar om ersättning från kommunerna men hade svårt att prognosticera eftersökningsgraden och när kommunerna skulle inkomma med sina ersättningsanspråk och till vilka belopp.

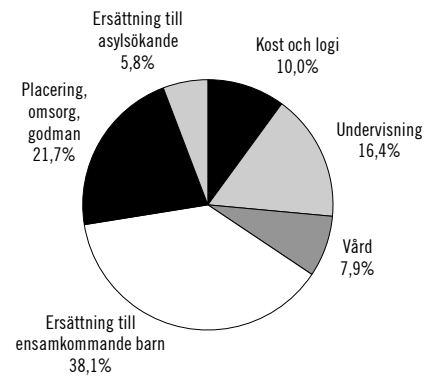
Det under 2017 fortsatt höga antalet inskrivna ensamkommande barn och unga i kombination med långa handläggningstider och det tidigare administrativt krävande ersättningssystemet medförde att regeringen i propositionen *Höständringsbudget för 2017 (prop. 2017/18:2)* föreslog en ökning av anslaget 1:2 *Ersättningar och bostadskostnader* med 6 228 miljoner kronor. Detta för att bl.a. kunna hantera kommunernas eftersläpande ansökningar om ersättning för

mottagandet av ensamkommande asylsökande barn och unga. Efter beslut i riksdagen uppgick anslaget till 29 956 miljoner kronor.

Den sammantagna kostnaden för boendet för asylsökande (exkl. boende för ensamkommande barn) uppgick till 2 748 miljoner kronor 2017, vilket var ca 398 miljoner kronor mer än förväntat. Huvudsakligen berodde kostnadsökningen på att avvecklingen av de tillfälliga boendena inte gick så snabbt som planerat.

Diagram 2.13 Fördelning av utgifter på anslag 1:2 2017

Procent

Källa: Migrationsverket.

Anslag 1:3 Migrationspolitiska åtgärder

Utgifterna på anslaget bestod fram tills 2018 till största del av kostnader kopplade till vidarebosättning. Under 2017 överfördes totalt 3 400 individer (s.k. kvotflyktingar) till Sverige till en total kostnad av ca 714 miljoner kronor. Merparten av kostnaderna var ersättningar till kommuner för mottagande av personer som vidarebosatts. Resterande utgifter på anslaget var bl.a. kostnader för uttagning av personer som skulle vidarebosättas, anhörigresor samt återvändningsförberedelser.

Anslag 1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål

Utgifterna på anslaget finansierar migrationsdomstolarnas förvaltningskostnader och behovet av medel påverkas framför allt av antalet anställda. Under 2017 uppgick utgifterna på anslaget till 839 miljoner kronor vilket var en ökning i förhållande till 2016 med 222 miljoner kronor men samtidigt 204 miljoner kronor lägre än vad anslaget dimensionerades för i budgetpropositionen för 2017. Att utgifterna ökade jämfört med tidigare år berodde framför allt på att antalet årsarbetskrafter ökade från 490 under 2016 till 704 under 2017. Ett högre antal årsarbetskrafter var

nödvärdigt för att kunna möta det ökade antalet asylmål. Avvikelsen på 204 miljoner kronor jämfört med anvisade beloppet i budgetpropositionen för 2017 berodde på att domstolarna inte hade möjligt att öka antalet anställda till de nivåer som planerades inför 2017.

Anslag 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål

Utgifterna på anslaget är direkt kopplade till hur många mål som prövas i domstol och hur många muntliga förhandlingar som genomförs. Under 2017 uppgick utgifterna på anslaget till 246 miljoner kronor. Detta innebar en ökning i förhållande till 2016 med 113 miljoner kronor men var 10 miljoner kronor lägre än vad regeringen beräknade i budgetpropositionen för 2017. Den lägre anslagsförbrukningen i förhållande till prognos beror i huvudsak på att migrationsdomstolarna inte avgjorde mål i samma takt som prognostiserats.

Anslag 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden

Utgifterna på anslaget är beroende av i hur många avgjorda asylärenden som offentligt biträde förordnats och av kostnaden per förordnat biträde. Kostnadsökningen beror framförallt på att antalet ärenden där biträde förordnats har ökat mer än förväntat. Genomsnittskostnaden per förordnande ökade något jämfört med 2016. Anslaget 1:6 tilldelades 396 miljoner kronor i budgetpropositionen för 2017. Efter att extra medel tilldelats anslaget både i propositionen Vårändringsbudget för 2017 och i propositionen Höständringsbudget för 2017 blev utfallet på anslaget 806 miljoner kronor, en ökning med 104 procent. Anslaget överskreds med 87 miljoner kronor utöver anslagskrediten.

Anslag 1:7 Utresor för avvisade och utvisade

Utgifterna på anslaget påverkas framförallt av hur många personer som återvänder och av kostnaden per utresa. Under 2017 uppgick utgifterna på anslaget till 253 miljoner kronor, vilket var 6 miljoner kronor lägre än under 2016 och 103 miljoner kronor lägre än tilldelade medel i budgetpropositionen för 2017. Kostnaderna för Migrationsverket har minskat med 42 procent jämfört med år 2016, vilket motsvarar 31 miljoner kronor. Antalet utresor med hjälp av Migrationsverket var 44 procent färre 2017 än året innan, vilket ledde till minskade kostnader.

Anslag 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar

Anslaget används för utgifter för projekt som beviljas inom ramen för Asyl, migrations och integrationsfonden (AMIF) samt för statlig medfinansiering av projekt och för administration av fonden. Under 2017 uppgick de totala utgifter på anslaget till ca 147 miljoner kronor. Totalt anvisade medel för 2017 var 155 miljoner kronor. Jämfört med 2016 är utfallet 90 miljoner kronor högre 2017. Anledningen till det högre utfallet var att ett flertal projekt inte startade förrän tredje kvartalet 2016 vilket innebar att planerade utgifter fördes över till 2017. Under 2017 har projekten startat och utbetalningar skett kvartalsvis under året.

Anslag 1:9 Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m.fl.

I höständringsbudgeten för 2017 anvisades 390 miljoner kronor på ett nytt anslag med ändamålet statsbidrag till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m.fl. Syftet var att underlätta för de asylsökande som kommit till Sverige som ensamkommande barn och som hunnit fylla 18 år att bo kvar i vistelsekommunen. Samtliga medel betalades ut till kommuner enligt en fördelning baserad på antalet ensamkommande barn och unga som vistades i kommunen den 1 juli 2017.

2.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har i mars 2018 lämnat den årliga revisionsberättelsen för Migrationsverkets för 2017 med en reservation. Enligt riksrevisionens granskning har myndigheten under 2017 överskridit totalt disponibelt belopp inklusive beviljad anslagskredit för anslag 1:6 *Offentligt biträde i utlänningsärenden* med 86,7 miljoner kronor.

Ökningen av kostnaderna beror enligt Migrationsverket främst på att antalet ärenden med förordnat biträde ökade under 2017 jämfört med 2016. Det totala antalet asylbeslut var lägre men andelen beslut för grupper med hög biträdesandel ökade kraftigt. Det gäller ensamkommande barn och personer som bedömts vara myndiga eller fyllt 18 år, där nästan alla förordnades biträde, samt sökande från Afghanistan, Irak, Iran och statslösa.

2.7 Budgetförslag

2.7.1 1:1 Migrationsverket

Tabell 2.8 Anslagsutveckling 1:1 Migrationsverket

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2017	Utfall	6 014 660		96 264
2018	Anslag	5 347 597 ¹	Utgifts- prognos	5 286 969
2019	Förslag	5 411 896		
2020	Beräknat	5 452 240 ²		
2021	Beräknat	4 190 872 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 5 377 259 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 4 083 361 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Migrationsverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för förvarslokaler samt resor som möjliggör asylsökandes deltagande i tidiga insatser.

Regeringens övervägande

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna vid utformningen av denna proposition att den tidigare beräknade minskningen av anslaget inte genomförs, eftersom utgångspunkten är att 2018 års anslagsnivå förlängs.

De lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2018 till följd av förslag i extra ändringsbudget för 2018 - *Ny möjlighet till uppehållstillstånd* (prop. 2017/18:252, bet 2017/18:FiU49, rskr. 2017/18:358) innebär utökade arbetsuppgifter för myndigheten under 2019. Anslaget ökas därmed med 35 miljoner kronor 2019.

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.9 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Migrationsverket

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	5 315 835	5 315 835	5 315 835
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	61 335	136 314	202 911
Beslut	35 040	410	-1 327 551
Överföring till/från andra anslag	-314	-318	-322
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	5 411 896	5 452 240	4 190 872

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 5 411 896 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Migrationsverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 5 452 240 000 kronor respektive 4 190 872 000 kronor.

2.7.2 1:2 Ersättningar och bostadskostnader

Tabell 2.10 Anslagsutveckling 1:2 Ersättningar och bostadskostnader

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2017	Utfall	30 599 791		-1 099 426
2018	Anslag	13 808 750 ¹	Utgifts- prognos	12 408 000
2019	Förslag	5 567 000		
2020	Beräknat	4 734 000		
2021	Beräknat	4 079 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för stöd till asylsökande och övriga kategorier som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., statsbidrag till kommuner och landsting samt boende för asylsökande.

Regeringens övervägande

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslagsnivån

justeras så att Migrationsverket kan utbetala stöd till asylsökande, ersätta kommuner och landsting samt bekosta boende för asylsökande enligt de bestämmelser som anges i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

I budgetpropositionen för 2017 föreslogs ett förändrat ersättningssystem för ensamkommande barn. Det nya ersättningssystemet i kombination med ett mindre antal asylsökande ensamkommande barn beräknades innebära en större besparing för statens budget 2018 än 2019 och senare. Med tillämpning av principen om justering av anslag till följd av beslutade lagar och förordningar, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter vid utformningen av denna proposition ökar därför medel till följd av tidigare beslut för detta ändamål under 2019 jämfört med 2018.

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.11 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Ersättningar och bostadskostnader

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	8 101 000	8 101 000	8 101 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	3 845 000	4 258 000	4 706 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volymer	-5 879 000	-6 925 000	-8 028 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-500 000	-700 000	-700 000
Förslag/beräknat anslag	5 567 000	4 734 000	4 079 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 5 567 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Ersättningar och bostadskostnader* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 4 734 000 000 kronor respektive 4 079 000 000 kronor.

2.7.3 1:3 Migrationspolitiska åtgärder

Tabell 2.12 Anslagsutveckling 1:3 Migrationspolitiska åtgärder

Tusental kronor

2017	Utfall	738 089	Anslags-sparande	-329
2018	Anslag	92 915 ¹	Utgifts-prognos	92 915
2019	Förslag	57 915		
2020	Beräknat	37 915		
2021	Beräknat	37 915		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för:

- migrationspolitiska projekt och analyser,
- statsbidrag till internationella organisationer inom migrationsområdet,
- statsbidrag till Svenska Röda Korset för efterforskning och familjeåterförening under fredstid,
- förberedelser för återvandring eller tillfälligt återvändande för deltagande i återuppbyggnad och utveckling av ursprungslandet,
- återvandringsprojekt och bidrag i samband återvandring, samt
- anhörigresor.

Regeringens övervägande

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.13 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Migrationspolitiska åtgärder

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	77 915	77 915	77 915
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	11 000	25 000	25 000
Volym			
Överföring till/från andra anslag	-31 300	-65 300	-65 300
Övrigt	300	300	300
Förslag/beräknat anslag	57 915	37 915	37 915

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 57 915 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Migrationspolitiska åtgärder* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 37 915 000 kronor respektive 37 915 000 kronor.

2.7.4 1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål

Tabell 2.14 Anslagsutveckling 1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2017	Utfall	839 050		Anslags-sparande	80 491
2018	Anslag	961 440 ¹		Utgifts-prognos	928 719
2019	Förslag	978 291			
2020	Beräknat	989 419 ²			
2021	Beräknat	460 926 ³			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 976 286 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 449 647 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för:

- migrationsdomstolarnas och Migrationsöverdomstolens förvaltningsutgifter för prövning av utlännings- och medborgarskapsmål,
- utgifter för Högsta förvaltningsdomstolens handläggning av resningsansökningar av utlännings- och medborgarskapsmål samt
- Domstolsverkets förvaltningsutgifter för de aktuella domstolarnas verksamhet med utlännings- och medborgarskapsmål.

Regeringens övervägande

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna vid utformningen av denna proposition att den tidigare beräknade minskningen av anslaget inte genomförs, eftersom utgångspunkten är att 2018 års anslagsnivå förlängs.

De lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2018 till följd av förslag i extra ändringsbudget för 2018 - *Ny möjlighet till uppehållstillstånd* (prop. 2017/18:252, bet. 2017/18:FiU49, rskr. 2017/18:358) innebär utökade arbetsuppgifter för domstolarna under 2019 och 2020. Anslaget ökas därmed med 7,7 miljoner kronor 2019. För 2020 beräknas 5,7 miljoner kronor för detta ändamål.

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.15 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	959 878	959 878	959 878
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	11 562	24 630	35 929
Beslut	7 655	5 726	-534 057
Överföring till/från andra anslag	-804	-815	-824
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	978 291	989 419	460 926

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 978 291 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Domstolsprövning i utlänningsmål* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 989 419 000 kronor respektive 460 926 000 kronor.

2.7.5 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål

Tabell 2.16 Anslagsutveckling 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål

Tusental kronor				
2017	Utfall	246 408	Anslags-sparande	9 392
2018	Anslag	290 198 ¹	Utgifts-prognos	294 424
2019	Förslag	426 649		
2020	Beräknat	348 831		
2021	Beräknat	226 800		

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för:

- migrationsdomstolarnas och Migrationsöverdomstolens direkta utgifter för nämndemän, sakkunniga och vittnen i utlännings- och medborgarskapsmål,
- utgifter för ersättning till offentligt biträde och tredje man enligt 4 § lagen (1996:1620) om offentligt biträde i mål enligt utlänningslagen (2005:716),
- utgifter för ersättning till tolkar enligt 52 § förvaltningsprocesslagen (1971:291), och
- ersättning till part och parts ställföreträdare enligt 15 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) i mål enligt utlänningslagen (2005:716) och lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap. I kostnaderna för tolkar får även kostnader för tolkförmedlingsadministrativa avgifter ingå.

Regeringens övervägande

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att medel tillförs anslaget för att utgifter ska kunna ersättas enligt de bestämmelser och verksamheter som anges i anslagets ändamål under 2019 för att möjliggöra att nödvändig verksamhet upprätthålls. Anslaget ökas med 131 miljoner kronor 2019. För 2020 beräknas anslaget ökas med 55 miljoner kronor för att sedan minskas med 62 miljoner kronor 2021.

De lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2018 till följd av förslag i extra ändringsbudget för 2018 - *Ny möjlighet till uppehållstillstånd* (prop.

2017/18:252, bet 2017/18:FiU49, rskr. 2017/18:358) innebär behov av fler rättsliga biträden under 2019 och 2020. Anslaget ökas därmed med 6,8 miljoner kronor 2019. För 2020 beräknas 5 miljoner kronor för detta ändamål.

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.17 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	288 800	288 800	288 800
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	137 849	60 031	-62 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	426 649	348 831	226 800

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 426 649 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 348 831 000 kronor respektive 226 800 000 kronor.

2.7.6 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden

Tabell 2.18 Anslagsutveckling 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden

Tusental kronor				
2017	Utfall	806 030	Anslags-sparande	-145 280
2018	Anslag	887 741 ¹	Utgifts-prognos	609 150
2019	Förslag	432 027		
2020	Beräknat	412 150		
2021	Beräknat	387 150		

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för offentligt biträde och tolk i ärenden enligt utlänningslagen (2005:716) eller enligt lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att medel tillförs anslaget för att utgifter för offentligt biträde och tolk i ärenden enligt utlänningslagen (2005:716) eller enligt lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll ska kunna ersättas under 2019 för att möjliggöra att nödvändig verksamhet upprätthålls. Anslaget ökas därför med 118 miljoner kronor 2019. För 2020 beräknas anslaget ökas med 107 miljoner kronor och 82 miljoner kronor 2021.

De lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2018 till följd av förslag i extra ändringsbudget för 2018 - *Ny möjlighet till uppehållstillstånd* (prop. 2017/18:252, bet. 2017/18:FiU49, rskr. 2017/18:358) innebär behov av fler offentliga biträden under 2019. Anslaget ökas därmed med 8,9 miljoner kronor 2019.

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.19 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärende

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	305 150	305 150	305 150
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	126 877	107 000	82 000
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	432 027	412 150	387 150

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 432 027 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Offentligt biträde i utlänningsärenden* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 412 150 000 kronor respektive 387 150 000 kronor.

2.7.7 Utresor för avvisade och utvisade

Tabell 2.20 Anslagsutveckling 1:7 Utresor för avvisade och utvisade

Tusental kronor				
2017	Utfall	252 870	Anslags-sparande	103 332
2018	Anslag	349 202 ¹	Utgifts-prognos	295 412
2019	Förslag	349 202		
2020	Beräknat	349 202		
2021	Beräknat	327 202		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för resor ut ur landet och andra åtgärder för utlänningsresor som avvisats eller utvisats med stöd av utlänningslagen (2005:716) eller lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll. Anslaget får vidare användas för kostnader för resor ut ur Sverige för de asylsökande som återkallat sin ansökan samt för kostnader för Migrationsverkets personal vid övervakning av tvångsvisa resor.

Regeringens överväganden

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande:

Tabell 2.21 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Utresor för avvisade och utvisade

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	349 202	349 202	349 202
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-22 000
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	349 202	349 202	327 202

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 349 202 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Utresor för avvisade och utvisade* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 349 202 000 kronor respektive 327 202 000 kronor.

2.7.8 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar

Tabell 2.22 Anslagsutveckling 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	147 129	8 321	
2018	Anslag	155 450 ¹		153 584
2019	Förslag	155 450		
2020	Beräknat	155 450		
2021	Beräknat	155 450		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för projekt som beviljas medel inom ramen för den Europeiska flyktingfonden III, Europeiska återvändandefonden och asyl-, migrations- och integrationsfonden, motsvarande EU:s finansiering av dessa program. Vidare får anslaget användas för statlig medfinansiering för projekt inom dessa fonders områden och administration av fonderna.

Bemyndigande om ekonomiska åtagande

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslag 1:8 *Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 146 000 000 kronor 2020, 138 000 000 kronor 2021 och 72 400 000 för 2022 och 2023.

Skälen för regeringens förslag

Migrationsverket är ansvarig myndighet i Sverige för asyl-, migrations- och integrationsfonden. Sverige har tilldelats cirka 1,3 miljarder kronor för projektstöd under hela programperioden. Regeringen bör bemyndigas att under 2019 för anslag 1:8 *Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 356 400 000 kronor för att Sverige ska kunna utnyttja en större andel av EU tilldelade medel.

Tabell 2.23 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden ¹	234 442	184 635	73 599	356 400	210 400	72 400
Nya åtaganden	40 381		356 308			
Infriade åtaganden	90 188	111 036	73 507	146 000	138 000	72 400
Utestående åtaganden	184 635	73 599	356 400	210 400	72 400	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	303 400	0	356 400			

¹ Åtaganden som ingåtts med stöd av bemyndiganderam för 2017 och som ännu inte infriats.

Regeringens övervägande

Anslaget har för perioden beräknats enligt följande:

Tabell 2.24 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	155 450	155 450	155 450
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	155 450	155 450	155 450

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 155 450 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 155 450 000, respektive 155 450 000 kronor.

2.7.9 1:9 Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m.fl.

Tabell 2.25 Anslagsutveckling 1:9 Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m.fl.

Tusental kronor

2017	Utfall	389 486	Anslags-sparande	514
2018	Anslag	395 000 ¹	Utgifts-prognos	395 514
2019	Förslag	195 000		
2020	Beräknat			
2021	Beräknat			

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m.fl.

Regeringens överväganden

Anslaget har för perioden beräknats enligt följande:

Tabell 2.26 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m.fl.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	195 000	195 000	195 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-195 000	-195 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	195 000	0	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 195 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m.fl.* för 2019.

Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Förslag till statens budget för 2019

Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	6
Diagramförteckning	9
1 Förslag till riksdagsbeslut	11
2 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.....	13
2.1 Principer för utformningen av denna proposition.....	13
2.2 Omfattning.....	14
2.3 Utgiftsutveckling	14
2.4 Skatteutgifter.....	15
2.5 Mål för utgiftsområdet.....	16
3 Hälsa- och sjukvårdspolitik.....	19
3.1 Omfattning.....	19
3.2 Utgiftsutveckling	19
3.3 Mål för området.....	20
3.4 Resultatredovisning.....	20
3.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	20
3.4.2 Resultat.....	20
3.5 Tillkännagivanden	43
3.6 Budgetförslag.....	45
3.6.1 1:1 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys.....	45
3.6.2 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering....	46
3.6.3 1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket.....	46
3.6.4 1:4 Tandvårdsförmåner.....	47
3.6.5 1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna.....	47
3.6.6 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård.....	48
3.6.7 1:7 Sjukvård i internationella förhållanden	50
3.6.8 1:8 Bidrag till psykiatri	51
3.6.9 1:9 Läkemedelsverket	52
3.6.10 1:10 E-hälsomyndigheten.....	53
3.6.11 8:1 Socialstyrelsen.....	54
3.6.12 8:2 Inspektionen för vård och omsorg	55
3.6.13 Övrig verksamhet	56

4	Folkhälsopolitik	57
4.1	Omfattning	57
4.2	Utgiftsutveckling.....	57
4.3	Mål för området	58
4.4	Resultatredovisning	58
4.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	58
4.4.2	Resultat	59
4.5	Budgetförslag	76
4.5.1	2:1 Folkhälsomyndigheten	76
4.5.2	2:2 Insatser för vaccinberedskap	77
4.5.3	2:3 Bidrag till WHO.....	78
4.5.4	2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar ...	79
4.5.5	6:1 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel.....	79
5	Funktionshinderspolitik	81
5.1	Omfattning	81
5.2	Utgiftsutveckling.....	81
5.3	Mål för området	82
5.4	Resultatredovisning	82
5.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	82
5.4.2	Resultat	82
5.5	Budgetförslag	85
5.5.1	3:1 Myndigheten för delaktighet	85
5.5.2	3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer.....	86
6	Politik för sociala tjänster.....	87
6.1	Omfattning	87
6.2	Utgiftsutveckling.....	87
6.3	Mål för området	88
6.4	Resultatredovisning	88
6.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	88
6.4.2	Resultat	90
6.5	Tillkännagivanden.....	120
6.6	Budgetförslag	121
6.6.1	4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	121
6.6.2	4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet.....	121
6.6.3	4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning.....	122
6.6.4	4:4 Kostnader för statlig assistansersättning	123
6.6.5	4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	124
6.6.6	4:6 Statens institutionsstyrelse	125
6.6.7	4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.....	126
7	Barnrättspolitik	129
7.1	Omfattning	129
7.2	Utgiftsutveckling.....	129
7.3	Mål för området	130
7.4	Resultatredovisning	130
7.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	130
7.5	Budgetförslag	138
7.5.1	5:1 Barnombudsmannen	138
7.5.2	5:2 Barnets rättigheter.....	139

8	Forskning under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.....	141
8.1	Omfattning.....	141
8.2	Utgiftsutveckling.....	141
8.3	Mål för området.....	142
8.4	Resultatredovisning.....	142
	8.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	142
	8.4.2 Resultat.....	142
8.5	Budgetförslag.....	144
	8.5.1 7:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning.....	144
	8.5.2 7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning.....	145

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	12
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden.....	12
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	14
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	15
Tabell 2.3	Skatteutgifter	15
Tabell 3.1	Utgiftsutveckling inom Hälso- och sjukvårdspolitik.....	19
Tabell 3.2	Hälso- och sjukvårdsutgifter 2010–2016.....	21
Tabell 3.3	Läkemedelskostnaderna uppdelade på områden.....	38
Tabell 3.4	Utbetald ersättning för statligt tandvårdsstöd.....	42
Tabell 3.5	Anslagsutveckling 1:1 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	45
Tabell 3.6	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	45
Tabell 3.7	Anslagsutveckling 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	46
Tabell 3.8	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.....	46
Tabell 3.9	Anslagsutveckling 1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket.....	46
Tabell 3.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	46
Tabell 3.11	Anslagsutveckling 1:4 Tandvårdsförmåner	47
Tabell 3.12	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Tandvårdsförmåner	47
Tabell 3.13	Anslagsutveckling 1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	47
Tabell 3.14	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna.....	48
Tabell 3.15	Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	48
Tabell 3.16	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	50
Tabell 3.17	Anslagsutveckling 1:7 Sjukvård i internationella förhållanden.....	50
Tabell 3.18	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Sjukvård i internationella förhållanden	51
Tabell 3.19	Anslagsutveckling 1:8 Bidrag till psykiatri.....	51
Tabell 3.20	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Bidrag till psykiatri.....	52
Tabell 3.21	Anslagsutveckling 1:9 Läkemedelsverket.....	52
Tabell 3.22	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Läkemedelsverket.....	53
Tabell 3.23	Anslagsutveckling 1:10 E-hälsomyndigheten	53
Tabell 3.24	Offentligrättslig verksamhet.....	53
Tabell 3.25	Uppdragsverksamhet.....	53
Tabell 3.26	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 E-hälsomyndigheten ...	54
Tabell 3.27	Anslagsutveckling 8:1 Socialstyrelsen	54
Tabell 3.28	Offentligrättslig verksamhet.....	54

Tabell 3.29	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:1 Socialstyrelsen.....	55
Tabell 3.30	Anslagsutveckling 8:2 Inspektionen för vård och omsorg.....	55
Tabell 3.31	Offentligrättslig verksamhet	55
Tabell 3.32	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:2 Inspektionen för vård och omsorg.....	56
Tabell 3.33	Offentligrättslig verksamhet	56
Tabell 4.1	Utgiftsutveckling inom Folkhälsopolitik	57
Tabell 4.2	Anslagsutveckling 2:1 Folkhälsomyndigheten.....	76
Tabell 4.3	Uppdragsverksamhet	76
Tabell 4.4	Offentligrättslig verksamhet	76
Tabell 4.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Folkhälso- myndigheten.....	76
Tabell 4.6	Anslagsutveckling 2:2 Insatser för vaccinberedskap.....	77
Tabell 4.7	Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Insatser för vaccinberedskap.....	77
Tabell 4.8	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Insatser för vaccinberedskap.....	78
Tabell 4.9	Anslagsutveckling 2:3 Bidrag till WHO	78
Tabell 4.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Bidrag till WHO	78
Tabell 4.11	Anslagsutveckling 2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	79
Tabell 4.12	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar.....	79
Tabell 4.13	Anslagsutveckling 6:1 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel.....	79
Tabell 4.14	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 6:1 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	80
Tabell 5.1	Utgiftsutveckling inom funktionshinderspolitik.....	81
Tabell 5.2	Andelen sysselsatta bland personer med funktionsnedsättning med/utan nedsatt arbetsförmåga och övriga i befolkningen.	83
Tabell 5.3	Andel i arbetskraften bland personer med funktionsnedsättning med/utan nedsatt arbetsförmåga och övriga i befolkningen.	83
Tabell 5.4	Högsta utbildningsnivå	84
Tabell 5.5	Inkomna anmälningar avseende diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning,	84
Tabell 5.6	Anslagsutveckling 3:1 Myndigheten för delaktighet	85
Tabell 5.7	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:1 Myndigheten för delaktighet	86
Tabell 5.8	Anslagsutveckling 3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer	86
Tabell 5.9	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer	86
Tabell 6.1	Utgiftsutveckling inom Politik för sociala tjänster.....	88
Tabell 6.2	Kommunens kostnader för vård och omsorg om äldre	94
Tabell 6.3	Kvinnor och män med insats enligt LSS 2008–2017	115
Tabell 6.4	Antal personliga ombud (PO) och kommuner som inte erbjuder PO	120
Tabell 6.5	Antal tolktimmar och tolkdagar till förtroendevalda	120
Tabell 6.6	Antal ledarhundar.....	120
Tabell 6.7	Anslagsutveckling 4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	121

Tabell 6.8	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	121
Tabell 6.9	Anslagsutveckling 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	121
Tabell 6.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	122
Tabell 6.11	Anslagsutveckling 4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	122
Tabell 6.12	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	123
Tabell 6.13	Anslagsutveckling 4:4 Kostnader för statlig assistansersättning	123
Tabell 6.14	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:4 Kostnader för statlig assistansersättning	124
Tabell 6.15	Anslagsutveckling 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	124
Tabell 6.16	Beställningsbemyndigande för anslaget 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	125
Tabell 6.17	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	125
Tabell 6.18	Anslagsutveckling 4:6 Statens institutionsstyrelse	125
Tabell 6.19	Offentlighetsrättslig verksamhet	126
Tabell 6.20	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:6 Statens institutionsstyrelse	126
Tabell 6.21	Anslagsutveckling 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	126
Tabell 6.22	Beställningsbemyndigande för anslaget 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	127
Tabell 6.23	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	128
Tabell 7.1	Utgiftsutveckling inom Barnrättspolitik	129
Tabell 7.2	Anslagsutveckling 5:1 Barnombudsmannen	138
Tabell 7.3	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 5:1 Barnombudsmannen ...	139
Tabell 7.4	Anslagsutveckling 5:2 Barnets rättigheter	139
Tabell 7.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 5:2 Barnets rättigheter	139
Tabell 8.1	Utgiftsutveckling inom område	141
Tabell 8.2	Anslagsutveckling 7:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	144
Tabell 8.3	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	144
Tabell 8.4	Anslagsutveckling 7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	145
Tabell 8.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	145
Tabell 8.6	Beställningsbemyndigande för anslaget 7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	145

Diagramförteckning

Diagram 3.1	Landstingens intäkter 2017, procentuellt fördelade på intäktslag.....	21
Diagram 3.2	Landstingens kostnader för hälso- och sjukvård 2017, procentuellt fördelade på verksamhetsområde	21
Diagram 3.3	Patientupplevd kvalitet i primärvården 2017	22
Diagram 3.4	Andel i befolkningen som instämmer helt eller delvis att de har tillgång till den sjukvård de behöver	22
Diagram 3.5	Antal personer med undvikbara slutenvårdstillfällen vid hjärtsvikt, diabetes, astma eller KOL, kvinnor.....	24
Diagram 3.6	Antal personer med undvikbara slutenvårdstillfällen vid hjärtsvikt, diabetes, astma eller KOL, män.....	24
Diagram 3.7	Sjukvårdsrelaterad åtgärdbar dödlighet, kvinnor	24
Diagram 3.8	Sjukvårdsrelaterad åtgärdbar dödlighet, män	24
Diagram 3.9	Dödlighet efter stroke (inom 90 dagar), kvinnor	25
Diagram 3.10	Dödlighet efter stroke (inom 90 dagar), män	25
Diagram 3.11	Dödlighet efter hjärtinfarkt (inom 28 dagar), kvinnor.....	25
Diagram 3.12	Dödlighet efter hjärtinfarkt (inom 28 dagar), män.....	25
Diagram 3.13	Andel i befolkningen som instämmer helt eller delvis med att väntetider till vårdcentral/hälsocentral är rimlig.....	26
Diagram 3.14	Andel patienter i kön som väntat kortare än 90 dagar på behandling eller åtgärd i specialiserad vård, 2010 till mars 2018.....	27
Diagram 3.15	Antal legitimerade läkare sysselsatta i hälso- och sjukvården	31
Diagram 3.16	Antal legitimerade sjuksköterskor sysselsatta inom hälso- och sjukvården.....	31
Diagram 3.17	Antal legitimerade barnmorskor sysselsatta inom hälso- och sjukvården.....	31
Diagram 3.18	Femårsöverlevnad cancer – flera cancerformer	34
Diagram 3.19	Kostnader för läkemedelsförmånerna.....	38
Diagram 3.20	Andel vuxna som besökt tandläkare eller tandhygienist för undersökning.....	43
Diagram 4.1	Medellivslängd.....	59
Diagram 4.2	Förväntad livslängd och återstående friska år för kvinnor vid 65 år.....	59
Diagram 4.3	Förväntad livslängd och återstående friska år för män vid 65 år.....	59
Diagram 4.4	Återstående levnadsår vid 30 års ålder efter utbildningsnivå, kvinnor ...	60
Diagram 4.5	Återstående levnadsår vid 30 års ålder efter utbildningsnivå, män	60
Diagram 4.6	Antal insjuknande i hjärtinfarkt, stroke och cancer.....	60
Diagram 4.7	Antal döda i hjärtsjukdom, stroke och cancer	61
Diagram 4.8	Antal insjuknande i hjärtinfarkt, 35–79 år, utbildningsnivå	61
Diagram 4.9	Antal döda i ischemisk hjärtsjukdom, 35–79 år, utbildningsnivå.....	61
Diagram 4.10	Antal fall per 100 000 för dödlighet i bröstcancer, 35–79 år, utbildningsnivå	61
Diagram 4.11	Antal fall per 100 000 för dödlighet i prostatacancer, 35–79 år, utbildningsnivå	62

Diagram 4.12	Andelen som rapporterar psykiskt nedsatt välbefinnande, utbildningsnivå, kvinnor 25–84 år	62
Diagram 4.13	Andelen som rapporterar psykiskt nedsatt välbefinnande, utbildningsnivå, män 25–84 år	62
Diagram 4.14	Antal suicid och dödsfall med oklar avsikt per 100 000 invånare	63
Diagram 4.15	Antal anmälda fall av infektion med meticillinresistenta gula stafylokocker (MRSA)	65
Diagram 4.16	Antal uthämtade antibiotikarecept per 1 000 invånare.....	65
Diagram 4.17	Andel som anger att de äter lite respektive mycket frukt och grönsaker, 16–84 år	68
Diagram 4.18	Andel som anger att de äter lite respektive mycket frukt och grönsaker, 16–84 år, utbildningsnivå	68
Diagram 4.19	Andel som anger att de sitter minst 10 timmar per dygn, 16–84 år, utbildningsnivå.....	68
Diagram 4.20	Andel som anger att de är fysiskt aktiva minst 300 minuter per vecka, 16–84 år, utbildningsnivå.....	68
Diagram 4.21	Andelen elever i årskurs 9 och gymnasieskolans årskurs 2 som använt nätdroger någon gång.....	70
Diagram 4.22	Antalet döda med explicit alkoholdiagnos som underliggande eller bidragande dödsorsak, kvinnor.....	71
Diagram 4.23	Antalet döda med explicit alkoholdiagnos som underliggande eller bidragande dödsorsak, män.....	72
Diagram 4.24	Dödsfall i förgiftningar av narkotikaklassade läkemedel eller narkotika, kvinnor	72
Diagram 4.25	Dödsfall i förgiftningar av narkotikaklassade läkemedel eller narkotika, män	72
Diagram 4.26	Spelrelaterade skulder i kronor bland inringande spelare i procent.....	75
Diagram 6.1	Antal barn som varit föremål för familjerättsliga insatser inom socialtjänsten under åren 2007–2017	112
Diagram 6.2	Statlig assistansersättning från Försäkringskassan och personlig assistans enligt LSS 2002–2017. Antal personer på vänster axel och utgifter i miljoner kronor på höger axel.....	117
Diagram 8.1	Beviljade medel 2012–2017 per stödform, alla utlysningar (miljoner kronor)	142

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta att Folkhälsomyndigheten får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 350 000 000 kronor för beredskapsinvesteringar (avsnitt 3.6.6).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 100 000 000 kronor för beredskapsinvesteringar (avsnitt 3.6.6)
3. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg enligt tabell 1.1.
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom den tidsperiod som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag		
1:1	Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	35 831
1:2	Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	83 526
1:3	Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	144 660
1:4	Tandvårdsförmåner	6 771 752
1:5	Bidrag för läkemedelsförmånerna	27 789 000
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	6 959 286
1:7	Sjukvård i internationella förhållanden	476 068
1:8	Bidrag till psykiatri	1 702 993
1:9	Läkemedelsverket	136 845
1:10	E-hälsomyndigheten	147 584
2:1	Folkhälsomyndigheten	389 209
2:2	Insatser för vaccinberedskap	88 500
2:3	Bidrag till WHO	38 665
2:4	Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	75 502
3:1	Myndigheten för delaktighet	59 951
3:2	Bidrag till funktionshindersorganisationer	188 742
4:1	Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	24 737
4:2	Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	767 514
4:3	Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	263 395
4:4	Kostnader för statlig assistansersättning	24 486 588
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	2 517 490
4:6	Statens institutionsstyrelse	1 132 192
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	1 505 951
5:1	Barnombudsmannen	25 851
5:2	Barnets rättigheter	22 261
6:1	Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	195 629
7:1	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	35 918
7:2	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	601 503
8:1	Socialstyrelsen	669 451
8:2	Inspektionen för vård och omsorg	785 591
Summa		78 122 185

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
2:2	Insatser för vaccinberedskap	368 000 2020-2024
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	670 000 2020-2022
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	30 850 2020-2021
7:2	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	2 800 000 2020-2025
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		3 868 900

Anm: Summan av utgifterna i tabellen kan skilja sig från totalen för utgiftsområdet på grund av avrundningsfel.

2 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till

nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och över-

föringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum ansetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna propo-

sition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar områdena Hälso- och sjukvårdspolitik, Folkhälsopolitik, Funktionshinderspolitik, Politik för sociala tjänster – omsorg om äldre, individ- och familjeomsorg, personer med funktionsnedsättning samt Barnrättspolitik.

Utgiftsområdet omfattar även anslagen 7:1 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning* och 7:2 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning*.

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Miljoner kronor						
	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Hälso- och sjukvårdspolitik	37 762	45 878	45 205	45 704	44 573	43 970
Folkhälsopolitik	774	788	782	789	692	696
Funktionshinderspolitik	246	248	249	249	250	250
Politik för sociala tjänster	27 940	32 240	30 610	30 698	28 960	29 215
Barnrättspolitik	48	47	45	48	49	49
Forskningspolitik	567	641	634	637	638	638
Äldreanslag	74					
Totalt för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	67 411	79 841	77 526	78 122	75 158	74 817

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.
Anm: Summan av utgifterna i tabellen kan skilja sig från totalen för utgiftsområdet på grund av avrundningstfel.

**Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgifts-
område 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg**

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	77 696	77 696	77 696
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	40	89	132
Beslut	1 594	-2 152	-3 420
Övriga makroekonomiska för- utsättningar	1 086	1 468	1 331
Volym	-2 119	-1 768	-758
Överföring till/från andra ut- giftsområden		0	0
Övrigt	-175	-175	-163
Ny ramnivå	78 122	75 158	74 817

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

**Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgifts-
område 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg**

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	73 219
Verksamhetsutgifter ²	4 876
Investeringar ³	27
Summa ramnivå	78 122

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.4 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 9 (Hälsovård, sjukvård och social omsorg) redovisas i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en likformig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen inom ett visst skatteslag. Förutom skatteutgifter redovisas i förekommande fall även skattesanktioner, där skatteuttaget är högre än den angivna normen inom skatteslaget.

Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av skatteutgifterna har redovisats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2018 (skr. 2017/18:98). I det följande redovisas de nettoberäknade skatteutgifterna som är att hänföra till utgiftsområde 9.

Tabell 2.3 Skatteutgifter

Miljoner kronor

	Prognos 2018	Prognos 2019
Nedsatt förmånsvärde alkolås	-	-
Läkemedel	2 330	2 390
Förmån av privatfinansierad hälso- och sjukvård	-	-
Totalt för utgiftsområde 9	2 330	2 390

Ett "-" innebär att skatteutgiften inte kan beräknas.

Nedsatt förmånsvärde alkolås

Enligt 11 kap. 1 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska förmåner som fås på grund av tjänst tas upp till beskattning i inkomstslaget tjänst. Bilförmån är en sådan förmån som ska tas upp till beskattning. Extrautrustning i bilen höjer förmånsvärdet. För att få till stånd en ökad användning av alkolås i fordon undantas alkolås från den extrautrustning som höjer förmånsvärdet (61 kap. 8 § inkomstskattelagen). Skatteutgiften utgörs av skatt på inkomst av tjänst och särskild löneskatt.

Läkemedel

För läkemedel som utlämnas enligt recept eller säljs till sjukhus gäller kvalificerat undantag från mervärdesskatt enligt 3 kap. 23 § och 10 kap. 11 § mervärdesskattelagen (1994:200). Det innebär att försäljningen är undantagen från mervärdesskatt men att ingående mervärdesskatt är avdragsgill. (Icke receptbelagda läkemedel beskattas med normalskattesats.) Skattebefrielsen ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Förmån av privatfinansierad hälso- och sjukvård

Fram till 30 juni 2018 gällde att förmån av hälso- och sjukvård inte ska tas upp till beskattning om förmånen avser vård i Sverige som inte är offentligfinansierad eller vård utomlands (11 kap. 18 § inkomstskattelagen). Arbetsgivaren har då inte haft avdragsrätt för kostnaden (16 kap. 22 § inkomstskattelagen). Skatteutgiften avser skatt på inkomst av tjänst och särskild löneskatt. Från 1 juli 2018 gäller att förmån av hälso- och sjukvård inte ska tas upp om förmånen avser vård utomlands vid insjuknande i samband med tjänstgöring utomlands (ny formulering av 11 kap. 18 § inkomstskattelagen).

2.5 Mål för utgiftsområdet

I det följande redovisas de mål som gäller för utgiftsområdet Hälsovård, sjukvård och social omsorg och underliggande områden.

Hälso- och sjukvårdspolitik (avsnitt 3)

- Befolkningen ska erbjudas en behovs-anpassad och effektiv hälso- och sjukvård av god kvalitet. En sådan vård ska vara jämlik, jämställd och tillgänglig (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:SoU1, rskr. 2015/16:102).

Folkhälsopolitik (avsnitt 4)

- Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhällliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälso-klyftorna inom en generation (prop. 2017/18:249, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406).
- Målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk (prop. 2010/11:47, bet. 2010/11:SoU8, rskr. 2010/11:203).
- Målet för samhällets insatser mot spelberoende är att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande (prop. 2002/03:35, bet. 2002/03:SoU7, rskr. 2002/03:145).

Funktionshinderspolitik (avsnitt 5 och 6)

- Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86).

Politiken för sociala tjänster (avsnitt 6) omfattar följande övergripande mål (prop. 1997/98: 113, bet. 1997/98: SoU24):

Omsorg om äldre

Äldre ska

- kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag,
- kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende,
- bemötas med respekt, samt
- ha tillgång till god vård och omsorg.

Individ- och familjeomsorg

Målet är:

- att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer, och
- att stärka skyddet för utsatta barn.

Personer med funktionsnedsättning

Genomförandet av funktionshinderspolitiken ska inriktas mot de fyra områdena:

- principen om universell utformning,
- befintliga brister i tillgängligheten,
- individuella stöd och lösningar för individens självständighet och
- att förebygga och motverka diskriminering

Barnrättspolitik (avsnitt 7)

- Barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande.

För beslut om målen ovan, där inget annat anges, se prop. 2008/09:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127 och prop. 2012/13:1 utg.omr. 9 avsnitt 6.3, bet. 2012/13:SoU1, rskr. 2012/13:115.

Mål för Forskningspolitik (avsnitt 8) redovisas under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning avsnitt 8.2 Mål för området.

3 Hälsa- och sjukvårdspolitik

3.1 Omfattning

Hälsa- och sjukvårdspolitiken omfattar statliga insatser till hälsa- och sjukvården. Avsnittet omfattar anslag för tandvårdsförmåner, läkemedelsförmåner, bidrag till folkhälsa och sjukvård, sjukvård i internationella förhållanden samt bidrag till psykiatri. Vidare omfattas anslag till

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU), Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV), Läkemedelsverket, E-hälsomyndigheten, Inspektionen för vård och omsorg (IVO) samt Socialstyrelsen.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom Hälsa- och sjukvårdspolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Hälsa- och sjukvårdspolitik</i>						
1:1 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	35	35	36	36	36	37
1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	83	83	82	84	85	86
1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	141	143	142	145	147	148
1:4 Tandvårdsförmåner	5 782	6 332	6 271	6 772	6 921	7 086
1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	25 606	27 731	27 068	27 789	27 789	27 789
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	2 913	7 696	7 775	6 959	5 964	5 820
1:7 Sjukvård i internationella förhållanden	433	465	477	476	485	494
1:8 Bidrag till psykiatri	1 167	1 755	1 714	1 703	1 485	853
1:9 Läkemedelsverket	133	135	133	137	139	144
1:10 E-hälsomyndigheten	158	146	143	148	119	120
8:1 Socialstyrelsen	632	669	664	669	674	656
8:2 Inspektionen för vård och omsorg	679	688	700	786	729	737
Summa Hälsa- och sjukvårdspolitik	37 762	45 878	45 205	45 704	44 573	43 970
<i>Åldreanslag</i>						
2017 1:11 Bidrag för mänskliga vävnader och celler	74					
Summa Åldreanslag	74					

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

3.3 Mål för området

Målet för hälso- och sjukvårdspolitiken är att befolkningen ska erbjudas en behovsanpassad och effektiv hälso- och sjukvård av god kvalitet. En sådan vård ska vara jämlik, jämställd och tillgänglig (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16: SoU1, rskr. 2015/16:102).

En behovsanpassad hälso- och sjukvård innebär att vården ska ges med hänsyn till den enskilda patientens behov. Vården ska vara samordnad och tillgodose patientens behov av kontinuitet. Behovens storlek ska styra vårdens prioriteringar. Patienten ska också ges möjlighet att delta i beslut om vård och behandling. Detta är grunden för en patientcentrerad vård.

En effektiv hälso- och sjukvård innebär att tillgängliga resurser används på bästa sätt för att kunna erbjuda bästa möjliga hälso- och sjukvård till befolkningen. En hälso- och sjukvård av god kvalitet innebär bl.a. att den ska baseras på bästa tillgängliga kunskap.

En jämlik vård innebär att alla ska erbjudas vård utifrån behov, på lika villkor och med ett gott bemötande, oavsett kön, könsidentitet, könsuttryck, sexuell läggning, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, ålder, bostadsort, utbildning och ekonomi. Att kvinnor, män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor är ett av de jämställdhetspolitiska delmålen och en förlängning av det övergripande jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

En vård som är tillgänglig i alla delar av landet innebär bl.a. att den är lätt att komma i kontakt med och att den ges i rimlig tid.

3.4 Resultatredovisning

Resultatredovisningen belyser hur de statliga insatserna bidragit till uppfyllelsen av det nuvarande målet för hälso- och sjukvårdspolitiken. Strukturen på resultatredovisningen utgår dels från målen på området, dels från olika verksamheter såsom läkemedelsområdet, apotek och

tandvård samt utifrån olika statliga insatser som genomförts.

3.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Måluppfyllelsen inom hälso- och sjukvårdspolitiken bedöms bl.a. utifrån följande indikatorer:

- undvikbara slutenvårdstillfällen och sjukvårdsrelaterade åtgärdbara dödsfall,
- dödlighet efter diagnos i några av de stora sjukdomsgrupperna,
- omdömen avseende centrala aspekter inom hälso- och sjukvården,
- väntetider inom hälso- och sjukvården, och besöksfrekvens inom tandvården.

Måttet *undvikbara slutenvårdstillfällen* innebär vårdtillfällen inom slutenvården som orsakats av utvalda sjukdomstillstånd och som bedöms hade kunnat undvikas. Med *sjukvårdsrelaterade åtgärdbara dödsfall* avses dödsfall som orsakats av sjukdomar vilka bedöms kunna påverkas genom medicinska insatser, tidig upptäckt och behandling. Vad gäller indikatorn *omdömen avseende centrala aspekter inom hälso- och sjukvården* avses t.ex. patientupplevd kvalitet i primärvården och upplevd tillgång till sjukvård. Där det är möjligt redovisas resultaten uppdelat på kön, ålder och socioekonomi. Indikatorer och bedömningsgrunder som används för att följa upp måluppfyllelsen bygger framför allt på statistik och rapporter från myndigheter och andra organisationer.

3.4.2 Resultat

Staten ansvarar för att främja och ge hälso- och sjukvården goda förutsättningar i vid bemärkelse. Landstingen har det huvudsakliga ansvaret för hälso- och sjukvårdens planering, finansiering, organisation och genomförande. Kommunerna ansvarar för delar av hälso- och sjukvården.

Tabell 3.2 Hälsa- och sjukvårdsutgifter 2010–2016

Miljarder kronor, löpande priser (andel i procent av utgifterna för offentlig sektor)

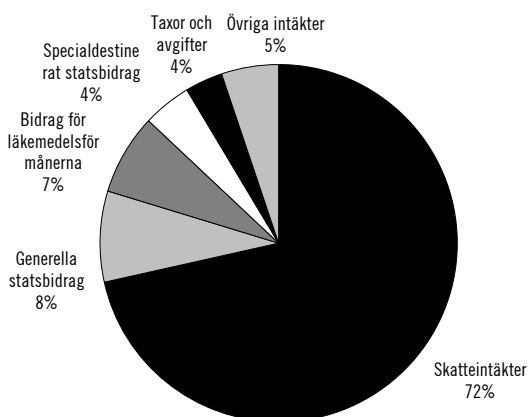
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ¹
Offentlig sektor ²	244,5 (82)	327,9 (84)	337,0 (84)	348,9 (83)	365,6 (83)	385,3 (83)	402,2 (84)
Staten	5,8 (2)	6,2 (2)	6,6 (2)	7,0 (2)	7,0 (2)	7,0 (2)	7,3 (2)
Kommuner	24,5 (10)	98,0 (30)	101,3 (30)	105,5 (30)	110,5 (30)	116,7 (30)	121,7 (30)
Landsting	214,2 (88)	223,7 (68)	229,1 (68)	236,4 (68)	248,1 (68)	261,7 (68)	273,2 (68)
Frivilliga sjukvårdsförsäkringar	1,6 (1)	1,9 (0)	2,0 (0)	2,4 (1)	2,5 (1)	2,7 (1)	2,9 (1)
Hushållens ideella organisationer	0,3 (0)	0,3 (0)	0,3 (0)	0,3 (0)	0,6 (0)	0,6 (0)	0,6 (0)
Företag	1,6 (1)	1,7 (0)	1,7 (0)	1,8 (0)	1,8 (0)	2,1 (0)	2,4 (1)
Hushållens utgifter ur egen ficka	50,6 (17)	58,7 (15)	62,1 (15)	65,0 (16)	68,0 (16)	71,6 (15)	73,4 (18)
Totala hälso- och sjukvårdsutgifter	298,6	390,5	403,1	418,4	438,5	462,3	481,6
Andel av bruttonationalprodukt (BNP)	8,5	10,7	10,8	11,1	11,1	11,0	10,9

¹ Uppgifterna för 2016 är baserade på preliminära årsberäkningar av nationalräkenskaperna.² Offentlig sektor är en delsumma baserad på uppgifterna för stat, landsting och kommuner. Andelen för stat, landsting och kommuner baseras följaktligen på delsumman för offentlig sektor som nämnare.

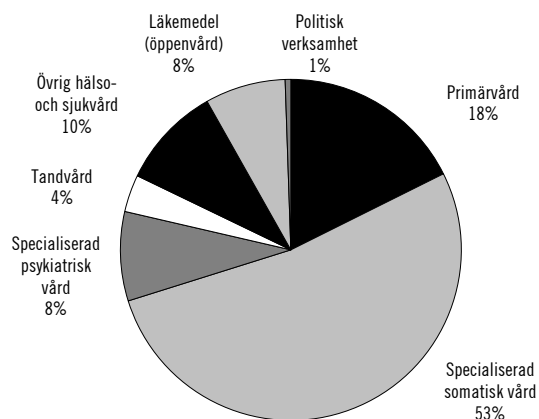
Källa: Statistiska centralbyrån (Hälsoräkenskaperna)

Statens, landstingens och kommunernas respektive ansvar för hälso- och sjukvården avspeglas i tabell 3.2 ovan som redovisar utgiftsutvecklingen inom verksamhetsområdet. Såväl statens som landstingens och kommunernas kostnader för hälso- och sjukvård har ökat. Kommunernas kostnader har ökat kraftigt, delvis till följd av att de flesta kommuner har övertagit ansvaret för hemsjukvård, med undantag för vård som ges av läkare.

I diagram 3.1 redovisas fördelningen av landstingens intäkter och i diagram 3.2 redovisas fördelningen av landstingens kostnader för hälso- och sjukvård. Av landstingens totala kostnader uppgick kostnaderna för hälso- och sjukvård till cirka 90 procent. Genomsnittskostnaden för landstingens hälso- och sjukvård uppgick 2016 till cirka 24 500 kronor per invånare.

Diagram 3.1 Landstingens intäkter 2017, procentuellt fördelade på intäktslag

Källor: Sveriges Kommuner och Landsting samt Statistiska centralbyrån.

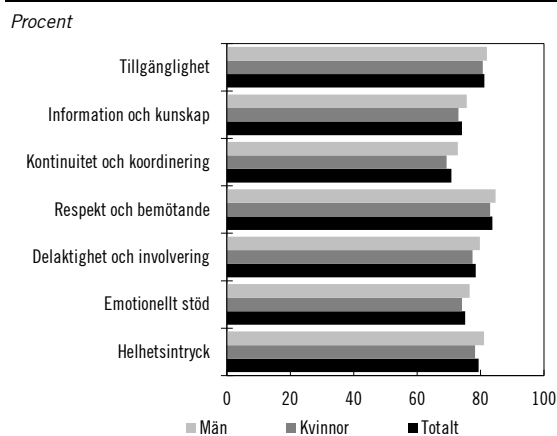
Diagram 3.2 Landstingens kostnader för hälso- och sjukvård 2017, procentuellt fördelade på verksamhetsområde

Sveriges Kommuner och Landsting samt Statistiska centralbyrån.

En patient- och behovsanpassad hälso- och sjukvård

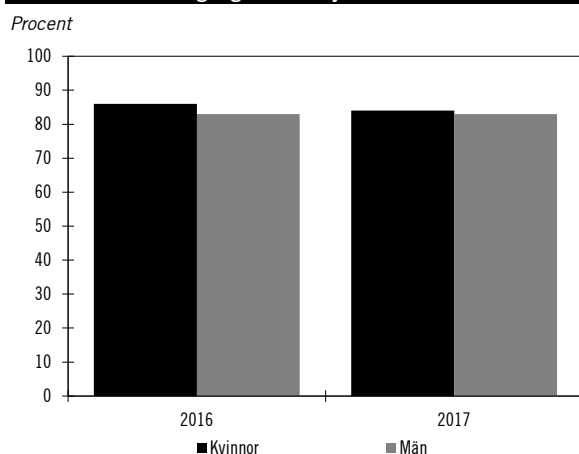
Patient- och behovsanpassad hälso- och sjukvård innebär att vården är anpassad efter patienternas behov och att behovens storlek styr vårdens prioriteringar. Det innebär vidare att vården är samordnad och tillgodoser patientens behov av kontinuitet. Patienten ska också ges möjlighet att delta i beslut om vård och behandling. Detta är grunden i patientcentrerad vård.

Patienter är nöjda med hälso- och sjukvården
Överlag är patienter nöjda med kvaliteten i den svenska hälso- och sjukvården. Se diagram 3.3.

Diagram 3.3 Patientupplevd kvalitet i primärvården 2017

Källa: Sveriges Kommuner och Landsting (Nationell patientenkät).

Tillgången till hälso- och sjukvård upplevs som god av många. Den senaste mätningen i hälso- och sjukvårdsbarometern som utförs av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) visar att 84 procent av befolkningen bedömer att de har tillgång till den hälso- och sjukvård de behöver. Skillnaderna mellan landstingen är små. Ungefär lika många kvinnor som män anser att de har tillgång till den vård de behöver. I samtliga åldersgrupper svarar minst tre av fyra att de upplever att de har tillgång till den hälso- och sjukvård som de behöver. Personer som är 60 år eller äldre instämmer i något högre utsträckning än övriga i att de har tillgång till den vård de behöver. Överlag har det skett små attitydförändringar i detta avseende sedan 2016. Se diagram 3.4 nedan.

Diagram 3.4 Andel i befolkningen som instämmer helt eller delvis att de har tillgång till den sjukvård de behöver

Källa: Sveriges Kommuner och Landsting (Hälso- och sjukvårdsbarometern).

Bland personer som är födda utanför Norden är det något mindre vanligt att man upplever att tillgången är tillräcklig och andelen instämmande

har minskat något jämfört med 2016. Personer som anser att de har ett dåligt allmänt hälsotillstånd tycker också i lägre grad (63 procent) än andra att de har tillgång till den hälso- och sjukvård som de behöver.

Förtroendet för hälso- och sjukvården är oförändrat

Förtroendet för hälso- och sjukvården är i stort oförändrat sedan 2016. Av invånarna i Sverige har 61 procent ett stort eller ganska stort förtroende för hälso- och sjukvården i sin helhet i sitt egna landsting. Resultatet är marginellt högre jämfört med 2016 då 60 procent angav att de hade förtroende för hälso- och sjukvården. Andelen skiljer sig mellan olika landsting, från 46 procent bland invånare i Västernorrland till drygt 70 procent i Kalmar, Jönköping, Örebro och Halland.

Av personer som upplever att de har sämre allmänt hälsotillstånd än genomsnittet är det bara 39 procent som har förtroende för hälso- och sjukvården, vilket ska jämföras med 65 procent bland dem som bedömt sitt hälsotillstånd som gott. Överlag har det skett små attitydförändringar bland personer i olika åldersgrupper. Personer som är 70 år eller äldre är den grupp som har högst förtroende för hälso- och sjukvården i sitt landsting. Det gäller såväl för hälso- och sjukvården i sin helhet, för sjukhusen som för vårdcentralerna.

The Commonwealth Fund International Health Policy Survey (IHP-studien) för 2017 har särskilt fokuserat på äldres vård och omsorg. Resultaten från IHP-studien visar att svenska patienter som är 65 år eller äldre i lägre grad än i de flesta andra länder upplever att läkaren uppmuntrar dem att ställa frågor och att de blir involverade så mycket som de önskar i beslut om den egna vården, det gäller särskilt patienter med kroniska sjukdomar. Färre än en tredjedel av patienterna upplever att de har blivit informerade om nästa steg i deras vård och behandling. IHP-studien visar också att svenska patienter är mer missnöjda med samordningen av vården jämfört med patienter i jämförbara länder.

Inspektionen för vård och omsorgs (IVO:s) tillsynsinsatser visar också bl.a. att samordningen av vård- och omsorgsinsatser är en stor utmaning. Det medför att den enskilde får ta ett större eget ansvar för samordningen av sina vård- och omsorgsinsatser. Det gäller särskilt patienter med samsjuklighet, barn och unga med psykisk

ohälsa och äldre personer med omfattande vårdbehov.

IVO konstaterar också att vården och omsorgen inte alltid utformas med utgångspunkt från patienters och brukares behov och förutsättningar. IVO lyfter särskilt fram brister för patienter och närståendes delaktighet och inflytande över vårdplaneringen inom den psykiatriska specialistsjukvården.

Patientkontrakt stödjer utvecklingen av en mer samordnad vård

Regeringen har ingått en överenskommelse med SKL för 2018 om insatser för att förbättra tillgängligheten och samordningen i hälso- och sjukvård, den så kallade patientmiljarden. I patientmiljarden ingår att stimulera landstingen att erbjuda patientkontrakt till patienter med omfattande och komplexa vårdbehov. För att få ta del av medlen i överenskommelsen ska landstingen förbereda den infrastruktur som krävs för att kunna införa patientkontrakt. Inledningsvis handlar det om rutiner för etablering av fast vårdkontakt och ett breddat införande av webbtidsbokning via 1177 Vårdguiden.

Hälso- och sjukvårdens roll i sjukskrivningsprocessen

Regeringen har vidtagit ett antal insatser i syfte att utveckla hälso- och sjukvårdens roll i sjukskrivningsprocessen. En redogörelse för dessa återfinns i utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

En jämlik och jämställd hälso- och sjukvård

Nationell uppföljning av vårdens resultat och processer för en jämlik och jämställd vård

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att årligen utveckla, publicera och sprida öppna jämförelser av hälso- och sjukvården. Under 2016 publicerade Socialstyrelsen bland annat en rapport som särskilt belyser kvinnors hälso- och sjukvård. Rapporten visade att graviditets- och förlossningsvården riskerar att uppnå sämre resultat för ett antal patientgrupper. Generellt sett utgör unga, lågutbildade samt utomeuropeiskt födda kvinnor sådana grupper där vården uppvisar ett sämre resultat.

För 2017 ingick staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) en ettårig överenskommelse som syftade till att ge kvalitetsregister och registerhållare förutsättningar att bibehålla

den utveckling som åstadkommits genom tidigare satsningar. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har gjort en utvärdering av tidigare överenskommelser samt en översyn av kvalitetsregistersystemet. Slutsatserna var bl.a. att satsningen haft vissa kvalitetshöjande effekter på de nationella kvalitetsregistren. Bland annat har ett patientperspektiv införts i registerverksamheten. Kvalitetsregistren är dock fortfarande förenade med resurskrävande datainhämtning, och det är svårt för vårdens medarbetare att analysera och använda informationen för lokalt förbättringsarbete. Det saknas också fortfarande välutvecklade kvalitetsregister för stora områden, både inom hälso- och sjukvården och omsorgen. Utvärderingen har påverkat inriktningen för parternas fortsatta insatser och finansiering av kvalitetsregister i överenskommelsen för 2018.

Även om satsningarna på kvalitetsregistren lett till förbättringar på exempelvis forskningsområdet och en ökad inrapportering finns fortfarande utvecklingsområden, enligt den utvärdering som Myndigheten för vård- och omsorgsanalys genomfört.

Goda resultat i hälso- och sjukvården men brister i jämlikhet

Inom flera områden visar hälso- och sjukvården i Sverige på förbättrade resultat under de senaste åren. Exempelvis överlever fler patienter som drabbas av hjärtinfarkt eller cancer. Den svenska sjukvården står sig också bra i internationell jämförelse. Exempelvis hamnar Sverige på plats fyra i Healthcare Access and Quality Index där 195 länders hälso- och sjukvård jämförts mellan åren 1990–2015. Inom flera områden finns dock fortfarande betydande könsskillnader, regionala skillnader och ojämlikheter mellan grupper, exempelvis för personer med kort utbildning och utrikes födda personer.

Utbildningsnivå samvarierar i hög grad med sjukdomsförekomst och hälsoläge i stort. Skillnaderna mellan grupper med olika utbildningsnivå är tydligast för indikatorer som påverkas av faktorer som delvis ligger utanför hälso- och sjukvårdens kontroll. (Se vidare i avsnitt 4 Folkhälsopolitik).

Indikatorerna *undvikbar slutenvård* och *sjukvårdsrelaterad åtgärdbar dödlighet* visar i hög grad på skillnader mellan personer med olika utbildningsnivå. Behovet av slutenvård kan påverkas om patienter med vissa sjukdomstillstånd eller diagnoser får bästa möjliga omhändertagande

och stöd via den öppna vården, hemsjukvården och socialtjänsten för att på så vis förhindra att sjukhusvård behövs. Antalet slutenvårdsbesök under 2016 var totalt 701 per 100 000 invånare i hela riket, vilket är en nedgång med drygt 20 jämfört med 2015. För samtliga utbildningsgrupper vårdas män i högre utsträckning än kvinnor för hjärtsvikt, diabetes, astma eller KOL inom slutenvården. Oavsett kön är det vanligast med slutenvård för kvinnor och män med endast förgymnasial utbildning. Antalet slutenvårdsperioder har dock minskat för samtliga grupper sedan 2015, se diagrammen 3.5 och 3.6.

Diagram 3.5 Antal personer med undvikbara slutenvårdstillfällen vid hjärtsvikt, diabetes, astma eller KOL, kvinnor

Antal per 100 000 invånare, 35 år eller äldre

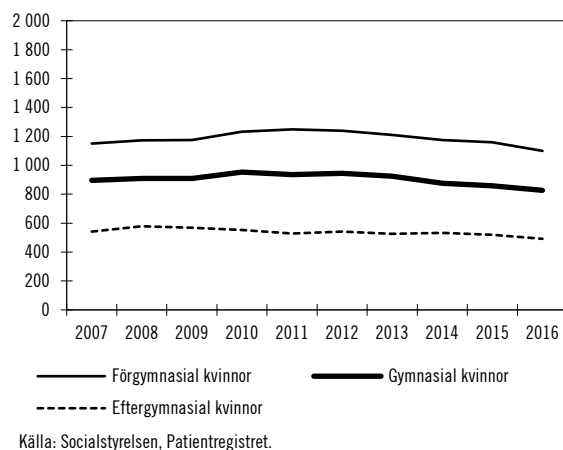
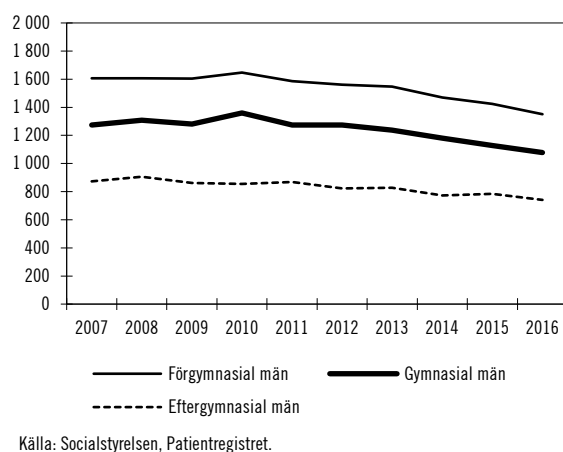

Diagram 3.6 Antal personer med undvikbara slutenvårdstillfällen vid hjärtsvikt, diabetes, astma eller KOL, män

Antal per 100 000 invånare, 35 år eller äldre

Indikatorn sjukvårdsrelaterad åtgärdbar dödlighet speglar förtida dödlighet i ett antal dödsorsaker relaterade till diagnoser som särskilt bedöms vara möjliga att påverka med medicinska insatser, tidig upptäckt och behandling. Exempel

på betydande dödsorsaker som ingår är hjärtinfarkt, stroke, diabetes, lunginflammation och olika typer av cancer. Totalt sett utgör dödsfall i de orsaker som täcks in av måttet nära en tredjedel av alla dödsfall före 75 års ålder 2016. Denna andel har minskat över tid, till stor del tack vare en minskad dödlighet i hjärtinfarkt och stroke.

Diagram 3.7 Sjukvårdsrelaterad åtgärdbar dödlighet, kvinnor

Antal per 100 000 invånare, 35–79 år

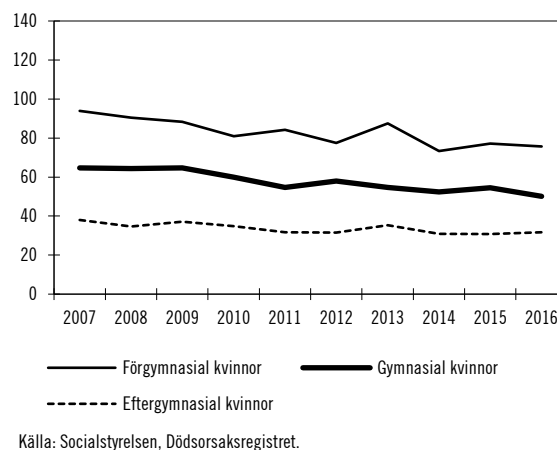
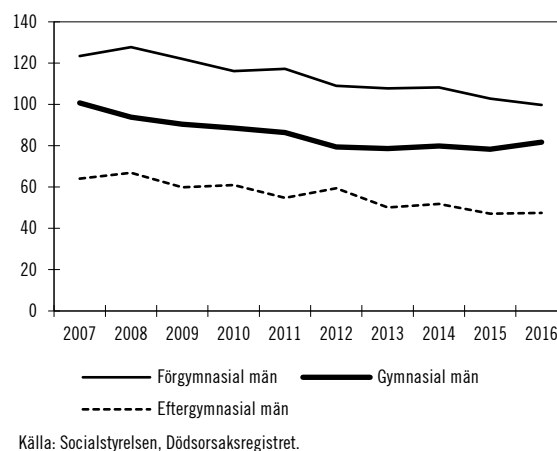

Diagram 3.8 Sjukvårdsrelaterad åtgärdbar dödlighet, män

Antal per 100 000 invånare, 35–79 år

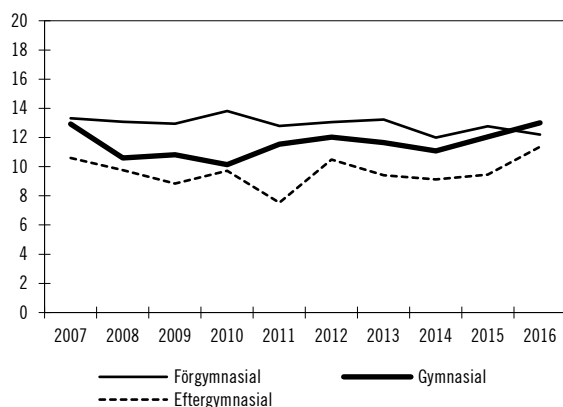
Dödligheten ser olika ut för kvinnor och män, exempelvis har män en tydligt högre förtida dödlighet i ischemisk hjärtsjukdom (kranskärslsjukdom) och stroke. Även om det förekommer könsspecifika dödsorsaker går merparten av skillnaden att härleda till stora folksjukdomar där den åldersstandardiserade dödligheten är högre bland män.

För indikatorer som i högre grad påverkas av kvaliteten inom hälso- och sjukvården, genom att avgränsas till olika patientgrupper och behandlingar, är skillnaderna mellan utbildningsgrupperna oftast mindre, som exempelvis död-

lighet efter att en person fått en stroke eller hjärtinfarkt. I diagram 3.9 och 3.10 visas andelen patienter som dog inom 90 dagar efter en förstagångsstroke. Indikatorn avser att mäta kvaliteten i hela vårdkedjan – från ambulansverksamheten och det akuta omhändertagandet till efterföljande vård. Indikatorn fångar även in effekter av samverkan mellan landstingens olika verksamheter och kommunernas hälso- och sjukvård. En åldersstandardiserad jämförelse visar att andelen män som dör inom 90 dagar var nästan 19 procent 2014–2016 och bland kvinnor drygt 20 procent. För respektive kön så har andelen döda bland dem med kortare utbildning varit generellt högre för åren från 2000 till 2016.

Diagram 3.9 Dödlighet efter stroke (inom 90 dagar), kvinnor

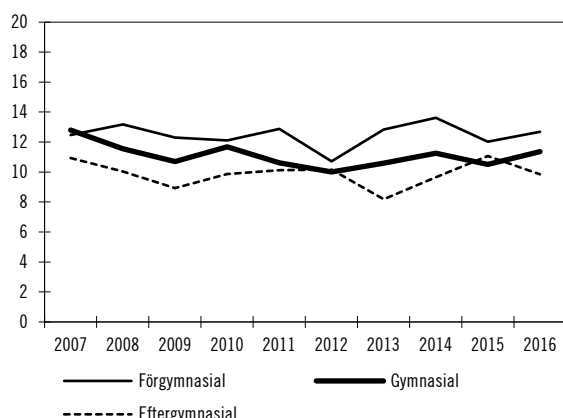
Antal per 100 000 invånare

Anm: Andel döda inom 90 dagar efter förstagångsstroke inklusive död utanför sjukhus, 35–79 år. Åldersstandardiserade värden.
Källa: Socialstyrelsen, Patientregistret och Dödsorsaksregistret.

Diagram 3.10 Dödlighet efter stroke (inom 90 dagar), män

Antal per 100 000 invånare

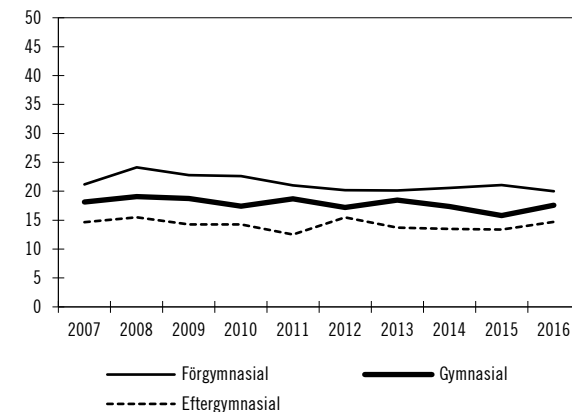
Anm: Andel döda inom 90 dagar efter förstagångsstroke inklusive död utanför sjukhus, 35–79 år. Åldersstandardiserade värden.
Källa: Socialstyrelsen, Patientregistret och Dödsorsaksregistret.

Dödligheten efter hjärtinfarkt inom 28 dagar (se diagram 3.11 och 3.12) är en internationellt etablerad indikator på hur väl sjukvården klarar

det akuta omhändertagandet efter hjärtinfarkt. Även det måttet syftar till att mäta kvaliteten i hela vårdkedjan. Värdena för riket har kontinuerligt förbättrats sedan 1990–1992 även om en utplaning kan ses de senaste åren. Män har en liten men tydligt högre åldersstandardiserad andel som dör inom 28 dagar även om skillnaden mellan könen har minskat och skillnaden är lägst för den senaste perioden 2014–2016. Bland både kvinnor och män, 35 till 79 år, med endast förgymnasial utbildning, avled omkring 20 procent inom 28 dagar 2016. Andelen bland båda könen för personer med eftergymnasial utbildning är cirka 15 procent.

Diagram 3.11 Dödlighet efter hjärtinfarkt (inom 28 dagar), kvinnor

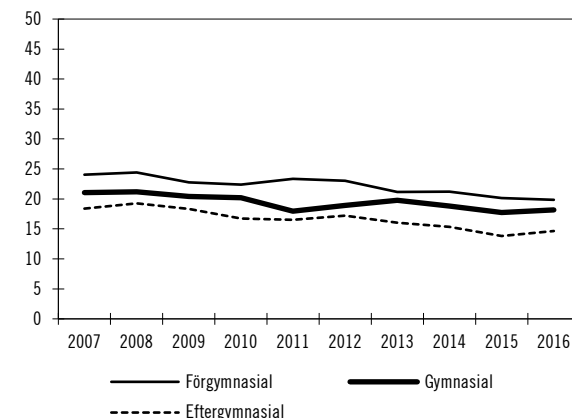
Antal per 100 000 invånare

Anm: Åldersstandardiserade värden, 35–79 år.
Källa: Socialstyrelsen, Patientregistret och Dödsorsaksregistret.

Diagram 3.12 Dödlighet efter hjärtinfarkt (inom 28 dagar), män

Antal per 100 000 invånare

Anm: Åldersstandardiserade värden, 35–79 år.
Källa: Socialstyrelsen, Patientregistret och Dödsorsaksregistret.

Under perioden 2011–2015 ses en variation inom förlossningsvården mellan olika landsting och sjukhus i antalet registrerade bristningar bland förstföderskor. Förekomsten av brist-

ningar har även undersökts relativt mödrarnas utbildningsnivå. Fler bristningar registreras bland kvinnor med eftergymnasial utbildning.

En högre andel av kvinnor med enbart grundskoleutbildning får behandling för psykisk ohälsa under graviditeten i jämförelse med kvinnor i övriga utbildningsgrupper. Högutbildade kvinnor får däremot oftare stödåtgärder på grund av förlossningsrädsla i jämförelse med lågutbildade, och äldre kvinnor får detta oftare än yngre. I några fall finns skillnader även när vården jämförs i relation till kvinnors födelsebakgrund. Exempelvis har kvinnor födda utanför Norden en något förhöjd risk för att drabbas av bristningar samt andra förlossningsskador.

Regeringen har ingått flera överenskommelser som har relevans för jämställdhetsarbetet inom hälso- och sjukvården, bland annat genom överenskommelser med SKL som rör förbättrad förlossningsvård och insatser för kvinnors hälsa (vilket beskrivs närmare i avsnittet Förlossningsvården och kvinnors hälsa). En jämlik hälso- och sjukvård är även av stor vikt i arbetet mot segregation. I den långsiktiga strategi som antagits för att minska och motverka segregation för perioden 2018–2028 betonas vikten av insatser för stärkt samhällsservice i områden med socioekonomiska utmaningar, där hälso- och sjukvård ingår.

Långsiktig inriktning för vård och behandling av sällsynta sjukdomar

En sällsynt diagnos är enligt de svenska kriterierna en sjukdom som högst 100 personer per en miljon invånare har. Även om varje diagnos är ovanlig i sig lever många med en ovanlig diagnos.

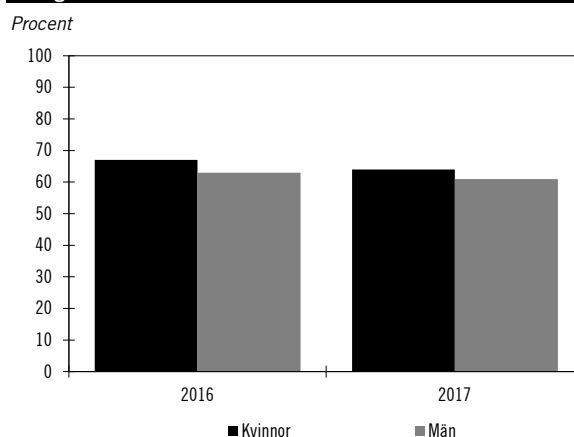
Regeringen beslutade i december 2017 om en långsiktig inriktning för vård och behandling av sällsynta sjukdomar. Syftet är bl.a. att stärka de befintliga vårdstrukturerna, stärka och utveckla den nationella samordningen, stärka patientperspektivet och skapa en god, jämlik och tillgänglig vård för alla. Inom ramen för satsningen tillförs centrumen för sällsynta diagnoser medel, dessutom får SKL medel för arbete med den nationella samordningen av sällsynta diagnoser. Socialstyrelsen har även tillförts medel som ska fördelas till organisationer inom området.

Insatser som ytterligare belyser arbetet för en mer jämlik och jämställd hälsa finns under avsnittet 4 Folkhälsopolitik.

Hälso- och sjukvårdens tillgänglighet

Enligt jämförelsen State of Health in the EU publicerade av OECD och EU-kommissionen, uppger en låg andel av befolkningen i Sverige att de har icke tillgodosedda vårdbehov på grund av kostnader, geografiska avstånd eller väntetider, jämfört med övriga EU-länder. Samtidigt anser bara 50 procent av kvinnorna och 49 procent av männen i undersökningen Hälso- och sjukvårdsbarometern att väntetiderna till sjukhusvård är rimliga. En något högre andel, 64 procent av kvinnorna och 61 procent av männen tycker att väntetiderna till vårdcentraler är rimliga. Hälso- och sjukvårdsbarometern vänder sig till befolkningen, alltså inte bara till dem som varit patienter. De som varit patienter, och tillfrågats i Patientenkäten, har en något mer positiv inställning. Här anser 76 procent av kvinnorna och 78 procent av männen att väntetiden till vårdcentralen var rimlig.

Diagram 3.13 Andel i befolkningen som instämmer helt eller delvis med att väntetider till vårdcentral/hälsocentral är rimlig

Källa: Sveriges Kommuner och Landsting, Hälso- och sjukvårdsbarometern

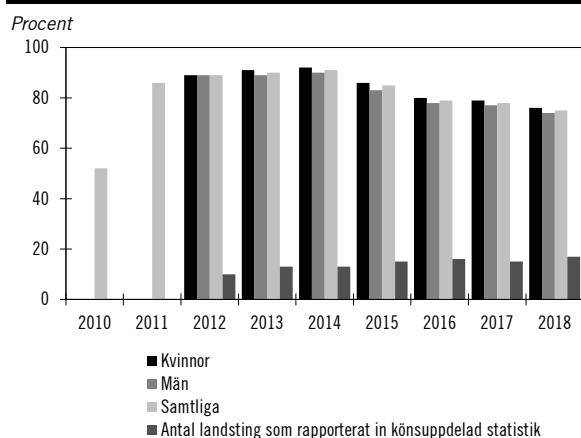
Den nationella vårdgarantin (0-7-90-90) anger hur länge en person ska behöva vänta som längst för att komma i kontakt med vården och få den vård som behövs. Andelen patienter som får vård inom vårdgarantins tidsgränser har sjunkit under senare år. Köerna i vården har byggts på under ett antal år. Detta sker när antalet patienter som är i behov av vård, och sätts upp i kö, är större än antalet patienter som får vård. Det vill säga inflödet är större än utflödet. Enligt Myndigheten för vård- och omsorgsanalys rapport Löftesfri garanti har detta produktionsunderskott funnits åtminstone sedan 2013, vilket har lett till att köerna successivt har vuxit.

Målsättningen i specialistvården är, lite förenklat, att 100 procent av patienterna i kön ska ha väntat kortare än 90 dagar. Uppfyllandegraden av vårdgarantin i specialistvården fortsätter att sjunka och varierar över landet.

Under 2017 fick drygt 88 procent telefonkontakt med primärvården inom samma dag jämfört med 87 procent 2016. Under 2017 fick 89 procent av kvinnorna respektive männen ett läkarbesök i primärvård inom sju dagar, vilket ska jämföras med 88 procent för både kvinnor och män 2016.

I mars 2018 hade 82 procent av kvinnorna och 80 procent av männen i kön väntat kortare än 90 dagar på ett läkarbesök inom den specialiserade vården, vilket ska jämföras med 80 respektive 77 procent 2017. I mars 2018 hade 76 procent av kvinnorna och 74 procent av männen i kön väntat kortare än 90 dagar på behandling eller åtgärd inom den specialiserade vården. I mars 2017 var motsvarande siffror 79 procent för kvinnorna och 77 procent för männen, se diagram 3.14.

Diagram 3.14 Andel patienter i kön som väntat kortare än 90 dagar på behandling eller åtgärd i specialiserad vård, 2010 till mars 2018

Anm: Före 2010 ingick en begränsad del av alla behandlingar/åtgärder och därför redovisas inte data för år innan dess. Resultaten från tidigare år än 2012 redovisas inte könsuppdelat eftersom det innan dess inte finns tillräckligt bra underlag. För åren 2012–2017 varierar antalet landsting som rapporterar könsuppdelad statistik mellan 10 och 16. Siffrorna i detta diagram visar alltså inte statistik från alla 21 landsting. Mars månad är representant för respektive år då den månaden brukar redovisas i öppna jämförelser.
Källa: Sveriges Kommuner och Landsting, Väntetidsdatabasen.

Socialstyrelsen har haft regeringens uppdrag att göra årliga mätningar av väntetider inom hälso- och sjukvården samt att göra särskilda mätningar vid sjukhusbundna akutmottagningar. Resultaten visar att medianvistelsetiden inom akutvården uppgick till 3 timmar och 30 minuter under mätperioden juni 2016–maj 2017 vilket är en ökning från medianvistelsetiden på 3 timmar

och 18 minuter vid den föregående mätningen. Personer över 80 år är en grupp som drabbas särskilt av långa väntetider på akuten, bl.a. för att de löper större risk för vårdskador än yngre personer.

Resultatet för januari till september 2017 visar, liksom för helåret 2016, att det finns stora skillnader mellan specialistområden i hur väl tidsgränsen för förstabesök inom specialistvården hålls. Allergisjukvården har minst andel genomförda besök inom 90 dagar (68 procent) och cancersjukvården har högst andel (99 procent). Variationen mellan landstingen inom respektive område är stor, med undantag för cancervården där jämlikheten ökat. En positiv utveckling kan ses inom cancerområdet där väntetiderna för de som har väntat längst har kortats, t.ex. bröstcancer och prostatacancer enligt uppgifter från uppföljningen av satsningen på standardiserade vårdförlopp inom cancervården.

Den ojämlika tillgängligheten drabbar bl.a. dem med sällsynta sjukdomar. Landstingens olika förutsättningar har lett till att landets centrum för sällsynta diagnoser kommit olika långt med sin verksamhet och därmed inte erbjuder vård på lika villkor.

Riksdagen har antagit regeringens förslag om en förstärkt vårdgaranti i primärvården för att fler patienter snabbare ska kunna få en medicinsk bedömning från legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. Delar av satsningen patientmiljarden stöttar under 2018 införandet av en stärkt vårdgaranti.

Regeringen tillförde dessutom 600 miljoner kronor i Propositionen Vårändringsbudget för 2018 för att ytterligare förstärka tillgängligheten i hälso- och sjukvården.

Utveckling av uppföljningen av väntetider

Uppföljningen av väntetider behöver utvecklas för att kunna följa olika aspekter av tillgänglighet. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys menar att så länge väntetidsstatistiken inte kan kopplas till patienternas vårdbehov går det inte att avgöra om tillgängligheten är jämlik över landet för patienter med samma vårdbehov. Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att utveckla den nationella uppföljningen av hälso- och sjukvårdens tillgänglighet.

Barnhälsosatsningen

Regeringen ingick 2018 en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i

syfte att öka tillgängligheten i barnhälsovården för grupper som har sämre hälsa och tandhälsa och lägre vaccinationstäckning. Insatserna ska ske genom utökade hembesök eller annan uppsökande verksamhet.

Fortsatta steg i strukturförändringen av hälso- och sjukvården

Hälso- och sjukvården står inför stora utmaningar, bl.a. den demografiska utvecklingen, ökande kostnader och ett ökat antal personer med kroniska sjukdomar. Riksdagen har antagit regeringens proposition *Styrande principer inom hälso- och sjukvården och en förstärkt vårdgaranti* (prop. 2017/18:83). Grunden är en god och nära vård som tydligt utgår från patientens behov och innebär att landstingen ska organisera vården så att den kan ges nära befolkningen. Vårdgarantin stärks genom förslagen, den enskilde ska inom en viss tid garanteras medicinsk bedömning av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2019.

I juni 2018 lämnade utredningen *Samordnad utveckling för god och nära vård* (S 2017:01) delbetänkandet *God och nära vård – En primärvårdsreform* (SOU 2018:39). Betänkandet har remitterats.

Regeringen har gett ett tilläggsdirektiv till utredningen att utreda bl.a. samordning av vårdinsatser för patienter med omfattande och komplexa vårdbehov och krav på patientkontrakt. I uppdraget ingår även att utreda och föreslå hur läkare och fysioterapeuter som får ersättning enligt lagen om läkarvårdsersättning respektive lagen om ersättning för fysioterapeuter ska kunna integreras i den ordinarie primärvården och vårdvals-systemet samt övrig öppenvård.

Riksdagen har antagit regeringens förslag i propositionen *En ny beslutsprocess för den högspecialiserade vården* (prop. 2017/18:40) och lagförslagen trädde i kraft den 1 juli 2018. Som en del i införandet av den nya beslutsprocessen gav regeringen i oktober 2017 Socialstyrelsen i uppdrag att pröva det förslag till arbetsprocess för nivåstrukturerad vård som myndigheten presenterade i juni samma år. I delredovisningen redovisar Socialstyrelsen hur arbetsprocessen har prövats inom pilotområdena *Kvinnosjukdomar och förlossning* samt *Nervsystemets sjukdomar*. Regeringen gav i juni 2018

Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra den nya beslutsprocessen för nivåstrukturerad vård. Uppdraget inkluderar hela processen, från att förslag till vårdområden tas fram till uppföljning av beslut om tillstånd för högspecialiserad vård. Patientsäkerhet ska särskilt beaktas i uppföljningen. Regeringen har även gett Socialstyrelsen i uppdrag att utse sakkunnigrupper som ska gå igenom samtliga sjukdomsgrupper och lämna förslag på vilken hälso- och sjukvård som ska utgöra nationell högspecialiserad vård. Socialstyrelsen ska analysera konsekvenserna för akutsjukvården i arbetet med nivåstrukturerad vård. Det är även viktigt att analysera andra konsekvenser för hälso- och sjukvården.

Utveckling av verksamheter som bedrivs enligt lagen om läkarvårdsersättning och lagen om ersättning för fysioterapi

Möjligheterna för landstingen att kontrollera och följa upp vårdens kvalitet, effektivitet och den utbetalda ersättningen för verksamheter som bedrivs enligt lagen om läkarvårdsersättning och lagen om ersättning för fysioterapi, är i dag sämre än för liknande verksamheter. En promemoria har därför remitterats i juni 2018, med förslag till en ökad anpassning av dessa verksamheter till den övriga hälso- och sjukvården. Enligt promemorians bedömning kan mer omfattande förändringar i dessa lagar behöva genomföras på sikt. Detta bör ske i överensstämmelse med den övriga utvecklingen av hälso- och sjukvården.

Offentlig-privat samverkan, styrning och kontroll

Regeringen har tillsatt en utredning som ska utreda former och ändamålsenlighet för besluts- och genomförandeprocesser i samband med upphandlingar och investeringar, i hälso- och sjukvården inom landsting m.m. (dir. 2018:9).

En kunskapsbaserad hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvården ska ges i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. En förutsättning för att detta ska kunna uppfyllas är att kvinnor och män över hela landet erbjuds en vård som baseras på bästa tillgängliga kunskap. Efter mer än tio år av öppna jämförelser av vårdens resultat är vården dock fortfarande inte jämlik över landet.

En särskild utredare gavs 2015 i uppdrag att överväga och lämna förslag till hur en ökad följsamhet till nationella kunskapsstöd i hälso- och sjukvården kan uppnås. Syftet med uppdraget var att säkerställa att den hälso- och sjukvård som erbjuds befolkningen är kunskapsbaserad och jämlik och ges på samma villkor till kvinnor och män.

Kunskapsstödsutredningen överlämnade i juni 2017 sitt betänkande *Kunskapsbaserad och jämlik vård – förutsättningar för en lärande hälso- och sjukvård* (SOU 2017:48).

Regeringen har beslutat om flera insatser som tillsammans bidrar till att utveckla ett nationellt sammanhållet system för kunskapsbaserad vård där statens och sjukvårdshuvudmännens arbete förstärker varandra och tillsammans ger förutsättningar för att bästa tillgängliga kunskap ska användas i varje patientmöte. Regeringen har tillsatt en särskild utredare med ett genomförandeuppdrag, som utifrån förslagen i ovan nämnda betänkande ska stödja utformandet av ett nationellt sammanhållet system för kunskapsbaserad vård (dir. 2018:95).

Utredarens arbete kommer dels bestå av dialog och samverkan med berörda aktörer, dels av fördjupade analyser av valda förslag och bedömningar i betänkandet.

Regeringen har också gett Socialstyrelsen respektive Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att var och en lämna förslag på hur nationell uppföljning av hälso- och sjukvården kan utvecklas för att ge regeringen bättre möjlighet att löpande följa vårdens kvalitet och jämlikhet.

Samordnat arbete för att styra med kunskap

Inom Rådet för styrning med kunskap avseende hälso- och sjukvård och socialtjänst samverkar sedan 2015 en rad myndigheter med syftet att den statliga styrningen med kunskap ska vara samordnad, effektiv och behovsanpassad till stöd för professioner och huvudmän.

Landstingen har också fastställt en sammanhållen struktur för hur de ska samarbeta om nationell kunskapsstyrning för att skapa ett långsiktigt stöd för styrning med kunskap på olika nivåer för en mer kunskapsbaserad hälso- och sjukvård. Rådet arbetade under 2017 bl.a. med att utveckla digitala arbetssätt till stöd för myndigheternas styrning med kunskap. Några av myndigheterna i rådet för styrning med kunskap har bildat ett partnerskap med styrgruppen

för landstingens nya gemensamma system för kunskapsstyrning. Utredaren med ett genomförandeuppdrag ska beakta detta i sitt uppdrag.

Team Sweden Care and Health

Under 2017 har Socialdepartementet bildat Team Sweden Care and Health inom ramen för regeringens exportstrategi för att bidra till ökad export och investeringar inom hälso- och sjukvård samt omsorg. I Team Sweden Care and Health finns representanter från näringslivet, myndigheter, Swecare och akademien. De erfarenhetsutbyten som uppstår vid ökad internationalisering har potential att bidra till att utveckla den svenska hälso- och sjukvården och omsorgen.

Tillsyn och patientsäkerhet i hälso- och sjukvården

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) svarar för tillsyn, tillståndsprövning och viss klagomålshantering inom hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens områden. Syftet med tillsynen är att granska att befolkningen får vård och omsorg som är säker, har god kvalitet och bedrivs i enlighet med lagar och andra föreskrifter. Ett patient- och brukarperspektiv ska genomsyra tillsynen. Villkor och förhållanden för kvinnor och män, flickor och pojkar ska särskilt belysas.

Under 2018 har IVO på regeringens uppdrag vidareutvecklat arbetet med nationellt samordnade tillsynsinsatser. Sådana tillsynsinsatser har genomförts när det gäller tandvård, socialtjänstens uppföljning av placerade barn och unga, tillgängligheten vid akutmottagningar, samverkan kring multisjuka äldre. IVO har också granskat att den som enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) har fått tillstånd att bedriva yrkesmässig verksamhet med personlig assistans fortlöpande uppfyller lämplighetskravet. Tillsynen visar att det finns vissa utmaningar i vården och omsorgen, mer om detta tas upp under särskilda rubriker i detta avsnittet.

Ett mer ändamålsenligt klagomålssystem

Den 1 januari 2018 trädde nya bestämmelser i kraft som ska bidra till ett mer ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården. De nya bestämmelserna innebär ett förtydligande av att det i första hand ska vara vårdgivarna som tar emot och bemöter klagomål från patienter och

deras närstående. Patientnämndernas huvuduppgift ska vara att hjälpa och stödja patienter med att få sina klagomål besvarade av vårdgivarna. Syftet med bestämmelserna är att effektivisera klagomålshanteringen så att patienter snabbare kan få sina klagomål besvarade och att åtgärder kan vidtas för att förebygga vårdskador i ett tidigt skede.

För att stödja införandet av klagomålsreformen har landstingen tillförts 20 miljoner kronor som ersättning för nya uppdrag till patientnämnderna i samband med att systemet införs. Vidare har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att stödja genomförandet av ett mer ändamålsenligt klagomålssystem i hälso- och sjukvården. I uppdraget ingår att undersöka hur ett system kan utvecklas som både underlättar för patienter och närstående att anmäla klagomål och synpunkter på hälso- och sjukvården på ett enkelt, enhetligt och säkert sätt i landet, samt möjliggör lärande utifrån aggregerade data på regional och nationell nivå. Regeringen har även gett Statskontoret i uppdrag att följa införandet av reformen.

Patientsäkerhet i hälso- och sjukvården

Varje år får cirka 110 000 patienter en vårdskada av varierande allvarlighetsgrad. Vårdgivare ska bedriva ett systematiskt arbete för att förebygga att patienter i sin kontakt med hälso- och sjukvården drabbas av vårdskador. Detta regleras i patientsäkerhetslagen (2010:659). Socialstyrelsen har under flera år haft regeringens uppdrag att, i samarbete med flera myndigheter och organisationer, utveckla ett samlat stöd för hälso- och sjukvården på patientsäkerhetsområdet. Stödet är tillgängligt via Socialstyrelsens webbsida. Hälso- och sjukvården har därmed tillgång till samlad information om hur man med hjälp av olika verktyg och åtgärdsprogram minskar risken för vårdskador, om ledarskapets betydelse för patientsäkerheten och hur olika aktörer i vårdkedjan på olika sätt kan bidra till att förebygga att vårdskador inträffar.

Socialstyrelsen fick i juli 2018 också i uppdrag att samordna och stödja patientsäkerhetsarbetet på nationell nivå. Myndigheten ska tillsammans med berörda aktörer utarbeta en nationell handlingsplan för hälso- och sjukvårdens arbete med ökad patientsäkerhet.

Patientsäkerhet har bäring på många delar av hälso- och sjukvården. En säker vård förutsätter såväl fungerande ledningssystem som kompe-

tenta medarbetare och en god kompetensförsörjning.

Socialstyrelsen har i en rapport på regeringens uppdrag visat att det inom sjukhusvården finns ett samband mellan patientsäkerhetsbrister och bemanning respektive kompetens.

Regeringen avsatte under 2017 också medel till Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), för att, i samarbete med kommuner och landsting, bedriva mätningar, samla in data och förvalta databaser på patientsäkerhetsområdet, t.ex. mätningar av andelen trycksår och vårdrelaterade infektioner samt andelen överbeläggningar, utlokaliseringar och vårdskador. Resultaten ska användas i det systematiska patientsäkerhetsarbetet.

Högre risker och fler vårdskador ses när befintlig personal i form av sjuksköterskor och läkare får ansvar för fler patienter.

För hälso- och sjukvårdens roll avseende våld i nära relationer, se avsnitt 5 Politik för sociala tjänster och utgiftsområde 13 avsnitt 2 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering.

Kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården

En väl fungerande hälso- och sjukvård förutsätter ett tillräckligt antal anställda med rätt kompetens och utbildning, som har goda förutsättningar att ge en god vård. Kompetensförsörjningsområdet är en utmaning för hälso- och sjukvården och därför ett fortsatt prioriterat område för regeringen.

Det råder fortfarande brist på ett flertal yrkesgrupper inom sjukvården. Efterfrågan är större än tillgången på samtliga tio legitimationsyrken som ingick i Socialstyrelsens bedömning av personalläget i vården i februari 2018. Framför allt efterfrågas erfaren personal. Inspektionen för vård och omsorgs (IVO:s) tillsyn visar att det finns svårigheter att behålla och rekrytera personal med rätt kompetens både inom vården och omsorgen. Bristen på personal med rätt kompetens leder till en rad olika konsekvenser som på olika sätt drabbar den enskilde i form av felbehandlingar, brist på vårdplatser, uteblivna uppföljningar, långa väntetider och en ansträngd arbetssituation för vård och omsorgspersonal. Bristen varierar över landet, men är generellt stor när det gäller sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor, barnmorskor och olika specialist-

läkare. Vad gäller specialistläkare är bristen störst inom allmänmedicin och psykiatri.

Antalet sysselsatta har ökat under 2000-talet inom flertalet av de tio legitimationsyrkena. Efterfrågan har dock ökat ännu mer. Ett allt större vårdbehov, bl.a. på grund av fler äldre och multisjuka, kan vara en del av förklaringen. Utvecklingen av antalet sysselsatta i tre olika vårdyrken framgår i diagrammen 3.15–3.17.

Diagram 3.15 Antal legitimerade läkare sysselsatta i hälso- och sjukvården

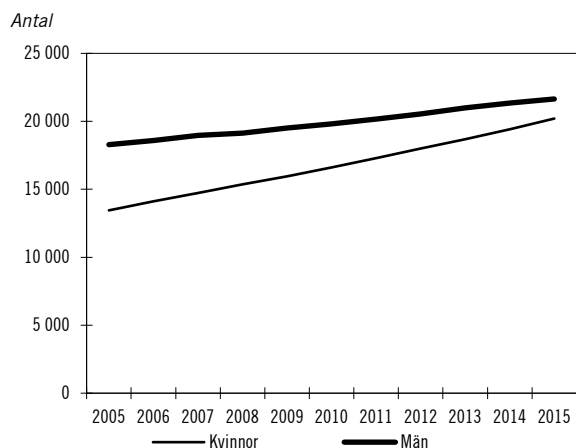

Diagram 3.16 Antal legitimerade sjuksköterskor sysselsatta inom hälso- och sjukvården

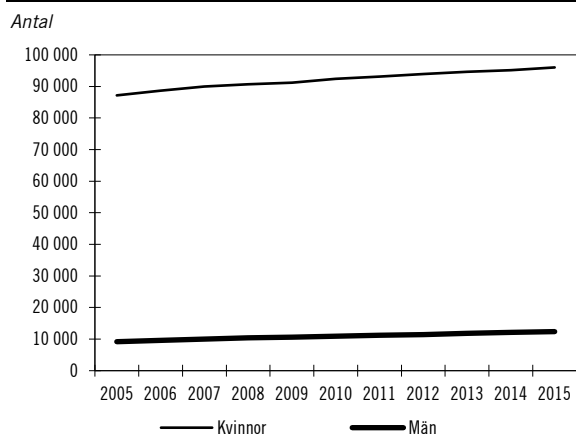
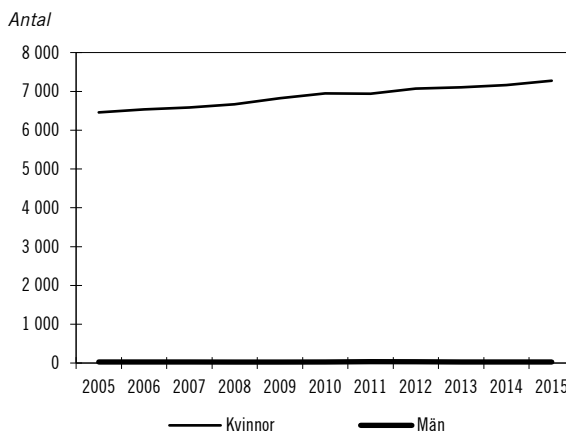

Diagram 3.17 Antal legitimerade barnmorskor sysselsatta inom hälso- och sjukvården

Läkarbristen bedöms minska på lång sikt tack vare fler utbildningsplatser under 2000-talet och ett nettoöverskott på invandrade läkare. Den långsiktiga tillgången på olika specialiteter kan dock skilja sig åt. Bristen på barnmorskor väntas istället öka de närmaste åren och beror bl.a. på pensionsavgångar. Samma tillstånd råder inom flera andra inriktningar, exempelvis distrikts-sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor inriktade mot psykiatri.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att förbättra och underlätta för kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården. Insatserna beskrivs mer ingående nedan.

Tillvaratagande av kompetens

Socialstyrelsen ansvarar för att pröva och utfärda legitimationer för personal inom olika yrkesgrupper inom hälso- och sjukvårdsområdet. Olika regelverk styr hur Socialstyrelsen prövar en ansökan om legitimation, beroende på om den sökande är utbildad i Sverige, inom EU och EES eller i ett land utanför EU och EES. En viktig del i arbetet med att ta tillvara den kompetens som finns i Sverige är möjligheterna för personer med utländsk utbildning att få sin utbildning bedömd på ett korrekt sätt.

Regeringen har tidigare tillfört permanenta medel till Socialstyrelsen för att effektivisera handläggningen av legitimationer för hälso- och sjukvårdsutbildad personal. Sedan 2015 har handläggningstiderna kortats betydligt, till cirka två månader. Under 2017 utökade Socialstyrelsen antalet kunskapsprov för personer med utbildning utanför EU/EES så att myndigheten kan erbjuda kunskapsprov för samtliga 21 yrken

med legitimationskrav inom hälso- och sjukvården.

För att ge Socialstyrelsen förutsättningar att fortsatt utveckla verksamheten och öka antalet utfärdade legitimationer har regeringen i Propositionen Vårändringsbudget för 2018 beslutat att öka myndighetens förvaltningsanslag med ytterligare 10 miljoner kronor under 2018.

Utökat stöd till kompetensförsörjning genom nya personalsatsningar

Regeringen har genom professionsmiljarden avsatt 950 miljoner kronor per år 2017 och 2018 till landstingen i syfte att främja huvudmännens möjligheter att ge hälso- och sjukvårdens medarbetare goda förutsättningar att utföra sitt arbete. Av dessa medel har 300 miljoner kronor per år öronmärkts för att ge möjlighet till specialistutbildning av sjuksköterskor.

Socialstyrelsen har i uppdrag att följa professionsmiljarden och deras rapport från 2018 visar att medlen inom professionsmiljarden har bidragit till att stärka redan prioriterade områden och möjliggjort för landstingen att arbeta i snabbare takt inom dessa. Av uppföljningen framgår vidare att digitaliseringen i vården har tagit ytterligare fart. Det pågår en mängd arbeten i landstingen inom ramen för digitalisering, såsom vård på distans, vidareutveckling av nationella e-hälsotjänster och utveckling av arbetssätt, vårdprocesser, bildhantering och bilddiagnostik. Uppföljning visar även att alla landsting erbjuder någon form av ekonomisk ersättning, antingen i form av studielön eller utbildningstjänst, för sjuksköterskor under specialistutbildning eller utbildning till barnmorska.

I januari 2018 beslutade regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ytterligare en överenskommelse som rör kompetensförsörjning i vården – Goda förutsättningar för vårdens medarbetare, den s.k. personalsatsningen. Genom denna överenskommelse fördelas 1 975 miljoner kronor till landstingen med syftet att bl.a. stödja landstingens arbete med att skapa en god arbetsmiljö.

Utbyggnaden av utbildningar till sjuksköterska, specialistsjuksköterska och barnmorska som inleddes 2015 har fortsatt i enlighet med vad som tidigare aviserats. Även antalet platser på yrkesinriktade kurser inom gymnasial vuxenutbildning samt inom yrkeshögskolan har utökats.

Av den uppföljning som Socialstyrelsen presenterade i maj (Bättre resursutnyttjande i hälso- och sjukvården – uppföljning av 2017 års överenskommelse om stöd till bättre resursutnyttjande i hälso- och sjukvården) framgår att fler sjuksköterskor har haft möjlighet att vidareutbilda sig till specialistsjuksköterska eller barnmorska genom utbildningstjänst under 2017 jämfört med 2016. Antalet sökande till specialist-sjuksköterskeutbildningar beskrivs i de flesta landsting ha ökat till följd av övergången till utbildningstjänster där de studerande får behålla sin grundlön.

Socialstyrelsen och Universitetskanslersämbetet har tillsammans i uppdrag att analysera och föreslå hur samverkansarenor på nationell och regional nivå, mellan aktörer med ansvar för kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården, kan utvecklas långsiktigt.

Riksdagen har antagit regeringens förslag i propositionen Legitimation för hälso- och sjukvårdskuratorer (prop. 2017/18:138) om att införa legitimation för hälso- och sjukvårdskuratorer.

Regeringen har arbetat för att modernisera läkarutbildningen och vidareutbildningen i strävan att skapa ett sammanhållet utbildningssystem för läkare, hela vägen från student till specialist. Regeringen beslutade i juni 2018 om en proposition Bastjänstgöring för läkare (prop. 2017/18:274) med förslag om att avskaffa allmäntjänstgöringen och inrätta en bastjänstgöring som en fristående första del i specialiseringstjänstgöringen. Regeringen har i juni 2018 även remitterat en promemoria med förslag om att läkarexamen ska utökas med ytterligare en termins heltidsstudier och kunna utgöra grund för legitimation.

Förstärkning av förlossningsvården och vården som rör kvinnors hälsa

Regeringen inledde 2015 en satsning på förlossningsvården och kvinnors hälsa i syfte att stärka förlossningsvården på såväl kort som lång sikt. Satsningen varar under perioden 2015–2019 och har förstärkts såväl i propositionen Vårändringsbudget för 2017 med 500 miljoner kronor som i budgetpropositionen 2018 med 1 miljard kronor för 2018. Under 2018 har totalt 1,8 miljarder kronor betalats ut till landstingen inom ramen för en överenskommelse som regeringen slutit

med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Förstärkningen av den ursprungliga satsningen har gjorts mot bakgrund av det ansträngda läge som finns i förlossningsvården. I den senaste utökningen utvidgades ändamålet för användningen av medel till att även omfatta neonatalvården. Enligt överenskommelsen ska medlen även användas till personalförstärkningar och förbättrad arbetsmiljö i förlossningsvården.

Överenskommelser om ökad tillgänglighet och jämlikhet i förlossningsvården och stärkta insatser för kvinnors hälsa

Regeringen och SKL ingick i januari 2017 en treårig överenskommelse om ökad tillgänglighet och jämlikhet i förlossningsvården och förstärkta insatser för kvinnors hälsa, avseende 2017–2019.

Landstingens och SKL:s redovisningar av hur medlen har använts visar att landstingen vidtar åtgärder inom viktiga förbättringsområden i förlossningsvården och den vård som rör kvinnors hälsa i övrigt. I genomsnitt har cirka 65 procent av medlen från överenskommelsen använts till bemanning sedan juli 2017, enligt redovisning i mars 2018. Det är en ökning i förhållande till tidigare redovisning som visade att cirka 50 procent av medlen användes till bemanningsfrågor. Flest personer har anställts inom förlossningsvården eller annan slutenvård med inriktning på förlossningsvård och kvinnors hälsa, främst undersköterskor och barnmorskor. Enligt landstingens redovisningar har bl.a. 129 barnmorsketjänster och 47 sjuksköterskor tillsatts med medel från överenskommelsen under 2017. Avseende kompetensbehov bedömde de flesta landstingen att de behöver öka kompetensnivån kring allvarliga bristningar vid förlossning samt avsätta mer tid för handledning och kompetensöverföring. I primärvården anställdes företrädesvis barnmorskor, men även läkare, sjuksköterskor, dietister, undersköterskor, kuratorer och annan personal.

Ett nationellt vårdprogram för cervixcancer och konsekvenser av införande av Socialstyrelsens rekommendationer gällande screening har utarbetats och fastställdes av Regionala cancercentrum (RCC) i samverkan i januari 2017. Riktade utbildningsinsatser som gäller olika screeningverksamheter behöver genomföras.

Redovisningar av resultat inom satsningen på förlossningsvården och kvinnors hälsa

Socialstyrelsen har under 2018 redovisat flera deluppdrag inom ramen för satsningen på förlossningsvård och kvinnors hälsa, bl.a. en remissversion av nationella riktlinjer för vård av endometrios samt, analys och effekter av förlossningskomplikationer med analys av orsaker till olikheter i vården avseende allvarliga bristningar. Vidare har en kartläggning och analys av prevalens, sjuklighet och förlossningskomplikationer hos kvinnor som lider av fetma under graviditet redovisats samt en analys av hälsosituationen för ryggmärgsskadade kvinnor. En förstudie avseende behov och förutsättningar för kunskapsstöd inom förlossningsvården har även redovisats.

I april 2017 bedömde Socialstyrelsen att det behövdes mer kunskap och utbildning för personalen i hela vårdkedjan samt organisatoriska förändringar i landstingen.

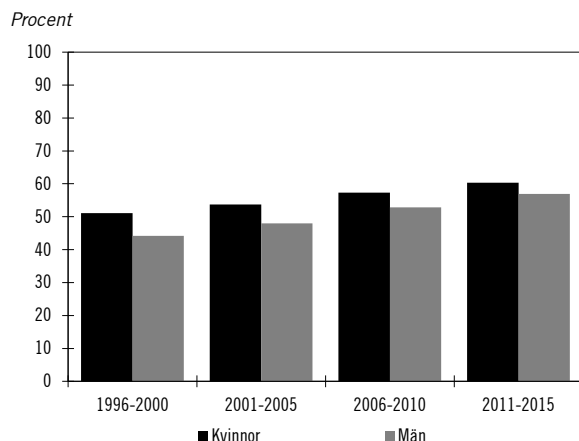
Av uppgifter från graviditetsregistret i maj 2018 framgår följande positiva resultat.

- Nationella och regionala satsningar har initierats för att bättre upptäcka och hantera bristningar och andra förlossningsskador hos mödrar, och antalet allvarliga bristningar har minskat med 25 procent från 2014 till första halvåret 2017. Det innebär 850 färre skadade kvinnor per år.
- Den tidigare stigande kejsarsnittsfrekvensen ligger nu still kring 17 procent.
- Andelen kvinnor som röker i början av graviditeten har minskat med 15 procent och med 27 procent i slutet av graviditeten. Denna minskning har skett under perioden 2014–2017.

Regeringens insatser för en mer jämlik cancervård

Cancervård med goda medicinska resultat

I internationell jämförelse faller den svenska cancervården väl ut vad gäller medicinska resultat. Såväl kvinnor som män har en hög och ökande överlevnad efter cancer. Män har i genomsnitt lägre relativ femårsöverlevnad jämfört med kvinnor, se diagram 3.18. Folkhälsans utveckling beskrivs mer i detalj i avsnitt 4 Folkhälsopolitik.

Diagram 3.18 Femårsöverlevnad cancer – flera cancerformer

Källa: Socialstyrelsen, Cancerregistret

Anm. Relativ 5-årsöverlevnad vid cancersjukdom, samtliga tumörlägen utom bröst-, prostata- och annan hudcancer än malignt melanom. Avser patienter 30–89 år vid tiden för diagnos. Åldersstandardiserade värden.

Arbetet med att utveckla cancervården har sedan 2009 bedrivits utifrån den nationella cancerstrategin (SOU 2009:11). Med utgångspunkt i cancerstrategin genomförde regeringen under 2017 ett rådslag om framtidens cancervård för att samtala med patientföreningar, organisationer, professioner m.fl. om hur cancervården behöver utvecklas inför framtiden. Med utgångspunkt i slutsatserna från rådslaget har regeringen presenterat en avsiktsförklaring för det fortsatta arbetet på cancerområdet. Regeringen har även under våren 2018 presenterat en långsiktig inriktning för det nationella arbetet med cancervården.

Staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ingick en överenskommelse om kortare väntetider i cancervården för 2017. I denna gav regeringen fortsatt stöd till en del pågående insatser, såsom nationell nivåstrukturering och nationella vårdprogram. Nivåstruktureringen har gått framåt och nu finns 26 nationella vårduppdrag för tio olika behandlingar med flera kliniker engagerade på de sju universitetssjukhusen. En ny överenskommelse har slutits mellan staten och SKL om kortare väntetider i cancervården 2018.

Under hösten 2017 presenterade Myndigheten för vård- och omsorgsanalys rapporten Cancerläkemedel – ett kunskapsunderlag om införande, användning och uppföljning. I denna rapport beskrivs bl.a. att nya cancerläkemedel skapar nya behandlingsmöjligheter men också ökar behovet av mer avancerade diagnostikmetoder samt att såväl introduktion som uppföljning av cancerläkemedel behöver utvecklas.

Regeringen har under våren 2018 beviljat en ansökan från SKL om att göra en utredning angående tidig upptäckt och diagnostik av prostatacancer. Regeringen beviljade i juli 2018 även en ansökan från SKL om 8,4 miljoner kronor för att genom regionala cancercentrum ge stöd till landstingen att kartlägga och ge strukturerad information kring PSA-provtagning. Medlen ska betalas ut till de landsting som vill delta i ett arbete med att skapa ett jämlikt och strukturerat förfarande när det gäller PSA-testning och information om PSA-testning.

Ökad jämlikhet till följd av standardiserade vårdförlopp i cancervården

Det finns utmaningar när det gäller tillgänglighet och jämlikhet inom cancervården. Därför har regeringen satsat 500 miljoner kronor per år 2015–2018 för att korta väntetiderna och öka jämlikheten, i huvudsak genom införandet av standardiserade vårdförlopp (SVF).

Även om satsningen är förhållandevis ny, och SVF införts successivt t.o.m. 2018, har väntetiderna kortats för flera cancersjukdomar inom ramen för SVF-satsningen. Jämlikheten har också ökat över landet.

De längsta väntetiderna har kortats för diagnoser så som bröstcancer, hudcancer och huvud-halscancer vilket innebär att fler patienter får tillgång till behandling snabbare. När det gäller t.ex. bröstcancer väntade 37 personer längre än målnivån hösten 2016 medan endast fem personer väntade längre än målnivån hösten 2017. Motsvarande siffror för hudcancer visar att 48 personer väntade längre än målnivån hösten 2016 medan 19 personer väntade längre än målnivån hösten 2017. När det gäller huvud-halscancer väntade 35 personer längre än målnivån hösten 2016 medan motsvarande siffra hösten 2017 var 20 personer.

Målnivåerna skiljer sig åt mellan de standardiserade vårdförloppen, men gemensamt är att inget förlopp ska innehålla onödig tid. Detta uppskattas av både profession och patienter. Inte minst visar resultatet av PREM-enkäterna detta (PREM är mått på patientens upplevelse/nöjdhet av vården). PREM-enkäten används för att ta reda på patienternas upplevelser av att utredas enligt ett SVF.

Inom ramen för satsningen på standardiserade vårdförlopp har koordinatorstjänster införts, något som bedöms vara en framgångsfaktor för effektivare vårdflöden. Koordinatören är ett administrativt stöd som ska underlätta för sjukvården att hålla uppsatta ledtider. Införandet av obokade tider är ytterligare en faktor som bedöms ha bidragit till att väntetiderna har kortats.

Förutsättningar för att tillvarata digitaliseringens möjligheter inom hälso- och sjukvården

Som ett led i att stärka samordningen inom e-hälsoområdet ingick staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i mars 2016 överenskommelsen om Vision e-hälsa 2025. Överenskommelsen följdes av en gemensam handlingsplan i januari 2017 som beskriver hur det gemensamma arbetet på e-hälsoområdet ska utformas, styras och drivas framåt, både inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. I handlingsplanen fastslogs också en gemensam nationell styr- och samverkansorganisation.

För 2018 har en plan arbetats fram i den nationella styr- och samverkansorganisationen som beskriver vilka initiativ som arbetet inom de tre insatsområdena regelverk, standarder och enhetligare begreppsanvändning ska fokusera på. Bland annat har ett nationellt forum för standardisering inom e-hälsoområdet etablerats 2018.

Under 2017 har E-hälsomyndigheten och Socialstyrelsen haft i uppdrag att tillsammans utveckla och tillgängliggöra ett digitalt pedagogiskt stöd för förändrings- och utvecklingsarbete med hjälp av e-hälsolösningar utifrån gällande rätt. Det digitala stödet lanserades i januari 2018 och riktar sig bl.a. till personal med journalföringsplikt inom vård och omsorg. I april 2018 fick Socialstyrelsen i uppdrag att i samverkan med E-hälsomyndigheten vidareutveckla det digitala stödet med fokus på nytta och användbarhet för målgrupperna.

Inom läkemedelsområdet fattade regeringen i april 2018 beslut om en proposition om en nationell läkemedelslista, vilken innebär åtkomst till all information om en patients receptförskrivna läkemedel och andra förskrivna varor i en elektronisk källa.

Inom standardiseringsområdet har Verket för innovationssystem (Vinnova) under 2016 och

2017 haft ett uppdrag att i samverkan med E-hälsomyndigheten utarbeta en långsiktig plan för förvaltning av ett ramverk för öppna internationella standarder som tidigare tagits fram på området. En rapport lämnades av E-hälsomyndigheten i mars 2018.

Inom området enhetligare begreppsanvändning och dokumentation har Socialstyrelsen fortsatt att utveckla och långsiktigt stödja införandet av de produkter som myndigheten tillhandahåller och som syftar till att uppnå en ändamålsenlig och strukturerad dokumentation, bl.a. vägledningar rörande den nationella och gemensamma informationsstrukturen.

E-hälsofrågorna kopplar även an till det pågående utvecklingsarbetet inom den övergripande politiken för digitaliseringen av det offentliga Sverige och till digitaliseringspolitikens strategi – För ett hållbart digitaliserat Sverige.

Sverige har vidare varit aktivt i e-hälsofrågor internationellt.

Insatser inom digitalisering bidrar till en bättre hälso- och sjukvård

Digitaliseringsfrågorna genomsyrar även andra satsningar som görs inom hälso- och sjukvårdsområdet. Inom ramen för regeringens överenskommelser med SKL har under 2018 särskilda medel avsatts för specifika satsningar på digitaliseringsarbete inom hälso- och sjukvården, bl.a. i professionsmiljarden, patientmiljarden och personalsatsningen.

Psykiatri och tvångsvården

Andelen som upplever psykiska besvär har ökat under senare år. Förekomsten av psykisk ohälsa innebär ofta ett stort lidande för den som drabbas, och dennes anhöriga. Regeringen har avsatt drygt 1,7 miljarder kronor 2018 för insatser som syftar till att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa. Övriga insatser inom området psykisk hälsa beskrivs i avsnitt 4 Folkhälsopolitik.

Utredning för att begränsa tvångsåtgärder mot barn i psykiatrisk tvångsvård

Den nationella samordnaren för utveckling och samordning av insatser inom området psykisk hälsa gavs i december 2016 i uppdrag att göra en översyn av tvångsåtgärder mot barn enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. Samordnaren lämnade i januari 2018 betänkandet *För barnets bästa? Utredningen om tvångsåtgärder mot barn i psykiatrisk tvångsvård* (SOU 2017:111). Betänkandet har remitterats.

Tvångsvårdsområdet

Regeringen gav 2017 Vetenskapsrådet i uppdrag att genomföra en kartläggning av rättspsykiatrisk forskning. I rapporten framkommer att det finns ett stort behov av att utveckla forskningsstrukturer och samordning såväl internationellt som nationellt.

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har rapporterat om att det saknas tillförlitliga forskningsöversikter som gäller diagnostik, behandling och riskbedömning för patienter i den här specifika vårdformen.

Asylsökande och nyanlända

Även under 2017 har hälso- och sjukvården upplevt en ökad belastning till följd av det stora antal asylsökande, nyanlända och personer som vistas i Sverige utan tillstånd. Sammantaget har ett flertal initiativ tagits under året, på nationell såväl som regional nivå, för att svara mot de behov som finns.

Asylsökande och nyanlända är en utsatt grupp när det gäller psykisk ohälsa. Mellan 20 och 30 procent av de asylsökande och nyanlända som kommer till Sverige beräknas lida av psykisk ohälsa, men alla har inte en psykiatrisk diagnos. Många aktörer inom hälso- och sjukvården har begränsade kunskaper om migrationsprocessen. Detta kan innebära att individer med ohälsa inte får en effektiv bedömning och behandling.

För ökad tillgänglighet till vård och behandling för målgruppen, avsatte regeringen 40 miljoner kronor 2017 och 2018. Regeringen har inom satsningen bl.a. beslutat om medel till Röda Korset och Vårsta diakoni för att utveckla och utöka psykiatrisk traumavård, samt till Länsstyrelsen i Skåne för att ta fram fördjupningsutbildningar inom psykisk hälsa i utbildningsplattformen för samhälls- och hälsokommunikation till nyanlända.

Kunskapscentrum om ensamkommande barn och unga och medel till behandling av psykisk ohälsa

I mars 2017 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att inrätta ett kunskapscentrum om frågor avseende ensamkommande barn och unga upp till 21 år. Syftet med centrumet är att stimulera och förstärka det nationella arbetet med att utveckla och sprida kunskap till yrkesverksamma som möter barn och unga inom socialtjänst och hälso- och sjukvård. En rapport från centret visar att suicidtalet bland ensamkommande asylsökande barn och unga i Sverige under 2017 är relativt högt.

Centrumet har inrättat ett stöd till professionen på temat ensamkommande barn och unga på kunskapsguiden.se.

Steg för bättre hälsa bland transpersoner

Sterilisering som villkor för att få ändra könstillhörighet var uttryck för ett synsätt som samhället i dag tar avstånd från och regeringen anser därför i dag att det var fel att kräva detta. Mot den bakgrunden lämnade regeringen en proposition till riksdagen med förslag till en ny lag som innebär att personer som drabbats av det tidigare steriliseringskravet i könstillhörighetslagen ska kunna ansöka om ersättning av staten om 225 000 kronor (prop. 2017/18:64). Lagen trädde i kraft den 1 maj 2018.

Det finns ett behov av att modernisera könstillhörighetslagen då många uppger att den långa väntan på att få byta det kön som framgår av folkbokföringen är en av anledningarna till att transpersoner mår dåligt.

I en lagrådsremiss lämnar regeringen förslag om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och ändring av det kön som framgår av folkbokföringen. Regeringen föreslår att två nya lagar, lagen om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och lagen om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen, ska ersätta lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall. Även följdändringar i andra lagar föreslås.

Förslagen innebär att processen för ändring av det kön som framgår av folkbokföringen särskiljs från processen för kirurgiska ingrepp i könsorganen. Ett övergripande mål är att en person ska kunna få sin könsidentitet rättsligt erkänd med respekt för rätten till självbestämmande.

De avvägningar som görs i lagrådsremissen rör främst personers rätt till självbestämmande i förhållande till risken för missbruk av identitetshandlingar, förhållandet mellan vårdnadshavares bestämmanderätt och ungas rätt till självbestämmande, patientsäkerhet och personlig integritet.

Hälso- och sjukvårdens beredskap

I och med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet (prop. 2014/15:109) har planeringen för totalförsvaret återupptagits. Där ingår även hälso- och sjukvården som en del av det civila försvaret. Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten samt hälso- och sjukvårdens huvudmän har under 2018 tilldelats 40 miljoner kronor för arbete med totalförsvarsplaneringen. Därtill har myndighetsrapporter och händelser de senaste åren visat på brister i hälso- och sjukvårdens katastrofmedicinska beredskap.

Attentatet på Drottninggatan i Stockholm den 7 april 2017 föranledde en stor sjukvårdsinsats. Stockholms läns landsting har utvärderat hanteringen av händelsen. Utvärderingen visar att det, trots goda och snabba insatser, finns behov av att skapa en helhetssyn inom hela landstinget för att förbättra ledningssystemet vid en allvarlig eller extraordinär händelse.

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att stödja landstingen i deras arbete med hälso- och sjukvårdens beredskap. En slutrapport ska redovisas senast juni 2020.

I mars 2018 publicerade Riksrevisionen en granskning av regeringens och ansvariga myndigheters åtgärder för att säkra försörjningen av livsmedel och läkemedel, främst vid kris men även vid höjd beredskap. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att klargöra mål, krav och ansvar, att förtydliga de samordningsuppdrag som Livsmedelsverket och Socialstyrelsen har samt att säkerställa att samverkan fortsätter att utvecklas och att kunskaper tillvaratas. Regeringen har vidtagit åtgärder på flera av de områden som Riksrevisionen uppmärksammar. I december 2017 lämnade Försvarsberedningen delrapporten Motståndskraft –

Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025 (Ds 2017:66). Rapporten omfattar flera förslag gällande åtgärder för utveckling av livsmedels- och läkemedelsförsörjning som har bäring på de frågor som Riksrevisionen har tagit upp i sin granskning.

Regeringen beslutade i augusti 2018 om kommittédirektiv (dir. 2018:77) till en utredning om hälso- och sjukvårdens beredskap och förmåga inför och vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2020.

Läkemedelsområdet

En nationell läkemedelslista

I april 2018 lämnade regeringen propositionen Nationell läkemedelslista (prop. 2017/18:223) till riksdagen. I propositionen föreslår regeringen att en ny lag, lagen om nationell läkemedelslista, ska ersätta lagen om receptregister och lagen om läkemedelsförteckning. Riksdagen antog propositionen i juni 2018.

I januari 2018 kom regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) överens om att göra ett tillägg till den beslutade överenskommelsen professionsmiljarden. Tilläggsöverenskommelsen har sin bakgrund i de pågående förberedelserna för den nationella läkemedelslistan.

Parallellt med lagstiftningsprocessen har regeringen gett E-hälsomyndigheten flera uppdrag kopplade till den tekniska konstruktionen av registret, och frågan adresseras också inom ramen för överenskommelser mellan regeringen och SKL.

Nationell läkemedelsstrategi

Visionen för den nationella läkemedelsstrategin är rätt läkemedelsanvändning till nytta för patient och samhälle. För närvarande bedrivs arbetet inom ramen för Nationell läkemedelsstrategi 2016–2018, som regeringen och SKL tillsammans med ett flertal andra aktörer på läkemedelsområdet enades om 2015.

Fortsatt ökade kostnader för läkemedelsförmånerna

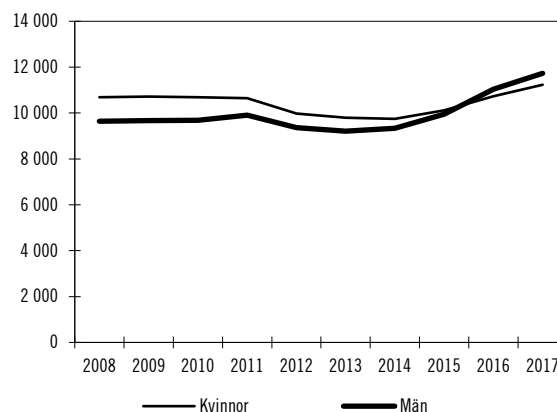
Kostnaderna för läkemedelsförmånerna minskade under en period fram till 2013. De senaste åren har dock utvecklingen vänt och kostnaderna ökar igen. År 2016 var kostnadsökningen drygt åtta procent. Även 2017 ökade kostnaderna, då med drygt fem procent. Bidragande faktorer till utvecklingen är att befolkningen växer och att andelen äldre blir större. Introduktion av nya kostsamma produkter mot bl.a. cancer samt en ökad användning av vissa äldre produkter påverkar också utvecklingen.

I diagram 3.19 visas utvecklingen av kostnader för läkemedelsförmånerna över tid. Kostnaderna vad gäller läkemedelsförmånerna var länge högre för kvinnor än för män, men sedan 2016 är kostnaderna högre för män. Detta beror bl. a. på att nya läkemedel mot prostatacancer kom in i förmånerna 2015.

Siffror avseende hur stor andel av de totala hälso- och sjukvårdskostnaderna som utgjordes av läkemedelskostnader saknas fortfarande för 2017 men 2014 till 2016 var andelen 9,1 procent.

Diagram 3.19 Kostnader för läkemedelsförmånerna

Miljoner kronor (exklusive mervärdesskatt)

Källa: E-hälsomyndigheten

Tabell 3.3 Läkemedelskostnaderna uppdelade på områden

Miljoner kronor (exklusive mervärdesskatt)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Läkemedelsförmånerna ¹	20 570	19 367	19 025	19 100	20 089	21 796	22 983
Patientens kostnad ²	5 105	5 407	5 700	5 733	5 886	5 534	5 629
Andel patientkostnad ³	19,9 %	21,8 %	23,1 %	23,1 %	22,7 %	20,2 %	19,7 %
Receptläkemedel utan förmån ⁴	1 774	2 000	2 102	2 871	3 636	3 595	3 100
Slutenvård ⁵	7 146	6 975	6 999	7 194	7 843	7 965	8 374
Receptfritt ⁶	3 684	3 841	3 986	4 127	4 369	4 598	4 642
Total	38 279	37 590	37 811	39 025	41 823	43 487	44 728
Läkemedelskostnadernas andel av totala hälso- och sjukvårdskostnaderna ⁷	9,5 %	9,4 %	9,1 %	9,1 %	9,1 %	9,1 %	

¹ Läkemedel samt förbrukningsartiklar inom förmånen.

² Avser egenavgift och merkostnad.

³ Beräknat som andel av förmån och patientens kostnad.

⁴ Inklusive smittskyddsläkemedel.

⁵ Avser humanläkemedel på rekvisition inom sluten- och öppenvård. Slutenvårdskostnaderna är svåra att jämföra mellan åren beroende på att nettopriser införts successivt och avsaknad av data vissa år. Uppgifterna finns ej uppdelat på kön.

⁶ Avser receptfria humanläkemedel som säljs över disk på apotek samt i detaljhandeln. Uppgifterna finns ej uppdelat på kön.

⁷ Uppgifter om totala hälso- och sjukvårdskostnader saknas för 2017. Uppgifterna inkluderar mervärdesskatt.

Källa: E-hälsomyndigheten och Statistiska centralbyrån (Hälsöräkenskaperna).

Kostnadsdämpande insatser

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) genomför regelbundet omprövningar av läkemedel som ingår i läkemedelsförmånerna. Omprövningarna resulterade i besparingar om totalt 620 miljoner kronor år 2014–2016. Under 2017 uppgick besparingen till 3 miljoner kronor. Utöver det har så kallade sidoöverenskommelser mellan landsting och läkemedelsföretag resulterat i återbäringar om 259 miljoner kronor 2015, 723 miljoner kronor 2016 och 947 miljoner kronor 2017. Dessa besparingar tillföll landstingen i sin helhet fram till 2017. Från och med 2017 delar staten och landstingen på besparingen. Under 2017 tillföll 70 procent av återbäringen landstingen och 30 procent tillföll staten. Under 2018 är motsvarande siffror 60 procent respektive 40 procent.

Den så kallade 15-årsregeln innebär att priserna på läkemedel som är äldre än 15 år från tidpunkten för marknadsgodkännandet sänks med 7,5 procent. Besparingar till följd av 15-årsregeln var totalt 510 miljoner kronor 2014–2016, och 58 miljoner kronor 2017.

Utfallet av 2017 års överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting

Överenskommelsen för 2017 innebar bl.a. att statens bidrag till landstingen för läkemedelsförmånerna m.m. uppgick till 25,9 miljarder kronor. I detta ingick ett bidrag om 858 miljoner kronor för läkemedel för behandling av hepatit C. Landstingens kostnader för läkemedel för behandling av hepatit C blev dock lägre än överenskommet belopp vilket innebar att landstingen, i enlighet med överenskommelsens vinst- och förlustdelningsmodell, fick betala tillbaka ca 126 miljoner kronor till staten. Den återbäring som gemensamt framtagna sidoöverenskommelser resulterat i uppgick 2017 till 947 miljoner kronor totalt, av vilket 663 miljoner kronor tillföll landstingen och 284 miljoner tillföll staten.

Överenskommelse kring formerna för statens bidrag till läkemedelsförmånerna

Överenskommelsen innebär bl.a. att landstingen 2018 får ett statligt bidrag om 28,789 miljarder kronor för kostnader för läkemedelsförmånerna m.m.

Utredning om finansiering, subvention och prissättning av läkemedel

I november 2017 överlämnade Läkemedelsutredningen (S 2016:07) sitt delbetänkande till rege-

ringen (SOU 2017:87). Delbetänkandet innehåller en övergripande problembeskrivning och en beskrivning av inriktningen för det fortsatta arbetet. Delbetänkandet har remitterats. En slutredovisning ska lämnas senast den 31 december 2018.

Kunskapsunderlag om biosimilarer

En biosimilar är ett biologiskt läkemedel som innehåller en version av den aktiva substans som finns i ett redan godkänt biologiskt läkemedel (referensläkemedlet). Läkemedelsverket och TLV har tillsammans på uppdrag av regeringen tagit fram ett kunskapsunderlag med syftet att vården ska få tillgång till relevant producentoberoende kunskapsunderlag och stöd kring biologiska läkemedel på ett lättillgängligt sätt. I kunskapsunderlaget konstateras bl.a. att det är okontroversiellt att välja en biosimilar vid nyinsättning av ett biologiskt läkemedel och att det inte heller finns några hinder för läkare att byta till en biosimilar under pågående behandling (så kallad switch) när sjukdomen är i stabil fas och patienten är välinformerad.

Kliniska läkemedelsprövningar

Regeringen lämnade under mars 2018 en proposition till riksdagen med förslag som syftar till att anpassa svensk rätt till förordning (EU) nr 536/2014 om kliniska prövningar av humanläkemedel (prop. 2017/18:196). Förordningen ska börja tillämpas när EU-portalen är fullt funktionsduglig.

Medicinteknik

I propositionen Anpassningar till EU:s nya förordningar om medicinteknik – del 1 (prop. 2016/17:197) föreslog regeringen att ansvaret för de oberoende organisationer–anmälda organ–på det medicintekniska området ska flyttas från Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) till den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen beslutade i oktober 2017 att Läkemedelsverket skulle vara den nya ansvariga myndigheten för anmälda organ genom en ändring i förordningen (1993:876) om medicintekniska produkter. De uppgifter som den ansvariga myndigheten ska ägna sig åt kräver resurser. Tidigare har den medicintekniska verksamheten finansierats genom anslag. I propositionen föreslogs att myndighetens nya uppgifter skulle finansieras genom avgifter. Myndigheten ska både utse anmälda organ och utöva tillsyn

över dem. Regeringen beslutade därför i oktober 2017 om en ny förordning (2017:932) om avgifter för anmälda organ för medicintekniska produkter. Förslagen och den nya avgiftsförordningen trädde i kraft den 26 november 2017.

Restnoteringar

Läkemedelsverket har under 2017 haft uppdraget att genomföra de förändringar som krävs för att begära in, hantera och publicera information om restnoteringar i enlighet med myndighetens rapport Restnoteringar av läkemedel – fortsatt utredning. Uppdraget redovisades i myndighetens årsredovisning för 2017. Bland de åtgärder som Läkemedelsverket föreslår finns bl.a. en striktare tillämpning av läkemedelslagen, ett nytt it-stöd för ärendehantering och nya rutiner kring publicering av information om restnoteringar. Åtgärdsförslagen, som började tillämpas vid årsskiftet 2017/2018, syftar till att informationsflödet om restnoteringar ska vara strukturerat och effektivt genom hela kedjan.

Förbättrad uppföljning inom läkemedelsområdet

Uppföljningsperspektivet beaktas på olika sätt inom men även utanför den nationella läkemedelsstrategin. Hösten 2017 redovisade Socialstyrelsen t.ex. ett regeringsuppdrag avseende den fortsatta utvecklingen och förvaltningen av den nationella källan för ordinationsorsak. Både Socialstyrelsen och E-hälsomyndigheten har fått förnyade uppdrag som ska leda till att källan kan tas i drift och användas vid ordination av läkemedel senast 2019. Uppföljningsperspektivet har också beaktats i förslaget om framtagningen av en nationell läkemedelslista.

Biobanker

Utredningen om regleringen av biobanker överlämnade sitt slutbetänkande Framtidens biobanker (SOU 2018:4) till regeringen i januari 2018. Betänkandet innehåller bl.a. ett förslag till en ny biobankslag och har remitterats under våren 2018.

Förslag till förordning om utvärdering av medicinska metoder

Europeiska kommissionen presenterade den 31 januari 2018 ett förslag till förordning om utvärdering av medicinsk teknik och om ändring av direktiv 2011/24/EU.

Förslaget innehåller bestämmelser om användning av gemensamma verktyg, metoder och förfaranden i EU för utvärdering av medicinska

metoder (Health Technology Assessment, HTA). HTA översätts till utvärdering av medicinsk teknik i den svenska versionen av kommissionens förslag.

Medlemsstaterna föreslås samarbeta avseende gemensamma kliniska bedömningar, gemensamma vetenskapliga samråd och identifiering av ny medicinsk teknik samt även frivilligt samarbeta inom områden som inte omfattas av obligatoriskt samarbete.

Förhandlingarna i rådsarbetsgruppen för läkemedel och medicinteknik påbörjades i februari.

Läkemedel och miljö

Regeringen verkar för ökad miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning och internationellt. Frågan om läkemedel i miljön har kopplingar till arbetet mot antibiotikaresistens, se avsnitt 4 Folkhälsopolitik, och behandlas även inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Regeringen beslutade i maj 2018 att ge Läkemedelsverket i uppdrag att inrätta och ansvara för ett kunskapscentrum för läkemedel i miljön. Kunskapscentrumet ska bidra till att samla svenska aktörer och utgöra en plattform för dialog och samarbete. Centrumets verksamhet ska vara i enlighet med Läkemedelsverkets instruktionsenliga uppdrag inom området.

Apotekmarknadens utveckling

Under 2017 publicerade Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) en uppföljning av apotekmarknadens utveckling. Uppföljningen visar på en fortsatt nyetablering av apotek under 2016 och 2017, dock med en viss avmattning av tillväxttakten under 2017. Nettoökningen mellan 2010 och 2017 uppgår till 474 apotek. Såväl apotekskedjor som enskilda aktörer har under perioden öppnat nya apotek. Fler apotek och ökat öppethållande har lett till att det är möjligt att få tillgång till farmaceutisk rådgivning och läkemedel en större del av dygnet, med en större valfrihet mellan olika apotek och apotekskedjor. En analys av apotekens öppettider visar att medianapoteket hade öppet 51,5 timmar per vecka i oktober 2017, vilket är samma öppethållandenivå som i maj 2016. Jämfört med 2009 innebär det en ökning med 11 timmar per vecka. Antalet apoteksombud har fortsatt att minska något och uppgick i september 2017 till 630 från att ha varit 850 år 2009. Apotek som finns på

platser där avståndet till närmaste andra apotek är minst sex kilometer, har under perioden 2010 till 2017 minskat något i antal. Nio nya apotek med minst sex kilometer till närmaste apotek har öppnat. Samtidigt har 13 apotek i samma avståndskategori stängt under denna period.

Apotekens e-handel har växt kraftigt under 2016–2017. Samtliga apotekskedjor har etablerat sig på denna marknad vilket har ökat konkurrensen. Den stora tillväxten har i huvudsak varit för handelsvaror och receptfria läkemedel. Olika priser förekommer för fysiska apotek och e-handelsapotek i samma kedja på varor med fri prissättning. Det är också en skillnad på verksamheten för de aktörer som bara har e-handelsapotek och de kedjor som har både fysiska apotek och e-handelsapotek.

För receptbelagda varor har tillväxten avmattats något under 2017, till stor del beroende på en avtagande försäljning av smittskyddsläkemedel. Apotekens bruttoresultat har fortsatt ökat och uppgick 2016 till knappt 10,3 miljarder kronor. Även rörelseresultatet har stigit och rörelsemarginalen uppgick till knappt fyra procent.

Proposition om kvalitet och säkerhet på apoteksmarknaden

I mars 2018 fattade regeringen beslut om propositionen Kvalitet och säkerhet på apoteksmarknaden (prop. 2017/18:157). Sammanfattningsvis innebär förslagen bl.a. att öppenvårdsapotekens grunduppdrag förtydligas, kraven på farmaceutkompetens skärps och kraven om rådgivning och kontroll förtydligas. Ändringarna trädde i stora delar i kraft den 1 augusti 2018, medan de förslag som kräver mer förberedelser av myndigheter och apoteksaktörer träder i kraft vid senare tidpunkter.

Apoteksstöd i glesbygd

Under 2017 har TLV beviljat sammanlagt 34 apotek stöd enligt förordningen (2013:80) om bidrag till öppenvårdsapoteksservice av allmänt ekonomiskt intresse. Det totala utbetalda beloppet uppgick till cirka tio miljoner kronor.

Nya apoteksmarknadsutredningen

Nya apoteksmarknadsutredningen redovisade i oktober 2017 ett deluppdrag att överväga om en reglering av apotekens handelsmarginal för läkemedel utanför förmånerna bör införas för att åstadkomma en enhetlig prissättning på apotek. I delbetänkandet Enhetliga priser på recept-

belagda läkemedel (SOU 2017:76) föreslås att prissättningen på sådana läkemedel även fortsättningsvis ska vara fri för läkemedelstillverkarna, men att de ska bli skyldiga att anmäla ett inköpspris till TLV för receptbelagda humanläkemedel. Det anmälda priset ska enligt förslaget fastställas som inköpspris för läkemedlet av TLV, som också fastställer det försäljningspris som apoteken ska tillämpa genom påslag av en reglerad handelsmarginal. Betänkandet har remissbehandlats.

De avslutande delarna av utredningens uppdrag redovisades i juni 2018 och innehåller bl.a. en översyn av marknaderna och regelverken för maskinell dosdispensering, extemporeläkemedel (individanpassade läkemedel) och lagerberedning (SOU 2018:53).

Utökade möjligheter till utbyte av läkemedel på apotek

Regeringen beslutade i april 2018 om en proposition som innehåller förslag om att ett läkemedel som förskrivits utanför läkemedelsförmånerna ska kunna bytas ut mot ett likvärdigt läkemedel som ingår i förmånerna och som därmed kan omfattas av patientens högkostnadsskydd (prop. 2017/18:233). Förslagen, som har antagits av riksdagen, träder i huvudsak i kraft den 2 juni 2020. Vissa förslag av mindre omfattning träder i kraft den 1 oktober 2018.

Kartläggning av egenvård med receptfria läkemedel

Läkemedelsverket redovisade i mars 2018 ett uppdrag att kartlägga och analysera den internationella utvecklingen i fråga om patientens egen behandling med receptfria läkemedel. Läkemedelsverkets slutsats är att flera av de läkemedel som inkluderas i en farmaceutläkemedelskategori i andra europeiska länder för närvarande redan finns tillgängliga för konsumenter i form av receptfria läkemedel i Sverige. Enligt myndigheten finns inget uppenbart behov av att introducera farmaceutläkemedelskategorin i Sverige.

Tandhälsan förbättras men är inte jämlik

God mun- och tandhälsa är en förutsättning för en god allmänhälsa och ett gott välbefinnande. Vuxnas tandhälsa fortsätter att utvecklas positivt. För personer mellan 20 och 65 år har det genomsnittliga antalet lagade tänder minskat med 2,5 tänder samtidigt som antalet kvar-

varande tänder legat relativt stabilt 2009–2016. Detta är ett resultat av att många unga vuxna lämnar den avgiftsfria tandvården med få eller inga lagade tänder och att man i hög utsträckning behåller den goda tandhälsan över tid. Samtidigt ökar risken för tandlossningssjukdomar med ökat antal kvarvarande tänder. Detta visar sig genom att andelen i den äldre befolkningen (60 år och äldre) som behandlas för tandlossningssjukdomar ökat mellan 2011 och 2016 med cirka 4 procent.

De totala tandvårdsutgifterna för stat, lands- och hushåll uppgick till 28,1 miljarder kronor 2016, enligt preliminära uppgifter från Statistiska centralbyrån (Hälsoräkenskaperna). De totala statliga kostnaderna för tandvården uppgick 2016 till 5,5 miljarder kronor. Landstingens utgifter uppgick till 6,4 miljarder kronor, kommunernas utgifter uppgick till 12 miljoner kronor och hushållens utgifter för tandvård uppgick till 16,1 miljarder kronor. Av de totala utgifterna utgjorde hushållens utgifter cirka 57 procent.

Vuxna omfattas av det statliga tandvårdsstödet. För barn och ungdomar är tandvården för närvarande avgiftsfri till och med det år de fyller 22 år. I tabell 3.4 nedan visas utbetald ersättning för det statliga tandvårdsstödet. Kvinnor tar som tidigare del av det statliga tandvårdsstödet i något högre utsträckning än män. Särskilt tandvårdsbidrag (STB) är ett statligt bidrag om 600 kronor per halvår som syftar till att uppmuntra till ökad förebyggande tandvård för personer med vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar som medför risk för försämrad tandhälsa. Vid införandet 2013 uppskattades målgruppen för STB till cirka 285 000 personer. År 2013 utnyttjades stödet av cirka 22 000 personer och 2017 var antalet 57 000 personer. Majoriteten av de som använt sig av STB var i åldersgruppen 65–84 år. Trots ökningen ligger utnyttjandet fortfarande under den initiala beräkningen. Kvinnor utnyttjar stödet i högre utsträckning än män.

Tabell 3.4 Utbetald ersättning för statligt tandvårdsstöd

Miljoner kronor

	2008 ¹	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Allmänt tandvårdsbidrag²										
Kvinnor	210	459	530	503	488	527	525	535	532	557
Män	181	401	464	439	431	464	461	469	467	488
Särskilt tandvårdsbidrag³										
Kvinnor						11	18	24	29	33
Män						5	9	11	13	15
Högekostnadsskydd⁴										
Kvinnor	395	1 872	1 957	1 958	1 970	2 094	2 120	2 130	2 250	2 325
Män	402	1 838	1 957	1 955	1 961	2 075	2 113	2 118	2 250	2 358
Samtliga tre tandvårdsstöd										
Kvinnor	605	2 331	2 487	2 461	2 458	2 632	2 663	2 689	2 816	2 915
Män	583	2 239	2 421	2 394	2 392	2 544	2 583	2 598	2 742	2 860
Totalt⁵	1 188	4 571	4 910	4 856	4 854	5 184	5 253	5 291	5 558	5 775

¹ Under första halvan av 2008 gällde ett annat system, därför är siffrorna för 2008 inte direkt jämförbara med följande år.

² Det allmänna tandvårdsbidraget ska stimulera till regelbundna besök hos tandläkare och är främst tänkt att användas för undersökningar och förebyggande tandvård.

³ Det särskilda tandvårdsbidraget riktar sig till personer som har sjukdomar eller funktionsnedsättningar som ökar risken för försämrad tandhälsa. Det särskilda tandvårdsbidraget infördes 2013.

⁴ Högekostnadsskyddet innebär att den försäkrade vid större behandlingar inte behöver betala hela kostnaden själv.

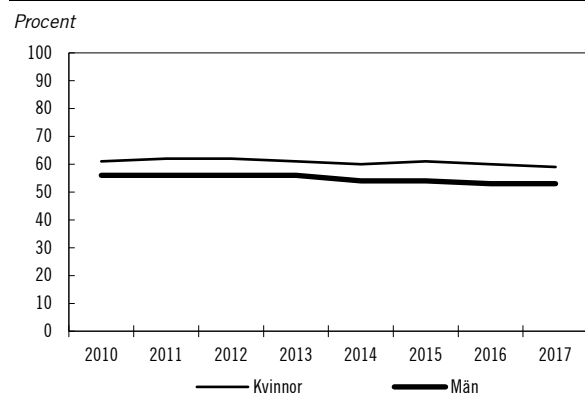
⁵ Utbetald ersättning totalt inkluderar besök där uppgifter om kön ej finns tillgängligt.

Källa: Försäkringskassan

Jämlik och jämställd tandvård

År 2016 var det 72 procent av den vuxna befolkningen som besökt tandvården någon gång de senaste två åren och 77 procent som gjort ett besök någon gång de tre senaste åren. Cirka 81 procent av kvinnorna och 74 procent av männen har besökt tandvården under en treårsperiod. Skillnaden i tandvårdsbesök och tandhälsa mellan olika socioekonomiska grupper kvarstår. Personer med hög inkomst, som är födda i Sverige eller som har en högre utbildning besöker tandvården i större utsträckning än personer som har låg inkomst, som är utrikes födda eller som har en lägre utbildning. Barn till föräldrar som inte besöker tandvården konsumerar mindre tandvård än andra barn trots att alla barn har gratis tandvård. För att förbättra tandhälsan och därmed minska framtida kostnader för både individ och samhälle är det viktigt att främja regelbundna tandvårdsbesök hos dem med sämre tandhälsa. Även regionala skillnader i besöksfrekvens kan noteras. Under perioden 2014 till 2016 gjorde t.ex. 75 procent av den vuxna befolkningen minst en basundersökning. Motsvarande siffra för Norrbotten var 57 procent.

Diagram 3.20 Andel vuxna som besökt tandläkare eller tandhygienist för undersökning

Källa: Försäkringskassan och Statistiska centralbyrån.

Det allmänna tandvårdsbidraget är ett viktigt grundstöd och incitament för regelbundna besök för att minska individens framtida tandvårdsbehov. För att ytterligare stimulera till regelbundna besök i tandvården i förebyggande syfte fördubblade regeringen 2018 det allmänna tandvårdsbidraget från 300 kronor till 600 kronor för gruppen 23–29 år, från 150 till 300 kronor för gruppen 30–64 år och från 300 till 600 kronor för gruppen 65 år eller äldre.

Tandvården är avgiftsfri för personer t.o.m. det år de fyller 22 år. För barn och unga höjdes åldersgränsen för avgiftsfri tandvård från det år en person fyller 21 till det år personen fyller 22 år. Den 1 januari 2019 höjs åldersgränsen för avgiftsfri tandvård till och med det år en person fyller 23 år.

Nöjda tandvårdspatienter

Svenskt kvalitetsindex (SKI) mäter varje år kundnöjdhet inom en rad branscher. Tandvården har sedan många år de mest nöjda kunderna bland de undersökta områdena. Nöjdheten har minskat något 2017 jämfört med 2015.

Statlig utredning om ett tandvårdssystem för jämlik tandhälsa

Regeringen beslutade i mars 2018 att tillsätta en utredning med uppdrag att utreda och lämna förslag om hur tandvårdssystemet kan utvecklas för att bli mer resurseffektivt och jämlikt. Föreslagna förändringar ska gynna en regelbunden och förebyggande tandvård och syfta till att minska skillnaderna i tandhälsa i befolkningen. Utredaren ska analysera skillnader i tandhälsa samt identifiera faktorer och incitament för en mer jämlik tandvård och tandhälsa. Utredaren ska vidare analysera och överväga åtgärder för att tandvårdssystemet ska uppfattas som mer förutsägbart för såväl patienter och vårdgivare som företrädare för professionerna. Utredaren ska också pröva vilken betydelse prissättningen på tandvårdsmarknaden har för en jämlik tandvård och tandhälsa. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2020.

3.5 Tillkännagivanden

Tillkännagivanden rörande apotek

Riksdagen beslutade i mars 2017 om tre tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden om ökat samarbete mellan vården och apoteken (bet. 2016/17:SoU6, rskr. 2016/17:170). Regeringen beskriver nedan sitt ställningstagande till respektive tillkännagivande.

Samverkan mellan vården och apoteken

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om att utveckla modeller för ett ökat

samarbete mellan vården och apoteken (punkt 1).

Av propositionen Kvalitet och säkerhet på apoteksmarknaden, som beslutades av regeringen den 15 mars 2018, framgår att regeringen bedömer att det bör genomföras en försöksverksamhet med en farmaceutisk tjänst på öppenvårdsapotek (prop. 2017/18:157 s. 91–98). Regeringen har därför gett Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket i uppdrag att genomföra en förstudie för att utreda förutsättningarna för att genomföra och utvärdera en sådan försöksverksamhet. Syftet är att i högre grad ta till vara apotekens möjligheter att genom sin roll i vårdkedjan bidra till en bättre läkemedelsanvändning. Förstudien och försöksverksamheten förutsätter dialog och samverkan mellan berörda aktörer, däribland apoteken och vården, för att skapa förutsättningar för största möjliga nytta. I och med detta anser regeringen att tillkännagivandet har tillmötesgått och att det därmed är slutbehandlat.

24-timmarsregeln

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen bör se över regelverket för handel med läkemedel i fråga om 24-timmarsregeln i förhållande till distributörerna och återkomma till riksdagen med ett förslag (punkt 2). Genom de ändringar av 9 och 10 §§ förordningen (2009:659) om handel med läkemedel som trädde i kraft den 1 augusti 2018 har den så kallade 24-timmarsregeln ändrats. Motiven bakom ändringarna av paragraferna redovisas i prop. 2017/18:157 s. 111–116. Mot bakgrund av det anförda anser regeringen att tillkännagivandet har tillmötesgått och att det därmed är slutbehandlat.

Rätt att returnera läkemedel

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag om rätt för apoteken att returnera läkemedel (punkt 3). I prop. 2017/18:157 lämnas förslag om en lagreglerad rätt för apoteken att returnera läkemedel. Ändringen trädde i kraft den 1 augusti 2018. Mot bakgrund av detta anser regeringen att tillkännagivandet har tillmötesgått och att det därmed är slutbehandlat.

Tilkännagivanden om högspecialiserad vård

Riksdagen beslutade i mars 2018 om tre tillkännagivanden med anledning av motionsyrkanden som rör den nya beslutsprocessen för högspecialiserad vård (bet. 2017/18:SoU18, rskr. 2017/18:176). Bakgrunden till tillkännagivandena var regeringens proposition En ny beslutsprocess för den högspecialiserade vården (prop. 2017/18:40). Regeringen beskriver nedan respektive tillkännagivande.

Riksdagen har beslutat att ge regeringen till känna att regeringen bör utse en myndighet som ska få i uppdrag att säkerställa patientsäkerheten när det gäller akutsjukvård i alla regioner (punkt 3). Riksdagen har även beslutat att ge regeringen till känna att regeringen regelbundet bör följa upp hur den nya beslutsprocessen fungerar (punkt 4). Därutöver tycker riksdagen att det krävs ett ökat statligt ansvarstagande när det gäller sjukvårdens organisation. Riksdagen har därför beslutat att ge regeringen till känna att också tillsätta en parlamentarisk utredning för att klarlägga förutsättningarna för en ändamålsenlig ansvarsfördelning mellan staten och de nuvarande huvudmännen (punkt 6).

Regeringen har tillmötesgått de två första tillkännagivandena genom att den 14 juni 2018 ge Socialstyrelsen i uppdrag att löpande följa upp och återrapportera om genomförandet av och tidsplanen för den nya beslutsprocessen för nivåstrukturerad vård. Uppdraget inkluderar hela processen, från att förslag till vårdområden tas fram, till uppföljning av beslut om tillstånd för högspecialiserad vård. Patientsäkerhet ska särskilt beaktas i uppföljningen. I uppdraget ingår att Socialstyrelsen ska analysera konsekvenserna för akutsjukvården i arbetet med nivåstrukturerad vård. Det framgår också av uppdraget (S2018/03661/FS) att det är viktigt att analysera andra konsekvenser för hälso- och sjukvården. Tilkännagivandena anses därmed vara slutbehandlade.

Vad gäller det tredje tillkännagivandet, om ansvarsfördelningen mellan staten och de nuvarande huvudmännen, så kan regeringen konstatera att en utredning om statens kontra läns och landstings ansvar nyligen har avslutats av den s.k. Indelningskommittén, som har lämnat betänkandet Myndighetssamverkan indelning – samverkan på regional nivå (SOU 2018:10). Tilkännagivandet avseende punkt 6 är inte slutbehandlat.

Tillkännagivande om ny cancerstrategi

Riksdagen beslutade i maj 2018 om ett tillkännagivande med innebörden att regeringen ska ta fram en ny utvecklad cancerstrategi med syfte att bidra till kortare väntetider, mer inslag av högspecialiserad vård och långsiktig kompetensförsörjning (bet. 2017/18:SoU9 punkt 27, rskr. 2017/18:293). I samma betänkande har riksdagen även beslutat att ge regeringen till känna att regeringen bör ge en myndighet i uppdrag att ta fram förslag på hur nationella kvalitetsregister kan bli tillgängliga för patienter så att de kan jämföra kvaliteten mellan olika vårdmottagningar, punkt 10.

Betänkandet En nationell cancerstrategi för framtiden (SOU 2009:11) har sedan 2009 utgjort grunden för arbetet med att utveckla cancervården i Sverige. Regeringen har ansett att den inriktning som anges i denna strategi ska bibehållas och vara vägledande även för det fortsatta arbetet. Samtidigt behöver innehållet i strategin vidareutvecklas och anpassas för att möta de utmaningar som den svenska cancervården står inför i dag och i framtiden.

Regeringen genomförde därför under våren och sommaren 2017 ett rådslag om framtidens cancervård för att diskutera hur samhället på bästa sätt kan förbereda sig inför en framtid med allt fler som insjuknar i, och lever med, cancer. I rådslaget deltog patientorganisationer, vårdpersonal, forskare, myndigheter, vårdföretag, landstingsföreträdare m.fl. Slutsatserna från rådslaget utgör ett viktigt underlag för utvecklingen av det nationella arbetet med cancervården.

Med utgångspunkt i den nationella cancerstrategin och de förslag som presenterades under rådslaget om framtidens cancervård presenterade regeringen i maj 2018 en långsiktig inriktning för det nationella arbetet med cancervården. Syftet med den långsiktiga inriktningen är att skapa tydlighet kring hur regeringen vill att det nationella arbetet med cancervården ska utvecklas nu och i framtiden. Dessutom ska inriktningen ligga till grund för fortsatta insatser för att rusta cancervården inför framtidens utmaningar. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet avseende punkt 27 är tillmötesgått och det är därmed slutbehandlat.

Tillkännagivandet avseende punkt 10 är inte slutbehandlat.

3.6 Budgetförslag

3.6.1 1:1 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Tabell 3.5 Anslagsutveckling 1:1 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2017	Utfall	35 083	Anslags-sparande	822
2018	Anslag	35 408 ¹	Utgifts-prognos	35 795
2019	Förslag	35 831		
2020	Beräknat	36 388 ²		
2021	Beräknat	36 918 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 35 831 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 35 831 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för vård- och omsorgsanalys förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 3.6 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	35 408	35 408	35 408
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	423	980	1 510
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	35 831	36 388	36 918

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 35 831 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 36 388 000 kronor respektive 36 918 000 kronor.

3.6.2 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

Tabell 3.7 Anslagsutveckling 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	83 122		667
2018	Anslag	82 724 ¹	Utgifts-prognos	82 390
2019	Förslag	83 526		
2020	Beräknat	84 615 ²		
2021	Beräknat	85 606 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 83 456 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 83 421 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens beredning för medicinsk och social utvärderings (SBU) förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 3.8 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	82 724	82 724	82 724
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	802	1 962	2 990
Beslut		-71	-108
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	83 526	84 615	85 606

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 83 526 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Statens beredning för medicinsk och social utvärdering* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 84 615 000 kronor respektive 85 606 000 kronor.

3.6.3 1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	141 164		2 596
2018	Anslag	143 295 ¹	Utgifts-prognos	142 164
2019	Förslag	144 660		
2020	Beräknat	146 671 ²		
2021	Beräknat	148 452 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 144 660 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 144 660 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets (TLV) förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	143 295	143 295	143 295
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 365	3 376	5 157
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	144 660	146 671	148 452

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 144 660 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 146 671 000 kronor respektive 148 452 000 kronor.

3.6.4 1:4 Tandvårdsförmåner

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:4 Tandvårdsförmåner

Tusental kronor

2017	Utfall	5 781 881	Anslags- sparande	-34 046
2018	Anslag	6 332 439 ¹	Utgifts- prognos	6 271 121
2019	Förslag	6 771 752		
2020	Beräknat	6 920 956		
2021	Beräknat	7 085 850		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statliga tandvårdsförmåner enligt lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd, enligt socialförsäkringsbalken och enligt lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. En mindre del av anslaget får användas för utgifter för kompetenscentrum på tandvårdsområdet.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2017 att tandvård stegvis ska komma att erbjudas avgiftsfritt för unga vuxna t.o.m. det år de fyller 21 år, 22 år respektive 23 år (avsnitt 4.8 samt utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner). Lagändringen avseende 21 år trädde i kraft den 1 januari 2017 och ändringen avseende 22 år trädde i kraft den 1 januari 2018. Lagändringen avseende 23 år kommer att träda i kraft den 1 januari 2019. Mot bakgrund av att åldersgruppen inte längre omfattas av det statliga tandvårdsstödet föreslås anslaget minska med 37 miljoner kronor 2019 och beräknas minska med motsvarande nivå 2020 och framåt. Finansiering av reformen i sin helhet regleras inom anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

Det allmänna tandvårdsbidraget dubblerades för samtliga åldersgrupper som omfattas av det statliga tandvårdsstödet den 15 april 2018. Anslaget höjdes till följd av detta med 531 miljoner kronor 2018. Regeringen föreslår att anslaget ökas med ytterligare 219 miljoner kronor 2019 för höjt allmänt tandvårdsbidrag. För 2020 och framåt beräknas en ökning på samma nivå.

Anslagsnivån för 2019 och framåt revideras jämfört med anvisade medel 2018 eftersom anslaget är regelstyrkt och nivån anpassas efter utgiftsprognoser för kommande år. Anslaget beräknas öka successivt under prognosperioden till följd av befolknings- och prisökningar.

Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Tandvårdsförmåner

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	6 332 439	6 332 439	6 332 439
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	182 000	182 000	182 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-1 743	-2 165	-566
Volymer	259 056	408 682	571 977
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	6 771 752	6 920 956	7 085 850

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 6 771 752 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Tandvårdsförmåner* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 6 920 956 000 kronor respektive 7 085 850 000 kronor.

3.6.5 1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna

Tabell 3.13 Anslagsutveckling 1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna

Tusental kronor

2017	Utfall	25 606 222	Anslags- sparande	-661 555
2018	Anslag	27 731 100 ¹	Utgifts- prognos	27 068 000
2019	Förslag	27 789 000		
2020	Beräknat	27 789 000		
2021	Beräknat	27 789 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för det särskilda statsbidraget till landstingen för deras kostnader för läkemedelsförmånerna. Syftet är att ändamålsenliga och säkra läkemedel ska

kunna förskrivas till en rimlig kostnad för den enskilde. Anslaget får även användas för att ersätta landstingen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för vissa kostnader inom läkemedelsområdet som inte ingår i läkemedelsförmånerna.

Regeringens överväganden

Under 2017 beslutades och utbetalades bidrag om 25,61 miljarder kronor till landstingen för deras kostnader för läkemedelsförmånerna m.m. Beloppet var högre än vad som beräknades när anslagsnivån fastställdes, vilket innebar att anslagskrediten användes och att anslaget för 2018 hade ett negativt ingående överföringsbelopp på 662 miljoner kronor.

I samband med propositionen Vårändringsbudget för 2018 ökades anslaget med drygt 1,1 miljarder kronor för att hantera ökade läkemedelskostnader.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslagsnivån för 2019 ökas på grund av ökade kostnader för läkemedelsförmånerna. Med oförändrad anslagsnivå kan nödvändig verksamhet inte upprätthållas.

Tabell 3.14 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	26 582 000	26 582 000	26 582 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	1 207 000	1 207 000	1 207 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	27 789 000	27 789 000	27 789 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 27 789 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Bidrag för läkemedelsförmånerna* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 27 789 000 000 kronor respektive år.

3.6.6 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård

Tusental kronor

2017	Utfall	2 913 316	Anslags-sparande	327 470
2018	Anslag	7 696 286 ¹	Utgifts-prognos	7 775 369
2019	Förslag	6 959 286²		
2020	Beräknat	5 964 286		
2021	Beräknat	5 820 286		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Den beräknade statliga ålderspensionsavgiften för 2019 uppgår till 309 tkr. Beloppet består av en preliminär avgift om 617 tkr för 2019 samt regleringsbelopp för 2016 om –308 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag och statsbidrag för att genom riktade insatser arbeta för att säkerställa att hälso- och sjukvården håller en god tillgänglighet och kvalitet, baseras på kunskap, är behovsanpassad och effektiv, samt stärker patientens delaktighet i vården. Anslaget får även användas för bidrag och statsbidrag för att förbättra förutsättningarna för ökad bemanning inom vården, för professionen att utföra sitt arbete och för att hälso- och sjukvårdens resultat följs upp på ett öppet och jämförbart sätt. Därtill får anslaget användas för att förbättra förutsättningarna för att kunskap och erfarenheter tas tillvara för att förbättra hälso- och sjukvården liksom för en god och mer jämlik vård.

Inom ramen för anslaget får medel också användas för utbetalning av ersättning i vissa fall vid ingripanden för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom, ersättning till smittbärare samt statlig ålderspensionsavgift kopplad till ersättning till smittbärare.

Detta anslag får också användas för utgifter för insatser inom regeringens arbete med hälso- och sjukvård och folkhälsa. Medel inom anslaget får användas för överenskommelser med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Anslaget får dessutom användas till bidrag till nationella och internationella organisationer inom folkhälso- och sjukvårdsområdet, andra internationella åtaganden på området, samt för forskning inom farmaci.

Medel på anslaget får också användas för ersättning till personer som insjuknat i narkolepsi till följd av vaccinering med Pandemrix. Anslaget får även användas till beredskapslager av antivirala läkemedel. Inom ramen för anslaget finns också medel för ersättning till steriliserade i vissa fall, samt till talidomidskadade i vissa fall. Dessa medel får användas för att bevilja medel till personer som ansöker om ersättning för sådana skador eller ingrepp, i enlighet med de riktlinjer som tidigare har använts.

Beredskapsinvesteringar

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 besluta att Folkhälsomyndigheten får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 350 000 000 kronor för beredskapsinvesteringar.

Regeringen bemyndigas att under 2019 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 100 000 000 kronor för beredskapsinvesteringar.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen bedömer att det även fortsättningsvis behövs låneramar i samma storlek som tidigare fastställda, för att ha en beredskap om det inträffar allvarliga händelser som medför att materiel behöver införskaffas. Det kan t.ex. vara tillgång till läkemedel för att förhindra utbrott av smittsamma sjukdomar eller annan hälso- och sjukvårdsutrustning. Även utifrån att planeringen för totalförsvaret nu har återupptagits föreligger ett behov av att ha den föreslagna låneramen för eventuella beredskapsinvesteringar.

Utifrån sitt ansvarsområde behöver Folkhälsomyndigheten en låneram för att kunna genomföra beredskapsinvesteringar i syfte att hantera utbrott av smittsamma sjukdomar t.ex. influensapandemier. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2019 besluta att Folkhälsomyndigheten får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 350 miljoner kronor för beredskapsinvesteringar.

Utifrån sitt ansvarsområde behöver Socialstyrelsen en låneram för att kunna genomföra beredskapsinvesteringar i syfte att hantera all-

varliga händelser som kan medföra konsekvenser för hälso- och sjukvården eller socialtjänsten. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2019 besluta att Socialstyrelsen får ta upp ett lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår högst till 100 miljoner kronor för beredskapsinvesteringar.

Regeringens överväganden

Under de senaste åren har ett antal insatser inom hälso- och sjukvårdsområdet påbörjats. Däribland kan nämnas insatser för kvinnors hälsa och förlossningsvård, patientmiljarden, professionsmiljarden och personalsatsningen. Regeringens avsikt är att påbörjade åtaganden ska fullföljas med finansiering under 2019.

Under perioden 2015–2018 har det inom anslaget avsatts 500 miljoner kronor per år för insatser inom cancervården. I tidigare budgetpropositioner har det aviserats att satsningen avslutas 2018. De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att medel för insatser inom cancervården tillförs även 2019.

Anslaget ökades med 200 miljoner kronor 2015 och 400 miljoner kronor 2016–2018 för insatser som rör förlossningsvård och kvinnors hälsa. För 2019 föreslås 400 miljoner kronor för motsvarande verksamhet, i enlighet med avisering i budgetpropositionen för 2016. För 2020 beräknas anslaget därmed minska med 400 miljoner kronor. Inom ramen för anslaget kvarstår dock 1 000 miljoner kronor per år fram till 2022 för insatser för förlossningsvård och för neonatalvård, vilket aviserades i budgetpropositionen för 2018.

Anslaget ökades med 130 miljoner kronor 2016–2018 för en riktad primärvårdssatsning med fokus på kvinnor särskilt i socioekonomiskt utsatta områden. För 2019 föreslås 130 miljoner kronor för samma ändamål. Satsningen tar därefter slut och anslaget beräknas minska med 130 miljoner 2020, i enlighet med budgetpropositionen för 2016.

Riksdagen har beslutat om lagen (2018:162) om statlig ersättning till personer som fått ändrad könstillhörighet fastställd i vissa fall, som innebär att personer som drabbats av det tidigare steriliseringskravet i könstillhörighetslagen kan ansöka om ersättning av staten. Anslaget ökades med 134 miljoner 2018 och föreslås nu minska

med motsvarande belopp 2019 i enlighet med beräkningar i lagens förarbeten (prop. 2017/18:64, 2017/18:SoU19, rskr. 2017/18:186)).

Som en följd av att Storbritannien ska lämna EU kommer övriga medlemsstater att behöva bistå ytterligare i det arbete som i dag utförs av EMA. För att säkerställa att Läkemedelsverket har tillräckligt med resurser för att ta på sig nya uppgifter ökades anslaget med 10 miljoner kronor under 2018. De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare beräknade minskningen av anslaget med 10 miljoner kronor för 2019 inte genomförs utan att medel tillförs även 2019.

För 2018 ökade anslaget med 137 miljoner kronor för att öka tillgängligheten i barnhälsovården för grupper som har sämre hälsa och tandhälsa, samt för att förstärka arbetet med information och kommunikation om vaccinationer. Inom anslaget föreslås samma nivå 2019 och beräknas motsvarande belopp även 2020. Anslaget beräknas minska med 137 miljoner 2021 då satsningen tar slut, i enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2018.

Anslaget ökades med 141 miljoner kronor 2018 för att kvinnor i Sverige ska erbjudas avgiftsfri gynekologisk cellprovtagning. I budgetpropositionen för 2018 aviserades att landstingen fr.o.m. 2019 skulle kompenseras genom bidrag från anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner. I enlighet med de principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition kommer medel för gynekologisk cellprovtagning tillföras landstingen även 2019 från detta anslag.

En ny lag om nationell läkemedelslista träder i kraft den 1 juni 2020 (prop. 2017/18:223, bet. 2017/18:SoU35, rskr. 2017/18:369) vilket innebär utökade arbetsuppgifter för E-hälsomyndigheten. Anslaget föreslås med anledning av denna lag ökas med 5 miljoner kronor 2019. För 2020 beräknas anslaget öka med 50 miljoner kronor och för 2021 beräknas anslaget öka med 43 miljoner kronor för detta ändamål.

Tabell 3.16 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	7 096 286	7 096 286	7 096 286
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-137 000	-1 132 000	-1 276 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	6 959 286	5 964 286	5 820 286

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 6 959 286 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bidrag till folkhälsa och sjukvård* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 5 964 286 000 kronor respektive 5 820 286 000 kronor.

3.6.7 1:7 Sjukvård i internationella förhållanden

Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:7 Sjukvård i internationella förhållanden

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	432 975	52 501	
2018	Anslag	465 030 ¹		477 206
2019	Förslag	476 068		
2020	Beräknat	484 816		
2021	Beräknat	493 857		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för vårdförmåner enligt rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, lagen (2013:513) om ersättning för kostnader till följd av vård i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gällande överenskommelser om social trygghet som Sverige tecknat med andra länder samt för sådan övrig vård som Sverige vid tillämpning av EU-rätten är skyldigt att erbjuda.

Kompletterande information

Kostnader för sjukvård i internationella förhållanden är en följd av det svenska EU-medlemskapet och de avtal om sjukvård som Sverige tecknat med andra länder. Vilka ersättningar som Försäkringskassan genom ovan nämnda åtaganden ska utge till landstingen för tillhandahållen vård framgår bl.a. i förordningen (2013:711) om ersättningar för vissa kostnader för gränsöverskridande vård.

Regeringens överväganden

Det är svårt att prognostisera anslaget eftersom utgifterna på anslaget bestäms av faktorer som till övervägande del är svåra att påverka eller förutse. Utgifterna beror av människors mönster för boende, studier, arbete och resande. Det finns även administrativa förhållanden som bidrar till osäkerhet i prognoserna för vård i internationella förhållanden, som exempelvis eftersläpning i debiteringen från andra länder för turist- och pensionärvård. Regeringen justerar anslagsnivån utifrån prognostiserade utgifter.

Tabell 3.18 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Sjukvård i internationella förhållanden

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	465 030	465 030	465 030
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-7	35	35
Volym	11 045	19 751	28 792
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	476 068	484 816	493 857

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 476 068 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Sjukvård i internationella förhållanden* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 484 816 000 kronor respektive 493 857 000 kronor.

3.6.8 1:8 Bidrag till psykiatri

Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:8 Bidrag till psykiatri

Tusental kronor

2017	Utfall	1 167 464	Anslags-sparande	41 529
2018	Anslag	1 755 493 ¹	Utgifts-prognos	1 714 256
2019	Förslag	1 702 993		
2020	Beräknat	1 485 393		
2021	Beräknat	852 893		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag och statsbidrag för insatser inom psykiatri och psykisk hälsa. Anslaget får även användas för utgifter för forskning inom psykiatri och psykisk hälsa.

Kompletterande information

Insatserna har i huvudsak bestått av uppdrag till myndigheter och överenskommelser mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Regeringens överväganden

Regeringen har uppmärksammat den kraftiga ökningen av psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna. Behovet av ökade insatser från samhället är stort. För att bidra till en förstärkning riktad till barn- och ungdomspsykiatri (BUP) inklusive första linjens psykiatri i primärvården ökade regeringen anslaget med 100 miljoner kronor under 2018 och beräknar motsvarande nivå 2019 och 2020, i enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2018.

För att möta den ökande psykiska ohälsan bland barn och unga vuxna t.o.m. 30 år ökades anslaget med 280 miljoner kronor 2016. Satsningen pågår till och med 2019, i enlighet med tidigare avisering i budgetpropositionen för 2016.

Anslaget ökade med 40 miljoner kronor i budgetpropositionen för 2018 för att motverka psykisk ohälsa i gruppen asylsökande och nyanlända. Anslaget föreslås öka med motsvarande

nivå 2019 och beräknas öka med samma belopp 2020, i enlighet med vad som angavs i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen har tagit initiativ till förstärkningar av de pågående satsningarna på psykisk hälsa, med särskilt fokus på första linjens psykiatri för barn och unga samt psykiatrisk vård för vuxna. Anslaget ökade med 500 miljoner kronor 2018. I budgetpropositionen för 2018 aviserades att anslaget skulle öka med ytterligare 500 miljoner kronor per år 2019 och 2020 för detta ändamål. De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad ökning uteblir.

För att Apotek Produktion & Laboratorier AB (APL) ska ha möjlighet att utföra sitt av riksdagen särskilt beslutade samhällsuppdrag, som innebär ett ansvar att utveckla och tillhandahålla ett medicinskt ändamålsenligt och kvalitetssäkrat sortiment av extemporeläkemedel och lagerberedningar, behöver ett kapitaltillskott om högst 60 miljoner kronor tillföras bolaget. Regeringen föreslår därför att anslaget 1:17 *Kapitalinsatser i statligt ägda företag* under utgiftsområde 24 Näringsliv ökas med 60 miljoner kronor 2019. Finansiering föreslås ske genom att anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* minskas med motsvarande belopp.

Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Bidrag till psykiatri

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 755 493	1 755 493	1 755 493
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-52 500	-270 100	-902 600
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 702 993	1 485 393	852 893

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 702 993 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 485 393 000 kronor respektive 852 893 000 kronor.

3.6.9 1:9 Läkemedelsverket

Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:9 Läkemedelsverket

Tusental kronor				
2017	Utfall	132 688	Anslags-sparande	-121
2018	Anslag	134 537 ¹	Utgifts-prognos	132 803
2019	Förslag	136 845		
2020	Beräknat	138 608 ²		
2021	Beräknat	143 900 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 136 893 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 140 695 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter vid Läkemedelsverket för:

- tillsyn av medicintekniska produkter,
- producentobunden läkemedelsinformation,
- utökade ansvarsområden till följd av lagen (2006:496) om blodsäkerhet och lagen (2008:286) om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader och celler,
- strukturerad uppföljning av nya läkemedel,
- utökade ansvarsområden till följd av ny lagstiftning på EU-nivå inom områden för kosmetika, medicinteknik, och avancerade terapier,
- utökade ansvarsområden som ålagts Läkemedelsverket efter apoteksomregleringen,
- utgifter för kliniska läkemedelsprövningar och vetenskaplig rådgivning för den statliga kontrollen av läkemedel till den del som inte täcks av avgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 3.22 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Läkemedelsverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	134 537	134 537	134 537
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 244	3 958	5 360
Beslut			
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt	64	113	4 003
Förslag/beräknat anslag	136 845	138 608	143 900

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 136 845 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Läkemedelsverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 138 608 000 kronor respektive 143 900 000 kronor.

3.6.10 1:10 E-hälsomyndigheten

Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:10 E-hälsomyndigheten

Tusental kronor

År	Utfall/Anslag/Förslag/Beräknat	Belopp	År	Utfall/Anslag/Förslag/Beräknat	Belopp
2017	Utfall	158 080	2018	Utfall	3 152
2018	Anslag	145 722 ¹	2019	Anslag	143 260
2019	Förslag	147 584	2020	Förslag	147 584
2020	Beräknat	118 634 ²	2021	Beräknat	120 316 ³

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 116 849 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 116 850 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för E-hälsomyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för de merkostnader som uppkommer till följd av E-hälsomyndighetens omlokalisering till Kalmar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.24 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		190 193	157 352	32 851
Prognos 2018		178 500	196 400	-17 900
Budget 2019		181 900	204 600	-22 700

Intäkterna som avser offentligrättslig verksamhet tas ut via avgifter enligt lagen (1996:1156) om receptregister, lagen (2005:258) om läkemedelsförteckning samt lagen (2009:366) om handel med läkemedel. Myndigheten disponerar intäkterna från verksamheten.

Tabell 3.25 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	27 460	20 116	7 344
(varav tjänsteexport)			
Prognos 2018	27 245	28 120	-874
(varav tjänsteexport)			
Budget 2019	13 000	24 100	-11 100
(varav tjänsteexport)			

Intäkterna som avser uppdragsverksamhet regleras främst i myndighetens instruktion. Det rör bl.a. granskning av elektroniska system som ska ansluta till myndighetens register, teknisk drift av register över motgifter (antidoter) och tillhandahållande av en teknisk plattform för uppgifter om läkemedel och andra varor som landsting subventionerar utöver läkemedelsförmånerna.

Regeringens överväganden

Anslaget ökades med 30 miljoner kronor under 2017 och 30 miljoner kronor under 2018 för att finansiera merkostnader hänförliga till omlokaliseringen av delar av E-hälsomyndigheten till Kalmar. De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att medel tillförs även 2019.

Tabell 3.26 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 E-hälsomyndigheten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	145 722	145 722	145 722
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 862	4 116	6 240
Beslut		-31 204	-31 646
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	147 584	118 634	120 316

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 147 584 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *E-hälsomyndigheten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 118 634 000 kronor respektive 120 316 000 kronor.

3.6.11 8:1 Socialstyrelsen

Tabell 3.27 Anslagsutveckling 8:1 Socialstyrelsen

Tusental kronor

2017	Utfall	631 672	Anslags-sparande	14 507
2018	Anslag	668 637 ¹	Utgifts-prognos	663 836
2019	Förslag	669 451		
2020	Beräknat	673 592 ²		
2021	Beräknat	656 220 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 664 185 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 639 076 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Socialstyrelsens förvaltningsutgifter och för förvaltningsutgifter för Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.28 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	17 402			
Prognos 2018	18 000			
Budget 2019	18 500			

Intäkterna för offentligrättslig verksamhet avser till stor del Socialstyrelsens avgifter för utfärdandet av legitimationer.

Regeringens överväganden

Anslaget ökades 2018 med 52 miljoner kronor för att ta tillvara den kompetens som utländskt utbildad hälso- och sjukvårdspersonal har. Insatsen syftar till att påskynda dessa personers etablering på arbetsmarknaden samtidigt som det bidrar till integration och sysselsättning. Från och med 2019 föreslås 42 miljoner kronor per år för samma ändamål.

Anslaget ökades 2017 och 2018 med 10 miljoner kronor per år för att etablera ett kunskapscentrum om ensamkommande barn och unga vid Socialstyrelsen. I budgetpropositionen för 2017 aviserades att Socialstyrelsen skulle tilldelas 5 miljoner kronor för detta ändamål 2019. De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad minskning uteblir och Socialstyrelsen tilldelas även 2019 10 miljoner kronor. För 2020 beräknas 5 miljoner kronor för samma ändamål.

I budgetpropositionen för 2018 tillförde regeringen 25 miljoner kronor för myndighetens arbete med nivåstrukturering av högspecialiserad vård i enlighet med förändringar i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Anslaget föreslås öka med 24 miljoner kronor 2019. För samma ändamål beräknas anslaget öka med 19 miljoner kronor 2020 och 4 miljoner kronor 2021 i enlighet med beräkningar i reformens förarbeten (prop. 2017/18:40, bet. 2017/18:SoU18, rskr. 2017/18:176).

Riksdagen har beslutat om ändringar i lagen (2007:606) om utredningar avseende vissa dödsfall som syftar till att utredningsverksamheten ska bli mer effektiv och ändamålsenlig. Socialstyrelsen är utredningsmyndighet för dödsfalls-

utredningar och med anledning av den ökade ambitionsnivån föreslås anslaget öka med 5,5 miljoner kronor 2019 i enlighet med beräkningar i lagens förarbeten (prop. 2017/18:215, 2017/18:SoU36, rskr. 207/18:146). Från och med 2020 beräknas motsvarande belopp.

Tabell 3.29 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:1 Socialstyrelsen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	658 637	658 637	658 637
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 563	15 984	24 408
Beslut	4 251	-1 029	-26 825
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	669 451	673 592	656 220

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 669 451 000 kronor anvisas under anslaget 8:1 *Socialstyrelsen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 673 592 000 kronor respektive 656 220 000 kronor.

3.6.12 8:2 Inspektionen för vård och omsorg

Tabell 3.30 Anslagsutveckling 8:2 Inspektionen för vård och omsorg

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2017	Utfall	678 945	Anslags-sparande	38 347
2018	Anslag	687 805 ¹	Utgifts-prognos	700 234
2019	Förslag	785 591		
2020	Beräknat	728 862 ²		
2021	Beräknat	737 391 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 719 091 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 719 090 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Inspektionen för vård och omsorgs förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.31 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	2 810			
Prognos 2018	2 800			
Budget 2019	117 973			

Intäkter för offentligrättslig verksamhet avser avgifter för tillstånd och tillsyn rörande blodverksamhet och verksamhet som rör vävnader och celler samt avgifter för ökade tillståndskrav inom välfärden.

Regeringens överväganden

Nedanstående förändringar av anslaget genomförs utifrån de principer som tillämpas vid utformningen av denna proposition.

Den 7 juni 2018 fattade riksdagen beslut om propositionen Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden (prop. 2017/18:158). Ändringarna till följd av propositionen träder i kraft 1 januari 2019 vilket innebär nya uppgifter för Inspektionen för vård och omsorg. För detta ändamål föreslår regeringen att anslaget 8:2 *Inspektionen för vård och omsorg* ökas med 73,8 miljoner kronor för 2019. Från och med 2020 beräknar regeringen att anslaget ska tillföras 38,8 miljoner i permanenta medel för ändamålet.

Den 1 januari 2019 träder lagen om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall i kraft, vilket innebär att Inspektionen för vård och omsorg får ökade kostnader för tillsyn. Anslaget 8:2 *Inspektionen för vård och omsorg* föreslås öka med 3 miljoner kronor för 2019. För 2020 och framåt beräknas motsvarande nivå.

Riksdagen har antagit propositionen om biståndsbedömt trygghetsboende för äldre (prop. 2017/18:273, bet. 2018/19:SoU4, rskr. 2018/19:11). Inspektionen för vård och omsorg föreslås i enlighet med denna proposition få i uppdrag att tillståndspröva och utöva tillsyn över boendeformen. För detta ändamål föreslås anslaget engångsvis ökas med 9,2 miljoner kronor för 2019 och beräknas öka med 2 miljoner kronor från 2020 och framåt.

Den 1 augusti 2018 trädde en ny lag och en ny förordning om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster i kraft som genomför det s.k. NIS-direktivet i svensk rätt. I förordningen utses Inspektionen för vård och omsorg som tillsynsmyndighet för hälso- och sjukvårdssektorn. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att resurser tillförs Inspektionen för vård och omsorg för ökade kostnader för tillsynsverksamheten. Anslaget 8:2 *Inspektionen för vård och omsorg* föreslås öka med 10 miljoner kronor för 2019. För 2020 och framåt beräknas motsvarande nivå.

Den tidigare beräknade minskningen av anslaget med 15 miljoner kronor för åtgärden ärendehantering och tillsynen med anledning av flyktingsituationen genomförs inte utan medel tillförs även för 2019.

Riksdagen har beslutat om ändring i Socialtjänstlagen (2001:453) som bland annat innebär att det för 2018 tillfälligt överfördes medel till Inspektionen för vård och omsorg för tillståndsprovning (prop. 2016/17:59, bet. 2016/17: SoU11, rskr. 2016/17:156). Denna tillfälliga överföring återgår till anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.* och detta anslag minskas därmed.

Tabell 3.32 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:2 Inspektionen för vård och omsorg

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	684 305	684 305	684 305
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	7 922	17 328	25 539
Beslut	96 000	29 900	30 250
Överföring till/från andra anslag	-2 636	-2 672	-2 703
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	785 591	728 862	737 391

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 785 591 000 kronor anvisas under anslaget 8:2 *Inspektionen för vård och omsorg* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 728 862 000 kronor respektive 737 391 000 kronor.

3.6.13 Övrig verksamhet

Avgiftsfinansierad verksamhet vid Läkemedelsverket

Läkemedelsverket ansvarar för godkännande och kontroll av läkemedel, naturläkemedel och medicintekniska produkter. Läkemedelsverket utövar även tillsyn över kosmetiska och hygieniska produkter. Verksamheten finansieras främst genom avgifter, anslag och bidrag. Avgiftsfinansieringen är den största finansieringskällan och genererade 76,4 procent av intäkterna 2017. Anslagsintäkten utgjorde 15,5 procent, bidrag 7,9 procent och finansiella intäkter 0,1 procent. Under 2017 omsatte Läkemedelsverket cirka 854 miljoner kronor vilket var en ökning med 93 miljoner kronor från föregående år. De ökade intäkterna i jämförelse med föregående år beror huvudsakligen på ökade avgiftsintäkter om 62 miljoner kronor och bidragen som ökade med 33 miljoner kronor.

Tabell 3.33 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor				
Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	1 638	646 484	603 365	43 120
Prognos 2018	1 638	670 631	679 294	-8 663
Budget 2019	1 638	680 590	732 120	-51 530

4 Folkhälsopolitik

4.1 Omfattning

Inom avsnitt 4 Folkhälsopolitik redovisas i huvudsak åtgärder inom folkhälsoområdet med finansiering från utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg. Avsnittet omfattar anslag för Folkhälsomyndigheten, insatser för vaccinberedskap, insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar samt Sveriges bidrag till Världshälsoorganisationen (WHO) och WHO:s ramkonvention om tobakskontroll. I avsnittet ingår även bidrag till frivilligorganisationer, alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaks-

politiska insatser samt insatser mot spelberoende.

Vissa insatser inom folkhälsoområdet finansieras av anslag som behandlas under avsnitt 3 Hälso- och sjukvårdspolitik, t.ex. anslag 1:6 *Bidrag till folkhälsa och sjukvård* och anslag 1:8 *Bidrag till psykiatri*.

Arbetet med folkhälsopolitiken är en central del i genomförandet av Agenda 2030, bl.a. genom dess tvärssektoriella angreppssätt.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom Folkhälsopolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
2:1 Folkhälsomyndigheten	379	383	387	389	395	399
2:2 Insatser för vaccinberedskap	86	89	89	89	89	89
2:3 Bidrag till WHO	39	44	38	39	36	36
2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	74	76	75	76	76	76
6:1 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	196	196	193	196	96	96
Summa Folkhälsopolitik	774	788	782	789	692	696

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

4.3 Mål för området

Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhällliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. (prop. 2017/18:249, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406).

Målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk (prop. 2010/11:47, bet. 2010/11:SoU8, rskr. 2010/11:203). Målet för samhällets insatser mot spelberoende är att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande (prop. 2002/03:35, bet. 2002/03:SoU7, rskr. 2002/03:145).

Arbetet för en god hälsa i befolkningen sker bl.a. utifrån arbetet med jämställdhet mellan kvinnor och män respektive flickor och pojkar. Jämställd hälsa är ett delmål inom jämställdhetspolitiken.

4.4 Resultatredovisning

Utgångspunkten för folkhälsopolitiken är de livsvillkor, miljöer, produkter och levnadsvanor som påverkar folkhälsan och dessa finns inom olika sektorer och områden i samhället. Arbetet med att förbättra folkhälsan pågår därmed inom merparten av statens politikområden. Exempelvis ligger hantering av smitta mellan djur och människor, s.k. zoonoser, livsmedelsfrågor och bra matvanor inom utgiftsområdet för areella näringar, landsbygd och livsmedel (utg.omr. 23). Ytterligare områden i arbetet med folkhälsan är exempelvis jämställdhet (utg.omr. 13), trafik-säkerhet (utg.omr. 22), utbildning (utg.omr. 16), arbetsmarknad och arbetsliv (utg.omr. 14), miljö- och naturvård (utg.omr. 20) samt även utgiftsområdet för kultur, medier, trossamfund och fritid (utg.omr. 17) som även inrymmer stöd till idrott.

Folkhälsomyndigheten har ett särskilt ansvar inom folkhälsoområdet. Fler myndigheter bidrar dock till genomförandet av regeringens folkhälsopolitik.

Riksdagen antog i juni 2018 propositionen God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik (prop. 2017/18:249). Där förstärks

jämlikhetsaspekten i folkhälsoarbetet, och folkhälsopolitikens sektorsövergripande mål- och uppföljningsstruktur omvandlas från elva till åtta målområden. Dessa är:

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Folkhälsomyndigheten har till uppgift att följa utvecklingen inom varje målområde.

Resultatredovisningen i detta kapitel inleds med en beskrivning av hälsoutvecklingen i landet. Därefter följer resultatredovisning inom målområdena hälsofrämjande hälso- och sjukvård, skydd mot smittspridning, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, fysisk aktivitet, matvanor och livsmedel samt alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel.

4.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande resultatindikatorer och bedömningsgrunder används för att redovisa och beskriva utvecklingen inom folkhälsoområdet:

- Medellivslängd
- Antal insjuknade och döda i folksjukdomar
- Förekomsten av smittsamma sjukdomar
- Sunda levnadsvanor

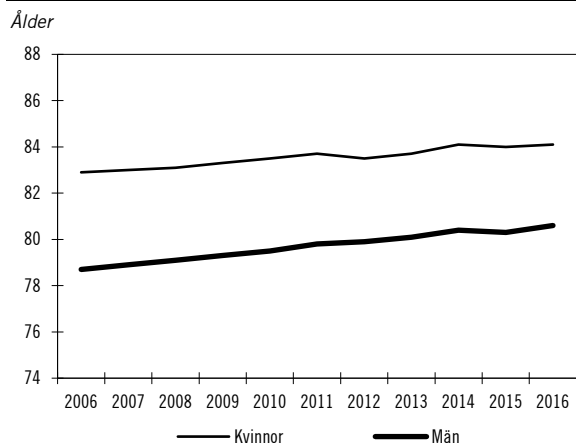
Resultatindikatorerna bygger framför allt på statistik och rapporter från myndigheter och andra organisationer. Indikatorer och bedömningsgrunder ska beakta kön och inkluderar ibland även andra relevanta parametrar, såsom socioekonomiska faktorer.

4.4.2 Resultat

Folkhälsan förbättras men är inte jämlik

Folkhälsan i Sverige har under många år haft en positiv utveckling. Medellivslängden år 2016 var ca 84 år för kvinnor och ca 81 år för män (diagram 4.1). Skillnaden mellan kvinnor och män har minskat. Sverige har den femte högsta medellivslängden i EU.

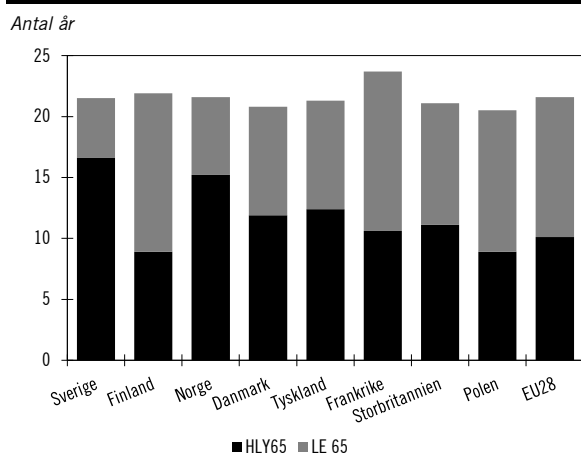
Diagram 4.1 Medellivslängd

Källa: Statistiska centralbyrån.

Antalet förväntade friska levnadsår vid 65 års ålder är i Sverige bland de högsta i Europeiska unionen (EU), såväl för män (15,7 friska år jämfört med EU-genomsnittet 9,4 år) som för kvinnor (16,8 år jämfört med EU-genomsnittet 9,4 år), se diagram 4.2 och 4.3.

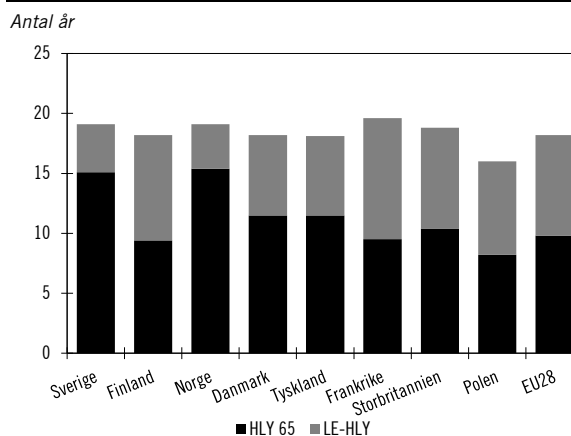
Diagram 4.2 Förväntad livslängd och återstående friska år för kvinnor vid 65 år

Källa: Eurostat

Anm: LE 65 betyder levnadsår efter 65 år, HLY65 betyder friska levnadsår efter 65 år.

Diagram 4.3 Förväntad livslängd och återstående friska år för män vid 65 år

Källa: Eurostat

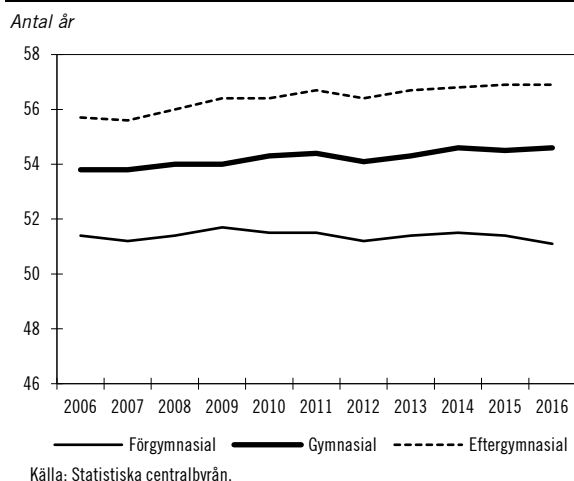
Anm: LE 65 betyder levnadsår efter 65 år, HLY65 betyder friska levnadsår efter 65 år.

Den självskattade hälsan, mätt som andelen som uppger gott eller mycket gott allmänt hälsotillstånd, har ökat de senaste åren. Män i åldern 16–84 år har, trots en högre dödlighet, bättre självskattat allmänt hälsotillstånd än kvinnor.

För vissa grupper i samhället har hälsoutvecklingen varit relativt oförändrad eller utvecklats långsammare jämfört med befolkningen som helhet. Detta har lett till ökad ojämlikhet i hälsa mellan grupper. Exempelvis har hbtq-personer, det samiska folket, personer som tillhör andra nationella minoriteter, personer med funktionsnedsättning och personer med utländsk bakgrund generellt sämre hälsa jämfört med den övriga befolkningen.

Skillnader i socioekonomiska förhållanden har betydelse för folkhälsans utveckling. Detta påvisas bl.a. genom de växande skillnaderna i hälsa mellan grupperna med enbart förgymnasial utbildning och grupperna med eftergymnasial utbildning. Skillnaderna i återstående medellivslängd vid 30 års ålder är 6,2 år för såväl kvinnor som män med förgymnasial respektive eftergymnasial utbildning (diagram 4.4 och 4.5). Dessa skillnader har ökat sedan 1980-talet.

Diagram 4.4 Återstående levnadsår vid 30 års ålder efter utbildningsnivå, kvinnor

Insjuknande och dödlighet i folksjukdomar

De stora folksjukdomarna i Sverige är icke-smittsamma sjukdomar.

Insjuknande i stroke och hjärtinfarkt har minskat, medan insjuknande i cancer har ökat och förväntas fortsätta att öka även framöver (diagram 4.6).

Dödligheten i hjärtsjukdom, stroke och cancer har minskat (diagram 4.7) under den senaste tioårsperioden, men utgör fortfarande de främsta dödsorsakerna hos både kvinnor och män och står tillsammans för nästan två tredjedelar av alla dödsfall.

Livsvillkor och levnadsvanor påverkar insjuknande och dödlighet i icke-smittsamma sjukdomar.

Diagram 4.5 Återstående levnadsår vid 30 års ålder efter utbildningsnivå, män

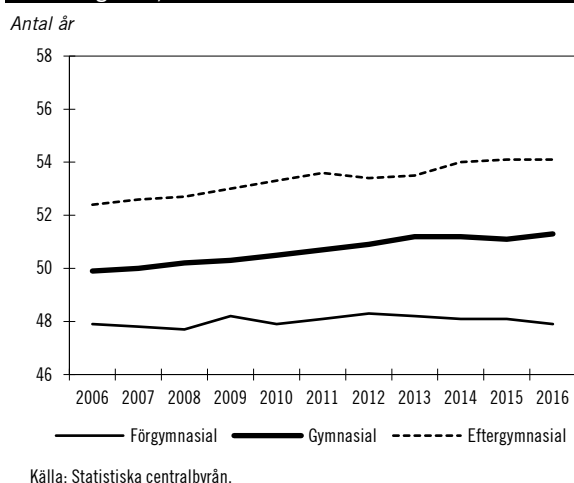
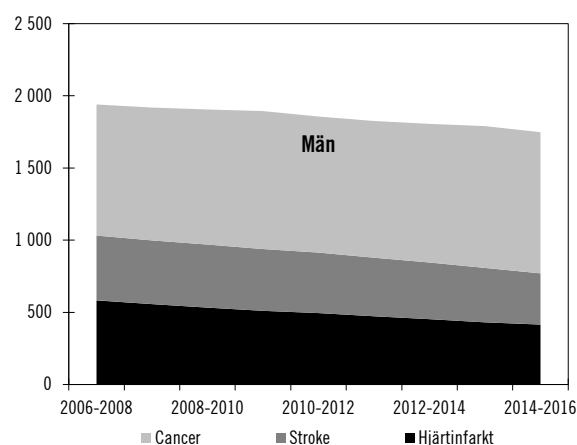
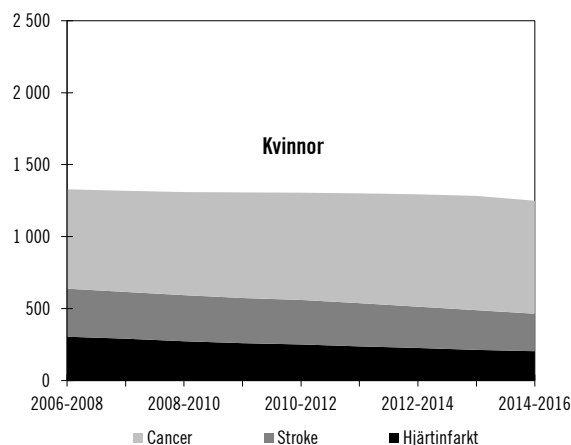

Diagram 4.6 Antal insjuknande i hjärtinfarkt, stroke och cancer

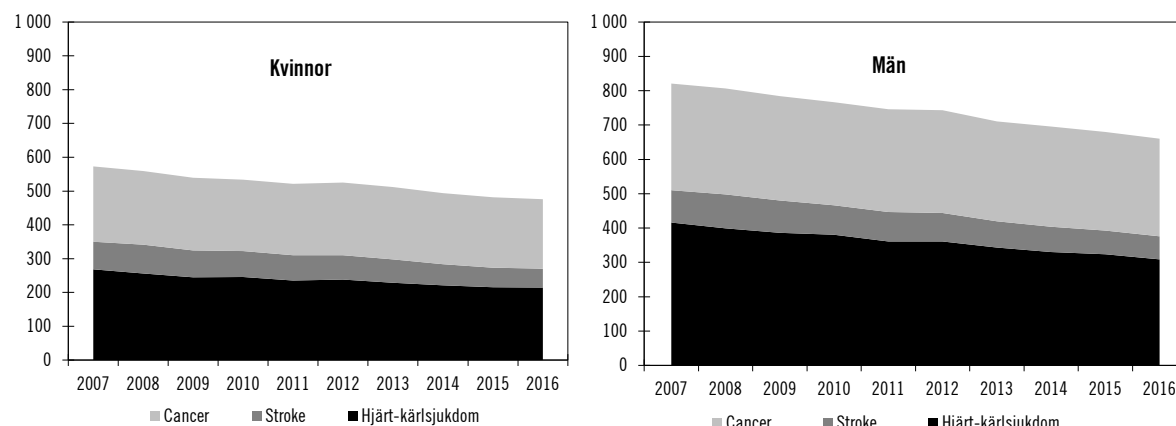
Antal insjuknande per 100 000 invånare.

Anm.: Data avser förstagsinfarkter och förstagsstroke, cancer avser nya fall. Åldersstandardisering i femårsgrupper efter befolkningsfördelningen i Sverige 2016. Tre års glidande medelvärde. 2016 års värden för hjärtinfarkt och stroke är preliminära.
Källa: Socialstyrelsen.

Diagram 4.7 Antal döda i hjärtsjukdom, stroke och cancer

Antal döda per 100 000 invånare

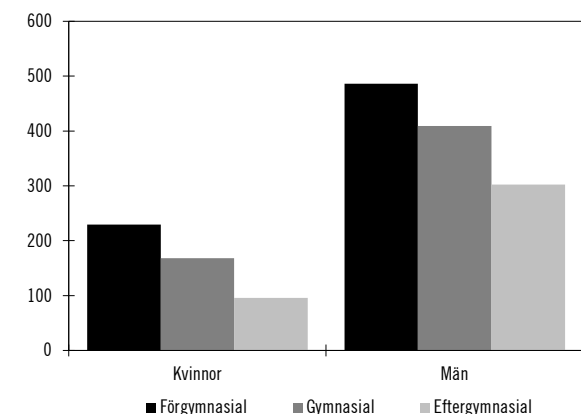

Anm.: Åldersstandardisering i femårsgrupper efter befolkningsfördelningen i Sverige 2010.
Källa: Socialstyrelsen

Insjuknande i hjärtinfarkt och dödlighet i hjärtsjukdom skiljer sig åt för kvinnor och män i olika socioekonomiska grupper (diagram 4.8 och 4.9). Socioekonomiska skillnader märks även avseende dödlighet i bröstcancer bland kvinnor och prostatacancer bland män (diagram 4.10 och 4.11).

Diagram 4.8 Antal insjuknande i hjärtinfarkt, 35–79 år, utbildningsnivå

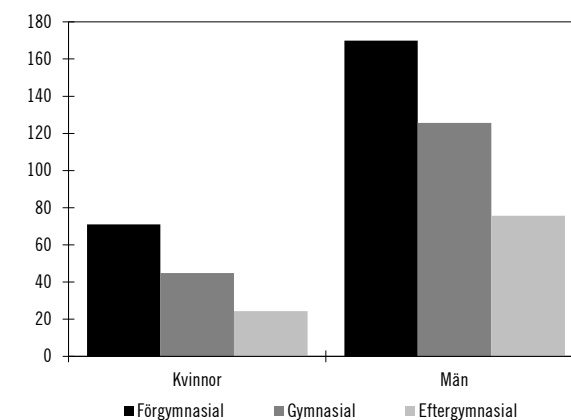
Antal insjuknande per 100 000 invånare

Anm.: Åldersstandardisering har utförts med indelning i femårsgrupper efter fördelningen av Sveriges befolkning per den 2016-12-31.
Källa: Socialstyrelsen, Patientregistret och Dödsorsaksregistret.

Diagram 4.9 Antal döda i ischemisk hjärtsjukdom, 35–79 år, utbildningsnivå

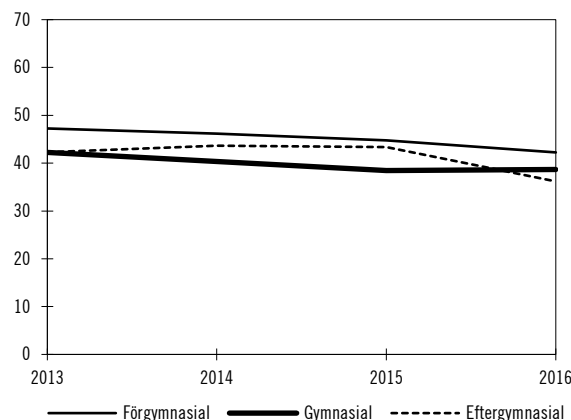
Antal döda per 100 000 invånare

Anm.: Åldersstandardisering har utförts med indelning i femårsgrupper efter fördelningen av Sveriges befolkning per den 2016-12-31.
Källa: Socialstyrelsen, Dödsorsaksregistret.

Diagram 4.10 Antal fall per 100 000 för dödlighet i bröstcancer, 35–79 år, utbildningsnivå

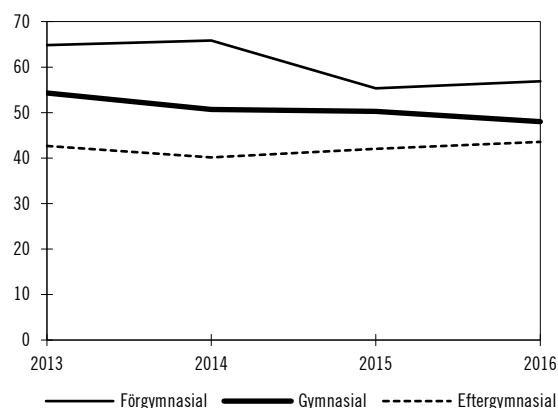
Antal döda per 100 000

Anm.: Åldersstandardisering har utförts med indelning i femårsgrupper efter fördelningen av Sveriges befolkning per den 2016-12-31.
Källa: Socialstyrelsen, Cancerregistret och Dödsorsaksregistret.

Diagram 4.11 Antal fall per 100 000 för dödlighet i prostatacancer, 35–79 år, utbildningsnivå

Antal döda per 100 000 invånare

Anm: Åldersstandardisering har utförts med indelning i femårsgrupper efter fördelningen av Sveriges befolkning per den 2016-12-31

Källa: Socialstyrelsen, Cancerregistret och Dödsorsaksregistret.

Föroreningar, t.ex. farliga kemikalier och luftföroreningar, är den främsta orsaken till förtida dödsfall globalt och en viktig orsak till ohälsa. Se även utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Psykisk ohälsa i befolkningen

Psykisk ohälsa är fortsatt ett stort samhällsproblem och den vanligaste orsaken till sjukskrivning.

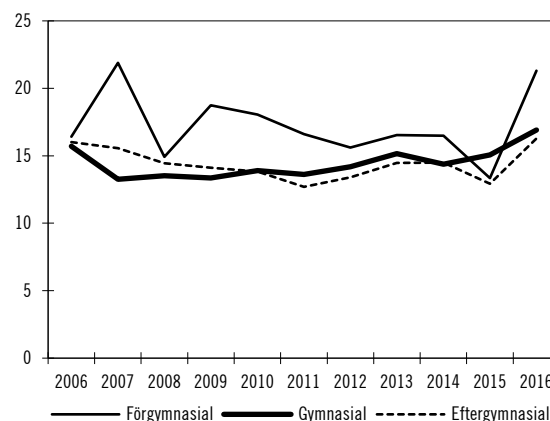
Under perioden 2006–2016 ökade andelen i befolkningen som uppger besvär av ängslan, oro eller ångest eller nedsatt psykiskt välbefinnande (diagram 4.12 och diagram 4.13). Andelen av befolkningen i åldern 16–84 år som uppger nedsatt psykiskt välbefinnande 2016 var 16 procent.

Andelen som uppger besvär av ängslan, oro, ångest eller nedsatt psykiskt välbefinnande har ökat bland unga (16–29 år). Totalt hade 43 procent av kvinnor och män i åldern 16–29 år besvär av ängslan, oro eller ångest 2016.

Under de senaste 20 åren har psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna i Sverige ökat i större omfattning än i övriga nordiska länder. Ökningen rör såväl självrapporterade psykiska besvär som diagnostiserade psykiska sjukdomar. Kännetecknande för ökningen i psykisk ohälsa bland barn och unga i Sverige är att den återfinns i hela ungdomspopulationen. Omkring 10 procent av flickor och pojkar samt unga män led av någon form av psykisk ohälsa 2016. Bland unga kvinnor är andelen 15 procent.

Diagram 4.12 Andelen som rapporterar psykiskt nedsatt välbefinnande, utbildningsnivå, kvinnor 25–84 år

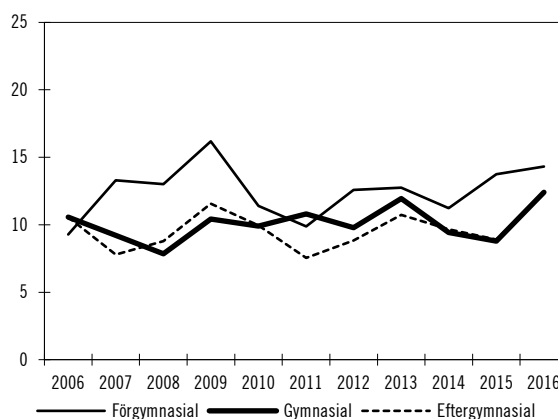
Procent

Källa: Folkhälsomyndigheten.

Diagram 4.13 Andelen som rapporterar psykiskt nedsatt välbefinnande, utbildningsnivå, män 25–84 år

Procent

Källa: Nationella folkhälsoenkäten, Folkhälsomyndigheten.

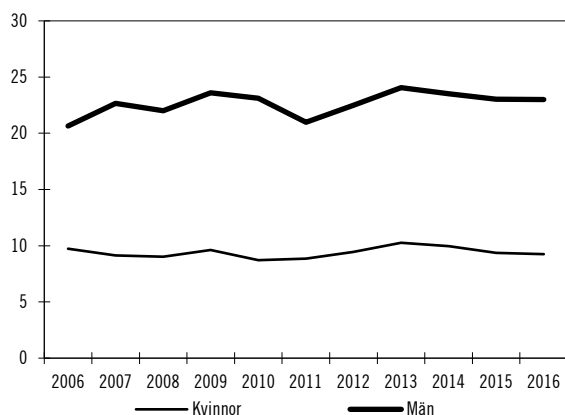
Suicid

Suicid, att avsiktligt ta sitt liv, är ett globalt folkhälsoproblem som går att förebygga. I Sverige har suicidtal minskat sedan 1980-talet, men fortfarande inträffar fler än 1 000 fall av suicid per år (diagram 4.14). Därutöver tillkommer årligen knappt 400 dödsfall där det funnits misstanke om suicid, men där suicidavsikten inte har kunnat styrkas.

I Sverige, liksom i andra höginkomstländer, är suicidtal två till tre gånger högre bland män än bland kvinnor. De flesta fallen av suicid sker bland medelålders och äldre män. Suicidtal var 2016 högst i åldersgruppen 80 till 84 år. Bland unga personer i åldern 15–29 år utgör suicid den vanligaste dödsorsaken. I vissa grupper av unga personer kan självmordsrisken vara förhöjd. Bland unga transpersoner mellan 15–19 år har ca 40 procent försökt ta sitt eget liv.

Diagram 4.14 Antal suicid och dödsfall med oklar avsikt per 100 000 invånare

Antal per 100 000 invånare

Anm: Åldersstandardiserade värden.
Källa: Socialstyrelsen

Jämlik hälsa och folkhälsopolitiskt ramverk

Regeringen tillsatte våren 2015 en kommission för jämlik hälsa. Kommissionen slutredovisade sitt arbete den 31 oktober 2017 (SOU 2017:47). Kommissionen anordnade bl.a. regionala konferenser, upprättade referens- och dialoggrupper samt hade direkt kontakt med kommuner, landsting och regioner, myndigheter, andra utredningar, det civila samhället och näringslivet.

I april 2018 överlämnade regeringen propositionen En god och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik (prop. 2017/18:249) till riksdagen. I propositionen anger regeringen utgångspunkter för folkhälsopolitiken och presenterar en omvandlad mål- och uppföljningsstruktur från elva till åtta målområden samt inriktning för folkhälsoarbetet inom de nya målområdena. Utgångspunkt för propositionens förslag är de betänkanden som lämnats av Kommissionen för jämlik hälsa (SOU 2017:4; SOU 2016:55; SOU 2017:47). Riksdagen beslutade i juni 2018 om omformulering av det övergripande nationella folkhälsomålet och omvandling av folkhälsoarbetets målstruktur.

Folkhälsoarbete inom EU och internationellt

Folkhälsan främjas även genom arbete inom Europeiska unionen (EU) och internationellt.

EU:s hälsoprogram är Europeiska kommissionens finansieringsmekanism för åtgärder inom hälsoområdet. Nuvarande hälsoprogram pågår 2014–2020. Under 2018 har stöd från hälsoprogrammet gått till samarbetsprojekt i

Sverige och i andra medlemsstater bl.a. rörande främjande av hälsa och förebyggande av kroniska sjukdomar.

Internationellt främjas en bättre hälsa bl.a. genom arbete inom Världshälsoorganisationen (WHO). WHO:s nyligen antagna arbetsprogram för 2019–2023 lyfter fram vikten av det förebyggande hälsoarbetet och hälsans bestämningfaktorer, vilket skapar förutsättningar för ett mer kraftfullt internationellt folkhälsoarbete. Sveriges samarbete med WHO utgår från strategin för Sveriges samarbete med WHO 2016–2019.

Förstärka insatser för att möta den ökade psykiska ohälsan

Regeringen avsatte över 1,7 miljarder kronor 2018 för att förstärka arbetet med att främja psykisk hälsa och motverka psykisk ohälsa. Strategin för psykisk hälsa 2016–2020 utgår från fem fokusområden: förebyggande och främjande arbete, tidiga insatser, enskildas delaktighet och rättigheter, utsatta grupper samt ledning, styrning och organisation.

Regeringen avsatte 1,4 miljarder kronor i överenskommelsen Insatser inom psykisk hälsaområdet 2018 mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting. Medlen fördelas i huvudsak till landsting och kommuner för att förstärka huvudmännens insatser för att möta psykisk ohälsa.

Socialstyrelsen inkom i maj 2018 med en uppföljning av överenskommelsen 2017. Socialstyrelsen redovisning visade bl.a. att länsamordnarna, som har ett ansvar för samordning och information i länet, upplevde att fokus på psykisk hälsa har blivit mer påtagligt och ett helhetsperspektiv på psykisk hälsa har introducerats i länen.

När det gäller satsningen på ungdomsmottagningar i överenskommelsen visar Socialstyrelsens uppföljning att mer än 60 procent av medlen har använts till att utöka bemanningen på ungdomsmottagningarna. Övriga medel har använts till att på andra sätt stärka tillgängligheten. Redovisningen visar att utmaningar kvarstår bl.a. när det gäller kvaliteten på handlingsplaner och hur insatser som beskrivs i handlingsplanerna ska implementeras. Vidare visar Socialstyrelsens uppföljning på att villkor och mål behöver

ytterligare förtydligas i kommande överenskommelser.

Förebyggande arbete mot suicid

Folkhälsomyndigheten har ett särskilt uppdrag att bygga upp, utveckla och samordna det nationella arbetet med att främja psykisk hälsa och förebygga suicid i hela befolkningen. Myndigheten har 2018 fördelat 15 miljoner kronor till 29 ideella organisationer som bedriver främjande eller förebyggande arbete inom området psykisk hälsa och suicidprevention.

Regeringen gav i juni 2018 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att förbereda och genomföra en informationsinsats i syfte att minska stigma kring psykisk ohälsa och suicid. I uppdraget ingår även att myndigheten ska fördela ytterligare 10 miljoner kronor till ideella organisationer som är verksamma inom området.

Folkhälsomyndigheten har även fått i uppdrag att genomföra en fördjupningsstudie samt fördela medel rörande psykisk hälsa och suicidprevention riktat till transpersoner

Asylsökandes och nyanländas hälsa

Regeringen har initierat insatser för att öka tillgängligheten till vård för asylsökande och nyanlända samt har vidtagit åtgärder för att stärka psykisk hälsa och motverka psykisk ohälsa hos barn och unga som är asylsökande eller nyanlända.

Röda Korset har, med ekonomiskt stöd från regeringen, under 2017 utvecklat och förstärkt olika verksamheter som arbetar hälsofrämjande för nyanlända och asylsökande.

Regeringen har avsatt 40 miljoner kronor 2018 till landstingen för förbättrad tillgång till insatser som syftar till att motverka psykisk ohälsa hos barn och unga i gruppen asylsökande och nyanlända samt för att stärka arbetet med vård och behandling.

Dessutom har 17 ideella organisationer fått 10 miljoner kronor i verksamhetsbidrag för att förebygga psykisk ohälsa hos barn och unga i migration.

Regeringen har i juli 2018 gett Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor i uppdrag att genomföra förstärkta informationsinsatser rörande hälsa, sexualitet och jämställdhet riktade till unga nyanlända och unga asylsökande (se vidare i utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering)

Arbetet med psykisk ohälsa hos nyanlända och asylsökande beskrivs även i avsnitt 4 Hälso- och sjukvårdspolitik.

Skydd mot smittsamma sjukdomar

Globala hälsohot behöver förebyggas och hanteras
Hälsohot är traditionellt smittsamma sjukdomar, men även andra typer av biologiska, kemiska och nukleära hot ryms inom begreppet.

Hälsohot kännetecknas bl.a. av den gränsöverskridande dimensionen, ständigt förändrade smittämnen samt oförutsägbarhet. Tvärsektoriellt arbete enligt one health-konceptet är därför ofta nödvändigt, vilket bl.a. innebär att människors och djurs hälsa, miljö, forskning, utbildning, handel och internationellt utvecklingssamarbete involveras.

Det internationella hälsoreglementet (IHR 2005) är ett legalt bindande ramverk för medlemsländerna inom Världshälsoorganisationen (WHO). Syftet är att förebygga, förhindra och hantera gränsöverskridande hälsohot. Trots att regelverket trädde i kraft för mer än tio år sedan finns fortfarande brister när det gäller medlemsstaternas efterlevnad av kraven i IHR. Inom ramen för WHO-samarbetet har regeringen därför ställt sig bakom en global implementeringsplan för IHR. Regeringen har även välkomnat det frivilliga verktyget som finns för att hjälpa länder att genomföra externa utvärderingar av hur väl IHR har implementerats.

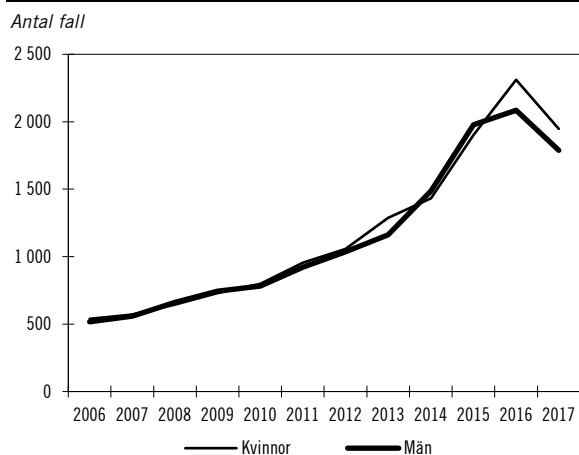
På EU-nivå täcks frågorna av EU:s Hälso- och säkerhetskommitté och dess undergrupper, som bland annat arbetar med risk- och krisbedömningar. Europeiskt centrum för förebyggande och kontroll av sjukdomar (ECDC) är här en central aktör, vars arbete och mandat på området är avgörande.

Antibiotikaresistens – ett växande globalt hälsohot
Antibiotikaresistens är ett gräns- och sektorsöverskridande hälsohot. Omfattningen av problemet ökar världen över. Sverige har en jämförelsevis god situation vad avser antibiotikaanvändning och förekomst av resistenta bakterier, trots vissa regionala skillnader.

Sverige påverkas dock av utvecklingen internationellt och även i Sverige ökar förekomsten av resistenta bakterier. Detta kan exemplifieras av utvecklingen vad gäller antalet anmälda fall av MRSA (meticillinresistenta gula stafylokocker)

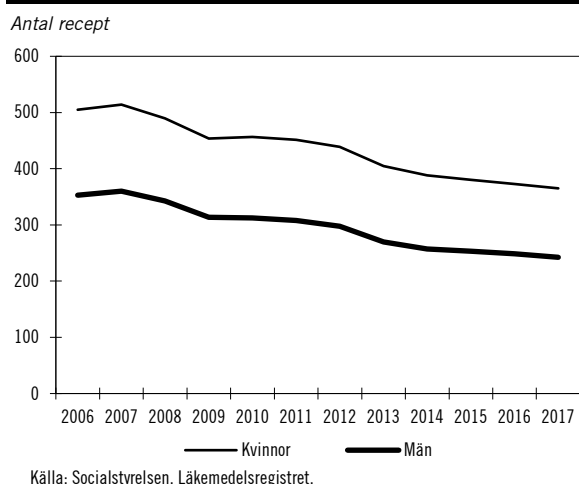
(diagram 4.15). Även om antalet fall minskade 2017 är trenden att antalen ökar över tid. Av de rapporterade fallen 2017 var 1 948 (52 procent) kvinnor och 1 787 (48 procent) män.

Diagram 4.15 Antal anmälda fall av infektion med meticillinresistenta gula stafylokokker (MRSA)

Under 2017 minskade den totala antibiotikaförsäljningen på recept i öppenvård med knappt tre procent jämfört med 2016, från 318 recept till 309 recept per 1 000 invånare. Antibiotikaförsäljningen sjönk även i åldersgruppen 0–6 år efter att den ökade något under 2016. Antalet uthämtade antibiotikarecept per 1 000 invånare var 365 för kvinnor och 242 för män. Detta är en fortsättning på den minskning som pågått i flera år (diagram 4.16).

Diagram 4.16 Antal uthämtade antibiotikarecept per 1 000 invånare

Folkhälsomyndigheten redovisade i januari 2018 ett regeringsuppdrag angående långsiktiga konsekvenser till följd av antibiotikaresistens i svensk hälso- och sjukvård. Antalet fall med

anmälningspliktig resistens beräknas fördubblas till 2030 och mer än fyrfaldigas till 2050. Kostnaderna för antibiotikaresistens beräknas uppgå till drygt 4,3 miljarder kronor fram till 2030 och 15,8 miljarder kronor fram till 2050.

Antibiotikaresistens måste angripas tvärsektoriellt, vilket innebär att bl.a. människors och djurs hälsa, miljö, forskning, utbildning och internationellt utvecklingssamarbete involveras. I mars 2017 beslutade regeringen om ett förnyat uppdrag angående en nationell samverkansfunktion som involverar mer än 20 myndigheter och icke-statliga aktörer. Folkhälsomyndigheten och Statens jordbruksverk, i samråd med samverkansfunktionen, redovisade i december 2017 en reviderad tvärsektoriell handlingsplan. Handlingsplanen omfattar perioden 2018–2020 och är i linje med den strategi för arbetet mot antibiotikaresistens som regeringen beslutade 2016.

För att främja tillgång till effektiv behandling av bakteriella infektioner har regeringen beslutat om olika uppdrag vad avser antibiotika. Exempelvis är Folkhälsomyndigheten, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) och Verket för innovationssystem (Vinnova) involverade. Arbetet omfattar ett uppdrag från oktober 2017 om att lämna förslag på åtgärder som skulle kunna vidtas av svenska aktörer i syfte att bidra till framsteg i arbetet beträffande incitamentsmodeller för att främja utveckling av nya antibiotika.

I juni 2018 beslutade regeringen även ett uppdrag om att genomföra en pilotstudie för att utvärdera den modell som tagits fram för att säkerställa tillgänglighet till vissa befintliga antibiotika av särskilt medicinskt värde. Härutöver redovisade Folkhälsomyndigheten i maj 2018 ett tidigare uppdrag om att utvärdera användningen av vissa antibiotika i syfte att undersöka om ytterligare effekt kan fås ur dessa. Av redovisningen framgår att flera studier fått stöd inom ramen för uppdraget och att det bidragit med kunskap om hur användningen av befintliga antibiotika kan optimeras inom hälso- och sjukvården.

Mot bakgrund av antibiotikaresistensfrågans gränsöverskridande karaktär har Sverige fortsatt verkat för att driva frågan framåt inom Europeiska unionen (EU) och internationellt. Folkhälsomyndigheten har t.ex. i uppdrag att ge stöd till internationellt arbete beträffande antibiotikaresistens och har av Världshälsoorganisationen (WHO) utsetts till ett samarbetscentrum till

WHO inom antibiotikaresistensområdet. Arbetet för en ökad miljöhänsyn i läkemedelslagstiftningen inom EU och internationellt är också angeläget ur ett antibiotikaresistensperspektiv (avsnitt 3 Hälso- och sjukvårdspolitik).

Antibiotikaresistens behandlas även inom andra utgiftsområden, såsom Internationellt bistånd (utg.omr. 7), Utbildning och universitetsforskning (utg.omr. 16), Allmän miljö och naturvård (utg.omr. 20) och Areella näringar, landsbygd och livsmedel (utg.omr. 23).

Vaccinationsprogram

Folkhälsomyndigheten lämnar årligen en lägesrapport till regeringen om de nationella vaccinationsprogrammen. Den senaste rapporten visar bl.a. att vaccinationstäckningen är fortsatt hög och stabil. Det finns överlag i befolkningen ett högt förtroende för vaccinationsprogrammen. Statistik för 2017 visar att ca 97 procent av 2-åringarna är fullvaccinerade och av 13-åriga flickor har ca 80 procent vaccinerats mot HPV med minst en dos.

Vissa grupper i samhället har fortfarande en lägre vaccinationstäckning, vilket kan medföra risker för utbrott av t.ex. mässling.

I överenskommelsen Insatser för ökad tillgänglighet i barnhälsovården m.m. mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting 2018 ingår insatser för att informera föräldrar om nyttan med vaccination och även bemöta felaktig information och rykten som sprids om vaccinationer.

Regeringen beslutade i budgetpropositionen för 2018 att utöka det nationella allmänna vaccinationsprogrammet med vaccination mot rotavirus. Regeringen har emellertid avvaktat med ett beslut om att införa vaccination mot rotavirus i det nationella vaccinationsprogrammet då Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har framfört att ett sådant införande bör vänta tills möjligheten finns att screena för svår kombinerad immunbrist (SCID).

Hösten 2017 lämnade Folkhälsomyndigheten in ett beslutsunderlag till regeringen med förslag om att HPV-vaccination för pojkar ska ingå i det nationella vaccinationsprogrammet. Underlaget har remitterats.

Slutligen kan nämnas att Europeiska kommissionen publicerat ett meddelande på vaccinationsområdet våren 2018, om ett stärkt

samarbete mot sjukdomar som kan förebyggas genom vaccination.

Hälso- och sjukvårdens beredskap

I avsnitt 3 Hälso- och sjukvårdspolitik redovisas katastrofmedicin.

Ersättning till personer som har insjuknat i narkolepsi

Personer som fått narkolepsi, som med övervägande sannolikhet har orsakats genom användning av vaccinet Pandemrix, kan få ersättning för personskada, enligt lagen (2016:417) om statlig ersättning till personer som har insjuknat i narkolepsi efter pandemivaccinering. Ersättningen hanteras i första hand av Läke-medelsförsäkringen och i andra hand av staten. Kammarkollegiet har ansvar för att pröva rätten till den statliga ersättningen. Till och med maj 2018 hade Läke-medelsförsäkringen och Kammarkollegiet mottagit 555 (300 flickor/kvinnor och 255 pojkar/män) respektive 160 (86 flickor/kvinnor och 74 pojkar/män) skadeanmälningar. Läke-medelsförsäkringen hade lämnat godkännande i 404 ärenden (206 flickor/kvinnor och 198 pojkar/män) och Kammarkollegiet hade lämnat godkännande i 79 ärenden (41 flickor/kvinnor och 38 pojkar/män). Härutöver har Narkolepsiföreningen Sverige beviljats ekonomiskt bidrag för 2011–2018 för att användas i föreningens verksamhet.

Hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Prevention av ohälsosamma levnadsvanor bidrar till en mer kostnadseffektiv hälso- och sjukvård

Att förebygga sjukdomar är en central uppgift för hälso- och sjukvården. Prevention av ohälsosamma levnadsvanor kan i hög grad förebygga olika kroniska sjukdomar, psykisk ohälsa och cancersjukdomar.

Socialstyrelsen har visat att arbetet med att stödja patienter som vill förändra ohälsosamma levnadsvanor fortfarande ligger på en låg nivå i förhållande till hur många som skulle ha nytta av ett sådant stöd. Skillnaderna mellan hur landstingen arbetar med detta är också förhållandevis stora.

För att stärka det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet inom hälso- och sjukvården har regeringen lyft fram behovet av sådana insatser i flera överenskommelser med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), bl.a. i

överenskommelserna om psykisk hälsa och barnhälsovård m.m.

Socialstyrelsen har ett uppdrag att i samverkan med professionens organisationer stödja implementeringen av nationella riktlinjer för prevention och behandling av ohälsosamma levnadsvanor i landstingen.

Det preventiva och hälsofrämjande arbetet är av stor vikt för patienter med psykisk ohälsa och Socialstyrelsen har i uppdrag att stödja pilotverksamheter med en sådan inriktning i primärvården.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Hivinfektion och andra sexuellt överförbara sjukdomar

Sjukdomsstatistik från 2017 visar att den långvariga ökningen av klamydia verkar ha brutits. Spridningen av hiv i Sverige är mycket begränsad. Antalet fall av både hepatit B och hepatit C minskade 2017. För gonorré däremot sågs en kraftig ökning under 2017 från tidigare låga nivåer och en ökning skedde också av syfilis.

I december 2017 beslutade regeringen om en ny nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar. I strategin understryks bl.a. vikten av långsiktigt förebyggande arbete, uppföljning och utvärdering av insatta åtgärder samt att personer som lever med hivinfektion och andra målgrupper bör involveras i de preventiva insatserna. En mer jämställd och jämlik sexuell hälsa ska vara en prioritering i arbetet med de preventiva insatserna.

Under 2017 fördelade Folkhälsomyndigheten totalt drygt 74 miljoner kronor till organisationer med verksamhet inriktad mot hiv/aids och vissa andra sjukdomar, varav 39 miljoner kronor till aktörer på regional och lokal nivå. I maj 2018 beslutade regeringen förordning (2018:596) om statsbidrag till regionala och lokala ideella organisationer vars verksamhet är inriktad mot hiv/aids och vissa andra sjukdomar. Syftet med förordningen är att underlätta och förtydliga fördelningen av medel.

Folkhälsomyndigheten redovisade i mars 2018 ett regeringsuppdrag om att följa upp hälso- och sjukvårdens och domstolarnas kunskap om och tillämpning av kunskapsunderlaget Smittsamhet vid behandlad hivinfektion från 2013. I rapporten framgår bl.a. att infektionsläkare har goda kunskaper om att smittsamheten är minimal vid

välbehandlad hivinfektion, men att rutiner för t.ex. riskbedömning saknas på många kliniker.

Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att analysera hur arbetet med att behandla, förebygga och förhindra smittspridning av hepatit C kan förbättras.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Regeringen beviljade i maj 2018 en ansökan från Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) om ca 3,8 miljoner kronor för att fortsätta samt utveckla ett projekt kring sexuell och reproduktiv hälsa riktat till kvinnor med migrantbakgrund. Projektet ska nu även omfatta mäns inställning till sexuella och reproduktiva rättigheter samt framtagandet av nya skraddarsydda utbildningar för tolkar. Regeringen har gett stöd till detta projekt sedan 2016. Under 2016 och 2017 har RFSU arbetat med att kartlägga målgruppens behov av information och kunskap inom sexuell och reproduktiv hälsa samt att ta fram och sprida kunskap som möter målgruppens specifika behov.

Regeringen har ingått flera överenskommelser med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om kvinnors hälsa och en stärkt förlossningsvård. Se vidare i avsnitt 4 Hälso- och sjukvårdspolitik.

Folkhälsomyndigheten lämnade i maj 2018 en delredovisning av regeringsuppdraget om att genomföra en befolkningsstudie om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Delredovisningen innehåller en beskrivning av uppdragets genomförande och metod samt planerad resultatrapportering av undersökningen, vilken beräknas ske under hösten 2018 och våren 2019.

I avsnitt 4 hälso- och sjukvårdspolitik beskrivs regeringens arbete med en ändrad könstillhörighetslag.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter behandlas även inom utgiftsområdet Internationellt bistånd (utg.omr. 7).

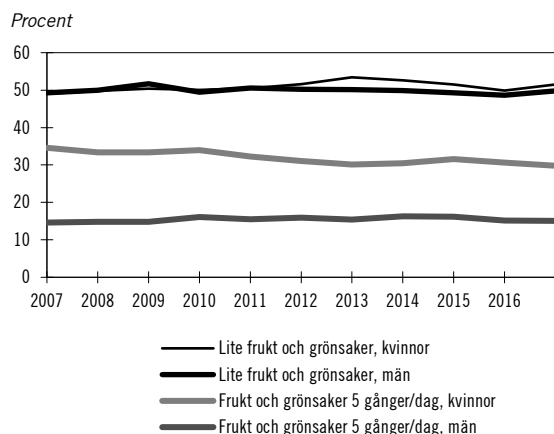
Matvanor och fysisk aktivitet

Bra matvanor förbättrar hälsan

Ohälsosamma matvanor är den största riskfaktorn för ohälsa och för tidig död i Sverige. Hälften av alla vuxna är överviktiga eller feta. Svenska konsumenter lägger mer pengar på godis än på frukt och såväl hälsa som matvanor är relaterade till socioekonomisk status. Från

1980 till 2016 har den totala energitillförseln från livsmedel (exklusive alkohol) ökat från 12 000 till 13 100 kilo Joule per person och dag. I diagram 4.17 och diagram 4.18 syns skillnader mellan konsumtion av frukt och grönt. Se mer om matvanor i avsnitt 2.5.3 en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja, utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

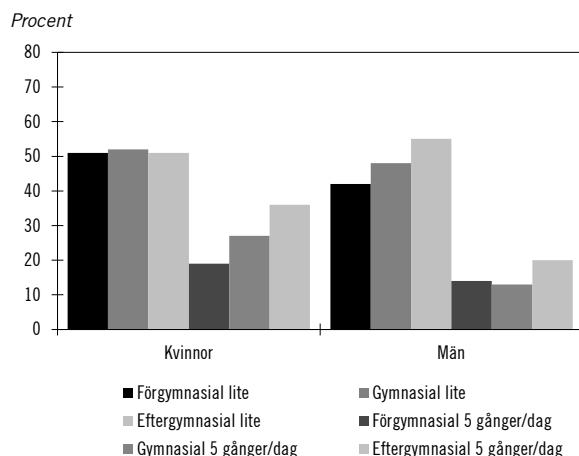
Diagram 4.17 Andel som anger att de äter lite respektive mycket frukt och grönsaker, 16–84 år

Anm: Ålderstandardisering i 10-årsgrupper efter fördelningen av Sveriges befolkning per den 2016-12-31.

Källa: Nationella folkhälsoenkäten, Folkhälsomyndigheten.

Diagram 4.18 Andel som anger att de äter lite respektive mycket frukt och grönsaker, 16–84 år, utbildningsnivå

Anm: Ålderstandardisering i 10-årsgrupper efter fördelningen av Sveriges befolkning per den 2016-12-31.

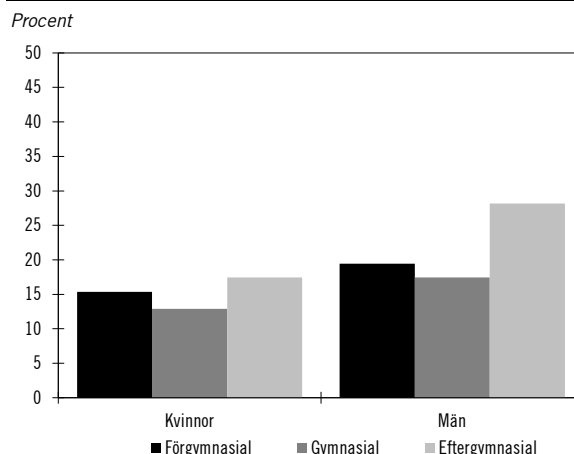
Källa: Nationella folkhälsoenkäten, Folkhälsomyndigheten.

Fysisk aktivitet och stillasittande fritid

Utvecklingen vad gäller fysisk aktivitet och stillasittande fritid har varit oförändrad eller negativ för de flesta grupper de senaste åren. Andelen i befolkningen med stillasittande fritid ökar något medan andelen som är fysiskt aktiva enligt den rekommenderade nivån är oförändrad.

I den särskilda Eurobarometern 472 om idrott och fysisk aktivitet ligger Sverige bra till i ett europeiskt perspektiv. I den svenska svarsgruppen uppger 67 procent att de regelbundet eller med viss regelbundenhet motionerar eller idrottar. Samtidigt uppger 15 procent att de aldrig motionerar eller idrottar, vilket är en ökning med 6 procentenheter mellan 2013 och 2017. Se vidare kring stillasittande och fysisk aktivitet i diagram 4.19 och diagram 4.20.

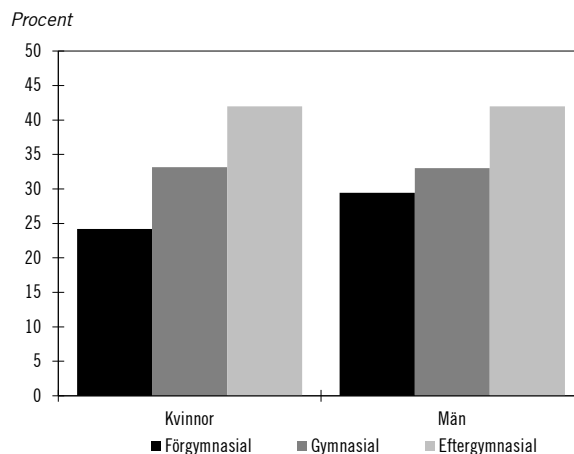
Diagram 4.19 Andel som anger att de sitter minst 10 timmar per dygn, 16–84 år, utbildningsnivå

Anm: Ålderstandardisering i 10-årsgrupper efter fördelningen av Sveriges befolkning per den 2016-12-31.

Källa: Nationella folkhälsoenkäten, Folkhälsomyndigheten.

Diagram 4.20 Andel som anger att de är fysiskt aktiva minst 300 minuter per vecka, 16–84 år, utbildningsnivå

Anm: Ålderstandardisering i 10-årsgrupper efter fördelningen av Sveriges befolkning per den 2016-12-31.

Källa: Nationella folkhälsoenkäten, Folkhälsomyndigheten.

Nytt mål för fysisk aktivitet och matvanor

För att stärka det långsiktiga arbetet med att främja hälsa relaterad till matvanor och fysisk aktivitet har regeringen inom politikområdet Folkhälsa infört delmålet Ett samhälle som främjar ökad fysisk aktivitet och bra matvanor för alla.

Alkohol, narkotika, dopning och tobak

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020

Målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken återfinns i avsnitt 1.3.

Den nationella strategin för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020, även benämnd ANDT-strategin, omfattar sex mål som anger centrala områden för arbetet med dessa frågor på alla nivåer i samhället. Under varje mål anges ett antal prioriterade insatsområden.

Regeringen har låtit utveckla ett uppföljningssystem kopplat till strategins målstruktur för att kunna mäta effekterna av samhällets insatser. Ett hundratal indikatorer finns samlade i en databas som är tillgänglig på Folkhälsomyndighetens webbplats (www.andtuppfoljning.se).

Mål 1: Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska

Under 2017 uppgick alkoholkonsumtionen till 9,0 liter ren alkohol per invånare som är 15 år och äldre, vilket är en oförändrad nivå jämfört med 2016. Systembolaget är den största anskaffningskällan och stod för 63 procent av den alkohol som konsumerades, vilket är en liten minskning jämfört med 2016. Restaurangförsäljningen stod för 11 procent. Samtidigt ökade resandeförseln något och uppgick till 13,5 procent. Köp av smugglad alkohol stod för 4,6 procent, vilket är en minskning jämfört med 2016. Hemtillverkning stod för 2,3 procent och internethandeln för 1,3 procent. Antalet serveringsställen med stadigvarande serveringstillstånd för servering av spritdrycker, vin och starköl har legat relativt stabilt och uppgick 2017 till 18,4 per 10 000 invånare som är 15 år och äldre.

På narkotikaområdet gäller att samtidigt som priset på marijuana har ökat och priset på hasch varit stabilt, har gatupriserna på narkotika överlag minskat under tidsperioden 2000–2017. För de flesta substanserna har gatupriset varierat från år till år. Gatupriser kan till viss del spegla tillgången till narkotika. Låga priser indikerar hög tillgång.

Motsvarande prisstatistik för att följa tillgången till dopning saknas, och de data som finns har betydande brister. Kriminal- och beslagsstatistiken pekar emellertid på att det sedan 1990-talets början har byggts upp en marknad för inte minst anabola androgena

steroider (AAS) i Sverige. Bland elever i gymnasieskolans årskurs 2 svarar 8 procent att de skulle kunna få tag på anabola steroider inom 24 timmar vilket är en ökning med en procentenhet jämfört med 2016.

Antalet försäljningsställen av tobaksvaror har minskat kontinuerligt från 17 till 13 per 10 000 invånare under åren 2006 till 2016. De reala priserna för cigaretter ökade marginellt mellan 2016 och 2017 medan priserna minskade med 0,6 procentenheter för snus.

Mål 2: Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller

debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska

År 2017 uppgav 42,5 procent av flickorna och 36,6 procent av pojkarna i årskurs 9 att de druckit alkohol under de senaste tolv månaderna. Under de senaste åren har trenden varit tydligt nedåtgående bland elever i årskurs 9. Även i gymnasieskolans årskurs 2 har andelen som druckit alkohol under de senaste 12 månaderna minskat. Den totala mängden alkohol och berusningsdrickande har minskat, samtidigt som andelen ungdomar som anger att de druckit s.k. smuggelsprit under de senaste 12 månaderna varit relativt konstant.

År 2017 uppgav 5 procent av flickorna och 7 procent av pojkarna i årskurs 9 att de använt narkotika någon gång under de senaste 12 månaderna. Sedan mitten av 1990-talet har nivån för årskurs 9 varierat mellan 5 och 10 procent. Under hela mätperioden har könsskillnaderna varit relativt små. Sedan 2004 har andelen flickor med narkotikaerfarenhet varit stabil runt 15 procent. För pojkarna syntes en ökning 2004–2010, men nivån tycks ha stabiliserats kring 20 procent.

Användningen av AAS och andra dopningspreparat bland barn och unga har minskat under senare år. Åren 2004–2017 sjönk andelen av pojkarna som någon gång använt AAS från 1,8 till 1,2 procent i årskurs 9 och från 1,4 till 0,9 procent i gymnasieskolans årskurs 2. Under denna period låg motsvarande andel för flickorna på ca 0,5 procent i årskurs 9 och ca 0,2 procent i gymnasieskolans årskurs 2.

År 2017 uppgav 7,9 procent av pojkarna och 12,8 procent av flickorna i årskurs 9 att de rökt under de senaste 12 månaderna och fortfarande röker. Detta är en minskning på ca 2 procentenheter för både pojkarna och flickorna sedan 2015. År 2017 uppgav 9 procent av

pojkar och 2 procent av flickorna i årskurs 9 att de snusat under de senaste 12 månaderna och fortfarande snusar, vilket ungefär motsvarar andelen för 2015.

År 2017 hade 35 procent av pojkarna och 28 procent av flickorna i årskurs 9 provat e-cigarett någon gång. Jämfört med 2014 är detta en ökning på 10 respektive 8 procentenheter. Bland elever i årskurs 2 inom gymnasieskolan hade 43 procent av pojkarna och 34 procent av flickorna provat e-cigarett någon gång 2017. Jämfört med 2014 är detta en ökning på 16 respektive 13 procentenheter.

Mål 3: Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska

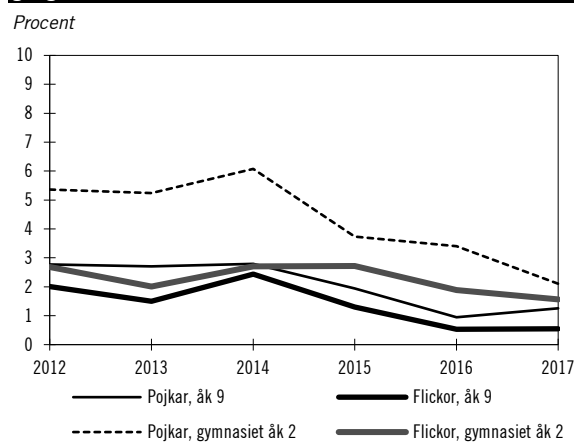
Under åren 2004–2016 minskade andelen män med riskkonsumtion av alkohol i befolkningen från 23 till 20 procent. Andelen kvinnor med riskkonsumtion förblev under samma tidperiod i stort sett oförändrad på 13 procent. Andelen pojkar och flickor med riskkonsumtion minskade 2012–2017 såväl i årskurs 9 som i gymnasieskolans årskurs 2.

Socialstyrelsens rapport Vård och omsorg till personer med en riskfylld konsumtion eller beroende av olika substanser, som publicerades i december 2017, visar att drygt fem miljoner personer besökte primärvården under 2016. Av dessa var det mindre än en procent som hade ett riskbruk dokumenterat i journalen och en lika liten andel av patienterna som hade fått någon av de åtgärder som rekommenderas i de nationella riktlinjerna för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor av alkohol.

Cannabis är den mest spridda narkotikan. Av de som uppgivit att de någon gång använt narkotika har den absoluta majoriteten använt cannabis. I början av 1990-talet hade knappt hälften av niorna som använt cannabis gjort det endast en gång. Från mitten av 1990-talet och framåt sjönk denna andel och 2017 uppgick detta till 28 procent i såväl årskurs 9 som i gymnasieskolan. Den långsiktiga trenden är således att volymen av cannabisanvändningen ökat, mätt i antalet konsumtionstillfällen. Åren 2004–2016 ökade cannabisanvändningen något i åldersgruppen 16–29 år, samtidigt som den fördubblades i åldersgruppen 30–44 år. Internationellt sett är cannabisanvändningen dock på mycket låga nivåer.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning har sedan en tid följt upp användningen av nätdroger. Fram till 2014 var det drygt 2 procent av eleverna i årskurs 9 som uppgav att de någon gång använt nätdroger samt ca 4 procent av eleverna i gymnasieskolan. Pojkar i gymnasieskolan som använt nätdroger var ca 6 procent 2014. Därefter har värdena legat under dessa nivåer. År 2017 uppgav 1 procent i årskurs 9 och knappt 2 procent i gymnasieskolans årskurs 2 att de använt nätdroger. Värdena för 2017 är signifikant lägre än för 2014 (diagram 4.21).

Diagram 4.21 Andelen elever i årskurs 9 och gymnasieskolans årskurs 2 som använt nätdroger någon gång.

Källa: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Det saknas data för utvecklingen över tid när det gäller bruk av AAS och andra dopningspreparat. För år 2016 uppgav dock en halv procent av den vuxna manliga befolkningen att de använt anabola androgena steroider (AAS) någon gång under sin livstid.

Andelen rökare minskade i alla åldersgrupper både bland kvinnor och män 2004–2016. År 2016 rökte 10 procent av kvinnorna i åldersgruppen 16–84 år och 8 procent av männen i samma åldersgrupp dagligen. Detta motsvarar en sammanlagd minskning med ca 1 procentenhet sedan 2015. Den dagliga rökningen är mest utbredd bland kvinnor i åldersgruppen 45–64 år.

Åren 2004–2016 minskade andelen dagligsnusare bland män från 22 till 18 procent. Samtidigt syns en tendens till ökning bland kvinnorna (från 3 till 4 procent). Att snusa var vanligast bland män i åldersgruppen 30–44 år. Snusning var minst vanligt bland kvinnor och män med eftergymnasial utbildning.

Mål 4: Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet

Andelen som fått alkoholrelaterad öppen- eller slutenvård ökade 2006–2016 (från 502 till 576 per 100 000 invånare 15 år och äldre). Ökningen skedde inom den specialiserade öppenvården. Att få alkoholrelaterad vård var vanligast i åldersgruppen 50–64 år. Majoriteten av dem som vårdades var män (drygt 70 procent).

När det gäller äldre personer visar flera studier att alkoholkonsumtionen ökar bland personer 65 år eller äldre samt att det även har skett en stor ökning av andelen kvinnor och män 65 år eller äldre som vårdats på grund av skadligt bruk eller alkoholmissbruk inom såväl hälso- och sjukvården som socialtjänsten under de senaste tio åren.

Socialstyrelsen skriver i Vård och omsorg om äldre, lägesrapport 2018, att många kommuner saknar en helhetssyn och ett systematiskt arbetssätt när det gäller gruppen äldre med missbruk, t.ex. har inte merparten av kommunerna rutiner inom hemtjänsten för hur personalen ska agera om de misstänker eller upptäcker att en enskild äldre är beroende av eller missbrukar alkohol eller andra beroendeframkallande medel.

Socialstyrelsens rapport Vård och omsorg till personer med en riskfylld konsumtion eller beroende av olika substanser, som publicerades i december 2017, visar att det är få kommuner som erbjuder stödprogram till närstående, boendeinsatser samt multiprofessionella team enligt rekommendationer i de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har haft i uppdrag av regeringen att följa upp den treåriga satsningen för förbättrade stöd- och behandlingsinsatser vid omhändertagande enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m. 2014–2016. Uppföljningen lämnades i mars 2018 och visar bl.a. att hälso- och sjukvårdens förutsättningar för att ta hand om personer som polisen för till en vårdinrättning varierar, både inom och mellan landstingen.

Antalet vårdade (i slutenvård och/eller specialiserad öppenvård) med narkotikadiagnos ökade under åren 2006–2016 från 219 till 392 per 100 000 invånare över 15 år. Antalet vårdade män per 100 000 invånare ökade från 280 till 502 åren

2006–2016, och antalet vårdade kvinnor ökade från 155 till 276. Bland både män och kvinnor var det vanligast med vård i yngsta åldersgruppen 16–29 år.

Utvecklingen mot målet beskrivs vidare i avsnitt 6 Politik för sociala tjänster.

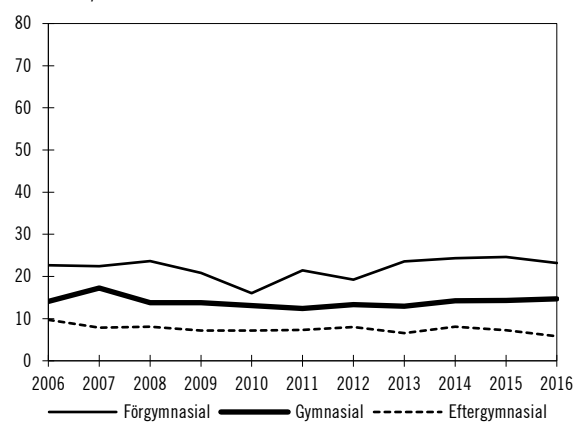
Mål 5: Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska

Under åren 2012–2016 minskade andelen gravida kvinnor som uppgav att de hade en riskkonsumtion av alkohol från 8,9 procent till 5,6 procent i åldersgruppen 17–29 år. I åldersgruppen 30–49 år minskade riskkonsumtionen av alkohol från 4,2 procent till 3,2 procent.

Antalet döda med explicit alkoholdiagnos som underliggande eller bidragande orsak redovisas i diagram 4.22 och 4.23. Det är fler antal döda med explicit alkoholdiagnos bland personer med endast förgymnasial utbildning jämfört med övriga grupper.

Diagram 4.22 Antalet döda med explicit alkoholdiagnos som underliggande eller bidragande dödsorsak, kvinnor

Antal fall per 100 000 invånare

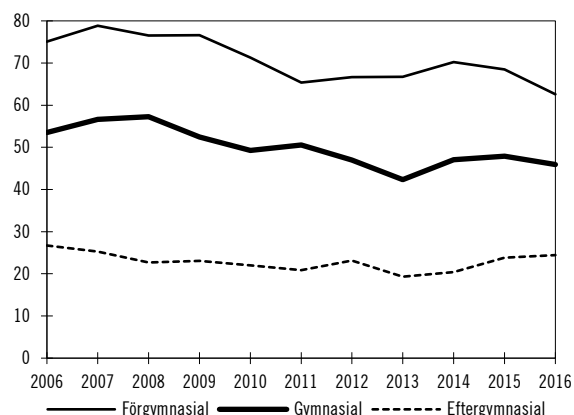

Anm: Åldersstandardisering har utförts med indelning i femårsgrupper efter fördelningen av Sveriges befolkning per den 2016-12-31.

Källa: Socialstyrelsen, Dödsorsaksregistret.

Diagram 4.23 Antalet döda med explicit alkoholdiagnos som underliggande eller bidragande dödsorsak, män

Antal fall per 100 000 invånare

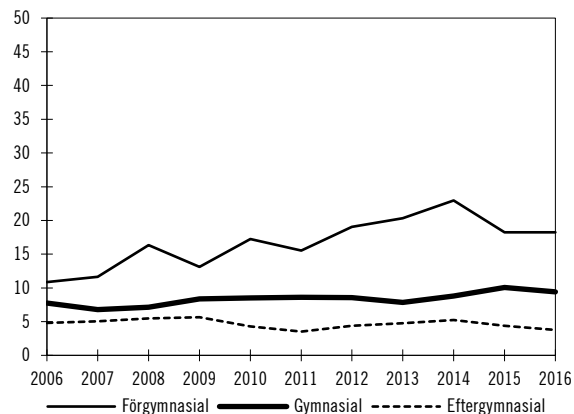
Anm: Åldersstandardisering har utförts med indelning i femårsgrupper efter fördelningen av Sveriges befolkning per den 2016-12-31.

Källa: Socialstyrelsen, Dödsorsaksregistret.

Antalet dödsfall i förgiftningar av narkotikaklassade läkemedel per 100 000 invånare från 15 år och äldre har ökat under perioden 2006–2015, bland kvinnor från 1,8 till 4,2 och bland män från 4,5 till 11,7. Möjligen representerade år 2016 ett trendbrott då siffrorna sjönk till 3,5 dödsfall per 100 000 invånare bland kvinnor och till 10,5 bland män. Se vidare i diagram 4.24 och 4.25.

Diagram 4.24 Dödsfall i förgiftningar av narkotikaklassade läkemedel eller narkotika, kvinnor

Antal fall per 100 000 invånare

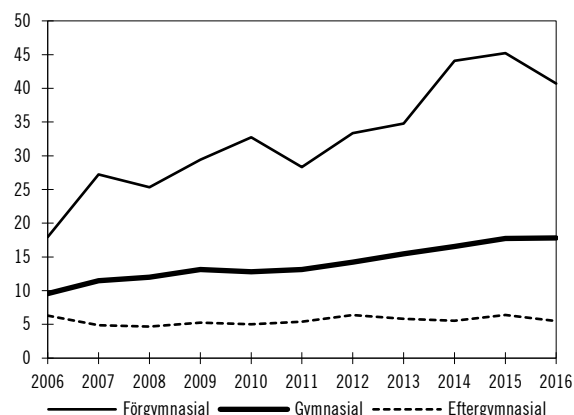

Anm: Åldersstandardisering har utförts med indelning i femårsgrupper efter fördelningen av Sveriges befolkning per den 2016-12-31.

Källa: Socialstyrelsen, Dödsorsaksregistret.

Diagram 4.25 Dödsfall i förgiftningar av narkotikaklassade läkemedel eller narkotika, män

Antal fall per 100 000 invånare

Anm: Åldersstandardisering har utförts med indelning i femårsgrupper efter fördelningen av Sveriges befolkning per den 2016-12-31.

Källa: Socialstyrelsen, Dödsorsaksregistret.

Andelen kvinnor som röker under graviditetsveckorna 30–32 har minskat mer eller mindre kontinuerligt sedan 2000. År 2015 rökte knappt fyra procent av gravida kvinnor och år 2016 var det drygt tre procent som rökte. Under samma tidsperiod ökade andelen snusare bland gravida något, från 0,5 procent 2000 till 0,7 procent 2016.

Under tidsperioden 2000–2016 dubblerades nästan antalet kvinnor som avlider årligen med diagnosen kroniskt obstruktiv lungsjukdom (KOL). Antalet män ligger på en högre nivå, men den har minskat något sedan 2010. Lungcancerdödligheten ökade bland kvinnor 2000–2016, medan den minskade bland män.

Det finns inga indikatorer som enbart beskriver dopningsområdet inom detta mål.

Mål 6: En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt

Under 2018 fortsatte förhandlingarna om kommissionens förslag på reviderat direktiv om audiovisuella medietjänster, AV-direktivet (2013/13/EU) och ett ändringsdirektiv kommer antas hösten 2018. Sverige har i förhandlingarna drivit frågan om en restriktiv reglering av alkoholreklam. Enighet har nu nåtts om en viss skärpning av bestämmelserna om utformning av alkoholreklam i beställ-tv. Det estniska ordförandeskapet satte gränsöverskridande alkoholfrågor högt på den politiska agendan inom EU under hösten 2017. Rådsslutsatser, som beslutades av rådet i december 2017, tar bl.a. upp vikten av att öka kunskapen om hur gränsöverskridande handel med alkoholdrycker kan påverka medlemsstaternas möjligheter att

bedriva en effektiv alkoholpolitik (2017/C 441/04).

Sverige verkar internationellt för en folkhälsoorienterad syn på narkotika, med utgångspunkt i politiken för mänskliga rättigheter. Uppföljningen av FN:s generalförsamlings särskilda session om narkotika (UNGASS) har diskuterats i slutet av 2017 och under 2018.

Den internationella narkotikapolitiska debatten har i större utsträckning kommit att betona folkhälsopolitiska perspektiv. Sverige har vid sammanträden i t.ex. FN:s narkotikakommission (CND) aktivt verkat för att insatser för att värna och förbättra hälsan ska bli ännu mer framträdande inom politikområdet. Sverige deltar också i det övergripande arbetet kring WHO:s ramkonvention om tobakskontroll

Centrala åtgärder inom ramen för ANDT-strategin

I detta avsnitt redovisas vissa av regeringens centrala åtgärder som har vidtagits inom ramen för den nationella ANDT-strategin.

Uppdrag om illegal hantering av punktskattepliktiga varor

I oktober 2017 slutredovisade Tullverket, Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket ett regeringsuppdrag om att motverka illegal införsel av punktskattepliktiga varor, bl.a. alkohol och tobak. Inom alkoholområdet har myndigheterna fokuserat på de s.k. spritbussarna och på tobaksområdet på illegal hantering av rökbar tobak. Uppdraget har inneburit att samverka mellan flera myndigheter ökat och både administrativa åtgärder och lagstiftning används på ett effektivt sätt för att förhindra den illegala hanteringen (utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution).

Medel avsatta för förstärkt alkohol- och tobakstillsyn

Att alkohollagen (2010:1622) och tobakslagen (1993:581) upprätthålls i samband med folköls- och tobaksförsäljning samt alkoholservering utgör viktiga delar av en tillgänglighetsbegränsande alkohol- och tobakspolitik. I länsstyrelsernas tillsynsansvar ingår att stödja kommunernas arbete. Regeringen har avsatt 12 miljoner kronor årligen under 2017 och 2018 för förstärkt alkohol- och tobakstillsyn.

Ny förordning om statsbidrag inom alkohol, tobak och spel om pengar

En ny förordning om statsbidrag till telefon- och webbaserade stödinsatser inom områdena alkohol, tobak och spel om pengar ska tillämpas fr.o.m. 2018. Statsbidraget syftar till att främja tillgången till telefon- och webbaserade stödinsatser till personer med denna problematik samt erbjuda stödinsatser till dessa personers närstående. Regeringen avsatte 15 miljoner kronor under 2018 för detta ändamål.

Stärkt stöd till barn som anhöriga

Risken att behöva vårdas för eget missbruk är 4-7 gånger högre för flickor och pojkar med förälder som har sjukhusvårdats för missbruk. Regeringen har, med bl.a. detta som bakgrund, gett Socialstyrelsen i uppdrag att stärka stödet till barn som anhöriga. Uppdraget sträcker sig över strategiperioden, dvs. t.o.m. 2020.

Åtgärder mot narkotikarelaterad dödlighet

Regeringen gav i april 2017 i uppdrag till Läke-medelsverket att tillsammans med Socialstyrelsen utreda förutsättningarna för att på ett säkert och effektivt sätt minska dödligheten vid opioidöverdosering genom att öka tillgången till antidoter i form av naloxonläkemedel utanför hälso- och sjukvården. Av redovisningen framgår bl.a. att det finns ett godkänt och tillgängligt naloxonläkemedel avsett att användas utanför hälso- och sjukvården samt att läkare kan förskriva naloxonläkemedel direkt till patienten.

Regeringen beslutade i oktober 2017 att ge Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen uppdrag avseende insatser för att minska narkotikarelaterad dödlighet. Uppdragen bestod bl.a. i att utreda förutsättningarna för ökad samverkan mellan myndigheter i syfte att genom ett varningssystem tidigt upptäcka substanser som plötsligt kan öka antalet dödsfall, utveckla riktad hälsoinformation om drogmarknaden och akuta risker m.m. till personer som brukar narkotika och att utveckla och ta fram kunskapsstöd om läkemedelsbehandling vid opiatberoende.

Tidigt fånga upp barn och unga med narkotikabruk

Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag genomfört en pilotstudie om de insatser som socialtjänsten ger för att erbjuda vård och behandling till barn och unga under 20 år som lagförts för brott till en påföljd som saknar vårdinslag. Studien bekräftar att det behövs mer

kunskap på området och föreslår vidare studier för att öka kunskapen om faktorer som har betydelse för att nå barn och unga med tidiga insatser.

Klassificering av nya psykoaktiva substanser

Regeringen har i propositionen Klassificering av nya psykoaktiva substanser (prop. 2017/18:221) föreslagit att Polismyndigheten får, på Folkhälsomyndighetens eller Läkemedelsverkets uppdrag, göra anonyma inköp av nya psykoaktiva substanser för att regeringen snabbare ska kunna klassificera sådana hälsofarliga substanser som förekommer på den svenska marknaden. Regeringen föreslår också att den som av grov oaktsamhet hanterar varor som omfattas av lagen (1999:58) om förbud mot vissa hälsofarliga varor ska kunna dömas till ansvar.

Regeringen gjorde i samma proposition bedömningen att regleringen av narkotika eller hälsofarliga varor inte bör ske genom generiska definitioner i den betydelsen att substanserna klassificeras utifrån deras kemiska grundstruktur. Regleringen av narkotika eller hälsofarliga varor bör heller inte ske genom verkansbaserade eller analoga definitioner. I propositionen föreslogs också att en ny bred analys av frågan bör initieras om vilka åtgärder som kan vidtas för att mer effektivt möta problemet med nya psykoaktiva substanser som inte utgör narkotika eller hälsofarliga varor. Analysen föreslogs innefatta möjligheterna att införa förbud mot hela grupper av likartade substanser.

Förebygga dopning inom motionsidrotten

Användningen av anabola androgena steroider (AAS) har legat på en relativt konstant och låg nivå under en följd av år. Olika studier visar att den typiska användaren är en man mellan 18 och 34 år som regelbundet styrketränar på gym. Regeringen har sedan 2016 årligen gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att stödja Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem (STAD) i det dopningsförebyggande arbetet genom att vidareutveckla arbetsmetoden 100 % ren hårdträning. Fler än 600 gym- och träningsanläggningar arbetar enligt denna metod. Bland dessa finns såväl privata gym som föreningsdrivna gym inom Riksidrottsförbundet.

Ny lag om tobak och liknande produkter

Regeringen beslutade den 8 mars 2018 om propositionen Ny lag om tobak och liknande produkter (prop. 2017/18:156). I propositionen

lämnades förslag till lagändringar för att öka överskådligheten och förenkla tillämpningen i syfte att minska bruket av tobak samt motverka illegal handel med tobak. Rökförbud föreslås på fler allmänna platser för att avnormalisera rökning, framför allt för att skydda barn och unga från exponering av tobak, och bidra till att målen i regeringens ANDT-strategi uppnås. Vidare föreslås tillståndsplikt för försäljning av tobak, begränsningar i marknadsföringen av tobaksvaror på försäljningsställen, en minimireglering av antal portioner i snusförpackningar, förslag till genomförande av EU:s tobaksprodukt direktiv (2014/40/EU) samt förtydliganden av Folkhälsomyndighetens, Arbetsmiljöverkets och Konsumentverkets tillsynsansvar.

Genomförandet av EU:s tobaksprodukt direktiv

Sverige är skyldigt att genomföra tobaksprodukt direktivets (2014/40/EU) regler om spårbarhet och märkning av tobaksprodukter som syftar till att främja folkhälsan genom minskad tillgång till billiga och illegala tobaksvaror.

Regeringen beslutade i juni 2017 att ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att förstärka sin tillsyn med anledning av genomförandet av EU:s tobaksprodukt direktiv samt förbereda för genomförandet av tobaksprodukt direktivets bestämmelser om spårbarhet och märkning av tobaksprodukter (S2017/03738/FS).

Folkhälsomyndigheten lämnade i februari 2018 en delredovisning av uppdraget i vilken myndigheten gjorde en analys av hur kommissionens genomförandeakter och delegerade akter om säkerhetsmärkning och spårbarhet påverkar det svenska genomförandet. Folkhälsomyndigheten fick i mars 2018 ett utvidgat uppdrag att säkerställa att Sverige uppfyller direktivets krav på en nationell ID-utfärdare av identifieringskoder och unika identitetsmärken på tobaksprodukter samt ett nationellt system för säkerhetsmärkning av tobaksprodukter.

Uppdrag om tillsyn m.m. på tobaksområdet

Regeringen beslutade i juni 2017 att ge länsstyrelserna i uppdrag att förstärka sin tillsyn med anledning av genomförandet av EU:s tobaksprodukt direktiv och för att stärka tillsynen av rökfria skolgårdar (S2017/03738/FS).

Utöver uppdragen kring genomförandet av EU:s tobaksprodukt direktiv har regeringen även gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att fördela

bidrag till tobaksförebyggande arbete och insatser som riktar sig till barn och ungdomar, samt att anordna en nationell tobakskonferens. I juli 2018 gav regeringen vidare Folkhälsomyndigheten i uppdrag att fördela ytterligare 3 miljoner kronor i förstärkt organisationsbidrag till ideella organisationer som arbetar för att minska tobaksbruket i samhället.

Spel

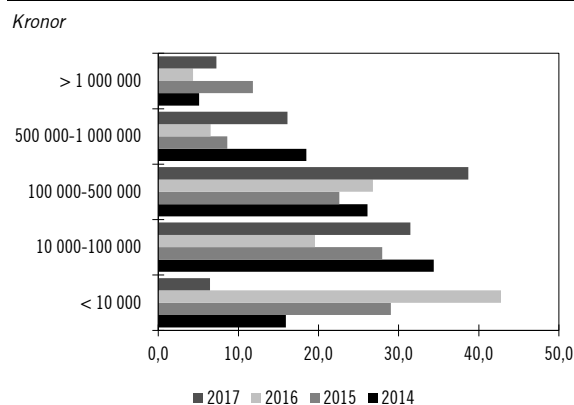
Målet för spelmarknaden är en sund och säker spelmarknad där sociala skyddsintressen och efterfrågan på spel tillgodoses under kontrollerade former. Cirka två procent av befolkningen mellan 16 och 84 år har ett problemspelande och ytterligare fyra procent har viss risk för spelproblem. Det är ofta redan utsatta grupper som drabbas. Särskilt utsatta är personer utan högskoleutbildning, personer som inte har hög inkomst och personer födda utanför Norden. Den totala spelmarknaden fortsätter samtidigt att växa och en tydlig trend är att spelbolag utan svenskt tillstånd tar marknadsandelar. Andelen personer som spelar fortsätter att minska men de som spelar spenderar mer pengar.

Nya spelbolag utan svenskt tillstånd etablerar sig på den svenska marknaden. Kasinospel online är ett spelområde som visar fortsatt stark tillväxt och som också understöds av kraftfull marknadsföring. Främjandeförbudet har prövats av Högsta förvaltningsdomstolen men avgörandet tycks inte ha fått någon märkbar effekt på mängden reklam. Den omreglering av spelmarknaden som träder i kraft 2019 innebär att alla som agerar på den svenska spelmarknaden ska göra det med behöriga licenser. Aktörer utan licens ska stängas ute. Spelen ska ha ett starkt konsumentskydd och de negativa effekterna av spelandet ska begränsas.

Stödlinjen som drivs av Centrum för psykiatrforskning med statligt stöd hade 5 610 inkommande kontakter under 2017, huvudsakligen från spelare och anhöriga. Av dessa besvarades 3 203 kontakter personligen av rådgivarna vilket var 9,2 procent fler än 2016. Mellan 2012 och 2017 har andelen som anger kasinospel online som sitt primära problemspel ökat från 25 procent till 65 procent. Av de spelare som ringde till Stödlinjen under 2017 uppgav 15 procent storleken på sin spelrelaterade

skuld. Bland dessa hade den största andelen, 39 procent, skulder mellan 100 000 och 500 000 kronor (diagram 4.26). I uppgifter som lämnades under 2016 framgick att drygt 92 procent av spelarna upplevde sitt psykiska mående som dåligt.

Diagram 4.26 Spelrelaterade skulder i kronor bland inringande spelare i procent

Källa: Stödlinjen för spelare och anhöriga, centrum för psykiatrforskning, Stödlinjens årsrapport 2017.

Den 1 januari 2018 trädde ändringar i socialtjänstlagen (2001:453) och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) i kraft som bl.a. ger socialnämnden ansvar för att förebygga och motverka spelmissbruk samt ger hälso- och sjukvården ansvar för att ge råd och stöd till de barn som har föräldrar eller andra vuxna i hemmet som är spelmissbrukare.

Folkhälsomyndigheten verkar för samordning och kunskapsstöd på nationell nivå när det gäller insatser för att förebygga spelproblem. Myndigheten har även fördelat medel till förebyggande av spelproblem och dess sociala konsekvenser. Socialstyrelsen har tagit fram ett kunskapsstöd med rekommendationer som gäller stöd, vård och behandling av personer med spelmissbruk eller spelberoende.

4.5 Budgetförslag

4.5.1 2:1 Folkhälsomyndigheten

Tabell 4.2 Anslagsutveckling 2:1 Folkhälsomyndigheten

Tusental kronor

År	Utfall	379 206	Anslags-sparande	8 413
2017	Utfall	379 206	Anslags-sparande	8 413
2018	Anslag	383 014 ¹	Utgifts-prognos	386 729
2019	Förslag	389 209		
2020	Beräknat	394 564 ²		
2021	Beräknat	399 260 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 389 210 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 389 209 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Folkhälsomyndighetens förvaltningsutgifter samt för utgifter för suicidprevention.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.3 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	27 800	27 400	400
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Prognos 2018	26 600	28 900	-2 300
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Budget 2019	27 100	27 400	-300
(varav tjänsteexport)	0	0	0

Myndigheten bedriver uppdragsverksamhet inom speciell diagnostik och inkomsterna för denna diagnostik ska disponeras av Folkhälsomyndigheten.

Tabell 4.4 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		2 000	2 000	0
Prognos 2018		20 500	19 000	1 500
Budget 2019		20 000	20 500	-500

Folkhälsomyndigheten bedriver verksamhet i enlighet med förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel. Myndigheten tar ut avgifter för denna verksamhet och inkomsterna ska disponeras av Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndigheten bedriver även verksamhet kopplad till EU:s tobaksproduktdirektiv (2014/40/EU). Myndigheten ska ta ut avgifter från tillverkare och importörer av tobaksvaror samt elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Avgifterna regleras i förordning och disponeras av Folkhälsomyndigheten.

Regeringens överväganden

Tabell 4.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Folkhälsomyndigheten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	383 014	383 014	383 014
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 195	11 550	16 246
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	389 209	394 564	399 260

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 389 209 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Folkhälsomyndigheten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 394 564 000 kronor respektive 399 260 000 kronor.

4.5.2 2:2 Insatser för vaccinberedskap

Tabell 4.6 Anslagsutveckling 2:2 Insatser för vaccinberedskap

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2017	Utfall	85 723		Anslags-sparande	2 777
2018	Anslag	88 500 ¹		Utgifts-prognos	88 500
2019	Förslag	88 500			
2020	Beräknat	88 500			
2021	Beräknat	88 500			

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser för vaccinberedskap för att stärka Sveriges förutsättningar att vid influensapandemier skydda befolkningen med hjälp av vacciner.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:2 *Insatser för vaccinberedskap* ingå avtal om pandemivaccin som medför behov av framtida anslag på högst 368 000 000 kronor 2020–2024.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att säkerställa tillgång till vaccinbehandling för hela befolkningen vid en pandemi. Det innebär att staten genom avtal med en eller flera vaccintillverkare svarar för de årliga kostnaderna för att Sverige vid en pandemi ska ges möjlighet att få vaccin levererat.

I budgetpropositionen för 2016 bemyndigades regeringen av riksdagen att för anslag 2:2 *Insatser för vaccinberedskap* ingå avtal om pandemivaccin som medför behov av framtida anslag på högst 510 000 000 kronor 2017–2022. Folkhälsomyndigheten tecknade 2016 avtal med två vaccintillverkare till en kostnad av 85 miljoner kronor per år. De nuvarande avtalen är giltiga till och med april 2020. Under 2019 bör arbete genomföras i syfte att teckna ett eventuellt nytt avtal. Ett eventuellt nytt avtal beräknas löpa över fyra år dvs. från maj 2020 till och med april 2024.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:2 *Insatser för vaccinberedskap* ingå avtal om pandemivaccin som medför behov av framtida anslag på högst 368 000 000 kronor 2020–2024.

En framtida vaccination kan ge följder som inte är möjliga att förutsäga i dagsläget, vilket skulle kunna leda till vissa åtaganden i framtiden. Regeringen kan behöva återkomma till riksdagen avseende dylika framtida åtaganden.

Tabell 4.7 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Insatser för vaccinberedskap

Tusental kronor

	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2024
Ingående åtaganden	198 000	113 000			
Nya åtaganden	0	340 000			
Infriade åtaganden	-85 000	-85 000	-85 000	-85 000	-198 000
Utestående åtaganden	113 000	368 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	113 000	368 000			

Regeringens överväganden

Anslaget kommer utöver avtalskostnader på grund av betalningar till vaccintillverkare också att belastas för att täcka kostnader som Folkhälsomyndigheten har för att hantera vaccinavtalet och för förberedande åtgärder för att ta emot vaccin vid en influensapandemi.

Tabell 4.8 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Insatser för vaccinberedskap

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	88 500	88 500	88 500
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	88 500	88 500	88 500

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 88 500 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Insatser för vaccinberedskap* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 88 500 000 kronor respektive år.

4.5.3 2:3 Bidrag till WHO

Tabell 4.9 Anslagsutveckling 2:3 Bidrag till WHO

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017		38 933	-3 443
2018	Anslag	43 665 ¹	38 025
2019	Förslag	38 665	
2020	Beräknat	35 665	
2021	Beräknat	35 665	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges medlemsavgift till Världshälsoorganisationen (WHO). Anslaget får även användas för Sveriges andel av utgiften för WHO:s ramkonvention om tobakskontroll.

Kompletterande information

Medlemsavgiftens storlek baseras på WHO-budgetens omfattning och andelen som ska finansieras av medlemsstaterna. Storleken av Sveriges bidrag till WHO påverkas även av valutakursen för den svenska kronan. Sveriges medlemsavgift till WHO för 2019 uppgår till ca 2 300 000 amerikanska dollar och ca 2 200 000 schweiziska franc. Sveriges andel av kostnaden för WHO:s ramkonvention om tobakskontroll uppgår till ca 56 000 amerikanska dollar för 2019.

Regeringens överväganden

Till följd av en försämrad valutakurs för den svenska kronan 2018 ökades anslaget engångsvis med 8 miljoner kronor 2018. Därtill ökades anslaget permanent med ytterligare 1 miljon kronor med anledning av att WHO:s medlemsstater beslutade att höja medlemsavgiften med tre procent.

Med anledning av den nuvarande valutakursen för den svenska kronan föreslås anslaget öka med 3 miljoner kronor 2019 jämfört med tidigare beräkning i budgetpropositionen för 2018, för att möjliggöra inbetalning av den svenska medlemsavgiften till WHO.

Tabell 4.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Bidrag till WHO

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	43 665	43 665	43 665
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-5 000	-8 000	-8 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	38 665	35 665	35 665

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 38 665 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Bidrag till WHO* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 35 665 000 kronor respektive år.

4.5.4 2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar

Tabell 4.11 Anslagsutveckling 2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	74 135		1 367
2018	Anslag	75 502 ¹	Utgifts-prognos	74 596
2019	Förslag	75 502		
2020	Beräknat	75 502		
2021	Beräknat	75 502		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

4.5.5 6:1 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel

Tabell 4.13 Anslagsutveckling 6:1 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	195 611		18 018
2018	Anslag	195 629 ¹	Utgifts-prognos	193 281
2019	Förslag	195 629		
2020	Beräknat	95 629		
2021	Beräknat	95 629		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar med koppling till hiv/aids. Anslaget får användas för utgifter för insatser på nationell nivå och övergripande samordning och uppföljning.

Regeringens överväganden

Tabell 4.12 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	75 502	75 502	75 502
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	75 502	75 502	75 502

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 75 502 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 75 502 000 kronor respektive år.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Regeringens överväganden

Den samlade strategin för alkohol-, narkotika-, dopning- och tobakspolitiken pågår sedan 2016 och sträcker sig till och med 2020. I enlighet med denna tidsperiod sker en succesiv nedtrappning och i budgetpropositionen för 2018 aviserades att anslaget skulle minska med 30 miljoner kronor 2019 jämfört med 2018. De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad minskning uteblir, se avsnitt 2. Under 2020 beräknas anslaget minska med 100 miljoner kronor jämfört med 2018 och under 2021 beräknas oförändrad anslagsnivå jämfört med 2020.

Tabell 4.14 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 6:1 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	195 629	195 629	195 629
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-100 000	-100 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	195 629	95 629	95 629

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 195 629 000 kronor anvisas under anslaget 6:1 *Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 95 629 000 kronor respektive år.

5 Funktionshinderspolitik

5.1 Omfattning

Funktionshinderspolitiken är tvärspektoriell och finansieras främst av insatserna inom andra utgiftsområden än i utgiftsområde 9. Området omfattar Myndigheten för delaktighet (MFD) vars verksamhet innefattar bl.a. att främja ett systematiskt och effektivt genomförande av funktionshinderspolitiken på alla nivåer i samhället samt följa upp, utvärdera och analysera

insatser från statliga myndigheter, kommuner, landsting och andra aktörer i förhållande till det nationella funktionshinderspolitiska målet. Vidare omfattar området bidrag till funktionshindersorganisationer.

5.2 Utgiftsutveckling

Tabell 5.1 Utgiftsutveckling inom funktionshinderspolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Funktionshinderspolitik</i>						
3:1 Myndigheten för delaktighet	58	59	60	60	61	62
3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer	189	189	189	189	189	189
Summa Funktionshinderspolitik	246	248	249	249	250	250

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Anm: Summan av utgifterna i tabellen kan skilja sig från totalen på grund av avrundningsfel.

5.3 Mål för området

Funktionshinderspolitiken omfattar det mål som anges i propositionen Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86).

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

Genomförandet av funktionshinderspolitiken ska inriktas mot de fyra områdena:

- principen om universell utformning,
- befintliga brister i tillgängligheten,
- individuella stöd och lösningar för individens självständighet och
- att förebygga och motverka diskriminering.

5.4 Resultatredovisning

Regeringens funktionshinderspolitik utgår från Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Funktionshinderspolitiken är en del i arbetet för ett mer jämlikt samhälle, där människors olika bakgrund eller förutsättningar inte ska avgöra möjligheten till delaktighet i samhället. Det är hela samhällets ansvar att se till att inte människor exkluderas och att alla människors kompetens kan tas tillvara. Ansvars- och finansieringsprincipen, som innebär att varje sektor i samhället har ansvar för att funktionshinderspolitiken genomförs, måste tydligt gälla.

De statliga myndigheternas ansvar och insatser är en viktig del av arbetet för att uppnå de funktionshinderspolitiska målen. Den statliga sektorns ansvar kommer till uttryck i bl.a. förordningen (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken samt genom ett uttalat ansvar i ett antal myndighetsinstruktioner.

Funktionshinderspolitiken är tvärssektoriell och stöd och insatser för tillgänglighet och del-

aktighet för personer med funktionsnedsättning, redovisas närmre inom respektive utgiftsområde.

5.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringen beslutade i december 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av styrningen inom funktionshinderspolitiken (dir. 2017:133). Utgångspunkten ska vara det nya nationella målet och den nya inriktningen för funktionshinderspolitiken som utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Utredaren ska bl.a. beskriva tillämpningen av principen om universell utformning, föreslå effekt- och resultatmål för samhällsområden, se över de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av funktionshinderspolitiken och föreslå hur långsiktig uppföljning för målen inom funktionshinderspolitiken bör utformas. Utredningen har antagit namnet Styretredningen för funktionshinderspolitiken (S 2017:09). Uppdraget ska redovisas senast den 31 januari 2019.

Eftersom effekt- och resultatmål för samhällsområden och långsiktig uppföljning för målen inom funktionshinderspolitiken är under beredning, har Myndigheten för delaktighet (MFD) inte lämnat sedvanlig redovisning av utvecklingen inom funktionshinderspolitiken. I årets resultatredovisning återges utveckling inom områdena arbetsmarknad, utbildningsnivå och diskriminering. De indikatorer som använts för att redovisa resultaten av utvecklingen är följande:

- utbildningsnivå,
- arbetsmarknadsstatus (i arbetskraften eller utanför, sysselsättning) och
- antal diskrimineringsärenden hos Diskrimineringsombudsmannen (DO).

5.4.2 Resultat

Riksdagen beslutade i november 2017 om nytt nationellt mål för funktionshinderspolitiken med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt. Vidare beslutades om en ny inriktning för genomförandet av funktionshinderspolitiken. Regeringen aviserade i detta

sammanhang även en kommande utredning som borde ges i uppdrag att se över styrningen av funktionshinderspolitiken. Som nämns tidigare har regeringen enligt detta beslutat att en särskild utredare bl.a. ska se över styrningen inom funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86).

Stor andel utanför arbetskraften

Av tabell 5.2 framgår att sysselsättningen är lägre bland kvinnor och män med funktionsnedsättning jämfört med övriga befolkningen. Vidare har personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga en lägre sysselsättningsgrad än övriga personer med funktionsnedsättning. Mönstret har varit detsamma sedan 2013. På grund av låg tillförlitlighet i statistik som avser skillnader mellan kvinnor och män redovisas inte denna.

Tabell 5.2 Andelen sysselsatta bland personer med funktionsnedsättning med/utan nedsatt arbetsförmåga och övriga i befolkningen.*

Procent

	Personer med funktionsnedsättning			Övriga i befolkningen	Befolkningen totalt
	Samtliga	Med nedsatt arbetsförmåga	Utan nedsatt arbetsförmåga		
2013	62,0	54,7	78,6	79,4	76,5
2014	62,0	55,2	76,4	80,2	77,3
2015	61,8	54,0	78,6	80,6	77,6
2016	62,4	58,4	70,6	81,6	78,6
2017	62,3	56,2	74,2	80,9	78,2

Källa: SCB/AKU

*) Statistiken är inte helt tillräcklig för samtliga delgrupper för att kunna redovisas efter kön.

Som framgår av tabell 5.3 tillhör en mindre andel personer med funktionsnedsättning arbetskraften i jämförelse med befolkningen som helhet. Kvinnor med funktionsnedsättning har i högre utsträckning nedsatt arbetsförmåga än vad män med funktionsnedsättning har. 84 procent av den totala befolkningen mellan 16 och 64 år ingår i arbetskraften och bland samtliga personer med funktionsnedsättning är motsvarande andel 68 procent. Bland personer med funktionsnedsättning med nedsatt arbetsförmåga är det 62 procent som ingår i arbetskraften. I denna grupp finns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan män och kvinnor.

Det finns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan män och kvinnor med funktionsnedsättning när det gäller andel sysselsatta. En majoritet av kvinnor och män med funktionsnedsättning med nedsatt arbetsförmåga uppger att de skulle kunna utföra ett arbete om de fick tillgång till stöd eller anpassning. På grund av låg tillförlitlighet i statistik som avser skillnader mellan kvinnor och män redovisas inte denna. (SCB/AKU).

Tabell 5.3 Andel i arbetskraften bland personer med funktionsnedsättning med/utan nedsatt arbetsförmåga och övriga i befolkningen.*

Procent

	Personer med funktionsnedsättning			Övriga i befolkningen	Befolkningen totalt
	Samtliga	Med nedsatt arbetsförmåga	Utan nedsatt arbetsförmåga		
2013	69,0	61,3	86,7	86,3	83,5
2014	69,2	63,4	81,6	86,7	83,9
2015	68,5	61,9	82,9	87,0	84,0
2016	69,6	65,4	78,4	87,5	84,8
2017	68,2	62,4	79,7	86,7	83,9

Källa: SCB/AKU

*) Statistiken är inte helt tillräcklig för samtliga delgrupper för att kunna redovisas efter kön.

Utbildningsnivån fortfarande lägre

Av tabell 5.4 framgår att kvinnor och män med funktionsnedsättning i genomsnitt har lägre utbildningsnivå än övriga befolkningen. Exempelvis är andelen med eftergymnasial utbildning som högsta utbildning betydligt mindre bland personer med funktionsnedsättning än bland personer utan funktionsnedsättning. Motsvarande statistik från tidigare år visar att utbildningsnivån inom respektive grupp har ökat sedan 2013 men att skillnaderna kvarstår. En mindre andel män (ca 24 procent) än kvinnor (35 procent) med funktionsnedsättning och nedsatt arbetsförmåga har eftergymnasial utbildning (SCB/AKU). Detta gäller även för kvinnor och män med funktionsnedsättning utan nedsatt arbetsförmåga (män 26 procent, kvinnor 46 procent). En större andel män (48 procent) än kvinnor (29 procent) med funktionsnedsättning utan nedsatt arbetsförmåga, har gymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå.

Tabell 5.4 Högsta utbildningsnivå *

Procent			
	Förgymnasial nivå	Gymnasial nivå	Eftergymnasial nivå**
Personer med funktionsnedsättning med nedsatt arbetsförmåga	16,3	53,3	30,1
Personer med funktionsnedsättning utan nedsatt arbetsförmåga	24,3	40,4	34,7
Övriga	13,1	39,3	46,3

Källa: SCB/AKU

*) Statistiken är inte tillräcklig för samtliga delgrupper för att kunna redovisas efter kön.

**) Eftergymnasial utbildning kan t.ex. vara utbildning inom högskola, folkhögskola, yrkeshögskola m.m.

Antalet anmälningar avseende diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning har ökat

Funktionsnedsättning är en av de diskrimineringsgrunder som oftast förekommer i anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen (DO). Anmälningarna som rör funktionsnedsättning har ökat sedan bristande tillgänglighet infördes som en form av diskriminering den 1 januari 2015. År 2016 inkom 613 anmälningar om diskriminering som har samband med funktionsnedsättning medan antalet har ökat till 681 år 2017. Anmälningarna som rör funktionsnedsättning har främst handlat om diskriminering inom arbetslivet, utbildningsområdet samt tillgången till varor och tjänster. Ett betydande antal rör bristande tillgänglighet på arbetsplatsen. På utbildningsområdet handlar många ärenden om att barn och ungdomar med läs- och skrivsvårigheter inte får tillräckligt stöd i skolan. När det gäller tillgången på varor och tjänster avser ett stort antal tillträdet till lokaler eller tillgång till tjänster. Anmälningarna som handlade om bristande tillgänglighet steg från 198 år 2016 till 259 år 2017 (dessa uppgifter särredovisas dock inte i tabellen). Det finns inga uppgifter om hur stor andel av anmälningarna som gäller kvinnor respektive män.

Tabell 5.5 Inkomna anmälningar avseende diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning*, **

Samhällsområde	2014	2015	2016	2017
Arbetslivet	117	88	118	116
Arbetsförmedling m.m.	12	24	20	24
Medlemskap i arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer m.m.	3	1	6	3
Näringsverksamhet samt yrkesbehörighet	0	1	2	0
Utbildning	82	135	146	129
Hälsa- och sjukvård	42	77	75	84
Socialtjänst	62	102	55	76
Varor, tjänster och bostäder	111	203	139	185
Socialförsäkring m.m.	12	16	18	27
Offentlig anställning	20	33	31	35
Värnplikt	0	0	3	2
Totalt	461	680	613	681

*) Totalen anger inte unika anmälningar eftersom fler diskrimineringsgrunder kan anges i en och samma anmälan och i vissa anmälningar anges inte diskrimineringsgrund alls.

**) Statistiken är inte tillräckligt tillförlitlig för att kunna särredovisas efter kön.

Källa: Diskrimineringsombudsmannen

Barn med funktionsnedsättning

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har ett pågående regeringsuppdrag som handlar om att kartlägga våld mot barn. Kartläggningen visar att barn med funktionsnedsättning är en särskilt utsatt grupp. Regeringens handlingsplan 2016–2018 till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp antogs i juni 2016 och är en av regeringens åtgärder i arbetet mot våld mot barn. Inom ramen för handlingsplanen har regeringen tilldelat Stiftelsen Allmänna Barnhuset medel för att genom ett utvecklingsprojekt ta fram en modell för stöd och behandling för barn som utsatts för sexuella övergrepp, sexuellt våld och annat fysiskt våld. Utvecklingsprojektet ska genomföras med ett tydligt fokus på jämställdhetsperspektiv. Även barn med funktionsnedsättning bör beaktas. Projektet ska slutredovisas senast den 1 december 2018.

Stöd till funktionshindersonsorganisationer

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning föreskriver att personer med funktionsnedsättning och deras organisationer aktivt ska involveras i beslutsprocesser angående statens åtgärder för att uppfylla de rättigheter som slås fast i konventionen. För att stödja funktionshindersonsorganisationerna i deras arbete för full delaktighet och jämlikhet i samhället för personer med funktionsnedsätt-

ning har funktionshindersorganisationerna 2017 beviljats ca 189 miljoner kronor i statsbidrag i enlighet med förordningen (2000:7) om statsbidrag till handikapporganisationer. Socialstyrelsen fick i november 2016 i uppdrag av regeringen att göra en översyn av regelverket och inriktning av förordningen i samråd med representanter från funktionshinderrörelsen. Översynen slutredovisades den 15 december 2017.

Hjälpmedel

Hjälpmedelsutredningens betänkande På lika villkor! – delaktighet, självständighet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen (SOU 2017:43) har remitterats. För att belysa eventuella oskäliga skillnader i hjälpmedelsförsörjning gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att under 2018 kartlägga och sprida exempel på systematiskt jämställdhetsarbete inom hjälpmedelsområdet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 maj 2019.

Välfärdsteknik i funktionshinderspolitiken

Regeringen beslutade 2018 att Myndigheten för delaktighet (MFD) skulle fortsätta att stödja kommunernas arbete att införa välfärdsteknik för att ge personer med funktionsnedsättning möjlighet till ökad delaktighet och självständighet (S2017/07302/FST). MFD redovisar i rapporten Digital teknik som verktyg för ökad delaktighet och inkludering, redovisning av ett regeringsuppdrag om stöd till kommuner 2017 (MFD 2018:3), att kännedomen om många produkter och tjänster som redan finns inom välfärdsteknikområdet skulle behöva öka och att verksamheter som arbetar med att främja innovation behöver samordnas på ett bättre sätt.

Förbättrad tolktjänst inom arbetslivet

Regeringen beslutade den 20 juni 2018 att ge Socialstyrelsen i uppdrag att administrera och fördela medel till landstingen till ökade möjligheter till tolktjänst i arbetslivet 2018–2020 för personer med dövhet, dövblindhet eller som har nedsatt hörsel. I uppdraget ingår även att löpande följa upp utnyttjandet av medlen (S2016/02162/FST, S2018/03798/FST). Regeringen beslutade samma dag att ge Myndigheten för delaktighet (MFD) i uppdrag att under 2018–2020 informera arbetsgivare samt andra berörda aktörer om ansvar och insatser för att tillhandahålla tolk och andra stöd. I uppdraget ingår även att informera om teknik och tjänster, främja utveckling och innovation samt redovisa

goda exempel (S2016/02162/FST, S2018/03798/FST). För närmare redovisning av åtgärder avseende funktionshinder inom arbetsmarknadsområdet och om utredningen om flexibla insatser (exempelvis flexjobb) för att förbättra möjligheten för personer med funktionsnedsättning att få och behålla ett arbete, se utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Statistiska centralbyrån (SCB) har 2018 getts i uppdrag att med utgångspunkt i det nationella målet för funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188), samt målen för Agenda 2030, redovisa data för att möjliggöra uppföljning av levnadsvillkoren för flickor, pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning. I uppdraget ges SCB möjlighet att bl.a. lämna förslag till hur befintliga data i större utsträckning kan användas för att följa upp funktionshinderspolitiken samt kostnader för detta.

5.5 Budgetförslag

5.5.1 3:1 Myndigheten för delaktighet

Tabell 5.6 Anslagsutveckling 3:1 Myndigheten för delaktighet

Tusental kronor

2017	Utfall	57 587	Anslags- sparande	2 011
2018	Anslag	59 348 ¹	Utgifts- prognos	60 351
2019	Förslag	59 951		
2020	Beräknat	60 786 ²		
2021	Beräknat	61 527 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 59 951 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 59 951 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas av Myndigheten för delaktighets (MFD) förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 5.7 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:1 Myndigheten för delaktighet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	59 348	59 348	59 348
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	603	1 438	2 179
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	59 951	60 786	61 527

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 59 951 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Myndigheten för delaktighet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 60 786 000 kronor respektive 61 527 000 kronor.

5.5.2 3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer

Tabell 5.8 Anslagsutveckling 3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer

Tusental kronor

			Anslags- sparande	
2017	Utfall	188 742		
2018	Anslag	188 742 ¹	Utgifts- prognos	188 742
2019	Förslag	188 742		
2020	Beräknat	188 742		
2021	Beräknat	188 742		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till funktionshindersorganisationer för att stödja organisationerna i deras arbete för att personer med funktionsnedsättning ska uppnå full delaktighet och jämlikhet i samhället.

Kompletterande information

Reglerna för statsbidrag till funktionshindersorganisationer finns i förordningen (2000:7) om statsbidrag till handikapporganisationer.

Regeringens överväganden

Tabell 5.9 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	188 742	188 742	188 742
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	188 742	188 742	188 742

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 188 742 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Bidrag till funktionshindersorganisationer* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 188 742 000 kronor för respektive år.

6 Politik för sociala tjänster

6.1 Omfattning

Områdets omfattning och finansiering

Området omfattar omsorgen om äldre, verksamhet inom individ- och familjeomsorg inklusive familjerätt och stöd till föräldrar i föräldraskapet, samt insatser till personer med funktionsnedsättning.

Verksamheten finansieras främst genom kommunala skatteintäkter, statsbidrag och avgifter.

Kommunernas ansvar

Kommunerna ansvarar för insatser enligt i huvudsak socialtjänstlagen (2001:453), SoL, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, LVM, och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Det innebär att kommunerna har det huvudsakliga ansvaret för utveckling, genomförande och finansiering av sociala tjänster. Resultat inom politikområdet är därmed i stor utsträckning en effekt av kommunala insatser.

Statens ansvar

Staten har ett övergripande ansvar för verksamheten och utför tillsyn av verksamheten. Syftet med tillsynen är att granska att befolkningen får vård och omsorg som är säker, har god kvalitet och bedrivs i enlighet med lagar och förordningar.

Utgångspunkten för stöd till kommunsektorn är generella statsbidrag som fördelas från utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna. Anslaget 1:1 Kommunal ekonomisk utjämning består av två poster, en som avser medel till kommuner och en som avser medel till landsting. För kostnader enligt LSS finns det ett

särskilt utjämningsystem (anslag 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader under utgiftsområdet 25 Allmänna bidrag till kommuner). Utöver detta fördelas riktade statsbidrag till kommunal verksamhet som regeringen och riksdagen sett som särskilt angelägen att stödja.

6.2 Utgiftsutveckling

Under perioden 2019 till 2021 beräknas utgifterna för området Politik för sociala tjänster minska med ca 1 454 miljoner kronor. Utgifterna för statlig assistansersättning som är den största utgiftsposten beräknas öka med ca 1 430 miljoner kronor.

Regeringens tidsbegränsade satsning på ökad bemanning inom äldreomsorgen skulle ha upphört 2019 men med de principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att denna satsning fortsätter även under 2019. Därför beräknas anslaget 4:5 *Stimulansbidrag och andra åtgärder inom äldreområdet* minska med 2 000 miljoner kronor mellan 2019 och 2020. Regeringens tidsbegränsade satsning inom den sociala barn- och ungdomsvården och satsningen på sommarlovsstöd pågår till 2020 men fasas successivt ut vilket innebär att anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete* m.m. minskar med 450 miljoner kronor mellan 2019 och 2020. Utgifterna inom området Politik för sociala tjänster beräknas 2018 till 30 610 miljoner kronor. Det understiger anvisade medel med 1 630 miljoner kronor. Detta förklaras huvudsakligen av lägre kostnader i den statliga assistansersättningen än vad som beräknades 2017 och som låg till grund för anslagsnivån 2018.

Tabell 6.1 Utgiftsutveckling inom Politik för sociala tjänster

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Politik för sociala tjänster</i>						
4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	24	24	25	25	25	25
4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	389	768	757	768	768	753
4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	162	263	163	263	263	263
4:4 Kostnader för statlig assistansersättning	23 310	25 693	24 432	24 487	25 183	25 917
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	2 302	2 877	2 744	2 517	517	505
4:6 Statens institutionsstyrelse	994	1 083	1 044	1 132	1 147	1 163
4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	758	1 531	1 444	1 506	1 056	588
Summa Politik för sociala tjänster	27 940	32 240	30 610	30 698	28 960	29 215

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.
Anm; Summan av utgifterna i tabellen kan skilja sig från totalen på grund av avrundningsfel.

6.3 Mål för området

Politiken för sociala tjänster omfattar följande övergripande av riksdagen beslutade mål:

Omsorg om äldre Äldre ska

- kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag,
- kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende,
- bemötas med respekt, samt
- ha tillgång till god vård och omsorg.

Individ- och familjeomsorg Mål är

- att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer, och
- att stärka skyddet för utsatta barn.

Personer med funktionsnedsättning

- Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas.

6.4 Resultatredovisning

För att bedöma utveckling och resultat inom området används ett antal resultat- och bakgrundsindikatorer. Vid de fall redovisningen inte uppdelas på kön finns ingen sådan information tillgänglig.

6.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Omsorg om äldre

Ansvar för att uppfylla målen för äldreomsorgen ligger främst hos kommunerna. Det är framför allt kommunala insatser som påverkar utveckling och resultat inom äldreomsorgen. Utveckling och resultat påverkas även av andra faktorer, som t.ex. den demografiska utvecklingen.

Staten kan bl.a. stödja kommunernas förutsättningar att bedriva och utveckla äldreomsorgen genom kunskapsstöd och ekonomiska bidrag, riktade till särskilda områden eller genom allmänna bidrag till kommunerna. Resultatredovisningen som följer är mot bakgrund av detta inte renodlade resultat av statliga åtgärder.

Redovisningen nedan bygger huvudsakligen på statistik samt resultat som redovisas i öppna jämförelser och rapporter från myndigheter och organisationer. De resultat- och bakgrundsindikatorer som används exemplifierar och följer utvecklingen inom äldreområdet samt kostnadsutvecklingen för vård och omsorg om äldre. Följande indikatorer används:

- medellivslängd i befolkningen,
- andel av befolkningen och antal personer 65 år och äldre med insatsen hemtjänst,
- andel av befolkningen och antal personer 65 år och äldre boende i särskilda boendeformer,
- bemötande, förtroende och trygghet i äldreomsorgen,
- riskförebyggande åtgärder i särskilt boende,
- fallskador bland personer 80 år och äldre,
- olämpliga läkemedel i gruppen 75 år och äldre (i särskilt boende och/eller hemtjänst).

Individ- och familjeomsorg

Bedömningsgrunder för resultatredovisningen utgörs huvudsakligen av statistik, öppna jämförelser och rapporter från myndigheter och organisationer. Ansvar för verksamhetsområdet ligger främst hos kommunerna. En rad olika åtgärder, såväl statliga som kommunala påverkar måluppfyllelse.

Olika faktorer påverkar förutsättningarna för verksamhetsområdet såsom utvecklingen på arbets- och bostadsmarknaden.

De statliga insatserna syftar till att ge enskilda individer tillgång till ett likvärdigt, jämlikt och jämställt stöd från den kommunala individ- och familjeomsorgen oavsett var de bor i landet och att stärka kvaliteten i verksamheten. Följande indikatorer används för att följa utvecklingen:

Sociala barn- och ungdomsvården

- andel 17 åringar (flickor respektive pojkar) som varit placerade i familjehem eller hem för vård eller boende (HVB) under årskurs 9 och har behörighet att söka till nationellt program i gymnasieskolan¹,
- antalet anställda handläggare med socionomexamen och

- a. minst ett års yrkeserfarenhet av socialt arbete med barnutredningar,
- b. minst tre års erfarenhet av barnutredningar,
- c. mer än fem års erfarenhet av barnutredningar,
- andel konsulthandläggare (årsarbete) inom social barn- och ungdomsvård den 1 februari 2018,

Ekonomiskt bistånd

- antal mottagare och utbetalningar av ekonomiskt bistånd,
- andel av biståndsmottagare som är långvariga mottagare,
- andel kommuner som har en aktuell överenskommelse om samverkan med Arbetsförmedlingen (indikatorn redovisades inte av Socialstyrelsen 2017),

Missbruks- och beroendevården

- hur tillgängligheten är till socialtjänstens missbruks- och beroendevård utifrån väntetider (indikatorn redovisades inte av Socialstyrelsen 2017),

Brottsutsatta

- antal kommuner som gör systematiska uppföljningar av insatser för brottsoffer,
- antal kommuner som använder standardiserade bedömningsinstrument för våld i nära relationer,
- antal kommuner som har rutiner för att säkra skolgången för barn i skyddat boende,

Familjerätt

- antal barn som är föremål för familjerättsliga insatser inom socialtjänsten.

Personer med funktionsnedsättning

En rad olika åtgärder, såväl statliga åtgärder som åtgärder inom kommuner och landsting, påverkar måluppfyllelsen. Inom avsnittet Funktionshinderspolitik (avsnitt 5) redovisas främst det sektorsövergripande arbetet för att genomföra och följa upp funktionshinderspolitiken.

¹ Tidigare öppna jämförelser är inte helt jämförbart över tid. Indikatorn som mäter andelen placerade unga som fullföljt grundskola vid 17 års ålder är ett mått som möjliggör gymnasiebehörighet och är därmed ett mer stabilt mått över tid.

I resultatavsnittet som följer redovisas stödinsatser till personer med funktionsnedsättning. Det avser främst statliga stöd som assistansersättningen och bilstödet enligt socialförsäkringsbalken och övriga statliga stöd, men även kommunala insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortas LSS (vilket innefattar personlig assistans enligt LSS) och socialtjänstlagen (förkortas SoL). Kommunerna är huvudmän för stödinsatser enligt LSS och SoL och är ansvarig för insatsernas innehåll och utförande. Staten är ansvarig för assistansersättningen och bilstödet.

Statens möjligheter att styra kommunerna är genom lagstiftning och tillsyn. Staten kan även bidra med öppna jämförelser, allmänna råd, nationella riktlinjer och statliga satsningar som syftar till att främja kvaliteten i stödinsatserna.

För att bedöma och redovisa utvecklingen och resultaten inom området används ett antal resultatindikatorer. Indikatorerna som används för kvinnor och män respektive flickor och pojkar är följande:

- antal personer med insatser enligt LSS och kostnader för detta,
- antal anmälningar enligt SoL och LSS,
- antal personer och antal beviljade timmar med assistansersättning och kostnader för assistansersättning, och
- antal personer som beviljats bilstöd och kostnader för bilstöd.

6.4.2 Resultat

Övergripande insatser

Framtidens socialtjänst

Regeringen har tillsatt en särskild utredare som ska göra en översyn av socialtjänstlagen och vissa av socialtjänstens uppgifter. Utredningen har antagit namnet Framtidens socialtjänst (S2017:03). Utredningen lämnade i april 2018 ett delbetänkande Ju förr desto bättre (SOU 2018:32) med fokus på förbyggande arbete. Syftet med betänkandet är att fördjupa kunskapen om vikten av det förebyggande arbetet och vilka möjligheter det ger. Målet är att sätta fokus på frågorna bland beslutsfattare, professioner och brukarföreträdare. Betänkandet utgör en grund för utredningens fortsatta arbete. Regeringen beslutade i juli att utvidga utredningens uppdrag och

förlängd utredningstiden till den 1 juni 2020. Utredaren ska därmed även analysera och beakta vilken funktion en särreglering för äldre skulle ha, förtydliga barnrättsperspektivet i lagen samt utreda socialnämnders möjligheter att delegera beslutanderätt (dir. 2018:69).

En sammanhållen statlig styrning

Under 2017 har Rådet för styrning med kunskap bedrivit olika utvecklingsarbeten för att stärka en samordnad, effektiv och behovsanpassad kunskapsstyrning. Rådet har tagit fram en policy för patient- och brukarorganisationers delaktighet i den statliga styrningen med kunskap. Rådet arbetar även med att göra det enklare att söka i den gemensamma författningssamlingen om hälso- och sjukvård, socialtjänst, läkemedel, folkhälsa och i olika kunskapsstöd. Det sker genom samverkan i rådet om att så långt det är möjligt använda samma begrepp och vara enhetliga i klassificeringar samt digitalisering. Huvudmannagruppen har som uppgift att informera rådet om områden där huvudmännen har behov av statlig styrning med kunskap samt hur styrningen bör utformas. De har identifierat ett antal fokusområden för rådet:

- hälso- och sjukvård som finansieras av kommunerna,
- förändring på systemnivå – Nära vård,
- informationshantering för att bidra till kunskapsutveckling,
- förvaltning av Kunskapsguiden.se och
- samordnad statlig kunskapsstyrning inom området folkhälsa.

Som ett första svar på Huvudmannagruppens utpekade områden har myndigheterna i rådet inventerat pågående arbete på respektive myndighet. Rådet har också inlett dialoger med andra parter inom kommuner, landsting och regioner såsom de regionala samverkans- och stödstrukturerna för socialtjänsten och den nya strukturen för kunskapsstyrning i landsting och kommuner. Rådet genomför varje år en gemensam omvärldsanalys. Inom rådets gemensamma satsning för psykisk ohälsa hos äldre pågår flera gemensamma projekt där flertalet av myndigheterna i rådet är involverade (Statlig styrning med kunskap för hälso- och sjukvård och socialtjänst, Socialstyrelsen 2017).

På Kunskapsguiden – en nationell webbplats som Socialstyrelsen ansvarar för tillsammans

med andra myndigheter och aktörer samlas kunskap inom områdena evidensbaserad praktik, psykisk ohälsa, äldre, missbruk och beroende, barn och unga, funktionshinder samt ekonomiskt bistånd sedan 2011. Syftet är att underlätta kunskapsstyrning, kunskapspridning och kunskapsinhämtning. Kunskapsguiden har idag ca 80 000 användare i snitt per månad.

Stöd till evidensbaserad praktik och praktikenära forskning inom socialtjänsten

I den forskningspolitiska propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) bedömde regeringen att det behövs en satsning på forskning inom socialtjänstens område för att stärka kunskapsbasen av den praktikenära forskningen i socialtjänsten.

I maj 2017 gav regeringen Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) i uppdrag att inrätta ett tioårigt nationellt forskningsprogram om tillämpad välfärdsforskning inklusive forskarskolor (S2017/03058/SAM). Enligt uppdraget ska Forte i samverkan med berörda aktörer utveckla ett system för att identifiera och prioritera forskningsbehov som grund för finansiering av forskning inom det området.

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har på regeringens uppdrag under 2017 gett stöd och handledning för att identifiera och värdera kunskap inom socialtjänsten (S2016/07779/RS). De genomförda aktiviteterna inom ramen för regeringsuppdraget visar enligt SBU att det är möjligt att utbilda centrala målgrupper i kunskaper som är relevanta för en evidensbaserad praktik inom socialtjänst och området funktionshinder. Detta bidrar till att lägga en grund till en infrastruktur för ett kunskapsbaserat arbete.

Öppna jämförelser fortsätter att utvecklas

Öppna jämförelser fortsätter att vara en del i att stärka och utveckla kunskapsbasen inom socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården. Regeringen har i samarbete med Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting, Famna och Vårdföretagarna tagit fram en handlingsplan för inriktningen av öppna jämförelser inom socialtjänsten och hemsjukvården för perioden 2015–2018.

De aktiviteter som har genomförts under 2017 ligger i linje med handlingsplanens målsättningar, önskemål från användarna och med utvecklingen generellt inom socialtjänsten.

Det fortsatta arbetet sker nu med fokus på att indikatorerna ska belysa kvalitet i de insatser som ges till brukarna, jämställdhet, användarvänligheten samt att ge stöd till kommunerna att tolka och analysera resultaten.

Vision för e-hälsoarbetet

Arbetet inom ramen för Vision e-hälsa 2025 har fortsatt, bl.a. inom den styr- och samverkansorganisation som beskrivits i Handlingsplan för samverkan vid genomförande av Vision e-hälsa 2025 (S2017/00379/FS). En samordningsplan för 2018 har arbetats fram där initiativ inom de tre utpekade insatsområdena regelverk, enhetligare begreppsanvändning och standarder redovisas (se även avsnitt 3 Hälso- och sjukvårdspolitik).

E-hälsa och välfärdsteknik – digitalisering

Socialstyrelsen har haft i uppdrag att följa upp hela områdets, både kommuner och privata utförare utvecklingsarbete med e-hälsa och trygghetslarm. Socialstyrelsens rapport E-hälsa och välfärdsteknik i kommunerna 2018 visar att användningen av välfärdsteknik har ökat i kommunerna och en majoritet av dessa använder passiva larm och sensorer samt vårdplanering med video. Socialstyrelsen har också publicerat ett metodstöd för personal inom socialtjänsten som de kan använda vid bl.a. myndighetsutövning och erbjudande av välfärdstekniska lösningar till äldre med helt eller delvis nedsatt beslutsförmåga.

Myndigheten för delaktighet (MFD) har haft flera uppdrag om digitala tjänster och teknik inom socialtjänst och hemsjukvård i syfte att öka förutsättningarna för utveckling och implementering av e-hälsa och välfärdsteknik i kommunerna. Arbetet har bl.a. resulterat i utbildningar för kommuner och vidareutveckling av den s.k. välfärdsteknologisnuran. Välfärdsteknologisnuran är det digitala verktyg för kommuner att kalkylera investeringskostnader och effektivitet vid införande av digital teknik som togs fram redan 2016. Myndigheten för delaktighet har också, efter regeringens uppdrag, lämnat en rapport med underlag om hur ett samordnat stöd för genomförande av e-hälsa bör utformas. Utifrån Myndigheten för delaktighets underlag har regeringen gett E-hälsomyndigheten i uppdrag att utforma ett sådant nationellt stöd.

Hjälpmedel

Hjälpmedelsutredningens betänkande På lika villkor! – delaktighet, självständighet och effektivitet i hjälpmedelsförsörjningen (SOU 2017:43) har remitterats. För att belysa eventuella oskäligen skillnader i hjälpmedelsförskrivning gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att under 2018 kartlägga och sprida exempel på systematiskt jämställdhetsarbete inom hjälpmedelsområdet. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 maj 2019.

Ökade tillståndskrav införs

Riksdagen beslutade i juni 2018 att anta regeringens förslag att tillståndsplikt införs för verksamhet som avser hemtjänst enligt socialtjänstlagen (SoL) samt för verksamhet som avser led-sagarservice, biträde av kontaktperson eller avlösarservice i hemmet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) (prop. 2017/18:158, bet. 2017/18:FiU43). Riksdagen beslutade även enligt propositionen om nya krav på insikt, lämplighet och ekonomiska förutsättningar för att beviljas tillstånd att bedriva verksamhet enligt SoL och LSS. Lagändringarna syftar till att säkerställa att privata utförare har tillräckliga förutsättningar att bedriva verksamhet med god kvalitet och stärka allmänhetens tilltro till sektorn. Ändringarna träder i kraft den 1 januari 2019.

Utveckling av stöd till anhöriga

Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka) ska vara ett expertstöd till kommuner, landsting och enskilda utförare. De ska bidra till högre kvalitet och produktivitet i stödet till anhöriga. Verksamhetsområdet har successivt utvidgats från fokus på anhöriga till äldre personer till att nu omfatta alla anhöriga oberoende av den närstående personens ålder, sjukdom, diagnos eller funktionsnedsättning. I uppdraget ingår att kunna ge kunskapsstöd direkt till föräldrar och anhöriga till personer, företrädesvis barn och unga, med kombination av flera omfattande funktionsnedsättningar och omfattande medicinska behov. Regeringen avsatte 9,5 miljoner kronor till centrumet för 2018. Socialstyrelsen har i uppdrag att följa upp verksamheten.

Nka:s produktion och verksamhet är omfattande och växande. Nka har bl.a. arbetat med att bidra till ökad medvetenhet om barn som anhöriga och att erbjuda kunskapsstöd till föräldrar och anhöriga till personer med flera omfattande

funktionsnedsättningar. En utvärdering av verksamheten visar en genomgående positiv bild. Av dem som svarat på en enkät om centrumets arbete svarar 96 procent att verksamheten fungerar väl och 80 procent anser att Nka:s aktiviteter bidrar till långsiktiga effekter. Om det finns skillnader mellan kvinnor och mäns uppfattning framgår inte.

Hbtq-personers villkor inom socialtjänsten

Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag tagit fram ett kunskapsstöd för socialtjänsten avseende hbtq-frågor. Stödet skapar förutsättningar för ett bättre bemötande. På Kunskapsguiden finns en webbutbildning tillgänglig, med filmer, fakta och övningar för personalen med syfte att öka kunskapen om hbtq-personers situation och därigenom öka deras förtroende för socialtjänsten.

Våldsbejakande extremism

På regeringens uppdrag har Socialstyrelsen utarbetat stöd för de anställda inom socialtjänsten som kan komma i kontakt med dem som är, har varit eller riskerar att bli involverade i våldsbejakande extremism. Fokus ligger på socialtjänstens möjligheter att ge stöd och förebygga att människor dras in i destruktiva miljöer. Där ingår stödmaterial för arbetet med återvändare från våldsbejakande extremistiska grupper i utlandet och andra personer involverade i extremistiska miljöer i Sverige, samt deras närstående. Där ingår också ett utbildningspaket i sju delar som tydliggör hur socialtjänsten kan arbeta för att förebygga, upptäcka, utreda och ge insatser till barn och unga vuxna som involverats, eller riskerar att involveras i våldsbejakande extremism. Materialet tydliggör även regelverket på området, samt ansvarsfördelning och samverkansformer mellan socialtjänsten och andra relevanta aktörer. Regeringen har vidare uppdragit åt Barnombudsmannen att öka kunskapen om barns upplevelser av våldsbejakande extremism och terrorism (Ku2016/02294/D). I juli 2018 publicerade myndigheten rapporten Barn och unga som involveras i våldsbejakande extremism. En kunskapsöversikt om barn inom höger-, vänster- och islamistisk extremism.

Statsbidrag till lovaktiviteter och simskola

Från 2016 fram till 2019 finns ett statsbidrag om 200 miljoner kronor försommarlovsaktiviteter

som är kostnadsfria för barn i åldern 6–15 år. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har t.o.m. 2017 haft i uppdrag att administrera, fördela och följa upp medlen. Deltagande i aktiviteterna är inte behovsprövat utan öppet för alla. Under 2017 har samtliga kommuner rekviderat medel. MUCF:s samlade bedömning är att medlen bidragit till att uppnå syftet med bidraget; ge stimulans och personlig utveckling, likabehandling, integrationsfrämjande och skapande av nya kontaktytor. Under 2018 och 2019 har uppdraget att administrera statsbidraget flyttats till Socialstyrelsen.

Utöver statsbidrag för sommarlovsaktiviteter tillförs 250 miljoner kronor årligen under åren 2018–2020 till kommunerna för att tillhandahålla avgiftsfria aktiviteter under övriga skollov för barn i åldern 6–15 år. Från och med 2018 anslås 300 miljoner kronor årligen, för att göra det möjligt för kommunerna att erbjuda avgiftsfri simskola för elever i förskoleklass. Samtliga statsbidrag administreras och följs upp av Socialstyrelsen.

EU och internationella aktiviteter

Rättigheter för äldre inom FN-systemet

I september 2017 ägde en ministerkonferens rum i Lissabon där den tredje uppföljningen av MIPAA (Madrid International Plan of Action on Ageing) behandlades. På konferensen antogs den s.k. Lissabonstrategin som lyfter fram tre olika teman vilka kommer att vara vägledande för arbetet inom FN under de nästkommande fem åren när det gäller att stärka efterlevnaden av äldres rättigheter: 1. Recognizing the potential of older persons, 2. Encouraging longer working life and ability to work samt 3. Ensuring ageing with dignity.

Sociala utvecklingskommissionens (CScocD) 56:e session hölls i New York mellan 29 januari–7 februari 2018. Mötets huvudtema var Strategies for eradicating poverty to achieve sustainable development for all. Sverige höll ett anförande under debatten på huvudtemat. Fyra resolutioner antogs, bl.a. om åldrande.

Nordiska samarbetet – ordförandeskap 2018

Under 2018 är Sverige ordförande i nordiska ministerrådet. Inom sektorprogrammet för social- och hälsopolitik fokuserar Sverige på

temat äldre och en åldrande befolkning. Aktiviteter inom ramen för detta tema är en konferens med kunskapsutbyte mellan de nordiska länderna om arbetsmiljö inom äldreomsorgen och uppstart för projekt om nordiskt nätverk för åldervänliga städer.

En strategisk genomlysning av det nordiska samarbetet på det sociala området kommer att presenteras under året. Nordiskt välfärdsforum inrättas som ett pilotprojekt under 2018, som ett återkommande evenemang med fokus på sociala förhållanden och utsatta grupper befolkningen i Norden (Program för social- och hälsopolitik, Sveriges ordförandeskap 2018).

Omsorg om äldre

En åldrande befolkning

Antalet och andelen äldre i befolkningen ökar och kommer att fortsätta att göra det många år framöver. En anledning till det är att det föddes många på 1940-talet och de är nu omkring 70 år. En annan anledning är att den svenska befolkningens livslängd ökar. År 2050 beräknas antalet äldre som är 75 år eller äldre att ha fördubblats jämfört med 2015 (Socialstyrelsen, Vård och omsorg om äldre, lägesrapport 2018).

Den förväntade medellivslängden för nyfödda i Sverige under 2017 var 84 år för kvinnor och 80 år för män. Det är en liten ökning jämfört med året innan. Männens livslängd ökar lite mer än kvinnornas, vilket är en del i en lång trend. (SCB, Folkmängd och befolkningsförändringar 2017).

Det finns även geografiska skillnader i medellivslängd. Bjurholm har högst förväntad medellivslängd för kvinnor, medan Danderyd har högst förväntad medellivslängd för män. I Sverige är antalet förväntade friska levnadsår vid 65 års ålder bland de högsta i Europa. För kvinnor var det 2015 ca 17 år och för män 16 år, att jämföra med EU-genomsnittet som är drygt 9 år (Socialstyrelsen, Vård och omsorg om äldre, lägesrapport 2018).

Kostnadsutvecklingen

Under 2017 var kommunernas sammanlagda kostnader för vård och omsorg om äldre 121,6 miljarder kronor. Den största delen, 69,3 miljarder kronor, avsåg vård och omsorg i särskilt boende. För vård och omsorg i ordinärt boende uppgick kostnaderna till 50,6 miljarder

kronor och för öppenverksamhet till 1,7 miljarder kronor. Vid en jämförelse med 2016 kan konstateras att kommunernas sammanlagda kostnader har ökat med 4,1 miljarder kronor.

Tabell 6.2 Kommunens kostnader för vård och omsorg om äldre

Miljarder kronor

	2014	2015	2016	2017
Vård och omsorg i ordinärt boende	44,8	47,6	49,0	50,6
Vård och omsorg i särskilt boende	62,7	64,4	66,9	69,3
Öppen verksamhet	1,6	1,6	1,6	1,7
Totalt	109,1	113,6	117,5	121,6

Källa: Statistiska centralbyrån, Statistikdatabasen Kommunernas och landstingens verksamhetsindelade bokslut, 2017, Rikstotal, RS för kommuner

Äldreomsorgens omfattning

Under 2010–2016 minskade andelen personer 65 år och äldre med äldreomsorg. Andelen kvinnor med hemtjänst minskade med nästan en procentenhet mellan 2010 och 2016 och andelen män med 0,4 procentenheter. Cirka tio procent av kvinnorna och sex procent av männen i åldersgruppen fick hemtjänst 2016. Andelen kvinnor i särskilt boende minskade med 1,2 procentenheter under samma period och andelen män minskade med 0,6 procentenheter. Drygt fem procent av kvinnorna och ca tre procent av männen bodde i särskilt boende 2016 (Socialstyrelsen, lägesrapport 2018).

Den insatsform som minskat mest är dagverksamhet. Andelen kvinnor som fick insatsen dagverksamhet minskade med 25 procent mellan 2010 och 2016. Andelen män minskade med 17 procent. Totalt fick 0,6 procent av kvinnorna och 0,5 procent av männen i åldersgruppen denna insats 2016. (Socialstyrelsen, lägesrapport 2018).

Allt fler personer 65 år och äldre med stora behov av vård och omsorg bor kvar i det ordinarie boendet. Denna ökning har dock stannat av de senaste åren. Att fler bor kvar i ordinärt boende med stora vård- och omsorgsbehov har bidragit till att den kommunala hemsjukvården ökat i omfattning (Socialstyrelsen, lägesrapport 2018).

Skrivelse Framtidens äldreomsorg – en nationell kvalitetsplan

Regeringen beslutade i juni om skrivelsen Framtidens äldreomsorg – en nationell kvalitetsplan till riksdagen (skr. 2017/18:280).

I skrivelsen redovisas hur äldreomsorgen kan anpassas till den demografiska och tekniska utvecklingen. För att bibehålla en äldreomsorg av god kvalitet måste tillgången till personal med rätt kompetens också tillförsäkras.

Nationell strategi för omsorg om personer med demenssjukdom

Årligen insjuknar mellan 20 000 och 25 000 personer i en demenssjukdom. Det finns inga säkra uppgifter om omfattningen bland kvinnor respektive män, men bland de mer än 65 000 personer som inkluderats registrerats i Svenska Demensregistret sedan 2007 är 59 procent kvinnor och 41 procent män. Demens är en folksjukdom som inte bara berör de äldre som insjuknar, utan även deras anhöriga och närstående (Socialstyrelsen, Vård och omsorg vid demenssjukdom, 2018). Under 2018 har en nationell strategi tagits fram för omsorg om personer med demenssjukdom. Syftet är att förbättra kvaliteten i omsorgen om och öka tryggheten för kvinnor och män med demenssjukdom och deras anhöriga.

Socialstyrelsen har i uppdrag att följa upp frågor inom ramen för den nationella strategin för demenssjukdom. Socialstyrelsen ska ta initiativ till att genomföra utvärderingar av nationella satsningar som görs inom demensområdet.

Socialstyrelsen har även fått ett särskilt uppdrag att utveckla och sprida en modell för ett standardiserat insatsförlopp efter diagnosticering av demenssjukdom, riktat till kommuner och landsting. Modellen kan bidra till kontinuitet i vården och omsorgen och innebära att en person med en demenssjukdom sammanhållet erbjuds rätt stöd och rätt insatser vid rätt tidpunkt under hela sjukdomsförloppet.

Fortsatt stöd till kvalitetsregister och Svenskt Demenscentrum

Regeringen har under 2018 fortsatt att bidra till förstärkt utveckling av kvalitetsregistren svenska demensregistret (SveDem) och BPSD (beteendemässiga störningar och psykologiska symptom vid demenssjukdom). SveDem tilldelades 1,5 miljoner kronor för förbättring och utveckling av registret, för att detta ska passa bättre för hemtjänst och för att kunna följa kvinnor och män genom hela vårdkedjan. Minneskliniken vid Skånes universitetssjukhus fick 1,5 miljoner kronor för att genomföra utbildningar för alla certifierade utbildare inom BPSD-registret.

Vidare har regeringen fortsatt att stödja arbetet med att förebygga tvångs- och begränsningsåtgärder inom vård och omsorg för kvinnor och män med demenssjukdom samt för att öka kunskapen om demenssjukdomar. Svenskt Demenscentrum följer upp sin utbildningsåtgärning Nollvision, som handlar om att motverka tvång och begränsningar och fortsätter att stödja de nationella webbutbildningarna Demens ABC, Demens ABC Plus, Jobba säkert med läkemedel och Nollvision. Regeringen har även beviljat Svenskt Demenscentrum två miljoner kronor för att främja samverkan och stärka samordningen mellan vård och omsorg för personer med demenssjukdom. Medlen ska användas till att ta fram informations- och handledningsmaterial (S2018/03751/FST).

Tillgänglighet till särskilda boendeformer

För att alla äldre oavsett kön ska kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende är tillgången till insatser inom äldreomsorgen och däribland bostäder för äldre är en central fråga. Socialstyrelsen uppger att väntetiden till särskilt boende har minskat med en dag mellan 2016 och 2017 och ligger i genomsnitt på 56 dagar. Det är stora skillnader mellan kommunerna och de skillnaderna har ökat de senaste tio åren. Mellan 2015 och 2017 fick kvinnor i genomsnitt vänta 59 dagar i jämförelse med 56 dagar för män (Vård och omsorg lägesrapport 2018, Socialstyrelsen).

Färre kommuner än föregående år bedömer att de har ett underskott på särskilda boendeformer för äldre. Totalt bedömer 116 kommuner 2018 att de har underskott på särskilda boendeformer. Det är 9 kommuner färre än föregående år (Bostadsmarknadsenkäten, 2018, Boverket).

Under perioden från 2007 då investeringsstödet till äldreboendestäder infördes och fram till 2016 har stödet bidragit enligt Boverket till att drygt 12 700 bostäder i särskilt boende och ca 3 280 i trygghetsboenden tillkommit.

I november 2016 trädde förordningen (2016:848) om statligt stöd för att anordna och tillhandahålla bostäder för äldre personer, en förordningen reglerar ett nytt investeringsstöd för bostäder för äldre. Stödet syftar till att öka antalet bostäder för äldre och därigenom förbättra tillgängligheten samt öka möjligheterna till gemenskap och trygghet för äldre personer.

Under 2016 avsattes 150 miljoner kronor och för år 2017 300 miljoner kronor. För 2018 är 400 miljoner kronor avsatta vilket är den permanenta nivån av stödet framöver. Enligt Boverket beviljades under 2017 ansökningar motsvarande ett värde av drygt 580 miljoner kronor.

Från det att den nya förordningen trädde i kraft i november 2016 till den 1 mars 2018 har subvention enligt Boverket utbetalats för 4 470 nya bostäder för äldre och för ombyggnation av 690 bostäder som ska användas som särskilt boende eller trygghetsboende.

Biståndsbedömt trygghetsboende för äldre

Dagens utbud av särskilda boende har allt mer anpassats till de äldre som har omfattande vårdbehov, vilket innebär att många äldre kvinnor och män som inte är i behov av heldygnsvård utan i stället främst behöver stöd och hjälp i boendet samt annan lättåtkomlig service, har fått allt svårare att få plats i ett särskilt boende.

I juni beslutade regeringen propositionen Biståndsbedömt trygghetsboende för äldre (prop. 2017/18:273) som tydliggör kommunens möjlighet att inrätta biståndsbedömt trygghetsboende, en särskild boendeform, för äldre människor som främst behöver stöd och hjälp i boendet och annan lättåtkomlig service och som därutöver har behov av att bryta oönskad isolering. Målgruppen för denna boendeform utgörs av äldre som har ett vårdbehov som understiger heldygnsvård, men där kvarboende i det egna hemmet inte längre upplevs tryggt. Ett ytterligare syfte med förslaget är att bryta den isolering som många av de äldre som bor kvar hemma lider av.

Skillnaden mellan ordinärt boende och biståndsbedömt trygghetsboende är att den äldre får möjlighet att komma till ett boende som t.ex. kan erbjuda gemensamma måltider, kulturella aktiviteter och umgänge. Stöd och hjälp i form av hemtjänst ska kunna erbjudas efter sedvanlig biståndsprovning. Socialtjänstförordningens (2001:937) bestämmelser med krav på tillgång till personal dygnet runt utifrån den enskildes aktuella behov, bör inte gälla för biståndsbedömt trygghetsboende. Om behoven efter en tid blir mer omfattande bör personen i fråga motiveras till att flytta till en boendeform som bättre svarar mot de behov han eller hon har.

Vidare föreslås att det ska krävas tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för att

yrkesmässigt få bedriva verksamhet i form av biståndsbedömt trygghetsboende.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 2 april 2019.

De flesta nöjda med hemtjänst och äldreboende

De flesta äldre är fortsatt nöjda med både hemtjänst och särskilt boende. Det framkommer av Öppna jämförelser 2017, Vård och omsorg av äldre (Sveriges Kommuner och Landsting och Socialstyrelsen 2018). De svarande ger generellt goda omdömen om äldreomsorgen i sin helhet. Resultatet för riket har varit detsamma under åren 2013–2017.

Inom hemtjänsten är 89 procent nöjda. Det finns ingen skillnad mellan kvinnor och män. Däremot är skillnaderna mellan kommuner stora, andelen som är nöjda varierar mellan 75 och 100 procent. I särskilt boende svarade kvinnor 83 procent och män 82 procent att de är nöjda med sitt boende år 2017. Liksom 2016 är andelen kvinnor som är nöjda något större än andelen män.

Bemötande, förtroende och trygghet

För att få en mer djupgående bild av hur äldre upplever äldreomsorgen används en sammanvägd indikator som mäter bemötande, förtroende och trygghet. Resultaten redovisas i öppna jämförelser 2017.

För hemtjänsten 2017 svarade 35 procent av kvinnorna och 37 procent av männen genomgående positivt på de tre frågorna. Andelen som svarade positivt har minskat med ca tre procentenheter sedan 2015 och 2016, bland både kvinnor och män.

Inom särskilda boenden svarade 38 procent av kvinnorna och 37 procent av männen positivt. Även här har andelen för båda könen minskat med ca tre procentenheter sedan med 2016. Andelen som svarade positivt varierar stort mellan kommunerna, från 17 till 58 procent år 2017. Året innan varierade andelen mellan 20 och 68 procent (Vård och omsorg om äldre, Jämförelser mellan kommuner och län 2017, Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting 2018).

Brister i personalkontinuitet och möjligheten att påverka

Kontinuitet är en viktig kvalitetsaspekt vid vård och omsorg om äldre. En äldre person med hemtjänst möter under en 14-dagarsperiod i genomsnitt 15 olika personer från hemtjänsten. Det finns ingen skillnad mellan kvinnor och män.

Medeltalet varierar mycket mellan kommunerna, från sex till 24 personer. Medelantalet på riksnivå har ökat från 12 till 15 personer mellan 2007 och 2017, men det har stabiliserats de senaste fyra åren.

Inflytande och delaktighet är grundläggande faktorer för att den äldre ska kunna påverka sin egen livssituation och behålla en så hög grad av självbestämmande som möjligt. Män upplever i något högre grad att det är möjligt att påverka hemtjänstens utförande, 50 procent, jämfört med 48 procent bland kvinnorna. På riksnivå har det skett en marginell förbättring jämfört med 2016 men det är stora skillnader mellan kommunerna (Vård och omsorg om äldre, Jämförelser mellan kommuner och län 2017, Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting 2018).

Förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre

Många äldre tycker inte att de har självbestämmande eller känner sig delaktiga i beslut om äldreomsorg. För att ge de kommuner som vill möjlighet att bevilja äldre kvinnor och män insatser inom äldreomsorgen på ett enklare sätt och med större utrymme för delaktighet och självbestämmande beslutade regeringen i mars 2018 om propositionen Förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre (prop. 2017/18:106). I propositionen föreslås att det i socialtjänstlagen, SoL ska införas en ny bestämmelse med innebörden att socialnämnden utan föregående behovsprövning får erbjuda hemtjänst till äldre personer. Kommunerna ska följa upp insatserna med utgångspunkt i kommunens riktlinjer, insatsernas kvalitet enligt 3 kap. 3 § och värdegrunden i 5 kap. 4 § socialtjänstlagen.

Den nya bestämmelsen möjliggör för kommuner att förenkla ett resurskrävande inledande utredningsarbete till förmån för att utveckla uppföljning av kvalitet, nöjdhet och effektivitet. Förslaget bedöms även kunna förstärka inslagen av förebyggande insatser genom att generella hemtjänstinsatser tillgängliggörs i ett tidigare skede, vilket kan minska eller skjuta upp behovet av mer omfattande äldreomsorg. Den nya bestämmelsen bedöms även kunna stärka självbestämmande, delaktighet och medinflytande för äldre när det gäller insatsernas utförande. Lagändringen trädde i kraft den 1 juli 2018.

Personal och bemanning

Regeringen har avsatt 7 miljarder kronor för ökad bemanning under perioden 2015–2018, i syfte att öka trygghet och kvalitet för den enskilde inom äldreomsorgen. Socialstyrelsen redovisar hur medlen för 2017 har använts i november 2018. Sedan satsningen påbörjades i juli 2015 har den finansierat ungefär 5 000 årsarbetare, hos både kommunala och enskilda utförare av äldreomsorg. Av dessa är ca 9 av 10 kvinnor, vilket motsvarar fördelningen mellan kvinnor och män som arbetar inom äldreomsorgen totalt.

Stimulansmedlen har åstadkommit förbättrad kontinuitet i bemanningen, bättre nattbemanning, team för trygg hemgång efter sjukhusvistelse och förbättrat arbete med aktiviteter för en meningsfull tillvaro för äldre med omsorgsinsatser. Medlen har bidragit till ökad trygghet och kvalitet för den enskilde, samt utrymme för personalen att tillbringa mer tid med den enskilde, enligt Socialstyrelsens uppföljning.

Uppföljningen visar att det behövs lösningar på strukturella problem i äldreomsorgen, framförallt när det gäller hur arbetet i hemtjänsten organiseras, vilket också har betydelse för hur bemanningen inom äldreomsorgen ska räckas till de behov som finns (Stimulansmedel för ökad bemanning inom äldreomsorgen, Uppföljning av 2016 års medel, Socialstyrelsen 2017).

Kunskaperna är begränsade när det gäller hur mycket personal som arbetar i äldreomsorgen. Socialstyrelsen bedömer att bättre personalstatistik skulle bidra till att på ett långsiktigt sätt kunna följa och synliggöra personalen och få en bättre personalplanering. Det är av betydelse för förbättringar i vården och omsorgen av äldre personer (Socialstyrelsen, Stimulansmedel för ökad bemanning inom äldreomsorgen Uppföljning av 2016 års medel).

Arbetsmiljön inom äldreomsorgen

Det finns betydande brister i arbetsmiljön i den kvinnodominerade äldreomsorgen. Regeringen har gett tillsynsmyndigheten Arbetsmiljöverket i uppdrag att genomföra en nationell tillsyn av den psykosociala arbetsmiljön i äldreomsorgen. Tillsynsinsatsen pågår 2017–2019. Särskilt fokus är på organisatorisk och social arbetsmiljö, stress och arbetstagarnas möjligheter till inflytande och delaktighet inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet.

En starkare yrkesprofession

Regeringen har utsett en särskild utredare med uppdrag att överväga och lämna förslag till hur yrket undersköterska kan regleras, i syfte att öka kvaliteten och säkerheten i hälso- och sjukvården och omsorgen (dir 2017:103). Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2019.

Regeringen har även gett Statens skolverk i uppdrag att utforma förslag till sammanhållna yrkesutbildningar, så kallade nationella yrkespaket, för både vuxenutbildning och gymnasieskolans introduktionsprogram. Syftet är att göra utbildningarna mer likvärdiga och säkerställa att de som genomför utbildningen har de yrkeskunskaper som efterfrågas på arbetsmarknaden. Skolverket publicerade i maj 2018 yrkespaketet för vårdbiträde och undersköterska. Yrkespaketet kan underlätta för personer som arbetar inom vården att uppnå yrkesexamen.

Regeringen tillsatte i juni 2016 Tillitsdelegationen i syfte att långsiktigt bidra till förbättrade förutsättningar för kommuner och landsting att vidareutveckla sin förvaltning. En grundläggande utgångspunkt är att en mer tillitsbaserad styrning och ledning kan öka kvaliteten i offentligt finansierade tjänster. Delegationen fokuserar bl.a. på den outnyttjade potential som kan finnas hos medarbetarna i välfärdssektorn och hur den bäst kan tas tillvara, till nytta för brukare, patienter, elever och andra intressenter.

Stärkta möjligheter till äldreomsorg på jiddisch och romani chib

I mars 2018 beslutade regeringen propositionen En stärkt minoritetspolitik (prop. 2017/18:199) där det bl.a. föreslås att rätten till äldreomsorg på minoritetsspråk ska avse en större del av verksamheten och att den ska omfatta den äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet. Vidare föreslås stärkta möjligheter till äldreomsorg på jiddisch och romani chib. I ovan nämnda proposition föreslås ett tillägg i 5 kap. 6 § socialtjänstlagen med innebörden att kommunen ska verka för att det ska finnas tillgång till personal med kunskaper i jiddisch och romani chib där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor. I dag gäller det endast för finska, meänkieli och samiska. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019. Under uppgiftsområde 1 finns mer om innehållet i ovan nämnda proposition.

Samordnad vård och omsorg

Vården och omsorgen om äldre behöver vara samordnad för att vara trygg och säker. Mellan

2013 och 2016 ökade antalet personer 65 år och äldre inom den kommunala hälso- och sjukvården, från 308 400 till 325 500 personer varav 63 procent var kvinnor och 37 procent var män. Eftersom den kommunala hemsjukvården inte omfattar läkarinsatser har de flesta i denna grupp även behov av landstingets vård, vilket ställer krav på samverkan.

Tillsynsmyndigheten Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har lyft fram samordning av vårdinsatser för multisjuka äldre som en utmaning. Kommuner och landsting samverkar på olika sätt utifrån den enskildes vårdbehov. Detta kan enligt IVO:s bedömning komma att förbättras i och med lagen (2017:62) om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård som trädde i kraft den 1 januari 2018, (Vad har IVO sett 2017? De viktigaste iakttagelserna inom IVO:s tillsyn och tillståndsprovning för verksamhetsåret 2017).

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har regeringens uppdrag att analysera effekterna av den nya lagstiftningen både ur huvudmännens och patienterna/brukarnas synvinkel.

Regeringen har gett ett tilläggsdirektiv till utredningen Samordnad utveckling för en god och nära vård (S2017:01) om att utreda och lämna förslag på hur samverkan mellan primärvården och den kommunala hälso- och sjukvården kan underlättas och hur gränssnittet mellan dessa verksamheter bör se ut (dir. 2017:97). Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2019.

Regeringen beslutade i mars 2018 att bevilja 12 miljoner kronor till Sveriges Kommuner och Landsting för att stödja samverkan och införande av nya rutiner och arbetssätt. Målet är att kommuner och landsting ska öka sin förmåga att tillhandahålla en sammanhållen vård och omsorg. Regeringen har även beslutat om ytterligare tio miljoner kronor under 2018 för att främja samverkan. Merparten av dessa medel, 8 miljoner kronor, har regeringen beviljat SKL för att stödja användningen av samordnad individuell plan (SIP) samt för att stödja kvalitetsregistret Senior Alert med 2 miljoner (S2018/03724/FST).

Falloolyckor

Antalet fallolyckor bland äldre har ökat de senaste tio åren. Mellan 2007 och 2016 dog 9 200 personer till följd av fallolyckor, varav 8 300 var äldre än 65 år. Av de äldre än 65 år var 49

procent kvinnor och 51 procent män. Under 2016 dog fler än 1 000 personer i befolkningen på grund av ett fall, varav 52 procent var män och 48 procent kvinnor. Under samma år vårdades 31 000 kvinnor och 17 300 män över 65 år på sjukhus efter ett fall. Fler kvinnor än män behöver söka vård för skador vid fall, men samtidigt är det fler män än kvinnor som avlider av sina skador vid fall. Rädsla för att falla upplevs som en stor störning i vardagen för många äldre personer.

I öppna jämförelser Vård och omsorg om äldre framkommer att variationen är stor mellan kommunerna. Lägst antal inrapporterade fallolyckor bland personer som är 80 år och äldre är 29 personer som drabbats per 1 000 invånare, medan de med högst antal fallolyckor redovisar att 84 personer av 1 000 invånare drabbats (Socialstyrelsen, 2018).

Med syfte att minska antalet fallolyckor gav regeringen 2017 Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram och tillgängliggöra ett samlat stöd till hälso- och sjukvården och sociala omsorgen kring fallprevention. Socialstyrelsen ska efter samråd med Sveriges Kommuner och Landsting sprida kunskap om systematiskt arbete med fallprevention. För att komplettera den utbildning om fallprevention riktad till verksamheter inom hälso- och sjukvård och verksamheter inom social omsorg som publicerades i januari 2018 ska myndigheten även ta fram ett kunskapsstöd om hur personal inom vård och omsorg kan stötta goda levnadsvanor hos äldre.

Regeringen har även gett Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram och sprida kunskapsstöd kring mat och måltider som fallprevention till personal och chefer inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Livsmedelsverket ska även ta fram informationsmaterial till äldre kvinnor och män om maten och måltidens betydelse för att minska risken för fallolyckor.

Regeringen gav även Socialstyrelsen fortsatt uppdrag att i dialog med Sveriges Kommuner och Landsting att under 2018–2020 genomföra en utbildningssatsning riktad till äldre om hur äldre själva kan skydda sig mot fallolyckor. Socialstyrelsen arrangerade kampanjen ”Balansera mera! Tips och råd för att förhindra fallolyckor i vardagen” och lyfte i detta sammanhang förutom träning även mat och läkemedel som faktorer som påverkas. Detta efter samråd med SKL och pensionärsorganisationer. En

utvärdering av kampanjen visar ökad kunskap om fallolyckor i den äldre gruppen, 75 till 84 år.

RisKFörebyggande åtgärder i särskilda boenden

Ett bra samarbete mellan omsorgspersonal och hälso- och sjukvårdspersonal är en förutsättning för trygg och säker vård och omsorg på det särskilda boendet. De åtgärder som vidtas för att förebygga risk för t.ex. fall och undernäring är en blandning av omsorg och hälso- och sjukvård. På riksnivå är det 56 procent av kommunerna som arbetar systematiskt med att identifiera och åtgärda risker för de boende 2017. Det är sex procentenheter lägre än året innan. Det är en något högre andel kvinnor än män som får förebyggande åtgärder, enligt öppna jämförelser inom området vård och omsorg om äldre avseende 2017 (Öppna jämförelser 2017, vård och omsorg om äldre).

Olämplig läkemedelsanvändning

Användning av många läkemedel innebär en ökad risk för biverkningar, läkemedelsinteraktioner och bristande följsamhet till ordination. Samtidig användning av tio eller fler preparat av en person bör betraktas som en signal om att det kan finnas läkemedel som används utan eller med oklar indikation och att det finns risker med läkemedelsbehandlingen. I befolkningen 75 år och äldre har nästan 14 procent, tio eller fler läkemedel. Det är vanligare att kvinnor har fler än tio läkemedel än att män har det. Knappt tio procent av personer över 75 år med hemtjänst har en förskrivning med minst ett av fyra olämpliga läkemedel, vilket är en marginell förbättring jämfört med föregående år. Kvinnor förskrivs olämpliga läkemedel i något större utsträckning än män. Drygt 10 procent av kvinnor med hemtjänst, 75 år och äldre, förskrivs olämpliga medel medan knappt 9 procent av män i samma kategori förskrivs olämpliga läkemedel.

Skillnaderna mellan kommuner är fortsatt stora. Av kvinnor och män över 75 år som bor i särskilt boende har ca åtta procent en förskrivning på minst ett av fyra olämpliga läkemedel, vilket är en liten minskning jämfört med föregående år. Skillnaden mellan könen är mindre än en procent, där männen något oftare än kvinnor har förskrivet olämpliga läkemedel.

Individ och familjeomsorg

Den sociala barn- och ungdomsvården

Utvecklingen av placeringar av barn och unga

År 2016 fick ca 30 500 barn och unga (18 174 pojkar och 12 336 flickor) vård enligt socialtjänstlagen, förkortad SoL, eller insats enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU någon gång under året. Det är en ökning med ca 600 barn och unga jämfört med 2015 varav pojkar står för hela ökningen. Från och med år 2014 redovisas enbart heldygnsinsatser för barn och unga med ett fullständigt personnummer. Detta innebär att asylsökande barn, framförallt ensamkommande barn, inte ingår i de redovisade heldygnsinsatserna.

Den vanligaste placeringsformen oavsett kön är familjehem och det är framförallt barn över 15 år som får en insats (Socialstyrelsens faktablad, Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2015 och 2016).

Den 1 november 2016 var 13 735 barn och unga, (6 352 flickor och 7 383 pojkar) placerade i familjehem enligt SoL eller LVU. Antalet barn och unga placerade i hem för vård eller boende (HVB) den 1 november 2016 var 6 023 varav pojkarna var i majoritet (Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2016, Socialstyrelsen).

Placeringsformer för barn och unga förändras

Familjehem har under lång tid varit den vanligaste placeringsformen för barn och unga i Sverige, men på senare tid har bilden börjat förändras bl.a. i takt med att ensamkommande barn har sökt asyl i Sverige och då vanligtvis placerats i hem för vård eller boende (HVB).

Det har också skett en ökning av placeringar i stödboende, som är en ny placeringsform sedan januari 2016 för barn och unga 16–20 år. Stödboende är en mindre ingripande insats jämfört med familjehem och HVB och infördes då det fanns behov av fler placeringsalternativ. Det fanns den 30 april 2018 totalt 523 stödboenden i Sverige med sammanlagt 7 256 platser. Det är en liten minskning mot 2017 men fortfarande en kraftig ökning jämfört med 2016 då det fanns 311 boenden och 4 486 platser. Statistiken finns inte uppdelad på kön (Inspektionen för vård och omsorg).

Sedan 2009 har det blivit allt vanligare med s.k. konsulentstödda familjehem, ca 400 stycken, där privata aktörer förmedlar ett familjehem till kommunernas socialtjänst. Sedan 2017 krävs det tillstånd via Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för konsulentstödd verksamhet till familjehem och jourhem.

Nationell tillsyn - uppföljningen av placerade barn

Under 2017 har IVO granskat socialtjänstens uppföljning i 456 (382 pojkar och 74 flickor) ärenden som rör placerade barn i hem för vård eller boende (HVB) i sammanlagt 50 kommuner. Granskningen visar att socialtjänstens uppföljning brister i flera avseenden. Bland annat är det endast ca hälften av barnen som får regelbundna besök i hemmet. En omprövning av vården som enligt lag ska ske var sjätte månad förekommer endast i hälften av de granskade ärendena.

Granskningen omfattar en stor andel ensamkommande barn och unga men flyktingsituationen 2015 är inte den enda orsaken till förekommande brister. Samma och liknande brister noterades även innan flyktingsituationen. Det förekommer även stora skillnader mellan kommuner runt om i landet.

Öppenvårdsinsatser varierar

Öppenvårdsinsatser inom den sociala barn- och ungdomsvården kan variera i sin utformning. Det kan handla om stöd för att förebygga psykosociala svårigheter längre fram eller rikta sig till en viss målgrupp utifrån en redan identifierad och påtaglig problematik. Insatsen är oftast frivillig och kan riktas direkt till barnet eller den unge eller till vårdnadshavare utifrån tanken att insatsen därigenom gynnar barnet. Den 1 november 2016 hade knappt 31 700 barn och unga (13 865 flickor och 17 827 pojkar) minst en behovsprövad öppenvårdsinsats. Detta är en minskning med 70 personer sedan 2014 men sett över tid har förändringen varit marginell. (Socialstyrelsens Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2015 och 2016).

Utvecklingen inom den statligt bedrivna ungdomsvården

Statens institutionsstyrelse (SiS) hade 24 ungdomshem 2017, varav sex hade särskilda platser avsatta för slutna ungdomsvård. Inför 2017 beslutade SiS att öka antalet platser inom ungdomsvården från 649 till 701 med anledning

av fortsatt stor efterfrågan. Av SiS 701 platser var 204 avsedda för flickor, 464 för pojkar och 56 platser var avsedda för verkställighet av slutna ungdomsvård.

Regeringen beslutade i september 2017 att bevilja SiS rätt att ingå nya hyresavtal som möjliggjorde en fortsatt utbyggnad med ett åttiotal platser. Det har det under året varit hög beläggning och platsbrist inom SiS ungdomsvård, särskild avseende äldre pojkar. Den höga efterfrågan på vårdplatser bidrog till svårigheter för SiS att anvisa plats omedelbart vid akuta behov. Sett över en femårsperiod har andelen pojkar som anvisats plats omedelbart minskat från 88 procent 2013 till 13 procent 2017. Under samma tidsperiod minskade andelen flickor som kunde placeras omedelbart från 93 procent till 67 procent.

Vad gäller antalet ensamkommande barn och unga som vårdades på SiS så uppgick de 2017 till 259 ungdomar varav fem procent var flickor. Både sett till antal och andel av de vårdade ungdomarna är förändringarna små jämfört med tidigare år. Ungefär var tredje nyintagen pojke på SiS är ensamkommande.

Vårdtiderna på SiS har ökat för varje år under perioden 2013–2017. För flickor är dock det genomsnittliga antalet vårddygn i stort oförändrat och uppgick 2017 till 164 dygn. För pojkar har däremot det genomsnittliga antalet vårddygn ökat stadigt under perioden, från 132 vårddygn 2013 till 195 vårddygn 2017, vilket är en ökning på 48 procent. Orsaken till att vårdtiderna ökat när det gäller pojkar återstår enligt SiS att utreda, men genomströmningen på institutionerna har påverkan.

Under året frigavs 69 ungdomar, varav två flickor, efter att ha avtjänat slutna ungdomsvård (LSU), vilket är 22 fler än föregående år eller en ökning med 47 procent. Det genomsnittliga antalet ungdomar som avtjänade slutna ungdomsvård uppvisar också en ökning, från i genomsnitt 45 ungdomar 2016 till 57 ungdomar 2017, vilket är en ökning med 27 procent. Sett över en femårsperiod har det genomsnittliga antalet intagna ökat med ca 110 procent mellan 2013 och 2017.

SiS har under året fortsatt det förebyggande arbetet mot extremism på de särskilda ungdomshemmen utifrån regeringens uppdrag. SiS har vidtagit en rad åtgärder, bl.a. har myndigheten tagit fram en webbutbildning för att ge personal grundläggande kunskap om våldsbejakande extremism samt utvecklat ett samtalsstöd för

personal som ska hålla strukturerade samtal med ungdomar med denna form av problematik. Syftet med åtgärderna är att personalen ska få kunskap och verktyg för att arbeta förebyggande och åtgärdande.

SiS ingår även i regeringens treåriga kunskaps-satsning av tillämpningen av barnets rättigheter i verksamheten med stöd av Barnombudsmannen (S2016/07875/FST). SiS har under året tagit fram trygghetsplaner som ett verktyg för att i ökad utsträckning involvera ungdomarna i att förebygga och hantera aggression och våld. SiS har också utvecklat arbetet med brukarforum på institutionerna i syfte att stärka barns och ungas möjlighet att komma till tals och få sina synpunkter beaktade.

Stärkt rättssäkerhet på Statens institutionsstyrelse

I syfte att stärka rättssäkerheten och barnrättsperspektivet i vården på SiS har nya bestämmelser trätt i kraft den 1 oktober 2018. Det handlar bl.a. om utökad rätt att överklaga tvångsåtgärder men också om inskränkningar i nuvarande tvångsbefogenheter, exempelvis kortas den maximala tiden som en ungdom får hållas avskild från 24 timmar till som längst fyra timmar.

Barn och unga i behov av vård ska bereds sådan vård skyndsamt. Den 1 oktober 2018 trädde därför en bestämmelse i kraft som förtydligar SiS skyldighet att omedelbart anvisa plats i akuta situationer.

Nationella samordnarens arbete och erfarenheter

Den nationella samordnaren för den sociala barn- och ungdomsvården har från hösten 2014 till och med 2017 haft i uppdrag av regeringen att stärka och stödja socialtjänsten i deras arbete. Under 2017 har samordnaren arrangerat regionala konferenser runtom i Sverige. I december slutförde samordnaren sitt uppdrag och lämnade i samband med detta en slutrapport avseende arbetet.

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag (S2018/00535/FST) att under 2018 och 2019 stödja huvudmän samt yrkesverksamma inom den sociala barn- och ungdomsvården genom insatser för att främja kompetens och stabilitet samt kvalitetsutveckling inom området. Uppdraget till Socialstyrelsen är en fortsättning på den nationella samordnarens arbete och det förbättringsarbete som påbörjats i många kommuner. Socialstyrelsen ska fortsätta att utveckla, ta tillvara och sprida de erfarenheter som har

gjorts inom regeringens tidigare satsningar inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Stärkt bemanning inom den sociala barn- och ungdomsvården i en majoritet av kommunerna

Regeringen har för perioden 2016–2020 avsatt medel för stärkt bemanning inom den sociala barn- och ungdomsvården (S2016/04469/FST). Medelstillelningen omfattar sammanlagt 360 miljoner kronor per år under perioden 2017–2019, samt 150 miljoner kronor avseende 2020 att fördelas av Socialstyrelsen i syfte att stärka bemanningen. Medlen för att stärka bemanningen och till kompetens- och kvalitetsutveckling syftar till att stärka både verksamheten och förutsättningarna för de flickor och pojkar som befinner sig i den sociala barn- och ungdomsvården. Medlen bedöms också kunna bidra till en bättre arbetsmiljö för de kvinnor som är i majoritet bland personalen. Slutredovisningen ska lämnas till Regeringskansliet senast den 1 juni 2021.

År 2017 har samtliga 290 kommuner rekviderat sammantaget 360 miljoner kronor enligt en fördelningsnyckel från bemannings-satsningen. Det högsta fördelade beloppet var ca 8 075 000 kronor och det lägsta beloppet ca 367 000 kronor. Av kommunernas återrapporteringar framgår att de med hjälp av stimulansmedlen har anställt olika typer av yrkesgrupper, 246 av kommunerna anställde socialsekreterare, 128 anställde arbetsledare och 204 anställde administratörer. Enligt kommunerna har förstärkningen inneburit minskad arbetsbelastning för såväl socialsekreterare som chefer med färre ärenden per handläggare och mindre administration. Tid har frigjorts för arbete med myndighetsutövning till barn och unga, stöd och arbetsledning till personal, kvalitetsutveckling av verksamheten och förebyggande arbete. Kommunerna anser att myndighetsutövningen har stärkts och blivit mer rättssäker. Vidare anser de att arbetsmiljön har påverkats positivt. Personalen upplever en större grad av trygghet, trivsel och minskad stress. Det är inte tillåtet att använda medlen till personal från bemanningsföretag.

Statsbidrag psykisk ohälsa

Att under uppväxten utsättas för till exempel våld och övergrepp ökar risken för att barnet utvecklar psykisk ohälsa. Undersökningar visar att psykisk ohälsa bland barn och unga, både flickor och pojkar, ökar i Sverige.

Regeringen har därför gett Socialstyrelsen i uppdrag att fördela 100 miljoner kronor i statsbidrag till kommuner under 2018 för att stärka socialtjänstens insatser för barn och unga med psykisk ohälsa (S2018/00368/FST).

Handläggarnas kompetens är en angelägen fråga

Att personalen besitter rätt kompetens är en viktig komponent för att kunna ge en god vård. Flera nationella satsningar på kompetensutveckling har gjorts under de senaste åren. För vissa kommuner har det varit svårt att genomföra satsningar och dra nytta av dem, med anledning av en pressad personalsituation. Flera kommuner framhåller att kompetenssatsningen lett till ökad kompetens och förbättrad kvalitet i arbetet genom att handläggarna känner sig stärkta i sin yrkesroll. Introduktionsprogram för nyanställda socialsekreterare har haft en positiv utveckling genom ett nationellt stöd och läns gemensamma program på flera håll runt om i landet.

Under hösten 2017 hade sammanlagt 14 län byggt upp läns gemensamma introduktionsprogram. Det har medfört ökad kompetens hos arbetsledare och handläggare (Socialstyrelsens lägesrapport för individ- och familjeomsorgen 2018). I början av 2018 uppgav 27 procent av kommunerna att de hade en aktuell samlad plan för handläggarnas kompetensutveckling, vilket är en liten uppgång 25 procent jämfört med året innan (Socialstyrelsens öppna jämförelser).

Uppdragsutbildningar för socialsekreterare, arbetsledare och chefer

Sedan 2016 har Socialstyrelsen, på uppdrag av regeringen, anordnat uppdragsutbildningar för socialsekreterare och arbetsledare inom den sociala barn- och ungdomsvården (S2015/06908/FST). Sammanlagt 469 chefer, varav 27 män, och 499 socialsekreterare, varav 10 män, har deltagit i utbildningar i olika delar av landet. Kursen innehåller organisations- och ledarskapsteorier, konflikthantering och gruppprocesser. Den sista kursen inom ramen för regeringsuppdraget gavs på våren 2018.

Ensamkommande barn och unga

Mottagandet av asylsökande barn medförde stora utmaningar för myndigheter, kommuner och civilsamhället under 2015 och 2016. År 2017 ansökte 1 336 (1 043 pojkar och 293 flickor) ensamkommande barn om asyl i Sverige, jämfört med ca 35 000 (32 522 pojkar och 2 847 flickor)

år 2015 och 2 199 (1 764 pojkar och 435 flickor) år 2016.

Socialstyrelsen har i tre delrapporter analyserat hur flyktingsituationen sedan hösten 2015 påverkat socialtjänstens arbete. All information som rör ensamkommande barn och unga publiceras på webbplatsen Kunskapsguiden.se

I lägesrapporten från Socialstyrelsen 2017 framkom att kommunernas representanter ansåg att det framför allt var myndighetsutövningen som påverkades av det stora antalet ensamkommande barn som kom 2015.

På uppdrag av regeringen inrättade Socialstyrelsen i april 2017 ett kunskapscentrum för ensamkommande barn och unga, vilket omfattar ensamkommande barn och unga upp till 21 års ålder som söker asyl och som fått tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd eller avslag på sin asylansökan. Även ensamkommande barn och unga som vistats i Sverige utan tillstånd omfattas. Centrumet vänder sig till yrkesverksamma inom socialtjänst och hälso- och sjukvård. Syftet är att stärka det nationella arbetet med att utveckla och sprida relevant kunskap, tydliggöra hur rådande regelverk ska tillämpas och belysa utvecklingen på området, bl.a. utvecklingen av samverkan mellan skola, hälso- och sjukvård och socialtjänst.

Socialstyrelsens särskilda svarsfunktion med uppgift att besvara frågor och ge stöd till kommunernas socialtjänst med koppling till flyktingsituationen är sedan april 2017 också en ingång för frågor riktade till kunskapscentrum för ensamkommande barn. Centrumets uppdrag sträcker sig t.o.m. 2020.

Nationellt kunskapscentrum främjar kunskapsutveckling om våld mot barn

Sedan 2015 har Linköpings universitet regeringens uppdrag att samla och sprida kunskap om våld och andra övergrepp mot barn. Universitetet har inrättat centret Barnafriid – Nationellt kunskapscentrum för att arbeta med frågorna. Regeringen har årligen stött Linköpings universitet med fem miljoner kronor.

I januari 2018 beslutade regeringen att ge Linköpings universitet i uppdrag att utvärdera barnahusverksamheterna i Sverige (S2018/00212/FST). Barnahus är samlingsnamnet på verksamheter där polis, åklagare, socialtjänst och hälso- och sjukvård samverkar i

gemensamma lokaler i utredningsprocessen vid misstanke om vålds- eller sexualbrott mot barn. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 31 mars 2019.

Barn i skyddat boende

Regeringen tillsatte hösten 2016 en särskild utredare med uppdrag att bl.a. föreslå åtgärder för att stärka barnrättsperspektivet för barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en av vårdnadshavarna. Utredningen lämnade sitt betänkande i januari 2018 (Ett fönster av möjligheter SOU 2017:112) med förslag som syftar till att barn som vistas i skyddat boende ska få sina rättigheter tillgodosedda. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Ökat stöd och skydd för barn som riskerar att giftas bort

Utgångspunkten är att barn inte ska leva i äktenskap och att alla barn har samma rätt till stöd och skydd. I februari 2017 fick därför Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att analysera socialtjänstens handläggning i ärenden som rör barn som kommer till Sverige och som uppges vara gifta (S2017/01011/FST). I uppdraget ingick också att ta fram en vägledning till kommunerna om handläggningen av dessa ärenden och sprida kunskapen till kommunernas socialtjänst. Uppdraget slutredovisades i november 2017.

Utvecklingsarbete för tidiga och samordnade insatser för barn och unga

Under våren 2017 gav regeringen Statens skolverk och Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans genomföra ett treårigt utvecklingsarbete som ska syfta till att förbättra samverkan mellan elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten så att barn och unga får tidiga och samordnade insatser. En slutredovisning med resultatet av uppföljningen, utvärderingen och hur slutsatserna av arbetet har spridits ska lämnas till Regeringskansliet senast den 31 januari 2021.

Stor variation i frågan om socialsekreterares utbildning och yrkeserfarenhet

Handläggarens kompetens och erfarenhet är betydelsefullt för kvaliteten i den sociala barn- och ungdomsvården. Socialstyrelsens öppna jämförelser 2018 visar att det finns stora variationer i kompetens hos personalen. Vid en jämförelse mellan 2018 och 2015 av resultatet

från öppna jämförelser vad gäller hur stor andel av personal som utreder barns behov av skydd, stöd, vård- och behandling och som har socionomutbildning samt minst tre års erfarenhet av barnutredningar så är andelen lägre 2018 med 57 procent mot 70 procent 2015.

Av handläggarna har 34 procent socionomutbildning och minst fem års erfarenhet av barnutredningar 2018, vilket också är en nedgång jämfört med 2015 då andelen var 49 procent. Socialstyrelsens öppna jämförelser från 2018 visar också att 78 procent av handläggarna hade socionomutbildning och ett års erfarenhet av barnutredningar vid kartläggningen. Andelen konsulthandläggare var 5,8 procent i 2018 års öppna jämförelser men skillnaderna mellan kommunerna är stora. Det skiljer sig mellan att uppgå till 85 procent och ner till 0 procent av den totala årsarbetskraften.

Placerade barn har sämre skolresultat och får därför sämre möjligheter senare i livet

En fungerande skolgång är en viktig faktor för alla barn och har stor betydelse för deras möjligheter i framtiden och för deras hälso-utveckling. När det gäller utbildning visar de öppna jämförelserna att en majoritet av de placerade barnen inte fullföljt en gymnasieutbildning. År 2016 hade 38 procent av 20-åringarna som varit placerade under hela årskurs nio slutfört treårig gymnasieutbildning (inklusive de som har examensbevis och studiebevis). Motsvarande andel bland övriga jämnåriga var 74,5 procent. Något fler flickor än pojkar som varit placerade avslutar gymnasiet. Resultatet har sett ungefär likadant ut de senaste tio åren.

SiSAM-modell för skolsamverkan

Regeringen gav Statens skolverk, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och Socialstyrelsen i uppdrag (U2017/00617/S) under våren 2017 att anpassa en modell för skolsamverkan (den s.k. SiSam-modellen för elever som placeras på särskilda ungdomshem) till att omfatta barn och unga som är placerade i familjehem, jourhem, i andra hem för vård eller boende (HVB) och stödboende. Modellen benämns SAMS och ska kunna tillämpas för alla placerade barn och unga vilket innebär bl. a. att mångdubbelt fler barn och unga omfattas, fler och olika placeringsformer med olika huvudmän berörs, skilda huvudmän för boende och skola ska samverka. SAMS-modellen är anpassad för

att möta dessa mer komplicerade förutsättningar. SAMS-modellen innehåller konkreta anvisningar för vad berörda befattningshavare bör göra för att samverka för en obruten skolgång ska kunna fungera.

Ekonomiskt bistånd

Enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen har den som inte kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Biståndet ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå och biståndet ska utformas så att den stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Statistiken för 2017 visar att antalet biståndsmottagare liksom utbetalningarna legat relativt stabila de senaste åren. Antalet personer (barn och vuxna) som någon gång under året tagit emot ekonomiskt bistånd uppgick år 2017 till cirka 405 000 (4,1 procent av befolkningen). Fördelningen mellan män och kvinnor är relativt jämn (3,6 procent av männen och 3,2 procent kvinnorna). Antalet barn som lever i hushåll med ekonomiskt bistånd uppgick till 142 000 (6,8 procent av samtliga barn).

Skillnaden är stor mellan inrikes och utrikes födda. Bland utrikes födda uppgick andelen biståndsmottagare i befolkningen till ca elva procent (kvinnor 11 procent och män 11 procent) medan andelen bland inrikes födda uppgick till knappt två procent (kvinnor en procent och män två procent). Andelen biståndsmottagare i befolkningen varierar i kommunerna, mellan tio och en procent av befolkningen. Sammantaget utbetalades 10,7 miljarder kronor i ekonomiskt bistånd under 2017, vilket är i det närmaste oförändrat mätt i fasta priser jämfört med 2016.

Ekonomiskt bistånd är det yttersta skydds nätet inom det sociala trygghetssystemet och är avsett att vara ett tillfälligt stöd vid akuta försörjningskriser. Andelen långvariga biståndsmottagare (10 månader eller mer per kalenderår) av samtliga mottagare av ekonomiskt bistånd har dock visat en uppgående trend sedan lång tid och nådde en topp på 40 procent under 2012. Därefter har andelen minskat och uppgick under 2017 till 35 procent.

Arbetslöshet vanligaste orsaken till behov av försörjningsstöd

Enligt Socialstyrelsens statistik över försörjningshinder och ändamål för ekonomiskt bistånd är arbetslöshet den mest förekommande orsaken till behovet av ekonomiskt bistånd.

Under 2016 hade 48 procent av biståndsmottagarna arbetslöshet som huvudsakliga skäl till sitt försörjningshinder. Av dessa saknade hälften arbetslöshetsersättning, medan 40 procent hade otillräcklig ersättning och tio procent väntade på ersättning. Arbetshinder på grund av sociala skäl var det näst vanligaste försörjningshindret, elva procent, och sjukskrivning med läkarintyg det tredje mest förekommande, nio procent. Med sociala skäl menas att personen saknar arbetsförmåga och är i behov av t.ex. arbetsträning eller annan social eller medicinsk rehabilitering. Majoriteten, 81 procent, av de som var sjukskrivna med läkarintyg och uppbar försörjningsstöd saknade sjukpenning. Endast ca tre procent av biståndsmottagarna hade arbete, men otillräcklig arbetsinkomst för att klara sin försörjning.

Det är vanligare med arbetslöshet som försörjningshinder bland män (52 procent av samtliga män med ekonomiskt bistånd) än bland kvinnor (43 procent). Motsatt gäller sjukdom som är mer förekommande försörjningshinder för kvinnor (12 procent) än för män (8 procent). Bland unga kvinnor och män var arbetslöshet betydligt vanligare som försörjningshinder än bland de äldre. Bland utrikes födda var arbetslöshet vanligare som försörjningshinder än bland inrikes födda. Skillnaderna i biståndsmottagande är stora mellan både kommuner och mellan stadsdelar.

Formaliserad extern samverkan minskar

För att öka kvinnors och mäns möjligheter att få rätt insatser behövs samverkan. Personer med behov av insatser från olika områden inom socialtjänsten ska enligt socialtjänstlagen få sina insatser samordnade av berörda aktörer. Av Socialstyrelsens öppna jämförelser 2018 framgår att den formaliserade samverkan i enskilda ärenden med externa aktörer har minskat inom många områden. Exempelvis minskade samverkan med Arbetsförmedlingen från 50 procent av kommunerna 2016 till 47 procent 2017 och ytterligare ned till 41 procent 2018.

Merparten av kommunerna erbjuder arbetsmarknadsinsatser

Det ekonomiska biståndet ska stärka den enskildes förmåga till självständigt liv. Den som kan arbeta ska enligt socialtjänstlagen stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd. Det kan innebära att vara inskriven hos Arbetsförmedlingen, att vara aktivt arbetsökande och att delta i Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska program. Majoriteten av kommunerna erbjuder även biståndsmottagare arbetsmarknadsinsatser i egen regi. Av resultatet från Socialstyrelsens öppna jämförelser 2018 framgår att merparten av kommunerna erbjuder någon form av kommunala arbetsmarknadsinsatser till arbetslösa biståndsmottagare, även om de inte gör det till samtliga biståndsmottagare. I 33 procent av kommunerna erbjuds emellertid alla arbetslösa personer mellan 18 och 24 år någon arbetsmarknadsinsats vilket är oförändrat jämfört med 2017. För personer över 24 år är motsvarande siffra 27 procent 2018 vilket var oförändrat jämfört med 2017.

Kostnaderna för dessa insatser uppgick under 2016 till ca 4,8 miljarder kronor netto (SCB Räkenskapsammandrag). Kunskapen om effekterna av dessa insatser är bristfällig. Socialstyrelsens arbete med att utveckla officiell statistik över arbetsbefrämjande insatser och orsaker till avslut av dessa insatser kommer att kunna underlätta en systematisk uppföljning av kommunernas insatser till biståndsmottagare.

Fler kommuner använder sig av strukturerad utredningsmall med barnperspektiv

En grundlig utredning är en förutsättning för att en individ eller familj ska kunna få stöd som är anpassat efter individuella förutsättningar och behov. Andelen kommuner som uppger att de använder en utredningsmall där barns situation finns med har ökat och uppgick under 2018 till 62 procent jämfört med 57 procent 2017.

Standardiserade bedömningsmetoder och systematiska uppföljningar ökar

Andelen kommuner som uppger att de använder en standardiserad bedömningsmetod för att upptäcka våldsutsatthet hos enskilda vuxna inom ekonomiskt bistånd uppgick till 68 procent 2018 att jämföra med 67 procent 2017. Andelen kommuner som uppger att de följer upp individer systematiskt, sammanställer på gruppnivå och använder resultaten för verksamhets-

utveckling inom ekonomiskt bistånd är 22 procent 2018 att jämföra med 19 procent under 2017.

Jämställdhetsperspektiv inom ekonomiskt bistånd

Biståndsmottagande är något högre bland män än kvinnor. Skillnaderna är dock betydligt större mellan inrikes och utrikes födda än mellan könen. Bland utrikes födda uppgick andelen biståndsmottagare (i relation till befolkningsgruppen storlek) till ca elva procent och bland inrikes födda uppgick den till ca två procent. Andelen biståndsmottagare bland utrikesfödda kvinnor är drygt en procentenhet högre än bland utrikes födda män.

Socialstyrelsen har i uppdrag att kartlägga arbetet med ekonomiskt bistånd ur ett jämställdhetsperspektiv. Utifrån resultatet av kartläggningen kommer Socialstyrelsen bl.a. att utveckla ett tema om jämställdhet och ekonomiskt bistånd på Kunskapsguiden.se och förtydliga jämställdhetsperspektivet i Handboken för ekonomiskt bistånd. En slutredovisning ska lämnas till Regeringskansliet senast den 1 december 2018.

Missbruk och beroende

Förändringar inom vårdsystemet

Andelen personer i befolkningen som vårdats inom hälso- och sjukvårdens slutenvård² eller den specialiserade öppenvården, med en diagnos som indikerar ett pågående beroende ökar, medan frivilliga insatser enligt socialtjänsten minskar (Individ- och familjeomsorgen, lägesrapport, Socialstyrelsen 2018).

En annan utvecklingstrend är att andelen av hela befolkningen som fått vård med en diagnos som indikerar pågående alkoholberoende ökade under perioden 2006–2016 inom hälso- och sjukvårdens öppenvård men den minskade inom den slutenvård som drivs inom hälso- och sjukvården. Utvecklingstrenden under perioden gäller för både kvinnor och män.

² Definition enligt Socialstyrelsens termbank, hälso- och sjukvård när den ges till patient vars tillstånd kräver resurser som inte kan tillgodoses inom öppen vård eller hemsjukvård

Andelen äldre har ökat bland dem som får vård på grund av alkoholdiagnos

Andelen i befolkningen som vårdats inom hälso- och sjukvården för alkoholberoende har ökat i de äldsta åldersgrupperna, dvs. kvinnor och män som är 65 år eller äldre. Inom slutenvården har andelen i åldern 75–84 år ökat under 10 års perioden 2006–2016 (kvinnor 73 procent och män 63 procent).

Inom den specialiserade öppenvården syns ökning för alla åldersgrupper. Störst är ökningen i åldersgruppen över 75 år för både kvinnor och män (kvinnor 89 procent och män 58 procent) under samma period 2006–2016 (Individ- och familjeomsorg, lägesrapporten 2018, Socialstyrelsen).

Andelen unga med drogberoende ökar

Statistiken för 2006–2016 visar även en stor ökning av andelen kvinnor och män som har haft en vårdkontakt inom hälso- och sjukvården med diagnos som är relaterad till drogberoende, särskilt inom den specialiserade öppenvården. Ökningen är störst i de yngsta åldersgrupperna. I såväl den specialiserade öppenvården som i slutenvården (inom hälso- och sjukvården) är andelen i befolkningen som vårdats högst i åldersgruppen 15–34 år. Bland kvinnor inom slutenvården har ökningen varit störst i åldersgruppen 25–34 år och bland män har den varit störst inom åldersgruppen 15–19 år (Individ- och familjeomsorg, lägesrapporten 2018, Socialstyrelsen).

Utvecklingen av socialtjänstens missbruks- och beroendevård – mål 4 i ANDT-strategin

Mellan 2007 och 2017 minskade de frivilliga vård- och behandlingsinsatserna enligt socialtjänstlagen till vuxna personer (21 år och äldre) med missbruksproblem. Antalet som fick individuellt behovsprövade öppna insatser minskade från drygt 11 580 till 10 900 personer (2017, 7 390 män och 3 500 kvinnor)³. Den största förändringen gäller den frivilliga institutionsvården, där antalet personer med denna insats har minskat med 26 procent, från omkring 2 590 personer 2007 till ca 1 920 varav

480 kvinnor och 1 440 män 2017. Siffrorna från 2017 visar på en förändring där det nu sker en ökning av individuellt behovsprövade öppna insatser jämfört med 2016. Ökningen har skett för så väl kvinnor som män.

Antalet personer som får boende som insats⁴ varierade under tidsperioden, och en liten ökning syns mellan 2007 och 2017 från ca 5 780 personer till ca 6 100 (4 620 män och 1 480 kvinnor 2017) motsvarande en ökning med fem procent (under samma period ökade befolkningen 21 år och äldre med elva procent). Ökningen mellan 2007 och 2017 gäller för både kvinnor som män men i större utsträckning för kvinnor.

De frivilliga insatserna minskade alltså för båda könen främst frivillig institutionsvård som minskade för kvinnor med 27 procent och för männen 25 procent mellan 2007–2017.

Den vanligaste insatsen inom socialtjänsten för både kvinnor och män är individuellt behovsprövade öppna insatser, följt av boende som bistånd (Individ- och familjeomsorg, lägesrapporten 2018, Socialstyrelsen, Socialstyrelsens statistikrapporter 2007 och 2017). Se vidare utgiftsområde 9 avsnitt 4 Folkhälsa.

Inspektionen för vård och omsorg uppmärksammar i sin tillsynsrapport att personer med svår beroendeproblematik placeras i boendeformer som inte erbjuder en behandling som motsvarar den enskildes behov. Det medför en ökad risk för att personer får en insats som inte är individuellt anpassad och som inte ges av personer med rätt kompetens (IVO:s tillsynsrapport 2018).

Ökat behov inom statligt bedrivna missbruksvård

Den statliga missbruksvården bedrivs på 11 LVM-hem med 383 platser 2017, vilket är samma platsantal som 2016. Av dessa platser var 29 procent avsatta för enbart kvinnor och 69 procent för enbart män.

De frivilliga vård- och behandlingsinsatserna enligt socialtjänstlagen har minskat samtidigt har

³ Statistik redovisar antal personer som den 1 november 2016 fick individuellt behovsprövade öppna insatser. <http://www.socialstyrelsen.se/statistik/statistikdatabas/vuxnamedmissbruksberoende>

⁴ I statistiken innefattar bistånd till boende enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen, SoL följande boendeformer: gruppboende, kategoriboende, inackorderingshem, korttidshem, jourlägenhet, härbärge, träningslägenhet, försökslägenhet, övergångslägenhet, hotell samt hyreskontrakt där socialtjänsten är kontraktssinnehavare, det vill säga "sociala kontrakt" eller liknande.

antalet personer som vårdas enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, förkortad LVM, ökat med 33 procent sedan 2006. Den kraftigaste ökningen syns från 2012 och framåt (Individ- och familjeomsorg, lägesrapport 2018, Socialstyrelsen).

Efterfrågan på Statens institutionsstyrelse (SiS) tjänster är fortsatt hög och enligt SiS egen rapportering har myndigheten haft svårt att möta den fullt ut. Inom missbruksvården har myndigheten påbörjat ett utvecklingsarbete som syftar till att uppnå en större flexibilitet och därmed förmåga att kunna anvisa plats utifrån förändringar av efterfrågan.

Personer som vårdas enligt LVM blir allt yngre och kvinnor som vårdats enligt LVM har under hela tidsperioden varit yngre än männen. År 2010 var medianåldern för kvinnor 41 år och för män 44 år. År 2016 var medianåldern 31 år för kvinnor och 35 år för män. Bland vårdade på LVM-hem är narkotika det vanligaste missbruksmedlet, och därefter kommer missbruk av flera substanser (narkotika och alkohol) (lägesrapporten 2018).

Jämfört med tidigare år är det en något lägre andel klienter, 72 procent, som uppger att de har fått en ökad motivation till alkohol-/drogfrihet. För kvinnor har andelen minskat med sju procentenheter jämfört med föregående år medan det för män skiljer en procentenhet (SiS årsrapport).

Flera överenskommelser mellan kommun och landsting

Sedan den 1 juli 2013 är landsting och kommuner ålagda att ingå överenskommelser om samarbete när det gäller personer med missbruk av alkohol, narkotika, läkemedel och dopning samt spel.

Det sker en positiv utveckling och i februari 2018 rapporterade 64 procent av landets kommuner till öppna jämförelser att de fanns en aktuell överenskommelse med landstinget. Överenskommelserna innehåller gemensamma mål, en resurs- och ansvarsfördelning och rutiner för samarbete mellan socialtjänstens och landstingens personal. Siffran kan jämföras med 56 procent 2017.

Samverkan – fortfarande ett utvecklingsområde

Det är 47 procent 2018 av kommunerna som rapporterar att de har rutiner för att delge information om möjligheten att få en samordnad individuell plan (SIP) vid samsjuklighet. Detta är en ökning jämfört med 2017 då andelen var 43 procent.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har även i år lyft fram samverkan som ett utvecklingsområde. Tillsynen visar på olika typer av samverkansbrister när det gäller vård och omsorg för personer med missbruk och beroende, både inom socialtjänsten respektive hälso- och sjukvården, och mellan kommuner och landsting.

Unga personer med samsjuklighet är precis som i förra årets rapport en särskilt utsatt grupp. Ensamkommande ungdomar med missbruksproblem är en växande grupp och dessa ungdomar lider inte sällan av samsjuklighet - ett missbruk i kombination med psykisk ohälsa. Ingen aktör tar här ett helhetsansvar rapporterar IVO (IVO:s tillsynsrapport, 2018).

Positiva effekter av regeringens LOB-satsning

Regeringen beslutade 2014 om en treårig satsning för att förbättra den medicinska säkerheten och omvårdnaden i samband med ett omhändertagande enligt lagen om omhändertagande av berusad person (LOB). Satsningen har utvärderats av Myndigheten för vård- och omsorgsanalys. Utvärderingen visar att femton län har tagit fram överenskommelser inom ramen för satsningen. De flesta överenskommelserna har ingåtts mellan polis och landstinget och i vissa fall även med kommunerna. Det finns en samsyn att satsningen har bidragit till ett påbörjat och utvecklat samarbete mellan parterna. I flera län har satsningen inneburit att polisen, hälso- och sjukvården och socialtjänsten för första gången samarbetar med varandra när det gäller omhändertaganden enligt LOB. Alternativ till arrest för tillnyktring har börjat utvecklas på en del platser och på vissa håll har också förändringar av rutiner och processer skett. Brister i rutiner har blivit tydliga och även den övergripande frågan om vilken part som ska ansvara för vad i praktiken kvarstår på sina håll. (En LOB i mål? Vård och omsorgsanalys 2018).

Användning av systematisk uppföljning

En majoritet av kommunerna använder standardiserade bedömningsmetoder, men inte alls i lika hög grad standardiserade metoder för uppföljning.

I den senaste inrapporteringen av öppna jämförelser uppgav 24 procent 2018 av kommunerna att de använder standardiserade bedömningsmetoder vid uppföljning av insatserna, att jämföra med 26 procent 2017. För att utveckla verksamheten och för att tydliggöra könsskillnader mellan kvinnor och män används systematisk uppföljning i 18 procent av kommunerna 2018 och 16 procent 2017, vilket visar en liten ökning.

Tillgänglighet till vård- mål 4 i ANDT-strategin

När det gäller att få tillgång till kommunens missbruks- och beroendevård redovisar Socialstyrelsen uppgifter om genomsnittstid innan en enskild får tid för ett personligt besök (nybesök) efter att denne tagit en första kontakt med socialtjänsten. Utvecklingen är positiv och visar allt kortare väntetider jämfört med senaste mätningen 2016. För ca 57 procent av kommunerna tar det fyra–sju dagar, 25 procent uppger mellan 8–14 dagar och för 17 procent endast tre dagar. (Statistikbearbetning av Socialstyrelsen perioden 1 november 2016–31 januari 2017 statistiken finns ej könsuppdelad). Se vidare utgiftsområde 9 avsnitt 4 Folkhälsa.

Samverkan om vård, stöd och behandling mot spelmissbruk

Ungefär två procent av Sveriges befolkning i åldern 18–84 år har spelproblem, och ca 30 000 personer bedöms ha allvarliga spelproblem.

Under 2011–2016 vårdades 1 540 personer med diagnosen spelberoende, varav 1 198 män (78 procent) och 342 kvinnor (22 procent).

Kravet på överenskommelse om samarbete mellan kommun och landsting om personer som missbrukar substanser ska nu enligt en lagändring i socialtjänstlagen (2001:453) och i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) som trädde i kraft den 1 januari 2018 även omfatta personer som missbrukar spel om pengar. Landstingens ansvar för behandling grundad i hälso- och sjukvårdslagstiftningen förändras inte.

På regeringens uppdrag har Socialstyrelsen tagit fram behandlingsrekommendationer som riktas till både socialtjänst och hälso- och sjukvård vid behandling vid spelmissbruk (Behandling av spelmissbruk och spelberoende – Kunskapsstöd med nationella rekommendationer till hälso- och sjukvården och socialtjänsten, Socialstyrelsen 2017). Socialstyrelsen har även publicerat ett omfattande kunskapsstöd om spelproblem för huvudmännen på Kunskapsguiden.

Hemlöshet*Utvecklingen av hemlöshet*

Enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät för 2018 bedömer 243 av landets 290 kommuner att det råder underskott på bostäder på marknaden, vilket är 12 kommuner färre än i 2017 års bostadsmarknadsenkät. Vid brist på bostäder söker sig personer i allt större utsträckning till socialtjänsten för att få hjälp att lösa sin bostadsituation när de inte själv klarar det.

Regeringen gav Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en nationell kartläggning av hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden under 2017 för att öka kunskapen. Socialstyrelsen använder sig av en bred definition av begreppet hemlöshet. Sammanlagt inrapporterades ca 33 000 individer (varav 62 procent män och 38 procent kvinnor) under mätveckan. Ungefär samma antal personer som år 2011 men då var svarsfrekvensen från kommunerna högre. Resultatet visar bl.a. att den akuta hemlösheten har ökat sedan 2011 då den senaste kartläggningen genomfördes. Framför allt gäller det antalet personer som sov utomhus eller i offentliga utrymmen och antalet personer som bodde på vandrarhem eller hotell.

Närmare 16 000 personer (varav 55 procent män och 45 procent kvinnor), nästan hälften i kartläggningen, hade långsiktiga boendelösningar som socialtjänsten ordnat. Detta är också en ökning jämfört med 2011. Nästan hälften hade ekonomiskt bistånd, samma för kvinnor och män. Få hade lön från arbete, kvinnor 16 procent och män 13 procent. Var

femte bedömdes dock inte ha andra behov än en bostad. Här föreligger ingen skillnad mellan kvinnor och män. Fler än var tredje person var förälder till barn under 18 år – varav 58 procent av dessa var kvinnor och 29 procent män (Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2017).

Socialstyrelsen publicerade i samband med kartläggningen 2017 ett stöd till kommunerna i deras förebyggande arbete (Stöd för socialtjänsten i arbetet att förebygga avhysning, Socialstyrelsen 2017).

Satsningar för att motverka hemlöshet

För att stödja kommunerna i deras arbete att motverka den akuta hemlösheten har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att fördela 25 miljoner per år under perioden 2018–2021 till de kommuner som har flest personer i akut hemlöshet.

Regeringen har också avsatt 120 miljoner under 2018 och gett Kammarkollegiet i uppdrag att betala ut medel till Svenska Rädda barnen, Stockholms stadsmision, Svenska Röda korset, Svenska kyrkan, Skånes stadsmision och Göteborgs räddningsmission med syfte att stärka de ideella organisationernas insatser mot hemlöshet bland unga vuxna. Medlen ska användas till åtgärder mot hemlöshet bland unga vuxna där psykisk ohälsa kan vara en bidragande orsak till hemlösheten.

Utsatta EU/EES-medborgare

Länsstyrelsen utvecklar samverkan

Länsstyrelsen i Stockholms län hade i uppdrag att under åren 2016–2017 utveckla samverkan och samordna det arbete som bedrivs i landet avseende medborgare inom EU/EES-området som vistas tillfälligt i Sverige utan uppehållsrätt (S2016/02758/FST). Regeringen beslutade i oktober 2017 att förlänga uppdraget till och med 2019 då det finns ett fortsatt behov av samordning och rådgivning hos kommuner, myndigheter och civila samhället som möter målgruppen. Uppdraget har även breddats. Det innebär att Länsstyrelsen i Stockholm också ska ansvara för att främja och underlätta samverkan på lokal nivå mellan Sverige och hemländerna genom att upprätta kontaktnät, ge information och rådgivning till olika berörda parter. Syftet är att kunna bidra

till alternativa, mer långsiktiga lösningar på hemorten i hemländerna.

För att stärka det nationella uppdraget har regeringen fattat beslut om att samtliga landets länsstyrelser ska bidra med lägesbilder under 2018 angående utsatta EU/EES-medborgare som vistas inom ansvarsområdet. Länsstyrelserna ska även genomföra kompetensutvecklingsinsatser riktade mot relevanta aktörer genom spridning av nationellt metodstöd. Insatserna ska göras i samverkan med den nationella samordningen av uppdraget, myndigheter, kommuner, vårdgivare samt det civila samhället.

Fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt (FEAD)

Fonden FEAD omfattar ca 13 miljoner kronor årligen under åren 2014–2020. Rådet för Europeiska Socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet) är förvaltande myndighet för det svenska programmet. Målgruppen för insatserna i Sverige är socialt och ekonomiskt utsatta EU/EES-medborgare som vistas tillfälligt i Sverige. Fem projekt pågår och kommer att avslutas under 2018. En ny utlysning har genomförts av ESF-rådet och den avslutades under oktober 2018.

Samarbetsavtal med Rumänien och Bulgarien

Socialdepartementet har haft samarbetsavtal med Rumänien sedan 2015 och med Bulgarien sedan 2016 på det sociala området. Avtalen syftar till att utbyta erfarenheter och goda exempel mellan länderna och underlätta samarbete mellan frivilligorganisationer i respektive land. Avtalen implementeras genom ömsesidiga studiebesök och utbyten på tjänstemannanivå inom avtalens tematiska områden (barnrätt, jämställdhet och social välfärd/trygghet).

Brottsutsatta

Utvecklingen av kvinnors och mäns våldsutsatthet

Enligt Brottsförebyggande rådets nationella trygghetsundersökning (NTU) 2017 uppger 15,6 procent av befolkningen i åldern 16–79 år att de under 2016 utsattes för något slags brott mot person. När det gäller misshandelsbrott har

utsattheten ökat från 2,5 till 3,3 procent bland män och från 1,5 till 2,0 procent bland kvinnor. Sett över en tioårsperiod har kvinnors utsatthet för misshandel varierat kring en stabil nivå medan mäns utsatthet varit svagt nedåtgående. Det återstår att se om det senaste årets ökning är ett trendbrott. Utsatthet för våld skiljer sig mellan olika åldersgrupper. Mest utsatt är åldersgruppen 16–24. Bland unga män i gruppen har utsattheten i jämförelse med föregående år ökat från 5 till 7 procent och bland unga kvinnor från drygt 2 till 4 procent. Andelen våldsutsatta sjunker sedan med stigande ålder. Utsattheten för våld bland äldre kan dock i större utsträckning antas vara underrapporterad även om det förekommer för alla grupper.

En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld

För att förebygga våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor inklusive hedersrelaterat våld och förtryck har regeringen antagit en tioårig nationell strategi som började gälla den 1 januari 2017. Socialstyrelsen ska stödja genomförandet av strategin och har fått ett flertal uppdrag som fokuserar på att förbättra kunskapen om förekomsten av våld och om våldsrelaterade insatser, att förstärka kompetensstödet till vård och omsorgspersonal samt vidareutveckla metoder inom bl.a. socialtjänstens område (S2017/01221/JÄM). I mars 2018 redovisade uppdraget, däribland uppdraget att ta fram en vägledning som gör det möjligt för kommuner och landsting att göra enhetliga beräkningar av kostnaden för insatser som orsakas av våld i nära relationer och att genomföra en kartläggning av förekomsten av rutinmässiga frågor om våld inom socialtjänsten samt hälso- och sjukvården (Se vidare utgiftsområde 13 avsnitt 5).

Kommunernas arbete med våldsutsatthet

Socialstyrelsen har under det senaste året verkat för att stärka socialtjänstens arbete med att upptäcka och identifiera våldsutsatthet. Arbetet har i vissa avseenden varit framgångsrikt. När det gäller kommunernas arbete visar Socialstyrelsens öppna jämförelser 2018 att 95 procent av kommunerna använder standardiserade bedömningsinstrument för att utreda våldsutsatthet och bedöma risk, stöd- och skyddsbehov vilket är en ökning jämfört med 2017 då andelen var 91 procent. Andelen kommuner som har en skriftlig rutin vid indikation på våld har också

ökat och varierar mellan 41 och 57 procent inom olika verksamhetsområden.

Ny lagstiftning om Socialstyrelsens skade- och dödsfallsutredningar

Riksdagen antog i juni 2018 regeringens proposition Utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall (2017/18:215). Socialstyrelsen ska utreda fall då ett barn avlidit till följd av brott och när en kvinna eller man avlidit till följd av brott av en närstående eller tidigare närstående. Regeringen har lämnat ett flertal förslag för att göra utredningsverksamheten mer ändamålsenlig och effektiv, bl.a. genom att verksamhetens omfattning breddas och analyserna fördjupas. Så ska t.ex. fler fall än där barn eller vuxna avlider kunna omfattas av en utredning och uppgiftsskyldigheten ska utökas till att även gälla gärningspersonen. Lagens namn ändras till lagen om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall och förslagen träder i kraft den 1 januari 2019. Syftet med utredningarna är att ge underlag till förslag till förbättringar som förebygger att barn far illa eller att vuxna utsätts för våld av närstående eller tidigare närstående person. På sikt ska kunskapen öka om vilka förebyggande insatser som behöver göras i hela samhällsorganisationen.

Sedan utredningsverksamheten startade 2008 när det gäller barn, och 2012 när det gäller vuxna har Socialstyrelsen sammanlagt utrett 46 barnärenden (varav 45 procent var flickor och 55 procent var pojkar) och 52 vuxenärenden (varav 95 procent kvinnor och 5 procent män). Resultaten har redovisats i fem rapporter till regeringen. Majoriteten av utredningarna rör således kvinnor. Den senaste rapporten om Socialstyrelsens dödsfallsutredningar 2016–2017 publicerades i januari 2018.

Det mest omfattande problemet enligt Socialstyrelsens dödsfallsrapport 2016–2017, som publicerades i januari 2018, är att våld i nära relationer sällan upptäcks. Inte i något av de totalt 52 vuxenärenden som Socialstyrelsen utrett sedan 2012, då lagen om dödsfallsutredningar ändrades till att även omfatta vuxna, hade någon av de involverade samhällsaktörerna ställt frågor om våldsutsatthet. De flesta av brottsoffren hade utsatt för våld av gärningspersonen före gärningen, haft kontakt med två eller fler samhällsaktörer, och den senaste kontakten hade ofta varit en kort tid före gärningen. Ändå upptäcktes inte våldsutsatt-

heten. Frågor om våld ställdes varken rutinmässigt eller då det fanns tecken på våld. Om inte brottsoffret på eget initiativ berättar om sin utsatthet är det sällan som våldet upptäcks. Vid en studie som genomförts av Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK) framkommer att tre landsting fullt ut och 14 landsting delvis har implementerat Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) enligt vilka vårdgivare bl.a. bör bestämma när och hur frågor om våld ska ställas i verksamheterna.

Att ställa frågor om våldsutsatthet och våldsutövande

Flertalet kommuner har infört metoden FREDA för att identifiera våldsutsatthet hos vuxna. Socialstyrelsen uppföljningar visar dock att långt ifrån alla berörda verksamheter använder metoden.

Socialstyrelsen har nyligen avslutat ett uppdrag att kartlägga förekomsten av rutinmässiga frågor om våldsutsatthet och våldsutövande i socialtjänsten och hälso- och sjukvården (S2015/06821/JÄM) som senare utökats till att även omfatta standardiserade bedömningsmetoder inom relevanta delar av hälso- och sjukvården (S2017/01221/JÄM).

Kartläggningsresultaten visar att det vanligaste sättet att fråga om våldsutsatthet och våldsutövande är på indikation, dvs. vid misstanke om att våld förekommit. De flesta verksamheterna använder inte någon standardiserad metod när de frågar om våld. Resultatet för socialtjänstens del visar att det är ungefär lika vanligt att använda standardiserade metoder för att fråga om våldsutsatthet (41 procent) som att inte använda någon särskild metod (38 procent). Undersökningen visar också genomgående att verksamheter som rutinmässigt frågar om våld i högre utsträckning har en handlingsplan för hur personalen ska agera vid upptäckt. Det gäller både barn och vuxna.

Frågor om barns utsatthet för våld

Många verksamheter ställer varken frågor rutinmässigt eller på indikation om huruvida barn bevittnat eller utsatts för våld. Inom socialtjänsten ställer 20 procent av samtliga undersökta verksamheter frågor om barns utsatthet rutinmässigt. Av de verksamheter som frågar om barns utsatthet är det få (sju procent) som använder sig av standardiserade metoder.

Förekomst av rutinmässiga frågor om barn har utsatts för eller bevittnat våld varierar mellan 4 och 38 procent i olika verksamhetsområden inom socialtjänsten. Lägst andel som ställer frågor om barns utsatthet finns inom LSS-verksamheter.

Socialstyrelsens dödsfallsrapport 2016–2017 visar att barn som anhöriga sällan uppmärksammas, trots att föräldrarnas problem var av sådan karaktär att vården hade skyldighet att beakta barnens behov av information, råd och stöd.

Utvecklingsmedel och kompetensstöd bidrar till kvalitetsutveckling

Regeringen har årligen avsatt 109 miljoner kronor i utvecklingsmedel och kompetensstöd till kommuner, landsting och ideella organisationer för att kvalitetsutveckla arbetet mot våld i nära relationer och mäns våld mot kvinnor. Från och med 2016 omfattar utvecklingsmedlen även insatser för att utveckla arbetet mot prostitution och människohandel. Under 2016 fördelade Socialstyrelsen 50 miljoner kronor till 246 kommuner och totalt 20 miljoner till samtliga landsting. Medlen till kommunerna har använts främst för att utveckla det långsiktiga, strukturerade och samordnade arbetet mot våld i nära relationer och stöd till våldsutsatta kvinnor och barn, kartläggningar av våldets omfattning, informationsspridning och att utveckla rutiner för uppföljningsarbete.

En webbkurs om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer har även tagits fram i samverkan mellan Uppsala universitet, (Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK), länsstyrelserna och Socialstyrelsen. Den lanserades i september 2016 och har fått ett stort genomslag; i slutet av december 2017 hade nästan 19 000 personer använt den. Av användarna kommer 52 procent från socialtjänsten.

Utbildningsinsats i socialtjänsten

Att utveckla våldsförebyggande insatser utgör en del av regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Socialtjänsten har en viktig roll i detta arbete och 25 miljoner kronor har avsatts i en särskild satsning kopplad till metoo-rörelsen för att under 2018 genomföra utbildningsinsatser för att öka kunskapen och beredskapen inom socialtjänsten i syfte att motverka våldsproblematik framför allt i utsatta grupper. Socialstyrelsen har fått ett uppdrag att tillsammans med Jämställdhetsmyn-

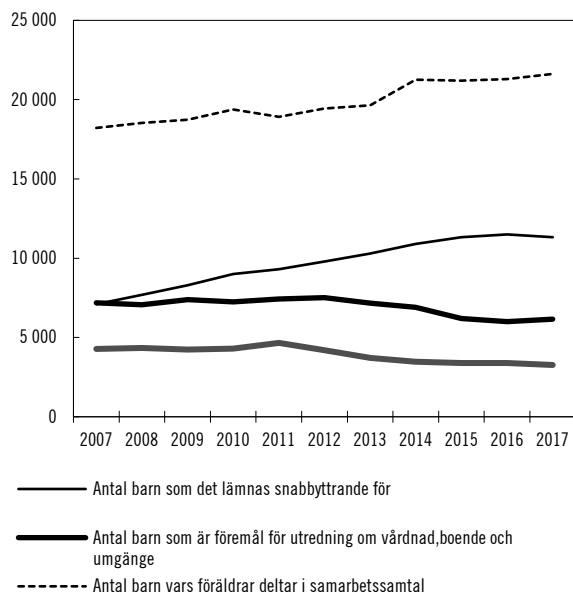
digheten, Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK) och länsstyrelserna samordna utbildningsinsatserna. Av de metoo-upprop som några av de mest utsatta grupperna gjort framkommer t.ex. behov av särskild kunskap hos socialtjänstens personal när det gäller bemötandefrågor och funktionshindersfrågor. Frågor om våld, och inte minst sexuellt våld, är ofta ett tabu- och skambelagt område som gör att både de utsatta kvinnorna och de berörda yrkesgrupperna kan ha svårt att prata om övergreppen.

Familjerätt

Familjerätt

Det familjerättsliga området avser ärenden i socialtjänsten om barns vårdnad, boende och umgänge, fastställande av faderskap och föräldraskap samt samarbetsamtal och familjerådgivning. Området omfattar även utredning och stöd i samband med internationell adoption.

Diagram 6.1 Antal barn som varit föremål för familjerättsliga insatser inom socialtjänsten under åren 2007–2017

Källa. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, statistiken finns inte uppdelad på kön.

Antalet vårdnads mål

Varje år berörs ca 50 000 barn av föräldrars separation. Över 90 procent av alla föräldrar som separerar har fortsatt gemensam vårdnad. Under 2017 var knappt 6 200 barn i åldern 0–17 år

aktuella för utredning om vårdnad, boende eller umgänge. Under perioden 2013–2016 har andelen minskat, däremot är det ingen förändring mellan 2016 och 2017. Forskningen visar att såväl en hög konfliktnivå mellan föräldrarna som vårdnadsprocesser ofta har mycket negativa konsekvenser för barnet.

2014 års vårdnadsutredning bedömer i sitt betänkande (Se barnet! SOU 2017:6) att antalet vårdnads mål ökat med nästan 50 procent under de senaste tio åren. Utredningen konstaterade bl.a. mot den bakgrunden, att det finns ett behov av en satsning på arbetet med att förebygga föräldrars konflikter. Föräldrar och barn har ofta behov av hjälp och stöd som en domstolsprocess inte kan erbjuda och att det är vanligt att föräldrarna inte har genomgått samarbetsamtal innan processen inleds.

Satsningar på förebyggande insatser

Stiftelsen Allmänna Barnhusets har på regeringens uppdrag bedrivit försöksverksamhet med s.k. samverkansteam i fem olika kommuner. Teamen erbjuder samordnat tvärprofessionellt stöd till familjer i syfte att minska konflikter om vårdnad, boende och umgänge och därmed också minska skadeverkningarna för barn och föräldrar. En viktig del av teamens arbete har handlat om att förstärka barnets delaktighet (S2014/3297/FST). Utvärderingen visar på en positiv utvecklingstendens över tid när det gäller såväl barns som föräldrars hälsa och välbefinnande.

Utvärderingarna bekräftar också tidigare forskning om att konflikter mellan föräldrar riskerar att medföra allvarliga konsekvenser för alla involverade.

Självskattningarna som har gjorts indikerar även tecken på partnervåld för majoriteten av föräldrarna som deltagit i försöksverksamheten. I regleringsbrevet för 2017 har Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) fått i uppdrag att redovisa en plan för hur myndigheten avser att bidra till att uppfylla målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10). Mot bakgrund av att myndighetens kartläggning av samarbetsamtal visar att ett stort antal samtalsledare saknade utbildning för att arbeta med samarbetsamtal avser MFoF att ta fram ett kunskapsbaserat och, i den mån det är möjligt, evidensbaserat utbildningsmaterial som alla samtalsledare bör

genomgå innan de självständigt leder samarbetsamtal.

MFoF fick i regleringsbrevet för 2017 i uppdrag att ta fram ett handläggningsstöd för socialnämndernas arbete med riskbedömningar i ärenden om vårdnad, boende och umgänge. Handläggningsstödet redogör bl.a. för det juridiska regelverket och forskning inom området samt en konkret modell för riskbedömning (Riskbedömning i utredningar om vårdnad, boende och umgänge, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, 2018).

Internationella adoptioner

Antalet internationella adoptioner fortsätter att minska

Antalet barn som adopteras till Sverige från andra länder fortsätter att minska. Under 2017 minskade antalet med 7 procent jämfört med föregående år. Under 2017 kom 240 barn, varav 93 flickor och 147 pojkar, och under 2016 kom 259 barn, varav 97 flickor och 162 pojkar. För att ge en bild av utvecklingen kan nämnas att det under 2008–2012 kom i genomsnitt 604 barn per år och under 2013–2017 endast 304. I takt med att den ekonomiska och sociala situationen förbättras i ursprungsländerna har öppenheten för nationell adoption ökat och möjligheterna för familjer att själv sörja för sina barn har förbättrats, bl.a. genom en större acceptans för ensamstående mödrar.

Föräldraskapsstöd

Stöd till alla föräldrar

Flera insatser har under året genomförts i syfte att bidra till att uppnå målet om att alla föräldrar ska erbjudas stöd i föräldraskapet och i sin relation till varandra under barnets hela uppväxt.

Socialstyrelsen har i enlighet med sitt regleringsuppdrag (S2015/07318/FST) tagit fram ett utbildningspaket till barnhälsovården som handlar om att möta föräldrar till barn med funktionsnedsättning. De har också tagit fram ett kunskapsstöd för att samordna insatser för barn med funktionsnedsättning

Under 2017 fortsatte Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) att etablera sig som nationell kunskapsmyndighet på föräldraskapsstödsområdet. Vidare bedöms förutsättningar för kompetensutveckling ha ökat hos huvudmän och andra aktörer som arbetar med föräldraskapsstöd under året bl.a. genom den utbildning i föräldraskapsstödjande arbete vid Örebro universitet som Länsstyrelsen i Örebro uppdragits av regeringen att anordna (S2016/05697/FST).

Under året lämnade länsstyrelserna sin slutrapport gällande det uppdrag de haft under åren 2014–2017 att stödja kommuner, landsting och andra föräldraskapsstödjande aktörer i sitt arbete med stöd till föräldrar i föräldraskapet (Länsstyrelsernas regleringsbrev). En förstärkt struktur på regional och lokal nivå inom området föräldrastöd till föräldrar med barn i tonåren har skapats. En viktig framgångsfaktor för länsstyrelsernas arbete inom ramen för uppdraget har varit möjligheten att samverka med landsting. Precis som tidigare år har kontakterna med huvudmännen varit omfattande. Under året har 19 av 21 länsstyrelser haft kontakt med samtliga kommuner i länet, motsvarande 98 procent av alla kommuner i landet. Vidare rapporterar 14 länsstyrelser att alla kommuner i deras län har nåtts av länsstyrelsens insatser under året i form av exempelvis konferenser och nätverksträffar.

Det saknas dock fortfarande en helhetsbild i många kommuner och län över antal föräldrar som erbjuds stöd och vilket stöd de erbjuds. Således saknas könsuppdelad statistik.

Insatser för personer med funktionsnedsättning

Delaktigheten kan öka

De flesta personer ca 87 procent med funktionsnedsättning som bor i bostad med särskild service eller är i daglig verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, har genomförandeplaner. Det finns inga uppgifter om det är några skillnader mellan kvinnor och män. Men alla planer innehåller inte individuella mål och

det framgår inte alltid heller hur den enskilde är delaktig i insatsens genomförande (Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättningen – lägesrapport 2018, Socialstyrelsen). Enligt brukarundersökningar bedömer många brukare inom särskilda boendeformer och daglig verksamhet enligt LSS att de har möjlighet att bestämma över sådant som är viktigt. Det finns skillnader mellan mindre och större orter samt mellan kvinnor och män. Exempelvis upplever 79 procent av kvinnorna och 86 procent av männen i storstäder och 81 procent av kvinnorna och 89 procent av männen som bor i mindre städer och landsbygdskommuner att de har inflytande. Samtidigt uppger knappt hälften av verksamheterna att de använder metoder för brukarinflytande vilket Socialstyrelsen menar kan indikera att förutsättningarna för inflytande kan stärkas ytterligare.

Regeringen har givit Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag om metoder för ökad delaktighet och självständighet för personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Stödet ger vägledning samt samlar verk samma metoder inom området. Kunskapsstöd ger också socialtjänsten stöd för ett systematiskt kvalitets- och utvecklingsarbete för ökad delaktighet för personer i alla åldrar med de funktionsnedsättningar som anges i beskrivningen av grupp 1 och 2 i personkretsen enligt LSS (Vägar till ökad delaktighet, Socialstyrelsen 2017).

Ny lag om bostadsanpassningsbidrag

En ny lag om bostadsanpassningsbidrag trädde i kraft den 1 juli 2018. Syftet med den nya lagen är att dels sätta personen som ansöker om bidraget i centrum för processen, dels förenkla kommunernas handläggning genom tydligare

bestämmelser och att ge kommunerna bättre möjlighet att utnyttja sina resurser. Lagen ersätter lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m.

Den nya lagen om bostadsanpassningsbidrag innehåller bestämmelser om rätten för enskilda personer med funktionsnedsättning att få bidrag för anpassning av sin permanentbostad. Lagen ger också flerbostadshusägare rätt att i vissa fall få bidrag för återställning av en anpassningsåtgärd som tidigare utförts med stöd av bidrag. Till skillnad från tidigare lagstiftning så är det nu alltid personen med funktionsnedsättning som ska kunna ansöka om bostadsanpassningsbidrag, oavsett om det är denne som äger bostaden eller innehar den med nyttjanderätt. Lagen ger även kommunerna att bevilja bostadsanpassningsbidrag i andra former som t.ex. ett åtagande att utföra åtgärden, och även regler om handläggning.

Fler personer med insatser enligt LSS

Insatser enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. År 2017 fick fler personer insatser och antalet insatser enligt LSS fortsatte att öka jämfört med 2016 (Sveriges officiella statistik 2018). Den 1 oktober 2017 hade ca 72 900 personer insatser enligt LSS från kommunerna. Det var 1 500 personer fler än året innan. Av dem som fick insatser var 41 procent kvinnor och 59 procent män. Männen var fler än kvinnorna i nästan alla åldrar. Sammanlagt beviljades ca 118 800 insatser från kommunerna till dessa personer. Det var ca 200 insatser fler än året innan.

Tabell 6.3 Kvinnor och män med insats enligt LSS 2008–2017

Antal personer med olika insatser enligt LSS 2008–2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1. Råd och stöd	6 700	5 800	5 100	4 700	4 500	4 300	4 300	4 400	4 100	3 000
Kvinnor	2 979	2 582	2 282	2 104	2 031	1 886	1 905	1 961	1 825	1 339
Män	3 683	3 211	2 796	2 576	2 516	2 384	2 439	2 390	2 290	1 617
2. Personlig assistans	3 500	3 400	3 600	3 800	3 900	3 900	4 100	4 300	4 600	4 900
Kvinnor	1 682	1 596	1 700	1 818	1 860	1 825	1 950	1 996	2 099	2 226
Män	1 819	1 761	1 860	1 942	2 016	2 071	2 144	2 299	2 476	2 679
3. Ledsagarservice	9 700	9 600	9 300	9 200	8 700	8 500	8 400	8 300	8 000	7 700
Kvinnor	4 349	4 322	4 139	3 994	3 802	3 672	3 626	3 600	3 457	3 333
Män	5 307	5 313	5 148	5 169	4 899	4 785	4 801	4 706	4 581	4 368
4. Kontaktperson	18 400	19 200	19 500	19 500	19 600	19 400	19 500	19 500	19 400	19 300
Kvinnor	8 705	8 902	9 106	8 960	8 980	8 801	8 861	8 777	8 756	8 636
Män	9 718	10 251	10 389	10 497	10 595	10 566	10 654	10 717	10 665	10 662
5. Avlösarservice	3 300	3 400	3 400	3 400	3 400	3 500	3 600	3 800	3 800	3 900
Kvinnor	1 206	1 195	1 151	1 146	1 134	1 170	1 183	1 210	1 206	1 226
Män	2 143	2 185	2 239	2 248	2 274	2 337	2 464	2 552	2 585	2 646
6. Korttidsvistelse	10 200	10 000	10 000	9 900	9 700	9 600	9 600	9 700	9 600	9 400
Kvinnor	3 915	3 766	3 706	3 641	3 552	3 516	3 499	3 525	3 412	3 324
Män	6 315	6 208	6 304	6 239	6 100	6 085	6 141	6 170	6 181	6 123
7. Korttidstillsyn	5 200	5 100	5 200	5 000	4 800	4 500	4 500	4 400	4 400	4 400
Kvinnor	1 984	1 949	1 931	1 865	1 775	1 642	1 672	1 634	1 644	1 649
Män	3 184	3 193	3 231	3 144	2 976	2 879	2 829	2 743	2 778	2 740
8. Boende, barn	1 400	1 400	1 400	1 300	1 200	1 100	1 000	1 000	1 000	1 000
Kvinnor	489	517	533	481	442	411	375	382	364	356
Män	909	917	910	847	774	697	657	666	622	612
9. Boende, vuxna	22 300	22 900	23 400	23 900	24 400	25 000	25 800	26 500	27 100	27 800
Kvinnor	9 691	9 911	10 101	10 278	10 427	10 678	10 926	11 164	11 411	11 668
Män	12 632	12 954	13 332	13 645	13 942	14 366	14 916	15 320	15 687	16 164
10. Daglig verksamhet	28 100	29 000	30 200	31 100	32 000	32 400	33 800	35 300	36 600	37 500
Kvinnor	12 266	15 813	12 623	13 478	13 764	13 954	14 457	15 004	15 520	15 780
Män	15 813	16 348	17 126	17 668	18 213	18 414	19 343	20 336	21 078	21 700
Totalt antal insatser	108 800	109 800	111 100	111 800	112 200	112 200	114 600	117 200	118 600	118 800

Källa: Registret över insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, Socialstyrelsen. (Kvinnor och män redovisas utan avrundning)

Under den senaste tioårsperioden från 2008 har insatserna ökat från 108 800 till 118 800 vilket motsvarar ca nio procent. Insatsen personlig assistans har ökat mest med 40 procent, följt av daglig verksamhet med ca 33 procent enligt LSS. En faktor som delvis kan förklara ökningen är befolkningsutvecklingen under perioden. Det största antalet insatser rörde kontaktperson, boende för vuxna och daglig verksamhet. Stödinsatsen personlig assistans har även ökat mest sedan 2016 med sju procent varav sex procent för kvinnor och åtta procent för män. Insatserna boende för vuxna, daglig verksamhet

och avlösarservice ökade med omkring två procent under samma period varav drygt två procent för män och 1,7 procent för kvinnor.

Barn eller ungdomar gavs under 2017 omkring 30 000 LSS-insatser och det har inte förändrats sedan 2016. Flickorna svarar för 38 procent av insatserna och pojkarna för 62 procent. För barn eller ungdomar i åldrarna 7–22 år var korttidsvistelse den vanligaste insatsen med omkring 2 600 flickor och 5 400 pojkar och i den yngre gruppen var det avlösarservice som gavs till 730 flickor och 840 pojkar. Den insats som ökat mest för barn upp till 12 år var personlig

assistans, från 590 till 720, dvs. en ökning med 22 procent. Insatsen ökade mer bland pojkar än flickor, 25 respektive 17 procents ökning.

Pojkar och män får stöd oftare än flickor och kvinnor

Det skiljer sig markant mellan könen i hur stor andel som får minst en av tio insatser enligt LSS, framför allt i de yngre åldrarna. Bland 0–6-åringarna är det mer än dubbelt så många pojkar som flickor som får stöd och det är fortsatt så även i åldersgruppen 7–12 år. Skillnaderna minskar vid 30 års ålder och därefter är könsskillnaderna små. Vissa könsskillnader kan förklaras av skillnader i förekomst av olika diagnoser. Vissa diagnoser är vanligare bland män än kvinnor och är kopplade till personkretsarna i LSS. Samtidigt visar forskningen att flickor många gånger får diagnoser senare än pojkar vilket kan förklara varför könsskillnaderna minskar i de högre åldersgrupperna (lägesrapport Socialstyrelsen 2017).

Kommunalt beslutad assistans ökar

Sedan 2007 har antalet personer med kommunalt beslutad assistans ökat med 39 procent från 3 500 till 4 900 varav 46 procent är kvinnor och 54 procent är män. Fördelningen av antalet beviljade timmar med personlig assistans per vecka har också förändrats. År 2008 fick 45 procent av personerna med insatsen upp till 20 timmar personlig assistans per vecka och 55 procent fick mer än 20 timmar per vecka. År 2017 fick 15 procent upp till 20 timmars personlig assistans per vecka och 85 procent fick mer. År 2017 har nästan 600 personer beslut om 100 timmar per vecka eller mer vilket ska jämföras med 2008 då 117 personer hade det antalet timmar eller mer. Det finns vissa könsskillnader. Pojkar i ålder 0 – 12 år beviljas närmare 50 timmar i veckan och flickor 37 timmar i veckan. Kvinnor beviljas 56 timmar och män 55 timmar i veckan. Socialstyrelsen har i lägesrapport för 2018 analyserat inflödet till kommunal personlig assistans mellan 2015 och 2016. Deras analys visar att inflödet framförallt kommer från den statliga assistanssättningen och hemtjänst, men även från olika boendeformer.

Insatser enligt socialtjänstlagen – boendestödet ökar
Personer med funktionsnedsättning kan även få insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL. Enligt Socialstyrelsens statistik hade

under 2016 närmare 53 000 personer med funktionsnedsättning insatser enligt denna lagstiftning varav 51 procent kvinnor och 49 procent män och tillsammans fick de 72 200 insatser vilket är 1000 fler jämfört med 2015. Vanligast var stöd i hemmet i form av boendestöd. Omkring 22 700 personer hade denna insats, varav kvinnorna utgjorde 51 procent. Antalet insatser enligt SoL har ökat med 35 procent sedan 2007 och ökningen förklaras framförallt med att boendestödet fördubblats. Drygt 1 400 insatser beviljades till åldersgruppen 0–19 år varav flickor utgjorde 32 procent och pojkar 68 procent. I åldersgruppen 55–64 år var det 23 800 insatser varav kvinnor utgjorde 58 procent och män 48 procent. I den yngsta åldersgruppen är det vanligt med hemtjänst i ordinarie boende, avlösning och kontaktperson eller kontaktfamilj. I åldersgruppen 20–54 år är i stället boendestödet i särklass vanligaste insatsen, och i den äldsta åldersgruppen 55–64 år dominerar hemtjänst. Detta gäller för både flickor och pojkar respektive kvinnor och män. Stöd enligt SoL ges med andra ord framför allt i det ordinarie boendet, och särskilt boende är genomgående relativt ovanligt. Även dagverksamhet enligt SoL fortsätter att öka, sedan 2007 har insatsen ökat med 14 procent. Hemtjänst har i sin tur minskat med fyra procent.

Kostnader för LSS och insatser enligt SoL ökar

Kommunens kostnader för insatser enligt LSS för 2017 var 52,8 miljarder kronor vilket är en ökning med 2,7 miljarder sedan 2016. Kostnaden för insatser till personer med funktionsnedsättning enligt SoL för 2017 var 14 miljarder vilket är en ökning med 0,4 miljard kronor sedan 2016. Sett över femårsperioden 2013–2017 har kostnaderna för insatser till personer med funktionsnedsättning som andel av socialtjänstens kostnader ökat från 27,7 procent till 28,5 procent. Mellan 2013 och 2017 har kostnaderna för bostad med särskild service för vuxna ökat mest bland LSS insatser, från ca 21,4 miljarder kronor till drygt 26,6 miljarder kronor vilket motsvarar en ökning med 24 procent. Kommunernas kostnader för personlig assistans har ökat med 27 procent under samma period och uppgick till 11,3 miljarder kronor 2017 (Statistiska centralbyrån, statistikdatabasen. Kommunerna och landstingens verksamhetsindelade bokslut 2017, Rikstotal, RS för kommuner).

Den statliga assistansersättningen och kostnader

Enligt Försäkringskassan minskade antalet assistansberättigade personer mellan 2016 och 2017 med ca 640 personer, av dem var ca 290 kvinnor och 355 män. Antalet timmar per vecka och person steg med en timme under 2017. Kvinnor beviljades då i genomsnitt 126 timmar per vecka och männen 130 timmar.

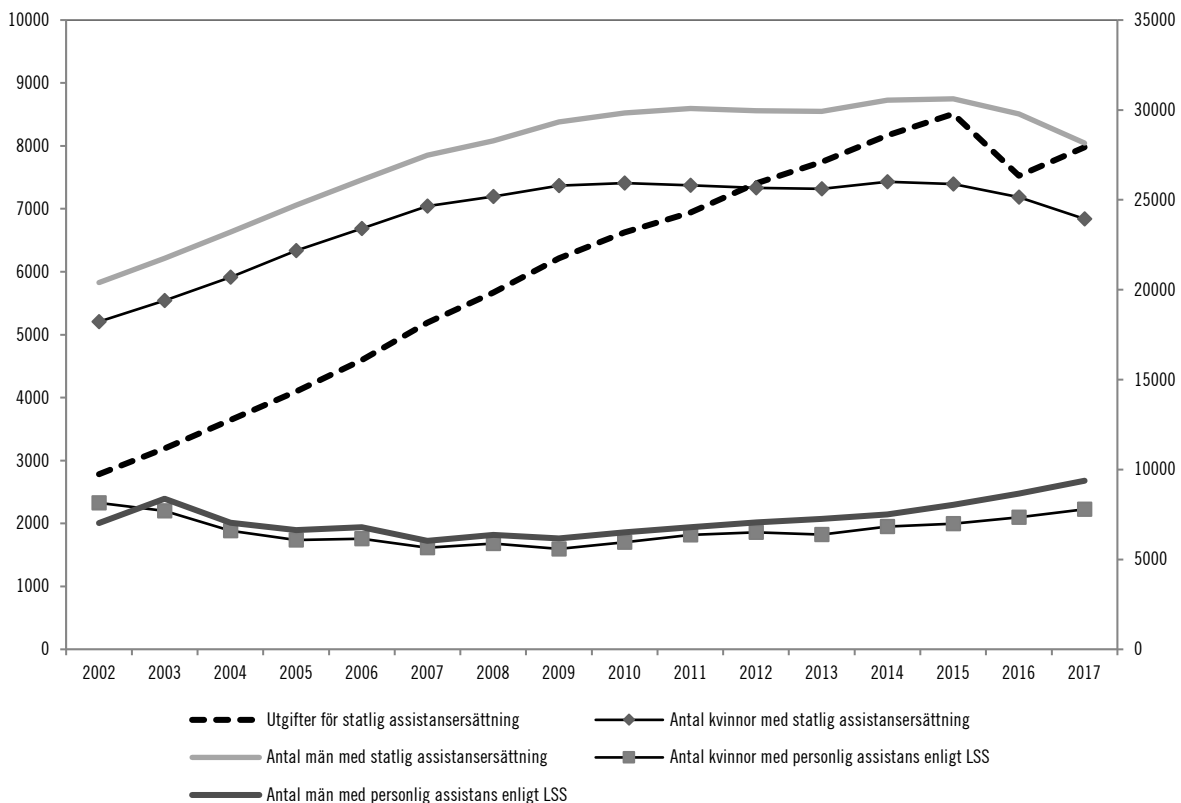
År 2017 ökade kostnaderna för assistansersättning med drygt 1,7 miljarder kronor från föregående år och uppgick till totalt 23,3 miljarder kronor. Det beror på att antal timmar i genomsnitt per person ökat och att timbeloppet för den statliga assistansersättningen höjts. En dämpande effekt på kostnadsökningen har varit att färre personer beviljades assistansersättning under året och personer som fick sin ersättning indragen ökade. En annan orsak till minskade kostnader är att utbetalningsgraden blev lägre än

väntat. Det innebar att antalet utbetalade timmar till de ersättningsberättigade blev lägre än beslutade antalet timmar. Det förklaras av att Försäkringskassan införde efterskottsbetalning av assistansersättning från och med den 1 oktober 2016. Det har påverkat utgifterna även under 2017 (Socialförsäkringsrapport 2017:14).

Kommunernas kostnader för assistansersättningen uppgick 2017 till drygt 4,6 miljarder kronor. Som framgår av diagram 6.2 har kostnaderna för den statliga assistansersättningen minskat sedan 2016 efter kraftiga ökningarna sedan 2007. Antalet personer som omfattas av assistansersättningen har fram till 2016 varit relativt stabil men därefter minskat i antal. Däremot ökar antalet timmar i genomsnitt per vecka och person men ökningstakten är lägre.

Diagram 6.2 Statlig assistansersättning från Försäkringskassan och personlig assistans enligt LSS 2002–2017. Antal personer på vänster axel och utgifter i miljoner kronor på höger axel.

Antal personer miljoner kronor

Källa: Försäkringskassan.

Anm: Minskade utgifter 2016 förklaras av försäkringskassans ändrade rutiner med efterskottsbetalning

Orsaker till utvecklingen av assistansersättningen
Försäkringskassan har på regeringens uppdrag analyserat utvecklingen av assistansersättningen. Resultatet redovisades i Socialförsäkringsrapport 2017:14 – Inflöde, utflöde och konsekvenser av rättspraxis. Redovisningen sträcker sig fram till och med november 2017. En slutsats i rapporten är att statlig och kommunal assistans i någon mån fungerar som kommuniserande kärn. När antalet assistansberättigade minskar i den statliga ersättningen ökar den i antalet mottagare i kommunal assistans men inte i lika stor utsträckning.

Antalet brukare har mellan 2009 och 2016 legat relativt stabilt kring 16 000. Därefter har antalet assistansberättigade minskat och uppgick i december 2017 till 14 886 personer varav 6 840 kvinnor och 8 046 män, vilket är en minskning med 5,4 procent jämfört med 2016. Antalet personer som tillkommer fortsätter att minska och det beror enligt Försäkringskassan på att sökande som får avslag har ökat. Den vanligaste orsaken till att människor lämnar ersättningen är att de avlider men att fler lämnar 2017 jämfört med tidigare år kan enligt Försäkringskassan delvis förklaras av vissa domar från Högsta förvaltningsdomstolen som varit vägledande för myndighetens tillämpning av regelverket.

Genomsnittligt antal beviljade timmar per mottagare har ökat kontinuerligt över tid. År 2017 var det genomsnittliga antalet beviljade timmar drygt 128, för kvinnor 126 och för män 130 timmar. Ökningstakten har emellertid bromsats upp och beror enligt Försäkringskassan sannolikt på att assistansmottagare i mindre utsträckning ansöker om fler timmar eftersom det finns en medvetenhet om den förändrade tillämpningen som skett på området med anledning av tidigare domar.

Socialstyrelsen (2017) har haft i uppdrag att utreda konsekvenserna av domar från Högsta förvaltningsdomstolen som rör det femte grundläggande behovet i LSS ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindre”. Socialstyrelsen redovisar att de personer som har fått sin assistansersättning indragen eller som har fått avslag på ansökan om assistansersättning i de flesta fall har fått insatser av kommunerna istället.

Åtgärder för god rättstillämpning

Regeringen beslutade om ett nytt mål för assistansersättningen i Försäkringskassans regle-

ringsbrev för 2017. Förändringen var ett förtydligande av att Försäkringskassans arbete med assistansersättningen ska präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet så att rätt person får rätt ersättning, samt att besluten ska vara likvärdiga i hela landet. Det ska också vara tydligt att assistansersättningen ska användas så som det är avsett genom att Försäkringskassan har en god kontroll för att motverka överutnyttjande och brottsligt nyttjande med ett särskilt fokus på den ökande timutvecklingen.

Försäkringskassan har under 2017 vidtagit flera åtgärder för hög kvalitet i försäkringsmedicinska utredningar och läkarutlåtanden. Myndigheten har bl.a. genomfört en organisationsförändring med innebörd att det nu finns försäkringsmedicinska rådgivare som är specialiserade på assistansersättning och som kan ge bättre stöd till handläggarna. Försäkringskassan har också förtydligat i stödjande dokument vad en försäkringsmedicinsk analys innebär. Användningen av läkarutlåtandet för assistansersättning som myndigheten tog fram 2016 har också ökat.

Under 2017 har Försäkringskassan genomfört ett antal aktiviteter inom ramen för den handlingsplan myndigheten tog fram 2016 i syfte att dels förbättra kvaliteten i utredningar, beslut och utbetalningar, dels förbättra myndighetens kontroll och förmåga att motverka brottslighet.

Under 2017 har Försäkringskassan tydliggjort tillämpningen av regelverket i styrande och stödjande dokument. Försäkringskassan har också tagit fram stöd för utredning, analys och bedömning av assistansersättningen.

Åtgärds paket för assistansersättningen

I januari överlämnade regeringen propositionen Vissa förslag om personlig assistans (prop. 2017/18:78) till riksdagen. Propositionen innehåller förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken som innebär bl.a. att personlig assistans, väntetid, beredskap och tid mellan insatser ska införas i lagen. Lagändringarna trädde i kraft den 1 april 2018.

I mars 2018 överlämnade regeringen propositionen Vissa förslag på assistansområdet (prop. 2017/18:175) till riksdagen med förslag om lagändringar som innebar att det högre timbeloppet inom assistansersättningen skulle kunna fördelas över en längre tidsperiod samt att kommunen skulle få en förtydligad informationskyldighet gentemot enskilda som fått avslag på ansökan

eller indragen assistansersättning. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2018.

I maj 2018 beslutade regeringen även om ett tilläggsdirektiv till LSS-utredningen om förlängd utredningstid till den 15 december 2018.

Tillsynen visar att det pågår ett positivt arbete i kommunerna för att utveckla verksamheterna

Inom funktionshinderområdet berör de flesta ärenden som kommer till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) personer som får insatser enligt LSS. Under 2017 har IVO fått in 770 anmälningar när det gäller insatser enligt LSS och 215 när det gäller socialtjänstlagen, förkortad SoL. Av dessa anmälningar har myndigheten bedömt att tillsyn ska inledas i 187 ärenden inom LSS och 30 inom SoL. Sammanlagt har IVO under 2017 genomfört ca 700 tillsynsändren inom LSS och 60 inom SoL, vilket är en ökning med drygt 200 tillsynsändren jämfört med föregående år. (Vad har IVO sett 2017).

IVO:s sammanfattande iakttagelser av 2017 års tillsynsarbete är att det pågår ett positivt arbete i kommunerna för att utveckla verksamheterna. På LSS-boendena får barn och ungdomar överlag goda möjligheter till både individuella och gemensamma fritids- och kulturaktiviteter. Daglig verksamhet har ofta fått en annan form för att anpassa verksamheten efter målgruppens behov. De flesta kommunerna ställer krav på personalens utbildning och erbjuder personalutbildning.

Brottslighet i assistansersättningen

Försäkringskassan har under 2017 vidareutvecklat arbetet med att utreda oseriösa anordnare av personlig assistans. Det gäller bl.a. ett arbete med att stoppa utbetalningar till assistansanordnare vid misstanke om att anordnarna varit oseriösa. Genom ett nytt IT-stöd upptäckts avvikelser lättare. Försäkringskassan har också påbörjat ett antal åtgärder för att utveckla och effektivisera arbetet med riskbaserade kontroller. Arbetet har också utvidgats till att även omfatta utredning av assistansanordnarnas ekonomi.

Inom ramen för IVO:s tillsyn har myndigheten intensifierat arbetet med lämplighetsprövning av assistansanordnare. Myndigheten har granskat närmare 200 företag som erbjuder personlig assistans och av dem har 16 företag inte visat sig vara lämpliga att bedriva verksamhet och därmed förlorat sitt tillstånd. Det motsvarar knappt tio procent av de beslutade ärendena. Det vanligaste

skälet till indraget tillstånd är ekonomiskt misskötsamhet och i fyra fall är grunderna för återkallelserna mer sammansatta och har kopplingar till brott eller misstanke om brott. IVO betonar samtidigt att de flesta av granskningarna avslutas utan åtgärd.

Habiliteringsersättning

I förarbetena till lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) rekommenderas att kommunen lämnar viss ersättning till deltagare i daglig verksamhet (habiliteringsersättning). Regeringen har infört ett bidrag om 350 miljoner kronor per år i syfte att stödja kommunerna i deras arbete med att stimulera deltagande i daglig verksamhet. Bidraget får användas av kommunerna för att införa eller höja en låg dagpenning till dem som deltar i daglig verksamhet enligt LSS. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att fördela medlen till kommunerna.

Bilstödet

Det statliga bilstödet syftar till att möjliggöra ett aktivt och självständigt liv för personer med funktionsnedsättning och skapa ökad delaktighet för dem som inte kan använda allmänna kommunikationer. Den 1 januari 2017 trädde det nya lagstiftningen om bilstöd i kraft. Reformen genomfördes i syfte att åstadkomma ett mer ändamålsenligt och effektivt bilstöd genom ökade incitament för den försäkrade att införskaffa en bil med originalmonterad utrustning. Detta för att minska behovet av fördyrande anpassningar.

Syftet var också att omfördela medel så att bilstödet i högre grad riktades mot dem med bristande ekonomiska förutsättningar att köpa bil, samt dem med behov av en bil med fördyrande egenskaper. Reformen syftade även till att främja trafiksäkerheten på området, samt stärka konkurrensen mellan företag som utför anpassningsåtgärder. En förklaring till det lägre anslagsutfallet är att handlägningsprocessen förändrades till följd av lagändringarna vilket har inneburit fördröjningar i olika skeden i handläggningen. Antalet ansökningar om bilstöd har också minskat under 2017.

Personligt ombud

Verksamhet med personligt ombud har funnits sedan år 2000. Flest antal verksamheter och ombud finns i Stockholms län och i Västra Götaland. Under 2017 hade 243 kommuner verksamhet med personligt ombud vilket är en

ökning med tre kommuner jämfört med föregående år. Det har under 2017 funnits 313 heltids-tjänster fördelade på 328 personliga ombud i landet varav 230 är kvinnor och 98 är män. Sammanlagt arbetade ombuden med ca 9 130 klienter, varav 5 306 kvinnor och 3 805 män. Den största åldersgruppen är 30–49 år. Yngre klienter i åldern 18–29 år står för 25 procent vilket är en minskning med fyra procentenheter jämfört med föregående år. Ombuden har uppgett att 2 129 klienter har helt eller delvis hemmaboende barn, vilket är en ökning jämfört med föregående år. Av dessa klienter var över 70 procent kvinnor. Kommunerna har noterat en ökning av antalet klienter som söker hjälp med frågor som är relaterade till Försäkringskassan. Det rör sig huvudsakligen om klienter som önskar hjälp med att överklaga beslut om avslag på ansökningar om sjukpenning, aktivitets- och sjukersättning. Många kommuner lyfter även fram att fler klienter söker kontakt på grund av problem med bostadssituationen.

Årligen avsätts ca 105 miljoner kronor till insatsen varav ca 99 miljoner kronor för att subventionera kostnaderna för personliga ombud.

Tabell 6.4 Antal personliga ombud (PO) och kommuner som inte erbjuder PO

	Antal PO helårstjänster	Antal kommuner som inte erbjuder PO	Antal 1000- invånare i de kommuner som inte erbjuder PO
2010	320	40	721
2011	313	38	650
2012	311	38	802
2013	310	45	608
2014	309	49	735
2015	310	47	641
2016	311	50	780
2017	313	47	803

Källa: Länsstyrelserna 2018

Tolkservice till förtroendevalda

Stiftelsen Rikstolktjänst har efter upphandling ansvar för att tillhandahålla tolkservice för förtroendevalda. Nuvarande uppdrag sträcker sig t.o.m. 2019.

Tabell 6.5 Antal tolktimmar och tolkdagar till förtroendevalda

	Inrikes (timmar)	Utrikes (dagar 2013–15, timmar 2016–2017)
2013	5 965	296
2014	6 741	156
2015	6 709	103
2016	6 561	1062
2017	7 164	2 362

Källa: Stiftelsen Rikstolktjänst

Ledarhundar till synskadade

Synskadades riksförbund har uppgiften att, i enlighet med lagen (2005:340) om överlämnande av vissa förvaltningsuppgifter till den ideella föreningen Synskadades Riksförbund, anskaffa och placera ledarhundar. Myndigheten för delaktighet har i uppdrag att upphandla ledarhundar åt synskadades riksförbund. År 2018 höjdes statsbidraget till verksamheten med 2 miljoner kronor från 23,9 miljoner kronor till 25,9 miljoner kronor i för att kunna placera fler ledarhundar.

Tabell 6.6 Antal ledarhundar

	Nya placerad e hundar	Hundar tagna ur tjänst ¹	Totalt antal ledar- hundar i tjänst	Antal sökande i kö per den 31/12
2010	40	16	292	42
2011	39	27	284	53
2012	39	26	282	38
2013	38	18	290	52
2014	35	25	288	46
2015	36	25	272	59
2016	36	41	271	54
2017	36	46	260	56

Källa: Synskadades riksförbund, 2018

¹ Ledarhundar tas vanligen ur tjänst på grund av hög ålder.

6.5 Tillkännagivanden

Tillkännagivande om förenklad biståndsprövning

Riksdagen beslutade den 21 mars 2018 om ett tillkännagivande (bet. 2017/18:SoU14 punkt 7, rskr. 2017/18:308) med innebörden att regeringen bör föreslå enklare biståndsprövning för äldre. Regeringen beslutade den 15 mars 2018 om propositionen Förenklad beslutsfattande om hemtjänst för äldre (prop. 2017/18:106). I propositionen föreslås att det i socialtjänstlagen (2001:453) ska införas en ny bestämmelse med

innebörden att socialnämnden utan föregående behovsprövning får erbjuda hemtjänst till äldre personer. Syftet är att ge de kommuner som så önskar möjlighet att bevilja äldre kvinnor och män insatser inom äldreomsorg på ett enklare sätt och med större utrymme för delaktighet och självbestämmande. Lagändringen trädde i kraft den 1 juli 2018. Tillkännagivandet är därmed tillgodosett och slutbehandlat.

6.6 Budgetförslag

6.6.1 4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

Tabell 6.7 Anslagsutveckling 4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

Tusental kronor

År	Utfall	2017	Anslags-sparande	456
2018	Anslag	24 333 ¹	Utgifts-prognos	25 212
2019	Förslag	24 737		
2020	Beräknat	25 093 ²		
2021	Beräknat	25 416 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 24 737 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 24 737 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF). Anslaget får även användas för utbetalning av statsbidrag till auktoriserade adoptionsammanslutningar och till de adopterades organisationer.

Kompletterande information

I förordningen (2008:1239) finns bestämmelser om statsbidrag till auktoriserade adoptionsammanslutningar och riksorganisationer för adopterade.

Regeringens överväganden

Regeringen beslutade den 15 juni 2017 att ge i uppdrag åt Myndigheten för familjerätt och

föräldraskapsstöd (MFoF) att genomföra en ändrad lokalisering av myndigheten från Stockholm till Skellefteå den 1 september 2018.

Tabell 6.8 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	24 333	24 333	24 333
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	404	760	1 083
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	24 737	25 093	25 416

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 24 737 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 25 093 000 kronor respektive 25 416 000 kronor.

6.6.2 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet

Tabell 6.9 Anslagsutveckling 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet

Tusental kronor

År	Utfall	2017	Anslags-sparande	22 014
2018	Anslag	767 514 ¹	Utgifts-prognos	757 310
2019	Förslag	767 514		
2020	Beräknat	767 514		
2021	Beräknat	752 514		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag för insatser inom funktionshindersområdet och för vissa administrativa utgifter kopplade till bidragsgivningen. Kostnaderna för de administrativa utgifterna får utgöra högst 1,5 procent av anslaget.

Regeringens överväganden

Från anslaget finansieras bland annat

- rådgivning och annat personligt stöd enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
- statsbidrag till tolktjänst,
- bidrag till utrustning för elektronisk kommunikation,
- bidrag till nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor,
- avveckling av verksamhet vid Hjälpmedelsinstitutet,
- verksamhet med service- och signalhundar,
- granskning av hur Sverige lever upp till Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning,
- anskaffning och placering av ledarhundar för synskadade och därmed sammanhängande åtgärder,
- statsbidrag för viss verksamhet inom funktionshindringsområdet,
- bidrag till kommuner som bedriver verksamhet med personligt ombud för personer med psykisk funktionsnedsättning,
- insatser för förbättrad tolktjänst i arbetslivet,
- statsbidrag för habiliteringsersättning,
- insatser för fallprevention.

Tabell 6.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindringsområdet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	767 514	767 514	767 514
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-15 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	767 514	767 514	752 514

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18: FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 767 514 000 kronor anvisas under anslaget 4:2 *Vissa statsbidrag inom funktionshindringsområdet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 767 514 000 kronor respektive 752 514 000 kronor.

6.6.3 4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning

Tabell 6.11 Anslagsutveckling 4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning

Tusental kronor

2017	Utfall	162 445	Anslags-sparande	104 550
2018	Anslag	263 395 ¹	Utgifts-prognos	163 111
2019	Förslag	263 395		
2020	Beräknat	263 395		
2021	Beräknat	263 395		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera utgifter för bilstöd till personer med funktionsnedsättning enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Utgifterna för bilstödet ligger sedan införandet av en ny lagstiftning den första januari 2017 lägre än anvisat anslag. De minskade utgifterna beror på färre ansökningar under 2017 och 2018 men också på fördröjningar i handläggningen.

Tabell 6.12 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	263 395	263 395	263 395
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	263 395	263 395	263 395

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 263 395 000 kronor anvisas under anslaget 4:3 *Bilstöd till personer med funktionsnedsättning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 263 395 000 kronor för respektive år.

6.6.4 4:4 Kostnader för statlig assistansersättning

Tabell 6.13 Anslagsutveckling 4:4 Kostnader för statlig assistansersättning

Tusental kronor

År	Utfall	2017	Anslags-sparande	2018
2017	Utfall	23 309 662		2 621 338
2018	Anslag	25 693 300 ¹	Utgifts-prognos	24 432 233
2019	Förslag	24 486 588		
2020	Beräknat	25 183 119		
2021	Beräknat	25 917 194		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statlig assistansersättning till personer med funktionsnedsättningar enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Kompletterande information

I förordningen (1993:1091) om assistansersättning finns ytterligare bestämmelser om assistansersättningen.

Antalet personer som har rätt till assistansersättning, behovets omfattning (antal timmar) och timschablonen är de faktorer som styr utgifternas storlek. Schablonbeloppet för timersättning 2018 är 295 kronor och 40 öre kronor per timme.

Regeringens överväganden

För 2018 prognostiseras anslagsbelastningen att bli 24,4 miljarder kronor, vilket är 1,3 miljarder kronor lägre än vad riksdagen anvisade i budgetpropositionen för 2018. Denna minskning beror bl.a. på att antalet brukare med assistansersättning beräknas minska under året med ca 800 personer jämfört med 2017. Även om antalet timmar i genomsnitt med assistansersättning per brukare bedöms fortsätta öka under 2018 samt att timschablonen höjs är effekten av det minskade antalet brukare dominerande för utgiftsutvecklingen för 2018–2019. För åren därefter är effekten av ökningen i antalet timmar starkare. Försäkringskassan införde efterskottsbetalning av assistansersättning från och med den 1 oktober 2016. Efterskottsbetalningen hade en sänkande effekt på utgiften och denna effekt bedöms till viss del kvarstå, och även påverka utgiften under 2018.

Enligt socialförsäkringsbalken ska assistansersättning varje år bestämmas som schablonbelopp och beräknas med ledning av de uppskattade kostnaderna för att få assistans. Regeringen utfärdar föreskrifter om beloppet i förordningen om assistansersättning.

De budgetprinciper som tillämpas vid utformning av denna proposition innebär att uppräknings av schablonbeloppet bör vara densamma som för 2018, dvs. 1,5 procent. Schablonbeloppet för assistansersättning blir då 299 kronor och 80 öre per timme för 2019, en höjning med 4 kronor och 40 öre.

Tabell 6.14 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:4 Kostnader för statlig assistansersättning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	25 693 300	25 693 300	25 693 300
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	270 200	391 078	418 964
Övriga makroekonomiska förutsättningar	1 087 400	1 470 200	1 331 100
Volymer	-2 389 263	-2 196 401	-1 359 136
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt	-175 049	-175 058	-167 034
Förslag/beräknat anslag	24 486 588	25 183 119	25 917 194

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 24 486 588 000 kronor anvisas under anslaget 4:4 *Kostnader för statlig assistansersättning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 25 183 119 000 kronor respektive 25 917 194 000 kronor.

6.6.5 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet

Tabell 6.15 Anslagsutveckling 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet

Tusental kronor

2017	Utfall	2 301 861	Anslags-sparande	141 997
2018	Anslag	2 877 490 ¹	Utgifts-prognos	2 744 025
2019	Förslag	2 517 490		
2020	Beräknat	517 490		
2021	Beräknat	505 490		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att

- genom riktade insatser ge bättre förutsättningar för en ökad bemanning och kvalitet i omsorgen,
- främja kunskaps- och erfarenhetsutbyte inom äldreområdet,
- öka kunskap och kompetens inom äldreområdet,

- öka antalet platser i särskilt boende samt öka antalet bostäder för äldre personer på den ordinarie bostadsmarknaden,
- stödja och utveckla anhöriga och närståendes insatser,
- fördela statsbidrag till pensionärsorganisationer, samt
- fördela statsbidrag till organisationer som vårdar och hjälper närstående.

Anslaget får även användas för utgifter för forskning och för utgifter för medlemskap i internationella organisationer inom äldreområdet och för vissa administrativa utgifter kopplade till bidragsgivningen. Kostnaderna för de administrativa utgifterna får utgöra högst 1 procent av anslaget.

Bemyndigande och ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 4:5 *Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 670 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: För att kunna förbättra pågående forskning inom området och fortsätta stimulera till framtagandet av fler bostäder för äldre bör regeringen bemyndigas att ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 670 000 000 kronor 2020–2022.

Tabell 6.16 Beställningsbemyndigande för anslaget 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden	145 526	471 065	645 000			
Nya åtaganden	401 069	509 935	455 000			
Infriade åtaganden	-75 530	-336 000	-431 000	-336 000	-233 000	-100 000
Utestående åtaganden	471 065	645 000	669 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	583 000	670 000	670 000			

Regeringens överväganden

Under åren 2015–2018 har det pågått en satsning på ökad bemanning i omsorgen. Denna satsning skulle ha upphört 2019 men med de principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att satsningen fortsätter även under 2019.

Sammantaget innebär regeringens förslag att anslaget 4:5 *Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet* är det samma för 2019 jämfört med 2018.

Tabell 6.17 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 517 490	2 517 490	2 517 490
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-2 000 000	-2 012 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 517 490	517 490	505 490

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 517 490 000 kronor anvisas under anslaget 4:5 *Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 517 490 000 kronor respektive 505 490 000 kronor.

6.6.6 4:6 Statens institutionsstyrelse

Tabell 6.18 Anslagsutveckling 4:6 Statens institutionsstyrelse

Tusental kronor

2017	Utfall	993 971	Anslags-sparande	24 042
2018	Anslag	1 082 555 ¹	Utgifts-prognos	1 043 917
2019	Förslag	1 132 192		
2020	Beräknat	1 147 498 ²		
2021	Beräknat	1 162 735 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 132 193 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 134 099 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens institutionsstyrelsens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för Statens institutionsstyrelsens (SiS) uppgift att initiera och stödja forsknings- och utvecklingsverksamhet inom myndighetens verksamhetsområde.

Kompletterande information

SiS är förvaltningsmyndighet för de hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (särskilda ungdomshem) och lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård samt 22 och 23 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM-hem). Verksamheten är indelad i ungdomsvård, sluten ungdomsvård och missbruksvård. Ungdomsvården och missbrukarvården finansieras till omkring två tredjedelar med avgifter, medan sluten ungdomsvård finansieras helt via myndighetens anslag.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 6.19 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		1 876 360	1 871 605	4 755
Prognos 2018		1 967 000	1 947 658	19 342
Budget 2019		1 992 000	1 965 000	27 000

Källa: SiS

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas för att kunna upprätthålla nödvändiga samhällsfunktioner. Behovet för Statens institutionsstyrelse att erbjuda platser enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall beräknas öka jämfört med 2018, och med oförändrad anslagsnivå kan nödvändig verksamhet inte upprätthållas. Anslaget ökas därför med 40 miljoner kronor från och med 2019.

Tabell 6.20 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:6 Statens institutionsstyrelse

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 082 555	1 082 555	1 082 555
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	9 637	24 402	37 214
Beslut	40 000	40 541	42 966
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 132 192	1 147 498	1 162 735

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 1 132 192 000 kronor anvisas under anslaget 4:6 *Statens institutionsstyrelse* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 147 498 000 kronor respektive 1 162 735 000 kronor.

6.6.7 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.

Tabell 6.21 Anslagsutveckling 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2017	Utfall	758 252		114 049
2018	Anslag	1 531 040 ¹	Utgifts-prognos	1 444 308
2019	Förslag	1 505 951		
2020	Beräknat	1 055 951		
2021	Beräknat	587 951		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag för att stimulera utvecklingen av socialt arbete samt för vissa administrativa utgifter kopplade till bidragsgivningen och för utgifter kopplade till avvecklingen av Ersättningsnämnden. De administrativa utgifterna och utgifterna för avvecklingen av Ersättningsnämnden får utgöra högst 1 procent av anslaget. Anslaget får även användas för att medfinansiera programmet för fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt.

Bemyndigande och ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 30 850 000 kronor 2020–2021

Skälen för regeringens förslag: Enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 223/2014 av den 11 mars 2014 om fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt ska samtliga europeiska medlemsländer införa en fond för att minska fattigdomen. Fonden finns tillgänglig 2015–2021 och kostnaderna belastar detta anslag. Kommuner och organisationer kan ansöka om projektmedel ur fonden. Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet) administrerar fonden och planerar en andra utlysning av projektmedel. För att kunna göra en utlysning av och fatta fleråriga beslut om bidrag finns behov av ett bemyndigande från riksdagen. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 30 850 000 kronor 2020–2021.

Tabell 6.22 Beställningsbemyndigande för anslaget 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden	46 622	30 247	11 355		
Nya åtaganden	0	0	3 1600		
Infriade åtaganden	-16 376	-18 892	-12 200	-9 796	-21 054
Utestående åtaganden	3 0247	11 355	30 755		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	0	0	30 850		

Regeringens överväganden

De principer som tillämpas vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ändras till följd av att riksdagen har beslutat om ändringar i nedanstående lagar.

Riksdagen har beslutat om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (prop. 2017/18:169, bet. 2017/18: SoU30, rskr. 2017/18:307) som innebär ökade åtaganden inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet, anslagen 1:5 Sveriges Domstolar och 1:12 Rättsliga biträden m.m. Finansieringen av de ökande åtagandena hämtas från detta anslag som därmed minskas.

Riksdagen har beslutat om ändring i Socialtjänstlagen (2001:453) som bland annat innebar att det för 2018 tillfälligt överfördes medel till Inspektionen för vård och omsorg för tillståndsprövning (prop. 2016/17:59, bet. 2016/17:SoU11, rskr. 2016/17:156). Denna tillfälliga överföring återgår till detta anslag som därmed ökas.

Riksdagen har beslutat om ändringar i lagen (2007:606) om utredningar avseende vissa dödsfall (prop. 2017/18:215, bet. 2017/18: SOU36, rskr. 2017/18:146). I syfte att uppnå bättre dödsfallsutredningar tillförs Social

styrelsen, Inspektionen för vård och omsorg Statens skolinspektion, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten Kriminalvården och Migrationsverket extra resurser i enlighet med beräkningar i lagens förarbeten. Delar av finansieringen hämtas från detta anslag som därmed minskas.

Tabell 6.23 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 508 915	1 508 915	1 508 915
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-5 600	-455 600	-923 600
Överföring till/från andra anslag	2 636	2 636	2 636
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 505 951	1 055 951	587 951

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18: FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 505 951 000 kronor anvisas under anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 055 951 000 kronor respektive 587 951 000 kronor.

7 Barnrättspolitik

7.1 Omfattning

Områdets omfattning och finansiering

Barnrättspolitikerna utgår från de mänskliga rättigheter som ska tillförsäkras barn enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och andra internationella överenskommelser. Barnrättspolitikerna syftar till att tillvarata och tillgodose rättigheter för alla barn, såväl flickor som pojkar och barn som identifi-

erar sig på andra sätt, med utgångspunkt i barnkonventionen. Barnrättspolitikerna är sektorsövergripande. Det innebär att barnets rättigheter och intressen ska genomsyra all politik, liksom alla verksamheter som berör barn. Inom området verkar myndigheten Barnombudsmannen som har till uppgift att företräda barnets rättigheter och intressen samt att bevaka och driva på genomförandet av barnkonventionen.

7.2 Utgiftsutveckling

Tabell 7.1 Utgiftsutveckling inom Barnrättspolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Barnrättspolitik</i>						
5:1 Barnombudsmannen	24	25	25	26	26	27
5:2 Barnets rättigheter	23	22	20	22	22	22
Summa Barnrättspolitik	48	47	45	48	49	49

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.
Anm: Summan av utgifterna i tabellen kan skilja sig från totalen på grund av avrundningsfel.

7.3 Mål för området

Målet för barnrättspolitikerna är att barn ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande (se avsnitt 2.5). Målet för regeringens barnrättspolitik har fastställts av riksdagen (prop. 2008/09:1).

Målet grundar sig bl.a. på de åtaganden som Sverige gjort genom att ratificera barnkonventionen och syftar till att främja och skydda barnets rättigheter och intressen i samhället. Målet innebär att alla barn, oavsett bl.a. ålder, kön och funktionsnedsättning, ska få sina rättigheter tillgodosedda.

7.4 Resultatredovisning

7.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Bedömningsgrunderna för barnrättspolitikerna ska kopplas till målet som riksdagen slagit fast och för att uppnå målet är den av riksdagen godkända Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige central (prop. 2009/10:232, bet. 2010/11SoU3, rskr. 2010/11:35). Regeringen har utifrån strategin valt att särskilt fokusera på (prop. 2017/18:1):

- Ett strategiskt och systematiskt arbete på nationell, regional och lokal nivå för att tillförsäkra barn deras rättigheter.
- Ett strategiskt och systematiskt arbete inom EU och inom övriga internationella forum för att tillförsäkra barn deras rättigheter.
- Förebyggande av ekonomisk utsatthet bland barn.
- Skydd för barn mot våld, människohandel, exploatering och sexuella övergrepp.

I den digitala statistiktjänsten Max18 redovisas samlad statistik om barn och ungas levnadsförhållanden. Statistiken har delats upp i sju områden som ska täcka in innehållet i barnkonventionen: Lika värde och identitet, må bra, familj, skydd, inflytande och information, utbildning, lek, fritid och vila.

I enlighet med regeringens prioriteringar inom politikområdet sker både strategiska satsningar i syfte att tillförsäkra alla barn sina

rättigheter och särskilda satsningar mot olika former av utsatthet. Ett viktigt underlag för regeringens resultatbedömning inom området är, även om de inte är juridiskt bindande, de slutsatser och rekommendationer som FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) enligt artiklarna 44 och 45 i barnkonventionen regelbundet tar fram om genomförandet av barnets rättigheter i Sverige. Ytterligare en bedömningsgrund vad gäller barnkonventionens genomförande är Barnombudsmannens arbete. Myndigheten ska företräda barns och ungas rättigheter och intressen, driva på samt bevaka efterlevnaden av barnkonventionen i enlighet med 1 och 2 §§ lagen (1993:335) om Barnombudsman. Så sker bl.a. genom myndighetens årliga rapportering till regeringen där myndigheten identifierar och analyserar särskilt angelägna frågor inom området samt lämnar förslag på åtgärder i syfte att stärka efterlevnaden av barnets rättigheter.

7.4.2 Resultat

Det strategiska barnrättsarbetet för att tillförsäkra barn deras rättigheter

Ett tydligt barnrättsperspektiv ska genomsyra det sektorsövergripande arbetet med att genomföra barnrättspolitikerna. I detta avsnitt redovisas regeringens samlade strategier och insatser för att förankra barnkonventionen. Resultat kopplade till barnrättspolitikernas mål redovisas inom respektive sakområde. Det samlade nationella arbetet för mänskliga rättigheter redovisas under utg.omr.1.

För att ett tydligt barnrättsperspektiv ska genomsyra all verksamhet som rör barn krävs bl.a. ett systematiskt och strategiskt arbete med utgångspunkt i Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige. I strategin betonas bl.a. att all lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen, att barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang och att barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem. Kunskapsutveckling och kunskapsspridning är centrala delar i strategin, bl.a. i bemärkelsen att barn ska få kunskap om sina rättigheter och att beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i

berörda verksamheter. Enligt strategin ska beslut och åtgärder som rör barn följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

För att få genomslag för arbetet med att främja och skydda barnets rättigheter finns en samordningsfunktion för barnkonventionsfrågor i Regeringskansliet. Samordningsfunktionens uppgift är att utveckla arbetet med barnets rättigheter inom Regeringskansliet. Arbetet syftar bl.a. till att initiera, stödja och samordna processer så att barnrättsperspektivet återspeglas i alla delar av samhällsverksamheter som rör barn och unga. Eftersom barnrättspolitikerna är sektorsövergripande och berör alla nivåer i samhället är samordning och dialog inom barnrättspolitikerna viktig.

Sverige ska vara ett tryggt och säkert land för barn att växa upp i. I det ligger att barnets rättigheter ska respekteras och att alla barn i Sverige ska kunna åtnjuta rättigheter som tillkommer dem. Regeringen har mot den bakgrunden vidtagit flera åtgärder för att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter, det handlar om såväl strategiska åtgärder som särskilda insatser riktade mot barn i olika situationer av utsatthet.

Strategiskt arbete på nationell, regional och lokal nivå

Inkorporeringen av barnkonventionen

Regeringen aviserade i regeringsförklaringen 2014 att arbetet med att göra barnkonventionen tillämplig som svensk lag skulle påbörjas. Den 19 februari 2015 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv (dir. 2015:17) till Barnrättighetsutredningen (S 2013:08) om att lämna förslag till en lag om inkorporering av barnkonventionen. Barnrättighetsutredningen överlämnade 2016 sitt betänkande SOU 2016:19 och regeringen beslutade i juli 2017 om en lagrådsremiss med förslag till lag om inkorporering av barnkonventionen. I Strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter framhålls även att det är grundläggande att svensk lagstiftning är utformad i enlighet med de konventionsåtaganden som gjorts (2016/17:29).

Den 15 mars 2018 beslutade regeringen om en proposition med förslag till lag om inkorporering av barnkonventionen (prop. 2017/18:186). I propositionen föreslås att artiklarna 1–42 i barnkonventionen i original-

texternas lydelse ska gälla som svensk lag. Den 13 juni 2018 fattade riksdagen beslut om att inkorporera barnkonventionen i svensk lag. Lagen träder i kraft den 1 januari 2020.

Genom inkorporering ges barnkonventionen ställning som svensk lag vilket innebär ett förtydligande av att domstolar och rättstillämpare ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser i mål och ärenden som rör barn. Vidare kommer inkorporeringen av barnkonventionen bidra till att synliggöra barnets rättigheter och skapa förutsättningar för ett barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet. En inkorporering innebär också att barnets roll som rättssubjekt med egna specifika rättigheter tydliggörs och kan därmed förväntas medverka till att barnet i högre grad hamnar i fokus i de situationer som gäller barnet.

För att barnets rättigheter ska få genomslag i praktiken krävs vid sidan av en inkorporering en fortsatt transformering av barnkonventionens bestämmelser i nationell rätt. Därutöver krävs en kombination av olika åtgärder såsom vägledning, utbildning och samordning mellan olika aktörer på olika nivåer i samhället. De samlade åtgärder som regeringen presenterat i propositionen i form av lag om FN:s konvention om barnets rättigheter, vägledning, kunskapslyft och ett fortsatt systematiskt transformeringsarbete ska ses som ett samlat paket för att konventionen ska få genomslag så att barnets rättigheter tydliggörs på alla nivåer i samhället.

En vägledning vid tolkning av barnkonventionen

Regeringen aviserade i propositionen att det i samband med en inkorporering behövs ökad kunskap om konventionen för att säkerställa att barnets rättigheter tas tillvara i rättstillämpningen. Regeringen fattade i maj 2018 beslut om att ta fram en vägledning som kan utgöra ett stöd vid tolkning och tillämpning av barnkonventionen.

Kartläggning av barnkonventionens bestämmelser

Eftersom ny kunskap utvecklas och samhället förändras är det av vikt att med jämna mellanrum följa upp hur lagstiftningen och dess tillämpning stämmer överens med barnets rättigheter enligt barnkonventionen. Regeringen beslutade i mars 2018 att ge en särskild utredare i uppdrag att genomföra en kartläggning för att belysa hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen (dir.

2018:20). Kartläggningen syftar till att ge ett stöd i det fortsatta arbetet med transformering av barnkonventionen inom olika rättsområden.

En reviderad svensk översättning av barnkonventionen

Med anledning av de brister som Barnrättighetsutredningen pekade på i den svenska översättningen av barnkonventionen beslutade regeringen om att göra en översyn av översättningen (S2018/01777/FST). Justeringar har skett bl.a. av artikel 3.1, artikel 4 och artikel 21. Den reviderade svenska översättningen av barnkonventionen finns intagen som bilaga till den föreslagna lagen om inkorporering av barnkonventionen tillsammans med konventionens engelska och franska originaltexter (prop. 2017/18:186). I arbetet med att revidera den svenska översättningen har en språklig modernisering skett. Vidare har en jämförelse gjorts mot originaltexternas lydelse där vissa brister i den tidigare svenska översättningen identifierats, varpå ändringar gjorts för att få en ökad samstämmighet med originaltexterna.

Ett kunskapslyft för barnets rättigheter

Barnrättighetsutredningen (SOU 2016:19) visade på att ökad kunskap bland statliga myndigheter, kommuner och landsting är av betydelse för att barnkonventionen ska få genomslag i praktiken och för att stärka barnets rättigheter och ge varje barn möjlighet att utveckla sin fulla potential. För att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter pågår därför ett kunskapslyft under perioden 2017–2019. Barnombudsmannen har fått i uppdrag att stödja särskilt berörda statliga myndigheter samt kommuner och landsting i arbetet med att säkerställa tillämpningen av bestämmelserna i barnkonventionen (S2016/07875/FST och S2016/07874/FST). De myndigheter som under 2017 har ingått i kunskapslyftet är Socialstyrelsen, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Statens skolverk, Migrationsverket samt Statens institutionsstyrelse.

Myndigheternas redovisningar av arbetet med kunskapslyftet visar att myndigheterna under 2017 har analyserat sina utvecklingsbehov, identifierat utvecklingsområden samt beskrivit hur arbetet fortsatt kommer att genomföras. Barnombudsmannens aktiviteter har under året syftat till att stödja myndigheterna i deras arbete med att analysera sina utvecklingsbehov.

En viktig målgrupp för kunskapslyftet är kommuner och landsting. Inom socialtjänst, utbildning och barnomsorg, fysisk planering, hälso- och sjukvård och kultur och fritid fattas beslut som har direkt inverkan på barns vardag och deras livssituation. Under 2017 har Barnombudsmannen genomfört utbildnings- och informationsinsatser för relevanta målgrupper bl.a. genom ett webbsänt lanseringsseminarium.

Inom ramen för regeringsuppdraget har Barnombudsmannen under året genomfört en rad insatser som syftar till att stödja tillämpningen av barnets rättigheter. Bl.a. har myndighetens webbplats utvecklats i syfte att samla och sprida redan existerande metoder och modeller. Myndigheten har även påbörjat ett arbete med att ta fram nya verktyg för hur barnkonventionen kan implementeras i verksamheterna, samt en webbutbildning.

I december 2017 utökades kunskapslyftet till att omfatta fler myndigheter och myndigheter av olika karaktär, däribland ett antal tillsynsmyndigheter. De myndigheter som tillkommit 2018 är Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens skolinspektion, Inspektionen för vård och omsorg och Inspektionen för socialförsäkringen.

På regeringens uppdrag har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och Barnombudsmannen haft i uppdrag att under perioden 2014–2017 stärka och sprida kunskap bland beslutsfattare och yrkesverksamma på kommun- och landstingsnivå om vad ett barnrätts- och ungdomsperspektiv innebär i såväl teori som praktik samt hur på ett meningsfullt sätt kan föra dialog med flickor och pojkar, unga kvinnor och unga män (U2014/03843/UC). Myndigheterna slutredovisade arbetet i februari 2018. Under uppdragets sista år har insatserna koordinerats med insatserna i Barnombudsmannens regeringsuppdrag om ett kunskapslyft för barnets rättigheter. Myndigheterna har anordnat konferenser och utbildningsinsatser i samverkan med kommuner och landsting, bl.a. om hur man kan stärka barns och ungas möjligheter till inflytande och delaktighet genom att använda både kvantitativa och kvalitativa metoder. Under 2017 har myndigheterna nått cirka 800 personer i ett 60-tal kommuner och landsting. Barnrättighetsutredningen (SOU 2016:19) visade att samordning mellan statliga, regionala och lokala

aktörer förutsätter en struktur för ett långsiktigt stöd och kunskapsutbyte mellan aktörer på olika nivåer.

Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken

För att barn ska kunna tillvarata sina rättigheter är det nödvändigt att barn känner till sina rättigheter och får möjlighet till delaktighet och inflytande, vilket också är en av målsättningarna i Strategin för att stärka barnets rättigheter. Mot den bakgrunden gav regeringen Barnombudsmannen i uppdrag att under 2015–2018 vidta kunskapshöjande insatser för barn och unga om sina rättigheter enligt barnkonventionen och vad de innebär i praktiken både inom skolan och inom andra områden. I uppdraget ingår att skapa en portal med information, färdiga lektionsupplägg och lärarhandledning för att underlätta skolans undervisning om barnets rättigheter. En webbplats, minarattigheter.se, har tagits fram som består av två huvuddelar, en del för pedagoger och en del för barn och unga. Under 2017 har webbplatsen fortsatt att utvecklas och testats av både pedagoger och barn och unga. Av testerna framkom bl.a. att barn vill kunna söka information om sina rättigheter när de är ostörda vilket resulterade i framtagande av en chatt-bot.

Barnrättsdelegation

Den 14 april 2016 beslutade regeringen om att inrätta en barnrättsdelegation för att kunna föra en kontinuerlig dialog med civilsamhällesorganisationerna inom barnrättsområdet. Under 2017 har tre möten skett inom ramen för delegationen. Barnrättsdelegationen har även varit delaktig i planeringen av högnivåkonferensen inom Globala partnerskapet mot våld mot barn, se mer under rubriken Det globala partnerskapet och internationellt arbete mot våld mot barn.

Barn och unga inom kulturområdet

Regeringen har genomfört en rad olika kulturpolitiska satsningar som bidrar till att alla barn oavsett bakgrund får tillgång till en mer tillgänglig och jämlik kultur. Detta bidrar i sin tur till att utveckla egna skapande förmågor. Här är inte minst de statliga insatserna på kommunala kulturskolor och stödet till Skapande skola viktiga (se mer under utg.omr. 17).

Utveckling av statistiktjänsten Max18

Barnombudsmannen arbetade under 2017 med att öka tillgängligheten till och användarvänlig-

heten för Max18, bl.a. genom att förbättra sidans utformning och informationen om statistiken.

Under året uppdaterade Barnombudsmannen indikatorerna i Max18 vid tre tillfällen samt arbetade löpande med kvalitetssäkring av statistiken. Barnombudsmannen arbetade också med att öka samverkan med andra statistikproducerande myndigheter och deltog i flertalet diskussioner kring utvecklingen av olika undersökningar och statistikällor som kan komma att bidra till Max18. Under 2017 har Max18 haft 6 626 användare enligt Barnombudsmannen.

Strategiska insatser på internationell nivå

Det globala partnerskapet och internationellt arbete mot våld mot barn

Sedan 2015 deltar Sverige i det internationella arbetet med det Globala Partnerskapet mot våld mot barn, som en del av arbetet för att uppnå flera av hållbarhetsmålen i Agenda 2030 (se utg.omr. 2 avsnitt 8). Partnerskapet består av stater och andra aktörer som är beredda att göra åtaganden i linje med partnerskapets vision om en värld där varje barn växer upp i frihet från våld och utnyttjande. Deltagandet i partnerskapet innebär att Sverige får en arena för dialog, erfarenhetsutbyte och samarbete med såväl andra stater som civilsamhället, forskningsinstitutioner och näringsliv.

I februari 2018 stod Sverige i egenskap av föregångsland (pathfinding country) värd för den första högnivåkonferensen inom Globala partnerskapet mot våld mot barn – *Agenda 2030 for Children: End Violence Solutions Summit* i samarbete med Globala partnerskapet och WePROTECT Global Alliance. Sammanlagt deltog över 400 personer från 68 länder. Deltagarna kom från såväl hög politisk nivå som från hovet, näringslivet och civilsamhället. På plats fanns också 16 ungdomsdelegater representerade för att ge sina perspektiv. Under konferensen framkom bl.a. behov av att fortsätta arbeta med att utveckla och stödja evidensbaserade program kring förebyggande av våld mot barn samt att främja bättre rapporteringssystem och säkerställa jämförbarhet av data.

Vid sidan av deltagandet i Globala partnerskapet har Sverige tagit en aktiv roll i det internationella arbetet för ett fullständigt förbud mot barnaga i världens länder. Sverige deltar i projektet Non-Violent Childhoods – Moving on

from corporal punishment in the Baltic Sea Region som drivs av bl.a. Council of Baltic Sea States (CBSS) och finansieras av EU. Projektet kommer att ha sin slutkonferens i Stockholm den 15 och 16 november 2018.

Den fjärde globala konferensen mot barnarbete ägde rum i november 2017 i Buenos Aires, Argentina. Arbetsmarknadsdepartementet närvarade från regeringen. Målet är att stärka det globala åtagandet att utrota barnarbete i alla dess former till 2025 i enlighet med Agenda 2030 (mål 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt).

Säkerhetsrådet

En viktig del av svensk utrikes- och biståndspolitik är att alla barn ska få sina rättigheter tillgodosedda. Under åren 2017–2018 leder Sverige den arbetsgrupp i FN:s säkerhetsråd som strävar efter att barns rättigheter i väpnad konflikt belyses och tillgodoses. Arbetsgruppens huvuduppgift är att följa upp och lämna landspecifika rekommendationer samt anta slutsatser avseende barns situation i länder i väpnad konflikt. Traditionellt har ordföranden för arbetsgruppen tagit särskilt ansvar för barnskyddsfrågor i allmänhet i Säkerhetsrådets arbete.

Sveriges mål som ordförande i denna arbetsgrupp är att verka för att barnets rättigheter respekteras även i väpnad konflikt och för att möta flickors och pojkars skydds- och humanitära behov. Sverige arbetar även för att främja barns möjlighet till inflytande, bekämpa straffrihet samt främja ansvarsutkrävande för våld och överträdelser mot barn vid väpnad konflikt. Att göra barns röster hörda är en annan viktig svensk prioritering, liksom barns rätt till utbildning och hälsa.

Under året har Utrikesdepartementet arrangerat barnkonsultationer i flera länder, inklusive i Sverige. I samarbete med Fryshuset arbetade ett 60-tal barn från Sverige med frågor om barn och väpnad konflikt. Ett barnforum arbetade fram 15 rekommendationer som regeringen förde vidare till FN:s säkerhetsråd. Detta skedde genom statsminister Stefan Löfven då Sverige ledde den öppna debatten i Säkerhetsrådet om barn och väpnad konflikt i juli under svenskt ordförandeskap. I augusti genomfördes också en uppföljning av barnforum där barnen fick återkoppling på vad som hade hänt med rekommendationerna. Barnens arbete samt

övriga barnkonsultationer runt om i världen lyftes således fram under den årliga öppna debatten om barn och väpnad konflikt under svenskt ordförandeskap i Säkerhetsrådet i juli i år. Under nämnda debatt lade Sverige också fram resolution 2427 om barn och väpnad konflikt, som antogs enhälligt av rådet och endosserades av inte mindre än 98 länder. Resolutionen betonar bl.a. vikten av säkerställande av barnets rättigheter, och skydd av barn såväl under konflikt, i fredsprocesser och i post-konflikt-situationer. Den framhåller också vikten av ansvarsutkrävande gällande brott som begås mot barn i väpnad konflikt samt vikten att lyssna på barn (se utg.omr. 5 avsnitt 2).

Strategiska insatser för att stärka barnets rättigheter i Europa

Europarådets ministerkommitté antog den 2 mars 2016 en strategi för barnets rättigheter för perioden 2016–2021. I strategin prioriteras följande fem områden: jämlika möjligheter, delaktighet för alla barn, ett liv fritt från våld, ett barnvänligt rättssystem och barns rättigheter i den digitala miljön. För att implementera den nya strategin har en ad-hockommitté, CAHENF (Ad-Hoc Committee for the rights of the Child), inrättats i vilken Sverige bidrar med en representant. Inom ramen för kommitténs arbete utarbetas rekommendationer för medlemsstaterna i frågor som rör bl.a. barnets rättigheter i migrationsituationer samt i digitala miljöer.

Lanzarotekommittén

Sverige tillträdde Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp, den så kallade Lanzarotekonventionen, i oktober 2013. Därefter har Sverige bidragit till genomförandet av konventionen i Europa, bl.a. genom att delta i Lanzarotekommitténs arbete. Kommittén presenterar sina slutsatser till ministerkommittén i tematiska rapporter.

Samarbetsavtal med Rumänien, Bulgarien, Chile och Uruguay

Regeringen har fortsatt uppmärksamma situationen för utsatta EU-medborgare och deras barn som vistas tillfälligt, dvs. mindre än tre månader, och de som stannar längre men som saknar uppehållsrätt i Sverige.

Socialdepartementet har under 2015 och 2016 undertecknat bilaterala samarbetsavtal med

Rumänien och Bulgarien inom områden som rör social välfärd och trygghet, barns rättigheter samt jämställdhet. Syftet är att uppnå långsiktiga lösningar för att minska fattigdom och främja social integration i hemländerna.

Samarbetsavtalen genomförs genom arbetsplaner som upprättats för respektive avtal för perioden 2016–2017. För samarbetet med Rumänien har även en gemensam arbetsgrupp tillsatts som träffas regelbundet. Avtalen har stärkt de bilaterala relationerna och fungerar som en plattform för utbyte i arbetet med utsatta grupper på olika nivåer.

Samarbetsavtal har även upprättats med Chile under 2016 och med Uruguay 2017. En svensk delegation besökte Chile och Uruguay i oktober 2017. Den svenska delegationen informerade bl.a. om arbetet med barnkonventionen i Sverige och om hur Sverige arbetar för att skapa generella skyddssystem som inkluderar alla barn.

Stöd till barn i särskilt utsatta situationer

Enligt målet för barnrättspolitikerna ska alla barn få sina rättigheter tillgodosedda. Särskilt angeläget är att uppmärksamma grupper av barn vars rättigheter riskerar att åsidosättas.

Genom statistikverket Max18 är det möjligt att via statistiska indikatorer följa om vissa grupper av barn får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda i samma utsträckning som gruppen barn i Sverige i stort. Tillsammans med barnrättskommitténs och Barnombudsmannens oberoende granskningar av genomförandet av barnkonventionen i Sverige fås på så sätt kunskap om huruvida vissa grupper av barn inte får sina rättigheter tillgodosedda.

Ojämlika uppväxtvillkor

Barnombudsmannens årsrapport 2018 Utanförskap, våld och kärlek till orten, handlar om hur barns rättigheter tillgodoses när de växer upp i utsatta kommuner och förorter till storstäder. I Max18 finns ett flertal indikatorer som gör det möjligt att identifiera grupper som lever under olika former av ekonomisk utsatthet. Barnombudsmannen har identifierat ett antal utsatta kommuner och förorter till storstäder där barn statistiskt sett har sämre ekonomi, hälsa och skolresultat än barn i andra delar av landet. Barnombudsmannen har genomfört samtal med 88 barn och unga (45 pojkar och 43 flickor)

mellan 4 och 20 år i tre av förorterna och i två av kommunerna. Barnombudsmannen har även samlat in uppgifter om barns levnadsvillkor genom en enkät som besvarats av 849 barn (424 pojkar, 386 flickor, 6 icke-binära och 33 som inte uppgav könsidentitet) i 27 kommuner och förorter. Totalt bygger rapporten på uppgifter från drygt 900 barn.

Barnombudsmannen konstaterar i sin rapport att barn i Sverige växer upp under mycket olika villkor och att offentlig statistik och olika undersökningar visar att ojämlikheten bland barn i Sverige ökar. Granskningen visade att samtliga barn svarar nej på frågan om de anser att de har samma möjligheter som andra barn i Sverige. De beskriver en känsla av utanförskap, en skolmiljö präglad av stök och otrygghet och en vuxenvärld med låga förväntningar på dem – vilket påverkar deras framtidstro negativt. Många barn berättade om att de upplever våld i sin vardag – både i sitt närområde och i skolan, samtidigt som många barn säger att de trivs där de bor. I rapporten framkommer att det finns ett samband mellan otrygghet och rädsla för våld och sämre mående hos barnen, ett samband som är lika starkt hos pojkar som flickor. Däremot har pojkar och flickor olika strategier för hur de bemöter hot om våld där flickor ”undviker” och pojkar ”erövrar”. Resultatet av Barnombudsmannens årsrapport visar att våld och otrygghet i närområdet får konsekvenser för barns uppväxt och möjlighet att utvecklas. Av studien framkommer att förekomst av våld i närområdet och upplevd otrygghet påverkar flickor och pojkars hälsa och framtidstro. Det är tydligt att både flickor och pojkar upplever att de inte har samma möjligheter som andra barn som växer upp i Sverige i områden utan våld och otrygghet. Resultatet visar att barns möjligheter att få sina rättigheter enligt barnkonventionen tillgodosedda varierar beroende på var i Sverige de bor.

Segregation, hälsa och ekonomisk utsatthet

Barnombudsmannens årsrapport 2018 visar att det finns tecken på en ökad segregation i framförallt städer och stora skillnader mellan olika bostadsområden vad gäller t.ex. inkomst, skolresultat, boende och hälsa. I juni 2018 antogs regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation för perioden 2018–2028, bl.a. har en särskild utredare fått i uppgift att analysera och föreslå åtgärder för att minska skolsegregationen och förbättra resurstilldel-

ningen till förskoleklass och grundskola. (se vidare utg.omr. 13, avsnitt Åtgärder mot segregation). Undersökningar, däribland Socialstyrelsens Utveckling av psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna från december 2017, visar att psykisk ohälsa bland flickor och pojkar ökat från 4 procent 2006 till 10 procent 2016. Av resultat från Max 18 och SCB från undersökningar om barns levnadsförhållande framkommer att det också finns tydliga könskillnader när det gäller barns psykiska hälsa: 29 procent av flickorna och fem procent av pojkarna i åldern 16–18 år svarade 2016–2017 ja på frågan om de ofta känner sig ledsna eller nere. Motsvarande siffror i åldern 12–15 år är 12 respektive åtta procent. Regeringen ser allvarligt på utvecklingen och har bl.a. satsat på en förstärkt och utvecklad elevhälsa och den sociala barn- och ungdomsvården (se utg.omr. 9 avsnitt 6 och utg.omr. 16 avsnitt 10).

Regeringen har även under året tagit initiativ för att utjämna ekonomiska skillnader för barnfamiljer vilka sammantaget ska skapa förutsättningar för mer jämlika uppväxtvillkor. Bland annat har barnbidraget och underhållsstödet höjts och även försörjningsstödet för barn upp till 18 år och för ungdomar 19 till 20 år som går på gymnasiet har höjts. Regeringen har också förstärkt bostadsbidraget genom att införa ett nytt särskilt bidrag för barn som bor växelvis samt genom höjningar av inkomstgränserna och höjning av umgängesbidraget (prop.2017/18:1, utg.omr. 12 avsnitt 2).

Asylsökande och nyanlända barn

År 2017 ansökte 1 336 ensamkommande barn om asyl i Sverige, varav 293 flickor och 1043 pojkar, jämfört med 35 369 (2 847 flickor och 32 522 pojkar) år 2015 och 2 199 (435 flickor och 1 764 pojkar) år 2016.

Ensamkommande barn är en särskilt utsatt grupp och på uppdrag av regeringen inrättade Socialstyrelsen i april 2017 ett kunskapscentrum för ensamkommande barn och unga. Bakgrunden till inrättandet var det stora antalet ensamkommande barn och unga som kommit till Sverige de senaste åren och deras behov av stöd från socialtjänst samt hälso- och sjukvård. Med ensamkommande barn och unga avses här barn och unga upp till 21 år som är asylsökande, har fått ett uppehållstillstånd eller som har fått ett avslag på sin ansökan om asyl. Centrumets arbete omfattar även frågor som rör ensam-

kommande barn och unga som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd. Centrumet vänder sig till yrkesverksamma inom socialtjänst och hälso- och sjukvård och syftet är att stärka det nationella arbetet med att utveckla och sprida relevant kunskap, tydliggöra hur rådande regelverk ska tillämpas och belysa utvecklingen på området. Första delredovisningen presenterades i juni 2018 (se utg.omr. 9 avsnitt 6).

Kunskapen kring varför ensamkommande barn försvinner brister. Regeringen gav därför Länsstyrelserna fortsatt uppdrag att ta fram enhetliga regionala rutiner för arbetet med ensamkommande barn som försvinner, samt att förvalta och sprida det metodstöd som tidigare tagits fram (S2016/00634/FST) till berörda aktörer (se utg.omr. 9 avsnitt 6). Regeringen gav även Barnombudsmannen i uppdrag att ta reda på varför ensamkommande barn försvinner. Inom ramen för uppdraget träffade Barnombudsmannen ensamkommande barn, varav 37 pojkar och fyra flickor, med erfarenhet av att avvika från familjehem, nätverkshem, HVB eller statliga ungdomshem. Det framkom att barnen ofta hamnar i ett skuggsamhälle med kriminalitet och droger där de utnyttjas. Barnombudsmannens analys visar också att ensamkommande barns behov vid placering inte har utretts tillräckligt och att placeringarna ofta inte har matchat barnens behov samt att de barn som avviker inte eftersöks på samma sätt som andra barn i Sverige. Barnombudsmannen presenterade ett antal förslag som för närvarande bereds internt inom Regeringskansliet.

Stärkt stöd och skydd för barn mot våld, människohandel, exploatering och sexuella övergrepp

Människohandel, i alla dess former, är ett mycket allvarligt brott och utgör ett allvarligt hinder för att individer ska kunna åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Att motverka människohandel, liksom exploatering och sexuella övergrepp, mot alla barn oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck är en prioriterad fråga. Därför beslutade regeringen i juni 2016 om en handlingsplan för perioden 2016–2018 (skr. 2015/16:192). De 23 åtgärderna i handlingsplanen bidrar till att nå delmålen i Agenda 2030 om att dels eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld

eller tortyr mot barn, dels avskaffa alla former av våld mot kvinnor och flickor i det offentliga och privata rummet, inklusive människohandel, sexuellt utnyttjande och andra typer av exploatering. De åtgärder som regeringen har vidtagit syftar till att förebygga brott, skydda och stödja barnen samt skapa förutsättningar för att effektivt lagföra gärningsmän.

Regeringen har även beslutat om en handlingsplan mot prostitution och människohandel (S2018/00905/JÄM) där barn är en målgrupp (se utg.omr 13 avsnitt 5).

Uppdrag om barn som är särskilt utsatta för människohandel och exploatering

Länsstyrelsen i Stockholms län har haft regeringens uppdrag att vara nationell samordnare för frågor som rör människohandel för samtliga ändamål. Inom ramen för samordningsuppdraget har bl.a. en manual tagits fram för att stötta yrkesverksamma som kan komma i kontakt med personer som utsatts för prostitution och människohandel. Under 2018 har den webbaserade utbildningen som tagits fram fortsatt att spridas. Den webbaserade introduktionskursen syftar till att ge grundläggande kunskap om vad människohandel med barn är samt hur det går att identifiera, agera och ge stöd åt ett barn som är utsatt för människohandel i någon form.

Inom ramen för Handlingsplanen 2016–2018 till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp har Länsstyrelsen i Stockholms län genomfört en fördjupad studie om barngrupper som anses vara särskilt utsatta för människohandel/exploatering. Rapporten redovisades i mars 2018.

Från och med den 1 januari 2018 permanentades de nationella uppdrag mot prostitution och människohandel för sexuella och andra ändamål som Länsstyrelsen i Stockholms län haft genom att uppdragen fördes över till Jämställdhetsmyndigheten (skr. 2016/17:10, dir. 2016:108).

Sexuella övergrepp

I den studie som Stiftelsen Allmänna Barnhuset överlämnade till regeringen 2017 med fokus på barn och ungas erfarenheter av sexuella övergrepp på nätet framkom att utsatta ungdomar behöver såväl förebyggande som rehabiliterande insatser. Allmänna Barnhuset anser att kunskap om våld och andra övergrepp mot barn behöver integreras i samtliga utbildningar som riktar sig

till personer som kommer att arbeta med barn och ungdomar. Det är också enligt samma studie angeläget att redan anställd personal inom rättsväsende, socialt arbete, hälso- och sjukvård och skola fortbildas om våld och sexuella övergrepp mot barn (se utg.omr.13 avsnitt 5).

ANOVA (f.d Centrum för Andrologi och Sexualmedicin) vid Karolinska sjukhuset bedriver arbete med att förebygga sexualbrott mot barn. Centrumet arbetar för att förhindra sexuella övergrepp genom behandling av och stöd till personer som riskerar att begå sexuella övergrepp, bl. a genom den nationella hjälplinjen PrevenTell. Särskilt prioriterade är personer med sexuellt intresse för barn och impulser att tvinga någon till sex. I november 2017 lämnade ANOVA en redovisning av det arbete som regeringen finansierat som bl.a. klargjorde att under perioden mars 2012 t.o.m. oktober 2017 har 2 416 samtal inkommit och dokumenterats (se utg.omr. 13 avsnitt 5).

Polismyndigheten har sedan 2016 haft i uppdrag att förstärka förmågan att bekämpa sexualbrott mot barn, vilket aviserades i Handlingsplanen 2016–2018 till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp. Det har bl.a. handlat om internetrelaterade sexualbrott mot barn och dokumentation av sexuella övergrepp via internet, barn som säljer sex samt om sexuell utpressning till följd av vuxnas kontakter med barn i sexuellt syfte. Uppdraget återrapporterades i april 2018. Genom åtgärderna har Polismyndigheten utvecklat och stärkt samarbetet med andra aktörer, såsom Åklagarmyndigheten, och förstärkt det internationella samarbetet. Metoder och åtgärder för utredning av den internetrelaterade brottsligheten har också utvecklats.

Inom ramen för handlingsplanen har regeringen vidare gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram en informationsskrift till socialtjänsten om utredning av barns behov av stöd och skydd i transnationella ärenden där barn utsatts för människohandel och/eller sexuella övergrepp. Informationsskriften har under 2018 spridits till professionen. Uppdraget ska slutredovisas i december 2018. Socialstyrelsen har även under året tagit fram ett kunskapsstöd till socialtjänsten och hälso- och sjukvården för svåra samtal med barn. Kunskapsstödet som implementeras under 2018 sprids till berörda professioner och slutredovisas i december 2018.

Utsatthet för våld

Regeringen har beviljat Stiftelsen Allmänna Barnhuset medel för ett utvecklingsprojekt med utgångspunkt i att alla barn som har utsatts för sexuella övergrepp eller fysiskt våld har rätt till bedömning och till rätt stöd och rehabilitering efter behov. Modellen ska stödja god information till barn och föräldrar, en fungerande vårdkedja och möjlighet för barn och föräldrar att söka och få stöd och behandling när behov uppstår. Projektet ska slutredovisas i december 2018.

Regeringen beslutade i mars 2016 att bevilja Stiftelsen Allmänna Barnhuset medel för en undersökning om förekomst av kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn i Sverige. Undersökningen slutredovisades i juni 2018. Resultaten kommer att fortsätta att spridas till berörda aktörer under 2018.

Linköpings universitet fick i juni 2015 i uppdrag av regeringen att samla och sprida kunskap om våld och andra övergrepp mot barn. Universitetet har inrättat Barnafrid – Nationellt kunskapscentrum. Barnafrid ska främja tvärprofessionell kunskapsutveckling och stimulera och stödja samverkan samt årligen lämna förslag på insatser till regeringen. I januari 2018 beslutade regeringen att ge Linköpings universitet i uppdrag att utvärdera barnahusverksamheterna i Sverige. Barnahus är samlingsnamnet på verksamheter där polis, åklagare, socialtjänst och hälso- och sjukvård samverkar i gemensamma lokaler i utredningsprocessen vid misstanke om vålds- eller sexualbrott mot barn. Utvärderingen ska främja ett kvalitativt och likvärdigt bemötande för brottsutsatta barn, oavsett bostadsort. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 31 mars 2019 (se utg.omr. 9 avsnitt 6).

Inom ramen för handlingsplanen till skydd för barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp har samtal med svenska trossamfund om skydd för barn genomförts under året. Åtgärden ska identifiera erfarenheter från, och potential hos, trossamfundet i arbetet med att öka skyddet för barn. Likaså har temadialoger för att motverka exploatering av barn i samband med turism och resande genomförts med berörda aktörer för att bidra till ökad kunskap och större samordning. Även strategin för att förebygga mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10) innehåller flera åtgärder som bl.a. syftar till att stärka utsatta

barns situation. Det gäller bl.a. barn som riskerar att utsättas för våld och sexuell exploatering.

Ambassadör mot människohandel

Regeringen tillsatte i maj 2016 en särskild ambassadör mot människohandel. Särskilt fokus har riktats mot kvinnors och barns särskilda utsatthet för sexuell exploatering varvid svensk lagstiftning som förbjuder köp av sexuella tjänster har lyfts fram som en effektiv lag. Ambassadören har även företrätt Sverige såväl i det europeiska som i det globala samarbetet rörande människohandel och våld mot barn och har under året bl.a. fokuserat särskilt på påverkansarbete mot regeringar i länder, bl.a. Sydkorea, där barn i prostitution straffas. Ett flertal möten har även ägt rum med svenska myndigheter och civilsamhällsorganisationer (se utg.omr. 13 avsnitt 5).

7.5 Budgetförslag

7.5.1 5:1 Barnombudsmannen

Tabell 7.2 Anslagsutveckling 5:1 Barnombudsmannen

Tusental kronor				
2017	Utfall	24 278	Anslags-sparande	272
2018	Anslag	24 923 ¹	Utgifts-prognos	24 893
2019	Förslag	25 851		
2020	Beräknat	26 256 ²		
2021	Beräknat	26 643 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 25 851 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 25 851 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Barnombudsmannens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 7.3 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 5:1 Barnombudsmannen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	24 923	24 923	24 923
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	928	1 333	1 720
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	25 851	26 256	26 643

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 25 851 000 kronor anvisas under anslag 5:1 *Barnombudsmannen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 26 256 000 kronor respektive 26 643 000 kronor.

7.5.2 5:2 Barnets rättigheter

Tabell 7.4 Anslagsutveckling 5:2 Barnets rättigheter

Tusental kronor

2017	Utfall	23 243	Anslags-sparande	4 517
2018	Anslag	22 261 ¹	Utgifts-prognos	20 466
2019	Förslag	22 261		
2020	Beräknat	22 261		
2021	Beräknat	22 261		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att förverkliga barnets rättigheter i Sverige med utgångspunkt i barnkonventionen.

Regeringens överväganden

Tabell 7.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 5:2 Barnets rättigheter

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	22 261	22 261	22 261
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	22 261	22 261	22 261

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 22 261 000 kronor anvisas under anslag 5:2 *Barnets rättigheter* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 22 261 000 kronor för respektive år.

8 Forskning under utgiftsområde 16

Utbildning och universitetsforskning

8.1 Omfattning

Området omfattar anslagen 7:1 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning* och 7:2 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning*.

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) har till uppgift att finansiera grundforskning och behovsstyrd forskning på arbetslivsområdet och inom social- och folkhälsovetenskap. Forte har vidare regeringsuppdrag på särskilda områden.

8.2 Utgiftsutveckling

Tabell 8.1 Utgiftsutveckling inom område

Miljoner kronor	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Forskningspolitik</i>						
7:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	34	35	35	36	36	37
7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	533	607	599	602	602	602
Summa Forskningspolitik	567	641	634	637	638	638

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

8.3 Mål för området

I propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) presenterade regeringen ett nytt mål samt delmål för forskningspolitiken. Det nya målet för forskningspolitiken är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar upp mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt.

Uppföljningsbara delmål till det övergripande målet är följande:

- Sverige ska vara ett internationellt attraktivt land för investeringar i forskning och utveckling. De offentliga och privata investeringarna i forskning och utveckling bör även fortsatt överskrida EU:s mål.
- En övergripande kvalitetsförstärkning av forskningen ska ske och jämställdheten ska öka.
- Samverkan och samhällspåverkan ska öka.

8.4 Resultatredovisning

Regeringens uppföljning av forskningspolitikens mål redovisas främst i utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, under avsnitt 8 Forskning. I detta avsnitt redovisas resultat relaterade till anslagen 7:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning och 7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning.

8.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer för forskning som används för att redovisa resultaten inom verksamhetsområdet rör främst antalet publicerade artiklar och citering. (Se avsnitt 8.3). Bedömningsgrunder i detta avsnitt rör beviljade forskningsmedel, jämställdhet, samverkan och samhällspåverkan.

Underlagen för bedömning av hur Fortes verksamhet bidrar till att nå forskningspolitikens

mål är myndighetens resultatredovisning i årsredovisningen samt övriga rapporter myndigheten lämnat under 2017 och första halvåret 2018.

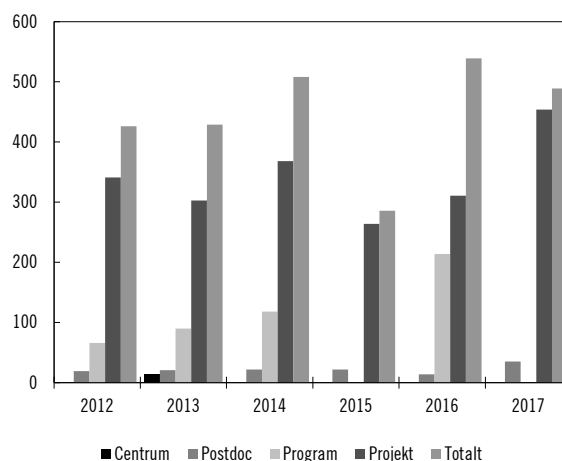
8.4.2 Resultat

Beviljade forskningsmedel totalt under 2017

Under 2017 inkom till Forskningsrådet för hälsa, arbete och välfärd (Forte) totalt 2 048 ansökningar genom 10 utlysningar. Av dessa beviljades 176 ansökningar, vilket ger en beviljandegrad på 8,6 procent. Det är 2,6 procentenheter lägre än 2016, vilket beror på att antalet ansökningar har ökat i större utsträckning än de medel Fortes har haft att fördela.

Under 2017 utbetalade Forte 618 miljoner kronor till forskning och beviljade nya forskningsstöd till ett belopp om knappt 495 miljoner kronor. Av dessa medel avsåg 92 procent (455 miljoner kronor) projektbidrag, inklusive juniorforskarbidrag, och 7 procent (35 miljoner kronor) avsåg postdok-bidrag. Gästforskarbidrag och konferensbidrag utgjorde 1 procent (5 miljoner kronor) av de medel som beviljades under året.

Diagram 8.1 Beviljade medel 2012–2017 per stödform, alla utlysningar (miljoner kronor)

Källa: Fortes årsredovisning 2017

Nationella forskningsprogram

Forte ansvarar för två av totalt sju tioåriga nationella forskningsprogram: tillämpad välfärdsforskning och arbetslivsforskning, som regeringen presenterade i den forskningspolitiska propositionen 2016.

Det nationella forskningsprogrammet inom tillämpad välfärd ska verka för att förbättra kunskapsläget inom socialtjänsten. I satsningen ingår också att öka kunskapen om psykisk ohälsa och sjukfrånvarons utveckling. Programmet om arbetslivsforskning ska stärka alla aspekter av arbetslivs utmaningar på ett tvärvetenskapligt sätt.

Den första utlysningen inom det nationella forskningsprogrammet om arbetsliv öppnades i maj 2017. Totalt inkom 204 projektansökningar och 47 postdok-ansökningar. Av dessa beviljades 13 projektbidrag och 8 postdok-bidrag.

För forskningsprogrammet inom tillämpad välfärdsforskning finns medel avsatta från 2018 och framåt. Under 2017 förberedde Forte två utlysningar som genomförts under första halvåret 2018.

På samma sätt har Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad (Formas) arbetat med att bygga upp de nationella forskningsprogram som de ansvarar för (se vidare utg. omr. 16 avsnitt och utg. omr. 20 avsnitt 4 Miljöforskning).

Samverkan och delaktighet

Forte har en kontinuerlig och omfattande samverkan med övriga forskningsfinansiärer i landet. En annan viktig samverkansgrupp för Forte är Rådet för styrning med kunskap. Genom sitt deltagande i Rådet för styrning med kunskap är Forte en viktig länk mellan forskning och praktik inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Rådet innefattar nio myndigheter, där Forte ingår som enda forskningsfinansiär. Forte har, genom sin medverkan i rådet, fått goda förutsättningar för en mer regelbunden dialog kring myndigheternas riktlinjer för verksamhet inom vård och socialtjänst när det gäller kunskapsluckor och forskningsbehov.

Sedan många år använder Forte allmänföretagare i beredningsarbetet av ansökningar. De bevakar allmänintresset och samhällsrelevansen i de forskningsprojekt som söker medel. Under 2017 har Forte påbörjat ett arbete med att ut-

värdera hur forskarna beskrivit samverkan i sina projektplaner, och kommer framgent också att i riktade utvärderingar följa upp hur samverkan fungerat.

Internationellt deltagande

Forte ingår i den svenska organisationen som regeringen har inrättat för att påverka och genomföra EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020. Under 2017 deltog Forte med en biträdande expert i programkommittéarbetet och en biträdande nationell kontaktperson i vardera av samhällsutmaningarna 1 (Hälsa, demografiförändringar och välbefinnande) respektive 6 (Inkluderande, innovativa och reflekterande samhällen).

Forte deltar i EU-projektet TO-REACH inom Horisont 2020 som arbetar med att förbereda ett europeiskt gemensamt forskningsprogram för ökad kunskap om hälso- och sjukvårdssystem, organisation och vårdmodeller.

Sedan flera år tillbaka deltar Forte i det nordiska programmet för hälsa och välfärd inom Nordforsk. Forte har bidragit till finansiering av nordiska projekt baserade på registerforskning inom området och har i år varit med att initiera nordiska forskarskolor för registerforskning. Ett nytt initiativ från Nordforsk är ett gemensamt forskningsprogram om migration och integration där Forte i samverkan med Vetenskapsrådet bidrar med 5 miljoner kronor var för att starta programmet.

Att sprida forskningsresultat

Fortes kommunikationsverksamhet syftar till att kommunicera myndighetens verksamhet, skapa kännedom om och intresse för Forte-finansierad forskning samt att främja en aktiv dialog kring myndighetens ansvarsområden.

Under 2017 har Forte lagt ett stort kommunikationsfokus på de två tioåriga nationella forskningsprogrammen om tillämpad välfärdsforskning och om arbetslivsforskning. Kommunikationen kring de nationella programmen sker också i samverkan med Formas och Vetenskapsrådet. Forte har under året arrangerat drygt tjugofem konferenser, seminarier och hearings i egen regi och i samverkan med andra aktörer. Konferenser,

seminarier och olika möten är den effektivaste formen för att nå målen att skapa dialog kring forskningsrådets ansvarsområden samt för att målgrupperna ska uppleva att de kan dra nytta av forskningen i sin verksamhet. Under året har Fortes webbplats haft 170 000 externa besök, vilket är en liten ökning från 2016 då antalet var 166 200. Avvisningsfrekvensen, dvs. antalet besök där personen lämnar webbplatsen direkt från ingångssidan, har minskat från 32,5 till 23,6 procent. Sedan 2015, då Forte lanserade en ny webbplats med ny design, har avvisningsfrekvensen minskat ytterligare, vilket kan ses som en indikation på att Fortes webbplats blivit mer relevant för besökarna.

Jämställdhet

Fortes utgångspunkt är att jämställdhet ska beaktas vid alla former av beslut, remissvar, analyser, utvärderingar och utredningar som tas fram, samt vid såväl intern som extern kommunikation. Målet är att ha en jämn könsfördelning i beredningsgrupperna, med åtminstone 40 procent representation av kvinnor respektive män. Den totala könsfördelningen för 2017 blev 46 procent kvinnor och 54 procent män. Forte har sedan 2016 krav på mångfalds- och genusperspektiv i ansökningarna och kraven har utvecklats inför utlysningen 2018.

8.5 Budgetförslag

8.5.1 7:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning

Tabell 8.2 Anslagsutveckling 7:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	Utfall	34 059	823	
2018	Anslag	34 576 ¹		34 974
2019	Förslag	35 918		
2020	Beräknat	36 421 ²		
2021	Beräknat	36 865 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 35 918 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 35 918 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärds förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande.

Tabell 8.3 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	34 576	34 576	34 576
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 342	1 845	2 289
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	35 918	36 421	36 865

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 35 918 000 kronor anvisas under anslaget 7:1 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 36 421 000 kronor respektive 36 865 000 kronor.

8.5.2 7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning

Tabell 8.4 Anslagsutveckling 7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags-sparande	Utfall
2017	Utfall	532 814		14 184
2018	Anslag	606 503 ¹	Utgifts-prognos	599 224
2019	Förslag	601 503		
2020	Beräknat	601 503		
2021	Beräknat	601 503		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att finansiera forskning om arbetsliv, socialvetenskap och folkhälsovetenskap samt kostnader för utvärderingar, beredningsarbete, kommunikationsinsatser, konferenser, vissa resor och seminarier som är kopplade till forskningsstödet.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad ökning avseende propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) uteblir. Principerna innebär också att den tidigare beräknade minskningen för att finansiera ökning av anslaget 2:6 *Myndigheten för arbetsmiljö-kunskap* under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv genomförs. Minskningen bedöms inte påverka den verksamhet som finansieras under anslaget i någon större utsträckning.

Tabell 8.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	606 503	606 503	606 503
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-5 000	-5 000	-5 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	601 503	601 503	601 503

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 601 503 000 kronor anvisas under anslaget 7:2 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 601 503 000 kronor respektive 601 503 000 kronor.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 800 000 000 kronor 2020–2025.

Skälen för regeringens förslag: Den forskning som Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd finansierar ges vanligen i form av flerårigt stöd. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 7:2 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 800 000 000 kronor 2020–2025.

Tabell 8.6 Beställningsbemyndigande för anslaget 7:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2025
Ingående åtaganden		952 074	1 280 000	2 800 000		
Nya åtaganden		869 926	1 987 000			
Infriade åtaganden		-542 000	-467 000	-467 000	-467 000	-1 866 000
Utestående åtaganden	952 074	1 280 000	2 800 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	1 280 000	1 280 000	2 800 000			

Ekonomisk trygghet
vid sjukdom och
funktionsnedsättning

10

Förslag till statens budget för 2019

Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	4
Diagramförteckning	5
1 Förslag till riksdagsbeslut	7
2 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	9
2.1 Principer för utformningen av denna proposition	9
2.2 Omfattning	10
2.3 Utgiftsutveckling	11
2.4 Mål för utgiftsområdet	11
2.5 Resultatredovisning	12
2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	12
2.5.2 Resultat	12
2.6 Budgetförslag	25
2.6.1 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	25
2.6.2 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	28
2.6.3 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning	30
2.6.4 1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.	30
2.6.5 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	31
2.6.6 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen	32
2.6.7 1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader	34
2.6.8 2:1 Försäkringskassan	35
2.6.9 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen	37

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	7
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	11
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	11
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	11
Tabell 2.4	Anslagsutveckling 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	25
Tabell 2.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	28
Tabell 2.6	Anslagsutveckling 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	28
Tabell 2.7	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	29
Tabell 2.8	Anslagsutveckling 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning	30
Tabell 2.9	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning	30
Tabell 2.10	Anslagsutveckling 1:4 Arbetskkadeersättningar m.m.	30
Tabell 2.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Arbetskkadeersättningar m.m.	31
Tabell 2.12	Anslagsutveckling 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	31
Tabell 2.13	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	32
Tabell 2.14	Anslagsutveckling 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen	32
Tabell 2.15	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen	34
Tabell 2.16	Anslagsutveckling 1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader	34
Tabell 2.17	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader	35
Tabell 2.18	Anslagsutveckling 2:1 Försäkringskassan	35
Tabell 2.19	Uppdragsverksamhet	35
Tabell 2.20	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Försäkringskassan	36
Tabell 2.21	Anslagsutveckling 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen	37
Tabell 2.22	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen	37

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Ohälsotalet uppdelat på sjuk- och rehabiliteringspenning (Sjp-delen) respektive sjuk- och aktivitetsersättning (SA-delen), januari 2000–dec 2017	12
Diagram 2.2	Ohälsotalet 2017 efter ålder och kön	13
Diagram 2.3	Sjukpenningtalet för kvinnor och män sedan 1995	13
Diagram 2.4	Antal påbörjade sjukfall som blivit minst 30 dagar långa	13
Diagram 2.5	Andelen sjukfall som blivit 30 dagar eller längre som kvarstår vid olika fallängder upp till dag 375. Avser sjukfall startade år 2015 och 2016. Kvinnor med psykiatriska- resp. övriga diagnoser.....	14
Diagram 2.6	Andelen sjukfall som blivit 30 dagar eller längre som kvarstår vid olika fallängder upp till dag 375. Avser sjukfall startade år 2015 och 2016. Män med psykiatriska- resp. övriga diagnoser.	14
Diagram 2.7	Antalet pågående sjukfall jan 2000–dec 2017 uppdelat på fallängd och kön.....	15
Diagram 2.8	Genomsnittligt antal nettodagar sjukpenning per person och län, kvinnor 2016.....	15
Diagram 2.9	Genomsnittligt antal nettodagar sjukpenning per person och län, män 2016.....	15
Diagram 2.10	Genomsnittlig relativ avvikelse per län mellan observerad och standardiserad sjukfrånvaro 2006–2016	16
Diagram 2.11	Andel sjukfrånvarande per sektor kvartal 4 2017.....	17
Diagram 2.12	Andel av anställda 20–64 år som varit från-varande under hela veckan på grund av sjukdom eller skada. Sverige och EU 15 åren 1990–2017	17
Diagram 2.13	Antal med psykiatrisk diagnos 2010–2017 samt andel med psykiatrisk diagnos (F-diagnos) av samtliga pågående sjukfall.....	17
Diagram 2.14	Antal nybeviljanden samt totalt antal sjuk-ersättningar 2003–2017.....	18
Diagram 2.15	Antal med aktivitetsersättning 2003–2017 samt antal nybeviljade per 1 000 försäkrade	19

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 170 000 000 kronor för att tillgodose Försäkringskassans behov av likviditet vid utbetalning av ersättning för vård i andra länder (avsnitt 2.6.8).
2. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m. 36 946 254
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m. 43 943 558
1:3	Merkostnadsersättning och handikappersättning 1 391 000
1:4	Arbetsskadeersättningar m.m. 2 773 000
1:5	Ersättning inom det statliga personskadeskyddet 36 349
1:6	Bidrag för sjukskrivningsprocessen 2 901 000
1:7	Ersättning för höga sjuklönekostnader 957 000
2:1	Försäkringskassan 8 640 598
2:2	Inspektionen för socialförsäkringen 68 253
Summa	97 657 012

2 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.

- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de

beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning omfattar sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjuk- respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall, boendetillegg, närståendepenning, medel för köp av arbetshjälpmedel m.m., aktivitets- och sjukersättning, handikappersättning, merkostnadsersättning, ersättning vid arbetsskador och inom det statliga personskadeskyddet, bidrag för sjukskrivningsprocessen samt ersättning för höga sjuklönekostnader. Utgiftsområdet omfattar även myndigheterna Försäkringskassan och Inspektionen för socialförsäkringen (ISF). Här behandlas också internationellt samarbete på socialförsäkringsområdet.

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning
Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Ersättning vid sjukdom och funktionsnedsättning</i>						
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	37 673	38 810	37 286	36 946	37 060	37 709
1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	47 688	46 909	45 777	43 944	42 197	40 810
1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning	1 350	1 384	1 364	1 391	1 423	1 468
1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.	3 007	2 876	2 859	2 773	2 685	2 595
1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	37	42	37	36	35	34
1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen	2 712	2 901	2 708	2 901	2 899	2 899
1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader	890	957	957	957	957	957
Summa Ersättning vid sjukdom och funktionsnedsättning	93 358	93 880	90 988	88 948	87 256	86 471
<i>Myndigheter</i>						
2:1 Försäkringskassan	8 444	8 729	8 749	8 641	8 733	8 768
2:2 Inspektionen för socialförsäkringen	66	68	65	68	69	70
Summa Myndigheter	8 510	8 797	8 814	8 709	8 802	8 839
Totalt för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	101 868	102 677	99 802	97 657	96 058	95 309

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivå 2019–2021. Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning
Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	102 615	102 615	102 615
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	130	251	357
Beslut	936	959	910
Övriga makroekonomiska förutsättningar	1 973	3 220	4 658
Volymer	-7 774	-10 719	-12 945
Överföring till/från andra utgiftsområden	-223	-274	-291
Övrigt	0	5	5
Ny ramnivå	97 657	96 058	95 309

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning
Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	88 327
Verksamhetsutgifter ²	9 323
Investeringar ³	7
Summa ramnivå	97 657

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att frånvaron från arbete på grund av sjukdom ska ligga på en långsiktigt stabil och låg nivå (prop. 2008/09:1 utg.omr. 10 avsnitt 2.3, bet. 2008/09:SfU1, rskr. 2008/09:138). Målet innebär mer specifikt att:

- sjukfrånvaron inte ska variera mer än inom ramen för normala säsongsvariationer,

- osakliga regionala skillnader i sjukfrånvaron inte ska förekomma,
- nivån på sjukfrånvaron ska vara i linje med motsvarande system och förmåner inom EU och OECD.

2.5 Resultatredovisning

2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De centrala indikatorer som används för att redovisa resultaten inom utgiftsområdet är följande:

- Ohälsotalet – antal nettodagar per år som personer i åldern 16–64 år i genomsnitt har sjukpenning, rehabiliteringspenning eller sjuk- och aktivitetsersättning.
- Sjukpenningtalet – antal nettodagar per år som personer i åldern 16–64 år i genomsnitt har sjuk- eller rehabiliteringspenning.
- Antal pågående sjukfall.
- Antal nybeviljade sjukersättningar och aktivitetsersättningar.
- Observerat och standardiserat medelantal sjukpenningdagar per person 16–64 år i respektive län.

Utöver detta görs även en internationell jämförelse av hur den svenska sjukfrånvaron förhåller sig till sjukfrånvaron i länderna i EU15 med hjälp av arbetskraftsundersökningarna (AKU). Samtliga indikatorer redovisas efter kön. De huvudsakliga källorna för uppföljning av indikatorerna är Försäkringskassans redovisningar, rapporter från ISF samt uppgifter från Statistiska centralbyrån.

2.5.2 Resultat

Resultatredovisningen inleds med en genomgång av sjukfrånvarons utveckling. Därefter redovisas även Försäkringskassans och andra relevanta aktörers arbete med sjukskrivningsprocessen. Även internationellt samarbete inom socialförsäringen redovisas i detta avsnitt.

Sjukfrånvarons utveckling

Den totala sjukfrånvaron är låg och väntas minska ytterligare

Den totala sjukfrånvaron mätt som ohälsotalet uppgick i december 2017 till 26,2 dagar. För kvinnor uppgick ohälsotalet till 31,6 dagar och för män till 20,9 dagar. Kvinnor står således för en betydligt större del av sjukfrånvaron än män. Jämfört med motsvarande tidpunkt 2016 innebär detta att ohälsotalet har minskat för såväl kvinnor som män.

Sjukfrånvaron, och därmed ohälsotalet, har varierat över tid. Ohälsotalet ökade kraftigt runt millennieskiftet. Ohälsotalet minskade därefter under åren 2003–2012 för att åter börja öka under 2014. Sedan hösten 2016 har ohälsotalet dock åter minskat, som en följd av att antalet sjukpenningdagar har slutat att öka, och att antalet med sjuk- och aktivitetsersättning kontinuerligt har minskat.

Det kan konstateras utifrån diagram 2.1 att nivån på ohälsotalet aldrig har varit lägre sedan mätningarna startade. Den pågående minskningen väntas dessutom fortsätta till följd av att antalet individer med sjukersättning sjunker samtidigt som antalet startade sjukfall (eller sjukpenningtalet) förväntas minska framöver.

Diagram 2.1 Ohälsotalet uppdelat på sjuk- och rehabiliteringspenning (Sjp-delen) respektive sjuk- och aktivitetsersättning (SA-delen), januari 2000–dec 2017

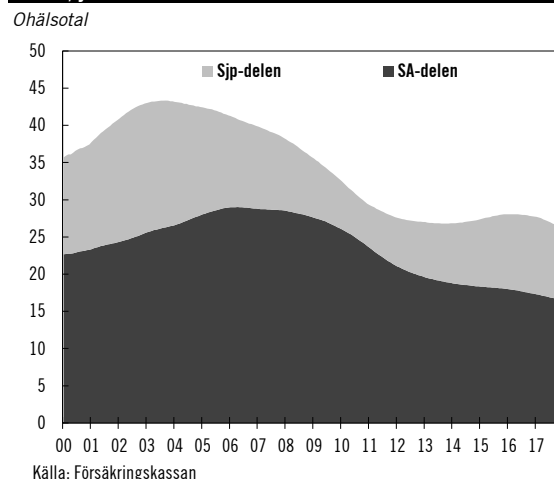
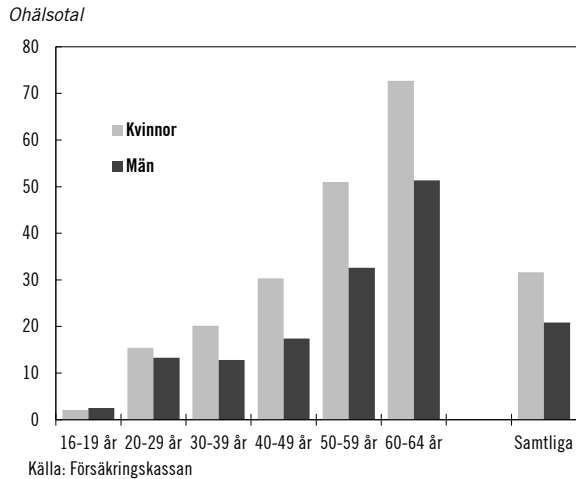

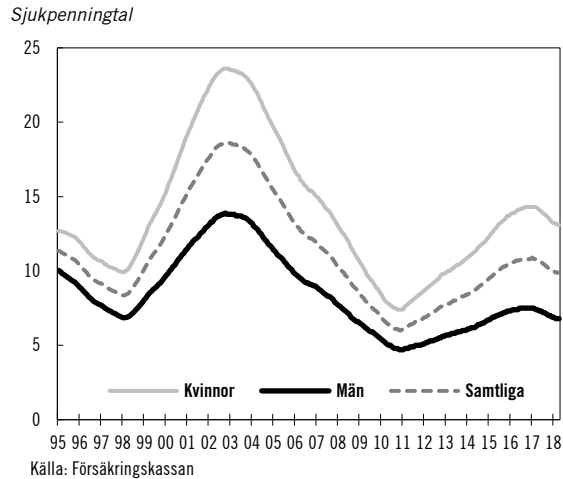
Diagram 2.2 Ohälsotalet 2017 efter ålder och kön

Som framgår i diagram 2.2 skiljer sig ohälsotalet åt beroende på kön och ålder. Exempelvis är ohälsotalet cirka 2,5 gånger så högt bland 50–59-åringar som bland 30–39-åringar. Vidare har kvinnor ett högre ohälsotal än män i samtliga åldersgrupper från 20 år eller äldre. Sammantaget är kvinnors ohälsotal 52 procent högre än mäns.

Ohälsotalet har minskat mellan 2016 och 2017 i samtliga åldersklasser för både kvinnor och män. För kvinnor har ohälsotalet minskat med 2,0 dagar och för män med 1,2 dagar. Sjukfrånvarons utveckling påverkas av flera faktorer, delvis av utvecklingen inom arbetsmiljön och den allmänna folkhälsan. För en beskrivning av utvecklingen vad gäller hälsa, se utgiftsområde 9 Folkhälsopolitik samt utgiftsområde 14 Arbetsliv för en beskrivning av utvecklingen inom arbetsmiljöområdet. Även skillnaderna i sjukfrånvaro mellan kvinnor och män, som beskrivs nedan, kan delvis härledas till dessa områden.

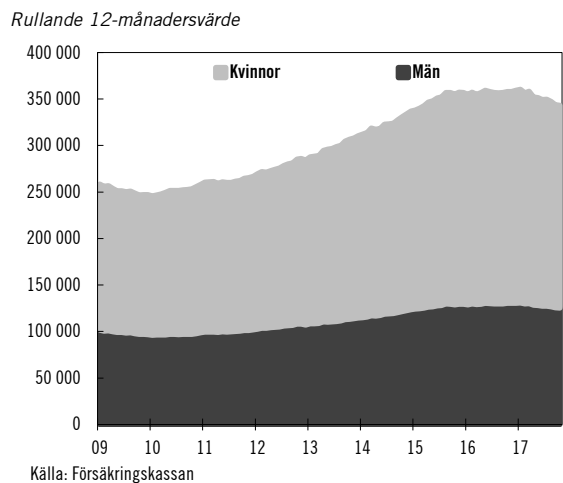
Minskande sjukpenningtal men ökade skillnader mellan kvinnor och män

Sjukpenningtalet började minska i april 2017. I december 2017 uppgick sjukpenningtalet till 10,1 dagar, uppdelat på 13,3 dagar för kvinnor och 6,9 dagar för män. Sjukpenningtalet minskade därmed med 7 procent mellan 2016 och 2017. Vid utgången av 2017 hade kvinnor 93 procent högre sjukpenningtal än män, vilket är en ökning med 2 procentenheter jämfört med året innan.

Diagram 2.3 Sjukpenningtalet för kvinnor och män sedan 1995

Antalet startade sjukfall vände nedåt under 2017

De föregående årens ökning av påbörjade sjukfall är en central komponent bakom uppgången i sjukpenningtalet fram till våren 2017. Inflödet till sjukpenningen var som lägst 2009–2010. Då var det omkring 250 000 sjukfall som påbörjades per år och som varade minst 30 dagar (150 000 kvinnor, 100 000 män). Fram till slutet av 2015 skedde emellertid en närmast kontinuerlig ökning av inflödet. Därefter har ökningen avstannat, och inflödet började minska under 2017. I dagsläget är det ca 343 000 fall som blir minst 30 dagar långa på årsbasis (218 000 kvinnor, 125 000 män).

Diagram 2.4 Antal påbörjade sjukfall som blivit minst 30 dagar långa

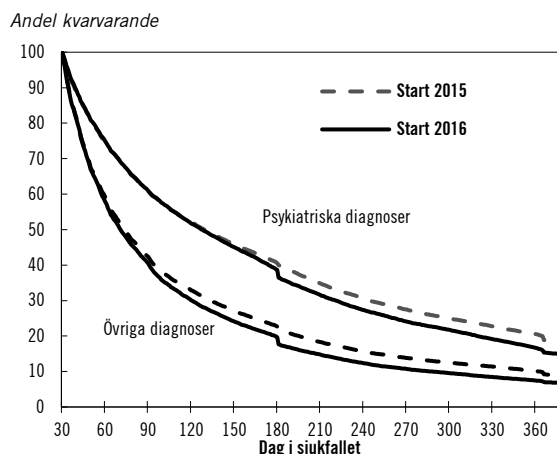
Sjukfall kortare än ett år avslutas tidigare

I följande avsnitt studeras hur snabbt sjukfallen per diagnos har avslutats vid olika tidpunkter, där utvecklingen av sjukfall som startats under 2016 jämförs med motsvarande utveckling 2015. Av diagram 2.5 och diagram 2.6 framgår dels att

sjukfall med psykiatriska diagnoser i genomsnitt pågår längre än övriga diagnoser, dels att sjukfall avslutades snabbare 2016 än 2015. Kurvan för fallen som startat 2016 är brantare än den för 2015, vilket innebär att en större andel av sjukfallen med startår 2016 hade avslutats vid en given tidpunkt. Särskilt tydlig är effekten runt dag 180 i sjukfallen, vilket sammanfaller med en stärkt handläggning på Försäkringskassan och den prövning av arbetsförmågan som ska göras från och med denna dag i rehabiliteringskedjan. Antalet genomförda bedömningar enligt rehabiliteringskedjans lagstadgade tidsgränser ökade under 2017. Bland psykiatriska diagnoser kan konstateras att cirka 16 procent av de sjukfall som startades under 2016 fortfarande pågick efter ett års sjukskrivning. Detta gäller för både kvinnor och män. Det är en minskning med tre procentenheter jämfört med de sjukfall som startades under 2015.

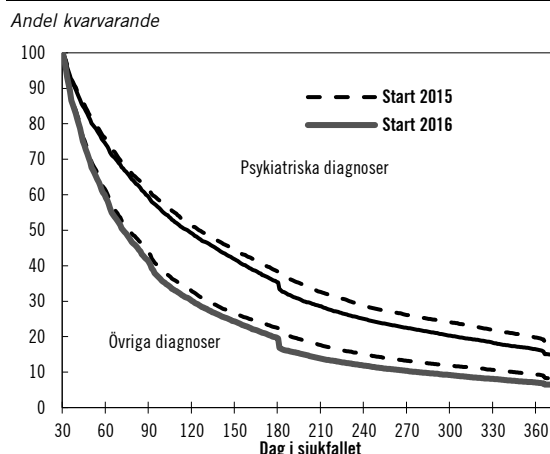
Nedgången i sjukfallens varaktighet under de senaste åren har varit tydligast vid rehabiliteringskedjans bedömningstidpunkter, dvs. under det första sjukskrivningsåret. Samtidigt har sannolikheten att kvarstå i sjukskrivning, givet att sjukfallet har blivit längre än ett år, minskat något.

Diagram 2.5 Andelen sjukfall som blivit 30 dagar eller längre som kvarstår vid olika falllängder upp till dag 375. Avser sjukfall startade år 2015 och 2016. Kvinnor med psykiatriska- resp. övriga diagnoser.

Källa: Försäkringskassan. Anm: Startade sjukfall under fjärde kvartalet respektive år som blev minst 30 dagar långa, exklusive återvändare.

Diagram 2.6 Andelen sjukfall som blivit 30 dagar eller längre som kvarstår vid olika falllängder upp till dag 375. Avser sjukfall startade år 2015 och 2016. Män med psykiatriska- resp. övriga diagnoser.

Källa: Försäkringskassan. Anm: Startade sjukfall under fjärde kvartalet respektive år som blev minst 30 dagar långa, exklusive återvändare.

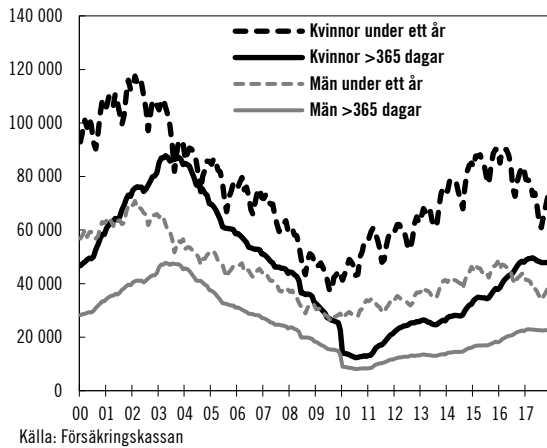
Utvecklingen av långa sjukfall

Antalet pågående sjukfall har varierat kraftigt under de två senaste decennierna. I början av 2000-talet uppgick det totala antalet till över 300 000 per månad. Därefter minskade antalet till som lägst knappt 100 000 per månad 2010. Antalet pågående sjukfall har sedan dess ökat och uppgick i december 2017 till 179 000, varav 66 procent var kvinnor och 34 procent var män. Det är en könsfördelning som varit relativt stabilt över tid.

Uppdelat efter falllängd ser utvecklingen under 2017 olika ut beroende på vilka falllängder som studeras. För sjukfall som pågått kortare tid än ett år har antalet sjukfall minskat under 2017, detta gäller för såväl kvinnor som män (se avsnitt om startade sjukfall ovan). Nivåsänkningen mellan 2017 och 2016 är cirka ca 20 000 pågående sjukfall per månad i detta falllängdsintervall. Även antalet sjukfall som pågått mellan ett och två år har minskat under 2017. Nivåsänkningen är ca 10 000 sjukfall per månad. En lika stor ökning har däremot skett i antalet sjukfall som pågått över två år. Ökningen av antalet sjukfall som pågått längre än två år förklaras främst av borttagandet av den bortre tidsgränsen. Totalt sett är således antalet sjukfall med falllängd över ett år oförändrat mellan 2016 och 2017, vilket synliggörs i diagram 2.7. Detta gäller för såväl kvinnor som män.

Diagram 2.7 Antalet pågående sjukfall jan 2000–dec 2017 uppdelat på fallängd och kön

Antal pågående sjukfall

Källa: Försäkringskassan

Det finns regionala skillnader i sjukfrånvaro

Det är välkänt att det finns regionala skillnader i sjukfrånvaron. Sådana skillnader kan delvis förklaras av olikheter i befolkningens demografiska struktur länen emellan, men en del av skillnaderna kan även bero på andra faktorer som exempelvis bristande likformighet i tillämpningen och nyttjandet av sjukförsäkringen. Ett antal rapporter har pekat på att brister i likformighet existerar (se bl.a. ISF 2010:6 Regionala skillnader i sjukförsäkringens utfall, Försäkringskassan 2017:3 Sjukskrivningsmönster).

Oförklarade skillnader i regional sjukfrånvaro på länsnivå

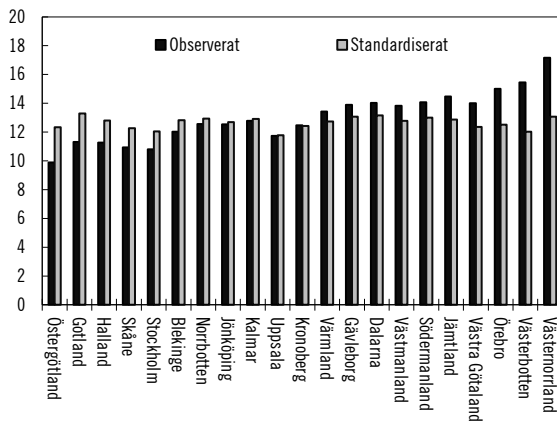
I följande avsnitt redovisas en metod att jämföra lärens genomsnittliga sjukfrånvaro, där hänsyn tas till hur befolkningssammansättningen med avseende på kön, ålder och utbildningsnivå ser ut i respektive län. Riksgenomsnitt för antalet nettodagar under kalenderåret beräknas per ålder (ettårsklasser 16–64 år), kön och utbildningsnivå.¹ När riksgenomsnittets sjukfrånvaro per egenskapskombination tilldelas varje individ i ett län med motsvarande egenskaper erhålls ett standardiserat genomsnittligt antal sjukpenningdagar för länet totalt sett. Tolkningen av detta standardiserade genomsnitt är att om länets individer skulle ha varit sjukskrivna i samma utsträckning som deras motsvarigheter i riket med avseende på ålder, kön och utbildning skulle sjukfrånvaron i länet ha motsvarat det standardiserade talet. Det

¹ Andra variabler, såsom branschstruktur och sektorstillhörighet kan även de utgöra förklaringsfaktorer till sjukfrånvaro. Emellertid måste en

standardiserade värdet är därmed ett ”förväntat” genomsnittligt antal sjukpenningdagar per person i länet givet att man beaktar de strukturella skillnader i ålder, kön och utbildning som finns mellan länen. Detta standardiserade genomsnitt kan då jämföras med det *observerade* för länet (faktiskt genomsnittligt antal sjukpenningdagar netto per person 16–64 år under året). Resultatet framgår av diagram 2.8 och diagram 2.9.

Diagram 2.8 Genomsnittligt antal nettodagar sjukpenning per person och län, kvinnor 2016

Antal dagar

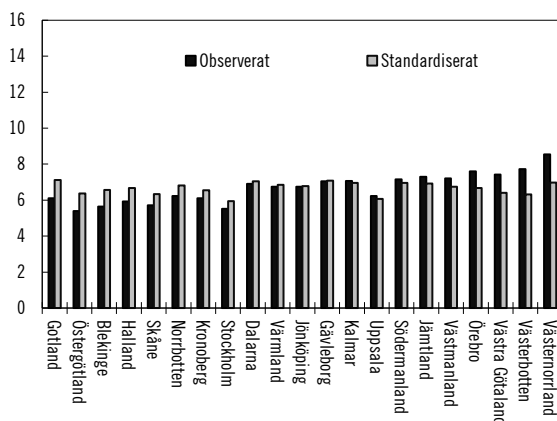

Källa: Socialdepartementets beräkningar i LISA, SCB

Not: sorterat på differens mellan observerat och standardiserat värde

Diagram 2.9 Genomsnittligt antal nettodagar sjukpenning per person och län, män 2016

Antal dagar

Källa: Socialdepartementets beräkningar i LISA, SCB

Not: sorterat på differens mellan observerat och standardiserat värde

När de standardiserade värdena jämförs mellan länen kan det konstateras att dessa skiljer sig åt – detta är ett uttryck för att lärens demografiska förutsättningar är olika och att län med högre

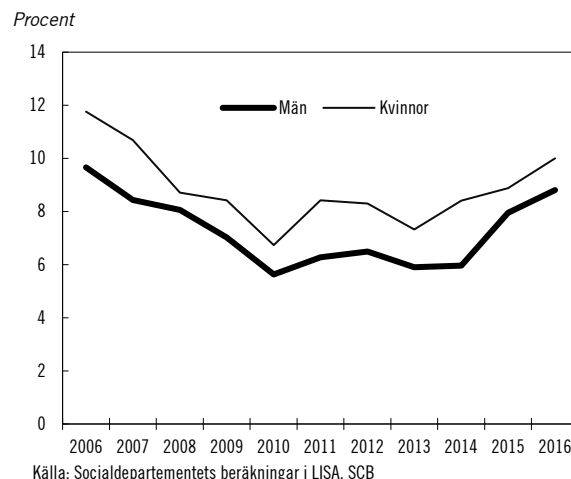
avvägning göras mellan hur många variabler som ska inkluderas och vilket förklaringsvärde dessa tillför i kombination med de redan valda.

medelålder och lägre utbildningsnivå än genomsnittet för riket förväntas ha en högre sjukfrånvaro. Det centrala i analysen är dock hur respektive läns observerade utfall förhåller sig till det standardiserade värdet. Även om analysen inte beaktar alla strukturella skillnader i befolkningsammansättningen är det rimligt att anta att en del av skillnaden mellan länets observerade och standardiserade värde beror på bristande likformighet och kan i så fall vara uttryck för osakliga skillnader. I diagrammen har länen sorterats efter hur stor skillnaden är mellan observerad och standardiserad sjukfrånvaro. Länen längst till vänster har en sjukfrånvaro som understiger den befolkningssammansatt ”förväntade” sjukfrånvaron. På motsvarande sätt har län som ligger till höger i diagrammen, där den observerade sjukfrånvaron överstiger den standardiserade, en sjukfrånvaro som är högre än vad den befolkningssammansatt motiverar. Skillnaderna varierar beroende på län och kön. Det kan konstateras att det finns ett positivt samband mellan länets absoluta observerade nivå och förhållandet till den standardiserade nivån. För kvinnor i Västernorrland är den observerade sjukfrånvaron exempelvis 4 dagar högre än den standardiserade per person och år, vilket motsvarar en relativ avvikelse om 31 procent. För kvinnor i Östergötland understiger den observerade sjukfrånvaron den standardiserade med 20 procent. I genomsnitt är dessa avvikelser per län 10 procent för kvinnor och 9 procent för män. De oförklarade variationerna per län är därmed i genomsnitt något större för kvinnor än män.

Regionala variationer över tid har förekommit

Genom att beräkna den genomsnittliga avvikelsen per län mellan observerad och standardiserad sjukfrånvaro för åren 2006–2016 framgår att den regionala variationen har förändrats över tid. Resultaten redovisas i diagram 2.10.

Diagram 2.10 Genomsnittlig relativ avvikelse per län mellan observerad och standardiserad sjukfrånvaro 2006–2016

Den utifrån befolkningssammansättningen oförklarade sjukfrånvaron per län har under hela tidsperioden varit lägre för män än för kvinnor. För såväl män som kvinnor gäller att den länsvisa avvikelsen var som högst 2006 och sjönk fram till 2010, det år sjukfrånvaron mätt i sjukpenningdagar var som lägst. Den relativa avvikelsen per län var då 6 procent för män och 7 procent för kvinnor. Åren därefter har den oförklarade sjukfrånvaron varit ganska konstant. För kvinnor har emellertid en viss ökning skett, och så även för män sedan 2015. Sammantaget kan det konstateras att det finns oförklarade regionala skillnader.

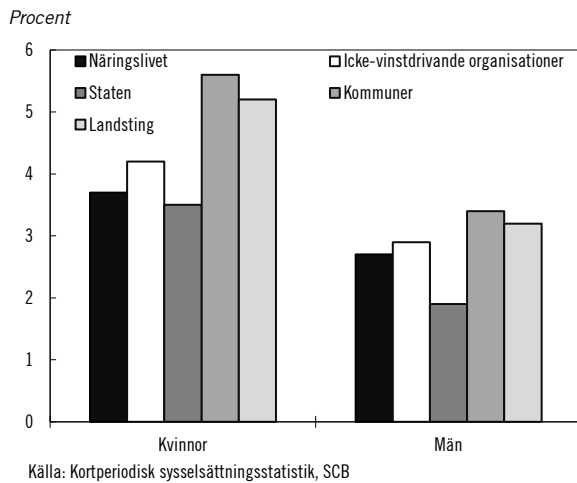
Sjukfrånvaron är högst för kvinnor anställda i kommuner och landsting

Sjukfrånvaron skiljer sig åt mellan olika sektorer. Högst är sjukfrånvaron för anställda kvinnor i kommuner och landsting. Mellan 2016 och 2017 minskade dock sjukfrånvaron inom kommuner och landsting.² Minskningen för kvinnor är 0,6 procentenheter inom både kommuner och

² Notera att denna statistik (kortperiodisk sysselsättningsstatistik från SCB) även inkluderar frånvaro under sjuklöneperioden.

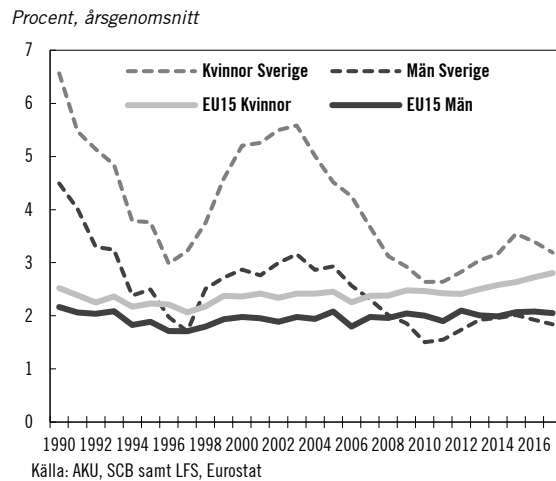
landsting. Motsvarande för män är 0,5 procentenheter. Andelen sjukfrånvarande minskade inom samtliga sektorer för såväl kvinnor som män under 2017 jämfört med 2016. Andelen sjukfrånvarande kvinnor var totalt sett 4,4 procent under fjärde kvartalet 2017 och motsvarande för män var 2,7 procent. Det motsvarar en total minskning med 0,3 procentenheter jämfört med samma period 2016. För kvinnor är minskningen 0,4 procentenheter och för män 0,2 procentenheter. Dessa minskningar är statistiskt säkerställda.

Diagram 2.11 Andel sjukfrånvarande per sektor kvartal 4 2017

Svensk sjukfrånvaro i nivå med EU-genomsnittet
Enligt Statistiska centralbyråns Arbetskraftsundersökning (AKU) ligger den svenska sjukfrånvaron i nivå med EU-genomsnittet. Den svenska sjukfrånvaron har dock varierat betydligt mer över tid jämfört med EU-genomsnittet. I Sverige har de anställda kvinnorna högre sjukfrånvaro än vad anställda kvinnor inom EU i genomsnitt har. Det kan delvis bero på att arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor i Sverige generellt sett är högre än bland kvinnor i andra EU-länder. Under 2017 minskade sjukfrånvaron i Sverige för både kvinnor och män. Utvecklingen under 2017 innebär att sjukfrånvaron för kvinnor i Sverige nu närmast sig EU 15. I Sverige har män ungefär samma sjukfrånvaro som EU-genomsnittet för män.

Diagram 2.12 Andel av anställda 20–64 år som varit frånvarande under hela veckan på grund av sjukdom eller skada. Sverige och EU 15 åren 1990–2017

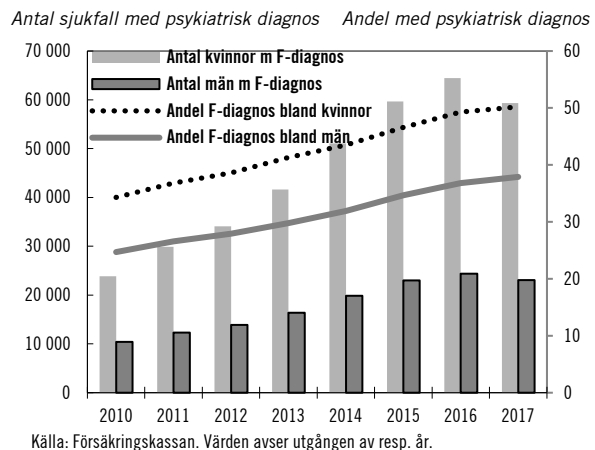

Psykisk ohälsa vanligaste sjukskrivningsorsaken

Under senare år har sjukskrivning till följd av psykisk ohälsa, i form av bl.a. ångest och depressioner, ökat och är i dag den vanligaste sjukskrivningsorsaken för både kvinnor och män. Vid utgången av 2017 hade ca 82 000 pågående sjukfall en psykiatrisk diagnos (59 000 kvinnor, 23 000 män). Av sjukskrivna kvinnor hade omkring hälften en psykiatrisk diagnos och motsvarande för män var ca 38 procent.

Som framgår av diagram 2.13 minskade antalet pågående sjukfall med psykiatriska diagnoser mellan 2016 och 2017 i absoluta tal. Däremot har denna diagnostyps relativa vanlighet sett till samtliga pågående sjukfall ökat. Minskningstakten gällande sjukfall som beror på psykiska sjukdomar har alltså inte varit lika kraftig som bland övriga diagnoser.

Diagram 2.13 Antal med psykiatrisk diagnos 2010–2017 samt andel med psykiatrisk diagnos (F-diagnos) av samtliga pågående sjukfall

Sjukskrivningstiden vid psykiatriska diagnoser är generellt sett längre jämfört med övriga diagnoser. Diagnossammansättningen vid sjukskrivning har förändrats mot att en allt högre andel långa sjukfall beror på psykiatrisk diagnos.

Lågt nybeviljande av sjukersättning

Under 2017 nybeviljades totalt 5 700 personer sjukersättning, vilket är en historiskt mycket låg nivå (52 procent kvinnor och 48 procent män). Det är 3 100 färre än 2016. Avslagsandelen avseende sjukersättningsärenden har också ökat mellan 2016 och 2017, från 70 till 80 procent. En bidragande orsak till detta kan vara den rättsliga kvalitetsgranskning som Försäkringskassan genomförde 2015, vilken visade att myndighetens utredningar var otillräckliga i nästan en fjärdedel av ärendena. Försäkringskassans kvalitetsgranskning har föranlett en förändrad tillämpning av det regelverk som infördes 2008 (S2017/06851/SF).

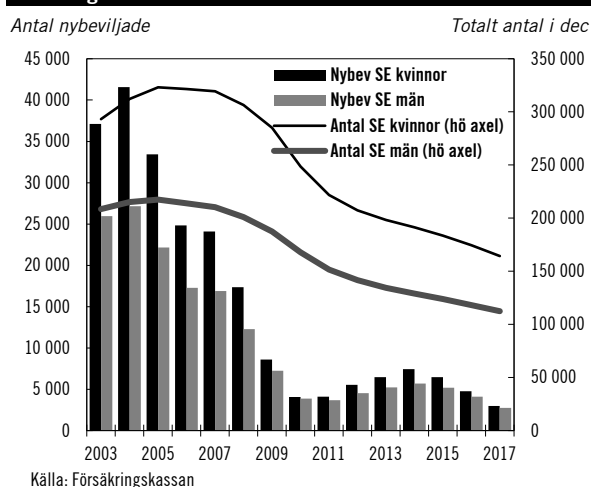
Försäkringskassans förändrade tillämpning sedan 2015 har inneburit att färre individer bedöms uppfylla villkoren för att beviljas sjukersättning (S2018/03539/SF). Såväl andelen ansökningsärenden där personer med långa sjukfall själva ansöker om sjukersättning som ärenden där Försäkringskassan tar initiativ till utbyte av ersättningsform har tydligt minskat. Människor i långa sjukfall som tidigare sannolikt hade beviljats sjukersättning kvarstår därmed istället i sjukpenning. Handläggningen på Försäkringskassan har också koncentrerats till en avdelning vilket inneburit nya handlägningsrutiner och nya ansvarsområden. Detta kan också ha påverkat nybeviljandet.

Riksrevisionen har i granskningen Nekad sjuk- och aktivitetsersättning – effekter på inkomst och hälsa (RiR 2018:9) studerat effekterna av att nekas sjukersättning och aktivitetsersättning (S2017/02110/SF).³ Riksrevisionen har undersökt hur ett nekande av sjuk- och aktivitetsersättning påverkar individens inkomster och hälsa, jämfört med ett beviljande. Granskningen gäller omprövningar i ett stort antal gränsfallsärenden under åren 2009–2013, där såväl ett positivt som negativt beslut hade varit

möjligt inom ramen för handläggarens bedömningsutrymme. Granskningen visar att nekandet av sjuk- och aktivitetsersättning fick negativa effekter på inkomsterna för de personer som står allra längst från arbetsmarknaden. Granskningen visar också att nekandet fick negativa effekter på hälsan för de personer som står allra längst från arbetsmarknaden, främst för personer i åldersgruppen 30–54 år med psykiatriska diagnoser.

Det totala antalet personer med sjukersättning har fortsatt att minska under 2017. Vid utgången av 2017 uppbar totalt 276 000 personer (164 000 kvinnor och 112 000 män) sjukersättning, vilket var 16 000 färre än ett år tidigare.

Diagram 2.14 Antal nybeviljanden samt totalt antal sjukersättningar 2003–2017

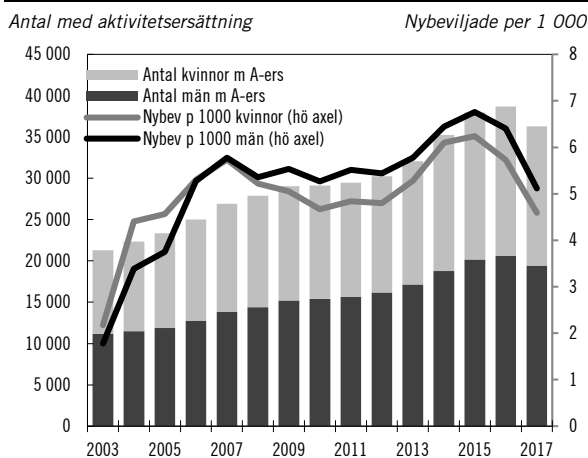
Ökningen av antalet försäkrade med aktivitetsersättning har brutits

För aktivitetsersättningen har ett högt nybeviljande i kombination med relativt lågt utflöde medfört att antalet personer med denna ersättning har ökat allt sedan förmånen infördes 2003. Under 2017 skedde dock ett trendbrott då antalet personer med denna ersättning minskade med drygt 2 000 personer mellan december 2016 och december 2017. I december 2017 hade 36 000 personer aktivitetsersättning, varav 17 000 kvinnor och 19 000 män. Nybeviljandet var något lägre 2017 än föregående år. Totalt nybeviljades 3 000 kvinnor och 3 500 män aktivitetsersättning, vilket motsvarar en minskning på totalt ca 1 700 personer jämfört med 2016. Även sett till antalet nybeviljade per 1 000 försäkrade

³ Nekad sjuk- och aktivitetsersättning – effekter på inkomst och hälsa (RiR 2018:9)

innebar 2017 jämfört med 2016 en svag nedgång. Män hade 2017 en något högre sannolikhet att beviljas aktivitetsersättning jämfört med kvinnor, se diagram 2.15. Sett till nybeviljanden av aktivitetsersättning 2017, uppdelat på nedsatt arbetsförmåga respektive förlängd skolgång, är knappt hälften av det totala nybeviljandet på grund av nedsatt arbetsförmåga. Nedgången av nybeviljade ersättningar har i första hand skett bland dem med nedsatt arbetsförmåga och i mindre utsträckning för förlängd skolgång. Omkring 71 procent av alla som har aktivitetsersättning har det på grund av psykisk ohälsa eller psykisk funktionsnedsättning.

Diagram 2.15 Antal med aktivitetsersättning 2003–2017 samt antal nybeviljade per 1 000 försäkrade

Källa: Försäkringskassan

Beviljandet av arbetsskadelivränta minskar och skillnaderna mellan kvinnor och män består

Den utveckling som observerades i förra budgetpropositionen, att beviljandefrekvensen i ärenden om arbetsskadelivränta minskar samtidigt som skillnaden i andel beviljade livräntor mellan kvinnor och män består, har fortsatt under 2017. Under 2017 beviljades ca 57 procent (59 procent 2016) livräntor för män och ca 44 procent (46 procent 2016) för kvinnor. Någon förklaring till att andelen ansökningar som avslås ökar för både kvinnor och män har inte redovisats.

Ovanstående siffror avser de ärenden där frågan om den försäkrade har varit utsatt för skadlig inverkan i arbetet har prövats. De flesta ansökningar om arbetsskadelivränta (ca 58 procent) avslås av andra anledningar. I dessa fall prövas i allmänhet inte om den försäkrade har varit utsatt för skadlig inverkan i arbetet. I de flesta fallen handlar det om att det inte är styrkt att arbetsförmågan är nedsatt för bestående tid, vilket är en förutsättning för arbetsskadelivränta.

Aktörer i sjukskrivningsprocessen

Åtgärder för friska arbetsplatser

Arbetsgivaren har ansvaret för arbetsmiljön och har en central roll för arbetstagares rehabilitering vid sjukdom. Arbetsgivaren ansvarar för att det vidtas anpassnings- och rehabiliteringsåtgärder på arbetsplatsen, i syfte att underlätta för den sjukskrivne att återgå i arbete.

Arbetsgivare kan få ekonomiskt bidrag för insatser som bidrar till att förebygga sjukfrånvaro och öka sjukskrivna arbetstagares möjligheter att återgå i arbete. För 2017 fanns 100 miljoner kronor avsatta för bidraget Arbetsplatsnära stöd. Användandet av bidraget har ökat för varje år, och under 2017 har 839 arbetsgivare sökt bidrag för att köpa arbetsplatsnära stöd till ett sammanlagt belopp om cirka 68 miljoner kronor. Omkring 27 100 arbetsplatsnära stödsatser har genomförts, varav ca 18 100 avsåg kvinnor och 8 990 avsåg män.

Arbetsmarknadens parter har på regeringens initiativ kommit överens om en för respektive sektor partsgemensam avsiktsförklaring för att bidra till friska arbetsplatser och minskad sjukfrånvaro. De åtgärder som ingår i avsiktsförklaringarna syftar till såväl förbättringar i arbetsmiljön som bättre möjligheter för sjukskrivna anställda att återgå i arbete.

Försäkringskassan är central för måluppfyllelsen inom sjukförsäkringen

Försäkringskassan är en central aktör i sjukskrivningsprocessen. Myndigheten ska bedöma rätten till ersättning från sjukförsäkringen och har också ansvar för samordning och tillsyn av rehabilitering av de försäkrade.

Under 2017 prioriterade Försäkringskassan att öka rättssäkerheten i sjukförsäkringshandläggningen. Rättsliga granskningar visar att fler utredningar och bedömningar görs i tid enligt rehabiliteringskedjan jämfört med året innan. Andelen ärenden där bedömningarna har gjorts i tid enligt rehabiliteringskedjans tidsgränser ökade under 2017. Av bedömningarna vid dag 90 i rehabiliteringskedjan görs ca 83 procent i tid, och vid dag 180 görs ca 81 procent av bedömningarna i tid. Motsvarande andelar 2016 var ca 80 procent vid dag 90 och ca 79 procent vid dag 180. Under 2014 gjordes endast 61 procent av bedömningarna vid dag 90 i tid, och 64 procent av bedömningarna vid dag 180. Bedömningen av

arbetsförmågan i enlighet med rehabiliteringskedjans tidsgränser har därmed ökat kraftigt sedan 2014. Detta har lett till att fler sjukfall avslutas i samband med rehabiliteringskedjans tidsgränser, och att avslagen har ökat inom sjukpenning, sjukersättning och aktivitetsersättning.

Sedan 2015 har antalet avslag ökat inom sjukpenningen, och 2017 avslogs 2,8 procent av sjukpenningansökningarna för kvinnor och 2,4 procent för män. Motsvarande andel för 2016 var 2,2 procent för kvinnor och 2,0 procent för män. Avseende avslag under pågående sjukfall är 2017 avslagsandelen 5,9 procent för kvinnor och 5,5 procent för män. Under 2016 var motsvarande avslagsandel under pågående sjukfall 4,0 procent för kvinnor och 4,3 procent för män. Under 2017 avslogs 8,5 procent av sjukpenninganspråken efter dag 180 i rehabiliteringskedjan i samband med att Försäkringskassan prövar arbetsförmågan mot normalt förekommande arbeten. Andelen försäkrade som fick sin sjukpenning indragen varierade kraftigt mellan länen. Under 2017 var andelen avslag efter dag 180 högst bland personer bosatta i Norrbotten och lägst bland personer bosatta i Östergötland. Avslagen var högst bland personer med sjukdomar i rörelseorganen (ISF Rapport 2018:2).

Ökningen av antalet avslag har inneburit att antalet omprövningar av beslut har ökat kraftigt. Under 2017 inkom 11 747 sjukpenningärenden för omprövning vad gäller kvinnor respektive 6 090 ärenden vad gäller män. Motsvarande antal under 2016 var 7 964 för kvinnor och 4 252 för män. Andelen sjukpenningärenden som ändras i förvaltningsrätten har i stort sett varit oförändrat sedan 2015 och var 14,3 procent 2017. Dock har antalet inkomna ärenden i förvaltningsrätten avseende sjukpenning ökat från 2 901 under 2016 till 5 486 under 2017. Det ökade antalet omprövningsärenden har belastat Försäkringskassans omprövningsverksamhet och myndigheten har inte i tid kunnat vidta relevanta åtgärder för att hantera denna ökning. Under hösten 2017 tillförde därför Försäkringskassan omprövningsverksamheten extra resurser inom ramen för myndighetens förvaltningsanslag.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har granskat Försäkringskassans bedömningar vid dag 90 och 180 i rehabiliteringskedjan (rapport 2017:9). Slutsatsen av granskningen är att bedömningarna vid dag 90 och 180 inte alltid håller tillräcklig kvalitet, och att till ärendena saknas ett

grundläggande utredningsarbete. Detta gäller särskilt utredningarna vid dag 90. Impulser om att den sjukskrivne skulle kunna återgå i arbete hos arbetsgivaren tas inte tillvara. Risken är att sjukperioden löper vidare till dag 180 och att sjukpenningen då dras in utan att möjligheterna till rehabilitering på ordinarie arbetsplats har prövats. För att sjukskrivningsprocessen ska fungera tillfredsställande behöver Försäkringskassan enligt ISF göra ett kontinuerligt och grundläggande utredningsarbete i varje ärende, både för att kunna bedöma den sjukskrivnas rätt till sjukpenning och för att klarlägga möjligheter för återgång i arbete. ISF framhåller vikten av att Försäkringskassans handläggare är aktiva och genomför nödvändiga utredningsåtgärder men också fångar upp impulser från de olika aktörerna i sjukskrivningsprocessen. Rapporten anger att det är detta som är Försäkringskassans samordningsansvar, dvs. att i samråd med den försäkrade föra processen framåt med stöd av andra aktörer som arbetsgivaren, hälso- och sjukvården och Arbetsförmedlingen.

I svaret på regeringsuppdraget Förstärkt arbete med att stödja individen i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen (S2018/00529/SF) konstaterar Försäkringskassan att det finns behov av att få till stånd en tätare dialog med såväl individ som med berörda aktörer. Behovet av ett ökat stöd till individen i form av fler kontakter mellan individen, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen innan individen når 180 dagars sjukskrivning diskuteras också av Försäkringskassan i svaret på regeringsuppdraget om Ökad kunskap för bättre stöd tillbaka från sjukrivning (S2017/01559/SF).

Försäkringskassans service gentemot de försäkrade bedöms ha utvecklats positivt under 2017. Både inom sjukpenningen, sjukersättningen och aktivitetsersättningen har tillgängligheten i telefon ökat och väntetiderna har sjunkit. Användandet av de digitala tjänsterna har också ökat. Inom sjukförsäkringen har den genomsnittliga handläggningstiden för sjukpenningärenden ökat från 23 dagar 2016 till 26 dagar 2017. Inom sjukersättningen har dock handläggningstiderna minskat från 118 dagar 2016 till 85 dagar 2017. Samma trend gäller för aktivitetsersättningen där handläggningstiderna har minskat från 76 dagar 2016 till 71 dagar 2017.

Det är av vikt att Försäkringskassan tydligt motiverar sina beslut i sjukförsäkringshandläggningen. Försäkringskassan redovisade under 2018

ett antal åtgärder som vidtas med anledning av detta (S2018/02658/SF). Bland annat ska Försäkringskassan arbeta med en tätare dialog med individen och andra aktörer i sjukskrivningsprocessen, samt utveckla arbetssätt och interna processer för samtal och informationsgivning vid beslut om avslag av ersättning.

Fortsatt hög personalomsättning och intern sjukfrånvaro på Försäkringskassan

Personalomsättningen i myndigheten är fortsatt hög och uppgår till ca 11 procent, vilket är oförändrat sedan 2016. Det strategiska kompetensförsörjnings- och utbildningsarbetet är viktigt för att säkerställa att kompetens finns för att nå verksamhetens mål. Den totala sjukfrånvaron har minskat marginellt jämfört med året innan och uppgår till 6,1 procent av arbetstiden.

Försäkringskassans arbete för ökad jämställdhet

Försäkringskassan har vidtagit flera åtgärder inom ramen för regeringens satsning på jämställdhetsintegrering av myndigheter (JiM). En handlingsplan för åren 2015–2018 togs fram som stöd för arbetet med mål och aktiviteter för myndighetens jämställdhetsarbete. Målen handlar om att Försäkringskassan ska motverka osakliga könsskillnader i handläggning, bemötande och beslut, främja ett jämställt nyttjande av socialförsäkringen samt bidra till att minska mäns våld mot kvinnor. Inom ramen för regeringens JiM-satsning har Försäkringskassan integrerat ett jämställdhetsperspektiv i flera styrande och stödjande dokument, såväl som i försäkringsutbildningar. De har även arbetat med kompetensutveckling. Myndigheten har nu samordnat styrning och uppföljning av jämställdhetsfrågor med övrigt uppföljningsarbete som rör den statliga värdegrunden. I svaret på regeringsuppdraget Uppdrag om ökad kunskap om social problematik i samband med sjukskrivningar (S2016/07724/SF) konstaterar ISF bl.a. att Försäkringskassans handläggare är i behov av stöd i arbetet med mäns våld mot kvinnor och att detta behöver prioriteras i handläggningen av sjukskrivningsärenden.

Särskilda insatser för unga med aktivitetsersättning

Försäkringskassan fick i regleringsbrevet för 2017 i uppdrag att utveckla utredningarna av arbetsförmågan inför beslut om aktivitetsersättning och utveckla arbetet med att identifiera de unga personer med aktivitetsersättning som har behov av förberedande eller arbetslivsinriktade insatser.

Av Försäkringskassans redovisning av uppdraget (S2018/01418/SF) framgår bl.a. att en relativt stor andel av de personer som har aktivitetsersättning saknar individuella planer och insatser under ersättningsperioden. Försäkringskassan följer inte heller upp genomförda rehabiliteringsinsatser och aktiviteter i tillräckligt hög utsträckning. Försäkringskassans bedömning är att utredning och bedömning av behovet av insatser behöver ske tidigare och mer systematisk under ersättningsperioden. Försäkringskassan har därför bl.a. utvecklat arbetssätt och metoder för att förbättra förmågan att utreda och bedöma behov av insatser, planera och dokumentera insatser samt följa upp dessa.

Försäkringskassan har också uppmärksammat att det finns en förbättringspotential när det gäller utredning och bedömning av rätten till aktivitetsersättning. Försäkringskassan har därför utvecklat arbetssätt och metoder för att analysera och värdera medicinska underlag, att utreda med andra aktörer samt utvecklat ett stöd för att bedöma rätten till aktivitetsersättning.

För de personer som får avslag på ansökan om aktivitetsersättning behöver Försäkringskassan, tillsammans med Arbetsförmedlingen, säkerställa att det finns väl fungerande rutiner vid en övergång till Arbetsförmedlingen. Ett arbete pågår tillsammans med Arbetsförmedlingen för att skapa goda förutsättningar för denna övergång.

Samarbetet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen för individens återgång i arbete

Samarbetet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen syftar till att öka kvinnors och mäns förutsättningar att utveckla eller återfå arbetsförmåga och därmed kunna komma i arbete eller studier. Samarbetet bedrivs enligt gemensamma regleringsbrevsuppdrag och finansieras med medel inom utgiftsområde 10, anslag 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen.

Samarbetet består av gemensam kartläggning och aktiva insatser. Under 2017 har 10 010 gemensamma kartläggningar genomförts, jämfört med 10 678 gemensamma kartläggningar 2016. Under 2017 var 61 procent av deltagarna kvinnor och 39 procent var män. Av deltagarna hade 75 procent sjukpenning, 18 procent aktivitetsersättning och sju procent aktualiserades av Arbetsförmedlingen och hade a-kassa, aktivitetsstöd eller försörjningsstöd.

I genomsnitt genomfördes 2017 gemensam kartläggning dag 719 i sjukfallet, jämfört med dag 486 i sjukfallet 2016. Enligt myndigheterna är den ökade genomsnittstiden för gemensam kartläggning en konsekvens av att den bortre tidsgränsen för maximalt antal dagar med sjukpenning togs bort i februari 2016. Borttagandet av den bortre tidsgränsen har inneburit att antalet sjukfall som pågår i mer än 914 dagar har ökat. När Försäkringskassan identifierar rehabiliteringsbehov i dessa långa sjukfall påverkas därmed genomsnittstiden för när i ett sjukfall som gemensam kartläggning genomförs.

Antalet personer som under 2017 aktualiserades för aktiva insatser var 10 301, jämfört med 9 829 personer 2016. Av de 7 187 personer som under 2017 lämnade samarbetet efter insats har 55 procent uppnått arbetsförmåga och lämnat sjukförsäkringen, jämfört med 51 procent 2016. Dessa personer är då i arbete, utbildning, inskrivna i arbetsmarknadspolitiskt program eller öppet arbetslösa. Myndigheterna bedömer att det befintliga arbetssättet med gemensam kartläggning och aktiva insatser har goda förutsättningar att uppfylla intentionerna med uppdraget. Myndigheterna anser att fler personer bör kunna omfattas av samarbetet och kommer därför att vidta åtgärder för att identifiera fler personer för gemensam kartläggning och aktiva insatser.

I det myndighetsgemensamma uppdraget ingår också att skapa goda förutsättningar i övergången till Arbetsförmedlingen för de personer som av Försäkringskassan bedöms ha arbetsförmåga och därmed inte längre rätt till ersättning från sjukförsäkringen. Under 2017 genomfördes 529 kontaktmöten i syfte att ge individen möjlighet att tidigt komma igång med en omställningsprocess genom att etablera kontakt med Arbetsförmedlingen och söka nytt arbete under pågående sjukskrivning. Därutöver har det genomförts 1 633 överlämningsmöten för personer som inte längre får sjukpenning. Myndigheterna är överens om att utveckla sina arbetssätt för att ge personer en bättre övergång mellan myndigheterna. Till exempel implementeras arbetssätt som innebär att överlämningsmöten kommer att genomföras innan Försäkringskassan fattat beslut om att inte längre betala sjukpenning.

Samordnade rehabiliteringsinsatser genom samordningsförbund

För individer som har behov av samordnade rehabiliteringsinsatser är det möjligt för Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, landsting och kommuner att, enligt lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser, genom samordningsförbund finansiera sådana insatser så att dessa individer uppnår eller förbättrar sin förmåga att utföra förvärvsarbete. Vid utgången av 2017 fanns det 82 samordningsförbund som omfattade 253 av Sveriges 290 kommuner.

De statliga medlen för samordningsförbunden uppgick för 2017 till 339 miljoner kronor, varav drygt 326 miljoner kronor har använts. Att samtliga medel inte har använts förklaras av att samordningsförbund inte startat i den takt som förväntats under 2017, att nystartade förbund haft ett mindre medelsbehov och att en del kommuner och landsting inte har matchat den möjliga statliga medelstilldelningen. Kommuner och landsting har, i enlighet med lagstiftningen, bidragit med motsvarande belopp vilket innebär att samordningsförbundens totala medel för 2017 har uppgått till 653 miljoner kronor. Därutöver har några samordningsförbund erhållit medel från Europeiska socialfonden (ESF) för medverkan i sådana projekt. Försäkringskassan medverkade 2017 i 63 ESF-projekt, varav i 39 projekt som medfinansierar och i ett projekt som projektägare. Den totala medfinansieringen från Försäkringskassan beräknas till cirka 72 miljoner kronor för 2017. Medfinansieringen består till cirka 90 procent av deltagarersättning (S2018/00308/SF).

Totalt har närmare 28 400 personer omfattats av de insatser som finansieras av samordningsförbunden. Hälften av insatserna avser rehabilitering till arbete eller studier, t.ex. individuell coachning, arbetsträning, arbetsprövning eller arbetspraktik. Drygt en fjärdedel av insatserna avser förberedande insatser som syftar till att rusta individen för arbetslivsinriktad rehabilitering. Därutöver vidtas kartlägningsinsatser och förebyggande insatser. Under 2017 avslutade cirka 8 400 personer en insats, varav 55 procent kvinnor och 45 procent män. Efter avslutad insats var det 31 procent som antingen arbetade eller studerade.

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har i uppdrag att särskilt arbeta för att samordningsförbunden prioriterar insatser för långtids-sjukskrivna, unga med funktionsnedsättning och

unga som har aktivitetsersättning. Under 2017 vidtogs fler insatser för dessa grupper.

Samordningsförbunden finansierar även strukturinriktade insatser, t.ex. dialog och kommunikation, för att stärka samverkan mellan myndigheterna och öka kunskapen om olika gruppers behov av arbetslivsinriktad rehabilitering.

Hälso- och sjukvårdens insatser

Hälso- och sjukvården har en viktig roll i sjukskrivningsprocessen genom sitt ansvar att dels tillhandahålla medicinsk behandling och rehabilitering, dels bedöma patientens medicinska tillstånd och leverera medicinska utlåtanden som underlag för Försäkringskassans bedömning av den försäkrades arbetsförmåga och behov av rehabilitering.

Underlag från hälso- och sjukvården

Försäkringskassan har undersökt hur antalet kompletteringar av läkarintyg har utvecklats mellan 2011 och 2017. Resultaten visar att antalet begärda kompletteringar har ökat med ca 60 procent mellan åren. Däremot är andelen begärda kompletteringar i stort sett densamma 2017 som 2011. Andelen begärda kompletteringar var markant högre för läkarintyg utfärdade mellan dag 91 och 180 i ett sjukfall (21 procent) jämfört med både kortare och längre sjukfall. Det fanns små skillnader mellan de olika diagnosgrupperna om man ser till andelen av begärda kompletteringar. I antal var dock psykiatriska diagnoser helt dominerande.

Riksrevisionen har granskat processen när sjukskrivande läkare ska bedöma arbetsförmåga vid psykiatriska diagnoser *Bedömning av arbetsförmåga vid psykisk ohälsa – en process med stora utmaningar* (RiR 2018:11). Resultaten visar att det på flera områden råder osäkerhet kring vilka krav som Försäkringskassan ställer på sjukskrivande läkare inom ramen för sjukskrivningsprocessen. Svårigheter att beskriva patienternas funktionsnedsättningar i läkarintygen uppges främst bero på brist på undersöknings- och provresultat vid psykisk ohälsa. Riksrevisionens granskning visar också att otillräckliga kunskaper inom försäkringsmedicin och psykiatri bland primärvårdsläkare är en försvårande omständighet, liksom tidsbrist när läkare möter patienter.

Socialstyrelsens arbete

Socialstyrelsen ger ut ett försäkringsmedicinskt beslutsstöd (FMB) som innehåller dels övergripande principer, dels diagnosspecifikt beslutsstöd för sjukskrivning. FMB riktar sig främst till läkare och Försäkringskassan med syftet att bidra till en kvalitetssäker, enhetlig och rättssäker sjukskrivningsprocess. FMB används dagligen av Försäkringskassans handläggare och åtta av tio sjukskrivande läkare anser att FMB har ett stort eller måttligt värde för hög kvalitet i arbetet med sjukskrivningar.

Under det gångna året har Socialstyrelsen arbetat med dels de övergripande principerna för sjukskrivning, dels det diagnosspecifika beslutsstödet, inom områdena psykiska sjukdomar, endometrios, graviditetsrelaterade besvär, hud, epilepsi och bröstcancer. Detta arbete beräknas färdigställas under 2018. Karolinska Institutet (KI) har på uppdrag av Socialstyrelsen följt upp FMB. KI rekommenderar att FMB blir mer enhetligt och enklare, att vissa diagnosgrupper delas upp i ytterligare diagnoser, att FMB tas fram för nya diagnoser och att målgruppen för FMB vidgas.

Socialstyrelsen har också vidtagit åtgärder i syfte att vidareutveckla FMB, bl.a. FMB:s digitala format. Digitaliseringen har bl.a. gjort det möjligt för landstingen och regionerna att integrera den diagnosspecifika delen av FMB i sina intygssystem.

Överenskommelsen mellan regeringen och SKL om en kvalitetssäker och effektiv sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess

Sedan 2006 har staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ingått överenskommelser för att stimulera landstingen till att ge sjukskrivningsfrågan högre prioritet i hälso- och sjukvården och för att utveckla sjukskrivningsprocessen.

Nuvarande överenskommelse gäller för 2017–2018 (En kvalitetssäker och effektiv sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess 2017–2018, S2016/07764/SF) och omfattar totalt närmare 2,9 miljarder kronor. Överenskommelsen innebär stimulansmedel för kvalitetshöjande insatser inom hälso- och sjukvården för att sjukskrivning ska bli en del av vård och behandling. Det handlar bl.a. om hur hälso- och sjukvården bidrar till en kvalitetssäker och jämställd sjukskrivningsprocess, utvecklar samverkan och samarbete med andra berörda aktörer i sjukskrivningsprocessen

för att förebygga eller förkorta sjukskrivning samt främjar kvinnors och mäns återgång i arbete. Överenskommelsen består av ett antal villkor som landstingen ska uppfylla för att medlen ska betalas ut. För 2017 uppfyller samtliga landsting villkoren som avser att vidareutveckla kompetenssatsning i försäkringsmedicin respektive att införa en funktion för koordinering inom hälso- och sjukvården. Dessutom ges landstingen medel för att stimulera tillgången till medicinska rehabiliterings- och behandlingsinsatser för patienter med smärtproblematik eller lindrig och medelsvår psykisk ohälsa. Landstingen ges särskilda stimulansmedel för att främja patientens återgång i arbete genom utvecklade kontakter med arbetsgivare och Arbetsförmedlingen. Överenskommelsen består också av medel för att utveckla elektronisk informationsöverföring av läkarintyg mellan hälso- och sjukvården och Försäkringskassan.

Försäkringsmedicinska utredningar

Sedan 2010 har staten och SKL ingått överenskommelser om att ge ersättning till landsting som utför fördjupade medicinska utredningar efter beställning från Försäkringskassan. Enligt överenskommelsen kan Försäkringskassan beställa särskilt läkarutlåtande (SLU) som ska baseras på antingen enbart en läkares utredning eller på teambaserad medicinsk utredning (TMU) som, förutom undersökning av läkare, innehåller inslag av flera kompetenser inom hälso- och sjukvården. Sedan 2013 kan Försäkringskassan även beställa Arbetsförmågeutredning (AFU). Regeringen har lyft fram behovet av ökad och mer enhetlig användning av försäkringsmedicinska utredningar. Vad beträffar användningen av försäkringsmedicinska utredningar har de varierat de senaste åren. Under 2015 beställdes 6 881 utredningar för att under 2016 öka till 9 575. Under 2017 beställdes 6 623 utredningar. Av de anslagna 250 miljoner kronor för 2017 förbrukades 246 miljoner kronor. Under året tillfördes ytterligare 40 miljoner kronor.

Internationellt samarbete inom socialförsäkringen

Att Sverige är en del av en alltmer internationaliserad värld avspeglas även i socialförsäkringsystemen. Ett exempel på detta är det faktum att av de ca 2,79 miljoner kvinnor och 2,86 miljoner män som var försäkrade i december 2017, så var

ca 21 procent av kvinnorna och 19 procent av männen födda i ett annat land än Sverige. Av dessa var ca 40 procent födda inom Europa. Ett annat exempel är att det var drygt 151 000 kvinnor och män som var bosatta utomlands och som fick svensk allmän pension 2017. Av dessa var det 87 procent som fick utbetalning av pension till ett annat land som ingår i EU eller Europeiska ekonomiska samarbetsrådet (EES) eller till Schweiz.

EU-arbete

Europeiska kommissionen presenterade den 13 december 2016 sitt förslag till en revidering av förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av social trygghet och dess tillämpningsförordning (EG) nr 987/2009. Förslagen har därefter varit föremål för förhandlingar, vilket hittills har resulterat i att rådet har antagit en allmän inriktning på förslaget i sin helhet. De föreslagna ändringarna omfattar i huvudsak fem områden av förordningen: likabehandling, åtgärder för att förebygga fel och bedrägerier, förmåner vid långvarigt vårdbehov, samordning av föräldrapenningliknande förmåner samt förmåner vid arbetslöshet. Förhandlingarna väntas fortsätta in i 2019.

Kommissionens arbete med att utveckla ett it-system för elektroniskt informationsutbyte mellan medlemsstater i socialförsäkringsärenden, Electronic Exchange of Social Security Information (EESSI), är nu i slutet av genomförandefasen. Systemet ska börja användas i samtliga EU- och EES-länder och Schweiz senast 3 juli 2019 och ska hjälpa socialförsäkringsinstitutioner i hela EU (inklusive Storbritannien efter 29 mars 2019), EES och Schweiz att effektivare och säkrare utbyta information i enlighet med EU:s samordningsbestämmelser. Försäkringskassan samordnar införandet av EESSI-systemet i Sverige.

Förhandlingar om avtal om social trygghet

Sverige undertecknade i oktober 2015 ett socialförsäkringsavtal med Filippinerna. Filippinerna meddelade i mars 2018 att avtalet har godkänts av det filippinska parlamentet. Förhandlingar pågår även om socialförsäkringsavtal med Brasilien och Japan.

Administration kring samordning av social trygghet

I arbetet med att säkerställa en effektiv tillämpning av samordningen av de sociala trygghetsystemen samt att förebygga och motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott ingår att även se över myndigheternas handläggning av socialförsäkringsärenden som har internationella dimensioner. Försäkringskassan har mot bakgrund av detta utfört flera uppdrag för att se över sin handläggning av bedömningen av försäkringstillhörighet vid arbete respektive bosättning i Sverige. Detta har resulterat i att Försäkringskassan har genomfört ett flertal åtgärder för att förtydliga tillämpningen av aktuell lagstiftning och utveckla handläggningen av dessa bedömningsmoment (S2018/01349/SF). Inspektionen för Socialförsäkringen redovisade i mars 2018 ett uppdrag att granska myndigheternas arbete med kontroller i gränsöverskridande situationer (S2018/02063/SF). Även Försäkringskassans arbete med att utveckla it-stödet för att fånga statistik inom det internationella området fortskrider. Försäkringskassan kommer kunna redovisa förbättrad statistik från och med första kvartalet 2020 (S2018/01369/SF). På regeringens uppdrag har myndigheten redovisat statistik över utfärdade intyg om bosättning och de kostnader för hälso- och sjukvård som de utfärdade intygen givit upphov till för 2016 (S2017/01636/FS).

Brexit

Storbritanniens utträde ur EU kommer att påverka hur svenska sociala trygghetsförmåner i framtiden ska samordnas i förhållande till brittiska förmåner. Ett arbete pågår gällande hur detta kommer att påverka personer som rör sig, har rört sig eller kommer att röra sig mellan Sverige och Storbritannien. Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har därför fått i uppdrag att analysera vilka konsekvenser Storbritanniens utträde ur EU (brexit) kommer att få för myndigheternas verksamheter. Analysen ska utgå både från konsekvenserna för den enskilde och konsekvenserna för myndighetens administration och ekonomi.

Mötesplatser

2016 gavs ett regeringsuppdrag till Migrationsverket, Försäkringskassan, Skatteverket och Arbetsförmedlingen om en utökad satsning på förenklade och mer effektiva processer för nyanlända, vilket förlängdes under 2017 (A2017/01413/I). Myndigheterna har samlokaliserat sig på en rad orter i landet, s.k. Mötesplatser, vilket möjliggör för nyanlända att träffa representanter för flera myndigheter vid samma tillfälle. För många nyanlända har denna samverkan inneburit förenklade första kontakter med myndigheter och kortare väntetider, se vidare utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering.

2.6 Budgetförslag

2.6.1 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.

Tabell 2.4 Anslagsutveckling 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.

Tusental kronor				
2017	Utfall	37 673 295	Anslags-sparande	4 063 851
2018	Anslag	38 810 429 ¹	Utgifts-prognos	37 286 420
2019	Förslag	36 946 254 ²		
2020	Beräknat	37 060 151		
2021	Beräknat	37 708 608		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 2 904 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2019 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2016 som uppgick till -417 347 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för sjukpenning, rehabiliteringspenning, närstående-penning och arbetshjälpmedel enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Anslaget får vidare användas för utgifter för boendetillägg och sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall enligt socialförsäkringsbalken. Anslaget får dessutom användas för utgifter som kan uppkomma med anledning av vissa bestämmelser i sjuklönesystemet, nämligen den s.k. sjuklönegarantin och det särskilda högriskskyddet enligt lagen (1991:1047) om sjuklön.

Anslaget får även användas för utgifter för återbetalningspliktiga studiemedel avseende studerandes sjukperioder enligt studiestödslagen (1999:1395). Därtill får anslaget användas för utgifter för ersättning för skada orsakad av deltagare i arbetslivsinriktad rehabilitering, arbets hjälpmedel m.m. Anslaget får också användas för utgifter för statliga ålderspensionsavgifter enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Kompletterande information

Bestämmelserna om ersättning för skada orsakad av deltagare i arbetslivsinriktad rehabilitering finns i förordningen (1980:631) om ersättning av allmänna medel för skada orsakad av deltagare i arbetsmarknadspolitiskt program eller arbetslivsinriktad rehabilitering m.m.

Regeringens överväganden

Sjukpenning

Utgiftsutvecklingen för sjukpenningen styrs dels av antalet *ersatta dagar*, dels av *medelersättningen*. Antalet dagar påverkas av förändringar inom regelverk och regelverkets tillämpning och administration. Utöver detta har framför allt demografiska förändringar, utvecklingen på arbetsmarknaden samt frånvaroförändringar på individnivå betydelse för utvecklingen. Medelersättningen påverkas framför allt av ersättningsnivån samt löneutvecklingen.

Nedan redogörs för regeringens bedömning av utvecklingen framöver som i sin tur ligger till grund för utgiftsprognoserna.

En central bestämningsfaktor för den framtida volymutvecklingen är hur många sjukfall som startar. Inflödet, i termer av nya sjukfall som blir minst 30 dagar, ökade mellan 2010 och 2015 i en relativt hög takt. Denna ökning avklingade under hösten 2015 och under 2017 minskade det totala antalet startade fall något. Under resten av prognosperioden väntas inflödet öka i takt med arbetskraftens tillväxt vilket innebär en årlig nivå kring ca 350 000 startade sjukfall.

Allt fler sjukfall avslutas omkring rehabiliteringskedjans bedömningstidpunkter. Detta beror sannolikt på Försäkringskassans arbete med att förstärka och förbättra utrednings- och bedömningsarbetet. Varaktigheten för sjukfall kortare än ett år minskade följaktligen 2017. Prognosen

för åren 2018–2021 innebär inga antaganden om att sjukfallens varaktighet kommer att förändras i någon större omfattning jämfört med 2017.

Antalet sjukpenningdagar beräknas uppgå till ca 54 miljoner nettodagar under 2018 och ca 52 miljoner nettodagar 2019. Medelersättningen per nettodag för sjukpenning har för 2018 beräknats till 599 kronor och för 2019 till 609 kronor. Nyckelfaktorer i sammanhanget är hur många sjukfall som kommer att starta framöver samt i vilken takt sjukfallen kommer att avslutas.

För 2018 beräknas utgifterna, inklusive statlig ålderspensionsavgift, uppgå till 35 651 miljoner kronor. Utgifterna för sjukpenningen inklusive statlig ålderspensionsavgift för 2019 beräknas till 35 304 miljoner kronor. För åren 2020 och 2021 beräknas utgifterna till 35 423 respektive 35 987 miljoner kronor.

Rehabiliteringspenning

Om en försäkrad påbörjar en arbetslivsinriktad rehabilitering kan Försäkringskassan bevilja rehabiliteringspenning. Utgiftsutvecklingen för rehabiliteringspenning styrs till största delen av samma faktorer som sjukpenningutgifterna. Utgiftsutvecklingen påverkas också av i vad mån Försäkringskassan bedömer behovet av rehabilitering och påbörjar samordnade rehabiliteringsinsatser. Rehabiliteringspenningen har ända sedan 2011 minskat i förhållande till sjukpenningen. Andelen försäkrade som får rehabiliteringspenning har successivt minskat och utvecklingen har accentuerats under 2016 och 2017. Sannolikt har den förändring av tillämpningen som infördes under hösten 2016 bidragit till att förstärka utvecklingen. Den försäkrade får sedan 2016 bara rehabiliteringspenning för den tid som han eller hon deltar i en åtgärd, medan resterande del av dagen ersätts med sjukpenning givet att övriga förutsättningar är uppfyllda.

Antalet rehabiliteringsdagar beräknas uppgå till ca 1,7 miljoner nettodagar under 2018 och 1,7 miljoner nettodagar 2019. Medelersättningen per nettodag för rehabiliteringspenning har för 2018 beräknats till 515 kronor och för 2019 till 523 kronor.

För 2018 beräknas utgifterna, inklusive statlig ålderspensionsavgift, uppgå till 987 miljoner kronor. Utgifterna för rehabiliteringspenningen inklusive statlig ålderspensionsavgift för 2019 beräknas till 951 miljoner kronor. För åren 2020 och 2021 beräknas utgifterna till 920 respektive 977 miljoner kronor.

Arbetshjälpmedel m.m.

Försäkringskassan har särskilda medel för köp av arbetstekniska hjälpmedel, läkarutlåtanden och läkarundersökningar samt för särskilt bidrag och för ersättning för resor till och från arbetet. Försäkringskassan har främst använt medlen för köp av arbetstekniska hjälpmedel. I övrigt har medlen använts för bl.a. utgifter för läkarutlåtanden samt för bidrag till resor. Försäkringskassans behov av att köpa medicinska underlag och utlåtanden för att bedöma rätten till ersättning och behovet av rehabilitering har minskat sedan 2011. Behovet av sådana kompletterande underlag och utlåtanden tillgodoses i stället inom ramen för den allmänna hälso- och sjukvården via en överenskommelse mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting.

För 2018 beräknas utgifterna uppgå till 163 miljoner kronor. Utgifterna för arbetshjälpmedel m.m. beräknas till 164 miljoner kronor för 2019. För åren 2020 och 2021 beräknas utgifterna till 165 respektive 166 miljoner kronor.

Sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall

Den 1 januari 2012 infördes förmånerna sjukpenning i särskilda fall och rehabiliteringspenning i särskilda fall. Förmånerna kan lämnas till en försäkrad som helt eller delvis har fått tidsbegränsad sjukersättning under det högsta antalet månader som sådan ersättning kan betalas ut. Ersättningarna kan också lämnas till försäkrade vars rätt till aktivitetsersättning upphör till följd av att han eller hon fyller 30 år.

Sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall kan lämnas till en försäkrad som saknar sjukpenninggrundande inkomst (SGI), eller till en försäkrad som har en låg SGI.

Inflödet till sjukpenning i särskilda fall utgörs numer enbart av personer som haft aktivitetsersättning och fyllt 30. Denna grupp förväntas öka något de kommande åren. Utgifterna för sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall beräknas därför öka under hela prognosperioden.

Utgifterna för 2018 beräknas uppgå till 128 miljoner kronor. Utgifterna för sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall beräknas till 147 miljoner kronor för 2019. För åren 2020 och 2021 beräknas utgifterna till 162 respektive 175 miljoner kronor.

Boendetillägg

Den 1 januari 2012 infördes förmånen boendetillägg. Denna förmån kan lämnas till en försäkrad som fått tidsbegränsad sjukersättning under det högsta antal månader som sådan ersättning kan lämnas, om den försäkrade får sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukpenning i särskilda fall eller rehabiliteringspenning i särskilda fall. Boendetillägg kan också lämnas till en person vars aktivitetsersättning upphör till följd av att han eller hon fyller 30 år.

Utgifterna för 2018 beräknas uppgå till 166 miljoner kronor. Utgifterna för boendetillägg beräknas till 187 miljoner kronor för 2019. För åren 2020 och 2021 beräknas utgifterna till 195 respektive 205 miljoner kronor.

Närståendepenning

Närståendepenning utbetalas till den som avstår från förvärvsarbete för att vårda en närstående svårt sjuk person. Utgiftsutvecklingen för närståendepenningen styrs av antal ersatta dagar samt löneutvecklingen. Antalet dagar beräknas uppgå till 184 000 nettodagar under 2018 och 182 000 nettodagar 2019. Medelersättningen per nettodag för närståendepenning har för 2018 beräknats till 953 kronor och för 2019 till 973 kronor per dag.

För 2018 beräknas utgifterna, inklusive statlig ålderspensionsavgift, uppgå till 191 miljoner kronor. Utgifterna för närståendepenningen inklusive statlig ålderspensionsavgift beräknas till 193 miljoner kronor för 2019. För åren 2020 och 2021 beräknas utgifterna till 195 respektive 198 miljoner kronor.

Tabell 2.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	38 810 429	38 810 429	38 810 429
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	672 500	675 500	678 500
Övriga makroekonomiska förutsättningar	1 094 000	1 666 000	2 252 000
Volymer	-3 630 675	-4 091 778	-4 032 321
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	36 946 254	37 060 151	37 708 608

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att inga nya förslag med utgiftspåverkan lämnas för detta anslag. Därigenom redovisas endast den effekt tidigare fattade riksdagsbeslut har på anslaget, se tabell 2.5. Anslaget beräknas genom tidigare fattade riksdagsbeslut öka med 672,5 miljoner kronor 2019. För 2020 och 2021 beräknas motsvarande till 675,5 respektive 678,5 miljoner kronor per år.

Regeringen föreslår att 36 946 254 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 37 060 151 000 kronor respektive 37 708 608 000 kronor.

2.6.2 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.

Tabell 2.6 Anslagsutveckling 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.

Tusental kronor

2017	Utfall	47 688 492	Anslags-sparande	1 004 629
2018	Anslag	46 909 313 ¹	Utgifts-prognos	45 776 741
2019	Förslag	43 943 558²		
2020	Beräknat	42 197 234		
2021	Beräknat	40 809 659		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 5 561 000 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2019 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2016 som uppgick till -155 891 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för aktivitets- och sjukersättning, bostadstillägg till personer med aktivitets- och sjukersättning samt för kostnader för sysselsättning av vissa personer med aktivitets- och sjukersättning enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Anslaget får dessutom användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringens överväganden

Aktivitetsersättning betalas ut till personer i åldrarna 19–29 år och sjukersättning till personer i åldrarna 19–64 år. I åldrarna 19–29 år utges sjukersättning endast i hel omfattning. Utgiftsutvecklingen för aktivitetsersättning och sjukersättning är framför allt beroende av utvecklingen av antalet sjukskrivningar, den demografiska utvecklingen samt utvecklingen av prisbasbeloppet.

Nuvarande utgiftsutveckling påverkas i hög grad av att många inte längre kommer att få sjukersättning på grund av att de fyller 65 år, i kombination med att nybeviljandet är lågt i förhållande till utflödet. Inflödet i sjukersättning beräknas bli omkring 7 000 per år under prognosperioden. Motsvarande uppgift för aktivitetsersättning är ca 5 400 per år. Det totala antalet personer med sjuk- och aktivitetsersättning väntas minska under prognosperioden. År 2018 prognostiseras medelantalet vara 305 000 för att minska till 254 000 år 2021.

För 2018 beräknas utgifterna för aktivitets- och sjukersättning inklusive statlig ålderspensionsavgift till 40 622 miljoner kronor. Utgifterna för aktivitets- och sjukersättning inklusive statlig ålderspensionsavgift beräknas till 38 929 miljoner kronor för 2019. För åren 2020 och 2021 beräknas utgifterna till 37 281 respektive 35 958 miljoner kronor.

Bostadstillägg till personer med aktivitets- och sjukersättning

Syftet med bostadstillägg till personer med aktivitets- eller sjukersättning är att förbättra förutsättningarna för skälig bostadsstandard för dem med låg ersättning. Utgiftsutvecklingen för bostadstillägget styrs av antal personer med aktivitets- respektive sjukersättning. Utöver detta styrs det också av utvecklingen för prisbasbeloppet, boendekostnaderna och av medelersättningen.

För 2018 beräknas utgifterna för bostadstillägg för personer med aktivitets- och sjukersättning till 5 123 miljoner kronor. Utgifterna beräknas till 4 981 miljoner kronor för 2019. För åren 2020 och 2021 beräknas utgifterna till 4 886 respektive 4 823 miljoner kronor.

Kostnader för sysselsättning av vissa personer med aktivitets- och sjukersättning

Sedan 1999 finns en särskild ersättning till arbetsgivare som anställer personer som står till arbetsmarknadens förfogande med begränsad återstående arbetsförmåga om 25 procent. Det ska i första hand vara fråga om ersättning för anställning på den ordinarie arbetsmarknaden med

hjälp av lönebidrag. Om inte detta kan ske inom sex månader, ska berörda personer kunna beredas anställning hos Samhall AB. Utvecklingen av utgifterna för detta särskilda stöd styrs av antalet personer som bereds sysselsättning, faktureringsrutiner på Samhall AB och Arbetsförmedlingen, retroaktiva utbetalningar samt storleken på stödet till arbetsgivarna i varje enskilt fall.

För 2018 beräknas utgifterna till 32 miljoner kronor. Utgifterna beräknas till 34 miljoner kronor för 2019. För åren 2020 och 2021 beräknas utgifterna till 30 respektive 29 miljoner kronor.

Tabell 2.7 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	46 909 313	46 909 313	46 909 313
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	262 000	262 000	262 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar	804 421	1 395 744	2 150 843
Volym	-4 032 176	-6 374 952	-8 517 626
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt		5 129	5 129
Förslag/beräknat anslag	43 943 558	42 197 234	40 809 659

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att inga nya förslag med utgiftspåverkan lämnas för detta anslag. Därigenom redovisas endast den effekt tidigare fattade riksdagsbeslut har på anslaget, se tabell 2.7. Anslaget beräknas genom tidigare fattade riksdagsbeslut öka med 262 miljoner kronor för vart och ett av åren 2019–2021.

Regeringen föreslår att 43 943 558 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Aktivitets- och sjukersättningar m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 42 197 234 000 kronor respektive 40 809 659 000 kronor.

2.6.3 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning

Tabell 2.8 Anslagsutveckling 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning

Tusental kronor

2017	Utfall	1 349 933	Anslags-sparande	34 067
2018	Anslag	1 384 000 ¹	Utgifts-prognos	1 364 000
2019	Förslag	1 391 000		
2020	Beräknat	1 423 000		
2021	Beräknat	1 468 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för merkostnadsersättning och handikappersättningar enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Från och med den 1 januari 2019 införs den nya förmånen merkostnadsersättning. Anslaget 1:3 omfattar med anledning av detta utgifter för merkostnadsersättning och handikappersättning (se vidare prop. 2017/18:190, bet. 2017/18:SfU23, rskr. 2017/18:388). Ett beslut om handikappersättning som har fattats enligt de äldre bestämmelserna ska enligt övergångsbestämmelserna fortsätta att gälla enligt vad som föreskrivs i beslutet, dock längst till dess att beslutet skulle ha upphört att gälla eller skulle ha omprövats om de äldre bestämmelserna fortfarande hade varit tillämpliga. Det innebär att det kommer att ske en successiv överföring av utgifter mellan anslagsdelen Handikappersättning och anslagsdelen Merkostnadsersättning under de kommande åren. Ersättning för merkostnader inom vårdbidraget (utg. omr. 12 anslag 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag) avskaffas från och med den 1 januari 2019 och därefter kommer merkostnader för barn med funktionsnedsättning att belasta anslag 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

Antalet personer med handikappersättning uppgick under 2017 till ca 64 000. Till följd av regelförändringarna kommer antalet personer med handikappersättning minska efter 1 januari 2019. Antalet personer med handikappersättning väntas vid utgången av 2021 vara knappt 55 000.

Tabell 2.9 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 384 000	1 384 000	1 384 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	24 000	52 000	88 000
Volym	-17 000	-13 000	-4 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 391 000	1 423 000	1 468 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 391 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Merkostnadsersättning och handikappersättning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 423 000 000 kronor respektive 1 468 000 000 kronor.

2.6.4 1:4 Arbetskadeersättningar m.m.

Tabell 2.10 Anslagsutveckling 1:4 Arbetskadeersättningar m.m.

Tusental kronor

2017	Utfall	3 007 499	Anslags-sparande	-57 222
2018	Anslag	2 876 000 ¹	Utgifts-prognos	2 859 000
2019	Förslag	2 773 000 ²		
2020	Beräknat	2 685 000		
2021	Beräknat	2 595 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 204 000 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2019 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2016 som uppgick till -12 031 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för arbetskadeersättning enligt 40, 41, 87 och 88 kap. socialförsäkringsbalken samt motsvarande äldre

lagstiftning. Arbetsskadeersättning kan lämnas i form av bl.a. livränta till den skadade, ersättning för tandvård samt begravningshjälp och livränta till efterlevande. Anslaget får dessutom användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringens överväganden

Utgifterna inom arbetskadeförsäkringen har de senaste åren reducerats betydligt. Antalet arbetskadelivräntor har minskat under lång tid till följd av att antalet tillkomna ärenden varit betydligt lägre än antalet upphörda ärenden. Antalet arbetskadelivräntor förväntas att fortsätta minska under 2018, till drygt 29 800 stycken i genomsnitt.

Tabell 2.11 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 876 000	2 876 000	2 876 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
<i>Beslut</i>			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	49 000	106 000	167 000
Volym	-152 000	-297 000	-448 000
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
<i>Övrigt</i>			
Förslag/beräknat anslag	2 773 000	2 685 000	2 595 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 773 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Arbetsskadeersättningar m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 2 685 000 000 kronor respektive 2 595 000 000 kronor.

2.6.5 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet

Tabell 2.12 Anslagsutveckling 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet

Tusental kronor

2017	Utfall	37 341	Anslags-sparande	-3 244
2018	Anslag	42 068 ¹	Utgifts-prognos	37 391
2019	Förslag	36 349²		
2020	Beräknat	35 265		
2021	Beräknat	33 987		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 1 284 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2019 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2016 som uppgick till -3 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för ersättningar inom det statliga personskadeskyddet enligt 7, 43, 87 och 88 kap. socialförsäkringsbalken samt motsvarande äldre lagstiftning. Anslaget får också användas för utgifter för krigsskadeersättning till sjömän enligt 7, 44, 87 och 88 kap. socialförsäkringsbalken samt motsvarande äldre lagstiftning. Anslaget får dessutom användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringens överväganden

Utgifterna för ersättning inom det statliga personskadeskyddet domineras av utgifterna för äldre skador, vilka står för cirka två tredjedelar av de totala utgifterna. Ersättning för det statliga personskadeskyddet beräknas bli något lägre de kommande åren. Detta främst på grund av att livräntor enligt äldre lagstiftning upphör.

Tabell 2.13 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	33 068	33 068	33 068
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	1 900	300	300
Volymer	1 381	1 897	619
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	36 349	35 265	33 987

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 36 349 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Ersättning inom det statliga personskadeskyddet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 35 265 000 kronor respektive 33 987 000 kronor.

2.6.6 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen

Tabell 2.14 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen

Tusental kronor

År	Utfall	2017	Anslags-sparande	189 406
2017	Utfall	2 711 594		
2018	Anslag	2 901 000 ¹	Utgifts-prognos	2 707 600
2019	Förslag	2 901 000		
2020	Beräknat	2 898 500		
2021	Beräknat	2 898 500		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag och bidrag till berörda aktörer i sjukskrivningsprocessen. Medlen avser bidrag till hälso- och sjukvården för arbetet med sjukskrivningsprocessen, bidrag till arbetsgivare för arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd, samt bidrag till företagshälsovården för medicinsk service. Medlen avser även kostnader för rehabiliteringsinsatser i samarbete mellan Försäkringskassan och Arbets-

förmedlingen, försäkringsmedicinska utredningar enligt lagen (2018:744) om försäkringsmedicinska utredningar, finansiell samordning genom samordningsförbund samt vissa förvaltningsutgifter. Därtill avser medlen utgifter för kunskapsutveckling för sjukskrivningsprocessen och åtgärder för en effektiv sjukskrivningsprocess.

Regeringens överväganden

Rehabiliteringsinsatser i samarbete mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen samarbetar i syfte att vidta insatser som bidrar till att den som är sjukskriven återfår arbetsförmågan och kan återgå i arbete. Insatserna ska bidra till att skapa goda förutsättningar för övergång till arbetsmarknaden och förkorta tiden i sjukförsäkringen. För 2018 avsattes 691 miljoner kronor till detta samarbete och dessa medel bedöms förbrukas i sin helhet. Det var 18 miljoner kronor lägre än föregående år då det avsattes 709 miljoner kronor. För att förstärka stödet till arbetsgivare överfördes 18 miljoner kronor till Arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd. En sådan tillfällig omfördelning bedömdes möjlig då volymerna, och framförallt inflödet av personer som aktualiseras för myndigheternas samarbete, hade minskat under en tid.

Utgifterna för 2019 beräknas till 709 miljoner kronor.

Finansiell samordning genom samordningsförbund

Finansiell samordning genom samordningsförbund syftar till att ge individer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser stöd så att dessa uppnår eller förbättrar sin förmåga att utföra förvärvsarbete. Finansiell samordning genom samordningsförbund är en frivillig samverkan mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, landsting samt en eller flera kommuner. Vid utgången av 2017 fanns det 82 samordningsförbund som omfattar 253 av Sveriges 290 kommuner.

Av resurserna till samordningsförbunden ska Försäkringskassan bidra med statens andel motsvarande hälften av medlen. Landsting och kommuner ska bidra med varsin fjärdedel. För 2018 uppgick de statliga medlen till 339 miljoner kronor och dessa bedöms förbrukas i sin helhet.

Utgifterna för 2019 beräknas till 339 miljoner kronor.

Bidrag till hälso- och sjukvården

Regeringen och Sveriges Kommuner och Lands-ting (SKL) träffade i december 2016 en överenskommelse om En kvalitetssäker och effektiv sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess 2017–2018 (S2016/07725/SF). Överenskommelsen omfattar totalt 2 888 miljoner kronor, 1 444 miljoner kronor per år.

Regeringen har bedömt att det finns anledning att överväga andra åtgärder än bidrag genom överenskommelser i syfte att i ökad utsträckning samordna sjukskrivningsfrågan med hälso- och sjukvårdens övriga strukturer. Regeringen har därför gett en särskild utredare i uppdrag att se över förutsättningarna för finansiell samordning mellan sjukförsäkringen och hälso- och sjukvården (dir. 2017:44). I uppdraget ingår att lämna förslag till hur en sådan finansiell samordning kan utformas. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2018.

Genom överenskommelsen mellan regeringen och SKL om en kvalitetssäker och effektiv sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess har landstingen bl.a. getts stimulansmedel för att utveckla en koordineringsfunktion inom hälso- och sjukvården. En arbetsgrupp i Regeringskansliet har haft i uppdrag att utreda formerna för en permanent koordineringsfunktion inom vården. Förslag till en ny lag om koordineringsinsatser inom hälso- och sjukvården har remitterats under våren 2018 (Ds 2018:5). Förslaget har därefter behandlats av Lagrådet.

För att kunna upprätthålla nödvändiga samhällsfunktioner/tjänster i avvaktan på ställnings-tagande angående dessa båda förslag bedömer regeringen att det finns behov av en överenskommelse med SKL om en kvalitetssäker och effektiv sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess för 2019.

Utgifterna för 2019 beräknas till 1 326 miljoner kronor.

Försäkringsmedicinska utredningar

Den 1 januari 2019 träder lagen (2018:774) om försäkringsmedicinska utredningar i kraft. Lagen anger att ett landsting ska tillhandahålla försäkringsmedicinska utredningar på begäran av Försäkringskassan. Landstinget har rätt till ersättning från staten för sina kostnader. Syftet med utredningarna är att tillgodose Försäkrings-

kassans behov av att i rätt tid få tillgång till kvalificerade medicinska underlag för beslut i vissa ärenden om sjukförsäkring. Utgifterna för 2018 beräknas till 250 miljoner kronor. För 2019 beräknas utgifterna till 250 miljoner kronor.

Arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd

I april 2014 infördes ett bidrag till arbetsgivare för köp av arbetsplatsnära stöd för återgång i arbete (förordningen [2014:67] om bidrag till arbetsgivare för köp av arbetsplatsnära stöd för återgång i arbete). Med en arbetsplatsnära stödsats avses en utredande insats för en arbetstagare som har eller riskerar att få en nedsatt arbetsförmåga på grund av arbetsrelaterade och icke-arbetsrelaterade sjukdomar och skador samt att initiera åtgärder för arbetstagarens återgång i arbete. För 2018 uppgick bidraget till 118 miljoner kronor.

De nya bestämmelser i Socialförsäkringsbalken som trädde i kraft den 1 juli 2018 innebär att arbetsgivare ska upprätta en plan för återgång i arbete för arbetstagare som varit frånvarande på grund av sjukdom i 30 dagar, om det kan antas att arbetstagarens arbetsförmåga kommer att vara nedsatt under minst 60 dagar (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:SfU1, rskr. 2017/18:124). Denna lagreglerade skyldighet för arbetsgivare att planera och genomföra rehabiliteringsåtgärder kombineras med ett utökat ekonomiskt stöd vid användande av expertresurser. Därför har bidraget till arbetsgivare för köp av arbetsplatsnära stöd den 1 juli 2018 genom förordningen (2014:67) om bidrag till arbetsgivare för köp av arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd utvidgats till att även omfatta bidrag för insatser som består av att utreda, planera, initiera, genomföra och följa upp åtgärder för arbetstagarens återgång i arbete. Bidraget till arbetsgivare för köp av sådant arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd ökas därför med 100 miljoner kronor 2019 till följd av ovan nämnd beslutad lagstiftning och förordning.

Utgifterna för 2019 beräknas till 218 miljoner kronor.

Medicinsk service

I förordningen (2017:117) om bidrag till företagshälsovården för köp av medicinsk service finns bestämmelser om bidrag till anordnare av företagshälsovård för dennes kostnader för köp av medicinsk service från offentliga eller privata vårdgivare. Syftet med bidraget är att förebygga sjukskrivning samt att vid sjukskrivning öka

arbetstagares möjligheter att återgå i arbete. Detta ska uppnås genom att bidrag lämnas för företagshälsovårdens kostnader för köp av sådan medicinsk service som ingår som ett led i bedömningen av en arbetstagares arbetsförmåga. Försäkringskassan beslutar enligt ovan nämnd förordning om utbetalning av bidrag till anordnare av företagshälsovård.

För 2018 har 55 miljoner kronor avsatts för bidrag till kostnader för medicinsk service. Bedömningen är att dessa medel förbrukas i sin helhet.

Utgifterna för 2019 beräknas till 55 miljoner kronor.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap

Under 2018 inrättade regeringen Myndigheten för arbetsmiljökunskap. Regeringen avser att tillfälligt delfinansiera myndigheten från detta anslag med 2,5 miljoner kronor för 2019. Från och med 2020 minskas detta anslag permanent med 2,5 miljoner för att finansiera myndigheten. Se vidare utgiftsområde 14 anslag 2:6 *Myndigheten för arbetsmiljökunskap*.

Tabell 2.15 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 901 000	2 901 000	2 901 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-2 500	-2 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 901 000	2 898 500	2 898 500

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att inga nya förslag med utgiftspåverkan lämnas för detta anslag. Därigenom redovisas endast den effekt tidigare fattade riksdagsbeslut har på anslaget, se tabell 2.15. Anslaget beräknas genom tidigare fattade riksdagsbeslut att minska med 2,5 miljoner kronor 2020 och 2021.

Regeringen föreslår att 2 901 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bidrag för sjukskrivningsprocessen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 2 898 500 000 kronor respektive 2 898 500 000 kronor.

2.6.7 1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader

Tabell 2.16 Anslagsutveckling 1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2017	Utfall	889 829		11 171
2018	Anslag	957 000 ¹	Utgifts-prognos	957 000
2019	Förslag	957 000		
2020	Beräknat	957 000		
2021	Beräknat	957 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för sjuklönekostnader enligt lagen (1991:1047) om sjuklön.

Regeringens överväganden

Sedan 2015 finns en ersättning som kompenserar arbetsgivare som har höga sjuklönekostnader. Kompensationen riktar sig främst till mindre arbetsgivare. Antalet arbetsgivare som fått ersättning för sina rapporterade sjuklönekostnader 2017, vilka ersätts för 2018, uppgick till cirka 44 500. Sett till den totala rapporterade sjuklönekostnaden (drygt 21 miljarder kronor) betalas cirka 4 procent tillbaka till arbetsgivarna i form av ersättning för höga sjuklönekostnader. De allra minsta arbetsgivarna (med en lönesumma upp till tre miljoner kronor) är den grupp som främst fått ersättning. Av de arbetsgivare som fick ersättning var 72 procent sådana små arbetsgivare, vilket är ett liknande resultat från föregående år. Dessa små arbetsgivare som tog emot kompensation fick i genomsnitt 55 procent av sin totala rapporterade sjuklönekostnad (Försäkringskassans återrapporering S2018/03975/SF).

Försäkringskassan har redovisat en kvalitetsuppföljning av förmånen med åtgärder i syfte att öka sannolikheten för korrekta ersättningar (S2017/03474/SF). Uppföljningen visade på en relativt hög risk för felaktiga utbetalningar och därmed ett behov av utvecklingsinsatser. Kvalitetsförbättringar har delvis genomförts under 2018 och ytterligare insatser kommer att påbörjas.

Utgiften för ersättning för höga sjuklöne-kostnader beräknas 2018 uppgå till 957 miljoner kronor.

Tabell 2.17 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	901 000	901 000	901 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym	56 000	56 000	56 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	957 000	957 000	957 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 957 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Ersättning för höga sjuklönekostnader* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 957 000 000 kronor respektive 957 000 000 kronor.

2.6.8 2:1 Försäkringskassan

Tabell 2.18 Anslagsutveckling 2:1 Försäkringskassan

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	8 443 768		100 531
2018	Anslag	8 729 472 ¹		8 749 273
2019	Förslag	8 640 598		
2020	Beräknat	8 732 958 ²		
2021	Beräknat	8 768 499 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 8 615 664 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 8 550 437 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Försäkringskassans förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för forskning inom socialförsäkringens område.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

För administration av vissa resultatområden disponerar Försäkringskassan avgiftsinkomster. Dessa områden avser i huvudsak administration av familjebidrag och dagpenning till totalförsvarspliktiga, ersättning från affärsdrivande verk samt avgifter för tjänster som tillhandahålls åt Pensionsmyndigheten. Försäkringskassans uppdrag att administrera den svenska kontaktpunkten för EESSI (Electronic Exchange of Social Security Information), genom regeringsuppdrag S2009/2024/SF och S2011/2476/SF, är också avgiftsfinansierat.

Försäkringskassan har även andra avgiftsintäkter från bl.a. administration av statlig fordran samt intäkter enligt 4 § avgiftsförordningen (1992:191) och övriga ersättningar. Försäkringskassan får, utöver vad som anges i avgiftsförordningen, utföra datorbearbetningar och tillhandahålla tjänster inom systemutveckling, statistik m.m. mot ersättning. Avgifterna disponeras av myndigheten.

Tabell 2.19 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2017	271 481	269 004	2 477
(varav intäkter från pensionsmyndigheten)	248 084	248 084	0
Prognos 2018	284 815	284 815	0
(varav intäkter från pensionsmyndigheten)	259 000	259 000	0
Budget 2019	291 797	291 797	0
(varav intäkter från pensionsmyndigheten)	259 000	259 000	0
(varav intäkter från EESSI)	5 635	5 635	0

Källa: Försäkringskassan

Bemyndigande om kredit

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 170 000 000 kronor för att tillgodose Försäkringskassans behov av likviditet vid utbetalning av ersättning för vård i andra länder.

Skälen för regeringens förslag: Krediten behövs för att finansiera Försäkringskassans betalning av utländska vårdfakturor. Sedan 2013 har landstingen och kommunerna kostnadsansvaret för vissa ersättningar vid vård utomlands genom lagen (2013:514) om landstingens och kommunernas kostnadsansvar för viss vård i utlandet. Försäkringskassan betalar de utländska vårdfakturorna och kräver i efterhand ersättning från berört landsting, på grund av att en viss utredning bör göras innan utbetalning sker. Krediten ges med stöd av 7 kap. 6 § budgetlagen (2011:203). Den räntekostnad som uppstår ska betalas av landstingen. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 170 000 000 kronor för att tillgodose Försäkringskassans behov av likviditet i utbetalning av ersättning för vård i andra länder.

Regeringens överväganden

Riksdagen har beslutat att de ändamål och verksamheter som avser lokal statlig service vid servicekontor ska flyttas från utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning till utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning (prop. 2017/18:100, bet. 2017/18:KU40, rskr. 2017/18:419). Mot denna bakgrund minskas anslaget med 262,6 miljoner kronor 2019, och beräknas minska med 292,1 miljoner kronor 2020 och 284,1 miljoner kronor varaktigt fr.o.m. 2021.

I detta ingår även de medel som beräknades i budgetpropositionen för 2018 för lokal statlig service. Anslaget 1:19 *Statens servicecenter* under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ökas med motsvarande belopp. I avvaktan på att uppgiften tas över av Statens servicecenter får Försäkringskassan disponera delar av anslaget 1:19 *Statens servicecenter* (se utg.omr. 2 avsnitt 4.4).

Tabell 2.20 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Försäkringskassan

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	8 732 772	8 732 772	8 732 772
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	129 108	249 754	355 113
Beslut	1 369	24 140	-28 354
Överföring till/från andra anslag	-222 650	-273 706	-291 031
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	8 640 598	8 732 958	8 768 499

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att inga nya förslag med utgiftspåverkan lämnas för detta anslag. Därigenom redovisas endast den effekt tidigare fattade riksdagsbeslut har på anslaget, se tabell 2.20. Anslaget beräknas genom tidigare fattade riksdagsbeslut öka med 1 369 000 kronor 2019, 24 140 000 kronor 2020 och minska med 28 354 000 kronor 2021.

Regeringen föreslår att 8 640 598 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Försäkringskassan* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 8 732 958 000 kronor respektive 8 768 499 000 kronor.

2.6.9 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen

Tabell 2.21 Anslagsutveckling 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen

Tusental kronor

År	Slagslag	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	Utfall	66 414	1 914
2018	Anslag	67 647 ¹	64 912
2019	Förslag	68 253	
2020	Beräknat	69 249 ²	
2021	Beräknat	70 095 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 68 320 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 68 355 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Inspektionen för socialförsäkringens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Inspektionen för socialförsäkringens arbete bidrar till att stärka och värna rättssäkerheten samt effektiviteten inom socialförsäkringsområdet. Myndighetens omlokalisering till Göteborg ska vara avslutad senast den 1 augusti 2019. Regeringsuppdragen har trots ökad personalomsättning redovisats på utsatt tid under våren 2018. Myndigheten inkom den 4 september 2018 med en framställan om framskjutna redovisningstidpunkter för vissa regeringsuppdrag (S2018/00532/SF, S2018/04767/SF).

Tabell 2.22 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	67 647	67 647	67 647
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	606	1 534	2 344
Beslut		68	104
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	68 253	69 249	70 095

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att inga nya förslag med utgiftspåverkan lämnas för detta anslag. Därigenom redovisas endast den effekt tidigare fattade riksdagsbeslut har på anslaget, se tabell 2.22. Anslaget beräknas genom tidigare fattade riksdagsbeslut öka med 68 000 kronor 2020 och 104 000 kronor 2021.

Regeringen föreslår att 68 253 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Inspektionen för socialförsäkringen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 69 249 000 kronor respektive 70 095 000 kronor.

Ekonomisk trygghet vid ålderdom

11

Förslag till statens budget för 2019

Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	4
Diagramförteckning	5
1 Förslag till riksdagsbeslut	7
2 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	9
2.1 Principer för utformningen av denna proposition.....	9
2.2 Omfattning.....	10
2.3 Utgiftsutveckling	11
2.4 Mål för utgiftsområdet.....	11
2.5 Resultatredovisning.....	12
2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	12
2.5.2 Resultat – ersättning vid ålderdom	12
2.5.3 Resultat – ersättning vid dödsfall.....	23
2.5.4 Resultat – Pensionsmyndigheten.....	25
2.6 Budgetförslag.....	27
2.6.1 1:1 Garantipension till ålderspension	27
2.6.2 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	28
2.6.3 1:3 Bostadstillägg till pensionärer.....	28
2.6.4 1:4 Äldreförsörjningsstöd	29
2.6.5 2:1 Pensionsmyndigheten	30

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	7
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	11
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	11
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	11
Tabell 2.4	Översiktstabell 2017	13
Tabell 2.5	Andel ensamstående och sammanboende med garantipension i åldersgrupperna 66–75 år och 76–99 år	15
Tabell 2.6	Inkomstgapet mellan män och kvinnor för personer äldre än 65 år.....	20
Tabell 2.7	Översiktstabell 2017. Antal personer, årsutgifter och medelbelopp. Änkepension och omställningspension.....	24
Tabell 2.8	Anslagsutveckling 1:1 Garantipension till ålderspension.....	27
Tabell 2.9	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Garantipension till ålderspension.....	27
Tabell 2.10	Anslagsutveckling 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna.....	28
Tabell 2.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	28
Tabell 2.12	Anslagsutveckling 1:3 Bostadstillägg till pensionärer	28
Tabell 2.13	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Bostadstillägg till pensionärer	29
Tabell 2.14	Anslagsutveckling 1:4 Äldreförsörjningsstöd.....	29
Tabell 2.15	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Äldre- försörjningsstöd.....	30
Tabell 2.16	Anslagsutveckling 2:1 Pensionsmyndigheten	30
Tabell 2.17	Finansiering av Pensionsmyndighetens administration	30
Tabell 2.18	Uppdragsverksamhet där intäkterna disponeras	31
Tabell 2.19	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Pensions- myndigheten	32

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Antal och andel kvinnor och män med inkomstgrundad pension och garantipension (siffrorna i staplarna avser andelen av pensionärerna i procent)	14
Diagram 2.2	Andel nybeviljad garantipension bland män och kvinnor	15
Diagram 2.3	Andel av pensionärerna som får bostadstillägg	16
Diagram 2.4	Utveckling av andelen som får bostadstillägg och har en bostadskostnad över taket	16
Diagram 2.5	Utveckling av antal kvinnor och män med äldreförsörjningsstöd	17
Diagram 2.6	Typfall – allmän pension efter skatt, 2017 års priser	18
Diagram 2.7	Typfall – total pension före skatt, 2017 års priser	19
Diagram 2.8	Typfall – total pension efter skatt och med bostadstillägg, 2017 års priser	19
Diagram 2.9	Låg materiell standard bland män och kvinnor äldre än 65 år i Sverige och EU-27, andel.....	20
Diagram 2.10	Andelen kvinnor och män med låg ekonomisk standard bland dem över 65 år, prognos 2017–2018	21
Diagram 2.11	Andelen med låg ekonomisk standard bland äldre, Sverige i förhållande till EU-28, 2016	21
Diagram 2.12	Ekonomisk standard relativt gränsen för låg ekonomisk standard, typfall för ensamstående	22
Diagram 2.13	Antal med låg ekonomisk standard fördelat på pensionsammansättning, prognos 2018	23
Diagram 2.14	Andelen som lyfts över gränsen för låg ekonomisk standard med hjälp av grundskyddet, prognos 2018	23
Diagram 2.15	Ekonomisk standard för änkor jämfört med övriga kvinnor, åldersstandardiserat 2016.....	24
Diagram 2.16	Andel med änkepension pensionärer födda 1944 och 1945	24
Diagram 2.17	Ekonomisk standard för kvinnor respektive män med omställningspension jämfört med den ekonomiska standarden för sammanboende och övriga ensamstående 2016	25

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 8 000 000 000 kronor för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel av fondandelar (avsnitt 2.6.5).
2. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Garantipension till ålderspension	13 225 500
1:2	Efterlevandepensioner till vuxna	10 331 200
1:3	Bostadstillägg till pensionärer	9 156 500
1:4	Äldreförsörjningsstöd	1 154 100
2:1	Pensionsmyndigheten	583 176
Summa		34 450 476

2 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.

- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive

anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de

presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Redovisningen av den allmänna pensionen är uppdelad på två avsnitt. Det är dels grundskyddet för äldre och ersättning till efterlevande som redovisas under detta utgiftsområde, dels den inkomstgrundade ålderspensionen (inkomst-, tilläggs- och premiepension) som redovisas under avsnittet Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget. Utgiftsområdet i detta avsnitt omfattar garantipension, bostadstillägg till pensionärer, äldreförsörjningsstöd samt efterlevandepensioner till vuxna, dvs. omställningspension, änkepension och särskild efterlevandepension. Utgiftsområdet omfattar även Pensionsmyndigheten.

För att ge en mer fullständig bild av pensionärernas ekonomiska situation finns även inkomstgrundad pension, som inte ingår i utgiftsområdet, till viss del med i resultatredovisningen. Den inkomstgrundade delen av pensionssystemet presenteras dock mer utförligt i avsnittet Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Ersättning vid ålderdom</i>						
1:1 Garantipension till ålderspension	13 339	13 080	13 129	13 226	13 283	13 455
1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	11 499	10 870	10 870	10 331	9 766	9 222
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	8 265	9 027	9 132	9 157	9 299	9 540
1:4 Äldreförsörjningsstöd	1 010	1 103	1 090	1 154	1 218	1 294
Summa Ersättning vid ålderdom	34 112	34 080	34 221	33 867	33 566	33 511
<i>Myndigheter</i>						
2:1 Pensionsmyndigheten	545	555	552	583	558	535
Summa Myndigheter	545	555	552	583	558	535
Totalt för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 658	34 635	34 773	34 450	34 125	34 045

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	34 636	34 636	34 636
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6	15	22
Beslut	66	41	7
Övriga makroekonomiska förutsättningar	609	784	1 083
Volym	-821	-1 298	-1 653
Överföring till/från andra utgiftsområden	-45	-53	-51
Övrigt			
Ny ramnivå	34 450	34 125	34 045

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor	2019
Transfereringar ¹	33 867
Verksamhetsutgifter ²	580
Investeringar ³	3
Summa ramnivå	34 450

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.4 Mål för utgiftsområdet

Målen för utgiftsområdet är: ”Kvinnor och män med låg eller ingen inkomstrelaterad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd. Efterlevande make ska ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter ett dödsfall. Administration och förvaltning av ålderspensionssystemet ska bedrivas kostnadseffektivt och till nytta för pensionärer och pensions-sparare. Informationsgivningen ska ge pensions-spararna goda möjligheter att bedöma sin samlade framtida pension och vad som påverkar den. Kunskapen om livsinkomstens betydelse för den framtida pensionen ska öka för kvinnor och män.” (prop. 2014/15:1 utg.omr. 11, bet. 2014/15:SfU2, rskr. 2014/15:47).

2.5 Resultatredovisning

2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De centrala indikatorerna för att följa upp målet ”Kvinnor och män med låg eller ingen inkomstrelaterad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd” är:

- Grundskyddets utveckling och omfattning.
- De olika förmånernas bidrag till att garantera ett värdesäkrat grundskydd.

Den centrala indikatorn för att följa upp målet ”Efterlevande make ska ges ett rimligt stöd för att klara omställningen efter ett dödsfall” är:

- Efterlevandes ekonomiska standard i förhållande till andra grupper.

Målet och indikatorerna avser grundskyddet för äldre och efterlevande. De flesta pensionärer som har garantipension och bostadstillägg har emellertid även inkomstrelaterad pension. I viss utsträckning ingår därför denna i redovisningen.

De centrala indikatorerna för att följa upp målet ”Administration och förvaltningen av ålderspensionssystemet ska bedrivas kostnads-effektivt och till nytta för pensionärer och pensionssparare” är:

- Kvalitet i besluten.
- Kostnader för handläggningen.
- Rätt beslut i rätt tid.

De centrala indikatorerna för att följa upp målet ”Informationsgivningen ska ge pensionsspararna goda möjligheter att bedöma sin samlade framtida pension och vad som påverkar den” är:

- I vilken omfattning pensionsspararna vet hur de kan göra en prognos på sin framtida pension.
- I vilken omfattning pensionsspararna har gjort en prognos på sin framtida pension.
- I vilken omfattning prognosen har gett pensionsspararna bättre förutsättningar att fatta beslut i frågor kring pensionen.

Den centrala indikatorn för att följa upp målet ”Kunskapen om livsinkomstens betydelse för den framtida pensionen ska öka för kvinnor och män” är:

- Andel av pensionsspararna som svarar ”Antal år som jag arbetar” respektive ”Hur mycket jag arbetar (hel/deltid)” på frågan ”Vilka faktorer tror du påverkar hur stor din pension kommer att bli?”

De huvudsakliga källorna för uppföljning av indikatorerna är Pensionsmyndigheten och Statistiska centralbyrån.

2.5.2 Resultat – ersättning vid ålderdom

I december 2017 fanns det cirka 2,2 miljoner ålderspensionärer. Antalet kommer att fortsätta att öka de närmaste åren, dels till följd av den ökande medellivslängden, dels eftersom årskullarna som nu går i pension är större än de som avlider. Bland pensionärer är kvinnorna fler än männen: 1,2 miljoner jämfört med 1,0 miljoner. Den ekonomiska standarden inom gruppen varierar stort.

Av tabell 2.4 framgår att en stor majoritet av pensionärerna har en inkomstgrundad ålderspension. För de flesta är den tillräckligt stor för att de inte ska få del av grundskyddet i form av garantipension, bostadstillägg eller äldreförsörjningsstöd. Grundskyddet utgör knappt 7 procent av de allmänna pensionsutgifterna för dem över 65 år. Resterande 93 procent är inkomstgrundad ålderspension i form av inkomstpension, tilläggspension och premiepension, som inte finansieras av statens budget.

Eftersom kvinnor i genomsnitt har lägre livsinkomst och därmed lägre inkomstgrundad pension är det betydligt fler kvinnor än män som får del av de olika delarna i grundskyddet. Garantipensionen avräknas mot inkomstpensionen och utgör ofta en mindre del av den totala pensionen. Medelbeloppen är förhållandevis små.

Av ålderspensionärerna är det drygt 18 procent av kvinnorna och 7 procent av männen som har bostadstillägg. Endast en liten del (1 procent) av pensionärerna har äldreförsörjningsstöd.

Aven om beloppen från grundskyddet är små har de som regel en avgörande betydelse för pensionärer som får dem.

Tabell 2.4 Översiktstabell 2017

Antal personer och medelbelopp

	Antal		Medelbelopp per månad	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Inkomstgrundad pension	1 113 266	1 021 274	10 392	13 747
Garantipension	522 719	140 406	1 669	1 637
Bostadstillägg	216 440	70 218	2 379	2 246
Åldreförsörjningsstöd	13 133	10 395	3 886	2 959
Ålderspension inkl. äldre-försörjningsstöd	1 170 809	1 039 150	10 670	13 762

Källa: Pensionsmyndigheten.

Ändrade förutsättningar för garantipensionen till följd av en dom i EU-domstolen

I december 2017 avgjorde EU-domstolen i en dom (mål nr C-189/16) att den svenska garantipensionen EU-rättsligt utgör en minimiförmån, vilket innebär att all försäkringstid inom EU/EES ska ingå vid beräkningen av garantipension och att avdrag ska göras med alla inkomstgrundade pensioners faktiska värde, oberoende av vilket land som beviljat förmånen. Domen ändrar förutsättningarna för garantipensionen och enligt regeringens bedömning även för garantipensionen till omställningspension. En utredning (dir 2018:106 Översyn av garantipensionens konstruktion ur ett internationellt perspektiv) har tillsatts för att belysa konsekvenserna av domen och utreda det eventuella behovet av förändringar. De följande resultattexterna utgår dock från oförändrade förutsättningar.

Färre än hälften av de kvinnliga pensionärerna har nu garantipension

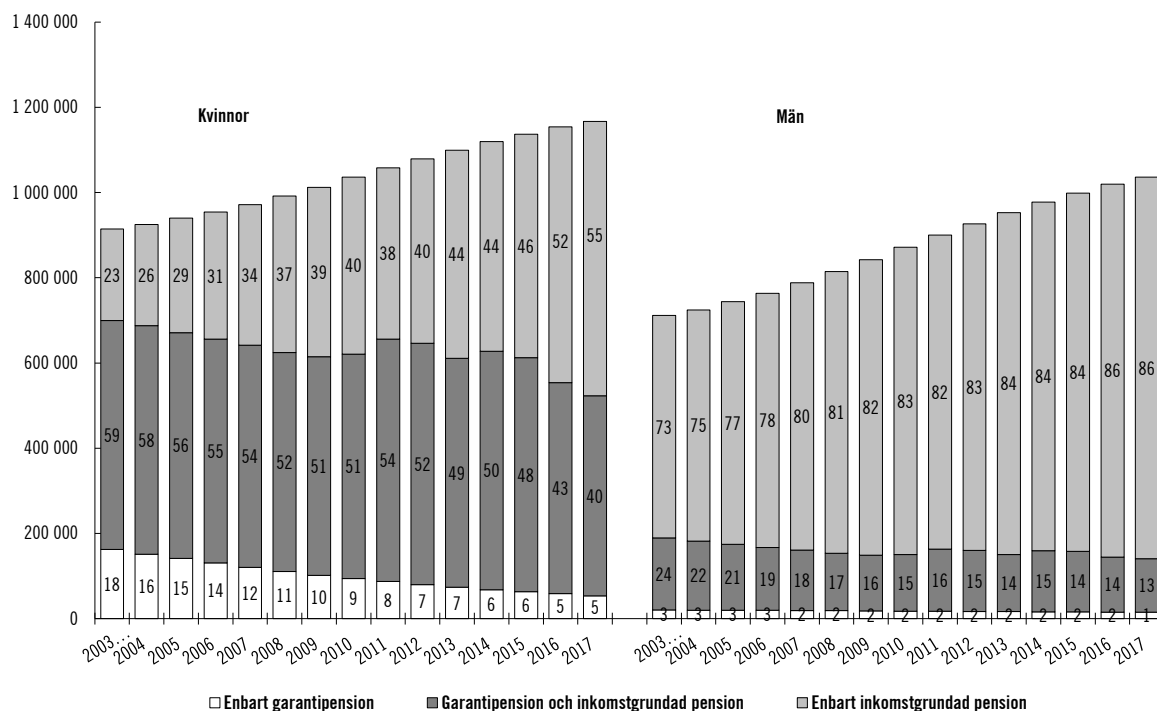
Skillnaden i pensionssammansättning mellan kvinnor och män är stor, vilket framgår av diagram 2.1. Skillnaden är främst en följd av att kvinnor i genomsnitt har haft lägre arbetskraftsdeltagande och lägre arbetsinkomst än män.

Garantipension betalas ut som ett komplement till kvinnor och män med låg eller ingen inkomstgrundad pension. I takt med att de nybeviljade inkomstgrundade pensionerna blir allt högre minskar andelen ålderspensionärer med garantipension. Garantipension kommer dock att fortsätta att vara en viktig inkomstkälla för de pensionärer som har låg eller ingen inkomstgrundad pension. Andelen med garantipension har minskat under det senaste decenniet. År 2016 var det första året sedan garantipensionen infördes som mindre än hälften av kvinnorna hade garantipension, helt eller till någon del. Av diagram 2.1 framgår att 45 procent av de kvinnliga ålderspensionärerna och 14 procent av de manliga ålderspensionärerna hade garantipension till någon del 2017.

Andelen kvinnor som helt saknar inkomstgrundad pension och därför enbart har allmän ålderspension i form av garantipension har minskat från 18 procent 2003 till 5 procent 2017. För män har motsvarande andel minskat från 3 till 1 procent. Det kommer alltid att finnas en viss andel av befolkningen som av olika anledningar inte kommer att ha ett helt arbetsliv och därför är beroende av grundskyddet.

Diagram 2.1 Antal och andel kvinnor och män med inkomstgrundad pension och garantipension (siffrorna i staplarna avser andelen av pensionärerna i procent)

Antal

Källa: Pensionsmyndigheten.

Andelen som får garantipension är alltså högre för kvinnor än för män. Andelen är också högre för utrikes födda än för inrikes födda. Det beror bl.a. på att utrikes födda i genomsnitt har arbetat färre år i Sverige och därmed har en lägre intjänad inkomstgrundad pension. Skillnaden är större mellan utrikes och inrikes födda män än mellan utrikes och inrikes födda kvinnor. Av utrikes födda män hade 55 procent garantipension jämfört med 9 procent bland inrikes födda. Bland kvinnor var motsvarande andel 74 respektive 45 procent.

Andelen med garantipension har minskat bland 65-åriga kvinnor men har ökat bland 65-åriga män

Garantipension kan tidigast betalas ut från den månad man fyller 65 år. Av diagram 2.2 framgår att 34 procent av de 65-åriga kvinnorna och 18 procent av de 65-åriga männen fick garantipension 2017. Andelen 65-åriga kvinnor med garantipension är 20 procentenheter lägre 2017 än 2003 då garantipensionen infördes. Att andelen kvinnor med garantipension sjunker är främst en följd av att kvinnors arbetskraftsdeltagande har ökat under de senaste

decennierna. De kvinnor som i dag fyller 65 år har därför betydligt högre inkomstgrundad ålderspension (inkomstpension, tilläggs pension och premiepension) än äldre kvinnor. Trots att andelen kvinnor som får garantipension har minskat var det betydligt vanligare att kvinnor fick garantipension 2017 än att män fick det. Det beror på att kvinnors inkomstgrundade pension i genomsnitt är lägre än mäns.

Även indexeringen av den inkomstgrundade pensionen har betydelse. År då följksamhetsindexeringen är lägre än inflationen ökar andelen 65-åringar med garantipension och vice versa.¹ Den positiva indexeringen 2017 bidrog till att andelen 65-åriga kvinnor och män med garantipension minskade.

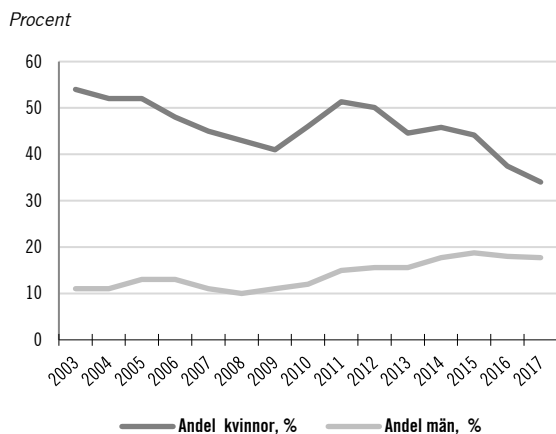
Andelen 65-åriga kvinnor med garantipension har minskat sedan 2003, men det finns en skillnad mellan inrikes och utrikes födda kvinnor. Den största andelen med nybeviljad garantipension finns bland utrikes födda kvinnor, där det 2017 var ca 60 procent som fick

¹ För mer information om indexeringen se Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.

garantipension. I denna grupp har utvecklingen varierat över tid och ingen direkt trend kan urskiljas. Sedan 2003 har andelen med garantipension bland inrikes födda kvinnor minskat betydligt.

Även om andelen män som beviljas garantipension är relativt liten så har den ökat under de senaste tio åren. Ökningen av andelen män syns både bland inrikes och utrikes födda. Allra störst är ökningen bland utrikes födda män vilket bl.a. kan förklaras av en ökad invandring under sent 1980-tal och framåt. Dessa utrikes födda män har arbetat färre år i Sverige än tidigare kohorter utrikes födda vilket har medfört att de får en lägre inkomstgrundad pension. Att andelen garantipensionärer även ökat bland inrikes födda män kan bero på att sysselsättningsgraden hamnade på en lägre nivå efter den ekonomiska krisen under 1990-talet.

Diagram 2.2 Andel nybeviljad garantipension bland män och kvinnor

Källa: Pensionsmyndigheten och SCB.

Anm.: Garantipension kan betalas ut fr.o.m. 65 års ålder. Därmed visas i diagrammet andelen i en kohort som har nybeviljats garantipension vid 65 års ålder.

Både ensamstående och sammanboende kvinnor får garantipension

Även om andelen kvinnor som har garantipension minskar får fortfarande en stor del av kvinnorna garantipension, oavsett civilstånd. En större andel ensamstående än sammanboende kvinnor får garantipension och samma förhållande gäller för männen.

Om hänsyn däremot tas till att det är fler äldre som har garantipension, dvs. att beräkningen görs åldersstandardiserad, blir resultatet delvis annorlunda. Av tabell 2.5 framgår att en större andel ensamstående kvinnor får garantipension i åldersgruppen 66–75 år. Bland kvinnor i ålders-

gruppen 76–99 år är det däremot en större andel sammanboende som får garantipension. En tänkbar förklaring till det är att sammanboende kvinnor förr hade lägre arbetskraftsdeltagande. Samtidigt har det blivit vanligare med ensamstående föräldrar bland yngre generationer, vilket kan påverka möjligheterna till arbetskraftsdeltagande.

Bland män är det en större andel ensamstående som får garantipension. Detta gäller för båda åldersgrupperna. Ensamstående män kan ha haft en sämre förankring på arbetsmarknaden alternativt lägre löner än de sammanboende männen. Motsvarande gäller för sammanboende kvinnor men då oftast beroende på att de tagit ett huvudansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet.

Även om andelen som får garantipension minskar får fortfarande nästan varannan kvinnlig pensionär garantipension till någon del. Att en så pass stor andel av kvinnorna får garantipension jämfört med männen visar på de stora skillnader i pension som finns mellan könen.

En allt större andel av de nybeviljade pensionärerna är utrikes födda. Med tanke på att det är vanligare att utrikes födda får garantipension jämfört med inrikes födda kommer andelen med garantipension på sikt förmodligen att öka.

Tabell 2.5 Andel ensamstående och sammanboende med garantipension i åldersgrupperna 66–75 år och 76–99 år

Procent

	Ensamstående		Sammanboende	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
66 - 75	36	20	33	6
76 - 99	61	21	67	17

Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2016.
Anm.: Åldersstandardiserad beräkning.

Bostadstillägget betalas till en mindre andel pensionärer, men har en avgörande betydelse för dem med små marginaler

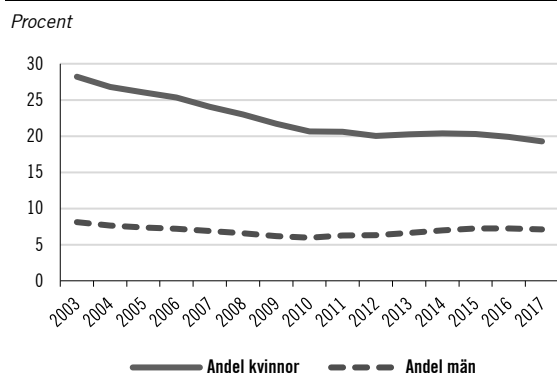
Bostadstillägg till pensionärer är en skattefri inkomstprövad förmån som riktar sig till pensionärshushåll med låga inkomster som har små marginaler när boendet är betalt. Bostadstillägget är inkomstprövat mot i princip alla inkomster och mot förmögenhet. Det är därför en förmån som på ett effektivt sätt når de pensionärshushåll som har de minsta ekonomiska marginalerna när bostadskostnaden är betald.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 11 avsnitt 3.6) höjdes taket i bostadstillägget för första gången på tio år. Sedan den 1 januari 2018 uppgår bostadstillägget därför till 96 procent av bostadskostnaden upp till ett tak om 5 000 kronor per månad och 70 procent av resterande bostadskostnad upp till 5 600 kronor per månad. Därtill lämnas ett tillägg på 340 kronor per hushåll och månad. Därmed kan bostadstillägg betalas ut med som mest 5 560 kronor per månad och hushåll. Genom utformningen med ett tilläggsbelopp, har 8 procent av hushållen som får förmånen ett bostadstillägg som är högre än bostadskostnaden.

Det genomsnittliga belopp som betalades ut 2017 var 2 400 kronor per månad för kvinnor och 2 200 kronor per månad för män. Som ett resultat av höjningen av taket i bostadstillägget har medelbeloppet för bostadstillägget ökat med 200 kronor per månad för både män och kvinnor. Till följd av kvinnors lägre inkomster är medelbeloppet för bostadstillägg högre för kvinnor än för män.

I takt med ökade pensionsinkomster minskar behovet av bostadstillägg. Till följd av de tidigare balanseringarna och de därav sänkta pensionerna avstannade dock minskningen. De stora fyrtiotalistkullarna som gått i pension har inneburit att antalet pensionärer har ökat, vilket också bidragit till att antalet mottagare av bostadstillägg inte minskat i samma utsträckning som tidigare.

Diagram 2.3 Andel av pensionärerna som får bostadstillägg

Källa: Pensionsmyndigheten.

Av diagram 2.3 framgår att 19 procent av de kvinnliga ålderspensionärerna fick bostadstillägg 2017. Motsvarande andel bland männen var 7 procent.

Bostadstillägget prövas mot hushållets inkomster och förmögenhet och därför är det

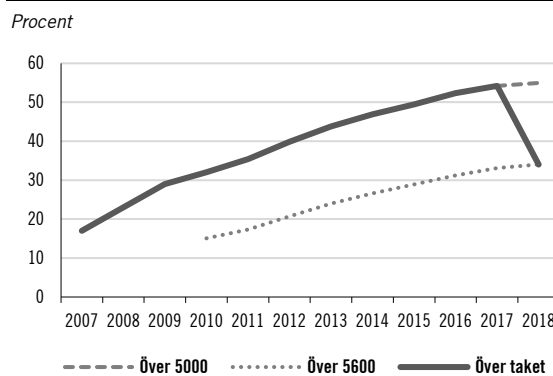
ovanligare att sammanboende får bostadstillägg. Omkring 90 procent av dem som får bostadstillägg är ensamstående. Kvinnor lever i genomsnitt längre än män och det finns därför fler ensamstående kvinnor. Att kvinnor dominerar bland dem som får bostadstillägg beror alltså dels på att de i större utsträckning är ensamstående, dels på att de ofta har en låg pension.

Andelen med bostadskostnad över taket minskar

Bostadskostnadstaket för bostadstillägget är inte indexerat. Med undantag för de senaste 10 åren har bostadskostnadstaket omprövats i stort sett i takt med att bostadskostnaderna har stigit.

Av diagram 2.4 framgår att 54 procent av dem med bostadstillägg hade en nettobostadskostnad över taket 2017. Höjningen av bostadskostnadstaket som genomfördes den 1 januari 2018 har resulterat i att andelen med en bostadskostnad över taket minskat till 34 procent år 2018. Trots höjningen av bostadskostnadstaket är andelen som har en bostadskostnad över taket högre än vid den senaste höjningen 2007, då motsvarande andel uppgick till 17 procent.

Diagram 2.4 Utveckling av andelen som får bostadstillägg och har en bostadskostnad över taket

Källa: Pensionsmyndigheten.

Bostadstillägg finns för att ge pensionärer med små inkomster möjlighet att bo rimligt och med en rimlig ekonomisk standard när hyran är betald. Utifrån det syftet är det standarden efter det att hyran är betald som är relevant att följa. Pensionärer med höga hyror har normalt de lägsta marginalerna när hyran är betald. Genomsnittsåldern för en mottagare av bostadstillägg är ca 80 år och de kan ha svårt att byta boende.

Bostadstillägget prövas mot alla inkomster och den förmögenhet som pensionären har. Det innebär att det är många uppgifter som ligger till

grund för beräkningen. Därtill viktas inkomsterna och förmögenheten i olika grad i beräkningen, vilket gör det svårt för den enskilde pensionären att förstå, kontrollera och bedöma om denne är berättigad till förmånen. Det finns förmodligen ett visst mörkertal med pensionärer som är berättigade till bostadstillägg, men som inte känner till det och därför inte ansöker om det.

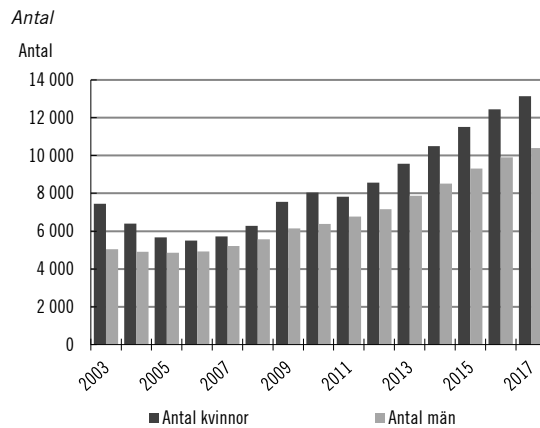
Antalet med äldreförsörjningsstöd ökar, men få är beroende av det

Äldreförsörjningsstödet är det yttersta grundskyddet för personer som har fyllt 65 år. Stödet är helt inkomstprövat och garanterar alla som har fyllt 65 år och bor i Sverige en skälig levnadsnivå.

Äldreförsörjningsstödet är skattefritt och består dels av ersättning som ska garantera en viss skälig levnadsnivå, dels av ersättning för en skälig bostadskostnad. Den skäliga levnadsnivån är kopplad till prisutvecklingen, men höjdes också från och med den 1 januari 2018 som en del av förbättringen av bostadstillägget. Den skäliga levnadsnivån är för en ogift person 5 634 kronor per månad 2018 (4 590 kronor per månad för en gift person) när en skälig bostadskostnad är betald. Det beloppet är lägre än nivån för hel garantipension efter skatt. Medelbeloppen minskade mellan 2003 och 2010 men har sedan dess ökat något varje år, till ca 3 900 kronor per månad för kvinnor och ca 3 000 kronor per månad för män 2017.

De som får äldreförsörjningsstöd är de som inte får del av fullt grundskydd i form av garantipension och bostadstillägg. Det är främst personer som inte bott de 40 år i Sverige som krävs för hel garantipension och vars hushåll samtidigt inte har tillräcklig annan inkomst. Det är därför relativt få som får äldreförsörjningsstöd, omkring 13 100 kvinnor och knappt 10 400 män 2017, vilket är 1 procent av ålderspensionärerna. Av dem som fick äldreförsörjningsstöd i mars 2018 var 5 procent födda i Sverige.

Diagram 2.5 Utveckling av antal kvinnor och män med äldreförsörjningsstöd

Källa: Pensionsmyndigheten.

Som framgår av diagram 2.5 har antalet kvinnor och män som får äldreförsörjningsstöd ökat de senaste tio åren.

Det beror delvis på att reglerna för rätt till hel folkpension (senare ersatt av garantipensionen) förändrades i och med anpassningar till följd av EES-avtalet på 1990-talet. För dem som är födda 1937 eller tidigare kunde hel garantipension beviljas redan efter 10 års bosättning och de har därför i mindre utsträckning behov av äldreförsörjningsstöd. De som är födda 1938 och senare har behövt 40 års bosättning i Sverige för att beviljas hel garantipension vilket innebär att andelen pensionärer med äldreförsörjningsstöd kommer att öka i den gruppen. Dessa olika regelverk kommer att påverka utvecklingen av antalet personer med äldreförsörjningsstöd till dess att alla har garantipension enligt de bestämmelser som gäller för personer födda 1938 och senare.

Ett annat skäl till ökningen är att antalet personer som får uppehållstillstånd av skydds-skäl eller som anhöriga har ökat. Många av de personer som har fått uppehållstillstånd i Sverige av dessa skäl har inte tjänat in tillräcklig inkomstpension och har heller inte bott i Sverige tillräckligt länge för att kvalificera sig för full garantipension. Antalet personer som har behov av äldreförsörjningsstöd förväntas därför öka även av det skälet under de kommande åren.

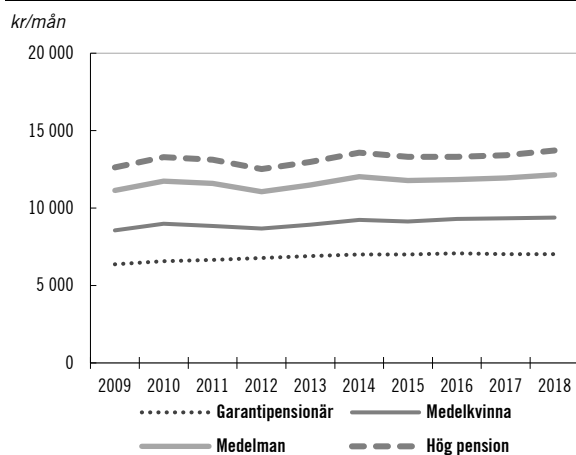
Att antalet personer med äldreförsörjningsstöd och kostnaden för förmånen ökar är således inte ett tecken på att äldre generellt får det sämre utan beror på att fler personer över 65 års ålder inte helt omfattas av det ordinarie grundskyddet i form av garantipension och bostadstillägg.

Pensionärernas inkomster har ökat till följd av skattesänkningar

Diagram 2.6 visar hur den allmänna ålderspensionen efter skatt har utvecklats under åren 2009–2018 för fyra olika typfall över 65 år (alla ogifta): en pensionär med enbart garantipension, en kvinna med medelpension, en man med medelpension samt en pensionär med hög allmän ålderspension.² Alla fyra typfallen har fått högre inkomst efter skatt under perioden. Det beror främst på de skattesänkningar för personer över 65 år som har gjorts under de senaste åren. Ökningen är störst för pensionärer med enbart garantipension, dvs. pensionärer med de lägsta inkomsterna. Deras disponibla inkomst har sedan 2009 ökat med drygt 10 procent, dock från en låg nivå.

Garantipensionen är värdesäkrad och följer prisutvecklingen genom konsumentprisindex. Den 1 januari 2019 höjs prisbasbeloppet med 1 000 kronor, vilket leder till att garantipensionen ökar med 2,2 procent.

Diagram 2.6 Typfall – allmän pension efter skatt, 2017 års priser

Källa: Pensionsmyndigheten (typfallsmodellen) samt egna beräkningar.

Pensionärer med inkomstgrundad pension fick fram till 2009 successivt högre pensioner. Som en följd av balanseringen sänktes inkomst-

pensionerna 2010, 2011 och 2014.³ Detta har till viss del motverkats med skattesänkningar. Typfallen betalar mellan 800 och 1 300 kronor mindre i skatt per månad 2018 än de gjorde 2009.⁴ De senaste åren har dessutom indexeringen av inkomstpensionerna varit positiv. År 2018 upphörde balanseringen och inkomstpensionsbehållningarna räknas nu åter upp med inkomstindex. För 2019 kommer inkomst- och tilläggspensionerna att öka med ca 1,4 procent.

Utöver allmän ålderspension har de allra flesta pensionärer andra inkomster, främst tjänstepension men även kapitalinkomster och arbetsinkomster. Diagram 2.6 visar därför inte hela bilden av utvecklingen av pensionärernas inkomster. Om alla inkomster inkluderas, skulle skillnaden mellan de olika typfallen vara större eftersom personer med högre allmän ålderspension som regel har högre övriga inkomster, främst tjänstepension.

Målkonflikten mellan ett starkt grundskydd och drivkrafter till arbete

Det finns starka fördelningspolitiska skäl för ett bra grundskydd i ett allmänt pensionssystem och det är en förutsättning för att minska risken för låg ekonomisk standard bland äldre.

Ett av målen för utgiftsområdet är att kvinnor och män med låg eller ingen inkomstrelaterad pension ska garanteras ett värdesäkrat grundskydd. Samtidigt ska grundskyddet vara just en grund. I möjligaste mån ska det löna sig att arbeta även för personer med låga inkomster. Om grundskyddet ger höga ersättningsnivåer ger det sämre drivkrafter till arbete. Det finns således en målkonflikt mellan ett högt grundskydd och ett system som ger goda drivkrafter till arbete. Nivån på grundskyddet är en avvägning mellan dessa två mål. Denna avvägning leder till att skillnaden i nettoutfall i vissa fall inte är så stor för personer med olika intjänad pension.

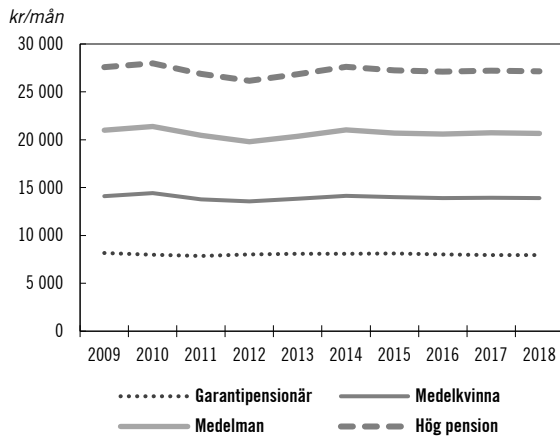
² Typfallen avser ensamstående kvinnor och män som gick i pension 2009 vid 65 års ålder. Diagrammet visar hur dessa individers pension har utvecklats under en tioårsperiod till följd av indexeringar, ändrade regler m.m.

³ För mer information om balanseringen se Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.

⁴ Beräkningarna baseras på genomsnittlig kommunalskattesats exklusive kyrkoavgift för respektive år.

Diagram 2.7 visar utvecklingen av den totala pensionen dvs. den allmänna ålderspensionen, tjänstepension och privat pension, före skatt (samma typfall som i diagram 1.6). Skillnaden mellan dem med lägst och högst pension är 19 200 kronor före skatt. I diagrammet framkommer också tydligt gapet mellan kvinnors och mäns pensioner.

Diagram 2.7 Typfall – total pension före skatt, 2017 års priser

Källa: Pensionsmyndigheten (typfallsmodellen) samt egna beräkningar.

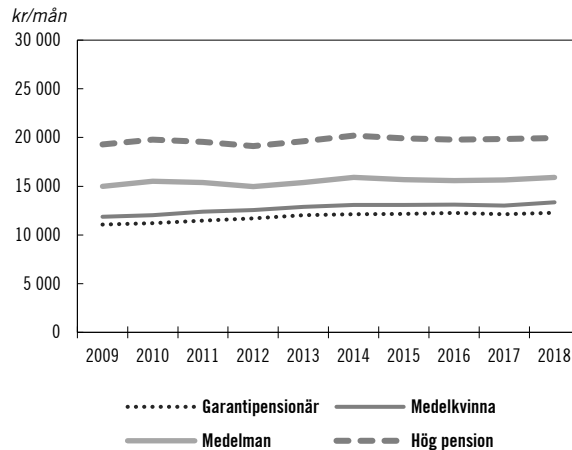
Diagram 2.8 visar samma typfall som tidigare, men för pension efter skatt och med bostadstillägg.⁵ Först och främst har skatten en utjämnande effekt mellan olika inkomstnivåer. Typfallet med hög pension betalar mer i skatt än typfallen med lägre inkomster. Skillnaden i total pension minskar därför från 19 200 kronor före skatt till 12 900 kronor efter skatt.

Förutom skattens utjämnande effekt kommer typfallens inkomster också närmare varandra till följd av bostadstillägget och linjen för personen med enbart garantipension sammanfaller i princip med linjen för kvinnan med medelpension. Grundskyddet lyfter alltså garantipensionären till samma inkomstnivå som en kvinna med medelpension under förutsättning att garantipensionären har bostadstillägg, vilket ungefär 34 procent av dem med garantipension har.

Det är tydligt att grundskyddets utformning gör att skillnaden i total pension efter skatt (och

grundskydd) är relativt låg mellan dem med de lägsta pensionerna och dem med medelpensioner. Skillnaden i pension mellan typfallen med högst och lägst inkomst är 19 200 kronor före skatt men minskar till 7 700 kronor efter skatt och bostadstillägg.

Diagram 2.8 Typfall – total pension efter skatt och med bostadstillägg, 2017 års priser

Källa: Pensionsmyndigheten (typfallsmodellen) samt egna beräkningar.

Grundskyddet minskar skillnaden i allmän pension mellan kvinnor och män

Ett annat sätt att illustrera grundskyddets egenskaper är att beräkna inkomstgapet för pensionärer, dvs. skillnaden mellan kvinnors och mäns inkomster. Gapet inom den inkomstgrundade pensionen är 30 procent, dvs. män har i genomsnitt 30 procent högre inkomstgrundad pension än kvinnor. När sedan grundskyddets olika förmåner (inklusive änkepension) läggs till en i taget minskar gapet successivt vilket framgår av tabell 2.6. Garantipensionen minskar gapet till 24 procent, änkepensionen⁶ ytterligare till 19 procent och bostadstillägget slutligen till 16 procent. Det är således tydligt att grundskyddet har stor betydelse när det gäller att jämna ut skillnaden mellan kvinnors och mäns pensioner. Gapet halveras i det närmaste genom grundskyddet tillsammans med änkepensionen.

⁵ Beräkningarna baseras på den genomsnittliga bostadskostnaden för personer 65 år och äldre 2016. Boendekostnaden räknas om med boendekostnadsindex till aktuellt redovisningsår.

⁶ Inkluderar även garantipension till änkepension.

Tabell 2.6 Inkomstgapet mellan män och kvinnor för personer äldre än 65 år

Procent	
Inkomstslag	Gap
Inkomstgrundad allmän ålderspension	30
+ Garantipension	24
+ Änkepension	19
+ Bostadstillägg	16

Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2016.

Diagram 2.7–2.8 med typfall och tabell 2.6 illustrerar grundskyddets dubbla natur. Å ena sidan leder det till svaga incitament till arbete eftersom grundskyddet starkt utjämnar skillnaden mellan dem med låga inkomster och dem med högre inkomster, å andra sidan minskar det risken för låg ekonomisk standard och gapet mellan kvinnors och mäns pensioner.

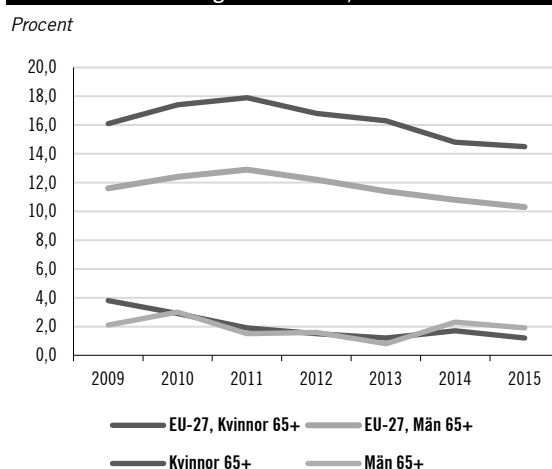
Hur fattiga är pensionärerna?

Grundskyddet i pensionssystemet ska bidra till att upprätthålla en rimlig levnadsstandard för pensionärerna. När grundskyddets funktion undersöks är det därför viktigt att se hur det påverkar den ekonomiska standarden och därmed andelen pensionärer med låg ekonomisk standard. Fattigdom kan mätas i absoluta eller relativa termer där det sistnämnda mäter den ekonomiska standarden i relation till befolkningen i stort. Ett absolut mått innebär däremot att det finns en på förhand bestämd gräns ett visst år. Beroende på vilket mått som används blir också andelen med låg ekonomisk standard och utvecklingen över tid olika. De olika måtten har olika för- och nackdelar och för att få en så fullständig och rättvisande bild som möjligt bör därför flera olika mått användas i analysen.

Den absoluta fattigdomen bland pensionärer är låg
Ett sätt att mäta den absoluta fattigdomen är att mäta andelen med låg materiell standard. För att räknas som fattig enligt det måttet ska man inte ha råd med minst tre av nio nödvändiga varor eller tjänster.⁷

⁷ Saknar möjlighet att betala: hyra eller amorteringar/ränta på lån, tillräcklig värme i bostaden, en oväntad utgift, äta kött, fisk eller likvärdig måltid minst varannan dag, en veckas semester på annan ort, TV, telefon, tvättmaskin och bil.

Av diagram 2.9 framgår att den absoluta fattigdomen mätt på detta sätt bland svenska pensionärer är låg. År 2015 räknades 1,2 procent av kvinnorna och 1,9 procent av männen som är 65 år och äldre i Sverige som absolut fattiga. Det motsvarar ca 14 000 kvinnor och 20 000 män. Nivån har varit tämligen konstant under mätperioden, 2006–2015. Jämfört med övriga EU-länder är den absoluta fattigdomen mycket låg i Sverige och nivåskillnaden mellan kvinnor och män är liten. I EU-27⁸ är det en betydligt större andel bland kvinnorna än bland männen som har låg materiell standard.

Diagram 2.9 Låg materiell standard bland män och kvinnor äldre än 65 år i Sverige och EU-27, andel

Källa: Eurostat, EU-SILC.

Den relativa fattigdomen är högre och varierar mer

Om man i stället mäter den relativa fattigdomen, dvs. hur den ekonomiska standarden bland pensionärer förhåller sig till den ekonomiska standarden för befolkningen i stort, förändras bilden. Den relativa fattigdomen mäts här som andelen med låg ekonomisk standard⁹, dvs. andelen pensionärer som har en ekonomisk standard som understiger 60 procent av medianen för hela befolkningen. Eftersom pensionärens situation relateras till hela befolkningen påverkas andelen

⁸ EU-27 refererar till EU:s medlemsländer som fram till och med 2013 var 27 till antalet. Därefter har även Kroatien tillkommit. I diagram 3.9 visas en tidsserie över de länder som ingick i statistikmaterialet 2006, dvs. EU27.

⁹ Med ekonomisk standard avses disponibel inkomst per konsumtionsenhet, för utförligare förklaring se bilagan Fördelningspolitisk redogörelse i den ekonomiska vårpropositionen.

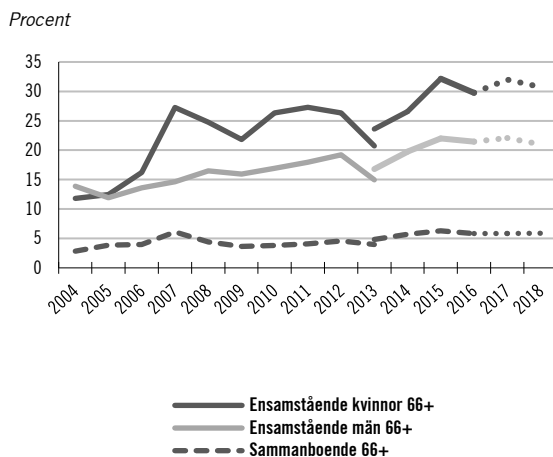
med låg ekonomisk standard också av utvecklingen för andra.

Andelen pensionärer med låg ekonomisk standard har ökat under de senaste tio åren. Av diagram 2.10 framgår att den största ökningen har skett bland ensamstående kvinnor. Att ökningen är som störst och att den också varierar mest i den gruppen beror på att en stor andel av de ensamstående kvinnorna har en ekonomisk standard som ligger mycket nära gränsen för låg ekonomisk standard. Små förändringar kan därför leda till att många flyttas förbi gränsen. År 2018 beräknas en tredjedel av de äldre ensamstående kvinnorna ha en ekonomisk standard som är 1 000 kronor per år över eller under denna gräns. Motsvarande för ensamstående män var drygt en femtedel.

Den främsta förklaringen till nivåskiftet som syns 2007 är införandet av jobbskatteavdraget. Det medförde att medianen för ekonomisk standard i befolkningen ökade och därmed var det också fler främst i gruppen ensamstående kvinnor 65 år eller äldre som hamnade under gränsen för låg ekonomisk standard. Att andelen ökat sedan 2007 kan främst förklaras av kraftiga reallöneökningar i kombination med låg inflation.

Höjningen av bostadskostnadstaket i bostadstillägget innebär att andelen ensamstående kvinnor och män med låg ekonomisk standard beräknas minska 2018.

Diagram 2.10 Andelen kvinnor och män med låg ekonomisk standard bland dem över 65 år, prognos 2017–2018

Källa: Socialdepartementets beräkningar i HEK-2013, STAR 2013–2018.

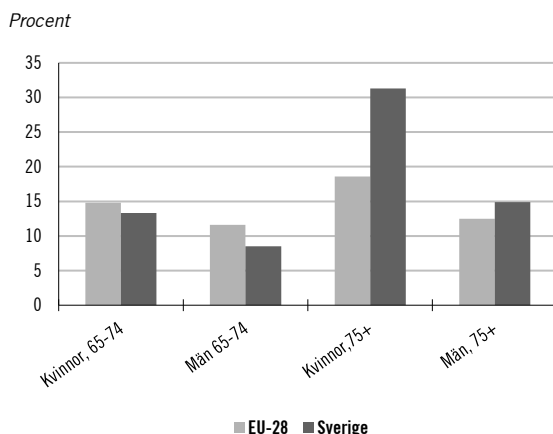
Anm.: Låg ekonomisk standard mäts som andelen personer som har en disponibel inkomst per konsumtionsenhet som är mindre än 60 procent av medianinkomsten för samtliga i befolkningen.

År 2013 upphörde enkätundersökningen HEK, för åren 2013–2018 redovisas därför beräkningar baserat på STAR-urvalet, därav tidsseriebröttet 2013.

Störst risk för låg ekonomisk standard bland kvinnor, ensamstående och utrikes födda

Sverige har en högre andel pensionärer med relativt sett låg ekonomisk standard jämfört med EU-genomsnittet. Av diagram 2.11 framgår att det främst är kvinnorna över 75 år som har en högre andel med låg ekonomisk standard, men att risken även är högre för äldre män. I åldersgruppen 65–74 år har Sverige en lägre andel med risk för låg ekonomisk standard jämfört med EU-genomsnittet, både för kvinnor och män.

Diagram 2.11 Andelen med låg ekonomisk standard bland äldre, Sverige i förhållande till EU-28, 2016

Källa: Eurostat, EU-SILC.

Anm.: Låg ekonomisk standard mäts som andelen personer som har en disponibel inkomst per konsumtionsenhet som är mindre än 60 procent av medianinkomsten för samtliga i befolkningen.

Störst risk för att ha låg ekonomisk standard har ensamstående. Det gäller även i gruppen som är yngre än 65 år. Äldre pensionärer har högre risk för låg ekonomisk standard än yngre pensionärer och kvinnor har högre risk än män. Eftersom kvinnor i genomsnitt lever längre än män är också en stor andel äldre kvinnor ensamstående, vilket sammantaget ökar risken för låg ekonomisk standard. Fyrtio procent av alla pensionärer är ensamstående och två tredjedelar av dem är kvinnor. Eftersom andelen ensamstående pensionärer ökar med stigande ålder är det en av huvudorsakerna till att andelen med låg ekonomisk standard är högre i åldersgruppen över 75 år. I åldersgruppen 65–74 år är andelen med låg ekonomisk standard däremot lägre än i åldersgruppen 0–65 år.

Det är också en större andel utrikes födda kvinnor och män (32 respektive 28 procent) som riskerar relativt låg ekonomisk standard jämfört med inrikes födda kvinnor och män (16 respektive 10 procent).

Pensionen och dess nivå är en spegling av vad en individ har tjänat in under förvärvslivet. För den som har varit heltidsarbetande under hela sin förvärvsaktiva ålder blir den inkomstgrundade pensionen normalt sett tillräckligt hög för att inte ligga under gränsen för låg ekonomisk standard. De som ligger under denna gräns har som regel ett arbetsliv bakom sig som innehåller deltidsarbete eller avbrott, eller är kortare än normalt. För äldre kvinnor beror det på att kvinnor tidigare förvärvsarbetade i lägre grad, både jämfört med kvinnor i dag och jämfört med män. För utrikes födda kvinnor och män är det en lägre andel i förhållande till inrikes födda som har ett helt arbetsliv med intjänande i Sverige bakom sig till följd av att man har invandrat senare i livet.

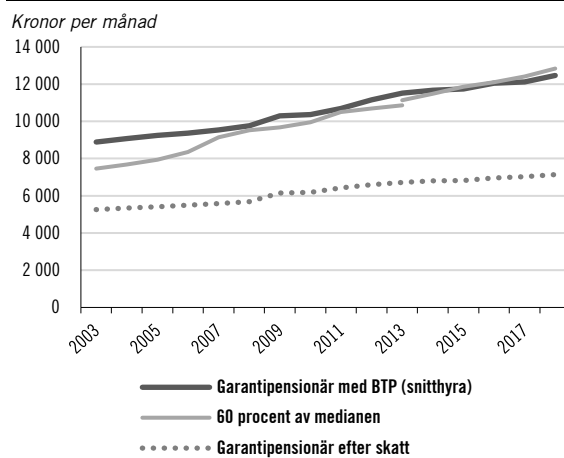
Grundskyddets betydelse för dem med låg ekonomisk standard

Garantipensionen är lagd på en sådan nivå att den förutsätter att det finns antingen andra inkomster, en förmögenhet eller ett kompletterande inkomstprövat bostadstillägg för att ge en rimlig ekonomisk standard. I diagram 2.12 visas hur den ekonomiska standarden har utvecklats 2003–2018 för en ensamstående pensionär dels med enbart garantipension, dels med garantipension och bostadstillägg baserat på en genom-

snittlig bostadskostnad. Därtill visas hur gränsen för låg ekonomisk standard har utvecklats under samma period.

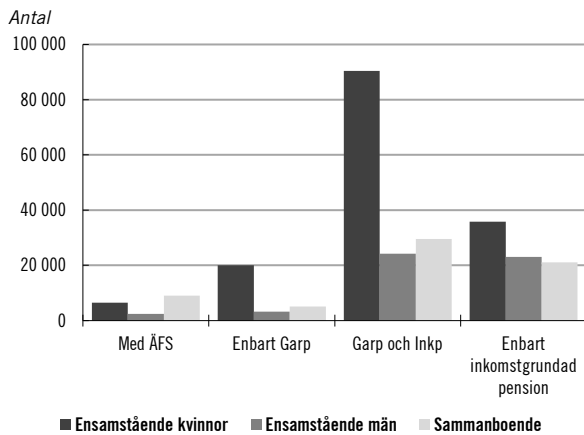
Av diagrammet framgår att en ensamstående person med enbart garantipension har en inkomst som ligger betydligt under gränsen för låg ekonomisk standard. Om samma person har en genomsnittlig bostadskostnad och rätt till bostadstillägg förbättras den ekonomiska standarden, men den når i dag inte upp över gränsen för låg ekonomisk standard. Snittbostadskostnaden var i mars 2018 knappt 5 100 kronor vilket är lägre än det nya bostadskostnadstaket på 5 600 kronor, men högre än det tak på 5 000 kronor som gällde till och med 2017. Det medför att alla ensamstående kvinnor och män med en pension på garantipensionsnivå och maximalt bostadstillägg kommer att ligga nära gränsen för låg ekonomisk standard. Pensionsgruppen, med företrädare för de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen, har kommit överens om att grundskyddet behöver förstärkas.

Diagram 2.12 Ekonomisk standard relativt gränsen för låg ekonomisk standard, typfall för ensamstående.

Källa: Pensionsmyndigheten och egna beräkningar.

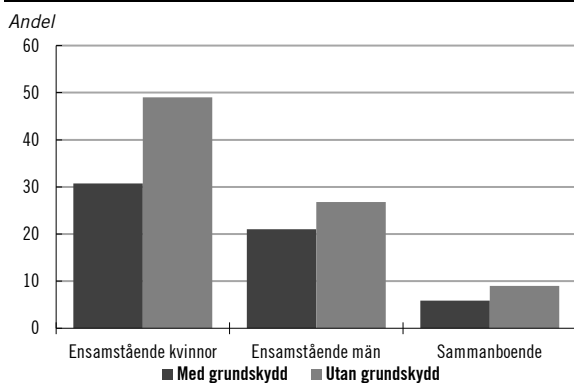
Risken för låg ekonomisk standard är högst bland pensionärer med de lägsta inkomsterna, dvs. de som enbart har garantipension eller äldreförsörjningsstöd. Ca 70 procent av dessa har risk för låg ekonomisk standard. Denna grupp är dock förhållandevis liten. Den utgör knappt 5 procent av kvinnorna och ca 1,5 procent av männen. Den antalsmässigt största gruppen med låg ekonomisk standard är ensamstående kvinnor med en kombination av garanti- och inkomstpension, vilket framgår av diagram 2.13.

Diagram 2.13 Antal med låg ekonomisk standard fördelat på pensionssammansättning, prognos 2018

Källa: Egna beräkningar STAR 2016.

Grundskyddet minskar risken för låg ekonomisk standard

Även om de flesta pensionärer i dag främst har inkomstgrundad pension är det samlade grundskyddet inom ålderspensionssystemet en viktig inkomstkälla för många över 65 års ålder och den bidrar också i hög grad till att minska andelen med låg ekonomisk standard. I diagram 2.14 visas hur stor andelen med låg ekonomisk standard skulle ha varit om inte grundskyddet hade funnits. För personer äldre än 65 år skulle andelen med låg ekonomisk standard ha varit runt 50 procent högre än utan grundskyddet.

Diagram 2.14 Andelen som lyfts över gränsen för låg ekonomisk standard med hjälp av grundskyddet, prognos 2018

Källa: Egna beräkningar STAR 2016.

2.5.3 Resultat – ersättning vid dödsfall

Ersättning vid dödsfall omfattar anslaget 1.2 Efterlevandepensioner till vuxna. Inom anslaget finns omställningspension och änkepension. Båda förmånerna syftar till att ge ett rimligt

skydd för efterlevande vid dödsfall. Förmånerna är emellertid olika utformade och speglar behovet för olika tidsåldrar och olika generationer.

Änkepensionen lämnas endast till efterlevande kvinnor och är en livsvarig förmån (om inte änkan gifter om sig). Den speglar en tid då förvärvsmönstren för kvinnor och män i väsentlig grad var olika och kvinnor var ekonomiskt beroende av sina män. Det finns visserligen alltså skillnader i livsmönster mellan könen, men det har skett stora förändringar vilket motiverat en övergång till en könsneutral och tidsbegränsad omställningspension.

Omställningspension är just en omställningsförsäkring som är tidsbestämd för att under tiden omedelbart efter ett dödsfall ge den efterlevande maken ekonomiskt stöd för att underlätta omställningen från två inkomster till en. Sammantaget kan det sägas att änkepensionen är bakåtblickande medan omställningspensionen speglar nutid och framtid. En stor skillnad är dessutom att det stora flertalet med änkepension är över 65 år medan omställningspensionen enbart betalas ut till kvinnor och män under 65 år.

Omställningspension betalas normalt ut till efterlevande kvinnor och män under en period på 12 månader, dock längst fram till dess att den efterlevande fyller 65 år.

Om den efterlevande har vårdnaden om barn som är under 12 år, kan förlängd omställningspension betalas ut till dess att det yngsta barnet fyllt 12 år. Har barnet fyllt 12 år men inte 18 år får man förlängd omställningspension under tolv månader.

På liknande sätt som när det gäller ålderspension fyller garantipension ut om den inkomstgrundade omställningspensionen är låg eller saknas.

Änkepension betalas ut till efterlevande kvinnor. Vilka bestämmelser som ska tillämpas är bl.a. beroende av änkans ålder och tidpunkten för giftermålet. Änkepensionen avskaffades den 1 januari 1990, men den kan genom långtgående övergångsregler fortfarande beviljas.

Det finns även efterlevandepension till barn i form av barnpension och efterlevandestöd. Dessa förmåner redovisas under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

Änkepensionen är fortfarande den dominerande efterlevandepensionen

Änkepensionen är under avveckling och antalet kvinnor som får änkepension minskar nu stadigt. Under senare år har antalet med änkepension minskat med drygt 10 000 personer per år. Det dröjer dock till omkring 2060 innan den sista änkepensionen betalas ut.

Som framgår av tabell 2.7 är änkepensionen beloppsmässigt fortfarande den dominerande delen av efterlevandepensionerna. Det förklaras i stor utsträckning av att omställningspension ofta betalas ut under endast ett år, medan änkepension i de flesta fall är livsvarig.

Tabell 2.7 Översiktstabell 2017. Antal personer, årsutgifter och medelbelopp. Änkepension och omställningspension.

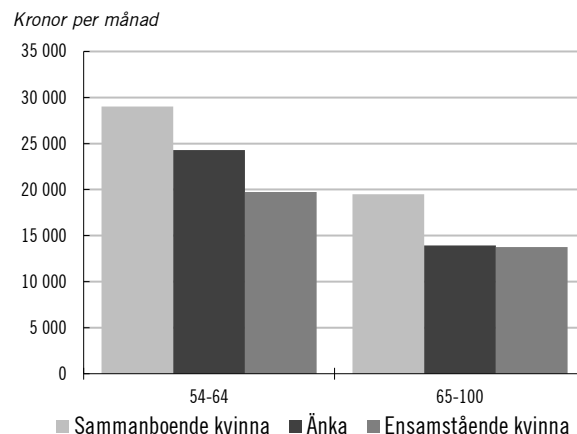
	Antal		Utgifter, mkr		Medelbelopp per månad	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Änkepension	253 290		10 598		3 487	
Omställningspension	4 385	1 776	406	163	7 721	7 637

Källa: Pensionsmyndigheten.

Anm.: Omställningspension inklusive förlängd omställningspension.

Vid jämförelse av ekonomisk standard för änkor med övriga kvinnor måste hänsyn tas till att änkor har en helt annan åldersstruktur, dvs. att de är äldre än övriga kvinnor. För en rättvis jämförelse antas i beräkningen att änkor har samma åldersstruktur som ensamstående kvinnor (åldersstandardisering). Om man jämför denna ekonomiska standard för sammanboende kvinnor, kvinnor med änkepension samt ensamstående kvinnor som inte har efterlevandepension ser man att de sammanboende kvinnorna har den högsta ekonomiska standarden (diagram 2.15). Kvinnor med änkepension har högre ekonomisk standard än övriga ensamstående kvinnor. Skillnaden krymper avsevärt efter 65 års ålder. Detta beror på att garanti-pensionsdelen av änkepensionen inte betalas ut efter 65 år och på att den inkomstrelaterade änkepensionen för kvinnor födda 1930 eller senare samordnas med kvinnans ålderspension i form av tillägs- och inkomstpension.

Diagram 2.15 Ekonomisk standard för änkor jämfört med övriga kvinnor, åldersstandardiserat 2016

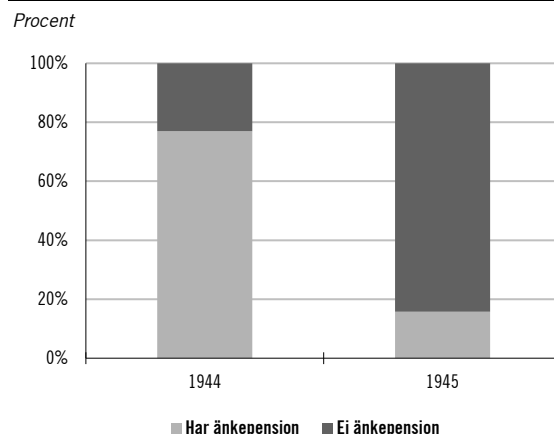
Källa: Socialdepartementets beräkningar STAR 2016.

Anm.: Individens ekonomiska standard är hushållets disponibla inkomst justerad efter familjestorlek och sammansättning. Åldersstandardisering innebär att justeringar har gjorts på grund av att änkor är äldre än övriga grupper.

Det totala inkomstgapet mellan kvinnor och män äldre än 65 år är 28 procent. Utan änkepensionen skulle gapet vara ca tre procentenheter större. Änkepensionen bidrar alltså till att minska inkomstgapet mellan kvinnor och män.

Utfasningen av änkepensionen innebär bl.a. att kvinnor födda 1945 eller senare har betydligt mindre generösa regler och därför i mindre utsträckning får änkepension, se diagram 2.16.

Diagram 2.16 Andel med änkepension pensionärer födda 1944 och 1945

Källa: Pensionsmyndigheten.

Bland kvinnor födda 1944 får 77 procent änkepension, medan andelen för årskullen född 1945 endast är 16 procent. Skillnaden beror på att för kvinnor födda 1944 och tidigare görs beräkningen på den pension som mannen hade tjänat in vid dödsfallet. För yngre kvinnor baseras beräkningen på mannens intjänande t.o.m. 1989.

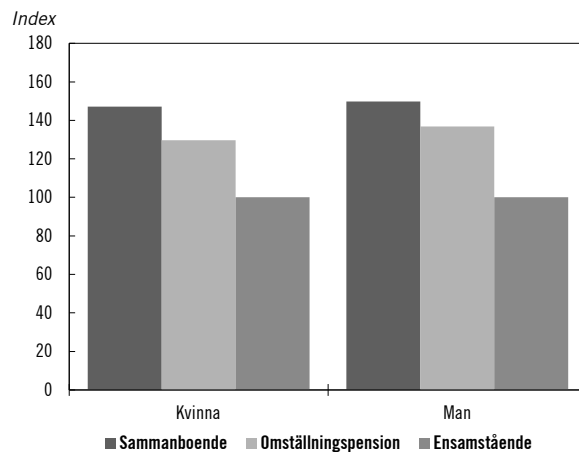
En del av den lägre änkepensionen för kvinnor födda 1945 och senare har fyllts upp av garantipension.

Änkepensionen reducerar skillnaderna mellan kvinnor och mäns pensioner, år 2016 hade kvinnor före skatt i snitt 2 135 kronor lägre allmän pension än män. Utan änkepension hade skillnaden varit 770 kronor större. Till följd av utfasningen förväntas änkepensionens bidrag för att minska inkomstgapet mellan könen successivt minska. Den effekten begränsas dock av att kvinnor med låga inkomster, som i framtiden inte kommer att kunna få änkepension, i stor utsträckning i stället kommer att kunna få grundskydd i form av garantipension till ålderspension och bostadstillägg. Detta har belysts i Pensionsgruppens projekt om jämställda pensioner (Jämställda pensioner? Ds 2016:19).

Omställningspensionen höjer den ekonomiska standarden för ensamstående kvinnor och män

Kvinnor med omställningspension hade 2016 en ekonomisk standard som var omkring 30 procent högre än standarden för övriga ensamstående kvinnor, motsvarande uppgift för männen var 37 procent. Det innebär att även om sammanboende har högre ekonomisk standard än ensamstående så bidrar omställningspensionen tydligt till att minska skillnaderna. Beräkningen har tagit hänsyn till att efterlevande under 65 år har en annan åldersstruktur än övriga under 65 år, de är i genomsnitt äldre än övriga och beräkningen har därför åldersstandardiserats. Av diagram 2.17 framgår att kvinnor och män med omställningspension har en ekonomisk standard närmare sammanboende än övriga ensamstående.

Diagram 2.17 Ekonomisk standard för kvinnor respektive män med omställningspension jämfört med den ekonomiska standarden för sammanboende och övriga ensamstående 2016

Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2016. Anm.: Individens ekonomiska standard är hushållets disponibla inkomst justerad efter familjestorlek och sammansättning, åldersstandardiserat

2.5.4 Resultat – Pensionsmyndigheten

Målet för administrationen av ålderspensionssystemet är att verksamheten ska bedrivas kostnadseffektivt och till nytta för pensionärer och pensions sparare.

Fortsatt bra resultat inom de flesta områden, men problem inom bostadstilläggshandläggningen

De centrala indikatorerna för att följa upp målet är kvalitet i beslut, kostnader för handläggningen och rätt beslut i rätt tid.

Den övervägande delen av Pensionsmyndighetens ärendehandläggning uppvisar goda resultat med korta handläggningstider och hög kvalitet i besluten. Särskilt väl fungerar handläggning av ålderspension där automatiseringsgraden är hög, handläggningstiderna minskande och den rättsliga kvaliteten är acceptabel.

Resultatet inom bostadstilläggshandläggningen är dock inte tillfredställande. Handläggningstiden har stigit och antal pågående

ärenden har ökat kraftigt. Kvaliteten i handläggningen bedöms dessutom som otillräcklig. Myndigheten planerar ett nytt systemstöd för bostadstilläggshandläggningen med bättre funktionalitet för förändringar under utbetalningstiden och högre automatiseringsgrad.

Pensionsmyndighetens totala kostnader för pensionsadministrationen har ökat något under 2017, vilket framför allt beror på satsningar inom it-system som möjliggjort automatiseringar. Regeringen bedömer att de satsningar som har genomförts i syfte att öka automatiseringen är viktiga för att öka kvaliteten i handläggningen vilket succesivt även bidrar till lägre kostnader för ärendehantering. Kostnaderna för administrationen bedöms fortfarande befinna sig på acceptabel nivå.

Pensionsmyndigheten bedriver sedan 2013 ett jämställdhetsarbete som bl.a. resulterat i uppföljningar som visar på att det inte finns indikationer på att ärenden för kvinnor och män behandlas olika.

Informationsuppdraget har gett effekt

En central uppgift för Pensionsmyndigheten är att informera om pensionen genom sitt informations- och konsumentuppdrag. Pensionsmyndigheten fick under åren 2014–2017 extra medel om 20 miljoner kronor årligen för att genomföra förstärkta informationsinsatser. Från och med 2018 får Pensionsmyndigheten 30 miljoner kronor årligen. Med hjälp av dessa medel tillsammans med interna effektiviseringar och prioriteringar har myndigheten genomfört satsningen Prognos till alla, som syftar till att fler ska få en samlad helhetsbild över sin pension och vad som påverkar den.

Målet ”Informationsgivningen ska ge pensionsspararna goda möjligheter att bedöma sin samlade framtida pension och vad som påverkar den” följs upp genom Pensionsmyndighetens årliga enkätundersökning. Den senaste mätningen visar att ungefär 70 procent av pensionsspararna vet hur de kan ta reda på sin framtida pension. Både andelen som vet hur de kan ta reda på sin framtida pension och andelen som gjort en prognos det senaste året har ökat sedan 2014.

De som i undersökningen svarar att de har gjort prognos får sedan frågan i vilken utsträckning prognosen har gett dem bättre förutsättningar att fatta beslut i frågor kring pensionen. Medelvärde för både kvinnor och män är 3,1 på en skala 1–5, där 1 är ”Inte alls” och 5 ”I mycket stor utsträckning”. Värdet har ökat något det senaste året.

Kunskapen om livsinkomstens betydelse för den framtida pensionen är låg

Även målet ”Kunskapen om livsinkomstens betydelse för den framtida pensionen ska öka för kvinnor och män” följs upp genom Pensionsmyndighetens årliga enkätundersökning.

Andelen pensionssparare som känner till livsinkomstens betydelse för pensionen är relativt låg. Det är 35 procent som uppger att antalet år som man arbetar påverkar hur stor pensionen blir. Endast 25 procent uppger att hur mycket man arbetar (hel-/deltid) påverkar. Kvinnor verkar känna till livsinkomstprincipen bättre än män. Andelarna har legat konstant de senaste åren. Endast 11 procent av pensionsspararna uppger att de känner till pensioneringstidpunktens betydelse för pensionen, en minskning mot året innan.

Internationell samordning

En samlad resultatredovisning angående internationell samordning av sociala trygghetssystem ges under utgiftsområde 10 avsnitt 2.5.2 för hela socialförsäkringen gemensamt.

Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har lämnat en revisionsberättelse med upplysning till Pensionsmyndigheten.

Pensionsmyndighetens årsredovisning innefattar ett avsnitt med en redovisning av inkomstpensionens finansiella ställning och utveckling. Den innehåller utöver information från myndighetens finansiella redovisning även information

från andra aktörer samt prognosuppgifter. Med anledning av att Riksrevisionen enbart granskar redovisade utfall och beräkningar från Pensionsmyndigheten och inte uppgifter från andra aktörer och prognoser lämnas en revisionsberättelse med upplysning.

2.6 Budgetförslag

2.6.1 1:1 Garantipension till ålderspension

Tabell 2.8 Anslagsutveckling 1:1 Garantipension till ålderspension

Tusental kronor				
2017	Utfall	13 339 143	Anslags-sparande	-82 843
2018	Anslag	13 080 300 ¹	Utgifts-prognos	13 128 900
2019	Förslag	13 225 500		
2020	Beräknat	13 283 100		
2021	Beräknat	13 454 700		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för garantipension till ålderspension samt särskilt pensions-tillägg enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Antalet ålderspensionärer ökar och de nya pensionärerna har i stor utsträckning intjänad inkomstgrundad pension som uppgår till betydligt högre genomsnittliga belopp än de ålderspensionärer som lämnar systemet. Det medför att behovet av garantipension minskar. Antalet kvinnor som får garantipension har minskat med ca 173 300 sedan införandet 2003 och uppgick 2017 till 526 000. Antalet män med garantipension har under samma period minskat med ca 50 500 och uppgick 2017 till knappt 139 000.

Till följd av den automatiska balanseringens påverkan på inkomstpensionerna stannade den nedåtgående trenden för antalet personer med garantipension tillfälligt upp. Under 2015–2017 minskade dock åter antalet personer med garantipension. Inkomstpensionerna beräknas fortsätta öka åren därefter, vilket gör att garantipensionen förväntas fortsätta minska. Utgifterna kan komma att påverkas av både de förbättringar som Pensionsgruppen har kommit överens om samt av konsekvenserna av EU-domstolens dom (mål nr C-189/16).

Tabell 2.9 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Garantipension till ålderspension

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	13 080 300	13 080 300	13 080 300
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	353 100	385 400	552 600
Volymer	-207 900	-182 600	-178 200
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	13 225 500	13 283 100	13 454 700

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 13 225 500 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Garantipension till ålderspension* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 13 283 100 000 kronor respektive 13 454 700 000 kronor.

2.6.2 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tabell 2.10 Anslagsutveckling 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tusental kronor

År	Slags	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	11 498 690		-13 864
2018	Anslag	10 869 800 ¹		10 870 100
2019	Förslag	10 331 200		
2020	Beräknat	9 766 300		
2021	Beräknat	9 222 400		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för omställningspension, förlängd omställningspension, särskild efterlevandepension och änkepension samt för utgifter för garantipension till dessa förmåner enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Änkepensionen avskaffades 1990 och ersattes då av den tidsbegränsade och könsneutrala omställningspensionen. Långtgående bestämmelser av övergångskaraktär innebär dock att änkepensionen kommer att finnas kvar under decennier, och nya änkepensioner beviljas fortfarande enligt det gamla systemet. Omställningspensionen är tidsbegränsad till i normalfallet ett år och betalas endast ut till efterlevande som är yngre än 65 år, medan änkepensionen ofta är livsvarig. Änkepensionen är därför dominerande i både antal och kostnader och svarar för knappt 95 procent av utgifterna inom anslagsområdet.

Antalet kvinnor med änkepension var 257 000 år 2017 och minskar med drygt 10 000 per år, medan medelantalet kvinnor och män som får omställningspension var drygt 4 500 respektive ca 1 800 under 2017. Tendensen för åren framöver är att antalet kvinnor med änkepension kommer att minska i samma takt som tidigare och att antalet kvinnor och män med omställningspension kommer att vara förhållandevis stabilt. Sammantaget innebär detta att utgifterna på anslaget beräknas minska med mellan 5 och 6 procent per år.

Tabell 2.11 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	10 869 800	10 869 800	10 869 800
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	298 500	598 100	880 300
Volym	-837 100	-1 701 600	-2 527 700
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	10 331 200	9 766 300	9 222 400

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 10 331 200 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Efterlevandepensioner till vuxna* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 9 766 300 000 kronor respektive 9 222 400 000 kronor.

2.6.3 1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tabell 2.12 Anslagsutveckling 1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tusental kronor

År	Slags	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	8 264 822		112 378
2018	Anslag	9 026 600 ¹		9 131 700
2019	Förslag	9 156 500		
2020	Beräknat	9 299 000		
2021	Beräknat	9 539 600		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bostadstillägg till pensionärer och särskilt bostadstillägg till pensionärer enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Bostadstillägget är inkomstprövat och utgifterna är därför beroende av ålderspensionärernas inkomster och förmögenheter. I takt med ökade pensionsinkomster minskar behovet av bostadstillägg i genomsnitt. Till följd av den automatiska balanseringens påverkan på den inkomstgrundade pensionen ökade dock antalet mottagare av bostadstillägg. Det totala antalet pensionärer har ökat över tid vilket också har medfört att antalet pensionärer med bostadstillägg har ökat, även om den totala andelen har minskat. Antalet kvinnor och män som fick bostadstillägg 2017 var 219 100 respektive 66 900. Medelbeloppen har ökat för både kvinnor och män sedan 2003 främst på grund av ökade bostadskostnader och regelförändringar.

Mörkertalet för bostadstillägget är sannolikt relativt stort, vilket innebär att fler än de som nu får bostadstillägg skulle ha rätt till det om de ansökte om förmånen. Förändrad kunskap och förändrat beteende kan därför få relativt stor påverkan på antalet personer som får bostadstillägg och därmed också på utgifterna. Ytterligare faktorer som påverkar utgiftsutvecklingen är förändringen av bostadskostnaderna samt regelförändringar.

Tabell 2.13 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	9 026 600	9 026 600	9 026 600
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-41 400	-208 400	-371 700
Volym	171 300	480 800	884 700
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	9 156 500	9 299 000	9 539 600

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 9 156 500 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Bostadstillägg till pensionärer* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 9 299 000 000 kronor respektive 9 539 600 000 kronor.

2.6.4 1:4 Äldreförsörjningsstöd

Tabell 2.14 Anslagsutveckling 1:4 Äldreförsörjningsstöd

Tusental kronor				
2017	Utfall	1 009 687	Anslags-sparande	-56 187
2018	Anslag	1 103 200 ¹	Utgifts-prognos	1 090 300
2019	Förslag	1 154 100		
2020	Beräknat	1 218 000		
2021	Beräknat	1 294 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för äldre-försörjningsstöd enligt socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Äldreförsörjningsstödet är en garanti för en lägsta ekonomisk standard. Det är därför inkomstprövat och avräknas krona för krona mot alla andra inkomster. I praktiken innebär det att äldreförsörjningsstödet lämnas till kvinnor och män över 65 år som inte har en hel garanti-pension, vilket oftast är personer som kommit till Sverige relativt sent i livet och därför inte kunnat tjäna in tillräcklig inkomst- och garanti-pension.

Antalet kvinnor och män som får äldreförsörjningsstöd har ökat under senare år och förväntas fortsätta öka. Ett skäl till detta är att de nuvarande reglerna om rätt till garantipension, som infördes i och med EES-avtalet på 1990-talet, ännu inte har fått full genomslagskraft. Enligt äldre regler fick man del av hela grundskyddet efter 10 års bosättning i Sverige. Personer födda före 1938 omfattas av dessa äldre bestämmelser och har därför som regel en

tillräckligt hög garantipension för att inte få äldreförsörjningsstöd. I takt med att årskullar som inte omfattas av de äldre bestämmelserna tillkommer ökar antalet som kan få äldreförsörjningsstöd. Utöver detta förväntas ökade kostnader inom ramen för anslaget under kommande år till följd av de senaste årens ökade asylinvandring.

År 2017 fick 12 700 kvinnor och 10 100 män äldreförsörjningsstöd. I likhet med bostadstillägget finns sannolikt ett förhållandevis stort mörkertal när det gäller äldreförsörjningsstöd, vilket innebär att antalet personer och kostnader på anslaget potentiellt skulle kunna vara högre.

Tabell 2.15 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Äldreförsörjningsstöd

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 103 200	1 103 200	1 103 200
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-1 700	9 300	22 200
Volymer	52 600	105 500	168 600
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 154 100	1 218 000	1 294 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 154 100 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Äldreförsörjningsstöd* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 218 000 000 kronor respektive 1 294 000 000 kronor.

2.6.5 2:1 Pensionsmyndigheten

Tabell 2.16 Anslagsutveckling 2:1 Pensionsmyndigheten

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Utgifts- prognos	Övrigt
2017	Utfall	545 331	Anslags- sparande	-24 679
2018	Anslag	554 969 ¹	Utgifts- prognos	551 685
2019	Förslag	583 176		
2020	Beräknat	558 495 ²		
2021	Beräknat	534 789 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 550 288 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 519 847 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Pensionsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Kompletterande information

Tabell 2.17 Finansiering av Pensionsmyndighetens administration

Tusental kronor

	2018 Prognos	2019 beräknat	2020 beräknat	2021 beräknat
Anslag förvaltningsanslag	551 685	583 176	558 495	534 789
Avgiftsinkomster AP-fonderna	461 553	441 436	447 763	456 701
Avgiftsinkomsterna premiepension ¹	470 061	465 041	471 819	481 059
Summa	1 483 299	1 489 653	1 478 077	1 472 549

Källa: Pensionsmyndigheten

¹ Exklusive finansiering av amorteringar och ränta för premiepensionssystemets uppbyggnad

Pensionsmyndighetens verksamhet finansieras dels av anslag på statens budget, dels av de allmänna pensionsfonderna (AP-fonderna) och dels av premiepensionssystemet, se tabell 2.17. Förvaltningsanslaget används för administration av garantipension, efterlevandepension till vuxna, bostadstillägg till pensionärer och äldre-försörjningsstöd samt för vissa andra antalsmässigt mindre pensionsrelaterade för-måner.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Utgifterna för Pensionsmyndighetens administration som avser inkomstgrundad ålderspension täcks av avgifter som tas från AP-fonderna och premiepensionssystemet. I premiepensionssystemet ingår även kostnader för skulden i Riksgäldskontoret avseende den räntekontokredit som byggdes upp i samband med bildandet av systemet. För att sprida dessa kostnader över flera generationer avbetalas skulden över en längre tid och ska vara slutamorterad 2018.

Enlig förordningen (2009:1173) med instruktion för Pensionsmyndigheten ska myndigheten senast den 15 maj varje år lämna en samlad redogörelse och en framställan om ersättning för administrationen av ålderspensionssystemet. Redogörelsen och framställan ska omfatta dels administrationen av inkomst- och tilläggs-pension, som ska täckas genom uttag från Första-Fjärde AP-fonderna, dels administrationen av premiepensionen.

Redogörelsen ska även innefatta kostnader för administrationen av ålderspensionssystemet vid främst Skatteverket och Kronofogdemyndigheten.

Med underlaget i tabell 2.17 som grund beslutar regeringen årligen om ersättning från Första-Fjärde AP-fonderna och premiepensionssystemet för administration av inkomstgrundad ålderspension.

Tabell 2.18 Uppdragsverksamhet där intäkterna disponeras

Tusental kronor, 2018 års prisnivå

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad) ¹
Utfall 2017	1 030 575	-1 032 424	-1 849
- varav AP-fonderna	473 364	-433 916	39 448
- varav premiepensionssystemet ²	557 211	-598 508	-41 297 ³
Prognos 2018	1 181 286	-1 232 128	-50 842
- varav AP-fonderna	444 384	-461 553	-17 169
- varav premiepensionssystemet ²	736 902	-770 575	-33 673 ³
Budget 2019	757 102	-896 331	-139 229
- varav AP-fonderna	331 665	-436 495	-104 830
- varav premiepensionssystemet	425 437	-459 836	-34 399 ³

Källa: Pensionsmyndigheten

¹Resultat från AP-fonderna regleras två år framåt i tiden. Ett negativt resultat för AP-fonderna beror på reglering av tidigare överskott, vilket medför att avgiftsuttaget från AP-fonderna kan minskas.

²Inklusive kostnader för amortering och ränta för premiepensionssystemets uppbyggnad.

³Anledningen till att premiepensionssystemet beräknas få ett negativt resultat är att del av kostnaderna kommer att finansieras med ett upparbetat positivt resultat för det s.k. handelslagret, dvs. differenser mellan antagna försäljningslikvider och faktiskt utfall för valutahandel. Dessutom används vissa intäkter från fondbolagen m.m. till att finansiera kostnader inom premiepensionssystemet. Det innebär att avgiftsuttaget från premiepensionsspararna (intäkterna) kan minskas.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslag vid behov justeras till följd av beslutade lagar och förordningar, civilrättsligt bindande avtal och EU-rättsakter. Enligt en dom från EU-domstolen (mål nr C-189/16) ska den svenska garantipensionen EU-rättsligt kategoriseras som en så kallad minimiförmån. Detta innebär att Pensionsmyndigheten måste räkna om alla ärenden för de personer som i dag har garantipension och för de personer som eventuellt kan få garantipension i och med den ändrade kategoriseringen. Anslaget ökas därför med 60 miljoner kronor 2019 och 30 miljoner kronor 2020 för att hantera ökade handläggningskostnader.

Riksdagen har beslutat att de ändamål och verksamheter som avser lokal statlig service vid servicekontor ska flyttas från utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom till utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning (prop. 2017/18:100, bet. 2017/18:KU40, rskr. 2017/18:419). Mot denna bakgrund minskas anslaget med 44,9 miljoner kronor 2019, och beräknas minska med 52,2 miljoner kronor 2020 och 49,2 miljoner kronor varaktigt fr.o.m. 2021. I detta ingår även de medel som beräknades i budgetpropositionen för 2018 för lokal statlig service. Anslaget 1:19 *Statens servicecenter* under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ökas med motsvarande belopp. I avvaktan på att uppgiften tas över av Statens servicecenter får Pensionsmyndigheten disponera delar av anslaget 1:19 *Statens servicecenter* (se utg.omr. 2 avsnitt 4.4).

Anslaget har för perioden 2019–2021 beräknats enligt följande.

Tabell 2.19 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Pensionsmyndigheten

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	555 769	555 769	555 769
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 307	14 690	22 463
Beslut	66 000	40 905	7 147
Överföring till/från andra anslag	-44 900	-52 870	-50 590
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	583 176	558 495	534 789

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 583 176 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Pensionsmyndigheten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 558 495 000 kronor respektive 534 789 000 kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta om kredit i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår högst till 8 000 000 000 kronor för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar.

Skälen för regeringens förslag: Pensionsmyndigheten har en särskild kredit som ska användas för att finansiera likviditetsbehovet i samband med fondhandeln inom ramen för premiepensionssystemet. Behovet av krediten föranleds främst av det underskott som uppstår på grund av samtidiga köp- och säljtransaktioner med olika likviddaggar för fonderna och behovet av handelslagret i syfte att effektivisera handeln. De faktorer som framför allt har betydelse för utvecklingen av behovet av krediten är antalet fondbyten, värdet av pensionsspararnas konton och tidsmässig koncentration av fondbyten. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 8 000 000 000 kronor för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar. Krediten ges med stöd av 7 kap. 6 § budgetlagen (2011:203).

Ekonomisk trygghet för familjer och barn

12

Förslag till statens budget för 2019

Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	4
Diagramförteckning	5
1 Förslag till riksdagsbeslut	7
2 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	9
2.1 Principer för utformningen av denna proposition.....	9
2.2 Omfattning.....	10
2.3 Utgiftsutveckling	11
2.4 Skatteutgifter.....	12
2.5 Mål för utgiftsområdet.....	12
2.6 Resultatredovisning.....	12
2.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	12
2.6.2 Resultat.....	13
2.7 Budgetförslag.....	25
2.7.1 1:1 Barnbidrag.....	25
2.7.2 1:2 Föräldraförsäkring.....	26
2.7.3 1:3 Underhållsstöd.....	28
2.7.4 1:4 Adoptionsbidrag.....	29
2.7.5 1:5 Barnpension och efterlevandestöd.....	30
2.7.6 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	31
2.7.7 1:7 Pensionsrätt för barnår.....	32
2.7.8 1:8 Bostadsbidrag.....	32

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	7
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	11
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.....	11
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	11
Tabell 2.4	Skatteutgifter inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	12
Tabell 2.5	Antal individer i barnhushåll (barn 0–17 år) efter hushållstyp, 2017	13
Tabell 2.6	Barnhushåll med låg ekonomisk standard efter hushållstyp och föräldrar, inrikes respektive utrikes födda, relativt och absolut mått 2017 samt förändring under perioden 2012–2017	18
Tabell 2.7	Anslagsutveckling 1:1 Barnbidrag	25
Tabell 2.8	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Barnbidrag.....	26
Tabell 2.9	Anslagsutveckling 1:2 Föräldraförsäkring	26
Tabell 2.10	Delposter anslag 1:2 Föräldraförsäkring	27
Tabell 2.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Föräldraförsäkring	27
Tabell 2.12	Anslagsutveckling 1:3 Underhållsstöd	28
Tabell 2.13	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Underhållsstöd	29
Tabell 2.14	Anslagsutveckling 1:4 Adoptionsbidrag	29
Tabell 2.15	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Adoptionsbidrag.....	29
Tabell 2.16	Anslagsutveckling 1:5 Barnpension och efterlevandestöd	30
Tabell 2.17	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Barnpension och efterlevandestöd.....	30
Tabell 2.18	Anslagsutveckling 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag.....	31
Tabell 2.19	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag.....	31
Tabell 2.20	Anslagsutveckling 1:7 Pensionsrätt för barnår	32
Tabell 2.21	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Pensionsrätt för barnår ..	32
Tabell 2.22	Anslagsutveckling 1:8 Bostadsbidrag	32
Tabell 2.23	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Bostadsbidrag	33

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Antalet födda barn samt summerad fruktsamhet 1970–2017 samt prognos 2018–2025	14
Diagram 2.2	Hushållens disponibla inkomst per konsumtionsenhet, medianvärde 2008–2017	15
Diagram 2.3	Median disponibel inkomst per konsumtionsenhet samt andel bestående av ekonomisk familjepolitik 2017, hushåll med och utan barn.	15
Diagram 2.4	De familjeekonomiska stödens andel av disponibel inkomst per konsumtionsenhet, 2017.....	16
Diagram 2.5	Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard 2012–2017, relativt och absolut mått	16
Diagram 2.6	Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard, efter hushållstyp, absolut mått, 2012–2017	17
Diagram 2.7	Långvarigt låg ekonomisk standard under 1–5 år, 2012–2016, svensk och utländsk bakgrund	19
Diagram 2.8	De familjeekonomiska stödens effekt på låg ekonomisk standard (absoluta måttet) efter hushållstyp, 2017	19
Diagram 2.9	Sysselsättningsgrad för kvinnor och män 15–74 år med hemmavarande barn under 19 år, 2007–2017.....	20
Diagram 2.10	Jämställt uttag vid barnets tvåårsdag. Barn födda 2005 och 2015	22
Diagram 2.11	Andel som delat skattad föräldraledighet och uttagen föräldrapenning jämfört fördelat på kvinnors utbildningsnivå, barn födda 2015	23

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Barnbidrag	32 802 684
1:2	Föräldraförsäkring	44 454 417
1:3	Underhållsstöd	2 765 282
1:4	Adoptionsbidrag	23 284
1:5	Barnpension och efterlevandestöd	964 600
1:6	Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	4 472 178
1:7	Pensionsrätt för barnår	7 303 100
1:8	Bostadsbidrag	4 546 658
Summa		97 332 203

2 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
 - Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
 - Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
 - Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområdet 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn omfattar tre typer av förmåner.¹

Generella bidrag

- barnbidrag
- adoptionsbidrag

Försäkring

- föräldraförsäkring
- barnpension och efterlevandestöd till barn
- pensionsrätt för barnår

Behovsprövade bidrag

- bostadsbidrag
- underhållsstöd
- vårdbidrag för funktionshindrade barn

Samhällets stöd till hushåll inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn redovisas i huvudsak på statens budgets utgifts-sida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av skatteutgifter. Den nedsatta mervärdesskatten för livsmedel redovisas som en skatteutgift under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, eftersom familjer med barn är en viktig målgrupp för detta stöd.

Exempel på statens övriga ekonomiska stöd till barnfamiljer är studiehjälpen under utgiftsområde 15 Studiestöd, samt maxtaxan inom förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

¹ I socialförsäkringsbalken skiljer sig indelning och terminologi något från ovanstående.

2.3 Utgiftsutveckling

Utgifterna inom utgiftsområdet blev 88,7 miljarder kronor 2017 och var därmed ca 0,8 miljarder kronor (0,9 procent) lägre än vad som anvisades i statens budget. Utgifterna för anslagen bostadsbidrag, vårdbidrag och underhållsstöd blev lägre än beräknat.

Försäkringsförmånerna utgjorde 57 procent av de totala utgifterna för de familjeekonomiska

stöden år 2017, ca 50,2 miljarder kronor. De generella bidragen uppgick till ca 27,3 miljarder kronor och de behovsprövade bidragen till ca 11 miljarder kronor.

För 2018 beräknas utgifterna bli 95,2 miljarder kronor. Det är ca 708 miljoner kronor lägre än budgeterat. I förhållande till 2017 beräknas utgifterna för 2018 bli 6,5 miljarder kronor högre.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

<i>Miljoner kronor</i>						
	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
1:1 Barnbidrag	27 287	31 607	31 663	32 803	33 175	33 541
1:2 Föräldraförsäkring	41 838	44 242	43 869	44 454	46 354	48 020
1:3 Underhållsstöd	2 521	2 862	2 756	2 765	2 691	2 521
1:4 Adoptionsbidrag	16	23	18	23	23	23
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	928	978	950	965	996	1 019
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	3 939	4 265	4 177	4 472	4 628	4 887
1:7 Pensionsrätt för barnår	7 468	7 367	7 367	7 303	7 526	7 775
1:8 Bostadsbidrag	4 664	4 526	4 362	4 547	4 490	4 412
Totalt för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	88 660	95 870	95 162	97 332	99 882	102 198

¹Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

<i>Miljoner kronor</i>			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	94 586	94 586	94 586
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	1 149	1 256	1 273
Övriga makroekonomiska förutsättningar	1 040	1 968	3 740
Volym	557	2 072	2 598
<i>Överföring till/från andra utgiftsområden</i>			
Övrigt	0	0	0
Ny ramnivå	97 332	99 882	102 198

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

<i>Miljoner kronor</i>	
	2019
Transfereringar ¹	97 332
Summa ramnivå	97 332

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

2.4 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen inom ett visst skatteslag. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har lämnats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2018 (skr. 2017/18:98).

Den nedsatta mervärdesskatten för livsmedel utgör en skatteutgift som redovisas under utgiftsområde 12, se tabell 2.4. Detta för att en viktig målgrupp för nedsättningen är familjer med barn. Under 2017 uppgick skatteutgiften till 28,9 miljarder kronor.

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	Prognos 2018	Prognos 2019
Nedsatt mervärdesskatt på livsmedel	29 920	31 170
Totalt för utgiftsområde 12	29 920	31 170

Källa: Regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2018 (skr. 2017/18:98).

2.5 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer samt minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn. Den ekonomiska familjepolitiken ska även bidra till ett jämställt föräldraskap. (prop. 2015/16:1 utg.omr. 12, bet. 2015/16:SfU3, rskr. 2015/16: 88).

2.6 Resultatredovisning

2.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att redovisa resultaten inom utgiftsområdet är följande:

- barnafödandet,
- barnfamiljernas inkomstutveckling,
- barnhushåll med låg ekonomisk standard,
- de familjeekonomiska stödets betydelse för hushållens inkomster,
- föräldrarnas arbetskraftsdeltagande, och
- föräldrarnas användning av föräldraförsäkringen.

Försäkringskassan har på regeringens uppdrag tagit fram ett antal indikatorer som beskriver hur familjepolitiken bidrar till förbättrade förutsättningar för en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer.² Som underlag till beräkningarna har utfall för 2016 använts, framskrivet till 2017 års värden enligt de ekonomiska och demografiska uppgifter som finns. Värdena från 2017 är därmed en prognos. Även resultat från rapporter och undersökningar från t.ex. Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Riksrevisionen och Statistiska centralbyrån (SCB) vägs in i bedömningen.

För området administration används även Försäkringskassans indikatorer.

Den ekonomiska familjepolitiken ska ses i ett större sammanhang. Utvecklingen inom olika utgiftsområden ger gemensamt förutsättningar och möjligheter som påverkar barnfamiljernas ekonomiska välfärd. Utöver de ekonomiska stöd som redovisas i detta avsnitt finns det andra faktorer som har betydelse för barnfamiljernas ekonomi såsom reallöneutveckling, transferringar, skatter och subventioner utanför den ekonomiska familjepolitiken. Exempel på det senare är subventionerad förskola och fritidshem samt hälso- och sjukvård. Utvecklingen på arbetsmarknaden har avgörande betydelse för

² Försäkringskassan, Svar på regeringsuppdrag (dnr S2018/02975/FST) Barnhushållens ekonomi – resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken.

familjernas inkomster och förutsättningar att kombinera arbetsliv och familjeliv, vilket påverkar arbetskraftsdeltagandet för kvinnor och män. Den ekonomiska familjepolitikens mål har en stark koppling till Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Framför allt bidrar stöden inom utgiftsområdet till målen om att avskaffa fattigdom i alla dess former och att uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor.

2.6.2 Resultat

Resultatredovisningen inleds med en genomgång av barnhushållens sammansättning och barnafödande. Därefter beskrivs utvecklingen av barnhushållens ekonomi och för barnfamiljer med låg ekonomisk standard samt hur de familjeekonomiska stöden bidrar till en god ekonomisk standard för barnfamiljer. I avsnittet beskrivs även hur den ekonomiska familjepolitiken bidrar till ett jämställt föräldraskap, samt hur administrationen av stöden har utvecklats.

Barnhushåll i Sverige

I Sverige finns det drygt 1,3 miljoner hushåll med barn som berörs av den ekonomiska familjepolitiken. År 2017 utgjorde barn och unga i åldern 0–19 år 23 procent av befolkningen. Andelen förväntas de närmaste åren vara på samma nivå. I en genomsnittlig barnfamilj finns det 1,8 barn.

Av tabell 2.5 framgår antalet individer i åldern 0–64 år i olika hushållstyper. Hushållstyperna är olika stora och har även olika förutsättningar när det gäller exempelvis försörjningsbörd. I tre av fyra barnfamiljer är föräldrarna sammanboende. Den resterande fjärdedelen består av familjer med ensamstående föräldrar, oftast en ensamstående mamma. Här återfinns även ombildade familjer. Yngre barn har i högre utsträckning sammanboende föräldrar än vad äldre barn har.

Tabell 2.5 Antal individer i barnhushåll (barn 0–17 år) efter hushållstyp, 2017

Hushållstyp	Antal
Sammanboende med barn, inrikes född	2 627 640
Sammanboende med barn, inrikes och utrikes född	528 444
Sammanboende med barn, utrikes född	778 585
Ensamstående med barn, inrikes född	473 438
-Kvinnor	339 709
-Män	133 729
Ensamstående med barn, utrikes född	243 747
-Kvinnor	188 733
-Män	55 014

Anm. Skattningarna avseende ensamstående män som är utrikes födda är osäkra pga. att de endast utgör ett fåtal i undersökningen (HEK, 2012).

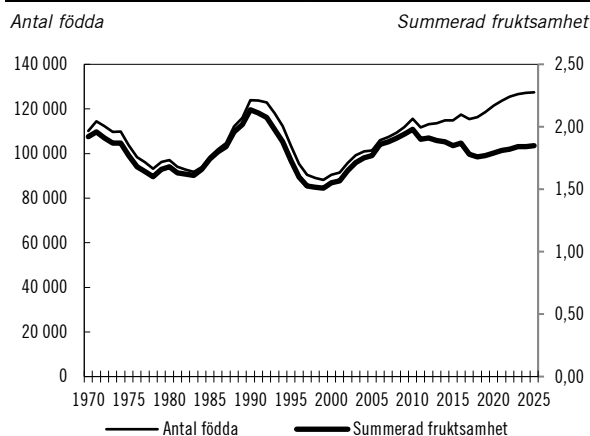
Källa: Försäkringskassan, 2018.

De uppgifter om barns boende som finns tillgängliga i exempelvis inkomststatistiken grundar sig på folkbokföringen. Föräldrar som inte har barnet folkbokfört hos sig anges inte som ett barnhushåll även om barnet exempelvis bor där hälften av tiden. Detta påverkar mätningen och analysen av föräldrars och barns ekonomiska standard. Den ekonomiska standarden för barnfamiljerna kan därmed både över- och underskattas.

Barnafödandet ökar den kommande tioårsperioden

Flera faktorer påverkar födelsetalen i ett land. Arbetsmarknadsanknytning och arbetsinkomster har betydelse för barnafödandet. Den svenska föräldrapenningen är inkomstbaserad vilket skapar incitament att först etablera sig på arbetsmarknaden innan man bildar familj. Fluktuationer i barnafödandet samvarierar ofta med konjunkturen, svängningarna i sig påverkar även på sikt det framtida barnafödandet, när antalet kvinnor och män som är i barnafödande ålder växlar.

Antalet födda barn i Sverige har ökat under flera år men under 2017 sjönk antalet något, se diagram 2.1.

Diagram 2.1 Antalet födda barn samt summerad fruktsamhet 1970–2017 samt prognos 2018–2025

Källa: SCB.

Under 2017 föddes ca 115 400 barn, vilket var ca 200 färre än föregående år. Antalet födda barn förväntas öka de kommande åren, men i en långsammare takt än vad den föregående befolkningsprognosen från SCB förutspådde. Att antalet födda beräknas öka den närmaste framtiden beror delvis på att de stora kullarna födda åren runt 1990 är i barnafödande åldrar. På kort sikt kommer antalet födda barn att vara som flest runt 2025, då kvinnor och män födda på 1990-talet är i åldrar då barnafödande är som vanligast. Ökningen beror också på invandring. Utrikes födda har ofta ett högt barnafödande åren efter invandring.

År 2017 var det så kallade summerade fruktsamhetstalet 1,78. Summerad fruktsamhet anger hur många barn som en kvinna i genomsnitt skulle föda under sin fruktsamma period utifrån fruktsamheten som gäller när beräkningen görs. På sikt antas det öka något och långsiktigt ligga på 1,88, en något lägre nivå än tidigare prognosticerades. Den summerade fruktsamheten i Sverige är vid en europeisk jämförelse hög. Frankrike och Irland är länder där den summerade fruktsamheten är högre än i Sverige, motsatsen gäller för t.ex. Polen.

Ett ökat barnafödande och totalt fler barn i befolkningen medför att utgifterna för den ekonomiska familjepolitiken ökar. På längre sikt genererar dock ett ökat barnafödande ett ökat arbetskraftsutbud som ger förutsättningar för en fortsatt god samhällsekonomi och en förmåga att sörja för framtida generationer.

Barnhushållens ekonomi har förstärkts

Hushåll med barn har i genomsnitt en lägre disponibel inkomst per konsumtionsenhet än hushåll utan barn. Barnhushållens ekonomiska standard, mätt som real disponibel inkomst (median) per konsumtionsenhet, har i genomsnitt ökat för samtliga barnhushåll under perioden 2008–2017³ (se diagram 2.2). Det finns dock stora nivåskillnader i den ekonomiska standarden mellan olika hushållstyper, och dessa skillnader har också ökat över tid. Ensamstående kvinnor och män med barn har under perioden i genomsnitt en lägre medianinkomst än sammanboendehushåll med barn. Ensamstående kvinnor med barn har den lägsta disponibla inkomsten av de olika hushållstyperna. Det gäller särskilt ensamstående kvinnor med flera barn i hushållet. Ensamstående kvinnor med barn har lägre sysselsättningsgrad och arbetar oftare deltid än ensamstående män med barn gör. Detta, och den genomsnittligt lägre lön som kvinnor har, förklarar en del av skillnaderna i disponibel inkomst mellan ensamstående kvinnor och män.

Huruvida barnet eller barnen bor heltid hos föräldern, om föräldern har ett barn som bor växelvís eller på deltid påverkar också den ekonomiska situationen för ensamståendehushållen. I statistiken beskrivs dock enbart det hushåll där barnet är folkbokfört som barnhushåll.

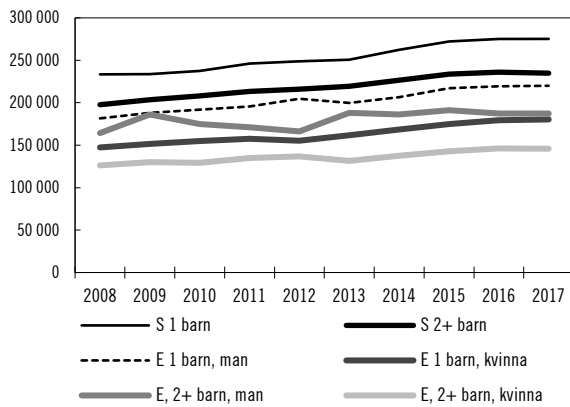
Det är för ensamstående kvinnor och män med flera barn som inkomstutvecklingen varit som lägst under perioden 2008–2017. Medianinkomsten för sammanboende med två barn har ökat med 19 procent under perioden (fasta priser). Motsvarande ökning för ensamstående kvinnor och män med flera barn är 14 respektive 16 procent.

Under perioden 2014–2017 ökade medianinkomsterna för samtliga hushåll. Ökningen har varit störst för ensamstående kvinnor och män med ett barn, där ökningen är sju procentenheter. För ensamstående män med flera barn, som är en liten grupp, har medianinkomsten ökat minst. Hushåll med sammanboende föräldrar har haft en ökning med fyra-fem procentenheter.

³ Den disponibla inkomsten divideras med det antal konsumtionsenheter (k.e) hushållet består av enligt en konsumtionsenhetsskala.

Diagram 2.2 Hushållens disponibla inkomst per konsumtionsenhet, medianvärde 2008–2017

Kronor, 2017 års penningvärde

Källa: Försäkringskassan, 2018.

Den ekonomiska familjepolitiken har olika stor betydelse för olika typer av hushåll

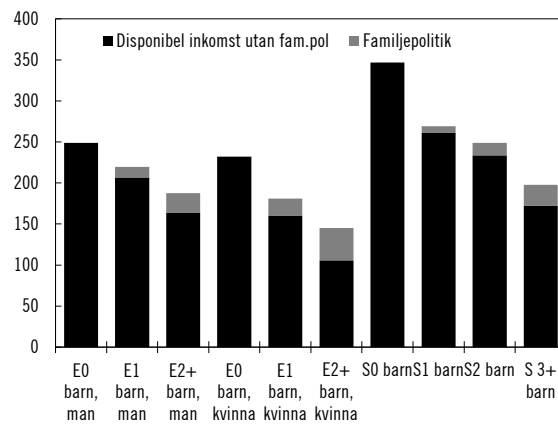
Det är inte bara inkomsternas nivå och utveckling över tid som skiljer sig åt mellan olika hushållstyper. Även inkomsternas sammansättning varierar, exempelvis gällande hur stor del av inkomsterna som består av transfereringar från samhället. De familjeekonomiska stödets betydelse för barnfamiljernas inkomster ökar med antalet barn i hushållet. Av den disponibla inkomsten för samtliga barnhushåll kommer i genomsnitt knappt nio procent från de familjeekonomiska stöden.

I relation till hushåll utan barn är barnfamiljernas disponibla inkomster lägre, även efter justering utifrån försörjningsbördan.

Diagram 2.3 visar medianen av disponibel inkomst per konsumtionsenhet för hushåll med och utan barn år 2017 (prognos) samt hur den ekonomiska familjepolitiken bidrar till den disponibla inkomsten. Högst inkomster har sammanboende utan barn och medianinkomsten sjunker med antalet barn. För ensamstående-hushållen finns könsskillnader som även består efter familjebildning. Kvinnor med flera barn är de som har lägst medianinkomst av hushållen.

Diagram 2.3 Median disponibel inkomst per konsumtionsenhet samt andel bestående av ekonomisk familjepolitik 2017, hushåll med och utan barn.

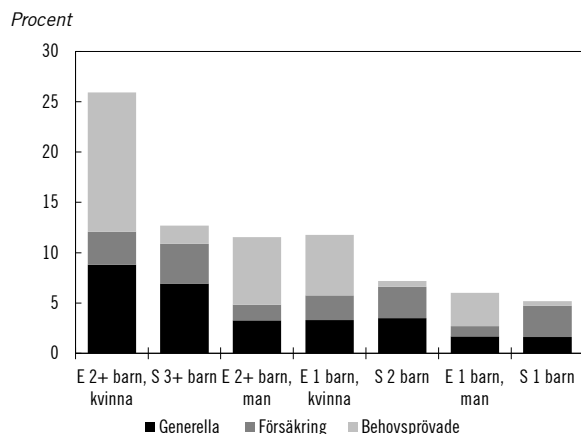
Tusental kronor

Märk: Beräkningarna i diagram 1.3 görs på ett delvis annat sätt än i övriga diagram i avsnittet. Nivåer och bidrag från familjepolitiken skiljer sig därför åt jämfört med övriga diagram även om skillnaderna är små.
Källa: Försäkringskassan, 2018.

Diagram 2.3 visar även hur de familjeekonomiska stöden lyfter barnfamiljernas inkomster till en högre nivå genom att bidra till den disponibla inkomsten. Stöden utjämnar därmed skillnader i ekonomiska villkor mellan familjer med och utan barn även om det fortsatt finns nivåskillnader.

Familjestöden utgör en större andel av den disponibla inkomsten för ensamstående kvinnor och män med barn och för sammanboende med tre eller fler barn. För 2017 beräknas exempelvis ca 26 procent av den disponibla inkomsten för ensamstående kvinnor med två eller fler barn utgöras av familjeekonomiska stöd. För ensamstående män i motsvarande situation beräknas denna andel till 11,5 procent. För ensamstående kvinnor med ett barn beräknas ca 12 procent av den disponibla inkomsten utgöras av de familjeekonomiska stöden. För motsvarande grupp män beräknas denna andel till sex procent. Stöden har således avsevärt större betydelse för ensamstående mammor än för ensamstående pappor. För sammanboendehushåll med tre eller fler barn kommer ca 13 procent av den disponibla inkomsten från olika familjeekonomiska stöd. Diagram 2.4 visar hur stor andel av den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet som utgörs av olika typer av familjeekonomiska stöd.

Diagram 2.4 De familjeekonomiska stödernas andel av disponibel inkomst per konsumtionsenhet, 2017

Källa: Försäkringskassan, 2018.

De behovsprövade bidragen, exempelvis bostadsbidraget, har störst betydelse för ensamstående föräldrar medan försäkringsförmånerna, som föräldrapenning, utgör en större andel för sammanboendehushållen. De behovsprövade bidragen har en hög fördelningsekonomisk träffsäkerhet. Av samtliga utbetalningar av behovsprövade stöd går hälften till hushållen med de lägsta inkomsterna, när hushållens inkomster indelas i kvintiler. De generella bidragens betydelse för inkomsten ökar med antalet barn i hushållet oberoende av hushållstyp och har en mer jämn fördelningsprofil, men har större betydelse för inkomsten för hushållen med de allra lägsta inkomsterna. Sedan föregående år har de familjeekonomiska stödernas andel av den disponibla inkomsten legat i stort sett stilla för samtliga hushållstyper. Utvecklingen de senaste åren har varit att stöden tappat i betydelse vilket delvis beror på att bidragsbeloppen inte har ökat i samma takt som lönerna och delvis på att en större andel förvärsarbetar. Sammantaget kommer en allt större andel av hushållens inkomster från arbete och kapital.

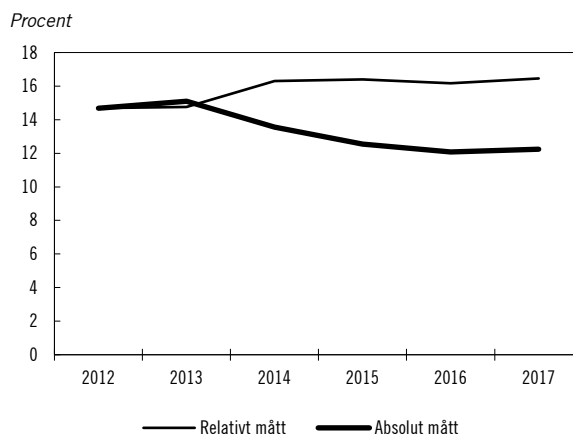
Värdet av offentligt finansierade välfärdstjänster som utbildning, förskola, hälso- och sjukvård, socialt skydd (främst äldreomsorg) samt fritid och kultur ingår inte i hushållens disponibla inkomster. Analyser som använder disponibel inkomst som enda inkomstbegrepp kan därmed underskatta välfärden hos barnhushållen. Subventionerad förskola och utbildning är mycket betydelsefullt för barnfamiljerna. Välfärdstjänsterna har därmed en utjämnande effekt på inkomster och välfärd mellan kvinnor och män med och utan barn, se vidare prop. 2017/18:1 bilaga 3.

Barnhushåll med låg ekonomisk standard

En vanlig orsak till att barn lever i hushåll med låg ekonomisk standard är att föräldrarna saknar arbete. Det finns stora variationer mellan olika hushållstyper. Huruvida föräldrarna är inrikes eller utrikes födda spelar också roll.

De skattningar av låg ekonomisk standard som redovisas i detta kapitel är baserade på beräkningar av hushållens ekonomiska resurser. De hushåll vars inkomster ligger under en viss gräns betraktas som hushåll med låg ekonomisk standard, måttet kan vara relativt eller absolut.

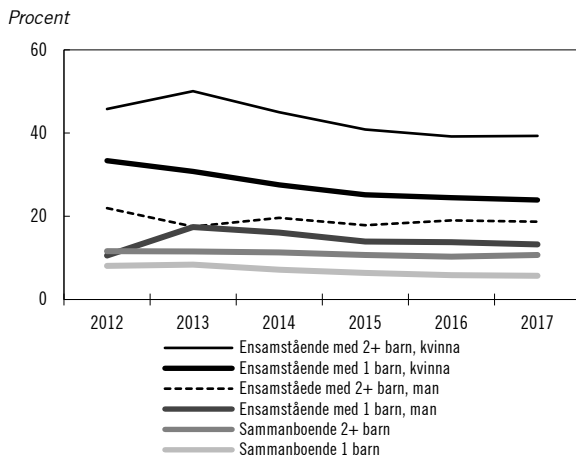
Relativt låg ekonomisk standard är ett mått som avser en ekonomisk standard som är lägre än 60 procent av medianvärdet för samtliga personer det aktuella året. Absolut låg ekonomisk standard beräknas som att det första året i tidsperioden utgör en bas och gränsvärdet för basåret justeras med inflationen för resterande tidsperioder. För ytterligare information se faktaruta.

Diagram 2.5 Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard 2012–2017, relativt och absolut mått

Källa: Försäkringskassan, 2018.

Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard enligt det absoluta måttet har minskat med 2,5 procentenheter under perioden, se diagram 2.5. Med det relativa måttet har andelen med låg ekonomisk standard i stället ökat med 1,8 procentenheter. Vilket mått som används har betydelse både för analysen av utvecklingen över tid och för bedömningen av vilken nivå av låg ekonomisk standard som barnfamiljerna har. Oavsett vilket mått som används består de stora skillnaderna inom gruppen, se diagram 2.6.

Diagram 2.6 Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard, efter hushållstyp, absolut mått, 2012–2017

För ensamstående kvinnor med ett barn har andelen hushåll med låg ekonomisk standard (mätt med det absoluta måttet) minskat från 33 procent 2012 till 24 procent 2017 (prognos). För ensamstående kvinnor med två barn har förbättringen varit stor, men de utgör fortfarande den hushållstyp som har högst andel med låg ekonomisk standard, 40 procent 2017. För ensamstående män har utvecklingen varit den motsatta, och andelen hushåll med en fast låg ekonomisk standard har ökat med ca tre procentenheter till 13 procent 2017, märk dock att 2012 utmärker sig med en mycket låg nivå för gruppen. Andelen sammanboendehushåll med ett eller flera barn som lever med låg ekonomisk standard har minskat under perioden och uppgår till 5,7 procent 2017 för dem med ett barn och 10,7 för dem med två eller flera barn.

Hushåll med enbart en löneinkomst löper större risk för ekonomisk utsatthet. Ensamstående kvinnor med hemmavarande barn har i genomsnitt lägre sysselsättningsgrad än sammanboende kvinnor och män. Ensamstående män med hemmavarande barn har emellertid högre sysselsättningsgrad än ensamstående och sammanboende kvinnor. Fler kvinnor än män har sjukpenning, sjuk- eller aktivitetsersättning vilket påverkar hushållsinkomsterna.

Förekomsten av växelvist boende påverkar mätningen av andelen hushåll som har en låg ekonomisk standard. Försäkringskassan har uppskattat effekten av växelvist boende på ensamståendehushålls ekonomiska standard (Försäkringskassan, Barnhushållens ekonomi, resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken 2017, socialförsäkringsrapport 2017:9). Av ensamstående kvinnor med barn boende hos

sig på heltid levde ca 51 procent med låg ekonomisk standard (relativt mått) 2016 medan motsvarande andel för en ensamstående kvinna med växelvist boende barn är ca 16 procent.

Även för ensamstående män med barn skiljer sig andelen som lever med låg ekonomisk standard (relativt mått) åt beroende på barnets boendesituation. För dem som enbart har barn som bor i hushållet på heltid var andelen med låg ekonomisk standard 28 procent 2016 medan den var ca 13 procent när barnen bor växelvis. Gruppen är dock liten och resultaten bör därför tolkas med försiktighet.

Mått på låg ekonomisk standard – absoluta och relativa mått

När utvecklingen av andelen hushåll med låg ekonomisk standard studeras beror resultaten i stor utsträckning på vilket mått som används. De olika måtten har för- och nackdelar och genom att redovisa resultat baserat på flera, kompletterande mått ges en mer nyanserad bild av hur andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard förändras över tid. Det finns också svårigheter med att mäta hushållens ekonomiska standard, framför allt för dem med låga inkomster och för de hushåll med barn som bor växelvis hos båda föräldrarna. Den inkomstgräns som väljs för att beskriva låg ekonomisk standard kan vara absolut eller relativ.

Ett *relativt mått* på låg ekonomisk standard definieras utifrån levnadsnivån i det omgivande samhället. Hushåll jämförs med andra hushåll och deras inkomster. För det relativa måttet varierar inkomstgränsen över tid. I detta avsnitt avses med det relativa måttet andelen hushåll med inkomster under 60 procent av medianinkomsten det aktuella året. Det *absoluta måttet* utgår i detta avsnitt från 2012 års relativa gräns och skrivs sedan upp med utvecklingen av konsumentprisindex. I avsnittet kallas det även fast låg ekonomisk standard.

En relativ inkomstgräns förändras i takt med att medianinkomsten ändras. I en lågkonjunktur sänks gränsen för ekonomisk utsatthet om medianinkomsten sjunker, vilket kan bli fallet när fler blir arbetslösa. Även om många av dem med lägst ekonomisk standard då lever på en reallt oförändrad inkomstnivå kan resultatet bli att andelen med relativt låg ekonomisk standard minskar i takt med att ekonomin i landet försämras. I en konjunkturuppgång kan resultatet bli det omvända, dvs. att fler hamnar under

gränsen för låg ekonomisk standard, trots att någon förändring av denna grupps reala inkomster inte behöver ha skett.

Barnhushåll där någon förälder är utrikes född har betydligt högre risk för låg ekonomisk standard

För hushåll med svag förankring på arbetsmarknaden ökar risken för ekonomisk utsatthet. Utrikes födda har i genomsnitt lägre sysselsättningsgrad än inrikes födda. Detta gäller särskilt utrikes födda kvinnor. Resultatet av dessa skillnader blir att i hushåll där någon förälder är utrikes född är andelen med låg ekonomisk standard betydligt högre.

I tabellen 2.6 visas andelen hushåll med låg ekonomisk standard mätt med dels det relativa måttet, dels det absoluta. Även förändringen över tid framgår.

Tabell 2.6 Barnhushåll med låg ekonomisk standard efter hushållstyp och föräldrar, inrikes respektive utrikes födda, relativt och absolut mätt 2017 samt förändring under perioden 2012–2017

Procent samt förändring i procentenheter

	Relativt mått	Förändring 2012–2017	Absolut mätt	Förändring 2012–2017
Ensamstående kvinna, inrikes född	33,5	0,8	23,4	-9,3
Ensamstående man, inrikes född	16,5	5,2	10,9	-0,4
Ensamstående kvinna, utrikes född	60,8	2,1	49,9	-8,7
Ensamstående man, utrikes född	36,4	-0,7	28,0	-9,2
Sammanboende med barn, inrikes född	4,7	0,2	2,8	-1,7
Sammanboende med barn, inrikes och utrikes född	11,9	0,7	8,2	-3,0
Sammanboende med barn, utrikes född	39,6	0,2	31,8	-7,6

Anm. Skattningarna avseende ensamstående män som är utrikes födda är osäkra pga. att de endast utgör ett fåtal i undersökningen (HEK, 2012).

Källa: Försäkringskassan, 2018.

Det relativa måttet visar en högre andel hushåll med låg ekonomisk standard än vad det absoluta måttet gör. Sett över tid är det en lägre andel av barnhushållen, oavsett om de är inrikes eller utrikes födda, som har en låg ekonomisk standard 2017 än 2012 om det absoluta måttet

används. Störst förbättringar har ensamstående hushållen fått, men även för sammanboende med utrikes födda har det skett förbättringar. Med det relativa måttet är förändringarna betydligt mindre, och i vissa fall har mindre försämringar skett.

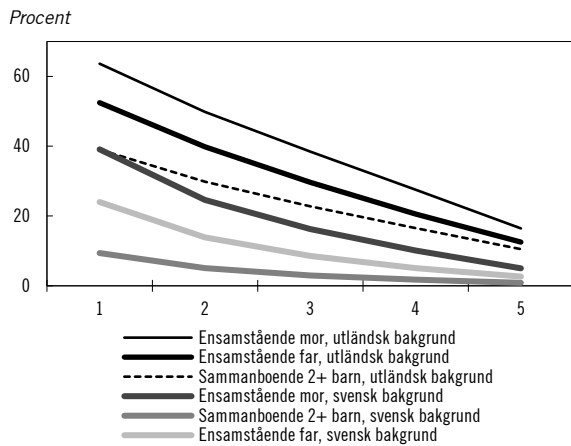
Oavsett utveckling och mått är utrikes födda ensamstående kvinnor den grupp där högst andel har en låg ekonomisk standard. Skillnaderna är stora, det är nästan dubbelt så vanligt att ensamstående kvinnor som är utrikes födda har en låg ekonomisk standard än att ensamstående kvinnor som är inrikes födda har det. Det finns också könsskillnader, för ensamstående män i respektive grupp är det en lägre andel som har låg ekonomisk standard än vad som är fallet för kvinnor. Slutligen kan det konstateras att det bland sammanboende föräldrar också är stora skillnader mellan hushållen beroende på bakgrund.

Etableringen på arbetsmarknaden kan ta längre tid för föräldrar som är utrikes födda även om variationen inom gruppen är stor. Sysselsättningsgraden är låg bland nyanlända, men den stiger med tiden i Sverige. Det innebär dock att nyinvandrade familjer i högre utsträckning saknar inkomster från förvärsarbete än andra hushåll. Förekomsten av låg ekonomisk standard inom olika hushållstyper varierar därmed beroende på om hushållen har nyinvandrade familjemedlemmar eller inte. Av andelen barnhushåll med en ensamstående förälder som invandrat de senaste tre åren hade 69 procent låg ekonomisk standard 2016, mätt med det relativa måttet (Försäkringskassan, socialförsäkringsrapport 2017:9).

Få hushåll har låg ekonomisk standard under flera år i följd

Andelen barnhushåll med långvarig låg ekonomisk standard är betydligt lägre än andelen med låg ekonomisk standard under ett visst år. Med denna indikator följs hushåll under en följd av år. Hushållsdefinitionerna är något annorlunda för nedanstående indikator jämfört med övriga uppgifter i avsnittet. Det innebär att jämförelser med andra redovisade uppgifter om låg ekonomisk standard inte kan göras.

Samma mönster som har identifierats tidigare kvarstår dock. Risken för låg ekonomisk standard ökar om barnen bor i ensamståendehushåll, om föräldern är utrikes född och om den ensamstående föräldern är kvinna.

Diagram 2.7 Långvarigt låg ekonomisk standard under 1–5 år, 2012–2016, svensk och utländsk bakgrund

Källa: Försäkringskassan, 2018.

Diagram 2.7 visar utvecklingen över tid för hushåll som levde med låg ekonomisk standard under perioden 2012–2016, mätt med det absoluta måttet. Av diagrammet framgår hur stor andel barnhushåll som levde med låg ekonomisk standard under minst ett, två, tre, fyra eller fem år inom perioden. Andelen med låg ekonomisk standard blir lägre ju fler år som beaktas. Mönstret är tydligt för samtliga grupper av föräldrar, även om nivån skiljer sig åt.

Om föräldern har utländsk bakgrund är det större sannolikhet att hushållet långvarigt har låg ekonomisk standard, vilket i störst utsträckning gäller kvinnor. Av ensamstående kvinnor med barn och utländsk bakgrund var det 64 procent som hade låg ekonomisk standard under ett år. Andelen som haft låg ekonomisk standard under fem år i rad var 16,5 procent.

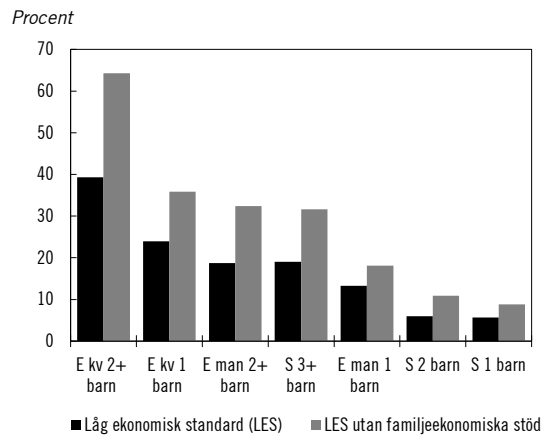
För ensamstående män med barn som har utländsk bakgrund, som är betydligt färre till antalet, var andelen med låg ekonomisk standard 52 procent under ett år respektive 13 procent för dem med låg ekonomisk standard i fem år.

God ekonomisk levnadsstandard – den ekonomiska familjepolitikens effekter

Ett sätt att mäta hur de familjeekonomiska stöden bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard för barnfamiljerna är att använda en indikator som anger hur stor andel av barnhushållen som skulle ha låg ekonomisk standard om de familjeekonomiska stöden räknas bort från deras disponibla inkomst.

Utan dessa stöd skulle 20 procent av barnhushållen ha haft låg ekonomisk standard 2017, mätt

med det absoluta måttet. Med de familjeekonomiska stöden minskade den andelen till 12 procent. Med det relativa måttet var andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard 16 procent 2017 men utan familjeekonomiska stöd skulle andelen ha varit 25 procent. Förhållandena mellan de två måtten och effekten av de familjeekonomiska stöden har varit i stort sett oförändrad jämfört med 2016. Familjepolitikens utjämnande effekt på hushåll med låg ekonomisk standard har varken förbättrats eller försämrats men spelar oavsett mätmetod en mycket viktig roll för barnfamiljernas ekonomiska levnadsstandard.

Diagram 2.8 De familjeekonomiska stödernas effekt på låg ekonomisk standard (absoluta måttet) efter hushållstyp, 2017

Källa: Försäkringskassan, 2018.

Av diagram 2.8 framgår skillnaderna mellan hur olika hushållstyper påverkas av de familjeekonomiska stöden. För gruppen ensamstående kvinnor med två barn är effekten av stöden på låg ekonomisk standard betydligt större än för genomsnittet. I den gruppen har i genomsnitt 39 procent låg ekonomisk standard. Utan de familjeekonomiska stöden skulle dock i genomsnitt 64 procent av dessa hushåll ha en låg ekonomisk standard. För ensamstående män med två barn minskar andelen hushåll med låg ekonomisk standard från 32 till 19 procent som en följd av att de tar emot stöden.

För sammanboendehushåll har de familjeekonomiska stöden störst betydelse för familjer med tre barn eller fler. Utan dessa stöd skulle 32 procent av hushållen ha en låg ekonomisk standard, med stöden sjunker andelen till 19 procent.

Familjepolitiken spelar olika stor roll för barnhushållens ekonomiska levnadsstandard beroende på hushållsstorlek och inkomstnivåer.

Barnbidrag är exempel på ett generellt stöd som ges med samma belopp för alla barn, men där familjer med flera barn får del av flerbarnstillägg. Följaktligen är det för familjer med många barn eller där arbetsinkomsterna är låga som barnbidragen har störst påverkan på den disponibla inkomsten. Behovsprövade bidrag har en tydlig fördelningsprofil och betalas i högre utsträckning ut till ensamstående hushåll med barn än till sammanboende. Andelen ensamstående kvinnor med två eller fler barn med låg ekonomisk standard sjunker med 15 procentenheter till 39 procent som en följd av att de tar emot behovsprövade stöd. Försäkringarna, som exempelvis föräldrapenning, har en mer jämn fördelningsprofil men har störst inverkan på sammanboendehushåll med många barn.

Jämställt föräldraskap

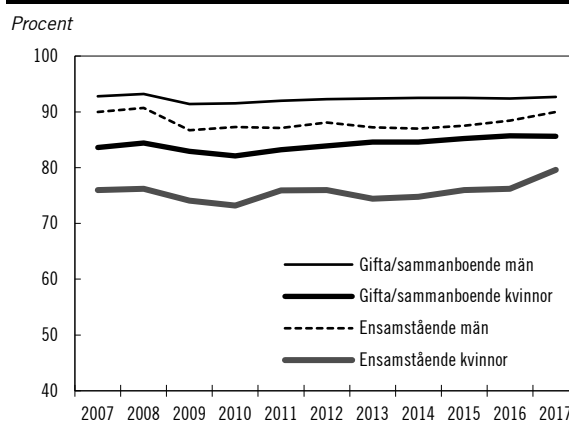
Ett av målen med den ekonomiska familjepolitiken är att den ska bidra till ett jämställt föräldraskap. Familjepolitiken har bidragit till att kvinnor och män inte behöver välja mellan att få barn och att förvärvsarbeta. Stöden inom den ekonomiska familjepolitiken har visserligen olika syften och mål, men gemensamt för dem är att de ska underlätta möjligheterna att kombinera förvärvsarbete och föräldraskap för både kvinnor och män. Utformningen av föräldraförsäkringen har stor betydelse för ett jämställt föräldraskap. Även faktorer såsom offentligt subventionerad förskola, skattesystemet, arbetsmarknadens funktionssätt och normer i samhället kring kvinnors och mäns föräldraskap påverkar förutsättningarna. Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. De jämställdhetspolitiska delmål som den ekonomiska familjepolitiken direkt inverkar på är målet om ekonomisk jämställdhet och målet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, samt indirekt på delmålet om jämställd hälsa, se vidare utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering.

Att förena arbetsliv och familjeliv

I ett internationellt perspektiv har både kvinnor och män med barn i Sverige en mycket hög förvärvsfrekvens. Sysselsättningsgraden är i jämförelse med andra länder särskilt hög i Sverige när det gäller kvinnor med barn.

Gifta eller sammanboende föräldrar har högre sysselsättningsgrad än ensamstående föräldrar. Över tid har sysselsättningsgraden för kvinnor med hemmavarande barn under 19 år ökat, både för sammanboende och ensamstående. År 2017 uppgick sysselsättningsgraden till 86 procent för sammanboende kvinnor och till 80 procent för ensamstående kvinnor. Motsvarande andelar för män var 93 procent respektive 90 procent, se diagram 2.9.

Diagram 2.9 Sysselsättningsgrad för kvinnor och män 15–74 år med hemmavarande barn under 19 år, 2007–2017

Källa: SCB, Arbetskraftsundersökningarna (AKU), 2018.

Arbetsinkomsten och därmed även den pensionsgrundande inkomsten påverkas betydligt mer negativt för kvinnor än för män vid familjebildning. En förklaring är kvinnors betydligt mer omfattande deltidsarbete.

Bland kvinnor är deltidsarbete i högre grad kopplat till vård av barn än för män, även om andelen deltidsarbetande har minskat över tid. Föräldraskap har också olika effekt på förekomsten av deltidsarbete för kvinnor i arbetar- och tjänstemannayrken. Inom arbetaryrken är det vanligt med deltidsarbete före föräldraledigheten, medan kvinnor i tjänstemannayrken ofta minskar sin arbetstid som en följd av föräldraskap (SOU 2015:50; SCB 2007).

Andelen kvinnor som har barn och arbetar heltid har emellertid stadigt ökat under 2000-talet. 62 procent av de sysselsatta kvinnorna i åldern 15–74 år som hade barn under sju år arbetade heltid 2017 (AKU, 2018). Det är dock fortfarande en stor skillnad i förhållande till män med barn under sju år där 90 procent arbetade heltid. Sedan 2007 har andelen heltidsarbetande kvinnor med barn under sju år ökat, oavsett civilstånd. För de ensamstående kvinnorna var

ökningen nio procentenheter och nådde en andel på 64 procent år 2017. Av ensamstående män med barn under sju år arbetar 88 procent av de sysselsatta heltid. För ensamstående män är utvecklingen över tid mer otydlig, att gruppen är relativt liten kan spela roll för skattningarna. För sammanboende kvinnor har andelen heltidsarbetande ökat med elva procentenheter under tioårsperioden. För gifta eller sammanboende män med små barn har förekomsten av heltidsarbete istället minskat under samma period, men ligger oavsett detta på en betydligt högre nivå än för kvinnor.

Jämställd fördelning av hem- och omsorgsarbete

Ytterligare ett delmål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor. Det finns tydliga indikationer på att det finns ett samband mellan ett jämställt föräldraledighetsuttag och en mer jämställd fördelning av det obetalda hemarbetet och det betalda förvärvsarbetet. En jämnare fördelning av föräldraledighet mellan kvinnor och män kan därmed även bidra till jämställdhet inom andra områden. De föräldrar som arbetar deltid utför en större andel av obetalt hushålls- och omsorgsarbete. Av Försäkringskassans rapport Ojämställd arbetsbörda, socialförsäkringsrapport 2013:9, framgår att 76 procent av kvinnorna utför mer än hälften av omsorgsarbetet i hemmet, vilket kan jämföras med 20 procent av männen. En ojämställd fördelning av betalt (se avsnittet Att förena arbetsliv och familjeliv ovan) och obetalt arbete innebär att arbetsinkomster, livsinkomster och även pensionerna för kvinnor och män skiljer sig åt och är en viktig förklaring till att fler kvinnor än män har en låg ekonomisk standard. Flera familjeekonomiska stöd som föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning, graviditetspenning, vårdbidrag och barnårstätt är pensionsgrundande. För dessa stöd betalar staten ålderspensionsavgift. Eftersom fler kvinnor än män får dessa ersättningar jämnar de statliga pensionsavgifterna till viss del ut skillnader i livsinkomst mellan kvinnor och män. Stora skillnader återstår dock.

Europeiska kommissionen presenterade under 2017 ett förslag till ett direktiv om balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhörigvårdare. Kommissionens förslag har behandlats i rådet under året och en allmän inriktning nåddes i juni månad. Europaparlamentet

kom med sitt betänkande i september och triloger har inletts.

Fler föräldrar delar på föräldraledighet och föräldrapenning men skillnader kvarstår

Fördelningen av föräldraledighet och användningen av föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning kan användas som en indikator på fördelningen av obetalt hem- och omsorgsarbete. Kön är den viktigaste bakgrundsvariabeln för hur föräldrapenningdagar fördelas mellan föräldrarna men även andra faktorer som exempelvis utbildning, arbetsmarknadssektor och inkomst spelar roll. Analyser gjorda inom ramen för utredningen om en modern föräldraförsäkring (SOU 2017:101) visar att pappor med högskoleutbildning har ett betydligt högre uttag av föräldrapenning än övriga utbildningsgrupper, vilket visar sig i det genomsnittliga uttaget vid åttaårsdagen. Pappor med högst grundskoleutbildning har vid den tidpunkten använt cirka 80 dagar medan pappor med eftergymnasial utbildning har använt cirka 120 dagar i genomsnitt, en skillnad på 40 dagar för barn födda 2007. Bland dem med grundskoleutbildning är det 18 procent av männen som inte har tagit ut en enda dag med föräldrapenning under perioden, bland högutbildade män är den andelen enbart sex procent. Mäns uttag ökar med högre utbildningsnivå, medan kvinnors uttag minskar när utbildningsnivån är högre. För kvinnor med eftergymnasial utbildning används i genomsnitt 322 dagar under åttaårsperioden, 340 dagar för dem med gymnasial utbildning och 361 dagar för dem med grundskoleutbildning. Det är ovanligt i samtliga utbildningsgrupper att kvinnor inte använder en enda dag med föräldrapenning.

Jämställt uttag

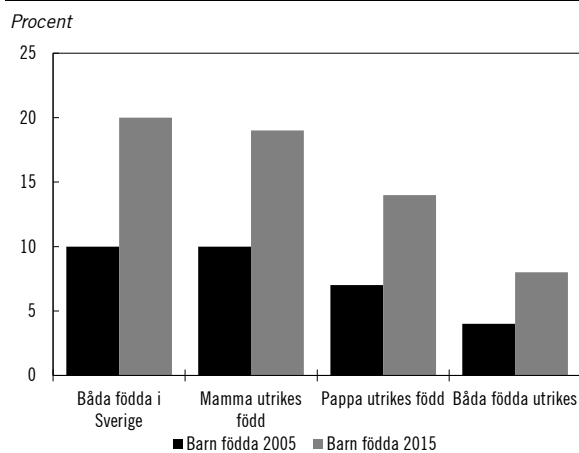
Andelen föräldrar som delar föräldrapenningen jämställt (40/60) har ökat över tid.⁴ För barn födda 2005 respektive 2015 har den totala andelen barn för vilka föräldrarna fördelat uttaget lika vid barnets tvåårsdag ökat från 9,5 procent till 17,4 procent. I den undersökta gruppen ingår enbart barn födda i Sverige som är föräldrarnas

⁴ I Försäkringskassans statistik definieras ett jämställt föräldrapenning-uttag som att ingen av föräldrarna hade tagit ut mer än 60 procent av dagarna och ingen hade tagit ut mindre än 40 procent, se t.ex. Socialförsäkringsrapport 2013:8.

första gemensamma och där paret består av en kvinna och en man. Bland par där kvinnan hade eftergymnasial utbildning var det 24,4 procent som delade jämställt för barn födda 2015. Bland par där mannen hade motsvarande utbildningsnivå var andelen 26 procent. Det kan jämföras med par där kvinnan hade förgymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå där andelen par som delat jämställt var betydligt lägre, åtta procent. För par där mannens utbildning var förgymnasial var det 9,3 procent som delat föräldrapenningen jämställt med sin partner. Totalt sett var det dock enbart 8 730 par som delat föräldrapenningen lika för barn som föddes 2015 av de totalt 50 061 par som ingick i populationen.

Andelen föräldrapar som delar mer lika på föräldrapenningen ökar således, om än långsamt. Detta kan antas påverka fördelningen av hem- och omsorgsarbete i mer jämställd riktning. Det kvarstår dock stora skillnader mellan könen och det är även stora skillnader inom gruppen kvinnor och gruppen män. Effekterna på lön, karriär, utvecklingsmöjligheter och fördelningen av betalt och obetalt arbete varierar därför stort mellan olika sektorer, utbildningsnivåer och mellan kvinnor och män. Det varierar även beroende på om föräldrarna är födda i Sverige eller inte.

Diagram 2.10 Jämställt uttag vid barnets tvåårsdag. Barn födda 2005 och 2015

Andelen som delar föräldrapenningen jämställt har fördubblats den senaste tioårsperioden, oavsett om föräldrarna är inrikes eller utrikes födda. Det finns dock nivåskillnader som kvarstår. Om mamman respektive pappan är född utrikes är andelen som delar jämställt 19 respektive 14 procent för barn födda 2015. Om båda föräldrarna är födda utrikes är andelen enbart åtta

procent. När båda föräldrarna är födda i Sverige är andelen som delar lika 20 procent.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har studerat föräldrapenninguttaget för föräldrar som separerat (Föräldrapenninguttag före och efter en separation, rapport 2017:11). När hänsyn tas till skillnader mellan separerade och icke-separerade föräldrar avseende inkomst, ålder, utbildningsnivå m.m. hade män som separerat tagit ut mellan två och 13 dagar färre än de som fortsatt lever tillsammans med den andra föräldern. Dagantalet varierade beroende på barnets ålder vid separationen. Motsvarande intervall för kvinnor var mellan två och nio dagar.

Pappor med lägre inkomster och utbildning och pappor i par där båda är utrikes födda, dvs. där uttaget av föräldrapenning ofta är lågt, är mer benägna att ta ut s.k. dubbeldagar än andra pappor visar en granskning från ISF (Dubbeldagar, vissa pappors väg in i föräldrapenningen?, rapport 2018:13). Dubbeldagar kan därmed ha bidragit till att vissa pappor, som annars kanske inte skulle ha tagit ut någon föräldraledighet alls, har börjat ta ut dagar med föräldrapenning. Hur uttaget ser ut under efterföljande år och vilken effekt som dubbeldagarna har på sikt återstår att undersöka.

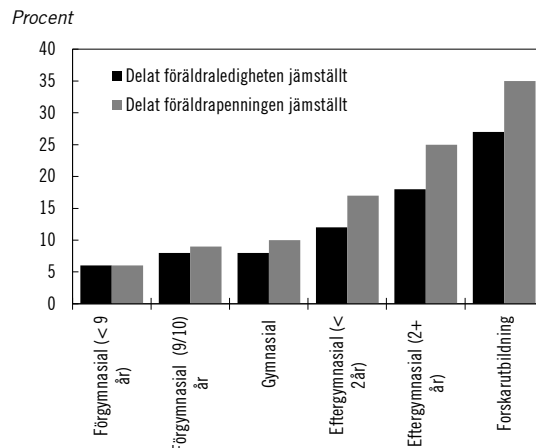
Föräldraledigheten är längre än föräldrapenninguttaget

Föräldraledighetens längd överensstämmer inte med antalet uttagna dagar med föräldrapenning. Föräldrarna sprider i hög utsträckning ut uttaget och förlänger ledigheten genom att inte ta ut föräldrapenning med sju dagar i veckan. Den totala föräldraledighetslängden, fördelningen mellan föräldrarna samt huruvida den är sammanhängande eller består av kortvariga perioder, har betydelse för kvinnors och mäns totala arbetsutbud, intjänade inkomster och framtida pensioner. I betänkandet Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn, en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101) konstateras att baserat på de undersökningar om föräldraledighetslängd som genomförts har föräldraledighetslängden för kvinnor inte varierat särskilt mycket, trots stora förändringar i föräldrapenningens regelverk. Mäns föräldraledighet har dock ökat i omfattning. Jämförelser ska dock göras med försiktighet. Försäkringskassan har uppskattat hur föräldraledigheten för barn födda 2015 fördelat sig de två första levnadsåren.

Kvinnor har en total föräldraledighetslängd, dvs. både med föräldrapenning och med obetald föräldraledighet, på 12,1 månader. Männerna är föräldralediga i totalt 3,4 månader. Kvinnors och mäns betalda ledighet var 8,4 respektive 2,6 månader, medan den uppskattade obetalda ledigheten är 3,7 månader för kvinnor och 0,8 månader för män. I jämförelse med hur föräldrapenningen har fördelats mellan kvinnor och män de två första åren så tar kvinnorna ut en större andel av ledigheten och är hemma en längre period än män. Andelen föräldrar som delar ledighetsperioden (skattad) är lägre än motsvarande andel som delar föräldrapenningen jämställt. Det är enbart föräldrar där föräldrapenning tagits ut som ingår. Det är samtidigt en stor andel av barnen som har en pappa som inte tagit ut någon dag alls med föräldrapenning under barnets två första år.

Kvinnors utbildningsnivå har tidigare visat sig ha stor betydelse för fördelningen av föräldrapenning där en högre utbildningsnivå indikerar en mer jämställd fördelning. I diagram 2.11. nedan visas hur stor andel av föräldrarna som använt föräldrapenning och föräldraledighet jämställt (40/60) utifrån kvinnans utbildningsnivå. När kvinnan har en kortare för gymnasial utbildning är det ovanligt att dela jämställt på föräldrapenning och föräldraledighet. Skillnaderna mellan ledigheten och uttaget av föräldrapenning är också litet, vilket kan indikera att ledighetslängden som helhet är kortare för gruppen. Andelen som delar jämställt ökar med kvinnans utbildningsnivå. Skillnaderna mellan delad föräldraledighet och delad föräldrapenning ökar när kvinnan har högre utbildning. Ledighetslängden tenderar att vara mindre jämställt fördelad än föräldrapenninguttaget. En förklaring kan vara att när män tar ut en större del av föräldrapenningen kompenseras detta av obetald föräldraledighet för kvinnor. Högre utbildningsnivå kan medföra större frihet i arbetet och även högre lön, vilket gör det lättare att sprida ut uttaget av föräldrapenning eller vara ledig utan ersättning.

Diagram 2.11 Andel som delat skattad föräldraledighet och uttagen föräldrapenning jämställt fördelat på kvinnors utbildningsnivå, barn födda 2015

Källa: Försäkringskassan, 2018

Tillfällig föräldrapenning för vård av barn

För barn födda 2007 var det ett stort antal av föräldrarna som inte använde en enda dag med tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn under barnets första nio levnadsår (t.o.m. 2016). Det var fler män än kvinnor som avstod eller inte behövde använda ersättningen. Det vanligaste var att använda mer än fem men mindre än 15 dagar under perioden, det gällde för både kvinnor och män. När antalet dagar som används är högre, mellan 25 till 50 och över 50 dagar, tar kvinnor ut en högre andel av dagarna.

Föräldrars uttag av tillfällig föräldrapenning för vård av barn är mer jämställt än uttaget av föräldrapenning. Under 2017 betalades 62 procent av dagarna med tillfällig föräldrapenning ut till kvinnor och 38 procent till män, skillnaden i förhållande till 2016 är marginell. Uttaget av tillfällig föräldrapenning när barnet är sjukt eller smittat är högt när barnet är i förskoleåldern (2–4 år). Under den perioden är det var fjärde föräldrapar som delar ersättningstiden jämställt. Ett mer jämställt uttag av tillfällig föräldrapenning kan ses som ett tecken på ett mer jämställt ansvar för omsorgen om barnet.

Försörjningsansvar för barn

De familjeekonomiska stöden underlättar för såväl män som kvinnor att ta ett gemensamt försörjningsansvar för barnet och på så sätt ha ett jämställt ansvar för barnets behov. Även föräldrar som inte lever tillsammans har ett sådant ansvar. Föräldrarna måste efter en separation fortsätta att samarbeta i frågor som gäller barnet, och i detta ingår frågor som rör underhållsskyldighet för barn. Underhållsstöd kan exem-

pelvis betalas ut om föräldrarna inte kan komma överens om ett underhållsbidrag eller om den bidragsskyldiga föräldern har låg inkomst. Av de föräldrar som tog emot underhållstöd i december 2017, s.k. boföräldrar var 83 procent kvinnor och 17 procent män. I jämförelse med 2016 har andelen kvinnor minskat något från tidigare 87 procent. Cirka tre av fyra boföräldrar är ensamstående. Av de bidragsskyldiga föräldrarna är majoriteten istället män. År 2017 var 86 procent män och 14 procent var kvinnor. Andelen män har minskat med en procentenhet jämfört med 2016. Skillnaderna mellan kvinnor och män speglar förhållandet att det är vanligare att barn bor med mamman efter en separation. Förekomsten av växelvist boende ökar dock, en boendeform som innebär att både daglig omsorg och barnets kostnader delas i hög utsträckning.

Administrationn av de familjeekonomiska stöden

Huvuddelen av förmånerna inom området ekonomisk familjepolitik administreras av Försäkringskassan. Förmånerna barnpension och efterlevandestöd till barn samt pensionsrätt för barnår administreras av Pensionsmyndigheten. Utgifterna för handläggningen av främst bostadsbidrag men även föräldrapenning har ökat under året medan de för tillfällig föräldrapenning och barnbidrag har minskat något. Förvaltningskostnaderna för bostadsbidrag har ökat med cirka 13 procent jämfört med föregående år. Ökningen förklaras till viss del av ökat antal beslut, men främst av ökade handläggningskostnader med anledning av den kompetensväxling som gjorts inom myndigheten efter att handläggningen förändrats under året.

Mål för föräldraförsäkringen

I Försäkringskassans regleringsbrev för 2017 finns ett mål om att myndigheten ska verka för ett jämställt användande av föräldraförsäkringen och öka kunskapen om föräldraförsäkringens regelverk. Försäkringskassan har genomfört ett antal insatser under året, t.ex. i form av informationskampanjer i samband med mors dag och fars dag. I syfte att nå ut till fler föräldrar har myndigheten tagit fram en särskild informationssida på arabiska med information i olika former om föräldraförsäkringen och hur man ansöker. Även myndighetens Facebooksida om föräldraförsäkringen har fått en motsvarighet på

arabiska. Sammanlagt har informationen nått 258 000 personer i målgruppen.

Det finns sedan tidigare konstaterade kunskapsbrister om regelverket hos föräldrarna, vilket Försäkringskassan anför när det gäller exempelvis den tillfälliga föräldrapenningen (se t.ex. socialförsäkringsrapport 2018:1). Försäkringskassan anger inte närmare hur de arbetat för att öka kunskapen om föräldraförsäkringens regelverk, hur kunskaperna ser ut hos föräldrarna eller om det finns könsskillnader. Riksrevisionen har i granskningsrapporten Fastställande av föräldrapenning för egenföretagare (2018:1) analyserat Försäkringskassans handläggning av föräldrapenning i ärenden som rör egenföretagare. I rapporten framkommer att myndighetens information till egenföretagare om sjukpenninggrundande inkomst (SGI) och föräldrapenning bör utvecklas.

Information om underhåll till barn när många

Enligt förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan ska Försäkringskassan informera och ge stöd till föräldrar i frågor som rör underhållsbidrag och underhållsskyldighet gentemot barn. Försäkringskassans informationssida om underhåll besöktes under 2017 av 185 000 personer. Totalt 14 700 personer har sparat ned en fil med beräkningar av underhållsbidrag från det beräkningsverktyg som tillhandahålls. En Sifo-undersökning bland föräldrar som fått beslut om indraget underhållstöd under november 2016 visar att föräldrarna upplever Försäkringskassans service som god.

Uppföljning av kvalitet och kontroll i handläggningen

Försäkringskassan följer upp kvaliteten i handläggning och beslut med hjälp av indikatorer, lokala uppföljningar och centrala rättsliga kvalitetsuppföljningar. Kvaliteten i betydelsen korrekt och enhetlig rättstillämpning bedöms i huvudsak som god. Automatiseringen ger möjlighet till enhetlig rättstillämpning men förutsätter också att informationen som bearbetas är tillräcklig och korrekt. Försäkringskassans kvalitetsdefinition inkluderar även god service och effektiv resursanvändning. Upplevd service har haft en positiv utveckling mätt med Försäkringskassans interna mått, särskilt för föräldrapenningen. Andelen föräldrar som ansöker via digitala kanaler är mycket hög och ökande. Återkraven inom bostadsbidraget ligger dock på en fortsatt hög nivå. I en rapport från Riks-

revisionen, Återkrav av bostadsbidrag – lätt att göra fel, (RiR 2018:4) beskrivs det bland annat att regelverket, med inkomststämningar i efterhand, samt bidragsmottagarnas ansvar att anmäla inkomständringar bidrar till att återkrav är vanliga. Riksrevisionen anser även att det finns vissa brister i Försäkringskassans rutiner för kontroll av inkomständringar.

Kostnaderna per utbetalning har minskat för föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och barnbidrag, huvudsakligen som en följd av ökade volymer. Automatiseringsgraden för föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning ligger på 51 respektive 61 procent och är ökande.

Försäkringskassan har genomfört en granskning avseende felaktiga utbetalningar av tillfällig föräldrapenning (Socialförsäkringsrapport 2018:1). Granskningen visar att det finns en hög andel felaktigheter i ansökningar om tillfällig föräldrapenning, som även kan leda till felaktiga utbetalningar. Det saknas dock tillräcklig kunskap om vilka orsaker dessa felaktigheter kan ha. Försäkringskassan konstaterar även att de senaste årens kontrollåtgärder varit av otillräcklig omfattning och att myndigheten behöver förstärka sitt kontrollarbete. Försäkringskassan har presenterat en handlingsplan i det syftet.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har på regeringens uppdrag undersökt Försäkringskassans modeller för riskbaserade kontroller bland annat i ärenden med tillfällig föräldrapenning (Profilering som urvalsmetod för riktade kontroller, rapport 2018:5). ISF konstaterar att Försäkringskassans utveckling av riskbaserade kontroller på ett övertygande sätt har visat att träffsäkerheten är betydligt högre än för andra kontrollalternativ som finns i dag. ISF rekommenderar dock Försäkringskassan att bl.a. modifiera modellerna något och öka rättssäkerheten.

ISF har även granskat Försäkringskassans handläggning av familjeförmånerna enligt förordning 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (rapport 2018:2) samt risken för felaktiga utbetalningar vid gränsöverskridande situationer (rapport 2018:6). Granskningarna visar att Försäkringskassan har ett antal utmaningar på området, bl.a. att i tid fånga upp de ärenden som ska samordnas och att utreda ärenden på ett rättssäkert sätt, utan att handläggningstiden blir för lång. ISF redovisar att Försäkringskassan utvecklat sitt arbete inom det internationella området, både vad gäller statistik

och handläggning. Avseende felaktiga utbetalningar i gränsöverskridande situationer rekommenderar ISF att Försäkringskassan förstärker arbetet inom hela organisationen för att förbättra redan befintliga kontroller samt utveckla nya kontroller.

2.7 Budgetförslag

2.7.1 1:1 Barnbidrag

Tabell 2.7 Anslagsutveckling 1:1 Barnbidrag

Tusental kronor				
2017	Utfall	27 287 327	Anslags-sparande	59 684
2018	Anslag	31 607 039 ¹	Utgifts-prognos	31 662 515
2019	Förslag	32 802 684		
2020	Beräknat	33 175 126		
2021	Beräknat	33 541 231		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag. Anslaget får även användas för utgifter för tilläggsbelopp vid familjeförmåner.

Kompletterande information:

Reglerna för allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag finns i socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Reglerna för utgifter för tilläggsbelopp vid familjeförmåner finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Regeringens överväganden

Barnbidragets grundläggande uppgift är att kompensera för den ökade försörjningsbörda som barn medför för en familj. Barnbidrag är ett generellt stöd som är lätt att överblicka med förhållandevis låga kostnader för administrationen.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökar

som en följd av sedan tidigare beslutade lagändringar samt volymökningar. På regeringens initiativ har riksdagen beslutat om en höjning av barnbidraget och det förlängda barnbidraget. Höjningen trädde i kraft i mars 2018. Barnbidraget uppgår nu till 1 250 kronor per barn och månad.

Utgiftsutvecklingen inom anslaget beror främst på barnbidragets nivå och antalet barn under 16 år. Utgiftsökningen berodde på ett ökat antal barn i de åldrar som berättigar till barnbidrag, höjningen av flerbarnstillägg som genomfördes 2017 och en ökning av antalet mottagare av flerbarnstillägg. Av de totala utgifterna för anslaget utgjorde allmänna barnbidrag drygt 87 procent, flerbarnstillägg 12 procent, förlängt barnbidrag knappt 1 procent och tilläggsbelopp vid familjeförmån mindre än 1 procent.

Bedömningen av anslagsbehovet görs utifrån SCB:s befolkningsprognoser. Antalet barn i åldern 0–16 år väntas öka under prognosperioden vilket betyder att utgifterna blir högre för allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg. Även antalet barn och unga i gruppen 16–21 år ökar vilket innebär högre kostnader även för det förlängda barnbidraget. Den genomförda höjningen av barnbidraget och det förlängda barnbidraget från mars 2018 har medfört en ökning av utgifterna under prognosperioden.

Utgifterna för tilläggsbelopp beräknas bli högre under prognosperioden än 2017 men är på längre sikt osäker på grund av historisk stor variation.

Sammantaget innebär förändringarna som beskrivs ovan att utgifterna för anslaget kommer att öka under perioden.

Tabell 2.8 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1.1 Barnbidrag

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	31 607 039	31 607 039	31 607 039
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	855 704	944 704	944 704
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym	339 941	623 383	989 488
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	32 802 684	33 175 126	33 541 231

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 32 802 684 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Barnbidrag* för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 33 175 126 000 kronor och för 2021 till 33 541 231 000 kronor.

2.7.2 1:2 Föräldraförsäkring

Tabell 2.9 Anslagsutveckling 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor				
2017	Utfall	41 837 979	Anslags-sparande	-252 388
2018	Anslag	44 242 498 ¹	Utgifts-prognos	43 869 341
2019	Förslag	44 454 417²		
2020	Beräknat	46 353 713		
2021	Beräknat	48 020 387		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 3 930 152 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2019 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2016 som uppgick till -81 750 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för:

- föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken,
- statlig ålderspensionsavgift för föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,
- jämställdhetsbonus enligt lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus.

Tabell 2.10 Delposter anslag 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor

	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Föräldrapenning	32 167 719	33 457 821	34 579 909
STÅP-avgift	3 106 186	3 331 964	3 392 938
Tillfällig föräldrapenning	7 695 155	8 015 068	8 344 029
STÅP-avgift	758 959	789 680	898 860
Graviditetspenning	661 391	698 786	735 247
STÅP-avgift	65 007	60 394	69 404

Regeringens överväganden

I föräldraförsäkringen ingår föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning samt tillhörande statliga ålderspensionsavgifter. Till och med 2016 ingick även jämställdhetsbonusen, därefter avskaffades den.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökar som en följd av sedan tidigare beslutade lagändringar samt ändrad makroekonomisk utveckling och volymökningar.

Utgifterna inom föräldraförsäkringen påverkas framför allt av fem faktorer: antalet barn som föds, antalet barn i befolkningen i åldern 0–12 år, ersättningsnivån, antalet använda dagar samt fördelningen av ersättningsdagarna mellan föräldrarna. Förändringar i födelsetalen påverkar redan på kort sikt användningen av såväl graviditetspenning, föräldrapenning som de tio dagarna i samband med ett barns födelse inom den tillfälliga föräldrapenningen.

Under 2017 tog föräldrar till barn födda 2014 ut totalt 3,3 miljoner dagar, vilket är ungefär 1,3 miljoner dagar (65 procent) fler än föräldrar till barn födda 2013. Dessa 1,3 miljoner dagar har medfört högre utgifter om cirka 728 miljoner kronor. Förändringen har sannolikt sin förklaring i det förändrade regelverket för barn födda 2014 och framåt, där maximalt 96 dagar kan sparas till tid efter fyraårsdagen. Föräldrar till barn födda 2014 fortsätter att avvika från det historiska uttagsmönstret. Under första kvartalet 2018 har föräldrarna till denna barnkull tagit ut 958 000 nettodagar för barn i sitt fjärde levnadsår. Detta motsvarar mer än en fördubbling av antalet använda nettodagar för barn födda före regeländringen. Föräldrar till barn födda 2015 har hittills under 2018 följt uttagsmönstret för föräldrar till barn födda 2014, vilket kan komma att innebära att utgifterna för föräldra-

penning ökar de kommande åren. Sannolikt kommer de ökade utgifterna enbart att vara en tidigareläggning av utgifter, dvs. att dagar tas ut tidigare i barnets liv i enlighet med målsättningarna med regeländringen. Den slutliga effekten på antalet uttagna dagar kan avläsas först när barn födda 2014 fyller 12 år.

Kostnaderna för samtliga anslagsdelar i anslaget föräldraförsäkring beräknas öka under de kommande åren som en följd av ett fortsatt högt barnafödande samt en stigande timlön som medför att medelersättning för de olika förmånerna ökar. Mäns fortsatt ökande uttag av föräldrapenning leder också till ökade utgifter eftersom männen har en högre medelersättning än kvinnor. Under 2018 förväntas männen ta ut 29 procent av alla föräldrapenningdagar, vilket motsvarar en ökning med en procentenhet jämfört med förra året. Enligt prognosen kommer männens andel av nettodagarna fortsätta att öka.

Utgifterna för tillfällig föräldrapenning har ökat de senaste åren, till stor del beror detta på ett ökat antal barn i åldern 0–12 år. Antalet födda barn samt antalet barn i åldrarna 0–12 år förväntas fortsätta öka under perioden vilket innebär att kostnaderna stiger.

Även utgifterna för graviditetspenning påverkas av befolkningsprognosen, ett ökat antal födda barn innebär att fler dagar med graviditetspenning betalas ut.

Tabell 2.11 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	42 958 598	42 958 598	42 958 598
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	186 575	197 268	207 028
Övriga makroekonomiska förutsättningar	1 025 501	2 166 433	3 514 818
Volymer	284 104	1 031 369	1 339 589
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-361	45	354
Förslag/beräknat anslag	44 454 417	46 353 713	48 020 387

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 44 454 417 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 Föräldraförsäkring för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 46 353 713 000 kronor och för 2021 till 48 020 387 000 kronor.

2.7.3 1:3 Underhållsstöd

Tabell 2.12 Anslagsutveckling 1:3 Underhållsstöd

Tusental kronor

2017	Utfall	2 520 561	Anslags- sparande	106 454
2018	Anslag	2 861 850 ¹	Utgifts- prognos	2 756 173
2019	Förslag	2 765 282		
2020	Beräknat	2 690 589		
2021	Beräknat	2 521 192		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhållsstöd enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Betalningar från bidragsskyldiga föräldrar ska återföras till anslaget.

Regeringens överväganden

Genom underhållsstödet garanterar samhället att ett barn till särlevande föräldrar får ett visst underhåll även när den bidragsskyldiga föräldern inte fullgör sin underhållsskyldighet. Inom underhållsstödet finns det dels en bidragsmottagande förälder, eller en bidragsmottagande ungdom över 18 år om det är fråga om ett så kallat förlängt underhållsstöd, dels en bidragsskyldig förälder. Den sistnämnda ska helt eller delvis betala samhällets kostnader för det underhållsstöd som har betalats ut för barnet.

Underhållsstöd lämnas också för barn vars förälder ensam har adopterat ett barn eller när barnet endast har en förälder med anledning av assisterad befruktning.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att sedan tidigare beslutade lagändringar ökar utgifterna för 2019, se vidare nedan. Anslagsnivån totalt sett minskar dock som en följd av minskande volymer. Utgiftsutvecklingen för underhållsstödet är beroende av omvärldsfaktorer som exempelvis antalet separationer, antalet barn i åldern 0–18 år samt löneutvecklingen. Utgiftsstyrande faktorer som staten kan påverka är bl.a. stödets nivå, procentsatserna som bestämmer den bidragsskyldiga föräldrarnas betalningsskyldighet samt storleken på grundavdraget för egna levnads-kostnader som får göras innan betalnings-

skyldigheten beräknas. Att tillhandahålla stöd till föräldrar för att reglera underhåll för barn på egen hand, utanför underhållsstödssystemet, kan också påverka nivån på utgifterna.

Under prognosperioden förväntas antalet barn med underhållsstöd att minska med ca tre procent per år som en följd av att fler föräldrar reglerar underhåll för barn på egen hand.

Inbetalningsgraden av det debiterade beloppet från bidragsskyldiga förväntas vara stabilt under perioden, men det debiterade beloppet förväntas minska. Minskningen beror på att grundavdraget för bidragsskyldiga har höjts.

Under 2021–2022 förväntas utgifterna minska som en följd av att utbetalningarna för barn med växelvist boende fasas ut.

Reformer inom underhållsstödet

Underhållsstödet för barn har åldersdifferentierats. För barn som har fyllt 15 år har underhållsstödet höjts två gånger. Den första höjningen, med 150 kronor per månad, trädde i kraft den 1 januari 2018 och tillämpades första gången i fråga om underhållsstöd som avsåg februari 2018. Den andra höjningen, med 350 kronor per månad, trädde i kraft den 1 augusti 2018 och tillämpades första gången i fråga om underhållsstöd som avsåg september 2018. Även underhållsstödet för barn 11–14 år höjs. Höjningen, med 150 kronor per månad, börjar gälla den 1 januari 2019 och tillämpas första gången för underhållsstöd och betalningsskyldighet som avser februari 2019 (prop. 2017/18:173). Åldersdifferentieringen innebär att underhållsstödet anpassas till de faktiska kostnader som hushållet har för ett barn.

Vidare har underhållsstöd vid växelvist boende avskaffats från och med den 1 mars 2018 med vissa övergångsbestämmelser. Från och med februari år 2021 kan underhållsstöd vid växelvist boende inte längre lämnas, vilket bidrar till att sänka utgifterna under perioden (prop. 2017/18:6). Regeringen har även tillsatt en utredning om bostadsbidrag och underhållsstöd under 2018, se vidare dir. 2018:97.

Tabell 2.13 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Underhållsstöd

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 861 850	2 861 850	2 861 850
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	34 000	-36 000	-29 000
<i>Övriga makroekonomiska förutsättningar</i>			
Volym	-130 568	-135 261	-311 658
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
<i>Övrigt</i>			
Förslag/beräknat anslag	2 765 282	2 690 589	2 521 192

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 765 282 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Underhållsstöd* för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 2 690 589 000 kronor och för 2021 till 2 521 192 000 kronor.

2.7.4 1:4 Adoptionsbidrag

Tabell 2.14 Anslagsutveckling 1:4 Adoptionsbidrag

Tusental kronor

År	Utfall	15 580	Anslags-sparande	16 704
2017	Utfall	15 580	Anslags-sparande	16 704
2018	Anslag	23 284 ¹	Utgifts-prognos	17 508
2019	Förslag	23 284		
2020	Beräknat	23 284		
2021	Beräknat	23 284		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till kostnader för internationella adoptioner enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Bidrag lämnas för adoptioner som förmedlas av en sammanslutning som är auktoriserad enligt lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling.

Regeringens överväganden

Utgifterna för anslaget är beroende av bidragets nivå och antalet barn som kommer till Sverige

genom adoption förmedlad av auktoriserade adoptionssammanslutningar. Bidragets nivå ligger på 75 000 kronor per adoption.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget är oförändrat som en följd av att volymerna förväntas ligga på en jämn nivå under prognosperioden. Antalet barn som kommer till Sverige från andra länder genom adoption fortsätter att minska. För att ge en bild av utvecklingen kan det anges att under 2007–2011 kom i genomsnitt 647 barn per år och under 2012–2016 endast 349.

Under 2017 genomfördes 240 adoptioner till Sverige via de svenska adoptionsorganisationerna. Under samma år beviljades 260 adoptionsbidrag. Osäkerheten kring antalet adopterade barn under prognosperioden är stor, men antalet adopterade barn förväntas minska ytterligare under 2018. Antalet bidrag förväntas uppgå till 241 och därefter ligga på en jämn nivå under prognosperioden.

Tabell 2.15 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Adoptionsbidrag

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	23 284	23 284	23 284
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
<i>Övrigt</i>			
Förslag/beräknat anslag	23 284	23 284	23 284

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 23 284 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Adoptionsbidrag* för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 23 284 000 kronor och för 2021 till 23 284 000 kronor.

2.7.5 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tabell 2.16 Anslagsutveckling 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	927 876		120 124
2018	Anslag	977 800 ¹	Utgifts-prognos	949 500
2019	Förslag	964 600		
2020	Beräknat	995 800		
2021	Beräknat	1 018 700		

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för barnpension och efterlevandestöd enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Barnpensionen är grundad på den avlidna förälderns inkomst medan efterlevandestödet är ett grundskydd för barn som får låg eller ingen barnpension.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget minskar som en följd av sedan tidigare beslutade lagändringar samt ändrad makroekonomisk utveckling och minskade volymer.

Utgifterna för anslaget är beroende av antalet barn vars föräldrar avlider, inkomstnivån hos den avlidna föräldern samt antalet barn under 18 år som har invandrat till Sverige vars ena eller båda föräldrar har avlidit. År 2017 fick ca 21 300 barn barnpension och ca 11 800 barn fick efterlevandestöd. Underhållsstödet är i dag högre än efterlevandestödet, särskilt för äldre barn. De som har svårt att visa att de är berättigade till efterlevandestöd kan därför välja att i stället söka om underhållsstöd, vilket skulle ha en dämpande effekt på utgifterna. Det beräknas dock att antalet efterlevandestöd kommer att fortsätta öka fram till 2020 för att därefter långsamt minska samtidigt som en större andel av efterlevandestöden är oreducerade vilket ökar medelbeloppet. Riksdagen har bifallit förslaget om begränsad retroaktivitet för efterlevandestöd (rskr.

2017/18:329). Det medför en besparing på anslaget från och med 2018.

Antalet barnpensioner förväntas öka under prognosperioden, eftersom antalet barn i tonåren, där barnpensioner är vanligare, beräknas öka. Medelbeloppet för barnpension, som styrs av inkomstindex, förväntas öka under perioden, vilket sammantaget innebär ökade utgifter för barnpension.

Tabell 2.17 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	977 800	977 800	977 800
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-13 000	-8 000	-8 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar	47 400	82 100	113 600
Volymer	-47 600	-56 100	-64 700
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	964 600	995 800	1 018 700

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 964 600 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Barnpension och efterlevandestöd* för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 995 800 000 kronor och för 2021 till 1 018 700 000 kronor.

2.7.6 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tabell 2.18 Anslagsutveckling 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tusental kronor				
2017	Utfall	3 938 766	Anslags-sparande	31 278
2018	Anslag	4 264 510 ¹	Utgifts-prognos	4 177 279
2019	Förslag	4 472 178²		
2020	Beräknat	4 627 950		
2021	Beräknat	4 886 891		

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 397 494 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2019 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2016 som uppgick till -5 900 tkr

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för omvårdnadsbidrag och vårdbidrag enligt socialförsäkringsbalken. Anslaget får användas för utgifter för ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökar som en följd av ändrad makroekonomisk utveckling och volymökningar.

Utgifterna för anslaget styrs av antalet barn i åldersgruppen 0–19 år, andelen barn som det betalas vårdbidrag för samt storleken på vårdbidraget.

Från och med den 1 januari 2019 ersätter omvårdnadsbidrag den del av vårdbidraget som ger ersättning för barnets tillsyns- och vårdbehov. Ett beslut om vårdbidrag som har fattats enligt de äldre bestämmelserna ska enligt övergångsbestämmelserna fortsätta att gälla enligt vad som föreskrivs i beslutet, dock längst till dess att beslutet skulle ha upphört att gälla eller skulle ha omprövats om de äldre bestämmelserna fortfarande hade varit tillämpliga. Det innebär att det kommer att ske en successiv överföring av utgifter mellan anslagsdelen vårdbidrag och anslagsdelen omvårdnadsbidrag under de kommande åren. Inom fem år bedöms hela personkretsen omfattas av de nya bestämmelserna (se vidare proposition 2017/18:190 Reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning s. 160).

Ersättning för merkostnader utgör ca tre procent av det totala anslaget. Från den 1 januari 2019 kommer en ny förmån benämnd merkostnadsersättning att kunna beviljas. Ersättning för merkostnader vid funktionsnedsättning för barn och vuxna kommer därefter att belasta anslag 1:3 Merkostnadsersättning och Handikappersättning, utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning. Nuvarande beslut om vårdbidrag med merkostnadsersättning fortsätter att gälla i enlighet med övergångsbestämmelserna. Som en följd av att merkostnadsersättningen inom vårdbidraget avskaffas minskar utgifterna för anslaget svagt.

Antalet barn som föräldrar får vårdbidrag för har ökat över tid. Av barnen med vårdbidrag i december 2017 var 33 procent flickor och 67 procent pojkar. Det är fler pojkar än flickor i alla åldrar. Den vanligaste åldern är 14 år. Antalet nybeviljade vårdbidrag har ökat stadigt sedan 2010 och den utvecklingen antas fortsätta fram till 2019 då vårdbidragen minskar och successivt övergår till omvårdnadsbidrag. Omvårdnadsbidrag antas under prognosperioden komma att bli vanligare bland barn i åldern 10–19 år samtidigt som antalet barn i samma ålder i befolkningen ökar.

Tabell 2.19 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	4 264 510	4 264 510	4 264 510
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	110 061	210 348	339 057
Volym	97 607	153 092	283 324
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 472 178	4 627 950	4 886 891

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 472 178 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag* för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 4 627 950 000 kronor och för 2021 till 4 886 891 000 kronor.

2.7.7 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tabell 2.20 Anslagsutveckling 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tusental kronor

2017	Utfall	7 467 700	Anslags- sparande	
2018	Anslag	7 366 900 ¹	Utgifts- prognos	7 366 900
2019	Förslag	7 303 100 ²		
2020	Beräknat	7 525 800		
2021	Beräknat	7 774 800		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 7 303 100 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2019 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2016 som uppgick till -120 893 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för pensionsrätt för barnår enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Regeringens överväganden

Pensionsrätt för barnår tillgodoräknas föräldrar med barn i åldern 0–4 år. Den statliga ålderspensionsavgiften består av två delar: preliminär avgift som baseras på den beräknade pensionsrätten för barnår och ett regleringsbelopp som täcker avvikelsen mellan det preliminära belopp som tagits ut och faktisk avgift. Regleringen äger rum tre år efter det att det preliminära beloppet tas ut.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget minskar som en följd av ändrad makroekonomisk utveckling och ändrade volymer.

Utgifterna för anslaget styrs av inkomstbasbeloppets utveckling, timlöne- och ränteutvecklingen samt antalet födda barn. Utgifterna förväntas öka de kommande åren som en följd av att fler barn föds och att timlönerna ökar.

Under 2016 fick knappt 375 000 föräldrar pensionsrätt för barnår. För föräldrar till barn i åldern 0–4 år fastställs det pensionsgrundande belopp som är det förmånligaste av tre olika beräkningsalternativ.

Tabell 2.21 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	7 366 900	7 366 900	7 366 900
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-23 489	-955	37 103
Volym	-40 311	159 855	370 797
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	7 303 100	7 525 800	7 774 800

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 7 303 100 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Pensionsrätt för barnår*. För 2020 beräknas anslaget till 7 525 800 000 kronor och för 2021 till 7 774 800 000 kronor.

2.7.8 1:8 Bostadsbidrag

Tabell 2.22 Anslagsutveckling 1:8 Bostadsbidrag

Tusental kronor

2017	Utfall	4 664 136	Anslags- sparande	475 864
2018	Anslag	4 526 437 ¹	Utgifts- prognos	4 362 264
2019	Förslag	4 546 658		
2020	Beräknat	4 489 982		
2021	Beräknat	4 411 909		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bostadsbidrag till barnfamiljer samt till unga som fyllt 18 år men inte 29 år enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Regeringens överväganden

Bostadsbidraget för barnfamiljer består av ett bidrag till bostadskostnader, särskilda bidrag för hemmavarande barn och för barn som bor växelvis samt umgängesbidrag.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att ändrad makroekonomisk utveckling sänker utgifterna för anslaget. Totalt sett ökar dock utgifterna som en följd av sedan tidigare beslutade lagändringar, se vidare nedan, samt ökande volymer.

Bostadsbidragets storlek bestäms av hushållets sammansättning, bostadskostnaden, bostadens storlek och den bidragsgrundande inkomsten. De särskilda bidragen och umgängesbidraget är konsumtionsstöd för barnfamiljer med låg ekonomisk standard.

Utgifterna för bostadsbidraget styrs i huvudsak av utvecklingen på arbetsmarknaden och sysselsättningen. Det innebär att det framför allt är konjunkturutvecklingen som med viss eftersläpning påverkar kostnaderna. Även demografiska förändringar påverkar kostnadsbilden, t.ex. ökat antal födda barn och ökat antal barnfamiljer som får uppehållstillstånd i Sverige.

I december 2017 betalades det ut bostadsbidrag till drygt 175 000 hushåll, varav fyra femtedelar var barnhushåll. Totalt gick 57 procent av utbetalat bostadsbidrag till hushåll med en kvinna som ensam försörjare, 11 procent av beloppet till hushåll med en man som ensam försörjare och knappt 32 procent av beloppet till hushåll med sammanboende.

Under prognosperioden förväntas antalet barnhushåll med bostadsbidrag öka något under 2019 för att sedan minska, samtidigt som antalet ungdomshushåll minskar svagt. Sammantaget förväntas utgifterna för bostadsbidraget öka svagt under prognosperioden.

Reformer inom bostadsbidraget

Ett nytt särskilt bidrag för barn som bor växelvis har införts inom bostadsbidraget som ersätter det nuvarande underhållsstödet vid växelvist boende. Detta får till följd att en viss boendeform inte premieras framför andra och att barnets folkbokföring inte får en avgörande betydelse för rätten till stöd i den aktuella situationen. Dessutom har inkomstgränsen för barnfamiljer och umgängesbidraget inom bostadsbidraget höjts för att förbättra för hushåll med låg ekonomisk standard. Vissa förslag har trätt i kraft redan medan andra kommer att få effekter på barnhushållens ekonomi senare under 2018 och under 2019 och framåt.

Regeringen har även tillsatt en utredning om bostadsbidrag och underhållsstöd, se vidare dir. 2018:97.

Tabell 2.23 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Bostadsbidrag

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	4 526 437	4 526 437	4 526 437
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	86 000	158 000	158 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-119 957	-490 032	-264 140
Volymer	54 178	295 577	-8 388
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 546 658	4 489 982	4 411 909

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 546 658 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bostadsbidrag*. För 2020 beräknas anslaget till 4 489 982 000 kronor och för 2021 till 4 411 909 000 kronor.

Ålderspensions- systemet vid sidan av statens budget

Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget

Innehållsförteckning

1	Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	7
1.1	Omfattning	7
1.2	Ålderspensionssystemet – nu och i framtiden	8
1.3	Resultatredovisning.....	8
1.3.1	Inkomstpensionssystemet.....	9
1.3.2	Premiepensionssystemet	11
1.3.3	Administrations- och förvaltningskostnader.....	14
1.3.4	Pensionernas tillräcklighet	14
1.3.5	Behovet av ett längre arbetsliv	18

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan om statens budget.....	7
Tabell 1.2	Utgifter inom premiepensionssystemet.....	7
Tabell 1.3	Kompensationsgrader för olika inkomstgrupper.....	15
Tabell 1.4	Inkomstgapet för kvinnor och män äldre än 65 år, 2016.....	18

Diagramförteckning

Diagram 1.1	Inkomstindex och balansindex 2019.....	10
Diagram 1.2.	Följsamhetsindexering och inflationsutveckling omvandlat till index, basår 2001 = 100	11
Diagram 1.3	Genomsnittlig årlig värdeutveckling av premiepensionen jämfört med om premiepension i stället hade avsatts till inkomstpensionen, t.o.m. 31 dec 2017	12
Diagram 1.4	Utvecklingen av administrations- och förvaltningskostnaderna för ålderspensionssystemet.....	14
Diagram 1.5	Fördelning av kostnader för inkomst- och premiepensionssystemet 2017	14
Diagram 1.6	Pensionärers reala ekonomiska standard (median) i förhållande till gruppen 0–65 år, (prognos från 2017)	16
Diagram 1.7	Olika inkomstkällor. Genomsnittliga belopp för kvinnor och män äldre än 65 år	17
Diagram 1.8	Utvecklingen av gapet i disponibel inkomst för kvinnor och män äldre än 65 år.....	17
Diagram 1.9	Kompensationsgrad vid olika årsinkomst för ett typfall född 1990, inklusive respektive exklusive tjänstepension i form av ITP1.....	18
Diagram 1.10	Genomsnittlig ålder vid utträdet från arbetslivet för kvinnor och män som vid 50 års ålder fanns i arbetskraften 1970–2017.....	19
Diagram 1.11	Genomsnittlig inträdesålder i arbetslivet för kvinnor och män 1976–2017	20
Diagram 1.12	Arbetslivets längd för kvinnor och män 1976–2017	20

1 Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget

1.1 Omfattning

Redovisningen av den allmänna pensionen är uppdelad på två avsnitt. Under utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom redovisas grundskyddet. I detta avsnitt redovisas ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget; den inkomstgrundade ålderspensionen som omfattar inkomstpensionssystemet och premiepensionssystemet. Båda systemen är avgiftsbestämda. Avgiften är 18,5 procent av den pensionsgrundande inkomsten och ger motsvarande pensionsrätt.

Inkomst- och premiepensionssystemen är finansiellt skilda från statens budget och hanterar sina egna inkomster och utgifter. Det innebär att administrationskostnaderna för systemen hos Pensionsmyndigheten, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten finansieras inom respektive system.

Tabell 1.1 Utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan om statens budget

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
AP-fonderna, pensionsutgifter	296 001	304 471	314 534	324 083	334 110
Administrationskostnader	3 102	3 137	3 038	3 245	3 319
Totalt för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	299 103	307 608	317 572	327 328	337 429

Tabell 1.2 Utgifter inom premiepensionssystemet

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Premiepensionssystemet	9 081	10 155	11 938	13 899	16 197

1.2 Ålderspensionssystemet – nu och i framtiden

Ålderspensionssystemet bygger på en överenskommelse mellan sex av riksdagens partier. Med en så stor och blocköverskridande majoritet finns mycket goda förutsättningar för att systemet ska kunna bestå politiskt under lång tid oavsett förändrade majoritetsförhållanden i riksdagen. Politisk långsiktighet och stabilitet är viktiga egenskaper för ett system med så långsiktiga åtaganden som gäller i fråga om ett pensionssystem.

För att dagens unga ska kunna lita på att det kommer att kunna betalas ut rimliga, förutsebara och tillräckliga pensioner även om 50 år behöver pensionssystemet också vara finansiellt hållbart och utgå från långsiktiga spelregler. För att klara det behöver regelsystemet vara stabilt och justeras varsamt. För att det ska vara möjligt krävs i sin tur att pensionssystemet håller finansiellt även vid oväntade och stora förändringar i omvärlden. Trots en tidvis finansiellt turbulent period de senaste åren fungerar systemet utan att större förändringar har behövt göras och utan att det har byggts upp någon skuld till framtida generationer. Tillsammans med den inbyggda finansiella stabiliteten ger det bra förutsättningar för att dagens unga ska kunna vara trygga med att reglerna är rimligt likvärdiga även i framtiden.

Ett stabilt system innebär dock inte att regler aldrig ska förändras. Även om pensionssystemet är byggt för att klara oväntade och kraftiga påfrestningar så kan det behöva anpassas till en förändrad omvärld om det ska fungera så effektivt som möjligt. Pensionsgruppen, med företrädare för de partier som står bakom pensionssystemet, har därför i uppgift att följa upp och vårda pensionssystemet.

Pensionsgruppen har mot den bakgrunden under ett antal år drivit en större översyn av flera delar av systemet. Översynen ledde i december 2017 till en blocköverskridande överenskommelse – Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner (S2017/07369/SF) – med tydliga riktlinjer till reformering inom några centrala områden. Inom ramen för överenskommelsen ingår bland annat åtgärder för ett längre arbetsliv, ett tryggare premiepensionssystem, ett förstärkt grundskydd och mer jämställda pensioner.

Reformeringen innebär väsentliga förändringar för ett bättre fungerande system som kommer

att bidra till bättre och tryggare pensioner. De grundläggande principerna för ett finansiellt stabilt och livsinkomstbaserat system ligger dock fast. I grunden är det samma system och det är också väsentligt för förtroendet. Ett långsiktigt åtagande som ett pensionssystem måste präglas av stabilitet. Pensionssystemet och Pensionsgruppen borgar för att förutsättningarna för en sådan långsiktighet bibehålls.

1.3 Resultatredovisning

Grundläggande och prioriterade egenskaper för pensionssystemet är politisk stabilitet, finansiell hållbarhet och tillräckliga pensioner. Den första egenskapen vilar tungt på pensionsöverenskommelsen och Pensionsgruppens arbete.

Pensionsgruppen har i uppdrag att vårda överenskommelsen och förvalta det regelsystem som de sex partierna gemensamt står bakom. Trots att de senaste årens stora finansiella turbulens har tvingat många länder att reformera sina pensionssystem ligger det svenska pensionssystemet fast och den politiska enigheten om detta är stark. Någon närmare analys av den politiska stabiliteten görs därför inte här – fokus i resultatredovisningen är i stället på finansiell hållbarhet och tillräcklighet.

För att studera den finansiella hållbarheten och visa hur systemen fungerar inleds resultatredovisningen med beskrivningar av den inkomstgrundade ålderspensionens två delsystem – inkomstpensionssystemet och premiepensionssystemet.

För att visa pensionernas tillräcklighet och systemens betydelse för pensionärer följer en kort redovisning av de samlade kostnaderna för pensionssystemet samt en redovisning av pensionärernas inkomster och ekonomiska standard.

Det allmänna pensionssystemet står endast för en del av de inkomster som äldre har och den ekonomiska standarden under pensionstiden är beroende av mer än ersättningar från det allmänna pensionssystemet. För de flesta pensionärer är tjänstepensionen den viktigaste inkomsten vid sidan av den allmänna pensionen, men även andra inkomster är av betydelse. För att redovisningen ska vara heltäckande för pensionärernas samlade inkomster ingår därför förutom inkomstgrundad pension även garanti-

pension, tjänstepension, privat pension, inkomst av arbete, kapitalinkomst, bidrag samt skatt i redovisningen.

Frågan om arbetslivets längd är väsentlig både för pensionssystemets hållbarhet och för pensionernas tillräcklighet och det är därför viktigt att följa denna utveckling. I det avslutande avsnittet behandlas därför utvecklingen av arbetslivets längd och den faktiska pensionsåldern.

1.3.1 Inkomstpensionssystemet

Av den totala pensionsavgiften på 18,5 procent går 16 procentenheter till inkomstpensionssystemet¹.

Inkomstpensionssystemet är ett fördelnings-system, där de avgifter som betalas in av de förvärvsarbetande under ett visst år används för att betala pensionerna samma år. De över- eller underskott som uppstår när avgifterna över respektive understiger utbetalningarna lagras i en buffertfond. Buffertfonden utgörs av fem AP-fonder. Buffertfondens främsta syfte är att stabilisera pensionsutbetalningarna i förhållande till ekonomiska och demografiska variationer. Ett annat syfte är att bidra med kapitalavkastning till inkomstpensionssystemet.

Balanseringen är garantin för systemets finansiella hållbarhet

Inkomstpensionssystemet är finansiellt hållbart och klarar såväl ekonomiska som demografiska förändringar. Den finansiella hållbarheten har sin grund i att pensionsutbetalningarna har kopplats till livslängdsutvecklingen genom s.k. delningstal som speglar den genomsnittliga livslängden för varje årskull och att pensionernas indexering är kopplad till den ekonomiska tillväxten.

Under vissa förhållanden räcker inte det för att garantera en långsiktig finansiell hållbarhet. För att garantera hållbarheten finns balanseringsmekanismen som ser till att tillgångarna långsik-

tigt kan finansiera pensionsbetalningarna och därmed inte skjuter eventuella underskott på framtiden.

Inkomstpensionssystemets finansiella hållbarhet mäts genom balanstalet, som är kvoten mellan systemets tillgångar och systemets skulder. Tillgångarna består av buffertfonden tillsammans med systemets förväntade framtida avgiftsinkomster. Pensionsskulden består av de summerade pensionsåtagandena till både förvärvsaktiva och pensionärer.

Avgiftsnettot är negativt och beräknas vara det under många år framöver

Avgiftsnettot beräknas som skillnaden mellan avgiftsinkomsterna och pensionsutbetalningarna. Utbetalningarna från systemet var större än inkomsterna första gången 2009 och beräknas vara det i över 20 år till. Att avgiftsnettot är negativt beror på att de stora årskullarna födda på 40-talet har gått i pension.

Att avgiftsnettot av detta skäl är negativt och beräknas vara det under många år framöver var förutsett redan när pensionssystemet infördes och påverkar inte systemets finansiella hållbarhet. I huvudsak hanteras detta genom uttag från buffertfonden.

Den finansiella ställningen försvagades något 2017

Pensionssystemets finansiella ställning presenteras varje år i pensionssystemets årsredovisning Orange Rapport. Rapporten sammanställs av Pensionsmyndigheten och är viktig för att förklara pensionssystemets finansiella utveckling. Genom detta skapas förutsättningar för förståelse för systemets uppbyggnad och vad som påverkar den finansiella ställningen.

Inkomstpensionssystemets finansiella ställning försvagades något under 2017 eftersom skulderna ökade mer än tillgångarna. Balanstalet för 2019 är beräknat till 1,0347 vilket innebär att tillgångarna var 3,47 procent högre än skulden per den 31 december 2017.

¹Här avses även tilläggs-pensionen. Personer födda före 1938 har inte tjänat in vare sig inkomst- eller premiepension utan får i stället tilläggs-pension som baseras på pensionspoäng som motsvarar en del av den försäkrades pensionsgrundande inkomst. Personer födda 1938–1953 får vissa andelar av såväl inkomst- som premiepension som tilläggs-pension.

Systemet gick in en balanseringsperiod 2010...

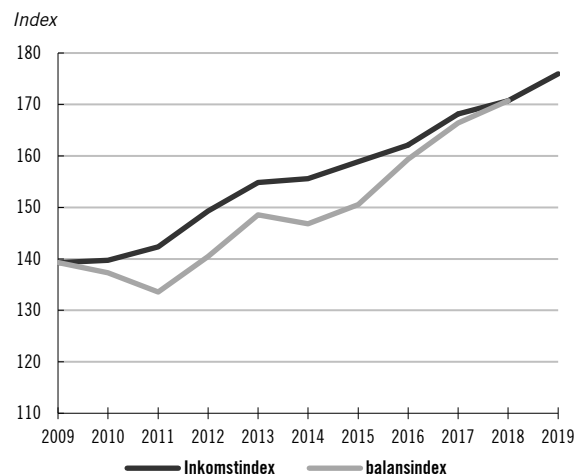
Inkomstpensionerna förräntas med förändringen av genomsnittsinkomsten i Sverige som mäts genom ett särskilt inkomstindex. När balanstalet är över 1 och systemet inte befinner sig i en balanseringsperiod påverkas inte indexeringen av balanstalens storlek. När balanstalet faller under 1 för första gången inleds en balanseringsperiod, vilket innebär att balanstalet får en direkt påverkan på pensionsomräkningarna. Pensionerna förräntas då med balansindex så länge som balanseringsperioden pågår. Under balanseringsperioden kommer ett balanstal under 1 att bidra till lägre omräkningar medan ett balanstal över 1 bidrar till högre omräkningar än annars.

År 2010 föll balanstalet under 1 för första gången och den senaste balanseringsperioden inleddes. Under balanseringsperioden har pensionerna sänkts vid tre tillfällen till följd av att balanstalet var under 1 samtidigt som inkomstökningarna var låga. De senaste åren har den finansiella ställningen stärkts bl.a. till följd av hög avkastning på AP-fonderna och ökad sysselsättning.

... som avslutades 2018

En balanseringsperiod avslutas när balansindex når samma nivå som inkomstindex. Då är pensionsnivåerna åter på samma nivå som om balansen inte hade skett. De underskott som har uppstått har då hanterats genom att pensionerna har indexerats lägre än vad de hade gjort om balansen inte hade aktiverats, samtidigt som indexeringen under vissa år har varit högre för att successivt ta sig tillbaka till ursprungsnivån. Diagram 1.1 visar just detta genom utvecklingen av inkomst- och balansindex sedan den nuvarande balanseringsperioden inleddes. Åren 2010, 2011 och 2014 var balanstalet under 1 och inkomstpensionerna sänktes. De övriga åren var balanstalet över 1 och pensionerna höjdes.

Diagram 1.1 Inkomstindex och balansindex 2019

Källa: Pensionsmyndigheten och egna beräkningar.

Som framgår av diagram 1.1 slöts gapet mellan inkomst- och balansindex 2018, vilket betyder att balanseringsperioden är avslutad. Det innebär att inkomstpensionerna kommer att indexeras med inkomstindex istället för balansindex framöver. Enligt den senaste prognosen förväntas ingen ny balanseringsperiod inledas de närmaste åren.

Indexeringen för 2019 fastställs i november

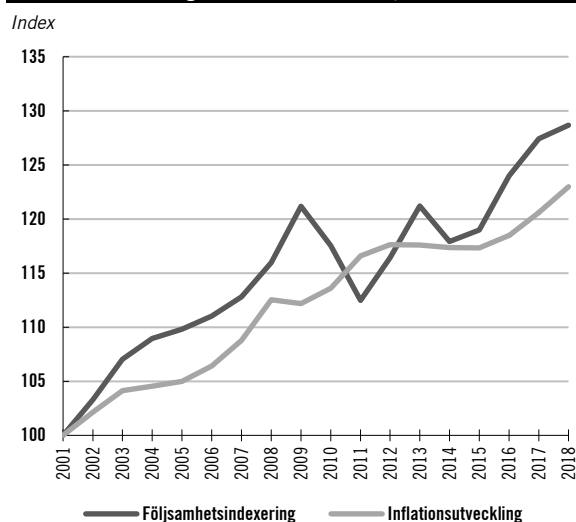
Inkomstpensionen beräknas genom att pensionsbehållningen i princip divideras med förväntad återstående livstid för respektive årskull, dvs. antal år som pensionen förväntas räcka. För att pensionen inte ska vara som lägst i början av tiden som pensionär och som högst i slutet av livet får pensionären ett förskott på den förväntade förräntningen. Detta förskott kallas just förskottsränta och är en uppskattning av hur den framtida inkomstutvecklingen kommer att bli. Förskottsräntan i inkomstpensionssystemet är 1,6 procent och den dras sedan av från inkomst- eller balansindex. Indexeringen efter avdrag för förskottsräntan kallas följsamhetsindexering.

Följsamhetsindexering har tillämpats sedan 2002. Som framgår av diagram 1.2 har systemet med följsamhetsindexering, mätt sedan starten och fram till 2018, gett en högre indexering än inflationsutvecklingen och därmed en något bättre köpkraft, trots att inkomstpensionssystemet befann sig i en balanseringsperiod från 2010 till 2018. Utvecklingen varierar som synes över tid och är beroende av vilken tidsperiod

som studeras. Även utfallet på individnivå är beroende av vilket år individen började ta ut sin pension.

För 2019 kommer följsamhetsindexeringen att vara 1,4 procent.

Diagram 1.2. Följsamhetsindexering och inflationsutveckling omvandlat till index, basår 2001=100

Källa: Pensionsmyndigheten, SCB och egna beräkningar.

Migrationen påverkar inkomstpensionssystemet

Ett fördelningssystem är starkare ju fler som arbetar. Därför medför den ökade migrationen under de senaste åren att inkomstpensionssystemet har förstärkts. Fler personer som arbetar leder till ökade avgiftsinkomst och därmed till högre tillgångar i inkomstpensionssystemet. Det i sin tur ger ett högre balanstal och därmed mindre risk för balansering.

Inkomstpensionssystemet påverkas också av hur många av dem som har invandrat till Sverige som kommer i arbete. Om de kommer in på arbetsmarknaden med en lägre genomsnittsinkomst än övriga, vilket är troligt, kommer det, allt annat lika och bortsett från indirekta effekter, att ge ett lägre inkomstindex och lägre uppräknings- och pensionsbehållningarna. Den totala effekten för pensionerna är svår att förutsäga och beror till stor del på hur väl etableringen på arbetsmarknaden fungerar.

Ytterligare en följd av den ökade invandringen är att statens utgifter för garantipension, bostadstillägg, äldreförsörjningsstöd och efterlevandepension i form av garantipension kan förväntas öka. Detta beror på att de invandrade i större utsträckning förväntas ha lägre medel-

inkomster, lägre sysselsättningsgrad och färre antal år med inkomst i Sverige och därmed ett större behov av grundskyddsförmåner. Dessa förmåner beskrivs under utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.

1.3.2 Premiepensionssystemet

Av den totala pensionsavgiften på 18,5 procent går 2,5 procentenheter till premiepensionssystemet.

Premiepensionssystemet är ett fonderat system där de avgifter som betalas in fonderas separat för varje enskild person. Systemet är utformat som en fondförsäkring där spararen själv väljer fonder. Om pensions spararen inte gör något aktivt fondval, placeras pengarna i generationsfonden AP7 Såfa som förvaltas av Sjunde AP-fonden.

Två av premiepensionens syften är att bidra till riskspridning inom den allmänna pensionen och att möjliggöra högre avkastning. Den allmänna pensionens utveckling påverkas alltså dels av inkomstpensionen som beror på löneutvecklingen i samhället, dels av premiepensionen som beror på utvecklingen på kapitalmarknaden. Ett ytterligare motiv för att införa premiepensionen var att öka valfriheten för individen att själv få bestämma placeringsinriktning på delar av sitt pensionskapital.

Premiepensionssystemet är per definition finansierat hållbart eftersom det är ett fonderat system.

Utbetalningarna av premiepension till dagens pensionärer är alltså små och har därför normalt en begränsad betydelse för dem. År 2017 svarade premiepensionen för tre procent av utbetalningarna från hela det allmänna inkomstgrundade ålderspensionssystemet. I takt med att premiepensionssystemet fasas in kommer kapitalet att fortsätta att växa och systemet beräknas vara fullt infasat först på 2060-talet. Då beräknas premiepensionen utgöra drygt 20 procent av utbetalningarna från det allmänna ålderspensionssystemet.²

² Med antagandena om premiepensionsavkastning 3,9 procent, inkomstutveckling 1,8 procent, se Orange Rapport 2016 sid 60.

Hög avkastning för spararna 2017

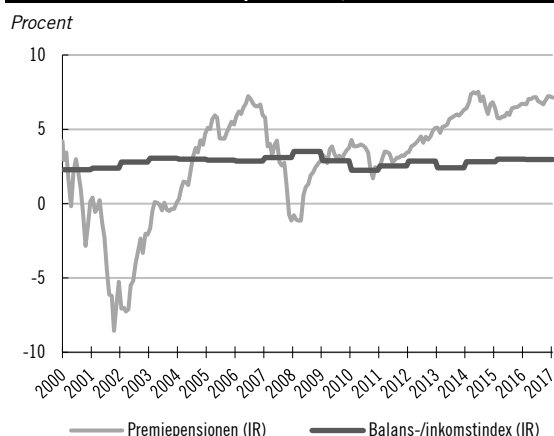
Den genomsnittliga avkastningen för fondspararna var 12,9 procent under 2017. För sparare med egen vald portfölj var värdeutvecklingen i genomsnitt 11,3 procent medan värdeutvecklingen var 14,4 procent för AP7 Såfa. Till följd av de senaste årens goda avkastning hade 99 procent av alla sparare i slutet av 2017 en positiv genomsnittlig utveckling på sitt sparande.

Bättre avkastning på premiepensionen än inkomstpensionen

Premiepensionskapitalet är placerat i fonder, i huvudsak aktiefonder, och följer därför i stor utsträckning börsutvecklingen, medan värdet på inkomstpensionen följer inkomstindex, som speglar den genomsnittliga löneutvecklingen i Sverige. Eftersom börsutvecklingen varierar betydligt mer än löneutvecklingen blir en jämförelse av avkastningen mellan systemen beroende av vilken tidsperiod som mäts.

Diagram 1.3 visar den årliga värdeutvecklingen för premiepensionskapitalet sedan starten år 2000 jämfört med om kapitalet hade varit placerat i inkomstpensionssystemet. Den genomsnittliga årliga värdeutvecklingen var 7,1 procent för premiepensionen jämfört med 3,0 procent för inkomstpensionen per den 31 december 2017.

Diagram 1.3 Genomsnittlig årlig värdeutveckling av premiepensionen jämfört med om premiepension i stället hade avsatts till inkomstpensionen, t.o.m. 31 dec 2017

Källa: Pensionsmyndigheten.

Anm.: Värdeutvecklingen är beräknad som internränta. Det innebär att man vid beräkningen tar hänsyn till alla flöden in och ut ur systemet och vid olika tidpunkter som flödena har skett samt det totala marknadsvärdet i fonderna vid tidpunkten för beräkningen.

Den genomsnittliga avkastningen för de sparare som varit med sedan systemet startade 2000 har varit högre för sparare i AP7 Såfa (9,0 procent) än för dem som gjort ett eget val (6,6 procent). Skillnaden i avkastning sedan starten mellan kvinnor och män är försumbar.

Lägre fondavgifter ger högre pensioner

På lång sikt har avgiftsnivån stor betydelse för pensionsutfallet. En avgift på 0,5 procent reducerar pensionen på 30 års sikt med cirka 14 procent i förhållande till en avgiftsfri portfölj, vilket innebär att en högre avgift behöver kunna motiveras med en motsvarande högre avkastning. Den framtida avkastningen i en fond är alltid okänd. Avgiften är däremot alltid känd och påverkar avkastningen. Det finns dock i förväg inga förutsebara samband mellan avgiftens storlek och avkastningens storlek.

I syfte att sänka pensionsspararnas kostnader är de fondförvaltare som är anslutna till premiepensionssystemet tvungna att lämna rabatt på fondens ordinarie avgifter. Under 2017 återfördes en rabatt om drygt 5 miljarder kronor till spararnas konton. Den genomsnittliga förvaltningsavgiften i premiepensionssystemet 2017 var 0,22 procent efter rabatter, jämfört med 0,66 procent utan rabatt. Sett till ett helt arbetsliv har rabatten på fondavgiften stor betydelse för den framtida pensionen.

Många fonder att välja mellan, men få väljer och ännu färre byter

I slutet av 2017 fanns det 823 fonder att välja mellan på Pensionsmyndighetens fondtorg. Pensionsspararna kan välja att placera sitt premiepensionskapital i en till maximalt fem av dessa fonder. Nya pensionsrätter placeras därefter årligen i de fonder som valts. En sparare kan välja att byta fonder när som helst, även som pensionär.

Därutöver finns det statliga förvalsalternativet (AP7 Såfa) för de sparare som avstår från att välja en fond på fondtorget³. De som har sitt

³ AP7 Såfa är även valbar för dem som har valt en egen portfölj.

kapital i AP7 Såfa är i genomsnitt yngre och har ett mindre kapital än de som har en egen vald portfölj. Av det totala fondkapitalet förvaltas 37 procent av AP7 Såfa. Denna andel har ökat sedan 2010. Bland ny spararna finns ett tydligt mönster av att allt färre inledningsvis väljer en egen fondportfölj, vilket leder till att en allt större andel av spararna har sitt kapital i AP7 Såfa. Av premiepensionsspararna har 52 procent sina medel placerade i AP7 Såfa.

Antalet premiepensionssparare som byter fond har minskat sedan 2011, men ökade något under 2017. Antalet fondbytare var 420 000 år 2017, vilket motsvarar 6 procent av alla pensionärer och pensionssparare. En lägre andel av fondbytena gjordes av kvinnor (42 procent) än av män (58 procent).

Antal fondbyten kulminerade 2010. Då gjordes 5 miljoner fondbyten, majoriteten genom så kallade massfondbyten när förvaltartjänster bytte fonder åt många kunder samtidigt. Pensionsmyndigheten införde därför stopp för massfondbyten samt krav på e-legitimation för att göra ett fondbyte via internet.

Efter att krav på e-legitimation infördes ökade antal byten via blankett mycket kraftigt från att ha legat relativt konstant på cirka 6 000 byten per år. Under perioden januari–april 2016 beställdes 575 000 fondbytesblanketter och i maj 2016 införde Pensionsmyndigheten restriktioner vid beställning av blankett som innebar att det endast är möjligt att beställa en blankett åt gången och att kopiering av blanketter inte längre är möjlig.

Antalet beställda fondbyten via blankett var 53 000 stycken 2017.

Särskilda händelser på fondtorget

Under de senaste åren har en rad oegentligheter på fondtorget uppdagats. Det handlar enligt Pensionsmyndighetens bedömning om omfattande bedrägeri och förskingring med internationella förgreningar. Det har också förekommit att fonder har marknadsförts med olämpliga och till och med otillåtna metoder och att fonders medel har investerats på ett sätt som inte varit i andelsägarnas intresse.

Vissa fonder har utfört transaktioner som varit negativa för pensionsspararna och under många år framöver kommer processer mot vissa

bolag att behöva drivas i syfte att återfå pensionsspararnas medel.

Pensionsmyndigheten har bland annat mot den här bakgrunden stoppat möjligheten att välja vissa fonder när myndigheten har utrett om fondförvaltaren brutit mot samarbetsavtalet. I kombination med andra omständigheter har detta bedömts så allvarligt att Pensionsmyndigheten har avregistrerat totalt 21 fonder då fonderna enligt myndighetens bedömning inte har levt upp till de krav Pensionsmyndigheten ställer i samarbetsavtalet.

Åtgärder för ett tryggare premiepensionssystem

Premiepensionssystemet tjänar sitt syfte med att sprida risk och att bidra till ökad avkastning för att stärka framtida pensioner. Problem relaterade till höga avgifter, en svårhanterad mängd fonder och missbruk av systemet av vissa fondbolag och rådgivare har medfört att Pensionsgruppen har enats om åtgärder för att modernisera och förbättra systemet. Pensionsgruppen har kommit överens om att premiepensionssystemet ska behållas, men att staten i större utsträckning behöver ta ansvar för valmiljön och hur premiepensionssystemet är konstruerat. Det ska alltid vara spararens och pensionärens intresse som kommer i första hand. Systemet ska därför reformeras för att ge bättre trygghet och högre framtida pensioner (Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner, dnr S2017/07369/SF). Syftet är att åstadkomma ett system som är tryggt, utan att staten ger någon garanti för utfallet.

Genom de förslag som lämnats i propositionen Ett tryggt och mer hållbart premiepensionssystem (prop. 2017/18:247) ska nuvarande fondtorg bli mer säkert.

Pensionsgruppen har gjort bedömningen att dessa åtgärder kommer göra fondtorget tryggare, men att det fortfarande kommer att vara svårt att överblicka vilket gör det mycket svårt för Pensionsmyndigheten att kontrollera avtalsefterlevnaden och för den enskilde att göra välinformerade och rationella val.

Mot den bakgrunden har Pensionsgruppen gjort bedömningen att förslagen i propositionen inte är tillräckliga för att uppnå syftet med överenskommelsen, nämligen att skapa tillit till premiepensionssystemet och mer trygga pensioner. Det har bedömts nödvändigt med en

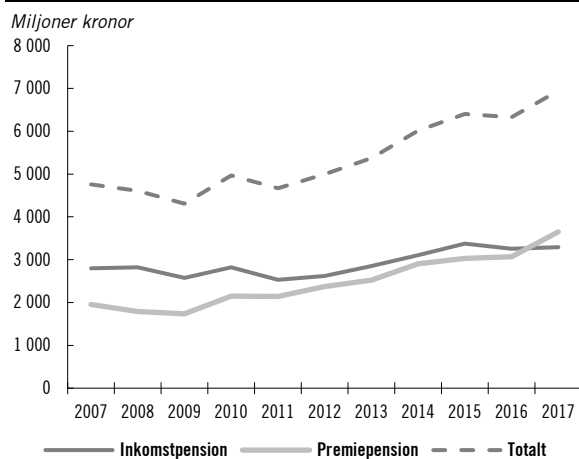
större reformering av premiepensionssystemet. Regeringen tillsatte därför i juni 2018 en särskild utredare som ska ta fram förslag till regelverk för ett upphandlat fondtorg för premiepension (dir 2018:57 Ett upphandlat fondtorg för premiepension). I uppdraget ingår även att ta fram förslag till en lag som reglerar en ny myndighet som ska ha till uppgift att upphandla fonder och förvalta fondtorget. Båda uppdragen ska redovisas senast den 1 november 2019. Utredaren ska därefter förbereda och genomföra bildandet av den nya myndigheten, som ska kunna inleda sin verksamhet under september 2020.

1.3.3 Administrations- och förvaltningskostnader

Det allmänna pensionssystemet finansierar sina egna kostnader och administrationskostnadernas storlek har därför betydelse för den framtida pensionen. Hur de myndigheter som administrerar pensionssystemet hanterar sin administration har därför påverkan på pensionerna, om än marginell. Den enskilda spararen kan påverka kostnaden genom sitt val av premiepensionsfond.

Den sammanlagda administrations- och förvaltningskostnaden för ålderspensionssystemet utgjorde 2017 knappt 0,3 procent av förvaltat kapital och uppgick till 6,9 miljarder kronor, se diagram 1.4. Det är en ökning med 600 miljoner jämfört med året före.

Diagram 1.4 Utvecklingen av administrations- och förvaltningskostnaderna för ålderspensionssystemet

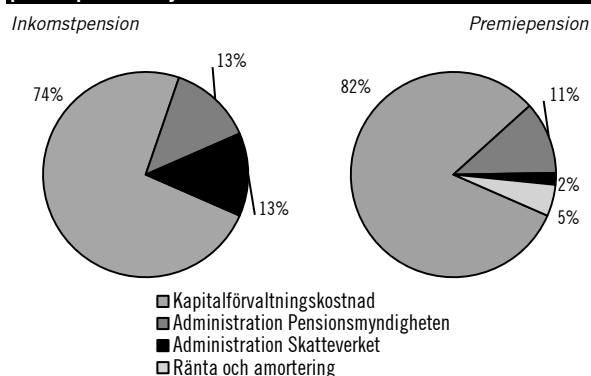

Ökningen i kronor beror främst på att premiepensionens kapitalförvaltningskostnader och avgifter har ökat. Både inkomst- och premiepen-

sionen har minskande kostnader i förhållande till förvaltat kapital.

I diagram 1.5 visas fördelningen av inkomst- respektive premiepensionens kostnader under 2017. Den största delen utgörs av kapitalförvaltningskostnader. För inkomstpensionssystemet utgör dessa 74 procent och för premiepensionen 82 procent.

Diagram 1.5 Fördelning av kostnader för inkomst- och premiepensionssystemet 2017

Källa: Pensionsmyndigheten, Orange Rapport 2017.

Myndigheternas administrationskostnader står för 21 procent av kostnaderna (Pensionsmyndigheten 12, Skatteverket m.m. 7, Premiepensionens uppbyggnadslån 3).

Av den totala kostnaden stod inkomstpensionssystemet för 47 procent och premiepensionen för 53 procent 2017.

1.3.4 Pensionernas tillräcklighet

För att visa systemens betydelse för pensionärerna, dess tillräcklighet, följer en redovisning av pensionärernas inkomster och ekonomiska standard.

Tillräcklighet kan innebära olika saker. En aspekt är hur inkomsten som pensionär förhåller sig till inkomsten under förvärvslivet. Det presenteras i detta avsnitt. Med tillräcklighet kan också avses hur inkomsterna skyddar pensionärerna från fattigdom. Detta presenteras under utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.

Tillräcklighet kan också mätas på olika sätt. Ett är att sätta pensionen i relation till inkomsten före pensionering, s.k. kompensationsgrad. Ett annat är att studera pensionärernas ekonomiska standard.

Kompensationsgraden är lägre för kvinnor än män

En kompensationsgrad mäter pensionens storlek i relation till inkomsten före pensionering. Arbetsinkomsten åren före pension förändras dock ofta och resultatet kan därför variera kraftigt beroende på mätmetod och vilka antaganden som görs.

När kompensationsgrader beräknas görs detta ofta utifrån teoretiska antaganden om individens inkomster under livet. Utfallet blir därmed helt beroende av vilka antaganden som görs om individens inkomstutveckling. Ofta antas att individen har en jämn inkomstutveckling under hela livet utan några avbrott under arbetslivet. Sådana teoretiska typfall är värdefulla när man studerar systemegenskaper, exempelvis vad som händer med kompensationsgraden om arbetslivet förlängs och hur kompensationsgraden blir under olika givna förutsättningar i olika länder. De teoretiska typfallen är dock stiliserade och överensstämmer därför mindre bra och ofta direkt dåligt med den verkliga inkomstutvecklingen för enskilda individer. Den stora spridningen i verkliga kompensationsgrader fångas således inte av typfallsberäkningar. För att kunna studera och följa den faktiska kompensationsgraden för dagens nyblivna pensionärer behöver typfallen baseras på mer verklighetsbaserade livsinkomster och livssituationer än vad som är fallet i dag.

Regeringen har därför uppdragit åt Pensionsmyndigheten att ta fram livsinkomstprofiler för olika grupper som representerar den senast möjliga årskull kvinnor och män som har fyllt 65 år. Syftet är att ge en mer realistisk och nyanserad bild av kompensationsgraden än vad det teoretiska typfallet ger.

De framtagna livsinkomstprofilerna utgår från tre olika inkomstgrupper: låg, medel och hög. Låg inkomst innefattar individer med grundskydd. Medelinkomst innefattar individer med inkomster under inkomsttaket⁴ och inget grundskydd. Hög inkomst innefattar individer med inkomst över inkomsttaket. Det mått som har använts är medianinkomsten i grupperna.

⁴Inkomsttaket är 8.07 inkomstbasbelopp, vilket 2017 motsvaras av en årsinkomst på 496 305 kronor.

Alla grupper har delats in i kvinnor respektive män.

Höginkomsttagargruppernas kompensationsgrad ger missvisande resultat eftersom statistiken inte innehåller eventuella inkomster över inkomsttaket och de inkomstprofilerna finns därför inte med i redovisningen nedan.

Kompensationsgraderna för låg- och medelinkomstgrupperna, beräknade som pension dividerat med slutlön, visas i tabell 1.3. Beräkningen avser allmän pension och tjänstepension, däremot ingår inte eventuellt bostadstillägg eller äldreförsörjningsstöd. För dem med låga inkomster som skulle ha fått dessa stöd kan därför kompensationsgraden vara högre.

Tabell 1.3 Kompensationsgrader för olika inkomstgrupper

Pension i förhållande till slutlön

	Kvinnor	Män
Låginkomsttagare	79	81
Medelinkomsttagare	64	69
Standardtypfallet	58	58

Källa: Pensionsmyndigheten och egna beräkningar i Pensionsmyndighetens typfallsmodell.

I beräkningarna har antagits att individerna tar ut hela sin allmänna pension och tjänstepension vid 65 års ålder, att de tillhör avtalsområdet SAF-LO och är ogifta.

Män har högre kompensationsgrad än kvinnor. Skillnaden är särskilt stor för medelinkomsttagarna: genomsnittskvinnan har 64 procent av slutlönen medan genomsnittsmannen har 69 procent. Alla delar av livsinkomstprincipen spelar in: kvinnor gör i genomsnitt senare inträde på arbetsmarknaden, arbetar i större utsträckning deltid och lämnar arbetslivet tidigare vilket påverkar livsinkomsten och därmed kompensationsgraden.

Låginkomsttagarna har högre kompensationsgrad än medelinkomsttagarna. Låginkomsttagargruppen definieras som individer som får grundskydd. Dessa har ofta en svag anknytning till arbetsmarknaden i slutet av förvärvslivet och därmed en dålig inkomstutveckling före pension eller t.o.m. en inkomstförsämring. Det ger i sin tur en hög kompensationsgrad vid pensionering.

Många kvinnor och män i grupperna med låg inkomst har haft pensionsgrundande inkomster som åren före pensioneringen understiger garantipensionen vilket ger en kompensationsgrad på över 100 procent.

Medelinkomsttagarnas inkomster sjunker ofta tydligt åren före pensioneringen för båda könen.

Minskningen kan t.ex. bero på sjukdom, arbetslöshet eller att gruppen går ned i arbetstid. De sjunkande inkomsterna resulterar i en högre kompensationsgrad än om inkomsterna inte hade minskat, men det innebär också att steget från arbetsinkomst till pension i många fall inte blir så stort som de traditionella typfallen visar.

Gruppen med medelinkomst baseras på en förhållandevis stor individgrupp – för 2016 omfattas drygt 30 000 individer. Gruppen med låg inkomst omfattar cirka 9 000 personer. I gruppen med låg inkomst är 71 procent kvinnor och 29 procent män, i gruppen med medelinkomst är andelen kvinnor och män i princip lika stora.

Pensionsmyndighetens standardtypfall antas ha haft ett arbetsliv utan avbrott, en jämnt stigande inkomst, börjat arbeta vid 23 års ålder och gått i pension vid 65 års ålder. Standardtypfallet är inte uppdelat på kön. Lönen motsvarar 25 000 kronor i dagens pris- och löneläge. Detta ger en kompensationsgrad på 58 procent, alltså betydligt lägre än de framtagna inkomstprofilerna. Det beror dels på att typfallets inkomst stiger varje år fram till pensionering medan de verkliga gruppernas inkomst sjunker åren före pensionering, dels på att de flesta inte har arbetat heltid hela livet utan avbrott.

Beräkningarna ovan av kompensationsgrad utgår från att pensionering sker vid 65 års ålder. I takt med att medellivslängden ökar behöver den ålder då pensionering sker också öka för att motverka sjunkande kompensationsgrader. I standardtypfallet ökar kompensationsgraden till 69 procent om pensionering sker vid 67 år och till 79 procent om pensionering sker vid 69 år.

Ensamstående pensionerade kvinnor har lägst ekonomisk standard

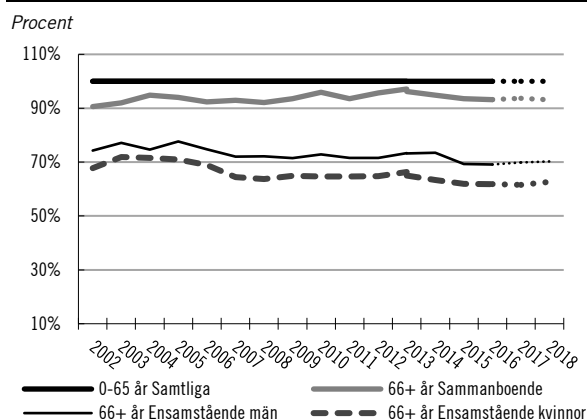
Att studera hur olika gruppers ekonomiska standard förhåller sig till varandra är ett annat sätt att mäta pensionernas tillräcklighet.

Diagram 1.6 visar hur den ekonomiska standarden för olika pensionärsgupper förhåller sig till den ekonomiska standarden för befolkningen 0–65 år, som har nivån 100 procent. Sammanboende pensionärer har högst ekonomisk standard av pensionärsgupperna. Nivån är nära befolkningen i åldern 0–65 år. Relativt sett närmade sig denna grupp den övriga befolk-

ningen fram till 2013, men avståndet har ökat något de senaste åren.

De ensamstående har en betydligt lägre ekonomisk standard än både personer under 65 år och sammanboende pensionärer. Detta gäller särskilt för ensamstående kvinnor som är pensionärer. Avståndet mellan ensamstående pensionärer och övriga grupper har ökat under perioden. Alla grupper av pensionärer har reellt sett ökat sin ekonomiska standard under perioden.

Diagram 1.6 Pensionärens reala ekonomiska standard (median) i förhållande till gruppen 0–65 år, (prognos från 2017)

Källa: Egna beräkningar i HEK och STAR (SCB).

Anm.: År 2013 upphörde enkätundersökningen HEK. För åren 2013 - 2017 redovisas därför beräkningar baserat på STAR-urvalet, därav tidsseriebrottet 2013.

Det finns ett generellt mönster att äldre pensionärer har lägre ekonomisk standard än yngre och att kvinnor har lägre ekonomisk standard än män. Eftersom kvinnor i genomsnitt lever längre är också en större andel äldre kvinnor ensamstående än männen.

Den grupp som har den högsta ekonomiska standarden, sammanboende i åldern 66–79 år, är också den största (49 procent av alla pensionärer). Denna grupp har en ekonomisk standard som är drygt 60 procent högre än gruppen ensamstående kvinnor äldre än 80 år.

Den ekonomiska standarden för utrikes födda kvinnor och män som är pensionärer är i genomsnitt lägre än för inrikes födda. För både kvinnor och män är utrikes föddas ekonomiska standard cirka 85 procent av inrikes föddas.

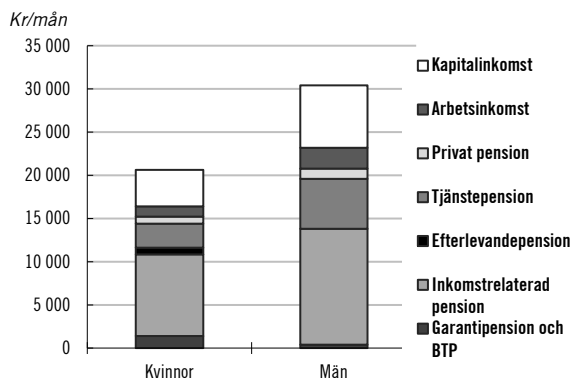
Den allmänna pensionen står för en större andel av den totala pensionen för kvinnor än för män

Det allmänna pensionssystemet är en del av en större helhet och den ekonomiska standarden under pensionstiden är beroende av fler ersättningar än dem från det allmänna pensionssystemet.

Cirka 90 procent av dem som går i pension nu har tjänstepension. De privata pensionernas andel av den totala pensionen är däremot fortfarande liten och förmodligen kommer denna att minska eftersom avdragsrätten för privat pensions sparande har tagits bort. Utöver pensionsinkomster har många kvinnor och män över 65 år även arbetsinkomster och kapitalinkomster.

Diagram 1.7 visar den genomsnittliga inkomstsammansättningen 2016 för personer över 65 år.

Diagram 1.7 Olika inkomstkällor. Genomsnittliga belopp för kvinnor och män äldre än 65 år.

Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR (SCB), 2016.

Det är tydligt att kvinnor i genomsnitt har lägre inkomstgrundad pension än män, vilket förklaras av att pensionens storlek står i relation till den tidigare förvärvsinkomsten som i genomsnitt är lägre för kvinnor. Kvinnor har därför också en större andel av sin inkomst i form av grundskydd (garantipension och bostadstillägg).

Trots att den allmänna pensionen i genomsnitt är lägre för kvinnor än för män, har den allmänna pensionen en större betydelse för kvinnor eftersom den står för en större andel, drygt 56 procent, av hela inkomsten jämfört med 45 procent för männen. Kvinnor har i genomsnitt lägre övriga inkomster i form av tjänstepension, arbetsinkomst och kapitalinkomst än män. Det ska betonas att det rör sig om genomsnittsvärden, det finns stora variationer bland

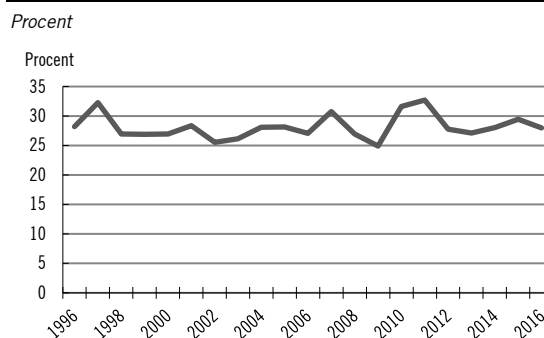
landets drygt två miljoner kvinnor och män över 65 år.

Tjänstepension och arbetsinkomst utgör en ökande andel av den samlade inkomsten, främst för män, men även för kvinnor. Detta gör att den allmänna pensionens andel av inkomsterna minskar.

Gapet mellan kvinnors och mäns pensioner

Skillnaden mellan kvinnors och mäns inkomst kallas inkomstgapet och mäter hur mycket lägre kvinnors genomsnittliga inkomst är i förhållande till mäns. Skillnaden är större för pensionärer än för förvärvsaktiva. Inkomstgapet för förvärvsaktiva i åldern 18–64 år är 19 procent jämfört med 28 procent för dem som är äldre än 65 år. Gapet mellan kvinnors och mäns disponibla inkomst har legat på ungefär samma nivå de senaste tjugo åren, se diagram 1.8.

Diagram 1.8 Utvecklingen av gapet i disponibel inkomst för kvinnor och män äldre än 65 år

Källa: Egna beräkningar i STAR (SCB), 2016.

Den inkomstgrundade ålderspensionen och tjänstepensionen ökar gapet, medan garantipension, änkepension och inkomstskatt minskar det. Om enbart den allmänna pensionen och dess tillhörande förmåner⁵ studeras, är inkomstgapet 16 procent. När tjänstepensionen läggs till ökar gapet till 27 procent. Gapet i allmän pension har minskat de senaste åren, i stället är det övriga inkomster som har gjort att gapet har ökat.

⁵ Bostadstillägg, äldreförsörjningsstöd och änkepension.

Tabell 1.4 Inkomstgapet för kvinnor och män äldre än 65 år, 2016

Procent	
Inkomstslag	Gap
Inkomstgrundad allmän pension	30
+ Garantipension	24
+ Änkepension	19
+ BTP	16
+ Tjänstepension	27
+ Lön m.m.	29
+ Kapital m.m.	32
Disponibel inkomst	28

Källa: Egna beräkningar STAR-materialet (SCB), 2016.

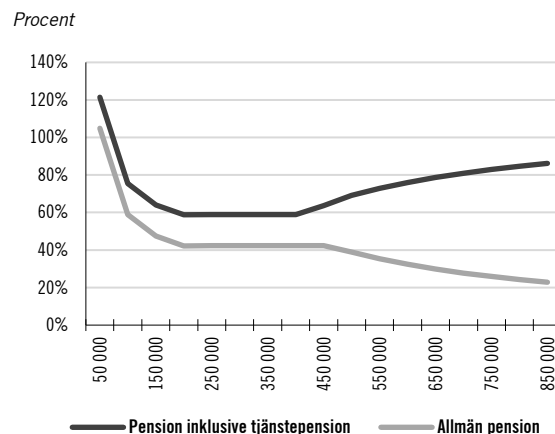
Trots att de äldsta kvinnorna som är pensionärer generellt har haft ett betydligt lägre arbetskrafts-deltagande än de yngre kvinnor som är pensionärer är det bland de äldsta pensionärerna som inkomstgapet är som minst och det är i stället som störst bland de yngsta pensionärerna. Detta beror bl.a. på att de yngre pensionärerna har mer arbetsrelaterade inkomster såsom arbetsinkomst och inkomst- och tjänstepension. Kvinnor har i genomsnitt mindre av dessa inkomster än män vilket leder till att gapet blir större.

Skillnaden i pensionsinkomst påverkas inte bara av löneskillnaderna i sig utan även av andra faktorer som deltidsarbete och antalet arbetade år. Till detta kommer effekten av tjänstepensionens utformning, skillnaden mellan kvinnors och mäns löner för dem som fortsätter arbeta samt högre kapitalinkomster, eftersom en högre lön ofta möjliggör ett högre sparande.

Tjänstepensionens påverkan på pensionsgapet

För dagens pensionärer, som främst omfattas av de förmånsbestämda tjänstepensionsavtalen, beror ökningen av gapet när man även beaktar inkomster utanför det allmänna systemet på att det är betydligt färre kvinnor än män som har högre inkomster. Inkomstfördelningen i kombination med de nyare avgiftsbestämda tjänstepensionerna innebär dock att effekten kan förstärkas i framtiden. Det beror på att avsättningen till tjänstepensioner ovan intjänandetaket är större än under taket. Som regel är avgiften under taket 21,71 procent (17,21 procent i allmän pension + 4,5 procent i tjänstepension), medan avgiften till tjänstepensionen är 30 procent över taket. OECD har i sina jämförande studier av kompensationsgrader konstaterat att

Sverige är det enda landet inom OECD där kompensationsgraden är högre vid högre inkomster (OECD Pensions at a Glance 2015).

Diagram 1.9 Kompensationsgrad vid olika årsinkomst för ett typfall född 1990, inklusive respektive exklusive tjänstepension i form av ITP1

Källa: Egna beräkningar i Pensionsmyndighetens typfallsmodell.

Eftersom kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män kan konstruktionen leda till ett ökat pensionsgap mellan könen.

Att den sammanlagda avsättningen till pensioner under taket är lägre än över taket slår också särskilt mot deltidsarbete, vilket enligt dagens förvärvsmönster typiskt sett är kvinnor. Den som har en inkomst över taket och går ner på deltid så att inkomsten hamnar under taket tappar procentuellt sett betydligt mer i pension än i lön.

Att avsättningen är högre över taket är en följd av den konvertering som skett i tjänstepensioner från förmånsbestämda system, där slutlönen bestämde nivån, till avgiftsbestämda system där hela livets avgifter bestämmer nivån. Fortfarande finns det förmånsbestämda delar som gör avgiftsberäkningen komplicerad.

1.3.5 Behovet av ett längre arbetsliv

I ett autonomt avgiftsbestämt pensionssystem blir pensionen så stor som avgifterna räcker till. Lever vi allt längre utan att kompensera det med ett längre arbetsliv måste den intjänade pensionen räcka allt fler år och pensionen som andel av slutlönen blir med nödvändighet då allt lägre. För att upprätthålla pensionerna behöver arbetet förlängas i takt med en ökande livslängd men det räcker att förlänga arbetslivet med omkring två tredjedelar av den förlängda

livstiden för att behålla nivån på pensionen. Den förlängningen har dock inte skett.

Medellivslängden ökar för närvarande med ett år vart sjunde år. Kvinnor har en något högre medellivslängd än män, men ökningstakten är högre för män och därför minskar skillnaden i medellivslängd mellan kvinnor och män. Den ökade medellivslängden har i stor utsträckning förlängt pensionstiden, dvs. det är inte arbetslivet som har förlängts.

Pensionssystemet skapades utifrån den medellivslängd som gällde i mitten av 1990-talet och en då antagen pensionsålder på 65 år. Sedan dess har medellivslängden ökat med ungefär 2,5 år.

Längre arbetsliv leder också till högre inkomster till pensionssystemet och ett finansiellt starkare pensionssystem, vilket minskar risken för balansering och därmed risken för en sämre pensionsutveckling för dagens pensionärer. Det finns alltså en direkt koppling mellan antalet arbetade timmar i samhället och risken för att balanseringen aktiveras. En procents ökning av antalet arbetade timmar ger en förstärkning av pensionssystemets ställning med cirka 60 miljarder kronor. Fler arbetade timmar stärker också samhällsekonomin och bidrar därmed till att kunna upprätthålla välfärden även i ett åldrande Sverige. Ett längre arbetsliv är således inte bara nödvändigt för att upprätthålla pensionsnivåerna utan också positivt för dagens pensionärer och samhället i stort.

Vanligast att gå i pension vid 65 års ålder, men både tidigare och senare uttag ökar

Normen om en pensionsålder vid 65 år är alltjämt påtaglig och nästan varannan nybeviljad pension tas ut vid 65 års ålder. Såväl tidigt som sent uttag har dock ökat under senare år och lett till en större spridning av pensionsuttag. Kvinnors uttag är starkare koncentrerat runt 65 år medan män i större utsträckning tar ut pension både tidigare och senare än 65 år.

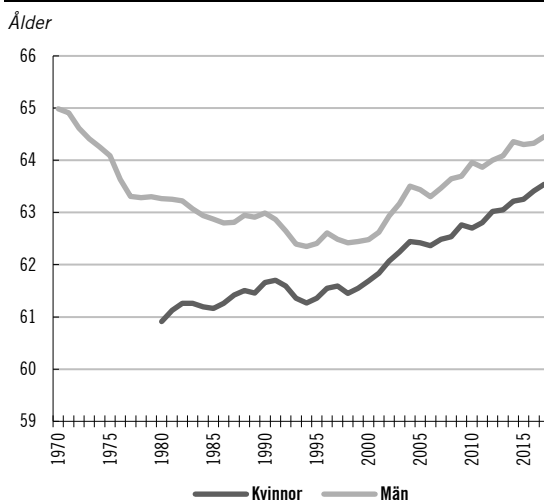
Uttag av pension är dock inte liktydigt med att man lämnar arbetslivet. Att fler tar ut pension före 65 år betyder alltså inte nödvändigtvis att fler lämnar arbetslivet tidigare. Det kan också förklaras med att fler tar ut pensionen samtidigt som de fortsätter att arbeta. Det finns en tydlig tendens att fler arbetar efter 65 års ålder, även om det inte alltid är på heltid.

Både inträdesåldern och utträdesåldern har betydelse för pensionens storlek

För att visa hur arbetslivets längd har förändrats behöver man studera faktiskt inträde och faktiskt utträde på arbetsmarknaden.

När medellivslängden stiger är det naturligt att i första hand fokusera på förändringen i utträdesålder. Ett vanligt sätt är då att mäta den förväntade utträdesåldern, vilket anger den ålder då dagens 50-åringar förväntas lämna arbetsmarknaden, givet att de har samma arbetskraftsdeltagande som i dag. Måttet innehåller alltså ett antagande om framtiden på motsvarande sätt som gäller för förväntad medellivslängd. Utvecklingen av en på så sätt beräknad utträdesålder har varit positiv sedan mitten av 90-talet, men är fortfarande lägre för män än den var på 70-talet (se diagram 1.10). För kvinnor har utträdesåldern ökat sedan 1980, men här saknas tillförlitlig statistik för 70-talet. Kvinnors utträdesålder är omkring ett år lägre än mäns, en skillnad som varit i princip lika stor under de senaste 20 åren.

Diagram 1.10 Genomsnittlig ålder vid utträdet från arbetslivet för kvinnor och män som vid 50 års ålder fanns i arbetskraften 1970–2017

Källa: Pensionsmyndigheten.

Anm.: Uppgifter om kvinnors utträdesålder finns från 1980. För att visa utvecklingen dessförinnan redovisas därför enbart mäns utträdesålder perioden 1970–1979.

Med tanke på utträdesålderns betydelse för pensionens storlek och den negativa effekt den har på pensionsgapet mellan kvinnor och män finns den frågan med i det handlingsprogram för jämställda pensioner som Pensionsgruppen har ställt sig bakom. De analyser som hittills har gjorts ger ingen entydig förklaring till skillnaden. En slutsats är dock att skillnaden till stor del

förklaras av att kvinnor i större utsträckning lämnar arbetslivet före 50 år, t.ex. genom sjukersättning.

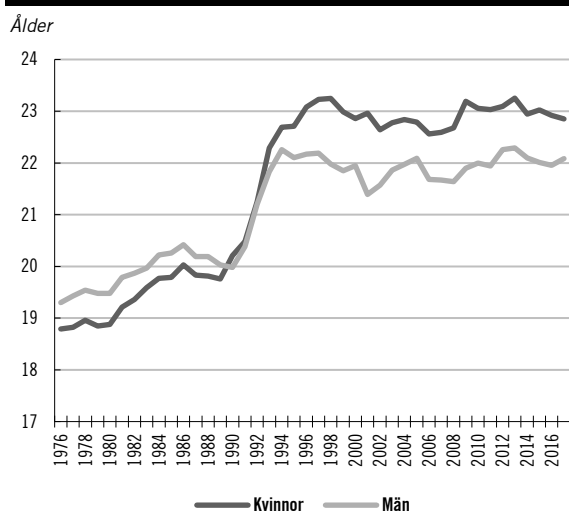
Pensionens storlek beror på hela arbetslivets längd och inträdesåldern har därför också stor betydelse. Om man definierar inträdesåldern som den ålder vid vilken det inträder ett arbetskraftsdeltagande om minst 20 timmars arbetstid per vecka, så steg inträdesåldern kraftigt under en 20-årsperiod (från mitten av 70-talet till mitten av 90-talet) främst till följd av en motsvarande kraftig tillströmning till högre utbildning. Under de efterföljande 20 åren har utvecklingen varit relativt stabil och utan någon tydlig trend åt något håll, vilket framgår av diagram 1.11. Ökningen av inträdesåldern under 90-talet var större för kvinnor än för män, en skillnad som därefter har bestått. Skillnaden är knappt ett år 2017. En förklaring till skillnaden är att kvinnor i genomsnitt har en längre utbildning.

Allt annat lika är ett tidigt inträde på arbetsmarknaden att föredra. Ett senare inträde som beror på en längre utbildning har dock som regel positiva effekter för såväl samhälle som individ och kompenseras många gånger också av en högre livsinkomst. Om kompensationsnivån i den allmänna pensionen ska upprätthållas, behöver dock ett senare inträde kompenseras av senare utträde då medellivslängden ökar.

Den sammantagna effekten av inträdesålder och utträdesålder, dvs. den summerade effekten av diagrammen 1.10 och 1.11 ger arbetslivets längd, se diagram 1.12. Arbetslivets längd är vanligen den viktigaste komponenten för pensionens storlek i ett livsinkomstbaserat system. Längden har ökat stadigt de senaste 20 åren, men är fortfarande kortare än vad arbetslivets längd var 1990. Till största delen beror det på den påtagligt högre inträdesåldern i arbetslivet vars effekt är starkare än den ökade utträdesåldern.

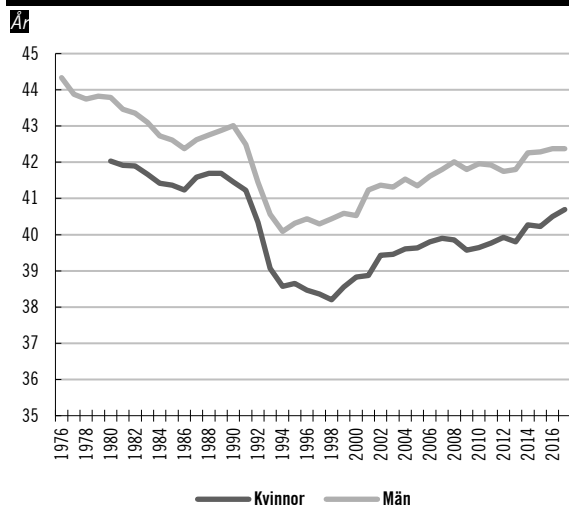
Sammantaget har det uppkommit en förskjutning i arbetslivet på så sätt att såväl inträdet som utträdet i genomsnitt har blivit senarelagt. Medellivslängden har stigit med flera år de senaste 25 åren samtidigt som ett genomsnittligt arbetsliv har blivit kortare. Den totala arbetstiden är ca två år kortare för kvinnor än för män, vilket beror på ett senare inträde och tidigare utträde. Detta får stor betydelse i ett livsinkomstbaserat system. Fler år i arbetslivet innebär en högre livsinkomst och en högre pension, men det har också betydelse för pensionens storlek om arbetslivet förlängs i början eller i slutet. Ett senare utträde och därmed senare uttag av pensionen leder till att det är färre pensionsår som behöver täckas, dvs. den årliga pensionen ökar även av det skälet. Ett tidigare inträde får inte den effekten på pensionen.

Diagram 1.11 Genomsnittlig inträdesålder i arbetslivet för kvinnor och män 1976–2017

Källa: Pensionsmyndigheten.

Diagram 1.12 Arbetslivets längd för kvinnor och män 1976–2017

Källa: Pensionsmyndigheten.

Anm.: Uppgifter om kvinnors utträdesålder finns från 1980. För att visa utvecklingen dessförinnan redovisas därför enbart mäns utträdesålder perioden 1976–1979.

Skillnader mellan kvinnors och mäns pensioner beror på ett ojämlikt arbetsliv

Skillnaderna i pensionsgrundande inkomst mellan kvinnor och män har minskat något under senare år, vilket kommer att minska framtida skillnader i pension mellan könen. Det är främst skillnaden i arbetstid som har minskat, medan skillnaderna mellan kvinnors och mäns arbetskraftsdeltagande inte har förändrats det senaste decenniet. Det finns därför fortfarande en tydlig skillnad i pension mellan kvinnor och män och utjämnningen av skillnaden går långsamt.

Det allmänna pensionssystemet är i sig könsneutralt, dvs. reglerna är likadana för kvinnor och män. Skillnaderna har därför sin orsak i faktorer och strukturer utanför pensionssystemet. Kvinnor har i genomsnitt lägre lön, arbetar mer deltid, tar ut en större del av föräldraförsäkringen, har ett lägre arbetskraftsdeltagande och ett kortare arbetsliv. Eftersom pensionens storlek i allt väsentligt grundar sig på arbete och på livsinkomsten fortplantar sig obalansen under förvärvslivet till pensionstiden. Det sker en positiv utveckling i fråga om skillnaderna mellan könen men, som också framgår av diagram 1.12, så är förändringstakten mycket långsam. Skillnaden mellan kvinnors och mäns löner och arbetskraftsdeltagande avspeglar sig långt senare under pensionstiden. Skillnaderna i utbetald pension kommer därför att bestå under mycket lång tid – även om könsmonstren i arbetslivet skulle förändras i morgon.

Vägen mot ett längre arbetsliv

Eftersom arbetslivets längd i alltför liten utsträckning har anpassats till en ökad medellivslängd, vilket leder till allt lägre pensioner mätt som andel av slutlönen, har Pensionsgruppen under senare år haft stort fokus på åtgärder för ett längre arbetsliv. En av de centrala delarna i Pensionsgruppens överenskommelse från december 2017 handlade om just sådana åtgärder.

Det handlar inte bara om höjda åldersgränser utan också om åtgärder inom arbetsmiljö och inom utbildningssystemet som ger bättre möjligheter till ett hållbart arbetsliv. Det handlar heller inte bara om statliga åtgärder. Vägen mot ett ut hålligt och längre arbetsliv är något som berör de flesta och har betydelse för hela samhället. För en lyckad omställning behövs att många krafter drar åt samma håll. Av särskild betydelse är arbetsmarknadens parter och av det skälet har ett särskilt partsråd med koppling till Pensionsgruppen skapats. Syftet med partsrådet är att skapa förutsättningar för ömsesidig förståelse och en gynnsam utveckling.

Jämställdhet och
nyanlända invandrares
etablering

Förslag till statens budget för 2019

Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	5
Diagramförteckning	7
1 Förslag till riksdagsbeslut	9
2 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering.....	11
2.1 Principer för utformning av denna proposition.....	11
2.2 Omfattning.....	12
2.3 Utgiftsutveckling	12
2.4 Mål för utgiftsområdet.....	13
3 Nyanlända invandrades etablering	15
3.1 Omfattning.....	15
3.2 Utgiftsutveckling	15
3.3 Mål för utgiftsområdet.....	16
3.4 Resultatredovisning.....	16
3.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	16
3.4.2 Resultat.....	17
3.4.3 Insatser för nyanländas etablering	23
3.5 Budgetförslag.....	31
3.5.1 1:1 Etableringsåtgärder.....	31
3.5.2 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	32
3.5.3 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare.....	33
3.5.4 1:4 Hemutrustningslån.....	34
4 Diskriminering.....	35
4.1 Omfattning.....	35
4.2 Utgiftsutveckling	35
4.3 Mål.....	36
4.4 Resultatredovisning.....	36
4.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	36
4.4.2 Resultat.....	36
4.5 Budgetförslag.....	42
4.5.1 2:1 Diskrimineringsombudsmannen	42
4.5.2 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.....	43

5	Jämställdhet	45
5.1	Omfattning	45
5.2	Utgiftsutveckling.....	45
5.3	Mål för jämställdhetspolitiken	46
5.4	Resultatredovisning	46
5.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	46
5.4.2	Resultat	47
5.5	Budgetförslag	70
5.5.1	3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.....	70
5.5.2	3:2 Jämställdhetsmyndigheten.....	71
5.5.3	3:3 Bidrag för kvinnors organisering.....	71
6	Åtgärder mot segregation.....	75
6.1	Omfattning	75
6.2	Utgiftsutveckling.....	75
6.3	Resultatredovisning	76
6.3.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	76
6.3.2	Resultat	76
6.4	Budgetförslag	79
6.4.1	Åtgärder mot segregation.....	79
6.5	Delegationen mot segregation	80

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	9
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	10
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering	13
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering	13
Tabell 3.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 13 Nyanlända invandrarers etablering	15
Tabell 3.2	Andel personer i arbetskraften av befolkningen bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år	17
Tabell 3.3	Andel sysselsatta av befolkningen bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år	18
Tabell 3.4	Andel arbetslösa av arbetskraften bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år	18
Tabell 3.5	Andel förvärvsarbetande 20–64 år med eftergymnasial utbildning som har arbete med hög kvalifikationsnivå bland inrikes och utrikes födda	19
Tabell 3.6	Andel elever med behörighet till något av gymnasieskolans nationella program bland inrikes födda och utrikes födda som har folkbokförts efter sju års ålder	21
Tabell 3.7	Genomströmning inom fyra år för nybörjare år 1 inom gymnasieskolan den 15 oktober 2013	22
Tabell 3.8	Studieresultat efter två år för elever som påbörjat sin utbildning 2014 respektive 2015, prioriterade efter högsta godkända studievägs kurs..	23
Tabell 3.9	Andel med bra hälsotillstånd för personer 16 år eller äldre.....	23
Tabell 3.10	Andel med sömnbesvär, respektive besvär med ångslan oro och ångest för personer 16 år och äldre.....	23
Tabell 3.11	Auktorisation av tolkar 2015–2017.....	24
Tabell 3.12	Antalet nyanlända mottagna i en kommun	26
Tabell 3.13	Mottagande av nyanlända fördelat på län	27
Tabell 3.14	Utbetalda ersättningar för flyktingmottagande	29
Tabell 3.15	Beviljade hemtrustningslån.....	31
Tabell 3.16	Anslagsutveckling 1:1 Etableringsåtgärder.....	31
Tabell 3.17	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Etableringsåtgärder...	32
Tabell 3.18	Anslagsutveckling 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	32
Tabell 3.19	Prognos för antalet kommunmottagna.....	32
Tabell 3.20	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande.....	33
Tabell 3.21	Anslagsutveckling 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	33

Tabell 3.22	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare.....	34
Tabell 3.23	Anslagsutveckling 1:4 Hemutrustningslån	34
Tabell 3.24	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Hemutrustningslån ...	34
Tabell 4.1	Utgiftsutveckling inom område Diskriminering.....	35
Tabell 4.2	Antalet inkomna anmälningar om diskriminering till DO fördelade på kön 2015–2017.....	37
Tabell 4.3	Antalet anmälningar till DO per diskrimineringsgrund och missgynnande i samband med föräldraledighet 2015–2017	37
Tabell 4.4	Anslagsutveckling 2:1 Diskrimineringsombudsmannen.....	42
Tabell 4.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Diskrimineringsombudsmannen	42
Tabell 4.6	Anslagsutveckling 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	43
Tabell 4.7	Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.....	43
Tabell 4.8	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.....	44
Tabell 5.1	Utgiftsutveckling inom område Jämställdhet.....	45
Tabell 5.2	Chefer i offentlig och privat sektor, ålder 18–66 år.....	48
Tabell 5.3	Styrelseledamöter i börsbolag 2002–2018	48
Tabell 5.4	Personer 16–79 år som uppgett att de utsatts för misshandel efter plats 2016.....	56
Tabell 5.5	Personer 16–79 år utsatta för misshandel efter relation till förövaren 2016.....	56
Tabell 5.6	Anmäld misshandel 2013–2017.....	57
Tabell 5.7	Personer 16–79 år utsatta för sexualbrott efter ålder 2016	57
Tabell 5.8	Anmälda våldtäktsbrott mot vuxna och barn 2012–2017	58
Tabell 5.9	Anmälda och lagförda brott rörande köp av sexuell tjänst, koppleri samt människohandel för sexuella ändamål	58
Tabell 5.10	Anslagsutveckling 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	70
Tabell 5.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.....	70
Tabell 5.12	Anslagsutveckling 3:2 Jämställdhetsmyndigheten	71
Tabell 5.13	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:2 Jämställdhetsmyndigheten	71
Tabell 5.14	Anslagsutveckling 3:3 Bidrag för kvinnors organisering	71
Tabell 5.15	Beställningsbemyndigande för anslaget 3:3 Bidrag för kvinnors organisering.....	72
Tabell 5.16	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:3 Bidrag för kvinnors organisering.....	73
Tabell 6.1	Utgiftsutveckling inom området Åtgärder mot segregation	75
Tabell 6.2	Anslagsutveckling 4:1 Åtgärder mot segregation.....	79
Tabell 6.3	Beställningsbemyndigande för anslaget 4:1 Åtgärder mot segregation	79
Tabell 6.4	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:1 Åtgärder mot segregation	80
Tabell 6.5	Anslagsutveckling 4:2 Delegationen mot segregation	80
Tabell 6.6	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:2 Delegationen mot segregation	81

Diagramförteckning

Diagram 3.1	Andel heltidsarbetande av sysselsatta bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år	18
Diagram 3.2	Andel tidsbegränsat anställda bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år.....	19
Diagram 3.3	Undersysselsatta 15–74 år som arbetar deltid som andel av det totala antalet sysselsatta, fördelat på inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda.....	19
Diagram 3.4	Andel förvärvsarbetande nyanlända, skyddsbehövande och deras anhöriga, mottagna 2008–2014 efter vistelsetid i Sverige. Män (20–64 år)	20
Diagram 3.5	Andel förvärvsarbetande nyanlända, skyddsbehövande och deras anhöriga, mottagna 2008–2014 efter vistelsetid i Sverige. Kvinnor (20–64 år)	20
Diagram 3.6	Andel elever med behörighet till något av gymnasieskolans nationella program efter kön bland inrikes födda och födda utanför EU/EFTA som har folkbokförts efter sju års ålder.....	21
Diagram 3.7	Antal elever i kommunal vuxenutbildning, inrikes och utrikes födda	22
Diagram 3.8	Elever, kursdeltagare och nybörjare i sfi.....	23
Diagram 3.9	Mottagandet av nyanlända per capita per kommun i förhållande till det genomsnittliga mottagandet per capita i riket.....	28
Diagram 5.1	Arbetskraftsdeltagande efter inrikes och utrikes födda (20–64 år) 2017	51
Diagram 5.2	Sysselsatta personer i åldern 20–64 år som arbetar deltid 2013–2017.	51
Diagram 5.3	Genomsnittligt meritvärde årkurs 9.....	52
Diagram 5.4	Avgångna från gymnasieskolan efter program eller anknytning till program, 2016/17	53
Diagram 5.5	Kommittédirektiv (Dir), Propositioner (Prop), Statliga utredningar (SOU) och Departementspromemorior (Ds) som uppfyller kraven om jämställdhet 2008–2017	64
Diagram 6.1	Andel förvärvsarbetande i åldern 20–64 år, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket	76
Diagram 6.2	Behörighet till något av gymnasieskolans nationella program, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket, läsår.....	77
Diagram 6.3	Andel unga 20–25 år som varken förvärvsarbetar eller studerar, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket	77
Diagram 6.4	Genomsnittlig disponibel inkomst för personer i åldern 20–64, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket	77

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering enligt tabell 1.1. 2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ingå ekonomiska åtaganden som	inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom den tidsperiod som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Etableringsåtgärder	238 430
1:2	Kommunersättningar vid flyktingmottagande	13 196 275
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandare	3 707 530
1:4	Hemutrustningslån	202 863
2:1	Diskrimineringsombudsmannen	124 984
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	72 919
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	334 039
3:2	Jämställdhetsmyndigheten	81 085
3:3	Bidrag för kvinnors organisering	28 163
4:1	Åtgärder mot segregation	478 000
4:2	Delegationen mot segregation	22 195
Summa		18 486 483

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	38 300	2020
3:3	Bidrag för kvinnors organisering	28 163	2020
4:1	Åtgärder mot segregation	1 000 000	2020–2027
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		1 066 463	

2 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

2.1 Principer för utformning av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande

år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas

under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar integrationspolitik, politik mot diskriminering, jämställdhetspolitik, åtgärder för att minska och motverka segregation och myndigheterna Jämställdhetsmyndigheten, Delegationen mot segregation, Diskrimineringsombudsmannen och Nämnden mot diskriminering.

2.3 Utgiftsutveckling

Utgifterna för 2017 blev ca 8,7 miljarder kronor lägre än anvisade medel. Det förklaras främst av lägre utbetalningar för dels ersättningar för kommunersättning vid flyktningmottagande, dels etableringsersättningar till vissa nyanlända invandrare och ersättningar för insatser för vissa nyanlända invandrare. För 2018 beräknas utgifterna bli 3,5 miljarder kronor lägre än beräknat till följd av att främst utbetalningen av kommunersättningar blir lägre. För 2019 föreslår regeringen att totalt 18,4 miljarder kronor anvisas inom utgiftsområdet. För 2020 beräknas utgifterna uppgå till ca 14,3 miljarder kronor och för 2021 närmare 12,5 miljarder kronor.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Nyanlända invandrades etablering	20 957	25 433	21 916	17 345	13 302	11 698
Diskriminering	170	197	197	198	195	177
Jämställdhet	234	500	486	443	338	150
Segregation	34	75	74	500	501	501
Äldreanslag	2 536					
Totalt för utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	23 931	26 204	22 673	18 486	14 335	12 526

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.**Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering**

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	25 600	25 600	25 600
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2	5	8
Beslut	-1 541	-2 930	-3 527
Övriga makroekonomiska förutsättningar	17	-119	454
Volym	-5 520	-8 590	-10 400
Överföring till/från andra utgiftsområden	-1 690	-1 251	-1 228
Övrigt	1 619	1 619	1 619
Ny ramnivå	18 486	14 335	12 526

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.**Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering**

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	17 865
Verksamhetsutgifter ²	622
Investeringar ³	
Summa ramnivå	18 487

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

- Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund (integrationspolitik).
- Ett samhälle fritt från diskriminering (diskrimineringspolitik).
- Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (jämställdhetspolitik).

Resultatredovisningar lämnas under respektive avsnitt.

2.4 Mål för utgiftsområdet

De av riksdagen beslutade målen inom utgiftsområdet är följande:

3 Nyanlända invandrares etablering

3.1 Omfattning

Området omfattar åtgärder för nyanlända invandrares etablering i arbets- och samhällslivet, ersättning till kommuner och landsting för flyktingmottagandet, etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare och hemutrustningslån.

Med nyanlända invandrare avses här personer som har beviljats uppehållstillstånd som skyddsbehövande och deras anhöriga. Fortsättningsvis i texten används förkortningen nyanlända. Asylsökande ingår inte i begreppet nyanlända.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 13 Nyanlända invandrares etablering

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Nyanlända invandrares etablering						
1:1 Etableringsåtgärder	207	253	246	238	173	73
1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	15 167	19 797	16 449	13 196	9 848	8 698
1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	5 355	5 179	5 060	3 708	3 077	2 724
1:4 Hemutrustningslån	228	203	161	203	203	203
Summa Nyanlända invandrares etablering	20 957	25 433	21 916	17 345	13 302	11 698
Äldreanslag						
2017 1:4 Ersättning för insatser för vissa nyanlända invandrare	2 536					
Summa Äldreanslag	2 536					

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

3.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för integrationspolitiken är lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund (prop. 2008/09:1, utg.omr. 13 bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Inriktningen för utgiftsområdet är att verksamhet och insatser som finansieras inom utgiftsområdet ska bidra till att förbättra nyanländas förutsättningar att etablera sig och bli delaktiga i arbets- och samhällslivet. Målet för integrationspolitiken uppnås främst genom generella åtgärder för hela samhället, vilket innefattar åtgärder inom områden som arbetsmarknad, utbildning, hälsa och sjukvård och bostäder. För att nå målet behöver de generella åtgärderna kompletteras med riktade åtgärder som bl.a. finansieras inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering.

3.4 Resultatredovisning

Eftersom målet för integrationspolitiken främst uppnås genom generella insatser redovisas resultat av insatser med betydelse för integrationen till stor del inom andra utgiftsområden. Detsamma gäller redovisningen av ansvariga myndigheters resultat i dessa delar. I detta avsnitt redovisas i huvudsak resultat av verksamheter och insatser som svarar mot inriktningen för utgiftsområdet avseende insatser för nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Redovisningen är strukturerad efter anslagsstrukturen inom utgiftsområdet. Dessutom redovisas vissa resultatindikatorer för utvecklingen inom områdena arbetsmarknad, utbildning och hälsa.

3.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatet av nyanländas etablering påverkas av faktorer inom flera olika områden som i många fall är sinsemellan beroende av varandra. Det kan därför vara svårt att redogöra för effekter av enskilda verksamheter eller reformer, inte minst då effekter ofta visar sig på lite längre sikt.

Inledningsvis beskrivs den generella utvecklingen för utrikes födda på arbetsmarknaden och inom områdena utbildning och hälsa (avsnitt 3.4.2). Resultatredovisningen består bl.a. av nedanstående indikatorer.

- Arbetsmarknad: Indikatorerna avser arbetskraftsdeltagande, sysselsättning, arbetslöshet, arbetstid samt sysselsättning bland skyddsbehövande och deras anhöriga.
- Utbildning: Indikatorerna avser utrikes födda elever i grundskolan och gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning samt utbildning i svenska för invandrare.
- Hälsa: Indikatorerna avser allmänna hälsotillståndet och psykisk hälsa.

Resultatredovisningen som avser insatser för nyanländas etablering baseras i huvudsak på återrapporteringar från de myndigheter som är ansvariga för genomförandet av insatserna, främst Migrationsverket, länsstyrelserna och Arbetsförmedlingen. I redovisningen ingår bl.a. indikatorer som beskriver nyanländas bosättning och mottagande i en kommun och deltagandet i insatser som främjar etablering.

3.4.2 Resultat

Utvecklingen inom området arbetsmarknad

Flera faktorer påverkar utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden. Bland dem kan nämnas tidigare arbetslivserfarenhet, utbildningsnivå, språkkunskaper, hälsa, nätverk, hur länge personen har varit i Sverige, grund för bosättning och diskriminering på arbetsmarknaden. Nedan följer en redovisning av ett urval av sådana faktorer. I de fall då uppgifter redovisas för gruppen europeiskt födda avses födda i Europa exklusive Sverige.

Arbetskraftsdeltagande

I arbetskraften ingår personer som har ett arbete och personer utan arbete som söker och kan ta ett arbete. Enligt Statistiska centralbyråns Arbetskraftsundersökningar (AKU) uppgick det totala antalet utomeuropeiskt födda i arbetskraften 2017 till 634 900 personer. Det är en ökning med 63 200 jämfört med 2016, varav 26 300 kvinnor och 37 000 män.

Tabell 3.2 visar utvecklingen av andelen personer i arbetskraften relaterat till befolkningen under den senaste tioårsperioden. Arbetskraftsdeltagandet har ökat framför allt bland europeiskt födda, men även bland utomeuropeiskt födda kvinnor och män. Utomeuropeiskt födda män har högst arbetskraftsdeltagande av de redovisade grupperna. Bland inrikes födda kvinnor och män har arbetskraftsdeltagandet legat på en relativt konstant nivå under perioden.

Tabell 3.2 Andel personer i arbetskraften av befolkningen bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Procent

År	Sverige män	Europa män	Utanför Europa män	Sverige kvinnor	Europa kvinnor	Utanför Europa kvinnor
2008	74,4	69,1	75,0	69,8	59,2	63,4
2009	73,7	68,5	75,6	69,0	60,2	62,5
2010	74,1	69,4	75,3	68,4	60,7	61,1
2011	73,9	71,8	76,0	69,2	61,1	62,8
2012	73,9	71,8	75,8	69,5	63,4	62,1
2013	74,2	72,2	76,3	69,8	65,7	61,8
2014	74,6	74,0	76,6	70,1	66,1	64,2
2015	74,2	74,4	76,4	70,2	66,4	66,5
2016	73,9	74,7	78,4	70,6	65,8	66,6
2017	74,3	76,7	79,6	71,0	67,7	67,1

Källa: Egna bearbetningar av data från SCB, AKU. Årsmedeltal 2008–2017.

Sysselsättning

Under 2017 uppgick antalet sysselsatta utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år till 501 000 personer. Det är jämfört med 2016 en ökning med 56 500 personer, varav 21 400 kvinnor och 35 100 män. Sedan 2008 har antalet sysselsatta utomeuropeiskt födda kvinnor ökat med 101 700 och antalet sysselsatta utomeuropeiskt födda män med 125 900, totalt 227 600 personer.

Tabell 3.3 visar andel sysselsatta av befolkningen uppdelat efter kön. Sysselsättningsgraden 2017 uppgick till 57,8 procent bland utomeuropeiskt födda jämfört med 69,5 procent bland inrikes födda. Sett över den senaste tioårsperioden har andelen sysselsatta av befolkningen ökat starkt bland kvinnor och män födda i Europa, medan utvecklingen har varit betydligt svagare bland både inrikes födda och utomeuropeiskt födda. Den relativt sett svaga utvecklingen av sysselsättningsgraden bland inrikes födda hänger delvis samman med att andelen äldre har ökat bland inrikes födda och att äldre generellt sett har lägre sysselsättningsgrad.

Tabell 3.3 Andel sysselsatta av befolkningen bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Procent

År	Sverige män	Europa män	Utanför Europa män	Sverige kvinnor	Europa kvinnor	Utanför Europa kvinnor
2008	70,7	63,8	63,3	66,0	53,4	52,9
2009	68,3	60,8	59,7	64,3	54,4	50,0
2010	68,6	61,7	59,8	63,7	53,9	47,0
2011	69,4	64,0	59,4	64,9	54,5	49,4
2012	69,2	64,4	58,3	65,2	56,6	49,8
2013	69,5	64,6	59,3	65,4	59,1	48,3
2014	69,8	66,3	60,2	66,0	59,9	49,5
2015	70,1	68,0	59,0	66,6	60,5	51,6
2016	70,1	68,9	60,2	67,4	60,7	52,5
2017	70,8	71,0	62,7	68,1	62,5	53,0

Källa: Egna bearbetningar av data från SCB, AKU. Årsmedeltal 2008–2017.

Arbetslöshet

Andelen arbetslösa är generellt högre bland utomeuropeiskt födda än bland personer födda i Sverige och personer födda i Europa. Under 2017 var i genomsnitt 134 000 utomeuropeiskt födda personer arbetslösa, vilket motsvarar en arbetslöshet på 21,1 procent. Bland inrikes födda uppgick andelen arbetslösa till 4,4 procent och bland europeiskt födda 7,6 procent. Skillnaden mellan män och kvinnor är större för inrikes födda än för europeiskt och utomeuropeiskt födda. Mellan 2016 och 2017 minskade arbetslösheten för alla grupper utom för europeiskt födda kvinnor där arbetslösheten var oförändrad, se tabell 3.4.

Under den senaste tioårsperioden har arbetslösheten ökat bland utomeuropeiskt födda. En bidragande faktor är att arbetskraftsdeltagandet har ökat inom denna grupp.

Heltidsarbete

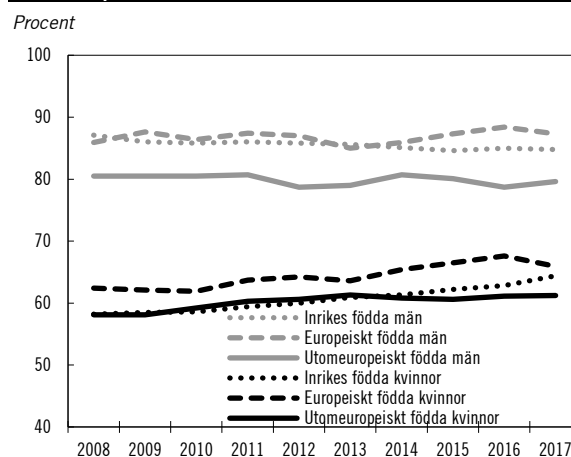
Av de som är sysselsatta arbetar män heltid i betydligt större utsträckning än kvinnor oavsett födelseregion. Bland män arbetade 80 procent av utomeuropeiskt födda, 87 procent av europeiskt födda och 85 procent av inrikes födda heltid i sin huvudsyssla 2017. Motsvarande siffror för kvinnor var 61 procent bland utomeuropeiskt födda, 66 procent bland europeiskt födda och 64 procent bland inrikes födda. Skillnaden mellan kvinnor och män har dock minskat något över tid då andelen kvinnor som arbetar heltid har ökat sedan 2010 (se diagram 3.1). Detta gäller oavsett födelseregion men är tydligast för de inrikes födda.

Tabell 3.4 Andel arbetslösa av arbetskraften bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Procent

År	Sverige män	Europa män	Utanför Europa män	Sverige kvinnor	Europa kvinnor	Utanför Europa kvinnor
2008	5,0	7,7	15,6	5,5	9,8	16,5
2009	7,3	11,2	21,1	6,8	9,6	20,0
2010	7,4	11,1	20,6	6,9	11,2	23,2
2011	6,1	10,9	21,9	6,2	10,8	21,3
2012	6,5	10,2	23,0	6,2	10,7	19,8
2013	6,4	10,6	22,2	6,2	10,1	21,9
2014	6,4	10,3	21,5	5,8	9,3	23,0
2015	5,5	8,6	22,7	5,2	8,9	22,4
2016	5,1	7,7	23,2	4,5	7,7	21,2
2017	4,6	7,5	21,2	4,1	7,7	21,0

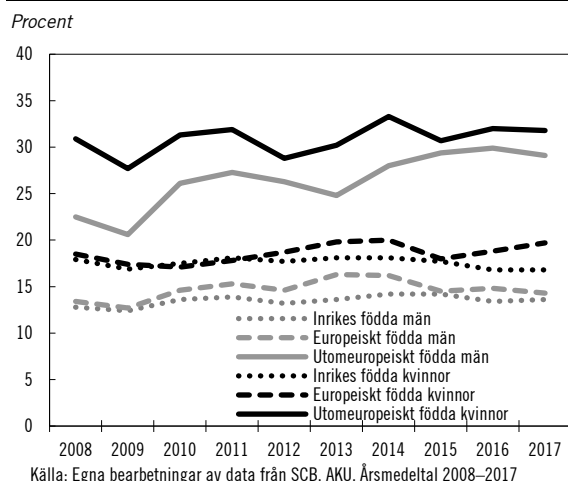
Källa: Egna bearbetningar av data från SCB, AKU. Årsmedeltal 2008–2017.

Diagram 3.1 Andel heltidsarbetande av sysselsatta bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Anm. Uppgifterna avser andelen som arbetar heltid inom huvudsysslan.
Källa: Egna bearbetningar av data från SCB, AKU. Årsmedeltal 2008–2017.

Tidsbegränsade anställningar

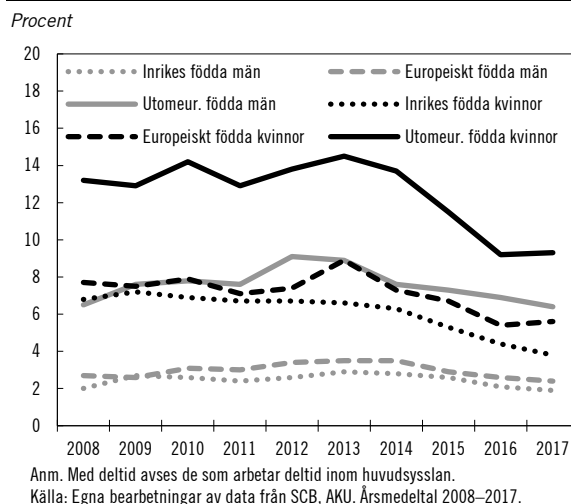
Tidsbegränsade anställningar är vanligare bland utomeuropeiskt födda än bland inrikes födda och europeiskt födda (se diagram 3.2). Bland utomeuropeiskt födda har andelen med tidsbegränsade anställningar ökat under den studerade tidsperioden och uppgick 2017 till 32 procent bland kvinnor och 29 procent bland män. Utvecklingen har varit mer stabil för inrikes födda och uppgick 2017 till 17 procent (kvinnor) respektive 14 procent (män). Andelen europeiskt födda med tidsbegränsade anställningar ligger nära den för inrikes födda. Under 2017 hade 14 procent av de europeiskt födda männen och 20 procent av kvinnorna tidsbegränsade anställningar.

Diagram 3.2 Andel tidsbegränsat anställda bland inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Undersysselsatta som arbetar deltid

I Arbetskraftsundersökningarna (AKU) räknas en person som undersysselsatt om han eller hon kan och vill arbeta mer än vad som är fallet i den nuvarande arbetsituationen. I diagram 3.3 redovisas undersysselsatta bland deltidsarbetande.

Bland utomeuropeiskt födda kvinnor i sysselsättning är det 9 procent, eller drygt 21 000 personer, som skulle vilja arbeta mer. Bland utomeuropeiskt födda män är andelen 6 procent, vilket motsvarar drygt 17 000 personer. Andelen undersysselsatta är lägre bland inrikes födda och bland personer födda i Europa. Det är generellt sett vanligare att kvinnor är undersysselsatta. De senaste åren har skillnaderna mellan kvinnor och män i andelen undersysselsatta dock minskat oavsett härkomst.

Diagram 3.3 Undersysselsatta 15–74 år som arbetar deltid som andel av det totala antalet sysselsatta, fördelat på inrikes födda, europeiskt födda (exkl. Sverige) och utomeuropeiskt födda

Andel högutbildade som har ett arbete som kräver eftergymnasial utbildning

Ur såväl den enskildas som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det viktigt att människor kan omsätta sin utbildning och sina yrkeserfarenheter i ett arbete med rätt kvalifikationsnivå. Ett sätt att redovisa det är att mäta andelen av förvärvsarbetande personer med eftergymnasial utbildning som har ett arbete med hög kvalifikationsnivå (yrkesområde 2–3 i svensk yrkesklassificering), se tabell 3.5.

Tabell 3.5 Andel förvärvsarbetande 20–64 år med eftergymnasial utbildning som har arbete med hög kvalifikationsnivå bland inrikes och utrikes födda

Procent

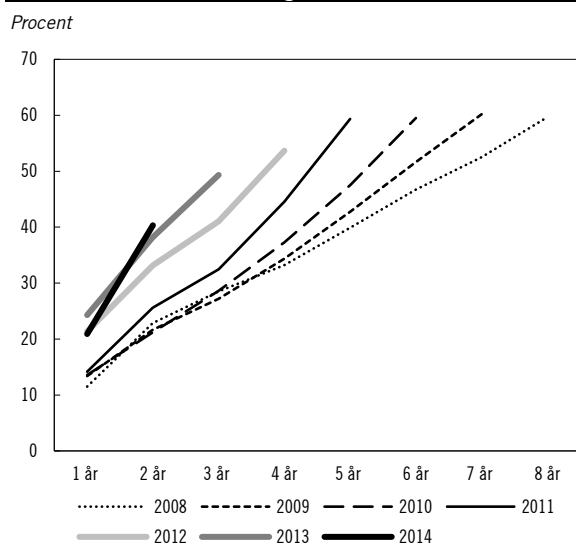
År	Män		Kvinnor	
	Inrikes födda	Födda utanför EU/EFTA	Inrikes födda	Födda utanför EU/EFTA
2007	66,5	42,7	74,7	51,2
2008	67,0	43,0	74,3	51,6
2009	67,8	44,8	74,5	52,5
2010	67,3	44,4	73,5	52,0
2011	67,3	44,3	73,5	52,3
2012	67,1	44,9	72,9	53,0
2013	66,9	45,2	72,5	53,2
2014	66,9	48,6	71,7	55,3
2015	65,8	47,5	69,9	53,7
2016	66,7	48,8	70,6	54,7

Anm. En ny yrkesklassificering (SSYK 2012) infördes 2014, vilket innebär att uppgifterna fr.o.m. 2014 inte är jämförbara med data för tidigare år.
Källa: SCB, registerdata för integration.

Andelen högutbildade som arbetar inom ett yrke med hög kvalifikationsnivå är lägre bland utrikes födda än bland inrikes födda. Det gäller särskilt utrikes födda män från länder utanför EU/EFTA, där andelen var 48,8 procent år 2016, vilket kan jämföras med 54,7 procent bland kvinnor.

Under perioden 2007–2013 har det skett en viss ökning av andelen högutbildade födda utanför EU/EFTA som arbetar i högkvalificerade yrken. Den markanta ökningen mellan 2013 och 2014 av andelen högutbildade personer födda utanför EU/EFTA som arbetar i högkvalificerade yrken beror delvis på övergången till ny yrkesklassificering (SSYK 2012) och bör därför bedömas med försiktighet. Under tioårsperioden 2007–2016 har det skett en minskning av andelen högutbildade inrikes födda kvinnor som arbetar inom yrken med hög kvalifikationsnivå.

Diagram 3.4 Andel förvärvsarbetande nyanlända, skyddsbehövande och deras anhöriga, mottagna 2008–2014 efter vistelsetid i Sverige. Män (20–64 år)

Källa: SCB, registerdata för integration

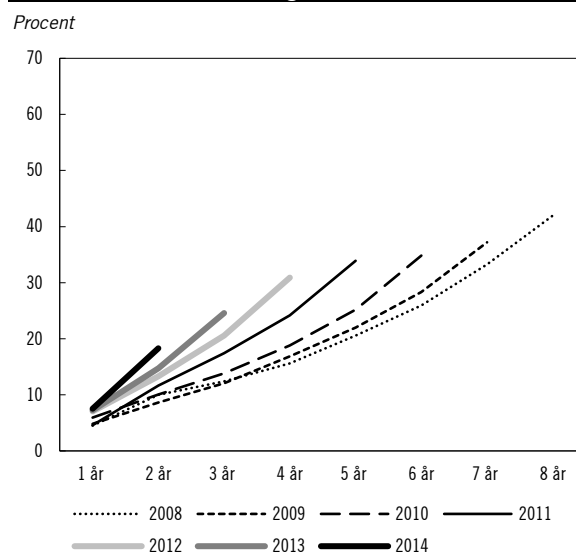
Sysselsättningen för nyanlända

Generellt för personer som har invandrat gäller att sysselsättningen ökar med tiden i Sverige. Ofta har nyanlända en längre väg till arbete än personer som har invandrat av andra skäl t.ex. som arbetskraftsinvandrare. I detta avsnitt redovisas andelen förvärvsarbetande bland nyanlända efter vistelsetid i Sverige och vilket år de togs emot i en kommun. För att klassificeras som förvärvsarbetande ska personen ha haft en löneinkomst som överstiger ett skattat gränobelopp eller bedriva aktiv näringsverksamhet. Uppgifterna avser personer i åldersgruppen 20–64 år och

är hämtade från den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS). Senast tillgängliga data avser år 2016. AKU och RAMS skiljer sig åt på ett flertal sätt, varför sysselsättningsnivåerna inte är jämförbara.

Nyanländas etablering på arbetsmarknaden har gått snabbare under de senaste åren. Av dem som togs emot i en kommun 2011 var 48,5 procent förvärvsarbetande efter fem år, vilket kan jämföras med 31,6 procent för dem som togs emot 2009, dvs. året före etableringsreformen infördes. Bland dem som togs emot i en kommun 2012–2014 har andelen förvärvsarbetande ökat ännu snabbare (se diagram 3.4 och 3.5). Skillnaderna mellan könen är dock betydande. Andelen förvärvsarbetande män är markant högre än motsvarande andel för kvinnor. Efter ca tio år i landet tenderar skillnaden mellan könen att minska.

Diagram 3.5 Andel förvärvsarbetande nyanlända, skyddsbehövande och deras anhöriga, mottagna 2008–2014 efter vistelsetid i Sverige. Kvinnor (20–64 år)

Källa: SCB, registerdata för integration.

Utvecklingen inom området utbildning

Grundskolan

Utrikes födda elever har som grupp sämre utbildningsresultat än elever födda i Sverige. Resultaten i skolan är beroende bl.a. av föräldrarnas utbildningsbakgrund, elevens kön och elevens ålder vid invandringstillfället. Utrikes födda elever som har invandrat efter ordinarie skolstartsalder har betydligt svårare att uppnå behörighet till något av gymnasieskolans nationella program både jämfört med inrikes födda och jämfört med övriga utrikes födda elever.

I tabell 3.6 och diagram 3.6 redovisas uppgifter avseende andelen som är behöriga till något av gymnasieskolans nationella program efter att ha avslutat årskurs nio bland elever som invandrat efter sju års ålder. Andelen är betydligt lägre bland de som invandrar från länder utanför EU/EFTA än bland andra.

Bland elever födda utanför EU/EFTA som har folkbokförts efter sju års ålder var andelen behöriga 39 procent år 2017 (flickor 45 procent och pojkar 35 procent). Detta är en minskning med nästan fyra procentenheter jämfört med 2016. Minskningen har framför allt skett bland pojkarna. Bland eleverna som har avslutat årskurs nio 2017 har det jämfört med 2016 skett en viss ökning av andelen som har de kortaste vistelsetiderna. Det skulle kunna vara en orsak till att andelen behöriga har minskat.

Av de elever som har invandrat efter sju års ålder och avslutat årskurs nio är det gruppen födda utanför EU/EFTA som är störst till antalet. Gruppen har också ökat över tid, från 7 300 elever 2016 till 8 700 elever 2017.

Även bland födda inom EU/EFTA har det skett en minskning av andelen behöriga jämfört med 2016.

Bland elever som har invandrat vid sju års ålder eller tidigare från länder utanför EU/EFTA var andelen behöriga 84 procent för flickor och 80 procent för pojkar år 2017. Bland inrikes födda elever var 91 procent av flickorna och 89 procent av pojkarna behöriga till något nationellt program inom gymnasieskolan 2017.

Tabell 3.6 Andel elever med behörighet till något av gymnasieskolans nationella program bland inrikes födda och utrikes födda som har folkbokförts efter sju års ålder

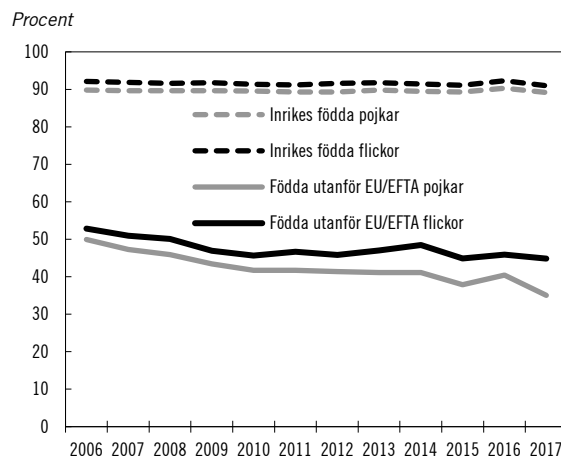
Procent

År	Inrikes födda	Födda i Norden exkl. Sverige	Födda i EU/EFTA exkl. Norden	Födda utanför EU/EFTA
2008	90,6	77,6	67,3	47,9
2009	90,7	82,2	66,9	45,1
2010	90,4	81,8	65,0	43,6
2011	90,2	83,1	68,9	44,0
2012	90,4	82,6	68,8	43,4
2013	90,8	82,0	72,0	43,8
2014	90,4	79,8	74,2	44,5
2015	90,2	76,3	71,7	41,0
2016	91,2	80,9	74,7	42,8
2017	90,0	80,3	72,4	39,1

Anm.: Uppgifterna avser elever som var folkbokförda i landet i slutet av redovisningsåret. Fr.o.m. 2011 avses med behörighet att en person är behörig till minst ett nationellt program. Då behörighetskraven skärpts är uppgifterna för 2011 och framåt inte helt jämförbara med tidigare år.

Källa: SCB, särskild beställning från registerdata för integration

Diagram 3.6 Andel elever med behörighet till något av gymnasieskolans nationella program efter kön bland inrikes födda och födda utanför EU/EFTA som har folkbokförts efter sju års ålder

Anm.: Uppgifterna avser elever som var folkbokförda i landet i slutet av redovisningsåret. Fr.o.m. 2011 avses med behörighet att en person är behörig till minst ett nationellt program. Då behörighetskraven har skärpts är uppgifterna för 2011 och framåt inte helt jämförbara med tidigare år.

Källa: SCB, särskild beställning från registerdata för integration

Genomströmning i gymnasieskolan

Många elever som har invandrat till Sverige i nära anslutning till gymnasiestarten har svårt att slutföra sina studier i gymnasieskolan. I tabell 3.7 redovisas studieresultat inom fyra år för nybörjare i gymnasieskolan hösten 2013. Resultaten visas för elever med svensk bakgrund (elever som är födda i Sverige med minst en förälder född i Sverige) och elever med utländsk bakgrund (elever som är födda utomlands eller elever som är födda i Sverige vars båda föräldrar är födda

utomlands). Resultaten visas även för nyinvandrade elever, liksom för det totala antalet elever när nyinvandrade har exkluderats. Med nyinvandrade elever avses, enligt Skolverkets definition, elever som har kommit till Sverige tidigast fyra år före sin start i gymnasieskolan. Statistiken utgår från elever som är folkbokförda, asylsökande elever ingår inte.

Tabell 3.7 visar att av nyinvandrade elever som påbörjade gymnasieskolan höstterminen 2013 var det 21 procent av kvinnorna och 15 procent av männen som hade en gymnasieexamen fyra år senare. Det var 4 respektive 5 procent som hade ett studiebevis (se beskrivning under tabell 3.7). Bland elever med svensk bakgrund var det 80 procent av kvinnorna och 75 procent av männen som hade en gymnasieexamen och 5 respektive 8 procent som hade ett studiebevis.

Tabell 3.7 Genomströmning inom fyra år för nybörjare år 1 inom gymnasieskolan den 15 oktober 2013

Procent

	Gymnasieexamen		Studiebevis*	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Elever med svensk bakgrund	80,3	74,9	5,1	7,8
Elever med utländsk bakgrund	54,9	45,2	9,9	12,0
Nyinvandrade elever	20,9	15,1	3,5	4,8
Totalt exklusive nyinvandrade elever	77,4	71,6	6,4	9,1
Gymnasieskolan totalt	74,4	67,7	6,2	8,8

Källa: Skolverket

*För elever som inte uppfyller kraven för gymnasieexamen efter ett nationellt program ska ett studiebevis utfärdas i stället för ett examensbevis. Studiebevisen som redovisas gäller elever som slutfört ett fullständigt nationellt program (2500 poäng) och blivit betygsatta (F-A) i sammanlagt 2500 kurspoäng eller fler.

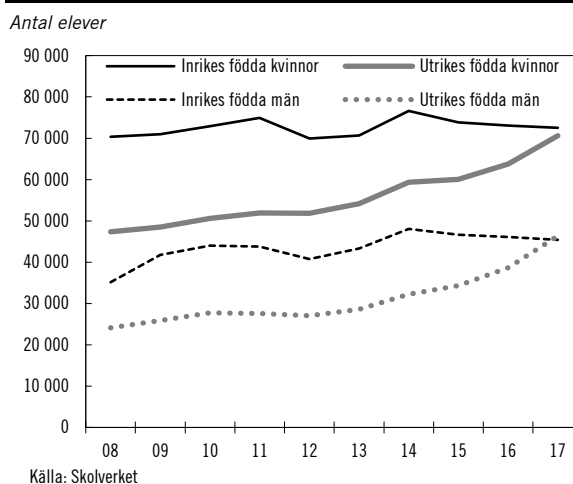
Utrikes födda i kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå

Antalet utrikes födda elever inom kommunal vuxenutbildning (exklusive sfi) ökar, se diagram 3.7. Antalet utrikes födda elever år 2017 var ca 117 000, varav 71 000 kvinnor och 46 000 män. Utrikes födda utgjorde 50 procent av samtliga elever inom Komvux, 49 procent bland kvinnor och 51 procent bland män.

Inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå var ca 47 000 elever utrikes födda 2017, vilket motsvarade 95 procent av eleverna. Jämfört med 2016 har antalet utrikes födda elever inom kommunal vuxenutbildning ökat med

14 500 personer varav 7 000 på den grundläggande nivån.

Diagram 3.7 Antal elever i kommunal vuxenutbildning, inrikes och utrikes födda

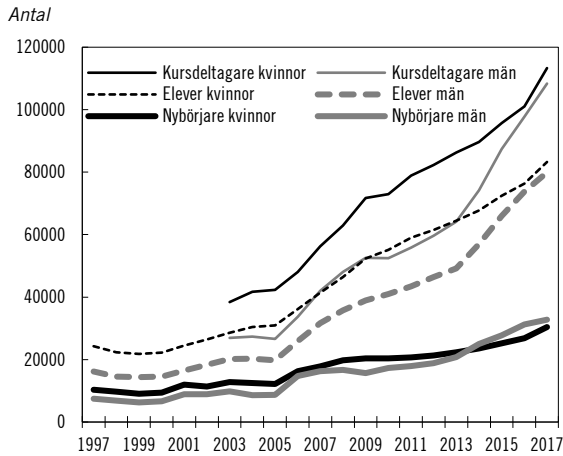

Sett till samtliga elever inom kommunal vuxenutbildning var det en större andel bland de utrikes födda eleverna som hade en högskoleutbildning, 40 procent, jämfört med de inrikes födda eleverna, 10 procent. Andelen med en gymnasial utbildning var i stället högre bland de inrikes födda eleverna, 69 procent, jämfört med 35 procent bland utrikes födda.

Av samtliga kursdeltagare 2017 (en elev räknas som flera kursdeltagare om han eller hon har deltagit i mer än en kurs under mätperioden) var det 72 procent av de utrikes födda som slutfört kursen (70 procent bland inrikes födda), 17 procent som avbrutit kursen (18 procent bland inrikes födda) och 11 procent som fortsatt kursen under nästa kalenderår (12 procent bland inrikes födda.)

Kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare

Antalet elever i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) har fortsatt att öka och uppgick 2017 till 163 000 elever, varav 83 000 kvinnor och 80 000 män, se diagram 3.8. Antalet nybörjare (personer som fått sin första kursstart under året) uppgick till 63 000 personer. Varje elev studerar i genomsnitt 1,4 kurser om året, vilket innebär att antalet kursdeltagare uppgår till ca 222 000. Det vanligaste födelselandet bland eleverna var Syrien. Andra vanliga födelseländer var Eritrea, Irak, Somalia, Afghanistan och Polen.

Diagram 3.8 Elever, kursdeltagare och nybörjare i sfi

Källa: Skolverket

I tabell 3.8 redovisas studieresultat efter två år för elever som började sfi 2014 och 2015. Resultaten visar att drygt sex av tio har avslutat någon kurs med minst godkänt resultat två år senare. Det är en större andel kvinnor (68 procent) än män (61 procent) som får godkänt på någon kurs. Andelen som avbröt studierna var högre bland män än bland kvinnor. Det är drygt en av tio som fortsätter utbildningen. Se närmare beskrivning av sfi under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Tabell 3.8 Studieresultat efter två år för elever som påbörjat sin utbildning 2014 respektive 2015, prioriterade efter högsta godkända studievägskurs

Procent

	Nybörjare 2014		Nybörjare 2015	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Samtliga elever (antal)	23 550	25 025	24 841	27 434
Andel (%) som slutfört någon kurs med godkänt resultat efter två år	68	61	68	61
Därav				
Kurs A	4	3	4	3
Kurs B	13	14	14	14
Kurs C	15	15	15	16
Kurs D	36	28	34	27
Andel (%) avbrott/studieuppehåll	21	26	20	26
Andel (%) som fortsätter utbildningen	11	12	12	12

Källa: Skolverket

Utvecklingen inom området hälsa

Utrikes föddas allmänna hälsotillstånd

I undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC, Statistics on income and living

conditions) 2014–2015 och 2016–2017 studeras bl.a. det allmänna hälsotillståndet.

Tabell 3.9 visar att bland utrikes födda kvinnor uppgav ca 71 procent (årsgenomsnitt 2016 och 2017) att de hade ett bra hälsotillstånd. Detta är en statistiskt signifikant skillnad jämfört med inrikes födda kvinnor där 76 procent uppgav att de hade ett bra hälsotillstånd. Bland utrikes födda män uppgav 77 procent att de hade ett bra hälsotillstånd. Skillnaden i förhållande till inrikes födda män är inte signifikant.

Tabell 3.9 Andel med bra hälsotillstånd för personer 16 år eller äldre

Procent, genomsnitt åren 2014–2015 och åren 2016–2017

Bakgrund	2014–2015		2016–2017	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Utrikes födda	70,8	75,8	70,7	76,5
Inrikes födda	76,7	80,4	75,9	79,2

Källa: SCB, ULF/SILC

Psyisk hälsa

Psykisk hälsa mäts med förekomsten av sömnbesvär eller besvär med ångslan, oro och ångest.

De största skillnaderna vad gäller andelen som uppger att de har sömnbesvär finns mellan kvinnor och män, se tabell 3.10. Skillnaderna mellan inrikes och utrikes födda kvinnor eller inrikes och utrikes födda män är inte signifikanta.

Vad gäller besvär med ångslan, oro och ångest är det en signifikant högre andel bland utrikes födda kvinnor och män än bland inrikes födda män som har sådana besvär. Vad gäller ohälsa bland barn se utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Tabell 3.10 Andel med sömnbesvär, respektive besvär med ångslan oro och ångest för personer 16 år och äldre

Procent, genomsnitt åren 2016–2017

	Sömnbesvär		Ångslan, oro och ångest	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Utrikes födda	34,9	26,3	31,2	26,9
Inrikes födda	32,1	22,6	30,1	19,1

Källa: SCB, ULF/Ss ILC

3.4.3 Insatser för nyanländas etablering

Främjande av etablering

Främjande av etablering avser verksamhet och insatser som stimulerar etableringen i arbets- och samhällslivet och som finansieras via anslag 1:1

Etableringsåtgärder. Anslaget får även användas till utgifter som rör uppföljning och utvärdering av integrationen.

Stöd till riksorganisationer bildade på etnisk grund

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUUF) fördelar stöd till organisationer bildade på etnisk grund i syfte att stärka organisationernas egna initiativ och verksamheter kring kultur, språk och identitet samt delaktighet i samhället. Under 2017 fick 58 av 77 organisationer som hade ansökt om bidrag del av stödet, vilket är två organisationer färre än under 2016. Totalt utbetalades ca 19 miljoner kronor till dessa organisationer.

Auktorisation av tolkar och översättare

Kammarkollegiet ansvarar för auktorisation av tolkar och översättare. Vid utgången av 2017 fanns det enligt Kammarkollegiets register över tolkar och översättare 1 119 auktoriserade tolkar, varav 241 med specialistkompetens som rättstolk och 172 med specialistkompetens som sjukvårdstolk. Vid samma tidpunkt fanns det 485 auktoriserade översättare. Det totala antalet tolkar och auktoriserade översättare var i stort sett oförändrat 2017 i jämförelse med de två senaste åren. Auktorisation av tolkar har under 2017 skett i 34 språk och av översättare i 20 språk.

Redovisningar från bl.a. Kammarkollegiet visar att det fortfarande råder brist på såväl auktoriserade som utbildade tolkar. Under 2017 deltog fler i de skriftliga proven men färre auktoriserades. Detta förklaras framför allt av att många saknar tillräckliga kunskaper och erfarenheter för att klara auktorisationsproven.

Av tabell 3.11 framgår hur många som ansöker och deltar i skriftliga prov, hur många som går vidare till muntliga prov och slutligen hur många av dessa som blir auktoriserade.

Tabell 3.11 Auktorisation av tolkar 2015–2017

	2015	2016	2017
Deltagare i skriftliga prov	441	558	728
Deltagare i muntliga prov	158	108	90
Antal nya auktorisationer	59	49	30

Källa: Kammarkollegiet.

Flyktingguider och familjekontakter

Länsstyrelserna disponerade 50 miljoner kronor för att stärka och utveckla verksamhet med flyktingguider och familjekontakter under 2017. Målgruppen för insatserna omfattar sedan 2016 förutom ensamkommande barn och unga samt nyanlända även asylsökande. Under 2017 inkom 216 ansökningar om medel för verksamhet, motsvarande drygt 136 miljoner kronor. 128 av dessa ansökningar beviljades. Antalet ansökningar har minskat sedan föregående år.

Tidiga insatser för asylsökande m.fl.

Sedan den 1 februari 2017 har länsstyrelserna i uppdrag att samordna tidiga insatser för asylsökande m. fl. enligt förordningen (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare. Insatserna syftar till att främja kunskaper i svenska språket och kunskaper om det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden samt till att främja hälsa. Länsstyrelserna anger i sin rapportering enligt regleringsbrevet för 2017 att förutsättningarna att tillgodose behovet av insatser är goda, både på kort och på lång sikt.

Enligt återrapportering från länsstyrelserna uppskattas runt 60 procent av de asylsökande under 2017 ha deltagit i en tidig insats. Flest insatser har erbjudits inom områdena svenska och samhällsinformation. Sedan februari 2017 ansvarar länsstyrelserna även för att hantera och betala ut statsbidrag enligt förordningen (2016:1364) om statsbidrag till verksamheter för asylsökande m.fl. Under 2017 disponerade länsstyrelserna 135 miljoner kronor för sådana verksamheter. Totalt inkom 792 ansökningar om sammanlagt 346 miljoner kronor. Länsstyrelserna beviljade 421 ansökningar om statsbidrag för verksamheter för asylsökande m.fl. En stor andel av de anordnare som beviljades medel var studieförbund eller folkhögskolor och trossamfund eller religiösa organisationer.

Folkbildningsrådet fördelade 170 miljoner kronor under 2017 till studieförbund och folkhögskolor för särskilda folkbildningsinsatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare (se vidare utg.omr. 17).

Portalen informationsverige.se

Under 2017 ökade det registrerade antalet sidvisningar för webbportalen informationsverige.se med ca 60 procent jämfört med 2016. Under 2017 registrerades nästan 3 miljoner sidvisningar, framför allt kopplat till boken Om Sverige (material för samhällsorientering för nyanlända), språkinlärningspaketet Lära svenska samt sidor om föräldraskap.

Uppföljning och utvärdering av integrationen

Under 2017 användes 2,5 miljoner kronor för uppföljning och utvärdering av integrationen. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) gavs bidrag för en studie om utrikes födda kvinnors etablering med fokus på de nordiska länderna. Studien visar att efter tio års vistelsetid är Sverige det land som uppvisar den allra högsta sysselsättningsgraden bland nyanlända kvinnor. OECD menar att den finns indikationer på att det är lönsamt att satsa på tidiga insatser i form av språkträning och utbildning under etableringsperioden.

Statskontoret lämnade på uppdrag av regeringen en kunskapssammanställning om varför utomeuropeiskt födda kvinnor i större utsträckning står utanför arbetskraften jämfört med utrikes födda män och jämfört med inrikes födda.

Statistiska centralbyrån (SCB) fick liksom föregående år 0,9 miljoner kronor för att fortsätta redovisa registerstatistik om integration på nationell, regional och lokal nivå på SCB:s webbplats. Statistiken publiceras grupperad efter kön, grund för bosättning, vistelsetid i landet m.m.

Statlig ersättning till kommuner vid flyktingmottagande

Staten har ett ekonomiskt ansvar för flyktingmottagandet och ersätter kommuner och lands-ting för kostnader relaterade till mottagandet av nyanlända inklusive ensamkommande barn och unga. Statlig ersättning vid flyktingmottagande finansieras via anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande*.

Mottagande av nyanlända i kommunerna

Sammantaget mottagande i kommunerna

Under 2017 togs totalt 68 800 nyanlända emot i landets kommuner, varav 8 600 var ensamkommande barn. De flesta som togs emot utgjordes av personer som bosatte sig på egen hand i kommunen, i första hand personer som under asyltiden bott i eget boende eller varit anhöriga till skyddsbehövande (se tabell 3.12).

Nyanlända som har tagits emot i en kommun efter anvisning enligt lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen), dvs. nyanlända från anläggningsboende och vidarebosatta, utgjorde ca 41 procent av det totala mottagandet under 2017. Mottagandet efter anvisning utgörs av nyanlända som omfattats av anvisningar både enligt 2016 och 2017 års kommunal. Det motsvarar ca 28 000 personer, vilket är en ökning från ca 18 800 personer 2016. År 2015, dvs. innan bosättningslagen trädde i kraft, var det 6 800 nyanlända från Migrationsverkets anläggningsboende som togs emot i en kommun efter anvisning. Kommunerna har även tagit emot fler vidarebosatta efter att regeringen inför 2017 beslutade att öka antalet vidarebosatta till Sverige från 1 900 till 3 400.

Fler män än kvinnor söker asyl, vilket återspeglas i mottagandet. Av de 68 800 nyanlända som togs emot i en kommun 2017 var 29 400 kvinnor och 39 400 män. Jämfört med 2016 ökade dock andelen kvinnor, inklusive ensamkommande flickor från 41 procent till 43 procent. Av de 8 600 ensamkommande barn med uppehållstillstånd som togs emot under 2017 var 1 100 flickor och 7 500 pojkar. Andelen flickor minskade från 18 procent 2016 till 13 procent 2017.

Tabell 3.12 visar utvecklingen av kommunernas mottagande av flyktingar och andra skyddsbehövande samt deras anhöriga de senaste tio åren.

Tabell 3.12 Antalet nyanlända mottagna i en kommun*Antal mottagna med uppehållstillstånd grupperade efter ankomstsätt till kommunen, varav ensamkommande barn, 2009–2017*

Kategori mottagen	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Från anläggningsboende (ABO)	4 605	5 170	5 068	6 003	5 939	6 624	6 848	18 847	27 952
Från eget boende (EBO)	4 319	5 100	4 361	6 316	14 223	25 742	26 036	33 231	19 133
Anhörig till flykting som ansökt inom två år ¹	7 697	2 916	2 064	4 383	11 354	10 917	15 837	13 775	16 942
Vidarebosatta (kvotflyktingar)	1 880	1 813	1 962	1 687	1 801	1 972	1 897	1 892	3 419
Övriga	174	213	117	402	480	581	579	1 016	1 302
Summa	18 675	15 212	13 691	18 791	33 797	45 836	51 197	68 761	68 751
<i>Varav ensamkommande barn</i>	<i>1 216</i>	<i>1 492</i>	<i>2 345</i>	<i>2 205</i>	<i>2 285</i>	<i>3 370</i>	<i>3 794</i>	<i>6 971</i>	<i>8 625</i>

Källa: Migrationsverket och SCB

¹ Fr.o.m. 1 januari 2014 har bestämmelserna ändrats så att en ansökan ska ha skett inom sex år från det att anknytningspersonen första gången blev mottagen i en kommun. Tidigare gällde att ansökan skulle ha skett inom två år.*Fördelning i landet av det totala mottagandet*

Mottagandet av nyanlända varierar över landet. De län som under 2017 tog emot högst antal nyanlända per 1 000 invånare var Kalmar, Kronoberg, Blekinge och Jämtland. Lägst antal tog Gotland, Stockholm, Östergötland och Västra Götaland emot. Tabell 3.13 visar mottagandet av nyanlända fördelat på län.

Mottagandet inom länen är ojämnt fördelat mellan kommunerna. Antalet mottagna nyanlända per 1 000 invånare varierade 2017 mellan 3,5 och 38,8 nyanlända per 1 000 invånare. År 2016 varierade mottagandet mellan 1,3 och 34,4 nyanlända per 1 000 invånare.

Tabell 3.13 Mottagande av nyanlända fördelat på län

Mottagande i länen 2017, varav ensamkommande barn

Län			Mottagna flyktingar och skyddsbehövande			Varav ensamkommande barn	
	Antal kvinnor	Antal män	Summa antal	Antal mottagna per 1 000 invånare ¹	Andel mottagna i riket (%)	Antal	Andel av mottagna i riket (%)
Stockholms län	5 131	7 738	12 869	5,58	18,7 %	1 682	19,5 %
Uppsala län	944	1 273	2 217	6,01	3,2 %	297	3,4 %
Södermanlands län	901	1 167	2 068	7,10	3,0 %	279	3,2 %
Östergötlands län	1 147	1 506	2 653	5,80	3,9 %	291	3,4 %
Jönköpings län	1 258	1 587	2 845	7,96	4,1 %	335	3,9 %
Kronobergs län	855	1 108	1 963	9,94	2,9 %	256	3,0 %
Kalmar län	1 241	1 563	2 804	11,51	4,1 %	304	3,5 %
Gotlands län	130	187	317	5,41	0,5 %	46	0,5 %
Blekinge län	687	824	1 511	9,48	2,2 %	199	2,3 %
Skåne län	4 395	6 136	10 531	7,83	15,3 %	1 581	18,3 %
Hallands län	938	1 148	2 086	6,42	3,0 %	141	1,6 %
Västra Götalands län	4 628	5 516	10 144	6,00	14,8 %	1 018	11,8 %
Värmlands län	914	1 078	1 992	7,10	2,9 %	172	2,0 %
Örebro län	996	1 112	2 108	7,05	3,1 %	194	2,2 %
Västmanlands län	859	1 139	1 998	7,37	2,9 %	258	3,0 %
Dalarnas län	967	1 296	2 263	7,91	3,3 %	261	3,0 %
Gävleborgs län	892	990	1 882	6,59	2,7 %	177	2,1 %
Västernorrlands län	723	1 116	1 839	7,48	2,7 %	263	3,0 %
Jämtlands län	438	682	1 120	8,63	1,6 %	167	1,9 %
Västerbottens län	688	1 105	1 793	6,68	2,6 %	385	4,5 %
Norrbottnens län	627	1 121	1 748	6,96	2,5 %	319	3,7 %
Hela riket	29 359	39 392	68 751	6,79	100,0%	8 625	100,0%

Källa: Migrationsverket och SCB

¹Antal invånare per den 1 december 2017*Mottagande av nyanlända efter anvisning*

Den 1 mars 2016 trädde bosättningslagen i kraft. Lagen innebär att kommuner är skyldiga att efter anvisning ta emot nyanlända för bosättning i kommunen.

För 2017 beslutade regeringen att antalet nyanlända som skulle omfattas av anvisningar till kommuner skulle vara 30 600. Regeringen beslutade i januari 2017 att sänka antalet till 23 600 till följd av Migrationsverkets förändrade prognos och för att underlätta kommunernas mottagande. Under 2016 skulle 21 702 personer omfattas av anvisningar till kommuner.

I och med att ansvaret för att besluta om anvisningar övergick från Arbetsförmedlingen till Migrationsverket 2017 har det skett förändringar i hur vissa uppgifter mäts och redovisas, vilket gör det svårt att göra jämförelser mellan 2016 och

2017. Därför redovisas i vissa fall endast uppgifter för 2017.

Under 2017 avbröts anvisningen för 4 064 personer. Det innebär att det totala antalet personer som omfattades av beslut om anvisning till en kommun 2017 var 27 665. Vid årsskiftet 2017/2018 hade totalt 21 504 personer tagits emot i en kommun efter anvisning enligt 2017 års kommunal, vilket motsvarar 91 procent av antalet personer som skulle omfattas av anvisningar 2017 (23 600). Vid årsskiftet återstod därmed för kommunerna att ta emot 2 096 personer. Det planerade mottagandet kan fortgå även under 2018.

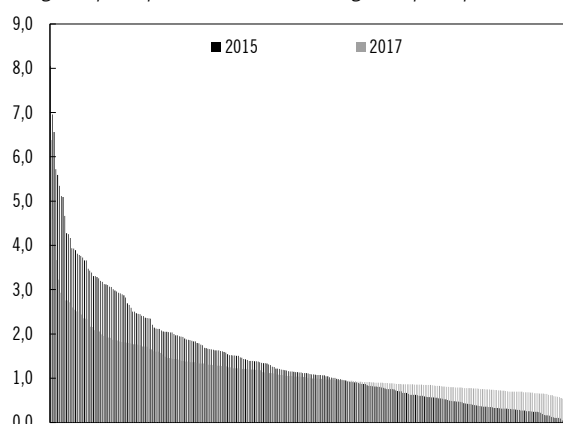
Den genomsnittliga ledtiden för anvisningar enligt 2017 års kommunal var 107 dagar från uppehållstillstånd till beslut om anvisning. Ledtiden har minskat jämfört med 2016, då den var 122 dagar. Däremot har den genomsnittliga ledtiden från beslut om anvisning till mottagande

i en kommun ökat. 2017 var ledtiden 69 dagar, vilket är något längre än den maximala tidsfrist som gäller enligt förordningen (2016:39) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Under 2016 var motsvarande ledtid 53 dagar.

Diagram 3.9 visar kommunens mottagande per capita i förhållande till mottagandet per capita i riket för 2015 och 2017. Diagrammet visar på en jämnare fördelning av mottagande mellan kommunerna.

Diagram 3.9 Mottagandet av nyanlända per capita per kommun i förhållande till det genomsnittliga mottagandet per capita i riket

Mottagande per capita i kommunerna/mottagandet per capita i riket

Källa: Egna beräkningar.

Anm: Kommunerna sorterade från högst till lägst mottagande i förhållande till riket

Länsstyrelsernas arbete för beredskap och kapacitet i kommunerna

Länsstyrelserna bedömer att det överlag i landet under 2017 har funnits ett väl fungerande mottagningsarbete och ett gott samarbetsklimat. Samtidigt bedömer länsstyrelserna att kapaciteten att ta emot nyanlända i enlighet med fastställda läns- och kommunal varierar mellan olika län och kommuner.

Under 2017 disponerade länsstyrelserna 80 miljoner kronor enligt 37 § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utläningar.

Sammantaget inkom 195 ansökningar om drygt 131 miljoner kronor under 2017, varav länsstyrelserna beviljade medel för 147 projekt. Insatserna i de beviljade projekten var i störst utsträckning kopplade till bosättning/bostäder, samverkan och privatpersoners bostäder.

Av de 112 insatser som avslutades och slutrapporterades under 2017 var bostäder/bosättning och samverkan de vanligaste inriktningarna.

Länsstyrelserna bedömer att insatserna har bidragit till stärkt kapacitet och beredskap både på kort och lång sikt.

Mottagandet av ensamkommande barn och unga

Länsstyrelserna har i uppdrag att verka för att det finns beredskap och kapacitet i kommunerna att ta emot ensamkommande barn. Med anledning av det nya ersättningssystem som infördes 2017 samt ett minskat antal asylsökande ensamkommande barn befinner sig kommunerna i en omfattande omställningsprocess. Det har medfört att antalet platser i framför allt HVB-hem minskar.

Den genomsnittliga handläggningstiden för asylsökande ensamkommande barns förstahandsansökningar har under 2017 ökat kraftigt jämfört med tidigare år. Det beror på att många av ärendena är utredningskrävande och på att det har tagit tid att handlägga det stora antalet ärenden som inkom under 2015. Migrationsverket bedömer att handläggningstiderna ska kunna kortas avsevärt fr.o.m. innevarande år (se vidare utg.omr. 8).

Samhällsorientering

Kommunerna ansvarar för att erbjuda samhällsorientering enligt lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare. Samhällsorienteringen ska ge en grundläggande förståelse för det svenska samhället och en grund för fortsatt kunskapsinhämtande.

Enligt länsstyrelsernas rapportering om samhällsorientering för 2017 anger de flesta kommuner (94 procent) att de främst ger samhällsorientering på deltagarnas modersmål.

Enligt rapporteringen erbjöd 17 procent av kommunerna samhällsorientering på kvällstid under 2017, en minskning jämfört med 2016. I cirka hälften av kommunerna kompletterades de 60 obligatoriska timmarna med ytterligare samhällsorientering, oftast med hälsoinformation.

Enligt Arbetsförmedlingen deltog 25 300 personer i samhällsorientering inom ramen för etableringsuppdraget under 2017. Uppgifterna om hur många som deltog i samhällsorientering utanför etableringsuppdraget är något osäkra, men indikerar ett lågt deltagande. Under perioden 1 oktober 2016 till 30 september 2017 uppskattas antalet deltagare utanför etableringsuppdraget ha uppgått till drygt 2 500 personer, något fler kvinnor än män. Det innebar en ökning jämfört med 2016. En majoritet av kommunerna,

247 stycken, uppger att de erbjöd samhällsorientering till denna målgrupp (anhöriga till nyanlända).

Samverkan om förenklade och effektivare processer för nyanlända

Under 2016 gavs ett regeringsuppdrag till Migrationsverket, Försäkringskassan, Skatteverket och Arbetsförmedlingen om en utökad satsning på förenklade och mer effektiva processer för nyanlända, vilket förlängdes under 2017 (A2017/01413/I). Myndigheterna har samlokalisert sig på en rad orter i landet, s.k. mötesplatser, vilket möjliggör för nyanlända att träffa representanter för flera myndigheter vid samma tillfälle. I delredovisningen från februari 2018 (A2018/00385/I) framgår att för många nyanlända har samverkan inneburit förenklade första kontakter med myndigheter och kortare väntetider till en kontakt. Regeringsuppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2019 (se också beskrivning under utg.omr. 3, 8, 10 och 14).

Under 2017 passerade 12 500 nyanlända (unika personer) vuxna och barn en s.k. mötesplats, varav 9 300 var över 17 år gamla. Det innebär att 58 procent av det totala antalet nyanlända (vuxna och barn) som beviljats uppehållstillstånd har passerat en mötesplats. Under 2017 utökades detta slag av mötesplatser från fem till 27 orter.

Utbetalda ersättningar till kommuner för flyktingmottagande

Utgifterna för ersättning till kommuner och landsting för flyktingmottagandet enligt förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar och förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande m.m. har ökat betydligt de två senaste åren som en följd av att många av dem som sökte asyl i Sverige under 2015 och 2016 har beviljats uppehållstillstånd och tagits emot i en kommun. Under 2017 ökade utgifterna med ca 3 200 miljoner kronor (26 procent) jämfört med 2016 och med ca 6 200 miljoner kronor (69 procent) jämfört med 2015. Den största delen av utgifterna och av utgiftsökningen jämfört med föregående år utgjordes av schablonersättningen för mottagandet av nyanlända. Utgifterna för ensamkommande barn och unga fortsatte att öka under 2017, men i betydligt lägre takt än under 2016. Av tabell 3.14 framgår vilka ersättningar som har

betalats ut samt utvecklingen av utbetalda ersättningar under 2013–2017.

Tabell 3.14 Utbetalda ersättningar för flyktingmottagande

Miljoner kronor

	2013	2014	2015	2016	2017
Extra ersättning mottagna 2010	2				
Schablonersättning	1 540	2 496	3 418	4 913	7 401
Initialt ekonomiskt bistånd	128	172	191	256	309
Prestationsbaserad ersättning		313	405	73	1
Ensamkommande barn och unga	3 201	3 404	4 380	6 062	6 487
Hyreskostnader	1	2	2	3	28
Grundersättning	123	62	63	64	65
Ekonomiskt bistånd m.m.	133	130	107	148	202
Vissa särskilda kostnader	76	80	100	126	140
Stöd- och service, hälso- och sjukvård	295	249	234	287	433
Sfi för anläggningsboende		1	8	12	21
Beredskap och mottagningskapacitet	40	60	60	70	80
Summa	5 539	6 969	8 968	12 014	15 167

Källa: ESV Hermessystemet.

Schablonersättning för mottagandet av nyanlända

Schablonersättningen för mottagandet av nyanlända betalas ut till kommuner under två år med ett fastställt belopp per mottagen person och avser kostnader för bl.a. mottagande i samband med bosättning, introduktionsinsatser inom skola och förskola, sfi, samhällsorientering, tolkar och kommunala insatser som underlättar etablering.

Under 2017 ökade utgifterna för schablonersättningen med ca 2 500 miljoner kronor (51 procent) jämfört med 2016. De ökade utgifterna beror delvis på det ökade antalet kommunmottagna under 2015–2017. Utgifterna påverkades också av att schablonersättningen höjdes med 50 procent 2016 och att en större andel av ersättningen betalades ut enligt den nya nivån. Den nya schablonnivån avsåg endast personer som tagits emot i en kommun efter förändringen och det innebär att den tidigare nivån på schablonersättningen betalades ut för alla som togs emot före 2016. I relation till anslaget som helhet utgjorde utgifterna för schablonersättning 49 procent, vilket innebär en ökning med 8 procentenheter jämfört med 2015.

Ersättningar för ensamkommande barn och unga

Den 1 juli 2017 infördes ett nytt ersättnings-system för mottagandet av ensamkommande barn och unga, som baseras på schablonbelopp. Under 2017 utbetalades således ersättning enligt både det gamla och det nya ersättningsystemet.

Utgifterna för ersättning för ensamkommande barn och unga ökade med 430 miljoner kronor (7 procent) 2017 jämfört med 2016. Huvudskälet till att utgifterna ökade är att fler togs emot i kommunerna under 2017 jämfört med tidigare år. Utgifterna påverkades också av det höga mottagandet under 2014–2016. Ersättningarna för ensamkommande barn och unga utgjorde 43 procent av utgifterna under 2017 och var därmed den näst största utgiftsposten på anslaget. Som andel av de totala utgifterna minskade ersättningarna dock under 2017.

Övriga ersättningar till kommuner och landsting

Övriga ersättningar som kan utgå till kommuner och landsting för flyktningmottagandet utgjorde 8 procent av utgifterna under 2017, vilket var samma andel som under 2016.

Ersättning för initialt ekonomiskt bistånd avser ersättning till kommuner för kostnader för försörjningsstöd i samband med mottagandet och innan den första etableringsersättningen har betalats ut. Ersättningen utgjorde 26 procent av övriga ersättningar 2017.

Hyreskostnader avser ersättning till kommunerna för kostnader för tillgängliga bostäder för nyanlända som tas emot efter anvisning. Under 2017 ökade utgifterna för hyreskostnader betydligt jämfört med 2016, från 3 till 28 miljoner kronor. Ökningen berodde på att kommunerna i högre grad ansökte om ersättning för dessa kostnader. Ersättningen uppgick därmed till 2 procent av övriga ersättningar.

En årlig grundersättning betalas ut till kommunerna för mottagandet av nyanlända. Ersättningen uppgick till 224 000 kronor per kommun under 2017. Grundersättningen motsvarade 5 procent av övriga ersättningar.

Ersättning för ekonomiskt bistånd m.m. avser bl.a. ersättning till kommuner för personer som på grund av sjukdom, eller funktionsnedsättning är förhindrade att delta i etableringsuppdraget på hel- eller deltid. Under 2017 utgjorde ersättningen 17 procent av övriga ersättningar.

Ersättning för vissa särskilda kostnader avser bl.a. ersättning för kostnader i samband med mottagandet av vidarebosatta flyktingar. Totalt

beviljades 140 miljoner kronor i ersättning under 2017, vilket innebar fullt anslagsutnyttjande. Medlen räckte inte till att ersätta inkomna ansökningar fullt ut. Ersättningen motsvarade 12 procent av övriga ersättningar.

Ersättning för stöd och service och hälso- och sjukvård avser ersättning till landsting för vissa kostnader för varaktig sjukvård och för hälsoundersökning av nyanlända. Under 2017 utgjorde ersättningen 36 procent av övriga ersättningar, vilket var en ökad andel jämfört med 2016.

Ersättning för sfi för nyanlända i anläggningsboende avskaffades fr.o.m. februari 2017 till förmån för andra insatser för asylsökande och personer med uppehållstillstånd i anläggningsboende. Under 2017 utbetalades 21 miljoner kronor i sådan ersättning för kostnader som kommunerna haft under 2016 och januari 2017. Ersättningen motsvarade 2 procent av övriga ersättningar.

Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare

Nyanlända som omfattas av etableringsuppdraget och som deltar i insatser enligt en etableringsplan har rätt till etableringsersättning och i vissa fall bostadsersättning eller etableringstillägg. Dessa ersättningar finansieras via anslag 1:3 *Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare*. Under 2017 utbetalades etableringsersättning till i genomsnitt ca 61 500 personer per månad, varav ca 25 000 kvinnor och ca 36 500 män. Medelersättningen var 6 000 kronor per person och månad. Medelersättningen var 40 kronor högre för kvinnor än för män.

Av de som hade rätt till etableringsersättning utbetalades etableringstillägg till ca 18 400 hushåll med hemmavarande barn per månad under 2017. Medelbeloppet för etableringstillägg var ca 2 300 kronor per person och månad. Bostadsersättning utbetalades till ca 12 600 ensamstående utan hemmavarande barn per månad. En övervägande andel (83 procent) av de som fick bostadsersättning var män. Medelbeloppet för bostadsersättningen var 2 600 kronor per person och månad. Till skillnad från föregående år hade kvinnor ett något högre medelbelopp än män.

Lån till hemutrustning

Verksamhet och insatser för hemutrustningslån enligt förordningen (1990:1361) om lån till hemutrustning för flyktingar och vissa andra utlänningar finansieras via anslaget 1:4 *Hemutrustningslån*. Syftet med hemutrustningslånen är att nyanlända ska få möjlighet att utrusta och möblera sin bostad när de blir mottagna i en kommun.

Av tabell 3.15 framgår antal beviljade lån, utbetalat belopp, antal personer som har beviljats lån samt antal efterskänkta lån 2015–2017. Antalet lån och antalet personer skiljer sig åt eftersom ansökan om hemutrustningslån görs gemensamt per hushåll.

Under 2017 utbetalades 228 miljoner kronor i lån till 17 400 låntagare vilket är 20 miljoner kronor mer jämfört med 2016 och 11 miljoner kronor mer jämfört med 2015. Ökningen beror på att fler nyanlända flyktingar togs emot i kommunerna under 2017 jämfört med 2016 och 2015.

Tabell 3.15 Beviljade hemutrustningslån

Antal nya beviljade lån, utbetalat belopp, antal personer som beviljats lån samt antal personer med efterskänkta lån 2015–2017

	2015	2016	2017
Antal beviljade lån	12 708	14 275	15 981
varav för möblerad bostad	1 584	2 171	3 607
varav för omöblerad bostad	11 124	12 104	12 374
Utbetalat belopp, miljoner kr	197	208	228
Antal personer som beviljats lån	16 083	17 798	20 830
varav kvinnor	5 929	6 281	7 847
varav män	10 134	11 517	12 983
Antal personer med efterskänkta lån	1 697	1 830	2 031
varav kvinnor	859	938	991
varav män	838	892	1 040

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Andelen lån som gällde en omöblerad bostad minskade från 85 till 77 procent mellan 2016 och 2017. En orsak till det är att bristen på bostäder leder till att fler söker lån för inneboende eller boende i korridor.

Utestående fordran för hemutrustningslånen uppgick per den 31 december 2017 till 1 600 miljoner kronor. Fordran fördelas på totalt 94 000 låntagare.

Det inbetalade skuldbeloppet inklusive räntor var 189 miljoner kronor 2017. Det är en ökning med 24 miljoner kronor jämfört med 2016. Detta

beror främst på att ökningen av antalet kommunmottagna har medfört fler lån men också på att fler låntagare än tidigare har betalat innan lånen förfallit. Antalet låntagare som har fått sina lån efterskänkta ökade något mellan 2016 och 2017. Fler än hälften av dem som fick lån efterskänkta under 2017 var över 65 år och saknade inkomst. Övriga orsaker till efterskänkning var främst sjukdom, funktionsnedsättning eller dödsfall. Något fler män än kvinnor fick lån efterskänkta under 2017.

Handläggningstiden efter att ansökan har inkommit till Centrala studiestödsnämnden var sju dagar under 2017. Den totala handläggningstiden inklusive hantering hos kontaktpersonerna uppgick till mindre än tre veckor, vilket utgör målet för handläggningstid.

Fr.o.m. mars 2017 sänktes de högsta beloppen för lån till hemutrustning avseende en omöblerad bostad från 15 000 till 10 000 kronor för enpersonshushåll samt från 20 000 till 15 000 kronor för hushåll bestående av två vuxna. Lånebeloppen förändrades inte för hushåll med barn. De förändrade beloppen har bidragit till att minska utgifterna för hemutrustningslån.

3.5 Budgetförslag

3.5.1 1:1 Etableringsåtgärder

Tabell 3.16 Anslagsutveckling 1:1 Etableringsåtgärder

Tusental kronor				
2017	Utfall	207 025	Anslags-sparande	2 005
2018	Anslag	253 430	Utgifts-prognos	246 436
2019	Förslag	238 430		
2020	Beräknat	173 430		
2021	Beräknat	73 030		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder för att främja etablering i arbets- och samhällslivet samt för statsbidrag till kommuner för detta ändamål. Anslaget får även användas för uppföljning och utvärdering av integrationen.

Regeringens överväganden

I tabell 3.17 redovisas förändringar på anslaget till följd av beslut från tidigare budgetpropositioner som påverkar anslagsnivån 2019 och framåt. De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget för 2019 föreslås uppgå till samma nivå som för 2018 anvisades i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 13 avsnitt 3.6).

Regeringen föreslår att 238 430 000 kronor anvisas under anslag 1:1 *Etableringsåtgärder* för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 173 430 000 kronor och för 2021 till 73 030 000 kronor.

Tabell 3.17 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Etableringsåtgärder

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	238 430	238 430	238 430
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-65 000	-165 400
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	238 430	173 430	73 030

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.5.2 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	15 167 149		6 465 758
2018	Anslag	19 797 176 ¹	Utgifts-prognos	16 448 904
2019	Förslag	13 196 275		
2020	Beräknat	9 847 852		
2021	Beräknat	8 697 783		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner och landsting för utgifter i samband med mottagandet av nyanlända invandrare. Anslaget får även användas för utgifter för

uttagning av personer som ska vidarebosättas, resor för dessa personer vid vidarebosättning samt för statsbidrag till internationella organisationer för arbete med vidarebosättning till Sverige.

Kompletterande information

Ersättning betalas ut med stöd av förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande och förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar.

Regeringens överväganden

Utgifterna under 2018 beräknas bli ca 3 350 miljoner kronor lägre än vad som anvisats i budgetpropositionen för 2018 och i propositionen Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd (prop. 2017/18:252). Antalet kommunmottagna beräknas bli lägre än vad som antogs i budgetpropositionen för 2018, vilket bidrar till lägre utgifter. Vidare bedöms utgifterna för ensamkommande barn och unga bli lägre än beräknat. Det beror bl.a. på att kostnaderna från det tidigare ersättningsystemet som påverkar utgifterna för 2018 har blivit lägre än förväntat.

Tabell 3.19 Prognos för antalet kommunmottagna

Beräknat i BP18 respektive BP19

År	Antalet kommunmottagna		Varav mottagna ensamkommande barn	
	Beräknat i BP18	Beräknat i BP19	Beräknat i BP18	Beräknat i BP19
2018	52 200	47 500	2 800	8 000
2019	31 400	37 900	1 200	3 000
2020	31 000	33 000	1 100	1 200
2021	31 600	32 200	1 100	1 400

I tabell 3.20 redovisas förändringar på anslaget till följd av beslut från tidigare budgetpropositioner som påverkar anslagsnivån 2019 och framåt. De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget har anpassats i enlighet med gällande bestämmelser och till följd av förändrade volymer. I samband med budgetpropositionen för 2018 tillfördes kommunerna medel från och med 2018 med anledning av utbildningsplikten. Medlen avser att ersätta kommunerna för den merkostnad som kan uppstå av att anpassa och utöka vuxenutbildningen för

nyanlända som har kort utbildning och som därför inte bedöms kunna matchas mot arbete under tiden i etableringsprogrammet. I enlighet med detta tillförs kommunerna 467 miljoner kronor 2019. Det nya ersättningssystemet för ensamkommande barn och unga, som trädde i kraft den 1 juli 2017, bidrar till lägre utgifter på anslaget.

Regeringen föreslår att 13 196 275 000 kronor anvisas under anslag 1:2 *Kommunersättning vid flyktingmottagande* för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 9 847 852 000 kronor och för 2021 till 8 697 783 000 kronor.

Tabell 3.20 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	19 265 374	19 265 374	19 265 374
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-1 487 050	-2 704 947	-3 006 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar	16 552	-119 061	453 798
Volymer	-3 249 601	-5 278 514	-6 700 389
Överföring till/från andra anslag	31 000	65 000	65 000
Övrigt	-1 380 000	-1 380 000	-1 380 000
Förslag/beräknat anslag	13 196 275	9 847 852	8 697 783

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.5.3 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare

Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Notering	Belopp
2017	Utfall	5 355 329	Anslags-sparande	1 072 558
2018	Anslag	5 179 320 ¹	Utgifts-prognos	5 060 086
2019	Förslag	3 707 530		
2020	Beräknat	3 077 415		
2021	Beräknat	2 724 418		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för etableringsersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

Kompletterande information

Etableringsersättning får ges till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser enligt förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

Regeringens överväganden

Anslaget påverkas främst av antalet nyanlända som omfattas av etableringsuppdraget, vilket i sin tur påverkas av antalet kommunmottagna. Utfallet under 2018 beräknas bli ca 120 miljoner kronor lägre än vad som antogs i budgetpropositionen för 2018. Det beror på att antalet deltagare i etableringsuppdraget har blivit färre än beräknat.

I tabell 3.22 redovisas förändringar på anslaget till följd av beslut från tidigare budgetpropositioner som påverkar anslagsnivån 2019 och framåt. Principerna som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget har anpassats i enlighet med gällande bestämmelser och till följd av förändrade volymer. Bland bestämmelserna kan nämnas det nya regelverket för etableringsuppdraget som trädde i kraft 2018.

Regeringen föreslår att 3 707 530 000 kronor anvisas under anslag 1:3 *Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 3 077 415 000 kronor respektive 2 724 418 000 kronor.

Tabell 3.22 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	5 179 320	5 179 320	5 179 320
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	22 491	47 205	59 205
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volymer	-1 494 281	-2 149 110	-2 514 107
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	3 707 530	3 077 415	2 724 418

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.5.4 1:4 Hemutrustningslån

Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:4 Hemutrustningslån

Tusental kronor

2017	Utfall	227 931	Anslags-sparande	104 051
2018	Anslag	202 863 ¹	Utgifts-prognos	160 835
2019	Förslag	202 863		
2020	Beräknat	202 863		
2021	Beräknat	202 863		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för lån till nyanlända invandare för inköp av hemutrustning.

Regeringens överväganden

Utgifterna för hemutrustningslån påverkas främst av antalet nyanlända som tas emot i en kommun och i vilken utsträckning de väljer att ta lån. Utgifterna under 2018 beräknas bli ca 40 miljoner kronor lägre än vad som anvisades i budgetpropositionen för 2018, vilket beror på att antalet kommunmottagna har blivit färre än beräknat.

Av tabell 3.24 framgår att det inte är några förändringar på anslaget till följd av beslut från tidigare budgetpropositioner som påverkar anslagsnivån 2019 och framåt. De principer som

tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget för 2019 föreslås uppgå till samma nivå som anvisades i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen föreslår att 202 863 000 kronor anvisas under anslag 1:4 Hemutrustningslån för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 202 863 000 kronor och för 2021 till 202 863 000 kronor.

Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Hemutrustningslån

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	202 863	202 863	202 863
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	202 863	202 863	202 863

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

4 Diskriminering

4.1 Omfattning

Området omfattar åtgärder för att förebygga och motverka diskriminering på grund av kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Området omfattar verksamheten hos Diskriminerings-

ombudsmannen (DO) och Nämnden mot diskriminering som finansieras från anslag 2:1 *Diskrimineringsombudsmannen*.

Vidare ingår åtgärder mot diskriminering, rasism och liknande former av fientlighet liksom insatser för att stärka homo- och bisexuellas, transpersoners och queeras lika rättigheter som finansieras från anslag 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.*

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom område Diskriminering

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Diskriminering</i>						
2:1 Diskrimineringsombudsmannen	110	124	126	125	127	128
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	60	73	72	73	68	49
Summa Diskriminering	170	197	197	198	195	177

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

4.3 Mål

Målet för regeringens politik mot diskriminering är ett samhälle fritt från diskriminering (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Målet för arbetet mot rasism utgår från det av regeringen beslutade målet för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott: ett strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige.

Målet för arbetet med att stärka homo- och bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter utgår från det av regeringen beslutade övergripande målet för den nationella strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

4.4 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas resultaten av åtgärder som bidragit till målsättningen om ett samhälle fritt från diskriminering. Vidare redovisas resultaten av åtgärder för att uppnå ett strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige. Slutligen redovisas åtgärder som bidrar till målet om lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

4.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Centrala bedömningsgrunder är:

- utveckling av lagstiftningen för skydd mot diskriminering och för lika rättigheter och möjligheter,
- anmälningar och uppgifter om förekomsten av diskriminering,
- individers möjlighet att hävda sina rättigheter och arbetet för att motverka diskriminerande strukturer,
- kunskapen om diskriminering, rasism och liknande former av fientlighet samt lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer, och

- det civila samhällets arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och för lika rättigheter och möjligheter.

Underlaget för bedömningarna utgörs främst av redovisningar och rapporter från de myndigheter som haft särskilda regeringsuppdrag inom området. I bedömningen vägs även resultat från utredningar in samt underlag från berörda myndigheters årsredovisningar. Bedömningen av insatser för ett effektivt arbete mot diskriminering och diskriminerande strukturer påverkas även av de insatser som gjorts av de s.k. antidiskrimineringsbyråerna på regional och lokal nivå.

4.4.2 Resultat

Sveriges internationella åtaganden inom området

I maj 2018 hölls en dialog mellan Sverige och FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering med anledning av Sveriges tjuogoandra och tjugotredje periodiska rapport som lämnades till kommittén i januari 2017.

Europakommissionen mot rasism och intolerans (ECRI) publicerade en rapport om Sverige i februari 2018 inom ramen för kommissionens femte övervakningsomgång. I likhet med FN:s rasdiskrimineringskommitté lyfter kommittén bl.a. fram arbetet med den nationella planen mot rasism och hatbrott och dess åtgärder men lämnar också rekommendationer.

Ett samhälle fritt från diskriminering

I syfte att uppnå ett samhälle fritt från diskriminering har arbetet fortsatt på nationell, regional och lokal nivå samt på internationell nivå.

Under 2017 avsattes sammantaget ca 126 miljoner kronor till DO och antidiskrimineringsbyråerna för arbetet mot diskriminering och för lika rättigheter och möjligheter på nationell, regional och lokal nivå.

Under 2017 deltog Sverige också i ett flertal internationella forum för att främja lika rättigheter och möjligheter. Sverige har fortsatt medverkat i det pågående förhandlingsarbetet om Europeiska kommissionens förslag till nytt EU-direktiv om genomförande av principen om lika-

behandling av personer oavsett religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning.

En effektiv och heltäckande lagstiftning

Arbetet med att säkerställa samma skydd oavsett diskrimineringsgrund för att få en effektiv och heltäckande lagstiftning har fortsatt. Den 1 maj 2018 ändrades diskrimineringslagens skydd mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet (prop. 2016/17:220, bet. 2017/18:AU3, rskr. 2017/18:29). Genom ändringen utvidgades skyddet till att omfatta företag inom området varor och tjänster som har färre än tio anställda.

Regeringen beslutade den 30 augusti 2018 om att tillsätta en utredning om en effektiv och ändamålsenlig tillsyn över diskrimineringslagen (dir. 2018:99).

Vidare har regeringen remitterat ett utkast till lagrådsremiss om stärkt skydd mot diskriminering i skolan (Ku2018/01543/RS).

Anmälningar och uppgifter om förekomsten av diskriminering

Anmälningarna till DO och antidiskrimineringsbyråerna ökar. Under 2017 tog DO emot 2 475 anmälningar om diskriminering. Det är 199 anmälningar fler än föregående år. Det ökade antalet är förhållandevis jämnt fördelat över de flesta samhällsområden. Antalet anmälningar inom samhällsområdet arbetsliv och utbildning har ökat. Av anmälningarna till DO gjordes 45 procent av kvinnor och 48 procent av män, vilket är en viss förändring från föregående år då 41 procent av anmälningarna gjordes av kvinnor och 53 procent av män. Samtidigt har det skett en fortsatt ökning av anmälningar där uppgift om kön har saknats eller inte har definierats.

Tabell 4.2 Antalet inkomna anmälningar om diskriminering till DO fördelade på kön 2015–2017

	2015	2016	2017
Kvinnor	1 113	1 087	1 113
Män	1 210	1 392	1 210
Transidentitet eller ej definierat	70	148	173
Totalt*	2 393	2 627	2 496

* Det totala antalet kan avvika från antalet unika ärenden eftersom vissa anmälare uppger mer än ett kön, exempel när ett par föräldrar anmäler för sitt barns räkning.

Till de 16 antidiskrimineringsbyråer som under 2017 fick statligt stöd inkom sammanlagt 1 397 ärenden 2016. Det är en ökning med 20 procent jämfört med föregående år då antalet inkomna

ärenden uppgick till 1 166. Redogörelserna för vad bidraget har använts till samt vad det har gett för effekter bygger på de redovisningar som kom in till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2017. Redovisningarna handlar således om verksamheter som beviljades medel för verksamhetsåret 2016.

De flesta av anmälningarna till DO och antidiskrimineringsbyråerna avsåg liksom tidigare år diskrimineringsgrunderna funktionsnedsättning och etnisk tillhörighet. Anmälningarna har ökat för alla grunder jämfört med 2016 och den största ökningen avser grunderna funktionsnedsättning och religion. Antalet anmälningar som gäller missgynnande som har samband med föräldraledighet har fortsatt att öka.

Tabell 4.3 Antalet anmälningar till DO per diskrimineringsgrund och missgynnande i samband med föräldraledighet 2015–2017

	2015	2016	2017
Etnisk tillhörighet	763	695	710
Funktionsnedsättning	749	674	749
Kön	327	316	350
Könsidentitet och könsuttryck	67	54	59
Missgynnande i samband med föräldraledighet	58	76	83
Religion eller annan trosuppfattning	179	152	218
Sexuell läggning	78	55	67
Ålder	319	238	274
Totalt*	2 956	2 664	2 916

* Totalsiffran anger inte antal unika anmälningar eftersom fler diskrimineringsgrunder kan anges i en och samma anmälan och i vissa anmälningar anges inte diskrimineringsgrund alls.

Individens möjlighet att hävda sina rättigheter och arbetet för att motverka diskriminerande strukturer
DO beslutade 2017 att inleda tillsyn i 526 ärenden jämfört med 2016 då DO beslutade att utreda 204 ärenden.

De allra flesta ärenden som utreddes under 2017 avslutades med tillsynsbeslut där DO, om det funnits grund för det, uttalat sig om eventuella överträdelser, brister eller risker för diskriminering som har observerats. I somliga fall har DO bedömt att det som har framkommit i en utredning har gett myndigheten skäl att inträda som part och väcka talan i domstol. Under 2017 beslutade DO i 10 fall att väcka talan i domstol. I jämförelse drev DO 13 ärenden till domstol under 2016 och 16 ärenden under 2015.

Under 2017 meddelades bl.a. den första domen om bristande tillgänglighet som en form av

diskriminering i ett av tre pilotfall som DO beslutat att driva. I det aktuella fallet fälldes en kommun för att de under en längre tid inte hade åtgärdat en skolas bristfälliga rullstolsramper.

Vidare har DO tagit ställning till ett antal principiellt viktiga ärenden som rör anställdas intresse att uttrycka sin religion på arbetsplatsen bland annat i ljuset av en ny rättspraxis från EU-domstolen. DO har också granskat uppställda åldersgränser och deras förenlighet med diskrimineringsförbudet.

Under 2017 har nio domar meddelats, varav fyra från Arbetsdomstolen (AD) och fem från allmän domstol. I sju av dessa domar bifölls DO:s talan.

Vidare har DO under 2017 avslutat en granskning av statliga myndigheters jämställdhetsarbete. Resultatet visar att drygt 90 procent av myndigheterna hade aktuella jämställdhetsplaner men cirka hälften av dem innehöll brister. De vanligaste bristerna i planerna var att det saknades en redovisning och utvärdering av åtgärder i tidigare jämställdhetsplaner och att det saknades handlingsplan för jämställda löner.

Under året har DO genomfört en tillsyn för att granska att samtliga kommuner och landsting har riktlinjer och rutiner för att förhindra trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier. Tillsynen avslutas under 2018.

I samband med metoo utökade DO sin tillsyn till cirka 40 företag och organisationer inom branscherna media, kultur och juridik. Under tillsynsinsatsen, som kommer avslutas under 2018, kommer DO även att kontrollera om arbetsgivarna har kunskap om hur de ska agera om de får kännedom om att medarbetare upplever sig utsatta för sexuella trakasserier.

Av de 1 397 inkomna ärendena till antidiskrimineringsbyråerna 2016 handlade 901 om rådgivningsärenden och 496 om insatsärenden. Rådgivningsärendena bestod av enklare förfrågningar där individen själv efter rådgivningen agerar. Byråerna avslutade 1 434 ärenden. Av dessa avslutades 407 ärenden genom rådgivning samt till följd av att ärendet inte bedömts som diskriminering eller för att bevisningen brister och 294 ärenden hänvisades vidare till annan organisation eller myndighet. I 162 av ärendena träffades förlikningar eller lokala lösningar som resulterat i exempelvis ekonomisk kompensation till utsatta, återkallade uppsägningar, omprövningar av beslut samt att utredningar om missförhållanden på en

arbetsplats har inletts. I MUCF:s sammanfattning av byråernas resultat och effekter av sina insatser nämns bl.a. att dessa har bidragit till konkreta förändringar, till exempel att fler individer har fått upprättelse, att fler individer har fått rådgivning och information om hur man kan ta tillvara sina rättigheter, samt att aktörer, t.ex. organisationer, offentliga instanser och företag har samverkat med byråerna och därigenom fått kunskap kring antidiskrimineringsfrågor.

Ökad kunskap om diskriminering

DO:s erfarenheter visar att många arbetsgivare har bristande kännedom om diskrimineringslagens krav på så kallade aktiva åtgärder, något som också bekräftats i en nollmätning som myndigheten genomförde under året. Frågorna i undersökningen riktades till personer i ledande ställning med personalansvar inom sina organisationer och genomfördes via telefonintervjuer. Undersökningen visar att mer än hälften av arbetsgivarna inte kände till någon av förändringarna i lagen och att många inte har förändrat sitt arbetssätt med anledning av lagändringen (Ku2018/00431/DISK). DO har mot denna bakgrund under 2017 genomfört avsevärda insatser för att ta fram och sprida information om de nya bestämmelser om aktiva åtgärder som trädde i kraft 1 januari 2017.

I samband med metoo blev det tydligt att det saknas kunskap om de regelverk som finns för att förebygga sexuella trakasserier, kränkningar och andra former av diskriminering. DO och Arbetsmiljöverket fick därför i uppdrag att samlat tillhandahålla information om diskrimineringslagens (2008:567) och arbetsmiljölagens (1977:1160) krav på arbetsgivare när det gäller att förebygga, förhindra och åtgärda förekomsten av sexuella trakasserier (Ku2018/00556/DISK och Ku2018/00557/DISK) (se vidare utg.omr. 14, avsnitt 4). I DO:s uppdrag ingick även att vidta särskilda kunskapshöjande insatser och tillsynsinsatser beträffande skyldigheten för arbetsgivare att genomföra förebyggande och främjande insatser för att motverka sexuella trakasserier och andra former av diskriminering.

DO genomförde även ett antal kampanjer i sociala medier. I början av hösten 2017 genomförde DO även en informationskampanj om bristande tillgänglighet som en form av diskriminering.

DO driver och deltar också i ett stort antal nätverk och dialoger för att utveckla och sprida

kunskap om diskriminering. Under 2017 genomförde DO bland annat det årligen återkommande mötet med antidiskrimineringsbyråerna. Ett annat exempel är att DO har genomfört träffar med myndighetens fackliga nätverk för lika-behandlingsfrågor i arbetslivet. Vidare arrangerade myndigheten bl.a. ett rättsligt seminarium om religion i arbetslivet och skyddet mot diskriminering med särskilt inbjudna representanter från arbetsmarknadens parter.

Ett samlat arbete mot rasism och liknande former av fientlighet

Arbetet med genomförandet av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (Ku2016/02629/DISK) har fortsatt med utgångspunkt från de fem särskilt viktiga strategiska områden som regeringen har identifierat som avgörande för att uppnå målet med planen:

1. förbättrad samordning och uppföljning,
2. mer kunskap, utbildning och forskning,
3. civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog,
4. förstärkt förebyggande arbete på nätet, och
5. ett mer aktivt rättsväsende.

Rättsväsendets arbete redovisas under utg. omr. 4.

Från anslag 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* avsattes sammantaget drygt 31 miljoner kronor för åtgärder inom ramen för planen.

Förbättrad samordning och uppföljning

Forum för levande historia har i uppdrag att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. I myndighetens andra delredovisning (Ku2018/00934/DISK) framgår hur myndigheten och andra myndigheter har genomfört olika regeringsuppdrag på området.

Forum för levande historia har under året skapat förutsättningar för utbyte av erfarenheter och kunskap mellan berörda myndigheter genom träffar, dialogmöten och fortbildningar.

Vidare har två referensgrupper med representanter från det civila samhället satts samman och knutits till myndighetens samordningsuppdrag i

syfte att kontinuerligt få återkoppling på genomförandet av samordningsuppdraget. Referensgrupperna har bidragit med synpunkter på hur uppdraget kan genomföras och även gett synpunkter på insatserna inom ramen för planen och förslag på ytterligare insatser.

Därutöver har Forum för levande historia deltagit i och anordnat ett stort antal aktiviteter som en del av sitt samordningsuppdrag, däribland informationsinsatser på sin webbplats, deltagande på konferenser och olika typer av kunskaps-höjande insatser.

Forum för levande historia har även börjat utveckla ett uppföljningssystem och gjort en inventering av uppföljningssystem på andra politikområden. Inventeringen visar att de nationella uppföljningssystemen ser olika ut och att det finns ett antal undersökningar som skulle kunna ingå i ett uppföljningssystem.

Inom ramen för sitt uppdrag att utveckla arbetsformer för att motverka sociala risker med fokus på rasism och extremism har Länsstyrelsen i Dalarnas län bl.a. utvecklat och testat en checklista för insamling av lägesbilder på regional och lokal nivå (Ku2017/01428/DISK och Ku2018/00452/DISK).

Mer kunskap, utbildning och forskning

Forum för levande historia har fortsatt uppdraget om att genomföra en utbildningsinsats om rasism i historien och i dag (Ku2015/00319/KA, Ku2016/01672/DISK), bl.a. genom att vidga målgruppen för utbildningen och vidareutveckla utbildningar. Fortbildningar har genomförts vid 35 tillfällen. Utvärderingar har visat att utbildningarna ger ny kunskap och nya insikter och skapar engagemang för frågorna.

Forum för levande historia har också lanserat satsningen Prata rasism som bl.a. utgörs av en digital kunskapsbank i syfte att inspirera till samtal om rasism i skolan och på jobbet, men också mellan myndigheter och andra samhällsaktörer. Inom ramen för satsningen presenterades en undersökning från Novus på uppdrag av Forum för levande historia i vilken 47 procent av de tillfrågade uppger att de bevittnat rasism det senaste året. I samma undersökning uppger 44 procent att de tror att rasismen kommer att öka i det svenska samhället det kommande året (Ku2018/00513/DISK och Ku2018/00469/DISK).

Vidare har Forum för levande historia i samarbete med Statens skolverk genomfört regionala

konferenser för skolpersonal och tagit fram stödmaterial. I samverkan med lärosäten har myndigheterna även genomfört en uppdragsutbildning för personal inom förskolan och skolan.

Inom ramen för Skolverkets uppdrag att vidta kunskapshöjande insatser i skolan om främlingsfientlighet och liknande former av intolerans har myndigheten gjort en sammanställning av material med relevans för skolors arbete mot främlingsfientlighet på Skolverkets webbplats. Vidare har myndigheten inom ramen för uppdraget tagit fram ett digitalt verktyg som konkret stöd för skolorna att kartlägga hur arbetet mot rasism fungerar på skolan (A2014/01587/DISK och Ku2018/00372/DISK).

DO har slutfört uppdraget att utveckla arbetet mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans (A2014/02479/DISK). DO avgränsade uppdraget till att undersöka kommuners arbete mot rasism och kom bl.a. fram till att det finns få exempel på insatser i kommunerna med uttalat syfte att motverka rasism och att kommuner upplever det som enklare att verka för lika rättigheter och möjligheter i förhållande till andra diskrimineringsgrunder än etnisk tillhörighet (Ku2018/01821/DISK).

Vetenskapsrådet har beviljat 20 miljoner kronor per år under de kommande åren till 17 projektbidrag för forskning om rasism till forskare inom samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning (U2016/00588/DISK).

Därutöver har ett antal insatser inriktade på att höja kunskapen om specifika former av rasism och liknande former av fientligheter genomförts.

Forum för levande historia har fått i uppdrag att stärka förutsättningarna för hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser genom att vidareutveckla de strukturer som finns för att underlätta för skolor och andra att göra dessa resor (Ku2018/01169/DISK). Svenska kommittén mot antisemitism har beviljats ett bidrag för ett projekt om hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser (Ku2018/00545/DISK (delvis)).

DO har under året slutfört ett regeringsuppdrag om kunskapshöjande insatser mot afrofofi (Ku2015/01668/DISK). DO utformade ett uppdrag till Institutet för framtidsstudier att i ett pilotprojekt ta fram metoder för att synliggöra hur diskriminering påverkar afrosvenskars tillgång till lika rättigheter och möjligheter.

Myndigheten för statligt stöd för trossamfund har inom ramen för uppdraget om att genomföra insatser mot rasism riktad mot muslimer

(Ku2017/02228/DISK) genomfört kunskapshöjande seminarier som bedöms ha ökat kunskapen hos målgruppen (Ku2018/00804/DISK).

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors (MUCF) uppdrag att motverka homofobi, bifobi och transfobi och genomföra insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer har fortsatt (Ku2016/01669/DISK). Resultatet framgår nedan under Lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer.

Länsstyrelsen i Stockholms län har distribuerat ett utbildningsmaterial om antiziganism till skolor och Forum för levande historia har fortsatt verka för att sprida en utställning om romers historia i Sverige. Regeringskansliet fattade under sommaren 2017 beslut om att närmare utreda hur ett nationellt center för romska frågor kan inrättas (Ku2017/01479/DISK).

Ökat stöd och fördjupad dialog med det civila samhället

Under 2017 har olika sakråd om genomförandet av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott genomförts med företrädare från det civila samhället. Sakråden har bl.a. varit inriktade på antisemitism, afrofofi och islamofobi.

MUCF fördelade under 2017 ca 12,6 miljoner kronor enligt förordningen (2008:62) om statsbidrag till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans, vilket är ca 1,7 miljoner kronor mindre jämfört med 2016 beroende på återbetalningar från organisationer av medel som inte förbrukats före 2017. Bidrag har fördelats till 21 organisationer. Av dessa arbetar 14 organisationer med antisemitism, 17 med islamofobi, 14 med afrofofi, 12 med antiziganism, 10 med homofobi och transfobi och 4 med rasism mot samer. MUCF beviljade även 1 miljon kronor till den verksamhet som Fryshuset Exit bedriver för att hjälpa människor att lämna nazistiska och rasistiska miljöer.

Enligt MUCF har statsbidraget till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans bl.a. använts till att genomföra olika former av informationsutbyten och kunskapsöverföringar mellan berörda aktörer. De främsta resultaten var att projekten har skapat bestående förändringar för verksamheternas olika målgrupper. Många har även angett att man genom projekten har kommit närmare eller nått de mål som organisationen har.

Regeringskansliet har utrett och tagit fram en ny förordning avseende stöd för säkerhetshöjande åtgärder till organisationer inom det civila samhället (Ds 2018:4). Förordningen (2018:1533) om statsbidrag för säkerhetshöjande åtgärder till organisationer inom det civila samhället trädde i kraft den 1 oktober 2018 (se även utg.omr. 1 avsnitt 8).

Förstärkt förebyggande arbete på nätet

Statens medieråd har slutredovisat sitt uppdrag att kartlägga skyddet av barn och unga på internet vad avser rasism, liknande former av fientlighet, hatbrott och extremism (Ku2016/01671/DISK). Av redovisningen framgår att utsattheten för mobbning, kränkningar, trakasserier, hot och hat är stor. Antalet anmälningar ökar och mörkertalet bedöms som stort. Kartläggningen visar också att de insatser som genomförs av statliga myndigheter och organisationer i det civila samhället huvudsakligen fokuserar på proaktiva insatser i syfte att förebygga utsatthet genom att främja och stärka barns och ungas kunskaper och förmågor inom olika områden. Kartläggningen visar även att leverantörerna av sociala medier är beroende av att användare skyddar sig själva och anmäler regelöverträdelser. Utifrån de utvärderingar som har gjorts av den gemensamma uppförandekoden inom EU mot olaglig hatpropaganda konstaterar Statens medieråd att deltagande it-bolag gör goda framsteg trots stora utmaningar. Det innebär samtidigt att olagligt innehåll som tas bort från de aktuella tjänsterna undgår rättslig prövning, konstaterar myndigheten (Ku2018/00458/DISK).

Statens medieråds uppdrag att genomföra kampanjen No Hate Speech Movement i syfte att höja kunskapen om rasism och liknande former av fientlighet på internet bland barn och unga (Ku2017/00785/DISK) har fortsatt, bl.a. med produktion av olika former av material (skolmaterial, filmer, lärarhandledningar, poddar m.m.) och en satsning på förebyggande arbete mot sexism (Ku2018/00438/DISK).

Lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer

Arbetet för att stärka hbtq-personers rättigheter utifrån den nationella strategin och dess olika fokusområden med de strategiska myndigheterna DO, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, MUCF och Kulturrådet har under året fortsatt.

Arbetet har under 2017 och 2018 särskilt fokuserat på transpersoners lika rättigheter och möjligheter.

Från anslag 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* avsattes drygt 14 miljoner kronor för att stärka hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter.

Förbättrade förutsättningar för efterlevnaden av transpersoners rättigheter

Den 27 november 2017 överlämnade utredningen om stärkt ställning och bättre levnadsvillkor för transpersoner betänkandet *Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor* (SOU 2017:92). Betänkandet har remissbehandlats och ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Den 1 juli 2018 utvidgades det straffrättsliga skyddet för transpersoner. Grunden könsöverskridande identitet eller uttryck lades till i bestämmelsen om olaga diskriminering samt i åtalsregeln om förolämpning. Det förtydligades också att det är en försvårande omständighet om ett motiv för ett brott har varit att kränka en person eller en grupp av personer på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck. Regeringen har också föreslagit en kriminalisering av hets mot transpersoner som kräver grundlagsändring och därför ännu inte har behandlats slutligt av riksdagen.

Den 1 maj 2018 trädde en ny lag i kraft som innebär att personer som har drabbats av det tidigare kravet enligt lag på sterilisering i samband med ändring av könstillhörigheten ska kunna få ersättning.

Regeringen har även i en lagrådsremiss föreslagit att nuvarande lag (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall, den s.k. könstillhörighetslagen, ersätts med två nya lagar (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 3 Hälsa- och sjukvårdspolitik).

Förstärkt kunskap och synlighet om hbtq-frågor

De strategiska myndigheterna – DO, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Kulturrådet och MUCF – villas uppdrag är reglerade i respektive myndighets instruktion har genomfört en rad olika åtgärder. Myndigheternas arbete bedöms ha lett till ökad kunskap om hbtq-personers situation och levnadsvillkor bland annat genom integrering av hbtq-frågorna i verksamheten. Frågor som rör hbtq-personers situation har även fått ökad synlighet inom myndigheternas olika verksamhetsområden.

Under 2018 har tre nya strategiska myndigheter utsetts – Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Statens skolverk.

Under 2018 tilldelades Socialstyrelsen 2 miljoner kronor för att finansiera insatser enligt förordningen (2014:1542) om statsbidrag till kommuner och landsting för att öka kunskapen om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation (Ku2018/01254/DISK). Socialstyrelsen fick i juni 2018 även i uppdrag att ta fram kunskapsstöd för vård och behandling vid intersexuella tillstånd. För uppdraget tilldelades Socialstyrelsen 1 miljon kronor under 2018 (Ku2018/01451/DISK).

MUCF tilldelades 1 miljon kronor för att genomföra insatser för en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtq-personer. Myndigheten har bl.a. genomfört föreläsningar, workshoppar och seminarier för grundskolans årskurs 7–9 och gymnasieskolan och spridit kunskap via digitala kanaler. Utvärderingar av myndighetens insatser visar att deltagarna i hög grad anser att de har fått kunskap som de har nytta av i sitt arbete. Myndigheten bedömer att den har nått ut med kunskap om unga hbtq-personers levnadsvillkor och arbete för att främja tryggare skolmiljöer främst till skolpersonal, men även skolledare, personer som på olika sätt arbetar med skolutveckling och andra aktörer (Ku2018/00411/DISK).

Regeringen beslutade i juli 2017 att ge Migrationsverket i uppdrag att fortsätta utveckla kompetensen i hbtq-frågor. Detta för att säkerställa det fortsatta arbetet med hög rättslig kvalitet i asylärenden där sexuell läggning och könsidentitet åberopas (Ju2017/05955/EMA).

Stödet till hbtq-organisationer inom det civila samhället

Under 2017 avsattes ca 9,3 miljoner kronor för stöd till organisationer inom det civila samhället enligt förordningen (2008:349) om statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck. MUCF lyfter i sin redovisning fram att en stor del av bidraget är avgörande för organisationers upprätthållande av den ordinarie verksamheten. Samtliga bidragstagande organisationer ger exempel på att deras arbete har bidragit till externa effekter på samhällsnivå. Bidraget har även medverkat till interna effekter, t.ex. genom att organisationer kunnat bredda sin verksamhet geografiskt.

4.5 Budgetförslag

4.5.1 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

Tusental kronor

År	Slags	Belopp	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	Utfall	109 905		5 334
2018	Anslag	123 786 ¹		125 619
2019	Förslag	124 984		
2020	Beräknat	126 743 ²		
2021	Beräknat	128 317 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 124 983 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 124 984 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Diskrimineringsombudsmannens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för förvaltningsutgifter för Nämnden mot diskriminering.

Regeringens överväganden

Tabell 4.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	123 786	123 786	123 786
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 198	2 957	4 531
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	124 984	126 743	128 317

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 124 984 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Diskrimineringsombudsmannen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 126 743 000 kronor respektive 128 317 000 kronor.

4.5.2 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tabell 4.6 Anslagsutveckling 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	59 983	Anslags-sparande	2 936
2017	Utfall	59 983	Anslags-sparande	2 936
2018	Anslag	72 919 ¹	Utgifts-prognos	71 822
2019	Förslag	72 919		
2020	Beräknat	67 919		
2021	Beräknat	48 919		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser mot diskriminering, rasism, främlingsfientlighet, homofobi och liknande former av intolerans samt för att främja lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck samt till verksamheter som förebygger och motverkar diskriminering och verksamheter som arbetar för att motverka rasism och liknande former av intolerans. Anslaget får användas för administrativa kostnader som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* besluta om bidrag som medför behov av framtida anslag på högst 38 300 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: Inom anslaget beviljas bl.a. statsbidrag till verksamheter som förebygger och motverkar diskriminering och till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck. För organisationerna är det av stor betydelse att få en ökad förutsägbarhet när det gäller vilka bidrag de kan räkna med nästkommande år. Det gör det möjligt att planera verksamheten mer effektivt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* besluta om bidrag som medför behov av framtida anslag på högst 38 300 000 kronor 2020.

Tabell 4.7 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden			38 300	38 300
Nya åtaganden		38 300	38 300	
Infriade åtaganden			-38 300	-38 300
Utestående åtaganden			38 300	
Erhållet/föreslaget bemyndigande		38 300	38 300	

Regeringens överväganden

**Tabell 4.8 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2
Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.***Tusental kronor*

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	72 919	72 919	72 919
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-5 000	-24 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	72 919	67 919	48 919

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 72 919 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 67 919 000 kronor respektive 48 919 000 kronor.

5 Jämställdhet

5.1 Omfattning

Här redovisas regeringens bedömning av måluppfyllelsen för de jämställdhetspolitiska målen utifrån de åtgärder som finansieras från utgiftsområde 13, anslag 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder*, 3:2 *Jämställdhetsmyndigheten* och 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering*. Jämställdhetspolitiken är sektorsövergripande. Övriga insatser på jämställdhetsområdet redovisas därför inom andra berörda utgiftsområden. Insatser som rör diskriminering på grund av kön redovisas under avsnitt 4 *Diskriminering* inom detta utgiftsområde.

5.2 Utgiftsutveckling

Tabell 5.1 Utgiftsutveckling inom område Jämställdhet

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Jämställdhet</i>						
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	234	385	373	334	233	44
3:2 Jämställdhetsmyndigheten		86	86	81	77	78
3:3 Bidrag för kvinnors organisering		28	28	28	28	28
Summa Jämställdhet	234	500	486	443	338	150

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

5.3 Mål för jämställdhetspolitiken

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Det finns sex jämställdhetspolitiska delmål som fungerar som en precisering av det övergripande riksdagsbundna jämställdhetspolitiska målet. De skapar därmed politiskt fokus och förtydligar regeringens prioriteringar inom ramen för jämställdhetspolitiken. De sex delmålen för jämställdhetspolitiken är:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet i samhällets alla sektorer.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Regeringens arbete syftar även till att genomföra mål 5 i Agenda 2030, att uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt.

5.4 Resultatredovisning

5.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Jämställdhetspolitiken är bred och omfattar många utgiftsområden. Målen är övergripande och långsiktiga. Indikatorerna som redovisas nedan under respektive delmål tydliggör de centrala aspekterna i målen.

Jämställdhetsintegrering är regeringens huvudsakliga strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen och syftar till att främja jämställdhet genom att synliggöra och motverka ojämställda villkor.

Jämställdhetsintegrering innebär att resultatredovisningen görs inom flera utgiftsområden i budgetpropositionen. Här görs i första hand uppföljningen utifrån delmålens indikatorer och anslagen för jämställdhetspolitiken. I budgetpropositionens bilaga 3, Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män, redovisas indikatorerna och utvecklingen av den ekonomiska jämställdheten mer ingående. Även områdena makt och inflytande respektive obetalt hem- och omsorgsarbete berörs i bilagan.

I 2018 års ekonomiska vårpropositionens bilaga 3, Regeringens insatser för ökad jämställdhet, redovisades regeringens samlade insatser för ökad jämställdhet under mandatperioden.

Redovisning av indikatorer efter respektive delmål

Redovisningen av indikatorerna är uppdelad efter kön. Statistiska centralbyrån (SCB) har på uppdrag av regeringen identifierat indikatorer för en bred uppföljning av de nya delmålen jämställd utbildning och jämställd hälsa. De indikatorer som redovisas här har därför reviderats något jämfört med föregående år. Indikatorerna nedan är utvalda bland de indikatorer som SCB identifierat. Indikatorerna finns tillgängliga på Statistiska centralbyråns (SCB) webbplats och uppdateras två gånger om året.

Jämn fördelning av makt och inflytande

- Riksdagens sammansättning efter allmänna val 1921–
- Ordförande i kommun- och landstingsstyrelse

- Styrelser och ledning i börsföretag
- Chefer i privat sektor
- Chefer i offentlig sektor

Ekonomisk jämställdhet

- Från löne- och näringsinkomst till nettoinkomst för personer i åldern 20–64 år. Åldersintervallet skiljer sig från det som används i SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU), som istället har intervallet 15–74 år. I ett jämställdhetsperspektiv är intervallet 20–64 år mer relevant eftersom det fokuserar på de som förväntas delta fullt ut på arbetsmarknaden, dvs. ej barn, studenter som arbetar deltid eller pensionärer.
- Kvinnors lön som andel av mäns lön efter sektor före och efter standardvägning
- Sysselsatta 20–64 år efter åldersgrupp och anknypningsgrad till arbetsmarknaden
- Sysselsatta 20–64 år efter åldersgrupp och vanligen arbetad tid som heltid och deltid

Jämställd utbildning

- Genomsnittligt meritvärde i årskurs 9
- Avgångna elever från gymnasieskolan efter program eller anknypning till program
- Studerande och examinerade från högskolan
- Utbildningsnivå för befolkningen 25–64 år
- Andel deltagare i folkhögskolornas respektive studieförbundens verksamhet

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

- Ersatta dagar för vård av barn 1974–
- Genomsnittlig tidsanvändning för personer i åldern 20–64 år
- Tid för obetalt arbete efter livscykel
- Orsak till deltidsarbete för personer i åldern 20–64 år

Jämställd hälsa

- Självpupplevd hälsa efter ålder och utbildningsnivå. Indikatoren baseras på ULF/SILC (SCB) som är en urvalsundersökning. Siffrorna kommer inte att vara direkt jämförbara från år till år då det är olika personer som tillfrågas, däremot kommer långsiktiga trender att kunna följas.

- Besvär av ångslan, oro och ångest
- Sjukpenningtalet efter ålder
- Övervikt och fetma (BMI)
- Alkoholvanor
- Personer med LSS efter insatstyp
- Dödsorsak efter utbildningsnivå

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

- Personer 16–79 år utsatta för misshandel efter plats
- Personer 16–79 år utsatta för misshandel efter relation till förövaren
- Personer 16–79 år utsatta för sexualbrott efter ålder
- Anmäld misshandel
- Anmäld grov kvinnofridskränkning
- Anmäld våldtäkt
- Lagförda efter huvudbrott

Indikatorerna utgör en grund för beskrivning och analys av utvecklingen inom jämställdhetspolitiken. Indikatorer gällande prostitution och människohandel för sexuella ändamål saknas bland SCB:s indikatorer men Brottsförebyggande rådet (Brå) och Polismyndigheten samlar statistik som används i stället.

För samtliga indikatorer finns dock en utmaning när det gäller att mäta och avgränsa effekterna av genomförda insatser inom området, eftersom en rad olika faktorer utanför politikens område kan påverka utvecklingen.

5.4.2 Resultat

Nedan redovisas översiktligt resultatet i förhållande till de jämställdhetspolitiska målen samt de jämställdhetsinsatser som genomförts under perioden. En mer detaljerad redovisning av resultaten görs inom respektive utgiftsområde.

Jämn fördelning av makt och inflytande

Politiskt beslutsfattande

Efter valet 2018 är andelen kvinnor i riksdagen 46 procent och andelen män 54 procent. Efter valet 2014 var motsvarande siffror 44 respektive 56 procent. I kommun- och landstingsfullmäktige är andelen kvinnor 43 respektive 48 procent och

andelen män 57 respektive 52 procent. Det är samma fördelning som efter valet 2014. Stora variationer finns mellan kommuner, liksom mellan partier. För mandatperioden 2014–2018 var bland ordförande i kommunstyrelserna andelen kvinnor 37 procent och andelen män 63 procent. Bland ordförande i landstingsstyrelserna var andelen kvinnor 45 procent och andelen män 55 procent. Uppgifter för innevarande mandatperiod finns ännu inte tillgängliga.

Kvinnor och män i styrelser och ledning

Den 1 maj 2018 var andelen kvinnor 49 procent och andelen män 51 procent i styrelserna för de av staten hel- och delägda bolagen. Könsfördelningen bland ordförandena var 48 procent kvinnor och 52 procent män. Bland verkställande direktörer var könsfördelningen 36 procent kvinnor och 64 procent män. I styrelserna för samtliga av de 42 bolag med statligt ägande som ingår i statistiken i år uppnåddes en könsfördelning inom intervallet 40–60 procent, jämfört med 2017 då tre av 44 bolagsstyrelser inte hade en könsfördelning inom det intervallet.

I statliga myndigheters styrelser och insynsråd m.m. 2017 var sammantaget 52 procent kvinnor och 48 procent män. Bland styrelseordförandena var andelen kvinnor 51 procent och andelen män 49 procent. Andelen styrelser/råd som har en könsfördelning mellan 40 och 60 procent är drygt 80 procent.

Könsfördelningen bland chefer i offentlig sektor är jämnast inom staten, med 48 procent kvinnor och 52 procent män 2017 (se även utg.omr. 2 avsnitt 6). Inom kommuner, landsting och privat sektor är könsfördelningen ojämn. Kvinnor dominerar bland cheferna inom kommuner och landsting, medan män dominerar bland cheferna inom privat sektor.

Tabell 5.2 Chefer i offentlig och privat sektor, ålder 18–66 år

Könsfördelning, procent

År	Stat		Kommun		Landsting		Privat	
	Kv	M	Kv	M	Kv	M	Kv	M
2013	46	54	68	32	73	27	30	70
2014	42	58	68	32	72	28	30	70
2015	43	57	69	31	72	28	31	69
2016	48	52	69	31	73	27	32	68
2017	48	52	70	30	73	27	30	70

Källa: Statistiska centralbyrån och Medlingsinstitutet.

Anm: Statistiken grundar sig på lönestrukturstatistiken som omfattar anställda med en anställningsgrad på minst 5 procent. Chef definieras med hjälp av Standard för svensk yrkesklassificering, SSYK.

Enligt Andra AP-fondens kvinnoindex för 2018 var andelen kvinnor i börsföretagens styrelser 34 procent och andelen män 66 procent 2018. Andelen styrelseordförande som var kvinnor var 9 procent och andelen män 91 procent. Bland börsföretagens verkställande direktörer var 8 procent kvinnor och 92 procent män.

Tabell 5.3 Styrelseledamöter i börsbolag 2002–2018

Könsfördelning, procent

År	Kvinnor	Män
2002	6,1	93,9
2004	14,9	85,1
2006	17,7	82,3
2008	18,6	81,4
2010	22,2	77,8
2012	22,7	77,3
2014	24,7	75,3
2016	30,7	69,3
2017	32,2	67,8
2018	33,9	66,1

Källa: Andra AP-fondens kvinnoindex.

Hot, våld och trakasserier mot förtroendevalda

Brottsförebyggande rådet (Brå) kartlägger hot, våld och trakasserier mot förtroendevalda (se vidare utg.omr. 1 avsnitt 8.10). Rapporten Politikernas trygghetsundersökning 2017 (Brå rapport 2017:9) visar att den totala andelen förtroendevalda som uppger att de har utsatts för hot och trakasserier har ökat från 19 till 25 procent mellan mellanvalsåren 2012 och 2016. Den sammantagna skillnaden mellan könen är liten, 25,2 procent för kvinnor jämfört med 24,3 för män. Uppdelat på olika typer av hot och trakasserier t.ex. hot via sociala medier, hotfull e-post eller hotfullt sms, finns dock ett mönster som visar att kvinnor utsätts i högre grad. Utsattheten skiljer sig också åt beroende på typ av uppdrag och position. Till exempel utsätts de som är ordförande oftare än övriga ledamöter, och ordföranden som är kvinnor utsätts oftare än ordföranden som är män.

Statligt stöd till jämställdhetsprojekt

Under 2017 fördelade Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) enligt förordningen (2006:390) om statsbidrag till jämställdhetsprojekt 9 miljoner kronor i bidrag till 14 organisationer som stöd för jämställdhetsprojekt

i syfte att främja jämställdhetspolitikens mål, varav drygt 2,3 miljoner kronor till jämställdhetsprojekt som i huvudsak riktade sig till män och pojkar. Uppdraget att fördela statsbidrag till jämställdhetsprojekt har fr.o.m. 2018 övergått till Jämställdhetsmyndigheten. Myndigheten inkom med en rapport den 1 juni där statsbidraget redovisas. Av rapporten framgår att projektens resultat ligger i linje med bidragets syfte, dvs. att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. Statsbidraget beskrivs främst som en viktig komponent för organisationernas möjlighet till att växla upp arbetet. Särskilt framhävs det att projekten gjort det möjligt att arbeta med komplexa frågor på ett greppbart sätt.

Statligt stöd till kvinnors organisering

För att främja kvinnors organisering fördelades 28 miljoner kronor under 2017 enligt förordningen (2005:1089) om statsbidrag för kvinnors organisering. Medlen fördelades på 67 organisationer. Drygt 22 miljoner kronor fördelades till organisations- och etableringsbidrag och 6 miljoner kronor fördelades till verksamhetsbidrag för kvinnors organisering. Aktiviteter som kunskapshöjande insatser, opinionsbildning och medlemsaktiviteter var i fokus bland de som beviljats organisationsbidrag. Organisationer som beviljats verksamhetsbidrag fokuserade på aktiviteter såsom seminarier, workshops, föreläsningar, konferenser och nätverksbyggande. Bidragsmottagarna finner det svårt att mäta effekter av till exempel opinionsbildande arbete som merparten av organisationer och projekt ägnat sig åt. Uppgiften att fördela statsbidrag till kvinnors organisering har fr.o.m. 2018 övergått från MUCF till Jämställdhetsmyndigheten.

Statsbidraget beskrivs som viktigt för organisationernas möjlighet till självorganisering, och skapar en trygghet för organisationerna att kunna planera sin verksamhet på längre sikt. Verksamhetsbidraget möjliggör genomförandet av mer avgränsade aktiviteter inom särskilda sakområden. Verksamhetsbidraget förklaras vara en viktig beståndsdel för att växla upp arbetet genom att satsa på tillfälliga aktiviteter. Särskilt framhävs värdet av att prova nya idéer och strategier.

Projekt som bedrivits med stöd av statsbidraget har bidragit till statsbidragets syften,

genom att främja kvinnors deltagande i demokratiska processer och möjligheter att bevaka sina rättigheter och driva sina krav.

Insatser för att främja en jämn fördelning av makt och inflytande

För att främja en jämn fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män har regeringen arbetat för att könsfördelningen i statliga myndigheters styrelser och insynsråd ska vara jämn, vilket den också är. Även när det gäller ledande chefsbefattningar vid svenska ambassader har en jämn könsfördelning uppnåtts. Andelen kvinnor bland de myndighetschefer som regeringen anställt har successivt ökat och det råder i dag en jämn könsfördelning. Regeringen har ställt krav på en jämn könsfördelning när Svenska Filminstitutet fördelar produktionsstöd. Kravet har skapat större balans mellan könen när det gäller andelen kvinnor på ledande positioner i filmbranschen.

I den nya kommunallagen (2017:725), som trädde i kraft den 1 januari 2018, har regeringen möjliggjort för förtroendevalda i kommuner och landsting, som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid, att vara föräldralediga. Förslaget förväntas underlätta för förtroendevalda kvinnor och män att kombinera förtroendeuppdrag med familjeliv.

Ekonomisk jämställdhet

Lön och disponibel inkomst

Genomsnittslönerna för kvinnor är lägre än för män, men löneskillnaderna fortsätter att minska. År 2017 var kvinnors genomsnittliga månadslön 31 700 kronor, vilket är 88,7 procent av männens 35 700 kronor. Löneskillnaden mellan kvinnor och män var alltså 11,3 procent. Det är en minskning med 0,7 procentenheter jämfört med 2016, se även utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, avsnitt 4.

Variationen mellan olika sektorer är stor. Störst genomsnittlig löneskillnad finns inom landstingen, där löneskillnaden är 20,6 procent. Minst är löneskillnaden inom kommunerna där den är 3,1 procent.

Efter s.k. standardvägning, vilket innebär att hänsyn tas till att kvinnor och män arbetar inom olika yrken och sektorer, har olika utbildningsnivå, arbetstid och ålder, är den oförklarade

löneskillnaden 4,3 procent för hela arbetsmarknaden (Medlingsinstitutet 2018). Viktiga förklaringar till att löneskillnaderna minskar är att arbetsmarknaden har blivit mindre könsuppdelad, att andelen välutbildade kvinnor ökar och att fler kvinnor blir chefer. När det gäller löneskillnaderna mellan kvinnor och män i staten, se vidare utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, avsnitt 6 och utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, avsnitt 4.

De skillnader mellan kvinnor och män som finns på arbetsmarknaden i löner, befattningar och arbetstid leder till att kvinnor har betydligt lägre arbetsinkomster än män. Skatter och transfereringar bidrar dock till att jämna ut den totala inkomstskillnaden. Mer om detta finns i bilaga 3 till denna proposition, Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män. Den individuella disponibla inkomsten för personer i förvärvsaktiv ålder är 15–20 procent lägre för kvinnor än för män, och denna relation har varit relativt stabil sedan mitten av 1990-talet. Måttet individuell disponibel inkomst återspeglar inte enbart effekter av skatter och transfereringar utan också skillnader i arbetstid, sjukfrånvaro, föräldraledighet osv. Kvinnor har en lägre disponibel inkomst än män oavsett hushållstyp., se vidare under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

Skillnaderna i inkomst i förvärvsaktiv ålder leder också till inkomstskillnader efter pensioneringen eftersom arbetsinkomsten ligger till grund för ålderspensionen. Kvinnor har i genomsnitt 30 procent lägre pensioner än män (se bilaga 3 till denna proposition, Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män).

I december 2017 fattade regeringen beslut om en handlingsplan för jämställda livsinkomster (A2017/02477/ARM), se vidare utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, avsnitt 4. I handlingsplanen presenteras de åtgärder som vidtas för att minska inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män. I handlingsplanen ingår att kartlägga utmaningarna för att nå det jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning.

Sedan 1 januari 2017 ska alla arbetsgivare göra en lönekartläggning varje år. Arbetsgivare med minst tio anställda ska även dokumentera arbetet med kartläggningen. Syftet är att arbetsgivare ska kunna upptäcka, åtgärda och förhindra osakliga skillnader i lön mellan kvinnor och män.

Regeringen har också gett Skatteverket i uppdrag att med könsuppdelad statistik övergripande kartlägga utvecklingen av skattesystemet (Fi2017/04425/RS). Resultatet av delredovisningen av uppdraget ger bl.a. en generell bild av att män har högre inkomster än kvinnor och att skillnaderna mellan män och kvinnor minskade något 2006–2015 (Fi2017/02957/S3).

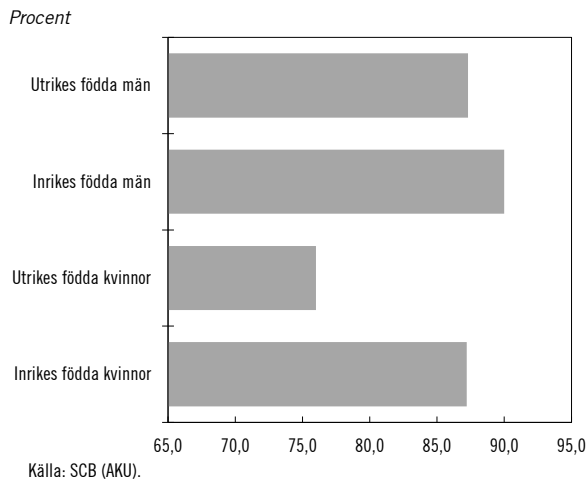
Kvinnors deltagande på arbetsmarknaden

Kvinnors arbetskraftsdeltagande har sedan 1990-talet varit ca fem procentenheter lägre än mäns. År 2017 var det relativa arbetskraftstalet för kvinnor i åldern 20–64 år 85 procent och för män i samma ålder 89 procent. Skillnaden beror främst på att kvinnor i större utsträckning än män står utanför arbetskraften till följd av sjukdom och studier.

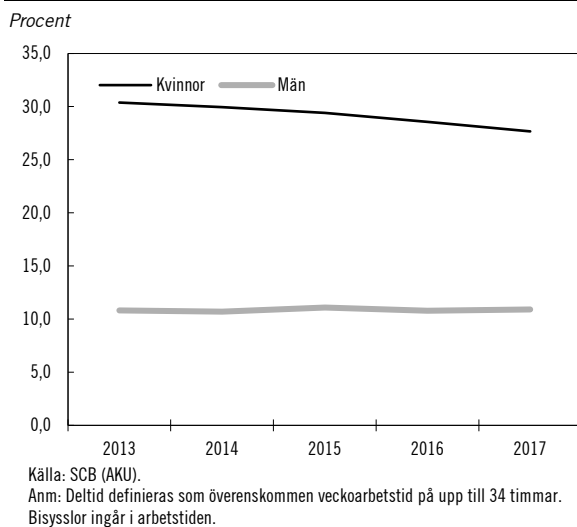
Arbetskraftsdeltagandet varierar med utbildningsnivån, både bland kvinnor och män. År 2017 var skillnaden i arbetskraftsdeltagande mellan kvinnor och män med högst förgymnasial utbildning i åldersgruppen 20–64 ca 17 procentenheter, jämfört med ca 2 procentenheter mellan kvinnor och män med eftergymnasial utbildning. Sysselsättningsgraden (andel sysselsatta av befolkningen) var 80 procent för kvinnor och 84 procent för män. Det är en ökning för både kvinnor och män med en knapp procentenhet jämfört med 2016. Arbetslöshetstalet var vid samma tid 5,6 procent för kvinnor och 6,3 procent för män.

Som diagram 5.1 visar är arbetskraftsdeltagandet fortsatt lågt bland utrikes födda kvinnor. Detta gäller särskilt bland kvinnor födda utanför Europa. En betydande orsak till att utrikes födda kvinnor står utanför arbetskraften är, förutom sjukdom och studier, ansvar för obetalt hem- och omsorgsarbete. En djupare beskrivning av detta återfinns i bilaga 3, Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män.

Under 2017 infördes en begränsning i föräldrapenningen för barn födda utomlands. Tidigare fick föräldrar till barn födda utomlands rätt till fullt antal dagar med föräldrapenning - oavsett barnets ålder när man kom till Sverige. Begränsningen innebär att föräldrapenningen anpassas efter barnets ålder när det kom till Sverige.

Diagram 5.1 Arbetskraftsdeltagande efter inrikes och utrikes födda (20–64 år) 2017

Fler kvinnor än män arbetar deltid. År 2017 arbetade 28 procent av kvinnorna deltid, jämfört med 11 procent av männen. Andelen kvinnor med deltidarbete har stadigt minskat medan andelen män med deltidarbete har ökat något. Det innebär att skillnaden i förvärvsarbetsstid mellan kvinnor och män har minskat något.

Diagram 5.2 Sysselsatta personer i åldern 20–64 år som arbetar deltid 2013–2017

Deltidsarbete bland kvinnor är framför allt vanligt i åldersgrupperna 20–24 år (48 procent) samt 55–64 år (31 procent). Största antal deltidarbetande kvinnor finns i vård- och omsorgssektorn. Den vanligaste orsaken till deltidarbete är att heltidsarbete saknas. Den näst vanligaste orsaken till att kvinnor arbetar deltid är att de tar hand om barn och/eller en vuxen anhörig. Bland män är deltidarbete vanligast i åldersgruppen 20–24 år (29 procent), se även utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, avsnitt 4.

Kvinnor har i större utsträckning än män tidsbegränsade anställningar. År 2017 var 16 procent (335 100) av alla anställda kvinnor i åldern 20–64 år tidsbegränsat anställda. Samma år var 13 procent (280 600) av alla anställda män i samma ålder tidsbegränsat anställda, se även utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, avsnitt 4.

Många av de vanligaste yrkena på arbetsmarknaden är starkt kvinnodominerade. Hit hör undersköterskor inom hemtjänst, hemsjukvård och äldreboende, vårdbiträden, barnskötare och för- och grundskollärare. Dessa kvinnodominerade yrkesgrupper består av ca 400 000 kvinnor och 60 000 män. Till yrken som är mansdominerade hör företagssäljare, lagerpersonal, lastbilsförare och andra yrken inom transportsektorn, de flesta yrken inom bygg- och anläggning samt mjukvaru- och systemutvecklare. EU-kommissionen har uppmärksammat att andelen kvinnor som arbetar inom transportsektorn på EU-nivå endast utgör 22 procent. Därför har initiativet Platform for Change – Women in Transport skapats. Sverige har undertecknat deklarationen som en av grundarna och som stödande medlemsstat.

Utifrån den yrkesklassificering som i dag används, Standard för svensk yrkesklassificering 2012 (SSYK 2012), kan en svag minskning av den könssegregerade arbetsmarknaden noteras. Det s.k. segregeringsindexet, som mäter hur stor andel kvinnor respektive män som måste byta yrke för att en jämn yrkesfördelning mellan könen ska uppnås, visar att indexet har minskat från 57,9 till 53,2 mellan 2005 och 2016, vilket tyder på att arbetsmarknaden har blivit något mindre könssegregerad. (Se även utg.omr. 14 avsnitt 3.4.2).

Insatser för att främja jämställdhet på arbetsmarknaden och i arbetslivet

Ett mål för regeringen har varit att förbättra utrikes födda kvinnors förutsättningar att delta i arbetskraften. Arbetsförmedlingen har på uppdrag av regeringen redovisat en handlingsplan för hur myndigheten avser öka andelen utrikes födda kvinnor som arbetar eller studerar och därmed öka sysselsättningen och minska arbetslösheten för denna grupp (A2017/00752).

Statskontoret har på uppdrag av regeringen genomfört en kunskapssammanställning om varför utomeuropeiskt födda kvinnor i större utsträckning än både utrikes födda män och

inrikes födda kvinnor och män står utanför arbetskraften (A2018/00207).

Införandet och utvidgningen av extratjänster har bidragit till att fler kvinnor fått del av subventionerade anställningar och därmed ett arbete och en egen försörjning från lönearbete. Andelen kvinnor med extratjänster är 50 procent.

Tillväxtverket har fått i uppdrag att under perioden 2018 till 2021 underlätta för utrikes födda kvinnor att starta och driva egna företag.

Regeringen har i mars 2018 lagt fram förslag till en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder (prop. 2017/18:179). Förslaget syftar till att ge likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet, bl.a. genom att stimulera företagande och entreprenörskap. Förslaget syftar också till att ge möjligheter till en mer jämställd arbetsmarknad och förbättrade förutsättningar för kvinnors företagande i Sveriges landsbygder.

Pensionsgruppen, med företrädare för de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen, har enats om en plan för det fortsatta arbetet med att minska skillnaderna mellan mäns och kvinnors pensioner. Eftersom pensionssystemet påverkas av kringliggande faktorer i omvärlden kommer pensionsgruppen att fortsätta följa utvecklingen i samhället avseende bl.a. deltidsarbetets utveckling för kvinnor och män, jämställdheten på arbetsmarknaden, uttaget i föräldraförsäkringen och tjänstepensionens utformning.

Jämställd utbildning

Målet om jämställd utbildning omfattar hela det formella utbildningssystemet från förskola till universitet och högskola, inklusive vuxenutbildning och yrkeshögskolan. Även bildning och utbildning utanför det formella utbildningssystemet omfattas.

Förskolan

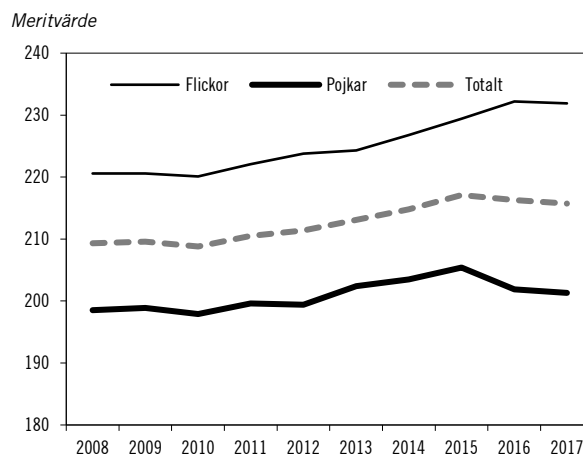
En granskning som Statens skolinspektion har utfört har visat att personalen vid flertalet granskade förskolor inte arbetar systematiskt utifrån ett genusperspektiv vid genomförande av aktiviteter, planering av miljö och material eller i samtal om förhållningssätt. Regeringen har beslutat om en reviderad läroplan för förskolan. Förändringarna ska gälla fr.o.m. den 1 juli 2019.

Den reviderade läroplanen innebär bl.a. ett förtydligande av att förskolan ska verka för jämställdhet och spegla de värden och rättigheter som uttrycks i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Grundskola och gymnasieskola

Som framgår av diagram 5.3 har skillnaden i genomsnittligt meritvärde i årskurs 9 mellan flickor och pojkar varit i stort sett oförändrad de senaste åren, ca 22–24 meritpoängs skillnad, men 2016 och 2017 var skillnaden ca 30 meritpoäng (16 ämnen). Skillnaden i genomsnittligt meritvärde mellan flickor och pojkar 2017 beräknat på 17 ämnen var 32,8 meritpoäng. Förutom kön har socioekonomisk bakgrund och andelen år utrikesfödda elever gått i svensk skola stor betydelse för elevers skolresultat.

Diagram 5.3 Genomsnittligt meritvärde årkurs 9

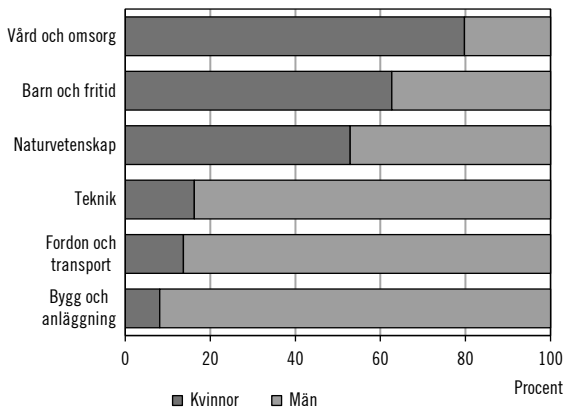

Källa: Statens skolverk.

Anm: I diagrammet visas det genomsnittliga meritvärdet beräknat på 16 ämnen.

Diagram 5.4 visar att yrkesprogram är mer könssegregerade än högskoleförberedande program. Inom programmet Barn och fritid har könssegregeringen minskat. Av de elever som avslutade sina studier läsåret 2016/17 var 37 procent män, jämfört med 24 procent läsåret 2009/10.

Diagram 5.4 Avgångna från gymnasieskolan efter program eller anknäytning till program, 2016/17

Källa: Skolverket. I diagrammet redovisas de program som har mest könsstereotyp fördelning.

Statens skolverk har efter beslut i Vårändringsbudgeten tilldelats 50 miljoner kronor för att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen och arbetet mot kränkande behandling i skolan genom kompetensutvecklingsinsatser. Medlen ska användas till myndighetens egna insatser samt fördelas till organisationer som verkar för skolutveckling i dessa frågor.

Eftergymnasial utbildning, högskola och forskning
Utbildningsnivån i befolkningen ökar för både kvinnor och män. År 2016 hade 56,5 procent av kvinnorna, respektive 40,4 procent av männen i åldersgruppen 25–44 år eftergymnasial utbildning. Motsvarande siffra för befolkningen i åldersgruppen 45–64 år var 41,8 för kvinnor och 32,7 för män. Det är fler kvinnor än män som studerar vid högskolan. Bland antagna till högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå var 2017 andelen kvinnor 61 procent och andelen män 39 procent. Fördelningen mellan kvinnor och män har varit i stort sett oförändrad under flera års tid. (Se vidare utg.omr. 16, avsnitt 7). En bidragande anledning till kvinnors överrepresentation är att fler kvinnodominerade yrken kräver högskoleutbildning.

Det är dock något fler män än kvinnor som påbörjar en utbildning på forskarnivå och tar en doktorsexamen. Bland samtliga personer som påbörjade en forskarutbildning 2017 var 47 procent kvinnor och 53 procent män.

Vad gäller jämställdhet inom forskning så aviserade regeringen i den forskningspolitiska propositionen (prop. 2016/17:50) att ge alla statliga

myndigheter som finansierar forskning och utveckling, för minst 100 miljoner konor årligen, i uppgift att integrera ett jämställdhetsperspektiv i sina verksamheter och att främja jämställdhet mellan kvinnor och män vid fördelningen av forskningsmedel. Detta har lagts in i de flesta av de berörda myndigheternas instruktioner under första halvåret 2018. Därtill aviserade regeringen i samma proposition att ge Vetenskapsrådet i uppdrag att utreda vilka metoder forskningsfinansierarna bör använda för att främja att ett köns- och genusperspektiv inkluderas i den forskning och innovation som finansieras, när så är relevant. Vetenskapsrådet har initierat ett arbete med att ta fram metoder utifrån det tillägg som har gjorts i myndighetens instruktion om att verka för att ett köns- och genusperspektiv inkluderas i den forskning som myndigheten finansierar, när det är tillämpligt. Vetenskapsrådet publicerar även, som en del i sitt arbete med jämställdhetsintegration, s.k. jämställdhetsobservationer, där oberoende observatörers noteringar av bristande lika-behandling under behandlingen av forskningsansökningar noteras och används som underlag i framtida arbete. Regeringen har också gett Vetenskapsrådet i uppdrag att fördela medel till forskning om jämlika villkor som har ett tydligt jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv (U2017/02085/F).

I det jämställdhetspolitiska delmålet om Jämställd utbildning ingår även bildning och utbildning utanför det formella utbildningssystemet. Folkbildningsrådet redovisar att kvinnorna är fler än männen på folkhögskolorna. År 2017 var 61 procent av deltagarna i folkhögskolornas långa kurser kvinnor och 39 procent män. Av studieförbundens deltagare var 62 procent kvinnor och 38 procent män.

Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Kvinnor och män utför olika mycket och olika slags obetalt arbete. Kvinnor utför i genomsnitt betydligt mer hushållsarbete än män. Tidsanvändningsstudier visar dock att hushållsarbetet har blivit jämnare fördelat mellan könen, främst som ett resultat av att kvinnor har minskat tiden för hushållsarbete.

Enligt SCB:s undersökningar av barns levnadsförhållanden följer även flickors och pojkar

hushållsarbete könsstereotypa mönster. I undersökningen, som genomfördes 2015 och 2016, uppgav t.ex. 67 procent av flickorna och 51 procent av pojkarna i åldern 12–18 år att de hjälper till att laga mat hemma minst en gång i veckan.¹

Den ojämna fördelningen mellan kvinnor och män av det obetalda hem- och omsorgsarbetet visas bl.a. av att användningen av föräldrapenningen är ojämnt fördelad. Kvinnor har sedan föräldraförsäkringen infördes 1974 tagit ut majoriteten av dagar med föräldrapenning. Under 2017 tog kvinnorna ut 72 procent och männen 28 procent av samtliga dagar med föräldrapenning. Allt fler män tar ut föräldrapenning men ökningen den senaste tioårsperioden har varit långsam. Andelen föräldrapar som delar föräldrapenningen jämställt (40/60) under barnets två första levnadsår har ökat över tid och uppgick till 17,4 procent år 2015. Från och med 2016 ökade antalet dagar med föräldrapenning som är reserverade för en förälder och inte kan avstås till den andra föräldern, från 60 till 90 dagar.

Uttaget av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn är mer jämnt fördelat mellan könen än uttaget av föräldrapenning, och har under perioden 1989–2017 varierat mellan 62 och 69 procent för kvinnorna och 31 och 38 procent för männen. År 2017 tog kvinnorna ut 62 procent och männen 38 procent av dagarna. Andelen föräldrapar som delar tillfällig föräldrapenning för vård av barn jämställt under perioden då barnet är 2–4 år var 24 procent för barn födda 2013. Utöver att kvinnor tar ut större delen av föräldrapenningdagarna är kvinnor dessutom frånvarande från arbetsmarknaden till följd av obetald föräldraledighet under längre tid än vad män är. (Se vidare utg.omr. 12 avsnitt 3.6.2).

I det obetalda hem- och omsorgsarbetet ingår även omsorg om anhöriga. Även om det är lika vanligt att män bidrar i anhörigomsorg som kvinnor finns stora skillnader när det gäller hur mycket och vad som görs. Kvinnor och män hjälper till med delvis olika saker och i olika omfattning. Det är exempelvis vanligare att kvinnor ger mer tidskrävande omsorg. En studie från Socialstyrelsen har också visat att kvinnors välbefinnande och vardagsliv påverkas mer än mäns

av att ge anhörigomsorg. Det är dessutom vanligare att kvinnor går ned i arbetstid till följd av vård av vuxen anhörig.

År 2017 uppgav 20 procent av de deltidssamarbetande kvinnorna och 9 procent av de deltidssamarbetande männen att ansvar för vård av barn och vård av vuxen anhörig var orsak till deltidssamarbete. Det motsvarar nästan 138 000 kvinnor och knappt 25 000 män och innebär en minskning för kvinnorna med två procentenheter och en ökning för männen med två procentenheter jämfört med 2010.

Jämställd hälsa

Jämställd hälsa är ett nytt delmål från november 2016. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor. En god hälsa för kvinnor och män respektive flickor och pojkar bidrar även till ett jämställt och aktivt deltagande i samhället. Delmålet avser fysisk, psykisk och sexuell och reproduktiv hälsa, och omfattar såväl förebyggande folkhälsoarbete som åtgärder och insatser till enskilda personer gällande socialtjänst, stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt hälso- och sjukvård.

Statistiska centralbyrån (SCB) har efter uppdrag från regeringen (S2017/02912/JÄM) tagit fram indikatorer för de nya jämställdhetspolitiska delmålen Jämställd utbildning och Jämställd hälsa. För jämställd hälsa finns ett fyrtiotal indikatorer tillgängliga på SCB:s sida för jämställdhetsstatistik. Utifrån dessa indikatorer har de indikatorer som redovisas här reviderats något jämfört med föregående år.

I januari 2018 ingick regeringen en överenskommelse med Sveriges kommuner och landsting (SKL) för att stärka genomslaget för de nationella jämställdhetspolitiska målen i verksamheter på lokal och regional nivå. Jämställd hälsa har varit ett prioriterat område under 2018. SKL kommer inom ramen för överenskommelsen att stärka jämställdhetsperspektivet i pågående utvecklingsarbeten.

¹ SCB:s undersökningar av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) 2014–2015.

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att stärka kvinnors hälsa, bl.a. en riktad primärvårdsatsning på kvinnors hälsa med särskilt fokus på socioekonomiskt utsatta områden och betydande satsningar för att stärka förlossningsvården. Satsningarna på förlossningsvården har resulterat bl.a. i stärkt bemanning och en ökad kompetensnivå kring allvarliga bristningar och andra skador vid förlossning. För mer information om satsningarna, se vidare i utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 3 Hälso- och sjukvårdspolitik.

Regeringen har också stärkt den långsiktiga styrningen avseende jämställdhet för flera av myndigheterna inom området. Inspektionen för vård och omsorg, Inspektionen för socialförsäkring, Folkhälsomyndigheten och Läkemedelsverket har fått ändrade instruktioner där varje myndighets ansvar inom ramen för jämställdhetspolitiken förtydligas.

SCB:s undersökningar om levnadsförhållanden (ULF/SILC) som genomfördes 2016–2017 visade att män i något högre grad än kvinnor uppger att de har en bra hälsa i alla åldersgrupper utom de yngsta, 16–24 år, där fler kvinnor skattar sin hälsa som bra. Detta mönster gäller för såväl personer med som utan funktionsnedsättning². Både kvinnor och män med funktionsnedsättning i alla åldersgrupper skattar sin hälsa som lägre än vad kvinnor och män utan funktionsnedsättning gör.

Bland barn angav 2013–2014 något färre flickor än pojkar att de har en bra eller mycket bra hälsa (89 procent jämfört med 93 procent). Bland barn med funktionsnedsättning var andelen 84 procent för flickor och 88 procent för pojkar.³

Män skattar sin hälsa som bra i högre utsträckning än kvinnor oavsett utbildningsnivå, men skillnaderna är större mellan olika utbildningsnivåer för respektive kön än mellan kvinnor och män. Bland kvinnor med eftergymnasial utbildning skattar 84 procent sin hälsa som bra, jämfört med 64 procent bland kvinnor med endast förgymnasial utbildning. Motsvarande siffror för män är 88 respektive 71 procent. Kvinnor med endast förgymnasial utbildning är

den största gruppen bland dem som uppger sig ha dålig hälsa (23 procent).⁴ Utifrån nationell bakgrund är det inte stor skillnad mellan hur män skattar sin hälsa, medan kvinnor med utländsk⁵ bakgrund i mycket högre grad än kvinnor med svensk bakgrund skattar sin hälsa som dålig (11 procent respektive 6 procent, motsvarande siffra bland män är 7 procent respektive 4 procent).

Kvinnor uppger i ULF/SILC (SCB) som genomfördes 2016–2017 i större utsträckning än män att de har besvär av ångslan, oro eller ångest. Det gäller oavsett åldersgrupp. Särskilt unga kvinnor, 16–24 år uppger i hög grad att de har dessa besvär (45 procent, motsvarande siffror bland män i samma ålder är 26 procent). För båda könen har det skett en ökning från föregående år. Undersökningarna om barns levnadsförhållanden (SCB) visar att ännu större könsskillnad finns bland barn och unga. 29 procent av flickorna och fem procent av pojkarna i åldern 16–18 år svarade 2016–2017 ja på frågan om de ofta känner sig ledsna eller nere. Motsvarande siffror i åldern 12–15 år är 12 respektive 8 procent.

Män avlider i större utsträckning än kvinnor innan de fyllt 80 år. Statistik från Socialstyrelsens dödsorsaksregister visar att dödligheten i andningsorganens sjukdomar, hjärt-kärlsjukdomar och tumörer är högre bland män än bland kvinnor i åldrarna 35–79 år vid alla utbildningsnivåer, utom i andningsorganens sjukdomar där dödligheten bland personer med förgymnasial utbildning är något högre bland kvinnor än bland män. Dödstalen till följd av skador och förgiftningar samt självmord är också högre för män än för kvinnor.

I den nationella folkhälsoenkäten 2016 (Folkhälsomyndigheten) framkom att fler män än kvinnor, i alla åldrar, är riskkonsumenter av alkohol. Den största könsskillnaden var i åldern 65–84 där 14 procent av männen respektive 8 procent av kvinnorna var riskkonsumenter. Övervikt eller fetma är enligt ULF/SILC (SCB) vanligare bland män än bland kvinnor i alla åldrar. 42 procent av alla män i åldrarna 16–84 har en BMI över 25. För en mer utförlig analys avseende hälsotillstånd, dödsorsaker och levnadsmönster, se avsnitt 4

² Undersökningen avseende personer med funktionsnedsättning är genomförd 2014–2015.

³ Folkhälsomyndighetens undersökning av barns hälsovanor år 2013–2014, tillgängliga via Barnombudsmannens statistikjänst Max18: <https://max18.barnombudsmannen.se/max18-statistik/>.

⁴ Statistiken avseende utbildningsnivå gäller undersökning genomförd 2016 och omfattar personer i åldrarna 25–64 år.

⁵ Med utländsk bakgrund avses utrikes födda samt inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.

Folkhälsopolitik i utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Skillnaden i medellivslängd var 3,5 år mellan kvinnor och män 2016 (80,6 år för män och 84,1 år för kvinnor), vilket är en av de lägsta i Europa (SCB).

Sjukpenningtalet, dvs. det genomsnittliga antalet utbetalda nettodagar av sjukpenning och rehabiliteringspenning i befolkningen 16–64 år, har minskat för både kvinnor och män sedan 2016, men kvinnor ligger fortfarande på en betydligt högre nivå.

Sjukpenningtalet var 2017 enligt Försäkringskassan högre för kvinnor än för män i alla åldrar, störst skillnad är det i åldrarna 30–39 år samt 40–49 år där sjukpenningtalet för kvinnor är 14,2 respektive 16,8 medan det för män är 6,3 respektive 7,3. Högst sjukpenningtal (18,6) har kvinnor i åldern 50–59, medan män har högst sjukpenningtal (13,1) i åldern 60–64. Skillnaden i sjukfrånvaro kan bland annat förklaras av att kvinnor och män arbetar i olika yrken. Kvinnor arbetar oftare än män i yrken och sektorer med sämre upplevd organisatorisk och social arbetsmiljö. Kvinnor är överrepresenterade i vård- och omsorgsyren där sjukfrånvaron är hög för både kvinnor och män. Ett större ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet i kombination med förvärvsarbete kan också bidra till högre sjukfrånvaro bland kvinnor. För en mer utförlig analys av sjukpenningtalet, se utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

Socialstyrelsens statistik från 2017 visar att män i högre utsträckning än kvinnor har insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Exempelvis hade 21 700 män respektive 15 780 kvinnor daglig verksamhet (vilket var den vanligaste insatsen). Minst skillnad finns inom personlig assistans, vilket 2 679 män och 2 226 kvinnor var beviljade. Vissa könsskillnader kan förklaras av skillnader i förekomst av olika diagnoser. För en mer utförlig analys, se vidare utg.omr. 9 avsnitt 6.

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Utsatthet för misshandel

I Nationella trygghetsundersökningen 2017 (NTU, rapport 2018:1) från Brottsförebyggande rådet (Brå), uppgav 2 procent av kvinnorna och 3,3 procent av männen att de någon gång under

2016 blivit utsatta för misshandel. Det innebär en ökning för båda könen i jämförelse med året dessförinnan. Det återstår att se om det senaste årets ökning är ett trendbrott. Sett över en tioårsperiod har kvinnors utsatthet för misshandel varierat kring en stabil nivå medan mäns utsatthet varit svagt nedåtgående. Utifrån undersökningen beräknar Brå att totalt 711 000 misshandelsbrott begicks 2016, varav 153 000 fall rörde allvarlig misshandel. Särskilt utsatt för misshandel är gruppen unga män 16–24 år, där 7,1 procent utsatts för misshandel under 2016. Samma åldersgrupp bland kvinnor, 16–24 år, rapporterar utsatthet för misshandel i högre utsträckning än kvinnor i andra åldersgrupper.

Av dem som utsatts för misshandel uppger kvinnor i högre grad att brottsplatsen var en bostad, medan män i högre grad uppger att brottsplatsen var en allmän plats (se tabell 5.4).

Tabell 5.4 Personer 16–79 år som uppgett att de utsatts för misshandel efter plats 2016

Andel (%) händelser

Kön	Bostad	Arbete/ skola	Allmän plats	Annan plats
Kvinnor	36	25	28	11
Män	12	27	50	11

Källa: Nationella trygghetsundersökningen 2017 (NTU 2017), Brottsförebyggande rådet (Brå).

Kvinnor utsätts oftare för misshandel av närstående, medan män oftare utsätts för misshandel av helt okända personer (se tabell 5.5).

Tabell 5.5 Personer 16–79 år utsatta för misshandel efter relation till förövaren 2016

Andel (%) händelser

Relation till förövaren	Kvinnor	Män
Närstående	40	3
Bekant	32	25
Helt okänd	29	72
Totalt	100	100

Källa: Nationella trygghetsundersökningen 2017, Brottsförebyggande rådet (Brå).

När det gäller könsfördelningen bland personer som lagförts för brott mot person är män kraftigt överrepresenterade.

Könsskillnader i våldsutsatthet finns också bland barn. I en nationell kartläggning av våld mot barn uppger 22 procent av flickorna och 25

procent av pojkarna att de har utsatts för fysisk misshandel.⁶

Polisanmäld misshandel

Totalt anmäldes närmare 84 200 misshandelsbrott 2017, vilket är en minskning med 5 procent jämfört med 2016. (se tabell 5.6) De anmälda misshandelsbrotten ökade successivt under åren 2008–2011, för att sedan minska fram till 2013. Därefter skedde återigen en ökning fram till 2016. År 2017 låg antalet anmälda brott på ungefär samma nivå som 2008.

Av de anmälda misshandelsbrotten mot person 18 år eller äldre 2017 var 46 procent brott mot kvinnor och 54 procent mot män. Cirka 28 procent (23 635 stycken) av alla anmälda misshandelsbrott detta år rörde misshandel av barn under 18 år. Av dessa anmälningar handlade 37 procent om misshandel av flickor och 63 procent om misshandel av pojkar.

Tabell 5.6 Anmäld misshandel 2013–2017

Antal anmälningar

	2013	2014	2015	2016	2017
Kvinna	27 056	28 456	28 967	29 047	27 963
Flicka 0–17	6 910	7 457	7 810	8 363	8 678
Man	35 668	35 779	35 258	35 799	32 611
Pojke 0–17	10 740	11 632	13 032	15 367	14 957
Totalt	80 374	83 324	85 067	88 576	84 209

Källa: Officiell kriminalstatistik, Brottsförebyggande rådet (Brå).

Utsatthet för sexualbrott

Enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2017 uppgav 2,4 procent av befolkningen (16–79 år) att de utsattes för sexualbrott under 2016. Det motsvarar cirka 181 000 personer vilket innebär en ökning jämfört med 2015, då 1,7 procent uppgav att de hade blivit utsatta. Under perioden 2005–2012 låg sexualbrotten på en relativt stabil nivå kring 1 procent utsatta; därefter har det skett en ökning.

Kvinnor och flickor är överrepresenterade bland utsatta för sexualbrott. Under 2016 rapporterade 4,1 procent av kvinnorna respektive

0,6 procent av männen utsatthet för sexualbrott. De mest utsatta är kvinnor i åldern 16–24 år där 14 procent uppgav att de utsatts för sexualbrott 2016. (se tabell 5.7) Det är en ökning med fem procentenheter i jämförelse med 2015 och en kraftig ökning sedan 2012 då 3,8 procent av kvinnorna i denna åldersgrupp uppgav att de utsatts för sexualbrott.

14 procent av flickorna och 2 procent av pojkarna uppger i en nationell kartläggning att de någon gång i livet utsatts för sexuella övergrepp av vuxen.⁷

Enligt NTU var brottsplatsen för sexualbrott 2016 i 51 procent av fallen en allmän plats. Gärningspersonen var en helt okänd person för brottsoffret i 65 procent av fallen. Eftersom antalet sexualbrott mot män som samlas in genom NTU är mycket få särredovisas varken brottsplats eller relation till gärningsperson för sexualbrott uppdelat på kvinnor och män.

Tabell 5.7 Personer 16–79 år utsatta för sexualbrott efter ålder 2016

Andel (%) av alla i gruppen

Ålder	Kvinnor	Män
16–24	14,0	1,2
25–44	5,5	0,6
45–64	1,1	0,7
65–79	0,3	0,2

Källa: Nationella trygghetsundersökningen 2017, Brottsförebyggande rådet (Brå).

Med sexualbrott avses alla former av sexualbrott mot personer i åldrarna 16–79 år. Personerna svarar på frågan: Ofredade, tvingade eller angrep någon dig sexuellt under förra året. Det gäller både allvarliga och mindre allvarliga händelser, till exempel hemma, på jobbet, i skola eller på någon allmän plats.

Enligt Brå polisanmäldes ca 22 000 sexualbrott (sexuellt tvång, sexuellt ofredande m.m.) under 2017, varav 7 370 våldtäktsbrott. Det är en ökning i jämförelse med 2016 då ca 20 300 sexualbrott och 6 715 våldtäktsbrott anmäldes. Över tid har antalet anmälda våldtäkter påverkats av flera lagändringar som innebär att våldtäktsbegreppet utvidgats.

Av de 7 369 anmälda våldtäkterna rörde 92 procent av anmälningarna brott mot en kvinna

⁶ "Våld mot barn 2016. En nationell kartläggning." Jernbro, C. och Janson, S., Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2017, s. 24.

⁷ "Våld mot barn 2016. En nationell kartläggning." Jernbro, C. och Janson, S., Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2017, s. 24.

eller flicka och 8 procent brott mot en man eller pojke. Av de 3 121 fall av våldtäkt mot barn under 18 år som polisanmäldes 2017 gällde 89 procent av anmälningarna våldtäkt mot flicka och 11 procent våldtäkt mot pojke.

Tabell 5.8 Anmälda våldtäktsbrott mot vuxna och barn 2012–2017

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kvinna	3307	3224	3395	3333	3559	4041
Flicka 0–17	2608	2390	2909	2128	2642	2769
Man	133	129	130	141	147	207
Pojke 0–17	276	274	263	316	367	352
Totalt	6324	6017	6697	5918	6715	7369

Källa: Officiell kriminalstatistik, Brottsförebyggande rådet (Brå).

Utsatthet för prostitution och människohandel samt köp av sexuell tjänst

Enligt Polismyndigheten är det svårt att uppskatta hur många som är offer för människohandel. Vad gäller offer för människohandel för sexuella ändamål ger antalet lagförda brott inte en fullständig bild. Andra faktorer som information om närliggande kriminalitet, såsom koppleri och köp av sexuella tjänster, bör ingå i analysen för att få en mer komplett bild. Antalet anmälda brott rörande människohandel för sexuella ändamål ligger på ungefär samma nivå 2017 som 2016. För samma period ökade dock antalet anmälda brott om människohandel för andra ändamål, t.ex. tiggeriändamål eller tvångsarbete. Antalet anmälda brott för köp av sexuell tjänst har däremot minskat jämfört med 2016 medan antalet anmälda brott för koppleri har ökat, se tabell 5.9. Försäljning av sexuella tjänster sker i Sverige, liksom i andra länder, mestadels via förmedling över internet.

Information från Polismyndigheten visar att alla identifierade offer för människohandel för sexuella ändamål under 2017 var flickor och kvinnor. De personer som förts till Sverige för prostitutionsändamål kom i första hand från Rumänien och Nigeria, vilket liknar hur det ser ut i många andra europeiska länder.

Uppgifter från Länsstyrelsen i Stockholms län ger en kompletterande bild till brottsstatistiken utifrån antalet ärenden som kommit in till det nationella metodstödsteamets stödtelefon om misstänkta fall av människohandel. Under 2017 kom 225 ärenden till Länsstyrelsen i Stockholms läns kännedom. Av dessa rörde 101 ärenden

sexuella ändamål. 108 av de inkomna ärendena gällde kvinnor, 61 män, 28 flickor och 28 pojkar. Jämfört med 2016 innebär det en total ökning med 125 ärenden och en ökning av antalet män. Majoriteten av de misstänkta fallen 2017 rörde människohandel för sexuella ändamål och människohandel kopplat till tiggeri. Under de senaste åren har Länsstyrelsen i Stockholms län sett en ökning av brottsoffer som är multipelt utsatta, dvs. både för sexuella och andra ändamål så som tiggeri, kriminalitet och tvångsarbete.

Migrationsverket för statistik gällande tidsbegränsade uppehållstillstånd för bevispersoner, dvs. utländska vittnen och målsägande, efter ansökan av förundersökningsledare. Under 2017 hade 86 personer fått tidsbegränsat uppehållstillstånd som bevispersoner på grund av människohandel. Av dessa var 48 män, varav en pojke, och 38 kvinnor, varav en flicka. Det redovisas inte särskilt hur många av dessa bevispersoner som är knutna till fall rörande människohandel för sexuella ändamål.

Tabell 5.9 Anmälda och lagförda brott rörande köp av sexuell tjänst, koppleri samt människohandel för sexuella ändamål

	2009	2015	2016	2017
Anmälda brott, köp av sexuell tjänst (könsuppdelad statistik saknas)	352	523	603	563
Lagförda brott, köp av sexuell tjänst män/kvinnor	107/0	330/0	334/0	222/0
Anmälda brott koppleri (inkl. grovt) (könsuppdelad statistik saknas)	94	82	102	136
Lagförda brott, koppleri (inkl. grovt) män/kvinnor	25/7	13/2	24/2	11/1
Anmälda brott, människohandel för sexuella ändamål (könsuppdelad statistik saknas)	31	58	81	82
Lagförda brott människohandel för sexuella ändamål män/kvinnor	0/0	1/1	1/1	2/1

Källa: Officiell kriminalstatistik, Brottsförebyggande rådet och Polismyndigheten.

Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Sedan den 1 januari 2017 gäller regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:110). Strategin syftar till att stärka förutsättningarna för att nå det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, pojkar och flickor ska ha samma rätt och

möjlighet till kroppslig integritet. Strategin har fyra målsättningar:

- ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld,
- förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd,
- effektivare brottsbekämpning och
- förbättrad kunskap och metodutveckling.

Ett antal myndigheter har fått och genomfört uppdrag med anknytning till strategin under 2017 och 2018. Jämställdhetsmyndigheten har en central roll i att stödja och följa upp arbetet med strategin på nationell nivå. Länsstyrelserna har motsvarande roll på regional nivå, vilket ytterligare har förtydligats i ett mer samlat uppdrag 2018. Länsstyrelserna ska bl.a. bidra med kunskap, metoder och genomförandestöd med särskild inriktning mot våldsförebyggande arbete, ta fram regionala strategier och handlingsplaner samt följa och rapportera utvecklingen i länen.

Flera av de insatser som aviseras i strategins åtgärdsprogram för perioden 2017–2020 har påbörjats eller genomförts.

Socialstyrelsen

I enlighet med sitt regeringsuppdrag att stödja genomförande och uppföljning av den nationella strategin (S2017/01221/JÄM) redovisade Socialstyrelsen den 30 mars 2018 bl.a. förslag till indikatorer för uppföljning av den nationella strategin. Myndigheten föreslår 75 sektorsövergripande indikatorer som avser både omfattningen av mäns våld mot kvinnor och utvecklingen av samhällets insatser.

Socialstyrelsen redovisade även en kartläggning av hur socialtjänsten och hälso- och sjukvården frågar om våldsutsatthet. Kartläggningen visar att merparten av de undersökta verksamheterna, med undantag för mödravårdscentraler, inte rutinmässigt frågar vuxna om våld. Bortsett från på ungdomsmottagningar och inom barn- och ungdomspsykiatri är det än mer ovanligt med rutinmässiga frågor till föräldrar och barn om barns direkta och indirekta våldsutsatthet. Inom socialtjänsten är det verksamheter för särskilt utsatta grupper som frågar om våld i lägst utsträckning. Kunskapsunderlag om möjligheten att fånga upp våldsutsatthet finns med i Socialstyrelsens rapport från januari 2018 om dödsfallsutredningar 2016–2017 (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 6). Socialstyrelsen har påbörjat ett arbete

för att förbättra registrering med koder om våld och könsstymning samt införande av nya åtgärds-koder i hälso- och sjukvårdsstatistiken.

Myndigheten har även utrett förutsättningarna för att införa uppgifter om våld och könsstymning i öppna jämförelser av hälso- och sjukvården. Flera viktiga förutsättningar, inte minst tillgången till data, i dagsläget saknas för att uppgifter om hälso- och sjukvårdens arbete med våldsutsatta och kvinnor som könsstympats ska kunna redovisas på ett meningsfullt sätt.

Socialstyrelsen har inom ramen för uppdraget även tagit fram en vägledning för att i kommuner och landsting möjliggöra enhetliga ungefärliga uppskattningar av kostnaden av insatser efter våld i nära relationer.

Uppdrag till vissa strategiska myndigheter

Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för delaktighet (MFD) och Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd har redovisat planer för hur dessa myndigheter inom sina ansvarsområden kan bidra till att uppfylla målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor utifrån regeringsuppdrag 2017. Folkhälsomyndigheten kommer bl.a. genomföra fördjupade analyser av data om psykisk ohälsa och våld som en del av arbetet med att följa upp psykisk hälsa. MFD har påbörjat arbetet med att ta fram stödjande verktyg inom sitt eget ansvarsområde, bl.a. i form av en film om våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättning.

Länsstyrelsernas regionala arbete

Länsstyrelserna bedömer att den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10) har bidragit till ett gemensamt ramverk för länsstyrelserna, vilket underlättar i arbetet med berörda aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Länsstyrelserna anser också att strategin skapar goda förutsättningar för bättre struktur och tydligare prioriteringar i det långsiktiga strategiarbetet. Under 2017 har länsstyrelserna tagit fram regionala strategier och handlingsplaner med läns-specifika prioriteringar med utgångspunkt från det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Strategierna utgör bl.a. underlag för länets uppföljning av arbetet.

Länsstyrelserna framhåller att den nationella strategin med sin betoning på förebyggande åtgärder har bidragit till att länsstyrelserna har påbörjat samverkan inom nya arenor.

Länsstyrelserna har under året arbetat med att samordna stöd till kommunerna för att utveckla samverkan mellan kommuner och skapa ett systematiskt kvalitetsarbete med uppföljning. Länsstyrelsen har erbjudit metod- och kompetensstöd, men också genom att identifiera resurser och behov, utforma och följa upp insatser och sammankalla nätverk. Samordningen är genomförd i samverkan med Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet och Socialstyrelsen. Därutöver har länsstyrelserna anordnat kampanjer, utbildningar och andra informations- och kompetenshöjande insatser, både i enskilda län och i flera län gemensamt. Enligt en nationell sammanställning från länsstyrelsen Stockholm har ungefär 60 procent av kommunerna har tagit del av länsstyrelsernas insatser för mäns våld mot kvinnor under 2017.

Inrättandet av Jämställdhetsmyndigheten har bidragit till att länsstyrelserna skapat nya former för samverkan, där bl.a. Jämställdhetsmyndigheten, Nationellt centrum för kvinnofrid och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ingår.

Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck samt tvångsäktenskap, barnäktenskap och könsstympning

Länsstyrelsen i Östergötlands län har under 2017 haft i uppdrag att ansvara för ett nationellt kompetenssteam med tillhörande stödtelefon för att samordna och stödja arbetet för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttryck samt att bidra med kompetensstöd till övriga länsstyrelser på området. Stödtelefonen för yrkesverksamma har tagit emot samtal främst från socialtjänst och skola och förskola i samtliga län och närmare 60 procent av landets kommuner. Från starten 2014 t.o.m. 2017 har 1 540 ärenden om 2 115 utsatta personer inkommit till telefonen. Det genomsnittliga antalet ärenden per månad har ökat. Merparten av de utsatta, 85 procent, är flickor eller kvinnor och minst 53 procent är under 18 år. Länsstyrelsen bedömer att det inte varit ovanligt att ärenden till stödtelefonen har handlat om asylsökande eller nyanlända, inklusive ensamkommande barn.

Under 2017 har samtalen rört 56 personer som blivit bortförda eller hålls kvar utomlands mot sin vilja. Ärenden om oro för sådana övergrepp har ökat kraftigt sedan 2014 och uppgår totalt till 185 stycken. Länsstyrelsen Östergötland har medverkat vid närmare 70 utbildningstillfällen

om hedersrelaterat våld och förtryck som nått cirka 6 300 personer i 20 län och även ordnat egna utbildningar för bland annat övriga länsstyrelser och anställda vid Polismyndigheten. Vidare har Länsstyrelsen en e-utbildning på webbplatsen www.hedersfortryck.se som visades cirka 4 000 gånger under 2017. I samverkan med övriga länsstyrelser drev Länsstyrelsen en kampanj med e-nyhetsbrev och kortfilmer mot barnäktenskap och tvångsäktenskap med cirka 12 500 mottagare inom främst skola och socialtjänst. Länsstyrelsen Östergötland samordnar även det nationella myndighetsnätverket Gift mot sin vilja som i praktiken handlar om alla former av hedersrelaterat våld och förtryck.

I december 2017 gav regeringen Länsstyrelsen i Östergötland ett nytt uppdrag med syfte att stärka statliga och kommunala verksamheters förmåga att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap samt könsstympning av flickor och kvinnor. Uppdraget innebär bland annat att utveckla ett våldsförebyggande program med föräldrar i hederskontext.

Samtliga länsstyrelser har under 2017 haft i uppdrag att arbeta i enlighet med målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10). Detta innebär bland annat att arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck samt könsstympning. Under 2017 har 16 av 21 länsstyrelser organiserat regionala nätverk kring hedersrelaterat våld och förtryck. 20 av 21 länsstyrelser har under 2017 anordnat kompetenshöjande insatser om hedersrelaterat våld och förtryck. Länsstyrelserna har även bidragit till att sprida kompetens och metodstöd om hedersrelaterat våld och förtryck, bland annat den webb-utbildning som Länsstyrelsen i Östergötland har tagit fram. Länsstyrelserna har under 2017 bidragit till att information om våld i nära relationer finns tillgänglig ute i länen genom att sprida informationstjänsten Infogeneratorn, som bland annat lyfter information om könsstympning och tvångsäktenskap. Under ledning av Länsstyrelsen i Skåne lanserades tjänsten som ger alla som arbetar med våld i nära relationer inom kommun, landsting eller civilsamhälle möjlighet att ge korrekt information till sina målgrupper på 24 olika språk. I mars 2018 hade 5 000 användare genererat 9 300 filer från Infogeneratorn.

Länsstyrelserna har från och med 2018 fått ett fortsatt uppdrag att stödja genomförande och

uppföljning av regeringens nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026 (Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid, skr. 2016/17:10). Uppdraget innebär bland annat att på några platser i landet stödja utvecklingen av regionala kommun- och myndighetsgemensamma resurscentra för barn och vuxna som är utsatta eller riskerar att utsättas för våld av närstående, i synnerhet hedersrelaterat våld och förtryck.

I januari 2018 ingick regeringen en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting för att stärka jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020. Sveriges Kommuner och Landstings arbete utifrån överenskommelsen inkluderar att analysera medlemsbehov och utveckla medlemsstöd för hur socialtjänsten och hälso- och sjukvården kan förbättra arbetet med att ge stöd till utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck inklusive barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning.

I november och december 2017 fick Socialstyrelsen respektive Länsstyrelsen i Östergötlands län varsitt uppdrag att inkomma med underlag till en handlingsplan mot könsstympning av flickor och kvinnor. Uppdragen rapporterades den 30 mars 2018. I juni 2018 beslutade regeringen om handlingsplanen mot könsstympning av flickor och kvinnor (S2018/03931/JÄM).

Trots att könsstympning varit förbjudet i Sverige sedan 1982 har endast tre fall, av 62 anmälda brott (Brottsförebyggande rådets officiella kriminalstatistik), lett till fällande domar, varav två fall 2006 och ett fall 2018. Ett skäl till att flera utredningar gällande könsstympning läggs ner har, enligt Polismyndighetens översyn av verksamheten gällande hedersrelaterade brott, varit bristande stödbevisning, bl.a. i form av avsaknad av rättsintyg (Polismyndigheten 2016). I februari 2018 redovisade Statskontoret sitt uppdrag att utvärdera rättsintygsreformen (Statskontoret 2018:4). I rapporten lämnar Statskontoret ett antal förslag som syftar till att fler rättsintyg ska utfärdas i hela landet.

Jämställdhetsmyndigheten ska enligt sin instruktion främja utvecklingen av förebyggande insatser mot bland annat hedersrelaterat våld och förtryck, samt synliggöra och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Arbetets

inriktning ska vara mot nationell kunskapsutveckling och strategiska övergripande frågor. Myndigheten ska också sammanställa, sprida och utveckla effektiva arbetsmetoder för våldsförebyggande arbete med unga män och pojkar i hederskontext.

I februari 2018 beslutade regeringen om ett tilläggsuppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor om att stärka den digitala plattformen youmo.se och den tillhörande vägledningen med kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck samt könsstympning. Se vidare under rubrik Informationsinsatser till asylsökande och nyanlända unga.

Insatser mot prostitution och människohandel

Den 8 februari 2018 beslutade regeringen om en nationell handlingsplan mot prostitution och människohandel (S2018/00905/JÄM). Syftet med handlingsplanen är att förebygga och motverka prostitution och människohandel för alla ändamål samt att bidra till ett bättre skydd och stöd för personer som är utsatta för människohandel. Åtgärderna som presenteras i handlingsplanen delas in i åtta olika insatsområden: 1. Förstärkt samordning mellan myndigheter och andra aktörer, 2. Stärkt förebyggande arbete, 3. Förbättrad förmåga att upptäcka prostitution och människohandel, 4. Lagstiftningsåtgärder, 5. Starkare skydd och stöd, 6. Effektivare brottsbekämpning, 7. Stärkt kunskap och metodutveckling och 8. Ökad internationell samverkan.

Regeringen beslutade i juni 2016 om en handlingsplan för perioden 2016–2018 med 23 åtgärder som syftar till att skydda barn mot människohandel, exploatering och sexuella övergrepp (se utg.omr. 9 avsnitt 7).

Länsstyrelsen i Stockholms län har i mars 2018 slutredovisat sitt nationella samordningsuppdrag mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål (S2018/02189/JÄM) samt uppdraget att utveckla samordning och samverkan mot människohandel för andra ändamål än sexuella (Ju2017/01271/PO). Från och med den 1 januari 2018 har båda uppdragen förts över till Jämställdhetsmyndigheten.

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2017 arbetat vidare med programmet Tryggare återvändande, i samarbete med den internationella migrationsorganisationen International Organization for Migration, (IOM). Programmet avser individanpassat stöd för utländska medborgare utsatta för prostitution och människohandel i

Sverige. Under 2017 aktualiserades 65 personer inom ramen för programmet. Av dessa var 7 barn (fyra flickor och tre pojkar) och 58 vuxna (28 kvinnor och 30 män). Av dessa 65 personer återvände 41 till sina ursprungsländer under 2017, vilket är 27 personer fler än som återvände under 2016. Majoriteten av dem som aktualiserats inom återvändandeprogrammet var utsatta i tvingat tiggeri. Kvinnor som exploaterats för sexuella ändamål var den näst största gruppen.

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2017 delfinansierat och stöttat de regionkoordinatorer som finns i sex av de sju polisregionerna. Sedan införandet av koordinatorfunktionen har Länsstyrelsen i Stockholms län sett en förstärkning av brottsofferperspektivet i människohandelsärenden och en effektivare hantering av ärendena. I de regioner som nyligen tillsatt en regionkoordinator (Mitt och Syd) har antalet identifierade brottsoffer ökat. Närvaron av regionkoordinatorer har även resulterat i en ökad medvetenhet hos beslutsfattare samt medial uppmärksamhet, på kommunnivå, vad gäller frågor om prostitution och människohandel.

Under 2017 har regionkoordinatorer och myndigheterna i det nationella metodstödteamet anordnat utbildningar för att sprida och implementera manualen Manual vid misstanke om människohandel (Länsstyrelsen i Stockholms län 2016). Manualen syftar till att stötta yrkesverksamma som kommer i kontakt med vuxna och barn som utsatts för människohandel.

Länsstyrelsen i Stockholms län har under 2017 även lanserat och spridit webbutbildningen Människohandel med barn och unga, i samarbete med övriga länsstyrelser och Nationellt metodstödsteam. Sedan lanseringen i april 2017 har webbutbildningen haft över 1 400 användare. Av dessa ansåg 92 procent att de fått ökad kunskap om människohandel mot barn och unga och 85 procent ansåg att kursen haft relevans för den egna yrkesutövningen.

Samtliga länsstyrelser har ett regionalt samordningsuppdrag i syfte att motverka mäns våld mot kvinnor, däribland prostitution och människohandel för sexuella ändamål (Fi2010/5567, S2016/00633/FST). 20 av 21 länsstyrelser har under 2017 anordnat kompetenshöjande insatser gällande prostitution och människohandel och bl.a. spridit Manual vid misstanke om människohandel.

Under året har även kampanjerna Du avgör! och Resekurage spridits genom länsstyrelsernas

egna nätverk, sociala mediekkanaler, tryckt informationsmaterial och via annonser på bl.a. flygplatser.

Utveckling av en nationell hjälptelefon för att förebygga sexuellt våld

Med stöd av regeringen startade ANOVA (f.d. Centrum för andrologi och sexualmedicin) vid Karolinska universitetssjukhuset 2012 Preventell, en nationell hjälptelefon för att förebygga sexuellt våld. Den vänder sig till personer med självupplevt riskbeteende, tvångsmässig upptagenhet av sexuella tankar och handlingar, sexuellt intresse för barn och impulser att tvinga någon till sex. Även närstående och vårdgivare kan via Preventell få råd och hjälp att hantera frågor kring sexuellt våld och oro för sexuella övergrepp. Den 27 november 2017 lämnade ANOVA en redovisning av det arbete som regeringen finansierat enligt tidigare beslut (S2015/08135/RS).

Under perioden mars 2012–oktober 2017 har 2 416 samtal inkommit och dokumenterats. Den största andelen av samtalen (71 procent) kommer från personer som har en oönskad sexualitet, cirka 16 procent av samtalen kommer från närstående och ett mindre antal (4 procent) kommer från andra vårdgivare. Merparten (92 procent) av dem som ringer Preventell första gången är män, främst i storstäder, och den vanligaste orsaken till att ringa är upplevelsen av att hålla på att förlora kontrollen över sexuella tankar och att beteendet accelererar (53 procent). De som ringer är mycket motiverade att få hjälp (77 procent). En betydande del har suicidtankar (22 procent). Drygt hälften av dem som ringt har hänvisats till ANOVA för behandling medan övriga hänvisats till andra vårdenheter i landet. En procent av de som ringer för egna problem uppger att de tidigare dömts för sexualbrott, i första hand sexuellt ofredande. ANOVA bedömer att Preventell i första hand når en grupp som det offentliga inte tidigare haft kännedom om.

Utvärdering av barnahus

Vid barnahus samverkar polis, åklagare, socialtjänst och hälso- och sjukvård vid misstanke om vålds- eller sexualbrott mot barn. I januari 2018 beslutade regeringen att ge Barnafriad (ett nationellt kunskapscentrum vid Linköpings universitet) i uppdrag att utvärdera barnahusverksamheterna i Sverige (se utg.omr. 9 avsnitt 7).

Stöd till kvinno- och tjejjourer samt brottsofferjourer för hbtq-personer

De ideella kvinno- och tjejjourerna utför ett betydelsefullt arbete med att ge stöd och skydd till kvinnor som har utsatts för våld. Socialstyrelsen har fördelat medel till kvinno- och tjejjourerna enligt förordningen (2015:454) om statsbidrag till kvinno- och tjejjourer. Socialstyrelsen fördelade under 2016 knappt 100 miljoner kronor till totalt 141 jourer. Även under 2017 avsattes 100 miljoner kronor till lokala kvinno- och tjejjourer. För 2018 har 150 miljoner kronor avsatts. En översyn av stödet till kvinno- och tjejjourer pågår sedan januari 2018 inom Regeringskansliet. Utgångspunkten för översynen är att den enskilda kvinna eller man, flicka eller pojke, som är direkt eller indirekt utsatt för våld av närstående, ska ha tillgång till rättssäkert stöd och skydd av god kvalitet, bl.a. med avseende på särskilda behov till följd av exempelvis funktionsnedsättningar eller missbruk och beroende.

Under 2017 fördelades även medel till de organisationer som arbetar för att utveckla brottsofferverksamhet riktad till homosexuella, bisexuella och transpersoner som utsatts för våld i en nära relation. Medlen fördelades av Socialstyrelsen till Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL).

Mäns våld mot kvinnor införs i examensmål för vissa utbildningar

Regeringen har beslutat att införa examensmål om kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer för vissa yrkesexamina i högskoleförordningens (1993:100) examensordning. Ändringarna gäller fr.o.m. den 1 juli 2018 och avser bl.a. utbildningar till yrken som innebär möten med våldsutsatta kvinnor och barn. De utbildningar som berörs är de som leder till fysioterapeutexamen, juristexamen, läkarexamen, psykologexamen, sjuksköterskeexamen, socio-nomexamen och tandläkarexamen. Regeringen har även beslutat att ge Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att erbjuda utbildningsinsatser och kunskapsstöd för lärare och andra utbildningsansvariga vid universitet och högskolor, i frågor som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer (S2018/01831/JÄM). En slutredovisning ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2020.

Särskilda våldsförebyggande insatser

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har rapporterat sitt uppdrag att främja användningen av effektiva våldsförebyggande program bland kommuner och i det civila samhället (S2015/05768/JÄM). Vidare har Statens skolverk redovisat sitt uppdrag att utvärdera det våldsförebyggande programmet Mentors in Violence Prevention (MVP) vid användning i skolan (S2015/02414/JÄM).

I mars 2017 tillsatte regeringen en utredning om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld. Utredningens uppdrag var att analysera effekterna av insatserna samt föreslå hur arbetet med våldsutövare kan utvecklas och stärkas. Även hedersrelaterat våld och förtryck ryms inom ramen för utredningens uppdrag. Utredningen överlämnade den 29 maj 2018 sitt betänkande (SOU 2018:37) med förslag om hur det återfallsförebyggande arbetet för män som utsätter närstående för våld kan stärkas och förbättras.

Brottsoffermyndigheten har redovisat regeringsuppdraget att sprida boken *Liten och tillhörande handledningen Liten och trygg till fler målgrupper* så som grundskolans lägre årskurser och grundsärskolan (S2017/06350/JÄM). Materialet togs ursprungligen fram för förskolan och syftar till att underlätta för samtal mellan vuxna och barn om vad som kan vara ett brott samt motivera barn till att våga berätta för vuxna om utsatthet för våld eller kränkningar. Totalt har materialet spridits till närmare 5 700 skolenheter. Webbplatsen för *Liten och trygg*, www.jagvillveta.se, där materialet presenteras, har haft 2 400 fler besök månaden som materialet lanserades jämfört med tidigare, vilket motsvarar en ökning med över 50 procent. Den engelska versionen av boken *Liten* har spridits till deltagare på konferensen *Agenda 2030 for Children, End Violence Solutions Summit* i Stockholm den 14–15 februari 2018 samt under konferensen *Victim Support Europe* som arrangerades i Stockholm den 23–24 maj 2018. För att ytterligare öka tillgängligheten för boken har en inläsning gjorts på både svenska och engelska. De inspelade versionerna finns på webbplatsen www.jagvillveta.se.

Våldsförebyggande arbete i idrottsrörelsen

I regeringens nationella strategi omnämns idrotten som en arena för våldsförebyggande arbete. Ett sammanhållet våldsförebyggande

arbete håller på att utvecklas inom idrottsrörelsen. Regeringen gav 2016 SISU Idrottsutbildarna (SISU) i uppdrag att inkomma med en beskrivning av hur studieförbundet kan arbeta för att integrera kunskap om våldsförebyggande arbetssätt och jämställdhet i utbildningar för idrottsledare och idrottsföreningar. Under 2017 har SISU bland annat utvecklat utbildningsmaterial och genomfört bildnings- och utbildningsinsatser för det våldsbyggande arbetet.

Informationsinsatser till asylsökande och nyanlända unga

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) har under 2017 haft fortsatt uppdrag att genomföra informationsinsatser rörande hälsa och jämställdhet för nyanlända och asylsökande barn och unga (S2016/02759/JÄM). Uppdraget genomförs i samverkan med den nationella webbaserade ungdomsmottagningen UMO. I april 2017 lanserades den digitala plattformen youmo.se. Youmo.se har sedan lanseringen i april 2017 haft närmare en miljon besök varav 800 000 är unika besökare. Av dessa är 25 procent unika besökare från Sverige och 17 procent av dessa är återkommande besök. I september 2017 lanserade MUCF vägledningen Youmo i praktiken. Vägledningen utgör ett stöd till hur yrkesverksamma kan prata med unga nyanlända om frågor som hälsa, sexualitet och jämställdhet med utgångspunkt i den digitala plattformen. Sedan lanseringen har vägledningen spridits i ca 7 500 exemplar och laddats ner ca 1 900 gånger. Myndigheten har i samverkan med regionala aktörer även anordnat utbildningsdagar över hela landet i syfte att ge stöd till personer som vill arbeta utifrån vägledningen. Totalt har ca 900 personer nåtts av utbildningsinsatserna under 2017. I februari 2018 fick myndigheten ett tilläggsuppdrag som innebar att utveckla de delar som gäller hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive könsstymning, sexuellt våld, sexuella trakasserier och lagstiftning på området, däribland sexköpslagstiftningen. I juli 2018 förstärktes och förlängdes myndighetens uppdrag ytterligare (S2016/02759/JÄM).

Jämställdhetsintegrering

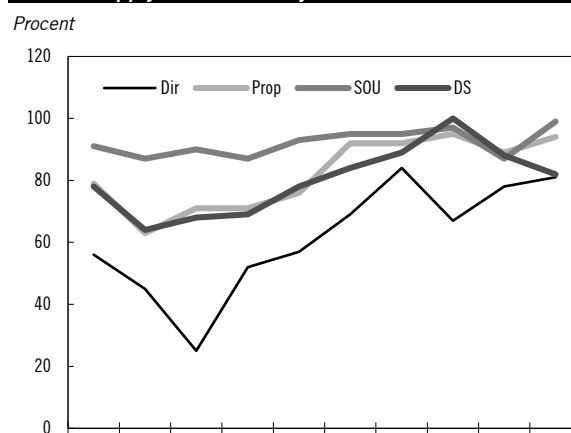
Jämställdhetsintegrering är regeringens huvudsakliga strategi, i kombination med särskilda

åtgärder, för att genomföra jämställdhetspolitiken. Jämställdhetsintegrering innebär att jämställdhetsperspektivet ska beaktas i allt beslutsfattande på alla nivåer av de aktörer som normalt sätt deltar i beslutsfattandet.

Jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet

Inom Regeringskansliet har arbetet med tillämpningen av jämställdhetsintegrering utvecklats och stärkts. Regeringens beslut om jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet för åren 2016–2020 (S2016/04472/JÄM) pekar ut fyra centrala processer för arbetet med jämställdhetsintegrering: lagstiftningsprocessen, EU-ärenden, budgetprocessen och myndighetsstyrningen.

Diagram 5.5 Kommittédirektiv (Dir), Propositioner (Prop), Statliga utredningar (SOU) och Departementspromemorior (Ds) som uppfyller kraven om jämställdhet 2008–2017

Källa: SCB:s rapport Kvantitativ uppföljning av arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet 2018.

Anmärkning: Notera att procenten här är räknade som en andel av det totala antalet publikationer inom resp. område där skrivelser om jämställdhet är relevanta att redovisa.

Statistiska centralbyråns (SCB) kvantitativa uppföljning av Regeringskansliets arbete med jämställdhetsintegrering under 2017 visade en positiv utveckling inom de flesta områden. Uppföljningen påvisade dock även behov av fortsatt utvecklingsarbete innan jämställdhetsintegrering implementerats fullt ut och jämställdhet beaktas i alla relevanta beslutsunderlag. Inom lagstiftningsprocessen har utvecklingen gått framåt inom alla områden utom när det gäller departementspromemorior (se diagram 5.5).

En stark utveckling har skett vad gäller EU-ärenden där förekomsten av jämställdhetsanalyser har ökat från 20 till 51 procent bland ärenden där ett jämställdhetsperspektiv är relevant. Arbetet med jämställdhetsbudgetering har fortsatt i Regeringskansliet, och innebär att ett

jämställdhetsperspektiv integreras i budgetprocessen genom krav avseende jämställdhetsanalyser av förslag. Det har gett regeringen bättre förutsättningar att beakta att statsbudgeten i sin helhet främjar jämställdhet. Regeringen har under 2016 och 2017 genomfört flera reformer som syftar till att minska skillnaderna i inkomster mellan olika grupper. Exempelvis satsningar för att nå barnfamiljer, där särskilt ensamstående kvinnor med flera barn kan ha en utsatt ekonomisk situation.

Arbetet har också bidragit till stärkt uppföljning av politiken. Regeringen gav Ekonomistyrningsverket (ESV) i uppdrag att under 2017 ta fram metoder som möjliggör uppföljning och en samlad redovisning av effekter på jämställdheten av genomförda och föreslagna reformer på utgiftssidan i statens budget (S2016/07756/RS). En slutlig redovisning av uppdraget lämnades den 31 oktober 2017. Uppföljningen visar könskillnader vad gäller mottagarna av flera reformer och att kvinnor och män samt flickor och pojkar i olika utsträckning får del av flera av de analyserade insatserna.

Jämställdhetsintegrering i myndigheter ger resultat
Regeringen driver sedan 2013 ett utvecklingsprogram för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM). JiM syftar till att stärka och vidareutveckla myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering. Målsättningen är att myndigheternas kärnverksamhet på ett ännu bättre sätt bidrar till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Systematisk jämställdhetsintegrering är också avgörande för genomförandet av Agenda 2030. JiM har successivt utvidgats och omfattar nu 58 statliga myndigheter samt Folkbildningsrådet.

Redovisningar av JiM-uppdraget visar att deltagande myndigheter har identifierat jämställdhetsutmaningar inom sina respektive verksamhetsområden samt, i varierande omfattning, påbörjat ett utvecklingsarbete med att integrera jämställdhet i såväl processer för planering och uppföljning som i delar av kärnverksamheten. Det handlar exempelvis om att beakta jämställdhet och våldsförebyggande arbete i handläggning av individärenden, jämställd fördelning av statliga medel inom forskningsfinansiering, finansiellt stöd till företag och kulturbidrag samt jämställt bemötande. Nedan följer exempel från några specifika myndigheters verksamhet.

- Migrationsverket arbetar med att individualisera prövning och handläggning. Ett exempel är utbetalning av ersättning till individer, det vill säga både kvinnor och män, i stället för till enbart mannen i familjen. Rättslig styrning och vägledning ökar kunskapen om kvinnors asylskäl. Jämställdhetsperspektivet i landinformationerna ska öka för att bland annat omfatta kvinnors livsvillkor i de asylsökandes hemländer.
- Statens konstråd har säkerställt att fördelning av konstnärliga uppdrag mellan kvinnor och män är procentuellt jämn 2016–2017.
- Ett genusperspektiv är numera en integrerad del av inspektionsarbetet hos Arbetsmiljöverket.
- Tillväxtverket har lyckats fördubbla de finansiella medel som går till kvinnor som driver företag (13 procent 2017 jämfört med 7 procent 2015).
- Statens skolinspektionen har stärkt och utvecklat sitt arbete med jämställdhet i sin tillsyn och kvalitetsgranskning av skolan.
- Försäkringskassan har genomfört insatser för att identifiera våldsutsatthet i sjukpenningärenden. Försäkringskassan har även utarbetat ett metodstöd för att ge handläggare stöd i att identifiera våldsutsatthet inom underhållsstöd.
- Folkbildningsrådet har arbetat för att motverka könsstereotypa ämnesval och stärka utrikesfödda kvinnors etablering på arbetsmarknaden.

Den 23 maj 2018 redovisade Jämställdhetsmyndigheten en sammanfattning och analys av resultatet av JiM-uppdraget (S2018/03201/JÄM). Rapporten slår fast att myndigheternas redovisningar påvisar ett brett och intensivt arbete med jämställdhetsintegrering men många myndigheter anser sig fortfarande vara i implementeringsfasen. En slutsats i rapporten är att arbetet tydligare måste ta sin utgångspunkt i identifierade ojämställdhetsproblem, uppdraget till myndigheterna bör utvecklas och förtydligas, samt stöd och samordning intensifieras.

Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet, som under åren 2013–2017 har haft uppdraget att inom ramen för JiM

stödja myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering, inkom i april 2018 med en slutredovisning av uppdraget (S2018/02205/JÄM). Stödet har omfattat utbildningar, stödtelefon, nätverksträffar för samordnare, möten med myndigheternas ledningsgrupper, kunskaps- och stödmaterial samt webbportalen jämställ.nu. Portalen drivs i samverkan mellan Nationella sekretariatet för genusforskning, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Vinnova, Svenska ESF-rådet samt länsstyrelserna och har cirka 10 000 besökare i månaden.

Jämställdhetsmyndigheten har sedan januari 2018 tagit över uppgiften att stödja myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering. Även universitet och högskolor har fått uppdrag att jämställdhetsintegrera sina verksamheter till och med 2019.

Statskontoret har fått i uppdrag att utvärdera JiM-programmet. Delredovisningen i juni 2018, som omfattar ett urval av myndigheter, visade bl.a. att JiM-uppdraget har stärkt myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering, men i olika grad. För flera av myndigheterna har resultaten av JiM hittills handlat om att genomföra vissa aktiviteter och att förändra en del av myndighetens produkter med litet genomslag i verksamheten. Många myndigheter har också haft svårt att följa upp och att mäta eventuella resultat av sitt arbete. Men det finns exempel på myndigheter som uppvisar mer långtgående resultat, det vill säga förändrade arbetssätt eller förändrade verksamhetsutfall. Några myndigheter har förändrat sina arbetssätt i de delar av verksamheten som rör de som använder myndighetens tjänster. Ett exempel är Universitetskanslersämbetet som har lagt till jämställdhet som bedömningsgrund i sin nya modell för att kvalitetsgranska högre utbildning. Ett annat exempel är Statens institutionsstyrelse (SiS) som har startat samtalsgrupper där ungdomar och klienter får diskutera hur idéer om kön påverkar deras förutsättningar. SiS har startat sådana samtalsgrupper på en majoritet av myndighetens institutioner inom missbruks- och ungdomsvården. Ett tredje exempel är Vetenskapsrådet, som har integrerat målgruppsanpassade jämställdhetsutbildningar för alla aktörer i alla led av myndighetens process för forskningsfinansiering. Ytterligare några myndigheter har uppnått ännu mer långtgående resultat på så sätt att de har lyckats att förändra sina verksamhetsutfall. En av dessa myndigheter

är Vinnova som har ökat andelen kvinnor som leder Vinnova-finansierade projekt inom området små och medelstora företag från 11 procent våren 2016 till 18 procent hösten 2017. Ett annat exempel är Statens musikverk som har ökat Musik- och teaterbibliotekets utlåning av orkesterverk av kvinnliga tonsättare, om än från låga nivåer. Ett sista exempel utgörs av Statens konstråd som bland annat har uppnått en jämnare fördelning mellan verk av kvinnliga och manliga konstnärer i de konstkollektioner som myndigheten satte samman. Statskontoret lyfter även fram faktorer som varit betydelsefulla för att nå resultat. Exempelvis får JiM större genomslag i myndigheter där upplevelsen är att JiM-uppdraget är till nytta för myndighetens kärnuppdrag. Även myndighetsledningens stöd och engagemang, medarbetarnas engagemang samt JiM-samordnarnas mandat lyfts fram som betydelsefulla faktorer. Statskontoret ser även andra faktorer som har varit betydelsefulla för myndigheternas möjligheter att nå resultat av JiM. Regeringens intresse för jämställdhetsfrågor i kombination med JiM-uppdragets återrapporteringskrav har skapat ett yttre tryck på myndigheterna att uppnå resultat vilket i sin tur har ökat JiM-arbetets prioritet på myndigheterna. Att det har funnits en nationell stödfunktion har också bidragit till det yttre trycket. Att se jämställdhetsintegrering som en process snarare än som ett tillstånd är, enligt Statskontorets delredovisning, viktigt för att nå och upprätthålla resultat av JiM-arbetet. Om arbetet inte fortsätter finns en risk för att jämställdhetsperspektivet så småningom prioriteras bort till förmån för andra perspektiv eller andra arbetsuppgifter. Statskontorets utvärderingsuppdrag slutredovisas i september 2019.

Jämställdhet i den långsiktiga styrningen

Den långsiktiga styrningen avseende jämställdhet har stärkts genom att fler myndigheter som bedömts vara strategiska för jämställdhetspolitikens genomförande har fått verksamhetsanpassade uppgifter om jämställdhet i sina instruktioner. Dessa myndigheter har nu en tydlig och långsiktig styrning avseende jämställdhetsintegrering av kärnverksamheten. Det gäller till exempel Arbetsmiljöverket, de statliga forskningsfinansiärerna, flera myndigheter inom det sociala området och vissa försvarsmyndigheter, däribland Försvarsmakten.

Krav på könsuppdelad statistik

En förutsättning för att både myndigheter och regeringen ska kunna ta fram träffsäkra insatser är att det finns ett gott kunskapsunderlag. Därför har regeringen från och med årsredovisningen för 2017 infört ett krav i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag att all individbaserad statistik ska vara könsuppdelad.

Satsningar efter metoo

De många metoo-uppropen visade att sexuella trakasserier, sexuellt våld och diskriminering av kvinnor och flickor förekommer inom alla yrken och sektorer. Ansvariga statsråd träffade bl.a. cheferna för Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Domstolsverket och Brottsförebyggande rådet, arbetsmarknadens parter och myndighetscheferna på Arbetsmiljöverket och Diskrimineringsombudsmannen (DO), samt styrelseordförandena i de statligt ägda bolagen. Statsråden vid Utbildningsdepartementet träffade initiativtagarna till uppropen från skolan, företrädare från skolmyndigheter och skolorganisationer för att lyssna och diskutera åtgärder. Jämställdhetsministern bjöd även in initiativtagarna till uppropen i olika branscher, liksom metoo-uppropens samordningsgrupp, för diskutera hur metoo kan tas vidare.

I syfte att förebygga och förhindra sexuella trakasserier och andra former av diskriminering har regeringen gett uppdrag till Diskrimineringsombudsmannen och Arbetsmiljöverket. Regeringen har också förstärkt statsbidraget till den regionala skyddsombudsverksamheten (se även utg.omr. 14 avsnitt 4).

Flera andra åtgärder har vidtagits. Regeringen har till exempel givit Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att erbjuda utbildningsinsatser och kunskapsstöd för lärare och andra utbildningsansvariga vid universitet och högskolor, i frågor som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Brottsoffermyndigheten har fått i uppdrag att ta fram ett webbaserat utbildningsmaterial och tillhörande lärarhandledning om innebörden av den nya sexualbrottslagstiftningen som trädde ikraft 1 juli 2018. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors arbete med Youmo har förstärkts bl.a. med fokus på sexuellt våld, sexuella trakasserier och lagstiftning på området.

Statens skolverk har fått i uppdrag att stärka det förebyggande arbetet mot sexuella trakasserier. Det handlar bl.a. om att genomföra insatser för att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen och arbetet mot kränkande behandling i skolan. Skolverket har även tilldelats medel att fördela till organisationer som verkar för skolutveckling i dessa frågor.

Jämställdhetsarbete på lokal och regional nivå*Länsstyrelserna har utvecklat det regionala samarbetet*

Länsstyrelserna redovisade länsstrategier för jämställdhet för perioden 2018–2020 till regeringen i december 2017 (S2016/07873/JÄM) och har påbörjat genomförandet under 2018. I många fall har arbetet med att ta fram strategierna fört med sig ett utvecklat regionalt samarbete.

Jämställdhetsmyndigheten har i sin analys framfört att länsstyrelserna har bedrivit ett ambitiöst arbete med att ta fram strategierna. Jämställdhetsmyndigheten konstaterar att alla länsstyrelser arbetar med jämställdhetsintegrering internt men eftersom det saknas en gemensam struktur varierar det mellan länen vilket stöd regionala och lokala aktörer kan få (S2018/02708/JÄM).

Systematisk kunskapspridning på lokal nivå

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) driver sedan 2015 projektet Kunskapspridning genom modellkommuner. Under 2017 har 21 kommuner samarbetat för att systematiskt sprida kunskap och erfarenheter genom metoden benchmarking. Arbetet går ut på att jämställdhetsintegrera övergripande mål- och styrdokument och processer som ärendehantering, myndighetsutövning och verksamhetsuppföljning för att kunna säkerställa likvärdig och bra verksamhet till kvinnor, män, flickor och pojkar.

SKL har i december 2017 inkommit med en delrapport (S2017/07562) som visar att flertalet av de medverkande kommunerna har beslutat om jämställdhetsmål i övergripande styrdokument samt har påbörjat arbetet med jämställdhetsintegrering av lednings- och styrningsprocesser. Som exempel nämns kommuner som gått från övergripande jämställdhetsmål i en särskild jämställdhetsplan till att ha fört in det i budgeten som ett av kommunstyrelsemålen. Att målet finns i budgeten gör att det kan följas upp i

ordinarie styrsystem. Ett annat exempel som lyfts i rapporten gäller analys av biståndsgivning till äldre som visat att gifta män beviljats mindre bistånd än gifta kvinnor på grund av att kvinnorna förväntades hjälpa till i högre utsträckning än männen. Handläggare var också i högre grad i kontakt med döttrar än söner för att diskutera och planera insatser. Arbetet har exempelvis resulterat i att checklistor har implementerats i ordinarie it-stöd.

Överenskommelse med SKL om maskulinitetsfrågor

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) inkom i mars 2018 med en slutrapport från arbetet med överenskommelsen mellan staten och SKL om att stärka jämställdhetsarbetets inriktning mot män, pojkar och maskulinitetsfrågor under 2015–2017. Under perioden har SKL kartlagt och samlat erfarenheter från pågående verksamheter samt producerat och spridit kunskapsmaterial, inklusive filmer, och lärande exempel kring hur jämställdhetsarbete kan inkludera frågor om män, pojkar och maskulinitetsnormer. Överenskommelsen har fokuserat på fyra områden: våldsprevention, psykisk hälsa, föräldraskap samt utbildning.

Överenskommelse med SKL om att stärka lokalt jämställdhetsarbete

Regeringen ingick i januari 2018 en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) för att stärka jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020 (S2018/00440/JÄM). Överenskommelsens fokus är det jämställdhetspolitiska delmålet Jämställd hälsa liksom insatser mot mäns våld mot kvinnor inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Under 2018 har även insatser som relaterar till delmålet En jämn fördelning av makt och inflytande prioriterats.

EU och internationellt samarbete

EU-samarbetet

Regeringen driver sedan många år aktivt att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i alla relevanta EU-processer. Regeringen har bland annat arbetat för att lyfta fram åtgärder som bidrar till att öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden.

Sverige anordnade i november 2017 ett sidoevent inför det sociala toppmötet, där ett flertal av EU:s jämställdhetsministrar tillsammans med

representanter för EU:s institutioner, civilsamhället och arbetsmarknadens parter diskuterade hur jämställdhet kan bidra till rättvisa jobb och tillväxt.

EU har tagit ett första steg mot att ratificera Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, den s.k. Istanbulkonventionen. Ett signeringsinstrument antogs vid Coreper den 11 maj 2017. Coreper, Ständiga representanternas kommitté, är den sista beredningsinstansen innan ett ärende tas upp på ministernivå i Europeiska Unionens råd och bereder alla ärenden utom jordbruksfrågor. Sverige var drivande i dessa förhandlingar. Samtliga EU-medlemsstater har undertecknat konventionen, som trädde i kraft 2014. Sverige anslöt sig till konventionen samma år. Efter EU:s signering har förhandlingar påbörjats i syfte att ta fram en uppförandekod som beskriver EU:s och medlemsstaternas respektive ansvar och befogenheter avseende konventionens tillämpning.

Sverige ingår i styrelsen för Europeiska jämställdhetsinstitutet (EIGE). Institutet har i uppdrag att stödja såväl medlemsländerna som kommissionen i jämställdhetsarbetet och att följa upp utvecklingen mot jämställdhet i EU genom ett index. Enligt jämställdhetsindexet för 2017 har Sverige sammantaget nått längst i EU vad gäller att uppnå jämställdhet. Indexet visade dock också att utvecklingen i EU generellt går mycket långsamt framåt.

Sveriges arbete inom FN på jämställdhetsområdet

Sverige deltog i FN:s kvinnokommissions årliga möte i mars 2018. Huvudtemat för sessionen var jämställdhet och kvinnors och flickors egenmakt på gles- och landsbygd. Bland andra aktörer deltog fyra civilsamhällesorganisationer aktivt i den svenska delegationen och Sverige medarrangerade och deltog genom delegationen i ett flertal sidoevent. Sverige drev bland annat frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), prostitution och människohandel, civilsamhällets och kvinnliga människorättsförsvarares roll för att främja jämställdhet, samt politiskt deltagande. Vid förhandlingarna om kvinnokommissionens överenskomna slutsatser syntes det motstånd mot flera viktiga jämställdhetsfrågor som finns på många håll i världen. Utifrån svenska prioriteringar är dock flera aspekter av årets slutsatser positiva. Dessa inkluderar bland annat aningen stärkt språk om

SRHR, språk om sex- och samlevnadsundervisning samt bättre skydd av kvinnliga försvarare av mänskliga rättigheter. En framgång var att mötet enades kring gemensamma slutsatser om att könsstämpning och barn- och tvångsäktenskap är ett hinder för att flickor ska kunna gå i skolan och få en bra utbildning.

Sverige har också varit aktivt i FN:s olika fora för mänskliga rättigheter för att befästa och där så är möjligt förstärka framsteg som gjorts när det gäller kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, inte minst när det gäller SRHR, kvinnors deltagande i fredsprocesser och mäns och pojkars roll och ansvar.

En dialog hölls i februari 2016 mellan FN:s kommitté för avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW-kommittén) och en delegation från Regeringskansliet. Kommittén lämnade därefter sina sammanfattande rekommendationer, varav fem rekommendationer behandlades i den uppföljningsrapport som Sverige skickade in till FN i början av 2018. Inför rapporteringen bjöd Regeringskansliet in till ett sakråd med företrädare för det civila samhället för att informera om rekommendationerna och regeringens åtgärder samt ge organisationerna möjlighet att framföra sina synpunkter. Bland annat fick Sverige rekommendationer från CEDAW-kommittén om att inrätta en statlig jämställdhetsmyndighet, inta en genusmedveten hållning i mottagandet av asylsökande, och att skapa en effektiv övervakningsmekanism för att utvärdera effekterna av åtgärder för att bekämpa våld mot kvinnor. Flera åtgärder har vidtagits med bäring på rekommendationerna, bland annat har en jämställdhetsmyndighet inrättats och en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor antagits.

Sverige stod värd för en internationell konferens om män och jämställdhet (ICMEO)

Den 15–16 maj 2018 arrangerade Sverige en internationell konferens om män och jämställdhet, International Conference on Men and Equal Opportunities (ICMEO). Tema för konferensen var "Masculinity and norm critical approaches: Gender equality work with boys and young men." Under konferensen anordnades workshops om utbildning, hälsa, inklusive hur unga män kan förmås att söka sig till omvårdsvården, samt våldsförebyggande arbete med unga. Konferensen bidrog till och fördjupade det internationella

erfarenhetsutbytet i frågor om män, jämställdhet och maskulinitet.

Sveriges ordförandeskap i Östersjöstaternas råd (CBSS) expertgruppen mot människohandel

Sverige var ordförande i Östersjöstaternas råd (CBSS) från den 1 juli 2017 till den sista juni 2018. Inom ramen för sitt ordförandeskap i CBSS expertgrupp mot människohandel har Sverige genomfört tre möten samt ett seminarium där kopplingen mellan män och pojkar, maskulinitet och människohandel för sexuella ändamål diskuterades. Seminariet genomfördes som en aktivitet på den internationella konferensen ICMEO. Regeringen har även lämnat stöd till CBSS för att utarbeta en manual för vidarehänvisning i transnationella ärenden i syfte förbättra för människohandelsoffer i Östersjöregionen. Projektet innefattar framtagande av dokument om skydd och stöd samt genomförande av workshops riktade till yrkesverksamma i medlemsländerna samt ursprungsländerna.

Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet och nordiska aktiviteter vid kvinnokommissionens möte

Sverige var under 2018 ordförande i Nordiska Ministerrådet och har genomfört aktiviteter inom ramen för sina tre prioriteringar på jämställdhetsområdet, män och jämställdhet, förebyggande arbetet mot mäns våld mot kvinnor samt jämställdhetsintegrering. Sverige har även genomfört en nordisk konferens på temat utrikesfödda kvinnors etablering i arbetslivet. Nordiska erfarenheter på jämställdhetsområdet är ofta efterfrågade internationellt. Inom ramen för Statsministerinitiativet, de nordiska statsministrarnas initiativ att internationellt sprida nordisk kunskap, och prioriteringen jämställdhet och arbetsliv, har Sverige bidragit genom att anordna ett seminarium med statsråd och högnivåmedverkan vid socialministrarnas OECD-möte i Montreal den 15 maj. Sverige har också varit ansvarigt för att genomföra de nordiska aktiviteterna vid FN:s kvinno-kommissionens möte 2018, Commission on the Status of Women (CSW62), i New York. Vid en nordisk mottagning lyfte Sverige särskilt behovet av internationellt samarbete i frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) med internationella högnivåaktörer som bjudits in, däribland chefen för UN Women och chefen för FN:s befolkningsfond (UNFPA). Vidare genomfördes ett expertseminarium på temat

jämställdhet och glesbygd och en ministerpanel där de nordiska jämställdhetsministrarna diskuterade erfarenheter och rådande utmaningar i länderna.

Sverige stod också värd för det årliga nordiska jämställdhetsministermötet som skedde i anslutning till ICMEO-konferensen där bland annat det nya nordiska samarbetsprogrammet för 2019–2022 diskuterades. Sverige tog också initiativ till att samla de nordiska och baltiska jämställdhetsministrarna för ett möte. Vid båda ministermötena genomfördes temadiskussioner om män och jämställdhet. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har samlat aktuellt nordiskt arbete och gjort en utblick mot de baltiska länderna till stöd för temadiskussionen. Under året har Sverige även satt igång ett tvåårigt projekt med att ta fram en forskningsrapport om unga kvinnor och mäns utsatthet för prostitution i Norden.

5.5 Budgetförslag

5.5.1 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tabell 5.10 Anslagsutveckling 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor

2017	Utfall	233 764	Anslags-sparande	13 774
2018	Anslag	385 039 ¹	Utgifts-prognos	372 527
2019	Förslag	334 039		
2020	Beräknat	233 039		
2021	Beräknat	44 039		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda jämställdhetsåtgärder och för utgifter för statsbidrag för att stödja projekt och insatser som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män. Anslaget får även användas för administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet hos berörda myndigheter.

Regeringens överväganden

Medlen på anslaget ska bidra till att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Anslaget för 2019 ska enligt tillämpningen av principerna för utformningen av denna proposition ligga i nivå med anslaget för 2018 exklusive Vår- och Höständeringsbudgeten för 2018. I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av huvudprincipen, att prolongera anslagsnivån från 2018, att anslaget inte ändras i enlighet med tidigare redovisade beräkningar. Den tidigare beräknade förstärkningen med 100 miljoner kronor av en tillfällig satsning inom ramen för den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor genomförs inte. Den tidigare beräknade nedtrappningen med 43 miljoner kronor av en tillfällig förstärkning av åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck genomförs inte heller. Regeringen föreslår därför att 334 039 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 233 039 000 kronor respektive 44 039 000 kronor.

Tabell 5.11 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	334 039	334 039	334 039
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-101 000	-290 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	334 039	233 039	44 039

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

5.5.2 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tabell 5.12 Anslagsutveckling 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tusental kronor

2017	Utfall		Anslags- sparande	
2018	Anslag	86 315	¹	Utgifts- prognos 85 773
2019	Förslag	81 085		
2020	Beräknat	77 075	²	
2021	Beräknat	78 025	³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 76 010 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 76 010 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Jämställdhetsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Jämställdhetsmyndigheten ska enligt sin instruktion bidra till en strategisk, sammanhållen och hållbar styrning och ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken. Myndigheten ansvarar för uppföljning, analys, samordning och stöd utifrån de jämställdhetspolitiska delmålen.

Tabell 5.13 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	80 315	80 315	80 315
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	822	1 959	2 973
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-52	-5 199	-5 263
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	81 085	77 075	78 025

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 81 085 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Jämställdhetsmyndigheten* för

2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 77 075 000 kronor respektive 78 025 000 kronor.

5.5.3 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tabell 5.14 Anslagsutveckling 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tusental kronor

2017	Utfall		Anslags- sparande	
2018	Anslag	28 163	¹	Utgifts- prognos 27 825
2019	Förslag	28 163		
2020	Beräknat	28 163		
2021	Beräknat	28 163		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för kvinnors organisering.

Kompletterande information

I förordningen (2005:1089) om statsbidrag för kvinnors organisering finns bestämmelser om statsbidrag för kvinnors organisering.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 28 163 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: För att nå en ökad förutsägbarhet och effektivitet i medelstilldelningen för kvinnors organisering bör Jämställdhetsmyndigheten kunna handlägga stödet för 2020 under 2019. Detta innebär att åtaganden om bidrag för kvinnors organisering beslutas under 2019 för det kommande året och därmed medför behov om framtida anslag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* besluta om bidrag som medför behov av framtida anslag på högst 28 163 000 kronor 2020.

Tabell 5.15 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tusental kronor

	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	28 163 ¹	28 163	28 163
Nya åtaganden	28 163	28 163	
Infriade åtaganden	28 163 ¹	-28 163	-28 163
Utestående åtaganden	28 163	28 163	
Erhållet/förslaget bemyndigande	28 163	28 163	

¹ Ingående åtaganden och infriade åtaganden 2018 avser åtaganden som flyttats över från anslag 13:3 Bidrag för kvinnors organisering under utgiftsområde 17.

Regeringens överväganden

**Tabell 5.16 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:3
Bidrag för kvinnors organisering***Tusental kronor*

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	28 163	28 163	28 163
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	28 163	28 163	28 163

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 28 163 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 28 163 000 kronor respektive 28 163 000 kronor.

6 Åtgärder mot segregation

6.1 Omfattning

Området omfattar samordning av verksamhet som syftar till att minska segregationen genom att förbättra situationen i områden med socio-

ekonomiska utmaningar och motverka strukturella orsaker till segregation. Att minska och motverka segregation möjliggörs till stor del genom generella åtgärder. Således redovisas resultat av insatser av betydelse för minskad segregation även inom andra utgiftsområden.

6.2 Utgiftsutveckling

Tabell 6.1 Utgiftsutveckling inom området Åtgärder mot segregation

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Segregation</i>						
4:1 Åtgärder mot segregation	34	56	55	478	478	478
4:2 Delegationen mot segregation		19	18	22	23	23
Summa Segregation	34	75	74	500	501	501

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

6.3 Resultatredovisning

6.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

I juni 2018 presenterades en långsiktig strategi för att minska och motverka segregation för perioden 2018–2028 (Ku2018/01462/D). Strategin är en vidareutveckling av regeringens långsiktiga reformprogram för minskad segregation.

Uppföljning och utvärdering är centralt för att lyckas i arbetet med att minska och motverka segregation. Delegationen mot segregation (Delmos) har fått i uppdrag att utveckla ett uppföljningssystem som skapar förutsättningar för en långsiktig och regelbunden tvärsektorieell uppföljning av segregationen i Sverige (Ku2017/02634/DISK). I väntan på detta system redovisas resultat för ett antal indikatorer på hur situationen ser ut i genomsnitt i Sverige för de 38 områden som tidigare omfattats av lokala utvecklingsavtal (LUA) och urbant utvecklingsarbete (URB), jämfört med resultat för hela landet. Indikatorerna är

- andel förvärvsarbete
- behörighet till gymnasieskolans nationella program
- andel långtidsarbetslösa
- andel unga som varken förvärvsarbetar eller studerar
- genomsnittlig disponibel inkomst.

De 38 områdena med socioekonomiska utmaningar är inte heltäckande för alla områden i Sverige med socioekonomiska utmaningar. Resultaten ger därmed endast en indikation för utvecklingen på området.

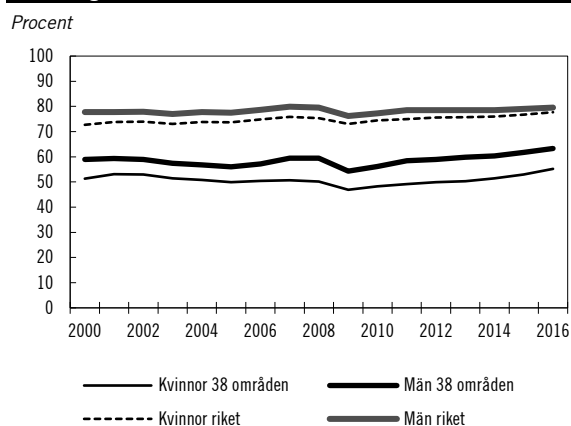
Som en del i att förbättra förutsättningarna att följa upp segregationen i Sverige har Statistiska centralbyrån (SCB) fått i uppdrag ta fram en rikstäckande områdesindelning för statistisk uppföljning av socioekonomisk segregation vilket bl.a. möjliggör uppföljning av områdes-specifika variationer inom kommuner över hela landet (Ku2018/01729/D). Uppdraget ska redovisas i december 2019.

6.3.2 Resultat

Utvecklingen av den socioekonomiska segregationen i Sverige

I efterföljande redovisning av ett antal indikatorer på hur situationen ser ut i Sverige presenteras resultat för 38 områden med socioekonomiska utmaningar. Diagrammen visar ett genomsnitt för de 38 områdena och en jämförelse med riket som helhet. Det finns dock inbördes skillnader såväl mellan områden som över tid.

Diagram 6.1 Andel förvärvsarbete i åldern 20–64 år, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket

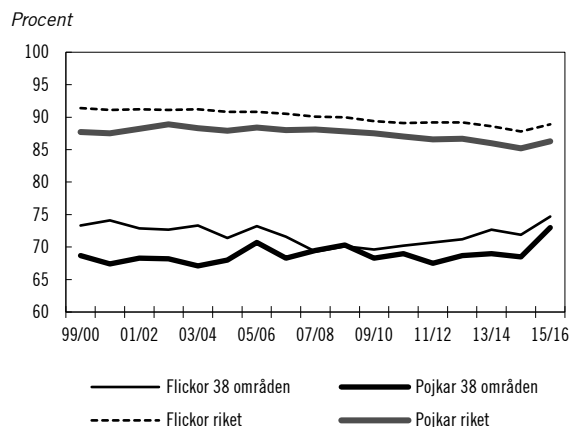

Källa: SCB, särskild beställning från Registerdata för integration

Andelen förvärvsarbete i de 38 områdena med socioekonomiska utmaningar är betydligt lägre än genomsnittet i riket. Det finns även tydliga skillnader mellan kvinnor och män. År 2016 var förvärvsfrekvensen i genomsnitt 55 procent för kvinnor och 63 procent för män i de 38 områdena. Motsvarande siffror för riket som helhet var 78 procent för kvinnor och 80 procent för män. Samtidigt är den genomsnittliga förvärvsfrekvensen 2016 den högst uppmätta under 2000-talet i de 38 områdena.

Vidare är andelen långtidsarbetslösa kvinnor och män i de 38 områdena högre än i riket som helhet. År 2016 var långtidsarbetslösheten för kvinnor 3,8 procent och män 4,0 procent i de 38 områdena. Detta kan jämföras med 1,3 procent för kvinnor och 1,6 procent för män i riket. Se vidare utgiftsområde 14 Arbetsmarknad.

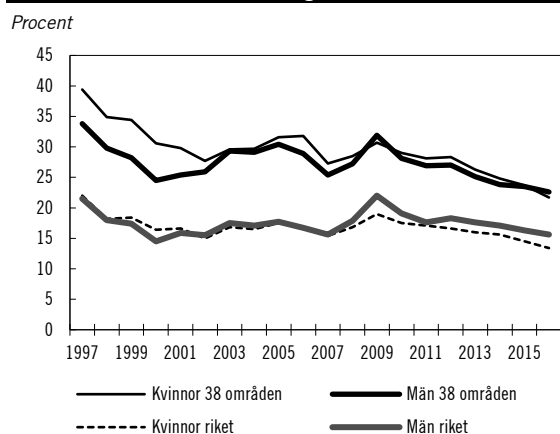
Diagram 6.2 Behörighet till något av gymnasieskolans nationella program, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket, läsår

Källa: SCB, särskild beställning från Registerdata för integration

Behörigheten till gymnasieskolans nationella program är betydligt lägre bland flickor och pojkar i de 38 områdena än för flickor och pojkar i riket som helhet. Behörigheten bland flickor och pojkar i de 38 områdena ökade dock under läsåret 2015/16 till den högsta andelen i dessa områden under 2000-talet. Behörigheten till gymnasieskolans nationella program låg då på 75 procent för flickor och 73 procent för pojkar. Detta kan jämföras med 89 procent för flickor respektive 86 procent för pojkar i riket. Se vidare utgiftsområde 16 Förskola och grundskola.

Diagram 6.3 Andel unga 20–25 år som varken förvärvsarbetar eller studerar, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket

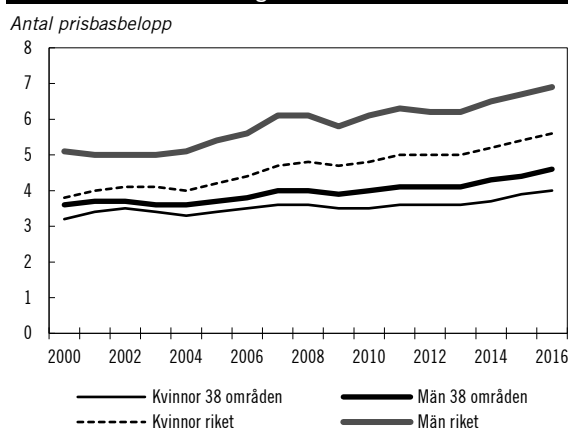

Källa: SCB, särskild beställning från Registerdata för integration

Sett till hela riket har ungdomsarbetslösheten minskat och är nu på den lägsta nivån sedan 2002. Svårast att komma in på arbetsmarknaden har ungdomar utan fullföljd gymnasieutbildning, ungdomar med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, och utrikes födda

ungdomar som har kommit till Sverige i senare tonåren. Andelen unga i åldern 20–25 år som varken förvärvsarbetar eller studerar är i genomsnitt högre i de 38 områdena än i riket som helhet. Andelen har minskat sedan 2009. Under 2016 var det 23 procent män respektive 22 procent kvinnor som varken förvärvsarbetade eller studerade i de 38 områdena jämfört med 13 procent för kvinnor och 16 för män i riket. Se vidare utgiftsområde 17 Ungdomspolitik.

Diagram 6.4 Genomsnittlig disponibel inkomst för personer i åldern 20–64, genomsnitt för 38 områden med socioekonomiska utmaningar och riket

Källa: SCB, särskild beställning från Registerdata för integration
Kommentar: Prisbasbeloppet för år 2016 var 44 300 kronor.

Den disponibla inkomsten bland personer i åldern 20–64 år har ökat såväl i de 38 områdena som i riket som helhet sedan början av 2000-talet. Ökningen har emellertid gått långsammare i de 38 områdena vilket bidrar till att inkomstklyftorna har ökat. Kvinnor i de 38 områdena har den svagaste ökningen i disponibel inkomst. År 2016 uppgick den genomsnittliga disponibla inkomsten i de 38 områdena till 4 prisbasbelopp för kvinnor respektive 4,6 för män. Detta kan jämföras med 5,6 prisbasbelopp för kvinnor respektive 6,9 för män i riket.

Andra tydliga skillnader mellan de 38 områdena och riket är att valdeltagandet i genomsnitt är betydligt lägre i de 38 områdena. I 2014 års riksdagsval var deltagandet i genomsnitt 66 procent i dessa områden, jämfört med 86 procent i riket.

Vidare är den upplevda otryggheten större i områdena som Brottsförebyggande rådet (Brå) definierar som socialt utsatta enligt Brå:s rapport 2018:9 (dessa är inte samma som de 38 områdena som ingår i SCB:s Registerdata för integration). Närmare hälften av kvinnorna som bor i dessa områden upplever otrygghet under vistelse sen

kväll i det egna bostadsområdet. Detta kan jämföras med kvinnor i andra urbana områden, där 30 procent säger sig vara otrygga. Även bland män är skillnaden stor. Andelen otrygga män vid utevistelse sent på kvällen var 22 procent i socialt utsatta områden och 9 procent i övriga urbana områden.

Delegationen mot segregation

I mars 2017 inledde Kommittén för inrättande av en delegation mot segregation (Ku 2017:01) förberedelserna för inrättande av myndigheten Delegationen mot segregation, Delmos. Genom tilläggsdirektiv (dir. 2017:53) fick kommittén även i uppgift att fördela statsbidrag i enlighet med förordningen (2017:848) om statsbidrag till kommuner och landsting för åtgärder för att motverka och minska segregation.

Delmos inledde sin verksamhet den 1 januari 2018. Myndigheten ska bidra till att förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar och motverka strukturella orsaker till segregation genom att främja samverkan och kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan relevanta aktörer, stödja aktörer att utföra ett strategiskt och kunskapsbaserat arbete samt fördela statsbidrag. Myndigheten är samlokaliserad med Södertörns högskola i Huddinge kommun. Delmos har under våren 2018 bl.a. påbörjat arbetet med att fördela statsbidrag till kommuner, landsting, ideella föreningar samt stiftelser för att minska och motverka segregation.

Statsbidrag för att minska och motverka segregation

Under 2017 fördelade Kommittén för inrättande av en delegation mot segregation (Ku 2017:01) 26 miljoner kronor i statsbidrag till 47 kommuner och landsting enligt förordningen (2017:848) om statsbidrag till kommuner och landsting för åtgärder för att motverka och minska segregation. Av de 76 inkomna ansökningarna beviljades medel till 65.

I och med inrättandet av Delmos den 1 januari 2018 tog myndigheten över ansvaret för att fördela medel enligt denna förordning. Myndigheten har gjort bedömningen att det stora flertalet insatser (91 procent) har varit sektorsövergripande. Merparten av insatserna har

handlat om verksamhetsutveckling med syftet att bilda eller utveckla nätverk för erfarenhetsutbyte mellan kommuner, landsting, myndigheter, forskare, organisationer inom det civila samhället eller andra relevanta aktörer. Ett annat fokus har varit en kombination av utvecklingsarbete och erfarenhetsutbyte.

Regeringen beslutade i februari 2018 om två nya förordningar gällande statsbidrag för att minska och motverka segregation, förordningen (2018:119) om statsbidrag till ideella föreningar och stiftelser för att minska och motverka segregation och förordningen (2018:118) om statsbidrag till kommuner och landsting för att minska och motverka segregation. Det sistnämnda bidraget är ett komplement till det statsbidrag som kan beviljas kommuner enligt förordningen (2018:151) om statsbidrag till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden, se vidare rubriken Statsbidrag till kommuner med områden med socioekonomiska utmaningar.

Statsbidrag till kommuner med områden med socioekonomiska utmaningar

Kommuner är centrala aktörer i arbetet för att minska och motverka segregation. I mars 2018 beslutade regeringen att inrätta ett nytt statsbidrag som riktar sig till kommuner med områden med socioekonomiska utmaningar, förordningen (2018:151) om statsbidrag till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden. Syftet med bidraget är att stärka kommunernas egna långsiktiga arbete för att förbättra förutsättningarna i områden med socioekonomiska utmaningar. Under 2018 fördelas medlen av Tillväxtverket, en uppgift som från och med den 1 januari 2019 kommer att övergå till Delmos, se vidare avsnitt 6.4 Budgetförslag och utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

I samma satsning avsattes också medel till kommuner med socioekonomiska utmaningar som även har stora utmaningar till följd av till exempel gleshet, långt avstånd till stora tätbefolkade områden, demografisk obalans och ett mindre utbud av tjänster från offentliga och privata aktörer. Dessa medel kan beviljas enligt förordning (2018:152) om statsbidrag till socioekonomiskt eftersatta kommuner. Se vidare utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

6.4 Budgetförslag

6.4.1 Åtgärder mot segregation

Tabell 6.2 Anslagsutveckling 4:1 Åtgärder mot segregation

Tusental kronor

År	Utfall	33 541	Anslags-sparande	16 458
2017	Utfall	33 541	Anslags-sparande	16 458
2018	Anslag	56 000 ¹	Utgifts-prognos	55 328
2019	Förslag	478 000		
2020	Beräknat	478 000		
2021	Beräknat	478 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att minska och motverka segregation och för utgifter för statsbidrag som har detta syfte.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 4:1 *Åtgärder mot segregation* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 000 000 000 kronor 2020–2027.

Skälen för regeringens förslag: Långsiktighet är en central komponent i arbetet med att minska och motverka segregation. Beslut om bidrag för aktiviteter som pågår under flera år kan således bli aktuellt. Bemyndigandet behövs för att göra det möjligt att fatta beslut om åtaganden för kommande år. Fr.o.m. 2019 ska dessutom statsbidraget till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden flyttas från utgiftsområde 19 Regional tillväxt till utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering. Åtgärder mot segregation, se vidare under rubriken Regeringens överväganden gällande anslag 4:1 *Åtgärder mot segregation*.

Mot bakgrund av ovanstående bör regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 4:1 *Åtgärder mot segregation* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 000 000 000 kronor 2020–2027.

Tabell 6.3 Beställningsbemyndigande för anslaget 4:1 Åtgärder mot segregation

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2027
Ingående åtaganden		100 000	185 000			
Nya åtaganden		100 000	1 270 000 ¹			
Infriade åtaganden		500	455 000 ²	460 000	300 000	240 000
Utestående åtaganden	500	185 000	1 000 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	100 000	185 000	1 000 000			

¹ I nya åtaganden ingår ingående åtaganden på 850 miljoner kronor överförda från anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

² Av överförda åtaganden från anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 beräknas 425 miljoner kronor infrias under 2019.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär bl.a. att den i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1) beräknade ökningen av detta anslag med 25 miljoner kronor fr.o.m. 2019 uteblir.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär vidare att den tidigare beräknade minskningen av anslaget med 3 miljoner kronor genomförs för att finansiera motsvarande ökning av anslaget 4:2 *Delegationen mot segregation*. Minskningen bedöms inte påverka den verksamhet som finansieras under anslaget i någon större utsträckning. Se vidare Regeringens övervägande för anslag 4:2 *Delegationen mot segregation*.

Riksdagen har beslutat att de ändamål och verksamheter som avser statsbidraget till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden ska flyttas från utgiftsområde 19 Regional tillväxt till utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering, Åtgärder mot segregation (prop. 2017/18:100, bet. 2017/18:KU40, rskr. 2017/18:419). Mot denna bakgrund ökas anslaget fr.o.m. 2019 med 425 miljoner kronor. Anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 Regional tillväxt minskas med motsvarande belopp. I 2018 års ekonomiska vårproposition (prop. 2017/18:100) aviserades att förslaget om flytt av statsbidraget till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden beräknas öka utgiftsramen för utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering med 1 350 miljoner kronor 2019 och minska utgiftsramen för utgiftsområde 19 Regional tillväxt med motsvarande belopp. De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att beloppet som överförs istället är 425 miljoner kronor för 2019. Se också utgiftsområde 19 Regional tillväxt. Delmos tar den 1 januari 2019 över ansvaret för handläggning av det aktuella statsbidraget från Tillväxtverket, se vidare Regeringens överväganden under anslag 4:2 *Delegationen mot segregation*.

Tabell 6.4 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:1 Åtgärder mot segregation

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	56 000	56 000	56 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	422 000	422 000	422 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	478 000	478 000	478 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 478 000 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Åtgärder mot segregation* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 478 000 000 kronor respektive 478 000 000 kronor.

6.5 Delegationen mot segregation

Tabell 6.5 Anslagsutveckling 4:2 Delegationen mot segregation

Tusental kronor				
2017	Utfall		Anslags-sparande	
2018	Anslag	19 000 ¹	Utgifts-prognos	18 209
2019	Förslag	22 195		
2020	Beräknat	22 517 ²		
2021	Beräknat	22 810 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 22 195 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 22 194 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Medlen får användas till förvaltningsutgifter för myndigheten Delegationen mot segregation.

Regeringens överväganden

Delegationen mot segregation ska den 1 januari 2019 ta över handläggningen av statsbidraget till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden från Tillväxtverket. Det medför att myndighetens uppdrag utökas. Med oförändrad

anslagnivå kan nödvändig verksamhet inte upprätthållas. Anslaget ökas därför med 3 miljoner kronor fr.om. 2019. Medlen överförs från anslag 4:1 *Åtgärder mot segregation*, som minskas med motsvarande belopp.

Tabell 6.6 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:2 Delegationen mot segregation

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	19 000	19 000	19 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	195	473	727
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	3 000	3 044	3 083
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	22 195	22 517	22 810

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 22 195 000 kronor anvisas under anslaget 4:2 *Delegationen mot segregation* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 22 517 000 kronor respektive 22 810 000 kronor.

Arbetsmarknad och arbetsliv

14

Förslag till statens budget för 2019

Arbetsmarknad och arbetsliv

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	5
Diagramförteckning	8
1 Förslag till riksdagsbeslut	9
2 Arbetsmarknad och arbetsliv.....	11
2.1 Principer för utformningen av denna proposition.....	11
2.2 Omfattning.....	12
2.3 Utgiftsutveckling	12
2.4 Skatteutgifter.....	13
2.5 Mål för utgiftsområdet.....	14
3 Arbetsmarknad	15
3.1 Omfattning.....	15
3.2 Utgiftsutveckling	15
3.3 Mål för området.....	16
3.4 Resultatredovisning.....	16
3.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	16
3.4.2 Resultat.....	17
3.5 Budgetförslag.....	40
3.5.1 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	40
3.5.2 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	41
3.5.3 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser.....	43
3.5.4 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.....	46
3.5.5 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige.....	49
3.5.6 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	49
3.5.7 1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	51
3.5.8 1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	53
3.5.9 1:9 Bidrag till administrationen av grundbeloppet	54
3.5.10 1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten.....	54
3.5.11 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning	56
3.5.12 1:12 Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	58
3.5.13 1:13 Lån till körkort	59

4	Arbetsliv	61
4.1	Omfattning	61
4.2	Utgiftsutveckling.....	61
4.3	Mål för arbetslivspolitikerna	62
4.4	Resultatredovisning	62
4.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	62
4.4.2	Resultat – arbetsmiljö.....	62
4.4.3	Resultat – arbetsrätt	66
4.4.4	Resultat lönebildning	69
4.5	Budgetförslag	70

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	9
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	10
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	13
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.....	13
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.....	13
Tabell 2.4	Skatteutgifter inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv .	14
Tabell 3.1	Utgiftsutveckling inom området Arbetsmarknad.....	15
Tabell 3.2	Andel övergångar till arbete eller studier fördelat på olika grupper av inskrivna personer på Arbetsförmedlingen 2017 (differens med 2016 inom parentes).....	22
Tabell 3.3	Genomsnittligt antal pågående beslut per månad i arbetsmarknads- politiska program och subventionerade anställningar	26
Tabell 3.4	Andel i arbete 90 dagar efter avslutat arbetsmarknadspolitiskt program eller subventionerad anställning 2017	27
Tabell 3.5	Genomsnittligt antal pågående beslut per månad i jobb- och utvecklingsgarantin samt andel övergångar till arbete eller studier	28
Tabell 3.6	Genomsnittligt antal pågående beslut per månad i jobbgarantin för ungdomar samt andel övergångar till arbete eller studier	29
Tabell 3.7	Utfall 90 dagar efter avslutad etableringsplan	31
Tabell 3.8	Övriga insatser för sökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.....	35
Tabell 3.9	Särskilda insatser för sökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.....	36
Tabell 3.10	Anslagsutveckling 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader..	40
Tabell 3.11	Uppdragsverksamhet Tjänsteexport.....	40
Tabell 3.12	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	41
Tabell 3.13	Anslagsutveckling Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	41
Tabell 3.14	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	43
Tabell 3.15	Anslagsutveckling 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	43
Tabell 3.16	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	44
Tabell 3.17	Beräknat antal kvarstående i program per månad och utgifter för arbetsmarknadspolitiska program.....	45
Tabell 3.18	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	46

Tabell 3.19	Anslagsutveckling 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	46
Tabell 3.20	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	47
Tabell 3.21	Beräknat antal kvarstående i program och utgifter för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (Samhall AB och lönebidrag m.m.)	48
Tabell 3.22	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	48
Tabell 3.23	Anslagsutveckling 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige ...	49
Tabell 3.24	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	49
Tabell 3.25	Anslagsutveckling 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020.....	49
Tabell 3.26	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	50
Tabell 3.27	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014-2020	51
Tabell 3.28	Anslagsutveckling 1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.....	51
Tabell 3.29	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.....	52
Tabell 3.30	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.....	53
Tabell 3.31	Anslagsutveckling 1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen....	53
Tabell 3.32	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	54
Tabell 3.33	Anslagsutveckling 1:9 Bidrag till administrationen av grundbeloppet	54
Tabell 3.34	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Bidrag till administrationen av grundbeloppet.....	54
Tabell 3.35	Anslagsutveckling 1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	54
Tabell 3.36	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten.....	55
Tabell 3.37	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten.....	56
Tabell 3.38	Anslagsutveckling 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning.....	56
Tabell 3.39	Utgifter och inkomster för anslaget 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning första halvåret 2017 respektive 2018.....	57
Tabell 3.40	Antal företagskonkurser och företagsrekonstruktioner 2015 – första halvåret 2018	57
Tabell 3.41	Antal personer med lönegarantiersättning m.m. 2015–2017 och juli 2017–juni 2018	57
Tabell 3.42	Antalet personer med lönegarantiersättning uppdelat på företagskonkurs och företagsrekonstruktion 2017 och juli 2017–juni 2018.....	57
Tabell 3.43	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning.....	58
Tabell 3.44	Anslagsutveckling 1:12 Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	58
Tabell 3.45	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:12 Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar.....	59

Tabell 3.46	Anslagsutveckling 1:13 Lån till körkort	59
Tabell 3.47	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 Lån till körkort.....	60
Tabell 3.29	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Lån till körkort	60
Tabell 4.1	Utgiftsutveckling inom området Arbetsliv	61
Tabell 4.2	Antal förrättningar och inspektioner.....	64
Tabell 4.3	Antal förelägganden och förbud, åtalsanmälningar samt sanktionsavgifter	64
Tabell 4.4	Bidrag för regionala skyddsombudsverksamheten	65
Tabell 4.5	Målstatistik för arbetstvister	67
Tabell 4.6	Styckkostnad för avgjorda mål.....	67
Tabell 4.7	Antal anmälningar till utstationeringsregistret	68
Tabell 4.8	Antal medlingsärenden i riksavtalsförhandlingar.....	69
Tabell 4.9	Antal förlorade arbetsdagar på grund av konflikt	69
Tabell 4.10	Löneutvecklingen på hela arbetsmarknaden.....	69
Tabell 4.11	Anslagsutveckling 2:1 Arbetsmiljöverket.....	70
Tabell 4.12	Uppdragsverksamhet	70
Tabell 4.13	Beställningsbemyndigande för anslaget 2:1 Arbetsmiljöverket	71
Tabell 4.14	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Arbetsmiljöverket.....	72
Tabell 4.15	Anslagsutveckling 2:2 Arbetsdomstolen	72
Tabell 4.16	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Arbetsdomstolen	72
Tabell 4.17	Anslagsutveckling 2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO) ...	73
Tabell 4.18	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	73
Tabell 4.19	Anslagsutveckling 2:4 Medlingsinstitutet	73
Tabell 4.20	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Medlingsinstitutet	74
Tabell 4.21	Anslagsutveckling 2:5 Arbetslivspolitik	74
Tabell 4.22	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:5 Arbetslivspolitik	74
Tabell 4.23	Anslagsutveckling 2:6 Myndigheten för arbetsmiljökunskap.....	74
Tabell 4.24	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:6 Myndigheten för arbetsmiljökunskap	75

Diagramförteckning

Diagram 3.1	Sysselsättningsgrad (15–74 år).....	17
Diagram 3.2	Arbetslöshet (15–74 år).....	17
Diagram 3.3	Ungdomsarbetslöshet (15–24 år) samt exklusive heltidsstuderande arbetssökande.....	18
Diagram 3.4	Andel arbetsgivare med brist på arbetskraft	19
Diagram 3.5	Andel kvinnor och män i de tio vanligaste yrkesgrupperna i Sverige 2016.....	19
Diagram 3.6	Antal inskrivna arbetslösa (16–64 år) vid Arbetsförmedlingen fördelat på födelseregion och etableringsinsatser januari 2009–juni 2018	20
Diagram 3.7	Jobbchanser för grupper med svagare ställning samt övriga, januari 2008–juni 2018.	21
Diagram 3.8	Antal personer som är kvarstående, nya och lämnat etableringsuppdraget januari 2013–juni 2018.....	31
Diagram 3.9	Utfall 90 dagar efter avslutad etableringsplan 2017 fördelat på utbildningsnivå och kön.....	32
Diagram 4.1	Antal dödsolyckor i arbetet	62
Diagram 4.2	Antal anmälda arbetsolyckor	63
Diagram 4.3	Antal anmälda arbetssjukdomar.....	63
Diagram 4.4	Andel sysselsatta med hög anspänning respektive aktiva jobb.....	64
Diagram 4.5	Genomsnittlig överenskommen och faktiskt arbetad tid för anställda i åldern 15–74 år	66
Diagram 4.6	Andel deltidsarbetande för personer i åldern 15–74 år.....	66
Diagram 4.7	Andel anställda med tidsbegränsad anställning i åldern 15–74 år	67
Diagram 4.8	Nominell och real löneutveckling.....	69
Diagram 4.9	Löneskillnader mellan kvinnor och män sektorsvis efter standardavvägning.....	70

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv enligt tabell 1.1. 2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ingå ekonomiska åtaganden som	inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom den tidsperiod som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader 8 512 871
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd 27 013 828
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser 12 984 181
1:4	Lönebidrag samt Samhall m.m. 18 810 364
1:5	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige 121 317
1:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020 1 523 500
1:7	Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering 41 444
1:8	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen 72 469
1:9	Bidrag till administration av grundbeloppet 57 022
1:10	Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten 8 303
1:11	Bidrag till lönegarantiersättning 1 650 000
1:12	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar 4 914 213
1:13	Lån till körkort 151 466
2:1	Arbetsmiljöverket 767 594
2:2	Arbetsdomstolen 34 688
2:3	Internationella arbetsorganisationen (ILO) 33 722
2:4	Medlingsinstitutet 59 597
2:5	Arbetslivspolitik 25 000
2:6	Myndigheten för arbetsmiljökunskap 33 193
Summa	76 814 772

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	12 010 000	2020–2028
1:4	Lönebidrag samt Samhall m.m.	14 500 000	2020–2023
1:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	3 685 000	2020–2023
1:7	Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitiska utvärdering	9 000	2020
1:10	Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	33 212	2020–2023
1:13	Lån till körkort	114 000	2020–2022
2:1	Arbetsmiljöverket	20 000	2020
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		30 371 212	

2 Arbetsmarknad och arbetsliv

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med

hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar

på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar områdena Arbetsmarknad och Arbetsliv. Området Arbetsmarknad består i huvudsak av matchning av arbetssökande och lediga jobb, arbetsmarknadspolitiska

program, arbetslöshetsförsäkringen, lönegaranti-ersättningen, Europeiska socialfonden samt myndigheterna Arbetsförmedlingen, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering. Området Arbetsliv omfattar arbetsmiljö, arbetsrätt och lönebildning samt myndigheterna Arbetsmiljöverket, Arbetsdomstolen, ILO-kommittén och Medlingsinstitutet samt Nationellt arbetsmiljöcentrum.

2.3 Utgiftsutveckling

Utgifterna under 2017 minskade med ca 1 miljarder kronor jämfört med 2016. Jämfört med anvisade medel 2017 blev utgifterna 4,1 miljarder kronor lägre vilket förklaras främst av lägre utbetalningar för arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd, arbetsmarknadspolitiska program och insatser, medel för Europeiska socialfonden m.m. och lönebidrag samt för bidrag till lönegaranti-ersättning. För 2018 beräknas utgifterna bli drygt 1 miljarder kronor högre än ursprungligt anvisad budget för 2018. Det förklaras till största delen av högre utgifter för bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd främst på grund av att arbetslöshetsantagandet för 2018 reviderats upp 2018–2021 jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2018. Följande år beräknas utgifterna öka med 1,2 miljarder kronor 2019 och minska med 1,9 miljarder kronor 2020.

Jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna öka med 1 miljarder kronor 2018, 1,7 miljarder kronor 2019 för att därefter minska med 0,6 miljarder kronor 2020 och 0,1 miljarder kronor 2021. Huvuddelen berör området Arbetsmarknad.

För 2019 föreslår regeringen att totalt 76,8 miljarder kronor anvisas inom utgiftsområdet. För 2020 beräknas utgifterna uppgå till ca 76 miljarder kronor och för 2021 till 76,6 miljarder kronor.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Arbetsmarknad	70 671	75 380	74 186	75 861	74 959	75 687
Arbetsliv	888	959	947	954	968	962
Totalt för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	71 559	76 338	75 133	76 815	75 928	76 649

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	74 084	74 084	74 084
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	109	241	355
Beslut	-1 264	-3 342	-3 471
Övriga makroekonomiska förutsättningar	4 778	6 230	6 968
Volym			
Överföring till/från andra utgiftsområden	-893	-1285	-1287
Ny ramnivå	76 815	75 928	76 649

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	64 273
Verksamhetsutgifter ²	12 504
Investeringar ³	38
Summa ramnivå	76 815

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.4 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen inom skatteslaget. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har redovisats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2018 (skr. 2017/18:98).

**Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 14
Arbetsmarknad och arbetsliv**

Miljoner kronor

	2018	2019
Avdrag för ökade levnadskostnader vid tillfälligt arbete, dubbel bosättning och hemresor	970	1 000
Avdrag för resor till och från arbetet	6 060	6 220
Avdrag för utbildningsresor vid omstrukturering	-	-
Avdrag för inställelseresor	-	-
Förmån av resa vid anställningsintervju	-	-
Förmån av utbildning vid omstrukturering m.m.	-	-
Personalvård	-	-
Flyttersättningar från arbetsgivare	-	-
Generell nedsättning av egenavgifter	1 490	1 560
Nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning eller utveckling	470	490
Växa-stöd för den först anställda – sänkta arbetsgivaravgifter för enskilda näringsidkare, vissa aktiebolag och handelsbolag	2 090	1 730
Skattereduktion för rutarbeten tjänster	4 950	5 440
Skattereduktion för rot- arbeten	9 750	10 020
Summar	25 780	26 460

- = Utgiften har inte kunnat kvantifierats.

2.5 Mål för utgiftsområdet

De av riksdagen beslutade målen inom utgiftsområdet är följande:

- Insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad (arbetsmarknadspolitik).
- Goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män (arbetslivspolitik).

Resultatredovisningar lämnas under respektive avsnitt.

3 Arbetsmarknad

3.1 Omfattning

Området Arbetsmarknad består i huvudsak av matchning mellan arbets sökande och lediga jobb, arbetsmarknadspolitiska program, arbetslöshetsförsäkringen, lönegarantiersättningen, Europeiska socialfonden samt myndigheterna

Arbetsförmedlingen, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet), Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom området Arbetsmarknad

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Arbetsmarknad</i>						
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	8 501	8 410	8 295	8 513	7 892	7 985
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	26 791	24 917	26 072	27 014	26 736	27 509
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	9 554	13 922	13 239	12 984	12 673	12 562
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	17 194	19 197	18 270	18 810	19 071	19 090
1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	127	120	118	121	123	125
1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	1 009	1 524	1 383	1 524	1 524	1 524
1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	40	41	42	41	42	42
1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	63	72	73	72	73	74
1:9 Bidrag till administration av grundbeloppet	56	56	56	57	58	59
1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8	8	8	8	8	8
1:11 Bidrag till lönegarantiersättning	1 296	1 700	1 450	1 650	1 850	1 800
1:12 Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	6 032	5 262	5 030	4 914	4 757	4 757
1:13 Lån till körkort	-	151	150	151	151	151
Summa Arbetsmarknad	70 671	75 380	74 186	75 861	74 959	75 687

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Utgifterna 2017 var 1 019 miljoner kronor lägre än 2016. Minskningen förklaras främst av lägre utgifter för aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, nystartsjobb och lönegarantiersättning. Den beräknade ökningen mellan 2017 och 2018 förklaras av att det tidigare anslaget 1:4 *Ersättning till insatser för vissa nyanlända invandrare* under utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering fr.o.m. 2018 beräknas under anslag 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*.

Jämfört med ursprunglig budget i budgetpropositionen för 2018 beräknas utgifterna öka med 1 036 miljoner kronor 2018, 1 213 miljoner kronor 2019 för att därefter minska med 1 908 miljoner kronor 2020. Detta förklaras främst av ett högre arbetslöshetsantagande 2018–2021, fler ersättningstagare i arbetslöshetsförsäkringen och fler deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin än tidigare beräknat, bl.a. till följd av det högre arbetslöshetsantagandet.

I Höständringsbudgeten i samband med denna proposition föreslås att anslaget 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* ökas med 2 217 miljoner kronor.

Sammantaget beräknas utgifterna öka med 1 032 miljoner kronor 2018, 1 815 miljoner kronor 2019 för att därefter minska med 624 miljoner kronor 2020 och 121 miljoner kronor 2021 jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition. Huvudförklaringen är densamma som redogjorts för ovan gällande utgiftsförändringar jämfört med budgetpropositionen för 2018. Jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition har arbetslöshetsantagandet reviderats upp ytterligare 2018–2021.

3.3 Mål för området

Målet för arbetsmarknadspolitiken är att insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad (prop. 2011/12:1 utg.omr. 14 avsnitt 3.3, bet 2011/12:AU2, rskr. 2011/12:88).

3.4 Resultatredovisning

3.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

En rad olika faktorer påverkar utvecklingen på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadspolitikens bidrag är ofta svårt att mäta och avgränsa från effekterna av såväl bidrag från andra politikområden som konjunkturutvecklingen och insatser från andra aktörer på arbetsmarknaden. Grunden för resultatredovisningen utgörs därför av en rad olika indikatorer.

Utvecklingen av sysselsättningsgrad och arbetslöshet är viktiga mått på hur arbetsmarknaden utvecklas och tillsammans med indikatorer på arbetsgivarnas efterfrågan kan matchningen analyseras på ett övergripande plan. Eftersom arbetsmarknadspolitiken i stor utsträckning genomförs via Arbetsförmedlingen analyseras även indikatorer som mer direkt kan kopplas till Arbetsförmedlingens verksamhet. Här utgörs huvudindikatorerna av övergångarna till arbete och i vissa fall även utbildning.

Arbetsmarknadspolitiken påverkar dock inte bara övergångarna till arbete och studier direkt, utan även indirekt genom olika insatser som stärker de arbetssökandes ställning på arbetsmarknaden, vilket i sin tur påverkar arbetskraftsdeltagandet och möjligheten att få ett arbete. Därför beskrivs omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska insatserna och deras resultat.

Följande huvudsakliga indikatorer redovisas inom området:

- Arbetsmarknadsvariabler enligt den officiella arbetsmarknadsstatistiken från Statistiska centralbyrån (SCB).
- Indikatorer över brist på arbetskraft.
- Indikatorer över könssegregationen på arbetsmarknaden.
- Antal personer som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen.
- Andel övergångar till arbete och studier för personer inskrivna vid Arbetsförmedlingen.
- Jobbchanser för inskrivna arbetslösa.
- Antal personer i Arbetsförmedlingens insatser.
- Resultat 90 dagar efter avslutat arbetsmarknadspolitiskt program.

Indikatorerna redovisas för relevanta undergrupper och enskilda insatser.

I resultatredovisningen används även rapporter och undersökningar från t.ex. Arbetsförmedlingen och IFAU.

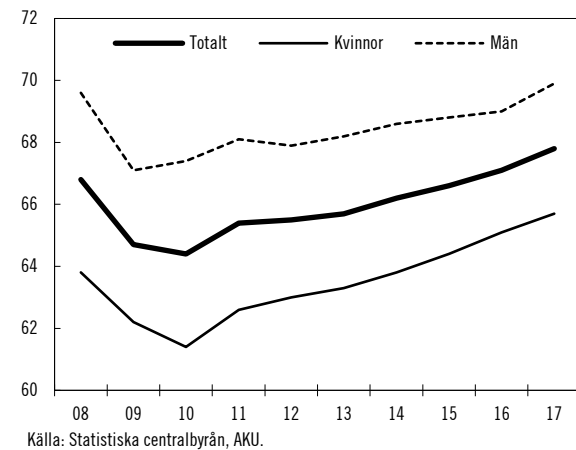
3.4.2 Resultat

Utvecklingen på arbetsmarknaden

Den svenska arbetsmarknaden fortsätter att utvecklas starkt. Sedan 2010 har antalet sysselsatta ökat i god takt. Över hälften av sysselsättningsökningen har tillkommit bland utrikes födda. Även sysselsättningsgraden, dvs. andelen sysselsatta av befolkningen i arbetsför ålder (15–74 år), har ökat och uppgick 2017 till 67,8 procent (se diagram 3.1).

Diagram 3.1 Sysselsättningsgrad (15–74 år)

Procent av befolkningen

Sysselsättningsgraden bland kvinnor är lägre än bland män, 65,7 procent respektive 69,9 procent. Skillnaden har minskat över tid till följd av en starkare utveckling bland kvinnor, men skillnaden mellan könen ökade mellan 2016 och 2017 från 3,9 procentenheter till 4,2 procentenheter.

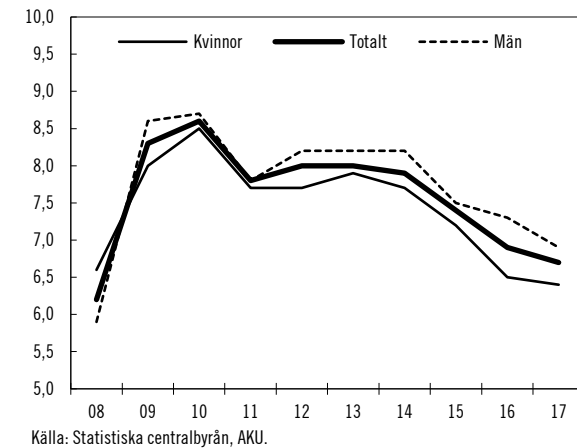
De senaste åren har antalet personer i arbetskraften ökat starkt. Det beror delvis på att befolkningen i arbetsför ålder har ökat, men också på att fler personer i arbetsför ålder vill arbeta, dvs. att arbetskraftsdeltagandet har ökat. Ökningen av arbetskraftsdeltagandet har varit särskilt stark bland kvinnor och utrikes födda.

Arbetslösheten har minskat från 6,9 procent 2016 till 6,7 procent 2017. Minskningen gäller både kvinnor och män och arbetslösheten 2017 var den lägsta sedan 2008 (se diagram 3.2). Under

2017 minskade dock arbetslösheten i en långsammare takt än tidigare trots hög efterfrågan på arbetskraft, vilket delvis förklaras av den starka ökningen av antalet personer i arbetskraften. Se även 2018 års ekonomiska vårproposition (prop. 2017/18:100 s. 170 f.). Även långtidsarbetslösheten (6 månader eller mer) har minskat bland både kvinnor och män.

Diagram 3.2 Arbetslöshet (15–74 år)

Procent av arbetskraften

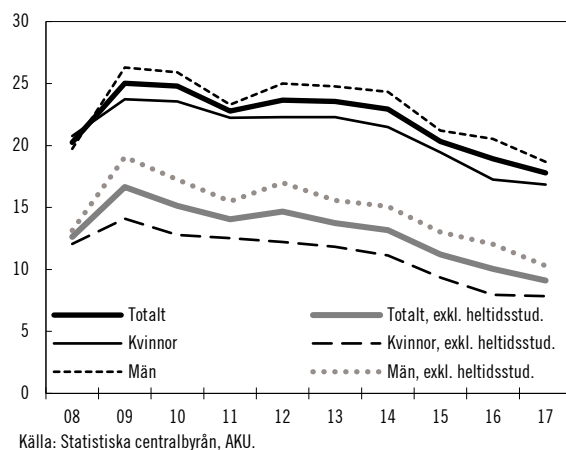
Positiv utveckling för ungdomar

Sysselsättningsgraden bland unga (15–24 år) har ökat de senaste åren. Mellan 2016 och 2017 ökade sysselsättningsgraden från 44,4 procent till 44,8 procent.

Arbetslösheten bland unga har under de senaste åren minskat tydligt (se diagram 3.3) och mellan 2016 och 2017 minskade den från 18,9 procent till 17,8 procent. Arbetslösheten är högre bland unga män än bland unga kvinnor, men under 2017 minskade arbetslösheten mer bland unga män. Bland utrikes födda unga är arbetslösheten dubbelt så hög jämfört med inrikes födda unga, 32,7 respektive 15,2 procent.

Diagram 3.3 Ungdomsarbetslöshet (15–24 år) samt exklusive heltidsstuderande arbetssökande

Procent av arbetskraften

Källa: Statistiska centralbyrån, AKU.

Drygt hälften av de arbetslösa unga är heltidsstuderande som söker arbete vid sidan om studierna. Exkluderas den gruppen var andelen arbetslösa unga 9,1 procent 2017. Även när de heltidsstuderande arbetssökande har räknats bort är arbetslösheten högre bland unga män än bland unga kvinnor.

Arbetslösheten är hög bland utrikes födda

År 2017 var sysselsättningsgraden 69,5 procent bland inrikes födda respektive 61,7 procent bland utrikes födda, vilket är de högsta nivåerna sedan 2005 när mätningar uppdelade på födelseland infördes. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda är stor, men minskade från 8,7 procentenheter 2016 till 7,8 procentenheter 2017. Skillnaden mellan kvinnor och män är betydligt större bland utrikes födda än bland inrikes födda. Sysselsättningsgraden bland utrikes födda uppgick till 57,4 procent för kvinnor och 66,3 procent för män. Bland inrikes födda var sysselsättningsgraden 68,1 procent för kvinnor och 70,8 procent för män. Skillnaden mellan kvinnor och män har minskat över tid bland inrikes födda. Bland utrikes födda är minskningen inte lika tydlig.

Arbetslösheten bland utrikes födda har minskat svagt de senaste åren och betydligt långsammare än bland inrikes födda. Mellan 2016 och 2017 minskade arbetslösheten bland de utrikes födda från 15,6 procent till 15,1 procent. Bland inrikes födda minskade arbetslösheten under samma tidsperiod från 4,8 procent till 4,4 procent. Arbetslösheten bland utrikes födda män minskade från 16,4 procent till 15,4 procent mellan 2016 och 2017 men bland utrikes födda kvinnor var arbetslösheten oförändrad på 14,8 procent.

En delgrupp av de utrikes födda är nyanlända invandrare som generellt sett har en svag ställning på arbetsmarknaden. Orsaken till varför personer har migrerat till Sverige har betydelse för hur lång tid det tar att etablera sig på arbetsmarknaden. Till exempel har personer som beviljats uppehållstillstånd som flyktingar eller skyddsbehövande liksom deras anhöriga ofta en längre väg till ett arbete än en arbetskraftsinvandrare. Det finns dock tecken på att etableringen på arbetsmarknaden för nyanlända har gått snabbare under de senaste åren (se mer i utg.omr. 13).

Fortsatt svår situation på arbetsmarknaden bland personer med nedsatt arbetsförmåga

Enligt SCB:s undersökning om situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2017 uppgav 15 procent i åldern 16–64 år att de hade en funktionsnedsättning (SCB, Information om utbildning och arbetsmarknad 2018:2). Det motsvarar ca 900 000 personer, varav ungefär hälften var kvinnor. Av dessa personer bedömde 66 procent att funktionsnedsättningen även medförde nedsatt arbetsförmåga, vilket motsvarar drygt 600 000 personer, varav 56 procent kvinnor.

Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga deltar generellt sett i lägre grad i arbetskraften, har högre arbetslöshet och lägre sysselsättningsgrad än befolkningen i genomsnitt.

Hög arbetslöshet bland personer utan gymnasieutbildning, (20–64 år)

Avsaknad av gymnasieutbildning försvårar inträdet på arbetsmarknaden (se mer i 2018 års ekonomiska vårproposition, prop. 2017/18:100 s. 177). Andelen personer som saknar gymnasieutbildning (20–64 år) har minskat de senaste åren. År 2017 utgjorde de 10,1 procent av befolkningen och 11,7 procent av arbetskraften.

Sysselsättningsgraden bland dem som saknar gymnasieutbildning har minskat över tid. Det beror bl.a. på att antalet utomeuropeiskt födda som saknar gymnasieutbildning i befolkningen har ökat snabbare än antalet sysselsatta i samma grupp. Dessutom har många äldre med kort utbildning som tidigare varit sysselsatta gått i pension. År 2017 var sysselsättningsgraden för personer utan gymnasieutbildning 58,9 procent jämfört med 82,8 procent bland gymnasialt respektive 86,1 procent bland eftergymnasialt utbildade. Det innebär att sysselsättningsgraden ökat för samtliga utbildningsnivåer jämfört med

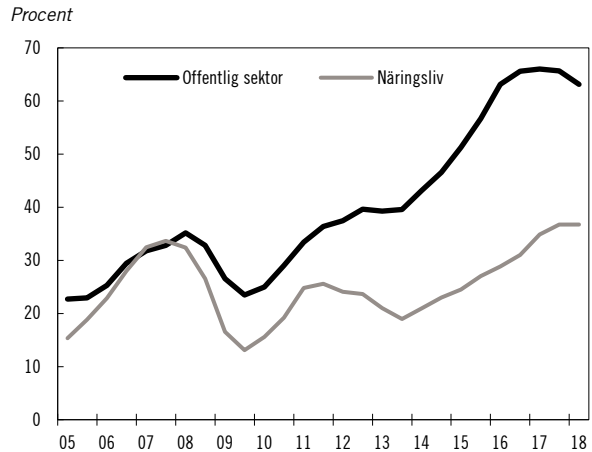
2016 då sysselsättningsgraden i respektive grupp var 58,2, 81,9 och 85,9 procent. Skillnaden mellan kvinnor och män är stor. Bland kvinnor utan gymnasieutbildning var sysselsättningsgraden 48,4 procent och bland män 67,0 procent 2017.

Arbetslösheten bland dem som saknade gymnasieutbildning 2017 var 16,8 procent. Detta kan jämföras med dem som hade en gymnasial eller eftergymnasial utbildning, där arbetslösheten uppgick till 5,7 procent respektive 4,4 procent. År 2016 uppgick arbetslösheten i respektive grupp till 16,8, 6,1 och 4,5 procent. Bland kvinnor som saknade gymnasieutbildning var arbetslösheten 20,7 procent och bland män var motsvarande siffra 14,5 procent. Arbetslösheten var dock lägre bland kvinnor än bland män för dem med minst gymnasieutbildning.

Stor brist på arbetskraft

Samtidigt som många arbetssökande med svag ställning på arbetsmarknaden har svårt att hitta ett arbete är efterfrågan på arbetskraft fortsatt stark. Under de senaste åren har bristen på utbildad arbetskraft ökat, vilket har medfört att rekryteringsproblemen har tilltagit inom främst den offentliga sektorn men också inom näringslivet. I Arbetsförmedlingens intervjuundersökning från våren 2018 uppgick andelen privata arbetsgivare som upplevde brist på arbetskraft till 37 procent (Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknadsutsiktarna våren 2018). Motsvarande andel bland offentliga arbetsgivare uppgick till 63 procent (se diagram 3.4). I båda fallen rör det sig om jämförelsevis höga bristtal. Samtidigt är den allmänna löneutvecklingen fortfarande dämpad, vilket skulle kunna indikera att det finns mer lediga resurser än vad bristtalen visar.

Diagram 3.4 Andel arbetsgivare med brist på arbetskraft

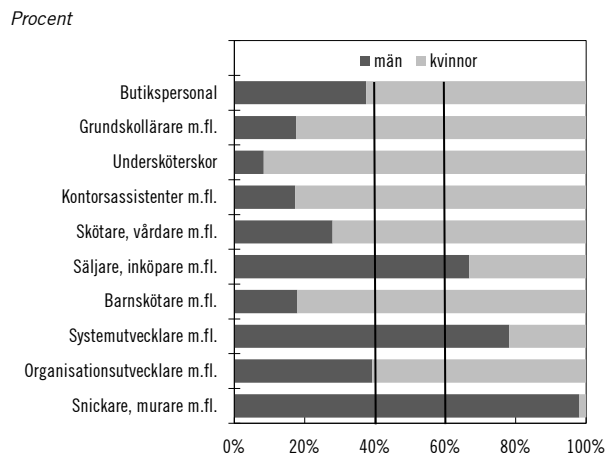

Anm.: Jämförelser mellan näringsliv och offentlig sektor bör göras med försiktighet på grund av skillnader i urval och undersökningsmetodik.
Källa: Arbetsförmedlingen.

Könssegregeringen på arbetsmarknaden minskar

Den svenska arbetsmarknaden är i en europeisk jämförelse relativt könssegregerad såtillvida att kvinnor och män ofta arbetar i olika yrken. I diagram 3.5 visas de tio vanligaste yrkesgrupperna i Sverige 2016 i fallande ordning. I samtliga redovisade yrkesgrupper är antingen kvinnor eller män överrepresenterade. För att en yrkesgrupp ska betraktas som könsbalanserad ska andelen kvinnor eller män ligga inom intervallet 40–60 procent.

Diagram 3.5 Andel kvinnor och män i de tio vanligaste yrkesgrupperna i Sverige 2016

Källa: Statistiska centralbyrån, yrkesregistret.

Yrkessegregeringen kan även mätas i form av ett segregeringsindex som illustrerar andelen kvinnor eller män som måste byta yrke för att en

jämn yrkesfördelning mellan könen ska uppnås.¹ Mellan 2005 och 2016 har indexet minskat från 57,9 till 53,2, vilket indikerar att arbetsmarknaden under dessa år har blivit mindre könssegregerad.

Arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor i Sverige är internationellt sett högt och utgör samtidigt en del av förklaringen till den könssegregerade arbetsmarknaden. Kvinnor i Sverige förvärvsarbetar i hög grad med uppgifter som i andra länder utförs obetalt i hemmen. Det har bidragit till att kvinnor och män i arbetskraften är koncentrerade till vissa sektorer. Justerat för olikheter i yrkesstrukturen mellan länder minskar dock yrkessegregationen i Sverige relativt andra länder avsevärt.

Avseende könssegregeringen på arbetsmarknaden se även utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering avsnitt 5 Jämställdhet samt Förslag till statens budget, finansplan m.m. bilaga 3.

Utvecklingen av inskrivna vid Arbetsförmedlingen

Arbetsmarknadspolitiken genomförs i stor utsträckning via Arbetsförmedlingen. Därför beskrivs i detta avsnitt resultaten för de inskrivna vid Arbetsförmedlingen.²

Den goda konjunkturen och utvecklingen på arbetsmarknaden har främst gynnat personer med starkare ställning på arbetsmarknaden i förhållande till personer som har en svagare ställning. Detta tillsammans med ökningen av deltagare i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag har medfört att en allt större andel av de inskrivna arbetslösa tillhör de grupper som i genomsnitt har en svagare ställning på arbetsmarknaden.

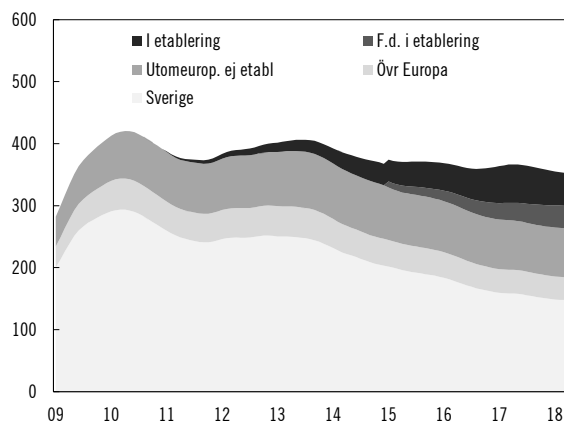
Under 2017 var i genomsnitt 363 000 personer (16–64 år) inskrivna som arbetslösa vid Arbetsförmedlingen (öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd). Av dessa tillhörde närmare tre fjärdedelar minst en av de grupper som enligt Arbetsförmedlingen i genomsnitt har en svagare ställning. Det handlar om personer som saknar gymnasieutbildning, utomeuropeiskt födda, personer med en funktionsnedsättning

som medför nedsatt arbetsförmåga och personer äldre än 55 år. Äldre som har förlorat sitt arbete löper en högre risk att hamna i långvarig arbetslöshet än yngre personer i motsvarande situation.

De senare årens ökning av personer inom grupper som i genomsnitt har en svagare ställning på arbetsmarknaden, enligt Arbetsförmedlingens definition, består främst av individer som är utomeuropeiskt födda. Detta har också medfört att andelen som saknar gymnasieutbildning har ökat. Andelen personer som är, eller som tidigare varit, inskrivna i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag har ökat successivt och utgjorde i genomsnitt 25 procent av samtliga inskrivna arbetslösa 2017 (se diagram 3.6).

Diagram 3.6 Antal inskrivna arbetslösa (16–64 år) vid Arbetsförmedlingen fördelat på födelseregion och etableringsinsatser januari 2009–juni 2018

Antal i 1 000-tal

Anm.: Med inskrivna arbetslösa menas öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd. Statistiken avser det genomsnittliga antalet inskrivna arbetslösa.

Källa: Arbetsförmedlingen och egna bearbetningar, säsongsrensade och utjämnade värden.

Ett sätt att mäta situationen för personer som är inskrivna som arbetslösa vid Arbetsförmedlingen är hur stor andel som i genomsnitt övergår till arbete varje månad (den s.k. jobbchansen). Det ger en indikation på hur svårt eller lätt det är för inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen att hitta ett arbete. Trots att konjunkturläget har förbättrats de senaste åren har inte jobbchansen ökat, varken för gruppen med svagare ställning

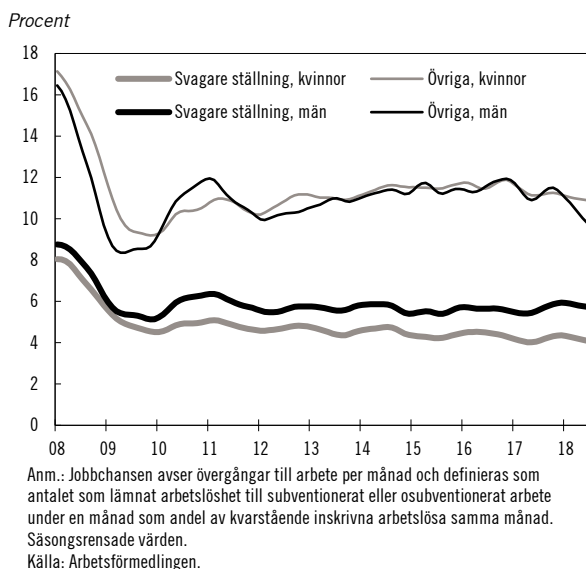
¹ Indexet baseras på antalet anställda i respektive yrke enligt SCB:s yrkesregister fördelat på kön. Om indexet har värdet 0 innebär det att arbetsmarknaden har en fullständigt jämn könsfördelning, dvs. lika många kvinnor som män i respektive yrke. Värdet 100 skulle innebära att kvinnor och män arbetar i helt olika yrken.

² Statistiken från Arbetsförmedlingen bygger på personer som är registrerade vid Arbetsförmedlingen. Den officiella arbetslöshetsstatistiken redovisas av Statistiska centralbyrån (SCB) i deras Arbetskraftsundersökning (AKU).

eller för övriga inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen (se diagram 3.7). Det har inte heller skett någon större förändring mellan 2016 och 2017. Sannolikheten att få jobb för gruppen med svagare ställning är i genomsnitt mindre än hälften så stor som för övriga inskrivna arbetslösa. Arbetsförmedlingen presenterar i sin årsredovisning för 2017 en analys som visar att jobbchanserna för inskrivna arbetslösa är i enlighet med förväntan givet sökandesammansättningen och arbetsmarknadsläget.

I en granskning av Riksrevisionen dras slutsatsen att individsammansättningens roll är betydande, men långt ifrån avgörande, och förklarar ungefär en tredjedel av den försämrade jobbchansen efter 2007. Riksrevisionen konstaterar att mer analys behövs för att förklara nedgången efter 2007 (RiR 2017:26).

Diagram 3.7 Jobbchanser för grupper med svagare ställning samt övriga, januari 2008–juni 2018.

Förutom öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd finns andra grupper som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen. Det är t.ex. personer som har arbete men som söker annat arbete, de som har subventionerat arbete och sökande med förhinder.

Antalet unika personer som vid något tillfälle under året var inskrivna vid Arbetsförmedlingen minskade från 987 500 personer under 2016 till 953 500 personer under 2017. Av dessa var 47 procent kvinnor och 53 procent män.

Nedan redovisas antalet unika personer som vid något tillfälle under året varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen (oavsett orsak) fördelat på

grupper med en svag ställning på arbetsmarknaden samt unga 16–24 år och långtidsarbetslösa.

Antalet personer utan gymnasieutbildning som någon gång under 2017 var inskrivna vid Arbetsförmedlingen uppgick till 293 500 personer, motsvarande 31 procent av samtliga inskrivna. Andelen kvinnor uppgick till 56 procent och andelen män till 46 procent. Jämfört med 2016 innebar det en ökning med 3 200 personer, varav 3 000 kvinnor. En förklaring till att antalet kvinnor har ökat mycket mer än män är att antalet anhöriginvandrare, vilka till stor del utgörs av kvinnor, ökade under 2017.

Under 2017 var 385 200 utomeuropeiskt födda personer inskrivna vid Arbetsförmedlingen någon gång under året, motsvarande 40 procent av samtliga inskrivna. Det är en ökning med 17 000 personer jämfört med 2016. Andelen kvinnor bland de utomeuropeiskt födda uppgick till 48 procent, en svag ökning jämfört med föregående år. Antalet inskrivna utomeuropeiskt födda utan gymnasieutbildning var 170 400 under 2017, en ökning med 12 200 jämfört med 2016.

Antalet inskrivna med en identifierad och registrerad funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har minskat under de senaste åren. Under 2017 var antalet personer med en funktionsnedsättning som vid något tillfälle under året var inskrivna vid Arbetsförmedlingen 206 900, varav 45 procent kvinnor. Detta innebär en minskning med totalt 8 600 personer jämfört med året innan. Även antalet unga (16–24 år) med funktionsnedsättning har minskat från 26 600 personer 2016 till 24 200 personer 2017.

Under 2017 var 136 700 personer över 55 år inskrivna vid Arbetsförmedlingen någon gång under året. Det är en minskning med 900 personer jämfört med 2016. Andelen kvinnor bland personer över 55 år uppgick till 48 procent, en svag ökning jämfört med föregående år.

Under 2017 var 175 400 unga (16–24 år) inskrivna vid Arbetsförmedlingen någon gång under året. Det är en minskning med 23 500 personer jämfört med 2016. Andelen unga kvinnor var 41 procent och andelen unga män 59 procent. Ungdomar som saknar gymnasieutbildning har relativt svårare än övriga unga att etablera sig på arbetsmarknaden. Av de unga som var inskrivna vid Arbetsförmedlingen någon gång under 2017 saknade 59 200 gymnasieutbildning. Det var en svag ökning jämfört med året innan.

Av de unga utan gymnasieutbildning var 38 procent kvinnor och 62 procent män.

Antalet inskrivna arbetslösa utan arbete i mer än tolv månader (inskrivna långtidsarbetslösa) fortsätter att öka, vilket avviker från den utveckling som AKU-statistiken visar (se avsnitt Utvecklingen på arbetsmarknaden ovan). Enligt Arbetsförmedlingen var 265 900 personer inskrivna långtidsarbetslösa någon gång under 2017, en ökning med 6 600 personer sedan 2016. Könsfördelningen bland de inskrivna långtidsarbetslösa var jämn. Det ökande inflödet av deltagare i etableringsuppdraget har bidragit till att antalet inskrivna långtidsarbetslösa har ökat. Det är en väntad utveckling eftersom personer som är i etableringsuppdraget oftast tar del av etableringsinsatser under 24 månader.

Övergångar till arbete eller studier

Totalt övergick 362 200 personer, motsvarande 38 procent av de inskrivna till arbete vid minst ett tillfälle under 2017, vilket innebär en minskning av andelen med 0,6 procentenheter jämfört med föregående år. En större andel män (40 procent) än kvinnor (35 procent) övergick till arbete. Andelen av de inskrivna som gick vidare till studier ökade med 0,2 procentenheter. Totalt övergick 42 700 personer, motsvarande 4,5 procent av de inskrivna till studier under 2017. Fler kvinnor (5 procent) än män (4 procent) övergick till studier.³

Överlag är förändringarna mellan 2016 och 2017 små för de grupper som redovisas i tabell 3.2. För utomeuropeiskt födda och personer äldre än 55 år har dock övergångarna till arbete ökat något, medan det har minskar för unga.

Tabell 3.2 Andel övergångar till arbete eller studier fördelat på olika grupper av inskrivna personer på Arbetsförmedlingen 2017 (differens med 2016 inom parentes)

Procent

	Totalt till arbete	Totalt till studier	Kvinnor till arbete	Kvinnor till studier	Män till arbete	Män till studier
Personer utan gymnasieutbildning	28,7 (+0,7)	4,4 (+0,4)	23,4 (-0,1)	5,0 (+0,3)	32,9 (+1,4)	4,0 (+0,4)
Utomeuropeiskt födda	31,7 (+1,3)	6,0 (+0,7)	26,3 (-0,1)	6,4 (+0,5)	36,6 (+2,7)	5,5 (+0,8)
Personer med funktionsnedsättning	28,1 (+0,4)	1,6 (+0,1)	25,8 (+0,1)	1,9 (+0,2)	29,9 (+0,6)	1,4 (+0,1)
Äldre ≥55 år	29,8 (+1,1)	0,3 (+0,1)	29,0 (+0,9)	0,3 (+0,1)	30,4 (+1,3)	0,2 (+0,1)
Unga 16–24 år	39,3 (-2,2)	11,0 (+0,8)	36,5 (-3,5)	12,0 (+0,9)	41,3 (-1,3)	10,3 (+0,7)
Långtidsarbetslösa >12 månader	25,6 (-0,5)	4,2 (+0,5)	22,2 (-0,8)	4,7 (+0,6)	28,5 (-0,1)	3,8 (+0,4)

Anm.: Övergångsmåttet är beräknat som antalet unika individer som övergått till arbete eller studier dividerat med antalet unika personer som varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen (oavsett orsak) under respektive år. De olika grupperna kan överlappa varandra.

Källa: Särskild beställning och egna bearbetningar av data från Arbetsförmedlingen

³ Resultatmålet beräknas som antal övergångar till arbete/studier (unika individer under året) dividerat med antal inskrivna vid Arbetsförmedlingen (unika individer under året). Definitionen på övergångar till arbete eller

studier i detta avsnitt är i enlighet med Arbetsförmedlingens årsredovisning.

Arbetsmarknadspolitiska insatser

Arbetsförmedlingen kan bidra till att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt på flera sätt. Myndigheten kan bidra genom matchningsåtgärder som sammanför de som söker arbete med de som söker arbetskraft och genom utbudsåtgärder som stärker de arbetssökandes kompetens eller andra förutsättningar så att de bättre motsvarar arbetsgivares krav. Ett tredje sätt är efterfrågepåverkande åtgärder, bl.a. genom att minska arbetsgivares rekryteringskostnader. Arbetsförmedlingen kan därmed även bidra till att öka den yrkesmässiga och geografiska rörligheten.

Arbetsförmedlingen disponerade för 2017 totalt 77 miljarder kronor på olika anslag under utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. De största delarna av dessa användes till individersättningar till personer som står till arbetsmarknadens förfogande på drygt 32 miljarder kronor och till lönesubventioner på drygt 22 miljarder kronor.

Arbetsförmedlingen har ett uppdrag att arbeta med jämställdhetsintegrering. Arbetsförmedlingens viktigaste mål i myndighetens handlingsplan för jämställdhetsintegrering 2016–2018 är att ge kvinnor och män tillgång till arbetsmarknadspolitiska program och insatser på lika villkor.

Arbetsförmedlingen erbjuder arbetsgivare en rad tjänster, bl.a. annonsering, urval och rekryteringsträffar. Under 2017 nyanmälde knappt 1,3 miljoner lediga platser till Arbetsförmedlingen. Antalet platser var nästintill oförändrat jämfört med 2016 men det har skett en kraftig ökning sedan 2015, då drygt en miljon lediga platser anmälde. Förändringen pekar mot att det har skett en avsevärd ökning av efterfrågan på arbetskraft, som dock har avstannat det senaste året.

Arbetsförmedlingen bidrar även till en effektiv matchning genom spridning av information om och prognoser för utbud och efterfrågan på kompetens till arbetssökande, arbetsgivare och andra aktörer som berörs av kompetensförsörjningsfrågor på nationell och regional nivå. Arbetsförmedlingen har inom ramen för detta under 2017 bl.a. publicerat två arbetsmarknadsprognoser på riks- och länsnivå.

De senaste årens utveckling, där en allt större del av de inskrivna vid Arbetsförmedlingen tillhör grupper med svag ställning på arbetsmarknaden, har inneburit att många arbetslösa behöver

utbildningsinsatser för att kunna matchas till jobb. Arbetsförmedlingens uppdrag att öka övergångar till utbildning för att förbättra matchningen till jobb har därför förtydligats. Det har inneburit att Arbetsförmedlingen har prioriterat arbetet med att öka övergångar till reguljära studier, främst inom vuxenutbildningen men även inom yrkeshögskolan och universitet och högskolor. Kraven på arbetslösa att ta del av utbildning inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt program har även skärpts.

Arbetsförmedlingen har ansvar för att upphandla tjänster där det anses bidra till en effektiv verksamhet. Under 2017 upphandlade Arbetsförmedlingen tjänster inom områdena arbetsförmedlingstjänster som främst består av Stöd och matchning, Introduktion till arbete och yrkessvenska B samt inom utbildning som består av förberedande utbildning och arbetsmarknadsutbildning. Antalet deltagare i upphandlade tjänster (arbetsförmedlingstjänster och utbildning) uppgick till 194 800 unika individer. Av de som anvisades till de upphandlade arbetsförmedlingstjänsterna 2017 var det en större andel män, 54 procent, än kvinnor, 46 procent. Dock har skillnaderna jämnats ut för dessa tjänster totalt sett under de senaste tre åren. Det är dock en mer ojämn könsfördelning för de upphandlade utbildningstjänsterna jämfört med de upphandlade arbetsförmedlingstjänsterna, 61 procent män respektive 39 procent kvinnor, vilket är samma nivå som de tre föregående åren. Flest deltagare i upphandlade tjänster har tjänsten Stöd och matchning med knappt 91 000 deltagare 2017 varav 43 procent kvinnor och 57 procent män. I denna tjänst har också antalet leverantörer ökat från 185 stycken 2016 till 196 stycken 2017. Resultaten av de upphandlade tjänsterna ingår i de nedan redovisade resultaten för respektive program.

Arbetsförmedlingens samverkan med olika aktörer på lokal och regional nivå kan bidra till att skapa fler övergångar till arbete och utbildning. Enligt Arbetsförmedlingen har samverkan utvecklats positivt, särskilt med kommunerna.

Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua) har medverkat till att få till stånd lokala överenskommelser om insatser för arbetslösa ungdomar i 287 kommuner. Under 2017 medverkade Dua till att få till stånd lokala modeller för fördjupad samverkan om nyanlända

invandrare mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna, s.k. lokala jobbspår. Syftet är att individer genom språkutbildning och yrkesspecifik utbildning eller praktik ska rustas för att kunna ta arbete hos arbetsgivare som efterfrågar specifik arbetskraft. I många kommuner finns överenskommelser om lokala modeller med en sammanhängande process för individen.

Kommunerna bedriver arbetsmarknadsinsatser, oftast riktade till personer som tar emot försörjningsstöd men även för personer som anvisas av Arbetsförmedlingen (se även utg.omr. 9 avsnitt 6.4). Arbetsmarknadsutredningen (A2016:03) har bl.a. i uppdrag att analysera om kommunernas roll i arbetsmarknadspolitiken bör förtydligas och vid behov lämna fullständiga författningsförslag. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 januari 2019.

Arbetsmarknadspolitiska program, nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar

För att de arbets sökande ska få en starkare ställning på arbetsmarknaden och förbättra sina förutsättningar att få ett arbete erbjuder Arbetsförmedlingen arbetsmarknadspolitiska program.

Omfattningen respektive resultaten för Arbetsförmedlingens programinsatser kan översiktligt beskrivas genom antalet deltagare i de olika programmen och utfallet i form av arbetsmarknadsstatus 90 dagar efter programmets slut. En sådan översiktlig redovisning framgår av tabell 3.3 och tabell 3.4. Det bör noteras att vissa av insatserna inte har som primära syfte att direkt leda till arbete, utan snarare är förberedande inför andra insatser.

Huvuddelen av dessa programinsatser riktas till personer som står relativt långt från arbetsmarknaden och ingår i ett ramprogram, dvs. jobbgarantin för ungdomar eller jobb- och utvecklingsgarantin. Ett ramprogram innefattar olika insatser, t.ex. arbetsmarknadsutbildning, stöd till start av näringsverksamhet eller arbetsplatsförlagda aktiviteter såsom arbetspraktik, arbetsträning eller förstärkt arbetsträning. De samlade resultaten för ramprogrammen redovisas nedan. Från och med 2018 är även etableringsprogrammet ett ramprogram.

Insatser i form av arbetsmarknadspolitiska program finansieras huvudsakligen under anslag

1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* och anslag 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser.*

Redovisningen av antalet deltagare i program avviker från redovisningar i tidigare budgetpropositioner. Den huvudsakliga förändringen är att vissa tabeller i detta avsnitt baseras på beslut i stället för individer. Anledningen är att programbeslut som berättigar till ersättning (t.ex. s.k. ramprogram) överordnas andra pågående parallella programbeslut. För att ge en bättre bild av den totala omfattningen av beslutade insatser om t.ex. utbildning och praktik redovisas antalet pågående beslut i respektive program i tabell 3.3 och 3.9 samt antal pågående beslut i s.k. ramprogram i tabell 3.5 (jobb- och utvecklingsgarantin) och 3.6 (jobbgarantin för ungdomar). Eftersom en individ kan ha flera parallella beslut bör inte antalen i de nämnda tabellerna summeras och tolkas som en total för antalet individer.

Det genomsnittliga antalet beslut om arbetsmarknadsutbildning per månad var 8 800 under 2017 (se tabell 3.3 nedan). Män utgjorde liksom tidigare är en större andel av deltagarna än kvinnor. Under 2017 hade i genomsnitt 36 procent arbete 90 dagar efter att de avslutat en arbetsmarknadsutbildning. Detta är en liten förbättring av resultatet jämfört med 2016. Av kvinnorna hade i genomsnitt 32 procent arbete 90 dagar efter att de avslutat en arbetsmarknadsutbildning, jämfört med 38 procent för männen. Kvinnor går dock i högre grad till osubventionerat arbete, 26 procent bland kvinnor och 24 procent bland män. Förbättringen av det totala resultatet jämfört med 2016 har skett bland kvinnorna. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk forskning (IFAU) har visat att arbetsmarknadsutbildning under åren 1996–2010 gav långsiktiga effekter i form av högre arbetsinkomst och att den effekten kvarstår under lång tid efter utbildningen (IFAU 2017:17). Arbetsförmedlingens senaste utvärdering (Arbetsmarknadsrapport 2018) visar även att effekterna av Arbetsmarknadsutbildning under 2016 var positiva på kort sikt och har förbättrats 2015 och 2016.

Det genomsnittliga antalet beslut om förberedande och orienterande utbildning per månad var 18 500 under 2017. I genomsnitt hade 10 procent arbete 90 dagar efter att de avslutat en förberedande eller orienterande utbildning. Det är oförändrat jämfört med 2016. Andelen var lägre för kvinnor, 7 procent, jämfört med 12 procent för

män. Resultatet av programmet ska tolkas mot bakgrund av att det är av förberedande karaktär och arbetssökande efter avslutat program ofta går vidare till andra insatser.

Riksrevisionen har granskat effekten av förberedande och orienterande utbildning för arbetslösa som inte är en del av etableringsuppdraget (RiR 2017:20). Riksrevisionen skriver att det behövs bättre förutsättningar för att utvärdera insatsen, ökad kunskap om effekten av kedjor av insatser och en mer transparent återrapportering av kostnaderna för insatsen. Granskningen visar att förberedande och orienterande utbildning är en insats som överlag inte är effektiv. Riksrevisionen rekommenderar därför att insatsen används mer restriktivt. Regeringen angav i skrivelsen Riksrevisionens rapport om effekter av Arbetsförmedlingens förberedande och orienterande utbildning (skr. 2017/18:76) till riksdagen att granskningen är ett viktigt bidrag till det utvecklingsarbete avseende effekter på förberedande och orienterande utbildning som pågår inom Arbetsförmedlingen. Riksdagen har tillkännagett som sin mening i fråga om insatsen förberedande och orienterande utbildning dels att regeringen bör vidta nödvändiga åtgärder för att insatsen ska kunna följas upp på ett bättre sätt (bet. 2016/17:AU13 punkt 1, rskr. 2016/17:308), dels att resurser bör riktas till insatser som ger bättre resultat än insatsen förberedande och orienterande utbildning (bet. 2016/17:AU13 punkt 2, rskr. 2016/17:308). Arbetsförmedlingen har i regleringsbrevet för budgetåret 2018 fått i uppdrag att i årsredovisningen för 2018 redogöra för vilka åtgärder som vidtas för att använda arbetsmarknadsutbildning och förberedande och orienterande utbildning på ett effektivare sätt i syfte att öka andelen kvinnor och män som går till arbete eller studier. Arbetsförmedlingen har också i regleringsbrevet för budgetåret 2018 fått i uppdrag att i början av 2019 redogöra för insatser för att förbättra möjligheterna att följa upp förberedande och orienterande utbildning. Tillkännagivandena är inte slutbehandlade.

Det genomsnittliga antalet beslut om stöd till start av näringsverksamhet per månad har minskat något sedan 2016, se tabell 3.3 nedan. Könsfördelningen bland deltagarna var 41 procent kvinnor och 59 procent män, en skillnad som har ökat något för varje år sedan 2012. Utrikes födda utgjorde 38 procent av samtliga deltagare, en andel som ökar för varje år, varav 6 procent nyanlända. Satsningar pågick under 2017 för att främja

företagande bland nyanlända och företagande inom de gröna näringarna. I budgetpropositionen för 2018 aviserades en satsning på att främja utrikes födda kvinnors företagande. Stöd till start av näringsverksamhet uppvisar förhållandevis goda resultat vad gäller övergångar till arbete efter avslutat programdeltagande. Under 2017 var andelen i arbete 90 dagar efter deltagande 79 procent, en viss förbättring jämfört med 2016. Att vara i arbete innebär i merparten av fallen att personen är fortsatt sysselsatt i sitt företag.

Det genomsnittliga antalet beslut om arbetspraktik per månad har minskat något sedan 2016. Andelen män som fått beslut om arbetspraktik är större än andelen kvinnor (se tabell 3.3 nedan). Andelen i arbete 90 dagar efter avslutad arbetspraktik har ökat för tredje året i rad (2017: 40 procent; 2016: 39 procent). Fler män (43 procent) än kvinnor (35 procent) hade arbete efter 90 dagar och skillnaden ökar i jämförelse med föregående år (2016: män 42 procent; kvinnor 35 procent). Kvinnor får i större utsträckning än män osubventionerade anställningar efter avslutad arbetspraktik. Arbetsförmedlingens utvärdering (Arbetsmarknadsrapport 2018) av arbetspraktik visar på positiva effekter på övergångar till arbete (inkl. subventionerade anställningar) under åren 2010–2016.

Det genomsnittliga antalet beslut inom arbetslivsinriktad rehabilitering har minskat sedan 2016. Andelen kvinnor som fått beslut om arbetslivsinriktad rehabilitering är betydligt större än andelen män (se tabell 3.3 nedan).

Arbetslivsinriktad rehabilitering kan exempelvis innefatta utredning och utveckling av arbetsförmåga, anpassning av arbetsplatser, samverkan kring ungdomar med aktivitetsersättning och samverkan med skolor kring elever med funktionsnedsättning.

Validering är sedan den 1 februari 2016 ett arbetsmarknadspolitiskt program. Arbetsförmedlingen upphandlar validering inom ett antal branscher enligt lagen (2008:962) om valfritets-system. Programmet har endast haft 224 deltagare under 2017, samtliga män.

Tabell 3.3 Genomsnittligt antal pågående beslut per månad i arbetsmarknadspolitiska program och subventionerade anställningar

Antal (avrundade till 100-tal) och procent

Arbetsmarknadspolitiska program med aktivitetsstöd eller etableringsersättning	Antal totalt 2017	Andel kvinnor 2017	Andel män 2017	Antal totalt 2016	Andel kvinnor 2016	Andel män 2016
Arbetsmarknadsutbildning	8 800	30	70	10 500	36	64
Arbetspraktik	9 900	42	58	10 100	41	59
Arbetsträning för vissa nyanlända	1 400	48	52	1 400	43	57
Förberedande insatser	44 500	50	50	39 200	51	49
<i>varav Arbetslivsinriktad rehabilitering</i>	<i>10 600</i>	<i>61</i>	<i>39</i>	<i>11 400</i>	<i>58</i>	<i>42</i>
<i>varav Arbetslivsintroduktion (upphörde 2016)</i>				<i>600</i>	<i>70</i>	<i>30</i>
<i>varav Aktiviteter inom vägledning och platsförmedling</i>	<i>14 300</i>	<i>48</i>	<i>52</i>	<i>9 200</i>	<i>52</i>	<i>48</i>
<i>varav Förberedande utbildning</i>	<i>18 500</i>	<i>45</i>	<i>55</i>	<i>17 300</i>	<i>44</i>	<i>56</i>
<i>varav Fördjupad kartläggning och vägledning</i>	<i>1 200</i>	<i>57</i>	<i>43</i>	<i>700</i>	<i>57</i>	<i>43</i>
Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning	2 600	50	50	1 800	46	54
Stöd till start av näringsverksamhet	1 900	41	59	2 100	43	57
Utbildningskontrakt	2 700	43	57	1 200	43	57
Subventionerade anställningar						
Extratjänster	5 100	52	48	900	59	41
Förstärkt särskilt anställningsstöd	2 600	38	62	3 800	40	60
Instegsjobb	4 100	23	77	4 300	24	76
Moderna beredskapsjobb (introducerades 2017)	400	46	54			
Nystartsjobb	42 700	32	68	47 400	34	66
Särskilt anställningsstöd	4 500	35	65	4 900	37	63
Traineejobb	900	65	35	400	58	42
Yrkesintroduktionsanställning	700	17	83	800	18	82

Anm.: Antalet beslut i tabellen bör inte summeras eftersom en individ kan ha flera parallella beslut. Validering redovisas ej i tabellen p.g.a. att anvisningar till programmet började i juli 2017. Det genomsnittliga antalet deltagare per månad var därmed lågt sett över hela året.
Källa: Arbetsförmedlingen och egna bearbetningar, särskild beställning.

Tabell 3.4 Andel i arbete 90 dagar efter avslutat arbetsmarknadspolitiskt program eller subventionerad anställning 2017

Procent

Arbetsmarknadspolitiska program med aktivitetsstöd eller etableringsersättning	Totalt 2017	Kvinnor 2017	varav arbete utan stöd	varav arbete med stöd	Män 2017	varav arbete utan stöd	varav arbete med stöd	Totalt 2016
Arbetsmarknadsutbildning	36	32	26	6	38	24	14	34
Arbetspraktik	40	35	14	21	43	11	32	39
Arbetsträning för vissa nyanlända	19	12	1	11	25	1	24	17
Förberedande insatser	20	18	10	8	21	9	12	17
varav Arbetslivsinriktad rehabilitering	30	27	8	19	33	7	26	31
varav Aktiviteter inom vägledning och platsförm.	29	27	21	6	31	20	11	25
varav Förberedande utbildning	10	7	4	4	12	4	8	10
varav Fördjupad kartläggning och vägledning	15	14	6	7	17	6	11	9
Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning	27	22	14	8	31	18	13	27
Stöd till start av näringsverksamhet	79	80	79	1	78	77	1	78
Utbildningskontrakt	21	21	19	2	22	19	2	22
Subventionerade anställningar								
Extratjänster	40	36	6	30	45	7	37	29
Förstärkt särskilt anställningsstöd	49	50	6	44	48	6	43	45
Instegsjobb	52	48	7	40	53	5	48	47
Nystartsjobb	45	44	36	8	45	36	9	44
Särskilt anställningsstöd	47	45	8	36	49	10	38	50
Traineejobb	34	35	30	5	32	26	5	23
Yrkesintroduktionsanställning	75	62	58	4	77	75	3	68

Anm.: Arbete med stöd inkluderar alla former av subventionerade anställningar, inklusive nystartsjobb och yrkesintroduktionsanställning.

Källa: Arbetsförmedlingen och egna bearbetningar, Arbetsförmedlingens årsredovisning 2017 samt särskild beställning.

Subventionerade anställningar

En subventionerad anställning är en arbetsmarknadspolitisk insats som innebär att arbetsgivaren får ekonomisk kompensation för att anställa personer som annars skulle ha svårt att få arbete.

Fem former av särskilt anställningsstöd ersattes den 1 maj 2018 med ett nytt stöd – introduktionsjobb. Introduktionsjobben har ett lönetak på 20 000 kronor per månad, vilket är samma tak som för extratjänster och nystartsjobb. Vidare har stöden förändrats genom att administrationen av introduktionsjobben och nystartsjobb gjorts mer enhetlig.

Under 2017 har antalet unika beslut om subventionerade anställningar minskat jämfört med föregående år. Minskningen skedde framför allt inom nystartsjobb och s.k. förstärkt särskilt anställningsstöd. Extratjänster ökade däremot i jämförelse med 2016. Män tog del av subventionerade anställningar i större utsträckning än kvinnor, vilket gällde alla anställningsstöd förutom extratjänster och traineejobb.

Personer kunde tidigare anvisas till särskilt anställningsstöd för deltagare i jobb- och utveck-

lingsgarantin om de deltagit i jobb- och utvecklingsgarantin i minst 6 månader. Ett högre handledarstöd lämnades om individen som anvisats hade deltagit i jobb- och utvecklingsgarantin längre än 90 dagar, det s.k. förstärkta särskilda anställningsstödet. I genomsnitt hade 7 100 personer per månad en anställning med särskilt och förstärkt särskilt anställningsstöd under 2017, vilket var en minskning jämfört med 2016. Andelen kvinnor utgjorde ca 36 procent av det totala antalet deltagare i båda stöden och andelen män var ca 64 procent.

Instegsjobb var ett särskilt anställningsstöd riktat till nyanlända som studerade svenska. Under 2017 hade i genomsnitt 4 100 personer ett instegsjobb och män utgjorde som tidigare år en betydligt större andel av deltagarna än kvinnor, 77 procent var män och 23 procent var kvinnor.

Traineejobb var ett särskilt anställningsstöd där en subventionerad anställning kombinerades med en reguljär yrkesutbildning. Det fanns två former av traineejobb, där den ena riktades till arbeten inom välfärden och den andra till bristyrken. I genomsnitt per månad har ca 900 personer

haft ett traineejobb under 2017, en ökning jämfört med 2016. Andelen kvinnor av de med traineejobb uppgick under 2017 till 65 procent jämfört med 35 procent män.

Det är de fem ovan nämnda formerna av särskilt anställningsstöd som fasas ut och ersatts med introduktionsjobb.

Extratjänster infördes i november 2015. Antalet har ökat markant under 2017. Under 2017 uppgick antalet extratjänster i genomsnitt per månad till närmare 5 100 och i december uppgick antalet med pågående beslut till 11 300. Antalet har sedan dess fortsatt att öka och i augusti 2018 hade ca 16 400 personer ett pågående beslut om extratjänst. Till skillnad mot övriga anställningsstöd, bortsett från traineejobben, är andelen kvinnor som tar del av extratjänsterna något högre än andelen män, under 2017 var genomsnitt 54 procent kvinnor och 46 procent män i extratjänst.

Myndigheterna har i regleringsbrev för 2017 och 2018 getts uppdrag om moderna beredskapsjobb. Antalet moderna beredskapsjobb uppgick till 400 i genomsnitt per månad under 2017. Kvinnor hade 46 procent av jobben och män 54 procent. I slutet av 2017 fanns fler än 1 000 moderna beredskapsjobb. Antalet har sedan dess fortsatt öka. I slutet av augusti 2018 hade 2 400 personer ett pågående beslut, varav 33 procent kvinnor och 67 procent män.

Nystartsjobb är den subventionerade anställning som omfattar flest personer. De uppgick till i genomsnitt 42 700 pågående beslut om anställningar under 2017, vilket motsvarar en kraftig minskning jämfört med föregående år. En del av minskningen var dock väntad mot bakgrund av de regeländringar som genomfördes i februari 2017. Under 2017 var andelen kvinnor med nystartsjobb 32 procent jämfört med 68 procent män.

Yrkesintroduktionsanställningar innebär en möjlighet att lära sig ett yrke på arbetsplatsen i kombination med utbildning och handledning samtidigt som deltagaren erbjuds arbete med lön. Under 2017 fanns det ca 700 deltagare i yrkesintroduktionsanställningar i genomsnitt per månad. Det innebär en minskning jämfört med året innan. Även inom detta stöd är könsfördelningen ojämn: av deltagarna 2017 var 17 procent kvinnor och 83 procent män.

Nystartsjobb och yrkesintroduktionsanställningar utgör inte arbetsmarknadspolitiska program. Nystartsjobb finansieras under anslag

1:12 *Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar* och yrkesintroduktionsanställningar finansieras under anslag 1:12 *Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar* och anslag 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*.

Insatser för långtidsarbetslösa (jobb- och utvecklingsgarantin)

Tabell 3.5 Genomsnittligt antal pågående beslut per månad i jobb- och utvecklingsgarantin samt andel övergångar till arbete eller studier

Antal (avrundade till 100-tal) och procent

Antal deltagare	Antal totalt	Andel kvinnor	Andel män
2017	101 100	46	54
2016	105 200	45	55
Övergångar till arbete eller studier (procent)	Andel totalt	Andel kvinnor	Andel män
Arbete eller studier 2017	32	28	35
varav arbete 2017	29	24	32
varav reguljär utbildning 2017	3	4	3
Arbete eller studier 2016	31	28	34
varav arbete 2016	29	25	32
varav reguljär utbildning 2016	3	3	3

Anm.: Övergångsmåttet är beräknat som antalet unika individer som övergått till arbete eller studier dividerat med antalet unika personer som varit inskrivna i Jobb- och utvecklingsgarantin under respektive år. På grund av att Arbetsförmedlingen har en ny definition av studier skiljer sig siffrorna jämfört med tidigare år.

Källa: Arbetsförmedlingen, egna bearbetningar och särskild beställning.

Jobb- och utvecklingsgarantin riktar sig till dem som har varit borta från arbetsmarknaden under en lång tid och är det arbetsmarknadspolitiska program som har flest deltagare. Insatserna inom programmet kan t.ex. vara arbetsmarknadsutbildning, stöd till start av näringsverksamhet eller arbetsplatsförlagda aktiviteter såsom arbetspraktik, arbetsträning eller förstärkt arbetsträning.

Antalet deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin har minskat de senaste åren. Antalet deltagare uppgick under 2017 till i genomsnitt 101 100 per månad, vilket är en minskning med ca 4 000 deltagare jämfört med föregående år. En lägre andel kvinnor än män deltog i programmet (se tabell 3.5).

Andelen övergångar till arbete och studier ligger kvar på i stort sett samma nivå som föregående år.

Under de senaste åren har andelen deltagare i programmet som tillhör grupper med svagare ställning på arbetsmarknaden ökat. Deltagare som saknar gymnasieutbildning, utomeuropeiskt

födda, äldre samt personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga utgör en allt större andel av deltagarna i jobb- och utvecklingsgarantin. Andelen deltagare i garantin som tillhör dessa grupper ökar också snabbare än de gör som andel av samtliga inskrivna arbetslösa. Många av deltagarna tillhör dessutom flera av de nämnda kategorierna samtidigt, vilket ytterligare ökar risken för långtidsarbetslöshet.

Cirka 21 procent av deltagarna i programmet har tidigare deltagit i etableringsuppdraget vilket är en tydlig ökning sedan 2015 (2016: 15 procent; 2015: 8 procent). Andelen individer respektive år som övergått till arbete har successivt ökat bland de som tidigare har deltagit i etableringsuppdraget. Utvecklingen har gått från 13 procent i arbete under 2015 till 22,5 procent 2017. Motsvarande resultat för de långtidsarbetslösa i jobb- och utvecklingsgarantin som inte har deltagit i etableringsuppdraget uppgick till 23,8 procent 2015 och till 24,3 procent 2017.

Under 2017 arbetade Arbetsförmedlingen med att öka aktivitetsnivån för deltagare inom jobb- och utvecklingsgarantin, vilket har lett till att andelen utan registrerad aktivitet har minskat. Under 2017 saknade i genomsnitt 20 procent en registrerad aktivitet jämfört med 23 procent under 2016.

Arbetsplatsförlagda arbetsmarknadspolitiska insatser har fortsatt att minska som helhet i programmet sedan 2014. Den genomsnittliga andelen kvinnor i programmet med en arbetsplatsförlagd aktivitet har minskat från 49 procent 2014 till 29 procent 2017, motsvarande minskning för män har varit från 44 procent 2014 till 26 procent 2017. Dock syns en ökad andel i arbetsplatsförlagda aktiviteter under senare delen av 2017. Att andelen kvinnor i arbetsplatsförlagd aktivitet är högre än män kan sannolikt förklaras av att fler kvinnor har tim- eller deltidsarbete.

Avvecklingen av sysselsättningsplatserna inleddes den 1 februari 2016. Sedan den 1 februari 2018 är sysselsättningsfasen avvecklad. Merparten (68 procent) av de som lämnade sysselsättningsfasen till och med december 2017 gick tillbaka till jobb- och utvecklingsgarantin. De som började ett arbete med eller utan stöd uppgick till 17 procent och 7 procent registrerades som öppet arbetslösa. Andelen som lämnade sysselsättningsfasen till jobb- och utvecklingsgarantin ökade något under 2017 jämfört med 2016 samtidigt som andelen av de som lämnade sysselsättningsfasen till arbete med eller utan stöd minskade

under samma period. Minskningen i övergång till arbete beror sannolikt på att de personer som haft kvar sin sysselsättningsplats till och med 2017 har stått ännu längre från arbetsmarknaden än de som lämnat sysselsättningsfasen tidigare.

Insatser för ungdomar (jobbgarantin för ungdomar)

Tabell 3.6 Genomsnittligt antal pågående beslut per månad i jobbgarantin för ungdomar samt andel övergångar till arbete eller studier

Antal (avrundade till 100-tal) och procent

Antal deltagare	Antal totalt	Andel kvinnor	Andel män
2017	15 900	39	61
2016	20 300	39	61
Övergångar till arbete eller studier (procent)	Andel totalt	Andel kvinnor	Andel män
Arbete eller studier 2017	44	41	46
<i>varav arbete 2017</i>	34	30	37
<i>varav reguljär utbildning 2017</i>	9	11	8
Arbete eller studier 2016	47	46	48
<i>varav arbete 2016</i>	38	35	39
<i>varav reguljär utbildning 2016</i>	10	11	9

Anm.: Övergångsmåttet är beräknat som antalet unika individer som övergått till arbete eller studier dividerat med antalet unika personer som varit inskrivna i jobbgarantin för ungdomar under respektive år. På grund av att Arbetsförmedlingen har en ny definition av studier skiljer sig siffrorna jämfört med tidigare år.

Källa: Särskild beställning och egna bearbetningar av data från Arbetsförmedlingen

Regeringen gav 2014 Arbetsförmedlingen i uppdrag att påbörja införandet av en 90-dagarsgaranti för ungdomar. 90-dagarsgarantin innebär en bortre gräns för hur länge en arbetslös person kan vara arbetslös innan han eller hon erbjuds ett arbete, en utbildning eller en insats som leder till arbete eller studier. Arbetsförmedlingen gjorde i december 2017 bedömningen att 90-dagarsgarantin är uppnådd. Tiden som går innan ungdomar erbjuds arbete, studier eller en insats som leder till arbete har minskat successivt och var under 2017 i genomsnitt 59 dagar (2016: 67 dagar). Tiden har förkortats för såväl kvinnor som för män. Antalet öppet arbetslösa ungdomar utanför etableringsuppdraget med minst 90 dagars sammanhängande tid i öppen arbetslöshet som inte erbjudits en insats inom 90 dagar har minskat under året och var 339 stycken i december 2017. Det kan ställas i relation till att ca 53 000 ungdomar var inskrivna som arbetslösa vid Arbetsförmedlingen i slutet av året.

Jobbgarantin för ungdomar är ett ramprogram för ungdomar som har fyllt 16 men inte 25 år och som har varit arbetslösa under minst tre av fyra månader. Antalet deltagare i jobbgarantin för ungdomar har fortsatt minska under 2017. Minskningen förklaras bl.a. av att ungdomar har gynnats av ökad efterfrågan på arbetskraft och av minskade ungdomskullar. Under 2017 var det genomsnittliga antalet beslut i programmet 15 900 per månad jämfört med 20 300 i genomsnitt per månad under 2016. Av deltagarna i jobbgarantin för ungdomar var 39 procent kvinnor och 61 procent män, vilket är samma fördelning som under 2016. En orsak till könsskillnaderna kan vara att färre män än kvinnor har fullföljt sin gymnasieutbildning och därför har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden.

Andelen som fick arbete av dem som deltog i jobbgarantin för ungdomar under 2017 var 34 procent. Andelen som påbörjade reguljär utbildning var 9 procent, vilket var något lägre än 2016 (se tabell 3.6). Att andelen unga som påbörjar reguljär utbildning sjunker kan delvis bero på den starka arbetsmarknaden för unga. En stark arbetsmarknad bidrar till att färre unga som står nära arbetsmarknaden skriver in sig vid Arbetsförmedlingen och medför sannolikt även att färre unga skrivs in vid Arbetsförmedlingen innan de påbörjar eftergymnasial utbildning. En stark arbetsmarknad kan också leda till att de som kvarstår som inskrivna vid Arbetsförmedlingen så pass länge att de kvalificerar till jobbgarantin för ungdomar står längre från arbetsmarknaden än tidigare och det kan påverka resultatutvecklingen.

Arbetslösa ungdomar utan gymnasieutbildning har en särskilt utsatt ställning på arbetsmarknaden och har en högre risk att hamna i långtidsarbetslöshet eller utanför arbetsmarknaden.

Utbildningskontrakt är en insats som riktar sig till ungdomar som saknar fullföljd gymnasieutbildning. Under 2017 studerade 5 100 ungdomar inom ramen för ett utbildningskontrakt. Det är något fler män än kvinnor, 2 900 män respektive 2 200 kvinnor. En viktig förklaring är sannolikt att fler män än kvinnor som saknar gymnasieutbildning är inskrivna vid Arbetsförmedlingen.

Antalet nya beslut om utbildningskontrakt följer traditionella terminsstarter. En utmaning med att få fler att påbörja ett utbildningskontrakt är, enligt Arbetsförmedlingen, att motivera och vägleda ungdomar att återgå till studier.

Personer som saknar fullföljd gymnasieutbildning kan delta i en tre månader lång studiemotiverande kurs på folkhögskola. Under 2017 nyttjades 3 700 platser på studiemotiverande kurs på folkhögskola, vilket var 445 fler än 2016. Ungefär hälften av platserna utnyttjades av personer under 25 år. Trots att det skett en ökning var det endast något fler än hälften av de beräknade platserna som användes. Möjliga förklaringar till att fler platser inte har nyttjats är bl.a. svårigheter att motivera deltagare till att ta del av insatsen och att folkhögskolornas geografiska läge rent praktiskt kan försvåra för deltagande. Andra förklaringar kan handla om att det lokala samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och folkhögskolorna fungerar olika och att kunskapen om insatsen är ojämnt spridd över landet (se även utg.omr. 17).

I samband med 2017 års ekonomiska vårproposition avsattes 105 miljoner kronor för att skapa sommarjobb för ungdomar i kommunerna. Satsningen riktade sig till ungdomar som hade avslutat årskurs nio och till de som hade avslutat årskurs ett och två på gymnasiet. Av Arbetsförmedlingens uppföljning framgick att totalt 12 100 ungdomar erbjöds sommarjobb med hjälp av statlig finansiering.

Se även utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för redovisning avseende reguljär utbildning och utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid för insatser för unga som varken arbetar eller studerar.

Insatser för nyanländas etablering (etableringsuppdraget)

Från och med den 1 december 2010 har staten genom Arbetsförmedlingen det samordnande ansvaret för insatser för vuxna nyanlända invandrarers etablering i arbets- och samhällslivet (etableringsuppdraget). Fram till och med den 31 december 2017 omfattades nyanlända invandrare och deras anhöriga som fyllt 20 men inte 65 år av etableringsuppdraget. Även nyanlända som hade fyllt 18 men inte 20 år, förutsatt att han eller hon saknade föräldrar här i landet, omfattades. Från och med den 1 januari 2018 gäller lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. 18- och 19-åringar omfattas inte av den nya lagen.

Insatser inom etableringsuppdraget finansierades fram t.o.m. 2017 under anslag 1:4 *Ersättning till insatser för vissa nyanlända invandrare* inom

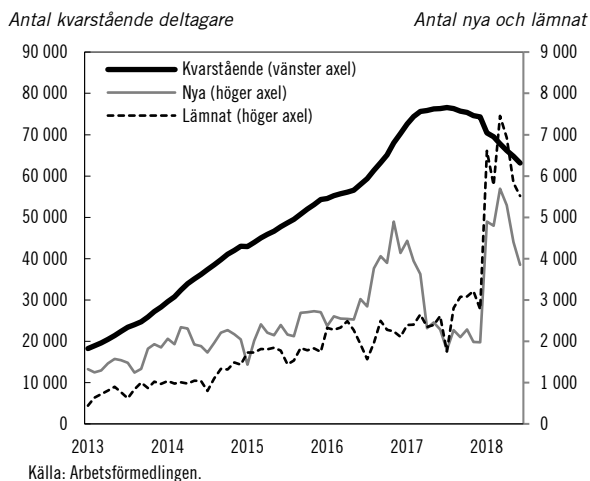
utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandras etablering. Från och med 2018 belastar dessa insatser anslag 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*.

Antalet deltagare minskar

Det genomsnittliga antalet kvarstående personer i etableringsuppdraget växte med ca 10 000 per år fram till sommaren 2017 då antalet deltagare kulminerade. Antalet nya deltagare halverades andra halvåret 2017 jämfört med motsvarande period 2016 samtidigt som antalet som lämnade uppdraget var högre hösten 2017 jämfört med året innan. Tillsammans har det inneburit att antalet deltagare gradvis har minskat (se diagram 3.8). Antalet deltagare förväntas fortsätta minska 2018 och 2019.

Vid årsskiftet 2017/18 förändrades regelverket för nyanländas etablering och det arbetsmarknadspolitiska programmet etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (etableringsprogrammet) infördes. Detta har bidragit till att det totala antalet deltagare i etableringsuppdraget har minskat efter årsskiftet 2017/18. En orsak är att regelverket för att anvisas till programmet skiljer sig åt i förhållande till det tidigare regelverket. Deltagare som har ett heltidsarbete, är föräldraledig eller sjukskriven på heltid, skrivs inte in i det nya programmet. Gruppen kvarstående definieras också på något annorlunda sätt i statistiken. Tidigare räknades även personer som enbart har haft ett etableringssamtal som kvarstående i etableringsuppdraget. För att räknas som kvarstående i programmet krävs dock ett programbeslut.

Diagram 3.8 Antal personer som är kvarstående, nya och lämnat etableringsuppdraget januari 2013–juni 2018

Av dem som hade en etableringsplan under 2017 var i genomsnitt 43 procent kvinnor och 57 procent män. Det senaste årets utveckling pekar på en ökande andel kvinnor inom etableringsuppdraget. Därmed kan det bli en mer balanserad könsfördelning inom etableringen. Åldersstrukturen på deltagarna har länge varit stabil, med en stor andel unga deltagare. Under 2017 var 40 procent av deltagarna under 30 år.

Utbildningsnivån bland deltagarna i etableringsuppdraget var under de två inledande åren 2011 och 2012 mycket låg. Andelen som saknade gymnasieutbildning uppgick till drygt 60 procent. Då fler nyanlända med högskoleutbildning tillkom ändrades sammansättningen av deltagare och andelen utan gymnasieutbildning sjönk till 48 procent 2016. Sedan 2017 är tendensen att andelen kvinnor och män som saknar gymnasieutbildning återigen ökar. Andelen utan gymnasieutbildning har ökat från 48 procent i början av 2017 till 50 procent i slutet av året. Till skillnad från inrikes födda är utbildningsnivån bland nyanlända inom etableringsuppdraget något lägre för kvinnor än för män.

Arbetsmarknadsstatus efter avslutad etableringsplan

Under 2017 var det 34 procent som arbetade eller studerade 90 dagar efter att etableringsplanen hade avslutats. Det är en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2016 och med 3 procentenheter jämfört med 2015. Resultatförbättringen beror på att en större andel har börjat arbeta, medan andelen som övergick till reguljära studier har minskat något.

Tabell 3.7 Utfall 90 dagar efter avslutad etableringsplan

	2017		2016	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Arbete	16	36	15	35
<i>varav arbete utan stöd</i>	3	8	3	7
<i>varav arbete med stöd</i>	13	28	12	28
Reguljära studier	6	5	7	5
Inskrivna arbetslösa	60	53	59	54
Övrigt	18	7	19	6

Anm.: Arbete med stöd inkluderar alla former av subventionerade anställningar, inklusive nystartsjobb och yrkesintroduktionsanställning. Övrigt avser personer som har lämnat Arbetsförmedlingen av andra skäl än arbete eller studier, alternativt varit förhindrade att ta arbete direkt.

Källa: Arbetsförmedlingen.

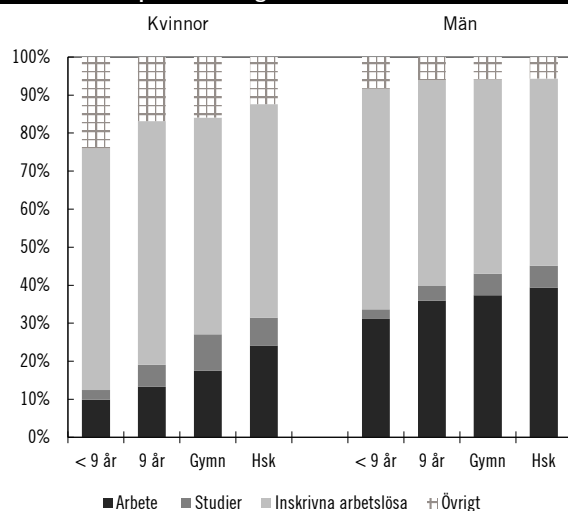
I tabell 3.7 framgår att det är en betydligt lägre andel kvinnor än män som har arbete, osubvent-

ionerat eller subventionerat, efter avslutad etableringsplan. Framför allt är det män som har fått nystartsjobb som bidrar till de stora skillnaderna mellan könen. Av de män som avslutade en etableringsplan under 2017 fick 21 procent ett nystartsjobb, medan andelen kvinnor som fick någon form av arbete uppgick till totalt 16 procent. I antal var det mer än dubbelt så många män som fick nystartsjobb än kvinnor som fick arbete totalt.

För kvinnor ökar andelen i arbete ju högre utbildning de har, medan skillnaderna mellan låg- och högtbildade män inte är lika tydliga (se diagram 3.9). Skillnaderna mellan könen förstärks av att 31 procent av männen med kortare än nio års grundskoleutbildning hade arbete 90 dagar efter avslutad etableringsplan, medan andelen i arbete bland kvinnor med högskoleutbildning uppgick till 24 procent.

Kvinnor står i betydligt mindre utsträckning än män till arbetsmarknadens förfogande efter avslutad etableringsplan. Dessa kategoriseras oftast under kategorin ”övrigt” efter avslutad etablering. Föräldraledighet och sjukskrivningar är vanliga skäl till att, åtminstone temporärt, lämna arbetskraften. Andelen kvinnor som 2017 var förhindrade att ta arbete direkt eller lämnade Arbetsförmedlingen av andra skäl än arbete eller studier uppgick till 18 procent medan motsvarande andel för män uppgick till 7 procent. Ju lägre utbildningsnivå bland kvinnorna, desto större andel lämnade arbetskraften efter avslutad etableringsplan.

Diagram 3.9 Utfall 90 dagar efter avslutad etableringsplan 2017 fördelat på utbildningsnivå och kön

Källa: Arbetsförmedlingen och egna bearbetningar.

Under första halvåret 2018 har andelen i arbete eller studier stigit till 43 procent, vilket är en ökning med 11 procentenheter jämfört med samma period 2017. Resultatförbättringen utgörs främst av en ökad andel som går till arbete, där extratjänsterna förklarar en stor del av ökningen, men även andelen till studier har ökat jämfört med samma period föregående år.

I 2018 års ekonomiska vårproposition (prop. 2017/18:100 s. 176) redovisas en analys av de senaste årens förbättrade utfall som visar att även om man tar hänsyn till konjunktur och sammansättningseffekter så kvarstår en resultatförbättring. En studie från Arbetsförmedlingen finner att sannolikheten att vara i arbete eller utbildning är högre bland dem som påbörjade etableringsuppdraget 2012–2015 jämfört med dem som påbörjade det 2011 (se Cheung och Rödin, Progression i Etableringsuppdraget 2018).

I juni 2017 fick Arbetsförmedlingen ett särskilt uppdrag att förbättra genomförandet av etableringsuppdraget (A2017/01228/A). Inom ramen för ett annat regeringsuppdrag (A2017/00180/A) presenterade Arbetsförmedlingen i april 2017 en handlingsplan för att fler utrikes födda kvinnor ska vara sysselsatta i arbete eller studier.

Det nya regelverket för nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet, som gäller fr.o.m. den 1 januari 2018 och som syftar till att öka effektiviteten i etableringsuppdraget, harmoniserar nu i större utsträckning med vad som gäller för övriga arbetssökande. Den s.k. rättigheten till etableringsplan har tagits bort och ersatts med etableringsprogrammet. Harmoniseringen innebär bl.a. att ett proportionerligt åtgärdssystem införts för nyanlända motsvarande det som gäller för övriga arbetssökande. I samband med detta infördes också en utbildningsplikt. Utbildningsplikten innebär att alla nyanlända som tar del av Arbetsförmedlingens etableringsinsatser, och som bedöms vara i behov av utbildning för att få ett arbete, kan anvisas att söka och ta del av utbildning.

Skolverket har tagit fram stödmaterial till kommunerna för utbildning anpassad till främst personer i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag som är nyanlända och har kort utbildning. Skolverket har också sett över kursplaner och kursutbud inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå för att se om de motsvarar de behov och förutsättningar som finns hos främst nyanlända med kort utbildning. De har även undersökt behovet av ett

kartläggningsmaterial för bedömning av vuxna nyanländas kunskaper (se även utg.omr. 16).

Insatser i etableringsplanerna

Etableringsplanen ska innehålla kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi), samhällsorientering och aktiviteter för att underlätta och påskynda den nyanländes etablering i arbetslivet. Nyanlända kan även inom etableringsuppdraget delta i särskilt anpassade sammanhållna utbildningar på folkhögskolor, s.k. etableringskurser. För en närmare redovisning se utgiftsområde 17.

Totalt 53 200 personer har någon gång under 2017 haft minst en aktivitet i etableringsplan som grupperas under arbetsmarknadspolitiska program. Av dessa var 40 procent kvinnor och 60 procent män. Det vanligaste arbetsmarknadspolitiska programmet var förberedande utbildning. Det hade 15 800 kvinnor och 22 300 män. Arbetspraktik var det näst vanligaste. Det hade 3 200 kvinnor och 7 400 män. Det tredje vanligaste var arbetsträning med handledare, 2 500 kvinnor och 2 800 män tog del av programmet under 2017.

Kompetenskartläggning för asylsökande

Arbetsförmedlingen ska, för att underlätta etableringen för vissa nyanlända, erbjuda kompetenskartläggning redan under asyltiden. De asylsökande ska få kunskap om vilket stöd Arbetsförmedlingen kan erbjuda i samband med detta. För detta har Arbetsförmedlingen utvecklat ett digitalt kartläggningsverktyg, jobskills.se. I december 2017 hade drygt 25 400 personer lagt in sin profil i verktyget. Av dessa hade 11 400 personer uppgett att de är asylsökande. Vid samma tillfälle var andelen kvinnor 27 procent av totala antalet registrerade profiler. Motsvarande andel kvinnor bland dem som uppgett att de är asylsökande var 25 procent.

Samverkan och samordning med andra aktörer

I Arbetsförmedlingens ansvar för nyanländas etablering ingår att vara samordnande, stödjande och pådrivande i förhållande till övriga berörda parter. För att förenkla processen för nyanlända i deras myndighetskontakter har samverkan med bl.a. Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och Försäkringskassan fortsatt (A2017/01413/I) i form av projektet Mötesplatser och information. Under 2017 utökades samarbetet till fler orter. För många nyanlända har denna samverkan inneburit förenklade första kontakter med

myndigheter och kortare väntetider (se vidare utg.omr.13).

Sedan de inledande samtalen om snabbspår 2015 har 14 nationella överenskommelser eller avsiktsförklaringar om snabbspår tecknats, vilka omfattar ett trettiotal yrken. Snabbspåren utvecklas i takt med att fler insatser kommer på plats. Fram till och med april 2018 hade 6 700 personer deltagit i snabbspår (2 000 kvinnor respektive 4 700 män). Könslansen vad gäller deltagandet är skevt med 30 procent kvinnor och 70 procent män.

Uppföljningen från Arbetsförmedlingen visar att den sista april 2018 var det bland personerna inom snabbspår exklusive legitimationsyrken 49 procent som fått arbete 19–21 månader efter att personen var ny i snabbspår. Bland personerna inom snabbspår som innefattar legitimationsyrken är vägen till arbete ofta längre på grund av snabbspårens och insatsernas karaktär samt de krav som ställs för anställningsbarhet. Andelen som fått arbete 19–21 månader efter att personen var ny i snabbspåret var för dessa 35 procent. Möjligheten att gå studiemedelsberättigad kompletterande utbildning är i många fall ett delmål för denna grupp liksom att få legitimation.

100-klubben Sverige tillsammans och praktik för nyanlända

I december 2017 hade 30 avsiktsförklaringar tecknats med arbetsgivare inom ramen för initiativet 100-klubben. Syftet med satsningen är att skräddarsy paket av insatser utifrån enskilda företags behov för att skapa nya möjligheter för företagen att ta emot minst 100 nyanlända inom tre år. Totalt hade 2 700 unika individer deltagit i 100-klubben varav 1 000 kvinnor och 1 700 män, vilket motsvarar 37 respektive 63 procent.

Statskontorets redovisning den 28 maj 2018 av regeringsuppdraget (Fi2016/00386/ESA) om statlig praktik för nyanlända visar att ca 1 900 nyanlända har påbörjat praktik vid myndigheterna från april 2016 t.o.m. februari 2018, varav ca 750 kvinnor och ca 1 140 män. Övervikten av män avspeglar deras överrepresentation bland nyanlända. Målet att myndigheterna gemensamt ska ta emot i genomsnitt minst 1 000 nyanlända för praktik har nästan uppnåtts. I april 2018 fick flertalet myndigheter i uppdrag att fortsatt ta emot nyanlända arbetssökande för praktik 2019 och 2020 (Fi2018/01701/ESA).

Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter

Under 2017 gjordes en ansökan om medel från Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter (EGF) i samband med Ericssons varsel 2016. Under 2017 pågick EGF-projekt med koppling till Ericssons varsel 2015 respektive 2016. Projekten har omfattat framför allt insatser inom vägledning, jobbsökaraktiviteter, utbildningar inom kommunal vuxenutbildning, yrkeshögskola, högskola/universitet, arbetsmarknadsutbildning och förberedande utbildningar, liksom stöd till start av näringsverksamhet och praktik. Under året slutrapporterades vidare EGF-projektet kopplat till Volvo Trucks varsel 2015. Av de 450 deltagarna har ca 84 procent övergått till arbete.

Särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har tillgång till Arbetsförmedlingens hela utbud av insatser. Det finns också särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, vilka finansieras under anslag 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.*

Under 2017 tillsattes en utredning för att se över om det finns behov av flexibla insatser, t.ex. flexjobb, för att förbättra möjligheterna för dem som har en nedsatt arbetsförmåga till följd av funktionsnedsättning eller sjukdom att komma i arbete eller behålla ett arbete. Utredningens bedömning i betänkande Flexibel rehabilitering (SOU 2018:21) är att inga förändringar i regelverket behövs då regelverket redan tillåter flexibla insatser. De förslag till uppdrag som lämnades bedöms ligga inom ramen för Rådet för Europeiska socialfondens samt Arbetsförmedlingens ordinarie verksamheter.

Lönebidrag och skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare

Under 2017 hade i genomsnitt 74 800 personer per månad ett beslut om anställning med lönebidrag eller skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare (OSA) för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Antalet personer som har haft en anställning med dessa

stöd ökade mellan 2012 och 2014. År 2015 avstannade denna utveckling och i stället har en marginell nedgång i genomsnittligt antal anställda per månad kunnat noteras 2016–2017. Lönebidrag för anställning och OSA har minskat medan lönebidrag för utveckling i anställning har ökat jämfört med 2016. Lönebidrag för trygghet i anställning har i princip varit oförändrad till antalet under tre år.

Könsfördelningen bland personer med lönebidrag eller OSA är fortfarande ojämn. Sex av tio personer med dessa stöd är män och fyra av tio kvinnor, vilket är oförändrat jämfört med 2016. Fördelningen är ungefär densamma inom tre av lönestöden: lönebidrag för anställning, lönebidrag för trygghet i anställning och lönebidrag för utveckling i anställning. OSA är den stödform med mest ojämn fördelning, där endast 30 procent utgörs av kvinnor och 70 procent utgörs av män. Detta kan jämföras med fördelningen för dem som under 2017 var inskrivna vid Arbetsförmedlingen och som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, där andelen kvinnor var 45 procent och andelen män var 55 procent. Arbetsförmedlingen gjorde 2015 en fördjupad analys av könsfördelningen inom lönebidrag för anställning som, givet likheterna mellan stödformerna och deras respektive könsfördelning, antas ha god relevans för samtliga stödformer. Analysen visar att skillnader mellan kvinnor och män kvarstår även när hänsyn har tagits till observerbara skillnader mellan grupperna, såsom ålder, typ av funktionsnedsättning och utbildningsnivå. Det är alltså sannolikt att den ojämna könsfördelningen inte enkelt kan förklaras av någon enskild observerbar faktor. Arbetsförmedlingen har inlett ett arbete med jämställdhetsintegrering där fortsatta analyser och aktiviteter ska genomföras för att förbättra könsfördelningen inom samtliga stödformer.

Av anställda med lönebidrag eller OSA är 84 procent inrikes födda. Bland utrikes födda anställda med dessa stöd utgör kvinnor 42 procent och män 58 procent. Andelen utrikes födda kvinnor med lönestöd är således något högre jämfört med kvinnor i hela gruppen med lönestöd.

För gruppen med lönebidrag eller OSA saknar 33 procent en gymnasial utbildning, 54 procent har en gymnasial utbildning och 13 procent har en eftergymnasial utbildning. Dessa andelar är i stort sett oförändrade jämfört med 2016. Detta kan

jämföras med att det enligt SCB:s undersökning om situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2017 är 19 procent av personerna med en funktionsnedsättning som har förgymnasial utbildning och 49 procent som har en gymnasial utbildning. Utbildningsnivån bland personer med funktionsnedsättning är samtidigt lägre än i befolkningen totalt.

Arbetsförmedlingen har ett särskilt uppdrag för vissa unga med funktionsnedsättning. I genomsnitt har 13 095 unga under 30 år haft en subventionerad anställning per månad under 2017, vilket är en marginell ökning jämfört med 2016.

Andra insatser för personer med funktionsnedsättning

En nedsatt arbetsförmåga kan ofta kompenseras genom olika typer av stöd och anpassningar i arbetet. Antalet personer som fått del av andra insatser än lönebidrag och skyddat arbete har minskat under 2017 jämfört med 2016. Från och med 2016 har ytterligare medel tillförts för att fler personer ska kunna få del av särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS). Antalet personer som fått ett arbete med hjälp av SIUS har dock minskat mellan 2016 och 2017. SIUS är till del beroende av möjligheterna för personer att få anställningar med lönebidrag, vilket kan vara en förklaring till att antalet minskat (se tabell 3.8).

Antalet personer som får stöd till personligt biträde har minskat under 2017. Två möjliga förklaringar kan vara att ökningen av antalet anställda med lönebidrag har avstannat samtidigt som den interna styrningen och uppföljningen av användningen av stöd till personligt biträde har förtydligats och ökat. Kvinnor får i större utsträckning än män tillgång till stöd till arbets-hjälpmedel och särskilt stöd vid start av närings-verksamhet, och män får i större utsträckning än kvinnor tillgång till stöd för personligt biträde och SIUS.

Tabell 3.8 Övriga insatser för sökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Antal (avrundat till 100-tal) kvarstående i genomsnitt per månad

		2017	2016	2015
Arbetshjälpmedel	K	2 700	3 000	3 600
	M	2 000	2 200	2 500
	Totalt	4 700	5 200	6 100
Personligt biträde	K	6 400	7 000	7 600
	M	9 700	10 900	11 600
	Totalt	16 100	17 800	19 200
SIUS	K	3 800	3 700	3 600
	M	5 500	5 500	5 400
	Totalt	9 300	9 200	8 900
Särskilt stöd vid start av näringsverksamhet	K	200	200	200
	M	200	200	200
	Totalt	300	400	500

Källa: Arbetsförmedlingen.

Se kompetensen

I budgetpropositionen för 2017 fick Arbetsförmedlingen tilldelning av medel för att utveckla arbetet med subventionerade anställningar för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och genomföra informationsinsatser. Myndigheten har därför startat ett projekt vars syfte är att påverka normer och attityder hos arbetsgivare gällande personer med funktionsnedsättning, samtidigt som myndighetens metoder och arbetssätt utvecklas. Projektet går under namnet *Se kompetensen* och kommer att pågå under 2017–2019.

Praktik i staten

Flertalet myndigheter fick i februari 2016 i uppdrag att ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik den 1 april 2016–31 december 2018 (A2016/00216/A). Myndigheterna ska gemensamt ta emot i genomsnitt minst 1 000 personer med funktionsnedsättning per år (A2017/00238/A).

Den 19 april 2018 fick flertalet statliga myndigheter ett förlängt uppdrag att fortsatt ta emot personer med funktionsnedsättning för praktik under 2019 och 2020 (A2018/00925/A).

Statskontorets uppföljning visar att antalet arbetsökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga som har haft praktik under perioden april 2016 till februari 2018 uppgick till 450 kvinnor och 350 män.

Tabell 3.9 Särskilda insatser för sökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Antal (avrundade till 100-tal) pågående beslut i genomsnitt per månad

	Antal totalt 2017	Andel kvinnor 2017	Andel män 2017	Antal totalt 2016	Andel kvinnor 2016	Andel män 2016
Lönebidrag för utveckling i anställning	9 200	39	61	8 100	38	62
Lönebidrag för anställning	28 000	41	59	29 400	41	59
Lönebidrag för trygghet i anställning	35 100	41	59	35 000	41	59
Skyddat arbete hos Samhall AB	15 800	43	57	15 900	44	57
Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare	2 500	30	70	2 700	30	70

Källor: Egna bearbetningar av data från Arbetsförmedlingen och Samhalls årsredovisning 2017.

Anm.: Antalet beslut i tabellen bör inte summeras eftersom en individ kan ha flera parallella beslut. Antal avseende skyddat arbete hos Samhall avser medeltal årsanställda. Redovisningen av antalet som tar del av insatserna avviker från redovisningar i tidigare budgetpropositioner. Anledningen är att pågående beslut är ett mera relevant mått för att mäta antalet som ta del av de enskilda insatserna än kvarstående arbetsökande vid månadens slut.

Samhall AB

För 2017 hade Samhall i uppdrag att

- inom grunduppdraget (skyddat arbete) ge arbete åt personer med funktionsnedsättning motsvarande 29,4 miljoner lönetimmar,
- vid årets slut ha erbjudit minst 3 100 personer med långa tider utan arbete en anställning med lönebidrag för utveckling i anställning, unga ska prioriteras,
- få till stånd minst 1 100 övergångar från Samhall till arbete på den reguljära arbetsmarknaden, andelen kvinnor ska öka och andelen personer som återvänder till bolaget efter arbete hos annan arbetsgivare ska minska,
- minst 40 procent av rekryteringen i kärnuppdraget ska vara personer från prioriterade grupper, som definieras gemensamt av Arbetsförmedlingen och Samhall, bl.a. personer med psykiska funktionsnedsättningar, utvecklingsstörning, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar eller med mer än en funktionsnedsättning som tillsammans medför nedsättningar i arbetsförmågan.

I slutet av 2017 var totalt 21 900 personer med funktionsnedsättning anställda hos Samhall. För grunduppdraget uppgick antalet lönetimmar under 2017 till 29,6 miljoner, medeltalet för årsanställda var 15 800 och 18 400 personer var anställda i slutet av året (46 procent kvinnor och 54 procent män). Antalet anställda med lönebidrag för utveckling i anställning vid årets slut uppgick till 3 100 personer, varav 36 procent kvinnor och 64 procent män. Medelåldern för personer med lönebidrag var 29 år. Därutöver var 357

personer anställda med 75 procents sjukersättning, varav 69 procent kvinnor och 31 procent män.

Antalet övergångar till andra arbetsgivare uppgick till 1 300 stycken, varav 32 procent kvinnor och 68 procent män, vilket var en något jämnare fördelning än 2016. Antalet som återgick till bolaget var 400 stycken, 33 procent av antalet övergångar, vilket var en något lägre andel än 2016.

Andelen från prioriterade grupper uppgick till 60 procent. Av dessa personer var 40 procent kvinnor och 60 procent män.

För 2017 uppvisade Samhall ett resultat på minus 237 miljoner kronor, jämfört med en förlust på 175 miljoner kronor året innan. Soliditeten minskade från 42 till 35 procent. Statens mål är minst 30 procent över en konjunkturcykel.

Samhall ska erbjuda arbeten där behoven finns. Den länsvisa fördelningen visar att bolaget har en i förhållande till arbetskraften hög andel av sina anställda inom Norrbottens, Västernorrlands och Blekinge län, medan en relativt låg andel återfinns i Uppsala, Hallands och Stockholms län. Regionala omfördelningar sker i samarbete med Arbetsförmedlingen och utifrån planerade pensionsavgångar.

En klar majoritet av bolagets anställda arbetar inom affärsområdet tjänster, som bl.a. avser städning, tvätt och fastighetsskötsel.

Insatser inom Europeiska socialfonden

Insatserna inom Europeiska socialfonden finansieras huvudsakligen under anslag 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020*. Programmet för lokalt ledd utveckling med stöd från Europeiska regionala utvecklingsfonden och Socialfonden redovisas under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Partnerskapsöverenskommelsen

Partnerskapsöverenskommelsen är en övergripande strategi för genomförandet av de fyra Europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna) under programperioden 2014–2020; Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden. Partnerskapsöverenskommelsen beskriver bl.a. hur de fyra fonderna förhåller sig till och kompletterar varandra. Användningen av medel styrs dock utifrån respektive programdokument.

Tillväxtverket, Svenska ESF-rådet och Statens jordbruksverk har under programperioden 2014–2020 i uppdrag att arbeta med fondöverskridande samverkan inom ramen för partnerskapsöverenskommelsen. I april 2018 redovisades arbetet under 2017 (N2018/02472/RTS). Myndigheterna har bl.a. fortsatt att utveckla den gemensamma webbportalen eufonder.se som är en kommunikationskanal för information om ESI-fonderna. Myndigheterna genomförde också en gemensam satsning på kampanjen Mitt Europa som syftar till att göra EU:s investeringar i regionerna mer kända hos allmänheten. Satsningen satte fokus på projekten, mervärdet av insatserna och samverkan mellan olika aktörer och finansieringskällor.

Socialfondsprogrammet 2014–2020

Det nationella socialfondsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning 2014–2020 har beräknats omfatta totalt ca 13 miljarder kronor, varav ca 6,7 miljarder kronor i EU-medel och 6,3 miljarder kronor i nationell medfinansiering.

En viktig utgångspunkt för socialfondsprogrammet är att förstärka och utveckla den nationella arbetsmarknadspolitiken och därmed bidra till att nå målet om en väl fungerande arbetsmarknad liksom till EU 2020-strategins målsättningar. I programmet ingår även insatserna inom EU:s sysselsättningsinitiativ för unga.

Svenska ESF-rådet har sedan programmets start vid årsskiftet 2014/2015 t.o.m. maj 2018 beviljat 409 projekt med en budget om totalt ca 8,3 miljarder kronor. Detta belopp motsvarar drygt ca 70 procent av den hittills tillgängliga ramen.

Till och med mars 2018 hade ca 110 000 personer påbörjat deltagande i socialfondsprogrammet inklusive sysselsättningsinitiativet för unga. Av

det totala antalet deltagare är 55 procent kvinnor och 45 procent män. I den del av programmet som syftar till kompetensutveckling av sysselsatta hade ca 52 000 personer påbörjat deltagande, varav 69 procent kvinnor och 31 procent män. Faktorer som bidrar till denna fördelning är att kvinnor i högre grad än män är deltidssysselsatta och upplever arbetsrelaterade besvär, och att de därigenom har större behov av insatser.

I den del av programmet som riktas till personer som står långt från arbetsmarknaden och till unga (exkl. sysselsättningsinitiativet för unga) hade ca 32 000 personer påbörjat deltagande t.o.m. mars 2018. Av dessa är 44 procent kvinnor och 56 procent män, vilket främst förklaras av insatserna för unga arbetslösa och att denna grupp i högre grad utgörs av män än av kvinnor. En uppföljning av de 12 600 personer, varav 42 procent kvinnor och 58 procent män, som hade avslutat insatsen i september 2017 eller tidigare gav följande resultat. Sex månader efter insatsen var totalt ca 26 procent, 22 procent av kvinnorna och 28 procent av männen, i arbete. Vidare var totalt 22 procent i utbildning och 16 procent i arbetsmarknadspolitiskt program, i båda fallen kvinnorna i något högre grad än männen. De nämnda resultaten ligger till största delen över, eller i nivå med, uppsatta mål.

Sedan 2016 har särskilt fokus satts på insatser för nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Till och med mars 2018 hade drygt 7 000 nyanlända, varav 46 procent kvinnor och 54 procent män, påbörjat deltagande i socialfondsinsatser. Av de ca 2 700 nyanlända som hade avslutat insatsen i september 2017 eller tidigare var totalt 28 procent i arbete sex månader efter avslutandet. Resultatet för kvinnor var 20 procent och för män 34 procent. Vidare var ca 11 procent av såväl kvinnorna som männen i utbildning. Totalt 28 procent av de nyanlända, jämnt fördelat mellan kvinnor och män, var i arbetsmarknadspolitiska program sex månader efter avslutad insats.

EU:s sysselsättningsinitiativ för unga

EU:s sysselsättningsinitiativ för unga omfattar totalt ca 1,1 miljarder kronor, varav 67 procent är EU-medel och 33 procent nationell medfinansiering. Sysselsättningsinitiativet är inriktat på att komplettera och utöka de befintliga arbetsmarknadspolitiska insatserna för unga i de tre regioner som enligt EU:s kriterier berörs av initiativet: Sydsvetser, Norra Mellansvetser och Mellersta Norrland. Regeringen lämnade i augusti 2018 ett

förslag till Europeiska kommissionen om en viss geografisk utvidgning av sysselsättningsinitiativet.

Till och med mars 2018 hade ca 27 000 personer påbörjat deltagande i initiativet, varav 41 procent kvinnor och 59 procent män vilket i stort avspeglar könsfördelningen bland unga arbetslösa. Av de närmare 18 000 deltagare som lämnat sysselsättningsinitiativet i september 2017 eller tidigare var 42 procent i arbete sex månader efter insatsen. Resultatet för kvinnor var 39 procent och för män 44 procent. Kvinnorna var dock i utbildning i högre grad, 23 procent jämfört med 18 procent av männen. Andelen i arbetsmarknadspolitiskt program sex månader efter avslutad insats var totalt 20 procent, och för männen något högre än för kvinnorna. De nämnda resultaten är högre än uppsatta mål i programmet.

Arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet

Arbetslöshetsförsäkringen ska underlätta och stimulera till omställning. Arbetsförmedlingen och Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) har i uppdrag att säkerställa att försäkringen fungerar som en omställningsförsäkring.

Arbetslöshetsersättningen finansieras under anslaget 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd*.

I februari 2018 beslutade riksdagen om förändrade regler om bl.a. samordning av pension och arbetslöshetsersättning, rätt till ersättning vid förtroendeuppdrag samt vissa efterfrågade administrativa förenklingar (prop. 2017/18:53, bet. 2017/18:AU5, rskr. 2017/18:160). För att förbättra de arbetslösas ekonomiska trygghet och bättre tillgodose Sveriges internationella åtaganden beslutade riksdagen i maj 2018 även om en sänkning av antalet karensdagar i arbetslöshetsförsäkringen till sex dagar (prop. 2017/18:152, bet. 2017/18:AU13, rskr. 2017/18:271).

Under 2017 erhöll ca 63 000 personer arbetslöshetsersättning vid heltidsarbetslöshet omräknat till helårsekvivalenter. Det var ca 2 000 färre än 2016. Av dessa var 42 procent kvinnor och 58 procent män.

Antalet personer som erhöll ersättning vid deltidarbetslöshet var ca 6 000, omräknat till helårsekvivalenter, vilket var i stort sett oförändrat jämfört med 2016. Av dessa var 62 procent kvinnor och 38 procent män. Fördelningen mellan kvinnor och män var oförändrad från

föregående år både när det gäller heltids- och deltidarbetslösa. Som deltidarbetslös ersättningstagare räknas den som någon gång under månaden har arbetat och fått arbetslöshetsersättning under en och samma vecka.

I september 2015 höjdes taket för den inkomstrelaterade ersättningen. Efter höjningen av taket har andelen ersättningstagare som inte får 80 procent av sin dagsförtjänst minskat från 75 procent till 46 procent, dvs. med 29 procentenheter, en minskning som kvarstod även under 2017.

Medeldagpenningen har ökat med 6 kronor 2017 jämfört med 2016. Män har fortsatt haft en högre medeldagpenning än kvinnor, i genomsnitt 31 kronor mer.

Arbetsförmedlingen ska säkerställa att de arbetssökande som uppbär arbetslöshetsersättning uppfyller de krav som ställs i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. I de fall det kan antas att en arbetssökande som får eller begär ersättning missköter arbetssökandet, förlänger tiden i arbetslöshet, orsakar arbetslösheten eller inte uppfyller de allmänna villkoren för rätt till ersättning ska Arbetsförmedlingen underrätta arbetslöshetskassan och IAF. Under 2017 mottog arbetslöshetskassorna ca 214 100 underrättelser, vilket är en ökning med knappt 10 procent från föregående år. Av underrättelserna rörde 45 procent kvinnor och 55 procent män. Den främsta orsaken till att en underrättelse hade skickats var även detta år att den arbetssökande inte hade lämnat in sin aktivitetsrapport i tid. Under 2017 fick ca 53 800 personer med arbetslöshetsersättning någon gång under året en åtgärd med anledning av detta, vilket är en minskning med knappt 3 procent från föregående år. Av dessa var 42 procent kvinnor och 58 procent män.

Inom aktivitetsstödet och utvecklingsersättningen mottog Arbetsförmedlingen ca 278 700 underrättelser under 2017, vilket är en minskning med drygt 4 procent från föregående år. Även för denna grupp var den vanligaste orsaken till att en underrättelse hade skickats att aktivitetsrapporten inte hade lämnats in i tid. Av dessa underrättelser resulterade ca 169 200 i någon form av åtgärd, vilket är en minskning med drygt 14 procent från föregående år. Även inom aktivitetsstödet och utvecklingsersättningen var det fler män än kvinnor som fick en åtgärd med anledning av att aktivitetsrapporten inte hade lämnats in i tid, ca 60 procent respektive 40 procent.

Sanktionsgraden är antalet underrättelser som lett till en sanktion i förhållande till antalet prövade underrättelser. Under 2017 var sanktionsgraden inom arbetslöshetsförsäkringen 87 procent, vilket är en ökning med 1 procent från föregående år. Inom aktivitetsstödet och utvecklingsersättningen var sanktionsgraden 76 procent, vilket är en minskning med 15 procent från föregående år. Sanktionsgraden var ungefär densamma för kvinnor och män.

En särskild utredare ska lämna förslag till en ny effektivare arbetslöshetsförsäkring för fler, grundad på inkomster (dir. 2018:8). Utredningen ska analysera och föreslå ett mer ändamålsenligt regelverk med ökad förutsebarhet och minskad administration, anpassat till nya förutsättningar. Utredaren ska vidare analysera och föreslå hur fler ska kunna kvalificera sig för och ansluta sig till arbetslöshetsförsäkringen.

IAF har i en rapport (Rapport 2017:16) lämnat allvarlig kritik mot Arbetsförmedlingens bedömningar av lämpligt arbete och att den arbetssökandes sökområden inte följs upp. IAF fick därefter, i regleringsbrevet för 2018, i uppdrag att granska Arbetsförmedlingens kontrollarbete inom arbetslöshetsförsäkringen och inom de arbetsmarknadspolitiska programmen. Granskningen avsåg även tillämpningen av åtgärdsregelverket inom de arbetsmarknadspolitiska programmen.

Uppdraget redovisades i en rapport (Rapport 2018:15) som överlämnades till regeringen den 30 oktober 2018. IAF menar i sin rapport att deras granskning visar på omfattande avvikelser från regelverket i Arbetsförmedlingens kontroll av de arbetssökande inom arbetslöshetsförsäkringen och de arbetsmarknadspolitiska programmen.

Arbetsförmedlingen har under 2017 fortsatt att driva ett utvecklingsarbete för att arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet ska fungera som en integrerad del i det löpande förmedlingsarbetet. En del i det arbetet är att förbättra systemstödet för planering och uppföljning, bl.a. genom att effektivisera hanteringen av aktivitetsrapporterna.

Samverkan kring rehabilitering för återgång i arbete

Arbetsförmedlingen har i uppdrag att bedriva arbetslivsinriktad rehabilitering vilket inkluderar samverkan med andra aktörer.

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har ett gemensamt uppdrag att ge stöd till personer som är sjukskrivna och unga med aktivitetsersättning. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har även ett gemensamt uppdrag att genom samordningsförbunden arbeta för att det vidtas förstärkta och samordnade rehabiliteringsinsatser för långtidssjukskrivna och unga med funktionsnedsättning samt unga med aktivitetsersättning.

De gemensamma uppdragen för Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan finansieras under anslag 1.6 *Bidrag för sjukskrivningsprocessen* inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning och resultaten för samverkan kring rehabilitering redovisas närmare under samma utgiftsområde.

Andelen individer som via insats i det förstärkta samarbetet lämnat sjukförsäkringen och gått vidare till arbetsmarknaden har ökat under året. Samtidigt är volymerna fortsatt förhållandevis låga. Myndigheterna anser att fler personer bör kunna omfattas av samarbetet och kommer därför att vidta åtgärder för att identifiera fler personer för gemensam kartläggning och aktiva insatser. Myndigheterna konstaterar också att fler arbetssökande behöver erbjudas stöd genom att Arbetsförmedlingen initierar gemensam kartläggning i större utsträckning (A2018/01135/A).

I det myndighetsgemensamma uppdraget ingår också att skapa goda förutsättningar för övergången till Arbetsförmedlingen för de personer som av Försäkringskassan bedöms ha arbetsförmåga och därmed inte längre har rätt till ersättning från sjukförsäkringen. Ett mått på i vilken utsträckning målet uppnås är antalet genomförda överlämningsmöten. Under 2017 genomfördes ca 1 600 överlämningsmöten för individer som lämnar sjukförsäkringen vilket är i nivå med resultatet för 2016. Myndigheterna är överens om att utveckla sina arbetssätt för att ge personer en bättre övergång mellan myndigheterna. Till exempel implementeras arbetssätt som innebär att överlämningsmöten kommer att genomföras innan Försäkringskassan fattar beslut om att inte längre betala sjukpenning.

3.5 Budgetförslag

3.5.1 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader

Tabell 3.10 Anslagsutveckling 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader

Tusental kronor

År	Utfall	8 500 846	Anslags-sparande	-124 089
2017	Utfall	8 500 846	Anslags-sparande	-124 089
2018	Anslag	8 409 829 ¹	Utgifts-prognos	8 295 238
2019	Förslag	8 512 871		
2020	Beräknat	7 892 331 ²		
2021	Beräknat	7 984 643 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 7 787 865 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 7 789 926 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Arbetsförmedlingens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för viss del av den statliga nationella medfinansieringen av det nationella socialfundsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020. Anslaget får därutöver användas för medfinansiering av projekt inom regionalfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020, som ligger i linje med målen för den svenska arbetsmarknadspolitiken.

Tabell 3.11 Uppdragsverksamhet Tjänsteexport

Tusental kronor

Uppdrags-verksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkter-Kostnader)
Utfall 2017	5 880	5 903	-23
Prognos 2018	7 530	7 524	6
Budget 2019	7 672	7 555	117

Uppdragsverksamheten avser tjänsteexport som i huvudsak finansieras av Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete (Sida) och EU. Verksamheten sker i enlighet med inriktningen för det svenska biståndet och EU:s prioriterade områden. Insatserna består i att utveckla styrning, organisation, tjänster och metoder på arbetsförmedlingar inklusive arbetslivsinriktad rehabilitering. Det ackumulerade överskottet i verksamheten uppgick till drygt 760 000 kronor till och med 2017.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 52 miljoner kronor 2019 för genomförande av tidigare beslutat regelverk avseende nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet (prop. 2016/17:175, bet. 2016/17:AU15, rskr. 2017/18:340). Till följd av den förändrade ansvarsfördelningen mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan (prop. 2016/17:100, bet. 2016/17:KU26, rskr. 2016/17:305) minskas anslaget med 40 miljoner kronor genom överföring till anslaget 2:1 *Försäkringskassan* inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning. Dessa anslagsförändringar framgår i tabell 3.12.

Jämfört med de beräknade anslagsbeloppen i budgetpropositionen för 2018 ökar anslaget med 473 miljoner kronor 2019, minskar anslaget med 81 miljoner kronor 2020 och ökar anslaget med 15 miljoner kronor 2021. Detta förklaras av principerna för utformningen av denna proposition och är främst relaterat till att delar av tidigare tillfälliga satsningar inom etableringsuppdraget som skulle ha upphört vid utgången av 2018 förlängs t.o.m. 2019. Vidare uteblir en tidigare beräknad minskning fr.o.m. 2019 relaterad till Arbetsförmedlingens arbete med lönestöden för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 8 512 871 000 kronor för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 7 892 331 000 kronor respektive 7 984 643 000 kronor.

Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	8 402 329	8 402 329	8 402 329
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	98 492	212 522	310 979
Beslut	52 000	-700 559	-728 566
Överföring till/från andra anslag	-39 950	-21 961	-99
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	8 512 871	7 892 331	7 984 643

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

3.5.2 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd

Tabell 3.13 Anslagsutveckling Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd

Tusental kronor				
År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	26 790 787		654 531
2018	Anslag	24 916 927 ¹	Utgifts-prognos	26 071 945
2019	Förslag	27 013 828²		
2020	Beräknat	26 735 991		
2021	Beräknat	27 509 376		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 2 340 520 456 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2019 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2016 som uppgick till -129 582 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, statliga ålderspensionsavgifter samt statsbidrag till arbetslöshetskassor enligt lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.

Anslaget får användas för utgifter för vad avser aktivitetsstöd för en viss del av den statliga nationella medfinansieringen av det nationella socialfundsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020. Anslaget får även användas för utgifter för medfinansiering av sådana projekt inom regionalfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020, vilka ligger

i linje med målen för den svenska arbetsmarknadspolitiken.

Av medlen under anslaget får högst 750 000 000 kronor användas för utgifter enligt ändamålet för anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*.

Regeringens överväganden

Bidrag till arbetslöshetsersättning

Under 2017 erhöll ca 63 000 personer arbetslöshetsersättning vid heltidsarbetslöshet omräknat till helårsekvivalenter. Det var ca 2 000 färre än 2016. Antalet personer som erhöll ersättning vid deltidsarbetslöshet var ca 6 000 personer, omräknat till helårsekvivalenter, vilket var i stort sett oförändrat jämfört med 2016. Som deltidsarbetslös ersättningstagare räknas den som någon gång under månaden har arbetat och erhållit arbetslöshetsersättning under en och samma vecka.

År 2017 uppgick utgifterna för arbetslöshetsersättning till totalt 12 168 miljoner kronor. Det innebar att utgifterna minskade med 248 miljoner kronor jämfört med 2016. Inte sedan i början av 1990-talet har utgifterna och antalet ersättningsstagare varit lägre.

Under 2017 har regeringen, med stöd av 93 a § lagen om arbetslöshetskassor, lämnat ett bidrag om 7 miljoner kronor till små arbetslöshetskassor för att kompensera deras höga administrativa kostnader per medlem.

Under 2018 beräknas utgifterna för arbetslöshetsersättning uppgå till 12 786 miljoner kronor, vilket är 2 217 miljoner kronor mer än ursprungligt beräknade medel i statens budget. Detta förklaras främst av fler ersättningstagare i arbetslöshetsförsäkringen bl.a. till följd av ett högre arbetslöshetsantagande 2018 och att fler arbetslösa får ersättning. I Höständeringsbudgeten i samband med denna proposition föreslås därför att anslaget 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* ökas med 2 217 miljoner kronor.

Utgifterna inom anslaget är regelstyrda. De principer som tillämpas i denna proposition innebär därmed att tidigare beräknade förändringar av anslaget till följd av förändrade regelverk kvarstår, dessa anslagsförändringar ingår under beslut i tabell 3.14.

Jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna för arbetslöshetsersättning öka med 1 156 miljoner kronor 2018, 1 676

miljoner kronor 2019, 1 871 miljoner kronor 2020 och med 2 148 miljoner kronor 2021.

Aktivitetsstöd

Utgifter avseende aktivitetsstöd är i huvudsak regelstyrda. Det är framförallt volymutvecklingen i de regelstyrda programmen jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för ungdomar som påverkar utgifterna under anslaget. De enda utgifter avseende aktivitetsstöd som inte är regelstyrda är aktivitetsstöd till deltagare i insatser utanför garantierna, där omfattningen beräknas vara oförändrad 2019–2021.

Under 2017 uppgick antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som berättigar till aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning till i genomsnitt 171 000 personer per månad enligt Arbetsförmedlingens månadsstatistik. Detta innebär en minskning med närmare 2 000 personer jämfört med 2016. Av deltagarna var det ca 22 000 som fick etableringsersättning och ca 6 000 som fick sin försörjning genom rehabiliteringspenning. Dessa utgifter belastade utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering respektive utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning. Antalet deltagare med annan ersättning än aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning har ökat de senaste åren, vilket har bidragit till att kostnaderna för aktivitetsstöd inte i samma utsträckning har följt antalet deltagare i insatserna.

År 2017 uppgick utgifterna för aktivitetsstöd, inklusive utvecklingsersättning, till 12 329 miljoner kronor, vilket var en minskning med 1 086 miljoner kronor jämfört med 2016.

Utgifterna 2018 för aktivitetsstöd och utvecklingsersättning beräknas uppgå till 11 338 miljoner kronor, vilket är 1 155 miljoner kronor högre än ursprungligt anvisade medel i statens budget för 2018.

Jämfört med ursprungligt anvisade medel för 2018 beräknas utgifterna öka med 1 359 miljoner kronor 2019. Det beror främst på att fler personer beräknas delta i garantierna, bl.a. som en följd av att antalet arbetslösa väntas vara högre 2019 än vad som bedömdes för 2018 i samband med budgetpropositionen för 2018.

Jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna för aktivitetsstöd och utvecklingsersättning öka med 5 miljoner kronor 2018, 1 948 miljoner kronor 2019, 2 376 miljoner kronor 2020 och med 2 114 miljoner kronor

2021. En viktig förklaring är att antalet arbetslösa väntas bli fler 2019 än vad som bedömdes i vårpropositionen. Det beror bl.a. på att den tidigare aviserade volymökningen i anställningsstöd, inom anslag 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*, nu uteblir enligt de principer som tillämpas i denna budgetproposition. Ett lägre beräknat antal med anställningsstöd får bl.a. till följd att fler kvarstår i arbetslöshet, framförallt inom jobb- och utvecklingsgarantin.

Statliga ålderspensionsavgifter

Arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd är belagda med statliga ålderspensionsavgifter som uppgår till ca 10 procent av den utbetalade ersättningen. Det preliminära beloppet som beräknas årligen, korrigeras med tre års eftersläpning utifrån utfall genom ett s.k. regleringsbelopp. Avsatta medel för avgiften utbetalas med en tolfedel av beloppet varje månad från Arbetsförmedlingen till Pensionsmyndigheten.

Under 2017 utbetalades 2 293 miljoner kronor i statliga ålderspensionsavgifter. Utgifterna för statliga ålderspensionsavgifter 2018 kommer att uppgå till 1 948 miljoner kronor, vilket inkluderar regleringsbeloppet för 2015 som minskar utgifterna med 116 miljoner kronor. För 2019 beräknas utgifterna bli 2 341 miljoner kronor, vilket inkluderar regleringsbeloppet för 2016 som minskar utgifterna med 130 miljoner kronor.

Anslaget totalt

Anslagssparandet för 2017 uppgick till 655 miljoner kronor och har förts bort som en indragning av anslagsbelopp. För 2018 beräknas utgifterna på anslaget uppgå till 26 072 miljoner kronor, vilket är 3 372 miljoner kronor högre än ursprungligt anvisade medel i statens budget för 2018.

I tabell 3.14 redovisas förändringar på anslaget under beslut summerat från tidigare budgetpropositioner som påverkar anslagsnivån 2018 och framåt. Övriga makroekonomiska förutsättningar är t.ex. effekten av ändrade antaganden om antalet arbetslösa samt antalet deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar.

Jämfört med budgetpropositionen för 2018 beräknas utgifterna öka med 6 058 miljoner kronor 2019 och 6 062 miljoner kronor 2020.

Jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna öka med 928 miljoner kronor 2018, 4 241 miljoner kronor 2019, 4 618 miljoner kronor 2020 och med 5 044 miljoner kronor 2021.

Av medlen under anslaget får högst 750 000 000 kronor användas för utgifter enligt ändamålet för anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*. Syftet är att Arbetsförmedlingen ska kunna ha en viss flexibilitet i medelsanvändningen i avvägningen mellan programplatser med aktivitetsstöd och kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser.

Regeringen bedömer vidare att det inte föreligger behov av ett särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden för anslaget.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 27 013 828 000 kronor för 2019. Av detta belopp beräknas 13 131 095 000 kronor för bidrag till arbetslöshetsersättning, 11 542 213 000 kronor för aktivitetsstöd och utvecklingsersättning och 2 340 520 000 kronor för statliga ålderspensionsavgifter. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 26 735 991 000 kronor respektive 27 509 376 000 kronor.

Tabell 3.14 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	22 699 927	22 699 927	22 699 927
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-1 385 947	-1 998 390	-1 999 390
Övriga makroekonomiska förutsättningar	5 699 848	6 034 454	6 808 839
Volym			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	27 013 828	26 735 991	27 509 376

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.5.3 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser

Tusental kronor

2017	Utfall	9 553 660	Anslags-sparande	1 721 677
2018	Anslag	13 922 023 ¹	Utgifts-prognos	13 238 522
2019	Förslag	12 984 181		
2020	Beräknat	12 673 356		
2021	Beräknat	12 561 624		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för arbetsmarknadspolitiska program och insatser. Av anslaget får högst 750 000 000 kronor användas för ändamål enligt anslaget 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd*.

Anslaget får användas för utgifter för en viss del av den statliga nationella medfinansieringen av det nationella socialfundsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020. Anslaget får även användas för utgifter för medfinansiering av sådana projekt inom regionalfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020, vilka ligger i linje med målen för den svenska arbetsmarknadspolitiken.

Anslaget får även användas för utgifter för program och insatser för kvinnor och män som omfattas av lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 010 000 000 kronor 2020–2028.

Skälen för regeringens förslag: Arbetsmarknadspolitiska program och insatser där det lämnas ersättning för kringkostnader pågår normalt ca 6 månader men kan pågå längre, vilket medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 010 000 000 kronor 2020–2028.

Tabell 3.16 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2028
Ingående åtaganden	3 636 840	5 372 911	9 255 000			
Nya åtaganden	5 249 071	9 180 000	10 868 000			
Infriade åtaganden	-3 513 000	-5 297 911	-8 113 000	-11 680 000	275 000	55 000
Utestående åtaganden	5 372 911	9 255 000	12 010 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	7 000 000	9 255 000	12 010 000			

Regeringens överväganden

Anslagssparandet för 2017 uppgick till 1 722 miljoner kronor och har förts bort som en indragning av anslagsbelopp. Utgifterna under anslaget ökade med 473 miljoner kronor 2017 jämfört med 2016 och uppgick till sammanlagt 9 554 miljoner kronor.

Antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program under 2017 var relativt oförändrat jämfört med 2016 och uppgick till i genomsnitt 187 000 personer per månad enligt Arbetsförmedlingens månadsstatistik. Ökade kostnader för anställningsstöd och för kompletterande aktörer är de främsta förklaringarna till att utgifterna under anslaget ökade 2017. Antalet deltagare i garantiprogrammen minskade med närmare 6 500 personer till i genomsnitt 115 000 per månad. Av deltagarna i program under 2017 omfattades i genomsnitt drygt 22 000 personer av etableringsuppdraget för vissa nyanlända invandrare, vilka inte belastade anslaget under 2017 utan utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandras etablering. Totalt 6 000 personer deltog i program under 2017 som tillhörde Arbetsförmedlingens samarbete med Försäkringskassan och utgifterna för dessa deltagare belastar utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

Utgifterna under 2018 beräknas uppgå till sammanlagt 13 238 miljoner kronor, vilket är 3 685 miljoner kronor högre än utgifterna 2017. Omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen beräknas 2018 uppgå till i genomsnitt drygt 172 000 personer per månad.

De principer som tillämpas vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget för 2019 beräknas utifrån oförändrade volymer i särskilda anställningsstöd och i program med aktivitetsstöd utanför garantierna samtidigt som programinsatser per deltagare inom garantierna också hålls på en oförändrad nivå. Inom anslaget betraktas volymerna i garantierna och etableringsuppdraget samt utgifter som styrs av konsumentprisindex och timlöneutveckling som regelstyrda. Principerna innebär även bland annat att den tidigare beräknade minskningen av anslaget 2019 med 70 miljoner kronor avseende främjandemedel som beslutas av Delegationen för unga och nyanlända (Dua) uteblir och medlen kvarstår därmed även under 2019. Anslagsförändringar som följer av detta ingår under Beslut i tabell 3.18.

En oförändrad nivå på antalet anställningsstöd 2019–2021 beräknas samtidigt bidra till högre utgifter genom att fler än tidigare antas kvarstå i aktiviteter inom i huvudsak jobb- och utvecklingsgarantin, i stället för att få en subventionerad anställning. Utgifterna inom jobb- och utvecklingsgarantin till följd av ökade volymer betraktas vid budgeteringen av anslaget som regelstyrda utgifter. Denna ökning av anslaget ingår i raden övriga makroekonomiska förutsättningar i tabell 3.18.

I tabellen nedan redovisas programvolymerna och utgifterna under anslaget för perioden 2019–2021.

Tabell 3.17 Beräknat antal kvarstående i program per månad och utgifter för arbetsmarknadspolitiska program

	2019	2020	2021
Volymer (tusental)			
Aktivitetsstöd och utv. ersättning ¹	150	143	139
Anställningsstöd	26	26	26
Summa	176	169	166
Utgifter (mnkr)			
Verksamhet m.m.	12 984	12 673	12 562
Aktivitetsstöd ²	12 612	12 182	12 217
Summa	25 596	24 855	24 779

Anm: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

¹ Inklusive deltagare i program där aktivitetsstöd normalt lämnas men där deltagarna i stället får etableringsersättning eller rehabiliteringsersättning som belastar anslag under utg.omr. 13 respektive utg.omr. 10.

² Inklusive statliga ålderspensionsavgifter.

Beloppen och volymerna ovan är beräknade och ska indikera resursutrymmet för arbetsmarknadspolitiska insatser vid Arbetsförmedlingen.

Övriga makroekonomiska förändringar beror på effekter av en uppräknings av anslaget utifrån antaganden om konsumentprisindex och regelstyrda volymförändringar.

Jämfört med ursprungligt anvisade medel för 2018 beräknas utgifterna under anslaget minska med 438 miljoner kronor 2019, vilket främst beror på att antalet deltagare i etablering beräknas minska.

Jämfört med budgetpropositionen för 2018 beräknas utgifterna minska med 184 miljoner kronor 2018 och 2 319 miljoner kronor 2019, 3 944 miljoner kronor 2020. Minskningen fr.om. 2019 beror huvudsakligen på lägre beräknade volymer för anställningsstöd.

Jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna bli 82 miljoner kronor högre 2018, 1 832 miljoner kronor lägre 2019,

3 183 miljoner kronor lägre 2020 och med 3 248 miljoner kronor lägre 2021. Den främsta förklaringen är att den tidigare beräknade ökningen antalet anställningsstöd uteblir 2019–2021 enligt principerna i denna proposition.

Av anslaget får högst 750 000 000 kronor användas för ändamål enligt anslaget 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* för att Arbetsförmedlingen ska kunna ha en viss flexibilitet i medelsanvändningen mellan programplatser med aktivitetsstöd och andra programkostnader.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 12 984 181 000 kronor för 2019. Av detta belopp beräknas 1 548 914 000 kronor för program inom etableringsuppdraget för vissa nyanlända invandrare. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 12 673 356 000 kronor respektive 12 561 624 000 kronor.

Tabell 3.18 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	13 422 023	13 422 023	13 422 023
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-597 634	-1 228 264	-1 192 788
Övriga makroekonomiska förutsättningar	1 012 968	1 742 735	1 619 185
Volym			
Överföring till/från andra anslag	-853 176	-1 263 138	-1 286 796
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	12 984 181	12 673 356	12 561 624

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.5.4 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.

Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.

Tusental kronor

2017	Utfall	17 194 259	Anslags-sparande	1 211 209
2018	Anslag	19 196 879 ¹	Utgifts-prognos	18 270 091
2019	Förslag	18 810 364		
2020	Beräknat	19 071 163		
2021	Beräknat	19 090 003		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och statsbidrag till Samhall AB. Anslaget får även användas för särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS), projektmedel för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, stöd till hjälpmedel och personligt biträde på arbetsplatsen, särskilda insatser för syn- och hörselskadade, särskilt stöd till start av näringsverksamhet samt för att utveckla ny arbetsförmåga.

Anslaget får även användas för utgifter för en viss del av den statliga nationella medfinansieringen av det nationella socialfondsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020. Anslaget får även användas för utgifter för medfinansiering av sådana projekt inom regionalfondsprogram för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020, som ligger i linje med målen för den svenska arbetsmarknadspolitiken.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 14 500 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: Beslut om insatser under anslaget omfattar normalt mer än ett år vilket medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 14 500 000 000 kronor 2020–2023.

Tabell 3.20 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	11 641 913	12 111 809	13 400 000			
Nya åtaganden	9 412 896	10 988 191	11 632 000			
Infriade åtaganden	-8 943 000	-9 700 000	-10 532 000	-11 272 000	-3 028 000	-200 000
Utestående åtaganden	12 111 809	13 400 000	14 500 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	13 400 000	13 400 000	14 500 000			

Regeringens överväganden

Utgifterna under anslaget ökade med 92 miljoner kronor 2017 jämfört med 2016 och uppgick till 17 194 miljoner kronor. Anslagssparandet uppgick till 1 211 miljoner kronor 2017, vilket förts bort som en indragning av anslagsbelopp. Den främsta förklaringen till anslagssparandet är att antalet personer i lönestöd som belastar anslaget inte ökat i enlighet med regeringens ambition i budgetpropositionen för 2017.

Omfattningen av lönebidrag och skyddat arbete, inklusive Samhall AB, beräknas under 2018 uppgå till 90 800 personer i genomsnitt per månad, att jämföra med den i budgetpropositionen för 2018 beräknade omfattningen på 94 300 personer i genomsnitt per månad. Den minskade omfattningen av insatser medför lägre beräknade utgifter 2018, men också 2019–2021 till följd av lägre volymnivåer vid ingången av respektive år. Utgifterna 2018 beräknas uppgå till 18 270 miljoner kronor, vilket är 927 miljoner kronor lägre än vad som anvisats på den ursprungliga budgeten för 2018.

Tabell 3.21 Beräknat antal kvarstående i program och utgifter för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (Samhall AB och lönebidrag m.m.)

	2019	2020	2021
Volym (tusental) ¹	93	94	94
Utgifter (mnkr)	18 810	19 071	19 090

¹ Genomsnittligt antal personer per månad. Volym för Samhall AB avser medelantal årsanställda personer med funktionsnedsättning enligt den beräkningsprincipen i bolaget tillämpar fr.o.m. december 2009 som följer av Bokföringsnämndens vägledning.

Inom ramen för resurserna finns en flexibilitet för Arbetsförmedlingen att utifrån enskilda arbetssökandes behov välja olika typer av insatser.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 126 miljoner kronor 2019 till följd av tidigare beslutad förordningsändring avseende taket för den bidragsgrundande ersättningen vid anställningar med lönebidrag och skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare (OSA). Till följd av tidigare beslutade förordningsändring avseende lönestöden för personer med funktionsnedsättning, som gjordes i samband med en översyn av stöden, ökas anslaget med 39 miljoner kronor 2019. Dessa anslagsförändringar framgår under beslut i tabell 3.22.

Övriga makroekonomiska förändringar förklaras av lägre volymer i lönestöden samt av en uppräkning av anslaget utifrån antaganden om konsumentprisindex och timlöneutveckling.

Utgifterna 2019 beräknas bli 1 450 miljoner kronor lägre jämfört med budgetpropositionen för 2018 och 1 100 miljoner kronor lägre än i 2018 års ekonomiska vårproposition. Den lägre anslagsnivån 2019 jämfört med beräknad anslagsnivå 2019 i budgetpropositionen för 2018 och 2018 års ekonomiska vårproposition beror dels på de principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition och dels på att volymerna inte ökat som förväntat. Principerna innebär att de tidigare aviserade höjningarna av ersättningstaket i lönebidrag och OSA 2019 respektive 2020 inte genomförs, samt att det tidigare beräknade tillskottet avseende en ytterligare ökning av anställningar hos Samhall AB fr.o.m. 2019 inte tillförs. Att volymerna i lönestöden inte har ökat i förväntad takt under 2018 innebär att de antas bli lägre än tidigare beräknat även under 2019.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 18 810 364 000 kronor för 2019. Av dessa medel beräknas 5 870 495 000 kronor användas för att sysselsätta personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga inom ramen för Samhall AB:s verksamhet, i detta ingår både personer med skyddat arbete och med lönebidrag för utveckling i anställning. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 19 071 163 000 kronor respektive 19 090 003 000 kronor.

Tabell 3.22 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.

	2019	2020	2021
<i>Tusental kronor</i>			
Anvisat 2018¹	19 196 879	19 196 879	19 196 879
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	164 987	175 725	57 725
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-551 502	-301 441	-164 602
Volym			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	18 810 364	19 071 163	19 090 003

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.5.5 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	127 272		-7 928
2018	Anslag	119 685 ¹	Utgifts-prognos	117 938
2019	Förslag	121 317		
2020	Beräknat	123 107 ²		
2021	Beräknat	124 754 ²		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 121 317 tkr i 2019 års prisivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter vid Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet). Anslaget får även användas för utgifter för nationell medfinansiering av s.k. tekniskt stöd inom Europeiska socialfonden och inom Fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt.

Regeringens överväganden

Svenska ESF-rådet är förvaltande myndighet för det nationella socialfondprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning 2014–2020. Myndigheten är även förvaltande myndighet för programmet inom Fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt 2014–2020 (se utg.omr. 9).

Regeringen uppdrog den 31 augusti 2017 åt Svenska ESF-rådet att lokalisera sina stabs- och stödfunktioner samt viss annan verksamhet från Stockholm till Gävle där myndigheten ska ha sitt säte. Lokaliseringen ska vara avslutad senast den 1 december 2018. Eventuella merkostnader till följd av lokaliseringen ska hanteras inom ramen för beslutade medel och krediter på anslaget.

I beräkningarna av anslaget har hänsyn tagits till tekniskt stöd inom de berörda programmen, vilket får användas för vissa administrativa kostnader.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 121 317 000 kronor för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 123 107 000 kronor respektive 124 754 000 kronor.

Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	119 685	119 685	119 685
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 632	3 422	5 069
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	121 317	123 107	124 754

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

3.5.6 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020

Tabell 3.25 Anslagsutveckling 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	1 008 667		172 403
2018	Anslag	1 523 500 ¹	Utgifts-prognos	1 383 198
2019	Förslag	1 523 500		
2020	Beräknat	1 523 500		
2021	Beräknat	1 523 500		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utbetalningar av stöd från Europeiska socialfonden för programperioden 2014–2020. Utbetalningarna avser delfinansiering av det nationella socialfondsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning. Anslaget omfattar även särskilda EU-medel, utöver socialfondsmedel, för EU:s sysselsättningsinitiativ för unga.

Anslaget får även användas för viss statlig medfinansiering av det nationella socialfondsprogrammet.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 685 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: Verksamheten inom det nationella socialfondsprogrammet omfattar bl.a. fleråriga projekt som medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 685 000 000 kronor 2020–2023.

Tabell 3.26 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	3 033 574	3 398 227	3 584 627			
Nya åtaganden	1 273 156	1 500 000	1 500 373			
Infriade åtaganden	-908 503	-1 313 600	-1 400 000	-1 535 200	-1 119 400	-1 030 400
Utestående åtaganden	3 398 227	3 584 627	3 685 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	3 700 000	3 823 000	3 685 000			

Regeringens överväganden

Anslagssparandet för 2017 om ca 172 miljoner kronor har förts bort som en indragning av anslagsbelopp.

Medlen från Europeiska socialfonden för det nationella socialfondsprogrammet uppgår till ca 756 miljoner euro för programperioden som helhet, varav ca 44 miljoner euro för EU:s sysselsättningsinitiativ för unga. Ytterligare EU-medel om ca 44 miljoner euro tillkommer för sysselsättningsinitiativet för unga.

Vid beräkning av de finansiella ramarna för programperioden 2014–2020 ska enligt gällande förordning (1999:710) om valutakurs vid stöd från EU:s struktur- och investeringsfonder, kursen 8 kronor och 39 öre per euro användas.

Medel bör liksom tidigare anvisas under anslaget för statlig medfinansiering av vissa insatser inom det nationella socialfondsprogrammet. Detta belopp beräknas uppgå till 1 500 miljoner kronor för programperioden som helhet. Beloppet omfattar främst delvis statlig medfinansiering av kompetensutveckling för sysselsatta, insatser för att förstärka kopplingen mellan utbildning och arbetsliv samt av insatser för personer som står långt från arbetsmarknaden. Övrig statlig medfinansiering kan därutöver ske under bl.a. ett antal andra anslag inom utgiftsområdet och anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, i enlighet med ändamålen för dessa anslag.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad minskning av anslaget uteblir och anslagsnivån blir därmed oförändrad åren 2019–2021.

Jämfört med anvisat och beräknade belopp i budgetpropositionen för 2018 prognosticeras utgifterna minska med 139 miljoner kronor 2018, 8 miljoner kronor 2019, 38 miljoner kronor 2020 och därefter öka med 500 miljoner kronor 2021.

Jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna öka med 202 miljoner kronor 2018 och 65 miljoner kronor 2019. Därefter beräknas utgifterna minska med 42 miljoner kronor 2020 och öka med 451 miljoner kronor 2021.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 1 523 500 000 kronor för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 523 500 000 kronor respektive år.

Tabell 3.27 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 523 500	1 523 500	1 523 500
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 523 500	1 523 500	1 523 500

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.5.7 1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

Tabell 3.28 Anslagsutveckling 1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	40 348	934	
2018	41 161 ¹		41 590
2019	41 444		
2020	41 963 ²		
2021	42 398 ²		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 41 444 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärderings (IFAU) förvaltningsutgifter och forskningsbidrag.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:7 *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: IFAU beviljar bidrag för externa projekt som kan pågå längre än

ett år, vilket medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:7 *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 000 000 kronor 2020.

Tabell 3.29 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	8 212	7 649	9 000	
Nya åtaganden	5 550	7 451	6 100	
Infriade åtaganden	-6 113	-6 100	-6 100	-9 000
Utestående åtaganden	7 649	9 000	9 000	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	9 000	9 000	9 000	

Regeringens överväganden

Arbetsmarknads- och utbildningspolitiken utgör tillsammans med socialförsäkringen stora offentliga utgifter. Det är därför viktigt att följa upp och utvärdera insatser och reformer. IFAU utgör en viktig resurs i detta arbete. Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 41 444 000 kronor för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 41 963 000 kronor respektive 42 398 000 kronor.

Tabell 3.30 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	41 161	41 161	41 161
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	283	802	1 237
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	41 444	41 963	42 398

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

3.5.8 1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Tabell 3.31 Anslagsutveckling 1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Tusental kronor

2017	Utfall	63 468	Anslags-sparande	2 695
2018	Anslag	71 785 ¹	Utgifts-prognos	72 870
2019	Förslag	72 469		
2020	Beräknat	73 472 ²		
2021	Beräknat	74 359 ²		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 72 469 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Av anslagssparandet för 2017 har 725 000 kronor förts bort som en indragning av anslagsbelopp.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 72 469 000 kronor för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 73 472 000 kronor respektive 74 359 000 kronor.

Tabell 3.32 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	71 785	71 785	71 785
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	684	1 687	2 574
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	72 469	73 472	74 359

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

3.5.9 1:9 Bidrag till administrationen av grundbeloppet

Tabell 3.33 Anslagsutveckling 1:9 Bidrag till administrationen av grundbeloppet

Tusental kronor

2017	Utfall	55 547	Anslags-sparande
2018	Anslag	56 363 ¹	Utgifts-prognos 56 363
2019	Förslag	57 022	
2020	Beräknat	58 088 ²	
2021	Beräknat	59 206 ²	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 57 022 tkr i 2019 års prismetod.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till administration av grundbeloppet enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor för dem som inte är anslutna till någon arbetslöshetskassa.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 57 022 000 kronor för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 58 088 000 kronor respektive 59 206 000 kronor.

Tabell 3.34 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Bidrag till administrationen av grundbeloppet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	56 363	56 363	56 363
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	659	1 725	2 843
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	57 022	58 088	59 206

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

3.5.10 1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten

Tabell 3.35 Anslagsutveckling 1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten

Tusental kronor

2017	Utfall	8 303	Anslags-sparande
2018	Anslag	8 303 ¹	Utgifts-prognos 8 303
2019	Förslag	8 303	
2020	Beräknat	8 303	
2021	Beräknat	8 303	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten för verksamheten enligt den överenskommelse svenska staten har med Finland och Norge om anordnande av utbildningar samt kompensation för de ökade kostnader som uppstår för dessa länder till följd av att utbildningstjänsterna är mervärdesskattepliktiga i Sverige.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:10 *Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten* träffa överenskommelse med Finland och Norge om verksamheten Stiftelsen Utbildning Nordkalotten som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 33 212 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: Den nu gällande överenskommelsen mellan Sverige, Norge och Finland avseende Stiftelsen Utbildning Nordkalotten löper ut under 2019. För att verksamheten ska kunna fortsätta att bedrivas i dess nuvarande form behöver Sverige, Norge och Finland teckna en ny överenskommelse för kommande år.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:10 *Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten* träffa överenskommelse med Finland och Norge som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 33 212 000 kronor för 2020–2023.

Tabell 3.36 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	-	-	0			
Nya åtaganden	-	-	33 212			
Infriade åtaganden	-	-	0	-8 303	-8 303	-16 606
Utestående åtaganden	-	-	33 212			
Erhållet/förslaget bemyndigande	-	-	33 212			

Regeringens överväganden

Stiftelsen Utbildning Nordkalotten är en svensk statlig stiftelse som enligt en överenskommelse med Finland och Norge anordnar utbildningar. Syftet är att främja åtgärder som bidrar till att utveckla arbetsmarknaden och att stärka det regionala samarbetet för i första hand de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige. Utöver stiftelsens stadgar regleras verksamheten av en överenskommelse mellan länderna som omförhandlas vart fjärde år.

De avtalade årsplatserna uppgår till 80 för Finland, 60 för Norge och 145 för Sverige. Enligt överenskommelsen ska stiftelsen anordna och utveckla utbildningar för arbetsmarknadens behov i, i första hand, de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige. Stiftelsen får även sälja tjänster och produkter som följer av utbildningsverksamheten. Verksamheten ska bedrivas flexibelt och anpassas till respektive lands behov inom i första hand nordkalottregionen, samt till deltagarnas behov av kunskaper för att kunna få och behålla ett arbete. Stiftelsen ska sträva efter att deltagarna förvärvar yrkeskompetens som bidrar till rörlighet mellan de nordiska ländernas arbetsmarknader, vilket bl.a. syftar till att öka den nordiska kompetensen och konkurrenskraften. Vidare ska validering av yrkeskompetenser erbjudas i syfte att öka möjligheterna till inträde på den nordiska arbetsmarknaden för personer med utomnordisk yrkes- och utbildningskompetens. Stiftelsen bör sträva efter att utforma utbildningarna så att de är anpassade för både kvinnor och män samt arbeta för att motverka könsstereotypa utbildningsval. Stiftelsen ska också arbeta med att tillämpa mål för verksamheten samt följa upp och mäta verksamhetsresultat.

Nuvarande överenskommelse gäller perioden 2016–2019 (A2011/2830/A), med stöd av tidigare lämnat bemyndigande från riksdagen (prop. 2014/15:1, bet. 2014/15:AU2, rskr. 2014/15:89). Riksdagen bör bemyndiga regeringen att träffa en sådan ny överenskommelse i enlighet med vad som anges ovan.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 8 303 000 kronor för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 8 303 000 kronor respektive år.

Tabell 3.37 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	8 303	8 303	8 303
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	8 303	8 303	8 303

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.5.11 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning

Tabell 3.38 Anslagsutveckling 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	1 295 581		279 419
2018	Anslag	1 700 000 ¹	Utgifts-prognos	1 450 000
2019	Förslag	1 650 000		
2020	Beräknat	1 850 000		
2021	Beräknat	1 800 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till lönegarantiersättning enligt lönegarantilagen (1992:497) och de socialavgifter som ska betalas i samband med lönegarantiutbetalningen enligt socialavgiftslagen (2000:980). Anslaget får användas för utgifter för arbetet med handläggning av lönegarantiärenden.

Regeringens överväganden

Anslagssparandet uppgick till 279 miljoner kronor 2017, vilket förts bort som en indragning av anslagsbelopp. För 2017 uppgick bruttoutgifterna på anslaget för lönegarantiersättningen till 1 569 miljoner kronor och inkomsterna till 274 miljoner kronor. Under första halvåret 2018 har utgifterna ökat och inkomsterna minskat jämfört med motsvarande period 2017 (se tabell 3.39).

Tabell 3.39 Utgifter och inkomster för anslaget 1:1 Bidrag till lönegarantiersättning första halvåret 2017 respektive 2018

Miljoner kronor

	Bruttoutgifter	Inkomster	Nettoutgifter
Första halvåret 2017	751	152	599
Första halvåret 2018	777	131	646

Antalet konkurser uppgick till 3 800 under första halvåret 2018, vilket är en ökning med 3 procent jämfört med motsvarande period 2017. Antalet anställda i de aktuella företagen uppgick till 10 000, vilket är en ökning med 6 procent jämfört med motsvarande period 2017. Antalet rekonstruktioner uppgick till 238 under 2017 och ökade därmed med 12 procent jämfört med 2016. Antalet berörda anställda i företagsrekonstruktioner uppgick till 8 300 personer, en minskning med 15 procent jämfört med 2016 (se tabell 3.40).

Tabell 3.40 Antal företagskonkurser och företagsrekonstruktioner 2015 – första halvåret 2018

	2015	2016	2017	Första halvåret 2018
Antal företagskonkurser	6 400	6 000	6 400	3 800
Antal företagsrekonstruktioner	185	212	238	
Antal anställda berörda av företagskonkurser	15 500	16 300	17 500	10 000
Antal anställda berörda av företagsrekonstruktioner	4 100	9 800	8 300	

Anm.: Statistik för företagsrekonstruktioner för första halvåret 2018 finns inte tillgänglig.

Källor: Kammarkollegiet och Tillväxtanalys.

Antalet personer som har fått lönegarantiersättning vid konkurs eller företagsrekonstruktion uppgick till 20 500 under perioden juli 2017–juni 2018 (se tabell 3.39), vilket är en minskning med 6 procent jämfört med motsvarande period föregående år. Den genomsnittliga ersättningen per person, inklusive arbetsgivaravgifter, uppgick till 64 800 kronor under denna period, vilket är en minskning med 2 procent jämfört med motsvarande period 2016/2017. Det genomsnittliga antalet dagar med lönegarantiersättning vid konkurs eller företagsrekonstruktion uppgick till 65, vilket är 4 dagar mindre jämfört med motsvarande period 2016/2017 (se tabell 3.41).

Tabell 3.41 Antal personer med lönegarantiersättning m.m. 2015–2017 och juli 2017–juni 2018

	2015	2016	2017	Juli 2017–juni 2018
Antal personer med lönegarantiersättning	19 700	23 800	26 000	20 500
Genomsnittlig ersättning per person	72 800	73 600	58 500	64 800
Genomsnittligt antal ersättningsdagar per person	60	69	73	65

Källa: Kammarkollegiet.

Tabell 3.42 Antalet personer med lönegarantiersättning uppdelat på företagskonkurs och företagsrekonstruktion 2017 och juli 2017–juni 2018

	2017	Juli 2017–juni 2018
Antal personer med lönegarantiersättning vid konkurs	17 900	15 500
Antal personer med lönegarantiersättning vid företagsrekonstruktion	8 300	5 000
Genomsnittlig ersättning per person vid konkurs	68 800	69 700
Genomsnittlig ersättning per person vid företagsrekonstruktion	39 300	49 400
Genomsnittligt antal ersättningsdagar per person vid konkurs	91	68
Genomsnittligt antal ersättningsdagar per person vid företagsrekonstruktion	37	52

Källa: Kammarkollegiet.

I tabell 3.43 redovisas förändringar på anslaget som påverkar anslagsnivån 2019 och framåt. Utgifterna under anslaget är regelstyrda och de principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget har anpassats i enlighet med gällande bestämmelser och till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar. Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 1 650 000 000 kronor för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 850 000 000 kronor respektive 1 800 000 000 kronor.

Tabell 3.43 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Bidrag till lönegarantiersättning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 700 000	1 700 000	1 700 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-50 000	150 000	100 000
Volym			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 650 000	1 850 000	1 800 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

3.5.12 1:12 Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar

Tabell 3.44 Anslagsutveckling 1:12 Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar

Tusental kronor

2017	Utfall	6 032 362	Anslags-sparande	183 645
2018	Anslag	5 261 893 ¹	Utgifts-prognos	5 030 298
2019	Förslag	4 914 213		
2020	Beräknat	4 756 550		
2021	Beräknat	4 757 301		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till arbetsgivare för nystartsjobb och yrkesintroduktionsanställningar.

Regeringens överväganden

Anslagssparandet för 2017 uppgick till 184 miljoner kronor och har förts bort som en indragning av anslagsbelopp.

Under 2017 hade i genomsnitt per månad 41 900 personer en anställning med nystartsjobb eller yrkesintroduktionsanställning. Utgifterna för 2018 beräknas uppgå till 5 030 miljoner kronor, vilket är 727 miljoner kronor lägre än vad

som ursprungligt anvisats på statens budget för 2018.

Utgifterna inom anslaget betraktas som regelstyrda utgifter. De principer som tillämpas i denna proposition innebär därmed att tidigare beräknade ökning av anslaget till följd av förändrade regelverk kvarstår, dessa anslagsförändringar framgår under beslut i tabell 3.43.

Övriga makroekonomiska förändringar förklaras även av en uppräknings av anslaget utifrån antaganden om timlöneutvecklingen.

Jämfört med budgetpropositionen för 2018 beräknas utgifterna minska med 692 miljoner kronor 2019, 827 miljoner kronor 2020 och med 828 miljoner kronor 2021, vilket förklaras av lägre volymer i nystartsjobb.

Jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna öka med 149 miljoner kronor 2018, 444 miljoner kronor 2019, 397 miljoner kronor 2020 och med 397 miljoner kronor 2021.

Regeringen bedömer vidare att det inte finns behov av ett särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden för anslaget.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 4 914 213 000 kronor för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 4 756 550 000 kronor respektive 4 757 301 000 kronor.

Tabell 3.45 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:12 Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	5 756 893	5 756 893	5 756 893
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	490 449	395 449	395 449
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-1 333 129	-1 395 792	-1 395 041
Volym			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 914 213	4 756 550	4 757 301

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

anslaget 1:13 *Lån till körkort* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 114 000 000 kronor 2020–2022.

3.5.13 1:13 Lån till körkort

Tabell 3.46 Anslagsutveckling 1:13 Lån till körkort

Tusental kronor

	Anslag	151 466 ¹	Utgifts- prognos	149 648
2018				
2019	Förslag	151 466		
2020	Beräknat	151 466		
2021	Beräknat	151 466		

¹ Nytt anslag fr.o.m. 2018. Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för lån till körkort för vissa personer.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:13 *Lån till körkort* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 114 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: Besluten om lån till körkort kan löpa över en längre period än det budgetår då beslut om lån fattas och medföra utbetalningar under kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för

Tabell 3.47 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 Lån till körkort

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden	-	0	114 000			
Nya åtaganden	-	114 000	114 000			
Infriade åtaganden	-	0	-114 000	-99 000	-7 500	-7 500
Utestående åtaganden	-	114 000	114 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	-	114 000	114 000			

Regeringens överväganden

Utgifterna för 2018 beräknas uppgå till 150 miljoner kronor, vilket är 2 miljoner kronor lägre än vad som anvisats på statens budget för 2018.

Principerna för utformningen av denna budget innebär att utgifterna jämfört med budgetpropositionen för 2018 minskas med 370 miljoner kronor 2019 och 446 miljoner kronor 2020.

Jämfört med 2018 års ekonomiska vårproposition beräknas utgifterna under anslaget minska med 2 miljoner kronor 2018, 370 miljoner kronor 2019, 446 miljoner kronor 2020 och 446 miljoner kronor 2021.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag på 151 466 000 kronor för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 151 466 000 kronor respektive år.

Tabell 3.29 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Lån till körkort

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	151 466	151 466	151 466
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	151 466	151 466	151 466

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

4 Arbetsliv

4.1 Omfattning

Arbetslivspolitikerna omfattar områdena arbetsmiljö, arbetsrätt och lönebildning.

Arbetsmiljö

Arbetsmiljöområdet omfattar insatser för ett väl fungerande arbetsmiljöarbete. I området ingår verksamhet vid Arbetsmiljöverket, verksamhet vid Myndigheten för arbetsmiljökunskap, stödet till den regionala skyddsombudsverksamheten, en särskild satsning på arbetslivsforskning och stöd till företagshälsovårdens kompetensförsörjning. För frågor som avser arbetstid och arbetsmiljö på transportområdet se utgiftsområde 22.

Arbetsrätt

Arbetsrättsområdet behandlar arbetsrättsliga frågor. I området ingår verksamhet vid Arbetsdomstolen, utgifter för Sveriges medlemsavgift till Internationella arbetsorganisationen (ILO), för deltagande i ILO:s verksamhet och för svenska ILO-kommittén. För frågor som avser statlig arbetsrätt se utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, avsnitt 6.

Lönebildning

Lönebildningsområdet avser insatser för en väl fungerande lönebildning och medling i arbetstvisiter. I området ingår verksamhet vid Medlingsinstitutet.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom området Arbetsliv

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Arbetsliv</i>						
2:1 Arbetsmiljöverket	743	788	788	768	778	770
2:2 Arbetsdomstolen	30	34	31	35	35	36
2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	31	34	32	34	34	34
2:4 Medlingsinstitutet	53	58	52	60	61	62
2:5 Arbetslivspolitik	30	25	25	25	25	25
2:6 Myndigheten för arbetsmiljökunskap		19	19	33	36	36
Summa Arbetsliv	888	959	947	954	968	962

4.3 Mål för arbetslivspolitik

Målet för arbetslivspolitik är goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män (prop. 2011/12:1 utg.omr. 14 avsnitt 4.3, bet 2011/12:AU2, rskr. 2011/12:88).

Mål för arbetslivspolitikens tre delområden

- Arbetsmiljö: En arbetsmiljö som förebygger ohälsa, olycksfall och motverkar att människor utestängs från arbetet och tar hänsyn till människors olika förutsättningar och bidrar till utvecklingen av både individer och verksamhet.
- Arbetsrätt: En arbetsrätt som skapar förutsättningar för ett arbetsliv som tillgodoser både arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov av flexibilitet, trygghet och inflytande.
- Lönebildning: En lönebildning i samhällsekonomisk balans och arbetsfred.

4.4 Resultatredovisning

4.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetsmiljö

Följande resultatindikatorer redovisas inom arbetsmiljöns område:

- Antal dödsolyckor i arbetet.
- Antal anmälda arbetsolyckor.
- Antal anmälda arbetssjukdomar.
- Andel med hög anspänning respektive aktiva jobb.
- Antal förrättningar och inspektioner.
- Antal förelägganden och förbud, åtalsanmälningar och sanktionsavgifter.
- Bidrag för den regionala skyddsombudsverksamheten.

Arbetsrätt

Följande resultatindikatorer redovisas inom arbetsrättens område:

- Genomsnittlig överenskommen och faktiskt arbetad tid för anställda i åldern 15–74 år.
- Andel deltidsarbetande i åldern 15–74 år.
- Andel anställda med tidsbegränsad anställning i åldern 15–74 år.
- Målstatistik för arbetstvister.
- Styckkostnad för avgjorda mål.
- Antal anmälningar till utstationeringsregistret.

Lönebildning

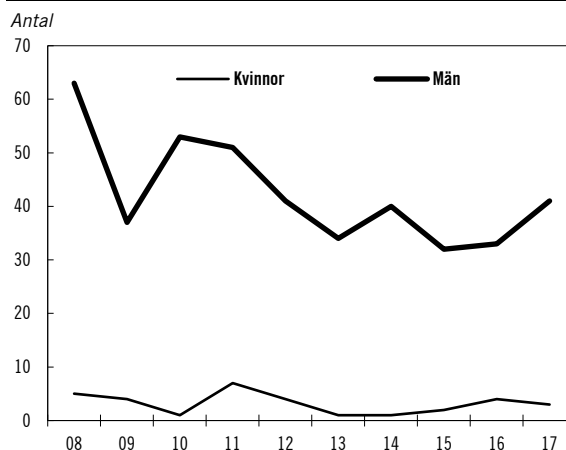
Följande resultatindikatorer redovisas inom lönebildningens område:

- Antal medlingsärenden i riksavtalsförhandlingar.
- Antal förlorade arbetsdagar på grund av konflikt.
- Löneutvecklingen på hela arbetsmarknaden.
- Nominell och real löneutveckling.
- Löneskillnaden mellan kvinnor och män sektorsvis efter standardavvägning.

4.4.2 Resultat – arbetsmiljö

Dödsolyckor är vanligast inom jord- och skogsbruk

Diagram 4.1 Antal dödsolyckor i arbetet

Källa: Arbetsmiljöverket.

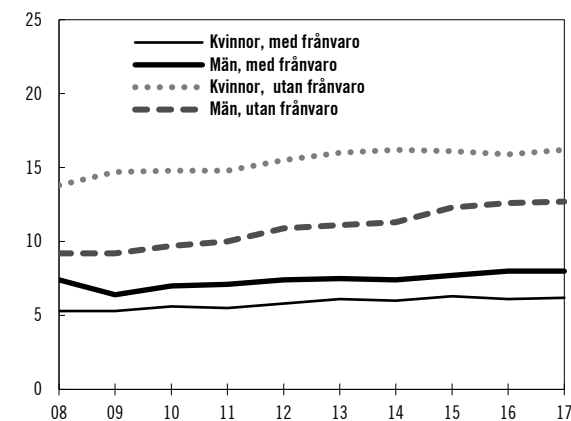
Under 2017 inträffade 44 dödsolyckor i arbetet (se diagram 4.1), jämfört med 37 stycken under 2016. 33 dödsolyckor inträffade bland arbetstagare och 11 bland egenföretagare. Arbetsolyckor med dödlig utgång är betydligt vanligare bland män än bland kvinnor. Av dem som omkom var 41 män och 3 kvinnor. Dödsolyckorna i arbetet är vanligast inom jord- och skogsbruk och den vanligaste orsaken till dödsolyckor i arbetet är förlorad kontroll över fordon eller andra transportmedel.

En jämförelse med antalet sysselsatta visar en väsentligt högre risk för dödsolyckor bland egenföretagare än arbetstagare. Detta beror framför allt på att många inom den skadedrabbade branschen jord- och skogsbruk är egenföretagare.

Förlorad kontroll och fallolyckor är den vanligaste orsaken till arbetsskador som resulterat i frånvaro

Diagram 4.2 Antal anmälda arbetsolyckor

Antal per 1 000 förvärsarbetande

Källa: Arbetsmiljöverket.

Antalet anmälda arbetsolyckor som har resulterat i frånvaro har inte förändrats jämfört med 2016. Anmälda arbetsolyckor som leder till frånvaro är vanligare bland män än bland kvinnor (se diagram 4.2). Under 2017 anmäldes ca 8 arbetsolyckor som medfört frånvaro per 1 000 förvärsarbetande män. Motsvarande antal för kvinnor var 6 anmälda fall per 1 000 förvärsarbetande. För män var olyckor orsakade av förlorad kontroll över handverktyg och fordon den vanligaste orsaken till anmälda arbetsolyckor med frånvaro. Bland kvinnor var fallolyckor den vanligaste orsaken till frånvaro. För 2017 hade unga män den högsta olycksfallsfrekvensen, medan det för kvinnor var vanligare med anmälda olycksfall i åldersgruppen 55–59 år. Flest arbetsolyckor med frånvaro anmäldes inom den kommunala sektorn

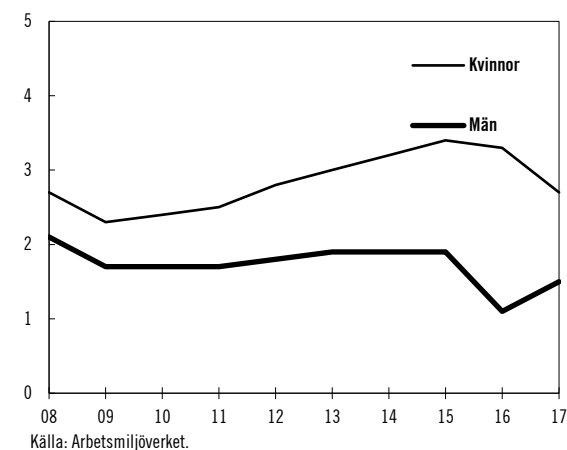
för kvinnor och inom den privata sektorn för män.

Nästan dubbelt så många anmälda arbetsolyckor har inte resulterat i frånvaro jämfört med anmälda arbetsolyckor som har resulterat i frånvaro. Det är vanligare med anmälda arbetsolyckor utan frånvaro bland kvinnor än bland män.

Anmälda arbetssjukdomar minskar bland kvinnor

Diagram 4.3 Antal anmälda arbetssjukdomar

Antal per 1 000 förvärsarbetande

Källa: Arbetsmiljöverket.

Antalet anmälda arbetssjukdomar under 2017 motsvarar ca 3 anmälningar per 1 000 förvärsarbetande kvinnor och ca 2 anmälningar per 1 000 förvärsarbetande män. Anmälda arbetssjukdomar är vanligare bland kvinnor än bland män, 62 procent av anmälningarna avser kvinnor. Antalet anmälningar om arbetssjukdomar minskade under 2017. Minskningen beror på minskat antal anmälningar från kvinnor.

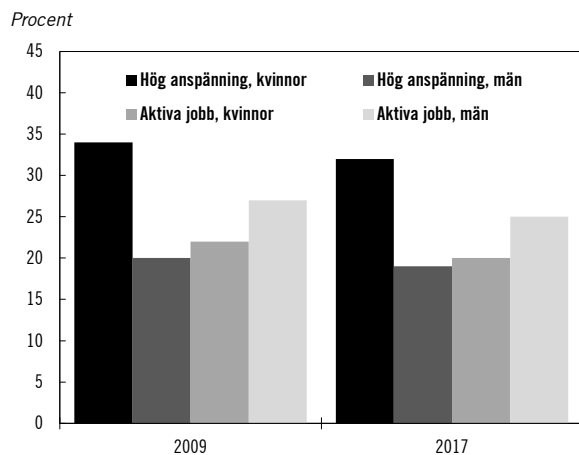
De vanligaste orsakerna till anmälda arbetssjukdomar var under 2017 sociala och organisatoriska faktorer (36 procent) och ergonomiska belastningsfaktorer (36 procent). Andelen arbetssjukdomar av sociala och organisatoriska orsaker var högre bland kvinnor (45 procent) än bland män (22 procent). Sedan 2014 har sociala och organisatoriska faktorer varit den vanligaste orsaken till anmälan om arbetssjukdom bland kvinnor. Bland män var ergonomiska belastningsfaktorer den vanligaste orsaken till anmälda arbetssjukdomar under 2017. Flest anmälningar av arbetssjukdomar per 1 000 förvärsarbetande sker inom den kommunala och den statliga sektorn, 4 anmälningar per 1 000 förvärsarbetande kvinnor och 3 anmälningar per 1 000 förvärsarbetande män.

Mellan 2010 och 2016 ökade antalet anmälda arbetssjukdomar orsakade av sociala och organisatoriska faktorer kraftigt, framför allt bland kvinnor. Under 2017 minskade dock antalet anmälda arbetssjukdomar orsakade av sociala och organisatoriska faktorer. Bland kvinnor var minskningen större än bland män, men organisatoriska och sociala faktorer var fortfarande den vanligaste bakomliggande orsaken till arbetssjukdom för kvinnor. Även de ergonomiska belastningsfaktorerna minskade under året.

Kvinnor har i större utsträckning arbeten med hög anspänning

Kvinnor har i större utsträckning än män arbeten med hög anspänning, dvs. jobb med höga krav men låg kontroll och inflytande (se diagram 4.4). Män har i större utsträckning har aktiva jobb, dvs. jobb med höga krav men med hög kontroll och inflytande över arbetet. Andelen sysselsatta kvinnor med arbeten med hög anspänning minskade något 2017 jämfört med 2009. Andelen män med aktiva jobb minskade 2017 något jämfört med 2009.

Diagram 4.4 Andel sysselsatta med hög anspänning respektive aktiva jobb

Antalet inspektioner ökar och nya arbetsätt har införts för tips

Arbetsmiljöverket kontrollerar att arbetsgivare och andra skyddsansvariga lever upp till arbetsmiljörreglerna och kontinuerligt förbättrar arbetsmiljön.

Tabell 4.2 Antal förrättningar och inspektioner

Antal				
År	2014	2015	2016	2017
Antal förrättningar	26 350	21 000	21 200	22 000
varav inspektioner	15 300	13 300	12 150	15 750
Antal förrättningar per inspektör	120	100	100	100

Förrättningar är ett samlingsnamn för de besök på arbetsplatser som sker för att genomföra inspektion, följa upp, utreda olycksfall, samverka och informera.

Källa: Arbetsmiljöverket.

Under 2017 genomförde Arbetsmiljöverket ca 22 000 förrättningar. Antalet förrättningar har minskat under flera år men under 2017 ökade antalet något jämfört med föregående år. Framför allt var det antalet inspektioner som ökade under 2017.

Tabell 4.3 Antal förelägganden och förbud, åtalsanmälningar samt sanktionsavgifter

Antal				
År	2014	2015	2016	2017
Antal förelägganden och förbud	727	519	742	1 002
Antal åtalsanmälningar	194	123	146	176
Antal uttagna sanktionsavgifter	88	355	463	775

Källa: Arbetsmiljöverket.

Antalet förelägganden och förbud, åtalsanmälningar och uttagna sanktionsavgifter ökade under 2017. En tänkbar anledning är att Arbetsmiljöverkets fokus på arbetet mot osund konkurrens har lett till mer tillsyn på arbetsplatser i exempelvis byggbranschen där sanktionsavgifter som påföljd är vanliga. Andra möjliga förklaringar är fler inspektörer och att myndigheten har arbetat med effektivisering av myndighetsutövningen.

Arbetsmiljöverket har arbetat med att införa ett enhetligt arbetsätt för hur tips och anmälningar ska hanteras inom myndigheten. Det har lett till nya arbetsätt för hur Arbetsmiljöverket bedömer vilka tips som ska leda till en tillsynsinsats. Exempelvis ska alla tips och anmälningar om fallrisker och asbest leda till en tillsynsinsats förutsatt att de är tillsynsbara.

Den regionala skyddsombudsverksamheten

Staten ger årligen bidrag till de centrala arbetstagarorganisationerna (LO, TCO och Saco) och Svenska Hamnarbetarförbundet för deras arbete med den regionala skyddsombudsverksamheten (se tabell 4.4).

Tabell 4.4 Bidrag för regionala skyddsombudsverksamheten

Tusental kronor

År	2015	2016	2017
LO	82 311	83 045	82 748
TCO	20 380	18 014	20 120
Saco	6 189	6 071	6 002
SHF	207	200	198
Summa	109 087	107 330	109 069

Källa: Arbetsmiljöverket.

Under 2017 utbetalades bidrag för den regionala skyddsombudsverksamheten om ca 109 miljoner kronor. Vidare har ytterligare bidrag om ca 1,2 miljoner kronor betalats ut till de centrala arbetstagarorganisationerna för deras deltagande i standardiseringsverksamheten.

1 676 regionala skyddsombud redovisades under 2017, vilket motsvarar 311 årsarbetskrafter. Det är något färre än de 1 716 som redovisades 2016, men som då motsvarade färre årsarbetskrafter (307 årsarbetskrafter). Fler arbetsställen berördes av verksamheten under 2017. Under 2017 berördes 716 553 arbetsställen jämfört med 626 406 under 2016.

Insatser på arbetsmiljöområdet

Myndigheten för arbetsmiljökunskap har inrättats

Den 1 juni 2018 inrättades Myndigheten för arbetsmiljökunskap som är ett nationellt kunskapscentrum för frågor om arbetsmiljö. Myndigheten är lokaliserad i Gävle.

Halvtidsavstämning av arbetsmiljöstrategin

Under 2018 har en halvtidsavstämning av arbetsmiljöstrategin (skr. 2015/16:80) genomförts tillsammans med arbetsmarknadens parter. De uppdrag i strategin som Arbetsmiljöverket har återrapporerat under 2017 och 2018 har bidragit med kunskap och erfarenheter. Halvtidsavstämningen av strategin har resulterat i flera nya uppdrag till Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap. Uppdragen berör framtidens arbetsliv och faktorer som skapar friska och välmående arbetsplatser. Ytterligare ett uppdrag handlar om att Arbetsmiljöverket ska tydliggöra hur myndigheten använder sina olika verktyg för att genomföra regeringens politik.

Myndighetssamverkan mot osund konkurrens

Arbetsmiljöverket har ett uppdrag att stärka tillsynen av företag som bryter mot arbetsmiljölagstiftningen och har inom ramen för detta uppdrag samverkat med 13 myndigheter under året. I arbetet har fokus varit att utveckla de fem regionala myndighetsgemensamma team som etablerades 2016. Teamen genomförde drygt 150 myndighetsgemensamma kontroller under 2017. Insatserna gjordes främst i fyra särskilt utsatta branscher: bygg, restaurang, transport och gröna näringar.

2017 fick åtta myndigheter i uppdrag att utveckla ändamålsenliga och effektiva metoder för myndighetsgemensam kontroll för att motverka fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet. Det kan handla om t.ex. brott mot arbetsmiljölagen (1977:1160), skattelagstiftningen, utlänningslagen (2005:716) samt bedrägerier och arbetskraftsexploatering. Uppdraget involverar också arbetsmarknadens parter. Uppdraget löper 2018–2020 och Arbetsmiljöverket ska samordna metodutvecklingen. Regeringen avsatte särskilda medel i budgetpropositionen för 2018 för genomförande av uppdraget (A2017/02422/ARM, A2017/00678/ARM).

De åtta myndigheterna har också fått i uppdrag att medverka till att information om olika regelverk, och annan relevant information om den svenska arbetsmarknaden finns samlad i ett överskådligt och lättillgängligt digitalt format för utländska arbetstagare, arbetsgivare och egenföretagare som verkar eller avser att verka i Sverige (A2017/01962/ARM, A2017/00185/ARM och A2018/00336/ARM).

Kompetenshöjande insatser för att stärka det förebyggande arbetet mot sexuella trakasserier

Särskilda medel har avsatts för att stärka det förebyggande och kompetenshöjande arbetet mot sexuella trakasserier i arbetslivet. Medel tilldelades Arbetsmiljöverket i propositionen Vårändringsbudget för 2018 och ska användas för informations- och utbildningsinsatser med stöd till arbetsgivare samt som statsbidrag till de centrala arbetstagarorganisationerna för den regionala skyddsombudsverksamheten.

Arbetsmiljöverket har också fått i uppdrag att tillsammans med Diskrimineringsombudsmanen ta fram en gemensam digital plattform för information med stöd till arbetsgivare för att förebygga och förhindra sexuella trakasserier i arbetslivet (se även utg.omr. 13 avsnitt 4).

Fler läkare har utbildats i arbetsmedicin

Stiftelsen Arbetslivforum har bedrivit ett projekt för att stärka kompetensförsörjningen inom företagshälsovården genom att utbilda läkare i tilläggspecialiteten arbetsmedicin. Projektet har slutredovisats. Sammantaget har 23 läkare inom tilläggspecialiteten arbetsmedicin utbildats genom projektet. Genom projektet har det också tagits fram en modell för administration och organisation av utbildningen.

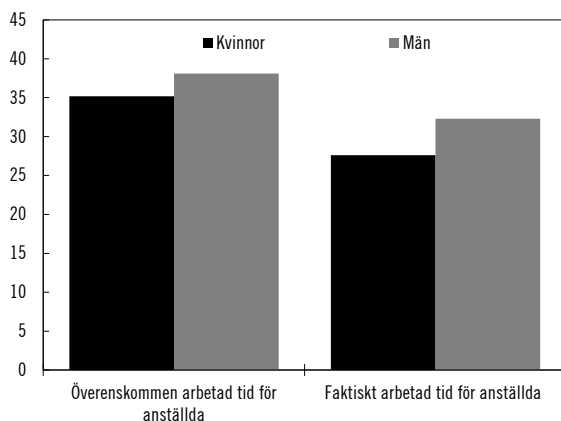
Myndigheten för arbetsmiljökunskap har fått i uppgift att följa och främja företagshälsovården, vilket också innefattar företagshälsovårdens kompetensförsörjning. Myndigheten har även fått ett uppdrag att sammanställa underlag om och analysera behovet av utbildningar med relevans för olika yrkesgrupper inom företagshälsovården.

4.4.3 Resultat – arbetsrätt

Den faktiskt arbetade tiden är lägre för kvinnor än för män

Diagram 4.5 Genomsnittlig överenskommen och faktiskt arbetad tid för anställda i åldern 15–74 år

Antal timmar per vecka

Anm. Uppgifterna avser genomsnittlig tid per vecka i huvudsysslan och bisysslan. I faktiskt arbetad tid för anställda, i genomsnitt per vecka, ingår anställda som var frånvarande hela arbetsveckan.

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna bearbetningar.

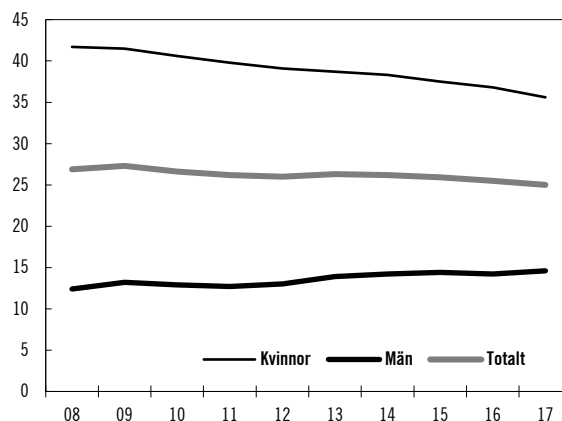
Under 2017 var den överenskomna arbetade tiden för anställda i genomsnitt 35,2 timmar i veckan för kvinnor och 38,1 timmar i veckan för män (se diagram 4.5). Den faktiskt arbetade tiden per vecka uppskattas till i genomsnitt 27,6 timmar för kvinnor och 32,3 timmar för män. Skillnaden mellan den överenskomna tiden och den faktiskt arbetade tiden var således större för kvinnor än för män. Det beror på att kvinnor i större

utsträckning än män är frånvarande från arbetet på grund av sjukskrivning och vård av barn.

Mer än en tredjedel av kvinnorna arbetar deltid

Diagram 4.6 Andel deltid arbetande för personer i åldern 15–74 år

Andel av samtliga anställda

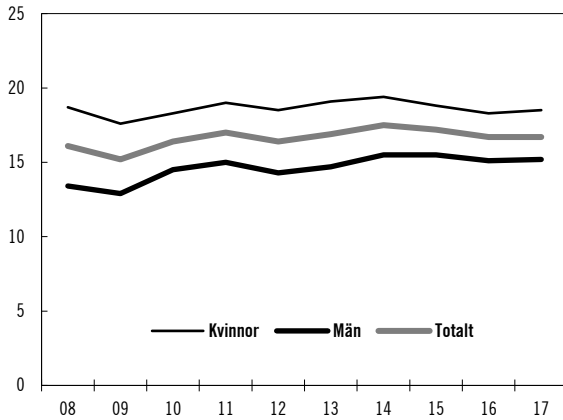
Anm. Uppgifterna avser andelen som arbetar deltid inom huvudsysslan.
Källa: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna bearbetningar.

Av samtliga anställda kvinnor arbetade nästan 36 procent deltid under 2017, jämfört med knappt 15 procent av samtliga anställda män (se diagram 4.6.) Andelen deltid arbetande kvinnor sjunker medan andelen deltid arbetande män har ökat en aning. Under 2017 var andelen deltid arbetande kvinnor 6 procentenheter lägre medan andelen deltid arbetande män var drygt 2 procentenheter högre jämfört med 2008. Totalt sett har andelen deltid anställda minskat med 2 procentenheter under perioden 2008–2017.

Det är vanligare att kvinnor har tidsbegränsade anställningar än män

Diagram 4.7 Andel anställda med tidsbegränsad anställning i åldern 15–74 år

Andel av samtliga anställda

Källa: Statistiska centralbyrån (AKU).

Kvinnor har i större omfattning än män tidsbegränsade anställningar (se diagram 4.7). Av samtliga anställda kvinnor hade drygt 18 procent en tidsbegränsad anställning 2017, jämfört med 15 procent av samtliga anställda män. Skillnaden mellan kvinnor och män har minskat succesivt den senaste tioårsperioden, då andelen män med tidsbegränsade anställningar har ökat medan andelen kvinnor ligger på samma nivå. År 2008 hade 13 procent av samtliga anställda män en tidsbegränsad anställning. Andelen kvinnor med tidsbegränsade anställningar har varit omkring 18 och 19 procent sedan 2008.

Färre inkomna mål till Arbetsdomstolen

Arbetsdomstolen prövar tvister som ska handläggas enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister. Antalet mål som kommer in till Arbetsdomstolen har minskat under de senaste åren. Det är framför allt antalet mål som prövas i Arbetsdomstolen som första och enda instans (s.k. A-mål) som har minskat. Under 2017 kom det in 293 mål till Arbetsdomstolen vilket kan jämföras med 403 inkomna mål under 2014. Det har dock endast skett en marginell minskning i antalet inkomna mål mellan 2016 och 2017 (se tabell 4.5.). Antalet avgjorda mål och ineliggande mål vid årets slut har också minskat under 2017.

Tabell 4.5 Målstatistik för arbetstvister

Antal				
År	2014	2015	2016	2017
Inkomna mål	403	336	294	293
Avgjorda mål	426	357	347	303
Antal domar och särskilt uppsatta beslut	91	76	77	67
Inneliggande mål vid årets slut	198	177	124	114

Källa: Arbetsdomstolen.

Det är angeläget att arbetsrättsliga tvister avgörs inom rimlig tid. Genomströmningstiderna har legat relativt stabilt de senaste åren med en tendens till något förkortade tider. Genomströmningstiden mäts i mediantid räknat i antalet månader för avgjorda mål. A-målens mediantid är 5 månader och B-målens (mål som först har prövats i tingsrätt och sedan överklagats till Arbetsdomstolen) mediantid är 2 månader. Om målen är avgjorda efter dom eller särskilt uppsatt beslut ligger mediantiden för både A-mål och B-mål på 11 månader.

Ett annat sätt att bedöma domstolens prestationer är styckkostnaden för avgjorda mål, vilket kan anses vara en redovisning av prestationens kostnader. Styckkostnaderna för avgjorda mål har ökat under de senaste åren (se tabell 4.6).

Tabell 4.6 Styckkostnad för avgjorda mål

Tusental kronor				
År	2014	2015	2016	2017
Styckkostnad avgjorda mål	66,6	81,4	86,8	99,3

Källa: Arbetsdomstolen.

Fler utstationerade arbetstagare registreras i Sverige

Arbetsmiljöverket är förbindelsekontor för utstationeringsfrågor och förvaltar ett register dit arbetsgivare ska anmäla sina utstationerade arbetstagare. Under 2017 anmäldes totalt 72 522 utstationerade arbetstagare till registret. Det är en ökning med 52 procent jämfört med föregående år.

Tabell 4.7 Antal anmälningar till utstationeringsregistret

Antal				
År	2014	2015	2016	2017
Antal arbetstagare som varit anmälda som utstationerade i Sverige	38 251	42 700	42 727	72 552

Anm. Antalet avser arbetstagare som har anmälts i olika utstationeringsuppdrag under perioden, inte unika arbetstagare, då samma arbetstagare över tid kan återkomma i flera uppdrag.

Källa: Arbetsmiljöverket.

Företag från Polen stod för nästan 37 procent av alla anmälda utstationerade arbetstagare år 2017. De tre största branscherna för utstationerade arbetstagare var under året Byggverksamhet, Tillverkning och Informations- och kommunikationsverksamhet. Dessa branscher sysselsatte 84 procent av alla anmälda utstationerade arbetstagare.

Efter att de nya utstationeringsreglerna trädde i kraft i juni 2017 har Arbetsmiljöverket sett till att nödvändig information finns tillgänglig via myndighetens hemsida samt gjort en översyn av rutiner och arbetssätt för att säkerställa kontinuerlig tillsyn utifrån lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare.

Internationella arbetsorganisationens arbetskonferens

ILO:s högsta beslutande organ, Internationella arbetskonferensen, möttes i juni 2018 där Sverige företrädde av en trepartsdelegation. Konferensen beslutade bl.a. om vissa förändringar som ett led i att få uppdaterade och relevanta arbetslivsstandarder samt granskade flera länders tillämpning av ratificerade konventioner. Dessutom antogs två resolutioner: en om ett effektivt utvecklings-samarbete av ILO som stöd för FN:s hållbarhetsmål och en om social dialog och trepartism. Arbetskonferensen förhandlade även om våld och trakasserier mot kvinnor och män i arbetslivet. Förhandlingen planeras att avslutas vid 2019 års arbetskonferens.

Insatser på det arbetsrättsliga området

Nya regler bidrar till ordning och reda på arbetsmarknaden

Under året har riksdagen beslutat om lagen (2018:1472) om entreprenörsansvar för lönefordringar. Lagen träder i kraft den 1 januari 2019 (bet. 2017/18:AU14, rskr. 2017/18:428).

I juni 2018 lämnade Stridsåtgärdsutredningen sitt betänkande Vissa fredspliktsfrågor (SOU 2018:40). Arbetsmarknadens parter (LO, TCO, Saco och Svenskt Näringsliv) har därefter i juni 2018 presenterat ett eget förslag om vissa ändringar i rätten att vidta stridsåtgärder.

Därefter har promemorian Fredsplikt på arbetsplatser där det finns kollektivavtal och vid rättstvister (Ds 2018:40), som utgår ifrån parternas förslag, tagits fram inom Regeringskansliet. Förslaget har remitterats.

Principen om lika lön för lika arbete m.m.

I juni 2018 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/957 om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 96/71/EG om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster, även kallat ändringsdirektivet. Enligt direktivet ska utstationerade arbetstagare få rätt att behandlas mer likt inhemska arbetstagare vad gäller lön och andra ersättningar. En utredare har fått i uppdrag att lämna förslag på hur ändringsdirektivet ska genomföras i svensk rätt (dir. 2018:66).

Ratificering av ILO:s hushållarbetarkonvention

Under året har riksdagen beslutat om att Sverige ska ratificera ILO:s konvention (nr 189) om anständiga arbetsvillkor för hushållsarbetare (prop. 2017/18:272, bet. 2018/19AU3 rskr. 2018/19:15). Riksdagen har också beslutat om ändringar i lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete. Lagändringarna träder i kraft den 1 mars 2019.

Åtgärder för ett flexibelt och hållbart arbetsliv

Under året har Pensionsgruppen kommit överens om olika åtgärder för ett längre arbetsliv som bl.a. innebär ändringar i lagen (1982:80) om anställningsskydd. Därefter har promemorian Förlängt anställningsskydd till 69 år (Ds 2018:28) tagits fram inom Regeringskansliet. I promemorian föreslås att arbetstagarens rätt att kvarstå i anställningen höjs från den nuvarande åldersgränsen 67 år så att arbetstagare får rätt att kvarstå i anställningen till 69 år. Höjningen av åldersgränsen ska ske i två steg; år 2020 till 68 år och år 2023 till 69 år. Enligt förslaget ska arbetsgivaren också kunna säga upp arbetstagaren utan krav på saklig grund och enligt ett förenklat uppsägningsförfarande när arbetstagaren har uppnått denna ålder. Promemorian har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Under året har riksdagen även antagit Lagen (2018:131) om villkor för intjänande och bevarande av tjänstepension. Lagen trädde i kraft den 1 juni 2018 (bet. 2017/18:AU6, rskr. 2017/18:165).

Utredningen för hållbart arbete över tid överlämnade delbetänkandet Tid för utveckling (SOU 2018:24) i mars 2018. Betänkandet har remitterats och ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

4.4.4 Resultat lönebildning

Inga arbetsdagar förlorades på grund av konflikt under avtalsrörelsen

Avtalsrörelsen 2017 omfattade ca 500 avtal och 2,3 miljoner löntagare. Avtalen blev i de flesta fall treåriga. Inga arbetsdagar förlorades på grund av konflikt under avtalsrörelsen.

Medlingsinstitutet förordnade medlare i 15 förbundsförhandlingar med varsel om stridsåtgärder under 2017 (se tabell 4.8).

Tabell 4.8 Antal medlingsärenden i riksavtalsförhandlingar

Antal						
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antal medlingsärenden	23	25	6	2	27	15

Källa: Medlingsinstitutet.

Under 2017 förlorades inga arbetsdagar på grund av stridsåtgärder i förbundsförhandlingar. Totalt förlorades 2 570 arbetsdagar på grund av stridsåtgärder (se tabell 4.9).

Tabell 4.9 Antal förlorade arbetsdagar på grund av konflikt

Antal						
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antal förlorade arbetsdagar	37 072	7 084	3 450	234	10 417	2 570

Källa: Medlingsinstitutet.

Löneutvecklingen är fortsatt positiv

Enligt de preliminära utfallen från konjunkturlönestatistiken uppgick löneutvecklingen 2017 till 2,3 procent. De avtalsmässiga löneökningarna beräknas, enligt Medlingsinstitutet, till 2,15 procent i de centrala avtalen.

Tabell 4.10 Löneutvecklingen på hela arbetsmarknaden

Procentuell förändring jämfört med föregående år

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Löneutveckling	3,0	2,5	2,8	2,4	2,4	2,3

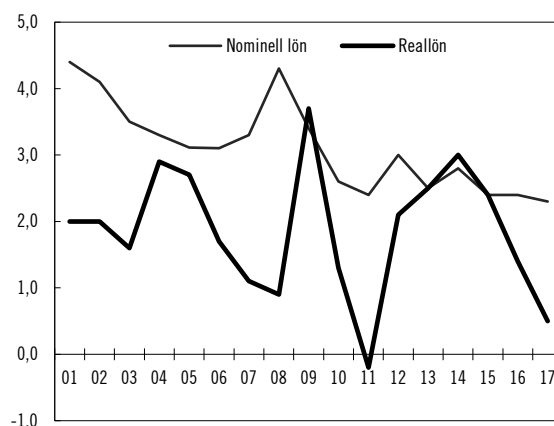
Källa: Medlingsinstitutet.

Reallöneutvecklingen, mätt som den nominella lönen enligt konjunkturlönestatistiken, justerad för inflationen mätt med konsumentprisindex (KPI), uppgick enligt preliminära beräkningar till 0,5 procent 2017.

Reallönerna har ökat med sammanlagt 65 procent mellan 1995 och 2017.

Diagram 4.8 Nominell och real löneutveckling

Procentuell förändring jämfört med föregående år

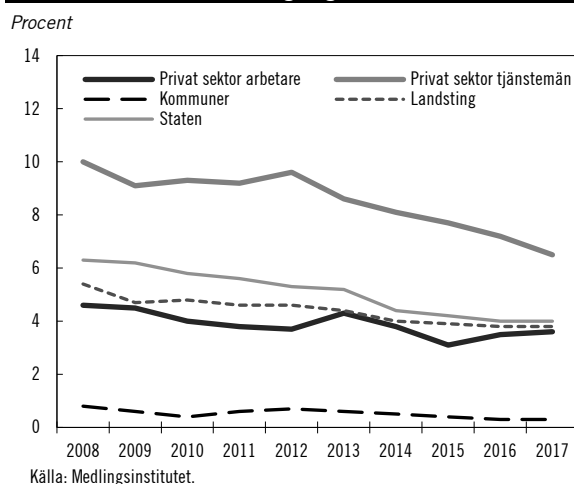
Anm.: Reallön är nominell timlöneökning enligt konjunkturlönestatistiken justerad med konsumentprisindex (KPI).

Källor: Medlingsinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Under perioden 2014–2017 ökade arbetskraftskostnaderna i euroområdet med i genomsnitt 1,5 procent per år. För svensk del ökade arbetskraftskostnaderna med i genomsnitt 2,8 procent per år mellan 2014 och 2017.

Löneskillnaden mellan kvinnor och män fortsätter att minska

Diagram 4.9 Löneskillnader mellan kvinnor och män sektorsvis efter standardavvägning

Löneskillnaden mellan kvinnor och män fortsätter att minska. En jämförelse av kvinnors och mäns genomsnittliga löner för hela arbetsmarknaden visar att kvinnor hade 88,7 procent av mäns lön 2017, dvs. att löneskillnaden mellan kvinnor och män är 11,3 procent. Det är en minskning med 0,7 procentenheter jämfört med 2016. Den enskilt viktigaste förklaringen till löneskillnaden är att kvinnor och män arbetar inom olika yrken och att dessa yrken har olika lönelägen.

Mätt med hjälp av standardavvägning, som tar hänsyn till skillnader i yrke, sektor, ålder, utbildning och arbetstid, är kvinnors lön i genomsnitt 95,7 procent av mäns, dvs. en oförklarad löneskillnad mellan kvinnor och män på 4,3 procent för hela arbetsmarknaden. Det är en minskning med 0,2 procentenheter jämfört med 2016.

Mellan 2005 och 2017 minskade den samlade ovägda löneskillnaden med 5 procentenheter. Den standardavvägda löneskillnaden på hela arbetsmarknaden minskade med 2,5 procentenheter mellan 2005 och 2017. Den största oförklarade löneskillnaden, 6,5 procent, återfinns bland tjänstemän i privat sektor (se även utg.omr. 2, avsnitt 6 avseende kvinnors och mäns lön inom staten).

En handlingsplan för jämställda livsinkomster (A2017/02477/ARM) som beskriver nuläge och problem i flertalet frågor som påverkar livsinkomster har tagits fram. I handlingsplanen presenteras åtgärder för att minska inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män.

4.5 Budgetförslag

2.1 Arbetsmiljöverket

Tabell 4.11 Anslagsutveckling 2:1 Arbetsmiljöverket

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags-sparande	Resultat
2017	Utfall	743 496	-235	
2018	Anslag	788 225 ¹	Utgifts-prognos	788 015
2019	Förslag	767 594		
2020	Beräknat	778 360 ²		
2021	Beräknat	770 120 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 767 339 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 749 594 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Arbetsmiljöverkets förvaltningsutgifter samt för utgifter för statsbidrag till de centrala arbetstagarorganisationerna för den regionala skyddsombudsverksamheten. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till myndigheter samt statsbidrag till arbetsmarknadens parter för metodutveckling av myndighetsgemensam kontroll.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.12 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	7 065	-8 017	-952
Prognos 2018	6 500	-6 200	300
Budget 2019	6 000	-6 000	0

Uppdragsverksamheten omfattar huvudsakligen den särskilda informationsverksamheten, men även försäljning från informationssystemet om arbetsskador (ISA). Den särskilda informationsverksamheten består främst av försäljning av verkets föreskrifter. Det ackumulerade resultatet för 2017 var -259 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:1 *Arbetsmiljöverket* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 20 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: Arbetsmiljöverket beslutar om bidrag under anslaget för den regionala skyddsombudsverksamheten som medför utgifter kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:1 *Arbetsmiljöverket* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 20 000 000 kronor 2020.

Tabell 4.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:1 Arbetsmiljöverket

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	19 090	19 970	20 000	
Nya åtaganden	19 970	20 000	20 000	
Infriade åtaganden	-19 090	-19 970	-20 000	-20 000
Utestående åtaganden	19 970	20 000	20 000	
Erhållet/förslaget bemyndigande	20 000	20 000	20 000	

Regeringens överväganden

I tabell 4.14 redovisas förändringar på anslaget till följd av beslut summerat från tidigare budgetpropositioner som påverkar anslagsnivån 2019 och framåt. De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare aviserade minskningen av anslaget med 1,6 miljoner kronor i huvudsak genomförs för att finansiera ökningen av anslaget 2:6 *Myndigheten för arbetsmiljökunskap* inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Minskningen bedöms inte påverka den verksamhet som finansieras under anslaget i någon större utsträckning.

Regeringen föreslår att 767 594 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Arbetsmiljöverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 778 360 000 kronor respektive 770 120 000 kronor.

Tabell 4.14 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Arbetsmiljöverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	763 225	763 225	763 225
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 011	17 060	27 075
Beslut	-1 642	-1 925	-20 180
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	767 594	778 360	770 120

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.2 Arbetsdomstolen

Tabell 4.15 Anslagsutveckling 2:2 Arbetsdomstolen

Tusental kronor

2017	Utfall	30 288	Anslags-sparande	3 277
2018	Anslag	34 330 ¹	Utgifts-prognos	31 469
2019	Förslag	34 688		
2020	Beräknat	35 164 ²		
2021	Beräknat	35 583 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 34 688 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 34 688 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Arbetsdomstolens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 34 688 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Arbetsdomstolen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 35 164 000 kronor respektive 35 583 000 kronor.

Tabell 4.16 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Arbetsdomstolen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	34 330	34 330	34 330
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	358	834	1 253
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	34 688	35 164	35 583

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)

Tabell 4.17 Anslagsutveckling 2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	30 866		2 356
2018	Anslag	33 722 ¹	Utgifts-prognos	32 222
2019	Förslag	33 722		
2020	Beräknat	33 722		
2021	Beräknat	33 722		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges medlemsavgift till Internationella arbetsorganisationen (ILO). Högst 1 100 000 kronor får användas för utgifter för deltagande i ILO:s verksamhet och för ILO-kommittén. Medlemsavgiften i svenska kronor bestäms av den svenska kronans växelkurs mot den schweiziska francen vid utbetalningsdagen i början av 2019.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 33 722 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Internationella arbetsorganisationen (ILO)* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 33 722 000 respektive år.

Tabell 4.18 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	33 722	33 722	33 722
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	33 722	33 722	33 722

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

2:4 Medlingsinstitutet

Tabell 4.19 Anslagsutveckling 2:4 Medlingsinstitutet

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	53 218		6 989
2018	Anslag	58 449 ¹	Utgifts-prognos	52 364
2019	Förslag	59 597		
2020	Beräknat	60 605 ²		
2021	Beräknat	61 611 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 59 597 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 59 597 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Medlingsinstitutets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 59 597 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Medlingsinstitutet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 60 605 000 kronor respektive 61 611 000 kronor.

Tabell 4.20 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Medlingsinstitutet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	58 449	58 449	58 449
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 148	2 156	3 162
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	59 597	60 605	61 611

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2:5 Arbetslivspolitik

Tabell 4.21 Anslagsutveckling 2:5 Arbetslivspolitik

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifts- prognos	Anslags- sparande	Övrigt
2017	Utfall	29 918		82
2018	Anslag	25 000 ¹		24 700
2019	Förslag	25 000		
2020	Beräknat	25 000		
2021	Beräknat	25 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att finansiera forskning om arbetsliv. Anslaget omfattar också vissa utgifter för stöd till företagshälsovårdens kompetensförsörjning.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget för 2019 föreslås uppgå till samma nivå som anvisades i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen föreslår att 25 000 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Arbetslivspolitik* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 25 000 000 kronor respektive år.

Tabell 4.22 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:5 Arbetslivspolitik

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	25 000	25 000	25 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	25 000	25 000	25 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

2:6 Myndigheten för arbetsmiljökunskap

Tabell 4.23 Anslagsutveckling 2:6 Myndigheten för arbetsmiljökunskap

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifts- prognos	Anslags- sparande
2017	Utfall		
2018	Anslag	18 800 ¹	18 574
2019	Förslag	33 193	
2020	Beräknat	35 633 ²	
2021	Beräknat	36 031 ³	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 35 167 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 35 167 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för arbetsmiljökunskaps förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Myndigheten för arbetsmiljökunskap startade 1 juni 2018. Anslagsnivån för 2019 har därför i enlighet med de principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition justerats för att nödvändig verksamhet ska kunna upprätthållas. Regeringen föreslår att 33 193 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 *Myndigheten för arbetsmiljökunskap* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 35 633 000 kronor respektive 36 031 000 kronor.

Myndighetens finansiering sker enligt den information som lämnades i budgetpropositionen för 2018.

Tabell 4.24 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:6 Myndigheten för arbetsmiljökunskap

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	18 800	18 800	18 800
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	193	445	660
Beslut	14 200	16 388	16 571
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	33 193	35 633	36 031

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Studiestöd

15

Förslag till statens budget för 2019

Studiestöd

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	4
Diagramförteckning	6
1 Förslag till riksdagsbeslut	7
2 Utgiftsområde 15 Studiestöd.....	9
2.1 Principer för utformningen av denna proposition	9
2.2 Omfattning.....	10
2.3 Utgiftsutveckling	11
2.4 Mål för området.....	12
2.5 Resultatredovisning.....	13
2.5.1 Unga studerande på gymnasial nivå i Sverige.....	14
2.5.2 Vuxna studerande med studiestartsstöd på grundläggande och gymnasial nivå.....	15
2.5.3 Vuxna studerande med studiemedel på grundläggande och gymnasial nivå	16
2.5.4 Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige.....	17
2.5.5 Studerande utomlands	19
2.5.6 Studerande med barn	20
2.5.7 Studieekonomi	21
2.5.8 Lånebenägenhet och den enskildes skuldsättning	22
2.5.9 Låntagare och den totala skulden	24
2.5.10 Studiestödsadministrationen.....	26
2.6 Budgetförslag.....	28
2.6.1 1:1 Studiehjälp.....	28
2.6.2 1:2 Studiemedel.....	29
2.6.3 1:3 Avsättning för kreditförluster	31
2.6.4 1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor	33
2.6.5 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk.....	34
2.6.6 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	35
2.6.7 1:7 Studiestartsstöd	36
2.6.8 1:8 Centrala studiestödsnämnden.....	36
2.6.9 Lån i Riksgäldskontoret	37
2.6.10 1:9 Överklagandenämnden för studiestöd	37

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	7
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden.....	7
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 15 Studiestöd.....	11
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 15 Studiestöd....	11
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 15 Studiestöd	12
Tabell 2.4	Antal studiestödstagare och utbetalda belopp	13
Tabell 2.5	Unga studerande på gymnasial nivå.....	15
Tabell 2.6	Vuxna studerande med studiemedel	17
Tabell 2.7	Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige med studiemedel	19
Tabell 2.8	Studerande utomlands	20
Tabell 2.9	Tilläggsbidrag till studerande med barn	21
Tabell 2.10	Studerandes lånebenägenhet på olika utbildningsnivåer i Sverige	22
Tabell 2.11	Studerande med studielån, tilläggs lån och merkostnadslån i Sverige och utomlands.....	24
Tabell 2.12	Andel inbetalt av debiterat belopp under det första betalningsåret fördelat på bosättning.....	25
Tabell 2.13	CSN:s genomsnittliga handläggningstider	27
Tabell 2.14	Nyckeltal för CSN:s service och information	27
Tabell 2.15	Anslagsutveckling 1:1 Studiehjälp	28
Tabell 2.16	Antal studerande och genomsnittliga belopp för studiehjälp, utfall 2017 och prognos 2018–2022.....	28
Tabell 2.17	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Studiehjälp	29
Tabell 2.18	Anslagsutveckling 1:2 Studiemedel	29
Tabell 2.19	Antal studerande och genomsnittligt belopp för studiemedel, utfall 2017, prognos 2018 och beräknat för 2019–2021	30
Tabell 2.20	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Studiemedel	31
Tabell 2.21	Anslagsutveckling 1:3 Avsättning för kreditförluster	31
Tabell 2.22	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Avsättning för kreditförluster	32
Tabell 2.23	Anslagsutveckling 1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor.....	33
Tabell 2.24	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor	34
Tabell 2.25	Anslagsutveckling 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	34
Tabell 2.26	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	34
Tabell 2.27	Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål.....	35
Tabell 2.28	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål.....	35
Tabell 2.29	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål.....	36

Tabell 2.30	Anslagsutveckling 1:7 Studiestartsstöd	36
Tabell 2.31	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Studiestartsstöd	36
Tabell 2.32	Anslagsutveckling 1:8 Centrala studiestödsnämnden	36
Tabell 2.33	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Centrala studiestödsnämnden	37
Tabell 2.34	Anslagsutveckling 1:9 Överklagandenämnden för studiestöd.....	37
Tabell 2.35	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Överklagandenämnden för studiestöd	38

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Antal studerande med inackorderingstillägg och extra tillägg.....	14
Diagram 2.2	Antal studerande med studiestartsstöd, fördelat efter studienivå och omfattning.....	16
Diagram 2.3	Antal vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå, fördelat på folkhögskolor och komvux	17
Diagram 2.4	Andel vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå med studiemedel av det totala antalet studerande på dessa nivåer.....	17
Diagram 2.5	Antal studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel	18
Diagram 2.6	Andel studerande med studiemedel av det totala antalet studerande inom olika eftergymnasiala utbildningsformer	19
Diagram 2.7	Antal studerande med studiemedel vid utlandsstudier på olika utbildningsnivåer	20
Diagram 2.8	Antal studerande med tilläggsbidrag	21
Diagram 2.9	Jämförelse mellan utveckling av studiemedelsbeloppen och konsumentprisindex	21
Diagram 2.10	Studerandes lånebenägenhet fördelat på kön.....	22
Diagram 2.11	Studerandes lånebenägenhet för studier i Sverige fördelat på åldersgrupper och kön	23
Diagram 2.12	Andel studerande med tilläggs lån på olika utbildningsnivåer	23
Diagram 2.13	Andel studerande i Sverige med merkostnadslån på olika utbildningsnivåer	23
Diagram 2.14	Antal studerande utomlands med merkostnadslån	23
Diagram 2.15	Genomsnittlig skuld på annuitetslån för nya återbetalningsskyldiga fördelat på studienivå och kön	24
Diagram 2.16	Reserverade låneförluster, fördelat på lånetyp och återkrav	25
Diagram 2.17	Antal beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl	26
Diagram 2.18	Folkmängd 16–20 år 2016 och 2017 samt prognos 2018–2021.....	29

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 228 700 000 000 kronor (avsnitt 2.6.9).
2. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 15 Studiestöd enligt tabell 1.1.
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst det belopp och inom den tidsperiod som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag		
1:1	Studiehjälp	4 267 138
1:2	Studiemedel	16 867 156
1:3	Avsättning för kreditförluster	1 844 552
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	148 949
1:5	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	62 150
1:6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål	29 000
1:7	Studiestartsstöd	909 000
1:8	Centrala studiestödsnämnden	880 340
1:9	Överklagandenämnden för studiestöd	14 671
Summa		25 022 956

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
1:6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål	4 000	2020
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		4 000	

2 Utgiftsområde 15 Studiestöd

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångs. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finans m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budget för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt.
- Anslag som avser regelstyrda transfererings-system har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i

samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är conse-

kvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021. Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denn proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar utgifter för ekonomiskt stöd till enskilda under studier och utgifter för vissa studiesociala insatser. Även utgifter för hanteringen av studiestöden, som huvudsakligen sköts av Centrala studiestödsnämnden (CSN), och ärendehantering inom Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) hör till utgiftsområdet.

Inom utgiftsområdet föreslås att medel ska anvisas för:

- studiehjälp i form av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg för studerande inom främst gymnasieskolan,
- studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag för studerande med barn,
- statens utgifter för räntor för studielån tagna i Riksgäldskontoret,
- inleverans av kapital till Riksgäldskontoret till följd av avskrivning av studielån som tagits före 2014 och avsättning för förväntade förluster på utlåning fr.o.m. 2014,
- kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning och annan lärlingsliknande utbildning,
- bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk,
- bidrag till vissa studiesociala ändamål,
- studiestartsstöd i form av stöd och tilläggsbidrag för studerande med barn,
- administration av studiestöd,
- administration av lån för körkortsutbildning,
- administration av hemutrustningslån, och
- hantering av överklaganden vid ÖKS.

Vissa studiestöd är rättighetsstyrda och anslagsbelastningen styrs därför till stor del av reglerna om lån och bidrag. Anslagsbelastningen är också beroende av antalet studerande i utbildningar som berättigar till studiestöd, de studerandes val att ansöka om studiestöd, räntekostnader för den totala studielåneskulden i Riksgäldskontoret och avsättning för förväntade förluster vid nytulning. Utgiften för vissa andra studiestöd begränsas av anvisade eller tilldelade medel och efterfrågan på dessa stöd.

Bestämmelserna som reglerar rätten till studiehjälp och studiemedel samt återbetalningen av studielån finns främst i studiestödslagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655). Bestämmelser om studiestartsstöd finns främst i lagen (2017:527) om studiestartsstöd och i förordningen (2017:532) om studiestartsstöd.

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
1:1 Studiehjälp	3 430	4 170	4 084	4 267	4 341	4 455
1:2 Studiemedel	13 061	16 371	13 948	16 867	17 085	17 574
1:3 Avsättning för kreditförluster	1 879	1 879	1 809	1 845	1 897	1 937
1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor	356	172	171	149	211	383
1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	51	62	52	62	62	62
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	28	29	29	29	27	27
1:7 Studiestartsstöd	24	909	317	909	909	909
1:8 Centrala studiestödsnämnden	827	875	889	880	893	905
1:9 Överklagandenämnden för studiestöd	14	14	14	15	15	15
Totalt för utgiftsområde 15 Studiestöd	19 671	24 481	21 315	25 023	25 441	26 267

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	24 353	24 353	24 353
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	11	24	36
Beslut	1 031	880	658
Övriga makroekonomiska förutsättningar	352	726	1 251
Volymmer	-582	-468	-244
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt	-142	-74	213
Ny ramnivå	25 023	25 441	26 267

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Inom utgiftsområdet ingår utgifter för studiestöd, framför allt studiehjälp och studiemedel. De samlade kostnaderna inom utgiftsområdet uppgick 2017 till 19,7 miljarder kronor. Prognosen för 2018 visar på en ökning med ca 1,6 miljarder kronor. Föreslagen anslagsnivå för utgiftsområdet 2019 är 25 miljarder kronor.

Anslagsförändringar till följd av i denna proposition redovisade principer

På grund av föreslagna anslagsförändringar enligt de redovisade principerna och de satsningar som

riksdagen tidigare har beslutat om bedöms utgifterna öka med 1 031 miljoner kronor 2019. För 2019 och 2020 beräknas utgifterna öka med 880 miljoner kronor respektive 658 miljoner kronor.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

Jämfört med de beräkningar som gjordes i budgetpropositionen för 2018 bedöms utgifterna för 2019 öka med 352 miljoner kronor på grund av prisbasbelopps- och ränteförändringar. För 2020 och 2021 beräknas utgifterna öka med 726 miljoner kronor respektive 1 251 miljoner kronor.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer och övriga anslagsförändringar

På grund av förändrade volymer bedöms utgifterna minska med 582 miljoner kronor 2019. För 2020 och 2021 beräknas utgifterna minska med 468 miljoner kronor respektive 244 miljoner kronor. Vidare bedöms utgifterna minska med 142 miljoner kronor 2019 på grund av förändringen av regleringsbeloppen när det gäller den statliga ålderspensions avgiften. Utgifterna beräknas minska med 74 miljoner kronor 2020 och beräknas öka med 213 miljoner kronor 2021.

**Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad.
Utgiftsområde 15 Studiestöd**

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	22 702
Verksamhetsutgifter ²	2 320
Investeringar ³	
Summa ramnivå	25 022

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.4 Mål för området

Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Studiestödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden.

Målen för studiestödet slogs fast i samband med studiestödsreformen 2001 (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 1999/2000:96) och förtydligades något genom riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:UbU2, rskr. 2015/2016:58).

2.5 Resultatredovisning

Tabell 2.4 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp
Milljoner kronor

	2015			2016			2017			Utbetalt bidrag ¹	Utbetalt lån
	Antal	Kvinnor (%)	Män (%)	Antal	Kvinnor (%)	Män (%)	Antal	Kvinnor (%)	Män (%)		
Studiehjälp	398 533	48	52	397 646	48	52	408 081	47	53	3 355	
Varav											
Utland	1 175	66	34	1 210	67	33	1 324	64	36	12	
Studiestartsstöd							804	57	43	24	
Studiemedel	509 512			502 342			499 799			10 301	18 062
Varav											
Grundläggande nivå	22 177	70	30	22 061	69	31	21 039	68	32	463	135
Gymnasial nivå	112 766	59	41	108 777	60	40	107 571	60	40	2 301	1 834
Eftergymnasial nivå	341 418	60	40	339 951	59	41	340 781	59	41	7 038	13 901
Utlandsstudier	33 151	58	42	31 553	58	42	30 503	58	42	499	2 192
Studiemedelsräntor och avskrivningar²										2 236	
Bidrag till vissa med funktionsnedsättning i gymnasieskolan	401	46	54	384	44	56	354	45	55	37	
Läringsersättning	9 605	38	62	11 013	39	61	12 303	39	61	70	
Bidrag vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	156	58	42	159	68	32	149	60	40	1	
Studielitteratur	13 020	72	28	9 558	72	28	11 422	72	28		-
Totalt antal studiestödstagare	918 207			911 544			920 793	x	x		

Anm.: Tabellen visar det bruttoräknade antalet stödtagare per studiestöd. När antalet stödtagare redovisas fördelat per bidrags- eller utbildningsnivå och sedan summeras blir de som fått utbetalningar på fler än en nivå under året dubbelräknade.

¹ Belopp för studiemedel inkluderar tilläggsbidrag.

² Siffran avser anslagsbelastningen i statsbudgeten för studiemedelsräntor och avskrivningar.

Källor: Centrala studiestödsnämnden, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Myndigheten för tillgängliga medel.

I detta avsnitt redovisas resultatet av statens insatser inom studiestödsverksamheten. Resultaten för varje studiestöd redovisas per studerandegrupp fördelat på grundläggande och gymnasial nivå (t.ex. kommunal vuxenutbildning och folkhögskoleutbildning) respektive eftergymnasial nivå (t.ex. högskoleutbildning och yrkeshögskoleutbildning). Resultaten presenteras genomgående efter kön.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 15) aviserades att resultatredovisningen för utgiftsområdet ska ses över med anledning av utbildningsutskottets uppföljning av utgiftsområdets indikatorer. Utbildningsutskottet har konstaterat att det inte framgår varför just dessa indikatorer har valts ut och varför en indikator har kopplats till ett visst

delmål. Utskottet anser även, när det gäller jämställdhetsperspektivet i det rekryterande målet, att det saknas en bedömning av måluppfyllelsen ur ett jämställdhetsperspektiv (se bet. 2016/17:UbU2 och 2017/18:UbU2).

En översyn har påbörjats vilken har lett till att antalet indikatorer har minskat i antal och reviderats. I det rekryterande målet har jämställdhetsperspektivet tydliggjorts. De indikatorer som nu valts bedöms vara mer relevanta för att beskriva måluppfyllelsen för området.

Det finns en nära koppling mellan det rekryterande och det utjämnande målet på så sätt att båda målen handlar om att studiestödet ska bidra till att personer som inte annars skulle ha påbörjat studier gör det. Det rekryterande målet är dock av mer generell karaktär, dvs. studiestödet bör vara utformat på ett sådant sätt att det rekryterar

bredare grupper till studier, medan det utjämnande målet mer kan definieras som att studiestödet ska vara selektivt rekryterande, dvs. det bör vara utformat på ett sådant sätt att det i vissa fall specifikt riktar sig till att rekrytera särskilda grupper till studier. När det gäller att studiestödet ska ha en god effekt på samhälls-ekonomin över tiden har fokus lagts på att den del av studiestödet som utgörs av lån ska betalas fullt ut.

I respektive avsnitt anges vilka indikatorer som har valts ut för att mäta måluppfyllelsen. I år har även en mer utförlig beskrivning lämnats under varje avsnitt om hur de indikatorer som valts ut bidrar till måluppfyllelsen.

2.5.1 Unga studerande på gymnasial nivå i Sverige

Studiehjälp består av studiebidrag, extra tillägg och inackorderingstillägg och lämnas främst till studerande i gymnasieskolan. Så kallade Rg-bidrag lämnas för kostnader för mat, boende och hemresor vid viss gymnasieutbildning för elever med dövhet och hörselnedsättning vid riksgymnasierna i Örebro samt till svårt rörelsehindrade elever i särskilt anpassad utbildning. Elever i gymnasial lärlingsutbildning och elever i lärlingsliknande utbildning inom introduktionsprogrammen kan få en kostnadsersättning, så kallad lärlingsersättning.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Den indikator som används för att mäta utjämnande effekt är:

- andel studerande med inackorderingstillägg och extra tillägg.

Inackorderingstillägget syftar till att undanröja geografiska hinder för gymnasieutbildning och till att minska de merkostnader som uppstår för familjer där barnen måste inackorderas på skolorten för att genomgå sin utbildning. Det extra tillägget syftar till att förbättra möjligheterna för ungdomar från inkomstsvaga hushåll att kunna bedriva studier. De båda stöden kan därför anses ha en utjämnande effekt, dvs. vara selektivt rekryterande, och används därför för att

mäta den utjämnande effekten inom studiehjälpen.

Resultat

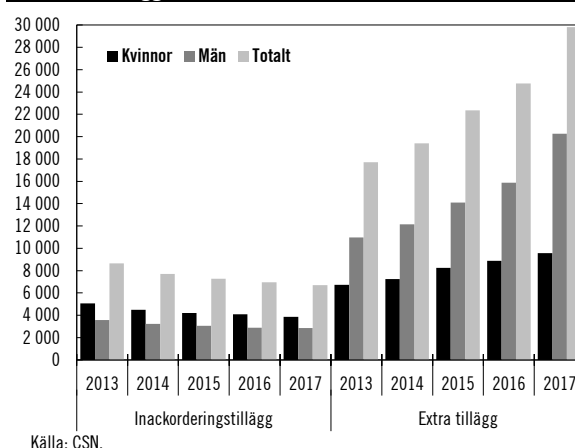
Under 2017 fick ca 406 100 studerande, varav 199 200 kvinnor och 220 900 män, studiebidrag inom studiehjälpen för studier i Sverige. Det är en ökning med ca 3 procent jämfört med föregående år. Av de elever som hade studiebidrag gick 71 procent i kommunala gymnasieskolor och 27 procent i fristående gymnasieskolor. Omkring 2 procent studerade på folkhögskolor och i den kommunala vuxenutbildningen.

Knappt 2 procent av samtliga studerande med studiehjälp fick inackorderingstillägg under 2017. Det motsvarar ca 6 700 studerande, varav andelen kvinnor var 58 procent och andelen män 42 procent.

Under 2017 lämnades extra tillägg till drygt 7 procent av de studerande med studiehjälp. Detta motsvarar ca 29 800 studerande, varav andelen kvinnor var 32 procent och andelen män 68 procent. Andelen män har ökat med 4 procentenheter jämfört med föregående år.

Under 2017 fick drygt 90 procent av de studerande med extra tillägg den högsta bidragsnivån. Berättigade till den bidragsnivån är personer i hushåll vars inkomst understiger 85 000 kronor per år.

Diagram 2.1 Antal studerande med inackorderingstillägg och extra tillägg

Knappt 25 500 studerande har fått sin studiehjälp indragen på grund av ogiltigt frånvaro under läsåret 2016/17. Det motsvarar knappt 8 procent av det totala antalet studerande med studiehjälp, vilket är en marginell ökning jämfört med föregående läsår. Det var fler män än kvinnor som fick

indragen studiehjälp, 63 procent män och 37 procent kvinnor. En stor andel av de som rapporterats för ogiltig frånvaro får ett återkrav avseende den studiehjälp som redan har hunnit betalas ut.

Under 2017 fick drygt 350 studerande Rg-bidrag, vilket innebär en minskning jämfört med föregående år. Av de studerande som fick Rg-bidrag var 45 procent kvinnor och 55 procent män.

I januari 2014 infördes en kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning, s.k. lärlingsersättning, på 1 000 kronor per studiemånad. Under 2017 betalade CSN ut drygt 70 miljoner kronor i lärlingsersättning, vilket är en ökning jämfört med föregående år då 62 miljoner kronor betalades ut. Cirka 12 300 elever fick lärlingsersättning under året. Av dessa var 39 procent kvinnor och 61 procent män.

Tabell 2.5 Unga studerande på gymnasial nivå

Antal studerande och utbetalade bidrag

	Antal 2017	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Utgifter 2017 (mnkr)
Studiehjälp i Sverige	406 757	47	53	3 344
Studiebidrag	406 125	47	53	3 105
Inackorderings-tillägg	6 712	58	42	62
Extra tillägg	29 810	32	68	177
Lärlingsersättning	12 303	39	61	70
Rg-bidrag	354	45	55	37

Källa: CSN.

2.5.2 Vuxna studerande med studiestartsstöd på grundläggande och gymnasial nivå

Vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå kan under vissa förutsättningar få studiestartsstöd.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Den indikator som används för att mäta den utjämnande effekten är:

- Antal vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå med studiestartsstöd, även fördelat efter kön.

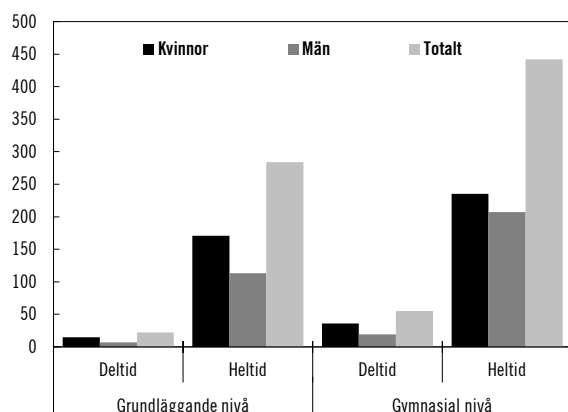
Studiestartsstödet syftar till att rekrytera personer med kort tidigare utbildning och stort utbildningsbehov som annars inte hade valt att studera, i syfte att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet har således en utjämnande effekt eftersom det är selektivt rekryterande. Antalet studerande med studiestartsstöd används därför för att mäta den utjämnande effekten.

Resultat

Studiestartsstödet infördes den 2 juli 2017. Under 2017 lämnades studiestartsstöd till ca 800 studerande. Av dessa var ca 57 procent kvinnor och 43 procent män. Andelen studerande på gymnasial nivå var 62 procent och andelen studerande på grundläggande nivå var 38 procent. Av de studerande på gymnasial nivå var 55 procent kvinnor och 45 procent män. På grundläggande nivå var 61 procent av de studerande kvinnor och 39 procent män. De flesta som studerade med studiestartsstöd under 2017 studerade inom kommunal vuxenutbildning (komvux), ca 730 personer. Knappt 80 personer studerade på folkhögskola. De flesta studerande med studiestartsstöd var mellan 25 och 34 år. I den åldersgruppen var männen i majoritet medan det i övriga åldersgrupper var en större andel kvinnor än män.

Av de som studerade med studiestartsstöd fick 420 studerande tilläggsbidrag. Av dessa var 73 procent kvinnor.

Under andra kalenderhalvåret 2017 var 271 av Sveriges 290 kommuner anslutna till studiestartsstödet. Av dessa var det 177 kommuner som lämnade in minst en ansökan om studiestartsstöd under hösten 2017.

Diagram 2.2 Antal studerande med studiestartsstöd, fördelat efter studienivå och omfattning

Källa: CSN.

2.5.3 Vuxna studerande med studiemedel på grundläggande och gymnasial nivå

Studiemedel består av studiebidrag och studielån och kan bl.a. lämnas till vuxna studerande på gymnasial och grundläggande nivå. Det finns två olika nivåer på bidraget, en generell och en högre nivå. Den högre bidragsnivån kan bl.a. lämnas för studier på grundläggande och gymnasial nivå till vuxna studerande som saknar sådan utbildning.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Den indikator som används för att mäta rekryterande effekt är:

- andel vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå med studiemedel av det totala antalet studerande på dessa nivåer, även fördelat efter kön.

Studiestödet ska bl.a. bidra till ett högt deltagande i utbildning. Andelen vuxna studerande med studiemedel av samtliga studerande på grundläggande och gymnasial nivå används därför för att mäta den rekryterande effekten.

De indikatorer som används för att mäta utjämnande effekt är:

- andel studerande med den högre bidragsnivån av det totala antalet studerande med studiemedel på grundläggande och gymnasial nivå, och

- andel studerande med tilläggsloan av det totala antalet studerande med studiemedel på grundläggande och gymnasial nivå.

Den högre bidragsnivån riktar sig till vissa grupper med stort utbildningsbehov. Tilläggsloan syftar till att möjliggöra studier för personer ur olika samhällsgrupper som har en annan livssituation än ungdomsstuderande. Båda stöden syftar till att rekrytera vissa särskilda grupper till studier och kan därför anses ha en utjämnande effekt.

Resultat

Under 2017 fick ca 21 000 studerande studiemedel för studier på grundläggande nivå, vilket är ca 1 000 färre än under 2016. Av dessa studerande var 68 procent kvinnor. Ungefär 12 100 studerande fick studiemedel med den högre bidragsnivån under 2017, vilket är en minskning med 2 400 personer och motsvarar 58 procent av studiestödstagarna på grundläggande nivå. De som studerar med studiemedel på grundläggande nivå är äldre än studerande på andra nivåer. Under 2017 var 55 procent av de studerande på den nivån 30 år eller äldre, medan endast 32 procent av de studerande på gymnasial nivå var i samma ålder.

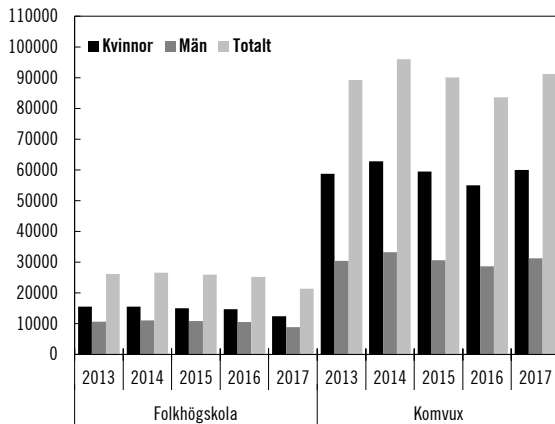
Under 2017 återfanns de flesta vuxenstuderande med studiemedel på grundläggande nivå, 85 procent, inom komvux. Resterande studerade på folkhögskola. Antalet studerande på grundskolenivå har minskat med 6 procent vid komvux medan antalet ökat med 2 procent vid folkhögskolorna.

Antalet personer med studiemedel för studier på gymnasial nivå uppgick 2017 till ca 107 600, vilket är en minskning med ca 1 200 personer jämfört med 2016. Av dessa var 60 procent kvinnor och 40 procent män. Cirka 33 000 studerande på gymnasial nivå fick under 2017 studiemedel med den högre bidragsnivån, vilket är en minskning med ca 600 personer jämfört med 2016. Andelen studerande med den högre bidragsnivån på gymnasial nivå var 31 procent, vilket är oförändrat jämfört med 2016. Ungefär 48 procent av de studerande var yngre än 25 år, medan 32 procent var 30 år eller äldre och 11 procent var 40 år eller äldre.

Av de som studerade med studiemedel på gymnasial nivå under 2017 läste ca 67 procent

inom komvux, 17 procent på folkhögskola och 16 procent på övriga gymnasiala utbildningar.

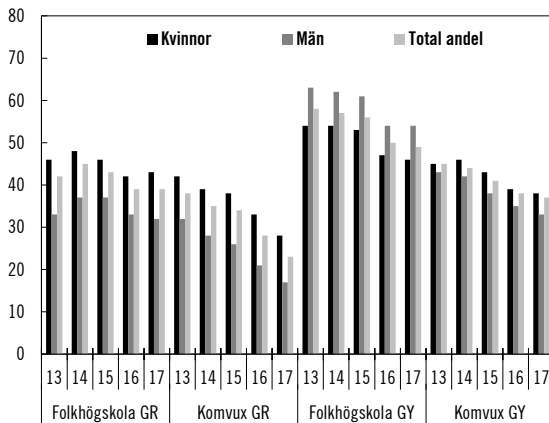
Diagram 2.3 Antal vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå, fördelat på folkhögskolor och komvux

Källa: CSN.

Andelen kvinnor av de studerande på grundläggande nivå inom komvux var 68 procent medan andelen män var 32 procent. På gymnasial nivå inom komvux var 65 procent kvinnor medan 35 procent var män. Motsvarande andelar för studerande på grundläggande nivå inom folkhögskolan var 68 procent kvinnor och 32 procent män. På gymnasial nivå inom folkhögskolan var knappt 57 procent kvinnor och drygt 43 procent män.

Diagram 2.4 Andel vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå med studiemedel av det totala antalet studerande på dessa nivåer

Källa: CSN.

Andelen studerande med studiemedel sett till det totala antalet studerande på komvux uppgick till 33 procent under det andra halvåret 2017. Andelen har minskat med 3 procentenheter jämfört med andra halvåret 2016. För kvinnor var andelen 36 procent och för män 29 procent. Andelen studerande med studiemedel sett till det totala

antalet studerande på folkhögskola uppgick till 50 procent under det andra halvåret 2017. Andelen har minskat med 1 procentenhet jämfört med det andra halvåret 2016. För kvinnor var andelen 48 procent och för män 53 procent.

Sedan 2011 får den högre bidragsnivån inom studiemedlen lämnas till vissa arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år för vissa studier på grundläggande eller gymnasial nivå inom komvux eller folkhögskola. Under 2017 fick ungefär 4 000 ungdomar studiemedel med den högre bidragsnivån. De ingår i det totala antalet studerande med det högre bidraget som redovisas nedan. Antalet ungdomar har minskat med ca 100 jämfört med föregående år. Majoriteten, 88 procent, studerade på gymnasial nivå medan 21 procent studerade på grundläggande nivå. Av de ungdomar som tog del av satsningen under 2017 var 45 procent kvinnor och 55 procent män.

Andelen studerande med tilläggs lån på grundläggande nivå var 2 procent, en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2016. På gymnasial nivå var motsvarande andel 6 procent, vilket är oförändrat jämfört med föregående år.

Tabell 2.6 Vuxna studerande med studiemedel

Antal studerande och utbetalade bidrag

	Antal 2017	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Utgifter 2017 (mnkr)
Grundläggande nivå	21 039	68	32	422
varav med den högre bidragsnivån	12 109	72	28	330
Gymnasial nivå	107 571	60	40	2 167
varav med den högre bidragsnivån	33 016	64	36	1 134
Totalt	128 610			2 589

Källa: CSN.

2.5.4 Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige

Det studiestöd som lämnas till studerande på eftergymnasial nivå i Sverige är studiemedel i form av bidrag och lån.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Den indikator som används för att mäta rekryterande effekt är:

- andel studerande med studiemedel av det totala antalet studerande på eftergymnasial nivå, även fördelat efter kön.

Studiestödet ska bl.a. bidra till ett högt deltagande i utbildning. Andelen studerande med studiemedel av samtliga studerande på eftergymnasial nivå används därför för att mäta den rekryterande effekten.

Den indikator som används för att mäta utjämnande effekt är:

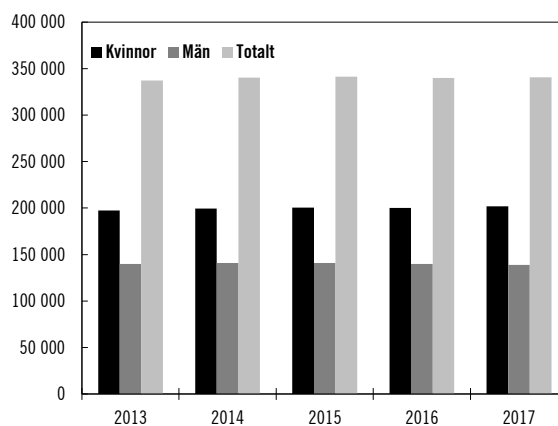
- andel studerande med tilläggsloan av det totala antalet studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå.

Tilläggsloanet syftar till att möjliggöra studier för personer ur olika samhällsgrupper som har en annan livssituation än ungdomsstuderande. Stödet syftar till att rekrytera vissa särskilda grupper till studier och kan därför anses ha en utjämnande effekt.

Resultat

Under 2017 studerade ca 340 800 personer på eftergymnasial nivå i Sverige med studiemedel, vilket är en ökning med ca 800 studerande jämfört med 2016. Under 2016 minskade antalet studerande på eftergymnasial nivå för första gången sedan 2011. Antalet ökade marginellt under 2017.

Diagram 2.5 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel

Källa: CSN.

De allra flesta studiemedelstagare på eftergymnasial nivå under 2017, ca 87 procent, studerade vid universitet eller högskola. Ungefär 11 procent var registrerade som studerande vid yrkeshögskoleutbildning. Resterande andel studerade inom övriga utbildningsformer.

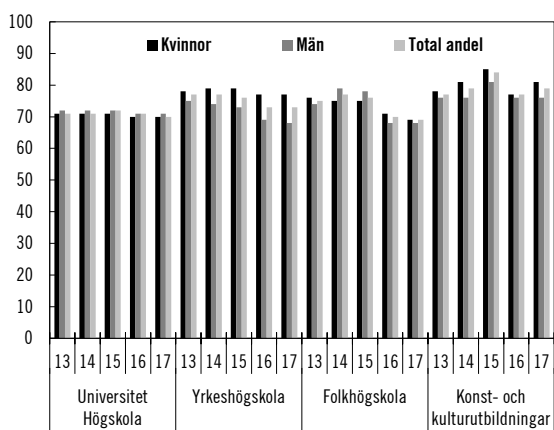
Studerande med det högre bidraget för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen var 430 personer under 2017, vilket är på ungefär samma nivå som 2016.

Andelen studerande med tilläggsloan på eftergymnasial nivå var 7 procent under 2017, en ökning med 1 procentenhet jämfört med föregående år.

Av de studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel 2017 var 51 procent yngre än 25 år och 20 procent 30 år eller äldre. Andelen som var 30 år eller äldre har ökat med 1 procentenhet jämfört med 2016, medan andelen studerande i gruppen yngre än 25 år har minskat med 1,8 procentenhet.

Under det andra halvåret 2017 studerade 70 procent av det totala antalet studerande på högskolenivå i Sverige med studiemedel och andelen har minskat med 1 procentenhet jämfört med det andra halvåret 2016. Fördelningen mellan män och kvinnor är i princip jämn. Störst andel studerande med studiemedel återfinns på studiestödsberättigande konst- och kulturutbildningar och inom yrkeshögskolan.

Diagram 2.6 Andel studerande med studiemedel av det totala antalet studerande inom olika eftergymnasiala utbildningsformer

Källa: CSN.

Som framgår av tabellen nedan är det fler kvinnor än män som har studiemedel för studier på eftergymnasial nivå, vilket är oförändrat jämfört med 2016. Under 2017 ökade antalet kvinnor med studiemedel på eftergymnasial nivå i Sverige med 1 procent medan antalet män minskade lika mycket.

Tabell 2.7 Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige med studiemedel

Antal studerande och utbetalade bidrag

	Antal 2017	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Utgifter 2017 (mnkr)
Eftergymnasial nivå	340 800	59	41	6 774

Källa: CSN.

Studielitteratur för vissa högskolestuderande

Högskolestuderande med en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning kan få låna anpassad studielitteratur genom Myndigheten för tillgängliga medier (MTM). MTM producerar och förvärvar talböcker, både svenska och utländska, och punktskriftsböcker för högskolestuderande med läsnedsättning.

MTM har under 2017 fortsatt arbetet med att effektivisera produktions- och distributionsprocessen. Detta har lett till att kötiden förkortats med ytterligare sex dagar för kurslitteratur som talbok. Antalet producerade och förvärvade titlar har ökat med 92 stycken till 1 770 titlar. Produktionen av talböcker har ökat på grund av ökad efterfrågan. Förvärven av talböcker från högskolorna fortsätter att minska, då högskolorna väljer att använda andra hjälpmedel än

inläsning för mindre omfattande material. Antalet lån fortsätter att öka och uppgick till ca 115 600 under 2017, att jämföra med 2016 då antalet lån var ca 113 100.

2.5.5 Studerande utomlands

Studerande under 20 år kan i vissa fall få studiebidrag för studier utomlands på gymnasial nivå i form av studiebidrag, inackorderingstillägg, extra tillägg och ersättning för dagliga resor. Studiemedel kan lämnas för gymnasiala och eftergymnasiala studier utomlands. Rätten till studiemedel för studier på gymnasial nivå utanför EES och Schweiz är dock begränsad. Förutom ordinarie bidrag och lån kan även merkostnadslån för bl.a. undervisningsavgifter och resor lämnas.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Den indikator som används för att mäta rekryterande effekt är:

- andelen studerande utomlands med studiemedel på gymnasial och eftergymnasial nivå av samtliga studerande med studiemedel på dessa nivåer, även fördelat efter kön.

Studiestödet ska bl.a. bidra till ett högt deltagande i utbildning. Andelen studerande med studiemedel av samtliga studerande på gymnasial och eftergymnasial nivå används därför för att mäta den rekryterande effekten.

Resultat

Studiehjälp

Antalet studerande med studiehjälp för studier utomlands på gymnasial nivå uppgick till drygt 1 300 under 2017. Sammantaget ökade antalet studerande med studiehjälp för studier utomlands med 9 procent jämfört med 2016. Av dessa fick drygt 300 personer inackorderingstillägg och ett fåtal personer fick extra tillägg eller ersättning för dagliga resor.

Studiemedel

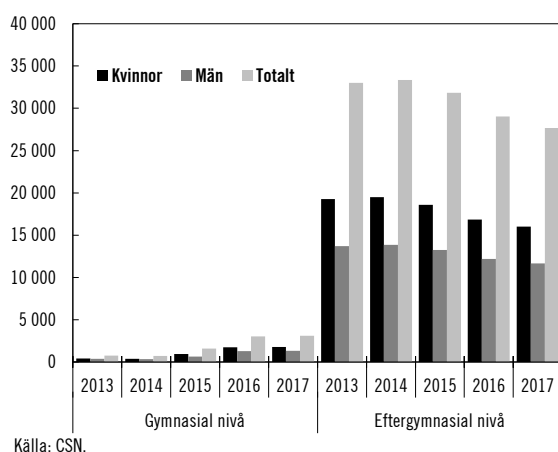
Antalet utlandsstuderande på gymnasial nivå med studiemedel uppgick 2017 till ca 3 100, vilket är

en ökning med ungefär 100 studerande jämfört med året innan. Cirka 3 procent av samtliga studerande med studiemedel på gymnasial nivå studerade utomlands under 2017. Av de utlandsstuderande på gymnasial nivå var 57 procent kvinnor och 43 procent män.

Antalet utlandsstuderande på eftergymnasial nivå med studiemedel minskade för tredje året i följd och uppgick 2017 till ca 27 700. Det är en minskning med 1 300 personer jämfört med 2016. Av de utlandsstuderande på eftergymnasial nivå var 58 procent kvinnor och 42 procent män. Cirka 8 procent av samtliga studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå studerade utomlands under 2017. Andelen är oförändrad jämfört med året innan.

Totalt uppgick antalet utlandsstuderande med studiemedel till ca 30 500 under 2017, vilket är en minskning med 1 200 personer jämfört med 2016.

Diagram 2.7 Antal studerande med studiemedel vid utlandsstudier på olika utbildningsnivåer

Av de utlandsstuderande på eftergymnasial nivå under 2017 utgjorde gruppen fritt utresande studenter, dvs. studerande som på eget initiativ studerar utomlands utan stöd av något avtal mellan lärosäten, den största andelen med ca 70 procent. Gruppen studerande inom ramen för utbytesprogram utgjorde ca 30 procent. Både andelen fritt utresande och andelen studerande på utbytesprogram är oförändrade jämfört med 2016. Därutöver läste ca 1 procent under 2017 på eftergymnasiala språkkurser, vilket är oförändrat jämfört med 2016. Efter reformeringen av utlandsstudiestödet den 1 juni 2015 räknas merparten av de s.k. icke-akademiska språkkurserna som gymnasiala.

Cirka 56 procent av de utlandsstuderande på eftergymnasial nivå studerade under 2017 inom EU. De tio länder som under 2017 tog emot flest

svenska studerande var: Storbritannien, USA, Polen, Danmark, Australien, Nederländerna, Norge, Spanien, Tyskland, och Frankrike. Ungefär 71 procent av de utlandsstuderande studerade i dessa länder.

Det är främst yngre studiemedelstagare som väljer utlandsstudier. Under 2017 var 57 procent yngre än 25 år och bara 8 procent 30 år eller äldre.

Tabell 2.8 Studerande utomlands

Antal studerande och utbetalade bidrag

	Antal 2017	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Utgifter 2017 (mnkr)
Studiehjälp	1 324	64	36	11,8
varav inackorderings-tillägg	310	65	35	3,4
varav extra tillägg	16	69	31	0,1
Studiemedel för gymnasiala studier	3 099	57	43	33,5
Studiemedel för eftergymnasiala studier	27 653	58	42	462,4
Totalt	33 402			511,2

Källa: CSN.

2.5.6 Studerande med barn

Tilläggsbidraget lämnas till studerande med barn och utgör ett differentierat kompletterande stöd beroende på antalet barn.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Den indikator som används för att mäta utjämnande effekt är:

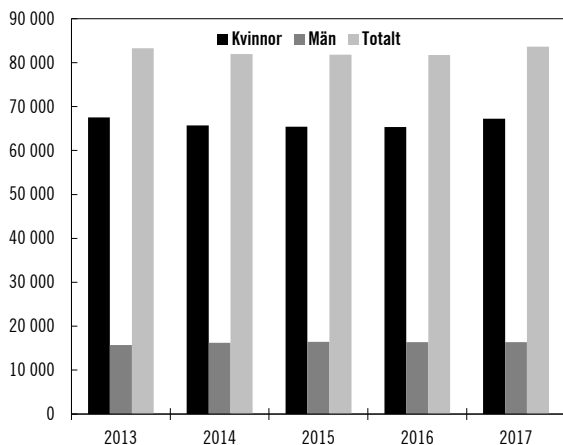
- andelen studerande med tilläggsbidrag på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå av det totala antalet studerande med studiemedel på dessa nivåer.

Tilläggsbidraget syftar till att underlätta för föräldrar att studera samt till att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer. Det kan därför anses ha en utjämnande, dvs. selektivt rekryterande, effekt på målgruppen. Andelen studerande med tilläggsbidrag på samtliga utbildningsnivåer används därför till att mäta den utjämnande effekten.

Resultat

Under 2017 fick ca 84 000 studerande med studiemedel tilläggsbidrag, vilket är en ökning med en procent jämfört med 2016. Av dessa var 80 procent kvinnor och 20 procent män.

Diagram 2.8 Antal studerande med tilläggsbidrag

Källa: CSN.

Av de som studerade på grundläggande nivå under 2017 hade 50 procent tilläggsbidrag. Motsvarande andelar på gymnasial nivå och eftergymnasial nivå var 28 respektive 14 procent. Skillnaderna kan bl.a. förklaras av att det skiljer i ålder mellan de olika studerandegrupperna och att äldre studerande oftare har barn. De studerande som fick tilläggsbidrag under 2017 hade i genomsnitt 1,8 barn och sammanlagt betalades det ut tilläggsbidrag för 154 600 barn, vilket är en ökning med 5 600 barn sedan 2016.

Tabell 2.9 Tilläggsbidrag till studerande med barn

Antal studerande och utbetalade bidrag

	Antal 2017	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Utgifter 2017 (mnkr)
Tilläggsbidrag	83 616	80	20	443,3
varav utlandsstuderande	604	58	42	2,9

Källa: CSN.

2.5.7 Studieekonomi

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Den indikator som används för att mäta rekryterande effekt är:

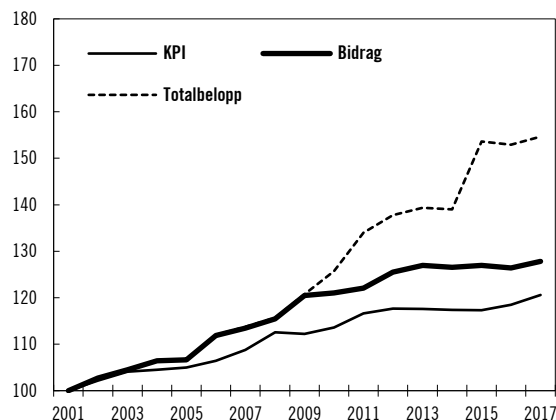
- studiemedlens allmänna köpkraft i en jämförelse med konsumentprisindex.

Den studerandes ekonomi under studietiden kan vara avgörande för om en person rekryteras till studier. Ett studiestödssystem som uppfattas som omfattande och rättvist har en rekryterande effekt för individerna. Effekten beror dels på behovet av stöd, dels på om stödet är tillräckligt för att möjliggöra studier.

Resultat

Nivån på studiemedlen i förhållande till konsumentprisindex (KPI) har ökat de senaste åren. En jämförelse med KPI visar att studiemedlens allmänna köpkraft har följt kostnadsutvecklingen väl under senare år. Köpkraften var under 2015 den högsta sedan de moderna studiemedlen infördes 1965. Som en följd av att prisbasbeloppet sänktes minskade dock studiemedlens köpkraft något under 2016 och 2017.

Diagram 2.9 Jämförelse mellan utveckling av studiemedelsbeloppen och konsumentprisindex

Källor: CSN och Statistiska centralbyrån.

CSN har under de senaste åren ökat sin kunskap om de studerandes ekonomiska och sociala situation. När CSN undersöker hur mycket studiemedlen räcker till används flera olika metoder. CSN genomför bl.a. en större enkätundersökning vartannat år.

Enkätundersökningen som gjordes 2017 visar att de studerandes upplevelse av sin studieekonomi har försämrats något. Av samtliga studerande som deltog i undersökningen svarade 65 procent att ekonomin under studierna är ganska bra, bra eller mycket bra. Detta är en nedgång med 2 procentenheter sedan 2015 och 4 procentenheter sedan 2013. Män och kvinnor

gjorde i princip en likartad bedömning av sin ekonomiska situation. Äldre gör en något mer negativ bedömning av studieekonomi än yngre.

2.5.8 Lånebenägenhet och den enskildes skuldsättning

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

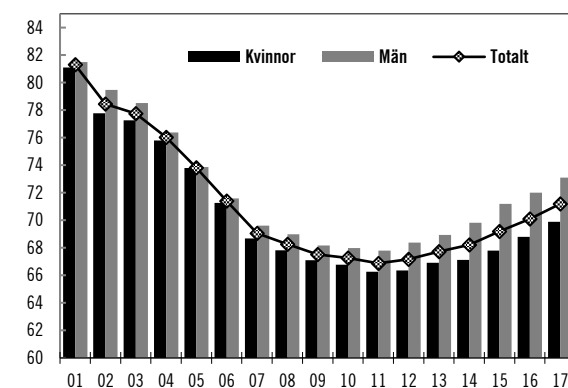
De indikatorer som används för att mäta den rekryterande effekten är:

- antal studerande som tog studielån i förhållande till antal studerande med studiebidrag (s.k. lånebenägenhet) på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå, även fördelat efter kön, och
- andel studerande med studielån på eftergymnasial nivå med merkostnads- och tilläggs lån.

Resultat

Av totalt ca 469 400 studiemedelstagare i Sverige var det ca 334 200 som utöver studiebidrag även erhöll studielån. Antalet studerande som tar studielån i förhållande till antalet studerande med studiebidrag, dvs. lånebenägenheten, minskade kontinuerligt efter studiestödsreformen 2001. Sedan 2012 har dock lånebenägenheten ökat igen. Lånebenägenheten för samtliga utbildningsnivåer var 71,2 procent under 2017 jämfört med 70,1 procent 2016. Lånebenägenheten har ökat med 1,1 procentenhet sedan föregående år och med 4,3 procentenheter sedan 2011, när den var som lägst.

Diagram 2.10 Studerandes lånebenägenhet fördelat på kön

Anm.: Notera bruten axel.
Källa: CSN.

Studielån

Lånebenägenheten vid studier på grundläggande nivå minskade marginellt under 2017 och var 34,8 procent. Lånebenägenheten vid studier på gymnasial nivå minskade marginellt under 2017 och var 51,6 procent. Lånebenägenheten bland de som studerar på eftergymnasial nivå har ökat jämfört med 2016 och uppgick till 77,4 procent under 2017.

Tabell 2.10 Studerandes lånebenägenhet på olika utbildningsnivåer i Sverige

Andel av samtliga låntagare

	2013	2014	2015	2016	2017
Grundläggande nivå	34,8	34,3	36,3	35,0	34,8
Kvinnor	30,4	29,4	31,1	30,2	29,9
Män	45,3	46,2	48,6	45,6	45,2
Gymnasial nivå	53,6	53,2	53,8	52,5	51,6
Kvinnor	53,0	52,2	52,6	51,3	50,0
Män	54,4	54,6	55,8	54,5	53,9
Eftergymnasial nivå	73,1	74,1	74,3	76,5	77,4
Kvinnor	72,8	73,5	73,5	75,7	76,6
Män	73,6	74,9	75,5	77,6	78,4

Källa: CSN.

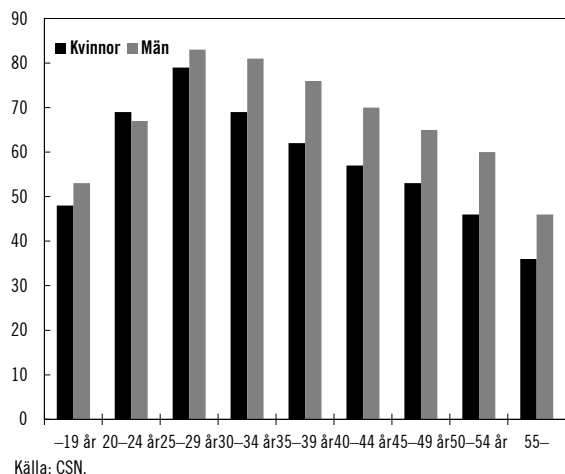
Män tar oftare studielån jämfört med kvinnor. Under 2017 tog 73,1 procent av männen lån jämfört med 69,9 procent av kvinnorna. Särskilt stor är skillnaden för studerande på grundläggande nivå. Där hade ca 45 procent av männen studielån, jämfört med ca 30 procent av kvinnorna.

Utlandsstuderande är mer benägna att ta lån än de som studerar i Sverige. Under 2017 valde 87 procent av de utlandsstuderande att ta lån, vilket är en procentenhet högre jämfört med föregående år.

Lånebenägenheten varierar inte enbart mellan studerande på olika studienivåer utan även mellan olika åldersgrupper. De yngsta och de äldsta

studiemedelstagarna är de som i minst utsträckning väljer att ta studielån. Lånebenägenheten är betydligt lägre bland studiemedelstagare som är utrikes födda än bland de som är inrikes födda. I rapporten Lånebenägenhet bland studerande med studiemedel (CSN, rapport 2017:4) framgår att det skiljer 24 procentenheter mellan de som är utrikes födda och de som är födda i Sverige och har inrikes födda föräldrar.

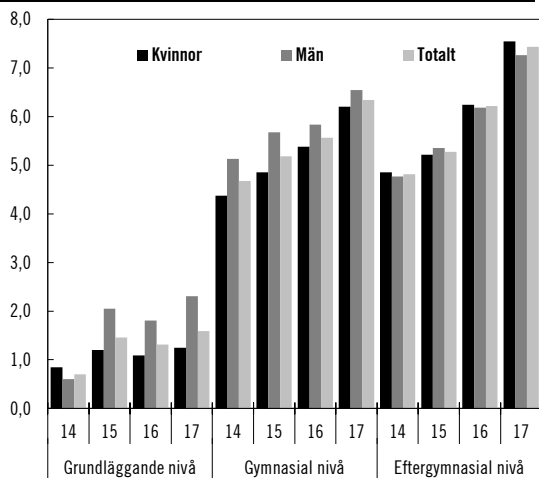
Diagram 2.11 Studerandes lånebenägenhet för studier i Sverige fördelat på åldersgrupper och kön

Tilläggs lån

Antalet studerande med studielån som även har tilläggs lån ökade med 18 procent under 2017 jämfört med föregående år. I genomsnitt tog 10 procent av de studerande med studielån även tilläggs lån under 2017. Ungefär 7 procent fick tilläggs lån för studier på eftergymnasial nivå, vilket är en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2016.

Diagram 2.12 Andel studerande med tilläggs lån på olika utbildningsnivåer

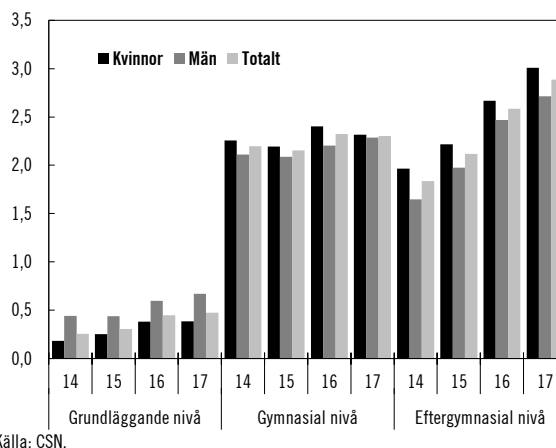

Andelen med tilläggs lån var 7 procent bland såväl kvinnor som män. Bland både kvinnor och män har andelen studerande med tilläggs lån ökat med 1 procentenhet jämfört med 2016.

Merkostnads lån

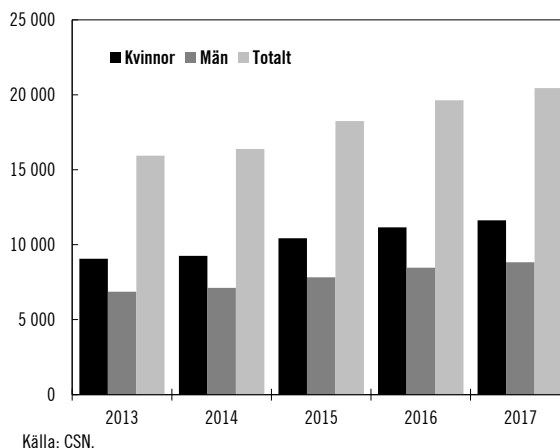
Antalet stödtagare med merkostnads lån för t.ex. undervisningsavgifter, dubbel bosättning eller resor mellan hemorten och studieorten ökade med 1 400 personer eller med 4 procent under 2017.

Diagram 2.13 Andel studerande i Sverige med merkostnads lån på olika utbildningsnivåer

Under 2017 tog 8 procent av de studerande på eftergymnasial nivå merkostnads lån, en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2016.

Diagram 2.14 Antal studerande utomlands med merkostnads lån

Andelen utlandsstuderande som tog merkostnads lån under 2017 var 67 procent. Av samtliga studerande som fick merkostnads lån var 59 procent kvinnor och 41 procent män, vilket motsvarar könsfördelningen bland studiemedelstagarna.

Tabell 2.11 Studerande med studielån, tillägslån och merkostnadslån i Sverige och utomlands

Antal studerande och utbetalade belopp

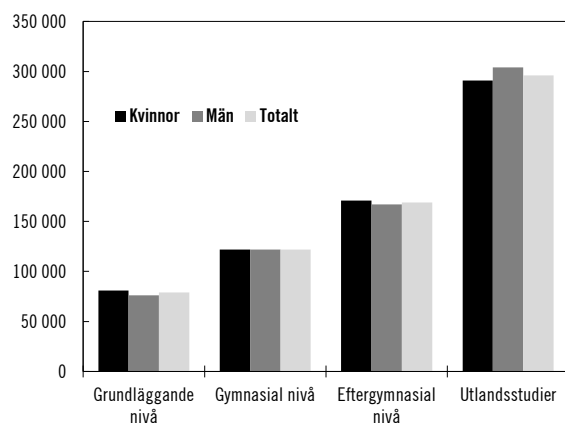
	Antal 2017	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Utbetalt lån 2016 (mnkr)
Studielån	334 214	59	41	15 988
Tillägslån	33 126	60	40	738
Merkostnadslån	32 545	59	41	1 335

Källa: CSN.

Den enskildes skuldsättning

Utbildning ger avkastning både för den enskilde och för samhället i stort. Kostnaderna för utbildning delas därför mellan den enskilde och samhället. Studiemedlen består av en bidragsdel och en lånedel.

Ett sätt att mäta skuldsättningen är att titta på hur stor skuld de studerande har vid återbetalningens början, dvs. direkt efter studierna. Skuldsättningen skiljer sig mycket mellan studerande på olika nivåer.

Diagram 2.15 Genomsnittlig skuld på annuitetslån för nya återbetalningsskyldiga fördelat på studienivå och kön

Källa: CSN.

De studerande som har tagit lån för eftergymnasiala studier i Sverige och som har börjat betala tillbaka på sin skuld i januari 2018 har lånat i genomsnitt 169 300 kronor, vilket är en ökning med ca 4 procent jämfört med föregående år. För de som har studerat på eftergymnasial nivå och som helt eller delvis har studerat utomlands var skuldsättningen i genomsnitt 296 000 kronor.

Av samtliga låntagare som blev återbetalningsskyldiga den 1 januari 2018 hade 65 procent en skuld som var lägre än 200 000 kronor. Andelen med en studieskuld på mellan 200 000 kronor och

500 000 kronor ökade med 3 procentenheter under samma period. De som hade en skuld över 500 000 kronor utgjorde 1 procent av låntagarna, samma andel som föregående år.

2.5.9 Låntagare och den totala skulden

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att mäta god effekt på samhällsekonomin är:

- andel förväntade förluster, tidigare benämnt osäkra fordringar, av den totala studielånskulden,
- andel inbetalt årsbelopp för samtliga låntagare, fördelat efter bosättning,
- andel av låntagarna som har beviljats nedsättning av årsbeloppet vid årets slut av samtliga återbetalningsskyldiga låntagare och totalt värde på nedsättningen,
- antal beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl och totalt avskrivet belopp, och
- total fordran på utomlands bosatta återbetalare, varav andel reserveringar för låneförluster, tidigare kallade osäkra fordringar.

För att mäta effekten på samhällsekonomin har indikatorerna sin utgångspunkt i att studiestödssystemet ska säkerställa att lån ska återbetalas i sin helhet. Utgångspunkten tar sikte på att systemet ska vara hållbart dels ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, dels ur den enskildes perspektiv. Mer om de utbildningspolitiska målen som studiestödet ska bidra till att förverkliga finns inom utgiftsområde 16 (avsnitt 2.3 Mål för utgiftsområdet).

Resultat

Det totala antalet låntagare i de tre återbetalningssystemen uppgick till ca 1,5 miljoner vid utgången av 2017. Antalet låntagare ökade med 20 800 personer jämfört med 2016. Av alla låntagare var 59 procent kvinnor och 41 procent män. Andelen kvinnor är högst inom den äldsta lånetypen studiemedel med 64 procent och lägst inom annuitetslånet med 58 procent.

Antalet låntagare med lån i två eller i vissa fall tre olika återbetalningssystem uppgick till ca 79 800 personer. I takt med att låntagare slutbetalar sina skulder i de äldre återbetalningssystemen minskar antalet låntagare med mer än ett lån. Under 2017 minskade antalet låntagare med mer än ett lån med 13 procent.

Inbetalningarna till CSN uppgick till 13,3 miljarder kronor, inklusive räntor och avgifter, under 2017. Det innebär en minskning av de totala inbetalningarna med 6 miljoner kronor jämfört med 2016. Av de årsbelopp som debiterades 2017 betalades 93,8 procent in när det gäller låntagare bosatta i Sverige. Denna andel har varit stabil under de senaste fem åren. Motsvarande andel för låntagare bosatta utomlands var 71,2 procent, vilket är en minskning med 0,1 procentenhet jämfört med 2016. Betalningsgraden har dock ökat med ca 1,9 procentenheter för bosatta utomlands och med 0,4 procentenheter för bosatta i Sverige sedan 2014.

Tabell 2.12 Andel inbetalt av debiterat belopp under det första betalningsåret fördelat på bosättning

Andel av belopp efter nedsättningar (%)

Bosättning	2014	2015	2016	2017
Sverige	93,5	93,6	93,8	93,8
Utomlands	69,3	70,3	71,3	71,2
Totalt	91,3	91,5	91,6	91,7

Källa: CSN.

Den totala studieskulden när det gäller studielån ökade under 2017 från 213,3 miljarder kronor till 218,5 miljarder kronor. Ökningen beror främst på att utbetalningarna av lån är större än inbetalningarna.

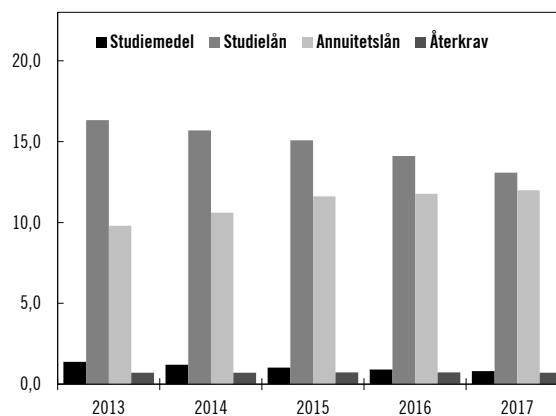
Sedan den 1 januari 2014 gäller budgetlagens (2011:203) bestämmelser om statlig utlåning för all nyutlåning av studielån. Det innebär att medel för förväntade förluster ska beräknas och belasta anslag när utlåning sker. Under 2017 avsattes anslagsmedel motsvarande 7,1 procent av utlånade medel till kreditreserven. Medel för förluster på utlåning före 2014 (stocken) tillförs kreditreserven genom att belasta anslag det år då förlusten är konstaterad.

Av den totala studieskulden har CSN bedömt att 26,2 miljarder kronor, eller ca 12 procent, utgörs av förväntade förluster som riskerar att skrivas av. Detta är en minskning med 856 miljoner kronor jämfört med föregående år. CSN beräknar att drygt 8,2 miljarder kronor av de förväntade förlusterna beror på personer som

missköter eller bedöms komma att missköta sina betalningar. Förväntade förluster som kan härledas till de trygghetsregler som finns för återbetalning beräknas uppgå till ca 15 miljarder kronor. Förväntade förluster som orsakas av beräknade framtida dödsfall bedöms uppgå till ca 3 miljarder kronor. Vidare har CSN, i likhet med föregående år, bedömt att av den totala utestående fordran på 1,2 miljarder kronor i fråga om återkrav av studiestöd är 702 miljoner kronor förväntade förluster.

Diagram 2.16 Reserverade låneförluster, fördelat på lånetyp och återkrav

Miljarder kronor

Källa: CSN.

Antalet låntagare som CSN saknade adresser till uppgick vid slutet av 2017 till ca 17 200, vilket motsvarar 1 procent av samtliga låntagare. Det är en minskning med 2 procent jämfört med 2016. Den totala utestående fordran för dessa låntagare uppgick den 31 december 2017 till 1,8 miljarder kronor, en minskning med 4 procent jämfört med föregående årsskifte.

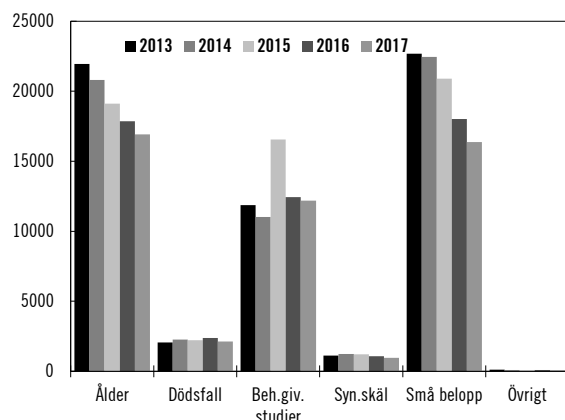
Nedsättning av årsbelopp

En person kan ansöka om att få det belopp som han eller hon ska betala tillbaka under året nedsatt. Det finns tre huvudsakliga skäl till att en återbetalare får nedsatt årsbelopp: nedsättning på grund av låg inkomst, nedsättning på grund av studier och nedsättning med hänsyn till synnerliga skäl. Vid utgången av 2017 hade ca 12 procent av samtliga återbetalningsskyldiga låntagare ett beslut om nedsättning. Det motsvarar 162 200 personer, vilket är 1 100 färre än vid motsvarande tidpunkt 2016. Värdet av nedsättningarna är drygt 1,3 miljarder kronor, vilket är en ökning jämfört med 2016.

Avskrivningar

Avskrivning av lån kan ske främst på grund av åldersregler, dödsfall, behörighetsgivande studier, sjukdom eller synnerliga skäl. Dessutom skriver CSN av skulder som vid ett årsskifte är 100 kronor eller lägre, vilket redovisas som små belopp i diagram 2.17.

Diagram 2.17 Antal beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl

Källa: CSN.

Under 2017 fick ca 41 400 låntagare sina skulder helt eller delvis avskrivna, vilket är en minskning med 4 100 personer jämfört med 2016. Antalet beviljade avskrivningsärenden uppgick till ca 43 000. Det totala avskrivna beloppet under 2017 var 738 miljoner kronor, vilket var en minskning med 32 miljoner kronor jämfört med föregående år. Av de som fick avskrivning under 2017 var 57 procent kvinnor och 43 procent män.

Återbetalare med krav hos Kronofogdemyndigheten

Under 2017 överfördes krav på återbetalning av studiestöd för ca 90 300 personer, 50,5 procent kvinnor och 49,5 procent män, till Kronofogdemyndigheten. Det är en minskning med 5 100 personer jämfört med 2016. Det överlämnade kravbeloppet under 2017 var 940 miljoner kronor, vilket är en minskning med 2 procent jämfört med 2016. Andelen av alla återbetalningsskyldiga låntagare som har en skuld hos Kronofogdemyndigheten har minskat sedan 2014. År 2017 uppgick den till 6,4 procent.

Utlandsbosatta återbetalare

Ungefär 65 400 återbetalare, 56 procent kvinnor och 44 procent män, var den 31 december 2017 bosatta utomlands, vilket är ungefär oförändrat jämfört med 2016. Den totala fordran hänförlig till de tre återbetalningssystemen när det gäller utlandsbosatta återbetalare uppgick vid slutet av 2017 till 14,5 miljarder kronor, vilket är något mindre än 2016. Sedan 2013 är det lånetypen annuitetslån som står för den största delen, 8,6 miljarder kronor, av de utlandsbosattas skulder. Av den totala fordran när det gäller utlandsbosatta återbetalare avser ca 4 miljarder kronor, eller ca 28 procent, reserveringar för låneförluster.

CSN har under 2017 skickat 13 800 ärenden som rör utlandsbosatta till inkassoföretag, vilket är en ökning med 470 ärenden jämfört med 2016. Det totala värdet av kraven som skickades till inkassoföretag uppgick till 427 miljoner kronor. Totalt har 38 miljoner kronor betalats in under 2017 i dessa ärenden, eller 9 procent. Det är en minskning med 16 procent jämfört med 2016.

CSN bedriver i dag ett omfattande arbete med att driva in obetalda studieskulder. Det handlar framför allt om att myndigheten utökat antalet rättsliga processer i USA, men också att myndigheten påbörjat rättsliga processer i nya länder. Därutöver har CSN börjat kontrollera om en utlandsbosatt låntagare med obetalda årsbelopp har tillgångar i Sverige, t.ex. fastigheter. Slutligen har även ett förenklat indrivningsförfarande påbörjats i Norge. Myndighetens intensifierade arbete med rättsliga åtgärder i utlandet visar att låntagare i utlandet i högre utsträckning erkänner sina skulder och att inbetalningarna till myndigheten från denna grupp ökar.

2.5.10 Studiestödsadministrationen

Kostnad för studiestödsadministration

CSN:s förvaltningskostnader uppgick 2017 till 827,2 miljoner kronor, vilket är en ökning med 64,5 miljoner kronor jämfört med 2016.

Ärendehantering

Handläggningstiderna är fortsatt korta. Handläggningstiderna för ärenden om studiemedel för studier i Sverige är oförändrade jämfört med

föregående år och har minskat med sex dagar för ärenden om studiemedel för studier utomlands.

Tabell 2.13 CSN:s genomsnittliga handläggningstider

Antal dagar

Ärendeslag	2015	2016	2017
Studiehjälp, Sverige	3	4	3
Studiehjälp, utland	50	49	52
Studiemedel, Sverige	14	14	14
Studiemedel, utland	26	27	21
Rg-bidrag	12	14	17
Lärlingsersättning	19	24	12

Källa: CSN.

Tillgänglighet och service

Antalet kunder som under 2017 ville komma i kontakt med CSN per telefon, och som valt personlig service, har minskat med 8 procent jämfört med 2016.

Tabell 2.14 Nyckeltal för CSN:s service och information

Tusental och tid

Verksamhet	2015	2016	2017
Antal telefonsamtal	1 242	1 207	1 114
personlig service			
Genomsnittlig väntetid i telefonkö	4 min. 14 sek.	6 min. 44 sek.	6 min. 42 sek.
Antal besök på webbplats	13 142	13 190	13 374
Antal besök på Mina sidor	12 917	13 217	13 376

Källa: CSN.

Felaktiga utbetalningar och bidragsbrott

Målet med CSN:s arbete som rör felaktiga utbetalningar och bidragsbrott är att CSN ska motverka bidragsbrott och säkerställa att utbetalningar från studiestödssystemet endast görs till den som är berättigad till stöd.

Det är inte möjligt för CSN att helt förhindra felaktiga utbetalningar. Studiehjälp betalas ut i efterskott, men myndigheten är beroende av att skolornas rapportering är korrekt för att de studerande ska få de stöd som de har rätt till.

Studiemedel betalas ut i förskott, men de studerande är skyldiga att anmäla ändringar som kan påverka rätten till studiemedel eller studiemedlens storlek. Läroanstalter har enligt studiestödsförordningen skyldighet att lämna sådana uppgifter som påverkar rätten till studiestöd. Att de studerande får det stöd som de har rätt till bygger därmed på att de uppgifter som CSN får är korrekta. Motsvarande gäller även för studiestartstödet.

CSN arbetar för att det ska bli rätt från början genom att förenkla myndighetens regler, rutiner och arbetssätt. Myndigheten arbetar även med kontroller före, under och efter utbetalning för att säkerställa att rätt belopp betalas ut. CSN samverkar också med andra myndigheter, exempelvis Försäkringskassan, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten.

Under 2017 har CSN beslutat att kräva tillbaka 534 miljoner kronor i felaktigt utbetalt studiestöd, vilket utgör 1,7 procent av det totala utbetalda beloppet. Det är en ökning med 50 miljoner kronor jämfört med 2016.

Under 2017 har CSN polisanmält totalt 349 personer för misstänkt bidragsbrott. Det är en ökning med 107 personer eller 44 procent jämfört med 2016. De sammanlagda beloppen i polis-anmälda brott var 28,9 miljoner kronor 2017, vilket är en ökning med 16 procent jämfört med 2016.

För att förhindra felaktiga utbetalningar strävar CSN efter att göra det lätt för kunderna att lämna korrekta uppgifter i ansökan. CSN effektiviserar löpande arbetssätt och utvecklar kontrollarbetet för att upptäcka och hantera de fel som uppstår. CSN utför kontroller i samband med ansökan, under studietiden och i efterhand. Under 2017 har CSN gjort förbättringar av studiekontroller och studieresultatsprövning gällande studier vid kommunal vuxenutbildning. CSN har också vidtagit åtgärder för att stärka förmågan att upptäcka bidragsbrott rörande språkstudier utomlands.

Jämställdhetsintegrering

CSN utgör en av 59 myndigheter som arbetar med att integrera ett jämställdhetsperspektiv i all sin verksamhet. Målet med arbetet är att varje deltagande myndighet ännu bättre ska bidra till det jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Under 2017 har CSN genomfört en kartläggning och jämställdhetsanalys av kvaliteten i ärendehantering. CSN har även genomfört en jämställdhetsanalys av hanteringen av bidragsbrott.

Överklagandeärenden hos ÖKS

Utgifterna för verksamheten vid ÖKS uppgick 2017 till drygt 13,8 miljoner kronor vilket var en ökning med ca 200 000 kronor jämfört med föregående år. ÖKS hanterade under året ca 4 500

ärenden, en minskning med ca 300 ärenden jämfört med föregående år.

Under 2017 avgjordes 76 procent av alla ärenden inom fyra veckor och 98 procent inom nio veckor. Samtliga ärenden avgjordes inom sex månader. Nämnden biföll 5 procent av det totala antalet inkomna ärenden.

2.6 Budgetförslag

2.6.1 1:1 Studiehjälp

Tabell 2.15 Anslagsutveckling 1:1 Studiehjälp

Tusental kronor				
2017	Utfall	3 430 279	Anslags-sparande	-49 408
2018	Anslag	4 169 761 ¹	Utgifts-prognos	4 084 216
2019	Förslag	4 267 138		
2020	Beräknat	4 340 716		
2021	Beräknat	4 455 464		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för studiehjälp i form av studiebidrag, extra tillägg och inackorderingstillägg enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får användas för utgifter för ersättning till svenska elever utomlands för vissa resor. Anslaget får användas för utgifter för kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning och annan lärlingsliknande utbildning.

Kompletterande information

Bestämmelser om ersättning till svenska elever utomlands för vissa resor finns i förordningen (CSNFS 1983:17) om bidrag till utlands-studerande för dagliga resor. I förordningen (2013:1121) om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning och lärlingsliknande utbildning inom introduktionsprogram regleras den s.k. lärlingsersättningen.

Tabell 2.16 Antal studerande och genomsnittliga belopp för studiehjälp, utfall 2017 och prognos 2018–2022

Antal personer, i tusental, och tusental kronor

	2017	2018	2019	2020	2021
Studiebidrag					
Antal	407,4	426,7	434,3	439,5	450,7
Genomsnittligt årsbelopp	7,6	8,7	9,0	9,0	9,0
Extra tillägg					
Antal	29,8	33,9	37,4	40,5	43,3
Genomsnittligt årsbelopp	5,8	5,8	5,8	5,8	5,8
Inackorderings-tillägg					
Antal	7,0	7,2	7,2	7,0	6,7
Genomsnittligt årsbelopp	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0

Källor: CSN och egna beräkningar.

Regeringens överväganden

Anslagsförändringar till följd av beslutade lagar och förordningar

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär för nedan nämnda satsningar att tidigare beräknade anslagsförändringar kvarstår till följd av beslutade lagar och förordningar.

Med anledning av den extra ändringsbudget som riksdagen beslutat om (prop. 2017/18:252, bet. 2017/18:FiU49, rskr. 2017/18:358) föreslår regeringen att anslaget ökas med 31 miljoner kronor 2019 och beräknar att anslaget ökas med 2 miljoner kronor 2020.

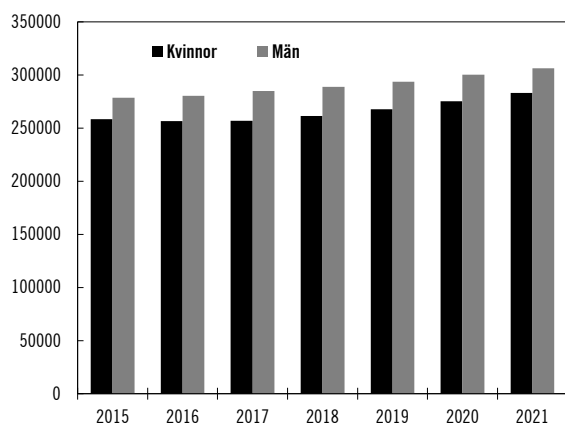
Riksdagen har beslutat att studiebidraget inom studiehjälpen höjs fr.o.m. den 1 mars 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 15, bet. 2017/18:UbU2, rskr. 2017/18:122). Regeringen föreslår därför att anslaget ökas med 104,8 miljoner kronor 2019 och beräknar att anslaget ökas med 107,8 miljoner kronor 2020 respektive 2021.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Drygt 98 procent av de elever som avslutar grundskolans årskurs 9 påbörjar gymnasieskolan samma år. Andelen är ungefär lika stor för kvinnor som för män. Ytterligare ett antal påbörjar gymnasiestudier nästföljande år. Utgifterna för studiehjälp är därför främst beroende av utvecklingen av befolkningen i åldern 16–20 år. Befolkningsframskrivningar från Statistiska

centralbyrån visar att antalet ungdomar i aktuella åldrar kommer att öka under hela prognosperioden.

Diagram 2.18 Folkmängd 16–20 år 2016 och 2017 samt prognos 2018–2021

Källa: SCB.

Mot denna bakgrund bedöms utgifterna för studiebidraget, inackorderingstillägget och det extra tillägget öka med 40 miljoner kronor under 2019. Åren 2020 och 2021 beräknas utgifterna öka med 139 miljoner kronor och 256 miljoner kronor jämfört med vad som har anvisats för 2018.

Tabell 2.17 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Studiehjälp

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	4 091 761	4 091 761	4 091 761
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	135 795	109 795	107 795
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym	39 582	139 160	255 908
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 267 138	4 340 716	4 455 464

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 267 138 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Studiehjälp* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 4 340 716 000 kronor respektive 4 455 464 000 kronor.

2.6.2 1:2 Studiemedel

Tabell 2.18 Anslagsutveckling 1:2 Studiemedel

Tusental kronor				
2017	Utfall	13 060 715	Anslags-sparande	2 231 511
2018	Anslag	16 370 643 ¹	Utgifts-prognos	13 947 766
2019	Förslag	16 867 156²		
2020	Beräknat	17 085 109		
2021	Beräknat	17 573 837		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 2 726 388 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2019 sedan hänsyn har tagits till regleringsbeloppet för 2016 som uppgick till -354 888 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag enligt studiestödlagen (1999:1395). Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för studiebidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift. Anslaget får användas för utgifter för retroaktiva utbetalningar av vissa former av studiestöd som upphört.

Kompletterande information

Bestämmelser om statlig ålderspensionsavgift för studiebidrag finns i förordningen (1998:1512) om statliga ålderspensionsavgifter m.m.

Studiemedlen är till övervägande del rättighetsstyrda och därför är utgifterna framför allt beroende av antalet studerande som deltar i en studiestödsberättigande utbildning och som ansöker om och beviljas studiebidrag och tilläggsbidrag. Tilläggsbidrag kan lämnas till studerande med barn. Utgifterna påverkas även av beslut om t.ex. nya utbildningsplatser eller höjda bidragsbelopp. Därutöver påverkas utgiftsnivån av de studerandes studietakt, studietid och uppgivna inkomster som överstiger fribeloppsgränserna. Utgifterna påverkas också av den allmänna prisutvecklingen i samhället genom att studie- och tilläggsbidraget är indexerade med prisbasbeloppet.

Tabell 2.19 Antal studerande och genomsnittligt belopp för studiemedel, utfall 2017, prognos 2018 och beräknat för 2019–2021

Antal personer, i tusental, och tusental kronor

	2017	2018	2019	2020	2021
Generella bidraget					
Antal	434,0	467,8	491,0	495,3	493,9
Genomsnittligt årsbelopp ¹	18,5	19,3	20,5	20,9	21,5
Högre bidraget					
Antal	40,6	96,3	98,5	98,4	97,5
Genomsnittligt årsbelopp ¹	36,5	37,8	39,5	40,2	41,3

¹ Exklusive statlig ålderspensionsavgift.

Källor: CSN och egna beräkningar.

Regeringens överväganden

Anslagsförändringar till följd av beslutade lagar och förordningar

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär för nedan nämnda satsningar att tidigare beräknade anslagsförändringar kvarstår till följd av beslutade lagar och förordningar.

Med anledning av den extra ändringsbudget som riksdagen beslutat om (prop. 2017/18:252, bet. 2017/18:FiU49, rskr. 2017/18:358) föreslår regeringen att anslaget ökas med 287 miljoner kronor 2019 och beräknar att anslaget ökas med 207 miljoner kronor 2020.

Riksdagen har beslutat att studiemedlens totalbelopp höjs fr.o.m. den 1 juli 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 15, bet. 2017/18:UbU2, rskr. 2017/18:122). Regeringen föreslår därför att anslaget ökas med 546 miljoner kronor 2019 och beräknar att anslaget ökas med 546 miljoner kronor 2020 respektive 2021.

Enligt studiestödsförordningen (2000:655) kan den högre bidragsnivån inom studiemedlen sedan den 1 juli 2018 lämnas till vissa ungdomar i åldern 20–24 år som studerar eller har studerat på introduktionsprogram i gymnasieskolan. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 49,2 miljoner kronor 2019 och beräknar att anslaget ökas med 49,2 miljoner kronor 2020 respektive 2021.

Ungdomar som saknar fullföljd gymnasieutbildning får enligt förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser behålla den lägre nivån på utvecklingsersättningen även efter den 1 juli det år ungdomen fyller 20 år. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 1,8 miljoner kronor 2019 och beräknar att

anslaget ökas med 3,1 miljoner kronor 2020 respektive 2021.

Förordningen (2015:503) om särskilt anställningsstöd, som reglerar traineejobben, har upphävts den 1 maj 2018. Regeringen föreslår att anslaget minskar med 7,6 miljoner kronor 2019 och beräknar att anslaget minskar med 7,6 miljoner kronor 2020 respektive 2021.

Väsentliga förändringar i förhållande till den tidigare beräknade nivån för 2019 i budgetpropositionen för 2018

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad ökning av anslaget vad avser regeringens utbyggnad av utbildningsplatser uteblir och minskar i stället enligt nedan.

- Regionalt yrkesinriktad vuxenutbildning: jämfört med beräknat belopp i budgetpropositionen för 2018 minskar anslaget med 96,5 miljoner kronor 2019, med 142,7 miljoner kronor 2020 och med 161,5 miljoner kronor 2021.
- Yrkeshögskola: jämfört med beräknat belopp i budgetpropositionen för 2018 minskar anslaget med 158,9 miljoner kronor 2019, med 346,6 miljoner kronor 2020 och med 480,4 miljoner kronor 2021.
- Folkhögskola: jämfört med beräknat belopp i budgetpropositionen för 2018 minskar anslaget med 13,3 miljoner kronor 2019, med 18,5 miljoner kronor 2020 och med 25 miljoner kronor 2021.
- Universitet och högskola: jämfört med beräknat belopp i budgetpropositionen för 2018 minskar anslaget med 88 miljoner kronor 2019, med 155 miljoner kronor 2020 och med 169,4 miljoner kronor 2021.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

Jämfört med de makroantaganden som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2018 bedöms anslagsbelastningen öka med 393 miljoner kronor 2019.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Utgiftsnivån bedöms minska med 618 miljoner kronor 2019 jämfört med 2018. Jämfört med de antaganden om antalet studiemedelstagare under 2018 som låg till grund för beräkning av

anslagnivån i budgetpropositionen för 2018 bedöms antalet studiemedelstagare minska.

Anslagsförändringar på grund av övriga skäl

Regleringsbeloppet när det gäller den statliga ålderspensionsavgiften blir ca -355 miljoner kronor, jämfört med ca -213 miljoner kronor för 2018. Regleringsbeloppet fastställs av Pensionsmyndigheten och utgör skillnaden mellan den löpande inbetalda preliminära avgiften och den statliga ålderspensionsavgiften.

Tabell 2.20 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Studiemedel

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	16 357 643	16 357 643	16 357 643
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	876 400	762 140	555 140
Övriga makroekonomiska förutsättningar	392 795	675 599	984 180
Volym	-618 003	-636 482	-536 335
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt	-141 679	-73 791	213 209
Förslag/beräknat anslag	16 867 156	17 085 109	17 573 837

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 16 867 156 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Studiemedel* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 17 085 109 000 kronor respektive 17 573 837 000 kronor.

2.6.3 1:3 Avsättning för kreditförluster

Tabell 2.21 Anslagsutveckling 1:3 Avsättning för kreditförluster

Tusental kronor

2017	Utfall	1 879 488	Anslags-sparande	83 878
2018	Anslag	1 878 700 ¹	Utgifts-prognos	1 809 252
2019	Förslag	1 844 552		
2020	Beräknat	1 897 478		
2021	Beräknat	1 936 536		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för avsättning till kreditreserv för utgifter för konstaterade förluster på utlåning t.o.m. 2013 samt för förväntade förluster på nyutlåning fr.o.m. 2014 enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får även användas för avsättning till kreditreserv för att täcka kostnader för nedskrivning och inlösen av vissa studielån med statlig kreditgaranti samt för avskrivning av återkrav som avser lån.

Kompletterande information

Bestämmelser om finansiering av kreditförluster hänförliga till statens utlåning finns i budgetlagen (2011:203) och i förordningen (2011:211) om utlåning och garantier. Bestämmelser finns även i kungörelsen (1961:384) om avskrivning av lån för studier.

Regeringens överväganden

Anslagsförändringar till följd av beslutade lagar och förordningar

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär för nedan nämnda satsningar att tidigare beräknade anslagsförändringar kvarstår till följd av beslutade lagar och förordningar.

Med anledning av den extra ändringsbudget som riksdagen beslutat om (prop. 2017/18:252, bet. 2017/18:FiU49, rskr. 2017/18:358) föreslår regeringen att anslaget ökas med 19 miljoner kronor 2019 och beräknar att anslaget ökas med 13 miljoner kronor 2020.

Enligt studiestödsförordningen (2000:655) kan den högre bidragsnivån inom studiemedlen sedan den 1 juli 2018 lämnas till vissa ungdomar i åldern 20–24 år som studerar eller har studerat på introduktionsprogram i gymnasieskolan. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 0,7 miljoner kronor 2019 och beräknar att anslaget ökas med 0,7 miljoner kronor 2020 respektive 2021.

Ungdomar som saknar fullföljd gymnasieutbildning får enligt förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser behålla den lägre nivån på utvecklingsersättningen även efter den 1 juli det år ungdomen fyller 20 år. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 20 000 kronor 2019 och beräknar att anslaget ökas med 30 000 kronor 2020 respektive 2021.

Förordningen (2015:503) om särskilt anställningsstöd, som reglerar traineejobben, har upphävts den 1 maj 2018. Regeringen föreslår att anslaget minskar med 0,6 miljoner kronor 2019 och beräknar att anslaget minskar med 0,6 miljoner kronor 2020 respektive 2021.

Väsentliga förändringar i förhållande till den tidigare beräknade nivån för 2019 i budgetpropositionen för 2018

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad ökning av anslaget vad avser regeringens utbyggnad av utbildningsplatser uteblir och minskar i stället enligt nedan.

- Regionalt yrkesinriktad vuxenutbildning: jämfört med beräknat belopp i budgetpropositionen för 2018 minskar anslaget med 12,8 miljoner kronor 2019, med 15,5 miljoner kronor 2020 och med 16,7 miljoner kronor 2021.
- Yrkeshögskola: jämfört med beräknat belopp i budgetpropositionen för 2018 minskar anslaget med 15,8 miljoner kronor 2019, med 34,3 miljoner kronor 2020 och med 47,6 miljoner kronor 2021.
- Folkhögskola: jämfört med beräknat belopp i budgetpropositionen för 2018 minskar anslaget med 1 miljoner kronor 2019, med 1,4 miljoner kronor 2020 och med 1,7 miljoner kronor 2021.
- Universitet och högskola: jämfört med beräknat belopp i budgetpropositionen för 2018 minskar anslaget med 20,8 miljoner kronor 2019, med 42,9 miljoner kronor 2020 och med 57,6 miljoner kronor 2021.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

De makroekonomiska förutsättningar som påverkar utgifterna på anslaget är främst prisbasbeloppet men även i viss mån nivån på upplåningsräntan i Riksgäldskontoret.

Jämfört med de makroantaganden som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2018 bedöms anslagsbelastningen öka med 32 miljoner kronor 2019.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Anslaget påverkas av förändrade volymer av utlånade medel och av förändringar i förlustavskrivningar på lån tagna före 2014.

Jämfört med de antaganden om volymer som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2018 bedöms anslagsbelastningen minska med 85 miljoner kronor 2019.

Tabell 2.22 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Avsättning för kreditförluster

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 878 700	1 878 700	1 878 700
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	19 110	9 960	-3 040
Övriga makroekonomiska förutsättningar	31 755	54 302	85 599
Volymer	-85 013	-45 484	-24 723
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 844 552	1 897 478	1 936 536

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 844 552 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Avsättning för kreditförluster* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 897 478 000 kronor respektive 1 936 536 000 kronor.

2.6.4 1:4 Statens utgifter för studiemedelsröntor

Tabell 2.23 Anslagsutveckling 1:4 Statens utgifter för studiemedelsröntor

Tusental kronor

2017	Utfall	356 454	Anslags- sparande	12 236
2018	Anslag	171 582 ¹	Utgifts- prognos	171 171
2019	Förslag	148 949		
2020	Beräknat	211 463		
2021	Beräknat	382 945		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statens utgifter avseende nedsättning av studiemedelsröntor, för ränteutgifter på lån för återkrav av studiemedel och för avgifter till Riksgäldskontoret för studielån upplånade efter 1988 enligt studiestödslagen (1973:349), studiestödslagen (1999:1395) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.

Regeringens överväganden

Anslagsförändringar till följd av beslutade lagar och förordningar

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär för nedan nämnda satsningar att tidigare beräknade anslagsförändringar kvarstår till följd av beslutade lagar och förordningar.

Enligt studiestödsförordningen (2000:655) kan den högre bidragsnivån inom studiemedlen sedan den 1 juli 2018 lämnas till vissa ungdomar i åldern 20–24 år som studerar eller har studerat på introduktionsprogram i gymnasieskolan. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 0,1 miljoner kronor 2019 och beräknar att anslaget ökas med 0,1 miljoner kronor 2020 respektive 2021.

Ungdomar som saknar fullföljd gymnasieutbildning får enligt förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser behålla den lägre nivån på utvecklingsersättningen även efter den 1 juli det år ungdomen fyller 20 år. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 10 000 kronor 2019 och beräknar att anslaget ökas med 40 000 kronor 2020 respektive 2021.

Förordningen (2015:503) om särskilt anställningsstöd, som reglerar traineejobben, har upphävts den 1 maj 2018. Regeringen föreslår att anslaget minskas med 30 000 kronor 2019 och beräknar att anslaget minskas med 30 000 kronor 2020 respektive 2021.

Väsentliga förändringar i förhållande till den tidigare beräknade nivån för 2019 i budgetpropositionen för 2018

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad ökning av anslaget vad avser regeringens utbyggnad av utbildningsplatser uteblir och minskar i stället enligt nedan.

- Regionalt yrkesinriktad vuxenutbildning: jämfört med beräknat belopp i budgetpropositionen för 2018 minskar anslaget med 2,9 miljoner kronor 2019, med 11,9 miljoner kronor 2020 och med 15,2 miljoner kronor 2021.
- Yrkeshögskola: jämfört med beräknat belopp i budgetpropositionen för 2018 minskar anslaget med 0,3 miljoner kronor 2019, med 1,8 miljoner kronor 2020 och med 5,6 miljoner kronor 2021.
- Folkhögskola: jämfört med beräknat belopp i budgetpropositionen för 2018 minskar anslaget med 0,2 miljoner kronor 2019, med 0,8 miljoner kronor 2020 och med 0,2 miljoner kronor 2021.
- Universitet och högskola: jämfört med beräknat belopp i budgetpropositionen för 2019 minskar anslaget med 0,5 miljoner kronor 2019, med 2,3 miljoner kronor 2020 och med 3,8 miljoner kronor 2021.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

De makroekonomiska förutsättningar som påverkar statens utgifter för studiemedelsröntor är nivån på upplåningsräntan i Riksgäldskontoret och prisbasbeloppet.

Jämfört med de makroantaganden som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2018 bedöms anslagsbelastningen minska med 73 miljoner kronor 2019.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Anslaget påverkas av förändrad volym av utlånade medel. Jämfört med de antaganden om volym

som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen 2018 bedöms anslagsbelastningen öka med 81 miljoner kronor 2019.

Tabell 2.24 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Statens utgifter för studiemedelsröntor

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	140 582	140 582	140 582
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	80	110	-270
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-72 867	-4 205	181 437
Volymer	81 154	74 976	61 196
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	148 949	211 463	382 945

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 148 949 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Statens utgifter för studiemedelsröntor* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 211 463 000 kronor respektive 382 945 000 kronor.

2.6.5 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Tabell 2.25 Anslagsutveckling 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Tusental kronor

År	Utfall	51 172	Anslags-sparande	10 978
2017	Utfall	51 172	Anslags-sparande	10 978
2018	Anslag	62 150 ¹	Utgifts-prognos	51 775
2019	Förslag	62 150²		
2020	Beräknat	62 150		
2021	Beräknat	62 150		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 88 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2019.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag).

Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till kursdeltagare i teckenspråksutbildning för föräldrar till barn som för kommunikation är beroende av teckenspråk (TUFF).

Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift för bidrag till kursdeltagare i TUFF-utbildning.

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till anordnare av TUFF-utbildning.

Kompletterande information

Bestämmelser om Rg-bidrag till elever vid Rg-anpassad gymnasieutbildning och till elever i utbildning för döva eller hörselskadade finns i förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan.

Bestämmelser om bidrag till anordnare av och deltagare i TUFF-utbildning finns i förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar. Bestämmelser om statlig ålderspensionsavgift för bidrag till kursdeltagare finns i förordningen (1998:1512) om statliga ålderspensionsavgifter m.m.

Regeringens överväganden

Tabell 2.26 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	62 150	62 150	62 150
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	62 150	62 150	62 150

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 62 150 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 62 150 000 kronor respektive 62 150 000 kronor.

2.6.6 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tabell 2.27 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	27 516		-1 267
2018	Anslag	29 000 ¹	Utgifts-prognos	29 000
2019	Förslag	29 000		
2020	Beräknat	27 000		
2021	Beräknat	27 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för produktion och distribution av kurslitteratur för högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning och för utvecklingsprojekt i syfte att effektivisera verksamheten.

Regeringens överväganden

Tabell 2.28 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	29 000	29 000	29 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-2 000	-2 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	29 000	27 000	27 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 29 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 27 000 000 kronor respektive 27 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: Myndigheten för tillgängliga medier ansvarar för produktion av studielitteratur för högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning. Produktionen sker i form av beställningar under 2019 som innebär utgifter följande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 kronor 2020.

Tabell 2.29 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	2 772	1 193	4 000	
Nya åtaganden	1 193	3 700	3 700	
Infriade åtaganden	-2 772	-1 193	-3 700	-4 000
Utestående åtaganden	1 193	3 700	4 000	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	4 000	4 000	4 000	

2.6.7 1:7 Studiestartsstöd

Tabell 2.30 Anslagsutveckling 1:7 Studiestartsstöd

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2017	Utfall	24 161		423 839
2018	Anslag	909 000 ¹	Utgifts- prognos	317 444
2019	Förslag	909 000		
2020	Beräknat	909 000		
2021	Beräknat	909 000		

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för studiestartsstöd och tilläggsbidrag.

Regeringens överväganden

Tabell 2.31 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Studiestartsstöd

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	909 000	909 000	909 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	909 000	909 000	909 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 909 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Studiestartsstöd* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 909 000 000 kronor respektive 909 000 000 kronor.

2.6.8 1:8 Centrala studiestödsnämnden

Tabell 2.32 Anslagsutveckling 1:8 Centrala studiestödsnämnden

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2017	Utfall	827 178		26 390
2018	Anslag	875 376 ¹	Utgifts- prognos	889 464
2019	Förslag	880 340		
2020	Beräknat	893 061 ²		
2021	Beräknat	904 649 ³		

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 880 340 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 880 341 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Centrala studiestödsnämndens förvaltningsutgifter.

Kompletterande information

I förordningen (2017:1144) med instruktion för Centrala studiestödsnämnden finns bestämmelser om myndighetens uppgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 2.33 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Centrala studiestödsnämnden

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	869 376	869 376	869 376
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	10 964	23 685	35 272
Beslut			1
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	880 340	893 061	904 649

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 880 340 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Centrala studiestödsnämnden* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 893 061 000 kronor respektive 904 649 000 kronor.

2.6.9 Lån i Riksgäldskontoret

Den samlade utestående skulden för studielån tagna mellan 1989 och 2017 i Riksgäldskontoret var ca 216 068 miljoner kronor vid utgången av 2017. Under 2018 bedöms nettoupplåningen bli 6 207 miljoner kronor. Beslut om återkravskapital, avskrivningar och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret bedöms uppgå till 233 miljoner kronor, 651 miljoner kronor respektive 1 miljon kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 228 700 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Den totala skulden för studielån hos Riksgäldskontoret beräknas uppgå till 221 749 miljoner kronor vid utgången av 2018. Nettoupplåningen för 2019 beräknas till omkring 6 000 miljoner kronor, beslut av återkravskapital till 240 miljoner kronor, avskrivningar till 668 miljoner kronor och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret till 0,8 miljoner kronor. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 228 700 miljoner kronor.

2.6.10 1:9 Överklagandenämnden för studiestöd

Tabell 2.34 Anslagsutveckling 1:9 Överklagandenämnden för studiestöd

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	13 774	873
2018	Anslag	14 480 ¹	14 460
2019	Förslag	14 671	
2020	Beräknat	14 865 ²	
2021	Beräknat	15 030 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 14 671 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 14 671 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Överklagandenämnden för studiestöds förvaltningsutgifter.

Kompletterande information

I förordningen (2007:1348) med instruktion för Överklagandenämnden för studiestöd finns bestämmelser om nämndens uppgifter.

Regeringens överväganden

**Tabell 2.35 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9
Överklagandenämnden för studiestöd**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	14 480	14 480	14 480
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	191	385	550
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	14 671	14 865	15 030

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 14 671 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Överklagandenämnden för studiestöd* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 14 865 000 kronor respektive 15 030 000 kronor.

Utbildning och universitetsforskning

16

Förslag till statens budget för 2019

Utbildning och universitetsforskning

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	9
Diagramförteckning	20
1 Förslag till riksdagsbeslut	23
2 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	29
2.1 Omfattning.....	30
2.1.1 Volymer.....	31
2.1.2 Totala kostnader för utbildningsväsendet.....	36
2.2 Utgiftsutveckling	37
2.3 Mål för utgiftsområdet.....	42
2.4 Resultatredovisning övergripande för hela utgiftsområdet	42
2.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	42
2.4.2 Resultat.....	42
2.5 Resultatredovisning av lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet.....	48
2.5.1 Resultatredovisning och andra bedömningsgrunder	48
2.5.2 Resultat.....	49
2.5.3 Statliga insatser	62
2.6 Den årliga revisionens iakttagelser.....	71
2.7 Miljöledningsrapporter	71
3 Förskola och grundskola.....	73
3.1 Omfattning.....	73
3.2 Mål för området.....	73
3.3 Resultatredovisning.....	73
3.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	73
3.3.2 Resultat.....	74
3.3.3 Utvecklingsinsatser	88
3.4 Den årliga revisionens iakttagelser.....	99
4 Gymnasieutbildning	101
4.1 Omfattning.....	101
4.2 Mål för området.....	101
4.3 Resultatredovisning.....	101
4.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	101

	4.3.2	Resultat	102
	4.3.3	Tillkännagivanden	110
5		Kommunernas vuxenutbildning.....	113
	5.1	Omfattning	113
	5.2	Mål för området	113
	5.3	Resultatredovisning	113
	5.3.1	Resultatindikatorer.....	113
	5.3.2	Resultat	114
	5.3.3	Tillkännagivande.....	116
6		Yrkeshögskolan.....	117
	6.1	Omfattning	117
	6.2	Mål för området	117
	6.3	Resultatredovisning	117
	6.3.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	117
	6.3.2	Resultat	117
	6.3.3	Övriga insatser.....	122
7		Universitet och högskolor.....	123
	7.1	Omfattning	123
	7.2	Mål för området	123
	7.3	Resultatredovisning	123
	7.3.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	123
	7.3.2	Resultat	124
	7.4	Den årliga revisionens iakttagelser	136
	7.5	Tillkännagivanden.....	137
8		Forskning.....	139
	8.1	Omfattning	139
	8.2	Mål för området	139
	8.3	Resultatredovisning	139
	8.3.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	139
	8.3.2	Resultat	140
	8.4	Den årliga revisionens iakttagelser	147
9		Budgetförslag.....	149
	9.1	Anslag för barn-, ungdoms- och vuxenutbildning	149
	9.1.1	1:1 Statens skolverk.....	149
	9.1.2	1:2 Statens skolinspektion	150
	9.1.3	1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	151
	9.1.4	1:4 Sameskolstyrelsen	152
	9.1.5	1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet.....	153
	9.1.6	1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	155
	9.1.7	1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	157
	9.1.8	1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	158
	9.1.9	1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet.....	159
	9.1.10	1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal.....	160
	9.1.11	1:11 Bidrag till vissa studier	161
	9.1.12	1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan	162

9.1.13	1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning	162
9.1.14	1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	163
9.1.15	1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer	164
9.1.16	1:16 Fler anställda i lågstadiet	165
9.1.17	1:17 Skolforskningsinstitutet	166
9.1.18	1:18 Praktiknära skolforskning	167
9.1.19	1:19 Bidrag till lärarlöner	168
9.1.20	1:20 Särskilda insatser inom skolområdet	170
9.1.21	1:21 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	170
9.2	Anslag för universitet och högskolor	172
9.2.1	2:1 Universitetskanslersämbetet	173
9.2.2	2:2 Universitets- och högskolerådet	173
9.2.3	2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	174
9.2.4	2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	175
9.2.5	2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	176
9.2.6	2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	177
9.2.7	2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	177
9.2.8	2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	178
9.2.9	2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	179
9.2.10	2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	180
9.2.11	2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	181
9.2.12	2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	182
9.2.13	2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	182
9.2.14	2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	183
9.2.15	2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	184
9.2.16	2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	185
9.2.17	2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	186
9.2.18	2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	187
9.2.19	2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	188
9.2.20	2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	189
9.2.21	2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	189

9.2.22	2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	190
9.2.23	2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	191
9.2.24	2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	192
9.2.25	2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	192
9.2.26	2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	193
9.2.27	2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	194
9.2.28	2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	195
9.2.29	2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	195
9.2.30	2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	196
9.2.31	2:31 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	197
9.2.32	2:32 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	198
9.2.33	2:33 Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	198
9.2.34	2:34 Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	199
9.2.35	2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	200
9.2.36	2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå.....	201
9.2.37	2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	201
9.2.38	2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	202
9.2.39	2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	203
9.2.40	2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	204
9.2.41	2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	204
9.2.42	2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	205
9.2.43	2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	206
9.2.44	2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	207
9.2.45	2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	207
9.2.46	2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	208

9.2.47	2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	209
9.2.48	2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	210
9.2.49	2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	210
9.2.50	2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	211
9.2.51	2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	212
9.2.52	2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	213
9.2.53	2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	213
9.2.54	2:54 Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå.....	214
9.2.55	2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	215
9.2.56	2:56 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	215
9.2.57	2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	216
9.2.58	2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	217
9.2.59	2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	217
9.2.60	2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	218
9.2.61	2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	219
9.2.62	2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	220
9.2.63	2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	220
9.2.64	2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	223
9.2.65	2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	224
9.2.66	2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning.....	226
9.2.67	2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet	227
9.3	Anslag för forskning	228
9.3.1	3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	228
9.3.2	3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer.....	231
9.3.3	3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	233
9.3.4	3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet.....	233
9.3.5	3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning.....	235
9.3.6	3:6 Institutet för rymdfysik	235
9.3.7	3:7 Kungl. biblioteket	236
9.3.8	3:8 Polarforskningssekretariatet	236
9.3.9	3:9 Sunet	237
9.3.10	3:10 Överklagandenämnden för etikprövning	238
9.3.11	3:11 Etikprövningsmyndigheten	238
9.3.12	3:12 Särskilda utgifter för forskningsändamål	239
9.4	Anslag för gemensamma ändamål	240

9.4.1	4:1 Internationella program	240
9.4.2	4:2 Avgift för Unesco och ICCROM	242
9.4.3	4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	242
9.4.4	4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning.....	243

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	24
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	27
Tabell 2.1	Antal inskrivna flickor och pojkar i förskola, grundskola, gymnasieskola, särskola, specialskola och på fritidshem	33
Tabell 2.2	Antalet inskrivna kvinnor och män i vuxenutbildning	34
Tabell 2.3	Antalet inskrivna kvinnor och män i eftergymnasial utbildning.....	35
Tabell 2.4	Antalet anställda forskare och undervisande personal på universitet och högskola, helårsekvivalenter	35
Tabell 2.5	Totala kostnader för utbildningsväsendet.....	37
Tabell 2.6	Utbildning och universitetsforskning.....	38
Tabell 2.7	Härledning av ramnivån 2019–2021 för Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning'.....	42
Tabell 2.8	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 16 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	42
Tabell 2.9	Könsfördelningen bland nybörjare inom högskolans olika utbildningsinriktningar, 2015	44
Tabell 2.10	Andel lärare (heltidstjänster) med pedagogisk examen i kommungrupper 2017/18	52
Tabell 2.11	Andel legitimerade och behöriga lärare per årskurs och ämne.....	53
Tabell 2.12	Andel lärare med pedagogisk examen i kommungrupper 2017/18	55
Tabell 2.13	Andel legitimerade och behöriga lärare per grundläggande och gymnasial nivå och per ämne	57
Tabell 2.14	Andel arbetsgivare som uppger brist på nyexaminerade respektive yrkeserfaren personal inom pedagogik och lärarutbildning	61
Tabell 2.15	Satsning på vissa bristyrken.....	67
Tabell 2.16	Satsning på vissa bristyrken.....	67
Tabell 3.1	Andelen elever 2016/17 som fått minst provbetyget E i årskurs 9, procent	80
Tabell 3.2	Utfall 2017 för några av de riktade statsbidragen på skolans område.....	98
Tabell 4.1	Skolenheter i gymnasieskolan	103
Tabell 7.1	Prövning av tillstånd att utfärda examina 2017	124
Tabell 7.2	Prestationsgrad läsåren	125
Tabell 7.3	Sökande och antagna till högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	127
Tabell 7.4	Antal helårsstudenter samt resurser för utbildning och forskning vid universitet och högskolor 2017	129
Tabell 7.5	Högskolenybörjare, helårsstudenter och registrerade studenter	131
Tabell 7.6	Programnybörjare på vissa yrkesexamensprogram	132
Tabell 7.7	Antal examina inom vissa yrkesexamensprogram.....	132
Tabell 7.8	Antal in- och utresande studenter, kvinnor och män	132
Tabell 7.9	Stipendier till tredjelandsstudenter	133

Tabell 7.10	Antal helårsstudenter vid kompletterande utbildningar i regeringens särskilda satsning 2017	134
Tabell 8.1	Medel från statsbudgeten till Universitet och högskolor samt forskningsfinansiärer	142
Tabell 8.2	Forskningsstiftelsernas investeringar i FoU	142
Tabell 9.1	1:1 Statens skolverk	149
Tabell 9.2	Offentligrättslig verksamhet	149
Tabell 9.3	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Statens skolverk.....	150
Tabell 9.4	Anslagsutveckling 1:2 Statens skolinspektion	150
Tabell 9.5	Offentligrättslig verksamhet	150
Tabell 9.6	Härledning av ramnivån 2019–2021 för 1:2 Statens skolinspektion	151
Tabell 9.7	Anslagsutveckling 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten.....	151
Tabell 9.8	Offentligrättslig verksamhet	151
Tabell 9.9	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	152
Tabell 9.10	Anslagsutveckling 1:4 Sameskolstyrelsen	152
Tabell 9.11	Offentligrättslig verksamhet	152
Tabell 9.12	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Sameskolstyrelsen	153
Tabell 9.13	1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet.....	153
Tabell 9.14	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	153
Tabell 9.15	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	155
Tabell 9.16	Anslagsutveckling 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	155
Tabell 9.17	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan.....	156
Tabell 9.18	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan.....	157
Tabell 9.19	Anslagsutveckling 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	157
Tabell 9.20	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.....	158
Tabell 9.21	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.....	158
Tabell 9.22	Anslagsutveckling 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	158
Tabell 9.23	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.....	159
Tabell 9.24	Anslagsutveckling 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet.....	159
Tabell 9.25	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	160
Tabell 9.26	Anslagsutveckling 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal....	160
Tabell 9.27	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal.....	161
Tabell 9.28	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	161
Tabell 9.29	Anslagsutveckling 1:11 Bidrag till vissa studier	161
Tabell 9.30	Härledning av ramnivån 2019–2021 för 1:11 Bidrag till vissa studier ..	162
Tabell 9.31	Anslagsutveckling 1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan	162

Tabell 9.32	Härledning av ramnivån 2019–2021 för 1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan.....	162
Tabell 9.33	Anslagsutveckling 1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning.....	162
Tabell 9.34	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning.....	163
Tabell 9.35	Anslagsutveckling 1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning.....	163
Tabell 9.36	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning.....	164
Tabell 9.37	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning.....	164
Tabell 9.38	Anslagsutveckling 1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer	164
Tabell 9.39	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer.....	165
Tabell 9.40	Anslagsutveckling 1:16 Fler anställda i lågstadiet.....	165
Tabell 9.41	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:16 Fler anställda i lågstadiet	166
Tabell 9.42	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:16 Fler anställda i lågstadiet.....	166
Tabell 9.43	Anslagsutveckling 1:17 Skolforskningsinstitutet.....	166
Tabell 9.44	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:17 Skolforskningsinstitutet.....	167
Tabell 9.45	Anslagsutveckling 1:18 Praktiknära skolforskning.....	167
Tabell 9.46	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:18 Praktiknära skolforskning	168
Tabell 9.47	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:18 Praktiknära skolforskning.....	168
Tabell 9.48	Anslagsutveckling 1:19 Bidrag till lärarlöner.....	168
Tabell 9.49	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:19 Bidrag till lärarlöner.....	169
Tabell 9.50	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:19 Bidrag till lärarlöner..	170
Tabell 9.51	Anslagsutveckling 1:20 Särskilda insatser inom skolområdet.....	170
Tabell 9.52	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:20 Särskilda insatser inom skolområdet.....	170
Tabell 9.53	Anslagsutveckling 1:21 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling.....	170
Tabell 9.54	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:21 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling.....	171
Tabell 9.55	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:21 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling.....	172
Tabell 9.56	Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer.....	172
Tabell 9.57	Anslagsutveckling 2:1 Universitetskanslersämbetet.....	173
Tabell 9.58	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Universitetskanslersämbetet.....	173
Tabell 9.59	Anslagsutveckling 2:2 Universitets- och högskolerådet.....	173
Tabell 9.60	Offentlighetsrättslig verksamhet.....	174
Tabell 9.61	Uppdragsverksamhet.....	174
Tabell 9.62	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Universitets- och högskolerådet.....	174
Tabell 9.63	Anslagsutveckling 2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	174
Tabell 9.64	Offentlighetsrättslig verksamhet.....	175
Tabell 9.65	Uppdragsverksamhet.....	175
Tabell 9.66	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	175

Tabell 9.67	Anslagsutveckling 2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	175
Tabell 9.68	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	176
Tabell 9.69	Anslagsutveckling 2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	176
Tabell 9.70	Offentligrättslig verksamhet.....	176
Tabell 9.71	Uppdragsverksamhet.....	176
Tabell 9.72	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	177
Tabell 9.73	Anslagsutveckling 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	177
Tabell 9.74	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	177
Tabell 9.75	Anslagsutveckling 2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	177
Tabell 9.76	Offentligrättslig verksamhet.....	178
Tabell 9.77	Uppdragsverksamhet.....	178
Tabell 9.78	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	178
Tabell 9.79	Anslagsutveckling 2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	178
Tabell 9.80	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	179
Tabell 9.81	Anslagsutveckling 2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	179
Tabell 9.82	Offentligrättslig verksamhet.....	179
Tabell 9.83	Uppdragsverksamhet.....	179
Tabell 9.84	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	180
Tabell 9.85	Anslagsutveckling 2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	180
Tabell 9.86	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	180
Tabell 9.87	Anslagsutveckling 2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	181
Tabell 9.88	Offentligrättslig verksamhet.....	181
Tabell 9.89	Uppdragsverksamhet.....	181
Tabell 9.90	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	182
Tabell 9.91	Anslagsutveckling 2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	182
Tabell 9.92	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	182
Tabell 9.93	Anslagsutveckling 2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	182
Tabell 9.94	Offentligrättslig verksamhet.....	183
Tabell 9.95	Uppdragsverksamhet.....	183
Tabell 9.96	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	183

Tabell 9.97	Anslagsutveckling 2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	183
Tabell 9.98	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	184
Tabell 9.99	Anslagsutveckling 2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	184
Tabell 9.100	Uppdragsverksamhet	184
Tabell 9.101	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	185
Tabell 9.102	Anslagsutveckling 2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	185
Tabell 9.103	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	186
Tabell 9.104	Anslagsutveckling 2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	186
Tabell 9.105	Uppdragsverksamhet	186
Tabell 9.106	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	187
Tabell 9.107	Anslagsutveckling 2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	187
Tabell 9.108	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	187
Tabell 9.109	Anslagsutveckling 2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	188
Tabell 9.110	Offentlighetsrättslig verksamhet	188
Tabell 9.111	Uppdragsverksamhet	188
Tabell 9.112	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	189
Tabell 9.113	Anslagsutveckling 2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	189
Tabell 9.114	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	189
Tabell 9.115	Anslagsutveckling 2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	189
Tabell 9.116	Offentlighetsrättslig verksamhet	190
Tabell 9.117	Uppdragsverksamhet	190
Tabell 9.118	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	190
Tabell 9.119	Anslagsutveckling 2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	190
Tabell 9.120	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	191
Tabell 9.121	Anslagsutveckling 2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	191
Tabell 9.122	Offentlighetsrättslig verksamhet	191
Tabell 9.123	Uppdragsverksamhet	191
Tabell 9.124	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	192
Tabell 9.125	Anslagsutveckling 2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	192

Tabell 9.126	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	192
Tabell 9.127	Anslagsutveckling 2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	192
Tabell 9.128	Offentligrättslig verksamhet	193
Tabell 9.129	Uppdragsverksamhet	193
Tabell 9.130	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	193
Tabell 9.131	Anslagsutveckling 2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	193
Tabell 9.132	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	194
Tabell 9.133	Anslagsutveckling 2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	194
Tabell 9.134	Offentligrättslig verksamhet	194
Tabell 9.135	Uppdragsverksamhet	194
Tabell 9.136	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	195
Tabell 9.137	Anslagsutveckling 2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	195
Tabell 9.138	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	195
Tabell 9.139	Anslagsutveckling 2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	195
Tabell 9.140	Uppdragsverksamhet	196
Tabell 9.141	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	196
Tabell 9.142	Anslagsutveckling 2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	196
Tabell 9.143	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	197
Tabell 9.144	Anslagsutveckling 2:31 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	197
Tabell 9.145	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:31 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	197
Tabell 9.146	Anslagsutveckling 2:32 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	198
Tabell 9.147	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:32 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	198
Tabell 9.148	Anslagsutveckling 2:33 Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	198
Tabell 9.149	Offentligrättslig verksamhet	199
Tabell 9.150	Uppdragsverksamhet	199
Tabell 9.151	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:33 Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	199
Tabell 9.152	Anslagsutveckling 2:34 Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	199
Tabell 9.153	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:34 Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	200
Tabell 9.154	Anslagsutveckling 2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	200

Tabell 9.155	Uppdragsverksamhet	200
Tabell 9.156	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå...	200
Tabell 9.157	Anslagsutveckling 2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå.....	201
Tabell 9.158	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	201
Tabell 9.159	Anslagsutveckling 2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	201
Tabell 9.160	Uppdragsverksamhet	202
Tabell 9.161	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	202
Tabell 9.162	Anslagsutveckling 2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	202
Tabell 9.163	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	203
Tabell 9.164	Anslagsutveckling 2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	203
Tabell 9.165	Offentlighetsrättslig verksamhet	203
Tabell 9.166	Uppdragsverksamhet	203
Tabell 9.167	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	204
Tabell 9.168	Anslagsutveckling 2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	204
Tabell 9.169	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	204
Tabell 9.170	Anslagsutveckling 2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	204
Tabell 9.171	Offentlighetsrättslig verksamhet	205
Tabell 9.172	Uppdragsverksamhet	205
Tabell 9.173	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	205
Tabell 9.174	Anslagsutveckling 2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	205
Tabell 9.175	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	206
Tabell 9.176	Anslagsutveckling 2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	206
Tabell 9.177	Offentlighetsrättslig verksamhet	206
Tabell 9.178	Uppdragsverksamhet	206
Tabell 9.179	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	207
Tabell 9.180	Anslagsutveckling 2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	207
Tabell 9.181	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	207
Tabell 9.182	Anslagsutveckling 2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	207
Tabell 9.183	Offentlighetsrättslig verksamhet	208
Tabell 9.184	Uppdragsverksamhet	208

Tabell 9.185	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	208
Tabell 9.186	Anslagsutveckling 2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	208
Tabell 9.187	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	209
Tabell 9.188	Anslagsutveckling 2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	209
Tabell 9.189	Offentligrättslig verksamhet.....	209
Tabell 9.190	Uppdragsverksamhet.....	209
Tabell 9.191	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	210
Tabell 9.192	Anslagsutveckling 2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	210
Tabell 9.193	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	210
Tabell 9.194	Anslagsutveckling 2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	210
Tabell 9.195	Offentligrättslig verksamhet.....	211
Tabell 9.196	Uppdragsverksamhet.....	211
Tabell 9.197	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	211
Tabell 9.198	Anslagsutveckling 2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	211
Tabell 9.199	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	212
Tabell 9.200	Anslagsutveckling 2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	212
Tabell 9.201	Offentligrättslig verksamhet.....	212
Tabell 9.202	Uppdragsverksamhet.....	212
Tabell 9.203	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	213
Tabell 9.204	Anslagsutveckling 2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå.....	213
Tabell 9.205	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	213
Tabell 9.206	Anslagsutveckling 2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	213
Tabell 9.207	Uppdragsverksamhet.....	214
Tabell 9.208	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå.....	214
Tabell 9.209	Anslagsutveckling 2:54 Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	214
Tabell 9.210	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:54 Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	215
Tabell 9.211	Anslagsutveckling 2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	215
Tabell 9.212	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	215
Tabell 9.213	Anslagsutveckling 2:56 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	215

Tabell 9.214	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:56 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	216
Tabell 9.215	Anslagsutveckling 2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	216
Tabell 9.216	Uppdragsverksamhet	216
Tabell 9.217	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	217
Tabell 9.218	Anslagsutveckling 2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	217
Tabell 9.219	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	217
Tabell 9.220	Anslagsutveckling 2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	217
Tabell 9.221	Uppdragsverksamhet	218
Tabell 9.222	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	218
Tabell 9.223	Anslagsutveckling 2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	218
Tabell 9.224	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	219
Tabell 9.225	Anslagsutveckling 2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	219
Tabell 9.226	Uppdragsverksamhet	219
Tabell 9.227	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	219
Tabell 9.228	Anslagsutveckling 2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	220
Tabell 9.229	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	220
Tabell 9.230	Anslagsutveckling 2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	220
Tabell 9.231	Fördelning på anslagposter	221
Tabell 9.232	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	223
Tabell 9.233	Anslagsutveckling 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	223
Tabell 9.234	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	224
Tabell 9.235	Anslagsutveckling 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	224
Tabell 9.236	Särskilda medel till universitet och högskolor	225
Tabell 9.237	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	225
Tabell 9.238	Anslagsutveckling 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	226
Tabell 9.239	Fördelning av anslagsmedel 2019 för utbildning av läkare, klinisk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården (ALF)	226
Tabell 9.240	Läkarutbildning som omfattas av anslaget 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	227

Tabell 9.241	Fördelning av anslagsmedel 2019 för grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården (TUA)	227
Tabell 9.242	Tandläkarutbildning som omfattas av anslaget 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	227
Tabell 9.243	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	227
Tabell 9.244	Anslagsutveckling 2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet.....	227
Tabell 9.245	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet	228
Tabell 9.246	Anslagsutveckling 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation.....	228
Tabell 9.247	Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	229
Tabell 9.248	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	231
Tabell 9.249	Anslagsutveckling 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer.....	231
Tabell 9.250	Beställningsbemyndigande för anslaget 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer.....	232
Tabell 9.251	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	233
Tabell 9.252	Anslagsutveckling 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	233
Tabell 9.253	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning.....	233
Tabell 9.254	Anslagsutveckling 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	233
Tabell 9.255	Beställningsbemyndigande för anslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	234
Tabell 9.256	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	235
Tabell 9.257	Anslagsutveckling 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	235
Tabell 9.258	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning.....	235
Tabell 9.259	Anslagsutveckling 3:6 Institutet för rymdfysik.....	235
Tabell 9.260	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:6 Institutet för rymdfysik	236
Tabell 9.261	Anslagsutveckling 3:7 Kungl. biblioteket.....	236
Tabell 9.262	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:7 Kungl. biblioteket.....	236
Tabell 9.263	Anslagsutveckling	236
	3:8 Polarforskningssekretariatet	236
Tabell 9.264	Uppdragsverksamhet Polarforskningssekretariatet.....	236
Tabell 9.265	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:8 Polarforskningssekretariatet	237
Tabell 9.266	Anslagsutveckling 3:9 Sunet	237
Tabell 9.267	Uppdragsverksamhet Sunet	237
Tabell 9.268	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:9 Sunet	238
Tabell 9.269	Anslagsutveckling 3:10 Överklagandenämnden för etikprövning	238
Tabell 9.270	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:10 Överklagandenämnden för etikprövning	238
Tabell 9.271	Anslagsutveckling 3:11 Etikprövningsmyndigheten.....	238
Tabell 9.272	Avgiftsfinansierad verksamhet, Etikprövningsmyndigheten och t.o.m. 2018 regionala etikprövningsnämnder	239

Tabell 9.273	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:11 Etikprövningsmyndigheten	239
Tabell 9.274	Anslagsutveckling 3:12 Särskilda utgifter för forskningsändamål	239
Tabell 9.275	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:12 Särskilda utgifter för forskningsändamål	240
Tabell 9.276	Anslagsutveckling 4:1 Internationella Program	240
Tabell 9.277	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:1 Internationella Program	241
Tabell 9.278	Beställningsbemyndigande för anslaget 4:1 Internationella program...	242
Tabell 9.279	Anslagsutveckling 4:2 Avgift till Unesco och ICCROM.....	242
Tabell 9.280	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	242
Tabell 9.281	Anslagsutveckling 4:3 Kostnader för Svenska Uneskorådet	242
Tabell 9.282	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:3 Kostnader för Svenska Uneskorådet.....	243
Tabell 9.283	Anslagsutveckling 4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning.....	243
Tabell 9.284	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning.....	243

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Utveckling av antal elever per utbildningsform.....	32
Diagram 2.2	Utveckling av elever per utbildningsform.....	34
Diagram 2.3	Andelen personer i åldern 25–64 år som har minst två års eftergymnasial utbildning.....	43
Diagram 2.4	Andelen personer i åldern 20–29 år som deltar i formell utbildning på hel- eller deltid	43
Diagram 2.5	Andelen flickor och pojkar som går över till gymnasieskolans nationella program.....	43
Diagram 2.6	Andel kvinnor och män som inom tre år går över till universitet och högskola samt till forskarutbildning.....	44
Diagram 2.7	Andelen kvinnor bland den forskande och undervisande personalen på universitet och högskola.....	45
Diagram 2.8	Andelen professorer som är kvinnor.....	45
Diagram 2.9	Andelen kvinnor och män i åldern 18–24 år med mindre än två års gymnasieutbildning och som inte deltar i utbildning.....	46
Diagram 2.10	Andel 30–34-åringar med minst två års eftergymnasial utbildning.....	46
Diagram 2.11	Andel lågpresterande 15-åringar i läsförståelse.....	47
Diagram 2.12	Andel lågpresterande 15-åringar i matematik	47
Diagram 2.13	Andel lågpresterande 15-åringar i naturvetenskap	47
Diagram 2.14	Andel barn i förskola bland de som är i åldern fyra år och upp till skolstartsåldern	48
Diagram 2.15	Andel personer i åldern 25–64 år som deltar i någon form av utbildning	48
Diagram 2.16	Andel sysselsatta i åldern 20–34 år tre år efter gymnasial eller eftergymnasial examen	48
Diagram 2.17	Antal barn per anställd (årsarbetare)	50
Diagram 2.18	Andel anställda (årsarbetare) med en pedagogisk högskoleexamen.....	50
Diagram 2.19	Antal elever per anställd (heltidstjänster)	50
Diagram 2.20	Andel anställda (heltidstjänster) med en pedagogisk högskoleexamen ..	51
Diagram 2.21	Antal elever per anställd (heltidstjänster)	51
Diagram 2.22	Andel anställda (heltidstjänster) med en pedagogisk högskoleexamen ..	51
Diagram 2.23	Antal elever per pedagogisk personal och per lärare (heltidstjänster)	52
Diagram 2.24	Andel lärare (heltidstjänster) med en pedagogisk högskoleexamen	52
Diagram 2.25	Fördelning av skolor efter andel lärare med en pedagogisk högskoleexamen per kvartil av skolor med olika andel högtbildade föräldrar 2017/18	53
Diagram 2.26	Antal elever per pedagogisk personal och per lärare	55
Diagram 2.27	Andel lärare med en pedagogisk högskoleexamen	55
Diagram 2.28	Andel legitimerade och behöriga lärare i vanliga ämnen	56
Diagram 2.29	Antal heltidsstuderande elever per lärare	56
Diagram 2.30	Andel lärare med en pedagogisk högskoleexamen	57
Diagram 2.31	Antal behöriga förstahandssökande, antagna och söktryck till lärar- och förskollärarytbildningarna, höstterminerna.....	58
Diagram 2.32	Antal antagna och söktryck per yrkesexamensprogram, höstterminen 2017	59
Diagram 2.33	Antal programnybörjare per yrkesexamensprogram.....	59
Diagram 2.34	Antal lärar- och förskollärarytsexamina.....	59
Diagram 2.35	Antal examina efter typ av yrkesexamina, 2016/17	60

Diagram 2.36	Beräknat examinationsbehov och beräknad examination efter inriktning på lärarutbildningen, 2017–2031.....	60
Diagram 2.37	Beräknat årligt antal nybörjare samt nybörjarbehovet för att täcka behovet av lärare och förskollärare fram till 2031	61
Diagram 2.38	Antal examina med inriktning mot pedagogik och lärarutbildning samt totalt antal barn/elever i verksamhetsformerna	61
Diagram 2.39	Lärarnas åldersstruktur	62
Diagram 2.40	Fördelning av lärarutbildade efter arbete inom respektive utanför utbildning.....	62
Diagram 3.1	Andelen barn i åldern 3–5 år inskrivna i förskola.....	74
Diagram 3.2	Andelen 6-åringar inskrivna i förskoleklass	76
Diagram 3.3	Elevutveckling i grundskolan	77
Diagram 3.4	Andelen elever som fått minst provbetyget E i nationella prov i årskurs 6 våren 2017.....	78
Diagram 3.5	Andelen elever som fått minst provbetyget E i nationella prov i årskurs 9 våren 2017.....	79
Diagram 3.6	Andelen elever som fått minst betyget E i svenska, matematik, engelska och svenska som andraspråk i årskurs 6	80
Diagram 3.7	Genomsnittligt meritvärde i årskurs 9.....	81
Diagram 3.8	Behörighet till något av gymnasieskolans nationella program	81
Diagram 3.9	Andelen elever som är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram uppdelat på elevernas bakgrund, vt 15, 16 och 17	82
Diagram 3.10	Andelen elever som är behöriga till gymnasieskolans gymnasieprogram, uppdelat på elevernas bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå, vt 17.....	83
Diagram 3.11	Andelen elever som har svarat stämmer helt och hållet eller stämmer ganska bra på påståendet ”Jag känner mig trygg i skolan”, fördelat på den totala andelen och utifrån det valda alternativet för kön (pojkar, flickor samt vill ej ange/annat), årskurs 5.....	85
Diagram 3.12	Andelen elever som har svarat stämmer helt och hållet eller stämmer ganska bra på påståendet ”Jag känner mig trygg i skolan”, fördelat på den totala andelen och utifrån det valda alternativet för kön (pojkar, flickor samt vill ej ange/annat), årskurs 9.....	85
Diagram 3.13	Andelen elever av samtliga elever i obligatoriska skolformer som var inskrivna i grundsärskolan	87
Diagram 4.1	Elevutveckling i gymnasieskolan.....	102
Diagram 4.2	Andel nybörjare i gymnasieskolan som fått slutbetyg eller som avslutat med examensbevis eller studiebevis omfattande minst 2 500 poäng inom tre år	104
Diagram 4.3	Andel nybörjare i gymnasieskolan som uppnått grundläggande behörighet inom tre år	105
Diagram 4.4	Andel nybörjare i gymnasieskolan 2014 som fått examensbevis eller studiebevis om minst 2 500 poäng inom tre år, fördelat efter grundläggande behörighet eller inte och program	105
Diagram 4.5	Andelen elever som har svarat stämmer helt och hållet eller stämmer ganska bra på påståendet ”Jag känner mig trygg i skolan”, fördelat på den totala andelen och utifrån det valda alternativet för kön (män, kvinnor samt vill ej ange/annat)	106
Diagram 4.6	Elever i grundsärskolan fördelat på kön.....	110
Diagram 5.1	Heltidsstuderande i komvux	114
Diagram 5.2	Elever i komvux.....	114

Diagram 5.3	Antal elever inom sfi.....	115
Diagram 6.1	Studering i yrkeshögskolan 2017	118
Diagram 6.2	Andel examinerade från yrkeshögskolan 2016 som hade ett arbete året efter avslutad utbildning.....	119
Diagram 6.3	Andel examinerade från yrkeshögskolan som året efter avslutad utbildning (2016 och 2017) angett hur arbetet överensstämde med utbildningen	120
Diagram 7.1	Skattat myndighetskapital vid statliga universitet och högskolor olika år (2017 års priser)	127
Diagram 7.2	Lärosätenas intäkter.....	128
Diagram 7.3	Andel som har påbörjat svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder av personer födda 1982–1991 med svensk eller utländsk bakgrund.....	130
Diagram 7.4	Examina och examinerade personer	131
Diagram 7.5	Antalet nya inresande studenter, totalt samt uppdelat på freemover-studenter och utbytesstudenter	133
Diagram 7.6	Andelen etablerade kvinnor och män (samt totalt) ett år efter examen 2002–2014.....	135
Diagram 7.7	Intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå uppdelade på anslagsmedel och externa medel	135
Diagram 7.8	Lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå från externa finansiärer, uppdelade på finansiärskategorier	135
Diagram 7.9	Doktorandnybörjare.....	136
Diagram 7.10	Doktorsexamina.....	136
Diagram 8.1	Antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare, som ett mått på vetenskaplig produktivitet i Sverige och vissa mindre och medelstora europeiska länder	141
Diagram 8.2	Antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare, som ett mått på vetenskaplig produktivitet i USA, Kina, Japan, Sydkorea och vissa större europeiska länder	141

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 utan vederlag besluta om överlåtelse av tillgångar, som används i verksamheten för toxikologiska vetenskaper vid Karolinska institutet, till RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE AB) (avsnitt 9.2.16).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 för anslaget 2:30 *Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om kapitaltillskott till holdingbolag knutet till Malmö universitet på högst 8 500 000 kronor (avsnitt 9.2.30).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag på högst 700 000 000 kronor till European Spallation Source ERIC (ESS) (avsnitt 9.3.1).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om medlemskap i följande konsortier för europeisk forskningsinfrastruktur, s.k. Eric-konsortier: European Advanced Translational Research Infrastructure in Medicine (EATRIS-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor, European Research Infrastructure for Biomedical Imaging (Euro-Bioimaging-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, Aerosols, Clouds and Trace Gases Research Infrastructure (ACTRIS-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, European Marine Biological Resource Center (EMBRC-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, European Plate Observing System (EPOS-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor och European Solar Telescope (EST-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 6 000 000 kronor. Vidare bemyndigas regeringen att under 2019 besluta om finansiering av de årliga medlemsavgifterna i följande konsortier: Council of European Social Science Data Archives (CESSDA-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, Common Language Resources and Technology Infrastructure (CLARIN-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Biobanking and Biomolecular Resources Infrastructure (BBMRI-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, European Social Survey (ESS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Joint Institute for VLBI in Europe (JIVE-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor och Integrated Carbon Observation System (ICOS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 7 750 000 kronor. per år (avsnitt 9.3.1).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om medlemskap i det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande

- datorsystem med en medlemsavgift på högst 25 000 000 kronor (avsnitt 9.3.1).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 för anslaget 3:12 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* besluta om kapitaltillskott på högst 11 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet för finansiering av idébanksmedel (avsnitt 9.3.12).
 7. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt tabell 1.1.
 8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp*Tusental kronor***Anslag**

1:1	Statens skolverk	1 153 663
1:2	Statens skolinspektion	414 028
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	733 350
1:4	Sameskolstyrelsen	49 569
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	3 755 311
1:6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	304 820
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	4 436 000
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	188 220
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	105 257
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	316 526
1:11	Bidrag till vissa studier	17 525
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	116 749
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	2 562 422
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	2 236 208
1:15	Upprustning av skollokalerna och utemiljöer	680 000
1:16	Fler anställda i lågstadiet	2 300 000
1:17	Skolforskningsinstitutet	24 008
1:18	Praktiknära skolforskning	18 543
1:19	Bidrag till lärarlöner	4 457 100
1:20	Särskilda insatser inom skolområdet	163 418
1:21	Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	3 500 000
2:1	Universitetskanslersämbetet	149 035
2:2	Universitets- och högskolerådet	178 920
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 778 755
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 158 476
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 092 904
2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 220 820
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 153 058
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 578 532
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 760 939
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 650 888

2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 414 350
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 132 502
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 572 054
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	897 931
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	730 290
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 579 228
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 175 373
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 565 411
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	681 997
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	390 159
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	672 504
2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	241 163
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 080 446
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	339 526
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	806 968
2:26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	268 418
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	560 762
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	247 142
2:29	Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	946 947
2:30	Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	239 799
2:31	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	249 545
2:32	Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	97 732
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	617 330
2:34	Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	115 174
2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	204 682
2:36	Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	51 040
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	105 247
2:38	Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	34 840
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	507 765
2:40	Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	75 418
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	436 471
2:42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	77 958
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	460 311
2:44	Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	99 249
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	397 995
2:46	Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	69 613
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	402 361
2:48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	63 851
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	312 869
2:50	Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	51 159
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	369 262
2:52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	63 919
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	164 624
2:54	Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	19 937
2:55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	65 393
2:56	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	11 355

2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	133 169
2:58	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	20 036
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	426 124
2:60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	84 761
2:61	Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	35 599
2:62	Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	21 037
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	3 386 695
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	872 309
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	439 124
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 619 319
2:67	Särskilda bidrag inom högskoleområdet	45 867
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	6 007 846
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	360 061
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	165 128
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	947 356
3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning	34 769
3:6	Institutet för rymdfysik	56 188
3:7	Kungl. biblioteket	374 292
3:8	Polarforskningssekretariatet	48 671
3:9	Sunet	49 183
3:10	Överklagandenämnden för etikprövning	7 448
3:11	Etikprövningsmyndigheten	41 919
3:12	Särskilda utgifter för forskningsändamål	99 995
4:1	Internationella program	81 589
4:2	Avgift till Unesco och ICCROM	30 886
4:3	Kostnader för Svenska Unescorådet	10 483
4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	24 243
Summa		81 347 211

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	1 008 068	2020-2025
1:6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	35 000	2020
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	414 000	2020
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	215 000	2020-2022
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	6 600 000	2020-2026
1:16	Fler anställda i lågstadiet	985 500	2020
1:18	Praktiknära skolforskning	36 500	2020-2022
1:19	Bidrag till lärarlöner	2 221 000	2020
1:21	Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	3 500 000	2020
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	18 850 000	2020-2029
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	1 810 000	2020-2024
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	4 000 000	2020-2034
4:1	Internationella program	153 000	2020-2022
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		39 828 068	

2 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

I detta avsnitt beskrivs inledningsvis utgiftsområdets omfattning, statliga styrmedel, volymer och kostnader samt utgiftsutvecklingen. Därefter presenteras det övergripande målet för utgiftsområdet och de indikatorer som används för att följa upp målet. Den därpå följande resultatredovisningen består av två avsnitt. Det första innehåller en uppföljning av det övergripande målet baserad på i huvudsak internationella indikatorer. Det andra innehåller en resultatredovisning av lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet.

Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budgetsom riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad

makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).

- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på

beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021. Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året. De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten.

Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.1 Omfattning

Utgiftsområdet Utbildning och universitetsforskning omfattar följande områden:

- **Förskola och grundskola**
 - förskola
 - annan pedagogisk verksamhet
 - förskoleklass
 - grundskola
 - grundskolor
 - specialskola
 - sameskola
 - fritidshem
- **Gymnasieutbildning**
 - gymnasieskola
 - gymnasiesärskola
- **Kommunernas vuxenutbildning**
 - kommunal vuxenutbildning (komvux)
 - särskild utbildning för vuxna (sär vux)
- **Eftergymnasial yrkesutbildning**
 - utbildning inom yrkeshögskolan
 - vissa andra utbildningar med enskilda huvudmän
- **Universitet och högskolor**
 - högskoleutbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå samt forskning vid universitet och högskolor med staten som huvudman och enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet, dock ej Sveriges lantbruksuniversitet som ingår i utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel och delar av utbildning och forskning vid Försvarshögskolan som ingår i utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

- **Forskning**
statlig finansiering av forskning och forskningsmyndigheter

I utgiftsområdet ingår även myndigheter inom skol-, vuxenutbildnings-, det eftergymnasiala yrkesutbildnings- och högskoleområdet samt vissa myndigheter inom forskningsområdet. Vidare ingår medlemsavgifter till Unesco, verksamheten vid Svenska Unescorådet och finansieringen av internationella kunskapsmätningar och utbildningsstatistik.

Den verksamhet som bedrivs inom utgiftsområdet har flera olika huvudmän. Både kommuner och enskilda kan vara huvudmän för förskola, fritidshem, annan pedagogisk verksamhet, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och yrkeshögskolan medan enbart kommuner kan vara huvudmän för komvux och särsvux. Landsting får under vissa förutsättningar vara huvudmän för vissa utbildningar. Staten är huvudman för specialskolan och sameskolan. Staten är också huvudman för universitet och högskolor, men det finns också ett antal enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet.

Statens styrning av den verksamhet som bedrivs av kommuner och enskilda

Staten använder sig av flera olika instrument för att styra den utbildningsverksamhet som bedrivs av kommuner och enskilda. Staten fastställer mål och beslutar om lagar och andra författningar som styr verksamheten. För bl.a. skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet för barn och ungdomar gäller skollagen (2010:800), förordningar som reglerar de olika skolformerna och andra författningar.

Staten följer för det andra upp resultaten, utvärderar, kvalitetssäkrar och granskar verksamheten genom uppdrag till Statens skolverk, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) och Statens skolinspektion. Det inkluderar Skolverkets statistikansvar, Skolinspektionens kvalitetsgranskningar och den verksamhet som inom ramen för Skolinspektionen bedrivs av Barn- och elevombudet (BEO).

Ett tredje styrinstrument som staten förfogar över är den tillsyn och tillståndsprövning som Skolinspektionen ansvarar för. Tillsynen om-

fattar skolväsendet, huvuddelen av de särskilda utbildningsformerna och annan pedagogisk verksamhet. Myndigheten prövar dessutom ansökningar om att få bedriva skolverksamhet, vilket framför allt innebär godkännande av enskilda huvudmän för bl.a. grundskolor och motsvarande skolformer, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor.

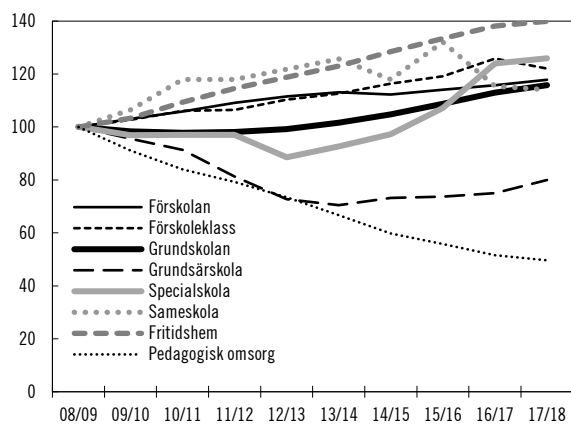
Ett fjärde styrinstrument utgörs av statligt finansierade utvecklingsinsatser. Skolverket stödjer kommuner och andra huvudmän i deras utbildningsverksamhet och bidrar till att förbättra deras förutsättningar att arbeta med utveckling av verksamheten för ökad måluppfyllelse inom barn- och ungdomsutbildning samt vuxenutbildning. Kommuner och enskilda tilldelas medel för detta genom riktade statsbidrag. Dessa står dock för endast en liten del av finansieringen av barn- och ungdomsutbildningen, gymnasieskolan och komvux. Huvuddelen finansieras med kommunala skattemedel och generella statsbidrag.

2.1.1 Volymer

Läsåret 2017/18 var drygt en miljon elever inskrivna i grundskolan, vilket är den till antalet största utbildningsformen. Om förskoleklassen, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan läggs till uppgick antalet elever till cirka 1,2 miljoner. Under de senaste tio åren har antalet ökat med 16 procent. Enligt Statistiska centralbyråns (SCB) befolkningsprognos kommer antalet barn i skolåldern 6–15 år att öka med 107 000 eller med 9 procent de kommande tio åren.

Diagram 2.1 Utveckling av antal elever per utbildningsform

Basår 100 = läsåret 2008/09

Anm.: Egen indexberäkning.

Källa: Statens skolverk.

I förskolan var drygt en halv miljon barn inskrivna – en ökning med 18 procent den senaste tioårsperioden. Enligt SCB:s befolkningsprognos kommer antalet barn i förskoleåldern 1–5 år att öka med 8 procent eller med 40 000 barn inom den närmaste tioårsperioden.

Pedagogisk omsorg har minskat i volym och på tio år har antalet inskrivna barn halverats. Samtidigt har antalet inskrivna i fritidshem haft en stark trendmässig uppgång med en ökning på 40 procent på tio år.

Tabell 2.1 Antal inskrivna flickor och pojkar i förskola, grundskola, gymnasieskola, särskola, specialscola och på fritidshem

Antal elever per läsår, procentuell fördelning av flickor och pojkar

	08/09	09/10	10/11	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16	16/17	17/18
Förskola	432 586	446 080	457 996	472 161	482 309	489 275	485 721	493 609	501 013	509 784
<i>varav flickor</i>	48,5%	48,5%	48,5%	48,4%	48,4%	48,5%	48,5%	48,5%	48,4%	48,4%
<i>varav pojkar</i>	51,5%	51,5%	51,5%	51,6%	51,6%	51,5%	51,5%	51,5%	51,6%	51,6%
Pedagogisk omsorg	24 703	22 114	20 438	19 397	18 064	16 348	14 681	13 654	12 551	11 585
<i>varav flickor</i>	50,2%	50,2%	50,0%	49,7%	49,8%	49,2%	49,6%	49,6%	49,8%	49,7%
<i>varav pojkar</i>	49,8%	49,8%	50,0%	50,3%	50,2%	50,8%	50,4%	50,4%	50,2%	50,3%
Förskoleklass¹	97 570	100 248	103 486	103 900	107 635	109 915	113 549	116 267	122 790	119 056
<i>varav flickor</i>	48,8%	48,7%	48,5%	48,7%	48,6%	48,5%	48,5%	48,6%	48,5%	48,6%
<i>varav pojkar</i>	51,2%	51,3%	51,5%	51,3%	51,4%	51,5%	51,5%	51,4%	51,5%	51,4%
Grundskola¹	906 050	891 596	886 346	888 500	899 022	920 829	949 303	985 459	1023804	1049332
<i>varav flickor</i>	48,7%	48,7%	48,7%	48,7%	48,7%	48,7%	48,6%	48,5%	48,3%	48,5%
<i>varav pojkar</i>	51,3%	51,3%	51,3%	51,3%	51,3%	51,3%	51,4%	51,5%	51,7%	51,5%
Grundsärskola	13 261	12 673	12 115	10 791	9 643	9 346	9 709	9 774	9 944	10 612
<i>varav flickor</i>	39,5%	39,0%	39,0%	38,5%	38,6%	38,9%	39,7%	39,2%	38,9%	38,2%
<i>varav pojkar</i>	60,5%	61,0%	61,0%	61,5%	61,4%	61,1%	60,3%	60,8%	61,1%	61,8%
Specialskola	516	500	501	501	457	478	502	553	640	650
<i>varav flickor</i>	45,2%	43,0%	44,5%	46,1%	43,8%	43,7%	42,4%	39,2%	40,5%	40,0%
<i>varav pojkar</i>	54,8%	57,0%	55,5%	53,9%	56,2%	56,3%	57,6%	60,8%	59,5%	60,0%
Sameskola²	156	166	184	184	190	196	184	206	180	178
<i>varav flickor</i>	48,7%	45,8%	47,3%	52,7%	55,8%	46,4%	44,0%	51,0%	42,8%	46,6%
<i>varav pojkar</i>	51,3%	54,2%	52,7%	47,3%	44,2%	53,6%	56,0%	49,0%	57,2%	53,4%
Fritidshem	346 130	357 622	378 488	396 598	411 255	425 945	444 395	461 871	478 021	484 399
<i>varav flickor</i>	48,2%	48,3%	48,2%	48,4%	48,4%	48,3%	48,2%	48,2%	48,3%	48,3%
<i>varav pojkar</i>	51,8%	51,7%	51,8%	51,6%	51,6%	51,7%	51,8%	51,8%	51,7%	51,7%
Gymnasieskola	396 336	394 771	385 712	369 083	351 641	330 196	323 670	323 141	343 911	347 863
<i>varav flickor</i>	48,5%	48,3%	48,4%	48,2%	48,1%	47,9%	47,7%	47,2%	45,2%	45,3%
<i>varav pojkar</i>	51,5%	51,7%	51,6%	51,8%	51,9%	52,1%	52,3%	52,8%	54,8%	54,7%
Gymnasiesärskola	9 339	9 412	9 280	9 034	8 778	7 721	7 006	6 410	5 920	6 072
<i>varav flickor</i>	41,9%	41,5%	41,8%	41,0%	40,7%	40,4%	39,9%	40,0%	40,3%	40,3%
<i>varav pojkar</i>	58,1%	58,5%	58,2%	59,0%	59,3%	59,6%	60,1%	60,0%	59,7%	59,7%

¹Exklusive sameskolan.²Inklusive föreskoleklass.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Könsfördelningen i förskolan, fritidshemmet och de obligatoriska skolformerna är i det närmaste helt jämn. Undantagen är grundsärskolan och specialscola där det finns en övervikt på pojkar med 60 procent jämfört med flickor (40 procent). Samma ojämna könsfördelning återfinns i gymnasiesärskolan men inte inom särsvux där fördelningen mellan kvinnor och män är jämn.

Elevantalet i grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särsvux har sjunkit den senaste tioårsperioden. I grundsärskolan har elevantalet minskat med omkring 2 700 elever eller 25 procent på tio år. Elevantalet i gymnasiesärskolan

har minskat med en tredjedel eller med cirka 3 300 elever under samma period. Inom särsvux var minskningen av antalet elever inte lika omfattande. Elevantalet i särsvux minskade med en fjärdedel eller med 1 300 elever under samma period.

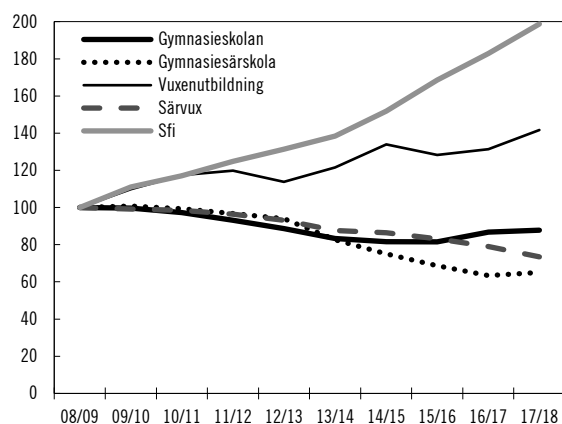
De förändringar som ligger bakom utvecklingen är att gruppen elever med autism eller autismliknande tillstånd hör till grundskolans och gymnasieskolans målgrupp fr.o.m. läsåret 2011/12.

Minskningen i gymnasiesärskolan kan också förklaras av att elever från grundsärskolan i större utsträckning även kunnat antas till ut-

bildningar inom gymnasieskolans introduktionsprogram i och med den reformering av gymnasiesärskolan som trädde i kraft 2013.

Diagram 2.2 Utveckling av elever per utbildningsform

Basår 100 = läsåret 2008/09

Anm.: Egen indexberäkning.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Den största verksamheten inom vuxenutbildningen är den utbildning som bedrivs på grundläggande och gymnasial nivå. Där studerade omkring 104 500 elever 2017. Antalet har ökat med drygt 40 procent de senaste tio åren. Den näst största verksamheten är kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) som kraftigt ökat i omfattning sedan början av 2000-talet och under senare år i en accelererande takt. Under 2017 uppgick antalet elever till 163 000. På tio år har elevantalet ökat med 99 procent.

Tabell 2.2 Antalet inskrivna kvinnor och män i vuxenutbildning

Antalet helårsstuderande per kalenderår respektive läsår, uppgifterna avseende svenska för invandrare avser antal elever oavsett hur länge och med vilken omfattning de studerat, procentuell fördelning kvinnor och män

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå	73 726	80 961	86 530	88 372	83 883	89 580	98 711	94 526	96 839	104 462
varav kvinnor	68,6%	66,0%	64,9%	65,4%	65,6%	64,8%	64,1%	63,9%	62,7%	61,6%
varav män	31,4%	33,9%	35,1%	34,6%	34,4%	35,2%	35,9%	36,1%	37,3%	38,4%
	08/09	09/10	10/11	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16	16/17	17/18
Särvux	4 907	4 868	4 835	4 733	4 570	4 299	4 245	4 083	3 880	3 605
varav kvinnor	48,3%	48,5%	49,4%	49,3%	48,9%	48,9%	49,8%	48,6%	49,4%	49%
varav män	51,7%	51,5%	50,6%	50,7%	51,1%	51,1%	50,2%	51,4%	50,6%	51%
Svenska för invandrare	82 110	91 237	96 136	102 434	107 827	113 613	124 750	138 386	150 142	163 175
varav kvinnor	56,5%	57,4%	57,3%	57,6%	57,5%	56,7%	54,3%	52,3%	50,8%	51,0%
varav män	43,5%	42,6%	42,7%	42,4%	42,5%	43,3%	45,7%	47,7%	49,2%	49,0%

Källa: Statistiska centralbyrån.

Flest studerande inom eftergymnasial utbildning finns på universitet och högskolor med 295 000 heltidsstuderande. Antalet heltidsstuderande har varit svagt minskande men läsåret 2017/18 ökade antalet något. Andelen kvinnor uppgick då till 59,2 procent och andelen män till 40,8 procent, andelar som varit i stort sett oförändrade under den senaste tioårsperioden. Även antalet studerande inom forskarutbildningen har

minskat. Antalet uppgick 2017/18 till 17 400. Andelen kvinnor har minskat från 49,1 procent 2008/09 till 47,4 procent 2017/18. Antalet studerande på yrkeshögskolan, som 2017 uppgick till 50 300, har däremot ökat kontinuerligt. Andelen kvinnor uppgick till 53,1 procent och andelen män till 46,9 procent samma år.

Tabell 2.3 Antalet inskrivna kvinnor och män i eftergymnasial utbildning

För universitet och högskola är antalet omräknat till helårsstudenter per kalenderår respektive läsår, för yrkeshögskolan avser uppgifterna antal elever oavsett studiernas längd och om fattning, procentuell fördelning kvinnor och män

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Yrkeshögskola	36 654	39 339	41 565	42 475	40 713	42 535	44 764	46 464	47 828	50 253
varav kvinnor	55,3%	53,6%	52,2%	51,1%	51,4%	51,7%	52,1%	51,9%	52,2%	53,1%
varav män	44,7%	46,4%	47,8%	48,9%	48,6%	48,3%	47,9%	48,1%	47,8%	46,9%
	08/09	09/10	10/11	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16	16/17	17/18
Universitet och högskola	277 896	300 163	315 793	312 814	304 482	298 533	295 439	294 441	293 902	295 167
varav kvinnor	59,2%	58,5%	57,9%	58,3%	58,8%	58,8%	58,7%	58,8%	58,9%	59,2%
varav män	40,8%	41,5%	42,1%	41,7%	41,2%	41,2%	41,3%	41,2%	41,1%	40,8%
Forskarutbildning	17 560	17 724	18 385	18 814	19 559	19 564	19 336	18 443	18 012	17 376
varav kvinnor	49,1%	49,1%	48,6%	48,5%	48,4%	47,8%	47,5%	47,1%	47,2%	47,4%
varav män	50,9%	50,9%	51,4%	51,5%	51,6%	52,2%	52,5%	52,9%	52,8%	52,6%

Källa: Statistiska centralbyrån.

Tabell 2.4 Antalet anställda forskare och undervisande personal på universitet och högskola, helårsekvivalenter

Antalet personer, procentuell fördelning kvinnor och män

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Universitet och högskola	24 006	25 062	26 499	27 955	27 878	28 485	29 075	29 179	29 420	30 050
varav kvinnor	41,6%	42,1%	42,7%	43,2%	43,3%	43,6%	44,0%	44,2%	44,5%	44,9%
varav män	58,4%	57,9%	57,3%	56,8%	56,7%	56,4%	56,0%	55,8%	55,5%	54,8%
varav professorer	4 201	4 366	4 515	4 780	4 913	5 029	5 075	5 089	5 123	5 118
varav kvinnor	18,9%	19,9%	21,4%	22,7%	23,9%	24,3%	24,9%	26,0%	27,1%	27,5%
varav män	81,1%	80,1%	78,6%	77,3%	76,1%	75,7%	75,1%	74,0%	72,9%	72,5%

Källa: Statistiska centralbyrån.

Bland anställda vid universitet och högskolor var drygt 30 000 forskare och undervisande personal 2017, av vilka 5 100 var professorer. Antalet forskare och undervisande personal har ökat något under senare år samtidigt som antalet studenter, som tidigare redovisats, minskat, vilket lett till att lärar- och forskartätheten ökat. Andelen kvinnor bland den forskande och undervisande personalen har ökat kontinuerligt under de senaste tio åren men den är fortfarande betydligt mindre än andelen män. Även andelen kvinnor bland professorerna har ökat men den uppgick trots det endast till 27,5 procent 2017.

Utvecklingen vad gäller antalet anställda i förskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundskolan, gymnasieskolan, grund- och gymnasiesärskolan, specialskolan, sameskolan och i de kommunala vuxenutbildningarna redovisas i avsnitt 2.6. Där redovisas också hur personaltätheten har utvecklats och hur könsfördelningen ser ut bland de anställda inom olika skolformer.

När personaluppgifterna för skolväsendet läggs samman med uppgifterna för universitet och högskolor syns ett tydligt mönster som visar att könsfördelningen bland de anställda inom olika utbildningsformer är kopplad till utbildningsnivå. Ju högre utbildningsnivå desto mindre andel kvinnor. I förskolan var 96 procent av de anställda kvinnor, i förskoleklasserna 93 procent, i grundskolan 76 procent och i gymnasieskolan 52 procent 2017. Vid universitet och högskolor utgjorde kvinnorna 45 procent av den undervisande och forskande personalen och bland professorer utgjorde de, som nämnts, endast 27 procent. Inom kommunernas vuxenutbildning, som inte kan kategoriseras utifrån en nivå på samma sätt som ovan nämnda utbildningar, uppgick andelen kvinnor av de anställda till 81 procent. Motsvarande andel inom grund- och gymnasiesärskolan var sammantaget 79 procent.

Det har under de senaste tio åren skett en liten minskning av skillnaderna i andelen anställda kvinnor och män på olika utbildningsnivåer. Andelen män inom förskolan, där kvinnor dominerar, har ökat något samtidigt som andelen kvinnor inom högskolan, där män traditionellt dominerat, har ökat. Parallellt med denna utveckling ökar, totalt sett, andelen kvinnor bland anställda inom utbildningsväsendet.

2.1.2 Totala kostnader för utbildningsväsendet

De totala kostnaderna för utbildningsväsendet uppgick 2017 till 373 miljarder kronor (se tabell 2.5). Kostnaderna har ökat med 50 miljarder kronor sedan 2014, en ökning på 15,7 procent. Utbildningskostnadernas andel av bruttonationalprodukten (BNP) har dock minskat något till 8,1 procent beroende på att BNP procentuellt sett ökat något mer än vad utbildningskostnaderna gjort.

Den enskilt största verksamheten inom utbildningsväsendet är grundskolan, inklusive sameskolan, som stod för lite drygt 30 procent av de totala kostnaderna 2017. Därefter följer förskolan samt universitet och högskolor som svarar för 20 respektive 19 procent av kostnaderna samma år. De ur kostnadssynpunkt minsta verksamheterna var i tur och ordning från den största till den minsta yrkeshögskolan, pedagogisk omsorg, öppen förskole- och fritidsverksamhet, specialskolan samt svenska utlandsskolor. Dessa verksamheter svarade sammantaget för endast 1,2 procent av de totala utbildningskostnaderna 2017.

Den i avsnitt 2.1.1 beskrivna underliggande demografiska utvecklingen har lett till att kostnadsökningarna sedan 2012 varit stora för i synnerhet grundskolan men även för förskoleklassen och fritidshem. Kostnaderna ökade med 38 procent för grundskolan och med 36 respektive 33 procent för förskoleklassen och fritidshem. Även för gymnasieskolan förväntas kostnaderna av samma skäl att fortsätta öka under de närmaste åren.

Den procentuellt sett snabbaste kostnadsökningen under de senaste fem åren har skett inom den kommunala vuxenutbildningen – framför allt inom sfi, där kostnaderna ökat med 75 procent – och yrkeshögskolan med en kostnadsökning på 38 procent.

Antalet studenter vid universitet och högskolor har, till skillnad från barnantalet i förskolan och i fritidshem samt elevantalet i grundskolan, minskat något under de senaste fem åren (se tabell 2.3). Kostnaderna, inklusive kostnaderna för forskning och utbildning på forskarnivå, har dock ökat med 16 procent.

Tabell 2.5 Totala kostnader för utbildningsväsendet

Miljarder kronor

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Förskola ¹	59,8	62,2	65,1	68,2	71,7	74,9
Pedagogisk omsorg ¹	1,9	1,8	1,7	1,6	1,5	1,5
Fritidshem ¹	13,6	14,3	15,1	16,0	17,1	18,1
Öppen verksamhet	0,58	0,57	0,59	0,62	0,69	0,73
Förskoleklass	5,4	5,6	6,0	6,4	6,8	7,3
Grundskola	83,2	86,5	90,9	97,0	107,0	114,6
Gymnasieskola ²	37,4	36,6	36,4	37,0	39,7	40,5
Svenska utlands- skolor ³	0,12	0,11	0,11	0,13	0,13	0,15
Grundsärskola	4,1	4,0	4,1	4,2	4,5	5,0
Gymnasiesärskola	2,8	2,9	2,9	2,9	2,8	2,8
Specialskola	0,48	0,46	0,45	0,47	0,48	0,51
Vuxenutbildning ⁴	6,1	6,3	6,7	7,3	8,0	8,9
Studieförbund	3,7	3,7	3,8	3,8	3,8	3,9
Folkhögskolor ⁵	3,0	3,1	3,2	3,2	3,4	3,4
YH och KY ⁶	1,3	1,5	1,5	1,7	1,7	1,8
Universitet och högskolor ⁷	60,7	62,5	64,4	66,9	69,0	70,6
Studiestöd ⁸	20,7	20,2	19,6	19,0	18,7	18,8
Summa	305	312	323	336	357	373
Andel av BNP i procent⁹	8,3	8,3	8,2	8,0	8,1	8,1

Anm.: Redovisningen omfattar inte polisprogrammet, försvarsmaktens utbildningar, arbetsmarknads- och personalutbildning samt övrig utbildning hos privata utbildningsanordnare. Uppgifterna redovisas i löpande priser.

¹ Nettokostnad exklusive avgifter.

² Inklusiva skolskjuts, reseersättning och inackordering.

³ Omräknade kostnader baserat på antalet elever i reguljär utbildning.

⁴ Inkluderar vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå, sårvox och sfi.

⁵ Resultatredovisning för folkhögskolorna återfinns under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, avsnitt 17 Folkbildning.

⁶ Yrkehögskolan och kvalificerad yrkesutbildning.

⁷ Inkluderar forskning och utbildning på forskarnivå.

⁸ Inkluderar studiebidrag och studiemedlems bidragsdel samt kostnaderna för räntesubventioner, avskrivningar och statlig ålderspensionsavgift. Resultatredovisning för studiestöd återfinns under utgiftsområde 15 Studiestöd.

⁹ De redovisade andelarna har minskat med ungefär en halv procentenhet jämfört med uppgifter i budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1) och tidigare till följd av revideringar och EU-harmoniseringar som genomförts av nationalräkenskaperna.

Källa: Statistiska centralbyrån.

79 621 miljoner kronor respektive 79 657 miljoner kronor. I utgiftsområdet ingår barn-, ungdoms- och vuxenutbildning, universitet och högskolor, forskning och anslag för vissa gemensamma ändamål. Sammantaget har utgiftsområdet 104 anslag.

I tabell 2.7 redovisas därefter anslagsnivån för perioden 2019–2021 jämförd med statens budget för 2018 fördelat på olika komponenter. Den årliga pris- och löneomräkningen av anslagen för förvaltningsändamål som görs för att kompensera myndigheter för pris- och löneökningar utgör en del av den föreslagna anslagsförändringen.

I tabell 2.8 redovisas slutligen den real-ekonomiska fördelningen baserad på utfall 2017 och kända förändringar av anslagens användning.

2.2 Utgiftsutveckling

I detta avsnitt presenteras tre översiktliga budgettabeller för utgiftsområdet. I tabell 2.6 redovisas anslagsutvecklingen för utfall 2017, budget och prognos för 2018 samt regeringens förslag till budget för 2019 och beräknad anslagsnivå för 2020 och 2021. Regeringen föreslår att 81 347 000 miljoner kronor anvisas till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för 2019. För 2020 och 2021 beräknas

Tabell 2.6 Utbildning och universitetsforskning

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Barn-, ungdoms- och vuxenutbildning</i>						
1:1 Statens skolverk	1 031	1 144	1 128	1 154	1 130	1 103
1:2 Statens skolinspektion	402	405	413	414	418	423
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	724	723	723	733	745	752
1:4 Sameskolstyrelsen	41	55	50	50	36	37
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	3 168	3 725	3 464	3 755	2 910	2 469
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	226	297	239	305	324	331
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	4 530	4 436	4 383	4 436	3 936	3 936
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	180	190	182	188	188	188
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	95	103	97	105	107	109
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	140	269	152	317	279	279
1:11 Bidrag till vissa studier	17	18	17	18	18	18
1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan	109	116	114	117	118	120
1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning	1 128	2 680	2 132	2 562	2 562	2 362
1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	2 034	2 205	2 166	2 236	2 264	2 296
1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer	162	680	751	680		
1:16 Fler anställda i lågstadiet	2 297	2 300	2 272	2 300	1 971	1 971
1:17 Skolforskningsinstitutet	24	24	24	24	24	25
1:18 Praktisk skol forskning	18	19	18	19	19	19
1:19 Bidrag till lärarlöner	4 053	4 457	3 976	4 457	4 442	4 442
1:20 Särskilda insatser inom skolområdet	156	163	161	163	163	163
1:21 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling		1 000	939	3 500	3 500	3 500
Summa Barn-, ungdoms- och vuxenutbildning	20 535	25 008	23 403	27 533	25 156	24 543
<i>Universitet och högskolor</i>						
2:1 Universitetskanslersämbetet	137	145	142	149	151	153
2:2 Universitets- och högskolerådet	147	175	176	179	181	183
2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 684	1 756	1 735	1 779	1 806	1 830
2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 067	2 132	2 132	2 158	2 191	2 221
2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 982	2 067	2 042	2 093	2 125	2 153
2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 120	2 193	2 193	2 221	2 255	2 285
2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 040	2 123	2 080	2 153	2 186	2 215
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 504	1 564	1 564	1 579	1 603	1 624
2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 670	1 739	1 678	1 761	1 788	1 812
2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 580	1 630	1 630	1 651	1 676	1 699

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 337	1 397	1 380	1 414	1 436	1 455
2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 082	1 118	1 118	1 133	1 150	1 165
2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 484	1 550	1 446	1 572	1 596	1 617
2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	854	887	887	898	912	923
2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	692	721	693	730	741	751
2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 506	1 560	1 560	1 579	1 603	1 625
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 082	1 161	1 147	1 175	1 193	1 209
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 500	1 546	1 546	1 565	1 589	1 610
2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	644	674	666	682	692	702
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	369	385	385	390	396	401
2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	634	664	656	673	683	692
2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	227	238	238	241	245	248
2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 029	1 068	1 054	1 080	1 097	1 112
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	323	335	335	340	345	349
2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	770	797	788	807	819	830
2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	254	265	265	268	273	276
2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	526	555	548	561	569	577
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	235	244	244	247	251	254
2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	894	936	924	947	961	974
2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	139	237	237	240	243	247
2:31 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	240	248	241	250	253	257
2:32 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	93	97	97	98	99	101
2:33 Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	603	610	613	617	627	635
2:34 Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	105	114	114	115	117	118
2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	197	202	200	205	208	211
2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	49	50	50	51	52	53
2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på	98	104	103	105	107	108

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
grundnivå och avancerad nivå						
2:38 Gymnastik- och idrotthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	32	34	34	35	35	36
2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	477	501	501	508	516	522
2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	67	74	74	75	77	78
2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	408	432	427	436	443	449
2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	62	77	76	78	79	80
2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	433	456	450	460	467	474
2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	92	98	97	99	101	102
2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	375	394	389	398	404	409
2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	63	69	68	70	71	72
2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	373	398	393	402	409	414
2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	53	63	62	64	65	66
2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	298	310	312	313	318	322
2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	47	51	50	51	52	53
2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	344	365	360	369	375	380
2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	48	63	62	64	65	66
2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	159	163	162	165	167	169
2:54 Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	10	20	19	20	20	21
2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	63	65	64	65	66	67
2:56 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	6	11	11	11	12	12
2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	128	132	132	133	135	137
2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	10	20	20	20	20	21
2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	396	421	421	426	433	438
2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	58	84	83	85	86	87
2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	25	30	30	36	36	37
2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	11	21	21	21	21	22
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	3 153	3 345	3 304	3 387	3 438	3 484
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	499	732	759	872	831	852

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	404	432	425	439	448	454
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 521	2 583	2 552	2 619	2 659	2 695
2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet		45	45	46	47	48
Summa Universitet och högskolor	42 515	44 774	44 309	45 474	46 117	46 740
<i>Forskning</i>						
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forsknings- information	5 797	6 008	5 953	6 008	5 994	5 994
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	346	360	346	360	360	360
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	151	163	168	165	168	170
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	383	947	973	947	947	947
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	28	34	34	35	35	36
3:6 Institutet för rymdfysik	54	55	55	56	57	58
3:7 Kungl. biblioteket	366	370	367	374	380	385
3:8 Polarforskningssektariatet	42	48	40	49	49	50
3:9 Sunet	49	49	48	49	49	49
3:10 Överklagandenämnden för etikprövning	6	7	6	7	8	8
3:11 Etikprövningsmyndigheten				42	43	43
3:12 Särskilda utgifter för forskningsändamål	98	100	99	100	100	100
Summa Forskning	7 321	8 143	8 089	8 193	8 190	8 199
<i>Vissa gemensamma ändamål</i>						
4:1 Internationella program	79	82	81	82	82	82
4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	31	31	31	31	31	31
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	10	10	10	10	11	11
4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	17	21	21	24	35	52
Summa Vissa gemensamma ändamål	136	144	142	147	158	175
<i>Äldreanslag</i>						
2018 3:11 Regionala etikprövningsnämnder	37	41	41			
2017 3:6 Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer	553					
Summa Äldreanslag	591	41	41			
Totalt för utgiftsområde 16 Utbildning och universitets- forskning	71 098	78 110	75 985	81 347	79 621	79 657

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.7 Härledning av ramnivån 2019–2021 för Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning¹

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	77 966	77 966	77 966
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	627	1 375	2 037
Beslut	2 651	58	-600
Överföring till/från andra utgiftsområden	-5	-2	-1
Övrigt	109	223	256
Ny ramnivå	81 347	79 621	79 657

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Tabell 2.8 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 16 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	29 114
Verksamhetsutgifter ²	51 984
Investeringar ³	249
Summa ramnivå	81 347

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av en hög kvalitet (prop. 2011/12:1, utg.omr. 16 avsnitt 2.3, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98).

2.4 Resultatredovisning övergripande för hela utgiftsområdet

2.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att följa upp hur framstående Sverige är som kunskaps- och forskningsnation behöver jämförelser göras med andra länder. Huvuddelen av de indikatorer som används för uppföljningen av det övergripande målet för utgiftsområdet bygger därför på internationell statistik. I de fall det finns tidsserier att tillgå beskrivs dessutom utvecklingen under flera år bakåt i tiden.

De nedan angivna indikatorerna används för att mäta måluppfyllelsen på övergripande nivå inom utbildningsområdet. De kompletteras i efterföljande avsnitt med indikatorer som mäter måluppfyllelsen på verksamhetsnivå. För att beskriva de framsteg som görs mot målet att Sverige även ska vara en framstående forskningsnation krävs en annan uppsättning av indikatorer. Dessa presenteras i avsnitt 8 Forskning.

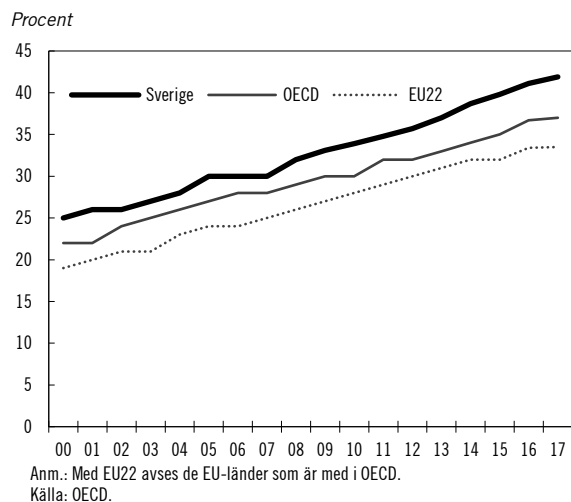
De indikatorer som valts ut på övergripande nivå inom utbildningsområdet är:

- befolkningens uppnådda utbildningsnivå,
- unga vuxnas deltagande i utbildning,
- övergången mellan olika utbildningsnivåer,
- könsfördelningen bland nybörjare inom högskolans olika utbildningsinriktningar,
- könsfördelningen bland undervisande och forskande personal i högskolan,
- könsfördelningen bland professorer,
- EU:s utbildningspolitiska riktmarker.

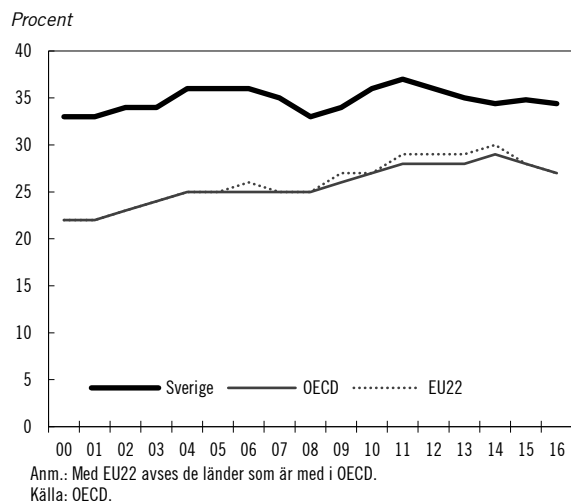
2.4.2 Resultat

Indikator: Befolkningens uppnådda utbildningsnivå

I såväl Sverige som i genomsnitt i OECD- och EU22-länderna har de utbildningsstatsningar som gjorts lett till att andelen högutbildade personer i befolkningen ökat över tid. Ökningstakten var fram till 2009, med lite variation mellan de enskilda åren, i stort sett den samma i Sverige som inom OECD och EU22. Därefter har ökningstakten varit något snabbare i Sverige. Sverige har därmed ökat försprånget gentemot OECD och EU22.

Diagram 2.3 Andelen personer i åldern 25–64 år som har minst två års eftergymnasial utbildning**Indikator: Unga vuxnas deltagande i utbildning**

En framstående utbildningsnation bör erbjuda många, i synnerhet unga, personer god tillgång till utbildning. Tillgången kan t.ex. mätas som andelen personer i åldern 20–29 år som deltar i utbildning på hel- eller deltid. Denna andel är större i Sverige än motsvarande genomsnittliga andel i OECD och EU22, men skillnaderna mellan Sverige och övriga länder har efterhand minskat. Under de senaste två åren har skillnaderna dock ökat något, framför allt som en följd av att andelen minskat mer inom OECD och EU22 än vad den gjort i Sverige. Befolkningens deltagande i utbildning varierar över tid, se diagram 2.4, vilket till stor del förklaras av svängningar i konjunkturen. När arbetsmarknaden är god väljer färre att utbilda sig.

Diagram 2.4 Andelen personer i åldern 20–29 år som deltar i formell utbildning på hel- eller deltid**Indikator: Övergången mellan olika utbildningsnivåer**

Samtidigt som andelen unga vuxna som deltar i utbildning är stor i Sverige så har andelen som går vidare från en nivå i utbildningssystemet till nästa minskat under de senaste åren. Det gäller inom alla nivåer i utbildningssystemet. Andelen som lämnade grundskolan och inom tre år gick över till gymnasieskolans nationella program har varit fallande sedan 2008 och var vid senaste mätningen 94,2 procent. Andelen kvinnor som gått ut grundskolan 2014 och därefter inom tre år gick över till gymnasieskolans nationella program uppgick till 94,8 procent. Bland män var motsvarande andel 93,6 procent. Om även introduktionsprogrammen inkluderas uppgår övergången till nästan 98 procent.

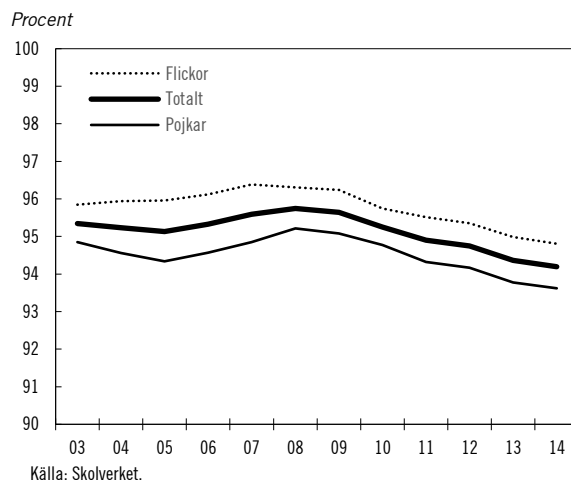
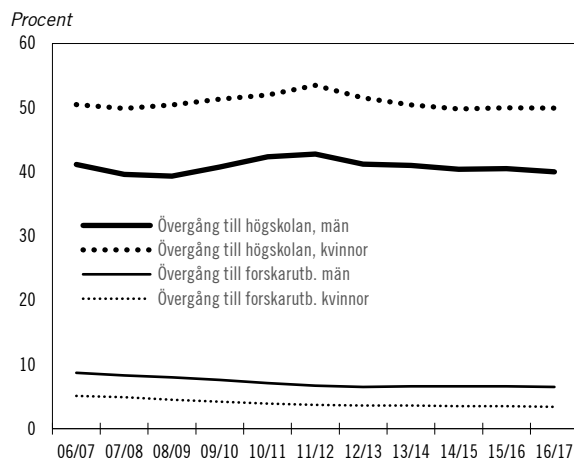
Diagram 2.5 Andelen flickor och pojkar som går över till gymnasieskolans nationella program

Diagram 2.6 Andel kvinnor och män som inom tre år går över till universitet och högskola samt till forskarutbildning

Anm.: Avser andelen som inom tre år går till högskolan av de som avslutat gymnasieskolan respektive andelen som inom fyra år går vidare till forskarutbildning bland de som examinerats från högskolans grundutbildning.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Under de senaste åren har omkring 50 procent av kvinnorna och 40 procent av männen gått vidare från gymnasieskolan till universitet och högskolor inom tre år. Skillnaderna mellan kvinnor och män har varit relativt konstant runt tio procentenheter. Övergången från universitets- och högskoleutbildning till forskarutbildning har under samma period minskat något. Läsåret 2016/17 uppgick den till 6,5 procent för män och 3,4 procent för kvinnor. I antal räknat är skillnaden mellan män och kvinnor i forskarutbildningen betydligt mindre (se tabell 2.3).

Jämfört med toppåret 2011/12 vad gäller övergången till högskolan och 2006/07 vad gäller övergången till forskarutbildningen har dock benägenheten att gå vidare i högre utbildning minskat något. Det kan finnas flera orsaker till detta. En orsak kan vara den förbättrade konjunkturen men det kan också finnas andra strukturella förklaringar.

Indikator: Könsfördelningen bland nybörjare inom högskolans olika utbildningsinriktningar

En framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av en hög kvalitet bör också ha ett jämställt utbildningssystem. Könsstereotypa utbildningsval bör motverkas. Ett sätt att studera detta är att undersöka hur könsfördelningen ser ut bland de som påbörjar studier inom olika utbildningsinriktningar i högskolan.

Statistiken visar att utbildningsvalen i de flesta fall inte är lika könsstereotypa i Sverige som de är i andra OECD-länder. Inom fem av åtta ut-

bildningsinriktningar har Sverige en jämnare könsfördelning än vad OECD i genomsnitt har. Det är mest tydligt inom humaniora och konst, it-teknik och teknik, tillverkning och konstruktion där skillnaden mellan andelen kvinnor och män är tio procentenheter mindre i Sverige än i OECD som genomsnitt. Det är endast inom inriktningarna hälsa och välfärd och juridik och ekonomi som Sverige har en ojämnare könsfördelning bland nybörjare än vad den är i genomsnitt inom OECD.

Tabell 2.9 Könsfördelningen bland nybörjare inom högskolans olika utbildningsinriktningar, 2015

Procent

Utbildningsinriktning	Sverige Kvinnor	Män	OECD Kvinnor	Män
Utbildning	75	25	79	21
Humaniora och konst	59	41	64	36
Samhällsvetenskap och journalistik	65	35	64	36
Juridik och ekonomi	61	39	56	44
Naturvetenskap och matematik	51	49	52	48
It-teknik	25	75	20	80
Teknik, tillverkning och konstruktion	29	71	24	76
Hälsa och välfärd	80	20	76	24

Källa: OECD.

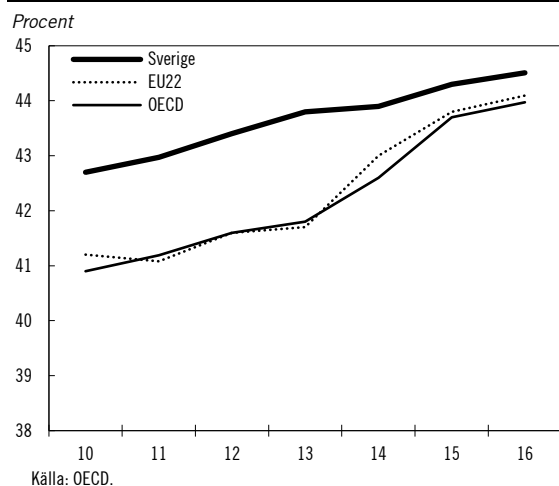
Bilden ser lite annorlunda ut sett till könsfördelningen bland de som examinerats från högskolans olika utbildningsinriktningar. Där finns fler inriktningar inom vilka Sverige har en ojämnare könsfördelning än den genomsnittliga könsfördelningen inom OECD. Det tyder på att de som tillhör det underrepresenterade könet på en utbildning i mindre utsträckning fullföljer sin utbildning i Sverige jämfört med vad motsvarande personer i andra länder gör.

Indikator: Könsfördelningen bland undervisande och forskande personal i högskolan

Ett annat sätt att följa upp jämställdheten är att se hur könsfördelningen bland undervisande och forskande personal inom högskolan ser ut i Sverige jämfört med andra länder. Såväl i Sverige som i övriga OECD och inom EU22 är andelen kvinnor, bland den undervisande och forskande personalen i högskolan, mindre än andelen män. Den är dock något större i Sverige än i OECD som helhet och inom EU22. Under tidsperioden

2010–2013 ökade andelen ungefär lika mycket i Sverige som inom övriga OECD och EU22. Därefter har andelen kvinnor, genomsnittligt sett, ökat mer inom OECD och EU22 än vad den gjort i Sverige. Andra länder inom OECD och EU22 är därmed på god väg att komma i kapp Sverige vad gäller könsfördelningen bland undervisande och forskande personal.

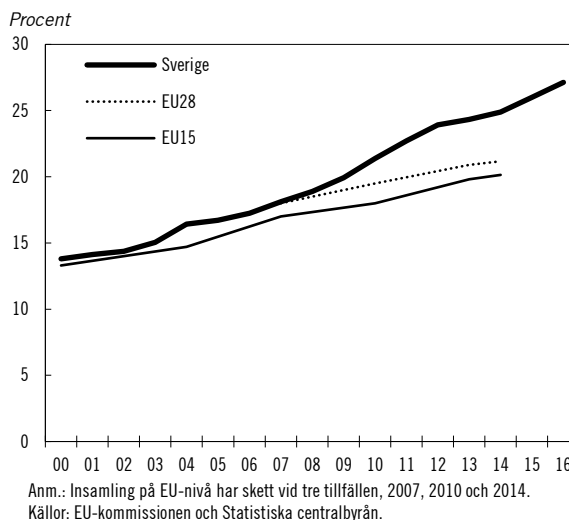
Diagram 2.7 Andelen kvinnor bland den forskande och undervisande personalen på universitet och högskola

Indikator: Könsfördelningen bland professorer

Ojämligheten mellan kvinnor och män är tydlig sett till könsfördelningen bland professorer. Andelen kvinliga professorer 2000 var i såväl Sverige som i EU28 och EU15 strax under 14 procent. Den har därefter fram till 2016 ökat till 27 procent i Sverige. Utvecklingen i riktning mot en jämnare könsfördelning har fram till 2014 – det senaste året för vilket statistik på EU-nivå finns att tillgå – varit snabbare i Sverige än i EU som helhet, i synnerhet efter 2008.

Diagram 2.8 Andelen professorer som är kvinnor

Indikatorer: EU:s utbildningspolitiska riktmärken

I bedömningen av hur Sverige står sig som kunskapsnation är det viktigt att även följa upp den överenskommelse som de europeiska utbildningsministrarna ingick i maj 2009. De enades då om ett ramverk med strategiska mål för EU:s utbildningspolitiska samarbete fram till 2020. De riktmärken som antogs var att:

- andelen 18–24-åringar som har mindre än två års gymnasieutbildning och som inte studerar ska vara mindre än 10 procent,
- andelen 30–34-åringar med minst två års eftergymnasial utbildning ska uppgå till minst 40 procent,
- andelen 15-åringar som är lågpresterande i läsförståelse, matematik och naturvetenskap ska vara lägre än 15 procent,
- andelen barn mellan fyra år och upp till obligatorisk skolstartsålder som går i förskola ska uppgå till minst 95 procent,
- andelen 25–64-åringar som deltagit i någon form av utbildning de senaste fyra veckorna ska uppgå till minst 15 procent,
- andelen 20–34-åringar som är sysselsatta tre år efter avlagd examen på gymnasial eller eftergymnasial nivå ska uppgå till minst 82 procent,
- andelen högskoleexaminerade som studerat utomlands under en period som omfattar minst 15 högskolepoäng ska uppgå till minst 20 procent,

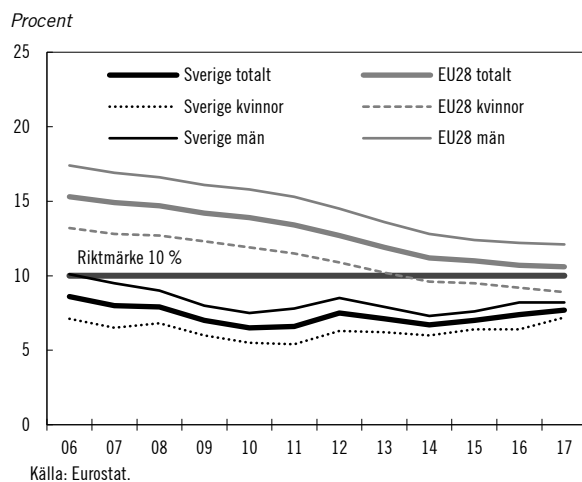
- andelen 18–34-åringar som deltar i en grundläggande yrkesutbildning och som studerat utomlands under minst två veckor ska uppgå till minst 6 procent.

Den metodutveckling som bedrivits för att mäta de två sista riktmärkena har ännu inte slutförts. Det finns därför, till skillnad mot övriga riktmärken, inte några tidsserier för dessa riktmärken som kan redovisa i denna proposition.

Indikator: Andel 18–24-åringar med mindre än två års gymnasieutbildning

Sverige har sedan länge uppfyllt målet om att andelen unga i åldern 18–24 år med mindre än två års gymnasieutbildning och som inte studerar ska vara mindre än 10 procent. Andelarna för både kvinnor och män har legat väl under 10 procent under de senaste tio åren. För EU i genomsnitt har kvinnor uppfyllt målet. För EU totalt och för män är målet ännu inte uppfyllt.

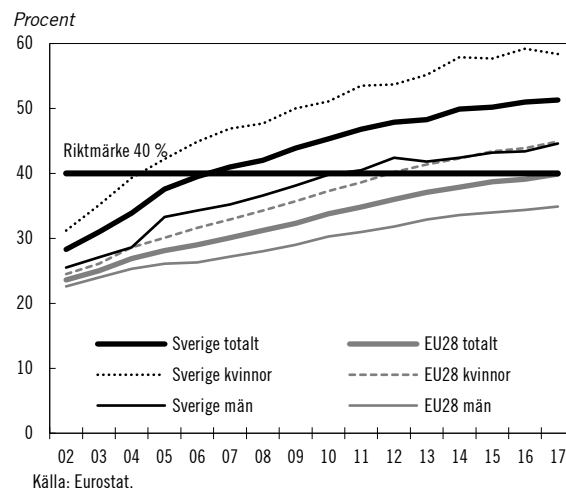
Diagram 2.9 Andelen kvinnor och män i åldern 18–24 år med mindre än två års gymnasieutbildning och som inte deltar i utbildning

Indikator: Andel 30–34-åringar med eftergymnasial utbildning

Sverige har också uppnått målet om att minst 40 procent av 30–34-åringar ska ha minst två års eftergymnasial utbildning. År 2017 uppgick andelen till 51,3 procent, för män var andelen 44,6 procent och för kvinnor 58,4 procent. Det innebär att Sverige överträffar det nationella målet att andelen ska ligga mellan 45 och 50 procent.

Diagram 2.10 Andel 30–34-åringar med minst två års eftergymnasial utbildning

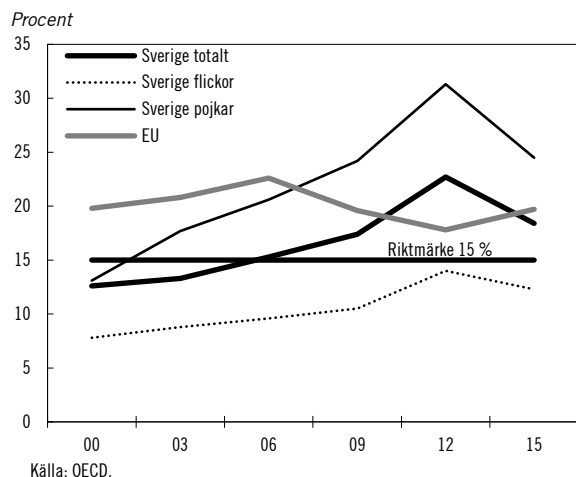

För EU som genomsnitt uppnår kvinnorna målet på 40 procent. EU-genomsnittet för båda könen ligger strax under målnivån med 39,9 procent.

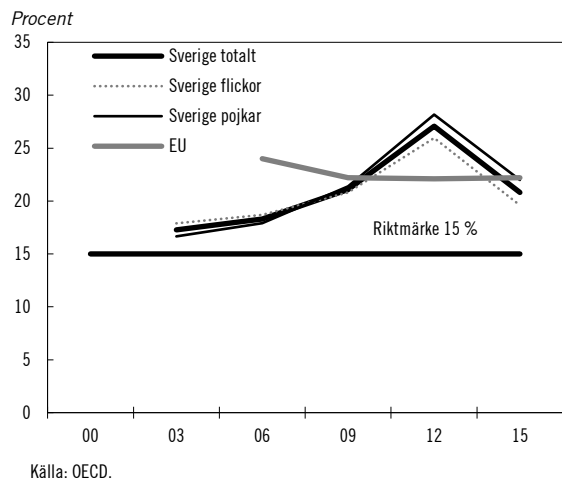
Indikator: Elever utan godtagbar baskompetens

Sverige har inte nått målet att högst 15 procent av 15-åringarna ska befinna sig på den lägsta prestationsnivån i läsförståelse, matematik och naturkunskap i OECD:s PISA-undersökning. Med lägsta prestationsnivå avses ett resultat under nivå 2 vilket är under den nivå som anses nödvändig för att klara sig i samhället. Andelen lågpresterande har ökat kontinuerligt ända fram till 2015 års PISA-undersökning då andelen för första gången minskade.

För EU i genomsnitt ökade andelen lågpresterande 15-åringar i läsförståelse från 17,8 procent 2012 till 19,7 procent 2015. I Sverige förbättrades elevernas resultat i alla ämnen vid 2015 års PISA-undersökning. I läsförståelse minskade andelen elever i Sverige som presterade på den lägsta prestationsnivån för både flickor och pojkar men fortfarande är det endast flickor i Sverige som uppnår EU-riktmärket. Andelen pojkar på den lägsta nivån var 24,5 procent, dvs. klart över riktmärket om högst 15 procent. Bland flickor var andelen 12,3 procent. Totalt för båda könen uppgick andelen lågpresterande till 18,4 procent vilket innebär att Sverige inte nådde EU-riktmärket i läsförståelse.

Diagram 2.11 Andel lågpresterande 15-åringar i läsförståelse

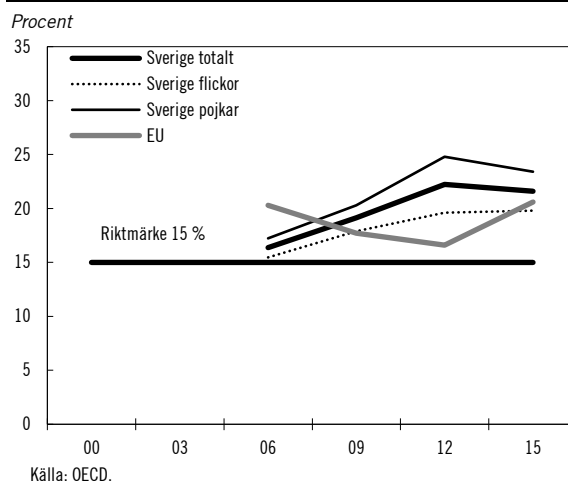
Även resultatet i matematik förbättrades för både flickor och pojkar i Sverige. Andelen lågpresterande pojkar minskade från 28,2 procent till 22,2 procent och andelen lågpresterande flickor minskade från 25,9 procent till 19,6 procent. Sverige uppnår dock fortfarande inte heller EU-riktmärket om högst 15 procent lågpresterande i matematik. För EU som helhet skedde en marginell ökning av andelen lågpresterande med 0,1 procentenheter.

Diagram 2.12 Andel lågpresterande 15-åringar i matematik

Resultaten i naturvetenskap blev också bättre för Sverige i PISA 2015 men förändringarna var mindre än i övriga ämnen och inte signifikanta. För flickor blev det en liten men inte signifikant ökning av andelen lågpresterande. Sammantaget uppnår Sverige inte riktmärket om färre än 15 procent lågpresterande i naturvetenskap.

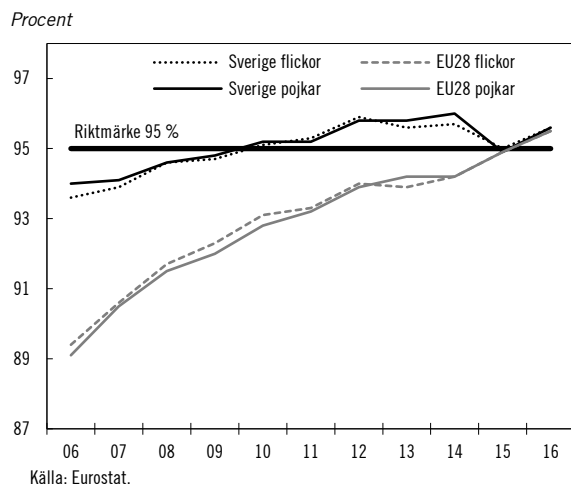
För EU som helhet försämrades resultatet och andelen lågpresterande ökade från 16,6 procent till 20,6 procent mellan PISA 2012 och

2015. Sammanfattningsvis visar PISA 2015 på en förbättring för Sverige som helhet men fortfarande uppnår endast flickor riktmärket i läsförståelse. I övriga ämnen uppnår varken Sverige eller EU riktmärket om andel lågpresterande. Könsskillnaderna har samtidigt minskat i Sverige i läsförståelse och naturvetenskap men har ökat i matematik.

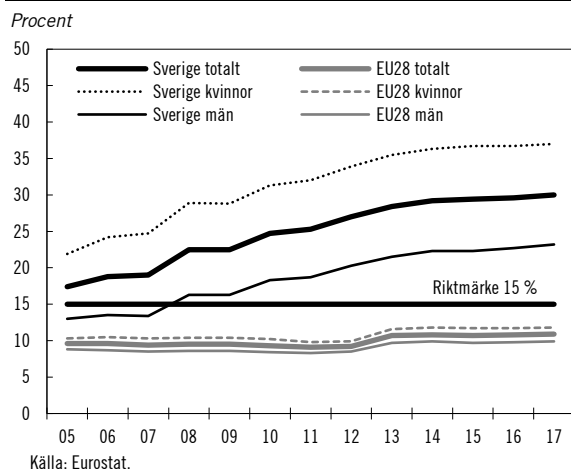
Diagram 2.13 Andel lågpresterande 15-åringar i naturvetenskap

Indikator: Andel barn i förskola från fyra år

Sverige bedöms uppnå målet om 95 procent barn i förskola från fyra år och uppåt. För både flickor och pojkar låg nivån strax kring riktmärket med 95,6 procent 2016. För EU i genomsnitt låg andelen barn i förskola i åldern fyra år och upp till skolstart på 95,5 procent dvs. nästan exakt samma nivå som i Sverige. Inom EU som helhet har andelen ökat påtagligt under en följd av år. I Sverige, där andelen tidigare var betydligt högre än inom EU som helhet, har utvecklingen stannat av och fallit tillbaka något under de senaste åren.

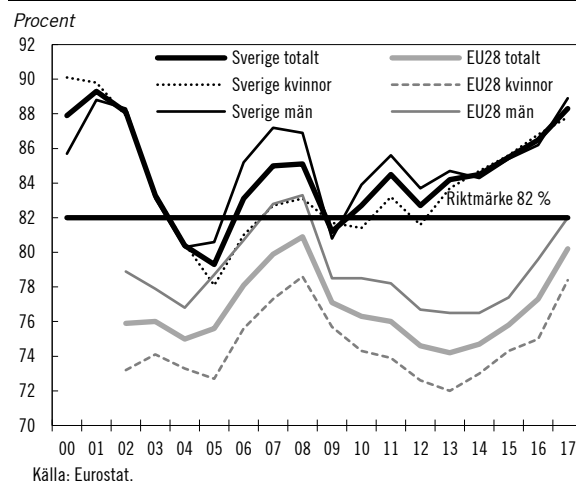
Diagram 2.14 Andel barn i förskola bland de som är i åldern fyra år och upp till skolstartsåldern**Indikator: Vuxnas deltagande i utbildning**

Målet om att minst 15 procent av alla vuxna i åldern 25–64 år ska delta i någon form av utbildning bedöms vara uppfyllt för svenskt vidkommande. På senare år har dock uppgången i Sverige avtagit. Bland kvinnor i Sverige har den genomsnittliga nivån legat relativt konstant kring 37 procent. Bland män var motsvarande andel 23,2 procent 2017. I Europa som helhet ligger nivåerna en bra bit under riktmärket. För kvinnor var andelen 11,8 procent och för män 9,9 procent.

Diagram 2.15 Andel personer i åldern 25–64 år som deltar i någon form av utbildning**Indikator: Andel sysselsatta tre år efter examen**

Målet för andelen sysselsatta tre år efter examen är uppfyllt för svenskt vidkommande. Andelen sysselsatta tre år efter examen uppgick till 87,8

procent för kvinnor och 88,9 procent för män vilket vida överstiger riktmärket på 82 procent. På europeisk nivå har andelen sysselsatta förbättrats påtagligt sedan 2013 men fortfarande ligger EU-genomsnittet under riktmärket.

Diagram 2.16 Andel sysselsatta i åldern 20–34 år tre år efter gymnasial eller eftergymnasial examen**2.5 Resultatredovisning av lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet**

Utbildningsutskottet har framhållit att det är angeläget att få en samlad redovisning av skolans personalsituation (bet. 2014/15:UbU1). I följande avsnitt ges en sådan redovisning.

Definitioner och avgränsningar

I detta avsnitt redovisas lärar- och förskollärsituationen i de skolformer som ingår i skolväsendet, inklusive fritidshem (1 kap. 1 § skollagen [2010:800]). Annan pedagogisk personal är en personalgrupp som växer och därför redovisas även denna i utvalda delar.

2.5.1 Resultatredovisning och andra bedömningsgrunder

Nedan redovisas de indikatorer som används i resultatredovisningen av lärar- och förskollärsituationen i skolväsendet. De utgår till stor del från de indikatorer som användes i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1). Utöver de

nedan nämnda indikatorerna redovisas även lärar- och personaltäteten.

Indikatorer för personalens utbildning

I resultatredovisningen nedan används fyra olika mått som resultatindikatorer för personalens utbildning. Dessa är:

- andel av personalen (årsarbetare) i förskola och fritidshem som har pedagogisk högskoleexamen,
- andel av lärarna (heltidstjänster) i obligatoriska skolformer som har pedagogisk högskoleexamen,
- andel av lärarna (heltidstjänster) i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som har pedagogisk högskoleexamen, och
- andel av lärarna (heltidstjänster) i kommunal vuxenutbildning (kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare särredovisas) och särskild utbildning för vuxna som har pedagogisk högskoleexamen.

Indikatorer för lärares legitimation och behörighet

I resultatredovisningen nedan används fyra mått för lärares legitimation och behörighet. Dessa är:

- andel lärare och förskollärare (heltidstjänster) i förskola med legitimation,
- andel lärare i obligatoriska skolformer (heltidstjänster) med legitimation och behörighet per ämne och nivå,
- andel lärare i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (heltidstjänster) med legitimation och behörighet per ämne, och
- andel lärare i vuxenutbildningen (heltidstjänster) med legitimation och behörighet per ämne.

Indikatorer för lärar- och förskolläraryt utbildning

Ur ett personalförsörjningsperspektiv redovisas också uppgifter om utvecklingen på yrkesexamensprogrammen inom pedagogik och lärarutbildning. De indikatorer som används är:

- söktryck till yrkesexamensprogrammen (antal behöriga förstahandssökande per antagen),
- antalet nybörjarstudenter på yrkesexamensprogrammen, och
- antalet examinerade från yrkesexamensprogrammen.

Indikatorer för lärar- och förskolläraryt försörjning

I resultatredovisningen används två resultatindikatorer för att beskriva utvecklingen av lärar- och förskolläraryt försörjning:

- framtida rekryteringsbehov, examinationsbehov samt beräknad examination av lärare och förskollärare, och
- andel arbetsgivare som uppger brist på personal inom pedagogik och lärarutbildning.

2.5.2 Resultat

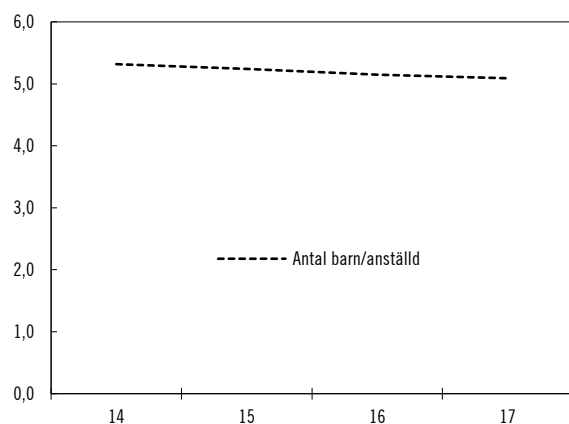
Personalsituationen i förskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

Förskolan

Antalet anställda i arbete med barn i förskolan uppgick 2017 till 100 156 årsarbetare, en ökning med 2 847 årsarbetare (3 procent) sedan föregående år. Under samma period ökade antalet barn i förskolan med 8 771, en ökning med 2 procent. Som framgår av diagram 2.17 innebär detta att antalet barn per anställd (årsarbetare) har minskat med knappt 0,1 barn sedan föregående år.

Diagram 2.17 Antal barn per anställd (årsarbetare)

Antal barn/anställd

Anm.: Från och med hösten 2014 samlades uppgifter om barn och personal i förskola in på individnivå. Tidigare lämnades uppgifterna på grupp-nivå. Förändringen i hur uppgifterna samlas in kan påverka jämförbarheten av uppgifterna innan och efter 2014. Därför visas endast uppgifter fr.o.m. 2014 i diagrammet.

Källa: Skolverket.

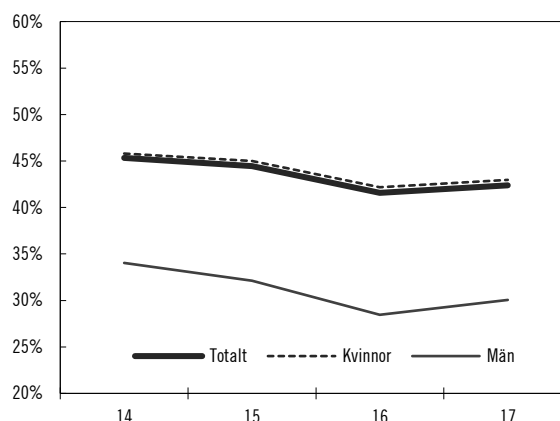
Könsfördelningen bland de anställda i förskolan är mycket ojämn och visar inga tecken på förändring över tid. Sedan läsåret 2014/15 har 96 procent av de anställda varit kvinnor och 4 procent män.

Lsåret 2017/18 hade 42 procent av de anställda i förskolan en pedagogisk högskoleexamen, 20 procent hade en gymnasial utbildning för arbete med barn och 8 procent viss pedagogisk utbildning, t.ex. ej avslutad gymnasial utbildning för arbete med barn. Totalt 30 procent saknade utbildning för arbete med barn. Andelen med en pedagogisk högskoleexamen har ökat med 1 procentenhet sedan föregående läsår (se diagram 2.18).

Andelen anställda med en förskollärlärolegitimation har minskat med 1 procentenhet sedan föregående läsår och låg läsåret 2017/18 på 40 procent.

Diagram 2.18 Andel anställda (årsarbetare) med en pedagogisk högskoleexamen

Andel (%)

Anm.: Axeln är bruten. Från och med hösten 2014 samlas uppgifter om barn och personal i förskola in på individnivå. Tidigare lämnades uppgifterna på grupp-nivå. Förändringen i hur uppgifterna samlas in kan påverka jämförbarheten av uppgifterna innan och efter 2014. Därför visas endast uppgifter fr.o.m. 2014 i diagrammet ovan.

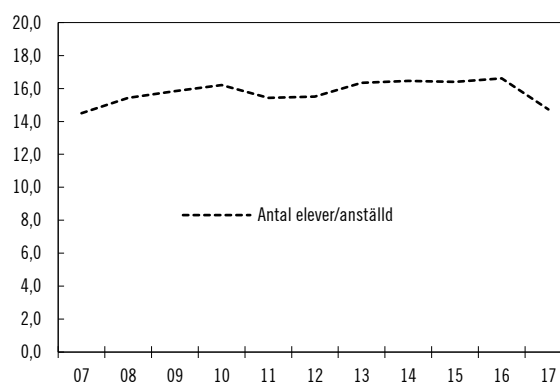
Källa: Skolverket.

Förskoleklassen

Antalet anställda i arbete med elever i förskoleklassen uppgick läsåret 2017/18 till 8 081 heltidstjänster, en ökning med 689 heltidstjänster (9 procent) sedan föregående läsår. Under samma period minskade antalet elever i förskoleklassen med 3 728, en minskning med 3 procent. Som framgår av diagram 2.19 innebär detta att antalet elever per anställd (heltidstjänst) har minskat från 16,6 till 14,7 det senaste året. Antalet elever per anställd är därmed nästan nere på samma nivå som läsåret 2007/08.

Diagram 2.19 Antal elever per anställd (heltidstjänster)

Antal elever/anställd

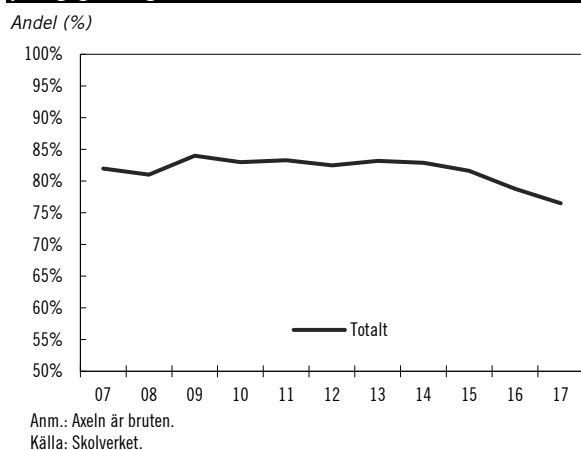
Källa: Skolverket.

Könsfördelningen bland de anställda i förskoleklassen är ojämn och visar inga tecken på förändring. Andelen anställda kvinnor läsåret 2017/18 var 93 procent.

Andelen anställda med en pedagogisk högskoleexamen har minskat kontinuerligt under den senaste femårsperioden, se diagram 2.20. Läsåret 2017/18 hade 77 procent av de anställda en pedagogisk högskoleexamen, en minskning med 7 procentenheter sedan läsåret 2013/14 och en minskning med 2 procentenheter sedan föregående läsår. Av de anställda i förskoleklassen hade 50 procent en förskollärarexamen, 22,5 procent en lärarexamen och 4,5 procent en fritidspedagogexamen.

Av de anställda i förskoleklassen som omfattas av legitimationskravet hade 84 procent en legitimation med relevant behörighet läsåret 2017/18. Då räknas endast de lärare som har sin huvudverksamhet i förskoleklassen. En del som arbetar i förskoleklassen arbetar även i andra verksamhetsformer.

Diagram 2.20 Andel anställda (heltidstjänster) med en pedagogisk högskoleexamen

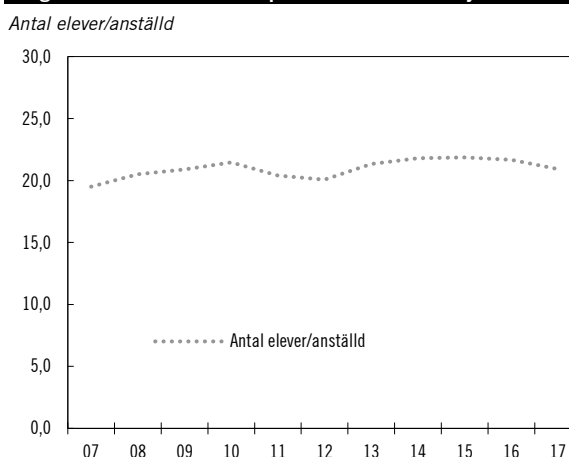

Fritidshemmet

Antalet anställda i arbete med elever i fritidshemmet uppgick läsåret 2017/18 till 23 150, en ökning med 1 101 heltidstjänster (5 procent) sedan föregående läsår. Under samma period ökade antalet elever i fritidshemmet med 6 378, en ökning med 1 procent. Som framgår av diagram 2.21 innebär detta att antalet elever per anställd (heltidstjänst) har minskat från 21,7 till 20,9 det senaste året. Det är vanligt att personal som tjänstgör i fritidshem även tjänstgör i förskoleklass eller grundskola eller i båda dessa verksamheter.

Könsfördelningen bland de anställda i fritidshemmet har förändrats något över den senaste tioårsperioden. Lsåret 2017/18 var 70 procent av de anställda kvinnor, en minskning med 10 procentenheter sedan läsåret 2007/08.

Diagram 2.21 Antal elever per anställd (heltidstjänster)

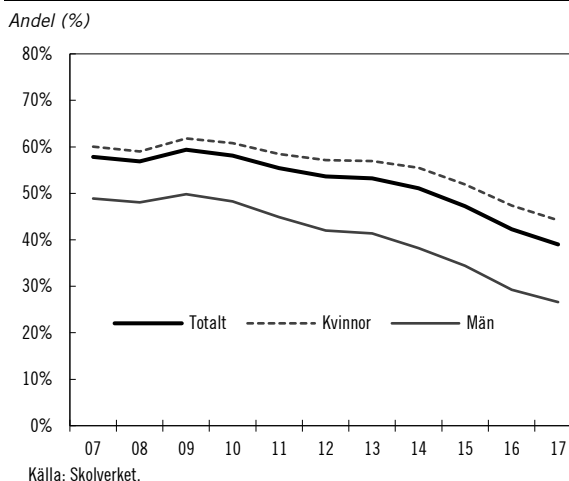

Källa: Skolverket.

Andelen anställda med en pedagogisk högskoleexamen har minskat kontinuerligt sedan läsåret 2009/10, se diagram 2.22. Lsåret 2017/18 hade 39 procent en pedagogisk högskoleexamen, en minskning med 20 procentenheter sedan 2009/10 och en minskning med tre procentenheter sedan förra läsåret.

För fritidshemmet saknas uppgifter om legitimationer.

Diagram 2.22 Andel anställda (heltidstjänster) med en pedagogisk högskoleexamen

Personalsituationen i de obligatoriska skolornerna

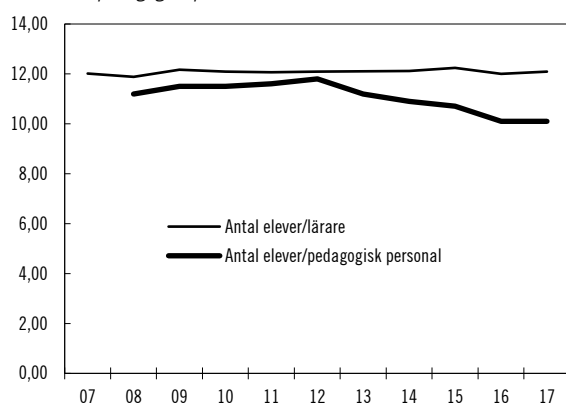
Grundskolan

Antalet lärare i grundskolan uppgick läsåret 2017/18 till 86 807 heltidstjänster, en ökning med 1 535 heltidstjänster (2 procent) sedan fö-

regående läsår. Under samma period ökade det totala antalet pedagogisk personal i grundskolan med 2 575 heltidstjänster, en ökning med 3 procent. Utöver ökningen i antal lärare har alltså även antalet annan pedagogisk personal, dvs. personal som har pedagogiska arbetsuppgifter men som inte bedriver egen undervisning, ökat sedan föregående läsår. Antalet elever i grundskolan har ökat med 25 534 sedan läsåret 2016/17, en ökning med 2 procent. Som framgår av diagram 2.23 innebär detta att antalet elever per lärare (heltidstjänst) varit stabilt sedan föregående år, en ökning med endast 0,1 elev. Även antalet elever per pedagogisk personal har varit stabilt det senaste året. Över den senaste femårsperioden har dock personaltätheten ökat och antalet elever per pedagogisk personal minskat med 1,1 elev.

Diagram 2.23 Antal elever per pedagogisk personal och per lärare (heltidstjänster)

Antal elever/pedagogisk personal

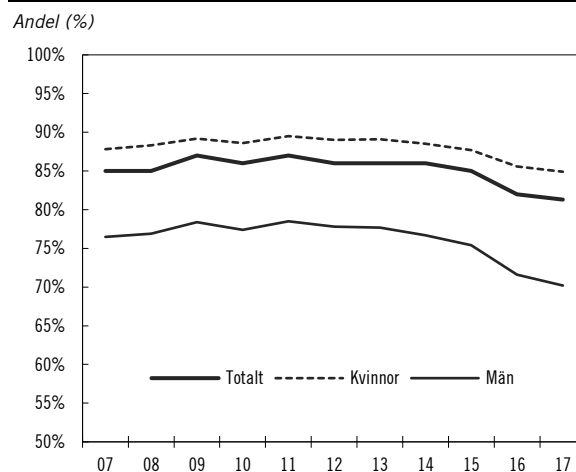
Källa: Skolverket.

Lsåret 2017/18 var 76 procent av lärarna i grundskolan kvinnor och 24 procent män. Den ojämna könsfördelningen bland lärarna i grundskolan har varit stabil under den senaste tioårsperioden.

Andelen lärare i grundskolan med en pedagogisk högskoleexamen har minskat de senaste tre åren som framgår av diagram 2.24. Lsåret 2017/18 hade 81 procent av lärarna en pedagogisk högskoleexamen, en minskning med 5 procentenheter sedan läsåret 2014/15 och en minskning med 1 procentenhet sedan föregående läsår.

Av de lärare i grundskolan som omfattas av legitimationskravet hade 71 procent en legitimation med relevant behörighet läsåret 2017/18. Denna andel är oförändrad sedan föregående läsår.

Diagram 2.24 Andel lärare (heltidstjänster) med en pedagogisk högskoleexamen

Anm.: Axeln är bruten.

Källa: Skolverket.

Regionala skillnader

Det finns regionala skillnader när det gäller andelen lärare i grundskolan med en pedagogisk examen läsåret 2017/18. Andelen varierar mellan kommunerna med som lägst 56 procent till 98 procent som högst. Om man jämför andelen med en pedagogisk examen för olika kommungrupper så är det störst andel i mindre städer/tätorter (85 procent) och minst andel i landsbygdskommunerna (76 procent).

Tabell 2.10 Andel lärare (heltidstjänster) med pedagogisk examen i kommungrupper 2017/18

Procent

Kommungrupp	Andel
Storstäder	79
Pendlingskommun nära storstad	81
Större stad	82
Pendlingskommun nära större stad	84
Lågpendlingskommun nära större stad	81
Mindre stad/tätort	85
Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	82
Landsbygdskommun	76
Landsbygdskommun med besöksnäring	83

Anm.: Avser heltidstjänster.

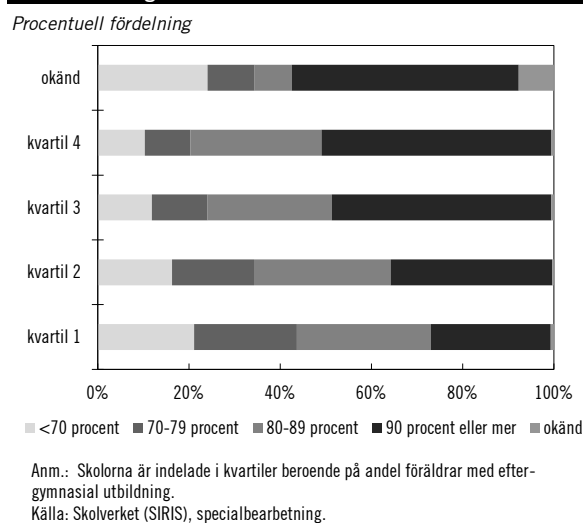
Källa: Skolverket (SIRIS).

Skillnader mellan skolor

Det finns drygt 4 800 grundskolor i Sverige. I drygt 500 av skolorna hade alla lärare en pedagogisk examen. I skolorna med minst andel lärare med pedagogisk examen var andelen mindre än 10 procent.

Läsåret 2017/18 ser man skillnader i andelen anställda med en pedagogisk högskoleexamen mellan skolor med olika andelar föräldrar med eftergymnasial utbildning. På de 25 procent skolor med störst andel föräldrar med eftergymnasial utbildning är det en stor del av lärarna som har en pedagogisk examen. I hälften av skolorna hade minst 90 procent av lärarna en pedagogisk examen. I de 25 procent skolor med minst andel föräldrar med eftergymnasial utbildning är det mindre vanligt med en så stor andel lärare med pedagogisk examen. I 26 procent av skolorna hade minst 90 procent av lärarna en pedagogisk examen. Detta illustreras i diagram 2.25. Kvartil 1 är de 25 procent skolor med minst andel föräldrar med eftergymnasial utbildning, kvartil 4 är de 25 procent skolor med störst andel föräldrar med eftergymnasial utbildning osv. För varje kvartil visas fördelning av skolor efter andel lärare med en pedagogisk högskoleexamen.

Diagram 2.25 Fördelning av skolor efter andel lärare med en pedagogisk högskoleexamen per kvartil av skolor med olika andel högutbildade föräldrar 2017/18

Skillnader mellan ämnen

Det finns också vissa skillnader i lärarnas behörigheter mellan olika ämnen. I tabell 2.11 sammanfattas andelen legitimerade och behöriga lärare per årskurs och ämne.

Tabell 2.11 Andel legitimerade och behöriga lärare per årskurs och ämne

Procent

Ämne	Årskurs 1-3	Årskurs 4-6	Årskurs 7-9
Historia	62	69	81
Idrott och hälsa	67	76	80
Tyska		58	78
Bild	52	59	78
Franska		57	77
Svenska	88	78	75
Religionskunskap	61	67	73
Matematik	86	77	72
Samhällskunskap	65	67	70
Engelska	51	65	70
Kemi	68	70	70
Biologi	72	71	69
Musik	57	65	69
Hem- och konsumentkunskap		53	68
Fysik	68	70	65
Slöjd	58	63	65
Geografi	60	63	63
Spanska		52	62
Teknik	41	50	55
Svenska som andraspråk	72	38	45

Anm.: Avser heltidstjänster. Ämnena är rangordnade efter högst andel legitimerade och behöriga lärare i årskurs 7-9.

Källa: Skolverket.

Läsåret 2017/18 var andelen legitimerade och ämnesbehöriga lärare i årskurs 1-3 störst i svenska och matematik. Minst var den i teknik och engelska. I årskurs 4-6 var andelen legitimerade och ämnesbehöriga störst i svenska och matematik läsåret 2017/18. Minst var andelen i svenska som andraspråk och teknik. I årskurs 7-9 var andelen legitimerade och ämnesbehöriga störst i historia och idrott och hälsa läsåret 2017/18. Minst var andelen i svenska som andraspråk och teknik.

Grundsärskolan

Grundsärskolan riktar sig till elever som inte bedöms kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav på grund av att de har en utvecklingsstörning.

Antalet lärare i grundsärskolan uppgick läsåret 2017/18 till 2 736 heltidstjänster, en ökning med 103 heltidstjänster (4 procent) sedan föregående

läsår. Under samma period ökade antalet elever i grundsärskolan med 668, en ökning med 7 procent. Detta innebär att antalet elever per lärare (heltidstjänst) har ökat från 3,8 till 3,9 det senaste året.

Könsfördelningen bland lärarna i grundsärskolan är ojämn och detta förhållande har varit stabilt över tid. Av lärarna var 85 procent kvinnor läsåret 2017/18.

Andelen lärare i grundsärskolan med en pedagogisk högskoleexamen har minskat kontinuerligt under den senaste femårsperioden. Läsåret 2017/18 hade 84 procent en pedagogisk högskoleexamen, en minskning med 4 procentenheter sedan läsåret 2013/14 och en minskning med 0,4 procentenheter sedan läsåret 2016/17.

Av lärarna i grundsärskolan som läsåret 2017/18 omfattades av legitimationskravet hade 15 procent legitimation och 15 procent relevant behörighet.

Specialskolan

Den tioåriga specialsolan riktar sig till elever som på grund av sin funktionsnedsättning inte kan gå i grundskola eller grundsärskola. Det finns fem regionala och tre nationella skolor.

Antalet lärare i specialsolan uppgick läsåret 2017/18 till 217 heltidstjänster, en ökning med 27 heltidstjänster (14 procent) sedan föregående läsår. Under samma period ökade antalet elever i specialsolan med 10, en ökning med 2 procent. Detta innebär att antalet elever per lärare (heltidstjänst) har minskat från 3,4 till 3,0 det senaste året.

Könsfördelningen bland lärare i specialsolan är ojämn. Läsåret 2017/18 var 76 procent av lärarna kvinnor och 24 procent var män. Andelen män har ökat med en procentenhet sedan föregående läsår.

Andelen lärare med en pedagogisk högskoleexamen har minskat från 83 procent till 76 procent mellan läsåren 2016/17 och 2017/18. Andelen lärare med en pedagogisk högskoleexamen läsåret 2017/18 var den minsta andelen under den gångna tioårsperioden.

Andelen lärare med legitimation och relevant behörighet var 30 procent läsåret 2017/18, en minskning med 6 procentenheter sedan föregående läsår men konstant i jämförelse med läsåret 2015/16.

Sameskolan

Sameskolan är en skolform för i huvudsak samiska barn och motsvarar grundskolans årskurs 1–6. Utbildningen ges i Gällivare, Jokkmokk, Karesuando, Kiruna och Tärnaby.

Antalet lärare i sameskolan uppgick till 36 heltidstjänster läsåret 2017/18, en ökning med 3 heltidstjänster (9 procent) sedan föregående läsår. Under samma period ökade antalet elever i sameskolan med 6, en ökning med 4 procent. Detta innebär att antalet elever per lärare (heltidstjänst) har minskat det senaste läsåret.

Av lärarna i sameskolan är den absoluta majoriteten kvinnor.

Andelen lärare med en pedagogisk högskoleexamen har ökat från 62 procent till 73 procent mellan läsåren 2016/17 och 2017/18.

Uppgifter om andelen lärare med legitimation och relevant behörighet saknas för sameskolan.

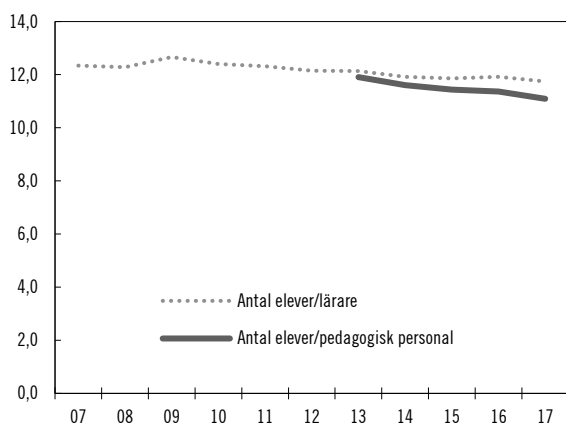
Personalsituationen i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan

Gymnasieskolan

Antalet lärare i gymnasieskolan uppgick läsåret 2017/18 till 29 619 heltidstjänster, en ökning med 774 heltidstjänster (3 procent) sedan föregående läsår. Under samma period ökade det totala antalet pedagogisk personal i gymnasieskolan med 1 097 heltidstjänster, en ökning med 4 procent. Utöver ökningen av antal lärare har alltså även antalet annan pedagogisk personal, personal som har pedagogiska arbetsuppgifter men som inte bedriver egen undervisning, ökat sedan föregående läsår. Antalet elever i gymnasieskolan har ökat med 3 952 sedan läsåret 2016/17, en ökning med 1 procent. Som framgår av diagram 2.26 innebär detta att antalet elever per lärare har minskat med 0,2 elever. Lärartätheten i gymnasieskolan har alltså ökat. Även antalet elever per pedagogisk personal har minskat med 0,3 elever det senaste året.

Diagram 2.26 Antal elever per pedagogisk personal och per lärare

Antal elever/pedagogisk personal

Källa: Skolverket.

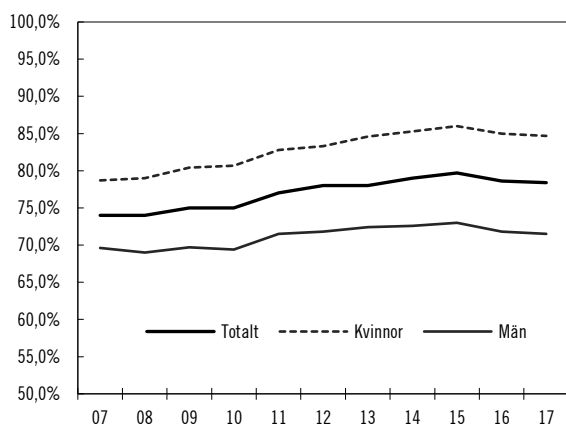
Läsåret 2017/18 var 52 procent av lärarna i gymnasieskolan kvinnor och 48 procent var män. Könsfördelningen bland lärarna i gymnasieskolan har inte ändrats sedan föregående läsår men åren dessförinnan ökade andelen kvinnor något.

Andelen lärare i gymnasieskolan med en pedagogisk högskoleexamen har minskat med 0,2 procentenheter sedan föregående läsår och var läsåret 2017/18 nere i 78,4 procent, se diagram 2.27.

Av de lärare i gymnasieskolan som omfattas av legitimationskravet hade 81 procent en legitimation med relevant behörighet läsåret 2017/18, en uppgång med 1 procentenhet sedan föregående läsår. I gymnasieskolan omfattas exempelvis yrkeslärarna av ett undantag från kravet på legitimation.

Diagram 2.27 Andel lärare med en pedagogisk högskoleexamen

Andel (%)

Anm.: Axeln är bruten. Uppgifter om andel lärare med legitimation med relevant behörighet är exklusive introduktionsprogrammen.

Källa: Skolverket.

Regionala skillnader

Gymnasieskolor finns i 90 procent av landets kommuner. Det är mindre vanligt med gymnasieskolor i pendlingskommuner nära större och mindre städer eller tätorter.

Andelen lärare med en pedagogisk examen varierar mellan kommunerna med som minst 30 procent och som mest 100 procent. Om man jämför andelen med en pedagogisk examen för olika kommungrupper är andelen störst i storstäder (82 procent) och pendlingskommuner nära storstäder (83 procent) och minst i landsbygdskommuner med besöksnäring (67 procent) och pendlingskommuner nära en mindre stad eller tätort (70 procent).

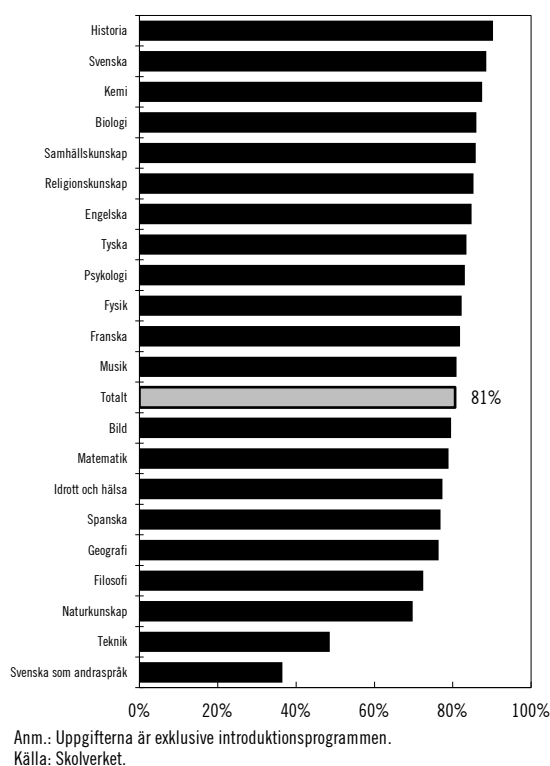
Tabell 2.12 Andel lärare med pedagogisk examen i kommungrupper 2017/18

Procent

Kommungrupp	Andel
Storstäder	82
Pendlingskommun nära storstad	83
Större stad	80
Pendlingskommun nära större stad	74
Lågpendlingskommun nära större stad	76
Mindre stad eller tätort	79
Pendlingskommun nära mindre stad eller tätort	70
Landsbygdskommun	71
Landsbygdskommun med besöksnäring	67

Skillnader mellan ämnen

Skillnader i lärarnas behörighetsgrad mellan olika ämnen är betydande. Som går att avläsa i diagram 2.28 fanns läsåret 2017/18 störst andel behöriga lärare i historia, svenska och kemi och minst andel behöriga i svenska som andraspråk och teknik. Eftersom det finns ett särskilt undantag från kravet på legitimation för lärare i yrkesämnen respektive modersmål har Skolverket valt att inte redovisa hur stor andel av dessa som är legitimerade.

Diagram 2.28 Andel legitimerade och behöriga lärare i vanliga ämnen

Gymnasiesärskolan

Antalet lärare i gymnasiesärskolan uppgick läsåret 2017/18 till 1 652 heltidstjänster, en ökning med 8 heltidstjänster (0,5 procent) sedan föregående läsår. Under samma period ökade antalet elever i gymnasiesärskolan med 152, en ökning med 2,5 procent. Detta innebär att antalet elever per lärare har ökat med 0,1 elev det senaste året.

Lsåret 2017/18 var 69 procent av lärarna kvinnor och 31 procent män. Andelen lärare som är kvinnor har minskat med 1 procentenhet sedan föregående läsår.

Andelen lärare i gymnasiesärskolan med en pedagogisk högskoleexamen var 83 procent läsåret 2017/18. Detta är en minskning med en procentenhet sedan föregående läsår.

Av lärarna i gymnasiesärskolan som omfattas av legitimationskravet hade 21 procent en legitimation med relevant behörighet läsåret 2017/18, en ökning med 1 procentenhet sedan föregående läsår.

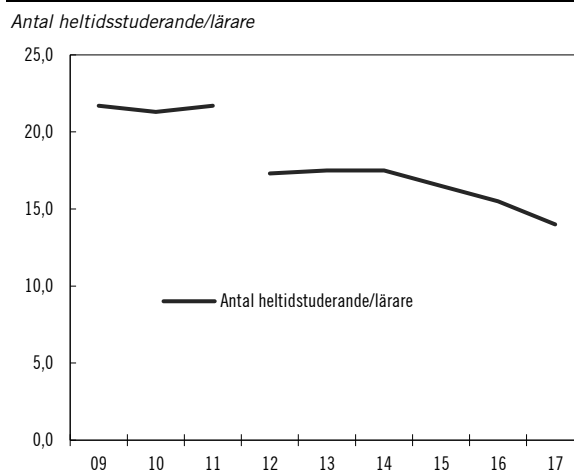
Personalsituationen i vuxenutbildningen

Den vuxenutbildning i Sverige som ingår i skolväsendet består av kommunal vuxenutbildning (komvux) och särskild utbildning för vuxna (sär-vux). Sedan den 1 juli 2016 ingår utbildning i svenska för invandrare (sfi) i komvux, men i det följande redovisas sfi respektive övrig komvux-utbildning var för sig.

Kommunal vuxenutbildning

Antalet lärare i komvux uppgick läsåret 2017/18 till 2 871, en ökning med 162 heltidstjänster (6 procent) sedan föregående läsår. Uppgifterna gäller för lärare som arbetar i komvux som anordnas av kommunerna. Lärare som bedriver undervisning i verksamhet som bedrivs på entreprenad omfattas inte av statistiken. Enligt Skolverket gick 54 procent av kursdeltagarna i komvux som anordnas av kommunerna så en stor del av komvux täcks inte av statistiken.

Antal heltidsstuderande elever per lärare har minskat och uppgick läsåret 2017/18 till 14 procent. Föregående läsår var antalet 15,5 heltidsstuderande per lärare. Även dessa uppgifter avser komvux i kommunal regi (se diagram 2.29).

Diagram 2.29 Antal heltidsstuderande elever per lärare

Anm.: Statistiken från 2012 omfattar endast elever och lärare i utbildning som ges av offentliga utbildningsanordnare, inte upphandlad verksamhet. Uppgifterna avser samtliga nivåer, dock ej sfi.
Källa: Skolverket.

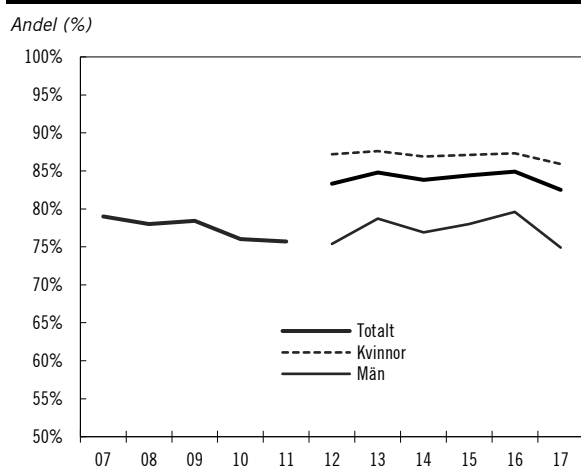
Lsåret 2017/18 var 69 procent av lärarna i komvux kvinnor och 31 procent män. Andelen kvinnor har minskat med 1 procentenhet sedan föregående läsår.

Som framgår av diagram 2.30 har andelen lärare i komvux med en pedagogisk högskoleexa-

men minskat med 2,4 procentenheter sedan föregående läsår. Läsåret 2017/18 hade 82,5 procent av lärarna en pedagogisk högskoleexamen. Uppgifterna redovisas endast för anordnare av vuxenutbildning i kommunal regi från 2012 och framåt.

Av de lärare i komvux som omfattas av legitimationskravet var 75,9 procent av lärarna som undervisar i komvux på grundläggande nivå behöriga för sina ämnen, medan 76,7 procent av lärarna som undervisar på den gymnasiala nivån var behöriga. Detta innebär en nedgång med 2,2 procentenheter respektive 3 procentenheter sedan föregående läsår.

Diagram 2.30 Andel lärare med en pedagogisk högskoleexamen

Anm.: Axeln är bruten. Uppgifter för komvux kan vara missvisande fr.o.m. 2012 eftersom det saknas fullständig information om lärare hos privata anordnare.
Källa: Skolverket.

Skillnader mellan ämnen

Som framgår av tabell 2.13 finns det betydande skillnader i kommunalt anställda lärares behörighetsgrad mellan olika ämnen. I komvux på grundläggande nivå har störst andel lärare behörighet i historia och minst andel lärare har behörighet i religionskunskap. I komvux på gymnasial nivå har störst andel lärare behörighet i kemi och minst andel lärare har behörighet i svenska som andraspråk.

Tabell 2.13 Andel legitimerade och behöriga lärare per grundläggande och gymnasial nivå och per ämne

Procent

Ämne	Grundläggande nivå	Gymnasial nivå
Kemi		95
Historia	88	90
Fysik		88
Religionskunskap	65	86
Svenska	83	85
Biologi		85
Engelska	81	85
Matematik	82	82
Samhällskunskap	78	79
Psykologi		78
Naturkunskap		71
Filosofi		71
Svenska som andraspråk	71	51

Anm.: Avser heltidstjänster. Endast ämnen med fler än 10 tjänstgörande lärare redovisas i tabellen. Ämnena är rangordnade efter högst andel legitimerade och behöriga lärare på gymnasial nivå.

Källa: Skolverket.

Kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare

Antalet lärare i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) uppgick läsåret 2017/18 till 3 631 heltidstjänster, en ökning med 262 heltidstjänster (8 procent) sedan föregående läsår. Mellan kalenderåren 2016 och 2017 ökade antalet elever i sfi med 13 000 elever, en ökning med närmare 9 procent. Detta innebär att antalet elever per lärare under perioden ökade något, från 22,2 till 22,5 elever per lärare.

Läsåret 2017/18 var 81 procent av lärarna i sfi kvinnor och 19 procent män. Den ojämna könsfördelningen bland lärarna har inte förändrats sedan föregående läsår.

Av lärarna i sfi hade 71 procent en pedagogisk högskoleexamen läsåret 2017/18. Det är samma andel som föregående läsår men andelen har minskat med fem procentenheter sedan 2014/15.

Andelen lärare i sfi med legitimation och relevant behörighet låg kvar på 37 procent precis som föregående läsår.

Särskild utbildning för vuxna

Antalet lärare i särsvux uppgick läsåret 2017/18 till 267 heltidstjänster, en ökning med 8 heltidstjänster (3 procent) det senaste läsåret. Under samma period minskade antalet elever i särsvux med 275 elever, en minskning med 7 procent. Detta innebär att antalet elever per lärare har minskat med 1,5 elever sedan föregående läsår. Lärartätheten i särsvux har alltså ökat.

Av lärarna i särsvux var 81 procent kvinnor och 19 procent män läsåret 2017/18. Detta är en ökning av andelen kvinnor med en procentenhet sedan föregående läsår. Den ojämna könsfördelningen har därmed förstärkts.

Andelen lärare i särsvux med en pedagogisk högskoleexamen har ökat med en procentenhet sedan föregående läsår och låg läsåret 2017/18 på 89 procent.

Lsåret 2017/18 hade 38 procent av lärarna i särsvux legitimation och relevant behörighet, en uppgång med två procentenheter sedan föregående läsår.

Läro- och förskolläroarutbildning

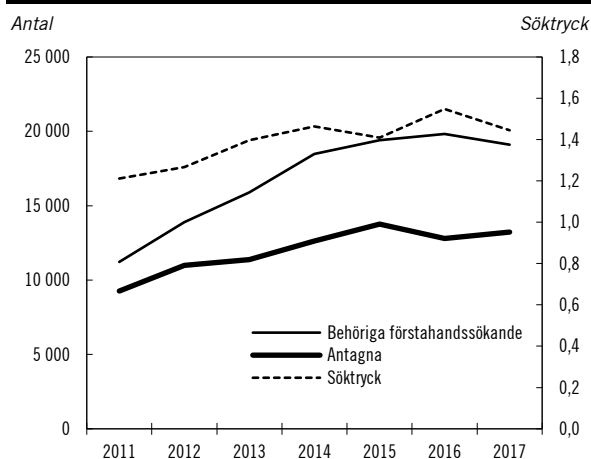
I det här avsnittet redovisas utvecklingen av antalet sökande och antagna till utbildningsprogram som leder till läro- eller förskolläroarexamina, dvs. folkhögskolläroarexamen, förskolläroarexamen, grundläroarexamen, specialläroarexamen, specialpedagogexamen, yrkesläroarexamen, ämnesläroarexamen och den tidigare läroarexamen. Även utvecklingen av antalet programnybörjare och antalet examinerade läroare och förskolläroare redovisas.

Sökande och antagna

I diagram 2.31 redovisas utvecklingen av antalet behöriga förstahandssökande, antalet antagna och söktrycket till läro- och förskolläroarutbildningarna höstterminerna 2011–2017. Antalet behöriga förstahandssökande har ökat kraftigt sedan de nya läro- och förskolläroarexamina infördes 2011. Antalet behöriga förstahandssökande höstterminen 2017 uppgick till 19 100 personer vilket är en ökning med 70 procent sedan 2011. Jämfört med höstterminen 2016 har dock antalet sökande minskat något.

Höstterminen 2017 antogs närmare 13 200 personer vilket motsvarar en ökning med 43 procent sedan 2011. Trots att antalet sökande har minskat något höstterminen 2017 jämfört med höstterminen 2016 har antalet antagna ökat med drygt 400.

Diagram 2.31 Antal behöriga förstahandssökande, antagna och söktryck till läro- och förskolläroarutbildningarna, höstterminerna

Anm.: Avser sökande och antagna till program folkhögskolläroarexamen, förskolläroarexamen, grundläroarexamen, specialläroarexamen, specialpedagogexamen, yrkesläroarexamen, ämnesläroarexamen och läroarexamen. Söktryck definieras som antal behöriga förstahandssökande per antagen.
Källa: Statistiska centralbyrån, Behöriga förstahandssökande och antagna till program efter inriktning – Tabeller och diagram.

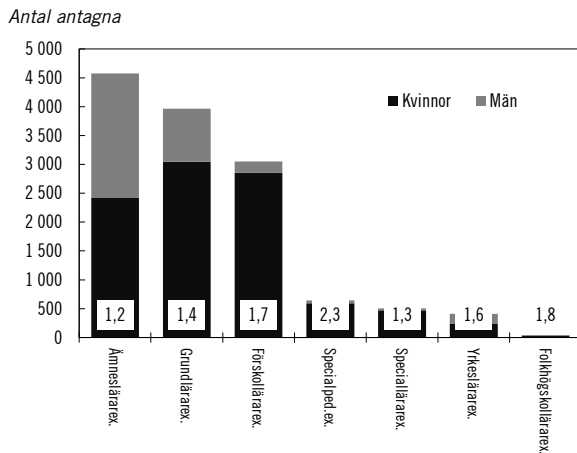
Ett vanligt mått att mäta efterfrågan på en utbildning är genom söktrycket. Söktrycket avser behöriga förstahandssökande per antagen. I och med att måttet relaterar till antalet antagna påverkas söktrycket om antalet antagna ökar (eller minskar). Om antalet antagna ökar kan söktrycket minska utan att benägenheten att söka till utbildningen förändras. Om man vill studera utvecklingen av intresset över tid för en utbildning är det bra att analysera söktrycket tillsammans med antal sökande och antal antagna. Söktrycket kan dock visa om efterfrågan på en utbildning är större än utbudet. Höstterminen 2017 var söktrycket 1,4 behöriga förstahandssökande per antagen till program inom pedagogik och läroarutbildning.

Det finns skillnader i antal sökande, antal antagna och söktryck mellan olika program. I diagram 2.32 visas antal antagna och söktryck per program höstterminen 2017. Antalet antagna är störst för ämnesläroarutbildningen. Där är också könsfördelningen jämnast med 53 procent kvinnor och 47 procent män bland de antagna. När det gäller övriga utbildningar är majoriteten av de antagna kvinnor. Mest skev är könsfördelningen bland de antagna till

förskolläraryrkesexamen och specialläraryrkesexamen, där 94 procent av de antagna är kvinnor.

Söktrycket skiljer sig åt mellan de olika programmen. Specialpedagogutbildningen hade högst söktryck med 2,3 behöriga förstahandssökande per antagen. Ämnesläraryrkesexamen hade lägst söktryck med 1,2 behöriga förstahandssökande per antagen.

Diagram 2.32 Antal antagna och söktryck per yrkes-examensprogram, höstterminen 2017

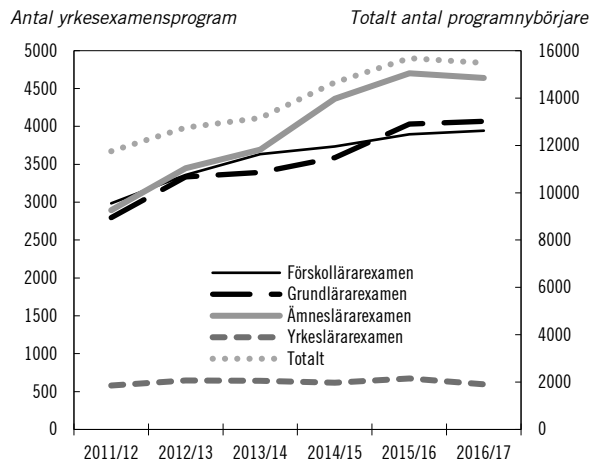
Anm.: Söktryck definieras som antal behöriga förstahandssökande per antagen och visas inom de vita rutorna i botten på varje stapel.

Källa: Statistiska centralbyrån, Behöriga förstahandssökande och antagna till program efter inriktning – Tabeller och diagram.

Programnybörjare

I diagram 2.33 redovisas antal programnybörjare läsåren 2011/12–2016/17, alltså de som har blivit antagna och också påbörjat utbildningen. Antalet nybörjare har ökat på de olika lärar- och förskolläraryrkesexamen sedan läsåret 2011/12 men ökningen har avtagit. Totalt sett var det närmare 15 500 programnybörjare på lärar- och förskolläraryrkesexamen läsåret 2016/17. Antalet programnybörjare har de senaste två läsåren legat på en hög nivå. Antalet har bara varit högre ett par läsår i början på 2000-talet. Annars har antalet programnybörjare varierat mellan 10 000 och 14 000 sedan mitten på 1990-talet och legat på ett snitt på 12 800 under perioden 1994/95–2015/16.

Diagram 2.33 Antal programnybörjare per yrkes-examensprogram

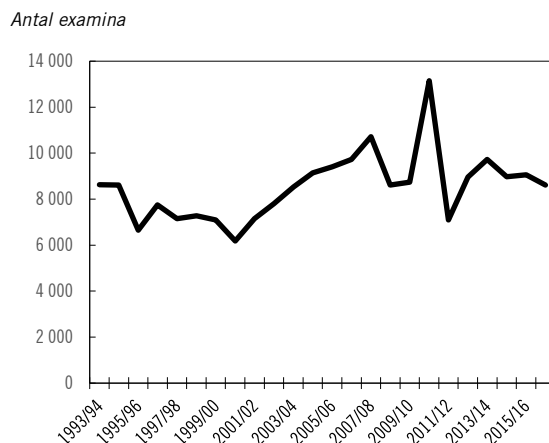
Anm.: På sekundäraxeln visas totalt antal programnybörjare på yrkes-examensprogram inom pedagogik och lärarutbildning (förskollärexamen, grundlärarexamen, yrkeslärarexamen, ämneslärarexamen, folkhögskollärexamen, speciallärarexamen, specialpedagogexamen samt ospecificerad lärarexamen).

Källa: Universitetskanslersämbetet.

Examinerade lärare och förskollärare

Diagram 2.34 visar antalet lärar- och förskolläraryrkesexamen som utfärdats sedan läsåret 1993/94. Under perioden har i genomsnitt 8 500 personer per år fått en sådan examen. Antalet examinerade var som lägst 2000/01 med omkring 6 200 examina medan antalet var som högst 2010/11 med drygt 13 000 examina. Att så många examinerades då har sannolikt att göra med det krav på legitimation för lärare och förskollärare som infördes 2011. Lsåret 2016/17 examinerades drygt 8 600 lärare.

Diagram 2.34 Antal lärar- och förskolläraryrkesexamen

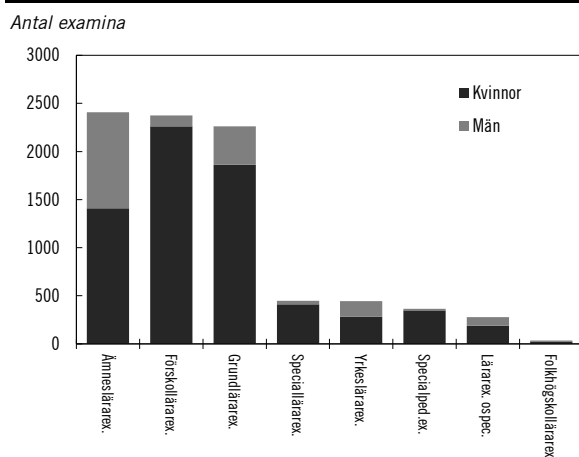

Anm.: Avser förskolläraryrkesexamen, grundläraryrkesexamen, läraryrkesexamen, folkhögskolläraryrkesexamen, ämnesläraryrkesexamen, yrkesläraryrkesexamen, specialläraryrkesexamen och specialpedagogexamen.

Källa: Statistiska centralbyrån, Antal examina efter SUN-inriktning, examenskategori, examen läsåren 1993/94–2016/17.

Diagram 2.35 visar antalet examinerade efter typ av yrkesexamina. Den vanligaste examen var ämneslärarexamen. Nästan lika många hade förskollärarexamen och grundlärarexamen. Könsfördelningen är ojämn bland de examinerade med totalt 79 procent kvinnor och 21 procent män. Jämnast var könsfördelningen bland examinerade ämneslärare, 59 procent kvinnor och 41 procent män medan de med förskollärarexamen utgjordes av 95 procent kvinnor och 5 procent män.

Diagram 2.35 Antal examina efter typ av yrkesexamina, 2016/17

Anm.: Ämneslärarexamen innehåller även lärarexamen mot ämneslärare. Grundlärarexamen innehåller även lärarexamen för grundskolans lägre åldrar. Lärarexamen ospec. innehåller övriga lärarexamina.

Källa: Statistiska centralbyrån, Antal examina efter SUN-inriktning, examenskategori, examen läsåret 1993/94–2016/17.

Läro- och förskolläroarsförsörjning

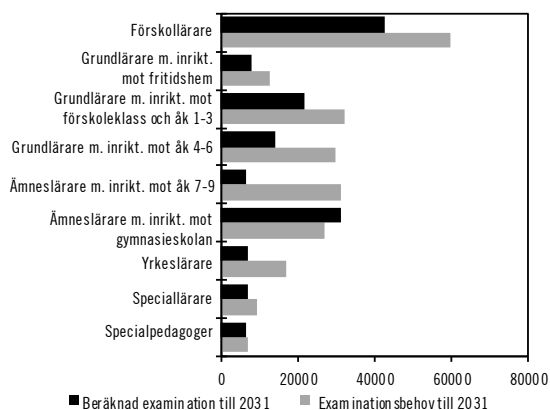
Skolverket har i uppdrag att i samarbete med Universitetskanslersämbetet ta fram återkommande prognoser över skolväsendets behov av lärare och förskollärare. Uppdraget redovisades första gången i december 2017 och ska även redovisas 2019 och 2021.

Skolverkets läroprognos 2017

Som diagram 2.36 visar väntas examinationsbehovet kraftigt överstiga den framtida beräknade examinationen till 2031. Antalet examinerade beräknas uppgå till cirka 145 000 personer fram till 2031. Samtidigt beräknas det framtida examinationsbehovet vara cirka 225 000. Detta leder till en bristsituation på cirka 80 000 lärare 2031. Enligt Skolverkets be-

räkningar kommer det 2031 att saknas ca 31 000 grundlärare, 20 000 ämneslärare, 17 500 förskollärare, 10 000 yrkeslärare samt 3 000 speciallärare och specialpedagoger.

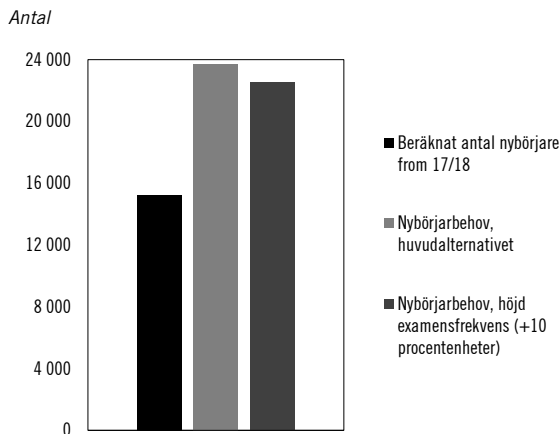
Diagram 2.36 Beräknat examinationsbehov och beräknad examination efter inriktning på läroutbildningen, 2017–2031

Källa: Skolverket, Redovisning av uppdrag att ta fram återkommande prognoser över behovet av förskollärare och olika läroarkategorier (2017).

Enligt Skolverkets prognos behöver det examineras omkring 15 100 lärare årligen för att täcka behovet till 2031. Under förutsättning att examensfrekvenserna ligger kvar på nuvarande nivåer krävs det i så fall i genomsnitt 23 700 nybörjare per år under hela prognosperioden (se diagram 2.37). Det är 8 500 fler än det beräknade årliga antalet nybörjare på 15 300 per år. Läroutbildningarna skulle alltså behöva vara betydligt större än i dag för att kunna tillgodose det framtida behovet av behöriga lärare i skolan. Skolverket har även beräknat det årliga nybörjarbehovet om examensfrekvensen ökade med tio procentenheter. Då skulle det behövas 22 500 nybörjare varje år för att täcka behovet av lärare och förskollärare fram till 2031.

Diagram 2.37 Beräknat årligt antal nybörjare samt nybörjarbehovet för att täcka behovet av lärare och förskollärare fram till 2031

Källa: Skolverket, Redovisning av uppdrag att ta fram återkommande prognoser över behovet av förskollärare och olika lärarkategorier (2017).

Huvudmännens bedömning av personalsituationen

Enligt Statistiska centralbyråns arbetskraftsbarometer är det en stor och tilltagande brist på såväl nyexaminerade som yrkeserfarna lärare och förskollärare inom de flesta inriktningar och ämnen. Arbetsgivare rapporterar särskilt stor brist på grundskollärare med inriktning mot senare årskurser inom matematik och naturorienterade ämnen (NO), speciallärare och specialpedagoger samt fritidspedagoger (se tabell 2.14).

Tabell 2.14 Andel arbetsgivare som uppger brist på nyexaminerade respektive yrkeserfaren personal inom pedagogik och lärarutbildning

Procent

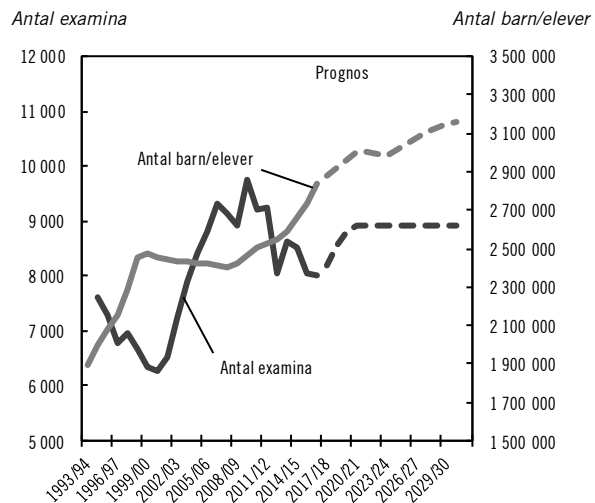
	Andel arbetsgivare som uppger brist på			
	nyutexaminerade		yrkeserfarna	
	2010	2017	2010	2017
Förskolläraryr utbildning	36	73	66	72
Fritidspedagogutbildning	75	93	72	96
Grundskolläraryr utbildning: Tidiga år	16	60	29	71
Grundskolläraryr utbildning: Senare år, matematik/NO	55	96	49	86
Grundskolläraryr utbildning: Senare år, språk/SO	32	80	43	72
Gymnasieläraryr utbildning: Matematik/naturvetenskap	38	71	56	61
Gymnasieläraryr utbildning: Historia/samhällskunskap	1	45	4	51
Gymnasieläraryr utbildning: Språkvetenskap	19	62	22	67
Speciallärar- och specialpedagogutbildning	43	94	28	82

Källa: Statistiska centralbyrån, Arbetskraftsbarometern 2010 och 2017.

Orsaker till bristen

Lärartillgången påverkas av befolkningsutveckling, antal som väljer att bli lärare och förskollärare, antal lärare som går i pension samt antal lärare som väljer att stanna kvar i yrket. Den största orsaken till den nuvarande lärarbristen och den beräknade framtida tilltagande bristen är att för få lärare examineras i förhållande till ökningen av antalet elever. Diagram 2.38 visar utvecklingen av antal barn och elever sedan början på 1990-talet samt motsvarande utveckling av antal utfärdade lärar- och förskolläraryr examina. Antalet barn och elever har ökat sedan slutet på 00-talet och kommer enligt prognoserna att fortsätta att öka framöver. Prognoserna tyder dock inte på motsvarande ökning av antalet examinerade lärare och förskollärare som fr.o.m. läsåret 2019/20 antas ligga runt 8 900. Det är visserligen något fler examinerade jämfört med det genomsnittliga antalet examinerade den senaste tioårsperioden då omkring 8 800 nya lärare och förskollärare examinerades årligen, men ökningen räcker inte.

Diagram 2.38 Antal examina med inriktning mot pedagogik och lärarutbildning samt totalt antal barn/elever i verksamhetsformerna

Anm.: Antal barn och elever i förskolan, fritidshem, grundskolan, gymnasieskolan, komvux och sfi (sfi endast t.o.m. 2021/22). Antal examinerade med yrkesexamen inom pedagogik och lärarutbildning exklusive examinerade speciallärare och specialpedagoger. Antalet i tre års glidande medelvärden.
Källor: Statistiska centralbyrån och Skolverket.

Antal lärare som går i pension kan också påverka lärarsituationen. I diagram 2.39 visas lärarnas åldersstruktur 2007, 2012 och 2017. För tio år sedan hade lärarna en betydligt äldre åldersstruktur än i dag vilket har medfört att relativt många lärare har gått i pension den senaste tioårsperioden, något som har bidragit

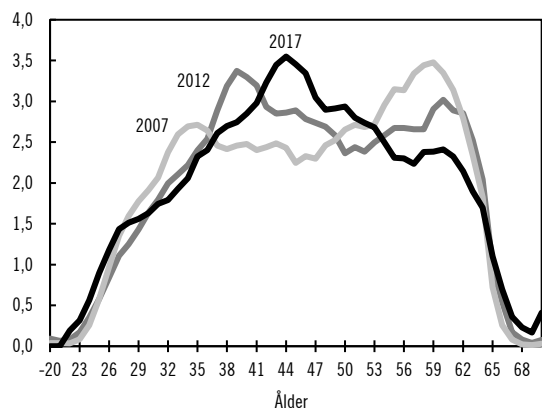
till lärarbristen. Den nuvarande lärarkåren har en yngre åldersstruktur och det är inte lika många pensionsavgångar att vänta den närmaste tioårsperioden.

Lärarnas åldersfördelning varierar mellan skolformerna. Två av tre lärare i grundskolan och specialskolan är yngre än 50 år, medan lärarna inom särsvux har en betydligt högre genomsnittsalder. Inom den skolformen är tre av fyra lärare 50 år eller äldre. Över 5 procent av de tjänstgörande lärarna inom vuxenutbildningen är äldre än 65 år.

Lärarbristen har sannolikt medfört att fler lärare arbetar längre upp i åldrarna. Under 2017 innehades närmare 4 000 heltidstjänster av lärare som var 65 år eller äldre. Motsvarande antal 2007 var 1 400 heltidstjänster.

Diagram 2.39 Lärarnas åldersstruktur

Procentuell fördelning

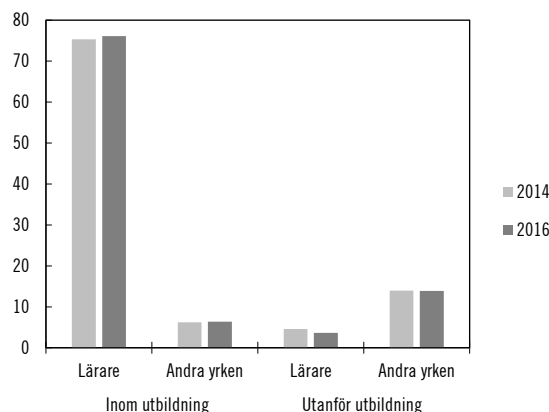

Anm.: Avser tjänstgörande lärare i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, komvux (inkl. sfi), specialskola och särsvux.
Källa: Skolverket, Lärarregistret.

En annan faktor som kan påverka lärarsituationen är antalet lärare som väljer att stanna kvar i yrket. Statistiska centralbyrån har kartlagt var på arbetsmarknaden som lärarutbildade finns. Det visar sig att de flesta lärarutbildade finns inom utbildningsbranschen, 82 procent. Det är en ökning med 1 procentenhet sedan 2014. Ytterligare 4 procent arbetar som lärare inom andra branscher än utbildning. Det betyder att 14 procent av de lärarutbildade, eller knappt 31 000, arbetar inom andra yrken utanför utbildningsbranschen. De vanligaste yrkena var inom vård och omsorg och inom offentlig förvaltning.

Diagram 2.40 Fördelning av lärarutbildade efter arbete inom respektive utanför utbildning

Procent

Anm.: Till utbildningsbranschen hör högskolor, folkhögskolor, yrkeshögskolan, gymnasieskolor, grundskolor, förskolor, kulturskolor och övriga utbildningsinstitut. Till lärare räknas personer som har yrket med krav på fördjupad högskolekompetens inom utbildning. Hit hör universitets- och högskolelärare, gymnasielärare, grundskollärare, fritidspedagoger, förskollärare och andra pedagoger med teoretisk specialistkompetens.
Källa: Statistiska centralbyrån.

2.5.3 Statliga insatser

Nedan beskrivs beslutade, pågående och genomförda insatser för att påverka tillgången till utbildade lärare och förskollärare. Yrkets attraktionskraft är dock en fråga för både stat och skolhuvudmän.

Insatser för att stärka attraktionskraften i yrket

Nationell samling för läraryrket

I början av den nyligen avslutade mandatperioden togs initiativ till en nationell samling för läraryrket. Inom samlingen fördes en dialog med berörda parter. Den nationella samlingen hade ett fokus på att öka läraryrkets attraktionskraft, bl.a. genom statliga insatser för en höjning av lärares löner, kvalitetssatsningar på lärarutbildningarna, kompetensutveckling för lärare, investeringar i mer personal i grundskolan och andra åtgärder som ger läraren bättre förutsättningar att ge varje elev en undervisning av hög kvalitet.

Utredning för bättre förutsättningar för lärare, förskollärare, rektorer och förskolechefer att utföra sina uppdrag

Inom ramen för den nationella samlingen för läraryrket identifierades ett antal frågor som behövde utredas för att lämpliga åtgärder skulle kunna vidtas. Utredningen om en bättre skola

genom mer attraktiva skolprofessioner tillsattes därför 2016. Utredningen fick i uppdrag att lämna förslag som syftade till att ge bättre förutsättningar för lärare, förskollärare, rektorer och förskolechefer att utföra sina uppdrag samt att lämna nödvändiga författningsförslag. Utredningen arbetade i dialog med de medverkande i den nationella samlingen för läraryrket.

Den del av uppdraget som avsåg justeringar av legitimations- och behörighetsreglerna och om förskolechefer i förskolan bör benämnas rektorer i skollagen samt uppdraget att se över hur en god introduktion i lärar- och förskolläraryrkena kan säkras, redovisades i juni 2017 i delbetänkandet *Utbildning, undervisning och ledning – reformvård till stöd för en bättre skola* (SOU 2017:51) och remissbehandlades under hösten 2017.

I mars 2018 presenterades slutbetänkandet *Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling* (SOU 2018:17). Där redovisades den del av uppdraget som avsåg att se över hur lärare och förskollärare kan stärkas i sin profession, hur en god introduktion i lärar- och förskolläraryrkena kan säkras, vissa examina, karriärvägsreformen samt lärares, rektorers och förskolechefers administrativa arbetsbörda. Slutbetänkandet remitterades under våren 2018.

Legitimation för lärare och förskollärare

Sedan den 1 juli 2011 har det varit möjligt för lärare och förskollärare att ansöka om legitimation hos Skolverket. Under 2017 inkom 15 206 nya ansökningar till Skolverket, vilket är en minskning jämfört med 2016. Minskningen beror till stor del på att antalet ansökningar grundade på en äldre examen har minskat.

Under 2017 fattade Skolverket cirka 16 300 beslut om lärar- eller förskollärlärligitation. Av förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare framgår att beslut i ärenden om legitimation ska meddelas senast fyra månader efter det att alla handlingar som rör ansökan kommit in. I genomsnitt minskade handläggningstiden under 2017 från 80 till 49 dagar och för ärenden där den sökande har utländsk examen från 213 till 97 dagar.

Karriärvägar för lärare

Sedan 2013 har skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare möjlighet att ansöka om statsbidrag från Skolverket.

Syftet med karriärstegsreformen är att möjliggöra för skickliga lärare att göra karriär utan att behöva lämna undervisningen. Karriärstegsreformen ska bidra till yrkets attraktionskraft, förbättrad undervisning och förbättrade studieresultat. En lärare kan göra karriär genom att utses till förstelärare eller lektor med därtill kopplat statsbidrag. Bidraget innebär ett genomsnittligt lönepåslag med 5 000 kronor per månad för en förstelärare och 10 000 kronor per månad för en lektor.

Sedan 2014 kan skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden ansöka om extra statsbidrag, så att minst dubbelt så många förstelärare kan anställas i skolor i dessa områden.

Skolhuvudmän som gör insatser enligt särskilda överenskommelser inom ramen för bl.a. Skolverkets uppdrag om samverkan för bästa skola (U2015/03357/S) kan också sedan 2016 få ytterligare statsbidrag för att inrätta karriärsteg i form av förstelärare och lektorer. I detta fall kan statsbidrag även lämnas för insatser för personer i ledande befattning.

Under 2017 betalade Skolverket ut drygt 1,2 miljarder kronor i statsbidrag för förstelärare och lektorer. Statsbidraget finansierade löneökningar för cirka 15 000 förstelärare och 170 lektorer.

Under 2017 har sju huvudmän beviljats det extra statsbidraget till utanförskapsområden. Samtliga var kommunala huvudmän.

Av förstelärarna var 76 procent kvinnor och 24 procent män 2017. För lektorer var motsvarande andelar 57 respektive 43 procent. Inom ramen för det extra statsbidraget för karriärtjänster i utanförskapsområden var cirka 80 procent av förstelärarna kvinnor och 20 procent män.

Statskontoret har haft i uppdrag att följa upp och analysera hur reformen om inrättandet av karriärsteg för särskilt yrkesskickliga lärare har genomförts och fungerar (U2014/04127/S). Den första delrapporten lämnades i juni 2015 och visade att huvudmännens implementering av reformen verkade ligga i linje med intentionerna med reformen men att sättet karriärtjänsterna utformas på hos olika huvudmän varierar när det gäller både de enskilda uppdragen och villkoren för de lärare som innehar en karriärtjänst.

Den andra delrapporten visade att genomförandet av karriärvägsreformen endast till viss del har skapat förutsättningar för att nå målet om ett

attraktivare läraryrke och bättre kunskapsresultat.

När det gäller den del av reformen som rör statsbidrag för karriärsteg i utanförskapsområden (förordningen [2014:145] om extra statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden) visar Statskontoret på flera problem i statsbidragets konstruktion, bl.a. bedöms inte de faktorer som styr urvalet av skolor som träffsäkra.

Den 1 februari 2017 lämnade Statskontoret sin tredje och sista delrapport. I den rapporten analyseras reformen utifrån rektorernas perspektiv. Rapporten visar att rektorerna inte är fullt lika positiva till reformen som huvudmännen men mer positiva än lärarna. Lärarna värderar generellt riskerna med reformen högre, men av aktörerna värderar rektorerna risken för splittring bland lärare högst. I rapporten konstateras också att lönespridningen har ökat och att det finns en koppling mellan reformen och lönespridning.

Även Riksrevisionens granskning av karriärstegsreformen och lärarlönelyftet (RiR 2017:18) kommer fram till liknande resultat som Statskontoret. Riksrevisionens övergripande bedömning är att granskningen visar att de lönemässiga målsättningarna med reformerna till stor del har uppnåtts hittills men att det skett till priset av ett försämrat arbetsklimat bland lärarna.

Lärarlönelyftet

Förordningen (2016:100) om statsbidrag för höjda löner till lärare och vissa andra personal-kategorier trädde i kraft i mars 2016. Det samlade lönelyft som följde av denna förordning uppgick under 2017 till 3 miljarder kronor. Syftet med detta lärarlönelyft var att öka läraryrkets attraktionskraft och därigenom kunskapsresultaten i skolan. Våren 2017 rekvirerade 979 av 1 072 möjliga huvudmän närmare 94 procent av bidragsramen. Det är en ökning på drygt tre procentenheter jämfört med hösten 2016. Sammanlagt har 66 978 lärare, förskollärare och fritidspedagoger fått i genomsnitt 2 594 kronor i löneökning per månad.

Lärarlönelyftet bygger på att huvudmännen fattar beslut om lönehöjningar lokalt. Modellen för satsningen har tagits fram i dialog med de centrala arbetsgivarorganisationerna inom skolan

och lärarnas och förskollärarnas fackliga organisationer.

Såväl Riksrevisionens granskning som Statskontorets uppföljning av Lärarlönelyftet (Statskontorets rapport 2017:21) visar att reformen har bidragit till kraftigt ökade löner för lärare. Statskontoret ska lämna ytterligare rapporter om satsningen 2019 och 2021.

Kampanj för lärar- och förskolläraryrkena

För att underlätta valet av utbildning för den som vill bli lärare eller förskollärare har Skolverket och Universitets- och högskolerådet fått i uppdrag att genomföra en informationsinsats som tydliggör vägarna in i lärar- och förskolläraryrkena och lärar- och förskolläraryrkenutbildningarna. Insatsen ska omfatta tillgängliga reguljära såväl som kompletterande utbildningsalternativ. Insatsen kan bygga vidare på den genomförda informationskampanjen "För det vidare" (U2010/07661/S, U2012/06128/S). Uppdraget ska redovisas årligen till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 oktober.

Fler yrkeslärare genom engagemang från branscher

Många av de framtida yrkeslärarna är i dag yrkesverksamma i sina grundprofessioner. Skolverket har i uppdrag att genomföra insatser som bidrar till att stärka tillgången på yrkeslärare i gymnasieskolan och komvux. Skolverket ska redovisa genomförda insatser till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 31 mars 2020.

Webbutbildning för lärare och förskollärare som återvänder till yrket

Skolverket fick 2017 i uppdrag att utforma en webbaserad utbildning som ska syfta till att ge lärare och förskollärare som återvänder till yrket möjlighet att uppdatera sina kunskaper om styrdokument för svensk skola och förskola. Utfallet av utbildningen ska följas upp och analyseras och uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i december 2020.

Praktiknära forskning för stärkt vetenskaplig grund i skolväsendet

Utbildningen inom skolväsendet ska enligt skollagen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Praktiknära forskning syftar till att utveckla och förbättra undervisningen i skolväsendet för att öka elever och förskolans

måluppfyllelse genom att generera sådan kunskap som har direkt nytta och användbarhet i verksamheten och som bl.a. kan bidra till att stärka utbildningens vetenskapliga grund. Forskningsfrågor formuleras utifrån professionens behov av kunskap om lärande och undervisning i ett visst ämne eller ämnesområde.

Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet och Karlstads universitet fick 2017 i uppdrag att planera och genomföra en försöksverksamhet i syfte att utveckla och pröva olika modeller för långsiktig samverkan mellan universitet och högskolor och huvudmän inom skolväsendet kring praktiktäna forskning. Försöksverksamheten ska utformas och genomföras i samverkan mellan ansvariga universitet, deltagande universitet och högskolor och skolhuvudmän. De ansvariga universiteten har bjudit in andra universitet och högskolor som är intresserade av och vill delta i försöksverksamheten. Totalt deltar 27 av 28 lärosäten med lärar- eller förskolläraryrket i försöksverksamheten. Varje universitet och högskola ska samverka med flera skolhuvudmän.

Samtidigt tillsattes en utredning med uppdraget att föreslå hur universitet och högskolor och skolhuvudmän kan skapa långsiktig samverkan kring praktiktäna forskning. I mars 2018 överlämnade utredningen betänkandet Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring (SOU 2018:19). Betänkandet har remitterats.

Exempel på ytterligare insatser som kan påverka läraryrkets attraktionskraft

Nedan redovisas statliga fortbildningsinsatser som genomförs och som kan bidra till att stärka läraryrkets attraktionskraft även om insatserna i första hand syftar till att stärka kvaliteten i skolväsendet.

Statsbidrag för kompetensutveckling av yrkeslärare
Sedan 2012 finns ett statsbidrag för kompetensutveckling av verksamma yrkeslärare som bl.a. kan användas för att delta i verksamhet på en arbetsplats. Bidrag lämnas även för andra kompetensutvecklande insatser, som t.ex. certifieringskurser eller utbildningar om arbetsmiljöfrågor.

För 2017 avsattes 12,4 miljoner kronor för satsningen. Under 2017 beviljades 81 huvudmän bidrag och totalt fick 735 lärare kompetensutveckling med hjälp av bidraget.

Kompetensutveckling för lärare i nationella minoritetsspråk

Skolverket har sedan 2013 i uppdrag att förstärka tillgången på modersmålslärare i nationella minoritetsspråk. I det första uppdraget (A2013/02958/DISK) ingick att se till att en lämplig utbildning gjordes tillgänglig för att utbilda personer med goda kunskaper i ett nationellt minoritetsspråk så att minst tolv personer skulle bli verksamma som modersmålslärare. Uppdraget gällde i första hand samiska och meänkieli och verksamhet inom grundskola och gymnasieskola. I tilläggsuppdraget (A2014/03289/DISK) ingick att dels utöka antalet utbildningsplatser i samiska och meänkieli, dels se till att en motsvarande utbildning för minst åtta personer i romani chib anordnades. Uppdraget och utbildningstiden förlängdes samtidigt t.o.m. 2017.

Fler deltagare än beräknat påbörjade uppdragsutbildningarna. Intresset för utbildning i meänkieli är dock mycket begränsat. I syfte att främja huvudmäns förutsättningar att prioritera deltagande i utbildningarna fick därför Skolverket i juni 2015 i uppdrag att under ett år fördela bidrag till de huvudmän som har deltagare i insatserna (Ku2015/01721/DISK).

Skolverket ska vidare utreda och föreslå hur satsningen på att förstärka tillgången på lärare i de nationella minoritetsspråken i framtiden, inom befintliga ramar, ska kunna inkorporeras i andra aktörers verksamhet. Skolverket redovisade ett sådant förslag i december 2017.

Skolverket lämnade den 23 mars 2018 en slutrapport avseende uppdragen (Ku2018/00758/DISK). För att förbättra villkoren för fortbildningsinsatser i samiska och därmed öka graden av behöriga lärare har Skolverket fått i uppdrag att utveckla, tillgängliggöra och finansiera uppdragsutbildningar för att öka graden av behöriga lärare i samiska. Skolverket ska hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) löpande informerat om uppdraget.

Fortbildning för rektorer

Hösten 2016 startade den sjätte kursomgången av en särskild fortbildning för rektorer med fokus på pedagogiskt ledarskap (U2011/01195/S).

Fortbildningen omfattar 7,5 högskolepoäng och läses under ett år. Målgruppen är de rektorer som har gått den statliga befattningsutbildningen för rektorer.

Skolverket har genom överenskommelser uppdragit åt sex lärosäten att anordna fortbildningen. En relativt stor andel av de antagna, 18 procent, har avbrutit eller begärt uppehåll under året. Skolverkets bedömning är att detta beror på en kombination av rektorers höga arbetsbörda, att utbildningen är en påbyggnad på rektorsprogrammet och att den ges på avancerad nivå. Samtidigt visar Skolverkets utvärdering att 94 procent av deltagarna uppger att de får det stöd de behöver i utbildningen.

Av de rektorer som har genomfört fortbildningen under kursomgången höstterminen 2016 och vårterminen 2017 har 56 procent slutfört den med godkänt resultat (31 oktober 2017).

Fortbildning för förskolechefer

I juni 2015 fick Skolverket i uppdrag att svara för fortbildning för förskolechefer (U2015/03528/S). Fortbildningen omfattar 7,5 högskolepoäng och inriktas i likhet med fortbildningen för rektorer mot styrnings- och ledarskapsfrågor. Syftet är att ge förskolechefer bättre förutsättningar att utveckla sitt pedagogiska ledarskap.

Skolverket har genom överenskommelser uppdragit åt sju lärosäten att anordna fortbildning för förskolechefer. Den första kursomgången startade i november 2015. Av Skolverkets årsredovisning 2017 framgår att 265 personer deltog i utbildningen läsåret 2016/17, vilket är 50 fler deltagare än föregående läsår.

Enligt Skolverkets årsredovisning är 84 procent av deltagarna nöjda med utbildningen.

Utbildningsvägar till behörighetsgivande examen

För att få legitimation som lärare eller förskollärare krävs en behörighetsgivande examen. I detta avsnitt redogörs för olika utbildningsvägar som kan leda till en sådan examen samt insatser som leder till en utökad behörighet för de som redan är legitimerade.

Läro- och förskolläro- utbildningar med hög kvalitet

Universitetskanslersämbetet (UKÄ), som har till uppgift att kvalitetssäkra all högre utbildning, har under 2017 genomfört en pilotutvärdering av

ett urval förskolläro- och grundläro- utbildningar. Syftet var att testa den nya utvärderingsmetoden för utbildningar för att avgöra vad som eventuellt bör förändras och förtydligas inför ordinarie utvärderingar. Åtta utbildningar ingick i utvärderingen och sex utbildningar fick omdömet hög kvalitet och två utbildningar fick bedömningen ifrågasatt kvalitet. UKÄ har därefter under våren 2018 startat en utvärdering av kvaliteten på samtliga förskolläro- och grundläro- utbildningar. De första resultaten av utvärderingen kommer under 2019. De två utbildningar som fick omdömet ifrågasatt kvalitet kommer att utvärderas på nytt i den ordinarie omgången. Under hösten 2018 påbörjar UKÄ också en utvärdering av kvaliteten på ämnesläro- utbildningar med inriktning mot arbete i grundskolan årskurs 7–9 och gymnasieskolan.

De verksamhetsförlagda utbildningsdelarna

För att utveckla de verksamhetsförlagda delarna i läro- och förskolläro- utbildningarna pågår under perioden 2014–2019 en försöksverksamhet med övningsskolor och övningsförskolor. Totalt 16 universitet och högskolor deltar. Syftet är att höja kvaliteten ytterligare bl.a. genom att koncentrera studenterna till ett begränsat antal skolor och förskolor där handledning ges av lärare och förskollärare med handledarutbildning. Särskilda medel finns avsatta för försöksverksamheten. För 2017 avsattes cirka 44 miljoner kronor. UKÄ har i uppdrag att följa upp och utvärdera om och i så fall på vilket sätt försöksverksamheten bidrar till att höja kvaliteten inom den verksamhetsförlagda utbildningen. Uppdraget delredovisades i december 2017. UKÄ konstaterar utifrån resultaten i delrapporten att en nära samverkan mellan lärosätena och övningsskolor på flera sätt bidragit till högre kvalitet i verksamhetsförlagd utbildning (rapport 2017:13). UKÄ ska slutredovisa uppdraget i april 2020.

Medel för ökad utbildningskvalitet

För att stärka kvaliteten i läro- och förskolläro- utbildningarna har ytterligare medel, totalt 875 miljoner kronor, avsatts för att ersättningsbeloppen för humaniora, samhällsvetenskap, teologi, juridik och läro- och förskolläro- utbildningarna ska kunna höjas under perioden 2015–2018. Medlen ska bl.a. användas för att öka andelen läro- led tid på utbildningar inom dessa områden. I budgetpropositionen för 2018

aviserades en förlängning av satsningen till och med 2020.

Försöksverksamhet med lämplighetsbedömning
Universitets- och högskolerådet (UHR) fick 2014 i uppdrag att samordna en försöksverksamhet med lämplighetsbedömning vid antagning till lärar- och förskolläraryt utbildning. Linnéuniversitetet och Stiftelsen Högskolan i Jönköping deltar i försöksverksamheten. Under 2015 anordnades en provomgång och under 2016 antogs studenter till grundläraryt utbildningen och förskolläraryt utbildningen med lämplighetsbedömning. UHR lämnade i maj 2018 en slutredovisning av försöksverksamheten där det noteras en generell brist på positiva effekter. UHR konstaterar dock samtidigt att studenterna endast har gått tre terminer av utbildningen och att lärosätena har gjort många erfarenheter som kan användas vid en vidareutveckling av användningen av lämplighetsbedömningar.

Fler platser inom lärar- och förskolläraryt utbildningarna

Under 2015 och 2016 tillfördes universitet och högskolor i hela landet medel för att fler ska kunna genomgå högskoleutbildning. Som ett svar på den stora brist på högskoleutbildad arbetskraft som råder i skolväsendet har en del av dessa medel vigts för en utbyggnad av lärar- och förskolläraryt utbildningar. Totalt ska lärar- och förskolläraryt utbildningarna byggas ut med 2 300 nybörjarplatser (se tabell 2.15). I enlighet med en avisering i budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1 utg.omr. 16 avsnitt 4.1.7) avsattes också medel för att utöka specialläraryt utbildningen med 100 utbildningsplatser fr.o.m. 2015.

Tabell 2.15 Satsning på vissa bristyrken

Utbyggnad 2015–2016 av lärar- och förskolläraryt utbildningarna

Utbildning	Antal nybörjarplatser
Förskolläraryt utbildning	800
Grundläraryt utbildning, F-3	700
Kompletterande pedagogisk utbildning	500
Specialläraryt utbildning och specialpedagogutbildning	300
Totalt	2 300

I enlighet med förslag i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16) har det

beslutats om utbyggnad av lärar- och förskolläraryt utbildningar om 970 nybörjarplatser fr.o.m. 2017. Fördelningen av antalet nybörjarplatser per utbildningsinriktning framgår av tabell 2.16.

Tabell 2.16 Satsning på vissa bristyrken

I budgetpropositionen för 2017 föreslagna utbyggnad av lärar- och förskolläraryt utbildningarna

Utbildning	Antal nybörjarplatser
Förskolläraryt utbildning	200
KPU	160
Grundläraryt utbildning	400
Ämnesläraryt utbildning	210
Totalt	970

Som framgår av avsnitt 9.2 innebär de principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition att de tidigare beräknade tillskotten för fortsatt utbyggnad av förskolläraryt och lärarutbildningar uteblir. Det medför att den ökning av antalet helårsstudenter respektive nybörjare, som har angivits i vårändringsbudgeten 2015 och budgetpropositionen för 2017, inte längre gäller.

För att underlätta för bl.a. lärosätena i deras uppdrag att planera sitt utbildningsutbud så att det svarar mot studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov har Skolverket som ovan nämnts fått i uppdrag att i samarbete med UKÄ ta fram återkommande prognoser över skolans och förskolans behov av lärare och förskollärare (U2016/02335/S). Den första prognosen redovisades i december 2017 och redovisning ska även ske 2019 och 2021.

Särskild kompletterande pedagogisk utbildning

För att öka rekryteringen av ämneslärare, särskilt i matematik, naturorienterade ämnen och teknik, pågår försöksverksamheter med särskild kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämnesläraryt examen (KPU) vid ett antal universitet och högskolor.

Sedan 2015 driver Göteborgs universitet tillsammans med Göteborgs kommun projektet Brobyggaren i syfte att utveckla såväl lärarutbildning och verka för skolutveckling som att stärka samverkan mellan lärosäte och skolväsende. Projektet ska rekrytera och utbilda fler behöriga ämneslärare inom matematik, naturvetenskap och teknik. Utbildningen ges med 125 procents studietakt och studenterna läser kurser även under delar av sommarmånaderna. Under

2017 antogs 40 studenter. Försöksverksamheten finansieras delvis med särskilda medel. Göteborgs universitet får 4,75 miljoner kronor för 2018. Brobyggaren har under 2018 utökats med estetiska ämnen, språk och slöjd.

Karlstads universitet och Högskolan i Halmstad bedriver sedan 2013 en försöksverksamhet med särskild KPU för studenter med en examen och som har genomfört tidigare studier med goda studieresultat. Sedan 2017 deltar även Luleå tekniska universitet. Utbildningen ger möjlighet att studera och samtidigt arbeta i en skola med låg måluppfyllelse. Utbildningen som är två år anordnas tillsammans med stiftelsen Teach for Sweden. Under 2017 sökte 551 studenter till utbildningen varav 202 antogs. Teach for Sweden har under 2018 utökats med språkämnen.

Inom ramen för projektet Ämnesdidaktisk KPU arbetar Högskolan i Halmstad med att öka rekryteringen av lärare i matematik, naturvetenskap och teknik. Under 2017 fick högskolan 514 000 kronor för marknadsförings- och rekryteringsinsatser avseende utbildningen.

Kompletterande pedagogisk utbildning för forskarutbildade

Stockholms universitet fick tillsammans med Kungl. Tekniska högskolan, Umeå universitet och Karlstads universitet i maj 2016 i uppdrag att under perioden 2016–2021 anordna kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå. Syftet är att fler personer med forskarexamen ska anställas i skolan, särskilt inom ämnena matematik, biologi, kemi, fysik och teknik. För att stimulera personer att påbörja och slutföra utbildningen har lärosätena också i uppdrag att administrera det utbildningsbidrag på 25 000 kronor i månaden som ska lämnas till de studerande. Läsåret 2015/16 fanns det enligt Skolverket 239 lektorer i grundskolan, gymnasieskolan och i vuxenutbildningen. Majoriteten av dessa, 200 lektorer, fanns i gymnasieskolan. Uppfylls målet att 50 studenter per år genomgår utbildningen under fyra år kommer den nya satsningen att medföra en fördubbling av antalet lektorer i den svenska skolan.

Vidareutbildning av yrkesverksamma lärare utan behörighetsgivande examen

För att ge yrkesverksamma lärare och förskollärare en möjlighet att få legitimation och uppnå behörighet pågår sedan 2007 satsningen Vidare-

utbildning av lärare som saknar lärarexamen (VAL).

Sju universitet och högskolor har i uppdrag att bedriva utbildning enligt förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och förskollärare som saknar lärar- eller förskollärarexamen. För 2017 avsattes 143 miljoner kronor för verksamheten. Lärosätena har sedan 2011 också i uppdrag att erbjuda andra lärosäten vägledning i fråga om bedömning av tidigare utbildning och verksamhet samt studieplanering för att medverka till en likvärdig behandling av personer som påbörjat en utbildning till lärare eller förskollärare enligt äldre bestämmelser och som önskar få en examen.

Inför antagningen till höstterminen 2017 inkom drygt 1 761 ansökningar till VAL. Av de sökande registrerades 779 studenter på aktuella kurser. Totalt var 1 975 studenter aktiva i VAL höstterminen 2017. För att fler ska ges möjlighet att gå utbildningen och bli behöriga lärare beslutades det 2016 om en förlängning av satsningen. Det innebär att VAL-förordningens giltighet har förlängts t.o.m. den 30 juni 2030 och att tiden för senaste antagning till utbildning enligt förordningen har förlängts till den 30 juni 2026.

Kompletterande utbildning för personer med utländsk lärarutbildning

För att ge personer med en avslutad utländsk lärarutbildning möjlighet till kompletterande utbildning har sedan 2007 särskilda medel avsatts för kompletterande förskollärar- och lärarutbildning. Utbildningarna brukar kallas Utländska lärares vidareutbildning (ULV). Syftet är att ta till vara kompetensen hos personer med utländsk lärarutbildning och ge ökade möjligheter till anställning i svensk skola eller förskola. Sex universitet och högskolor hade 2017 möjlighet att få särskilda medel för att bedriva kompletterande utbildning för personer med utländsk lärarutbildning enligt förordningen (2008:1101) om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning. Utbildningen ska enligt förordningen planeras med hänsyn till studentens tidigare utbildning och arbetslivserfarenhet. Under 2018 fattades beslut om ändringar i förordningen som styr de kompletterande utbildningarna för att göra dem mer ändamålsenliga. För utbildningens genomfö-

rande finns särskilda medel avsatta, 48 miljoner kronor för 2017, exklusive studiemedel. Totalt omfattade utbildningen 436 helårsstudenter under 2017. De lärosäten som har i uppdrag att bedriva ULV är också engagerade i arbetet med det s.k. snabbspåret för utländska lärare. Genom snabbspåret ska nyanlända lärare och förskollärare snabbare kunna etablera sig som legitimerade lärare och förskollärare i Sverige. Från och med februari 2016 till april 2018 har totalt 1 304 personer deltagit eller deltar i snabbspåret för lärare eller förskollärare.

Ämneslärarutbildning i minoritetsspråk

Sedan 2013 har Stockholms universitet ett nationellt ansvar för att bygga upp och utveckla ämneslärarutbildning i finska. Sedan 2012 har Umeå universitet ett regeringsuppdrag att erbjuda ämneslärarutbildning i samiska, och sedan 2016 i meänkieli. Eftersom ytterst få är behöriga för akademiska studier i meänkieli måste de flesta intresserade först gå behörighetsgivande kurser. Under hösten 2017 har den första gruppen gått en sådan kurs. Under hösten 2017 erbjöd Umeå universitet kompletterande pedagogisk utbildning med inriktning mot samiska. Utbildningen var på distans för att passa den tilltänkta målgruppen som finns utspridd över ett stort område. Ingen student påbörjade studier till ämneslärare i samiska under året. Södertörns högskola har sedan 2013 i uppdrag att bygga upp och utveckla ämneslärarutbildning för romani chib.

Sommarkurser

Elva universitet och högskolor har fått i uppdrag att fr.o.m. 2018 anordna fler relevanta sommarkurser (U2017/04678/UH). Lärosätena ska i första hand anordna sommarkurser som är relevanta för att studenter snabbare ska nå en lärarexamen och för att möjliggöra kompetensutveckling och vidareutbildning för obehöriga lärare. Bland sådana kurser ska lärosätena prioritera sommarkurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan, svenska som andraspråk och behörighetskompletterande kurser för att öka antalet idrottlärare. För 2018 har 38 miljoner kronor avsatts för insatsen.

Uppdrag om att skapa fler vägar in i lärar- och förskolläraryrkena

Under 2018 har Umeå universitet tillsammans med Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Linköpings universitet, Karlstads

universitet, Malmö universitet och Högskolan Dalarna fått i uppdrag att skapa ändamålsenliga och effektiva utbildningsvägar till lärar- och förskolläraryrkena. Uppdraget består bl.a. i att utveckla och använda strukturerade metoder för bedömning och validering av reell kompetens för att främja tillträde till en lärar- eller förskolläraryrkenutbildning. I uppdraget ingår också att erbjuda kompletterande kurser, t.ex. ämneskurser, för att studenterna ska bli behöriga till en kompletterande pedagogisk utbildning. Lärosätena ska också utforma och erbjuda en eller flera påbyggbara poänggivande kurser med innehåll från den utbildningsvetenskapliga kärnan som ska rikta sig till dem som arbetar som obehöriga lärare eller som lärarassistenter.

Insatser som rör villkor under studietiden

Nedan beskrivs genomförda insatser som syftar till förbättrade villkor under studietiden, och till att få fler att söka sig till och studera en behörighetsgivande utbildning.

Statsbidrag för behörighetsgivande utbildning för yrkeslärare

Skolverket administrerar ett statsbidrag för behörighetsgivande utbildning för lärare i yrkesämnen. Syftet med statsbidraget är att ge yrkeslärare en möjlighet att kombinera studier och arbete så att de kan avlägga en yrkeslärarexamen. Statsbidraget möjliggör för huvudmannen att ge yrkesläraren en nedsättning av arbetstiden under studierna. För att kunna få bidrag ska huvudmannen minska lärarens arbetstid med minst 25 procent. Bidraget lämnas ut under högst två år per lärare. För 2017 avsattes 59 miljoner kronor för statsbidraget och 53,6 miljoner betalades ut. För 2017 beviljades totalt 141 huvudmän statsbidraget, och totalt 862 yrkeslärare deltog i behörighetsgivande utbildning med hjälp av det.

Anställning under viss kompletterande utbildning

Enligt skollagen kan en lärare utan legitimation, med vissa undantag, anställas i skolväsendet för högst ett år i sänder. Den 1 juli 2016 trädde en ändring i skollagen i kraft som innebär att det införs en möjlighet att genomföra en försöksverksamhet med tidsbegränsade anställningar under högst två år (prop. 2015/16:23, bet. 2015/16:UbU8, rskr. 2015/16:127). Försöksverksamheten, som regleras i

förordningen (2016:350) om försöksverksamhet med anställning under viss kompletterande utbildning, avser personer som ska bedriva undervisning i ämnen där det råder brist på legitimerade och behöriga lärare. För att en skola eller förskola ska kunna anställa personen i två år ska personen ha ämneskunskaper som motsvarar de ämneskunskaper som krävs för en behörighetsgivande lärarexamen. Personen ska också genomföra en kompletterande pedagogisk utbildning som syftar till att han eller hon ska uppnå en behörighetsgivande lärarexamen. Om det finns särskilda skäl får skolan förlänga anställningstiden till tre år.

Möjlighet till höjd bidragsdel i studiemedlet

För att rekrytera fler studenter till kompletterande pedagogisk utbildning, som leder till ämneslärarexamen inom matematik, naturorienterande ämnen eller teknik, har studenter som läser en KPU sedan hösten 2015 möjlighet till den högre bidragsnivån inom studiemedlet under studietiden. Med anledning av den tilltagande bristen på lärare i alla ämnen gäller sedan den 1 juli 2018 den högre bidragsnivån för samtliga KPU-studier som leder till ämneslärarexamen. Det högre bidraget uppgår under 2018 till 1 683 kronor per vecka jämfört med det generella bidraget som uppgår till 712 kronor per vecka. Den 1 juli 2018 höjdes studiemedlet vilket innebar att det högre bidraget uppgår till 1 751 kronor per vecka.

Utbildningsinsatser för utökad behörighet

Läraryftet II

Sedan hösten 2012 erbjuds Läraryftet II, som syftar till att legitimerade lärare ska bli behöriga i alla skolformer, ämnen och årskurser där de undervisar. Satsningen omfattar även utbildning i ett eller två praktiska eller estetiska ämnen för fritidspedagoger eller motsvarande, så att dessa kan bli behöriga lärare och därmed kan få legitimation som lärare samt möjligheter för lärare och förskollärare att läsa mot en speciallärarexamen.

Huvudmän kan få statsbidrag om 500 kronor per högskolepoäng för de lärare som deltar i läraryftet. För att särskilt locka till utbildningar i matematik, svenska som andraspråk och viss speciallärarutbildning lämnas ett högre belopp per högskolepoäng för sådana utbildningar.

Under 2016 förbättrades villkoren för lärare och förskollärare som deltar i utbildning till speciallärare och specialpedagog eller i utbildning i svenska som andraspråk ytterligare, då statsbidrag som täcker delar av deltagarens lönekostnad under utbildningstiden infördes.

Inom ramen för Läraryftet II har under 2017 190 kurser fördelat på 23 lärosäten erbjudits och av dem har 139 kurser startat. Skolverket har under året haft ett särskilt fokus på att möta den ökade efterfrågan på kurser i ämnet svenska som andraspråk. Under året har i princip samtliga intresserade lärare fått plats på önskad kurs. Intresset för kurser i matematik har gått ned något, och likaså har behovet av kurser för fritidspedagoger tydligt minskat de senaste åren. Totalt har 219 kurser pågått under 2017, med olika startterminer, omfattning och studieintensiteter. Kurserna har haft totalt omkring 2 800 aktiva deltagare.

Sedan 2012 har omkring 15 200 personer påbörjat en behörighetsgivande ämneskurs inom ramen för Läraryftet II. Under 2017 har sammanlagt 1 701 deltagare påbörjat en kurs. Under 2017 var 88 procent av deltagarna i fortbildningen anställda av en offentlig huvudman och 12 procent av en enskild huvudman, vilket är ungefär samma fördelning som tidigare år. Andelen fritidspedagoger anställda av en offentlig huvudman var 90 procent och av en enskild huvudman 10 procent. En skillnad kan ses i andelen deltagande lärare som läser svenska som andraspråk, där 91 procent var anställda hos en offentlig huvudman och 9 procent hos en enskild huvudman. Det är stor geografisk spridning hos deltagarna i Läraryftet II.

Under 2017 uppgick Skolverkets kostnader för Läraryftet II till knappt 126 miljoner kronor, varav cirka 4 miljoner kronor gick till kostnader för administration och resterande medel till kostnader i samband med kurser och utbildning.

Tilläggsuppdrag om speciallärarutbildning inom Läraryftet II

Skolverket har sedan 2012 i tilläggsuppdrag att inom ramen för Läraryftet II skapa möjligheter för lärare och förskollärare att genom utbildning få en speciallärarexamen. Uppdraget är fr.o.m. 2016 inte begränsat till någon särskild specialisering inom speciallärarutbildningen. Satsningen syftar till att öka andelen lärare med behörighet att undervisa i grundsärskolan, specialskolan, gymnasiesärskolan eller särskild

utbildning för vuxna eller att öka andelen med behörighet att som speciallärare bedriva undervisning som utgör särskilt stöd. Skolverket ska genom överenskommelser med lärosäten som har tillstånd att utfärda speciallärarexamen erbjuda hela eller delar av speciallärarutbildningen.

Inom ramen för uppdraget har 28 utbildningar och specialiseringar erbjudits under 2017, fördelat på 9 lärosäten med en sammanlagd maximal kapacitet på 691 platser. Totalt 1 580 personer sökte utbildning, varav 1 089 bedömdes uppfylla kraven för att få delta. Av dem påbörjade 562 personer en utbildning. Sökintresset är särskilt stort för utbildningarna med specialisering mot matematikutveckling och språk-, skriv- och läsutveckling som 2016 för första gången erbjöds inom Lärarlyftet.

Under 2017 har, med olika startterminer och studieintensitet, 43 speciallärarutbildningar pågått inom ramen för Lärarlyftet II med cirka 873 deltagare. Sedan starten 2012 har omkring 1 618 personer påbörjat en speciallärarutbildning inom ramen för Lärarlyftet II.

Under 2017 uppgick Skolverkets kostnader för tilläggsuppdraget till drygt 85 miljoner kronor varav knappt 32 miljoner kronor för köp av utbildning och drygt 53 miljoner kronor för statsbidrag.

I februari 2018 beslutades det att Skolverket ska ha ett fortsatt ansvar för genomförandet av Lärarlyftet II inklusive speciallärarutbildning inom Lärarlyftet II t.o.m. 2019 (U2018/00504/S).

Befattningsutbildning för rektorer m.fl.

Enligt skollagen är det obligatoriskt för rektorer att genomgå en särskild befattningsutbildning. Utbildningen regleras i förordningen (2011:183) om befattningsutbildning för rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion i skola, förskola och fritidshem samt fortbildning för rektorer och förskolechefer.

Befattningsutbildningen genomförs av åtta lärosäten på uppdrag av Skolverket. Utbildningen motsvarar 30 högskolepoäng och pågår under tre år. Hösten 2017 deltog 3 100 rektorer, förskolechefer, biträdande rektorer eller personer med motsvarande ledningsfunktion. Totalt har 12 utbildningar erbjudits under 2017.

Enligt Skolverkets årsredovisning 2017 är deltagarnas upplevelse av utbildningen generellt sett positiv.

Av de 706 deltagare som under 2017 avslutade sin utbildning blev 89 procent godkända på lärosätenas samtliga examinationer inom de tre kunskapsområdena. Övriga deltagare får om de så önskar fortsatt stöd av lärosätena, så att de kan komplettera med uppgifter och slutföra utbildningen med godkänt resultat.

2.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har lämnat revisionsberättelser med reservation för Specialpedagogiska skolmyndigheten och Uppsala universitet.

En reservation innebär att Riksrevisionen bedömer att årsredovisningen, utöver de brister som beskrivs, ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild. Se vidare avsnitt 3.7 och 7.4.

Regionala etikprövningsnämnderna i Göteborg, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala har fått revisionsberättelser med upplysning.

En upplysning innebär att Riksrevisionen valt att lyfta fram särskilt viktig information som lämnats i årsredovisningen eller som behövs för att förstå riksrevisionens arbete. En upplysning innebär inte en modifierad revisionsberättelse. Se vidare avsnitt 8.4.

2.7 Miljöledningsrapporter

Statliga myndigheter ska utveckla miljölednings-system och årligen redovisa miljöledningsarbetet till Regeringskansliet och Naturvårdsverket enligt förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter. I enlighet med förordningen lämnar de myndigheter inom Utbildningsdepartementets område som omfattas av förordningen sina miljöledningsrapporter till Utbildningsdepartementet.

3 Förskola och grundskola

3.1 Omfattning

Avsnitten om förskola och grundskola omfattar förskola, förskoleklass, fritidshem, grundskola och grundsärskola, specialskola och sameskola, där samtliga ingår i skolväsendet.

Utanför skolväsendet bedrivs annan pedagogisk verksamhet i form av pedagogisk omsorg, öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds.

I de följande avsnitten redovisas främst resultat som avser 2017. När det gäller betyg, meritvärde och provresultat avser uppgifterna läsåret 2016/17. Uppgifter om barn och elever avser läsåret 2017/18. Uppgifterna avseende kostnader för förskola, förskoleklass, grundskola, fritidshem och grundsärskola avser kalenderåret 2017.

I detta avsnitt redovisas vissa resultat och insatser som är gemensamma för flera skolformer. Uppgifter om lärare och annan pedagogisk personal, resultat, resultatindikatorer och statliga insatser för läraryrket redovisas samlat i avsnitt 2 för alla skolformer.

3.2 Mål för området

Målet för verksamhetsområdet är en förskole- och grundskoleutbildning av hög och likvärdig kvalitet. Alla ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt oberoende av kön.

3.3 Resultatredovisning

3.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande indikatorer används för att mäta måluppfyllelsen för förskolan och grundskolan:

- Deltagande i förskola. Andelen barn i åldern 3–5 år som är inskrivna i förskola.
- Deltagande i förskoleklass. Andelen av alla 6-åringar som är inskrivna i förskoleklass.
- Resultat på nationella prov i grundskola. För grundskolan redovisas andelen elever som nått kravnivån eller fått minst provbetyget E i svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik i årskurs 3, 6 och 9.
- Andelen elever som uppnått kunskapskraven i samtliga grundskolans ämnen i årskurs 9.
- Genomsnittligt meritvärde i årskurs 9.
- Andelen elever i årskurs 9 som uppnått behörighet till gymnasieskolans nationella program.
- Resultat i internationella studier avseende grundskola som PISA, TIMSS och PIRLS i de fall någon ny studie presenterats sedan föregående års budgetproposition.
- Elevers trygghet i grundskolan.
- Lärarbehörighet och personalens utbildning. Denna indikator redovisas i avsnitt 2.

Indikatorerna ger inte en heltäckande bild av respektive verksamhet men belyser delar av måluppfyllelse och centrala resultat. Redovisningen

av resultat inom utgiftsområdet är uppdelad på verksamheter. Inom varje avsnitt redovisas i förekommande fall indikatorer samt övriga resultat. All individbaserad statistik redovisas uppdelat på kön om dessa uppgifter är tillgängliga.

3.3.2 Resultat

Förskolan

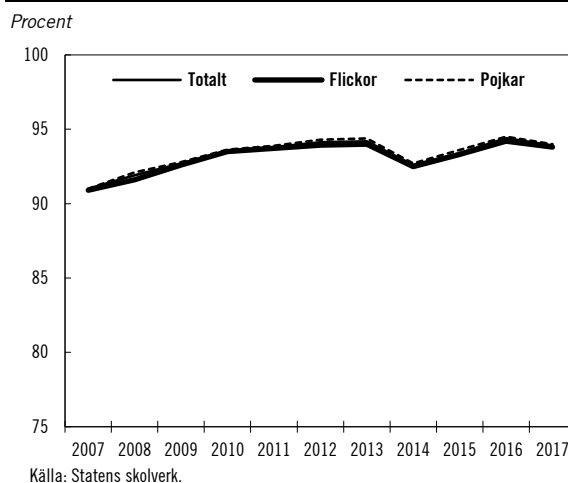
Förskolan är en frivillig skolform inom skolväsendet. Utbildningen i förskolan ska enligt skollagen (2010:800) stimulera barnens utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Kommunerna är enligt skollagen skyldiga att erbjuda barn förskola fr.o.m. ett års ålder i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt. Barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga ska erbjudas förskola under minst 15 timmar i veckan. Alla barn ska erbjudas avgiftsfri förskola under minst 525 timmar per år fr.o.m. höstterminen det år barnet fyller tre år (allmän förskola).

I förskolans läroplan (Lpfö 18) formuleras värdegrund och uppdrag samt mål och riktlinjer för verksamheten.

Hösten 2014 samlades uppgifter in på individnivå för första gången i förskolan. Dessutom samlades uppgifter in från varje huvudman, såväl kommunal som enskild. Tidigare år var det kommunerna som lämnade uppgifter för både kommunal och fristående verksamhet. Vid denna första insamling har dock ett visst bortfall uppstått för vissa enskilda huvudmän. Detta innebär ett tidsseriebrott vilket försvårar möjligheterna att göra rättvisande jämförelser över tid. Hösten 2017 lämnade huvudmännen in uppgifter om barn och personal för 98,5 procent av verksamheterna.

Indikator: Deltagande i förskola

Diagram 3.1 Andelen barn i åldern 3–5 år inskrivna i förskola

Andelen inskrivna barn i åldern 3–5 år i förskolan ökade kontinuerligt mellan 2007 och 2013. År 2014 skedde en minskning i statistiken, vilket bedöms hänga samman med det tidsseriebrott som uppstod i och med den förändrade insamlingen av uppgifter. Därefter har andelen inskrivna barn i åldern 3–5 år fortsatt att öka t.o.m. 2017 då en liten minskning skett. Andelen barn i åldrarna 3–5 år som var inskrivna i förskolan 2017 var 93,9 procent. Över tid har andelen pojkar som varit inskrivna i förskolan varit något större än andelen flickor: 2017 var 94,0 procent av pojkarna och 93,8 procent av flickorna inskrivna i förskolan.

Ser man till den större gruppen barn så var 83,8 procent av landets alla 1–5-åringar inskrivna i förskolan. Med undantag för den marginella minskningen 2017 i åldersgrupperna 3–5 år har andelen inskrivna barn i alla åldersgrupper ökat under den senaste tioårsperioden.

Överlag är barn med svensk bakgrund i högre utsträckning inskrivna i förskolan än barn med utländsk bakgrund. År 2017 var 84,4 procent av barnen med svensk bakgrund i åldersgruppen 1–5 år inskrivna i förskolan. Av barnen med utländsk bakgrund i denna åldersgrupp var 78,6 procent inskrivna i förskolan. (Med begreppet svensk bakgrund avses barn födda i Sverige med minst en förälder född i Sverige. Med begreppet utländsk bakgrund avses barn födda utomlands samt barn födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands.)

Barn och barngrupper

Hösten 2017 var 509 784 barn inskrivna i förskolan. Av alla barn i förskolan var 48,4 procent flickor och 51,6 procent pojkar, vilket följer könsfördelningen i befolkningen för barn i förskoleålder. Av alla barn i förskolan 2017 gick ca 20 procent i en fristående förskoleenhet, vilket var samma andel som 2016. Drygt hälften av alla inskrivna barn i förskolan var 1–3 år.

Hösten 2017 fanns det drygt 20 000 nyinvandrade barn och drygt 4 900 barn med okänd bakgrund som var inskrivna i förskolan. Med begreppet nyinvandrad avses enbart folkbokförda barn som är födda utomlands, som har båda föräldrarna födda utomlands, och som har kommit till landet under de senaste fyra åren. Med barn med okänd bakgrund avses barn som saknar personnummer i registren. En anledning till att det saknas personnummer kan vara att barnet inte är folkbokfört i Sverige. I gruppen barn med okänd bakgrund återfinns bl.a. barn som nyligen kommit till Sverige genom anhöriginvandring eller barn som söker asyl. Även barn som vistas i landet utan stöd av myndighetsbeslut eller författning återfinns i gruppen barn med okänd bakgrund liksom barn med skyddade personuppgifter. (I detta avsnitt används även begreppen nyinvandrade elever och elever med okänd bakgrund utifrån samma definitioner.)

Nyinvandrade barn och barn med okänd bakgrund motsvarar ungefär 4,9 procent av de inskrivna barnen i förskolan. Detta är en ökning med 0,5 procentenheter jämfört med 2016 då motsvarande siffra var 4,4 procent av de inskrivna barnen. Den största ökningen återfinns inom gruppen nyinvandrade barn som ökat med 24 procent jämfört med 2016, då drygt 16 200 nyinvandrade barn var inskrivna i förskolan. Andelen av alla nyinvandrade barn i förskoleålder som var inskrivna i förskolan hösten 2017 uppgick till 65,7 procent.

Andelen barn med okänd bakgrund har minskat med 18 procent från 2016, då nästan 6 000 barn med okänd bakgrund var inskrivna. Kommunala förskolor har en större andel inskrivna barn som är nyinvandrade eller har okänd bakgrund än förskolor med enskild huvudman, 5,1 procent jämfört med 4,1 procent.

När det gäller barngruppernas storlek (antal inskrivna barn per avdelning) gick det i genomsnitt 15,3 barn per grupp 2017 (15,3 i kommunala förskolor och 15,6 i fristående

förskolor), vilket är en minskning av genomsnittet med 0,6 barn jämfört med 2016. Både de kommunala och de fristående förskolorna har minskat sina gruppstorlekar. Sammantaget är 2017 års genomsnitt det lägsta sedan 1992.

Kostnader

Den totala kostnaden för förskolan uppgick till 75 miljarder kronor 2017. Detta innebär en ökning med 2,7 procent jämfört med föregående år. Kostnaden per barn beräknas ha uppgått till i genomsnitt 148 500 kronor 2017, vilket är en ökning med 1,1 procent.

Annan pedagogisk verksamhet

Annan pedagogisk verksamhet består av pedagogisk omsorg (bl.a. familjedaghem och flerfamiljslösningar), öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under kvällar, nätter och helger.

Enligt skollagen ska kommunerna sträva efter att i stället för förskola eller fritidshem erbjuda pedagogisk omsorg om barnets vårdnadshavare önskar det. Förskolans läroplan och de mål som beskrivs där ska vara vägledande för pedagogisk omsorg.

Kommunen ska också sträva efter att erbjuda omsorg för barn under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds (obekvämt arbetstid) i den omfattning som det behövs med hänsyn till föräldrars förvärvsarbete och familjens situation i övrigt.

Från och med höstterminen det år då eleven fyller tio år får kommunerna erbjuda öppen fritidsverksamhet i stället för fritidshem.

Barn i pedagogisk omsorg

I pedagogisk omsorg deltar framför allt de yngre barnen. I takt med att en allt större andel barn går i förskolan har andelen barn i pedagogisk omsorg minskat. Andelen av alla barn i åldern 1–5 år som var inskrivna i pedagogisk omsorg var 1,8 procent under 2017. Andelen har stadigt minskat under flera år. Fem år tidigare uppgick andelen till 2,9 procent. Antalet barn som hösten 2017 var inskrivna i pedagogisk omsorg var ca 11 600, att jämföra med ca 18 000 hösten 2012.

Öppna förskolor och fritidsverksamheter

Hösten 2017 fanns det totalt 485 öppna förskolor i landet. Antalet öppna förskolor har

under den senaste tioårsperioden varierat mellan 439 och 494 enheter. Öppna förskolor erbjöds i 213 kommuner 2017. Det är fler kommuner än någon gång under den senaste tioårsperioden med undantag från 2016 då antalet var 215.

Hösten 2017 fanns det 608 öppna fritidsverksamheter. Antalet öppna fritidsverksamheter har under den senaste tioårsperioden varierat mellan 580 och 676 verksamheter.

Kommuner som erbjuder omsorg under kvällar, nätter och helger

Hösten 2017 var ca 5 650 barn i åldern 1–12 år inskrivna i omsorg under obekväm arbetstid, dvs. vardagar mellan klockan 19–06 och på helger. Detta innebär en ökning under den senaste tioårsperioden. Drygt 3 580 barn var inskrivna i omsorg under obekväm arbetstid 2007.

Hösten 2017 erbjöd 207 kommuner sådan omsorg, vilket är en ökning med 62 procent jämfört med 2007 då 128 kommuner erbjöd denna form av omsorg.

Kostnader

De totala kostnaderna för pedagogisk omsorg var ca 1,46 miljarder kronor 2017. Detta innebär en minskning med 4,0 procent jämfört med föregående år. Kostnaden per barn beräknas ha uppgått till i genomsnitt 120 600 kronor, vilket är en ökning med 4,3 procent i jämförelse med föregående år.

Förskoleklassen

Förskoleklassen är fr.o.m. höstterminen 2018 en obligatorisk skolform inom skolväsendet. Utbildningen i förskoleklassen ska enligt skollagen stimulera elevernas utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning. Utbildningen ska omfatta minst 525 timmar per läsår, vilket motsvarar ca tre timmar per skoldag. För förskoleklassen gäller läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Lgr11, reviderad 2018). Läroplanen innehåller värdegrund och uppdrag, övergripande mål och riktlinjer samt bland annat ett avsnitt om förskoleklassen.

Elever

Läsåret 2017/18 gick 119 076 elever i förskoleklass, vilket är det näst största antalet sedan

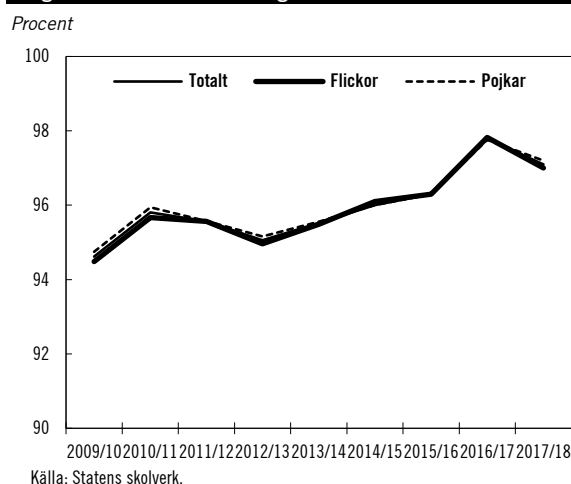
skolformens införande hösten 1998 (uppgiften är inklusive barn i förskoleklass vid skolenhet med sameskola). Nästan samtliga, 97,1 procent, var elever som fyllde sex år under 2017. Av alla elever i förskoleklass gick 10,4 procent i en verksamhet med enskild huvudman, vilket är oförändrat jämfört med föregående år.

Kostnader

Den totala kostnaden för förskoleklass uppgick till ca 7,3 miljarder kronor 2017, vilket är en ökning med 4,5 procent jämfört med föregående år. Kostnaden per elev var i genomsnitt ca 53 600 kronor, vilket är en ökning med 2,2 procent.

Indikator: Deltagande i förskoleklass

Diagram 3.2 Andelen 6-åringar inskrivna i förskoleklass

Diagrammet visar att läsåret 2017/18 var 97,1 procent av landets sexåringar inskrivna i förskoleklass, vilket är den näst största andelen sedan hösten 1998 då skolformen infördes. Av alla elever, oavsett ålder, som var inskrivna i förskoleklassen var 49 procent flickor och 51 procent pojkar. De sexåringar som inte var mottagna i förskoleklassen återfanns bl.a. i förskolan eller i grundskolans årskurs 1. Andelen av alla sexåringar som var mottagna i förskolan var 1,1 procent 2017. Lsåret 2017/18 var 1 088 elever (0,9 procent) sex år eller yngre i grundskolans årskurs 1, vilket är en minskning med 0,1 procentenheter jämfört med föregående läsår då andelen var 1,0 procent. Cirka 0,9 procent av alla

sexåringar återfanns varken i förskoleklass, förskolan eller i årskurs 1 i grundskolan.¹

Grundskolan

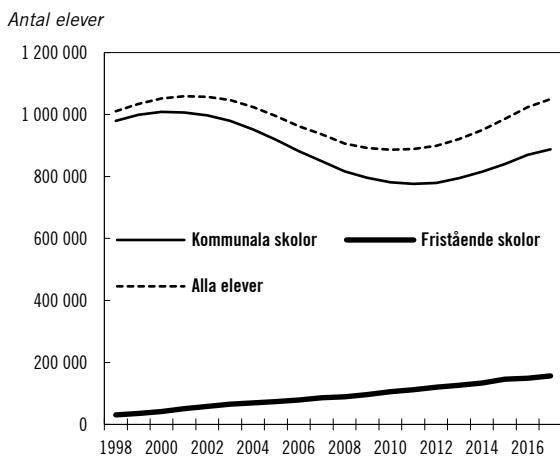
Utbildningen i grundskolan ska enligt skollagen syfta till att ge eleverna kunskaper och värden och utveckla deras förmåga att tillägna sig dessa. Vidare ska utbildningen förbereda eleverna för aktiva livsval och ligga till grund för fortsatt utbildning. Lika tillgång till utbildning och likvärdig utbildning är fundament i skollagen, liksom att elever i behov av stöd och särskilt stöd har rätt till sådant stöd.

För grundskolan gäller läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Lgr11, reviderad 2018).

Elever och skolor

Elevantalet i grundskolan minskade kontinuerligt mellan läsåren 2001/02 och 2010/11. Därefter har elevantalet ökat och uppgick läsåret 2017/18 till 1 049 490 elever, vilket var en ökning med 25 534 elever jämfört med föregående läsår. (Uppgiften är inklusive barn i sameskola.)

Diagram 3.3 Elevutveckling i grundskolan

Lsåret 2017/18 uppgick antalet nyinvandrade elever i grundskolan till 67 267, vilket motsvarar

en andel om 6,4 procent. Motsvarande antal och andel elever med okänd bakgrund uppgick till 14 340 och 1,4 procent. Såväl nyinvandrade elever som elever med okänd bakgrund är ojämnt fördelade över landet mellan olika huvudmän och skolenheter. Av de nyinvandrade eleverna och eleverna med okänd bakgrund gick 93 procent i kommunala skolenheter läsåret 2017/18. Hösten 2017 var 8,5 procent av eleverna i kommunala skolenheter nyinvandrade eller hade okänd bakgrund. Motsvarande andel för elever i skolenheter med enskild huvudman var 3,3 procent. Andelen nyinvandrade elever och elever med okänd bakgrund var högst i pendlingskommuner nära mindre stad/tätort och landsbygdskommuner.

Av alla elever i grundskolan läsåret 2017/18 var andelen flickor 48,5 procent och andelen pojkar 51,5 procent. Av eleverna i kommunala skolor var 48,1 procent flickor och 51,9 procent pojkar. Motsvarande andel för fristående skolor var 50,4 procent flickor och 49,6 procent pojkar. Det är således något fler flickor än pojkar som går på en fristående grundskola. Detta förhållande gällde även tidigare läsår. Andelen elever som gick i fristående grundskolor var ca 15 procent.

Lsåret 2017/18 fanns det 3 990 kommunala skolenheter och 820 skolenheter med enskild huvudman inom grundskolan.

Kostnader

Den totala kostnaden för grundskolan 2017 uppgick till ca 114,7 miljarder kronor, vilket är en ökning med 5,3 procent jämfört med 2016. Kostnaden per elev var i genomsnitt 111 100 kronor 2017, vilket är en ökning med 2,3 procent jämfört med föregående år.

Indikator: Resultat på nationella prov

Nationella prov genomförs i vissa ämnen i årskurs 3, 6 och 9. Även i specialskolans årskurs 4, 7 och 10 samt i sameskolans årskurs 3 och 6 genomförs nationella prov. Syftet med proven är att stödja betygssättningen, förutom i årskurs 3 där syftet är att stödja bedömningen av uppnådda kunskapskrav.

Provresultaten ger inte en heltäckande bild av elevernas kunskaper i ett ämne eftersom alla delar av kursplanen inte provas, men bidrar med att ge underlag för en analys av i vilken

¹ I Skolverkets statistik över inskrivna barn ingår barn med okänd bakgrund, som ännu inte är folkbokförda i SCB:s befolkningsregister. Eftersom andelen inskrivna barn beräknas utifrån antalet sexåringar i riket, som är folkbokförda, innebär detta att det är sannolikt att det är mer än 0,9 procent av alla sexåringar som inte deltog i någon skolform.

utsträckning målen för utbildningen nås. Att urvalet av kunskapsområden som provas kan variera mellan åren är en faktor som påverkar resultatens jämförbarhet över tid, varför de resultat som redovisas endast avser 2017.

Som indikator på måluppfyllelse kommer andelen elever, uppdelat på flickor och pojkar, som har nått kravnivån eller fått minst provbetyget E på de nationella proven i svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik att användas. Övriga resultat på nationella prov redovisas i tabell 3.1.

Genomgående för de redovisade provresultaten för årskurserna 3, 6 och 9 är att andelen elever som uppnått kravnivån eller fått minst provbetyget E är större i svenska och engelska (gäller ej för årskurs 3 där prov i engelska inte genomförs) än i matematik och i svenska som andraspråk. Generellt har flickor bättre resultat än pojkar. Vidare har bakgrundsfaktorer som föräldrarnas utbildningsnivå och tiden för när elever födda utomlands påbörjat sin skolgång i Sverige betydelse för resultaten.

Årskurs 3

Nationella prov i årskurs 3 genomfördes våren 2009 och infördes därefter fullt ut läsåret 2009/10. Proven består av flera kortare delprov där resultaten bedöms utifrån om eleverna uppnått eller inte uppnått kravnivån på delprovet. Proven är inte konstruerade för en sammanvägning, alltså att eleven ska ha klarat ett visst antal delprov eller poäng för att anses ha klarat provet. Resultaten på delproven redovisas därför separat.

I svenska varierar andelen elever som uppnått kravnivån i de olika delproven mellan 91 och 98 procent. En hög andel av eleverna har uppnått kravnivån i delprovet som prövar muntlig förmåga respektive i delprovet för enskilda textsamtal. En något lägre andel har uppnått kravnivån i delprovet som prövar förmågan att läsa berättande text och i delprovet som prövar enskild högläsning. Lägst andel har uppnått kravnivån i delprovet som prövar förmågan att skriva berättande text. Flickorna har i högre grad uppnått kravnivån i de olika delproven än pojkarna.

I svenska som andraspråk varierar andelen elever som uppnått kravnivån i de olika delproven mellan 75 och 92 procent. Högst andel elever har uppnått kravnivån i delprovet som prövar muntlig förmåga. En något lägre andel

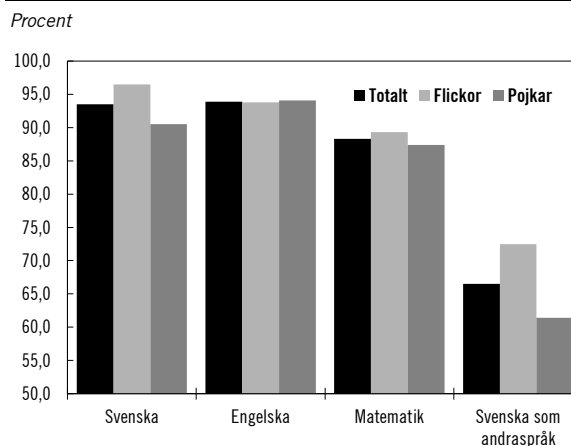
har uppnått kravnivån i delprovet för enskilt textsamtal respektive i delprovet för enskild högläsning. Lägst andel elever har uppnått kravnivån i delproven som prövar förmågorna att läsa och skriva faktatexter. Flickorna har i högre grad uppnått kravnivån i de olika delproven än pojkarna.

I matematik varierar andelen elever som uppnått kravnivån i de olika delproven mellan 80 och 97 procent. Andelen som uppnått kravnivån är högst i det delprov som prövar positions-systemet. Lägst andel elever som uppnått kravnivån är det i delprovet som prövar skriftliga räknemetoder. I tre delprov har pojkarna i högre grad uppnått kravnivån än flickorna. I ett delprov har lika stor andel flickor och pojkar uppnått kravnivån, och i övriga delprov har flickorna i något högre grad än pojkarna uppnått kravnivån. Totalt består det nationella provet i matematik i årskurs 3 av sju delprov.

Årskurs 6

Nationella prov i årskurs 6 genomfördes första gången våren 2012. Våren 2017 genomfördes nationella prov i årskurs 6 i matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk. Resultaten från dessa prov redovisas i diagrammet nedan.

Diagram 3.4 Andelen elever som fått minst provbetyget E i nationella prov i årskurs 6 våren 2017

Källa: Statens skolverk.

I svenska fick 93,5 procent av eleverna som genomfört samtliga delprov minst provbetyget E. Motsvarande andel var 93,9 procent i engelska, 88,3 procent i matematik och 66,5 procent i svenska som andraspråk. I ämnena svenska, matematik och svenska som andraspråk var det en större andel flickor än pojkar som fick minst provbetyget E. I engelska var det en något

större andel pojkar än flickor som fick minst provbetyget E.

I både svenska och svenska som andraspråk hade eleverna bättre resultat på det delprov som prövar muntlig förmåga än på delproven som prövar läsförståelse och skriftlig förmåga.

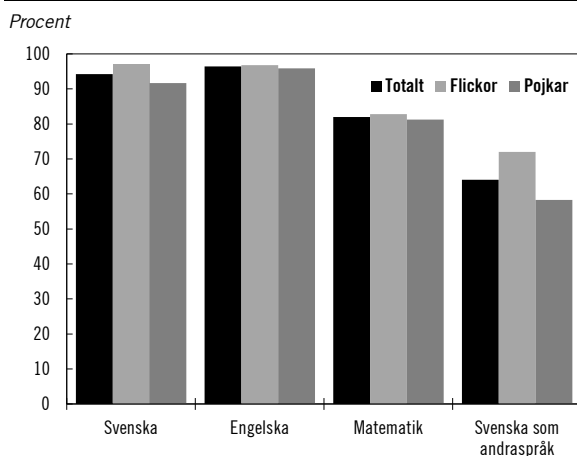
I engelska hade eleverna marginellt bättre resultat på delproven som prövar muntlig respektive skriftlig förmåga än på det delprov som prövar läs- och hörförståelse.

I matematik prövas de matematiska förmågorna i samtliga delprov och därmed ges inga delprovsbetyg i ämnet.

Årskurs 9

Under vårterminen 2017 fanns det indikationer om otillåten spridning av vissa av de nationella delproven i årskurs 9. Skolverket rekommenderade då att skolor skulle använda ersättningsprov om man fick kännedom om att provet eller delar av provet blivit känt bland eleverna. Det sker ingen insamling av resultaten om en skola har använt ersättningsprov. I stället anges att "eleven ej deltagit" vid insamlingen. Skolverket uppger att i underlaget till statistiken är andelen elever som har rapporterats som ej deltagande märkbar för resultaten i svenska delprov C (Skriva) samt i ett av delproven i biologi.

Diagram 3.5 Andelen elever som fått minst provbetyget E i nationella prov i årskurs 9 våren 2017

Källa: Statens skolverk.

Andelen elever i årskurs 9 som våren 2017 fick minst provbetyget E i svenska var 94,2 procent. I engelska var motsvarande andel 96,4 procent och i matematik 82,0 procent. I svenska som andraspråk var andelen betydligt lägre, 64,0 procent.

I samtliga av dessa ämnen var det en större andel flickor än pojkar som fick minst provbetyget E. Genomgående för resultaten från proven i svenska, engelska och svenska som andraspråk var att eleverna presterade bättre på delprovet som prövar muntlig förmåga än på delproven som prövar läs- respektive skrivförmåga.

I matematik prövas de matematiska förmågorna i samtliga delprov och därmed ges inga delprovsbetyg i ämnet.

Det finns vissa bakgrundsfaktorer som generellt påverkar elevernas resultat på de nationella proven. Exempel på sådana faktorer är föräldrarnas utbildningsnivå och tiden för när elever födda utomlands påbörjat sin skolgång i Sverige. Exempelvis visar resultaten i matematik och engelska för elever i årskurs 9 att elever vars föräldrar har en kortare utbildning generellt har lägre resultat än elever vars föräldrar har längre utbildning. Vidare spelare tiden i Sverige roll för elevernas genomsnittliga resultat. Generellt sett är resultaten på proven lägre bland de elever som invandrat sent till Sverige. Men även bland de elever som invandrat till Sverige varierar de genomsnittliga resultaten på proven beroende på föräldrarnas utbildningsnivå. I matematik i årskurs 9 har föräldrarnas utbildningsnivå större betydelse för provresultatet för de elever som är födda utomlands än för elever födda i Sverige. Det gäller både för elever som har invandrat före sju års ålder och för elever som har invandrat under årskurs 6–9.

I årskurs 9 genomförs de nationella proven även i naturorienterande och samhällsorienterande ämnen. I tabell 3.1 visas andelen elever som fått minst provbetyget E i samtliga nationella prov i årskurs 9 våren 2017 fördelat på kön. Flickor har bättre resultat i samtliga ämnen där det finns nationella prov. Störst är skillnaden mellan pojkars och flickors resultat i svenska som andraspråk och religionskunskap.

Tabell 3.1 Andelen elever 2016/17 som fått minst provbetyget E i årskurs 9, procent

Ämne	Samtliga	Flickor	Pojkar
Svenska	94,2	96,9	91,7
Svenska som andraspråk	64,0	72,0	58,3
Matematik	82,0	82,8	81,2
Engelska	96,4	96,8	95,9
Biologi	89,8	92,1	87,6
Fysik	93,0	93,6	92,4
Kemi	91,8	93,9	89,9
Geografi	92,6	94,3	91,1
Historia	86,8	88,5	85,2
Religionskunskap	91,6	94,5	88,9
Samhällskunskap	94,4	96,0	93,0

Källa: Statens skolverk.

Indikator: Betyg och meritvärden

I målet för området förskola och grundskola ingår att alla flickor och pojkar ska ges förutsättningar att nå de nationella målen för utbildningen. Den indikator som används för att följa denna del av målet när det gäller grundskolan är andelen elever som fått minst betyget E i samtliga ämnen i slutbetyget i årskurs 9. Måluppfyllelsen har följts under många år för elever som lämnar årskurs 9. Från och med läsåret 2012/13 har betyg från årskurs 6 införts vilket gör det möjligt att följa måluppfyllelsen även för elever som lämnar denna årskurs. I avsnittet redogörs även för den pågående försöksverksamheten med betyg i årskurs 4.

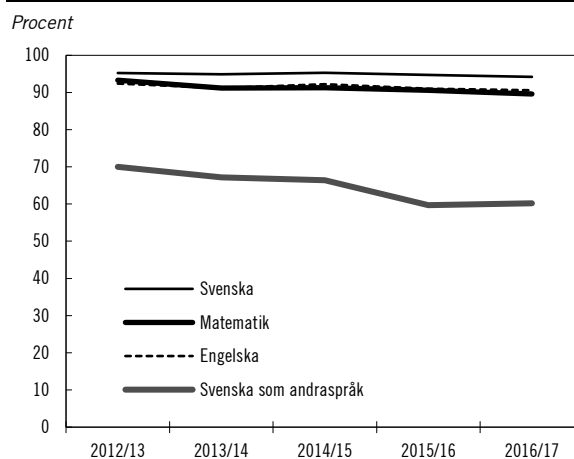
En faktor att ta hänsyn till när det gäller betygsutvecklingen som indikator är att det finns konstaterade brister i likvärdigheten vid bedömning och betygssättning. Detta framgår bl.a. av Skolinspektionens omdömning av nationella prov samt Skolverkets statistik som visar på variationer mellan skolenheter i relationen mellan provresultat och slutbetyg. Som trendmätt för kunskapsutvecklingen bör indikatorn därför tolkas med försiktighet.

Årskurs 6 – andelen elever som fått minst betyget E i svenska, matematik, engelska och svenska som andraspråk

Andelen elever som fått minst E i betyg i årskurs 6 ligger högre i svenska, matematik och engelska (89,6–94,2 procent) än i svenska som andraspråk (60,2 procent). Andelen flickor som fått minst E i betyg i dessa ämnen är större än andelen pojkar.

Störst är skillnaden i svenska som andraspråk. I detta ämne fick 65,9 procent av flickorna och 55,5 procent av pojkarna minst betyget E.

Betygen ligger på en relativt jämn nivå för de fem år betyg har lämnats i årskurs 6.

Diagram 3.6 Andelen elever som fått minst betyget E i svenska, matematik, engelska och svenska som andraspråk i årskurs 6

Källa: Statens skolverk.

Årskurs 9 – andelen elever som fått minst betyget E i samtliga ämnen

Andelen elever som vårterminen 2017 fick minst betyget E i alla ämnen i årskurs 9 uppgick till 74,1 procent, vilket är på samma nivå som förra året men en minskning jämfört med våren 2015 då motsvarande andel uppgick till 77,0 procent.

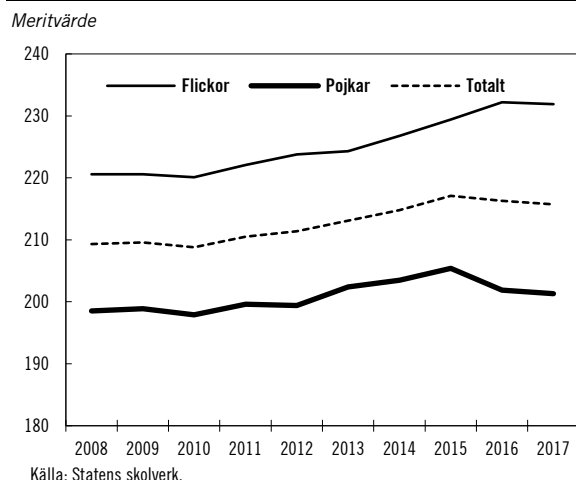
Det finns skillnader i måluppfyllelse mellan de olika ämnena. Ämnen där störst andel elever uppnått kunskapskraven är svenska, slöjd, bild samt moderna språk, såväl inom ramen för elevens val som inom språkval. Ämnen där minst andel elever uppnått kunskapskraven är engelska, matematik och svenska som andraspråk. Jämfört med 2015 har andelen elever med godkända betyg minskat i alla ämnen, förutom moderna språk som elevens val. Bland flickorna är det en större andel som uppnått kunskapskraven jämfört med pojkarna.

Årskurs 9 – genomsnittligt meritvärde

En elevs meritvärde beräknas som summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen. Från och med läsåret 2013/14 kan den elev som har läst ett modernt språk som språkval tillgodoräkna sig även detta betyg utöver de andra 16 bästa ämnesbetygen, alltså 17 ämnen. Betygsskalan, som infördes 2011/12 och som användes första gången för slutbetyg från grundskolan 2012/13, ger poäng enligt följande: A 20 poäng, B 17,5

poäng, C 15 poäng, D 12,5 poäng och E 10 poäng.

Diagram 3.7 Genomsnittligt meritvärde i årskurs 9

I diagram 3.7 visas utvecklingen för det genomsnittliga meritvärdet i årskurs 9. Resultatens jämförbarhet över tid är dock begränsad, bl.a. eftersom en ny läroplan och den nya betygsskalan infördes 2011. Möjligheten att tillgodoräkna sig ett slutbetyg i ett modernt språk som språkval innebär att en elev kan få ytterligare 10–20 meritpoäng. I diagrammet visas dock det genomsnittliga meritvärdet beräknat på 16 ämnen.

Det genomsnittliga meritvärdet för både flickor och pojkar har ökat kontinuerligt sedan 2008 (med undantag för 2010 då det sjönk något) fram till 2015 då trenden stannat av. Våren 2017 var det genomsnittliga meritvärdet beräknat på 16 ämnen 215,7 meritpoäng, vilket är en minskning med 0,6 meritpoäng jämfört med våren 2016. Exkluderas resultaten för elever med okänd bakgrund och nyinvandrade elever visas dock i stället en knapp ökning med 0,3 meritpoäng jämfört med motsvarande elevgrupp 2016.

Skillnaden i genomsnittligt meritvärde mellan flickor och pojkar har varit i stort sett oförändrad de senaste åren, ca 22–24 meritpoängs skillnad, men 2016 och 2017 var resultat skillnaden mellan könen ca 30 meritpoäng (16 ämnen). Skillnaden i genomsnittligt meritvärde mellan flickor och pojkar 2017 beräknat på 17 ämnen var 32,8 meritpoäng.

Försöksverksamhet med betyg från årskurs 4

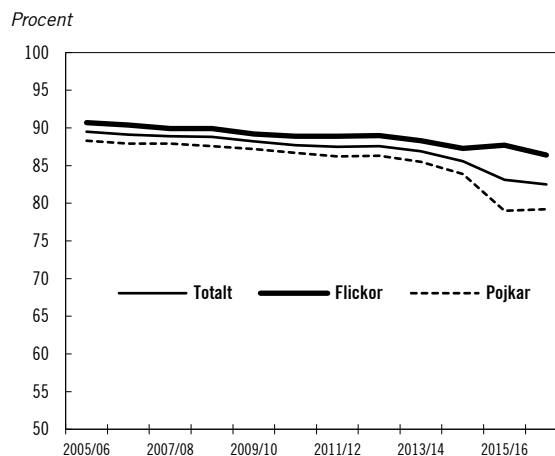
Sedan hösten 2017 pågår en försöksverksamhet med betyg från årskurs 4. Försöksverksamheten, som administreras av Statens skolverk, pågår till

juni 2021 och en utvärdering av försöksverksamheten ska lämnas senast den 1 december 2021 till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). Från och med hösten 2017 deltar 9 huvudmän med 11 skolenheter i försöksverksamheten och från och med hösten 2018 deltar ytterligare 4 huvudmän och 5 skolenheter.

Indikator: Behörighet till något av gymnasieskolans nationella program

Tidigare krävdes minst betyget Godkänt i ämnena svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska för att vara behörig till samtliga nationella program i gymnasieskolan. Från och med höstterminen 2011 har behörighetskraven skärpts. De nya behörighetsbestämmelserna innebär att det för yrkesprogrammen krävs minst betyget E i ovanstående ämnen och i ytterligare fem ämnen (inte reglerat vilka), medan det för högskoleförberedande program krävs minst betyget E i ovanstående ämnen och i ytterligare nio ämnen, som är reglerade beroende på val av program (dock ej för det estetiska programmet).

Diagram 3.8 Behörighet till något av gymnasieskolans nationella program

Anm.: Indikatoren innebär ett tidsseriebrott vid jämförelser med tidigare år. Men eftersom målpuffyllelsen i ämnet matematik – för vilket lägst betyget E krävs – både nu och tidigare haft störst betydelse för om eleven blir behörig till gymnasieskolans nationella program kan ändå en trendjämförelse göras mellan det tidigare gymnasiebehörighetsmättet och mättet som anger andelen elever som är behöriga till yrkesprogrammen.
Källa: Statens skolverk.

Andelen elever i årskurs 9 som är behöriga till gymnasieskolans nationella program har minskat sedan 2006, både bland flickor och pojkar. (Jämfört med förra året har andelen behöriga pojkar visserligen ökat med 0,2 procentenheter,

men minskat med 4,7 procentenheter jämfört med våren 2015.) Våren 2017 var 82,5 procent av eleverna som gick ut grundskolan behöriga till yrkesprogrammen (86,4 procent av flickorna och 79,2 procent av pojkarna). Jämfört med våren 2016 har andelen som är behöriga till ett yrkesprogram minskat med 0,6 procentenheter och med 3,1 procentenheter jämfört med 2015. Andelen elever i årskurs 9 läsåret 2016/17 som var behöriga till respektive högskoleförberedande gymnasieprogram redovisas nedan.

När det gäller naturvetenskaps- och teknikprogrammen var 79,3 procent av eleverna behöriga (83,6 procent av flickorna och 75,5 procent av pojkarna), vilket var ungefär detsamma som läsåret 2015/16 då 79,4 procent var behöriga.

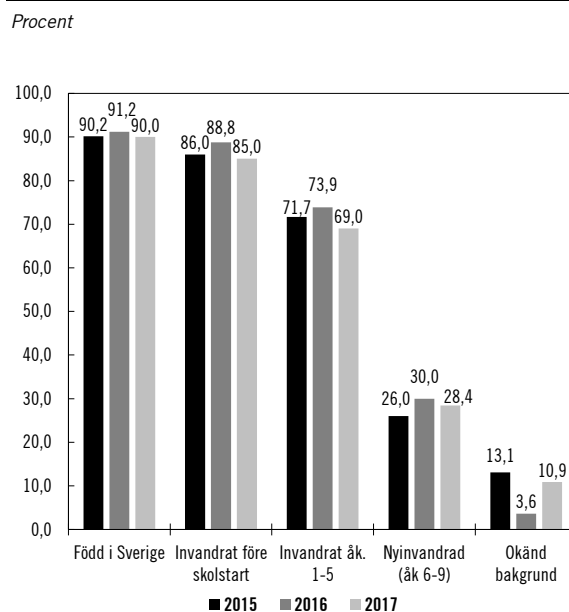
När det gäller ekonomi- och samhällsvetenskapsprogrammen samt det humanistiska programmet var 80,1 procent av eleverna behöriga (84,4 procent av flickorna och 76,3 procent av pojkarna), vilket var lägre än läsåret 2015/16 då 80,6 procent var behöriga.

När det gäller det estetiska programmet var 81,7 procent av eleverna behöriga (85,7 procent av flickorna och 78,2 procent av pojkarna), vilket var lägre än läsåret 2015/16 då 82,1 procent var behöriga.

Behörighet uppdelat på elevernas bakgrund

En uppdelning utifrån elevernas bakgrund visar att jämfört med 2016 har andelen elever som är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram minskat i alla elevgrupper förutom elever med okänd bakgrund. Detta framgår av diagram 3.9. Jämfört med 2015 är skillnaderna inom grupperna relativt små. Att förändringarna inom de olika grupperna är betydligt mindre än resultatminskningen totalt sett beror på att de grupper som har lägre andel behöriga har ökat sin andel av populationen.

Diagram 3.9 Andelen elever som är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram uppdelat på elevernas bakgrund, vt 15, 16 och 17

Anm.: Elevgrupperna är olika stora. Våren 2017 är 87 622 elever födda i Sverige, 4 457 elever har invandrat före ordinarie skolstart (sju års ålder) och 4 859 under årskurs 1-5, 6 026 var nyinvandrade elever och 3 847 elever med okänd bakgrund. Källa: Statens skolverk, PM Slutbetyg i grundskola, våren 2017.

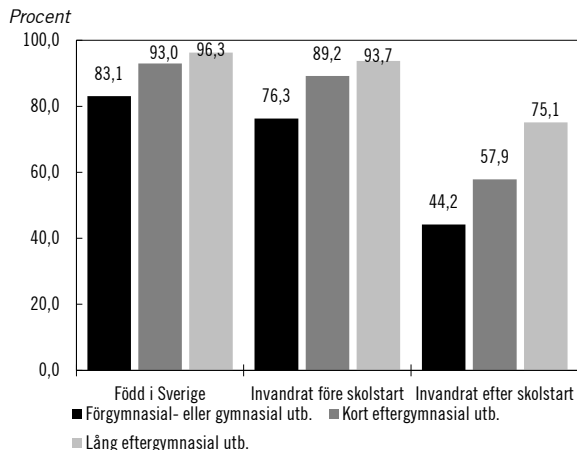
Bland elever som är födda i Sverige har andelen behöriga minskat med 1,2 procentenheter jämfört med våren 2016 och med 0,2 procentenheter jämfört med våren 2015. För elever som har invandrat till Sverige påverkar bl.a. antalet år i svensk grundskola förutsättningarna att uppnå behörighet till gymnasieskolan. Som visas i diagrammet är skillnaden mellan andelen behöriga stora. Bland elever som invandrat före skolstart är 85 procent behöriga, bland elever som invandrat under årskurs 1-5, 69 procent, bland nyinvandrade elever, 28,4 procent, och bland elever med okänd bakgrund, 10,9 procent.

Jämfört med 2015 har andelen behöriga minskat bland elever som invandrat före skolstart och under de första grundskoleåren. Bland nyinvandrade elever har andelen behöriga elever däremot ökat jämfört med 2015, men minskat i förhållande till 2016. Vad gäller elever med okänd bakgrund varierar behörigheten under de aktuella åren och för denna grupp bör förändringar i antal elever med okänd bakgrund över tid beaktas och att elevsammansättningen inom gruppen kan variera mellan åren. Våren 2015 fanns drygt 1 000 elever med okänd bakgrund i årskurs 9, våren 2016 närmare 5 400 elever och våren 2017 cirka 3 850.

En annan bakgrundsfaktor att ta hänsyn till är föräldrarnas utbildningsnivå. Andelen elever som är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram är

konsekvent större bland elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning än bland elever vars föräldrar har gymnasial utbildning som högst. Detta gäller oavsett om eleven är född i Sverige eller invandrat före eller efter ordinarie skolstart.

Diagram 3.10 Andelen elever som är behöriga till gymnasieskolans gymnasieprogram, uppdelat på elevernas bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå, vt 17

Anm.: I diagrammet ingår inte de elever där uppgift om föräldrarnas utbildningsnivå saknas, det gäller bl.a. elever med okänd bakgrund.

Källa: Statens skolverk.

Familjebakgrundens betydelse för skolresultaten

Statens skolverk har analyserat i vilken utsträckning utbildningen kompenserar för elevernas olika förutsättningar genom att undersöka resultaten i slutet av grundskolan i förhållande till elevernas socioekonomiska bakgrund (rapport 467, 2018).

I rapporten studeras eleverns socioekonomiska bakgrund utifrån ett antal variabler. Dessa gäller föräldrarnas utbildningsnivå, föräldrarnas inkomst, föräldrarnas grad av bidragstagande samt ett socioekonomiskt index sammansatt av dessa tre variabler. Ytterligare en variabel är migrationsbakgrund där eleverna delas upp i tre kategorier:

- Elever med svensk bakgrund (eleven är född i Sverige och har minst en förälder som är född i Sverige)
- Elever födda i Sverige med utländsk bakgrund (eleven är född i Sverige och båda föräldrarna är födda utomlands)
- Utlandsfödda elever (eleven är född utomlands oavsett var föräldrarna är födda).

I rapporten visas att elevernas socioekonomiska bakgrund har fått en större betydelse för elevernas betygsresultat under perioden 2000–

2015. Ökningen sker framför allt från och med slutet av 00-talet. För elever födda i Sverige (både elever med svensk bakgrund och med utländsk bakgrund) har den socioekonomiska bakgrunden fått en något ökad betydelse. Men för utlandsfödda elever har den socioekonomiska bakgrunden fått en kraftigt ökad betydelse, samtidigt som den gruppen har vuxit genom ökad invandring. Detta är enligt rapporten viktiga förklaringar till den ökade betydelsen för hela elevgruppen sammantaget. Utlandsfödda elever har under senare år fått svårare förutsättningar att nå goda skolresultat genom att invandringsåldern stigit och föräldrarnas socioekonomiska status försämrats. Av de socioekonomiska bakgrundsfaktorerna är det föräldrarnas utbildningsnivå som har den största betydelsen för betygsresultaten. Denna variabels betydelse har dock inte ökat över tid medan föräldrarnas inkomst blivit allt viktigare, och framstår som den centrala förklaringen till den ökade betydelsen av socioekonomisk bakgrund för betygsresultaten.

Skilnader i resultat och elevsammansättning mellan skolor

I rapporten analyserar Skolverket även hur resultat och elevsammansättning skiljer sig mellan skolor. Enligt rapporten har eleverna blivit alltmer uppdelade mellan skolor utifrån socioekonomisk bakgrund under perioden 1998–2015. Ökningen i socioekonomisk skolsegregation skedde framför allt från andra halvan av 00-talet och har avstannat de allra senaste åren. Sett över hela tidsperioden har eleverna även blivit alltmer uppdelade mellan skolor utifrån om eleverna har någon form av utländsk bakgrund (elever födda i Sverige med utländsk bakgrund och utlandsfödda elever), men den trenden har avstannat de senaste åren. Skolsegregationen utifrån utlandsfödda elever har däremot inte ökat över tidsperioden.

Resultatskillnaderna mellan skolor, den s.k. mellanskolsvariationen, har nästan fördubblats 2000–2016. Ökningen är i stort sett kontinuerlig, men ökningstakten är högre från och med slutet av 00-talet. Större skillnader i skolors elevsammansättning sett till migrationsbakgrund respektive socioekonomisk bakgrund, det vill säga en ökad skolsegregation, kan förklara delar men inte hela den ökade mellanskolsvariationen under hela tidsperioden.

Skolans socioekonomiska sammansättning har enligt Skolverket fått en större betydelse för elevers resultat (ökade skolnivåeffekter). Elever med samma socioekonomiska bakgrund får i ökande grad högre betyg om de går i en skola med gynnsam socioekonomisk sammansättning jämfört med om de går i en skola med ogynnsam socioekonomisk sammansättning. Det gäller särskilt för elever med svag socioekonomisk bakgrund. Orsaken till detta är inte fastställd.

I juni 2018 antogs en långsiktig strategi för att minska och motverka segregation för perioden 2018–2028 där utbildning ingår som ett av fem prioriterade områden (se vidare utg.omr. 13 avsnitt 6 Åtgärder mot segregation).

Indikator: Resultat i internationella studier avseende grundskola

PIRLS

Studien Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS) jämför läsförmågan och beskriver attityden till läsning hos elever i årskurs 4. Studien beskriver också trender och skillnader mellan olika länder när det gäller läsförmåga, mot bakgrund av skolans organisation, lärares undervisning och elevernas situation och attityder.

PIRLS är tillsammans med PISA de enda internationella undersökningarna som mäter elevers läskunskaper. Studien genomförs vart femte år, senast 2016. Totalt deltog 50 länder i PIRLS 2016 och från Sverige deltog 4 500 elever i årskurs 4 från 154 skolor. Resultaten från mätningen presenterades i december 2017 och visade att svenska fjärdeklassare har höjt sin läsförmåga och nivån skiljer sig nu inte från resultaten vid den första mätningen 2001. Flickorna presterar dock fortsatt bättre än pojkarna. De svenska eleverna presterade bättre än genomsnittet i EU- och OECD-länderna. Av de 50 länder som deltog så presterade sju länder bättre än Sverige. Jämfört med de nordiska länderna som deltog presterade Sverige bättre än Danmark, sämre än Finland och lika bra som Norge.

PIRLS testar elevernas kunskaper i läs-förståelse både vad gäller faktatexter och skönlitteratur. Resultatet visar att de svenska eleverna är lika bra på båda texttyperna. I förra undersökningen 2011 var eleverna sämre på

faktatexter. Nu är eleverna jämnstarka och det finns inte några sådana skillnader i resultatet.

ePIRLS

Provet ePIRLS undersöker digital läsning och genomfördes första gången 2016. Det är ett läsprov som görs i simulerad internetmiljö. Syftet med provet är att undersöka elevernas förmåga till den typ av läsning på internet som blir allt vanligare när det gäller att söka och ta till sig information både i skolan och på fritiden. Resultaten från ePIRLS visade att svenska elever presterar bättre i digital läsning än i läsning av papperstexter. Flickorna presterar bättre än pojkarna. Fjorton länder deltog i ePIRLS och Sverige presterade fjärde bäst, bara Singapore, Norge och Irland var bättre.

Indikator: Elevers trygghet i grundskolan

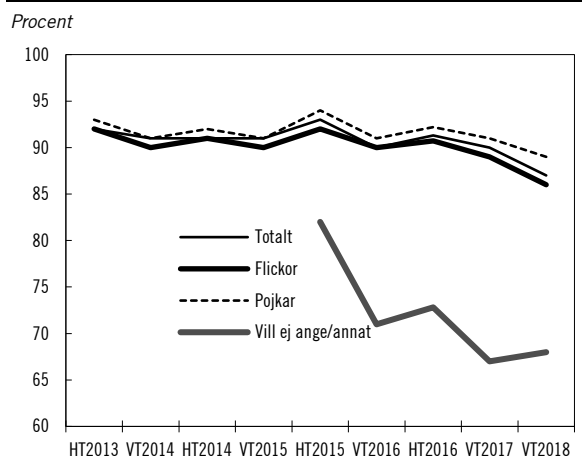
För att mäta elevers trygghet i grundskolan används de resultat som framkommer av Statens skolinspektions skolenkät, där elever i årskurs 5 och årskurs 9 får ta ställning till påståendet ”Jag känner mig trygg i skolan”. Eleverna har fem svarsalternativ: stämmer helt och hållet, stämmer ganska bra, stämmer ganska dåligt, stämmer inte alls samt vet ej, varav de två förstnämnda redovisas i det följande. Sammantaget visar resultaten utifrån dessa svarsalternativ att andelen elever som känner sig trygga i skolan är relativt jämn över åren men att en minskning har skett jämfört med föregående år.

Årskurs 5

Andelen elever i årskurs 5 som vårterminen 2018 svarade att påståendet stämmer helt och hållet var 53 procent och 34 procent svarade att påståendet stämmer ganska bra. Den totala andelen för dessa två svarsalternativ uppgår till 87 procent, vilket är en något lägre nivå än i tidigare års undersökningar. Se diagram 3.11 för utvecklingen de senaste åtta terminerna.

Det finns en skillnad mellan flickor och pojkar där 49 procent av flickorna svarade att påståendet stämmer helt och hållet och 37 procent svarade att påståendet stämmer ganska bra. För pojkar var motsvarande andelar 58 respektive 31 procent. För de elever som under kön valt alternativet ”Vill ej ange/annat” var andelarna betydligt lägre, 31 respektive 37 procent.

Diagram 3.11 Andelen elever som har svarat stämmer helt och hållet eller stämmer ganska bra på påståendet ”Jag känner mig trygg i skolan”, fördelat på den totala andelen och utifrån det valda alternativet för kön (pojkar, flickor samt vill ej ange/annat), årskurs 5

Anm.: För ht 13–vt 15 saknas uppgifter för dem som under kön valt alternativet ”Vill ej ange/annat”.

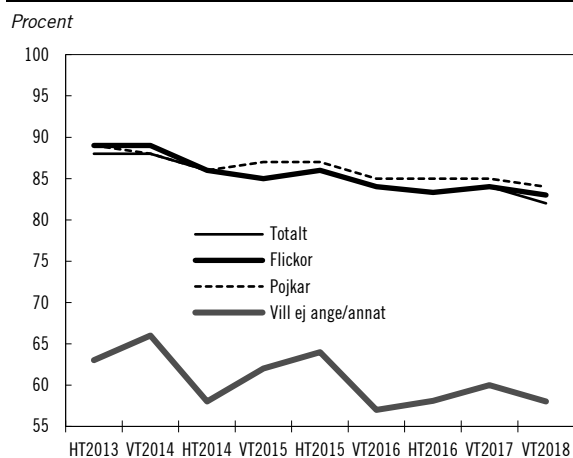
Källa: Statens skolinspektion.

Årskurs 9

Andelen elever i årskurs 9 som vårterminen 2018 svarade att påståendet ”Jag känner mig trygg i skolan” stämmer helt och hållet var 44 procent och 38 procent svarade att påståendet stämmer ganska bra. Den totala andelen för dessa två svarsalternativ uppgår till 82 procent, vilket är en något lägre nivå än i tidigare års undersökningar. Se diagram 3.12 för utvecklingen de senaste åtta terminerna.

Det finns en skillnad mellan flickor och pojkar där 40 procent av flickorna svarade att påståendet stämmer helt och hållet och 43 procent svarade att påståendet stämmer ganska bra. För pojkar var motsvarande andelar 50 respektive 34 procent. För de elever som under kön valt alternativet ”Vill ej ange/annat” var andelarna betydligt lägre, 30 respektive 28 procent.

Diagram 3.12 Andelen elever som har svarat stämmer helt och hållet eller stämmer ganska bra på påståendet ”Jag känner mig trygg i skolan”, fördelat på den totala andelen och utifrån det valda alternativet för kön (pojkar, flickor samt vill ej ange/annat), årskurs 9

Källa: Statens skolinspektion.

Mobbning i grundskolan

Skolverkets rapport Attityder till skolan 2015 (rapport 438, 2016) visar att 4 procent av de tillfrågade eleverna i årskurs 4–6 har svarat ja på frågan om de känner sig mobbade av andra elever en eller flera gånger i veckan. Detta gäller för såväl flickor som pojkar. Motsvarande resultat på frågan om eleverna känner sig mobbade av andra elever en eller flera gånger i månaden är 5 procent (6 procent av flickorna och 4 procent av pojkarna).

I årskurs 7–9 har 1 procent av eleverna svarat ja på frågan om de känner sig mobbade av andra elever en eller flera gånger i veckan. Motsvarande resultat på frågan om eleverna känner sig mobbade av andra elever en eller flera gånger i månaden är 2 procent. För dessa uppgifter uppvisas inte några könsskillnader.

Sameskolan

Sameskolan ska ge en utbildning med samisk inriktning, som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurs 1–6 i grundskolan. Sameskolan har i uppdrag att förmedla det samiska samhällets och urfolket samernas normer, värdegrund, traditioner och kulturarv till eleverna. Staten är genom Sameskolstyrelsen huvudman för sameskolan samt för förskoleklass och fritidshem vid skolenhet med sameskola. Det finns även integrerad samisk undervisning i kommunala grundskolor i årskurs 1–9. Sameskolstyrelsen får efter avtal med en

kommun fullgöra kommunens uppgifter avseende förskola. För sameskolan gäller läroplanen för sameskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Lsam11, reviderad 2018).

Elever och skolor

Det finns fem skolenheter inom sameskolan och under 2017 har, enligt uppgift från Sameskolstyrelsen, elevantalet vid skolorna varit 157 elever. Det är en ökning med 2 elever mot föregående år. Av eleverna i sameskolorna var 45 procent flickor och 55 procent pojkar. I förskoleklasserna, med totalt 25 barn, var 48 procent flickor och 52 procent pojkar.

Integrerad samisk undervisning har genomförts för elever i förskoleklass och årskurs 1–9 i tio kommuner. Under 2017 fanns det 226 elever, varav 125 flickor och 101 pojkar, som fick integrerad samisk undervisning i grundskolan. År 2016 var det 168 elever och 2015 var det 212 elever.

Läsåret 2016/17 gick 131 barn i samisk förskola, vilket är på samma nivå som föregående läsår. Andelen pojkar i förskola var 45 procent och andelen flickor 55 procent. Antalet elever i fritidshem vid sameskolorna ökade från 84 under 2015/16 till 93 läsåret 2016/17 (42 flickor och 51 pojkar).

Nationella prov – årskurs 3

Andelen av de elever som gjorde samtliga delprov i matematik och som nådde kravnivån 2016/17 var 92 procent. I svenska uppnådde 93 procent kravnivån. I jämförelse med föregående läsår var provresultaten betydligt högre i såväl matematik som svenska, som då uppgick till 71 respektive 86 procent.

Nationella prov – årskurs 6

För läsåret 2016/17 redovisades att 20 elever genomförde delproven i svenska, matematik och engelska. I engelska klarade samtliga elever delproven medan alla elever utom en klarade alla delprov i matematik och svenska.

Kostnader

Enligt uppgifter från Sameskolstyrelsen uppgick den totala kostnaden för sameskolan, förskola och fritidshem 2017 till ca 84 miljoner kronor, vilket var en ökning med ca 3 miljoner kronor i förhållande till 2016. Jämfört med 2013 har den totala kostnaden ökat med ca 22 miljoner kronor, vilket motsvarar en ökning på 35 procent. Kommunernas avgifter finansierar platser

inom förskola, förskoleklass och fritidshem. År 2017 uppgick avgiftsintäkterna till ca 36 miljoner kronor. Föregående år uppgick de till ca 34 miljoner kronor och 2013 till ca 31 miljoner kronor.

Genomsnittskostnaden per barn i förskolan uppgick 2017 till 211 093 kronor, vilket var en ökning med 17 252 kronor i förhållande till 2016. Genomsnittskostnaden per elev i sameskola, inklusive förskoleklass och fritidshem, uppgick till 276 138 kronor 2017. År 2016 uppgick genomsnittskostnaden per elev till 259 318 kronor och 2013 till 220 072.

Grundsärskolan

Utbildningen i grundsärskolan ska enligt skollagen syfta till att ge elever med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och så långt som möjligt motsvara den som ges i grundskolan. Ett beslut om att en elev ska tas emot i grundsärskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs. För grundsärskolan gäller läroplanen för grundsärskolan 2011 (Lgrsär11, reviderad 2018).

Inom grundsärskolan finns det en särskild inriktning som benämns träningsskola. Den är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen.

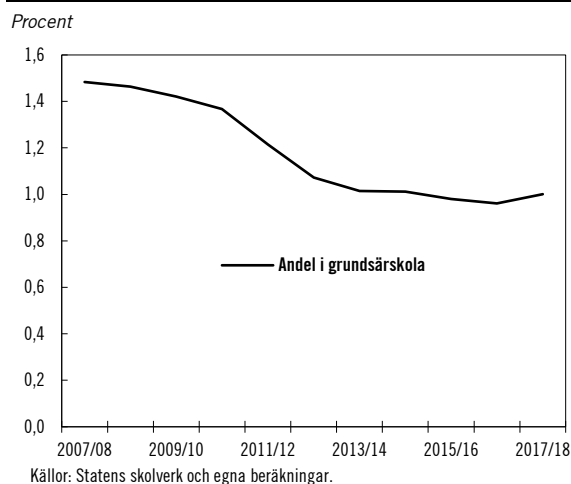
Elever

Läsåret 2017/18 var 10 612 elever mottagna i grundsärskolan, vilket är en ökning med 668 elever eller nästan 7 procent jämfört med föregående år. En delförklaring till ökningen kan vara att elevkullarna har blivit större. Av eleverna var 38 procent flickor och 62 procent pojkar. Fördelningen mellan pojkar och flickor i grundsärskolan har varit i princip oförändrad under den senaste femårsperioden. Av eleverna gick ca 5 procent i en grundsärskola med enskild huvudman.

Andelen elever i grundsärskolan utgör drygt 1 procent av alla elever i det obligatoriska skolväsendet. Sammantaget, och trots ökningen för läsåret 2017/18, innebär detta en minskning sedan 2007/08 då andelen uppgick till 1,5 procent. Minskningen kan delvis förklaras av att gruppen elever med autism eller autismliknande

tillstånd fr.o.m. läsåret 2011/12 hör till grundskolans målgrupp samt att grundsärskolan 2011 blev nioårig efter att tidigare ha varit tioårig (med den sista årskursen frivillig).

Diagram 3.13 Andelen elever av samtliga elever i obligatoriska skolformer som var inskrivna i grundsärskolan

Kostnader

Den totala kostnaden för grundsärskolan beräknas 2017 ha uppgått till drygt 4,9 miljarder kronor (inklusive skolskjuts), vilket är en ökning med 8,3 procent jämfört med 2016. Kostnaden per elev har ökat med 4,7 procent till 545 100 kronor per elev.

Specialskolan

Utbildningen vid specialskolan är avsedd för de barn som inte kan gå i grundskolan eller grundsärskolan på grund av dövhet eller hörselskada, dövblindhet, grav språkstörning eller synskada och ytterligare funktionsnedsättning. Specialskolan har tio årskurser. Staten är genom Specialpedagogiska skolmyndigheten huvudman för specialskolan samt för förskoleklass och fritidshem vid skolenheter med specialskola. Eleverna undervisas vid fem skolor med regionala upptagningsområden och fyra riksrekryterande skolor. För specialskolan gäller läroplanen för specialskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Lspec11, reviderad 2018).

Elever

Läsåret 2017/18 gick 650 elever i specialskolan, vilket var 10 elever fler än föregående läsår. Av eleverna var 40 procent flickor och 60 procent pojkar. Våren 2017 avslutade 57 elever årskurs 10

i specialskolan med ett genomsnittligt meritvärde på ca 164,4 meritpoäng (beräknat på 16 ämnen). Detta är en ökning från föregående år då den genomsnittliga meritpoängen var 163,0. Flickornas genomsnittliga meritvärde är högre än pojkarnas och låg våren 2017 på 165,1 meritpoäng jämfört med pojkarnas 163,8.

Kostnader

Kostnaden för specialskolan uppgick 2017 till ca 517 miljoner kronor, vilket är en ökning med 5 procent jämfört med 2016. Kostnaden per elev uppgick 2017 i genomsnitt till 790 700 kronor, vilket är en minskning med 3 procent sedan 2016. Jämfört med 2015 har den totala kostnaden för specialskolan ökat med 9,7 procent och genomsnittskostnaden per elev minskat med 10 procent.

Fritidshemmet

Fritidshemmet ska komplettera utbildningen i förskoleklassen samt grundskolan och motsvarande skolformer genom att stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Varje kommun ska erbjuda fritidshem t.o.m. vårterminen det år då eleven fyller 13 år. Från och med höstterminen det år då eleven fyller 10 år får öppen fritidsverksamhet erbjudas i stället för fritidshem.

För fritidshemmet gäller läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Lgr11, reviderad 2018). Läroplanen innehåller värdegrund och uppdrag, övergripande mål och riktlinjer samt ett avsnitt om fritidshemmet.

Elever

Utmärkande för statistiken för elever i fritidshemmet är att antalet inskrivna elever fortsätter att öka samtidigt som antalet elever per avdelning minskar.

Totalt uppgick antalet elever i fritidshem 2017 till 484 399, vilket är en ökning med 6 378 elever jämfört med 2016. Av eleverna gick ca 12 procent i fritidshem med enskild huvudman. Antalet fritidshem uppgick totalt till 4 255, vilket var något fler än föregående år. I det följande redovisas statistiken gällande elever i fritidshemmet fördelad på olika åldersgrupper.

Andelen av alla barn i åldrarna 6–12 år som var inskrivna i fritidshem 2017 var 58 procent, vilket är samma som föregående år. Av eleverna var 48 procent flickor och 52 procent pojkar, vilket hänger samman med att andelen pojkar i befolkningen är större än andelen flickor.

Andelen barn i åldern 6–9 år som gick i fritidshem 2017 var 83,9 procent, vilket är 0,4 procentenheter mindre än 2016. Andelen inskrivna 6–9-åringar har ökat med 2,3 procentenheter sedan hösten 2010 och med 4,8 procentenheter sedan 2007.

År 2017 var 21 procent av alla 10–12-åringar inskrivna i fritidshem, en minskning med 0,5 procentenheter jämfört med föregående läsår. För fem år sedan var motsvarande andel 18 procent och 2007 var andelen 12 procent.

Det genomsnittliga antalet elever per avdelning har minskat under de senaste två åren, från 40,9 år 2015 och 40,3 år 2016 till 39,7 år 2017. Sett till den senaste tioårsperioden har avdelningarna emellertid vuxit kraftigt i storlek. År 2007 var den genomsnittliga storleken 33,5 elever.

Kostnader

Den totala kostnaden för fritidshem 2017 uppgick till ca 18,1 miljarder kronor, vilket är en ökning med 3,9 procent från föregående år. Kostnaden per inskriven elev i fritidshem har ökat med 1,5 procent jämfört med 2016 och uppgick till 37 800 kronor per elev.

3.3.3 Utvecklingsinsatser

I denna del redovisas resultat och insatser som gäller tidiga insatser, jämlik skola och skolutveckling. Under rubrikerna jämlik skola och skolutveckling redovisas vissa resultat och insatser som är gemensamma för fler skolformer än dem som omfattas av verksamhetsområdet, det gäller bl.a. gymnasieskolan och kommunernas vuxenutbildning som i övrigt redogörs för i avsnitten 4 och 5.

Tidiga insatser

Skolinspektionens treåriga granskning av förskolan
Statens skolinspektion har haft i uppdrag att under åren 2015–2017 granska förskolans kvalitet och måluppfyllelse. I sin slutredovisning

konstaterar Skolinspektionen att förskolan har flera styrkor som ger goda grundförutsättningar för barnen. Föräldrar är i huvudsak nöjda med sina barns förskolor och förskolepersonal är positiva till sitt eget arbete enligt enkäterna. Den pedagogiska kvaliteten varierar dock alltför mycket i förskolan enligt Skolinspektionen. Myndigheten bedömer att 33 procent av förskolorna har en hög kvalitet, 41 procent en god kvalitet och 25 procent en mindre god kvalitet. Barnen i förskolan erbjuds därför inte likvärdiga förutsättningar och möjligheter enligt Skolinspektionen.

Enligt slutredovisningen kan kvalitetskillnaderna inte kopplas till typ av huvudman eller geografiska mönster. Skillnadernas orsaker är bl.a. att kompetensen och kunskapen hos förskolepersonalen inte alltid är tillräcklig för att klara uppdraget. Dessutom är ansvar och roller oklara och odefinierade i förskolor samt i hela styrkedjan, bl.a. är förskolläraernas ansvar inte tydliggjort. Skolinspektionen konstaterar att undervisning som begrepp inte heller är självklart i förskolan. Barnen i förskolan går då miste om undervisning då arbetet inte är tillräckligt målstyrt och vissa läroplansområden är helt eller delvis oprioriterade i förskolans praktik. Konsekvensen blir att alla barn inte får möjlighet att lära och utvecklas så långt möjligt.

Enligt forskning som Skolinspektionen refererar till är gemensam reflektion och kollegialt lärande, vilket det ofta saknas tid för, centralt för att utveckla verksamheten. Förskolechefer brister emellanåt i ledningen av det pedagogiska arbetet. God ledning och styrning kräver kunskap om förskolans uppdrag, strukturella förutsättningar och kommunikation i hela styrkedjan, från huvudman via förskolechef till förskolepersonal. Andelen utbildad personal och barngruppernas storlek påverkar också kvaliteten i förskolan.

Skolinspektionens granskning av undervisning i fritidshemmet

Studier och statistik har sedan många år indikerat stora utmaningar när det gäller fritidshemmets uppdrag. Utmaningarna handlar bl.a. om stora elevgrupper, låg personaltäthet och låg andel personal som är behörig att undervisa. Med 2010 års skollag förstärktes fritidshemmets lärandeuppdrag och kraven på undervisning i fritidshem förtydligades i läroplanen 2016. Mot den bakgrunden har Skolinspektionen

genomfört en kvalitetsgranskning av undervisning i fritidshemmen som publicerats 2018 (Skolinspektionen, dnr 2016:207).

Vid samtliga granskade fritidshem ger undervisningen eleverna vissa möjligheter att utveckla förmågor och att möta delar av det centrala innehållet som läroplanen anger. Kvaliteten på undervisningen varierar dock mellan och inom de granskade fritidshemmen. Skolinspektionen bedömer att 23 av 24 granskade fritidshem, inom vissa områden, behöver utveckla undervisningen för att höja kvaliteten och menar att det är oroande att undervisningen inte är mer framträdande och utvecklad. Problemen kan hänföras till bl.a. tillgången på behörig personal, hur lärarresursen används, samverkan mellan fritidshemmets avdelningar respektive med skola, stora elevgrupper samt materiella förutsättningar som lärverktyg och lokaler. En annan viktig förklaring är rektors ledning av undervisning i fritidshemmet. Enligt Skolinspektionen behöver rektorer i större utsträckning styra personalens planering så att den i högre grad inriktas mot uppdraget att stimulera elevernas utveckling och lärande samt i större utsträckning organisera verksamheten så att den stödjer samarbete och erfarenhetsutbyte mellan personalen i fritidshemmet samt mellan fritidshemmet och skolan.

Utvärdering av lågstadiesatsningen

Sedan 2015 lämnas statsbidrag för att anställa mer personal i de lägre årskurserna och ge lärare i förskoleklass och årskurs 1–3 mer tid för varje elev. Från och med den 1 juli 2016 och under åren 2017–2019 innefattar satsningen även fritidshem. Statsbidraget kan sökas av huvudmän för att öka personaltäteten. Syftet med bidraget är att höja verksamhetens kvalitet. För läsåret 2017/18 avsattes ca 2,3 miljarder kronor för de lägre årskurserna och ca 500 miljoner kronor till statsbidraget för fritidshem. Intresset för satsningen har varit stort och hela beloppet har utbetalats. För läsåret 2017/18 har Statens skolverk beviljat bidrag till totalt 687 huvudmän varav 285 kommunala huvudmän.

Skolverket har låtit utvärdera lågstadiesatsningen. Utvärderingen visar att syftet i huvudsak är uppfyllt och att statsbidraget till viss del har fördelats utifrån ett kompensatoriskt perspektiv. Flexibiliteten i hur statsbidraget kan användas lyfts fram som positivt. Statsbidraget anses dock brista i långsiktighet, då det belopp

som är reserverat för en huvudman kan variera från en omgång till en annan, det ges för ett läsår i taget och det är ett ekonomiskt risktagande med nyrekryteringar.

Jämlik skola

Samverkan för bästa skola

Skolverket har sedan 2015 i uppdrag att stödja grund- och gymnasieskolor med låga kunskapsresultat som har särskilt svåra förutsättningar att förbättra elevernas resultat på egen hand (U2015/03357/S, U2017/00301/S). Målet är att genom riktade insatser hitta specifika lösningar för att stärka skolornas arbete med att planera, följa upp och utveckla utbildningen efter sina respektive unika förutsättningar och behov. De deltagande skolorna utses bl.a. utifrån underlag från Skolinspektionen. Sedan 2017 ingår även förskolor i satsningen. Samarbetet mellan huvudman, skola eller förskola och Skolverket inleds med att en nulägesanalys tas fram. Med hjälp av denna identifieras vilka insatser som möjligtvis kan åtgärda de problem som finns och bidra till en utveckling som leder till att elevernas kunskapsresultat ökar. Insatserna varierar och utgår från de lokala utvecklingsbehoven. Exempel på insatser är att utveckla huvudmannens arbete med att analysera och bedöma skolans eller förskolans utvecklingsbehov, utbildning och handledning i systematiskt kvalitetsarbete i styrkedjan, utveckla lärares och pedagogers språk- och kunskapsutvecklande undervisning och att utveckla förutsättningar för att skapa trygghet och studiero. Insatserna genomförs under tre år och arbetet följs och stöds av forskare.

Under hösten 2018 deltar sammantaget 62 huvudmän, 216 skolenheter och 42 förskolenheter i Samverkan för bästa skola. Skolverket arbetar löpande med att följa upp insatserna och har identifierat framgångsfaktorer för att öka dess genomslag. Enligt Skolverket finns det även behov av att t.ex. lägga ännu större fokus på huvudmannens analys av sin verksamhet och insatser för att utveckla styrning, ledning och det systematiska kvalitetsarbetet. Skolverket avser vidare att särskilt se över möjligheterna att utveckla fler mötesplatser och nätverk där de deltagande huvudmännen får möjlighet att lära av varandra (Skolverket 2015:778, 2018).

Insatser för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska

2015 fick Skolverket i uppdrag att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända barn och elever och vid behov för barn och elever med annat modersmål än svenska (U2015/03356/S, ersatt av U2017/00300/S och sedan U2018/00404/S). Skolverket genomför både generella och riktade insatser för att stärka huvudmännens förmåga att erbjuda nyanlända barn och elever en utbildning av hög och likvärdig kvalitet, från förskola till vuxenutbildning. Generella insatser riktar sig till personal på olika nivåer och inom olika områden, inklusive huvudmän. Det kan t.ex. handla om kompetensutveckling och implementering av nya material. Enligt Skolverket är deltagarna generellt sett nöjda med innehållet och anser att insatserna bidragit med relevanta kunskaper. Den största utmaningen är att säkerställa att insatserna även bidrar till att utveckla verksamheten bestående.

De riktade insatserna är tillgängliga för de huvudmän som Skolverket genom urval samverkar närmare med under en period om två till tre år. Dessa insatser utgår från de lokala behoven hos respektive huvudman och identifieras genom en nulägesanalys. Insatserna handlar framför allt om kompetensutveckling inom t.ex. styrning och verksamhetsutveckling, undervisning och lärande, och förutsättningar för lärande och trygghet. Hittills har 75 huvudmän deltagit i de riktade insatserna. En utvärdering av de riktade insatserna pågår men enligt Skolverket är en preliminär bild att insatserna både är uppskattade och välfungerande. En utmaning för såväl huvudmän som för Skolverket är dock att få till organisationen kring de insatser som ska genomföras (Skolverket, dnr 7.5.1-2017-1518).

Uppdrag om elevhälsa

I juni 2016 fick Skolverket i uppdrag att genomföra insatser för att förbättra det förebyggande och främjande arbetet inom elevhälsan i syfte att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Uppdraget delredovisades den 1 februari 2017. Av delredovisningen (U2017/00400/S) framgår att Skolverket valt att inrätta ett bidrag som är sökbart för huvudmän som vill utveckla det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. Av Skolverkets årsredovisning för 2017 framgår att fokus i utlysningarna för

2017 har varit hur skolan kan utveckla det hälsofrämjande och förebyggande arbetet kopplat till lärandet. Intresset för bidraget har varit mycket stort och avsatta medel har gått åt. Sedan bidragets införande har totalt 147 huvudmän beviljats bidrag med jämn fördelning mellan kommunala och enskilda huvudmän samt en variation avseende skolformer.

En forskargrupp från Göteborgs universitet följer projekten från första och andra omgången. Under hösten 2018 kommer forskargruppen att lämna sin rapport till Skolverket. Även ett forskarnätverk har bildats med forskare inom flera vetenskapsområden. Syftet med nätverket är att belysa skolornas hälsofrämjande arbete och erfarenheter utifrån ett tvärvetenskapligt perspektiv. En slutredovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 februari 2019.

Stadieindelad timplan

I juli 2018 trädde nya bestämmelser om stadieindelade timplaner för grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan i kraft. De nya bestämmelserna innebär att timplanen för grundskolan, i likhet med timplanerna för grundsärskolan, specialskolan och sameskolan, regleras i skolförordningen. Regeringen ges ett bemyndigande i skollagen att fördela undervisningstiden även i grundskolans timplan. Benämningarna låg-, mellan- och högstadium införs i skollagen.

Vidare anges i skollagen moderna språk som ett ämne som ska erbjudas alla elever inom ramen för språkval. Undervisningen i språkval påbörjas senast i årskurs 6 och undervisningstiden i sameskolan utökas därför med 48 timmar. Bestämmelserna om språkval medför också att betyg i grundskolan och sameskolan sätts i samtliga ämnen från och med årskurs 6. Detsamma gäller i grundsärskolan, om en elev eller en elevs vårdnadshavare begär att betyg ska sättas. I specialskolan påbörjas undervisningen i språkval senast i årskurs 7, och betyg sätts i samtliga ämnen från och med denna årskurs.

Slutligen förtydligas bestämmelsen i skollagen om anpassad studiegång i grundskolan, specialskolan och sameskolan så att det framgår att sådant särskilt stöd ska utformas så att eleven så långt det är möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolan.

Nationella minoritetsspråk i skolan

Utredningen om förbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt nationella minoritetsspråk har redovisat sitt uppdrag i betänkandet Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering (SOU 2017:91). Betänkandet har remitterats.

Förtydligande av jämställdhetsuppdraget

Lika möjligheter och villkor för alla elever oberoende av könstillhörighet är av stor betydelse för en jämlik skola.

I april 2018 beslutade regeringen om ett förtydligande av skolans jämställdhetsuppdrag i läroplanerna för grundskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Läroplansförändringarna innebär bland annat att utbildningen och undervisningen ska organiseras och genomföras så att barn och elever möts oavsett könstillhörighet samt att skolan har ett ansvar att motverka könsmonster som kan begränsa elevernas lärande, val och utveckling. Det senare utifrån uppfattningen att det sätt som skolan organiserar utbildningen på, hur elever blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är manligt och kvinnligt. Skolverket har fått i uppdrag att föreslå motsvarande förändringar för gymnasieskolans och grundsärskolans läroplaner (U2017/00412/S).

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att ett tydliggörande av skollagen om att undervisning som huvudregel inte ska vara könsuppdelad behövs (bet. 2016/17:UbU17 punkt 2, rskr. 2016/17:250). Regeringen beslutade i april 2018 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå nödvändiga ändringar i skollagen med utgångspunkten att barn och elever som huvudregel inte ska vara uppdelade efter kön i undervisningen och utbildningen i övrigt (dir. 2018:33). Utredningen, som har tagit sig namnet Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven, ska redovisa sitt uppdrag den 30 juni 2019. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Förstärkning av sex- och samlevnadsundervisningen och arbetet mot kränkande behandling

Statens skolinspektions kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisningen i

grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som publicerades i februari 2018 synliggör både möjligheter och brister i skolans arbete med dessa frågor (rapport 2016:11445). I syfte att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen och arbetet mot kränkande behandling i skolan genom kompetensutvecklingsinsatser föreslogs i propositionen Vårändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:99) att anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ska ökas med 50 000 000 kronor. Riksdagen har beslutat i enlighet med förslaget (bet. 2017/18:FiU21, rskr. 2017/18:435).

Ansvar för skolhuvudmän m.fl. att göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att det finns anledning att se över behovet av ett förtydligt ansvar för skolhuvudmän och andra som arbetar med barn och unga för att motverka radikaliserings, liksom formerna för ett sådant ansvar (bet. 2015/16:KU4 punkt 4, rskr. 2015/16:137). Regeringen har gett Statens skolverk i uppdrag att utreda vilken roll utbildningen inom skolväsendet har enligt gällande regelverk i arbetet mot våldsbejakande extremism (U2018/00162/GV, U2018/00209/GV). Skolverket redovisade sitt uppdrag den 15 oktober 2018. Regeringen redogjorde i skrivelse 2017/18:75 bl.a. för ovanstående uppdrag till Skolverket och gjorde bedömningen att tillkännagivandet är slutbehandlat. Av konstitutionsutskottets betänkande (bet. 2017/18:KU21, rskr. 2017/18:325) framgår att utskottet anser att formuleringen om ett förtydligt ansvar för skolhuvudmännen också inkluderar möjligheten att förändra regelverket. Riksdagen anser därmed inte att tillkännagivandet kan anses vara slutbehandlat. Punkten står därför åter som öppen.

Trygghet och studiero

Som ett led i arbetet med att uppmärksamma frågor om, och förbättra arbetet med, trygghet och studiero har regeringen bl.a. gett Skolverket i uppdrag att kartlägga hur disciplinära åtgärder används inom skolan samt med utgångspunkt i kartläggningen lämna förslag på åtgärder i syfte att uppnå en skolmiljö präglad av trygghet och studiero. I syfte att skapa en trygg lärmiljö som främjar studiero har regeringen även beslutat om

ändringar i läroplanen för förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet, i läroplanen för sameskolan och i läroplanen för gymnasieskolan. I läroplanerna förtydligas rektorns ansvar gällande trygghet och studiero och det markeras även att skolans mål är att elever ska visa respekt för, och hänsyn mot, skolans personal och andra elever. Vidare betonas vikten av att eleven tar ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god arbetsmiljö.

Skolutveckling

Utvärdering av de nationella skolutvecklingsprogrammen

I april 2018 redovisade Skolverket en utvärdering av de nationella skolutvecklingsprogrammen avseende 2016 och 2017 (U2018/01873/S). Utvärderingen bygger på en enkätundersökning och två kvalitativa intervjuundersökningar. Resultaten visar bland annat att 78 procent av rektorerna och 53 procent av lärarna som deltog i undersökningen kände till de nationella skolutvecklingsprogrammen. De enskilda skolutvecklingsinsatser som flest kände till var Läslyftet (87 procent), Matematiklyftet (81 procent) och Lärarlyftet (80 procent). Läslyftet och Matematiklyftet var även de insatser som flest lärare själva deltagit i (56 respektive 32 procent). Till de fem insatser som flest lärare deltagit i hörde även Bedömning och betygssättning – webbkurs (21 procent), Undervisning och lärande med digitala verktyg (16 procent) samt Lärarlyftet (15 procent). För dessa fem insatser ansåg en majoritet av lärarna att insatsen i mycket stor eller ganska stor utsträckning bidragit till att utveckla deras undervisning. Utvärderingen visade även att deltagandet i insatserna oftast utgår från ett kartlagt kompetensutvecklingsbehov. Den insats som flest svarande kände till att de ska gå framöver var Undervisning och lärande med digitala verktyg (30 procent).

Utvärderingen visade även att de organisatoriska förutsättningar, i form av tid och resurser, som lärare och rektorer behöver för att delta i insatserna inte alltid ges. Särskilt för rektorerna tycks dessa förutsättningar saknas i stor utsträckning. Utifrån utvärderingen drar Skolverket bl.a. slutsatsen att myndigheten behöver ta bättre hänsyn till målgruppernas tidsmässiga förutsättningar vid utformandet av insatser och

överväga en ökad flexibilitet vad gäller när i tiden och i vilken takt som deltagandet sker.

Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet

I oktober 2017 antog regeringen en nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet (U2017/04119/S). Strategin syftar till att alla barn och elever, unga som vuxna, ska få de kunskaper de behöver för livet och arbetslivet, vilket i förlängningen lägger grunden för den framtida kompetensförsörjningen. De övergripande målen i den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet är att det svenska skolväsendet ska vara ledande i att använda digitaliseringens möjligheter på bästa sätt för att uppnå en hög digital kompetens hos barn och elever och för att främja kunskapsutvecklingen och likvärdigheten. Den nationella digitaliseringsstrategin innehåller tre fokusområden för de åtgärder som sammantaget ska leda till att det övergripande målet för strategin uppnås. Dessa är digital kompetens för alla i skolväsendet, likvärdig tillgång och användning samt forskning och uppföljning kring digitaliseringens möjligheter. Strategin sträcker sig till 2022.

I januari 2018 ingicks en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Enligt överenskommelsen ska regeringen och SKL tillsammans arbeta med digitaliseringens möjligheter för att främja kunskapsutveckling och likvärdighet i skolväsendet. SKL ansvarar för att göra en kartläggning och analys av befintliga behov och pågående insatser i skolväsendet. Utifrån analysen ska strategins delmål brytas ned till initiativ och aktiviteter för olika nivåer i skolväsendet.

Uppdrag till Skolverket att främja digitalisering av skolan

Den 26 februari 2018 redovisade Skolverket ett uppdrag om att främja digitaliseringen inom skolväsendet och att underlätta för skolor och huvudmän att ta till vara digitaliseringens möjligheter i undervisning och i administration. Arbetet har utgått från de redovisningar som Skolverket lämnat i enlighet med uppdraget att föreslå nationella it-strategier för skolväsendet (U2016/01646/S och U2016/02148/GV). Under 2017 har läroplaner och ett stort antal kurs- och ämnesplaner i olika skolformer reviderats. Skolverket har även tagit fram kommentarmaterial för att förstärka elevernas digitala kompetens. Vidare har myndigheten genomfört

implementeringsinsatser av de reviderade styrdokumenterna och erbjudit webbaserade kompetensutvecklingsinsatser till olika målgrupper och nivåer inom skolväsendet.

Digitalisering av nationella prov

Med utgångspunkt i propositionen Nationella prov – rättvisa, likvärdiga, digitala (prop. 2017/18:14, bet. 2017/18:UbU5, rskr. 2017/18:44) pågår arbetet med att digitalisera de nationella proven och bedömningsstöden. Syftet är att effektivisera det nationella stödet för kunskapsbedömning och betygssättning.

Statens skolverk har sedan september 2017 i uppdrag att digitalisera de nationella proven och bedömningsstöden samt skapa möjligheter för extern bedömning av proven (U2017/03739/GV). Från och med hösten 2018 genomför Skolverket en försöksverksamhet med ett stegvist införande av digitaliserade prov och extern bedömning. Försöksverksamheten omfattar 100 skolenheter och ska pågå till och med höstterminen 2021. Från och med hösten 2018 ska eleverna även skriva uppsatserna i vissa nationella delprov på dator eller annan digital enhet. Målsättningen är att alla prov, i den mån det digitaliserade formatet är möjligt sett till kursplanernas innehåll, ska vara digitaliserade 2022.

I enlighet med förslagen i propositionen ska vidare resultat på nationella prov särskilt beaktas vid betygssättning. Provens och bedömningsstödens syfte att stödja betygssättningen respektive lärarnas bedömning av elevernas kunskaper har även tydliggjorts i berörda förordningar för respektive skolform. För att stärka kvaliteten i provsystemet har Skolverket i uppdrag att utveckla gemensamma ramverk för utvecklingen av de nationella proven respektive de nationella bedömningsstöden. I ramverken ska bl.a. kvalitetskriterier för provverksamheten anges.

Nationellt digitalt lärarlyft

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen ska utreda frågan om att införa ett nationellt digitalt lärarlyft. Detta uppdrag bör inkludera fortbildningsinsatser i fråga om moderna digitala verktyg, hur moderna verktyg kan användas för kunskap om bättre måluppfyllelse samt former för hur lärare kan integrera digitala verktyg i undervisningen (bet. 2015/16:UbU14 punkt 14, rskr. 2015/16:228). Regeringen informerade i skrivelsen

Riksrevisionens rapport om samisk utbildning (skr. 2017/18:68) riksdagen om regeringens arbete med anledning av riksdagens tillkännagivande. I skrivelsen redogjorde regeringen för Skolverkets uppdrag att bedriva nationella skolutvecklingsprogram och om den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet. I skrivelsen bedömdes att de åtgärder som regeringen har vidtagit är de mest ändamålsenliga med anledning av tillkännagivandet och att tillkännagivandet därmed får anses slutbehandlat. Riksdagen beslutade i april 2018 att lägga regeringens skrivelse om samisk utbildning till handlingarna (rskr. 2017/18:223). Av konstitutionsutskottets betänkande (bet. 2017/18:KU21, rskr. 2017/18:325) framgår dock att utskottet anser att ytterligare insatser behövs på området. Riksdagen anser därmed inte att tillkännagivandet kan anses vara slutbehandlat. Punkten står därför åter som öppen.

Revidering och uppföljning av de obligatoriska bedömningsstöden

Under 2016 infördes nya kunskapskrav i ämnena svenska och svenska som andraspråk avseende lägsta godtagbara nivå i läsförståelse i årskurs 1. Det infördes även en skyldighet för huvudmän att använda nationella bedömningsstöd i årskurs 1 i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik. Syftet med dessa insatser är att förbättra förutsättningarna för att tidigt identifiera och ge stöd till både de elever som riskerar att inte nå kunskapskraven och till de elever som behöver extra utmaningar för att nå så långt som möjligt. Genom bedömningsstöden främjas även en likvärdighet i lärarnas bedömningar av elevernas kunskaper. I juni 2017 fick Statens skolverk i uppdrag att bl.a. revidera dessa nationella bedömningsstöd. Som ett underlag i revideringen genomförde myndigheten under hösten 2017 en uppföljning av bedömningsstöden. Av denna framgår att rektorer och lärare i huvudsak uppfattar bedömningsstöden som värdefulla och att de fyller sitt syfte men är tids- och resurskrävande. Majoriteten av de svarande rektorerna menar att bedömningsstöden fångar upp elever i behov av extra anpassningar, särskilt stöd och extra utmaningar. Även lärarna som har svarat på enkäten har överlag en positiv bild av bedömningsstödens funktion.

Läslyftet

Statens skolverk fick 2013 i uppdrag att svara för genomförandet av fortbildning för lärare i läs- och skrivutveckling där fokus ska vara på det kollegiala lärandet, det s.k. Läslyftet (U2013/07215/S). Genom ett tilläggsuppdrag i december 2016 vidgades målgruppen till att även omfatta förskollärare och skolbibliotekarier (U2016/05733/S). I budgetpropositionen för 2018 förstärktes och förlängdes satsningen.

Under läsåren 2016–2018 har ca 21 000 lärare och ca 115 skolbibliotekarier deltagit i satsningen. Det innebär att ca 29 000 lärare har deltagit i satsningen sedan den inleddes. När det gäller förskolan uppgår antalet deltagare till ca 8 500 för 2017 och 2018.

En utvärdering av Läslyftet visar att majoriteten av gymnasieskolans huvudmän, rektorer och handledare och knappt fyra av tio gymnasielärare uppgav att Läslyftet har varit ”mycket bra”. För lärarna har Läslyftet haft störst effekt på deras insikter och engagemang i språk-, läs- och skrivutvecklingsfrågor och på kollegialt lärande (Centrum för utvärderingsforskning vid Umeå universitet, Utvärdering av Läslyftet, Delrapport 4: Erfarenheter av Läslyftet i gymnasieskolan 2016/17, december 2017).

Skolbibliotek

Sedan 2016 har Skolverket på uppdrag av regeringen erbjudit huvudmän möjlighet att söka statsbidrag för personalförstärkningar i skolbibliotek (förordningen [2016:370] om statsbidrag för personalförstärkning i skolbibliotek). Syftet med statsbidraget är att öka skolbibliotekens möjligheter att stödja elevernas lärande, stimulera deras läslust och främja deras språkutveckling. I november 2017 redovisade Skolverket en utvärdering av satsningen. Utvärderingen visar bl.a. att intresset för satsningen har varit mycket stort och att avsatta medel gått åt. Anslaget för bidraget är 30 miljoner kronor vilket motsvarar ca 111 heltidstjänster.

I mars 2018 redovisade Skolverket det kompletterande uppdraget där myndigheten sett över i vilken mån skolbibliotekets funktion och skolbibliotekariernas kompetens i dag används på bästa sätt för att stärka utbildningens kvalitet. I utvärderingen framgår att tillgången till skolbibliotek i dag inte är likvärdig, att lärare och rektorer har låg kännedom om skolbibliotekens syfte och roll samt att samarbetet mellan lärare,

rektorer och skolbibliotekarier många gånger är svagt. Skolverket konstaterar att de som myndighet bör erbjuda olika typer av insatser för att stärka skolbiblioteksverksamheten.

Under 2018 har Statens skolinspektion genomfört en kvalitetsgranskning om, och hur, skolor använder skolbiblioteket som en pedagogisk resurs för att främja elevernas lärande. I granskningsrapporten konstateras att skolbibliotekens verksamhet behöver utvecklas inom flera områden. Det framgår bl.a. att biblioteken i liten utsträckning är en integrerad del av den pedagogiska verksamheten, att skolbibliotekens arbete för att stärka elevernas digitala kompetens behöver förbättras och att rektorerna behöver ta ett större ansvar för verksamheten.

Sedan 2015 arbetar även Kungl. biblioteket med att ta fram ett förslag till en nationell biblioteksstrategi. I uppdraget, som ska slutredovisas i mars 2019, ingår bl.a. att göra en analys av vilka utvecklingsbehov som finns för skolbiblioteken för att de i ökad grad ska kunna främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Praktiknära skolforskning

Under våren 2018 har utredningen Praktiknära skolforskning i samverkan redovisat sitt uppdrag i betänkandet Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring (SOU 2018:19). Betänkandet har remitterats.

Ökade krav för att godkännas som enskild huvudman

Riksdagen beslutade i juni 2018 att anta förslaget om utvidgad prövning av enskilda som vill bli huvudmän för fristående förskolor, skolor och fritidshem (prop. 2017/18:158, bet. 2017/18:FiU43, rskr. 2017/18:356). Ändringarna, som träder i kraft den 1 januari 2019, innebär att godkännande endast får ges till den som genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten och i övrigt visar sig lämplig att bedriva sådan verksamhet. Den enskilde ska även ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten. Lagändringarna syftar till att säkerställa att privata utförare har tillräckliga förutsättningar att bedriva verksamhet med god kvalitet och stärka allmänhetens tilltro till sektorn.

Statens skolverk

Statens skolverk har en omfattande verksamhet med ca 80 regeringsuppdrag. Inom ramen för uppdraget Samverkan för bästa skola, inklusive uppdraget om nyanlända, träffar Skolverket överenskommelser med huvudmän. Detta innebär att Skolverket i stor utsträckning arbetar nära huvudmännen med insatser på lokal nivå och efter huvudmännens behov. Myndigheten arbetar aktivt med frågor om uppföljning och utvärdering av insatserna.

Under 2017 hanterade Skolverket 62 olika statliga stöd och bidrag och myndigheten betalade ut drygt 15,2 miljarder kronor (årsredovisning för Statens skolverk). Under perioden 2014–2017 har det belopp som Skolverket fördelar i statsbidrag ökat och antalet fattade beslut har under 2017 ökat kraftigt jämfört med tidigare år. Skolverket bedriver ett arbete för att digitalisera statsbidragshanteringen och antalet bidrag som omfattas av e-tjänsten för statsbidrag (Mina Sidor) har under 2017 utökats från 3 till 39. Myndigheten arbetar även aktivt med att öka användarvänligheten.

När det gäller handläggningen av legitimationsärenden för lärare och förskollärare har ärendinflödet och handläggningstiden fortsatt att minska för samtliga kategorier och verksamheten har goda marginaler gentemot kravet på maximalt fyra månaders handläggningstid, vilket är den gräns som anges i författning.

Myndigheten har även 2017 präglats av den omorganisation som genomfördes 2016. Ytterligare förändringar av organisationen har beslutats, bl.a. om en ny stab till generaldirektören och en enhet för riktade insatser för nyanländas lärande. I enlighet med budgetpropositionen för 2017 genomfördes en reform av myndighetens förvaltningsanslag vilket innebar att myndighetens förvaltningsutgifter i större utsträckning samlades på ett anslag. Detta för att ge myndigheten förbättrade förutsättningar att utföra sitt uppdrag. Arbetet med att förbättra styrningen av Skolverket pågår kontinuerligt, exempelvis genom en tydligare prioritering av vilka uppdrag som ges och hur dessa utformas. Regeringen har under 2017 sett över och förtydligat myndighetens regleringsbrev och instruktion. Regeringen beslutade i december 2017 om ändringar i myndighetens instruktion som trädde i kraft den 1 februari

2018. Instruktionen tydliggör nu bl.a. myndighetens uppgift att främja en stärkt likvärdighet mellan skolor och mellan förskolor, liksom uppgiften att följa utvecklingen inom verksamhetsområdet, att analysera behov av åtgärder och vidta åtgärder. Ändringarna innefattar även att Skolverket ges ett samlat ansvar för frågor om de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken inom ramen för sitt verksamhetsområde.

Skolverket bedriver enligt sin instruktion ett Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling (NCS). Under 2017 har NCS bl.a. fortsatt att stödja utvecklingen av de 17 regionala nätverk av språk-, läs- och skrivutvecklare som finns runt om i landet. Språk-, läs- och skrivutvecklare från 201 kommuner och fyra enskilda huvudmän har deltagit i nätverken.

Skolverket är en av de myndigheter som ingår i kunskapslyftet för barnets rättigheter som pågår 2017–2019. Kunskapslyftet syftar till att stödja särskilt berörda myndigheter i att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i myndigheternas verksamhet (se utg.omr. 9 Barnrättspolitikern).

Skolverket arbetar med jämställdhetsintegrering utifrån en plan för åren 2015–2018. Det långsiktiga målet med jämställdhetsintegreringen av Skolverkets verksamhet är att minska de jämställdhetsutmaningar som finns i skolväsendet och nå effekter hos barn och elever.

Statens skolinspektion

Statens skolinspektion ska verka för att alla elever ska få tillgång till en god utbildning i en trygg miljö. Barn- och elevombudet (BEO) är en del av Skolinspektionen men är samtidigt självständig i sitt beslutsfattande. BEO tar emot anmälningar och företräder elever.

Skolinspektionen har under 2017 besökt eller på annat sätt genomfört tillsyn och kvalitetsgranskningar samt hanterat anmälningsärenden från drygt hälften av Sveriges grund- och gymnasieskolor och drygt 1 500 andra verksamheter såsom förskola och vuxenutbildning.

Under 2017 genomfördes det tredje året på den tillsynscykel som påbörjades 2015 och avslutas under första delen av 2018. Under tillsynscykeln granskas alla huvudmän, men enbart de skolenheter med störst risksignaler får

en prioriterad tillsyn. Totalt har 1 649 beslut fattats inom den regelbundna tillsynen under 2017, vilket är något fler än året innan (1 584 beslut).

Vidare fattade myndigheten, exklusive BEO, 3 399 beslut avseende anmälningsärenden om missförhållanden vilket är i paritet med året innan. Av de ärenden som gick till beslut efter fullständig utredning ledde 67 procent till att Skolinspektionen riktade kritik mot huvudmannen, vilket är en marginell ökning från året innan. Handläggningstiden för Skolinspektionen, exklusive BEO, har fortsatt att sjunka och var under 2017 i genomsnitt 65 kalenderdagar jämfört med 72 kalenderdagar under 2016.

Under 2017 har BEO fattat totalt drygt 1 100 beslut (ca 1 000 under 2016). Vad gäller BEO har handläggningstiden ökat med 9 dagar per ärende (till i genomsnitt 84 dagar) vilket bl.a. beror på en ökad inströmning av ärenden och att BEO fattat fler skadeståndsbeslut under 2017. Handläggningstiden i genomsnitt för samtliga anmälningsärenden har dock fortsatt att kortas och är nu räknat på totala antalet ärenden 69 kalenderdagar (under 2016 var det 72 dagar).

Skolinspektionen genomförde under 2017 två riktade tillsyner där fokus låg på regel efterlevnad inom ett specifikt område på ett urval av skolenheter eller verksamheter: en om HVB-placerade elevers utbildning i kommunala grundskolor och en om särskild utbildning för vuxna.

Under 2017 har Skolinspektionen avslutat 13 kvalitetsgranskningar (under 2016 avslutades 16 kvalitetsgranskningar). Fem av dessa gällde förskola och har genomförts med de särskilda medel myndigheten har haft under tre år för ändamålet.

Antalet beslut om tillstånd att bedriva fristående skola var 239 under 2017, vilket är en minskning jämfört med föregående år (296 stycken).

Den genomsnittliga kostnaden per anmälningsärende har blivit något högre för Skolinspektionen, exklusive BEO, under 2017, dock har den blivit marginellt lägre vad gäller BEO. Kostnaden per kvalitetsgranskning är högre än närmast föregående år. För ansökningar om tillstånd att bedriva fristående skolor har den genomsnittliga kostnaden ökat till 25 800 kronor per beslutat ärende jämfört med 19 700 kronor under 2016. Denna ganska

stora ökning beror bl.a. på att fler beslut har överklagats samt att resurser lagts på processutveckling för att öka kvalitet och effektivitet i handläggningen och för att förenkla och förtydliga för sökandena.

Skolinspektionen arbetar med jämställdhetsintegrering utifrån en plan för åren 2015–2018. Syftet är att verksamheten ska bidra till att de jämställdhetspolitiska målen som anges i skrivelsen Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10) nås.

Skolinspektionen är en av de myndigheter som ingår i kunskapslyftet för barnets rättigheter som pågår 2017–2019. Kunskapslyftet syftar till att stödja särskilt berörda myndigheter i att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter i myndigheternas verksamhet (se utg.omr. 9 Barnrättspolitik).

Specialpedagogiska skolmyndigheten

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) svarar för statens samlade stöd i specialpedagogiska frågor. I detta ingår att ge råd och stöd till huvudmän i specialpedagogiska frågor, att främja och informera om tillgången till läromedel för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning, att vara huvudman för specialskolan samt administrera statliga stöd och bidrag.

Under 2017 fortsatte SPSM sitt utvecklingsarbete inom bl.a. området specialpedagogiskt stöd. Från och med 2017 har myndigheten gått över till mer strukturerade och strategiska ställningstaganden avseende vilka skolhuvudmän som ska kontaktas för att ges ett riktat erbjudande om specialpedagogiska stöd. Tanken med arbetet såväl tidigare som nu är att myndighetens arbete ska vara förebyggande och främjande och syfta till ett långsiktigt och hållbart resultat. Under året genomförde SPSM även en särskild satsning med syfte att öka kännedomen i prioriterade målgrupper, så att fler barn, unga och vuxna får förutsättningar att nå målen för sin utbildning. Utfallet av kampanjerna visar att kännedom om var skolhuvudmän kan få tillgång till ett kompletterande specialpedagogiskt stöd är centralt för att nå en likvärdig utbildning.

SPSM arbetar med jämställdhetsintegrering utifrån en plan för åren 2015–2018. Syftet är att

verksamheten ska bidra till att de jämställdhetspolitiska målen som anges i skrivelsen Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10) nås.

Skolforskningsinstitutet

Skolforskningsinstitutet, som inrättades den 1 januari 2015, ska bidra till att de verksamma inom skolväsendet får goda förutsättningar att planera, genomföra och utvärdera undervisningen med stöd av vetenskapligt underbyggda metoder och arbetsätt. Myndigheten ska även bidra till goda förutsättningar för barns och elevers utveckling och lärande och till förbättrade kunskapsresultat för eleverna.

År 2017 var det första året då Skolforskningsinstitutet redovisade resultat inom båda sina huvuduppdrag, dvs. att göra forsknings-sammanställningar för praktiktäna användning samt att lysa ut och fördela forskningsbidrag till praktiktäna skolforskning. Det var också första året då myndigheten fullt ut kunde utnyttja såväl förvaltningsanslaget som anslaget för forskningsfinansiering.

En huvuduppgift för Skolforskningsinstitutet är att genomföra s.k. systematiska översikter. Under året färdigställdes de två första sammanställningarna som handlar om matematikundervisning. Utöver dessa har myndigheten arbetat med fyra övriga översikter: Feedback inom skrivutveckling, Språkutvecklande naturvetenskapsundervisning för andraspråkselever, Läsförståelse och undervisning om lässtrategier samt Lek i förskolan.

Under 2017 har myndigheten haft sin andra utlysning av forskningsanslag med inriktningen Metoder och arbetsätt för undervisningens planering, genomförande och utvärdering som bidrar till barns och elevers utveckling och lärande. Totalt inkom 94 ansökningar, vilket var något färre än 2016 men alltjämt högt, varav 5 beviljades forskningsbidrag.

Under året har myndigheten även fortsatt att arbeta aktivt med metodutveckling gällande såväl arbetet med de systematiska översikterna som med forskningsbidragen.

Skolforskningsinstitutet arbetar med jämställdhetsintegrering utifrån en plan för åren 2015–2018. Syftet är att verksamheten ska bidra till att de jämställdhetspolitiska målen som anges

i skrivelsen Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10) nås.

Sameskolstyrelsen

Sameskolstyrelsen ansvarar för att ge samiska barn en utbildning med samisk inriktning, som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurs 1–6 i grundskolan. Sameskolan har i uppdrag att förmedla det samiska samhällets och urfolket samernas normer, värdegrund, traditioner och kulturarv till eleverna. Vid skolenheter med sameskola anordnas även förskoleklass och fritidshem. Sameskolstyrelsen erbjuder även förskola där verksamheten helt eller delvis genomförs på samiska.

Sameskolstyrelsen ska också utöka och utveckla den integrerade samiska undervisningen som bedrivs i kommunala grundskolor i årskurs 1–9 runt om i Sverige. Utöver förskole- och skoluppdraget ska Sameskolstyrelsen producera läromedel i tre olika samiska språk: nord-, syd- och lulesamiska. Efter att ett nytt sameting valdes in under 2017 utsågs en ny nämnd till Sameskolstyrelsen.

Sedan ett antal år visar myndigheten en ekonomisk obalans, vilket inneburit att regeringen behövt tillskjuta extra medel. Myndigheten hänvisar bland annat till en svår rekryteringssituation av behöriga lärare men även till ökade kostnader för lokaler.

I Riksrevisionens rapport Samisk utbildning – dags för en omstart (RiR 2017:15) beskrivs ett antal brister i verksamheten och att myndigheten inte klarar av alla delar i sina uppdrag. Regeringen har lämnat en skrivelse till riksdagen med anledning av Riksrevisionens rapport, skr. 2017/18:68. För att få en tydligare uppfattning och bild av orsakerna bakom den höga kostnadsnivån och kostnadsutvecklingen har Ekonomistyrningsverket haft i uppdrag att bland annat analysera Sameskolstyrelsens kostnadsnivå och utveckling.

Riktade statsbidrag

Regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens rapport om riktade statsbidrag

Riksrevisionen har granskat systemet med riktade statsbidrag till huvudmän inom

skolväsendet (RiR 2017:30). Sammantaget anser Riksrevisionen att systemet med riktade statsbidrag inte kan anses ändamålsenligt. Regeringen delade i skrivelsen inte Riksrevisionens övergripande bedömning att systemet inte är ändamålsenligt, men instämde i att det finns brister i systemet och delade iakttagelsen att det även finns potentiella utvecklingsområden (skr. 2017/18:217).

Utfall för riktade statsbidrag i urval

Utöver resultat kopplade till indikatorerna har i föreliggande avsnitt ett antal granskningar och utvärderingar rörande såväl undervisning som uppdrag och satsningar redovisats. I tillägg till detta redovisas i det följande utfallet för ett antal av de riktade statsbidragen som gäller verksamhetsområdet. Några av bidragen omfattar även andra skolformer än de som behandlas i avsnittet, exempelvis gymnasieskolan, vilket markeras i tabellen med en asterisk. Den samlade utgiftsutvecklingen för barn,- ungdoms- och vuxenutbildningen redovisas i avsnitt 2.

Tabell 3.2 Utfall 2017 för några av de riktade statsbidragen på skolans område

<i>mnkr</i>				
Bidrag	Tilldelade medel	Utfall	Differens	Differens (%)
Mindre barngrupper i förskolan	828,0	827,0	1,0	0,1
De lägre årskurserna i grundskolan och motsvarande skolformer samt viss annan utbildning, exkl. fritidshemmet	2 300,0	2 297,0	3,0	0,1
De lägre årskurserna i grundskolan och motsvarande skolformer samt viss annan utbildning, avseende fritidshemmet	500,0	500,0	0,0	0,0
Omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds	79,0	78,2	0,8	1,1
Ökad jämlikhet i grundskolan	500,0	500,0	0,0	0,0
Undervisning under skollov*	118,7	88,7	30,0	25,3
Hjälp med läxor eller annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid*	388,6	387,5	1,1	0,3
Försöksverksamhet med ökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan	79,6	51,4	28,2	35,4
Personalförstärkning inom elevhälsan och när det gäller specialpedagogiska insatser och fortbildning när det gäller sådana insatser samt med anledning av tilläggsuppdrag om speciallärarutbildning inom Lärarlyftet II *	536,0	459,1	76,9	14,3
Fortbildning i specialpedagogik för lärare i grundskolan, motsvarande utbildning vid särskilda ungdomshem och sameskolan	170,0	60,8	109,2	64,3
Fortbildningssatsningen i språk-, läs- och skrivutveckling*	148,0	143,3	4,7	3,2
Personalförstärkning i skolbibliotek*	30,0	29,8	0,2	0,7
Insatser inom ramen för samverkan för bästa skola och för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända*	34,0	10,5	23,5	69,2
Upprustning av skollokaler och av utemiljöer vid skolor, förskolor och fritidshem*	480,0	162,3	317,7	66,2

Anm.: Urvalet av redovisade statsbidrag bygger på att bidragen initierats, förlängts eller förstärkts under mandatperioden 2014–2018, att bidragen är sökbara och därmed inte rättighetsbaserade samt att de gäller för en eller flera av de skolformer som behandlas i avsnittet. Urvalet omfattar ej de statliga insatser som redovisas i avsnitt 2 angående läraryrkets attraktionskraft. Några av de redovisade statsbidragen rymmer även kostnader som avser inköp av kurser eller administrativa kostnader.

3.4 Den årliga revisionens iakttagelser

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) har fått en revisionsberättelse med två reservationer avseende sin årsredovisning för 2017 som avser ledningens efterlevnad av de föreskrifter som är tillämpliga för användning av anslag och inkomster.

Som grund för uttalandet om reservation anger Riksrevisionen följande. Myndigheten har tecknat hyresavtal för elevboende avseende en villafastighet och två bostadsrätter. Hyresavtalen redovisas som finansiell leasing och påverkar tillgångar och skulder med 16 miljoner kronor. Hyresavtalen innehåller bl.a. villkor som innebär att myndigheten åtar sig alla risker inklusive för en eventuell förlust vid avyttring när avtalen sägs upp. Riksrevisionen bedömer att avtalen innehåller villkor som kräver medgivande från regeringen. Myndigheten har inte erhållit sådant medgivande, och har därmed inte följt 2 kap. 5 § kapitalförsörjningsförordningen (2011:210). Myndigheten har per den 31 december 2017 överskridit den beslutade låneramen med ca 13 miljoner kronor.

Därtill har SPSM ingått sex hyresavtal som saknar löptid och i stället har en kort uppsägningstid. Riksrevisionen bedömer att SPSM inte har följt 9 § förordningen (1993:528) om statliga myndigheters lokalförsörjning vid avtalens ingående, eftersom myndigheten inte har erhållit regeringens medgivande.

SPSM har inkommit med en begäran till regeringen om att få ett bemyndigande att fortsätta inneha två hyresavtal avseende bostäder för elever där myndigheten står en ekonomisk risk samt en begäran om medgivande om att få inneha de hyresavtal som saknar fasta löptider. Därtill har SPSM inkommit med en begäran om utökad låneram för 2018.

Den 5 juli 2018 fattade regeringen beslut om att avslå SPSM:s begäran att få fortsätta inneha avtalen avseende elevhemsboenden där myndigheten står en ekonomisk risk. Regeringen beslutade även att myndigheten ska ha frånträtt avtalen senast den 1 augusti 2019. Regeringen fattade vidare beslut om att inte vidta några åtgärder i övrigt med anledning av myndighetens begäran om att få inneha hyresavtalen utan bestämd löptid.

Regeringen har fattat beslut om utökad låneram för 2018.

4 Gymnasieutbildning

4.1 Omfattning

I detta avsnitt behandlas skolformerna gymnasieskola och gymnasiesärskola. I avsnittet redovisas främst resultat som avser 2017. När det gäller betyg, meritvärden och provresultat innebär det läsåret 2016/17. Dessa resultat rör gymnasieskolan. Uppgifter om elever och personal avser läsåret 2017/18. Resultat, resultatindikatorer och statliga insatser för läraryrket redovisas samlat i avsnitt 2 för samtliga skolformer. Vissa resultat och insatser som är gemensamma för flera skolformer redovisas i avsnitt 3 Förskola och grundskola.

4.2 Mål för området

Svensk gymnasieutbildning ska vara av hög och likvärdig kvalitet. Alla unga kvinnor och män i gymnasieskolan och i gymnasiesärskolan ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar.

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att eleverna ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. I utbildningen ska hänsyn tas till elevers olika behov. Eleverna ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas.

4.3 Resultatredovisning

4.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande indikatorer används för att bedöma gymnasieskolans måluppfyllelse.

- Resultat på nationella prov.
- Genomsnittlig betygspoäng.
- Andel elever som slutfört utbildningen inom tre år.
- Andel elever som uppnått kraven för grundläggande behörighet till högskoleutbildning inom tre år.
- Elevers trygghet i gymnasieskolan.
- Andel unga kvinnor och män från det underrepresenterade könet som fullföljer utbildningen på program med ojämn könsfördelning.
- Lärarbehörighet och personalens utbildning. Denna indikator redovisas i avsnitt 2.5.

Indikatorerna ger inte en heltäckande bild av respektive verksamhet men belyser de delar av måluppfyllelsen och resultaten som bedöms vara centrala. All individbaserad statistik redovisas uppdelat på kön om dessa uppgifter är tillgängliga.

4.3.2 Resultat

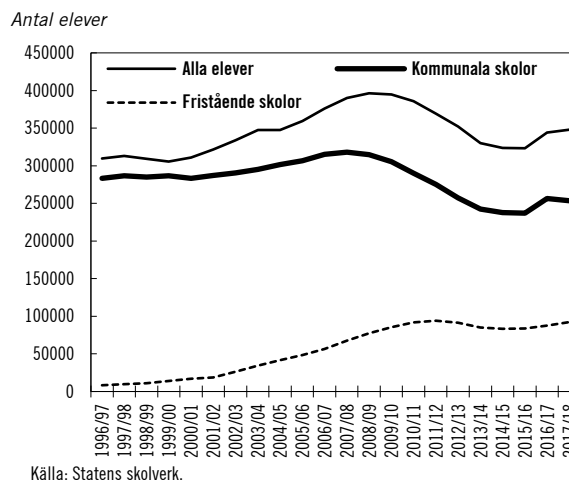
Gymnasieskolan

Gymnasieskolan ska ge unga kvinnor och män en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier. Gymnasieskolan är en skolform inom skolväsendet som är avsedd att påbörjas av ungdomar efter avslutad grundskoleutbildning eller motsvarande, fram t.o.m. det första kalenderhalvåret det år de fyller 20. Den är en frivillig skolform som omfattar 18 nationella program, varav 12 yrkesprogram och 6 högskoleförberedande program med totalt 60 olika inriktningar. Elever som går yrkesprogram kan välja mellan skolförlagd utbildning eller lärlingsutbildning. Elever som uppfyller kraven för en gymnasieexamen får ett examensbevis. Elever som slutfört utbildningen men som inte uppfyller kraven för en gymnasieexamen får istället ett studiebevis. Utöver de nationella programmen finns bl.a. yrkesdansutbildning, program med egna examensmål och särskilda varianter av de nationella programmen. För de elever som inte är behöriga till de nationella programmen finns 5 introduktionsprogram.

Elever, skolor och studievägar

Cirka 98 procent av alla ungdomar börjar i någon av de olika formerna av utbildning inom gymnasieskolan. Hösten 2017 gick ca 347 900 elever i gymnasieskolan, vilket är en ökning med knappt 4 000 elever eller ca 1 procent jämfört med året innan (se diagram 4.1). Antalet elever i skolor med kommuner som huvudman minskade med 0,2 procent och uppgick hösten 2017 till ca 253 600 elever. Antalet elever i fristående gymnasieskolor ökade med knappt 5 procent, från 87 600 elever till 92 200 elever. Antalet elever i skolor med landsting som huvudman minskade med ca 100 elever, från ca 2 200 elever 2016 till ca 2 100 elever 2017. Av alla elever i gymnasieskolan hösten 2017 gick 72,9 procent i en kommunal skola, 26,5 procent i en fristående skola och 0,6 procent i skolor som drevs av landsting.

Diagram 4.1 Elevutveckling i gymnasieskolan

Lsåret 2017/18 var andelen kvinnor i gymnasieskolan (vid mätningen den 15 oktober 2017) 45 procent och andelen män 55 procent, vilket är samma andel som föregående läsår. Differensen mellan könen beror i hög uträkning på att en majoritet av de ungdomar i gymnasieåldern som invandrade till Sverige 2015 och 2016 var pojkar. Av eleverna i skolor med kommuner som huvudmän var andelen kvinnor 44 procent och andelen män 56 procent, vilket innebär en ökning med en procentenhet för andelen kvinnor och en minskning med en procentenhet för andelen män jämfört med föregående läsår. Motsvarande andelar för fristående skolor var 49 procent kvinnor och 51 procent män, vilket innebär en minskning med en procentenhet för andelen kvinnor och en ökning med en procentenhet för andelen män jämfört med föregående läsår.

Hösten 2017 fanns det 1 316 skolenheter i gymnasieskolan, vilket innebär en ökning med 3 skolenheter jämfört med året innan. Antalet skolenheter med kommuner som huvudmän var 871 läsåret 2017/18, vilket innebär en ökning med 1 skolenhet jämfört med läsåret 2016/17. Antalet skolenheter med enskilda huvudmän uppgick läsåret 2017/18 till 433, vilket är en ökning med 5 skolenheter.

Tabell 4.1 Skolenheter i gymnasieskolan

Läsår	2016/17	2017/18
Skolenheter totalt	1313	1316
<i>därav med</i>		
Kommun som huvudman	870	871
Enskild huvudman	428	433
Landsting som huvudman	15	12

Andelen skolenheter med kommuner som huvudmän utgjorde 66 procent av samtliga skolenheter 2017 medan andelen skolenheter med enskild huvudman var 33 procent, vilket är samma andel som föregående år. Resterande 12 skolor hade landsting som huvudmän, vilket är en minskning med tre skolenheter jämfört med föregående läsår (setabell 4.1). De kommunala gymnasieskolorna är i genomsnitt större än de fristående, sett till antalet elever.

Läsåret 2017/18 gick 56 procent av eleverna i gymnasieskolan ett högskoleförberedande program, 27 procent ett yrkesprogram och 17 procent ett introduktionsprogram. Jämfört med föregående läsår har andelen elever som går ett högskoleförberedande program ökat med en procentenhet medan andelen elever som läser ett yrkesprogram är oförändrad. Andelen elever på introduktionsprogram har samtidigt minskat med 1 procentenhet.

Våren 2018 fanns det omkring 10 900 lärlingar i gymnasieskolan. Totalt innebär det en ökning med ca 1 300 lärlingar jämfört med våren 2017. 38 procent av lärlingarna var kvinnor och 62 procent män. Könsfördelningen är oförändrad sedan läsåret 2016/17.

Till läsåret 2017/18 ökade andelen första-handssökande till årskurs 1 på ett yrkesprogram jämfört med året innan, från 36,3 procent till 37,1 procent av eleverna som sökt nationella program. Det var första gången som den andelen ökade sedan programtyperna infördes i och med gymnasiereformen 2011. Andelen elever som antogs till yrkesprogram ökade dock inte då en större andel av de förstahandssökande inte var behöriga till det program de söker.

Sammanlagt gick ca 102 500 elever för första gången i gymnasieskolans årskurs 1 hösten 2017. Av dessa nybörjarelever började knappt 26 procent på ett yrkesprogram, knappt 62 procent på ett högskoleförberedande program och 12 procent på ett introduktionsprogram. Sedan läsåret 2016/17 har andelen elever på yrkesprogram respektive högskoleförberedande

program i årskurs 1 minskat med vardera en procentenhet medan andelen elever på introduktionsprogram ökat med två procentenheter.

Indikator: Resultat på nationella prov

Nationella prov finns framtagna för kurserna engelska 5 och 6, matematik 1a, 1b och 1c, 2a, 2b och 2c, 3b och 3c och 4 samt svenska 1 och 3 och svenska som andraspråk 1 och 3.

Andelen elever som klarade de inledande kursproven i matematik var något mindre våren 2017 än våren 2016. Störst andel elever med godkänt provbetyg (minst betyget E) våren 2017, 93 procent, fanns bland de elever som hade läst matematik 1c, som är den inledande kursen på naturvetenskaps- och teknikprogrammen. För övriga högskoleförberedande program är matematik 1b inledande kurs, och för dem var andelen med minst provbetyget E 83 procent. Andelen elever med minst provbetyget E i matematik 1a, som läses på samtliga yrkesprogram, var 62 procent.

I engelska 5 och svenska 1 fick drygt 96 respektive 94 procent av de elever som gjorde proven våren 2017 minst provbetyget E. I svenska som andraspråk 1 var det drygt 81 procent som fick minst provbetyget E.

Provresultaten är i stort sett desamma för kvinnor och för män när det gäller kursproven i matematik och engelska som gjordes våren 2017. Skillnaderna är dock större på kursproven i svenska 1 och svenska som andraspråk 1, där kvinnorna presterade bättre än männen (drygt två poäng högre genomsnittlig provbetygspoäng).

Indikator: Genomsnittlig betygspoäng

Alla elever ska ges förutsättningar att nå de nationella målen. Den genomsnittliga betygspoängen, dvs. det genomsnittliga värdet av alla betyg som redovisas i elevens examensbevis eller studiebevis om minst 2 500 betygssatta gymnasiepoäng, är en indikator på uppfyllelsen av detta mål. Den genomsnittliga betygspoängen i gymnasieskolan läsåret 2015/16 var 14,2 av maximalt 20 poäng för samtliga elever som hade avslutat sin utbildning med ett examensbevis eller studiebevis som omfattar minst 2 500

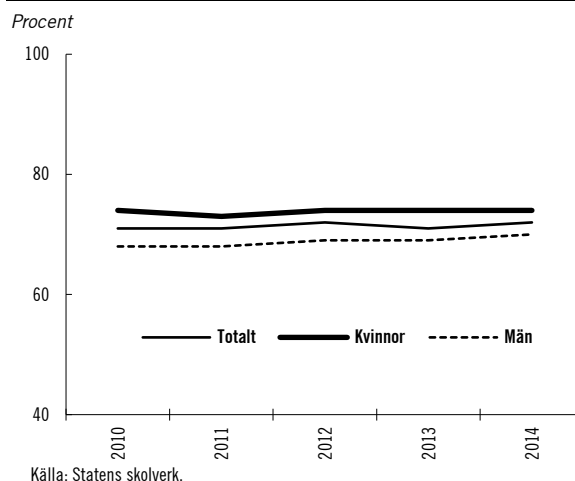
gymnasiepoäng. Det är i nivå med utfallet de senaste 13 läsåren.

Det finns påtagliga skillnader mellan könen i uppnådda betygspoäng. Våren 2017 var den genomsnittliga betygspoängen för kvinnor 14,9 poäng och för män 13,6 poäng, vilket är en ökning med 0,2 poäng för kvinnor och 0,1 poäng för män jämfört med föregående år. Kvinnor med svensk bakgrund hade i genomsnitt 15,1 poäng medan kvinnor med utländsk bakgrund (avser elever födda utomlands samt elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands) hade i genomsnitt 13,9 poäng. Motsvarande resultat var för män 13,8 respektive 12,7 poäng. Detta innebär, jämfört med föregående år, en ökning med 0,2 poäng, både för kvinnor med svensk och utländsk bakgrund samt en ökning med 0,1 poäng, både för män med svensk och utländsk bakgrund.

Indikator: Andel elever som slutfört utbildningen inom tre år

Det är viktigt att alla ungdomar ges förutsättningar att fullfölja en gymnasieutbildning inom utsatt tid. Utbildningen i gymnasieskolans nationella program genomförs normalt på tre år. Det är dock inte alla elever som klarar studierna inom denna tid. Av alla elever som började i gymnasieskolan hösten 2014 hade 71,9 procent slutfört utbildningen våren 2017, dvs. efter tre år, med examen eller studiebevis om 2 500 betygssatta gymnasiepoäng. Andelen elever som har slutfört gymnasieskolan inom tre år har varit i stort sett oförändrad under de senaste tio åren (se diagram 4.2 för utvecklingen de senaste fem åren). Det är dock viktigt att påpeka att i statistiken finns det skillnader i vilka elever som anses ha slutfört gymnasieskolan. Till elever som har slutfört gymnasieskolan i den reformerade gymnasieskolan (Gy 2011) räknas elever med gymnasieexamen eller studiebevis med betygssatta kurser om 2 500 gymnasiepoäng eller fler. Till elever som slutfört gymnasieskolan enligt tidigare reglering räknades elever med slutbetyg från nationella program, Waldorf samt International Baccalaureate. Även kraven för att få slutbetyg respektive examensbevis eller studiebevis om minst 2 500 gymnasiepoäng skiljer sig åt.

Diagram 4.2 Andel nybörjare i gymnasieskolan som fått slutbetyg eller som avslutat med examensbevis eller studiebevis omfattande minst 2 500 poäng inom tre år

Kvinnor som började i gymnasieskolan hösten 2014 slutförde utbildningen inom tre år i högre grad än männen, 74,3 procent jämfört med 69,7 procent. Elever på högskoleförberedande program slutförde gymnasieskolan i större utsträckning än elever som hade gått på ett yrkesprogram. Andelen elever som 2014 var nybörjare på ett högskoleförberedande program och som slutförde gymnasieskolan inom tre år är 83,0 procent. Motsvarande andel för yrkesprogram är 78,6 procent.

Av nybörjarna i gymnasieskolan hösten 2012 slutförde 71,7 procent gymnasieskolan inom tre år, 78,6 procent inom fyra år och 80,1 procent efter fem år.

Orsaker till att studietiden blir längre

Att inte fler slutför gymnasieskolan inom tre år beror delvis på att många elever har bytt program under studietiden, vilket kan förlänga studietiden med ett och ibland flera år. Hösten 2016 fanns det drygt 104 900 elever som var nybörjare i gymnasieskolan. Andelen elever som efter ett år har bytt från ett nationellt program till ett annat nationellt program har minskat med 0,3 procentenheter sedan föregående år, och var 3,2 procent hösten 2017. Det är fortsatt något vanligare att elever som har börjat på yrkesprogram byter program än vad det är för elever som har börjat på högskoleförberedande program.

En annan orsak till att studietiden blir längre är att många elever inte är behöriga till ett nationellt program och börjar sin gymnasietid på ett introduktionsprogram. En majoritet av eleverna på introduktionsprogrammen är

nyanlända eller har invandrat till Sverige under grundskolans senare årskurser, vilket också påverkar studietiden. Av de elever som 2013 började på ett introduktionsprogram hade 19,8 procent slutfört gymnasieskolan från ett nationellt program efter fyra år.

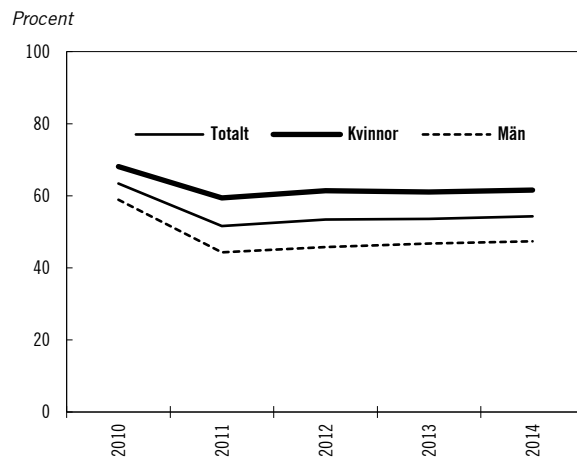
Studietiden kan även bli längre om eleven gör ett studieuppehåll. Av nybörjarna i årskurs 1 läsåret 2016/17 återfanns 3,5 procent, ca 3 700 elever, inte i gymnasieskolan efterföljande läsår, vilket är en minskning med 0,3 procentenhet eller ca 500 elever jämfört med föregående period. Dessa hade således gjort studieuppehåll eller avbrutit sina studier. Det finns i detta avseende stora skillnader mellan olika nationella gymnasieprogram men skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program är liten. Det var inga stora skillnader mellan könen avseende studieuppehåll eller avbrutna studier, men en marginellt större andel av de kvinnliga nybörjarna i årskurs 1 läsåret 2016/17 hade gjort studieuppehåll eller avbrutit studierna efterföljande läsår.

Indikator: Andel elever som uppnått kraven för grundläggande behörighet till högskoleutbildning inom tre år

För att kunna antas till en högskoleutbildning krävs grundläggande behörighet. De kurser i svenska och engelska som krävs för grundläggande behörighet till högskolestudier ingår obligatoriskt i alla högskoleförberedande program och utgör en del av kraven för gymnasieexamen från dessa program. Elever på yrkesprogram behöver däremot välja dessa kurser för att uppnå kraven för grundläggande behörighet till högskolestudier. Av alla elever som började gymnasieskolan hösten 2014 uppnådde 54,3 procent kraven för grundläggande behörighet inom tre år. Det är en ökning med 0,7 procentenheter jämfört med den föregående elevkullen. Bland kvinnor uppnådde en högre andel kraven än bland männen, 61,6 procent av kvinnorna jämfört med 47,4 procent av männen (sediagram 4.3). Elever med utländsk bakgrund uppnådde i lägre grad än elever med svensk bakgrund kraven för grundläggande behörighet, 39,6 procent jämfört med 59,0 procent. Det innebär en ökning med 1,0 procentenhet för elever med utländsk bakgrund och en ökning med 0,7

procentenheter för elever med svensk bakgrund, jämfört med föregående år.

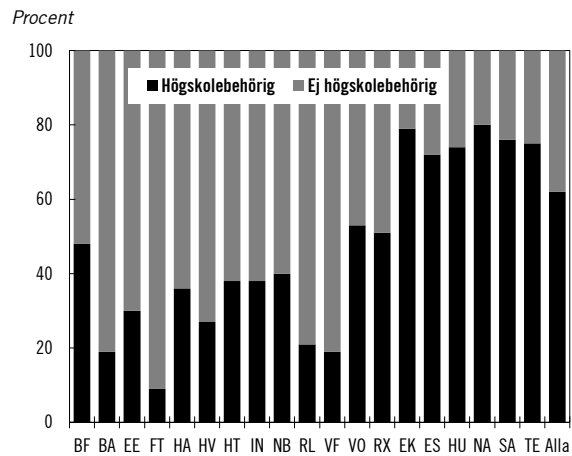
Diagram 4.3 Andel nybörjare i gymnasieskolan som uppnått grundläggande behörighet inom tre år

Källa: Statens skolverk.

Av nybörjarna på högskoleförberedande program hösten 2014 uppnådde 76,5 procent kraven för grundläggande behörighet efter tre år. Motsvarande andel av nybörjarna på yrkesprogram var 30,8 procent. Skillnaden mellan olika yrkesprogram är dock stor (se diagram 4.4).

Diagram 4.4 Andel nybörjare i gymnasieskolan 2014 som fått examensbevis eller studiebevis om minst 2 500 poäng inom tre år, fördelat efter grundläggande behörighet eller inte och program

Källa: Statens skolverk.

Det finns skillnader i resultat mellan könen inom respektive nationellt program. Av nybörjarna hösten 2014 uppnådde kvinnor i högre utsträckning än män kraven för grundläggande behörighet till universitets- och högskolestudier. Av de knappt 81 000 elever som våren 2017 fick ett examensbevis eller studiebevis omfattande minst 2 500 gymnasiepoäng från gymnasie-

skolan, oavsett hur länge de hade gått i gymnasieskolan, uppnådde 72,6 procent kraven för grundläggande behörighet till högskoleutbildning. Det är en ökning med 0,6 procentenheter jämfört med föregående år. Andelen kvinnor som uppnådde kraven för grundläggande behörighet till högskoleutbildning var 80,5 procent, medan motsvarande andel för männen var 65,0 procent.

Sammantaget hade 52 procent av dem som fyllde 20 år under 2017 uppnått kraven för grundläggande behörighet inom gymnasieskolan, vilket är samma andel som föregående år. Av de kvinnor som fyllde 20 år under 2017 hade ca 60 procent uppnått kraven för grundläggande behörighet medan motsvarande andel för männen var ca 45 procent.

Indikator: Elevers trygghet i gymnasieskolan

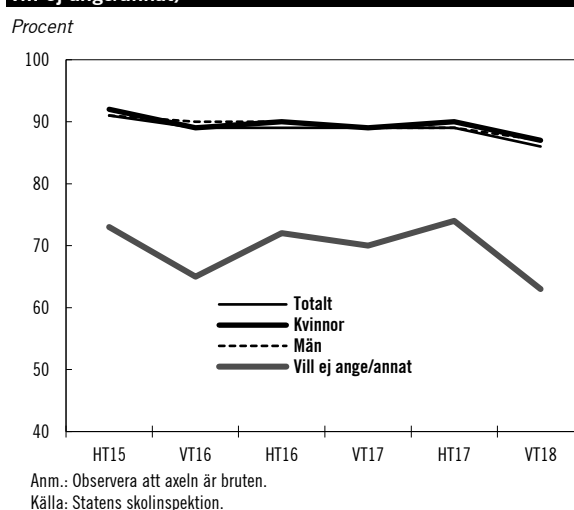
För att mäta elevers trygghet i gymnasieskolan används resultat från Statens skolinspektions skolenkät där elever som läser på det andra året i gymnasieskolan får ta ställning till påståendet ”Jag känner mig trygg i skolan”. Skolenkäten är en del av Skolinspektionens regelbundna tillsyn och baseras på ett omfattande underlag med en god spridning av kommunala och fristående skolor över hela landet, även om den inte baseras på ett slumpmässigt, nationellt representativt urval. Eleverna har fem svarsalternativ: stämmer helt och hållet, stämmer ganska bra, stämmer ganska dåligt, stämmer inte alls samt vet ej. Andelen elever som vårterminen 2018 svarade att påståendet stämmer helt och hållet var 50 procent medan 36 procent svarade att påståendet stämmer ganska bra. Den totala andelen som svarade något av dessa två alternativ var alltså 86 procent, vilket är i nivå med tidigare års undersökningar (se diagram 4.5 för utvecklingen de senaste sex terminerna).

Resultaten av enkäten vårterminen 2018 visar vissa skillnader mellan kvinnor och män. Andelen kvinnor som svarade stämmer helt och hållet och stämmer ganska bra på påståendet var 46 procent respektive 41 procent, medan motsvarande andelar för männen var 55 procent och 32 procent. Andelen kvinnor som valde svarsalternativen stämmer ganska dåligt respektive stämmer inte alls var 8 procent respektive 3 procent. Andelen män som valde svarsalternativet stämmer ganska dåligt var 6 procent medan 4 procent

valde svarsalternativet stämmer inte alls. Svarsalternativet vet ej valdes av 3 procent av både kvinnorna och männen.

Av det totala antalet elever som tog ställning till påståendet ”Jag känner mig trygg i skolan” valde drygt 2 procent alternativet ”Vill ej ange/annat” under kön. Resultaten visar att dessa elever känner sig mindre trygga i skolan. Andelarna som valde alternativet stämmer helt och hållet och stämmer ganska bra var lägre än tidigare, 32 respektive 31 procent.

Diagram 4.5 Andelen elever som har svarat stämmer helt och hållet eller stämmer ganska bra på påståendet ”Jag känner mig trygg i skolan”, fördelat på den totala andelen och utifrån det valda alternativet för kön (män, kvinnor samt vill ej ange/annat)

När det gäller kränkande behandling i gymnasieskolan visar Skolverkets rapport Attityder till skolan 2015 (rapport 438, 2016) att två procent av de tillfrågade gymnasieeleverna har svarat ja på frågan om de känner sig mobbade av andra elever en eller flera gånger i veckan eller en eller flera gånger i månaden. Av elever i gymnasieskolan är det vanligare på yrkesprogrammen samt för kvinnor att uppleva sig mobbade.

Indikator: Andelen unga kvinnor och män från det underrepresenterade könet som fullföljer utbildningen på program med ojämn könsfördelning

Könsfördelningen på flera av gymnasieskolans nationella program är ojämn. Med jämn könsfördelning menas i detta sammanhang ett intervall inom 40–60 procent av kvinnor respektive män. Det var bara sex program som

med denna definition hade en jämn könsfördelning bland nybörjare 2016. Det var ekonomiprogrammet, naturvetenskapsprogrammet, restaurang- och livsmedelsprogrammet, barn- och fritidsprogrammet, handel och administrationsprogrammet samt International Baccalaureate. Generellt är det fler kvinnor än män som slutför gymnasiestudierna. Av nybörjare på nationella program 2014 var det 82,7 procent av kvinnorna och 80,6 procent av männen som inom tre år hade slutfört sina studier med gymnasieexamen eller studiebevis om minst 2 500 gymnasiepoäng. På de kvinnodominerade programmen är skillnaden mellan kvinnors och mäns genomströmning ofta större. Det gäller t.ex. vård- och omsorgsprogrammet där 78,1 procent av kvinnorna och 70,8 procent av männen slutförde studierna inom tre år. Det omvända gäller dock ofta på mansdominerade program. På fem av programmen där män dominerar bland nybörjarna var genomströmningen bland kvinnor sämre än bland män.

Mönstren i skillnaderna mellan könen i andel med slutförda studier har varit ungefär desamma för nybörjare de senaste åren.

Inträdet på arbetsmarknaden efter gymnasieskolan

Skolverket har genomfört en registerstudie över sysselsättningen bland avgångna elever från gymnasieskolan våren 2014, dvs. den första årskullen som har genomgått den reformerade gymnasieskolan. Statistiken visar ungdomars inträde på arbetsmarknaden, vidare studier och uppgifter om de som varken arbetar eller studerar ett år efter att de avslutat gymnasieskolan. Av de elever som fullföljt utbildningen, dvs. som har examen eller studiebevis med minst 2 500 gymnasiepoäng, hade ungefär 40 procent av eleverna från ett yrkesprogram och 17 procent av eleverna från ett högskoleförberedande program en etablerad ställning på arbetsmarknaden. Av de sistnämnda bedrev ca 40 procent högskolestudier året efter avslutad gymnasieutbildning. Därutöver hade ca 35 procent av eleverna som fullföljt utbildningen en osäker eller svag ställning på arbetsmarknaden och tre procent varken arbetade eller studerade ett år efter avslutad utbildning (Skolverket, Vad

ungdomar gör ett år efter gymnasieskolan Gy 2011, 2017).

I Skolverkets studie redovisas även uppgifter om etableringsstatus fördelat per gymnasieprogram. De program som leder till starkast etablering på arbetsmarknaden är fordons- och transportprogrammet, bygg- och anläggningsprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet där mer än hälften av eleverna har en etablerad ställning på arbetsmarknaden. Sett till antalet elever är emellertid ungdomar från samhällsvetenskapsprogrammet i störst utsträckning etablerade på arbetsmarknaden.

Även Statistiska centralbyrån (SCB) har undersökt inträdet på arbetsmarknaden bland elever med gymnasieexamen från nationella program våren 2014 (Temarapport 2017:7 Utbildning). I det följande redovisas SCB:s uppgifter om dessa personers självs kattade etableringsstatus tre år efter examen. Då hade ca 80 procent av de examinerade från yrkesprogrammen arbete som huvudsaklig sysselsättning, vilket motsvarar ca 21 100 examinerade. Av de som examinerades från ett högskoleförberedande program hade knappt 60 procent studier som huvudsaklig sysselsättning. Ungefär 19 400 elever som examinerades från ett högskoleförberedande program hade arbete som huvudsaklig sysselsättning, vilket motsvarar ca 40 procent. En jämförelse av andelen unga med arbete respektive studier som huvudsaklig sysselsättning över tid visar att andelen med arbete som huvudsaklig sysselsättning av samtliga utexaminerade aldrig varit så stor i någon tidigare uppföljning som under våren 2017. Undersökningen visar också att andelen som varit arbetslösa någon gång sedan gymnasieskolan var mindre än vid tidigare uppföljningar.

Vissa yrkesprogram leder till en signifikant större andel med arbete som huvudsaklig sysselsättning än yrkesprogram i genomsnitt, t.ex. fordons- och transportprogrammet (98 procent), bygg- och anläggningsprogrammet (93 procent) och VVS- och fastighetsprogrammet (90 procent). Examinerade från vård- och omsorgsprogrammet hade en lägre andel med arbete som huvudsaklig sysselsättning (58 procent). Dessa ungdomar hade i stället i högre grad studier som huvudsaklig sysselsättning. Av examinerade från yrkesprogram arbetade hälften eller hade arbetat på en arbetsplats där de under studietiden hade haft arbetsplatsförlagt lärande eller liknande.

Antalet examinerade med arbete som huvudsaklig sysselsättning skiljde sig inte mycket mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Antalet examinerade från högskoleförberedande program var nästan dubbelt så stort som antalet examinerade från yrkesprogram. Samtidigt var det en stor andel examinerade från högskoleförberedande program som inte hade påbörjat högskolestudier inom tre år utan i stället arbetade.

De avgångna från yrkesprogram 2013/14 som hade någon typ av arbete under våren 2017 har bl.a. tillfrågats om arbetet matchar den utbildning de fått. Drygt hälften hade ett arbete som överensstämde helt eller till stor del med utbildningen, men andelen var större bland män (ca 60 procent) än bland kvinnor (ca 40 procent). Program med signifikant högre överensstämmelse mellan arbetsinnehåll och utbildning är fordons- och transportprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet. Program med signifikant lägre överensstämmelse är hantverksprogrammet, hotell- och turismprogrammet och naturbruksprogrammet. Över tid har överensstämmelsen mellan utbildning och arbete ökat, dock endast för män.

Övergång till högskola och kommunal vuxenutbildning

Andelen ungdomar som påbörjar högskoleutbildning läsåret efter att de avslutat gymnasieskolan har de senaste åren legat på samma nivå. Av de elever som fick ett examensbevis eller studiebevis omfattande minst 2 500 gymnasiepoäng våren 2016 började 20,4 procent i högskolan följande läsår. Kvinnor fortsätter oftare än män att studera vidare på högskolan. Av de kvinnor som slutförde gymnasieskolan våren 2016 gick 22,4 procent direkt över till högskolestudier, jämfört med 18,4 procent av männen. Av elever med utländsk bakgrund började knappt var tredje elev i högskolan året efter avslutad gymnasieskola 2016, jämfört med knappt var femte elev med svensk bakgrund. Detta är ungefär samma andelar som föregående läsår. Av de kvinnliga eleverna med utländsk bakgrund började 36,8 procent i högskolan året efter avslutad gymnasieskola, motsvarande andel för manliga elever med utländsk bakgrund var 25,2 procent. När det gäller elever med svensk bakgrund

började 19,0 procent av kvinnorna i högskolan året efter avslutad gymnasieskola medan motsvarande andel för männen var 16,8 procent.

Andelen ungdomar som påbörjar en högskoleutbildning inom tre år efter avslutad gymnasieskola minskade från 41,7 procent av dem som fick slutbetyg från gymnasieskolan våren 2013 till 40,0 procent av dem som fick examen eller studiebevis om minst 2 500 gymnasiepoäng våren 2014.

Av alla elever i årskurs 3 i gymnasieskolan läsåret 2015/16 gick 12,1 procent över till kommunal vuxenutbildning (komvux) följande läsår, vilket är i det närmaste samma andel som föregående period. De som inte har fått en examen från gymnasieskolan studerar i större utsträckning än andra i komvux. Totalt 23,1 procent av de elever som gick i årskurs 3 hösten 2015 och inte hade fått en examen eller motsvarande våren 2016 gick i komvux läsåret 2016/17, att jämföra med 8,3 procent av de elever som fått en examen.

Kvinnor börjar i högre grad studera i komvux än män. Av de kvinnor som inte fick en examen eller motsvarande från gymnasieskolan vårterminen 2016 återfanns 26,4 procent i komvux följande läsår. Motsvarande andel av männen var 20,7 procent.

Elever med utländsk bakgrund går över till komvux i större utsträckning än elever med svensk bakgrund. Av eleverna med utländsk bakgrund, som inte fick en examen eller motsvarande vårterminen 2016, läste totalt 35,3 procent, 40,8 procent av kvinnorna och 31,3 procent av männen, vidare i komvux påföljande läsår. Motsvarande andelar för elever med svensk bakgrund var totalt 16,0 procent, 18,1 procent av kvinnorna och 14,3 procent av männen.

Introduktionsprogram: Övergång till nationella program, annan utbildning och arbetsmarknaden

Syftet med introduktionsprogrammen är att ge obehöriga elever möjlighet att bli behöriga och studera på ett nationellt program, gå vidare till annan utbildning eller förberedas för etablering på arbetsmarknaden.

Programbyte från ett introduktionsprogram är ofta ett tecken på studief framgång hos eleven och är därmed en önskvärd utveckling. Av nybörjarna på ett introduktionsprogram i årskurs 1 hösten 2016 hade 38,1 procent bytt

utbildning ett år senare. Störst andel, 16,7 procent, hade bytt till ett yrkesprogram, 7,0 procent hade bytt till ett högskoleförberedande program och 14,3 procent till ett annat introduktionsprogram. Skillnaderna är stora mellan introduktionsprogrammen, men programmen har också vitt skilda syften.

För många ungdomar är introduktionsprogrammen den individens enda utbildning inom gymnasieskolan. Dessa ungdomar har inte senare varit registrerade på ett nationellt program. Skolverkets registerstudie över sysselsättningen bland avgångna elever från gymnasieskolan våren 2014 inkluderar även elever som har påbörjat gymnasiestudier, är födda 1995 och har högst 1 eller 2 år på ett nationellt program eller 1–3 år på ett eller flera introduktionsprogram. Detta innebär att det genom registerstudien går att följa elevers sysselsättning efter att de har avslutat eller hoppat av ett introduktionsprogram och sedan lämnat gymnasieskolan, dvs. elever vars sista utbildning i gymnasieskolan var på ett introduktionsprogram. Av de elever som sist var registrerade på ett introduktionsprogram hade 8,6 procent en etablerad ställning på arbetsmarknaden, 18,2 procent studerade och 37,9 procent varken arbetade eller studerade. Männerna hade i högre grad en etablerad ställning på arbetsmarknaden än kvinnorna, 10,8 procent jämfört med 5,6 procent. Det motsatta gäller andelen studerande där 23,6 procent av kvinnorna studerade jämfört med 14,3 procent av männen. För elever som sist var registrerade på introduktionsprogrammen programinriktat individuellt val eller yrkesintroduktion var andelen i en etablerad ställning på arbetsmarknaden högre än för andra introduktionsprogram. Båda dessa introduktionsprogram är tydligt yrkesinriktade och ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande eller praktik.

Nyanlända elevers övergång från språkintröduktion

De flesta nyanlända elever i gymnasieskolan påbörjar sina studier inom introduktionsprogrammet språkintröduktion. Med nyanländ elev avses i skollagen en elev som har varit bosatt i utlandet, nu är bosatt i Sverige och som har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår han eller hon fyller sju år. En elev anses inte längre vara nyanländ efter fyra års skolgång i Sverige.

Liksom tidigare år var språkintröduktion det största intröduktionsprogrammet läsåret 2017/18. Ungefär 32 200 av de totalt 59 100 eleverna på ett intröduktionsprogram läser på språkintröduktion, vilket motsvarar 54 procent. Det totala antalet elever på språkintröduktion har dock minskat med 10 procent jämfört med föregående år, vilket främst är en följd av att färre ungdomar i gymnasieåldern invandrat till Sverige under det senaste året.

Språkintröduktion syftar till att ge nyanlända elever en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket och möjliggöra för dem att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning. Störst andel, 62 procent, av nybörjarna på språkintröduktion hösten 2016 var kvar i samma utbildning ett år senare. Skolverkets rapport Uppföljning av språkintröduktion (rapport 469, 2018) visar att det är en stor utmaning för elever på språkintröduktion att skaffa sig de betyg som krävs för att bli behöriga till och studera på ett nationellt program. Skolverket har följt upp elevernas flöden inom utbildningssystemet ett till fyra år efter start på programmet. Ungefär en tredjedel av nybörjareleverna på språkintröduktion hösten 2011 och 2012 gick över till något annat intröduktionsprogram som sin första fortsatta utbildning. En nästan lika stor andel studerade vidare på någon form av vuxenutbildning som sin första fortsatta utbildning. Medräknat de elever som kom till vuxenutbildning efter mellanliggande studier på andra intröduktionsprogram och nationella program har nästan hälften av alla språkintröduktionselever varit i vuxenutbildning. Ungefär var femte elev gick över till ett nationellt program som sin första fortsatta utbildning efter språkintröduktion. Medräknat de elever som har påbörjat nationella program efter mellanliggande studier på andra intröduktionsprogram har 36 procent av eleverna studerat på nationella program.

Kostnader

De totala kostnaderna för gymnasieskolan 2017 uppgick till knappt 41,8 miljarder kronor, vilket är en ökning med 3,2 procent jämfört med 2016. Kostnaden per elev uppgick till i genomsnitt 124 300 kronor 2017, vilket är en ökning med 1,7 procent jämfört med föregående år.

Gymnasiesärskolan

Utbildningen i gymnasiesärskolan ska enligt skollagen ge elever med utvecklingsstörning en för dem anpassad utbildning som ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Gymnasiesärskolan ska påbörjas av ungdomar efter avslutad utbildning i grundsärskolan eller motsvarande, fram t.o.m. det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år. Den är en frivillig skolform som består av nationella och individuella program. Elever som går något av de nio nationella programmen kan välja mellan skolförlagd utbildning eller lärlingsutbildning. Utöver de nationella och individuella programmen finns bl.a. särskilda varianter av de nationella programmen. Utbildningen i gymnasiesärskolan är avsedd att genomgå under fyra läsår men får fördelas på längre tid.

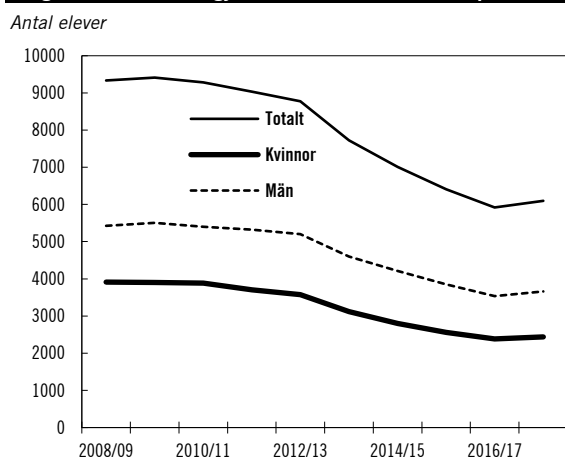
Elever, skolor och studievägar

Hösten 2017 gick ca 6 100 elever i gymnasiesärskolan, vilket är en ökning med ca tre procent jämfört med föregående läsår. Av eleverna var 60 procent män och 40 procent kvinnor.

Drygt 88 procent av eleverna gick i en gymnasiesärskola med en kommun som huvudman hösten 2017, medan drygt 9 procent gick i fristående gymnasiesärskolor och knappt 3 procent i skolor drivna av landsting. Totalt gick 70 elever i s.k. integrerad undervisning med gymnasieskolan.

Av eleverna i gymnasiesärskolan gick 56 procent ett nationellt program och 44 procent ett individuellt program.

Diagram 4.6 Elever i gymnasiesärskolan fördelat på kön

Källa: Statens skolverk.

Av eleverna i gymnasiesärskolan är fler män än kvinnor. Den fördelningen gäller för både nationella och individuella program. Läsåret 2017/18 var fördelningen mellan kvinnor och män, vid mätningen den 15 oktober 2017, 41 procent respektive 59 procent i de nationella programmen och 39 procent respektive 61 procent i de individuella programmen (se diagram 4.6).

Kostnader

Den totala kostnaden för gymnasiesärskolan 2017 uppgick till knappt 2,9 miljarder kronor, vilket är en minskning med 1,4 procent jämfört med 2016. Kostnaden per elev uppgick till i genomsnitt 479 800 kronor 2017, vilket är en ökning med 2,3 procent jämfört med föregående år.

4.3.3 Tillkännagivanden

En breddad och förstärkt lärlingsutbildning

Riksdagen har tillkännagett att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska utreda om en breddad och förstärkt gymnasial lärlingsutbildning kan införas och vilka konsekvenser det skulle medföra (bet. 2015/16:UbU13 punkt 6, rskr. 2015/16:169).

Regeringen har behandlat tillkännagivandet i propositionen En försöksverksamhet med branschskolor (prop. 2016/17:161) och där ansett att tillkännagivandet får anses slutbehandlat. Riksdagen har konstaterat att regeringen har kommit fram till slutsatsen att det inte bör utredas vidare om en sådan lärlingsutbildning kan införas. Riksdagen anser alltjämt att en lärlingsutbildning är en viktig del i utbildningssystemet och att tillkännagivandet inte är slutbehandlat (bet. 2017/18:KU21, rskr. 2017/18:326). Punkten står därför åter som öppen.

Digitaliserade nationella prov med extern rättning

Riksdagen har tillkännagett att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att digitaliserade nationella prov med extern rättning ska införas (bet. 2015/16:UbU14 punkt 30, rskr. 2015/16:228.). Riksdagen har dessutom

tillkännagett för regeringen att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att digitala och centralt rättade nationella prov ska införas (bet. 2016/17:UbU17 punkt 10, rskr. 2016/17:250). Regeringen har i propositionen Nationella prov – rättssäkra, likvärdiga, digitala (prop. 2017/18:14) hanterat tillkännagivandena och där ansett dem slutbehandlade.

Utbildningsutskottet anförde vid behandlingen av propositionen att utskottet ser med tillfredsställelse på att övergången till digitala nationella prov är påbörjad. Utskottet uttalade vidare att det är viktigt att planera digitaliseringen omsorgsfullt och att introducera genomförandet i lämplig takt, utifrån rådande förutsättningar. Utskottet ansåg att det redovisade upplägget av process och tillvägagångssätt för digitalisering syntes rimligt och att utskottet skulle följa arbetet med intresse. När det gällde frågan om rättning fann utskottet liksom regeringen att det i dagsläget är en väl avvägd lösning att någon annan än den undervisande läraren rättar proven. Med en ökad digitalisering

av de nationella proven ansåg utskottet att möjligheten till ökade inslag av extern bedömning sedan ökar, t.ex. att en annan huvudman kan ansvara för rättning av elevlösningar. Utskottet har vid behandlingen av propositionen inte funnit några skäl att föreslå någon förändring av regeringens förslag (bet. 2017/18:UbU5). Riksdagen har beslutat i enlighet med utbildningsutskottets förslag (rskr. 2017/18:44).

Riksdagen har därefter i fråga om de båda tillkännagivandena om digitala nationella prov (rskr. 2015/16:228, rskr. 2016/17:250) ansett att dessa frågor inte har hanterats i enlighet med utskottets tillkännagivanden och att de därmed inte är slutbehandlade (bet. 2017/18:KU21, rskr. 2017/18:326). Punkterna står därför åter som öppna.

5 Kommunernas vuxenutbildning

5.1 Omfattning

Den offentligt finansierade vuxenutbildningen består framför allt av kommunal vuxenutbildning (komvux) inklusive kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi), särskild utbildning för vuxna (särvox), yrkeshögskolan och folkbildningen. Av dessa utgör skolformerna komvux och särvox kommunernas vuxenutbildning. Komvux och särvox delas upp i grundläggande nivå, som kan sägas motsvara grundskolan respektive grundsärskolan, och gymnasial nivå, som kan sägas motsvara gymnasieskolan respektive gymnasiesärskolan. Den 1 juli 2016 upphörde sfi som egen skolform och blev i stället en del av skolformen komvux. Sfi presenteras dock i flera av de följande avsnitten separat från övrig komvux.

Resultat, resultatindikatorer och statliga insatser för läraryrket redovisas samlat i avsnitt 2 för samtliga skolformer. Vissa resultat och insatser som är gemensamma för flera skolformer inom skolväsendet redovisas i avsnitt 3 Förskola och grundskola.

Resultatredovisning avseende yrkeshögskolan finns i avsnitt 6. Folkbildningens anslag och resultatredovisning återfinns under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

5.2 Mål för området

Målen som riksdagen har fastslagit för vuxnas lärande är att alla vuxna ska ges möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sin

kompetens i syfte att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt en rättvis fördelning (prop. 2000/01:72, bet. 2000/01:UbU15, rskr. 2000/01:229).

I skollagen (2010:800) anges att målet för de skolformer som ingår i kommunernas vuxenutbildning är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar. För kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och särskild utbildning för vuxna gäller också att de som har fått minst utbildning ska prioriteras om det finns behov av urval.

5.3 Resultatredovisning

5.3.1 Resultatindikatorer

Följande indikatorer används för att bedöma måluppfyllelsen i de skolformer som ingår i kommunernas vuxenutbildning.

Kommunal vuxenutbildning (komvux) på grundläggande och gymnasial nivå

- Antal heltidsstuderande.
- Betyg i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. Andel kursdeltagare som uppnått godkänt betyg, dvs. lägst betyget E.
- Sysselsättning efter avslutade studier.

Kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi)

- Antal elever som deltagit i en eller flera kurser under året.
- Andel deltagare som uppnått godkänt betyg på nationella slutprov, dvs. lägst betyget E.
- Sysselsättning efter avslutade studier.

Särskild utbildning för vuxna (särvox)

- Antal elever som deltagit i en eller flera kurser under året.

Lärare

- Andel av lärarna i komvux, sfi och särvox som har en högskoleexamen med pedagogisk inriktning. Denna indikator redovisas i avsnitt 2.

Indikatorerna ger inte en heltäckande bild men de belyser de delar av måluppfyllelsen och resultaten som regeringen bedömer är centrala. All individbaserad statistik redovisas uppdelat på kön om dessa uppgifter är tillgängliga.

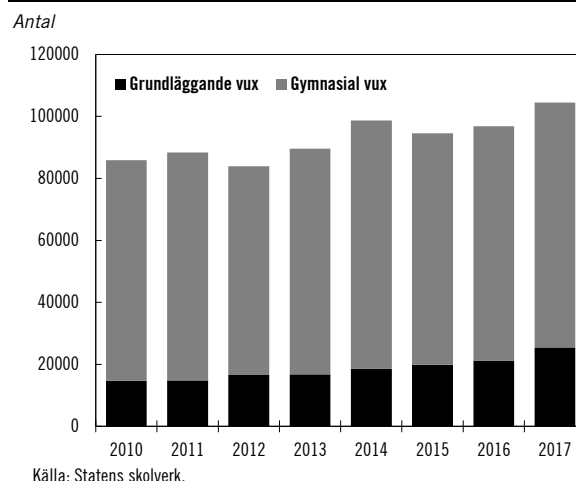
5.3.2 Resultat

Kommunal vuxenutbildning (komvux) på grundläggande och gymnasial nivå

Indikator: Antal heltidsstuderande

Flertalet elever inom komvux studerar inte på heltid, vilket försvårar en jämförelse när det gäller utvecklingen över tid. Därför redovisas uppgifter om antalet studerande omräknat till heltidsstuderande. Antalet heltidsstuderande uppgick 2017 till ca 104 000. Det innebär att antalet heltidsstuderande har ökat med ca 7 600 jämfört med 2016.

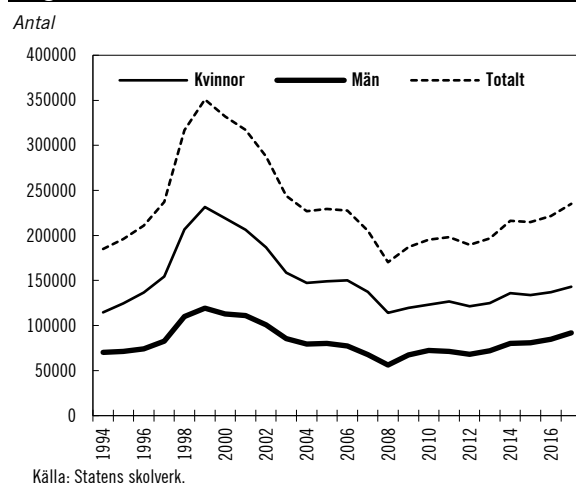
Diagram 5.1 Heltidsstuderande i komvux

Totalt studerade ca 235 000 elever i komvux under 2017, vilket är en ökning med 6 procent jämfört med föregående år. Av eleverna i komvux 2017 studerade ca 185 000 elever på grundläggande nivå och ca 49 000 elever på gymnasial nivå. Antalet elever som studerade på gymnasial nivå ökade med ca 6 000 jämfört med 2016 medan antalet elever som studerade på grundläggande nivå ökade med ca 7 000.

Fördelningen mellan kvinnor och män inom komvux för 2017 var 60,9 procent kvinnor respektive 39,1 procent män.

Diagram 5.2 Elever i komvux

Andelen utrikes födda elever i komvux har ökat under de senaste åren. Andelen utrikes födda var 2017 störst på den grundläggande nivån, 95 procent. Inom komvux på gymnasial nivå var andelen utrikes födda 38 procent. Totalt var andelen utrikes födda inom komvux 2017 49,8 procent, att jämföra med 2016 då motsvarande

andel var 46,2 procent och 2009 då utrikes födda utgjorde 39,8 procent av eleverna inom komvux.

Indikator: Andel kursdeltagare som uppnått godkänt betyg

Av de kursdeltagare inom komvux på gymnasial nivå som 2017 fick kursbetyg enligt ämnesplaner som tillämpas fr.o.m. den 1 juli 2012 fick 88,1 procent lägst betyget E, vilket är en ökning från 87,1 procent 2016. För kursdeltagare inom komvux på grundläggande nivå enligt kursplaner som tillämpas fr.o.m. den 1 juli 2012 fick 89,4 procent lägst betyget E, vilket är en ökning från 88,8 procent 2016.

Indikator: Sysselsättning efter avslutade studier

Bland de som studerat i komvux och avslutat studierna 2013 var arbetsmarknadsetableringen enligt Skolverkets statistik 2015, två år efter avslutade studier, följande: 43 procent hade en etablerad ställning (44 procent bland kvinnor och 40 procent bland män), 10 procent hade en osäker ställning (10 procent bland kvinnor och 11 procent bland män) och 13 procent en svag ställning på arbetsmarknaden (13 procent bland kvinnor och 13 procent bland män). Vidare studerade 18 procent på högskola (18 procent bland kvinnor och 19 procent bland män), 5 procent bedrev övriga studier (5 procent bland kvinnor och 6 procent bland män) och 10 procent återfanns i kategorin för de som varken studerar eller arbetar (10 procent bland kvinnor och 11 procent bland män). För elever som avslutat en yrkesutbildning inom komvux var sysselsättningen generellt sett högre, medan elever inom teoretiska utbildningar i högre grad gick vidare till högskolan.

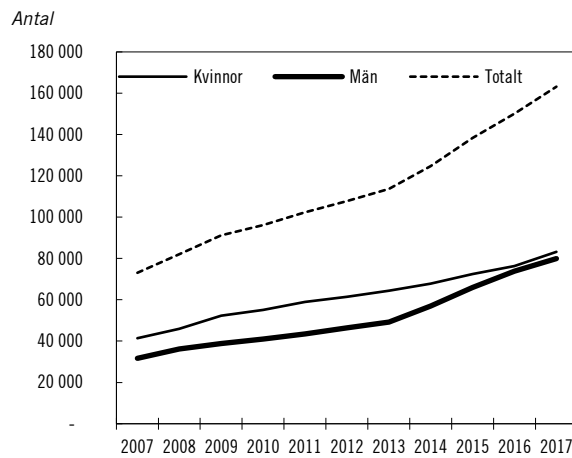
Kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi)

Indikator: Antal elever

Antalet elever i sfi har ökat kraftigt under de senaste åren och uppgick 2017 till 163 175 elever. Det är det största antalet elever i sfi någonsin och en ökning med ca 8,7 procent jämfört med 2016. Antalet elever har mer än fördubblats sedan 2007. Av det totala antalet elever i sfi 2017 var andelen kvinnor 51 procent och andelen män 49 procent. Under 2017 var drygt 63 000 elever nybörjare i sfi. Av dessa var 48 procent kvinnor och 52 procent män. Eftersom en elev kan läsa

flera kurser under ett år var det totala antalet kursdeltagare i sfi under året ca 222 000.

Diagram 5.3 Antal elever inom sfi

Indikator: Andel kursdeltagare som uppnått godkänt betyg på nationella slutprov

I sfi finns det nationella slutprov för kurs B, C och D. Cirka 22 000 kursdeltagare deltog 2017 i B-provet, ca 30 000 deltog i C-provet och ca 24 000 deltog i D-provet. Bäst resultat fick kursdeltagarna som deltog i prov efter kurs B där 93 procent fick lägst betyget E i sammanvägt provbetyg. På C- och D-proven var motsvarande andelar 85 respektive 86 procent. Kvinnor och män presterade i stort sett likvärdigt på de nationella slutproven.

Eftersom studierna i sfi ofta sträcker sig över flera kalenderår följs nybörjare under flera års tid. På det sättet blir det möjligt att ge en samlad bild av resultaten.

Av de nybörjare som hade sin första kursstart i sfi 2015 var det 65 procent som hade fått godkänt resultat på minst en kurs t.o.m. 2017. Samtidigt var det 23 procent som hade avbrutit en eller flera kurser utan att slutföra någon kurs under åren 2015–2017. För 12 procent av nybörjarna fanns inga uppgifter varken om slutförda eller avbrutna kurser och därför antas de ha fortsatt sin utbildning. Kvinnor fick i högre utsträckning än män godkänt på någon kurs. Män var mer benägna att avbryta utbildningen.

Indikator: Sysselsättning efter avslutade studier

Bland de som läst sfi och avslutat studierna 2013 var arbetsmarknadsetableringen 2015, två år efter avslutade studier, följande: 27 procent hade en etablerad ställning (20 procent bland kvinnor

och 36 procent bland män), 13 procent en osäker ställning (10 procent bland kvinnor och 17 procent bland män) och 17 procent en svag ställning på arbetsmarknaden (17 procent bland kvinnor och 16 procent bland män). Vidare studerade 2 procent på högskola (3 procent av kvinnorna och 2 procent av männen), 14 procent bedrev övriga studier (19 procent av kvinnorna och 9 procent av männen) och 27 procent återfanns i kategorin för de som varken studerar eller arbetar (32 procent av kvinnorna och 21 procent av männen).

Särskild utbildning för vuxna (särvox)

Indikator: Antal elever

Totalt studerade drygt 3 600 elever i särvox hösten 2017, vilket var knappt 300 elever färre än föregående år. Av eleverna var 49 procent kvinnor och 51 procent män. Inom särvox på grundläggande nivå som motsvarar tränings-skolan var 55 procent män jämfört med 45 procent kvinnor. I särvox på grundläggande nivå var det 52 procent kvinnor och 48 procent män. Inom särvox på gymnasial nivå var andelarna också 52 procent kvinnor och 48 procent män.

Antalet kommuner som erbjuder särvox (skolkommuner) minskar. Läsåret 2017/18 var antalet skolkommuner 180. Läsåret 2007/08 var skolkommunerna 221 men antalet har sedan dess minskat varje år. Skolkommunerna tar emot elever från 234 kommuner, vilket är i nivå med tidigare år.

Kostnader för komvux och särvox

Den totala kostnaden för komvux på grundläggande och gymnasial nivå uppgick 2017 till cirka 5 miljarder kronor. Kostnaden per heltidsstuderande på grundläggande nivå i komvux var 49 600 kronor 2017. Kostnaden per heltidsstuderande på gymnasial nivå i komvux uppgick 2017 till 52 400 kronor.

Den totala kostnaden för sfi uppgick till drygt 3,5 miljarder kronor 2017, vilket är en ökning med 12,9 procent jämfört med föregående år. Kostnaden per heltidsstuderande var 43 700 kronor.

Den totala kostnaden för särvox 2017 uppgick till cirka 274 miljoner kronor, vilket är en ökning

med 4,7 procent jämfört med 2016. Kostnaden per elev uppgick 2017 till 65 400 kronor.

5.3.3 Tillkännagivande

Eftergymnasial utbildning för särskoleelever

Riksdagen har tillkännagett att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om eftergymnasial utbildning för särskoleelever (bet. 2016/17:UbU16 punkt 8, rskr. 2016/17:249). Utskottet anför att Utredningen om en väl anpassad vuxenutbildning (dir. 2017:21) har i uppdrag att kartlägga vilka möjligheter det finns till fortsatt utbildning efter gymnasiesärskolan och särvox för personer med en intellektuell funktionsnedsättning och analysera om dessa svarar mot målgruppens behov. Utskottet anser att det bör utredas hur tillgången till eftergymnasial utbildning för personer som har gått gymnasiesärskola kan förbättras. Utskottet föreslår därför att riksdagen ställer sig bakom att regeringen särskilt ska se över hur tillgången till eftergymnasial utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning kan förbättras och tillkännager detta för regeringen.

Regeringen beslutade den 16 februari 2017 kommittédirektiv om en väl anpassad vuxenutbildning (dir. 2017:21). Utredningen antog namnet Komvuxutredningen (U 2017:01). Den 13 december 2017 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till utredningen (dir. 2017:125). Direktiven innebär bl.a. att utredaren fick i uppdrag att se över hur tillgången till eftergymnasial utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning kan förbättras. Regeringen bedömde i skr. 2017/18:75 att tillkännagivandet därmed var slutbehandlat.

Riksdagen anser emellertid att resultatet av utredningen behöver avvaktas och menar att tilläggsdirektivet till den pågående utredningen inte är en tillräcklig åtgärd för att tillkännagivandet ska anses slutbehandlat (bet. 2017/18:KU21, rskr. 2017/18:326). Punkten står därför åter som öppen.

Komvuxutredningen redovisade den 3 september 2018 sitt uppdrag i betänkandet En andra och en annan chans – ett komvux i tiden (SOU 2018:71). Betänkandet har remitterats.

6 Yrkeshögskolan

6.1 Omfattning

Området omfattar yrkeshögskolans utbildningar samt utbildningar som bedrivs med stöd av förordningen (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar. Här ingår också utbildningar som fortfarande bedrivs med stöd av den numera upphävda förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar.

Resultatinformation om utbildningar inom folkbildningen, t.ex. yrkesutbildning, utbildning till tolk för döva, dövblinda och hörselskadade samt kontakttolkutbildning och andra utbildningar som ges av folkhögskolor samt utbildningar i regi av studieförbunden, redovisas under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

6.2 Mål för området

Målen för yrkeshögskolan finns i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan och förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Bestämmelserna om yrkeshögskolan syftar till att säkerställa att eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd, att statens stöd för eftergymnasiala yrkesutbildningar fördelas effektivt och att eftergymnasiala yrkesutbildningar håller hög kvalitet. När det gäller smala yrkesområden syftar bestämmelserna till att tillgodose behov av eftergymnasiala yrkesutbildningar som avses leda till förvärsarbete för de studerande, eller till en ny nivå inom deras yrke. Utbildningarna ska

vidare bidra till att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval.

6.3 Resultatredovisning

6.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som används för att redovisa resultaten inom området är följande:

- Andelen examinerade kvinnor och män i yrkeshögskolan som har ett arbete året efter avslutad utbildning.
- Andelen examinerade kvinnor och män i yrkeshögskolan som har ett arbete inom utbildningsområdet året efter avslutad utbildning.

Det övergripande syftet med yrkeshögskolan är att svara mot arbetsmarknadens behov av kvalificerad arbetskraft med eftergymnasial yrkesutbildning.

6.3.2 Resultat

Yrkeshögskolan

Något färre ansökningar om att starta yrkeshögskoleutbildning, men antalet platser ökar

Yrkeshögskoleutbildningar finns i samtliga län, och liksom tidigare år var merparten (62 procent) av de pågående utbildningarna 2017 förlagda till storstadslänen. Liksom under 2016 fanns flest antal utbildningar inom området Teknik och tillverkning följt av Ekonomi, administration och försäljning. Tillsammans stod dessa områden för 39 procent av samtliga

utbildningsstarter. På de 768 omgångar som startade under 2017 fanns det 21 600 platser. På de 1 965 omgångar som pågick under hela eller del av 2017 fanns det 55 100 platser.

Totalt inkom 1 208 ansökningar till Myndigheten för yrkeshögskolan om att få bedriva utbildning inom yrkeshögskolan. Av samtliga utbildningar som ansökningarna avsåg beviljade myndigheten statligt stöd för 351 utbildningar. Alla dessa utom en avsåg två utbildningsomgångar. Därefter utlyste Myndigheten för yrkeshögskolan en ansökningsomgång, där de som beviljats stöd kunde ansöka om ytterligare utbildningsomgångar. Resultatet blev att 31 utbildningar sammanlagt beviljades tre utbildningsomgångar, fyra stycken fick fyra utbildningsomgångar och sex stycken fick medel för totalt fem utbildningsomgångar. Jämfört med ansökningsomgången 2016 minskade antalet ansökningar med 98 stycken eller 8 procent.

Totalt 52 400 personer sökte till yrkeshögskolans utbildningar 2017 och av dessa var drygt tre av fyra behöriga till minst en utbildning (40 100 behöriga sökande). Av de behöriga sökande var 59 procent kvinnor och 41 procent män. Åtta av tio behöriga sökande var födda i Sverige.

I snitt fanns totalt 2,4 sökande per plats inom yrkeshögskolan och antalet behöriga sökande per plats var 1,9, vilket är detsamma som 2016. Störst antal behöriga sökande per plats, 3,9, fanns inom utbildningsområdet Transporttjänster.

Antalet antagna ökar

Totalt antogs 20 300 studerande till yrkeshögskolan 2017 och påbörjade sina studier, varav 11 100 kvinnor och 9 300 män. Detta innebär en ökning med 951 studerande eller 5 procent jämfört med 2016.

Andelen utrikes födda av de antagna som påbörjade sina studier 2017 var 19 procent, vilket är en marginell ökning jämfört med 2016. Andelen utrikes födda män (20 procent) var något större än andelen utrikes födda kvinnor (16 procent).

Av de antagna 2016 hade drygt hälften gått ett yrkesprogram eller motsvarande i gymnasieskolan och 38 procent hade gått ett högskoleförberedande program (uppgifter om utbildningsbakgrund 2017 finns ännu inte

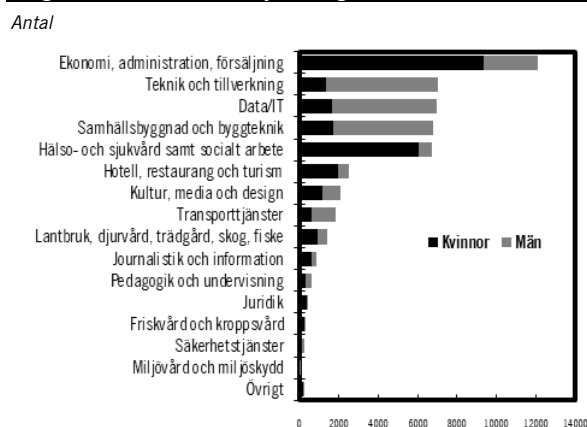
tillgängliga). Andelen antagna med minst en treårig eftergymnasial utbildning var totalt 13 procent. För inrikes födda var motsvarande andel 10 procent och för utrikes födda 28 procent.

Ojämn könsfördelning inom de största utbildningsområdena

Totalt studerade 50 300 personer inom yrkeshögskolan 2017, vilket är en ökning med 2 500 studerande jämfört med 2016.

Totalt sett var könsfördelningen jämn 2017, med 54 procent kvinnor och 46 procent män, vilket är samma fördelning som föregående år. Inom de sex största utbildningsområdena var dock könsfördelningen ojämn. Andelen kvinnor var störst inom Hälso- och sjukvård samt socialt arbete och Ekonomi, administration och försäljning, medan andelen män var störst på utbildningar inom områdena Samhällsbyggnad och byggt teknik, Data/it samt Teknik och tillverkning.

Diagram 6.1 Studerande i yrkeshögskolan 2017

Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan.

Av de antagna tar 74 procent examen

Under 2016 avslutade totalt 12 800 studerande sin yrkeshögskoleutbildning med en examen, varav 7 200 kvinnor och 5 600 män. Eftersläpning i statistiken gör att exakta uppgifter än så länge bara finns för 2016. Enligt Myndigheten för yrkeshögskolan förväntas dock ca 13 100 personer bli examinerade 2017, varav 7 400 kvinnor och 5 700 män. Hur många som examineras ett visst år påverkas framför allt av tidigare beslut om utbildningsplatser.

Från 2007 till 2016 har antalet examinerade ökat med 63 procent. Ökningen har berott både på ett ökat antal som bedrivit studier och en ökad examensgrad, dvs. bättre prestationer av de

studerande. Både för kvinnor och män har antalet examinerade ökat under perioden. Examensgraden, dvs. andelen antagna studerande som tar examen, har ökat med omkring en procentenhet per år sedan 2011, från 69 procent 2011 till 73 procent 2016. För kvinnor var examensgraden 79 procent och för män 67 procent 2016.

Examensgraden 2016 var 75 procent för inrikes födda och 62 procent för utrikes födda. För utrikes födda kvinnor var den 70 procent, vilket innebar en ökning med en procentenhet jämfört med året innan. För utrikes födda män var examensgraden 53 procent, en minskning med fyra procentenheter jämfört med året innan.

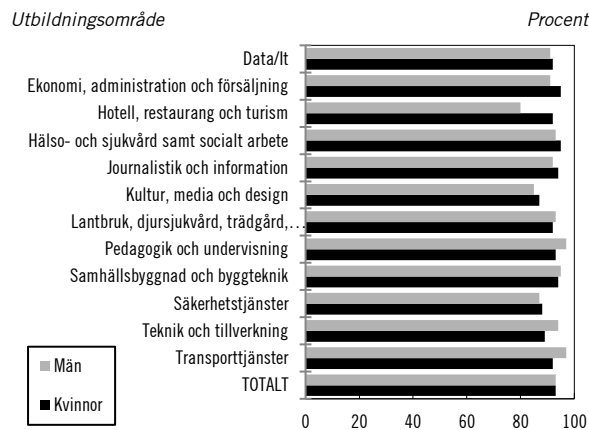
De två utbildningsområden som hade högst examensgrad var Transporttjänster (85 procent) och Kultur, media och design (84 procent). Det område som sedan 2007 haft lägst examensgrad är Data/it (58 procent 2016).

Indikator: Andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete året efter avslutad utbildning

Myndigheten för yrkeshögskolans årliga enkätundersökning bland studerande som examinerats från en yrkeshögskoleutbildning visar att av de som examinerades 2016 hade 93 procent arbete som sin huvudsakliga sysselsättning året efter avslutad yrkeshögskoleutbildning. Detta är en ökning med två procentenheter jämfört med föregående år och den hittills högsta nivån. Av de examinerade var 4 procent arbetssökande eller deltog i arbetsmarknadspolitiska program, medan 2 procent studerade. Kvinnors och mäns sysselsättning året efter avslutad utbildning var lika hög.

Av de examinerade som var utrikes födda angav 89 procent att de hade ett arbete, vilket är en ökning med nio procentenheter jämfört med 2012 och tre procentenheter jämfört med de som examinerades 2015.

Diagram 6.2 Andel examinerade från yrkeshögskolan 2016 som hade ett arbete året efter avslutad utbildning

Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan.

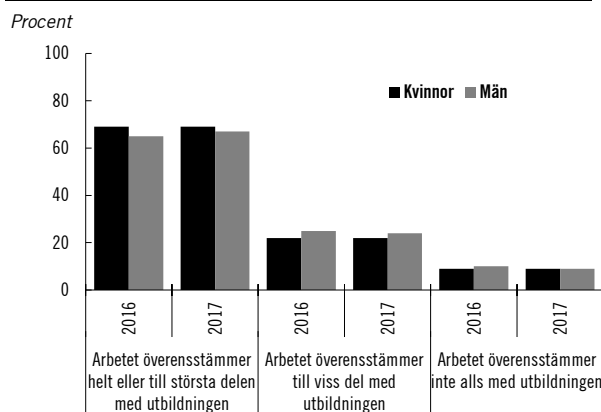
Drygt hälften, 52 procent, av de examinerade som hade arbete hade genomfört någon kurs i lärande i arbete (LIA) hos sin nuvarande arbetsgivare. Resultatet är i nivå med året innan.

Av de som examinerades 2016 hade 72 procent ett arbete innan de påbörjade utbildningen, vilket är den högsta siffran sedan starten 2008. Kvinnorna hade i högre grad än männen ett arbete innan utbildningen påbörjades, 75 respektive 68 procent. Av de utrikes födda hade 63 procent ett arbete innan de påbörjade utbildningen. I den yngsta åldersgruppen (24 år och yngre) var skillnaden i andel i arbete före utbildningen och andel i arbete efter utbildningen som störst. I denna grupp hade 47 procent ett arbete innan de påbörjade utbildningen och 90 procent hade arbete ett år efter examen.

Indikator: Andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete inom utbildningsområdet året efter avslutad utbildning

Av de examinerade inom yrkeshögskolan 2016 som året därefter hade ett arbete angav 68 procent av de som besvarade den ovan nämnda enkäten att de hade ett arbete som helt eller till största delen överensstämmer med utbildningen. Det finns ingen skillnad mellan män och kvinnor när det gäller andelen som uppgett att de har ett arbete som överensstämmer helt eller till största delen med utbildningen. Inte heller mellan de olika åldersgrupperna eller mellan inrikes födda och utrikes födda finns det några skillnader.

Diagram 6.3 Andel examinerade från yrkeshögskolan som året efter avslutad utbildning (2016 och 2017) angett hur arbetet överensstämde med utbildningen

Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan.

Endast 9 procent angav att arbetet inte stämmer överens med utbildningen. Den är den lägsta andelen sedan mätningarna påbörjades 2011.

Andelen tillsynsbeslut med kritik har ökat

Myndigheten för yrkeshögskolan genomför tillsyn i fyra olika former: inledande tillsyn, regelbunden tillsyn, anmälningsärenden och tillsyn på förekommen anledning. Under 2017 beslutade myndigheten i sammanlagt 203 tillsynsärenden gällande yrkeshögskoleutbildningar, vilket innebär att 15 procent av de yrkeshögskoleutbildningar som pågick under året granskades. Av granskningarna resulterade 143 i kritik, dvs. 70 procent av de granskade utbildningarna fick kritik på någon punkt. I den inledande tillsynen (95 beslut varav 70 med kritik) var det kursplanerna, ledningsgruppens uppdrag och undervisningen som gav flest kritikpunkter. I den regelbundna tillsynen (16 beslut varav 16 med kritik) riktades kritiken oftast mot bristande beskrivningar av utbildningens innehåll och av principerna för betygssättning i kursplanerna. Kritik riktades även mot bristande återkoppling kring studerandes prestationer och bristande studiedokumentation.

Närmare 70 procent av de kvalitetsgranskade utbildningarna bedöms hålla god eller mycket god kvalitet

Under 2017 har 88 yrkeshögskoleutbildningar varit föremål för kvalitetsgranskning. Det utgör sju procent av det totala antalet yrkeshögskoleutbildningar som har pågått under året. Från och med 2016 granskas hela

utbildningen och varje enskild granskning omfattar fyra granskningsområden: ledningsgruppens arbete, processen för lärande, lärande i arbete (LIA) och det systematiska kvalitetsarbetet.

Under 2017 har myndigheten för första gången graderat de granskade utbildningarna i fyra grupper: 18 procent av de granskade utbildningarna bedömdes hålla mycket hög kvalitet, 50 procent höll hög kvalitet, 24 procent nådde inte tillräckligt hög kvalitet och 8 procent bedömdes ha bristande kvalitet. Kännetecknande för de utbildningar som bedöms hålla mycket hög kvalitet är att de har en stabil organisation och stöd i den aktuella branschen och regionen. Vidare bidrar de till kompetensförsörjning inom branschen och de har en engagerad ledningsgrupp, ett strukturerat kvalitetsarbete, hög examensgrad och hög andel studerande som ett halvår efter avslutad utbildning har ett arbete som stämmer överens med utbildningen.

Kostnader

Myndigheten för yrkeshögskolan utbetalade totalt 1 812 miljoner kronor 2017 i statlig finansiering för utbildningar inom yrkeshögskolan. Därutöver betalade myndigheten ut 13,7 miljoner kronor för pedagogiska hjälpmedel till studerande med funktionsnedsättning.

Totalt lämnades ersättning för 28 400 årsplatser, vilket är en ökning med drygt 100 årsplatser jämfört med 2016. En årsplats omfattar 40 studieveckor på heltid. Genomsnittskostnaden för en utbildningsplats i yrkeshögskolan 2017 var 63 800 kronor, vilket är samma belopp som 2016. Genomsnittskostnaden avser utbetalda statliga medel i förhållande till antalet utbetalda årsplatser.

Uppdragsutbildning inom yrkeshögskolan, enstaka kurser och behörighetsgivande förutbildning

Uppdragsutbildning kan genomföras inom yrkeshögskolan enligt lagen om yrkeshögskolan och förordningen (2009:131) om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning. Uppdragsutbildningen kan bl.a. fungera som personalutbildning eller ingå i rehabiliteringen av en enskild och ska baseras på en yrkeshögskoleutbildning.

Under 2017 påbörjade 252 personer, 154 män och 98 kvinnor, uppdragsutbildning inom yrkeshögskolan. Det var främst inom området

Hälso- och sjukvård samt socialt arbete som uppdragsutbildning genomfördes.

Under 2017 var det 39 antagna som bedrev studier på enstaka kurser. Det var 34 unika personer varav 18 kvinnor och 16 män.

Av de 60 personer (16 kvinnor och 44 män) som genomgick en behörighetsgivande förutbildning uppnådde nästan alla behörighet till en yrkeshögskoleutbildning.

Kompletterande utbildningar

Förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphävdes 2013 men gäller fortfarande för de utbildningar som beviljats stöd enligt förordningen, dock endast för den tid som beslutet om stöd gäller.

Under 2017 avslutades 17 utbildningar och de sista två utbildningarna avslutades under första halvåret 2018. Från och med 2016 har Myndigheten för yrkeshögskolan inte längre i uppdrag att redovisa statistik över studerande i kompletterande utbildningar.

Konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar

Den upphävda förordningen (2013:871) om statligt stöd till kompletterande utbildningar har ersatts av förordningen om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar. De första utbildningarna startade hösten 2015.

Högskoleförberedande utbildningar inom det konstnärliga området är vanligast

Under 2017 bedrevs totalt 119 utbildningar enligt det nya regelverket, varav närmare två tredjedelar var av högskoleförberedande karaktär. Flest utbildningar genomfördes inom kategorin Bild- och formkonstnärlig utbildning följd av Konsthantverk och musik. Utbildningarna anordnades i tolv län av totalt 43 olika organisationer. Drygt hälften av utbildningarna fanns i Stockholms län, följt av Västra Götalands län (20 procent). Av de utbildningar som bedrevs under hösten 2017 berättigade drygt 60 procent till statsbidrag och de studerande till studiestöd samt 30 procent endast till studiestöd.

Totalt fanns 2 940 beslutade årsplatser till utbildningarna under 2017. Antalet platser som

berättigar de studerande till studiestöd var drygt 2 800 och motsvarar 97 procent av alla platser.

Tre av fyra antagna är kvinnor

Antalet antagna till utbildningar med start 2017 var totalt 3 000. Flest antal antagna fanns på högskoleförberedande utbildningar och utbildningar inom kulturarvsområdet med omkring 1 300 antagna vardera. Det stora antalet antagna på utbildningar inom kulturarvsområdet förklaras av att det främst rör sig om korta utbildningar med många utbildningsomgångar och starter under samma kalenderår. Kvinnor utgjorde 75 procent och män 25 procent av de antagna.

Totalt studerade 5 600 personer på utbildningar som pågick under 2017, vilket var 500 fler än året innan.

Drygt åtta av tio studerande slutför utbildningen

Under 2017 slutförde 2 400 studerande en konst- och kulturutbildning. Av dessa var 76 procent kvinnor och 24 procent män.

Andelen antagna som slutfört en utbildning inom samtliga utbildningsformer uppgick 2017 till 83 procent (85 procent av kvinnorna och 77 procent av männen slutförde sin utbildning). Det var tio procentenheter lägre än året innan, vilket huvudsakligen förklaras av en lägre slutförandegrad för de tvååriga utbildningarna, som slutfördes för första gången 2017 (54 procent slutförde dessa utbildningar). Slutförandegraden för utbildningar inom kulturarvsområdet är 95 procent, för yrkesinriktade utbildningar inom det konstnärliga och kulturella området är den 91 procent och för högskoleförberedande utbildningar inom det konstnärliga området är den 71 procent.

Kostnader

Statsbidrag för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar uppgick 2017 till närmare 128 miljoner kronor för 1 657 årsplatser. Dessutom tillkommer kostnader för studiestöd.

Det sammantagna statliga stödet i form av statsbidrag för de ännu pågående kompletterande utbildningarna och utbildningarna enligt det nya regelverket uppgick 2017 till 3,8 miljoner kronor. För 2017 fanns 492 beslutade årsplatser varav 302 med statsbidrag.

6.3.3 Övriga insatser

Jämställdhetsintegrering

Myndigheten för yrkeshögskolan har tagit fram en handlingsplan för sitt arbete med jämställdhetsintegrering i enlighet med regeringens uppdrag (U2015/03560/SAM (delvis), U2016/00116/GV). Under 2017 har en aktivitet slutförts och handlingsplanens resterande aktiviteter har genomförts eller påbörjats. Arbetet har inneburit följande insatser: en normkritisk granskning av texter i extern och intern kommunikation, framtagande av stödmaterial till utbildningsanordnare för jämställd kommunikation, information för utbildningsanordnare, granskning av tillsynsbeslut och granskning av anmälningsärenden.

Samarbete kring validering

Många myndigheter, utbildningsanordnare och andra aktörer har olika typer av ansvar för validering. Under 2017 har Myndigheten för yrkeshögskolan samarbetat med andra myndigheter för att utforma gemensamma riktlinjer för kommunikation inom valideringsområdet. Myndigheten har också tagit initiativ till en arbetsgrupp och en styrgrupp med representanter från Valideringsdelegationen, Universitets- och högskolerådet, Statens skolverk, Svenska ESF-rådet, Tillväxtverket och Arbetsförmedlingen i syfte att säkerställa en struktur för långsiktigt samarbete mellan myndigheterna.

Nationell referensram för kvalifikationer för livslångt lärande

Från och med den 1 mars 2016 kan utfärdare av kvalifikationer ansöka hos Myndigheten för yrkeshögskolan om att nivåplacera sina kvalifikationer i den nationella referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (SeQF). Under 2017 har totalt elva ansökningar om nivåplacering i SeQF handlagts av myndigheten. Tre kvalifikationer har nivåplacerats i referensramen. För att göra arbetet med referensramen mer känt har myndigheten under 2017 genomfört aktiviteter riktade mot företrädare för organisationer utanför det offentliga utbildningssystemet, bl.a. genom att utveckla ett ambassadörsnätverk.

7 Universitet och högskolor

7.1 Omfattning

Verksamhetsområdet universitet och högskolor omfattar utbildning och forskning vid statliga universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) samt utbildning och forskning vid enskilda utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda examina. Uppgifterna som presenteras i avsnittet avser dessa om inte något annat anges.

Inom området finns anslag för universitet och högskolor, enskilda utbildningsanordnare, ersättning för klinisk utbildning och forskning samt anslag för Universitetskanslersämbetet och Universitets- och högskolerådet. Totalt kostade verksamheten vid statliga universitet och högskolor samt hos enskilda utbildningsanordnare, med mer än 75 000 anställda och över 400 000 studenter, 70,6 miljarder kronor 2017, vilket motsvarade 1,53 procent av bruttonationalprodukten (BNP).

Verksamhet vid Sveriges lantbruksuniversitet redovisas under utgiftsområde 23 men för att ge en fullständig bild av högskoleutbildning och forskning redovisas i vissa fall uppgifter om Sveriges lantbruksuniversitet även under utgiftsområde 16.

Det finns för närvarande 15 statliga universitet och 16 statliga högskolor med ca 71 000 anställda. Därutöver finns det enskilda utbildningsanordnare med knappt 4 500 anställda, av vilka sex stycken har tillstånd att utfärda examina på forskarnivå, nämligen Chalmers tekniska högskola AB, Handelshögskolan i Stockholm, Stiftelsen Högskolan i Jönköping genom högskolebolagen, Ersta Sköndal Bräcke högskola, Sophiahemmet

högskola och Enskilda Högskolan Stockholm AB. Ett antal enskilda utbildningsanordnare har tillstånd att utfärda vissa examina på grundnivå och avancerad nivå, medan fyra stycken har tillstånd att enbart utfärda psykoterapeutexamen. Med universitet och högskolor avses nedan både statliga universitet och högskolor och enskilda utbildningsanordnare om inte något annat anges.

7.2 Mål för området

Målet för verksamhetsområdet är att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivs effektivt.

7.3 Resultatredovisning

7.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande indikatorer används för att redovisa resultat inom området:

- resultat av Universitetskanslersämbetets kvalitetsutvärderingar,
- Universitetskanslersämbetets beslut om tillstånd att utfärda examina,
- andel disputerade lärare vid universitet och högskolor,
- prestationsgrad i utbildning på grundnivå och avancerad nivå,

- genomströmning i utbildning på forskarnivå,
- vetenskaplig produktion, och
- förmåga att attrahera externa medel för forskning.

I övrigt redovisas i avsnittet ett urval av andra bedömningsgrunder för att beskriva universitets och högskolors utveckling. All individbaserad statistik redovisas uppdelat på kön, om dessa uppgifter är tillgängliga.

7.3.2 Resultat

Indikator: Resultat av Universitetskanslers-ämbetets kvalitetsutvärderingar

Universitetskanslersämbetet gavs under våren 2016 i uppdrag att vidareutveckla och införa ett nytt nationellt kvalitetssäkringssystem för högskoleutbildning (U2016/01349/UH). I juli 2017 gjordes en ändring i myndighetens instruktion som innebär att det nationella kvalitetssäkringssystemet för högskoleutbildning även ska omfatta kvalitetssäkring av forskningsverksamheten. I juli 2017 lämnades också ett uppdrag till Universitetskanslersämbetet att utveckla kvalitetssäkringssystemet så att det omfattar även forskningsverksamheten (U2017/03010/UH).

Under 2017 genomförde myndigheten en pilotstudie med fyra lärosäten i syfte att pröva UKÄ:s metod för granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete i det nya nationella kvalitetssäkringssystemet. Myndigheten gjorde också en pilotstudie i syfte att pröva metoden för utbildningsutvärderingar på grundnivå och avancerad nivå. Föremål för pilotstudien var ett urval förskolläraryr- och grundläraryrutbildningar på åtta lärosäten. Myndigheten påbörjade under 2017 en utvärdering av 96 utbildningar på forskarnivå, varav tolv utbildningar inom fyra områden avslutades samma år. Elva av utbildningarna fick omdömet hög kvalitet och en fick omdömet ifrågasatt kvalitet.

På uppdrag av regeringen har Universitetskanslersämbetet genomfört en tematisk utvärdering av lärosätenas arbete med hållbar utveckling i utbildningen. Tolv lärosäten fick det samlade omdömet Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling. De övriga 35 lärosätena fick omdömet Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling är i

behov av utveckling. En uppföljningskonferens anordnades våren 2018. Regeringen har följt upp utfallet av Universitetskanslersämbetets utvärdering med respektive lärosäte under myndighetsdialogerna våren 2018.

Indikator: Universitetskanslersämbetets beslut om tillstånd att utfärda examina

Tabell 7.1 Prövning av tillstånd att utfärda examina 2017

Examen	Antal	Varav		Förlängd prövnings- tid
		Beviljanden	Avslag	
Generella examina på forskarnivå	12	10	2	
Generella examina på avancerad nivå	5	5		
Generella examina på grundnivå				
Konstnärliga examina på forskarnivå	2		1	1
Konstnärliga examina på avancerad nivå	1	1		
Civilingenjörsexamen	1	1		
Juristexamen	1	1		
Specialistsjuksköterskeexamen	3	3		
Specialpedagogexamen	1		1	
Ämneslärarexamen	7	1	2	4
Totalt	34	23	6	5

Källa: Universitetskanslersämbetet.

Indikator: Andel disputerade lärare vid universitet och högskolor

Andelen disputerade lärare inom kategorin forskande och undervisande personal uppgick 2017 till 58,7 procent, vilket är en ökning om 3,4 procentenheter jämfört med andelen för tio år sedan. Andelen män som är disputerade har minskat, från 61,7 procent 2007 till 61,1 procent 2017. Under samma period har andelen kvinnor som är disputerade ökat från 46,2 procent till 55,8 procent.

Indikator: Prestationsgrad i utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Prestationsgrad är ett mått som beräknas som kvoten mellan avklarade poäng, omräknat till helårsprestationer, och antalet studenter som varit registrerade under det aktuella läsåret, omräknat i helårsstudenter. Prestationsgraden beräknas så att varje students avklarade poäng kan kopplas till studentens (individens) registrerade poäng. I måttet ingår de poäng som

de aktuella studenterna har tagit under registreringsterminen och de tre därpå följande terminerna.

Tabell 7.2 Prestationsgrad läsåren

Procent					
Ämnesområde	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16
<i>Humaniora (inkl. teologi)</i>	70	71	71	71	71
Kvinnor	72	73	73	73	73
Män	68	68	68	68	68
<i>Samhällsvetenskap (inkl. juridik)</i>	81	82	83	84	84
Kvinnor	84	85	86	86	87
Män	77	78	79	79	80
<i>Vård och omsorg</i>	91	90	93	93	93
Kvinnor	92	90	93	93	93
Män	88	88	90	90	89
<i>Naturvetenskap</i>	76	76	75	76	76
Kvinnor	79	80	80	80	80
Män	72	72	71	72	72
<i>Teknik</i>	83	83	84	84	84
Kvinnor	84	85	87	87	87
Män	82	82	83	83	83
<i>Medicin och odontologi</i>	91	91	92	92	92
Kvinnor	91	91	92	93	92
Män	91	91	92	92	91
<i>Konstnärligt område</i>	88	89	89	89	89
Kvinnor	88	89	89	90	89
Män	88	89	89	88	88
<i>Övrigt område</i>	82	83	83	84	84
Kvinnor	83	84	84	85	85
Män	80	82	83	82	82

Den senaste samlade uppföljningen av prestationsgrad gäller läsåret 2014/15. Prestationsgraden var detta läsår 83 procent för samtliga helårsstudenter, vilket var 1 procentenhet högre än föregående år. Det innebär en ökning under de senaste fem läsåren t.o.m. 2014/15. Kvinnor uppvisar generellt en högre prestationsgrad än män, 85 procent mot männens 79 procent läsåret 2014/15. Prestationsgraden skiljer sig mellan olika studieformer. Prestationsgraden för program som leder till en yrkesexamen var 90 procent läsåret 2014/15. De lägsta prestationsgraderna uppvisar fristående kurser som studeras på distans, där genomsnittet var 53 procent för samtliga studenter.

Indikator: Genomströmning i utbildning på forskarnivå

Doktorsexamen och licentiatexamen omfattar 240 respektive 120 högskolepoäng, dvs. en studietid på fyra respektive två år. De som under

2017 avlade en doktorsexamen hade en genomsnittlig nettostudietid på drygt fyra år (8,4 terminer). För doktorander som avlade licentiatexamen under samma period uppgick den genomsnittliga nettostudietiden till drygt två och ett halvt år (5,5 terminer). Utfallet för båda kategorierna överensstämmer därmed nästan med den nominella studietiden. Bland de som avlade doktorsexamen var nettostudietiden totalt sett något längre för kvinnor. Mellan olika forskningsämnesområden finns skillnader. I fråga om olika områden uppvisar kvinnor respektive män längre nettostudietid. Detta mönster upprepas inom nettostudietiden mot licentiatexamen.

Under 2017 var bruttostudietiden, dvs. den totala tiden i utbildningen utan hänsyn tagen till aktivitetsgrad, i genomsnitt fem och ett halvt år (elva terminer) för doktorsexamen och tre och ett halvt år (sju terminer) för licentiatexamen. Kvinnor hade totalt sett en genomsnittlig bruttostudietid för doktorsexamen på sex år (tolv terminer) och för licentiatexamen på fyra år (åtta terminer). Detta var något längre än männens genomsnittliga bruttostudietid som för doktorsexamen respektive licentiatexamen uppgick till fem och ett halvt år (elva terminer) respektive tre och ett halvt år (sju terminer).

Av de doktorandnybörjare som påbörjade sina studier 2012 hade 45 procent (40 procent av kvinnorna och 49 procent av männen) avlagt doktorsexamina inom fem år, alltså 2017. Det är en ökning med 2 procentenheter jämfört med de doktorandnybörjare som påbörjade sina studier 2000. Av dem hade 43 procent (38 procent av kvinnorna och 47 procent av männen) avlagt doktorsexamen inom fem år. Totalt hade 72 procent (71 procent av kvinnorna och 74 procent av männen) av de som påbörjade forskarutbildning 2005 avlagt doktorsexamen inom åtta år. Även det är en ökning jämfört med de som hade påbörjat sina studier 2000. Av dem hade totalt 69 procent (68 procent av kvinnorna och 70 procent av männen) avlagt doktorsexamen inom åtta år.

Indikator: Vetenskaplig produktion

För uppgifter i fråga om vetenskaplig produktion, se avsnitt 8.3.2 Svensk forskning i internationell jämförelse.

Indikator: Förmåga att attrahera externa medel för forskning

Lärosätenas intäkter för forskning från nationella och internationella forskningsfinansiärer uppgick 2017 till 19,5 miljarder kronor och intäkterna från uppdragsforskning och övriga avgifter uppgick till 3,5 miljarder kronor. Jämfört med föregående år var detta en ökning med 0,5 miljarder kronor från nationella och internationella forskningsfinansiärer samt en intäktsminskning med 0,2 miljarder kronor från uppdragsforskning och avgifter räknat i 2017 års priser. Under perioden 2007–2017 har lärosätenas forskningsintäkter ökat med 10,4 miljarder kronor i fasta priser. 39 procent av intäktsökningen utgörs av höjda direkta statsanslag medan resterande del består av ökade externa medel. Lärosätenas intäkter från externa finansiärer har relativt sett ökat snabbare än anslagsmedlen vilket innebär att andelen externt finansierad forskning har ökat.

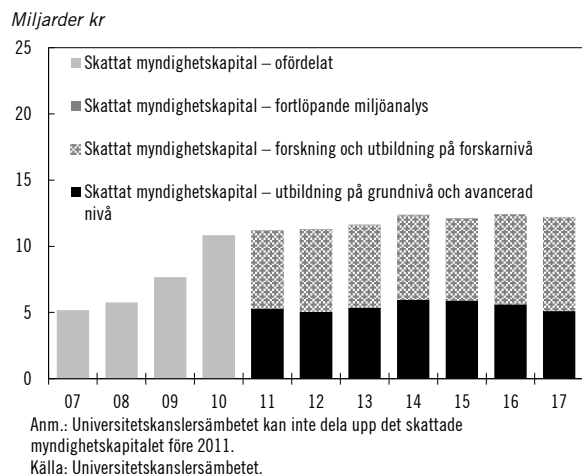
Redovisning av andra bedömningsgrunder för utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Verksamhetens omfattning

Summan av universitets och högskolors takbelopp för utbildning på grundnivå och avancerad nivå uppgick till ca 22,4 miljarder kronor under 2017. Därutöver tilldelades universitet och högskolor cirka 400 miljoner kronor för särskilda åtaganden. Ett särskilt åtagande är en uppgift som statliga universitet och högskolor har särskild finansiering för och som inte avräknas mot takbeloppet. För ytterligare information om hur resurstilldelningssystemet för utbildning på grundnivå och avancerad nivå i högskolan fungerar, se faktarutan Kort beskrivning av verksamhetsområdet. Under 2017 var det totala utfallet marginellt högre än takbeloppet 22,43 miljarder kronor. Under 2017 hade 13 lärosäten en överproduktion, vilket innebär att lärosätet utbildar fler studenter än vad som ryms inom takbeloppet, dvs. vad ett lärosäte ersätts för.

Den 15 mars 2018 överlämnade regeringen en skrivelse till riksdagen (skr. 2017/18:191) med anledning av Riksrevisionens granskningsrapport Varför sparar lärosätena? – En granskning av myndighetskapital vid universitet och högskolor (RiR 2017:28). I skrivelsen anger regeringen att den avser att mer regelbundet än i dag informera

riksdagen om utvecklingen av myndighetskapitalet. Enligt skrivelsen uppstår myndighetskapital till följd av överskott i avgiftsbelagd verksamhet eller i anslagsfinansierad utbildning på grundnivå och avancerad nivå, eller som en effekt av de redovisningsregler som tillämpas för lärosätenas forskningsanslag. Överskott i den avgiftsbelagda verksamheten utgör dock en liten del av det myndighetskapital som finns vid statliga universitet och högskolor, större delen av myndighetskapitalet har uppstått inom den anslagsfinansierade verksamheten. Universitetskanslersämbetet följer årligen myndighetskapitalets utveckling vid de statliga lärosätena genom att redovisa det skattade myndighetskapitalet (summan av lärosätenas balanserade kapitalförändring och årets kapitalförändring), och redovisar förändring av myndighetskapital i sektorn i sin helhet i sin årsrapport. Vid utgången av 2017 uppgick de statliga lärosätenas skattade myndighetskapital till 12,2 miljarder kronor, varav den balanserade kapitalförändringen uppgick till 11,9 miljarder kronor. Av myndighetskapitalet återfanns 5,1 miljarder kronor inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå och 7,1 miljarder kronor inom forskning och utbildning på forskarnivå. Det skattade myndighetskapitalet minskade något i relation till lärosätenas kostnader från föregående år, från 18,9 procent till 18,8 procent. Myndighetskapitalet minskade inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå, men ökade inom forskning och utbildning på forskarnivå. Sammantaget är bilden relativt oförändrad från föregående år. I skrivelsen menade regeringen att en stor del av myndighetskapitalet utgörs av överskott som har ackumulerats under ett fåtal år och som universitet och högskolor arbetar med att omsätta till forskning och utbildning av hög kvalitet. I skrivelsen var regeringens bedömning att en delförklaring till överskottets snabba tillväxt var effekten av tidigare satsningar på tillfälliga utbildningsplatser. I skrivelsen gör regeringen vidare bedömningen att satsningar som berör universitet och högskolor behöver vara långsiktiga samt möjliggöra för lärosätena att planera för utökad verksamhet för att få bättre effekt.

Diagram 7.1 Skattat myndighetskapital vid statliga universitet och högskolor olika år (2017 års priser)

Sökande och antagna

I tabell 7.3 redovisas sökande, inklusive obehöriga sökande, och antagna till högskoleutbildning höstterminerna 2008–2017. Det totala antalet sökande till utbildningsprogram och kurser minskade med 1,5 procent 2017 höstterminen jämfört med 2016.

Antalet sökande utan tidigare högskolestudier minskade med 3,5 procent höstterminen 2017 jämfört med föregående höst och uppgick till 125 000 personer, varav 59 procent var kvinnor och 41 procent var män.

Antalet antagna till högskoleutbildning hösten 2017 var nästan oförändrat jämfört med föregående år. Kön fördelningen bland de sökande och antagna har varit i stort sett oförändrad under de senaste åren.

Studenter i högskolan

Antalet högskolenyborjare, dvs. studenter som för första gången registreras vid högskoleutbildning i Sverige, var oförändrat från

tidigare läsåret 2016/17 och uppgick till 85 900, se tabell 7.5. Av högskolenyborjarna var 57 procent kvinnor och 43 procent män.

Antalet inresande studenter som var nyborjare uppgick till omkring 23 550 personer läsåret 2016/17, vilket var 450 fler jämfört med föregående läsår. Läsåret 2016/17 var medianåldern för samtliga högskolenyborjare (inklusive inresande studenter) 22,0 år vilket är en ökning med 0,2 år jämfört med föregående år. Exkluderas de inresande studenterna var medianåldern 21,6 år. För kvinnor var medianåldern 21,8 år och för män 21,4 år. Sett till hela studentgruppen minskade medianåldern för registrerade studenter från 25,9 år till 25,3 år mellan läsåren 2007/08–2016/17.

Totalt fanns det ca 295 000 helårsstudenter kalenderåret 2017. Antalet helårsstudenter ökade marginellt med 0,4 procent jämfört med föregående år. Andelen kvinnor uppgick till 59 procent och andelen män till 41 procent. Fördelningen mellan kvinnor och män har varit i stort sett oförändrad under flera års tid.

Det går samtidigt att se att den långsiktiga trenden med en minskad studentvolym inom högskolans utbildning på grundnivå och avancerad nivå fortsatte under 2017. Antalet anslagsfinansierade studenter har inte ökat. Enligt Universitetskanslersämbetet är en delförklaring till den långsiktigt minskade volymen att den tillfälliga utbyggnad av högskolan som pågick under åren 2013–2015 upphörde. Den studieavgiftsfinansierade verksamheten fortsatte att växa och ökningen av antalet betalande studenter uppväger nu minskningen av antalet anslagsfinansierade studenter.

Tabell 7.3 Sökande och antagna till högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sökande (hösttermin)¹	295 200	359 700	373 400	385 000	403 200	413 000	424 800	410 000	416 500	410 500
Kvinnor %	64	62	62	63	63	62	62	62	62	63
Män %	36	38	38	37	37	38	38	38	38	37
Antagna (hösttermin)	191 500	226 200	235 200	242 500	249 000	241 900	242 900	239 600	236 000	237 900
Kvinnor %	64	62	62	63	62	61	61	61	61	61
Män %	36	38	38	37	38	39	39	39	39	39

¹ Inklusive obehöriga sökande.
Källa: Universitetskanslersämbetet.

Kort beskrivning av verksamhetsområdet

De totala kostnaderna för verksamheten vid statliga universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare uppgick 2017 till 70,6 miljarder kronor, vilket motsvarar 1,53 procent av Sveriges BNP. Verksamheten omfattar utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå samt forskning. De direkta statliga anslagen till lärosätena uppgick under 2017 till 42,7 miljarder kronor. Utöver dessa finansierar staten verksamhet vid universitet och högskolor via olika statliga myndigheter, framför allt genom forskningsråden. Sammantaget är 79 procent av verksamheten vid statliga universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare statligt finansierad. Högskolesektorn är den största statliga verksamheten sett till antalet statligt anställda. År 2017 var antalet anställda 75 480, vilket motsvarar 60 600 årsarbetskrafter, varav 52 procent var kvinnor och 48 procent var män. Antalet årsarbetskrafter beräknas utifrån omfattningen av personers anställning med hänsyn tagen till tjänstledigheter. Av professorerna var 28 procent kvinnor och 72 procent män. I regleringsbrev för respektive lärosäte har regeringen satt mål för könsfördelningen bland nyrekryterade professorer för perioden 2017–2019.

Styrning

Statliga universitet och högskolor är myndigheter och styrs i första hand av högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100). Regeringen styr också statliga universitet och högskolor via årliga regleringsbrev. För enskilda utbildningsanordnare ställs i lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina motsvarande krav på utbildningen som gäller för statliga universitet och högskolor enligt 1 kap. högskolelagen. Relationerna med de enskilda utbildningsanordnarna regleras utöver examens-tillståndslagen genom avtal med vissa av utbildningsanordnarna och villkor för medel i regleringsbrev. Inom dessa ramar har samtliga lärosäten stor frihet att bestämma över sin verksamhet.

Rätten att utfärda examina följer antingen av författning eller av särskilda beslut av regeringen eller Universitetskanslersämbetet.

Lärosätena återrapporterar utfallet av sin verksamhet till regeringen i första hand i sina

årsredovisningar. Merparten av återrapporteringen inom verksamhetsområdet ansvarar dock Universitetskanslersämbetet för. Myndigheten publicerar varje år en årsrapport som syftar till att ge en samlad bild av utvecklingen inom högskoleområdet. För en fördjupad beskrivning av verksamheten under 2017 hänvisas till denna och till myndighetens övriga statistik.

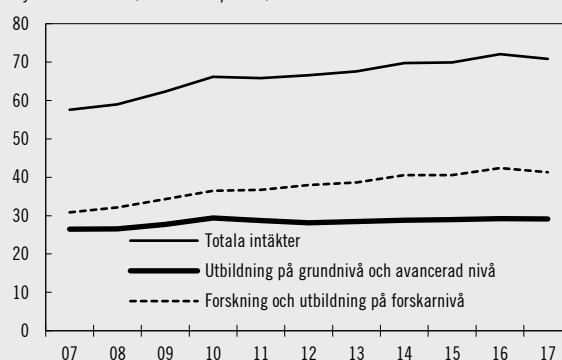
Ekonomi

Statliga universitet och högskolor tilldelas huvuddelen av sina resurser via ett anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå och ett anslag för forskning och utbildning på forskarnivå. Lärosätet beslutar i hög grad självt om sitt utbildningsutbud. För utbildning på grundnivå och avancerad nivå tilldelas respektive lärosäte varje år ett s.k. takbelopp som är den ersättning lärosätet kan få för att utbilda studenter. Ersättningen beräknas dels utifrån antalet registrerade studenter, dels utifrån det antal högskolepoäng som studenterna presterar under ett år. Ersättningen beror också på vilket utbildningsområde som helårsstudenterna och helårsprestationerna hänförs till. Olika utbildningsområden genererar olika ersättningsbelopp och respektive kurs klassificeras av lärosätet till ett utbildningsområde beroende på kursens ämnesinnehåll.

När det gäller forskning får universitet och högskolor, utöver det anslag som varje lärosäte tilldelas för forskning och utbildning på forskarnivå, en stor andel av sina forskningsmedel i form av bidrag från statliga forskningsfinansiärer. Dessa medel fördelas i konkurrens. Vidare tillkommer medel från icke-statliga forskningsfinansiärer. Offentliga medel utgjorde merparten, ca 76 procent, av lärosätenas intäkter för forskning 2017.

Diagram 7.2 Lärosätenas intäkter

Miljarder kronor (2017 års priser)

Källa: Universitetskanslersämbetet.

Tabell 7.4 Antal helårsstudenter samt resurser för utbildning och forskning vid universitet och högskolor 2017

Universitet/högskola	Antal helårsstudenter (andelen kvinnor inom parentes)	Takbelopp i mnkr	Utfall i mnkr (utfall i procent inom parentes)	Överproduktion (+) eller anslags-sparande (-) i mnkr	Akkumulerad överproduktion (+) eller anslagssparande (-) i mnkr (andelen ackumulerad överproduktion eller anslagssparande inom parentes)	Indrag av överproduktion eller anslagssparande som överstiger 10% av takbelopp i mnkr	Anslag för forskning och utbildning på forskarnivå i mnkr
Uppsala universitet	24 125 (58%)	1 684	1 641 (97%)	-43	+108 (+6%)	-	2 067
Lunds universitet	26 460 (55%)	1 982	2 009 (101%)	+26	+230 (+10%)	-32	2 120
Göteborgs universitet	25 558 (66%)	2 040	2 007 (98%)	-33	+6 (0%)	-	1 505
Stockholms universitet	27 253 (63%)	1 670	1 628 (97%)	-42	+22 (+1%)	-	1 581
Umeå universitet	16 473 (61%)	1 337	1 337 (100%)	0	+126 (+9%)	-	1 082
Linköpings universitet	17 559 (54%)	1 484	1 461 (98%)	-23	+4 (0%)	-	854
Karolinska institutet	6 202 (72%)	696	685 (98%)	-11	-4 (-1%)	-	1 506
Kungl. Tekniska högskolan	12 858 (34%)	1 082	1 126 (104%)	+44	+108 (+10%)	-30	1 500
Luleå tekniska universitet	7 501 (48%)	644	651 (101%)	+7	+52 (+8%)	-	369
Karlstads universitet	8 298 (63%)	634	640 (101%)	+6	+63 (+10%)	-5	227
Linnéuniversitetet	13 923 (62%)	1 029	1 018 (99%)	-11	+51 (+5%)	-	323
Örebro universitet	9 281 (61%)	767	784 (102%)	+17	+15 (+2%)	-	254
Mittuniversitetet	6 683 (64%)	526	520 (99%)	-6	+46 (+9%)	-	235
Malmö universitet	11 728 (67%)	894	886 (99%)	-8	+83 (+9%)	-	139
Blekinge tekniska högskola	2 807 (35%)	237	246 (104%)	+9	+7 (+3%)	-	93
Gymnastik- och idrotthögskolan	751 (46%)	98	103 (106%)	+6	+10 (+10%)	-6	32
Försvarshögskolan ¹	615 (35%)	-	-	-	-	-	11
Högskolan i Borås	5 344 (74%)	477	463 (97%)	-14	+35 (+7%)	-	67
Högskolan Dalarna	5 884 (65%)	408	418 (102%)	+10	+38 (+9%)	-	62
Högskolan i Gävle	5 804 (66%)	433	447 (103%)	+14	+43 (+10%)	-16	92
Högskolan i Halmstad	5 265 (60%)	375	377 (100%)	+2	+20 (+5%)	-	63
Högskolan i Kristianstad	5 446 (72%)	373	392 (105%)	+19	+35 (+9%)	-	53
Högskolan i Skövde	3 303 (53%)	297	297 (100%)	+1	-5 (-2%)	-	47
Högskolan Väst	4 600 (67%)	344	342 (99%)	-2	+2 (+1%)	-	48
Mälardalens högskola	7 478 (64%)	583	602 (103%)	+19	-34 (-6%)	-	105
Konstfack	674 (74%)	158	158 (100%)	0	-6 (-4%)	-	10
Kungl. Konsthögskolan	200 (61%)	63	60 (96%)	-2	+2 (+3%)	-	6
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	653 (45%)	128	127 (100%)	0	+13 (+10%)	-0,3	10
Stockholms konstnärliga högskola	456 (67%)	197	207 (105%)	+9	+16 (+8%)	-	49
Södertörns högskola	6 608 (69%)	396	396 (100%)	0	+40 (+10%)	-2	58
Sveriges Lantbruksuniversitet ¹	3 759 (69%)	-	-	-	-	-	1 113
Chalmers tekniska högskola AB	9 046 (31%)	860	840 (98%)				854
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	7 689 (60%)	522	566 (108%)	+44	+52 (+10%)	-3	107
Summa	290 283 (59%)	22 419	22 435 (100%)	16			16 643

Anm.: I tabellen redovisas inte vissa mindre enskilda utbildningsanordnare. Vid dessa lärosäten fanns under 2017 ca 4 884 helårsstudenter varav 67 procent var kvinnor.

¹ Försvarshögskolan och Sveriges lantbruksuniversitet har inga takbelopp varför inte detta redovisas i tabellen.

Källor: Universitetskanslersämbetet, regleringsbrev, Sveriges Lantbruksuniversitet samt årsredovisning för staten (skr. 2017/18:101).

Övergång till högskolan

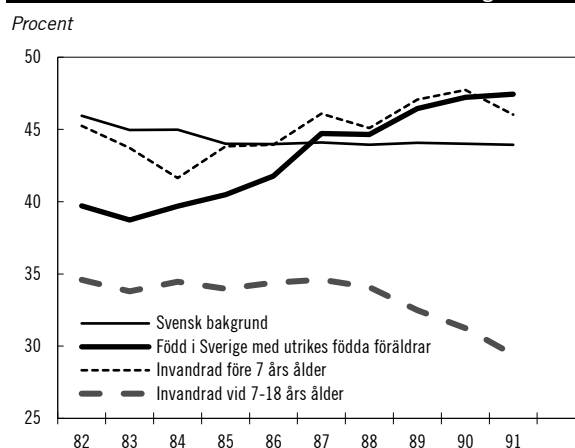
Det finns regionala skillnader i övergångsfrekvens till högskoleutbildning, dvs. hur stor andel av en viss årskull som påbörjar högskolestudier. I Stockholms län hade 51 procent av samtliga personer upp till 24 års ålder påbörjat högskoleutbildning medan motsvarande andel i Jämtlands län endast var 33 procent 2016. I samtliga län är övergångsfrekvensen högre bland kvinnor än bland män. Skillnaden mellan länen beror på flera bakomliggande faktorer. Enligt Universitetskanslersämbetet är den sociala sammansättningen av befolkningen i länen en viktig faktor, eftersom benägenheten att påbörja högskolestudier har ett samband med social bakgrund. Geografisk närhet till en ort med högskoleutbildning och situationen på den lokala/regionala arbetsmarknaden är andra faktorer som påverkar hur stor andel som går vidare till en högskoleutbildning, enligt Universitetskanslersämbetet.

Universitetskanslersämbetet har analyserat andelen som har påbörjat en svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder bland personer födda åren 1982–1991 med svensk respektive utländsk bakgrund. Svensk bakgrund definieras som född i Sverige med minst en svenskfödd förälder. Utländsk bakgrund redovisas i tre kategorier: personer som är födda i Sverige med utrikesfödda föräldrar; personer som har invandrat före sju års ålder; personer som har invandrat efter skolstart mellan sju och 18 års ålder.

Av de som är födda 1991 och som invandrade till Sverige vid 7–18 års ålder hade 29 procent börjat i högskolan senast vid 25 års ålder. Det är en mindre andel jämfört med dem med svensk bakgrund för vilka andelen uppgick till 44 procent.

Övergången till högskolan i födelsekullarna 1982–1991 för dem med svensk respektive utländsk bakgrund ser i stora delar ut på liknande sätt för kvinnor och män, en större andel av kvinnorna jämfört med männen fortsätter till högskolan i båda grupperna. Män som har invandrat någon gång i åldern 7–18 år påbörjar högskolestudier i lägst utsträckning. I årskullen 1991 var deras övergångsandel 23 procent medan den var 37 procent bland kvinnorna som invandrat i motsvarande ålder.

Diagram 7.3 Andel som har påbörjat svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder av personer födda 1982–1991 med svensk eller utländsk bakgrund

Anm.: Notera bruten axel. Uppgifterna i diagrammet redovisas ej uppdelade på kön.
Källa: Universitetskanslersämbetet.

Examina

Under de senaste tio läsåren har antalet avlagda examina ökat med ca 30 procent. Under samma period ökade antalet examinerade personer med ca 21 procent. Till viss del förklaras ökningen av antalet examina av att det har blivit vanligare att en student får ut flera examina för samma studier.

Tabell 7.5 Högskolenybörjare, helårsstudenter och registrerade studenter

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Högskolenybörjare ¹	86 600	93 100	107 000	104 300	91 100	90 200	87 500	86 000	85 800	85 900
Kvinnor %	57	56	55	55	56	57	57	57	57	57
Män %	43	44	45	45	44	43	43	43	43	43
Helårsstudenter	277 896	300 148	315 783	312 810	304 886	299 006	295 417	294 441	293 902	295 167
Kvinnor %	59	58	58	58	59	59	59	59	60	59
Män %	41	42	42	42	41	41	41	41	40	41
Registrerade studenter ¹	381 800	397 600	428 700	436 100	424 800	414 300	405 900	403 900	402 800	402 200
Kvinnor %	61	60	60	59	60	60	60	60	60	60
Män %	39	40	40	41	40	40	40	40	40	40
Antal studenter i distansutbildning ¹	98 600	115 700	129 600	137 600	131 400	120 000	110 000	110 100	108 100	107 600
Kvinnor %	64	64	63	63	65	65	65	64	65	65
Män %	36	36	37	37	35	35	35	35	35	35

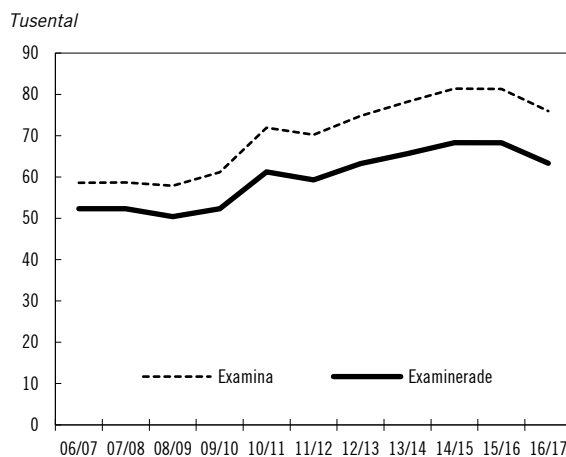
¹ Uppgifterna avser läsår, 2017 innebär läsåret 2016/17.

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

Det gäller framför allt vissa yrkesexamina som högskoleingenjörsexamen och sjuksköterskeexamen som kombineras med en generell examen. En viss andel av ökningen förklaras också av att det 2011 infördes krav på lärar- och förskollärlärolegitimation i skolväsendet, vilket innebär att fler personer som har genomgått lärarutbildning har tagit ut en examen.

Läsåret 2016/17 utfärdades ca 76 000 examina vid universitet och högskolor, varav 64 procent utfärdades till kvinnor, vilket var samma andel som föregående år. Antalet personer som examinerades uppgick till ca 63 400, inklusive dem som sedan tidigare hade en eller flera examina, vilket innebär en minskning med ca 4 900 personer jämfört med föregående läsår. Kvinnor har varit i majoritet bland de examinerade sedan 1977. Antalet masterexamina minskade något till följd av ett minskat antal inresande studenter. Läsåret 2016/17 utfärdades 9 600 masterexamina, vilket var 100 färre än året innan. Av dessa utfärdades 48 procent till kvinnor och 52 procent till män. Under 2016/17 examinerades 16 200 personer vars utbildningstid var fem år eller längre, vilket är en ökning med 400 från läsåret innan. Av dessa var 51 procent kvinnor och 49 procent män.

Diagram 7.4 Examina och examinerade personer

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

Vissa program som leder till yrkesexamen

I tabell 7.6 redovisas antalet programnybörjare på civilingenjörsutbildningen, högskoleingenjörsutbildningen, läkarutbildningen, tandläkarutbildningen, sjuksköterskeutbildningen, barnmorskeutbildningen, lärarutbildningarna och förskolläroutbildningen.

Tabell 7.6 Programnybörjare på vissa yrkesexamensprogram

	12/13	13/14	14/15	15/16	16/17
<i>Civilingenjörsexamen</i>	7 200	7 400	7 100	7 100	7 200
Kvinnor %	29	31	31	32	32
Män %	71	69	69	68	68
<i>Högskoleingenjörsexamen</i>	4				
	4 400	700	4 700	4 500	4 300
Kvinnor %	26	26	26	25	25
Män %	74	74	74	75	75
<i>Läkarexamen</i>	1 600	1 600	1 600	1 600	1 700
Kvinnor %	54	54	55	57	56
Män %	46	46	45	43	44
<i>Tandläkarexamen</i>	300	400	400	400	400
Kvinnor %	67	66	63	64	65
Män %	33	34	37	36	35
<i>Sjuksköterskeexamen</i>	5 200	5 400	5 400	5 700	5 900
Kvinnor %	86	84	84	82	85
Män %	14	16	16	18	15
<i>Barnmorskeexamen</i>	300	300	300	400	400
Kvinnor %	100	100	100	100	100
Män %	0	0	0	0	0
<i>Lärarexamen¹</i>	7 500	7 700	8 600	9 300	9 200
Kvinnor %	66	64	64	64	63
Män %	34	36	36	36	37
<i>Förskollärarexamen</i>	3 400	3 600	3 800	3 900	3 900
Kvinnor %	93	92	92	92	93
Män %	7	8	8	8	7

¹ Lärarexamen innefattar grundlärarexamen, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen, dessa examina infördes 2011 och ersatte den tidigare lärarexamen.

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

Antalet nybörjare på utbildningarna i tabell 7.6 har ökat med cirka 3 100 de senaste fem åren. Det senaste årets nedgång bland högskoleingenjörer beror sannolikt på en stark arbetsmarknad. För flera av utbildningarna finns stora skillnader i könsfördelningen bland nybörjarna.

Läsåret 2016/17 utfärdades 31 800 yrkesexamina varav 22 000 till kvinnor och 9 800 till män. Detta är i stort sett lika många examina som året innan. I tabell 7.7 redovisas antalet utfärdade yrkesexamina inom vissa yrken under den senaste femårsperioden. Som framgår av tabellen har antalet utfärdade examina varierat mellan åren. Antalet har dock ökat inom samtliga yrken som redovisas i tabellen utom för lärarexamina enligt 2001 års studieordning. Anledningen till detta är att fyra nya lärar- och förskollärarexamina inrättades 2011 som på sikt ska ersätta den tidigare.

Tabell 7.7 Antal examina inom vissa yrkesexamensprogram

	12/13	13/14	14/15	15/16	16/17
<i>Civilingenjörsexamen</i>	3 348	3 766	4 256	4 453	3 982
Kvinnor %	29	31	30	32	33
Män %	71	69	70	68	67
<i>Högskoleingenjörsexamen</i>	2 173	2 334	2 442	2 390	2 265
Kvinnor %	27	28	27	28	31
Män %	73	72	73	72	69
<i>Läkarexamen</i>	1 042	1 112	1 227	1 174	1 345
Kvinnor %	52	54	57	56	53
Män %	48	46	43	44	47
<i>Tandläkarexamen</i>	216	234	265	245	267
Kvinnor %	59	64	62	57	72
Män %	41	36	38	43	28
<i>Sjuksköterskeexamen</i>	3 839	3 915	3 875	4 214	4 220
Kvinnor %	86	86	87	87	87
Män %	14	14	13	13	13
<i>Barnmorskeexamen</i>	260	313	270	295	340
Kvinnor %	99	100	100	100	100
Män %	1	0	0	0	0
<i>Lärarexamen¹</i>	67	377	1 345	2 793	3 845
Kvinnor %	66	61	68	72	69
Män %	34	39	32	28	31
<i>Förskollärarexamen</i>		17	1 392	2 343	2 375
Kvinnor %		94	96	96	95
Män %		6	4	4	5
<i>Lärarexamen enligt 2001 års studieordning</i>	8 344	8 715	5 511	2 879	1 500
Kvinnor %	81	81	75	69	73
Män %	19	19	25	31	27

¹ Lärarexamen innefattar grundlärarexamen, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen, dessa examina infördes 2011 och ersatte den tidigare lärarexamen. De första programnybörjarna finns därför läsåret 2011/12.

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

Studenternas internationella rörlighet

Läsåret 2016/17 kom totalt sett ca 35 900 inresande studenter till Sverige. Av dem var 23 500 nybörjare i svensk högskoleutbildning (nya inresande studenter), en ökning med 2 procent sedan föregående läsår.

Tabell 7.8 Antal in- och utresande studenter, kvinnor och män

	12/13	13/14	14/15	15/16	16/17
<i>Inresande</i>	34 000	32 600	33 200	35 200	35 900
Kvinnor %	51	52	52	52	53
Män %	49	48	48	48	47
<i>Utresande</i>	28 300	28 900	29 100	26 400	24 100
Kvinnor %	59	59	59	58	58
Män %	41	41	41	42	42

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

Antalet utresande studenter var under samma period knappt 24 100 vilket var en minskning med nio procent. Sett över de senaste tio åren

har dock antalet svenskar som studerar utomlands ökat något. Det är fler kvinnor än män såväl bland de inresande studenterna totalt sett som bland de utresande. Utvecklingen de senaste åren visas i tabell 7.8.

Utresande studenter

Av de utresande studenterna läsåret 2016/17 var 17 000 fritt utresande studenter (s.k. freemover-studenter), varav 59 procent kvinnor och 41 procent män. Av de 7 100 utresande utbytesstudenterna var 56 procent kvinnor och 44 procent män.

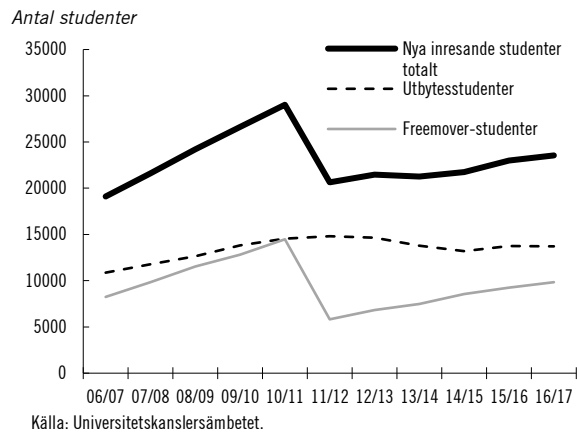
Majoriteten av de utresande studerade i Europa, främst i Storbritannien, Danmark och Polen. Även Nordamerika lockade många studenter. Antalet som studerar i Asien har ökat kraftigt den senaste tioårsperioden.

Det är dock fortfarande endast en mindre andel av studenterna i Sverige som förlägger någon del av sin utbildning utomlands. Av de som avlade examen i Sverige under läsåret 2016/17 hade 15 procent studerat utomlands under sin utbildning. Skillnaderna mellan olika utbildningar är dock stora. Av de som hade avlagt en civilekonomexamen hade knappt hälften studerat utomlands, medan motsvarande andel var 1 procent i fråga om förskolläroexamen och 4 procent när det gäller sjuksköterskeexamen.

Inresande studenter

Av de 23 500 nya inresande studenterna läsåret 2016/17 var 13 700 utbytesstudenter, varav 55 procent kvinnor och 45 procent män, och 9 800 fritt inresande studenter, varav 48 procent var kvinnor och 52 procent män. Antalet utbytesstudenter var oförändrat och antalet fritt inresande ökade med sex procent jämfört med 2015/16. Ökningen har skett från länder både utanför och inom EU/EES, men den största ökningen kom från länder utanför det europeiska samarbetsområdet.

Diagram 7.5 Antalet nya inresande studenter, totalt samt uppdelat på freemover-studenter och utbytesstudenter

Personer som inte är medborgare i en stat som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz (s.k. tredjelandsmedborgare) är skyldiga att betala anmälnings- och studieavgifter vid studier i Sverige. Läsåret 2016/17 betalade drygt 3 400 nybörjare i svensk högskoleutbildning avgifter vilket är en ökning med 17 procent jämfört med 2015/16 och nära en tredubbling jämfört med det första året med studieavgifter. Av de betalande nybörjarna var 40 procent kvinnor och 60 procent män. De flesta av dem, 64 procent, kom från Asien, följt av Afrika. Det enskilt största antalet studenter kom från Indien och Kina.

Tabell 7.9 Stipendier till tredjelandsstudenter

Miljoner kronor	2013	2014	2015	2016	2017
Stipendier till tredjelandsstudenter					
Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning (endast studieavgiftskostnader)	60	60	60	60	60
Utgiftsområde 7: Stipendieprogram långsiktiga samarbetsländer (studieavgiftskostnader och levnadsomkostnader)	30	80	80	75	80
Utgiftsområde 7: Stipendieprogram OECD-DAC (studieavgiftskostnader och levnadsomkostnader)	70	70	50	56	70
Totalt	160	210	210	191	210

År 2017 var lärosätenas sammanlagda intäkter av anmälnings- och studieavgifter 687 miljoner kronor vilket är en ökning med 107 miljoner kronor sedan föregående år. Av dessa intäkter finansierades 30 procent med olika stipendier och resterande medel av de betalande studenterna själva. Huvuddelen av stipendierna kom från de statliga stipendieprogram som

inrättades i samband med att studieavgifter infördes, men flera lärosäten har också byggt upp egna stipendieprogram. Under 2017 anvisades sammanlagt 210 miljoner kronor för statliga stipendier till avgiftsskyldiga studenter, vilket framgår av tabell 7.9.

Universitets- och högskolerådet fördelar medlen inom utgiftsområde 16 till statliga universitet och högskolor och vissa enskilda utbildningsanordnare. Under 2017 beviljade lärosätena totalt 610 nya stipendier ur dessa medel, vilket motsvarade ca 1 250 helfinansierade terminer. Av medlen ingår 44 miljoner kronor i biståndsramen för 2019 för stipendiemedel som enligt OECD/DAC (Development Assistance Committee) klassificeras som bistånd. Beloppen som ingår i biståndsramen 2019 motsvaras av de faktiska kostnaderna 2017. Dessa siffror finns för närvarande inte uppdelade på kön.

De stipendieprogram som finansieras med medel från utgiftsområde 7 administreras av Svenska institutet. Under 2017 beviljade Svenska institutet 374 stipendier inom dessa program, varav 44 procent till kvinnor och 56 procent till män.

Bedömning av utländska utbildningar

Universitets- och högskolerådet ansvarar för bedömning av utländska utbildningar på gymnasial och eftergymnasial nivå. Antalet ansökningar om bedömning fortsatte att öka under 2017, med 6,6 procent jämfört med 2016. Ett bidragande skäl är fortsatt det stora antalet asylsökande under 2015 och 2016, framför allt från Syrien. Totalt inkom 29 187 ärenden varav drygt hälften rörde kvinnor och 40 procent män (de resterande hade inte uppgivit kön alternativt uppgivit ”annat” i ansökan). Under 2017 avgjordes 29 358 ärenden.

Universitets- och högskolerådet har under 2017 bedömt 15,6 procent fler ärenden totalt sett jämfört med 2016. Handläggningstiden ökade med 10 dagar jämfört med 2016 till i genomsnitt 106 dagar. Myndigheten framför att anledningen till de längre handläggningstiderna är dels det fortsatt ökade antalet ansökningar, dels en eftersläpning från tidigare års kraftiga ökningar.

Myndigheten har vidare fortsatt sin samverkan med Statens skolverk med uppgiften att lämna yttranden över utländska utbildningar som ligger till grund för ansökningar om lärar- eller förskollärlägitimation. Under året har

1 470 nya sådana ärenden tagits emot och besked har lämnats i totalt 1 403 ärenden med en genomsnittlig handläggningstid på 34 dagar.

För att möta det ökade antalet ärenden inom bedömningsverksamheten samt möjliggöra vidareutveckling av myndighetens beredskap och insatser har regeringen tillfört UHR 10 miljoner kronor 2015 och 28 miljoner kronor 2016. Riksdagen har därefter ökat anslaget till UHR med 60 miljoner kronor 2018.

Universitets- och högskolerådet har under 2017 utvecklat arbetet med bedömning av utbildningar med otillräcklig dokumentation till att utöver högskoleutbildning även innefatta eftergymnasial yrkesutbildning. En alternativ bedömning, en s.k. beskrivning av utländsk utbildningsbakgrund, kan utfärdas i ärenden där sökanden av olika skäl inte kan visa fullständig dokumentation över sin utbildning. Under 2017 ansökte 54 personer om en alternativ bedömning och 22 av dessa fick en utbildningsbeskrivning eller ett utlåtande, dvs. fick utbildningen erkänd trots bristande dokumentation.

Kompletterande utbildningar

Tabell 7.10 Antal helårsstudenter vid kompletterande utbildningar i regeringens särskilda satsning 2017

Kompletterande utbildning	Antal helårsstudenter
Läro- och förskolläro-utbildning	436
Läro-utbildning	63
Tandläro-utbildning	33
Sjuksköterskeutbildning	54
Juristutbildning	9
Ekonomutbildning	12
Biomedicinsk analytikerutbildning	13
Apotekar- och receptarieutbildning	29
Psykologutbildning	13
Socionomutbildning	1
Totalt antal helårsstudenter	663

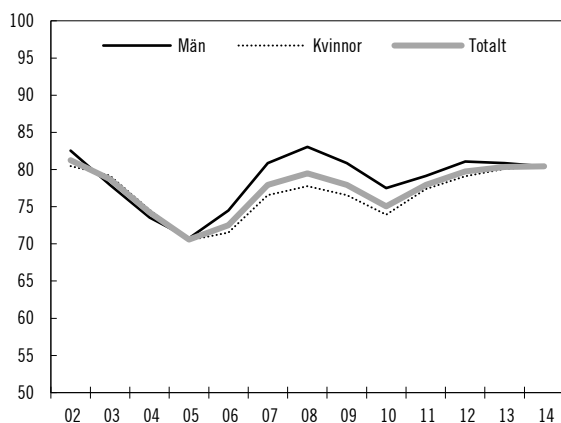
Under 2017 avsattes 130 miljoner kronor för kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning som motsvarar en svensk högskoleutbildning för vissa yrkesgrupper vid vissa lärosäten. För 2018 har ca 200 miljoner kronor avsatts för ändamålet. Under 2017 startade flera nya kompletterande utbildningar varför många utbildningar inte var fullt utbyggda under året.

Etablering på arbetsmarknaden

Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning (AKU) visar att arbetslösheten är lägre bland högskoleutbildade än bland de personer vars högsta utbildningsnivå är gymnasieskola eller grundskola. Detta gäller oavsett konjunkturläge.

Av de som examinerades från högskolan läsåret 2012/13 hade 80 procent etablerat sig på arbetsmarknaden 2014, dvs. 1–1,5 år efter att de tog ut sin examen. Med etablering avses att individen hade ett förvärvsarbete i november månad, en arbetsinkomst som översteg en viss nivå samt inte hade varit arbetslös någon gång under uppföljningsåret. Andelen som hade etablerat sig var ungefär lika stor bland kvinnor och män.

Diagram 7.6 Andelen etablerade kvinnor och män (samt totalt) ett år efter examen 2002–2014

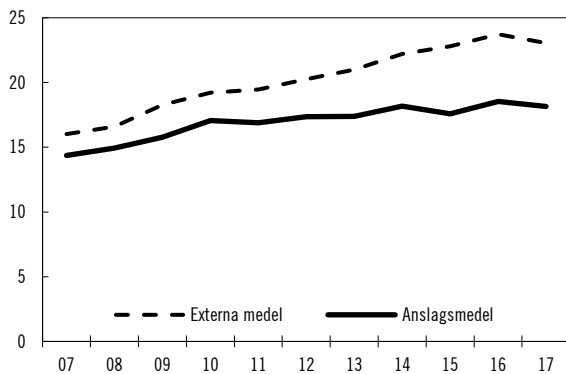

Amn.: Notera bruten axel.
Källa: Universitetskanslersämbetet.

Redovisning av andra bedömningsgrunder för forskning och utbildning på forskarnivå

Diagram 7.7 Intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå uppdelade på anslagsmedel och externa medel

Miljarder kronor (2017 års priser)

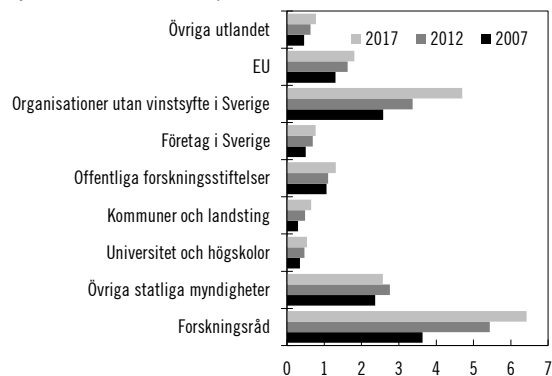
Källa: Universitetskanslersämbetet.

Lärosätenas statsanslag för forskning och utbildning på forskarnivå var 18,2 miljarder kronor 2017. Jämfört med 2016 har de direkta anslagen ökat med 360 miljoner kronor i löpande priser. Anslagen för forskning och utbildning på forskarnivå utgjorde ca 44 procent av lärosätenas alla intäkter för forskning under 2017. Lärosätenas forskningsintäkter från externa finansierare uppgick till 23,2 miljarder kronor 2017 och utgjorde 56 procent av lärosätenas totala forskningsintäkter.

Anslagen för forskning och utbildning på forskarnivå används främst till arbetskraftskostnader för lektorer och professorer i grundforskning, samfinansiering av externa forskningsprojekt och riktad forskning till särskilt utpekade strategiska forskningsområden. Anslagen används också till strategiska insatser för meritering av yngre forskare eller för forskare inom områden med ojämn könsfördelning och finansiering av utbildning på forskarnivå. Samfinansiering av externa projekt avser dels sådana medel som skjuts till när de externa forskningsmedlen inte finansierar forskningsprojekt fullt ut, dels sådana medel som av vissa finansierare krävs som medfinansiering.

Diagram 7.8 Lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå från externa finansierare, uppdelade på finansärskategorier

Miljarder kronor (2017 års priser)

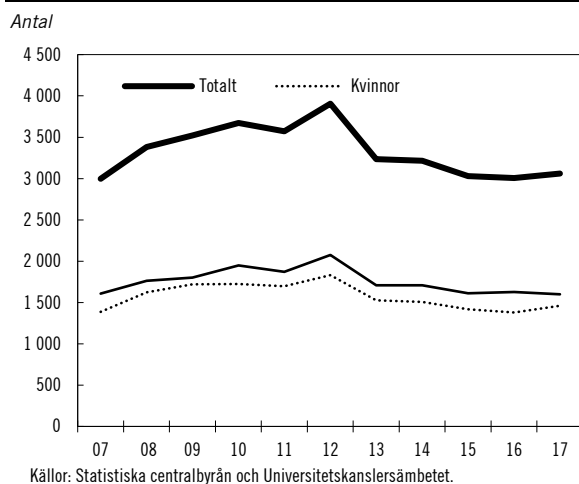
Källa: Universitetskanslersämbetet.

Doktorandnybörjare

Antalet doktorandnybörjare uppgick 2017 till 3 060 vilket var en ökning med 60 jämfört med föregående år. Könsfördelningen bland doktorandnybörjarna 2017 var 48 procent kvinnor och 52 procent män. Sett i ett längre perspektiv har andelen kvinnor ökat, 1997 var andelen kvinnor 43 procent och andelen män 57 procent. Könsfördelningen bland doktorandnybörjarna skiljer sig dock mellan olika forsknings-

ämnesområden. Andelen utländska doktorandnybörjare var 41 procent under 2017, varav 40 procent kvinnor och 60 procent män.

Diagram 7.9 Doktorandnybörjare

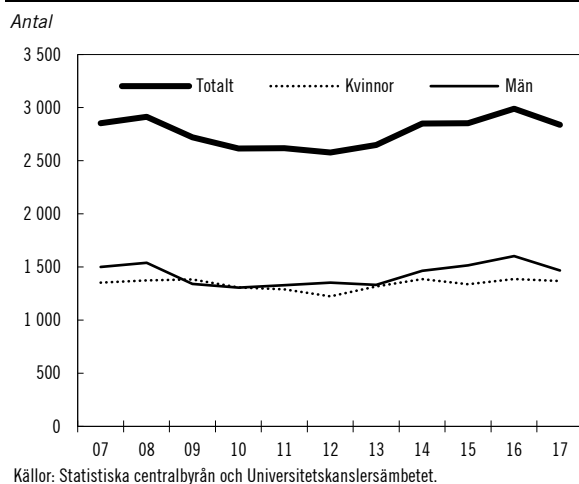

Aktiva doktorander

Antalet doktorander uppgick hösten 2017 till ca 17 370 vilket är 910 färre än föregående höst. Av doktoranderna var 47 procent kvinnor och 53 procent män.

Doktorsexamina och licentiatexamina

Diagram 7.10 Doktorsexamina

År 2017 uppgick antalet utfärdade doktorsexamina till 2 840, vilket var något lägre än året innan. Under den senaste tioårsperioden har antalet examina varit relativt stabilt (se diagram 7.10) men i ett längre perspektiv har antalet doktorsexamina ökat kraftigt.

Av de som avlade doktorsexamen 2017 var 48 procent kvinnor och 52 procent män. Flest doktorsexamina avlades inom medicin och hälsovetenskap. Dock finns det skillnader i

könsfördelningen mellan olika ämnesområden, t.ex. utfärdades 59 procent av doktorsexamina inom medicin och hälsovetenskap till kvinnor och 41 procent till män. Antalet licentiatexamina minskade under 2017 till 489, att jämföra med föregående år då 689 examina utfärdades. Andelsmässigt togs 36 procent av alla licentiatexamina 2017 ut av kvinnor och 64 procent av män. Detta beror bl.a. på att nästan hälften av alla licentiatexamina avläggs i teknik där männen är i majoritet.

Doktorandernas försörjning

Doktorandanställning är den vanligaste försörjningsformen bland studerande på forskarnivå; 68 procent hade en sådan anställning 2017.

Jämfört med föregående år har doktorandernas försörjning inte förändrats, men i ett längre perspektiv har doktorandanställning blivit betydligt vanligare. År 2007 hade 55 procent av de studerande på forskarnivå en doktorandanställning. Utbildningsbidrag har fasats ut. Andelen doktorander med utbildningsbidrag har sjunkit från 11 procent 2007 till 0 procent 2017. Flera lärosäten har avvecklat utbildningsbidragen och beslutat att doktoranderna ska ha en doktorandanställning eller en annan anställning vid lärosätet. Regeringen har beslutat att avskaffa utbildningsbidraget och förordningen (1995:938) om utbildningsbidrag för doktorander har upphävts från och med den 1 juli 2017 (SFS 2017:283).

7.4 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har gjort ett uttalande med reservation beträffande Uppsala universitets efterlevnad av tillämpliga föreskrifter för användning av anslag och inkomster. Riksrevisionen konstaterar att Uppsala universitet har utnyttjat hela sin låneram på 745 miljoner kronor. Universitetet har utöver beviljad låneram anskaffat anläggningstillgångar till ett belopp om 17,6 miljoner kronor. Dessa anläggningstillgångar har inte lånefinansierats. Utöver de brister som beskrivs i reservationen bedömer Riksrevisionen att universitetet använt anslag och inkomster i enlighet med av riksdagen beslutade ändamål och i överensstämmelse med tillämpliga föreskrifter.

7.5 Tillkännagivanden

Tandhygienistutbildningen

Riksdagen har för regeringen tillkännagett som sin mening att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag om en förlängning av utbildningstiden för tandhygienister från två till tre år (bet. 2013/14:SoU2 punkt 4, rskr. 2013/14:130). Tandhygienistutbildningen har setts över och regeringen beslutade den 14 juni 2018 en förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100) som innebär att kraven på utbildning för en tandhygienistexamen ökas med 60 högskolepoäng. Utbildningen kommer därmed att uppgå till 180 högskolepoäng, vilket motsvarar tre års heltidsstudier. Förordningsändringen träder i kraft den 1 januari 2019. Tillkännagivandet får därmed anses slutbehandlat.

8 Forskning

8.1 Omfattning

Området forskning inom utgiftsområde 16 omfattar anslag till forskning, forskningens infrastruktur, nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap och forskningsinformation. Anslagen avser Vetenskapsrådet, Rymdstyrelsen, Kungl. biblioteket, Institutet för rymdfysik, Polarforskningssekretariatet, Centrala etikprövningsnämnden (som byter namn till Överklagandenämnden för etikprövning fr.o.m. den 1 januari 2019) samt Etikprövningsmyndigheten som inleder sin verksamhet den 1 januari 2019. De sex regionala etikprövningsnämnderna i Göteborg, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala avvecklas och upphör den 31 december 2018. Etikprövningsmyndigheten övertar deras ansvarsområden och uppgifter.

8.2 Mål för området

I propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) presenterades ett nytt mål samt delmål för forskningspolitiken. Det nya målet för forskningspolitiken är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar upp mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt.

Uppföljningsbara delmål till det övergripande målet är följande:

- Sverige ska vara ett internationellt attraktivt land för investeringar i forskning och utveckling. De offentliga och privata investeringarna i forskning och utveckling bör även fortsatt överskrida EU:s mål.
- En övergripande kvalitetsförstärkning av forskningen ska ske och jämställdheten ska öka.
- Samverkan och samhällspåverkan ska öka.

Till följd av de nya målen för forskningspolitiken har Vetenskapsrådet och Universitetskanslersämbetet (U2017/05088/F) fått i uppdrag att utveckla indikatorer för uppföljningen av svensk forskningskvalitet i jämförelse med omvärlden och i förhållande till regeringens nya mål för forskningspolitiken. Uppdragen redovisades den 6 april 2018 och bereds inom Regeringskansliet.

8.3 Resultatredovisning

8.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer för forskning som används för att redovisa resultaten inom verksamhetsområdet är följande:

- Antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare, som ett mått på vetenskaplig produktivitet i Sverige och vissa mindre och medelstora europeiska länder.
- Antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare, som ett mått på vetenskaplig produktivitet i USA, Kina, Japan, Sydkorea och vissa större europeiska länder.

- Andel artiklar som tillhör de tio procent högst citerade inom sina respektive områden för de högst citerade länderna.
- Andel artiklar med svenska författare som tillhör de tio procent högst citerade inom sina respektive områden (källa: Web of Science).

Antalet vetenskapliga artiklar per land är ett mått på hur omfattande den forskning är som bedrivs i respektive land. Andel artiklar bland de högst citerade är en indikator på vilken påverkan på vetenskapen ett lands forskning har haft, se avsnitt nedan Svensk forskning i internationell jämförelse.

Publiceringsdata för artiklar mäts oftast utifrån två databaser, Web of Science och Scopus. I denna proposition används Web of Science.

8.3.2 Resultat

Forskningsfinansiering i Sverige

Vid Europeiska rådets möte den 17 juni 2010 enades EU-ländernas stats- och regeringschefer om utformningen av Europa 2020-strategin. Det svenska nationella målet för forskning och utveckling (FoU) inom ramen för Europa 2020-strategin är att de totala investeringarna i FoU ska uppgå till ungefär fyra procent av BNP 2020. Detta mål presenterades i 2011 års ekonomiska vårproposition (prop. 2010/11:100). År 2000 uppställdes målet inom EU att de samlade privata och offentliga investeringarna av FoU ska uppgå till tre procent av BNP 2010. Flera länder inom EU har ökat sina avsättningar för FoU till följd av detta. Målsättningen att fler länder ska uppnå målet till 2020 kvarstår.

Statistiska centralbyrån (SCB) publicerar årliga beräkningar av de statliga anslagen för FoU (senast 2018) och vartannat år beräkningar för avsättningar vid universitet och högskolor, inom näringslivet samt offentlig sektor (senast 2017). De statliga anslagen uppgår 2018 till 37,5 miljarder kronor. Det är en ökning med 800 miljoner kronor jämfört med 2017. FoU-medlen i statens budget beräknas därmed av SCB uppgå till 0,81 procent av BNP. Vidare fördelas 1,75 miljarder kronor 2018 från de forskningsstiftelser som bildades med löntagarfondsmedel. Inom kommuner och landsting

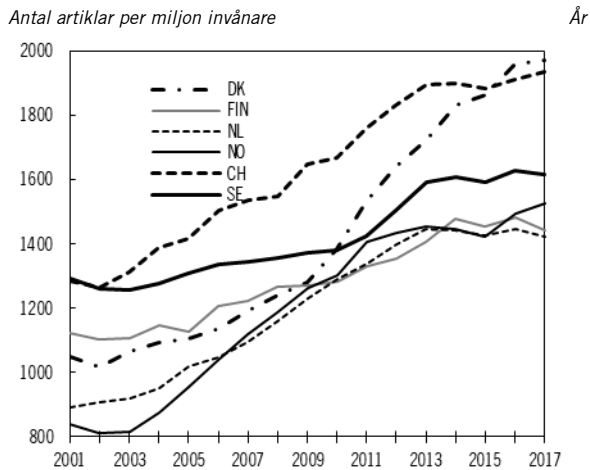
avsattes 2017 sammantaget 2,93 miljarder kronor för FoU. Bidragen från EU:s forskningsmedel beräknades 2017 uppgå till 3,8 miljarder kronor. Sammantaget uppskattades statens investeringar och övriga offentliga investeringar i FoU uppgå till 44,9 miljarder kronor 2017. Det motsvarar en andel av BNP på cirka 0,97 procent vilket kan jämföras med 2015 då den uppgick till 0,93 procent.

Det svenska näringslivet tillhör de mest FoU-intensiva i världen. SCB uppskattar att företagens investeringar i FoU uppgick till 107,9 miljarder kronor 2017. Det motsvarade en ökning med 12,3 miljarder kronor sedan 2015. Företagens investeringar i FoU motsvarade 2017 en andel på 2,35 procent av BNP. Tillsammans med offentliga avsättningar på 0,97 procent avsattes därmed cirka 3,32 procent av BNP på FoU 2017.

Svensk forskning i internationell jämförelse

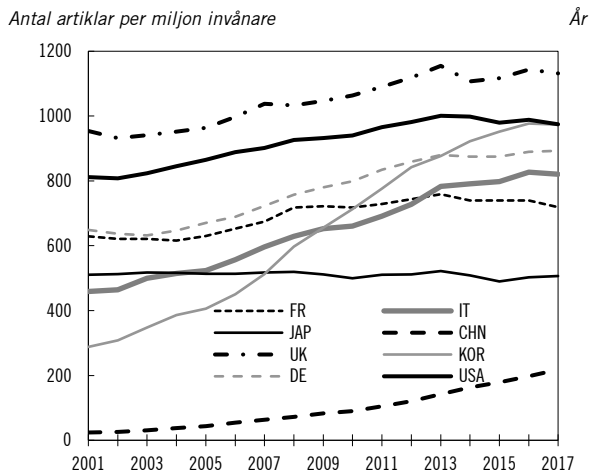
Sverige, Danmark och Schweiz är de tre länder i världen som producerar flest artiklar per miljon invånare. Svenska forskare publicerade ca 1 580 artiklar 2017 fraktionerat, dvs. där en artikel med t.ex. två författare räknas som en halv för vardera författaren. Med samma mått mätt publicerade forskare i Danmark respektive i Schweiz ca 1 950 artiklar. Den svenska produktionen av vetenskapliga artiklar har ökat med 43 procent sedan 2000, medan den från Schweiz har ökat med 68 procent och den från Danmark med 125 procent, se diagram 8.1.

Diagram 8.1 Antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare, som ett mått på vetenskaplig produktivitet i Sverige och vissa mindre och medelstora europeiska länder

Källa: Web of Science.

Diagram 8.2 Antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare, som ett mått på vetenskaplig produktivitet i USA, Kina, Japan, Sydkorea och vissa större europeiska länder

Källa: Web of Science.

Den största ökningen av vetenskaplig produktion har skett i Asien. Kina har mer än tiofaldigt sin publicering av vetenskapliga artiklar sedan 2000 och Sydkorea har mer än fyrfaldigt sin produktion under samma period. Från Sydkorea publicerades under 2000 totalt något fler artiklar än från Sverige, medan det 2017 publiceras mer än tre gånger så många artiklar från Sydkorea jämfört med Sverige.

Det land varifrån det produceras störst antal fraktionerade artiklar per år är USA med ca 316 500 artiklar 2017, som är det landet i världen med flest publicerade artiklar. Näst största forskningsland är Kina med närmare 310 000 artiklar 2017. Bland andra länder med

omfattande publicering kan särskilt nämnas Storbritannien (74 900), Tyskland (73 400) och Japan (64 600).

Det land bland dessa som har störst antal artiklar per miljon invånare är Storbritannien med drygt 1 100 artiklar per miljon invånare följt av USA och Sydkorea med ca 975 artiklar vardera och Tyskland med ca 900 artiklar per miljon invånare, se diagram 8.2.

Störst antal fraktionerade artiklar från Sverige är inom medicin, där antalet 2017 uppgick till ca 700 per miljon invånare, vilket är en ökning med 19 procent sedan 2000, följt av naturvetenskap och teknik med vardera 320 och 240 publikationer per miljon invånare. Dessa områden har ökat med 17 respektive 100 procent på 17 år.

Ett vanligt mått på vetenskapligt genomslag är andelen av ett lands artiklar som är bland de 10 procent högst citerade i världen. Under de senaste tio åren har andelen av sådana hög-citerade artiklar varit ca 11 procent i Sverige och har legat konstant sedan 2000, dvs. högre än världsgenomsnittet som är 10 procent. Detta är i nivå med Belgien och Tyskland, men lägre än för Schweiz (13 procent), Singapore (15 procent), Nederländerna (13 procent), Storbritannien (13 procent), USA (13 procent), Australien (12 procent) och Danmark (12 procent).

De områden där Sverige har högst andel publikationer bland de 10 procent högst citerade är agronomi med 15 procent följt av naturvetenskap med 12 procent.

Fördelning av statliga medel till forskning

Av de totala FoU-medlen 2018 om 37,5 miljarder kronor tilldelas universitet och högskolor 18,2 miljarder kronor som direkta forskningsanslag.

De fyra myndigheterna med särskilda uppgifter att finansiera FoU, dvs. forskningsråden Vetenskapsrådet, Verket för innovationssystem (Vinnova), Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) samt Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) beräknas fördela 10,9 miljarder kronor under 2018. Till Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete (Sida) avsätts 0,9 miljarder kronor för forskning och forskningssamarbeten och till Statens energimyndighet avsätts 1,4 miljarder kronor för FoU inom energiområdet, se tabell 8.1. Vidare har Försvars-

makten och Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) tilldelats 800 miljoner kronor för FoU.

Övriga myndigheters finansiering beräknas uppgå till 6,1 miljarder kronor. I detta ingår t.ex. medel för ersättning för klinisk utbildning och forskning, de s.k. ALF-medlen där 1,7 miljarder kronor avser forskning, Trafikverket som avsätter 342 miljoner kronor, Naturvårdsverket med 79 miljoner kronor, forskning och utvecklingsinsatser inom kulturområdet med 45 miljoner kronor samt institutens strategiska kompetensmedel m.m. som uppgår till 741 miljoner kronor.

Tabell 8.1 Medel från statsbudgeten till Universitet och högskolor samt forskningsfinansiärer

mdkr

Mottagare	2017	2018
Universitet och högskolor	17,4	18,2
Vetenskapsrådet	5,9	6,0
Vinnova	2,9	2,9
Formas	1,3	1,4
Forte	0,5	0,6
Statens energimyndighet	1,4	1,4
Sida	0,8	0,9
Total	30,2	31,4

Källor: Statistiska centralbyrån och regleringsbrev.

Forskningsstiftelserna

De forskningsstiftelser som bildades med medel från de statliga löntagarfonderna planerar att investera 1,75 miljarder kronor i FoU under 2018. I tabell 8.2 visas forskningsstiftelsernas bidrag för FoU under de två senaste åren samt en prognos för fördelningen 2018.

Tabell 8.2 Forskningsstiftelsernas investeringar i FoU

mnkr

Stiftelse	2016	2017	2018 (Prognos)
SSF	621	626	865
KK	426	444	424
MISTRA	172	211	223
STINT	45	45	50
IIIEE	6	8	11
Östersjöstiftelsen	178	176	181
Totalt	1 449	1 510	1 754

Källa: Statistiska centralbyrån.

Stiftelsen för strategisk forskning (SSF) stödjer naturvetenskaplig, teknisk och medicinsk forskning av strategisk betydelse för den svenska konkurrenskraften.

Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) ger bidrag till universitet och högskolor för forskning av betydelse för näringslivets utveckling och för utökade kontakter med näringslivet, främst i omgivande regioner till universitet och högskolor.

Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (MISTRA) stödjer miljöforskning, se även utgiftsområde 20 avsnitt 4.

Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT) ger stipendier för svenska forskares vistelse vid utländska universitet och för utländska forskares vistelse i Sverige. Stiftelsen för internationella institutet för industriell miljöekonomi vid Lunds universitet (IIIEE) finansierar verksamhet vid Lunds universitet inom industriell miljöekonomi.

Östersjöstiftelsen finansierar främst forskning och akademisk infrastruktur vid Södertörns högskola.

Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond fördelade 427,7 miljoner kronor 2017 till humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Av dessa medel fördelades totalt 278,9 miljoner kronor från den kulturvetenskapliga donationen som bildades med medel från de statliga löntagarfonderna.

Andra stiftelser och organisationer

Utöver de forskningsstiftelser som har bildats av staten finns det andra stiftelser som ger stora bidrag till svensk forskning. En stiftelse som lämnar ett av de största bidragen är Knut och Alice Wallenbergs stiftelse. Sammantaget fördelar Wallenbergstiftelserna ca 2 miljarder kronor per år för olika forskningsprojekt och vetenskaplig utrustning, varav Knut och Alice Wallenbergs stiftelse fördelar 1,7 miljarder kronor per år. Cancerfonden avser att finansiera forskning med närmare 445 miljoner kronor under 2018.

Forskning för att möta samhällets utmaningar

I november 2016 presenterades propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utma-

ningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50). I propositionen beskrivs forskningspolitikens inriktning för perioden 2017–2020. I propositionen redovisades strategiska satsningar för att möta de globala samhällsutmaningarna inom klimat, hälsa och livsvetenskap, digitalisering, för ett inkluderande och hållbart samhälle och för att förbättra kunskapsresultaten i den svenska skolan.

Nationella forskningsprogram

I den nämnda forskningspolitiska propositionen presenterades s.k. nationella forskningsprogram inom vissa områden för att möta samhällets utmaningar. Dessa program ska tillsammans med andra satsningar, t.ex. de strategiska samverkansprogrammen, på ett tvärvetenskapligt och långsiktigt sätt bidra till att möta samhällsutmaningarna. De nationella forskningsprogrammen är tioåriga samarbeten mellan flera forskningsfinansiärer och ska koordinera forskningen inom ett område, vara kopplade till högre utbildning och utgöra en länk till internationella forskningssamarbeten. Vetenskapsrådet har startat arbetet med att bygga upp två nationella forskningsprogram, ett inom antibiotikaresistens och ett inom migration och integration (se nedan). På samma sätt har Formas och Forte initierat arbetet med att bygga upp de nationella forskningsprogram som de ansvarar för, se utgiftsområde 20 och utgiftsområde 9.

Hälsoutmaningen

I den forskningspolitiska propositionen från 2016 presenterades flera satsningar för att möta hälsoutmaningen. Anslaget till Vetenskapsrådet för klinisk behandlingsforskning ökades med 25 miljoner kronor 2017. Inom ramen för det nationella forskningsprogrammet för antibiotikaresistens (se ovan) har en programkommitté tillsatts och arbetet med en strategisk forskningsagenda har påbörjats. Avsikten är att agendan ska ligga väl i linje med den forskningsagenda som har tagits fram inom ramen för initiativet för gemensam programplanering (Joint Programming Initiative) för antimikrobiell resistens, för vilket Vetenskapsrådet är värd. Antibiotikaresistens hanteras även inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg och utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Vetenskapsrådet fick under 2017 i uppdrag att inrätta ett kansli för ALF (avtal mellan svenska

staten och vissa landsting om samarbete om utbildning av läkare, klinisk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården). Myndigheten har även utvärderat den kliniska forskningen i de regioner som omfattas av ALF-avtalet. Parallellt fick Socialstyrelsen i uppdrag att utvärdera universitetssjukvården inom motsvarande landsting.

Vidare har Vetenskapsrådet arbetat med att utveckla tillgängligheten och kvaliteten på olika registerdata, med syfte att stödja registerbaserad forskning.

I januari 2018 lämnade Utredningen nationell samordning för life science (U 2015:08) en slutrapport. Förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet. För fortsatt koordinering av life science inom Regeringskansliet har en samordningsfunktion inrättats med placering vid Näringsdepartementet. Kontoret bemannas av tjänstemän från Utbildningsdepartementet, Näringsdepartementet och Socialdepartementet och leds av en samordnare som även är projektledare för samverkansprogrammet för life science. Regeringen har även utsett en rådgivande samverkansgrupp (N2018/01393/IFK).

Digitaliseringsutmaningen

Den snabba digitaliseringen gör att allt mer av forskningens källmaterial, metoder och verktyg blir digitala. Under 2017 fick Kungl. biblioteket i uppdrag att redovisa en studie som övergripande belyser dagens publicerings- och medielandskap med fokus på pliktbibliotekens möjligheter att samla in och tillgängliggöra relevanta publikationer (U2017/03012/F). Studien visar att allt mindre av det svenska publicerade kulturarvet kan samlas in och göras tillgängligt på grund av att det finns brister i pliktlagstiftningen. Det innebär direkta svårigheter att bedriva viss forskning med den samtida utgivningen som källmaterial. Se även utgiftsområde 17 avsnitt 5 Litteraturen, läsandet och språket för Kungl. bibliotekets arbete med nationell biblioteks-samverkan.

Migration och integration

Det nationella forskningsprogrammet Migration och integration startades under 2017 med en budget på 10 miljoner kronor. En programkommitté med medlemmar från Vetenskapsrådet, Formas, Forte, Migrationsverket, Sida och Delegationen för migrationsstudier har inrättats för att utforma programmet och en strategisk forskningsagenda, vilken kommer att bli färdig

under 2018. Kommittén har referensgrupper till sitt stöd för att garantera att olika ämnesdiscipliner inkluderas.

Fem forskningsprojekt inom samhällsvetenskap, utbildningsvetenskap och medicin och hälsa beviljades finansiering under 2017. Vidare är programmet en plattform för internationella forskningssamarbeten och ett samarbete inom ramen för NordForsk har initierats.

Ökad kvalitet i skolan

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att förbättra kunskapsresultaten i skol- och utbildningssystemet. En långsiktig åtgärd är att stärka lärarprofessionen. Vetenskapsrådet har fördelat 10 miljoner kronor 2017 och 20 miljoner kronor 2018 för finansiering av forskarskolor för anställda lärare inom lärar- och förskolläroverutbildningen vid universitet och högskolor (U2017/03011/F och U2017/05088/F). Vetenskapsrådet har i dessa frågor arbetat strategiskt med uppföljning, rådgivning och samverkan med aktörer i utbildningssystemet.

Jämställdhet

Jämställdhetsintegrering

Vetenskapsrådet har länge arbetat med jämställdhetsintegrering och har ett konkret och genomgripande förhållningssätt till frågan. Myndigheten har successivt ökat medvetenheten i jämställdhetsarbetet genom att tillgängliggöra och synliggöra statistik om fördelning av forskningsmedel, genom att studera och dokumentera anlitade experters beteende ur ett jämställdhetsperspektiv när de diskuterar ansökningar och genom att undervisa såväl personal som anlitade experter om jämställd bedömning och omedveten diskriminering.

Regeringen ser även vikten av att verka för att ett köns- och genusperspektiv inkluderas i den forskning som finansieras, när så är tillämpligt. I enlighet med propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft har detta därför förtydligats i Vetenskapsrådets, Fortes, Formas, Vinnovas, Statens energimyndighets och Rymdstyrelsens instruktioner. Vetenskapsrådet har även initierat ett arbete med att ta fram metoder för hur jämställdhetsarbetet ska främjas utifrån detta tillägg.

Vetenskapsrådet har under 2017 publicerat en rapport med s.k. jämställdhetsobservationer, där oberoende observatörers noteringar av diskussioner, uttryck för fördomar, maktuttryck och bristande likabehandling under behandlingen av forskningsansökningar noteras och används som underlag i framtida arbete.

Rymdforskning och rymdverksamhet

Rymdverksamhet är internationell

En mycket stor del av de svenska statliga satsningarna på rymdverksamhet läggs på projekt som genomförs i internationella samarbeten. Forskningsresultat och tillämpningar är ofta av global natur. Stora rymdprojekt är tekniskt avancerade och kostsamma och måste därför i många fall använda kompetens och resurser från flera länder.

Den europeiska rymdorganisationen, European Space Agency (ESA), har under 2017 efter initiativ från Sverige och Finland, bl.a. arbetat med att studera hur rymdverksamhet kan användas för att förstå förhållanden i Arktis. Aktiviteter för bättre övervakning av bl.a. isläge och klimatförändringar, bättre kommunikation och navigeringsmöjligheter har studerats i syfte att lägga fram konkreta projektförslag till ministermötet 2019.

Sverige deltar i EU:s stora rymdprogram Galileo och Copernicus, vilka båda har blivit föremål för halvtidsutvärderingar under 2017. Där konstateras att alla delmål är uppfyllda för navigerings- och positioneringsprogrammet Galileo som ska vara fullt utbyggt 2020, men redan nu har Galileo den bästa noggrannheten av de existerande navigeringssystemen. Jordobservationsprogrammet Copernicus är redan den största leverantören i världen av jordobservationsdata trots att alla satelliter ännu inte är uppsända.

Sverige har genom Rymdstyrelsen även bilaterala samarbetsavtal om rymdsamarbete med flera länder och under 2017 har ett ramavtal med Förenade Arabemiraten tillkommit.

Sverige har fått en nationell rymdstrategi

En nationell strategi för svensk rymdverksamhet har beslutats under 2018 (skr. 2017/18:259). Strategin innehåller långsiktiga strategiska mål som kan stärka svensk rymdverksamhet. I strategin anges insatser som leder mot de

långsiktiga målen. Rymdverksamhet bör enligt strategin bedrivas utifrån ett helhetsperspektiv där nyttan för samhället står i centrum samtidigt som Sveriges säkerhet säkerställs. Verksamheten bör baseras på en stark rymdindustri och rymdforskning av hög kvalitet så att Sverige kan fortsätta vara en stark rymdnation. Bland de insatser som anges ingår att resultat från det europeiska rymdorganets (ESA) och EU:s rymdprogram såsom data från satellitnavigering och jordobservationer i högre utsträckning bör göras tillgängligt för svenska användare. Vidare bör rymdverksamhetens möjligheter att bidra till arbetet med Agenda 2030 och de globala målen främjas. Synergier mellan civil och militär rymdverksamhet bör utnyttjas och utövare av rymdverksamhet måste ta hänsyn till försvars- och säkerhetsaspekter.

Testbädd för rymdverksamhet

Rymdstyrelsen har fått i uppdrag att utbetala 10 miljoner kronor, som ska rekvireras från Verket för innovationssystem, till Svenska rymdaktiebolaget för utveckling av en testbädd vid Esrange för rymdverksamhet. Testbädden ska ge en förmåga att genomföra test- och utvecklingsverksamhet vid Esrange inom återanvändningsbar uppskjutningsteknik. Testbädden ska också möjliggöra teknikdemonstration och tester av teknik för exploatering av andra planeter. Investeringen omfattar etablering av instrumentering och teknik för tester m.m.

Forskningens infrastruktur

Europeiska spallationskällan (ESS)

European Spallation Source (ESS) byggs för närvarande i Lund. ESS är en s.k. spallationskälla för neutronstrålning och är en av de största satsningarna på forskningsinfrastruktur som har skett i Europa under de senaste decennierna. ESS kommer att bli världens mest kraftfulla neutronkälla. ESS kan jämföras med ett gigantiskt mikroskop där struktur och funktion kan studeras hos många olika typer av material. Anläggningen är nu färdigställd till mer än 40 procent och beräknas stå helt klar 2025.

Under 2018 har en nationell strategi för ESS och den omkringliggande kunskapsmiljön beslutats (skr. 2017/18:262). Strategin ska bidra till att de svenska insatserna är samordnade för att nå de uppsatta nationella målen.

Under 2018 har Spanien anslutit sig till det konsortium för europeisk forskningsinfrastruktur, ett s.k. ERIC-konsortium, inom vilket verksamheten bedrivs. Ett ERIC-konsortium är en associationsform som är särskild anpassad för forskningsinfrastrukturer utan vinstsyfte. Konsortiet har nu tretton medlemsländer och två observatörländer.

Anläggningen projekterades 2012 att kosta 1,843 miljarder euro för perioden 2013–2025. Sveriges andel av dessa kostnader är 35 procent, motsvarande ca 5,8 miljarder kronor i 2013 års priser. Utöver detta har det tillkommit kostnader på 980 miljoner kronor för Sveriges del avseende fastigheterna (prop. 2017/18:1 utg.omr. 16 avsnitt 10.3.1). Vidare analyserar ESS vilka konsekvenser nya säkerhetsföreskrifter avseende strålsäkerhet och antagonistiska hot innebär för konstruktionskostnaden.

Som värd för ESS har Sverige möjlighet att skapa en världsledande miljö med bas inom material- och livsvetenskaper. En särskild samordnare har under 2017–2018 bistått Regeringskansliet i arbetet med ESS för att bl.a. underlätta att till fullo utnyttja anläggningen som en nationell kunskaps- och innovationsmiljö för vår tids stora samhällsutmaningar.

MAX IV

MAX IV är en anläggning i Lund med syfte att studera struktur hos olika typer av material. Det görs genom användning av intensivt röntgenljus, vars korta våglängd gör det möjligt att se bl.a. extremt små detaljer.

Anläggningen invigdes sommaren 2016 och tas nu successivt i drift. MAX IV tog emot de första användarna från lärosäten och industrin under 2017.

Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning

Science for Life Laboratory (SciLifeLab) är ett nationellt centrum och en forskningsinfrastruktur för livsvetenskaplig forskning inom molekylär bioteknik. Verksamheten regleras i förordningen (2013:118) om Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning och drivs av fyra värdunderivitet (Kungl. Tekniska högskolan, Karolinska institutet, Uppsala universitet och Stockholms universitet). Under 2017 arbetade 171 forskargrupper vid SciLifeLabs nationella plattformar.

De vetenskapliga resultaten har ytterligare förbättrats i en internationell jämförelse av pub-

likationers citeringsfrekvens och ligger långt över världsgenomsnittet.

Användare utanför universitets- och högskolesektorn utgjorde 17 procent under 2017, varav hälso- och sjukvården var den största parten. SciLifeLab har etablerade samarbeten med bl. a. AstraZeneca och ett 20-tal företag har använt SciLifeLabs faciliteter under 2017.

Polarforskning

I syfte att förbättra Polarforskningssekretariatets planeringsförutsättningar för forskningsexpeditioner till Arktis överfördes 7 miljoner kronor från Vetenskapsrådets forskningsanslag till Polarforskningssekretariatet fr.o.m. 2017.

Regeringen beslutade den 31 augusti 2017 att Polarforskningssekretariatet ska lokalisera sin verksamhet från Stockholm till Luleå där myndigheten ska ha sitt säte. Lokaliseringen ska vara avslutad senast den 30 juni 2019.

Forskningens tillgänglighet och användbarhet

Kungl. biblioteket har fått i uppdrag att fortsätta arbetet med införande av principer för att främja publicering av vetenskapliga publikationer med öppen tillgång, och även getts ett nytt uppdrag att sammanställa de totala utgifterna för vetenskaplig publicering för universitet och högskolor (U2017/05087/F).

Vetenskapsrådet har under 2017 fått ett uppdrag att samordna det nationella arbetet med att införa öppen tillgång till forskningsdata (U2017/05088/F).

Öppen vetenskap är ett verktyg för högre kvalitet i forskning, ökat forskningsgenomslag och samverkan samt ökad innovationspotential. Utvecklingen inom europasamarbetet har bl.a. fokuserat på utvecklingen av det europeiska forskningsmolnet som är tänkt att samordna europeisk forskning som uppfyller de så kallade FAIR-principerna, dvs. är sökbara (Findable), tillgängliga (Accessible), kompatibla (Interoperable) och användbara (Re-usable). Därför har Vetenskapsrådet och Kungl. biblioteket fått i uppdrag att ta fram kriterier för att kunna bedöma i vilken utsträckning vetenskapliga publikationer och forskningsdata som helt eller delvis tagits fram med offentlig finansiering uppfyller FAIR-principerna (U2017/05168/F och U2017/05169/F). De framtagna kriterierna ska också möjliggöra en bedömning av om vetenskapliga publikationer uppfyller det nationella målet att bli öppet tillgängliga direkt då de publiceras.

Forskningssamarbete inom EU

Det europeiska forskningssamarbetet finansieras genom ett särskilt ramprogram för forskning och innovation. Ett sjuårigt ramprogram med namnet Horisont 2020 startade 2014. Ramprogrammet har avsatt en budget på närmare 80 miljarder euro att fördela till de allra främsta forsknings- och innovationsprojekten. Horisont 2020 är uppdelat i tre huvudprioriteringar: samhällsutmaningar, industriellt ledarskap och spetsforskning. En förberedande åtgärd för försvarsforskning (se utg.omr. 6) pågår även som förberedelse inför en europeisk försvarsfond i nästa budgetperiod.

Vinnova publicerar årligen rapporter om det svenska deltagandet i ramprogrammet. I april 2018 kom den senaste rapporten som redogör för utfallet i Horisont 2020 av undertecknade och inrapporterade kontrakt under 2014 och fram till februari 2018. Sverige återfinns bland de tio mest framgångsrika länderna i ramprogrammet. Svenska organisationer har under perioden 2014 fram till februari 2018 beviljats 1 miljard euro, motsvarande 3,5 procent av ramprogrammets fördelade medel. Sverige behåller därmed sin åttonde plats bland deltagande länder, efter Tyskland, Storbritannien, Frankrike, Spanien, Italien, Nederländerna och Belgien.

Precis som tidigare beviljas universitet och högskolor över hälften av Sveriges totala beviljade medel. Karolinska institutet, Lunds universitet och Kungl. Tekniska högskolan är i topp bland dessa. I den delen av programmet som handlar om industriellt ledarskap står det svenska näringslivet som mottagare för nära hälften av beviljade medel till Sverige.

I april varje år överlämnar EU:s medlemsstater nationella reformprogram till EU-kommissionen. Programmen redogör för genomförandet av Europa 2020-strategin i den nationella politiken. På forskningsområdet har EU målsättningen att medlemsstaternas samlade utgifter för forskning och utveckling ska uppgå till tre procent av BNP 2020. Det svenska målet, inom ramen för Europa 2020-strategin, är att de offentliga och privata investeringarna i forskning och utveckling vid denna tidpunkt ska uppgå till ungefär fyra procent av BNP. Den nuvarande nivån på drygt 3,2 procent får anses hög i en internationell jämförelse. Inom EU ligger genomsnittet på cirka 2 procent.

Internationellt forskningssamarbete

Under 2017 har samverkansaktiviteter genomförts med Indien och Kina. Samarbetena fortlöper väl.

Genom deltagande i Strategic Forum for International S&T Co-operation (SFIC), som är ett rådgivande forum till rådet, kommissionen och EU:s medlemsstater, har insatser gjorts under 2017 för att öka kunskapen om både EU:s och andra medlemsstaters samarbeten med tredjeland.

Riksrevisionen har uppmärksammat att nämnderna i årsredovisningen redovisar ett väsentligt underskott i den avgiftsfinansierade verksamheten för etikprövning av forskning som avser människor. Nämnderna har på grund av otydlighet i den ekonomiska styrningen inte getts möjlighet att nå upp till det ekonomiska målet. Riksrevisionen uttalar sig dock inte med reservation i detta avseende.

Frågan om huruvida avgifterna för prövning av ansökan om etikprövning av forskning bör höjas för att uppnå full kostnadstäckning bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

8.4 Den årliga revisionens iakttagelser

Regionala etikprövningsnämnderna i Göteborg, Lund, Stockholm, Umeå, Linköping och Uppsala har fått revisionsberättelse med upplysning av särskild betydelse avseende sina årsredovisningar för 2017.

9 Budgetförslag

9.1 Anslag för barn-, ungdoms- och vuxenutbildning

9.1.1 1:1 Statens skolverk

Tabell 9.1 1:1 Statens skolverk

Tusental kronor

2017	Utfall	1 030 811	Anslags- sparande	43 945
2018	Anslag	1 143 718 ¹	Utgifts- prognos	1 127 969
2019	Förslag	1 153 663		
2020	Beräknat	1 130 377 ²		
2021	Beräknat	1 103 322 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 112 907 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 070 437 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens skolverks förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.2 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	16 251		39 187	-22 936
Prognos 2018	16 613		41 633	-25 020
Budget 2019	16 895		42 711	-25 816

Från och med den 1 juli 2011 tar Skolverket ut avgifter som ersättning av den enskilde läraren

eller förskolläraren för att utfärda legitimationer. Avgifterna ska på sikt ge full kostnadstäckning. De lärare och förskollärare som har avlagt behörighetsgivande examen före den 1 juli 2011 och har arbetat minst ett läsår eller motsvarande undantas dock från avgiftsskyldigheten. Intäkterna redovisas mot inkomsttitel.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Efter förslag i budgetpropositionen för 2018 avsattes 10 000 000 kronor för bidrag för lärare som deltar i fortbildning avseende programmering under anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* (prop. 2017/18:1 utg.omr. 16 avsnitt 10.1.5, bet. 2017/18:UbU1, rskr. 2017/18:125). För att bättre möta lärares behov av kompetensutveckling, och för att förstärka kompetensutvecklingsinsatser i programmering som finansierades från anslaget 1:1 *Statens skolverk*, bedömde regeringen i propositionen Vårändringsbudget för 2018 att dessa medel borde föras över till det anslaget (prop. 2017/18:99, bet. 2017/18:FiU21, rskr. 2017/18:435). För en fortsatt korrigerande av medlens anvisning med hänsyn till den pågående verksamheten överförs 10 000 000 kronor från anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* årligen fr.o.m. 2019.

Riksdagen har beslutat om förändringar i skollagen som syftar till att alla ungdomar ska

påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (prop. 2017/18:183, bet. 2017/18:UbU23, rskr. 2017/18:309). Anslaget minskas därför med 4 000 000 kronor 2019, 6 000 000 kronor 2020 och 12 000 000 kronor fr.o.m. 2021 jämfört med 2018 års nivå.

Regeringen föreslår att 1 153 663 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Statens skolverk* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 130 377 000 kronor respektive 1 103 322 000 kronor.

Tabell 9.3 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Statens skolverk

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 124 218	1 124 218	1 124 218
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	23 445	41 461	58 702
Beslut	6 000	-35 302	-79 598
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 153 663	1 130 377	1 103 322

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.1.2 1:2 Statens skolinspektion

Tabell 9.4 Anslagsutveckling 1:2 Statens skolinspektion

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	402 028		16 320
2018	Anslag 405 298 ¹		412 575
2019	Förslag 414 028		
2020	Beräknat 418 190 ²		
2021	Beräknat 422 982 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 412 646 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 412 646 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens skolinspektions förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för verksamhetsutgifter för Barn- och elevombudet samt Skolväsendets överklagandenämnd.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.5 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017				
Prognos 2018				
Budget 2019	9 300			

Skolinspektionens intäkter avseende offentligrättslig verksamhet avser avgifter för ansökningar om godkännande som enskild huvudman. Myndigheten disponerar inte avgifterna. Myndighetens kostnader avseende ägarprövning finansieras via myndighetens anslag.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Ändring i lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall börjar gälla den 1 januari 2019 (prop. 2017/18:215, bet. 2017/18:SoU36, rskr. 2017/18:416). Skolinspektionen får utökade arbetsuppgifter med anledning av ändringarna i lagen. Anslaget ökas därför med 1 500 000 kronor 2019 och beräknas öka med motsvarande belopp därefter följande år.

Riksdagen har beslutat om ändringar i bland annat skolagen i enlighet med propositionen. Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden (prop. 2017/18:158, bet. 2017/18:FiU43, rskr. 2017/18:356). Ändringarna till följd av propositionen träder i kraft den 1 januari 2019 och innebär utökade arbetsuppgifter för Skolinspektionen. Anslaget ökas därför med 3 000 000 kronor 2019 och beräknas öka med 1 600 000 kronor 2020 och motsvarande belopp därefter följande år jämfört med 2018 års nivå.

Regeringen föreslår att 414 028 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 418 190 000 kronor respektive 422 982 000 kronor.

Tabell 9.6 Härledning av ramnivån 2019–2021 för 1:2 Statens skolinspektion

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	405 298	405 298	405 298
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 230	9 732	14 487
Beslut	4 500	3 160	3 197
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	414 028	418 190	422 982

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.1.3 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten

Tabell 9.7 Anslagsutveckling 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2017	Utfall	724 280		Anslags-sparande	7 347
2018	Anslag	722 806 ¹		Utgifts-prognos	723 215
2019	Förslag	733 350			
2020	Beräknat	745 279 ²			
2021	Beräknat	752 325 ³			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 736 496 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 736 496 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Specialpedagogiska skolmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för myndighetens verksamhet, produktionsstöd för läromedelsframställning och visst internationellt samarbete.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.8 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	2 389	299 037	1 023 317	-724 280
Prognos 2018	2 400	312 000	1 044 000	-732 000
Budget 2019	2 400	319 000	1 053 000	-734 000

Delar av Specialpedagogiska skolmyndighetens verksamhet är avgiftsfinansierad. Myndigheten disponerar intäkter från tillgängliggörande av läromedel och från ersättning från kommuner för elever i specialskola. Det ekonomiska målet är att intäkterna delvis ska täcka kostnaderna för verksamheten.

Myndigheten disponerar även intäkter från kommuner för elever i förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med specialskola samt från Folkbildningsrådet för administration av förstärkningsbidrag till folkhögskolor. Det ekonomiska målet är i denna del av verksamheten full kostnadstäckning. Kostnader som inte finansieras med avgiftsintäkter ska finansieras från detta anslag. Det bör noteras att kostnaderna i tabellen ovan avser myndighetens samtliga kostnader.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Regeringen föreslår att 733 350 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 745 279 000 kronor respektive 752 325 000 kronor.

Tabell 9.9 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	722 806	722 806	722 806
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	10 543	19 289	26 305
Beslut		3 183	3 213
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	1	1	1
Förslag/beräknat anslag	733 350	745 279	752 325

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.1.4 1:4 Sameskolstyrelsen

Tabell 9.10 Anslagsutveckling 1:4 Sameskolstyrelsen

Tusental kronor

2017	Utfall	41 358	Anslags-sparande	-1 678
2018	Anslag	55 099 ¹	Utgifts-prognos	49 717
2019	Förslag	49 569		
2020	Beräknat	36 412 ²		
2021	Beräknat	36 693 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.² Motsvarar 36 009 tkr i 2019 års prisnivå.³ Motsvarar 36 008 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Sameskolstyrelsens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för Sameskolstyrelsens verksamhet.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.11 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		40 615	83 989	-43 374
Prognos 2018		39 821	87 501	-47 680
Budget 2019		38 500	90 035	-51 535

Avgifterna avser ersättning från kommuner för elever i sameskola samt förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med sameskola. Ersättningens storlek ska beräknas efter samma grunder som elevens hemkommun tillämpar vid fördelning av resurser i sin egen grundskola, förskoleklass eller fritidshem. Dessutom avser avgifterna intäkter från kommuner för vilka Sameskolstyrelsen efter avtal bedriver samisk förskola. Intäkterna disponeras av myndigheten.

Det ekonomiska målet är att intäkterna delvis ska täcka kostnaderna för verksamheten. Kostnader som inte finansieras med avgiftsintäkter ska finansieras från detta anslag. Det bör noteras att kostnaderna i tabellen ovan avser myndighetens samtliga kostnader.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Sameskolstyrelsen ska i enlighet med förordningen (2011:131) med instruktion för Sameskolstyrelsen genom sin verksamhet främja att alla barn till samer får tillgång till en likvärdig utbildning enligt skollagen (2010:800) med samiska undervisningsinslag av god kvalitet i en trygg miljö. Under ett antal år har Sameskolstyrelsen uppvisat underskott i verksamheten och varit beroende av tillfälliga tillskott. Med oförändrad anslagsnivå kan nödvändig verksamhet inte upprätthållas. Anslaget ökas därför med 9 000 000 kronor 2019.

Regeringen föreslår att 49 569 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Sameskolstyrelsen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 36 412 000 kronor respektive 36 693 000 kronor.

Tabell 9.12 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Sameskolstyrelsen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	40 099	40 099	40 099
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	471	925	1 242
Beslut	9 000	-4 611	-4 647
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	49 569	36 412	36 693

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.1.5 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Tabell 9.13 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Tusental kronor

År	Utfall	3 168 241	Anslags-sparande	477 929
2017	Utfall	3 168 241	Anslags-sparande	477 929
2018	Anslag	3 725 198 ¹	Utgifts-prognos	3 464 270
2019	Förslag	3 755 311		
2020	Beräknat	2 910 193		
2021	Beräknat	2 469 193		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Tabell 9.14 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2025
Ingående åtaganden	1 031 304	1 074 529	1 124 532			
Nya åtaganden	430 057	593 761	411 644			
Infriade åtaganden	-386 833	-543 758	-528 108	-475 395	-262 633	-270 040
Utestående åtaganden	1 074 529	1 124 532	1 008 068			
Erhållet/förslaget bemyndigande	1 780 000	1 495 000	1 008 068			

Anslaget får användas för utgifter för att främja utveckling av skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet samt för insatser som syftar till att minska skolsegregation. Anslaget får även användas för utgifter för svenskt deltagande i internationella studier och tävlingar på utbildningsområdet. Anslaget får vidare användas för utgifter för administration av uppdrag, uppföljning och utvärdering av uppdrag och satsningar, utredningar samt statsbidrag och stipendier.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 008 068 000 kronor 2020–2025.

Skälen för regeringens förslag: Statens skolverk behöver inom sin verksamhet kunna sluta fleråriga ekonomiska avtal. Vidare behöver myndigheten kunna lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 008 068 000 kronor 2020–2025.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Riksdagen har i enlighet med propositionen Fler nyanlända ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas (prop. 2017/18:194, bet. 2017/18:UbU31, rskr. 2017/18:430) beslutat att den som leder och samordnar det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska benämnas rektor i stället för förskolechef samt att rektorer för förskoleenheter ska omfattas av krav på att gå en obligatorisk befattningsutbildning. För att befattningsutbildningen för rektorer ska kunna omfatta även rektorer för förskoleenheter ökas anslaget med 4 000 000 kronor 2019 och beräknas öka med 8 000 000 kronor årligen fr.o.m. 2020. Anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* minskas med motsvarande belopp.

Riksdagen har beslutat om ändringar i skollagen som innebär att en garanti för tidiga stödinsatser införs (prop. 2017/18:195, bet. 2017/18:UbU10, rskr. 2017/18:333). Lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2019. För att kompensera kommunsektorn för ökade utgifter med anledning av garantin för tidiga stödinsatser minskas anslaget med 41 000 000 kronor fr.o.m. 2019. Anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 ökas med motsvarande belopp.

Riksdagen har beslutat om ändringar i skollagen som innebär att huvudmännen ska ansvara för att anordna prao (prop. 2017/18:24, bet. 2017/18:UbU9, rskr. 2017/18:155). Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2018. För att finansiera ersättning till kommunsektorn för ett utökat åtagande vid ett införande av prao för elever fr.o.m. årskurs 8 i grundskolan och årskurs 9 i specialskolan minskas anslaget med 22 500 000 kronor 2019 jämfört med 2018 års nivå och beräknas därefter minskas med 30 000 000 kronor. Anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 ökas med motsvarande belopp.

Riksdagen har beslutat om ändringar i skollagen om betygssättning i moderna språk (prop. 2016/17:143, bet. 2016/17:UbU23, rskr. 2016/17:339). Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2018. För att finansiera ersättning till

kommunsektorn för ett utökat åtagande för betygssättning i moderna språk minskas anslaget med 8 000 000 kronor fr.o.m. 2019. Anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 ökas med motsvarande belopp.

I enlighet med riksdagens beslut om propositionen Vårändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:99, bet. 2017/18:FiU21, rskr. 2017/18:435) överfördes medel till anslaget 1:1 *Statens skolverk* för att bättre möta lärares behov av kompetensutveckling och för att förstärka kompetensutvecklingsinsatser i programmering som finansierades från anslaget 1:1 *Statens skolverk*. För en fortsatt korrigerande av medlens anvisning med hänsyn till den pågående verksamheten, överförs 10 000 000 kronor till anslaget 1:1 *Statens skolverk* årligen fr.o.m. 2019.

I budgetpropositionen för 2018 avsattes 35 000 000 kronor 2018 och fr.o.m. 2019 beräknades 70 000 000 kronor under anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner (prop. 2017/18:1 utg.omr. 25, bet. 2017/18:FiU3, rskr. 2017/18:118). Medlen syftade till att utgöra ersättning till kommunsektorn för utökade kostnader med anledning av genomförandet av förslag från Utredningen om elever som kommer till Sverige under grundskolans senare årskurser (SOU 2017:54) samt fortsatt statsbidrag för lovskola för elever i årskurs 8 och 9. Den del av medlen som rör statsbidraget för lovskola borde dock för att kunna användas ha anvisats utgiftsområde 16, anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet*. För att korrigera denna felbudgetering krävs en överföring av medel. Regeringen beräknar därför att anslaget behöver ökas med 47 000 000 kronor fr.o.m. 2019. Anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 minskas med motsvarande belopp.

Riksdagen har beslutat om en försöksverksamhet med branschskolor för att bl.a. öka attraktiviteten och förbättra tillgången till yrkesutbildning inom små yrkesområden (prop. 2016/17:161, bet. 2016/17:UbU21, rskr. 2016/17:319). För att genomföra försöksverksamheten ökas anslaget med 22 000 000 kronor 2019 jämfört med 2018 års nivå. För 2020 och 2021 beräknas anslaget öka med 32 000 000 kronor per år, ökas med 21 000 000 kronor 2022 och minskas med 11 000 000

kronor 2024 jämfört med 2018 års nivå. För att kompensera kommunsektorn för ökade kostnader i samband med inackordering vid branschskolor minskas samtidigt anslaget med 2 000 000 kronor 2019 jämfört med 2018. Anslaget beräknas minska med 2 000 000 kronor 2020–2022 och beräknas öka med 1 000 000 kronor 2024 jämfört med 2018 års nivå. Anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 ändras på motsvarande sätt.

Den tidigare beräknade ökningen av anslaget med anledning av att anslaget fr.o.m. 2017 beräknas med ett bestämt nominellt belopp och inte längre pris- och löneomräknas kvarstår i enlighet med tidigare beräkningar.

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna att tidigare beräknat tillskott för vissa insatser inte genomförs eller att tidigare beräknad minskning inte genomförs utan att medel tillförs även 2019. Större satsningar som berörs av detta är jämlikhetspengen för vilken anslaget tillförs 500 000 000 kronor 2019, försöksverksamhet med ökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för vilken anslaget tillförs 80 000 000 kronor 2019 samt fortbildning av lärare i specialpedagogik för vilken anslaget tillförs 70 000 000 kronor 2019.

Sammantaget föreslår regeringen att 3 755 311 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 2 910 193 000 kronor respektive 2 469 193 000 kronor.

Tabell 9.15 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	3 685 198	3 685 198	3 685 198
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-10 500	-937 500	-1 378 500
Överföring till/från andra anslag	0	-5 000	-5 000
Övrigt	80 613	167 495	167 495
Förslag/beräknat anslag	3 755 311	2 910 193	2 469 193

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.1.6 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan

Tabell 9.16 Anslagsutveckling 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	225 910		37 166
2018	Anslag	296 950 ¹	Utgifts-prognos	239 066
2019	Förslag	304 820		
2020	Beräknat	323 559 ²		
2021	Beräknat	330 587 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 314 821 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 314 820 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom skolområdet för elever med funktionsnedsättning som är mottagna vid någon av de riksrekryterande utbildningarna i Göteborgs kommun, Kristianstads kommun, Linköpings kommun, Stockholms kommun och Örebro kommun.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:6 *Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 35 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: Specialpedagogiska skolmyndigheten beslutar om bidrag för omvårdnad och habilitering för elever som deltar i Rh-anpassad gymnasieutbildning. Bidraget beviljas per läsår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:6 *Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 35 000 000 kronor 2020.

Tabell 9.17 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	31 953	33 864	34 000	
Nya åtaganden	34 000	34 000	35 000	
Infriade åtaganden	-31 953	-33 864	-34 000	-35 000
Utestående åtaganden	33 864	34 000	35 000	
Erhållet/förslaget bemyndigande	34 000	34 000	35 000	

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Regeringen föreslår att 304 820 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 323 559 000 kronor respektive 330 587 000 kronor.

Tabell 9.18 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	296 950	296 950	296 950
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	7 870	16 331	23 136
Beslut		10 278	10 501
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	304 820	323 559	330 587

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.1.7 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.

Tabell 9.19 Anslagsutveckling 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.

Tusental kronor

2017	Utfall	4 530 471	Anslags-sparande	4 529
2018	Anslag	4 436 000 ¹	Utgifts-prognos	4 382 763
2019	Förslag	4 436 000		
2020	Beräknat	3 936 000		
2021	Beräknat	3 936 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom

förskolan, fritidshemmet och pedagogisk omsorg. Anslaget får vidare användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa för kvalitetssäkrande åtgärder inom förskolan, fritidshemmet och pedagogisk omsorg. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att stimulera omsorg under kvällar, nätter och helger. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att stimulera minskade barngrupper och ökad personaltäthet i förskolan. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för ökad personaltäthet och kvalitetsförbättringar på fritidshemmet samt för utgifter för att stimulera kvalitetsförbättringar vad gäller fritidshemmet.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 414 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: Statens skolverk behöver lämna förhandsbesked om statsbidraget för mindre barngrupper i förskolan till skolhuvudmän, eftersom statsbidraget söks läsårsvis. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 414 000 000 kronor 2020.

Tabell 9.20 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	663 037	663 941	664 000	
Nya åtaganden	663 941	664 000	414 000	
Infriade åtaganden	-663 037	-663 941	-664 000	- 414 000
Utestående åtaganden	663 941	664 000	414 000	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	665 000	664 000	414 000	

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär för anslaget att 2018 års nivå ska gälla även 2019 (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär detta att den tidigare beräknade minskningen av anslaget med 241 miljoner kronor till följd av indexeringen av maxtaxan inte genomförs utan medel tillförs även 2019 och framåt.

Regeringen föreslår att 4 436 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 3 936 000 000 kronor för respektive år.

Tabell 9.21 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	4 436 000	4 436 000	4 436 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-500 000	-500 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 436 000	3 936 000	3 936 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.1.8 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.

Tabell 9.22 Anslagsutveckling 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	179 618		9 419
2018	Anslag	190 220 ¹	182 287
2019	Förslag	188 220	
2020	Beräknat	188 220	
2021	Beräknat	188 220	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- ersättning vid personskada till elev i viss gymnasieskolutbildning,
- statsbidrag för avgifter till International Baccalaureate Office och för viss International Baccalaureateutbildning,
- statsbidrag och särskilt stöd för utbildningsverksamhet med särskild inriktning,
- statsbidrag för riksrekryterande gymnasiala utbildningar och riksinternatskolor,
- ersättning till skolhuvudmän för kostnader för nordiska elever, och
- statsbidrag för utlandssvenska elever samt barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige eller som vistas i landet utan tillstånd.

Anslaget får även användas för utgifter för arbete med administration och uppföljning av statsbidrag.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Riksdagen har beslutat om ändringar i skollagen i enlighet med propositionen Vissa frågor om utlandssvenska elevers utbildning i Sverige (prop. 2014/15:39, bet. 2014/15:UbU5, rskr. 2014/15:109). Ändringarna gäller riksinternatskolor och innebär besparingar på anslaget. Anslaget minskas därför med 2 000 000 kronor per år fr.o.m. 2019 jämfört med 2018 års nivå.

Regeringen föreslår att 188 220 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 188 220 000 kronor respektive 188 220 000 kronor.

Tabell 9.23 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	190 220	190 220	190 220
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-2 000	-2 000	-2 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	188 220	188 220	188 220

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.1.9 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Tabell 9.24 Anslagsutveckling 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Tusental kronor

2017	Utfall	94 581	Anslags-sparande	-3 889
2018	Anslag	102 540 ¹	Utgifts-prognos	97 467
2019	Förslag	105 257		
2020	Beräknat	107 168 ²		
2021	Beräknat	108 989 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 105 257 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 105 257 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Anslaget får även användas för utgifter inom ramen för Statens skolverks utvecklingsinsatser för svensk undervisning i utlandet och för stöd för undervisning i svenska vid utländska skolor. Anslaget får vidare användas för utgifter för anställda vid Europaskolorna.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Regeringen föreslår att 105 257 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Bidrag till svensk undervisning i utlandet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 107 168 000 kronor respektive 108 989 000 kronor.

Tabell 9.25 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	102 540	102 540	102 540
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 717	4 628	6 449
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	105 257	107 168	108 989

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.1.10 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

Tabell 9.26 Anslagsutveckling 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2017	Utfall	140 093		155 133
2018	Anslag	268 985 ¹	Utgifts- prognos	151 954
2019	Förslag	316 526		
2020	Beräknat	279 026		
2021	Beräknat	279 026		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för fortbildning av lärare, förskollärare, rektorer, förskolechefer och viss annan personal.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 215 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: Statens skolverk behöver ingå fleråriga avtal med lärosäten om uppdragsutbildning och lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 215 000 000 kronor 2020–2022.

Tabell 9.27 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden	103 053	95 593	106 470			
Nya åtaganden	63 561	106 463	215 000			
Infriade åtaganden	-71 021	-95 586	-106 470	-136 250	-45 000	-33 750
Utestående åtaganden	95 593	106 470	215 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	350 000	205 000	215 000			

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Principerna innebär att anslaget minskas med 7 500 000 kronor 2019 och beräknas därefter minskas med 15 000 000 kronor årligen fr.o.m. 2020 för att finansiera en förstärkning av befattningsutbildningen för rektorer till att även omfatta rektorer för förskoleenheter. Anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ökas med 4 000 000 kronor 2019 och beräknas därefter ökas med 8 000 000 kronor årligen fr.o.m. 2020. Anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 ökas med 3 500 000 kronor 2019 och beräknas därefter ökas med 7 000 000 kronor årligen fr.o.m. 2020. Minskningen bedöms inte påverka den verksamhet som finansieras under anslaget i någon större utsträckning.

I enlighet med tidigare beräkningar ökas anslaget med 15 000 000 kronor fr.o.m. 2019 för att korrigera en tidigare felbudgetering.

Regeringen föreslår att 316 526 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 279 026 000 kronor respektive 279 026 000 kronor.

Tabell 9.28 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	308 985	308 985	308 985
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	7 500	-35 000	-35 000
Överföring till/från andra anslag	0	5 000	5 000
Övrigt	41	41	41
Förslag/beräknat anslag	316 526	279 026	279 026

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.1.11 1:11 Bidrag till vissa studier

Tabell 9.29 Anslagsutveckling 1:11 Bidrag till vissa studier

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	337
2017	Utfall	17 188	
2018	Anslag	17 525 ¹	Utgifts- prognos 17 315
2019	Förslag	17 525	
2020	Beräknat	17 525	
2021	Beräknat	17 525	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag som lämnas för studier om funktionsnedsättningar, utbildning som är särskilt anpassad för personer med funktionsnedsättningar samt studier inom vuxenutbildning för utvecklingsstörda och särskild utbildning för vuxna.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär för anslaget att 2018 års nivå ska gälla även 2019.

Regeringen föreslår att 17 525 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Bidrag till vissa studier* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 17 525 000 kronor årligen.

Tabell 9.30 Härledning av ramnivån 2019–2021 för 1:11 Bidrag till vissa studier

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	17 525	17 525	17 525
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	17 525	17 525	17 525

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.1.12 1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan

Tabell 9.31 Anslagsutveckling 1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan

Tusental kronor

2017	Utfall	108 853	Anslags-sparande	1 794
2018	Anslag	115 581 ¹	Utgifts-prognos	114 460
2019	Förslag	116 749		
2020	Beräknat	118 406 ²		
2021	Beräknat	119 890 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 116 749 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 116 750 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för yrkeshögskolans förvaltningsutgifter.

Regeringen överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär för anslaget att 2018 års nivå ska gälla även 2019 med vissa justeringar

(se avsnitt 2 för beskrivning av de aktuella principerna).

Regeringen föreslår att 116 749 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Myndigheten för yrkeshögskolan* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 118 406 000 kronor respektive 119 890 000 kronor.

Tabell 9.32 Härledning av ramnivån 2019–2021 för 1:12 Myndigheten för yrkeshögskolan

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	115 581	115 581	115 581
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 168	2 825	4 308
Beslut			1
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	116 749	118 406	119 890

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.1.13 1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning

Tabell 9.33 Anslagsutveckling 1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning

Tusental kronor

2017	Utfall	1 127 520	Anslags-sparande	326 255
2018	Anslag	2 680 034 ¹	Utgifts-prognos	2 132 497
2019	Förslag	2 562 422		
2020	Beräknat	2 562 422		
2021	Beräknat	2 362 422		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna samt för motsvarande äldre utbildningar, och annan utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för lärcentra. Anslaget får även användas för utgifter för att främja utveckling av vuxenutbildning och öka deltagandet i sådan utbildning.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även 2019 med vissa justeringar. (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

De tidigare beräknade minskningarna av anslaget till följd av flytt av medel för vuxenutbildning från anslaget 1:14 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* kvarstår i enlighet med tidigare beräkningar. Tidigare beräknade minskningar av anslaget med anledning av att den arbetsmarknadspolitiska åtgärden traineejobb avskaffats kvarstår i enlighet med tidigare beräkningar.

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna att tidigare beräknade tillskott för utbildningsplatser i den statligt finansierade regionalt yrkesinriktade vuxenutbildningen (regionalt yrkesvux) inte genomförs. Anslaget ökas därför inte med 125 000 000 kronor i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Regeringen föreslår att 2 562 422 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Statligt stöd till vuxenutbildning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 2 562 422 000 kronor respektive 2 362 422 000 kronor.

Tabell 9.34 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Statligt stöd till vuxenutbildning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 570 034	2 570 034	2 570 034
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-1 812	188	-199 812
Överföring till/från andra anslag	-5 800	-7 800	-7 800
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 562 422	2 562 422	2 362 422

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.1.14 1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning

Tabell 9.35 Anslagsutveckling 1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	2 034 203		127 386
2018	Anslag	2 204 750 ¹	Utgifts-prognos	2 166 286
2019	Förslag	2 236 208		
2020	Beräknat	2 263 861		
2021	Beräknat	2 296 230		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- statligt stöd för yrkeshögskoleutbildning,
- kostnader för personskadeförsäkring och ansvarsförsäkring inom yrkeshögskolan,
- statsbidrag för konst- och kulturutbildningar,
- särskilt verksamhetsstöd för riksomfattande kursverksamhet avseende hemslöjd eller för att främja samisk utbildningsverksamhet.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:14 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 6 600 000 000 kronor 2020–2026.

Skälen för regeringens förslag: Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om stöd för bl.a. yrkeshögskoleutbildningar. Regeringen har bedömt att ett beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan i regel bör omfatta fler än två utbildningsomgångar. Utbildningar som omfattas av förordningen (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar kan också pågå under en längre tid. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:14 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 6 600 000 000 kronor 2020–2026.

Tabell 9.36 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2026
Ingående åtaganden	4 165 964	4 114 694	5 775 000	6 600 000	4 350 846	
Nya åtaganden	2 244 100	3 725 000	3 046 501			
Infriade åtaganden	-2 295 370	-2 064 694	-2 221 501	-2 249 154	-2 281 523	-2 069 323
Utestående åtaganden	4 114 694	5 775 000	6 600 000	4 350 846	2 069 323	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	4 800 000	6 600 000	6 600 000			

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Den tidigare beräknade ökningen av anslaget med anledning av att anslaget fr.o.m. 2017 beräknas med ett bestämt nominellt belopp och inte längre pris- och löneomräknas kvarstår i enlighet med tidigare beräkningar. De tidigare beräknade minskningarna och ökningarna av anslaget till följd av flytt av medel för vuxenutbildning från anslaget 1:14 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* kvarstår i enlighet med tidigare beräkningar.

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna att tidigare beräknade tillskott med 250 000 000 kronor för fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan inte genomförs och att anslaget därför inte ökas i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Regeringen föreslår att 2 236 208 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 2 263 861 000 kronor respektive 2 296 230 000 kronor.

Tabell 9.37 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:14 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 204 750	2 204 750	2 204 750
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-2 588	-2 588	-2 588
Överföring till/från andra anslag	5 800	5 800	5 800
Övrigt	28 246	55 899	88 268
Förslag/beräknat anslag	2 236 208	2 263 861	2 296 230

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.1.15 1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer

Tabell 9.38 Anslagsutveckling 1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer

Tusental kronor

År	Utfall	162 261	Anslags-sparande	317 739
2018	Anslag	680 000 ¹	Utgifts-prognos	750 879
2019	Förslag	680 000		
2020	Beräknat			
2021	Beräknat			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag för renovering av skollokaler och för upprustning av utemiljöer för förskolor, skolor och fritidshem. Anslaget får även användas för Boverkets administration av statsbidraget för renovering av skollokaler och för upprustning av utemiljöer för förskolor, skolor och fritidshem.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär för anslaget att 2018 års anslagsnivå ska gälla även 2019 (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär detta att den tidigare beräknade minskningen av anslaget med 680 miljoner kronor uteblir och att satsningen på upprustning av skollokaler och utemiljöer i stället upphör fr.o.m. 2020.

Regeringen föreslår att 680 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Upprustning av skollokaler och utemiljöer* för 2019.

Tabell 9.39 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:15 Upprustning av skollokaler och utemiljöer

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	680 000	680 000	680 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-680 000	-680 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	680 000	0	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.1.16 1:16 Fler anställda i lågstadiet

Tabell 9.40 Anslagsutveckling 1:16 Fler anställda i lågstadiet

Tusental kronor

År	Utfall	2018	2019	2020	2021
2017	Utfall	2 296 958			
			Anslags-sparande	3 042	
2018	Anslag	2 300 000 ¹	Utgifts-prognos	2 272 397	
2019	Förslag	2 300 000			
2020	Beräknat	1 971 000			
2021	Beräknat	1 971 000			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att öka antalet anställda i förskoleklassen och lågstadiet.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:16 *Fler anställda i lågstadiet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 985 500 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: Statens skolverk behöver kunna sluta ekonomiska avtal inom ramen för arbetet med satsningen på fler anställda i lågstadiet. Vidare kan Skolverket i vissa fall behöva lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:16 *Fler anställda i lågstadiet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 985 500 000 kronor 2020.

Tabell 9.41 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:16 Fler anställda i lägstadiet

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	985 750	978 463	985 500	
Nya åtaganden	978 463	985 500	985 500	
Infriade åtaganden	-985 750	-978 463	-985 500	-985 500
Utestående åtaganden	978 463	985 500	985 500	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	1 152 000	1 150 000	985 500	

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär för anslaget att 2018 års anslagsnivå ska gälla även 2019 (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär detta att den tidigare beräknade minskningen av anslaget med 329 miljoner kronor uteblir. Regeringen föreslår därför att 2 300 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Fler anställda i lägstadiet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 971 000 000 kronor årligen.

Tabell 9.42 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:16 Fler anställda i lägstadiet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	2 300 000	2 300 000	2 300 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-329 000	-329 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 300 000	1 971 000	1 971 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.1.17 1:17 Skolforskningsinstitutet

Tabell 9.43 Anslagsutveckling 1:17 Skolforskningsinstitutet

Tusental kronor

2017	Utfall	23 617	Anslags-sparande	203
2018	Anslag	23 756 ¹	Utgifts-prognos	23 671
2019	Förslag	24 008		
2020	Beräknat	24 356 ²		
2021	Beräknat	24 672 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 24 008 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 24 008 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Skolforskningsinstitutets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Regeringen föreslår att 24 008 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Skolforskningsinstitutet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 24 356 000 kronor respektive 24 672 000 kronor.

Tabell 9.44 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:17 Skolforskningsinstitutet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	23 756	23 756	23 756
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	252	600	916
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	24 008	24 356	24 672

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.1.18 1:18 Praktisk skolforskning

Tabell 9.45 Anslagsutveckling 1:18 Praktisk skolforskning

Tusental kronor

År	Utfall	18 211	Anslags-sparande	
2017	Utfall	18 211	Anslags-sparande	
2018	Anslag	18 543 ¹	Utgifts-prognos	18 320
2019	Förslag	18 543		
2020	Beräknat	18 543		
2021	Beräknat	18 543		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till finansieringsbidrag inom den praktiska skolforskningen. Anslaget disponeras och fördelas av Skolforskningsinstitutet.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:18 *Praktisk skolforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 36 500 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: För att kunna utlysa och fördela medel för praktisk forskning behövs ett bemyndigande att ingå ekonomiska åtaganden. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:18 *Praktisk skolforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 36 500 000 kronor 2020–2022.

Tabell 9.46 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:18 Praktisk skol forskning

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden	17 997	18 905	34 543			
Nya åtaganden	11 404	26 638	20 457			
Infriade åtaganden	-10 496	-11 000	-18 500	-18 500	-12 000	-6 000
Utestående åtaganden	18 905	34 543	36 500			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	19 000	37 500	36 500			

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär för anslaget att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Regeringen föreslår att 18 543 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Praktisk skol forskning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 18 543 000 kronor årligen.

Tabell 9.47 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:18 Praktisk skol forskning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	18 543	18 543	18 543
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	18 543	18 543	18 543

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.1.19 1:19 Bidrag till lärarlöner**Tabell 9.48 Anslagsutveckling 1:19 Bidrag till lärarlöner**

Tusental kronor

2017	Utfall	4 052 828	Anslags-sparande	389 172
2018	Anslag	4 457 100 ¹	Utgifts-prognos	3 975 880
2019	Förslag	4 457 100		
2020	Beräknat	4 442 000		
2021	Beräknat	4 442 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till höjda löner för lärare, förskollärare och fritidspedagoger i fritidshem samt utbildade fritidspedagoger eller motsvarande i förskolan, förskoleklass, grundskolan och motsvarande skolformer samt i gymnasie- och gymnasie-särskolan. Anslaget får även användas för karriärstegsreformen och för särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med examen på forskarnivå.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:19 *Bidrag till lärarlöner* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 221 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: Statens skolverk behöver kunna lämna förhandsbesked till skolhuvudmän om statsbidrag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:19 *Bidrag till lärarlöner* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 221 000 000 kronor 2020.

Tabell 9.49 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:19 Bidrag till lärarlöner

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	2 204 523	2 201 675	2 221 000	
Nya åtaganden	2 201 675	2 221 000	2 221 000	
Infriade åtaganden	-2 204 523	-2 201 675	-2 221 000	-2 221 000
Utestående åtaganden	2 201 675	2 221 000	2 221 000	
Erhållet/förslaget bemyndigande	2 235 000	2 221 000	2 221 000	

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär för anslaget att 2018 års anslagsnivå ska gälla även 2019 (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Regeringen föreslår att 4 457 100 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Bidrag till lärarlöner* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 4 442 000 000 kronor årligen.

Tabell 9.50 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:19 Bidrag till lärarlöner

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	4 457 100	4 457 100	4 457 100
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-15 100	-15 100
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 457 100	4 442 000	4 442 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.1.20 1:20 Särskilda insatser inom skolområdet

Tabell 9.51 Anslagsutveckling 1:20 Särskilda insatser inom skolområdet

Tusental kronor

2017	Utfall	156 420	Anslags-sparande	
2018	Anslag	163 418 ¹	Utgifts-prognos	161 457
2019	Förslag	163 418		
2020	Beräknat	163 418		
2021	Beräknat	163 418		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för insatser för elever med funktionsnedsättning eller med andra särskilda behov.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska

gälla även 2019 (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Regeringen föreslår att 163 418 000 kronor anvisas under anslaget 1:20 *Särskilda insatser inom skolområdet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 163 418 000 kronor årligen.

Tabell 9.52 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:20 Särskilda insatser inom skolområdet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	163 418	163 418	163 418
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	163 418	163 418	163 418

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.1.21 1:21 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling

Tabell 9.53 Anslagsutveckling 1:21 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling

Tusental kronor

2017	Utfall	Anslags-sparande	
2018	Anslag	1 000 000 ¹	Utgifts-prognos 938 599
2019	Förslag	3 500 000	
2020	Beräknat	3 500 000	
2021	Beräknat	3 500 000	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter som syftar till att stärka likvärdigheten och kunskapsutvecklingen i förskoleklassen och grundskolan.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:21 *Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling* ingå åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 500 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: Bidraget lämnas för ett kalenderår i sänder och bidragsramarna kommer att variera i storlek för huvudmännen

med hänsyn till förändringar i elevantal och elevernas socioekonomiska bakgrund. Bidraget är villkorat till att huvudmän förbinder sig till att inte sänka de egna kostnaderna för undervisning och elevhälsa. Huvudmännen behöver därför information om bidragsramarnas storlek inför sin egna budgetprocess, vilket innebär att beslut om bidragsram behöver fattas året innan bidragsåret. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:21 *Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 3 500 000 000 kronor 2020.

Tabell 9.54 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:21 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden			3 500 000	
Nya åtaganden		3 500 000	3 500 000	
Infriade åtaganden			-3 500 000	-3 500 000
Utestående åtaganden		3 500 000	3 500 000	
Erhållet/föreslaget bemyndigande		3 500 000	3 500 000	

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av de aktuella principerna).

Statens skolverk har för 2019 beslutat om bidragsramar för de huvudmän som ansökt om statsbidrag enligt förordningen (2018:49) om statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. Besluten uppgår till sammantaget 3,5 miljarder kronor och har fattats med stöd i riksdagens beslut om bemyndigande för anslaget (prop. 2017/18:99, bet. 2017/18:FiU21, rskr. 2017/18:435). För att kunna infria de ingångna ekonomiska åtagandena innebär det att anslagsnivån för 2019 ökas med 2,5 miljarder kronor i förhållande till anvisade medel för 2018. För att verksamhet som baseras på beställningsbemyndiganden för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för 2020 och 2021 justerats med hänsyn till den beräknade nivån på infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

I förhållande till beräknad anslagsnivå i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna att anslagsnivån sänks med 2,5 miljarder kronor fr.o.m. 2020.

Regeringen föreslår att 3 500 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:21 *Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 3 500 000 000 kronor årligen.

Tabell 9.55 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:21 Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 000 000	1 000 000	1 000 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	2 500 000	2 500 000	2 500 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	3 500 000	3 500 000	3 500 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.2 Anslag för universitet och högskolor

Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer

Samtliga ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer räknas upp med pris- och löneomräkningen på 1,22 procent. Ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer bör för budgetåret 2019 uppgå till de belopp som presenteras i tabell 9.56.

Tabell 9.56 Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer

Kronor

UTBILDNINGSSOMRÅDE	Ersättning för en helårsstudent	Ersättning för en helårsprestation
Humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt	32 273	21 030
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt	55 030	46 408
Vård	58 505	50 672
Odontologiskt	48 381	56 358
Medicinskt	65 377	79 522
Undervisning ¹	39 254	41 122
Verksamhetsförlagd utbildning ²	55 630	53 973
Övrigt ³	44 195	35 901
Design	155 942	95 010
Konst	221 385	95 045
Musik	134 535	85 063
Opera	320 610	191 792
Teater	310 023	154 419
Media	316 379	253 432
Dans	218 039	120 479
Idrott	113 619	52 578

¹ Avser utbildning inom det allmänna utbildningsområdet och den utbildningsvetenskapliga kärnan.

² Avser verksamhetsförlagd utbildning inom lärar- och forskolläraryt utbildning.

³ Avser utbildning i vissa ämnen inom humanistiskt utbildningsområde enligt uppdrag i regleringsbrev, journalistutbildning, bibliotekarieutbildning samt praktiska och estetiska kurser inom läraryt utbildning med inriktning mot tidigare år, inom grundläraryt utbildning och inom forskolläraryt utbildning.

Angående utbyggnad av vissa utbildningar

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att flera av de tidigare beräknade tillskotten till universitet och högskolor för fortsatt utbyggnad av vissa utbildningar uteblir. De utbyggnader som berörs är läkarutbildningar, samhällsbyggnadsutbildningar och ingenjörutbildningar som inleddes 2018, lärar- och forskolläraryt utbildningar som inleddes 2017, och högskolan som inleddes 2015.

För dessa utbyggnader medför det att den ökning av antalet helårsstudenter respektive nybörjare som beloppen beräknades motsvara och som har angivits i propositionen Vårändringsbudget för 2015 och budgetpropositionerna för 2017 och 2018, inte längre gäller.

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär även att de fortsatta utbyggnaderna av satsningarna på sommarkurser, kulturskoleklivet och utbyggnaden av teologiska utbildningar som inleddes 2018 uteblir.

Angående beräknad ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den beräknade ökningen av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå 2019 som presenterades i den forskningspolitiska propositionen 2016, Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50), uteblir.

9.2.1 2:1 Universitetskanslersämbetet

Tabell 9.57 Anslagsutveckling 2:1 Universitetskanslersämbetet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	137 150	4 325
2018	Anslag	144 539 ¹	142 124
2019	Förslag	149 035	
2020	Beräknat	151 199 ²	
2021	Beräknat	153 177 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 149 035 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 149 035 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Universitetskanslersämbetets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 149 035 000 kronor anvisas under anslaget 2.1 *Universitetskanslersämbetet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 151 199 000 kronor respektive 153 177 000 kronor.

Tabell 9.58 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Universitetskanslersämbetet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	144 539	144 539	144 539
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 496	6 660	8 638
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	149 035	151 199	153 177

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.2 2:2 Universitets- och högskolerådet

Tabell 9.59 Anslagsutveckling 2:2 Universitets- och högskolerådet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	147 492	3 498
2018	Anslag	174 578 ¹	175 939
2019	Förslag	178 920	
2020	Beräknat	181 301 ²	
2021	Beräknat	182 824 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 178 920 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 178 407 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Universitets- och högskolerådets förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Den avgiftsbelagda verksamheten vid Universitets- och högskolerådet omfattar bl.a. avgiften för anmälan till högskoleprovet. Avgiftsnivån regleras i förordning och det finns inte något reglerat mål för hur stor del av kostnaderna som ska täckas av avgifterna. De kostnader som inte finansieras med avgiftsinkomster ska finansieras från anslaget. För antagning till högskoleutbildning finns det inte något specificerat ekonomiskt mål för hur stor del av kostnaderna för denna verksamhet som ska täckas av avgifterna.

Tabell 9.60 Offentlighetsrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlighetsrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		23529	26630	-3101
Prognos 2018		22622	27622	-5000
Budget 2019		22600	27600	-5000

Tabell 9.61 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	191 545	191 221	324
(varav tjänsteexport)	21 137	21 137	0
Prognos 2018	188 000	194 000	-6 000
(varav tjänsteexport)	23 480	23 480	0
Budget 2019	187 200	196 000	-6 000
(varav tjänsteexport)	23 500	23 500	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Universitets- och högskolerådet har fått flera och utökade uppdrag samt ökad belastning på bedömningsverksamheten. Mot bakgrund av detta har myndigheten tillförts ökade resurser i budgetpropositionerna för 2016, 2017 och 2018. För att myndigheten ska kunna bedriva sin verksamhet effektivt bedömer regeringen att myndigheten bör kunna prioritera om medel mellan olika uppgifter och uppdrag som finansieras från förvaltningsanslaget.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 178 920 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Universitets- och högskolerådet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 181 301 000 kronor respektive 182 824 000 kronor.

Tabell 9.62 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Universitets- och högskolerådet

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	174 578	174 578	174 578
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 341	6 722	8 770
Beslut			-525
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	1	1	1
Förslag/beräknat anslag	178 920	181 301	182 824

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.3 2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**Tabell 9.63 Anslagsutveckling 2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå**

Tusental kronor			
År	Typ	Belopp	Övrigt
2017	Utfall	1 684 040	Anslags-sparande
2018	Anslag	1 756 305 ¹	Utgifts-prognos 1 735 227
2019	Förslag	1 778 755	
2020	Beräknat	1 805 962 ²	
2021	Beräknat	1 830 056 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 778 755 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 778 756 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.64 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		1 608	2 109	-501
Prognos 2018		1 700	2 100	-400
Budget 2019		1 750	2 100	-350

Tabell 9.65 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	231 977	232 773	-776
(varav tjänsteexport)	83 689	81 770	1 919
Prognos 2018	247 500	249 000	-1 500
(varav tjänsteexport)	119 000	-119 000	0
Budget 2019	260 000	-262 000	-2 000
(varav tjänsteexport)	128 000	-128 000	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna).

Anslaget beräknas öka med 330 000 kronor fr.o.m. 2019 med anledning av att anslagsmedel omfördelas från Karlstads universitet, som har fått examenstillståndet för speciallärarexamen delvis återkallat under 2016, till Uppsala universitet för utbyggnad av speciallärarutbildningen.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 1 778 755 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 805 962 000 kronor respektive 1 830 056 000 kronor.

Tabell 9.66 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 756 305	1 756 305	1 756 305
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	22 120	49 322	73 411
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	330	335	340
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 778 755	1 805 962	1 830 056

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.4 2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.67 Anslagsutveckling 2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2017	Utfall	2 066 943	Anslags-sparande
2018	Anslag	2 131 629 ¹	Utgifts-prognos 2 131 629
2019	Förslag	2 158 476	
2020	Beräknat	2 191 491 ²	
2021	Beräknat	2 220 727 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 2 158 476 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 2 158 475 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 2 158 476 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 2 191 491 000 kronor respektive 2 220 727 000 kronor.

Tabell 9.68 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 131 629	2 131 629	2 131 629
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	26 846	59 861	89 097
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	1	1	1
Förslag/beräknat anslag	2 158 476	2 191 491	2 220 727

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.5 2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.69 Anslagsutveckling 2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Notering
2017	Utfall	1 982 302	Anslags-sparande
2018	Anslag	2 066 875 ¹	Utgifts-prognos
2019	Förslag	2 092 904	
2020	Beräknat	2 124 917 ²	
2021	Beräknat	2 153 263 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 2 092 905 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 2 092 902 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.70 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		4 010	4 846	-836
Prognos 2018		4 400	5 000	-600
Budget 2019		4 400	5 100	-700

Tabell 9.71 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	361 536	369 171	-7 635
(varav tjänsteexport)	169 510	166 453	3 057
Prognos 2018	370 000	375 000	-5 000
(varav tjänsteexport)	170 000	167 000	3 000
Budget 2019	380 000	385 000	-5 000
(varav tjänsteexport)	171 000	168 000	3 000

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 2 092 904 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 2 124 917 000 kronor respektive 2 153 263 000 kronor.

Tabell 9.72 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 066 875	2 066 875	2 066 875
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	26 030	58 043	86 391
Beslut			-2
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	2 092 904	2 124 917	2 153 263

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.6 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.73 Anslagsutveckling 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	2 119 873	
2018	Anslag	2 193 198 ¹	2 193 198
2019	Förslag	2 220 820	
2020	Beräknat	2 254 788 ²	
2021	Beräknat	2 284 880 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 2 220 819 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 2 220 830 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 2 220 820 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 2 254 788 000 kronor respektive 2 284 880 000 kronor.

Tabell 9.74 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 193 198	2 193 198	2 193 198
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	27 622	61 590	91 672
Beslut			10
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 220 820	2 254 788	2 284 880

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.7 2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.75 Anslagsutveckling 2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	2 039 526	
2018	Anslag	2 123 478 ¹	2 079 702
2019	Förslag	2 153 058	
2020	Beräknat	2 185 990 ²	
2021	Beräknat	2 215 153 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 2 153 058 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 2 153 057 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 9.76 Offentlighetsrättslig verksamhet**

Tusental kronor

Offentlighetsrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		4 005	5 314	-1 309
Prognos 2018		5 000	5 000	0
Budget 2019		5 000	5 000	0

Tabell 9.77 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	262 791	261 154	1 637
(varav tjänsteexport)	12 644	12 644	0
Prognos 2018	262 000	262 000	0
(varav tjänsteexport)	13 000	13 000	0
Budget 2019	262 000	262 000	0
(varav tjänsteexport)	13 000	13 000	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas öka med 2 836 000 kronor fr.o.m. 2019 med anledning av den utbyggnad av läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 2 153 058 000 kronor anvisas under anslaget 2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 2 185 990 000 kronor respektive 2 215 153 000 kronor.

Tabell 9.78 Härledning av anslagsnivå 2019–2021 för 2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 123 478	2 123 478	2 123 478
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	26 744	59 633	88 757
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	2 836	2 879	2 918
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 153 058	2 185 990	2 215 153

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.8 2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**Tabell 9.79 Anslagsutveckling 2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2017	Utfall	1 504 493	Anslags-sparande
2018	Anslag	1 564 290 ¹	Utgifts-prognos 1 564 290
2019	Förslag	1 578 532	
2020	Beräknat	1 602 678 ²	
2021	Beräknat	1 624 058 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 578 533 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 578 532 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna).

Riksdagen har beslutat att de ändamål och verksamheter som avser statistiska valundersök-

ningar ska flyttas från Statistiska centralbyrån till Göteborgs universitet varpå medel har överfört till universitetets anslag. Under 2019 minskar denna överföring vilket medför att anslaget beräknas minska med 5 460 000 kronor 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 1 578 532 000 kronor anvisas under anslaget 2:8 *Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 602 678 000 kronor respektive 1 624 058 000 kronor.

Tabell 9.80 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 564 290	1 564 290	1 564 290
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	19 701	43 930	65 384
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-5 460	-5 544	-5 617
Övrigt	1	1	1
Förslag/beräknat anslag	1 578 532	1 602 678	1 624 058

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.9 2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.81 Anslagsutveckling 2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Slagslag	Utgifter	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	1 669 947		
2018	Anslag	1 739 036 ¹		1 678 238
2019	Förslag	1 760 939		
2020	Beräknat	1 787 874 ²		
2021	Beräknat	1 811 726 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 760 939 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 760 939 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.82 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	4 174	6 262	8 470	-2 208
Prognos 2018	4 860	7 290	9 290	-2 000
Budget 2019	4 860	7 290	8 290	-1 000

Tabell 9.83 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	281 229	280 436	793
(varav tjänsteexport)	34 635	26 605	8 030
Prognos 2018	289 666	288 849	817
(varav tjänsteexport)	35 674	27 403	8 271
Budget 2019	298 356	297 515	841
(varav tjänsteexport)	36 744	28 225	8 519

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 1 760 939 000 kronor anvisas under anslaget 2:9 *Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 787 874 000 kronor respektive 1 811 726 000 kronor.

Tabell 9.84 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 739 036	1 739 036	1 739 036
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	21 902	48 837	72 689
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	1	1	1
Förslag/beräknat anslag	1 760 939	1 787 874	1 811 726

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.10 2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.85 Anslagsutveckling 2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	1 580 369	
2018	Anslag	1 630 355 ¹	1 630 355
2019	Förslag	1 650 888	
2020	Beräknat	1 676 139 ²	
2021	Beräknat	1 698 501 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 650 888 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 650 888 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 1 650 888 000 kronor anvisas under anslaget 2:10 *Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 676 139 000 kronor respektive 1 698 501 000 kronor.

Tabell 9.86 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 630 355	1 630 355	1 630 355
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	20 533	45 784	68 146
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 650 888	1 676 139	1 698 501

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.11 2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.87 Anslagsutveckling 2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Slagslag	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	1 336 777	
2018	Anslag	1 396 659 ¹	1 379 897
2019	Förslag	1 414 350	
2020	Beräknat	1 435 984 ²	
2021	Beräknat	1 455 140 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 414 351 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 414 349 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.88 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		1 060	1 116	-56
Prognos 2018		1 100	1 100	0
Budget 2019		1 150	1 150	0

Tabell 9.89 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	326 374	315 360	11 014
(varav tjänsteexport)	34 148	34 148	0
Prognos 2018	328 000	333 000	-5 000
(varav tjänsteexport)	35 000	35 000	0
Budget 2019	330 000	335 000	-5 000
(varav tjänsteexport)	36 000	36 000	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas öka med 623 000 kronor fr.o.m. 2019 med anledning av den utbyggnad av tandläkarutbildningen som inleddes 2013. Anslaget beräknas samtidigt minska med 521 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera utbyggnaden av läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 1 414 350 000 kronor anvisas under anslaget 2:11 *Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 435 984 000 kronor respektive 1 455 140 000 kronor.

Tabell 9.90 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 396 659	1 396 659	1 396 659
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	17 589	39 221	58 377
Beslut			-1
Överföring till/från andra anslag	102	104	105
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 414 350	1 435 984	1 455 140

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.12 2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.91 Anslagsutveckling 2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande
2017	Utfall	1 082 429
2018	Anslag	1 118 416 ¹
2019	Förslag	1 132 502
2020	Beräknat	1 149 824 ²
2021	Beräknat	1 165 164 ³

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 132 502 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 132 502 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 1 132 502 000 kronor anvisas under anslaget 2:12 Umeå universitet:

Forskning och utbildning på forskarnivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 149 824 000 kronor respektive 1 165 164 000 kronor.

Tabell 9.92 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 118 416	1 118 416	1 118 416
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	14 085	31 407	46 747
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	1	1	1
Förslag/beräknat anslag	1 132 502	1 149 824	1 165 164

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.13 2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.93 Anslagsutveckling 2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande
2017	Utfall	1 484 334
2018	Anslag	1 549 701 ¹
2019	Förslag	1 572 054
2020	Beräknat	1 596 099 ²
2021	Beräknat	1 617 394 ³

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 572 054 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 572 055 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.94 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		1 529	1 794	-265
Prognos 2018		2 000	2 000	0
Budget 2019		2 000	2 000	0

Tabell 9.95 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	68 849	72 832	-3 983
(varav tjänsteexport)	3 526	3 526	0
Prognos 2018	75 000	77 000	-2 000
(varav tjänsteexport)	4 000	4 000	0
Budget 2019	82 000	84 000	-2 000
(varav tjänsteexport)	4 000	4 000	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas öka med 2 836 000 kronor fr.o.m. 2019 med anledning av den utbyggnad av läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 1 572 054 000 kronor anvisas under anslaget 2:13 *Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 596 099 000 kronor respektive 1 617 394 000 kronor.

Tabell 9.96 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 549 701	1 549 701	1 549 701
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	19 517	43 519	64 774
Beslut			1
Överföring till/från andra anslag	2 836	2 879	2 918
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 572 054	1 596 099	1 617 394

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.14 2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.97 Anslagsutveckling 2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2017	Utfall	854 065	Anslags-sparande
2018	Anslag	886 763 ¹	Utgifts-prognos 886 763
2019	Förslag	897 931	
2020	Beräknat	911 665 ²	
2021	Beräknat	922 855 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 897 931 tkr i 2019 års prispå.

³ Motsvarar 896 985 tkr i 2019 års prispå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 897 931 000 kronor anvisas under anslaget 2:14 *Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 911 665 000 kronor respektive 922 855 000 kronor.

Tabell 9.98 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	886 763	886 763	886 763
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	11 168	24 902	37 065
Beslut			-973
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	897 931	911 665	922 855

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.15 2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.99 Anslagsutveckling 2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2017	Utfall	692 359	Anslags-sparande	3 820
2018	Anslag	720 949 ¹	Utgifts-prognos	693 240
2019	Förslag	730 290		
2020	Beräknat	741 460 ²		
2021	Beräknat	751 352 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 730 290 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 730 290 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.100 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	348 437	344 538	3 899
(varav tjänsteexport)	86 818	86 818	0
Prognos 2018	355 000	360 000	-5 000
(varav tjänsteexport)	88 750	88 750	0
Budget 2019	360 000	365 000	-5 000
(varav tjänsteexport)	90 000	90 000	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas öka med 260 000 kronor fr.o.m. 2019 med anledning av den utbyggnad av tandläkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 730 290 000 kronor anvisas under anslaget 2:15 *Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 741 460 000 kronor respektive 751 352 000 kronor.

Tabell 9.101 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	720 949	720 949	720 949
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	9 080	20 246	30 134
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	260	264	267
Övrigt	1	1	1
Förslag/beräknat anslag	730 290	741 460	751 352

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.16 2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.102 Anslagsutveckling 2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	1 506 141		
2018	Anslag 1 559 586 ¹		1 559 586
2019	Förslag 1 579 228		
2020	Beräknat 1 603 383 ²		
2021	Beräknat 1 624 774 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 579 228 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 579 228 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Bemyndigande om överföring av tillgångar

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 utan vederlag besluta om överlåtelse av tillgångar, som används i verksamheten för toxikologiska vetenskaper vid Karolinska institutet, till RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE AB).

Skälen för regeringens förslag: Vid den s.k. enheten för toxikologiska vetenskaper i Södertälje (ETV) har Karolinska institutet, inom ramen för det s.k. Swetox-samarbetet, bedrivit avancerad högteknologisk toxikologisk forskning, där innovativ riktad grundforskning och uppdragsforskning samverkat för att bidra till ett kemikaliesäkert samhälle. Vid ETV finns kompetens och infrastruktur/utrustning för att integrera datormodeller, cellbaserade system och djurförsök. Verksamheten har de fem första åren i huvudsak finansierats från FORMAS, Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse och Stockholms läns landsting, samt till mindre del av Karolinska institutet. När den initiala finansieringen upphör har Karolinska institutet inte möjlighet att självt driva ETV vidare. Karolinska institutet har därför genomfört en översyn av vilka möjligheter som finns för att ETV ska kunna leva vidare. I den översynen har Karolinska institutet fört diskussioner med RISE AB som har förklarat sig villigt att ta över verksamheten. Regeringen anser att RISE AB är en lämplig mottagare för att driva verksamheten vidare. Då tillgångarna huvudsakligen har finansierats med externa medel bedömer regeringen att inget krav på affärsmässighet enligt 8 kap. 7 § budgetlagen bör ställas på tillgångarna och dessa bör därför kunna överlätas utan krav på vederlag. Tillgångarnas marknadsvärde beräknas per den 31 december 2018 uppgå till 3 342 420 kronor (bokfört värde om 4 536 720 kronor). Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 utan vederlag besluta om överlåtelse av tillgångar, som används i verksamheten för toxikologiska vetenskaper vid Karolinska institutet, till RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE AB).

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 1 579 228 000 kronor anvisas under anslaget 2:16 *Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 603 383 000 kronor respektive 1 624 774 000 kronor.

Tabell 9.103 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 559 586	1 559 586	1 559 586
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	19 642	43 797	65 188
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 579 228	1 603 383	1 624 774

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.17 2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.104 Anslagsutveckling 2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	1 082 273		
2018	Anslag	1 161 006 ¹		1 147 073
2019	Förslag	1 175 373		
2020	Beräknat	1 193 351 ²		
2021	Beräknat	1 209 271 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 175 373 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 175 373 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.105 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	244 758	229 610	15 148
(varav tjänsteexport)	149 063	135 284	13 779
Prognos 2018	265 000	270 000	-5 000
(varav tjänsteexport)	169 000	169 000	0
Budget 2019	275 000	275 000	0
(varav tjänsteexport)	179 000	179 000	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas minska med 254 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera den utbyggnad av tandläkarutbildningen och läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 1 175 373 000 kronor anvisas under anslaget 2:17 *Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 193 351 000 kronor respektive 1 209 271 000 kronor.

Tabell 9.106 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 161 006	1 161 006	1 161 006
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	14 622	32 604	48 528
Beslut			-1
Överföring till/från andra anslag	-254	-258	-261
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	1 175 373	1 193 351	1 209 271

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.18 2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.107 Anslagsutveckling 2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande
2017	Utfall	1 499 593
2018	Anslag	1 545 942 ¹
2019	Förslag	1 565 411
2020	Beräknat	1 589 354 ²
2021	Beräknat	1 609 505 ³

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 565 410 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 564 387 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 1 565 411 000 kronor anvisas under anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 589 354 000 kronor respektive 1 609 505 000 kronor.

Tabell 9.108 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 545 942	1 545 942	1 545 942
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	19 470	43 413	64 618
Beslut			-1 054
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	1 565 411	1 589 354	1 609 505

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.19 2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.109 Anslagsutveckling 2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos	
2017	Utfall	643 531		
2018	Anslag	674 320 ¹	666 227	
2019	Förslag	681 997		
2020	Beräknat	692 429 ²		
2021	Beräknat	701 665 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 681 997 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 681 996 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.110 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		700	0	700
Prognos 2018		700	0	700
Budget 2019		700	0	700

Tabell 9.111 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	103 000	103 000	0
(varav tjänsteexport)	1 000	1 000	0
Prognos 2018	103 000	103 000	0
(varav tjänsteexport)	1 000	1 000	0
Budget 2019	103 000	103 000	0
(varav tjänsteexport)	1 000	1 000	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas minska med 815 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera den utbyggnad av tandläkarutbildningen och läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 681 997 000 kronor anvisas under anslaget 2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 692 429 000 kronor respektive 701 665 000 kronor.

Tabell 9.112 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	674 320	674 320	674 320
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	8 493	18 937	28 186
Beslut			-1
Överföring till/från andra anslag	-815	-827	-839
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	681 997	692 429	701 665

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.20 2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.113 Anslagsutveckling 2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	369 250	
2018	Anslag	385 307 ¹	385 307
2019	Förslag	390 159	
2020	Beräknat	396 126 ²	
2021	Beräknat	401 411 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 390 158 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 390 159 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 390 159 000 kronor anvisas under anslaget 2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 396 126 000 kronor respektive 401 411 000 kronor.

Tabell 9.114 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	385 307	385 307	385 307
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 852	10 819	16 104
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	390 159	396 126	401 411

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.21 2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.115 Anslagsutveckling 2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	634 496	
2018	Anslag	664 465 ¹	656 491
2019	Förslag	672 504	
2020	Beräknat	682 790 ²	
2021	Beräknat	691 899 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 672 504 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 672 504 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 9.116 Offentligrättslig verksamhet**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		894	1 233	-339
Prognos 2018		1 000	1 320	-320
Budget 2019		1 000	1 320	-320

Tabell 9.117 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	71 473	71 408	65
(varav tjänsteexport)	2 875	2 875	0
Prognos 2018	62 400	62 400	0
(varav tjänsteexport)	3 000	3 000	0
Budget 2019	65 500	65 500	0
(varav tjänsteexport)	3 000	3 000	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna).

Anslaget beräknas minska med 330 000 kronor fr.o.m. 2019 med anledning av att Karlstads universitet delvis har fått examenstillståndet för speciallärarutbildningen indraget under 2016. Anslagsmedel omfördelas till Uppsala universitet för att utöka speciallärarexamen.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 672 504 000 kronor anvisas under anslaget 2:21 *Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 682 790 000 kronor respektive 691 899 000 kronor.

Tabell 9.118 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	664 465	664 465	664 465
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	8 369	18 660	27 774
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-330	-335	-340
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	672 504	682 790	691 899

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.22 2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**Tabell 9.119 Anslagsutveckling 2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2017	Utfall	227 090	Anslags-sparande
2018	Anslag	238 163 ¹	Utgifts-prognos 238 163
2019	Förslag	241 163	
2020	Beräknat	244 851 ²	
2021	Beräknat	248 119 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 241 162 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 241 164 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 241 163 000 kronor anvisas under anslaget 2:22 *Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 244 851 000 kronor respektive 248 119 000 kronor.

Tabell 9.120 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	238 163	238 163	238 163
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 000	6 688	9 956
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	241 163	244 851	248 119

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.23 2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.121 Anslagsutveckling 2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	1 029 306		
2018	1 067 905 ¹		1 054 188
2019	Förslag	1 080 446	
2020	Beräknat	1 096 972 ²	
2021	Beräknat	1 111 616 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 080 446 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 080 455 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.122 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		1 157	1 305	-148
Prognos 2018		1 200	1 200	0
Budget 2019		1 200	1 200	0

Tabell 9.123 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	200 859	202 882	-2 023
(varav tjänsteexport)	41 402	41 323	79
Prognos 2018	205 000	205 000	0
(varav tjänsteexport)	45 000	45 000	0
Budget 2019	210 000	210 000	0
(varav tjänsteexport)	50 000	50 000	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas minska med 907 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera den utbyggnad av tandläkarutbildningen och läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 1 080 446 000 kronor anvisas under anslaget 2:23 *Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 096 972 000 kronor respektive 1 111 616 000 kronor.

Tabell 9.124 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 067 905	1 067 905	1 067 905
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	13 449	29 989	44 636
Beslut			9
Överföring till/från andra anslag	-907	-921	-933
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	1 080 446	1 096 972	1 111 616

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.24 2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.125 Anslagsutveckling 2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande
2017	323 317	
2018	Anslag 335 303 ¹	Utgifts- prognos 335 303
2019	Förslag 339 526	
2020	Beräknat 344 719 ²	
2021	Beräknat 349 318 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 339 526 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 339 526 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 339 526 000 kronor anvisas under anslaget 2:24 Linnéuniversitetet: Forsk-

ning och utbildning på forskarnivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 344 719 000 kronor respektive 349 318 000 kronor.

Tabell 9.126 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	335 303	335 303	335 303
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 223	9 416	14 015
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	339 526	344 719	349 318

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.25 2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.127 Anslagsutveckling 2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande
2017	770 074	
2018	Anslag 797 279 ¹	Utgifts- prognos 787 711
2019	Förslag 806 968	
2020	Beräknat 819 312 ²	
2021	Beräknat 830 242 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 806 969 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 806 969 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 9.128 Offentligrättslig verksamhet**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		1 069	1 791	-722
Prognos 2018		1 100	1 730	-630
Budget 2019		1 100	1 730	-630

Tabell 9.129 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	27 175	27 219	-44
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Prognos 2018	21 000	21 000	0
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Budget 2019	21 000	21 000	0
(varav tjänsteexport)	0	0	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas minska med 353 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera den utbyggnad av tandläkarutbildningen och läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 806 968 000 kronor anvisas under anslaget 2:25 Örebro universitet: *Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 819 312 000 kronor respektive 830 242 000 kronor.

Tabell 9.130 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	797 279	797 279	797 279
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	10 042	22 391	33 325
Beslut			1
Överföring till/från andra anslag	-353	-358	-363
Övrigt			
Förslags/beräknat anslag	806 968	819 312	830 242

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.26 2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**Tabell 9.131 Anslagsutveckling 2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2017	Utfall	254 064	Anslags-sparande
2018	Anslag	265 079 ¹	Utgifts-prognos 265 079
2019	Förslag	268 418	
2020	Beräknat	272 524 ²	
2021	Beräknat	276 159 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 268 418 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 268 418 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 268 418 000 kronor anvisas under anslaget 2:26 Örebro universitet: *Forsk-*

ning och utbildning på forskarnivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 272 524 000 kronor respektive 276 159 000 kronor.

Tabell 9.132 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	265 079	265 079	265 079
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 339	7 445	11 080
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	268 418	272 524	276 159

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.27 2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.133 Anslagsutveckling 2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	525 658		
2018	Anslag 554 525 ¹		547 870
2019	Förslag 560 762		
2020	Beräknat 569 350 ²		
2021	Beräknat 576 935 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 560 773 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 560 762 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.134 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		962	1 396	-434
Prognos 2018		964	964	0
Budget 2019		964	964	0

Tabell 9.135 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	35 851	35 977	-126
(varav tjänsteexport)	1	1	0
Prognos 2018	32 843	35 263	-2 420
(varav tjänsteexport)	10	10	0
Budget 2019	30 744	33 244	-2 500
(varav tjänsteexport)	10	10	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas minska med 747 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera den utbyggnad av tandläkarutbildningen och läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 560 762 000 kronor anvisas under anslaget 2:27 *Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 569 350 000 kronor respektive 576 935 000 kronor.

Tabell 9.136 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	554 525	554 525	554 525
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 984	15 572	23 178
Beslut		11	0
Överföring till/från andra anslag	-747	-758	-769
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	560 762	569 350	576 935

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.28 2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.137 Anslagsutveckling 2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

År	Utfall	2019	2020	2021
2017	Utfall	234 620		
2018	Anslag	244 069 ¹		244 069
2019	Förslag	247 142		
2020	Beräknat	250 922 ²		
2021	Beräknat	254 270 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 247 142 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 247 142 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 247 142 000 kronor anvisas under anslaget 2:28 Mittuniversitetet: Forsk-

ning och utbildning på forskarnivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 250 922 000 kronor respektive 254 270 000 kronor.

Tabell 9.138 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	244 069	244 069	244 069
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 074	6 854	10 202
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	247 142	250 922	254 270

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.29 2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.139 Anslagsutveckling 2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	2019	2020	2021
2017	Utfall	894 005		
2018	Anslag	935 565 ¹		924 337
2019	Förslag	946 947		
2020	Beräknat	961 432 ²		
2021	Beräknat	974 256 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 946 948 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 946 946 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 9.140 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	155 626	160 736	-5 110
(varav tjänsteexport)	11 495	11 495	0
Prognos 2018	156 500	160 000	-3 500
(varav tjänsteexport)	11 500	11 500	0
Budget 2019	156 500	160 000	-3 500
(varav tjänsteexport)	11 500	11 500	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas minska med 401 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera den utbyggnad av tandläkarutbildningen och läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 946 947 000 kronor anvisas under anslaget 2:29 *Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 961 432 000 kronor respektive 974 256 000 kronor.

Tabell 9.141 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	935 565	935 565	935 565
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	11 783	26 274	39 105
Beslut			-1
Överföring till/från andra anslag	-401	-407	-413
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	946 947	961 432	974 256

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.30 2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**Tabell 9.142 Anslagsutveckling 2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2017	Utfall	139 059	Anslags- sparande	
2018	Anslag	236 817 ¹	Utgifts- prognos	236 817
2019	Förslag	239 799		
2020	Beräknat	243 466 ²		
2021	Beräknat	246 715 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 239 798 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 239 799 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå. Anslaget får även användas för kapitaltillskott till holdingbolag knutet till Malmö universitet efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall.

Bemyndigande om kapitaltillskott

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:30 *Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om kapitaltillskott till holdingbolag knutet till Malmö universitet på högst 8 500 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Under 2018 bemyndigades Malmö universitet att bilda ett holdingbolag knutet till universitetet. För att möjliggöra att holdingbolaget kan investera och kommersialisera idéer och forskningsresultat tillkomna vid Malmö universitet föreslås att regeringen bemyndigas att under 2019 besluta om kapitaltillskott till bolaget om högst 8 500 000 kronor.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 239 799 000 kronor anvisas under anslaget 2:30 *Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 243 466 000 kronor respektive 246 715 000 kronor.

Tabell 9.143 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	236 817	236 817	236 817
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 982	6 649	9 898
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	239 799	243 466	246 715

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.31 2:31 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.144 Anslagsutveckling 2:31 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	240 356		240 774
2018	247 764 ¹		
2019	Förslag	249 545	
2020	Beräknat	253 363 ²	
2021	Beräknat	256 741 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 249 546 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 249 544 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas minska med 1 340 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera den utbyggnad av tandläkarutbildningen och läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 249 545 000 kronor anvisas under anslaget 2:31 *Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 253 363 000 kronor respektive 256 741 000 kronor.

Tabell 9.145 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:31 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	247 764	247 764	247 764
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 121	6 959	10 357
Beslut			-1
Överföring till/från andra anslag	-1 340	-1 360	-1 379
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	249 545	253 363	256 741

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.32 2:32 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.146 Anslagsutveckling 2:32 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2017	Utfall	92 543		
2018	Anslag	96 517 ¹	Utgifts- prognos	96 517
2019	Förslag	97 732		
2020	Beräknat	99 227 ²		
2021	Beräknat	100 551 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 97 732 tkr i 2019 års prisionivå.

³ Motsvarar 97 732 tkr i 2019 års prisionivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 97 732 000 kronor anvisas under anslaget 2:32 *Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 99 227 000 kronor respektive 100 551 000 kronor.

Tabell 9.147 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:32 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	96 517	96 517	96 517
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 215	2 710	4 034
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	97 732	99 227	100 551

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.33 2:33 Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.148 Anslagsutveckling 2:33 Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2017	Utfall	603 047		33 690
2018	Anslag	610 073 ¹	Utgifts- prognos	612 705
2019	Förslag	617 330		
2020	Beräknat	626 772 ²		
2021	Beräknat	635 135 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 617 330 tkr i 2019 års prisionivå.

³ Motsvarar 617 331 tkr i 2019 års prisionivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 9.149 Offentligrättslig verksamhet**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		1 604	1 841	-237
Prognos 2018		1 600	1 800	-200
Budget 2019		1 600	1 800	-200

Tabell 9.150 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	20 638	23 571	-2 933
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Prognos 2018	20 000	21 000	-1 000
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Budget 2019	20 000	21 000	-1 000
(varav tjänsteexport)			

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas minska med 426 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera den utbyggnad av tandläkarutbildningen och läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 617 330 000 kronor anvisas under anslaget 2:33 *Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 626 772 000 kronor respektive 635 135 000 kronor.

Tabell 9.151 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:33 Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	610 073	610 073	610 073
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	7 683	17 132	25 499
Beslut			1
Överföring till/från andra anslag	-426	-433	-438
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	617 330	626 772	635 135

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.34 2:34 Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå**Tabell 9.152 Anslagsutveckling 2:34 Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2017	Utfall	105 206	Anslags-sparande
2018	Anslag	113 742 ¹	Utgifts-prognos 113 742
2019	Förslag	115 174	
2020	Beräknat	116 936 ²	
2021	Beräknat	118 495 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 115 174 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 115 173 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 115 174 000 kronor anvisas under anslaget 2:34 *Mälardalens högskola:*

Forskning och utbildning på forskarnivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 116 936 000 kronor respektive 118 495 000 kronor.

Tabell 9.153 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:34 Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	113 742	113 742	113 742
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 432	3 194	4 753
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	115 174	116 936	118 495

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.35 2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.154 Anslagsutveckling 2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor			
			Anslags- sparande
2017	Utfall	197 275	
2018	Anslag	202 136 ¹	Utgifts- prognos
2019	Förslag	204 682	199 710
2020	Beräknat	207 812 ²	
2021	Beräknat	210 585 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 204 681 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 204 682 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.155 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	762 000	762 000	0
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Prognos 2018	975 000	975 000	0
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Budget 2019	1 365 000	1 365 000	0
(varav tjänsteexport)	0	0	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 204 682 000 kronor anvisas under anslaget 2:35 *Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 207 812 000 kronor respektive 210 585 000 kronor.

Tabell 9.156 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	202 136	202 136	202 136
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 546	5 676	8 449
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	204 682	207 812	210 585

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.36 2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.157 Anslagsutveckling 2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2017	Utfall	49 490	Anslags-sparande	
2018	Anslag	50 405 ¹	Utgifts-prognos	49 800
2019	Förslag	51 040		
2020	Beräknat	51 820 ²		
2021	Beräknat	52 512 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 51 039 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 51 040 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 51 040 000 kronor anvisas under anslaget 2:36 *Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 51 820 000 kronor respektive 52 512 000 kronor.

Tabell 9.158 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	50 405	50 405	50 405
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	635	1 415	2 107
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	51 040	51 820	52 512

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.37 2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.159 Anslagsutveckling 2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2017	Utfall	97 639	Anslags-sparande	
2018	Anslag	103 938 ¹	Utgifts-prognos	102 691
2019	Förslag	105 247		
2020	Beräknat	106 857 ²		
2021	Beräknat	108 283 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 105 247 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 105 248 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 9.160 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	673	684	-11
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Prognos 2018	600	600	0
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Budget 2019	600	600	0
(varav tjänsteexport)	0	0	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 105 247 000 kronor anvisas under anslaget 2:37 *Gymnastik- och idrotts-högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 106 857 000 kronor respektive 108 283 000 kronor.

Tabell 9.161 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	103 938	103 938	103 938
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 309	2 919	4 344
Beslut			1
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	105 247	106 857	108 283

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.38 2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå**Tabell 9.162 Anslagsutveckling 2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	31 987		
2018	Anslag	34 406 ¹	33 993
2019	Förslag	34 840	
2020	Beräknat	35 373 ²	
2021	Beräknat	35 844 ³	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 34 840 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 34 839 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 34 840 000 kronor anvisas under anslaget 2:38 *Gymnastik- och idrotts-högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 35 373 000 kronor respektive 35 844 000 kronor.

Tabell 9.163 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	34 406	34 406	34 406
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	434	967	1 438
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	34 840	35 373	35 844

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.39 2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.164 Anslagsutveckling 2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2017	Utfall	476 847	Anslags-sparande	
2018	Anslag	501 449 ¹	Utgifts-prognos	501 449
2019	Förslag	507 765		
2020	Beräknat	515 532 ²		
2021	Beräknat	522 410 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 507 765 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 507 766 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.165 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		641	588	53
Prognos 2018		650	600	50
Budget 2019		650	600	50

Tabell 9.166 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	23 667	25 419	-1 752
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Prognos 2018	25 000	25 000	0
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Budget 2019	25 000	25 000	0
(varav tjänsteexport)	0	0	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 507 765 000 kronor anvisas under anslaget 2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 515 532 000 kronor respektive 522 410 000 kronor.

Tabell 9.167 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	501 449	501 449	501 449
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 316	14 083	20 960
Beslut			1
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	507 765	515 532	522 410

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.40 2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.168 Anslagsutveckling 2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags-sparande
2017	Utfall	67 386	Anslags-sparande
2018	Anslag	74 480 ¹	Utgifts-prognos 73 586
2019	Förslag	75 418	
2020	Beräknat	76 571 ²	
2021	Beräknat	77 593 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 75 417 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 75 418 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 75 418 000 kronor anvisas under anslaget 2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå för 2019. För

2020 och 2021 beräknas anslaget till 76 571 000 kronor respektive 77 593 000 kronor.

Tabell 9.169 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	74 480	74 480	74 480
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	938	2 091	3 113
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	75 418	76 571	77 593

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.41 2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.170 Anslagsutveckling 2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags-sparande
2017	Utfall	408 483	Anslags-sparande
2018	Anslag	432 085 ¹	Utgifts-prognos 426 899
2019	Förslag	436 471	
2020	Beräknat	443 148 ²	
2021	Beräknat	449 060 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 436 472 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 436 472 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.171 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		658	588	70
Prognos 2018		750	700	50
Budget 2019		750	700	50

Tabell 9.172 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	52 129	51 155	974
(varav tjänsteexport)	6 342	5 634	708
Prognos 2018	39 991	39 500	491
(varav tjänsteexport)	7 000	6 500	500
Budget 2019	40 000	4 000	0
(varav tjänsteexport)	7 000	7 000	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas minska med 1 056 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera den utbyggnad av tandläkarutbildningen och läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 436 471 000 kronor anvisas under anslaget 2:41 *Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 443 148 000 kronor respektive 449 060 000 kronor.

Tabell 9.173 Härledning av anslagsnivå 2019–2021 för 2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	432 085	432 085	432 085
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	5 442	12 135	18 061
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-1 056	-1 072	-1 086
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	436 471	443 148	449 060

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.42 2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.174 Anslagsutveckling 2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2017	Utfall	62 277	Anslags-sparande
2018	Anslag	76 988 ¹	Utgifts-prognos 76 064
2019	Förslag	77 958	
2020	Beräknat	79 150 ²	
2021	Beräknat	80 206 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 77 958 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 77 958 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 77 958 000 kronor anvisas under anslaget 2:42 *Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019.

För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 79 150 000 kronor respektive 80 206 000 kronor.

Tabell 9.175 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	76 988	76 988	76 988
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	970	2 162	3 218
Beslut			
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
<i>Övrigt</i>			
Förslag/beräknat anslag	77 958	79 150	80 206

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.43 2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.176 Anslagsutveckling 2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Övrigt	Totalt
2017	Utfall	433 294	Anslags-sparande	
2018	Anslag	455 713 ¹	Utgifts-prognos	450 244
2019	Förslag	460 311		
2020	Beräknat	467 352 ²		
2021	Beräknat	473 585 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 460 311 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 460 309 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.177 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		831	1 009	-178
Prognos 2018		900	900	0
Budget 2019		900	900	0

Tabell 9.178 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	35 661	35 092	569
(varav tjänsteexport)	8 918	8 858	60
Prognos 2018	36 000	36 000	0
(varav tjänsteexport)	9 000	9 000	0
Budget 2019	36 000	36 000	0
(varav tjänsteexport)	9 000	9 000	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas minska med 1 141 000 kronor 2019 för att finansiera den utbyggnad av tandläkarutbildningen och läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 460 311 000 kronor anvisas under anslaget 2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 467 352 000 kronor respektive 473 585 000 kronor.

Tabell 9.179 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	455 713	455 713	455 713
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 740	12 798	19 048
Beslut			-1
Överföring till/från andra anslag	-1 141	-1 158	-1 174
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	460 311	467 352	473 585

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.44 2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.180 Anslagsutveckling 2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	Utfall	92 372	
2018	Anslag	98 016 ¹	96 840
2019	Förslag	99 249	
2020	Beräknat	100 767 ²	
2021	Beräknat	102 111 ³	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 99 249 tkr i 2019 års prinsnivå.

³ Motsvarar 99 249 tkr i 2019 års prinsnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 99 249 000 kronor anvisas under anslaget 2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå för 2019.

För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 100 767 000 kronor respektive 102 111 000 kronor.

Tabell 9.181 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	98 016	98 016	98 016
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 234	2 752	4 096
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	99 249	100 767	102 111

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.45 2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.182 Anslagsutveckling 2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	Utfall	374 906	
2018	Anslag	393 975 ¹	389 247
2019	Förslag	397 995	
2020	Beräknat	404 083 ²	
2021	Beräknat	409 473 ³	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 397 995 tkr i 2019 års prinsnivå.

³ Motsvarar 397 995 tkr i 2019 års prinsnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 9.183 Offentligrättslig verksamhet**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		741	677	64
Prognos 2018		750	750	0
Budget 2019		750	750	0

Tabell 9.184 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	38 903	35 382	3 521
(varav tjänsteexport)	27 953	25 201	2 752
Prognos 2018	42 653	43 653	-1 000
(varav tjänsteexport)	31 703	3 703	-2 000
Budget 2019	46 965	47 000	-35
(varav tjänsteexport)	36 015	36 000	15

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas minska med 940 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera den utbyggnad av tandläkarutbildningen och läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 397 995 000 kronor anvisas under anslaget 2:45 *Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 404 083 000 kronor respektive 409 473 000 kronor.

Tabell 9.185 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	393 975	393 975	393 975
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 962	11 064	16 468
Beslut			-1
Överföring till/från andra anslag	-940	-954	-967
Övrigt	-2	-2	-2
Förslag/beräknat anslag	397 995	404 083	409 473

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.46 2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå**Tabell 9.186 Anslagsutveckling 2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2017	Utfall	63 458	Anslags-sparande
2018	Anslag	68 748 ¹	Utgifts-prognos 67 923
2019	Förslag	69 613	
2020	Beräknat	70 677 ²	
2021	Beräknat	71 621 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 69 612 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 69 613 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 69 613 000 kronor anvisas under anslaget 2:46 *Högskolan i Halmstad:*

Forskning och utbildning på forskarnivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 70 677 000 kronor respektive 71 621 000 kronor.

Tabell 9.187 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	68 748	68 748	68 748
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	865	1 929	2 873
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	69 613	70 677	71 621

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.47 2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.188 Anslagsutveckling 2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	373 379		
2018	Anslag	397 872 ¹		393 097
2019	Förslag	402 361		
2020	Beräknat	408 515 ²		
2021	Beräknat	413 966 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 402 361 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 402 362 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.189 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		512	744	-232
Prognos 2018		800	800	0
Budget 2019		800	800	0

Tabell 9.190 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	41 095	34 144	6 951
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Prognos 2018	49 662	55 115	-5 453
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Budget 2019	50 000	55 000	-5 000
(varav tjänsteexport)	0	0	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas minska med 521 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera den utbyggnad av tandläkarutbildningen och läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 402 361 000 kronor anvisas under anslaget 2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 408 515 000 kronor respektive 413 966 000 kronor.

Tabell 9.191 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	397 872	397 872	397 872
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	5 010	11 172	16 630
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-521	-529	-536
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	402 361	408 515	413 966

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.48 2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.192 Anslagsutveckling 2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2017	Utfall	53 466	Anslags-sparande
2018	Anslag	63 057 ¹	Utgifts-prognos 62 300
2019	Förslag	63 851	
2020	Beräknat	64 827 ²	
2021	Beräknat	65 693 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 63 850 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 63 851 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 63 851 000 kronor anvisas under anslaget 2:48 Högskolan

Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 64 827 000 kronor respektive 65 693 000 kronor.

Tabell 9.193 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	63 057	63 057	63 057
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	794	1 770	2 636
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	63 851	64 827	65 693

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.49 2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.194 Anslagsutveckling 2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2017	Utfall	297 501	Anslags-sparande	4 658
2018	Anslag	309 935 ¹	Utgifts-prognos	311 915
2019	Förslag	312 869		
2020	Beräknat	317 654 ²		
2021	Beräknat	321 892 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 312 868 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 312 869 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 9.195 Offentligrättslig verksamhet**

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		721	801	-80
Prognos 2018		900	900	0
Budget 2019		900	900	0

Tabell 9.196 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	14 581	14 344	237
(varav tjänsteexport)	4 686	4 667	19
Prognos 2018	15 000	15 000	0
(varav tjänsteexport)	5 000	5 000	0
Budget 2019	15 500	15 500	0
(varav tjänsteexport)	5 500	5 500	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas minska med 969 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera den utbyggnad av tandläkarutbildningen och läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 312 869 000 kronor anvisas under anslaget 2:49 *Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 317 654 000 kronor respektive 321 892 000 kronor.

Tabell 9.197 Härledning av anslagsnivå 2019–2021 för 2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	309 935	309 935	309 935
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 903	8 703	12 955
Beslut			-1
Överföring till/från andra anslag	-969	-984	-997
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	312 869	317 654	321 892

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.50 2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå**Tabell 9.198 Anslagsutveckling 2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

2017	Utfall	47 423	Anslags-sparande
2018	Anslag	50 523 ¹	Utgifts-prognos 49 917
2019	Förslag	51 159	
2020	Beräknat	51 941 ²	
2021	Beräknat	52 635 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 51 159 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 51 160 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 51 159 000 kronor anvisas under anslaget 2:50 *Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019.

För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 51 941 000 kronor respektive 52 635 000 kronor.

Tabell 9.199 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	50 523	50 523	50 523
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	636	1 418	2 112
Beslut			
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
<i>Övrigt</i>			
Förslag/beräknat anslag	51 159	51 941	52 635

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.51 2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.200 Anslagsutveckling 2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Typ	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	343 773		
2018	Anslag	364 670 ¹		360 294
2019	Förslag	369 262		
2020	Beräknat	374 910 ²		
2021	Beräknat	379 911 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 369 262 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 369 261 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.201 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017		739	563	176
Prognos 2018		900	600	300
Budget 2019		900	600	300

Tabell 9.202 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	33 407	32 269	1 138
(varav tjänsteexport)	1 687	1 663	24
Prognos 2018	42 199	42 199	0
(varav tjänsteexport)	1 700	1 700	0
Budget 2019	43 700	43 700	0
(varav tjänsteexport)	1 800	1 800	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 369 262 000 kronor anvisas under anslaget 2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 374 910 000 kronor respektive 379 911 000 kronor.

Tabell 9.203 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	364 670	364 670	364 670
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 592	10 240	15 242
Beslut			-1
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	369 262	374 910	379 911

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.52 2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.204 Anslagsutveckling 2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

År	Utfall	48 249	Anslags-sparande	
2017	Utfall	48 249	Anslags-sparande	
2018	Anslag	63 124 ¹	Utgifts-prognos	62 366
2019	Förslag	63 919		
2020	Beräknat	64 896 ²		
2021	Beräknat	65 763 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 63 918 tkr i 2019 års prislivå.

³ Motsvarar 63 920 tkr i 2019 års prislivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 63 919 000 kronor anvisas under anslaget 2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå för 2019. För

2020 och 2021 beräknas anslaget till 64 896 000 kronor respektive 65 763 000 kronor.

Tabell 9.205 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	63 124	63 124	63 124
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	795	1 772	2 639
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	63 919	64 896	65 763

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.53 2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.206 Anslagsutveckling 2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	158 731	Anslags-sparande	5 580
2017	Utfall	158 731	Anslags-sparande	5 580
2018	Anslag	162 576 ¹	Utgifts-prognos	161 523
2019	Förslag	164 624		
2020	Beräknat	167 142 ²		
2021	Beräknat	169 371 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 164 624 tkr i 2019 års prislivå.

³ Motsvarar 164 623 tkr i 2019 års prislivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 9.207 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	3 452	3 489	-37
(varav tjänsteexport)	1 839	1 849	-10
Prognos 2018	3 400	3 400	0
(varav tjänsteexport)	1 800	1 800	0
Budget 2019	3 400	3 400	0
(varav tjänsteexport)	1 800	1 800	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 164 624 000 kronor anvisas under anslaget 2:53 *Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 167 142 000 kronor respektive 169 371 000 kronor.

Tabell 9.208 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	162 576	162 576	162 576
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 048	4 566	6 796
Beslut			-1
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	164 624	167 142	169 371

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.54 2:54 Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå**Tabell 9.209 Anslagsutveckling 2:54 Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

	Utfall	Anslags- sparande	
2017	9 513		
2018	Anslag	19 689 ¹	Utgifts- prognos 19 453
2019	Förslag	19 937	
2020	Beräknat	20 242 ²	
2021	Beräknat	20 512 ³	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 19 937 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 19 937 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 19 937 000 kronor anvisas under anslaget 2:54 *Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 20 242 000 kronor respektive 20 512 000 kronor.

Tabell 9.210 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:54 Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	19 689	19 689	19 689
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	248	553	823
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	19 937	20 242	20 512

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.55 2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.211 Anslagsutveckling 2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	62 611	
2018	Anslag	64 579 ¹	63 804
2019	Förslag	65 393	
2020	Beräknat	66 393 ²	
2021	Beräknat	67 279 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 65 393 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 65 393 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 65 393 000 kronor anvisas under anslaget 2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 66 393 000 kronor respektive 67 279 000 kronor.

Tabell 9.212 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	64 579	64 579	64 579
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	814	1 814	2 700
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	65 393	66 393	67 279

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.56 2:56 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.213 Anslagsutveckling 2:56 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	6 102	
2018	Anslag	11 214 ¹	11 079
2019	Förslag	11 355	
2020	Beräknat	11 529 ²	
2021	Beräknat	11 682 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 11 355 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 11 355 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 11 355 000 kronor anvisas under anslaget 2:56 *Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 11 529 000 kronor respektive 11 682 000 kronor.

Tabell 9.214 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:56 Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	11 214	11 214	11 214
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	141	315	468
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	11 355	11 529	11 682

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.57 2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.215 Anslagsutveckling 2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor			
År	Slags	Belopp	Notering
2017	Utfall	127 784	Anslags-sparande
2018	Anslag	131 513 ¹	Utgifts-prognos
2019	Förslag	133 169	
2020	Beräknat	135 206 ²	
2021	Beräknat	137 010 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 133 169 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 133 169 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.216 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	0	0	0
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Prognos 2018	128	128	0
(varav tjänsteexport)	128	128	0
Budget 2019	383	383	0
(varav tjänsteexport)	383	383	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 133 169 000 kronor anvisas under anslaget 2:57 *Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 135 206 000 kronor respektive 137 010 000 kronor.

Tabell 9.217 Härledning av anslagsnivå 2019–2021 för 2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	131 513	131 513	131 513
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	1 656	3 693	5 496
Beslut			1
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	133 169	135 206	137 010

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.58 2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.218 Anslagsutveckling 2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

År	Utfall	9 609	Anslags-sparande	
2017	Utfall	9 609	Anslags-sparande	
2018	Anslag	19 787 ¹	Utgifts-prognos	19 550
2019	Förslag	20 036		
2020	Beräknat	20 342 ²		
2021	Beräknat	20 614 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 20 036 tkr i 2019 års prispivå.

³ Motsvarar 20 036 tkr i 2019 års prispivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 20 036 000 kronor anvisas under anslaget 2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 20 342 000 kronor respektive 20 614 000 kronor.

Tabell 9.219 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	19 787	19 787	19 787
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	249	555	827
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	20 036	20 342	20 614

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.59 2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.220 Anslagsutveckling 2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	395 592	Anslags-sparande	
2017	Utfall	395 592	Anslags-sparande	
2018	Anslag	421 111 ¹	Utgifts-prognos	421 111
2019	Förslag	426 124		
2020	Beräknat	432 643 ²		
2021	Beräknat	438 415 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 426 125 tkr i 2019 års prispivå.

³ Motsvarar 426 125 tkr i 2019 års prispivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 9.221 Uppdragsverksamhet**

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	102 234	102 092	142
(varav tjänsteexport)	302	302	0
Prognos 2018	126 468	138 278	-11 810
(varav tjänsteexport)	300	300	0
Budget 2019	138 076	138 076	0
(varav tjänsteexport)	300	300	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna). Anslaget beräknas minska med 291 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera den utbyggnad av tandläkarutbildningen och läkarutbildningen som inleddes 2013.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 426 124 000 kronor anvisas under anslaget 2:59 *Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 432 643 000 kronor respektive 438 415 000 kronor.

Tabell 9.222 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	421 111	421 111	421 111
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 304	11 827	17 602
Beslut			1
Överföring till/från andra anslag	-291	-295	-299
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	426 124	432 643	438 415

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.60 2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå**Tabell 9.223 Anslagsutveckling 2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå**

Tusental kronor

			Anslags- sparande	
2017	Utfall	57 840		
2018	Anslag	83 707 ¹	Utgifts- prognos	82 702
2019	Förslag	84 761		
2020	Beräknat	86 058 ²		
2021	Beräknat	87 206 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 84 762 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 84 761 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 84 761 000 kronor anvisas under anslaget 2:60 *Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 86 058 000 kronor respektive 87 206 000 kronor.

Tabell 9.224 Härledning av anslagsnivå 2019–2021 för 2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	83 707	83 707	83 707
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 054	2 351	3 499
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	84 761	86 058	87 206

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.61 2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 9.225 Anslagsutveckling 2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

År	Utfall	2019	Anslags-sparande	2021
2017	Utfall	24 553		
2018	Anslag	30 076 ¹	Utgifts-prognos	30 076
2019	Förslag	35 599		
2020	Beräknat	36 105 ²		
2021	Beräknat	36 559 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 35 599 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 35 599 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.226 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	247 820	244 897	2 923
(varav tjänsteexport)	248	248	0
Prognos 2018	248 000	245 500	2 500
(varav tjänsteexport)	450	450	0
Budget 2019	253 000	256 000	-3 000
(varav tjänsteexport)	450	450	0

Regeringens överväganden

I förhållande till beslutad anslagsnivå för 2018 föreslås anslaget öka med 5 000 000 kronor 2019 med anledning av den utbyggnad av civila försvarsutbildningar som inleddes 2018.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 35 599 000 kronor anvisas under anslaget 2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 36 105 000 kronor respektive 36 559 000 kronor.

Tabell 9.227 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	30 076	30 076	30 076
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	523	958	1 348
Beslut	5 000	5 071	5 135
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	35 599	36 105	36 559

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.62 2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 9.228 Anslagsutveckling 2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2017	Utfall	10 580	Anslags-sparande	
2018	Anslag	20 776 ¹	Utgifts-prognos	20 527
2019	Förslag	21 037		
2020	Beräknat	21 359 ²		
2021	Beräknat	21 643 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 21 037 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 21 036 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 21 037 000 kronor anvisas under anslaget 2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 21 359 000 kronor respektive 21 643 000 kronor.

Tabell 9.229 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	20 776	20 776	20 776
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	261	583	867
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	21 037	21 359	21 643

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.63 2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet

Tabell 9.230 Anslagsutveckling 2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet

Tusental kronor

2017	Utfall	3 153 301	Anslags-sparande	3 947
2018	Anslag	3 344 601 ¹	Utgifts-prognos	3 303 984
2019	Förslag	3 386 695		
2020	Beräknat	3 438 497 ²		
2021	Beräknat	3 484 368 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 3 386 695 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 3 386 694 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till enskilda utbildningsanordnare för ersättning för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå, behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att

2018 års nivå ska gälla även för 2019. Regeringen har vid beräkningen utgått från följande belopp.

Tabell 9.231 Fördelning på anslagsposter

Tusental kronor

Anslagspost	2019	2020	2021
1. Chalmers tekniska högskola AB	1 812 864	1 840 594	1 865 151
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	916 028	930 039	942 447
Forskning och utbildning på forskarnivå	896 836	910 555	922 704
2. Handelshögskolan i Stockholm	94 086	95 525	96 799
3. Stiftelsen Högskolan i Jönköping	673 199	683 496	692 613
Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	555 827	564 329	571 856
Forskning och utbildning på forskarnivå	117 372	119 167	120 757
4. Enskilda Högskolan Stockholm AB	14 056	14 271	14 461
5. Akademi för Ledarskap och Teologi	5 524	5 608	5 683
6. Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen	4 334	4 400	4 459
7. Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut	12 608	12 801	12 972
8. Ericastiftelsen	7 703	7 821	7 925
9. Ersta Sköndal Bräcke högskola AB	120 002	121 838	123 463
10. Stiftelsen Rödakorshemmet	93 574	95 005	96 272
11. Sophiahemmet, Ideell förening	87 305	88 640	89 823
12. Beckmans skola AB	31 783	32 269	32 700
13. Newmaninstitutet AB	6 058	6 151	6 233
14. Mervärdesskatte-kostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping	423 599	430 078	435 814
SUMMA	3 386 695	3 438 497	3 484 368

1. Chalmers tekniska högskola AB

Chalmers tekniska högskola AB har för budgetåret 2017 redovisat 9 033 helårsstudenter.

Av bidraget beräknas följande medel fördelas till Chalmers tekniska högskola AB under 2019:

- 916 028 000 kronor för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, varav dels 905 417 000 kronor utgörs av takbeloppet, dels 10 611 000 kronor utgörs av det sär-

skilda åtagandet som avser bidrag för utrustning m.m. till sjöbefälsutbildningen och medel för spetsutbildning i entreprenörskap och innovation, och

- 896 836 000 kronor för forskning och utbildning på forskarnivå.

2. Handelshögskolan i Stockholm

Handelshögskolan i Stockholm har redovisat 1 700 helårsstudenter.

Enligt avtal mellan staten och Handelshögskolan i Stockholm åtar sig staten, under förutsättning att riksdagen årligen anvisar medel för ändamålet, att varje budgetår utbetala 73 180 000 kronor i 2010 års prisnivå till Handelshögskolan i Stockholm för utbildning och forskning. Handelshögskolan åtar sig enligt avtalet att utbilda minst 1 600 helårsstudenter årligen.

Bidraget till Handelshögskolan i Stockholm beräknas för 2019 att uppgå till 94 086 000 kronor.

3. Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Stiftelsen Högskolan i Jönköping har för budgetåret 2017 redovisat 7 493 helårsstudenter. Av bidraget beräknas följande medel fördelas till Stiftelsen Högskolan i Jönköping under 2019:

- 555 827 000 kronor för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, och
- 117 372 000 kronor för forskning och utbildning på forskarnivå.

4. Enskilda Högskolan Stockholm AB

Teologiska högskolan Stockholm AB har för budgetåret 2017 redovisat 235 helårsstudenter.

Den 26 mars 2018 ändrade Teologiska högskolan Stockholm AB namn till Enskilda Högskolan Stockholm AB. (Bidrag för utbildning vid Teologiska högskolan Stockholm AB ska fr.o.m. 2019 därför ges till Enskilda Högskolan Stockholm AB.)

Bidraget till Enskilda Högskolan Stockholm AB beräknas för 2019 att uppgå till 14 056 000 kronor.

5. Akademi för Ledarskap och Teologi

Akademi för Ledarskap och Teologi har för 2017 redovisat 126 helårsstudenter.

Bidraget till Akademi för Ledarskap och Teologi beräknas för 2019 att uppgå till 5 524 000 kronor.

6. Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen

Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen har för 2017 redovisat 91 helårsstudenter för Johanneslunds teologiska högskola.

Bidraget till Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen beräknas för 2019 att uppgå till 4 334 000 kronor.

7. Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut

Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut har för 2017 redovisat 59 helårsstudenter.

Bidraget till Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut beräknas för 2019 att uppgå till 12 608 000 kronor.

8. Ericastiftelsen

Ericastiftelsen har för 2017 redovisat 29 helårsstudenter.

Bidraget till Ericastiftelsen beräknas för 2019 att uppgå till 7 703 000 kronor.

9. Ersta Sköndal Bräcke högskola AB

Ersta Sköndal Bräcke högskola AB har för 2017 redovisat 1 034 helårsstudenter.

Bidraget till Ersta Sköndal Bräcke högskola AB beräknas för 2019 att uppgå till 120 002 000 kronor.

10. Stiftelsen Rödakorshemmet

Stiftelsen Rödakorshemmet har för 2017 redovisat 706 helårsstudenter för Röda Korsets Högskola.

Bidraget till Stiftelsen Rödakorshemmet beräknas för 2019 att uppgå till 93 574 000 kronor.

11. Sophiahemmet, Ideell förening

Sophiahemmet, Ideell förening har för 2017 redovisat 672 helårsstudenter för Sophiahemmet Högskola.

Bidraget till Sophiahemmet, Ideell förening beräknas för 2019 att uppgå till 87 305 000 kronor.

12. Beckmans skola AB

Beckmans skola AB (Beckmans Designhögskola) har för 2017 redovisat 115 helårsstudenter.

Bidraget till Beckmans skola AB beräknas för 2019 att uppgå till 31 783 000 kronor.

13. Newmaninstitutet AB

Newmaninstitutet AB har för 2017 redovisat 44 helårsstudenter.

Bidraget till Newmaninstitutet AB beräknas för 2019 att uppgå till 6 058 000 kronor.

14. Mervärdesskattekostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Under anslagsposten har mervärdesskattekostnader beräknats för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping i enlighet med de ramavtal som har ingåtts mellan staten och bolaget respektive staten och stiftelsen. Syftet är att garantera konkurrensneutralitet gentemot statliga universitet och högskolor.

För budgetåret 2017 anvisades 411 875 000 kronor när det gäller ersättning för mervärdesskattekostnader. Det sammanlagda belopp som utbetalades för 2017 var 371 792 288 kronor.

Enligt prognoser kommer de samlade utgifterna för mervärdesskattekostnader 2018 att uppgå till cirka 365 miljoner kronor.

Det högsta belopp som kan utgå för 2019 beräknas för ändamålet uppgå till 423 599 000 kronor.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 3 386 695 000 kronor anvisas under anslaget 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 3 438 497 000 kronor respektive 3 484 368 000 kronor.

Tabell 9.232 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	3 344 601	3 344 601	3 344 601
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	42 122	93 924	139 797
Beslut			-1
Överföring till/från andra anslag	-28	-28	-29
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	3 386 695	3 438 497	3 484 368

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.64 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor

Tabell 9.233 Anslagsutveckling 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags-sparande
2017	Utfall	498 687	86 587
2018	Anslag	732 248 ¹	Utgifts-prognos 759 272
2019	Förslag	872 309	
2020	Beräknat	830 702 ²	
2021	Beräknat	851 912 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 818 187 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 828 031 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser för högskoleutbildning och forskning inom högskoleområdet. Anslaget får även användas för utgifter i fråga om bidrag till statliga universitet och högskolor, enskilda utbildningsanordnare av högskoleutbildning, samt statliga myndigheter och andra organisationer med anknytning till högskoleområdet.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för beskrivning av principerna).

Anslaget beräknas öka med 120 000 000 kronor 2019 för att utöka insatserna för personer med utländsk högskoleutbildning. I de beräknade medlen ingår även medel för studiemedel som beräknas och överförs årligen till utgiftsområde 15.

Med anledning av att finansieringen av uppdraget till Södertörns högskola om att utveckla förvaltningspolitiska kurser upphör beräknas anslaget att öka med 1 047 000 kronor fr.o.m. 2019.

Fördelning för vissa anslagsposter 2018

Under 2018 fördelades drygt 143 miljoner kronor för vidareutbildning av obehöriga lärare. I dessa medel ingick även omprioriterade medel från kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning motsvarande en svensk högskoleutbildning. Regeringen omprioriterade även medel från kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning motsvarande en svensk högskoleutbildning till särskild kompletterande pedagogisk utbildning och fördelade totalt ca 30 miljoner kronor till detta ändamål. Av de medel som användes för särskild kompletterande pedagogisk utbildning betalades 12 miljoner kronor ut under 2018 till organisationen Teach for Sweden för deras arbete. Av anslaget fördelades ca 45 miljoner kronor för att utveckla den verksamhetsförlagda delen av lärar- och förskolläraryrket och ca 12 miljoner kronor för valideringsinsatser i yrkeslärarutbildningen under 2018. Av medlen under anslaget användes ca 11 miljoner kronor för stöd till waldorfläraryrket och 12 miljoner kronor till projekt som skapar fler vägar in i lärar- och förskolläraryrkena under 2018.

Av anslaget användes ca 18 miljoner kronor 2018 för ett kandidatprogram i teckenspråk och tolkning vid Stockholms universitet. Av anslaget fördelades ca 109 miljoner kronor 2018 till universitetens innovationskontor. Av anslaget fördelades ca 31 miljoner kronor till en särskild satsning på bedömning av reell kompetens inom högskolan under 2018.

Av medlen under anslaget fördelades ca 202 miljoner kronor under 2018 till insatser för personer med utländsk högskoleutbildning eller en annan utländsk utbildning som motsvarar utbildning enligt högskolelagen. Merparten avsåg kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning enligt förordningen (2008:1101) om högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning.

Av anslaget fördelades 11 miljoner kronor för det s.k. Teknisksprånget och cirka 21 miljoner kronor för en satsning på kulturskolekliv 2018. Utöver det fördelades medel till Svenska institutet för informationsinsatser i utlandet och för svenskundervisning i utlandet.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 872 309 000 kronor anvisas under anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 830 702 000 kronor respektive 851 912 000 kronor.

Tabell 9.234 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	732 248	732 248	732 248
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	9 222	20 563	30 605
Beslut	131 585	79 456	91 551
Överföring till/från andra anslag	-746	-1 564	-2 491
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	872 309	830 702	851 912

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.65 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor

Tabell 9.235 Anslagsutveckling 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor

Tusental kronor

2017	Utfall	404 017	Anslags-sparande	10 479
2018	Anslag	432 125 ¹	Utgifts-prognos	424 564
2019	Förslag	439 124		
2020	Beräknat	448 066 ²		
2021	Beräknat	454 049 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 441 316 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 441 321 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter vid universitet och högskolor för särskilda åtaganden och för utgifter för bidrag till insatser för ökad kvalitet i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna).

Dessa principer innebär att anslaget beräknas öka med 3 000 000 kronor 2019 för en utökad tolkutbildning i enlighet med tidigare redovisade beräkningar i budgetpropositionen för 2018. Rätten till tolk regleras bl.a. i förvaltningslagen (2017:900) och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och satsningen bedöms som nödvändig för att tillgodose behovet av tolkar.

Med anledning av att uppdraget till Södertörns högskola om att utveckla förvaltningspolitiska kurser upphör beräknas anslaget att minska med 2 094 000 kronor fr.o.m. 2019.

Anslaget beräknas öka med 596 000 kronor fr.o.m. 2019 med anledning av utbyggnaden av tandläkarutbildningen som inleddes 2013.

Tabell 9.236 Särskilda medel till universitet och högskolor

Tusental kronor

LÄROSÄTE	2019
Uppsala universitet	
Internationell lärarfortbildning	9 194
Sekretariatet för Östersjöuniversitetet	2 517
Nationellt resurscentrum i biologi och bioetik	1 968
Lunds universitet	
Omhändertagande av arkeologiska fynd	3 135
Nationellt resurscentrum i fysik	1 439
Entreprenörutbildning	3 994
Göteborgs universitet	
Uppdrag att utveckla och sprida kunskap och metoder för att minska rekrytering av människor till våldsbejakande ideologier och rörelser och till rasistiska organisationer	5 232
Nationellt resurscentrum i matematik	5 257
Entreprenörutbildning	3 996
Stockholms universitet	
Stöd till studenter med funktionsnedsättning inkl. tecken-tolkning	35 455
Tolk- och översättarinstitutet	19 503
Utveckling av lärarutbildning för döv- och hörselskadades behov	2 467
Särskilda uppgifter av nationellt intresse rörande svenska som andraspråk och svenskundervisning för invandrare	8 743
Lärarutbildning i minoritetsspråk	2 181
Nationellt resurscentrum i kemi	1 415
Umeå universitet	
Decentraliserad utbildning	18 284
Bidrag till lektorat i samiska och Bildmuseet	2 556
Lärarutbildning i minoritetsspråk	4 296
Linköpings universitet	
Nationellt resurscentrum i teknik	1 961
Karolinska institutet	
Tandvårdscentral	107 559
Prov efter läkares allmäntjänstgöring	5 916
Luleå tekniska universitet	
Decentraliserad utbildning	22 339
Utbildning i rymdvetenskap förlagd till Kiruna	7 341
Linnéuniversitetet	
Fortbildning för journalister	10 663
Utrustning till sjöbefälsutbildningen m.m.	6 619
Örebro universitet	
Lokalisering av verksamhet till Grythyttan	3 950
Nätverksadministration och utveckling av skolläraryrket	356
Malmö universitet	
Tandvårdscentral	76 797
Mälardalens högskola	
Idélab	4 172

Stockholms konstnärliga högskola

Lokalkostnader	7 552
Högskolan Väst	
Utveckling av arbetsintegrerat lärande	2 576
Konstfack	
Lokalkostnader	1 355
Kungl. Konsthögskolan	
Lokalkostnader	1 354
Stipendier	44
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	
Dirigentutbildning och utbildning i elektroakustisk komposition	4 106
Utvecklingsmedel	19 908
Lokalkostnader	3 205
Södertörns högskola	
Lärarutbildning i minoritetsspråk	2 182

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 439 124 000 kronor anvisas under anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 448 066 000 kronor respektive 454 049 000 kronor.

Tabell 9.237 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	432 125	432 125	432 125
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 445	12 136	18 063
Beslut	906	-1 995	-2 022
Överföring till/från andra anslag	648	5 804	5 881
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	439 124	448 066	454 049

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.66 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

Tabell 9.238 Anslagsutveckling 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

Tusental kronor

2017	Utfall	2 521 132	Anslags-sparande	
2018	Anslag	2 583 230 ¹	Utgifts-prognos	2 552 228
2019	Förslag	2 619 319		
2020	Beräknat	2 659 382 ²		
2021	Beräknat	2 694 859 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 2 619 318 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 2 619 316 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag enligt avtal mellan svenska staten och landsting om samarbete om högskoleutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till landsting enligt avtal om samarbete om högskoleutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019 med vissa justeringar (se avsnitt 2 för en beskrivning av principerna).

Ett avtal om samarbete om utbildning av läkare, klinisk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården, det s.k. ALF-avtalet, slöts under 2014 mellan staten och företrädare för de sju berörda landstingen (Stockholms läns landsting, Uppsala läns landsting, Östergötlands läns landsting, Skåne läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Örebro läns landsting och Västerbottens läns landsting).

Ett avtal om samarbete om grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården slöts 2004 mellan staten, Västra Götalands läns landsting och Västerbottens läns landsting.

Anslaget beräknas öka med 3 080 000 kronor fr.o.m. 2019 med anledning av utbyggnaden av läkarutbildningen som inleddes 2013.

Anslaget beräknas öka med 474 000 kronor fr.o.m. 2019 med anledning av utbyggnaden av tandläkarutbildningen som inleddes 2013.

Fördelning av anslagsmedel

Enligt ALF-avtalet ersätter staten berörda landsting för medverkan i verksamhetsintegrerad utbildning av läkare per helårsstudent och för klinisk forskning. Från och med 2019 införs en ny modell i enlighet med ALF-avtalet för fördelning av medel för klinisk forskning baserad på dels ett grundbelopp, dels en utvärdering av den kliniska forskningens kvalitet. Fördelning enligt ALF-avtalet framgår av tabell 9.239.

Tabell 9.239 Fördelning av anslagsmedel 2019 för utbildning av läkare, klinisk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården (ALF)

Tusental kronor

UNIVERSITET	Ersättning för antal HST ¹	Grundbelopp för forskning	Ersättning kvalitet i klinisk forskning	SUMMA
Uppsala universitet	80 643	172 475	29 144	282 262
Lunds universitet	97 524	283 763	74 571	455 858
Göteborgs universitet	95 913	299 489	97 663	493 065
Umeå universitet	83 636	154 499	33 877	272 011
Linköpings universitet	86 551	118 548	20 031	225 131
Karolinska institutet	131 669	395 184	108 993	635 846
Örebro universitet	25 781	60 290	6 783	92 854
SUMMA	601 717	1 484 248	371 062	2 457 027

¹ Ersättning per helårsstudent på läkarutbildning som omfattas av anslaget 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning beräknas till 76 730 kronor 2019.

Regeringen har vid beräkningen utgått från följande antal helårsstudenter på läkarutbildningen.

Tabell 9.240 Läkarutbildning som omfattas av anslaget 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

<i>Helårsstudenter</i>	
UNIVERSITET	2019
Uppsala universitet	1 051
Lunds universitet	1 271
Göteborgs universitet	1 250
Umeå universitet	1 090
Linköpings universitet	1 128
Karolinska institutet	1 716
Örebro universitet	336
SUMMA	7 842

Enligt TUA-avtalet ersätter staten berörda landsting för medverkan i grundutbildning av tandläkare per helårsstudent, basorganisation och kliniskt inriktad odontologisk forskning. Fördelning enligt TUA-avtalet framgår av tabell 9.241.

Tabell 9.241 Fördelning av anslagsmedel 2019 för grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården (TUA)

<i>Tusental kronor</i>			
UNIVERSITET	Ersättning för antal HST ¹	Ersättning för forskning och basorganisation	SUMMA
Göteborgs universitet	36 712	47 145	83 857
Umeå universitet	28 422	43 467	71 889
SUMMA	65 134	90 612	155 745

¹ Ersättning per helårsstudent på tandläkarutbildning som omfattas av anslaget 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning beräknas till 78 950 kronor 2019.

Regeringen har vid beräkningen utgått från följande antal helårsstudenter på tandläkarutbildningen.

Tabell 9.242 Tandläkarutbildning som omfattas av anslaget 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

<i>Helårsstudenter</i>	
UNIVERSITET	2019
Göteborgs universitet	465
Umeå universitet	360
SUMMA	825

Anslaget omfattar även ca 6 500 000 kronor för utveckling för av klinisk utbildning och forskning.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 2 619 319 000 kronor anvisas under anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning* för 2019. För 2020 och

2021 beräknas anslaget till 2 659 382 000 kronor respektive 2 694 859 000 kronor.

Tabell 9.243 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

<i>Tusental kronor</i>			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 583 230	2 583 230	2 583 230
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	32 535	72 544	107 974
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	3 554	3 608	3 656
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 619 319	2 659 382	2 694 859

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.2.67 2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet

Tabell 9.244 Anslagsutveckling 2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet

<i>Tusental kronor</i>			
2017	Utfall	Anslags-sparande	
2018	Anslag	45 116 ¹	Utgifts-prognos 44 575
2019	Förslag	45 867	
2020	Beräknat	46 674	
2021	Beräknat	47 580	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter i fråga om bidrag till statliga universitet och högskolor, enskilda utbildningsanordnare av högskoleutbildning, samt statliga myndigheter och andra organisationer med anknytning till högskoleområdet.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Fördelning på vissa anslagsposter 2018

Under 2018 fördelades ca 38 miljoner kronor för insatser för att stärka studentinflytande. Från anslaget fördelades även under 2018 bidrag till Svenska Studenthemmet i Paris och vissa stipendier.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå

Regeringen föreslår att 45 867 000 kronor anvisas under anslaget 2:67 *Särskilda bidrag inom högskoleområdet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 46 674 000 kronor respektive 47 580 000 kronor.

Tabell 9.245 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	45 116	45 116	45 116
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	751	1 558	2 464
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	45 867	46 674	47 580

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.3 Anslag för forskning

9.3.1 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Tabell 9.246 Anslagsutveckling 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	5 796 762		1 826
2018	Anslag	6 007 846 ¹		5 952 693
2019	Förslag	6 007 846		
2020	Beräknat	5 993 846		
2021	Beräknat	5 993 846		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd för forskning och forskningsinformation. Anslaget får även användas för utgifter för forskningsinfrastrukturer, internationellt forskningssamarbete, utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, resor och seminarier som är kopplade till forskningsstödet. Anslaget får även användas för bidrag till ett konsortium för konstruktionen och driften av European Spallation Source ESS, efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 18 850 000 000 kronor 2020–2029.

Skälen för regeringens förslag: Den grundforskning som finansieras av Vetenskapsrådet bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. De medel som Vetenskapsrådet fördelar för vetenskaplig utrustning är också långsiktiga, eftersom rådet åtar sig att under flera år betala amorteringar och räntor för den aktuella utrustningen. Vidare tillkommer de åtaganden som följer av inrättandet av konsortiet för europeisk forskningsinfrastruktur, European Spallation Source ERIC (ESS). I budgetpropositionen för 2018 aviserades att Sveriges kostnad för konstruktionen av ESS beräknas uppgå till ca 6,8 miljarder kronor för perioden 2013–2025 räknat i 2013 års priser. Under 2019 kommer ESS att påbörja den s.k. initiala driften, dvs. anläggningen kommer att testas för driftsättning. Den initiala driften beräknas pågå under perioden 2019–2025.

Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 18 850 000 000 kronor 2020–2029.

Tabell 9.247 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2029
Ingående åtaganden	15 082 996	17 262 264	17 940 000			
Nya åtaganden	7 000 624	6 197 055	6 770 910			
Infriade åtaganden	-4 821 356	-5 519 319	-5 860 910	-5 986 630	-5 055 648	-7 807 722
Utestående åtaganden	17 262 264	17 940 000	18 850 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	17 900 000	17 940 000	18 850 000			

Bemyndigande om bidrag till European Spallation Source ERIC (ESS)

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag på högst 700 000 000 kronor till European Spallation Source ERIC (ESS).

Skälen för regeringens förslag: Konstruktionen av ESS påbörjades under hösten 2014 och anläggningen beräknas stå helt färdig 2025. Enligt vad som presenterades i tidigare forskningspropositioner (prop. 2008/09:50 och prop. 2012/13:30) anvisades Vetenskapsrådet 150 miljoner kronor per år fr.o.m. 2010 och ytterligare 200 miljoner kronor per år anvisades fr.o.m. 2015 för att finansiera ESS. Vidare överfördes 70 miljoner kronor fr.o.m. 2015 och ytterligare 60 miljoner kronor fr.o.m. 2017 till Vetenskapsrådets forskningsanslag för finansieringen av ESS.

Fram t.o.m. 2018 har Sverige betalat knappt 4,5 miljarder kronor för konstruktionen, varav drygt 3 miljarder kronor från Vetenskapsrådets forskningsanslag, ca 0,6 miljarder kronor från Lunds universitets forskningsanslag samt 0,8 miljarder kronor från Skåne läns landsting (Region Skåne).

Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om ett bidrag till European Spallation Source ERIC på högst 700 000 000 kronor.

Bemyndiganden om medlemskap i ERIC-konsortium

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om medlemskap i följande konsortier för europeisk forskningsinfrastruktur, s.k. Eric-konsortier: European Advanced Translational Research Infrastructure in Medicine (EATRIS-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor, European Research Infrastructure for Biomedical Imaging (Euro-Bioimaging-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, Aerosols, Clouds and Trace Gases Research Infrastructure (ACTRIS-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, European Marine Biological Resource Center (EMBRC-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, European Plate Observing System (EPOS-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor och European Solar Telescope (EST-ERIC) med en årlig medlemsavgift på högst 6 000 000 kronor. Vidare bemyndigas regeringen att under 2019 besluta om finansiering av de årliga medlemsavgifterna i följande konsortier: Council of European Social Science Data Archives (CESSDA-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, Common Language Resources and Technology Infrastructure (CLARIN-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor, Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Biobanking and Biomolecular Resources Infrastructure (BBMRI-ERIC) med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor, European Social Survey (ESS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor, Joint Institute for VLBI in Europe (JIVE-ERIC) med en medlemsavgift på

högst 1 800 000 kronor och Integrated Carbon Observation System (ICOS-ERIC) med en medlemsavgift på högst 7 750 000 kronor per år.

Skälen för regeringens förslag: För att underlätta för forskare att samarbeta med andra forskare i olika länder inom forskningsinfrastrukturer har ett antal Eric-konsortier bildats och flera sådana konsortier planeras. Regeringen bör bemyndigas att under 2019 besluta om medlemskap i nedan angivna konsortier för europeisk forskningsinfrastruktur, s.k. ERIC-konsortier enligt rådets förordning (EG) nr 723/2009 av den 25 juni 2009 om gemenskapens rättsliga ram för ett konsortium för europeisk forskningsinfrastruktur. EATRIS-ERIC, med säte i Nederländerna, är en distribuerad infrastruktur för överföring av resultat från medicinsk grundforskning till kliniska tillämpningar, med en årlig medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor. Euro-Bioimaging-ERIC, med säte i Österrike, är en planerad distribuerad infrastruktur med syfte att ge tillgång till avancerade tekniker för biologisk och medicinsk utbildning samt utbildning på de olika metoderna, med en årlig medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor. ACTRIS-ERIC med säte i Finland, är en distribuerad infrastruktur med syfte att observera och studera aerosoler, moln och spårgaser samt deras interaktioner, med en årlig medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor. EMBRC-ERIC med säte i Frankrike, är en distribuerad infrastruktur med syfte att främja forskning på marina organismer och ekosystem genom samordning av marina fältstationer och forskningsinstitut, med en årlig medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor. EPOS-ERIC, med säte i Italien, är en distribuerad infrastruktur med syfte att få en bättre förståelse av de fysiska och kemiska processer som styr jordens dynamik och fördelning av naturresurser, med en årlig medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor. EST-ERIC med säte i Spanien, är en planerad infrastruktur med syfte att konstruera ett solteleskop som innebär avsevärt förbättrad upplösning jämfört med andra existerande solteleskop, med en årlig medlemsavgift på högst 6 000 000 kronor.

Vidare bör regeringen bemyndigas att under 2019 besluta om finansiering av de årliga medlemsavgifterna i nedan angivna konsortier.

CESSDA-ERIC, med säte i Norge, är en distribuerad infrastruktur för socialvetenskapliga data och en sammanslutning av tjugo europeiska samhällsvetenskapliga dataarkiv med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor. CLARIN-ERIC, med säte i Nederländerna, är en distribuerad infrastruktur med syfte att främja forskning inom humaniora och samhällsvetenskap genom att ge forskare tillgång till en gemensam plattform som integrerar språk-baserade resurser och verktyg på europeisk nivå med en medlemsavgift på högst 1 000 000 kronor. SHARE-ERIC, med säte i Tyskland, är en distribuerad infrastruktur för en intervju-baserad undersökning om hälsa, åldrande och pensionering i Europa med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor. BBMRI-ERIC, med säte i Österrike, är en biobanksinfrastruktur som ger svenska forskare tillgång till flera länders databaser, vilka utgör ovärderliga resurser inom medicinsk forskning med en medlemsavgift på högst 2 500 000 kronor. ESS-ERIC, med säte i Storbritannien, är ett infrastruktursamarbete för attityd- och beteendeundersökningar med en medlemsavgift på högst 1 500 000 kronor. JIVE-ERIC, med säte i Nederländerna, är en distribuerad infrastruktur för radioastronomisk observationsteknik med en medlemsavgift på högst 1 800 000 kronor. ICOS-ERIC, med säte i Finland, är en planerad distribuerad infrastruktur för att främja och bidra till utvecklingen av mätningar, observationssystem, metodutveckling och förståelse av växthusgasflöden på europeisk nivå med en medlemsavgift på högst 7 750 000 kronor, varav 6 000 000 kronor för finansiering av dataportalen under förutsättning att den placeras i Sverige.

Bemyndigande om medlemskap i det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om medlemskap i det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem med en medlemsavgift på högst 25 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: High Performance Computing (HPC) är en viktig byggsten

för ny teknologi, kompetens och mjukvaruutveckling för att hantera samhällsutmaningar med hjälp av högpresterande datorsystem. Datorer som har stor beräkningskapacitet används för att klara stora vetenskapliga och samhälleliga utmaningar såsom tidig upptäckt och behandling av sjukdomar och nya behandlingsmetoder baserad på t.ex. individanpassad precisionsmedicin, för att undersöka hjärnans funktioner och för prognoser om klimatutvecklingen. De används även i företag för att tekniken avsevärt kortar utformnings- och produktionscykler, minimerar kostnader och ökar resurseffektivitet. HPC är också viktigt för nationell säkerhet och försvar, t.ex. genom utveckling av komplex krypteringsteknik, spårning av och svar på cyberattacker och användning av effektiv kriminalteknik. Sverige har en stark kompetens kring HPC i dag och Sverige satsar mycket på artificiell intelligens, inom vilket HPC är en viktig del för bl.a. maskininlärning.

Regeringen bör mot denna bakgrund be- myndigas att under 2019 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om medlemskap i det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem med en medlemsavgift på högst 25 000 000 kronor.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare beräknade ökningen av anslaget för 2019 enligt propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) uteblir.

Regeringen föreslår att 6 007 846 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 5 993 846 000 kronor för respektive år.

Tabell 9.248 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	6 007 846	6 007 846	6 007 846
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-14 000	-14 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	6 007 846	5 993 846	5 993 846

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.3.2 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer

Tabell 9.249 Anslagsutveckling 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2017	Utfall	346 131		1 934
2018	Anslag	360 061 ¹	Utgifts- prognos	345 800
2019	Förslag	360 061		
2020	Beräknat	360 061		
2021	Beräknat	360 061		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för avgifter till internationella forskningsorganisationer.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 810 000 000 kronor 2020–2024.

Skälen för regeringens förslag: Vetenskapsrådet svarar för långsiktiga internationella åtaganden gentemot forskningsorganisationer. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 810 000 000 kronor 2020–2024.

Tabell 9.250 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer*Tusental kronor*

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2024
Ingående åtaganden	1 732 308	1 653 038	1 653 146			
Nya åtaganden	267 192	351 850	487 483			
Infriade åtaganden	-346 462	-351 742	-330 629	-330 629	-330 629	-1 148 742
Utestående åtaganden	1 653 038	1 653 146	1 810 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	1 800 000	1 810 000	1 810 000			

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 360 061 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 360 061 000 kronor för respektive år.

Tabell 9.251 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	360 061	360 061	360 061
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	360 061	360 061	360 061

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.3.3 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning

Tabell 9.252 Anslagsutveckling 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning

Tusental kronor

År	Utfall	Utvald	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	150 972	5 993	
2018	Anslag	163 492 ¹		167 960
2019	Förslag	165 128		
2020	Beräknat	167 506 ²		
2021	Beräknat	169 639 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 165 128 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 165 128 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Vetenskapsrådets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 165 128 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Vetenskapsrådet: Förvaltning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 167 506 000 kronor respektive 169 639 000 kronor.

Tabell 9.253 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	163 492	163 492	163 492
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 636	4 014	6 147
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	165 128	167 506	169 639

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.3.4 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet

Tabell 9.254 Anslagsutveckling 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet

Tusental kronor

År	Utfall	Utvald	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	382 523	-9 479	
2018	Anslag	947 356 ¹		973 420
2019	Förslag	947 356		
2020	Beräknat	947 356		
2021	Beräknat	947 356		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till forskning och utveckling inklusive industriutvecklingsprojekt och fjärranalys inom nationella och internationella samarbeten. Anslaget får även användas för utgifter för information om rymdforskning och rymdverksamhet samt utgifter för deltagande i internationella rymdsamarbeten. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för verksamhet vid Esrange och till utgifter för ersättning till vissa samebyar samt till samefonden med anledning av verksamheten vid Esrange.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 000 kronor 2020–2034.

Skälen för regeringens förslag: Den verksamhet som finansieras från anslaget för rymdforskning och rymdverksamhet bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 000 kronor 2020–2034.

Tabell 9.255 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet

Tusental kronor

	Utfall ¹ 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2034
Ingående åtaganden		3 606 063 ²	3 000 000			
Nya åtaganden		300 000	1 935 926			
Infriade åtaganden		-906 063	-935 926	-927 809	-930 069	-2 142 122
Utestående åtaganden		3 000 000	4 000 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande		3 000 000	4 000 000			

¹ Från och med 2018 slogs anslaget ihop med anslaget 3:6 *Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer* (2017), varför utfall saknas för bemyndigandet 2017.

² Beloppet är en summering av utfallet för anslagen 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* och 3:6 *Rymdstyrelsen: Avgifter till internationella organisationer* (2017).

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå för anslaget gäller även för 2019.

Regeringen föreslår att 947 356 000 kronor anvisas under anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 947 356 000 kronor för respektive år.

Tabell 9.256 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	947 356	947 356	947 356
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	947 356	947 356	947 356

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.3.5 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning

Tabell 9.257 Anslagsutveckling 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2017	Utfall	28 404		-663
2018	Anslag	34 464 ¹	Utgifts-prognos	34 345
2019	Förslag	34 769		
2020	Beräknat	35 236 ²		
2021	Beräknat	35 640 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 34 769 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 34 769 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Rymdstyrelsens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 34 769 000 kronor anvisas under anslaget 3:5 *Rymdstyrelsen: Förvaltning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas

anslaget till 35 236 000 kronor respektive 35 640 000 kronor.

Tabell 9.258 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	34 464	34 464	34 464
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	305	772	1 176
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	34 769	35 236	35 640

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.3.6 3:6 Institutet för rymdfysik

Tabell 9.259 Anslagsutveckling 3:6 Institutet för rymdfysik

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2017	Utfall	54 201		-147
2018	Anslag	55 428 ¹	Utgifts-prognos	54 933
2019	Förslag	56 188		
2020	Beräknat	56 934 ²		
2021	Beräknat	57 573 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 56 188 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 56 188 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Institutet för rymdfysiks förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 56 188 000 kronor anvisas under anslaget 3:6 *Institutet för rymdfysik* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 56 934 000 kronor respektive 57 573 000 kronor.

Tabell 9.260 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:6 Institutet för rymdfysik

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	55 428	55 428	55 428
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	760	1 506	2 145
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	56 188	56 934	57 573

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.3.7 3:7 Kungl. biblioteket

Tabell 9.261 Anslagsutveckling 3:7 Kungl. biblioteket

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	366 374		5 165
2018	Anslag	370 085 ¹	Utgifts-prognos	367 126
2019	Förslag	374 292		
2020	Beräknat	379 871 ²		
2021	Beräknat	385 031 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.² Motsvarar 374 292 tkr i 2019 års prisnivå.³ Motsvarar 374 292 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kungl. bibliotekets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 374 292 000 kronor anvisas under anslaget 3:7 *Kungl. biblioteket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 379 871 000 kronor respektive 385 031 000 kronor.

Tabell 9.262 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:7 Kungl. biblioteket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	370 085	370 085	370 085
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 207	9 786	14 946
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	374 292	379 871	385 031

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.3.8 3:8 Polarforskningssekretariatet

Tabell 9.263 Anslagsutveckling 3:8 Polarforskningssekretariatet

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	42 291		21 113
2018	Anslag	48 024 ¹	Utgifts-prognos	39 520
2019	Förslag	48 671		
2020	Beräknat	49 386 ²		
2021	Beräknat	50 044 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.² Motsvarar 48 671 tkr i 2019 års prisnivå.³ Motsvarar 48 671 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Polarforskningssekretariatets förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.264 Uppdragsverksamhet Polarforskningssekretariatet

Tusental kronor

	Intäkter	Kostnader	Ack. resultat (intäkt-kostnad)
Tjänstexport			
Utfall 2017	1 165	917	248
Prognos 2018	1 200	1 250	-50
Budget 2019	1 200	1 250	-50

Polarforskningssekretariatet får ta ut avgifter för tjänsteexport av polarforskningsexpeditioner.

Regeringens överväganden

Polarforskningssekretariatets utgifter varierar mellan åren beroende på om större expeditioner genomförs eller inte. För att klara år med stora utgifter måste hela anslagssparandet tas i anspråk och anslaget är beräknat utifrån dessa förutsättningar.

Regeringen föreslår att 48 671 000 kronor anvisas under anslaget 3:8 *Polarforskningssekretariatet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 49 386 000 kronor respektive 50 044 000 kronor.

Tabell 9.265 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:8 Polarforskningssekretariatet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	48 024	48 024	48 024
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	647	1 362	2 020
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	48 671	49 386	50 044

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.3.9 3:9 Sunet

Tabell 9.266 Anslagsutveckling 3:9 Sunet

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	48 755		
2018	Anslag	49 183 ¹		48 412
2019	Förslag	49 183		
2020	Beräknat	49 183		
2021	Beräknat	49 183		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Swedish University Computer Network (Sunet), ett datanätverk för överföring av digital information mellan universitet och högskolor samt vissa andra organisationer. Anslaget får även användas för utgifter för grundanslutning till Sunet för de konstnärliga högskolorna, statliga kulturarvsinstitutioner och Kungl. biblioteket.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.267 Uppdragsverksamhet Sunet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2017	142 529	93 774	48 755
(varav tjänsteexport)			
Prognos 2018	145 000	95 817	49 183
(varav tjänsteexport)			
Budget 2019	140 000	90 817	49 183
(varav tjänsteexport)			

Avgifterna ska täcka de kostnader som inte täcks av anslaget.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 49 183 000 kronor anvisas under anslaget 3:9 *Sunet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 49 183 000 kronor för respektive år.

Tabell 9.268 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:9 Sunet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	49 183	49 183	49 183
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	49 183	49 183	49 183

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.3.10 3:10 Överklagandenämnden för etikprövning

Tabell 9.269 Anslagsutveckling 3:10 Överklagandenämnden för etikprövning

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017		5 998	1 476
2018	Anslag	7 342 ¹	6 224
2019	Förslag	7 448	
2020	Beräknat	7 575 ²	
2021	Beräknat	7 702 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 7 448 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 7 448 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för Överklagandenämnden för etikprövning. Anslaget får även användas för utgifter för den verksamhet som expertgruppen för oredlighet i forskning har ansvar för.

Regeringens överväganden

I enlighet med riksdagens beslut med anledning av propositionen En ny organisation för etikprövning av forskning som avser människor (prop. 2017/18:45, bet. 2017/18:UbU12, rskr. 2017/18:173) byter Centrala etikprövningsnämnden namn till Överklagandenämnden för etikprövning.

Regeringen föreslår att 7 448 000 kronor anvisas under anslaget 3:10 *Överklagande-*

nämnden för etikprövning för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 7 575 000 kronor respektive 7 702 000 kronor.

Tabell 9.270 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:10 Överklagandenämnden för etikprövning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	7 342	7 342	7 342
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	106	233	360
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	7 448	7 575	7 702

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.3.11 3:11 Etikprövningsmyndigheten

Tabell 9.271 Anslagsutveckling 3:11 Etikprövningsmyndigheten

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017			
2018	Anslag		
2019	Förslag	41 919	
2020	Beräknat	42 619 ¹	
2021	Beräknat	43 313 ²	

¹ Motsvarar 41 919 tkr i 2019 års prisnivå.

² Motsvarar 41 919 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Etikprövningsmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för avvecklingskostnader för de regionala etikprövningsnämnderna.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.272 Avgiftsfinansierad verksamhet, Etikprövningsmyndigheten och t.o.m. 2018 regionala etikprövningsnämnder

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2017	29 314	0	37 400	-8 086
Prognos 2018	29 290	0	38 311	-9 021
Budget 2019	41 919	0	41 919	0

De regionala etikprövningsnämnderna tar ut avgifter för etikprövning av forskning t.o.m. den 31 december 2018. Från och med den 1 januari 2019 tar Etikprövningsmyndigheten över avgiftshanteringen. Avgifterna levereras in på inkomstitel 2559 *Avgifter för etikprövning*.

Regeringens överväganden

I enlighet med riksdagens beslut med anledning av propositionen En ny organisation för etikprövning av forskning som avser människor (prop. 2017/18:45, bet. 2017/18:UbU12, rskr. 2017/18:173) kommer etikprövning av forskning fr.o.m. den 1 januari 2019 att hanteras av en ny myndighet, Etikprövningsmyndigheten. Etikprövning sker i dag inom sex regionala etikprövningsnämnder. Dessa myndigheter kommer att upphöra den 31 december 2018.

Regeringen föreslår att 41 919 000 kronor anvisas under anslaget 3:11 *Etikprövningsmyndigheten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 42 619 000 kronor respektive 43 313 000 kronor.

Tabell 9.273 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:11 Etikprövningsmyndigheten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹			
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	41 919	42 619	43 313
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	41 919	42 619	43 313

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.3.12 3:12 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Tabell 9.274 Anslagsutveckling 3:12 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Tusental kronor

2017	Utfall	98 314	Anslags-sparande	7 398
2018	Anslag	99 995 ¹	Utgifts-prognos	98 504
2019	Förslag	99 995		
2020	Beräknat	99 995		
2021	Beräknat	99 995		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för tull och mervärdesskatt som har betalats av EISCAT Scientific Association. Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom forsknings- och utvecklingsområdet. Anslaget får även användas för kapitaltillskott till holdingbolag knutna till universitet för finansiering av idébanksmedel efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall.

Kapitaltillskott knutna till universitet

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:12 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* besluta om kapitaltillskott på högst 11 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet för finansiering av idébanksmedel.

Skälen för regeringens förslag: För att göra det möjligt att öka forskningsresultat som kommersialiseras, genom en fortsatt uppbyggnad av idébanker, bör regeringen bemyndigas att under 2019 besluta om kapitaltillskott till holdingbolag knutna till universitet. Idébankerna består av forskningsresultat som forskare av olika anledningar inte driver vidare till kommersialisering. Uppbyggnaden av idébanker inkluderar även införandet av en struktur och process för att hantera sådana forskningsresultat.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:12 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* besluta om kapitaltillskott på högst 11 000 000 kronor till holdingbolag knutna till universitet för finansiering av idébanksmedel.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 99 995 000 kronor anvisas under anslaget 3:12 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 99 995 000 kronor för respektive år.

Tabell 9.275 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:12 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	99 995	99 995	99 995
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	99 995	99 995	99 995

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.4 Anslag för gemensamma ändamål

9.4.1 4:1 Internationella program

Tabell 9.276 Anslagsutveckling 4:1 Internationella Program

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2017	Utfall	78 628		Anslags-sparande	2 961
2018	Anslag	81 589 ¹		Utgifts-prognos	80 610
2019	Förslag	81 589			
2020	Beräknat	81 589			
2021	Beräknat	81 589			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stipendier till s.k. tredjelandsstudenter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att främja internationella kontakter inom EU-program och andra internationella program inom utbildningsområdet. Anslaget får även användas för att medfinansiera EU-medel inom Universitets- och högskolerådets ansvarsområde och genomföra stödåtgärder inom ramen för EU:s utbildningsprogram.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens överväganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 4:1 *Internationella program* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag om högst 153 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: Universitets- och högskolerådet kommer under 2019 att bevilja stipendier för senare läsår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 4:1 *Internationella program* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag om högst 153 000 000 kronor 2020–2022.

Regeringens överväganden

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 81 589 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Internationella program* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 81 589 000 kronor respektive 81 589 000 kronor.

Tabell 9.277 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:1 Internationella Program

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	81 589	81 589	81 589
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	81 589	81 589	81 589

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tabell 9.278 Beställningsbemyndigande för anslaget 4:1 Internationella program

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden		90 414	153 000	153 000	92 000	60 000
Nya åtaganden		124 586	60 000			
Infriade åtaganden		-62 000	-60 000	-61 000	-32 000	-60 000
Utestående åtaganden	90 414	153 000	153 000	92 000	60 000	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	153 000	153 000	153 000			

9.4.2 4:2 Avgift för Unesco och ICCROM

Tabell 9.279 Anslagsutveckling 4:2 Avgift till Unesco och ICCROM

Tusental kronor

2017	Utfall	30 677	Anslags- sparande	209
2018	Anslag	30 886 ¹	Utgifts- prognos	30 515
2019	Förslag	30 886		
2020	Beräknat	30 886		
2021	Beräknat	30 886		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges medlemsavgift till Unesco. Anslaget får även användas för utgifter för Internationella centret för bevarande och restaurering av kulturföremål i Rom (ICCROM) samt utgifter för de Unesco-konventioner som Sverige har ratificerat.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Regeringen föreslår att 30 886 000 kronor anvisas under anslaget 4:2 *Avgift till Unesco och ICCROM* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 30 886 000 kronor respektive 30 886 000 kronor.

Tabell 9.280 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:2 Avgift till Unesco och ICCROM

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	30 886	30 886	30 886
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	30 886	30 886	30 886

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

9.4.3 4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet

Tabell 9.281 Anslagsutveckling 4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet

Tusental kronor

2017	Utfall	10 113	Anslags- sparande	403
2018	Anslag	10 380 ¹	Utgifts- prognos	10 428
2019	Förslag	10 483		
2020	Beräknat	10 627 ²		
2021	Beräknat	10 756 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 10 483 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 10 483 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Svenska Unescorådets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för bevakning och genomförande av Unescos verksamhet.

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även för 2019.

Förslag till anslagsnivå och beräknad anslagsnivå
Regeringen föreslår att 10 483 000 kronor anvisas under anslaget 4:3 *Kostnader för Svenska Uneskorådet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 10 627 000 kronor respektive 10 756 000 kronor.

Tabell 9.282 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:3 Kostnader för Svenska Uneskorådet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	10 380	10 380	10 380
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	103	247	376
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	10 483	10 627	10 756

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

9.4.4 4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning

Tabell 9.283 Anslagsutveckling 4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifter-prognos
2017	16 813		706
2018	Anslag	21 043 ¹	20 791
2019	Förslag	24 243	
2020	Beräknat	35 143	
2021	Beräknat	52 143	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning. Anslaget får även användas för

utgifter för statistik, analyser och prognoser inom dessa områden.

Regeringens överväganden

Under 2017 och innevarande år har en stor del av medlen avsatts för den årliga övergripande utbildningsstatistiken och för förvaltningskostnader för utredningen Nationella delegationen för en samordnad utveckling av validering. Medel har även avsatts för OECD:s indikatorprojekt Indicators of Education Systems (INES). Delar av anslaget används för verksamhet av tillfällig art där behoven uppstår löpande under året.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att ökningen av anslaget för att finansiera det svenska deltagandet i PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) kvarstår i enlighet med vad som beräknats i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen föreslår att 24 243 000 kronor anvisas under anslaget 4:4 *Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 35 143 000 kronor respektive 52 143 000 kronor.

Tabell 9.284 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	21 043	21 043	21 043
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	3 200	14 100	31 100
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	24 243	35 143	52 143

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Kultur, medier,
trossamfund och
fritid

Förslag till statens budget för 2019

Kultur, medier, trossamfund och fritid

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	8
Diagramförteckning	14
1 Förslag till riksdagsbeslut	15
2 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.....	19
2.1 Principer för utformningen av denna proposition	19
2.2 Omfattning.....	20
2.3 Utgiftsutveckling	21
2.4 Skatteutgifter.....	22
2.5 Mål för utgiftsområdet.....	23
2.6 Resultatredovisning.....	25
2.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	25
3 Kulturområdesövergripande verksamhet	27
3.1 Omfattning.....	27
3.2 Utgiftsutveckling	27
3.3 Mål.....	28
3.4 Resultatredovisning.....	28
3.4.1 Bedömningsgrunder	28
3.4.2 Resultat.....	28
3.5 Den årliga revisionens iakttagelser	37
3.6 Budgetförslag.....	38
3.6.1 1:1 Statens kulturråd.....	38
3.6.2 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	38
3.6.3 1:3 Skapande skola.....	39
3.6.4 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	40
3.6.5 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	40
3.6.6 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet.....	42
3.6.7 1:7 Myndigheten för kulturanalys	43
4 Teater, dans och musik	45
4.1 Omfattning.....	45
4.2 Utgiftsutveckling	45
4.3 Mål.....	46

4.4	Resultatredovisning	46
4.4.1	Bedömningsgrunder	46
4.4.2	Resultat	46
4.5	Budgetförslag	49
4.5.1	2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	49
4.5.2	2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	51
4.5.3	2:3 Statens musikverk	52
5	Litteraturen, läsandet och språket	55
5.1	Omfattning	55
5.2	Utgiftsutveckling	55
5.3	Mål	56
5.4	Resultatredovisning	56
5.4.1	Bedömningsgrunder	56
5.4.2	Resultat	56
5.5	Budgetförslag	59
5.5.1	3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	59
5.5.2	3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	60
5.5.3	3:3 Institutet för språk och folkminnen	61
6	Bildkonst, arkitektur, form och design	63
6.1	Omfattning	63
6.2	Utgiftsutveckling	63
6.3	Mål	64
6.4	Resultatredovisning	64
6.4.1	Bedömningsgrunder	64
6.4.2	Resultat	64
6.5	Budgetförslag	67
6.5.1	4:1 Statens konstråd	67
6.5.2	4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	67
6.5.3	4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor	68
6.5.4	4:4 Bidrag till bild- och formområdet	68
7	Kulturskaparnas villkor	71
7.1	Omfattning	71
7.2	Utgiftsutveckling	71
7.3	Mål	72
7.4	Resultatredovisning	72
7.4.1	Bedömningsgrunder	72
7.4.2	Resultat	72
7.5	Budgetförslag	75
7.5.1	5:1 Konstnärsnämnden	75
7.5.2	5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	75
8	Arkiv	79
8.1	Omfattning	79
8.2	Utgiftsutveckling	79
8.3	Mål	80
8.4	Resultatredovisning	80
8.4.1	Bedömningsgrunder	80
8.4.2	Resultat	80
8.5	Budgetförslag	82

	8.5.1	6:1 Riksarkivet	82
9		Kulturmiljö.....	83
	9.1	Omfattning.....	83
	9.2	Utgiftsutveckling	83
	9.3	Mål.....	84
	9.4	Resultatredovisning.....	84
		9.4.1 Bedömningsgrunder	84
		9.4.2 Resultat.....	84
	9.5	Budgetförslag.....	88
		9.5.1 7:1 Riksantikvarieämbetet	88
		9.5.2 7:2 Bidrag till kulturmiljövård.....	89
		9.5.3 7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning	90
		9.5.4 7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer	90
10		Museer och utställningar.....	93
	10.1	Omfattning.....	93
	10.2	Utgiftsutveckling	94
	10.3	Mål.....	94
	10.4	Resultatredovisning.....	94
		10.4.1 Bedömningsgrunder	94
		10.4.2 Resultat.....	94
	10.5	Den årliga revisionens iakttagelser.....	96
	10.6	Budgetförslag.....	97
		10.6.1 8:1 Centrala museer: Myndigheter	97
		10.6.2 8:2 Centrala museer: Stiftelser	98
		10.6.3 8:3 Bidrag till vissa museer	99
		10.6.4 8:4 Forum för levande historia.....	100
		10.6.5 8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	101
11		Trossamfund.....	103
	11.1	Omfattning.....	103
	11.2	Utgiftsutveckling	103
	11.3	Mål.....	104
	11.4	Resultatredovisning.....	104
		11.4.1 Bedömningsgrunder	104
		11.4.2 Resultat.....	104
	11.5	Budgetförslag.....	105
		11.5.1 9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund.....	105
		11.5.2 9:2 Stöd till trossamfund	106
12		Film.....	109
	12.1	Omfattning.....	109
	12.2	Utgiftsutveckling	109
	12.3	Mål.....	110
	12.4	Resultatredovisning.....	110
		12.4.1 Bedömningsgrunder	110
		12.4.2 Resultat.....	110
	12.5	Budgetförslag.....	114
		12.5.1 10:1 Filmstöd	114

13	Medier	115
13.1	Omfattning	115
13.2	Utgiftsutveckling.....	115
13.3	Mål.....	116
13.4	Resultatredovisning	116
13.4.1	Bedömningsgrunder	116
13.4.2	Resultat	116
13.5	Budgetförslag	123
13.5.1	11:1 Sändningar av TV Finland.....	123
13.5.2	11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen..	123
13.5.3	11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	124
13.5.4	11:4 Statens medieråd.....	124
13.5.5	11:5 Stöd till taltidningar	125
13.5.6	Radio och tv i allmänhetens tjänst	125
14	Ungdomspolitik	129
14.1	Omfattning	129
14.2	Utgiftsutveckling.....	129
14.3	Mål för området	130
14.4	Resultatredovisning	130
14.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	130
14.4.2	Resultat	131
14.4.3	Resultat från insatser inom ungdomspolitiken	133
14.5	Budgetförslag	140
14.5.1	12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	140
14.5.2	12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	140
14.5.3	12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	142
15	Politik för det civila samhället	143
15.1	Omfattning	143
15.2	Utgiftsutveckling.....	143
15.3	Mål för politiken för det civila samhället	144
15.4	Resultatredovisning för politiken för det civila samhället	144
15.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	144
15.4.2	Resultat	145
15.5	Mål för idrottspolitiken.....	149
15.6	Resultatredovisning för idrottspolitiken.....	150
15.6.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	150
15.6.2	Resultat	150
15.7	Mål för friluftslivpolitiken	154
15.8	Resultatredovisning för friluftslivpolitiken	155
15.8.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	155
15.8.2	Resultat	156
15.9	Budgetförslag	160
15.9.1	13:1 Stöd till idrotten	160
15.9.2	13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler.....	161
15.9.3	13:3 Stöd till friluftsförbund	162
15.9.4	13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer.....	163
15.9.5	13:5 Insatser för den ideella sektorn	164
16	Folkbildning	167

16.1	Omfattning.....	167
16.2	Utgiftsutveckling	167
16.3	Mål för området.....	168
16.4	Resultatredovisning för folkbildningspolitiken	168
	16.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	168
	16.4.2 Resultat.....	169
16.5	Budgetförslag.....	173
	16.5.1 14:1 Bidrag till folkbildningen	173
	16.5.2 14:2 Bidrag till tolkutbildning.....	173
	16.5.3 14:3 Särskilda insatser inom folkbildningen	175
	16.5.4 14:4 Särskilt utbildningsstöd.....	175
17	Tillsyn över spelmarknaden	177
17.1	Omfattning.....	177
17.2	Mål.....	177
17.3	Resultatredovisning.....	178
	17.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	178
	17.3.2 Resultat.....	178
17.4	Budgetförslag.....	181
	17.4.1 15:1 Spelinspektionen.....	181

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	16
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden.....	17
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.....	21
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.....	21
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	21
Tabell 2.4	Skatteutgifter inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.....	22
Tabell 3.1	Utgiftsutveckling inom Kulturområdesövergripande verksamhet	27
Tabell 3.2	Skapande skola 2015–2017	29
Tabell 3.3	Fördelning av statliga medel 2017 till regionala kulturverksamheter, kultursamverkansmodellen	31
Tabell 3.4	Fördelning av utvecklingsbidrag	32
Tabell 3.5	Statliga medel fördelade av Statens kulturråd länsvis och internationellt 2015–2017.....	33
Tabell 3.6	Anslag 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet....	35
Tabell 3.7	Medel från EU:s program Kreativa Europa 2015–2017	36
Tabell 3.8	Medel från EU:s struktur- och investeringsfonder till svenska projekt med kulturanknytning 2015–2017	36
Tabell 3.9	Anslagsutveckling 1:1 Statens kulturråd	38
Tabell 3.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Statens kulturråd	38
Tabell 3.11	Anslagsutveckling 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	38
Tabell 3.12	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete.....	39
Tabell 3.13	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete.....	39
Tabell 3.14	Anslagsutveckling 1:3 Skapande skola	39
Tabell 3.15	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Skapande skola	40
Tabell 3.16	Anslagsutveckling 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	40
Tabell 3.17	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet.....	40
Tabell 3.18	Anslagsutveckling 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler.....	40
Tabell 3.19	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler.....	41
Tabell 3.20	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler.....	42
Tabell 3.21	Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	42
Tabell 3.22	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	43
Tabell 3.23	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet.....	43
Tabell 3.24	Anslagsutveckling 1:7 Myndigheten för kulturanalys.....	43

Tabell 3.25	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Myndigheten för kulturanalys	43
Tabell 4.1	Utgiftsutveckling inom Teater, dans och musik.....	45
Tabell 4.2	Antal besök (föreställningar) 2013–2017	47
Tabell 4.3	Bidragsgivning till scenkonstområdet.....	48
Tabell 4.4	Anslagsutveckling 2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	49
Tabell 4.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	50
Tabell 4.6	Sammanställning av medelstilledningen 2018 och 2019 till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens hus, Drottningholms slottsteater, Unga Klara och Voksenåsen	50
Tabell 4.7	Anslagsutveckling 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål.....	51
Tabell 4.8	Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål.....	52
Tabell 4.9	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål.....	52
Tabell 4.10	Anslagsutveckling 2:3 Statens musikverk.....	52
Tabell 4.11	Sammanställning över avgiftsintäkter till Statens musikverk.....	52
Tabell 4.12	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Statens musikverk.....	53
Tabell 5.1	Utgiftsutveckling inom Litteraturen, läsandet och språket	55
Tabell 5.2	Bidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsfrämjande 2015–2017 (beviljade medel)	57
Tabell 5.3	Anslagsutveckling 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	59
Tabell 5.4	Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter.....	60
Tabell 5.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter.....	60
Tabell 5.6	Anslagsutveckling 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	60
Tabell 5.7	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	61
Tabell 5.8	Anslagsutveckling 3:3 Institutet för språk och folkminnen.....	61
Tabell 5.9	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:3 Institutet för språk och folkminnen	61
Tabell 6.1	Utgiftsutveckling inom Bildkonst, arkitektur, form och design	63
Tabell 6.2	Statens kulturråds beslutade bidrag inom bild- och formområdet 2015–2017	65
Tabell 6.3	Anslagsutveckling 4:1 Statens konstråd	67
Tabell 6.4	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:1 Statens konstråd	67
Tabell 6.5	Anslagsutveckling 4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	67
Tabell 6.6	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön.....	67
Tabell 6.7	Anslagsutveckling 4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor	68
Tabell 6.8	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor.....	68
Tabell 6.9	Anslagsutveckling 4:4 Bidrag till bild- och formområdet	68
Tabell 6.10	Beställningsbemyndigande för anslaget 4:4 Bidrag till bild- och formområdet.....	69
Tabell 6.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:4 Bidrag till bild- och formområdet.....	69

Tabell 7.1	Utgiftsutveckling inom Kulturskaparnas villkor	71
Tabell 7.2	Anslagsutveckling 5:1 Konstnärsnämnden	75
Tabell 7.3	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 5:1 Konstnärsnämnden	75
Tabell 7.4	Anslagsutveckling 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer.....	75
Tabell 7.5	Beställningsbemyndigande för anslaget 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	77
Tabell 7.6	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	77
Tabell 8.1	Utgiftsutveckling inom Arkiv.....	79
Tabell 8.2	Normering och tillsyn av arkiv	80
Tabell 8.3	Mottagning av arkivmaterial	80
Tabell 8.4	Tillgång till arkiv	81
Tabell 8.5	Anslagsutveckling 6:1 Riksarkivet	82
Tabell 8.6	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 6:1 Riksarkivet.....	82
Tabell 9.1	Utgiftsutveckling inom Kulturmiljö	83
Tabell 9.2	Beslutade medel anslag 7:2 Bidrag till kulturmiljövård	85
Tabell 9.3	Anslagsutveckling 7:1 Riksantikvarieämbetet	88
Tabell 9.4	Avgiftsbelagd verksamhet	88
Tabell 9.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:1 Riksantikvarieämbetet ..	88
Tabell 9.6	Anslagsutveckling 7:2 Bidrag till kulturmiljövård	89
Tabell 9.7	Beställningsbemyndigande för anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård	89
Tabell 9.8	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:2 Bidrag till kulturmiljövård	90
Tabell 9.9	Anslagsutveckling 7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning	90
Tabell 9.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning.....	90
Tabell 9.11	Anslagsutveckling 7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer.....	90
Tabell 9.12	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer.....	91
Tabell 10.1	Utgiftsutveckling inom Museer och utställningar.....	94
Tabell 10.2	Anslagsutveckling 8:1 Centrala museer: Myndigheter.....	97
Tabell 10.3	Sammanställning över medelstillelning till Centrala museer: Myndigheter.....	97
Tabell 10.4	Sammanställning över avgiftsintäkterna till Centrala museer: Myndigheter.....	97
Tabell 10.5	Arkeologisk uppdragsverksamhet	97
Tabell 10.6	Uppdragsverksamhet Cosmonova	98
Tabell 10.7	Uppdragsverksamhet Vasamuseet	98
Tabell 10.8	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:1 Centrala museer: Myndigheter.....	98
Tabell 10.9	Anslagsutveckling 8:2 Centrala museer: Stiftelser	98
Tabell 10.10	Sammanställning över medelstillelning för Centrala museer: Stiftelser	98
Tabell 10.11	Sammanställning över avgiftsintäkterna till Centrala museer: Stiftelser	99
Tabell 10.12	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:2 Centrala museer: Stiftelser.....	99
Tabell 10.13	Anslagsutveckling 8:3 Bidrag till vissa museer.....	99
Tabell 10.14	Sammanställning över medelstillelning för Bidrag till vissa museer.....	99

Tabell 10.15	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:3 Bidrag till vissa museer	100
Tabell 10.16	Anslagsutveckling 8:4 Forum för levande historia.....	100
Tabell 10.17	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:4 Forum för levande historia	100
Tabell 10.18	Anslagsutveckling 8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	101
Tabell 10.19	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	101
Tabell 11.1	Utgiftsutveckling inom Trossamfund.....	103
Tabell 11.2	Anslagsutveckling 9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund.....	105
Tabell 11.3	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund	105
Tabell 11.4	Anslagsutveckling 9:2 Stöd till trossamfund.....	106
Tabell 11.5	Beställningsbemyndigande för anslaget 9:2 Stöd till trossamfund	107
Tabell 11.6	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 9:2 Stöd till trossamfund..	107
Tabell 12.1	Utgiftsutveckling inom Film.....	109
Tabell 12.2	Nyckeltal för stöd till svensk filmproduktion (lång spelfilm) 2015–2017.....	110
Tabell 12.3	Svensk film på biograf 2012–2017.....	111
Tabell 12.4	Digitalisering och tillgängliggörande av filmarvet 2014–2017	112
Tabell 12.5	Andel kvinnor respektive män på nyckelroller i projekt som fått produktionsstöd av konsulent till lång spelfilm 2015–2017.....	113
Tabell 12.6	Fördelning av produktionsstöd från konsulent 2013–2017	113
Tabell 12.7	Anslagsutveckling 10:1 Filmstöd	114
Tabell 12.8	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 10:1 Filmstöd	114
Tabell 13.1	Utgiftsutveckling inom Medier.....	115
Tabell 13.2	Totalt utbetalat stöd till tidningar 2015–2017	116
Tabell 13.3	Stöd fördelat på antal tidningar 2015–2017	117
Tabell 13.4	Antal taltidningar och prenumeranter 2014–2017	117
Tabell 13.5	Sveriges Radios sändningar i marknätet per programkategori 2015–2017	118
Tabell 13.6	Sveriges Televisions sändningar i marknätet per programkategori (exklusive barnprogram) 2015–2017.....	118
Tabell 13.7	Tillgänglighetstjänster 2017.....	119
Tabell 13.8	Icke-tillståndspliktig sändningsverksamhet och beställ-tv-tjänster 2015–2017	121
Tabell 13.9	Antalet diarieförda granskningsärenden 2015–2017.....	121
Tabell 13.10	Utgången i granskningsärenden 2015–2017.....	121
Tabell 13.11	Anslagsutveckling 11:1 Sändningar av TV Finland.....	123
Tabell 13.12	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 11:1 Sändningar av TV Finland	123
Tabell 13.13	Anslagsutveckling 11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	123
Tabell 13.14	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	124
Tabell 13.15	Anslagsutveckling 11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet.....	124
Tabell 13.16	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet.....	124
Tabell 13.17	Anslagsutveckling 11:4 Statens medieråd.....	124

Tabell 13.18	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 11:4 Statens medieråd.....	125
Tabell 13.19	Anslagsutveckling 11:5 Stöd till taltidningar	125
Tabell 13.20	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 11:5 Stöd till taltidningar ..	125
Tabell 13.21	Medelstillelse för SR, SVT och UR 2019.....	126
Tabell 14.1	Utgiftsutveckling inom Ungdomspolitik	129
Tabell 14.2	Andel unga (16–24 år) som inte studerar och inte har fullföljt en utbildning motsvarande minst 2-årig gymnasieutbildning, procent.....	131
Tabell 14.3	Andel unga (16–24 år) födda i Sverige eller utrikes födda som inte studerar och inte har fullföljt en utbildning motsvarande minst 2-årig gymnasieutbildning, procent	131
Tabell 14.4	Andel unga (15–24 år) som varken arbetar eller studerar (NEET), procent.....	131
Tabell 14.5	Andel unga (15–24 år) födda i Sverige eller utrikes födda som varken arbetar eller studerar, procent	132
Tabell 14.6	Mediantid i arbetslöshet bland unga inskrivna på Arbetsförmedlingen (16–24 år), antal dagar	132
Tabell 14.7	Andel unga (20–24 år) som bor kvar i föräldrahemmet, procent	132
Tabell 14.8	Andel unga (20–24 år) med svensk respektive utländsk bakgrund som bor kvar i föräldrahemmet, procent.....	132
Tabell 14.9	Andel unga (16–24 år) som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra, procent	132
Tabell 14.10	Anslagsutveckling 12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.....	140
Tabell 14.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor	140
Tabell 14.12	Anslagsutveckling 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet.....	140
Tabell 14.13	Beställningsbemyndigande för anslaget 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	141
Tabell 14.14	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	142
Tabell 14.15	Anslagsutveckling 12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitikerna.....	142
Tabell 14.16	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitikerna	142
Tabell 15.1	Utgiftsutveckling inom Politik för det civila samhället	143
Tabell 15.2	Vissa bidrag 2014–2018.....	150
Tabell 15.3	Idrotter med flest deltagartillfällen, fördelat på pojkar och flickor, 2016.....	151
Tabell 15.4	Ledamöter i specialidrottsförbundens styrelser	152
Tabell 15.5	Kvinnor och män som ordförande respektive generalsekreterare i specialidrottsförbunden (SF) 2016.....	152
Tabell 15.6	Friluftorganisationer som fått bidrag 2017 av Svenskt Friluftsliv.....	156
Tabell 15.7	Anslagsutveckling 13:1 Stöd till idrotten.....	160
Tabell 15.8	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 13:1 Stöd till idrotten.....	160
Tabell 15.9	Anslagsutveckling 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler.....	161
Tabell 15.10	Beställningsbemyndigande för anslaget 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler.....	162
Tabell 15.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler.....	162
Tabell 15.12	Anslagsutveckling 13:3 Stöd till friluftorganisationer	162

Tabell 15.13	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 13:3 Stöd till friluftorganisationer	163
Tabell 15.14	Anslagsutveckling 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	163
Tabell 15.15	Beställningsbemyndigande för anslaget 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	164
Tabell 15.16	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	164
Tabell 15.17	Anslagsutveckling 13:5 Insatser för den ideella sektorn	164
Tabell 15.18	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 13:5 Insatser för den ideella sektorn	165
Tabell 16.1	Utgiftsutveckling inom Folkbildning	167
Tabell 16.2	Syften och indikatorer	168
Tabell 16.3	Anslagsutveckling 14:1 Bidrag till folkbildningen	173
Tabell 16.4	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 14:1 Bidrag till folkbildningen	173
Tabell 16.5	Anslagsutveckling 14:2 Bidrag till tolkutbildning.....	173
Tabell 16.6	Beställningsbemyndigande för anslaget 14:2 Bidrag till tolkutbildning.....	174
Tabell 16.7	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 14:2 Bidrag till tolkutbildning.....	175
Tabell 16.8	Anslagsutveckling 14:3 Särskilda insatser inom folkbildningen	175
Tabell 16.9	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 14:3 Särskilda insatser inom folkbildningen.....	175
Tabell 16.10	Anslagsutveckling 14:4 Särskilt utbildningsstöd.....	175
Tabell 16.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 14:4 Särskilt utbildningsstöd.....	176
Tabell 17.1	Den reglerade spelmarknadens omsättning efter utbetalda vinster	178
Tabell 17.2	De omsättningsmässigt största spelprodukterna efter utbetalda vinster	179
Tabell 17.3	Resultat	180
Tabell 17.4	Anslagsutveckling 15:1 Spelinspektionen.....	181
Tabell 17.5	Offentlighetsrättslig verksamhet	181
Tabell 17.6	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 15:1 Spelinspektionen.....	181

Diagramförteckning

Diagram 12.1	Genomsnittlig budget per film 2013–2017	113
Diagram 17.1	Spelmarknaden inkl. aktörer utan svenskt tillstånd.....	178

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 besluta om en låneram i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 126 000 000 kronor till Kungliga Operan AB för investeringar i vissa byggnadsanknutna inventarier som ägs av Kungliga Operan AB (avsnitt 4.5.1).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 besluta om en låneram i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 70 000 000 kronor till Kungliga Dramatiska teatern AB för investeringar i ett nytt övermaskineri (avsnitt. 4.5.1).
3. Riksdagen godkänner medelstillelningen för 2019 från public service-kontot till Sveriges Radio AB med 3 016 800 000 kronor, till Sveriges Television AB med 4 942 300 000 kronor och till Sveriges Utbildningsradio AB med 436 400 000 kronor (avsnitt 13.5.6).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 250 000 000 kronor för att täcka ett underskott på rundradiokontot (avsnitt 13.5.6).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 250 000 000 kronor för att täcka ett underskott på public service-kontot (avsnitt 13.5.6).
6. Riksdagen godkänner målet för spelmarknaden (avsnitt 17.2)
7. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid enligt tabell 1.1.
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag		
1:1	Statens kulturråd	55 822
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	578 684
1:3	Skapande skola	187 065
1:4	Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	45 153
1:5	Stöd till icke-statliga kulturlokaler	9 852
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	1 501 187
1:7	Myndigheten för kulturanalys	14 858
2:1	Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	1 084 666
2:2	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	213 614
2:3	Statens musikverk	117 766
3:1	Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	155 735
3:2	Myndigheten för tillgängliga medier	123 182
3:3	Institutet för språk och folkminnen	67 598
4:1	Statens konstråd	31 241
4:2	Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	42 947
4:3	Nämnden för hemslöjdsfrågor	11 651
4:4	Bidrag till bild- och formområdet	40 069
5:1	Konstnärsnämnden	22 131
5:2	Ersättningar och bidrag till konstnärer	467 097
6:1	Riksarkivet	403 183
7:1	Riksantikvarieämbetet	274 801
7:2	Bidrag till kulturmiljövård	270 542
7:3	Kyrkoantikvarisk ersättning	460 000
7:4	Bidrag till arbetslivsmuseer	8 000
8:1	Centrala museer: Myndigheter	1 300 793
8:2	Centrala museer: Stiftelser	262 694
8:3	Bidrag till vissa museer	75 519
8:4	Forum för levande historia	46 459
8:5	Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	200
9:1	Myndigheten för stöd till trossamfund	12 799
9:2	Stöd till trossamfund	81 919
10:1	Filmstöd	562 144
11:1	Sändningar av TV Finland	9 721
11:2	Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3 842
11:3	Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	483
11:4	Statens medieråd	22 525
11:5	Stöd till taltidningar	44 956
12:1	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor	42 061
12:2	Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	243 440
12:3	Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	35 000
13:1	Stöd till idrotten	1 954 311

13:2	Bidrag till allmänna samlingslokaler	52 164
13:3	Stöd till friluftorganisationer	47 785
13:4	Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000
13:5	Insatser för den ideella sektorn	151 758
14:1	Bidrag till folkbildningen	4 348 183
14:2	Bidrag till tolkutbildning	59 331
14:3	Särskilda insatser inom folkbildningen	170 000
14:4	Särskilt utbildningsstöd	190 338
15:1	Spelinspektionen	74 262
Summa		15 994 531

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	25 000	2020
1:5	Stöd till icke-statliga kulturlokaler	9 000	2020–2021
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	55 000	2020–2021
2:2	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	167 000	2020–2021
3:1	Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	40 000	2020–2021
4:4	Bidrag till bild- och formområdet	14 000	2020
5:2	Ersättningar och bidrag till konstnärer	196 000	2020–2029
7:2	Bidrag till kulturmiljövård	90 000	2020–2022
9:2	Stöd till trossamfund	46 000	2020–2021
12:2	Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	212 000	2020
13:2	Bidrag till allmänna samlingslokaler	44 000	2020–2021
13:4	Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000	2020
14:2	Bidrag till tolkutbildning	140 000	2020–2024
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		1 053 000	

2 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i

samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är

konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområdet är underindelad i följande områden:

- Kulturområdesövergripande verksamhet
- Teater, dans och musik
- Litteraturen, läsandet och språket
- Bildkonst, arkitektur, form och design
- Kulturskaparnas villkor
- Arkiv
- Kulturmiljö
- Museer och utställningar
- Trossamfund
- Film
- Medier
- Ungdomspolitik
- Politik för det civila samhället
- Folkbildning
- Tillsyn över spelmarknaden

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Kulturområdesövergripande verksamhet	2 047	2 389	2 362	2 393	2 371	2 061
Teater, dans och musik	1 315	1 401	1 396	1 416	1 424	1 387
Litteraturen, läsandet och språket	329	395	394	347	349	342
Bildkonst, arkitektur, form och design	81	125	124	126	127	106
Kulturskaparnas villkor	416	481	476	489	498	499
Arkiv	387	398	401	403	409	415
Kulturmiljö	940	1 009	998	1 013	1 017	1 018
Museer och utställningar	1 490	1 648	1 633	1 686	1 712	1 718
Trossamfund	99	95	96	95	95	95
Film	547	567	567	562	555	555
Medier	85	87	86	82	85	87
Ungdomspolitik	318	372	368	321	296	297
Politik för det civila samhället	2 069	2 231	2 229	2 221	2 221	2 069
Folkbildning	4 229	4 795	4 775	4 768	4 741	4 571
Tillsyn över spelmarknaden	48	72	69	74	75	76
Äldreanslag	75					
Totalt för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	14 475	16 065	15 974	15 995	15 976	15 295

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivå 2019–2021. Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	15 880	15 880	15 880
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	74	158	232
Beslut	24	-96	-850
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt	17	34	34
Ny ramnivå	15 995	15 976	15 295

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	11 953
Verksamhetsutgifter ²	4 019
Investeringar ³	23
Summa ramnivå	15 995

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.4 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 17 redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen inom ett visst skatteslag. Förutom skatteutgifter redovisas i förekommande fall även skattesanktioner, där skatteuttaget är högre än den angivna normen inom skatteslaget. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har redovisats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter föregående år (skr. 2017/18:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 17.

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	Prognos 2018	Prognos 2019
Bidrag till tekniska museet	0	0
Försäljning av konstverk för mindre än 300 000 kr/år	- ¹	-
Försäljning av konstverk för minst 300 000 kr/år	20	20
Tidningar och tidskrifter	1 980	2 100
Böcker och broschyrer	1 180	1 260
Entréavgiftsbelagda kulturella föreställningar	1 290	1 350
Upphovsrätter	380	440
Ersättning till idrottsutövare	-	-
Kommersiell idrott	2 630	2 700
Omsättning i ideella föreningar	260	270
Entré till djurparker	80	90
Stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund	-	-
Totalt för utgiftsområde 17	7 820	8 230

¹ Ett "-" innebär att skatteutgiften inte kan beräknas.

Bidrag till Stiftelsen Tekniska museet

Enligt 16 kap. 10 § inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL, får avdrag göras för bidrag som lämnas till Tekniska museet. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av näringsverksamhet och särskild löneskatt.

Försäljning av konstverk för mindre än 300 000 kronor/år

Vid försäljning av konstverk för under 300 000 kronor per år är enligt 1 kap. 2 a § mervärdesskattelagen (1994:200), förkortad ML, försäljningsbeloppet undantaget från mervärdesskatt under förutsättning att upphovsmannen eller dennes dödsbo vid försäljningen äger konstverket. Undantaget ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Försäljning av konstverk för minst 300 000 kronor/år

Enligt 7 kap. 1 § ML är skattesatsen för försäljning av konstverk nedsatt till 12 procent. Detta gäller om omsättningen medför skattskyldighet och konstverket ägs av upphovsmannen eller dennes dödsbo. Den nedsatta skattesatsen ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Tidningar och tidskrifter

Enligt 7 kap. 1 § ML är mervärdesskatten för tidningar och tidskrifter nedsatt till 6 procent. Skattesatsen gäller även radiotidningar för synskadade och andra varor som gör skrift tillgänglig för personer med nedsatt läsförmåga. Den nedsatta skattesatsen ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Böcker och broschyrer

Enligt 7 kap. 1 § ML är mervärdesskatten för böcker, broschyrer, häften, musiknoter, kartor och liknande alster nedsatt till 6 procent. Detta gäller även bilderböcker, ritböcker och målarböcker för barn. Den nedsatta skattesatsen ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Entréavgiftsbelagda kulturella föreställningar

Enligt 7 kap. 1 § ML är mervärdesskatten för entréavgift till konserter, cirkus-, teater-, opera- och balettföreställningar eller liknande alster nedsatt till 6 procent. Den nedsatta skattesatsen ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Upphovsrätter

Enligt 7 kap. 1 § ML är mervärdesskatten för upphovsrätter nedsatt till 6 procent. Skattesatsen gäller för upplåtelse eller överlåtelse av vissa upphovsrättsligt skyddade litterära eller konstnärliga verk. Nedsättningen gäller inte för upplåtelse eller överlåtelse av fotografier, reklamprodukter, system och program för automatisk databehandling eller film eller liknande upptagning av information. Den nedsatta skattesatsen ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Ersättning till idrottsutövare

Ersättning som en idrottsutövare får från en skattebefriad ideell förening som har till ändamål att främja idrott och som under året inte uppgår till ett halvt prisbasbelopp är enligt 2 kap. 19 § socialavgiftslagen (2000:980) undantagen från socialavgifter. Ersättningen är inte förmånsgrundande. Skatteutgiften avser därför särskild löneskatt.

Kommersiell idrott

Enligt 7 kap. 1 § ML är mervärdesskatten för omsättning av tjänster inom idrottsområdet där verksamheten bedrivs kommersiellt, t.ex. i bolagsform, nedsatt till 6 procent. Den nedsatta

skattesatsen ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Omsättning i ideella föreningar

Av 4 kap. 8 § ML följer att omsättning av vara eller tjänst i en ideell förening inte räknas som ekonomisk verksamhet om föreningen är befriad från inkomstskatt för inkomsten av verksamheten. Det innebär att föreningen inte är skattskyldig för denna omsättning. Detta ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Entré till djurparker

Enligt 7 kap. 1 § ML är mervärdesskatten för entréavgift till djurparker nedsatt till 6 procent. Nedsättningen gäller även för guidning till djurparker. Den nedsatta skattesatsen ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund

Stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund är, om bestämmelserna i 7 kap. 3-11 §§ är uppfyllda, befriade från skattskyldighet för all inkomst utom vissa rörelseinkomster.

2.5 Mål för utgiftsområdet

Kultur

Riksdagen beslutade i december 2009 (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145) om nationella kulturpolitiska mål.

Målen är att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund, att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling. För att uppnå målen ska kulturpolitiken

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Det finns även riksdagsbundna mål inom kulturområdesövergripande verksamhet, inom litteratur och läsförmedling, inom film, arkitektur, formgivning och design, inom arkivområdet samt inom kulturmiljöområdet. Dessa mål anges i respektive underindelade avsnitt där resultaten för dessa områden redovisas.

Medier

Målen för medieområdet är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadlig mediepåverkan (prop. 2014/15:1 utg.omr. 17, bet. 2014/15:KrU6, rskr. 2014/15:96).

Trossamfund

Riksdagen har antagit mål för statens bidrag till trossamfund (prop. 1998/99:124, bet. 1999/2000:KU5, rskr. 1999/2000:45). Stödet ska bidra till att skapa förutsättningar för trossamfundens att bedriva en aktiv och långsiktigt inriktad religiös verksamhet i form av gudstjänst, själavård, undervisning och omsorg.

Ungdomspolitik

Målet för alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen (prop. 2013/14:191, bet. 2013/14:KrU9, rskr. 2013/14:354).

Politik för det civila samhället

Målet för politiken för det civila samhället är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Detta ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer genom att

- utveckla det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga utifrån engagemanget och viljan att påverka den egna livssituationen eller samhället i stort,
- stärka förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden både som röstbärare och

opinionsbildare och med en mångfald verksamheter, och

- fördjupa och sprida kunskapen om det civila samhället.

Målet beslutades av riksdagen i samband med beslutet om propositionen En politik för det civila samhället (prop. 2009/10:55, bet. 2009/10:KrU7, rskr. 2009/10:195).

Idrott

Riksdagen har beslutat om målen för den statliga idrottspolitikerna (prop. 2008/09:126, bet. 2008/09:KrU8, rskr. 2008/09:243). Mål och syfte med statsbidraget är att ge möjligheter för flickor och pojkar, kvinnor och män att motionera och idrotta för att främja en god folkhälsa, att stödja en fri och självständig idrottsrörelse samt att ge flickor och pojkar, kvinnor och män positiva upplevelser av idrott som underhållning. Stöd till barn och ungdomar ska lämnas till verksamhet som bedrivs ur ett barnrättsperspektiv. Stöd kan även lämnas till sådan verksamhet som stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft.

Friluftslivspolitik

Målet för friluftslivspolitikerna är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet till naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö (prop. 2009/10:238, bet. 2010/11:KrU3, rskr. 2010/11:37 och 2010/11:38).

Tio mätbara mål har redovisats till riksdagen (skr. 2012/13:51, bet. 2012/13:KrU4, rskr. 2012/13:278). Målen är följande:

- Tillgänglig natur för alla
- Starkt engagemang och samverkan
- Allemansrätten
- Tillgång till natur för friluftsliv
- Attraktiv tätortsnära natur
- Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

- Skyddade områden som resurs för friluftslivet
- Ett rikt friluftsliv i skolan
- Friluftsliv för god folkhälsa
- God kunskap om friluftslivet

De tio målen har preciseringar som förtydligar innebörden av målen. Preciseringarna är ett stöd i genomförande av åtgärder. De är också underlag för att kunna mäta och följa upp målen samt för att kunna fortsätta utveckla friluftslivspolitikerna.

Riksdagen har beslutat (prop. 2009/10:238, bet. 2010/11:KrU3, rskr. 2010/11:37 och 2010/11:38) att hanteringen av ansvaret för fördelning och utbetalning av statsbidrag till friluftsförbund ska ligga hos samarbetsorganisationen Svenskt Friluftsliv.

Folkbildning

Målet för folkbildningspolitiken fastställdes genom riksdagens beslut i fråga om regeringens proposition Allas kunskap – allas bildning (prop. 2013/14:172, bet. 2013/14:KrU8, rskr. 2013/14:379). Målet är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället. Målet avspeglar folkbildningens idémässiga grund, särskilda pedagogik och självständighet.

Tillsyn över spelmarknaden

Målet för spelmarknaden är en sund och säker spelmarknad där sociala skyddsintressen och efterfrågan på spel tillgodoses under kontrollerade former. Överskottet från spel ska värnas och alljämt vara förbehållet det allmänna eller allmännyttiga ändamål, dvs. föreningslivet, hästsporten och staten (prop. 2002/03:93, bet. 2002/03:KrU8, rskr. 2002/03:212).

Regeringen föreslår i denna proposition att målet för spelmarknaden ska vara en sund och säker spelmarknad under offentlig kontroll som värnar intäkterna till det allmänna och som ger goda förutsättningar för allmännyttig ideell verksamhet att erhålla finansiering genom intäkter från spel. De negativa konsekvenserna av spelande ska minskas och det ska råda hög

säkerhet i spelen. Spel om pengar ska omfattas av ett starkt konsumentskydd och inte kunna missbrukas för kriminell verksamhet. Överskottet från spel bör värnas och alljämt vara förbehållet det allmänna eller allmännyttiga ändamål, dvs. föreningslivet, hästsporten och staten (prop. 2017/18:220, bet. 2017/18:KrU8, rskr. 2017/18:363).

2.6 Resultatredovisning

Nedan redovisas de bedömningsgrunder som är gemensamma för kulturområdet som helhet. Övriga resultatindikatorer och bedömningsgrunder framgår av respektive underindelade avsnitt i anslutning till övriga delar av resultatredovisningen.

2.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Gemensamma bedömningsgrunder för kulturområdet är:

- Barns och ungas tillgång till kultur
- Jämställdhet
- Tillgänglighet
- Förnyelse och utveckling av verksamheten

3 Kulturområdesövergripande verksamhet

3.1 Omfattning

Avsnittet omfattar myndigheterna Statens kulturråd och Myndigheten för kulturanalys samt bidrag till kulturområdesövergripande ändamål. I det innefattas bidrag till regional kulturverksamhet, Skapande skola, bidrag till den kommunala kulturskolan, bidrag till

allmänskulturella ändamål, utvecklingsverksamhet och internationellt kulturutbyte, forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet samt stöd till icke-statliga kulturlokaler. I avsnittet behandlas även tvärgående frågor som omfattar hela kulturområdet inklusive internationellt samarbete.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom Kulturområdesövergripande verksamhet

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Kulturområdesövergripande verksamhet</i>						
1:1 Statens kulturråd	44	55	56	56	56	57
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	335	589	582	579	534	309
1:3 Skapande skola	187	188	186	187	177	177
1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	40	45	44	45	45	45
1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	5	10	10	10	10	10
1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 422	1 486	1 469	1 501	1 535	1 449
1:7 Myndigheten för kulturanalys	14	15	15	15	15	15
Summa Kulturområdesövergripande verksamhet	2 047	2 389	2 362	2 393	2 371	2 061

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

3.3 Mål

I avsnitt 2.5 anges de mål för den nationella kulturpolitiken som riksdagen beslutat om.

Riksdagen har även antagit följande nationella mål för statens insatser för den kommunala kulturskolan (prop. 2017/18:164, bet. 2017/18:KrU9, rskr. 2017/18:312):

Det övergripande målet för de statliga insatserna till stöd för den kommunala kulturskolan ska vara att främja kulturskolans möjligheter att erbjuda barn och unga undervisning av hög kvalitet i kulturella och konstnärliga uttryckssätt, liksom möjligheterna till såväl fördjupning som bredd i undervisningen med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar.

3.4 Resultatredovisning

3.4.1 Bedömningsgrunder

Resultatredovisningen för kulturområdesövergripande verksamheter omfattar följande bedömningsgrunder:

- kultur av och för fler, bl.a. hur barn och unga och andra målgrupper får bättre möjligheter till eget skapande och tillgång till kultur,
- kultur i hela landet, bl.a. hur bidrag inom kultursamverkansmodellen fördelas per län respektive konst- och kulturområde och regional fördelning av statliga kulturutgifter,
- utvärdering av kultur och fördelning av medel till forskning, bl.a. fördelning av medel till forskning och utvecklingsinsatser, och
- kulturens internationalisering, bl.a. i fråga om att främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan.

Resultatredovisningen görs vidare utifrån resultat relaterade till relevanta bedömningsgrunder som är gemensamma för kulturområdet (se avsnitt 2.6.1).

Huvuddelen av resultatinformationen grundar sig på återrapporteringar, uppföljningar och utvärderingar från myndigheter och

institutioner. Resultaten av statens insatser kan vara svåra att avgränsa från andra offentliga insatser som är samverkande inom kulturområdet.

3.4.2 Resultat

Kultur av och för fler

Barn och unga

Bidragen från Statens kulturråd till målgruppen barn och unga har ökat under 2017, vilket delvis beror på en utökning av pilotsatsningen Skapande förskola, en utökning av Skapande skola för att även innefatta förskolan fr.o.m. 2015. Under 2017 hade 59 procent av de projekt som får finansiellt stöd barn och unga som målgrupp.

Myndigheten för kulturanalys publicerade under 2017 en första rapport om barn och ungas kulturvanor. Rapporten visar att andelen barn och unga som deltar i någon form av kulturaktivitet eller ägnar sig åt eget skapande är högt, men varierar för olika aktiviteter. Små barn och flickor deltar i större utsträckning än äldre barn och pojkar. Barn och unga med föräldrar med eftergymnasial utbildning är mer aktiva än barn till föräldrar med förgymnasial eller gymnasial utbildning. Det är få skillnader i deltagande i kulturaktiviteter mellan barn och unga med utländsk bakgrund och de med svensk bakgrund.

Skapande skola

Statens kulturråd fördelade ca 190 miljoner kronor inom ramen för Skapande skola-bidraget under 2017, vilket inkluderade insatser riktade till elever i områden med ojämlig tillgång till kultur. Enligt Statens kulturråd har andelen kulturaktiviteter som sker i samverkan med konstnärer ökat från 75 till 80 procent mellan 2016 och 2017. Vidare har bidraget haft en god geografisk spridning.

Tabell 3.2 Skapande skola 2015–2017

	2015	2016	2017
Antal beviljade ansökningar	422	419	468
varav skapande förskola	18	20	75
Antal kommunala huvudmän som beviljats bidrag	273	273	272
Antal enskilda/statliga huvudmän som beviljats bidrag	128/0	120/2	124/2
Andel beviljade kommuner i procent	94	94	94
Beviljat belopp	189 930	183 499	187 208
varav beviljat belopp skapande förskola	10 290	12 254	10 086
Antal elever som planeras ta del av aktiviteterna	830 780	885 243	885 758

Källa: Statens kulturråd

Den kommunala kulturskolan

Under 2017 fördelade Statens kulturråd 97 miljoner kronor i statligt stöd till kommunala kulturskolor. Enligt Statens kulturråd har stöd prioriterats för insatser som möjliggör att fler barn och unga får ta del av den kommunala kulturskolans verksamhet. Kulturskolorna ska som villkor för stödet nå nya målgrupper, bland annat genom att bredda eller förnya kulturskolans utbud, arbetsätt, samarbetsparter eller arenor. Insatserna ska vara avgiftsfria eller ha en lägre avgift. Enligt de redovisningar som Statens kulturråd har fått in har 54 av 94 kommunala kulturskolor utökat sina konstområden. Kulturskolorna har angett att antalet nya elever har ökat med ca 5 400 efter bidragets införande. Av dessa är 2 613 flickor, 2 271 pojkar och 600 personer har svarat vet ej/annat. Den 20 mars 2018 överlämnade regeringen propositionen En kommunal kulturskola för framtiden – en strategi för de statliga insatserna (prop. 2017/18:164, bet. 2017/18:KrU9, rskr. 2017/18:312). Riksdagen beslutade den 23 maj 2018 om nya nationella mål för de statliga insatserna för kulturskolan.

Det samiska folkets och de nationella minoriteternas kultur

Statens kulturråd fördelade 7,3 miljoner kronor i verksamhetsstöd och 2,5 miljoner kronor i projektbidrag till nationella minoriteternas kulturverksamhet under 2017.

Inom ramen för ett regeringsuppdrag att stärka romska kulturaktörer i sin samverkan med kulturinstitutioner och andra kulturaktörer har

Statens kulturråd under 2017 fördelat 492 000 kronor.

Statens kulturråd har under året även särskilt uppmärksammat det arbete som görs i länen av landstingen och andra aktörer med att främja de nationella minoriteternas – i synnerhet romers – kultur och kulturarv. Myndigheten har genom utvecklingsbidraget till regional kulturverksamhet fördelat drygt 4,7 miljoner kronor till insatser som helt eller delvis främjar nationella minoriteternas kultur. Statens kulturråd konstaterar att kompetensen i och intresset för frågor som rör nationella minoriteter ökar på regional nivå och att dessa frågor har uppmärksamrats i betydligt högre utsträckning än tidigare år i landstingens kulturplaner.

Sametinget har under året beviljat samiska föreningar, organisationer, institutioner och samiska medier verksamhetsbidrag till en summa av närmare 13 miljoner kronor och beviljat ansökningar om projektbidrag till en summa av 2,5 miljoner kronor (se vidare utg.omr 1 avsnitt 5.4.2).

Regeringen har under 2017 gett Stiftelsen Svenska Filminstitutet (Filminstitutet) medel till en särskild satsning på att förstärka utbudet av barnfilm på de nationella minoritetsspråken genom stöd till dubbning och spridning av filmer. Genom riktlinjebeslutet för 2018 ingår uppdraget i Filminstitutets ordinarie verksamhet.

Jämställdhet, lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck

Statens musikverk, Konstnärsnämnden, Statens kulturråd och Statens konstråd kom i februari 2018 in med delredovisningar av uppdraget som rör jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM). Delredovisningarna visar att myndigheterna har arbetat systematiskt med jämställdhetsintegrering inom sina ordinarie verksamhetsgrenar och uppdrag.

Statens kulturråd har under 2017 varit delaktiga i arbetet med att ta fram Nationella sekretariatet för genusforsknings publikation HBTQ-kompetent jämställdhetsarbete.

Arbete mot sexuella trakasserier inom kulturområdet

De missförhållanden som uppdragats i samband med metoo visar på att sexuella trakasserier förekommer inom många delar av samhället, även inom kulturområdet. Det framgår av de många upprop på Twitter som har gjorts under hösten 2017, exempelvis tystnadtagning, visjungerut, närmusikentystnar, tystdansa, metoobackstage och konstnärligfrihet.

Regeringen har genomfört ett antal möten med anledning av uppropen. Statens kulturråd fick i uppdrag att särskilt lyfta frågan med landstingen inom arbetet med kultursamverkansmodellen. Filminstitutet arrangerade ett internationellt seminarium vid filmfestivalen i Cannes 2018 om jämställdheten i filmbranschen.

Ett mer tillgängligt kulturliv för personer med funktionsnedsättning

Statens kulturråd har, i egenskap av sektorsansvarig myndighet för funktionshinderfrågor, under hösten 2017 följt upp hur ett urval av de regionala kulturaktörerna uppfyller villkoren för tillgänglighet när det gäller lokaler och webbplatser. Statens kulturråd har även haft löpande dialoger med landsting som tar emot och fördelar de statliga medlen för regional kulturverksamhet.

Samverkan med civila samhället

2017 års uppföljning av statliga bidrag till det civila samhället redovisas i avsnitt 15.4. Det civila samhällets aktörer har en betydande roll för ett levande kulturliv och för kultur i hela landet. Den tidigare överenskommelsen på det sociala området har utvidgats till att kunna omfatta många andra frågor, (se avsnitt 15.4). Inom det kulturpolitiska området har satsningen Äga rum fortsatt stärka det civila samhällets aktörer i vissa bostadsområden med socioekonomiska utmaningar. Kultursamverkansmodellens utformning och genomförande har skett i dialog med det civila samhällets aktörer. Vidare har ett stort antal läsfrämjande insatser genomförts tillsammans med det civila samhället.

Främjande av fristadssystemet

Statens kulturråd har under 2017 fördelat 1 685 000 kronor i projektbidrag till insatser som främjar fristadskonstnärernas möjlighet att ta del av det offentliga kulturlivet. Vidare har bidrag beviljats till en nationell samordning av fristäder i Sverige.

Regeringen har öronmärkt medel fr.o.m. 2018 för en nationell fristadssamordnare. Sverige är i dag det land i världen som har flest antal fristäder. Totalt 24 kommuner, med spridning från Luleå till Malmö och 4 landsting (Dalarna, Jönköping, Skåne och Västra Götaland), har fristadsverksamhet.

Kultur i hela landet

Skrivelsen Kultur i hela landet

Regeringen har i skrivelsen Kultur i hela landet (skr. 2017/18:264) lämnat en redovisning till riksdagen av insatser under mandatperioden som har bidragit till kultur i hela landet. Den nationella kulturpolitiken vilar sedan lång tid tillbaka på gemensamma offentliga insatser på kulturområdet. För att uppnå de nationella kulturpolitiska målen krävs att statens insatser riktas till och får ett gott genomslag i hela landet och sker i samverkan med andra offentliga aktörers insatser. För att de nationella kulturpolitiska målen ska kunna uppfyllas är samspelet mellan stat, landsting och kommuner viktigt.

Kultursamverkan

Det statliga stödet inom kultursamverkansmodellen, som landstingen fördelar till regionala och lokala kulturverksamheter, uppgick 2017 till ca 1,2 miljarder kronor. Stödet fördelas till samtliga län utom Stockholms län, som inte ingår i kultursamverkansmodellen, och är en viktig del i regeringens arbete för kultur i hela landet. Totalt fördelar landstingen stöd till ca 240 kulturverksamheter runt om i landet. Av samtliga statliga medel inom modellen går 75 procent till teater-, dans- och musikområdet. Till museiområdet fördelas drygt 15 procent av medlen.

Från och med 2018 får stöd även lämnas till bild- och formområdet och till museernas

kulturmiljöarbete. Konst- och kulturfrämjande har slopats som ett eget stödberättigat ändamål, men kan fortsatt stödjas inom övriga ändamål.

Den länsvisa fördelningen framgår av tabell 3.3 nedan.

I propositionen En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller

ihop (prop. 2017/18:179, bet. 2017/18:NU19, rskr. 2017/18:360) har regeringen bedömt att tillgången till kultur bör vara god i hela landet och att skillnader i tillgången till kultur bör minska.

Tabell 3.3 Fördelning av statliga medel 2017 till regionala kulturverksamheter, kultursamverkansmodellen

Län	Tkr	Arkiv	Film	Hemslöjd	KK-främjande	Bibliotek	Museer	TDM
Blekinge	16 680	3,3	A	3,8	3,6	12,2	28,1	49,1
Dalarna	34 580	1,3	4,1	1,9	2,3	3,8	16,4	70,2
Gotland	22 860	0,0	4,0	B	0,8	4,0	39,1	52,1
Gävleborg	38 180	3,6	C	C	27,1	C	22,1	47,2
Halland	27 680	1,7	0,0	0,0	12,1	5,1	24,0	57,1
Jämtland	29 040	1,1	3,0	2,3	2,7	4,2	30,9	55,9
Jönköping	32 370	0,9	1,3	2,0	5,4	3,8	21,1	65,6
Kalmar	29 860	1,1	4,1	2,2	1,0	3,8	32,9	54,8
Kronoberg	35 090	1,3	A	1,9	0,9	0,6	18,8	76,6
Norrbottnen	42 900	0,9	2,8	1,5	7,2	4,5	9,6	73,4
Skåne	191 600	0,2	2,1	0,7	0,4	2,3	13,6	80,8
Södermanland	26 080	3,2	2,4	2,6	1,7	4,7	20,8	64,6
Uppsala	39 410	1,1	1,0	B	1,6	3,0	13,3	80,0
Värmland	51 110	0,9	2,3	1,2	2,2	2,9	12,6	77,8
Västerbotten	79 520	0,7	1,5	0,9	1,5	1,9	9,6	84,0
Västernorrland	44 220	1,6	0,0	1,6	2,0	2,9	11,4	80,5
Västmanland	30 520	1,6	2,0	2,0	2,2	4,5	14,6	73,1
Västra Götaland	311 980	0,4	0,5	0,6	4,2	1,6	12,7	79,9
Örebro	38 400	1,1	1,2	1,2	1,6	3,0	15,6	76,2
Östergötland	68 770	0,7	1,1	0,8	0,8	2,3	9,7	84,5
Totalt	1 190 850	0,9	1,4	1,0	3,5	2,7	15,4	75,1
Stockholm (utanför modellen)	93 248	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5	6,1	91,5

A. Se Kalmar län

B. Se regional museiverksamhet

C. Se konst- och kulturfrämjande verksamhet

Inom kultursamverkansmodellen och till verksamheter i Stockholms län beslutar Statens kulturråd om stöd till strategiska utvecklingsprojekt av nationellt intresse. Fördelningen av dessa utvecklingsbidrag framgår av tabell 3.4 nedan.

Tabell 3.4 Fördelning av utvecklingsbidrag

Tusental kronor

Län	2015	2016	2017
Blekinge	0	800	900
Dalarna	2 390	590	950
Gotland	580	700	580
Gävleborg	300	150	1 765
Halland	300	0	0
Jämtland	1 300	425	550
Jönköping	1 050	1 540	2 000
Kalmar	1 420	945	895
Kronoberg	250	0	200
Norrbottnen	3 070	1 800	1 750
Skåne	2 240	2 725	1 895
Södermanland	500	700	2 010
Uppsala	1 100	700	1 300
Värmland	500	800	1 150
Västerbotten	2 150	2 320	2 041
Västernorrland	1 600	450	550
Västmanland	1 400	1 600	400
Västra Götaland	2 100	1 950	1 690
Örebro	250	850	1 640
Östergötland	750	2 000	1 900
Interregionala projekt	5 600	2 965	9 896
Stockholm	1 150	2 535	4 590
Totalt summa riket	25 250	23 230	38 652

Källa: Statens kulturråd

Dialog om och förslag till utveckling av kultursamverkansmodellen

Den årliga dialogen mellan kultur- och demokratiministern och kulturpolitiker från landstingen fokuserade 2017 på hur modellen kan vidareutvecklas. Fokus låg även på området kultur och hälsa.

Uppföljning och utvärdering

Statskontoret har haft regeringens uppdrag att se över uppföljningssystemet för modellen och i sin rapport Uppföljnings- och utvärderingssystemet av kultursamverkansmodellen (2018:15) bedömer Statskontoret att systemet fungerar väl på en

övergripande nivå men att det finns utrymme för förenklingar och förbättringar. Detta gäller bl.a. den kvalitativa uppföljningen.

Äga rum

Inom ramen för Äga rum, regeringens satsning 2016–2018 på konst och kultur i vissa bostadsområden med socioekonomiska utmaningar eller lågt valdeltagande, utvecklades under 2017 de båda delsatsningarna, Konst händer och Kreativa platser.

Inom ramen för Statens konstråds del, Konst händer, har gestaltungsprojekten utgått från civilsamhällets initiativ och kunskap om vilka förändringar som behövs på den egna platsen. Under 2017 startade produktionen av konstnärliga gestaltningar på samtliga av de 15 utvalda platserna, varav två även slutfördes. Under 2017 har Statens kulturråd delat ut 35,8 miljoner kronor inom ramen för bidraget Kreativa platser. Projekten drivs i olika konstellationer bestående av bl.a. civilsamhällesorganisationer inom kultur och idrott, kommunala verksamheter och bolag, universitet och högskolor, professionella kulturutövare och institutioner.

I båda satsningarna inom Äga rum är det lärande perspektivet centralt. Utöver analys i samverkan med Statens centrum för arkitektur och design och i dialog med Myndigheten för kulturanalys har Statens kulturråd skapat en styrgrupp för kompletterande uppföljning av Kreativa platser med deltagare från olika projekt.

Regional fördelning av Statens kulturråds medel

Statens kulturråd redovisar årligen hur myndighetens medel har fördelats länsvis. Mellan 80 och 85 procent av medlen går att härleda till någon specifik region, som framgår av tabell 3.5 nedan.

Nära hälften av medlen (49 procent) har fördelats till storstadslänen, där 53 procent av befolkningen bor. Ser man till utfallet vad gäller kronor per invånare ligger Gotland och de nordligaste länen i topp. Stockholm får den lägsta tilldelningen av kronor per invånare men rymmer samtidigt många direkt statligt finansierade institutioner som inte finansieras genom Statens kulturråd.

Tabell 3.5 Statliga medel fördelade av Statens kulturråd länsvis och internationellt 2015–2017

<i>Tusental kronor</i>	2015	Kr/inv	2016	Kr/inv	2017	2017 Kr/inv
Län						
Stockholm	189 379	85	222 881	98	252 884	110
Uppsala	49 341	139	52 498	145	57 681	156
Södermanland	31 762	112	38 327	133	42 592	146
Östergötland	84 498	190	89 296	198	96 088	210
Jönköping	40 148	115	47 178	134	53 113	149
Kronoberg	38 620	202	40 794	210	43 795	222
Kalmar	36 906	155	39 652	164	43 842	180
Gotland	25 012	436	26 130	450	28 178	481
Blekinge	19 967	128	21 252	134	22 693	142
Skåne	233 113	179	254 806	192	289 695	215
Halland	33 470	106	38 882	121	41 543	128
Västra Götaland	363 317	220	394 152	236	420 519	249
Värmland	58 945	214	66 401	238	72 949	260
Örebro	44 490	153	48 009	163	52 449	175
Västmanland	37 580	142	43 421	162	43 296	160
Dalarna	43 070	153	46 018	162	51 353	179
Gävleborg	44 136	157	49 377	174	55 983	196
Västernorrland	53 351	219	56 824	231	60 679	247
Jämtland	33 608	264	40 012	311	40 525	312
Västerbotten	95 625	363	99 065	373	103 952	387
Norrbottnen	57 320	230	57 919	231	64 205	255
Internationellt	32 496		36 444		34 097	-
Totalt härlett	1 646 156	167	1 809 336	181	1 972 115	195
Statens kulturråds totala medel	2 033 596	206	2 194 661	220	2 296 680	227

Källa: Regional fördelning av Statens kulturråds bidragsfördelning 2017.

Översyn av hyresmodell för vissa kulturfastigheter

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den bör vidta vissa åtgärder som rör kulturinstitutionernas lokalkostnader (bet. 2009/10:KrU1, rskr. 2009/10:144). Enligt tillkännagivandet bör regeringen bl.a. överväga de särskilda problem som systemet med ändamålsfastigheter och kostnadshyra har lett till inom kulturområdet.

Regeringen beslutade den 30 augusti 2018 att tillsätta en utredning (dir. 2018:98) som ska föreslå nya hållbara alternativa hyresmodeller för de fem kulturinstitutionerna Kungl. Operan, Kungl. Dramaten, Nationalmuseum, Historiska museet och Naturhistoriska riksmuseet. Dessa institutioner har sedan 2001 en kostnadsbaserad hyresmodell. I uppdraget ingår även att värdera och bedöma om de föreslagna alternativa modellerna även kan tillämpas på andra motsvarande fastigheter som rymmer kulturverksamheter och som förvaltas av Statens fastighetsverk. Av direktivet framgår att det är angeläget att värdefulla verksamheter inom det kulturpolitiska området fortsatt kan bedrivas på sina ursprungsplatser och i lokaler som ursprungligen formats för dessa specifika ändamål. Se vidare utgiftsområde 2 Samhälls-ekonomi och finansförvaltning, avsnitt 10. Hyressättning av vissa kulturfastigheter. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Under 2017 har Boverket beviljat 9,65 miljoner kronor i bidrag till 10 kulturlokaler. Stödet har funnits sedan 1990 och ska, enligt förordningen (1990:573) om stöd till vissa icke-statliga kulturlokaler, i första hand lämnas till projekt som avser lokaler för läns museer. Sedan stödet infördes har bl.a. kultursamverkansmodellen införts och många andra förändringar skett i inom den statliga stödgivningen.

Kulturella och kreativa näringar

Under 2017 har de kulturella och kreativa näringarna varit ett fokusområde inom regeringens exportstrategi. Ett s.k. Team Sweden för kulturella och kreativa näringar har bildats där berörda organisationer och aktörer deltar.

Team Sweden fungerar som ett forum där aktörerna samlar erfarenheter och kunskap om sektorn som i förlängningen ger ett underlag för en utvecklad exportstrategi för de kulturella och kreativa näringarna. Inom ramen för exportstrategin har ett pris för kulturella och kreativa näringar inrättats som delades ut för första gången våren 2018. Under 2017 har Statens kulturråd och Tillväxtverket för andra året samarbetat kring ett bidrag för kulturexport som är ett komplement till befintliga stöd inom områdena. Regeringen förlängde Tillväxtverkets uppdrag att i samverkan med Myndigheten för kulturanalys, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Statens kulturråd och Statistiska centralbyrån att ta fram en definition av och utveckla statistik om de kulturella och kreativa näringarna i Sverige. En sökbar statistikdatabas finns på Tillväxtverkets webbplats (Tillväxtverkets rapport 0233).

Kultur och hälsa

Statens kulturråd har haft regeringens uppdrag att, i dialog med Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen, göra en nationell översyn av området kultur och hälsa. Uppdraget har redovisats den 20 augusti 2018, se även regeringens arbete för god folkhälsa, Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Utvärdering av kultur och fördelning av medel till forskning

Utvärdering av kultur

Myndigheten för kulturanalys har under 2017 publicerat ett flertal rapporter med offentlig statistik och en första rapport om barn och ungas kulturvanor.

I rapporten Vilken mångfald? har myndigheten undersökt hur statliga och regionala kulturinstitutioner i Sverige arbetar för att främja etnisk och kulturell mångfald och vilket stöd de efterfrågar i detta arbete. Jämställdhet och mångfald belyses även i tre rapporter som tagits fram inom ramen för Kulturanalys Norden, som myndigheten ansvarar för på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Rapporten "Jämställd kultur – Kvinnor och män på statligt finansierade kulturinstitutioner i Norden" konstaterar att

de statligt finansierade kulturinstitutionerna, till skillnad från de nordiska arbetsmarknaderna i stort, präglas av en jämn könsfördelning i alla nordiska länder men att den övergripande tendensen är att andelen kvinnor på de statligt finansierade kulturinstitutionerna ökar under 2000-talet.

Fördelning av medel till forskning inom kulturområdet

Statens anslagsmedel till forskning och utveckling inom kulturområdet uppgick 2017 till totalt knappt 39,5 miljoner kronor, se nedan.

Tabell 3.6 Anslag 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet

Miljoner kronor

Myndighet	2015	2016	2017
Institutet för språk och folkminnen	1,2	1,2	1,3
Naturhistoriska riksmuseet	6,9	7,0	7,1
Riksantikvarieämbetet	16,0	16,0	16,2
Riksarkivet	10,5	10,7	10,9
Statens kulturråd	3,6	3,6	4,0
Totalt	38,2	38,5	39,5

Källor: Institutet för språk och folkminnen, Naturhistoriska riksmuseet, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Statens kulturråd

Institutet för språk och folkminnen har 2017 hel- eller delfinansierat åtta av myndighetens pågående forsknings- och utvecklingsprojekt med medel från anslaget. Projekten rör ämnesområdena dialekter, folkminnen, namn samt svensk och allmän språkvård.

Naturhistoriska riksmuseet har 2017 dels använt anslaget till drift av forskningslaboratorier av såväl nationell som internationell betydelse, dels till lön för ett antal forskare vars arbete i övrigt finansieras med externa driftmedel. Denna forskningsinfrastruktur utgör en grund för att attrahera bidragsmedel från externa finansiärer.

Riksantikvarieämbetet fördelar anslag till projekt för att främja forskning om kulturarv och kulturmiljö. Under 2017 har drygt 16 miljoner kronor fördelats till 35 projekt rörande bl.a. Kulturarv och hållbar utveckling, Samverkan och dialog, Hållbart bevarande och förvaltning samt Kulturarvsarbetets förutsättningar.

Riksarkivet har 2017 fördelat ca 10,9 miljoner kronor till ett tjugotal projekt för bl.a. utveckling av standarder och digitala bevarandeformat, bevarandeproblematik kring fysiskt

material och ökad tillgänglighet till och användning av arkiv.

Statens kulturråd har 2017 fördelat medel avsedda för de centrala museerna. De sex projekt som har beviljats medel rör bl.a. antiziganism, hbtq-frågor samt arkitektur- och försvarshistoria. Från och med 2018 fördelas dessa medel av Riksantikvarieämbetet.

Kulturlivets internationalisering och internationellt samarbete

Samtliga kulturmyndigheter främjar internationalisering

Samtliga kulturmyndigheter har regeringens uppdrag att verka för ökat internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete.

Statens kulturråd har under året beviljat stöd till 14 nätverk, vars internationella utbyten och samarbeten har betydelse för den ökade internationaliseringen av nätverkens konst- och kulturområden.

Riksantikvarieämbetet har under året fortsatt arbetet med att förebygga och förhindra illegal handel med kulturföremål.

Ett omfattande arbete pågår med genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling, både nationellt och internationellt. Tio myndigheter under Kulturdepartementet har återrapporteringskrav om Agenda 2030 för hållbar utveckling i sina regleringsbrev för 2017 och 2018. Bland andra Konstnärsnämnden, Riksantikvarieämbetet och Statens kulturråd har redovisat undertecknande av en avsiktsförklaring för myndighetssamverkan för arbetet med Agenda 2030.

Stöd till kultur och kulturlivets aktörer utgör bl.a. en del av det strategiska stödet till förändringsaktörer som verkar för mänskliga rättigheter, demokratisering och en inkluderande och hållbar samhällsutveckling. Statens kulturråd och Konstnärsnämnden arbetar i internationella sammanhang för att främja kulturens roll för yttrandefrihet och demokratisering och verkar för synergier mellan kulturpolitiska och biståndspolitiska insatser.

De utsända kulturråden

Kulturråden har under året fortsatt arbeta för en större geografisk spridning i sina främjandeinsatser genom att bedriva projekt utanför huvudstäderna. Antalet satsningar på barn och

unga med fokus på bl.a. läsfrämjande är fortsatt stort.

I vissa länder där konstnärlig frihet och mänskliga rättigheter inte är en självklarhet har satsningar på kultur också varit ett sätt att ta upp svåra ämnen och samhällsfrågor. I Pretoria, där kulturrådtjänsten inrättades 2017, har första verksamhetsåret till stor del präglats av att skapa en utgångspunkt för framtida kulturfrämjande insatser. Under året har nya kulturråd utsetts i London respektive Paris med tillträde under våren 2018.

Statens kulturråd har under 2017 fördelat drygt en miljon kronor till projekt som bedrivs av de utsända kulturråden.

Europeiska unionen

Under året har arbetet inom EU med internationella kulturella förbindelser fortsatt, bl.a. genom att en särskild arbetsgrupp tillsattes. Stats- och regeringscheferna behandlade för första gången kulturfrågornas betydelse och vikt för samarbetet inom EU i samband med toppmötet för rättvisa jobb och tillväxt i Göteborg den 17 november 2017. Diskussionen följdes upp i de skriftliga slutsatserna från Europeiska rådets möte i december.

Europaåret för kulturarv 2018 inleddes i december 2017 av kommissionen. Syftet med året är bl.a. att betona kulturarvets betydelse för den kulturella mångfalden och den interkulturella dialogen, dess bidrag till ekonomin och del i EU:s förbindelser med andra länder. Det nationella uppdraget att samordna Europaåret för kulturarv innehas av Riksantikvarieämbetet.

Svenskt deltagande i EU:s program för de kulturella och kreativa sektorerna

Statens kulturråd och Stiftelsen Svenska Filminstitutet följer årligen upp utfallet av medel som fördelas från Kreativa Europa, EU:s program för de kulturella och kreativa sektorerna, till projekt med svenska deltagare.

Tabell 3.7 Medel från EU:s program Kreativa Europa 2015–2017

<i>Tusental euro</i>			
	2015	2016	2017
Delprogrammet Kultur	6 349	3 861	13 476
Delprogrammet Media	4 557	5 027	4 390
Sektorsövergripande programområde	Ingen utlysning till sektorsaktörer	970	Ingen utlysning till sektorsaktörer
Totalt	10 906	9 858	17 866

Källa: Svensk medverkan i EU-programmet Kreativa Europa 2017, Statens kulturråd

Svenska aktörer har de senaste åren deltagit i projekt som tilldelats ca 10–13 miljoner euro per år.

EU:s struktur- och investeringsfonder

Projekt med kulturanknytning kan också få stöd från EU:s struktur- och investeringsfonder.

Tabell 3.8 Medel från EU:s struktur- och investeringsfonder till svenska projekt med kulturanknytning 2015–2017

<i>Tusental kronor</i>			
	2015	2016	2017
Regionala strukturfondsprogram och Nationella regionalfondsprogrammet	163 281	31 416	59 580
Europeiskt territoriellt samarbete	54 276	157 291	86 658
Socialfondsprogrammet	6 059	8 967	13 438
Landsbyggsprogrammet	-	42 964	22 501
Lokalt ledd utveckling ¹	-	11 374	38 475
Totalt	223 616	252 013	220 653

¹ Omfattar alla fyra europeiska struktur- och investeringsfonder
Källa: Statens kulturråd

Svenska projekt har under de senaste tre åren tilldelats stöd om ca 220–225 miljoner kronor årligen.

Nordiska ministerrådet

På kulturinstitutionen Southbank Centre i London pågick med stöd av Nordiska ministerrådet under hela 2017 den nordiska kultursatsningen Nordic Matters, där 753 nordiska konstnärer deltog i olika festivaler och särskilda program under året. Satsningen bidrog inte bara till kulturutbytet mellan Storbritannien och Norden, utan uppmärksammade även frågor om jämställdhet, hållbarhet samt barns och ungas rättigheter.

Inom ramen för det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet 2018 har arrangemang hållits om bl.a. arkitektur och hållbarhet, kultur och hälsa samt kulturskolan. Den treåriga

ordförandeskapssatsningen Främjande av nordiska hållbarhetslösningar med Statens centrum för arkitektur och design som förvaltningsorgan inleddes i början av 2018. Satsningen utgår från Agenda 2030:s globala mål om hållbara städer och bosättningar samt hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Den 8–9 maj 2018 arrangerade ordförandeskapet tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting, Skåne läns landsting och Nordisk kulturfond ett nordiskt kulturpolitiskt toppmöte i Malmö med lokala, regionala och nationella kulturpolitiker samt nordiska aktörer. Under toppmötet diskuterades hur förutsättningarna för kultur i hela Norden kan stärkas på alla styrningsnivåer. Inom ramen för toppmötet anordnades ett kulturministermöte under vilket bl.a. ett gemensamt ministeruttalande gjordes med anledning av metoo.

Barentssamarbetet

I oktober 2017 delades de första Barentsstipendierna för kulturellt samarbete ut, varav ett till en svensk konstnär. Stipendierna, till ett värde av 10 000 euro var, delas ut av Barentsrådet och dess arbetsgrupp för kultur. Sverige har tagit över ordförandeskapet för arbetsgruppen från hösten 2017 till hösten 2019 och fokus ligger på att samarbetet ska vara fortsatt relevant för de deltagande landstingen.

Europarådet

Ministerkommittén har antagit flera rekommendationer i fråga om samarbete på kulturområdet, t.ex. rekommendationer om ”Big Data for culture, literacy and democracy”. Inom ramen för styrkommittén för kultur, kulturarv och landskap (CDCPP) har en europeisk kulturarvsstrategi beslutats och lanserats. Riksantikvarieämbetet har fått i uppdrag att sprida kännedom och information om strategin.

Unesco och internationellt kulturarvssamarbete

År 2017 har Sverige delat ut tre miljoner kronor i extra medel (utgiftsområde 16) till arbetet med tre av Unescos kulturarvskonventioner: 1972 års konvention om skydd för världens kultur- och naturarv, 1954 års konvention om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt (Haagkonventionen) och 1970 års konvention om åtgärder för att förbjuda och förhindra olovlig införsel, utförsel och överlåtelse av äganderätten till kulturegendom (utgiftsområde 16). Regeringen fattade i oktober 2017 beslut om

att Sverige ska ratificera det andra protokollet till 1954 års Haagkonvention om skydd av kulturegendom i händelse av väpnad konflikt. Sverige blev därmed fr.o.m. februari 2018 ansluten till konventionens andra protokoll. I maj 2017 valdes Sverige in i den mellanstatliga kommittén för Unescos 1970 års konvention om åtgärder för att förbjuda och förhindra olovlig införsel, utförsel och överlåtelse av äganderätten till kulturegendom, för perioden 2017–2021.

Sverige lämnade i december 2017 in sin första periodiska rapport till Unesco om de åtgärder som vidtagits på nationell nivå för tillämpningen av Unescos konvention om tryggheten av det immateriella kulturarvet. Institutet för språk och folkminnen, som är samordnande i Sveriges arbete med konventionen, har under året bl.a. aktivt bidragit till att utveckla det nordiska samarbetet kring konventionen.

Riksantikvarieämbetet medverkar inom ramen för bl.a. EU, Unesco, Europarådet, nordiskt samarbete och Östersjösamarbete i flera nätverk och arbetsgrupper som bl.a. bidrar till att främja utbyte, kunskap och lärande. Under 2017 har myndigheten ordförandeskapet i Baltic Region Heritage Committee. Riksantikvarieämbetet tilldelades under 2017 också det nationella samordningsansvaret för det europeiska kulturarvsåret 2018.

3.5 Den årliga revisionens iakttagelser

Statens kulturråd har fått en revisionsberättelse med reservation avseende sin årsredovisning för 2018. Myndigheten har överskridit bemyndiganderamen för anslag 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* under utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Bemyndiganderamen uppgår till 25 000 000 kronor medan utestående åtaganden enligt årsredovisningen uppgår till 27 440 000 kronor. Regeringen har följt upp frågan i dialog med myndigheten.

3.6 Budgetförslag

3.6.1 1:1 Statens kulturråd

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:1 Statens kulturråd

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	44 301		1 286
2018	Anslag	55 461 ¹	Utgifts-prognos	56 066
2019	Förslag	55 822		
2020	Beräknat	56 391 ²		
2021	Beräknat	56 763 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 55 822 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 55 822 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens kulturråds förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Statens kulturråd

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	55 461	55 461	55 461
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	361	930	1 302
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	55 822	56 391	56 763

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 55 822 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Statens kulturråd* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 56 391 000 kronor respektive 56 763 000 kronor.

3.6.2 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	335 339		960
2018	Anslag	589 284 ¹	Utgifts-prognos	582 212
2019	Förslag	578 684		
2020	Beräknat	533 684		
2021	Beräknat	308 684		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete. Anslaget får användas för utgifter för administration, uppföljning och genomförande av verksamheten.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: De aktörer som får bidrag inom ramen för detta anslag har behov av att kunna planera sin verksamhet för kommande år. Ett bemyndigande möjliggör en mer långsiktig planering. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 000 000 kronor 2020.

Tabell 3.12 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	9 955	9 955	25 000	
Nya åtaganden		25 000	25 000	
Infriade åtaganden		-9 955	-25 000	-25 000
Utestående åtaganden	9 955	25 000	25 000	
Erhållet/förslaget bemyndigande	25 000	25 000	25 000	

Regeringens överväganden

Tabell 3.13 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	579 284	579 284	579 284
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-600	-45 600	-270 600
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	578 684	533 684	308 684

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna att den tidigare beräknade minskningen av anslaget med 40 000 000 kronor för kulturverksamhet i vissa bostadsområden inte genomförs, utan att medel tillförs även 2019.

Regeringen föreslår att 578 684 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 533 684 000 kronor respektive 308 684 000 kronor.

3.6.3 1:3 Skapande skola

Tabell 3.14 Anslagsutveckling 1:3 Skapande skola

Tusental kronor

2017	Utfall	186 608	Anslags- sparande	1 046
2018	Anslag	187 825 ¹	Utgifts- prognos	185 571
2019	Förslag	187 065		
2020	Beräknat	177 065		
2021	Beräknat	177 065		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Skapande skola för barn i förskola, förskoleklass, grundskola och motsvarande skolformer. Anslaget får även användas för statsbidrag till andra verksamheter som syftar till att stärka kultur i skolan. Vidare får anslaget användas för utgifter för administration, främjande, uppföljning och genomförande av verksamheten.

Regeringens överväganden

Tabell 3.15 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Skapande skola

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	187 825	187 825	187 825
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-760	-10 760	-10 760
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	187 065	177 065	177 065

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformning av denna proposition innebär att anslaget minskas med 760 000 kronor fr.o.m. 2019 för att finansiera motsvarande ökning av anslaget 5:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer*. Minskningen bedöms inte påverka den verksamhet som finansieras under anslaget i någon större omfattning.

Regeringen föreslår att 187 065 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Skapande skola* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 177 065 000 kronor respektive 177 065 000 kronor.

3.6.4 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet

Tabell 3.16 Anslagsutveckling 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2017	Utfall	39 569		-88
2018	Anslag	45 153 ¹	Utgifts-prognos	44 352
2019	Förslag	45 153		
2020	Beräknat	45 153		
2021	Beräknat	45 153		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten.

Regeringens överväganden

Tabell 3.17 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	45 153	45 153	45 153
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	45 153	45 153	45 153

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 45 153 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 45 153 000 kronor respektive 45 153 000 kronor.

3.6.5 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2017	Utfall	4 845		5 301
2018	Anslag	9 852 ¹	Utgifts-prognos	9 734
2019	Förslag	9 852		
2020	Beräknat	9 852		
2021	Beräknat	9 852		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till icke-statliga kulturlokaler för ändring, tillbyggnad och handikappanpassning av sådana lokaler.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:5 *Stöd till icke-statliga kulturlokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 000 000 kronor 2020 och 2021.

Skälen för regeringens förslag: Projekt som ryms inom stödet till icke-statliga kulturlokaler kan sträcka sig över flera kalenderår. Stöd betalas ut när projekten är avslutade. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:5 *Stöd till icke-statliga kulturlokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 000 000 kronor 2020 och 2021.

Tabell 3.19 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden	6 944	8 401	9 000		
Nya åtaganden	6 102	4 099	5 000		
Infriade åtaganden	-4 645	-3 500	-5 000	-5 000	- 4 000
Utestående åtaganden	8 401	9 000	9 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	9 000	9 000	9 000		

Regeringens överväganden

Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	9 852	9 852	9 852
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	9 852	9 852	9 852

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 9 852 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Stöd till icke-statliga kulturlokaler* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 9 852 000 kronor respektive 9 852 000 kronor.

3.6.6 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet

Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2017	Utfall	1 421 997		Anslags-sparande	557
2018	Anslag	1 486 368 ¹		Utgifts-prognos	1 468 679
2019	Förslag	1 501 187			
2020	Beräknat	1 534 672 ²			
2021	Beräknat	1 449 089 ³			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 494 963 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 383 316 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till regionala och lokala kulturverksamheter inom följande områden:

- professionell teater-, dans- och musikverksamhet,
- museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete,

- bibliotek-, läs- och litteraturfrämjande verksamhet,
- professionell bild- och formverksamhet,
- regional enskild arkivverksamhet,
- filmkulturell verksamhet, och
- främjande av hemslojd.

Anslaget får användas för utgifter för tidsbegränsade utvecklingsinsatser samt för bidrag till det civila samhället och de professionella kulturskaparnas medverkan i arbetet med att ta fram och genomföra regionala kulturplaner.

Anslaget får även användas för Kungl. bibliotekets genomförande av det samlade ansvaret för statens stöd och samordning inom biblioteksväsendet. Anslaget får även användas för kvalitetsstärkande insatser inom scenkonstområdet samt för Statens kulturråds arbete med bedömning, uppföljning och främjande inom ramen för kultursamverkansmodellen.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 55 000 000 kronor 2020 och 2021.

Skälen för regeringens förslag: De aktörer som får bidrag inom ramen för detta anslag har behov av att kunna planera sin verksamhet för kommande år. Ett bemyndigande på anslaget minskar antalet beslut som behöver fattas och möjliggör en mer långsiktig planering för mottagare av stödet. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 55 000 000 kronor 2020 och 2021.

Tabell 3.22 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden			55 000		
Nya åtaganden		55 000	40 000		
Infriade åtaganden			-40 000	-40 000	-15 000
Utestående åtaganden		55 000	55 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	55 000	55 000	55 000		

Regeringens överväganden

Tabell 3.23 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 486 368	1 486 368	1 486 368
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	14 819	54 693	86 195
Beslut		-6 389	-123 474
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 501 187	1 534 672	1 449 089

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 1 501 187 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 534 672 000 kronor respektive 1 449 089 000 kronor.

3.6.7 1:7 Myndigheten för kulturanalys

Tabell 3.24 Anslagsutveckling 1:7 Myndigheten för kulturanalys

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utfall
2017	Utfall	14 026	646
2018	Anslag	14 714 ¹	15 400
2019	Förslag	14 858	
2020	Beräknat	14 516 ²	
2021	Beräknat	14 711 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.² Motsvarar 14 304 tkr i 2019 års prismsnivå.³ Motsvarar 14 304 tkr i 2019 års prismsnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för kulturanalys förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för forsknings- och utvecklingsinsatser.

Regeringens överväganden

Tabell 3.25 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Myndigheten för kulturanalys

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	14 714	14 714	14 714
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	158	378	581
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-14	-576	-584
Förslag/beräknat anslag	14 858	14 516	14 711

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 14 858 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Myndigheten för kulturanalys* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 14 516 000 kronor respektive 14 711 000 kronor.

4 Teater, dans och musik

4.1 Omfattning

Avsnittet omfattar statens bidrag till Kungliga Operan AB, Kungliga Dramatiska Teatern AB, Riksteatern, Stiftelsen Dansens Hus, Stiftelsen

Drottningholms Slottsteater, Voksenåsen AS och Unga Klara. Vidare omfattas även det statliga stödet till den fria scenkonsten och Statens musikverk.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom Teater, dans och musik

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Teater, dans och musik</i>						
2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	1 007	1 071	1 071	1 085	1 091	1 055
2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	191	214	211	214	214	212
2:3 Statens musikverk	118	117	114	118	119	121
Summa Teater, dans och musik	1 315	1 401	1 396	1 416	1 424	1 387

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

4.3 Mål

I avsnitt 2.5 anges de mål för den nationella kulturpolitiken som riksdagen beslutat.

4.4 Resultatredovisning

4.4.1 Bedömningsgrunder

Bedömningen av resultatet inom teater, dans och musik utgår från

- utbud, besöksiffror, antal föreställningar, beläggning samt de statliga kulturinstitutionernas verksamhet riktad till barn och unga,
- fördelning av statliga bidrag till den fria scenkonsten bl.a. med avseende på olika verksamheter, barn och unga samt kön, och
- fördelade bidrag och insatser kring internationell och interkulturell verksamhet.

Bedömningen görs vidare utifrån resultat relaterade till relevanta bedömningsgrunder gemensamma för kulturområdet (se avsnitt 2.6.1).

4.4.2 Resultat

Inledning

Ett stort digitalt arbete syns inom stora delar av scenkonstområdet där fokus bland annat har varit på hur digitalisering av scenkonsten kan sprida repertoaren till publik i hela landet samt hur ny teknik kan utveckla de konstnärliga uttrycken.

Statens kulturråd bedömer att de beslut som fattats under 2017 i stor utsträckning har bidragit till att tillgängliggöra professionell scenkonst i hela landet och då särskilt för målgruppen barn och unga.

Nationalscenerna Kungliga Operan AB (Operan) och Kungliga Dramatiska teatern AB (Dramaten) har under året fortsatt att intensivt arbeta vidare inför förestående ombyggnationer. Operan har fortsatt sin projektering av projektet

En ny Opera i Operan i samverkan med Statens fastighetsverk utifrån den förstudie som lämnades till regeringen i maj 2015 och det beslut om projektering som regeringen fattade i december 2016. Dramaten i sin tur har inlett förberedelser inför stambyte och byte av stora scenens övermaskineri, vilket innebär att teatern kommer behöva stängas under sju månader 2019.

Statens kulturråd fick i regleringsbrevet för 2017 i uppdrag att i en särskild rapport kartlägga situationen för den professionella samtida cirkusen och de offentliga insatserna. I uppdraget ingick också att göra en bedömning av behovet av eventuella ytterligare statliga insatser på området och föreslå hur dessa kan finansieras. Rapporten Professionell samtida cirkus – en kartläggning, lämnades till regeringen i november 2017 (Ku2017/02548/KO).

Besöksutveckling

Den statligt stödda scenkonsten drar en stor publik med ca 5,6 miljoner besökare varje år.

Besöksutvecklingen på de nationella kulturinstitutionerna är relativt jämn över åren där framför allt Dramaten och Operan visar starka publiksiffror för 2017. Andelen personer under 40 år av Operans publik har ökat och utgör nu 23 procent samtidigt som andelen besökare som är över 60 år eller äldre har minskat. Drottningholms slottsteater uppvisar lägre publiksiffror än jubileumsåret 2016, men har ökat beläggningsgraden från 85 procent till 91 procent. Antalet besökare till de guide visningarna var under 2017 ca 30 000 besökare, vilket är det högsta antalet någonsin. Besöksiffror för den fria scenkonsten och regionala institutioner baseras på uppföljning av bidragen, se tabell 1.2. På grund av att besök kan redovisas av både arrangörer och producenter, kan besöksiffrorna vara delvis överlappande för flera kategorier i tabellen, vilket innebär att det totala antalet besök blir överskattat. Besöksiffrorna ger således ingen heltäckande bild av unika besök inom scenkonsten, men de ger ändå en antydan om det stora antal besökare som scenkonsten når.

Tabell 4.2 Antal besök (föreställningar) 2013–2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Kungliga Dramatiska Teatern AB	252 144	303 785	274 058	266 625	272 200
Kungliga Operan AB	291 043	237 971	296 807	286 064	297 103
Regionala scenkonstinstitutioner m.m.	2 822 881	2 803 469	2 727 149	2 805 280	2 783 306
Fria scenkonsten (Statens kulturråd)	1 701 293	1 957 260	1 782 210	1 628 631	*
Dansens Hus	58 595	60 039	50 608	68 851	72 773
Drottningholms Slottsteater	8 825	8 786	5 555	8 482	6 879
Riksteatern ¹	*	*	526 205	528 721	486 063
Totalt			5 662 592	5 592 654	

Könsuppdelad statistik saknas

*Statistik om 2017 finns ännu ej tillgänglig

¹ På grunda av att Riksteatern har utvecklat redovisningen finns inte jämförbara siffror för 2013 och 2014

Bidragsgivning

Staten lämnar ett stöd till scenkonsten på ca 2,3 miljarder kronor årligen.

Av de totalt 2,2 miljarder som Statens kulturråd fördelade i bidrag 2017 har ca 1,3 miljarder kronor gått till kategorin teater-, dans- och musikändamål, varav 980 miljoner kronor inom ramen för kultursamverkansmodellen.

Under 2017 beviljades totalt ca 174 miljoner kronor i bidrag till fria aktörer inom teater, dans, musik och övrig scenkonst samt samverkan med komponister. Utöver detta fördelades 26,1 miljoner kronor till vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse.

Arrangörsnätverket Dansnät Sverige har stor betydelse för spridningen av danskonst. År 2017 beviljade Statens kulturråd ca 2,2 miljoner kronor till Dansnät Sverige, som under året turnerade med 11 svenska och internationella grupper till 26 olika orter med 98 föreställningstillfällen.

Under 2017 fördelades totalt ca 25,2 miljoner kronor till 91 projekt inom ramen för Musikplattformens bidragsgivning. De flesta av projekten drivs av en representant från det fria musiklivet. Musikplattformen har också genomfört två nätverksträffar där tanken är att beviljade projekt, allmänheten och Statens musikverk kan ha dialog och samverka.

Tabell 4.3 Bidragsgivning till scenkonstområdet

Miljoner kronor

	2013	2014	2015	2016	2017
Bidrag till Kungl. Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens Hus, Drottningholms Slottsteater och Voksenåsen	958	978,9	977,7	989,4	1 006,6
Kultursamverkansmodellen och Stockholms län (teater, dans och musik)	939,6	950,5	939,4	961,5	1 038
Fria aktörer inom teater, dans, musik och övrig scenkonst (Statens Kulturråd)	161,5	170,7	176,9	173,0	174,0
Scenkonstallianser	62,0	62,1	82,1	88,5	75,1
Statens musikverk (samverkansprojekt)	25	25	25	25	25
Konstnärsnämnden (enskilda konstnärer)	37,9	38,4	45,4	44,6	40,2
Total bidragsgivning	2 184,0	2 225,6	2 246,5	2 282,0	2 299,3

Jämställdhet

Inom ramen för Statens kulturråds bidragsgivning är jämn könsfördelning mellan män och kvinnor ett kvalitetsmått. Antalet bidragsformer inom scenkonstområdet där det överrepresenterade könet utgör högst 60 procent var under året 31 av 52 vilket är en klar förbättring i jämförelse med åren innan.

Operan har under 2017 haft ett mål om att uppnå en jämställd ålders- och könsfördelning i konstnärliga grupper räknat på en treårsperiod. Genomsnittet för konstnärliga grupper var 70/30 under 2014–2016, 69/31 under 2015–2017 och 66/34 under 2016–2018 där männen var det överrepresenterade könet. Dramatens målsättning var att senast 2017 uppnå en jämställd könsfördelning bland konstnärliga upphovspersoner. Under året har andelen kvinnliga regissörer och dramatiker dock varit färre än föregående år. Under 2017 var 21 procent av dramatikererna kvinnor jämfört med 32 procent år 2016 och 29 procent av regissörerna utgjordes av kvinnor, jämfört med 34 procent året innan.

Statens musikverk har under 2017 arbetat aktivt med jämställdhetsintegrering i sin verksamhet. Exempelvis kan nämnas att en av de två ansökningsomgångarna under 2017 vid Musikplattformen var särskilt riktad mot att utveckla jämställdheten på festivalscenerna.

Hos Elektronmusikstudion vid Statens musikverk (EMS) har deltagandet i kursverksamheter varit jämnt fördelat mellan kvinnor och män.

Samverkan och internationellt

Statens kulturråd ser en fortsatt internationalisering bland scenkonstaktörer, inte minst inom dans och cirkus.

För att främja scenkonsten internationellt har Statens kulturråd bland annat samordnat svenska och nordiska aktörers medverkan vid internationella mässor. Vidare har Statens kulturråd i samarbete med Tillväxtverket fördelat bidrag som möjliggjort svenska aktörers deltagande.

Riksteatern har haft ett omfattande internationellt utbyte och presenterat ett stort antal gästspel från utlandet och artister med utländsk bakgrund. Genom Tyst Teater har Riksteatern samverkat med teckenspråkiga teaterhus i Europa i syfte att utveckla ett gemensamt EU-projekt.

Dansens hus har samverkat internationellt med andra dansaktörer genom flera nätverk, samarbetsprojekt och plattformar. Under 2017 har Dansens hus fortsatt utveckla sina samarbeten med högskolor och dansutbildningar. Genom samverkan med Cirkus Cirkör har två cirkusproduktioner getts längre spelperioder och mött över 24 000 besökare på Dansens Hus.

Elektronmusikstudion (EMS) har under 2017 prioriterat medverkan i sammanhang där svensk musik presenteras på internationell nivå och utländska tonsättares residensvistelser. Under 2017 arbetade 123 internationella gästtonsättare vid EMS.

Musikplattformen vid Statens musikverk har under 2017 fördelat stöd till samarbetsprojekt inom det fria musiklivet i Sverige. Statens musikverk har under 2017 även stött musiklivets

deltagande i Nordic Matters. Detta har skett inom ramen för ett av de fyra strukturbyggande samarbetsprojekt som myndigheten stödjer.

Barn och unga

Arbetet med att inkludera nya barngrupper har fortsatt. Regeringen har fr.o.m. 2018 utsett Unga Klara att vara nationell scen för barn och unga. Detta innebär att teatern ska vara ledande i Sverige i fråga om teater för barn och unga. Högsta nivå ska eftersträvas när det gäller utveckling, förnyelse och konstnärlig kvalitet. Som nationell scen ska Unga Klara nå barn och unga i hela landet och samverkan ska ske med berörda aktörer som bidrar till detta.

Operan fortsätter att satsa på barn och unga och har under 2017 haft fler aktiviteter för den yngre målgruppen än tidigare år. Även Dramaten har satsat brett på den yngre publiken, inte minst genom nyskapande arbetsmetoder som utvecklar den traditionella scenkonstformen.

Under 2017 hade 17 procent av de projekt som beviljades ekonomiskt stöd från Musikplattformen barn och unga som huvudsaklig målgrupp (att jämföra med 10 procent under 2016). Av projekten hade 73 procent barn och ungdom som del av målgrupp, jämfört med 54 procent 2016. Musikplattformen har under 2018 beslutat att särskilt målgruppsanpassa en sök-omgång med fokus på barn och unga.

Allas lika tillgång till scenkonsten

Allt fler aktörer inom scenkonstbranschen uppmärksammar möjligheterna att använda digitala tjänster för att tillgängliggöra och sprida scenkonst.

Riksteatern har tillsammans med Stockholms konstnärliga högskola (Operahögskolan) och Smålands Musik och Teater påbörjat ett utvecklingsarbete som kombinerar digitala utsändningar med levande scenkonst, i syfte att tillgängliggöra operakonst till fler.

Operan har under 2017 intensifierat sin digitala utveckling, vilket har resulterat i att teatern blivit först i världen med att presentera sin repertoar genom så kallad AR-teknik (augmented reality-format). Operan finns även med i den digitala plattformen OperaVision, en ny gratis livestreamingtjänst som över 30

operakompanier i 18 länder medverkar i. Riksteatern har under året fortsatt arbetet med att genomföra den jämlikhetsstrategi som föreningens styrelse har beslutat. I samverkan med andra aktörer har en pilotundersökning för publik tagits fram, som ett första steg i att arbeta med jämlikhetsdata. Elektronmusikstudion under året slagit rekord i antalet studiotimmar (16 300).

4.5 Budgetförslag

4.5.1 2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner

Tusental kronor				
2017	Utfall	1 006 603	Anslags- sparande	
2018	Anslag	1 071 049 ¹	Utgifts- prognos	1 071 049
2019	Förslag	1 084 666		
2020	Beräknat	1 090 702 ²		
2021	Beräknat	1 055 037 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 084 666 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 043 147 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Kungliga Operan AB, Kungliga Dramatiska teatern AB, Riksteatern (ideell förening), Stiftelsen Dansens Hus, Stiftelsen Drottningholms Slottsteater, Unga Klara och Voksenåsen AS. Anslaget får även användas för kvalitetsstärkande insatser inom scenkonstområdet.

Regeringens överväganden

Tabell 4.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 071 049	1 071 049	1 071 049
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	13 617	19 653	25 980
Beslut			-41 992
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 084 666	1 090 702	1 055 037

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 1 084 666 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 090 702 000 kronor respektive 1 055 037 000 kronor.

Tabell 4.6 Sammanställning av medelstilldelningen 2018 och 2019 till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens hus, Drottningholms slottsteater, Unga Klara och Voksenåsen

Tusental kronor

	2018	2019
Operan	495 051	499 496
Dramaten	241 925	244 342
Riksteatern	270 452	276 542
Dansens hus	24 109	24 419
Drottningholms slottsteater	12 573	12 677
Voksenåsen	10 734	10 858
Unga klara	16 205	16 332
Totalt	1 071 049	1 084 666

Lån till Kungliga Operan AB

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 besluta om en låneram i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 126 000 000 kronor till Kungliga Operan AB för investeringar i vissa byggnadsanknutna inventarier som ägs av Kungliga Operan AB.

Skälen för regeringens förslag: Kungliga Operan AB (Operan) är Sveriges nationalscen för opera och balett. Regeringen gav i december 2016 Operan klartecken att påbörja projekteringen avseende de fastighetsanknutna inventarierna inför renovering och ombyggnad av byggnaden på Gustav Adolfs torg i Stockholm. För att möjliggöra projekteringsarbetet bör Operan för detta ändamål få möjlighet att under 2019 ta ett lån på högst 126 000 000 kronor i Riksgäldskontoret. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2019 besluta om en låneram i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 126 000 000 kronor till Operan för investeringar i vissa byggnadsanknutna inventarier som ägs av Kungliga Operan AB.

Lån till Kungliga Dramatiska teatern AB

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 besluta om en låneram i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 70 000 000 kronor till Kungliga Dramatiska teatern AB för investeringar i ett nytt övermaskineri.

Skälen för regeringens förslag: Genomförda utredningar visar att ett skyndsamt byte av övermaskineriet på Stora scenen är nödvändigt med hänsyn till arbetsmiljö, driftsäkerhet och ekonomi. Det pågår förberedande åtgärder för anskaffning och installation av ett nytt övermaskineri. Enligt nuvarande planering genomförs installationerna på Stora scenen i samband med att Statens fastighetsverk åtgärdar avloppsstammarna 2019. För att möjliggöra byte av övermaskineriet bör Dramaten få möjlighet att ta ett lån på högst 70 000 000 kronor i Riksgäldskontoret. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2019 besluta om en låneram i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 70 000 000 kronor till Dramaten för byte av övermaskineri.

4.5.2 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål

Tabell 4.7 Anslagsutveckling 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål

Tusental kronor				
2017	Utfall	190 629	Anslags-sparande	-30
2018	Anslag	213 614 ¹	Utgifts-prognos	211 050
2019	Förslag	213 614		
2020	Beräknat	213 614		
2021	Beräknat	211 614		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till det fria kulturlivet, arrangörer, fonogramverksamhet och vissa andra aktörer av kulturpolitiskt intresse inom teater, dans och musik. Anslaget får även användas för utgifter

för administration och genomförande av verksamheten.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 167 000 000 kronor 2020 och 2021.

Skälen för regeringens förslag: Inom anslaget beviljas bidrag till den fria scenkonsten samt fonogramstöd. För att skapa goda planeringsförutsättningar för de fria grupperna bör beslut om bidrag kunna fattas som medför utgifter för kommande år. Anslaget används huvudsakligen för bidragsgivning till fria scenkonstgrupper. Dessa grupper är oftast små och har små ekonomiska resurser. Statens andel av deras offentliga finansiering är betydande och en viktig förutsättning för dem att finna övrig finansiering. Grupperna bedriver omfattande turnéverksamhet, både i Sverige och i utlandet, vilket medför behov av goda planeringsförutsättningar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 167 000 000 kronor 2020 och 2021.

Tabell 4.8 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden	103 379	110 438	167 000		
Nya åtaganden	110 438	167 000	137 000		
Infriade åtaganden	-103 379	- 110 438	-137 000	-137 000	- 30 000
Utestående åtaganden	110 438	167 000	167 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	167 000	167 000	167 000		

Regeringens överväganden

Tabell 4.9 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	213 614	213 614	213 614
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-2 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	213 614	213 614	211 614

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 213 614 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 213 614 000 kronor respektive 211 614 000 kronor.

4.5.3 2:3 Statens musikverk

Tabell 4.10 Anslagsutveckling 2:3 Statens musikverk

Tusental kronor

2017	Utfall	117 883	Anslags- sparande	-4 501
2018	Anslag	116 767 ¹	Utgifts- prognos	114 380
2019	Förslag	117 766		
2020	Beräknat	119 328 ²		
2021	Beräknat	120 813 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 117 766 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 117 766 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens musikverks förvaltningsutgifter och för utgifter för statsbidrag till musiklivet. Anslaget får även användas för utgifter som uppkommer till följd av att Stiftelsen Svenska rikskonserter avvecklas, så som pensionskostnader som regleras retroaktivt.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.11 Sammanställning över avgiftsintäkter¹ till Statens musikverk

Tusental kronor

	2017 Utfall	2018 Prognos
Totala intäkter avgiftsbelagd verksamhet	3 952	5 020

¹ I myndighetens avgiftsintäkter ingår bl.a. entré- och visningsintäkter samt intäkter av försäljning, ev. sponsring och lokaluthyrning m.m.

Regeringens överväganden

Tabell 4.12 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Statens musikverk

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	116 767	116 767	116 767
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	999	2 561	4 046
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	117 766	119 328	120 813

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 117 766 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Statens musikverk* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 119 328 000 kronor respektive 120 813 000 kronor.

5 Litteraturen, läsandet och språket

5.1 Omfattning

Avsnittet omfattar Statens kulturråds och Kungl. bibliotekets bidragsgivning samt verk-

samhet som rör bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter. Vidare omfattas Myndigheten för tillgängliga medier och Institutet för språk och folkminnen.

5.2 Utgiftsutveckling

Tabell 5.1 Utgiftsutveckling inom Litteraturen, läsandet och språket

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Litteraturen, läsandet och språket</i>						
3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	146	206	203	156	156	146
3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	117	122	124	123	125	127
3:3 Institutet för språk och folkminnen	66	67	67	68	69	69
Summa Litteraturen, läsandet och språket	329	395	394	347	349	342

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

5.3 Mål

I avsnitt 2.5 anges de mål för den nationella kulturpolitiken som riksdagen beslutat.

Riksdagen har även antagit följande nationella mål för politiken för litteratur- och läsförmedling (prop. 2013/14:3, bet. 2013/14:KrU4, rskr. 2013/14:117): Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförståelse och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.

De riksdagsbundna målen för en nationell språkpolitik (prop. 2005/06:2, bet. 2005/06:KrU4, rskr. 2005/06:89) är följande:

- Svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige.
- Svenskans ska vara ett komplett och samhällsbärande språk.
- Den offentliga svenskan ska vara vårdad, enkel och begriplig.
- Alla ska ha rätt till språk: att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk.

De språkpolitiska målen ligger till grund för språklagen (2009:600).

5.4 Resultatredovisning

5.4.1 Bedömningsgrunder

Bedömningen av resultatet av statens insatser inom området litteraturen, läsandet och språket utgår från

- bidragsgivning till biblioteksverksamhet samt övriga biblioteksfrämjande insatser med utgångspunkt i bl.a. bibliotekslagen (2013:801),
- bidragsgivning till litteratur och kulturtidskrifter och internationellt litteratursamarbete för att främja mångfald, kvalitet och fördjupning i utgivningen samt spridning och läsning av litteratur och kulturtidskrifter,
- insatser för att främja ett ökat läsande,

- produktion, utlåning och distribution av tillgänglig litteratur och medier, och
- insatser inom språkområdet med utgångspunkt i bl.a. språklagen (2009:600).

Bedömningen görs vidare utifrån resultat relaterade till relevanta bedömningsgrunder gemensamma för kulturområdet (se avsnitt 2.6.1).

5.4.2 Resultat

Bibliotek och tillgängliga medier

Bibliotekssamverkan

Inom ramen för uppdraget att ta fram förslag till nationell biblioteksstrategi presenterade Kungl. biblioteket i september 2017 omvärldsrapporten Den femte statsmakten. Rapporten kommer ligga till grund för det fortsatta arbetet. Kungl. biblioteket har redovisat en delrapport med utkast till nationell biblioteksstrategi i maj 2018 som under hösten 2018 kommer att diskuteras inom bibliotekssektorn.

Arbetet med Forum för nationell bibliotekssamverkan och utveckling har fortsatt under året. Syftet med arbetet är att stödja Kungl. biblioteket i uppdraget att ha nationell överblick och främja samverkan och utveckling inom biblioteksområdet.

Enligt bibliotekslagen (2013:801) ska kommuner och landsting ha planer för biblioteksverksamheten. Andelen kommuner med en antagen biblioteksplan har ökat från 35 till 86 procent på tre år.

Inom ramen för kultursamverkansmodellen och via Stockholms läns landsting har drygt 34,5 miljoner kronor fördelats till regional biblioteksverksamhet i hela landet under 2017.

Inköpsstöd till folk- och skolbibliotek

Under 2017 beviljades 236 kommuner inköpsstöd för folk- och skolbibliotek. Totalt fördelades ca 24 miljoner kronor. De sökande kommunerna måste ha en politiskt antagen och aktuell biblioteksplan för att beviljas stöd.

Tillgänglig litteratur och nyhetsförmedling

Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) producerar och förvärvar talböcker, punktskriftsböcker och taktila bilderböcker. Talboks-

titlarna görs tillgängliga via biblioteket legimus.se. Under 2017 har det totala antalet digitala lån minskat med fyra procent i jämförelse med föregående år.

MTM har också i uppdrag att rikta stöd för läst till skolan, vilket bland annat görs genom nedladdningsbara lektioner för läst böcker och den lästa nyhetstidningen 8 Sidor. Antalet nedladdade lektioner har ökat med 42 procent i jämförelse med föregående år.

En ny digital tjänst har tagits fram där taltidningsprenumeranter numera också kan ladda ner talböcker via taltidningsspelaren. Denna tjänst innebär en ökad tillgänglighet för målgruppen som till stor del är it-ovana låntagare.

Litteratur, läsförmedling och kulturtidskrifter

Under 2017 fördelade Kulturrådet totalt 127 miljoner kronor i bidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsförmedling. I denna summa ingår även det inköpsstöd som nämns ovan. Av tabell 5.2 framgår fördelning av stöd inom området.

Tabell 5.2 Bidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsförmedling 2015–2017 (beviljade medel)

	2015	2016	2017
Efterhandsstöd till litteratur (tkr)	37 184	35 099	37 317
<i>Antal ansökningar</i>	<i>2 339</i>	<i>2 001</i>	<i>2 169</i>
<i>Antal beviljade ansökningar</i>	<i>797</i>	<i>761</i>	<i>790</i>
Läs- och litteraturförmedling bidrag (tkr)	18 840	16 999	17 669
<i>Antal ansökningar</i>	<i>278</i>	<i>198</i>	<i>252</i>
<i>Antal beviljade ansökningar</i>	<i>125</i>	<i>107</i>	<i>140</i>
Inköpsstöd till folk- och skolbibliotek (tkr)	24 100	23 930	23 690
Internationellt litteratursamarbete (projektbidrag och översättningsstöd) (tkr)	6 996	7 994	7 386
Kulturtidskrifter (stöd till produktion, utveckling och tidskriftsverkstäder) (tkr) ¹	41 140	22 650	24 810
Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne, ALMA (tkr)	5 000	5 000	5 000
Övrigt (planerad utgivning och fristadsprogrammet) (tkr)	1 314	1 512	2 546
Bokstart (tkr)	-	-	8 700
Totalt (tkr)	134 422	113 185	127 118

Läs- och litteraturförmedling insatser

Statens kulturråd har i uppdrag att initiera, samordna och följa upp läsförmedling insatser av nationellt strategiskt intresse.

Under 2017 fördelade Kulturrådet ca 17,7 miljoner kronor i bidrag till läs- och litteraturförmedling insatser. Bidragen har gått till projekt i kommuner och landsting som bidrar till att uppfylla de nationella målen för litteratur och läsförmedling. Flera av projekten som beviljas stöd rör samverkan mellan bibliotek och civilsamhälle. Under året fördelades drygt 2,5 miljoner kronor till läsförmedling insatser under skollov, inom ramen för det regionala utvecklingsbidraget.

Anne-Marie Körling avslutade sitt uppdrag som läsambassadör under 2017. På bok- och biblioteksmässan i Göteborg utnämndes Johan Anderblad till ny läsambassadör för åren 2017–2019 med uppdrag att främja läsande i olika åldrar. Under året har Kulturrådet särskilt uppmärksammat vuxna som inte läser genom en konferens på temat.

Den årliga Barn- och ungdomsbokskatalogen, som ges ut av Kulturrådet, är en viktig del i arbetet med att inspirera barn och unga till att läsa mer. Katalogen har hittills spridits i över

300 000 exemplar av en upplaga på 400 000 till i huvudsak folk- och skolbibliotek.

Bokstart är en satsning på små barns språkutveckling. I regleringsbrevet 2017 fick Kulturrådet i uppdrag att utvidga Bokstart till fler kommuner och att koppla satsningen till förskolan. Under 2017 fördelade Kulturrådet ca 8,7 miljoner kronor i stöd till 29 språknätverk och projekt i hela landet inom ramen för Bokstart-satsningen. Ansökningar med ett förankrat partnerskap mellan bibliotek och barnhälsovård eller förskola prioriterades.

Stöd till utgivning av litteratur och kulturtidskrifter
Efterhandsstöd till litteratur är det bidrag där Kulturrådet får flest ansökningar av samtliga bidrag (totalt 2 169 ansökningar för 2017). En stor del av ansökningarna rör titlar som är utgivna av små förlag, vilka står för en betydande del av kvalitetsutgivningen. Små förlag är i hög grad beroende av litteraturstöd för sin verksamhet. Totalt beviljade Kulturrådet 790 ansökningar, som tillsammans fick drygt 37 miljoner kronor.

För att öka spridningen av kvalitetslitteratur ytterligare stöttar Kulturrådet distributionen av samtliga litteraturstödda titlar till olika bibliotek runt om i landet. Målet är att titlarna ska användas i bibliotekens läs- och litteraturfrämjande arbete.

År 2017 fördelade Kulturrådet 22,8 miljoner kronor i produktionsstöd till 87 kulturtidskrifter. Av dessa är elva tidskrifter helt eller delvis på ett annat språk än svenska, och sju tidskrifter behandlar nationella minoriteters språk och kultur.

Statens kulturråd fördelar särskilda medel för stöd till planerad utgivning av nationella minoriteters litteratur, närmare 2 miljoner kronor, och delar ut produktionsstöd till nationella minoriteters kulturtidskrifter, vilket uppgick till knappt 1 miljon kronor.

Internationellt litteratursamarbete

Under 2017 genomförde Kulturrådet en ny satsning genom ett besöksprogram i Stockholm för utländska förläggare med syftet att introducera svensk litteratur för utländska målgrupper.

Inom ramen för det särskilda stödet till kulturexport har 23 aktörer inom litteraturområdet beviljats stöd till resor, mässdeltagande och provöversättningar.

Den tyske illustratören och författaren Wolf Erlbruch tilldelades litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne (ALMA) 2017.

Läsdelegationen

Hösten 2016 tillsattes en kommitté i form av en delegation med uppdrag att främja läsning i och utanför skolan (Ku 2016:03). Delegationen ska inom ramen för satsningen Hela Sverige läser med barnen, samla alla aktörer – skola, kultur och föreningsliv – runt insatser för läsning i och utanför skolan. Läsdelegationen överlämnade sitt betänkande Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället (SOU 2018:57) den 28 juni 2018. I betänkandet beskrivs delegationens utåtriktade arbete. Därutöver lämnas förslag och bedömningar som syftar till att bidra till att ge alla barn och ungdomar mer likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsupplevelser. Betänkandet har remitterats.

Språk och immateriellt kulturarv

Språkepolitik

Inom klarspraksarbetet har Institutet för språk och folkminnen under året bl.a. hållit klarspraksseminarier för offentlig förvaltning i hela landet. Informationsbladet Klarspråk har tillgängliggjorts digitalt och antalet prenumeranter har stadigt ökat. Nya svenska skrivregler för den offentliga förvaltningen har tagits fram.

Institutet för språk och folkminnen har lämnat förslag på hur ansvarsfördelningen inom det offentliga terminologiarbetet kan preciseras ytterligare (Ku2017/01535/KL). I regleringsbrevet för 2018 fick Institutet för språk och folkminnen i uppdrag att återrapportera hur myndigheten arbetar och fortsatt planerar att arbeta med offentlig terminologi.

Institutet för språk och folkminnens arbete med mångspråkighet har utvecklats under året med flera pågående insamlingsprojekt. Myndighetens webbläromedel i svenska som andraspråk, Svenska från olika håll, har under 2017 översatts till arabiska.

Inom Institutet för språk och folkminnens arbete med de nationella minoritetsspråken har bl.a. två svensk-romska skolordlistor i kelderash respektive lovari utkommit under året. Vidare har myndigheten genomfört ett insamlings- och dokumentationsarbete inom talad resandehörsamma (Ku2016/01438/DISK) som redovisades

i mars 2018 (Ku2018/01157/DISK) och ett liknande arbete inom talad jiddisch har påbörjats. Myndigheten fördelar även bidrag till revitaliseringsinsatser (se utg.omr. 1).

Immateriellt kulturarv

Institutet för språk och folkminnen samordnar arbetet i Sverige med tillämpningen av Unescos konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet.

Under 2017 har myndigheten fortsatt att utveckla den nationella förteckningen över immateriella kulturarv, bl.a. med romska immateriella kulturarv enligt uppdrag (Ku2016/01438/DISK och Ku2018/01157/DISK).

Under året har Institutet för språk och folkminnen även ansvarat för att sammanställa Sveriges första periodiska rapport till Unesco om de åtgärder som vidtagits på nationell nivå för tillämpningen av konventionen.

Institutet för språk och folkminnens egna samlingar har under året utökats med samtida material. Vidare har folkminnessamlingarna blivit mer tillgängliga via det nya webbverktyget Sägenkartan, en egenutvecklad kartlösning som kommer att användas för fler kartor framöver.

5.5 Budgetförslag

5.5.1 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter

Tabell 5.3 Anslagsutveckling 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter

Tusental kronor

2017	Utfall	145 999	Anslags- sparande	1 725
2018	Anslag	205 735 ¹	Utgifts- prognos	203 266
2019	Förslag	155 735		
2020	Beräknat	155 735		
2021	Beräknat	145 735		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

administration, uppföljning, främjande och genomförande av verksamheten.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2020 och 2021.

Skälen för regeringens förslag: Inom anslaget fördelas stöd till utgivning och spridning av litteratur och kulturtidskrifter. För att skapa goda planeringsförutsättningar för aktörerna inom området bör beslut om bidrag kunna fattas som medför utgifter för kommande år. Statens kulturråd har också behov av att fatta beslut om översättningsstöd i förskott eftersom stödets konstruktion innebär att ingen del av det beslutade bidragsbeloppet betalas ut innan det aktuella stödobjektet (boken) är färdigproducerat. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2020 och 2021.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter, läsfrämjande och ett litteraturpris till Astrid Lindgrens minne. Anslaget får användas för utgifter för

Tabell 5.4 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden	24 760	27 440	40 000		
Nya åtaganden	26 678	40 000	35 000		
Infriade åtaganden	-23 998	-27 440	-35 000	-35 000	-5 000
Utestående åtaganden	27 440	40 000	40 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	25 000	40 000	40 000		

Regeringens överväganden

Tabell 5.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	155 735	155 735	155 735
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	155 735	155 735	145 735

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 155 735 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 155 735 000 kronor respektive 145 735 000 kronor.

5.5.2 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier

Tabell 5.6 Anslagsutveckling 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier

Tusental kronor

			Anslags- sparande	
2017	Utfall	116 589		5 374
2018	Anslag	121 756 ¹	Utgifts- prognos	123 858
2019	Förslag	123 182		
2020	Beräknat	125 013 ²		
2021	Beräknat	126 716 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 123 182 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 123 182 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för tillgängliga mediers förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 5.7 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	121 756	121 756	121 756
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 426	3 257	4 960
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	123 182	125 013	126 716

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.
² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 123 182 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Myndigheten för tillgängliga medier* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 125 013 000 kronor respektive 126 716 000 kronor.

5.5.3 3:3 Institutet för språk och folkminnen

Tabell 5.8 Anslagsutveckling 3:3 Institutet för språk och folkminnen

Tusental kronor

2017	Utfall	66 498	Anslags-sparande	537
2018	Anslag	67 045 ¹	Utgifts-prognos	66 771
2019	Förslag	67 598		
2020	Beräknat	68 509 ²		
2021	Beräknat	69 294 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 67 598 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 67 598 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Institutet för språk och folkminnens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till terminologiskt arbete.

Regeringens överväganden

Tabell 5.9 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 3:3 Institutet för språk och folkminnen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	67 045	67 045	67 045
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	553	1 464	2 249
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	67 598	68 509	69 294

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.
² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 67 598 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Institutet för språk och folkminnen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 68 509 000 kronor respektive 69 294 000 kronor.

6 Bildkonst, arkitektur, form och design

6.1 Omfattning

Avsnittet omfattar Statens kulturråds bidragsgivning inom bild- och formområdet samt Statens konstråds insatser för den konstnärliga gestaltningen av den gemensamma miljön. Verksamhet inom bild- och formområdet bedrivs dessutom av Moderna museet, Nationalmuseum och Konstnärsnämnden.

Moderna museets, Statens centrum för arkitektur och design och Nationalmuseums

verksamheter redovisas dels i detta avsnitt, dels i avsnitt 10 Museer och utställningar. Konstnärsnämndens verksamhet redovisas endast i avsnitt 7 Kulturskaparnas villkor. Vidare omfattas Föreningen Svensk form och Nämnden för hemslöjdsfrågor.

Statliga medel till bildkonst, form och design fördelas också via kultursamverkansmodellen till bl.a. läns museer, konsthallar och andra regionala och lokala organisationer.

6.2 Utgiftsutveckling

Tabell 6.1 Utgiftsutveckling inom Bildkonst, arkitektur, form och design

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Bildkonst, arkitektur, form och design</i>						
4:1 Statens konstråd	9	31	30	31	32	11
4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	33	43	42	43	43	43
4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor	12	12	12	12	12	12
4:4 Bidrag till bild- och formområdet	28	40	40	40	40	40
Summa Bildkonst, arkitektur, form och design	81	125	124	126	127	106

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

6.3 Mål

I avsnitt 2.5 anges de mål för den nationella kulturpolitiken som riksdagen har beslutat.

Riksdagen har även antagit följande nationella mål för arkitektur-, form- och designpolitiken (prop. 2017/18:110, bet. 2017/18:CKrU1, rskr. 2017/18:316):

Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön.

Målet ska uppnås genom att

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden,
- kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids,
- det offentliga agerar förebildligt,
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas,
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla, och
- samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

6.4 Resultatredovisning

6.4.1 Bedömningsgrunder

Bedömningen av resultat inom bildkonst, arkitektur, form och design utgår från

- främjande av tillgänglighet till, delaktighet i, intresse för och kunskap om bildkonst, arkitektur, form och design,
- främjande av arbete för att gestaltningen av våra livsmiljöer ska präglas av hållbarhet, dialog och delaktighet, och
- fördelning av statliga bidrag till aktörer inom bild- och formområdet bl.a. med avseende på områdets förnyelse och utveckling, barn och unga samt internationell verksamhet.

Bedömningen görs vidare utifrån resultat relaterade till relevanta bedömningsgrunder gemensamma för kulturområdet (se avsnitt 2.6.1).

6.4.2 Resultat

Tillgängliggörande och främjande av intresse för bildkonst

Ett antal statliga institutioner arbetar för att främja tillgänglighet till och delaktighet i samt intresset för och kunskapen om bildkonst.

Under 2017 har Moderna museet visat ett omfattande utställningsprogram, bestående av bl.a. tre separatutställningar med kvinnliga konstnärskap. Exempelvis fick Marina Abramovic, en av pionjärerna inom performancekonsten, sitt första allomfattande europeiska retrospektiv. Moderna museet var även under 2017 välbesökt. Antalet öppna visningar har ökat från 480 till 648 mellan 2016 och 2017, i linje med museets satsning på att öka tillgängligheten genom personliga möten med museets personal. Nytt för året var tematiska visningar av samlingen t.ex. ”Våra mest älskade och några hatade” som har dragit fler museiovana och yngre besökare.

Förberedelserna för Nationalmuseums återflytt till huvudbyggnaden har intensifierats under 2017. I det renoverade museet kommer tre gånger så många föremål ur samlingarna att kunna visas jämfört med tidigare och museet kommer att kunna ta emot dubbelt så många besökare. Trots arbetet inför återflytt har Nationalmuseum presenterat tre utställningar under året på NM Design och Gustavsbergs Porslinsmuseum. På grund av den kortare utställningsperioden på NM Design, som stängde i oktober 2017, minskade besöksantalet dit. Generellt har besöken ändå ökat till myndighetens övriga visningsplatser, med resultatet att det totala besöksantalet landade på en nivå jämförbar med 2016. Under 2017 intensifierades även arbetet med den första utställningen inför öppnandet av Nationalmuseum Jamtli i Östersund i början av sommaren 2018.

Under 2017 har Statens konstråd producerat offentlig konst på en rad platser. Genom att placera verk på platser som i sig lockar publik, har Konstrådet kunnat nå nya grupper till samtidskonsten.

Statens konstråd köper årligen in ca 125–150 verk av i första hand svenska nu levande och verkamma konstnärer. Under de senaste åren har Konstrådet arbetat aktivt för att kompensera underrepresentationen av kvinnliga konstnärer

från perioden före 2000-talet i samlingen genom riktade inköp av äldre kvinnliga konstnärers verk. Under 2017 uppnådde Konstrådet en jämnare balans mellan manliga och kvinnliga konstnärer i de konstkollektioner som sattes samman jämfört med tidigare år.

Statens kulturråds bidragsgivning inom bildkonstområdet

Tabellen nedan visar Statens kulturråds fördelning av beslutade bidrag under respektive år inom bildkonstområdet. De skiftningar som syns mellan åren, i synnerhet den ökning som syns under 2016, beror till stor del på att Statens kulturråd har använt beställningsbemyndigandet för att fatta beslut inför kommande år. Redovisningen av bidragen avser det år under vilket beslutet fattats och inte det år som bidraget avser.

Tabell 6.2 Statens kulturråds beslutade bidrag inom bild- och formområdet 2015–2017

Tusental kronor

	2015	2016	2017
Bild och form/projektbidrag	2 975	3 362	3 443
Kollektivverkstäder	800	800	900
Konsthantverkskooperativ	2 800	2 825	1 060
Organisationer inom bild- och formområdet	13 480	13 445	12 495
Verksamhetsbidrag till utställningsarrangörer/arrangerande konstföreningar ¹	9 420	18 610	11 375
Totalt	29 475	39 042	29 273

¹ Statens kulturråd utnyttjade bemyndigandet på anslaget 2016 och 2017.

Källa: Statens kulturråd

Under 2017 har Kulturrådet beviljat projektbidrag för samarbeten, utställningar, främjande insatser och andra former av aktiviteter i hela landet. Av dessa projekt hade 68 procent någon form av internationellt samarbete eller utbyte. Lika många projekt hade en verksamhet riktad mot barn och unga. Under 2017 beviljades 14 procent av det sökta beloppet inom projektbidraget, vilket är något mindre än 2016.

Under året har Kulturrådet verkat för att internationalisera bild- och formkonsten på olika sätt. Bland annat har bidrag beviljats i syfte att främja svensk kulturexport, ett stöd som har fördelats i samarbete med Tillväxtverket. Kulturrådets regionala bidrag till museiområdet redovisas under avsnitt 3.4. Under 2017 har

regionalt utvecklingsarbete inom bild- och formområdet särskilt prioriterats vid fördelningen av utvecklingsbidrag till regional kulturverksamhet.

Tillgängliggörande och främjande av intresse inom arkitektur, form och design

Statens centrum för arkitektur och designs (ArkDes) samlingar har använts av t.ex. arkitekter, byggnadsantikvarier, byggherrar och studenter. En studie som myndigheten genomförde 2017 visade att av de som nyttjar samlingarna utgjordes relativt många även av privatpersoner i egenskap av bostadsrättsinnehavare eller hyresgäster i bostadshus. Därtill har forskare som besöker ArkDes, antingen på plats eller via digitala tjänster, användning av samlingarna i sin forskning och ger dem därigenom vidare spridning. Antalet besökande forskare har uppgått till 201 individer, en fortsatt minskning jämfört med föregående år. Samtidigt har antalet sidvisningar för ArkDes på kultur- och designportalen DigitaltMuseum ökat till 1 615 440 visningar (965 600 för år 2016). Den ökade digitala tillgängligheten gör det svårare att följa upp hur samlingsmaterialet används, men under 2017 har bilder ur samlingarna använts i minst tio publikationer.

ArkDes uppgift som nationell mötesplats för aktörer inom arkitektur-, form- och designområdet innebär bl.a. att myndigheten initierar debatt om aktuella samhällsbyggnadsfrågor och samverkar med andra aktörer om utformningen av offentliga miljöer. Under 2017 fördjupades och avslutades det bostadstema som myndigheten fokuserat på sedan 2015. Utställningen Bo.Nu.Då. avslutades och de erfarenheter och kunskaper som samlats in under arbetet med bostadsfrågorna resulterade i antologin Höra hemma – om det bostadspolitiska dilemmat, vilken ArkDes producerat i samarbete med tankesmedjan Movium vid Sveriges lantbruksuniversitet.

Svensk form är genom sina 13 regionala föreningar en rikstäckande förening. Under 2017 har Svensk form fortsatt stärka den rikstäckande rollen och samverka med den regionala politiken inom arkitektur, form och design. I samverka med nationella och internationella aktörer har Svensk form även verkat för att främja intresse för och kunskap om svensk

formgivning, exempelvis genom utmärkelsen Ung Svensk Form och utställningar i samband med denna.

Nämnden för hemslöjdsfrågor verkar till största delen genom att främja andras verksamhet genom bidragsgivning, fortbildning eller kunskapspridning. Myndigheten fördelar organisations-, verksamhets- och projektbidrag i syfte att utveckla nya arbetsformer, utforska idéer och att vidga målgruppen. Nämnden har fördelat 1,4 miljoner kronor i projektbidrag fördelat på elva olika projekt för genomförande under 2017.

Arbete för att främja utvecklingen av den gestaltade livsmiljön

Den 24 maj 2018 beslutade riksdagen om nytt nationellt mål för arkitektur-, form- och designpolitiken utifrån förslag i propositionen Politik för gestaltad livsmiljö (prop. 2017/18:110, bet. 2017/18:CKrU1, rskr. 2017/18:316), se avsnitt 6.3.

Propositionen tar ett helhetsgrepp om arbetet med den gestaltade livsmiljön och utgör samtidigt en samlad nationell arkitekturpolicy. Ansvarsstrukturen tydliggörs och stärks för att främja den gestaltade livsmiljöns kvalitet och för att stödja utvecklingen inom området.

Den 14 juni 2018 fick Riksantikvarieämbetet i uppdrag att samla och redovisa kunskap om och goda exempel på hur kulturhistoriska värden kan integreras och tas tillvara i plan- och byggprocesser (Ku2018/01351/KL). Samma datum lämnades ett uppdrag till Statens konstråd att, i samarbete med statliga fastighetsförvaltare, utarbeta ett metodstöd för hur upp till en procent av budgeten för ett byggprojekt, vid nybyggnation, om- eller tillbyggnad, kan avsättas till bild- eller formkonstnärlig gestaltning när staten bygger (Ku2018/01350/KO). Därutöver har ett uppdrag lämnats till Boverket att bedriva ett samlat arbete med arkitektur och gestaltad livsmiljö (N2018/02273/SPN), se vidare utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

Hållbar gestaltning av livsmiljöer

Bildkonst, arkitektur, form och design har som konstformer självklara egenvärden, men ger

därutöver även verktyg för en hållbar gestaltning av våra livsmiljöer.

Under 2017 har ArkDes introducerat en särskild temasida för Agenda 2030 på webbplatsen Hållbar stad där de globala hållbarhetsmålen lyfts fram på olika sätt. Sidan har riktats till både allmänheten och yrkesverksamma inom stadsutveckling och ger konkreta exempel på hur man kan bidra till måluppfyllelsen i såväl privatliv som i sin yrkesroll.

Nordiska ministerrådet beslutade hösten 2017 om det treåriga projektet Främjande av nordiska hållbarhetslösningar för vilket ArkDes utsågs till förvaltningsorgan och där plattformen Sustainordic, för vilken ArkDes och Form/Design Center är projektägare, utgör en av två projektspelare (se även avsnitt 3.4).

Konstnärlig gestaltning

Under 2017 har regeringsuppdraget Äga rum: Konst händer övergått från undersöknings- till produktionsfas. På två av de 15 utvalda platserna, Holma och Tynnered, slutfördes produktionen under 2017 (se även avsnitt 3.4).

Det gestaltningsprojekt som nu utförs tillsammans med Trafikverket i samband med uppbygganden av den nya järnvägsförbindelsen Västlänken, genomförs som ett pilotprojekt för att skapa nya arbetsformer där konsten kan komma in tidigt i program- och planeringskedet. Flera större, fleråriga bevarandeprojekt slutfördes under 2017, bl.a. en omfattande konservering av Pierre Olofsgårds innegårdsgestaltning från 1971 vid Försvarmaktens högkvarter i Stockholm.

6.5 Budgetförslag

6.5.1 4:1 Statens konstråd

Tabell 6.3 Anslagsutveckling 4:1 Statens konstråd

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	8 584		-168
2018	Anslag	30 745 ¹	Utgifts-prognos	30 332
2019	Förslag	31 241		
2020	Beräknat	31 723 ²		
2021	Beräknat	11 247 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 31 241 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 10 918 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens konstråds förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 6.4 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:1 Statens konstråd

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	30 745	30 745	30 745
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	496	978	1 436
Beslut			-20 934
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	31 241	31 723	11 247

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 31 241 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Statens konstråd* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 31 723 000 kronor respektive 11 247 000 kronor.

6.5.2 4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön

Tabell 6.5 Anslagsutveckling 4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	33 185		-746
2018	Anslag	42 947 ¹	Utgifts-prognos	42 237
2019	Förslag	42 947		
2020	Beräknat	42 947		
2021	Beräknat	42 947		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens konstråds utgifter för konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten.

Regeringens överväganden

Tabell 6.6 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	42 947	42 947	42 947
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	42 947	42 947	42 947

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 42 947 000 kronor anvisas under anslaget 4:2 *Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 42 947 000 kronor respektive 42 947 000 kronor.

6.5.3 4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor

Tabell 6.7 Anslagsutveckling 4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor

Tusental kronor

2017	Utfall	11 615	Anslags- sparande	40
2018	Anslag	11 611 ¹	Utgifts- prognos	11 501
2019	Förslag	11 651		
2020	Beräknat	11 766 ²		
2021	Beräknat	11 874 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 11 651 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 11 651 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Nämnden för hemslöjdsfrågors förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Svenska Hemslöjdsföreningars Riksförbund, rikshemslöjdskonsulenternas verksamhet och för projekt inom hemslöjdsområdet.

Regeringens överväganden

Tabell 6.8 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	11 611	11 611	11 611
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	40	155	263
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	11 651	11 766	11 874

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 11 651 000 kronor anvisas under anslaget 4:3 *Nämnden för hemslöjdsfrågor* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 11 766 000 kronor respektive 11 874 000 kronor.

6.5.4 4:4 Bidrag till bild- och formområdet

Tabell 6.9 Anslagsutveckling 4:4 Bidrag till bild- och formområdet

Tusental kronor

2017	Utfall	28 067	Anslags- sparande	
2018	Anslag	40 069 ¹	Utgifts- prognos	39 588
2019	Förslag	40 069		
2020	Beräknat	40 069		
2021	Beräknat	40 069		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till organisationer inom bild- och formområdet, utställare, konsthantverkskooperativ samt utrustningsbidrag till kollektivverkstäder. Anslaget får även användas för statsbidrag till folkparkerna och vissa samlingslokalhållande organisationer för konstförvärv.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 4:4 *Bidrag till bild- och formområdet* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 14 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används till bidrag som fördelas till fria aktörer inom bild och formområdet. Bemyndigandet innebär att dessa aktörer kan ansöka om bidrag vartannat år, vilket minskar den administrativa bördan och skapar bättre planeringsförutsättningar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 4:4 *Bidrag till bild- och formområdet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 14 000 000 kronor 2020.

Tabell 6.10 Beställningsbemyndigande för anslaget 4:4 Bidrag till bild- och formområdet

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	9 655	11 375	14 000	
Nya åtaganden	11 375	14 000	14 000	
Infriade åtaganden	-9 655	-11 375	-14 000	-14 000
Utestående åtaganden	11 375	14 000	14 000	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	14 000	14 000	14 000	

Regeringens överväganden**Tabell 6.11 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 4:4 Bidrag till bild- och formområdet**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	40 069	40 069	40 069
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	40 069	40 069	40 069

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 40 069 000 kronor anvisas under anslaget 4:4 *Bidrag till bild- och formområdet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 40 069 000 kronor respektive 40 069 000 kronor.

7 Kulturskaparnas villkor

7.1 Omfattning

Avsnittet omfattar de statliga ersättningar och bidrag som i huvudsak riktar sig till kulturskapare och andra insatser som har direkt inverkan på kulturskapares villkor. Området behandlar särskilt Konstnärsnämnden och dess ersättningar, stipendier och bidrag inom bild och form-, musik-, teater-, dans- och filmområdet. I avsnittet behandlas också nämndens inter-

nationella konstnärsubytesverksamhet och bevakning av konstnärernas sociala och ekonomiska villkor.

Vidare omfattas bl.a. Sveriges författarfonds verksamhet, med i första hand fördelning av biblioteksersättning till litterära upphovsmän, och fördelning av den individuella visningsersättningen till bildkonstnärer som den ekonomiska föreningen Bildupphovsrätt i Sverige ansvarar för.

7.2 Utgiftsutveckling

Tabell 7.1 Utgiftsutveckling inom Kulturskaparnas villkor

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Kulturskaparnas villkor</i>						
5:1 Konstnärsnämnden	21	22	22	22	22	23
5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	395	459	454	467	476	476
Summa Kulturskaparnas villkor	416	481	476	489	498	499

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

7.3 Mål

I avsnitt 2.5 anges de mål för den nationella kulturpolitiken som riksdagen beslutat om.

7.4 Resultatredovisning

7.4.1 Bedömningsgrunder

Bedömningen av resultatet inom kulturskarnas villkor utgår från:

- uppgifter om ansökningar samt fördelade bidrag och ersättningar för de olika konstområdena nationellt och internationellt,
- arbete med att bevaka och informera om konstnärernas sociala och ekonomiska villkor,
- insatser för att stärka konstnärernas arbetsmarknad.

Bedömningen görs vidare utifrån resultat relaterade till relevanta bedömningsgrunder gemensamma för kulturområdet (se avsnitt 2.6.1).

7.4.2 Resultat

Bidrag och ersättningar till konstnärer

Konstnärsnämndens stipendier och bidrag till enskilda konstnärer

Under 2017 betalades 150,9 miljoner kronor ut i stipendier och bidrag. Antalet ansökningar till Konstnärsnämndens stipendier och bidrag var under 2017 det högsta någonsin, 8 540 stycken (att jämföra med 7 727 föregående år). Det kan vara en följd av det stora antalet långtidsstipendier som utlystes (totalt 44). Bifallsgraden har påverkats av detta och följaktligen minskat något och uppgick 2017 till 18,6 procent (att jämföra med 21 procent under 2016). Av årets behandlade ansökningar var 56 procent från kvinnor och 44 procent från män. Av totalt antal bidrag fördelades 55 procent till kvinnor och 45 procent till män.

Det är fortsatt högst söktryck på bild – och formområdet och det låg högre 2017 än under 2016. Antalet ansökningar till vissa andra typer

av bidrag än långtidsstipendierna har dock minskat inom flera konstområden.

Den geografiska spridningen för beviljade medel under 2017 tycks i allt väsentligt motsvara demografin för var konstnärer är bosatta i Sverige. De flesta konstnärerna är bosatta i storstadsregioner och således kommer de flesta ansökningarna därifrån.

Kulturbryggan främjar nyskapande kultur

Kulturbryggan har under 2017 bedrivit ett utvecklingsarbete som bl.a. handlat om en utveckling av bedömningsmodellen och stärkt dialog med sökande. Utlysningarna under 2017 har genererat totalt 355 ansökningar varav 48 beviljades bidrag, vilket är en halvering från föregående år (både när det gäller ansökningar och beviljade ansökningar). Förklaringen är, enligt myndigheten, nya uppsatta villkor i form av att Kulturbryggan ska vara den enda offentliga bidragsgivaren. Det finns en viss storstadskoncentration, men 19 län är representerade i bidragsgivningen om man ser till var projekten äger rum. Under hösten infördes en ny bidragsform i form av projektstöd.

Under 2017 har totalt 22,1 miljoner kronor betalats ut. Några teman och trender som kan skönjas i bidragsgivningen är teknik och teknikutveckling, människans förhållande till naturen och frågan om vilka som är och blir konstnärer i Sverige.

Främjande av internationellt kulturutbyte

Antalet ansökningar till Konstnärsnämndens bidrag för internationellt kulturutbyte, resor och residens har ökat sedan 2008. Under 2017 skedde en viss minskning av antalet ansökningar till internationellt kulturutbyte (antalet var strax under 3 000, att jämföra med 3 249 föregående år). En relativt stor del av det konstnärliga utbytet sker med konstnärer i utvecklingsländer och länder med begränsad yttrandefrihet och begränsad konstnärlig frihet. Av 920 bidrag till resor, internationellt kulturutbyte och residensverksamhet under 2017 avsåg 166 stycken (18 procent) utbyten med utvecklingsländer. Det är färre utbyten än föregående år, men fler än 2015. Utbytet med Ryssland, Ukraina, Vitryssland och andra länder i regionen har halverats.

Övriga ersättningar och bidrag till kulturskapare

Inom det kulturpolitiska området finns ett flertal ersättningar som syftar till att ge konstnärer betalt för utfört arbete, men också stödordningar som ska leda till möjligheter att fördjupa och utveckla sitt konstnärskap.

Utöver de ersättningar som redovisas nedan fördelas också talboksersättning till författare och översättare för nyttjande av deras verk i form av talböcker. Ersättningen fördelas av Sveriges Författarförbund och uppgick 2017 till ca 9,3 miljoner kronor.

Under 2016 fördelades även ca 5 miljoner kronor i fonogramersättning av STIM och SAMI.

Bibliotekersättning

Under 2017 har Sveriges författarfond fördelat nära 5 000 ersättningar och stipendier inom ramen för bibliotekersättningen som under året uppgick till knappt 157 miljoner kronor, en höjning med ca 7,8 miljoner kronor jämfört med året innan. Därutöver har Författarfonden fördelat bidrag till författare, översättare, kulturjournalister och dramatiker om ca 9,2 miljoner kronor.

Regeringen har under 2017 godkänt en överenskommelse mellan Kulturdepartementet och upphovsmännens organisationer som innebär att bibliotekersättningens grundbelopp höjs med 8 öre 2018 och ytterligare 8 öre 2019. För 2018 beräknas den totala biblioteks-ersättningen uppgå till 163,8 miljoner kronor, vilket är en höjning med nästan 7 miljoner kronor jämfört med 2017.

Individuell visningsersättning

Individuell visningsersättning (IV) fördelas av Bildupphovsrätt i Sverige till bild- och formkonstnärer som ersättning för att verk som ägs av offentliga institutioner visas för allmänheten. Under 2017 uppgick den totala ersättningen till 39,6 miljoner kronor. Totalt 3 879 personer (varav 2 296 kvinnor) beviljades ersättning under 2017. Det är fler kvinnor än män som får IV-ersättning, men det finns en skillnad i storleken på ersättningen där männen i genomsnitt får ca 12 000 kronor och kvinnor ca 9 000 kronor. Inom ramen för en bred satsning på den fria konsten förstärktes IV-ersättningen med 15 miljoner kronor från och med 2018.

Analys och bevakning av kulturskaparnas villkor

En del av Konstnärsnämndens uppdrag är att analysera och sprida kunskap om konstnärers sociala och ekonomiska villkor samt löpande bevaka trygghetssystemens utformning och tillämpning i förhållande till konstnärlig verksamhet. Inom ramen för detta uppdrag publicerade Konstnärsnämnden i december 2016 en rapport om konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor. Rapporten har under 2017 varit ett kunskapsunderlag, bl.a. för den konstnärspolitiska utredningen (dir. 2016:93) som tillsattes i november 2016. Av rapporten framgår bl.a. att konstnärer generellt har högre utbildningsnivå än befolkningen i stort, men att konstnärers inkomster har stigit med 4 procent under de senaste tio åren. Detta kan jämföras med 18 procent för hela befolkningen.

Myndigheten har under året även publicerat en arbetsmiljöundersökning som bl.a. belyser konstnärers sociala villkor. Av rapporten framgår bl.a. att en stor andel av de konstnärer som utsatts för hot och hat har avstått från att uttrycka sig konstnärligt på grund av det inträffade. Rapporten konstaterar även att över 9 procent av konstnärerna har utsatts för sexuella trakasserier, hot och våld under de senaste 12 månaderna. Totalt har 34 procent av de som utsatts också avstått från konstnärlig verksamhet på grund av detta.

Ny vägledning för att stödja konstnärer som utsatts för hot och hat

Konstnärsnämnden har haft i uppdrag att utveckla former för att vägleda konstnärer som utsatts för hot, hat och trakasserier. Myndigheten lanserade inom ramen för detta uppdrag i mars 2018 webbguiden Motverka hot och hat – en vägledning. I vägledningen framgår vart den som utsatts för hot, våld och trakasserier av olika slag i sin verksamhet som konstnär kan vända sig. Vägledningen tar också upp förebyggande arbete. Syftet med vägledningen är att skapa en tryggare arbetsmiljö för konstnärer. I redovisningen (Ku2018/00643/D) som Konstnärsnämnden inkom med i mars 2018 nämns även samråd med andra aktörer som en viktig del av arbetet.

Konstnärspolitiska utredningens betänkande

Den konstnärspolitiska utredningen presenterade sitt betänkande *Konstnär – oavsett villkor?* (SOU 2018:23) den 28 mars 2018.

Betänkandet ger en nulägesbeskrivning av hur förutsättningarna för att bli konstnär ser ut. Kartläggningen visar bl.a. att konstnärer oftast kommer från hem med välutbildade föräldrar, att de flesta bor i storstäder och att det finns en snedrekrytering till yrket. Personer med utländsk bakgrund är sämre representerade bland konstnärerna än bland befolkningen i stort.

Utredningen beskriver även de samhällsförändringar som utredningen menar har påverkat konstnärers förutsättningar att verka professionellt. Digitaliseringen lyfts fram som den förändring under senare tid som påverkat det konstnärliga yrkesutövandet mest.

Det lyfts också fram att konstnärer ofta har osäkra anställningar, oregelbundna inkomster samt att konstnärer i betydligt högre utsträckning än befolkningen i stort har inkomst från näringsverksamhet. Detta anses påverka konstnärers möjligheter att ta del av trygghetssystemen vilka utredningen menar i många avseenden är uppbyggda för arbetstagare med längre anställningsperioder och regelbundna inkomster.

Utredningen lämnar en rad bedömningar och förslag till förändringar och utveckling av konstnärspolitiken. Betänkandet har remitterats och förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Insatser för att stärka kulturskaparnas arbetsmarknad

Scenkonstallianserna och centrumbildningarna

Statens kulturråd har under året fördelat ca 103 miljoner kronor i bidrag till olika insatser för att öka konstnärers möjligheter att bli anställda eller få uppdrag.

Under 2017 har ca 82 miljoner kronor fördelats i bidrag till scenkonstallianserna inom teater, dans och musikområdet, varav 6,7 miljoner kronor tillfördes i särskild ordning innan årsskiftet. Allianserna verkar för att öka frilansande scenkonstkonstnärers sociala och ekonomiska trygghet, avlasta arbetslöshets-

kassan, utveckla matchning och förmedling samt stimulera den konstnärliga utvecklingen.

Centrumbildningarna samlar drygt 10 000 professionella kulturutövare inom olika konstområden i Sverige. Statens kulturråd har under 2017 fördelat nästan 26 miljoner kronor till 13 centrumbildningar inom olika konstområden.

Inom dans- och cirkusområdet har Kulturrådet under året även fördelat nästan 2 miljoner kronor i bidrag till daglig träning för frilansande yrkesverksamma konstnärer.

De professionella kulturskaparna medverkar i arbetet med framtagandet av de regionala kulturplanerna inom kultursamverkansmodellen.

Medverkans- och utställningsersättningen

Statens kulturråd har i uppdrag att göra det statliga avtalet om medverkans- och utställningsersättning till konstnärer (MU-avtalet) allmänt känt och tillämpat. Inom ramen för detta uppdrag har myndigheten genomfört en rad aktiviteter under året. Kulturrådet har bl.a. tagit upp MU-avtalet under uppföljningsmöten med bidragssökande organisationer. Referensgruppen för MU-avtalet har under året kommit överens om vägledande uttalanden om avtalets tillämpning i vissa avseenden.

Under 2017 fördelade Statens kulturråd 13,4 miljoner kronor i utställningsersättning inom bild- och formområdet. Stödet till fria aktörer på bild- och formområdet förstärktes med 12 miljoner kronor i budgetproposition för 2018.

Kulturrådets uppföljning av hur MU-avtalet tillämpas hos utställningsarrangörer inom kultursamverkansmodellen visar att 80 procent av de svarande utställningsarrangörerna tillämpar MU-avtalet (antingen helt och hållet eller till viss del). Av 33 utställningsarrangörer hade 26 stycken haft någon utställning med verk som ägs av nu levande konstnärer eller upphovspersoner under den aktuella tidsperioden.

Insatser för att stärka upphovsrätten

Ett strategiskt arbete för immateriella tillgångar som belyser frågor kopplade till skapande och innovation utifrån rättighetshavar-, företagare- och konsumentperspektiv har initierats av regeringen. Flera initiativ har tagits för att höja kunskapen hos allmänheten om upphovsrättens betydelse i syfte att minska intrången och öka intresset för lagliga tjänster.

För att motarbeta den kommersiella och strategiskt planerade brottsligheten tillsattes under 2017 en utredning med uppdrag att

överväga skärpta straff för de allvarligaste fallen av immaterialrättsintrång (dir. 2017:4) Utredningen lämnade i februari 2018 sitt betänkande Grovt upphovsrättsbrott och grovt varumärkesbrott (SOU 2018:6) till regeringen. Frågan bereds i Regeringskansliet.

Patent- och registreringsverket (PRV) har under 2018 utifrån sina fortlöpande uppdrag (N2016/02167/IF, N2017/04031/IFK) arbetat med kunskapshöjande insatser för bl. a. att öka förståelsen om upphovsrättens innebörd och utreda insatser som kan underlätta laglig tillgång till digitalt tillgängligt material, såsom film, böcker och musik.

7.5 Budgetförslag

7.5.1 5:1 Konstnärnämnden

Tabell 7.2 Anslagsutveckling 5:1 Konstnärnämnden

Tusental kronor				
2017	Utfall	21 189	Anslags-sparande	903
2018	Anslag	21 954 ¹	Utgifts-prognos	22 328
2019	Förslag	22 131		
2020	Beräknat	22 423 ²		
2021	Beräknat	22 670 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 22 131 tkr i 2019 års prisliv.

³ Motsvarar 22 131 tkr i 2019 års prisliv.

Ändamål

Anslaget får användas för Konstnärnämndens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 7.3 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 5:1 Konstnärnämnden

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	21 954	21 954	21 954
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	177	469	716
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	22 131	22 423	22 670

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 22 131 000 kronor anvisas under anslaget 5:1 *Konstnärnämnden* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 22 423 000 kronor respektive 22 670 000 kronor.

7.5.2 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer

Tabell 7.4 Anslagsutveckling 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer

Tusental kronor				
2017	Utfall	394 736	Anslags-sparande	3 312
2018	Anslag	459 296 ¹	Utgifts-prognos	453 784
2019	Förslag	467 097 ²		
2020	Beräknat	476 031		
2021	Beräknat	476 031		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 4 854 232 kronor avser beräknad statlig ålderspensionsavgift sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2016 som är 175 591 kronor.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag och ersättningar till konstnärer och upphovsmän inom bild-, form-, musik-, teater-, dans-, ord- och filmområdet. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten, inklusive för det särskilda beslutsorganet Kulturbryggan.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 5:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 196 000 000 kronor 2020–2029.

Skälen för regeringens förslag: Inom anslaget fördelar Konstnärsnämnden bidrag och stipendier som sträcker sig upp till tio år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 5:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 196 000 000 kronor 2020–2029.

Tabell 7.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2029
Ingående åtaganden	96 750	150 188	196 000			
Nya åtaganden	77 172	85 608	45 000			
Infriade åtaganden	-23 734	-39 796	-45 000	-45 000	-45 000	-106 000
Utestående åtaganden	150 188	196 000	196 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	160 000	196 000	196 000			

Regeringens överväganden

Tabell 7.6 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	459 296	459 296	459 296
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	1 760	1 760	1 760
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	6 041	14 975	14 975
Förslag/beräknat anslag	467 097	476 031	476 031

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen har godkänt den överenskommelse som träffats med Sveriges Författarförbund, Föreningen Svenska Tecknare och Svenska Fotografers Förbund beträffande biblioteksersättningens grundbelopp (Ku2017/00285/KO). Enligt överenskommelsen höjs grundbeloppet för 2019. Anslaget ökas därför med 1 760 000 fr.o.m. 2019.

Den tidigare beräknade ökningen av anslaget med anledning av att anslaget fr.o.m. 2017 beräknas med ett bestämt nominellt belopp och inte längre pris- och löneomräknas kvarstår i enlighet med tidigare beräkningar.

Regeringen föreslår att 467 097 000 kronor anvisas under anslaget 5:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 476 031 000 kronor respektive 476 031 000 kronor.

8 Arkiv

8.1 Omfattning

Avsnittet omfattar myndigheten Riksarkivet och bidrag till regional arkivverksamhet.

8.2 Utgiftsutveckling

Tabell 8.1 Utgiftsutveckling inom Arkiv

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Arkiv</i>						
6:1 Riksarkivet	387	398	401	403	409	415
Summa Arkiv	387	398	401	403	409	415

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

8.3 Mål

I avsnitt 2.5 anges de mål för den nationella kulturpolitiken som riksdagen har beslutat.

Riksdagen har även antagit mål för den statliga arkivverksamheten, som kommer till uttryck i arkivlagen (1990:782) (prop. 1989/90:72, bet. 1989/90:KrU29, rskr. 1989/90:307). Målen syftar bl.a. till

- att öka möjligheterna att ta del av allmänna handlingar och annat arkivmaterial,
- att tydliggöra och förstärka arkivens betydelse som källa till information och kunskap om samhället och dess utveckling, och
- metod- och kunskapsutveckling inom arkivområdet.

8.4 Resultatredovisning

8.4.1 Bedömningsgrunder

Bedömningen för arkivområdet utgår från resultat inom

- Riksarkivets särskilda ansvar för den statliga arkivverksamheten och för arkivvården i landet,
- normering, informationshantering och tillsynsverksamhet,
- bevarande och tillgängliggörande av arkiv, och
- digitalisering och digital förvaltning.

Bedömning görs vidare utifrån resultat relaterade till relevanta bedömningsgrunder gemensamma för kulturområdet (se avsnitt 2.6.1).

8.4.2 Resultat

Rätten till att ta del av allmänna handlingar

Under 2017 har Riksarkivet inspekterat arkiv inom områdena kultur, finans och näring. De vanligaste bristerna i myndigheternas arkivvård har gällt hantering och dokumentation av elektroniska handlingar, verksamhetsbaserad arkivredovisning och förvaring. Myndigheternas uppfyllelse av Riksarkivets föreskrifter är i likhet med 2016 tillfredsställande.

Normeringsverksamheten har minskat såväl över en treårsperiod som sett över en längre tid till följd av en pågående översyn av generella föreskrifter i Riksarkivets författningssamling (RA-FS).

Tabell 8.2 Normering och tillsyn av arkiv

Prestationer 2015–2017, antal

	2015	2016	2017
Inspektioner vid statliga myndigheter	73	83	78
Utfärdande av föreskrifter	68	59	46
Utbildning, kurser	16	8	15

Källa: Riksarkivet

Riksarkivet anger att de egna beståndens förvaringsmiljö är fortsatt tillfredsställande. Flertalet lokaler håller god eller mycket god kvalitet men vissa depåer uppfyller inte kraven.

Den under 2016 etablerade gemensamma leveransfunktionen för statliga arkiv har utvärderats och befunnits ändamålsenlig. Mottagning av leveranser av statligt material har sjunkit, särskilt under det senaste året. Riksarkivet anger att en bidragande orsak kan vara myndighetens ytterst restriktiva policy för leverans av pappershandlingar yngre än tjugo år. Leveranser av material från den enskilda sektorn har ökat. Årets leveranser innebär att pappersbestånden har ökat med knappt två procent. Leverans av elektroniska arkiv ligger på en fortsatt låg nivå.

Riksarkivet anger att tillgängligheten till de arkivbestånd som förvaras hos myndigheten sammantaget är tillfredsställande. Huvuddelen av arkiven är förtecknade och sökbara i arkivinformationssystemet Arkis och Nationell Arkivdatabas (NAD).

Tabell 8.3 Mottagning av arkivmaterial

Prestationer 2015–2017, antal

	2015	2016	2017
Leveranser (staten)	291	394	228
Papper, hyllmeter (staten)	4 479	5 003	1 318
Kartor och ritningar (staten)	10 947	1 565	2 290
Elektroniska arkiv (staten)	17	44	17
Leveranser (enskilda arkiv)	326	425	653
Papper, hyllmeter (enskilda arkiv)	873	432	607
Kartor och ritningar (enskilda arkiv)	264	86	947

Källa: Riksarkivet

Arkivinformationssystemet Arkis innehåller 191 miljoner skannade bilder av handlingar varav 65

miljoner (34 procent) är publika. Material som inte är tillgängligt för allmänheten utgörs till stor del av handlingar som på grund av personsekretessen inte kan publiceras. Endast cirka tre procent av Riksarkivets bestånd finns i digital form. Från den 1 februari 2018 är de digitala handlingarna tillgängliga avgiftsfritt. Sökbarheten för de digitala bilderna uppges vara tillfredsställande.

En särskild utredare med uppgift att göra en översyn av arkivområdet utsågs i oktober 2017 (dir. 2017:106).

Arkiven som källa till information och kunskap

Riksarkivet redovisar att myndighetens service till användare av arkivmaterialet under 2017 sammantaget var mindre tillfredsställande vilket är en försämring jämfört med 2016.

Tabell 8.4 Tillgång till arkiv

Prestationer 2015–2017, antal

	2015	2016	2017
Webbesök (miljoner unika)	1,30	1,44	1,58
Forskarbesök	44 814	46 186	44 333
Framtagna volymer	158 817	129 295	101 701
Skriftliga förfrågningar inkl. folkbokföringsärenden	162 643	144 233	135 655

Källa: Riksarkivet. Statistiken saknar uppgift om kön.

Framtagning av beställda handlingar till forskarna har i forskarsalarna som regel tagit högst trettio minuter vilket bedöms vara bra service. Merparten av de skriftliga förfrågningarna har vid alla avdelningar utom två besvarats inom tio dagar vilket är tillfredsställande. Huvuddelen av de moderna inskrivningshandlingarna förvaras vid en enda avdelning som påverkats starkt av lagen (2013:488) om förnyelse av vissa inskrivningar i fastighetsregistret. Lagen har inneburit ett stort antal förfrågningar om servitutshandlingar, från såväl kommuner som enskilda, vilket medfört särskilt långa handläggningstider.

Olika insatser för att öka allmänhetens, forskarnas och andra myndigheters kunskaper om tillgängliga arkiv har genomförts. Exempel är Arkivens dag som genomförs varje år andra lördagen i november men också särskilda visningar för skolklasser och nyanlända. En webbaserad arkivpedagogisk resurs, Möt källorna, har lanserats som erbjuder ett lustfyllt lärande genom utforskning av historiska dokument och stimulerar till källkritiskt

tänkande. Flera vetenskapliga eller populärvetenskapliga publikationer har getts ut bl.a. inom ramen för Svenskt Diplomatarium.

Antalet forskarbesök är långsiktigt nedåtgående liksom antalet framtagna volymer. Antalet skriftliga förfrågningar har minskat under perioden men har på längre sikt mångdubblats.

Metod- och kunskapsutveckling

För en större tillgänglighet och en ökad användning av arkiven har arbete pågått med att ta fram arkivguider. Flera projekt har arbetat med utveckling av standarder och digitala bevarandeformat till stöd för den normerande verksamheten. Vidare har arbete pågått med att utveckla valideringsverktyg i öppen källkod för tre standardiserade format för långsiktigt bevarande av digitala filer.

Inom området inriktat mot samhällets informationshantering har två förslag på förvaltningsgemensamma specifikationer för arkivredovisning enligt det allmänna arkivchemat respektive verksamhetsbaserad arkivredovisning i e-arkiv lagts fram.

Bidrag till regional arkivverksamhet

Från Statens kulturråds ramanslag har 453 000 kronor beviljats två regionala institutioner i Stockholms län enligt förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet. Totalt har ca 11 171 000 kronor fördelats till regional enskild arkivverksamhet.

8.5 Budgetförslag

8.5.1 6:1 Riksarkivet

Tabell 8.5 Anslagsutveckling 6:1 Riksarkivet

Tusental kronor

2017	Utfall	386 971	Anslags- sparande	-3 865
2018	Anslag	397 785 ¹	Utgifts- prognos	400 930
2019	Förslag	403 183		
2020	Beräknat	409 100 ²		
2021	Beräknat	414 543 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 403 183 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 403 183 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Riksarkivets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till restaurering, arkivering och arkivförvaltning av kulturhistorisk, försvarsanknuten film samt för statsbidrag till enskilda arkiv.

Regeringens överväganden

Tabell 8.6 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 6:1 Riksarkivet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	397 785	397 785	397 785
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 398	11 315	16 758
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	403 183	409 100	414 543

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 403 183 000 kronor anvisas under anslaget 6:1 *Riksarkivet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 409 100 000 kronor respektive 414 543 000 kronor.

9 Kulturmiljö

9.1 Omfattning

Avsnittet omfattar verksamheten vid myndigheten Riksantikvarieämbetet. Vidare omfattas bidragen till kulturmiljövård, kyrkoantikvarisk

ersättning, den arkeologiska uppdragsverksamheten vid Statens historiska museer samt i viss utsträckning det regionala kulturmiljöarbetet som bedrivs av länsstyrelserna.

9.2 Utgiftsutveckling

Tabell 9.1 Utgiftsutveckling inom Kulturmiljö

Miljoner kronor	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Kulturmiljö</i>						
7:1 Riksantikvarieämbetet	228	270	265	275	279	282
7:2 Bidrag till kulturmiljövård	252	271	265	271	271	268
7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning	460	460	460	460	460	460
7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer		8	8	8	8	8
Summa Kulturmiljö	940	1 009	998	1 013	1 017	1 018

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

9.3 Mål

I avsnitt 2.5 anges de mål för den nationella kulturpolitiken som riksdagen beslutat.

Riksdagen har även antagit nationella mål för kulturmiljöarbetet (prop. 2012/13:96, bet. 2012/13:KrU9, rskr. 2012/13:273). I enlighet med målen ska det statliga kulturmiljöarbetet främja

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas,
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön,
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser, och
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

De nationella målen för kulturmiljöarbetet är ett komplement till de nationella kulturpolitiska målen och de preciseringar rörande kulturmiljön som finns i flera av miljö kvalitetsmålen samt till generationsmålet för miljöarbetet. (För mer information om de nationella miljö målen se utg.omr. 20).

9.4 Resultatredovisning

9.4.1 Bedömningsgrunder

Bedömningen av resultatet avser hur det nationella och det regionala kulturmiljöarbetet verkat för att nå de nationella målen för kulturmiljöarbetet. Bedömningen baseras på årsredovisningar och under året redovisade uppdrag och andra redovisningar och utgår bl.a. från uppgifter som

- bidragsgivning,
- tillämpning av lagstiftning,
- kunskapsuppbyggnad, och
- arbete för ökad tillgänglighet, samverkan och samarbete.

Bedömningen görs vidare utifrån resultat relaterade till relevanta bedömningsgrunder

gemensamma för kulturområdet (se avsnitt 2.6.1).

9.4.2 Resultat

Nationellt och regionalt kulturmiljöarbete

Riksantikvarieämbetet är ansvarig myndighet för det statliga kulturmiljöarbetet. Sedan den 1 juni 2017 har myndigheten även samordnande uppgifter avseende museifrågor. Resultat avseende dessa redovisas i avsnitt 10.4.2. På regional nivå ansvarar länsstyrelserna enligt kulturmiljölagen (1988:950) för det statliga kulturmiljöarbetet och ska enligt kulturmiljöförordningen (1988:1188) samverka med kulturmiljövårdande organ inom länet, särskilt läns museerna och motsvarande museer.

Genom bl.a. beslut om insatser för vård, tillgängliggörande, kunskapsunderlag, information om kulturmiljöer, samt ärendehandläggning, tillsyn, strategiskt arbete och metodutveckling har Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna fortsatt att verka för att främja kulturmiljö målen. Arbetsprocesserna har utvecklats internt och externt.

Att främja en mångfald av kulturmiljöer

Bidrag till kulturmiljövård

Under 2017 beslutade Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna att betala ut totalt 252,8 miljoner kronor från anslag 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård*. Bidraget har bl.a. använts till vård av värdefulla kulturmiljöer, kulturlandskap och fornlämningar, tillgängliggörande av kulturmiljöer, kunskapsunderlag för samhällsplaneringen och projekt som främjat inkludering, kunskap, tillgänglighet och delaktighet för allmänheten. Bidraget ges i alla delar av landet och många åtgärder och arbeten har skett i bred tvärssektoriell samverkan, bl.a. med besöksnäring och naturvården.

Tabell 9.2 Beslutade medel anslag 7:2 Bidrag till kulturmiljövård

Utbetalade medel per aktör och kategorier

Miljoner kronor	2015	2016	2017
Länsstyrelsernas beslut	221,9	225,2	215,1
Kunskapsunderlag	40,2	37,9	32,5
Vårdinsatser	147,3	158,3	156,1
Information/tillgänglighet	23,2	20	17,1
Arkeologi	8,6	6,3	7,1
Ersättning enl. 2 kap 14§	2,6	2,7	2,3
Riksantikvarieämbetet	27,1	29,3	37,7
Kulturmiljövård	19,1	19,3	19,7
Laponia förvaltning	2	2	2
Arbetslivsmuseer/kulturarvsverksamhet	6	8	16
Summa bidrag till kulturmiljövård	249	254,5	252,8

Huvuddelen av besluten gällde vårdåtgärder för objekt och miljöer som är skyddade enligt lag. Jämfört med 2016 har bidragsgivningen till miljöer som saknar skydd enligt lag men som är av stor kulturhistorisk betydelse ökat med ca 4 miljoner kronor.

Åtgärder som främjat tillämpning av kulturmiljölagen

Kulturmiljölagen (1988:950) syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Under 2017 har flera utvärderingar av länsstyrelsernas tolkning av lagstiftning gjorts, bl.a. avseende fornlämningsområden och byggnadsminnen. Dessa utgör grund för utveckling av länsstyrelsernas verksamhet i syfte att öka kvaliteten, rättssäkerheten och effektiviteten.

Arbetet mot kulturarvsbrott har utvecklats i samarbete med Tullverket och Polismyndigheten. En stödfunktion med specialister på kulturföremål från Västasien har etablerats i samarbete med Statens museer för världskultur. Aktiviteter har genomförts för att informera om kulturarvsbrott och illegal handel med kulturföremål, bl.a. föreläsningar vid juristutbildningar.

Revideringsarbete av riksintressen har pågått i flera län. Uppdaterade kunskapsunderlag ska underlätta arbetet med länens kulturmiljöer och leda till förbättrade möjligheter för kommunerna att tillgodose riksintressena i planeringen. Under 2017 har femton beslut fattats avseende riksintressen, varav två har slagits samman och två upphävts.

En ny form för praktiktäna utvecklingsarbete

Vid Riksantikvarieämbetets centrum för utveckling av kulturarvsarbetet har ett arbete påbörjats för att erbjuda praktiktäna utvecklingsarbete såsom utställningsproduktion, digitalisering och föremålsvård och kulturvård inklusive utveckling av standarder i samarbete med andra aktörer. Kulturarvslaboratoriet som erbjuder naturvetenskapligt och tekniskt stöd till kulturmiljövården och museerna har genomfört nio samarbetsprojekt 2017 vilket är två färre än föregående år.

Kyrkoantikvarisk ersättning

Kyrkoantikvarisk ersättning beviljas för kulturhistoriskt motiverade åtgärder inom förvaltning av egendom som är skyddad enligt 4 kap. kulturmiljölagen. För perioden 2002–2017 har Svenska kyrkan fått 5 580 miljoner kronor i kyrkoantikvarisk ersättning. Av dessa har 5 577 miljoner kronor förbrukats vid 2017 års utgång.

Ansökningstrycket från församlingar och stift har varit fortsatt högt. För ramår 2018 uppgick ansökt belopp till ca 1,0 miljard kronor och kyrkostyrelsen beslutade att fördela 464 miljoner kronor.

Att öka delaktigheten i kulturmiljöarbetet

Stärkt delaktighet genom samverkan

Kulturmiljöarbetet nationellt och regionalt har präglats av samverkan bl.a. med kommuner, landsting, hembygdsföreningar och fastighetsägare. Skötsel av kulturlandskap, fornlämnningar och restaurerade byggnader och miljöer har väckt engagemang och bidragit till att attraktiva besöksmål och verksamheter utvecklats. I samband med bidragsgivning har öppna visningar, seminarier och kurser genomförts som givit allmänheten en ökad förståelse och kunskap för kulturmiljövården. Flera länsstyrelser har uppgett att bidragsmedel använts till insatser som även bidragit till att främja integration.

Ett mer tillgängligt kulturarv

Kulturmiljöarbetet har fortsatt att utvecklas för att erbjuda fler personer tillgång till kulturmiljöer och kulturarvet. Tillgänglighet har under året främjats bl.a. genom pedagogiska informationsinsatser riktade till olika grupper och guidning på olika språk. Medel till fysisk anpassning såsom leder, ramper och spänger har gjort det möjligt för fler att besöka kulturmiljöer och

den digitala informationen har utvecklats vilket har ökat tillgängligheten till kunskap.

Bidrag till det civila samhället

Inom ramen för anslag 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* beslutade Riksantikvarieämbetet 2017 om fördelning av totalt 16 miljoner kronor till kulturarvsarbete. Under våren beviljades medel för 77 projekt vid arbetslivsmuseer och under hösten beviljades medel för 74 projekt för kulturarvsarbete fördelat över hela landet.

Från anslag 7:1 *Riksantikvarieämbetet* beviljades 4,75 miljoner kronor till 21 ideella organisationer som verkar inom kulturmiljöområdet vilket motsvarar drygt hälften av de som sökte.

En källa till kunskap, bildning och upplevelser

Tillgänglig kunskap

Riksantikvarieämbetet har tillhandahållit digitala och fysiska mötesplatser och tjänster till professionella och till allmänheten för att främja kunskap om kulturmiljön. Infrastrukturen K-samsök har samlat och länkat samman kulturarvsinformation från 58 olika kulturarvsinstitutioner. Totalt ca 2,7 miljoner objekt levererades till kulturarvsportalen Europeana, en liten minskning jämfört med 2016.

Antikvarisk-topografiska arkivet och Vitterhetsakademiens bibliotek förvaltar landets största fysiska samling inom kulturmiljöområdet. Den digitala tillgängligheten till informationsresurserna har utvecklats. De fysiska utlåningarna har minskat samtidigt som antalet fysiska besök vid arkivet och biblioteket har ökat något.

Arbetet inom Digisam har bl.a. omfattat dialog med forskningsfinansierare om villkor kring digitalisering av kulturarvsinstitutionernas samlingar för datadriven forskning. Vidare har stöd för rättighetsmärkning och upphovsrätt och uppdatering arbetats fram.

Projektet Digital arkeologisk process 2014–2018 har fortsatt att utvecklas för att säkerställa fornminnesinformation med tillräckligt hög kvalitet utifrån samhällsbyggnadsprocessens behov. Utvecklade tjänster har testats av tre län.

Bildning och upplevelser

De två årliga temadagarna Kulturarvsdagen och Arkeologidagen som erbjudit allmänheten möjligheter att ta del av kunskap och uppleva kulturmiljöarbetet har bidragit till förståelse och

intresse för kulturarv och kulturmiljöer. Antalet arrangemang som genomförts av olika kulturarvsaktörer i landet ökade kraftigt under 2017 och uppgick till 249 respektive 62 aktiviteter runt om i landet.

Den forskning som Riksantikvarieämbetet fördelar medel till samt det internationella arbete som myndigheten deltar i redovisas under avsnittet Kulturområdesövergripande verksamhet (3.4.2).

Besöksmålen Gamla Uppsala och Glimmingehus
Riksantikvarieämbetet bedriver i Glimmingehus och i Gamla Uppsala en publik verksamhet där besöksantalet uppgick till knappt 50 000 (ökning med 5,6 procent jämfört med 2016) respektive 32 000 (ökning med 10 procent jämfört med 2016) personer. Pedagogiska metoder och kommunikationsinsatser har utvecklats och insatser har bl.a. gjorts för ökad tillgänglighet och för att utveckla programverksamheten. Antalet besökande elever har minskat medan antalet besökande barn i målsmans sällskap har ökat.

Inkluderande arbetsliv

Inom ramen för anslag 7:1 *Riksantikvarieämbetet* har medel till Kulturarvs-it möjliggjort arbetsledning för 125 personer med lönebidragsanställning. Bidragen till Kulturarvs-it går till museer och andra kulturinstitutioner i hela Sverige, och används till löner för arbetsledare. Arbetsledaren leder mellan fem och tolv personer med funktionsnedsättning, som arbetar med att digitalisera och därmed tillgängliggöra arkiv- och museisamlingar.

Ökad helhetssyn för att tillvarata kulturmiljön i samhällsutvecklingen

Kulturmiljö i arbetet med miljömålen

Nationellt och regionalt har kulturmiljöarbetet verkat för att bidra till miljökvalitetsmålen. Kulturmiljövärden utgör del av flertalet miljökvalitetsmål. Riksantikvarieämbetet har bl.a. medverkat i Miljömålsrådet som ska stärka berörda myndigheters roll i genomförandet av miljöpolitiken och öka takten i arbetet med att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet.

Riksantikvarieämbetet har i kulturmiljöarbetet framför allt prioriterat miljökvalitetsmålen God bebyggd miljö, Levande skogar och Levande sjöar och vattendrag. Riksantikvarieämbetets

samverkan har ökat med ett flertal myndigheter, bl.a. med Naturvårdsverket, Boverket, Statens jordbruksverk, Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet och Göteborgs universitet. Exempelvis har Boverket fått stöd att stärka kulturmiljöperspektivet i sitt normerande och stödjande arbete.

Den årliga uppföljningen av miljö kvalitetsmålen som görs av målsvariga myndigheter och redovisas av Naturvårdsverket (Naturvårdsverkets rapport 6804) visar som tidigare år på fortsatta utmaningar för kulturmiljövärdena. Inom skogsbruket är t.ex. skadenivåerna på forn- och kulturlämningar fortsatt höga. De senaste mätningarna avser avverkningar som utförts under 2013/14, d.v.s. innan skogsnäringens arbete med ökad hänsyn till kulturmiljöer fått genomslag i verksamheten. Enligt Skogsstyrelsen går det inte att förvänta sig att skogsbrukets genomförande av målbilderna ännu ska ge utslag i resultaten i hänsynsuppföljningen. I uppföljningen av miljö kvalitetsmålen lyfts inom flera mål vikten av bl.a. aktuella strategier och inventeringar och kunskapsunderlag, tillgång till antikvarisk kompetens och resurser för vårdinsatser fram för att främja kulturmiljöperspektivet. Läs mer under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Bred tvärssektoriell samverkan nationellt och regionalt

Tio nationella myndigheter, bl.a. Boverket, Naturvårdsverket, Trafikverket och Tillväxtverket, har fått i uppdrag att utarbeta vägledande strategier för kulturmiljöfrågor för att skapa ett mer samlat och strategiskt förhållningssätt till hur deras verksamheter påverkar kulturmiljön och bidrar till de nationella kulturmiljömålen (Ku2017/01563/KL).

Utveckling av tvärssektoriellt arbete sker löpande i det nationella och regionala kulturmiljöarbetet. Bland annat har Riksantikvarieämbetet i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten arbetat med metoder för bedömning av kulturmiljöers känslighet eller tålighet i samband med vattenvårdsåtgärder. Flera länsstyrelser konstaterar att kännedomen om de nationella kulturmiljömålen och förståelsen för kulturmiljöernas värden i samhällsbyggnadsprocessen har stärkts. Det gäller särskilt inom vatten-, miljö-, plan-, bygg- och bostads- samt landsbygdsfrågor.

Utvärderingar som stöd för helhetsperspektiv

Riksantikvarieämbetet har genomfört flera utvärderingar till grund för utveckling av kulturmiljöarbetet inom olika sektorer. Bland annat har myndigheten undersökt den europeiska regionalfondens finansiering av kulturmiljöprojekt inom besöksnäringen. Inom ramen för Jordbruksverkets, Naturvårdsverkets, Havs- och vattenmyndighetens och Riksantikvarieämbetets regeringsuppdrag att följa miljöeffekterna av den gemensamma jordbrukspolitiken har utvärderingar gjorts kopplat till möjligheter för ersättningar till natur- och kulturmiljöer i framtida landsbygdsprogram.

Stödet till regionalt och lokalt kulturmiljöarbete

Totalt har 19 miljoner kronor utbetalats från anslag 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* för att ta fram regionala och lokala kunskapsunderlag varav 4,3 miljoner kronor nyttjades till riksintressen för kulturmiljövården. De medel som fördelas till kulturmiljöprogram har fortsatt att minska, från 2,2 miljoner kronor 2016 till 1,7 miljoner kronor 2017.

Arkeologisk uppdragsverksamhet

Riksantikvarieämbetet ansvarar för föreskrifter kring uppdragsarkeologi. Under 2017 har myndigheten tagit fram en målbild som stöd till länsstyrelserna för det uppdragsarkeologiska systemet som vilar på rättssäkerhet, transparens, effektivitet och förtroende. Den utveckling som sker inom ramen för myndighetens projekt Digital arkeologisk process avseende fornminnesinformation samt utvärderingar dels om fornlämningsförklaring, dels om upphovsrättsliga frågor är några resultat som verkat för att främja utvecklingen inom uppdragsarkeologin.

I den arkeologiska uppdragsverksamheten vid Statens historiska museer fortgår ett förändringsarbete för att uppnå en ekonomi som är mindre sårbar och på längre sikt i balans. Efter två år med positiva resultat i den ekonomiska redovisningen blev resultatet för 2017 negativt, bl.a. på grund av att flera stora anbud som verksamheten vunnit under året har försenats eller stoppats av externa orsaker som Statens historiska museer inte kunnat påverka.

9.5 Budgetförslag

9.5.1 7:1 Riksantikvarieämbetet

Tabell 9.3 Anslagsutveckling 7:1 Riksantikvarieämbetet

Tusental kronor

År	Utfall	2017	Anslags-sparande	Utfall
2017	Utfall	227 810	-1 652	
2018	Anslag	270 200 ¹	Utgifts-prognos	265 325
2019	Förslag	274 801		
2020	Beräknat	278 757 ²		
2021	Beräknat	282 331 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 274 800 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 274 801 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Riksantikvarieämbetets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till organisationer inom kulturmiljöområdet, till utgifter för statsbidrag till löner för arbetsledare inom ramen för Kulturarvs-IT samt för det svenska bidraget till Europeana. Vidare får anslaget användas för utgifter vid avvecklingen av Riksutställningar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Riksantikvarieämbetets avgiftsintäkter uppgick under 2017 till ca 28 miljoner kronor. Intäkterna omfattar avgiftsintäkter avseende Svensk museitjänst samt intäkter av försäljning vid besöksmålen.

Tabell 9.4 Avgiftsbelagd verksamhet

Tusental kronor

	Intäkter	Kostnader	Resultat
Utfall 2017	28 011	24 566	3 446
Prognos 2018	30 700	28 600	2 100
Budget 2019	29 050	26 850	2 200

Regeringens överväganden

Tabell 9.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:1 Riksantikvarieämbetet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	270 200	270 200	270 200
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 601	8 557	12 131
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	274 801	278 757	282 331

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 274 801 000 kronor anvisas under anslaget 7:1 Riksantikvarieämbetet för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 278 757 000 kronor respektive 282 331 000 kronor.

9.5.2 7:2 Bidrag till kulturmiljövård

Tabell 9.6 Anslagsutveckling 7:2 Bidrag till kulturmiljövård

Tusental kronor

År	Slagslag	Beräknat	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	Utfall	252 365		-2 638
2018	Anslag	270 542 ¹		264 689
2019	Förslag	270 542		
2020	Beräknat	270 542		
2021	Beräknat	267 542		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kulturmiljövård. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till hembygdsmuseer och ideella kulturarvsverksamheter.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: Projekt inom kulturmiljövårdsområdet sträcker sig ofta över flera kalenderår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 000 000 kronor 2020–2022.

Tabell 9.7 Beställningsbemyndigande för anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden	66 561	68 964	76 359			
Nya åtaganden	62 643	71 500	76 855			
Infriade åtaganden	-60 240	-64 105	-63 214	-59 314	-13 000	-17 686
Utestående åtaganden	68 964	76 359	90 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	90 000	90 000	90 000			

Regeringens överväganden

Tabell 9.8 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:2 Bidrag till kulturmiljövård

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	270 542	270 542	270 542
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-3 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	270 542	270 542	267 542

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 270 542 000 kronor anvisas under anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 270 542 000 kronor respektive 267 542 000 kronor.

9.5.3 7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning

Tabell 9.9 Anslagsutveckling 7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning

Tusental kronor

2017	Utfall	460 000	Anslags-sparande	
2018	Anslag	460 000 ¹	Utgifts-prognos	460 000
2019	Förslag	460 000		
2020	Beräknat	460 000		
2021	Beräknat	460 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för kyrkoantikvarisk ersättning enligt kulturmiljölagen (1988:950) i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Den kyrkoantikvariska ersättningen får användas till kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser, och ska fördelas av Svenska kyrkan efter samråd med myndigheter inom kulturmiljöområdet.

Regeringens överväganden

Tabell 9.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	460 000	460 000	460 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	460 000	460 000	460 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 460 000 000 kronor anvisas under anslaget 7:3 *Kyrkoantikvarisk ersättning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 460 000 000 kronor respektive 460 000 000 kronor.

9.5.4 7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer

Tabell 9.11 Anslagsutveckling 7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer

Tusental kronor

2017	Utfall		Anslags-sparande	
2018	Anslag	8 000 ¹	Utgifts-prognos	7 904
2019	Förslag	8 000		
2020	Beräknat	8 000		
2021	Beräknat	8 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till arbetslivsmuseer.

Regeringens överväganden

**Tabell 9.12 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 7:4
Bidrag till arbetslivsmuseer***Tusental kronor*

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	8 000	8 000	8 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	8 000	8 000	8 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 8 000 000 kronor anvisas under anslaget 7:4 *Bidrag till arbetslivsmuseer* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 8 000 000 kronor respektive 8 000 000 kronor.

10 Museer och utställningar

10.1 Omfattning

Avsnittet omfattar statens stöd till museer och utställningsverksamhet. De myndigheter som är verksamma inom detta område är Moderna museet (se även avsnitt 6), Nationalmuseum (se även avsnitt 6), Naturhistoriska riksmuseet, Statens centrum för arkitektur och design (se även avsnitt 6), Statens försvarshistoriska museer, Statens historiska museer (se även avsnitt 9), Statens maritima museer och Statens museer för världskultur. I avsnittet behandlas även Forum för levande historia samt delar av verksamheten inom Statens musikverk (se även avsnitt 4).

Utöver detta ingår statlig bidragsgivning till följande institutioner och föreningar: Stiftelsen

Arbetets museum, Stiftelsen Nordiska museet, Stiftelsen Skansen, Stiftelsen Tekniska museet, Stiftelsen Dansmuseifonden för Dansmuseet, Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem, Stiftelsen Thielska galleriet, Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna, Stiftelsen Strindbergsmuseet, Åtte – Svenskt fjäll- och samemuseum, Nobelmuseet AB, Stiftelsen Judiska museet i Stockholm, Bildmuseet, Zornsamlingarna, Röhsska museet, Sveriges Fängelsemuseum, Rörelsernas museum, Svensk form (se även avsnitt 6), Prins Eugens Waldemarsudde, Form/Design Center och Riksförbundet Sveriges museer.

Statliga utställningsgarantier och stödet till inköp av vissa kulturföremål omfattas också av detta avsnitt.

10.2 Utgiftsutveckling

Tabell 10.1 Utgiftsutveckling inom Museer och utställningar

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Museer och utställningar</i>						
8:1 Centrala museer: Myndigheter	1 121	1 267	1 252	1 301	1 321	1 331
8:2 Centrala museer: Stiftelser	254	259	259	263	269	269
8:3 Bidrag till vissa museer	58	76	76	76	76	71
8:4 Forum för levande historia	56	46	45	46	47	48
8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål		1	1	0	0	0
Summa Museer och utställningar	1 490	1 648	1 633	1 686	1 712	1 718
<i>Äldreanslag</i>						
2017 8:4 Riksutställningar	47					
Summa Äldreanslag	47					

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

10.3 Mål

I avsnitt 2.5 anges de mål för den nationella kulturpolitiken som riksdagen beslutat.

10.4 Resultatredovisning

10.4.1 Bedömningsgrunder

Bedömningen av resultatet avseende museer och utställningsverksamhet utgår bl.a. från arbetet med

- att förvalta samlingar,
- kunskapsuppbbyggnad och forskning,
- att tillgängliggöra kunskap genom publik verksamhet, t.ex. utställningar, digital kommunikation, samt skol- och program-aktiviteter,
- att främja allas möjlighet att delta i kulturlivet och allas lika tillgång till det gemensamma kulturarvet, och
- att främja samverkan inom sektorn och med övriga samhället.

Bedömningen görs vidare utifrån resultat relaterade till relevanta bedömningsgrunder gemensamma för kulturområdet (se avsnitt 2.6.1).

10.4.2 Resultat

Förändringar inom museiområdet

Den nya museilagen (2017:563) trädde i kraft den 1 augusti 2017.

Den 31 maj 2017 upphörde Riksutställningar som myndighet och vissa av dess uppgifter inordnades i Riksantikvarieämbetet (se vidare under rubrik Samverkan).

Den 1 januari 2018 samlades Statens historiska museer och Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet i en myndighet – Statens historiska museer.

Statens transporthistoriska samlingar och museer har överförts från Trafikverket och inordnats i Statens maritima museer fr.o.m. den 1 januari 2018.

Museerna förvaltar, vårdar och berikar samlingar

Samtliga centrala museiinstitutioner har under 2017 fortsatt att arbeta i enlighet med sina långsiktiga planer vad gäller vård, förteckning, vetenskaplig bearbetning och utveckling av samlingarna, alternativt tagit fram nya sådana planer. Statens museer för världskultur redovisar ett resultat i form av ett sådant arbete under 2017, där den nya förvaltningsplanen ska lägga

grunden för en långsiktigt kvalitativ utveckling av myndighetens samling. Förvaltningsplanen ska också fungera som ett stöd för arbetsprocesser vid myndighetens museer.

Statens försvarshistoriska museer har under 2017 tillämpat den nya förordningen (2017:564) om statliga museers förfoganden över museiföremål. Myndigheten har haft en utmaning i att stora kvantiteter materiel överfördes från Försvarsmakten 2007 och 2008. Objekt kom till samlingarna utan en aktiv insamlingsprocess, där noggranna urval och historisk kontext är viktiga principer. Myndigheten redovisar att man i och med det nya regelverket kunnat genomföra ett antal överlåtelser.

Nationalmuseum har under året fokuserat på konserveringsåtgärder och dokumentation av föremål till vad som ska bli den nya samlingspresentationen, förberedelser för återflytten samt planering av kommande magasinsflytt. Antalet aktiva vårdåtgärder som genomfördes var det dubbla jämfört med tidigare år.

Statens historiska museer har under året arbetat intensivt för att minska eftersläpningen i accessionen av fornfynd. Under 2017 har antalet avslutade accessionsärenden varit tillfredsställande för andra året i rad. Tillväxten av ärenden har dock ökat på nytt.

Trots aktiva vård- och förvaltningsplaner framgår i museiinstitutionernas redovisningar för 2017 att det, i jämförelse med ett idealtillstånd, finns brister i förutsättningarna för ett långsiktigt bevarande av samlingarna på i princip samtliga museer under anslaget. Många av de nuvarande lokalerna för samlingsförvaring är inte optimala för ändamålet. Det är också relativt utbrett att delar av samlingarna sett ur ett längre perspektiv kommit till och förvarats på museerna på ett sådant sätt att det i dag finns behov av genomgång, registrering och konservering för att garantera säkerhet och kvalitet inom samlingsförvaltningen.

Kunskapsuppbyggnad och forskning

Av museiinstitutionernas årsredovisningar för 2017 framgår att kunskapsuppbyggnad och deltagande i forskning av anställda vid museerna är en central del av museernas arbete som i allt högre grad påverkar både samlingsarbetet och den publika verksamheten. Naturhistoriska riksmuseet bedriver egen forskning inom bl.a.

paleobiologi, taxonomi och isotopgeologi och har under 2017 fortsatt ge viktiga underlag till uppföljning av bl.a. biologisk mångfald, giftfri miljö och hållbar utveckling såväl nationellt som internationellt. Forskning som har bedrivits på Prins Eugens Waldemarsuddes material samt på material i externa arkiv nationellt och internationellt har legat till grund för utställningen kring André Lhote och svensk kubism som visats på museet under 2017.

Publik verksamhet

Museerna har under året på en mängd olika sätt tillgängliggjort kulturupplevelser samt kunskap och perspektiv på historia och samtid genom utställningsmediet och t.ex. digital kommunikation.

På Tekniska museet nyinvigdes under 2017 en av museets äldsta utställningar ”Gruvan”. Utöver gruvnäringens och gruvarbetarnas historia innehåller utställningen interaktiva lärandestationer om nutida brytningstekniker m.m. Samtliga museer under anslaget har under året arbetat med digital publik verksamhet. Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet har under 2017 lanserat ett flertal digitala produktioner. Bland annat har rum och salar i Hallwylska palatset och Kungssalen på Skoklosters slott publicerats i 3D på webben. Forum för levande historia har i samband med sina turnerande utställningar genomfört workshoppar som bygger på interaktivitet och dialog med elever. Myndigheten har också tagit fram nytt digitalt undervisningsmaterial för skolan, bl.a. om källkritik och historiebok.

Under 2017 har Statens kulturråd beviljat 34 nya utställningsgarantier, vilket är i ungefärlig nivå med 2016 (39).

Tillgång till kulturarvet

Barn och unga samt tillgänglighetsaspekter har varit i fokus vid Scenkonstmuseet inför återinvigningen under 2017. Allt material till nuvarande huvudutställning har bearbetats utifrån tillgänglighet för alla oavsett ålder, kön och fysiska eller kognitiva funktionsförmågor. Under året avslutades pilotprojektet Kultur på distans, där Nordiska museet har samverkat med

Myndigheten för delaktighet samt föreningen Begripsam kring att tillgängliggöra museets utställningar på distans med hjälp av en fjärrstyrd robot.

För att öka Vasamuseets relevans har audio-guiden och Filmen om Vasa under 2017 översatts till de största invandrarspråken i Sverige: arabiska, farsi, somaliska, sorani, serbokroatiska och polska. Vasamuseet kunde vid 2017 års utgång även erbjuda visningar på totalt 14 språk, inklusive teckenspråk. Skansen har under året lanserat fas ett av en omfattande skyltuppdatering med målsättningen att underlätta och tillgängliggöra parken och dess olika delar för gästerna.

Samverkan

Riksantikvarieämbetet har sedan juni 2017 i uppgift att främja utveckling och samarbete på museiområdet, samla in och förmedla kunskaper samt erbjuda teknik- och metodstöd till alla landets museer. Som en del i Riksantikvarieämbetets arbete med att bygga upp ett långsiktigt hållbart stöd som på ett effektivt och flexibelt sätt möter museernas behov genomförde myndigheten under 2017 projektet Museidialogen. I denna process vände sig myndigheten till både centrala nätverk och enskilda museer i syfte att så brett som möjligt samla in tankar och önskemål kring det nya uppdraget. Samlad mötesdokumentation m.m. tillgängliggjordes via myndighetens webbplats där det även fanns möjlighet att inkomma med synpunkter.

Stiftelsen Arbetets museum har under 2017 fortsatt organisera verksamheten på ett sådant sätt att samarbete och samverkan är museets främsta arbetsmetod. Museet bedömer att arbetssättet leder till både medborgerlig förankring och resultat kvalitet.

I den programverksamhet som Moderna museet driver ryms ett stort antal samarbeten med allt ifrån universitet och högskolor till stiftelser, föreningar och andra museer. Under 2017 genomfördes t.ex. Filosofisk Natt – En andra natur, som var ett programsamarbete med Franska institutet, Södertörns högskola och Goethe-institutet och lockade drygt 4 000 besökare.

Riksförbundet Sveriges museer är en samlande aktör för museisektorn och har under 2017 bl.a. i

dialog med Riksantikvarieämbetet undersökt vilken roll de bör ta i den delvis förändrade svenska museistrukturen.

Bidragsgivningen med statliga medel inom kultursamverkansmodellen möjliggör ökad samverkan mellan museer och andra kultur-verksamheter i länen. Under 2017 fördelades drygt 179 miljoner kronor inom modellen till regional museiverksamhet i hela landet samt ytterligare 55 miljoner kronor till Stockholms län.

Besöksutveckling

Myndigheten för kulturanalys redovisar i rapporten Besöksutveckling för de centrala museerna 2017 att besöken på de centrala museerna har minskat med 155 000 mellan åren 2016 och 2017.

Enligt Myndigheten för kulturanalys gjordes under 2017 totalt 27,3 miljoner besök på svenska museer.

10.5 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har avgivit en revisionsberättelse med upplysning av särskild betydelse för Statens historiska museer. Riksrevisionen fäster uppmärksamhet på Statens historiska museers redovisning av de negativa ackumulerade resultaten av myndighetens avgiftsbelagda verksamhet samt de åtgärder som Statens historiska museer har vidtagit för att vända de negativa resultaten och uppnå en ekonomisk balans.

Moderna museet har fått en revisionsberättelse med reservation avseende sin årsredovisning för 2017. I årsredovisningen som lämnades till regeringen den 22 februari 2018 saknas de noter som krävs enligt 2 kap. 4 § samt 7 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Frågan följdes upp vid den årliga myndighetsdialogen.

Statens centrum för arkitektur och design har fått en revisionsberättelse med reservation avseende sin årsredovisning för 2017. I årsredovisningen som lämnades till regeringen den 21 februari 2018 saknas en fördelning av myndighetens totala intäkter och kostnader enligt 3 kap. 2 § förordningen om årsredovisning

och budgetunderlag. Frågan följdes upp vid den årliga myndighetsdialogen.

Statens maritima museer har fått en revisionsberättelse med reservation avseende sin årsredovisning för 2017. Regeringen har i regleringsbrev specifikt efterfrågat återrapportering avseende lokalkostnader 2017 uppdelat på hyra, el, och uppvärmning, reparationer och underhåll samt övriga driftskostnader. Om myndigheten har fler än en hyresvärd ska en fördelning av dessa kostnader per hyresvärd redovisas. Sådan återrapportering saknas i årsredovisningen. Frågan följdes upp vid den årliga myndighetsdialogen.

10.6 Budgetförslag

10.6.1 8:1 Centrala museer: Myndigheter

Tabell 10.2 Anslagsutveckling 8:1 Centrala museer: Myndigheter

Tusental kronor				
År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	1 121 226		2 387
2018	Anslag	1 266 887 ¹	Utgifts-prognos	1 252 369
2019	Förslag	1 300 793		
2020	Beräknat	1 320 651 ²		
2021	Beräknat	1 330 541 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 300 911 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 292 450 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för följande centrala museer som är myndigheter: Statens historiska museer, Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet, Statens museer för världskultur, Statens maritima och transporthistoriska museer, Statens centrum för arkitektur och design, Statens försvarshistoriska museer och Moderna museet. Anslaget får även användas av nämnda myndigheter för utgifter för statsbidrag till ändamål inom museiområdet. Vidare får anslaget användas för utgifter vid avvecklingen av myndigheten Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet.

Tabell 10.3 Sammanställning över medelstilldelning till Centrala museer: Myndigheter

Tusental kronor		
Myndighet	2018	2019 ¹
Statens historiska museer	162 507	166 092
Nationalmuseum	220 477	225 224
Naturhistoriska riksmuseet	182 507	185 627
Statens museer för världskultur	182 374	191 384
Statens maritima museer	182 544	186 246
Statens centrum för arkitektur och design	58 780	59 683
Statens försvarshistoriska museer	120 584	123 394
Moderna museet	157 114	163 143
Summa	1 266 887	1 300 793

¹ Fördelningen av medel för 2019 är preliminär.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.4 Sammanställning över avgiftsintäkterna¹ till Centrala museer: Myndigheter

Tusental kronor		
Myndighet	2016	2017
Statens historiska museer ²	14 954	14 960
Nationalmuseum ³	39 014	26 261
Naturhistoriska riksmuseet ⁴	31 182	32 548
Statens museer för världskultur	14 832	12 492
Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet ⁵	12 892	14 002
Statens maritima museer ⁶	27 199	31 584
Statens centrum för arkitektur och design	5 854	6 136
Statens försvarshistoriska museer	18 273	15 622
Moderna museet	48 924	47 167
Summa	213 128	200 772

¹ I myndigheternas avgiftsintäkter ingår bl.a. entré- och visningsintäkter samt intäkter av försäljning, ev. sponsring och lokaluthyrning m.m.

² Intäkterna för Arkeologisk uppdragsverksamhet redovisas separat i tabell 11.5.

³ Myndigheten hette tidigare Nationalmuseum med Prins Eugens Waldemarsudde

⁴ Intäkterna för Cosmonovas verksamhet redovisas separat i tabell 11.6.

⁵ Myndigheten avvecklades och upphörde den 31 december 2017 och dess uppgifter inordnas den 1 januari 2018 i Statens historiska museer.

⁶ Intäkterna för Vasamuseets verksamhet redovisas separat i tabell 11.7.

Tabell 10.5 Arkeologisk uppdragsverksamhet

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat
Utfall 2017	132 879	134 931	-2 052
Prognos 2018	123 600	123 560	40
Budget 2019	130 072	126 247	3 825

Tabell 10.6 Uppdragsverksamhet Cosmonova

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat
Utfall 2017	15 402	16 625	-1 223
Prognos 2018	15 500	15 500	0
Budget 2019	14 700	14 700	0

Tabell 10.7 Uppdragsverksamhet Vasamuseet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat
Utfall 2017	151 807	152 748	-941
Prognos 2018	152 332	167 156	-14 824
Budget 2019	155 489	155 489	0

Regeringens överväganden

Tabell 10.8 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:1 Centrala museer: Myndigheter

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 266 887	1 266 887	1 266 887
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	28 884	48 544	67 073
Beslut	904	1 038	-7 662
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	4 118	4 180	4 239
Förslag/beräknat anslag	1 300 793	1 320 651	1 330 541

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget minskas med 120 000 kronor för 2019 för att finansiera statliga utställningsgarantier. Minskningen bedöms inte påverka den verksamhet som finansieras under anslaget i någon större utsträckning.

Principerna innebär även att den tidigare beräknade ökningen av anslaget med 1 024 000 kronor för 2019 genomförs.

Vidare innebär principerna att den tidigare beräknade minskningen av anslaget med ca 23 miljoner kronor vad avser Nationalmuseum inte genomförs utan att medel tillförs även för 2019.

Regeringen föreslår att 1 300 793 000 kronor anvisas under anslaget 8:1 *Centrala museer: Myndigheter* för 2019. För 2020 och 2021

beräknas anslaget till 1 320 651 000 kronor respektive 1 330 541 000 kronor.

10.6.2 8:2 Centrala museer: Stiftelser

Tabell 10.9 Anslagsutveckling 8:2 Centrala museer: Stiftelser

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos	Resultat
2017	253 971			
2018	Anslag	258 707 ¹	258 707	
2019	Förslag	262 694		
2020	Beräknat	268 714		
2021	Beräknat	268 714		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till följande centrala museer som är stiftelser: Nordiska museet, Skansen, Tekniska museet och Arbetets museum.

Tabell 10.10 Sammanställning över medelstillelning för Centrala museer: Stiftelser

Tusental kronor

	2018	2019 ¹
Stiftelsen Nordiska museet	118 640	120 468
Stiftelsen Skansen	73 542	74 675
Stiftelsen Tekniska museet	48 323	49 068
Stiftelsen Arbetets museum	18 202	18 483
Summa	258 707	262 694

¹ Medelstillelningen för 2019 är preliminär

Avgiftsintäkterna för de centrala museerna som är stiftelser uppgick 2017 till ca 253 miljoner kronor.

Tabell 10.11 Sammanställning över avgiftsintäkterna¹ till Centrala museer: Stiftelser

Tusental kronor

	2016	2017
Stiftelsen Nordiska museet	36 684	39 423
Stiftelsen Skansen	159 162	166 672
Stiftelsen Tekniska museet	38 167	41 162
Stiftelsen Arbetets museum	5 964	6 118
Summa	239 977	253 375

¹ I stiftelsernas avgiftsintäkter ingår bl.a. entré- och visningsintäkter samt intäkter av försäljning och lokaluthyrning m.m.

Regeringens överväganden

Tabell 10.12 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:2 Centrala museer: Stiftelser

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	258 707	258 707	258 707
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	3 987	10 007	10 007
Förslag/beräknat anslag	262 694	268 714	268 714

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Den tidigare beräknade ökningen av anslaget med anledning av att anslaget fr.o.m. 2017 beräknas med ett bestämt nominellt belopp och inte längre pris- och löneomräknas kvarstår i enlighet med tidigare beräkningar.

Regeringen föreslår att 262 694 000 kronor anvisas under anslaget 8:2 *Centrala museer: Stiftelser* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 268 714 000 kronor respektive 268 714 000 kronor.

10.6.3 8:3 Bidrag till vissa museer

Tabell 10.13 Anslagsutveckling 8:3 Bidrag till vissa museer

Tusental kronor

År	Utfall	58 414	Anslags-sparande	
2017	Utfall	58 414		
2018	Anslag	75 519 ¹	Utgifts-prognos	75 519
2019	Förslag	75 519		
2020	Beräknat	75 519		
2021	Beräknat	71 019		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till museer och liknande institutioner.

Tabell 10.14 Sammanställning över medelstillelning för Bidrag till vissa museer

Tusental kronor

	2018	2019 ¹
Dansmuseet	10 454	10 454
Millesgården	4 189	4 189
Thielska galleriet	6 144	6 144
Föremålsvården i Kiruna	15 025	15 025
Nobelmuseet	4 952	4 952
Svensk Form	4 713	4 713
Röhsska museet	502	502
Strindbergsmuseet	581	581
Judiska museet	3 102	3 102
Bildmuseet	743	743
Zornsamlingarna	204	204
Åttje, Svenskt fjäll- och samemuseum	1 500	1 500
Riksförbundet Sveriges museer	1 500	1 500
Sveriges Fängelsemuseum	1 500	1 500
Prins Eugens Waldemarsudde	12 410	12 410
Form/Design Center	3 000	3 000
Rörelsernas museum	5 000	5 000
Summa	75 519	75 519

¹ Medelstillelningen för 2019 är preliminär.

Regeringens överväganden

Tabell 10.15 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:3 Bidrag till vissa museer

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	75 519	75 519	75 519
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-4 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	75 519	75 519	71 019

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna vid utformningen av denna proposition att det tidigare beräknade tillskottet om 20 000 000 kronor för 2019–2021 avseende driftsstöd till ett nytt Nobelcenter inte genomförs och att anslaget därför inte ökas i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Regeringen föreslår att 75 519 000 kronor anvisas under anslaget 8:3 *Bidrag till vissa museer* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 75 519 000 kronor respektive 71 019 000 kronor.

10.6.4 8:4 Forum för levande historia

Tabell 10.16 Anslagsutveckling 8:4 Forum för levande historia

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags-sparande	Övrigt
2017	Utfall	56 424		-215
2018	Anslag	45 926 ¹	Utgifts-prognos	45 161
2019	Förslag	46 459		
2020	Beräknat	47 178 ²		
2021	Beräknat	47 859 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 46 459 tkr i 2019 års prisliv.

³ Motsvarar 46 459 tkr i 2019 års prisliv.

Ändamål

Anslaget får användas för Forum för levande historias förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för såväl prissumma som

omkostnader för prisutdelning, avseende ett pris för humanitära och demokratifrämjande insatser. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till den fond som inrättats av Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Research and Remembrance, fr.o.m. 2013 benämnt International Holocaust Remembrance Alliance.

Regeringens överväganden

Tabell 10.17 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:4 Forum för levande historia

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	45 926	45 926	45 926
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	534	1 253	1 934
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-1	-1	-1
Förslag/beräknat anslag	46 459	47 178	47 859

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 46 459 000 kronor anvisas under anslaget 8:4 *Forum för levande historia* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 47 178 000 kronor respektive 47 859 000 kronor.

10.6.5 8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål

och inköp av vissa kulturföremål för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 80 000 kronor respektive 80 000 kronor.

Tabell 10.18 Anslagsutveckling 8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	80
2017			
2018	Anslag	1 080 ¹	Utgifts- prognos 1 067
2019	Förslag	200	
2020	Beräknat	80	
2021	Beräknat	80	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utställningsgarantier. Anslaget får även användas för utgifter för inköp av kulturföremål som har sådant konstnärligt, historiskt eller vetenskapligt värde att det är av synnerlig vikt att de införlivas med offentliga samlingar.

Regeringens överväganden

Tabell 10.19 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 080	1 080	1 080
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-880	-1 000	-1 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	200	80	80

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 120 000 kronor för 2019 för att finansiera ersättning i enlighet med förordning (1998:200) om statliga utställningsgarantier.

Vidare innebär principerna att den tidigare beräknade minskningen av anslaget med 1 000 000 kronor fr.o.m. 2019 genomförs.

Regeringen föreslår att 200 000 kronor anvisas under anslaget 8:5 *Statliga utställningsgarantier*

11 Trossamfund

11.1 Omfattning

Avsnittet omfattar verksamheten vid Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) och stödet till trossamfunden. Därutöver omfattar avsnittet

även regeringens insatser för att stimulera trossamfundens arbete för demokrati, mänskliga rättigheter och för att motverka religiöst motiverad polarisering i samhället.

11.2 Utgiftsutveckling

Tabell 11.1 Utgiftsutveckling inom Trossamfund

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Trossamfund</i>						
9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund	11	13	12	13	13	13
9:2 Stöd till trossamfund	88	82	84	82	82	82
Summa Trossamfund	99	95	96	95	95	95

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

11.3 Mål

Riksdagen har antagit mål för statens bidrag till trossamfund (prop. 1998/99:124, bet. 1999/2000:KU5, rskr. 1999/2000:45). Stödet ska bidra till att skapa förutsättningar för trossamfundet att bedriva en aktiv och långsiktigt inriktad religiös verksamhet i form av gudstjänst, själavård, undervisning och omsorg.

11.4 Resultatredovisning

11.4.1 Bedömningsgrunder

Bedömningen av resultatet av trossamfundspolitik utgår från målet:

- antalet församlingar eller medlemmar som får statligt stöd,
- övriga insatser för att skapa förutsättningar för trossamfundet att bedriva en aktiv och långsiktig religiös verksamhet, och
- utvecklingen av trossamfundens samhällsnyttiga verksamhet.

11.4.2 Resultat

Stöd som främjar en religiös mångfald

Statens stöd till trossamfund utgår från lagen (1999:932) om stöd till trossamfund. Målet för stödet är att skapa förutsättningar för olika samfund att behålla och utveckla ett eget samfundsliv och därmed främja den religiösa mångfalden i Sverige.

Vid utgången av 2017 var totalt 22 trossamfund och samverkansorgan statsbidragsberättigade.

Enligt statistik från Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) var den 31 december 2016 totalt 819 713 personer betjänade i de trossamfund som får statligt stöd. Detta är en ökning med 24 231 personer från året innan. De fem största statsbidragsberättigade trossamfundet är Equmeniakyrkan, Romersk-katolska kyrkan, Pingströrelsen, Evangeliska Frikyrkan och Evangeliska Fosterlandsstiftelsen.

Från anslaget 9:2 *Stöd till trossamfund* utgick 2017 drygt 88 miljoner kronor som statligt stöd

till trossamfundet, vilket är en marginell minskning av anslaget från året innan.

Huvuddelen av stödet, nästan 57 miljoner kronor, har betalats ut till trossamfundet i form av organisationsbidrag. Stödet motsvarar ett bidrag på drygt 71 kronor per betjänad.

Resterande del av stödet har fördelats i form av verksamhetsbidrag respektive projektbidrag till trossamfundet.

Utredning om framtidens stöd

En särskild utredare tillsattes den 30 juni 2016 för att göra en översyn av statens stöd till trossamfund. Syftet var att säkerställa att stödet på bästa sätt är anpassat till nutida och framtida behov. Utredaren lämnade den 13 mars 2018 sitt betänkande *Statens stöd till trossamfund* i ett mångreligiöst Sverige (SOU 2018:18). Betänkandet har remitterats.

Insatser som stärker trossamfundets säkerhet

En grundläggande förutsättning för att trossamfundet ska kunna bedriva en religiös verksamhet är att de som deltar i samfundets verksamhet känner sig trygga.

Under 2017 beviljade SST drygt 10 miljoner kronor till 18 olika trossamfund för deras säkerhetsarbete. De största bidragsmottagarna var Judiska centralrådet och Islamiska Kulturcenterunionen.

Förbättra trossamfundets förutsättningar

Stärka trossamfundets kapacitet

Antalet nyetablerade trossamfund fortsätter att öka i Sverige vilket medför att ansökningar om stöd ökar. Även medlemsantalet i etablerade trossamfund har ökat. Under 2017 har SST haft uppdraget att utvidga och fördjupa dialogen med trossamfundet för att stimulera arbetet med demokrati och demokratisk medvetenhet. SST har inom ramen för sitt uppdrag att värna demokratin, genomfört ett ledarskapsprogram för unga inom trossamfundet, samt fortsatt med ett ledarskaps- och mentorsprogram för kvinnor inom trossamfundet. Arton kvinnor från tio olika trossamfund har fortbildats i ledarskap, organisation, kommunikation, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Syftet är att möjliggöra för kvinnor att utvecklas som ledare, stärka deras nätverk och ge dem redskap att nå inflytande. SST har även givit stöd till samfundet i arbetet

att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.

Sammantaget har 30 procent av deltagarna i SST:s utbildningsverksamhet varit kvinnor och 70 procent män.

Ny ledningsform förbättrar förutsättningarna

Den 1 juli 2017 blev Nämnden för statligt stöd till trossamfund en enrådgighetsmyndighet och bytte namn till Myndigheten för stöd till trossamfund. I samband med det beslutades en ny instruktion för myndigheten (2017:104) där uppgiften som expertmyndighet på området förtydligats.

Aktiva trossamfund ger samhällsnyttig verksamhet

Trossamfundens krisberedskapsarbete

Trossamfundens spelar en viktig roll vid kriser och SST:s uppdrag att samordna trossamfundens har intensifierats. Bland annat har SST deltagit i en regional krisövning i Gävleborgs län som gav bra erfarenheter i vidareutvecklingen av trossamfundens roll i krisberedskapsarbetet i hela landet.

Stöd till interreligiös verksamhet

Regeringen beviljade 2017 Sveriges religiösa råd (SIR) ett stöd på 800 000 kronor (Ku2017/01246/D). SIR håller regelbundna möten för att öka kunskapen om hur samordningen på olika nivåer i landet kan förbättras. Därtill har SIR genomfört utbildning för unga ledare i Skåne, ett mentorskapsprogram för kvinnor inom trossamfundens samt kunskaps-höjande åtgärder. SIR har också deltagit i olika lokala sammanhang där syftet har varit att lyfta interreligiösa initiativ. Enligt SIR:s uppgifter pågår ca 35 interreligiösa initiativ runt om i landet, vilket är en ökning från föregående år.

11.5 Budgetförslag

11.5.1 9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund

Tabell 11.2 Anslagsutveckling 9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund

Tusental kronor

2017	Utfall	10 652	Anslags-sparande	-301
2018	Anslag	12 631 ¹	Utgifts-prognos	12 182
2019	Förslag	12 799		
2020	Beräknat	12 986 ²		
2021	Beräknat	13 158 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 12 799 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 12 799 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för stöd till trossamfunds förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 11.3 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	12 631	12 631	12 631
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	167	354	526
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	1	1	1
Förslag/beräknat anslag	12 799	12 986	13 158

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 12 799 000 kronor anvisas anslaget 9:1 *Myndigheten för stöd till trossamfund* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 12 986 000 kronor respektive 13 158 000 kronor.

11.5.2 9:2 Stöd till trossamfund

Tabell 11.4 Anslagsutveckling 9:2 Stöd till trossamfund

Tusental kronor

2017	Utfall	88 189	Anslags- sparande	6 385
2018	Anslag	81 919 ¹	Utgifts- prognos	83 560
2019	Förslag	81 919		
2020	Beräknat	81 919		
2021	Beräknat	81 919		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till trossamfund. Anslaget får användas för utgifter för Skatteverkets avgiftshjälp.

Kompletterande information

I förordningen (1997:974) finns bestämmelser om statsbidrag till trossamfund.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 9:2 *Stöd till trossamfund* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 46 000 000 kronor 2020 och 2021.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används bl.a. för lokalanpassningsbidrag som i vissa fall sträcker sig över flera år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 9:2 *Stöd till trossamfund* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 46 000 000 kronor 2020 och 2021.

Tabell 11.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 9:2 Stöd till trossamfund

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden	14 340	16 833	46 000	46 000	23 000
Nya åtaganden	11 016	37 583	23 000		
Infriade åtaganden	-8 523	-8 416	- 23 000	- 23 000	- 23 000
Utestående åtaganden	16 833	46 000	46 000	23 000	0
Erhållet/förslaget bemyndigande	46 000	46 000	46 000		

Regeringens överväganden

Tabell 11.6 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 9:2 Stöd till trossamfund

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	81 919	81 919	81 919
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	81 919	81 919	81 919

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 81 919 000 kronor anvisas under anslaget 9:2 *Stöd till trossamfund* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 81 919 000 kronor respektive 81 919 000 kronor.

12 Film

12.1 Omfattning

Avsnittet omfattar statens stöd till filmproduktion och filmkulturella insatser som

fördelas via Stiftelsen Svenska Filminstitutet (Filminstitutet) och genom Konstnärsnämndens filmstöd.

12.2 Utgiftsutveckling

Tabell 12.1 Utgiftsutveckling inom Film

<i>Miljoner kronor</i>						
	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Film</i>						
10:1 Filmstöd	547	567	567	562	555	555
Summa Film	547	567	567	562	555	555

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

12.3 Mål

I avsnitt 2.5 anges de mål för den nationella kulturpolitiken som riksdagen beslutat. Mål för filmpolitiken beslutades av riksdagen i juni 2016 (prop. 2015/16:132, bet. 2015/16:KrU11, rskr. 2015/16:289) och gäller fr.o.m. den 1 januari 2017. Målen för den nationella filmpolitiken är att:

- utveckling och produktion av värdefull svensk film sker kontinuerligt och i olika delar av landet,
- allt fler ser värdefull film som sprids och visas i olika visningsformer i hela landet,
- filmarvet bevaras, används och utvecklas,
- svensk film sprids alltmer utomlands och kvalificerat internationellt utbyte och samverkan sker på filmområdet,
- barn och unga har goda kunskaper om film och rörlig bild och ges möjligheter till eget skapande,
- jämställdhet och mångfald präglar filmområdet, och
- filmen bidrar till att stärka yttrandefriheten och det offentliga samtalet.

12.4 Resultatredovisning

12.4.1 Bedömningsgrunder

Bedömningen av resultatet inom film utgår från

- fördelning av statsbidrag för att stödja utveckling och produktion av svensk film,
- fördelning av statsbidrag för att sprida, visa och tillgängliggöra film i hela landet,
- antalet filmer ur det svenska filmarvet som har digitaliserats och gjorts tillgängliga genom t.ex. visningar i Sverige och utomlands,
- insatser för att främja svensk film i utlandet, bl.a. vid festivaler och genom export, och
- könsfördelningen när det gäller mottagare av Filminstitutets produktionsstöd och Konstnärskommitténs filmstöd.

Bedömningen görs vidare utifrån resultat relaterade till relevanta bedömningsgrunder gemensamma för kulturområdet (se avsnitt 2.6.1).

Som grund för bedömningen ligger redovisningar och publikationer från Filminstitutet och Konstnärskommittén.

12.4.2 Resultat

Utveckling och produktion av svensk film

Svensk film hade ett mycket bra år 2017 med stora internationella framgångar och det högsta betygssnittet hittills enligt det kvalitetsindex som bygger på filmernas framgångar på festivaler och i recensioner.

För att stödja en fortsatt positiv utveckling för svensk filmproduktion fördelar Filminstitutet bidrag till bl.a. utveckling av projekt, förhandsstöd efter bedömning av filmkonsulent och efterhandsstöd baserat på antal biobesök. I tabell 12.2 redovisas några nyckeltal för utfallet.

Tabell 12.2 Nyckeltal för stöd till svensk filmproduktion (lång spelfilm) 2015–2017

	2015	2016	2017
Antal ansökningar om produktionsstöd (konsulentstöd och automat-/marknadsstöd)	61	106	73
Antal beviljade	19	24	24
Andel beviljade (procent)	31	23	33
Andel stöd från Filminstitutet (konsulent), genomsnitt av projektens totala budget (procent)	46	35	29,2
Genomsnittlig total budget (miljoner kronor)	17,3	27,0	23,9
Andel debuterande regissörer	57	38	47

Källa: Filminstitutet

Filminstitutet har i dialog med filmbranschens aktörer sett över stöden till svensk film utifrån de nya målen. Förändringar sker successivt och innefattar bl.a. en lågbudgetsatsning på långfilm och stöd för att stärka talangutveckling på regional nivå.

Konstnärsnämnden fördelar stöd till personer verksamma inom filmområdet i form av bl.a. arbetsstipendier, resebidrag och projektbidrag. Under 2017 fördelades totalt 10 403 100 kronor (att jämföra med 10 019 400 kronor under 2016) i stipendier och bidrag.

Samproduktion med andra länder är i dag en självklar del av filmproduktionsprocessen. För att underlätta det internationella samarbetet undertecknade Sverige under 2017 Europarådets reviderade konvention om samproduktion av film.

Tillväxtverket gavs i regleringsbrevet för 2017 i uppdrag att i samverkan med Filminstitutet utreda lämpligheten i och förutsättningarna för att Sverige ska kunna införa någon form av produktionsincitament och finansieringsstimulanser för filminspelningar. Uppdraget redovisades i en rapport till Kulturdepartementet den 20 december 2017 och remitterades under våren 2018. Frågan bereds i Regeringskansliet.

Tillgänglighet till film

Spridning och visning i hela landet

Filminstitutets stödgivning till biografier är huvudsakligen inriktad på biografier på mindre eller medelstora orter eller på s.k. komplementbiografier där minst 30 procent av utbudet är film från andra länder än Sverige och de stora engelskspråkiga länderna. Av de totalt drygt 27 miljoner kronor som fördelades inom biografstödet 2017 gick ca 75 procent till biografier på orter med maximalt 25 000 invånare.

Under 2016 och 2017 har drygt 22 miljoner kronor fördelats i utvecklingsstöd till 270 biografialonger. Medlen gick även till andra aktörer som bidrar till att sprida och visa film i hela landet, till exempel festivaler och visningsorganisationer. Ett stöd har införts för etablering av nya biografier och fördelats till två nya biografier i kommuner som tidigare saknat biograf, till två komplementbiografier och en skärgårdsbiograf.

För att ytterligare stödja biografier på mindre orter och bidra till en ökad spridning av film i hela landet förstärktes anslaget med 15 miljoner kronor i propositionen Vårändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:99, bet. 2017/18:FiU21, rskr. 2017/18:435).

Biograferna är det viktigaste visningsfönstret för filmpremiärer och biografintäkterna ger en

betydelsefull grund för en films totala intäkter. Intresset för att söka stöd till lansering i andra visningsfönster är fortfarande svagt.

Under 2017 hade 50 svenska långfilmer premiär på biograf. Den mest sedda filmen, både bland svenska filmer och av det totala utbudet, var Solsidan med 784 000 besök.

Tabell 12.3 Svensk film på biograf 2012–2017

Avser långfilm (lång spelfilm och lång dokumentärfilm)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antal premiärer svensk film	42	49	47	46	45	50
Antal premiärer totalt	219	249	248	273	307	286
Antal besök svensk film (miljoner)	3,9	4,1	4,1	3,4	2,7	2,9
Antal besök totalt (miljoner)	17,9	16,6	16,3	17,0	17,8	16,9
Svensk marknadsandel besök (procent)	21,9	24,8	25,1	20	15,1	17,2

Källa: Filminstitutet

Konkurrensen om biobesökarna har ökat i och med att utbudet av premiärfilmer vuxit. Antalet filmpremiärer totalt är 30 procent fler 2017 än 2010, medan antalet svenska premiärfilmer ligger kvar på ungefär samma nivå. Det genomsnittliga antalet salonger som kan visa premiärfilmer har genom digitaliseringen ökat från 36 till 84 procent av det totala antalet salonger sedan 2010.

Avseende marknadsandelen för besök på inhemsk film ligger Sverige på ungefär samma nivå som Norge och Danmark, medan finsk film hade ett mycket starkt år med en marknadsandel i Finland på 27 procent.

Antalet biografialonger i landet minskade något jämfört med 2016, men ligger på en relativt stabil nivå efter minskningen i början av 2010-talet då biograferna digitaliserades.

Den absoluta merparten av filmtittandet sker via andra visningsfönster än biograf.

Internationella framgångar för svensk film

Svensk film nådde stora framgångar internationellt, exempelvis nominerades Ruben Östlunds *The Square* till en Oscar för bästa utländska film, Amanda Kernells *Sameblod* fick Europaparlamentets LUX-pris och Tarik Salehs *The Nile Hilton Incident* – som utsågs till årets bästa film vid Guldbaggegalan 2018 – blev bästa internationella film vid Sundancefestivalen. Sammanlagt spreds svensk spelfilm till 143

internationella festivaler, vilket är ungefär samma nivå som de två föregående åren.

Exporten av svensk film var också framgångsrik: 30 långfilmer såldes för internationell distribution till över hundra länder. För 2015 och 2016 var antalet filmer 30 respektive 24 stycken.

Ökad tillgänglighet genom syntolkning, textning och dubbning

Arbetet med att öka tillgängligheten för personer med synnedsättningar eller lässvårigheter sker genom stöd till syntolkning och uppläst textremsa, både för svensk och utländsk film. Tjugofyra svenska och utländska filmer har fått stöd under 2017, lika många som 2016. På biograf sker visningarna fortfarande i viss mån med syntolk närvarande, men framför allt via smarta telefoner. Antalet nedladdningar av ljudspår till applikationen minskade jämfört med 2016 på grund av tekniska problem och svårigheter att nå ut till målgrupperna med information. Applikationen har under året utvecklats för att förbättra användarvänligheten.

De flesta visningar av svensk film på biograf är numera textade. Stödgivningen riktas därför till textning av svensk film på andra språk, för att exempelvis nå ut till nyanlända grupper. Bland annat textades Solsidan till arabiska.

För att stärka utbudet av barnfilm på de nationella minoritetsspråken har Filminstitutet under de senaste åren beviljat medel till sex barnfilmer för dubbning på romani chib, meänkieli och samiska, samt för marknadsföring av dessa.

Film för barn och unga

Av de 17 långa spelfilmer som fick produktionsstöd under 2017 var fem riktade till barn och unga. Det är på samma nivå som de senaste åren. En särskild konsulent för barn- och ungdomsfilm återinrättades under året, bland annat för att kunna arbeta mer aktivt med nya filmprojekt.

Filmer för barn och unga prioriteras särskilt i arbetet med digitaliseringen av filmarvet och är efterfrågade både till skolbio- och festivalvisningar.

Intresset för filmpedagogik i skolan och i kulturskolan är fortsatt stort. Dock varierar det mellan olika delar av landet beroende på ekonomi och kompetensbrist. För att underlätta arbetet med filmkunnskap tar Filminstitutet fram filmhandledningar om filmer från hela

världen och fördelar stöd till filmkulturell verksamhet. De senaste åren har årligen ca tre miljoner kronor delats ut till ett fyrtiotal lokala projekt.

Ett filmarv som bevaras, används och utvecklas

Under 2017 har 87 filmer digitaliserats (se tabell 12.4) inom ramen för satsningen på bevarande av filmarvet (2014–2018).

Tabell 12.4 Digitalisering och tillgängliggörande av filmarvet 2014–2017

	2013– 2014	2015	2016	2017	Totalt
Antal digitaliserade filmer	62	79	106	87	334
Antal biografvisningar av digitala filmer	51	681	1094	691	2 517
varav utomlands	-	73	38	24	135

Källa: Filminstitutet

Variationen mellan åren påverkas framför allt av det skick som de aktuella filmerna är i och tidsåtgången för arbetet med varje film. Över hälften av filmerna finns nu tillgängliga på dvd eller via strömningstjänst, jämfört med ungefär en tredjedel 2016. Bokningarna i Filminstitutets egen distribution mer än fördubblades under 2017 och utlämning av film till andra visningsfönster, till exempel tv, mer än tredubblades. Inte minst har efterfrågan på Ingmar Bergmans filmer ökat i och med jubileumsåret 2018. Bergmans samtliga filmer finns nu tillgängliga i digital form och textade på engelska.

För att ytterligare stärka bevarandet av film och det audiovisuella arvet gav regeringen Filminstitutet ett uppdrag om bevarande av analog film och ett annat uppdrag om det audiovisuella arvet, i samarbete med Kungl. biblioteket. Uppdragen har redovisats i oktober 2018.

Filminstitutets bibliotek startade i oktober 2017 en gratis filmströmningstjänst, Cineasterna, som under resten av året förmedlade över 1 500 strömningar. Andra tjänster som tillgängliggör filmarvet är Filmarkivet.se (Filminstitutets och Kungl. Bibliotekets tjänst för bl.a. kort- och reklamfilm) och Svensk Filmdatabas, som genomgått en omfattande förändring och nylanserades 2017. Stiftelsen Filmform, som delvis finansieras av anslag 10:1 *Filmstöd* via Konstnärnämnden, har färdigställt en databas för att öka tillgänglig-

görandet av sin samling och sin kunskap om svensk videokonst och experimentell film.

Jämställdhet och mångfald

Jämfört med de föregående åren uppvisade 2017 en försämring av jämställdheten när det gäller nyckelrollerna i projekt som fått produktionsstöd, i synnerhet när det gäller lång spelfilm (tabell 12.5). Andelen kvinnor bland ansökningarna var också lägre, kring 30–40 procent, och denna trend verkar hålla i sig för 2018. Samtidigt varierar utfallet mellan olika format och mellan olika funktioner, till exempel är könsfördelningen mer jämn inom kort spelfilm och bland producenter.

Tabell 12.5 Andel kvinnor respektive män på nyckelroller i projekt som fått produktionsstöd av konsulent till lång spelfilm 2015–2017

Procent och antal filmer

	2015		2016		2017	
	Kv	M	Kv	M	Kv	M
Regi	43	57	65	35	23	77
Manus	32	68	38	62	22	78
Producent	44	56	42	58	65	35
Antal filmer	14		13		13	

Källa: Filminstitutet

Jämställdheten i stödgivningen kan också mätas utifrån hur mycket stödmedel kvinnor respektive män får (tabell 12.6). Under perioden 2013–2017 fördelades produktionsstöden relativt jämnt per film och sett till produktionsstödens andel av filmens totala budget. Sammanlagt har dock fler filmer av män fått stöd, varför männen totalt har fått 65 miljoner kronor mer än kvinnorna.

Tabell 12.6 Fördelning av produktionsstöd från konsulent 2013–2017

Filmer med kvinna respektive man som regissör

	Kvinnor	Män
Antal filmer	29	37
Summa produktionsstöd totalt (miljoner kronor)¹	193,4	258,4

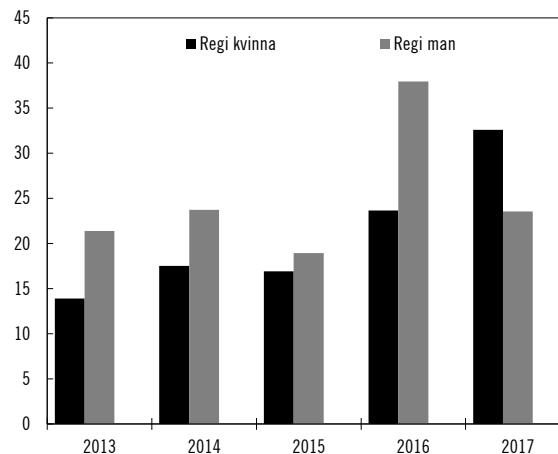
Källa: Filminstitutet

Filmer med en kvinna som regissör har generellt sett lägre total budget, med undantag för 2017 då två filmer med mycket låg budget regisserades av män (diagram 12.1). Av högbudgetfilmerna (från 27 miljoner kronor) regisseras sju av tio av män.

Andelen produktionsstöd av den totala budgeten är generellt sett högre för filmer med kvinnor som regissörer, även här med undantag för 2017.

Diagram 12.1 Genomsnittlig budget per film 2013–2017

Miljoner kronor

Källa: Filminstitutet

Villkoren för kvinnor i filmbranschen uppmärksammades särskilt i samband med metoo-avslöjandena under hösten 2017. Filminstitutet fick i regeringens riktlinjebeslut för 2018 tydligare återrapporteringskrav angående arbetet med att stärka jämställdheten i filmbranschen och motverka sexuella trakasserier. Tillsammans med Kulturdepartementet anordnade Filminstitutet ett internationellt jämställdhetsseminarium under filmfestivalen i Cannes i maj 2018.

Inom ramen för översynen av produktionsstöden beslutade Filminstitutet att ställa krav på att producenter som mottar produktionsstöd ska ha kompetens om diskriminerings- och arbetsmiljölagstiftning för att motverka bl.a. sexuella trakasserier i filmbranschen.

Filminstitutets plan för jämställdhet, 50/50 by 2020, har lett till mycket internationell uppmärksamhet genom medverkan vid seminarier i bland annat Mexiko, Polen, Australien och Kanada, och egna arrangemang, till exempel vid filmfestivalen i Cannes. Webbplatsen Nordic Women in Film, som lyfter fram svenska, norska och danska kvinnors filmskapande, har inspirerat till en motsvarande satsning i Kanada.

Filmer som lyfter fram samers eller andra nationella minoriteters kultur beaktas särskilt vid arbetet med att bevara och tillgängliggöra filmarvet. Filminstitutet har anställt en person som särskilt ska samordna frågor som rör nationella minoriteter och samer.

Analys av Filminstitutets verksamhet

I anslutning till behandlingen av propositionen Mer film till fler – en sammanhållen filmpolitik (prop.2015/16:132) beslutade riksdagen (bet. 2015/16:KrU11 punkt 6, rskr. 2015/16:289) att tillkännage som sin mening att Stiftelsen Svenska Filminstitutets roll och framtida organisationsform snarast bör utredas, givet de nya förutsättningar som den nya filmpolitiken innebär.

Statskontoret har genom regeringsbeslut den 28 juni 2018 fått i uppdrag att genomföra en analys av hur Filminstitutet har anpassat sin verksamhet till den statliga finansierings- och styrningsmodell för svensk film som är i kraft sedan den 1 januari 2017. Uppdraget ska redovisas senast den 3 maj 2019. Regeringen bedömer därmed riksdagens tillkännagivande som slutbehandlat.

12.5 Budgetförslag

12.5.1 10:1 Filmstöd

Tabell 12.7 Anslagsutveckling 10:1 Filmstöd

Tusental kronor

2017	Utfall	547 144	Anslags- sparande	
2018	Anslag	567 144 ¹	Utgifts- prognos	567 144
2019	Förslag	562 144		
2020	Beräknat	554 644		
2021	Beräknat	554 644		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till utveckling, produktion, visning och spridning av film samt till filmkulturell utveckling.

Regeringens överväganden

Tabell 12.8 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 10:1 Filmstöd

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	552 144	552 144	552 144
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	10 000	2 500	2 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	562 144	554 644	554 644

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökar med 10 000 000 kronor 2019. I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 17 avsnitt 3.6.1) beräknade regeringen att ett tillskott om 10 000 000 kronor skulle göras fr.o.m. 2019 för bevarandet av filmarvet i Ingmar Bergmans namn. Därmed bedömde regeringen riksdagens tillkännagivande (bet. 2015/16:KrU11, punkt 20, rskr. 2015/16:289) som slutbehandlat. För att regeringens bedömning om slutbehandling av tillkännagivandet fortsatt ska vara giltig ökas anslaget därför med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2019.

Regeringen föreslår att 562 144 000 kronor anvisas under anslaget 10:1 *Filmstöd* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 554 644 000 kronor respektive 554 644 000 kronor.

13 Medier

13.1 Omfattning

Avsnittet omfattar myndigheterna Myndigheten för press, radio och tv (MPRT) och Statens medieråd, presstöd, sändningar av TV Finland, forskning och dokumentation om medieutvecklingen, avgift till Europeiska audiovisuella

observatoriet samt stöd till taltidningar. Avsnittet omfattar även Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR). Budgetförslagen avseende presstöd och MPRT redovisas under utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

13.2 Utgiftsutveckling

Tabell 13.1 Utgiftsutveckling inom Medier

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Medier</i>						
11:1 Sändningar av TV Finland	14	10	10	10	10	10
11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3	4	4	4	3	3
11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	0	0	0	0	0	0
11:4 Statens medieråd	22	22	22	23	23	22
11:5 Stöd till taltidningar	46	51	50	45	49	51
Summa Medier	85	87	86	82	85	87

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

13.3 Mål

Målen för medieområdet är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadlig mediepåverkan (prop. 2014/15:1 utg.omr. 17, bet. 2014/15:KrU6, rskr. 2014/15:96).

13.4 Resultatredovisning

13.4.1 Bedömningsgrunder

Bedömningen av resultatet inom medier utgår från

- utbetalat presstöd i form av driftsstöd och distributionsstöd, fördelat på antal tidningar,
- utbetalat utvecklingsstöd fördelat på antal projekt och nyhetstidningar,
- dagspressens ekonomiska resultat och övergripande utveckling,
- antalet taltidningar och abonnenter samt kostnadsutveckling,
- hur allmänhetens tillgång till public service-företagens utbud på olika plattformar utvecklats,
- hur tillgängligheten till tv-sändningar och public service-företagens utbud för personer med funktionsnedsättning utvecklats,
- om programföretagen i allmänhetens tjänst har uppfyllt sina public service-uppdrag enligt bedömning av granskningsnämnden för radio och tv,
- utvecklingen avseende ärenden om tillstånd respektive registrering av icke tillsynspliktig sändningsverksamhet gällande radio och tv,
- antalet ärenden i granskningsnämnden samt andelen fällande beslut, och
- insatser för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem mot skadlig mediepåverkan.

13.4.2 Resultat

Situationen för dagstidningar och andra nyhetsmedier

Under 2017 betalades sammanlagt ca 541 miljoner kronor ut i drifts-, distributions- och utvecklingsstöd. Detta är en ökning med 4 procent jämfört med 2016, vilket bl.a. beror på ökad utbetalning av utvecklingsstöd.

Tabell 13.2 Totalt utbetalat stöd till tidningar 2015–2017

<i>Miljoner kronor</i>			
	2015	2016	2017
Utbetalat Driftsstöd	436	463	474
Utbetalat Distributionsstöd	51	48	44
Utbetalat Utvecklingsstöd	-	8	23
Utbetalat stöd totalt	487	519	541

Sammanlagt utbetalades under 2017 driftsstöd med 474 miljoner kronor till 89 tidningar (jämfört med 463 miljoner kronor till 86 tidningar 2016). Under året har fem tidningar ökat sin utgivningsfrekvens, i vissa fall med flera utgivningsdagar, medan två tidningar har minskat sin utgivningsfrekvens. Stödet till endagstidningar har 2017 höjts genom ändrade bestämmelser i presstödsförordningen.

Under 2017 har distributionsstöd på sammanlagt 44,2 miljoner kronor betalats ut till 134 tidningar (jämfört med 48 miljoner kronor till 133 tidningar 2016). Som en följd av generell sjunkande upplagor har distributionsstödet sjunkit under flera år.

Under året inkom 137 ansökningar om utvecklingsstöd, varav 86 ansökningar från 51 tidningar bifölls. Ett flertal av ansökningarna rörde samarbetsprojekt mellan olika tidningar. Utvecklingsstöd har beviljats med sammanlagt 31,7 miljoner kronor. Totalt har 22,5 miljoner kronor betalats ut under 2017, vilket inkluderar tidigare åtaganden (jämfört med 7,6 miljoner kronor under 2016 då utvecklingsstödet infördes).

Tabell 13.3 Stöd fördelat på antal tidningar 2015–2017

Antal	2015	2016	2017
Dagstidningar med driftsstöd	87	86	89
Dagstidningar med distributionsstöd	137	133	134
Nyhetstidningar med utvecklingsstöd ¹	-	24	51

¹En nyhetstidning kan få utvecklingsstöd för flera olika insatser.

De svenska tidningsföretagen har under de senaste tio åren förlorat omkring en fjärdedel av sina intäkter. Samtidigt redovisade många av landets tidningsföretag under 2017 en stark tillväxt i försäljningen av digitala prenumerationer. Tillväxten kompenserade dock inte för nedgången för tryckta tidningar, vilket innebär att tidningsförsäljningen som helhet fortsatte att minska under året. Samtidigt som intäkterna har sjunkit har arbetet med att sänka kostnaderna för tidningsutgivningen intensifierats. Det innebär att flera tidningsföretag redovisade positiva resultat trots fallande intäkter.

För gruppen landsortstidningar med driftsstöd fortsatte den positiva tendens med stabiliserade resultatnivåer som inleddes under 2016. För flera av tidningarna i gruppen är dock den ekonomiska situationen att betrakta som utsatt, samtidigt som stödberoendet är fortsatt stort.

I takt med att de tryckta upplagorna minskar ökar den relativa kostnaden för distributionen av tidningar och 2017 har inom tidningsdistributionsbranschen präglats av arbetet med att möta denna utveckling.

Reklaminvesteringarna i svensk nyhetsjournalistik har minskat kraftigt på senare år trots en stark utveckling för den svenska reklammarknaden i allmänhet. Nästan en tredjedel av reklamintäkterna har försvunnit från journalistiken sedan 2008. Trenden ser ut att fortsätta.

Allt fler områden saknar journalistisk bevakning. I var fjärde kommun saknas en regelbundet bemannad redaktion och flera kommuner saknar helt redaktionell närvaro, se Mediastudiers årsbok 2016/2017 (Institutet för mediastudier 2017).

Regeringen har i mars 2018 lämnat propositionen Journalistik i hela landet (prop. 2017/18:154, bet. 2017/18:KU43, rskr. 2017/18:407) med förslag om två nya teknikneutrala former av mediestöd till allmänna nyhetsmedier från 2019. Det ena stödet avser att stärka lokal journalistik i områden som för

närvarande saknar eller har svag journalistisk bevakning. Det andra stödet är ett utvidgat innovations- och utvecklingsstöd. I propositionen föreslås också en förlängning och förstärkning av prestödet där driftsstödet höjs med 10 procent för hög- och medelfrekventa tidningar och distributionsstödet med 50 procent.

Taltidningar och prenumeranter

Taltidningar produceras med talsyntes och distribueras via internet. Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) ansvarar för produktion och distribution. Utbudet av dagstidningar som ges ut som taltidningar har under 2017 ökat med två till 124 tidningar. Antalet prenumeranter fortsätter i likhet med de senaste åren att minska något samtidigt som antalet prenumerationer som innehas av en institution (till största delen bibliotek) ökar. Under året har MTM samverkat med ett antal tidningskoncerner för att öka antalet prenumeranter och få mer kunskap om en bredare målgrupps behov. De tidningar som ingått i projektet har uppvisat en något bättre prenumerantutveckling än de som inte varit med.

Tabell 13.4 Antal taltidningar och prenumeranter 2014–2017

	2014	2015	2016	2017
Antal taltidningar	109	113	122	124
Antal prenumeranter	5 013	4 644	4 440	4 273
-varav kvinnor	2 193	2 029	1 910	1 748
-varav män	2 467	2 290	2 150	2 076
-varav övriga ¹	353	325	380	449

Källa: Myndigheten för tillgängliga mediers årsredovisning 2017

¹Med övriga avses i huvudsak bibliotek och omsorgsverksamheter.

Sedan övergången till digital distribution av taltidningar har stora besparingar gjorts inom detta område. För 2017 ökade dock kostnaderna för taltidningsverksamheten med knappt tre procent.

Public service

De nuvarande sändningstillstånden för programföretagen Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildnings-

radio AB (UR) gäller fr.o.m. den 1 januari 2014 t.o.m. den 31 december 2019.

SR, SVT och UR redovisar varje år hur de fullgjort sina uppdrag i allmänhetens tjänst i de s.k. public service-redovisningarna. Redovisningarna granskas av granskningsnämnden för radio och tv vid Myndigheten för press radio och tv (MPRT) som bedömer om programföretagen uppfyllt sina public service-uppdrag.

Tillgång till public service-företagens utbud

SR sänder FM-radio i fyra rikstäckande programtjänster och 25 lokala kanaler. Totalt sändes 153 604 timmar i marknätet 2017 vilket är på motsvarande nivå som 2016. De webb-exklusiva sändningarna (sändningar enbart över internet) har under samma tid däremot ökat från 18 804 till 22 700 timmar, vilket innebär en ökning med ca 21 procent.

Tabell 13.5 Sveriges Radios sändningar i marknätet per programkategori 2015–2017

Procent av total sändningstid

	2015	2016	2017
Nyheter	8,0	7,9	7,9
Samhälle	12,6	12,2	12,3
Livsstil	3,1	3,4	3,4
Kultur	7,6	7,5	7,4
Sport	1,7	1,9	1,9
Underhållning	4,7	4,8	4,8
Musik	60,8	60,9	61,0
Service	1,5	1,4	1,5
Total sändningstid i timmar	155 499	153 425	153 604

Källa: SR:s public service-redovisningar för 2015, 2016 och 2017

SVT sänder i fyra programtjänster som delas i fem kanaler: SVT1, SVT2, Barnkanalen, SVT24 och Kunskapskanalen som sänds i samarbete med UR. Kanalerna sänds via marknät, satellit och internet. Samtliga kanaler vidare-sänds via kabel och ip-tv. SVT1 och SVT2 sänds även i högupplöst kvalitet (hd-tv).

Totalt sändes 22 142 timmar i SVT:s kanaler i marknätet 2017 vilket är något lägre än 2016. Även antalet timmar som sänds exklusivt på webben var något lägre 2017 – 1 948 timmar jämfört med 2 180 timmar 2016.

Tabell 13.6 Sveriges Televisions sändningar i marknätet per programkategori (exklusive barnprogram) 2015–2017

Procent av total sändningstid

	2015	2016	2017
Fiktions	15	14	15
Underhållning	12	10	9
Sport	8	9	9
Kultur och musik	8	9	8
Fakta	40	40	41
Nyheter	8	9	8
SVT Forum	9	9	10
Total sändningstid i timmar	17 133	16 950	16 273

Källa: SVT:s public service-redovisning för 2017.

UR:s utbildnings- och folkbildningsprogram sänds i SR:s och SVT:s kanaler på sändningstider som fastställs i överenskommelser mellan företagen. År 2017 sändes 396 timmar av UR:s utbud i radio och 3 216 timmar i tv vilket innebär en marginell förändring mot föregående år. Drygt 80 procent av tv-sändningarna sändes i Kunskapskanalen. I radio sändes UR:s program i första hand i P1 och P4 Riks.

I syfte att göra programutbudet mer tillgängligt för publiken erbjuder samtliga programföretag ett omfattande utbud av program via olika internetbaserade plattformar och applikationer. Det handlar såväl om direktsändningar på webben av hela radio- och tv-kanaler som internetbaserade beställtjänster där både tidigare sända och webbexklusiva program tillgängliggörs. Verksamheten på internet har stöd i anslagsvillkoren där det framgår att företagen ska delta i den tekniska utvecklingen av produktions- och distributions-teknik och att det är nödvändigt att programföretagens kärnverksamhet tillgängliggörs på olika plattformar.

SR, SVT och UR når en mycket stor andel av befolkningen med sitt utbud. Det är fortfarande de traditionella sändningarna av tv och radio i marknätet som har den största räckvidden men det är de internetbaserade plattformarna som växer. Under 2017 tog 88 procent av befolkningen del av SVT:s utbud en vanlig vecka. Andelen som endast tog del av utbudet via traditionella plattformar uppgick till 41 procent, en minskning med drygt tio procentenheter sedan 2014. Samtidigt har andelen som enbart tar del av utbudet via internetbaserade plattformar ökat till 12 procent, från 7 procent 2014. Under 2017 nådde SR 80 procent av befolkningen i åldrarna 12–79 år en vanlig vecka, vilket är en

minskning med tre procentenheter från föregående år. Radiolyssnandet via marknätet är stabilt över tid och minskar inte på samma sätt som tv-tittandet i marknätet. Ökningen i de internetbaserade plattformarna är dock lika tydlig hos SR som hos SVT. Antalet starter på SR:s internetbaserade plattformar, som SR Play, har ökat med 10 procent under 2017. Även för UR ökar betydelsen av de internetbaserade plattformarna. Användningen av UR:s radioprogram på webben har ökat med 14 procent i jämförelse med 2016. Antalet streamingstarter av UR:s tv-program har ökat med 9 procent.

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

Utöver villkoren i sändningstillstånden ställs i särskilda beslut specifika krav på SVT och UR om tillgänglighet till tv-sändningar för personer med funktionsnedsättning. Den 12 december 2016 beslutade regeringen om nya villkor avseende tillgänglighet för perioden 2017–2019 som innebär en skärpning i förhållande till tidigare (Ku2016/02488/MF). Villkoren avser krav på textning, teckenspråkstolkning, uppläst text och syntolkning.

För tredje året i rad har SVT och UR under 2017 textat samtliga förproducerade program. SVT har dessutom textat 65 procent av de direktsända programmen, bl.a. alla riksnyhets-sändningar och direktsända barnprogram. UR har inte direktsänt några program under 2017.

Tabell 13.7 Tillgänglighetstjänster 2017

Procent av total sändningstid på svenska

	Krav 2017	SVT	UR
Textning förproducerade program	100	100,0	100,0
Textning direktsändning	65	65,0	-
Syntolkning	3	3,5	3,3
Teckenspråkstolkning	3	3,6	3,3

Källa: SVT:s och UR:s public service-redovisningar för 2017

De nya villkoren avseende tillgänglighet innebär att vid bedömningen av om kraven uppfyllts får programföretagen tillgodoräkna sig program som gjorts tillgängliga genom syn- och teckenspråkstolkning via beställ-tv upp till 30 procent av det totala kravet. Kravet för 2017 var att tre procent av de svenska programmen ska syntolkas respektive teckenspråkstolkas.

Enligt respektive public service-redovisning har både SVT och UR uppfyllt kraven.

Utbud på minoritetsspråk

Alla tre programföretagen har under tillståndsperioden årligen ökat sina sändningar på de nationella minoritetsspråken finska, samiska, meänkieli, romani chib och på teckenspråk. Det har även sänts program på jiddisch. Företagen har under tillståndsperioden utvecklat ett gemensamt index i syfte att stärka jämförbarheten i redovisningen och möjligheten att bedöma utvecklingen inom respektive minoritetsspråk och företag. Under 2017 sände SR 10 383 timmar på de nationella minoritetsspråken, SVT 805 timmar och UR 128 timmar. Sändningarna har ökat på alla minoritetsspråk i jämförelse med föregående år utom finska där antalet sända timmar minskar marginellt. Liksom tidigare år sänds flest timmar på finska. Minst antal timmar sänds på romani chib och meänkieli.

Granskningsnämndens bedömningar

Granskningsnämnden för radio och tv vid MPRT granskar årligen SR:s, SVT:s och UR:s public service-redovisningar. Utifrån dessa redovisningar bedömer nämnden om programföretagen har uppfyllt sina uppdrag i allmänhetens tjänst enligt sändningstillstånd, anslagsvillkor och beslut om tillgängliggörande av tv-sändningar för personer med funktionsnedsättning.

Granskningsnämnden anser att SR, SVT och UR vid en helhetsbedömning huvudsakligen har uppfyllt sina public service-uppdrag under 2017 (Ku2018/01419/MF). På några områden gör nämnden bedömningen att villkoren inte är uppfyllda, endast delvis är uppfyllda eller att det råder tveksamhet kring uppfyllelsen.

Till skillnad från föregående år anser nämnden att SR och SVT under 2017 har uppfyllt samtliga villkor avseende sändningar och utbud för barn och unga. Även UR har enligt nämnden uppfyllt villkoren utom när det gäller programverksamhet för äldre barn, vilket enligt UR definieras som barn i ålder 9–12 år.

Samtliga tre bolag anses ha uppfyllt villkoren avseende jämställdhet, mångfald och spegling. SVT anses dock enbart med viss tvekan ha uppfyllt kravet att programverksamheten som helhet ska bedrivas utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Nämnden efterfrågar en tydligare

redovisning liksom tydligare definitioner av centrala begrepp.

När det gäller villkoret att 55 procent av rikssändningarna ska produceras utanför Stockholm anser nämnden att SR och SVT – utifrån sina egna definitioner – uppfyllt kraven. Nämnden efterfrågar dock liksom tidigare år en gemensam definition av vad som utgör produktion utanför Stockholm.

UR bedöms med viss tvekan ha uppfyllt kravet på att vidga och utveckla bolagets utbildningsutbud. Nämnden påtalar att antalet producerade timmar sjunkit under tillståndsperioden. Samtidigt konstateras att utveckling och utvidgning inte nödvändigtvis måste innebära att antalet sända och producerade timmar ökar. UR redovisar bl.a. att de gjort en omprioritering av resurser från vuxenprogram till barn- och ungdomsprogram, satsat på färre men mer resurskrävande produktioner baserade på större kunskap om användarnas behov och lagt ökade resurser på att tillgängliggöra fler program under längre perioder för fler användare via UR Play och UR Skola.

Liksom föregående år framför nämnden kritik mot SVT:s redovisning av kommersiella samarbeten och de intäkter dessa genererat. Nämnden välkomnar att årets redovisning något mer ingående beskriver kommersiella samarbeten i samband med bl.a. Melodifestivalen men konstaterar samtidigt att redovisningen fortfarande inte är tillräcklig för att insynen i verksamheten ska stärkas. Nämnden anser inte heller att SVT fullt ut uppfyllt kravet på att sidoverksamheter ska bära sina egna kostnader.

Såväl SVT som UR anses – utifrån bolagens egna tolkningar av vilka programtjänster som omfattas av kraven – ha uppfyllt villkoren avseende tillgängliggörande av tv-sändningar för personer med funktionsnedsättning. SVT har dock enbart med viss tvekan uppfyllt kravet att prioritera tillgängligheten till program för barn och unga med funktionsnedsättning.

Tillgodoräknande av verksamhet på internet

Villkoren i public service-företagens uppdrag i de delar som avser programutbudet omfattar av grundlagsskäl enbart sändningarna i marknätet. Granskningsnämndens uppföljning av innehållsdelen av uppdragen utgår därför i princip uteslutande från den verksamhet som programbolagen bedrivit i marknätet. De verksamheter som programföretagen bedriver på andra

plattformar, t.ex. via internet, beaktas därför inte vid bedömningen av uppfyllelsen av villkoren. I propositionen Bildning och tillgänglighet – radio och tv i allmänhetens tjänst 2014–2019 (prop. 2012/13:164) bedömde regeringen att regleringen av programbolagens verksamhet inte kan anses helt ändamålsenlig eftersom verksamheten på internet inte kan regleras och därmed inte granskas. Vid behandlingen av propositionen gav riksdagen regeringen tillkänna att den ska överväga en förändring som gör det möjligt för programföretagen att inom ramen för nuvarande reglering i praktiken få tillgodoräkna sig verksamhet på internet som en del av public service-uppdraget (bet. 2013/14:KrU3 punkt 1, rskr. 2013/14:60).

I slutbetänkandet från den parlamentariska public service-kommittén Ett oberoende public service för alla – nya möjligheter och ökat ansvar (SOU 2018:50) som överlämnades till regeringen den 19 juni 2018 föreslår kommittén att tillståndsvillkoren i huvudsak ska uppfyllas i marknätet men att ett visst tillgodoräknande ska kunna göras för den verksamhet som bedrivs på internet. Betänkandet har varit på remiss och ärendet bereds nu i Regeringskansliet.

Regeringen har även i juni 2018 beslutat om direktiv till en grundlagsutredning som bl.a. ska överväga om det finns skäl att möjliggöra villkor för public service som är oberoende av om sändningen eller tillhandahållandet sker genom tråd eller på annat sätt (dir. 2018:51).

Regeringen bedömer att riksdagens tillkännagivande avseende tillgodoräknande av verksamhet på internet inte är slutbehandlat.

Andra tillståndspliktiga radio och tv-sändningar än public service

Den 28 juni 2017 slutredovisade Post- och telestyrelsen (PTS) regeringens uppdrag om en ny frekvensplan för de frekvenser som används för analog kommersiell radio (Ku2017/01629/MF). Sedan ändringar i radio- och tv-lagen (2010:696), som bl.a. möjliggör större sändningsområden, trätt i kraft den 1 augusti 2017 kunde MPRT under hösten 2017 för första gången meddela nationella tillstånd för analog kommersiell radio. Tre sökande – Bauer Media AB, RBS Broadcasting AB och Kilohertz AB – gavs tillstånd för perioden 1 augusti 2018 – 31 juli 2026. När de nationella tillstånden

meddelats fanns utrymme för 35 regionala/lokala tillstånd i 21 områden. Tillståndshavarna ska betala sändningsavgifter på sammanlagt drygt 1,3 miljarder kronor för perioden.

Vid årsskiftet var antalet sändningstillstånd för analog kommersiell radio 103, samma som 2016 (100 vid årsskiftet 2015).

Antalet sändningstillstånd för marksänd tv, liksom antalet programtjänster, var också oförändrat jämfört med 2016, 23 respektive 53 (26 respektive 56 under 2015).

Intresset för att sända närradio fortsatte att minska. Antalet tillståndshavare uppgick under året till 663, att jämföra med 687 under 2016 och 721 under 2015.

Utvecklingen av icke tillståndspliktig sändningsverksamhet och beställ-tv-tjänster

Satellitsändningar, trådsändningar och beställ-tv-tjänster kräver inte sändningstillstånd men ska registreras hos MPRT. I trådsändningar ingår kabel-tv och webbsändningar av radio och tv. Tidigare redovisade myndigheten endast anmälda kabel-tv-sändningar. Eftersom radio- och tv-sändningar i allt högre grad sker via internet har myndigheten i årsredovisningen för 2017 valt att redovisa anmälda trådsändningar samlat. I januari 2018 gav regeringen MPRT i uppdrag att beskriva tekniken för distribution av ljudradio- och tv-program via internet och vilka sändningar som sker genom tråd respektive på annat sätt än genom tråd. Myndighetens rapport Distribution via internet – Trådburen respektive trådlös distribution av program redovisades den 9 maj 2018 (Ku2018/0098/MF). Myndigheten uppskattar att den största andelen av internet-distributionen av program för närvarande sker genom tråd.

Tabell 13.8 Icke-tillståndspliktig sändningsverksamhet och beställ-tv-tjänster 2015–2017

	2015	2016	2017
Programtjänster, satellit	68	66	59
Trådsändningar	-	-	418 ¹
Kabel-tv	84	77	-
Lokala kabelsändar-organisationer	21	19	20
Beställ-tv	52	59	64

¹Fr.o.m. 2017 görs ingen uppdelning mellan kabel-tv och annan trådsändning, utan all trådsändning – både radio och tv – redovisas samlat.

Tillsyn

Antalet anmälningar till granskningsnämnden för radio och tv uppgick till 2 437, vilket är färre än föregående år (3 534). Anmälningarna 2017 avsåg dock fler olika program och inslag, och resulterade i fler granskningsärenden än året innan.

Tabell 13.9 Antalet diarieförda granskningsärenden 2015–2017

Antalet ärenden fördelade på ärendetyp

	2015	2016	2017
Granskningsärenden totalt			
(kan avse flera anmälningar)	1 446	1 472	1 560
Varav anmälningar	1 413	1 432	1 543
Varav egna initiativ	33	30	17
Ärenden avseende SR, SVT och UR	1 222	1 214	1 233

Antalet granskningsärenden avseende beställ-tv, som ökade mycket kraftigt under 2016 (från 2 stycken 2015 till 28 stycken 2016), minskade till 5 stycken under 2017.

Tabell 13.10 Utgången i granskningsärenden 2015–2017

	2015	2016	2017
Avgjorda ärenden totalt	1 328	1 299	1 568
Varav ej prövade och övrigt	762	758	1009
Varav friande	505	459	505
varav friande med kritik	11	14	15
varav fällande	50	68	39

MPRT har följt upp hur skyldigheterna att göra tv-sändningar tillgängliga för personer med funktionsnedsättning uppfyllts under perioden 1 juli 2016–30 juni 2017. Vid uppföljningen

uppfylldes kraven av 83 programtjänster, jämfört med 43 programtjänster vid förra uppföljningen avseende perioden 1 juli 2015–30 juni 2016. Uppföljningen visar också att TV4, som har striktare krav för vissa av sina programtjänster, tillgängliggör alltfler av sina tv-program.

Skydd av barn och unga mot skadlig mediepåverkan

Statens medieråd verkar på olika sätt för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan.

Den 1 mars 2017 trädde ändringar i lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt i kraft. Ändringarna syftade till att öka utbudet av film för barn och unga genom att avskaffa avgifter för fastställande av åldersgränser samt utvidga ledsagarregeln till femton år. Statens medieråds uppföljning av lagändringarnas effekt visar att antalet filmer som lämnas för granskning, särskilt s.k. smala filmer, har ökat. Antalet överklaganden av beslut har under 2017 varit endast ett, vilket är det lägsta antalet sedan myndighetens tillkomst 2011.

Statskontorets analys av Statens medieråd visar bl.a. att vissa aspekter av regeringens styrning av myndigheten samt myndighetens interna styrning, särskilt när det gäller arbetet med medie- och informationskunnighet, behöver förbättras (Ku2017/02229/MF).

Forskning och dokumentation om medieutvecklingen

Regeringen och allmänheten behöver aktuell information och adekvata underlag om medieutvecklingen för att kunna fatta välgrundade beslut. Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning (Nordicom) vid Göteborgs universitet kartlägger den svenska medieutvecklingen, bl.a. genom att årligen genomföra undersökningen Mediebarometern. För att säkerställa fortsatt god representativitet i undersökningen genomfördes 2017 en större metodologisk översyn av undersökningen, vilken bedöms leda till bättre kvalitet på framtida undersökningar.

MPRT och Statens medieråd genomförde på uppdrag av regeringen en kartläggning av större

insatser på nationell, regional och lokal nivå av myndigheter och andra institutioner avseende medie- och informationskunnighet (MIK) och digital kompetens (Ku2017/01610/MF). Kartläggningen visar att en rad olika aktörer arbetar med frågan för olika målgrupper och på olika nivåer. Nordicom fick i uppdrag att, med utgångspunkt i kartläggningen, ta fram ytterligare kunskapsunderlag. Underlaget presenterades och diskuterades vid en MIK-konferens den 30 maj 2018.

Internationellt arbete

Europeiska unionen

Förhandlingar har pågått 2017 med anledning av Europeiska kommissionens förslag till reviderat direktiv om audiovisuella medietjänster (AV-direktivet). En av de viktigaste frågorna är en utvidgning av direktivets regler till att också gälla s.k. videodelningsplattformar med användargenererat audiovisuellt innehåll. En uppgörelse mellan rådet och parlamentet om innehållet i direktivet nåddes våren 2018. Efter att de formella besluten fattats i båda institutionerna under oktober och november förväntas direktivet träda i kraft i december 2018.

Europarådet

Sverige har, liksom tidigare, tagit aktiv del av arbetet inom styrkommittén för media och informationssamhället (CDMSI). Europarådets arbete inom sektorn inriktas på att främja yttrandefriheten, fria medier, mediemångfald och ett fritt informationsflöde.

Under andra halvåret 2016 och helåret 2017 har två expertgrupper arbetat med rekommendationer till ministerkommittén gällande mediepluralism och mellanhänder på internet (Internet Intermediaries).

Unesco

Sverige var ledamot av Unescos styrelse under perioden 2014–2017. Följande frågor har varit prioriterade: Unescos roll i genomförandet av relevanta mål i Agenda 2030 för hållbar utveckling (främst mål 16.10), situationen för kvinnliga journalister samt att uppmuntra Unescos medlemsstater att, med stöd av Unesco, stärka kapaciteten för skydd av journalister och motverka straffrihet. Kulturministern har även deltagit i arrangemang internationellt för att bidra till Unescos arbete

samt informera om den svenska handlingsplanen ”Till det fria ordets försvar” i syfte att belysa ett nationellt exempel på genomförande av UN Plan of action for the safety of journalists and the issue of impunity. Vid Unescos generalkonferens hösten 2017 valdes Sverige in i styrelsen för Unescos internationella program för medieutveckling (Intergovernmental Council of International Programme for Development of Communication, IPDC) för perioden 2017–2021. Den nya svenska Unescostrategin för perioden 2018–2021 (U2018/01141/AI) betonar att särskild vikt ska läggas på motvindsfrågor där Sverige bedöms kunna göra global skillnad som till exempel frågan om journalisters säkerhet.

13.5 Budgetförslag

13.5.1 11:1 Sändningar av TV Finland

Tabell 13.11 Anslagsutveckling 11:1 Sändningar av TV Finland

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	13 620		7 600
2018	Anslag	9 721 ¹	Utgifts-prognos	9 604
2019	Förslag	9 721		
2020	Beräknat	9 853 ²		
2021	Beräknat	9 992 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 9 721 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 9 721 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Sverigefinska Riksförbundet för sändningar av TV Finland.

Regeringens överväganden

Tabell 13.12 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 11:1 Sändningar av TV Finland

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	9 721	9 721	9 721
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²		132	271
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	9 721	9 853	9 992

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 9 721 000 kronor anvisas under anslaget 11:1 *Sändningar av TV Finland* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 9 853 000 kronor respektive 9 992 000 kronor.

13.5.2 11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen

Tabell 13.13 Anslagsutveckling 11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	3 252		
2018	Anslag	3 817 ¹	Utgifts-prognos	3 817
2019	Förslag	3 842		
2020	Beräknat	3 390 ²		
2021	Beräknat	3 438 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 3 339 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 3 339 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för information om forskningsresultat för att utarbeta mediestatistik och dokumentera ägar- och marknadsförhållanden inom svenska massmedier vid den svenska avdelningen av Nordiskt informationscenter för Medie- och Kommunikationsforskning (Nordicom).

Regeringens överväganden

Tabell 13.14 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	3 817	3 817	3 817
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	25	84	139
Beslut		-511	-518
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	3 842	3 390	3 438

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 3 842 000 kronor anvisas under anslaget 11:2 *Forskning och dokumentation om medieutvecklingen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 3 390 000 kronor respektive 3 438 000 kronor.

13.5.3 11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet

Tabell 13.15 Anslagsutveckling 11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2017	Utfall	373		110
2018	Anslag	483 ¹	Utgifts-prognos	477
2019	Förslag	483		
2020	Beräknat	483		
2021	Beräknat	483		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Europeiska audiovisuella observatoriet.

Regeringens överväganden

Tabell 13.16 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	483	483	483
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	483	483	483

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 483 000 kronor anvisas under anslaget 11:3 *Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 483 000 kronor respektive 483 000 kronor.

13.5.4 11:4 Statens medieråd

Tabell 13.17 Anslagsutveckling 11:4 Statens medieråd

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2017	Utfall	21 767		-163
2018	Anslag	22 310 ¹	Utgifts-prognos	21 881
2019	Förslag	22 525		
2020	Beräknat	22 844 ²		
2021	Beräknat	22 076 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 22 525 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 21 498 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens medieråds förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 13.18 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 11:4 Statens medieråd

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	22 310	22 310	22 310
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	215	534	820
Beslut			-1 054
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	22 525	22 844	22 076

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 22 525 000 kronor anvisas under anslaget 11:4 *Statens medieråd* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 22 844 000 kronor respektive 22 076 000 kronor.

13.5.5 11:5 Stöd till taltidningar

Tabell 13.19 Anslagsutveckling 11:5 Stöd till taltidningar

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Anslags- sparande	Belopp
2017	Utfall	46 203		11 353
2018	Anslag	50 556 ¹	Utgifts- prognos	49 949
2019	Förslag	44 956		
2020	Beräknat	48 856		
2021	Beräknat	51 356		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till taltidningar. Anslaget får även användas för vissa förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 13.20 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 11:5 Stöd till taltidningar

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	54 556	54 556	54 556
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-9 600	-5 700	-3 200
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	44 956	48 856	51 356

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget minskas med 5 100 000 kronor för 2019, 8 700 000 kronor för 2020 och 6 200 000 kronor för 2021 för att finansiera ökade kostnader för vissa myndigheter för att hantera den nya individuella public service-avgiften (prop. 2017/18:261). De principer som tillämpas vid utformningen av denna proposition innebär vidare att anslaget minskas med 4 500 000 kronor för 2019 för att finansiera en ökning av anslaget 10:1 *Filmstöd*.

Minskningarna bedöms inte påverka den verksamhet som finansieras under anslaget i någon större utsträckning.

Regeringen föreslår att 44 956 000 kronor anvisas under anslaget 11:5 *Stöd till taltidningar* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 48 856 000 kronor respektive 51 356 000 kronor.

13.5.6 Radio och tv i allmänhetens tjänst

Medelsberäkningar för 2019

Regeringens förslag: Från public service-kontot tilldelas Sveriges Radio AB 3 016 800 000 kronor, Sveriges Television AB 4 942 300 000 kronor och Sveriges Utbildningsradio 436 400 000 kronor för 2019.

Skälen för regeringens förslag: Medelstilldelningen till SR, SVT och UR har räknats upp med 2 procent i förhållande till 2018 i enlighet med riksdagens beslut med anledning av

propositionen Bildning och tillgänglighet – radio och tv i allmänhetens tjänst 2014–2019 (prop. 2012/13:164, bet. 2013/14:KrU3, rskr. 2013/14:60).

Den 24 maj 2018 beslutade regeringen om propositionen Långsiktig finansiering och stärkt oberoende för public service (prop. 2017/18:261). I propositionen föreslås att den nuvarande radio- och tv-avgiften ersätts av en individuell public service-avgift. Förändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Under förutsättning att riksdagen beslutar i enlighet med regeringen förslag kommer den nya individuella public service-avgiften att tas in av Skatteverket och avgiftsintäkterna föras över till ett särskilt konto i Riksgäldskontoret som förvaltas av Kammarkollegiet. Kammarkollegiet kommer ansvara för att betala ut medel från kontot till verksamhet som finansieras med public service-avgift. Utbetalningarna ska stämma överens med den tilldelning av avgiftsmedel som riksdagen beslutat om.

Som framgår av regeringens förslag om en ny individuell public service-avgift kommer Radiotjänst i Kiruna AB (RIKAB) att avvecklas. Till följd av avvecklingen förväntas kostnaden för verksamheten att bli lägre 2019 än föregående år. RIKAB:s kostnader för 2019 har inte kunnat beräknas i förväg. Förslaget till medelstillelning till SR, SVT och UR för 2019 har därför inte justerats med anledning av detta. SR, SVT och UR ska i stället i samband med public service-redovisningarna för 2019 särredovisa kostnaden för verksamheten vid RIKAB under 2019. Den besparing avvecklingen innebär för företagen under 2019 ska återföras till public service-kontot.

Tabell 13.21 Medelstillelning för SR, SVT och UR 2019

Kronor

Sveriges Radio	3 016 800 000
Sveriges Television	4 942 300 000
Sveriges Utbildningsradio	436 400 000
Summa	8 395 500 000

Kredit på rundradiokontot

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 250 000 000 kronor för att täcka ett underskott på rundradiokontot.

Skälen för regeringens förslag: Som framgår av förslagen i propositionen Långsiktig finansiering och stärkt oberoende för public service (prop. 2017/18:261) kommer statens avtal med RIKAB att sägas upp. Verksamheten kommer därmed successivt att avvecklas under 2019 och rundradiokontot avslutas. Avvecklingen innebär bl.a. att de återstående avgiftsärenden som är kopplade till rundradiokontot ska hanteras.

Vid ingången av 2018 hade rundradiokontot ett underskott på 219 miljoner kronor. För att hantera återstående avgiftsärenden krävs därför att en kredit beviljas fram till dess att kontot avslutas. När kontot avslutas förs det eventuella underskottet över till det nya public service-kontot (se vidare i avsnittet om Kredit på public service-kontot).

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 250 000 000 kronor för att täcka ett underskott på rundradiokontot.

Kredit på public service-kontot

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 250 000 000 kronor för att täcka ett underskott på public service-kontot.

Skälen för regeringens förslag: I samband med att RIKAB avvecklas och rundradiokontot avslutas kommer det underskott som beräknas att återstå på rundradiokontot att föras över till public service-kontot. Public service-kontot bör därför beviljas en kredit för att hantera underskottet från det tidigare finansierings-systemet för public service.

Den nyttjade krediten ska återbetalas inom ramen för public service-kontot. I propositionen Långsiktig finansiering och stärkt oberoende för public service (prop. 2017/18:261) gör regeringen bedömningen att underskottet i rundradiokontot på ett par års sikt kommer att täckas av de medel som kommer att komma in från obetalda radio- och tv-avgifter enligt nuvarande system. Enligt uppgift från Kronofogdemyndigheten har myndigheten de senaste åren drivit in runt 157–158 miljoner kronor per år i obetalda radio- och tv-avgifter. Preskriptionstiden för obetalda radio- och tv-avgifter är fem år. Dessutom bedöms avgiftsintäkterna från public service-avgifterna de kommande åren bli något högre än vad som krävs för att täcka programföretagens medeltilldelning. Även det skapar förutsättningar för att hantera underskottet från rundradiokontot.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 250 000 000 kronor för att täcka ett underskott på public service-kontot.

14 Ungdomspolitik

14.1 Omfattning

Ungdomspolitiken omfattar frågor om ungas levnadsvillkor. Politikområdet inrymmer bl.a. statsbidrag och särskilda insatser för ungdomar som varken arbetar eller studerar och visst övrigt stöd till nationell och internationell ungdomsverksamhet. Arbetet med ungdomspolitiken är

sektorsövergripande. Alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år bör ha ett ungdomsperspektiv. Det ungdomspolitiska arbetet förutsätter insatser på såväl nationell, regional och lokal som internationell nivå. Till området hör Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF).

14.2 Utgiftsutveckling

Tabell 14.1 Utgiftsutveckling inom Ungdomspolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Ungdomspolitik</i>						
12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor	42	44	44	42	43	43
12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	241	243	240	243	243	243
12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	35	85	84	35	10	10
Summa Ungdomspolitik	318	372	368	321	296	297

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

14.3 Mål för området

Målet för alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen (prop. 2013/14:191, bet. 2013/14:KrU9, rskr. 2013/14:354).

14.4 Resultatredovisning

Det övergripande målet för ungdomspolitikerna omfattar alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar. Därav följer att detta politikområde är ett av flera som ska bidra till måluppfyllelsen för ungdomspolitikerna. En översiktlig bild av måluppfyllelsen tecknas inledningsvis genom indikatorer och bedömningsgrunder som även berör andra politikområden, eftersom det är ett samlat ansvar att målet för ungdomspolitikerna nås (se avsnitt 14.4.2). Resultatuppföljningen för ungdomspolitikerna fokuserar främst på resultat från insatser inom det egna politikområdet (se avsnitt 14.4.3). I propositionen 2013/14:191 Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande beskrivs utgångspunkter för det övergripande målet. Att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor innebär att samhället ska skapa goda levnadsvillkor för individen med utgångspunkt i ungdomars rätt att åtnjuta de mänskliga rättigheterna såsom de uttrycks i grundlagarna och i Sveriges konventionsåtaganden på området. Individen ska ha tillgång till utbildning, arbete, bostad, hälsa, trygghet, kultur och fritid, sitt språk, möjlighet till delaktighet och inflytande samt ett liv fritt från diskriminering. Begreppet makt används i målet i betydelsen individens förutsättningar och möjligheter att forma sitt eget liv, vilket är beroende av goda levnadsvillkor. Inflytande över samhällsutvecklingen innebär en uttalad målsättning att ungdomar ska finnas med i samhällsbyggandet och att ungdomar har en uttalad rätt till inflytande (prop. 2013/14:191, bet. 2013/14:KrU9, rskr. 2013/14:354).

14.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

I budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utg.omr. 17, bet. 2015/16:KrU1, rskr. 2015/16:83) angavs tre prioriteringar inom ramen för det övergripande ungdomspolitiska målet. Dessa har syftat till att fokusera insatserna för att uppnå det övergripande målet. De tre prioriteringarna är ungas etablering i arbets- och samhällslivet (främst arbete, utbildning och bostad), ungas fritid, organisering och välmående samt ungas makt och delaktighet. Uppföljningen av goda levnadsvillkor fokuserar på ett urval av indikatorer som belyser ungas etablering. Dessa indikatorer är:

- Andel unga (16–24 år) som inte studerar och inte har fullföljt en utbildning motsvarande minst 2-årig gymnasieutbildning.
- Andel unga (15–24 år) som varken arbetar eller studerar (NEET).
- Mediantid i arbetslöshet bland unga inskrivna på Arbetsförmedlingen (16–24 år).
- Andel unga (20–24 år) som bor kvar i föräldrahemmet.
- Andel unga (16–24 år) som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra.

Uppgifterna för respektive indikator är hämtade från olika myndigheters register och finns sammanställda på hemsidan www.ungidag.se. För vissa uppgifter saknas statistik för 2017. Till skillnad från tidigare år redovisas nu ett mått på unga som varken arbetar eller studerar som baseras på SCB:s arbetskraftsundersökning (AKU) i stället för registerdata som sammanställts av Temagruppen för unga i arbetslivet. Siffrorna är därför inte direkt jämförbara med de som presenterats i budgetpropositioner för tidigare år. Utöver indikatorerna presenteras bedömningsgrunder relaterade till ungas fritidsaktiviteter, ungas politiska intresse och engagemang och ungas förtroende för riksdag och regering. Uppgifterna hämtas från studier och rapporter som bl.a. tas fram inom ramen för det ungdomspolitiska uppföljningssystemet samt genom särskilda uppdrag.

Ungdomspolitikerna är tvärsektorieell och har kopplingar till flera andra utgiftsområden.

Därför finns resultat som påverkar ungas levnadsvillkor även under flera andra utgiftsområden i statens budget, såsom t.ex. utgiftsområdena 9, 13, 14, 15, 16 och övriga delar av 17.

Ungdomspolitikens sektorsövergripande karaktär framgår även av att ungdomar lyfts som en viktig målgrupp i de tvärsektoriella program och strategier som har tagits fram under mandatperioden. I mars 2017 antog regeringen ett brottsförebyggande program, Tillsammans mot brott, och informerade riksdagen om detta (skr. 2016/17:126). I det fastläs bl.a. vikten av att ungdomar betraktas som en mångfald av individer och att de inkluderas i beslutsprocesser (se vidare utg.omr. 4, avsnitt Brottsförebyggande arbete). I juni 2018 antogs regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation för perioden 2018–2028, som bl.a. behandlar vikten av en meningsfull fritid för unga (se vidare utg.omr. 13, avsnitt Åtgärder mot segregation).

14.4.2 Resultat

Indikator: Andel unga (16–24 år) som inte studerar och inte har fullföljt en utbildning motsvarande minst 2-årig gymnasieutbildning

Personer som saknar gymnasieutbildning löper större risk för svårigheter med etablering på arbetsmarknaden än personer med gymnasieutbildning. Andelen unga i åldern 16–24 år som inte studerade och inte hade fullföljt en utbildning motsvarande minst 2-årig gymnasieutbildning var 7,2 procent 2016. Andelen var högre bland unga män än bland unga kvinnor. Se tabell 14.2.

Tabell 14.2 Andel unga (16–24 år) som inte studerar och inte har fullföljt en utbildning motsvarande minst 2-årig gymnasieutbildning, procent

År	Kvinnor	Män	Riket
2014	5,9	8,2	7,1
2015	5,9	8,1	7,0
2016	6,0	8,3	7,2

Källa: ungidag.se. Uppgifterna är hämtade från utbildningsregistret och registret för personer i utbildning.

En högre andel utrikes födda unga i åldern 16–24 år studerade inte och var utan minst 2-årig gymnasieutbildning (11,6 procent) jämfört med unga födda i Sverige (6,2 procent). I båda grupperna var andelen högre bland unga män än bland unga kvinnor. Andelen bland utrikes

födda unga kvinnor var 10,1 procent och 12,9 procent bland utrikes födda unga män. Se tabell 14.3.

Tabell 14.3 Andel unga (16–24 år) födda i Sverige eller utrikes födda som inte studerar och inte har fullföljt en utbildning motsvarande minst 2-årig gymnasieutbildning, procent

	2014	2015	2016
Unga födda i Sverige	6,4	6,3	6,2
Utrikes födda unga	11,4	11,0	11,6
Utrikes födda unga kvinnor	10,0	9,8	10,1
Utrikes födda unga män	12,6	12,1	12,9

Källa: ungidag.se. Uppgifterna är hämtade från utbildningsregistret och registret för personer i utbildning.

Indikator: Andel unga (15–24 år) som varken arbetar eller studerar (NEET)

Personer som inte är sysselsatta, och som inte heller deltar i någon form av utbildning, definieras enligt Arbetskraftsundersökningen (AKU) som att de varken arbetar eller studerar. Andelen unga i åldern 15–24 år som varken arbetar eller studerar uppgick 2017 till 6,2 procent. Detta innebär att ca 71 000 ungdomar i åldern 15–24 år varken arbetade eller studerade 2017. Det är den lägsta andelen under perioden 2007–2017 och mer än tre procentenheter lägre än 2009. Se tabell 14.4.

Tabell 14.4 Andel unga (15–24 år) som varken arbetar eller studerar (NEET), procent

År	Kvinnor	Män	Riket
2007	7,5	7,4	7,4
2008	8,1	7,3	7,7
2009	9,4	9,7	9,5
2010	7,5	7,8	7,7
2011	7,5	7,6	7,6
2012	7,8	7,9	7,9
2013	7,2	7,8	7,5
2014	6,8	7,6	7,2
2015	6,5	6,9	6,7
2016	6,1	6,9	6,5
2017	6,2	6,1	6,2

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB). Arbetskraftsundersökningen, AKU.

Totalt sett är det något färre unga män (6,1 procent) än unga kvinnor (6,2 procent) som varken arbetar eller studerar. I gruppen utrikes födda ungdomar är skillnaderna mellan könen större, där 7,2 procent av utrikes födda unga

män varken arbetar eller studerar jämfört med 12 procent för utrikes födda unga kvinnor. Skillnaderna har ökat sedan 2016. Se tabell 14.5.

Tabell 14.5 Andel unga (15–24 år) födda i Sverige eller utrikes födda som varken arbetar eller studerar, procent

	2015	2016	2017
Unga födda i Sverige	6,2	6,0	5,5
Utrikes födda unga	9,8	9,6	9,5
Utrikes födda unga kvinnor	12,1	10,8	12,0
Utrikes födda unga män	7,8	8,4	7,2

Källa: Statistiska Centralbyrån (SCB). Arbetskraftsundersökningen, AKU.

Indikator: Mediantid i arbetslöshet bland unga inskrivna på Arbetsförmedlingen (16–24 år)

Mediantiden i arbetslöshet för arbetslösa 16–24 år som är inskrivna på Arbetsförmedlingen har sedan 2011 ökat för både unga kvinnor och unga män. År 2017 uppgick mediantiden till 154 dagar att jämföra med 2011 då mediantiden var 134 dagar. År 2017 uppgick mediantiden till 154 dagar för unga kvinnor och 153 dagar för unga män. Mediantiden i arbetslöshet för inskrivna arbetslösa har ökat för både unga kvinnor och unga män under de senaste tre åren, se tabell 14.6.

Tabell 14.6 Mediantid i arbetslöshet bland unga inskrivna på Arbetsförmedlingen (16–24 år), antal dagar

År	Kvinnor	Män	Riket
2015	143	142	142
2016	149	144	145
2017	154	153	154

Källa: ungidag.se. Uppgifterna lämnas av Arbetsförmedlingen och är hämtade från myndighetens registerdatabas.

Indikator: Andel unga (20–24 år) som bor kvar i föräldrahemmet

Andelen unga 20–24 år som bor kvar i föräldrahemmet har ökat från 38,2 procent 2012–2013 till 43,8 procent 2016–2017. Störst ökning återfinns i gruppen unga kvinnor där siffran stigit från 32,5 procent till 41 procent. Det är dock fortfarande vanligast att unga män bor kvar i föräldrahemmet, men denna siffra har under en tid legat relativt konstant. Åren 2016–2017 bodde 46,6 procent av de unga männen kvar hemma, vilket är ungefär samma andel som åren 2012–2013. Se även tabell 14.7.

Tabell 14.7 Andel unga (20–24 år) som bor kvar i föräldrahemmet, procent

År	Kvinnor	Män	Riket
2012–2013	32,5	43,4	38,2
2014–2015	38,3	45,0	41,7
2016–2017	41,0	46,6	43,8

Källa: ungidag.se. Uppgifter från Statistiska centralbyrån (SCB).

Det är i dag vanligare att unga med utländsk bakgrund, dvs. individer som är utrikes födda eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar, bor kvar längre i föräldrahemmet än unga med svensk bakgrund, men skillnaderna har minskat. Med svensk bakgrund åsyftas individer som antingen är inrikes födda med en inrikes och en utrikes född förälder eller inrikes födda med två inrikes födda föräldrar. Åren 2016–2017 bodde 45,5 procent av unga 20–24 år med utländsk bakgrund kvar i föräldrahemmet jämfört med 43,1 procent av unga med svensk bakgrund. Se även tabell 14.8.

Tabell 14.8 Andel unga (20–24 år) med svensk respektive utländsk bakgrund som bor kvar i föräldrahemmet, procent

År	2012–2013	2014–2015	2016–2017
Unga med svensk bakgrund	36,8	40,0	43,1
Unga med utländsk bakgrund	46,1	49,0	45,5

Källa: ungidag.se. Uppgifter från Statistiska centralbyrån (SCB).

Indikator: Andel unga (16–24 år) som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra

De flesta unga bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra. För 2016 uppgick andelen till 82,5 procent, vilket kan jämföras med 84,2 procent 2015. Fler unga män än unga kvinnor bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra. Skillnaderna mellan könen har ökat något. Se även tabell 14.9.

Tabell 14.9 Andel unga (16–24 år) som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra, procent

År	Kvinnor	Män	Riket
2014	78,5	84,1	81,4
2015	80,7	87,2	84,2
2016	78,2	86,6	82,5

Källa: ungidag.se. Uppgifter från Statistiska centralbyrån (SCB).

År 2016 var andelen unga män som begick självmord (12,4 av 100 000 individer) nästan dubbelt så stor som andelen unga kvinnor (6,6 av 100 000 individer). Andelen unga kvinnor med psykosomatiska symptom är betydligt högre än andelen unga män (64 procent bland unga kvinnor och 47 procent bland unga män 2015).

Bedömningsgrund: Ungas fritidsaktiviteter

Ungas socioekonomiska bakgrund präglar deras val av fritidsaktiviteter. I en undersökning från 2017 (Barns och ungas kulturaktiviteter, Kulturfakta 2017:5) konstaterar Myndigheten för kulturanalys att unga till föräldrar med längre utbildning i högre utsträckning deltar i olika kulturaktiviteter jämfört med unga till föräldrar med kortare utbildning. Det är också vanligare att unga med föräldrar som har längre utbildning deltar i föreningsverksamhet jämfört med unga till föräldrar med kortare utbildning. Skillnaderna i deltagande i olika kulturaktiviteter mellan unga med svensk bakgrund och unga med utländsk bakgrund, dvs. individer som är utrikes födda eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar, är få. Unga med svensk bakgrund deltar dock i större utsträckning i föreningsverksamhet än barn och unga med utländsk bakgrund. Unga kvinnor deltar i högre utsträckning i kulturaktiviteter än unga män. De senare spelar däremot mer dator- och tv-spel (Kulturfakta 2017:5). SCB undersöker hur stor andel barn och unga i åldern 12–18 år som brukar delta i fritidsaktiviteter med vuxen ledare. Under 2016–2017 deltog 24 procent av unga med högutbildade föräldrar i en fritidsaktivitet med vuxen ledare. Motsvarande siffra för unga med lågutbildade föräldrar var 14 procent. Av unga födda i Sverige deltog 21 procent, medan endast 16 procent av unga utrikes födda deltog. Det är vanligare att unga kvinnor deltar än att unga män gör det (SCB, Barn-ULF). Avseende öppen fritidsverksamhet är det endast 6 procent i åldern 16–25 år som varje månad besöker fritidsgårdar eller ungdomens hus (ungidag.se). Däremot når fritidsgårdar och annan öppen fritidsverksamhet grupper av unga som är underrepresenterade i andra typer av fritidsverksamheter, såsom unga i socioekonomiskt utsatta områden, utrikes födda unga och unga med utländsk bakgrund. Det är också vanligare att unga män besöker fritidsgårdar och motsvarande öppen fritidsverksamhet än att unga kvinnor gör det (MUCF, Kartläggning av öppen fritidsverksamhet, 2016).

Bedömningsgrund: Ungas politiska intresse och engagemang

Ett sätt att vara delaktig i samhällslivet är att ägna sig åt olika politiska aktiviteter. Den politiska aktiviteten ökar vanligtvis runt ett valår för att sedan succesivt sjunka. Därför används

2013 som jämförelseår till 2017 års siffror. Andelen unga 16–29 år som 2017 var intresserade av politik var 50 procent, vilket är en ökning jämfört med 2013 då 43 procent uppgav att de var politiskt intresserade. Andelen unga i åldern 16–29 år som under 2017 diskuterat politik minst en gång i veckan var 33 procent, vilket är en ökning med 8 procentenheter jämfört med 2013. Andelen unga i åldern 16–29 år som var medlemmar i ett politiskt parti under 2017 var 6 procent. Det är en viss ökning jämfört med 2013 då andelen var 5 procent. Andelen unga i åldern 16–29 år som är medlemmar i en förening har minskat över tid. Vid millennieskiftet var det 75 procent. Sedan 2010 har andelen som är medlemmar legat mellan 61 och 65 procent. År 2017 var 63 procent medlemmar. (SOM-institutet, Svenska demokratitrender 2017, Ku2018/01278/D).

Bedömningsgrund: Ungas förtroende för riksdag och regering

Förtroendet för regeringen bland unga i åldern 16–29 år har minskat de senaste åren. År 2017 hade 30 procent mycket stort eller ganska stort förtroende för regeringen. Motsvarande siffra 2010 var 47 procent. Utvecklingen ser liknande ut vad gäller förtroendet för riksdagen. År 2017 hade 31 procent av unga stort eller ganska stort förtroende för riksdagen, vilket kan jämföras med 41 procent 2010. (SOM-institutet, Svenska demokratitrender 2017, Ku2018/01278/D).

14.4.3 Resultat från insatser inom ungdomspolitiken

Resultatuppföljningen nedan utgår från de tre prioriterade områden som angetts ovan (se avsnitt 14.4.1).

Etablering i arbets- och samhällslivet

Strategi för unga som varken arbetar eller studerar

Nuvarande satsning på unga som varken arbetar eller studerar (Uvas) utgår från regeringens strategi 2015–2018 Vågar framåt – strategi för unga som varken arbetar eller studerar (U2015/05478/UF). Syftet är att förbättra möjligheten för unga som varken arbetar eller studerar att etablera sig i arbets- och

samhällslivet. Insatserna som genomförs ligger i linje med Agenda 2030 och delmål 8.6 om att till 2020 väsentligt minska den andel ungdomar som varken arbetar eller studerar. Statskontoret fick 2016 i uppdrag att utvärdera strategin Vågar framåt – strategi för unga som varken arbetar eller studerar (U2016/05414/UF). Uppdraget delredovisades den 25 oktober 2017 (se nedan) och ska slutredovisas senast den 14 juni 2019.

Samverkan kring unga som varken arbetar eller studerar

År 2015 utsåg regeringen en samordnare för unga som varken arbetar eller studerar (dir. 2015:70 och 2016:82). I juli 2017 beslutade regeringen om ytterligare tilläggsdirektiv till samordnaren (dir. 2017:81). Samordnaren fick då ett mer preciserat uppdrag att lämna förslag till hur ett samordnat stöd för unga som varken arbetar eller studerar bör vara utformat. Uppdraget redovisades i oktober 2017 (U2017/04044/UF). I redovisningen föreslås att en myndighet bör få i uppdrag att inrätta en funktion som lokalt ska stimulera och stödja kommuner och andra relevanta aktörer att utveckla sitt arbete kring unga som varken arbetar eller studerar. Mot den bakgrunden beslutade regeringen den 1 mars 2018 att ge MUCF i uppdrag att stödja aktörer, i första hand kommuner, som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar (U2018/00951/UF). MUCF ska stödja lokal organisations- och verksamhetsutveckling så att förutsättningar skapas för att ge unga som varken arbetar eller studerar ett tidigt och samordnat stöd. MUCF ska även utgöra ett informations- och kunskapsstöd i frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar.

Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar lämnade sitt slutbetänkande Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar (SOU 2018:11) den 28 februari 2018. Samordnaren har arbetat för utvecklad samverkan, bl.a. genom att föra samman olika verksamheter och aktörer som är relevanta för målgruppen. Syftet har dels varit att tydliggöra frågans bredd och antalet verksamheter och aktörer som är berörda, dels att bidra till ökad förståelse för de gemensamma utmaningar som arbetet med att stödja målgruppen innebär och att i nästa steg bidra till ett mer samordnat arbete. Förslag från samordnaren har remitterats.

MUCF har i uppdrag att utveckla samverkan mellan olika aktörer avseende stödet till unga med psykisk ohälsa och som varken arbetar eller studerar. En delrapport lämnades i februari 2017 (U2017/00873/UF) och uppdraget slutredovisades i juni 2018 (U2018/02930/UF). Myndigheten har för uppdraget tagit fram ett koncept som kombinerar kunskap om psykisk ohälsa och genus med arbetssätt och metoder för etablering. Såväl chefer som praktiker inom kommuner och samordningsförbund har varit främsta målgrupperna. MUCF har inom uppdraget bl.a. genomfört en workshopturné på temat Bredda normen om psykisk ohälsa samt hållit en rad konferenser och föreläsningar.

Fördjupad kunskap om kommunernas aktivitetsansvar och om unga som varken arbetar eller studerar

Kommunerna har enligt 29 kap. 9 § skollagen (2010:800) ett ansvar att löpande hålla sig informerade om hur de ungdomar som är bosatta i kommunen är sysselsatta. Det gäller de ungdomar som har fullgjort sin skolplikt men inte har fyllt 20 år och som inte genomför eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning. Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar innebär att kommuner har en skyldighet att erbjuda lämpliga individuella åtgärder som i första hand syftar till att de unga påbörjar eller återupptar en utbildning (aktivitetsansvar). Statens skolverk ska enligt sin instruktion (19 § förordningen [2015:1047] med instruktion för Statens skolverk) erbjuda stöd till kommunerna i deras arbete med aktivitetsansvaret. Skolverket publicerade 2017 för första gången statistik över aktivitetsansvaret, vilken bl.a. visar att, enligt kommunernas rapportering, aktivitetsansvaret under 2016 omfattade 115 200 ungdomar. Flera saker var utmärkande för ungdomarna inom det kommunala aktivitetsansvaret. Bland annat har deras föräldrar lägre utbildningsnivå jämfört med övriga föräldrar till ungdomar i samma ålder. Ungefär en fjärdedel av de ungdomar som rapporterats inom aktivitetsansvaret var nyanlända. Det var vanligare att män (58 procent) omfattades av aktivitetsansvaret än att kvinnor (42 procent) gjorde det. Kommunernas aktivitetsansvar har dock nyligen ändrats så att ungdomar som studerar på introduktionsprogram inte omfattas. Anledning-

en är att resurserna ska inriktas mot de ungdomar som har avbrutit sina studier. Aktivitetsansvaret gäller även för ungdomar som blivit folkbokförda i Sverige efter det att de fullgjort sin skolplikt (prop. 2017/18:183, bet. 2017/18:UbU23, rskr. 2017/18:309).

Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar har haft i uppdrag att komplettera det stöd som Skolverket erbjuder kommunerna (dir. 2016:82). Samordnaren konstaterar att förebyggande insatser är viktiga. I merparten av kommunerna finns ett samarbete mellan de som arbetar med aktivitetsansvaret och socialtjänst och gymnasieskola. Hälften av kommunerna uppger att det finns svårigheter med informationsutbyte på grund av sekretessbestämmelser. Flera uppger också behov av att utveckla samarbete med ytterligare aktörer som barn- och ungdomspsykiatri och Försäkringskassan. Mer än två tredjedelar av kommunerna ser ett stort behov av att arbeta uppsökande även med unga efter att de fyllt 20 år och 45 procent av kommunerna uppger också att det finns ett sådant arbete. Samordnaren bedömer vidare att kommunerna också fortsatt har ett behov av stöd, bl.a. för att stärka kvaliteten i arbetet med aktivitetsansvaret. Skolinspektionen fick i regleringsbrevet för 2018 i uppdrag att genomföra en kvalitetsgranskning av kommunernas aktivitetsansvar. Uppdraget redovisades den 31 augusti 2018. Granskningen visar att flera kommuner inte löpande och tillräckligt snabbt identifierar samt kontaktar ungdomar som omfattas av aktivitetsansvaret. Granskningen visar vidare att flera kommuner behöver utveckla kvaliteten i insatserna, annars finns risk för att ungdomar inte får insatser som är anpassade utifrån deras behov och som därmed inte leder dem närmare en fullföljd utbildning. Skolinspektionen bedömer att det finns en bristande styrning av aktivitetsansvaret, vilket till stor del kan förklaras av att det saknas en prioritering av arbetet hos flera av kommunerna.

MUCF har haft i uppdrag att genomföra en tematisk analys av ungas etablering i arbets- och samhällslivet. Första delen av uppdraget handlade om unga nyanländas etablering och redovisades 2016 (U2016/05178/UF). Den andra delen redovisades 2017 i tre fokusrapporter där en handlade om ungas etablering i arbets- och samhällsliv, en om unga hbtq-ungdomars etablering och en om etablering

för unga med funktionsnedsättning (U2017/04762/UF). Resultaten visar att de flesta unga har en problemfri väg till arbetslivet, men att vissa grupper möter större svårigheter än andra. Dessa är kortutbildade, nyanlända och andra utrikes födda, unga hbtq-personer samt unga med funktionsnedsättning.

MUCF har vidare i uppdrag att genomföra en fördjupad analys av ungas övergång från skola till arbetsliv. I flera delstudier har myndigheten beskrivit etableringsstatus bland unga som har genomfört utbildningarna grundskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, folkhögskola, yrkeshögskola och högskola/universitet. En delrapport lämnades i februari 2017 (U2017/00908/UF) och uppdraget slutredovisades i september 2018 (U2018/03882/UF). I rapporterna konstateras bl.a. att skolresultaten redan i grundskolan har stor betydelse för i vilken utsträckning unga etablerar sig senare i livet. Ungdomar som är födda utomlands, har kortutbildade föräldrar eller har funktionsnedsättningar har särskilda svårigheter med att etablera sig på arbetsmarknaden.

Direkt riktade insatser till unga som varken arbetar eller studerar

MUCF ska i enlighet med strategin för unga som varken arbetar eller studerar fördela statsbidrag för ”en väg in”-verksamhet och uppsökande verksamhet för unga som varken arbetar eller studerar. Under 2017 har 22 projekt beviljats bidrag, varav bidrag för 17 projekt lämnats till kommuner och bidrag för 5 projekt lämnats till samordningsförbund. Majoriteten av projekten arbetar med unga i åldern 15–25 år, medan några av projekten omfattar en snävare ålderskategori. Statskontoret konstaterar i sin delredovisning (U2017/04209/UF) att bidragen både under 2016 och 2017 primärt har riktat sig till projekt till nyanlända och äldre ungdomar. Statskontoret bedömer att de lokala insatser som finansieras inom ramen för strategin fortfarande befinner sig i ett inledande skede, och att det därför inte går att dra några slutsatser om deras effekter.

Vidare har Folkbildningsrådet, inom ramen för strategin, fått i uppdrag att fördela medel till matchningsinsatser för nya vägar i yrkeslivet (U2016/01099/UF). Syftet är att ge de som saknar en fullständig gymnasieutbildning extra stöd för att kunna etablera sig i yrkeslivet. År

2017 fattade Folkbildningsrådet beslut om medel till sju projekt (varav ett hos studieförbund och sex på folkhögskolor). Aktiviteter som genomförts handlar bl.a. om matchningsmetoder, t.ex. utveckling av studie- och yrkesvägledning, övergångsmetoder mellan folkhögskola/studieförbund och arbete/studier samt metoder för uppsökande arbete. Resultat hittills är att metoder har utvecklats för matchning och studie- och yrkesvägledning samt att tydligare strukturer har skapats för nätverk och samarbeten (Folkbildningsrådets årsredovisning 2018).

Skolverket har i regleringsbrev sedan 2016 haft i uppdrag att genomföra verksamhetsnära insatser mot skolor och huvudmän för att förebygga avhopp från gymnasieskolan. Statskontoret konstaterar i sin delredovisning att uppdraget hade en långsam start på myndigheten, men Skolverket har, enligt sin årsredovisning, under 2017 påbörjat verksamhetsnära insatser i form av processtöd för gymnasieskolor i 29 kommuner. Processtödet innebär tre besök med cirka en månads mellanrum. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2019. Skolverket har också genomfört sex konferenser på temat Förebygg avhopp och minska risken för utanförskap, riktade till företrädare för huvudmän. Konferenserna har getts inom ramen för uppdraget och utifrån Skolverkets instruktionsenliga uppdrag att erbjuda stöd till kommunerna i deras arbete med aktivitetsansvar. Det totala antalet anmälda deltagare har varit 418 personer.

Ungas boende

Enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät 2018 uppger 240 av landets 290 kommuner att de har ett underskott av bostäder för unga. Det är en minskning med 11 kommuner jämfört med 2017, då 251 kommuner uppgav ett underskott på bostäder för unga. Mot bakgrund av den svåra situationen för unga på bostadsmarknaden fick MUCF i regleringsbrevet för 2017 i uppdrag att i samarbete med Boverket ta fram förslag på hur ungas möjlighet att ordna egen bostad kan förbättras, särskilt i de områden där unga har svårt att etablera ett eget boende och för unga nyanlända. Uppdraget redovisades i februari 2018 (U2018/00545/UF). MUCF konstaterar bl.a. att kommunala och regionala sammanställningar över bostadsförsörjningen ofta saknar uppgifter om bostadssituationen för unga.

Fritid, organisering och välmående

Stärka den öppna fritidsverksamheten

Sedan 2017 har MUCF haft i uppdrag att fungera som stöd för den öppna fritidsverksamheten och erbjuda fortbildning och kunskapshöjande insatser. MUCF har redovisat arbetet för 2017 (U2018/00859/UF). MUCF bedömer att det behövs både kunskapshöjande insatser för fritidsledare och insatser riktade till beslutsfattare och andra nyckelfunktioner i frågor som rör styrning, måluppföljning och kvalitetssäkring.

I vårändringsbudgeten för 2018 (prop. 2017/18:99, bet. 2017/18:FiU21, rskr. 2017/18:435) tillfördes 50 miljoner kronor till fritidsgårdar och motsvarande öppen fritidsverksamhet. MUCF har fått i uppdrag att fördela medlen till kommuner i syfte att öka tillgängligheten och kvaliteten vid fritidsgårdar och motsvarande öppen fritidsverksamhet för ungdomar från 13 till 20 år (U2018/02972/UF).

Under 2017 betalade MUCF ut 200 miljoner kronor till stöd för sommarlovsaktiviteter för barn och ungdomar i åldern 6–15 år (S2016/00439/FST). Alla 290 kommuner rekviderade bidrag och en majoritet avsatte även egna kommunala medel för sommarlovsaktiviteter. Ett brett utbud av aktiviteter har arrangerats för medlen, såsom sport-, kulturella och sociala aktiviteter (U2018/02163/UF). Insatsen beskrivs närmare under utgiftsområde 9.

Mötesplatser för unga asylsökande och nyanlända

Många av de asylsökande och nyanlända som under de senaste åren kommit till Sverige är barn och unga. Sveriges ungdomsorganisationer (LSU) har sedan 2016 på regeringens uppdrag arbetat med att samordna och utbilda ungdomsorganisationer för mottagande och inkludering av asylsökande och nyanlända i det unga civilsamhället. Under 2017 har LSU bl.a. arrangerat nätverksträffar för kunskapsspridning och nätverksbyggande samt släppt en rapport om ungdomsorganisationernas erfarenheter och arbete (U2018/00439/UF). Under 2017 har ungdomsorganisationerna bl.a. anordnat språkverksamhet och sociala aktiviteter.

MUCF har under 2016 och 2017 haft i uppdrag att kartlägga och sprida goda exempel på hur civilsamhället skapar mötesplatser och nätverk mellan unga nyanlända och andra unga. Under 2017 har MUCF fortsatt arbetet inom

uppdraget genom att samla in kunskap och metoder från civilsamhällesorganisationer och mötesplatser, vilket resulterat i metodmaterial bl.a. innehållande tips på hur unga kan skapa inkluderande mötesplatser. Bland verksamheterna återfinns exempelvis sociala verksamheter, språkträning, teaterverksamhet och en hbtq-festival. Det material som MUCF tagit fram under 2016 och 2017 har spridits till samtliga kommuner, landsting och folkbibliotek. Uppdraget slutredovisades i februari 2018 (U2018/00690/UF).

Ungas organisering

Statsbidraget till barn- och ungdomsorganisationer styrs av förordningen (2011:65) om statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer. Det övergripande syftet med statsbidraget är att stödja barns och ungdomars självständiga organisering och inflytande i samhället. Bidrag kan lämnas i form av organisationsbidrag och i form av projektbidrag. Organisationsbidraget kan lämnas till barn- och ungdomsorganisationer i allmänhet och till de barn- och ungdomsorganisationer som specifikt företräder nationella minoriteter respektive unga personer med funktionsnedsättning. Organisationsbidraget kan även, under högst tre år, lämnas till barn- och ungdomsorganisationer som inte uppfyller villkoren om antal medlemmar och geografisk spridning i den nämnda bidragsförordningen. År 2017 disponerade MUCF ca 213 miljoner kronor att fördela som organisationsbidrag till barn- och ungdomsorganisationernas verksamhet samt ca 23 miljoner kronor att fördela som projektbidrag.

Under 2017 ansökte 123 barn- och ungdomsorganisationer om organisationsbidrag varav 111 beviljades bidrag. Det går att jämföra med 2016 då 114 sökte och 111 beviljades och 2015 då 115 sökte och 106 beviljades. Antalet bidragsgrundande medlemmar i åldern 6–25 år som rapporterades 2017 har ökat till 703 618 medlemmar från 676 469 (2016) och 593 018 (2015). Fördelningen mellan flickor och pojkar var för 2017 44 procent respektive 53 procent. För resterande 3 procent saknas uppgift om kön eller har annan könsidentitet angivits. Under 2017 fördelades projektbidrag till 39 projekt vilket kan jämföras med 41 projekt 2016 och 48 projekt 2015. Av MUCF:s rapport Organisationsbidragens användning och effekter 2018 framgår bl.a. att organisationerna anser att

bidraget ger effekter på individnivå, såsom att trygga mötesplatser och gemenskap ger medlemmarna möjlighet att växa i olika förtroendeuppdrag och andra roller (U2018/02521/UF). Vidare framgår av MUCF:s rapport Projektbidragens användning och effekter 2018 att organisationerna bedömer att bidragen lett till flera olika effekter, bl.a. skapandet av mötesplatser och nätverk som består över tid (U2018/02520/UF).

Stärka ungdomars välmående

Inom ramen för arbetet för att stärka ungdomars välmående har MUCF under 2017 genomfört riktade informationsinsatser om hälsa och jämställdhet till asylsökande och nyanlända barn och unga i åldrarna 13–20 år. Arbetet har skett i samverkan med den nationella webbaserade ungdomsmottagningen UMO, som kopplats till den nya målgruppsanpassade hemsidan youmo.se. Vägledningen Youmo i praktiken, som vänder sig till vuxna som möter unga nyanlända, har spridits i ca 10 000 exemplar sedan lanseringen i september 2017. MUCF arrangerade under hösten 2017 tio utbildningsdagar med utgångspunkt i vägledningen. Utbildningsdagarna nådde ca 850 personer yrkesverksamma inom bl.a. elevhälsa, lärare, hälso- och sjukvården, ungdomsmottagningar, socialtjänst, fritidssektorn, hem för vård eller boende (hvb), gode män, familjehem och representanter från civilsamhället. Utöver denna insats har regeringen bl.a. inom ramen för arbetet med strategin för unga som varken arbetar eller studerar genomfört olika insatser för att stärka ungas välmående. Fler insatser avseende ungas psykiska ohälsa redovisas under utgiftsområde 9.

Makt och delaktighet

MUCF arbetar löpande med att sprida kunskap kring olika påverkansmodeller samt att stärka ungas möjlighet till deltagande i den lokala demokratin. Det sker bl.a. genom arbetet med ungdomsenkäten Lupp (Lokal uppföljning av ungdomspolitik). Myndigheten tillhandahåller enkäten och stöttar kommunerna i arbetet inför genomförandet, under genomförandet och i hur de kan analysera och använda resultaten. Enkäten ger kommunen kunskap om ungas levnadsvillkor och unga möjligheten att beskriva

sin livssituation och vad som är viktigt för dem. Kommunerna uppmuntras diskutera delar av resultaten med unga själva. Genom enkäten och efterföljande diskussioner ges unga möjligheter till inflytande och delaktighet lokalt.

MUCF har haft i uppdrag att under 2014–2017 genomföra insatser för att fler unga kvinnor och unga män ska ta på sig uppdrag som politiskt förtroendevalda och för att motverka att unga politiker väljer att lämna sina uppdrag i förtid. Arbetet har riktats mot fem pilotkommuner som initierat insatser för att fler unga ska engagera sig i kommunpolitiken. MUCF har också samverkat med bl.a. de politiska ungdomsförbunden och de politiska partierna i frågan om ungas representativitet i partipolitiken. Informationsmaterial har tagits fram och spridits med tips på hur kommuner och politiska partier kan arbeta för att främja att unga engagerar sig politiskt, och på så sätt få inflytande i de demokratiska processerna (U2018/01227/UF).

MUCF har även under 2017 haft i uppdrag att sprida kunskap om olika påverkansmodeller, stimulera deltagande i den lokala demokratin och utveckla jämlika och tillgängliga informationskanaler. Inom ramen för uppdraget har myndigheten bl.a. tagit fram lärande exempel om hur kommuner kan arbeta med ungas inflytande. I slutredovisningen av uppdraget bedömer MUCF att kunskapsbehovet om ungas delaktighet och inflytande på lokal nivå är stort (U2018/01667/UF).

Inom ramen för uppdraget om ett stärkt barnrätts- och ungdomsperspektiv har MUCF tillsammans med Barnombudsmannen (BO) fortsatt sprida kunskap om ett barnrätts- och ungdomsperspektiv bland beslutsfattare och yrkesverksamma på kommun- och landstingsnivå. Samarbetet har enligt MUCF inneburit att myndigheterna har stärkt och utvecklat sina metoder och skapat nya koncept som både har spridits internt på myndigheterna och till andra aktörer. Uppskattningsvis har ca 800 personer från ca 60 kommuner, landsting och regioner nåtts av utbildningsinsatser under 2017. Uppdraget har slutrappporterats (U2018/01037/UF). Se vidare utgiftsområde 9 under Barnrättspolitik.

I syfte att ge regeringen bidrag till omvärldsanalysen på det ungdomspolitiska området och förankra förslag inom ungdomspolitiken finns ett s.k. ungdomspolitiskt råd med representanter för politikens målgrupp. Rådet består av representanter för ungdomsorganisationer, nätverk och verksamheter som på olika sätt arbetar med ungdomar samt representanter för myndigheter och forskarsamhället. Rådet sammanträdde två gånger under 2017 och diskuterade då bl.a. ungas arbetsmarknad och ungas sociala inkludering. Vid mötena lämnade rådets medlemmar synpunkter och förslag inom ramen för de aktuella temana.

Uppföljning av ungas levnadsvillkor

Ungdomspolitiska uppföljningssystemet

Syftet med det ungdomspolitiska uppföljningssystemet är att följa utvecklingen av ungas levnadsvillkor och därigenom bedöma graden av måluppfyllelse. Systemet administreras av MUCF och består av en kontinuerlig uppföljning av 55 indikatorer som belyser ungas levnadsvillkor, fördelat på bakgrundsvariabler som exempelvis kön, ålder och kommun (U2017/04893/UF). De redovisas på hemsidan www.ungidag.se och i den årliga rapporten Ung idag (U2018/01358/UF). Därutöver publiceras även årliga tematiska analyser som ger en fördjupad bild av utvecklingen av ungas levnadsvillkor. MUCF, tillsammans med tio uppgiftslämnande myndigheter, fick 2018 i uppdrag att fortsätta uppföljningen av indikatorer (U2018/00210/UF). Slutligen består det ungdomspolitiska uppföljningssystemet även av återkommande attityd- och värderingsstudier. MUCF har i regleringsbrevet för 2018 fått i uppdrag att genomföra en sådan studie.

Forskning om unga

Forskning om ungas levnadsvillkor bedrivs bl.a. vid flera universitet och högskolor.

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) har kartlagt den forskning om unga som bedrivits 2008–2016 med fokus på ojämlika uppväxtvillkor (U2015/05946/UF). Uppdraget redovisades i rapporten Ungdomars och unga vuxnas levnadsvillkor – En kunskapsöversikt med fokus på ojämlikhet (U2018/00740/UF).

Sammanställningen visar bl.a. att trots det generellt ökande välståndet har vissa grupper hamnat efter och särskilt den fattigaste delen av befolkningen har inte kunnat ta del av den generella förbättringen. Det konstateras vidare att låg ekonomisk standard påverkar ungas levnadsvillkor negativt, med bl.a. risk för ohälsa, svaga studieresultat, utsatthet för brott, kriminalitet, bidragsberoende och arbetslöshet. Forte konstaterar bl.a. att åtgärder för att säkerställa en likvärdig skolgång och möjliggöra för skolväsendet att fullgöra sitt kompensatoriska uppdrag är viktigt för att förbättra levnadsvillkoren. Regeringen har gett Forte i uppdrag att under 2018 arbeta med spridning av rapporten (U2017/04972/UF).

Forte har vidare initierat en kunskapsöversikt om unga hbtq-personernas levnadsvillkor och hälsa samt spridit forskningsbaserad information om psykisk hälsa, riktad till ungdomar (U2018/01709/UF).

Internationellt samarbete på ungdomsområdet

Sverige deltar i internationellt ungdomspolitiskt samarbete inom EU, FN, Europarådet, Nordiska ministerrådet och Barentsrådet.

Det europeiska samarbetet på ungdomsområdet

Vid rådsmötet i maj 2017 antogs rådsslutsatser om ungdomsarbets roll i att stödja ungdomars utveckling av s.k. grundläggande livskunskaper (life skills) i syfte att underlätta en lyckad övergång till arbets- och samhällslivet. Vid rådsmötet i november 2017 antogs rådsslutsatser om smart ungdomsarbete. I maj 2018 antogs rådsslutsatser om ungdomars roll i uppbyggnaden av ett tryggt, sammanhållet och harmoniskt samhälle i Europa samt rådsslutsatser om ungdomars roll när de demografiska utmaningarna i EU ska tacklas.

Erasmus+ når unga med begränsade möjligheter

År 2017 var det fjärde året med EU:s program för utbildning, ungdom och idrott; Erasmus+ (2014–2020). Programmet omfattar de aktiviteter som fanns inom ramen för sju tidigare program, bl.a. Programmet för livslångt lärande samt Ung och aktiv i Europa. Forskningsstudier har visat att det sistnämnda är ett bra instrument för att främja ungas återinträde i utbildning och inträde på arbetsmarknaden. MUCF är

nationellt kontor för ungdomsdelen av Erasmus+ och ansvarar för att programmet genomförs i Sverige. Under 2017 hade ungdomsdelen av programmet totalt 6 214 deltagare, varav 27 procent uppgavs ha särskilda behov eller tillhöra gruppen med begränsade möjligheter. Detta är en ökning av det totala antalet deltagare inom ungdomsdelen, att jämföra med 5 296 deltagare 2016 och 5107 deltagare 2015. Det är dock en nedgång i andelen som bedömts ha särskilda behov eller tillhöra gruppen med begränsade möjligheter i jämförelse med 2016. Detta förklaras till största delen av att färre projekt specifikt riktade sig mot denna målgrupp. MUCF har i enlighet med programmets prioriteringar under flera års tid prioriterat gruppen med begränsade möjligheter och därför arbetat aktivt med att nå denna grupp med programmets insatser.

Europarådet

Det ungdomspolitiska samarbetet består av en styrkommitté för mellanstatligt samarbete, en operativ verksamhet med en särskild ungdomsfond och ungdomscentra i Strasbourg respektive Budapest samt ungdomsorganisationernas egna organ för att diskutera ungdomspolitik, Advisory Council on Youth. Styrkommittén och Advisory Council on Youth arbetar enligt principen om delat beslutsfattande och har gemensamma möten två gånger per år.

Inom ramen för Europarådets ungdomspolitiska samarbete har Sverige under 2017 fortsatt att arbeta aktivt med frågor om ungas delaktighet och inflytande, ungas sociala inkludering samt ungas möjlighet att åtnjuta sina rättigheter och icke-diskriminering.

Nordiska ministerrådet

Barn och unga är prioriterade målgrupper i Nordiska ministerrådet och barnrätts- och ungdomspolitik är viktiga politikområden i de nordiska länderna samt Åland, Grönland och Färöarna.

Under 2017 fördelade Nordiska barn- och ungdomskommittén (NORDBUK) 4,6 miljoner danska kronor i projektmedel till barn- och ungdomsorganisationer i Norden. Målet med NORDBUK:s stödprogram är att stärka barns och ungas organisering, inflytande och deltagande i politiska, kulturella och sociala aktiviteter.

Regeringen har fattat beslut om att fyra ordförandeskapsprojekt ska påbörjas under Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2018 och pågå i tre år framöver. Ett av projekten rör ungdomspolitiken och det ansvarar MUCF för. Projektet handlar om att främja ungas sociala inkludering och demokratiska delaktighet genom nordiskt erfarenhetsutbyte.

14.5 Budgetförslag

14.5.1 12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor

Tabell 14.10 Anslagsutveckling 12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	42 350	69	
2018	43 813 ¹		44 391
2019	Förslag	42 061	
2020	Beräknat	42 651 ²	
2021	Beräknat	43 176 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 42 061 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 42 061 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågors förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 14.11 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	40 813	40 813	40 813
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 248	1 838	2 363
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	42 061	42 651	43 176

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 42 061 000 kronor anvisas under anslaget 12:1 *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 42 651 000 kronor respektive 43 176 000 kronor.

14.5.2 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet

Tabell 14.12 Anslagsutveckling 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	241 448	1 992	
2018	243 440 ¹		240 367
2019	Förslag	243 440	
2020	Beräknat	243 440	
2021	Beräknat	243 440	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till ungdomsorganisationer. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag och visst övrigt stöd till nationell och internationell ungdomsverksamhet för ungdomspolitikens genomförande. Anslaget får användas för sådana administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 12:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 212 000 000 kronor 2020.

MUCF under 2019 kunna fatta beslut om stödets fördelning för 2020.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 12:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 212 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: För att nå en ökad förutsägbarhet i medelstilledningen som avser statsbidrag i form av organisationsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer bör

Tabell 14.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	212 000	212 000	212 000	
Nya åtaganden	212 000	212 000	212 000	
Infriade åtaganden	-212 000	-212 000	-212 000	-212 000
Utestående åtaganden	212 000	212 000	212 000	
Erhållet/förslaget bemyndigande	239 000	212 000	212 000	

Regeringens överväganden

Tabell 14.14 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	243 440	243 440	243 440
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-25 000	-25 000
Överföring till/från andra anslag		25 000	25 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	243 440	243 440	243 440

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 243 440 000 kronor anvisas under anslaget 12:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 243 440 000 kronor för respektive år.

14.5.3 12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitik

Tabell 14.15 Anslagsutveckling 12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitik

Tusental kronor

2017	Utfall	34 580	Anslags-sparande	420
2018	Anslag	85 000 ¹	Utgifts-prognos	83 627
2019	Förslag	35 000		
2020	Beräknat	10 000		
2021	Beräknat	10 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom ungdomspolitik. Anslaget får användas för sådana administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Regeringens överväganden

Tabell 14.16 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitik

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	35 000	35 000	35 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag		-25 000	-25 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	35 000	10 000	10 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 35 000 000 kronor anvisas under anslaget 12:3 *Särskilda insatser inom ungdomspolitik* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 10 000 000 kronor för respektive år.

15 Politik för det civila samhället

15.1 Omfattning

Politiken på området omfattar generella frågor om det civila samhället och dess villkor, bl.a. möjligheter att bilda organisationer, att få statligt stöd, att bedriva ideell verksamhet och att göra människor delaktiga. Vidare omfattas organisationernas samverkan med den offentliga sektorn genom dialog och samråd. Området omfattar

också forskning samt annan kunskapsutveckling om det civila samhällets omfattning, roll, sammansättning, verksamhet och utveckling samt bidrag till allmänna samlingslokaler och till friluftorganisationer samt bidrag till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer.

Idrottspolitiken omfattar statliga insatser som syftar till att främja idrott och motion och samtidigt bidra till förbättrad folkhälsa.

15.2 Utgiftsutveckling

Tabell 15.1 Utgiftsutveckling inom Politik för det civila samhället

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Politik för det civila samhället</i>						
13:1 Stöd till idrotten	1 935	1 964	1 964	1 954	1 954	1 947
13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	49	52	52	52	52	32
13:3 Stöd till friluftorganisationer	48	48	48	48	48	48
13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15	15	15	15	15	15
13:5 Insatser för den ideella sektorn	23	152	150	152	152	27
Summa Politik för det civila samhället	2 069	2 231	2 229	2 221	2 221	2 069
<i>Äldreanslag</i>						
2017 13:3 Bidrag för kvinnors organisering	28					
Summa Äldreanslag	28					

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

15.3 Mål för politiken för det civila samhället

Målet för politiken för det civila samhället är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Detta ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer genom att

- utveckla det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga utifrån engagemanget och viljan att påverka den egna livssituationen eller samhället i stort,
- stärka förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden både som röstbärare och opinionsbildare och med en mångfald av verksamheter, och
- fördjupa och sprida kunskapen om det civila samhället.

Målet fastställdes av riksdagen i samband med beslutet om propositionen En politik för det civila samhället (prop. 2009/10:55, bet. 2009/10:KrU7, rskr. 2009/10:195).

15.4 Resultatredovisning för politiken för det civila samhället

I det civila samhället ingår allt från nätverk, tillfälliga sammanslutningar och frivilliga insatser till ideella föreningar, registrerade trossamfund, stiftelser och kooperativ m.m. En rad faktorer påverkar villkoren för det civila samhällets organisationer. De effekter som insatser inom politiken för det civila samhället har på dessa villkor är svåra att avgränsa från effekterna av insatser som görs inom andra verksamhetsområden. Redovisning av resultat sker mot denna bakgrund.

15.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen sker med utgångspunkt i målet för politiken för det civila samhället samt de sex principer som är centrala inom politiken för det civila samhället och som fastställdes i riksdagen i och med beslutet om propositionen

En politik för det civila samhället (prop. 2009/10:55, bet. 2009/10:KrU7, rskr. 2009/10:195): självständighet och oberoende, dialog, kvalitet, långsiktighet, öppenhet och insyn, samt mångfald.

I propositionen En politik för det civila samhället finns angivet hur politiken kan följas upp utifrån de sex principerna. Följande resultatindikatorer och bedömningsgrunder används för uppföljningen:

- *Självständighet och oberoende* – insatser för att värna det civila samhällets självständighet och oberoende.
- *Dialog* – insatser för att besluts- och beredningsprocesser inom olika områden ska omfatta dialog med det civila samhället.
- *Kvalitet* – förutsättningar för det civila samhället att verka i rollen som utförare och ingå partnerskap med det offentliga, samt insatser för att öka kunskap om det civila samhället.
- *Långsiktighet* – insatser för att stärka stabilitet, enhetlighet och förutsebarhet i villkor och bidrag.
- *Öppenhet och insyn* – i vilken utsträckning regeringen visar öppenhet och tar tillvara det civila samhällets kunskaper i frågor som rör dem.
- *Mångfald* – möjligheten för det civila samhällets aktörer att verka inom olika samhällsområden, samt hur det civila samhället speglar och omfattar den mångfald som finns i befolkningen.

Resultatindikatorer och bedömningsgrunder bygger framför allt på en årlig uppföljning som görs av den interdepartementala arbetsgrupp inom Regeringskansliet som har till uppgift att följa utvecklingen och bereda generella frågor om det civila samhällets villkor. Även Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Statistiska centralbyrån (SCB) och Vetenskapsrådet lämnar viktiga underlag för bedömningen av politikområdets måluppfyllelse.

15.4.2 Resultat

Resultat utifrån principen om självständighet och oberoende

Principen om självständighet och oberoende speglar det civila samhällets centrala betydelse för demokratin och innebär att organisationerna självständigt ska kunna formulera sitt uppdrag i samhället och bedriva sin verksamhet utifrån sin egen värdegrund.

Statsbidrag om sammanlagt ca 14,2 miljarder kronor fördelades till det civila samhällets organisationer under 2017 vilket är en ökning med drygt 400 miljoner kronor jämfört med 2016. År 2017 uppgick de generella bidragen till 88 procent, vilket är en ökning från 77 procent år 2016.

Politikområdet omfattar stöd till idrotten, bidrag till allmänna samlingslokaler, bidrag för kvinnors organisering, stöd till friluftorganisationer och bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer vilket bara utgör en del av den samlade summan statsbidrag till det civila samhället. I avsnitt 15.5 respektive 15.7 redogörs närmare för stödet till idrotten och bidraget till friluftorganisationerna. Bidraget till kvinnors organisering redovisas under UO13.

MUCF hanterar i egenskap av regeringens expertmyndighet på civilsamhällesområdet ett antal organisationsbidrag som kan sökas av organisationer på nationell nivå. Sammanlagt 416 organisationer lämnade in ansökningar och 350 av dem beviljades organisationsbidrag 2017, vilket är en något lägre andel jämfört med 2016.

På uppdrag av regeringen tar MUCF årligen fram en rapport om det civila samhällets villkor. 2018 års rapport fördjupar sig kring villkoren för ideella föreningar och samfällighetsföreningar på landsbygder och i tätort (Ku2018/01193/D). Resultaten visar att organisationer på landsbygderna upplever sig ha sämre ekonomiska förutsättningar. Samfällighetsföreningarna på landsbygderna upplever sig vara beroende av offentliga medel i större utsträckning än vad samfällighetsföreningar i tätort gör. Likväl upplever sig en majoritet av organisationerna inte begränsade av att delar av verksamheten har bedrivits på uppdrag av det offentliga. MUCF:s rapport om civilsamhällets villkor bekräftar den tidigare bilden att ideella föreningar generellt har ett flertal olika inkomstkällor där bidrag utgör en

del. Bland samfällighetsföreningar är medlemsavgifter den dominerande finansieringskällan.

Kulturdepartementet har tagit fram en departementspromemoria om hur statliga bidrag till stöd för det civila samhällets organisationer kan bli mer långsiktiga, förutsebara och enhetliga (Ds 2018:13). Promemorian har remitterats.

Resultat utifrån principen om dialog

Principen om dialog kännetecknar förhållandet mellan regering och det civila samhället.

Dialogerna mellan regeringen och organisationer i det civila samhället ska bl.a. bidra till att bredda och fördjupa underlag för offentligt beslutsfattande. Ett formellt remissförfarande kan kompletteras med att information och synpunkter från det civila samhällets organisationer hämtas in på andra sätt.

Under 2017 fanns i Regeringskansliet 65 fasta forum för samråd med det civila samhällets organisationer. Omkring 1 035 organisationer deltog vid dessa möten. Utöver dessa fasta forum för samråd anordnade Regeringskansliet också under 2017 136 möten (sakråd, konferenser, hearings, m.m.) för samråd med det civila samhällets organisationer i specifika frågor. Sakråd infördes som arbetsmetod i Regeringskansliet genom beslut av regeringen den 16 februari 2017 (Ku2017/00377/D). Av de 136 mötena ovan var 20 sakråd varav 11 s.k. EU-sakråd för att förankra och bredda beslutsunderlaget i frågor som beslutats på EU-nivå.

2018 års rapport från MUCF om det civila samhällets villkor visar att tre av fyra ideella föreningar och hälften av samfällighetsföreningarna har haft kontakt med offentliga aktörer på någon nivå under 2017 samtidigt som det är något vanligare att föreningar i tätort har kontakt med statliga aktörer jämfört med föreningar på landsbygderna. Bland ideella föreningar är det vanligt att i dialogen ta upp förutsättningar för människor att engagera sig i föreningslivet och integrationen av asylsökande eller nyanlända, särskilt i tätorter. Bland samfällighetsföreningar är fysisk planering och digitalisering/bredband vanliga dialogteman med det offentliga.

Partsgemensamt forum

Partsgemensamt forum (PGF) är en plattform för dialog på nationell nivå mellan regeringen och det civila samhällets organisationer och ska

bl.a. följa upp och utveckla politiken för det civila samhället. Det civila samhället representerades 2017 av 16 organisationer och fem möten genomfördes. Teman under 2017 var

- Civilsamhället och tilliten till demokratin,
- Civilsamhället och samhällsplanering (fördjupning),
- Civilsamhället och representativiteten,
- Civilsamhället och värdegrunden.

Överenskommelser

Regeringen har slutit en överenskommelse med organisationer som samlar riksorganisationer inom det civila samhället: Civos – Civilsamhällets organisationer i samverkan, Famna – Riksorganisationen för idéburen vård och social omsorg, Forum – Idéburna organisationer med social inriktning och LSU – Sveriges ungdomsorganisationer (Ku2018/00245/D).

Genom överenskommelsen har en stödstruktur för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället etablerats på nationell nivå. Strukturen ska stärka det offentliga dialog med det civila samhället och efter behov möjliggöra dialog och samråd inom olika politikområden.

Riksdagen har, i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2018, beslutat om sju miljoner kronor för verksamheten. Överenskommelsen är en breddning av den tidigare Överenskommelsen mellan regeringen, idéburna organisationer inom det sociala området och Sveriges Kommuner och Landsting. Den tidigare överenskommelsen avslutades i samband med att den nya överenskommelsen slöts.

Samverkan inom kulturområdet

Samverkan med det civila samhället är viktig för kultur i hela landet. Kultursamverkansmodellen innebär att de landsting som omfattas av modellen ska ta fram en regional kulturplan i samråd med bl.a. det civila samhället. Kulturplanen ligger bl.a. till grund för Statens kulturråds beslut om den länsvisa fördelningen av statsbidrag. En tydlig effekt av kultursamverkansmodellen är ökad dialog mellan landsting, kommuner, institutioner, kulturskapare och civila samhällen inom länet.

Resultat utifrån principen om kvalitet

Principen om kvalitet handlar framför allt om civilsamhällets organisationer i rollen som utförare och när de ingår i partnerskap med det offentliga.

Principen om kvalitet förutsätter också en god kunskap om det civila samhället hos bl.a. det offentliga. Ökad kunskap bidrar till att målet om att förbättra villkoren för det civila samhället kan nås.

Civilsamhällets roll som utförare

Möjligheterna för det civila samhällets organisationer att verka inom välfärden har utretts inom ramen för utredningen för ett stärkt civila samhälle, som under 2016 lämnade sitt betänkande Palett för ett stärkt civila samhälle (SOU 2016:13). De förslag som berörde välfärdsfrågorna har omhändertagits inom ramen för beredningen av Välfärdsutredningen (Fi 2015:01), bl.a. genom promemorian Vissa förslag till ändringar i lagen om offentlig upphandling med anledning av Välfärdsutredningens förslag (Fi2017/03767/OU) och propositionen Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden (prop. 2017/18:158). I dessa produkter omhändertas till viss del förslag i Palett för ett stärkt civila samhälle genom att upphandling av välfärdstjänster vars värde understiger tillämpligt EU-tröskelvärde och som inte har ett gränsöverskridande intresse endast ska omfattas av ett fåtal regler i lagen om offentlig upphandling samt att bestämmelserna i EU-direktiven om reserverade kontrakt för vissa tjänster ska genomföras i svensk rätt, se vidare utgiftsområde 2 avsnitt 7.

SCB:s rapport ökar kunskapen om organisationer
Statistiska Centralbyrån (SCB) har regeringens uppdrag att ta fram statistik om det civila samhället. I december 2017 publicerade SCB en webbartikel om det civila samhällets andel av Sveriges totala ekonomi. Artikelns visar att det civila samhället under 2015 bidrog med verksamheter till ett värde av 132 miljarder kronor (förädlingsvärde), vilket utgör 3,1 procent av Sveriges totala BNP. Den totala produktionen för det civila samhället 2015 var 226 miljarder kronor, vilket utgjorde 3,1 procent av Sveriges totala produktion. Av detta utgjorde 37 miljarder kronor betalningar från offentlig förvaltning och de fasta bruttoinvesteringarna uppgick till 58 miljarder kronor. År 2015 fanns

244 000 organisationer i det civila samhället varav 93 000 uppvisade ekonomisk aktivitet. Totalt sett förvärvsarbetade 187 000 personer inom det civila samhället 2015, 59 procent kvinnor och 41 procent män.

Kunskap om organisationer i offentlig sektor

I 2018 års rapport från MUCF om det civila samhällets villkor uppger både ideella föreningar och samfällighetsföreningar att det finns förbättringsmöjligheter såväl vad gäller kunskap om organisationernas villkor hos tjänstemän i offentlig sektor som samarbetsklimatet samtidigt som samfällighetsföreningar i relativt stor utsträckning menar att statliga tjänstemän har god kunskap om deras villkor.

På uppdrag av regeringen har MUCF dessutom under 2017 utrett inom vilka konkreta områden som civilsamhällets organisationer anser att det behövs mer kunskap hos offentliga aktörer när det gäller det civila samhällets villkor och förutsättningar. Rapporten Offentliga aktörers behov av kunskap om det civila samhället (U2017/02449-1) anför att civilsamhällets aktörer anser att offentliga aktörer på kommunal, regional och nationell nivå behöver mer kunskap inom sju specifika områden. Exempel på dessa är civilsamhällets bredd och nya former för engagemang, civilsamhällets särart och skillnaderna mellan kommersiella aktörer och idéburen verksamhet samt konsekvenser av olika finansieringsformer.

MUCF arbetar för att öka kunskapen om det civila samhället hos myndigheter. Under 2017 ingick 27 statliga myndigheter i MUCF:s nätverk med detta syfte. Myndighetsnätverket har under 2017 uppdaterat skriften Vem gör vad? om myndigheters samverkan med det civila samhället.

För att öka kunskapen erbjuder MUCF också en uppdragsutbildning på högskolenivå i samarbete med Ersta Sköndal Bräcke högskola om villkoren för det civila samhället och den offentliga sektorns relation till det civila samhället. Under 2017 samlade kursen 27 deltagare och intresset har varit större än antalet platser.

Forskningsprogram för kunskap på lång sikt

Vetenskapsrådet ansvarar sedan 2009 för ett flervetenskapligt forskningsprogram om det civila samhället. Under 2017 har sju projekt fått finansiering inom programmet.

MUCF förmedlade under 2017 medel till studier inom identifierade behovsområden avse-

ende det civila samhället. En vetenskaplig beredningsgrupp prövade 23 ansökningar och fem projekt fick stöd.

MUCF arrangerar varje år en kunskapskonferens för att sprida aktuell forskning och annan kunskap på temat civilsamhälle. 2017 års tema var forskning som förändrar, med fokus på samverkan och genomfördes i samarbete med Ideell Arena och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). På konferensen presenterades forskningsprojekt som beviljats bidrag från MUCF för studier om det civila samhället, samt aktuell forskning som fått stöd av Vetenskapsrådets ramprogram.

Kunskap om Idéburet - offentligt partnerskap

MUCF har initierat ett långsiktigt arbete att hämta in och sprida relevant kunskap om samverkansformen Idéburet - offentligt partnerskap (IOP). Frågor om IOP och upphandling av idéburen verksamhet har t.ex. diskuterats på GD-nivå i myndighetsnätverket för civilsamhällesfrågor. I samråd med Forum - idéburna organisationer på det sociala området samt Sveriges kommuner och Landsting (SKL) har myndigheten tagit fram en flerårig plan över insatser som identifierar kunskaps- och utvecklingsbehov och vilka åtgärder som behövs. Målet för insatserna är att kartlägga erfarenheter, kunskaper och lärande exempel av hur partnerskap som IOP används av strategiska offentliga aktörer. Det är också att få en samlad bild av den aktuella kunskapen om det juridiska utrymmet för IOP inom olika förvaltningsområden.

Kunskapsuppdraget

Regeringen har förstärkt arbetet med kunskapsutveckling och kunskapsspridning till gagn för det civila samhället med sju miljoner kronor 2018 (prop. 2017/18:1 utgiftsområde 17). Förstärkningen syftar 2018 till kompetenshöjande insatser och ökad myndighetssamverkan, utvecklat kunskapsstöd för det civila samhället och ökad kunskap om hinder för underrepresenterade grupper att delta i det civila samhället. Tillskottet gavs huvudsakligen till MUCF.

Resultat utifrån principen om långsiktighet

Principen om långsiktighet handlar om att det civila samhällets organisationer ska ha goda och stabila förutsättningar för sin verksamhet. I det

ingår att civilsamhällets villkor ska vara långsiktiga och förutsebara.

2018 års rapport från MUCF om det civila samhällets villkor visar att var femte ideell förening anser att lagar och regler för deras organisation har försämrats under de senaste tre åren, medan 9 procent av föreningar i tätort anser att de förbättrats mot 2 procent på landsbygderna. Omvänt svarade 19 procent av samfällighetsföreningarna på landsbygderna att lagar och regler försämrats för dem mot 8 procent som svarade så i tätorterna. Likväl visar tidigare undersökningar av MUCF om ideella föreningar att andelen som är missnöjda med lagar och regler är konstant över tid.

Skrivelse till riksdagen med fokus på långsiktiga villkor för det civila samhället

Den 8 maj 2018 lämnades skrivelsen En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället till riksdagen (skr. 2017/18:246). I skrivelsen anger regeringen att det behövs en civilsamhällespolitik som prioriterar det civila samhällets långsiktighet och oberoende, och att de förutsättningar som lägger grunden för detta är

- regelbundna och flexibla samrådsstrukturer för att gemensamt bättre kunna lösa aktuella samhällsproblem
- förbättrad kunskap bland offentliga aktörer om det civila samhällets betydelse och särart för att skapa förbättrade villkor och förutsättningar för ideella aktörer i alla dess roller
- långsiktig, förutsebar och rättssäker hantering av statsbidrag.

Skrivelsen beskriver åtgärder som vidtagits under mandatperioden 2014–2018 och som bidrar till mer långsiktiga och stabila villkor för det civila samhället. Skrivelsen utgår delvis från Utredningen för ett stärkt civilsamhälles betänkande Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13).

Resultat utifrån principen om öppenhet och insyn

Principen om öppenhet och insyn handlar om processer som rör beslutsfattande. Det civila samhället har viktiga funktioner i demokratin som intressebevakare, opinionsbildare och

ifrågasättare. En del i uppföljningen av principen om öppenhet och insyn handlar därför om att redogöra för i vilken utsträckning regeringen visar öppenhet och tar tillvara det civila samhällets organisationers kunskaper i frågor som rör det civila samhället.

Synpunkter inhämtas från det civila samhällets organisationer

Samrådsformen remissförfarande används för att uppfylla regeringsformens krav på beredning av regeringsärenden. I remissförfarandet ingår ofta att inhämta synpunkter från det civila samhällets organisationer. Totalt har 151 remisser skickats ut till fler än 2 700 organisationer under 2017. Ca 60 procent av organisationerna svarade på remisserna.

Kod som främjar medverkan i beslutsprocesser

Europarådet utvecklade 2009 tillsammans med de idéburna organisationerna en kod för främjande av idéburna organisationers medverkan i offentliga beslutsprocesser, Code of Good Practice on Civil Participation in the Decision-making Process. MUCF arbetar för att sprida information till offentliga aktörer och idéburna organisationer om koden. Under 2017 har MUCF spridit kunskap om koden genom presentationer eller seminarier vid tio tillfällen. Skrifterna som innehåller koden har också spridits på andra möten och konferenser där offentliga och civilsamhällets aktörer deltagit, samt via webben. Myndighetens erfarenhet i mötet med målgrupper är att koden börjar bli mera välkänd, men att det ännu är få personer som har praktisk erfarenhet av den.

Resultat utifrån principen om mångfald

Principen om mångfald handlar bl.a. om att det civila samhället bör spegla och omfatta kvinnor och män, flickor och pojkar, från olika delar av befolkningen. Uppföljningen av principen handlar bl.a. om att redogöra för befolkningens deltagande i det civila samhället, insatser för att underlätta mångfaldsarbete samt förutsättningar för det civila samhällets aktörer att verka inom olika samhällsområden.

Medlemskap i förening och ideella insatser

Befolkningens engagemang i det civila samhället kan redovisas på olika sätt.

Enligt en undersökning av SOM-institutet vid Göteborgs universitet (Ku2018/01278/D) var 71 procent av Sveriges befolkning i åldern 16–85 medlemmar i en förening år 2017. Andelen som är medlemmar har minskat med 7 procentenheter sedan mätningarna inleddes 1998. För män var andelen som är medlemmar i en förening 72 procent och för kvinnor 70 procent. För personer med hög utbildning var andelen 81 procent och bland personer med låg utbildning 49 procent. Med hög utbildning avses personer som studerat på högskole- eller universitetsnivå och med låg utbildning personer som inte avslutat grundskolestudier eller motsvarande. Personer som anger att de vuxit upp i ett annat land än Sverige är i lägre grad medlemmar i föreningar än personer som vuxit upp i Sverige, 62 respektive 73 procent.

SCB:s undersökning av levnadsförhållanden (ULF/SILC) genomförs med ett roterande system som innebär att alla tematiska avsnitt inte är med vid varje tillfälle. År 2014–2015 hade 36 procent av Sveriges befolkning över 16 år ägnat sig åt ideellt arbete under de senaste 12 månaderna. Ca 30 procent var medlemmar i en idrotts- eller friluftsförening, 11 procent i en kulturförening och 5 procent i ett politiskt parti. Bland personer över 65 år var 38 procent medlemmar i en pensionärsförening. År 2016–2017 var 70 procent mellan 16 och 64 år medlemmar i en fackförening eller företagarorganisation, vilket är på samma nivå som 2014–2015. Den senaste undersökningen om befolkningens ideella engagemang som Ersta Sköndal Bräcke högskola genomfört visar däremot att drygt 53 procent av befolkningen hade gjort ideella insatser under 2014 i och utanför föreningslivet. Engagemangsnivån är stabil och ligger på liknande nivåer som tidigare studier. Att nivåerna skiljer sig mellan de olika undersökningarna kan förklaras med olika mätmetoder där Ersta Sköndal Bräcke högskolas upplägg kan betraktas som det mest heltäckande utifrån det stora antal organisationskategorier som tas upp i enkäten.

Det civila samhället på olika ställen i landet

2018 års rapport från MUCF om villkoren för civilsamhället på landsbygderna och i tätort visar att hälften av samfällighetsföreningarna ser sig som en ersättare i relation till offentlig sektor medan enbart en fjärdedel av de ideella föreningarna som har någon servicefunktion menar sig ha en sådan roll. Ideella föreningar i tätort ser

sig vidare fylla funktioner som komplement och alternativ till offentlig sektor i betydligt större utsträckning än vad föreningar på landsbygderna gör.

Regeringens reformprogram för minskad segregation 2017–2025 har vidareutvecklats i den i juni 2018 antagna långsiktiga strategin för att minska och motverka segregation (2018–2028). Ett av de fem delmålen i strategin är ett högt deltagande i demokratiska processer och förbättrade villkor för det civila samhället i områden med socioekonomiska utmaningar. Ett insatsområde om att stärka det civila samhället kompletterar delmålet. Som ett led i reformprogrammet har regeringen inrättat myndigheten Delegationen mot segregation (Delmos) som startade sin verksamhet den 1 januari 2018. Delmos har även i uppgift att fördela statsbidrag. I februari 2018 beslutade regeringen att införa ett sådant bidrag i form av ett flerårigt stöd till civilsamhället genom förordningen (2018:119) om statsbidrag till ideella föreningar och stiftelser för att minska och motverka segregation.

Utsatthet av olika slag begränsar deltagandet i det civila samhället. Regeringen har därför beslutat förordningen (2018:32) om statsbidrag för insatser som motverkar hot och hat i det offentliga samtalet som riktas till det civila samhällets organisationer. Därtill har förordningen (2018:1533) om Statsbidrag för säkerhetshöjande åtgärder till organisationer inom det civila samhället beslutats.

Delaktighet i arbetet med flyktingsituationen

Regeringen har under 2015–2018 förstärkt stödet till organisationer i det civila samhället för verksamhet riktad till asylsökande och nyanlända.

15.5 Mål för idrottspolitiken

Riksdagen har beslutat om målen för den statliga idrottspolitiken (prop. 2008/09:126, bet. 2008/09:KrU8, rskr. 2008/09:243). Mål och syfte med statsbidraget är att ge möjligheter för flickor och pojkar, kvinnor och män att motionera och idrotta för att främja en god folkhälsa, att stödja en fri och självständig idrottsrörelse samt att ge flickor och pojkar, kvinnor och män positiva upplevelser av idrott

som underhållning. Stöd till barn och ungdomar ska lämnas till verksamhet som bedrivs ur ett barnrättsperspektiv. Stöd kan även lämnas till sådan verksamhet som stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft.

15.6 Resultatredovisning för idrottspolitiken

15.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Bedömningen av resultatet utgår främst från rapporten Statens stöd till idrotten, uppföljning 2017, från Centrum för idrottsforskning (CIF) vid Gymnastik- och idrottshögskolan samt statistikuppgifter från Riksidrottsförbundet (RF). CIF har i uppdrag att årligen följa upp statens stöd till idrotten. I sin rapport för 2017 redovisar CIF 22 indikatorer, fördelade över målen för statens idrottspolitik.

CIF:s rapport för 2017 baseras på statistik från 2016. Bedömningen baseras bl.a. på uppgifter om

1. medlemskap och det ideella engagemanget i idrottsrörelsen,
2. aktivitetsnivån och könsfördelningen bland barn och unga inom idrottsrörelsen,
3. barns och ungas förutsättningar för deltagande inom idrottsrörelsen,
4. svenska folkets relation till motion och idrott,
5. könsfördelningen i idrottsförbundens styrelser,
6. ideella ledares utbildning,
7. insatser mot dopning,
8. RF:s strategiska arbete, och
9. etiken inom idrottsrörelsen.

Underlaget för indikatorer består bl.a. av uppgifterna i det elektroniska verksamhets-systemet IdrottOnline. Ordningen innebär att alla uppgifter om idrottsrörelsens medlemmar inhämtas direkt från de lokala idrottsföreningarna. I takt med att allt fler lokala idrottsföreningar använder IdrottOnline förbättras statistikunderlaget. Ett annat underlag för indikatorer består av RF:s årliga enkätstudie,

Svenska folkets relation till motion och idrott (källa: Riksidrottsförbundet). Därutöver inhämtas ytterligare information för att kunna beräkna indikatorerna.

15.6.2 Resultat

Statens stöd till idrotten uppgick 2017 till 1 935 miljoner kronor, vilket är en ökning med 12 miljoner kronor i jämförelse med 2016. Det ökade stödet avser insatser för att främst hålla tillbaka avgifterna i barn- och ungdomsidrotten och stärka insatser mot dopning. Anslaget omfattar främst bidrag till idrottens organisation, idrottens barn- och ungdomsverksamhet, insatser mot dopning, specialidrott inom gymnasieskolan, förberedelse och deltagande i olympiska och paralympiska spel, idrottsforskning m.m. Nedan återges inledningsvis en översikt av vissa bidrag som regeringen beslutat inom anslaget stöd till idrotten.

Tabell 15.2 Vissa bidrag 2014–2018

Miljoner kronor

Verksamhetsbidrag	2014	2015	2016	2017	2018
Gemensam verksamhet	1 120	1 120	1 196	1 204	1 222
Idrottslyftet	500	500	550	550	569
Antidopning	26,3	26,3	30	32	35
Idrottsforskning	16	16	18	19	20
Riksidrottsgymnasier	41,6	41,9	41,9	43	43
Nyanländas etablering	0	32	64	64	64

Vissa bidrag från statens stöd till idrotten

Idrotten som folkrörelse

Medlemmar i idrottsrörelsen

Riksidrottsförbundet (RF) har 71 specialidrottsförbund som medlemmar, med ca 20 000 föreningar spridda över hela landet och 3,2 miljoner medlemmar. Antalet aktiva medlemmar har varit förhållandevis konstant sedan 2002. Könsfördelningen bland medlemmar 2016 var 47 procent flickor och kvinnor och 53 procent pojkar och män. Skillnaderna i könsfördelningen är oförändrad över tid.

Idrottslyftet en resurs för utveckling och förnyelse

Idrottslyftet har mellan 2007 och 2015 uppgått till 500 miljoner kronor årligen. Under 2016 och

2017 uppgick idrottslyftet till 550 miljoner kronor. Det främsta syftet är att få fler barn och ungdomar att idrotta och att idrotta högre upp i åldrarna. Inom ramen för Idrottslyftet erbjuder RF stöd till sina förbund och föreningar så att de kan utveckla sin barn- och ungdomsverksamhet för att uppnå målen. När Idrottslyftet startade 2007 var könsfördelningen jämnare bland de som deltog i Idrottslyftets aktiviteter än vid mätningen 2016. År 2007 var det 51 procent flickor och 49 procent pojkar som deltog. År 2016 var motsvarande fördelning 44 respektive 56 procent. Detta beror sannolikt på att flickor var en uttalad målgrupp i satsningen Handslaget som 2007 omvandlades till Idrottslyftet med förstärkta resurser och förändrad inriktning.

Den ojämställda och ojämlika barn- och ungdomsverksamheten

RF har beslutat att det lokala aktivitetsstödet till barn och ungdomsverksamheten (LOK-stöd) utgår för idrottslig verksamhet.

Bidraget till idrottsrörelsens barn- och ungdomsverksamhet i form av LOK-stöd uppgick 2016 till 586 miljoner kronor att jämföra med 2015 då stödet uppgick till 585 miljoner kronor. Bidragsberättigade deltagare är sedan 2014 barn och ungdomar i åldern 7–25 år och ledare i åldern 13–25 år. För deltagare och ledare inom idrott för personer med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns. Under 2016 beviljades idrottsföreningar aktivitetsbidrag för 58,75 miljoner deltagartillfällen vilket jämfört med 2015 är 1,2 miljoner fler deltagartillfällen.

En granskning av antalet deltagartillfällen 2016, uppdelat efter kön, visar att flickor svarade för 39 procent och pojkar för 61 procent. Den samlade fördelningen mellan flickor och pojkar när det gäller deltagartillfällen, som mäts genom LOK-stödet, har varit förhållandevis konstant sedan 2002, även om könsfördelningen bland de rapporterade deltagartillfallen utjämnades något mellan 2003 och 2008. Därefter har skillnaderna åter ökat.

Ett övergripande mönster är att bland yngre medlemmar har barn- och ungdomsidrotten lyckas att upprätthålla i det närmast oförändrade aktivitetsnivåer medan en tydlig nedgång syns när det gäller äldre ungdomar och i synnerhet flickor. Andelen flickor i Sverige i åldern 17–20 år har minskat under perioden 2004–2016 med 3 procentenheter. Under samma period har deras aktivitetsnivåer i LOK-stödet minskat med

26,7 procent. RF redovisar att insatser görs för att nå flickor som är utrikes födda eller är födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar men att idrottsrörelsen har svårt att nå dessa flickor. RF pekar på att den särskilda satsningen på idrott för nyanlända medfört att idrotten påbörjat att utveckla kunskap och arbetssätt för att nå fler.

Statistiken indikerar att pojkar redan i unga år är mer aktiva inom idrottsrörelsen än flickor och att skillnaderna därefter tilltar under ungdomsperioden. Detta innebär således att pojkars idrottande får väsentligt större stöd från LOK-stödet än flickors idrottande. Av statistiken framgår även att LOK-stödet i större utsträckning fördelas till föreningar i socioekonomiskt starka områden än till föreningar i socioekonomiskt utsatta områden.

De tre idrotter som har flest deltagartillfällen vid beräkning av LOK-stöd är samtliga lagidrotter. I de tio idrotter med flest antal deltagartillfällen skiljer sig könsfördelningen åt. Skillnaderna mellan 2016 och 2015 är små.

Tabell 15.3 Idrotter med flest deltagartillfällen, fördelat på pojkar och flickor, 2016

Procent idrotter	Pojkar	Flickor
Fotbollförbundet	73	27
Innebandyförbundet	69	31
Ishockeyförbundet	95	5
Gymnastikförbundet	20	80
Handbollförbundet	47	53
Ridsportförbundet	4	96
Basketförbundet	51	49
Simförbundet	43	57
Friidrottsförbundet	37	63
Tennissförbundet	62	38

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd, CIF:s rapport Statens stöd till idrotten, uppföljning 2017.

Ideellt ledarskap

Ett av flera kännetecken på en folkrörelse är förekomsten av frivilligt och oavlönat föreningsarbete. Män dominerar i många avseenden inom idrotten, så även bland de medlemmar som var aktiva som tränare, ledare eller funktionärer 2016. Av beräknade 841 000 personer i åldern 6–80 år 2016 som innehade ett sådant uppdrag uppgavs 42 procent vara kvinnor och 58 procent vara män. Motsvarande siffra 2015 var 871 000 personer och den könsmässiga fördelningen var 49 procent kvinnor och 51 procent män.

Motsvarande siffror 2014 var 749 000 personer, respektive 43 procent kvinnor och 57 procent män. Indikatoren är beräknad på en förändrad frågeställning och en utökad åldersgrupp vilket gör det svårt att bedöma utvecklingen.

Kvinnor och män på ledande positioner

År 2016 var det 52 procent av Riksidrottsförbundets (RF) 71 specialidrottsförbund (SF) som hade en jämställd förbundsstyrelse, dvs. att båda könen uppgår till minst 40 procent bland ledamöterna. Detta kan jämföras med 2015, 2014 och 2013 då det var 46, 40 respektive 30 procent som hade en jämställd styrelse. Sammantaget var förbundsstyrelserna mer jämställda i sin sammansättning 2016 än tidigare år. Detta är en positiv utveckling.

Sett till förbundsstyrelseledamöternas kön och ålder i SF kan konstateras att kvinnor dominerar i den yngsta ålderskategorin upp till 30 år men att män utgör majoriteten i äldre ålderskategorier. Sammantaget visar utvecklingen på att jämställdheten har ökat påtagligt sedan 1985. År 2016 var fördelningen i SF:s styrelser 37 procent kvinnor och 63 procent män och 2015 var motsvarande andel kvinnor 35 procent och män 65 procent. Det bör påpekas att styrelserna i RF och i distriktsidrottsförbunden har jämställd representation vilket är en förutsättning i enlighet med RF:s stadgar samt att beslut har tagits att även styrelser i SF ska vara jämställda så att minst 40 procent av ledamöterna ska vara kvinnor respektive män senast 2021.

Tabell 15.4 Ledamöter i specialidrottsförbundens styrelser

Antal och procent

Ålder	Kvinnor	Män	Totalt
< 30 år	31 (63)	18 (37)	49
30-45 år	72 (42)	99 (58)	171
46-60 år	87 (35)	165 (65)	252
> 60 år	24 (23)	82 (77)	106
Totalt	214 (37)	364 (63)	578

Källa: Riksidrottsförbundet

Det finns en tydlig dominans av män både som ordförande och generalsekreterare i idrottsrörelsens specialidrottsförbund. Bland förbundens 71 förbund 2016 innehades posten som ordföranden av 17 kvinnor och 54 män. På positionen som förbundens högsta tjänsteman återfanns 21 kvinnor och 50 män. I rollen som

ordförande för förbundens valberedningar återfanns 18 kvinnor och 53 män.

Tabell 15.5 Kvinnor och män som ordförande respektive generalsekreterare i specialidrottsförbunden (SF) 2016

	Antal	Procent
SF med kvinna som ordförande	17	24
SF med man som ordförande	54	76
SF med kvinna som generalsekreterare eller motsvarande	21	30
SF med man som generalsekreterare eller motsvarande	50	70

Källa: Specialidrottsförbunden inom RF

En handlingsplan för idrott för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning har i jämförelse med övrig befolkning en mer stillasittande fritid. Skillnaderna tenderar att öka med stigande ålder. Den fysiska inaktiviteten riskerar även att leda till psykisk ohälsa.

Idrottsrörelsen har under många år arbetat för inkludering av personer med funktionsnedsättning i idrotten. Svenska Paraspportförbundet organiserar huvuddelen av de personer med funktionsnedsättning som idrottar. Dock växer antalet SF som tar ansvar för att inkludera kvinnor och män, flickor och pojkar med funktionsnedsättning i sin ordinarie verksamhet, vilket Svenska Paraspportförbundet ser positivt på. Riksidrottsförbundet har på stämman 2017 beslutat om en handlingsplan för idrott för personer med funktionsnedsättning. Det är av vikt att planen genomförs för att öka rekryteringen till idrotten.

Idrottens betydelse för folkhälsan

Rekommenderad nivå av fysisk aktivitet för positiv effekt för hälsan

Genom regelbunden fysisk aktivitet kan olika sjukdomstillstånd motverkas. Världshälsoorganisationen (WHO) rekommenderar därför alla vuxna (18 år och äldre) att vara fysiskt aktiva minst 150 minuter i veckan med måttlig intensitet och/eller 75 minuter med hög intensitet. För barn och ungdomar (5–17 år) rekommenderas fysisk aktivitet minst 60 minuter om dagen i måttlig till hög intensitet. Centrum för idrottsforskning utgår ifrån detta i sin redovisning till regeringen.

Personer som motionerar regelbundet

Att undersöka människors motionsvanor är svårt. Svaren varierar beroende på hur deltagaren definierar den fysiska aktivitetens ansträngningsgrad och regelbundenhet. Av Riksidrottsförbundets (RF) enkätstudie, Svenska folkets relation till motion och idrott 2016, där personers deltagande i organiserade motionsaktiviteter undersöks, framgår att 44 procent av de tillfrågade mellan 6 och 80 år deltog i minst tre motionsaktiviteter i veckan och ytterligare 28 procent deltog i minst en till två motionsaktiviteter i veckan. Nivån har varit konstant sedan 2002. Kvinnor, barn och unga motionerar i högre utsträckning än män och äldre.

Fysisk aktivitet hos kvinnor och män på fritiden

Folkhälsomyndigheten genomför årligen en rikstäckande undersökning om folkhälsa, Nationella folkhälsoenkäten. Undersökningen visar hur befolkningen mår och följer upp förändringar i hälsa över tid. Det är liten skillnad mellan kvinnor och män, 65 respektive 64 procent, som ägnar sig åt regelbunden motion och idrott i enlighet med WHO:s rekommendation, dvs. under minst 150 minuter varje vecka med måttlig intensitet och/eller 75 minuter med hög intensitet. Vidare framgår att särskilt unga män, men även unga kvinnor (16–29 år) i störst utsträckning tränar på denna nivå och att andelen därefter minskar successivt i takt med ökad ålder och att könsskillnaden är obetydlig.

Ett annat mått på fysisk aktivitet i den nationella folkhälsoenkäten var frågan om hur mycket tid som de tillfrågade under en vanlig vecka ägnade sig åt måttligt ansträngande aktiviteter ”som får dig att bli varm”, exempelvis ”promenader i rask takt, trädgårdsarbete, tyngre hushållsarbete, cykling, simning, etc.”. Resultatet indikerar att drygt hälften av befolkningen i åldern 16–84 år är fysiskt aktiva på en nivå som motsvarar WHO:s rekommendationer, här framgår att män är något mer aktiva än kvinnor.

Under senare år har stillasittande lyfts fram som en oberoende riskfaktor för ohälsa. Enligt nationella folkhälsoenkäten 2016 uppger 20 procent av befolkningen i åldern 16–84 år att de är stillasittande minst 10 timmar om dagen, utöver sömn. Av dessa är andelen kvinnor 17 procent och män 23 procent. Därtill är yngre mer stillasittande än äldre.

Dopning är ett samhällsproblem

Att minska bruket av dopningspreparat är en del av statens folkhälsomål. Bruket finns både inom idrotten och i samhället i stort. Bruket är olagligt, det strider mot medicinsk etik och är förenat med stora hälsorisker för individen.

Riksidrottsförbundet (RF) ansvarar för antidopningsarbetet inom idrottsrörelsen. Dopning utanför idrotten förekommer framför allt bland unga män i gymmiljöer. För att nå dessa miljöer fördelar Folkhälsomyndigheten medel till PRODIS (Prevention av dopning i Sverige) för att bedriva antidopningsprojektet 100 procent ren hårdträning, som bl.a. omfattar gym- och träningsanläggningar över hela Sverige.

RF bedriver sitt antidopningsarbete inom idrotten i enlighet med Världsantidopningsbyråns (WADA) bestämmelser. Detta medför ett kvalitativt arbete som bidrar till att skydda idrottarens hälsa och stärka etiken i idrottstävlingar nationellt och internationellt.

Idrottsverksamhet för nyanlända och asylsökande

Riksidrottsförbundet (RF) får sedan 2015 ett särskilt statligt stöd för att arbeta med etablering av nyanlända och även för att bedriva idrottsverksamhet för asylsökande. Statligt stöd har i motsvarande syfte även tilldelats andra organisationer i civilsamhället. Flera av dem bedriver verksamheter som sker i samverkan med idrottsrörelsens verksamhet för asylsökande och nyanlända. RF strävar efter att verksamhet riktad till nyanlända ska vara en naturlig del av idrottens generella verksamhet, i enlighet med värdegrunden som betonar allas rätt att vara med.

Under 2017 genomfördes verksamhet i 254 kommuner och 854 idrottsföreningar fick bidrag för insatser. Samverkan har skett med Migrationsverkets kontor och anläggningsboenden och uppskattningsvis har de genomförda aktiviteterna uppgått till 31 300 aktivitets-tillfällen med ca 397 000 deltagare, där vissa av dem har rapporterats flera gånger. Av dessa utgjorde barn (0–12 år) 28 procent, ungdomar (13–25 år) 60 procent och vuxna 12 procent. RF har ingen samlad könsuppdelad statistik men uppgifterna tyder på att väsentligt fler pojkar och män än flickor och kvinnor deltagit i verksamheten. Statistiken som RF redovisar pekar på att verksamheten under 2017 ökat

markant även om den direkta samverkan med Migrationsverkets kontor och anläggningsboenden minskat. Även om det är fler pojkar och män än flickor och kvinnor som söker asyl i Sverige så finns behov av att öka och utveckla insatserna för att fler flickor och kvinnor ska ges möjlighet att delta i verksamheten.

Centrum för idrottsforskning fördjupade analys

Centrum för idrottsforskning (CIF) har på regeringens uppdrag gjort en fördjupad analys av jämställdhet inom idrotten. I rapporten Statens stöd till idrotten – uppföljning 2017 redovisar CIF uppdraget vilket kompletteras av en antologi i form av skriften Resurser, representation och ”riktig” idrott – om jämställdhet inom idrotten.

I sin analys konstaterar CIF att vägen till en jämställd idrottsrörelse alltjämt är lång. På i princip alla nivåer är kvinnors och mäns deltagande, förutsättningar och villkor olika. Ojämligheten framträder i andelen kvinnor och män som medlemmar i olika idrotter, i andelen styrelseposter och förtroendeuppdrag, i fördelning av resurser och avseende idrottsliga normer och ideal. Därtill är Riksidrottsförbundets (RF) styrning i jämställdhetsfrågor främst inriktad på så kallad mål- och värderingsstyrning snarare än regel- och ekonomisk styrning. Ett trendbrott är 2017 års beslut av RF-stämman att specialidrottsförbunden ska ha jämställda styrelser senast 2021.

CIF menar att vid sidan av rådande makt- och resursfördelning är det ett allvarligt problem att idrottens praktik i stor utsträckning styrs av starka idrotts- och könsnormer. Detta är en grundläggande utmaning mot ett långsiktigt framgångsrikt jämställdhetsarbete inom idrotten. Utan ett medvetet normkritiskt förhållningssätt som identifierar, problematiserar och utmanar föreställningar om manligt och kvinnligt, är det knappast möjligt att realisera idrottspolitikens mål om kvinnors och mäns lika förutsättningar att utöva idrott och motion.

Utöver detta har regeringen redovisat insatser för våldsförebyggande arbete inom idrottsrörelsen där bland annat SISU Idrottsutbildarna fått stöd och under 2017 utvecklat utbildningsmaterial och genomfört bildnings- och utbildningsinsatser för det våldsförebyggande arbetet,

se vidare i utgiftsområde 13, avsnitt 5.4.2 Jämställdhet.

Idrottens internationella konkurrenskraft

Medaljer i internationella mästerskap

År 2016 deltog 134 av landets 222 landslagsgrupper i ett världsmästerskap (VM) eller motsvarande. Totalt vanns 151 medaljer varav 52 guld, 42 silver och 57 brons. Jämförelsevis vanns 216 medaljer 2015 och 184 medaljer 2014. Det är svårt att jämföra idrottsliga prestationer såväl mellan nationer som mellan idrotter. Många idrotter anordnar inte VM eller andra mästerskap varje år. Möjligheten att tävla och utmärka sig varierar därmed över tid.

Internationellt samarbete

Inom EU har programmet för utbildning, ungdom och idrott, Erasmus+, fortsatt. Under den sjuåriga programperioden 2014–2020 är 265 miljoner euro budgeterade för insatser inom idrottsområdet med en särskild inriktning mot idrott på gräsrotsnivå. Stödberättigad verksamhet är bl.a. gränsöverskridande samarbetspartnerskap och ideella europeiska idrotts-evenemang. RF bedriver ett arbete med att stödja svenska idrottsorganisationer i att söka medel från Erasmus+.

15.7 Mål för friluftslivspolitiken

Riksdagen har fastställt det övergripande målet för friluftslivspolitiken. Målet är att stödja kvinnor och mäns, flickors och pojkars möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet till naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö (prop. 2009/10:238, bet. 2010/11:KrU3, rskr. 2010/11:37 och 2010/11:38).

Tio mätbara mål har beslutats av regeringen och redovisats till riksdagen (skr. 2012/13:51, bet. 2012/13:KrU4, rskr. 2012/13:278). Målen är följande:

- Tillgänglig natur för alla
- Starkt engagemang och samverkan
- Allemansrätten

- Tillgång till natur för friluftsliv
- Attraktiv tätortsnära natur
- Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- Skyddade områden som resurs för friluftslivet
- Ett rikt friluftsliv i skolan
- Friluftsliv för god folkhälsa
- God kunskap om friluftslivet

De tio målen har preciseringar som förtydligar innebörden av målen. Preciseringarna är ett stöd i genomförandet av åtgärder. De är också underlag för att kunna mäta och följa upp målen samt för att kunna fortsätta utveckla friluftslivspolitikerna.

Varje friluftslivsmål berör flera olika myndigheter och organisationer. För varje mål utpekas en till två myndigheter som ansvariga för att följa upp och utveckla respektive mål. Friluftslivsmålen och preciseringarna ska vara vägledande för arbetet med friluftslivsfrågor på alla nivåer i samhället.

Friluftsliv är ett allmänt intresse och spänner över flera politikområden, bl.a. miljö- och naturvårdspolitikerna, folkhälsopolitiken, den regionala tillväxtpolitiken, skogs-, fiskeri-, och jordbrukspolitikerna, jakt- och viltförvaltning, landsbygdspolitiken samt utbildnings- och forskningspolitiken.

Friluftslivet är viktigt för bl.a. folkhälsan, kulturlivet, besöksnäringen och den sociala sammanhållningen lokalt. Friluftslivspolitikerna behöver därför integreras bättre i samhällsplaneringen.

Riksdagen har beslutat om ett generationsmål för miljöarbetet och om 16 miljö kvalitetsmål som uttrycker den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Flera av miljö kvalitetsmålen har även preciseringar som rör friluftslivet, liksom etappmål som identifierar en önskad samhällsomställning och som anger steg på vägen för att nå generationsmålet och ett eller flera miljö kvalitetsmål (se utg.omr. 20 Allmän miljö- och naturvård).

Naturvårdsverket ska verka för att bevara och utveckla förutsättningarna för friluftslivet. Naturvårdsverket ska också samordna myndigheternas arbete när det gäller friluftsliv och samverka med andra berörda organisationer.

Länsstyrelserna har i uppdrag att samordna och leda det regionala arbetet friluftslivspolitikerna.

15.8 Resultatredovisning för friluftslivspolitikerna

Resultatredovisningen baseras i huvudsak på redovisningen av statsbidrag till friluftslivsorganisationer. Även Naturvårdsverkets åiterrapportering av åtgärder för biologisk mångfald under perioden 2015–2017 (rapport 6808) innehåller värdefull information om insatser för friluftslivet.

I resultatredovisningen används även Naturvårdsverkets årliga redovisning för hur arbetet med samordningen av berörda myndigheters friluftslivsarbete utvecklas, liksom samverkan med andra aktörer såsom friluftslivsorganisationer.

Uppföljning av friluftslivsmålen sker periodvis. Den första uppföljningen av friluftslivsmålen (Naturvårdsverket rapport 6700, december 2015) rapporterades i budgetpropositionen för 2017, utg.omr. 17. Nästa uppföljning beräknas ske 2018.

Resultatet avseende de miljömål som berörs av friluftslivspolitikerna redovisas i utg.omr. 20 Allmän miljö- och naturvård.

15.8.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Inom friluftslivspolitikerna sker uppföljning i förhållande till regeringens tio beslutade friluftslivsmål och dess preciseringar. Nästa uppföljning beräknas ske 2018.

För att få statsbidrag krävs enligt förordningen (2010:2008) om statsbidrag till friluftslivsorganisationer att organisationen värnar det enkla, naturnära och långsiktigt hållbara friluftslivet, främjar hälsa och goda möjligheter att utöva friluftsliv, främjar ett tryggt och säkert friluftsliv, bidrar till att utveckla barns och ungdomars intresse för motion och friluftsliv, eller verkar för ökad kunskap om och hänsyn till natur- och kulturmiljön samt allemansrätten (SFS 2010:2008).

Vid fördelningen av statsbidrag prioriteras bl.a. ansökningar som strävar mot att uppfylla de tio friluftslivspolitiska målen och satsningar på barn och ungdomar i friluftslivet.

15.8.2 Resultat

Redovisningen av statsbidragen görs med utgångspunkt från förordningen (2010:2008) om statsbidrag till friluftorganisationer och det övergripande målet för friluftsliv som riksdagen beslutat för den statliga friluftslivspolitiken (prop. 2009/10:238). Bidraget ska stödja att människor organiserar sig för vistelse i naturen och utövande av friluftsliv med allemansrätten som grund samt att ge alla människor möjlighet att genom friluftsliv få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om naturen och miljön.

Paraplyorganisationen Svenskt Friluftsliv fördelar och betalar ut statsbidrag till friluftorganisationer. Statsbidrag lämnas antingen som organisationsbidrag eller verksamhetsbidrag med finansiering från anslaget 13:3 *Stöd till friluftorganisationer*, utg.omr. 17. Organisationsbidrag är stöd till organisationer i förhållande till organisationens medlemsantal och aktivitetsnivå. Verksamhetsbidrag är stöd till organisationer för en specifik verksamhet efter särskild prövning. Svenskt Friluftsliv företräder 25 ideella friluftorganisationer, som tillsammans har närmare 1,7 miljoner medlemskap.

Svenskt Friluftsliv fördelade under 2017 nära 47,8 miljoner kronor i bidrag till 22 friluftorganisationer, varav 22,1 miljoner kronor var organisationsbidrag till 13 organisationer och 25,7 miljoner kronor var verksamhetsbidrag till 21 organisationer. 12 organisationer fick både organisations- och verksamhetsbidrag.

I budgetpropositionen för 2016 tillfördes anslaget 13:3 *Stöd till friluftorganisationer* 20 miljoner kronor per år från 2016. Ökningen av statsbidraget har under 2017 använts bl.a. som stöd till skolans verksamhet med friluftsdagar och utomhuspedagogik samt satsningar på utevistelse för barn och unga. Vidare har ökningen även resulterat i aktiviteter som främjar naturkontakt, fysisk aktivitet och integration.

Flera organisationer och projekt har även fått ytterligare finansiering genom samarbeten med näringsliv, kommuner och från andra myndigheter och organisationer som exempelvis Arvsfonden och Svenska Postkodstiftelsen.

Tabell 15.6 Friluftorganisationer som fått bidrag 2017 av Svenskt Friluftsliv

Organisationsbidrag och verksamhetsbidrag
Friluftsrådet
Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund (Sportfiskarna)
Svenska Livräddningssällskapet
Svenskt Friluftsliv
Svenska Turistföreningen
Cykelfrämjandet
Båtunionen
Svenska Kryssarklubben
Hälsofrämjandet
Svenska Frisksportförbundet
Fjällklubben
Svenska Islandshästförbundet
Organisationsbidrag
Kennelklubben
Verksamhetsbidrag
Cykelsällskapet
Scouterna
Svenska Orienteringsförbundet
Naturskyddsföreningen (tillsammans med Naturskoleföreningen och Sportfiskarna)
Svenska Klätterförbundet
Svenska Kanotförbundet
Svenska Jägareförbundet
Förbundet Skog och Ungdom
Riksförbundet Sveriges 4H

Bidragsverksamheten når stora grupper av människor som får möjlighet till ett upplevelserikt friluftsliv. Organisationsbidragen till friluftorganisationerna möjliggör en stor verksamhet med många deltagare i olika aktiviteter. Resultatet för 2017 visar en stor bredd av verksamheter och aktiviteter som genomförts av friluftorganisationerna. De flesta av dessa organisationer använder organisationsbidraget bl.a. för att utveckla verksamheten genom en ökad digitalisering men även för friluftslivspolitiskt arbete. Ledarutbildningar är viktiga för att underlätta för fler att nå ut i naturen. Hos Friluftsrådet har under året 1 711 personer gått en ledarutbildning, vilket är 136 fler än föregående år. Vid årsslutet fanns totalt ca 5 700 ledare.

I stort sett samtliga organisationer lyfter fram allemansrätten som en av de viktigaste förutsättningarna för friluftsliv.

I likhet med tidigare år prioriterades under 2017 särskilt satsningar på verksamheter för barn och ungdomar. Även verksamheter som främjar mångfald och integration gynnades. Dessutom prioriterades satsningar som strävade mot att uppfylla de tio friluftslivspolitiska målen. Könsupplad statistik redovisas för de verksamheter där sådan information finns hos organisationerna. Sådan statistik finns inte ännu att tillgå för alla verksamheter men har efterfrågats inför kommande redovisningar.

Bland de större satsningar som främjar både unga och integration finns Friluftsförbundet projekt Meningsfull väntan som vänder sig till asylsökande och nyanlända barn, unga och vuxna. Under året har 14 lokalavdelningar genomfört över 200 aktiviteter för över 4 500 personer – varav drygt 2 500 barn och ungdomar. Genom aktiviteterna har deltagarna bl.a. lärt känna naturen i sitt närområde, skapat nätverk för integration och etablering, provat på olika friluftaktiviteter och fått förståelse för allemansrätten. Sportfiskarna nådde målet med sitt projekt Klassdraget, att ta ut 13 500 fiskande barn och 54 skolklasser redan i september. Inom Sportfiskarna åtgärdsprogrammet Främjande och integration har bl.a. fler än 2 800 elever fått prova på praktisk fiskevård. Målgrupperna har varit barn och unga, särskilt nya svenskar. Svenska Jägareförbundet har under 2017 genomfört flera olika integrationsprojekt särskilt för ungdomar, exempelvis genom friluftsdagar och informationsmaterial om den svenska naturen. Syftet är att med ökad kunskap, såväl teoretisk som praktisk, om naturen, allemansrätten och vilda djur öka delaktigheten i svenskt friluftsliv.

Andra projekt vänder sig till specifika grupper av ungdomar. Svenska Kryssarklubben har arrangerat åtta dagläger, de så kallade Kryssislägren, som vänder sig till barn mellan 8 och 12 år. Fyra av dessa läger har i samarbete med Fryshuset vänt sig enbart till barn med ensamstående föräldrar. Svenska Klätterklubben har under 2017 arrangerat tre grundkurser i alpin klättring varav två var riktade enbart till yngre kvinnor. Trycket på dessa kurser var mycket högt. Även den tredje kursen riktad till både män och kvinnor fick övervägande del kvinnligt deltagande. Cykelfrämjandet och projektet Frihet på cykel har tagit emot ett Jämställdhetsstipendium av Sundbybergs stad.

Även verksamheter som underlättar för en mångfald besökare i naturen har stöttats.

Svenska Cykelsällskapet har fortsatt arbetet med att erbjuda säkra och aktiva vägval under rekreation, motion, fritid och semester. Projektet Underhåll och utveckling av leder omfattar ca 13 000 km väg och 30 000 vägvisare. I projektet ingår även större lednätverk som Sverigeleden och ett antal landskapscykelleder. Vidare har kartor och informationsmaterial på olika språk tagits fram. I projektet Flera och mera i naturen har Svenska Orienteringsförbundet utvecklat konceptet Hittaut. Genom denna verksamhet har 18 500 personer deltagit på 20 orter runt om i landet.

Flera projekt fokuserar på fortbildning och ledarutbildning. Exempelvis har Naturskoleföreningen, Naturskyddsföreningen och Sportfiskarna i samarbetsprojektet Mer friluftsliv i skolan genomfört 20 fortbildningsdagar för 372 pedagoger från 88 kommuner i syfte att inkludera mer friluftsliv i undervisningen.

Åtgärder för friluftsliv

Med anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* (utg.omr. 20 Allmän miljö- och naturvård) finansieras åtgärder för bl.a. naturvårdande skötsel och tillgängliggörande av skyddade områden, förvaltning av Naturvårdsverkets fastighetsinnehav inklusive investeringar i och underhåll av byggnader samt underhåll av det statliga ledsystemet i fjällen.

Anslaget skapar förutsättningar för ett rikt friluftsliv i de skyddade områdena, i tätortsnära natur och på det statliga ledsystemet i fjällen. För att värdena i de skyddade områdena ska bevaras och utvecklas är förvaltningen av dem av central betydelse för både biologiska värden och värden för friluftsliv och kulturmiljö. Information om skyddad natur är central inom verksamheten, inte minst vid naturum-anläggningarna. Under 2017 gjordes 1,8 miljoner besök på naturum och nära 33 000 skolelever deltog i aktiviteter. Ca 284 000 besökare har deltagit i någon aktivitet, bokat en visning eller guidad tur.

En stor andel av medlen används av länsstyrelserna till åtgärder för friluftsliv och tillgängliggörande av skyddade områden, arbetet med att stärka det statliga ledsystemet i fjällen, informationsinsatser för friluftslivet och naturvägledning. Användningen av medel för friluftsliv och tillgänglighet i skyddade områden har

avsevärt höjts de senaste åren från 41 miljoner kronor år 2014, till 77 miljoner kronor 2015, 107 miljoner kronor 2016 och nära 97 miljoner kronor 2017.

Under 2017 beslutades om 283 nya och utvidgade statliga naturreservat som omfattades av nästan 84 000 hektar, vilket är en fördubbling av den areal som skyddades 2016.

I skyddade områden har nästan hälften (177 miljoner kronor) av förvaltningsanslaget använts till skötsel av naturtyper, främst betesmarker och ängar. En fjärdedel av medlen har använts till olika satsningar på friluftsliv och information. Satsningarna på friluftsliv och tillgänglighet har ökat avsevärt, särskilt i skyddade områden.

Regeringen har beslutat om en strategi för Sveriges nationella skogsprogram där friluftslivsfrågor ingår. Skogsbrukets genomförande av målbilder för god hänsyn till friluftsliv och rekreation pågår bl.a. genom hänsyn till friluftslivets värden vid skogsbruksåtgärder i enlighet med målbilderna (se även utg.omr. 20, avsnittet Levande skogar). Naturvårdsverket har redovisat uppdraget om tätortsnära natur och friluftsliv (se även utg.omr. 20, avsnittet Ett rikt växt- och djurliv).

Skogsstyrelsen har redovisat uppdraget om att analysera och vid behov utveckla styrmedel, exempelvis föreskrifter och allmänna råd för hänsyn till skogens sociala värden.

Vid utgången av 2016 hade befolkningen i genomsnitt 2,8 kilometer till sin närmsta nationalpark, naturreservat eller naturvårdsområde. Boende på Gotland och i Örebro län hade kortast avstånd, medan boende i Värmlands län hade längst. Boende i tätort hade i genomsnitt 1,6 kilometer närmare till skyddad natur jämfört med boende utanför tätorter. Den tätortsnära naturen har stor betydelse för den biologiska mångfalden, det vardagliga friluftslivet och för att skapa kunskap, förståelse och engagemang för en god miljö.

Nästan 30 procent av Sveriges nationalparker, naturreservat och naturvårdsområden har bildats för att säkra områden för friluftslivet. Av dem har fler än 400 områden det preciserade syftet att skydda tätortsnära natur.

Ökad tillgänglighet för friluftsliv och naturturism

Skyddade områden som nationalparker, naturreservat och Natura 2000-områden är attraktiva

besöksområden. Sveriges nationalparker är unika områden där landets mest sevärda och värdefulla natur skyddats för framtiden. Förutom deras betydelse som skyddade naturlandskap med höga naturvärden bidrar de väsentligt till att göra naturupplevelser tillgängliga för människor. Sveriges 29 nationalparker hade under år 2017 totalt drygt 2,5 miljoner besökare, en ökning från ca 2,4 miljoner året innan. Besökarantalet på webbplatsen sverigesnationalparker.se har sedan lanseringen i maj 2014 ökat stadigt. År 2017 hade webbplatsen över 700 000 besök.

Naturturismen växer i Sverige och nationalparkerna är turistattraktioner av internationell intresse. De har betydelse bl.a. för besöksnäringen samt lokal och regional tillväxt. Våren 2018 bildades en ny nationalpark, Åsnens nationalpark i Alvesta och Tingsryds kommuner i Kronobergs län (prop. 2017/18:87, bet. 2017/18:MJU14, rskr. 2017/18:183). Åsnens vidsträckta skogs- och sprickdalslandskap är av riksintresse för både naturvård och friluftsliv och har ca 110 000 besökare årligen. Samtidigt görs nationalparkerna tillgängliga för fler och nya grupper av besökare genom att entréer, leder och information förnyas. Genom att bilda nya nationalparker skapas både nya och förbättrade möjligheter att ta emot besökare och erbjuda goda naturupplevelser som gynnar friluftslivet och natur- och kulturbaserad turism. Samtidigt bidrar detta till friluftslivsmålet om hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Lättillgänglig information om naturområden och särskilt skyddade områden bidrar till att göra dem tillgängliga för allmänheten. Det främjar också friluftsliv och turism. Därför har Naturvårdsverket på regeringens uppdrag utvecklat förutsättningar för användarvänlig information för olika digitala plattformar.

Naturvårdsverket fortsätter att genomföra strategin för kommunikation av allemansrätten. Strategin ska ge alla människor, oavsett ålder, kön, socioekonomisk status, etnisk och kulturell bakgrund, intresse, funktionsförmåga etc. förutsättningar att vistas i naturen, och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund över hela landet.

Leder ökar tillgängligheten

Det statliga ledsystemet utgör till stor del infrastrukturen för friluftslivet och skyddad

natur i fjällen, särskilt i och till nationalparkerna i norr. Naturvårdsverket utvecklar vandringsleder för att främja friluftsliv, turism och underlätta tillgänglighet. Alla längre vandringsleder i landet är nu kartlagda vad gäller typer, status och ansvarsförhållanden. Digital information om statliga leder och leder i skyddade områden finns nu tillgänglig som öppna data. Naturvårdsverket har lämnat förslag om hur ledsystemen i fjällen kan utvecklas, samt redovisat förutsättningar och kostnader för leder i fjällnära skogar. Regeringens satsningar genom stärkta anslag till skötsel och åtgärder har medfört förbättringar för friluftslivet exempelvis genom underhåll av vandringsleder, förbättrad information samt nya broar och vindskydd. Många angelägna upp- rustningsinsatser har genomförts. Under 2017 har bl.a. 24 broar bytts ut mot nya och 25 broar har renoverats. Totalt 486 km led har fått en förbättrad markering och över 13 km spång har anlagts. Därtill har 2 146 nya skyltar köpts in och har eller ska sättas upp. Åtgärderna bidrar till att förbättra tillgängligheten och öka säkerheten längs lederna.

Även andra leder än statliga anläggs runt om i landet, exempelvis nya vandrings-, cykel- och ridleder. Cykel- och hästturism blir populärare. Arbete pågår med att förbättra samordningen mellan aktörer och se över förutsättningarna för en långsiktig förvaltning av leder i lågländs- terräng.

Kartläggning av värdefull friluftsnatur

Naturvårdsverket har under 2017 fortsatt att utveckla metod och vägledning för att kartlägga naturområden med värden för friluftsliv, rekreation och turism i samverkan med bl.a. kommuner. Metodiken förväntas vara klar under 2018. Kunskapen som tas fram är en viktig del i arbetet med att utveckla handlingsplaner för grön infrastruktur, se vidare utg.omr. 20 Allmän miljö- och naturvård, avsnittet Ett rikt växt- och djurliv.

Länsstyrelsernas arbete med friluftsliv

Länsstyrelserna har för andra året haft särskilda medel för att samordna och leda det regionala friluftsmålsarbetet. Naturvårdsverket har sam- ordnat och stöttat länsstyrelserna genom

nätverksträffar, kompetensutveckling och metodstöd. Under året har Naturvårdsverket också tagit fram en vägledning som ska underlätta när länsstyrelserna kartlägger natur- områden av betydelse för friluftsliv, rekreation och turism på lokal och regional nivå.

I stort sett samtliga länsstyrelser har nu friluftssamordnare som utvecklar förutsättning- arna för friluftsliv i länen. Flertalet länsstyrelser har arrangerat regionala nätverksträffar om friluftsliv och spridit kunskap via broschyrer, webb, rådgivning, skoldagar, m.m. I Gotlands och Hallands län har man arbetat med att förlänga befintliga vandringsleder utmed kusterna. Länsstyrelsen i Halland har genomfört ett projekt om tillgänglighet till natur via kollektivtrafik. Jönköpings län har tagit fram en regional handlingsplan för friluftsliv och en strategi och handlingsplan för hur fritidsfisket och fisketurismen ska kunna utvecklas. Även i Skåne län pågår ett liknande arbete. Alla naturreservat i Norrbottens län har klassats utifrån närhet till tätort och besöksvärde och man kartlägger nu naturområden som är viktiga för friluftslivet.

Tätortsnära natur för friluftslivet

Naturvårdsverket har redovisat uppdraget om att identifiera behov av vägledning, styrmedel och förstärkt samverkan mellan berörda myndig- heter för att förvalta tätortsnära natur på ett hållbart sätt. Utgångspunkten var att bevara och utveckla den biologiska mångfalden och förbättra förutsättningarna för friluftsliv, där även samspelet med kulturmiljövärden tas tillvara. (Se rapport Tätortsnära natur och friluftsliv, NV-08971-16).

LONA-projekt för friluftslivet

Lokala naturvårdsprojekt (LONA) har haft ett betydande inslag av satsningar som integrerat naturvård, folkbildning och närrekreation.

Naturvårdsverket redovisar att majoriteten av kommuner och länsstyrelser lyfter fram LONA som ett enkelt och effektivt sätt att stödja lokala naturvårds- och friluftslivssatsningar. LONA har haft en positiv inverkan på intresset för naturvård och friluftsliv hos kommunala politiker och hos allmänheten. Naturvård och

friluftsliv har integrerats bättre i kommunernas översiktsplanering än tidigare. Många kommuner har använt LONA-bidrag för att ta fram underlag och upprätta naturvårdsprogram och friluftsplaner. Ett flertal projekt har fokuserat på naturpedagogik vilket bidrar till att öka skolornas och förskolornas nyttjande av tätorts-nära naturområden.

Under perioden 2015–2017 fattades beslut om 755 LONA-projekt med över 1 300 åtgärder till en total kostnad om ca 293 miljoner kronor, varav statliga bidrag utgjorde ca 129 miljoner kronor (vilket är 44 procent). Bidragen fördelades med ca 50 procent till naturvård, 44 procent till friluftsliv, 2 procent till kulturmiljö samt 4 procent till övrigt.

Bland de prestationer som beviljade medel ska resultera i finns bl.a. ett trettiotal friluftsplaner, 15 fågeltorn, ca 120 grill- och rastplatser samt vindskydd, ca 70 broar, ca 90 aktivitetsbanor, ca 40 åtgärder för tillgänglighetsanpassning för äldre/personer med funktionsnedsättning, ca 5 000 skyltar, och 300 personliga guidningar. Åtgärderna bidrar bl.a. till att förbättra tillgängligheten, både fysiskt och informativt, till naturområden.

Samverkan och dialog

Den årliga Tankesmedjan för friluftsliv är en mötesplats för dialog om friluftslivsfrågor med sikte på att utveckla friluftslivet. 2018 års tankesmedja, Med sikte på framtiden, arrangerades i april 2018 av Naturvårdsverket tillsammans med ett 15-tal aktörer. Ca 300 deltagare diskuterade framtida förutsättningar och trender för friluftslivet, t.ex. inom stadsutveckling, teknik, naturturism, allemansrätten, sociala medier och varmare klimat.

15.9 Budgetförslag

15.9.1 13:1 Stöd till idrotten

Tabell 15.7 Anslagsutveckling 13:1 Stöd till idrotten

Tusental kronor

År	Utfall	1 935 148	Anslags-sparande	163
2018	Anslag	1 964 311 ¹	Utgifts-prognos	1 964 311
2019	Förslag	1 954 311		
2020	Beräknat	1 954 311		
2021	Beräknat	1 946 811		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till idrotten. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till specialidrott inom gymnasieskolan, idrottsforskning och insatser mot dopning.

Regeringens överväganden

Tabell 15.8 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 13:1 Stöd till idrotten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 954 311	1 954 311	1 954 311
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-7 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 954 311	1 954 311	1 946 811

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad ökning med 4 miljoner kronor årligen 2020–2025 uteblir.

Regeringen föreslår att 1 954 311 000 kronor anvisas under anslaget 13:1 *Stöd till idrotten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 954 311 000 kronor respektive 1 946 811 000 kronor.

15.9.2 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler

Tabell 15.9 Anslagsutveckling 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler

Tusental kronor

2017	Utfall	48 912	Anslags-sparande	3 252
2018	Anslag	52 164 ¹	Utgifts-prognos	51 538
2019	Förslag	52 164		
2020	Beräknat	52 164		
2021	Beräknat	32 164		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till allmänna samlingslokaler. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Bygdegårdarnas Riksförbund, Folkets Hus och Parker och Riksföreningen Våra Gårdar för organisationernas information, rådgivning utvecklingsarbete och arbete gällande ansökningar om statligt stöd.

Bemyndigande och ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 13:2 *Bidrag till allmänna samlingslokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 44 000 000 kronor 2020–2021

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används bl.a. för investeringsbidrag till fleråriga projekt. Detta innebär att bidragen betalas ut ett eller flera år efter det år då projektbidrag beslutas. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 13:2 *Bidrag till allmänna samlingslokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 44 000 000 kronor 2020–2021.

Tabell 15.10 Beställningsbemyndigande för anslaget 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden	27 398	34 213	44 000		
Nya åtaganden	30 850	30 962	34 591		
Infriade åtaganden	-24 035	-21 175	- 34 591	-25 000	-19 000
Utestående åtaganden	34 213	44 000	44 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	44 000	44 000	44 000		

Regeringens överväganden

Tabell 15.11 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	52 164	52 164	52 164
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-20 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	52 164	52 164	32 164

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av de principer som använts vid utformningen av denna budgetproposition att tidigare beräknad ökning av anslaget för 2019 inte genomförs.

Regeringen föreslår att 52 164 000 kronor anvisas under anslaget 13:2 *Bidrag till allmänna samlingslokaler* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 52 164 000 kronor respektive 32 164 000 kronor

15.9.3 13:3 Stöd till friluftorganisationer

Tabell 15.12 Anslagsutveckling 13:3 Stöd till friluftorganisationer

Tusental kronor

			Anslags- sparande	
2017	Utfall	47 785		
2018	Anslag	47 785 ¹	Utgifts- prognos	47 785
2019	Förslag	47 785		
2020	Beräknat	47 785		
2021	Beräknat	47 785		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till friluftorganisationer.

Kompletterande information

I förordningen (2010:2008) om statsbidrag till friluftorganisationer finns bestämmelser om hantering av statsbidragen.

Regeringens överväganden

Tabell 15.13 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 13:3 Stöd till friluftsförbund

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	47 785	47 785	47 785
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	47 785	47 785	47 785

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 47 785 000 kronor anvisas under anslaget 13:3 *Stöd till friluftsförbund* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 47 785 000 kronor respektive 47 785 000 kronor.

15.9.4 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer

Tabell 15.14 Anslagsutveckling 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer

Tusental kronor

År	Utfall	Belopp	Anslags- sparande	Utgifts- prognos	Belopp
2017	Utfall	15 000			
2018	Anslag	15 000 ¹			15 000
2019	Förslag	15 000			
2020	Beräknat	15 000			
2021	Beräknat	15 000			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer i enlighet med lagen (2010:473) om statligt stöd till riksdagspartiers kvinnoorganisationer.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 13:4 *Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: För att Parti-bidragsnämndens administration ska kunna bedrivas effektivt bör stödet till riksdagspartiers kvinnoorganisationer handläggas samtidigt som stödet till de politiska partierna enligt lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier. Detta innebär att åtaganden om stöd till riksdagspartiers kvinnoorganisationer beslutas under hösten för det kommande året och därmed medför behov om framtida anslag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 13:4 *Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor 2020.

Tabell 15.15 Beställningsbemyndigande för anslaget 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	15 000	15 000	15 000	
Nya åtaganden	15 000	15 000	15 000	
Infriade åtaganden	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000
Utestående åtaganden	15 000	15 000	15 000	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	15 000	15 000	15 000	

Regeringens överväganden**Tabell 15.16 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	15 000	15 000	15 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	15 000	15 000	15 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 15 000 000 kronor anvisas under anslaget 13:4 *Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 15 000 000 kronor respektive 15 000 000 kronor.

15.9.5 13:5 Insatser för den ideella sektorn**Tabell 15.17 Anslagsutveckling 13:5 Insatser för den ideella sektorn**

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017		22 605	6 653
2018	Anslag	151 758 ¹	149 937
2019	Förslag	151 758	
2020	Beräknat	151 758	
2021	Beräknat	26 758	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till forskning samt annan kunskapsutveckling som avser det civila samhället. Anslaget får även användas för utgifter för uppföljning och annan verksamhet för genomförandet av politiken för det civila samhället samt för sådana administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Regeringens överväganden

Tabell 15.18 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 13:5 Insatser för den ideella sektorn

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	151 758	151 758	151 758
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-125 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	151 758	151 758	26 758

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 151 758 000 kronor anvisas under anslaget 13:5 *Insatser för den ideella sektorn* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 151 758 000 kronor respektive 26 758 000 kronor.

16 Folkbildning

16.1 Omfattning

Till folkbildningen räknas folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Inom folkbildningen finns

även särskilda statsbidrag för tolkutbildning, särskilt utbildningsstöd samt ett särskilt bidrag för verksamheter för asylsökande och vissa nyanlända.

16.2 Utgiftsutveckling

Tabell 16.1 Utgiftsutveckling inom Folkbildning

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Folkbildning</i>						
14:1 Bidrag till folkbildningen	3 851	4 358	4 344	4 348	4 348	4 318
14:2 Bidrag till tolkutbildning	48	59	56	59	59	59
14:3 Särskilda insatser inom folkbildningen	175	190	190	170	140	
14:4 Särskilt utbildningsstöd	155	188	185	190	193	193
Summa Folkbildning	4 229	4 795	4 775	4 768	4 741	4 571

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

16.3 Mål för området

Målet för folkbildningspolitiken fastställdes genom riksdagens beslut i fråga om regeringens proposition Allas kunskap – allas bildning (prop. 2013/14:172, bet. 2013/14:KrU8, rskr. 2013/14:379). Målet är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället. Målet avspeglar folkbildningens idémässiga grund, särskilda pedagogik och självständighet.

16.4 Resultatredovisning för folkbildningspolitiken

16.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Folkbildningens verksamhet följs i första hand upp i förhållande till de fyra syften som gäller för statsbidraget för folkbildningen. Dessa fyra syften ligger till grund för resultatindikatorerna och presenteras i tabell 16.2. De resultatindikatorer som används för folkbildningens område är i huvudsak kvantitativa och beskriver främst den verksamhet som genomförts, t.ex. antal deltagare vid folkhögskolor och studieförbund.

Underlag för uppföljning gentemot dessa indikatorer samt för övriga bedömningar av folkbildningens verksamhet har hämtats i redovisningar från Folkbildningsrådet, SISU Idrottsutbildarna, Myndigheten för yrkeshögskolan och Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Tabell 16.2 Syften och indikatorer

Syfte	Indikator
1. Stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin.	Antalet folkhögskolor och studieförbund i landet. Fördelning av folkhögskolor och studieförbund i landet.
2. Bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen.	Deltagare i folkhögskolekurs efter ålder och kön. Unika studiecirkeledtagare efter ålder och kön. Andel utlandsfödda deltagare i folkhögskolans långa kurser och i studiecirklar. Andel deltagare med funktionsnedsättning i långa kurser resp. studiecirklar. Antal asylsökande och nyanlända som bor i anläggningsboende som deltagit i särskilda folkbildningsinsatser.
3. Bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället.	Andel deltagare utan gymnasieutbildning. Antal utfärdade intyg om grundläggande behörighet bland deltagare på folkhögskolans långa kurser. Antal utfärdade intyg om avslutad eftergymnasial yrkesutbildning på särskild kurs.
4. Bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.	Antal deltagare i folkhögskolors och studieförbunds kulturprogram. Andel kvinnor respektive män i kulturprogram.

16.4.2 Resultat

Stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin

Indikator: Antalet folkhögskolor och studieförbund i landet.

Det finns för närvarande 154 folkhögskolor och 11 studieförbund (inklusive SISU Idrottsutbildarna) som får statsbidrag i enlighet med förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen, vilket är ett oförändrat antal jämfört med 2016. Därtill bedömer Folkbildningsrådet att det finns 163 folkhögskolefilialer, vilket är en ökning med 38 filialer sedan 2016. Folkbildningsrådet beviljade under 2017 en ny folkhögskola statsbidrag och godkände en ansökan om statsbidrag till försöksverksamhet som folkhögskola.

Indikator: Fördelning av folkhögskolor och studieförbund i landet

Landets folkhögskolor och studieförbund har stor geografisk spridning. Folkhögskolorna erbjöd under 2017 långa folkhögskolekurser i 140 kommuner, en ökning med en kommun sedan föregående år. Studieförbunden har sedan flera år tillbaka varit verksamma i alla landets kommuner.

Av folkhögskolans deltagare i allmän och särskild kurs återfanns 57 procent i storstäder, större städer eller pendlingskommuner under 2017, vilket är oförändrat från föregående år. I relation till antalet kommuninvånare var antalet deltagare i allmän kurs störst i storstäder och landsbygdskommuner, vilket är i linje med föregående år. Av studieförbundens deltagare återfanns 62 procent i storstäder eller större städer under 2017, vilket är en ökning med 9 procentenheter sedan 2016. Studieförbundens nyrekrytering skedde till 50 procent i storstäder och de större städerna. I relation till kommunernas invånarantal samlade studieförbunden flest deltagare på landsbygden och i pendlingskommuner. Andelen unga var under 2017 proportionellt störst i mindre städer/tätort (13 procent) och större städer (12 procent). Andelen utrikes födda var under 2017 störst i storstäder (33 procent).

Folkbildning om mänskliga rättigheter

Folkbildningsrådet har under perioden 2014–2017 fördelat bidrag till 29 projektansökningar,

18 från folkhögskolor, 8 från studieförbund och 3 samverkansprojekt, som syftar till att stärka kunskaperna om mänskliga rättigheter i samhället.

SISU Idrottsutbildarna

Under 2017 har SISU Idrottsutbildarna samverkat med 6 842 föreningar i landet. Antalet deltagare (ej unika) i distriktens verksamheter (lärgrupp, kurs, processarbete och lärande för barn) uppgår till ca 987 000, vilket är en minskning av icke unika deltagare med ca 11 procentenheter jämfört med föregående år.

Bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen

Indikator: Deltagare i folkhögskolekurs efter ålder och kön

Under 2017 deltog sammantaget nästan 49 000 unika deltagare i folkhögskolans långa kurser, vilket är en ökning med ca 1 800 deltagare jämfört med föregående år. År 2017 var 61 procent av deltagarna i folkhögskolornas långa kurser kvinnor, vilket är en ökning med två procentenheter från föregående år. Deltagarna i folkhögskolornas kurser är yngre än deltagarna i studieförbundens verksamheter och deltagarna i allmän kurs är yngst. Under 2017 var medelåldern bland deltagarna i allmän kurs 28 år, vilket inte är någon skillnad från föregående år, och 37 år bland deltagarna i särskild kurs. Inom särskild kurs har deltagarnas medelålder ökat med ett år i jämförelse med 2016.

Indikator: Unika studiecirkeldeltagare efter ålder och kön

Under 2017 deltog ungefär 637 000 unika deltagare i studiecirkel, vilket är en ökning från föregående år med ca 13 000 deltagare. Totalt hölls 271 600 studiecirkelar, vilket är fler än 2016 då antalet studiecirkelar uppgick till 266 500 och ungefär samma nivå som 2015. Bland deltagarna var 62 procent kvinnor och 38 procent män, vilket är oförändrat sedan 2016.

Av studieförbundens deltagare hade 37 procent fyllt 65 år, 49 procent var mellan 25 och 64 år och 14 procent var under 25 år. Det innebär inga förändringar jämfört med år 2016.

Av SISU Idrottsutbildarnas deltagare i lärgrupp, kurs, processarbete och lärande för barn var 45 procent kvinnor och 55 procent män, vilket innebär en något jämnare könsfördelning jämfört med 2016. Av de unika deltagarna i verksamheten visar ålderssammansättningen att 46 procent var yngre än 25 år, 47 procent var 25–65 år och 7 procent äldre än 65 år.

Indikator: Andel utrikes födda deltagare i folkhögskolans långa kurser och i studiecirkel

Andelen deltagare som är utrikes födda har ökat inom folkhögskolans långa kurser, medan andelen i studieförbundens studiecirkel ligger på en fortsatt jämn nivå. Under 2017 var 43 procent av deltagarna i allmän kurs utrikes födda, varav 60 procent var kvinnor. Det innebär en ökning med 5 procentenheter på ett år och 9 procent-enheter sedan 2015. Motsvarande andel var 15 procent i de särskilda kurserna, varav 57 procent kvinnor, vilket är oförändrat sedan 2016. Bland studiecirkeldeltagarna var andelen utrikes födda deltagare 20 procent, en ökning med en procentenhet jämfört med 2016. Svenska från dag ett ingår inte i underlaget för dessa studiecirkel.

SISU Idrottsutbildarna redovisar att 6 procent av deltagarna under 2017 var utrikes födda, vilket är oförändrat sedan föregående år.

Indikator: Andel deltagare med funktionsnedsättning i folkhögskolornas långa kurser respektive i studieförbundens studiecirkel

Under 2017 hade 33 procent av deltagarna i allmän kurs en funktionsnedsättning, att jämföra med 34 procent 2016 och 26 procent 2007. Särskilt andelen deltagare med psykisk funktionsnedsättning, där neuropsykiatrisk funktionsnedsättning ingår, har växt i förhållande till andelen deltagare med andra typer av funktionsnedsättning, från 66,5 procent 2016 till 70 procent 2017. Inom både särskild kurs och studiecirkel ligger andelen personer med funktionsnedsättning på en fortsatt jämn nivå. Under 2017 hade 13 procent av deltagarna i särskild kurs och 7 procent av deltagarna i studiecirkelverksamhet någon form av funktionsnedsättning, vilket är oförändrat sedan 2016.

SISU Idrottsutbildarna redovisar inte statistik om deltagare med funktionsnedsättning. Under 2017 har SISU tillsammans med Svenska parasporthögskolan genomfört 765 arrangemang

med 6 300 deltagare, varav 59 procent var män, vilket utgör ungefär samma omfattning som föregående år.

Indikator: Antal asylsökande och nyanlända som bor i anläggningsboende som deltagit i särskilda folkbildningsinsatser

Satsningen Svenska från dag ett utgörs av verksamhet för asylsökande och nyanlända, som fått uppehållstillstånd men som bor i anläggningsboende.

Sammantaget beräknas ca 35 000 unika deltagare ha tagit del av verksamheten. Det beräknas utgöra 33 procent av den totala målgruppen om ca 105 000 personer som fanns i Migrationsverkets mottagningssystem under året och innebär en minskning med ca 45 000 personer jämfört med 2016. Verksamheten har under 2017 bedrivits i 246 kommuner, vilket är 25 färre än under föregående år.

Av de som deltagit i studieförbundens och folkhögskolornas verksamheter uppgick andelen kvinnor till ca 35 procent. Det är en högre andel än i målgruppen som helhet, som uppskattas till ca 28 procent. Från verksamhetens start 2015 till slutet av 2017 har andelen kvinnor ökat från ca 22 till 35 procent. Sedan hösten 2015 beräknas totalt ca 150 000 unika personer ha deltagit i insatsen.

Bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället

Indikator: Andel deltagare utan gymnasieutbildning

Deltagarna i folkhögskolornas verksamhet har kortare utbildningsbakgrund än befolkningen i genomsnitt. Andelen deltagare i folkhögskolans allmänna kurs som endast hade förgymnasial utbildning var 86 procent för hösten 2017, vilket är oförändrat sedan 2016. I befolkningen som helhet är andelen 21 procent. På de särskilda kurserna var andelen som endast hade förgymnasial utbildning 15 procent, vilket är en minskning med två procentenheter sedan 2016. Av studieförbundens deltagare hade 20 procent enbart förgymnasial utbildning, vilket är en ökning med två procentenheter från 2016. Bland studieförbundens deltagare hade 42 procent eftergymnasial utbildning, vilket är ungefär samma nivå som föregående år. Samma uppgift för befolkningen är 35 procent.

Indikator: Antal utfärdade intyg om grundläggande behörighet bland deltagare på folkhögskolans långa kurser

Under 2017 utfärdades 1 796 intyg om grundläggande behörighet från folkhögskolans allmänna kurs. Till följd av att nya system för inrapportering infördes 2016 blev rapporteringen ofullständig det året, varför en jämförelse endast kan göras med 2015. I jämförelse med 2015 utfärdade folkhögskolorna 254 färre intyg 2017.

Hösten 2017 sökte ca 5 500 personer som deltagit på folkhögskola till utbildning vid universitet och högskolor, varav ca 3 300 personer antogs till studier. Det är en viss minskning i antalet antagna personer jämfört med 2016.

Indikator: Antal utfärdade intyg om avslutad eftergymnasial yrkesutbildning på särskild kurs

Folkhögskolorna utfärdade under 2017 totalt 1 099 intyg om avslutad eftergymnasial yrkesutbildning på särskild kurs. Vid en jämförelse med föregående år påverkas även denna indikator av ofullständig rapportering 2016. Jämfört med 2015 utfärdades 172 färre intyg under 2017.

Bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet

Indikator: Antal deltagare i folkhögskolors och studieförbundens kulturprogram

Folkbildningsrådet redovisar att studieförbunden anordnade ca 376 000 kulturprogram 2017, vilket innebär en mindre ökning jämfört med föregående år. Kulturprogrammen samlade totalt nästan 20 miljoner (ej unika) deltagare.

Vidare anordnade folkhögskolorna ca 2 500 kulturprogram för allmänheten, vilket är 200 fler jämfört med föregående år. Dessa samlade drygt 234 000 (ej unika) deltagare, vilket innebär en ökning med 25 000 deltagare jämfört med 2016.

SISU Idrottsutbildarnas distrikt arrangerade sammanlagt 5 544 kulturprogram med ca 370 000 deltagare (ej unika). Det är ca 1 000 färre kulturprogram än föregående år samt 110 000 färre deltagare.

Indikator: Andel kvinnor respektive män i kulturprogram

Av de nästan 20 miljoner (ej unika) deltagarna i studieförbundens kulturprogram var 55 procent

kvinnor och 45 procent män, vilket är oförändrat från föregående år. Folkhögskolorna redovisar samma procentuella fördelning för kvinnor och män som studieförbunden. Av deltagarna i SISU Idrottsutbildarnas kulturprogram var 48 procent kvinnor och 52 procent män, vilket är en minskning av andelen kvinnor i jämförelse med föregående år med två procentenheter.

Övriga insatser

Förstärkningsbidrag och särskilt utbildningsstöd

Folkbildningsrådet avsatte under 2017 311 miljoner kronor i förstärkningsbidrag till deltagare med funktionsnedsättning samt med behov av extra stöd i svenska språket. Det innebär en ökning med 41 miljoner kronor jämfört med föregående år. I de avsatta medlen för förstärkningsbidrag ryms även medel för stöd till personer som behöver stärka sina kunskaper i det svenska språket.

Under 2017 avsattes 154,5 miljoner kronor i särskilt utbildningsstöd, vilket innebär en ökning med ca 1,5 miljoner kronor jämfört med föregående år. Bidraget fördelas av Specialpedagogiska skolmyndigheten och syftar till att underlätta studier på folkhögskola för personer med funktionsnedsättning. En mindre del av stödet får lämnas till universitet och högskolor respektive Synskadades Riksförbund.

Av det beviljade bidraget till folkhögskolor avsåg merparten bidrag till stödpersoner. I genomsnitt kunde ca 5 700 deltagare per termin studera på folkhögskola under 2017 med hjälp av stödpersoner, vilket är en ökning med ca 200 personer jämfört med föregående år.

Studiemotiverande kurs på folkhögskola

Studiemotiverande kurs på folkhögskola är en arbetsmarknadspolitisk insats för arbetssökande som varken har grundläggande behörighet till högskoleutbildning eller gymnasieexamen. Kursen genomfördes under 2017 av 95 folkhögskolor, vilket är en minskning med en folkhögskola jämfört med 2016. Under 2017 har ca 3 800 personer deltagit i en studiemotiverande folkhögskolekurs. Det är drygt 500 fler personer än föregående år. Personer äldre än 25 år utgjorde 51 procent av deltagarna, vilket är en ökning med 23 procentenheter på ett år. Av deltagarna äldre än 25 år var 56 procent kvinnor och 44 procent män. Bland deltagarna som var

24 år och yngre var 40 procent kvinnor och 60 procent män.

Av de ungdomar mellan 16 och 24 år som påbörjat en studiemotiverande kurs 2016 har 40 procent studerat vidare på allmän kurs fram till och med december 2017. Motsvarande siffror för de som fyllt 25 år är 25 procent.

Etableringskurs på folkhögskola

Etableringskurs på folkhögskola är en arbetsmarknadspolitisk insats och riktar sig till personer som omfattas av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag och som har kort utbildning. Antalet folkhögskolor som erbjuder etableringskurs har ökat och uppgick under 2017 till 112 skolor, jämfört med 106 skolor 2016. Under 2017 har totalt ca 5 350 personer deltagit i en etableringskurs, vilket är en ökning med ca 1 900 personer sedan 2016. Bland deltagarna var 46 procent kvinnor och 54 procent män. Andelen kvinnor har ökat med en procentenhet sedan 2016.

Bristyrkesutbildning på folkhögskola

Bristyrkesutbildning på folkhögskola är en arbetsmarknadspolitisk insats som startade 2016. Målgruppen för insatsen är deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin. Från februari 2018 är även personer som är inskrivna på etableringsprogrammet en målgrupp. Under 2017 har 15 folkhögskolor genomfört 18 olika utbildningar. Utbildningar till lärar- och elev-assistent samt behandlingsassistent är vanligt förekommande. Totalt samlade utbildningarna 464 deltagare 2017, vilket är en ökning med 390 deltagare jämfört med 2016. Av deltagarna 2017 var 67 procent kvinnor.

Jämställdhet inom folkbildningen

Folkbildningsrådet ingår från och med 2016 i nätverket för jämställdhetsintegrering för myndigheter (JiM) i syfte att utveckla jämställdhetsarbetet inom folkbildningen. Folkbildningsrådet har utarbetat en handlingsplan för arbetet med jämställdhetsintegrering för åren 2017 och 2018, med utgångspunkt i de jämställdhetspolitiska och de folkbildningspolitiska målen. Tre utvecklingsområden som identifierats är brist på systematiskt och integrerat jämställdhetsarbete, könsstereotypa ämnesval och kvinnor i asyl- och etableringsverksamhet. Till respektive utvecklingsområde har Folkbildningsrådet tagit fram effektmål och aktiviteter.

Tolkutbildning inom folkbildningen

Utbildning till tolk för personer med dövhet, hörselnedsättning och personer med dövblindhet samt skrivtolk bedrivs vid folkhögskolor. Samhällets behov av teckenspråks- och dövblindtolkutbildning har bedömts minska framöver och antalet utbildningsanordnare minskades därför från sju till tre folkhögskolor under 2017. Antalet ansökningar till utbildningarna är färre jämfört med tidigare år och det genomsnittliga antalet deltagare per termin har stadigt minskat från ca 300 år 2012 till ca 175 år 2017. Könsfördelningen är ojämn med 90 procent kvinnliga deltagare. Andelen deltagare som slutfört utbildningen har ökat till 30 procent under 2017 jämfört med 24 procent 2016. På grund av för få kvalificerade sökande startade ingen skrivtolkutbildning under 2017.

Den sammanhållna grundutbildningen till kontakttolk bedrivs av fyra folkhögskolor och åtta studieförbund. Bidraget till kontakttolkutbildning har förstärkts från och med 2016. Antalet platser som Myndigheten för yrkeshögskolan beviljat tredubblades år 2016 jämfört med föregående år. Under 2017 minskade antalet beviljade platser något, då en stor del av årets medel för kontakttolkutbildning användes till redan beviljade utbildningar. Antalet deltagare som påbörjat en utbildning till kontakttolk mer än fördubblades mellan 2015 och 2016, från knappt 300 till strax över 600, och minskade till 433 deltagare 2017. Under 2017 slutförde 301 deltagare en utbildning med godkänt resultat, vilket innebär en fördubbling jämfört med 2016. Det är även en förbättring i relation till samtliga som avslutat en utbildning samma år, 52 procent 2017 jämfört med 41 procent 2016. Validering har genomförts sedan 2015 och antalet personer som fått utbildningsbevis på detta sätt har ökat varje år, 2015 fick 30 personer ett sådant bevis, 2016 59 personer och 2017 82 personer. Det innebär sammantaget att 383 personer fått utbildningsbevis som kontakttolk under 2017 jämfört med 218 personer 2016. Könsfördelningen för kontakttolkutbildningen är jämn både ifråga om deltagare och deltagare med godkänt resultat.

Statskontorets utvärdering

Statskontoret lämnade i april 2018 sin slutrapport av den fyraåriga utvärderingen av folkbildningen. I slutrapporten bedömer Statskontoret att folkbildningens verksamhet

uppfyller de fyra syftena med statsbidraget men lyfter även ett antal utvecklingsområden för folkbildningen.

16.5 Budgetförslag

16.5.1 14:1 Bidrag till folkbildningen

Tabell 16.3 Anslagsutveckling 14:1 Bidrag till folkbildningen

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	3 850 888		4 652
2018	Anslag	4 358 183 ¹	Utgifts-prognos	4 343 783
2019	Förslag	4 348 183		
2020	Beräknat	4 348 183		
2021	Beräknat	4 318 183		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till folkbildningen. Anslaget får även användas för statsbidrag till Föreningen Nordiska Folkhögskolan i Genève samt för utgifter för statsbidrag i form av det särskilda verksamhetsstödet till SISU Idrottsutbildarna. Vidare får anslaget användas för utgifter för utvärdering av folkbildningen samt för utgifter avseende bidrag till teckenspråkstolkutbildning.

Kompletterande information

I förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen finns bestämmelser om statsbidrag till folkbildningen.

Regeringens överväganden

Tabell 16.4 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 14:1 Bidrag till folkbildningen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	4 348 183	4 348 183	4 348 183
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 348 183	4 348 183	4 318 183

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 348 183 000 kronor anvisas under anslaget 14:1 *Bidrag till folkbildningen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 4 348 183 000 kronor respektive 4 318 183 000 kronor.

16.5.2 14:2 Bidrag till tolkutbildning

Tabell 16.5 Anslagsutveckling 14:2 Bidrag till tolkutbildning

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	48 265		10 500
2018	Anslag	59 331 ¹	Utgifts-prognos	56 244
2019	Förslag	59 331		
2020	Beräknat	59 331		
2021	Beräknat	59 331		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till tolkutbildning. Anslaget får i begränsad omfattning även användas för utgifter för administration, utveckling, utvärdering och rekrytering-främjande insatser.

Kompletterande information

I förordningen (2012:140) om statsbidrag för viss utbildning som rör tolkning och teckenspråk finns bestämmelser om bidrag till

kontakttolkutbildning och om bidrag till teckenspråkstolkutbildning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 14:2 *Bidrag till tolkutbildning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 140 000 000 kronor 2020–2024.

Skälen för regeringens förslag: Myndigheten för yrkeshögskolan fördelar bidrag till tolkutbildningar som genomförs vid folkhögskolor och studieförbund. Kontakttolkutbildningarna

är ettåriga och tvååriga medan teckenspråkstolkutbildningarna är treåriga och fyraåriga. Detta innebär att Myndigheten för yrkeshögskolan behöver fatta beslut om bidrag för flera kommande år. Myndigheten för yrkeshögskolan bedömer att det även fortsättningsvis finns behov av en bemyndiganderam som sträcker sig över flera år, dock med en lägre nivå. Bemyndigandet sänks med 20 000 000 kronor jämfört med 2018.

Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2019 för anslaget 14:2 *Bidrag till tolkutbildning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 140 000 000 kronor 2020–2024.

Tabell 16.6 Beställningsbemyndigande för anslaget 14:2 Bidrag till tolkutbildning

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2024
Ingående åtaganden	45 346	80 673	123 673			
Nya åtaganden	54 719	80 000	70 327			
Infriade åtaganden	-20 435	-37 000	-54 000	-59 000	-51 000	-30 000
Utestående åtaganden	80 673	123 673	140 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	110 000	160 000	140 000			

Regeringens överväganden

Tabell 16.7 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 14:2 Bidrag till tolkutbildning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	59 331	59 331	59 331
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	59 331	59 331	59 331

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 59 331 000 kronor anvisas under anslaget 14:2 *Bidrag till tolkutbildning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 59 331 000 kronor per år.

16.5.3 14:3 Särskilda insatser inom folkbildningen

Tabell 16.8 Anslagsutveckling 14:3 Särskilda insatser inom folkbildningen

Tusental kronor

År	Utfall	175 000	Anslags-sparande
2017	Utfall	175 000	
2018	Anslag	190 000 ¹	Utgifts-prognos 190 000
2019	Förslag	170 000	
2020	Beräknat	140 000	
2021	Beräknat		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att genomföra insatser för att stärka kunskaper i svenska, om samhället och främja deltagande i samhällslivet för asylsökande och personer som fått uppehållstillstånd men bor kvar i anlägg-boende.

Kompletterande information

I förordningen (2015:521) om statsbidrag till särskilda folkbildningsinsatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare finns bestäm-

melser om statsbidrag till särskilda folkbildningsinsatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare.

Regeringens överväganden

Tabell 16.9 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 14:3 Särskilda insatser inom folkbildningen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	170 000	170 000	170 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-30 000	-170 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	170 000	140 000	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 170 000 000 kronor anvisas under anslaget 14:3 *Särskilda insatser inom folkbildningen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 140 000 000 kronor respektive 0 kronor.

16.5.4 14:4 Särskilt utbildningsstöd

Tabell 16.10 Anslagsutveckling 14:4 Särskilt utbildningsstöd

Tusental kronor

År	Utfall	154 559	Anslags-sparande	-32
2017	Utfall	154 559		
2018	Anslag	187 711 ¹	Utgifts-prognos 185 427	
2019	Förslag	190 338		
2020	Beräknat	193 158		
2021	Beräknat	193 158		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilt utbildningsstöd som ges till folkhögskolor och universitet och högskolor samt för analyser av och utveckling av folkhögskolornas och lärosätenas lärmiljöer. Anslaget får även användas för statsbidrag för teknisk anpassning av studiematerial för synskadade och dövblinda.

Kompletterande information

I förordningen (2011:1163) om statsbidrag för särskilt utbildningsstöd finns bestämmelser om statsbidrag för särskilt utbildningsstöd och särskilda utbildningsinsatser.

Regeringens överväganden

Tabell 16.11 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 14:4 Särskilt utbildningsstöd

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	187 711	187 711	187 711
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	2 627	5 447	5 447
Förslag/beräknat anslag	190 338	193 158	193 158

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska gälla även 2019 med vissa justeringar (se 2.1 för beskrivning av de aktuella principerna). Den tidigare beräknade ökningen av anslaget med anledning av att anslaget fr.o.m. 2017 beräknas med ett bestämt nominellt belopp och inte längre pris- och löneomräknas, kvarstår i enlighet med tidigare beräkningar.

Regeringen föreslår att 190 338 000 kronor anvisas under anslaget 14:4 *Särskilt utbildningsstöd* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 193 158 000 kronor per år.

17 Tillsyn över spelmarknaden

17.1 Omfattning

Området omfattar frågor om tillsyn och reglering av spelmarknaden.

Lotteriinspektionen (fr.o.m. den 1 januari 2019 Spelinspektionen) är förvaltningsmyndighet för frågor om spel och lotterier. Myndigheten har bl.a. i uppgift att säkerställa en enhetlig tillämpning av spelregleringen.

17.2 Mål

Resultatredovisningen görs i förhållande till målet om en sund och säker spelmarknad där sociala skyddsintressen och efterfrågan på spel tillgodoses under kontrollerade former. Överskottet från spel bör värnas och alltså vara förbehållet det allmänna eller allmännyttiga ändamål, dvs. föreningslivet, hästsporten och staten (prop. 2002/03:93, bet. 2002/03:KrU8, rskr. 2002/03:212).

Regeringens förslag: Målet för området ska vara en sund och säker spelmarknad under offentlig kontroll som värnar intäkterna till det allmänna och som ger goda förutsättningar för allmännyttig ideell verksamhet att erhålla finansiering genom intäkter från spel. De negativa konsekvenserna av spelande ska minskas och det ska råda hög säkerhet i spelen. Spel om pengar ska omfattas av ett starkt konsumentskydd och inte kunna missbrukas för kriminell verksamhet.

Skälen för regeringens förslag: Den av riksdagen beslutade spellagen (prop. 2017/18:220 bet. 2017/18:KrU8, rskr. 2017/18:363) innebär att statens monopol på spelmarknaden delvis ersätts av ett konkurrensutsatt licenssystem. Det nuvarande spelpolitiska målet, enligt vilket överskottet från spel ska vara förbehållet det allmänna eller allmännyttiga ändamål, är oförenligt med den nya ordningen, som innebär att överskottet från vissa spel inte längre är förbehållet staten eller allmännyttiga verksamheter. Målet behöver därför ses över.

Det nya spelpolitiska målet bör, liksom den nya spelregleringen, vara långsiktigt hållbart för att skapa förutsägbarhet för aktörerna på spelmarknaden. Målet bör fortsatt vara en sund och säker spelmarknad under offentlig kontroll.

Sedan lång tid tillbaka gäller att överskottet från spel till det allmänna och allmännyttiga ändamål ska värnas. Detta säkerställs med den nya spelregleringen och bör framgå av det nya målet. Vidare bör spellagens grundläggande krav på spel återspeglas i målet.

17.3 Resultatredovisning

17.3.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande indikatorer och bedömningsgrunder används för att bedöma resultatet för området:

- i vilken utsträckning som spel tillhandahålls i Sverige utan behörighet,
- konsumenters möjlighet att lita på att behörigt spel är säkert och erbjuder ett starkt konsumentskydd,
- konsumenters och andra aktörers tillgång till information om spelregleringen, och
- intäkter från spel till det allmänna och till allmännyttiga ändamål.

17.3.2 Resultat

Spelmarknadens utveckling

Omsättningen på den reglerade svenska spelmarknaden ökade marginellt 2017. Den reglerade spelmarknaden omsatte ca 48 miljarder kronor före utbetalda vinster och 17,2 miljarder kronor efter utbetalda vinster.

I tabell 18.1 redovisas den reglerade spelmarknadens omsättning efter utbetalda vinster uppdelad på olika spelplanordnare.

Tabell 17.1 Den reglerade spelmarknadens omsättning efter utbetalda vinster

Miljoner kronor					
	2013	2014	2015	2016	2017
Svenska Spel, inkl. poker och kasino	9 729	8 941	8 959	8 993	8 980
ATG	3 625	3 660	3 750	4 021	4 145
Folkrörelsernas spel och lotterier	3 699	3 650	3 693	3 914	3 899
Restaurangkasino	196	195	210	197	197
Totalt	17 248	16 446	16 611	17 157	17 221

Källa: Lotteriinspektionen.

År 2013–2017 var omsättningen efter utbetalda vinster på den reglerade marknaden i stort sett oförändrad.

Det av staten helägda bolaget AB Svenska Spels (Svenska Spel) omsättning efter utbetalda vinster minskade marginellt 2017 jämfört med föregående år. För dotterbolaget Casino Cosmopol AB uppgick omsättningen efter

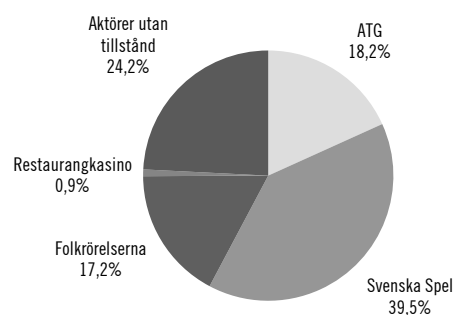
utbetalda vinster till ca 1,1 miljarder kronor, vilket var en marginell minskning jämfört med föregående år.

Aktiebolaget Trav och Galopps (ATG) omsättning efter utbetalda vinster ökade 2017 med 3,1 procent jämfört med året innan. Spel på internet ökade med 13,9 procent, ombudsspelet ökade marginellt och banspelet minskade med 12 procent.

Folkrörelsernas spel och lotterier omsatte efter utbetalda vinster 3,9 miljarder kronor 2017, vilket var en marginell minskning jämfört med året före. Rikslotterierna stod för drygt 3,4 miljarder kronor av denna omsättning.

Den svenska spelmarknaden fortsätter att utvecklas från traditionella lotterier och vadhållning till spel som tillhandahålls online. År 2017 omsatte den reglerade marknaden 4,8 miljarder kronor på onlinespel efter utbetalda vinster, vilket var en ökning med 14,9 procent jämfört med året innan. Utöver den reglerade marknaden förekommer spel på utländska webbplatser. I diagram 18.1 redovisas uppdelningen av den svenska spelmarknaden, inklusive spel som tillhandahålls utan tillstånd i Sverige.

Diagram 17.1 Spelmarknaden inkl. aktörer utan svenskt tillstånd

Källa: Lotteriinspektionen.

Marknadsandelen för bolag utan tillstånd i Sverige fortsätter att öka och uppskattas 2017 ha uppgått till 24,3 procent av den totala omsättningen efter utbetalda vinster. Dessa aktörers omsättning efter utbetalda vinster uppskattas ha uppgått till ca 5,5 miljarder kronor 2017, vilket innebär en ökning med 14,7 procent jämfört med föregående år.

I genomsnitt använder svenska folket 2,2 procent av sin disponibla inkomst till spel på den reglerade marknaden, räknat på omsätt-

ningen före utbetalda vinster. Det motsvarar ca 6 000 kronor per år och person över 18 år. Trenden är fortsatt att andelen som spelar minskar samtidigt som de som spelar spenderar mer pengar. De sociala skadeverkningarna av spel behandlas vidare under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg. Investeringarna i spelreklam på hela den svenska spelmarknaden, dvs. inklusive investeringar av bolag utan tillstånd, uppgick till 5,5 miljarder kronor 2017. Jämfört med 2016 var detta en ökning med 43 procent.

I tabell 18.2 redovisas de tolv spelprodukter som hade störst omsättning efter utbetalda vinster 2017.

Tabell 17.2 De omsättningsmässigt största spelprodukterna efter utbetalda vinster

Miljoner kronor

	2013	2017	Förändring
Postkodlotten	2 042	2 033	-9
V75	1 595	1 772	177
Triss	1 682	1 634	-48
Casino Cosmopol	1 167	1 128	-39
Värdeautomatspel - Vegas	1 796	1 115	-681
Oddset	870	894	24
Keno	553	557	4
Joker	550	479	-71
Eurojackpot	113	457	344
Bingolotto	377	447	70
Stryktipset	358	419	61
V86	306	311	5

Källa: Lotteriinspektionen.

Den spelprodukt som hade högst omsättning efter utbetalda vinster 2017 av produkter som tillhandahålls av reglerade aktörer, var postkodlotten. Den av de större spelprodukterna vars omsättning efter utbetalda vinster ökat mest under den senaste femårsperioden är Eurojackpot. Den produkt vars omsättning under samma period minskade mest var spel på värdeautomaterna Vegas.

Tillstånd, tillsyn och information

Lotteriinspektionen har i uppdrag att i sin tillsynsverksamhet verka för en hög säkerhet i spelen och särskilt fokusera på åtgärder som minimerar risken för sociala skadeverkningar. År 2017 lade myndigheten färre timmar på tillsyn än

2016. Andelen kontroller av tillståndsgiven verksamhet som föranledde anmärkning var 3 procent 2017, vilket kan jämföras med 3,5 procent föregående år. Andelen kontroller av misstänkt illegalt spel, dvs. spel som sker utan nödvändigt tillstånd, eller främjande av sådant spel, som föranledde anmärkning var 73 procent 2017, vilket kan jämföras med 53 procent föregående år.

Lotteriinspektionens tillståndsverksamhet ska ge förutsättningar för en väl fungerande spelmarknad och minimera risken för sociala skadeverkningar. Myndigheten prövade 902 ansökningar 2017, vilket kan jämföras med 1 076 föregående år. Andelen avslag var 1 procent, vilket kan jämföras med 2,5 procent föregående år.

Lotteriinspektionens informationsverksamhet ska främja allmän kännedom om spel- och lotterilagstiftningen. Informationsinsatserna består huvudsakligen av publicering av nyheter, statistik och undersökningar, främst via myndighetens webbplats, men även via sociala medier. Bland annat har myndigheten tagit fram informationsmaterial på åtta språk om lotterilagens bestämmelser om spelautomater, i syfte att öka tillgängligheten till informationen.

Tabell 17.3 Resultat

	2013	2014	2015	2016	2017
Tillsynsinsatser					
Antal kontroller	6 580	6 966	6 702	5 367	4 603
Varav tillståndsgivet spel	5 393	5 749	5 995	5 119	4 209
Varav illegalt spel	1 187	1 217	707	248	394
Antal kontroller med fel	682	627	479	311	413
Varav tillståndsgivet spel	268	314	177	179	124
Varav illegalt spel	414	313	302	132	289
Andelen kontroller med fel, tillståndsgivet spel	5,0	5,5	2,9	3,2	3,0
Tillstånd					
Antal ansökningar	3 362	1 226	2 742	1 076	902
Antal beviljade ansökningar	3 259	262	2 768	1 038	926
Antal avslag	29	17	23	26	9
Informationsinsatser					
Besök webb, kunskapspridning	71 000	55 000	101 000	115 000	90 000
Räckvidd, omnämning i media	1 301	1 006	1 203	1 074	1 548

Källa: Lotteriinspektionen.

Inkomster från spelverksamhet till det allmänna

De statliga inkomsterna från spelverksamheten består huvudsakligen av överskott från Svenska Spel och intäkter i form av lotteriskatt från ATG. Sammantaget uppgick statens inkomster från spelverksamhet till ca 6,4 miljarder kronor 2017, varav överskottet från Svenska Spel uppgick till ca 4,9 miljarder kronor och intäkter i form av lotteriskatt från ATG uppgick till ca 1,5 miljarder kronor. Utöver detta tillkommer mindre inkomster från lotteriavgifter och skatten på spel.

Inkomster från spelverksamhet till allmännyttiga ändamål

Folkrörelsernas andel av spelmarknaden var oförändrad 2017 jämfört med 2016. Folkrörelsernas spel och lotterier omsatte efter avdrag för utbetalda vinster 3,9 miljarder kronor 2017, vilket utgör 22,6 procent av omsättningen efter utbetalda vinster på den reglerade spelmarknaden. All avkastning från dessa lotterier ska gå till allmännyttiga ändamål.

Överskottet från ATG:s verksamhet går till trav- och galoppsporten, som 2017 tilldelades ca 1,8 miljarder kronor, vilket kan jämföras med ca 1,7 miljarder kronor föregående år. Vidare erhöll Hästnäringens nationella stiftelse 50 miljoner kronor från bolaget.

Spelreglering

Europeiska kommissionen beslutade i december 2017 att avsluta överträdelseärendena på spelområdet mot en rad medlemsländer, däribland Sverige.

Efter förslag från regeringen har riksdagen beslutat om en omreglering av spelmarknaden som innebär att stora delar av spelmarknaden konkurrensutsätts genom införandet av ett licenssystem med ett högt spelarskydd. Lotteriinspektionen har på regeringens uppdrag anpassat sin organisation och påbörjat licensprövningar för att den omreglerade marknaden ska fungera när den nya lagen träder i kraft den 1 januari 2019.

För närvarande pågår även en översyn av automatspelslagen (1982:636), vilket bl.a. riksdagen har efterfrågat (bet. 2014/15:KrU4).

Avtalet mellan staten och ägarna till ATG om viss finansiering av hästsektorn löper ut den 31 december 2018 och måste senast då ersättas med ett nytt avtal för att ATG inte ska träda i likvidation. Regeringen har gett en utredare i uppdrag att utreda förutsättningarna för en finansieringsmodell för spel på häst- respektive idrottstävlingar (dir 2018:47). Det ovannämnda avtalet kommer inte att ändras mer än vad som är nödvändigt med anledning av spelreformen.

17.4 Budgetförslag

17.4.1 15:1 Spelinspektionen

Tabell 17.4 Anslagsutveckling 15:1 Spelinspektionen

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags- sparande	Resultat
2017	Utfall	47 610		3 805
2018	Anslag	72 284 ¹	Utgifts- prognos	68 962
2019	Förslag	74 262		
2020	Beräknat	75 294 ²		
2021	Beräknat	76 202 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 74 262 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 74 262 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Spelinspektionens förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 17.5 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2017	31 276	117	30 691	702
Prognos 2018	67 000	100	55 000	121
Budget 2019	67 000	100	60 000	71

Verksamhetens kostnader täcks endast delvis med avgifter som löpande redovisas mot inkomstitel 9455 *Lotteravgifter* (se förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 7). De åtgärder som närmast är av direkt rättsvårdande karaktär, och som syftar till att motverka illegalt spel, är sedan den 1 januari 2007 anslagsfinansierade. Detsamma gäller den egeninitierade utbildnings- och informationsverksamhet som myndigheten bedriver.

Regeringens överväganden

Tabell 17.6 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 15:1 Spelinspektionen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	50 784	50 784	50 784
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	478	1 190	1 817
Beslut	23 000	23 320	23 601
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	74 262	75 294	76 202

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Lotteriinspektionen byter namn till Spelinspektionen den 1 januari 2019 (se prop. 2017/18:220 bet. 2017/18:KrU8, rskr. 2017/18:363).

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget sammantaget ökas med 23 478 000 kronor.

Anslaget ökas med 23 000 000 miljoner kronor till följd av införandet av den nya spellagen (2018:1138), som träder i kraft den 1 januari 2019. Spelinspektionen ska vara den myndighet som utför de uppgifter som spelmyndigheten enligt den nya lagen ska utföra.

Regeringen föreslår att 74 262 000 kronor anvisas under anslaget 15:1 *Spelinspektionen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 75 294 000 kronor respektive 76 202 000 kronor.

Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande samt
konsumentspolitik

18

Förslag till statens budget för 2019

Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	5
Diagramförteckning	8
1 Förslag till riksdagsbeslut	9
2 Lagförslag	11
2.1 Förslag till lag om upphävande av lagen (1990:1364) om ändring av plan- och bostadsverkets namn	11
3 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.....	13
3.1 Principer för utformning av denna proposition	13
3.2 Omfattning	14
3.3 Utgiftsutveckling	14
3.4 Skatteutgifter	15
3.5 Mål för utgiftsområdet.....	15
4 Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet	17
4.1 Omfattning	17
4.2 Utgiftsutveckling	18
4.3 Skatteutgifter	18
4.4 Mål för samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet.....	20
4.5 Resultatredovisning.....	20
4.5.1 Resultat – samhällsplanering	20
4.5.2 Resultat – hållbara städer och hållbar stadsutveckling	28
4.5.3 Resultat – bostadsmarknad	32
4.5.4 Resultat – byggande.....	37
4.5.5 Resultat – lantmäteriverksamhet	41
4.6 Upphävande av lagen (1990:1364) om ändring av plan- och bostadsverkets namn.....	45
4.7 Budgetförslag.....	45
4.7.1 1:1 Bostadspolitisk utveckling	45
4.7.2 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	46
4.7.3 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	47

4.7.4	1:4 Boverket.....	47
4.7.5	1:5 Statens geotekniska institut.....	49
4.7.6	1:6 Lantmäteriet	50
4.7.7	1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	51
4.7.8	1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	53
4.7.9	1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	53
4.7.10	1:10 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder.....	55
4.7.11	1:11 Innovativt och hållbart byggande.....	56
5	Konsumentpolitik	59
5.1	Omfattning	59
5.2	Utgiftsutveckling.....	59
5.3	Mål för området	60
5.4	Resultatuppföljning.....	60
5.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	60
5.4.2	Resultat	60
5.5	Budgetförslag	63
5.5.1	2:1 Konsumentverket.....	63
5.5.2	2:2 Allmänna reklamationsnämnden.....	64
5.5.3	2:3 Fastighetsmäklarinspektionen.....	64
5.5.4	2:4 Åtgärder på konsumentområdet	65
5.5.5	2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter	66

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	10
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	10
Tabell 3.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	14
Tabell 3.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.....	15
Tabell 3.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.....	15
Tabell 4.1	Utgiftsutveckling inom Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet.....	18
Tabell 4.2	Skatteutgifter inom Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet	18
Tabell 4.3	Uppföljning av inriktningsmål för länsstyrelsernas handläggningstider för överklagade förhandsbesked och lov	23
Tabell 4.4	Regeringens förvaltningsärenden inom samhällsplaneringsområdet.....	24
Tabell 4.5	Antal påbörjade bostäder och befolkningsökning	33
Tabell 4.6	Kreditgarantier för bostadsbyggande.....	34
Tabell 4.7	Antal hyresrätter samt andel hyresrätter av totalt bestånd	35
Tabell 4.8	Bostädernas fördelning 2017 efter upplåtelseform och hustyp.....	36
Tabell 4.9	Antal beviljade bidrag för hyresgarantier samt antal kommuner som beviljats bidrag.....	37
Tabell 4.10	Genomsnittlig energiprestanda per registreringsår kWh/m ²	40
Tabell 4.11	Förrättningsverksamhetens ekonomiska utveckling	42
Tabell 4.12	Överklagade fakturor.....	43
Tabell 4.13	Kvalitet geodata.....	43
Tabell 4.14	Anslagsutveckling 1:1 Bostadspolitisk utveckling	45
Tabell 4.15	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Bostadspolitisk utveckling.....	46
Tabell 4.16	Anslagsutveckling 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	46
Tabell 4.17	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag.....	46
Tabell 4.18	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag.....	47
Tabell 4.19	Anslagsutveckling 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad.....	47
Tabell 4.20	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad.....	47
Tabell 4.21	Anslagsutveckling 1:4 Boverket	47
Tabell 4.22	Offentligrättslig verksamhet	48

Tabell 4.23	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Boverket	48
Tabell 4.24	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Boverket.....	49
Tabell 4.25	Anslagsutveckling 1:5 Statens geotekniska institut.....	49
Tabell 4.26	Uppdragsverksamhet.....	49
Tabell 4.27	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Statens geotekniska institut	50
Tabell 4.28	Anslagsutveckling 1:6 Lantmäteriet	50
Tabell 4.29	Offentligrättslig verksamhet.....	50
Tabell 4.30	Uppdragsverksamhet.....	50
Tabell 4.31	Övrig avgiftsfinansierad verksamhet	51
Tabell 4.32	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Lantmäteriet	51
Tabell 4.33	Anslagsutveckling 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	51
Tabell 4.34	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	52
Tabell 4.35	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	53
Tabell 4.36	Anslagsutveckling 1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande.....	53
Tabell 4.37	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	53
Tabell 4.38	Anslagsutveckling 1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	53
Tabell 4.39	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande.....	54
Tabell 4.40	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande.....	55
Tabell 4.41	Anslagsutveckling 1:10 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder.....	55
Tabell 4.42	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	55
Tabell 4.43	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	56
Tabell 4.44	Anslagsutveckling 1:11 Innovativt och hållbart byggande.....	56
Tabell 4.45	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Innovativt och hållbart byggande.....	56
Tabell 4.46	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Innovativt och hållbart byggande.....	57
Tabell 5.1	Utgiftsutveckling inom konsumentpolitik	59
Tabell 5.2	Fastighetsmäklarinspektionens tillsynsärenden.....	61
Tabell 5.3	Allmänna reklamationsnämndens ärenden	61
Tabell 5.4	Anslagsutveckling 2:1 Konsumentverket.....	63
Tabell 5.5	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Konsumentverket.....	63
Tabell 5.6	Anslagsutveckling 2:2 Allmänna reklamationsnämnden.....	64
Tabell 5.7	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Allmänna reklamationsnämnden	64
Tabell 5.8	Anslagsutveckling 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen.....	64
Tabell 5.9	Offentligrättslig verksamhet.....	65
Tabell 5.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen	65
Tabell 5.11	Anslagsutveckling 2:4 Åtgärder på konsumentområdet	65

Tabell 5.12	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Åtgärder på konsumentområdet	65
Tabell 5.13	Anslagsutveckling 2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter.....	66
Tabell 5.14	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter.....	66

Diagramförteckning

Diagram 4.1	Antal antagna översiktsplaner.....	21
Diagram 4.2	Antal antagna detaljplaner.....	21
Diagram 4.3	Totala tillskottet av bostäder i relation till befolkningsutvecklingen	33
Diagram 4.4	Hinder för företags bostadsbyggande	33
Diagram 4.5	Produktionskostnad per lägenhetsarea i riket för nybyggda flerbostadshus	38
Diagram 4.6	Bygg- och fastighetssektorns inhemska utsläpp av växthusgaser, inklusive uppvärmning	39
Diagram 4.7	Stöd för renovering och energieffektivisering – inkomna och beslutade ärenden.....	40
Diagram 4.8	Bygg- och fastighetssektorns inhemska utsläpp av partiklar och kväveoxider, inklusive uppvärmning.....	40
Diagram 4.9	Ärendebalanser hos Lantmäteriet vid årets slut.....	41
Diagram 4.10	Ärendebalanser hos de kommunala lantmäterimyndigheterna vid årets slut	41
Diagram 4.11	Handläggningstid för ärenden efter komplexitet	42
Diagram 4.12	Överklagade och återförvisade ärenden Lantmäteriet.....	42
Diagram 4.13	Överklagade och återförvisade ärenden kommunala lantmäterimyndigheterna	43
Diagram 4.14	Nätverks-RTK	44
Diagram 4.15	Fördelning av ärendetyper i inskrivningsverksamheten.....	44
Diagram 4.16	Genomsnittligt antal köddagar	45
Diagram 4.17	Andel inskrivningsärenden med elektronisk ansökan.....	45

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om upphävande av lagen (1990:1364) om ändring av plan- och bostadsverkets namn (avsnitt 2.1 och 4.6).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, avlösen av kommunala borgensåtaganden och lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 8 000 000 000 kronor (avsnitt 4.7.4).
3. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik enligt tabell 1.1.
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag		
1:1	Bostadspolitisk utveckling	20 600
1:2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	94 500
1:3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	43 000
1:4	Boverket	318 823
1:5	Statens geotekniska institut	47 248
1:6	Lantmäteriet	570 186
1:7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	1 000 000
1:8	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	1 300 000
1:9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	3 200 000
1:10	Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	34 000
1:11	Innovativt och hållbart byggande	75 000
2:1	Konsumentverket	167 979
2:2	Allmänna reklamationsnämnden	44 869
2:3	Fastighetsmäklarinspektionen	25 085
2:4	Åtgärder på konsumentområdet	26 459
2:5	Bidrag till miljömärkning av produkter	4 374
Summa		6 972 123

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag		Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	43 000	2020–2027
1:4	Boverket	30 000	2020–2022
1:7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	300 000	2020–2022
1:9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	4 500 000	2020–2022
1:10	Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	20 000	2020–2021
1:11	Innovativt och hållbart byggande	75 000	2020–2021
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		4 968 000	

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om upphävande av lagen (1990:1364) om ändring av plan- och bostadsverkets namn

Härigenom föreskrivs att lagen (1990:1364) om ändring av plan- och bostadsverkets namn ska upphöra att gälla vid utgången av 2018.

3 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

3.1 Principer för utformning av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i

samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är conse-

kvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

3.2 Omfattning

Utgiftsområde 18 är uppdelat i två områden, Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet (avsnitt 4) samt Konsumentpolitik (avsnitt 5). I respektive avsnitt redogörs närmare för vad som omfattas av området.

3.3 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet	3 557	6 796	4 673	6 703	6 717	6 681
Konsumentpolitik	243	266	267	269	272	270
Totalt för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	3 801	7 062	4 939	6 972	6 989	6 951

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

**Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2019–2021.
Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning
och byggande samt konsumentpolitik**

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	6 952	6 952	6 952
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	15	31	46
Beslut	6	6	-46
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny ramnivå	6 972	6 989	6 951

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 6 972 miljoner kronor 2019. I jämförelse med de anvisade medlen för 2018 ökar ramen för utgiftsområdet med 20 miljoner kronor.

**Tabell 3.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad.
Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning
och byggande samt konsumentpolitik**

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	5 722
Verksamhetsutgifter ²	1 244
Investeringar ³	6
Summa ramnivå	6 972

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Transfereringar i form av stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande, stöd för energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer och investeringsstöd för anordnade av hyresbostäder och bostäder för studerande, utgör den större andelen av ramen.

3.4 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 18 redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i

form av avvikelser från en likformig beskattning, s.k. skatteutgifter. Avvikelse från en likformig beskattning utgör en skatteförmån om t.ex. en viss grupp av skattskyldiga omfattas av en skattelättnad i förhållande till en likformig beskattning och som en skattesanktion om det rör sig om ett ”överuttag” av skatt. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har redovisats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2018 (skr. 2017/18:98). I avsnitt 4.3 redovisas de nettoberäknade skatteutgifterna som är att hänföra till utgiftsområde 18.

3.5 Mål för utgiftsområdet

Målet för samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet är att ge alla människor i alla delar av landet en från social synpunkt god livsmiljö där en långsiktigt god hushållning med naturresurser och energi främjas samt där bostadsbyggande och ekonomisk utveckling underlättas (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:CU1, rskr. 2011/12:89).

Målet för konsumentpolitiken är väl fungerande konsumentmarknader och en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:CU1, rskr. 2015/16:79).

4 Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet

4.1 Omfattning

Området Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet omfattar drygt 6,7 miljarder kronor i anslag. Myndigheterna Boverket, Lantmäteriet och Statens geotekniska institut ingår i området, som även omfattar stora statliga garantiåtaganden och skatteutgifter. Vidare hör Statens Bostadsomvandling AB och Swedesurvey AB till området.

Huvuddelen av anslagen avser transfereringar i form av stöd till energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer, stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande samt investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande.

Inom området bedrivs internationellt samarbete som bl.a. avser deltagande i verksamhet som drivs inom Förenta nationerna (UN-Habitat och Unece) och Europeiska unionen.

Området har beröringspunkter m.fl. andra områden. Frågor om människors hälsa, infrastruktur, miljö- och naturvård samt energi har stor betydelse för området. Bostadsbidragen inom den ekonomiska familjepolitiken liksom integrationspolitiken har anknytningar till genomförandet av bostadspolitik. Detsamma kan sägas om den regionala tillväxtpolitiken och verksamheten inom den kommunala sektorn. Vidare ingår även frågor om kompetens och konkurrens i området, vilka berör flera andra utgiftsområden.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet</i>						
1:1 Bostadspolitisk utveckling	60	21	20	21	21	21
1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag		95	10	95	95	95
1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	1	43	2	43	43	43
1:4 Boverket	231	308	304	319	323	280
1:5 Statens geotekniska institut	47	47	45	47	48	48
1:6 Lantmäteriet	547	564	555	570	578	586
1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	409	1 000	664	1 000	1 000	1 000
1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	1 800	1 395	1 395	1 300	1 300	1 300
1:9 Investeringstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	462	3 215	1 616	3 200	3 200	3 200
1:10 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder		34	22	34	34	34
1:11 Innovativt och hållbart byggande		75	40	75	75	75
Summa Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet	3 557	6 796	4 673	6 703	6 717	6 681

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

4.3 Skatteutgifter

Tabell 4.2 Skatteutgifter inom Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet

Miljoner kronor

	2018	2019
Avkastning eget hem	18 990	19 780
Avkastning bostadsrättsfastighet	8 810	9 010
Nedsatt kapitalvinstskatt vid försäljning av eget hem och bostadsrätt	10 720	10 150
Nedsatt fastighetsavgift småhus	870	890
Nedsatt fastighetsavgift hyreshus	150	150
Nedsatt fastighetsavgift ägarlägenheter	0	0
Ränteutgifter för egna hem	-	-
Försäljning av tomtmark och byggnader	2 250	2 300
Uttagsbeskattning avseende vissa fastighetstjänster	-	-
Begränsad fastighetsavgift för pensionärer	320	320
Fastighetsskatt på konventionellt beskattade hyreshus, ägarlägenheter och småhus	-1 400	-1 420
Totalt för området Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet	40 710	41 180

Anm.: Ett "-" betyder att utgiften inte kunnat kvantifieras.

Avkastning eget hem

Med eget hem avses ett småhus som inte upplåts med hyresrätt eller bostadsrätt. Den direkta avkastningen i form av boendet i eget hem beskattas inte som inkomst av kapital. Däremot tas kommunal fastighetsavgift ut på bostäder enligt lagen (2007:1398) om kommunal fastighetsavgift. Fastighetsavgiften för nybyggda byggnader som innehåller bostäder är nedsatt under de första 15 åren, se nedan. Direktavkastningen antas schablonmässigt motsvara marknadsvärdet på egnahemsfastigheten multiplicerat med två procentenheter. Skatteutgiften utgörs av skillnaden mellan kapitalskatt på fastighetens reala direktavkastning och fastighetsavgift utan nedsättningar.

Avkastning bostadsrättsfastighet

Den direkta avkastningen i form av boendet i privatbostadsföretag (äkt bostadsrättsförening) beskattas inte som inkomst av kapital (42 kap. 28 § inkomstskattelagen [1999:1229]). Däremot tas kommunal fastighetsavgift ut på bostäder enligt lagen om kommunal fastighetsavgift.

Fastighetsavgiften för nybyggda byggnader som innehåller bostäder är nedsatt under de första 15 åren, se nedan. Direktavkastningen antas schablonmässigt motsvara det sammanlagda marknadsvärdet på privatbostadsföretagets bostadsrättslägenheter multiplicerat med två procentenheter. Skatteutgiften utgörs av skillnaden mellan kapitalskatt på fastighetens reala direktavkastning och fastighetsavgift utan nedsättningar.

Nedsatt kapitalvinstskatt vid försäljning av eget hem och bostadsrätt

Enligt 45 kap. 33 § och 46 kap. 18 § inkomstskattelagen tas en andel på 22/30 av den kapitalvinst som realiseras vid försäljning av eget hem och bostadsrätt upp till beskattning i inkomstslaget kapital. Den återstående del som inte beskattas ger upphov till en skatteutgift som avser skatt på inkomst av kapital.

Nedsatt fastighetsavgift för småhus, hyreshus och ägarlägenheter

Kommunal fastighetsavgift på bostäder tas ut enligt lagen om kommunal fastighetsavgift. Fastighetsavgiften för nybyggda byggnader som innehåller bostäder är nedsatt under de första 15 åren. Varje byggnad tilldelas ett särskilt värdeår (som kan förändras genom ombyggnader). Nedsättningen av fastighetsavgiften innebär att för de 15 första inkomståren efter värdeåret tas ingen fastighetsavgift ut för småhusenheter, hyreshusenheter och ägarlägenheter med värdeår 2012 eller senare. För småhusenheter, hyreshusenheter och ägarlägenheter med värdeår tidigare än 2012 tas ingen fastighetsavgift ut för de fem första inkomståren efter värdeåret och för de därpå följande fem åren är avgiften nedsatt till hälften. Skatteutgiften utgörs av nedsättningen av fastighetsavgift på småhusenheter, hyreshusenheter och ägarlägenheter med värdeår 2008 eller senare.

Ränteutgifter för egnahem

Enligt 42 kap. 1 § inkomstskattelagen ska samtliga ränteutgifter dras av. Enligt normen ska endast ränteutgifter för lån till investeringar där

avkastningen är skattepliktig få dras av. Detta innebär att ränteutgifter för egnahem är en skatteutgift i den mån fastighetsavgiften understiger avkastningen från egnahem multiplicerat med en skattesats på 30 procent. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av kapital.

Försäljning av tomtmark och byggnader

Försäljning av fastigheter är enligt 3 kap. 2 § mervärdesskattelagen (1994:200) undantaget från mervärdesskatteplikt. Vid försäljning av nybyggda en- och flerbostadshus är det förädlingsvärde som uppstår vid försäljningen undantaget från mervärdesskatt, trots att det enligt normen borde beskattas. Undantaget ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Uttagsbeskattning avseende vissa fastighetstjänster

Vissa fastighetstjänster som utförs av en ägare till en näringsfastighet (t.ex. ett hyreshus) som inte är skattskyldig till mervärdesskatt för fastigheten och där lönekostnaden för dessa tjänster inte överstiger 300 000 kronor (inklusive avgifter som grundas på lönen) under ett år, är mervärdesskattebefriade. Enligt 2 kap. 8 § mervärdesskattelagen görs det en s.k. uttagsbeskattning, en mervärdesbeskattning om 25 procent, för tjänster som fastighetsägaren utför åt sig själv på den egna fastigheten där lönekostnaden överstiger 300 000 kronor per år. Skatteutgiften avser den mervärdesskattebefriade kostnaden för tjänster under detta belopp.

Begränsad fastighetsavgift för pensionärer

Från och med 2008 är fastighetsavgiften på småhus som används som permanentbostad begränsad för pensionärer. Personer som vid ingången av året har fyllt 65 år eller som under året uppbär sjuk- eller aktivitetsersättning ska maximalt behöva betala 4 procent av sin inkomst i fastighetsavgift (lagen [2008:826] om skattereduktion för kommunal fastighetsavgift). Reglerna omfattar även personer som fått ersättning enligt lagstiftning om social trygghet i annan stat inom EES om den kan jämföras med sjuk- eller aktivitetsersättning. Fastighetsavgiften kan som

mest reduceras till ett med prisbasbeloppet indexerat spärrbelopp. Begränsningen, som görs genom en skattereduktion, utgör en skatteutgift. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av kapital.

Fastighetsskatt på konventionellt beskattade hyreshus, ägarlägenheter och småhus

Enligt 3 § lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt samt 3 § lagen om kommunal fastighetsavgift ska statlig fastighetsskatt respektive kommunal fastighetsavgift betalas för vissa hyreshus, ägarlägenheter och småhus. Skatten på dessa fastigheter är en objektskatt som enbart träffar fastighetskapital. Eftersom intäkterna beskattas som inkomst av näringsverksamhet utgör fastighetsskatten (som är avdragsgill mot intäkterna), till den del den inte reducerar inkomstskatten, en skattesanktion.

4.4 Mål för samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet

Se avsnitt 3.5.

4.5 Resultatredovisning

Med utgångspunkt från det övergripande målet anges delmål för områdena samhällsplanering, hållbara städer, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet. Resultat redovisas för nämnda områden.

4.5.1 Resultat – samhällsplanering

Delmål för samhällsplanering är:

- En tydlig roll för fysisk planering i arbetet för en hållbar utveckling av städer, tätorter och landsbygder.
- Ett regelverk och andra styrmedel som på bästa sätt tillgodoser kraven på effektivitet samtidigt som rättssäkerhet och medborgarligt inflytande säkerställs.
- Goda förutsättningar för byggande av bostäder och lokaler, etablering av företag

och för annat samhällsbyggande samtidigt som en god livsmiljö tryggas.

Resultatindikatorer:

- Antal antagna översiktsplaner.
- Antal antagna detaljplaner.
- Antal kommuner som aktualitetsprövat sin översiktsplan.
- Länsstyrelsernas handläggningstid för överklagade bygglovsärenden.
- Antal detaljplaner som upphävs av länsstyrelsen med hänvisning till att planen blir olämplig ur hälso- och säkerhetssynpunkt.

Resultatredovisningen görs utifrån ovan nämnda mål.

Samhällsplaneringen är ett viktigt verktyg för att nå bl.a. de globala målen för hållbar utveckling, Agenda 2030, de nationella miljömålen, det nationella målet för folkhälsopolitiken och de jämställdhetspolitiska målen. Målet för arkitektur, form och design är även centralt i arbetet. Arbetet med samhällsplanering kan även bidra till genomförandet av regeringens reformprogram och långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation och regeringens brottsförebyggande program. Resultatredovisningen beträffande miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö finns under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

En ny regional planering

I propositionen En ny regional planering (prop. 2017/18:266) har regeringen föreslagit att nya bestämmelser om regional fysisk planering införs i plan- och bygglagen (2010:900), förkortad PBL. Den regionala fysiska planeringen ska omfatta frågor av betydelse för den fysiska miljön som angår två eller flera kommuner i ett län. Sådan planering ska ske i Stockholms län och i Skåne län. I övriga län bör den införas när behov av och förutsättningar för sådan planering finns. Landstinget blir ansvarigt för den regionala fysiska planeringen inom sitt län. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

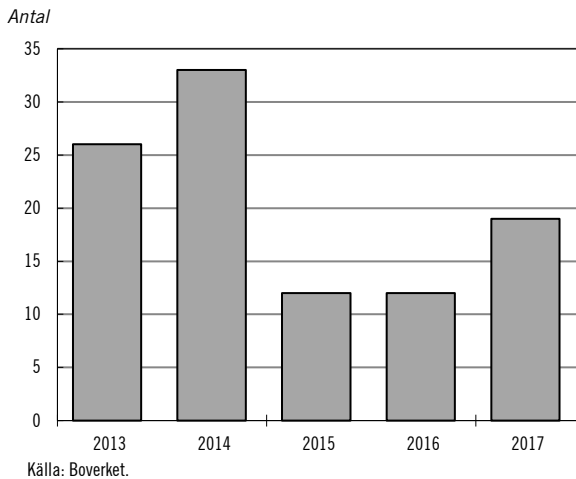
Utvecklingen av den kommunala planeringen

Varje kommun ska ha en aktuell översiktsplan som anger inriktningen för kommunens långsiktiga utveckling av den fysiska miljön. Översiktsplanen är vägledande för beslut om detaljplaner och bygglov m.m. Kommunen kan genom en detaljplan med bindande verkan reglera hur ett begränsat område i en kommun får bebyggas och hur mark- och vattenområden får användas.

Antalet antagna översiktsplaner

År 2017 har 19 kommuner antagit nya översiktsplaner som fått laga kraft, vilket är fler än föregående år. Därutöver har 16 kommuner aktualiserat sin översiktsplan, vilket är i linje med föregående år. Det är nu 40 kommuner som har en översiktsplan som antogs under 1990-talet. I diagram 4.1 redovisas antalet antagna översiktsplaner under 2013–2017.

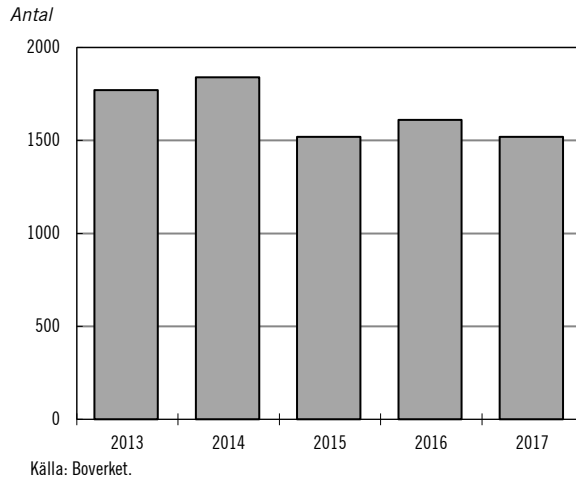
Diagram 4.1 Antal antagna översiktsplaner

Antalet antagna detaljplaner

Under 2017 antogs drygt 1 500 detaljplaner, vilket är något färre än 2016. Detaljplaneaktiviteten är liksom tidigare år störst i de län där landets tre största städer ligger. Kommunerna i Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län antog tillsammans 44 procent av alla antagna detaljplaner under 2017. I diagram 4.2 redovisas antalet antagna detaljplaner under 2013–2017.

Diagram 4.2 Antal antagna detaljplaner

Antalet bygglov och anmälan

Under 2017 har omkring 79 000 bygglov och förhandsbesked beviljats enligt Boverkets plan- och byggenkät (N2018/02779/SPN). Det är en ökning jämfört med 2016 då motsvarande siffra var 74 000. Av dessa avsåg drygt 11 000 ärenden nybyggnad av bostadshus, vilket motsvarar 14 procent av alla beviljade ärenden. Detta är en ökning från föregående år. Antalet anmälningar för bygglovsbefriade åtgärder ökade under 2017 jämfört med 2016, från drygt 10 000 ärenden till 11 500. Av dessa avsåg 1 250 ärenden komplementbostadshus och 250 ärenden inredning av ytterligare bostad. De vanligast förekommande åtgärderna var komplementbyggnader och tillbyggnader upp till 15 m², som tillsammans motsvarade 84 procent av alla inkomna anmälningar för bygglovsbefriade åtgärder.

Kommunernas svarsfrekvens på enkäten har för 2017 gått upp till 92 procent, jämfört med 2016 då den var 84 procent. Under 2016 stod de som inte svarat 2017 för drygt 8 000 beviljade bygglov och startbesked, oaktat att sex kommuner inte svarat något av åren. Det ger en indikation på att det totala antalet beviljade bygglov och förhandsbesked i landet under 2017 var ca 90 000.

Åtgärder för effektiviseringar av planering och bygglov

I propositionen Ett tydligare och enklare detaljplanekrav (prop. 2017/18:167) har regeringen föreslagit vissa förtydliganden av kravet på detaljplan i PBL. Ändringarna innebär att det blir enklare att bedöma när detaljplan krävs och när detaljplan inte krävs. Vidare tydliggörs att kravet på detaljplan för en ny sammanhållen bebyggelse bara gäller bebyggelse med bygglovspliktiga

byggnadsverk och om det finns ett behov av planläggning. Riksdagen har beslutat om ändringarna som träder i kraft den 1 januari 2019 (bet. 2017/18:CU34, rskr. 2017/18:403).

I propositionen Fler bygglovsbefriade åtgärder (prop. 2017/18:197) har regeringen föreslagit att det inte ska krävas bygglov för att på en byggnad inom ett detaljplanelagt område montera solcellspaneler och solfångare som följer byggnadens form även om byggnadens yttre utseende påverkas avsevärt. Åtgärderna ska följa gällande detaljplan och kommunen ska ha möjlighet att återinföra lovplikt i detaljplan. Åtgärderna får dock inte vidtas utan bygglov på byggnader eller inom bebyggelseområden som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. Bygglov krävs även om åtgärderna vidtas inom och i anslutning till områden som är av riksintresse för totalförsvaret. Riksdagen har beslutat om ändringarna som trädde i kraft den 1 augusti 2018 (bet. 2017/18:CU32, rskr. 2017/18:371).

I propositionen Verkställbarhet av beslut om bygglov, rivningslov och marklov (prop. 2017/18:240) har regeringen föreslagit att bygglov, rivningslov och marklov får verkställas fyra veckor efter det att beslutet har kungjorts, även om det inte har fått laga kraft. Om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver det får dock byggnadsnämnden bestämma att beslutet får verkställas tidigare. Propositionen har föranletts av nya bestämmelser om verkställbarhet i den nya förvaltningslagen. Riksdagen har beslutat om ändringen som trädde i kraft den 1 juli 2018 (bet. 2017/18:CU13, rskr. 2017/18:335).

Översiktsplaneutredningen utvidgades genom tilläggsdirektiv i juli 2018 (dir. 2018:62) till att även omfatta frågan om hur verkställbarhet av beslut om bygglov, rivningslov och marklov kan regleras för att på bästa sätt tillgodose behovet av effektivitet i byggprocessen samtidigt som ett ändamålsenligt skydd för bland annat natur- och kulturvärden uppnås.

I april 2018 redovisade Boverket rapporten Lovbefriade åtgärder, utvändiga ändringar och anmälan (N2018/02780/SPN) till Regeringskansliet. Rapporten är en slutredovisning av det uppdrag som regeringen lämnade till Boverket i mars 2017 att bl.a. utreda förutsättningarna för ett generellt undantag från kravet på bygglov för ändring av färg, fasadbeklädnad m.m. på andra byggnader än en- och tvåbostadshus, samt det tilläggsuppdrag som regeringen lämnade i

september 2017 att även utreda förutsättningarna att utöka byggnadsarean för komplementbostadshus. Rapporten bereds inom Regeringskansliet.

Dessa åtgärder ligger i linje med vad riksdagen har tillkännagett för regeringen (bet. 2013/14:CU10 punkt 1, rskr. 2013/14:187, rskr. 2013/14:188, bet. 2015/16:CU1 punkt 7 och 8, rskr. 2015/16:79). Ärendena bereds vidare inom Regeringskansliet.

Prövningen av kommunala beslut

Marginell ökning av överklagade detaljplaner

Under 2017 prövades drygt 400 överklagade planärenden av de fem mark- och miljödomstolarna, vilket är i samma nivå som 2016. Av dessa är 43 ärenden sådana där planen ändrats, överklagandet har bifallits eller ärendet har återförvisats.

Sammanlagt har länsstyrelserna överprövat 30 detaljplaner inom ramen för den statliga tillsynen under 2017.

Under samma år uppgick antalet överklagade planmål till Mark- och miljööverdomstolen till 211 stycken, varav 27 beviljades prövningstillstånd. Detta är en fördubbling jämfört med 2016 då de uppgick till 104, varav 16 beviljades prövningstillstånd. Högsta domstolen har efter beviljat prövningstillstånd avgjort ett planmål.

Antalet överklagade bygglov har minskat i första instans

Sammanlagt har nästan 2 800 lov och förhandsbesked överklagats till länsstyrelserna under 2017. Motsvarande siffra för 2016 var 3 500. Av alla överklagade lov och förhandsbesked har 650 upphävts av länsstyrelserna under 2017, jämfört med 730 stycken för 2016.

Under 2017 överklagades drygt 1 500 ärenden vidare till de fem mark- och miljödomstolarna, vilket är en ökning jämfört med 2016 då drygt 1 300 ärenden överklagades. Antalet mål som överklagades till Mark- och miljööverdomstolen var knappt 620, vilket är en ökning av antalet överklagade mål jämfört med 2016 då drygt 530 domar överklagades. Antalet mål som fått prövningstillstånd ligger stabilt runt 100 stycken (103 mål 2017 och 101 mål 2016).

Länsstyrelsens handläggningstider för överklagade lovärenden har förbättrats

Regeringen har fastställt följande inriktningsmål för länsstyrelsernas handläggningstider avseende överklagade lovärenden (bygglov, marklov, rivningslov och förhandsbesked):

- 75 procent avgjorda inom 105 dagar.
- 90 procent avgjorda inom 150 dagar.

Under 2017 uppnådde 13 av 21 länsstyrelser inriktningsmålet 75 procent avgjorda ärenden inom 105 dagar. Genomsnittet för alla länsstyrelser var 78 procent, vilket innebär att de tillsammans uppnådde målet.

Under 2017 uppnådde 19 av 21 länsstyrelser inriktningsmålet 90 procent avgjorda ärenden inom 150 dagar. Genomsnittet för alla länsstyrelser var 89 procent, vilket innebär att de tillsammans i det närmaste uppnådde målet.

Tabell 4.3 Uppföljning av inriktningsmål för länsstyrelsernas handläggningstider för överklagade förhandsbesked och lov

Procent	2016	2017
Andel avgjorda lovärenden inom 105 dagar (mål 75 %)		
Jämförelsesiffran för 2016 är 90 dagar	77	78
Andel avgjorda lovärenden inom 150 dagar (mål 90 %)	93	89

Källa: Boverket.

För 2017 infördes ett nytt inriktningsmål att handläggningen av överklagade bygglov för bostäder särskilt ska prioriteras. Följande inriktningsmål ska gälla:

- 75 procent avgjorda inom 80 dagar.
- 90 procent avgjorda inom 120 dagar.

Under 2017 uppnådde 17 av 21 länsstyrelser det nya inriktningsmålet 75 procent avgjorda ärenden om bostäder inom 80 dagar. Genomsnittet för alla länsstyrelser var 87 procent, vilket innebär att de tillsammans med god marginal uppnådde målet. Tio av länsstyrelserna klarade dessutom 90 procent eller mer av ärendena inom 80 dagar.

Under 2017 uppnådde 17 länsstyrelser det nya inriktningsmålet 90 procent avgjorda ärenden om bostäder inom 120 dagar. Genomsnittet för alla länsstyrelser var 97 procent, vilket innebär att de tillsammans med god marginal uppnådde

målet. Elva av länsstyrelserna klarade dessutom 100 procent av ärendena inom 120 dagar.

De länsstyrelser som överskrider något av inriktningsmålen för 2017 uppger att åtgärder som redan vidtagits är att tillfällig hjälp med balanser köpts från annan länsstyrelse, särskild satsning på rekrytering samt äskande av ytterligare resurser inom länsstyrelsen.

I budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1, bet. 2016/17:KU1, rskr. 2016/17:74) tillfördes extra medel till länsstyrelserna för att bl.a. upprätthålla korta handläggningstider för överklagade PBL-ärenden.

Mark- och miljödomstolarnas handläggningstider

Den genomsnittliga handläggningstiden för de avgjorda planmålen under 2017 uppgick till 5,1 månader och 75 procent av målen avgjordes inom 6,6 månader. Motsvarande siffror för 2016 var 4,1 månader respektive 5,6 månader. Den genomsnittliga handläggningstiden för de under 2017 avgjorda lov målen uppgick till 4,0 månader och 75 procent av målen avgjordes inom 5,4 månader. Motsvarande siffror för 2016 var 4,0 månader respektive 5,6 månader, vilket således inte innebär några större förändringar jämfört med 2017.

Mark- och miljööverdomstolens handläggningstider

För att Mark- och miljööverdomstolen ska pröva ett ärende i sak krävs att domstolen beviljar prövningstillstånd.

Tiden för besked om prövningstillstånd i planmål var i genomsnitt 2 månader, jämfört med 1,5 månad 2016. Den totala genomsnittliga handläggningstiden för planmål som beviljats prövningstillstånd var 7,6 månader, jämfört med närmare 8 månader 2016.

Tiden för besked om prövningstillstånd i byggnadsmål var i genomsnitt 1,7 månader, jämfört med 1,4 månader 2016. Den totala genomsnittliga handläggningstiden för byggnadsmål som beviljats prövningstillstånd var 7,6 månader, jämfört med nära 7 månader 2016.

Den genomsnittliga handläggningstiden för planmål som fått prövningstillstånd har minskat något från 2016 till 2017. Övriga tider har samtidigt ökat något.

Regeringens förvaltningsärenden inom samhällsplaneringsområdet

Antalet inkomna ärenden till Regeringskansliet under de senaste fem åren som har anknytning

till planerings- och markanvändningsfrågor återfinns i tabell 4.4.

Tabell 4.4 Regeringens förvaltningsärenden inom samhällsplaneringsområdet

Antal					
Kategori	2013	2014	2015	2016	2017
Statligt ingripande – plan	6	10	9	7	10
Statligt ingripande – lov	4	1	2	1	0
Försvarsintresse	19	4	7	15	13
Vägrat medgivande	4	14	1	-	2
Expropriation (tätbebyggelse)	2	1	0	0	2

Källa: Regeringskansliet.

Staten, genom länsstyrelsen, kan på eget initiativ upphäva en kommuns beslut att anta en detaljplan om planen inte tillgodoser fem i PBL särskilt preciserade krav, de s.k. ingripandegrunderna. De planärenden som överklagats till regeringen under 2017 avser ärenden där länsstyrelsen bedömt att följande krav inte har tillgodosetts:

- Riksinintressen: fyra ärenden, varav två rör riksinintresse för kulturmiljövården, ett rör riksinintresse för totalförsvaret och ett rör riksinintresse enligt 4 kap. miljöbalken.
- Miljö kvalitetsnormer: ett ärende.
- Strandskydd: två ärenden.
- Människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion: tre ärenden.

Försvarsärendena, som både avser bygglov och förhandsbesked enligt PBL, har ökat i antal sedan 2015. Antal ärenden 2017 har dock minskat något i jämförelse med 2016. Till skillnad från tidigare år då det rörde sig om både vindkrafts- och bostadsärenden, rörde samtliga ärenden under 2016 och 2017 frågan om uppförande av bostadshus. Försvarsmakten har motsatt sig bebyggelsen med hänsyn till närheten till militära flygfält eller skjutfält. Försvarsmakten anser att bostadshusen riskerar att utsättas för bullerstörningar som verksamheten vid flygfälten respektive skjutfälten kan ge upphov till, vilket skulle kunna medföra krav på begränsningar av den militära verksamheten och på sikt påtagligt försvåra utnyttjandet av flygfälten respektive skjutfälten.

Vissa bestämmelser avseende medgivande till fastighetsbildning har ändrats, vilket är förklaringen till att inga ärenden kom in till Regeringskansliet under 2016. Under 2017 inkom två ärenden som omfattas av de äldre bestämmelserna till Regeringskansliet.

Under 2017 inkom två ansökningar om tillstånd till expropriation till Regeringskansliet.

Förutsättningar för bostadsbyggande i samband med infrastrukturåtgärder

I Trafikverkets förslag till nationell plan för transportsystemet 2018–2029 (TRV 2017/32405) har myndigheten redogjort för vilken effekt förslaget har på bostadsbyggandet, i enlighet med regeringens direktiv (N2017/02312/TIF). Verket har redogjort för de åtgärder där effekten på bostadsbyggandet är betydande och i dessa fall redovisat antalet bostäder som på grund av åtgärden kan förväntas åstadkommas. Trafikverket har, i enlighet med direktiv, fört en dialog med samordnaren för uppdraget att samordna större samlade exploateringar med hållbart byggande. Enligt Trafikverket har förslaget till nationell plan potential att kunna leda till ca 190 000 bostäder.

I november 2016 beslutade regeringen att uppdra åt en samordnare att identifiera en eller flera kommuner där det finns framtagna planer på samlade exploateringar för en större mängd bostäder, men där planerna av något skäl inte kan genomföras. I samordnarens uppdrag ingick också att identifiera områden som inte finns med i befintliga planer, men där det på längre sikt finns möjlighet till helt nya och större bostadsutbyggnader. Samordnaren hade även i uppdrag att verka för innovativa lösningar för goda livsmiljöer och en minskad klimatpåverkan (N2016/07177/PBB). Förutom att fortsätta grunduppdraget fick samordnaren även uppdraget att ingå överenskommelser med kommuner där exploatering föreslås (N2017/04380/PBB). I utredningens slutrapport presenterades överenskommelser med tre kommuner avseende sex av de redovisade områdena. Det totala antalet bostäder som tillkommer direkt och genom synergieffekter av uppdraget bedöms hittills uppgå till ca 106 000. Av dessa finns ca 55 000 bostäder med i Trafikverkets bedömning i förslag till nationell plan för transportsystemet 2018–2029.

I december 2017 beslutade regeringen att en särskild utredare ska underlätta samordningen i kommuner med särskilt komplexa planeringsföretsättningar. Utredningen ska bl.a. överta och avsluta arbetet med att samordna större samlade exploateringar med hållbart byggande (N2016/07177/PBB och N2017/04380/PBB) och analysera för- och nackdelar med ett införande av kommunala transportplaner. Syftet med utredningen är att underlätta planeringsprocesser för att få till stånd ett ökat och hållbart bostadsbyggande.

I november 2017 fattade regeringen beslut om uppdrag om komplettering av övervakningsinfrastrukturen för flygtrafikledning för att möjliggöra byggnation av ytterligare bostäder i Stockholmsområdet (N2017/03101/PBB, N2017/07110/PBB). Genom komplettering av infrastrukturen möjliggörs för mellan 20 000 och 30 000 bostäder som annars inte hade varit möjliga att bygga.

I januari 2018 inkom Trafikverket med rapporten Kartläggning av Trafikverkets planeringssamarbete med kommunerna (N2018/00397/TIF). Kartläggningen har ett särskilt fokus på kopplingen mellan planeringen av infrastrukturprojekt och bostadsbyggande.

Regeringen beslutade i juni 2018 om Effektiva, kapacitetsstarka och hållbara gods-transporter – en nationell godstransportstrategi (N2018/03939/TS). För att skapa hållbara gods-transporter finns det behov av en väl fungerande samordning mellan transport- och markanvändningsplanering. Regeringen har därför uppdragit åt Boverket att kartlägga hanteringen av godsrelaterade transporter i den fysiska planeringen och efter en analys föreslå eventuella åtgärder samt ta fram en nationell vägledning som riktar sig till kommuner, regionala aktörer och länsstyrelser.

Tillämpningen av strandskyddsbestämmelserna

Boverket har sammanställt statistik över upphävande av strandskydd i samband med planläggning. Den visar att kommunerna under 2017 upphävt strandskyddet genom en planbestämelse i drygt 190 detaljplaner. Utöver detta har länsstyrelserna på begäran av kommunerna fattat 18 beslut om att upphäva strandskyddet när en detaljplan ska antas. Totalt har därför strandskyddet upphävts i samband med antagandet av

en detaljplan i 210 fall, vilket motsvarar knappt 13 procent av det totala antalet detaljplaner som antogs under 2017. Andelen upphävanden av strandskydd i detaljplan i förhållande till antalet antagna detaljplaner har legat stabilt mellan 13–15 procent under åren 2011–2017.

Länsstyrelserna har efter överprövning upphävt två detaljplaner under 2017 med hänvisning till att strandskyddet upphävts i strid mot gällande bestämmelser. År 2016 upphävdes en detaljplan.

Naturvårdsverket har sammanställt statistik för bl.a. dispenser från reglerna om strandskydd. Under 2017 har kommunerna fattat beslut om drygt 4 900 dispenser från strandskyddet, vilket är något fler än 2016. Länsstyrelserna har överprövat drygt 600 av kommunernas beslut om dispens, ungefär 12 procent, och har helt eller delvis upphävt ca 280, dvs. knappt 47 procent av de överprövade dispensererna. Detta kan jämföras med 2016 då länsstyrelserna överprövade drygt 550 av kommunernas beslut om dispens och helt eller delvis upphävde drygt 270 av besluten.

Antalet kommunala beslut där kommunen har avslagit ansökan om dispens från strandskyddet och beslutet sedan har överklagats till länsstyrelsen uppgår 2017 till totalt 163 beslut. Av dessa beslut ändrade länsstyrelsen besluten i 14 fall, vilket är en minskning i jämförelse med 2016.

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag (M2017/00778/NM) att se över reglerna om landsbygdsutveckling i strandnära läge i miljöbalken och plan- och bygglagen och föreslå de författningsförändringar och andra åtgärder som behövs för att ytterligare främja landsbygdsutveckling i områden med god tillgång till stränder. Förslagen i rapporten remissbehandlas under hösten 2018.

Buller

De förändringar av regelverket för buller som genomförts sedan 2015 har inneburit tydliggöranden vad gäller tillämpningen av regelverket och ökade förutsättningar för bostadsbyggande i bullerutsatta lägen.

Luftkvalitet

Dålig luftkvalitet och problem att klara miljö-kvalitetsnormen för luft påverkar möjligheterna till byggande av bostäder i attraktiva delar av våra städer. Byggande av bostäder och infrastruktur ska, enligt PBL, inte ske i ett område där miljö-kvalitetsnormerna för luftkvalitet överskrids. Som ett led i att åtgärda problemen med dålig luftkvalitet har regeringen beslutat om ändringar i trafikförordningen (1998:1276) och vägmärkesförordningen (2007:90) för att möjliggöra för kommuner att införa miljözoner för lätta fordon samt ytterligare en miljözon för tunga fordon i områden som har problem med höga luftföroreningshalter. Se vidare under utgifts-område 20 Allmän miljö- och naturvård.

Klimatanpassning

SMHI:s klimatscenarier visar bl.a. att risken för översvämningar och värmebölja med påföljande torka och brand kommer att öka till följd av klimatförändringarna. Regeringen har stärkt arbetet med klimatanpassning genom den nationella strategin för klimatanpassning (prop. 2017/18:163, bet. 2017/18:MJU22, rskr. 2017/18:440). Som ett resultat av strategin ska kommunerna i sin översiktsplan ge sin syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av klimatrelaterade ras, skred, erosion och översvämningar. Vidare gav regeringen i juni 2018 Boverket i uppdrag att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön (M2018/01716/KL). Boverket ska bl.a. stödja kommunerna i deras arbete med klimatanpassning av den byggda miljön. Regeringen har även beslutat förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete som förtydligar myndigheters skyldigheter att initiera, stödja och utvärdera arbetet med klimatanpassning inom sitt ansvarsområde. Boverket, Lantmäteriet, Statens geotekniska institut (SGI) samt Sveriges geologiska undersökning är några av de myndigheter som omfattas av förordningen.

Geotekniska och miljögeotekniska frågor

SGI arbetar för ett säkert, effektivt och hållbart byggande och ett hållbart användande av mark och naturresurser. Under 2017 ökade återigen

antalet inkomna ärenden till SGI och uppgick till 452 stycken jämfört med 411 stycken 2016. Den näst största insatsen för planheten rör infrastrukturärenden, där SGI också ser en fortsatt mycket stark ökning av inkommande ärenden (259 ärenden 2017, 203 ärenden 2016). Ökningen beror bl.a. på högt tryck på bostadsbyggande och exploatering, många stora infrastruktursatsningar i landet, en ökad komplexitet och omfattning av ärenden och att fler känner till SGI:s kompetens på området.

Regeringen beslutade i april 2018 förordningen (2018:213) om bidrag för skredsäkring vid Göta älv. SGI administrerar stödet och ansvarar för delegationen för Göta älv som bl.a. har till uppgift att samordna arbetet med stabilitetsförbättrande åtgärder mellan berörda aktörer.

Under 2017 fortsatte SGI uppbyggnaden av forskningsprogrammet för teknikutveckling och forskning inom förorenade områden (Tuffo). SGI har bl.a. delat ut 6,4 miljoner kronor till tre projekt som ska öka åtgärdstakten av förorenade områden.

Geokalkylsystem för planering och kostnadsbedömning

SGI har på uppdrag av regeringen tidigare utvecklat ett geografiskt informationssystemverktyg, Geokalkyl, för att översiktligt bedöma kostnaden för olika grundläggningsåtgärder i områden med skilda geotekniska förutsättningar. Systemet syftar till att i tidiga planeringsskeden, t.ex. för kommuner i samband med översiktsplanering, möjliggöra att kostnaderna för det valda läget kan värderas ur geoteknisk synpunkt. Systemet kan alltså bl.a. bidra till att minska kostnaderna vid byggande av t.ex. bostäder och infrastruktur. Regeringen gav i september 2017 i uppdrag åt SGI att komplettera och implementera systemet Geokalkyl. Uppdraget redovisades till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i december 2017 (N2017/07956/SPN). Uppdraget har bl.a. resulterat i att SGI har vidareutvecklat systemet vad gäller olika grundläggningsåtgärders klimatpåverkan samt schaktmassors kvalitet och användbarhet. SGI genomför dessutom en riktad utbildningssatsning för att öka användningen av systemet vid fysisk planering.

Stöd för utemiljöer

Under 2017 genomförde Boverket två utlysningar gällande stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden enligt förordningen (2016:398) om stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden. Av totalt 300 inkomna ansökningar har ca 180 ansökningar beviljats, vilket motsvarar 420 miljoner kronor i stöd. Åtgärderna som fått stöd ska stimulera till aktivitet och social gemenskap i socioekonomiskt utsatta bostadsområden. De ska också på ett varaktigt sätt bidra till attraktiva, funktionella, jämställda och trygga utemiljöer. Exempel på åtgärder som fått stöd är aktivitetsplatser, lektytor, utveckling av innergårdar, utomhusgym och renovering av gång- och cykelvägar.

Strategi för minskad segregation

I juni 2018 beslutade regeringen om en långsiktig strategi för att minska och motverka segregation för perioden 2018–2028. Att minska boendesegregationen och stärka samhällsservicen är ett av fem prioriterade områden i strategin. Se vidare utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering, avsnitt 6.

Digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen

Lantmäteriet har på uppdrag av regeringen utrett förutsättningarna för en samordnad digital samhällsbyggnadsprocess (N2016/01419/EF), se även utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, avsnitt 5 Digitalisering och it inom offentlig förvaltning. Uppdraget slutredovisades i januari 2018, och i sin delredovisning 2017 konstaterade Lantmäteriet att gemensamma standarder och nationell samverkan är en grundläggande förutsättning för att påskynda digitaliseringen inom detaljplaneprocessen. Boverket har på uppdrag av regeringen utrett behovet av att reglera den digitala utformningen av detaljplaner (N2017/00584/PBB).

Lantmäteriets och Boverkets redovisningar har resulterat i propositionen Digitalisering av grundkartor och detaljplaner (prop. 2017/18:132, bet. 2017/18:CU28, rskr. 2017/18:301). I propositionen föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om standarder för utformning av grundkartor, detalj-

planer och planbeskrivningar. Syftet med lagändringen är en enhetlig och digital utformning av grundkartor, detaljplaner och planbeskrivningar. En enhetlig digital process leder till en mer effektiv tillämpning av PBL, vilket i sin tur ger förutsättningar för ett ökat bostadsbyggande och en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Lagändringen trädde i kraft den 1 juni 2018.

Boverket fortsätter att arbeta kontinuerligt för en effektiv och enhetlig digital tillämpning av PBL. Lantmäteriet arbetar för omställningen till en digital samhällsbyggnadsprocess genom bl.a. en kompetenssatsning om digitaliseringens möjligheter i plan- och byggprocessen.

Jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter

Boverket är en av de 18 myndigheter som i sina regleringsbrev för 2013 fick ett särskilt uppdrag att ta fram en handlingsplan för jämställdhetsintegrering av sin kärnverksamhet. Arbetet fortsätter i enlighet med Handlingsplan för jämställdhetsintegrering på Boverket 2015–2018. Arbetet har under 2017 följt den framtagna handlingsplanen. Boverket har bl.a. fortsatt arbetet med att komplettera verktyg och metoder för styrning av verksamheten och att påverka attityder samt deltagit vid nätverksträffar och i ett regionalt nätverk för jämställdhet. Arbetet syftar till att utveckla verksamheten så att den på bästa sätt bidrar till att uppfylla de jämställdhetspolitiska målen.

Forskningsfrågor

Forskning inom planering, byggande, bostäder och hållbar stadsutveckling finansieras framför allt av Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) men även av Verket för innovationssystem (Vinnova). Se vidare utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, avsnitt 4 Miljöforskning.

4.5.2 Resultat – hållbara städer och hållbar stadsutveckling

Mål för hållbar stadsutveckling

Övergripande mål för hållbar stadsutveckling

- Hållbara städer är inkluderande och tillgängliga stadsmiljöer som erbjuder alla människor en attraktiv och grön livsmiljö. Närhet gör att det är enkelt att leva sitt vardagsliv och ta sig fram med hållbara transporter som t.ex. gång och cykel. Helhetsyn i planeringen tillsammans med smarta lösningar bidrar till städer där människor kan leva klimatsmart, hälsosamt och tryggt.

Etappmål för hållbar stadsutveckling

Regeringen har beslutat om tre nya etappmål i miljömålssystemet som är viktiga för en hållbar stadsutveckling:

- Etappmål för att öka andelen gång-, cykel- och kollektivtrafik.
- Etappmål om metod för stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer.
- Etappmål om integrering av stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer.

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att lämna förslag till etappmål, styrmedel och åtgärder om dagvatten för att minska den negativa påverkan på vattenkvaliteten. Hänsyn ska tas till effekterna av ett förändrat klimat.

Övriga relevanta mål för hållbar stadsutveckling

Det finns flera befintliga mål inom olika politikområden som är relevanta för en hållbar stadsutveckling bl.a. de nationella miljökvalitetsmålen, energimålen, friluftslivsmålen, folkhälsomålen, de bostadspolitiska målen, mål för arkitektur, form och design, målen för genomförandet av regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation, målen för jämställdhetspolitiken, de nationella kulturmiljömålen, de transportpolitiska målen, det nationella målet inom funktionshinderspolitiken samt de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030, särskilt mål 11 om hållbara städer och FN:s New Urban Agenda och EU:s urban agenda.

Regeringens arbete för hållbara städer

Regeringen beslutade i april 2018 om den nya politiken för en hållbar stadsutveckling som presenteras i Strategi för levande städer (prop. 2017/18:230, bet. 2017/18:CU39, rskr. 2017/18:425). Strategin innehåller övergripande mål för hållbar stadsutveckling och nya etappmål i miljömålssystemet tillsammans med prioriteringar och nya insatser med tyngdpunkt på miljömässigt hållbar stadsutveckling. Strategin syftar till att bidra till att nå de nationella miljömålen liksom till nationella mål inom andra politikområden samt stärka kommunernas förutsättningar att utveckla gröna, hälsosamma och trygga städer där människor möts och innovationer skapas. Många lösningar finns lokalt och politiken för hållbar stadsutveckling syftar till att stödja kommunerna att växla upp takten i omställningsarbetet.

Strategin för hållbar stadsutveckling handlar om att åstadkomma goda livsmiljöer, dvs. väl fungerande och robusta städer som utformas så att de är till för alla. Den fysiska miljöns utformning kan bidra till att minska segregation och att öka den sociala sammanhållningen.

Regeringen har gett Boverket i uppdrag att förstärka sitt arbete med arkitektur och gestaltad livsmiljö i landet. Boverket har bl.a. inrättat en ny funktion som riksarkitekt.

Hållbar stadsutveckling omfattar frågor om bl.a. fysisk planering, bebyggelse och bostäder, transporter och infrastruktur, tillgänglighet och användbarhet, regional tillväxt och utveckling, miljö- och klimatfrågor, energifrågor, arkitektur, kulturmiljö, teknikutveckling, sociala frågor som jämställdhet, jämlikhet, segregation och folkhälsa samt forskning, utveckling och innovationer. Se mer under respektive utgiftsområde.

Resultatredovisningen om miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö finns under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Rådet för hållbara städer

Regeringen har inrättat ett råd för hållbara städer. Rådet ska verka för att genomföra regeringens politik för hållbar stadsutveckling. Rådet ska vara ett forum för myndighetscheferna vid de myndigheter som är strategiskt viktiga för det långsiktiga arbetet med en hållbar stadsutveckling. Rådet ska verka till maj 2022

och dess arbete ska vara att samverka om åtgärder som bidrar till utvecklingen av hållbara städer. Rådet har i juni 2018 redovisat en samlad åtgärdslista över planerade insatser för myndigheterna som främjar en hållbar stadsutveckling. Rådet har även redovisat förslag till åtgärder som helt eller delvis ligger utanför myndigheternas ansvarsområden samt frågor som behöver utredas.

Insatser för hållbara transporter

Etappmål för att öka gång-, cykel- och kollektivtrafik

Regeringen har beslutat om ett etappmål inriktat på att begränsa utsläpp från vägtrafik i större tätorter i miljömålssystemet i enlighet med Miljömålsberedningens förslag (SOU 2016:47):

- Andelen persontransporter med kollektivtrafik, cykel och gång i Sverige ska vara minst 25 procent 2025, uttryckt i personkilometer, i riktning mot att på sikt fördubbla andelen för gång-, cykel- och kollektivtrafik.

Med en överflyttning av resor från personbil till gång, cykel och kollektivtrafik minskas trängseln och resandets hälso-, miljö- och klimatpåverkan. Insatser för att främja gång-, cykel-, och kollektivtrafik kopplar främst till miljö kvalitetsmålen Frisk luft och God bebyggd miljö samt till delmål 11.2 i Agenda 2030 (se även delmål 11.6).

Stadsmiljöavtal

För att främja hållbara stadsmiljöer erbjuds statlig medfinansiering till kommuner och landsting för investeringar i anläggningar för kollektivtrafik och cykeltrafik i tätorter, s.k. Stadsmiljöavtal. Regeringens satsning på Stadsmiljöavtal uppgår för 2018 till 1 miljard kronor.

Trafikverket har hittills genomfört fem ansökningsomgångar och totalt fattat beslut om stöd på 2,55 miljarder kronor till åtgärder för kollektivtrafik och cykel. Bland annat BRT-åtgärder (Bus Rapid Transit), laddstationer för elbussar, spårvägslinjer, kollektivtrafikfält, hållplatser och plattformar och ett stort antal cykelåtgärder har fått stöd. Kommuner och landsting ska också genomföra motprestationer som bidrar till ökad andel hållbara transporter eller ökat bostads-

byggande. Det är ännu för tidigt att utläsa några miljöeffekter av stödet. Se vidare under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård och utgiftsområde 22 Kommunikationer. Stadsmiljöavtalen bidrar till miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö och Frisk luft samt till delmål 11.2 i Agenda 2030.

Fler åtgärder för hållbara transporter

För att förbättra förutsättningarna att pendla och transportera sig klimatvänligt med cykel införde regeringen under 2017 en elfordonspremie för privatpersoners inköp av elcykel, elmoped eller elmotorcykel. Elfordonspremien har under 2018 utvidgats till att även inkludera eldrivna utombordsmotorer till båtar och utökats med ytterligare 45 miljoner kronor.

Genom investeringsstödet Klimatklivet kan kommuner, företag, organisationer m.fl. få stöd för åtgärder som minskar klimatpåverkan. Till och med den 2 oktober 2018 har 3,3 miljarder kronor beviljats till 2 317 åtgärder. Åtgärderna beräknas leda till en utsläppsminskning motsvarande ca 930 000 ton koldioxid per år. Ett flertal av åtgärderna bidrar till en hållbar stadsutveckling. Naturvårdsverket har beviljat stöd för t.ex. ca 20 000 laddpunkter för elfordon, som medför minskade utsläpp av växthusgaser, luftförorening och buller. Andra exempel är stöd till gång- och cykelbanor, utbyggnad av fjärrvärmesät samt informationsinsatser för bl.a. hållbar arbetspendling och energieffektivisering i flerbostadshus.

Genom Elbusspremien stödjer regeringen elektrifieringen av transportsektorn och en hållbar stadsmiljö. Elbussar bidrar till minskad klimatpåverkan, bättre luft, mer attraktiv kollektivtrafik och mindre buller i stadsmiljön. På så sätt förbättras även förutsättningarna för förtätning av bostäder i storstäder. Se vidare under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård angående Elfordonspremien, Klimatklivet och Elbusspremien.

För att öka säkerheten för människor som vistas i urbana miljöer behöver möjligheterna att kapa och använda tunga fordon i terrorattacker förhindras. I syfte att öka kunskapen om hur tunga fordon används i urbana miljöer i dag och om vilka alternativa lösningar som finns, har Trafikanalys på regeringens uppdrag tagit fram

ett fördjupat kunskapsunderlag som bereds inom Regeringskansliet.

Under våren 2018 har regeringen presenterat en nationell godstransportstrategi, som bl.a. omfattar urbana godstransporter som samlastning, samordnad citylogistik och gods på cykel som bl.a. syftar till att minska transporterens miljö- och klimatpåverkan i städer. Insatser för hållbara och effektiva godstransporter i städer kopplar främst till delmål 9.1 i Agenda 2030 (se även delmål 11.2 och 11.6).

Bättre luftkvalitet och hälsa

Biltrafikens utsläpp är den dominerande orsaken till höga halter av kvävedioxid och partiklar i tätorterna. Utsläpp från biltrafiken beräknas orsaka 3 000 förtida dödsfall varje år.

Regeringen har därför genomfört en rad insatser i syfte att skapa förutsättningar att förbättra luftkvaliteten i tätorter. Som exempel kan nämnas miljözoner för lätta fordon och en ökad satsning på elektrifiering av fordonsflottan. Även bonus-malus-systemet för nya lätta fordon samt reduktionsplikt för bensin- och dieselbränsle, förväntas bidra till en renare fordonsflotta och lägre utsläpp av kväveoxider och partiklar. Regeringen har även varit pådrivande i EU:s beslut att skärpa kraven och införa nya mer rättvisande test-metoder som bättre avspeglar verkliga utsläpp från personbilar. Se vidare utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Den stadsnära sjöfartens utsläpp i hamnar samt vid inlands- och kustsjöfart har betydelse för god luftkvalitet i städerna. Regeringen har aviserat att införa ett tillfälligt ekobonussystem om 50 miljoner kronor per år under perioden 2018–2020. Syftet är att stimulera överflyttning av gods från väg till sjöfart och därigenom minska utsläppen av luftföroreningar och växthusgaser. Regeringen har också gett Trafikverket i uppdrag att analysera förutsättningarna för en omställning till fossilfrihet för statligt ägda fartyg, t.ex. vägfärjor och lotsbåtar.

Stadsgrönska och ekosystemtjänster i urban miljö

Regeringen har beslutat om två etappmål för stadsgrönska.

Etappmål om metod för stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer

- Kommunerna ska senast 2020 ha tillgång till en utvecklad metod för att ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

Etappmål om integrering av stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer:

- En majoritet av kommunerna ska senast 2025 ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

Boverket har fått i uppdrag att ta fram en metod och följa upp etappmålen.

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2018 att ett stöd för gröna städer för åren 2018–2021 skulle inrättas i syfte att främja stadsgrönska och ekosystemtjänster. För 2018 omfattar stödet 100 miljoner kronor. Boverket fördelar bidraget.

Boverket har hittills fattat beslut för den första sökomgången och t.o.m. den 2 oktober 2018 beviljat bidrag för 49 projekt till ett värde av drygt 136 miljoner kronor. Exempel på projekt som beviljats stöd är dagvattendammar, slätterängsplanteringar, lekparkar, stadsodlingar, träd- och buskplanteringar samt promenadstigar. En andra utlysning avslutades den 14 september 2018, och 100 ansökningar har inkommit till ett värde av 267 miljoner kronor.

Insatser för stadsgrönska bidrar framför allt till att uppfylla miljö kvalitetsmålen God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv samt till delmål 11.7, 11.a, 11.b och 15.9 i Agenda 2030. Se vidare under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Planering och byggande för hållbara städer

Planering och byggande är centralt för städernas utveckling och bl.a. har följande initiativ tagits på området:

- Ett statligt stöd för innovativt och hållbart bostadsbyggande med minskad klimatpåverkan, klimatanpassning och hållbara materialval.

- Förordning för renovering och energieffektivisering i områden med socioekonomiska utmaningar.
- Regeringen har gett Boverket i uppdrag att lämna stöd till åtgärder för utemiljöer i bostadsområden med socioekonomiska utmaningar för att åstadkomma attraktiva, funktionella, jämställda och trygga utemiljöer.
- Ett informationscentrum för hållbart byggande för att främja ökad energieffektivitet vid renovering och byggande samt att öka användningen av hållbara material.
- Proposition om en ny regional fysisk planering.
- Aktörer med regionalt utvecklingsansvar har i uppdrag att ta fram och genomföra regionala handlingsplaner för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet för perioden 2017–2020.
- Regeringen har utsett en särskild utredare för att underlätta samordning i kommuner med komplexa planeringsförutsättningar för att få till stånd ett ökat och hållbart bostadsbyggande.

Regeringen har beslutat om en nationell strategi för klimatanpassning (prop. 2017/18:163, bet. 2017/18 MJU22, rskr. 2017/18:440) som överlämnades till riksdagen i mars 2018. Strategin syftar till att stärka klimatanpassningsarbetet och den nationella samordningen av detta arbete. Se vidare under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård om klimatanpassning.

Naturvårdsverket, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Trafikverket, Transportstyrelsen och länsstyrelserna har beslutat om en myndighetsgemensam strategi för att stödja ett proaktivt arbete med goda ljudmiljöer i den bebyggda miljön och för att skapa samsyn och en gemensam riktning för myndigheternas arbete med buller. Fokus är att arbetet för goda ljudmiljöer ska få en mer framträdande roll i planering, gestaltning och byggandet av det hållbara samhället, samt på ett tydligare sätt bli en del i planeringsprocesser.

Regeringen införde 2016 ett ekonomiskt stöd till kommuner för sanering av mark för bostadsbyggande. Se mer under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Regeringen har gett Boverket i uppdrag att under åren 2018–2021 förstärka arbetet för att nya och befintliga byggnader ska vara säkra och ha en god inomhusmiljö. Det handlar bl.a. om kemiska ämnen som avges från olämpliga eller skadade material och som kan ge upphov till luftvägsbesvär eller andra allergiska symptom.

Genom att samla insamlingsansvaret för avfall hos producenterna och förtydliga kraven kommer servicen att förbättras.

Trygg, jämlik och inkluderande stad

I juni 2018 antog regeringen en långsiktig strategi för att minska och motverka segregation för perioden 2018–2028 där insatser för förtydligade sociala hållbarhetsperspektiv i samhällsplaneringen lyfts fram som centrala för att på sikt minska boendesegregationen. Se vidare om regeringens arbete mot segregation under utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering, avsnitt 6.

Under åren 2016–2018 har regeringen satsat sammanlagt 500 miljoner kronor för att stimulera en upprustning av skolgårdar och förskolegårdar. Statsbidraget kan sökas hos Boverket av skolans huvudman eller fastighetsägare och finansierar 50 procent av kostnaden för planering och genomförande.

Boverket har fått i uppdrag att analysera reglerna för enkelt avhjälpta hinder samt ta fram en vägledning för funktionshinderperspektivet i översiktsplanering.

Forskning och utveckling för hållbara städer

Regeringen har inrättat fem strategiska samverkansprogram varav ett är Smarta städer som genom digitalisering, miljöteknik och andra innovativa instrument ska bidra till en mer hållbar stadsutveckling. Genom att regeringen har förstärkt demonstrationsplattformen Smart City Sweden med utökade resurser har regeringen kunnat säkerställa en utveckling och breddning av den export- och investeringsfrämjande verksamheten. Samverkansplattformen är nära kopplad till Smarta städer.

Naturvårdsverket har i uppdrag att genomföra utlysningar om stöd för spetstekniker och avancerade systemlösningar för en hållbar stadsutveckling. Stödet, som kallas Stadsinnovationer, ska genomföras under fyra år (2016–2019) tillsammans med Boverket och Energimyndig-

heten. Från starten 2016 har hittills 278 ansökningar till stödet inkommit med ett totalt sökt belopp på 425 miljoner kronor. Hittills har 53 projekt beviljats stöd med sammanlagt 56 miljoner kronor. Gemensamt för de beviljade projekten är att ny teknik och innovativa systemlösningar används med höga miljöprestanda och hög innovationsgrad. Naturvårdsverket har också tagit initiativ till innovationstävlingen Transformativ infrastruktur – innovation för nollutsläpp tillsammans med Formas, Vinnova, Trafikverket, Energimyndigheten, Boverket och Tillväxtanalys och med det strategiska innovationsprogrammet Infra Sweden 2030.

Hållbara städer internationellt

År 2016 antog FN den nya urbana dagordningen New Urban Agenda vid FN-mötet Habitat III. New Urban Agenda är en färdriktning för hållbar stadsutveckling inom ramen för Agenda 2030. Genomförandet av New Urban Agenda sker i nära anslutning till arbetet med genomförande av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling och särskilt mål 11 om hållbara städer och samhällen. I februari 2018 arrangerades den nionde upplagan av World Urban Forum (WUF) i Kuala Lumpur. WUF är FN:s konferens för erfarenhetsutbyte kring hållbar stadsutveckling som genomförs vartannat år. Flera svenska aktörer, däribland Sveriges Kommuner och Landsting, White arkitekter och Global utmaning deltog vid konferensen.

Inom EU sker ett informellt samarbete kring hållbar stadsutveckling, vilket bl.a. innefattar EU:s urbana agenda som även den antogs 2016, och som bidrar till New Urban Agenda.

Även på nordisk nivå sker samarbete kring hållbar stadsutveckling. Inom OECD hanteras stadsutvecklingsfrågorna i arbetsgruppen Working Party on Urban Policy under Regional Development Policy Committee (RDCP).

Samverkansprogrammet Smarta städer

Regeringens samverkansprogram Smarta städer syftar till att arbeta för mer innovativa och smarta lösningar på stadens utmaningar för att öka förutsättningarna för en mer hållbar stadsutveckling. Hösten 2017 prioriterades tre nya områden: Bostäder för alla, Smarta gator och

Digitalisering för socialt sammanhållna städer. Sedan tidigare finns fem prioriterade områden: Öppna och delade data, Gröna affärsmodeller och modeller för delningsekonomi, Framtidens bebyggelse i en smart stad, Digitaliserad planprocess och Sweden Smart City Library (en data- och informationsmodell). Arbetet har bidragit till en kraftsamling inom alla samhällssektorer och resulterat i att bl.a. forsknings- och samarbetsprojekt har startats upp inom de åtta prioriterade områdena. Den 1 mars 2018 beslutades om en utökning och breddning av satsningen på den nationella export- och investeringsplattform för smarta städer, Smart City Sweden, som invigdes våren 2017. Med utgångspunkt i Agenda 2030-målen demonstreras där ett antal fokusområden där svenska företag kan leverera lösningar. Totalt har Smart City Sweden haft ca 3 000 besökare, varav ett 100-tal utländska delegationer och lika många svenska nätverksmöten. Smart City Sweden har deltagit på 17 mässor och konferenser. Se mer om resultatet av samverkansprogrammen under utgiftsområde 24 Näringsliv.

4.5.3 Resultat – bostadsmarknad

Delmålet för området bostadsmarknad är:

- Långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:CU1, rskr. 2008/09:116).

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder:

- Bostadsbyggandet bedöms utifrån antalet påbörjade bostäder och färdigställda bostäder i förhållande till befolkningsutveckling och hushållsbildning samt hinder för bostadsbyggande.
- Nuläget och utvecklingen på bostadsmarknaden bedöms bl.a. genom kommunala bedömningar från Boverkets bostadsmarknadsenkät (BME).
- Situationen för hushåll som har svårt att klara sig på marknadens villkor bedöms främst utifrån bostadsmarknadsenkäten.

Flera faktorer påverkar utvecklingen på bostadsmarknaden. Kommunernas agerande och om-

världsfaktorer som t.ex. den allmänna ekonomiska utvecklingen gör att effekterna av statliga insatser är svåra att mäta. Resultatet mäts utifrån ett antal indikatorer och bedömningsgrunder. Inom varje delavsnitt finns även en uppföljning av insatser, främst en redogörelse för olika stöd.

Bostadsbyggande utifrån efterfrågan och behov

Bostadsbyggandet är på höga nivåer, men en utplaning kan skönjas

Bostadsbyggandet har ökat under flera år och var fortsatt högt under 2017 då ca 68 900 bostäder påbörjades. Fördelat på upplåtelseform visar utvecklingen att det förmodligen kommer att byggas lika många hyresrätter som bostadsrätter.

Den höga byggtakten väntas plana ut under 2018, bl.a. på grund av en minskad efterfrågan i vissa prissegment. Utvecklingen ser olika ut i olika delar av landet och efterfrågan skiljer sig åt mellan olika regioner. Detta påverkar vilken typ av bostäder som byggs. Byggandet av bostadsrätter väntas minska, i synnerhet i Storstockholm.

Tabell 4.5 Antal påbörjade bostäder och befolkningsökning

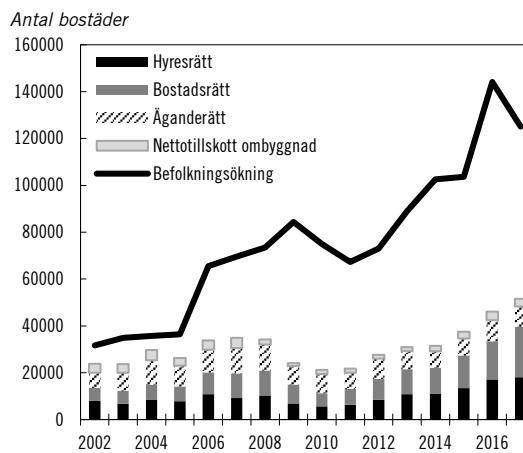
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
					prognos	prognos
Flerbostads-						
hus	28 100	37 100	47 300	51 400	41 000	41 000
Småhus	8 600	11 000	13 000	13 400	12 000	12 000
Total						
nybyggnad	36 700	48 000	60 300	64 800	53 000	53 000
Nettotill-						
skott genom						
ombyggnad	2 700	3 300	3 800	4 100	3 000	3 000
Totalt						
påbörjade						
bostäder	39 400	51 400	64 100	68 900	56 000	56 000
Befolknings-						
ökning	102 500	103 700	144 100	123 800	104 903	97 056

Källa: Boverket.

Trots den höga byggtakten är bristen på bostäder fortsatt stor. Boverket bedömer att ca 468 000 bostäder behöver byggas fram till 2025 för att möta behoven. Det framräknade behovet är en indikation på hur många bostäder som behövs för att möta den framtida befolkningsutvecklingen. Modellen tar hänsyn till hur många individer som i genomsnitt bor i en bostad och bygger på antagandet att varje hushåll behöver en bostad. Det innebär ett behov på ca 93 000 bostäder per år fram till 2020 och drygt 51 000

per år under perioden 2020–2025. Faktorer som påverkar byggbehovet är bl.a. befolknings-tillväxten, hushållsbildningen och till viss del ett historiskt underskott.

Diagram 4.3 Totala tillskottet av bostäder i relation till befolkningsutvecklingen

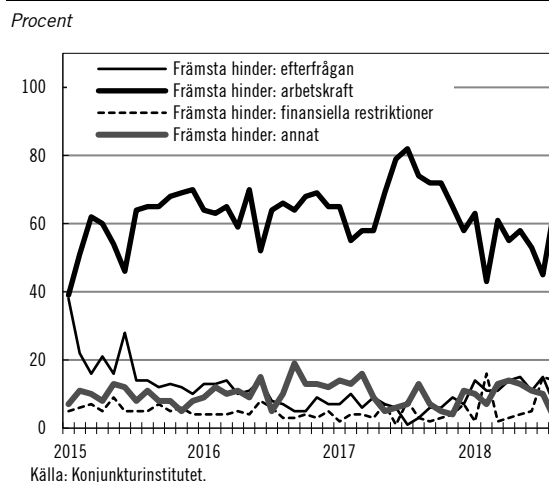

Källa: Statistiska centralbyrån.

Fortsatt brist på arbetskraft

Konjunkturinstitutets konfidensindikator för bygg- och anläggningsbranschen visar på ett något starkare läge än normalt. Samtidigt bedömer 47 procent av företagen att arbetskraftsbrist är det i särklass största hindret för ett fortsatt bostadsbyggande, se diagram 4.4. Arbetskraftsbrist är ett problem för flera branscher. Bristen i byggbranschen är dock större än i näringslivet i stort, där 43 procent av företagen uppger brist på arbetskraft som sitt största hinder för företagets verksamhet.

Diagram 4.4 Hinder för företags bostadsbyggande

Källa: Konjunkturinstitutet.

Något som försvårar kompetensförsörjningen är att få kvinnor söker sig till branschen, bl.a. beroende på en ofta förekommande sexistisk

arbetsplatskultur. Regeringen har därför, i nära dialog med branschen, kommunicerat en målsättning om en mer jämställd byggbransch.

För information om arbetsmarknads- och utbildningspolitikens bidrag till en förbättrad kompetensförsörjning, se utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv samt utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Kreditgarantier för ny- och ombyggnation av bostäder

Finansieringsrestriktioner utgör inte något stort hinder för möjligheten att bygga bostäder enligt Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer, se diagram 4.4. Det kan dock finnas svårigheter att få finansiering på den ordinarie finansmarknaden för vissa projekt, på vissa marknader eller för vissa aktörer, t.ex. för små och nystartade byggbolag, inte minst i tider med finansiell oro. I sådana situationer kan de statliga kreditgarantierna för ny- och ombyggnad av bostäder göra skillnad.

Under 2017 har garantier för över 2 200 lägenheter ställts ut, de alla flesta avser garantier under byggtiden, se tabell 4.6. Därmed fortsätter de senaste årens kraftiga ökning av garantiverksamheten. Att antalet garantier trots detta sjunkit kraftigt beror på antalet gamla ersättningsgarantier som löper ut.

Tabell 4.6 Kreditgarantier för bostadsbyggande

	2015	2016	2017
Antal lägenheter för vilka preliminära bedömningar gjorts under året	3 500	6 050	6 260
Antal lägenheter för vilka garantier under byggtiden tecknats under året	900	1 400	2 190
Antal färdigställda lägenheter för vilka garantier tecknats under året	300	130	55
Antal garantier vid årets slut	600	560	250
Garanterat belopp vid årets slut, mnkr	1 488 924	1 985 109	2 786 482
Förväntad förlust	5,6 %	1,4 %	5,7 %

Källa: Boverket.

Investeringsstöd till hyresrätter

Investeringsstödet är förenat med ett antal villkor, bl.a. en högsta hyresnivå, rimliga krav på bostadssökandens ekonomi och byggnadens energiprestanda. Till och med september 2018 har ca 16 600 bostäder beviljats stöd varav nästan 2 500 bostäder för studerande.

Bostadsprojekt för vilka ansökningar inkommit och som har beviljats stöd återfinns i kommuner i alla län. Antalet ansökningar varierar dock mellan olika län. En länsstyrelse har fått mindre än tio ansökningar, åtta länsstyrelser har fått in mellan 11 och 25 ansökningar, nio länsstyrelser har fått mellan 26 och 50 ansökningar, en länsstyrelse fått in mellan 50 och 100 ansökningar och två länsstyrelser har fått in mer än 100 ansökningar. 10 procent av ansökningarna avser projekt i något av de tre storstadslänen.

Anslaget har successivt ökat från 2,2 miljarder kronor 2016 till 2,7 miljarder kronor 2017 och därefter till 3,2 miljarder årligen. Då utbetalning sker först efter färdigställandet kan det i många fall vara en eftersläpning på upp till två år eller mer från beviljande av stöd till dess att utbetalning sker. Till och med september 2018 har totalt 4,6 miljarder kronor beviljats medan 939 miljoner kronor har betalats ut.

Den 1 maj 2018 trädde ett antal förändringar i investeringsstödet i kraft som innebär att stödnivån och den tillåtna normhyresnivån höjs i samtliga geografiska områden. Det har även införts en s.k. påbyggnadsbonus som innebär att den som bygger nya hyresbostäder genom en påbyggnad på ett befintligt bostadshus kan få en bonus utöver grundstödet.

I och med propositionen Vårändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:99, bet. 2017/18:FiU21, rskr. 2017/18:435) har länsstyrelserna fått ett tillskott på 15 miljoner kronor för att minska handläggningstiderna.

För information om investeringsstödet för att anordna och tillhandahålla bostäder för äldre personer, se utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Stimulans till kommuner för att öka bostadsbyggandet

Kommunerna har med sitt bostadsförsörjningsansvar en viktig roll för utvecklingen av bostadsbyggandet och utvecklingen på bostadsmarknaden. Regeringen stöder kommunernas arbete för ett ökat bostadsbyggande genom ett statsbidrag med vissa särskilda villkor (s.k. kommunbonus), t.ex. att kommunen har antagna riktlinjer för bostadsförsörjningen. Mellan 2016 och 2017 ökade antalet kommuner som beviljades bidraget från 111 till 199 kommuner. Totalt har 3,65 miljarder kronor betalats ut under 2016 och 2017. För 2018 uppgår stödet till ca 1,4 miljarder kronor. År 2018 har 77 procent av kommunerna

aktuella riktlinjer för bostadsförsörjningen. Det kan jämföras med år 2016 då motsvarande andel var 48 procent.

Omstruktureringsstöd för kommunala bostadsföretag

Intresset för stödet till omstrukturering av de kommunala bostadsföretagen har under 2017 varit lågt. Inga nya avtal har ingåtts under året. En orsak till det är sannolikt de låga räntenivåerna.

Regeringen beslutade i februari 2018 om förändringar av regelverket för att anpassa det till EU:s statsstödsregler. Enligt de nya reglerna kan bidrag ges till kommuner för stöd till undsättning och omstrukturering av kommunala bostadsföretag samt för stöd till företag som tillhandahåller bostadstjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

Sunda och långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader

Kommunernas bedömning av läget

I Boverkets bostadsmarknadsenkät anger 243 kommuner att de har underskott på bostäder,

vilket är tolv färre än föregående år. Fler kommuner gör bedömningen att de har balans på bostadsmarknaden. I Storstockholm, Storgöteborg och Stormalmö bedömer samtliga kommuner att det är underskott på bostäder.

Cirka 97 procent av landets kommuner bedömer att det behöver tillkomma bostäder i någon form under de kommande tre åren. Hyresrätter är den upplåtelseform som flest kommuner uppger behöver tillkomma, men behovet är stor även för bostadsrätter och äganderätter runt om i landet.

Hyresrättsbeståndet ökar

Hyresbostadssektorns andel av den totala bostadsmarknaden har minskat något sedan millennieskiftet och uppgår 2017 till 38 procent. Andelen har minskat i framför allt storstadsområdena även om minskningen har avtagit de senaste åren. Utvecklingen kan förklaras av ombildningar till bostadsrätter och att nyproduktionen i stor utsträckning varit inriktad på bostadsrätter. I absoluta tal har hyresbostadssektorn dock växt. Överlag har förändringarna de senaste åren varit relativt marginella, se tabell 4.7.

Tabell 4.7 Antal hyresrätter samt andel hyresrätter av totalt bestånd

	2000		2010		2016		2017	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Storstockholm	433 900	50 %	369 800	38 %	377 200	36 %	380 500	36 %
Storgöteborg	193 000	49 %	193 800	44 %	200 000	43 %	202 000	43 %
Stormalmö	116 600	42 %	119 000	38 %	127 500	39 %	130 300	39 %
Övriga riket	1 036 900	38 %	1 072 500	38 %	1 116 900	38 %	1 132 900	38 %
Hela riket	1 780 400	41 %	1 755 100	39 %	1 821 500	38 %	1 845 700	38 %

Källa: Statistiska centralbyrån.

Nästan 45 procent av samtliga hyresbostäder (inklusive s.k. specialbostäder) och knappt 17 procent av den samlade bostadsstocken ägs av kommunala bostadsföretag, framför allt genom kommunala allmännyttiga aktieföretag, men även genom kommunalt bildade bostadsstiftelser.

Tabell 4.8 Bostädernas fördelning 2017 efter upplåtelseform och hustyp

Procent			
Upplåtelseform	Flerbostadshus ¹	Småhus	Alla
Hyresrätt	36,1	1,9	38,0
Bostadsrätt	21,3	1,8	23,1
Äganderätt	-	38,9	38,9
Alla	57,4	42,6	100

¹ I flerbostadshus ingår även specialbostäder och bostäder i övriga hus.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Boverket har på uppdrag av regeringen genomfört en utvärdering av tillämpningen av lagen (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktieföretag och de förändringar i 12 kap. jordabalken (hyreslagen) respektive hyresförhandlingslagen (1978:304) som trädde i kraft 2011. Utvärderingen visar att den nya lagstiftningen, i de flesta avseenden, inte tycks ha lett till några genomgripande förändringar, vare sig för bostadsaktieföretagen som berörs av lagen om allmännyttiga kommunala bostadsaktieföretag eller för hyresbostadsmarknaden i stort.

Avmattning på bostadspriserna efter lång prisuppgång

Priserna på bostäder har ökat snabbare än hushållens inkomster under en lång tid. Under hösten 2017 började priserna att sjunka, för att sedan början av 2018 mer eller mindre ligga stilla. I augusti 2018 låg nivån på husprisindex (HOX) ca 5 procent lägre än toppnivån i mitten av 2017.

Förstärkt amorteringskrav för nya bolånetagare

Den ökande skuldsättningen innebär stora risker för svensk ekonomi. Detta är något som också uppmärksammas på EU-nivå. Från och med den 1 mars 2018 gäller ett förstärkt amorteringskrav. Kravet innebär att nya bolånetagare med skulder som överstiger 4,5 gånger bruttoinkomsten ska amortera minst 1 procent av skulderna utöver det sedan tidigare gällande amorteringskravet.

En bostadsmarknad öppen för alla

Fortsatt svår situation för vissa hushåll

Bostadsbrist under lång tid tenderar att särskilt drabba grupper med svag ställning på bostadsmarknaden. Det framgår inte minst av bostadsmarknadsenkäten som visar att situationen är fortsatt ansträngd för hushåll som är nya på bostadsmarknaden, som unga och nyanlända, men även för äldre som vill flytta till en mer tillgänglig bostad. Faktorer som försvårar inträdet för dessa grupper är att man saknar kötid eller tillräckliga inkomster m.m. Tillgången på särskilda boendeformer, särskilt för personer med funktionsnedsättning, har försämrats. Även för studenter har situationen under lång tid varit ansträngd.

Enligt länsstyrelserna har inträdet på bostadsmarknaden för gruppen nyanlända som bosätter sig på egen hand försvårats under de senaste åren. Problematiken kring trångboddhet och kortsiktiga boendelösningar drabbar inte minst barn. I kommuner med stor bostadsbrist där nyanlända hänvisas till tillfälliga boendeformer ökar risken att de akuta lösningarna ackumuleras eller att de tillfälliga lösningarna blir mer av permanent karaktär.

Socialstyrelsens hemlöshetskartläggning från 2017 visar att drygt 33 000 personer, varav ca 12 500 kvinnor och drygt 20 000 män, levde i hemlöshet under aktuell mätvecka. Män är fortfarande i majoritet men antalet kvinnor har ökat sedan den tidigare kartläggningen 2011. Drygt en tredjedel av alla personer i hemlöshet är föräldrar till barn under 18 år och något fler kvinnor än män är föräldrar. Sammantaget var det minst 24 000 barn vars föräldrar var i någon av hemlöshetssituationerna.

Antalet äldre hemlösa har ökat och bland dessa är flertalet män. Totalt 1 850 personer i hemlöshetskartläggningen var 65 år eller äldre och över 61 procent av dessa hade varit hemlösa i mer än ett år. En tredjedel av personerna har varit hemlösa längre än 10 år. Mer än var femte person i Socialstyrelsens kartläggning har inga andra behov av stöd än för boendet. Se vidare utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Utvecklingen av antalet kommunala andrahandskontrakt, när kommunerna hyr eller äger lägenheter och hyr ut dessa till personer som av olika anledningar inte kan få en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden, har enligt bostads-

marknadsenkäten minskat något det senaste året men uppgår till drygt 23 700.

Kommunala hyresgarantier

Kommunala hyresgarantier som berättigar till statlig ersättning har funnits sedan 2007. En hyresgaranti innebär att kommunen går i borgen för en hyresgäst som har tillräckligt god ekonomi för att ha ett eget boende, men som ändå har svårt att få en hyresrätt med besittningsskydd. Under 2017 uppgick det beviljade beloppet för kommunala hyresgarantier till 745 000 kronor, vilket motsvarar 149 hyresgarantier som utfärdats av 17 kommuner. Antalet kommuner som tillämpar hyresgarantier har varit relativt konstant de senaste åren, se 4.9. Sedan 2007 är det sammanlagt 35 kommuner som har nyttjat möjligheten.

Tabell 4.9 Antal beviljade bidrag för hyresgarantier samt antal kommuner som beviljats bidrag

År	Antal kommuner	Antal bidrag
2013	13	161
2014	16	179
2015	14	110
2016	18	166
2017	17	149

Källa: Boverket.

Fortsatt lägre krav på blivande hyresgäster

Förutom att hyran för bostäder som byggs med hjälp av investeringsstödet inte får vara högre än vad som anges i förordningen (2016:881) om statligt investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande måste stödmottagaren förbinda sig att bara ställa rimliga krav på bostadssökandens ekonomi och inte tillämpa andra inkomstkrav än vad som följer av föreskrifter som har meddelats av Boverket.

Regeringen har låtit Boverket genomföra en kartläggning av hyresvärdarnas krav och villkor på blivande hyresgäster. Kartläggningen visar att ungefär vart femte bostadsbolag tillämpar ett inkomstkrav om tre gånger årshyran. Vilken typ av inkomst som räknas varierar där bl.a. försörjningsstöd, bostadsbidrag, barnbidrag, underhållsstöd och etableringsersättning hör till de inkomster som inte alltid godtas av bostadsbolagen. Överlag är dock trenden att kraven sjunker, i synnerhet inkomstkraven.

I arbetet med att göra bostadsmarknaden mer öppen för alla har regeringen initierat ett arbete

mellan Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO) och Fastighetsägarna Sverige. Aktörerna har arbetat fram en vägledning till fastighetsägare om lämpliga tillträdeskrav vid uthyrning av bostäder. Syftet med arbetet är att skapa ett konkret verktyg för hyresvärdarna som kan öppna upp hyresmarknaden för fler.

För mer information om insatser och resultat avseende hemlöshet, se utgiftsområde 9 Politik för sociala tjänster.

Länsstyrelserna stöder kommunerna

Länsstyrelserna har haft ett tvåårigt uppdrag att stödja kommuner och andra aktörer i arbetet med att underlätta inträde på bostadsmarknaden. Länsstyrelsernas arbete har inneburit en samlad vägledning för kommunerna i frågorna. Länsstyrelserna har i samband med detta arbete konstaterat att de hushåll som har svårt att ta sig in eller stanna kvar på bostadsmarknaden av olika skäl inte står i fokus i kommunernas arbete med bostadsförsörjningsfrågorna. Hemlöshet hanteras ofta som individuella problem där socialtjänsten får ta ett stort ansvar trots att det i många fall snarare är en bostadsfråga. Kommunernas arbete med bostadsförsörjningen har utvecklat väsentligt sedan lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar reviderades 2014, men länsstyrelserna konstaterar att socialtjänstens kunskap om olika hushålls specifika behov behöver tas till vara på ett bättre sätt.

4.5.4 Resultat – byggande

Delmål för området byggande är:

- En väl fungerande konkurrens i bygg- och fastighetssektorn.
- Långsiktigt hållbara bygnadsverk.
- Effektiva regelverk och andra styrmedel som utifrån ett livscykelperspektiv verkar för effektiv resurs- och energianvändning samt god inomhusmiljö i byggande och förvaltning.

Resultatindikatorer:

- Produktionskostnaden per lägenhetsarea i riket för nybyggda flerbostadshus.
- Inhemska utsläpp av växthusgaser från bygg- och fastighetssektorn.

- Genomsnittlig energiprestanda, ackumulerat.
- Inhemsk utsläpp av partiklar och kväveoxider från bygg- och fastighetssektorn.

Resultatredovisningen görs utifrån ovan nämnda mål. Resultatredovisningen beträffande God bebyggd miljö finns under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

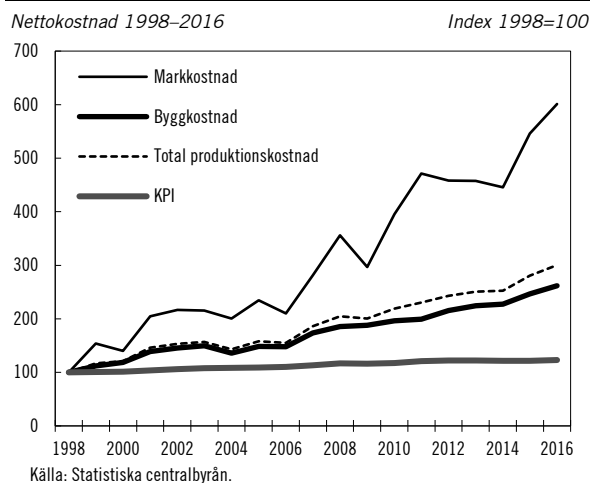
Konkurrens i byggsektorn

En väl fungerande konkurrens är avgörande för att marknaden ska kunna tillhandahålla varor och tjänster som möter konsumenternas efterfrågan. När konkurrensen fungerar bidrar den till nytänkande, kvalitetsförbättringar, prispress och produktivitetsökningar. När den inte fungerar kan den i stället bl.a. leda till att det som byggs inte motsvarar efterfrågan eller till omotiverat höga produktionskostnader, som i slutändan får bäras av konsumenterna.

Produktionskostnaderna för bostäder ökar

För att kunna konkurrera på marknaden måste nya företag först överkomma inträdes hinder, som i byggbranschen kan vara höga. Ett sådant hinder är tillgången till byggbar mark. Markpriserna har ökat påfallande mycket under de senaste åren. Även byggkostnaderna har ökat. Om hänsyn tas till prisutvecklingen i samhället i stort, som i diagrammet nedan illustreras av konsumentprisindex (KPI), framgår att produktionskostnaden för nybyggda bostäder i flerbostadshus har ökat mer än KPI.

Diagram 4.5 Produktionskostnad per lägenhetsarea i riket för nybyggda flerbostadshus

En mängd olika faktorer påverkar kostnadsutvecklingen. Den kan bl.a. härledas till den stora efterfrågan på bostäder som rått under många år. Kostnadsutvecklingen kan också vara ett symptom på bristande konkurrens bland företagen på marknaden.

En öppnare byggmarknad främjas

Under 2017 verkade 523 utländska företag inom byggverksamhet, vilket är en ökning med ca 3 procent sedan 2016. De utländska företagen stod för ca 12 procent av den totala omsättningen i branschen 2016. Även antalet utstationerade anställda har ökat och utgjorde 13 procent av alla anställda inom byggbranschen 2017. Som ett led i att förbättra konkurrensen och ytterligare öka antalet utländska byggherrar och byggföretag på marknaden har Boverket, på uppdrag av regeringen, tagit fram en webbplats där utländska aktörer lätt kan hitta information om bl.a. byggregler, planprocessen, arbetsmiljöregler och avtalsvillkor på arbetsmarknaden. Syftet är att underlätta för utländska företag att etablera sig, verka och bygga bostäder i Sverige. Att kommuner och kommunala bostadsföretag inte alltid får in anbud tyder på att konkurrensen inom bostadsbyggnadssektorn är begränsad. Genom att göra information tillgänglig på en webbplats med länkar och branschspecifik information kan konkurrensförhållandena förbättras och därmed bidra till att skapa ett utbud av bostäder som fler kan efterfråga. Webbplatsen lanserades i juni 2018 och informationen ska till att börja med vara på engelska.

Vid ett nordiskt bygg- och bostadsministermöte i Stockholm i maj 2018 deklarerade Finland, Island, Norge, Sverige och Åland att de vill stärka samarbetet för att minska gränshinder mellan de nordiska byggmarknaderna och öka harmoniseringen av byggregler. Syftet är att främja gränsöverskridande verksamhet, ökad konkurrenskraft och lägre byggkostnader i Norden. Boverket har tillförts medel för ändamålet.

Arkitektur och gestaltning

I februari 2018 överlämnades propositionen Politik för gestaltad livsmiljö (prop. 2017/18:110, bet. 2017/18:CKrU1, rskr. 2017/18:316) till riksdagen. Propositionen tar ett helhetsgrepp om arbetet med den gestaltade livs-

miljön och utgör samtidigt en samlad nationell arkitekturpolicy. Riksdagen beslutade i maj 2018 om att införa ett nytt nationellt mål för arkitektur-, form- och designpolitiken samt att upphäva tidigare gällande mål för området, se utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

I propositionen konstateras att det behövs ett närmare och mer kontinuerligt samarbete mellan berörda myndigheter för att täcka in den helhet som utgör den gestaltade livsmiljön. Boverket ska ha en samordnande roll i arbetet.

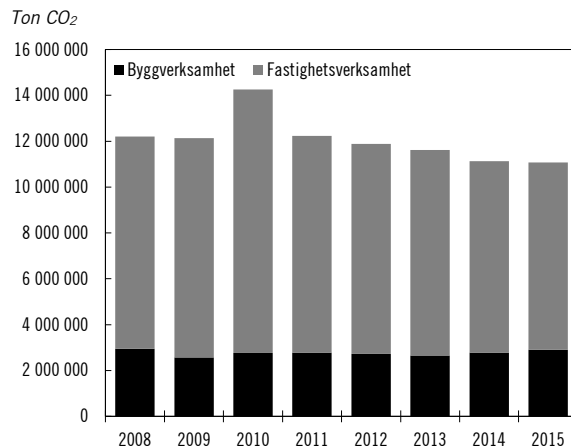
Regeringen har gett Boverket i uppdrag (N2018/02273/SPN) att förstärka sitt arbete med arkitektur och gestaltad livsmiljö och som ett resultat av uppdraget stärker Boverket sin kompetens inom arkitektur och gestaltad livsmiljö genom ett flertal rekryteringar. Bland annat har Boverket inrättat en tjänst som riksarkitekt med ansvar för myndighetens interna, externa, nationella och internationella arbete med arkitektur och offentlig gestaltning. Uppdraget till Boverket syftar till att uppnå målet om långsiktigt hållbara byggnadsverk i en tid då det behövs en stor mängd nya bostäder samtidigt som det råder stor brist på arkitektkompetens i kommuner och på länsstyrelser.

I enlighet med den bedömning som lämnades i propositionen har även Riksantikvarieämbetet fått i uppdrag (Ku2018/01351/KL) att samla och redovisa kunskap om och goda exempel på hur kulturhistoriska värden kan integreras och tas tillvara i plan- och byggprocesser.

Byggnaders klimatpåverkan

Minskade utsläpp från bygg- och fastighetssektorn
Boverkets miljöindikatorer kvantifierar bygg- och fastighetssektorns miljöpåverkan ur ett livscykelperspektiv. Bygg- och fastighetssektorns inhemska utsläpp av växthusgaser har minskat markant sedan 1993. Betydande minskningar av utsläpp av växthusgaser har skett inom uppvärmning av byggnadsbeståndet, medan resterande utsläpp från bygg- och fastighetsverksamhet har minskat i mindre omfattning under samma period. Sedan 2008 har trenden av minskande utsläpp av växthusgaser fortsatt, men i betydligt mindre grad. Sektorns inhemska utsläpp av växthusgaser uppgick 2015 till 11 miljoner ton koldioxidkvivalenter, motsvarande 18 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser.

Diagram 4.6 Bygg- och fastighetssektorns inhemska utsläpp av växthusgaser, inklusive uppvärmning

Källa: Boverket.

På uppdrag av regeringen har Boverket utrett behovet av ytterligare åtgärder för att utifrån byggprocessen styra mot ett ökat hållbart byggande. Boverket bedömer att det finns behov av att öka bygg- och fastighetssektorns kunskap om byggandets klimatpåverkan och om livscykelanalyser.

För att driva utvecklingen mot minskad klimatpåverkan, minskad spridning av farliga ämnen och effektivare resursanvändning inom byggandet kan ytterligare styrmedel krävas. På uppdrag av regeringen har Boverket utrett och föreslagit införande av krav på klimatdeklaration vid nybyggnation och loggbok vid nybyggnation och ombyggnad. Kommittén för modernare byggregler har även lämnat förslag på åtgärder för minskad klimatpåverkan under byggprocessen i delbetänkandet Resurseffektiv användning av byggmaterial (SOU 2018:51). Förslagen remissbehandlas under hösten 2018.

Regeringen har gett föreningen Trästad Sverige bidrag för att 2017–2019 främja ökad kunskap och kompetens inom industriellt träbyggande bland kommuner, branschaktörer, m.fl. Under det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet 2018 har även ett projekt om ökat nordiskt samarbete inom industriellt träbyggande startat. Projektets inledande kartläggning av hinder för träbyggande i Norden presenterades under det nordiska bygg- och bostadsministermötet i maj. Insatserna är en del i arbetet för att främja ett hållbart och industriellt träbyggande.

Informationscentrum för hållbart byggande

Regeringen har avsatt medel för att inrätta ett informationscentrum för hållbart byggande.

Sedan januari 2018 har Svensk Byggtjänst, på uppdrag av Boverket, inrättat ett sådant informationscentrum för att främja energieffektiviserande renovering och energieffektivt byggande med låg klimatpåverkan och hållbara material ur ett livscykelperspektiv. Informationscentrum för hållbart byggande drivs av AB Svensk Byggtjänst i samarbete med Nationellt Renoveringscentrum för bebyggelse, Energikontoren Sverige, IVL Svenska Miljöinstitutet, RISE Research Institutes of Sweden AB och Sustainable Innovation AB.

Stöd till innovativt och hållbart bostadsbyggande
Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2018 ett införande av ett stöd för innovativt och hållbart byggande. Bestämmelserna som reglerar stödet trädde i kraft den 1 juli 2018.

Byggnaders energianvändning

Byggnaders energiprestanda

Energianvändningen för uppvärmning, varmvatten och fastighetsenergi i byggnader fortsätter att minska. Förbättringen i genomsnittlig energiprestanda är en kombination av att nya byggnader har bättre energiprestanda och att äldre byggnader renoveras.

Tabell 4.10 Genomsnittlig energiprestanda per registreringsår kWh/m²

Byggnadskategori	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
En- och tvåbyggnadshus	116	115	113	112	110	109	108
Flerbostadshus	146	146	145	144	143	142	141
Lokalbyggnader	157	156	154	152	151	146	146

Källa: Boverkets energideklarationsregister.

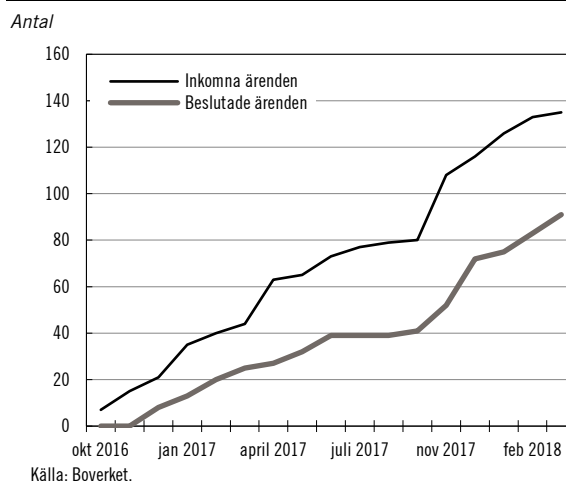
Regler för byggnaders energiprestanda har stor påverkan på byggnadsbeståndets energianvändning. Kraven har successivt skärpts och 2017 infördes regler för s.k. nära-nollenergibyggnader, i enlighet med kraven i direktivet om byggnaders energiprestanda.

Renoveringsstödet

Regeringen införde 2016 ett stöd för renovering och energieffektivisering i vissa bostadsområden. En ändring i stödförordningen gjordes under hösten 2017 för att bredda stödet att omfatta fler typer av renoveringsprojekt. Antalet ansökningar har ökat kontinuerligt sedan införandet med

en tydlig höjning av antal under hösten 2017, se diagram 4.7. Till och med den 1 september 2018 har 315 miljoner kronor beviljats i stöd.

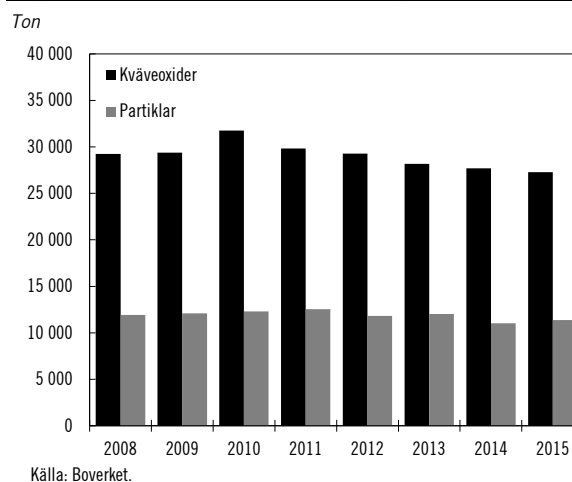
Diagram 4.7 Stöd för renovering och energieffektivisering – inkomna och beslutade ärenden

Hälsa och den byggda miljön

Den byggda miljön och inomhusmiljön kan både verka hälsofrämjande och orsaka ohälsa och har därför stor betydelse för hur folkhälsan utvecklas. Höga halter av partiklar och kväveoxid ger negativa effekter på människors hälsa, samtidigt som kväveföreningar även orsakar försurning och övergödning. Bygg- och fastighetssektorn stod 2015 för 18 procent av Sveriges totala utsläpp av partiklar och 11 procent av de totala utsläppen av kväveoxider.

Diagram 4.8 Bygg- och fastighetssektorns inhemska utsläpp av partiklar och kväveoxider, inklusive uppvärmning

Återinförande av radonbidraget

Bidraget för radonsanering i småhus återinfördes 2018 i syfte att minska hälsoproblem på grund av höga radonhalter. Bestämmelserna som reglerar stödet trädde i kraft den 1 juli 2018.

4.5.5 Resultat – lantmäteriverksamhet

Delmål för lantmäteriverksamheten är:

- En effektiv och rättssäker förrättningsverksamhet och en ändamålsenlig fastighetsindelning.
- Informationsförsörjningen ska vara av god kvalitet, rikstäckande, långsiktig, stabil och säker. Användningen av Lantmäteriets geodata ska öka och komma till nytta hos fler användare och inom fler användningsområden.
- En effektiv och rättssäker inskrivningsverksamhet som bidrar till en väl fungerande fastighetsmarknad.

Resultatindikatorer:

- Handläggningstider för fastighetsbildningsärenden, antalet överklaganden samt kostnadstäckning.
- Omfattning av användningen av geodata samt kvaliteten på geodata.
- Handläggningstid för fastighetsinskrivningsärenden och antal ärenden med elektronisk ansökan.

Resultatredovisningen görs utifrån ovan nämnda mål.

Förrättningsverksamhet och fastighetsindelning

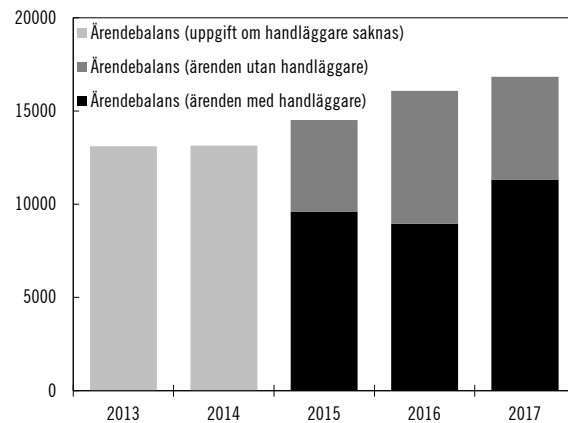
I Sverige bedrivs förrättningsverksamhet av Lantmäteriet och 39 kommunala lantmäterimyndigheter.

Volym

Efterfrågan på lantmäteriförrättningar och inneliggande ärendebalanser för Lantmäteriet och de kommunala lantmäterimyndigheterna framgår av diagram 4.9 och diagram 4.10. Ett inkommet ärende kan under handläggningen delas upp i flera ärenden, vilket påverkar ärendebalansen.

Diagram 4.9 Ärendebalanser hos Lantmäteriet vid årets slut

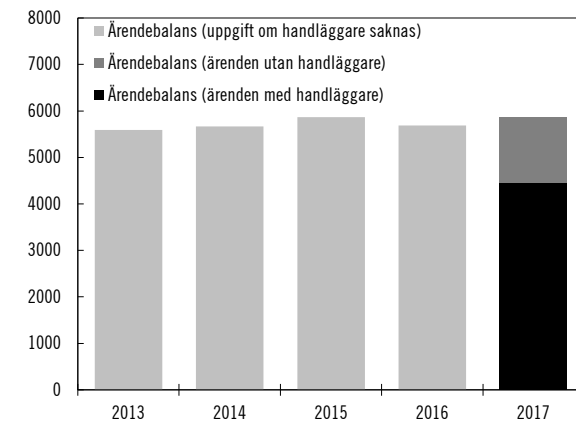
Antal ärenden

Källa: Lantmäteriet.

Diagram 4.10 Ärendebalanser hos de kommunala lantmäterimyndigheterna vid årets slut

Antal ärenden

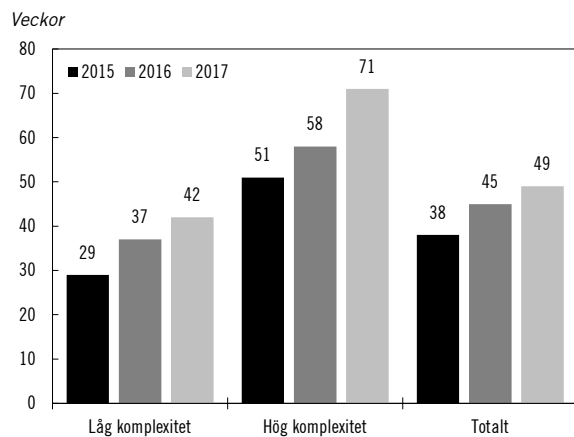

Källa: Lantmäteriet.

Antalet inkomna och avslutade ärenden fortsätter att motsvara varandra och skiljer sig endast marginellt från tidigare år, både inom Lantmäteriet och de kommunala lantmäterimyndigheterna. Ärendebalansen hos de kommunala lantmäterimyndigheterna är stabil, men trenden med ökande ärendebalans inom Lantmäteriet fortsätter under 2017. Jämfört med tidigare år har dock en betydligt högre andel ärenden en tilldelad handläggare. Detta beror på att Lantmäteriet har fler resurser i produktion, vilket ger ökade förutsättningar att bryta trenden med ökande ärendebalans.

Handläggningstider

Handläggningstider för Lantmäteriets ärenden (undantaget ärenden äldre än fem år) uppdelat efter komplexitet framgår av diagram 4.11.

Diagram 4.11 Handläggningstid för ärenden efter komplexitet

Källa: Lantmäteriet.

Vid utgången av 2017 avslutades 22 procent av samtliga ärenden inom sex månader från det att de kom in till myndigheten, för ärenden som innebär nybyggnation av bostadshus är motsvarande siffra 60 procent. Vid utgången av 2017 hade mer än hälften av de ärenden som vid årets ingång var äldre än fem år avslutats. Kvarvarande ärenden äldre än fem år är nu färre än tidigare år vilket är en av flera aktiva åtgärder som Lantmäteriet vidtagit för att minska handläggningstiderna.

En avgörande faktor bakom trenden med ökande handläggningstider inom Lantmäteriet är att det råder en stor brist på lantmätare. I regleringsbrevet för 2017 fick Lantmäteriet i uppdrag att beskriva hur kompetensförsörjningen ska stärkas med fokus på att rekrytera och behålla kompetent personal. Under 2017 har Lantmäteriet påbörjat genomförandet av flera av slutsatserna i uppdragets slutrapport, och bl.a. breddat rekryteringsbasen med gott resultat. Myndigheten har därmed fler resurser i produktion, men den kraftiga nyrekryteringen innebär initialt en lägre effektivitet i handläggningen, samtidigt som den fortsatta satsningen på att avsluta äldre ärenden tar erfarna resurser i anspråk.

I maj 2017 redovisade Lantmäteriet ett uppdrag från regeringen om hur handläggningstiderna kan minskas och i oktober 2017 redovisade Statskontoret ett uppdrag från regeringen att utvärdera organiseringen av fastighetsbildningen m.m. Flera av de åtgärder som rapporterna föreslår har påbörjats. Arbetet med att korta handläggningstiderna och utveckla uppföljningen har under året varit prioriterat av regeringen.

Lantmäteriet har fått i uppdrag att återrapportera hur arbetet med införandet av en ny

modell för uppföljning av handläggningstider fortskrider. I uppföljningen ingår att årligen redovisa, analysera och utvärdera nyckeltal för handläggningstiderna.

Kostnadstäckning

Kostnaden för lantmäteriförrättningar utförda av Lantmäteriet betalas av sakägarna. Att verksamheten har full kostnadstäckning är en indikator på att nedlagd tid har debiterats och att taxan täcker de kostnader verksamheten har.

Tabell 4.11 Förrättningsverksamhetens ekonomiska utveckling

Miljoner kronor

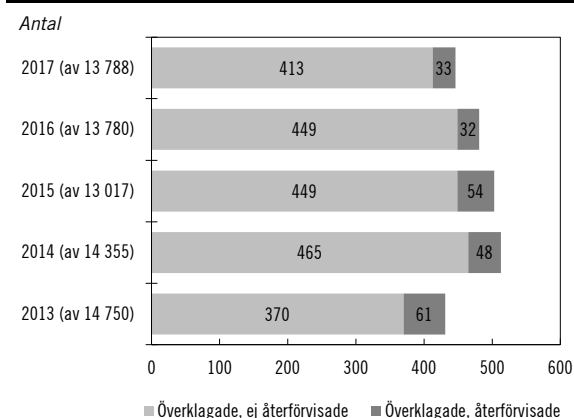
År	2013	2014	2015	2016	2017
	-37	25	-36	-30	43

Källa: Lantmäteriet.

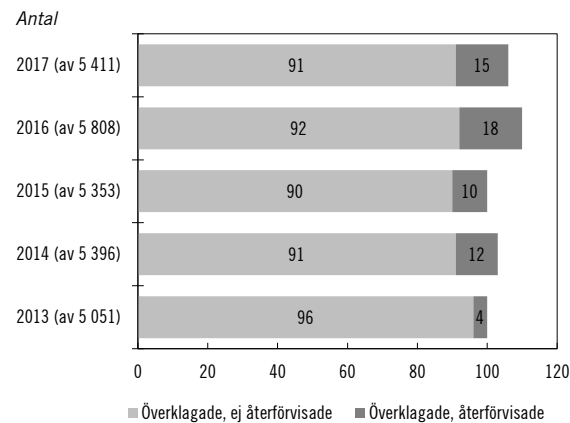
Med ett positivt resultat om 43 miljoner kronor för förrättningsverksamheten under 2017 har Lantmäteriet uppnått full kostnadstäckning, men tidigare års negativa resultat innebär sammantaget ett balanserat underskott om 8 miljoner kronor. Förbättringen av resultatet beror på den höjning av timtaxorna som genomfördes under 2017, tillsammans med fler resurser i produktion.

Överklaganden

Andelen överklagade och återförvisade ärenden är i viss mån ett mått på kvaliteten i förrättningarna, men också på hur ärendenas komplexitet förändras.

Diagram 4.12 Överklagade och återförvisade ärenden Lantmäteriet

Källa: Lantmäteriet.

Diagram 4.13 Överklagade och återförvisade ärenden kommunala lantmäterimyndigheterna

Källa: Lantmäteriet.

Tabell 4.12 Överklagade fakturor

Antal

	2015	2016	2017
Lantmäteriet	532	452	517
Kommunala lantmäterimyndigheterna	30	32	35

Källa: Lantmäteriet.

Den låga andelen överklagade (3,2 procent för Lantmäteriet och 2 procent för de kommunala lantmäterimyndigheterna) respektive återförvisade förrättningsbeslut (0,2 procent för Lantmäteriet och 0,3 procent för de kommunala lantmäterimyndigheterna) visar på att kvaliteten är fortsatt hög i avgörandena. Antalet överklagade fakturor ligger de tre senaste åren på en hög nivå. Jämfört med 2016 har antalet överklagade fakturor ökat något, vilket bedöms bero på ovan nämnda höjning av timtaxan.

Informationsförsörjning

Den geodetiska infrastrukturen

Lantmäteriet är ansvarigt för den nationella geodetiska infrastrukturen som består av de nationella och över tiden hållbara referenssystemen i plan, höjd och tyngdkraft samt det nationella nätet av permanenta referensstationer för positionering, SWEPOS. Det är denna infrastruktur som möjliggör geodata.

Lantmäteriet har under 2017 beräknat ett nytt referenssystem för tyngdkraft, RG 2000. Övergången till de nationella referenssystemen i plan (SWEREF 99) och i höjd (RH 2000) pågår. Under 2017 har ytterligare tre kommuner infört SWEREF 99 och ytterligare tio kommuner infört RH 2000. Vid utgången av 2017 hade där-

med totalt 80 procent av Sveriges kommuner infört båda de nationella referenssystemen. En anledning till att ett antal kommuner fortfarande kvarstår är att det saknas både resurser och kompetens hos kommunerna. SWEPOS-nätet, dvs. det nät av fasta referensstationer som bl.a. möjliggör nätverks-RTK (Real Time Kinematic), har under 2017 byggts ut med 13 nya stationer, vilket innebär att nätet nu består av totalt 389 referensstationer. Nätverks-RTK medför hög lägesnoggrannhet.

Kvaliteten på geodata

Geodata går att dela upp i två huvudsakliga kategorier, geografisk information (geografisk indelning, topografi, ortnamn, bild och höjd) och fastighetsinformation (fastighetsregistret, pantbrevsregister, fastighetsprisregister, samfällighetsföreningsregister och lägenhetsregister). Ett kvalitetsmått för geografisk information är hur väl Lantmäteriet följer produktionsplanerna i de stora verksamhetsprocesserna för framtagande av informationen (produktionsprecision). För fastighetsinformationen motsvaras detta av framdriften i kvalitetsarbetet för att åtgärda äldre brister i fastighetsregistrets allmänna del.

Tabell 4.13 Kvalitet geodata

Procent

	2015	2016	2017
Produktionsprecision geografisk information	98	89	89
Framdrift kvalitetsutveckling fastighetsinformation	98	108	98

Källa: Lantmäteriet.

Kvaliteten under 2017 var hög, men produktionsprecisionen påverkades av laserskanningen för höjddata, vilket endast nådde 39 procent av 2017 års plan på grund av det ofördelaktiga vädret under flygsäsongen.

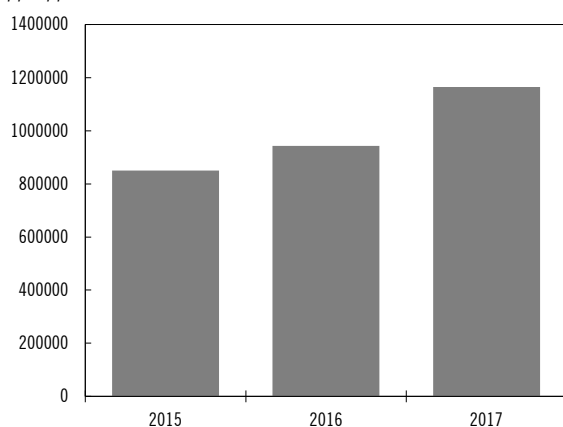
Användningen av geodata

Lantmäteriets mest omfattande positioneringstjänst, både ekonomiskt och användningsmässigt, är nätverks-RTK. Genom uppkoppling till denna tjänst kan användare av positioneringsinstrument i realtid bestämma läget för en punkt på centimeternivå. Tjänsten är den enda av sitt slag i Sverige och bygger på den nationella geodetiska infrastruktur som Lantmäteriet ansvarar för och används när noggrann positionering behövs i professionell verksamhet. Användningen av tjänsten är därför i viss mån ett mått

på samhällets behov och användning av professionella positioneringstjänster.

Diagram 4.14 Nätverks-RTK

Uppkopplad tid i timmar

Källa: Lantmäteriet.

Användningen av nätverks-RTK fortsätter att öka. Merparten av ökningen står bygg- och anläggningsbranschen (36 procent) tillsammans med jordbruket (47 procent) för. Ökningen beror på att tjänsten i allt högre utsträckning används i maskiner som är anslutna till tjänsten hela dagarna, t.ex. för autostyrning av traktorer.

Uttag av kopior, dvs. automatisk eller manuell hämtning av större datamängder, från Lantmäteriet ökar explosionsartat. I förhållande till 2016 har det under 2017 skett en ökning av antalet förfrågningar med 633 procent. Höjdmодellen står för merparten av denna ökning. Även visningstjänster, vilka ger möjlighet att använda färdiga kartor och bilder i egna system eller applikationer via maskin till maskingränssnitt, fortsätter att öka kraftigt. Jämfört med 2016 har visningstjänsterna, sett till antal förfrågningar, ökat med 30 procent. Lantmäteriets mest använda e-tjänst, Min fastighet, som ger privatpersoner tillgång till detaljerade uppgifter (fastighetsregistret) om sin egen fastighet har under 2017 haft en ökning av antalet besök per månad med 32 procent jämfört med 2016.

Lantmäteriet använder nöjdhetsindex för att mäta hur användarna uppfattar deras tjänster och produkter. Av indexet framgår att användarna i huvudsak är nöjda, men efterlyser högre kvalitet på fastighetsgränserna i fastighetskartan och uppdaterade höjddata. Prisnivå och möjligheter till självbetjäning får lägst betyg. Under 2017 blev Lantmäteriets historiska ortofoton tillgängliga som öppna data. Från och med september 2017 levereras myndighetens öppna geodata enligt licensen CC0 (Creative Commons). Detta

innebär att man inte längre hävdar de ideella rättigheterna som följer av upphovsrätten.

I januari 2018 slutrapporterade Lantmäteriet regeringsuppdraget Digitalt först – för en smartare samhällsbyggnadsprocess (N2016/01419/EF). I uppdraget har förutsättningarna för en samordnad digital samhällsbyggnadsprocess utretts. Lantmäteriet bedömer att det främsta hindret för framgång är att informationsförsörjningen i processen är splittrad och fortfarande analog i flera delar. Regeringen har gett Lantmäteriet i uppdrag att fortsätta detta arbete (Fi2018/00396/DF), se även utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, avsnitt 5 Digitalisering och it inom offentlig förvaltning.

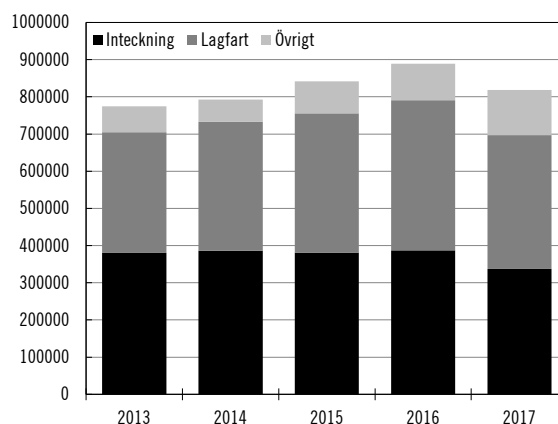
Inskrivningsverksamhet

Volym

Fördelningen av olika ärendetyper framgår av diagram 4.15.

Diagram 4.15 Fördelning av ärendetyper i inskrivningsverksamheten

Antal ärenden

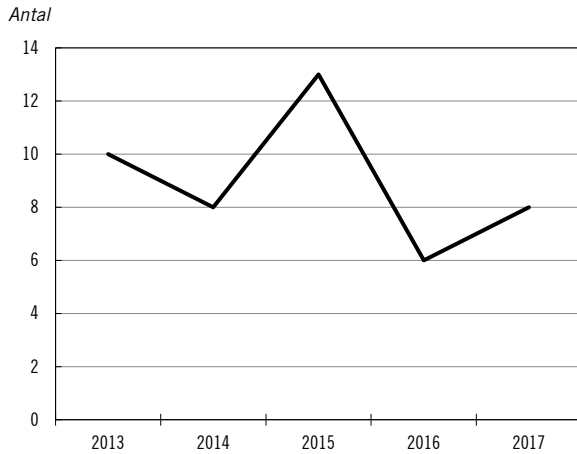

Källa: Lantmäteriet.

Det totala antalet inskrivningsärenden sjönk under 2017, bl.a. till följd av införandet av amorteringskravet under 2016 vilket påverkat ärendetillströmningen för inteckningar och lagfarter. Övriga ärenden har ökat på grund av förnyelser av äldre rättigheter som enligt lagen (2013:488) om förnyelse av vissa inskrivningar i fastighetsregistret måste ske senast under 2018.

Handläggningstider

Det genomsnittliga antalet köddagar framgår av diagram 4.16.

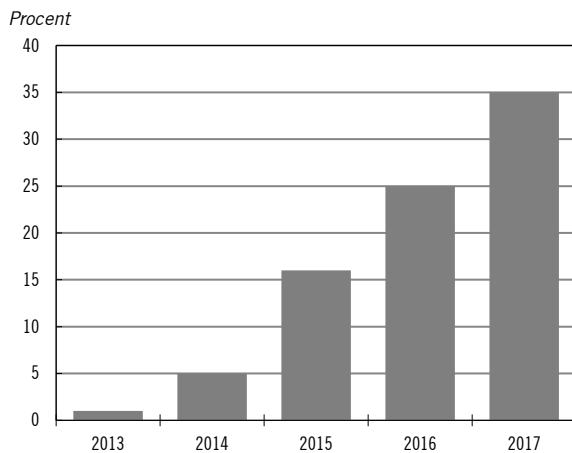
Diagram 4.16 Genomsnittligt antal köddagar

Källa: Lantmäteriet.

Handläggningstiderna ökade något under 2017 och den genomsnittliga handläggningstiden för helåret uppgick till åtta dagar. Anledningen till ökningen från föregående år är att resurser lånats ut till fastighetsbildningsverksamheten.

Elektroniska ansökningar

Antalet ansökningar om inskrivning som ges in elektroniskt har ökat kraftigt och utnyttjas nu i 36 procent av alla inskrivningsärenden. Vid utgången av 2017 hade tjänsten 5 800 användare fördelat på 117 kunder.

Diagram 4.17 Andel inskrivningsärenden med elektronisk ansökan

Källa: Lantmäteriet.

4.6 Upphävande av lagen (1990:1364) om ändring av plan- och bostadsverkets namn

Ärendet och dess beredning

En översyn som Regeringskansliet har gjort har visat att lagen (1990:1364) om ändring av plan- och bostadsverkets namn har förlorat sin betydelse och bör upphävas. Synpunkter på förslaget att upphäva lagen har inhämtats från Boverket.

Lagrådet

Lagförslaget är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Lagrådets yttrande har därför inte inhämtats.

Regeringens förslag: Lagen om ändring av plan- och bostadsverkets namn ska upphöra att gälla vid utgången av 2018.

Skälen för regeringens förslag: Lagen om ändring av plan- och bostadsverkets namn innehåller en bestämmelse med anledning av att verket bytte namn till Boverket 1991. Lagen har förlorat sin betydelse och bör därför upphävas.

4.7 Budgetförslag

4.7.1 1:1 Bostadspolitisk utveckling

Tabell 4.14 Anslagsutveckling 1:1 Bostadspolitisk utveckling

Tusental kronor

2017	Utfall	59 730	Anslags-sparande	14 270
2018	Anslag	20 600 ¹	Utgifts-prognos	20 352
2019	Förslag	20 600		
2020	Beräknat	20 600		
2021	Beräknat	20 600		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser inom det bostadspolitiska området.

Regeringens överväganden

Tabell 4.15 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Bostadspolitisk utveckling

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	20 600	20 600	20 600
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	20 600	20 600	20 600

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 20 600 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Bostadspolitisk utveckling* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 20 600 000 kronor för respektive år.

4.7.2 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Tabell 4.16 Anslagsutveckling 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017			99 500
2018	Anslag	94 500 ¹	9 880
2019	Förslag	94 500	
2020	Beräknat	94 500	
2021	Beräknat	94 500	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 4.17 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2027
Ingående åtaganden	10 620	10 620	25 620			
Nya åtaganden		20 000	22 380			
Infriade åtaganden		-5 000	-5 000	-10 000	-10 000	-23 000
Utestående åtaganden	10 620	25 620	43 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	43 000	43 000	43 000			

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner med en svag bostadsmarknad för undsättning eller omstrukturering av kommunala bostadsföretag med ekonomiska svårigheter och för statsbidrag till kommuner med en svag bostadsmarknad för stöd till företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

Kompletterande information

Stödet för omstrukturering av kommunala bostadsföretag regleras i förordningen (2018:111) om statsbidrag till kommuner med svag bostadsmarknad.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 43 000 000 kronor 2020–2027.

Skälen för regeringens förslag: Det är viktigt att Boverket kan bedriva sitt arbete långsiktigt och med möjlighet att ingå avtal som sträcker sig längre än innevarande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 43 000 000 kronor 2020–2027.

Regeringens överväganden

Tabell 4.18 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	94 500	94 500	94 500
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	94 500	94 500	94 500

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 94 500 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Omstrukturering av kommunala bostadsföretag* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 94 500 000 kronor för respektive år.

4.7.3 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

Tabell 4.19 Anslagsutveckling 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	760	Anslags-sparande	42 240
2018	Anslag	43 000 ¹	Utgifts-prognos	1 976
2019	Förslag	43 000		
2020	Beräknat	43 000		
2021	Beräknat	43 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som går i borgen för enskilda hushålls skyldighet att betala hyra för sin bostad (kommunala hyresgarantier).

Kompletterande information

Stödet till kommuner som går i borgen för enskilda hushålls skyldighet att betala hyra för sin bostad regleras i förordningen (2007:623) om statligt bidrag för kommunala hyresgarantier.

Regeringens överväganden

Tabell 4.20 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	43 000	43 000	43 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	43 000	43 000	43 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 43 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 43 000 000 kronor för respektive år.

4.7.4 1:4 Boverket

Tabell 4.21 Anslagsutveckling 1:4 Boverket

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	230 740	Anslags-sparande	14 331
2018	Anslag	308 302 ¹	Utgifts-prognos	303 600
2019	Förslag	318 823		
2020	Beräknat	323 256 ²		
2021	Beräknat	280 121 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 318 682 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 272 664 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Boverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för internationellt arbete.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Den kreditgaranti som Boverket administrerar är en försäkring som långgivare kan teckna för lån till ny- och ombyggnad av bostäder och vid förvärv av fastighet som ombildas till kooperativ hyresrätt. Garantin ger långgivaren ett skydd mot kreditförluster och minskar behovet av topplån

eller egen kapitalinsats för den som bygger bostäder. Kreditgarantier får utfärdas för:

- Ny- och ombyggnad av bostäder.
- Avlösen av kommunala borgensåtaganden.
- Lån till kooperativa hyresrättsföreningar.
- Vissa kommunala åtaganden för boendet.

Bestämmelserna om kreditgarantier finns i förordningen (2004:105) om statlig kreditgaranti för lån för bostadsbyggande m.m. och förordningen (2002:664) om statligt stöd för vissa kommunala åtaganden för boendet. Finansieringen av dessa garantier sker utanför statens budget genom avgifter som ska täcka både garantiverksamheten och förvaltningskostnaderna. Avgifterna ska också täcka finansieringen av sådana fastighetsförvärv som Boverket undantagsvis får göra för att skydda statligt garanterade lånefordringar.

Tabell 4.22 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017		11 601	7 829	3 772
Prognos 2018		9 187	7 527	1 660
Budget 2019		3 800	5 800	-2 000

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, kreditgarantier för avlösen av kommunala borgensåtaganden och kreditgarantier för lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 8 000 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:4 *Boverket* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 30 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen har sedan tidigare ett bemyndigande att ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, kreditgarantier för avlösen av kommunala borgensåtaganden samt kreditgarantier för lån till kooperativa hyresrättsföreningar som tas upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt. För dessa kreditgarantier har regeringen en gemensam bemyndiganderam om 8 000 000 000 kronor inklusive tidigare gjorda åtaganden. Regeringen bedömer att det under 2019 behövs en garantiram av samma omfattning som under innevarande år.

Det är viktigt att Boverket kan bedriva sitt arbete långsiktigt och med möjlighet att ingå avtal som sträcker sig längre än innevarande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:4 *Boverket* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 30 000 000 kronor 2020–2022.

Tabell 4.23 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Boverket

Tusental kronor

	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden		30 000			
Nya åtaganden	30 000	10 000			
Infriade åtaganden		-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Utestående åtaganden	30 000	30 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	30 000	30 000			

Regeringens överväganden

Tabell 4.24 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Boverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	308 302	308 302	308 302
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 521	10 025	14 102
Beslut	5 000	4 929	-42 284
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	318 823	323 256	280 121

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad ökning av anslaget för satsningen giftfria bostäder uteblir 2019–2021 och att satsningen upphör som planerat fr.o.m. 2022.

Enligt propositionen Nationell strategi för klimatanpassning (prop. 2017/18:163, bet. 2017/18:MJU22, rskr. 2017/18:440) behövs det ett samordnande ansvar för klimatanpassning inom sektorn fysisk planering. Enligt propositionen bör Boverket få i uppdrag att vara samordnande myndighet för klimatanpassning i förhållande till ny och befintlig bebyggelse. För att finansiera Boverkets arbete ökas anslaget med 5 000 000 kronor per år. Anslag 1:10 *Klimatanpassning* inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård minskas med 6 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 318 823 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Boverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 323 256 000 kronor respektive 280 121 000 kronor.

4.7.5 1:5 Statens geotekniska institut

Tabell 4.25 Anslagsutveckling 1:5 Statens geotekniska institut

Tusental kronor

			Anslags- sparande	
2017	Utfall	46 889		-891
2018	Anslag	46 767 ¹	Utgifts- prognos	45 325
2019	Förslag	47 248		
2020	Beräknat	47 897 ²		
2021	Beräknat	48 468 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 47 248 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 47 248 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens geotekniska instituts (SGI) förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.26 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017	19 349	21 729	-2 380
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Prognos 2018	14 645	14 463	182
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Budget 2019	14 700	14 195	505
(varav tjänsteexport)	0	0	0

Intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten består av uppdragsverksamhet och disponeras av SGI. Av SGI:s verksamhetsgrenar är det geoteknisk och miljögeoteknisk rådgivning samt delar av geoteknisk och miljögeoteknisk forskning, utveckling och kunskapsförmedling som finansieras med avgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 4.27 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Statens geotekniska institut

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	46 767	46 767	46 767
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	481	1 130	1 701
Beslut			
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
<i>Övrigt</i>			
Förslag/beräknat anslag	47 248	47 897	48 468

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 47 248 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Statens geotekniska institut* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 47 897 000 kronor respektive 48 468 000 kronor.

4.7.6 1:6 Lantmäteriet

Tabell 4.28 Anslagsutveckling 1:6 Lantmäteriet

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Notering	Belopp
2017	Utfall	547 472	Anslags-sparande	11 976
2018	Anslag	563 927 ¹	Utgifts-prognos	554 564
2019	Förslag	570 186		
2020	Beräknat	578 327 ²		
2021	Beräknat	585 666 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 570 186 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 570 185 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Lantmäteriets förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.29 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017	265 067	830 669	788 015	42 654
Prognos 2018	270 000	878 000	880 000	-2 000
Budget 2019	280 000	912 000	876 000	36 000

De offentligrättsliga avgifterna består dels av avgifter för lantmäteriförrättningar som Lantmäteriet disponerar, dels av expeditionsavgifter för inskrivning enligt jordabalken m.m. vilka Lantmäteriet inte disponerar.

Att resultatet för förrättningsverksamheten varierar mellan åren har flera orsaker. Lantmäteriet har bl.a. fler handläggare i produktion under 2018 jämfört med 2017, där en del handläggare är mer oerfarna inom förrättningsverksamheten, vilket inledningsvis innebär en lägre debiteringsgrad men som beräknas öka med tiden. Under 2019 beräknas intäkterna öka. Investeringar i samband med ett nytt handläggningssystem har inneburit och kommer fortsatt att innebära väsentliga kostnadsökningar de närmaste åren. En ökning av intäkterna är därför nödvändigt för att uppnå full kostnadstäckning, finansiera nödvändiga investeringar, täcka det ackumulerade underskottet och uppnå ett långsiktigt balanserat resultat. Att rekrytera, attrahera och behålla kompetent personal bedöms också vara nödvändigt. Detta möjliggör i sin tur en effektivisering av verksamheten genom att öka ärendegenomströmningen och minska handläggningstiderna.

Tabell 4.30 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017	119 488	118 190	1 298
(varav tjänsteexport)	40 352	37 738	2 614
Prognos 2018	118 000	122 000	-4 000
(varav tjänsteexport)	42 000	41 000	1 000
Budget 2019	114 000	114 000	0
(varav tjänsteexport)	41 000	39 000	2 000

Under rubriken uppdragsverksamhet ryms uppdrag i anslutning till fastighetsbildning, myndighetssamverkan samt tjänsteexport.

Tabell 4.31 Övrig avgiftsfinansierad verksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017	397 505	399 256	-1 751
Prognos 2018	378 000	416 000	-38 000
Budget 2019	387 000	403 000	-16 000

I tabellen Övrig avgiftsfinansierad verksamhet redovisas de avgifter som finansierar pantbrevsverksamheten samt delar av Lantmäteriets tillhandahållande av fastighets- och geografisk information.

Regeringens överväganden

Tabell 4.32 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Lantmäteriet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	563 927	563 927	563 927
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 509	14 654	21 996
Beslut	-250	-254	-257
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	570 186	578 327	585 666

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare beräknade minskningen av anslaget med 250 000 kronor för att finansiera arbetet med ändrade gränser mellan enskilt och allmänt vatten genomförs. Minskningen bedöms inte påverka den verksamhet som finansieras under anslaget i någon större utsträckning. Anslaget 1:2 *Kammarkollegiet* under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ökas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 570 186 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Lantmäteriet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 578 327 000 kronor respektive 585 666 000 kronor.

4.7.7 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer

Tabell 4.33 Anslagsutveckling 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer

Tusental kronor

2017	Utfall	409 108	Anslags- sparande	590 892
2018	Anslag	1 000 000 ¹	Utgifts- prognos	663 935
2019	Förslag	1 000 000		
2020	Beräknat	1 000 000		
2021	Beräknat	1 000 000		

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till energieffektivisering och renovering av flerbostadshus upplåtna med hyresrätt samt för statsbidrag till förnyelse av utomhusmiljöer. Anslaget får även användas för merkostnader för att administrera anslaget.

Kompletterande information

Stödet för renovering och energieffektivisering av flerbostadshus regleras i förordningen (2016:837) om stöd för renovering och energieffektivisering i vissa bostadsområden. Stödet till förnyelse av utomhusmiljöer regleras i förordningen (2016:398) om stöd till utemiljöer i vissa bostadsområden.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:7 *Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 300 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: För att skapa goda förutsättningar för beslut om stöd är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser om utgifter kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under

2019 för anslaget 1:7 *Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 300 000 000 kronor 2020–2022.

Tabell 4.34 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden	49 575	212 557	400 000			
Nya åtaganden	199 202	400 000	135 000			
Infriade åtaganden	-36 220	-212 557	-235 000	-135 000	-110 000	-55 000
Utestående åtaganden	212 557	400 000	300 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	400 000	400 000	300 000			

Regeringens överväganden

Tabell 4.35 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 000 000	1 000 000	1 000 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 000 000	1 000 000	1 000 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 000 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer* 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 000 000 000 kronor för respektive år.

4.7.8 1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande

Tabell 4.36 Anslagsutveckling 1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande

Tusental kronor

2017	Utfall	1 799 991	Anslags-sparande	9
2018	Anslag	1 395 000 ¹	Utgifts-prognos	1 395 000
2019	Förslag	1 300 000		
2020	Beräknat	1 300 000		
2021	Beräknat	1 300 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som bidrar till ökat bostadsbyggande. Anslaget får även användas för merkostnader för att administrera anslaget.

Kompletterande information

Stödet till kommuner som bidrar till ökat bostadsbyggande regleras i förordningen

(2016:364) om statsbidrag till kommuner för ökat bostadsbyggande.

Regeringens överväganden

Tabell 4.37 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 300 000	1 300 000	1 300 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 300 000	1 300 000	1 300 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 300 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 300 000 000 kronor för respektive år.

4.7.9 1:9 Investeringstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande

Tabell 4.38 Anslagsutveckling 1:9 Investeringstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande

Tusental kronor

2017	Utfall	462 419	Anslags-sparande	2 237 580
2018	Anslag	3 215 000 ¹	Utgifts-prognos	1 616 366
2019	Förslag	3 200 000		
2020	Beräknat	3 200 000		
2021	Beräknat	3 200 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för att anordna nya hyresbostäder och bostäder för studerande. Högst 43 000 000 kronor av anslaget får användas för merkostnader för att administrera anslaget.

Kompletterande information

Investeringsstödet för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande regleras i förordningen (2016:880) om statligt stöd för att anordna och tillhandahålla hyresbostäder och bostäder för studerande och i förordningen (2016:881) om statligt investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:9 *Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 4 500 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: För att skapa goda förutsättningar för beslut om stöd är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser om utgifter kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:9 *Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 500 000 000 kronor 2020–2022.

Tabell 4.39 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden	799	1 992 829	4 500 000			
Nya åtaganden	1 992 829	4 007 171	3 000 000			
Infriade åtaganden	-799	-1 500 000	-3 000 000	-3 000 000	-1 000 000	-500 000
Utestående åtaganden	1 992 829	4 500 000	4 500 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	3 000 000	4 500 000	4 500 000			

Regeringens överväganden

Tabell 4.40 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	3 200 000	3 200 000	3 200 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	3 200 000	3 200 000	3 200 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 3 200 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 3 200 000 000 kronor för respektive år.

4.7.10 1:10 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder**Tabell 4.41 Anslagsutveckling 1:10 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder**

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017			
2018	Anslag	34 000 ¹	22 230
2019	Förslag	34 000	
2020	Beräknat	34 000	
2021	Beräknat	34 000	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 4.42 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder

Tusental kronor

	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden		20 000		
Nya åtaganden	20 000	20 000		
Infriade åtaganden		-20 000	-10 000	-10 000
Utestående åtaganden	20 000	20 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	20 000	20 000		

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till åtgärder mot radon i byggnader. Anslaget får även användas för utgifter för att administrera anslaget.

Kompletterande information

Bidraget till åtgärder mot radon i bostäder regleras i förordningen (2018:158) om bidrag till åtgärder mot radon i småhus.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:10 *Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 20 000 000 kronor 2020 och 2021.

Skälen för regeringens förslag: För att skapa goda förutsättningar för beslut om stöd är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser om utgifter kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:10 *Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 20 000 000 kronor 2020 och 2021.

Regeringens överväganden

Tabell 4.43 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	34 000	34 000	34 000
Förändring till följd av:			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	34 000	34 000	34 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad ökning av anslaget uteblir 2019–2021 och att satsningen upphör som planerat 2022.

Regeringen föreslår att 34 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 34 000 000 kronor för respektive år.

4.7.11 1:11 Innovativt och hållbart byggande

Tabell 4.44 Anslagsutveckling 1:11 Innovativt och hållbart byggande

Tusental kronor

2017	Utfall	Anslags-sparande	
2018	Anslag	75 000 ¹	Utgifts-prognos 39 520
2019	Förslag	75 000	
2020	Beräknat	75 000	
2021	Beräknat	75 000	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 4.45 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Innovativt och hållbart byggande

Tusental kronor

	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden		75 000		
Nya åtaganden	75 000	50 000		
Infriade åtaganden		-50 000	-50 000	-25 000
Utestående åtaganden	75 000	75 000		
Erhållet/förslaget bemyndigande	75 000	75 000		

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för att främja innovativt och hållbart byggande av bostäder. Anslaget får även användas för utgifter för att administrera anslaget.

Kompletterande information

Stödet för innovativt och hållbart byggande regleras i förordningen (2018:199) om stöd för innovativt och hållbart byggande av bostäder.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:11 *Innovativt och hållbart byggande* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 75 000 000 kronor 2020 och 2021.

Skälen för regeringens förslag: För att skapa goda förutsättningar för beslut om stöd är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser om utgifter kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:11 *Innovativt och hållbart byggande* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 75 000 000 kronor 2020 och 2021.

Regeringens överväganden

Tabell 4.46 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Innovativt och hållbart byggande

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	75 000	75 000	75 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	75 000	75 000	75 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad ökning av anslaget uteblir 2019–2021 och att satsningen upphör som planerat 2022.

Regeringen föreslår att 75 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Innovativt och hållbart byggande* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 75 000 000 kronor för respektive år.

5 Konsumentpolitik

5.1 Omfattning

Insatserna inom konsumentpolitiken, dvs. konsumentskyddande lagstiftning och tillsyn, tvistlösning utanför domstol samt oberoende konsumentinformation och vägledning, är i huvudsak marknadsövergripande, dvs. avser konsumentmarknaderna generellt. Insatserna berör därför samtidigt flera andra områden och verksamheter. De myndigheter som har uppdrag inom konsumentpolitiken, och vars verksamhet behandlas i detta avsnitt, är Konsumentverket (KOV) inklusive Konsumentombudsmannen (KO), Allmänna reklamationsnämnden (ARN) och Fastighetsmäklarinspektionen (FMI).

Även det statliga bolaget Miljömärkning Sverige AB (Miljömärkning Sverige) har uppgifter inom konsumentpolitiken.

Inom området anslås medel för förvaltningsutgifter samt för åtgärder på konsumentområdet och bidrag till miljömärkning av produkter.

5.2 Utgiftsutveckling

De sammanlagda utgifterna för konsumentpolitiken uppgick till 243 miljoner kronor 2017 (se tabell 5.1 nedan). Prognosen för utfallet 2018 är 267 miljoner kronor, vilket är 1 miljon kronor mer än de anvisade medlen.

Tabell 5.1 Utgiftsutveckling inom konsumentpolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Konsumentpolitik</i>						
2:1 Konsumentverket	155	165	168	168	170	167
2:2 Allmänna reklamationsnämnden	43	44	45	45	45	46
2:3 Fastighetsmäklarinspektionen	23	25	23	25	25	26
2:4 Åtgärder på konsumentområdet	18	26	26	26	26	26
2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter	4	4	4	4	4	4
Summa Konsumentpolitik	243	266	267	269	272	270

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

5.3 Mål för området

Målet för konsumentpolitiken är väl fungerande konsumentmarknader och en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion. Målet beslutades av riksdagen efter förslag i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:CU1, rskr. 2015/16:76).

5.4 Resultatuppföljning

5.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer och andra bedömningsgrunder som används vid resultatbedömningen är:

- Konsumenters möjligheter att känna förtroende för näringsidkares affärsmetoder och för att det finns ändamålsenliga konsumenträttigheter. Dessa bedöms bl.a. utifrån andelen näringsidkare som frivilligt rättar sig efter KOV:s tillsynsbeslut och andelen näringsidkare som följer ARN:s rekommendationer.
- Konsumenters möjligheter att lita på att produkter är säkra. Dessa bedöms bl.a. utifrån andelen näringsidkare som vidtar rättelse när KOV bedömt det som nödvändigt.
- Konsumenters tillgång till stöd. Denna bedöms bl.a. utifrån kännedom om och nöjdhet med olika former av konsumentupplysning.
- Förutsättningar för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion. Dessa bedöms med utgångspunkt i de åtgärder som vidtagits.

I vissa fall är de redovisade insatserna kopplade till flera bedömningsgrunder.

Vid sidan av åiterrapporteringar och underlag från myndigheterna beaktas vid resultatbedömningen även underlag från Europeiska kommissionen om konsumenternas förutsättningar.

Åtgärder vidtas löpande för att säkerställa att jämställdhets- och funktionshinderperspektiv integreras i verksamheten.

Ett stort antal omvärldsfaktorer påverkar resultatet på området och ett flertal andra myndigheter har konsumentrelaterade uppdrag,

exempelvis Elsäkerhetsverket, Energimarknadsinspektionen, Finansinspektionen, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Naturvårdsverket och Post- och telestyrelsen. Viktiga insatser görs också på kommunal nivå och av de branschfinansierade konsumentbyråerna.

5.4.2 Resultat

Pålitliga affärsmetoder och ändamålsenliga konsumenträttigheter

Förebyggande insatser i samverkan med näringsidkare

För att förebygga konsumentproblem har KOV bl.a. genomfört branschmöten och utbildningsinsatser, samt förhandlat fram nya och reviderat gamla branschöverenskommelser. Insatserna har genomförts på områden där det finns motparter med stort inflytande inom de aktuella branscherna. De har bl.a. resulterat i nya branschöverenskommelser om skriftlig bekräftelse vid telefonförsäljning av el och om försäljning av skolfoton. Utbildningsinsatser har genomförts avseende bl.a. marknadsföring av fonder samt av kosmetik- och hygienprodukter. Vidare har branschmöten hållits med företrädare för företag inom bl.a. fiberbroadbands- och friskvårdsbranscherna. Insatserna har lett till att flera branscher blivit uppmärksammade på potentiella problem och fått information och verktyg för att undvika dem, vilket gynnar både konsumenter och seriösa företag.

Även ARN har genom branschmöten gett fler näringsidkare mer kunskap om konsumenters rättigheter.

Konsumentskydd genom aktiv tillsyn

KOV:s tillsynsverksamhet inriktades 2017, liksom tidigare år, mot överträdelser av regelverket som kommit till myndighetens kännedom genom anmälningar och genom särskilda granskningar av områden där myndigheten sett indikationer på problem. Till de mest angelägna insatserna hörde de som riktades mot överträdelser kopplade till telefonförsäljning, reklammarkering vid bl.a. marknadsföring av alkoholhaltiga drycker och tobak på sociala medier, bindings- och uppsägningstider vid köp av vissa tjänster, miljöpåståenden och kreditförmedling. Flera av insatserna riktades mot problem som särskilt berör konsumenter som i vissa situa-

tioner kan vara mer sårbara än andra konsumenter, t.ex. personer med olika funktionsnedsättningar. Andelen tillsynsärenden som avslutades med att företagen frivilligt rättat sig efter KOV:s tillsynsbeslut uppgick till 77 procent 2017. KO väckte talan mot näringsidkare vid domstol 15 gånger 2017 och dom meddelades i 23 ärenden där KO var part.

FMI:s verksamhet bidrar bl.a. till att säkerställa konsumentskyddet vid anlitan av fastighetsmäklare. Marknaden för fastighetsmäklartjänster uppvisar en positiv utveckling över tid i KOV:s undersökningar av konsumentmarknaderna, men tillhör fortfarande de marknader som bedöms som mest problematiska för konsumenter. Dessutom hör den till de marknader där den ekonomiska skadan för konsumenterna kan vara hög. Antalet registrerade mäklare har fortsatt att öka och uppgick vid slutet av 2017 till 7 017 stycken. Antalet anmälningar som ledde till tillsynsärenden ökade och hade 2017 fördubblats jämfört med 2013 (se tabell 5.2). Anmälningarna handlade 2017 till stor del om lockpriser och budgivning, men fler än tidigare handlade om mäklarens agerande och utformningen av objektsbeskrivningarna. Antalet mäklare som fick en disciplinpåföljd var på ungefär samma nivå som tidigare år. Antalet beslut om påföljder som överklagades av mäklare var ungefär lika många som året innan. I de 19 överklaganden som avgjordes slutligt av förvaltningsdomstol 2017 avslogs överklagandet i 14 fall och i 4 fall avvisades ärendet på grund av bristande klagorätt. Det stora antalet anmälningar 2016 och 2017 har, i kombination med personalsituationen till följd av myndighetens omlokalisering till Karlstad, medfört att den genomsnittliga handläggningstiden ökat. Samtidigt avgjorde FMI 2017 nästan dubbelt så många ärenden som 2016, bl.a. på grund av att utredningarna i hög grad begränsades till anmälda omständigheter. FMI hade därför färre öppna tillsynsärenden i slutet av 2017 än i början av året.

Tabell 5.2 Fastighetsmäklarinspektionens tillsynsärenden

Antal	2013	2014	2015	2016	2017
Anmälningar som lett till tillsynsärenden	259	303	378	416	528
Fastighetsmäklare som fått disciplinpåföljd	71	83	99	66	76

Källa: Fastighetsmäklarinspektionen.

Könsbaserad, individbaserad statistik finns inte att tillgå i nuläget.

Twistlösning utanför domstol

Antalet anmälningar till ARN, som prövar tvister mellan konsumenter och näringsidkare och rekommenderar hur de ska lösas, fortsatte att öka kraftigt (se tabell 5.3). Myndighetens effektiviseringsarbete har samtidigt lett till att den avgjort fler ärenden än tidigare. Den genomsnittliga genomströmningstiden minskade kraftigt för nämndbeslut jämfört med 2016 och ökade marginellt för kanslibeslut. Andelen företag som följer myndighetens rekommendation låg på ungefär samma nivå som tidigare år och är stabil över tid.

Tabell 5.3 Allmänna reklamationsnämndens ärenden

Antal, dagar, procent	2013	2014	2015	2016	2017
Inkomna ärenden	11 301	11 396	12 035	13 537	14 363
Avgjorda ärenden	11 565	10 795	11 997	13 694	14 411
Genomströmningstid för nämndbeslut (dagar)	190	191	218	194	166
Genomströmningstid för kanslibeslut (dagar)	173	183	155	133	139
Följsamhet (procent)	76	77	81	78	79

Källa: Allmänna reklamationsnämnden.

Säkra produkter

Rättelser från näringsidkare har lett till ökad produktsäkerhet

KOV presenterade 2017 en undersökning som visar att hoppborgar leder till fler olyckor än vad tidigare tillgänglig statistik indikerat. KOV:s förebyggande arbete på området har bl.a. lett till en högre säkerhetsnivå i den reviderade standarden för hoppborgar. Vid en kontroll av brandfiltar, som genomfördes tillsammans med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, kla-

rade ingen av filtarna provningen och de berörda företagen stoppade försäljningen. Vid en kontroll av våningssängar upptäcktes brister i samtliga produkter och ett par beslut om försäljningsförbud meddelades. På grund av återkommande säkerhetsbrister hos leksaker som säljs på knallemarknader fortsatte KOV att genomföra kontroller av dessa och avser att göra detta även fortsättningsvis. År 2017 rättade sig 98 procent av näringsidkarna frivilligt i de fall då en åtgärd ansetts nödvändig, vilket är en indikation på ett verkningsfullt arbete från KOV:s sida.

Tillgång till konsumentstöd

Konsumenter hittar och är nöjda med konsumentstödet

KOV har arbetat aktivt med att öka exponeringen för upplysningstjänsten Hallå konsument och med att erbjuda vägledning på fler sätt så att olika målgrupper får tillgång till ett ändamålsenligt stöd på ett kostnadseffektivt sätt. Antalet besök på hallakonsument.se uppgick till nästan 2 miljoner år 2017, vilket var en ökning med en fjärdedel jämfört med föregående år. Bland annat har användningen av sociala medier ökat exponeringen, särskilt när insatserna riktats mot tydliga målgrupper. Den individuella vägledningen inom Hallå konsument besvarade ca 97 000 konsumentfrågor, vilket var en ökning med drygt 3 procent jämfört med 2016. Cirka 66 procent av kontakterna mottogs per telefon, 21 procent via chatt och 11 procent via e-post. Övriga 2 procent togs emot via det interaktiva frågeforumet som lanserades hösten 2017 för att frågor och svar ska kunna återanvändas av andra konsumenter. Frågeforumet möjliggör tillsammans med en förstärkning av chattfunktionen en mer effektiv vägledning. En ökad kännedom och fler och mer nöjda användare indikerar att fler konsumenter fått ett användbart stöd.

Konsument Europa, dvs. den enhet inom KOV som med stöd från Europeiska kommissionen ger vägledning till konsumenter vid handel över gränserna med EU, Norge och Island, erbjuder sedan i början av 2018 en webbtjänst som hjälper konsumenter att räkna ut sin eventuella rätt till ersättning vid problem med flyg. Verktyget har snabbt fått många användare.

KOV:s jämförelsetjänst för s.k. remitterings-tjänster, Money from Sweden, hade 32 procent fler besök 2017 än föregående år och avgifterna

för att skicka pengar fortsatte sjunka. Ytterligare 10 länder och 5 företag tillkom, vilket innebär att 42 länder och 25 banker och operatörer numera ingår.

De totala resurserna för den för kommunerna frivilliga konsumentvägledningen har minskat ytterligare något och stödet varierar kraftigt mellan olika kommuner, både när det gäller utformning och omfattning. Utvecklingen har inneburit att KOV fått en mer varierad målgrupp att hantera i sitt arbete med att stödja konsumentverksamheten i kommunerna.

Särskilda insatser för vissa grupper av konsumenter
KOV fortsatte 2017 arbetet med att informera personer som nyligen kommit till Sverige om konsumentfrågor. Myndigheten har uppnått en bred spridning av filmer och annat informationsmaterial – på åtta olika språk – via sociala medier och söktjänster.

Med anledning av framför allt unga konsumenters låga kunskaper om reglerna om reklamationsrätt genomförde KOV 2017 en kampanj med bl.a. filmer i sociala medier och skyltannonser med fokus på unga vuxna. Kampanjen nådde många konsumenter.

Användningen av KOV:s material som riktar sig till lärare i tryckt form och via webb ökade kraftigt jämfört med föregående år.

Regeringen har utökat KOV:s insynsråd med personer som har kompetens i frågor om äldres och ungas villkor.

Hållbar konsumtion

Arbete för att främja miljösamt konsumtion

KOV har i uppdrag att tillhandahålla ett forum för miljösamt konsumtion och att stimulera miljösamma konsumtionsmönster. År 2017 etablerade myndigheten en grundstruktur för forumet genom att rekrytera, skapa en projektorganisation, bygga upp kunskap och föra dialog med forumets målgrupper. En digital mötesplats lanserades i slutet av året och en serie sammankomster har anordnats om olika frågor av betydelse för att uppnå en miljömässigt hållbar konsumtion. Regeringen har vidare tillsatt ett rådgivande organ för miljösamt konsumtion som ska stödja KOV i arbetet.

KOV har även arbetat med att utöka information till konsumenter i sina kanaler och utbilda personal som arbetar med konsumentinforma-

tion. Myndighetens märkningsguide har vidareutvecklats och, vid sidan av kampanjen om reklamationsrätt, marknadsförts på olika sätt. Den välanvända tjänsten Bilsva.se, som drivs i samarbete med Energimyndigheten, Naturvårdsverket och Transportstyrelsen, har vidareutvecklats och innehåller numera även information om bilars klimatpåverkan. KOV har också tillsammans med forskare, företag och myndigheter inlett ett arbete med att identifiera beteendevetenskapligt grundade insatser som kan bidra till en mer miljösmart konsumtion. KOV har vidare genomfört en särskild satsning för att få kunskap om vilka insatser som bäst skulle underlätta för lärare vid undervisning om konsumtionens påverkan på miljön.

Miljömärkning på nya områden

Miljömärkning Sverige har bedrivit ett aktivt arbete med kriterieutveckling och licensiering. År 2017 lanserades bl.a. Svanen-märkning av fonder och renoveringstjänster och EU Eco-label-märkning av städtjänster. Vidare reviderades flera kriterier.

Det civila samhällets organisationer har arbetat för hållbar konsumtion

År 2017 beviljade KOV 20 organisationer inom det civila samhället medel enligt förordningen (2007:954) om statligt stöd till organisationer på konsumentområdet, vilket var lika många som förra året. En stor del av bidragen gick till organisationer och verksamheter som tar fram och sprider information om miljömässigt hållbar konsumtion och rättvis handel. Bidrag tilldelades även bl.a. verksamhet inriktad på konsumenters hälsa, privatekonomi och olika funktionsnedsättningar.

Åtgärder mot överskuldssättning

KOV har i uppdrag att i samarbete med Kronofogdemyndigheten och Finansinspektionen verka för en fördjupad samverkan mot överskuldssättning (Fi2016/00958/KO). Myndigheten kartlade och analyserade 2017 vilka aktörer som kommer i kontakt med personer som finns i riskzonen för att bli överskuldssatta, och på vilket sätt, för att därefter kunna skapa strukturer och metoder för att ge stöd. Myndigheten vidtog även åtgärder för att främja lokal samverkan kring enskilda med ekonomiska bekymmer och förebyggande åtgärder riktade till unga vuxna med försörjningsstöd och till ny-
anlända.

KOV tog 2017 fram rekommendationer för den obligatoriska kommunala budget- och skuldrådgivningen, och har därefter följt upp hur de används. Budget- och skuldrådgivning erbjöds 2018 för första gången i samtliga kommuner. Det totala antalet budget- och skuldrådgivare ökade kraftigt, och den genomsnittliga väntetiden minskade.

5.5 Budgetförslag

5.5.1 2:1 Konsumentverket

Tabell 5.4 Anslagsutveckling 2:1 Konsumentverket

Tusental kronor

2017	Utfall	155 343	Anslags-sparande	4 740
2018	Anslag	165 408 ¹	Utgifts-prognos	167 661
2019	Förslag	167 979		
2020	Beräknat	170 321 ²		
2021	Beräknat	167 478 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 167 979 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 163 183 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Konsumentverkets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 5.5 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Konsumentverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	165 408	165 408	165 408
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 571	3 899	5 966
Beslut	1 000	1 014	-3 896
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	167 979	170 321	167 478

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget sammantaget ökas med 2 571 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018.

Anslaget ökas till följd av den nya spellagen som träder i kraft den 1 januari 2019. Enligt vad regeringen anfört i propositionen En omreglerad spelmarknad (prop. 2017/18:220) kommer kraven på KOV:s tillsyn över marknadsföringen av lotterier och spel i viss utsträckning att öka till följd av den nya regleringen. Detta innebär utökade arbetsuppgifter för myndigheten som behöver rekrytera personal. Anslaget ökas därför med 1 000 000 kronor fr.o.m. 2019.

Den i budgetpropositionen för 2018 beräknade minskningen av anslaget 2019 med anledning av att vissa tillfälliga satsningar avslutas, varav 5 000 000 kronor avsåg KOV:s arbete med miljösmart konsumtion och 860 000 kronor Money from Sweden, genomförs inte. Motsvarande medel tillförs således även för 2019.

Regeringen föreslår att 167 979 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Konsumentverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 170 321 000 kronor respektive 167 478 000 kronor.

5.5.2 2:2 Allmänna reklamationsnämnden

Tabell 5.6 Anslagsutveckling 2:2 Allmänna reklamationsnämnden

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	Utfall	42 622	1 311
2018	Anslag	44 488 ¹	45 249
2019	Förslag	44 869	
2020	Beräknat	45 467 ²	
2021	Beräknat	45 982 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 44 869 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 44 869 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Allmänna reklamationsnämndens förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 5.7 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Allmänna reklamationsnämnden

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	44 488	44 488	44 488
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	381	979	1 494
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	44 869	45 467	45 982

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 381 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018.

Regeringen föreslår att 44 869 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Allmänna Reklamationsnämnden* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 45 467 000 kronor respektive 45 982 000 kronor.

5.5.3 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen

Tabell 5.8 Anslagsutveckling 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	Utfall	22 881	-1 240
2018	Anslag	24 823 ¹	23 300
2019	Förslag	25 085	
2020	Beräknat	25 451 ²	
2021	Beräknat	25 786 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 25 085 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 25 085 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Fastighetsmäklarinspektionens förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet vid Fastighetsmäklarinspektionen

Enligt fastighetsmäklarlagen (2011:666) har FMI rätt att ta ut registreringsavgifter från fastighetsmäklare i form av ansökningsavgifter och årliga avgifter.

Tabell 5.9 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017	20 490	20	23 059	-2 549
Prognos 2018	23 710	95	23 583	222
Budget 2019	23 595	60	25 085	-1 430

Ökningen av de intäkter som får disponeras 2018 och 2019 beror på att FMI sedan januari 2018 får ta ut en påminnelseavgift för den årliga registreringsavgiften. Det negativa resultatet för 2017 och det förväntade negativa resultatet för 2019 bidrar till att minska det ackumulerade positiva resultatet från tidigare år.

Regeringens överväganden

Tabell 5.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	24 823	24 823	24 823
Förändring till följd av:			
Pris- och löneomräkning ²	262	628	963
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	25 085	25 451	25 786

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 262 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018.

Regeringen föreslår att 25 085 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen för 2019. För 2020 och 2021 beräk-

nas anslaget till 25 451 000 kronor respektive 25 786 000 kronor.

5.5.4 2:4 Åtgärder på konsumentområdet

Tabell 5.11 Anslagsutveckling 2:4 Åtgärder på konsumentområdet

Tusental kronor

2017	Utfall	18 263	Anslags-sparande	196
2018	Anslag	26 459 ¹	Utgifts-prognos	26 141
2019	Förslag	26 459		
2020	Beräknat	26 459		
2021	Beräknat	26 459		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till kunskapsbyggande på konsumentområdet, stöd till kommuners konsumentverksamhet samt för stöd till det civila samhällets organisationer som på olika sätt främjar konsumenternas intressen.

Kompletterande information

Stödet till det civila samhällets organisationer regleras i förordningen (2007:954) om statligt stöd till organisationer på konsumentområdet.

Regeringens överväganden

Tabell 5.12 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Åtgärder på konsumentområdet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	26 459	26 459	26 459
Förändring till följd av:			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	26 459	26 459	26 459

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 26 459 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 Åtgärder på konsument-

området för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 26 459 000 kronor för respektive år.

5.5.5 2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tabell 5.13 Anslagsutveckling 2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tusental kronor

2017	Utfall	4 374	Anslags- sparande	
2018	Anslag	4 374 ¹	Utgifts- prognos	4 374
2019	Förslag	4 374		
2020	Beräknat	4 374		
2021	Beräknat	4 374		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till utveckling av miljömärkningskriterier för konsumentprodukter och vid behov till information om märkningen. Statsbidraget betalas till Miljömärkning Sverige AB, som ansvarar för det nordiska miljömärkningssystemet Svanen och EU-miljömärket EU Ecolabel i Sverige.

Regeringens överväganden

Tabell 5.14 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	4 374	4 374	4 374
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 374	4 374	4 374

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 374 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Bidrag till miljömärkning av produkter* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 4 374 000 kronor för respektive år.

Regional tillväxt

19

Förslag till statens budget för 2019

Regional tillväxt

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	4
Diagramförteckning	6
1 Förslag till riksdagsbeslut	7
2 Regional tillväxt	9
2.1 Principer för utformning av denna proposition	9
2.2 Omfattning	10
2.3 Utgiftsutveckling	12
2.4 Skatteutgifter	12
2.5 Mål	13
2.5.1 Andra mål som den regionala tillväxtpolitiken ska bidra till att nå	16
2.6 Resultatredovisning	17
2.6.1 Resultat	20
2.7 Budgetförslag	44
2.7.1 1:1 Regionala tillväxtåtgärder	44
2.7.2 1:2 Transportbidrag	46
2.7.3 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	47

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	7
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden.....	8
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt	12
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 19 Regional tillväxt	12
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 19 Regional tillväxt	12
Tabell 2.4	Skatteutgifter	13
Tabell 2.5	Politikområden av särskild betydelse för prioriteringarna inom den regionala tillväxtpolitiken enligt den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020	16
Tabell 2.6	Indikatorer för att följa utvecklingen i Sveriges regioner	19
Tabell 2.7	Vissa centrala indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt.....	20
Tabell 2.8	Regionalt beslutad projektverksamhet 2017 från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder fördelat på respektive län och prioriteringar .	25
Tabell 2.9	Regionalt beslutad projektverksamhet 2017 från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder fördelat på prioriteringar	26
Tabell 2.10	Regionalt beslutad projektverksamhet 2017 från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder, sorterat efter nationella ämnesområden och ämneskategorier.....	26
Tabell 2.11	Beslutat stöd till kommersiell service, exklusive projektmedel, inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt, fördelat på län.....	31
Tabell 2.12	Investeringsstöd till kommersiell service, exkl. projektmedel, fördelat på län inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.....	32
Tabell 2.13	Totalt stöd till kommersiell service, fördelat på stödtyper och utgiftsområden.....	32
Tabell 2.14	Beviljade selektiva regionala företagsstöd av länsstyrelser, berörda landsting, samverkansorganet i Kalmar län och Gotlands kommun samt Tillväxtverket och uppföljning av vissa indikatorer 2014–2017	33
Tabell 2.15	Beviljade selektiva regionala företagsstöd av länsstyrelser, berörda landsting, samverkansorganet i Kalmar län och Gotlands kommun samt Tillväxtverket under 2017 fördelade på län	34
Tabell 2.16	Beviljade selektiva regionala företagsstöd av länsstyrelser, berörda landsting, samverkansorganet i Kalmar län och Gotlands kommun samt Tillväxtverket fördelade på de största verksamhetsarterna	34
Tabell 2.17	Utbetalt regionalt transportbidrag fördelat på län	35
Tabell 2.18	Regionalt transportbidrag fördelat på antal arbetsställen	35
Tabell 2.19	Regionalt transportbidrag fördelat på de största verksamhetsarterna, utbetalt åren 2014–2017	35

Tabell 2.20	Jämställdhetsindikatorer för regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service 2017.....	36
Tabell 2.21	Fördelning av kvinnor och män i procent av beräknat antal nya arbetstillfällen genom selektiva regionala företagsstöd	37
Tabell 2.22	Beslutade EU-medel fördelat på tematiska mål för de nio regionalfundsprogrammen inom investering för tillväxt och sysselsättning t.o.m. 2017.....	38
Tabell 2.23	Investerade medel per program för riskkapital t.o.m. 2017.....	40
Tabell 2.24	Största medfinansiärerna till de åtta regionala strukturfundsprogrammen och det nationella regionalfundsprogrammet t.o.m. 2017	40
Tabell 2.25	Beslutade EU-medel fördelat på tematiska mål för de nio gränsregionala och transnationella programmen inom Europeiskt territoriellt samarbete t.o.m. 2017.....	41
Tabell 2.26	Den totala omfattningen EU-medel för de åtta regionala strukturfundsprogrammen, Nationella regionalfunds-programmet och Europeiskt territoriellt samarbete perioden 2014–2020 samt beslutade EU-medel t.o.m. 2017.....	42
Tabell 2.27	Anslagsutveckling 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.....	44
Tabell 2.28	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder..	45
Tabell 2.29	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.....	46
Tabell 2.30	Anslagsutveckling 1:2 Transportbidrag	46
Tabell 2.31	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Transportbidrag.....	46
Tabell 2.32	Anslagsutveckling 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	47
Tabell 2.33	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	48
Tabell 2.34	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	49

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Total finansiering av projektverksamhet under 2017 uppdelad på finansiär, avrundade belopp i mnkr och procent	27
-------------	--	----

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 19 Regional tillväxt enligt tabell 1.1. 2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ingå ekonomiska åtaganden som	inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Regionala tillväxtåtgärder	1 674 637
1:2	Transportbidrag	400 864
1:3	Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	1 421 024
Summa		3 496 525

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
1:1	Regionala tillväxtåtgärder	3 450 000	2020–2026
1:3	Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	3 600 000	2020–2023
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		7 050 000	

2 Regional tillväxt

2.1 Principer för utformning av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslags-

nivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på mot-

svarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområde 19 Regional tillväxt omfattar insatser i form av projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service samt utbetalningar från Europeiska regionala utvecklingsfonden.

För att uppnå målet för den regionala tillväxtpolitiken är regionala hänsyn och tvärspektoriell styrning av resurser inom i princip samtliga utgifts- och politikområden av avgörande betydelse.

Bland aktörer som har ansvar och uppgifter inom den regionala tillväxtpolitiken finns främst Almi Företagspartner AB, Arbetsförmedlingen, Boverket, Delegationen mot segregation, Ekonomistyrningsverket (ESV), Försäkringskassan, Havs- och vattenmyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten, Luftfartsverket, länsstyrelserna, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för yrkeshögskolan, Naturvårdsverket, Post- och telestyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet), Sametinget, Sjöfartsverket, Skogsstyrelsen, Statens energimyndighet, Statens jordbruksverk, Statens kulturråd, Statens skolverk, Stiftelsen Svenska Filminstitutet, Sveriges geologiska undersökning, Sveriges export- och investeringsråd, Tillväxtverket, Trafikanalys, Trafikverket, Transportstyrelsen, universitet och högskolor samt Verket för innovationssystem (Vinnova).

Utgångspunkten för statliga myndigheter är att de så långt som möjligt ska erbjuda en likvärdig tillgång till service för alla medborgare och företag.

I Skåne, Västra Götalands, Hallands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Örebro, Gävleborgs, Jämtlands, Norrbottens, Väster-norrlands, Västmanlands och Uppsala län har landstinget det regionala utvecklingsansvaret enligt lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar i vissa län. I Gotlands län är det Gotlands kommun som är ansvarig. I Södermanlands, Kalmar, Blekinge, Värmlands, Dalarnas och Västerbottens län har samverkansorganet enligt lagen (2002:34) om samverkansorgan i länen motsvarande ansvar. I Stockholms län har länsstyrelsen det regionala utvecklingsansvaret.

Landstingen i Södermanlands, Kalmar, Blekinge, Värmlands, Dalarnas, Västerbottens och Stockholms län har under 2016 och 2017 ansökt om att få överta det regionala utvecklingsansvaret i sina respektive län.

Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag den 29 mars 2018 i propositionen Ett enhetligt regionalt utvecklingsansvar (prop. 2017/18:206, bet. 2017/18:KU46, rskr. 2017/18:418). I propositionen föreslås att lagen om regionalt utvecklingsansvar i vissa län ändras så att lagen omfattar samtliga län.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2019. Förslaget innebär att landstingen ska ha det regionala utvecklingsansvaret i alla län utom i Gotlands län där Gotlands kommun har motsvarande ansvar.

I denna budgetproposition benämns berörda landsting, samverkansorgan, Gotlands kommun och Länsstyrelsen i Stockholms län som aktörer med regionalt utvecklingsansvar.

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
1:1 Regionala tillväxtåtgärder	1 398	2 100	2 093	1 675	1 605	1 646
1:2 Transportbidrag	396	421	420	401	401	401
1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	1 015	1 421	1 272	1 421	1 421	1 421
Totalt för utgiftsområde 19 Regional tillväxt	2 809	3 942	3 786	3 497	3 427	3 468

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Utgifterna för 2017 inom utgiftsområdet blev ca 786 miljoner kronor lägre än anvisade medel. Det beror bl.a. på att uppstarten av programperioden 2014–2020 för regionalfonden har tagit längre tid än beräknat. Det har lett till att utbetalningstakten inom programmen blivit lägre.

Prognosen för 2018 är att utgifterna inom utgiftsområdet blir ca 156 miljoner kronor lägre än anvisat.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021.
Utgiftsområde 19 Regional tillväxt

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	3 922	3 922	3 922
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-70	-29
Överföring till/från andra utgiftsområden	-425	-425	-425
Övrigt			
Ny ramnivå	3 497	3 427	3 468

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad.
Utgiftsområde 19 Regional tillväxt

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	3 322
Verksamhetsutgifter ²	174
Investeringar ³	1
Summa ramnivå	3 497

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.4 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen inom ett visst skatteslag. Förutom skatteutgifter redovisas i förekommande fall även skatte-sanktioner, där skatteuttaget är högre än den angivna normen inom skatteslaget. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför

jämställas med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har redovisats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2018 (skr. 2017/18:98). I de följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

Tabell 2.4 Skatteutgifter

Miljoner kronor

	Prognos 2018	Prognos 2019
Regional nedsättning av egenavgifter	50	60
Regional nedsättning av arbetsgivaravgifter	460	470
Nedsatt energiskatt på elförbrukning i vissa kommuner	650	650
Bidrag till regionala utvecklingsbolag	0	0
Summa	1 160	1 180

Regional nedsättning av egenavgifter

Enligt lagen (2001:1170) om särskilda avdrag i vissa fall vid avgiftsberäkningen enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och Socialavgiftslagen (2000:980) ska enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag med fast driftsställe i stödområde A vid beräkning av egenavgifterna göra ett avdrag från egenavgifterna med 10 procent av avgiftsunderlaget upp till 180 000 kronor, dvs. högst 18 000 kronor per år. Fiskeri-, vattenbruks-, jordbruks- och transportverksamhet är undantagna från nedsättning. Skatteutgiften avser egenavgifter.

Regional nedsättning av arbetsgivaravgifter

Enligt lagen om särskilda avdrag i vissa fall vid avgiftsberäkningen enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och socialavgiftslagen (2000:980) får arbetsgivare med fast driftsställe i stödområde A göra ett avdrag från arbetsgivaravgifterna med 10 procent av avgiftsunderlaget, dock högst med 7 100 kronor per kalendermånad. Nedsättningen gäller inte för kommuner, landsting, statliga myndigheter, statliga affärsdrivande verk eller registrerade trossamfund. Vidare är fiskeri-, vattenbruks-, jordbruks- och transportverksamhet undantagna från nedsättningen. Skatteutgiften avser arbetsgivaravgifter.

Nedsatt energiskatt på elförbrukning i vissa kommuner

Enligt 11 kap. 9 § första stycket 8 i lagen (1994:1776) om skatt på energi (LSE) kan en lägre energiskattenivå fås för el som förbrukas av hushåll och tjänstesektorn i vissa kommuner. Nedsättningen gäller inte för el som förbrukas som landström eller i datorhallar. Nedsättningen gäller elförbrukning i samtliga kommuner i Västerbottens, Norrbottens och Jämtlands län, Sollefteå, Ånge och Örnsköldsvik i Väster-norrlands län, Ljusdal i Gävleborgs län, Torsby i Värmlands län samt Malung-Sälen, Mora, Orsa och Älvdalen i Dalarnas län. Nedsättningen och därmed även skatteutgiften uppgår till 9,6 öre/kWh. Normen utgörs av den energiskattesats på el som följer av 11 kap. 3 § LSE.

Bidrag till regionala utvecklingsbolag

Avdrag får göras för bidrag som lämnas utan villkor till vissa regionala utvecklingsbolag enligt 16 kap. 12 § inkomstskattelagen (1999:1229). Skatteutgiften avser skatt på inkomst av näringsverksamhet och särskild löneskatt.

2.5 Mål

Målet för den regionala tillväxtpolitiken är utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft (prop. 2007/08:1 utg.omr. 19, bet. 2007/08:NU2, rskr. 2007/08:99).

Enligt näringsutskottets iakttagelse i betänkande Utgiftsområde 19 Regional tillväxt (bet. 2017/18:NU2) redovisas härmed en beskrivning av målet för den regionala tillväxtpolitiken. Syftet är bl.a. att ytterligare tydliggöra sambanden mellan mål, insatser, resultat och budgetförslag. I näringsutskottets betänkande framgår att bl.a. delmål skulle kunna underlätta arbetet med resultatredovisningen. Den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 och EU:s regionalfondsprogram 2014–2020 utgör i dag viktiga styrdokument som är kopplade till målet för politikområdet. Frågan om delmål kräver betydande underlag.

I strategin framgår att en utgångspunkt för den regionala tillväxtpolitiken är att förutsättningarna för att skapa utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft varierar över landet.

Demografisk utveckling, globalisering, klimat, miljö och energi samt social sammanhållning är viktiga samhällsutmaningar som är en utgångspunkt för politiken enligt den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020. Utvecklingskraft handlar om att skapa en social, ekonomisk och miljömässig hållbar utveckling samt skapa grundläggande förutsättningar för framför allt attraktiva miljöer, tillgänglighet och kompetensförsörjning.

Med stärkt lokal och regional konkurrenskraft avses att skapa förutsättningar för näringslivet att både stärka sin produktivitet och sina möjligheter att utveckla nya och hållbara verksamheter, affärsmodeller och marknader.

Regeringen har ett särskilt mål för jämställd regional tillväxt och det är att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att nå inflytande i det regionala tillväxtarbetet och få tillgång till tillväxtresurser.

Prioriteringar för att nå målet

Prioriteringar för att nå målet för den regionala tillväxtpolitiken är enligt den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 följande:

- innovation och företagande,
- attraktiva miljöer och tillgänglighet,
- kompetensförsörjning och
- internationellt samarbete.

Inom prioriteringarna finns följande fokusområden: innovation, företagande och entreprenörskap, miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor, tillgänglighet genom transportsystemet, fysisk planering och boende, tillgänglighet genom informationsteknik, kommersiell och offentlig service, kultur och fritid, internationellt samarbete samt närområdet – både handel och stärkt samarbete. Prioriteringarna är sektorsövergripande och berör därmed många olika politikområden. Detta innebär att sektorssamordning och flernivåsamverkan är centralt. Sektorssamordning kräver

såväl tvärssektoriell styrning som samverkan mellan aktörer inom olika sektorer. Flernivåsamverkan omfattar samverkan mellan aktörer på olika nivåer men även styrning av resurser och statliga myndigheter. För att nå målet med politikområdet är det även viktigt med ett kunskapsbaserat och resultatriktat genomförande.

Insatser inom ramen för prioriteringarna finansieras med stöd av dels resurser inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt, dels resurser inom i princip samtliga utgifts- och politikområden.

Den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 är vägledande för inriktning och genomförande av det regionala tillväxtarbetet samt för statliga myndigheters medverkan i tillväxtarbetet. Den är även styrande för anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder*.

Den regionala tillväxtpolitiken är nära integrerad med genomförandet av EU:s sammanhållningspolitik. Sammanhållningspolitiken är EU:s politik för regional tillväxt och sysselsättning. Dess mål är att bidra till ekonomisk, social och territoriell sammanhållning inom EU. Europa 2020-strategin, som är EU:s gemensamma strategi för tillväxt och sysselsättning, är vägledande för sammanhållningspolitiken under programperioden 2014–2020.

I likhet med den regionala tillväxtpolitiken ska även sammanhållningspolitiken bidra till en social, ekonomisk och miljömässig hållbar utveckling. Det ska ske genom nedanstående tre prioriteringar som också är tänkta att förstärka varandra.

- Smart tillväxt: utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation.
- Hållbar tillväxt: främja en resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi.
- Tillväxt för alla: stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning.

Sammanhållningspolitiken genomförs genom Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden (se utg.omr. 14 Arbetsmarknad och arbetsliv).

Anslag och insatser inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt samt stöd på budgetens inkomstsida

Målet för den regionala tillväxtpolitiken uppnås bl.a. genom insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt samt genom skatteutgifter.

Anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* finansierar insatser på främst regional nivå inom ramen för länens regionala utvecklingsstrategier. Grunden för fördelningen av medlen mellan länen bygger på att alla regioner kan och ska bidra till utvecklingskraft och stärkt lokal och regional konkurrenskraft. Olika regioner står dock inför olika stora utmaningar och behoven av statliga medel för strategiska utvecklingsinsatser skiljer sig därmed åt. De regionala aktörerna har därefter ansvaret för att prioritera användningen av de tilldelade resurserna utifrån länets förutsättningar och regeringens prioriteringar. Även vissa insatser på nationell och internationell nivå finansieras av anslaget. Anslaget finansierar i huvudsak projekt, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service.

Anslaget 1:2 *Transportbidrag* ska kompensera företag i de fyra nordligaste länen för kostnadsnackdelar till följd av långa transportavstånd samt stimulera till höjd förädlingsgrad i områdets näringsliv.

Anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* finansierar främst insatser på regional nivå inom ramen för regionalfondsprogram som bl.a. baseras på regionala utvecklingsstrategier. Även vissa insatser på nationell och internationell nivå finansieras av anslaget. Anslaget finansierar i huvudsak projekt och regionala företagsstöd. Återflödet av medel från EU avseende målet investering för tillväxt och sysselsättning redovisas på detta anslag.

Stöd från Europeiska regionala utvecklingsfonden finansierar även gränsöverskridande samarbetsprogram inom målet för Europeiskt territoriellt samarbete. Under programperioden 2014–2020 ligger samtliga program inom Europeiskt territoriellt samarbete utanför statsbudgeten.

Insatser som finansieras av anslagen 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* och 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* fungerar som hävstång så att strategiska insatser

kan komma till stånd på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Medlen ska användas i samverkan med statliga myndigheters och andra offentliga och privata aktörers resurser samt det civila samhällets resurser.

Prioritering av enskilda insatser finansierade av anslagen 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* och 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* görs huvudsakligen på regional nivå utifrån regionala utvecklingsstrategier och i enlighet med regionalfondsprogrammen. Prioriteringar inom regionalfondsprogrammen sker i enlighet med lagen (2007:459) om strukturfondspartnerskap.

Insatser inom den regionala tillväxtpolitiken finansieras många gånger av både anslagen 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* och 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020*. Anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* kan även medfinansiera insatser inom målet för Europeiskt territoriellt samarbete.

Insatser inom den regionala tillväxtpolitiken medfinansieras även av statliga myndigheter och andra aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Eftersom resultatredovisningen även omfattar denna medfinansiering är den totala redovisningen i budgetpropositionen av medel större än det som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

Då förutsättningarna för att skapa utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft varierar över landet finns även skatteutgifter. Syftet med regional nedsättning av egenavgifter och regional nedsättning av arbetsgivaravgifter är att stimulera små företag och att bidra till god service i de delar av landet som har de största geografiska lägesnackdelarna med bl.a. långa avstånd, liten hemmamarknad, sämre tillgång på service, låg befolkningstäthet och ogynnsamma klimatförhållanden. Nedsatt energiskatt i vissa kommuner syftar till att kompensera för de extra uppvärmningskostnaderna som beror på det nordliga läget i förhållande till övriga delar av Sverige.

Insatser inom andra utgifts- och politikområden

För att uppnå målet för den regionala tillväxtpolitiken är regionala hänsyn och tvärsektorieell styrning av resurser inom i princip samtliga

utgifts- och politikområden betydelsefullt. Detta är en följd av att den regionala tillväxtpolitiken omfattar betydligt fler åtgärder än de som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt. Se tabell 2.5 för politikområden av särskild betydelse för prioriteringarna inom den regionala tillväxtpolitiken. En redovisning av resultat av insatser inom dessa politikområden och dess regionala effekter görs inte inom ramen för utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

minskad klimatpåverkan som den regionala tillväxtpolitiken bidrar till att nå (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320). Den regionala tillväxtpolitiken bidrar även till genomförandet av Agenda 2030 och ett stort antal av de globala målen för hållbar utveckling. Den regionala tillväxtpolitiken bidrar till en hållbar utveckling innefattandes dess samtliga dimensioner. Den genomförs genom en sektorsövergripande och gränsöverskridande samverkan. Sammantaget har detta en nära koppling till Agenda 2030.

2.5.1 Andra mål som den regionala tillväxtpolitiken ska bidra till att nå

Den regionala tillväxtpolitiken ska bidra till en social, ekonomisk och miljömässig hållbar utveckling. Under 2017 antog riksdagen ett långsiktigt klimatmål och nya etappmål för

Tabell 2.5 Politikområden av särskild betydelse för prioriteringarna inom den regionala tillväxtpolitiken enligt den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020

Prioriteringar	Resurser av betydelse för prioriteringarna finns framför allt inom
Innovation och företagande	Regional tillväxtpolitik, näringspolitik, forskningspolitik, politik för de areella näringarna, landsbygd och livsmedel, kulturpolitik, energipolitik, miljöpolitik, politik för regional samhällsorganisation, integrationspolitik, utrikeshandel, handels- och investeringsfrämjande samt jämställdhetspolitik.
Attraktiva miljöer och tillgänglighet	Regional tillväxtpolitik, transportpolitik, politiken för informationssamhället, politik för regional samhällsorganisation, politik för de areella näringarna, landsbygd och livsmedel, bostadspolitik, hållbart samhällsbyggande, miljöpolitik, energipolitik, kulturpolitik och jämställdhetspolitik. Det kommunalekonomiska utjämningssystemet för kommuner och landsting är viktigt för att en likvärdig offentlig service ska kunna erbjudas i landets olika delar.
Kompetensförsörjning	Regional tillväxtpolitik, näringspolitik, utbildningspolitik, forskningspolitik, förvaltningspolitik, politik för de areella näringarna, landsbygd och livsmedel, arbetsmarknadspolitik, transportpolitik, integrationspolitik och jämställdhetspolitik.
Internationellt samarbete	Regional tillväxtpolitik, transportpolitik, politiken för informationssamhället, politik för de areella näringarna, landsbygd och livsmedel, hållbart samhällsbyggande, miljöpolitik, energipolitik, kulturpolitik, jämställdhetspolitik, integrationspolitik, utrikeshandel, handels- och investeringsfrämjande, utbildningspolitik, forskningspolitik och arbetsmarknadspolitik.

2.6 Resultatredovisning

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

En rad olika faktorer påverkar den regionala utvecklingen, bl.a. skiljer sig regionerna åt avseende tätorts-, befolknings-, utbildnings- och näringsstruktur, naturresurser, infrastruktur och geografisk struktur. Det gör att exempelvis internationella och nationella konjunkturförändringar påverkar regioner på olika sätt. Även klimatförändringarna påverkar regioner och branscher på olika sätt. Dessutom har regioner olika möjligheter att nyttja sina regionala förutsättningar i form av bl.a. kompetens samt innovations- och förnyelseförmåga.

Den regionala tillväxtpolitikens effekter är ofta svåra att mäta och särskilja från övergripande konjunktur- och strukturförändringar som kan ha olika effekter på utvecklingen i skilda regioner.

För att följa upp politiken finns det dels indikatorer för att följa den övergripande utvecklingen i Sveriges regioner, dels indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt och dess medfinansiering.

Indikatorer för att följa den övergripande utvecklingen i Sveriges regioner

Utvecklingen i Sveriges regioner påverkas av insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt, men också av insatser som görs inom de politikområden som anges i tabell 2.5.

Eftersom den regionala tillväxtpolitikens prioriteringar innefattar insatser inom ett stort antal politikområden har även indikatorerna en stor bredd. Indikatorerna för utvecklingen i Sveriges regioner är uppdelade i kortsiktiga respektive långsiktiga indikatorer. I tabell 2.6 redovisas indikatorerna.

De kortsiktiga indikatorerna tas fram snabbare och med kortare intervall, kvartalsvis och halvårsvis, än de långsiktiga indikatorerna. De kortsiktiga indikatorerna fångar dock inte alla prioriteringar och fungerar som ett komplement till de långsiktiga indikatorerna. De kortsiktiga indikatorerna ger en viss bild av kortsiktiga regionalekonomiska förändringar

och avspeglas genom indikatorerna modellbaserad lönesumma och antal arbetsökande.

De långsiktiga indikatorerna syftar till att belysa långsiktiga strukturella och dynamiska förändringar fördelat på prioriteringarna innovation och företagande, attraktiva miljöer och tillgänglighet samt kompetensförsörjning. Internationellt samarbete är en prioritering men tillförlitliga regionala indikatorer saknas.

De långsiktiga indikatorerna är uppdelade i tre huvudindikatorer och ett antal delindikatorer. Huvudindikatorerna är valda utifrån att de på ett övergripande sätt visar den regionala utvecklingen kopplat till respektive prioritering.

Prioriteringen innovation och företagande avspeglas genom huvudindikatorn arbetsproduktivitet, dvs. daglönesumma per sysselsatt i privat företagssektor. Prioriteringen attraktivitet och tillgänglighet kan på ett övergripande plan belysas genom huvudindikatorn inflyttningsnetto per 1 000 invånare, medan kompetensförsörjning beskrivs genom huvudindikatorn förvärvsintensitet 20–64 år. Statistiken för samtliga huvudindikatorer är uppdelad på kvinnor och män.

Huvudindikatorerna kompletteras också med delindikatorer som ger en bredare bild av prioriteringarna.

Eftersom det oftast sker mindre förändringar mellan åren har regeringen valt att i budgetpropositionen redovisa utvecklingen i Sveriges regioner vartannat år. För en redovisning hänvisas till motsvarande avsnitt i budgetpropositionen för 2018 för utgiftsområde 19 Regional tillväxt. Avsnittet är i huvudsak giltigt även för årets redovisning.

Förändringar som är värda att notera är att den modellbaserade lönesumman ökade för riket med 4,9 procent 2017 jämfört med 5,2 procent 2016. Utvecklingen beskrivs för 60 FA-regioner, dvs. funktionellt avgränsade arbetsmarknadsregioner med arbetspendling över kommungräns som utgångspunkt. Av samtliga FA-regioner hade 41 stycken en lägre tillväxt under 2017 jämfört med 2016. Exempel på FA-regioner som hade en lägre tillväxt 2017 än 2016 är Härjedalen, Vansbro, Nyköping-Oxelösund och Linköping-Norrköping. Exempel på FA-regioner som hade en högre tillväxt under denna period är Överkalix, Karlskrona och Skövde-Skara.

Antalet arbetsökande i riket minskade med 1,8 procent från första kvartalet 2017 till första kvartalet 2018, jämfört med en minskning på

0,7 procent från första kvartalet 2016 till första kvartalet 2017. Med arbetssökande avses enligt Tillväxtverket antal inskrivna öppet arbetslösa vid Arbetsförmedlingen. Att antalet arbetssökande har minskat i riket gäller dock bara män, medan antalet arbetssökande har ökat för kvinnor under perioden. Att antalet arbetssökande kvinnor ökat beror på att det är befolkningsmässigt stora FA-regioner som har haft ökning av antalet arbetssökande kvinnor, vilket driver upp rikssnittet. Flera FA-regioner redovisar dock en minskning av antalet arbetssökande kvinnor 2017 jämfört med 2016. Från första kvartalet 2016 till första kvartalet 2017 minskade antalet arbetssökande kvinnor i 26 FA-regioner och motsvarande för män i 34 FA-regioner. Från första kvartalet 2017 till första kvartalet 2018 minskade antalet arbetssökande kvinnor i 32 FA-regioner och motsvarande för män i 54 FA-regioner. Exempel på FA-regioner som haft stora relativa ökning av antalet arbetssökande mellan första kvartalet 2017 och

första kvartalet 2018 är Arjeplog och Mora. Exempel på FA-regioner som haft stora relativa minskningar av antalet arbetssökande under denna period är Åsele, Vansbro, Torsby och Jokkmokk.

För en mer utförlig beskrivning och analys av utvecklingen i Sveriges FA-regioner, se Tillväxtverkets rapport Tillstånd och trender för regional tillväxt 2018 som redovisades till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i september 2018.

För en mer utförlig beskrivning och analys av utvecklingen av kommersiell och offentlig service i gles- och landsbygder i olika delar av Sverige, se Tillväxtverkets rapport Tillgänglighet till kommersiell och offentlig service 2018 som redovisades till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i mars 2018.

Tabell 2.6 Indikatorer för att följa utvecklingen i Sveriges regioner

Regionalekonomiska förändringar		Kortsiktiga indikatorer
Regional ekonomi		– Modellbaserad lönesumma ¹
Arbetsmarknad		– Antal arbetssökande uppdelat på kvinnor och män
Prioriteringar ²	Långsiktiga huvudindikatorer	Långsiktiga delindikatorer
Innovation och företagande	Arbetsproduktivitet (daglönesumma per sysselsatt i privat företagssektor, uppdelat på kvinnor och män)	– Jobbbytare per sysselsatt inom privat företagssektor och inom FA-region (uppdelat på kvinnor och män) – Andel operativa företagsledare per befolkning 20–64 år (uppdelat på kvinnor och män) – Näringslivets växthusgasintensitet mätt som CO2e-utsläpp ³ per inkomst ⁴
Attraktiva miljöer och tillgänglighet	Inflyttningsnetto per 1 000 invånare (inrikes flyttströmmar och boendepreferenser, uppdelat på kvinnor och män)	– Andel befolkning med tillgång till bredband med 100 Mbit/s ⁵ – Genomsnittligt pendlingsavstånd uttryckt som avstånd mellan bostadsställe och arbetsställe i km-fågelväg (uppdelat på kvinnor och män) – Tillgänglighet till dagligvaruhandel och skolor ⁶ – Tillgänglighet till drivmedelsstationer ⁷
Kompetensförsörjning	Förvärvsintensitet 20–64 år (andel sysselsatta av befolkningen, uppdelat på kvinnor och män)	– Demografisk generationsväxling som kvot mellan antalet 20–29-åringar och 55–64-åringar (uppdelat på kvinnor och män) – Genomsnittligt antal utbildningsår i befolkningen 20–64 år (uppdelat på kvinnor och män) – Matchning som kvot av vakanser och arbetslösa ⁸
Internationellt samarbete ⁹	-	-

¹ Indikatorn är inte könsuppdelad eftersom det inte finns statistik uppdelad på kvinnor och män.

² Enligt den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020.

³ Med CO2e-utsläpp avses CO2-ekvivalenter. Det är ett mått på utsläpp av växthusgaser som tar hänsyn till att olika sådana gaser har olika förmåga att bidra till växthuseffekten och global uppvärmning. När man uttrycker utsläppen av en viss växthusgas i koldioxidekvivalenter anger man hur mycket koldioxid som skulle behöva släppas ut för att ge samma verkan på klimatet.

⁴ och ⁵ Indikatorerna är inte könsuppdelade eftersom det inte finns statistik uppdelad på kvinnor och män.

⁶ och ⁷ Indikatorerna är inte könsuppdelade eftersom det inte är relevant. Orsaken är att det inte finns några stora skillnader i kvinnors och mäns bosättningsmönster samt att kvinnor och män bedöms ha samma behov av den service som tillgängligheten mäts till. Om statistiken skulle delas upp på kvinnor och män skulle den snarare visa skillnad i bosättning än tillgänglighet till service.

⁸ Indikatorn är inte könsuppdelad eftersom det inte finns statistik uppdelad på kvinnor och män.

⁹ Tillförlitliga regionala indikatorer saknas för internationellt samarbete.

Källa: Tillväxtverket.

Vissa centrala indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt

Som näringsutskottet iakttog i betänkandet Utgiftsområde 19 Regional tillväxt (bet. 2017/18:NU2) redovisas nedan bl.a. kopplingen mellan val av vissa centrala indikatorer och målet för politikområdet. Vissa centrala indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområdet framgår av tabell 2.7. Dessutom redovisas även andra indikatorer under avsnittet 2.6.1. Indikatorerna som redovisas i tabellen avser förväntade eller beräknade resultat samt faktiska resultat av insatserna. Indikatorerna används för att följa upp resultatet av insatserna och uppföljning gentemot målet för politikområdet.

För de regionala företagsstöden och stöd till kommersiell service, finns det ett antal indi-

katorer som används för att mäta utvecklingen i företagen. De regionala företagsstöden och stöd till kommersiell service bidrar till målet för politikområdet, se tabell 2.7.

Indikatorer för de selektiva regionala företagsstöden, stöd till kommersiell service och transportbidrag, har utvecklats och delvis nya indikatorer togs fram och redovisades i budgetpropositionen för 2018. Indikatorerna mäter utvecklingen i företag som fått stöd i förhållande till jämförbara kontrollgrupper. De viktigaste faktorerna för att skapa jämförbara kontrollgrupper har varit bransch, företagsstorlek, kommuntyp, riksområde (en form av regional indelning), bolagets ålder, placering i värdekedjan samt företagets värdeskapande, beräknad som förädlingsvärde per anställd.

Indikatorer för de selektiva regionala företagsstöden och transportbidrag är sysselsättning,

förädlingsvärde, överlevnadsgrad och konkurrenskraft. Syftet med de selektiva regionala företagsstöden är att främja hållbar tillväxt och ökad konkurrenskraft i stödföretagen och därmed en hållbar regional tillväxt. För de selektiva regionala företagsstöden mäts även de totala investeringar som beräknas delfinansieras av stöden. Indikator för stöd till kommersiell service är överlevnadsgrad. För en definition av indikatorerna se tabell 2.7.

I tabell 2.7 framgår att det finns indikatorer för regionalfondsprogrammen perioden 2014–2020 avseende bl.a. sysselsättningsökning i företag som får stöd. Att bidra till att skapa sysselsättning för såväl kvinnor som män bidrar till målet för politikområdet, samtidigt som det bidrar till Europa 2020-strategin där det finns ett utpekat sysselsättningsmål, dvs. tillväxt för alla. Indikatorn sysselsättningsökning i företag som får stöd har valts eftersom den fångar upp sysselsättningsmålet i regionalfondsprogrammen. Indikatorer följs upp, där det är relevant, i samtliga regionalfondsprogram inom målet investering för tillväxt och sysselsättning och kan därmed aggregeras på nationell nivå. Företag är en viktig målgrupp för programmets insatser och att främja deras konkurrenskraft är även viktigt för att uppnå målet för politikområdet. Insatserna följs upp med indikatorn antal företag som får stöd ledda av kvinnor respektive män.

För regionala riskkapitalprojekt inom ramen för de åtta regionala strukturfondsprogrammen och det nationella regionalfondsprogrammet finns tre indikatorer. De valda indikatorerna visar i huvudsak omfattningen av verksamheten och hur mycket privat kapital som investerats.

I den årliga uppföljningen och resultatanalysen är möjligheterna begränsade att mäta och avgränsa effekterna av den verksamhet som finansieras inom utgiftsområdet mot målet för politikområdet sett i relation till påverkan från andra offentliga insatser och omvärldsfaktorer.

Tabell 2.7 Vissa centrala indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt

Indikatorområde	Indikatorer
Selektiva regionala företagsstöd finansierat av anslagen 1:1 Regionala tillväxtåtgärder och 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020	– Sysselsättning ¹ – Förädlingsvärde ² – Överlevnadsgrad ³ – Konkurrenskraft ⁴ – Investeringar som beräknas delfinansieras av stöden
Stöd till kommersiell service finansierat av anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder	– Överlevnadsgrad ³
Transportbidrag finansierat av anslaget 1:2 Transportbidrag	– Sysselsättning ¹ – Förädlingsvärde ² – Överlevnadsgrad ³ – Konkurrenskraft ⁴
Regionalfondsprogrammen perioden 2014–2020 finansierat av anslaget 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020	– Sysselsättning ¹ – Antal företag som får stöd ledda av kvinnor respektive män
Riskkapitalfundsprojekt inom ramen för de åtta regionala strukturfondsprogrammen och det nationella regionalfondsprogrammet perioden 2014–2020 finansierat av anslaget 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020	– Antal portföljföretag – Investerade medel – Privat kapital

¹ Mäts här som förändring i antalet anställda uttryckt som heltidstjänster.

² Mäts som tillväxt i förädlingsvärde i procent, dvs. det värde ett företag tillför genom sin verksamhet när inköp av varor och tjänster är borträknade.

³ Mäts som andelen företag som överlever under en särskild tidsperiod.

⁴ Mäts som arbetsproduktiviteten.

2.6.1 Resultat

I detta avsnitt redovisas resultat från relevanta uppföljningar och utvärderingar, till stor del från Tillväxtanalys och Tillväxtverket. Alla insatser genomförande och resultat redovisas inte årligen i budgetpropositionen. Dessutom redovisas vissa uppdrag respektive erbjudanden som regeringen har lämnat till statliga myndigheter och aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Syftet är att riksdagen dels ska få information om regeringens arbete, dels kunna sätta redovisade resultat i ett sammanhang.

Resultatredovisningen inleds med avsnitt om strategier för hållbar regional tillväxt, sektorsamordning och flernivåsamverkan samt hållbarhetsdimensioner. Syftet är att sätta in resultatredovisningen av anslagen inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt i ett större sammanhang. Därefter följer resultatredo-

visningen av insatser som finansieras av anslag inom utgiftsområdet.

Strategier för hållbar regional tillväxt

Den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 är vägledande för inriktning och genomförande av det regionala tillväxtarbetet samt för statliga myndigheters medverkan och finansiering i arbetet. Strategin är även styrande för användningen av anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder*.

Partnerskapsöverenskommelsen är en övergripande strategi för genomförandet av de fyra Europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna) programperioden 2014–2020: Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden. Partnerskapsöverenskommelsen beskriver bland annat hur de fyra fonderna förhåller sig till och kompletterar varandra. Användningen av t.ex. medel från anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* styrs dock utifrån respektive regionalfondsprogram.

Regionala utvecklingsstrategier ska utarbetas och fastställas av aktörer med regionalt utvecklingsansvar som även samordnar insatser för att genomföra strategierna. Dessa ska bl.a. innehålla mål och långsiktiga prioriteringar. Insatserna finansieras av anslagen 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* och 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* samt även av olika statliga myndigheter och andra aktörer.

Den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020

Tillväxtverket redovisade en uppföljning av den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i november 2017 (N2017/06891/RTS). En övergripande slutsats är att strategin fortsatt är ett viktigt ramverk och utgångspunkt för det regionala tillväxtarbetet. Tillväxtverkets bedömer även att de samhällsutmaningar som identifieras i strategin är fortsatt relevanta men att digitalisering och social sammanhållning blivit

allt viktigare. Olika typer av dialogforum är viktiga för genomförande av strategin. Bland annat lyfter Tillväxtverket fram betydelsen av Forum för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020, analysgruppen för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft samt Reglab som är ett forum för lärande om regional utveckling. Dessa är enligt Tillväxtverket exempel på väl fungerande arenor som bidrar till ökad kunskap och samverkan inom politikområdet. Tillväxtverket föreslår att dialog och samverkan fortsätter att utvecklas, bl.a. avseende statlig samordning av olika politikområden.

Tillväxtverket konstaterar även att det skett en utveckling mot ett ökat fokus på resultat inom politikområdet. Vissa uppgifter hos aktörer med regionalt utvecklingsansvar har enligt Tillväxtverket förtydligats, som en följd av förordningen (2017:583) om regionalt tillväxtarbete som beslutades i juni 2017. Förordningen förtydligar även, enligt Tillväxtverket, vissa statliga myndigheters uppgifter i det regionala tillväxtarbetet.

Partnerskapsöverenskommelsen 2014–2020

Tillväxtverket, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet) och Statens jordbruksverk har under programperioden 2014–2020 i uppdrag att arbeta med fondöverskridande samverkan inom ramen för partnerskapsöverenskommelsen. I april 2018 redovisades till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) en uppföljning av arbetet under 2017 (N2018/02472/RTS). Myndigheterna har bl.a. fortsatt att utveckla den gemensamma webbportalen Eufonder.se, som är en kommunikationskanal för information om ESI-fonderna. Myndigheterna genomförde också en gemensam satsning på kampanjen Mitt Europa. Den syftar till att göra EU:s investeringar i regionerna mer kända hos allmänheten. Insatsen satte fokus på projekten, mervärdet av insatserna och samverkan mellan olika aktörer och finansieringskällor.

Insatser inom ESI-fonderna har bidragit till genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen. I Tillväxtverkets delrapport till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i april 2018 framgår att det svenska genomförandet av strategin fungerar väl (N2018/02770/FF).

Regionala utvecklingsstrategier

Enligt en sammanställning från Reglab i mars 2018 (N2018/02603/RTS) är aktörer med regionalt utvecklingsansvar i 16 län på gång att arbeta fram nya eller revidera sina gamla regionala utvecklingsstrategier. Aktörer med regionalt utvecklingsansvar har i februari 2018 till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) redovisat hur de arbetar med Agenda 2030 (N2018/01021/RTS). I redovisningarna framgår att de flesta av aktörerna integrerar Agenda 2030 i olika processer, bl.a. i de regionala utvecklingsstrategierna.

Sektorssamordning och flernivåsamverkan

För att uppnå målet för den regionala tillväxtpolitiken har statlig sektorssamordning och flernivåsamverkan genomförts. Forum för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 och återkommande mål- och resultatdialoger är centralt i detta arbete. Regionala hänsyn och tvärssektoriell styrning av resurser inom i princip samtliga utgifts- och politikområden är betydelsefullt för den regionala tillväxtpolitiken.

Statliga myndigheter ska, enligt förordningen om regionalt tillväxtarbete, inom sina verksamhetsområden verka för att målet för den regionala tillväxtpolitiken uppnås. När det är lämpligt ska myndigheterna i sin verksamhet i så stor utsträckning som möjligt ta hänsyn till regionala förutsättningar. I myndigheternas verksamhetsplanering ska insatser som bidrar till att uppnå målen i de regionala utvecklingsstrategierna och till det regionala tillväxtarbetet i övrigt beaktas. Myndigheters medverkan i det regionala tillväxtarbetet avser bl.a. finansiella medel. En del sker som medfinansiering av insatser som finansieras av anslagen 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* och 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020*. Andra insatser av statliga myndigheter sker inom ramen för myndigheternas verksamhetsområden.

Forum för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020

Forum för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 utgör en mötesplats

för löpande dialog och samverkan mellan regeringen och aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Dialogen förs med ledamöter på politisk nivå och på tjänstemannanivå. I dialogen ingår även statliga myndigheter och andra berörda aktörer och organisationer. Syftet är att med utgångspunkt i den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 lyfta långsiktiga och strategiska frågor av betydelse för att uppnå målet för den regionala tillväxtpolitiken. Dialogen under 2017 och våren 2018 behandlade bl.a. sammanhållningspolitiken efter 2020, bostads-, digitaliserings-, export-, transport-, kultur-, miljö-, klimat-, energi-, integrations-, arbetsmarknads- och utbildningspolitik samt landsbygds- och innovationsfrågor, besöksnäring och turism. Även strategiska samverkansprogram, Agenda 2030 och myndigheternas medverkan i det regionala tillväxtarbetet behandlades.

I Tillväxtverkets uppföljning av den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 framgår bl.a. att Forum för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 är en viktig arena för sektorsamordning och flernivåsamverkan (N2017/06891/RTS).

Myndigheternas medverkan i genomförandet av den regionala tillväxtpolitiken

Tolv statliga myndigheter och en stiftelse (Svenska Filminstitutet) med statlig finansiering har tagit fram långsiktiga strategier för sin medverkan i det regionala tillväxtarbetet, inklusive EU:s sammanhållningspolitik fram till 2020. De statliga myndigheterna är Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Post- och telestyrelsen, Riksarkivet, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Statens energimyndighet, Statens jordbruksverk, Statens kulturråd, Trafikverket och Vinnova. Syftet är att skapa bättre förutsättningar för de statliga myndigheternas medverkan i det regionala tillväxtarbetet. I Tillväxtverkets uppföljning av den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 framgår att det finns behov av att fortsätta utveckla myndigheternas medverkan i det regionala tillväxtarbetet (N2017/06891/RTS).

Statliga myndigheter har till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) under våren 2018 redovisat genomförda och planerade insatser för sin medverkan i det regionala tillväxtarbetet (N2018/02615/RTS). Redovisningarna visar bl.a. att myndigheternas tillämpning av de regionala utvecklingsstrategierna och dialogen med aktörer med regionalt utvecklingsansvar varierar stort. Till exempel är förankring i respektive regional utvecklingsstrategi en viktig del i Vinnovas s.k. Vinnväxtprogram. Skogsstyrelsens projektverksamhet tar sin utgångspunkt i bl.a. de regionala utvecklingsstrategierna. Statens kulturråd beaktar de regionala utvecklingsstrategierna indirekt genom kulturplaner som i de flesta fall tas fram av landstingen. Planerna är ett underlag för statens bidragsgivning inom kultursamverkansmodellen. Även Trafikverket tillämpar de regionala utvecklingsstrategierna indirekt, genom länstransportplanerna som tas fram av samtliga aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Arbetsförmedlingen, Boverket och Myndigheten för yrkeshögskolan har kontinuerliga dialoger med aktörer med regionalt utvecklingsansvar.

Hållbarhetsdimensioner

De tre horisontella aspekterna miljö, jämställdhet och integration ingår i arbetet med den regionala tillväxtpolitiken.

I augusti 2018 fick Tillväxtverket i uppdrag att lämna förslag på hur hållbarhetsarbetet inom den regionala tillväxtpolitiken kan stärkas på nationell nivå. Uppdraget aviserades i regeringens handlingsplan Agenda 2030 2018–2020 från i juni 2018 (Fi2018/02412/SFÖ). I uppdraget till Tillväxtverket ingår att följa upp och analysera hur arbetet med ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet inom den regionala tillväxtpolitiken utvecklats under de senaste åren samt att bedöma vad pågående och genomförda insatser enskilt och sammantaget lett till för resultat. Uppdraget ska delredovisas senast den 15 september 2019 och slutredovisas senast den 15 februari 2020 till Regeringskansliet (Näringsdepartementet).

I december 2016 fick aktörer med regionalt utvecklingsansvar i uppdrag att ta fram en regional handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet för perioden 2017–2020

(N2016/08077/RTS och N2016/08072/RTS). Tillväxtverket och Naturvårdsverket fick i december 2016 i uppdrag att, efter samråd med Statens energimyndighet, stödja aktörer med regionalt utvecklingsansvar i arbetet (N2016/08073/RTS). Tillväxtverket delredovisade uppdraget till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i februari 2018. Enligt Tillväxtverket, Naturvårdsverket och Statens energimyndighet har handlingsplanerna varit mer eller mindre fullständiga i relation till regeringens uppdrag. Enligt myndigheterna har berörda aktörer i ett antal län tagit fram mer ambitiösa och genomarbetade regionala handlingsplaner. Enligt en av slutsatserna i myndigheternas delredovisning är det viktigt att klimat- och miljöfrågorna är prioriterade i länen för att arbetet ska vara framgångsrikt. Tillväxtverket, Naturvårdsverket och Statens energimyndighet kommer fortsatt stödja aktörer med regionalt utvecklingsansvar i syfte att utveckla de regionala handlingsplanerna.

Tillväxtverket fick i december 2017 i uppdrag att stödja de regionalt utvecklingsansvariga aktörernas arbete med miljödriven näringslivsutveckling i alla branscher och energifrågor (N2017/07676/FF). Myndigheten ska bl.a. stödja hållbar affärsutveckling hos små och medelstora företag med koppling till bl.a. cirkulär ekonomi. Uppdraget ska genomföras i samarbete med länsstyrelserna, Statens energimyndighet, Naturvårdsverket och Statens jordbruksverk. En slutrapport ska redovisas senast den 15 april 2019 till Regeringskansliet (Näringsdepartementet).

I december 2017 fick Tillväxtverket i uppdrag att följa upp och stödja det fortsatta arbetet för integration och mångfald i regionalt tillväxtarbete (N2017/07676/FF). Myndigheten ska främja ökad samverkan och erfarenhetsutbyte mellan regionala aktörer samt mellan regionala aktörer och statliga myndigheter. Uppdraget ska redovisas i Tillväxtverkets årsredovisning för 2018.

Region Västerbotten har tillsammans med organisationen BioFuel Region tagit initiativet att bilda ett bioekonomiskt nätverk under projektnamnet Sveriges regioners kommunikationsplattform för bioekonomisk utveckling. Satsningen har finansierats av Tillväxtverket.

Regeringens arbete med jämställd regional tillväxt och stärkt integrationsperspektiv i det

regionala kompetensförsörjningsarbetet redovisas under avsnittet Tillväxtverkets och regeringens projektverksamhet som är finansierat av anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder*.

Under avsnittet utveckling av de regionala företagsstöden avseende hållbarhet redovisas regeringens arbete med att utveckla de regionala företagsstöden avseende hållbarhet.

Regeringens arbete med hållbarhet inom EU:s regionalfondsprogram redovisas under avsnittet EU:s regionalfondsprogram perioden 2014–2020 finansierat av bl.a. anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020*.

Tillväxtverket har under 2017 fått olika uppdrag som ska bidra till hållbarhet, bl.a. fick Tillväxtverket i juni 2017 i uppdrag att ta fram strategier för kulturmiljöfrågor (Ku2017/01563/KL).

Regionalt beslutad projektverksamhet finansierat av anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

Projektmedlen, som finansieras av anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder*, används till att finansiera insatser inom prioriteringarna för den regionala tillväxtpolitiken. Projektmedlen bidrar därmed till målet för politikområdet. Medlen ska bidra till att olika typer av insatser i länen blir mer samordnade och regionalt anpassade och därför medfinansieras insatserna av olika aktörer. I syfte att åskådliggöra hur insatser samordnas

och regionalt anpassas redovisas nedan bl.a. vilka större aktörer som medfinansierar insatserna.

Medel för regional projektverksamhet har under 2017 beviljats av länsstyrelser, samverkansorgan, Gotlands kommun och berörda landsting. Dessa aktörer väljer själva vilka prioriteringar inom den regionala tillväxtpolitiken som de vill finansiera.

Den regionala projektverksamheten är finansierad av anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder*. Insatserna är ofta även medfinansierade av anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020*. Det innebär att resultatredovisningen av regionalfondsprogrammen även är en redovisning av resultat av insatser som medfinansierats av anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder*. Den regionala projektverksamheten är dessutom medfinansierad av olika aktörer, bl.a. statliga myndigheter, samverkansorgan, landsting, kommuner och privata aktörer.

År 2017 uppgick totalt beslutade regionala projektmedel till 805 miljoner kronor. I tabell 2.8 redovisas hur verksamheten har fördelats på respektive län och prioriteringar. Av tabellen framgår bl.a. att mest medel prioriterats för insatser för innovation och företagande i samtliga län.

Avsnittet bygger på rapporten Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service, budgetåret 2017 (Tillväxtverket juni 2017).

Tabell 2.8 Regionalt beslutad projektverksamhet 2017 från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder fördelat på respektive län och prioriteringar

Miljoner kronor

Prioritering	Innovation och företagande			Attraktiva miljöer och tillgänglighet					Kompetensförsörjning	Internationellt samarbete	Övrigt ¹	Totalt
	Innovation	Företagande och entreprenörskap	Miljödriven näringslivsutveckling och energi-frågor	Tillgänglighet genom transport-systemet	Fysisk planering och boende	Tillgänglighet genom informations-teknik	Kommerciell och offentlig service	Kultur och fritid				
Län												
Stockholm	2,9	1,2	-	1,6	1,1	0,4	0,3	0,9	-	0,5	2,7	11
Uppsala	3,2	1,7	0,8	-	0,1	0,0	-	-0,9	1,7	1,1	0,2	8
Södermanland	2,3	9,6	0,6	0,8	2,5	2,1	-	2,1	0,8	-	1,9	23
Östergötland	13,4	3,5	3,1	-	-	-	-	1,8	1,3	0,6	0,9	25
Jönköping	5,2	3,5	2,9	-	-	-	0,6	-	-	-	2,1	14
Kronoberg	6,2	9,9	0,3	10,1	2,5	-	-	0,2	1,9	-	0,6	32
Kalmar	5,2	5,7	0,4	0,5	0,5	1,6	0,6	4,6	5,7	4,1	3,5	32
Gotland	2,2	19,2	0,3	-	0,4	16,4	1,1	1,6	7,1	1,1	3,9	53
Blekinge	9,1	8,4	4,0	1,0	-	6,3	-	4,7	3,3	-	1,7	39
Skåne	4,8	12,0	2,6	-	-	-	-	-	0,4	-	-	20
Halland	0,2	13,4	-	-	-	-	-	0,0	0,1	-	0,1	14
Västra Götaland	8,3	20,4	7,1	-	0,9	-	-	-	-	-	2,0	39
Värmland	22,3	10,7	15,1	-	0,2	-0,4	0,8	4,6	2,7	2,0	1,7	60
Örebro	7,8	7,8	1,7	4,9	-	0,6	0,5	0,3	3,1	-	0,8	27
Västmanland	9,7	8,9	0,8	0,5	-	-	-	0,5	-	-	0,9	21
Dalarna	23,2	25,0	5,9	-	1,0	1,5	2,0	-	5,0	0,6	4,5	69
Gävleborg	16,3	19,7	10,7	0,2	1,0	0,6	0,3	6,5	0,4	0,1	5,7	61
Jämtland	5,2	1,6	7,7	-	-	0,8	1,3	2,7	1,9	2,8	2,7	27
Västernorrland	3,4	55,3	0,8	2,9	-	8,5	0,7	2,0	8,4	0,1	4,3	86
Västerbotten	12,2	13,8	3,2	2,9	0,2	-	1,8	-	9,3	3,4	4,2	51
Norrbottnen	18,2	36,0	5,4	17,0	0,2	3,3	0,3	0,6	5,2	0,9	6,9	94
Summa	181	287	73	42	10	42	10	32	58	17	51	805

- = ej aktuellt.

¹ Nästan hälften av beslutade medel under Övrigt avser uppföljnings- och utvärderingsinsatser. Övriga insatser under denna rubrik rör bl.a. projekt av tvärssektoriell eller horisontell karaktär som t.ex. jämställdhet, integration och miljö.

Källa: Tillväxtverket.

I tabell 2.9 redovisas beslutade regionala projektmedel fördelat på prioriteringarna under 2014–2017. Av tabellen framgår att mest medel prioriterats till insatser för innovation och företagande under hela perioden. Beslutade regionala projektmedel 2017 var något lägre än under 2014–2016. En anledning till detta är att medfinansieringen av insatser som finansieras av anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklings-*

fonden perioden 2014–2020 varit lägre eftersom programperioden inte längre är i ett uppstartsskede. Uppstartsskedet har inneburit beslut om många långsiktiga insatser.

Tabell 2.9 Regionalt beslutad projektverksamhet 2017 från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder fördelat på prioriteringar

Miljoner kronor				
Prioritering/år	2014	2015	2016	2017
Innovation och företagande	549	600	594	542
Attraktiva miljöer och tillgänglighet	59	163	92	137
Kompetensförsörjning	75	47	57	58
Internationellt samarbete	46	52	31	17
Övrigt ¹	135	60	87	51
Summa	865	921	860	805

Anm.: Redovisningen av de nationella prioriteringarna ändrades fr.o.m. den 1 januari 2015. Prioriteringar 2014 har klassats om till gällande prioriteringar för att möjliggöra tidsserien i tabellen.

¹ Nästan hälften av beslutade medel under Övrigt avser uppföljnings- och utvärderingsinsatser. Övriga insatser under denna rubrik rör bl.a. projekt av tvärsektorieell eller horisontell karaktär som t.ex. jämställdhet, integration och miljö.

Källa: Tillväxtverket.

I tabell 2.10 beskrivs projektverksamheten sorterad efter nationella ämnesområden och ämneskategorier vilket på en mer detaljerad nivå visar vilka typer av insatser som bedrivs inom projektverksamheten på regional nivå. I tabellen framgår att prioriterade områden är innovation och entreprenörskap men det har även beslutats om insatser inom bl.a. områdena transport/regionförstoring och kompetensförsörjning.

En stor del av projektverksamheten inom ämnesområdet innovation syftar till att utveckla lokala och regionala institutioner och stimulera samarbeten för att bidra till ökad innovationsförmåga och i förlängningen nya eller utvecklade varor och tjänster.

Inom ämnesområdet entreprenörskap syftar en stor del av insatserna till att öka det regionala utbudet av riskkapital till små och medelstora företag. Insatserna inom entreprenörskap som finansieras av anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* medfinansierar ofta de insatser som görs inom anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* för att öka utbudet av riskkapital.

Tabell 2.10 Regionalt beslutad projektverksamhet 2017 från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder, sorterat efter nationella ämnesområden och ämneskategorier

Miljoner kronor	
Nationella ämnesområden/ämneskategorier	
Innovation, varav:	266
Stöd till FoU i små och medelstora företag	19
FoU-verksamhet i forskningscentrum	25
Utveckling av förutsättningar för innovation ¹	87
Främjande av samarbete, kunskapsutveckling och kunskapsutbyte	81
Främjande av miljövänliga tjänster, produkter och produktionsprocesser i små och medelstora företag	33
Övriga aktiviteter som bidrar till att främja innovation	20
Entreprenörskap, varav:	177
Information och rådgivning till små och medelstora företag	36
Insatser för att underlätta start av företag	10
Insatser för ökat internationellt affärsutbyte och stärkta positioner på utländska marknader	19
Kompetensutvecklingsinsatser för små och medelstora företag	33
Kapitalförsörjningsinsatser för små och medelstora företag	23
Insatser för utveckling av existerande företag	31
Övriga åtgärder för att stimulera entreprenörskap ²	24
Informationssamhället ³	39
Transport/regionförstoring ⁴	56
Energi	17
Turism ⁵	79
Kultur och fritid	39
Fysisk planering och boende samt förnyelse av städer	10
Service i gles- och landsbygder	7
Kompetensförsörjning ⁶	43
Uppföljning och utvärdering	14
Övriga insatser ⁷	59
Summa	805

¹ Bland annat utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser.

² Bland annat attitydpåverkande insatser.

³ Bland annat infrastruktur för bredbandsnät och telefoni samt utveckling av produkter.

⁴ Bland annat samverkanslösningar mellan olika trafikslag.

⁵ Bland annat stöd till marknadsföring och utveckling av turisttjänster.

⁶ Bland annat system och strategier för livslångt lärande i företag.

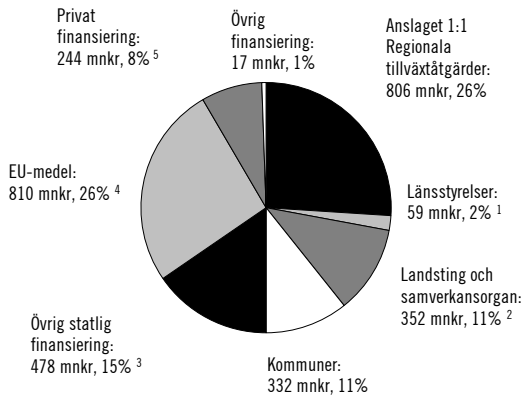
⁷ Insatser som inte passar in i ovanstående delområden.

Källa: Tillväxtverket.

År 2017 uppgick den totala finansieringen av projektverksamhet inklusive medfinansiering till ca 3,1 miljarder kronor. I diagram 2.1 framgår den totala finansieringen uppdelad på finansiar. Största delen av medfinansieringen, 26 procent, kom från EU-medel. Andra stora medfinansiarer är statliga myndigheter och kommuner, landsting och samverkansorgan. De största finansiarerna inom övrig statlig finansiering var

Tillväxtverket, universitet och högskolor, Vinnova och Stiftelsen för miljöstrategisk forskning.

Diagram 2.1 Total finansiering av projektverksamhet under 2017 uppdelad på finansiär, avrundade belopp i mnkr och procent

¹ Med länsstyrelser avses de medel som finansieras av länsstyrelserna, exkl. medel från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

² Med landsting och samverkansorgan avses de medel som finansieras från dessa aktörer, exkl. medel från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

³ Med övrig statlig finansiering avses de medel som finansieras av statliga myndigheter, exkl. länsstyrelser, samt andra statligt finansierade organ som stiftelser och statliga bolag.

⁴ Med EU-medel avses främst medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020, program inom ramen för det europeiska territoriella samarbetet perioden 2014–2020, Europeiska socialfonden perioden 2014–2020 och landsbygdsprogrammet perioden 2014–2020.

⁵ Med övrig finansiering avses bl.a. stiftelser och olika typer av utländska finansiärer inom t.ex. de territoriella samarbetsprogrammen.

Källa: Tillväxtverket.

Nytt uppföljningssystem

Tillväxtverket fick i december 2017 i uppdrag att ta fram ett nytt nationellt uppföljningssystem för den projektverksamhet som finansieras av anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder*. Uppföljningssystemet ska bl.a. ta hänsyn till de varierande förutsättningar som råder i olika län samtidigt som uppföljningssystemet ska stärka möjligheterna till nationell uppföljning samt möjliggöra uppföljningar utifrån ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt perspektiv. Uppdraget ska slutrapporteras senast den 1 februari 2019 till Regeringskansliet (Näringsdepartementet).

Tillväxtverkets och regeringens projektverksamhet finansierat av anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

För att komplettera, stärka och utveckla vissa ämnesområden och därmed det regionala tillväxtarbetet har regeringen tagit särskilda initiativ som finansieras av anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder*.

Avsnittet bygger på rapporten Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service, budgetåret 2017 (Tillväxtverket juni 2017).

Stöd till kommuner och områden med socioekonomiska utmaningar

Regeringen har beslutat om stöd till kommuner och områden med socioekonomiska utmaningar. Tillväxtverket fick i mars 2018 i uppdrag att dels följa upp statsbidrag till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden, dels följa upp statsbidrag till socioekonomiskt eftersatta kommuner (N2018/01913/RTS och N2018/01914/RTS). Medlen kan beviljas enligt förordningen (2018:151) om statsbidrag till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden och förordningen (2018:152) om statsbidrag till socioekonomiskt eftersatta kommuner.

Syftet med satsningen är att stärka kommunernas eget arbete för att förbättra förutsättningarna i de områden som har störst behov. Det är också en åtgärd som bidrar till minskad segregation, se vidare utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering.

Jämställd regional tillväxt

Tillväxtverket fick i december 2015 i uppdrag att utveckla och stödja arbetet för jämställd regional tillväxt och ska avsätta 36 miljoner kronor årligen 2016–2018 för detta ändamål. Uppdraget innefattar att utveckla arbetet för jämställd regional tillväxt bl.a. genom samordning, stöd och lärande riktat till aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Merparten av medlen fördelas till aktörer med regionalt utvecklingsansvar och syftet är att bidra till regeringens mål om jämställd regional tillväxt. Uppdraget delredovisades till Regeringskansliet (Närings-

departementet) i april 2018 (N2018/02335/RTS). Under 2017 låg Tillväxtverkets och aktörer med regionalt utvecklingsansvars fokus på genomförandet av de regionala handlingsplanerna för jämställd regional tillväxt. Resultat som hittills uppnåtts enligt en extern utvärdering är bl.a. jämställdhetsintegrerade regionala utvecklingsstrategier, genomförda utbildningar för politiker och tjänstemän samt framtagande av könsuppdelad statistik som grund för framtida beslut. Två tredjedelar av aktörerna är i genomförandet i linje med planen eller över förväntan, medan en tredjedel upplever att arbetet gått sämre än förväntat.

Regionalt kompetensförsörjningsarbete

Tillväxtverket har haft i uppdrag att under perioden 2013–2017 fördela ca 60 miljoner kronor till aktörer med regionalt utvecklingsansvar för insatser som förstärker och vidareutvecklar regionalt kompetensförsörjningsarbete. Uppdraget slutredovisades till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i mars 2018 (N2018/02036/RTS). Tillväxtverket har finansierat 45 projekt och genom dessa har nya samverkansformer, lärande och erfarenhetsutbyte utvecklats. Samverkan har utvecklats såväl mellan kommunal och regional nivå som mellan aktörer med regionalt utvecklingsansvar i olika län. Dessutom har samverkan utvecklats mellan aktörer med regionalt utvecklingsansvar och Arbetsförmedlingen, Myndigheten för yrkeshögskolan, Statens skolverk m.fl. Som ett resultat av detta har bl.a. regionala matchningsindikatorer utvecklats. De används för att göra fördjupade analyser om regionala kompetensförsörjningsbehov.

Kompetensförsörjningsdagarna som arrangeras gemensamt av Regeringskansliet, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), aktörer med regionalt utvecklingsansvar samt berörda statliga myndigheter har genomförts två gånger under 2017 med information och dialog om aktuella frågor inom kompetensförsörjningsområdet.

Tillväxtverket fick i mars 2018 i uppdrag att genomföra en satsning för stärkt integrationsperspektiv i det regionala kompetensförsörjningsarbetet 2018–2020 (N2018/01438/RTS). Syftet med uppdraget är att utveckla integrationsperspektivet i det

regionala tillväxtarbetet med fokus på nyanlända kvinnor genom bl.a. projektfinansiering, metodutveckling och lärande till aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 28 maj 2021.

Varsel och omställning i näringslivet

Tillväxtverket har i uppdrag att bistå vid varsel och omställning i näringslivet (N2017/01030/RTS). Syftet med uppdraget är bl.a. att statliga myndigheters stöd bättre ska kunna samordnas så att de tillsammans bidrar till individers omställning och regioners långsiktiga konkurrenskraft. I uppdraget ingår även bl.a. att bidra med kunskap och erfarenheter från tidigare strukturomvandlingar.

Uppdraget delredovisades till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i mars 2018 (N2018/02252/RTS). Tillväxtverket arbetar inom ramen för uppdraget operativt med ett antal orter och stödjer dem med bl.a. kunskap, nätverk och finansiering. Tillväxtverket har under 2017 beviljat 2,3 miljoner kronor till utvecklingsinsatser i de berörda orterna. Tillväxtverket utvecklar vidare ett metodstöd som kan användas av kommuner och aktörer med regionalt utvecklingsansvar i arbetet med att hantera större varsel och omställningar i näringslivet. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i mars 2019.

Utveckling i Glasriket

Regeringen uppdrog i december 2014 åt länsstyrelserna i Kalmar respektive Kronobergs län, samt erbjöd samverkansorganet i Kalmar län respektive landstinget i Kronobergs län, att för regeringens räkning t.o.m. 2017 fortsätta de insatser som sedan 2012 påbörjats för industriell utveckling och stärkt besöksnäring i Glasriket (N2014/05023/RT). Det första uppdraget att utveckla glasindustrin och besöksnäringen i Glasriket fick Länsstyrelsen i Kronobergs län m.fl. i mars 2012 (N2012/01667/RT).

Länsstyrelsen i Kronobergs län slutredovisade uppdraget till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i mars 2018 (N2018/02262/RTS). De viktigaste slutsatserna

är att uppdraget har givit legitimitet åt berörda länsstyrelser och aktörer med regionalt utvecklingsansvar att starta och samordna olika processer i och kring Glasriket. Det har bidragit till att stärka samverkan mellan kommunerna, men också lett till en tydligare rollfördelning mellan lokala, regionala och nationella aktörer. Vidare har samverkan med statliga myndigheter varit en framgångsfaktor där särskilt Tillväxtverket och Sveriges geologiska undersökning har gjort insatser. Enligt slutredovisningen av uppdraget har goda resultat uppnåtts bl.a. genom de samlade insatser som gjorts för sanering av förorenad mark vid glasbruken, företagsutveckling genom regionala företagsstöd samt genom arbetet för att tillgängliggöra Glasrikets arkiv och samlingar som en tillgång inom bl.a. besöksnäring och kulturmiljö.

Stärkt lokal attraktionskraft

Tillväxtverket delredovisade uppdraget att under perioden 2015–2018 stödja och vidareutveckla arbetet som kommuner och andra aktörer bedriver för stärkt lokal attraktionskraft till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i mars 2018 (N2017/02296/RTS). Inom uppdraget genomför kommuner och andra aktörer insatser för att pröva och utveckla metoder som syftar till att behålla, attrahera och utveckla kompetenser, företag och kapital. Några exempel på insatser är en ny modell för snabbare kommunal ärendehantering, nya metoder för att bygga förtroende och sprida information samt nya perspektiv i översiktsplaneringen. Tillväxtverket konstaterar i delredovisningen att några viktiga faktorer för ett framgångsrikt genomförande är förankring, delaktighet och långsiktighet. Uppdraget ska slutrapporteras till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i mars 2019.

Under 2017 har Tillväxtverket på uppdrag av regeringen introducerat ett statistikinstrument för de kulturella och kreativa näringarna.

Riksorganisationen Hela Sverige ska leva och Skärgårdarnas Riksförbund

Regeringen beslutade i januari 2016 att bevilja verksamhetsbidrag till Riksorganisationen Hela Sverige ska leva med 45 miljoner kronor för

perioden 2016–2018 (N2015/08040/HL). Regeringen beslutade i mars 2016 att bevilja verksamhetsbidrag till Skärgårdarnas Riksförbund med 5,4 miljoner kronor för perioden 2016–2018 (N2016/00385/HL). I en rapport till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i april 2018 redovisade Tillväxtverket hur de båda aktörerna genomfört sina uppdrag (N2018/02547/HL). Av rapporten framgår att den verksamhet som Hela Sverige ska leva och Skärgårdarnas Riksförbund bedriver kopplar till prioriteringen attraktiva miljöer och tillgänglighet i den nationella strategin för hållbar tillväxt och attraktionskraft 2015–2020. Aktörerna har bidragit till ökad kunskap om hur insatser på lokal, regional och nationell nivå bör utformas för att utveckla möjligheterna på landsbygder och i skärgårdar. Tillväxtverket anser dock att de båda aktörerna skulle behöva stärka sin samverkan med kommuner och aktörer med regionalt utvecklingsansvar för att på så sätt öka det civila samhällets inflytande på beslut och processer.

Miljömässig och social redovisning av Tillväxtverkets insatser

Tillväxtverket redovisar i årsredovisningen för 2017 hur stor andel av de projekt myndigheten finansierat som syftar till att lösa miljömässiga respektive sociala utmaningar.

Av de projekt myndigheten finansierade 2017 hade 21 procent som syfte eller bidrog till att lösa miljömässiga utmaningar. 42 procent av finansierade projekt syftade direkt eller bidrog till att lösa sociala utmaningar. Som en del i Tillväxtverkets samlade bedömning av ansökningar om finansiering, följs även upp i vilken omfattning projekt integrerar miljö, jämställdhet och mångfald i planering, genomförande och uppföljning. Av de projekt som beviljats finansiering 2017 hade 26 procent integrerat miljö i sin projektutformning, 48 procent hade integrerat jämställdhet och 53 procent hade integrerat mångfald.

Kommersiell service i gles- och landsbygder finansierat av bl.a. anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

I denna budgetproposition redovisar regeringen det totala stödet till kommersiell service som finansieras av utgiftsområde 19 Regional tillväxt och utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Syftet är att ge en helhetsbild av finansieringen av stöd till kommersiell service.

Redovisningen av de insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt bygger på rapporten Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service, budgetåret 2017 (Tillväxtverket juni 2017). Redovisningen av de insatser som finansieras inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel bygger på Årsrapport 2017 för landsbygdsprogrammet 2014–2020 (Statens jordbruksverk maj 2018).

Regionala serviceprogram samordnar olika typer av service

Regionala serviceprogram samordnar t.o.m. 2020 aktörer och insatser som genomförs i syfte att öka tillgänglighet till service för såväl privatpersoner som för företag och besökare. Tillväxtverket redovisade en uppföljning av tillgänglighet till kommersiell och offentlig service 2018 till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i april 2018 (N2018/02531/HL). Tillväxtverket anser att de regionala serviceprogrammen har främjat utvecklingen av en strategisk serviceplanering på lokal och regional nivå. Samordnad service i så kallade servicepunkter är särskilt viktigt i gles- och landsbygder. Kommunernas engagemang har bidragit till att skapa långsiktigt bärkraftiga lösningar.

Stöd till kommersiell service inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt

För att stödja utvecklingen av kommersiell service i gles- och landsbygder finns investeringsbidrag, hemsändningsbidrag, servicebidrag och investeringslån samt det särskilda driftstödet till butiker i de glesbygdsområden som är särskilt sårbara och utsatta. Stöden

finansieras inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt av anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder*.

Under 2017 beviljades stöd till kommersiell service med totalt 53 miljoner kronor. Av tabell 2.11 framgår beslutade stöd till kommersiell service fördelat på län. Därutöver har projektmedel beviljats med 10 miljoner kronor i syfte att utveckla olika typer av lokala servicelösningar, se tabell 2.8.

Tillväxtverket redovisade en uppföljning av insatser inom området kommersiell service för företag och medborgare i servicegleasa områden till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i april 2018 (N2018/02549/HL). Tillväxtverket bedömer att det särskilda driftstödet till butiker i de glesbygdsområden som är särskilt sårbara och utsatta har gett positiva effekter.

Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2018 att avsätta ytterligare 35 miljoner kronor årligen 2018 och 2019 till det särskilda driftstödet till butiker i de glesbygdsområden som är särskilt sårbara och utsatta (prop. 2017/18:1 utg.omr. 19, bet. 2017/18:NU2, rskr. 2017/18:107). Tillväxtverket fick i mars 2018 i uppdrag att fördela medlen till berörda aktörer. I mars 2018 beslutades även om en förändring i förordningen (2000:284) om stöd till kommersiell service som innebär att avståndskravet för att kunna bevilja stöd sänks från 15 till 10 kilometer. Det innebär att avståndet från stödmottagare till närmaste försäljningsställe nu minskas till 10 kilometer. Tillväxtverket bedömer att dessa förändringar kommer att innebära att ca 280 butiker kommer att kunna beviljas stödet, mot tidigare ca 180 butiker.

Tabell 2.11 Beslutat stöd till kommersiell service, exklusive projektmedel, inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt, fördelat på län

Miljoner kronor

Län/år	2014	2015	2016	2017
Stockholm	2,6	0,3	3,0	3,3
Uppsala	0,8	0,2	0,7	1,2
Södermanland	0,2	0,05	0,3	0,3
Östergötland	1,9	2,1	2,5	1,8
Jönköping	2,5	1,1	1,1	1,2
Kronoberg	1,6	1,3	1,1	1,6
Kalmar	4,0	3,4	2,0	2,6
Gotland	0,3	0	0	0,04
Blekinge	1,5	1,7	1,1	0,6
Skåne	0	0	0,3	0,3
Halland	0,5	0,2	0,6	0,3
Västra Götaland	1,5	1,3	4,3	4,2
Värmland	4,1	6,2	4,4	2,6
Örebro	1,7	0,8	0,7	0,8
Västmanland	0,7	1,4	0,7	0,4
Dalarna	6,3	1,9	2,5	2,1
Gävleborg	2,4	2,3	2,5	2,6
Västernorrland	4,0	6,2	5,6	3,9
Jämtland	12,0	4,1	11,2	5,4
Västerbotten	8,9	10,8	9,5	9,1
Norrbottn	3,4	5,6	9,2	8,9
Summa	61	51	63	53

Källa: Tillväxtverket.

Antalet anställda i företag som beviljats stöd till kommersiell service var totalt 705 stycken. Av dessa var 74 procent kvinnor och 26 procent män. Andelen kvinnor och män i styrelser var 49 respektive 51 procent. Andelen kvinnor och män i företagsledning var 49 respektive 51 procent. Andelen kvinnor i styrelser har ökat med 5 procentenheter och andelen kvinnor i företagsledning har ökat med 4 procentenheter mot föregående år.

Uppföljning av indikator för tidigare beviljat stöd till kommersiell service inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt

I syfte att följa upp stöd till kommersiell service har en delvis ny indikator utvecklats av Tillväxtverket och det är överlevnadsgrad. Se avsnittet Vissa centrala indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt. Indikatorn avser faktiskt utfall av

tidigare beviljade stöd i förhållande till en jämförbar kontrollgrupp.

Enligt Tillväxtverket har företag som fått stöd till kommersiell service 2013 en högre överlevnadsgrad under en treårsperiod, inklusive 2013, än företag i kontrollgruppen.

Stöd till kommersiell service inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

I landsbygdsprogrammet 2014–2020, som finansieras inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, avsattes 750 miljoner kronor i augusti 2014 för investeringsstöd till dagligvarubutiker och drivmedelsstationer samt för rådgivning, kompetensutveckling och lokal serviceutveckling (L2014/02184/ELT). Regeringen beslutade i november 2017 om vissa budgetförändringar bland annat med hänsyn till efterfrågan på vissa stöd (N2017/06718/HL). Beslutet godkändes av kommissionen i februari 2018. Som en följd av dessa beslut uppgår nu medlen till insatser inom området service till 657,5 miljoner kronor för programperioden 2014–2020.

Av tabell 2.12 framgår beslutade investeringsstöd 2016 och 2017 till kommersiell service med finansiering från landsbygdsprogrammet, fördelat på län. Stödet har ökat med 36 miljoner kronor mellan 2016 och 2017. Orsaken är huvudsakligen att ett minskat antal investeringsbidrag har finansierats av medel inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt. Därutöver har projektmedel beviljats med 32 miljoner kronor för lokal serviceutveckling. Se även utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Tabell 2.12 Investeringsstöd till kommersiell service, exkl. projektmedel, fördelat på län inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljoner kronor

Län/år	2016	2017
Stockholm	3,6	5,8
Uppsala	1,9	0
Södermanland	0,9	1,5
Östergötland	2,0	3,0
Jönköping	0,2	5,9
Kronoberg	0,9	0,6
Kalmar	1,1	3,0
Gotland	1,1	1,4
Blekinge	0,1	1,1
Skåne	0,1	0,6
Halland	0	4,2
Västra Götaland	3,3	4,7
Värmland	0	4,0
Örebro	1,1	2,8
Västmanland	0,6	0,2
Dalarna	0,7	6,6
Gävleborg	3,3	2,1
Jämtland	4,7	5,5
Västernorrland	1,1	3,7
Västerbotten	3,9	11,4
Norrbottnen	11,8	9,9
Summa	42	78

Anm.: Tabellen innehåller beviljat Investeringsstöd till service i åtgärd 7.4 i landsbygdsprogrammet 2014–2020.

Källa: Tillväxtverket.

Totalt stöd till kommersiell service inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt och utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Det totala stödet till kommersiell service finansierat från både utgiftsområde 19 Regional tillväxt och utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel uppgick till 174 miljoner kronor och ligger därmed på en historiskt hög nivå, vilket framgår av tabell 2.13.

Investeringsbidraget som finansieras av medel från utgiftsområde 19 Regional tillväxt har minskat väsentligt under 2017. Detta motsvaras av en ännu större ökning av investeringsstödet som finansieras av landsbygdsprogrammet inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Detta är en följd av att särskilda medel har avsatts till kommersiell service i landsbygdsprogrammet 2014–2020.

Tabell 2.13 Totalt stöd till kommersiell service, fördelat på stödtyper och utgiftsområden

Miljoner kronor

	2014	2015	2016	2017
Utgiftsområde 19 Regional tillväxt				
Servicebidrag	9,5	8,4	6,3	5,5
Hemsändningsbidrag	11,1	11,2	12,3	13,1
Investeringsbidrag	40,3	31,1	12,4	0,3
Investeringslån	0	0,2	0	0,3
Särskilt driftstöd	0	0	32,3	34,0
Projektverksamhet	7,2	7,0	6,0	10,2
Summa	68	58	69	63
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel				
Investeringsstöd i landsbygdsprogrammet	0	0	42,4	78
Projektmedel i landsbygdsprogrammet	0	0	28,8	32,4
Summa	0	0	71	110
Totalt	68	58	140	174

Källa: Tillväxtverket och Statens jordbruksverk.

Selektiva regionala företagsstöd finansierat av anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder och anslaget 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020

Syftet med de selektiva regionala företagsstöden är att främja hållbar tillväxt och ökad konkurrenskraft i stödföretagen och därmed en hållbar regional tillväxt. Stöden bidrar därmed till målet för politikområdet.

Med selektiva regionala företagsstöd avses statligt stöd för att regionalt främja små och medelstora företag samt statligt stöd till regionala investeringar. Dessutom omfattas utbetalningar avseende regionalt investeringsstöd, regionalt bidrag till företagsutveckling och såddfinansiering. Inom ramen för de selektiva regionala företagsstöden finns en rad olika stödformer som kan beviljas i hela eller delar av landet beroende på stödform. De flesta regionala företagsstöd beviljas hela landet, med undantag för regionalt investeringsstöd som är begränsat till särskilda stödområden. I enlighet med EU:s regler om statligt stöd får Sverige ha nationella stödområden som omfattar 12,26 procent av befolkningen och som geografiskt återfinns i glesare miljöer i de mellersta och norra delarna

av landet, enligt förordningen (1999:1382) om stödområden för vissa regionala företagsstöd.

De selektiva regionala företagsstöden finansieras av anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* men kan även medfinansieras av anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020*.

Investeringar som får regionala företagsstöd finansieras till största delen av företagen själva eller via den reguljära kapitalmarknaden. Det mesta av stödet till företag avser stöd till små och medelstora företag, dvs. företag med 0–249 anställda.

Avsnittet bygger på rapporten Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service, budgetåret 2017 (Tillväxtverket juni 2017).

I tabell 2.14 redovisas beviljade selektiva regionala företagsstöd för perioden 2014–2017. Av tabellen framgår att det totalt beviljades 757 miljoner kronor i stöd under 2017.

Av de totalt beviljade medlen avsåg 355 miljoner kronor regionalt investeringsstöd i syfte att få till stånd investeringar i företag i stödområde. 145 miljoner kronor avsåg särskilt investeringsstöd till små och medelstora företag i hela landet. Dessutom avsåg 200 miljoner kronor stöd för att främja utvecklingen av små och medelstora företag i hela landet, inklusive s.k. affärsutvecklingscheckar. Återstoden, dvs. nästan 60 miljoner kronor, har beviljats som stöd för innovativa varor och tjänster i företagens inledande utvecklingsfas i hela landet, s.k. såddfinansiering.

De senaste två årens ökning av beviljade selektiva regionala företagsstöd beror främst på ökade insatser från Tillväxtverket för att främja utvecklingen av små och medelstora företag i hela landet genom s.k. affärsutvecklingscheckar. Under 2017 beviljades affärsutvecklingscheckar för internationalisering, grön tillväxt och digitalisering till 18 län med totalt ca 127 miljoner kronor.

Investeringar som beräknas delfinansieras med de selektiva regionala företagsstöden uppgick 2017 till 2,6 miljarder kronor, se indikator i tabell 2.14. Av samma tabell framgår att sysselsättningen förväntas öka med 5 800 arbetstillfällen, varav 2 700 förväntas tillfalla kvinnor och 3 100 förväntas tillfalla män.

Tabell 2.14 Beviljade selektiva regionala företagsstöd av länsstyrelser, berörda landsting, samverkansorganet i Kalmar län och Gotlands kommun samt Tillväxtverket och uppföljning av vissa indikatorer 2014–2017

Indikator/år	2014	2015	2016	2017
Beviljat belopp (mnkr)	575	525	723	757
Beräknat antal nya arbetstillfällen totalt ¹	3 309	3 751	5 415	5 851
Beräknat antal nya arbetstillfällen kvinnor ¹	1 431	1 526	2 401	2 730
Beräknat antal nya arbetstillfällen män ¹	1 878	2 225	3 014	3 121
Investeringar som beräknas delfinansieras med de selektiva regionala företagsstöden (mnkr)	3 673	1 891	3 012	2 585

Anm.: För perioden januari 2014–april 2015 fanns följande stödformer: regionalt investeringsstöd, regionalt bidrag till företagsutveckling och såddfinansiering. Från och med maj 2015 finns följande stödformer: statligt stöd för att regionalt främja små och medelstora företag och statligt stöd till regionala investeringar.
¹ Exklusive såddfinansiering eftersom detta inte beräknas.

Källa: Tillväxtverket.

I tabell 2.15 redovisas beviljade selektiva regionala företagsstöd under 2017 fördelade på län. I tabellen framgår även omfattningen på de investeringar som beräknas delfinansieras av de selektiva regionala företagsstöden samt beräknad sysselsättningsökning fördelat på kvinnor och män per län. De län som beviljats mest stöd är, som tidigare år, Norrbottens och Västerbottens län. I Värmlands län har de selektiva regionala företagsstöden delfinansierat de största totala investeringarna.

Tabell 2.15 Beviljade selektiva regionala företagsstöd av länsstyrelser, berörda landsting, samverkansorganet i Kalmar län och Gotlands kommun samt Tillväxtverket under 2017 fördelade på län

Län/indikator	Beviljat belopp i mnkr	Investeringar som beräknas delfinansieras av de selektiva regionala företagsstöden i mnkr	Beräknad sysselsättningsökning kvinnor	Beräknad sysselsättningsökning män
Stockholm	15	29	162	129
Uppsala	5	10	32	30
Södermanland	6	13	101	96
Östergötland	15	30	105	114
Jönköping	8	16	67	66
Kronoberg	7	15	84	99
Kalmar	18	38	138	171
Gotland	14	45	91	82
Blekinge	3	5	25	32
Skåne	26	52	219	246
Halland	12	24	139	151
Västra Götaland	50	125	307	363
Värmland	76	437	140	191
Örebro	24	75	142	175
Västmanland	15	35	77	79
Dalarna	31	111	73	109
Gävleborg	52	194	181	215
Västernorrland	67	205	154	173
Jämtland	97	384	102	122
Västerbotten	106	328	196	247
Norrbottnen	110	414	195	231
Summa	757	2 585	2 730	3 121

Anm.: Från och med maj 2015 finns följande stödformer: statligt stöd för att regionalt främja små och medelstora företag samt statligt stöd till regionala investeringar.

Källa: Tillväxtverket.

I tabell 2.16 framgår de selektiva regionala företagsstöden fördelade på de största verksamhetsarterna 2014–2017. Tillverkning är den verksamhetsart som beviljats mest stöd. Även fördelningen mellan övriga verksamhetsarter är relativt konstant över åren.

Tabell 2.16 Beviljade selektiva regionala företagsstöd av länsstyrelser, berörda landsting, samverkansorganet i Kalmar län och Gotlands kommun samt Tillväxtverket fördelade på de största verksamhetsarterna

Miljoner kronor

Verksamhetsart/år	2014	2015	2016	2017
Tillverkning	243	198	305	319
Hotell och restaurangverksamhet	72	80	61	75
Verksamhet inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	52	40	50	70
Informations- och kommunikationsverksamhet	60	38	44	56
Kultur, nöje och fritid	42	41	64	50
Övrigt ¹	106	128	199	187
Summa	575	525	723	757

Anm.: För perioden januari 2014–april 2015 fanns följande stödformer: regionalt investeringsstöd, regionalt bidrag till företagsutveckling och såddfinansiering. Från och med maj 2015 finns följande stödformer: statligt stöd för att regionalt främja små och medelstora företag samt statligt stöd till regionala investeringar.
¹ Avser bl.a. handel, byggverksamhet, fastighetsverksamhet och utthyrning, fastighetservice, resetjänster och andra stödtjänster.

Källa: Tillväxtverket.

Uppföljning av indikatorer för tidigare beviljade selektiva regionala företagsstöd

I syfte att följa upp de regionala företagsstöden har delvis nya indikatorer utvecklats av Tillväxtverket, se avsnittet Vissa centrala indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt. Indikatorerna avser faktiskt utfall av tidigare beviljade regionala företagsstöd i förhållande till en jämförbar kontrollgrupp.

Enligt Tillväxtverket har de företag som beviljades selektiva regionala företagsstöd under 2013 utvecklats starkare under en treårsperiod, inklusive 2013, än företagen i kontrollgrupperna, när det gäller indikatorerna förädlingsvärde, sysselsättning och överlevnadsgrad. Även indikatorn konkurrenskraft är något högre för stödföretagen, men avviken mot kontrollgrupperna är små.

Regionalt transportbidrag finansierat av anslaget 1:2 Transportbidrag

Enligt näringsutskottets iakttagelse i betänkandet Utgiftsområde 19 Regional tillväxt (bet. 2017/18:NU2) redovisas härmed en utvecklad redovisning av transportbidraget.

Det regionala transportbidraget ska kompensera företag i de fyra nordligaste länen för kostnadsnackdelar till följd av bl.a. långa transportavstånd samt stimulera till höjd förädlingsgrad i områdets näringsliv. Transportbidraget är ett regionalt driftstöd och finansieras av anslaget 1:2 *Transportbidrag*.

Avsnittet bygger på rapporten Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service, budgetåret 2017 (Tillväxtverket juni 2017).

Under 2017 har transportbidraget kompenserat stödmottagande företag för deras transportkostnader med i genomsnitt 27 procent. Enligt en undersökning från Tillväxtverket 2016 instämmer 84 procent av företagen delvis, till stor del eller helt i att bidraget har bidragit till ökad vidareförädling. Nästa uppföljning av denna indikator beräknas redovisas 2019. Det mesta av stödet har utbetalats till små och medelstora företag, dvs. företag med 0–249 anställda.

Under 2017 har 397 miljoner kronor betalats ut i transportbidrag. Som framgår av tabell 2.17 har utbetalningarna ökat de senaste två åren, framför allt beroende på stark konjunktur och en hög efterfrågan på godstransporter. I tabellen framgår även transportbidragets fördelning mellan berörda län 2014–2017, där fördelningen är relativt konstant över åren. Västerbottens och Norrbottens län är de största mottagarna av transportbidrag vilket primärt förklaras av att stödnivåerna i dessa län generellt är högre än i Västernorrlands och Jämtlands län.

Tabell 2.17 Utbetalat regionalt transportbidrag fördelat på län

Miljoner kronor				
Län/år	2014	2015	2016	2017
Västernorrland	43	45	38	47
Jämtland	48	51	46	49
Västerbotten	161	146	175	170
Norrbotten	117	112	126	131
Summa	369	354	385	397

Källa: Tillväxtverket.

I tabell 2.18 framgår transportbidraget fördelat på antal arbetsställen 2014–2017. Antalet arbetsställen har minskat något över åren, samtidigt som utbetalt transportbidrag har ökat de senaste två åren. Det innebär att färre arbetsställen delar på mer stöd.

Tabell 2.18 Regionalt transportbidrag fördelat på antal arbetsställen

År	2014	2015	2016	2017
Antal arbetsställen	588	585	578	555
Utbetalt transportbidrag, mnkr	369	354	385	397

Källa: Tillväxtverket.

I tabell 2.19 framgår transportbidraget fördelat på största verksamhetsarter 2014–2017. Trävarutillverkning är den verksamhetsart som beviljats mest transportbidrag. Fördelningen mellan övriga verksamhetsarter är relativt konstant över åren.

Tabell 2.19 Regionalt transportbidrag fördelat på de största verksamhetsarterna, utbetalt åren 2014–2017

Miljoner kronor				
Verksamhetsart/år	2014	2015	2016	2017
Trävarutillverkning	136	138	143	155
Tillverkning av transportmedel	39	15	55	40
Kemisk industri	42	46	32	38
Metallvarutillverkning (ej maskin)	32	36	33	37
Maskintillverkning	33	30	36	36
Livsmedel	26	26	25	26
Järn, stål och metallverk	9	8	13	12
Övrig tillverkning ¹	52	55	48	53
Summa	369	354	385	397

¹ Avser bl.a. betongvaru-, plastvaru- och gummivarutillverkning, tillverkning av elektroniska komponenter och sportartiklar.

Källa: Tillväxtverket.

Uppföljning av indikatorer för tidigare beviljat transportbidrag

I syfte att följa upp transportbidrag har delvis nya indikatorer utvecklats och dessa är samma som för de selektiva regionala företagsstöden. Se avsnittet Vissa centrala indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt. Indikatorerna avser faktiskt utfall av tidigare beviljade transportbidrag i förhållande till en jämförbar kontrollgrupp.

Företag som beviljats transportbidrag 2013 har enligt Tillväxtverket utvecklats starkare

under en treårsperiod, inklusive 2013, än företag i kontrollgruppen när det gäller indikatorerna förädlingsvärde, sysselsättning och överlevnadsgrad, men svagare när det gäller indikatorn konkurrenskraft.

Utvärderingar av vissa regionala företagsstöd

För information om tidigare genomförda utvärderingar av regionala företagsstöd se budgetpropositionerna för 2013, 2014 och 2015, utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

Uppföljning av jämställdhetsindikatorer för regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service

Könsuppdelade indikatorer för de selektiva regionala företagsstöden när det gäller de företag som beviljades bidrag under 2017 redovisas i tabell 2.20 och tabell 2.21. I tabell 2.21 ingår även transportbidraget. Könsuppdelade indikatorer för stöd till kommersiell service redovisas i tabell 2.20.

I tabell 2.20 framgår en skev fördelning vad gäller andelen kvinnor respektive män i företagsledning och styrelse i de stödmottagande företagen i fråga om selektiva regionala företagsstöden och transportbidrag. Det är även betydligt fler män än kvinnor anställda i de stödmottagande företagen, särskilt vad gäller transportbidraget. Samtidigt finns positiva tendenser, exempelvis har andelen kvinnor i företagsledning vad gäller de selektiva regionala företagsstöden ökat med 5 procentenheter jämfört med föregående år. Stöd till kommersiell service har en jämn fördelning när det gäller andelen kvinnor och män i företagsledning och styrelse.

Uppgifterna i tabell 2.20 kan exempelvis jämföras med Tillväxtverkets rapport Mångfald i näringslivet (delrapport från Företagens villkor och verklighet 2014) som visar att 75 procent av företagsledarna i svenska företag med 0–49 anställda är män. Emellertid har regionala företagsstöd även beviljats till företag med fler än 49 anställda.

Tabell 2.20 Jämställdhetsindikatorer för regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service 2017

	Antal anställda kvinnor	Antal anställda män	Företagsledning ¹ andel kvinnor (%)	Företagsledning ¹ andel män (%)	Styrelse andel kvinnor (%)	Styrelse andel män (%)
Stöd till regionala investeringar	1 053	3 425	17	83	26	74
Stöd för att regionalt främja små och medelstora företag	3 899	9 046	21	79	25	75
Transportbidrag	4 425	19 317	10	90	22	78
Stöd till kommersiell service	519	186	49	51	49	51
Summa	9 896	31 974				

¹ VD eller kontaktperson
Källa: Tillväxtverket.

I tabell 2.21 framgår att antalet nya arbetstillfällen genom de selektiva regionala företagsstöden är relativt jämnt fördelade mellan kvinnor och män med en generell utjämnande tendens över åren.

Tabell 2.21 Fördelning av kvinnor och män i procent av beräknat antal nya arbetstillfällen genom selektiva regionala företagsstöd

Procent		2014	2015	2016	2017
Stödform/år					
Regionalt investeringsstöd	Kvinnor	35	*	*	*
	Män	65	*	*	*
Regionalt bidrag till företagsutveckling	Kvinnor	43	*	*	*
	Män	57	*	*	*
Stöd till regionala investeringar ¹	Kvinnor	-	37	44	42
	Män	-	63	56	58
Stöd för att regionalt främja små och medelstora företag ¹	Kvinnor	-	44	45	47
	Män	-	56	55	53

Anm.: För perioden januari 2014–april 2015 fanns följande stödformer: regionalt investeringsstöd, regionalt bidrag till företagsutveckling och såddfinansiering. Från och med maj 2015 finns följande stödformer: statligt stöd för att regionalt främja små och medelstora företag samt statligt stöd till regionala investeringar. * Fr.o.m. 2015 grupperas regionalt investeringsstöd och regionalt bidrag till företagsutveckling inom stöd till regionala investeringar och stöd för att regionalt främja små och medelstora företag.

- = ej aktuellt.

¹ Exklusive innovationsstöd då sysselsättningsökning inte beräknas på denna.

Källa: Tillväxtverket.

Utveckling av hållbarhet inom de regionala företagsstöden

Tillväxtverket och berörda regionala aktörer fick i regleringsbrev respektive villkorsbeslut för 2017 i uppdrag att kartlägga och analysera det nationella och regionala arbetet med att utveckla de regionala företagsstöden avseende jämställdhet, integration och miljö, inklusive klimat. Tillväxtverket slutredovisade uppdraget till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) i december 2017 (N2017/07935/RTS). Enligt redovisningen finns bl.a. behov av stöd och en tydligare styrning i hanteringen av de regionala företagsstöden. Tillväxtverket redovisar också konkreta exempel på hur hållbarhetskriterierna används på regional nivå.

EU:s regionalfondsprogram finansierat av bl.a. anslaget 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020

För programperioden 2014–2020 fördelas medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden

(Eruf) till ett antal program inom de två målen Investering för tillväxt och sysselsättning och Europeiskt territoriellt samarbete. Regionalfondsprogrammen för dessa två mål täcker geografiskt hela Sverige.

För att uppnå målet för politikområdet är det betydelsefullt att genomföra insatser inom bl.a. innovation, ökad konkurrenskraft i små och medelstora företag, koldioxidsnål ekonomi och miljöinvesteringar. Satsningar på dessa områden genomförs inom regionalfondsprogrammen.

Investering för tillväxt och sysselsättning 2014–2020

Insatserna för investering för tillväxt och sysselsättning genomförs inom åtta regionala strukturfondsprogram och ett nationellt regionalfondsprogram. Medlen från EU redovisas på anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020*. Insatserna medfinansieras även av anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* och statliga myndigheter och övriga aktörer. En resultatredovisning av regionalfondsprogrammen är genom detta även en redovisning av insatser som medfinansierats av bl.a. anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder*.

Den totala omfattningen, inklusive EU-medel samt offentlig och privat nationell medfinansiering, av de nio regionalfondsprogrammen, är ca 16 miljarder kronor. Av detta belopp uppgår EU-ramen till ca 8 miljarder kronor. EU-ramen för de nio regionalfondsprogrammen har minskat marginellt genom en teknisk justering i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning av den 17 december 2013 (EU) nr 1303/2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fastställande av allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006.

Totalt har det t.o.m. 2017 beviljats EU-medel för ca 6 miljarder kronor, vilket motsvarar 77 procent av EU-ramen fördelat på ca 600 projekt, se tabell 2.26. Totalt har 1,8 miljarder

kronor, motsvarande 23 procent av ramen, betalats ut till projekt.

I tabell 2.22 redovisas beslutade EU-medel per tematiskt mål, exklusive tekniskt stöd, per den 31 december 2017. Regionalfondsprogrammen inriktas främst på strukturförändrande insatser inom de tematiska målen 1 (stärka forskning, teknisk utveckling och innovation), 3 (öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag) och 4 (stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi). Cirka 80 procent av de totala medlen om ca 16 miljarder kronor beräknas därför gå till dessa områden. Cirka 20 procent av de totala medlen går till det

tematiska målet 4. Övriga medel går huvudsakligen till de tematiska målen 2 (öka tillgången till och användningen av informations- och kommunikationsteknik) och 7 (främja hållbara transporter).

Inom programmen Stockholm, Västsverige och Skåne-Blekinge genomförs insatser för hållbar stadsutveckling med stöd av flera av de tematiska målen. Regionalfondsmedel finansierar även arbetet med lokalt ledd utveckling genom den s.k. Leader-metoden, se utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Tabell 2.22 Beslutade EU-medel fördelat på tematiska mål för de nio regionalfondsprogrammen inom investering för tillväxt och sysselsättning t.o.m. 2017

Tematiskt mål	EU-ram mnkr ¹	Beslutade EU-medel mnkr	% av EU-ram
1. Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation	2 139	1 380	65
2. Öka tillgången till och användningen av informations- och kommunikationsteknik	792	675	85
3. Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag	2 474	2 149	87
4. Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi	1 414	1 025	72
7. Främja hållbara transporter	641	414	65
Summa	7 460	5 643	76

Anm.: Tabellen omfattar inte tekniskt stöd.

¹ Räknat på växelkurs 8,39 i enlighet med förordningen (1999:710) om valutakurs vid stöd från EU:s struktur- och investeringsfonder. EU-ramen för de 8 regionala och det nationella programmet inom investering för tillväxt och sysselsättning har reviderats sedan föregående år.

Källa: Tillväxtverket.

Beslutade medel per tematiskt mål

I tematiskt mål 1 (stärka forskning, teknisk utveckling och innovation) finansieras bl.a. insatser för utveckling av innovationsmiljöer och kluster inom regionala styrkeområden. 1,4 miljarder kronor har beviljats till olika projekt, vilket motsvarar 65 procent av EU-ramen.

Cirka 675 miljoner kronor i regionalfondsmedel har beviljats till tematiskt mål 2 (öka tillgången till och användningen av informations- och kommunikationsteknik). Av dessa medel har ca 550 miljoner kronor beviljats till utbyggnad av transportnät för bredband i glesbefolkade områden i de tre nordliga regionalfondsprogrammen. Stöd till bredbandsutbyggnad sker även via landsbygdsprogrammet, se utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Förvaltande myndigheter för respektive program, dvs. Tillväxtverket för regionalfondsprogrammen och Statens jordbruksverk för landsbygdsprogrammet, har i uppdrag att samverka kring bredbandsutbyggnaden.

I tematiskt mål 3 (öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag) finansieras bl.a. insatser för utveckling av kluster, inkubatorer, export- och investeringsfrämjande, destinationsutveckling och företagsspecifik rådgivning. Dessutom finansieras insatser riktade mot integration och mångfald i företagande samt kapitalförsörjning, inklusive riskkapital. Efterfrågan på medel har varit mycket hög och 2,1 miljarder, ca 90 procent av tillgängliga regionalfondsmedel har beviljats. Det innebär att snart är alla regionalfondsmedel i bl.a. tematiskt mål 3 förbrukade och inga ytterligare projekt kan då beviljas medel.

En stor andel av insatserna inom tematiskt mål 3 består av riskkapital. Beslut om riskkapitalinsatser i form av ägarkapital har fattats i samtliga åtta regionalfondsprogram för programperioden 2014–2020, se tabell 2.23.

EU-medlen till de åtta regionala riskkapitalfonderna uppgår till 608 miljoner kronor och det är Almi Invest AB som förvaltar fonderna. Fondernas s.k. kapitalbas, dvs. offentlig finansiering inklusive EU-medel, summerar till ca 1,3 miljarder kronor. Till det kommer minst lika mycket i privat finansiering. Målsättningen är att ca 340 portföljföretag ska få del av insatserna. Antalet investeringsförfrågningar till fonderna är fortsatt hög, även om det fortsatt

finns regionala skillnader i antalet investeringsförfrågningar och investeringstakt. Totalt har nästan 2 100 investeringsförfrågningar inkommit t.o.m. 2017. Av dessa har fonderna investerat i 186 företag med totalt 264 miljoner kronor. Därutöver kommer 801 miljoner kronor i privat kapital.

Dessutom genomförs två riskkapitalinsatser i det nationella programmet. Den ena, Swedish Venture Initiative, avser en fond-i-fond med syfte att investera i nya och befintliga privata riskkapitalfonder och förvaltas av Europeiska investeringsfonden (EIF). Den har en kapitalbas, dvs. offentlig finansiering inklusive EU-medel, på 388 miljoner kronor. Till det kommer finansiering från EIF på 194 miljoner kronor. Därutöver kommer privat finansiering. Den totala omslutningen förväntas uppgå till över en miljard kronor. Under 2017 utsåg EIF tre fonder som ska investera i tidiga skeden i små och medelstora företag med tillväxtpotential.

Den andra riskkapitalinsatsen i det nationella programmet, som finansieras inom tematiskt mål 4 (stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi), avser en grön investeringsfond och förvaltas av Almi Invest AB genom Almi Greentech AB. Syftet med fonden är att stärka utbudet av riskkapital för direktinvesteringar i företag med affärsmodeller som adresserar klimatutmaningen och bidrar till att minska utsläppen av koldioxid. Kapitalbasen i den gröna investeringsfonden är 650 miljoner kronor. Det tillkommer privat finansiering på över 500 miljoner kronor. Investeringsverksamheten har startat och fonden beslutade om sin första investering i slutet av 2017. Målsättningen i de två fonderna i det nationella regionalfondsprogrammet är att ca 110 portföljföretag ska få del av satsningarna. Insatserna avseende riskkapital ingår som en del i kapitalförsörjningen inom den regionala tillväxtpolitiken. Se även utgiftsområde 24 Näringsliv.

I tematiskt mål 4 (stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi) finansieras, utöver riskkapital, t.ex. insatser för energieffektivisering i företag, byggnader, hållbart resande, utveckling av test- och demonstrationsmiljöer samt investeringar i laddinfrastruktur. Totalt har 1 miljard kronor beviljats till olika projekt, vilket motsvarar 72 procent av EU-ramen.

I tematiskt mål 7 (främja hållbara transporter), inom de två nordligaste regionalfondsprogrammen, finansieras bl.a. investeringar

i kollektivtrafik, hamnar, vägar, järnvägar samt rese- och logistikcentrum. Totalt har 400 miljoner kronor beviljats till olika projekt, vilket motsvarar 65 procent av EU-ramen.

Tabell 2.23 Investerade medel per program för riskkapital t.o.m. 2017

	Total budget mnkr ¹	Antal portfölj-företag	Investerade medel av total budget mnkr ¹	Privat kapital mnkr
Regionala programmen:				
Övre Norrland	160	16	36	55
Mellersta Norrland	150	13	26	45
Norra Mellansverige	150	27	22	102
Stockholm	160	19	37	86
Östra Mellansverige	150	20	33	87
Västssverige	176	31	42	202
Småland och öarna	126	23	20	39
Skåne och Blekinge	200	37	49	185
Summa	1 272	186	264	801
Nationella programmet:				
Grön Investeringsfond	650	1	2	2
Swedish Venture Initiative	388 ²	0	0	0
Summa	1 038	1	2	2
Totalt	2 310	187	266	803

¹ Offentlig finansiering inklusive EU-medel (kapitalbas).

² Till det kommer finansiering från Europeiska investeringsfonden (EIF) på 194 mnkr.

Källa: Tillväxtverket.

Medfinansierare

De tio största medfinansierarna, som framgår av tabell 2.24, står för ca 35 procent av den totala medfinansieringen på 6 miljarder kronor. Bland dessa medfinansierare finns aktörer på både regional och nationell nivå. Av den regionala medfinansieringen är en betydande del statlig finansiering.

Tabell 2.24 Största medfinansierarna till de åtta regionala strukturfondsprogrammen och det nationella regionalfondsprogrammet t.o.m. 2017

Medfinansierare	mnkr
Statens energimyndighet	426
Almi företagspartner AB moderbolag	314
Tillväxtverket	231
European Spallation Source (Eric)	194
Samverkansorganet i Värmlands län	183
Västra Götalands läns landsting	179
Trafikverket ¹	177
Jämtlands läns landsting	150
Norrbottens läns landsting	149
Gävleborgs läns landsting	131
Summa	2 134

¹ Kan även omfatta medel från länsplaner för regional transportinfrastruktur.

Källa: Tillväxtverket.

Av tabell 2.26 framgår EU-ramen samt beslutade EU-medel fördelade på region. Tre program ligger på en beslutsnivå på över 80 procent och det är Norra Mellansverige och Stockholm samt det Nationella regionalfondsprogrammet.

Europeiskt territoriellt samarbete 2014–2020

Sverige deltar i tretton program inom ramen för det europeiska territoriella samarbetet. Samtliga territoriella program som Sverige deltar i hanteras utanför statsbudgeten.

Den totala omfattningen, inklusive EU-medel, medel från tredjeländ (dvs. från länder som inte är medlemmar i EU, exempelvis Norge och Island.) samt offentlig och privat nationell medfinansiering, av de sex gränsregionala och tre transnationella programmen som Sverige deltar i, uppgår totalt till ca 13,7 miljarder kronor. Av detta belopp uppgår EU-ramen till ca 8 miljarder kronor. I tabell 2.25 framgår att det t.o.m. 2017 beviljats 4,6 miljarder kronor i EU-medel, exklusive tekniskt stöd och insatser för administrativ kapacitet. Det motsvarar 63 procent av EU-ramen.

De första projektbesluten fattades 2015 och ännu är få projekt avslutade. Till och med 2017 har ca 750 miljoner kronor utbetalats till projekten vilket motsvarar ca 10 procent av EU-ramen.

I tabell 2.25 framgår beslutade EU-medel t.o.m. den 31 december 2017 fördelat på tematiska mål för de gränsregionala och trans-

nationella programmen exkl. tekniskt stöd och insatser för administrativ kapacitet.

Per den 31 december 2017 pågick ca 375 samarbetsprojekt med över 750 svenska projektpartner. Samma organisation kan dock delta i flera projekt. Svenska organisationer deltar främst i projekt inom tematiskt mål 1 (stärka

forskning, teknisk utveckling och innovation) och inom tematiskt mål 6 (skydd av miljön och hållbar användning av resurser). Det är också inom dessa tematiska mål som efterfrågan på medel varit högst.

Tabell 2.25 Beslutade EU-medel fördelat på tematiska mål för de nio gränsregionala och transnationella programmen inom Europeiskt territoriellt samarbete t.o.m. 2017

Tematiskt mål	EU-ram mnkr	Beslutade EU-medel mnkr	% av EU-ram
1. Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation	1 923	1 415	74
3. Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag	734	463	63
4. Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi	368	169	46
5. Anpassning till klimatförändringar	309	174	56
6. Skydd av miljön och hållbar användning av resurser	1 958	1 374	70
7. Främja hållbara transporter	1 568	788	50
8 och 10. Arbetskraftens rörlighet, lärande och utbildning	466	256	55
Summa	7 326	4 639	63

Anm.: Tabellen omfattar inte tekniskt stöd och insatser för administrativ kapacitet.
Källa: Tillväxtverket.

Sverige deltar dessutom i ett program för samarbete med icke EU-länder, Kolarctic. Programmet syftar till att utveckla gränsöverskridande samarbete med Ryssland.

Kommissionen godkände programmet i december 2015 och de första besluten fattades 2017.

Tabell 2.26 Den totala omfattningen EU-medel för de åtta regionala strukturfondsprogrammen, Nationella regionalfondsprogrammet och Europeiskt territoriellt samarbete perioden 2014–2020 samt beslutade EU-medel t.o.m. 2017

Investeringar för tillväxt och sysselsättning	EU-ram mnkr	Beslutade EU-medel mnkr	% av EU-ram
Övre Norrland	1 769	1 233	70
Mellersta Norrland	1 285	963	75
Norra Mellansverige	1 216	1 012	83
Stockholm	306	265	87
Östra Mellansverige	579	430	74
Västsverige	463	333	72
Småland och öarna	546	286	52
Skåne-Blekinge	505	391	78
Nationella programmet	1 102	1 044	95
Summa	7 771	5 958	77
Europeiskt territoriellt samarbete: Gränsregionala och transnationella samarbetsprogram			
Botnia-Atlantica	304	216	71
Mellersta Östersjön	1 027	646	63
Nord	352	226	64
Sverige-Norge	396	271	68
Södra Östersjön	696	394	57
Öresund-Kattegatt-Skagerrak	1 138	693	61
Nordsjön	1 403	792	56
Norra Periferin och Arktis	421	279	66
Östersjön	2 214	1 690	76
Summa	7 952	5 207	65
Totalt	15 723	11 165	71

Anm.: För investeringar för tillväxt och sysselsättning är växelkursen 8,39 i enlighet med förordningen (1999:710) om valutakurs vid stöd från EU:s struktur- och investeringsfonder. EU-ramen för de 8 regionala och det nationella programmet inom investering för tillväxt och sysselsättning har reviderats sedan föregående år. Källa: Tillväxtverket

Uppföljning av indikatorer för investering för tillväxt och sysselsättning samt europeiskt territoriellt samarbete programperioden 2014–2020

För att följa upp insatserna inom de nio programmen för investering i tillväxt och sysselsättning finns flera indikatorer. Genom insatserna i programmen förväntas bland annat ca 20 000 företag få stöd. Med stöd avses såväl ekonomiskt stöd i form av bl.a. bidrag eller riskkapital, men också annat stöd till företag som arenor för samverkan mellan företag samt samverkan mellan företag och universitet och högskolor. Insatserna förväntas vidare bidra till ca 12 000 nya sysselsatta i företagen som får stöd. Riskkapitalinsatserna inom programmen förväntas totalt investera 2,3 miljarder kronor i regionalfondsmedel och offentlig finansiering. Fonderna förväntas attrahera ca 2 miljarder kronor i privat kapital i ca 450 portföljföretag. Till och med 2017 har totalt 266 miljoner kronor investerats i 187 portföljföretag. I dessa bolag tillkommer även privat finansiering med 803 miljoner kronor.

De första projektbesluten fattades under 2015 och ännu finns få resultat att redovisa i avslutade projekt. Till och med 2017 har programmen emellertid bidragit till att nästan 8 000 företag fått stöd, varav 79 procent drivs av män och 21 procent drivs av kvinnor. 90 procent av företagen som ingått i de företagsinriktade projekten drevs av personer med svensk bakgrund. Som jämförelse drivs ca 85 procent av företagen i Sverige av personer med svensk bakgrund och ca 9 procent av personer med utländsk bakgrund. Tillväxtverket samlar löpande in organisationsnummer för dessa företag och kommer på så vis att kunna följa deras utveckling. Enligt projektbesluten förväntas ca 12 000 nya sysselsättningsstillfällen skapas i företag som får stöd.

Det finns indikatorer för utbyggnad av transportnät för bredband i glesbefolkade områden inom de tre nordliga programmen för investering i tillväxt och sysselsättning. Till och med 2017 har det beviljats ca 1,1 miljarder kronor, inklusive medfinansiering, för utbyggnad av transportnät för bredband. Sammanlagt beräknas investeringarna leda till att ca 11 500 företag får tillgång till bredband på minst 100 Mbit/s.

Insatserna inom tematiskt mål 4 (stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi) ska förutom att stödja enskilda företag också bidra till en minskad energianvändning och minskade koldioxidutsläpp.

De fyra gränsregionala program som förvaltas i Sverige har som mål att stödja ca 1 500 företag. Bland annat förväntas 300 företag delta i gränsöverskridande, transnationella och interregionala forskningsprojekt. Programmen har vidare som mål att ca 3 400 kvinnor och män ska delta i projekt för ökad rörlighet på arbetsmarknaden. Det förväntade utfallet i beslutade projekt överstiger målen i programdokumenten för de flesta indikatorerna. Eftersom de första projektbesluten fattades 2015 är ännu få projekt avslutade.

Det finns indikatorer för att följa upp antal deltagande företag, gränsöverskridande lösningar för natur- och kulturmiljöer, deltagande forskningsinstitut och deltagare i initiativ för sysselsättning och gemensamma utbildningar. Beslutade projekt t.o.m. 2017 förväntas stödja över 3 000 företag och möjliggöra deltagande för ca 13 000 kvinnor och män i insatser för ökad rörlighet på arbetsmarknaden i gränsregioner. Det finns ännu inga utfall för dessa indikatorer att redovisa eftersom få projekt slutredovisats.

Hållbarhetsdimensioner

En stor del av de insatser som genomförs för att stärka hållbarheten inom den regionala tillväxtpolitiken sker inom ramen för regionalfondsprogrammen perioden 2014–2020 inom både målet investering för tillväxt och sysselsättning och europeiskt territoriellt samarbete. De horisontella kriterierna bättre miljö, lika möjligheter och ickediskriminering samt jämställdhet ska fungera som verktyg för att nå projektens mål inom målet för investering för tillväxt och sysselsättning. Inom målet investering för tillväxt och sysselsättning sker insatser för att främja en förbättrad miljö främst inom prioriteringen stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi, bl.a. genom insatser för energieffektivisering, och i form av en grön investeringsfond. Insatser sker även inom prioriteringarna forskning och innovation, hållbar stadsutveckling och hållbara transporter. Totalt beräknas ca 3,8 miljarder kronor bidra till klimatinsatser inom programmen.

I programmen för europeiskt territoriellt samarbete genomförs också mycket miljöinsatser inom de tematiska målen 4, 5 och 6 enligt tabell 2.25. Som exempel finns insatser för att bevara och skydda miljön. Totalt har knappt 1,7 miljarder kronor i EU-medel beviljats till denna typ av insatser.

Utvärderingar av regionalfonden

EU:s strukturfundsprogram perioden 2014–2020 innebär ökad resultatfokusering och skärpta krav på att kunna visa vilka resultat som uppnås. Programmen utvärderas såväl före som under och efter genomförandet. Resultat från utvärderingar kommer löpande att presenteras t.o.m. 2021. Under 2019 kommer förslag till den s.k. framstegsrapporten att tas fram av Tillväxtverket, Svenska ESF-rådet och Statens jordbruksverk. Den kommer bl.a. att innehålla en redovisning av uppföljningar och utvärderingar. Framstegsrapporten ska lämnas till kommissionen senast den 31 augusti 2019.

Den första utvärderingen om stöd till utbyggnad av bredband inom regionalfonden och landsbygdsprogrammet har redovisats (Utvärdering av stöd till utbyggnad av bredband Delrapport 1, UTV18:1). Av rapporten framgår att bredbandsstöden har eller kommer att leda till att många företag får tillgång till eller ökad möjlighet att ansluta sig till ett fibernät. En majoritet av företagen i utvärderingen anser att bredbandstillgång är viktigt för deras företagande. Samtidigt är bedömningen att bredbandet inte tyckts ha avsevärd effekt på varken omsättning eller sysselsättning i företagen.

Ytterligare utvärderingar avseende regionalfundsprogrammen avses presenteras under 2019 och åren därefter.

Riksdagens tillkännagivanden

Riksdagen har i april 2016 lämnat två tillkännagivanden till regeringen med bäring på statliga myndigheters lokalisering (bet. 2015/16:NU17 punkt 2, rskr. 2015/16:201 samt bet. 2015/16:FiU25 punkt 9, rskr. 2015/16:208), se utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.

2.7 Budgetförslag

2.7.1 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

Tabell 2.27 Anslagsutveckling 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

Tusental kronor				
2017	Utfall	1 397 537	Anslags-sparande	148 672
2018	Anslag	2 099 637 ¹	Utgifts-prognos	2 093 498
2019	Förslag	1 674 637		
2020	Beräknat	1 604 637		
2021	Beräknat	1 645 837		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för statsbidrag till projektverksamhet (inklusive riskkapitalfonder, lånefonder och garantifonder), regionala företagsstöd, ersättning för vissa kreditförluster i stödområdet samt stöd till kommersiell service. Vidare får anslaget användas för viss administration, uppföljning och utvärdering samt viss central utvecklingsverksamhet.

Kompletterande information

Grunden för fördelningen av medlen bygger på att alla regioner kan och ska bidra till utvecklingskraft och stärkt lokal och regional konkurrenskraft. Olika regioner står dock inför olika stora utmaningar och behoven av statliga medel för strategiska utvecklingsinsatser skiljer sig därmed åt. De regionala aktörerna har därefter ansvaret för att prioritera användningen av de tilldelade resurserna utifrån länets förutsättningar och regeringens prioriteringar.

Regeringen har genomfört en översyn av principerna för fördelningen av anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder*. Översynen har resulterat i att styrning förtydligats genom förordningen om regionalt tillväxtarbete. Översynen har även resulterat i att Tillväxtverket fått i uppdrag att ta fram ett nytt uppföljningssystem för anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder*. Vidare har översynen resulterat i att de strukturella och dynamiska utmaningar som länen står inför har tydliggjorts och kan vara utgångspunkt vid fördelningen av medlen. Utmaningarna värderas utifrån indikatorer som mäter gleshet och avstånd, demografi, kompetens, arbetsmarknad,

entreprenörskap och företagande, arbetsproduktivitet samt regional dynamik. Vid fördelning av medel bör även hänsyn tas till behovet av medfinansiering av EU:s strukturfonder och stödområdestillhörighet för regionala företagsstöd.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 450 000 000 kronor 2020–2026.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används framför allt till olika regionala företagsstöd, projektverksamhet och medfinansiering av olika EU-program. Övervägande delen av de

stöd som beslutas inom ramen för anslaget är antingen fleråriga samverkansprojekt med många olika offentliga och privata aktörer eller fleråriga företagsinvesteringar. Medlen betalas ut när kostnader har uppstått. De aktörer som kan fatta beslut om framtida åtaganden mot anslaget har därför små möjligheter att påverka stödets utbetalningstakt. För att verksamheten ska fungera tillfredsställande behövs utrymme för att kunna hantera bl.a. senarelagd verksamhet. Det finns en marginal mellan bemyndigandet och beräknade utestående åtaganden vid årets slut, dvs. en viss buffert i bemyndigandets storlek.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 450 000 000 kronor 2020–2026.

Tabell 2.28 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2026
Ingående åtaganden	2 258 240	2 345 977	2 727 481			
Nya åtaganden	1 325 736	1 697 467	2 395 853			
Infriade åtaganden	-1 238 000	-1 315 963	-1 854 353 ¹	-1 410 000	-1 340 000	-518 981
Utestående åtaganden	2 345 977	2 727 481	3 268 981			
Erhållet/förslaget bemyndigande	2 950 000	5 950 000	3 450 000			

¹ I infriade åtaganden ingår åtaganden på 850 mnkr som överförts till anslaget 4:1 åtgärder mot segregation inom utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarers etablering.

Regeringens överväganden

Genom riksdagens beslut i samband med budgetpropositionen för 2018 tillfördes anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* 500 000 000 kronor under 2018 för att finansiera en långsiktig satsning på socioekonomiskt eftersatta kommuner och områden i hela Sverige. För 2019 beräknades att 1 500 000 000 kronor skulle avsättas för samma ändamål och för perioden 2020–2027 beräknades 2 500 000 000 kronor per år (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:NU2, rskr. 2017/18:107). De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att det tidigare beräknade tillskottet på 1 000 000 000 kronor för 2019 avseende denna satsning inte genomförs. Anslaget ökas därför inte i enlighet med tidigare redovisade beräkningar i denna del.

Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag i 2018 års ekonomiska vårproposition avseende ändring av ändamål och verksamheter när det gäller statsbidrag till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden (prop. 2017/18:100, bet. 2017/18:FiU20, rskr. 2017/18:434). Statsbidraget till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden och som finansieras från anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* flyttas till anslag 4:1 *Åtgärder mot segregation* under utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering. Mot denna bakgrund minskas anslaget 1:1 *Regionala tillväxtåtgärder* med 425 000 000 kronor 2019 och anslag 4:1 *Åtgärder mot segregation* ökar med motsvarande belopp. Se vidare utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering, Åtgärder mot segregation.

Tabell 2.29 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 099 637	2 099 637	2 099 637
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-70 000	-28 800
Överföring till/från andra anslag	-425 000	-425 000	-425 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 674 637	1 604 637	1 645 837

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 674 637 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Regionala tillväxt-*

åtgärder för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 604 637 000 kronor respektive 1 645 837 000 kronor.

2.7.2 1:2 Transportbidrag

Tabell 2.30 Anslagsutveckling 1:2 Transportbidrag

Tusental kronor				
2017	Utfall	396 407	Anslags-sparande	-4 846
2018	Anslag	420 864 ¹	Utgifts-prognos	420 000
2019	Förslag	400 864		
2020	Beräknat	400 864		
2021	Beräknat	400 864		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för statsbidrag till regionalt transportbidrag och avser kom-pensation till företag i de fyra nordligaste länen för kostnadsnackdelar till följd av långa transportavstånd för varor och stimulerar till höjd förädlingsgrad i områdets näringsliv.

Regeringens överväganden

Tabell 2.31 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Transportbidrag

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	400 864	400 864	400 864
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	400 864	400 864	400 864

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 400 864 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Transportbidrag* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 400 864 000 kronor respektive 400 864 000 kronor.

2.7.3 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020

Tabell 2.32 Anslagsutveckling 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020

Tusental kronor

2017	Utfall	1 015 264	Anslags-sparande	621 716
2018	Anslag	1 421 024 ¹	Utgifts-prognos	1 272 444
2019	Förslag	1 421 024		
2020	Beräknat	1 421 024		
2021	Beräknat	1 421 024		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utbetalningar av medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden för programperioden 2014–2020 och för eventuella slutregleringar för Europeiska regionala utvecklingsfonden för programperioden 2007–2013.

Kompletterande information

Från statens budget sker utbetalningarna inom regionala utvecklingsfonden till åtta regionala och ett nationellt strukturfondsprogram inom målet för investering för tillväxt och sysselsättning. Tillväxtverket är förvaltande och attesterande myndighet.

Ramen för regionala utvecklingsfonden beräknas till totalt ca 7 842 000 000 kronor inklusive medel för lokalt ledd utveckling. Samtliga territoriella program som Sverige deltar i hanteras utanför statsbudgeten. Ramen för de territoriella program som redovisas och förvaltas i Sverige är ca 2 612 000 000 kronor (beloppet avser samtliga deltagande länders EU-medel). Ramen för programmen som redovisas och förvaltas utanför Sverige är ca 9 656 000 000 kronor (beloppet avser samtliga deltagande länders EU-medel), exklusive det europeiska grannskapsprogrammet Kolarctic. Ramen för Kolarctic uppgår till 207 000 000 kronor (beloppet avser samtliga deltagande länders EU-medel).

Den valutakurs som fastställts i förordningen (1999:710) om valutakurs vid stöd från EU:s struktur- och investeringsfonder, och som används vid omräkning av de finansiella ramarna för strukturfonderna, måste fortlöpande analyseras och bör vid behov revideras för att skillnaden mot den verkliga kursen inte ska bli för stor.

Inbetalningarna från Europeiska regionala utvecklingsfonden redovisas på inkomsttitel 6314 *Bidrag från Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020*.

Utbetalningarna från EU:s andra strukturfond, Europeiska socialfonden, redovisas under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 600 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: Verksamheten inom regionalfondsprogrammen omfattar bl.a. fleråriga projekt som medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 600 000 000 kronor 2020–2023.

Tabell 2.33 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	4 041 837	4 078 289	3 756 289			
Nya åtaganden	1 051 857	1 099 000	1 343 711			
Infriade åtaganden	-1 015 404	-1 421 000	-1 500 000	-1 370 000	-1 001 837	-1 228 163
Utestående åtaganden	4 078 289	3 756 289	3 600 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	2 950 000	3 800 000	3 600 000			

Regeringens överväganden

Tabell 2.34 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 421 024	1 421 024	1 421 024
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 421 024	1 421 024	1 421 024

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 421 024 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 421 024 000 kronor respektive 1 421 024 000 kronor.

Allmän miljö- och naturvård

20

Förslag till statens budget för 2019

Allmän miljö- och naturvård

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	5
Diagramförteckning	8
1 Förslag till riksdagsbeslut	11
2 Allmän miljö- och naturvård.....	14
2.1 Omfattning.....	16
2.2 Utgiftsutveckling	16
3 Miljöpolitik.....	17
3.1 Omfattning.....	17
3.2 Utgiftsutveckling	18
3.3 Skatteutgifter.....	19
3.4 Mål för utgiftsområdet.....	20
3.5 Resultatredovisning.....	21
3.5.1 Generationsmålet.....	27
3.5.2 Begränsad klimatpåverkan.....	32
3.5.3 Frisk luft.....	44
3.5.4 Bara naturlig försurning	47
3.5.5 Giftfri miljö.....	49
3.5.6 Skyddande ozonskikt	54
3.5.7 Säker strålmiljö.....	54
3.5.8 Ingen övergödning.....	56
3.5.9 Levande sjöar och vattendrag.....	58
3.5.10 Grundvatten av god kvalitet.....	62
3.5.11 Hav i balans samt levande kust och skärgård.....	63
3.5.12 Myllrande våtmarker.....	69
3.5.13 Levande skogar.....	71
3.5.14 Ett rikt odlingslandskap	78
3.5.15 Storslagen fjällmiljö	81
3.5.16 God bebyggd miljö	83
3.5.17 Ett rikt växt- och djurliv.....	87
3.6 Fonder.....	95
3.6.1 Batterifonden	95
3.6.2 Kadmiumfonden	95
3.6.3 Kärnavfallsfonden.....	96

3.7	Budgetförslag	97
3.7.1	1:1 Naturvårdsverket.....	97
3.7.2	1:2 Miljöövervakning m.m.....	98
3.7.3	1:3 Åtgärder för värdefull natur	99
3.7.4	1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	101
3.7.5	1:5 Miljöforskning.....	102
3.7.6	1:6 Kemikalieinspektionen.....	103
3.7.7	1:7 Avgifter till internationella organisationer	105
3.7.8	1:8 Klimatbonus	105
3.7.9	1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	106
3.7.10	1:10 Klimatanpassning	107
3.7.11	1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö.....	108
3.7.12	1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	110
3.7.13	1:13 Internationellt miljösamarbete	111
3.7.14	1:14 Skydd av värdefull natur	113
3.7.15	1:15 Havs- och vattenmyndigheten	114
3.7.16	1:16 Klimatinvesteringar	115
3.7.17	1:17 Elbusspremie	116
	1:18 Investeringsstöd för gröna städer.....	117
3.7.18	1:19 Elfordonspremie.....	118
3.7.19	1:20 Industriklivet	118
3.7.20	Investeringsplan för Naturvårdsverket	120
4	Miljöforskning.....	121
4.1	Omfattning	121
4.2	Utgiftsutveckling.....	121
4.3	Mål för miljöforskning	122
4.4	Resultatredovisning	122
4.4.1	Resultat	122
4.5	Budgetförslag	130
4.5.1	2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande.....	130
4.5.2	2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning.....	130

Bilaga Klimatredovisning

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	12
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	13
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	16
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.....	16
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realkonomiskt fördelad. Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.....	16
Tabell 3.1	Utgiftsutveckling inom område Miljöpolitik.....	18
Tabell 3.2	Skatteutgifter inom utgiftsområde 20.....	19
Tabell 3.3	Aktuella etappmål	21
Tabell 3.4	Koppling mellan Sveriges nationella miljömål och de 17 globala målen för FN:s Agenda 2030.....	23
Tabell 3.5	Antal restaurerade leder.....	83
Tabell 3.6	Användning av Batterifonden 2015–2017.....	95
Tabell 3.7	Anslagsutveckling 1:1 Naturvårdsverket.....	97
Tabell 3.8	Offentligrättslig verksamhet	97
Tabell 3.9	Uppdragsverksamhet	97
Tabell 3.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Naturvårdsverket.....	98
Tabell 3.11	Anslagsutveckling 1:2 Miljöövervakning m.m.	98
Tabell 3.12	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Miljöövervakning m.m....	99
Tabell 3.13	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Miljöövervakning m.m.	99
Tabell 3.14	Anslagsutveckling 1:3 Åtgärder för värdefull natur.....	99
Tabell 3.15	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur	100
Tabell 3.16	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1.3 Åtgärder för värdefull natur	100
Tabell 3.17	Anslagsutveckling 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	101
Tabell 3.18	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	101
Tabell 3.19	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden.....	102
Tabell 3.20	Anslagsutveckling 1:5 Miljöforskning	102
Tabell 3.21	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Miljöforskning.....	103
Tabell 3.22	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Miljöforskning	103
Tabell 3.23	Anslagsutveckling 1:6 Kemikalieinspektionen.....	103
Tabell 3.24	Offentligrättslig verksamhet	104
Tabell 3.25	Uppdragsverksamhet	104
Tabell 3.26	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Kemikalieinspektionen	104

Tabell 3.27	Anslagsutveckling 1:7 Avgifter till internationella organisationer	105
Tabell 3.28	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Avgifter till internationella organisationer	105
Tabell 3.29	1:8 Klimatbonus.....	105
Tabell 3.30	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Klimatbonus	106
Tabell 3.31	Anslagsutveckling 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	106
Tabell 3.32	Uppdragsverksamhet.....	106
Tabell 3.33	Avgiftsbelagd affärsverksamhet	106
Tabell 3.34	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	107
Tabell 3.35	Anslagsutveckling 1.10 Klimatanpassning	107
Tabell 3.36	Beställningsbemyndigande för anslaget 1.10 Klimatanpassning.....	108
Tabell 3.37	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Klimatanpassning ..	108
Tabell 3.38	Anslagsutveckling 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö.....	108
Tabell 3.39	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	109
Tabell 3.40	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	110
Tabell 3.41	Anslagsutveckling 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	110
Tabell 3.42	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar.....	111
Tabell 3.43	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar.....	111
Tabell 3.44	Anslagsutveckling 1:13 Internationellt miljösamarbete.....	111
Tabell 3.45	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 Internationellt miljösamarbete	112
Tabell 3.46	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Internationellt miljösamarbete	112
Tabell 3.47	Anslagsutveckling 1:14 Skydd av värdefull natur	113
Tabell 3.48	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur	113
Tabell 3.49	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:14 Skydd av värdefull natur.....	114
Tabell 3.50	Anslagsutveckling 1:15 Havs- och vattenmyndigheten	114
Tabell 3.51	Offentligrättslig verksamhet.....	114
Tabell 3.52	Uppdragsverksamhet.....	114
Tabell 3.53	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:15 Havs- och vattenmyndigheten	114
Tabell 3.54	Anslagsutveckling 1:16 Klimatinvesteringar.....	115
Tabell 3.55	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:16 Klimatinvesteringar	115
Tabell 3.56	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:16 Klimatinvesteringar	116
Tabell 3.57	Anslagsutveckling 1:17 Elbusspremie	116
Tabell 3.58	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:17 Elbusspremie.....	116
Tabell 3.59	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:17 Elbusspremie	117
Tabell 3.60	Anslagsutveckling 1:18 Investeringsstöd för gröna städer	117
Tabell 3.61	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:18 Investeringsstöd för gröna städer.....	117

Tabell 3.62	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:18 Investeringstöd för gröna städer	118
Tabell 3.63	Anslagsutveckling 1:19 Elfordonspremie	118
Tabell 3.64	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:19 Elfordonspremie ...	118
Tabell 3.65	Anslagsutveckling 1:20 Industriklivet	118
Tabell 3.66	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:20 Industriklivet	119
Tabell 3.67	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:20 Industriklivet	119
Tabell 3.68	Investeringsplan	120
Tabell 4.1	Utgiftsutveckling inom område Miljöforskning.....	121
Tabell 4.2	De tre större finansörerna av miljö- och klimatforskning 2017	122
Tabell 4.3	Totalt antal beviljade forskningsansökningar 2015–2017	123
Tabell 4.4	Könsfördelning bland sökanden och medverkande forskare i ansökningar till Formas 2017	123
Tabell 4.5	Könsfördelning i procent för forskningsansökningar i utlysningar 2015–2017	123
Tabell 4.6	Beviljade forskningsansökningar miljöforskningsanslaget 2015–2017	126
Tabell 4.7	Beviljade forskningsansökningar viltforskningsanslaget 2015–2017	126
Tabell 4.8	Anslagsutveckling 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande.....	130
Tabell 4.9	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande.....	130
Tabell 4.10	Anslagsutveckling 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning.....	130
Tabell 4.11	Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	131
Tabell 4.12	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	131

Diagramförteckning

Diagram 3.1	Anslagsutveckling UO20 Allmän miljö- och naturvård inkl. miljöforskning.....	22
Diagram 3.2	Behandlat avfall	30
Diagram 3.3	Materialräkenskaper.....	31
Diagram 3.4	Förnybar energi.....	32
Diagram 3.5	Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser fördelat per område ..	32
Diagram 3.6	Årlig avvikelse från den globala genomsnittliga temperaturen för åren 1850–1900.....	33
Diagram 3.7	Växthusgasutsläpp per sektor 1990–2016	34
Diagram 3.8	Utsläpp i den icke-handlande sektorn 2005–2016.....	36
Diagram 3.9	Beviljade ansökningar per åtgärdskategori i Klimatklivet	37
Diagram 3.10	Utbetalade supermiljöbilspremier 2012–2017	37
Diagram 3.11	Halter av partiklar (PM _{2,5}) i urban bakgrund, årsmedelvärde	45
Diagram 3.12	Utsläpp av kväveoxider till luft per sektor 1990–2016.....	46
Diagram 3.13	Utsläpp av kväveoxider till luft från vägtransporter 1990–2016.....	46
Diagram 3.14	Nedfall av svavel	47
Diagram 3.15	Miljögifter i modersmjölk och blod	51
Diagram 3.16	Förorenade områden (antal efterbehandlingsåtgärder som pågår eller är avslutade)	52
Diagram 3.17	Cesiumhalt i mejerimjölk.....	55
Diagram 3.18	Antalet nya fall av tumörer i huden – malignt melanom.....	55
Diagram 3.19	Kvävetillförsel via vatten till Egentliga Östersjön	56
Diagram 3.20	Fosfortillförsel till Egentliga Östersjön	56
Diagram 3.21	Utbredning av syrefria bottnar (svart) och bottnar påverkade av akut syrebrist (grå) i Östersjön, hösten 2017.	58
Diagram 3.22	Andel nybildade reservat med limniska syften	61
Diagram 3.23	Strandnära byggande.....	61
Diagram 3.24	Vattenskyddsområden vid kommunala grundvattentäkter 2008–2017	62
Diagram 3.25	Marint skräp på stränder i Skagerrak.....	64
Diagram 3.26	Ekologisk status för kustvatten	65
Diagram 3.27	Kemisk status för kustvatten	65
Diagram 3.28	Hydrologisk restaurering av torvmarker 2010–2017.....	70
Diagram 3.29	Anlagda eller restaurerade våtmarker	70
Diagram 3.30	Myrskyddsplanens genomförande, areal som kvarstår att skydda	71
Diagram 3.31	Skogsbrukets påverkan på vattendrag på grund av transporter vid avverkning	72
Diagram 3.32	Skogsbrukets påverkan på hänsynskrävande biotoper 1999–2016	76
Diagram 3.33	Översiktlig fördelning av anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur 2015–2017.....	77
Diagram 3.34	Översiktlig fördelning av anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur 2015–2017	78

Diagram 3.35	Populationsutvecklingen för 15 vanligt förekommande fågelarter i odlingslandskapet 1975–2017.....	80
Diagram 3.36	Populationsutvecklingen för de 12 svenska arter gräsmarksfjärilar 2010–2017.....	80
Diagram 3.37	Populationsutveckling (index) för häckande fåglar i kalfjälls- och fjällskogsmiljö.....	82
Diagram 3.38	Andel gång, cykel och kollektivtrafik av persontransportresor i Sverige (exkl. flyg) 2000–2016	84
Diagram 3.39	Bevarandestatus för naturtyper	88
Diagram 3.40	Rödlisteindex för arter i olika landskapstyper.....	89

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen godkänner investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2019–2021 som en riktlinje för Naturvårdsverkets investeringar (avsnitt 3.7.21)
2. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 20
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom den tidsram som anges i tabell 1.2.

Allmän miljö- och naturvård enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag

1:1	Naturvårdsverket	625 452
1:2	Miljöövervakning m.m.	410 214
1:3	Åtgärder för värdefull natur	1 247 535
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	956 118
1:5	Miljöforskning	78 825
1:6	Kemikalieinspektionen	276 973
1:7	Avgifter till Internationella organisationer	288 131
1:8	Klimatbonus	1 240 000
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	248 115
1:10	Klimatanpassning	171 750
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	949 565
1:12	Insatser för internationella klimatinvesteringar	255 000
1:13	Internationellt miljösamarbete	45 900
1:14	Skydd av värdefull natur	1 418 000
1:15	Havs- och vattenmyndigheten	246 654
1:16	Klimatinvesteringar	1 590 000
1:17	Elbusspremie	100 000
1:18	Investeringsstöd för gröna städer	100 000
1:19	Elfordonspremie	350 000
1:20	Industriklivet	300 000
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	96 608
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	841 408
Summa		11 836 248

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
1:2	Miljöövervakning m.m.	150 000	2020–2023
1:3	Åtgärder för värdefull natur	440 000	2020–2027
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	1 965 000	2020–2028
1:5	Miljöforskning	102 000	2020–2023
1:10	Klimatanpassning	80 000	2020–2023
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	435 000	2020–2026
1:12	Insatser för internationella klimatinvesteringar	635 000	2020–2026
1:13	Internationellt miljösamarbete	8 000	2020–2023
1:14	Skydd av värdefull natur	42 000	2020–2068
1:16	Klimatinvesteringar	2 500 000	2020–2023
1:17	Elbusspremie	80 000	2020–2023
1:18	Investeringsstöd för gröna städer	200 000	2020–2022
1:20	Industriklivet	1 800 000	2020–2026
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	2 200 000	2020–2025
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		10 637 000	

2 Allmän miljö- och naturvård

Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i

samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är

konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa

2.1 Omfattning

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård är indelat i områdena Miljöpolitik (avsnitt 3) och Miljöforskning (avsnitt 4).

2.2 Utgiftsutveckling

De sammanlagda utgifterna för utgiftsområdet motsvarade 7,8 miljarder kronor 2017.

Regeringen föreslår att 11,8 kronor anvisas utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård för 2019.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Miljoner kronor	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Miljöpolitik	6 563	9 596	9 195	10 898	10 587	10 078
Miljöforskning	763	937	947	938	939	941
Äldreanslag	454	295	324			
Totalt för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	7 780	10 828	10 466	11 836	11 526	11 019

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

I tabell 2.2 redovisas förändringen av anslagsnivån för perioden 2019–2021 jämfört med statens budget för 2018. Den årliga pris- och löneomräkningen av anslagen för förvaltningsändamål som görs för att kompensera myndigheterna för pris- och löneökningar utgör en del av den föreslagna anslagsförändringen.

Transfereringar ¹	5 302
Verksamhetsutgifter ²	6 049
Investeringar ³	485
Summa ramnivå	11 836

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Miljoner kronor	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	10 773	10 773	10 773
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	25	46	64
Beslut	1 039	708	182
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny ramnivå	11 836	11 526	11 019

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

I tabell 2.3 redovisas den realekonomiska fördelningen vilket visar andel transfereringar, verksamhetsutgifter och investeringar.

Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Miljoner kronor	2019

3 Miljöpolitik

3.1 Omfattning

Miljöpolitiken utgår ifrån de nationella miljö kvalitetsmål och det generationsmål för miljöarbetet som beslutats av riksdagen. Målen är styrande för allt miljöarbete som Sverige bedriver nationellt, inom EU och internationellt. Miljömålssystemet ger också en struktur för en systematisk uppföljning av miljöpolitiken som grund för ett strategiskt åtgärdsarbete.

Myndigheter som finansieras inom utgiftsområdet är främst Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut. Ytterligare myndigheter som delvis finansieras från utgiftsområdet är bl.a. Statens geotekniska institut, Sveriges geologiska undersökning, Länsstyrelserna, Lantmäteriet, Statens energimyndighet, Boverket, Transportstyrelsen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Strålsäkerhetsmyndigheten.

Dessutom har 26 nationella myndigheter och länsstyrelserna i sina instruktioner ett utpekat ansvar att verka för att nå miljö kvalitetsmålen och generationsmålet. Ansvaret gäller följande myndigheter:

- Boverket
- Exportkreditnämnden
- Folkhälsomyndigheten
- Försvarsmakten
- Havs- och vattenmyndigheten
- Kemikalieinspektionen
- Kommerskollegium
- Konsumentverket

- Livsmedelsverket
- Läke medelsverket
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
- Naturvårdsverket
- Riksantikvarieämbetet
- Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete
- Sjöfartsverket
- Skogsstyrelsen
- Statens energimyndighet
- Statens jordbruksverk
- Statens skolverk
- Strålsäkerhetsmyndigheten
- Sveriges geologiska undersökning
- Tillväxtverket
- Trafikverket
- Transportstyrelsen
- Upphandlingsmyndigheten

Åtta av dessa myndigheter har även ett utpekat ansvar för att samordna uppföljning, utvärdering och rapportering av ett eller flera miljö kvalitetsmål. Dessa myndigheter är:

- Boverket
- Havs- och vattenmyndigheten
- Kemikalieinspektionen
- Naturvårdsverket
- Skogsstyrelsen

- Statens jordbruksverk
- Strålsäkerhetsmyndigheten
- Sveriges geologiska undersökning

Naturvårdsverket har i uppgift att vägleda de myndigheter som har ett ansvar i

miljömålssystemet i deras arbete med genomförande och uppföljning. De ska årligen redovisa en samlad beskrivning av det närmaste föregående årets resultat, bl.a. med en redovisning av de åtgärder som vidtagits för att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom område Miljöpolitik

<i>Miljoner kronor</i>						
	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Miljöpolitik</i>						
1:1 Naturvårdsverket	453	549	539	625	634	545
1:2 Miljöövervakning m.m.	353	410	405	410	418	378
1:3 Åtgärder för värdefull natur	973	1 248	1 233	1 248	1 248	1 208
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	683	868	788	956	957	877
1:5 Miljöforskning	76	79	78	79	94	94
1:6 Kemikalieinspektionen	253	275	273	277	276	228
1:7 Avgifter till Internationella organisationer	271	315	299	288	262	262
1:8 Klimatbonus				1 240	1 630	2 150
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	223	246	238	248	252	255
1:10 Klimatanpassning	106	214	207	172	115	105
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	775	950	938	950	950	772
1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	194	245	227	255	205	205
1:13 Internationellt miljösamarbete	32	46	45	46	46	46
1:14 Skydd av värdefull natur	1 268	1 418	1 401	1 418	1 418	1 418
1:15 Havs- och vattenmyndigheten	230	244	248	247	244	236
1:16 Klimatinvesteringar	669	1 595	1 571	1 590	990	800
1:17 Elbusspremie	4	100	69	100	100	100
1:18 Investeringsstöd för gröna städer		100	99	100	100	100
1:19 Elfordonspremie		395	389	350	350	
1:20 Industriklivet		300	148	300	300	300
Summa Miljöpolitik	6 563	9 596	9 195	10 898	10 587	10 078
<i>Äldreanslag</i>						
2018 1:8 Supermiljöbilspremie	451	295	324			
2017 1:14 Hållbara städer	4					
Summa Äldreanslag	454	295	324			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

3.3 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 20 Allmän miljö och naturvård redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen inom ett visst skatteslag. Förutom skatteutgifter redovisas i förekommande fall även skattesanktioner, där skatteuttaget är högre än den angivna normen inom skatteslaget. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har redovisats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter föregående år (skr. 2017/18:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 20 Allmän miljö och naturvård.

Tabell 3.2 Skatteutgifter inom utgiftsområde 20

Miljoner kronor

	2018	2019
Förmån av miljöanpassade bilar	570	600
Sänkt mervärdesskatt på vissa reparationer	280	290
Totalt inom utgiftsområde 20	850	890

Förmån av miljöanpassade bilar

Förmånsvärdet för en bil som – helt eller delvis – är utrustad med teknik för drift med elektricitet

eller med mer miljöanpassade drivmedel än bensin eller diesel och som därför har ett nybilspris som är högre än nybilspriset för närmast jämförbara bil utan sådan teknik, sätts ned till en nivå som motsvarar förmånsvärdet för den närmast jämförbara bilen utan sådan teknik (61 kap. 8 a § IL). Vidare gäller att förmånsvärdet för förmånsbilar som drivs med elektricitet som tillförs genom laddning från yttre energikälla eller annan gas än gasol utgörs av 60 procent av förmånsvärdet för jämförbar bil utan miljöanpassad teknik. Under 2016 var nedsättningen begränsad till högst 16 000 kronor. Från och med 2017 är nedsättningen begränsad till högst 10 000 kronor. Den senare nedsättningen är tidsbegränsad till och med inkomståret 2020. Skatteutgiften uppstår till följd av det nedsatta förmånsvärdet och avser inkomst av tjänst och särskild löneskatt.

Sänkt mervärdesskatt på vissa reparationer

Enligt 7 kap. 1 § ML är mervärdesskatten för reparationer av cyklar med tramp- eller vevanordning, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne nedsatt till 12 procent. Den nedsatta skattesatsen ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

3.4 Mål för utgiftsområdet

Målen för politikområdet är strukturerade i ett målsystem som kallas för miljömålssystemet. Målen omfattar följande (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377):

- Ett generationsmål som anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att nå miljökvalitetsmålen.
- Miljökvalitetsmål som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till.
- Etappmål som beskriver de samhällsomställningar som är viktiga steg för att nå Generationsmålet och miljökvalitetsmålen.

Miljömålen används som samlingsnamn för Generationsmålet, miljökvalitetsmålen och etappmålen. Generationsmålet är det övergripande målet för miljöpolitiken och beskriver att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Generationsmålet förutsätter en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och internationellt. Målen för miljöpolitiken ska integreras i andra politikområden och hänsyn ska tas till miljö- och klimatfrågorna när en myndighet fullgör sin huvuduppgift, för att på bästa sätt skapa förutsättningar för beslut som är hållbara i såväl ekonomiskt, socialt som miljömässigt perspektiv (prop. 2009/10:155 och prop. 2013/14:141).

Miljömålen konkretiserar den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling. Målen är en viktig utgångspunkt för det nationella genomförandet av FN:s Agenda 2030 med sina 17 globala mål för hållbar utveckling. Målen kopplar även till andra tvärssektoriella mål som t.ex. EU:s mål om klimat och energi (EU2020), EU:s energi- och klimatramverk 2030 och Sveriges politik för global utveckling (PGU).

Riksdagen har beslutat om 16 miljökvalitetsmål (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377):

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Skyddande ozonskikt
- Säker strålmiljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Storslagen fjällmiljö
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Regeringen har beslutat om etappmål inom miljömålssystemet. Etappmål som bidrar till att öka takten i arbetet med att nå miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan har beslutats av riksdagen (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320). Regeringen har under våren 2018 beslutat om nya etappmål: två etappmål för stadsgrönska inom området hållbar stadsutveckling, ett om ökad andel persontransporter genom kollektivtrafik, cykel och gång inom hållbar stadsutveckling och ett om att minska utsläppen av luftföroreningar. Regeringen har beslutat att förlänga etappmålet om ökad resurshushållning i livsmedelskedjan med ett nytt målår som är 2020. Sammantaget finns nu 22 etappmål med målår som sträcker sig till 2018 eller senare. Dessa gäller fortfarande. Övriga etappmål är slutredovisade i denna eller tidigare budgetpropositioner.

Tabell 3.3 Aktuella etappmål

Etappmål	Målår	Miljökvalitetsmål
Utsläpp av växthusgaser 2020	2020	Begränsad klimatpåverkan
Ett långsiktigt utsläppsmål	2045	
Minskning av växthusgasutsläppen i ESR-sektorn 2030	2030	
Minskning av växthusgasutsläppen i ESR-sektorn 2040	2040	
Minskning av växthusgasutsläppen från inrikes transporter till 2030	2030	
Minskning av nationella utsläpp av luftföroeningar.	2025	Bara naturlig försurning
Särskilt farliga ämnen	2015 & 2018	Giftfri miljö
Kunskap om ämnens hälso- och miljöegenskaper	2015 & 2018	
Information om farliga ämnen i varor	2020	
Utveckling och tillämpning av EU:s kemikalier regler	2020	
Effektivare kemikalietillsyn inom EU	2018	
Giftrika och resurseffektiva kretslopp	2018	
Barns exponering för farliga ämnen	2018	
Ökad miljöhänsyn i EU:s läkemedelslagstiftning	2020	
Resurshushållning i byggsektorn	2020	God bebyggd miljö
Resurshushållning i livsmedelskedjan	2020	
Metod för stadsgrönka och ekosystemtjänster i urbana miljöer	2020	
Integrering av stadsgrönka och ekosystemtjänster i urbana miljöer	2025	
Ökad andel persontransporter med kollektivtrafik, cykel och gång	2025	
Den biologiska mångfalden och värdet av ekosystemtjänster	2018	Ett rikt växt- och djurliv
Skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden	2020	
Kunskap om genetisk mångfald	2020	

Etappmålen bidrar till flera miljökvalitetsmål. I tabellen framgår under vilket miljökvalitetsmål som respektive etappmål redovisas i budgetpropositionen. Etappmålen nämns i tabellen endast i kortform. Etappmål med målår 2016 eller tidigare har slutredovisats i tidigare budgetpropositioner.

Etappmålen är målövergripande och kan bidra såväl till Generationsmålet som till flera olika miljökvalitetsmål. Etappmål ska beslutas inom prioriterade områden där insatser bedöms vara mest angelägna och kan även motsvara mål som

beslutats inom EU eller genom internationella överenskommelser. I tabell 3.3 redovisas de etappmål som har målår 2017 eller senare. Där anges också under vilket miljökvalitetsmål som etappmålet redovisas mer utförligt.

3.5 Resultatredovisning

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Till varje miljökvalitetsmål hör ett antal s.k. preciseringar. Preciseringarna beskriver innebörden av miljökvalitetsmålet och det miljötillstånd som ska uppnås. Preciseringarna utgör grunder för att bedöma resultaten i budgetpropositionen, dvs. bedömningsgrunderna, och för att bedöma om styrmedel och insatser i Sverige samt inom EU och internationellt är tillräckliga för att nå målen (Ds 2012:23).

De myndigheter som ansvarar för ett eller flera miljökvalitetsmål använder sig av indikatorer i arbetet med uppföljning och utvärdering av målen. För att stärka och vidareutveckla uppföljningen har Naturvårdsverket och de andra målsansvariga myndigheterna på regeringens uppdrag tagit fram nya indikatorer för varje miljökvalitetsmål samt för Generationsmålet (dnr M2016/01592/Mm). De nya indikatorerna speglar också i viss mån uppföljningen av de globala målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030 främst gällande den miljömässiga dimensionen. Indikatorerna redovisas på miljömålportalen (www.sverigesmiljomal.se). De flesta indikatorerna kan följas upp varje år. Några indikatorer speglar dock långsamma skeenden eller är resurskrävande att mäta och kan av dessa anledningar inte följas upp varje år.

För att göra det möjligt för riksdagen att långsiktigt följa utvecklingen mot Generationsmålet och miljökvalitetsmålen är det viktigt med kontinuitet i redovisningen. Detta innefattar att redovisa tidsserier som speglar utvecklingen (se bet. 2016/17: MJU1). Ett antal indikatorer har därför valts ut, främst bland de nya indikatorer som myndigheterna har tagit fram, som bör redovisas återkommande i form av diagram varje år eller vartannat år beroende på hur ofta indikatorn uppdateras. Dessa diagram

återfinns i redovisningen av respektive miljö kvalitetsmål.

I avsnitt 3.5.1 redovisas Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Redovisningen av etappmålen är integrerad i avsnitten för berörda miljö kvalitetsmål (se tabell ovan).

Resultatredovisning för friluftslivet finns i utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, avsnittet för Friluftslivspolitik.

Resultat

Samlad redovisning av miljö kvalitetsmålen

Målnsvariga myndigheter bedömer att utvecklingen i miljön går åt rätt håll avseende Frisk luft och Bara naturlig försurning, att utvecklingen i miljön är negativ för fem av målen och att det inte går att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön för nio av målen. Det framgår av den årliga uppföljning av miljö målen som de målnsvariga myndigheterna tar fram och som publiceras av Naturvårdsverket (Naturvårdsverkets rapport 6804). Myndigheternas bedömning, om att ett miljö kvalitetsmål nås, att ett är nära att nås och att resterande fjorton miljö kvalitetsmål inte är möjliga att nå med idag beslutade eller planerade styrmedel, kvarstår från tidigare år.

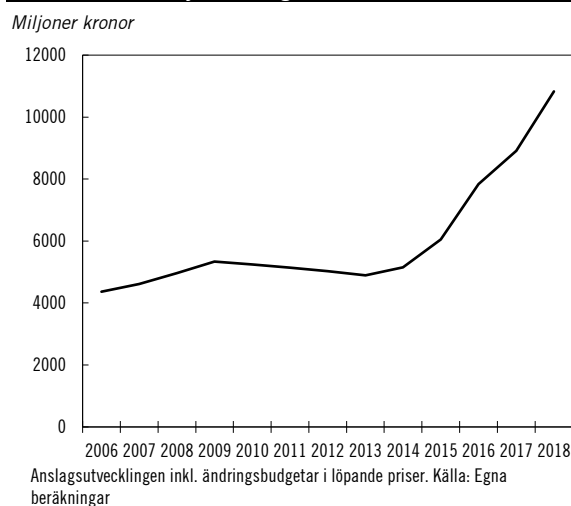
Regeringen har tagit initiativ till flera reformer för att öka takten i arbetet med att nå miljö målen. Det klimatpolitiska ramverk som riksdagen beslutade om 2017 har följts upp med en En klimatstrategi för Sverige (skr. 2017/18:238). I strategin presenterades de åtgärder som regeringen vidtagit för att nå klimatmålen och riktningen för det fortsatta arbetet. Bland åtgärder kan nämnas Industriklivet och bränslebytet. Klimatklivet som regeringen beslutade om 2015 har tidigare förlängts och förstärkts. De åtgärder som per den 27 september 2018 beviljats medel beräknas enligt Naturvårdsverket minska utsläppen med 930 000 ton koldioxidkvivalenter per år. Stödet utgör i genomsnitt ca 46 procent av investeringskostnaderna som totalt uppgår till ca 7,3 miljarder kronor.

I Strategin för Levande städer presenterar regeringen en ny politik för hållbar stadsutveckling (skr. 2017/18:230). Inom ramen

för strategin har tre nya etappmål i miljö målssystemet beslutats. För att stärka kommunernas förutsättningar att utveckla städerna till gröna, hälsosamma och trygga platser där människor möts och innovationer skapas har regeringen inrättat ett bidrag för åtgärder för grönare städer, stadsnära grönska, ekosystemtjänster i urban miljö och barns utemiljöer. Bidraget omfattar 100 miljoner kronor för 2018, 500 miljoner kronor för 2019 och 550 miljoner kronor för 2020. Exempel på åtgärder som är bidragsberättigade är parker, alléer, gröna tak och väggar samt ytor för barns lek och utevistelse i urban miljö.

Se anslagsutvecklingen för utgiftsområdet i diagram 3.1 nedan.

Diagram 3.1 Anslagsutveckling UO20 Allmän miljö- och naturvård inkl. miljö forskning

Information om arbetet och uppnådda resultat i förhållande till miljö målen finns i det följande under respektive målnsvarigt område.

Våren 2018 lämnade regeringen en skrivelse till riksdagen med en samlad redovisning av arbetet för miljö målen under mandatperioden (skr. 2017/18:265).

Miljö målen bidrar till genomförandet av Agenda 2030

Miljö målen är en viktig del i det nationella genomförandet av Agenda 2030 och korrelerar väl med den miljö mässiga dimensionen av Agendans mål, vilket åskådliggörs i tabell 3.4.

Tabell 3.4 Koppling mellan Sveriges nationella miljömål och de 17 globala målen för FN:s Agenda 2030

Nationella miljömål	Mål i Agenda 2030
Generationsmålet	2 – Ingen hunger 3 – Hälsa och välbefinnande 6 – Rent vatten och sanitet 7 – Hållbar energi för alla (9 – Hållbar industri, innovationer och infrastruktur) 11 – Hållbara städer och samhällen 12 – Hållbar konsumtion och produktion 14 – Hav och marina resurser 15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Begränsad klimatpåverkan	7 – Hållbar energi för alla 13 – Bekämpa klimatförändringen (15 – Ekosystem och biologisk mångfald)
Frisk luft	3 – Hälsa och välbefinnande 11 – Hållbara städer och samhällen (15 – Ekosystem och biologisk mångfald)
Bara naturlig försurning	15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Giftfri miljö	2 – Ingen hunger 3 – Hälsa och välbefinnande 6 – Rent vatten och sanitet 8 – Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt 12 – Hållbar konsumtion och produktion 14 – Hav och marina resurser (15 – Ekosystem och biologisk mångfald)
Skyddande ozonskikt	3 – Hälsa och välbefinnande
Säker strålmiljö	3 – Hälsa och välbefinnande 8 – Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
Ingen övergödning	6 – Rent vatten och sanitet 14 – Hav och marina resurser (15 – Ekosystem och biologisk mångfald)
Levande sjöar och vattendrag	6 – Rent vatten och sanitet 15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Grundvatten av god kvalitet	6 – Rent vatten och sanitet 12 – Hållbar konsumtion och produktion 15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Hav i balans samt levande kust- och skärgård	(2 – Ingen hunger) 14 – Hav och marina resurser 15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Myllrande våtmarker	(6 – Rent vatten och sanitet) 15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Levande skogar	15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Ett rikt odlingslandskap	2 – Ingen hunger 15 – Ekosystem och biologisk mångfald
Storslagen fjällmiljö	15 – Ekosystem och biologisk mångfald
God bebyggd miljö	6 – Rent vatten och sanitet 9 – Hållbar industri, innovationer och infrastruktur 11 – Hållbara städer och samhällen 12 – Hållbar konsumtion och produktion
Ett rikt växt- och djurliv	(3 – Hälsa och välbefinnande) 14 – Hav och marina resurser 15 – Ekosystem och biologisk mångfald

I tabellen framgår vilka nationella miljömål som i huvudsak kopplar med respektive mål för Agenda 2030. Indirekta kopplingar mellan de svenska miljömålen och målen för Agenda 2030 visas inom parentes medan resterande visar direkta kopplingar. Kartläggningen genomfördes av de åtta myndigheter som har ansvar för miljö kvalitetsmålen enligt sin instruktion och samordnades av Naturvårdsverket (Fi2016/01355/SF).

Insatserna för att nå miljömålen bidrar till möjligheterna att nå de 17 globala målen för hållbar utveckling. Liksom tidigare år framgår det i de målsansvariga myndigheternas rapport med årlig uppföljning av miljömålen hur åtgärderna det senaste året har bidragit till de globala målen. I resultatredovisningen nedan identifieras vilket eller vilka av de globala hållbarhetsmålen som huvudsakligen berörs under respektive miljö kvalitetsmål.

I juni 2018 antog regeringen en handlingsplan för Sveriges genomförande av Agenda 2030 för 2018–2020 (dnr Fi2018/02412/SFÖ). I den redovisar regeringen bl.a. en helhetsbild av regeringens samlade politik för omställningen mot en hållbar utveckling (se UO1). Agenda 2030 ska följas upp på nationell, regional och global nivå. Den globala uppföljningen äger rum årligen i FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling (High Level Political Forum, HLPF), vilket är FN:s centrala organ för uppföljning och översyn av agendan. Temat för HLPF sommaren 2018 var omställning mot hållbara och motståndskraftiga samhällen. Den uppsättning mål som särskilt granskades var mål 6 – Rent vatten och sanitet för alla, mål 7 – Hållbar energi för alla, mål 11 – Hållbara städer, mål 12 – Hållbar konsumtion och produktion samt mål 15 – Ekosystem och biologisk mångfald. Mål 17 om genomförande och globalt partnerskap behandlas varje år.

Miljömålsberedningen

I maj 2018 beslutade regeringen tilläggsdirektiv till Miljömålsberedningen (M 2010:04) om att ta fram en strategi för förstärkt åtgärdsarbete för bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser (dir. 2018:44). Strategin ska bidra till att relevanta delar av Generationsmålet och de berörda miljö kvalitetsmålen nås, och därmed även bidra till genomförande av mål 14 i Agenda 2030 om att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2020.

I oktober 2011 beslutade regeringen tilläggsdirektiv till Miljömålsberedningen om strategi för en långsiktigt hållbar markanvändning med syfte att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen (dir. 2011:91). Vidare beslutade regeringen i september 2012 tilläggsdirektiv om förslag till en strategi för en sammanhållen och hållbar vattenpolitik med ett

helhetsperspektiv på havs- och sötvattenpolitik (dir. 2012:95).

I juni 2013 överlämnade Miljömålsberedningen ett delbetänkande om långsiktigt hållbar markanvändning del 1 (SOU 2013:43). Regeringen beslutade, med bl.a. detta betänkande som underlag, nya etappmål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster i februari 2014 (dnr M 2014/593/Nm) samt En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster i mars samma år (prop. 2013/14:141).

I juni 2014 överlämnade Miljömålsberedningen delbetänkandet Med miljömålen i fokus – hållbar användning av mark och vatten (SOU 2014:50). Mot bakgrund av förslagen i detta betänkande och andra underlag har regeringen bl.a. beslutat uppdrag om grön infrastruktur och ekosystemtjänster, en nationell strategi för klimatanpassning, uppdrag till Naturvårdsverket att lämna förslag till etappmål med styrmedel och åtgärder om dagvatten, uppdrag till Havs- och vattenmyndigheten att redovisa sitt arbete med att ta fram en strategi för hur en ekosystembaserad fiskförvaltning kan utvecklas samt initierat en satsning på att restaurera och anlägga våtmarker.

Miljömålsrådet

För tredje året i rad publicerade Miljömålsrådet våren 2018 en gemensam åtgärdslista som ska syfta till att visa vilka åtgärder som myndigheterna avser att vidta i samverkan för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Miljömålsrådet har åtagit sig 17 nya samverkansåtgärder 2018.

Hållbar konsumtion och upphandling har varit ett egeninitierat tema för rådets arbete. Flera av de samverkansåtgärder som påbörjades 2016 och 2017 har slutförts. Bland dessa finns bl.a. en åtgärd om förbättrad statistik för uppföljning av småskalig vedeldning, en om övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark och en om att öka samsynen i hanteringen av kulturlämningar som berörs av skogsbruket. De nationella myndigheterna och länsstyrelserna, som representeras i Miljömålsrådet, har även redovisat åtgärder som respektive myndighet avser vidta inom sin verksamhet för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen.

Miljömålsrådet lämnade i maj 2018 en skrivelse till regeringen med förslag om ett förnyat uppdrag för Miljömålsrådet (dnr M2018/01419/S).

I juni 2018 beslutade regeringen om en förlängning av Miljömålsrådets uppdrag med fyra år till maj 2022 (dnr M2018/01711/S). Samtidigt lades Upphandlingsmyndigheten till bland de ingående myndigheterna.

Miljöansvar integrerat i myndigheternas uppdrag

26 myndigheter har ett instruktionsenligt ansvar att arbeta för att nå miljömålen. Av myndigheterna har 25 stycken på uppdrag av regeringen (dnr M2015/02633/Mm och M2015/03393/Mm) analyserat vilka miljömål som är mest relevanta för den egna verksamheten. Med utgångspunkt i analysen har myndigheterna tagit fram konkreta åtgärdsplaner som de nu arbetar utifrån. Arbetet med genomförandet av åtgärder redovisas i myndigheternas årsredovisningar. Naturvårdsverket stödjer berörda myndigheter i deras arbete med att genomföra och följa upp arbetet med miljömålen.

Klimat- och miljöintegrering genom miljöledning

Enligt förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter ska myndigheter ha ett miljöledningssystem som integrerar miljöhänsyn i myndigheternas verksamheter. Under året omfattades 188 statliga myndigheter av den förordningen. Det visar den redovisning av myndigheternas miljöledningsarbete som Naturvårdsverket tar fram (Naturvårdsverkets rapport 6821). Andelen myndigheter som är miljöcertifierade ökar. Myndigheternas indirekta miljöpåverkan får större utrymme och miljöarbetet blir mer integrerat i verksamheten. Man har även sett en ökad medvetenhet om verksamhetens miljöpåverkan och mer ordning och reda.

Myndigheternas sammanlagda redovisade energianvändning har fortsatt att minska och låg 2017 på 2,66 TWh. År 2017 rapporterade 56 myndigheter att de använde 100 procent förnybar energi. Det är sju stycken fler än föregående år. I snitt använde de rapporterade myndigheterna 89 procent förnybar el.

De sammanlagda utsläppen från koldioxid från myndigheternas tjänsteresor och transporter har ökat marginellt jämfört med år 2016. Myndigheternas resor och transporter genererade 380 000 ton koldioxid år 2017. Det motsvarar två procent av Sveriges samlade koldioxidutsläpp från inrikes transporter.

För år 2017 rapporterade 86 myndigheter totalt 1,5 miljoner digitala möten, vilket är en

ökning med nästan 60 procent jämfört med antalet digitala möten 2016.

I årets redovisning har 97 procent (176 stycken) av de myndigheter som har genomfört upphandlingar under 2017 redovisat att de har ställt miljökrav vid någon av sina upphandlingar. För mer information om upphandling se utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.

Det regionala arbetet med klimat, miljö och energi stärks

Aktörer med regionalt utvecklingsansvar har i uppdrag att ta fram och genomföra regionala handlingsplaner för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet för perioden 2017–2020. Aktörer med regionalt utvecklingsansvar har redovisat arbetet med regionala handlingsplaner, se utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

Länsstyrelserna i samtliga län har fått i uppdrag att utifrån de långsiktiga nationella energi- och klimatmålen leda och samordna arbetet att ta fram uppdaterade regionala energi- och klimatstrategier. Länsstyrelserna har redovisat en analys av det hittillsvarande arbetet (dnr M2018/00943/Ee).

Miljöövervakningen är grundläggande för miljöarbetet

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har ansvar för den nationella miljöövervakningen. Naturvårdsverket har dessutom ett övergripande samordningsansvar för såväl den nationella som den regionala miljöövervakningen.

Under 2017 förstärktes anslag 1:2 *Miljöövervakning* med 22 miljoner kronor. Anslagsökningen har lett till stärkt miljöövervakning av miljögifter, biologisk mångfald samt utvecklingen av datavärdskap. Dessutom har brister som påpekats av EU-kommissionen åtgärdats för den övervakning som krävs enligt vattendirektivet. Satsningen har även lett till en utökad övervakning enligt havsmiljödirektivets krav. Exempelvis har Naturvårdsverket kunnat fördjupa karteringen av områden potentiellt påverkade av högfluorerade miljögifter (PFAS) samt påbörjat flera nya screeningundersökningar med koppling till PFAS, t.ex. mätningar av textilämnen i reningsverk samt av mikroplaster i sötvatten. Övervakningen av växtskyddsmedel i odlingslandskapet har fördjupats genom en studie

av spridning från odling i växthus samt genom att övervakningen av halter i luft och regn har utökats. Satsningar har gjorts för att ta fram ett nytt nationellt marktäckedata (NMD). Karteringen behövs bl.a. för landskapsövervakning, statistik om markanvändning samt i arbetet med grön infrastruktur och skydd och skötsel av mark.

Havs- och vattenmyndigheten har under året bl.a. tagit fram nya metodmanualer för den akvatiska miljöövervakningen samt reviderat befintliga för att anpassa dessa till krav från EU:s vatten- respektive havsmiljödirektiv. Det ökade anslaget har möjliggjort en fortsatt satsning på marin kartering av havsbottarna. Det är nödvändigt för att vi ska kunna följa upp utbredning av samt påverkan på marina livsmiljöer i Östersjön och Västerhavet enligt kraven från såväl havsmiljödirektivet som art- och habitatdirektivet.

Smartare miljöinformation

Naturvårdsverket har regeringens uppdrag att utveckla, följa upp och samordna försörjningen av miljöinformation samt att göra kunskap om miljön och miljöarbetet tillgänglig för myndigheter, allmänheten och andra berörda.

För att effektivisera datahanteringen och bygga upp kostnadseffektiva dataflöden krävs god samverkan och en tydlig rollfördelning mellan berörda aktörer.

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har under året tagit initiativ för att utveckla nya arbetsformer för samverkan. Tre samverkansprogram, Miljöskyddsprogrammet, Naturprogrammet och Vatten- och havsprogrammet, har påbörjats för att sprida miljöinformation, digitalisera och samordna processer och information samt uppmuntra till deltagande, innovation och ansvarstagande.

Inom initiativet Smartare miljöinformation grundades under 2017 ett Miljöinformationsråd som ska vara ett strategiskt forum sammansatt av organisationer i offentlig sektor för att utveckla konkret samarbete kring smart miljöinformation. Vidare har Naturvårdsverket tillsammans med länsstyrelserna, Sveriges Kommuner och Landsting, Domstolsverket och Havs- och vattenmyndigheten enats om hur myndighetsbeslut som krävs i industriutsläppsdirektivet (IED) kan tillgängliggöras. Samverkan gäller även informationsförsörjningen med anledning av

direktivet om medelstora förbränningsanläggningar (MCP).

Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning har under året enats om ett nytt konsoliderat datavärdskap för miljögifter. Havs- och vattenmyndigheten har under 2017 bl.a. låtit mata in stora mängder akvatiska övervakningsdata från åren 1988–2014 i datavärdarnas databaser, samt driftsatt en tjänst så att Internationella havsforskningsrådet (ICES) i framtiden ska kunna ha en automatiserad hämtning av data.

Miljötillsyn

Miljötillsynsutredningen redovisade sitt betänkande (SOU 2017:63) i juni 2017. Utredaren har lämnat förslag som är inriktade på att stärka styrningen av tillsynen, öka och utveckla samverkan mellan myndigheterna samt stärka professionen. Betänkandet har remitterats, remissammanställning och analys av förslagen pågår.

Av Naturvårdsverkets årliga redovisning till regeringen om tillsyn framgår bl.a. att länsstyrelsernas sammanlagda redovisade tid för tillsyn ökade från 177 årsarbetskrafter 2015 till 212 årsarbetskrafter 2017. De kommuner som har svarat anger att de i stor utsträckning har genomfört den tillsyn som har planerats. Det totala antalet beslutade miljösanktionsavgifter har minskat under de tre senaste åren, från 73 beslut 2015 till 53 beslut 2017. Länsstyrelserna gjorde totalt 251 anmälningar om brott mot miljöbalken under 2017. Det är något färre än tidigare år då antalet var något över 300.

Flera länsstyrelser anger i sina årsredovisningar att tillsynen enligt miljöbalken har kunnat utvecklas, även om den ännu inte når upp till en sådan nivå som deras behovsutredningar enligt miljöbalken visar. Flera länsstyrelser har under året prioriterat arbete för en mer träffsäker tillsyn, att avgöra tillsynsärenden i en högre takt samt att genomföra specifika tillsynskampanjer, och de arbetar bl.a. med särskilda tillsynsveckor. Det framgår också att flertalet länsstyrelser prioriterar medverkan i miljösamverkan, såväl i Miljösamverkan Sverige som regionalt. Det är också flera länsstyrelser som redovisar att de följer upp kommunernas tillsyn.

En del av miljötillsynen utgörs av Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsernas tillsyn av kulturmiljöer, under 2017 utvärderade

Riksantikvarieämbetet länsstyrelsernas tillsyn av kulturresevat.

Bilateralt och interregionalt miljö- och klimatsamarbete

Regeringen har bedrivit bilateralt miljö- och klimatsamarbete med länder som är av strategisk betydelse för att minska den globala miljö- och klimatpåverkan. Insatser har gjorts för att stödja klimat- och miljöinsatser inom ramen för det interregionala samarbetet inom Arktis och Barents.

Ansvariga myndigheter har bidragit aktivt i bilateralt och regionalt samarbete med huvudsyfte att utveckla miljöpolicy och förvaltning i några av de länder som påverkar klimat och föroreningar mest, t.ex. Brasilien, Ryssland, Kina, Indien och Sydafrika. I samarbetet betonas en god och demokratisk samhällsstyrning i miljöarbetet samt jämställdhet, både i analys av problemen och för deltagare i samarbetet.

Östersjöstaternas råd har med Sveriges stöd genomfört ett antal workshoppar om Agenda 2030 i Ryssland. I Kina har svenska erfarenheter bidragit till arbetet med att förbättra reglering av utsläpp från industriella anläggningar genom prövning av miljötillstånd. Genom bilateralt samarbete har Sverige fortsatt att stödja Brasiliens arbete med att ta fram ett register över utsläpp. I Sydafrika har en metod utvecklats för att utvärdera vattenkvaliteten i vatteninfrastrukturprojekt, som presenterades på världshydrologikonferensen.

FN:s miljöprogram

Det svenska kärnstödet till FN:s miljöprogram Uneps (United Nations Environment Programme) verksamhet utbetalas från UO20 genom ett årligt bidrag till Uneps miljöfond. FN:s miljömöte, det styrande organet för Unep, ägde rum för tredje gången i december 2017 med föroreningar som det övergripande temat. Vid mötet kunde FN:s medlemsländer enas om en ministerdeklaration med ett åtagande om att bekämpa föroreningar. Vidare antogs flera resolutioner, av vilka Sverige särskilt prioriterade de om luft, om miljö och hälsa samt om marint skräp och mikroplaster. Regeringar, organisationer, privatpersoner och företag gjorde även ett stort antal s.k. frivilliga åtaganden om åtgärder nationellt, regionalt och globalt för att bekämpa föroreningar.

Regionalt samarbete inom Arktiska rådet, Nordiska ministerrådet, Östersjöstaternas råd och Barentsrådet

Sverige är ordförande i Nordiska ministerrådet 2018 och ordförande i Barentsrådets miljöarbetsgrupp 2017–19. Sverige var under perioden den 1 juli 2017–30 juni 2018 också ordförande i Östersjöstaternas råd (CBSS).

Agenda 2030 är en ledstjärna för arbetet i flera internationella organisationer. I juni antogs en handlingsplan för hållbar utveckling av utrikesministrarna inom CBSS. Sverige inledde sitt ordförandeskap med att börja genomföra planen. Enligt handlingsplanen ska CBSS fortsätta en påbörjad kartläggning av Agenda 2030-arbetet i regionen, identifiera ytterligare behov av åtgärder och vara en plattform för att stödja nya åtgärder.

I det arktiska samarbetet fortsätter Sveriges initiativ om att öka kunskapen om klimatförändringarnas effekter på våtmarker. Projektet är ett sätt att konkretisera det arktiska arbetet med uppföljning av Parisavtalet och drivs som ett samarbete mellan Sverige och Arktiska rådets arbetsgrupp Conservation on the Arctic Flora and Fauna (CAFF). Arktiska rådet arrangerade under året ett Arctic Resilience Forum som har sin utgångspunkt i det svensk-amerikanska mångåriga projektet om resiliens som även omfattat den vetenskapliga rapporten Arctic Resilience Report. Sverige var, tillsammans med Finland, värd för en workshop om hur klimatförändringar påverkar behovet av skydd av marina områden i Arktis. Sverige leder även ett projekt om marint skräp inom Arktiska rådets arbetsgrupp PAME. De arktiska länderna fortsätter att följa upp ländernas arbete för att nå det gemensamma målet för reduktion av sotutsläpp. Till 2025 ska länderna gemensamt minska utsläppen av sot med minst 25–33 procent jämfört med 2013.

Under det svenska ordförandeskapet i det nordiska miljö- och klimatsamarbetet har fokus legat på att stödja den gröna omställningen i Norden och internationellt samt på att kommunicera och sprida den omfattande kunskap som skapas i samarbetet. Ett nytt nordiskt samarbetsprogram för miljö och klimat för perioden 2019–24 har utarbetats under svenskt ordförandeskap.

I samband med vårens miljö- och klimatministermöte arrangerades ett högnivåmöte med företrädare för det nordiska

näringslivet. De positiva resultaten från dialogen har förmedlats i ett antal internationella processer såsom Talanoadialogen för att skapa momentum för höjda ambitioner.

Aktiviteter har genomförts under ordförandeskapet för att stödja framsteg i de internationella luftvårdsförhandlingarna och det internationella kemikaliearbetet bortom 2020. Insatser har också gjorts för att främja samarbete kring klimatanpassning, gränsöverskridande avfallstransporter samt grön offentlig upphandling.

Som en del av det svenska ordförandeskapet genomförs ett projekt om hållbara nordiska städer med fokus på klimatsmart mobilitet.

Det nordiska miljöfinansieringsbolaget NEFCO (Nordic Environment Finance Corporation) fortsätter arbeta utifrån den nya strategin som antogs 2016, vilket bl.a. innebär ett bredare geografiskt mandat. Sveriges ordförandeskap i NEFCO sträcker sig fr.o.m. den 1 april 2018 t.o.m. den 31 mars 2019.

Sverige tog över som ordförande i Barentsrådets miljöarbetsgrupp vid ett miljöministermöte i Vadsö, Norge i november 2017. Fokus för det svenska ordförandeskapet är klimat, arbetet med att avveckla särskilt förorenade områden i Ryssland, s.k. hot spots, samt på att främja ökat samarbete för att bevara biologisk mångfald och skydda den känsliga naturen i norr.

3.5.1 Generationsmålet

Generationsmålet är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultatet inom området utgörs av Generationsmålet's strecksatser och är följande:

- ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad,

- den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart,
- människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas,
- kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen,
- en god hushållning sker med naturresurserna,
- andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön, och
- konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Generationsmålets strecksatser kopplar främst till Agenda 2030 målet 12.

Resultat

Resultatredovisningen under denna rubrik inleds med vissa tvärgående frågor som har betydelse för att nå Generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Därefter är redovisningen strukturerad utifrån de ovan angivna bedömningsgrunderna.

Integrering av miljöhänsyn i andra politikområden
Integrering i andra politikområden är viktigt för att nå målen, och regeringen har tagit många initiativ inom olika politikområden som bidrar till miljömålen.

För att främja hållbara stadsmiljöer erbjuder regeringen statlig medfinansiering till kommuner och landsting för investeringar i anläggningar för kollektivtrafik och cykeltrafik i tätorter, s.k. stadsmiljöavtal. Regeringens satsning på stadsmiljöavtal uppgår för 2018 till 1 miljard kronor. Trafikverket har hittills genomfört fem ansökningsomgångar och totalt fattat beslut om stöd på 2,55 miljarder kronor. Det är ännu för tidigt att utläsa några miljöeffekter av stödet.

Regeringen överlämnade i februari 2018 propositionen Politik för gestaltad livsmiljö (prop. 2017/18:110) till riksdagen. Propositionen innehåller ny arkitektur-, form- och designpolitik för hållbara gestaltade livsmiljöer samt förslag till nytt nationellt mål och en stärkt ansvarsstruktur. Den nya politiken bidrar till miljö kvalitetsmålet

God bebyggd miljö samt till mål 11 i Agenda 2030.

Regeringen har med grund i energiöverenskommelsen och Energi-kommissionens betänkande (SOU 2017:2) föreslagit nya energipolitiska mål (prop. 2017/18:228). Målen syftar till att underlätta förnyelsen och omställningen av energisystemet.

Flera av EU-fonderna bidrar direkt eller indirekt till att uppnå ett eller flera av miljö kvalitetsmålen.

Landsbygdsprogrammet innehåller flera åtgärder som är direkt riktade mot att bidra till uppfyllelsen av miljö kvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Myllrande våtmarker och Ett rikt odlingslandskap.

I december 2016 fick aktörer med regionalt utvecklingsansvar i uppdrag att ta fram och genomföra regionala handlingsplaner för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet för perioden 2017–2020. Aktörer med regionalt utvecklingsansvar har redovisat arbetet med regionala handlingsplaner, se vidare utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

Miljöteknik och innovationer

År 2016 påbörjades regeringens satsning för att bidra till stärkt efterfrågan och en ökad användning av spetsteknik och avancerade systemlösningar i stadsmiljön. Satsningen har uppgått till 17 miljoner kronor per år under perioden 2016–2018 och finansieras via anslag 1:5 *Näringslivsutveckling* under utgiftsområde 24 *Näringsliv*.

Hittills har 277 ansökningar om stöd inkommit med ett totalt sökt belopp på 366 miljoner kronor. I dagsläget har 37 projekt beviljats stöd med sammanlagt 37 miljoner kronor. Gemensamt för de beviljade projekten är att ny teknik och innovativa systemlösningar används med höga miljöprestanda och hög innovationsgrad. Projekten täcker t.ex. dagvattenrening och grävattenåtervinning, innovativa energisystem och utveckling av produkter från hushållsavfall. Upphandlingsmyndigheten har redovisat förslag till hur upphandling av innovationer baserade på spetstekniker och avancerade systemlösningar kan främjas.

Regeringen har gett Energimyndigheten i uppdrag att genomföra satsningen på den

nationella plattformen för export och investeringar, Smart City Sweden under 2018–2021.

Naturvårdsverket driver innovationstävlingen Transformativ infrastruktur – innovation för nollutsläpp under två år tillsammans med sex andra myndigheter och InfraSweden 2030. Två lag från cement- och stålindustrin, bygg- och anläggningsbranschen, universitet och forskningsinstitut tävlar om att utveckla koncept, material och metoder om hur stora broar skulle kunna byggas 2045 med nollutsläpp av växthusgaser. De vinnande förslagen presenterades i juli 2018. Syftet med tävlingen är att påskynda nya lösningar och fler innovationer så att infrastrukturbranschen uppnår branschens och Sveriges miljömål.

Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad

Flera viktiga steg har tagits för att stärka arbetet kopplat till ekosystemen och ekosystemtjänster. Kunskapen om ekosystemtjänster har utvecklats genom uppdrag till Naturvårdsverket som slutredovisades 2017. Många myndigheter och kommuner har påbörjat arbete med att integrera ekosystemtjänster i miljökonsekvensbeskrivningar och översiktsplaner. Vidare har regionala planer för grön infrastruktur börjat tas fram på uppdrag av regeringen. Dessa planer är viktiga för att bevara den biologiska mångfalden och ta hänsyn till naturens ekosystemtjänster.

Dessa och andrainsatser som rör ekosystemens återhämtning och förmåga att generera ekosystemtjänster behandlas utförligt i avsnitten nedan om miljö kvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö samt Ett rikt växt- och djurliv.

Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart

Regeringen har genomfört flera insatser för den biologiska mångfalden, natur- och kulturmiljön och för att ekosystemen ska återhämta sig och långsiktigt generera ekosystemtjänster. Sverige har skyddat 13,4 procent av land- och vattenytan genom naturreservat, nationalparker, biotopskydd m.m. Dessutom har omfattande arealer frivilliga avsättningar skett inom skogsbruket. Fjällen är en sådan del av landet som i stor utsträckning omfattas av skydd. Här

bevaras den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön främst genom att nyttjandet regleras med föreskrifter i skyddade områden. Under 2017 har ytterligare cirka 84 000 hektar värdefull natur fått ett formellt skydd. Detta beskrivs utförligare under miljö kvalitetsmålet Levande skogar. Odlingslandskapets biologiska mångfald och ekosystemtjänster har gynnats av lantbrukares aktiva brukande med betesdrift och slätter med stöd av de ersättningar som erbjudits via jordbrukarstöden och landsbygdsprogrammet för skötsel av värdefull natur. Det har bidragit till att odlingslandskapet kan hållas öppet och varierat vilket har gynnats såväl biologiska värden som bevarande av kulturlandskapets värden. Regeringen har stärkt resurserna med ökade ersättningsnivåer för skötseln av vissa betesmarker och slätterängar med höga värden. Sådana marker utgör ofta värdekärnor för den biologiska mångfalden i odlingslandskapet. Enligt myndigheternas senaste uppföljning kommer det uppsatta målet inte att nås till 2020. Värden i havs- och vattenmiljön har bevarats genom exempelvis skydd av värdefulla vattenmiljöer. Regeringen har beslutat om propositionen Vattenmiljö och vattenkraft (prop. 2017/18:243). Förslagen i propositionen beslutades av riksdagen den 13 juni (rsk. 2017/18:383, bet. 2017/18:CU31). Se vidare under miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag. Sverige har fördubblat arealen skyddade marina områden under mandatperioden vilka dock inte utgör ett ekologiskt representativt och sammanhängande samt funktionellt nätverk i havet i enlighet med Sveriges internationella åtaganden i CBD:s strategiska plan, bl.a. Aichimål 11. Status för nyttjade bestånd av fisk och skaldjur redovisas i utgiftsområde 23.

Natur- och kulturturism lyfts fram som viktiga insatsområden i betänkandet Ett land att besöka – en samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring (SOU 2017:95, december 2017). Se även utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid och utgiftsområde 24 Näringsliv. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har tillsammans drivit på förberedelserna för fler gröna jobb genom att etablera ett nätverk med alla länsstyrelser. Arbetslagen har genomfört olika skötsel- och restaureringsåtgärder i naturreservat. Åtgärderna bidrar till att bevara den biologiska mångfalden, natur- och kulturmiljö.

Trafikverket har tagit fram en metodbeskrivning för s.k. integrerad

landskapskaraktärsanalys. Det ger större möjligheter att hantera både natur- och kulturlandskap på ett integrerat sätt vid planering av vägar och järnvägar. Fler länsstyrelser har också börjat använda sig av metoden för att sköta naturtyper och bevara arter som är hotade inom EU.

De årliga uppföljningarna har visat på oförändrade eller negativa värden för bevarande av kulturmiljön. Regeringen har givit tio nationella myndigheter i uppdrag (dnr Ku2017/01563/KL) att utarbeta strategier för kulturmiljöfrågor i syfte att skapa bättre förutsättningar att tillvarata den potential som kulturmiljön utgör för ett hållbart samhälle. Flera insatser som bidrar till hållbart nyttjande och bevarande av kulturmiljön finns beskrivna i avsnitten om miljö kvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap samt God bebyggd miljö.

Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas

Under 2017 har Folkhälsomyndigheten publicerat en ny nationell miljöhälsorapport, dessutom har flera regionala miljöhälsorapporter getts ut. Hälsöfrämjande processer som drivkraft för miljö och hållbar utveckling lyfts fram genom Folkhälsomyndighetens samverkansåtgärd i Miljömålsrådet och RUS vägledning Ställ om för framgång som publicerats under året. Åtgärder som bidrar till att minska negativ miljöpåverkan av hälsan finns beskrivna nedan under Frisk luft, Giftfri miljö, Säker strålmiljö, Grundvatten av god kvalitet samt God bebyggd miljö.

Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen

Att arbeta för att kretsloppen ska vara resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen är avsikten med strategin om giftfria och resurssnåla kretslopp. Det är en samhällsomställning som, enligt strategin, behöver ske inom en generation. I april 2018 inrättades Delegationen för cirkulär ekonomi. Syftet är att nationellt och regionalt stärka omställningen till en resurseffektiv, cirkulär och biobaserad ekonomi. Delegationen ska ge råd till regeringen och fungera som katalysator. Den ska vara ett kunskapscentrum och en samordnande kraft för omställningen. Syftet är både att minska miljö- och klimatpåverkan och stärka

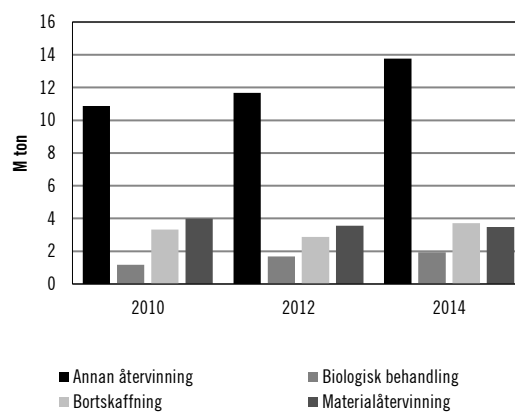
förutsättningarna för svenskt näringsliv på framtida globala marknader. Därigenom förväntas ett innovativt, konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv på nationell och regional nivå uppnås. Delegationens sekretariat placeras vid Tillväxtverket.

Regeringen har sänkt mervärdesskatten på vissa reparationer och infört en skattereduktion för reparationer av vitvaror för att öka återanvändningen och bidra till den cirkulära ekonomin.

Frågan om giftfria resurseffektiva kretslopp inom EU:s arbete med cirkulär ekonomi bl.a. inom ramen för förhandlingarna om avfallspaketet och plaststrategin har prioriterats. Regeringen har också presenterat ett antal strategier av betydelse för att öka resurseffektiviteten, bl.a. strategin Smart industri, skrivelsen Politik för hållbart företagande, en nationell livsmedelsstrategi, en digitaliseringsstrategi och en strategi för hållbar konsumtion.

Ambitionsnivån på avfallsområdet har höjts genom att insamlingssystemen för förpackningsavfall och returpapper ska förenklas för hushållen. Genom att samla insamlingsansvaret hos producenterna och förtydliga kraven kommer servicen att förbättras.

Diagram 3.2 Behandlat avfall

Mängd slutbehandlat avfall. Förbehandling och sortering räknas inte som slutbehandling. Muddermassor och mineralavfall från gruvverksamhet är exkluderade i diagrammet. Källa: Miljömålsportalen, sverigesmiljomal.se, data SMED på uppdrag av Naturvårdsverket.

Från och med den 1 juni 2017 ska handeln informera sina kunder om plastbäckarsarnas miljöpåverkan och fördelarna med en minskad förbrukning. En särskild utredare ser över möjligheterna att minska de negativa miljöeffekterna från plast. Utredningen har lämnat en delrapport och ska slutredovisas i december 2018. Med utgångspunkt i utredningen

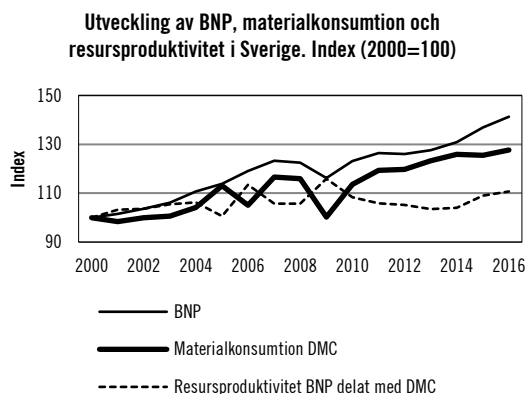
har Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten fått i uppdrag att föreslå konkreta åtgärder för att minska plastnedskräpningens negativa effekter på miljön. Uppdraget ska redovisas senast den 1 maj 2019. Naturvårdsverket även har tilldelats medel 2018 för att bl.a. främja innovation som kan bidra till att minska plastens miljöpåverkan.

I Sverige och Norden pågår ett arbete för att textil ska återanvändas och återvinnas. Textil som nyproduceras bör också vara giftfri (se vidare avsnittet om Giftfri miljö).

Den 1 april 2017 trädde lagen (2016:1067) om skatt på kemikalier i viss elektronik i kraft. Skatten började tas ut fr.o.m. den 1 juli 2017. Skatten gäller bl.a. spisar, kylskåp, tvättmaskiner, dammsugare, mobiltelefoner, routrar, tv-apparater, spelkonsoler och datorer. Skatten tas ut både på tillverkning och import.

Genom att t.ex. hyra, dela eller låna resurser kan konsumtion och produktion bli mer resurseffektiv. Konsumentverket har fått i uppdrag att lämna allmän information om vilka regler som kan vara tillämpliga vid transaktioner inom delningsekonomin och vid andra avtal mellan privatpersoner.

Diagram 3.3 Materialräkenskaper

Källa miljömålsportalen, sverigesmiljomal.se, data SCB

Regeringen deltar i ett internationellt samarbete för att stödja utvecklingsländernas omställning till en grön ekonomi. Samarbetet sker inom projektet PAGE (Partnership on Action for Green Economy). Regeringen bidrar också till arbetet inom den Internationella resurspanelen (delmål 12.6 och 12.a i Agenda 2030). Genomförandet av Agenda 2030 var i fokus under det svenska ordförandeskapet i Östersjöstaternas råd och dess expertgrupp för hållbar utveckling 2017–2018.

En god hushållning sker med naturresurserna

Regeringen har arbetat för en god hushållning med naturresurserna inom sektorerna skogsbruk, jordbruk, rennäring, jakt och fiske där god hushållning innebär en väl avvägd helhetssyn på mark- och vattenanvändningen. Regeringen har kraftigt ökat anslagen för skydd av skogar och andra värdefulla naturområden under mandatperioden. Detta har medfört att drygt 700 nya naturreservat har bildats och skötsel av värdefull natur har ökat och förbättrats. Satsningen har inneburit ett markant ökat skydd för bl.a. naturskogar och havsområden. Även andra naturtyper som ex våtmarker har skyddats, men i betydligt mindre omfattning. Regeringen har arbetat för att miljö- och kulturmiljöhänsynen i skogsbruket ska öka. Regeringen har presenterat en strategi för Sveriges nationella skogsprogram under maj 2018 (dnr N2018/03142/SK).

Insatser av vikt för hushållning med naturresurserna är beskrivna i avsnitten om miljö kvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö samt Ett rikt växt- och djurliv.

Andelen förnybar energi ökar och att energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön

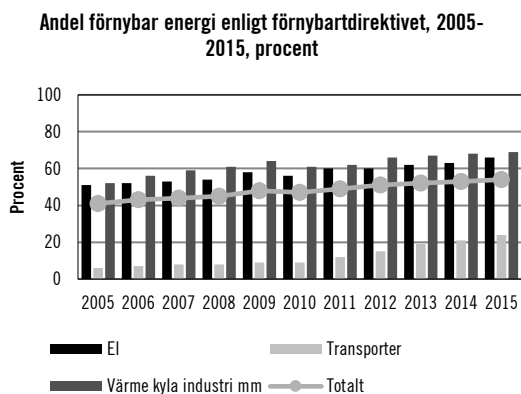
Riksdagen har beslutat att utgångspunkten för energipolitiken ska vara att förena de tre grundpelarna försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet. Riksdagen har också beslutat om två mål:

- År 2040 är elproduktionen 100 procent förnybar. Det är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut.
- År 2030 ska Sverige ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005, uttryckt i termer av tillförd energi i relation till bruttonationalprodukten (BNP) i fasta priser. I begreppet tillförd energi ingår inte användning av energibärare för icke-energiändamål och utrikes luft- och sjöfart.

I propositionen Elmarknadsfrågor (prop. 2017/18:237) lämnas förslag som bidrar till en ökad efterfrågefleksibilitet vilket regeringen

bedömer ska bli en resurs för det svenska elsystemet. I propositionen Vattenmiljö och vattenkraft (prop. 2017/18:243) beskrivs hur vattenkraften ska förses med moderna miljövillkor och hur prövningssystemet ska utformas på ett sätt som inte blir onödigt administrativt och ekonomiskt betungande för den enskilde i förhållande till den eftersträlvade miljönyttan.

Diagram 3.4 Förnybar energi

Källa: Miljömålsportalen, sverigesmiljomal.se, data Energimyndigheten och Eurostat

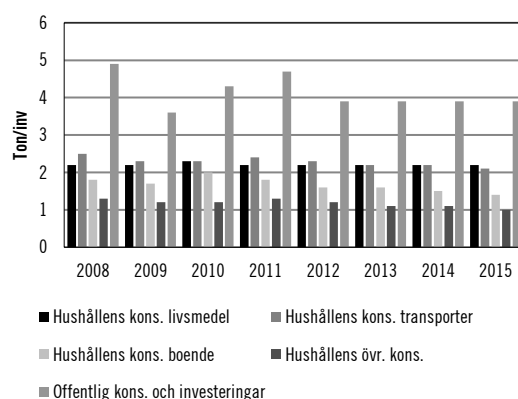
Den kommunala energi- och klimatrådgivningen är en kostnadsfri och kommersiellt oberoende tjänst med hushåll, små och medelstora företag, bostadsrättsföreningar och organisationer som målgrupp. I juni 2017 antog riksdagen regeringens förslag att utöka elcertifikatsystemet med 18 TWh till 2030 och att elcertifikatsystemet förlängs till 2045. Svensk soletproduktion omfattas av ett antal olika stöd, bl.a. investeringsstöd och elcertifikat.

Som ett komplement till det nationella målet för energieffektivisering till 2030 fick Energimyndigheten i juni 2017 i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter och tillsammans med olika branscher formulera sektorsstrategier för energieffektivisering. Ett reduktionspliktsystem som ålägger leverantörer av drivmedel att successivt minska utsläppen av växthusgaser från bensin och dieselbränsle genom inblandning av hållbara biodrivmedel infördes 1 juli 2018. Fler exempel på åtgärder som bidrar till att effektivisera energianvändningen och öka andelen förnybar energi finns i avsnitten om miljö kvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan och God bebyggd miljö nedan samt i utgiftsområde 21 Energi.

Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt

Förändrade konsumtionsmönster är en del av miljömålssystemet då konsumtionsmönster har stor betydelse för möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen. Hushållen står för en betydande del av utsläppen av växthusgaser (se diagram 3.5). Konsumentverket fördelar stöd till organisationer på konsumentområdet, varav en betydande del hittills beviljats för arbetet med hållbar konsumtion.

Diagram 3.5 Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser fördelat per område

Källa: Miljömålsportalen, sverigesmiljomal.se, data Naturvårdsverket

Genomförandet av det globala ramverket av program för hållbar konsumtion och produktion (delmål 12.1 i Agenda 2030) bidrar till möjligheterna att nå Generationsmålet. Naturvårdsverket är nationell fokuspunkt för arbetet. Varje år arrangeras en nationell verkstad om hållbar konsumtion/livsstilar. Sverige leder tillsammans med Japan ett program i det globala ramverket som handlar om hållbara livsstilar och utbildning (delmål 12.8 i Agenda 2030)

Enligt delmålet 12.7 i Agenda 2030 ska hållbara offentliga upphandlingsmetoder främjas. Under året har såväl regeringen som Upphandlingsmyndigheten fortsatt detta arbete (se utg.omr. 2, avsnitt 7.3.2).

3.5.2 Begränsad klimatpåverkan

Miljö kvalitetsmålet innebär att halten av växthusgaser i atmosfären i enlighet med FN:s ramkonvention om klimatförändringar ska stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig.

Arbetet med att nå målet ska ske på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det nå det globala målet.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- Den globala medeltemperaturökningen begränsas till långt under 2 grader Celsius över förindustriell nivå och ansträngningar görs för att hålla ökningen under 1,5 grader Celsius över förindustriell nivå. Sverige ska verka internationellt för att det globala arbetet inriktas mot detta mål.

Preciseringen av miljökvalitetsmålet är förenlig med Parisavtalets temperaturmål. Genom det klimatpolitiska ramverket och dess etappmål har Sverige tagit ett betydelsefullt steg för att öka ambitionen i det nationella klimatarbetet i enlighet med Parisavtalet. Etappmålen är därmed en viktig bedömningsgrund för om och i vilken mån Sverige uppfyller miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas två indikatorer i form av diagram i syfte att illustrera centrala delar i uppföljningen av miljökvalitetsmålet. Avsikten är att dessa ska redovisas återkommande varje år för att stärka kontinuiteten i uppföljningen. Dessa två indikatorer är följande:

- Global medeltemperatur
- Växthusgasutsläpp per sektor.

I redovisningen förekommer även andra indikatorer och diagram som visar på utsläppsutvecklingen eller styrmedelsuppföljning.

Resultat

Riksdagen beslutade 2017 om ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. Ramverket omfattar en svensk klimatlag, ett långsiktigt klimatmål och

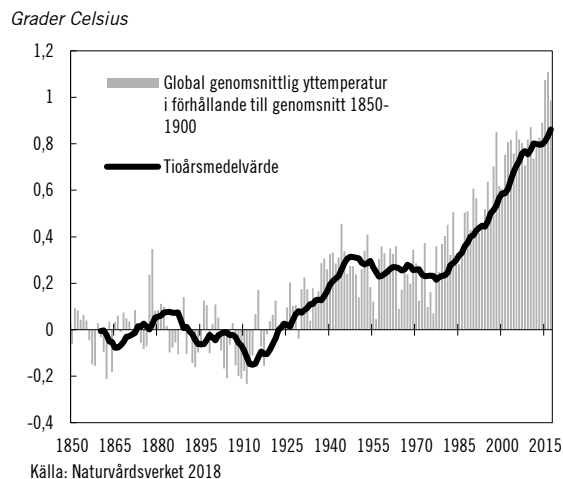
etappmål för att minska inhemska växthusgasutsläpp samt ett klimatpolitiskt råd. Preciseringen av miljökvalitetsmålet ändrades även av riksdagen i samband med beslutet för att vara i linje med Parisavtalets mål. I april 2018 överlämnade regeringen En klimatstrategi för Sverige (skr 2017/18:238) till riksdagen. Strategin tog sin utgångspunkt i Miljömålsberedningens betänkande och presenterade de åtgärder som regeringen vidtagit för att nå klimatmålen och riktningen för det fortsatta arbetet.

Den globala medeltemperaturökningen i förhållande till Parisavtalets temperaturmål

Den globala utvecklingen är negativ i förhållande till miljökvalitetsmålet precisering. Den globala genomsnittliga ytttemperaturen har stigit med cirka en grad sedan förindustriell nivå, se figur 1.1. Redan vid en global temperaturökning under två grader är riskerna på grund av ett förändrat klimat allvarliga. Det senaste decenniet har varit det varmaste som registrerats, där de senaste tre åren, 2015, 2016 och 2017, utgör de tre varmaste åren.

Utsläpp av växthusgaser från mänsklig aktivitet är huvudorsaken till den observerade uppvärmningen av jordens klimat.

Diagram 3.6 Årlig avvikelse från den globala genomsnittliga temperaturen för åren 1850–1900

Den globala medeltemperaturen kan öka med mellan 3,2 och 5,4 grader till slutet av detta sekel om utsläppen fortsätter att öka som hittills enligt FN:s klimatpanels femte stora utvärdering. Samtidigt visar modellerna att det med kraftiga utsläppsminskningar fortfarande är möjligt att hålla temperaturökningen under två grader, möjligen även under 1,5 grader. Klimatpanelen presenterade i oktober 2018 en specialrapport om möjligheterna till att

begränsa temperaturökningen till 1,5 grader. I rapporten framgår att den globala uppvärmningen redan uppgår till cirka 1 grad. För närvarande ökar den med 0,2 grader per årtionde. Utan utsläppsminskningar kommer uppvärmningen att ha ökat till 1,5 grader redan mellan 2030 och 2052.

Effekter av klimatförändringarna blir allt mer påtagliga världen över. Tillbakagången för de flesta av jordens glaciärer, stigande havsnivåer, förändrade nederbördsmönster och den pågående försurningen av världshaven är några exempel. Ett fenomen som särskilt uppmärksammas under senaste åren är den omfattande korallblekning som pågår runt om i världen. Det blir alltmer uppenbart att Arktis kommer att förändras i grunden med djupgående konsekvenser för människa och natur. Klimatförändringar tros även kunna vara en delförklaring till att hungersnöd och undernäring ökar i världen efter en längre tids nedgång (Food and Agriculture Organisation of the United Nations (2017) The State of Food Security and Nutrition in the World).

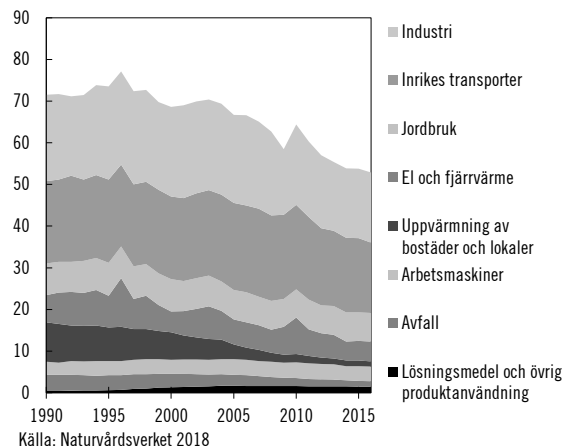
Etappmålet om nettonollutsläpp till 2045 och utsläppsutvecklingen i Sverige

Genom det klimatpolitiska ramverket har riksdagen fastställt etappmålet till 2045 som innebär att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser senast 2045 för att därefter uppnå negativa utsläpp. Utsläpp från verksamheter inom svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre än utsläppen 1990. För att nå nettonollutsläpp får kompletterande åtgärder tillgodoräknas för de resterande 15 procentenheterna. De möjliga kompletterande åtgärder vi känner till i dag handlar om ökning av kolsänkan, verifierade utsläppsminskningar genom investeringar i andra länder samt avskiljning och lagring av biogen koldioxid (bio-CCS).

Utsläppen av växthusgaser inom svenskt territorium motsvarade 52,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter år 2016. Det motsvarar en minskning om 1,6 procent jämfört med 2015 och en minskning om 26 procent jämfört med 1990, se diagram 3.7. Preliminär statistik för 2017 visar på en fortsatt utsläppsminskning om 1,4 procent jämfört med 2016.

Diagram 3.7 Växthusgasutsläpp per sektor 1990–2016

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

Större delen av utsläppsminskningen sedan 1990 har skett de senaste tio åren. En del av minskningen beror på åtgärder och styrmedel som införts tidigare, såsom investeringar i infrastruktur för fjärrvärme och skatter på energi och koldioxidutsläpp. De största bidragen till utsläppsminskningen kommer från uppvärmning av bostäder och lokaler, där oljeeldade värmepannor har bytts ut till uppvärmning baserad på el och fjärrvärme. Även minskade utsläpp inom industrin och avfallsbehandling, inrikes transporter samt el och fjärrvärme har bidragit till den övergripande trenden.

Industrin stod för 16,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2016 motsvarande 32 procent av de totala utsläppen. Industrins utsläpp har minskat med drygt 18 procent sedan 1990 men utvecklingen har avstannat under senare år. Utvecklingen beror främst på förändrad bränsleanvändning, bland annat minskad oljeanvändning inom pappers- och massaindustrin och energieffektivisering. Järn- och stålindustri, mineralindustri och raffinaderier står för merparten av industrins utsläpp i dagsläget och deras andel av utsläppen har ökat.

Även utsläppen från inrikes transporter uppgick 2016 till 16,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter, motsvarande 32 procent av de totala utsläppen. Utsläppen är 15 procent lägre än 1990 och minskade med fem procent jämfört med 2015. Vägtrafiken står för majoriteten (94 procent 2016) av utsläppen från transporterna i landet. Personbilar står för 61 procent och tunga och lätta lastbilar för 30 procent.

Faktorer som påverkar utsläppen är det totala trafikarbetet, bränsletyperna som används och fordonens energieffektivitet. Ökningen av

biodrivmedel och mer energieffektiva fordon har gjort att utsläppen minskat, men samtidigt har denna minskning dämpats av ett ökat trafikarbete. Under 2017 planade energieffektiviteten ut bland sålda personbilar och de nya bilar som såldes under 2017 var bara marginellt bränsleeffektivare än året innan. Till effektivisering av hela personbilsflottan bidrar även utskrotning och minskad användning av gamla bränsletörstiga fordon. Totalt gav nyregistrering av nya bränslesnålare personbilar, nya lätta och tunga lastbilar samt utskrotning och minskad användning av gamla bränsletörstiga bilar en minskning av bränsleförbrukningen med ca 130 miljoner liter och en sänkning av växthusgasutsläppen på ca 260 000 ton.

Jordbruket stod för utsläpp motsvarande 6,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2016, eller 13 procent av de totala utsläppen. Utsläppen från jordbruket var tio procent lägre 2016 jämfört med 1990. Utsläppen av metan utgör ungefär hälften av utsläppen och kommer främst från idisslarnas fodermältning och hantering av stallgödsel. Utsläppen av lustgas utgör resterande utsläpp och härstammar främst från gödselmedel. Att jordbrukets utsläpp har minskat beror främst på färre djur, ökad produktivitet och minskad användning av mineralgödsel fram till 2012. De fyra senaste åren har dock utsläppen från jordbruket varit oförändrade. Utsläpp från jordbruksmaskiner redovisas under arbetsmaskiner och upptag och utsläpp av koldioxid till och från jordbruksmark redovisas under markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF), se nedan.

El- och fjärrvärmeproduktion stod för 4,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2016, motsvarande nio procent av de totala utsläppen. Utsläppen har minskat med 27 procent sedan 1990 men varierar mellan åren bl.a. på grund av väderförhållanden. Utsläppen har minskat trots att produktionen av fjärrvärme har ökat kraftigt. Det beror främst på att användningen av bibränslen och avfallsbränslen ökat samtidigt som användningen av fossila bränslen har minskat. Utsläppen från avfallsförbränning har mer än fyrdubblats sedan 1990 och motsvarar 49 procent av utsläppen från el- och fjärrvärmesektorn 2016. Utsläppen från el och fjärrvärme ökade med två procent 2016 jämfört med föregående år, delvis på grund av ett jämförelsevis kallare väder.

Utsläppen från arbetsmaskiner motsvarade 3,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter eller ca sju procent av de totala utsläppen 2016. De har ökat med 13 procent sedan 1990. Utsläppen från uppvärmning av bostäder och lokaler stod för två procent av de totala utsläppen 2016 och har minskat med 87 procent jämfört med 1990. Utsläpp från avfallshantering stod för tre procent av de totala utsläppen 2016 och har minskat med 65 procent jämfört med 1990.

Användning av lösningsmedel och andra produkter, såsom fluorerade gaser, ledde till utsläpp motsvarande tre procent av de totala utsläppen 2016. Dessa utsläpp har ökat med 157 procent sedan 1990 till stor del på grund av att ozonnedbrytande ämnen byttes ut till fluorerade växthusgaser under 1990-talet och början av 2000-talet. Sedan 2008 har dock utsläppen minskat med 12 procent.

Nettoupptaget av växthusgaser inom markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk ligger fortsatt på en hög nivå. Under perioden 1990 till 2016 har det årliga nettoupptagets storlek i medeltal uppgått till nästan 40 miljoner ton koldioxidekvivalenter, men variationen år till år är ganska stor (se utg.omr. 23). Storleken på nettoupptaget påverkas framför allt av årlig tillväxt i skogen och avverkningsvolymen som i sin tur påverkas starkt av konjunkturen, samt olika typer av störningar såsom exempelvis större stormar. Nettoupptaget omfattas inte direkt av det långsiktiga klimatmålet och beslutade etappmål, och redovisas separat. Osäkerheten i beräkningarna är betydligt större än för utsläppen i övriga sektorer.

Svensk konsumtion leder till utsläpp av klimatpåverkande växthusgaser såväl i Sverige som i andra länder. De sammantagna utsläppen i Sverige och i andra länder (s.k. konsumtionsbaserade utsläpp) har varit stabila på en hög nivå sedan tidigt 1990-tal och hushållens konsumtion svarar för omkring två tredjedelar. Regeringen har därför gett Naturvårdsverket i uppdrag att utveckla mätmetoderna för konsumtionsbaserade utsläpp och komplettera med fler mått med fokus på de områden där det finns potential att minska utsläppen.

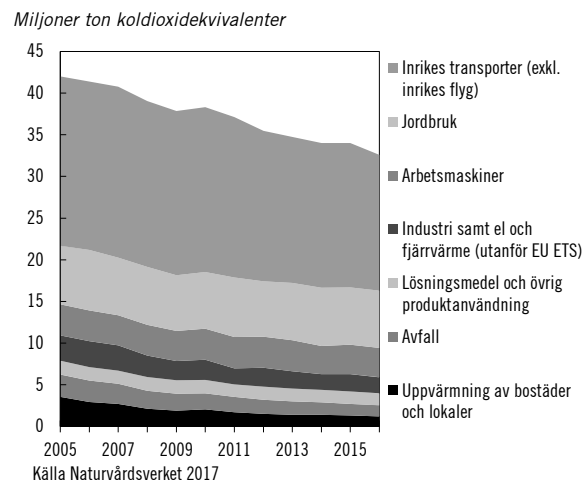
Etappmålen för sektorer som omfattas av EU:s ansvarsfördelning

Riksdagen har också beslutat om nationella klimatmål för de sektorer som omfattas av EU:s ansvarsfördelning (beslut 406/2009/EG, även

kallat ESD, fram till 2020 och förordningen ESR efter 2020 (2018/842/EU)). I Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17: MJU24, rskr. 2016/17:320) ingår etappmål för den icke-handlande sektorn till 2030 och 2040 samt för transportsektorn till 2030. Målen är att utsläppen inom de sektorer som omfattas av ESR bör vara minst 63 procent lägre 2030 och minst 75 procent lägre 2040, jämfört med 1990. Högst åtta respektive två procentenheter av dessa utsläppsminskningar får åstadkommas genom kompletterande åtgärder. Utsläppen från inrikes transporter, utom utsläpp från inrikes flyg som omfattas av den handlande sektorn, ska minska med minst 70 procent till senast 2030 jämfört med 2010. Riksdagen har tidigare antagit ett etappmål om att utsläppen från de sektorer som omfattas av ESD ska minska med 40 procent till 2020 jämfört med 1990, motsvarande 29,9 miljoner ton koldioxid-ekvivalenter. Utsläppsgapet för att nå etappmålet till 2020 med enbart inhemska åtgärder var vid den senaste bedömningen 0,9 miljoner ton. Bedömningen av utsläppsgapet inkluderar endast effekten av de styrmedel som var beslutade i juni 2016, därmed omfattas inte effekterna av exempelvis bränslebytet och bonus-malus-systemet. Om utsläppen skulle minska i samma höga takt som 2016, 4 procent i genomsnitt fram till 2020, kan målet nås med enbart inhemska utsläppsminskningar.

Utsläppen av växthusgaser i den icke-handlande sektorn var 32,6 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2016, se diagram 3.8. Det motsvarar en minskning om 30 procent jämfört med 1990. Utsläppen har minskat med 22 procent jämfört med 2005, vilket innebär att målet om att minska utsläppen med 17 procent jämfört med 2005 enligt EU:s ansvarsfördelningsbeslut redan har uppnåtts.

Diagram 3.8 Utsläpp i den icke-handlande sektorn 2005–2016

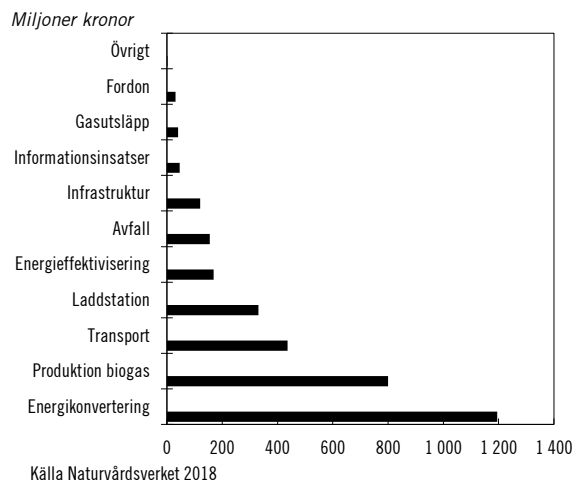

Naturvårdsverkets första uppföljning av etappmålen till 2030 visar att utsläppen behöver minska med omkring 2–4 miljoner ton koldioxidekvivalenter utöver prognosen för att nå målet för sektorerna i ESR. För att nå målet för inrikes transporter behöver utsläppen minska med omkring 1–3 miljoner ton koldioxidekvivalenter i denna sektor. Scenarioberäkningarna tar hänsyn till effekten av tre av de klimatsatsningar som regeringen gjorde i budgetpropositionen 2018, bonus-malus-systemet för lätta fordon, bränslebytet samt utökningen av Klimatklivet. Uppskattningarna är dock osäkra och påverkas av antaganden som har gjorts i beräkningarna.

Nationellt klimatarbete

År 2015 införde regeringen Klimatklivet (anslag 1:16 *Klimatinvesteringar*), som ger stöd till konkreta klimatinvesteringar på lokal och regional nivå. Stödet har tidigare förstärkts och förlängts. Naturvårdsverket har genom Klimatklivet fram till den 27 september 2018 beviljat investeringsstöd till 2317 ansökningar som samlat uppgår till ca 3,3 miljarder kronor.

Åtgärderna beräknas minska utsläppen med 930 000 ton koldioxidekvivalenter per år. Stödet utgör i genomsnitt ca 46 procent av investeringskostnaderna och Klimatklivet har möjliggjort klimatinvesteringar om totalt ca 7,3 miljarder kronor.

Diagram 3.9 Beviljade ansökningar per åtgärdskategori i Klimatklivet

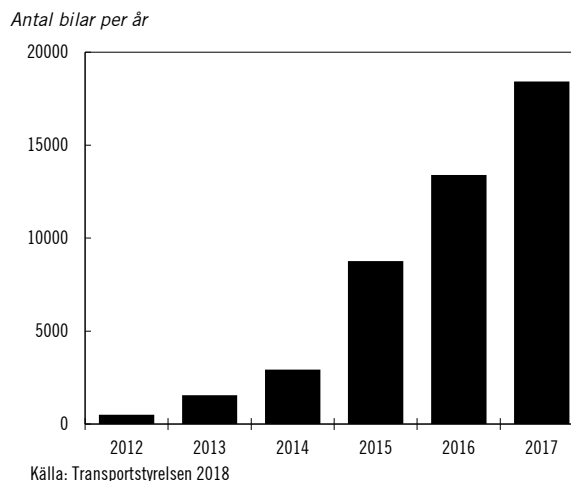
Exempel på åtgärder som fått investeringsstöd är över 20 000 nya laddpunkter för elbilar och 590 GWh årlig ny produktion av biogas. Klimatklivet har också bidragit till tankstationer för förnybara drivmedel, gång- och cykelinfrastruktur, ökad materialåtervinning, destruktion av lustgas vid sjukhus och informationsinsatser för mer klimatvänligt beteende. Utsläppsminskningen per investerad krona är i genomsnitt 2,1 kg koldioxid-ekvivalenter under åtgärdernas livslängd. Den åtgärdskategori som har fått mest beviljade stöd är energikonvertering, där stödet möjliggör t.ex. utbyte av eldningsolja och naturgas mot träpellets och fjärrvärme. Stödet till lokal och regional kapacitetsutveckling för energiomställning och minskad klimatpåverkan har stärkts och uppgick 2018 till totalt 90 miljoner kronor. Stödet ökar bl.a. möjligheten för lokala och regionala offentliga aktörer att främja strategiskt betydelsefulla ansökningar till Klimatklivet.

Transportsektorns växthusgasutsläpp uppgick 2016 till 16,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Transportsektorns utsläpp domineras av utsläppen från personbilar som står för 10,3 miljoner ton per år, vilket motsvarar 61 procent av transportsektorns totala utsläpp. Under perioden 2010–2016 minskade utsläppen från transportsektorn med 17 procent. Andelen fossila drivmedel i transportsystemet har minskat över tid på grund av ökad inblandning av biodrivmedel som i dag uppgår till 21 procent, samtidigt avstannade effektiviseringen av fordonen under 2017.

En rad insatser har vidtagits under 2017 och 2018 för att minska utsläppen inom transportsektorn. Regeringen har presenterat en

handlingsplan för fossilfria transporter och elektrifiering som presenterades i skrivelsen – En klimatstrategi för Sverige (skr. 2017/18:238). Energimyndigheten har inom sitt uppdrag att samordna omställningen av transportsektorn till fossilfrihet bidragit till ökad samverkan mellan berörda myndigheter, dvs. Boverket, Naturvårdsverket, Trafikverket, Transportstyrelsen och Trafikanalys tagit fram en strategisk plan med åtgärder för det fortsatta arbetet. Planen utgör ett underlag för regeringen.

Supermiljöbilspremien (anslag 1:8 *Supermiljöbilspremie*) infördes 2012 för att öka försäljningen av bilar med mycket låga utsläpp av växthusgaser. Sedan premien infördes har försäljningen av dessa bilar ökat kraftigt (se diagram 3.10). Under 2017 betalades 18 413 premier ut, vilket är en ökning med drygt 40 procent jämfört med 2016. Under Supermiljöbilspremiens första år betalades 500 premier ut. I juli 2018 infördes det nya bonusmalus-systemet som premierar köp av nya bilar med låga utsläpp av koldioxid medan bilar som har höga utsläpp får förhöjd fordonsskatt. Bonusmalus-systemet ersätter Supermiljöbilspremien och innebär att de renaste fordonen får en större premie.

Diagram 3.10 Utbetalade supermiljöbilspremier 2012–2017

Den 1 juli 2018 införde regeringen bränslebytet som är ett reduktionspliktsystem för successivt ökad inblandning av biodrivmedel i bensin och diesel. Reduktionsplikten är enligt Naturvårdsverkets beräkningar ett centralt styrmedel för att minska utsläppen från transportsektorn. Bränslebytet skapar långsiktiga spelregler för svenska företag som investerar i ny produktionskapacitet för hållbara biodrivmedel.

Regeringen har tillsatt en kommitté (Fi 2017:11) som ska föreslå hur reseavdraget kan göras om, bland annat för att i högre grad bidra till att klimatmålet för transportsektorn till 2030 nås. Kommittén ska redovisa sitt betänkande senast den 1 juli 2019.

En promemoria om en ny inriktning för beskattning av tung lastbilstrafik har remitterats. Promemorian behandlar en avläsningsbar vägsplitageskatt med syfte att skapa ordning och reda i åkeribranschen och bidra till minskad miljöpåverkan, samtidigt som företagens och regionalpolitiska intressen tydligt tas till vara (Fi2018/01103/S2).

Elvägar som möjliggör energitillförsel under körning har en potential att minska utsläppen av växthusgaser och luftföroreningar. Två demonstrationsanläggningar med olika tekniska lösningar testas parallellt i Rosersberg respektive utanför Sandviken.

Regeringen har gett Trafikverket i uppdrag att analysera hur laddinfrastrukturen längs större vägar kan främjas, samtidigt har Energimyndigheten fått ett samordnande uppdrag när det gäller tankställen för fossilfria drivmedel. I detta ingår laddinfrastruktur. Uppdraget redovisades till regeringskansliet 29 juni 2018.

Från och med den 1 januari 2018 har ett ladda hemma-stöd till privatpersoner som installerar en laddpunkt för sin elbil i anslutning till sin fastighet införts (anslag 1:16 *Klimatinvesteringar*). Bidraget täcker 50 procent av kostnaden för utrustning och installation.

I juli 2016 införde regeringen en elbusspremie (anslag 1:17 *Elbusspremie*). Under 2017 gjordes förändringar i förordningen (2016:836) om elbusspremie så att premien kan riktas både till regionala kollektivtrafikmyndigheter och trafikbolag. Under premiens första år var anslagsutnyttjandet lågt men antalet utbetalade premier har ökat under 2017 och början av 2018. Sedan införandet har Energimyndigheten beviljat premier för sammanlagt 65 elbussar, 4 laddhybridbussar och 2 bränslecellsbusar till en summa av 60,3 miljoner kronor.

Riksdagen beslutade i juni 2018 att anta regeringens förslag i propositionen Miljöinformation om drivmedel (prop. 2017/18:229). Regeringen beslutade också under 2018 om ändringar i drivmedelsförordningen (2011:346). Dessa beslut innebär att den som bedriver verksamhet med att tillhandahålla ett flytande eller gasformigt drivmedel eller som i

den verksamheten också tillhandahåller el som drivmedel från och med den 1 januari 2020 ska ge konsumenter miljöinformation om det drivmedel som tillhandahålls. Det huvudsakliga syftet är att underlätta för konsumenter att välja de drivmedel som har minst påverkan på miljö och klimat.

Från september 2017 införde regeringen en särskild premie (anslag 1:19 *Elfordonspremie*) riktad till privatpersoner vid köp av elcyklar, elmopeder och elmotorcyklar där privatpersoner kan få bidrag på 25 procent av inköpspriset på fordonet (dock maximalt 10 000 kronor). Naturvårdsverket har under året fördelat stöd till ca 86 600 privatpersoner som köpt ett lätt elfordon. Under 2018 utvidgades elfordonspremien till att även inkludera vissa eldrivna utombordsmotorer till båtar. Samtidigt utökades anslaget med ytterligare 45 miljoner kronor för 2018.

Godstransporter med tåg och sjöfart är energi-effektiva och genererar små växthusgasutsläpp per ton. Regeringen har infört en miljökompensation för järnvägar (utg.omr. 22) och aviserat en s.k. eko-bonus för sjöfarten. Regeringen har även beslutat om en nationell godstransportstrategi, som bl.a. ska bidra till överflyttning av transporter från väg till järnväg och sjöfart.

Trafikverket har fått i uppdrag att analysera förutsättningarna för en omställning till fossilfrihet för statligt ägda fartyg. I uppdraget ingår att lämna förslag till en strategi, inklusive förslag till åtgärder för att nå detta.

En skatt på flygresor infördes den 1 april 2018. Regeringen har under 2018 bl.a. tillsatt en utredning om styrmedel för att främja användning av biobränsle för flyget (dir. 2018:10). Statens energimyndighet får i uppdrag att fördela medel för att inrätta en plattform och utveckla hållbara biobränslen för flyg.

Systemet med stadsmiljöavtal (utg.omr. 22) har justerats så att det numera förutom stöd till kollektivtrafik också omfattar satsningar på cykling. Regeringen antog i april 2018 ett nytt etappmål som innebär att andelen gång, cykel och kollektivtrafik räknat i personkilometer minst ska uppgå till 25 procent 2025 i riktning mot att på sikt fördubbla andelen. Etappmålet redovisas under miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.

Genom Industriklivet (anslag 1:20 *Industriklivet*) har regeringen avsatt 300 miljoner kronor för 2018 i stöd till genomgripande åtgärder för att kraftigt minska processutsläppen

i industrin i syfte att bidra till att de klimatpolitiska målen kan nås. Satsningen består både av stöd till förstudier, bl.a. detaljerade projekteringsstudier och stöd till investeringar. Den tar avstamp i Energimyndighetens regeringsuppdrag om att genomföra utlysningar och samordna de statliga innovationsfrämjande insatserna för minskade processutsläpp inom svensk industri. Under 2018 har Energimyndigheten beslutat om fem viktiga projekt som bland annat innefattar det s.k. Hybrit-projektet för fossilfri stålproduktion. Investeringstakten i miljövänlig teknik måste öka. I januari 2018 tillsattes en utredning (dnr M2018/00234/Me) för att undersöka om miljöprövningen främjar investeringar som driver teknik- och metodutvecklingen mot minskad miljöpåverkan. Utredaren ska föreslå åtgärder för att prövningen av verksamhet enligt miljöbalken ska främja investeringar som bidrar till en grön omställning samt hur miljöprövningsprocessen kan bli mer effektiv. Utredningen har redovisats och bereds i Regeringskansliet.

Förbränningen av avfall med fossilt ursprung, såsom plast, måste minska i linje med klimatmålet till 2045. Förbränningskattutredningen lämnade sitt slutbetänkande (SOU 2017:83) den 31 oktober 2017. Utredningen lämnade ett förslag på en skatt på avfallsförbränning och en skatt på utsläpp av kväveoxider (som skulle ersätta kväveoxidavgiften). Utredningen ansåg dock inte att en skatt på avfallsförbränning borde införas eftersom den inte på ett verkningsfullt och samhällsekonomiskt effektivt sätt skulle styra i enlighet med avfallshierarkin. Den del av utredningsförslaget som rör skatt på förbränning av avfall har remitterats.

Jord- och skogsbruket svarar för betydande utsläpp och upptag av växthusgaser. Samtidigt producerar jord- och skogsbruket biobaserade bränslen och biobaserade material som ersätter material producerat av fossila råvaror. Jordbrukssektorn, exklusive upptag och utsläpp av koldioxid till och från jordbruksmarken, ingår i etappmålen om klimat. Markanvändningssektorn (LULUCF), inklusive skogsbruk, upptag och utsläpp av koldioxid till och från jordbruksmark samt förändrad markanvändning, ingår inte i ESR-sektorn och omfattas därför inte av de siffersatta etappmålen i klimatpolitiska ramverket som avser utsläpp. Däremot kan ett eventuellt nettoupptag inom LULUCF utgöra en

kompletterande åtgärd som får nyttjas för att bidra till att målen nås.

Statens jordbruksverk har också efter samråd med Naturvårdsverket sammanställt och redovisat pågående åtgärder, initiativ och styrmedel som bidrar till att minska jordbrukets klimatpåverkan. Uppdraget redovisades till regeringen den 30 november 2017 och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Väl utvecklade mät- och rapporteringsmetoder och en god kunskap om storleken på nuvarande och framtida flöden är viktiga underlag för internationella förhandlingar som rör sektorn och som beslutsunderlag nationellt. Regeringen har gett Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) i uppdrag att inom ramen för det nationella skogsprogrammet redovisa prognoser utifrån uppdaterade scenarier för den svenska skogens och skogsmarkens utsläpp och upptag av växthusgaser fram till 2030, i enlighet med beslut och riktlinjer för redovisning till EU och FN:s Klimatkonvention. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 mars 2019 (se utgiftsområde 23).

Utdikade jordar med stort innehåll av organiskt material, s.k. organogena jordar, inom såväl skogsbruket som jordbruket utgör en betydande källa till växthusgasutsläpp. Regeringen har gett Statens jordbruksverk i uppdrag att redovisa förutsättningar för återväntning av organogen jordbruksmark för att minska avgången av växthusgaser från jordbruket. Uppdraget redovisades till Regeringskansliet i september 2018 (se utg.omr. 23).

Riksdagen har beslutat att kompletterande åtgärder får användas för att nå en viss del av klimatmålen till 2030 och 2040 samt det långsiktiga klimatmålet till 2045. Till 2030 och 2040 får åtta respektive två procentenheter av utsläppsminskningarna ske genom kompletterande åtgärder. Detta motsvarar högst 3,7 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2030 och högst 0,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2040. År 2045 får högst 15 procentenheter av utsläppsminskningarna som behövs för att nå netto nollutsläpp ske genom kompletterande åtgärder, vilket motsvarar 11 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Därefter ska Sverige uppnå negativa utsläpp, vilket betyder att utsläppsminskningen som uppnås genom kompletterande åtgärder kan behöva öka. De kompletterande åtgärderna ska beräknas enligt internationellt överenskomna regler.

Regeringen har tillsatt en utredning (dir. 2018:70) för att ta fram förslag på en strategi för hur Sverige ska nå negativa utsläpp efter 2045 och hur kompletterande åtgärder i det perspektivet kan bidra. Utredningen ska lämna sin slutrapport den 31 januari 2020.

Fossilfritt Sverige

Regeringen tog 2015 initiativ till Fossilfritt Sverige och tillsatte 2016 en samordnare (dir. 2016:66) som ska etablera en plattform för dialog och samverkan med det övergripande syftet att påskynda omställningen till ett fossilfritt samhälle. Sedan uppstarten har ett antal framgångsrika och effektiva arbetsmetoder utvecklats inom initiativet och gensvaret från olika samhällsaktörer har varit mycket stort. Fossilfritt Sverige samlar i dag 350 aktörer och antalet växer fortfarande.

Samordnaren för Fossilfritt Sverige har inom ramen för sitt uppdrag tagit initiativ till att olika näringslivsbranscher tar fram färdplaner för hur respektive bransch ska bli fossilfri med stärkt konkurrenskraft som följd. De första nio färdplanerna överlämnades till regeringen i april 2018. Ambitionen är att en andra grupp av branscher ska vara färdiga med sina planer i slutet av 2018.

Fossilfritt Sverige engagerar dessutom sina aktörer genom fyra olika konkreta utmaningar. Solutmaningen har t.ex. antagits av 126 aktörer och drygt 140 aktörer har antagit att till ett specifikt årtal bara nyttja fossilfria transporter i Transportutmaningen.

Regeringen har också beslutat om en strategi för det nationella skogsprogrammet som bygger på en omfattande samrådsprocess. I strategin betonar regeringen vikten av ett hållbart skogsbruk med ökad klimatnytta och fastslår målet en hållbar skoglig tillväxt med god och säkerställd tillgång till nationell biomassa från den svenska skogen, inom ramen för att de nationella miljömålen nås.

EU:s klimatpolitik

EU:s långsiktiga mål är att minska utsläppen av växthusgaser med 80–95 procent till 2050 jämfört med 1990 års nivå. Enligt Europeiska miljöbyrån har utsläppen av växthusgaser inom EU minskat med knappt 24 procent mellan 1990 och 2016, vilket redan är mer än vad som krävs för att målet till 2020 ska anses uppnått. Alla medlemsländer har bindande mål till 2020 enligt det s.k. ansvarsfördelningsbeslutet

(ESD) inom EU för den del av utsläppen som inte omfattas av EU:s utsläppshandelssystem (EU ETS). Sveriges mål är att minska utsläppen med 17 procent till 2020 jämfört med 2005. Eftersom de svenska utsläppen redan minskat mer förväntas Sverige ha överskott av utsläppsenheter jämfört med målbanan fram till 2020. Riksdagen godkände förslaget i budgetpropositionen för 2017 om att överskottet av utsläppsenheter för 2014 och 2015 skulle tas bort för att minska utsläppsutrymmet. Beslutet för 2015 genomfördes i maj 2018. Överskottet uppgick till cirka 6,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter. För att minska utsläppsutrymmet under ansvarsfördelningsbeslutet genomfördes i början av 2017 även riksdagens beslut om att ta bort överskottet av utsläppsenheter för 2013, som föreslagits i budgetpropositionen för 2016. Riksdagen godkände förslaget i budgetpropositionen för 2018 om att överskottet av utsläppsenheter för 2016 ska annulleras.

Under 2014 beslutade EU om ett ramverk för klimat- och energipolitiken som bl.a. innebär att utsläppen av växthusgaser ska minska med minst 40 procent till 2030 jämfört med 1990. EU-lagstiftningen som genomför ramverket är nu färdigförhandlad inom EU och trädde i kraft under 2018. EU:s ministerråd och Europaparlamentet enades i november 2017 om ändringar av direktivet om EU ETS (2018/410/EU). Regeringen arbetade under förhandlingarna om EU ETS för att påverka EU:s politik i en ambitiös riktning vilket bidrog till att den slutliga överenskommelsen innebär en betydande skärpning jämfört med kommissionens förslag. Överenskommelsen innebär bl.a. att ett stort antal utsläppsrätter kommer att överföras till den särskilda reserven för marknadsstabilitet mellan 2019 och 2023 och att utsläppsrätter i marknadsstabilitetsreserven kommer att annulleras löpande fr.o.m. 2023. Därmed minskar det stora överskottet av utsläppsrätter på marknaden. Priset på utsläppsrätter har stigit betydligt under 2018 vilket kan vara en effekt av överenskommelsen. Överenskommelsen innebär även att majoriteten av utsläppsrätter kommer att auktioneras ut under perioden 2021–2030. De mest konkurrensutsatta industrisektorerna kommer att få fortsatt gratis tilldelning av utsläppsrätter samtidigt som gratis tilldelning till icke-

konkurrensutsatta industrisektorer kommer att fasas ut till 2030. Ett antal fonder kommer att inrättas med bl.a. intäkter från auktionering av utsläppsrätter inom EU ETS. Innovationsfonden kommer att finansiera demonstrationsprojekt inom förnybar energi, avskiljning och lagring av koldioxid (s.k. CCS) och inom den energiintensiva industrin. Moderniseringsfonden är en särskild satsning för medlemsstater med lägre inkomster och kommer i första hand att finansiera projekt inom förnybar energi, energieffektivisering och elinfrastruktur.

EU:s ministerråd och Europaparlamentet nådde i december 2017 en överenskommelse om förordningen om ansvarsfördelning (ESR) (2018/842/EU) för utsläppsminskningar i sektorer utanför EU ETS och som ersätter ESD efter 2020. Enligt Europeiska rådets slutsatser från 2014 tilldelas alla medlemsländer ett bindande mål för utsläppsminskningar till 2030 mellan 0 och 40 procent jämfört med 2005. För Sverige innebär detta en minskning av utsläppen i de sektorer som omfattas med 40 procent till 2030 jämfört med 2005.

EU:s ministerråd och Europaparlamentet nådde i december 2017 också en överenskommelse om hur utsläpp och upptag av växthusgaser i sektorn markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF) ska bidra till målen i klimatramverket. LULUCF-förordningen (2018/841/EU) innebär åtaganden för respektive medlemsland att bibehålla sina nettoupptag av växthusgaser i sektorn respektive att inte öka sina nettoutsläpp. Om nettoupptaget minskar eller nettoutsläppet ökar finns dock möjlighet att kompensera via utsläppsminskningar utöver medlemslandets åtagande inom andra sektorer. Förordningen omfattar ett antal markkategorier som är påverkade av mänsklig aktivitet. Däremot omfattas inte marker som inte brukas såsom t.ex. kalfjäll och orörda våtmarker, eller sjöar och hav.

I juni 2018 enades EU:s ministerråd och Europaparlamentet om en överenskommelse om ett styrningssystem för Energiunionen. Förordningen ska strömlinjeforma och integrera befintliga krav på planering och rapportering på energi- och klimatområdet samt säkerställa att EU uppfyller målsättningarna inom Energiunionen, särskilt 2030-målen. En central del i förordningen är kravet på medlemsstaterna att ta fram nationella klimat- och energiplaner för perioden 2021–2030. Enligt förordningen ska EU

och medlemsstaterna även ta fram långsiktiga klimatstrategier.

Det pågår förhandlingar om nya krav på tillverkare att minska de genomsnittliga utsläppen från lätta och tunga fordon till 2025 och 2030. Sverige har drivit på inom EU för att ta fram en ny och förbättrad körcykel för mätningar av fordons drivmedelsförbrukning och koldioxidutsläpp. Den nya körcykeln överensstämmer bättre med verklig körning och införs stegvis från 2017. Transportsektorn står för ungefär en fjärdedel av EU:s totala utsläpp och hälften av utsläppen i sektorer under ansvarsfördelningsförordningen.

Internationellt samarbete och Parisavtalet

Sverige ratificerade Parisavtalet den 13 oktober 2016 och blev part den 12 november 2016 vilket innebär att Sverige formellt åtagit sig att genomföra avtalet. Vid FN:s internationella klimatförhandlingar (UNFCCC) i Bonn (COP23) i november 2017 fördes konstruktiva diskussioner kring det samlade regelverket för avtalet, den s.k. regelboken, som ska beslutas i december 2018. Vid mötet beslutade FN:s parter också hur den första översynen av parternas åtaganden under Parisavtalet ska utformas. Översynen äger rum under 2018. Parisavtalet tydliggör vikten av att involvera många olika samhällsaktörer i klimatarbetet och flera initiativ presenterades och nya utfästelser gjordes under den Globala aktionsagendan vid COP 23. Sverige har fått en roll som medordförande tillsammans med Fiji i initiativet *Oceans Pathway Partnership* som syftar till att uppmärksamma kopplingen mellan haven och klimatförändringar. Sverige tog initiativ till att vara värd åt FN:s klimatpanel (IPCC) tredje författarmöte i Malmö i oktober 2017. Mötet behandlade en specialrapport om 1,5 graders global uppvärmning som kommer att vara ett viktigt inspel under COP24 i december 2018. IPCC presenterade rapporten i oktober 2018. För att Parisavtalet ska tillåta och bli en plattform för att länder kontinuerligt åtar sig större utsläppsminskningar har Sverige tagit initiativ och drivit ambitionsfrågan i flera olika sammanhang, ofta tillsammans med likasinnade länder inom Norden, EU och internationellt. Sverige har särskilt drivit på för att få EU och dess medlemsstater att ratificera Kyotoprotokollets andra åtagandeperiod (den s.k. Dohaändringen) under 2017.

Sverige har under året drivit på i frågor som rör jämställdhet och bidragit i utformandet av en ambitiös handlingsplan, s.k. Gender Action Plan, som syftar till att dels säkerställa att kvinnor kan påverka beslut som gäller klimat, dels kvinnors och mäns jämställda deltagande i klimatförhandlingarna.

Handlingsplanen behandlar kvinnors och flickors utsatthet för klimatrelaterade förändringar. Sverige har även varit pådrivande för att stärka insatser för utbildning, information och allmän kunskap om klimatfrågor och urfolksrättighet.

Energimyndigheten ansvarar för Sveriges program för internationella klimatinsatser (anslag 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar*). Programmet är inriktat på att investera i, främja och utveckla former för internationellt klimatsamarbete under FN:s klimatkonvention, Kyotoprotokollet och Parisavtalet. Programmet bidrar till minskade utsläpp och hållbar utveckling genom investeringar i klimatprojekt i utvecklingsländer. Vid årsskiftet 2017/18 deltog Energimyndigheten i 93 enskilda projekt och medverkade i 7 multilaterala fonder. Programmet omfattar även tre avslutade fonder. Nuvarande portfölj av enskilda projekt och fonder förväntas generera utsläppsminskningar och därmed utsläppsminskningenheter motsvarande ca 38 miljoner ton koldioxidkvivalenter, av vilka drygt 18,4 miljoner ton utfärdats och levererats till myndigheten vid årsskiftet 2017/18. Av dessa har regeringen i mars 2018 beslutat att annullera 5 miljoner ton koldioxidkvivalenter som genererades under Kyotoprotokollets andra åtagandeperiod 2013–2020. Beslutet genomfördes i maj 2018 i enlighet med riksdagens beslut efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Detta innebär att utsläppsenheter motsvarande totalt ca 14,5 miljoner ton koldioxidkvivalenter har annullerats från programmet. En del av de annullerade enheterna har rapporterats som klimatfinansiering till FN:s klimatkonvention. Myndigheten har vidareutvecklat uppföljningsprocessen för miljömässig och social påverkan av projekten i den bilaterala projektportföljen.

I budgetpropositionen för 2018 höjdes anslaget 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* med 30 miljoner kronor för att kunna utveckla och stödja internationellt klimatsamarbete under Parisavtalet. Det höjda anslaget ska bidra till ökad ambition i

genomförandet av Parisavtalet, bl.a. genom samarbetsformer enligt avtalets artikel 6. De detaljerade regelverken för artikel 6-insatser är under förhandling och är ännu inte operationella. Energimyndigheten har under 2018 arbetat med understödjande och förberedande arbete genom exempelvis utredningar för att klargöra hur olika komponenter av en artikel 6-insats bör utformas och s.k. konceptpiloter som baseras på verkliga fallstudier. Internationella klimatinsatser inom ramen för utvecklingsarbetet redovisas under Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

I propositionen Vårändringsbudget 2018 höjdes anslag 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* med ytterligare 10 miljoner kronor för statsbidrag till företag som klimatkompenserar. På grund av förändrade förutsättningar har regeringen beslutat att inte nyttja de avsatta medlen för statsbidrag till företag som klimatkompenserar.

I oktober 2016 kom världens länder överens om att inkludera växthusgasen HFC i Montrealprotokollet. Sverige blev det tjugonde landet att ratificera det s.k. Kigalitillägget den 5 oktober 2017, vilket därmed träder i kraft den 1 januari 2019. Överenskommelsen innebär en reglering av HFC som omfattar en stegvis nedfasningsplan av produktion och användning av HFC.

Klimatanpassning

Riksdagen beslutade i juni 2018 i enlighet med regeringens proposition Nationell strategi för klimatanpassning (prop. 2017/18:163). Propositionen omfattar ändring av plan- och bygglagen om att kommunerna i sina översiktsplaner ska bedöma risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra. Kommunerna får också möjlighet att ställa krav i detaljplanen om markklov kring hårdgörande av mark. Lagändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2018. Propositionen innehåller också regeringens bedömningar om hur man avser vidareutveckla arbetet med klimatanpassning genom en strukturerad, sammanhållande ram för det nationella arbetet. Propositionen anger att regeringens mål för samhällets anpassning till ett förändrat klimat är att utveckla ett långsiktigt hållbart och robust samhälle som aktivt möter klimatförändringar genom att minska sårbarheter och ta tillvara möjligheter.

För att skapa en samlad bild av samhällets sårbarhet för klimatförändringarna och hur arbetet med klimatanpassning i Sverige utvecklas har regeringen beslutat om att inrätta ett nationellt expertråd för klimatanpassning knutet till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI). Boverket har vidare fått i uppdrag att vara samordnande myndighet för klimatanpassning i förhållande till den byggda miljön. En förordning om myndigheters skyldighet att arbeta med klimatanpassning (SFS 2018:1428) har också beslutats. Förordningen omfattar 32 nationella myndigheter samt länsstyrelserna.

Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI har under 2017 fortsatt bygga upp kunskapen om klimatförändringen och dess effekter. SMHI har på regeringens uppdrag även fördelat medel till nationella myndigheter för deras arbete med handlingsplaner samt verktyg för klimatanpassning. Sex länsstyrelser och 15 kommuner har deltagit i projektet Lathund för klimatanpassning som ska vägleda små och mellanstora kommuner i deras arbete med anpassning. Vidare har 12 myndigheter tilldelats medel för handlingsplaner och verktyg, främst inom de prioriterade samhällssektorerna livsmedelsproduktion, människors hälsa, Sveriges miljömål samt samhällsplanering och byggande. Dessa är Elsäkerhetsverket, Havs- och vattenmyndigheten (HaV), Sametinget, Skogsstyrelsen, Statens geotekniska institut (SGI), Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Sveriges geologiska undersökning (SGU), Tillväxtverket, Trafikverket, Transportstyrelsen och Folkhälsomyndigheten (FOHM). SMHI har också färdigställt två fleråriga projekt. Det handlar dels om beräkning av havsnivåer som utmynnat i bl.a. en kartvisningstjänst, dels om en metod för beräkningar av värsta möjliga korttidsnederbörd.

Statens geotekniska instituts (SGI) insatser för klimatanpassning har under året fokuserats på skredriskkarteringarna (Säveån, Ångermanälven), fortsatt samordning och harmonisering av kartunderlag från olika myndigheter samt det fleråriga arbetet med kartering av erosionsrisker och utveckling av naturanpassade erosionsskydd. Myndigheten genomför sin handlingsplan för hållbart markbyggande i ett föränderligt klimat. En delegation för Göta älv har inrättats vid SGI. Delegationen samlar ledamöter från kommuner,

landsting och statliga myndigheter. Delegationens huvudsakliga uppgift är att samverka för att ta fram en plan för skredsäkring längs Göta älvdalen. SGI fördelar också medel för delfinansiering av skredsäkringsåtgärder (anslag 1:10 *Klimatanpassning*).

Lantmäteriet har sedan 2009 genomfört uppdraget om att bygga en ny och noggrannare markmodell med höjddata över landet. Modellen är viktig för riskanalyser och åtgärdsplanering. Vid 2017 års utgång var cirka 98 procent av planerade 460 000 km² klara.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har under 2017 bl.a. arbetat med att göra översvämningsskarteringar som visar vilka områden som hotas av översvämning när vattenflödena uppnår en viss nivå. Under året har MSB uppdaterat fyra översvämningsskarteringar av vattendrag med nya höjddata och flöden utifrån ett förändrat klimat. MSB har även tagit fram en ny karttjänst för kustöversvämning som illustrerar hur vattnet breder ut sig vid vattenståndshöjning från en meter upp till fem meter längs hela Sveriges kust. Översiktliga undersökningar av marken för att fastställa dess stabilitet har också genomförts i 27 kommuner och påbörjats i ytterligare 23 kommuner. Förstudier för sådana stabilitetskarteringar har genomförts i 30 kommuner. För att öka kunskapen om hur samhället kan förbereda sig inför extrema regn har MSB gjort en vägledning för skyfallskartering som innehåller rekommendationer och exempel om vilka metoder som bör användas för att kartera skyfall. Vidare har en studie om vinterbränder genomförts med en analys av hur brandrisken påverkas av olika klimatscenarier. MSB har också tillsammans med ett tiotal myndigheter deltagit i ett gemensamt arbete för att etablera en nationell marktäckedatabas.

Riksantikvarieämbetet har under året särskilt uppmärksammat vattnets påverkan på kulturarvet i ett förändrat klimat samt medverkat i EU-projektet Adapt Northern Heritage i syfte att främja bättre förvaltning av kulturminnen och kulturmiljöer i ett föränderligt klimat i norr genom stöd till lokala samhällen.

Länsstyrelserna har sedan 2009 haft ett uppdrag om samordning av det regionala arbetet med klimatanpassning. Arbetet utvecklas både vad gäller innehåll och resultat. I de flesta län pågår nu en revidering av de regionala handlingsplanerna för klimatanpassning och

generellt redovisas ett ökande antal konkreta insatser och resultat. Stegvis vidgas kontakterna med såväl kommunerna som med andra aktörer, bl.a. aktörer med regionalt utvecklingsansvar. Den bild som förmedlas av länsstyrelserna är att kunskapen om och engagemanget i klimatanpassningsfrågor ökar successivt, även om de större kommunerna eller kommuner som drabbats av extrema väderhändelser generellt är mer aktiva.

3.5.3 Frisk luft

Miljö kvalitetsmålet är att luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- halten av bensen,
- halten av bens(a)pyren,
- halten av butadien,
- halten av formaldehyd,
- halten av partiklar (PM2.5),
- halten av partiklar (PM10),
- halten av marknära ozon
- ozonindex,
- halten av kvävedioxid, och
- korrosion på kalksten.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisar regeringen två indikatorer i form av diagram i syfte att illustrera centrala delar i uppföljningen av miljö kvalitetsmålet. Avsikten är att dessa ska redovisas återkommande varje år för att stärka kontinuiteten i uppföljningen. Dessa två indikatorer är följande:

- Kväveoxidutsläpp i kombination med kväveoxidutsläpp från transporter
- PM2,5 halter i urban bakgrund

Resultat

Bensen, butadien och formaldehyd

Bensen, butadien och formaldehyd är alla cancerogena ämnen. Den främsta källan till utsläpp av bensen är bilavgaser och avdunstning av bensin. Bilavgaser är också en viktig källa för butadien och formaldehyd men andra källor som cigaretttrök, förbränning av biomassa, industriutsläpp och emissioner av byggnadsmaterial bidrar också till utsläppen.

Preciseringen för bensen innebär att halten av bensen inte ska överstiga 1 mikrogram per kubikmeter luft, beräknat som årsmedelvärde. För butadien innebär preciseringen att halten inte överskrider 0,2 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde, och för formaldehyd att halten inte överstiger 10 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett timmedelvärde.

Halten för bensen, butadien och formaldehyd är låga och i nivå med, nära eller under målvärdet för respektive precisering.

Bens(a)pyren

Bens(a)pyren är cancerframkallande och kan orsaka hudcancer, lungcancer och cancer i urinblåsan. Vedeldning är den främsta källan till utsläpp av bens(a)pyren i Sverige och de högsta halterna uppkommer under vinterhalvåret. Preciseringen innebär att halten av bens(a)pyren inte får överstiga 0,0001 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde.

De svenska utsläppen av bens(a)pyren har varit i princip oförändrade de senaste fem åren. Årsmedelvärden av halten bens(a)pyren i urban bakgrundsluft, vilket motsvarar den allmänna luftkvaliteten, i Sverige minskar och understiger preciseringens målvärde. I tätorter där det förekommer mycket vedeldning överskrids dock preciseringen. Det är fortfarande oklart exakt hur många kommuner som inte klarar att nå miljö kvalitetsmålets precisering. Det är heller inte klarlagt hur mycket utsläppen från småskalig vedeldning behöver minska för att nå preciseringarna i miljö kvalitetsmålet Frisk luft. Naturvårdsverket har därför fått i uppdrag av regeringen att utreda detta och även lämna förslag till etappmål för att minska påverkan på luftkvalitet av småskalig vedeldning. Uppdraget ska redovisas senast 15 februari 2019.

För att minska de hälsovådliga utsläppen från småskalig vedeldning har nya krav för dels

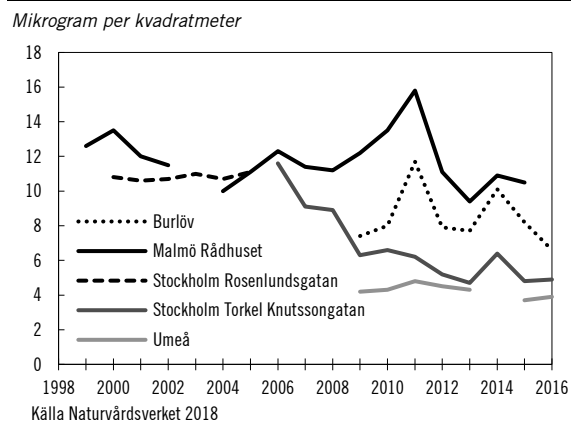
maximala utsläpp från fastbränslepannor och rumsvärmare dels verkningsgrad, som bygger på Ekodesigndirektivets krav för fastbränslepannor och rumsvärmare som eldas med ved och pellets införts i förtid. Boverket har också sett över möjligheten att utöka anmälningsplikten i plan- och byggförordningen (2011:338), PBF så att den ska gälla vid installation och byte av eldningsutrustning. Syftet är att säkerställa att existerande regler och utsläppskrav följs vid byte av fastbränsleanordningar.

Partiklar

Preciseringen innebär att halten av små partiklar (PM_{2,5}) inte överstiger 10 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde eller 25 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett dygnsmedelvärde. För större partiklar (PM₁₀) innebär preciseringen att halten inte överstiger 15 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som årsmedelvärde, eller 30 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett dygnsmedelvärde.

Utsläppen av små partiklar (PM_{2,5}) har sedan 1990 uppvisat en nedåtgående trend, särskilt utsläppen från industrin. Det senaste rapporteringsåret (2016) ökade dock utsläppen av partiklar (PM_{2,5}) från ett flertal sektorer (industri, avfall, jordbruk, el- och fjärrvärme samt uppvärmning) vilket sammantaget resulterade i att de totala utsläppen 2016 ökade något jämfört med tidigare utsläppsår. Trots detta understiger årsmedelvärdet preciseringen för halten av partiklar (PM_{2,5}) i bakgrundsluft i hela landet. I södra Sverige klaras dock inte preciseringen av dygnsmedelhalter av partiklar (PM_{2,5}), vilket troligen beror på intransport av luftföroreningar från övriga Europa.

Diagram 3.11 Halter av partiklar (PM_{2,5}) i urban bakgrund, årsmedelvärde

Halten av större partiklar (PM₁₀) har minskat påtagligt i de flesta städer. Trots det överskrider fortfarande storstäderna och en rad mellanstora städer både års- och dygnsmedelvärdet för miljömålets precisering för partiklar (PM₁₀). En väsentlig källa är vägtrafikens slitagepartiklar, som uppkommer framförallt vid användning av dubbdäck.

Samtliga städer förutom Visby klarar miljö kvalitetsnormen för partiklar (PM₁₀), både vad gäller års- och dygnsmedelvärden. I Visby överskreds dygnsmedelvärdet fortfarande under 2017 och ett åtgärdsprogram ska tas fram under 2018. Orsaken till de förhöjda partikelhalterna är kopplade till sandning/kalkning av vägbanor.

Marknära ozon

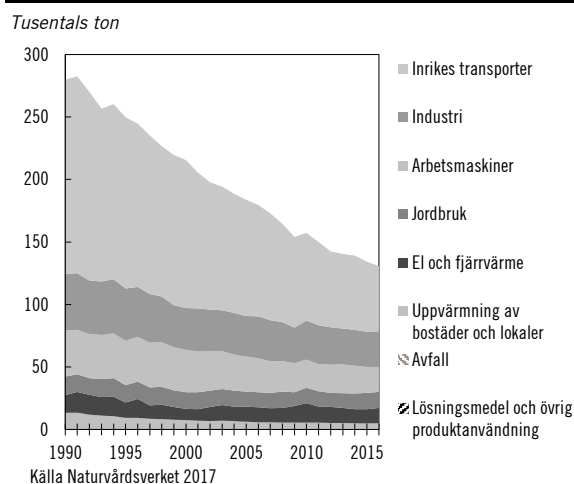
Ozon bildas av kväveoxider och flyktiga organiska ämnen under inverkan av solljus. Preciseringen för skydd av människors hälsa innebär att halten av marknära ozon inte ska överstiga 70 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett åtta-timmarsmedelvärde eller 80 mikrogram per kubikmeter luft räknat som ett timmedelvärde. Det går inte att utläsa någon tydlig trend under de senaste tio åren för antalet timmar då halten av marknära ozon överskrider preciseringen. Miljö kvalitetsmålets precisering överskrids för hela landet, men trenden går åt olika håll på olika platser. Mätningarna för 2016 visar att halterna har ökat i flera städer och att miljö kvalitetsnormen för ozon överskrids i många städer. Vägtrafiken är en stor källa till utsläpp av kväveoxider och partiklar, som tillsammans med flyktiga organiska ämnen bildar marknära ozon. Utsläppen av lösningsmedel, som är den största källan till flyktiga organiska ämnen, har ökat de senaste åren. För att nå preciseringens målvärde måste användningen av lösningsmedel minska.

Ozonindex

Ozonindex är ett mått på den inverkan ozon har på växtligheten. För ozonindex innebär preciseringen för skydd av växtlighet att det inte ska överstiga 10 000 mikrogram per kubikmeter luft under en timme beräknat som ett AOT₄₀-värde (det ackumulerade värdet av halter som ligger över 80 mikrogram per kubikmeter luft) under perioden april–september. Trenden för ozonindex är att det minskar med i genomsnitt 5 procent per år, men det är stora skillnader mellan olika mätstationer. Ozonindex är generellt högre i södra än i norra Sverige. Preciseringen

överskrider fortfarande i stora delar av södra Sverige.

Diagram 3.12 Utsläpp av kväveoxider till luft per sektor 1990–2016

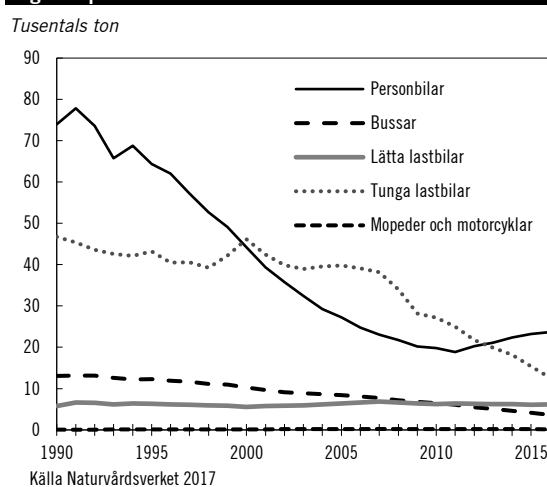

Kvävedioxid

Preciseringen innebär att halten av kvävedioxid inte överstiger 20 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde eller 60 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett timmedelvärde (98-percentil). Utsläppen av kväveoxider uppvisar en stadigt nedåtgående trend (se diagram 3.12). Under 2016 ökade utsläppen från el- och fjärrvärmeproduktion samt från industrin. Eftersom utsläppen från transportsektorn minskade ledde det sammantaget till att de totala kväveoxidutsläppen minskade. Trots den nedåtgående trenden för utsläppen överskrider storstäderna och flera mellanstora städer miljömålets precisering för timmedelvärdet i gatumiljö. Halterna av kvävedioxid i urbana miljöer har minskat sett över en längre tid, men under de senaste åren har den positiva utvecklingen stannat av. Att utvecklingen stannat av förklaras främst av ökad trafik och den ökade andelen dieslbilar i tätortstrafiken (se diagram 3.13). Flera kommuner överskrider timmedelvärdet för miljö kvalitetsnormen. Under 2017 överskreds det i Stockholm, Göteborg, Uppsala, Umeå, Sollentuna och Mölndal. Nuvarande trend antyder inte heller att storstäderna kommer att klara preciseringen för årsmedelvärdet till 2020. EU:s nya regler för fordon i verklig trafik, det s.k. RDE-paketet, kommer på sikt att bidra till sänkta halter av kvävedioxid. Halterna av kvävedioxid ligger dock långt över nivån för målets preciseringar.

Genom ändringar i trafikförordningen (1998:1276) och vägmärkesförordningen (2007:90) som regeringen beslutade om 30 augusti 2018 får kommuner från och med år 2020 möjlighet att införa miljözoner för lätta fordon samt ytterligare en miljözon för tunga fordon. Miljözonerna ska bidra till förbättrad luftkvalitet i tätorterna, men de kan också bidra till en snabbare omställning till en fossilfri fordonsflotta. Det finns flera synergier mellan åtgärder inom luft- och klimatområdet, t.ex. Bonus-malus-systemet för nya lätta fordon och en ökad elektrifiering av fordonsflottan.

Diagram 3.13 Utsläpp av kväveoxider till luft från vägtransporter 1990–2016

Korrosion

Preciseringen innebär att korrosionen på kalksten ska understiga 6,5 mikrometer per år. Korrosionen i regional bakgrundsmiljö, som mäts i Aspveten, Södermanland, ligger nära preciseringens målvärde. Däremot visar mätningar av korrosionen i stadsmiljö, vilket mäts i Stockholm, konsekvent resultat över preciseringen.

Etappmål med anknytning till miljö kvalitetsmålet

Regeringen beslutade i april 2018 om ett nytt etappmål om att öka andelen persontransporter med gång-, cykel- och kollektivtrafik, se miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. I arbetet med att nå etappmålet skapas även förutsättningar att minska utsläppen av luftföroreningar och därigenom nå ett antal av preciseringarna i miljö kvalitetsmålet Frisk luft, särskilt de som rör kvävedioxid, partiklar (PM_{2,5} och PM₁₀) och marknära ozon.

3.5.4 Bara naturlig försurning

Miljökvalitetsmålet är att de försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska heller inte öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- påverkan genom atmosfäriskt nedfall,
- påverkan genom markanvändning,
- försurade sjöar och vattendrag,
- försurad mark.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisar regeringen två indikatorer i form av diagram i syfte att illustrera centrala delar i uppföljningen av miljökvalitetsmålet. Avsikten är att dessa ska redovisas återkommande varje år för att stärka kontinuiteten i uppföljningen. Dessa två indikatorer är följande:

- Sjöfartens försurande utsläpp
- Nedfall av svavel

Resultat

Under 2017 har åtgärder genomförts både inom och utanför Sverige för att minska försurningens effekter. Fokus har varit att fortsatt minska utsläppen till luft och att genom internationellt samarbete minska andra länders påverkan på Sveriges ekosystem. Arbetet för att minska skogsbrukets försurande påverkan har också fortsatt. Kalkning av sjöar och vattendrag är ett uppehållande skydd mot försurning och dess effekter på biodiversitet. Fortsatt internationellt arbete inom EU och FN:s luftvårdskonvention är av största vikt i arbetet att nå miljökvalitetsmålet. Det viktigaste styrmedlet för att reducera nedfallet av försurande ämnen över Sverige fram

till 2030 är EU:s takdirektiv. Nedan visas resultatet för respektive indikator.

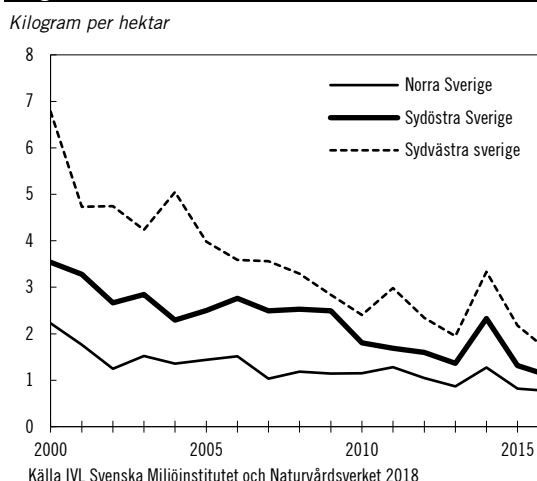
Påverkan genom atmosfäriskt nedfall

Preciseringen innebär att nedfallet av luftburna svavel- och kväveföreningar från svenska och internationella källor inte medför att den kritiska belastningen för försurning av mark och vatten överskrids i någon del av Sverige.

Nedfallet av försurande ämnen över Sverige beror till största delen av utsläpp som transporteras in via luftströmmarna från källor i övriga Europa. Av det försurande nedfallet i Sverige härstammar endast ca 10–20 procent från inhemska källor. För ammoniak är andelen nedfall med svenskt ursprung något högre.

Utsläppen av svaveldioxid har minskat markant de senaste decennierna och nedfallet är nu det lägsta på över hundra år. Även kvävenedfallet har minskat betydligt sedan 2005. Det minskade kvävenedfallet kan härledas till minskade utsläpp av kväveoxider i övriga Europa.

Diagram 3.14 Nedfall av svavel

Direktivet om minskning av nationella utsläpp av vissa föroreningar, takdirektivet omfattar bl.a. de försurande ämnena svaveldioxid, kväveoxider och ammoniak. Direktivet ställer krav på bindande utsläppsminskningar till 2020 och 2030 samt icke-bindande målnivåer till 2025. Reduktionskraven innebär att de totala utsläppen av svaveldioxid och kväveoxider inom EU ska minska med 79 respektive 63 procent till 2030. Om dessa reduktionsnivåer uppnås kommer det innebära betydande minskningar av nedfallet av försurande ämnen över Sverige. Även direktivet för medelstora förbränningsanläggningar väntas på sikt minska utsläppen av luftföroreningar i EU.

Utsläppen av svaveldioxid och kväveoxider från internationell sjöfart är fortfarande en stor källa till försurande nedfall över Sverige. Genom beslut av den internationella sjöfartsorganisationen IMO att fr.o.m. 2015 drastiskt minska svavelhalten i fartygsbränsle inom s.k. svavelkontrollområden, SECA, har utsläppen från sjöfarten inom de utpekade områdena minskat kraftigt, från 75,8 kiloton år 2014 till 9,4 kiloton 2015. Mellan 2015 och 2016 ökade dock utsläppen av både svaveldioxid och kväveoxider i Östersjöregionen, vilket beror på ökade sjötransporter. Under 2016 tog IMO beslut om att införa kvävekontrollområden, NECA. Beslutet som träder i kraft 2021 ställer krav på avsevärd utökad rening av kväveoxider, men endast för nya fartyg. Effekten på kväveoxidutsläppen beräknas därför komma först på längre sikt. Påverkan på kvävenedfallet över Sverige väntas bli betydande eftersom så stor del av kvävenedfallet kommer från sjöfartens utsläpp på Östersjön och Nordsjön.

Påverkan genom skogsbruket

Preciseringen innebär att markanvändningens bidrag till försurning av mark och vatten ska motverkas genom att skogsbruket anpassas till växtplatsens försurningskänslighet. Skogsbruket kan bidra långsiktigt till skogsmarkens försurning genom att näringsämnen i träden förs bort i samband med avverkning. Detta gäller särskilt där tillförseln av basiska ämnen genom vittring är litet, såsom t.ex. i delar av sydvästra Sverige.

Försurningspåverkan från skogsbruket har ökat de senaste decennierna, då efterfrågan på förnybar energi ökat frekvensen av helträdsuttag, dvs. uttag av grenar och toppar (grot) utöver stamuttaget.

I samband med att svaveldepositionen över Sverige har minskat kraftigt har skogsbrukets försurande påverkan fått en större relativ effekt på försurningen av skogsmark. Detta har medfört att försurningspåverkan från luftföroreningar och skogsbruk nu är i samma storleksordning. Att återföra aska till skogsmarken är ett sätt att minska skogsbrukets försurande påverkan. Askåterföringen till den svenska skogen ökar, om än långsamt. Huvuddelen av uttagen av grot sker i södra Sverige, där försurningstrycket också är högst. Det är också i dessa områden som askåterföringen är som mest omfattande.

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket har under 2017 arbetat fram gemensamma förslag för

att motverka skogsbrukets försurande påverkan. Skogsstyrelsen arbetar för närvarande med reviderade rekommendationer för uttag av grot och askåterföring, vilka förväntas presenteras 2019. Det är en viktig del i Skogsstyrelsens strategi för hur biomassa-uttag från skogen kan ske utan att miljö kvalitetsmålet påverkas negativt. Skogsstyrelsen arbetar också tvärsektorielt mot skogs- och energisektorn i södra och mellersta Sverige i syfte att öka askåterföringen.

Försurade sjöar och vattendrag

Preciseringen innebär att sjöar och vattendrag, oberoende av kalkning, ska uppnå minst god status med avseende på försurning enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljö. Utvecklingen för preciseringen är positiv. Andelen försurade sjöar och vattendrag har minskat successivt sedan 1990. Vid den senaste uppskattningen av tillståndet, som genomfördes 2015, bedömdes andelen försurade sjöar vara ca tio procent. Endast en liten förändring väntas till år 2020 och 2030.

Återhämtningen sker mycket långsamt. Den största andelen försurade sjöar finns i sydvästra Sverige, där nästan hälften av sjöarna är försurade. Den lägsta andelen försurade sjöar finns i Norrlands inland, där endast 2 procent av sjöarna klassas som försurade. Försurningens skadliga effekter kan lindras genom kalkning. Ungefär hälften av Sveriges försurningspåverkade sjöar kalkas. Effekttuppföljning visar att kalkningen generellt sett ger god måluppfyllelse. 2016 uppnådde 86 procent av de kalkade vattendragen uppsatta vattenkemiska mål och för sjöar var måluppfyllelsen hela 98 procent.

Längs Norrlandskusten påverkas vattenkvaliteten i vissa vattendrag av naturligt sura sulfatjordar. I Västerbottens län pågår försök med att testa olika markanvändningsåtgärder för att minska de negativa effekterna på ytvatten från de sura sulfatjordarna.

Försurad mark

Preciseringen innebär att försurningen av mark inte ska påskynda korrosion av tekniska material och arkeologiska föremål i mark och inte skada den biologiska mångfalden inom land- och vattenkosystem. Trots att det sura nedfallet minskat kraftigt under senare år märks ingen tydlig generell förbättring i skogsmarken. Tvärtom har en viss ökning av försurad mark noterats i Norrland. En liknande ökning av andelen försurad mark syntes i sydvästra Sverige

fram till 2005. Därefter har en viss återhämtning skett. Det finns dock en del osäkerheter i dataunderlaget och en översyn av data och beräkningsmetodik pågår. Även om depositionen fortsätter att minska kommer marken sannolikt att vara försurad under lång tid framöver eftersom återhämtningen sker mycket långsamt. Detta gäller särskilt i södra Sverige.

Etappmål med anknytning till miljö kvalitetsmålet
Regeringen har infört två nya luftrelaterade etappmål, ett för en ökad gång-, cykel- och kollektivtrafik (se under avsnittet om *God bebyggd miljö*) och ett för minskning av nationella utsläpp av luftföroreningar. Etappmålet innebär att utsläppen av kväveoxider, svaveldioxid, flyktiga organiska ämnen, ammoniak och partiklar PM_{2,5} senast år 2025 ska motsvara de indikativa reduktionsnivåer som framgår av takt direktivet.

3.5.5 Giffri miljö

Miljö kvalitetsmålet är att förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället inte ska hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen,
- användningen av särskilt farliga ämnen,
- oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper,
- förorenade områden,
- kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper och
- information om farliga ämnen i material, produkter och varor.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas två indikatorer i form av diagram i syfte att illustrera centrala delar i uppföljningen av miljö kvalitetsmålet. Avsikten är att dessa ska redovisas i lämpliga tidsintervall för att stärka kontinuiteten i uppföljningen. Dessa indikatorer är följande:

- Miljögifter i modersmjölk och blod.
- Efterbehandlingsåtgärder som pågår eller är avslutade.

Resultat

Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen

Preciseringen handlar om att minska den sammanlagda exponeringen av farliga ämnen för miljön och människor.

Regler och överenskommelser inom EU och på internationell nivå är kraftfulla styrmedel för att minska kemikaliers hälso- och miljörisiker. Takten i utvecklingen av lagstiftning inom EU var dock fortsatt långsam under 2017 och lever inte upp till åtagandena i det sjunde miljöhandlingsprogrammet.

Från och med 2017 höjdes Kemikalieinspektionens anslag när det gäller prövningen av bekämpningsmedel för att öka takten i arbetet med handläggningen av ärenden. Under 2017 fattade myndigheten 69 beslut i ärenden om nya produktgodkännanden av växtskyddsmedel, vilket är en ökning med 44 procent jämfört med 2016. Genom beslutet från 2017 har 55 nya växtskyddsmedel godkänts i Sverige. Kemikalieinspektionen konstaterar att handläggningen är i balans vilket de menar är ett resultat av en ny produktionsstyrning, en stärkt dialog med företag och branschföreträdare och förstärkta resurser till handläggningen.

I november 2017 inrättades ett Substitutionscentrum vid forskningsinstitutet RISE i Borås med utgångspunkt i utredning om att etablera ett centrum för ökad substitution (SOU 2017:32). Centrumet ska bl.a. erbjuda stöd till företag och offentlig verksamhet, utveckla och sammanställa kunskap om alternativa ämnen och icke-kemiska metoder och tekniker samt ta fram metoder och verktyg för att driva på substitution. I april 2018 fick Högskolan i Borås i uppdrag att etablera en samverkansplattform för hållbart mode och hållbara textilier. Med hjälp av utbildning, forskning och innovationer inom

cirkulär och biobaserad ekonomi ska plattformen bidra till att realisera miljömässigt hållbar utveckling. Plattformen kan också bidra till exempelvis nya hållbara affärsmodeller och en arbetsmiljö fri från miljö- och hälsoskadliga kemikalier. Vidare har Naturvårdsverket fått i uppdrag att ansvara för att informationsinsatser genomförs för att öka kunskapen hos konsumenterna för en mer hållbar konsumtion av textilier.

Regeringen har verkat för regler som begränsar farliga ämnen i textilier. I april 2018 presenterade kommissionen ett förslag för omröstning om att förbjuda 33 särskilt farliga ämnen och ämnesgrupper som förekommer i textilier.

Kommissionen publicerade den 5 mars 2018 ett meddelande om andra översynen av Reach. Kommissionen konstaterar att det i dagsläget inte finns behov av att revidera Reach. Det finns dock behov av att förbättra genomförandet. För att få till ett förbättrat genomförande har kommissionen tagit fram 16 förslag till åtgärder. Fyra områden identifieras som särskilt brådskande att komma till rätta med, däribland att en klar majoritet av alla registreringar i Reach fortfarande inte lever upp till kraven.

EU beslutade i april 2018 efter förslag från kommissionen att inte längre tillåta användning i fält av tre verksamma ämnen (s.k. neonicotinoider) i växtskyddsmedel eftersom dessa är farliga för bin. Sverige röstade för kommissionens förslag.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det utskottet anfört om att regeringen ska verka för ett förbättrat EU-regelverk så att likartade kemikalier behandlas i grupp (bet. 2016/17:MJU7 punkt 8, rskr. 2016/17:153). Inom EU regleras ämnen oftast ett och ett. Det är fortfarande ovanligt att snarlika ämnen regleras i grupper. En särskild utredare har därför fått i uppdrag att utreda hur gruppvis riskbedömning av farliga ämnen ska kunna öka och hur så kallade kombinationseffekter ska kunna beaktas (dir. 2018:25). Uppdraget ska redovisas senast den 29 september 2019. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det utskottet anfört om att regeringen bör främja utvecklingen av avancerad vattenrening och om att utreda om det på sikt bör införas krav på avancerad vattenrening vid de reningsverk där sådana krav ger störst miljönytta (bet. 2017/18:MJU11 punkt 7, rskr. 2017/18:171).

Naturvårdsverket har haft i uppdrag att analysera förutsättningarna för att använda avancerad rening för att minska läkemedelsrester i vatten. I sin redovisning av uppdraget i april 2017 identifierar verket de faktorer som har stor betydelse för att prioritera var insatser behöver vidtas. Verket visar också att det finns tillgänglig teknik för att avlägsna i princip alla slags läkemedelsrester i avloppsvatten. I maj 2018 beslutade regeringen om förordningen (2018:495) om bidrag för rening av avloppsvatten från läkemedelsrester i syfte att främja avancerad vattenrening. Tillkännagivandet inte är slutbehandlat.

Under 2018 inrättades även ett centrum för läkemedel i miljön vid Läkemedsverket. Sedan den 1 juli 2018 är det förbjudet att tillhandahålla kosmetiska produkter som är avsedda att sköljas av och som innehåller mikroplaster. Förbudet gäller inte naturligt förekommande polymerer.

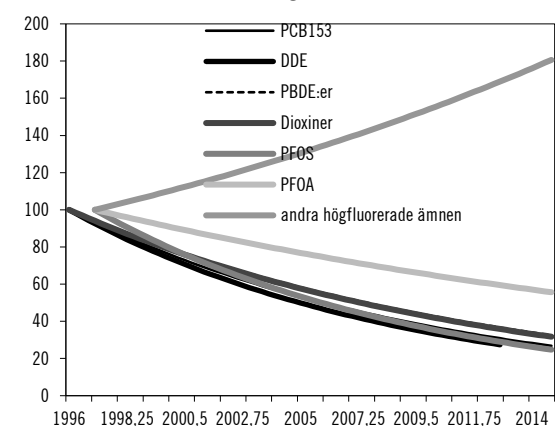
FN:s miljöförsamling har på norskt initiativ och med stöd av bl.a. EU beslutat att inrätta en expertgrupp med ansvar att utvärdera hindren för och olika handlingsalternativ för att motverka förorening av haven av plastskräp och mikroplaster från alla källor, särskilt landbaserade källor.

Ämnen som mäts och övervakas i miljön visar olika trender. Halterna av flera välkända särskilt farliga, och sedan länge förbjudna eller begränsade miljögifter minskar, vilket visar att åtgärderna gett önskvärd effekt. Bioackumulerande och långlivade ämnen som redan är spridda i varor, byggnader och miljön minskar däremot långsamt. Analyser av ett flertal miljögifter i modersmjölk och blod visar att halterna av reglerade ämnen har minskat medan ämnen som inte har uppmärksamats eller reglerats däremot har ökat, som till exempel vissa långlivade högfluorerade ämnen (se diagram 3.4).

Diagram 3.15 Miljögifter i modersmjölk och blod

Procent av halt vid start av mätning

År

Klicka här för att ange Källa eller Anm.

Livsmedelsverket uppskattar befolkningens exponering för hälsofarliga miljöföroreningar från livsmedel, t.ex. genom att regelbundet utföra matkorsundersökningar. En ny sådan undersökning presenterades under 2017. Trenderna för flera reglerade miljöföroreningar visar en positiv utveckling. Vi får i oss allt mindre av bromerade flamskyddsmedel och vissa högfluorerade ämnen (PFOS). Halterna av flera metaller, bland annat kadmium, bly och kvicksilver, har också analyserats. Resultaten visar att intaget av dessa inte har minskat mellan 1999 och 2015.

Användningen av särskilt farliga ämnen

Preciseringen handlar om att begränsa användningen av särskilt farliga ämnen. Det är ämnen som är långlivade och bioackumulerande eller är cancerframkallande, fortplantningsstörande eller kan skada arvsmassan. Även ämnen som är hormonstörande eller kraftigt allergiframkallande räknas hit, liksom metallerna bly, kvicksilver och kadmium.

Identifiering av hormonstörande ämnen som särskilt farliga ämnen inom ramen för Reach har hittills skett från fall till fall utan EU-överenskomna kriterier. Under 2017 röstade EU:s medlemsländer, inom ramen för biocid- och växtskyddsmedelsförordningarna, igenom reviderade förslag om kriterier för identifiering av hormonstörande ämnen. Kriterierna ska börja tillämpas i juni respektive november 2018.

Inom Reach fortsätter arbetet med att identifiera särskilt farliga ämnen. Under 2017 identifierades åtta nya ämnen, och förteckningen omfattar nu 181 särskilt farliga ämnen. Ämnen som finns på kandidatförteckningen omfattas av särskilda krav på information om de ingår i varor.

Alla relevanta särskilt farliga ämnen ska vara upptagna i förteckningen till 2020.

Från och med 2017 får varor som är behandlade med det klorerade konserveringsmedlet triklosan inte släppas ut på marknaden i EU. Triklosan är sedan 2016 inte godkänt som biocidprodukt inom EU på grund av oacceptabla risker för miljön. Begränsningar infördes delvis redan 2014. Triklosan får numera endast användas i medicintekniska produkter och som konserveringsmedel i kosmetika.

I augusti 2017 trädde Minamatakonventionen i kraft. Den innebär ett stort steg mot att kraftigt minska användning och utsläpp av kvicksilver på global nivå. Konventionen reglerar hela livscykeln för kvicksilver och innehåller bestämmelser om brytning, handel, användning i processer och produkter samt avfall och förvaring. Konventionens första partsmöte genomfördes hösten 2017.

Under 2017 beslutade EU om en ny förordning där Minamatakonventionens krav genomförs.

En utredning presenterade i december 2017 förslag på dels en lag om skatt på kadmium i vissa produkter (mineralgödsel, avloppsslam, foder samt kalk), dels en lag om skatt på kemiska växtskyddsmedel (SOU 2017:102). Utredningen föreslår också att nuvarande lag (1984:410) om skatt på bekämpningsmedel slopas. Förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper

Preciseringen handlar om att spridningen av oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper ska vara mycket liten och att uppgifter om bildning, källor, utsläpp samt spridning av de mest betydande av dessa ämnen och deras nedbrytningsprodukter ska vara tillgängliga.

Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen och Havs- och vattenmyndigheten har uppdaterat den nationella genomförandeplanen för Stockholmskonventionen om långlivade organiska ämnen. I planen konstateras att nivåerna av dioxin och dioxinlika PCB:er dels i kvinnors bröstmjölk dels i fet fisk från Östersjön och de större svenska insjöarna långsamt minskar över tid men fortfarande är oacceptabelt höga.

Förorenade områden

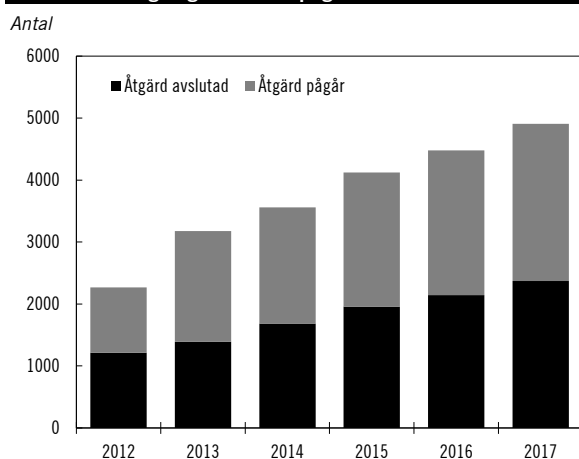
Preciseringen handlar om att åtgärda förorenade områden så att de inte utgör hot mot människors hälsa eller miljön.

Det finns 1 048 förorenade områden som bedöms utgöra mycket stor risk för miljö och människors hälsa (riskklass 1). Ytterligare 7 365 områden bedöms utgöra stor miljö- och hälsorisk (riskklass 2) och skulle också behöva åtgärdas.

Det finns 431 avslutade objekt i riskklass 1 och 2, där åtgärder eller någon form av insatser har genomförts. Totalt pågick under 2017 drygt 1 500 efterbehandlingsinsatser eller saneringar i hela landet. Under 2017 pågick 69 åtgärder som var bekostade av det statliga saneringsanslaget. Det är en ökning i förhållande till 2016 där 45 pågående åtgärder var bekostade av anslaget, vilket främst beror på en ökad anslagsnivå.

Hittills har anslaget för sanering och återställning av förorenade områden bidragit till att 110 av Sveriges mest förorenade områden har sanerats och inte längre utgör någon risk för hälsa eller miljö. Hela Sverige har nu också kartlagts (med undantag från vissa statligt ägda områden) vilket är en förutsättning för att kunna nå målet.

Diagram 3.16 Förorenade områden (antal efterbehandlingsåtgärder som pågår eller är avslutade)

I pågående efterbehandlingar räknas även delprojekt in (områden där bara en del av området har efterbehandlats). I Sverige har så här långt efterbehandlingen avslutats i 2373 områden och pågår i 2534 områden.
Naturvårdsverket 2018

Naturvårdsverket ansvarar för den nationella samordningen och prioriteringen av efterbehandlingar med statliga medel. Anslaget används för sanering av de områden eller delar av områden där ingen ansvarig finns att bekosta saneringen.

Särskilt fokus under 2017 har varit högfluorerade s.k. PFAS-ämnen. Dessa utgör ett hot mot bl.a. dricksvattentäkter. Naturvårdsverket har i samarbete med Statens geotekniska institut utarbetat en vägledning som fokuserar på tillsyn av förorenade områden, såsom brandövningsplatser.

Från och med 2016 finns ett särskilt bidrag för sanering av förorenad mark för bostadsbyggande. Under 2017 har nio bidrag beslutats. Det möjliggör sammanlagt ca 1 500 nya bostäder på tidigare förorenad mark inom de närmaste åren. Genom att återvinna gammal industrimark minskar även trycket på jordbruksmark och oexploaterade grönområden både i och utanför staden, vilket bidrar till en bra livsmiljö och ekosystemtjänster som livsmedelsproduktion, rekreativsmöjligheter och friluftsliv. Bidraget har gjort det möjligt för kommuner att bygga stadsnära bostäder på annars outnyttjad förorenad mark. Det har bl.a. resulterat i 600 nya bostäder i Norrköping.

Flera myndigheter har under året arbetat med att utveckla teknik för att effektivisera efterbehandlingsarbetet.

Antalet förorenade områden som ägs av staten eller har förorenats av statlig verksamhet är oklart, men uppskattas till minst 10 000 områden. Naturvårdsverket har fått i uppdrag att utveckla en övergripande vägledning för en effektiv prioritering av saneringsbehov samt utveckla myndigheters samverkan kring hanteringen av statens förorenade områden, efter rekommendationer från Riksrevisionen (2016:25).

Länsstyrelserna fick ökade medel fr.o.m. 2016 särskilt för tillsyn av förorenade områden vilket innebär att länsstyrelsernas resurser på området förstärkts kraftigt. Det är nödvändigt för att takten ska öka avseende tillsynsdrivna utredningar och åtgärder.

Riksdagen har under 2018 godkänt att förvärva konkursboet för den gamla gruvan Blaiken i Sorsele kommun för att undvika spridningen av föroreningar och därmed förhindra stora miljöskador. Vid tillfället för konkursen var den ekonomiska säkerheten långt ifrån tillräckligt i förhållande till den skada som verksamheten hade medfört.

I juni 2017 fick en särskild utredare i uppdrag att se över om det avsätts tillräckliga säkerheter för efterbehandling och andra återställningsåtgärder vid gruvverksamhet. Syftet är att minimera risken för att staten ska behöva stå för dessa kostnader. Utredningens förslag lämnades i juni 2018.

Kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper

Preciseringen handlar om att kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper ska vara tillgänglig och tillräcklig för riskbedömning.

Enligt tidsplanen i Reach ska ämnen som tillverkas eller importeras i minst 1 ton per år och tillverkare eller importör registreras hos Echa senast 2018. Efter denna registreringsomgång, den tredje i ordningen, kommer det att finnas information om åtskilligt fler ämnen i Echas databas.

Under hösten 2017 har OECD tagit fram ett förslag till vägledning för hur man ska riskbedöma samtidig exponering för flera kemikalier, dvs. deras kombinationseffekter.

Kemikalieinspektionen har identifierat 37 bisfenoler, utöver bisfenol A, som kan finnas på den europeiska marknaden och som kan vara hormonstörande. Kemikalieinspektionen kommer att bevaka hur bisfenolerna används och arbeta för att öka kunskapen om ämnena.

Det pågår också flera renodlade forskningsprojekt i Sverige med relevans för kombinationseffekter, t.ex. vid Göteborgs universitet (Centrum för framtidens kemiska riskanalyser och styrning).

När det gäller nanomaterial pågår inom Reach ett arbete med att inkludera nanospecifik information.

Information om farliga ämnen i material och produkter

Preciseringen handlar om att information om innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i material, kemiska produkter och varor ska vara tillgänglig.

Mängden information om förekomsten av farliga ämnen i varor som omfattas av Reach utökas kontinuerligt genom att fler särskilt farliga ämnen identifieras och listas. Under 2017 utökades förteckningen med åtta nya ämnen och innehåller nu totalt 181 särskilt farliga ämnen. Kommissionens målsättning är att alla relevanta särskilt farliga ämnen ska vara identifierade till 2020.

Echa publicerade sommaren 2017 en ny version av sin vägledning om information om ämnen i varor.

Kemikalieinspektionen har infört ett nytt krav på att anmäla uppgifter om nanomaterial i kemiska produkter till myndighetens

produktregister. De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 2018.

Trafikverket bedriver ett systematiskt arbete med att ställa krav på farliga ämnen i sina entreprenadkontrakt och i sin upphandling av strategiskt material.

Handlingsplan för en giftfri vardag

Nuvarande uppdrag till Kemikalieinspektionen att vidareutveckla och genomföra en handlingsplan för en giftfri vardag sträcker sig t.o.m. 2020. Handlingsplanen har under 2018 fokuserat på åtgärder som skyddar barn och unga i alla miljöer som de vistas i eftersom barn och ungdomar är särskilt känsliga för kemikalier.

Satsningen på handlingsplanen har gjort det möjligt att öka antalet förslag på reglering av hälsofarliga och miljöfarliga ämnen inom EU. Den ökade satsningen på EU:s kemikalielagstiftning har lett till att Sverige tillhör det land näst efter Tyskland som lämnar flest förslag på åtgärder för dessa ämnen. Sedan starten av handlingsplanen 2011 har Sverige lämnat in tio ämnesutvärderingar, 20 förslag till ämnen till kandidatförteckningen, tre förslag på begränsningar samt förslag på harmoniserande klassificering av 27 ämnen. De ämnen som Sverige prioriterar är sådana som framför allt förekommer i varor som hanteras av konsumenter och som barn kan komma i kontakt med.

Tillsammans med Tyskland har Sverige lämnat in förslag om begränsning för en grupp av högfluorerade ämnen. Gruppen omfattar ca 200 högfluorerade ämnen och återfinns i en mängd varor t.ex. textilier, livsmedelsförpackningar, rengöringsmedel och kosmetika.

Handlingsplanen bidrar till att stärka och utveckla tillsynen. Under 2017 har innehållet av farliga ämnen i små varor som barn kan stoppa munnen undersökts. De varor som valdes ut var främst varor gjorda av mjuk PVC-plast och små inredningsvaror i metall, t.ex. ljuslyktor och prydnadssaker. Även några elektriska varor, t.ex. små bärbara högtalare undersöktes. De ämnen som var intressanta att leta efter var bly, ftalater, och kortkedjiga klorparaffiner. Totalt inspekterades 59 företag och från dessa kontrollerades 162 varor. Cirka tio procent av varorna innehöll förbjudna ämnen. Resultat från tidigare undersökningar indikerar att billiga elektriska varor har flest brister.

Under 2017 inleddes en bred undersökning för att ta reda på om det förekommer farliga ämnen i intimhygienprodukter.

Reglerna om märkning av biocidbehandlade varor började gälla 2013, men genomfördes fullt ut först den 1 mars 2017. Kemikalieinspektionen har informerat närmare 200 företag som marknadsför biocidbehandlade varor om reglerna och hur de själva kan kontrollera att de säljer tillåtna varor.

Genom tillsynsarbetet förbättras företagens regelefterlevnad successivt.

3.5.6 Skyddande ozonskikt

Miljö kvalitetsmålet är att ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- Vändpunkt och återväxt och
- Ofarliga halter ozonnedbrytande ämnen.

Resultat

Vändpunkt och återväxt

Preciseringen innebär att vändpunkten för uttunnningen av ozonskiktet har nåtts och början på återväxt observeras,

Uttunnningen av ozonskiktet upphörde enligt tillgängliga data år 2000. Tack vare det trendbrottet är ozonskiktet i dag endast cirka tre procent tunnare än medelvärdet för perioden 1964–1980. Under den perioden anses ozonskiktet vara opåverkat av mänskliga utsläpp. Såväl mark- och satellitmätningar som datormodelleringar har tidigare indikerat att den globala återväxten av ozonskiktet kan ha påbörjats. Dessa observationer är dock behäftade med en rad osäkerheter.

Ofarliga halter ozonnedbrytande ämnen

Preciseringen innebär att halterna av klor, brom och andra ozonnedbrytande ämnen i de övre

luftlagren understiger den nivå där ozonskiktet påverkas negativt.

Såväl utsläpp som halter i stratosfären av flertalet ozonnedbrytande gaser minskar. De flesta ämnen som bryter ned ozonskiktet regleras under Montrealprotokollet, som har resulterat i en kraftig utfasning av dessa ämnen.

Däremot fortsätter såväl utsläpp som halter av antropogen lustgas (dikväveoxid, N₂O) att öka globalt trots att utsläppen regleras under FN:s klimatkonvention. Utsläppen av lustgas både bryter ned ozonskiktet och bidrar till växthuseffekten och är sedan flera år större än för någon annan ozonnedbrytande gas.

De nationella utsläppen av reglerade ozonnedbrytande ämnen består nästan uteslutande av CFC (klorfluorkarboner) från befintliga och uttjänta produkter. Utsläpp från exempelvis kyl- och frysmöbler samt bygg-, rör- och markisolering, fortsätter att minska. För 2017 beräknas utsläppen av CFC i Sverige uppgå till ungefär 132 ton. Det kan jämföras med utsläppen för 2016 som var ungefär 142 ton.

3.5.7 Säker strålmiljö

Miljö kvalitetsmålet är att människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- individens exponering för skadlig strålning,
- utsläppen av radioaktiva ämnen,
- hudcancer orsakade av ultraviolett strålning, och
- exponeringen för elektromagnetiska fält.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas två indikatorer i form av diagram i syfte att illustrera centrala delar i uppföljningen av miljö kvalitetsmålet. Avsikten är att dessa ska redovisas återkommande i lämpliga tidsintervall för att stärka kontinuiteten i uppföljningen. Dessa indikatorer är följande:

- Cesiumhalt i mejerimjolk.
- Antalet nya fall av tumörer i huden – malignt melanom.

Resultat

Individens exponering för skadlig strålning

Preciseringen innebär att individens exponering för skadlig strålning i arbetslivet och i övriga miljön begränsas så långt det är rimligt möjligt.

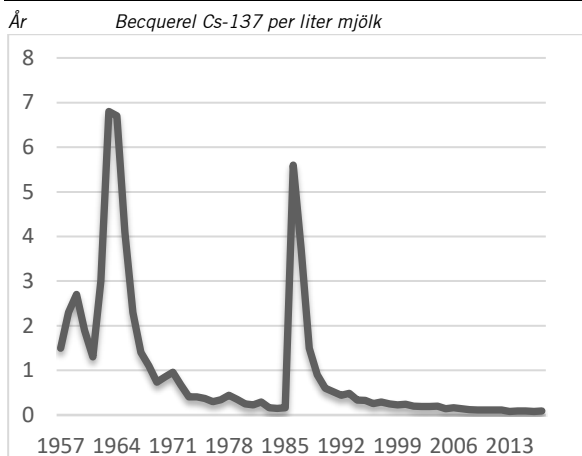
Inga dosgränser har överskridits vid de svenska kärnkraftverken under de senaste dryga tio åren.

Utsläppen av radioaktiva ämnen

Preciseringen innebär att utsläppen av radioaktiva ämnen i miljön begränsas så att människors hälsa och den biologiska mångfalden skyddas.

Halterna av radioaktiva ämnen i miljön är normalt låga och halterna utgör inte något generellt miljö- eller hälsoproblem. Av de icke naturligt förekommande radioaktiva ämnena i miljön utgörs den största delen fortfarande av cesium från Tjernobylyolyckan 1986 och i viss mån efter nedfall från de atmosfäriska kärnvapenprovsprängningarna under 50- och 60-talen. Cesiumhalten i mejerimjolk kan användas om en indikator för miljötillståndet (Diagram 3.1).

Diagram 3.17 Cesiumhalt i mejerimjolk

Klicka här för att ange Källa eller Anm.

Stråldosen som allmänheten utsätts för från detta kvardröjande cesium är betydligt lägre än stråldosen från naturlig bakgrundsstrålning.

Årligen diagnostiseras omkring 3 500 patienter med lungcancer. Strålsäkerhetsmyndigheten bedömer att ca 500 av dessa fall orsakas av radon. Den stora majoriteten, 450 av de 500 radon-

relaterade fallen, är kopplade till rökning, det vill säga rökare som exponeras för radon löper en större risk att drabbas av lungcancer jämfört med icke-rökare.

SSM och andra ansvariga myndigheter har tagit fram en handlingsplan för radon för att säkerställa att målmedvetna och långsiktiga insatser görs för att sänka befolkningens exponering för radon.

Hudcancer orsakad av ultraviolett strålning

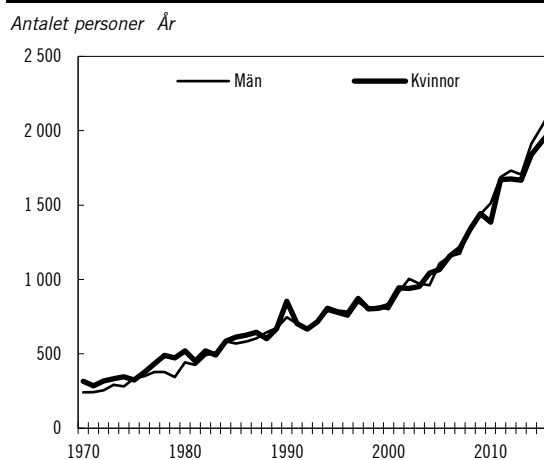
Preciseringen innebär att antalet årliga fall av hudcancer orsakade av ultraviolett strålning är lägre än år 2000.

Strålsäkerhetsmyndigheten har under 2017 genomfört en enkätundersökning av svenskars solvanor. En slutsats är att riskbeteendet i solen är som störst vid semester utomlands. Under 2017 brände sig cirka 1,1 miljoner svenskar under solsemester i utlandet. Enkätsvaren visar också att den nedåtgående trenden för solarieresolande fortsätter. Omkring hälften av svenskarna använder ofta eller alltid åtminstone någon typ av skydd mot solen när de vistas utomhus vid vackert sommarväder.

Av samtliga cancerfall som rapporterades i Sverige under 2014 ökar antalet fall av hudtumörer, huvudsakligen malignt melanom, skivepitelcancer och basalcellscancer, snabbast. Dessa typer av hudtumörer utgjorde då 17 procent av alla cancerfall som rapporterades. Antalet fall av malignt melanom har under det senaste decenniet ökat med 6,2 procent per år för kvinnor och med 5,0 procent per år för män.

Diagram 3.2 illustrerar utvecklingen av malignt melanom i Sverige 1970–2016.

Diagram 3.18 Antalet nya fall av tumörer i huden – malignt melanom

Klicka här för att ange Källa eller Anm.

Exponering för UV-strålning är den enda kända riskfaktorn för hudcancer, bortsett från ärftlighet. Det är inte otänkbart att andra faktorer kan påverka risken att drabbas. Det finns en fördröjning mellan exponering för UV-strålning och insjuknande i hudcancer. De som drabbas i dag kan ha exponerats för UV-strålning tiotals år tidigare. Det finns ett bevisat samband mellan exponering för UV-strålning och risken för hudcancer. En åldersgräns för kosmetiska solarier har införts. Från och med den 1 september 2018 måste den som driver ett solarium förvissa sig om att användaren har fyllt 18 år och en tydlig skylt om åldersgränsen måste finnas uppsatt på solarieret.

3.5.8 Ingen övergödning

Miljö kvalitetsmålet är att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte ska ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- tillförsel av kväve- och fosforföreningar till havet,
- påverkan på landmiljön av övergödande ämnen,
- tillståndet i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten, och
- tillståndet i havet.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas tre indikatorer i form av diagram i syfte att illustrera centrala delar i uppföljningen av miljö kvalitetsmålet. Avsikten är att dessa ska redovisas återkommande för att stärka kontinuiteten i uppföljningen. Dessa tre indikatorer är följande:

- kvävetillförsel via vatten till Egentliga Östersjön,
- fosfortillförsel till Egentliga Östersjön, och

- utbredning av syrefria bottenar och bottenar påverkade av akut syrebrist i Östersjön.

Resultat

Tillförsel av kväve- och fosforföreningar till havet
Preciseringen innebär att den svenska och den sammanlagda tillförseln av kväve- och fosforföreningar till Sveriges omgivande hav ska underskrida den maximala belastning som fastställts inom ramen för internationella överenskommelser.

Tillförseln av näringsämnen till omgivande hav fortsätter att minska och Sverige är nära att uppnå Helcoms (Helsingforskonventionen för skydd av Östersjöns marina miljö) mål för tillförsel av kväve till Östersjön. Diagram 3.20 och 3.21 visar tillförseln till Egentliga Östersjön. Det är den största av Östersjöns bassänger och sträcker sig från Åland till de danska sunden.

Diagram 3.19 Kvävetillförsel via vatten till Egentliga Östersjön

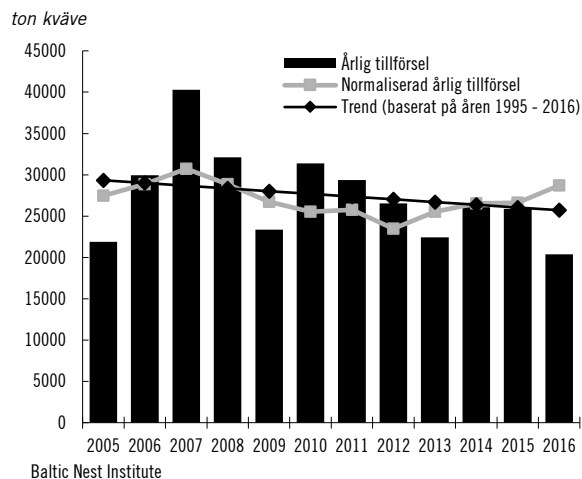
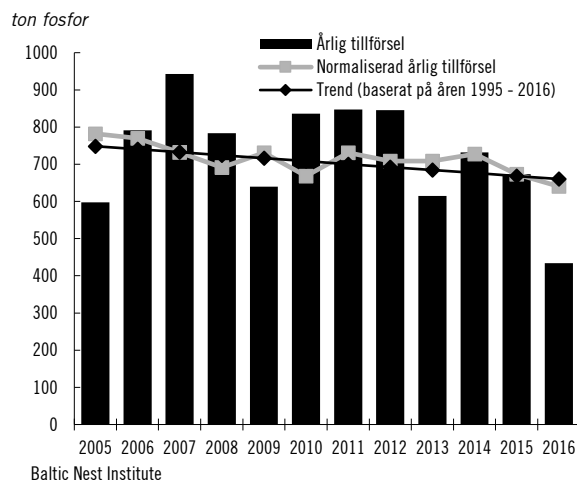

Diagram 3.20 Fosfortillförsel till Egentliga Östersjön

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning (Rapport 6804) finns det ett minskningsbehov av fosfor för Bottenviken och för Egentliga Östersjön. Tillförseln av fosfor från Sverige behöver minska med närmare 20 procent till Bottenviken och mer än halveras till Egentliga Östersjön. Det totala minskningsbehovet av fosfor för Bottenviken är osäkert och ligger inom den statistiska felmarginalen för att målet ska anses vara uppfyllt.

Hälften av Sveriges fosfortillförsel från land till Egentliga Östersjön kommer från jordbruksmark. Andra stora källor är avloppsvatten via reningsverk och små avlopp. Internbelastning från sediment i Östersjön och i kustområden är också en betydande källa för tillförsel av fosfor till vattenmassan.

Internationella samarbeten är viktiga för att minska tillförseln av kväve- och fosfor till havet. Sverige arbetar därför bl.a. inom Helcom för skydd av Östersjöns miljö. Vid Helcoms ministermöte 2018 beslutades att en strategi för återcirkulering av näringsämnen ska tas fram till 2020 med syfte att minska tillförseln av näringsämnen till havet.

Påverkan på landmiljön av övergödande ämnen

Preciseringen för påverkan på landmiljön innebär att atmosfäriskt nedfall och brukande av mark inte ska leda till att ekosystemen uppvisar några väsentliga långsiktiga skadliga effekter av övergödande ämnen i någon del av Sverige.

De svenska utsläppen av kväveoxider till luft har minskat med 24 procent de senaste 10 åren (2007 till 2016) enligt statistik från Naturvårdsverket och det är framför allt utsläppen från inrikes transporter som minskar. Motsvarande minskning av ammoniak är närmare sju procent. Nedfallet av oorganiskt kväve på land har minskat med 27 procent under samma period men var relativt lågt år 2016 på grund av att det var ett nederbördsfattigt år. Nedfallet är högre än den kritiska gränsen för vegetationsförändringar i skogsmark och enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning (Rapport 6804) överskreds den i hela södra och drygt hälften av mellersta Sverige.

Sverige ska reducera utsläppet till 119 000 ton kväveoxider och 49 000 ton ammoniak till år 2020 enligt krav på utsläppsminskningar från det reviderade Göteborgsprotokollet i Luftvårdskonventionen. Utsläppen 2016 var 131 000 ton kväveoxider och 53 000 ton ammoniak enligt statistik från Naturvårdsverket. Prognosen till

2020 är ett utsläpp med 95 000 ton kväveoxider och 51 000 ton ammoniak. Enligt prognosen ser Sverige därmed inte ut att klara åtagandet inom Göteborgsprotokollet för ammoniak.

Genomförandet av direktivet om minskning av nationella utsläpp av vissa föroreningar, takdirektivet, som antogs 2016 innebär att utsläppen kväveoxider inom EU ska minska med 63 procent till 2030. Det kommer att innebära minskad intransport och nedfall av kväve från övriga EU-länder, och därmed minskad påverkan av övergödande ämnen på landmiljön.

Effekter och utvecklingen av kvävegödslingen i skogsmark beskrivs under miljö kvalitetsmålet Levande skogar.

Tillståndet i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten

Preciseringen innebär att tillståndet i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten ska uppnå minst god status för näringsämnen enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.

Enligt vattenmyndigheternas senaste bedömning av status för näringsämnen som rapporterades 2015 är övergödningen omfattande i stora delar av södra Sverige och längs Bottenhavets kust. Störst problem finns i Norra Östersjöns vattendistrikt där nästan alla kustvatten och hälften av sjöarna och vattendragen är påverkade av övergödning. I Södra Östersjöns vattendistrikt är samtliga kustvatten och mer än en tredjedel av inlandsvattnen påverkade. Endast tre stycken grundvattenförekomster har sämre än god kemisk status på grund av förhöjda nitrathalter.

Vattenmyndigheterna uppskattar att tillförseln av fosfor till sjöar och vattendrag behöver minska med 670 ton per år för att nå god ekologisk status (Länsstyrelsen i Västmanlands län, Rapport 2016:19). För att nå god ekologisk status i kustvattnet behöver tillförseln minska med ca 500 ton fosfor och 14 000 ton kväve per år.

Den största enskilda källan för fosfortillförseln är jordbruksmark. Andra stora källor är enskilda avlopp och avlopp via reningsverk. Lokalt är dagvatten, bräddning vid reningsverk och på ledningsnät, utsläpp från industrier, fiskodlingar samt internbelastning i sjöar och kustvatten också betydande källor.

För att förbättra vattenmiljön har 44 miljoner kronor beviljats till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) under 2017, varav drygt 30 miljoner

kronor har gått till projekt för att minska övergödningen.

Landsbygdsprogrammet är en annan viktig källa för finansiering av åtgärder. Det rör till exempel fånggrödor och jordbearbetning på våren i stället för på hösten på åkermark, anläggning och restaurering av våtmarker och dammar. Landsbygdsprogrammet bidrar också till finansiering av rådgivning inom Greppa Näringen samt annan kompetensutveckling för att stimulera till ökad kunskap om verkningsfulla åtgärder som kan vidtas på den enskilda gården och därmed bidra till minskad övergödning (se vidare utg.omr. 23). För att öka takten med att åtgärda enskilda avlopp har en utredning om hållbara vattentjänster genomförts. Den 28 maj 2018 lämnade utredaren betänkandet Vågar till hållbara vattentjänster (SOU 2018:34) med förslag som kan öka åtgärdstakten för enskilda avlopp. Betänkandet har remitterats och remissvaren väntas senast den 31 oktober 2018.

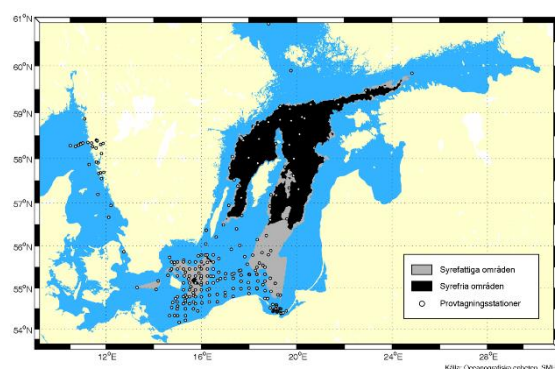
Regeringen har tillsatt en utredning som ska föreslå hur övergödningen effektivt kan minskas genom att stärka drivkrafterna för lokalt åtgärdsarbete. Utredaren ska föreslå nya eller förstärkta styrmedel som leder till ökad användning av kostnadseffektiva åtgärder. Utredningen ska redovisas 28 februari 2020.

Tillståndet i havet

Preciseringen innebär att havet ska ha minst god miljöstatus med avseende på övergödning enligt havsmiljöförordningen (2010:134).

Sveriges omgivande hav, förutom Skagerraks utsjö, är övergött eller kraftigt övergött enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning (Rapport 6749). Syrefattiga förhållanden förekom på drygt 7 000 kvadratkilometer 2017 vilket motsvarar 28 procent av bottenytan i Egentliga Östersjön, Finska viken och Rigabukten (se diagram 3.21).

Diagram 3.21 Utbredning av syrefria bottnar (svart) och bottnar påverkade av akut syrebrist (grå) i Östersjön, hösten 2017.

Naturvårdsverket, rapport 6804

Utbredningen av syrefria bottnar ökade kraftigt mellan 1994 och 2001. Den har fluktuerat på en hög nivå sedan dess och var lika omfattande för 2017 som för 2001.

Vid Helcoms ministermöte 2018 beslutades att den aktionsplan för Östersjön som sträcker sig till 2020 ska uppdateras senast 2021. Planen ska också innehålla nödvändiga åtgärder för att uppnå målet om att Östersjön ska vara opåverkad av övergödning.

3.5.9 Levande sjöar och vattendrag

Miljö kvalitetsmålet är att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- god ekologisk och kemisk status,
- oexploaterade och i huvudsak opåverkade vattendrag,
- ytvattentäckters kvalitet,

- ekosystemtjänster,
- strukturer och vattenflöden,
- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation,
- hotade arter och återställda livsmiljöer,
- främmande arter och genotyper,
- genetiskt modifierade organismer,
- bevarade natur- och kulturmiljövärden, och
- friluftsliv.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas två indikatorer i form av diagram i syfte att illustrera centrala delar i uppföljningen av miljö kvalitetsmålet. Avsikten är att dessa ska redovisas återkommande varje år för att stärka kontinuiteten i uppföljningen. Dessa två indikatorer är följande:

- Andel nybildade reservat med limniska syften dvs. att bevara sötvattensmiljöer.
- Strandnära byggande.

Resultat

God ekologisk och kemisk status

Preciseringen innebär att sjöar och vattendrag ska uppnå god ytvattenstatus enligt de krav som finns i vattenförvaltningsförordningen (2004:660). Genom denna förordning genomförs ramdirektivet för vatten (2000/60/EG). Ett stort antal svenska vatten är under betydande påverkan som gör att de inte uppnår god ekologisk och kemisk status. Påverkan sker på grund av atmosfärisk deposition, dammar, barriärer och slussar.

Regeringen tillsatte i september en särskild utredare (dir. 2017:96) som ska utreda och utvärdera ansvarsfördelningen, beslutanderätten och organiseringen av myndigheterna inom vattenförvaltningen. Utredarens förslag ska underlätta en effektiv samordnad, förankrad och ändamålsenlig förvaltning av yt- och grundvatten för att uppfylla kravet i ramdirektivet för vatten.

Klimatförändringarna ställer nya krav på vattenförvaltningen. Havs- och vattenmyndigheten har inom ramen för ett regeringsuppdrag (dnr M2017/02350/Nm) belyst sin samordnade roll i vattenförvaltningen och hur klimatanpassning och

utsläpps begränsning kan integreras i vattenförvaltningen.

Regeringen tillsatte i maj 2017 (dir. 2017:54) en särskild utredare som ska se över kommunernas skyldighet att ordna vattentjänster och bl.a. föreslå ändringar i lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) och styrmedel som ökar takten för åtgärder för små avlopp och återvinning av näringsämnen. En utgångspunkt för utredningen är att det ska vara enkelt för den enskilda fastighetsägaren att göra rätt genom korrekt tillgänglig information om lämplig valösning utifrån de lokala förutsättningarna. Utredaren har sedan (dir. 2017:129) fått i ytterligare uppdrag att utreda vilka möjligheter som enligt nuvarande regler finns för att vidta åtgärder för anpassning av dagvattenhanteringen till ett förändrat klimat och föreslå hur va-taxan kan användas för att finansiera sådana anpassningsåtgärder. Utredningen redovisades till regeringen den 28 maj 2018 och kommer att remitteras.

Icke godkända avlopp riskerar att påverka ytvattenstatus. Regeringen har i landsbygdspropositionen (prop. 2017/18:179) aviserat att VA-lagstiftningen bör anpassas i syfte att underlätta bostadsbyggandet och åtgärdandet av icke godkända avlopp i landsbygderna, samt att vägledning till kommunerna i dess tillämpning bör stärkas. Propositionen beslutades av riksdagen den 7 juni (rskr. 2017/18:359).

Oexploaterade och i huvudsak opåverkade vattendrag

Preciseringen innebär att det i Sverige ska finnas vattendrag som är oexploaterade och i princip opåverkade. Enligt en redovisning från Havs- och vattenmyndigheten (dnr M2017/03003/Nm) saknar en stor del av svenska värdefulla vatten fortfarande tillräckligt långsiktigt skydd. Se vidare under preciseringen Bevarade natur- och kulturmiljövärden.

Ytvattentäckers kvalitet

Preciseringen innebär att ytvattentäckter som används för dricksvattenproduktion har god kvalitet.

För att säkra kvaliteten på ytvatten så det kan användas till dricksvatten inrättas vattenskyddsområden. Enligt Statistiskt meddelande Skyddad natur 2017-12-31 fanns den 31 december 2017 1 620 vattenskyddsområden i landet, med en sammanlagd yta på nästan 800 000 hektar varav 35 procent av arealen är ytvatten.

Enligt Havs- och vattenmyndighetens årsredovisning har den nationella samverkan mot PFAS-förorening av mark och vatten ett brett deltagande av de som arbetar med förorenade områden. Samverkan sker inom ramen för Miljömålsrådet och leds av Livsmedelsverket och Kemikalieinspektionen. Samverkan utövas inom ett nätverk av myndigheter, kommuner, forskare, dricksvattensproducenter m.fl.

Ekosystemtjänster

Preciseringen innebär att sjöars och vattendrags ekosystemtjänster är vidmakthållna.

De ekosystemtjänster som sjöar och vattendrag bidrar med är bland annat vattenförsörjning, översvämningsskydd, vattenrening och estetiska värden. För ekosystemtjänsten vattenförsörjning innebär vädersituationen de senaste tre somrarna torka i delar av södra och mellersta Sverige. Av Naturvårdsverkets årliga uppföljning framgår att flera nationella myndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting har samarbetat för att utveckla stödet för länsstyrelser och kommuners arbete med vattenbrist. Samarbete mellan lokala, regionala och nationella myndigheter har ökat samhällets beredskap inför torka.

Strukturer och vattenflöden

Preciseringen handlar om att sjöar och vattendrag har strukturer och vattenflöden som ger möjlighet till livsmiljöer och spridningsvägar för vilda växt- och djurarter som en del i en grön infrastruktur.

Vattenkraften och dess dammar kan precis som gruv- och flottningsdammar utgöra fysiska hinder för växt- och djurliv i vattendrag.

Regeringens förslag i propositionen Vattenmiljö och vattenkraft (prop. 2017/18:243) syftar till att minska vattenkraftens påverkan på vattenmiljön. Förslagen i propositionen beslutades av riksdagen den 13 juni (bet. 2017/18:CU31, rskr. 2017/18:383). Lagändringarna, som huvudsakligen träder i kraft den 1 januari 2019, ska bl.a. genomföra de vattenkraftsrelaterade delarna av energiöverenskommelsen och tydliggöra det svenska genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten. Propositionen syftar till att uppnå ett nationellt helhetsperspektiv med avvägningar mellan behovet av åtgärder som förbättrar vattenmiljön och behovet av en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel. Propositionen har utarbetats i

samråd med genomförandegruppen för energiöverenskommelsen (S, MP, M, C och KD).

Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram en lista över åtgärder mot fysiska hinder i jordbrukslandskapets vattenmiljöer, vilket framgår av årsredovisningen för Havs- och vattenmyndigheten. Listan ingår i arbetet med att ta fram kunskap och vägledningar för att bedöma åtgärder som minskar jordbrukets påverkan på vattenmiljöer och samtidigt tar hänsyn till jordbruksproduktionen.

Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation

Preciseringen förtydligar att limniska naturtyper och arter i art- och habitatdirektivet ska ha gynnsam bevarandestatus samt att sötvattenanknutna arter i fågeldirektivet har gynnsam bevarandestatus.

Ingen ny rapportering enligt art- och habitatdirektivet har skett under året. Nästa rapportering sker 2019.

Hotade arter och återställda livsmiljöer

Preciseringen förtydligar att andelen hotade arter ska ha återhämtat sig och livsmiljöer ska ha återställts i värdefulla sjöar och vattendrag.

Projektet Grip on Life fick i slutet av 2017 beviljat stöd om 150 miljoner kronor från EU:s miljöfond, LIFE. Målet är att förbättra miljön i och kring utsatta våtmarker och vattendrag. Projektet handlar om att återställa och säkra upp framtiden för bäckar, älvar, sjösystem och våtmarker över hela Sverige. Projektet kommer att pågå 2018–2023.

Främmande arter och genotyper

Preciseringen innebär att främmande arter och genotyper inte hotar den biologiska mångfalden. Från och med augusti 2017 är det enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter förbjudet att sprida 47 EU-listade invasiva främmande arter. I svenska sötvatten finns de invasiva främmande arterna växten smal vattenpest och signalkräfta. Signalkräfta är en invasiv främmande art med stor spridning vilket innebär att Sverige enligt EU-förordningen måste ta fram ett hanteringsprogram. Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram ett förslag till hanteringsprogram för signalkräfta som remitterades i december 2017. Syftet är att vägleda hur fisket och konsumtionen av

signalkräfta kan fortsätta att bedrivas enligt bestämmelser i EU-förordningen så att signalkräftan inte sprider sig ytterligare. Den 5 juli 2018 lämnade Havs- och vattenmyndigheten in en hemställan om vilka regelverk som behöver ändras till följd av EU-förordningen.

Genetiskt modifierade organismer

Preciseringen innebär att genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden inte är introducerade.

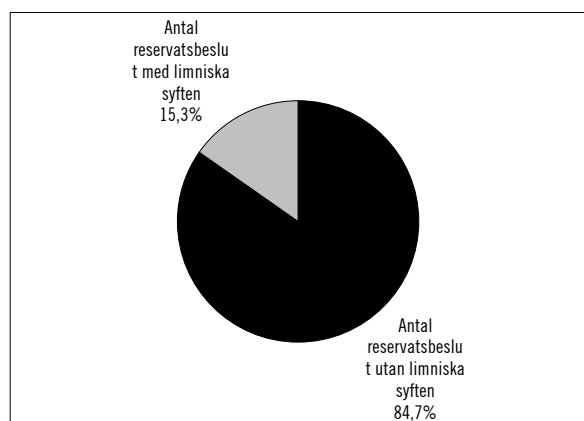
Av Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljömålen framgår att ingen kommersiell verksamhet bedrivs med godkända genetiskt modifierade vattenlevande organismer i Sverige. Havs- och vattenmyndigheten har genomfört en informationskampanj för att uppmärksamma återförsäljare av akvariefisk att den genodifierade s.k. Glofish inte får säljas inom EU.

Bevarade natur- och kulturmiljövärden

Preciseringen innebär att sjöar och vattendrags natur- och kulturmiljövärden är bevarade och förutsättningar för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns.

En miljon hektar värdefulla sjöar och vattendrag saknar ett fullgott skydd visar en enkät till länsstyrelserna som Havs- och vattenmyndigheten har genomfört inom ramen för ett regeringsuppdrag (dnr M2017/03003/Nm) om underlag för en revidering av den nationella strategin för skydd av vattenanknutna natur- och kulturmiljöer. Det rör sig om områden som är utpekade för sina natur-, fisk/fiske- och kulturmiljövärden. Myndigheten betonar i rapporten behovet av att prioritera det limniska skyddet.

Diagram 3.22 Andel nybildade reservat med limniska syften

Årlig uppföljning 2017

Sveriges unika källvattenmiljöer hotas av flera anledningar vilket framgår av Havs- och vattenmyndighetens rapport Sötvatten. Exempelvis gör okunskap om källornas lokalisering det svårt att skona dem vid avverkning. Miljömålsrådet har gett SGU i uppdrag att samordna arbetet med bevarande och skydd av källmiljöer. I detta ingår bl.a. att sätta igång arbetet med att tillgängliggöra källornas koordinater.

Friluftsliv

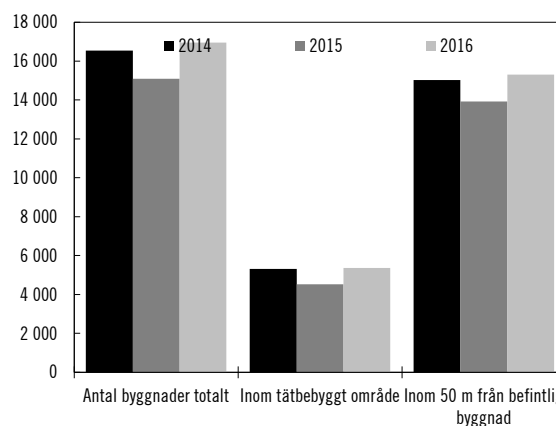
Preciseringen innebär att strandmiljöer, sjöar och vattendrags värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Nybyggnation vid stränder fortsätter (se diagram 3.23). Naturvårdsverket har på regeringens uppdrag sett över reglerna om landsbygdsutveckling i strandnära läge i miljöbalken. Redovisningen har remitterats t.o.m. den 16 november 2018 (dnr M2017/02054/Nm).

Fritidsfisket i Sverige bidrar till besöksnäring och upplevelseindustri och under 2016 gjordes ungefär 7 miljoner fritidsfiskedagar längs vattendrag och i sjöar. Sammanlagt uppskattades den behållna fångsten till 5 850 ton och bestod främst av abborre, gädda och öring (Statistisk meddelande JO 57 SM 1801 SCB 2018). Av 1,45 miljoner fritidsfiskare var drygt 400 000 kvinnor (inkluderar fritidsfiskare i alla typer av vatten).

Diagram 3.23 Strandnära byggande

Antal byggnader

Årlig uppföljning 2017

3.5.10 Grundvatten av god kvalitet

Miljö kvalitetsmålet är att grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- grundvattnets kvalitet och kemiska status,
- kvaliteten på utströmmande grundvatten,
- grundvattennivåer och grundvattnets kvantitativa status, och
- bevarande av naturgrusavlagringar.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas en indikator i form av ett diagram i syfte att illustrera centrala delar i uppföljningen av miljö kvalitetsmålet. Avsikten är att detta ska redovisas återkommande varje år för att stärka kontinuiteten i uppföljningen. Denna indikator är följande:

- Vattenskyddsområden vid kommunala grundvattentäkter

Resultat

Grundvattnets kvalitet och kemiska status

Tolv av landets 21 länsstyrelser bedömer att miljö kvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet inte kommer att nås. Läget är därmed oförändrat jämfört med 2016.

Under året har Havs- och vattenmyndigheten (HaV) inlett en förstudie för att ta fram en vägledning för hur regionala vattenförsörjningsplaner tas fram och revideras. Elva län, lika många som året innan, har regionala vattenförsörjningsplaner. Arbetet med att ta fram vattenförsörjningsplaner pågår i flera län.

Många grundvattentäkter saknar fortfarande vattenskyddsområde. Flera länsstyrelser rapporterar att arbetet går långsamt. Av 13 beslut om nya eller reviderade vattenskyddsområden under 2017 fattades åtta av länsstyrelser och fem av kommuner.

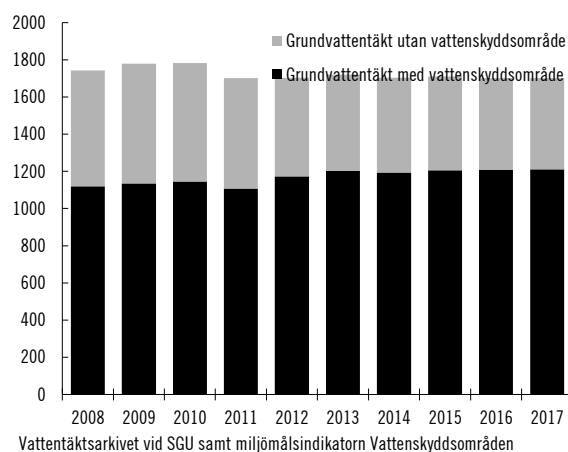
Sveriges geologiska undersökning (SGU) har under 2017 fortsatt att samla in information om enskilda grundvattentäkter. Totalt har nu cirka 53 000 analyser av vattenprov (tagna från 2007 och framåt) lagrats i en databas vid myndigheten. SGU har på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten inventerat lämpliga platser för grundvattenprovtagning. Under 2017 har 77 grundvattenförekomster inventerats. En majoritet av dessa är klassade som riskförekomster utifrån kemisk påverkan. SGU har under 2017 kunnat fortsätta sin satsning på en utökad övervakning av grundvatten tack vare den förstärkning av anslaget 1:2 *Miljöövervakning* som regeringen gjorde i budgetpropositionen för 2017.

Ett screeningprojekt av miljögifter i urbant grundvatten där cirka 250 parametrar analyseras pågår för närvarande vid SGU och ska slutrapporteras 2018. PFAS, klorerade alifater och bekämpningsmedel tillhör de ämnesgrupper som påträffas ofta.

Sveriges lantbruksuniversitet har på uppdrag av Jordbruksverket utarbetat ett förslag till program för utökad grundvattenövervakning i jordbruksområden.

Vattenmyndigheterna har reviderat instruktionerna till länsstyrelserna inför kommande statusklassning och riskbedömning av grundvattenförekomster.

Diagram 3.24 Vattenskyddsområden vid kommunala grundvattentäkter 2008–2017

Kvaliteten på utströmmande grundvatten

SGU har under året tagit fram en vägledning för hur grundvattenberoende ekosystem ska inkluderas i förvaltningen av grundvatten. Myndigheten har även genomfört en förstudie

inför det att bedömningsgrunder för grundvattenberoende ekosystem ska tas fram.

Grundvattennivåer och grundvattnets kvantitativa status

Försämrad vattentillgång orsakade problem i delar av södra och mellersta Sverige under sommaren 2017. De låga grundvattennivåerna i flera stora grundvattenmagasin är ett resultat av flera år med låg nederbörd under främst vinterhalvåret. SGU och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) startade under sommaren 2017 en gemensam varningstjänst för att uppmärksamma kommuner, länsstyrelser, verksamheter och allmänhet om riskerna för vattenbrist. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) höll under sommaren 2017 samverkanskonferenser med berörda aktörer.

Andra åtgärder som har vidtagits på regional och kommunal nivå för att säkra tillgången på grundvatten för dricksvattenanvändning har varit informationskampanjer, bevattningsförbud, sänkt ledningstryck och transport av vatten. Flera kommuner och länsstyrelser har intensifierat sitt planeringsarbete kring vattenförsörjning och reservvattenförsörjning. Anläggande av avsaltningssystem, framtagande av reservvattentäkter, undersökningar av förutsättningar för ökad grundvattenbildning och förbättrad vattenplanering är exempel på andra mer långsiktiga åtgärder som har utförts och planerats under året.

Livsmedelsverket (SLV) har lett ett myndighetsövergripande arbete med att ta fram en handbok för klimatsäkrad dricksvattenförsörjning. SLV och den Nationella vattenkatastrofgruppen (VAKA) har arrangerat workshoppar under året kring situationen med försämrad vattentillgång. Jordbruksverket har rapporterat ett regeringsuppdrag om jordbrukssektorns behov av vattenförsörjning. Underlaget ska kunna användas bl.a. i arbetet med regionala vattenförsörjningsplaner för att kunna göra långsiktiga bedömningar och prognoser. Havs- och vattenmyndigheten har på sin webbplats publicerat promemorian Sammanställning av länsstyrelsernas och några nationella myndigheters erfarenheter och konsekvenser för vattenresurser och vattenmiljön av vädersituationen under 2017.

På uppdrag av regeringen har SGU under året genomfört och rapporterat en genomgång av grundvattenbildning och grundvattentillgång i

Sverige samt tagit fram underlag för utökad insamling av grundvattennivådata. Myndighetens pågående karteringsverksamhet ger även underlag för bedömningar av vattentillgången i vattenförvaltningens grundvattenförekomster. Den fördjupade kartläggningen av grundvattnet på Gotland och Öland har fortsatt.

Bevarande av naturgrusavlagringar

Det framgår av Naturvårdsverkets årliga uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2018 att uttaget av naturgrus successivt har minskat sedan mitten av 1990-talet och har planat ut på en nivå omkring 10 miljoner ton per år. Det numerära antalet naturgrustäkter har dock fortsatt att minska jämfört med tidigare år, och tillståndstiderna för de täkter som är kvar har kortats av.

SGU har initierat en åtgärd om materialförsörjningsplanering, vilket är en åtgärd som ingår i Miljömålsrådets gemensamma åtgärdslista.

3.5.11 Hav i balans samt levande kust och skärgård

Miljökvalitetsmålet är att Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och att bevara biologiska mångfalden. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- tillståndet avseende god ekologisk och kemisk status i kustvatten i enlighet med förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön,
- kusternas och havens ekosystemtjänster,

- grunda kustnära miljöers biologiska mångfald och livsmiljöer och spridningsvägar som del i en grön infrastruktur,
- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation bland naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till kust och hav,
- hotade arter och återställda livsmiljöer,
- främmande arter och genotyper,
- genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade,
- havs-, kust- och skärgårdslandskapens natur- och kulturvärden,
- tillståndet för kulturhistoriska lämningar under vattnet, och
- havs-, kust och skärgårdslandskapens värden för friluftslivet och påverkan från buller.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas tre indikatorer i form av diagram i syfte att illustrera centrala delar i uppföljningen av miljö kvalitetsmålet. Avsikten är att dessa ska redovisas återkommande varje år för att stärka kontinuiteten i uppföljningen. Dessa tre indikatorer är följande:

- Mängden marint skräp på ständer i Skagerrak.
- Utvecklingen över tid för ekologisk och kemisk status för kustvatten.
- Andelen fiskbestånd som är hållbart nyttjade (redovisas i utg.omr. 23).

Resultat

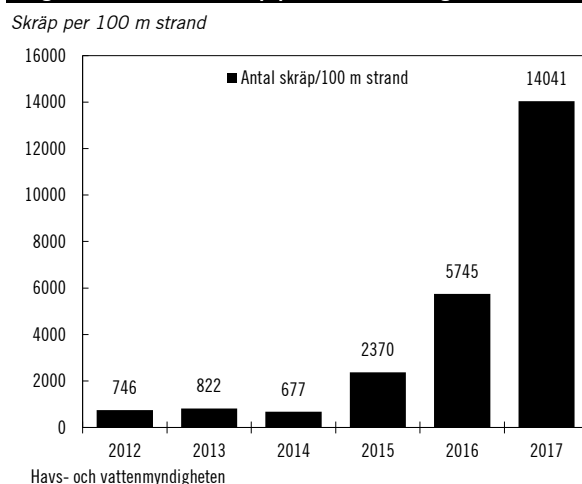
Fysikaliska, kemiska och biologiska förhållanden i kust- och havsvatten i enlighet med havsmiljöförordningen (2010:1341)

Preciseringen är kopplad till de krav som finns i havsmiljöförordningen som genomför havsmiljödirektivet (2008/56/EG). År 2012 bedömdes miljöstatus i svenska hav inom ramen för arbetet med havsmiljödirektivet. Ingen bedömning gjordes under 2017. Enligt direktivet ska en bedömning göras var sjätte år och nästa bedömning sker därför under 2018. Den samlade slutsatsen av den senaste bedömningen visar att

god miljöstatus i många fall inte uppnås. Sammanfattningsvis visar bedömningen att utmaningarna för den svenska havsmiljön är kopplade till övergödning, farliga ämnen och fiske. Under 2017 har Havs- och vattenmyndigheten fortsatt att genomföra det åtgärdsprogram som beslutades 2015.

Under 2017 färdigställdes Intermediate Assessment 2017 som är Osparkonventionens statusbedömning för Nordostatlant. Vidare har Helcom under 2018 färdigställt statusbedömningen för Östersjön, HOLAS II. Båda dessa bedömningar, som utgör underlag för den nationella statusbedömningen i enlighet med havsmiljödirektivet, visar att statusen för majoriteten av indikatorerna till stor del är oförändrade. Förekomst och tillförsel av marint skräp är ett ökande problem i havsmiljön (diagram 3.26). Största delen av skräpet utgörs av plast. Ett flertal regionala och nationella initiativ har initierats och flera andra genomförs för att minska och motverka tillförseln av marint skräp både när det gäller information, identifiering av källor och åtgärder mot mikroplast samt åtgärder för att minska användningen av plastbäckassar. Regeringen har beslutat om en ny förordning om bidrag till strandstädning. Syftet med förordningen är att minska mängden avfall på stränderna och att det avfall som samlas in behandlas på ett miljömässigt godtagbart sätt. Bidraget avser städning på havsstränder.

Diagram 3.25 Marint skräp på stränder i Skagerrak

Oljeutsläpp kan skada växt- och djurliv liksom värdefulla kustmiljöer. Små kontinuerliga utsläpp i fartygsrutter kan innebära en större fara för exempelvis sjöfågel än ett stort utsläpp. Antalet anmälda och konstaterade utsläpp av olja minskar. Det kan emellertid finnas ett betydande

mörkertal av oljeutsläpp eftersom ett stort antal oljeskadade fåglar har observerats i områden där inga utsläpp har registrerats. Situationen för fiskbestånden skiljer sig åt mellan områden. Populationer påverkas av fiske, övergödning, ökade klimatvariationer, saltvattenstillgång samt syresättning av botten. I kustområdena påverkas lokala fiskpopulationer av exploatering av grunda vikar samt av säl och skarv. Läget för kvoterade fiskbestånd i svenska vatten redovisas under utgiftsområde 23.

God ekologisk och kemisk status i kustvatten i enlighet med förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön

Preciseringen motsvarar de krav som finns i vattenförvaltningsförordningen som genomför ramdirektivet för vatten (2000/60/EG). Vattenförvaltningens senaste statusklassning för ekologisk status visar att hög eller god status uppnås i 17 procent av kustvattenförekomsterna (diagram 3.27). Den vanligaste orsaken till att god status inte uppnås är övergödning. I vissa kustområden är det främst grunda och skyddade vikar med dåligt vattenutbyte som är påverkade av övergödning.

Diagram 3.26 Ekologisk status för kustvatten

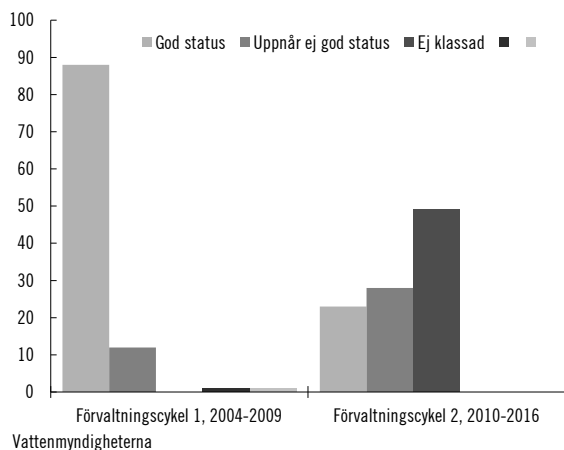
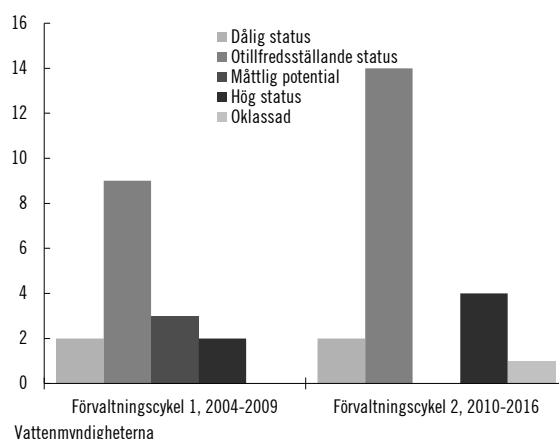

Diagram 3.27 Kemisk status för kustvatten

Inga kustvattenförekomster uppnår god kemisk status (diagram 3.28) eftersom halterna av kvicksilver och polybromerade difenyletrar (PBDE) ligger över gränsvärdena i hela landet. Om man bortser från dessa ämnen så uppnår 28 procent av kustvattenförekomsterna god kemisk status. Ungefär hälften av kustvattenförekomsterna är dock oklassade. Under 2017 fördelades ca 495 miljoner kronor från anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö för olika åtgärder i sötvatten för att förbättra statusen. Av dessa medel tilldelades länsstyrelserna ca 400 miljoner kronor till arbete med vattenförvaltning, fiskevård, åtgärdsprogram för hotade arter, lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) och kalkning. Där ingår även bidrag till bland annat särskilda åtgärdsprojekt och det s.k. Kompisbidraget för att stödja kommunernas arbete med översiktsplanering i havet.

Kusternas och havens ekosystemtjänster

Preciseringen innebär att kusternas och havens viktiga ekosystemtjänster är vidmakthållna.

Havs- och vattenmyndigheten har under året fortsatt att utveckla förslag till havsplaner. En färdplan som visar vägen fram till förslag om havsplaner, med mål för planeringen och steg i arbetet beslutades under hösten 2016. Under 2017 har Havs- och vattenmyndigheten haft en bred dialog med bland annat bransch- och intresseorganisationer, myndigheter, kommuner, regioner och grannländer. Dialogen med kommuner och regionala organ genomfördes med stöd av kustlänsstyrelserna. Syftet var att stämma av i tidigt skede för att få bättre och väl förankrade förslag till havsplaner.

Sammanlagt hölls mer än 40 möten och Havs- och vattenmyndigheten fick in ett stort antal

synpunkter och förbättringsförslag, samt helt nya planeringsunderlag till stöd för det fortsatta arbetet. Under 2018 har breda samråd kring förslaget hållits av Havs- och vattenmyndigheten. Under 2019 ska havsplanerna granskas, och därefter kan förslag till havsplaner och eventuella föreskrifter lämnas till regeringen. Bidraget för kommunal planering i havet i statlig samverkan uppgick till totalt 10 miljoner kronor för projekt under 2017 och finansierades genom anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö*.

Havs- och vattenmyndigheten ska ta fram en strategi för hur ekosystembaserad fiskförvaltning kan utvecklas så att den integreras i uppfyllandet av målen i havs- och vattenförvaltningen. Delar av strategin redovisades 2017 och målet är att efter dialog med berörda parter presentera en färdig strategi i slutet av 2018.

Grunda kustnära miljöers biologiska mångfald, livsmiljöer och spridningsvägar som del i en grön infrastruktur

I grunda kustnära miljöer finns ålgräsängar som är betydelsefulla som uppväxtområden för fisk och för upptag av näringsämnen. Ålgräsängarna fortsätter att minska i utbredning och sedan 1980-talet har uppskattningsvis 12 500 hektar försvunnit på västkusten. Orsakerna till att ålgräsängarna minskar är bl.a. övergödning, minskade bestånd av rovfisk längs kusten och ökad exploatering som utfyllnader i hamnar, bryggor och muddring. Under 2017 har Havs- och vattenmyndigheten gjort en uppföljande studie som visar att bryggor påverkar negativt genom skuggning och att ålgräs generellt har ett svagt skydd mot fortsatt exploatering.

Bebyggelsen i strandnära lägen fortsätter att öka. Det sker även nybyggnation inom skyddade områden. Den vanligaste byggnadstypen är komplementbyggnader. Naturvårdsverket rapporterar att för att kunna bevara biologisk mångfald och förutsättningar för friluftsliv, och därmed nå miljömålet, måste exploatering i strandnära områden upphöra eller minska kraftigt. Ofta medför bebyggelse även andra aktiviteter som kan påverka kustområdet, som till exempel anläggning av marinor. Arbetet pågår med att etablera en grön infrastruktur. Det innebär att ta hänsyn till skydd, bevarande, restaurering och ekosystemfunktioner, både i samband med fysisk planering och när naturresurserna används och förvaltas. Havs- och vattenmyndigheten utvecklar även ett ramverk

för marin naturvärdesbedömning (MOSAIC) som grund för bl.a. grön infrastruktur.

Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation bland naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till kust och hav

Ingen ny rapportering enligt art- och habitatdirektivet har skett under året. Nästa rapportering sker 2019. Musselätande dykänder som ejder och alfågel fortsätter att minska i Östersjöregionen. Mycket intensiv fartygstrafik i Natura 2000-områdena Hoburgs bank och Norra Midsjöbanken medför risker och störningar för hotade övervintrande sjöfåglar och tumlare. Även Södra Midsjöbanken är ett viktigt övervintringsområde för alfågel.

Fisk- och skaldjursbestånd i svenska vatten påverkas bland annat av fiske, både kommersiellt och fritidsfiske, men även av tillgång till lek- och uppväxtområden, fysisk exploatering av habitatet, artsammansättning för andra arter i näringskedjan, exempelvis säl och skarv, samt olika miljöfaktorer som övergödning, saltvattenstillgång, syresättning och klimatförändringar. Miljöbetingelserna och tillgången till livsmiljöer sätter ramarna för fiskbeståndens produktivitet och därigenom vilket uttag av fisk som är långsiktigt hållbart. Status för nyttjade bestånd i Sveriges närområde redovisas i utgiftsområde 23. Eftersom miljömålsuppföljningen innehåller en indikator om andelen hållbart nyttjade bestånd i Sveriges vatten avser regeringen återkomma för att bättre kunna integrera redovisningen från miljömålssystemet.

Hotade arter och återställda livsmiljöer

Många marina arter och naturtyper i habitatdirektivet har en otillfredsställande eller dålig status enligt Havs- och vattenmyndigheten. Havs- och vattenmyndigheten har tidigare tagit fram underlag kring förvaltning och restaurering av ålgräsängar. Detta underlag har kompletterats med ett åtgärdsprogram för ålgräsängar (HaV-rapport 2017:24). Ett antal restaureringsprojekt har under 2017 fått finansiering från anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö. Den största delen av medlen har gått till åtgärder för havsnejonöga, flodkräfta, tjockskalig målarmussla, asp, flodpärlmussla, flytsvalting, mal och ålgräs. Exempelvis har länsstyrelsen i Kalmar län fått medel för att tillämpa och utveckla metoderna i en handbok för restaurering av ålgräs för förhållandena i Östersjön. Projektet sträcker sig över en femårsperiod och de första två årens

verksamhet rör provplantering och utvärdering. Under de sista tre åren planeras en mer storskalig restaurering. Under året har Länsstyrelsen i Västra Götalands län startat upp en mer storskalig restaurering av ålgräsängar i södra Bohuslän. Under våren 2017 har Länsstyrelsen och Göteborgs universitet inlett en förstudie för potentiella lokaler för restaurering av ålgräs. För det fortsatta arbetet har medel sökts från Europeiska Havs- och fiskerifonden. Projektet ska utföra en storskalig restaurering av ålgräs inom områden som förlorat ålgräs och där förutsättningarna för tillväxt idag är gynnsamma. Man ska också ta fram nya metoder för att förbättra vattenkvalitet och förutsättningar för tillväxt i områden som förlorat ålgräs, men där ålgräs inte kan växa idag.

Under året beslutade Havs- och vattenmyndigheten om ett nytt åtgärdsprogram för mal och ett kunskapsuppbyggande program om 15 hotade makrofyterarter i permanenta vatten. Dessutom beslutade Havs- och vattenmyndigheten om ett kunskapsunderlag för kustharr i Bottniska viken, publicerat med förslag på åtgärder för att höja kunskapen och bevarandeåtgärder för populationen. Åtgärdsprogrammet för temporära vatten har remitterats för att fastställas under 2018.

Trots att EU:s förordningen om åtgärder för återhämtning av beståndet av europeisk ål har genomförts är rekryteringen fortsatt kritiskt låg. EU-kommissionen föreslog under 2017 ett stopp för fiske efter ål större än 12 cm. Förslaget resulterade i förbud mot fiske efter ål större än 12 cm i EU:s medlemsstater under tre, för medlemsstaten valfria, månader under 2018.

Under 2017 har länsstyrelserna använt drygt 12 miljoner kronor från anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö för arbete med åtgärdsprogram för hotade arter. Utöver detta har tolv länsstyrelser använt drygt 3 miljoner kronor för nationell och regional koordinering av åtgärdsprogrammen.

Främmande arter och genotyper

EU-förordningen 1143/2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter trädde i kraft 2015. Den första uppdaterade förteckningen med 12 arter trädde i kraft i augusti 2017. Unionsförteckningen omfattas nu av 49 arter varav tolv av arterna finns i svensk natur, bland annat smal vattenpest, signalkräfta och ullhandskrabba.

Barlastkonventionen trädde i kraft den 8 september 2017 och innebär att alla fartyg som går i internationell fart, dvs. mellan länder, ska ha ett godkänt reningssystem för barlastvatten vilket bedöms få positiva effekter för miljömålet. Det kommer att ta ca sju år innan det får fullt genomslag. Fartyg kan ansöka om dispens från kravet på barlastvattenhantering, förutsatt att det inte föreligger oacceptabla risker att sprida främmande arter. I samarbete mellan Helcom och Oskar har man upprättat en harmoniserad procedur för länder kring Nordsjön–Östersjön för att pröva sådana dispenser.

Genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade

Inga ansökningar om utsättning av genetiskt modifierade organismer har kommit in till Havs- och vattenmyndigheten. Det finns i dag inget lagutrymme för att ge tillstånd för utsättning av sådana organismer i havsmiljön.

Havs-, kust- och skärgårdslandskapens natur- och kulturvärden

Sverige har skyddat över 13,6 procent av havsområdet vilket är en fördubbling av arealen marint skyddade områden under mandatperioden. Målet att säkerställa ett ekologiskt representativt och sammanhängande samt funktionellt nätverk i havet har inte uppnåtts. Regeringen har under 2018 avsatt särskilda medel för genomförandet av insatser för ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av marint skyddade områden. Havs- och vattenmyndigheten ska redovisa arbetet med att stärka det marina områdesskyddet, bland annat med utgångspunkt i att genomföra handlingsplanen för marint områdesskydd som Havs- och vattenmyndigheten presenterades 2016. Särskilt fokus läggs på att öka representativiteten så att områdena är fördelade mellan de marin-geografiska regionerna och består av för regionen förekommande livsmiljöer. Arbeta med att skydda marina miljöer pågår i de flesta län och regeringens satsning har under året bidragit till att stärka länsstyrelsernas arbete med marint områdesskydd. Nya marina naturreservat har bildats bland annat i Norrbotten och Västerbotten.

Havs- och vattenmyndigheten arbetar med att etablera ett ramverk där myndigheten tillsammans med berörda länsstyrelser definierar mål för ekologisk representativitet och

konnektivitet. Ramverket kommer även att möjliggöra en utvärdering av funktionaliteten, dvs. hur effektivt bidraget till bevarandemålen är, dels för enskilda marina skyddade områden, dels för nätverk av marina skyddade områden.

Regeringen har gett Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utarbeta en gemensam rekommendation om bevarandeåtgärder inom ramen för EU:s gemensamma fiskeripolitik för fyra skyddade marina områden i Kattegatt. Havs- och vattenmyndigheten rapporterade i maj ett regeringsuppdrag om bevarandeåtgärder vad avser fiske i marina skyddade områden där det även ingick att utreda bottentrålningens effekter i skyddade områden. Regeringen har även gett myndigheten i uppdrag att identifiera områden som kan utgöra marina skyddade områden med ett starkt skydd utan lokal mänsklig påverkan. Detta är ett led i att säkerställa ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av marina skyddade områden.

För att främja kulturmiljöperspektivet i arbetet med miljö kvalitetsmålet har samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Riksantikvarieämbetet fortsatt. Myndigheterna har bl.a. i samverkan gjort en kartläggning av möjligheterna till samfinansiering mellan anslagen 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljöer* och 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* (utg.omr. 17).

Havsfrågorna har fått en ökad och tydligare roll i det globala samarbetet vilket också påverkar förutsättningarna för att nå miljö kvalitetsmålet. Experter från Havs- och vattenmyndigheten har t.ex. deltagit i expertmöten som har anordnats under FN:s konvention för biologisk mångfald om skyddade områden och andra former av effektiva arealbaserade bevarandeåtgärder.

Tillståndet för kulturhistoriska lämningar under vattnet

Kännedom om och uppföljning av kulturhistoriska lämningar under vatten är generellt bristfällig.

Havs- och vattenmyndigheten har redovisat regeringsuppdraget Skydd av värdefulla sjöar och vattendrag (dnr M2017/03003/Nm) som genomfört i samarbete med Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna. Underlag för genomförande inhämtades från länsstyrelserna genom en enkätundersökning och en begäran om

komplettering av underlag samt bedömningar av långsiktigt skydd av nationellt särskilt värdefulla sjöar och vattendrag. Mycket stora arealer och huvuddelen av de nationellt särskilt värdefulla områdena som pekats ut för höga natur-, fisk-/fiske- och kulturmiljövärden saknar i dag ett långsiktigt skydd för utpekade bevarandevärden. Omkring en miljon hektar nationellt särskilt värdefulla områden bedömdes sakna skydd inom respektive intresse.

Havs-, kust och skärgårdslandskapens värden för friluftslivet och påverkan från buller

Turism och rekreation är i dag den enskilt största maritima näringen, enligt Havs- och vattenmyndigheten, med 39 procent av de maritima näringarnas totala nettoomsättning (Havs- och vattenmyndighetens rapport 2017:16). En stor del av naturturismen, och turism i allmänhet, i Sverige sker i kustzonen, med kustområden och havsmiljön som bärare av både attraktionskraft och innehåll för turismupplevelser.

Fritidsfisket i Sverige bidrar till besöksnäringen och upplevelseindustrin. Årligen ägnar sig 1,6 miljoner svenskar i åldrarna 16 till 80 år åt fritidsfiske.

De flesta EU-baden i Sverige har en god vattenkvalitet. Inför badsäsongen 2017 klassificeras badvattenkvaliteten som ”utmärkt”, ”bra” eller ”tillfredsställande” för 400 av Sveriges 444 EU-bad, vilket motsvarar 90,1 procent. Det är en ökning jämfört med tidigare år och antalet bad som provtagits på ett korrekt sätt har också ökat.

Anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Havs- och vattenmyndigheten disponerar anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö*. År 2017 användes 693 miljoner kronor. Den största delen av medlen har gått till kalkningsverksamhet, vattenförvaltning och fiskevårdsåtgärder. Den största andelen av anslaget går till arbete inom sötvattenmiljön. Dels genomförs åtgärder som ger en direkt förbättring på vattenmiljön, såsom lokala vattenvårdsåtgärder, kalkningsinsatser, fiskevårdande åtgärder och restaureringsåtgärder. Dels genomförs arbete inom vattenmiljön för att ta fram kunskapsunderlag för att visa på åtgärdsbehov, möjliga åtgärder och uppföljning av effekten av åtgärder. Kunskapsunderlagen är viktiga underlag för åtgärdsprogram och andra prioriteringsstöd. Uppföljning av insatta åtgärder mot övergödning inom enskilda projekt och i små

områden har visat att åtgärder ger effekt och att näringsämneshalterna har minskat.

3.5.12 Myllrande våtmarker

Miljö kvalitetsmålet är att våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- mångfalden av våtmarkstyper finns representerade inom sina naturliga utbredningsområden,
- våtmarkernas ekosystemtjänster är vidmakthållna,
- våtmarker är återskapade,
- naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till våtmarkerna har gynnsam bevarandestatus och genetisk variation,
- hotade våtmarksarter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts,
- främmande arter utgör inget hot,
- genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade,
- våtmarkernas natur- och kulturvärden är bevarade, och
- våtmarkernas värde för friluftsliv är bibehållet.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas tre indikatorer i form av diagram för att illustrera centrala delar i uppföljningen av miljö kvalitetsmålet. Avsikten är att dessa ska redovisas återkommande för att stärka kontinuiteten i uppföljningen. Dessa indikatorer är följande:

- Anlagda eller restaurerade våtmarker.
- Hydrologisk restaurering av torvmarker.
- Myrskyddsplanens genomförande.

Resultat

Mångfalden av våtmarkstyper finns representerade inom sina naturliga utbredningsområden

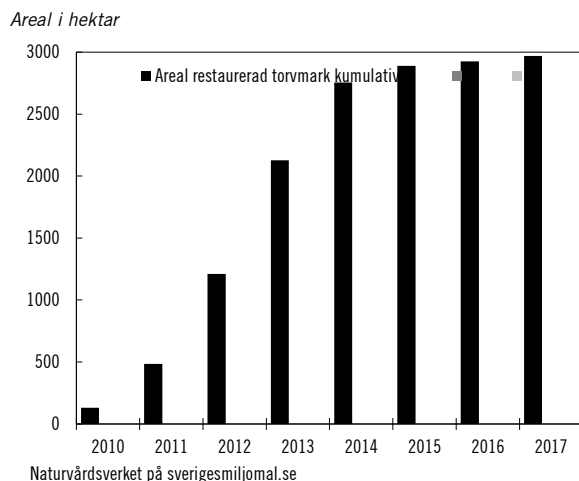
Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljö kvalitetsmålen är våtmarkernas strukturer och processer påverkade, men det finns inget som tyder på att utbredningen minskar i någon betydande omfattning för de flesta våtmarkstyper. Den våtmarkstyp som har negativ utveckling är palsmyrar. Se dock vidare under preciseringen Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation.

Våtmarkernas ekosystemtjänster är vidmakthållna

Under 2017 redovisade Naturvårdsverket ett kunskapsunderlag om våtmarkers ekologiska och vattenhushållande funktion (NV-05712-17.692). I skrivelsen framgår att våtmarkernas kapacitet för att tillhandahålla olika ekosystemtjänster beror på en rad platsspecifika förhållanden. Geologiska, topografiska och hydrologiska faktorer samverkar till våtmarkers ekologiska och vattenhushållande funktioner.

Klimatförändringarnas inverkan på våtmarkernas ekosystemtjänster beskrivs också. Det innebär en osäkerhetsfaktor som försvårar bedömningar av hur våtmarkernas funktion har påverkats och kommer att utvecklas framöver. Klimatförändringarna påverkar också omfattningen av den torv som bildas och bryts ned i våtmarkerna. I ett klimat som innebär mer nederbörd och ökad avdunstning så blir det mindre vattenmängder i landskapet i allmänhet. Det kan på sikt medföra att torvbildningen minskar eller upphör i delar av landet. Det kan också leda till torven förmultnar, särskilt i dikade myrar.

Skrivelsen tar upp att torvmarker släpper ut och tar upp olika växthusgaser, till exempel koldioxid, metan och lustgas. In- och utflöden av växthusgaser är olika i varje enskild torvmark. Detta beror på en mängd faktorer som grundvattennivå, vegetation, näringshalt, lokalklimat och väderleksförhållanden. Dikning av våtmarker ökar växthusgasutsläppen. De samlade utsläppen av växthusgaser från dikade torvmarker utgör ungefär en femtedel av Sveriges samlade klimatpåverkande utsläpp.

Diagram 3.28 Hydrologisk restaurering av torvmarker 2010–2017

Naturvårdsverket påtalar vidare att det är väsentligt att uppmärksamma att våtmarkerna är multifunktionella och ger flera ekosystemtjänster. Genom att lokalisera och utforma våtmarker väl går det att få många samhällsnyttiga funktioner från samma våtmark. Exempelvis har våtmarker, främst myrar, stor betydelse för rennäringsen. Olika myr- och vegetationstyper är viktiga för renarna under olika delar av året och för olika funktioner. Miljöstödet i landsbygdsprogrammet 2007–2013 har begränsat främjandet av multifunktionella våtmarker. Enligt studien har vattenrenande funktioner fått hög prioritet vilket minskat möjligheten att finansiellt stödja våtmarker grundade på flera funktioner och fördelar.

Inom pågående landsbygdsprogram (2014–2020) finns däremot stöd för att främja respektive biologisk mångfald och vattenrening vid anläggning eller restaurering av våtmarker.

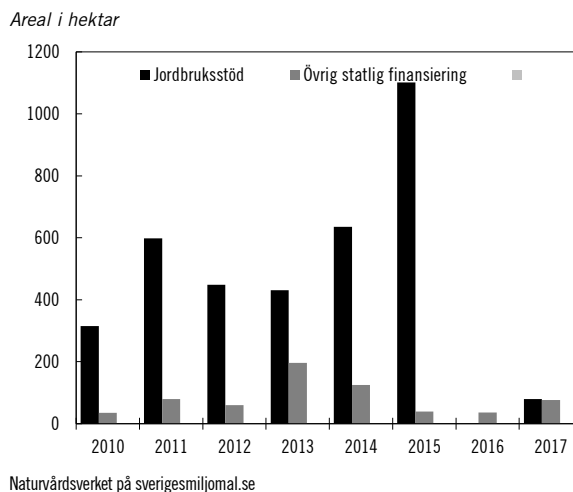
En studie av de geologiska och hydrologiska förutsättningar för anläggande av våtmarker för att öka grundvattenbildningen på Gotland visar att naturliga eller återställda våtmarkers förmåga att magasinera vatten är av störst betydelse vid längre torrperioder. Under dessa perioder kan grundvattnet i våtmarkerna stå för en betydande andel av vattenföringen i mindre vattendrag.

Mänsklig påverkan på våtmarkerna bidrar till att upp mot 800 våtmarksarter i dag är upptagna på den svenska rödlistan. Detta kan vara en signal på en artutarmning som i sin tur kan reducera våtmarkernas ekosystemtjänster.

Våtmarker är återskapade

Under 2017 anlades eller restaurerades cirka 155 hektar våtmark med statlig finansiering, främst i

odlingslandskapet. För perioden 2010–2017 har närmare 4 300 hektar våtmark anlagts eller restaurerats. Vissa ytterligare insatser har genomförts utan statlig finansiering.

Diagram 3.29 Anlagda eller restaurerade våtmarker

Naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till våtmarkerna har gynnsam bevarandestatus och genetisk variation

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljömålen visar satellitövervakning en säkerställd förändring av vegetationen i 1,5 procent av våtmarksarealen för de län som analyserats. Förändringarna orsakas av bl.a. dikning, ändrade vattennivåer och torvtäkter.

Ett varmare klimat tillsammans med kvävenedfall kan också bidra till att myrar växer igen med träd och blåbärsris. Andra faktorer som påverkar våtmarkerna är att torvtäkterna ökade 2016 med ca 29 procent jämfört med året innan och vattenståndet sjönk i våtmarker på grund av minskad nederbörd 2017. Studier i Norrbottens län visar att vid jämförelse mellan åren 2010 och 2016 har palsarnas strukturer börjat brytas ned på grund av ett varmare klimat.

När det gäller arters bevarandestatus och genetiska variation finns inte tillräckligt med data för att bedöma utvecklingen.

Hotade våtmarksarter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts

Våtmarkerna är en avgörande livsmiljö för 467 rödlistade arter och betydelsefull för ytterligare ca 300 rödlistade arter. Bevarandet av många av dessa arter är inte säkerställt. För några av dessa har insatser, bl.a. för groddjur i Skåne och Halland. När det gäller livsmiljöer har vissa insatser

genomförts inom ramen för LIFE-projekt bl.a. i Skåne, Halland och Örebro län bl.a. genom restaurering och slätter av strandängar. Ytterligare insatser, tex ökat hänsynstagande till källor och källkärr planeras.

Främmande arter utgör inget hot

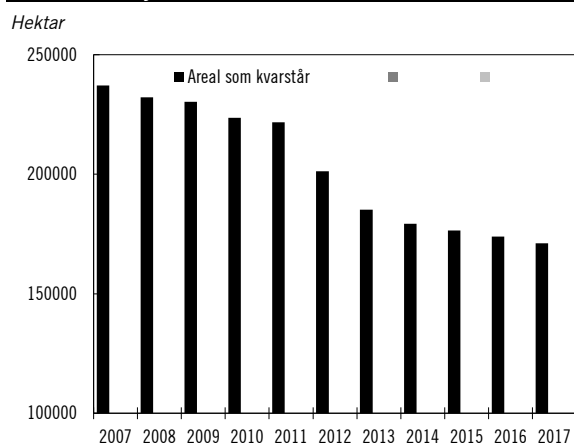
Mårdhunden är en främmande art som bedöms kunna orsaka allvarliga skador för våtmarkernas fauna. Insatser inom det svenska mårdhundprojektet har fortsatt att hejda artens spridning i Sverige. Arten är tack vare insatserna begränsad till ett mycket litet område i norra Sverige och skadorna har därmed minimerats. Problem med invasiva arter ökar i våtmarkerna, t.ex. växterna som skunkkalla, kotula, och sjögull.

Genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade
Genetiskt modifierade organismer bedöms enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning i nuläget inte utgöra ett hot för våtmarker.

Våtmarkernas natur- och kulturvärden är bevarade

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljö kvalitetsmålen har arealen skyddad öppen våtmark ökat med 13 582 hektar sedan 2016 och uppgår till totalt 387 817 hektar och motsvarar 57 procent av arealen som ska skyddas enligt myrskyddsplanen. Det återstår att skydda 154 241 hektar våtmarker som tagits upp i myrskyddsplanen. Takten i detta skydd är ca 2 700 ha per år under den senaste treårsperioden. Med den takten på skydd tar det 63 år att uppnå myrskyddsplanens mål. Flera län anger att skyddsarbetet påbörjats och fortlöper för många områden i myrskyddsplanen.

Diagram 3.30 Myrskyddsplanens genomförande, areal som kvarstår att skydda

Naturvårdsverket på sverigesmiljomal.se

Vissa våtmarker är beroende av återkommande skötsel, såsom hävd eller röjning av träd och buskar för att upprätthålla den biologiska mångfalden och kulturlandskapet. I exempelvis rikkärr i Gävleborgs län och i älvängar utmed Dalälven har hävd av några hundra hektar återupptagits. Hävd bedrivs och återupptas även i vissa andra områden, men omfattningen bedöms inte vara tillräcklig enligt Naturvårdsverkets bedömning.

Våtmarkernas värde för friluftsliv är bibehållet

Det genomförs insatser av bl. a. länsstyrelserna för att göra våtmarker mer tillgängliga för friluftslivet genom att anlägga vandringsleder, rastplatser och information för besökare. Problem med buller kvarstår exempelvis i anslutning till motorvägar.

3.5.13 Levande skogar

Miljö kvalitetsmålet är att skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljö värden och sociala värden värnas.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- skogsmarkens fysikaliska, kemiska, hydrologiska och biologiska egenskaper och processer är bibehållna,
- skogens ekosystemtjänster är vidmakthållna,
- skogens biologiska mångfald är bevarad i samtliga naturgeografiska regioner och arter har möjlighet att sprida sig inom sina naturliga utbredningsområden som en del i en grön infrastruktur,
- naturtyper och arter knutna till skogslandskapet har gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation,
- hotade arter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts i värdefulla skogar,

- främmande arter och genotyper hotar inte skogens biologiska mångfald,
- genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade,
- natur- och kulturmiljövärden i skogen är bevarade och förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns, och
- skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas två indikatorer i form av diagram. Dessa två indikatorer är följande:

- Skogsbrukets påverkan på hänsynskrävande biotoper.
- Skogsbrukets påverkan på vattendrag på grund av transporter vid avverkning.

I redovisningen förekommer även andra indikatorer som följer upp utvecklingen av miljö kvalitetsmålet, exempelvis formellt skydd av produktiv skogsmark och rödlistade arter. Rödlistade arter uppdateras vart femte år. Beträffande miljömålet i skogspolitiken, se vidare utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Resultat

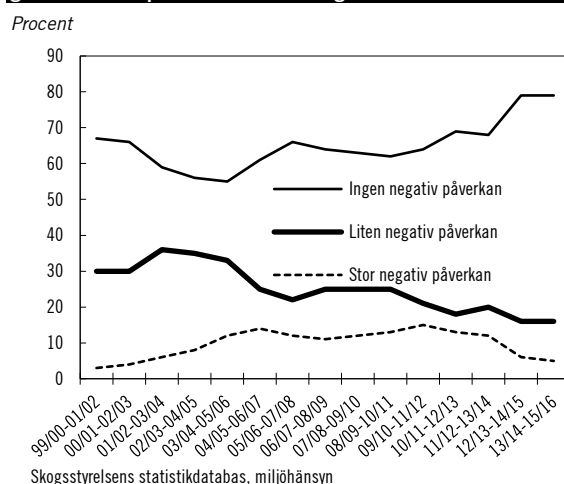
Preciseringen Skogsmarkens egenskaper och processer

Preciseringen innebär att skogsmarkens fysikaliska, kemiska, hydrologiska och biologiska egenskaper och processer är bibehållna.

Verksamhetsutövare inom skogsbruket har kvävegödslat 29 300 hektar skogsmark under 2015, vilket är en minskning med 12 procent jämfört med året innan. Merparten av kvävegödslingen görs av storskogsbruket i Norrlandslänen. I Svealand gödslades 10 000 hektar under 2017 (Statistiska meddelanden 1/2017). Forskning från Sveriges lantbruksuniversitet visar att skogsgödsling förändrar markvegetationen. Förändringarna är större på lång än på kort sikt, eftersom effekterna av gödsling på markvegetationen förstärks kraftigt i samband med slutavverkning. Markberedning utförs på cirka 95 procent av den slutavverkade arealen. Under 2016 mark-

bereddes 155 000 hektar. Markberedning kan ge betydande negativa miljöeffekter som skador på mark, biologisk mångfald, forn- och kulturlämningar samt negativ påverkan på lavtäcket i renbetesland. Uttag av grenar och toppar (grot) har minskat efter en tidigare markant ökning under den senaste tioårsperioden. Under 2012 togs grot ut på en tredjedel av den föryngringsavverkade arealen. Huvuddelen av uttagen av grot sker i södra Sverige, där försurningstrycket också är högst. Ett ökat uttag av grot i samband med skogsavverkning medför bl.a. att buffrande näringsämnen försvinner från skogsekosystemen, ämnen som skulle ha motverkat försurning om de fått finnas kvar. Försurningen minskar även artrikedomen i marken. Under 2016 utfördes skyddsdikning på 500 hektar. Skogsstyrelsen utför ingen systematisk uppföljning av dikningsåtgärder i dagsläget. Transporter över vattendrag i samband med skogsbruksåtgärder har ökat under 2010-talet. I dag sker överfarter vid ungefär fyra av fem föryngringsavverkningar utan att det fått negativ påverkan på vattnet. Resultatet är likartat över landet (se diagram 3.32). Skogsbruket orsakar stor negativ påverkan på vattendragen i knappt 10 procent av avverkningarna, vilket betyder att ca 2 000 nya vattendrag per år får stora skador. Körskador medför risk för utlakning av giftigt metylkvicksilver, uttransport av slam och organiskt material samt pH-förändringar.

Diagram 3.31 Skogsbrukets påverkan på vattendrag på grund av transporter vid avverkning

Data från det regionala miljöövervakningsnätet Krondroppsnätet visar att mark och vatten fortfarande försurades i stora delar av Sverige, trots att luftföroreningarna har minskat. Orsakerna är

bl.a. ett fortsatt högt kvävenedfall och ett intensivare skogsbruk. I sydvästra Sverige är nitratkvävehalterna kraftigt förhöjda vilket visar att skogsmarken inte förmår att ackumulera luftnedfallet av kväve. Därmed finns det risk för att nitratkväve kan läcka ut till grund- och ytvatten.

Preciseringen Ekosystemtjänster

Preciseringen innebär att skogens ekosystemtjänster är vidmakthållna.

Skogen bidrar med många olika ekosystemtjänster. Flera olika tjänster hänger ihop och samverkar. En förutsättning för att skogen ska leverera ekosystemtjänster för samhällets och människors välfärd är att vi bevarar den biologiska mångfalden. Skogsstyrelsen har under året bedömt status för trettio utvalda ekosystemtjänster på skogsmark. Tio ekosystemtjänster bedöms ha god status, sju bedöms ha otillräcklig status och tretton ekosystemtjänster bedöms ha måttlig status (Skogsstyrelsen Rapport 13 2017).

Preciseringen Biologisk mångfald och arters spridningsförmåga

Preciseringen innebär att skogens biologiska mångfald är bevarad i samtliga naturgeografiska regioner och arter har möjlighet att sprida sig inom sina naturliga utbredningsområden som en del i en grön infrastruktur.

Etappmålet för skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden är viktigt för att bidra till preciseringen. Etappmålet redovisas i sin helhet under miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv.

Regeringens satsning för att skydda värdefull natur är av stor betydelse för den biologiska mångfalden. Anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* har under 2017 fortsatt ge effekt genom en ökad areal skyddad produktiv skogsmark vilken har stor betydelse för att nå etappmålet andel om formellt skydd av skogsmark med höga naturvärden och i behov av formellt skydd nedan gränsen för fjällnära skog. Arealen formellt skyddad skog är fortfarande ojämnt fördelad över landet. Nedanför den fjällnära gränsen är i genomsnitt tre procent av den produktiva skogsmarken formellt skyddad.

Länsstyrelserna har under 2017 fattat beslut om att skydda ca 19 000 hektar produktiv skogsmark som naturreservat med medel från anslag 1:14 *Skydd av värdefull natur* (se diagram 3.35 för fördelning av anslaget). 2016 skyddades

ca 20 000 hektar och 2015 skyddades ca 14 000 hektar.

Regeringens satsning under 2016 och 2017 på att minska antalet öppna ärenden på länsstyrelserna om inrättande av naturreservat har fortsatt gett effekt. Antalet årsarbetskrafter har ökat och antalet öppna ärenden har minskat. I slutet av 2017 fanns 341 öppna ärenden där ersättning för marken är helt löst, men där beslut ännu inte tagits, jämfört med 496 ärenden 2015.

Naturvårdsverkets arbete med att byta ersättningsmark mot mark med höga naturvärden har inneburit att ca 1 000 hektar produktiv skogsmark med höga naturvärden har säkrats under 2017. Det s.k. ESAB-projektet som har pågått sedan 2010 är därmed avslutat. Totalt har projektet resulterat i att cirka 100 000 hektar produktiv skogsmark med låga naturvärden har bytts mot cirka 60 000 hektar produktiv skogsmark med höga naturvärden. Totalt ca 450 skogsområden kan därmed skyddas som naturreservat.

Naturvårdsverket och länsstyrelserna har under 2017 träffat 16 naturvårdsavtal med markägare om totalt 100 hektar, varav 80 hektar produktiv skogsmark.

Skogsstyrelsen har under 2017 skyddat 1 280 hektar produktiv skogsmark genom beslut om biotopskyddsområden och 1 071 hektar produktiv skogsmark genom att träffa naturvårdsavtal med markägare. Det är något mindre än föregående år men en fortsatt ökning jämfört med 2015 då 752 hektar respektive 960 hektar skyddades som biotopskydd och genom naturvårdsavtal.

Arealen frivilliga avsättningar har inte ökat i omfattning sedan 2010. Den totala arealen bedöms uppgå till ca 1,2 miljoner hektar produktiv skogsmark, vilket är ca 5 procent av den produktiva skogsmarken. Inom storskogsbruket har 70 000 hektar frivilliga avsättningar (varav 40 000 hektar i fjällnära skog) övergått till formella skydd sedan 2010, vilket har minskat arealen frivilliga avsättningarna inom storskogsbruket. Samtidigt har arealen frivilliga avsättningar ökat i motsvarande omfattning genom att den certifierade arealen ökat inom små- och mellanskogsbruket (Skogsstyrelsen Meddelande 4/2017).

Nordvästra Sverige har fortfarande kvar en relativt hög andel naturskogsartade skogar med skoglig kontinuitet i landskapet. Skogen skiljer sig från övriga landet, främst eftersom

trakthyggesbruk inte har bedrivits i nordvästra Sverige. Skogsstyrelsen pausade under 2017 arbetet med att inventera och registrera nyckelbiotoper i nordvästra Sverige och har beslutat om en utvecklad och förbättrad metodik för nyckelbiotopsinventeringen. Under pausen har inga nyckelbiotoper registrerats i nordvästra Sverige. För landet som helhet har Skogsstyrelsen under 2017 påträffat och registrerat 694 nya områden som nyckelbiotoper, med en total areal på 2 735 hektar, vilket är färre än föregående år. Andelen registrerade nyckelbiotoper uppgår till två procent av skogsarealen. Nyckelbiotoper som skogsbolag inventerar ingår inte i statistiken. Varje år avverkas omkring 200 hektar kända nyckelbiotoper enligt Skogsstyrelsens bedömning. Det finns inget som tyder på att arealen kända nyckelbiotoper som avverkas minskar. Även oregistrerade nyckelbiotoper skadas av avverkning varje år. Under 2016 genomfördes 771 samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken om skogsbruksåtgärder i områden med mycket stor betydelse för flora och fauna.

Skogsstyrelsens uppföljning av biologisk mångfald i nyckelbiotoper bekräftar att nyckelbiotoper har höga naturvärden och spelar en viktig roll för artbevarandet (Skogsstyrelsen Rapport 4 2017). Totalt registrerades 471 signalarter och rödlistade arter och artgrupper. Antalet signalarter per område var i genomsnitt 19,2. Mer än hälften av arterna (205 st) hittades i högst 10 av de 477 områdena.

Intresset för skogsbruk som bedrivs med hyggesfria metoder ökar men metoderna används fortfarande i begränsad omfattning. Regeringen har givit Statens fastighetsverk och Fortifikationsverket i uppdrag att utveckla handlingsplaner för grön infrastruktur och öka andelen hyggesfritt skogsbruk, där så är lämpligt utifrån exempelvis miljö-, kulturmiljö- eller virkesproduktionssynpunkt eller med hänsyn till rekreativvärden och rennärigen.

Preciseringen Bevarandestatus

Preciseringen innebär att naturtyper och arter knutna till skogslandskapet ska ha gynnsam bevarandestatus och tillräcklig genetisk variation inom och mellan populationer.

Sverige rapporterar bevarandestatus för naturtyper och arter som omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG). Den senaste rapporteringen från 2013 visar att 15 av de 16 skogstyper som omfattas av direktivet har

dålig eller otillräcklig bevarandestatus. Huvuddelen av kvarvarande areal med dessa skogstyper finns i områden som inte är skyddade, varken formellt eller frivilligt. Merparten av dagens brukade skogar saknar de flesta av de kvaliteter som gäller för art- och habitatdirektivets naturtyper. Totalt har 20 av 32 rapporterade skogslevande arter dålig eller otillräcklig bevarandestatus.

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har fastställt ett åtgärdsprogram för perioden 2017–2021 för att bevara vitryggig hackspett. Myndigheterna menar att det behövs omedelbara åtgärder för att rädda kvar vitryggig hackspett i Sverige. För att få en häckande population behövs skydd av lämpliga miljöer samt restaurering och skötsel för att behålla skogar med ett stort lövinslag och en stor andel död ved, vilket också gynnar många andra rödlistade arter.

Enligt Svensk fågeltaxerings inventeringar av indikatorarter för Levande skogar minskar 3 arter och 4 arter ökar i förhållande till basåret 2002. För nio arter finns ingen statistisk säkerställd förändring. De senaste tio åren har bl.a. lappmes, svartmes och talltita minskat signifikant vilket bedöms bero på deras krav på strukturellt komplexa barrskogar, dvs naturskogar.

Skogsstyrelsen ökade antalet beslut om hänsyn till skyddade arter meddelade med stöd av skogsvårdslagstiftningen under 2017 till 174 beslut, vilket kan jämföras med drygt 70 beslut under 2016. En stor andel av besluten under 2017 avsåg förbud mot skogsbruksåtgärder under fåglars häckningstid. Hittills är det bara i några få fall som Skogsstyrelsen och länsstyrelserna har förbjudit skogsavverkning med hänsyn till artskyddet. Flera av dessa artskyddsärenden prövas för närvarande i domstol.

Skogsstyrelsen har fattat 14 beslut enligt 15 § skogsvårdslagen som inneburit att tillstånd till avverkning i fjällnära skog endast delvis har medgivits och 24 beslut där tillstånd till avverkning har nekats. De flesta har nekats på grund av att tillstånd till avverkning inte får ges enligt 18 § skogsvårdslagen.

För redovisning av resultat om skogsträdens genetiska mångfald, se redovisning av etappmålet om kunskap om genetisk variation under Ett rikt växt- och djurliv.

Preciseringen Hotade arter och livsmiljöer

Preciseringen innebär att hotade arter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts i värdefulla skogar.

Tillståndet för hotade arter och livsmiljöer påverkas i hög utsträckning av den ekologiska funktionaliteten i landskapet och i synnerhet om kvarvarande naturskogar avverkas.

ArtDatabanken vid Sveriges lantbruksuniversitet redovisar att 2 246 skogslevande arter är rödlistade, varav 908 klassas som hotade och 686 arter nära hotade. Skogsmiljöer är viktiga för 1 813 av de rödlistade arterna. Skogsägare har möjlighet att påverka tillståndet för alla dessa arter genom att bevara och skapa lämpliga livsmiljöer. ArtDatabanken har under året gjort det möjligt för skogsägare och allmänhet att få information om kända fyndplatser för rödlistade arter i skogen och på den egna marken via Skogsstyrelsens karttjänster Mina sidor och Skogens pärlor.

En majoritet av de rödlistade skogsarterna har minskande populationer. En viktig orsak är avverkning av gammal skog, framför allt i nordvästra Sverige där skogsbrukets storskaliga påverkan på landskapet påbörjades senare än i södra Sverige. En majoritet av de skogslevande rödlistade arterna är knutna direkt till träden och 750 av arterna lever i eller på död ved. Förlust av livsmiljöer är ett stort hot mot biologisk mångfald. Det råder brist på arealer gammal skog med bibehållen skogskontinuitet, flerskiktade skogar, ostörda, fuktiga och våta skogsmiljöer och tillgång på död ved av olika kvaliteter och i olika miljöer. Sumpskogar har minskat kraftigt, vilket redovisas närmare under Myllrande våtmarker. Skogsmiljöer med lämpliga kvaliteter för många rödlistade skogslevande arter nyskapas eller koloniserar inte lika snabbt som de gamla försvinner. Etablering på nya platser är begränsade av att de hotade arterna är ovanliga och att lämpliga livsmiljöer saknas i dagens brukade skogar. Det gör att många av skogens rödlistade arter fortsätter att minska trots att den genomsnittliga mängden av hård död ved, lövträd, grova träd samt äldre skog har ökat från tidigare låga nivåer. Arealen äldre lövrik skog (över 60 år i södra Sverige och över 80 år i norra Sverige) har de senaste tio åren varit relativt oförändrad och omfattar ca 2,5 procent av den produktiva skogsarealen. Volymen lämnad hård död ved efter avverkning ökar stabilt sedan 1990-talet och omfattar ca 4,5 skogskubikmeter per hektar.

Arealen gammal skog (äldre än 160 år) på produktiv skogsmark utanför formellt skyddad skog har minskat påtagligt sedan 1920-talet i norra Norrland. Utvecklingen har dock vänt uppåt sedan 1990-talet. Arealen gammal skog i hela landet är nu närmare 1,8 miljoner hektar, dvs. knappt åtta procent av den produktiva skogsmarken utanför formellt skyddade områden klassas som gammal skog. Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljö kvalitetsmålen är det osäkert om den positiva trenden fortsätter. Den brukade skogen bedöms bli allt yngre och tätare om skogsbruk fortsätter med samma intensitet som idag.

Preciseringen Främmande arter och genotyper

Preciseringen innebär att främmande arter och genotyper inte hotar skogens biologiska mångfald.

Under 2017 har 8,1 miljoner plantor av den främmande arten contortatall producerats i Sverige. Under 2016 planterades 4 100 hektar med contorta, vilket motsvarar ca två procent av den föryngrade arealen och en minskning jämfört med 2016. Den totala arealen med contortaplanteringar uppskattas till 470 000–500 000 hektar i landet. Den totala arealen är osäker bl.a. eftersom statistik saknas över arealer som har hjälpplanterats med contortatall. Laponiatjuottjudus som förvaltar världsarvet Laponia har under året fortsatt arbetat med ett åtgärdsprogram för att motverka spridning av contortatall från Sveaskogs planteringar in i Muddus nationalpark.

Skogsstyrelsen redovisar inte arealuppgifter för övriga främmande trädslag som odlas i Sverige. Föryngring med främmande trädslag ska i förväg anmälas till Skogsstyrelsen om planteringen gäller minst 0,5 hektar.

Preciseringen Genetiskt modifierade organismer

Preciseringen innebär att genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden inte är introducerade.

I skogslandskapet förekommer inga genetiskt modifierade organismer. Det pågår fältförsök av bl.a. hybridasp som har modifierats genetiskt för att klara torrare och strängare miljöförhållanden eller som är resistent mot skadeinsekter.

Preciseringen Natur- och kulturmiljö

Preciseringen innebär att natur- och kulturmiljövärden är bevarade och

förutsättningarna för fortsatt bevarande och utveckling av värdena finns.

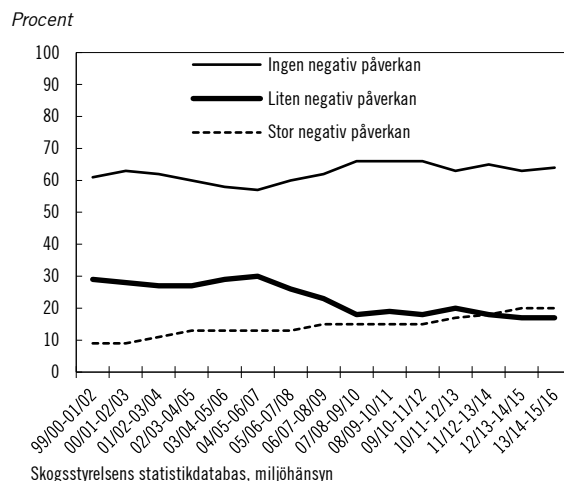
Skadenivåerna på forn- och kulturlämningar är fortsatt höga, dock pekar trenden på en svag förbättring.

Skogsstyrelsen har under 2017 bedrivit tillsyn i fält på sex procent av totalt 64 394 avverkningsanmälningar. Skogsstyrelsen har dokumenterat tillsynen i 58 procent av dessa fall, vilket är Skogsstyrelsens mått på tillsynens effektivitet. Vid tillsynen granskas återväxtåtgärder och hänsyn till naturvårdens och kulturmiljövårdens samt rennäringens intressen. Skogsstyrelsen har under 2017 fördelat totalt 126 årsarbetskrafter på ärendehandläggning och tillsyn, vilket motsvarar 31 procent av Skogsstyrelsens förvaltningsanslag.

Målbilderna för god miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder har ännu inte fått genomslag i form av förbättrad miljöhänsyn i praktiken. Uppföljning pågår via Skogsstyrelsens nya hänsynsuppföljning. Skogsstyrelsens uppföljning visar att nästan samtliga större skogsföretag har för avsikt att följa målbilderna för god miljöhänsyn som omfattar hänsyn till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen. Nästan alla de tjänstemän och entreprenörer som är aktiva vid föryngringsavverkning har fått utbildning om målbildernas innehåll.

Enligt Skogsstyrelsens uppföljning finns det hänsynskrävande biotoper inom ungefär hälften av föryngringsavverkningarna. En hänsynskrävande biotop har påtagliga naturvärden där särskild hänsyn ska tas vid skogsbruksåtgärder för att förhindra eller begränsa skador i eller invid biotopen. Uppföljningarna visar att ingen negativ påverkan på hänsynskrävande biotoper förekommer i 65 procent av föryngringsavverkningarna, liten negativ påverkan förekommer i 15 procent och stor negativ påverkan förekommer i 20 procent (se diagram 3.32).

Diagram 3.32 Skogsbrukets påverkan på hänsynskrävande biotoper 1999–2016

Skogsstyrelsens bedömer att hänsyn i form av skyddszoner behöver tas vid var tredje avverkning. Behovet av tillräckliga skyddszoner bedöms vara uppfyllt vid 70 procent av avverkningarna. Resterande skyddszoner bedöms som otillräckliga. Stor påverkan på omgivande vattendrag sker vid var tionde avverkning på grund av bristande skyddszon.

Resultatet från Skogsstyrelsens hänsynsuppföljning 2017 av avverkningsåret 2013/14 visar en försämring av hänsynen till forn- och kulturlämningar jämfört med tidigare år. 20 procent av de inventerade lämningarna har skador eller grova skador (jämfört med 16 procent under 2016) och 17 procent har påverkats negativt. Hänsynsuppföljning görs ett antal år efter avverkning vilket innebär att effekter av de senaste årens insatser för att förbättra hänsynen ännu inte har kunnat registreras. Drygt hälften av Sveriges cirka 700 000 kända och registrerade forn- och kulturlämningar finns i skogen. Den sammanlagda ytan av kända forn- och kulturlämningar i skogen är drygt 500 000 hektar.

Preciseringen Friluftsliv

Preciseringen innebär att skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna.

Skogsbrukets implementering av målbilder för god hänsyn till friluftsliv och rekreation som har tagits fram inom Skogsstyrelsens projekt Dialog för god miljöhänsyn pågår. Det finns fortfarande inga påvisbara effekter av arbetet som visar att verksamhetsutövare tar hänsyn till friluftslivets värden vid skogsbruksåtgärder.

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning visar forskning att människor trivs i skogar med stor variation i struktur, träslag och ålder. Ju

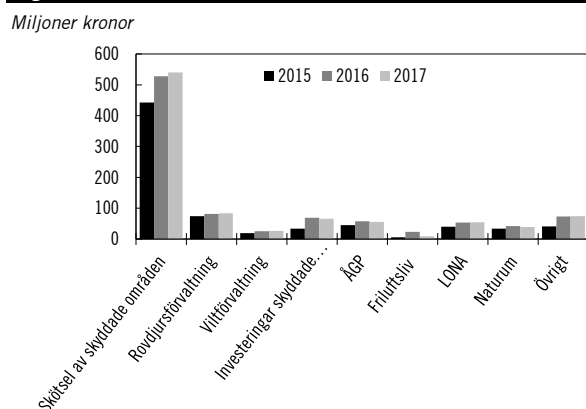
äldre och större träden blir i en skog desto mer bidrar de positivt till skogsupplevelsen.

Skogsstyrelsen har redovisat uppdraget att analysera och vid behov utveckla styrmedel, exempelvis föreskrifter och allmänna råd för hänsyn till skogens sociala värden (dnr N2018/02153/SK) (se även Ett rikt växt- och djurliv samt utg.omr 17 och utg.omr. 23).

Effekter av anslag 1:3 Åtgärder för värdefull natur

År 2017 omfattade anslag 1:3 Åtgärder för värdefull natur 960 miljoner kronor. 2015 omfattade anslaget 767 miljoner kronor, vilket innebär att anslaget ökat med 193 miljoner kronor. Naturvårdsverket ansvarar för anslaget och under 2017 fördelade myndigheten 539 miljoner kronor till länsstyrelserna för skötsel av skyddade områden, framför allt nationalparker och naturreservat. I övrigt har t.ex. 108 miljoner kronor använts för vilt- och rovdjursförvaltning, 55 miljoner kronor för åtgärdsprogram för artbevarande (ÅGP), 54 miljoner kronor till Lokala naturvårdssatsningen (LONA), 66 miljoner kronor för investeringar i byggnader och 39 miljoner kronor för drift av naturum. Medel för länsstyrelsernas arbete med regeringens friluftslivspolitik, (17 miljoner kronor) och arbete med att utveckla regionala handlingsplaner för grön infrastruktur, (20 miljoner kronor) har fr.o.m. 2017 fördelats direkt till länsstyrelserna. Anslaget beräknas ha genererat cirka 1 100 årsarbetsarbetskrafter, varav cirka 750 för män och 350 för kvinnor. Se diagram 3.34 för en översiktlig fördelning av anslaget de senaste tre åren.

Diagram 3.33 Översiktlig fördelning av anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur 2015–2017

Naturvårdsverket 6808

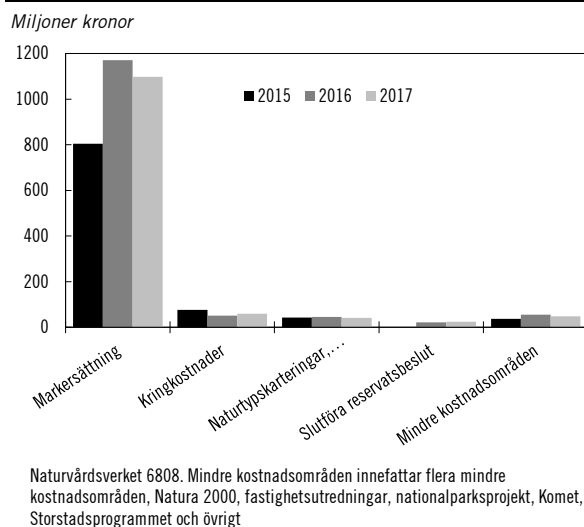
Effekter av anslag 1:14 Skydd av värdefull natur

År 2017 omfattade anslag 1:14 Skydd av värdefull natur 1 268 miljoner kronor, vilket är en ökning med 311 miljoner kronor jämfört med 2015. Av anslaget har 1 097 miljoner kronor (ca 87 procent av anslaget) använts som ersättningar till markägare för värdefulla områden som skyddats som framför allt naturreservat. Den största delen av ersättningarna har gått till att skydda skogar (793 miljoner kronor). Stora resurser har även använts för att skydda myrar (181 miljoner kronor) och havsområden (44 miljoner kronor) (se mer under miljö kvalitetsmålen Myllrande våtmarker, Hav i balans samt Levande kust och skärgård). Under 2017 har totalt 529 beslut fattats eller avtal ingåtts med markägare om markersättning som omfattar 24 843 hektar landareal. Under 2016 var motsvarande siffror 673 ärenden och 73 130 hektar och för 2015 var det 562 ärenden och 23 835 hektar.

För kringkostnader i samband med skydd av områden, dvs. värdering, förhandling, förrättning, lagfart och ombud har 59 miljoner kronor använts. Övriga insatser inom ramen för anslaget är kartering av naturtyper (41 miljoner kronor), nationalparksprojekt (10 miljoner kronor) samt länsstyrelsernas arbete med Natura 2000 (22 miljoner kronor), kompletterande metod för formellt skydd av skog, Komet (6 miljoner kronor) och skydd av tätortsnära natur (4 miljoner kronor).

Naturvårdsverket, som ansvarar för anslaget, har därutöver fördelat 24 miljoner kronor till länsstyrelserna för att slutföra reservatsbeslut. Det har resulterat i att antalet beslut om bildande av nya och revidering av befintliga naturreservat har fortsatt öka jämfört med 2015, från 154 stycken 2015 till 283 stycken 2017. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har redovisat en undersökning som visar att majoriteten av markägarna är nöjda med myndigheternas information, agerande samt med den ekonomiska ersättningen vid inrättandet av formellt skydd på deras fastighet.

Användning av anslaget har genererat cirka 190 årsarbetsarbetskrafter varav 95 för kvinnor och 95 för män. Se diagram 3.35 för översiktlig fördelning av anslaget 2015–2017.

Diagram 3.34 Översiktlig fördelning av anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur 2015–2017

Etappmålet om skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden

Resultat för etappmålet vad gäller skog och skogsmark redovisas under preciseringen Biologisk mångfald och arters spridningsförmåga. Se även resultatredovisning för hela etappmålet under Ett rikt växt- och djurliv.

3.5.14 Ett rikt odlingslandskap

Miljökvalitetsmålet är att odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- åkermarkens egenskaper och processer,
- halter av föroreningar i jordbruksmarken,
- odlingslandskapets ekosystemtjänster,
- odlingslandskapets livsmiljöer och spridningsvägar som en del i en grön infrastruktur,

- gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter knutna till odlingslandskapet,
- bevarande av husdjurens lantraser och de odlade växternas genetiska resurser,
- hotade arter och naturmiljöer,
- främmande arter och genotyper,
- genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade,
- odlingslandskapet biologiska värden och kulturmiljövärden,
- odlingslandskapet kultur- och bebyggelsemiljöer, och
- odlingslandskapets värden för friluftslivet.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas en indikator i form av diagram i syfte att illustrera centrala delar i uppföljningen av miljökvalitetsmålet. Avsikten är att denna ska redovisas återkommande för att stärka kontinuiteten i uppföljningen. Denna indikator är följande:

- Fåglar och fjärilar i odlingslandskapet.

Resultat

Åkermarkens egenskaper och processer

I den årliga uppföljningen av miljömålen bedömer Naturvårdsverket att tillståndet för åkermarken generellt är god. Den genomsnittliga avkastningen per hektar i landet av höstvet och vårkorn ökar över tid vilket kan indikera att åkermarkens produktionsförmåga inte försämrats. Jordbruksverkets inventeringar visar att cirka en fjärdedel av åkermarken kan behöva förbättrad dränering.

Halter av föroreningar i jordbruksmarken

Inga nya rikstäckande undersökningar har gjorts för att kartlägga halten av föroreningar i jordbruksmarken. Jordbruksverket gör regelbundna skattningar av hur mycket kadmium som tillförs jordbruksmarken som förorening i fosforgödselmedel och kalkningsmedel. Under en längre tid minskade tillförseln av kadmium genom spridning av fosforgödselmedel. En viss ökning av tillförseln av kadmium från fosforgödsel har noterats under några år, men nivån ligger fortsatt under 100 kilogram per år för landets hela areal av jordbruksmark. Den årliga

tillförseln av kadmium till jordbruksmarken via kalkningsmedel ligger mellan 100 och 130 kilogram för hela landet.

Odlingslandskapets ekosystemtjänster

I den årliga uppföljningen av miljömålen bedömer Naturvårdsverket att tillståndet för odlingslandskapets ekosystemtjänster i nuläget är tillfredsställande men att de inte är långsiktigt säkrade.

Länsstyrelsernas rådgivningsinsatser har bidragit till att öka lantbrukarnas kunskap om odlingslandskapets natur- och kulturvärden. Landsbygdsnätverket, som är en samverkan mellan flera myndigheter och organisationer, har fortsatt att sprida information för att öka kunskaperna om de ekosystemtjänster som jordbruket tillhandahåller.

Under perioden 2011–2015 exploaterades 3 000 hektar jordbruksmark i landet, främst för byggnation av bostäder. Ett projekt under Miljömålsrådet har inletts för att öka kommunernas kunskap om jordbruksmarkens värden och behovet av att värna jordbruksmarken i den kommunala fysiska planeringen.

Odlingslandskapets livsmiljöer och

spredningsvägar som en del i en grön infrastruktur

I den årliga uppföljningen av miljömålen bedömer Naturvårdsverket odlingslandskapet som variationsrikt på nationell nivå men regionala skillnader förekommer.

Jordbruksarealen fortsätter att minska, vilket kan inverka negativt på variationen i landskapet. Under perioden 2010–2017 minskade åkerarealen med 65 000 hektar och enbart under 2017 var minskningen 11 000 hektar. Arealen hävdade ängs- och betesmarker ökade under perioden 2001–2005 och var då drygt 500 000 hektar i hela landet. År 2014 var motsvarande areal drygt 400 000 hektar. Jordbruksverket bedömer att under 2017 ökade arealen med 1 000 hektar i jämförelse med 2016. Under perioden 2009–2014 tenderade hävden av ängs- och betesmarker med allmänna natur- och kulturvärden att minska snabbare än motsvarande minskning för de marker som har höga värden. Under 2017 återbesökte Jordbruksverket och länsstyrelserna drygt 4 000 platser som ingick i den ängs- och betesmarksinventeringen som genomfördes 2002–2004. Framför allt inventerades marker där risken bedömts vara störst för att hävden var svag eller hade upphört vilket också kunde bekräftas vara fallet.

Flera insatser görs för att bevara betesmarkerna i det öppna landskapet. Betesdriften inom lantbruket är den viktigaste faktorn för den fortsatta hävden av betesmarkerna. Lantbrukare, länsstyrelserna och ideella organisationer arbetar med restaurering av betesmarker. Regeringens satsningar på förvaltning av skyddad natur har lett till att fler viktiga insatser i ängs- och betesmarkerna kunnat genomföras under 2017 enligt Länsstyrelsen i Skåne. Flera länsstyrelser redovisar ett ökat intresse hos markägare för att restaurera betesmarker inom ramen för miljöersättningar i landsbygdsprogrammet. Till detta kommer flera storskaliga Life-projekt med syftet att restaurera ängs- och betesmarker.

Antalet nötkreatur ökade under 2017 men är fortfarande färre än det antal som fanns år 2010. I den del av den årliga uppföljning av miljömålen som länsstyrelserna utför noteras en ökning av antalet förprovningar för byggandet av djurstallar, där investeringsstödet i landsbygdsprogrammet bedöms bidra till ökningen. Jordbruksverket har genomfört en enkätstudie som vände sig till djurhållande lantbrukare. Studien visar att tillgång till större stall är en av de viktigaste faktorerna för att företagen ska satsa på en utökad djurhållning.

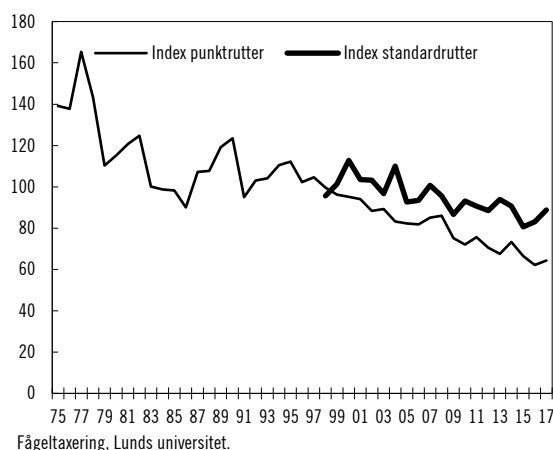
I den årliga uppföljningen av miljö kvalitetsmålen bedömer Naturvårdsverket att ekologisk produktion i utpräglad slättbygd bidrar till en ökad variationsrikedom vilket gynnar den biologiska mångfalden. Andelen åkermark i slättbygd som odlas ekologiskt ökade från cirka 8 procent till 11,5 procent under perioden 2009–2016.

Gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter knutna till odlingslandskapet

En indikator för statusen för arter knutna till odlingslandskapet är förekomsten av fågelarter. Vid uppföljningen av förekomsten av femton fågelarter som är vanliga i odlingslandskapet noterar Lunds universitet en fortsatt minskad förekomst av dessa arter i genomsnitt i hela landet.

Diagram 3.35 Populationsutvecklingen för 15 vanligt förekommande fågelarter i odlingslandskapet 1975–2017.

Index (år 1998 = 100)

Två inventeringsmetoder har använts och båda metoderna visar på en negativ utvecklingstrend. Det finns regionala skillnader i utvecklingstrenden för vanliga fågelarter i odlingslandskapet och nedgången under perioden 2002–2017 har varit störst i de västra delarna av Götaland och Svealand samt i södra Norrland. I de östra delarna av Götaland har minskningen varit något lägre. I östra Svealand kan en negativ utvecklingstrend ses även om den är mer osäker. Under 2017 bröts den negativa utvecklingstrenden i norra Norrland men det är oklart om det rör sig om ett egentligt trendbrott. I södra Götaland har utvecklingstrenden i odlingslandskapet varit svagt positiv under perioden 2002–2017. I denna del av landet kunde förekomsten av häckande fåglar i särskilda miljöer som ängs- och betesmarker och i anslutning till småbiotoper statistiskt säkerställas som lägre under 2017 i jämförelse med 2002.

En annan indikator som valts för att beskriva bevarandestatusen för arter som är knutna till odlingslandskapet är förekomsten av gräsmarksfjärilar. Figuren visar på stora årsvisa fluktuationer under perioden 2010–2017. Den mest märkbara nedgången i landet under perioden har noterats i södra och norra Norrland. I de västra delarna av Götaland och Svealand noterades en ökning av gräsmarksfjärilar, särskilt under 2016 och 2017. I landets övriga regioner bedömer Lunds universitet utvecklingen som en måttlig nedgång.

Diagram 3.36 Populationsutvecklingen för de 12 svenska arter gräsmarksfjärilar 2010–2017

Index (år 2010 = 100)

Under Miljömålsrådet samverkar flera myndigheter för att ta fram en strategi för odlingslandskapets biologiska mångfald, bl.a. för att öka arealen och kvaliteten av bryn i övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark.

Bevarande av husdjurens lantraser och de odlade växternas genetiska resurser

I den årliga uppföljningen av miljömålen bedömer Naturvårdsverket att tillståndet för husdjurens lantraser och de odlade växternas genetiska resurser är positivt. När det gäller tillståndet för husdjurens lantraser är det svårare att bedöma det långsiktiga bevarandet. Under 2017 var drygt 800 djurägare anslutna till stödet för hotade husdjursraser i landsbygdsprogrammet, vilket var samma nivå som 2016. Det är en minskning med cirka 300 anslutna djurägare i jämförelse med situationen under perioden 2007–2013.

Genomförandet av strategin för de växtgenetiska resurserna inom programmet för odlad mångfald (POM) för perioden 2016–2020 har fortsatt. Gamla växtsorter har släppts ut på marknaden under varumärket Grönt kulturarv och fram till utgången av 2017 hade ca 180 000 plantor sålts. Antalet sorter av traditionella kulturväxter som är upptagna på den nationella officiella sortlistan har ökat och omfattar nu 70 växtsorter. I ett samnordiskt projekt pågår verksamhet för att bevara vilda växter i deras naturliga miljöer. Det rör växter som har släktskap med etablerade kulturväxter och vars genetiska egenskaper kan vara viktiga för framtida utmaningar om livsmedelssäkerhet, hållbart jordbruk och anpassning till klimatförändringar.

Hotade arter och naturmiljöer

Många av odlingslandskapets arter är hotade och har inte uppnått gynnsam bevarandestatus. Den areal av vissa hotade gräsmarkstyper för vilka miljöersättningar utgår i landsbygdsprogrammet har varit relativt stabil under en längre tid.

Under 2017 har Lunds universitet utrett vad som krävs för att gynna odlingslandskapets fåglar och resultaten visar att den viktigaste åtgärden är att hålla landskapet öppet samt att öka mängden temporära småbiotoper så som bevuxna trädor.

Länsstyrelserna genomför en rad direkta åtgärder för att gynna hotade arter och naturtyper. Även andra aktörer gör åtgärder inom ramen för skötselanslag och miljöersättningar som t.ex. restaurering och skötsel av ängs- och betesmarker, naturvårdsbränning och hamling av träd. Betydande delar av arbetet görs inom ramen för framtagna åtgärdsplaner för hotade arter. Länsstyrelserna arbetar också med att utveckla planer för grön infrastruktur för att stärka möjligheterna för olika arter att sprida sig i odlingslandskapet.

Främmande arter och genotyper

Naturvårdsverket anger i den årliga uppföljningen av miljömålen att det är oklart hur stort problemet med invasiva främmande arter är i odlingslandskapet. Arter som bedöms som problematiska är blomsterlupin, jätteloka och vresros. Lokala bekämpningsinsatser mot dessa arter har utförts.

Genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade

Under 2017 förekom ingen kommersiell odling av genetiskt modifierade organismer i landet. Fältförsök med genetiskt modifierade växter genomfördes under året på en liten areal. Naturvårdsverket anger i den årliga uppföljningen av miljömålen att vidtagna riskbedömningar och vidtagna skyddsåtgärder varit tillräckliga för denna försöksverksamhet.

Odlingslandskapets biologiska värden och kulturmiljövärden samt kultur- och bebyggelsemiljöer

Av den årliga uppföljningen av miljömålen framgår det att länsstyrelserna bedömer upphörd skötsel som ett av de största hoten mot odlingslandskapets kulturmiljövärden och bebyggelsemiljöer. I uppföljningen framkommer att det är svårt att bedöma tillståndet för kulturmiljöerna eftersom ingen rikstäckande

övervakning pågår. Under 2017 har Jordbruksverket i samarbete med länsstyrelsen utvecklat en indikator för att följa upp utvecklingen i bevarandet av småbiotoper och vissa typer av landskapselement att använda i det kommande uppföljningsarbetet av miljö kvalitetsmålet. Naturvårdsverket bedömer i den årliga uppföljningen att ändringen av biotopskyddet, där utveckling av jordbruk numera kan utgöra skäl för dispens, inte har fått någon större effekt på antalet ansökningar om att få ta bort landskapselement.

De projekt som finansieras via landsbygdsprogrammet för utvecklingen av natur- och kulturmiljöer är i första hand större projekt bl.a. för att stärka upplevelsevärden och tillgänglighet. Länsstyrelserna har under året bl.a. arbetat med rådgivning, utbildningsinsatser och annan kunskapsspridning om natur- och kulturmiljövärden.

Odlingslandskapets värden för friluftslivet

Naturvårdsverket bedömer i den årliga uppföljningen av miljömålen tillgängligheten till odlingslandskapet för friluftslivet som god men att den varierar över landet. Marker som växer igen minskar landskapets attraktionskraft för friluftslivet. Tidigare satsningar för skydd och skötsel av skyddad natur har dock inneburit ökade insatser för röjning, stängsling och andra åtgärder som gynnar tillgängligheten till odlingslandskapet och dess attraktionskraft för friluftslivet.

I Kalmar län noteras att fler nyttjar jordbrukslandskapet som en resurs för turism och friluftsliv. Länsstyrelsen i Dalarna har under året arbetat med att förbättra samverkan mellan kommuner, föreningar och företagare som arbetar med friluftsliv.

3.5.15 Storslagen fjällmiljö

Miljö kvalitetsmålet är att fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och mot andra störningar.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- fjällens miljö tillstånd,
- ekosystemtjänster,
- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation,
- hotade arter och återställda livsmiljöer,
- främmande arter och genotyper,
- genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade,
- bevarande natur- och kulturmiljö värden, och
- friluftsliv och buller.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas två indikatorer i form av diagram i syfte att illustrera centrala delar i uppföljningen av miljö kvalitetsmålet. Avsikten är att dessa ska redovisas återkommande varje år för att stärka kontinuiteten i uppföljningen. Dessa indikatorer är följande:

- Antal restaurerade leder.
- Häckande fåglar i fjällen.

I redovisningen förekommer även indikatorn fjällvegetation som inte kommer att redovisas årligen.

Resultat

Fjällens miljö tillstånd

Trädgränsen flyttas uppåt i fjällen till följd av klimatförändringarna. Klimatförändringen har också lett till att marktäckningen av ris och buskar ökar. Utvecklingen påskyndas av att fjälljordbruk läggs ner och renbetet förändras. Terrängkörningen ökar på både barmark och snö vilket ger skador och störningar i mark och terräng. Regeringen har tillsatt en utredning som ska se över terrängkörningslagstiftningen.

Ekosystemtjänster

Arbetet med ekosystemtjänster är i ett tidigt utvecklingskede och enligt Naturvårdsverkets bedömning är det inte möjligt att avgöra om någon förändring sker. Naturvårdsverket har tagit fram en illustration över fjällens ekosystemtjänster.

Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation

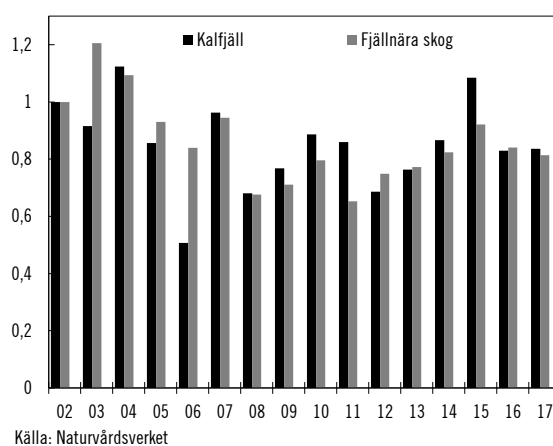
Indikatorn för kalfjällets och den fjällnära skogens status visar inte någon statistiskt säkerställd förändring. Indikatorn baseras på antal häckningar hos vanliga fjällfågelsarter.

Hotade arter och återställda livsmiljöer

Fjällräven har haft en mycket positiv utveckling under 2017 då 31 fjällrävskullar föddes. Det ska jämföras med året innan då endast 8 kullar föddes. Ett antal stödinsatser har satts in, bl.a. matning, för att den positiva trenden ska hålla i sig.

Diagram 3.37 Populationsutveckling (index) för häckande fåglar i kalfjälls- och fjällskogsmiljö

År 2002–2017 Index (år 2002=1)

Främmande arter och genotyper

Det finns för närvarande ingen främmande art eller genotyp som utgör hot mot fjällområdet.

Genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade

Inga genetiskt modifierade organismer har satts ut under 2017 i den terrestra eller akvatiska fjällmiljön.

Bevarande natur- och kulturmiljö värden

Förutsättningarna för att bilda en nationalpark i området Vålådalen-Sylarna-Helags utreds. En kulturminnesinventering har genomförts inom delar av Fulufjällets nationalpark som ledde till att 234 nya kultur- och fornlämningar har

registrerats i parken. Motsvarande undersökningar har även gjorts i Bydalsfjällen och Almdalen i Jämtland.

Friluftsliv och buller

Ett omfattande arbete med att rusta upp vandringslederna i fjällen pågår sedan 2015. Se även utgiftsområde 17, avsnittet Friluftslivspolitik. Naturvårdsverkets arbete med lavinprognoser har byggts ut ytterligare och säsongen 2017/18 har prognoser levererats för sex områden i fjällvärlden.

Tabell 3.5 Antal restaurerade leder

Upprustning av fjälleder samt kvarstående upprustningsbehov 2015–2017

	Utfört 2015	Utfört 2016	Utfört 2017	Kvar
Antal nya broar	37	45	20	176
Antal upprustade broar	36	38	25	39
Antal km spång	24	20	13	60
Antal nya rastskydd	11	13	1	3
Antal renoverade rastskydd	14	18	13	41
Antal mil förbättrade ledmarkeringar	61	63	458	2004
Antal mil röjd led	37	32	73	675

Källa: Naturvårdsverket

3.5.16 God bebyggd miljö

Miljö kvalitetsmålet innebär att städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt samtidigt som en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande: – hållbar samhällsplanering och bebyggelsestruktur – infrastruktur – kollektivtrafik, gång och cykel – natur- och grönområden – kulturvärden i bebyggd miljö – god vardagsmiljö – hälsa och säkerhet –

hushållning med energi och naturresurser och – hållbar avfallshantering.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Resvanor i form av diagram i syfte att illustrera centrala delar i uppföljningen av miljö kvalitetsmålet. Avsikten är att dessa ska redovisas återkommande för att stärka kontinuiteten i uppföljningen.

Resultat

Hållbar samhällsplanering och bebyggelsestruktur

Hållbar stadsutveckling och bostadsfrågor redovisas under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

Boverket har under 2017 genomfört ett antal kunskapshöjande insatser inom området hållbar stadsutveckling och samhällsplanering, som omfattade frågor om buller, ekosystemtjänster och klimatanpassning. Bland annat har kunskapsdialoger anordnats inom ramen för de s.k. PBL kompetensdagar och Plattformdagarna 2017. Boverket anordnade under året även webbseminarium om bland annat friluftsliv och klimatanpassning och begränsad klimatpåverkan i den fysiska planeringen. Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Trafikverket har i samverkan med Boverket tagit fram en rapport inom Miljömålsrådets åtgärd Storstadsutveckling – behov av undermarksplanering. I rapporten föreslås åtgärder som ger bättre förutsättningar för en hållbar planering och nyttjande av undermarken i storstadsområden och en attraktiv stadsmiljö ovan jord. Under året har alla länsstyrelser redovisat sammanställning av planeringsunderlag för klimatanpassning och minskad klimatpåverkan. Klimatanpassning uppmärksammas allt oftare i kommunala översikts- och detaljplaner.

Infrastruktur och kollektivtrafik, gång och cykel

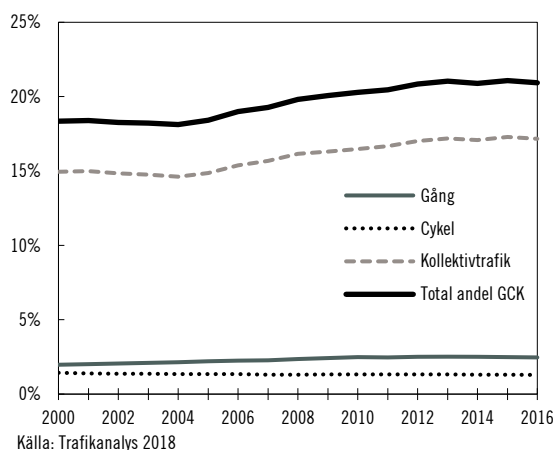
Regeringen antog i april 2018 ett nytt etappmål inom Miljömålssystemet. Målet är att öka andelen persontransporter med gång-, cykel- och kollektivtrafik till minst 25 procent år 2025, uttryckt i personkilometer, i riktning mot att på sikt fördubbla andelen för gång, cykel och kollektivtrafik. Gång-, cykel- och kollektivtrafik har under åren 2000–2016 haft en andel på ca 20

procent av de samlade persontransporterna i personkilometer räknat, enligt Trafikanalys.

Regeringen konstaterar att arbetet med att mäta och följa upp målet behöver vidareutvecklas i syfte att öka tillförlitligheten. Målföljningen behöver även ta hänsyn till att potentialen för gång-, cykel- och kollektivtrafik varierar kraftigt i olika delar av landet. Trafikanalys har fått i uppdrag att följa upp det nya etappmålet.

Bilen är det dominerande färdmedlet och trafikarbetet i form av bilresor fortsatte öka 2017, men andelen kollektivtrafik av persontransportarbetet ökar också något. Det gör även andelen kollektivtrafik som framförs med förnybara drivmedel eller el. På det statliga vägnätet ökade gång- och cykelvägar under 2017 med 6 procent och i slutet av 2017 fanns det 2 732 mil cykelväg i landet inrapporterade i nationella vägdatabasen (NVDB). Inom ramen för Stadsmiljöavtalen har totalt 34 kommuner och landsting fått stöd, beslutat av Trafikverket 2017. Stödet som uppgick till totalt cirka 470 miljoner kronor har gått till exempelvis upprustning och nybyggnad av resecentra och centrumnära hållplatser, samt nybyggnad och utbyggnad av gång- och cykelinfrastruktur. Mer information om Stadsmiljöavtalen finns i utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Diagram 3.38 Andel gång, cykel och kollektivtrafik av persontransportresor i Sverige (exkl. flyg) 2000–2016

Natur- och grönområden

Regeringen har inrättat ett nytt anslag för gröna städer från och med 2018. Bidraget ska främja stadsgrönka och ekosystemtjänster i urban miljö. Boverket fördelar stödet som riktar sig till kommuner. För 2018 uppgår stödet till 100 miljoner kronor.

Boverket har genomfört olika kunskapshöjande insatser, bl.a. om ekosystemtjänster i staden samt barn och ungas friluftsliv. Boverket har tillsammans med Naturvårdsverket och Folkhälsomyndigheten genomfört webbseminarium om varför och hur kommunerna kan skapa goda förutsättningar för utevistelse och friluftsliv genom den fysiska planeringen.

Två av Vinnova stödda forskningsprojekt avslutades under året. C/O City, som koordinerats av Stockholm stad, har lyft fram värdet av naturen i staden, skapat planeringsunderlag och tagit fram konkreta lösningar som underlättar arbetet med ekosystemtjänster i stadsplanering. Inom BioDiversity, som koordineras av Malmö stad, har utvecklats produkter, tjänster och processer som främjar och ökar stadens biologiska mångfald med visionen om en grönare, mer attraktiv och hälsosam stad.

Naturvårdsverkets uppdrag om att kommunicera värdet av ekosystemtjänster avslutades också under 2017.

Kulturvärden i bebyggd miljö

Den 24 maj 2018 beslutade riksdagen om nytt nationellt mål för arkitektur-, form- och designpolitiken utifrån förslag i propositionen Politik för gestaltad livsmiljö (prop. 2017/18:110, bet. 2017/18:CKrU1, rskr. 2017/18:316), se utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Propositionen tar ett helhetsgrepp om arbetet med den gestaltade livsmiljön och utgör samtidigt en samlad nationell arkitekturpolicy. I den årliga uppföljningen av miljö kvalitetsmålet betonas arkitektens roll för att kunna ta vara på de befintliga kulturvärdena och skapa en god bebyggd miljö. Uppföljningen visar dock att den byggda miljöns kulturvärden ofta får stå tillbaka i dagens snabbare processer och hårda byggtryck. Liksom tidigare år konstateras att kommunerna behöver bättre förutsättningar för att ta hand om bebyggelsens kulturvärden när byggandet ökar. I genomsnitt bedömer två av tre kommuner att de saknar sådana förutsättningar. För att kunna värna bebyggelsens kulturvärden måste förutsättningarna finnas för att skapa formellt skydd i detaljplaner eller områdesbestämmelser, upprätta aktuella kulturmiljöprogram, säkerställa tillgång till antikvarisk kompetens samt att redovisa kulturvärden i översiktsplaner. Att förse kulturhistoriskt värdefull bebyggelse med

relevant skydd är en förutsättning för att uppnå en långsiktigt hållbar förvaltning av den bebyggda miljön men ökningen i antalet skyddade byggnader går långsamt och sker från en mycket låg nivå. Samtidigt konstateras i uppföljningen att kulturvärden i högre grad lyfts fram i Mark- och miljööverdomstolens domar i mål rörande plan- och bygglagen. För att bidra till att öka kunskaperna om den befintliga bebyggelsens och miljöns kulturvärden och stärka kompetensen om hur dessa miljöer kan samspela med nybyggnation och samhällets utveckling har regeringen gett Riksantikvarieämbetet i uppdrag (dnr Ku2018/01351/KL) att samla och redovisa kunskap om och goda exempel på hur kulturhistoriska värden kan integreras och tas tillvara i plan- och byggprocesser.

God vardagsmiljö

I propositionen Politik för gestaltad livsmiljö understryks den stora betydelse som gestaltningen av vardagsmiljön har för människors livskvalitet och hälsa. Enligt det nya arkitekturpolitiska målet ska arkitektur, form och design bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön. För att skapa jämställda offentliga miljöer har Boverket mellan 2014 och 2016 fördelat medel till utvecklingsprojekt inom området. Totalt har 24 projekt fått stöd. Stödet söktes av många och ansökningar för över 680 miljoner kronor kom in. Exempel på åtgärder som fått stöd är byggande eller upprustning av parker, torg, lektytor och aktivitetsplatser för att öka trygghet och jämställdhet.

Hälsa och säkerhet

Under året har Boverket tagit fram en vägledning om tillämpning av plan- och bygglagen med hänsyn till människors hälsa, säkerhet, och risken för olyckor, översvämning och erosion i syfte att ge stöd vid planläggning och byggande. Vidare har Boverket slutfört översynen av regler för obligatorisk ventilationskontroll (OVK) som också ska säkerställa tillämpningen av OVK för kommunerna som är tillsyn- och kontrollmyndigheter. De nya föreskrifterna gäller från januari 2018. Myndigheten har också dels delfinansierat framtagande av en metodik för att minska risken för fukt i byggnader, dels i samarbete med Livsmedelsverket, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen och Swedac tagit

fram en strategi för att minska risken för att utsättas för att produkter som kan komma i kontakt med dricksvatten påverkar vattenkvaliteten.

Den 1 juli 2017 skärptes kraven i Boverkets byggregler (2011:26) vid installationer av bland annat rumsvärmare såsom braskaminer och vedspisar som eldas med pellets och ved. Ändringen innebär utsläppsminskningar från byggnader med fastbränsleutrustning och dessutom att de positiva miljöeffekter som EU:s kommande ekodesignkrav kommer att föra med sig till viss del tidigareläggs.

Boverket fördelar statsbidrag till upprustning av skollokaler och utemiljöer vid skolor, förskolor och fritidshem. Målet är att förbättra lär- och arbetsmiljö samt minska lokalernas miljöpåverkan. Under 2017 beviljade Boverket 162 ansökningar för sammanlagt 221,4 miljoner kronor till skollokaler, exempelvis för ny ventilationsanläggning eller byte av belysning och fönster. För utomhusmiljöer beviljades 195 ansökningar för sammanlagt 118,3 miljoner kronor, exempelvis till lekutrustning, bullerplank eller dränering av markytor.

Hushållning med energi och naturresurser

Bygg- och fastighetssektorn orsakar betydande miljöpåverkan. Exempelvis bidrar sektorn med 33 procent av avfallet i Sverige. Dessutom bidrar bygg- och fastighetssektorn till miljöpåverkan i andra länder vid produktionen av varor som importerats till Sverige. Utsläppen av växthusgaser i andra länder till följd av bygg- och fastighetssektorns import av varor uppskattas till cirka 9 miljoner ton koldioxidkvivalenter årligen. Sektorn importerar mer miljöfarliga kemiska produkter än vad som produceras i Sverige.

De årliga utsläppen av växthusgaser som bygg- och fastighetssektorn ger upphov till, inklusive utsläpp från uppvärmning och utsläpp i andra länder till följd av import, har i snitt uppgått till 22 miljoner ton under perioden 2008–2015 enligt en uppskattning av sektorns klimatpåverkan sett över svenska byggnaders hela livscykel. Med denna mätmetod tydliggörs alltså att den samlade klimatpåverkan från byggandet och boendet är betydligt större än utsläppen från bostadsuppvärmning som minskat kraftigt, se 3.5.2 Begränsad klimatpåverkan. Sett över tid har utsläppen minskat något sedan toppnoteringen 2010. Krav på nära-nollenergibyggnader införs nu

i Boverkets byggregler, BBR, i två steg. Den första ändringen trädde i kraft den 1 juli 2017. Stöd som bidrar till att effektivisera energianvändningen är bl.a. stimulansen till renovering och energieffektivisering av hyresbostäder i områden med socioekonomiska utmaningar.

Stöden för hyresbostäder och bostäder för studerande är andra stöd för att ta fram fler hyresbostäder (se vidare utg.omr. 18). Boverket har i redovisningen av ett regeringsuppdrag föreslagit att regler införs med krav på klimatdeklaration av byggnader. Boverkets komplettering till förslag om krav på loggbok för byggnadsverk redovisades i juni 2018. Förslagen bereds i Regeringskansliet. Under 2017 fick Boverket i uppdrag att skapa ett informationscentrum för hållbart byggande, med fokus på energieffektiviserande renovering och energieffektivt byggande med användning av hållbara material. Informationscentrumet är i drift sedan årsskiftet 2017/2018. Utredningen om statligt energisparlån redovisade i ett betänkande ett förslag på hur ett sådant lån kan utformas. Lånet ska öka energieffektiviseringen i den bebyggda miljön. Det finns sedan tidigare ett antal ekonomiska stöd, som investeringsstödet för installation av solceller eller stödet för lagring av egenproducerad el samt skattelättnader för att ge ökad stimulans till småskalig produktion av förnybar el, bl.a. solel.

Hållbar avfallshantering

Under 2016 minskade den totala mängden behandlat hushållsavfall från 478 till 467 kg eller med 0,8 procent jämfört med 2015. En nedgång under ett enstaka år bekräftar emellertid inget avgörande trendbrott, sett några år tillbaka i tiden råder oförändrat en ökningstrend. Däremot har takten i ökningen dämpats tydligt. Andelen materialåtervinning steg 2016 till 51 procent. Andelen biologisk återvinning av hushållsavfallet ökade med fyra procent medan övrig materialåtervinning minskade med drygt två procent. Drygt 48 procent gick till energiåtervinning och 0,7 procent till deponi (icke brännbara material, exempelvis fönster- och spegelglas, gips samt asbest).

Den senaste statistiken visar att mängden matavfall i konsumtionsledet ökat mellan 2014 och 2016, efter att tidigare ha minskat mellan 2012 och 2014. Inom EU har Europeiska kommissionen och medlemsstaterna på senare tid

gjort en strategisk översyn av hur den cirkulära ekonomin ska förverkligas. Siktet är att ta sig allt högre upp i den s.k. avfallshierarkin, bl.a. genom att skärpa de centrala avfallsdirektiven, höja procentmålen samt ställa krav på förbättrad datarapportering. Ett ökat fokus på förebyggande av avfall och på att utveckla de affärsmässiga fördelarna av effektivare resursanvändning kan bidra till syftet. I Sverige får vi räkna med att det tar ett tag innan den senaste översynen av förordningarna om producentansvar för el- och elektronikavfall respektive förpackningar ger det eftersträvade utfallet. Parallellt pågår en löpande teknikutveckling som bidrar till nya möjligheter till större återvinning. Ett av flera bra exempel är gipsavfall från byggen och rivningar. Fram till idag har gipsavfallet gått endast till deponi, men framöver kan upp till hälften komma att materialåtervinnas.

Etappmål med anknytning till miljö kvalitetsmålet

Regeringen har tidigare gjort bedömningen att etappmålet för byggnads- och rivningsavfall var uppnått utifrån Naturvårdsverkets underlag. En ny uppskattning från Naturvårdsverket visar dock att det är svårt att bedöma om andelen icke-farligt bygg- och rivningsavfall som tillgodoräknas etappmålet uppnår återvinningsgraden för bygg- och rivningsavfall på minst 70 procent. Utifrån dessa uppgifter kan regeringen inte bekräfta att målet är uppnått och arbete pågår med att förbättra avfallsstatistiken.

När det gäller etappmålet för ökad resurshushållning i livsmedelskedjan har data om matavfall inte uppdaterats under året. Tidigare beräkning visade att den biologiska återvinningen av matavfall har ökat från 31 procent biologisk återvinning 2013 till 38 procent 2014. Målet för återvinning är 50 procent senast 2018. Regeringen har därför beslutat att förlänga etappmålet med ett nytt målar som är 2020.

I regeringens skrivelse Strategi för Levande städer (skr. 2017/18:230) presenteras en strategi för hållbar stadsutveckling. Strategin syftar bl.a. till bidra till att nå miljö kvalitetsmålen God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft och Ett rikt växt och djurliv. I strategin presenteras tre nya etappmål i miljömålssystemet.

Etappmål för att öka gång-, cykel och kollektivtrafik

Andelen persontransporter med kollektivtrafik, cykel och gång i Sverige ska vara minst 25 procent 2025, uttryckt i personkilometer, i riktning mot

att på sikt fördubbla andelen för gång-, cykel- och kollektivtrafik.

Etappmålet bidrar till att uppnå miljö kvalitetsmålen God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft samt till att uppfylla Sveriges åtaganden i Parisavtalet om minskad klimatpåverkan. Etappmålet kopplar även till delmål 11.6, 3.9 och 11.2 i Agenda 2030.

Etappmål om metod för stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer

Kommunerna ska senast 2020 ha tillgång till en utvecklad metod för att ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

Etappmål om integrering av stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer

En majoritet av kommunerna ska senast 2025 ta tillvara och integrera stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

Insatser för stadsgrönska bidrar, förutom till att uppfylla miljö kvalitetsmålen God bebyggd miljö även till Ett rikt växt- och djurliv samt till delmål 11.7, 11.a, 11.b och 15.9 i Agenda 2030.

3.5.17 Ett rikt växt- och djurliv

Miljö kvalitetsmålet är att den biologiska mångfalden ska bevaras och användas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska skyddas. Arter ska leva kvar i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljö kvalitetsmålet och är följande:

- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation,

- påverkan av klimatförändringar,
- ekosystemtjänster och resiliens,
- grön infrastruktur,
- genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade,
- främmande arter och genotyper,
- biologiskt kulturarv, och
- tätortsnära natur som är värdefull för friluftslivet, kulturmiljön och den biologiska mångfalden.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas två indikatorer i form av diagram i syfte att illustrera centrala delar i uppföljningen av miljö kvalitetsmålet. Avsikten är att dessa ska redovisas återkommande för att stärka kontinuiteten i uppföljningen. Dessa två indikatorer är följande:

- Bevarandestatus för naturtyper i art- och habitatdirektivet.
- Rödlisterindex för arter.

Resultat

Naturvårdsverket fick i december 2017 i uppdrag att sammanställa vilka insatser som görs i Sverige för att motverka nergången för vilda pollinatörer och föreslå kostnadseffektiva insatser som kan vända utvecklingen. I sin delredovisning konkluderar Naturvårdsverket att ett stort antal pollinatörsarter är hotade vilket tyder på att befintliga insatser inte är tillräckliga för att säkra ekosystemtjänsten pollinering. Uppdraget ska slutredovisas den 1 november 2018. Pollinatörer är bl.a. bin, humlor, fjärilar, vissa getingar och blomflugor som flyttar pollen mellan blommor och bidrar till att det blir frön och frukt. En mångfald av pollinatörer är viktig för både vilda och odlade växter.

Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation

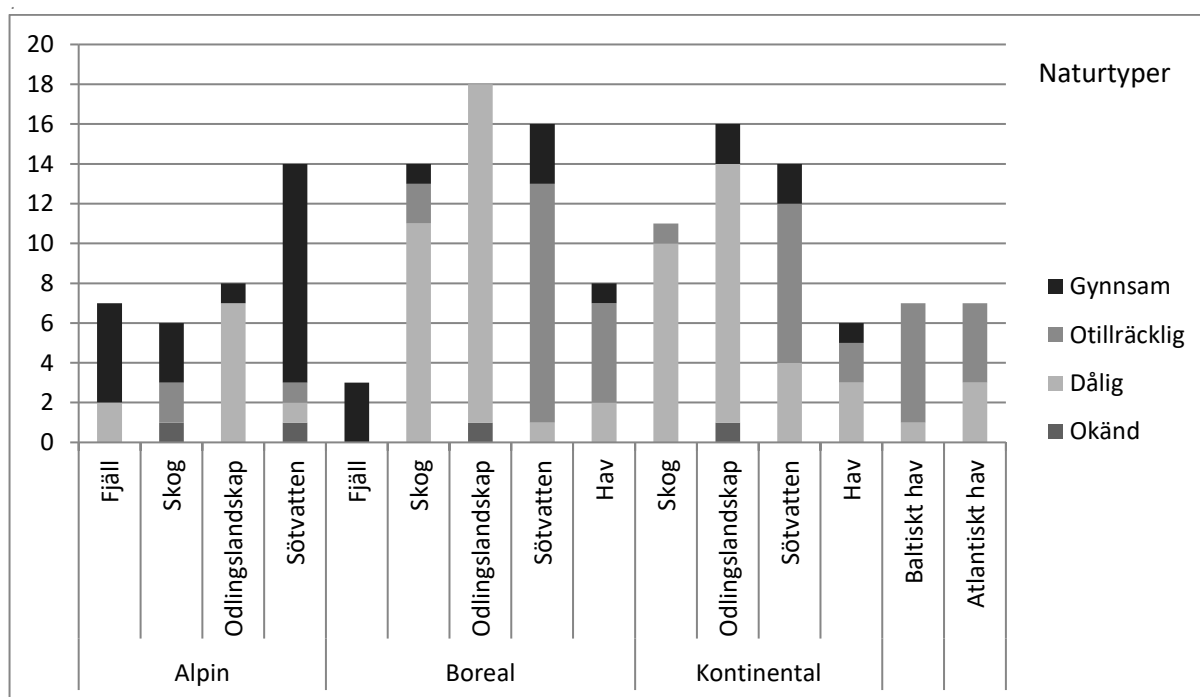
Under 2017 fastställde Naturvårdsverket ett nytt åtgärdsprogram för ortolansparv och två andra program reviderades. Sammanlagt pågår nu 132 åtgärdsprogram. Åtgärdsprogrammen bidrar till att rätt praktiska åtgärder utförs på det ställe där de gör störst nytta. Naturvårdsverket har under 2017 initierat ett arbete med att förändra arbetssättet och fördelningsnyckeln avseende

medel för åtgärdsprogrammen. Ändringarna, som kommer att ske under 2018, har gjorts i syfte att tydliggöra och utveckla arbetssättet och innebär att verksamheter som behövs för att öka den artinriktade naturvården kommer att lyftas fram. Totalt 53 miljoner kronor har gått till arbete med åtgärdsprogram däribland framtagande och utvärdering av program men där merparten använts för länsstyrelsernas arbete.

I Sverige har tre fjärdedelar av naturtyperna och hälften av arterna som listas i EU:s art- och habitatdirektiv inte gynnsam bevarandestatus (se diagram 3.39). Perioden 2007–2013 har det inte skett någon förbättring av naturtypernas bevarandestatus som beror på naturliga orsaker eller t.ex. förvaltning och skötselåtgärder. Den

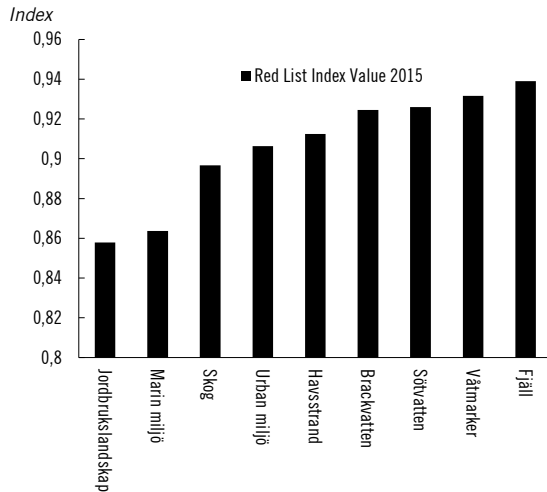
som vill få en överblick över situationen för hotade arter och ett underlag för att bedöma om situationen förändras över åren kan använda rödlisteindex som visar att andelen hotade grod- och kräldjur har minskat de senaste åren. För att förlusten av biologisk mångfald ska vara hejlad ska index vara 1. Samtliga undersökta artgrupper ligger under 1. Vidare ses att bin är den artgrupp som har störst andel hotade arter och att mossor har lägst andel hotade arter av de undersökta artgrupperna. Sämst till ligger arter i jordbrukslandskapet och arter som hör till marina naturtyper. Rödlisteindex kan också användas för att jämföra biotoper eller landskapstyper utifrån ingående arter (se diagram 3.40).

Diagram 3.39 Bevarandestatus för naturtyper

Sverigesmiljomal.se

Diagram 3.40 Rödlisteindex för arter i olika landskapstyper

Sverigesmiljomal.se

Tabellen visar att jordbrukslandskapet och marina miljöer (de två första staplarna) har lägre indexvärde än övriga landskapstyper, det vill säga de har högre andel rödlistade arter i förhållande till alla arter i landskapstypen.

Resultat om genetisk variation kommer att redovisas under etappmålet om kunskap om genetisk mångfald.

Miljö- och energidepartementet genomförde en Folk- och naturkonferens den 8 november 2017 på Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm. Konferensen genomfördes i samarbete med IUCN:s svenska nationella kommitté. Konferensen handlade om konsten att sprida intresse för naturen, känna igen och hitta arter och dela fynden med andra. En rapport från konferensen har publicerats på regeringens hemsida.

Deltagare från näringsliv, universitet och högskolor, myndigheter och ideella organisationer diskuterade konferensens teman i grupparbeten. Resultatet visade att artkunskap och kunskapen om naturen är viktig för en hållbar samhällsutveckling och att det är viktigt att allmänhetens kunskap på området ökar. Denna kunskap bidrar till att öka förståelsen för hur ekosystem fungerar och vilka förutsättningar som finns för att ekosystemtjänster ska tillhandahållas. Likaså är kunskapen viktig i arbetet med invasiva främmande arter och begränsningen av dessas negativa påverkan på människors hälsa, på ekosystemen och på areella näringar.

Under året har arbetet fortsatt inom ramen för FN:s konvention för biologisk mångfald och dess protokoll för att förbereda de förhandlingsmöten

som kommer att äga rum under 2018. Det har bl.a. handlat om att bidra med svenska erfarenheter inom de områden som fortsatt kommer att diskuteras under 2018 såsom pollinering, skydd av områden, jämställdhet och biologisk mångfald samt sektorsintegrering av biologisk mångfald inom gruvsektorn. När det gäller frågor som diskuteras inom konventionen som rör marina frågor se text under miljö kvalitetsmålet Hav i balans.

Påverkan av klimatförändringar

Enligt ArtDatabanken påverkas nästa 700 arter negativt av klimatförändringar. Endast ett fåtal påverkas positivt. Fjällen och Östersjöns växt- och djurliv bedöms som särskilt känsliga för klimatförändringar. I en rapport från Havs- och vattenmyndigheten har ett flertal områden identifierats som potentiella klimatrefugier kopplat till specifika arter i Östersjön.

Om andra påfrestningar minskar såsom fragmentering, överexploatering, föroreningar, invaderande arter och andra skador och förlust av livsmiljöer, ökar också möjligheten för arter och ekosystem att kunna anpassa sig till klimatförändringar.

Det finns inga styrmedel som är specifikt inriktade på klimatanpassningsåtgärder för de arter och naturtyper som har en förhöjd risk att dö ut. Åtgärder som görs för att minska påfrestningarna redovisas under miljö kvalitetsmålen Storslagen fjällmiljö, Hav i balans, Levande kust och skärgård samt Ingen övergödning.

Ekosystemtjänster och resiliens

Det är grundläggande för ekosystemtjänster att det finns en förekomst av en grön infrastruktur, där olika ekosystem finns representerade i tillräcklig omfattning och kvalitet. Se även under preciseringen Grön infrastruktur.

Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning för kartläggning av ekosystemtjänster och grön infrastruktur. Den biologiska mångfalden har kartlagts och ekosystemtjänster värderats i ett nordiskt kustzonsprojekt med fokus på att jämföra av olika ekosystems struktur och funktion samt hur de påverkas av olika faktorer. Naturvårdsverket har finansierat sju projekt inom forskningssatsningen Värdet av ekosystemtjänster.

Naturvårdsverket har slutfört arbetet med regeringsuppdraget att genomföra en kommunikationssatsning om ekosystemtjänster

där grunden för satsningen är ett nätverk för ekosystemtjänster på 50 personer. Inom uppdraget har Naturvårdsverket genomfört 30 evenemang, där de nio större som hölls under 2017 hade totalt 1 150 deltagare. Exempel på evenemang är Klimatanpassning Sverige, Plattformsdagar för hållbar stadsutveckling, slutkonferens för Vinnovaprojektet C/O City och Sweden Green Building Council (SGBC) konferens om hållbart byggande. Personerna i nätverket förmedlar information vidare inom kommuner, länsstyrelser, areella näringar samt bygg- och infrastruktursektorn. I rapporten från arbetet framgår att det finns möjligheter att hantera förutsättningar för ekosystemtjänster inom existerande lagstiftning i planering och lovgivning.

I Naturvårdsverkets redovisning framhålls att den kommunala översiktsplanen har en nyckelroll för att synliggöra ekosystemtjänsterna i samhällsplaneringen, eftersom den är vägledande för kommande planering och bygglov och att det i översiktsplanen därför är viktigt att ta hänsyn till ekosystemtjänster samt att ha en långsiktig plan för hur tjänsterna ska bevaras och utvecklas. Naturvårdsverket anser vidare att plan- och bygglagen dock har tydliga begränsningar i att hantera ekosystemtjänster i detaljplaner, och därmed vilka krav som kan ställas på den enskilde fastighetsägaren.

Skogsstyrelsen har under året bedömt status för trettio utvalda ekosystemtjänster på skogsmark. Tio bedöms ha god status, sju otillräcklig och tretton ekosystemtjänster bedöms ha måttlig status. Skogens ekosystemtjänster är av stor betydelse för människans välfärd och dess bidrag till ekonomin är omfattande.

Grön infrastruktur

Naturvårdsverket har genom fortsatt samverkan med länsstyrelserna och andra myndigheter koordinerat genomförandet av grön infrastruktur i Sveriges land-, vatten- och havsområden, där tyngden ligger på länsstyrelsernas arbete att ta fram regionala handlingsplaner. Naturvårdsverket har genomfört flera arbetsmöten. Mötena har bl.a. resulterat i vägledningar för länsstyrelsernas arbete. Inom samverkansarbetet Varannan månad skickar Naturvårdsverket ut en lägesrapport med information och nyheter om arbetet med grön infrastruktur. Som underlag för länsstyrelsernas

arbete har Naturvårdsverket tagit fram ett fördjupat GIS-underlag för buskmiljöer i anslutning till skog och en metod för landskapsanalys av skogliga värdekärnor. Under året har Lantmäteriet fått i uppdrag att genomföra en laserskanning av Sveriges skogsmark. Data som tas fram ska bidra till skogliga grunddata som kan användas i frågor som bl.a. rör klimat, miljö och hälsa. Arbetet med grön infrastruktur har lett till en ökad medvetenhet om behovet att ha ett landskapsperspektiv i bevarandet av biologisk mångfald. Naturvårdsverket och sju andra myndigheter har bidragit till Nationella Marktäckedata (NMD) som är en satellitbaserad vegetations- och marktäckekartering av Sverige och som kommer att ge underlag för det vidare arbetet med grön infrastruktur och kartering av ekosystemtjänster. Under 2017 tecknade Naturvårdsverket 573 avtal och beslut om godkännande om inträngsöverenskommelse, vilket var färre än under 2016. Under året har 1 800 hektar mark säkrats för naturvårdsändamål genom ESAB-paketet, jämfört med 1 450 hektar 2016. Medräknat den skog som fått skydd genom anslag 1:3 Åtgärder för värdefull natur har totalt cirka 26 800 hektar fått skydd. För skydd av skog se miljö kvalitetsmålet Levande skogar.

För arbete med förvaltning av nationalparker, naturreservat, Natura 2000-områden och naturvårdsområden fördelade Naturvårdsverket cirka 400 miljoner kronor i bidrag till länsstyrelserna, stiftelserna Tyrestaskogen och Laponiatjuudjudus. Cirka 45 procent av de fördelade medlen används till skötsel och restaureringar. Statistik visar att sakanlagen 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* och 1:14 *Skydd för värdefull natur* under 2017 beräknats ge upphov till cirka 1 292 helarsarbetskrafter, varav 461 för kvinnor.

Resultat från regionalt arbete visar att restaureringar av naturmiljöer sker i allt för begränsad omfattning och att det finns stora behov av hydrologisk restaurering.

Variationsrika brynmiljöer mellan skogs- och jordbruksmark är viktiga livs- och födosöksmiljöer för växter, djur och svampar. I dag karaktäriseras brynen i ungefär hälften av skogskanterna av skarpa övergångar mellan tät planterad skog och öppen jordbruksmark. (Jordbruksverket rapport 2018:4).

Genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade

Ingen genetiskt modifierad växt odlades kommersiellt i Sverige under 2017. Genetiskt modifierade organismer har inte introducerats i miljön i någon större utsträckning och befintliga styrmedel är väl utvecklade och används. Antalet fältförsök fortsätter att minska. Fältförsök pågår med genetisk modifierad hybridasp, backtrav samt oljekål. Havs- och vattenmyndigheten har lämnat ett fåtal tillstånd för att använda genetiskt modifierad zebrafisk för forskningsverksamhet i inneslutna system. Inom ramen för Cartagena-protokollet om biosäkerhet har de anslutande parterna antagit en reviderad vägledning för riskbedömning av genetisk modifierade organismer.

Främmande arter och genotyper

På grund av människan finns i Sverige totalt cirka 2 200 främmande arter på platser som är utanför deras vanliga hemvister. Av dem uppskattas 391 som invasiva och 84 som eventuellt invasiva. Men närmare hälften av de främmande arterna är inte bedömda.

Inom ramen för EU-förordningen om invasiva främmande arter har förteckningen över invasiva främmande arter av unionsbetydelse utökats med ytterligare 12 arter. Av de nu totalt 49 listade arterna, återfinns 11 stycken i den svenska naturen vilka det finns skyldighet göra åtgärder som syftar till att hantera eller utrota.

I mars 2018 överlämnade regeringen propositionen *Invasiva främmande arter* (prop. 2017/18:211) till riksdagen. I propositionen föreslår regeringen ändrade bestämmelser i miljöbalken som syftar till att uppfylla Sveriges skyldigheter enligt EU-förordningen om invasiva främmande arter ((EU) nr 1143/2014). Förslagen innebär i huvudsak att EU-förordningen kompletteras med en straffbestämmelse och ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om åtgärder. Lagändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2018. Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram och remitterat ett förslag till hanteringsprogram för signalkräfta som remitterades i december 2017.

Vissa växtskadegörare som omfattas av växtskyddslagstiftningen är invasiva främmande arter som kan hota biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster. Ny EU-lagstiftning om skyddsåtgärder mot växtskadegörare med

ökat fokus på riskbaserade, förebyggande och tidiga åtgärder vid angrepp har trätt i kraft och ska börja tillämpas i december 2019 (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/2031 av den 26 oktober 2016 om skyddsåtgärder mot växtskadegörare samt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningar av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel).

ArtDatabanken genomför i flera steg och med utgångspunkt i IUCN:s metodik EICAT (Environmental Impact Classification for Alien Taxa) en översiktlig genomgång av främmande arter för att bedöma vilken risk arterna utgör eller kan komma att utgöra för inhemsk biologisk mångfald. Barlastvattenkonventionen, som antogs 2004, är viktig för att begränsa spridningen av marina främmande arter. Konventionen trädde i kraft i september 2017 och gäller alla staters flottor i internationell trafik. Flera främmande arter bekämpas inom ramen för både nationella projekt och Life-projekt, där det senare delvis finansieras via EU. Insatser har skett för bl.a. mårdhund, vresros, jätteloka, blomsterlupin, sjögull, signalkräfta, sydfyrling (en akvatisk kärleväxt) och mink. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har under året riktat insatser till vissa prioriterade artgrupper och bl.a. tagit fram en vägledning för rengöring av fartygsskrov. Myndigheterna har också tagit fram information om en art kärrsköldpadda (*Trachemys scripta*) till bl.a. djurägare, annonsmarknaden, veterinärer, länsstyrelser och polismyndigheter. Vidare har kommunikationer skett kring invasiva främmande arter med fokus på att förebygga spridning och i första hand riktat till trädgårdsnäringen, som är den största introduktions- och spridningsvägen av invasiva främmande arter i Sverige.

Ytterligare fall av avmagringsjukan Chronic Wasting Disease (CWD) har under 2017 påvisats hos vildren, älg och kronhjort i Norge. Eftersom flera fall konstaterats nära den svenska gränsen i höjd med Jämtlands län har prov på älg och kronhjort tagits dock utan att några positiva fall har hittats.

Biologiskt kulturarv

Jordbruksverket har på regeringens uppdrag föreslagit nya och reviderade åtgärder inom landsbygdsprogrammet som kan förbättra måluppfyllelsen för bl.a. miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv. I redovisningen anger Jordbruksverket att två av de högst prioriterade förslagen är en samlad satsning på skötsel av ängs- och betesmarker samt ökad budget till utveckling av natur- och kulturmiljöer. Jordbruksverket anger vidare att deras arbete med en strategi för bevarande av odlingslandskapets biologiska mångfald beräknas vara klar under 2018, och att strategin ska bidra till bättre samordning av arbetet och skapa en gemensam långsiktig syn om vad som behöver göras för att gynna odlingslandskapets arter och naturtyper. Arbetet sker i samverkan med Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna.

I redovisningen anger Jordbruksverket att två av de högst prioriterade förslagen är en samlad satsning på skötsel av ängs- och betesmarker samt ökad budget till utveckling av natur- och kulturmiljöer. Jordbruksverket anger vidare att deras arbete med en strategi för bevarande av odlingslandskapets biologiska mångfald beräknas vara klar under 2018, och att strategin ska bidra till bättre samordning av arbetet och skapa en gemensam långsiktig syn om vad som behöver göras för att gynna odlingslandskapets arter och naturtyper. Arbetet sker i samverkan med Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna.

Naturvårdsverket och Sametinget har under 2017 arbetat med ett regeringsuppdrag om nationellt arbete med traditionell kunskap för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald. Ärendet är under beredning.

En stor del av de skötselmedel som Naturvårdsverket fördelar går till odlingslandskapets betesmarker och slåtterängar. För att skydda och vårda särskilt värdefulla kulturhistoriska helhetsmiljöer, som till exempel har formats av lantbruket eller präglats av samekulturen, bildas kulturreservat där även biologisk mångfald ingår i varierande grad. 2017 fanns 44 kulturreservat i Sverige. Det senaste kulturreservatet tillkom 2013. Den absoluta merparten av Sveriges alla formellt skyddade kulturlandskap finns dock inte i kulturreservat utan i naturreservat. Samarbetet mellan Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket avseende förvaltning av reservat har fortsatt, bl.a.

har av en utbildningsserie för handläggare på länsstyrelserna tagits fram vad gäller skötsel av kulturpräglad natur, inkluderande ekologi, historia och praktisk förvaltning. Genom samarbete med Göteborgs universitet (Hantverkslaboratoriet) sker kunskapsförmedling och Riksantikvarieämbetet driver tillsammans med dem nätverket Svenska kulturlandskap med mål att traditionella skötselmetoder förblir levande, används och bidrar till att höga natur- och kulturvärden i kulturlandskapet bevaras och utvecklas.

Tätortsnära natur som är värdefull för friluftslivet, kulturmiljön och den biologiska mångfalden

I redovisning av regeringsuppdrag om tätortsnära natur redogör-Naturvårdsverket för att det finns utrymme för förbättring av styrmedel, bl.a. i form av att regionala program för skydd av tätortsnära natur för landets medelstora och stora tätorter tas fram och att statistiken över den tätortsnära naturen utvecklas. I redovisningen pekar Naturvårdsverket även på behov av en översyn av mål och styrmedel för skydd och förvaltning av tätortsnära skog samt ett utvecklingsarbete för att främja friluftsliv i tätortsnära heläkersbygd. Naturvårdsverket har tagit fram vägledning och stöd samt en strategi för fysisk planering. Myndigheten har även utvecklat ett pilotprojekt med fem kommuner för att testa metoden med kartläggning av områden värdefulla för friluftsliv och turism.

Naturreservat är den vanligaste skyddsformen kring tätorter. Arealen skyddad natur är dock liten i förhållande till den totala tätortsnära arealen. Totalt finns det 4 790 naturreservat i Sverige, varav 397 är kommunala och där 331 av dessa har syftet att tillgodose behov av områden för friluftsliv. De flesta kommunala naturreservat ligger tätortsnära. Under 2017 beviljades 19 miljoner kronor i markåtkomstbidrag till kommunala reservat, vilket utgör cirka två procent av hela markåtkomsten för skydd av värdefull natur.

Vid utgången av 2016 hade befolkningen i genomsnitt 2,8 kilometer till närmsta nationalpark, naturreservat eller naturvårdsområde. Boende på Gotland och i Örebro län hade kortast avstånd, medan boende i Värmlands län hade längst. Boende i tätort hade i genomsnitt 1,6 kilometer närmare till skyddad natur jämfört med boende utanför tätorter. Nästan 30 procent av Sveriges nationalparker, naturreservat och

naturvårdsområden har bildats delvis för att tillgodose områden för friluftslivet. Av dem har fler än 400 områden det preciserade syftet att skydda tätortsnära natur.

Den lokala naturvårdssatsningen LONA beviljade under 2017 cirka 16 miljoner kronor i bidrag till kommunala tätortsnära projekt. Ett arbete pågår för att ta fram ett 80-tal naturvårdsprogram, grönstrukturplaner, skötselplaner, friluftspaner och fiskevårdsplaner. En utveckling av LONA-registret under året har resulterat i att kunskapsunderlag ska kunna användas av kommuner som avser genomföra liknande planeringsunderlag för att bättre ta tillvara den tätortsnära naturen.

Inom ramen för LONA firades den Lokala naturvårdens dag den 27 augusti 2017 där syftet var att belysa den tätortsnära naturens alla värden, att få invånarna att besöka och upptäcka nya sidor av den tätortsnära naturen och att visa upp resultat av LONA-projekt. Under året genomfördes också en LONA-konferens på temat Kommunala tätortsnära naturreservat – del av hållbar stadsutveckling.

Omkring 90 procent av svenskarna anser att friluftsliv är hälsosamt och att utomhusvistelse gör deras vardag mer meningsfull.

Se även preciseringen Grön infrastruktur om arbete med framtagande av länsvisa handlingsplaner och preciseringarna hållbar samhällsplanering och bebyggelsestruktur samt natur- och grönområden under miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö.

Etappmål med anknytning till miljökvalitetsmålet

Den biologiska mångfaldens och ekosystemtjänsternas värden

Regeringsuppdraget som rör kommunikation om ekosystemtjänster har varit framgångsrikt. Bland annat har nätverk för att bygga upp kunskap och tillämpning utvecklats. Kännedomen om begreppet har ökat. Naturvårdsverkets miljöforskningsanslag har finansierat sju projekt inom forskningsansatsningen Värdet av ekosystemtjänster, som höll sin slutkonferens under 2017. En ökad samverkan mellan insatser för ekosystemtjänster, grön infrastruktur och klimatanpassning har initierats. Länsstyrelsernas arbete med regionala handlingsplaner för grön infrastruktur har påbörjats. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten koordinerar

arbetet med grön infrastruktur på nationell, regional och lokal nivå. Sverige deltar aktivt i det forskningsnära arbetet inom EU med att kartlägga och bedöma ekosystemtjänster. En studie som omfattar kuststräckor i samtliga nordiska länder pågår. Studien ska tillhandahålla vetenskaplig information till stöd för beslutsfattare och förvaltning.

Kunskap om genetisk mångfald

Etappmålet om genetisk mångfald innebär att en kartläggning och övervakning av den genetiska mångfalden ska ha inletts senast år 2020. Arbetet pågår med kartläggning av den genetiska mångfalden hos vissa organismgrupper. I Naturvårdsverkets och Länsstyrelsernas arbete med rovdjursförvaltningen används DNA-analys för uppföljningen av rovdjurens genetiska status och metoder utvecklas för bedömningar av rovdjursstammarnas storlek och utbredning som bygger på användandet av DNA-analyser. Vid Havs- och vattenmyndigheten pågår arbete i samarbete med Göteborgs universitet för att utveckla metoder för övervakning av genetisk variation inom arter i vattenmiljöer samt att ta fram förslag om hur genetisk variation inom arter ska kunna ingå i nationell miljöövervakning. Jordbruksverket har inom ramen för programmet för odlad mångfald genomfört genetiska analyser av insamlat växtmaterial. Djurägare av svenska husdjursraser samverkar med stöd via landsbygdsprogrammet för att stärka den genetiska variationen för enskilda djurraser.

Under 2017 rapporterade Skogsstyrelsen om status och åtgärdsbehov för skogsgenetiska resurser och att det inte förekommer någon övervakning av den genetiska mångfalden bland skogsträd. Skogsstyrelsen anger att den naturliga förnyringen av skogsträd har minskat kraftigt under 2000-talet och ersatts av plantering med förädlad plantmaterial. Skogsstyrelsens bedömning är att utvecklingen inte leder till ökad variation i den brukade skogen och bidrar till minskad biologisk mångfald. Vid Sveriges lantbruksuniversitet har verksamhet inletts för att kartlägga och övervaka den biologiska mångfalden i marken.

Skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har gjort betydande insatser för att nå etappmålet om skydd av landområden, sötvattensområden och marina områden.

Etappmålet är att minst 20 procent av Sveriges land- och sötvattensområden samt 10 procent av Sveriges marina områden senast 2020 bidrar till att nå nationella och internationella mål för biologisk mångfald. Detta ska ske genom skydd eller annat bevarande av områden som har särskild betydelse för biologisk mångfald eller ekosystemtjänster. Bevarandet ska ske med ekologiskt representativa och väl förbundna system där reservat, andra effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder eller miljöanpassat brukande ingår. Systemen ska vara väl integrerade i omgivande landskap och förvaltas på ett effektivt och inkluderande sätt. De ekologiska sambanden har stärkts så att skyddade och på andra sätt bevarade områden och biotoper är väl förbundna och integrerade i landskapet, inklusive den marina miljön, genom att den gröna infrastrukturen har utvecklats och förstärkts.

Regeringens förstärkta satsning på skydd av värdefull natur har fortsatt bidragit till etappmålet del om formellt skydd under 2017. Resultaten för arbetet 2015–2017 visar på betydande framsteg. Det gäller både med avseende på den areal som omfattas av köp och ersättningar för skydd av värdefull natur samt den areal som omfattas av färdiga beslut om naturreservat. Under 2017 har staten beslutat om totalt 283 nya och reviderade naturreservat med en total areal om knappt 84 000 hektar. Det största beslutade naturreservatet på land, Skåarnja i Jämtlands län, omfattar 36 531 hektar öppen mark i fjällen, skog, våtmark samt sjöar och vattendrag. Det största naturreservatet för marin miljö var Kallfjärden i Norrbottens län som omfattar 14 087 hektar. Kommuner har beslutat om totalt nio naturreservat om totalt 215 hektar.

Övriga resultat för respektive naturtyp som berör etappmålet om skydd beskrivs vidare under berört miljö kvalitetsmål.

3.6 Fonder

3.6.1 Batterifonden

Miljöavgiften på bly- och kvicksilverbatterier avskaffades den 1 januari 2009 när förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier trädde i kraft. Batterifonden har därmed inte några intäkter från sådana batterier och tar inte längre in några avgifter. Batterifondens medel fördelas över en sexårsperiod räknat från 2009 enligt följande:

- 100 miljoner kronor till informationsinsatser för att upprätthålla och utveckla kunskapsnivån avseende batteriinsamling.
- 404 miljoner kronor till insamling och återvinning av de batterier som sattes på marknaden före den 1 januari 2009.
- 40 miljoner kronor till återbetalning av miljöavgifter för batterier som exporteras ut ur Sverige.
- 20 miljoner kronor till Naturvårdsverkets kostnader för prövning av frågor om utbetalning av medlen samt tillsyn.
- 4 miljoner kronor till slutförvar av det kvicksilver som har utvunnits från kvicksilverbatterierna.
- 205 miljoner kronor till forskning för utveckling av miljövänliga och kostnads-effektiva återvinningsmetoder för alla typer av batterier och ackumulatörer samt till fordonsenergirelaterad batteriforskning (prop. 2011/12:1 utg.omr. 20).

Energimyndigheten beslutade 2013 att upprätta ett nytt forsknings- och utvecklingsprogram som löper över sju år och inriktas mot batteriåteranvändning och återvinning och fordonsbatterier.

Tabell 3.6 Användning av Batterifonden 2015–2017

Miljoner kronor

	2017	2016	2015
Insamling & Återvinnig	0	0	44
Bidrag informationsinsatser	6	25	26
Bidrag forskning	40	55	0
Slutförvar kvicksilver	0	0	0
Återbetalning exporterade batterier	0	0	0
Naturvårdsverket handläggning	0	3	2
Räntor	1,4	1,7	1
Totalt	47,4	84,7	73

Naturvårdsverket

Det har varit möjligt att få ersättning ur batterifonden för insamling och återvinning av batterier satta på marknaden före januari 2009, enligt regeringsbeslut den 28 juni 2012. Naturvårdsverket har i en utredning 2010 (rapport 6320) bedömt att batterier ska betraktas som insamlade inom sex år. Med detta som utgångspunkt avser Naturvårdsverket att inte betala ut ytterligare medel ur Batterifonden för insamling och återvinning av batterier. Efter 2017 har också de 100 miljoner kronor som har avsatts för information betalats ut.

Behållningen uppgick den 31 december 2017 till 279 miljoner kronor.

3.6.2 Kadmiumfonden

Den avgift som Naturvårdsverket enligt 24 § förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier tar ut för nickelkadmiumbatterier fonderas fr.o.m. den 1 januari 2010 i en ny fond. Fonden består av fonderade miljöavgifter på slutna kadmiumbatterier. Avgiften är 300 kronor per kilogram batteri och betalas av den producent som sätter batteriet på den svenska marknaden. Medlen får användas till ersättning för sortering, återvinning och bortskaftning av nickelkadmiumbatterier samt för information om hantering av dessa batterier. Medel får även användas för Naturvårdsverkets hantering och administration av avgifterna.

Under 2017 betalades det in 2,8 miljoner kronor i avgifter till fonden och under året har endast 1,5 miljoner kronor använts till Naturvårdsverkets handläggning och 0,75 miljoner kronor till räntekostnader i och med negativ ränta. Inga medel har under året använts

till insamling och återvinning eller informationsinsatser.

Behållningen uppgick den 31 december 2017 till 32 miljoner kronor.

3.6.3 Kärnavfallsfonden

Kärnavfallsfondens (myndighetens) huvuduppgift är att ta emot och förvalta de avgiftsmedel vilket de som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor är skyldiga att betala. Avgifterna och fonden finansierar bl.a. kostnader för att ta hand om använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall, en säker avveckling och rivning av kärnkraftverken samt forskning och utveckling inom området. Avgifterna beräknas i förhållande till den energi som levereras och bestäms av regeringen efter förslag av Strålsäkerhetsmyndigheten (fr.om. 1 september 2018 har Riksgäldskontoret tagit över SSM:s uppgifter inom finansieringssystemet).

Beslut om kärnavfallsavgifter 2018–2020 var i enlighet med SSM:s förslag och innebar en höjning av avgifterna från i genomsnitt 4 öre till i genomsnitt 5 öre per kilowattimme (kWh) producerad kärnkraftsel. För de som inte längre levererar kärnkraftsenergi (övrig avgiftsskyldig tillståndshavare) kan avgiften bestämmas som ett belopp. De inbetalade avgifterna är öronmärkta för att täcka kostnader hänförliga per inbetalare.

Under 2017 uppgick avgiftsinbetalningarna till 3 797 miljoner kronor och utbetalningarna till 2 108 miljoner kronor. Det verkliga värdet (marknadsvärdet) av kärnavfallsfonden ökade under 2017 med 2 618 miljoner kronor till 67 236 miljoner kronor vid årets utgång.

Avkastningen i fonden var 1,5 procent under 2017, vilket var 1,1 procentenheter lägre än jämförelseindex. Eftersom inflationstakten var 1,7 procent blev den reala avkastningen -0,2 procent. Den aktiva avkastningen var 1,9 procent. Den generella avkastningen har sedan 1996 uppgått till 4,7 procent per år och den nominella avkastningen har överträffat jämförelseindex med i genomsnitt 0,8 procentenheter per år under samma period. Sedan 1996 har 100 kronor i fonden växt till 353 kronor.

Sedan 1982 då finansieringssystemet inrättades har 50 miljarder kronor betalats in till fonden och 36 miljarder kronor betalats ut för att täcka kostnader. Avkastningen i fonden har uppgått till sammanlagt 54 miljarder kronor. Svensk kärnbränslehantering (SKB) beräknar de återstående kostnaderna för kärnavfallsprogrammet och den senaste prognosen för de återstående kostnaderna fr.om. 2018 beräknas till ca 106 miljarder kronor. Kärnavfallsfonden innehöll vid utgången av 2017 67,2 miljarder kronor vilket innebär att nästan 40 miljarder kronor måste betalas in till fonden genom framtida avgifter eller komma från avkastning från fondmedel baserat på senaste beräkningar. SKB lämnar nya kostnadsberäkningar vart tredje år. Enligt finansieringslagen ska den som är skyldig att betala kärnavfallsavgift också ställa säkerheter för ännu inte inbetalda kärnavfallsavgifter och för oförutsedda händelser.

I kärnavfallsfonden förvaltas också avgifter som har betalats in i enlighet med den s.k. Studsviklagen (lagen upphörde den 31 december 2017). Till och med 2017 skulle de avgiftsskyldiga betala en avgift till staten som ett kostnadsbidrag för slutlig hantering av restprodukter från kärnteknisk verksamhet som har ett samband med framväxten av det svenska kärnkraftsprogrammet. Till skillnad från kärnavfallsavgifterna som är uppdelade per tillståndshavare har avgifterna varit öronmärkta i förhållande till de kostnader som framgår enligt Studsvikslagen. Tillgångarna i studsviksfonden var vid lagens upphörande enligt SSM:s beräkningar ca 1 172 miljoner kronor vilket innebär ett underskott på ca 515 miljoner kronor vilket framöver ska betalas till kärnavfallsfonden av tillståndshavarna, i enlighet med finansieringslagen.

Genom ändringarna i finansieringslagstiftningen december 2017 infördes nya regler för Kärnavfallsfondens kapitalförvaltning genom nya utökade placeringsmöjligheter, t.ex. i aktier. Det tydliggörs också att medlen ska förvaltas aktsamt så det med hög sannolikhet räcker till för de förväntade behovet av utbetalningar och på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till miljö och sociala aspekter.

3.7 Budgetförslag

3.7.1 1:1 Naturvårdsverket

Tabell 3.7 Anslagsutveckling 1:1 Naturvårdsverket

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2017	Utfall	452 890		-3 801
2018	Anslag	548 938 ¹	Utgifts- prognos	538 595
2019	Förslag	625 452		
2020	Beräknat	634 309 ²		
2021	Beräknat	544 769 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 625 452 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 531 034 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Naturvårdsverkets förvaltningsutgifter inklusive myndighetens utgifter för att administrera de verksamheter som finansieras via sakanslagen. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till utvecklingsarbete som andra än Naturvårdsverket organiserat och som främjar de verksamheter som Naturvårdsverket ansvarar för.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.8 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	19 757	0	-	-
Prognos 2018	17 495	0	-	-
Budget 2019	17 515	0	-	-

Naturvårdsverkets avgiftsbelagda offentlig-rättsliga verksamhet där intäkterna inte disponeras rör miljöstraffavgifter, avgifter enligt lagen om handel med utsläppsrätter, avgifter för provnings- och tillsynsverksamhet, typgodkännande av fångstredskap samt övrig offentlig-rättslig verksamhet som främst rör avgifter för handläggning av anmälningar om gränsöverskridande avfallstransporter.

Det är svårt att beräkna storleken på intäkterna från miljöstraffavgiften men för 2018 och framöver beräknas de bli högre än de var under 2017. Däremot beräknas intäkterna av de straffavgifter som kan tas ut med stöd av lagen om handel med utsläppsrätter bli lägre än under 2017, vilket förklarar att de totala intäkterna beräknas minska mellan 2017 och 2018.

Tabell 3.9 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	36 315	36 196	119
(varav tjänsteexport)	16 793	16 793	0
Prognos 2018	41 006	41 406	-400
(varav tjänsteexport)	20 000	20 000	0
Budget 2019	41 140	41 140	0
(varav tjänsteexport)	20 000	20 000	0

En stor del av intäkterna från Naturvårdsverkets uppdragsverksamhet kommer från jägarregistret och avser Naturvårdsverkets uppgift som tillsynsmyndighet för jägarexamen och för administration av jaktkort. Myndigheten får även disponera intäkter för administration av kväveoxidavgiften och Kadmiumfonden. En mindre del av intäkterna kommer från avgifter för EU:s miljölednings- och miljörevisionsförfordning, EMAS.

Regeringens överväganden

Förbättrad avfallsstatistik och spårbarhet

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att regeringen föreslår att anslaget ökar med 10 miljoner kronor 2019 för att fullgöra de skyldigheter som följer av EU:s direktiv om avfall (2008/98/EG), förpackningar och förpackningsavfall (94/62/EG) samt deponidirektivet (1999/31/EG).

Hållbara textilier

Regeringen har uppdragit åt Högskolan i Borås att etablera en plattform för hållbart mode och hållbara textilier (M2018/01095/Ke). För ändamålet får disponeras 8 miljoner kronor per år under perioden 2018–2022. Uppdraget är inte möjligt att genomföra inom ramen för anslaget 2:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande*, vilket tillfördes medel för ändamålet i Budgetpropositionen för 2018. De

principer som tillämpats vid denna proposition innebär att anslaget 1:1 *Naturvårdsverket* ökas med 8 miljoner för 2019 medan anslaget 2:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande* minskas med motsvarande belopp.

Beräkningar i tidigare propositioner påverkar beräknade anslagsramar 2019–2021. Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande:

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Naturvårdsverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	590 938	590 938	590 938
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	16 514	25 116	32 225
Beslut	18 000	18 255	-78 394
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	625 452	634 309	544 769

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 625 452 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Naturvårdsverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 634 309 000 kronor respektive 544 769 000 kronor.

3.7.2 1:2 Miljöövervakning m.m.

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:2 Miljöövervakning m.m.

Tusental kronor

2017	Utfall	353 456	Anslags-sparande	1 758
2018	Anslag	410 214 ¹	Utgifts-prognos	405 290
2019	Förslag	410 214		
2020	Beräknat	418 214		
2021	Beräknat	378 214		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter och bidrag för miljömålsuppföljning, för miljöövervakning, för statsbidrag till ideella miljöorganisationer och till verksamhet vid Swedish Water House och för arbete med miljöledningssystem. Anslaget får även användas till utgifter för internationell miljöövervakning samt internationell rapportering som följer av EU-direktiv och andra internationella åtaganden. Anslaget får även användas till delegationen för cirkulär ekonomi.

Kompletterande information

I förordningen (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket samt i förordningen (2011:619) med instruktion för Havs- och vattenmyndigheten anges att myndigheterna ska fördela medel för miljöövervakning, uppföljning av miljökvalitetsmålen och internationell rapportering.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Miljöövervakning m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 150 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behöver ett bemyndigande för att fleråriga avtal ska kunna tecknas med de aktörer som utför miljöövervakning i program som löper under flera år, för att skapa kontinuitet, kostnadseffektivitet och ökad kvalitet i verksamheten.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Miljöövervakning m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 150 000 000 kronor 2020–2023.

Tabell 3.12 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Miljöövervakning m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	69 525	82 707	100 000			
Nya åtaganden	67 719	88 174	140 000			
Infriade åtaganden	-54 537	-70 881	-90 000	-75 000	-55 000	-20 000
Utestående åtaganden	82 707	100 000	150 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	100 000	100 000	150 000			

Regeringens överväganden

Tidigare beslutade och beräknade anslagsförändringar i budgetpropositionerna för 2017 och 2018 påverkar föreslagna och beräknade anslagsramar för perioden 2019–2021.

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.13 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Miljöövervakning m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	410 214	410 214	410 214
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		8 000	-32 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	410 214	418 214	378 214

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 410 214 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Miljöövervakning m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 418 214 000 kronor respektive 378 214 000 kronor.

3.7.3 1:3 Åtgärder för värdefull natur

Tabell 3.14 Anslagsutveckling 1:3 Åtgärder för värdefull natur

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017		973 435	24 100
2018	Anslag	1 247 535 ¹	1 232 563
2019	Förslag	1 247 535	
2020	Beräknat	1 247 535	
2021	Beräknat	1 207 535	

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för insatser för skötsel och förvaltning av skyddad natur, bevarande och restaurering av biologisk mångfald och insatser för friluftsliv. Anslaget får användas till statsbidrag inom dessa områden. Anslaget får särskilt användas till utgifter

- för skötsel av skyddade områden, naturvårdsförvaltning och fastighetsförvaltning,
- för artbevarande och viltförvaltning, samt
- i samband med skötsel och övrig förvaltning av värdefull natur.

Kompletterande information

I förordningen (2003:598) finns bestämmelser om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt.

I förordningen (2011:840) finns bestämmelser om Laponia.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 440 000 000 kronor 2020–2027.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behöver ett bemyndigande för att fleråriga avtal avseende förvaltning av värdefulla naturområden ska kunna tecknas samt för samverkansavtal mellan statliga myndigheter. Bemyndigandet behövs också för att möjliggöra medfinansiering i större EU-projekt.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 440 000 000 kronor 2020–2027.

Tabell 3.15 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2027
Ingående åtaganden	262 463	278 493	428 493			
Nya åtaganden	196 363	330 000	341 507			
Infriade åtaganden	180 333	-180 000	-330 000	-220 000	-160 000	-60 000
Utestående åtaganden	278 493	428 493	440 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	350 000	440 000	440 000			

Regeringens överväganden

Tidigare beslutade och beräknade anslagsförändringar i budgetpropositionerna för 2017 och 2018 påverkar föreslagna och beräknade anslagsramar för perioden 2019–2021. Det handlar bl.a. om regeringens satsning på att i större utsträckning restaurera och anlägga våtmarker samt satsningen på åtgärder för värdefull natur och gröna jobb. Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.16 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1.3 Åtgärder för värdefull natur

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 247 535	1 247 535	1 247 535
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-40 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 247 535	1 247 535	1 207 535

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 247 535 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 247 535 000 kronor respektive 1 207 535 000 kronor.

3.7.4 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Tusental kronor

År	Utfall	683 394	Anslags-sparande	184 624
2017	Utfall	683 394	Anslags-sparande	184 624
2018	Anslag	868 018 ¹	Utgifts-prognos	788 441
2019	Förslag	956 118		
2020	Beräknat	956 718		
2021	Beräknat	876 718		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för att inventera, undersöka och åtgärda förorenade områden som behöver saneras och efterbehandlas, för att ta fram prioriteringsunderlag samt för teknikutveckling och tillämpad forskning för sanerings- och efterbehandlingsarbete.

Anslaget får även användas till utgifter för att åtgärda saneringsobjekt som är särskilt angelägna ur risksynpunkt och till akuta saneringsinsatser.

Anslaget får vidare användas till utgifter för att inventera om det förekommer objekt som förorenats av en statlig organisation som inte längre finns kvar, och i så fall genomföra ansvarsutredningar och nödvändiga undersökningar av dessa. Anslaget får användas för efterbehandling av mark för bostadsbyggande.

Anslaget får även användas till utgifter för omhändertagande av historiskt radioaktivt avfall från icke-kärnteknisk verksamhet.

Anslaget får användas för statsbidrag inom dessa områden.

Kompletterande information

Bestämmelser om statsbidrag finns i förordningen (2004:100) om avhjälpande av föroreningskador och statsbidrag för sådant avhjälpande.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 965 000 000 kronor 2020–2028.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behöver ett bemyndigande för att fleråriga avtal ska kunna tecknas för insatser som rör b.l.a. inventering, undersökningar och åtgärder för att sanera och efterbehandla förorenade områden eftersom processen ofta tar tid. Bemyndigandet för 2019 föreslås öka med 70 miljoner kronor i förhållande till 2018 för att skapa goda förutsättningar för myndigheterna att genomföra verksamheten. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 965 000 000 kronor 2020–2028.

Tabell 3.18 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2028
Ingående åtaganden	952 000	1 096 798	1 889 298			
Nya åtaganden	499 000	1 255 500	619 702			
Infriade åtaganden	-352 000	-463 000	-544 000	-566 600	-564 600	-833 800
Utestående åtaganden	1 096 798	1 889 298	1 965 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	1 450 000	1 895 000	1 965 000			

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad ökning delvis kvarstår. För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 justeras anslagsnivåerna med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

Enligt de förändringar i drivmedelslagen (2011:319) och drivmedelsförordningen (2011:346) som träder i kraft den 1 januari 2019, föreslås i denna proposition att anslaget 1:1 *Statens energimyndighet* (utg.omr. 21) tillförs medel för att finansiera myndighetens nya uppgifter som rör miljöinformation om drivmedel inkl. framtagande av föreskrifter och genomförande av tillsyn. För att finansiera detta föreslår regeringen att anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* minskas med 1,9 miljoner kronor 2019.

Beräkningar i tidigare propositioner påverkar beräknade anslagsramar 2019–2021. Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.19 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	868 018	868 018	868 018
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	88 100	88 700	8 700
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	956 118	956 718	876 718

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 956 118 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 956 718 000 kronor respektive 876 718 000 kronor.

3.7.5 1:5 Miljöforskning

Tabell 3.20 Anslagsutveckling 1:5 Miljöforskning

Tusental kronor				
2017	Utfall	75 530	Anslags-sparande	4 506
2018	Anslag	78 825 ¹	Utgifts-prognos	77 879
2019	Förslag	78 825		
2020	Beräknat	93 825		
2021	Beräknat	93 825		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för miljöforskning främst till stöd för arbete med miljökvalitetsmålen, miljöbalken och underlag för internationellt förhandlingsarbete.

Anslaget får även användas till utgifter för statens andel av den forskning som bedrivs samfinansierat med näringslivet vid IVL Svenska Miljöinstitutet AB.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2018 för anslaget 1:5 *Miljöforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behöver ett bemyndigande för att avtal om fleråriga miljöforskningsprojekt ska kunna tecknas vilket i sin tur är en förutsättning för att medverka i t.ex. EU-gemensamma forskningssatsningar. Bemyndigandet för 2019 föreslås vara oförändrat jämfört med 2018.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:5 *Miljöforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kronor 2020–2023.

Tabell 3.21 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Miljöforskning

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden		100 542	100 796			
Nya åtaganden		54 000	52 000			
Infriade åtaganden		-53 746	-50 796	-54 000	-30 000	-18 000
Utestående åtaganden	100 542	100 796	102 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande		102 000	102 000			

Regeringens överväganden

Tidigare beslutade och beräknade anslagsförändringar påverkar föreslagna och beräknade anslagsramar för perioden 2019–2021. Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.22 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Miljöforskning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	78 825	78 825	78 825
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		15 000	15 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	78 825	93 825	93 825

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 78 825 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Miljöforskning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 93 825 000 kronor respektive 93 825 000 kronor.

3.7.6 1:6 Kemikalieinspektionen

Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:6 Kemikalieinspektionen

Tusental kronor

2017	Utfall	253 317	Anslags-sparande	1 705
2018	Anslag	274 741 ¹	Utgifts-prognos	273 128
2019	Förslag	276 973		
2020	Beräknat	275 560 ²		
2021	Beräknat	228 366 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 271 851 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 222 679 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kemikalieinspektionens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till verksamheter som främjar handlingsplanen för en giftfri vardag som Kemikalieinspektionen ansvarar för.

Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Internationella kemikalie-sekretariatet och Karolinska institutet.

Anslaget får användas för utgifter för att täcka eventuellt underskott i provningsverksamheten inom det svenska rapportörsprogrammet (SERP) rörande riskbedömning av befintliga och nya verksamma ämnen i bekämpningsmedel.

Anslaget får användas för utgifter för att betala Livsmedelsverkets och Statens jordbruksverk för nationell prövning av växtskyddsmedel och biocidprodukter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 3.24 Offentlighetsrättslig verksamhet**

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	104 274	13 274	127 072	-9 524
Prognos 2018	113 020	16 251	142 355	-13 084
Budget 2019	116 520	11 782	148 421	-20 119

Tabell 3.25 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	15 500	15 500	0
(varav tjänsteexport)	15 500	15 500	0
Prognos 2018	15 500	15 500	0
(varav tjänsteexport)	15 500	15 500	0
Budget 2019	15 500	15 500	0
(varav tjänsteexport)	15 500	15 500	0

Kemikalieinspektionens offentlighetsrättsliga verksamhet finansieras i huvudsak genom avgifter som anges i förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken och förordningen (2013:63) om bekämpningsmedelsavgifter. Avgiftsintäkterna är inte periodiserade, vilket innebär att resultatet inte kan förväntas vara i balans för ett enskilt budgetår. Regeringen, tillsammans med Kemikalieinspektionen, arbetar för att den avgiftsfinansierade verksamheten på sikt ska vara i bättre balans.

Kemikalieinspektionen har viss offentlighetsrättslig verksamhet där myndigheten disponerar medlen. Detta omfattar framför allt provningsverksamheten avseende verksamma ämnen i bekämpningsmedel enligt Europaparlamentet och rådets direktiv 98/8/EG av den 16 februari 1998 om utsläppandet av biocidprodukter på marknaden och Europaparlamentet och rådets förordning 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande på marknaden och om upphävandet av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG. Kemikalieinspektionen har bl.a. enligt miljö-tillsynsförordningen (2011:13) rätt att ta ut varuprover för tillsyn. Det finns även

stöd i lagstiftningen för att företag i vissa fall ska stå för de kostnader som uppkommer i samband med undersökning och analys av sådana varuprover.

Tjänsteexport avser Kemikalieinspektionens samarbete med Sveriges biståndsmyndighet Sida enligt de överenskommelser som myndigheten har med Sida.

Regeringens överväganden

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.26 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Kemikalieinspektionen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	274 741	274 741	274 741
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 232	6 011	9 305
Beslut		-5 192	-55 680
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	276 973	275 560	228 366

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 276 973 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Kemikalieinspektionen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 275 560 000 kronor respektive 228 366 000 kronor.

3.7.7 1:7 Avgifter till internationella organisationer

Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:7 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	270 788		1 174
2018	Anslag	315 131 ¹	Utgifts-prognos	298 521
2019	Förslag	288 131		
2020	Beräknat	262 131		
2021	Beräknat	262 131		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för medlemsavgifter och stöd till internationella organisationer.

Regeringens överväganden

I enlighet med tidigare beslut upphör den tillfälliga förstärkningen för ökade kostnader inom vädersatellitsamarbetet samt ökade kostnader på grund av valutaeffekter.

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.28 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	315 131	315 131	315 131
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-27 000	-53 000	-53 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	288 131	262 131	262 131

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 288 131 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Avgifter till internationella organisationer* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 262 131 000 kronor respektive 262 131 000 kronor.

3.7.8 1:8 Klimatbonus

Tabell 3.29 1:8 Klimatbonus

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande
2017	Utfall	
2018	Anslag	¹
2019	Förslag	1 240 000 ²
2020	Beräknat	1 630 000
2021	Beräknat	2 150 000

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Nytt anslag

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för klimatbonusen, dvs. bidrag till fysiska och juridiska personer som har förvärvat en klimatbonusbil. Anslaget får även användas för utgifter som kvarstår för supermiljöbilspremien under 2019. Möjligheten att ansöka om bidrag för supermiljöbil upphörde den 30 juni 2018.

Kompletterande information

I förordningen (2017:1334) om klimatbonusbilar finns bestämmelser om stöd till klimatbonusbilar. Anslaget används för att främja en ökad försäljning och användning av nya bilar med en låg klimatpåverkan.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att regeringen föreslår att ett nytt anslag 1:8 *Klimatbonus* tillförs 1 240 000 000 kronor 2019. Medlen hade tidigare beräknats för detta ändamål på anslag 1:8 *Supermiljöbilspremien* vilket upphör 2019. I juli 2018 infördes det nya bonus-malus-systemet som premierar köp av nya bilar med låga utsläpp av koldioxid (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:FiU1, rskr. 2017/18:54). Bonus-malus-systemet ersätter Supermiljöbilspremien.

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.30 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Klimatbonus

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹			
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	1 240 000	1 630 000	2 150 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 240 000	1 630 000	2 150 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 240 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Klimatbonus* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 630 000 000 kronor respektive 2 150 000 000 kronor.

3.7.9 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Tabell 3.31 Anslagsutveckling 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifter-prognos
2017	Utfall	222 831		-93
2018	Anslag	245 724 ¹		237 743
2019	Förslag	248 115		
2020	Beräknat	251 762 ²		
2021	Beräknat	255 034 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 248 115 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 248 115 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts (SMHI) förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.32 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	79 872	77 191	2 681
Prognos 2018	82 200	83 150	-950
Budget 2019	80 200	81 700	-1 500

Med uppdragsverksamhet avses sådan verksamhet som innebär att SMHI mot avgifter levererar produkter eller tjänster på uppdrag från statliga myndigheter. Avgifterna bestäms så att de täcker SMHI:s kostnader för att tillhandahålla varan eller tjänsten och bidrar till SMHI:s kostnader för uppbyggnad, uppdatering och utveckling av system, databaser och information. Flygvädertjänsten utgör närmare två tredjedelar av omsättningen inom den avgiftsbelagda uppdragsverksamheten.

Europeiska kommissionen fastställt ersättningsnivåer för perioden 2015–2019 innebär en årlig minskning om drygt 2,3 procent i reella termer utifrån 2014 års fastställda nivå.

Till uppdragsverksamheten räknar SMHI även uppdrag som kontrollant av vattendomar, där uppdragsgivaren i en vattendom åläggs att anlita SMHI. Övrig uppdragsverksamhet rör främst miljöfrågor i luft och vatten. SMHI utför uppdrag för bl.a. Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Strålsäkerhetsmyndigheten, Försvarmakten och länsstyrelser.

Tabell 3.33 Avgiftsbelagd affärsverksamhet

Tusental kronor

Affärsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	175 694	182 713	-7 019
(varav tjänsteexport)	98 959	101 818	-2 859
Prognos 2018	210 900	211 660	-760
(varav tjänsteexport)	114 300	114 142	158
Budget 2019	218 800	218 300	500
(varav tjänsteexport)	123 700	123 100	600

SMHI:s affärsverksamhet bygger på produkter och tjänster som utvecklas utifrån myndighetens

tekniska infrastruktur och erbjuds till kunder som efterfrågar en hög grad av värdeförädling. Produkter och tjänster inom affärsverksamheten ska, liksom inom övriga verksamheter, bidra till ökad samhällsnytta, minskat sårbarhet och ett uthålligt samhälle.

Intäkter och andra ersättningar från affärsverksamheten inklusive tjänsteexporten minskade något under 2017 jämfört med föregående år. Omsättningen gick ner eller låg kvar på föregående års nivå för de flesta segment. För leveranser av operationella Copernicustjänster ökade dock omsättningen.

Regeringens överväganden

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.34 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	245 724	245 724	245 724
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 391	6 038	9 310
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	248 115	251 762	255 034

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 248 115 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 251 762 000 kronor respektive 255 034 000 kronor.

3.7.10 1:10 Klimatanpassning

Tabell 3.35 Anslagsutveckling 1.10 Klimatanpassning

Tusental kronor

2017	Utfall	105 647	Anslags-sparande	11 052
2018	Anslag	214 000 ¹	Utgifts-prognos	207 426
2019	Förslag	171 750		
2020	Beräknat	114 750		
2021	Beräknat	104 750		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att förebygga och begränsa samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringar såsom förebyggande och kunskapshöjande insatser, utredningar, samordning, planer samt delfinansiering av åtgärder för skredsäkring längs Göta älv. Anslaget får användas för statsbidrag inom dessa områden samt även användas för de administrativa utgifter som insatserna medför.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:10 *Klimatanpassning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 80 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: För att det ska vara möjligt att stödja projekt som löper över flera år behöver ett bemyndigande knytas till anslaget. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:10 *Klimatanpassning* ingå i ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 80 000 000 kronor 2020–2023.

Tabell 3.36 Beställningsbemyndigande för anslaget 1.10 Klimatanpassning

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden			80 000			
Nya åtaganden			20 000			
Infriade åtaganden			20 000	20 000	20 000	40 000
Utestående åtaganden			80 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande			80 000			

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget 1:10 *Klimatanpassning* minskas med 36 250 000 kronor 2019 för att finansiera motsvarande ökning av anslaget 1.1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utg.omr. 25. Kompensationen till kommunsektorn sker till följd av en ändring i plan- och bygglagen (2010:900) som förstärker klimatanpassningsarbetet i kommunerna. Vidare föreslår regeringen att anslaget minskas med 6 000 000 kronor för att finansiera samordning av det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön. Anslaget 1:4 *Boverket* inom utgiftsområde 18 ökas med 5 000 000 kronor. Dessa finansieringar genomförs i enlighet med propositionen Nationell strategi för klimatanpassning (prop. 2017/18:163, bet. 2017/18:MJU22, rskr. 2017/18:440)). I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna också att det tidigare beräknade tillskottet på 145 miljoner kronor för klimatanpassning inte genomförs och att anslaget därför inte ökas i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.37 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Klimatanpassning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	214 000	214 000	214 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-42 250	-99 250	-109 250
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	171 750	114 750	104 750

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 171 750 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Klimatanpassning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 114 750 000 kronor respektive 104 750 000 kronor.

3.7.11 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Tabell 3.38 Anslagsutveckling 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2017	Utfall	774 637		12 928
2018	Anslag	949 565 ¹	Utgifts- prognos	938 169
2019	Förslag	949 565		
2020	Beräknat	949 565		
2021	Beräknat	771 565		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser och åtgärder för att förbättra, bevara, planera,

restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer. Anslaget får även användas för statsbidrag, medfinansiering av EU-medel, medlemskap i internationella organisationer samt för utvärdering av ovan angivna insatser och åtgärder.

Kompletterande information

I förordningen (2004:660) finns bestämmelser om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. I havsmiljöförordningen (2010:1341) finns bestämmelser om förvaltning av kvaliteten på havsmiljön. I förordningen (2009:381) finns bestämmelser om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt. I förordningen (1982:840) finns bestämmelser om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag. I förordningen (1998:1343) finns bestämmelser om stöd till fiskevården. I rådets förordning (EG) nr 199/2008 av den 25 februari 2008 finns bestämmelser om insamling, förvaltning och utnyttjande av uppgifter inom fiskerisektorn och till stöd för vetenskapliga utlåtanden rörande den gemensamma fiskeripolitiken. I havsplaneringsförordningen (2015:400) finns bestämmelser om havsplanering. I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 508/2014 finns bestämmelser om den europeiska havs- och fiskefonden.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 435 000 000 kronor 2020–2026.

Skälen för regeringens förslag: Det behövs ett bemyndigande för att Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket ska kunna teckna avtal om fleråriga åtgärder. Bemyndigandet för 2019 föreslås öka med 55 miljoner kronor jämfört med 2018 för att skapa bra förutsättningar för verksamheten. Regeringen bör bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 435 000 000 kronor 2020–2026.

Tabell 3.39 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2026
Ingående åtaganden	256 230	213 910	375 000			
Nya åtaganden	129 748	276 991	210 000			
Infriade åtaganden	-172 068	-115 901	-150 000	-250 000	-110 000	-75 000
Utestående åtaganden	213 910	375 000	435 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	300 000	380 000	435 000			

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad ökning uteblir.

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.40 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	949 565	949 565	949 565
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-178 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	949 565	949 565	771 565

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 949 565 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 949 565 000 kronor respektive 771 565 000 kronor.

3.7.12 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Tabell 3.41 Anslagsutveckling 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	193 537		2 733
2018	Anslag	245 000 ¹	227 240
2019	Förslag	255 000	
2020	Beräknat	205 000	
2021	Beräknat	205 000	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser för internationella klimatinvesteringar som syftar till att uppfylla det svenska etappmålet för begränsad klimatpåverkan till 2020 samt internationella klimatåtaganden. Detta genom att delta i, förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla projekt och metoder för gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling under Kyotoprotokollet till FN:s ramkonvention för klimatförändringar samt liknande marknadsbaserade flexibla mekanismer. I samma syfte får anslaget användas för utgifter för förvärv av utsläppsutrymme.

Anslaget får även användas för att utveckla och stödja internationellt klimatsamarbete som syftar till att bidra till ökad ambition i genomförandet av Parisavtalet, bl.a. genom samarbetsformer enligt avtalets artikel 6. Insatserna ska bidra till att minska växthusgasutsläpp i utvecklingsländer.

Anslaget får även användas för utgifter för utveckling av EU:s system för handel med utsläppsrätter och utsläppsutrymme inom ramen för bördefördelningsbeslutet samt för övervakning av internationell utsläppshandel. Anslaget får användas till finansiering av utgifter för den internationella transaktionsförteckningen (ITL) för registerhållning av transaktioner av s.k. Kyotoenheter samt för klimatkompensering av Regeringskansliets flygresor utanför EU. Utsläppsminskningsenheter som förvärfas för klimatkompensering får annulleras.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 635 000 000 kronor 2020–2026.

Skälen för regeringens förslag: För att avtal om fleråriga projekt ska kunna tecknas vad gäller internationellt klimatsamarbete i syfte att bidra till ökad ambition i genomförande av Parisavtalet behöver regeringen ett bemyndigande. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 635 000 000 kronor 2020–2026.

Tabell 3.42 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2026
Ingående åtaganden		974 000	849 000			
Nya åtaganden		70 000	20 000			
Infriade åtaganden		-195 000	-234 000	-202 500	-202 500	230 000
Utestående åtaganden		849 000	635 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande		849 000	635 000			

Regeringens överväganden

De principer som tillämpas vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökar med 20 miljoner kronor 2019 eftersom verksamheten baseras på ett beställningsbemyndigande och förutsättningar ska ges att bedriva verksamheten i nivå med de beräknade infriade åtaganden.

Beräkningar i tidigare propositioner påverkar beräknade anslagsramar 2019–2021. Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.43 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	235 000	235 000	235 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	20 000	-30 000	-30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	255 000	205 000	205 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 255 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 205 000 000 kronor respektive 205 000 000 kronor.

3.7.13 1:13 Internationellt miljösamarbete

Tabell 3.44 Anslagsutveckling 1:13 Internationellt miljösamarbete

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2017	Utfall	32 102		1 797
2018	Anslag	45 900 ¹	Utgifts- prognos	45 349
2019	Förslag	45 900		
2020	Beräknat	45 900		
2021	Beräknat	45 900		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får i huvudsak användas för utgifter för samarbete med länder av strategisk betydelse för det globala miljö- och klimatsamarbetet, samt för utgifter för kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland.

Anslaget får användas för utgifter för projekt som stöder Arktiska rådets verksamhet och för projekt som stödjer verksamhet inom Barents Euro-Arktiska Råd, Nordiska ministerrådet samt inom Östersjöstaternas råd (CBSS).

Anslaget får användas för utgifter för tillskott till miljöutvecklingsfonden inom Nordiska Miljöfinansieringsbolaget (NEFCO).

Anslaget får användas för administration och samordning av kärnsäkerhetssamarbetet med Ryssland.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:13 *Internationellt miljösamarbete* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 8 000 000 kronor 2020–2023

Skälen för regeringens förslag: För att kunna teckna avtal om fleråriga projekt inom det område som anslaget omfattar behöver regeringen ett bemyndigande. Baserat på antaganden om framtida behov från genomförande myndigheter bedömer regeringen att bemyndigandet kan sänkas något jämfört med föregående år då det uppgick till 12 000 000 kronor. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:13 *Internationellt miljösamarbete* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 8 000 000 kronor 2020–2023.

Tabell 3.45 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 Internationellt miljösamarbete

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	1 022	1 405	6 000			
Nya åtaganden	1 405	6 000	5 400			
Infriade åtaganden	-1 022	-1 405	-3 400	-4 000	-2 500	-1 500
Utestående åtaganden	1 405	6 000	8 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	10 000	12 000	8 000			

Regeringens överväganden

Regeringen anser att det internationella och regionala miljö-, klimat- och kärnsäkerhetssamarbetet fortsatt är av vikt för att nå regeringens prioriteringar inom miljö, klimat och hållbarhet samt bidra till att genomföra internationella åtaganden inom bl.a. miljö- och klimatkonventioner. Insatserna bidrar även till att nå de miljö kvalitetsmål som är beroende av insatser utanför Sveriges gränser. Regeringen föreslår att anslaget fortsatt uppgår till 45 900 000 kronor. Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.46 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Internationellt miljösamarbete

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	45 900	45 900	45 900
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	45 900	45 900	45 900

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 45 900 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Internationellt miljösamarbete* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 45 900 000 kronor respektive 45 900 000 kronor.

3.7.14 1:14 Skydd av värdefull natur

Tabell 3.47 Anslagsutveckling 1:14 Skydd av värdefull natur

Tusental kronor

År	Slagsnamn	Utfall	Anslags-sparande	Utfall
2017	Utfall	1 267 846		154
2018	Anslag	1 418 000 ¹	Utgifts-prognos	1 400 982
2019	Förslag	1 418 000		
2020	Beräknat	1 418 000		
2021	Beräknat	1 418 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för skydd och bevarande av värdefulla naturmiljöer för biologisk mångfald och friluftsliv. Anslaget får användas för statsbidrag inom dessa områden. Anslaget får användas

- för ersättningar enligt 31 kap. miljöbalken Naturvårdsverkets ansvarsområde,
- till utgifter för förvärv samt avtalslösningar för statens räkning av värdefulla naturområden,
- för utgifter i samband med säkerställande av värdefulla naturområden,
- för statsbidrag till kommuner och kommunala stiftelser för skydd av värdefulla naturområden.

Tabell 3.48 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2068
Ingående åtaganden	30 623	15 304	30 145			
Nya åtaganden	0	30 000	26 984			
Infriade åtaganden	15 319	-15 159	-15 129	-25 000	-10 000	-7 000
Utestående åtaganden	15 304	30 145	42 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	42 000	42 000	42 000			

Regeringens övervägande

Beräkningar i tidigare propositioner påverkar beräknade anslagsramar 2019–2021. Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Kompletterande information

I förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. finns bl.a. bestämmelser om skydd av områden enligt 7 kap. miljöbalken. I nationalparksförordningen (1987:938) finns bestämmelser om nationalparker.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:14 *Skydd av värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 42 000 000 kronor 2020–2068.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behöver ett bemyndigande för att fleråriga avtal som avser skydd av värdefulla områden, exempelvis genom naturvårdsavtal, ska kunna tecknas och för att förhandsbesked om statsbidrag till områdesskydd ska kunna ges. Bemyndigandet för 2019 föreslås vara oförändrat jämfört med 2018. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2018 för anslaget 1:14 *Skydd av värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 42 000 000 kronor 2020–2068.

Tabell 3.49 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:14 Skydd av värdefull natur

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 418 000	1 418 000	1 418 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 418 000	1 418 000	1 418 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 418 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Skydd av värdefull natur* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 418 000 000 kronor respektive 1 418 000 000 kronor.

3.7.15 1:15 Havs- och vattenmyndigheten

Tabell 3.50 Anslagsutveckling 1:15 Havs- och vattenmyndigheten

Tusental kronor

År	Utfall	Utveckling	Anslags-sparande	Utfall
2017	Utfall	230 257		6 601
2018	Anslag	244 280 ¹	Utgifts-prognos	247 870
2019	Förslag	246 654		
2020	Beräknat	243 739 ²		
2021	Beräknat	236 281 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 240 434 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 230 335 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Havs- och vattenmyndighetens förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.51 Offentlighetsrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	512		0	512
Prognos 2018	550		0	550
Budget 2019	550		0	550

Tabell 3.52 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	8545	8330	0
(varav tjänsteexport)	6035	5820	215
Prognos 2018	9500	9500	0
(varav tjänsteexport)	6500	6500	0
Budget 2019	9500	9500	0
(varav tjänsteexport)	6500	6500	0

Regeringens övervägande

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.53 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:15 Havs- och vattenmyndigheten

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	244 280	244 280	244 280
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 374	5 765	8 741
Beslut		-6 306	-16 740
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	246 654	243 739	236 281

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 246 654 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Havs- och vattenmyndigheten* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 243 739 000 kronor respektive 236 281 000 kronor.

3.7.16 1:16 Klimatinvesteringar

Tabell 3.54 Anslagsutveckling 1:16 Klimatinvesteringar

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	669 428		580 572
2018	Anslag	1 595 000 ¹		1 570 918
2019	Förslag	1 590 000		
2020	Beräknat	990 000		
2021	Beräknat	800 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för klimatinvesteringar på lokal och regional nivå samt för stöd till installation av laddinfrastruktur för elfordon. Anslaget får användas för statsbidrag för detta. Anslaget får även användas för utgifter för berörda myndigheters arbete för dessa ändamål.

Kompletterande information

I förordningen (2015:517) om stöd till lokala klimatinvesteringar finns bestämmelser om klimatinvesteringar som kan stödjas för att varaktigt minska utsläppen av växthusgaser. I förordningen (2017:1318) om bidrag till

privatpersoner för installation av laddningspunkt till elfordon finns bestämmelser om stöd till installation av laddinfrastruktur för elfordon.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 500 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: En förutsättning för optimal användning av anslaget är att det finns möjlighet att teckna avtal om fleråriga projekt. På så sätt kan fler stora och mer långsiktiga investeringar komma tillstånd. Baserad på anslagets omfattning och på de ansökningar som kommit in till Naturvårdsverket, föreslår regeringen att bemyndigandet för 2019 ökas med ytterligare 500 000 000 kronor. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 500 000 000 kronor 2020–2023.

Tabell 3.55 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:16 Klimatinvesteringar

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	492 488	1 268 327	2 000 000			
Nya åtaganden	903 162	1 466 573	1 250 000			
Infriade åtaganden	-127 323	-734 900	-750 000	-800 000	-700 000	-1 000 000
Utestående åtaganden	1 268 327	2 000 000	2 500 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	1 550 000	2 000 000	2 500 000			

Regeringens överväganden

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna också att det tidigare beräknade tillskottet på 500 miljoner kronor för klimatinvesteringar inte genomförs och att anslaget därför inte ökas i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Förslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.56 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:16 Klimatinvesteringar

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 590 000	1 590 000	1 590 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-600 000	-790 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 590 000	990 000	800 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 590 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 990 000 000 kronor respektive 800 000 000 kronor.

3.7.17 1:17 Elbusspremie

Tabell 3.57 Anslagsutveckling 1:17 Elbusspremie

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	3 639		89 361
2018	Anslag	100 000 ¹	69 160
2019	Förslag	100 000	
2020	Beräknat	100 000	
2021	Beräknat	100 000	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för elbusspremien. Anslaget får även användas för utgifter för berörda myndigheters arbete för detta ändamål.

Kompletterande information

I förordningen (2016:836) om elbusspremie finns bestämmelser om premien.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:17 *Elbusspremie* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 80 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: För att det ska vara möjligt att besluta om elbusspremie redan i planeringsfasen behöver ett bemyndigande knytas till anslaget. Bemyndigandet för 2019 föreslås inte ändras i förhållande till tidigare år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:18 *Elbusspremie* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 80 000 000 kronor 2020–2023.

Tabell 3.58 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:17 Elbusspremie

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	0	0	80 000			
Nya åtaganden	0	80 000	80 000			
Infriade åtaganden	0	0	-80 000	-20 000	-20 000	-40 000
Utestående åtaganden	0	80 000	80 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	40 000	80 000	80 000			

Regeringens överväganden

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.59 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:17 Elbusspremie

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	100 000	100 000	100 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	100 000	100 000	100 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 100 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Elbusspremie* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 100 000 000 kronor respektive 100 000 000 kronor.

1:18 Investeringsstöd för gröna städer

Tabell 3.60 Anslagsutveckling 1:18 Investeringsstöd för gröna städer

Tusental kronor

2017	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2018	Anslag	100 000 ¹	98 800
2019	Förslag	100 000	
2020	Beräknat	100 000	
2021	Beräknat	100 000	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 3.61 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:18 Investeringsstöd för gröna städer

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2022
Ingående åtaganden			33 000			
Nya åtaganden		33 000	200 000			
Infriade åtaganden			33 000	-50 000	-50 000	-100 000
Utestående åtaganden		33 000	200 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande		150 000	200 000			

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter av åtgärder för gröna städer. Anslaget får användas för statsbidrag för detta. Anslaget får även användas för de administrativa utgifter som stödet medför.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:18 *Investeringsstöd för gröna städer* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 200 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: För att anslaget ska användas effektivt måste det finnas möjlighet att teckna avtal om fleråriga projekt. På så sätt kan mer långsiktiga investeringar komma tillstånd. För att tilldelade medel ska utnyttjas effektivt behöver bemyndiganderamen utökas till 200 miljoner kronor. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:18 *Investeringsstöd för gröna städer* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 200 000 000 kronor 2020–2022.

Regeringens överväganden

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna också att det tidigare beräknade tillskottet på 400 miljoner kronor för investeringsstöd för gröna städer inte genomförs och att anslaget därför inte ökas i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.62 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:18 Investeringsstöd för gröna städer

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	100 000	100 000	100 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	100 000	100 000	100 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 100 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Investeringsstöd för gröna städer* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 100 000 000 kronor respektive 100 000 000 kronor.

3.7.18 1:19 Elfordonspremie

Tabell 3.63 Anslagsutveckling 1:19 Elfordonspremie

Tusental kronor

2017	Utfall	Anslags-sparande
2018	Anslag	535 000 ¹
2019	Förslag	350 000
2020	Beräknat	350 000
2021	Beräknat	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för elfordonspremien. Anslaget får även användas för de administrativa utgifter som elfordonspremien medför för myndigheter.

Regeringens överväganden

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.64 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:19 Elfordonspremie

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	350 000	350 000	0
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-350 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	350 000	350 000	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 350 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Elfordonspremie* för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 350 000 000 kronor.

3.7.19 1:20 Industriklivet

Tabell 3.65 Anslagsutveckling 1:20 Industriklivet

Tusental kronor

2017	Utfall	Anslags-sparande
2018	Anslag	300 000 ¹
2019	Förslag	300 000
2020	Beräknat	300 000
2021	Beräknat	300 000

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter kopplade till åtgärder som bidrar till att minska industrins processrelaterade utsläpp, såsom forskning, förstudier och investeringar. Anslaget får också användas till utgifter för berörda myndigheters arbete kopplade till stödet.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:20 *Industriklivet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 800 000 000 kronor 2020–2026.

Skälen för regeringens förslag:

Investeringscykeln för nya industriprocesser är lång. De projekt som utvecklar nya processer är omfattande. Energimyndigheten har redan fått in flera stora och intressanta ansökningar som kan komma att kräva stora åtaganden under 2019. För att det ska vara möjligt att stödja projekt som löper över flera år behöver ett bemyndigande knytas till anslaget. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:20 *Industriklivet* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 1 800 000 000 kronor 2020–2026.

Tabell 3.66 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:20 Industriklivet

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2026
Ingående åtaganden		0	300 000			
Nya åtaganden		300 000	1 800 000			
Infriade åtaganden		0	-300 000	-300 000	-300 000	-1 200 000
Utestående åtaganden		300 000	1 800 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande		300 000	1 800 000			

Regeringens överväganden

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 3.67 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:20 Industriklivet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	300 000	300 000	300 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	300 000	300 000	300 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 300 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:20 *Industriklivet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 300 000 000 kronor respektive 300 000 000 kronor.

3.7.20 Investeringsplan för Naturvårdsverket

Regeringens förslag: Investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2019–2021 godkänns som en riktlinje för Naturvårdsverkets investeringar.

Investeringarna som avser samhällsändamål avser främst förvärv samt avtalslösningar för statens räkning av värdefulla naturområden som avses skyddas enligt miljöbalken. Investeringar avser även nyuppförande av naturum och andra byggnader som används bl.a. för informationsändamål samt renovering av befintligt byggnadsbestånd i skyddade områden. Investeringsplanen framgår av tabellen nedan.

Skälen för regeringens förslag: Naturvårdsverkets investeringsplan för samhällsinvesteringar planeras till drygt 11 000 000 000 kronor för perioden 2019–2021.

Tabell 3.68 Investeringsplan

<i>Miljoner kronor</i>	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Anskaffning och utveckling av nya investeringar					
Skydd av värdefull natur	1 248	1 378	1 418	1 418	1 418
Byggnader, anläggningar m.m. i anslutning till skyddad värdefull natur	66	60	50	40	40
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	1 314	1 438	1 468	1 458	1 458
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>408</i>	<i>260</i>	<i>250</i>	<i>240</i>	<i>240</i>
Finansiering					
Anslag 1:14 Skydd av värdefull natur	1 248	1 378	1 418	1 418	1 418
Anslag 1:3 Åtgärder för värdefull natur	66	60	50	40	40
Summa finansiering av anskaffning och utveckling	1 314	1 438	1 468	1 458	1 458
Vidmakthållande av befintliga investeringar¹					
Skötsel av skyddade områden, artbevarande, friluftsliv m.m.	901	1 095	1 197	1 207	1 207
Summa utgifter för vidmakthållande	901	1 095	1 197	1 207	1 207
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>					
Finansiering					
Anslag 1:3 Åtgärder för värdefull natur	901	1 095	1 197	1 207	1 207
Summa finansiering av vidmakthållande	901	1 095	1 197	1 207	1 207
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	2 215	2 533	2 665	2 665	2 665
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	408	260	250	240	240

4 Miljöforskning

4.1 Omfattning

Området Miljöforskning omfattar statligt stöd till forskningsinsatser inom området miljö. Området omfattar knappt 1 miljard kronor i anslag. Forskning om miljö, klimat och samhällsbyggande vid Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) ingår i området, liksom forskningsverksamheten vid Stiftelsen för miljöstrategisk forskning

(Mistra), IVL Svenska Miljöinstitutet AB samt SIVL Stiftelsen Institutet för Vatten- och Luftvårdsforskning, Stockholm Environment Institute (SEI) samt det Internationella institutet för industriell miljöekonomi (IIIEE).

Här redovisas även forskningsverksamhet vid Naturvårdsverket, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) och Sveriges Geologiska Institut (SGI).

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom område Miljöforskning

Miljoner kronor	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Miljöforskning</i>						
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	61	96	96	97	98	99
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	702	841	851	841	841	841
Summa Miljöforskning	763	937	947	938	939	941

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Från och med budgetpropositionen 2017 har anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning ökat. Satsningarna på flera nationella forskningsprogram samt en utökad satsning på strategiska innovationsområden beskrevs närmare i forskningspropositionen (prop. 2016/17:50, bet. 2016/17:UbU12, rskr. 2016/17:208). Satsningarna påverkar utgiftsutvecklingen fr.o.m. 2017 vilket framgår i tabell 4.1 ovan.

4.3 Mål för miljöforskning

Mål för forskningspolitiken är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt (prop. 2016/17:50, bet. 2016/17:UbU12, rskr. 2016/17:208).

Nyttiggörande av miljö- och klimatforskning resulterar ofta i miljöteknik och innovationer. Se mer i avsnitt 3 Miljöpolitik under rubrik Miljöteknik och innovationer.

Området har beröringspunkter med flera andra områden och frågor om forskning gällande infrastruktur och transporter (utg.omr. 22), energifrågor (utg.omr. 21), samhällsbyggande (utg.omr. 18), areella näringar (utg.omr. 23), frågor om människors hälsa (utg.omr. 9) och näringsliv (utg.omr. 24) har stora beröringspunkter med miljö- och klimatforskning.

4.4 Resultatredovisning

Den samlade forskningspolitiken redogörs för i utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Där finns också de resultatindikatorer som används inom området. De indikatorer som används inom utgiftsområde 16 är bl.a. andelen kvinnor bland den forskande och undervisande personalen i högskolan, andelen kvinnliga professorer och antalet publiceringar och citeringar av forskningsartiklar, allt redovisat på nationell nivå och jämfört med andra länder. För forskningsfinansierande myndigheter ligger motsvarande mätetal i antalet finansierade projekt, främst på grund av den långa fördröjningen mellan beviljade bidrag och publicerade arbeten, i regel flera år.

Del av den klimatrelaterade forskningen redovisas även under avsnitt 3 rubriken Begränsad klimatpåverkan. Formas verksamhet finns även under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

4.4.1 Resultat

Finansiering av forskning

Inom utgiftsområdet finns tre större finansiärer av miljö- och klimatforskning; Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Naturvårdsverket och Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra). Formas har även ett forskningsanslag inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Tabell 4.2 De tre större finansiärerna av miljö- och klimatforskning 2017

Miljoner kronor

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas)	1 400
Naturvårdsverket	80
Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (MISTRA)	ca 200

Även Stiftelsen för internationella institutet för industriell miljöekonomi (IIIEE) tas upp här. Inom utgiftsområde 16 finansierar Vetenskapsrådet forskning som också kan kategoriseras som miljö- och klimatforskning. Forskning som innehåller miljö- och klimatfrågor finansieras även av Verket för innovationssystem (Vinnova) (utg.omr. 24), av Statens energimyndighet (utg.omr. 21) och Trafikverket (utg.omr. 22).

Beviljade forskningsmedel

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) har i uppdrag att främja och stödja forskning inom området miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Formas verksamhet spänner över hela skalan från grundläggande forskning till innovation och nyttiggörande. Forskningen som finansieras ska vara av högsta vetenskapliga kvalitet och relevans för Formas ansvarsområde.

Formas har fått möjlighet att ge statligt stöd till företag och andra organisationer som bedriver ekonomisk verksamhet, enligt förordningen (2017:195) om stöd till forskning, utveckling samt innovation inom miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Genom att finansiera företag har Formas förutsättningar att utveckla nya instrument för forskning- och utvecklingsfinansiering och på så sätt skapa större

samhällsnytta och synergier mellan forskning, utveckling, innovation och nyttiggörande.

I huvudsak fördelar Formas medel på tre olika sätt, genom egna utlysningar, genom utlysningar i samarbete med andra nationella eller internationella forskningsfinansiärer och genom direkta utbetalningar. Formas fördelar i regel forskningsmedel i konkurrens vilket innebär att det sker genom utlysningar där ansökningar bedöms och rankas mot varandra.

Formas betalade under 2017 ut knappt 1,4 miljarder kronor i forskningsstöd till forskning inom miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Av dessa medel kom 688 miljoner från Miljö- och energidepartementet och 545 miljoner kronor från Näringsdepartementet.

Formas finansierade sammanlagt 373 forskningsansökningar under 2017, vilket är en liten ökning med ca 1 procent från året innan (se tabell 4.3).

Tabell 4.3 Totalt antal beviljade forskningsansökningar 2015–2017

	2015	2016	2017
Beviljade forskningsansökningar	271	368	373
Totalt antal hanterade forskningsansökningar	1 692	1 888	1 669

Av de forskningsansökningarna Formas handlagt så har totalt i alla utlysningar 659 stycken (42 procent) stycken sökts av kvinnor och 926 stycken (58 procent) sökts av män.

Tabell 4.4 Könsfördelning bland sökanden och medverkande forskare i ansökningar till Formas 2017

	Kvinnor	Män
Handlagda ansökningar	659	926
Beviljade ansökningar	157	216
Beviljade medel	467 742	588 224

Bland de beviljade ansökningarna är fördelningen bland de sökande 42 procent kvinnor och 58 procent män. Av fördelade beviljade medel så har kvinnor erhållit 44 procent och män 56 procent. Vad gäller könsfördelningen för medverkande forskare i ansökningarna till Formas utlysningar är fördelningen 40 procent kvinnor och 60 procent män.

I Formas årliga öppna utlysning, där forskarna fritt kan söka inom Formas alla områden, finansierades 213 stycken projekt med en miljon kronor om året under tre år.

Tabell 4.5 Könsfördelning i procent för forskningsansökningar i utlysningar 2015–2017

	2015		2016		2017	
	K	M	K	M	K	M
Beviljade forskningsansökningar i Formas öppna utlysningar	47	53	37	63	44	56
Beviljade forskningsansökningar i Formas riktade utlysningar	38	62	49	51	39	61

Könsfördelningen bland sökanden till Formas årliga öppna utlysning har varit relativt konstant de senaste sex åren: 59 procent män och 41 procent kvinnor. Förhållandet mellan kvinnor och män som beviljats medel i Formas riktade utlysningar liknar motsvarande förhållanden i den öppna utlysningen. Jämfört med den öppna utlysningen är dock variationen större mellan olika år, vilket sannolikt beror på att dessa utlysningar skiljer sig åt innehållsmässigt år från år och attraherar olika grupper av forskare.

Universitet och högskolor dominerar bland bidragsmottagarna både inom den öppna utlysningen (94 procent av medlen) och Formas riktade utlysningar (74 procent av medlen). Forskningsinstitutet var den näst största kategorin och mottog sju procent av samtliga beviljade medel, till större delen genom Formas riktade utlysningar.

Formas har inom de riktade satsningarna finansierat fler kortare projekt än vanligt under 2017. Det beror på att de s.k. strategiska agendorna inom de nationella forskningsprogrammen inte var klara. Agendorna anger inriktningen på forskningen för de kommande tio åren och är klara under 2018. De projekt som beviljats i Formas egna utlysningar under 2017 omfattar drygt 1 miljard kronor under 2017–2021.

Programsatsningar

Nationella forskningsprogram

I den samlade forskningspolitiken fokuseras bl.a. på att möta samhällsutmaningar som är centrala för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen, t.ex. klimat och hållbart samhällsbyggande (prop. 2016/17:50, bet. 2016/17:UbU12, rskr. 2016/17:208). Syftet är både att finna lösningar på de stora samhällsutmaningarna och att öka svensk konkurrenskraft.

För att genomföra propositionen har Formas fått i uppdrag att inrätta tioåriga nationella forskningsprogram om klimat respektive hållbart samhällsbyggande.

Under 2017 påbörjade Formas uppbyggnaden av de tioåriga nationella forskningsprogrammen. Programmen ska bygga på samverkan mellan flera forskningsfinansiärer och utgå från nationella forskningsagendor. Arbetet med forskningsagendorna pågår och Formas har inom de nationella forskningsprogrammen gjort utlysningar för att finansiera så kallade synteser för att få en systematisk genomlysning av befintlig kunskap och kunskapsbehov. Formas fick 2017 uppdraget att under perioden 2017–2019 ta fram ett långsiktigt tvärvetenskapligt forskningsprogram för livsmedelssektorn. Detta är en del av den nationella livsmedelsstrategin och beskrivs i utgiftsområde 23. På samma sätt har Vetenskapsrådet och Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd initierat arbetet med att bygga upp de nationella forskningsprogram som de ansvarar för (se vidare utg. omr. 16).

Under 2017 genomförde Formas de första utlysningarna inom de tre nationella forskningsprogrammen. Inför utlysningarna har Formas samverkat med andra forskningsfinansiärer och intressenter (myndigheter, företag, civilsamhälle). I utlysningarna har man efterfrågat tvär- eller mångvetenskapliga projektansökningar och även arbetat för att förtydliga efterfrågan på medverkan från humanistisk eller samhällsvetenskaplig forskning.

Strategiska innovationsprogram

Formas har i uppdrag att arbeta med strategiska innovationsområden och strategiska innovationsprogram tillsammans med Statens energimyndighet och Verket för innovationssystem (Vinnova) sedan 2012. Utgångspunkten är att ledande aktörer från näringsliv, akademi och offentlig sektor själva definierar områden där de ser behov av, och möjlighet till, gemensamma insatser. Satsningen har ett övergripande krav på samfinansiering från behovsägare om minst 50 procent. Totalt finns 17 strategiska innovationsprogram. Varje program är knutet till någon av de tre myndigheterna. Det strategiska innovationsprogrammet Smart Built Environment är knutet till Formas. Formas bidrar också med finansiering till det strategiskt innovationsprogrammet om nya biobaserade

material, produkter och tjänster, BioInnovation, och om resurs- och avfallshantering, RE:Source. Totalt fördelade Formas 25 miljoner kronor under 2017 inom de strategiska innovationsprogrammen.

Rådet för evidensbaserad miljöanalys

I januari 2018 inrättades ett råd för evidensbaserad miljöanalys vid Formas. Rådet ska vara styrande för Formas nya uppgifter om att arbeta med evidensbaserad miljöanalys. Det omfattar att utföra systematiska utvärderingar, analyser och sammanställningar av forskning och göra dessa tillgängliga för myndigheter, kommuner och andra berörda. Syftet är bl.a. att utvärdera om det miljöarbete som görs har stöd i publicerad vetenskap, dvs. vilken evidens som stödjer dagens miljöarbete. På så sätt ska tillgängligheten till miljöforskningens resultat öka och säkerställa att de medel som går till miljöforskningen också i förlängningen kommer samhället till godo, samtidigt som detta stödjer arbetet med att nå de svenska miljömålen.

Rådet för evidensbaserad miljöanalys ska besluta om vilka utvärderingar, analyser och sammanställningar av miljöforskning som Formas ska göras samt fastställa slutsatser från dessa. I Formas uppdrag ligger att bl.a. ta fram underlag för rådets beslut.

Klimatpolitiska rådet

Formas är värdmyndighet åt det Klimatpolitiska rådet som är en nämndmyndighet. Klimatpolitiska rådet startade sin verksamhet i januari 2018. Rådets uppgift är att utvärdera om regeringens samlade politik är förenlig med klimatmålen och på så sätt bidrar till att ambitionerna i det klimatpolitiska ramverket förverkligas – det vill säga att omställningen går i rätt riktning och i rätt tempo. Tillsammans med de nya klimatmålen och klimatlagen är rådet en del i det nya svenska klimatpolitiska ramverket, och ska fungera som ett oberoende expertorgan. Ledamöterna har en jämn könssammansättning. Rådet ska analysera utvecklingen, utvärdera de underlag och modeller som regeringen bygger sin politik på och bidra till en ökad diskussion i samhället om klimatpolitiken. Klimatpolitiska

rådet har lämnat sin första rapport där de beskriver sitt uppdrag och sina ledamöter.

Kommunikation

Kommunikationen är en viktig del i arbetet med forskning och har betydelse för alla steg i forskningsfinansieringsprocessen, från insamlandet av kunskap och analys av dialog med forskarsamhälle och omvärld till olika former av kommunikation av forskningens resultat. Formas har arbetat med att utveckla sin kommunikationsverksamhet och framför allt arbetet med digitala kanaler.

Resultaten från miljöforskningen har förutom publicering i vetenskapliga tidskrifter också populariserats genom Formas tidskrift Extrakt, seminarier och informationsinsatser riktade mot allmänheten, rapporter beställda av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten samt genom forskarnas egna insatser. Projektansökningar på miljöområdet omfattar i regel en kommunikationsplan för nyttiggörande av resultaten, både under och efter projektets genomförande.

Internationellt forskningssamarbete

Formas deltar i flera av EU:s partnerskapsprogram. Under året har det globala engagemanget ökat dels inom ramen för Belmont Forum, som består av finansiärer från alla världsdelar som finansierar forskning för hållbar utveckling, dels inom ramen för Global Research Council, GRC.

Under 2017 genomfördes Formas alla utlysningar i internationella samarbeten inom ramen för de europeiska partnerskapsprogrammen. Totalt beviljades 195 miljoner kronor till 66 projekt. Utöver de utlysningar Formas själv administrerar samverkar myndigheten med andra finansiärer i ytterligare utlysningar, däribland bilaterala forskningsprojekt med Frankrike, Sydafrika, Kina och Indien.

Horisont 2020 implementeras genom fleråriga arbetsprogram som behandlas i kommittéer där medlemsstaterna finns representerade. Inom Horisont 2020 finns för varje samhällsutmaning en programkommitté. Formas är sedan 2013 regeringens expertmyndighet för två av de sju

samhällsutmaningar som ingår i Horisont 2020, nämligen Samhällsutmaning 2 (livsmedelstrygghet, hållbart jord- och skogsbruk, marin-, maritim-, och insjöforskning samt bioekonomi) och Samhällsutmaning 5 (klimatåtgärder, miljö, resurseffektivitet och råvaror). Expertfunktionen upprätthålls tillsammans med Naturvårdsverket och Vinnova. Under 2017 avslutades förhandlingarna om arbetsprogrammet för 2018–2020. Programmet för samhällsutmaning 5 omfattar drygt 1 miljard euro över de kommande tre åren.

Joint programming (gemensam programplanering) initierades av EU-kommissionen och EU:s medlemsstater 2009 för att samordna forskningsfinansiering och andra aktiviteter för de gemensamma samhällsutmaningarna. Formas deltar i sju av 10 Joint Programming initiativ (JPI) tillsammans med andra svenska aktörer. Under 2017 har samtliga JPI:er arbetat med att ta fram strategier för att stärka, långsiktigt engagemang och för stabil finansiering från ingående länder. JPI:erna samverkar och genomför gemensamma utlysningar av forskningsmedel antingen som en samverkan enbart mellan medlemsstater eller även med finansiering från EU-kommissionen, ERA-NetCofund.

Forskning för miljömålsarbetet

Forskning för miljömålsarbetet ska bidra till att generera den kunskap som behövs för att nå miljömålen och för ett effektivt genomförande av miljöpolitiken. Naturvårdsverket finansierar forskning som ska ge stöd i Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens arbete för genomförande av myndigheternas uppdrag, för uppföljning, utvärdering och utveckling av åtgärder samt i rapportering till internationella organ. Forskningsfinansieringen fördelas på olika forskningsprogram (satsningar om 3–6 miljoner/år som löper över 3–8 år) och projekt och utredningar. Under 2017 utbetalades drygt 75 miljoner kronor. Under 2018 har knappt 79 miljoner kronor avsatts till forskning och utveckling.

Under 2017 har tre större utlysningar gjorts inom ekologisk kompensation, hållbar och effektiv transport i samhället samt uppföljningsmått för samhällsomställningar och miljömål. Två större satsningar har avslutats under 2017 en om värdet av ekosystemtjänster

som fokuserat på hur värdet av ekosystemtjänster bättre kan beaktas i olika beslutssituationer i samhällsplaneringen och en som är första delen av programmet *Swedish clean air and climate research* (SCAC). Resultatet från SCAC har haft stor betydelse för Sveriges agerande i det internationella arbetet inom EU och FN:s luftvårdskonvention.

Tabell 4.6 Beviljade forskningsansökningar miljöforskningsanslaget 2015–2017

	2015	2016	2017
Antal beviljade forskningsansökningar	13	6	18
Antal inkomna hanterade forskningsansökningar	115	21	40
Antal öppna utlysningar	3	3	6
Utbetalade medel av miljöforskningsanslaget (tkr)	75 944	80 658	75 530

Naturvårdsverket ska ta hänsyn till jämställdhet mellan kvinnor och män vid fördelningen av forskningsmedel. Under 2017 har utlysta medel delats ut med en fördelning på 40 procent män och 60 procent kvinnor.

Naturvårdsverket har under året tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten identifierat områden där de ser behov av att hämta in ny kunskap. För dessa planerar man nu utlysningar under 2018. Det handlar om frågor som rör mikropartiklar, utveckling av miljöövervakning och indikatorer för skydd och bevarande av biologisk mångfald.

Naturvårdsverket samverkar med Formas, Vetenskapsrådet och Vinnova och andra aktörer inom forskning vilket bidrar till att utlysningar ger resultat som är lätta att tillämpa och snabbt kan komma till användning i miljöarbetet.

Plattformen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Naturvårdsverket är Sveriges nod för arbetet med den mellanstatliga plattformen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (IPBES). I rollen som nod ingår bl.a. att fördela finansiellt stöd, ansvara för kontakten med IPBES sekretariatet och spridning av rapporter från IPBES.

Forskning om viltvård

Viltvårdsforskningen ska leverera kunskap som bidrar till de mål som är uppsatta i Viltstrategin. Forskningsmedel från viltvårdsfonden har fördelats enligt prioriteringar i fondens forskningsstrategi. Syftet är att utveckla vetenskapligt baserad kunskap till stöd för en långsiktigt hållbar förvaltning av vilt som naturresurs. Forskning riktas särskilt in mot jaktbara eller potentiellt jaktbara arter, samt arter som i dag eller inom en snar framtid kommer att fordra åtgärder för att till exempel reglera antal, utbredning eller minska skador. Dessutom är forskning kring människans relation till viltet och själva förvaltningen av avgörande betydelse eftersom det är människan som i slutänden styr viltförvaltningens mål och medel.

Tabell 4.7 Beviljade forskningsansökningar viltforskningsanslaget 2015–2017

	2015	2016	2017
Antal beviljade forskningsansökningar	13	10	6
Antal inkomna hanterade forskningsansökningar	39	37	20
Fördelade medel (tkr)	16 078	16 441	18 264
Utbetalade medel av miljöforskningsanslaget (tkr)	18 000	18 000	18 000

För 2017 ingår utöver dessa även kvarvarande medel från 2016 om 1 163 000 kronor.

Könsuppdelad statistik saknas.

Stiftelser som finansierar miljöforskning

Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra)
Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra) bildades 1994 med medel från löntagarfonderna. Mistra stödjer forskning av strategisk betydelse för en god livsmiljö och hållbar utveckling. Hela Mistras verksamhet kan klassas som miljöforskning. Årligen investerar forskningsstiftelsen ca 200 miljoner kronor i ett 20-tal stora tvärvetenskapliga forskningsprogram som löper 6–8 år. Sedan starten har fokus för investeringarna vridits från huvudsakligen naturvetenskaplig, naturvårdsinriktad forskning mot mer samhällsvetenskaplig, policyinriktad miljöforskning. Forskningen sker vid universitet, högskolor och forskningsinstitut i Sverige och i vissa fall i utlandet. Även ett flertal stora och små företag och organisationer är kopplade till Mistras forskning. Center-satsningarna utgör de största enskilda, långsiktiga investeringarna. Det finns

även tvärvetenskapliga satsningar såsom Stockholm Resilience Centre och Mistra Urban Futures. Mistra REES, Produktdesign och resurseffektivitet tar upp en cirkulär ekonomi. Mistra SAMS står för Sustainable Accessibility and Mobility Services och arbetar med tillgänglighet och mobilitet i storstadsregionerna.

Stiftelsen för internationella institutet för industriell miljöekonomi (IIIEE)

Stiftelsen för internationella institutet för industriell miljöekonomi (IIIEE) vid Lunds universitet bildades 1994 med medel från löntagarfonderna. Stiftelsen finansierar forskning och utbildning vid institutet med samma namn. Stiftelsen IIIEE avsatte 11 miljoner till forskning och utveckling under 2017. Fokus för institutets forskning och undervisning ligger inom området industriell miljöekonomi med särskild vikt på utveckling och tillämpning av styrmedel och miljöledningsverktyg. Centrumet bidrar till hållbarhetslösningar åt myndigheter och näringsliv genom forskning inom styrningsprocesser, policyutvärdering och affärsmodeller såväl som utveckling av visioner och scenarier för en hållbar framtid. Den forskning och utbildning som sker vid institutet har internationell prägel.

Tillämpad forskning om klimat m.m.

Tillämpad forskning gällande klimat och meteorologi, hydrologi, oceanografi utförs hos Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI). För SMHI:s forskning och utveckling (FoU) avsattes 29 miljoner kronor under 2017. Forskningen används både för att utveckla SMHI:s arbete med modeller och för att ta fram beslutsunderlag för enskilda människor, såväl som offentliga och privata näringar i samhället. Forskare förbättrar prognosmodeller för väder- och vattenförhållanden och utvecklar metoder för analys av klimat och miljö i atmosfären, sjöar, vattendrag och hav. SMHI har pågående forskning om hur nederbörden förändras i Sverige och vilka konsekvenser det får i t.ex. bebyggda miljöer. Forskarna undersöker också hur mänsklig och naturlig påverkan, klimatförändringar och övergödning påverkar haven kring Sverige, för att bättre förstå de snabba förändringar som resulterar i algblomningar och syrebrist i haven.

Utifrån globala klimatsimuleringar tar SMHI:s Rosby Centre fram en ny generation regionala klimatberäkningar med en ny, högupplöst regional klimatmodell Harmonie. Den bygger till stor del på den väderprognosmodell som används vid SMHI och kommer att kunna leverera detaljerad information ner till någon kilometer.

SMHI arbetar med att tillgängliggöra data från såväl observations- och prognosystem, som från forskning och modellberäkningar. De senaste klimatscenarierna finns tillgängliga i en interaktiv karttjänst där användarna har möjlighet att själva utforska framtida klimat.

Tillämpad forskning inom klimatanpassning och markanvändning

Tillämpad forskning inom klimatanpassning och markanvändning utförs av Sveriges Geologiska Institut (SGI). Här ingår även forskning berörande sanering av förorenad mark. För SGI:s forskning och utveckling (FoU) avsattes 19 miljoner kronor under 2017. SGI:s forskning och utveckling är inriktad på tillämpad problemlösning och sker i samarbete med intressenter och genom gemensamma forskningsprojekt både nationellt och inom EU. Syftet är att skapa en kunskapsbas för myndighetens kunskapsförmedling och rådgivning.

Forskning bedrivs inom områdena Renare mark, Effektivare markbyggande och Klimatanpassning. Inom området Renare mark pågår ett projekt som handlar om en kartläggning av kisaskans geokemi. Projektet ska ge förståelse för vilka kemiska processer som styr utlakningen av tungmetaller och arsenik. Ett annat projekt handlar om metodik för riskbedömning av effekter på markmiljön avseende biologisk mångfald och föroreningsnivåer. Nämnas kan även ett projekt om sanering av starkt förorenade sediment längs norra Östersjökusten. Ett annat viktigt område är ett projekt gällande innovativa tekniker för att behandla jord och grundvatten förorenade med polyfluoroalkylerade ämnen (PFAS). Ett forskningsuppdrag handlar om förutsättningar för att utföra jämförande livscykelanalys-baserade beräkningar av klimatpåverkan för olika tekniker att stabilisera mark för byggande. Inom området klimatanpassning kan nämnas ett uppdrag om klimatanpassningszon som innebär att titta på

effekter av klimatförändringar, som kan resultera i översvämningar, ökad erosion och fler ras och skred.

Institut och stiftelser som utför tillämpad miljöforskning

Stiftelsen Institutet för Vatten- och Luftvårdsforskning

Stiftelsen Institutet för Vatten- och Luftvårdsforskning (SIVL) får statlig finansiering för samfinansierad forskning vid IVL Svenska miljöinstitutet AB (IVL). Stödet ska säkerställa institutets konkurrensförmåga i relation med universiteten som erhåller mer fast statlig finansiering. Medlen ska gå till forskning som ligger nära användarna av forskningsresultaten. Forskningen samfinansieras till exempel med aktuell bransch, näringsliv eller EU. Stödet har varit i samma storleksordning under de senaste åren. SIVL ansvarar för inriktning och beslutsrutiner för beviljande av projekt för samfinansiering samt för uppföljning.

Den samfinansierade verksamheten bedrivs inom de fyra temaområdena Naturresurser, klimat och miljö, Resurseffektiva kretslopp och konsumtion, Hållbar stadsutveckling och transporter, Hållbar produktion och miljöteknik. Totalt samfinansierade IVL ca 80 projekt inom de fyra temaområdena varav ca 30 är projekt inom EU:s forskningsprogram.

För 2017 disponerade SIVL 47 miljoner i statlig finansiering varav 37 miljoner kronor för samfinansierad forskning vid IVL. Genom samfinansiering med näringsliv (18.7 miljoner kronor) och EU (24.5 miljoner kronor) resulterade detta i ett totalt utfall för forskningsfinansiering på 80.3 miljoner kronor.

IVL bedriver forskning och uppdragsverksamhet inom hela miljö- och hållbarhetsområdet. IVL har i samarbete med sina partners också varit framgångsrika inom EU-systemet. Under 2017 har IVL haft 31 rullande EU-projekt och 7 nya EU-projekt har beviljats. IVL har genomfört ett projekt kallat Rätt sak till rätt behandling – materialåtervinning, avfallsförbränning och detoxifiering av samhället, där sex olika kemikalier följts in i varor och vidare till avfallsledet där man undersökt vad som händer med kemikalierna vid förbränning och materialåtervinning av varorna. Rapporten visar att en bättre spårbarhet av kemikalier i produkter

kan bidra till att rätt sak hamnar på rätt plats i avfallshanteringen och att produkter som bör hanteras separat på grund av sitt kemikalieinnehåll inte blandas med annat avfall.

För att minska vattenbristen på Gotland utvecklar IVL lösningar för att bl.a. samla, infiltrera och magasinera vatten (regn och avrinnande vatten från jordbruk och marktytor) som kan användas under sommarmånaderna. I andra projekt utvecklar IVL digitala system för övervakning och styrning av vattenverken så att kortsiktiga störningar och långsiktiga förändringar kan hanteras och produktionen säkras. IVL bedriver även forskning för ökad kunskap om haven, men också stärka sitt fokus på marina innovationer och blå tillväxt.

Energieffektivisering av kommunala bostadsbestånd är ett viktigt steg i arbetet att minska vår klimatpåverkan, men också ett möjligt problem då renovering och energieffektivisering kan leda till höjda hyror. I EU-projektet Cityfied har fastighetsägare, energibolag, kommunen och forskningen samarbetat i ett demonstrationsprojekt för att hitta lösningar på hur koldioxidutsläppen kan minska utan att hyrorna skjuter i höjden.

IVL deltar i Vinnovaprojektet i Luft och Vatten med Internet of Things (IoT) som med hjälp av IoT och sensorer utvecklar ett effektivare system för att samla information om luft- och vattenkvalitet i städer. Bl.a. har ett antal sensorer som mäter luftföroreningar installerats runt om i Göteborg.

Stockholm Environment Institute SEI

Stockholm Environment Institute (SEI) är en stiftelse etablerad 1989 som bedriver internationell forsknings- och uppdragsverksamhet inriktad mot politik och styrmedel. SEI bedriver verksamhet i samarbete med olika aktörer inom vetenskap, politik, näringsliv och civilsamhälle. SEI erhåller statlig finansiering. Under 2017 erhöll SEI 32 miljoner kronor för institutets basfinansiering och samfinansierad forskning varav minst nio miljoner ska användas för samfinansierad forskning eller för nationell finansiering av EU-projekt. Stödet har varit i samma storleksordning under de senaste åren.

SEI bidrar i mer än 150 projekt inom olika ämnesområden som kopplartillhållbar utveckling och Agenda 2030 samt flera av de globala hållbarhetsmålen, inom t.ex. klimatpåverkan,

hållbar konsumtion, hälsa, resurseffektivitet, jämställdhet, och inkluderande samhällen.

För femte året i rad har SEI rankats mycket högt i Global Go To Think Tank – ett index som anger den mest inflytelserika tankesmedjan i världen på miljöområdet och tas fram av University of Pennsylvania. SEI rankades 2017 på andra plats, och 2016 var SEI nummer ett på samma lista.

SEI har under 2017 publicerat 175 publikationer vilket var en ökning med nästan 14 procent sedan 2016. Ökningen var störst för akademiska artiklar (från 85 till 99).

SEI har utvecklat flera olika besluts- och analysstöd. Användningen av SEI:s beslutsstöds- och analysverktyg har ökat under 2017 jämfört med föregående år.

SEI har utvecklat ett verktyg för att underlätta framtagandet av samstämmiga s.k. SDG-strategier, dvs. strategier för genomförandet av de globala hållbarhetsmålen och Agenda 2030. Under 2017 tillämpade SEI metoden i ett samarbete med Sri Lanka och FN:s utvecklingsprogram UNDP och den nationella tankesmedjan CEPA. Ett annat projektsamarbete genomförde SEI med beslutsfattare i Mongoliet för att utveckla en mer integrerad vattenstrategi i enlighet med Agenda 2030 tillsammans med Mongoliets egen nationella vision för hållbar utveckling.

SEI bedriver tvärvetenskaplig forskning med bl.a. SLU om en hållbar landskapsförvaltning i norra Sverige tillsammans med berörda samebyar vilket integrerar traditionell kunskap i arbetet. Forskningen syftar till att finna lämpliga metoder för att generera ett hållbart landskapsperspektiv och hur kumulativa effekter för renskötseln kan redogöras samt huruvida metoderna kan komma till användning i planerings- och tillståndsprocesser.

SEI har studerat jämställdhetsaspekter i genomförandet av en hållbar utveckling och samarbetar med beslutsfattare och kvinnoorganisationer i olika länder såsom Vietnam, Kambodja och Burkina Faso för att möjliggöra för kvinnor att använda geografiska informationssystem (GIS) för att identifiera, mäta och åtgärda maktobalanser mellan könen genom planeringsverktyg för vatten, sanitet och hygien (WASH). En SEI-rapport till FN inför 2017 års högnivåforum (HLPF) belyste hur åtgärder för att förbättra jämställdheten mellan

könen är viktiga hävstänger för att uppnå Agenda 2030.

SEI har utvecklat metoder och verktyg inklusive makroindikatorer som visar effekterna av svensk konsumtion i världen i ett projekt som kallas PRINCE (Policy Relevant Indicators for Consumption and Environment). Projektet UNLOCK berör drivkrafter för hållbar konsumtion och syftar till att identifiera möjligheter och hinder för hållbar konsumtion på kommunal nivå i Sverige.

SEI arbetar även med strategiska satsning gällande ny kunskap kring utfasningen av fossila bränslen vilket har bidragit till nya uppsättningar klimatpolitiska alternativ. Vid klimatkonferensen (Conference of the Parties, COP) 2017 användes SEI:s forskning för att informera delegationerna hur man kan minska användandet av fossila bränslen enligt FN:s klimatkonvention (UNFCCC). SEI:s energiplaneringsverktyg LEAP (the Long-range Energy Alternatives Planning System) används av beslutsfattare och planerare över hela världen, bl.a. för att planera sina klimatåtaganden enligt Parisavtalet.

I december 2017 lanserades Stockholm Sustainable Finance Centre som delvis får statlig finansiering. Centret är ett samarbete mellan SEI och Handelshögskolan i Stockholm. Centrat fokuserar på att öka kunskapen kring hur den finansiella sektorn kan arbeta mer effektivt för hållbara investeringar, samt med kapacitetsuppbyggnad för gröna finansiella instrument (t.ex. gröna obligationer) med ett särskilt fokus på utvecklingsländer.

Vetenskapliga rådet för hållbar utveckling

Det Vetenskapliga rådet för hållbar utveckling inrättades 2015 som en plattform för dialog mellan vetenskap och politiker. Under 2017 har rådet utvecklat arbetet med att förse regeringen med kunskapsunderlag om miljö- och hållbarhetsfrågor, bl.a. genom seminarieverksamhet och rapporter.

4.5 Budgetförslag

4.5.1 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande

Tabell 4.8 Anslagsutveckling 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande

Tusental kronor

2017	Utfall	60 550	Anslags-sparande	65
2018	Anslag	95 509 ¹	Utgifts-prognos	95 574
2019	Förslag	96 608		
2020	Beräknat	98 022 ²		
2021	Beräknat	99 319 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 96 608 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 96 608 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggandes (Formas) förvaltningsutgifter inklusive vissa nämnder.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget minskas med 8 000 000 kronor och anslaget 1:1 *Naturvårdsverket* ökas med motsvarande belopp.

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande:

Tabell 4.9 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	103 509	103 509	103 509
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 099	2 630	4 034
Beslut	-8 000	-8 117	-8 224
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	96 608	98 022	99 319

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 96 608 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 98 022 000 kronor respektive 99 319 000 kronor.

4.5.2 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tabell 4.10 Anslagsutveckling 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tusental kronor

2017	Utfall	702 459	Anslags-sparande	9 858
2018	Anslag	841 408 ¹	Utgifts-prognos	851 070
2019	Förslag	841 408		
2020	Beräknat	841 408		
2021	Beräknat	841 408		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till forskning inom områdena miljö och samhällsbyggande. Anslaget får också användas till projektrelaterade kostnader (utvärderingar, beredningsarbetet, vissa resor och seminarier samt informationsinsatser).

Kompletterande information

Forskning om de areella näringarna finns inom utg.omr. 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel anslaget 1:24 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning.*

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 200 000 000 kronor 2020–2025.

Skälen för regeringens förslag: Huvuddelen av de forskningsprojekt som Formas finansierar är fleråriga. För att underlätta planeringen och kunna teckna avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 200 000 000 kronor för 2020–2025.

Tabell 4.11 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2025
Ingående åtaganden	1 275 780	1 236 769	1 599 769			
Nya åtaganden	678 425	1 140 000	1 417 231			
Infriade åtaganden	717 436	-777 000	-817 000	-850 000	-750 000	-600 000
Utestående åtaganden	1 236 769	1 599 769	2 200 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	1 900 000	2 200 000	2 200 000			

Regeringens överväganden

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 4.12 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	841 408	841 408	841 408
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	841 408	841 408	841 408

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare beräknade ökningen av anslaget 2019 avseende propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) uteblir.

Regeringen föreslår att 841 408 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 841 408 000 kronor respektive 841 408 000 kronor.

Bilaga

Klimatredovisning

Bilaga till utgiftsområde 20

Bilaga

Klimatredovisning

Innehållsförteckning

1	Sveriges klimatpolitiska ramverk.....	5
1.1	De klimatpolitiska målen	5
1.2	Klimatredovisningens disposition	6
2	Inrikes transporter	6
2.1	Utsläppsutveckling och beslut under året.....	7
2.1.1	Energieffektiva fordon.....	7
2.1.2	Beslut som påverkar utsläppsutvecklingen för energieffektiva fordon	7
2.1.3	Förnybara drivmedel och elektrifiering	8
2.1.4	Beslut som rör förnybara drivmedel och elektrifiering.....	8
2.1.5	Ett transporteffektivt samhälle.....	9
2.1.6	Beslut om åtgärder för ett transporteffektivt samhälle.....	10
2.2	Scenario för inrikes transporter	10
2.3	Ytterligare åtgärder för att nå målet för inrikes transporter	11
3	Sektorer som omfattas av EU:s ansvarsfördelningsförordning	11
3.1	Utsläppsutveckling och beslut	12
3.1.1	Utsläpp från jordbruket	12
3.1.2	Utsläpp från arbetsmaskiner.....	12
3.1.3	Beslut som bidrar till minskade utsläpp från arbetsmaskiner	13
3.1.4	Utsläpp från industri utanför EU:s utsläppshandelssystem.13	
3.1.5	Beslut som bidrar till minskade utsläpp från industri utanför EU:s utsläppshandelssystem	13
3.1.6	Utsläpp från el och fjärrvärme utanför EU:s utsläppshandelssystem	13
3.1.7	Utsläpp från uppvärmning av bostäder och lokaler	13
3.1.8	Beslut som bidrar till minskade utsläpp från uppvärmning av bostäder och lokaler	13
3.1.9	Produktanvändning och övrigt.....	13
3.1.10	Beslut som bidrar till att minska utsläpp från produktanvändning	13
3.1.11	Avfall.....	14
3.2	Scenario för sektorer som omfattas av EU:s ansvarsfördelningsförordning	14
3.3	Ytterligare åtgärder för att nå målen för sektorerna i som omfattas av EU:s ansvarsfördelningsförordning	15
4	Sveriges totala utsläpp av växthusgaser.....	15
4.1	Utsläppsutveckling och beslut under året.....	15
4.1.1	Utsläpp från industrin.....	17

4.1.2	Beslut som bidrar till minskade utsläpp inom industrin	17
4.1.3	Utsläpp från el och fjärrvärme	17
4.1.4	Beslut som bidrar till minskade utsläpp från el och fjärrvärme	18
4.1.5	Utsläpp från inrikes flyg.....	19
4.1.6	Beslut som bidrar till minskade utsläpp från inrikes flyg.....	19
4.2	Scenario för Sveriges totala utsläpp.....	19
4.3	Ytterligare åtgärder för att nå det långsiktiga utsläppsmålet till 2045	20
4.4	Andra insatser som främjar klimatarbete i hela Sverige.....	20
5	Kompletterande åtgärder	22
6	Markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF)	22
6.1.1	Beslut som bidrar till att minska utsläppen från LULUCF.	23
7	Internationellt klimatarbete	23
7.1	Den globala utsläppsutvecklingen.....	23
7.2	Globalt samarbete	25

Diagramförteckning

Diagram 1	Utsläpp av växthusgaser i Sverige 1990–2017 samt beslutade mål.....	6
Diagram 2	Utsläppsutvecklingen för inrikes transporter (exkl. flyg) 1990–2016 ..	7
Diagram 3	Genomsnittliga koldioxidutsläpp för nyregistrerade personbilar i Sverige 1990–2017.....	7
Diagram 4	Användning av biodrivmedel i Sverige 2011–2016	8
Diagram 5	Trafikarbete och utsläpp av växthusgaser 1990–2016	10
Diagram 6	Historiska utsläpp, utsläppsscenario och indikativ målbana för inrikes transporter (exkl. flyg)	11
Diagram 7	Utsläppsscenario för inrikes transporter (exkl. flyg)	11
Diagram 8	Utsläpp av växthusgaser i sektorer som omfattas av EU:s ansvarsfördelning 2005–2016	12
Diagram 9	Utsläppsscenario för sektorer som omfattas av ESR, med och utan beslutade styrmedel 2017	14
Diagram 10	Historiska utsläpp, utsläppsscenario och indikativa målbana för sektorerna som omfattas av ESR	15
Diagram 11	Utsläpp av växthusgaser per sektor 1990–2016	16
Diagram 12	Utsläpp av växthusgaser från el och fjärrvärme per bränsletyp 1990–2016.....	18
Diagram 13	Historiska utsläpp, utsläppsscenario och indikativa målbana för Sveriges totala utsläpp av växthusgaser	20
Diagram 14	Utsläppsutveckling till 2045 för minskningstakt mellan 5 och 8 procent.....	20
Diagram 15	Utsläpp och upptag av växthusgaser i markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF) 1990–2016	23

1 Sveriges klimatpolitiska ramverk

I juni 2017 beslutade riksdagen om Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige (prop. 2016/17:146) som omfattar nya klimatmål, en klimatlag och inrättandet av ett klimatpolitiskt råd. Klimatlagen innehåller bestämmelser om regeringens klimatpolitiska arbete, vad det ska syfta till och hur det ska bedrivas. Den lagfäster att regeringens klimatpolitiska arbete ska utgå från det långsiktiga, tidsatta utsläppsmål som riksdagen har fastställt. Arbetet ska också bedrivas på ett sätt som ger förutsättningar för klimatpolitiska och budgetpolitiska mål att samverka med varandra. Vidare ska regeringen presentera en årlig klimatredovisning i budgetpropositionen och vart fjärde år ta fram en klimatpolitisk handlingsplan för hur målen ska nås. Det klimatpolitiska rådet ska utvärdera hur regeringens samlade politik är förenlig med klimatmålen. Den första rapporten från klimatpolitiska rådet har presenterats där de beskriver sitt uppdrag och vilka rådets ledamöter är.

1.1 De klimatpolitiska målen

I Paris 2015 enades världens länder om ett globalt och rättsligt bindande klimatavtal som Sverige tillsammans med EU-länderna ratificerade 2016. Parisavtalets temperaturmål innebär att den globala temperaturökningen ska begränsas till långt under två grader Celsius jämfört mot förindustriell nivå. Ansträngningar ska också göras för att hålla ökningen under 1,5 grader. Avtalet höjer den globala ambitionen avsevärt. FN:s klimatpanel IPCC konstaterar i sin rapport om 1,5 graders global uppvärmning att det krävs snabba, långtgående och aldrig tidigare skådade förändringar i alla delar av samhället för att kunna nå Parisavtalets mål. Rapporten presenterades i oktober 2018. Genom en progressiv klimatlag och nationella klimatmål visar Sverige globalt ledarskap.

De svenska miljömålen är gemensamma för aktörer inom såväl offentlig som privat sektor. De utgör den miljömässiga dimensionen av de svenska insatserna för att nå FN:s Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling. Riksdagen har beslutat om ett generationsmål och 16 miljökvalitetsmål, och regeringen, och i vissa fall riksdagen, om ett antal etappmål som

tillsammans benämns miljömål. Det svenska klimatarbetet är en del av arbetet med att nå miljömålen. Miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan beskrivs som halten av växthusgaser i atmosfären i enlighet med FN:s ramkonvention om klimatförändring ska stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Som en del av ramverket skärptes miljökvalitetsmålet innebörd, dess s.k. precisering, för att ligga i linje med Parisavtalets temperaturmål. Sverige ska verka internationellt för att det globala arbetet inriktas mot detta mål.

Riksdagen har antagit flera etappmål som rör klimatet. Det etappmål som beskriver det långsiktiga klimatmålet innebär att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå s.k. negativa utsläpp. För att nå nettonollutsläpp och negativa utsläpp får kompletterande åtgärder tillgodoräknas. Kompletterande åtgärder kan vara ökning av kolsänkan, avskiljning och lagring av koldioxid med biogent ursprung (bio-CCS) eller verifierade internationella utsläppsminskningar. De kvarvarande utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre än utsläppen 1990. För de sektorer som omfattas av EU:s ansvarsfördelningsförordning, s.k. ESR gäller följande etappmål:

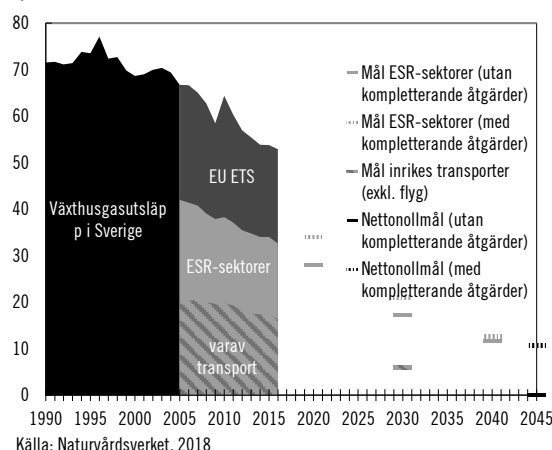
- Växthusgasutsläppen 2020 bör vara 40 procent lägre än utsläppen 1990.
- Växthusgasutsläppen bör senast 2030 vara minst 63 procent lägre än utsläppen 1990. Högst 8 procentenheter av utsläppsminskningarna får ske genom kompletterande åtgärder.
- Växthusgasutsläppen bör senast 2040 vara minst 75 procent lägre än utsläppen år 1990. Högst 2 procentenheter av utsläppsminskningarna får ske genom kompletterande åtgärder.

Riksdagen har även antagit ett etappmål om att växthusgasutsläppen från inrikes transporter (utom inrikes luftfart som ingår i EU ETS) ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med år 2010.

Diagram 1 illustrerar den historiska utsläppsutvecklingen och de fem etappmålen för klimatarbetet i Sverige.

Diagram 1 Utsläpp av växthusgaser i Sverige 1990–2017 samt beslutade mål

Miljoner ton koldioxidkvalenter

1.2 Klimatredovisningens disposition

Klimatlagen ställer krav på innehållet i den klimatredovisning som regeringen är ålagd att ta fram varje år. Den ska omfatta

- en redovisning av utsläppsutvecklingen,
- en redovisning av de viktigaste besluten inom klimatpolitiken under året och vad de besluten kan betyda för utvecklingen av växthusgasutsläppen,
- en bedömning av om det finns behov av ytterligare åtgärder och när och hur beslut om sådana åtgärder i så fall kan fattas.

Strukturen i den aktuella klimatredovisningen baseras på de klimatomål som beslutades i det klimatpolitiska ramverket och uppföljningen av dessa. För varje etappmål redovisas utsläppsutvecklingen per sektor som omfattas av etappmålet samt beslut som fattas under året som påverkar utsläppen. Utsläppsutvecklingen är baserad på information från Naturvårdsverket för tidsperioden 1990–2016. En tidig uppskattning av utsläppen för 2017 presenteras av Naturvårdsverket i maj 2018 och ny statistik om utsläpp och upptag av växthusgaser publiceras i december 2018.

För varje etappmål redovisas ett scenario för utsläppsutvecklingen och effekten av de beslut som fattats under 2017 och 2018. Framtida klimatredovisningar kommer att omfatta de viktigaste besluten inom klimatpolitiken under året som gått sedan den senaste Klimatredovisningen i budgetpropositionen.

Regeringen gör en övergripande bedömning om det finns behov av ytterligare åtgärder men presenterar inte i denna Klimatredovisning vilka sådana åtgärder som kan vara aktuella till följd av att denna proposition inte ska innehålla några förslag som är politiskt kontroversiella eller ha en tydlig partipolitiks inriktning. Framtagande av scenarier för Sveriges växthusgasutsläpp sker vartannat år och är reglerad under EU förordning 525/2023. Scenarierna i denna Klimatredovisning omfattar styrmedel och åtgärder som införts till och med juni 2016. En uppdatering har även gjorts där uppskattningar om effekten av tre klimatsatsningar som regeringen infört 2017 ingår: bonus-malus-systemet för nya lätta fordon, bränslebytet som främjar andelen förnybara bränslen (reduktionsplikt) och en utökning av Klimatklivet som är ett investeringsprogram för konkreta klimatsatser. Uppdaterade scenarier för Sveriges växthusgasutsläpp i förhållande till målen kommer att presenteras av Naturvårdsverket i mars 2019.

Redovisningens sista del redogör för utsläppsutvecklingen i ett globalt perspektiv och för beslut som fattats på ett internationellt plan under året. Den omfattar också en kort beskrivning av svenska utsläpp ur ett konsumtionsperspektiv.

2 Inrikes transporter

Utsläppen från inrikes transporter står för ungefär en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser och ungefär hälften av växthusgasutsläppen i den icke handlande sektorn. Att minska utsläppen från inrikes transporter är avgörande för möjligheterna att nå det långsiktiga målet till 2045, liksom etappmålen för den icke handlande sektorn. Regeringen presenterade 2018 en handlingsplan för fossilfria transporter och elektrifiering i skrivelsen – En klimatstrategi för Sverige (skr. 2017/18:238).

Etappmålet till 2030

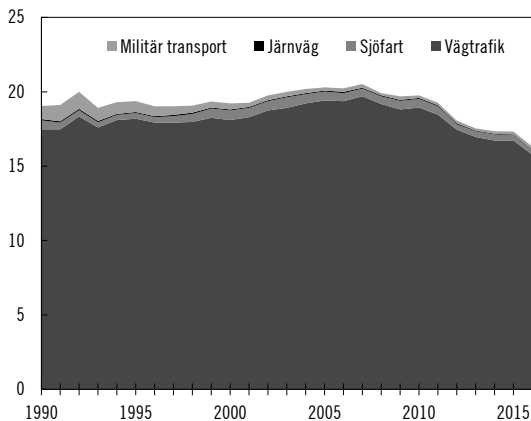
Utsläppen från inrikes transporter (utom inrikes luftfart) ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med år 2010.

2.1 Utsläppsutveckling och beslut under året

Utsläppen av växthusgaser från inrikes transporter (utom flyg) uppgick till 16,3 miljoner ton koldioxidekvivalenter år 2016, vilket är cirka 5 procent mindre jämfört med 2015, se figur 2. Vägtrafiken står för den största delen (cirka 95 procent) av utsläppen från transporterna i landet, varav personbilar står för 65 procent och tyngre fordon för 30 procent.

Diagram 2 Utsläppsutvecklingen för inrikes transporter (exkl. flyg) 1990–2016

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

Källa: Naturvårdsverket, 2017

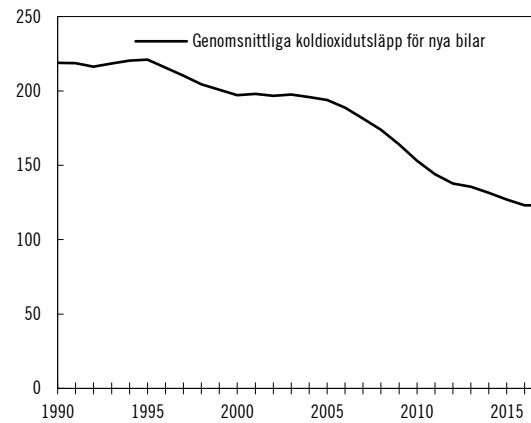
Vägtrafikens klimatpåverkan beror på tre faktorer: hur energieffektiva fordonen är vilka drivmedel som används och trafikarbetets storlek. Omställningen av transportsektorn till fossilfrihet förutsätter därmed åtgärder riktade mot effektivare fordon, hållbara fossilfria drivmedel och ökad transporteffektivitet som möjliggör minskat trafikarbete utan att tillgängligheten försämras.

2.1.1 Energieffektiva fordon

Fordonsparken blir allt mer energieffektiv tack vare att nya personbilar blivit mer energieffektiva. Under 2017 tycks dock denna trend ha brutits och nyregistrerade personbilar i Sverige var bara marginellt bränsleeffektivare än året innan. Hittills har det inte funnits någon gemensam metod för att redovisa genomsnittliga utsläpp per kilometer för tunga fordon, men inom EU fattades under våren 2018 beslut om en gemensam sådan metod.

Diagram 3 Genomsnittliga koldioxidutsläpp för nyregistrerade personbilar i Sverige 1990–2017

Gram koldioxid per kilometer

Källa: Transportstyrelsen och Trafikverket, 2018

2.1.2 Beslut som påverkar utsläppsutvecklingen för energieffektiva fordon

Den 1 juli 2018 infördes ett bonus–malus-system för nya lätta fordon. Det nya systemet ska påskynda övergången till bilar med låga koldioxidutsläpp i nybilsförsäljningen. Bonus–malus ersätter den tidigare fordonsskattebefrielsen för miljöbilar och supermiljöbilspremien.

Samtidigt som bonus–malus-systemet infördes ändrades beräkningen av bilförmån så att fordonsskatten bryts ut från prisbasbeloppsdelen av förmånsvärdet. Det får till följd att även förmånsvärdet påverkas av fordonsskatten. En annan förändring är att trängselskatt och infrastrukturavgifter vid privat körning med förmånsbil lyfts ut ur förmånsvärdet. Arbetsgivare som tillhandahåller förmånsbil ska redovisa vilka trängselskatter och avgifter som avser privat körning. Elbusspremien syftar till att främja introduktionen av elbussar på marknaden, vilket ska bidra till minskade utsläpp av växthusgaser, mindre luftföroreningar och mindre buller. Premien infördes 2016 men under 2017 ändrades förordningen för att öppna upp för fler sökande och en justering av premiens storlek. Satsningen uppgick 2017 och 2018 till 100 miljoner kronor per år och beräknas omfatta 100 miljoner kronor årligen fram till 2023.

Koldioxidkraven på nya fordon är centrala för att minska de transportrelaterade utsläppen i Sverige och EU. Sverige har varit pådrivande för skärpta koldioxidkrav för lätta fordon inom EU.

Miljörådet nådde den 9 oktober 2018 en politisk överenskommelse om en gemensam ståndpunkt beträffande förordningen. Överenskommelsen betyder att personbilar och lätta nyttofordon ska minska sina utsläpp av koldioxid med 35 procent respektive med 30 procent till 2030. Inom ramen för trilogförhandlingen verkar Sverige aktivt för en snabb överenskommelse med Europaparlamentet som höjer utsläppsmålen ytterligare.

En ny och förbättrad körcykel för mätningar av lätta fordons drivmedelsförbrukning och koldioxidutsläpp införs stegvis inom EU under 2017 och framåt. Orsaken är att det funnits en bristande överensstämmelse mellan angivna utsläppsvärden och faktiska utsläpp i trafik. Sverige har varit pådrivande inom EU för att denna ändring skulle komma till.

Sverige driver på för att förbättra förutsättningarna att styra mot minskade utsläpp från tunga transporter. En översyn av Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/62/EG om avgifter på tunga godsfordon för användningen av vissa infrastrukturer pågår inom EU.

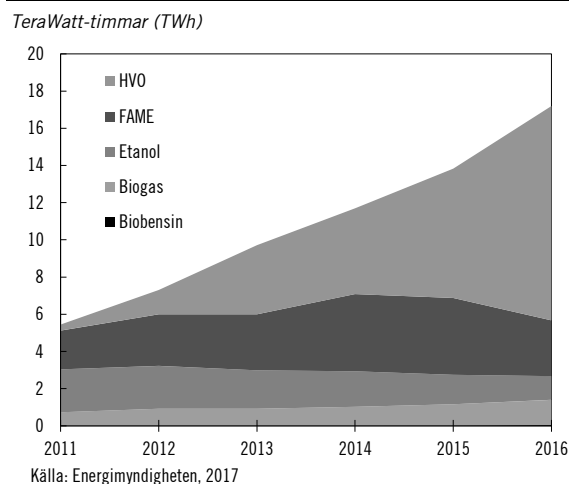
2.1.3 Förnybara drivmedel och elektrifiering

Andelen biodrivmedel har ökat (se diagram 4) och bidrar till att minska växthusgasutsläppen från vägfordon. I en rapport från Trafikverket som är baserad på preliminär statistik beskriver myndigheten en utveckling där biodrivmedelsandelen ökar till cirka 21 procent av vägtransporternas drivmedel. Energi- och koldioxidskattebefrielsen för biodrivmedel – både för låg- och höginblandning – har enligt Trafikverkets rapport varit ett verkningsfullt styrmedel för att öka användningen av biodrivmedel. Effekten på utsläppen har varit särskilt stor under de senaste åren när biodieselanvändningen har ökat kraftigt. Att successivt öka andelen biodrivmedel i transportsektorn är en central del i Sveriges klimatstrategi fram till 2030 (skr. 2017/18:238). Sverige har goda förutsättningar att producera biodrivmedel bl.a. från restprodukter från jord- och skogsbruk.

Tillgången på hållbara biodrivmedel på både lång och kort sikt är beroende av utvecklingen på de globala och regionala biodrivmedelsmarknaderna och svår att kvantifiera. Ökad efterfrågan från andra länder kan minska

tillgången för svenska drivmedelsleverantörer kortsiktigt men leder samtidigt till förutsättningar för ökad produktion.

Diagram 4 Användning av biodrivmedel i Sverige 2011–2016

2.1.4 Beslut som rör förnybara drivmedel och elektrifiering

Bränslebytet trädde i kraft den 1 juli 2018. Reformen innefattar en reduktionsplikt och ändrade beskattningsregler för drivmedel. Reduktionsplikten innebär en skyldighet för drivmedelsleverantörer att successivt minska klimatpåverkan från den bensin och diesel de säljer genom att blanda in mer hållbara biodrivmedel. För 2018 var reduktionsplikten på minst 2,6 procent för bensin, och minst 19,3 procent för dieselbränsle. För 2019 gäller samma nivå för bensin, men för dieselbränslen höjs nivån till minst 20 procent. 2020 höjs nivån för bensin till minst 4,2 procent, och för dieselbränslen till 21 procent. För att skapa ökad förutsägbarhet för aktörerna på marknaden har regeringen i budgetpropositionen för 2018 redovisat sin bedömning av en indikativ reduktionsnivå för 2030 som ska bidra till målet om 70 procent minskade utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter, utom luftfart, till 2030. Den indikativa reduktionsnivån för 2030 är 40 procent vilket betyder att inblandningen av biodrivmedel kommer vara ungefär 50 procent i bensin och dieselbränsle. Höginblandade drivmedel ingår inte i reduktionsplikten. Från och med den 1 januari 2018 ges också full nedsättning av energiskatten på fettsyrametylestrar, s.k. FAME (Fatty Acid Methyl Esters) och etanol vid användning som rena eller höginblandade

drivmedel. Inom ramen för det nationella skogsprogrammet har regeringen beslutat om mål för en säkerställd tillgång till nationell biomassa för att på ett långsiktigt hållbart sätt kunna möta det ökade behovet av biomassa, bland annat för produktion av hållbara biodrivmedel.

Under 2018 godkände riksdagen regeringens proposition Miljöinformation om drivmedel. I propositionen föreslogs att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som bedriver verksamhet med att tillhandahålla ett flytande eller gasformigt drivmedel är skyldig att informera konsumenter om drivmedlets utsläpp av växthusgaser och andra förhållanden som har betydelse för att bedöma drivmedlets miljöpåverkan.

I syfte är att stärka konkurrenskraften i den svenska biogaskedjan och påskynda omställningen mot förnybara energikällor införde regeringen 2018 ett stöd för produktion av biogas. Satsningen uppgick till 270 000 000 kronor 2018. Infrastrukturen för laddning av elbilar är för närvarande under utbyggnad i Sverige. Klimatklivet bidrar till detta genom investeringsstöd till laddinfrastruktur, under 2017 och t.o.m. oktober 2018 har ca 15 600 nya laddpunkter för elbilar beviljats stöd.

Genom klimatklivet ges investeringsstöd till de åtgärder som ger störst minskning av växthusgasutsläppen i förhållande till investeringskostnaden. Vanliga åtgärder i transportsektorn är, förutom laddstolpar, tankstationer för biodrivmedel och utökad biogasproduktion. Under 2017 och t.o.m. oktober 2018 har Naturvårdsverket genom Klimatklivet beviljat stöd som samlat uppgår till ca 2,65 miljarder kronor. Trafikverket har under 2018 gjort en översyn av hur bristen på laddinfrastruktur längs större vägar kan avhjälpas.

Under 2017 beslutade regeringen om ett ladda hemma-stöd till privatpersoner som installerar en laddpunkt för sin elbil i anslutning till sin fastighet. Bidraget täcker 50 procent av kostnaden för utrustning och installation. Det har varit möjligt att ansöka om stöd sedan den 1 januari 2018 och syftet är att underlätta för hushåll att ställa om till hållbara transporter.

Regeringen har under 2018 beslutat om att inrätta fyra innovationskluster. Regeringen beslutade om att inrätta ett innovationskluster för utveckling, användning och demonstration av

flytande biogas. Inom ramen för uppdraget får Statens energimyndighet utbetala 28 miljoner kronor 2018. Regeringen beräknar även att avsätta 32 miljoner kronor för 2019, 25 miljoner kronor för 2020 samt 115 miljoner kronor 2021 för samma ändamål. Regeringen har också beslutat om att inrätta ett innovationskluster för hållbart flygbiobränsle och avsatt 100 miljoner kronor på forskning och utveckling av hållbara biobränslen samt för att inrätta ett innovationskluster som samlar hela värdekedjan – från skogen till vingen – för att bidra till omställningen till fossilfrihet inom flyget. Utöver detta har regeringen beslutat om att inrätta ett innovationskluster för utveckling och användning av etanol, demonstration av lösningar för etanolproduktion och drift med etanolfordon i regional- och fjärrdistribution som uppgår till 25 miljoner kronor 2018, samt ett innovationskluster för demonstration av transporteffektiva lösningar för elektrifierade urbana godstransporter.

Elvägar som möjliggör energitillförsel under körning har en potential att minska utsläppen av växthusgaser och luftföroreningar. Två demonstrationsanläggningar med olika tekniska lösningar testas parallellt i Rosersberg respektive utanför Sandviken. Samtidigt som arbetet med demonstrationer av olika tekniska lösningar fortsätter har regeringen beslutat att en längre pilotsträcka med elväg ska byggas och driftsättas.

Trafikverket har fått i uppdrag att analysera förutsättningarna för en omställning till fossilfrihet för statligt ägda fartyg, såsom vägfärjor och lotsbåtar. Museifartyg, Försvarmaktens fartyg och Sjöfartsverkets isbrytare ingår inte i analysen.

Energimyndighetens samordningsuppdrag för laddinfrastruktur har utökats till att även gälla gas och andra drivmedel som kräver särskild infrastruktur.

2.1.5 Ett transporteffektivt samhälle

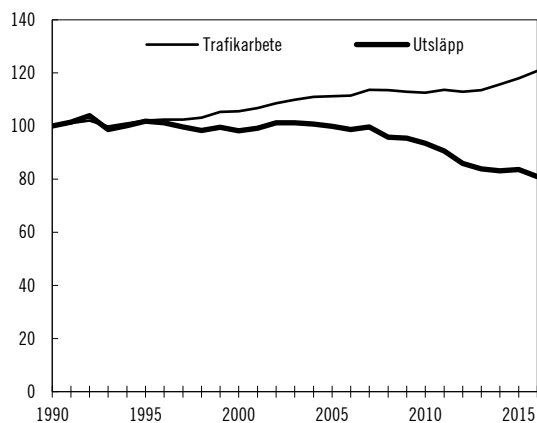
För att nå transportsektorns klimatmål krävs, utöver åtgärder för energieffektiva fordon och större andel fossilfria drivmedel, även åtgärder för att skapa ett mer transporteffektivt samhälle. Detta konstaterar Boverket, Energimyndigheten, Naturvårdsverket, Trafikanalys, Trafikverket och Transportstyrelsen i Energimyndighetens rapport Strategisk plan för omställning av

transportsektorn till fossilfrihet (ER 2017:07). Med en ökad transporteffektivitet kan sambandet mellan tillgänglighet och trafikarbete brytas. Ett ökat trafikarbete motverkar klimateffekten av mer energieffektiva fordon och en ökad andel fossilfria drivmedel. Teknisk infrastruktur som möjliggör för resfria möten är ett exempel på hur förutsättningarna att göra samhället mer transporteffektivt kan förbättras.

Trafikarbetet har ökat de senaste åren vad gäller såväl personbilar som lastbilar (se diagram 5). Vägtrafikarbetet med bil och lastbil har vuxit i en snabbare takt än befolkningstillväxten under senare år. Under perioden 1990–2016 ökade trafikarbetet på väg med 28 procent medan befolkningen ökade med 16 procent. Preliminär statistik från Trafikverket för 2017 indikerar trafikökningar med cirka 1,5 procent, varav personbilstrafiken ökade med 1,3 procent och lastbilstrafiken med 3,9 procent.

Diagram 5 Trafikarbete och utsläpp av växthusgaser 1990–2016

Index (1990 = 100)

Källa: Naturvårdsverket och Trafikanalys, 2017

2.1.6 Beslut om åtgärder för ett transporteffektivt samhälle

Systemet med stadsmiljöavtal har justerats så att det numera också omfattar satsningar på cykling. Regeringens satsning på stadsmiljöavtal uppgår 2018 till 1 miljard kronor och ingår i den ekonomiska ramen för den nationella transportinfrastrukturplanen för 2018–2029.

Trafikverket har på regeringens uppdrag överlämnat ett förslag till en nationellt trafikslagsövergripande plan för transport-systemet för åren 2018–2029. Myndigheten har även överlämnat planer för utveckling av regional

transportinfrastruktur. Regeringen fastställde den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2018–2029 (dnr N2018/03462/TIF m.fl.) i juni 2018.

Regeringen har infört en miljökompensation till godsoperatörer på järnväg. Miljökompensationen uppgick till 389 miljoner kronor 2018 och föreslogs i budgetpropositionen för 2018 uppgå till 174 miljoner kronor 2019. Miljökompensationen ska stärka järnvägens konkurrenskraft och därmed bidra till att flytta godstransporter från väg till järnväg.

En neddragning av nattågstrafik har föranlett regeringen att besluta om att Trafikverket ska ingå avtal om daglig nattågstrafik mellan Jämtland och Stockholm. Nattåg utgör ett alternativ till flyg eller bil som har en större klimatpåverkan.

Regeringen har aviserat ett Eko-bonussystem för sjöfarten på 50 miljoner kronor per år under perioden 2018–2020. Eko-bonussystemet ska stimulera att gods flyttas från väg till sjöfart och därmed minska utsläpp av luftföroreningar.

Regeringen har även beslutat om en nationell godstransportstrategi för effektiva, kapacitetsstarka och hållbara godstransporter, som bidrar till att stärka näringslivets konkurrenskraft, nå de transportpolitiska målen och främja överflyttning från väg till järnväg och sjöfart.

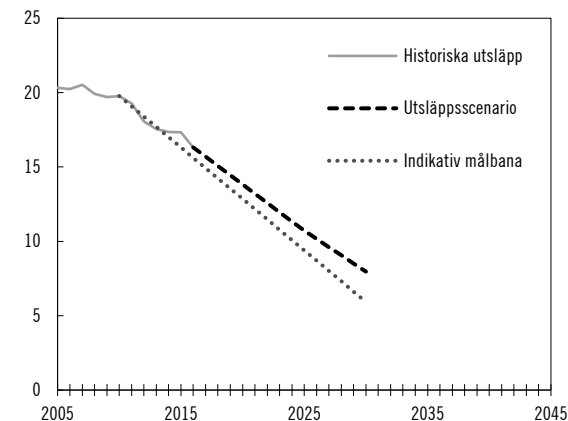
En ökad och säker cykling kan minska resandets miljöpåverkan och förbättra framkomligheten i tätorter samt bidra till en bättre folkhälsa. Regeringen har därför beslutat om en nationell cykelstrategi för ökad och säker cykling. Strategin har ett antal insatsområden och om cyklingen ökar kan det bidra till att minska resandets miljöpåverkan och trängseln i tätorter samtidigt som det kan bidra till en bättre folkhälsa. Under 2017 beslutades också om Elfordonspremien, ett bidrag som där privatpersoner kan få bidrag på 25 procent av inköpspriset på elcyklar, elmoped, elmotorcyklar och elektriska båtmotorer, dock maximalt 10 000 kronor.

2.2 Scenario för inrikes transporter

Utsläppsutvecklingen för inrikes transporter det senaste året var minskande men utsläppen behöver minska i en högre takt för att följa den indikativa målbanan mot etappmålet 2030 (se diagram 6).

Diagram 6 Historiska utsläpp, utsläppsscenario och indikativ målbana för inrikes transporter (exkl. flyg)

Miljoner ton koldioxidkvalenter

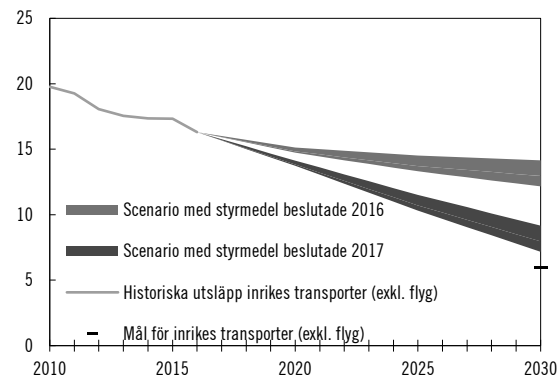

Källa: Naturvårdsverket, 2018

Utsläppen från inrikes transporter behöver totalt sett minska med ytterligare drygt 10 miljoner ton jämfört 2016 års nivå. I det senaste scenariot av utsläppsutvecklingen fortsätter utsläppen från transportsektorn att minska. Regeringen bedömer dock att etappmålet till 2030 är inom räckhåll och är möjligt att nå med ytterligare åtgärder. Det senaste scenariot till 2030 omfattar analysen av tre styrmedel – bränslebytet, ett bonus-malus-system och förstärkningen av Klimatklivet – som regeringen infört under 2017. Scenariot indikerar ett utsläppsgap på 1–3 miljoner ton koldioxidkvalenter till målet för inrikes transporter 2030 (se diagram 7).

Diagram 7 Utsläppsscenario för inrikes transporter (exkl. flyg)

Miljoner ton koldioxidkvalenter

Källa: Naturvårdsverket, 2017

Utsläppen minskar i scenariot på grund av en ökad användning av biodrivmedel som ersätter fossila drivmedel, en ökad energieffektivitet för fordon och ökad användning av el. Osäkerheten i bedömningen är stor och

storleken på utsläppsgapet för år 2030 är beroende av de antaganden som gjorts i scenariot, t.ex. när det gäller olika beräkningsförutsättningar så som utvecklingen av trafikarbetet, hur snabb elbilsintroduktionen kommer att bli, utfallet av EU förhandlingar om krav på fordon samt att reduktionsnivån inom bränslebytet ökar till 40 procent till 2030. De större styrmedelsförändringar i transportsektorn som har genomförts beslutats under 2017 (bonus-malus, bränslebytet, förstärkning av Klimatklivet) bedöms sammantaget kunna minska utsläppen med upp till 4–6 miljoner ton 2030 jämfört med referensscenariot som omfattar styrmedel som var beslutade t.o.m. juni 2016, varav merparten av minskningen förväntas ske till följd av bränslebytet.

2.3 Ytterligare åtgärder för att nå målet för inrikes transporter

För att sluta utsläppsgapet till målet behövs ytterligare åtgärder inom de tre områden som omställningen av transportsektorn bygger på: effektivare fordon, förnybara drivmedel, och ett transporteffektivt samhälle. Regeringen redovisar inte i denna redovisning när sådana åtgärder ska vidtas.

3 Sektorer som omfattas av EU:s ansvarsfördelningsförordning

Sektorerna som omfattas av EU:s ansvarsfördelningsförordning, förkortad ESR (Effort Sharing Regulation), står för cirka 60 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Verksamheter som omfattas av ESR motsvarar den så kallade icke-handlande sektorn under perioden 2013–2020. För dessa sektorer finns tre etappmål för åren 2020, 2030 och 2040. Etappmålet till 2020 har beslutats tidigare än de övriga målen och har en annan formulering kring hur målet kan uppfyllas genom åtgärder i andra länder än i Sverige.

Etappmålet till 2020

Utsläppen för Sverige år 2020 bör vara 40 procent lägre än utsläppen 1990 och gäller för de verksamheter som inte omfattas av EU:s system för handel med utsläppsrätter. Detta innebär att utsläppen av växthusgaser år 2020 ska vara cirka 20 miljoner ton koldioxidekvivalenter lägre för den icke-handlande sektorn i förhållande till 1990 års nivå. Minskningen sker genom utsläppsreduktioner i Sverige och i form av investeringar i andra EU-länder eller flexibla mekanismer som mekanismen för ren utveckling (CDM) under Kyotoprotokollet.

Etappmålet till 2030

Växthusgasutsläppen i Sverige i ESR-sektorn bör senast 2030 vara minst 63 procent lägre än utsläppen 1990. Högst 8 procentenheter av utsläppsminskningarna får ske genom kompletterande åtgärder (3,7 miljoner ton).

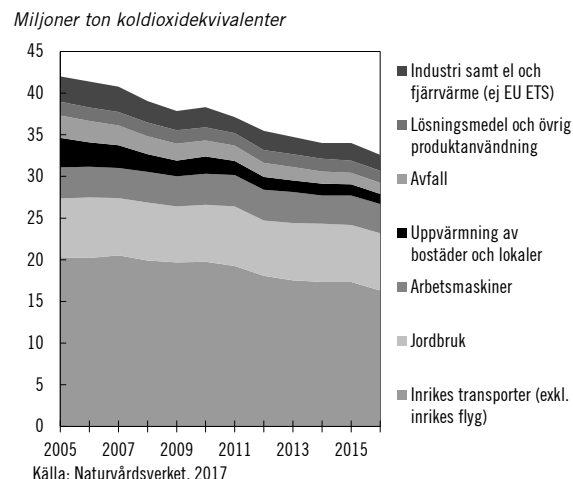
Etappmålet till 2040

Växthusgasutsläppen i Sverige i ESR-sektorn bör senast år 2040 vara minst 75 procent lägre än utsläppen 1990. Högst 2 procentenheter av utsläppsminskningarna får ske genom kompletterande åtgärder (0,9 miljoner ton).

3.1 Utsläppsutveckling och beslut

Utsläppen av växthusgaser i den icke-handlande sektorn var 32,6 miljoner ton år 2016. Jämfört med 2015 är det en minskning med 4,1 procent, vilket relativt sett är en betydligt högre minskningstakt än för de totala utsläppen inom Sveriges gränser. Utsläppen från den icke-handlande sektorn har minskat med 30 procent sedan 1990. Transportsektorn står för en dominerande del av utsläppen i den icke-handlande sektorn vilket har beskrivits i tidigare avsnitt. I detta avsnitt redovisas utvecklingen för de övriga sektorerna som ingår i den icke-handlande sektorn.

Diagram 8 Utsläpp av växthusgaser i sektorer som omfattas av EU:s ansvarsfördelning 2005–2016

3.1.1 Utsläpp från jordbruket

År 2016 var de totala växthusgasutsläppen från jordbrukssektorn 6,9 miljoner ton vilket motsvarar 13 procent av de samlade utsläppen av växthusgaser i Sverige. Utsläppen minskade med 10 procent mellan 1990 och 2016. Utsläppen av metan och lustgas står för cirka hälften vardera av det svenska jordbrukets klimatpåverkan. Utsläpp av metan kommer främst från idisslarnas fodermältning samt till en del från hantering av stallgödsel. Utsläppen av lustgas härstammar främst från tillförsel och cirkulation av kväve från foder och gödningsmedel. De främsta orsakerna till minskade utsläpp är att antal djur har gått ned samt mindre användning av mineralgödsel. Jordbruket bidrar även till utsläpp från användningen av fossila drivmedel till traktorer och andra arbetsmaskiner, fossila bränslen till uppvärmning i lokaler samt kolförrädsförändringar på grund av markanvändning, dessa utsläpp redovisas i andra sektorer.

3.1.2 Utsläpp från arbetsmaskiner

Utsläpp från arbetsmaskiner var 3,5 miljoner ton år 2016 och utgörs av utsläppen från bränsle drivna arbetsredskap. Arbetsmaskinerna används bland annat för bygge och underhåll av vägar, järnvägar, bostäder och lokaler, men även för arbete inom industri, jord- och skogsbruk och fiske.

Utsläppen från arbetsmaskiner har ökat med 13 procent sedan år 1990, och står nu för ungefär sju procent av Sveriges totala utsläpp. Efter en

lång period med ökande utsläpp från 1990 års nivå är utsläppen från arbetsmaskiner relativt stabila sedan 2005.

3.1.3 Beslut som bidrar till minskade utsläpp från arbetsmaskiner

Under 2017 fattades beslut om att införa bränslebytet som innebär en skyldighet för drivmedelsleverantörer att successivt minska klimatpåverkan från den bensin och diesel de säljer genom att blanda in mer hållbara biodrivmedel, vilket kan begränsa utsläppen från arbetsmaskiner då inblandningen av biodrivmedel i diesel kommer att öka.

3.1.4 Utsläpp från industri utanför EU:s utsläppshandelssystem

År 2016 var industrins utsläpp av växthusgaser i den icke handlande cirka 1,5 miljoner ton och bestod framförallt av utsläpp från förbränning av fossila bränslen som naturgas, gasol och olja. Utsläppen har sedan 2005 minskat med cirka 43 procent. Det finns ytterligare potential till att minska utsläppen genom fortsatta konverteringar från fossila bränslen och genom energieffektiviseringsåtgärder.

3.1.5 Beslut som bidrar till minskade utsläpp från industri utanför EU:s utsläppshandelssystem

Energi- och koldioxidskatterna styr i stor utsträckning utsläppsutvecklingen inom industrin utanför handelssystemet. Koldioxidskatten för uppvärmningsbränslen inom denna sektor har successivt höjts genom en utfasning av de skattenedsättningar som tidigare gällt.

Investeringar från klimatklivet för konverteringar av olje- och gaspannor till biobränsle påverkar också dessa utsläpp.

3.1.6 Utsläpp från el och fjärrvärme utanför EU:s utsläppshandelssystem

Utsläppen av växthusgaser från el och fjärrvärme som redovisas i den icke handlande sektorn var 2016 cirka 0,5 miljoner ton

koldioxidekvivalenter. Utsläppen bestod framförallt av metan och lustgas som uppstår vid förbränningen av biobränsle. Dessa utsläpp är svåra att minska vid en fortsatt lika stor eller större användning av biobränslen.

3.1.7 Utsläpp från uppvärmning av bostäder och lokaler

Utsläppen av växthusgaser från bostäder och lokaler står för två procent av Sveriges totala utsläpp. Under 2016 uppgick utsläppen från bostäder och lokaler till 1,2 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket är 87 procent mindre jämfört med 1990.

3.1.8 Beslut som bidrar till minskade utsläpp från uppvärmning av bostäder och lokaler

Regeringen har tagit initiativ till att etablera ett informationscentrum för hållbart byggande i syfte att öka kunskapen om energieffektivt byggande och renovering.

3.1.9 Produktanvändning och övrigt

Användning av lösningsmedel och andra produkter ledde till utsläpp av växthusgaser motsvarande 1,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter under 2016. Utsläppen är 2,6 gånger större jämfört med 1990, men har sedan 2008 minskat med 10 procent. Den största utsläppskällan kommer från användningen av fluorerande gaser (f-gaser) i kylsystem, aerosolsprayburkar, värmepumpar och luftkonditioneringsanläggningar. Anledningen till att utsläppen av f-gaser ökade kraftigt fram till och med 2008 var för att användningen ökade för att ersätta ozonnedbrytande ämnen.

3.1.10 Beslut som bidrar till att minska utsläpp från produktanvändning

Utsläppen av fluorerade växthusgaser regleras primärt av förordning (EU) nr 517/2014 om fluorerade växthusgaser. En reviderad förordning trädde i kraft den 1 januari 2015 och förväntas leda till att utsläppen minskar betydligt inom sektorn till 2030. I oktober 2016 kom världens

länder överens om att inkludera växthusgasen HFC i Montrealprotokollet. Sverige blev det tjugonde landet att ratificera det så kallade Kigalitillägget den 5 oktober 2017, vilket därmed träder i kraft den 1 januari 2019. Överenskommelsen innebär en reglering av HFC som omfattar en stegvis nedfasningsplan av produktion och användning av HFC.

3.1.11 Avfall

Utsläppen från avfallsbehandling har minskat med ungefär 65 procent jämfört med 1990 och motsvarar nu cirka två procent av Sveriges totala växthusgasutsläpp. Två tredjedelar av utsläppen från avfallsbehandling kommer i dag från befintliga avfallsdeponier. Totalt var utsläppen från avfallsbehandling 1,3 miljoner ton 2016.

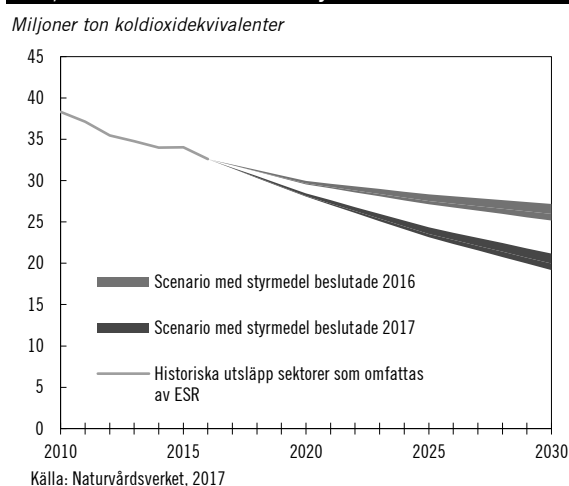
3.2 Scenario för sektorer som omfattas av EU:s ansvarsfördelningsförordning

Utsläppsgapet för att nå etappmålet till 2020 med enbart inhemska åtgärder var vid den senaste bedömningen 0,9 miljoner ton. Bedömningen av utsläppsgapet inkluderar endast effekten av de styrmedel som var beslutade i juni 2016, därmed omfattas inte effekterna av exempelvis bränslebytet och bonus-malus-systemet. Om utsläppen skulle fortsätta minska i samma höga takt som 2016, dvs. 4 procent i genomsnitt fram till 2020, går det att nå målet med enbart inhemska utsläppsminskningar.

Etappmålen till år 2030 och 2040 för den icke handlande sektorn kan bland annat bedömas mot en linjär indikativ målbana som startar i utsläppsnivån 2015. Utsläppsutvecklingen under 2016 ligger i linje med en sådan indikativ målbana, se diagram 9. Den totala effekten av styrmedelsförändringarna, gällande bränslebytet, ett bonus-malus-system och förstärkningen av Klimatklivet, gör att utsläppen till 2030 kan minska med mellan 5–7 miljoner ton koldioxidekvivalenter i sektorerna som omfattas av EU:s ansvarsfördelningsförordning (ESR) jämfört med referensscenariot utan dessa styrmedelsförändringar (se diagram 10). Den senaste bedömningen av utsläppsutvecklingen fram till 2030 indikerar därför ett utsläppsgap på 2–4 miljoner ton koldioxidekvivalenter för att kunna minska utsläppen med 63 procent i

sektorerna som omfattas av ESR. Gapet kan slutas genom kompletterande åtgärder, som högst får uppgå till 3,7 miljoner ton koldioxidekvivalenter, eller genom ytterligare åtgärder nationellt. Resultatet i scenarioberäkningarna är osäkra och påverkas av de antaganden som görs, däribland antaganden om trafikutveckling, elbilsintroduktion och att reduktionsnivån inom bränslebytet ökar till 40 procent till år 2030.

Diagram 9 Utsläppsscenario för sektorer som omfattas av ESR, med och utan beslutade styrmedel 2017

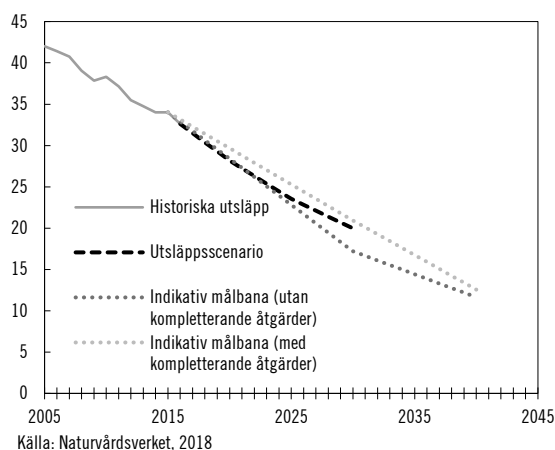

Transportsektorns utveckling är avgörande för hur stora utsläppen och utsläppsgapet blir för sektorerna som omfattas av ESR. Om ytterligare åtgärder genomförs så att målet för transportsektorn nås blir utsläppsgapet ännu mindre för övriga sektorer inom ESR. De behöver då ytterligare utsläppsminskningar på mellan 1–3 miljoner ton till följd av inhemska åtgärder eller genom kompletterande åtgärder.

Det saknas idag underlag för att kunna göra en närmare bedömning gällande gapet och möjligheterna att nå etappmålet till 2040 eftersom det inte finns några scenarier framtagna för 2040.

Diagram 10 Historiska utsläpp, utsläppsscenario och indikativa målbånar för sektorerna som omfattas av ESR

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

Källa: Naturvårdsverket, 2018

3.3 Ytterligare åtgärder för att nå målen för sektorerna i som omfattas av EU:s ansvarsfördelningsförordning

Ytterligare åtgärder krävs för att minska utsläppen från sektorerna som omfattas av EU:s ansvarsfördelningsförordning. Regeringen redovisar inte i denna redovisning när sådana åtgärder ska vidtas.

4 Sveriges totala utsläpp av växthusgaser

Målet för Sveriges totala utsläpp av växthusgaser omfattar utsläpp från verksamheter inom svenskt territorium. Detta inrymmer de tidigare beskrivna delarna om sektorer som omfattas av EU:s ansvarsfördelningsförordning, s.k. ESR, inklusive inrikes transporter. Målet omfattar även svenska anläggningar inom EU:s system för handel med utsläppsrätter (EU ETS). Vid beräkning av utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium omfattas inte utsläpp och upptag från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF).

Etappmålet till 2045

Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. För att nå nettonollutsläpp får kompletterande åtgärder

tillgodoräknas. Utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre än utsläppen år 1990.

4.1 Utsläppsutveckling och beslut under året

2016 var utsläppen av växthusgaser inom Sveriges gränser, s.k. territoriella utsläpp, 52,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Utsläppen 2016 var således 1,6 procent lägre än 2015. Minskningen under 2016 beror framförallt på minskade utsläpp från inrikes transporter där större användning av biodrivmedel och energieffektivare fordon bidragit till att minska utsläppen. Samtidigt var utsläppen från industrin något högre 2016 än 2015 till följd av att övergången till biobränslen har avstannat och konjunktursvängningar.

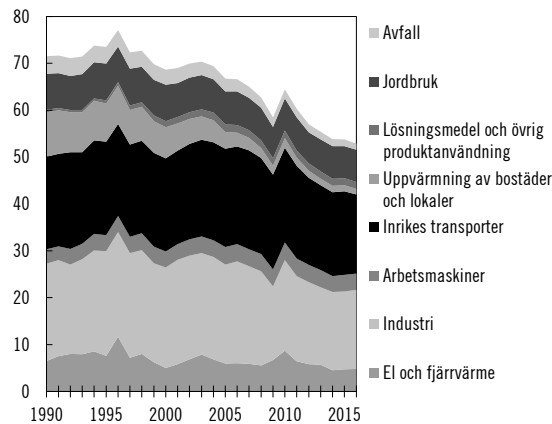
De territoriella utsläppen har minskat med 26 procent mellan 1990 och 2016. 2017 sjönk utsläppen ytterligare med 1,4 procent enligt Naturvårdsverkets preliminära statistik. De preliminära siffrorna visar på att minskningen framförallt har skett inom el- och fjärrvärmeproduktionen, även utsläppen från transportsektorn och uppvärmning av bostäder och lokaler har minskat.

Minskningstakten har i genomsnitt varit strax över 1 procent per år sedan 1990 och strax över 2 procent per år sedan 2005. Utsläppsminskningarna i Sverige har skett samtidigt med en stark ekonomisk tillväxt, med undantag för den globala ekonomiska krisen år 2009, samt en växande befolkning. De huvudsakliga bidragen till de minskade utsläppen har skett under de senaste tio åren, se diagram 11. De åtgärder som bidragit mest till detta är utbyggnaden av fjärrvärmenäten och den följande övergången från oljeeldade värmepannor till både el och fjärrvärme, samt hög användning av biobränslen inom industrin. Ökad användning av biobränslen har också, tillsammans med ökad förbränning av avfall, bidragit till att utsläppen inom el- och fjärrvärmeproduktionen minskat något trots en väsentligt ökad produktion av fjärrvärme. Effektivare fordon och en ökad användning av biodrivmedel har bidragit till minskade utsläpp från inrikes transporter. Utsläppen från avfallsbehandling har minskat till följd av mindre deponering. Den ökade användningen av biobränslen har kunnat ske utan att påverka det

sammantagna upptaget av koldioxid på skogsmark, som ökat sedan 1990, se avsnitt 6.

Diagram 11 Utsläpp av växthusgaser per sektor 1990–2016

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

Källa: Naturvårdsverket, 2017

Utsläppsutvecklingen och beslut som bidrar till att minska utsläppen i transportsektorn och övriga sektorer som omfattas av ESR har redovisats under avsnitt 3 och 4. Utsläppsutvecklingen för de svenska anläggningarna i EU ETS och beslut som påverkar dessa utsläpp samt netto-nollmålet redovisas nedan.

Utsläppsutveckling och beslut i den handlande sektorn

Utsläppen från svenska anläggningar inom EU ETS var 20,3 miljoner ton år 2016, varav 0,5 miljoner ton kom från inrikes flyg. Utsläppen motsvarar sammantaget 40 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser och var 2016 knappt 18 procent lägre än 2005.

De svenska anläggningarna som omfattas av EU ETS ingår tillsammans med motsvarande anläggningar i andra medlemsstater i den övergripande målsättningen för EU ETS om att uppnå utsläppsminskningar på 43 procent fram till år 2030 jämfört med 2005, enligt det nya EU ETS-direktivet. Det nya direktivet om en revidering av EU ETS för perioden 2021–2030 har antagits.

Revideringen innebär sammantaget en skärpning av systemet, bland annat genom att antalet utsläppsrätter ska minska snabbare varje år än vad som gäller för närvarande – från 1,74 procent till 2,2 procent. I och med revideringen av EU ETS så stärktes även marknadsstabilitetsreserven, som tar hand om eventuella överskott av utsläppsrätter och tar dem

ur systemet. Marknadsstabilitetsreserven kompletterades även med automatisk annullering som innebär att en andel av de utsläppsrätter som finns i reserven annulleras om de överstiger en viss nivå från och med 2023.

EU ETS är byggt på tanken att ett utsläppstak reglerar utsläppen för hela unionen och att systemet tillåter att utsläppsminskningar sker där det är mest kostnadseffektivt genom handel med utsläppsrätter. EU ETS är ett kostnadseffektivt styrmedel för att nå EU:s gemensamma klimatpolitiska målsättning och därmed inte konstruerat för att nå enskilda medlemsstaters nationella målsättningar såsom Sveriges mål om netto-noll-utsläpp till senast 2045. Konjunkturinstitutet redovisar i ett regeringsuppdrag att ytterligare insatser för att nå högre utsläppsminskningar inte påverkar taket utan enbart flyttar utsläppen till en annan plats inom systemet. Men i och med revideringen av EU ETS kan nu ytterligare insatser för nationella utsläppsminskningar även under vissa förutsättningar ha en effekt på utsläppstaket för hela unionen. Konjunkturinstitutets regeringsuppdrag redovisades den 30 april 2018.

Andra viktiga delar i uppgörelsen handlar om att systemets skyddsmekanismer mot koldioxidläckage korrigeras, att riktmärkena för gratis tilldelning skärps och att flera stödfunktioner för industrins och energisektorns innovations- och investeringsbehov utvecklas. Vidare fastslås i det nya direktivet för EU:s handelssystemet att unionen kan komma att vidta åtgärder kring sjöfartens utsläpp av växthusgaser i det fall att ingen internationell överenskommelse kommer till stånd. För interkontinentala flygningar kommer dessa åtminstone fram till 2023 att vara undantagna från EU ETS, inför att ICAO:s klimatstyrmedel implementeras.

Europeiska kommissionen lade 2016, inom den så kallade Energiunionen, ett stort antal lagstiftningsförslag som förhandlas mellan medlemsstaterna och EU-parlamentet. Några viktiga förslag rör förnybar energi och energieffektivisering. Förhandlingarna om revideringen av förnybartdirektivet avslutades i juni 2018. Direktivet omfattar bl.a. målnivåer för EU:s totala andel förnybar energi, samt specifikt andelen förnybart i transportsektorn. Andra frågor som regleras är frågor om stödssystem, värmesektorn och biobränselns hållbarhet.

I juni 2018 enades EU:s ministerråd och Europaparlamentet om en överenskommelse om

ett styrningssystem för Energiunionen. Förordningen ska säkerställa att medlemsländerna uppfyller sina åtaganden för klimat och energi till 2030 på EU-nivå. Enligt förordningen ska länderna upprätta nationella energi- och klimatplaner samt långsiktiga klimatplaner (i minst ett 30-årsperspektiv) och dessutom följa upp genomförandet.

4.1.1 Utsläpp från industrin

Industrins utsläpp (som till största delen ingår i EU ETS) stod för 32 procent av Sveriges totala utsläpp 2016. Industrins utsläpp har minskat med totalt 19 procent sedan 1990. Utsläppen från industrin omfattar framförallt utsläpp från förbränning av bränslen inom industrin (knappt två tredjedelar) och processutsläpp från industrins tillverkning (en tredjedel). Utsläppen har minskat mest inom massa- och pappersindustrin, främst eftersom den under perioden har gått från fossila bränslen till el och biobränslen. Raffinaderier är den del av industrin som har ökat utsläppen mest sedan 1990 på grund av en ökad produktion.

De största utsläppskällorna till växthusgaser inom industrin är:

- Förbränning av industriella restgaser från koksverk samt järn- och stålproduktionsprocesser.
- Användning av koks som reduktionsmedel i masugnar i järn- och stålindustrin.
- Kalcinering av kalksten och dolomit för cementproduktion i mineralindustri.
- Förbränning av industriella restgaser i raffinaderier samt diffusa utsläpp vid raffinaderier (exempelvis utsläpp från vätgasproduktion samt läckage från rörledning).

4.1.2 Beslut som bidrar till minskade utsläpp inom industrin

För att nå målet om att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären så behöver flera stora och komplexa tekniksprång göras inom industrin. Regeringen lanserade sommaren 2017 den långsiktiga satsningen Industriklivet som ska minska industrins processrelaterade utsläpp av växthusgaser. Stödet ska bland annat gå till

forsknings-, pilot- och demonstrationsprojekt, investeringar och förstudier. I budgetpropositionen för 2018 föreslog regeringen att satsningen skulle uppgå till 300 miljoner kronor per år och att den skulle pågå under perioden 2018–2040. I januari 2018 fattade Energimyndigheten det första beslutet i form av stöd till en genomförbarhetsstudie inför en pilotanläggning för fossilfri stålproduktion i Luleå och Malmfälten, HYBRIT.

I budgetpropositionen för 2018 föreslog regeringen Energisteget som innebär att stora företag som genomfört en energikartläggning kan ansöka om bidrag för en fördjupad studie av energieffektiva åtgärder eller investeringsstöd för merkostnaden för investering i en energieffektiv åtgärd.

Energimyndigheten har mot bakgrund av energiöverenskommelsen i juli 2017 (dnr M2017/01811/Ee) fått i uppdrag att tillsammans med branscher ta fram sektorsstrategier. För följande sektorer kommer en strategi att tas fram: Fossilfria transporter, Produktion i världsklass, Framtidens handel och konsumtion, Resurseffektiv bebyggelse samt Flexibelt och robust energisystem.

4.1.3 Utsläpp från el och fjärrvärme

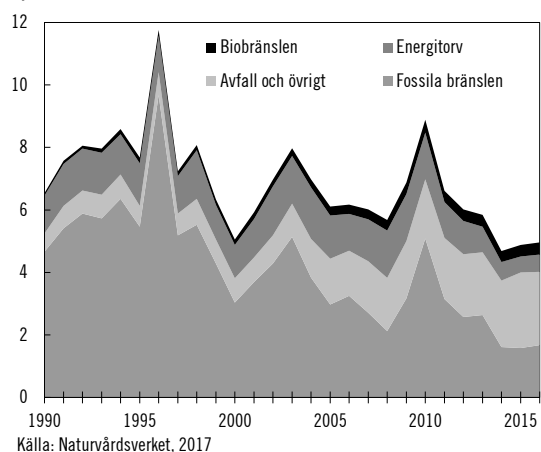
Utsläppen från el och fjärrvärme (som till största delen ingår i EU:s handelssystem) har minskat med 27 procent sedan 1990 och står för nio procent av de totala utsläppen. År 2016 var utsläppen av växthusgaser 4,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket är två procent mer än 2015. Utsläppen har stora variationer mellan åren, vilka främst beror på variationer i temperatur och nederbörd.

Trots att fjärrvärmeproduktionen har ökat med 46 procent sedan 1990 så har utsläppen minskat. Den nedåtgående trenden fortsätter både tack vare en kraftigt ökad användning av biobränsle och för att fossila bränslen har ersatts med avfall, som delvis består av biogent material.

Utsläppen från avfallsförbränning har mer än tredubblats sedan 1990 till 2,3 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2016. Detta motsvarar hälften av de totala utsläppen från sektorn. De övriga utsläppen kommer främst från användningen av kol, olja och torv, se diagram 12.

Diagram 12 Utsläpp av växthusgaser från el och fjärrvärme per bränsletyp 1990–2016

Miljoner ton koldioxidkvalenter

4.1.4 Beslut som bidrar till minskade utsläpp från el och fjärrvärme

Såväl effektivare energianvändning som substitution av energikällor behövs för att minska klimatpåverkan. Den svenska energipolitiken grundar sig i den energipolitiska överenskommelse som kommer till uttryck i Energikommissionens betänkande från januari 2017. Överenskommelsen innebär bland annat mål till 2030 om 50 procent mindre tillförd energi (i relation till BNP) jämfört med 2005 och 100 procent förnybar elproduktion till 2040. Detta är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut.

Beslut fattades under 2017 om att förlänga elcertifikatsystemet till 2045, vilket främjar ökad elproduktion från förnybara energikällor. Beslutet innebär också att systemet utökas med 18 TWh förnybar elproduktion till 2030.

Majoriteten av den förnybara el som framställs i mindre anläggningar på samma ställe som elen förbrukas är helt befriad från energiskatt på el. Det gäller exempelvis för el som produceras i en soleanläggning med en topp effekt som understiger 255 kW. Under 2017 infördes en skattenedsättning för egenproducerad förnybar el genom att energiskatten på el sänktes till 0,5 öre/kWh för egenförbrukare av förnybar el med ett flertal mindre anläggningar som tillsammans överstiger effektgränsen. För exempelvis en solelproducent innebär regeländringen att denne kan få skattenedsättning även om den samlade produktionskapaciteten

överstiger 255 kW. Regeringen ökade också investeringsstödet för solceller med 200 miljoner kronor 2017 och med 525 miljoner kronor i budgeten för 2018.

Regeringen föreslår i en proposition att det inte ska krävas bygglov för att montera solcellspaneler och solfångare som följer en byggnads form. Åtgärden får dock inte vidtas utan bygglov på byggnader eller inom bebyggelseområden som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. Regelförenklingen ska underlätta för omställningen till mer förnybar elproduktion och avlasta byggnadsnämnder och rättsväsendet (se prop 2017/18:197 Fler bygglovsbefriade åtgärder).

Från och med januari 2018 är de tekniska kraven på gas som matas in vara offentliga, vilket ska underlätta inmatning av biogas i naturgasnät.

Riksdagen har fattat beslut om att minska nedsättningarna av koldioxidskatten på kraftvärme- och värmeproduktion som ingår i utsläppshandelssystemet EU ETS. Från och med den 1 januari 2018 beskattas fossila bränslen som används för sådana ändamål med elva procent respektive 91 procent av den generella koldioxidskattenivån. Koldioxidutsläppen bedöms minska till följd av förslaget. Kol är på väg att fasas ut ur de svenska kraft- och värmeanläggningarna och skattehöjningen kan påskynda detta. Under 2016 var utsläppen av växthusgaser från de fossila bränslena i el- och värmeproduktionen cirka 1,6 miljoner ton.

Energimyndigheten har antagit en strategi för havsenergi (t.ex. vågkraft) med fokus på forskning och innovation på området.

Energimyndigheten har presenterat modeller för hur anslutningskostnader till stamnätet för havsbaserad vindkraft skulle kunna avskaffas. Energimyndigheten har genomfört en kompletterande statsstödsanalys och en analys av de samhällsekonomiska effekterna.

Förbränningen av avfall med fossilt ursprung, exempelvis plast, måste minska i linje med målet om att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser och därefter uppnå negativa utsläpp. Utredningen om ekonomiska styrmedel för el- och värmeproduktion inom EU ETS och ekonomiska styrmedel för avfallsförbränning lämnade sitt slutbetänkande den 31 oktober 2017. Utredningen lämnade ett förslag på en skatt på avfallsförbränning och en skatt på utsläpp av kväveoxider (som skulle

ersätta kväveoxidavgiften). Utredningen ansåg dock inte att en skatt på avfallsförbränning borde införas eftersom den inte på ett verkningsfullt och samhällsekonomiskt effektivt sätt skulle styra i enlighet med avfallshierarkin. De delar av utredningsförslaget som rör skatt på förbränning av avfall har remitterats.

En utredning (dir. 2017:77) har tillsatts för att identifiera vilka hinder som mindre aktörer kan möta vid energieffektivisering och introduktion av småskalig förnybar elproduktion. Utredningen ska också lämna förslag till hur dessa hinder kan undanröjas.

4.1.5 Utsläpp från inrikes flyg

Utsläppen från inrikes flyg var under 2016 cirka 0,5 miljoner ton, exklusive höghöjds effekter, och har minskat med 20 procent sedan 1990.

4.1.6 Beslut som bidrar till minskade utsläpp från inrikes flyg

Riksdagen har beslutat om att införa en punktskatt på flygresor. Skatten uppskattas kunna resultera i minskade koldioxidutsläpp med 0,05–0,1 miljoner ton per år. Inkluderas (de mer svårberäknade) höghöjds effekterna uppskattas effekten istället till 0,09–0,17 miljoner ton (koldioxidekvivalenter) per år.

Regeringen har beslutat om en flygstrategi som har tagits fram i dialog med myndigheter, flygbranschen och andra berörda aktörer. Strategin pekar på ett antal fokusområden och prioriteringar som kommer vara vägledande för regeringens arbete med flyget. Ett fokusområde är att flygets miljö- och klimatpåverkan ska minska (se En svensk flygstrategi – för flygets roll i framtidens transportsystem, N2017.2).

Regeringen har tillsatt en utredning som ska analysera behovet av styrmedel för att främja användningen av biobränslen inom flyget. Utredningen ska också ta fram förslag till sådana styrmedel. En ökad användning av biobränslen inom flyget skulle kunna ha effekt, även om en del av flygutsläppens klimatpåverkan (till skillnad från fallet med avgaserna från landtransporter) kvarstår på grund av höghöjds effekter även när biodrivmedel används.

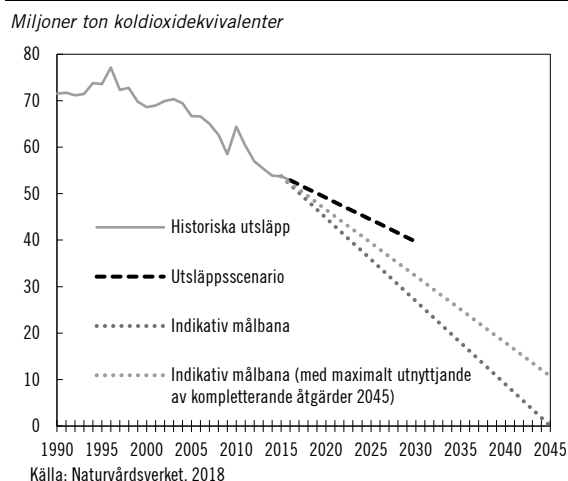
Regeringen har även gett Statens energimyndighet i uppdrag att utlysa medel för att stödja forskning och utveckling av hållbara

biobränslen för flyg samt inrätta ett innovationskluster som samlar hela värdekedjan och som tar fram en gemensam behovsanalys för att klara omställningen till fossilfrihet inom flyget.

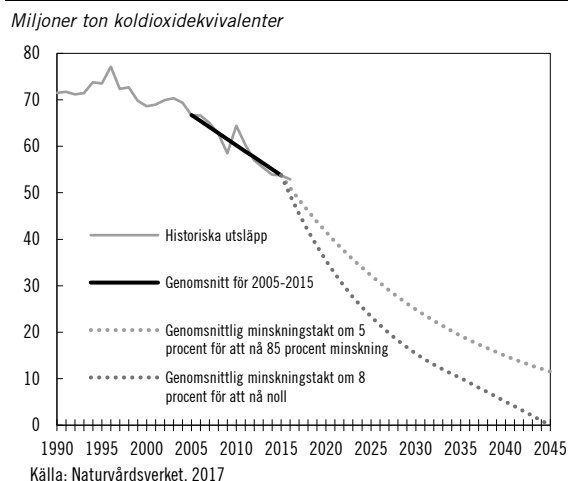
4.2 Scenario för Sveriges totala utsläpp

Enligt det klimatpolitiska ramverket bör en indikativ målbana användas som stöd för att underlätta en granskning av om Sverige är på väg att nå klimatmålen. Den indikativa målbanan bör uttryckas som en linjär reduktion från den faktiska utsläppsnivån år 2015, via etappmålen för år 2030 och 2040, till det långsiktiga utsläppsmålet för år 2045. Banan kompletteras med en bana som indikerar full användning av kompletterande åtgärder 2045. Om utsläppen överskrider de indikativa målbanorna så föranleder det en analys och kan innebära behov av förslag om hur klimatpolitiken kan skärpas ytterligare. Etappmålet till 2045 gäller för hela ekonomin och anger inte fördelningen mellan utsläpp från sektorerna i ESR och utsläpp från anläggningar som ingår i EU:s handel med utsläppsrätter. De indikativa målbanorna till 2045 avser därmed Sveriges totala utsläpp exklusive LULUCF. De indikativa målbanorna för etappmålen för 2030 och 2040, som endast avser de sektorer som omfattas av ESR, beskrivs i avsnitt 3.2, se diagram 10.

Utsläppsutvecklingen för Sveriges totala utsläpp av växthusgaser det senaste året ligger inte i linje med den indikativa målbanan till 2045. Det är framför allt utvecklingen inom den handlande sektorn som är anledningen till att den indikativa målbanan för Sveriges totala utsläpp inte följs. Där ökade utsläppen med 2,8 procent 2016 jämfört med föregående år.

Diagram 13 Historiska utsläpp, utsläppsscenario och indikativa målbana för Sveriges totala utsläpp av växthusgaser

En linjär reduktion innebär dessutom lägre årlig procentuell minskning tidigt i perioden. Det förutsätter i sin tur en större årlig procentuell minskning senare, närmare målet (se figur 15). Att senarelägga utsläppsminskande åtgärder till efter 2030 kommer att väsentligt försvåra övergången till de långsiktigt låga globala utsläppsnivåer som behövs för att nå Parisavtalets temperaturmål. En utsläppsutveckling som följer en årlig genomsnittlig minskningstakt skulle istället innebära större utsläppsminskningar tidigt under perioden, före 2030 och en mer utplanande utveckling närmare målet (se diagram 14). Utsläppsminskningstakten måste dock öka betydligt för att vara i linje med det genomsnitt som behövs för att nå målet, från dagens takt på cirka 2 procent minskning per år till 5–8 procent årlig minskning av utsläppen.

Diagram 14 Utsläppsutveckling till 2045 för minskningstakt mellan 5 och 8 procent

Om man ser endast till det senaste referensscenariot för den handlande sektorn så indikerar det i princip oförändrade utsläppsnivåer fram till 2030. Det finns ännu inga analyser av vad den nya överenskommelsen kring utsläppshandeln har för effekter på utsläppen för verksamheter som omfattas av handelssystemet i Sverige.

Regelverket för EU:s utsläppshandelssystem (EU ETS) innebär att svenska verksamhetsutövare successivt får minskad tilldelning av utsläppsrätter. Regelverket för EU ETS skärptes i början av 2018 för perioden 2021–2030. Skärpningen som detta innebär är dock inte tillräcklig för att EU ETS, i den utsträckning som behövs, ska kunna bidra till det svenska etappmålet om netto-noll utsläpp senast 2045. Regeringen har infört Industriklivet, som tillsammans med det skärpta regelverket för EU ETS bedöms bidra till lägre utsläpp långsiktigt. För att nå netto-nollmålet till senast 2045 kan dock ytterligare åtgärder komma att behövas för att minska utsläppen från de svenska anläggningarna i EU ETS. Nya scenarier för Sveriges framtida utsläppsutveckling kommer att presenteras av Naturvårdsverket under våren 2019.

4.3 Ytterligare åtgärder för att nå det långsiktiga utsläppsmålet till 2045

För att nå målet till 2045 behövs ytterligare åtgärder för att minska utsläppen dels inom de sektorer som omfattas av EU ESR (se avsnitt 2.3 och 3.3), dels från de verksamheter som omfattas av EU ETS. Regeringen redovisar inte i denna redovisning när sådana åtgärder ska vidtas.

Kompletterande åtgärder kommer också att behövas för att nå nettonollutsläpp och negativa utsläpp efter 2045. Det finns flera olika typer av kompletterande åtgärder som närmare beskrivs i avsnitt 6.

4.4 Andra insatser som främjar klimatarbete i hela Sverige

För att nå de klimatpolitiska målen krävs en omställning i hela samhället. Klimatet är en tvärsektoriell fråga och det är nödvändigt med en

samstämmig politik där klimatåtgärder främjas inom alla politikområden.

Myndigheternas klimatarbete

En rad myndigheter ansvarar för sektorer som är centrala för klimatomställningen. Myndigheterna är viktiga aktörer för att skapa förutsättningar för att minska utsläppen i alla sektorer.

Enligt förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter ska myndigheter ha ett miljöledningssystem som integrerar klimat- och miljöhänsyn i myndigheternas verksamheter. Under 2017 omfattades 188 statliga myndigheter av förordningen. Förordningen slår fast att de statliga myndigheterna i sin verksamhet bidrar till att nå de nationella miljömålen och klimatmålen. Varje myndighet ska ha en uppdaterad miljöutredning, en miljöpolicy med nedbrutna miljömål och en handlingsplan för hur verksamhetens direkta och indirekta miljöpåverkan kan minska.

Några exempel på klimatrelaterat arbete som bedrivs inom ramen för miljöledningsarbetet är miljökrav i upphandling, resfria möten, energieffektiviseringsåtgärder etc. Tillväxtverket har ett mål om att koldioxidutsläpp från resande (beräknat per årsarbetskraft) årligen ska minska med fem procent. Arbetsförmedlingen nyttjar digitaliseringen för att minska resor och transporter genom att underlätta för arbetssökande att ta del av myndighetens tjänster hemifrån. Andra myndigheter tillhandahåller elcyklar till sina anställda för att minska arbetspendling med bil.

Regeringen beslutade i juni 2018 om ett förlängt uppdrag för Miljömålsrådet. Arbetet med att kostnadseffektivt öka takten i arbetet med miljömålen bl.a. genom att myndigheterna vidtar åtgärder i samverkan fortsätter därmed. En av de åtgärder som vidtagits är att utveckla tjänsten Bilsva på ett sätt som underlätta för konsumenter att jämföra bilmodellers klimatpåverkan. Åtgärden har genomförts i samverkan mellan Konsumentverket, Energimyndigheten, Naturvårdsverket och Transportstyrelsen.

Regionalt och kommunalt klimatarbete

Länsstyrelserna ska samordna och leda det regionala arbetet med energiomställning och minskad klimatpåverkan. Under 2018 har länsstyrelserna fått i uppdrag att leda och samordna arbetet med att ta fram nya långsiktiga

regionala energi- och klimatstrategier strategier utifrån de av riksdagen antagna energi- och klimatpolitiska målen. Inom ramen för regionalfondsprogrammen pågår ett arbete för att bl.a. stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi på nationell och regional nivå. Där finansieras bl.a. satsningar på riskkapital, energieffektivisering i företag, byggnader, hållbart resande, utveckling av test- och demonstrationsmiljöer samt investeringar i laddinfrastruktur. Tillväxtverket och Naturvårdsverket fick i december 2016 i uppdrag att, efter samråd med Statens energimyndighet, stödja aktörer med regionalt utvecklingsansvar i arbetet (N2016/08073/RTS). För att få en effektiv energianvändning och öka andelen förnybar energi har regeringen förlängt och utökat det statliga stödet för kommunal energi- och klimatrådgivning. Stödet till lokal och regional kapacitetsutveckling för energiomställning och minskad klimatpåverkan har stärkts och uppgick 2018 till totalt 90 miljoner kronor.

Näringsliv

För att nå klimatmålen krävs att alla olika aktörer i samhället samarbetar. Regeringen beslutade 2018 om att förlänga initiativet Fossilfritt Sverige till och med 2020. Fossilfritt Sverige arbetar för att etablera en plattform för dialog och samverkan med det övergripande syftet att påskynda omställningen till ett fossilfritt samhälle (dir. 2016:66). Fossilfritt Sverige samlar i dag 350 aktörer och antalet växer fortfarande. Fossilfritt Sverige har inom ramen för sitt uppdrag tagit initiativ till att olika näringslivsbranscher tar fram färdplaner för hur respektive bransch ska bli fossilfri med starkt konkurrenskraft som följd. I det fortsatta arbetet kommer dialog och samverkan med näringslivet och branschorganisationerna att vara en viktig del.

Regeringens samverkansprogram är en kraftsamling för att hitta innovativa lösningar på flera av dagens stora samhällsutmaningar, bl.a. klimat- och miljöutmaningarna. Genom samverkan mellan offentliga aktörer, näringsliv och akademi hittas nya, innovativa lösningar som stärker konkurrenskraften, bidrar till en hållbar utveckling och skapar fler jobb.

Regeringens nationella miljömålssamordnare för näringslivet har arbetat aktivt för att synliggöra och tillvarata näringslivets miljöarbete.

Cirkulär ekonomi

Cirkulär ekonomi bidrar till ett mer hållbart resursanvändande och minskade växthusgasutsläpp. Genom att ersätta fossil energi och fossila råvaror med förnybara minskas ekonomins resursbehov och utsläpp av växthusgaser.

Regeringen har i april 2018 inrättat en delegation för cirkulär ekonomi. Syftet är att nationellt och regionalt stärka omställningen till en resurseffektiv, cirkulär och biobaserad ekonomi.

5 Kompletterande åtgärder

Målen för den icke handlande sektorn till 2030 och 2040 och det långsiktiga målet om nettonollutsläpp för de totala svenska utsläppen senast år 2045 tillåter ett visst användande av kompletterande åtgärder för måluppfyllelsen. För målen för icke handlande sektorn får de kompletterande åtgärderna som används för måluppfyllelse som mest uppgå till 3,7 miljoner ton 2030 respektive 0,9 miljoner ton 2040. För det långsiktiga målet till 2045 för Sveriges totala utsläpp av växthusgaser, som omfattar både den handlande och icke handlande sektorn, är utrymmet för kompletterande åtgärder större och får maximalt uppgå till 11 miljoner ton. Efter 2045 kan kompletterande åtgärder bidra till negativa nettoutsläpp. Kompletterande åtgärder kan handla om ökning av kolsänkan, verifierade utsläppsminskningar genom investeringar i andra länder samt avskiljning och lagring av biogen koldioxid (bio-CCS).

Regeringen har tillsatt en utredning för att ta fram förslag på en strategi för hur Sverige ska nå negativa utsläpp efter 2045 och hur kompletterande åtgärder kan bidra till det. I uppdraget ingår att analysera förutsättningar och potentialer för kompletterande åtgärder samt belysa synergier och målkonflikter. Därutöver ska utredningen föreslå vilka konkreta åtgärder som behövs både på kort och lång sikt för att Sverige ska nå negativa utsläpp efter 2045. Utredningen ska fokusera på ökad kolsänka, CCS inkl. bio-CCS och verifierade utsläppsminskningar genom investeringar i andra länder.

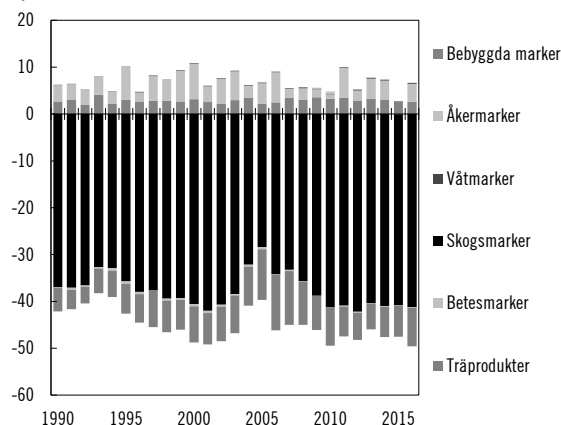
6 Markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF)

Inom sektorn redovisas utsläpp och upptag av växthusgaser från skog och skogsmark, åkermark och annan mark. EU:s regelverk om införlivandet av utsläpp och upptag av växthusgaser från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF) inkluderar utsläpp och upptag från brukad skogsmark, brukad åkermark, brukad betesmark, brukad våtmark, beskogad mark och avskogad mark. Även upptag och utsläpp till och från mark som överförts från jordbruksmark till bebyggd mark ingår i brukad åkermark respektive brukad betesmark. Sektorn ingår inte direkt i de nationella klimatmålen, däremot ingår den i Sveriges åtagande under Kyotoprotokollet och kommer att ingå i Sveriges åtagande gentemot EU från och med 2021. Ett ökat nettoupptag kan räknas som kompletterande åtgärd för uppfyllnad av de nationella klimatmålen.

Det sker årligen betydande nettoupptag i Sverige, i första hand tack vare ökande kolförråd i växande biomassa i skog. Det totala nettoupptaget inom sektorn var 2016 knappt 43 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket är lika mycket som 80 procent av de totala utsläppen inom alla övriga sektorer (diagram 15). Sedan 1990 har nettoupptaget ökat något, men har i genomsnitt uppgått till ungefär 40 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år med ibland stora mellanårsvariationer. Upptaget under 2016 beror främst på nettoupptaget i levande biomassa och mineraljord på skogsmark samt avverkade träprodukter. Utöver att skogsmarken totalt sett fungerar som en kolsänka, har skogsprodukter en viktig roll i att ersätta fossila bränslen (den så kallade substitutionseffekten), både genom förbränning av biobränslen och genom att ersätta energi- och växthusgasintensiva material. En ökad användning av skogsprodukter för att ersätta fossila bränslen och material kan begränsa möjligheterna att använda ökat nettoupptag som kompletterande åtgärd.

Diagram 15 Utsläpp och upptag av växthusgaser i markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF) 1990–2016

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

Källa: Naturvårdsverket, 2018

6.1.1 Beslut som bidrar till att minska utsläppen från LULUCF

Regeringen avsatte i budgetpropositionen för 2018 200 miljoner kronor för att restaurera och anlägga våtmarker. Satsningen ska bland annat bidra till minskad klimatpåverkan. Satsningen beräknas uppgå till 200 miljoner kronor per år även för 2019 och 2020.

Sverige är ett av länderna som står bakom FN:s s.k. 4 %-initiativ, med målet att öka kolhalten i odlingsmarken med fyra promille per år. Det ska bromsa ökningen av den atmosfäriska koldioxidhalten och öka bördigheten.

Inom EU har man nått en överenskommelse för LULUCF i EU:s klimatramverk till 2030.

7 Internationellt klimatarbete

Klimatfrågan är en global utmaning och det är utvecklingen ur ett globalt perspektiv som är avgörande för möjligheterna att nå det övergripande klimatmålet om att begränsa temperaturökningen till långt under två grader och sträva efter att begränsa den till 1,5 grad. Utöver den nationella utvecklingen och arbetet

med att minska de inhemska utsläppen som redogjorts tidigare så redogörs här istället utsläppsutvecklingen och arbetet på ett globalt plan.

7.1 Den globala utsläppsutvecklingen

I motsats till de utsläppsminskningar som skulle behövas så visar aktuell statistik inte att kurvan för de globala växthusgasutsläppen har börjat vända neråt. Preliminära uppgifter tyder på ökande koldioxidutsläpp under 2017, om än i en långsammare ökningstakt än tidigare. Vad gäller halten av metan i atmosfären så ökar den nu snabbare än den gjort under de senaste årtiondena. Vad som ligger bakom detta är inte helt klarlagt, men jordbrukets utsläpp är av stor betydelse i sammanhanget. De nationellt fastställda bidrag (nationella klimatplaner) som klimatkonventionens parter lämnat in har utformats på olika sätt och den sammantagna effekten av dem är svår att uppskatta. Sverige har som EU-medlem inte lämnat in någon egen klimatplan, utan är istället del av EU:s klimatplan. Den innehåller utsläppsminskningar om 40 procent till 2030, jämfört med 1990.¹

Dock är det tydligt att ambitionerna måste öka för att hålla temperaturökningen under två grader, och i synnerhet under 1,5 grad. FN:s klimatpanels (IPCC:s) rapport om 1,5 graders global uppvärmning presenterades i oktober 2018. Den ger ny kunskap om de globala utsläppsnivåer som är förenliga med 1,5-gradersmålet. De globala utsläppen av växthusgaser måste minska med ca 45 procent från 2010 års nivå till år 2030 och ligga på noll nettoutsläpp redan år 2050 för att undvika att temperaturen höjs med mer än 1,5 grader. Negativa utsläpp kommer sannolikt att behövas för att klara 1,5 grader, men även om temperaturökningen stannar på 1,5 grader kommer konsekvenserna bli betydande. FN:s miljöprogram Unep uppskattar storleken på det befintliga gapet till 11–13,5 miljarder ton koldioxidekvivalenter 2030, mellan en full implementering av de nationella klimatplanerna

1

<http://www4.unfccc.int/submissions/INDC/Published%20Documents/Latvia/1/LV-03-06-EU%20INDC.pdf>

(inklusive villkorade åtgärder) och vad en utsläppsbana som sannolikt begränsar temperaturökningen under två grader skulle kräva. För att sannolikt kunna begränsa temperaturökningen till 1,5 grader anges gapet till 16–19 miljarder ton koldioxidekvivalenter.

De flesta scenarier tillgängliga i den vetenskapliga litteraturen, där temperaturökningen begränsas till under två eller 1,5 grader, förutsätter omfattande s.k. negativa utsläpp under andra halvan av seklet. Med detta menas att människan avlägsnar mer koldioxid än vad vi tillför atmosfären, något som bland annat skulle kunna uppnås genom lagring av koldioxid från biomassa – BECCS. Större utsläppsminskningar i närtid skulle minska behovet av användande av tekniker för negativa utsläpp. Stora hållbarhetsutmaningar har identifierats för en storskalig realisering av negativa utsläpp². Under de senaste åren har insikten om riskerna med och kostnaderna för en global uppvärmning ökat inom världssamfundet. Klimatfrågan har utvecklats till en samhällsfråga och en fråga om vår säkerhet med samlat fokus på hur en bred omställning bort från fossilberoendet kan gå till i praktiken. Det vetenskapliga tidsperspektivet på brådskan med att begränsa ökningarna av halterna av klimatgaser i atmosfären understryks av prognoser om en ökande befolkning, ökad energianvändning och behovet av investeringar i ny infrastruktur i vid bemärkelse.

Enligt FN:s senaste prognos (2017) kommer världens befolkning att öka från dagens 7,6 miljarder människor till 9,8 miljarder 2050. Samtidigt gör IEA (2017) prognosen att världens användning av energi under perioden 2015–2050 kan bli lika stor som hela mänsklighetens samlade användning av energi fram till 2015. En rapport författad inom ramen för forskningsprogrammet The New Climate Economy redovisar att det samlade investeringsbehovet för ny infrastruktur uppgår till 90 000 miljarder dollar för perioden fram till 2030. Avgörande för möjligheterna att nå klimatmålet blir vilken typ av teknik som världens länder och företag väljer att investera i.

Teknikutvecklingen går samtidigt mycket snabbt framåt och kostnaderna för klimatanpassade alternativ, till exempel

elproduktion genom sol och vind, är redan i dagsläget det mest konkurrenskraftiga alternativet i många länder. Inom byggsektorn uppförs hus som producerar mer energi än de förbrukar genom till exempel energieffektiv isolering, klimatsmarta materialval och egen elproduktion från solceller. Däremot återstår stora utmaningar med att utveckla en klimatanpassad basmaterialproduktion för bland annat stål- och cementindustrin.

Avgörande för om Parisavtalets ambitiösa mål ska kunna förverkligas är att de utsläppsminskande strategier som världens länder genomför leder till en anpassning till ett förändrat klimat samtidigt som andra samhällsmål uppnås. Klimatpolitiken behöver gå hand i hand med övriga politikområden, inte minst den ekonomiska politiken. Särskilt angeläget är att minska de mycket omfattande subventionerna till fossil energi runt om i världen. Detta skulle göra den alternativa, fossilfria tekniken ännu mera konkurrenskraftig och underlätta övergången till fossilfria samhällen. Samtidigt skulle många länder kunna förbättra sin ekonomi avsevärt.

Inom Sveriges gränser har utsläppen minskat sedan 1990. Sett ur ett konsumtionsperspektiv (där även utsläpp som sker utomlands, orsakade av svensk konsumtion, inkluderas och utsläpp kopplat till svensk export exkluderas) har dock de totala utsläppen av den svenska konsumtionen av varor och tjänster varit relativt konstanta. Detta som en följd av ökad import av varor som orsakar utsläpp i andra länder och utsläpp från våra internationella resor. Konsumtionens påverkan på klimatutsläppen redovisades i Miljöbilagan till 2017 års ekonomiska vårproposition.

Den 1 april 2018 infördes en flygskatt som ska betalas för passagerare som reser från en flygplats i Sverige.

Utsläpp i andra länder orsakade av svensk konsumtion behöver i ökad utsträckning följas upp för att ge bättre förståelse för hur vår konsumtion påverkar klimatet och hur vi kan bidra till att begränsa dessa utsläpp. Stora osäkerheter och felkällor finns i beräkningarna av de konsumtionsbaserade utsläppen eftersom vi inte har tillgång till fullständiga data från andra länder, i synnerhet låg- och medelinkomstländer.

² Se t.ex. European Academies Science Advisory Council (2018). Negative emission technologies: What role in meeting Paris Agreement targets?

Naturvårdsverket har därför fått i uppdrag att utveckla mätmetoderna och komplettera med fler mått med fokus på de områden där det finns potential att minska utsläppen. Uppdraget ska redovisas i början av 2019.

7.2 Globalt samarbete

Samarbete mellan världens länder är en avgörande förutsättning för att minska de globala utsläppen. Den centrala globala processen för att minska klimatpåverkan är arbetet inom FN:s klimatkonvention (UNFCCC). I de internationella klimatförhandlingarna under UNFCCC är Sverige såväl enskilt som genom EU pådrivande för ett effektivt och ambitiöst genomförande av Parisavtalet.

Klimatkonventionen

Vid Klimatkonventionens tjugotredje partsmöte (COP23) i Bonn i november 2017 stod förhandlingarna om Parisavtalets regelverk, den s.k. regelboken, i fokus. Regelboken ska kunna antas vid COP24 i Katowice i december 2018. Genom UNFCCC-förhandlingar och genom Insatser för internationella klimatinvesteringar arbetar Sverige med att utveckla robust internationellt regelverk under FN för verifierade internationella utsläppsminskningar.

Under 2018 pågår också den så kallade Talanoadialogen för att stärka ländernas ansträngningar för att klara Parisavtalets långsiktiga mål.

I Parisavtalet anges att utvecklade länder ska tillhandahålla finansiella resurser för att hjälpa utvecklingsländer med åtgärder både för att minska utsläppen av växthusgaser och för klimatanpassning. Andra parter uppmanas att tillhandahålla eller fortsätta att tillhandahålla sådant stöd frivilligt. Sverige bidrar till klimatåtgärder via olika multilaterala och bilaterala kanaler. Sverige stödjer det multilaterala samarbetet inom klimatområdet genom ett aktivt styrelsearbete i och genom bidrag till en rad internationella klimatfonder, såsom Gröna klimatfonden (GCF), Världsbankens klimatinvesteringsfonder (CIF), Globala miljöfaciliteten (GEF), De minst utvecklade ländernas fond (LDCF) och Anpassningsfonden (AF). Sverige tillhör de största givarländerna i samtliga dessa klimatfonder. Sverige ger också ett omfattande kärnstöd till organisationer som

FN:s utvecklingsprogram UNDP, FN:s miljöprogram Unep och FN:s livsmedels och jordbruksorganisation FAO samt de multilaterala utvecklingsbankerna, vars verksamheter också innefattar klimatinnsatser.

Ett antal initiativ har lanserats för att främja möjligheten att nå Parisavtalets mål. Sverige deltar i flera av dessa, exempelvis ett franskt-svenskt strategiskt partnerskap för innovation och gröna lösningar som meddelades i samband med COP23 och det så kallade NDC-partnerskapet, där utvecklingsländer stöds i arbetet med att genomföra sina nationella klimatplaner. Sverige är också tillsammans med Fiji ordförande för Ocean Pathway, ett initiativ för att undersöka möjligheterna att tydliggöra havens roll i klimatarbetet inom klimatkonventionen.

Klimat och säkerhet

Sverige arbetar aktivt för att öka uppmärksamheten kring klimatrelaterade säkerhetsrisker internationellt, inte minst ur ett konfliktförebyggande perspektiv. Konkret innebär det bl.a. att genom stöd till forskning tydliggöra de säkerhetsrisker som blir en direkt eller indirekt konsekvens av otillräckliga utsläppsminskningar och en otillräcklig anpassning till klimatförändringarna. Under 2017 och 2018 har Sverige som icke-permanent medlem av FN:s säkerhetsråd medverkat till ett flertal beslut av säkerhetsrådet som för första gången inkluderar språk om behovet av en bedömning av relevanta klimatrelaterade säkerhetsrisker och strategier för att bemöta dessa. Besluten gäller Lake Chad, samt FN:s missioner till Västafrika och Sahel, till Somalia, till Mali och till Darfur. Därtill har Sverige tagit beslut om finansiering av en mekanism som stödjer säkerhetsrådets kapacitet att svara upp mot dessa beslut.

Montrealprotokollet – HFC

I oktober 2017 ratificerade Sverige Kigalitillägget till Montrealprotokollet. Tillägget innebär att ämnesgruppen HFC regleras under Wienkonventionen och slår fast en tidtabell för utfasningen av ämnena. Utfasningen kan också leda till en energieffektivisering. Wienkonventionen/Montrealprotokollet har även sedan tidigare varit av stor vikt för klimatarbetet genom utfasningen av de klimatuppvärmande ozonnedbrytarna CFC och HCFC.

Globala styrmedel för flyg och sjöfart

Under 2016 beslutade den internationella luftfartsorganisationen. Under 2017 och 2018 har arbete pågått med att utforma och att förbereda genomförandet. ICAO (International Civil Aviation Organisation) att från 2021 införa ett internationellt styrmedel för flyget, kallat CORSIA. Det innebär att den del av det internationella flygets koldioxidutsläpp som överstiger medelvärde av 2019 och 2020 års nivåer ska klimatkompenseras genom åtgärder i andra sektorer. Från starten 2021 är det frivilligt för stater att delta, men från 2027 är det obligatoriskt men med vissa undantag. CORSIA omfattar enbart internationellt flyg (inrikes flyg omfattas inte) och utsläpp av koldioxid, på grund av det senare omfattas inte den klimatpåverkan som flyget bidrar till på grund av höghöjdseffekterna.

Inom FN:s sjöfartsorganisation IMO (International Maritime Organization) pågår framtagandet av en övergripande strategi för att minska utsläppen av växthusgaser från den internationella sjöfarten. I april 2018 antog IMO en initial strategi med mål för utsläppsminskningarna. Strategin innebär bl.a. att utsläppen ska minska med minst 50 procent fram till 2050 jämfört med 2008 års nivå, och att den internationella sjöfarten ska sträva mot fossilfrihet så snart som möjligt. I beslut från 2017 om handelssystemet fastslås att unionen kan komma att vidta åtgärder om inte globala insatser kommer på plats för att åtgärda sjöfartens utsläpp.

Klimat och hållbarhet i EU:s frihandelsavtal samt i EU:s strategi för handelsrelaterat utvecklingssamarbete Aid for Trade

Hållbarhetsfrågor fortsätter att öka i betydelse för hela handelspolitiken. I EU:s frihandelsavtal ingår ett särskilt kapitel om handelsaspekter av hållbar utveckling som betonar såväl vikten av multilaterala miljöavtal som vikten av ömsesidigt stödande mellan handel och miljöpolitik, regler och åtgärder. I de senast förhandlade frihandelsavtalen (Japan, Mexiko) finns skrivningar om klimatsamarbete och genomförandet av Parisavtalet med i hållbarhetskapitlen. Sverige är ett av de mest pådrivande länderna vad gäller utvecklingen av ambitiösa hållbarhetskapitel och dess genomförande. Under 2017 inledde kommissionen ett arbete med att

stärka genomförandet och i februari 2018 presenterade kommissionen en handlingsplan med 15 åtgärder som nu ska sättas i verket. Sverige har bidragit med konkreta förslag till åtgärderna. Hösten 2017 reviderades EU:s strategi för handelsrelaterat utvecklingssamarbete (Aid for Trade) I den uppdaterade strategin betonas vikten av att inkludera miljö- och klimathänsyn i högre grad än tidigare.

Energi

21

Förslag till statens budget för 2019

Energi

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	4
Diagramförteckning	6
1 Förslag till riksdagsbeslut	7
2 Energi	9
2.1 Omfattning	11
2.2 Utgiftsutveckling	11
2.3 Skatteutgifter och skattesanktioner	12
2.3.1 Skatteutgifter	13
2.3.2 Skattesanktioner	14
2.4 Mål för utgiftsområdet	15
2.5 Resultatredovisning	16
2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	16
2.5.2 Energipolitikens grundpelare	18
2.5.3 Förnybar energi	20
2.5.4 Effektivare energianvändning	24
2.5.5 Energimarknader	26
2.5.6 Energiforskning och innovation	31
2.5.7 Resultatredovisning för Svenska kraftnät	37
2.6 Budgetförslag	40
2.6.1 1:1 Statens energimyndighet	40
2.6.2 1:2 Insatser för energieffektivisering	41
2.6.3 1:3 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	42
2.6.4 1:4 Energiforskning	43
2.6.5 1:5 Planeringsstöd för vindkraft	44
2.6.6 1:6 Energimarknadsinspektionen	45
2.6.7 1:7 Energiteknik	46
2.6.8 1:8 Elberedskap	46
2.6.9 1:9 Avgifter till internationella organisationer	48
2.6.10 1:10 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	48
2.7 Förslag avseende Affärsverket svenska kraftnäts verksamhet	50
2.7.1 Investeringsplan	50
2.7.2 Finansiella befogenheter	58

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	7
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden.....	8
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 21 Energi.....	11
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021 Utgiftsområde 21 Energi.....	12
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realkonomiskt fördelad. Utgiftsområde 21 Energi	12
Tabell 2.4	Skatteutgifter och skattesanktioner.....	13
Tabell 2.5	Centrala resultatindikatorer 2008–2017	17
Tabell 2.6	Övriga resultatindikatorers utveckling 2005–2017.....	18
Tabell 2.7	Genomsnittliga spotpriser i de svenska elområdena	27
Tabell 2.8	Elavbrott.....	28
Tabell 2.9	Naturgasanvändning 2016.....	31
Tabell 2.10	Antal examina under 2017 fördelat på tidigare temaområden och kön	36
Tabell 2.11	Sysselsättningen inom företag som erhållit Energimyndighetens stöd för affärsutveckling.....	37
Tabell 2.12	Anslagsutveckling 1:1 Statens energimyndighet	40
Tabell 2.13	Offentligrättslig verksamhet.....	40
Tabell 2.14	Uppdragsverksamhet.....	40
Tabell 2.15	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Statens energimyndighet	41
Tabell 2.16	Anslagsutveckling 1:2 Insatser för energieffektivisering	41
Tabell 2.17	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Insatser för energieffektivisering	42
Tabell 2.18	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1.2 Insatser för energieffektivisering	42
Tabell 2.19	Anslagsutveckling 1.3 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft ..	42
Tabell 2.20	Beställningsbemyndigande för anslaget 1.3 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft.....	43
Tabell 2.21	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1.3 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft.....	43
Tabell 2.22	Anslagsutveckling 1:4 Energiforskning.....	43
Tabell 2.23	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Energiforskning	44
Tabell 2.24	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Energiforskning.....	44
Tabell 2.25	Anslagsutveckling 1.5 Planeringsstöd för vindkraft.....	44
Tabell 2.26	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 1.5 Planeringsstöd för vindkraft	45
Tabell 2.27	Anslagsutveckling 1:6 Energimarknadsinspektionen.....	45
Tabell 2.28	Offentligrättslig verksamhet.....	45
Tabell 2.29	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Energimarknadsinspektionen	45
Tabell 2.30	Anslagsutveckling 1:7 Energiteknik	46
Tabell 2.31	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Energiteknik.....	46
Tabell 2.32	Anslagsutveckling 1:8 Elberedskap	46
Tabell 2.33	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:8 Elberedskap.....	47

Tabell 2.34	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Elberedskap.....	47
Tabell 2.35	Anslagsutveckling 1:9 Avgifter till internationella organisationer.....	48
Tabell 2.36	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Avgifter till internationella organisationer.....	48
Tabell 2.37	Anslagsutveckling 1:10 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning.....	48
Tabell 2.38	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	49
Tabell 2.39	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	49
Tabell 2.40	Investeringsplan för Affärsverket svenska kraftnät 2019–2021	51
Tabell 2.41	Avgiftsintäkter vid Affärsverket svenska kraftnät	59
Tabell 2.42	Beräknade inleveranser från Affärsverket svenska kraftnät	59

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Centrala resultatindikatorer 2008–2017	16
Diagram 2.2	Total tillförd energi 1970–2016	19
Diagram 2.3	Andel förnybar energi av totala andelen använd energi 2005–2016	20
Diagram 2.4	Andel förnybar el i Sverige 1990–2016	21
Diagram 2.5	Förnybar elproduktion i svenska anläggningar inom elcertifikatssystemet 2003–2017	21
Diagram 2.6	Vindkraftens utveckling 2007–2017	22
Diagram 2.7	Energiintensitet med och utan kärnbränsle 1983–2016 med antagen linjär utveckling till 2020	24
Diagram 2.8	Total slutlig energianvändning per sektor 2016	24
Diagram 2.9	Elanvändning per sektor 2016	25
Diagram 2.10	Total temperaturkorrigerad energianvändning per kvadratmeter i byggnader 1995–2015	25
Diagram 2.11	Industrins energianvändning per förädlingsvärde fördelat på fyra branscher, 2000–2016	25
Diagram 2.12	Bränsleförbrukning per kilometer för nya bilar, 2006–2017	25
Diagram 2.13	Elproduktion per kraftslag 1990–2016	27
Diagram 2.14	Effektbalansen 1996–2017	28
Diagram 2.15	Utbetalt till olika typer av aktiviteter 2017	32
Diagram 2.16	Fördelning av stöd till olika kategorier av mottagare	32
Diagram 2.17	Beviljandegrad räknat per belopp för perioden 2008–2017	33
Diagram 2.18	Samfinansieringsgrad 2013–2017	33
Diagram 2.19	Medel per temaområde 2017 i miljoner kronor	35
Diagram 2.20	Doktorsexamina 2013–2017	37
Diagram 2.21	Beviljandegraden för manliga respektive kvinnliga projektledare	37
Diagram 2.22	Svenska kraftnäts räntabilitet 2013–2017	38
Diagram 2.23	Svenska kraftnäts investeringar	38

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen fastställer avgiftsuttaget för elberedskapsavgiften till högst 255 000 000 kronor under 2019 (avsnitt 2.6.8).
2. Riksdagen godkänner investeringsplanen för elförsörjning för 2019–2021 som en riktlinje för Affärsverket svenska kraftnät investeringar (avsnitt 2.7.1).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 ge Affärsverket svenska kraftnät finansiella befogenheter i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 2.7.2).
4. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 21 Energi enligt tabell 1.1.
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2018 besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Statens energimyndighet	317 573
1:2	Insatser för energieffektivisering	233 000
1:3	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	10 000
1:4	Energiforskning	1 477 723
1:5	Planeringsstöd för vindkraft	85 000
1:6	Energimarknadsinspektionen	123 323
1:7	Energiteknik	975 000
1:8	Elberedskap	258 000
1:9	Avgifter till internationella organisationer	25 328
1:10	Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	90 000
Summa		3 594 947

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
1:2	Insatser för energieffektivisering	208 000	2020–2020
1:3	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	10 000	2020–2021
1:4	Energiforskning	3 450 000	2020–2024
1:8	Elberedskap	200 000	2020–2023
1:10	Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	65 000	2020
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		3 933 000	

2 Energi

Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har

anslagnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt

möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.1 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar frågor om tillförsel och användning av energi. Ansvar för åtgärderna ligger främst på Statens energimyndighet (Energimyndigheten), Energimarknadsinspektionen, och Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät).

2.2 Utgiftsutveckling

I tabell 2.1 redovisas anslagsutvecklingen för utgiftsområde 21 Energi. De sammanlagda utgifterna för utgiftsområdet motsvarade 3 miljarder kronor 2017. Prognosen för 2018 är 3,7 miljarder kronor vilket är i linje med de anvisade medlen. För 2019 föreslår regeringen att 3,6 miljarder anvisas utgiftsområde 21 Energi.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 21 Energi

<i>Miljoner kronor</i>						
	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
1:1 Statens energimyndighet	288	316	312	318	302	300
1:2 Insatser för energieffektivisering	223	233	229	233	208	18
1:3 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	9	10	10	10	10	10
1:4 Energiforskning	1 453	1 478	1 471	1 478	1 468	1 468
1:5 Planeringsstöd för vindkraft	14	85	84	85	70	70
1:6 Energimarknadsinspektionen	118	121	122	123	125	127
1:7 Energiteknik	620	1 145	983	975	535	10
1:8 Elberedskap	165	258	191	258	258	258
1:9 Avgifter till internationella organisationer	25	25	25	25	25	25
1:10 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	25	90	89	90	65	
<i>Åldreanslag</i>						
2017 1:5 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket	51					
Totalt för utgiftsområde 21 Energi	2 992	3 761	3 515	3 595	3 066	2 286

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

I tabell 2.2 redovisas förändringen av anslagsnivån för perioden 2019–2021 jämfört med statens budget för 2018. Den årliga pris- och löneomräkningen av anslagen för förvaltningsändamål som görs för att kompensera myndigheterna för pris- och löneökningar utgör en del av den föreslagna anslagsförändringen.

**Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021
Utgiftsområde 21 Energi**

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	3 588	3 588	3 588
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5	11	16
Beslut	2	-533	-1 318
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym			
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny ramnivå	3 595	3 066	2 286

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

I tabell 2.3 redovisas den realekonomiska fördelningen vilket visar andel transfereringar, verksamhetsutgifter och investeringar.

**Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad.
Utgiftsområde 21 Energi**

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	1 954
Verksamhetsutgifter ²	1 762
Investeringar ³	9
Summa ramnivå	3 725

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Skatteutgifter och skattesanktioner

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 21 redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än normen

inom ett visst skatteslag. Förutom skatteutgifter redovisas i förekommande fall även skattesanktioner, där skatteuttaget är högre än den angivna normen inom skatteslaget. Ett exempel på en skattesanktion är fastighetsskatten på elproduktionsenheter, till den del den inte reducerar inkomstskatten.

En utförlig beskrivning av skatteutgifterna har redovisats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2018 (skr. 2017/18:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 21 Energi.

När det gäller punktskatter på energi finns en mängd specialregler. Endast en mindre del av de skatteutgifter som dessa särbestämmelser ger upphov till faller dock under utgiftsområde 21 Energi. Skatteutgifter vid användningen av energi inom transportområdet redovisas således under utgiftsområde 22 Kommunikationer, inom jord- och skogsbruket under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel samt inom industrin under utgiftsområde 24 Näringsliv. Vidare redovisas skatteutgifter till följd av nedsättningen av energiskatten på el i vissa kommuner i främst norra Sverige under utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

Skatteutgifter och skattesanktioner som hänförs till utgiftsområde 21 Energi redovisas i tabell 2.4.

Tabell 2.4 Skatteutgifter och skattesanktioner

Miljoner kronor

	2018	2019
Skatteutgifter		
Energiskattebefrielse för bibränslen m.m. för uppvärmning	5 520	5 630
El som inte är skattepliktig	-	-
Nedsatt energiskatt på bränsle i kraftvärmeverk	230	230
Nedsatt energiskatt för leveranser av värme och kyla till industrin m.m.	30	30
Skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el	20	20
Nedsatt koldioxidskatt för fjärrvärmel leveranser till industrin	u	u
Skattesanktioner		
Fastighetsskatt på elproduktionsenheter	-2 650	-1 120
Särskild skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer	u	u
Koldioxidskatt på fossila bränslen i värmeverk inom EU ETS	-80	-80
Koldioxidskatt på fossila bränslen i kraftvärmeverk inom EU ETS	-120	-120
Summa	2 950	4 590

Anm: Ett "-" betyder att skatteutgiften inte kunnat kvantifieras, medan ett "u" innebär att skatteutgiften eller skattesanktionen har upphört.

Summan i tabellen är ett netto av skatteutgifter och skattesanktioner. Saldot ökar 2019 på grund av att fastighetsskatten för vattenkraftverk sedan 2017 stegvis sänks fram till 2020, då den ska uppgå till 0,5 procent av taxeringsvärdet.

Definitionerna av skatteutgifter, skattereduktioner och skattesanktioner på energiområdet redovisas nedan.

2.3.1 Skatteutgifter

Energiskattebefrielse för bibränslen m.m. för uppvärmning

Ingen skatt tas ut på bibränsle m.m. som används för uppvärmning. Energiskattebefrielse för vegetabiliska och animaliska oljor och fetter m.m. samt för biogas gäller enligt 6 a kap. 2 b och 2 c §§ lagen (1994:1776) om skatt på energi (LSE). Normen utgörs av full energiskatt för motsvarande fossilt uppvärmningsbränsle.

El som inte är skattepliktig

Enligt 11 kap. 2 § LSE är el under vissa förutsättningar inte skattepliktig, t.ex. el producerad i mindre produktionsanläggningar eller i ett reservkraftaggregat utan att överföras till ett koncessionspliktigt nät. Normen utgörs av den energiskattesats som följer av 11 kap. 3 § LSE.

Nedsatt energiskatt på bränsle i kraftvärmeverk

Enligt 6 a kap. 3 § LSE gäller befrielse från energiskatt med 70 procent för den del av bränslet som vid kraftvärmeproduktion förbrukas för framställning av värme utanför EU:s system för handel med utsläppsrätter. Inom handelssystemet gäller befrielse från energiskatt med 70 procent enligt 6 a kap. 1 § 17 a LSE. Energiskattebefrielse på den del av bränslet som motsvarar elproduktionen enligt 6 a kap. 1 § 7 LSE, grundar sig på tvingande unionsrätt (artikel 14.1 a i rådets direktiv 2003/96/EG). Skatteutgiften beräknas enbart på värmeproduktionen. Normen motsvaras av full energiskatt för uppvärmningsbränslen.

Nedsatt energiskatt för leveranser av värme och kyla till industrin m.m.

Av 9 kap. 5 § LSE följer att bränslen som används för att framställa värme och kyla som levereras för förbrukning i industrins tillverkningsprocess samt jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna medges befrielse från 70 procent av energiskatten på bränslen och nedsatt energiskatt till 0,5 öre/kWh (kilowattimme) på el. Den nedsatta energiskatten på el gäller också för el som används för att framställa värme och el som levereras för förbrukning i datorhall (se 9 kap. 5 a § LSE). Normen utgörs av full energiskatt för uppvärmningsbränslen och den energiskattesats på el som följer av 11 kap. 3 § LSE.

Skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el

Från och med 2015 kan fysiska och juridiska personer, dödsbon och svenska handelsbolag få skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el enligt 67 kap. 27–33 §§

inkomstskattelagen (1999:1229). Skattereduktionen gäller den som framställer förnybar el och i en och samma anslutningspunkt matar in förnybar el och tar ut el, har en säkring om högst 100 ampere i anslutningspunkten samt har anmält sin produktion till elnätsföretaget. Underlaget för skattereduktionen består av de kilowattimmar förnybar el som har matats in i anslutningspunkten under kalenderåret, dock högst så många kilowattimmar el som tagits ut i anslutningspunkten under året. Underlaget för skattereduktionen får inte överstiga 30 000 kilowattimmar, vare sig per person eller per anslutningspunkt. Skattereduktionen uppgår till underlaget multiplicerat med 60 öre, dvs. maximalt 18 000 kronor. Företag får skattereduktion bara om villkoren i kommissionens regelverk för stöd av mindre betydelse är uppfyllda.

Nedsatt koldioxidskatt för fjärrleveranser till industrin

Av 9 kap. 5 § LSE följer att bränslen som används för att framställa fjärrvärme som levereras för förbrukning i industrins tillverkningsprocess samt jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna medgavs befrielse från 20 procent av koldioxidskatten. Skatteutgiften beräknas enbart för värmeanläggningar utanför EU:s system för handel med utsläppsrätter (EU ETS) och som inte levererar till industri inom handelssystemet. Normen utgörs av full koldioxidskatt. Den 1 januari 2018 upphörde skattebefrielsen och skatteutgiften har därmed upphört. Vid leverans till industrin inom EU ETS medges full nedsättning.

2.3.2 Skattesanktioner

Fastighetsskatt på elproduktionsenheter

Enligt 3 § lagen om statlig fastighetsskatt (1984:1052) ska statlig fastighetsskatt betalas på elproduktionsenheter. Fastighetsskatten på elproduktionsenheter är en objektskatt som enbart träffar fastighetskapital. Eftersom intäkterna beskattas som inkomst av näringsverksamhet utgörs fastighetsskatten (som

är avdragsgill mot intäkterna) en skattesanktion, till den del den inte reducerar inkomstskatten.

Särskild skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer

Enligt lagen (2000:466) om skatt på termisk effekt togs skatt tidigare ut på den högsta tillåtna termiska effekten i kärnkraftsreaktorer. Skatten var att likställas med en extra skatt som lagts på vissa verksamheter och därför att betrakta som en skattesanktion. I enlighet med den överenskommelse på energiområdet som träffats mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet och Kristdemokraterna slopades skatten den 1 januari 2018. Skattesanktionen har därmed upphört.

Koldioxidskatt på fossila bränslen i värmeverk inom EU ETS

Enligt 6 a kap. 1 § 17 b LSE gällde, för fossila bränslen som förbrukas i annan värmeproduktion inom EU:s system för handel med utsläppsrätter (EU ETS) än kraftvärmeproduktion eller framställning av värme i en industrianläggning, att koldioxidskatt betalas med 80 procent av koldioxidskatten. Från och med den 1 januari 2018 betalas koldioxidskatt med 91 procent av koldioxidskatten. Inom handels-systemet utgörs normen av noll koldioxidskatt.

Koldioxidskatt på fossila bränslen i kraftvärmeverk inom EU ETS

Enligt 6 a kap. 1 § 17 a LSE gäller, för fossila bränslen som förbrukas vid samtidig produktion av värme och el i kraftvärmeverk inom EU ETS, att koldioxidskatt betalas med 11 procent av koldioxidskatten. 2017 togs däremot ingen koldioxidskatt för bränsleförbrukning i berörda anläggningar ut. Koldioxidskattebefrielse på den del av bränslet som motsvarar elproduktionen enligt 6 a kap. 1 § 7 LSE grundar sig på tvingande unionsrätt (artikel 14.1 a i rådets direktiv 2003/96/EG). Skatteutgiften beräknas enbart på värmeproduktionen. Inom handelssystemet utgörs normen av noll koldioxidskatt.

2.4 Mål för utgiftsområdet

Riksdagen har slagit fast nya energipolitiska mål baserat på energiöverenskommelsen som slöts 2016 mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22, rskr. 2018/18:411). Energipolitiken ska bygga på de tre grundpelarna försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet. Energipolitiken ska således skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle.

- Målet år 2040 är 100 procent förnybar elproduktion. Detta är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut.
- Sverige ska år 2030 ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005. Målet uttrycks i termer av tillförd energi i relation till bruttonationalprodukten (BNP).

Riksdagen har även beslutat om flera energipolitiska mål till år 2020 enligt propositionen En sammanhållen klimat- och energipolitik (prop. 2008/09:163, bet. 2008/09:NU25, rskr. 2008/09:301):

- Andelen förnybar energi ska 2020 utgöra minst 50 procent av den totala energianvändningen.
- Andelen förnybar energi i transportsektorn ska 2020 vara minst 10 procent.
- Energianvändningen ska vara 20 procent effektivare till 2020. Målet uttrycks som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet med 20 procent mellan 2008 och 2020. Energiintensiteten beräknas som kvoten mellan tillförd energi och BNP i fasta priser (kWh/kr).

Dessa tre nationella mål genomför de EU-mål som Europeiska rådet beslutade i mars 2007 om att 20 procent av den energi som används inom EU ska komma från förnybara energikällor och om att nå 20 procent primärenergibesparing till 2020.

Sverige och Norge har en gemensam elcertifikatsmarknad sedan den 1 januari 2012. Ett gemensamt mål om att öka den förnybara elproduktionen med 28,4 terawattimmar mellan 2012 och 2020 har satts upp och delas mellan länderna genom att Sverige till 2020 ska sträva efter att annullera elcertifikat motsvarande 15,2 terawattimmar och Norge 13,2 terawattimmar (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:FiU1, rskr. 2015/16:51). Riksdagen har godkänt att elcertifikatssystemet utökas med ytterligare 18 terawattimmar nya elcertifikat till år 2030 och att systemet förlängs till 2045 (prop. 2016/17:179, bet. 2016/17:NU20, rskr. 2016/17:330) som en del i genomförandet av energiöverenskommelsen.

Det övergripande målet för forskning och innovation på energiområdet är att bidra till att uppfylla uppställda energi- och klimatmål, den långsiktiga energi- och klimatpolitiken och energirelaterade miljöpolitiska mål. Fokus på insatserna inom energiforskningen är områden som dessutom utgör viktiga förutsättningar för tillväxt och för export (prop. 2016/17:66, bet. 2016/17:NU9, rskr. 2016/17:164). Riksdagen har även konkretiserat tre delmål för forskning och innovation på energiområdet (prop. 2012/13:21, bet. 2012/13:NU6, rskr. 2012/13:153). Forskning och innovation på energiområdet ska

- bygga upp vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens som behövs för att genom tillämpning av ny teknik och nya tjänster möjliggöra en omställning till ett långsiktigt hållbart energisystem i Sverige, karaktäriserat av att förena ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet,
- utveckla teknik och tjänster som kan kommersialiseras genom svenskt näringsliv och därmed bidra till hållbar tillväxt och energisystemets omställning och utveckling såväl i Sverige som på andra marknader, och
- bidra till och dra nytta av internationellt samarbete på energiområdet.

Riksdagen beslutade i juni 2017 bl.a. att det nya långsiktiga klimatmålet ska vara att Sverige senast år 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium ska då vara minst 85 procent lägre än utsläppen år 1990.

Utsläppen av växthusgaser från inrikes transporter, utom inrikes flyg, ska minska med minst 70 procent senast år 2030 jämfört med 2010 (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320).

2.5 Resultatredovisning

Resultatredovisningen inleds med en genomgång av indikatorer som på en övergripande nivå följer utvecklingen inom energiområdet (avsnitt 2.5.1). I avsnittet Energipolitikens grundpelare (avsnitt 2.5.2) redovisas den övergripande utvecklingen samt den samlade bedömningen för utgiftsområdet i förhållande till de energipolitiska målen. Vidare redogörs även för utvecklingen inom jämställdhetsområdet som rör utgiftsområdet.

Resultat av insatser redovisas därefter under avsnitten:

- Förnybar energi (avsnitt 2.5.3)
- Effektivare energianvändning (avsnitt 2.5.4)
- Energimarknader (avsnitt 2.5.5)
- Energiforskning och innovation (avsnitt 2.5.6).

I avsnittet Resultatredovisning för Svenska kraftnät (avsnitt 2.5.7) redogörs för ekonomiska resultat kopplade till riksdagens ramar för Svenska kraftnäts verksamhet.

Med anledning av Näringsutskottets synpunkter i betänkandet 2017/18:NU3 om resultatredovisningen till riksdagen för budgetpropositionen 2018 har regeringen inlett ett arbete med att tydliggöra hur insatserna bidrar till målet för energipolitiken. Utvecklingsarbetet kommer att fortsätta även efter denna proposition.

2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

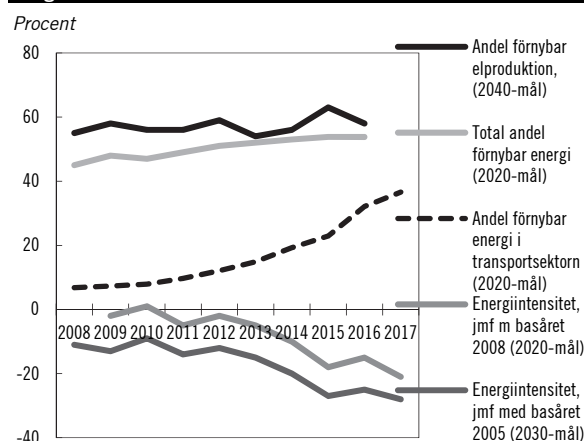
De centrala resultatindikatorerna i tabell 2.5 som illustreras i diagram 2.1 visar utvecklingen för de kvantifierade energipolitiska målen till år 2020, 2030 och 2040 (prop. 2008/09:163, bet. 2008/09:NU25, rskr. 2008/09:301 och

prop. 2017/18: 228, bet. 2017/18:NU22, rskr. 2017/18:411):

- Förnybar energi 2020
- Förnybar energi i transportsektorn 2020
- Energieffektivisering 2020
- Energieffektivisering 2030
- Förnybar elproduktion 2040.

Skillnaderna mellan de två energieffektiviseringsmålen är att 2030-målet har basåret 2005 och exkluderar energi från icke energjämdamål, dvs. energi som inte används för energibehov utan för andra ändamål t.ex. råvaror till kemiindustrin.

Diagram 2.1 Centrala resultatindikatorer 2008–2017

Källa: se tabell 2.1.

Tabell 2.5 Centrala resultatindikatorer 2008–2017

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Total andel förnybar energi, procent ¹ (2020-mål)	45	48	47	49	51	52	53	53,8	53,8	- ²
Andel förnybar energi i transportsektorn, procent (2020-mål)	6,8	7,3	7,9	9,7	12,1	14,9	19,3	22,9	32,1	36,6
Energiintensitet, procentuell utveckling jämfört med basåret 2008 (2020-mål)		-2	1	-5	-2	-5	-10	-18	-15	-21 ³
Energiintensitet, procentuell utveckling jämfört med basåret 2005 (2030-mål)	-11	-13	-9	-14	-12	-15	-20	-27	-25	-28 ³
Total andel förnybar elproduktion, procent (2040-mål)	55	58	56	56	59	54	56	63	58	- ²

¹ Andelen beräknas enligt anvisad beräkningsmetod i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG om främjande av användningen av energi från förnybara källor.

² Uppgifter publiceras först under hösten 2018 då säkerställd statistik finns tillgänglig.

³ Uppgiften för tillförd energi för år 2017 är preliminär och därför är resultatet för energiintensitet inte helt jämförbar med de andra uppgifterna. När det slutliga resultatet för tillförd energi finns kan minskningen bli betydligt mindre.

Källor: Energimyndighetens rapport Energiindikatorer 2018 (ER2018:11) och egna beräkningar.

För att följa upp produktionsmålet inom den gemensamma elcertifikatsmarknaden redovisas indikatorn Förnybar elproduktion inom den svensk-norska elcertifikatsmarknaden i tabell 2.6 nedan.

Eftersom övriga energipolitiska mål inte kvantifierats är det svårt att på ett precist sätt följa måluppfyllelsen även om det är möjligt att se en inriktning. I tabell 2.6 nedan redovisas ett antal indikatorer för att spegla utvecklingen baserat på energipolitikens tre pelare som är den grundläggande utgångspunkten för energipolitiken. Indikatorerna Effektbalans, Elflödesbalans och Antal kunder med elavbrott som överstiger 24 timmar följer utvecklingen mot det övergripande målet om försörjningstrygghet. Indikatorerna Elpriset på spotmarknaden och Energins andel av industrins rörliga kostnader följer utvecklingen mot det övergripande målet om konkurrenskraft. Indikatorn Utsläpp av växthusgaser följer det övergripande målet om hållbarhet.

Den största andelen medel inom utgiftsområdet går till energiforskning. Indikatorn Utbetalade energiforskningsmedel redovisar därför hur energiforskningsanslaget har använts.

Utvecklingen inom energiområdet påverkas inte bara av de statliga insatserna utan även av utvecklingen i omvärlden, vilket gör det svårt att enskilt visa de direkta effekterna av insatserna.

Tabell 2.6 Övriga resultatindikatorers utveckling 2005–2017

	2005	2010	2015	2016	2017
Förnybar elproduktion (normalårsproduktion) inom den svensk-norska elcertifikatmarknaden, TWh	-	-	13,8	17,8	20,3
Genomsnittligt pris på el på Nord Pools spotmarknad, öre/kWh	27,2	50,6	19,6	25,6	28,3
Effektbalans, MW, varav					
Installerad elproduktionskapacitet	33 212	35 699	39 313	40 029	39 300
Maximalt uppmätt timeffektbehov	25 800	26 700	23 390	26 883	25 855
Elflödesbalans (import-export), TWh	-7,4	21,1	-22,6	-12,5	-19
Antal kunder med elavbrott som överstiger 24 timmar		1 581	37 108	6 299	987
Energikostnadens andel av industrins rörliga kostnader, procent	2,2	2,6	2,2	2,2	-
Totala utsläpp av växthusgaser (1000 ton CO ₂ -ekvivalenter) per BNP	19	17	13	13	-
Utbetalade energiforskningsmedel, miljoner kronor, varav:	617 ¹	1 332 ²	1 038	1 185	1 281 ³
Kraftsystemet		235	203	185	
Transportsektorn		610	323	357	
Bränslebaserade energisystem		200	192	171	
Byggnader i energisystemet		59	127	145	
Energiintensiv industri		111	53	88	
Energisystemstudier m.m.		116	140	210	

¹2005 indelades insatserna för forskning och innovation på energiområdet inte i de sex temaområdena. Dessa infördes från och med 2007.

²Under 2010 tillfördes anslaget för forskning och innovation på energiområdet extra medel (sammanlagt 393 miljoner kronor) för storskalig demonstration.

³2017 indelades insatserna för forskning och innovation på energiområdet i nya temaområden (se avsnitt 2.5.6): Affärsutveckling och kommersialisering 134 miljoner kronor, Allmänna energisystemstudier 48 miljoner kronor, Bioenergi 123 miljoner kronor, Byggnader i energisystemet 130 miljoner kronor, Elproduktion och elsystem 216 miljoner kronor, Hållbart samhälle 24 miljoner kronor, Industri 224 miljoner kronor, Transportsystemet 350 miljoner kronor, Tvärgående samt övergripande 32 miljoner kronor.

Källor: Energimyndighetens årsredovisning, Energimyndighetens rapport Energiindikatorer 2018, www.nordpoolspot.com och Energimarknadsinspektionen.

2.5.2 Energipolitikens grundpelare

De tre grundpelarna – försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet – är inte kvantifierade mål utan en grundläggande utgångspunkt för energipolitiken. Även övriga resultat som redovisas i de efterföljande resultatavsnitten bidrar till de tre pelarna. Utmaningarna i energipolitiken består i att skapa balans mellan pelarna.

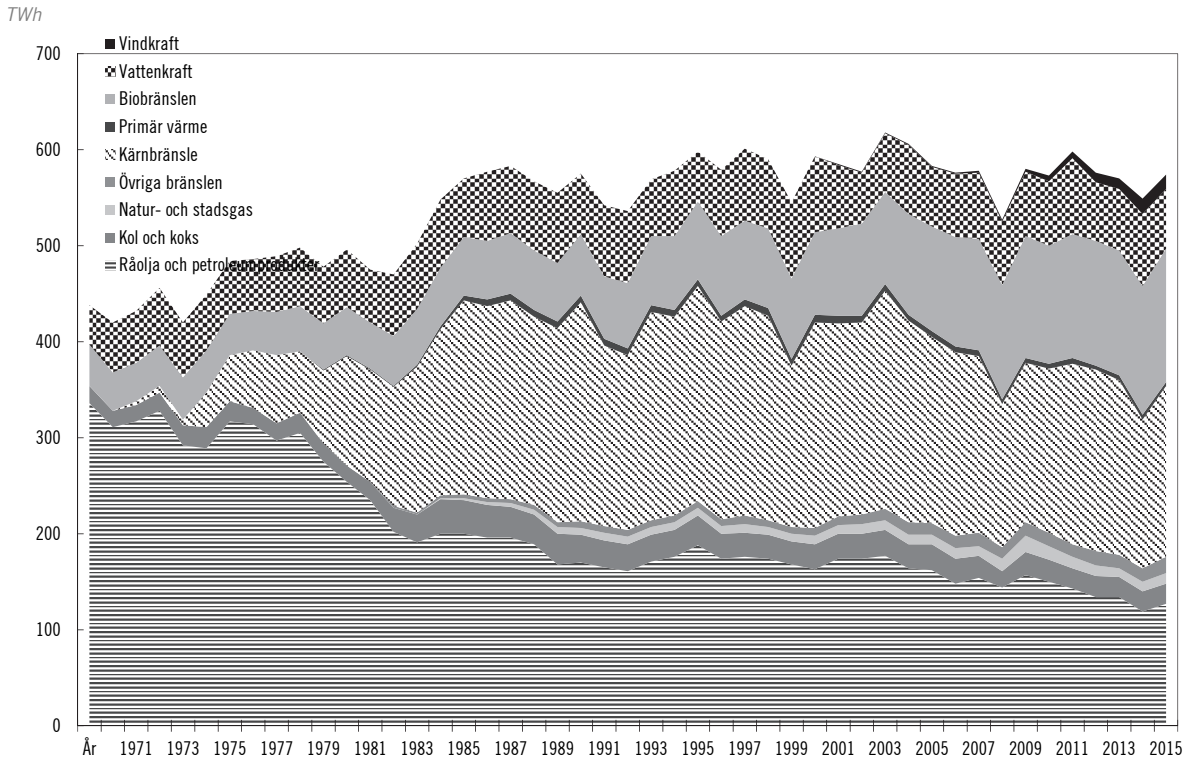
Sverige kommer på andra plats i The World Energy Trilemma Index 2017 som mäter hur länder balanserar försörjningstrygghet, energirättvisa och miljömässig hållbarhet.

Det svenska energisystemet är i dag baserat på en stor del inhemska förnybara energikällor som vatten, bioenergi och vind, se diagram 2.2. Fortfarande utgörs en stor del av energitillförseln genom import av kärnbränsle till kärnkraften och fossila bränslen, främst till transportsektorn. Delar av den tillförda energin kan dock inte tas tillvara utan förloras under omvandling och

överföring. Andelen förnybar energi i förhållande till den totala energianvändningen uppgår till 53,8 procent (se avsnitt 2.5.1).

Den totala energitillförseln och energianvändningen var relativt oförändrade 2017 jämfört med föregående år, enligt preliminär statistik från Energimyndigheten och SCB (EN 20 SM 1802). Energianvändningen för transportsektorn ökade något, medan den minskade något för den s.k. övrigtsektorn (bostäder och service m.m.). Användningen av biobränslen ökade något, främst inom transportsektorn, medan användningen av fossila bränslen minskade något. Elproduktionen ökade med fem procent 2017 mot föregående år. Ökningen berodde på att vindkraften fortsatte att byggas ut och att kärnkraften producerade mycket, trots att en reaktor stängdes. Samtidigt var elanvändningen i princip oförändrad, vilket ledde till en stor export av el, motsvarande 19 terawattimmar (TWh).

Diagram 2.2 Total tillförd energi 1970–2016

Källa: Energimyndighetens Energiläget i siffror 2018.

Försörjningstrygghet

Ett robust och tillförlitligt energisystem är en grundläggande förutsättning för ett modernt och väl fungerande samhälle. Detta blir allt tydligare i en digitaliserad värld där fler och fler områden blir beroende av en säker tillgång på el. Att säkerställa försörjning av energi är också nödvändig för att upprätthålla förmågan inom totalförsvaret. Försörjningstrygghet är ett brett begrepp som omfattar såväl fysiska aspekter av tillgång på energi som funktion och tillgänglighet i infrastruktur och tillit till marknadernas funktion (se även avsnitt 2.5.5 om energimarknader).

Självförsörjningsgraden på energi har ökat svagt under de senaste åren och uppgick 2016 till 42 procent. Självförsörjningsgraden på inhemskt producerad el var 108 procent under 2016. Sverige var elexportör även under 2017. Exporten var 19 TWh. Trots en hög grad av självförsörjning av el kan den svenska marknaden vara beroende av import av el under perioder med stor förbrukning. Under vintern 2017/18 har dock inte effektreserven behövt aktiveras. Antal kunder med elavbrott längre än 24 timmar minskade under 2017. Svenska kraftnät har investerat 165 miljoner kr av elberedskapsanslaget under 2017 för att minska riskerna för allvarliga störningar och öka förmågan att hantera allvarliga

störningar inom elsektorn samt för att stärka elsektorns krigsberedskap. Även Energimyndigheten har genomfört och rapporterat sitt arbete med det civila försvaret.

Energimyndigheten utlyste i mars 2018 den lägsta krisnivån Tidig Varning för det västsvenska naturgassystemet på grund av för högt uttag under en längre tids kyla. Syftet var att signalera till de balansansvariga att vidta åtgärder för att balansera systemet. Åtgärden hade avsedd effekt.

Konkurrenskraft

För att svensk industri ska vara fortsatt konkurrenskraftig krävs tillgång till energi till internationellt konkurrenskraftiga priser. Detta förutsätter stabila spelregler som möjliggör långsiktiga investeringar både inom den energiintensiva industrin och hos kraftproducenterna. Energiöverenskommelsen och de nya energipolitiska målen syftar just till att skapa långsiktighet och tydlighet för marknadens aktörer och bidrar till nya jobb och investeringar i Sverige. Energikostnadernas andel av industrins rörliga kostnader var oförändrat 2,2 procent 2017. Energikostnadsandelen skiljer sig dock åt mellan de olika branscherna. Andelen inom massa- och pappersindustrin minskade något, från 7,2 procent 2015 till 7,1 procent 2016 medan

andelen inom järn- och stålindustrin ökade från 3,5 procent till 4,8 procent 2016.

Ekologisk hållbarhet

Generationsmålet är beslutat av riksdagen (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377) och anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att nå miljö kvalitetsmålen. Energipolitiken konkretiserar Generationsmålet strecksats om energi – att andelen förnybar energi ökar och energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön. De miljö kvalitetsmål som är mest relevanta för energipolitiken är Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag, Levande skogar, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv. Resultatredovisningen av miljömålen finns i redovisningen för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Regeringen har föreslagit att den svenska vattenkraften ska få moderna miljökrav men att prövningarna ska ske på ett sätt som inte blir onödigt administrativt och ekonomiskt betungande (prop. 2017/18:243, bet. 2017/18:CU31, rskr. 2017/18:383). Förslaget är en del av energiöverenskommelsen. Vattenkraften spelar en central roll för att Sverige ska uppnå målet om 100 procent förnybar elproduktion till år 2040, och genom förslaget kan vattenkraften fortsätta ha en nyckelroll i det svenska elsystemet och samtidigt anpassas till moderna miljövillkor.

Växthusgasutsläppen har minskat med 1,6 procent 2016 jämfört med föregående år. Sedan 1990 har växthusgasutsläppen minskat med 26 procent, varav utsläppen från el- och fjärrvärmeproduktion har minskat med 27 procent och inrikes transporter har minskat med 15 procent.

Jämställdhet

Energibranschen är i dag inte jämställd. Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:FiU2, rskr. 2008/09:46). De delmål som har bäring på energipolitiken är främst målen om en jämn fördelning av makt och inflytande samt delmålet om ekonomisk jämställdhet.

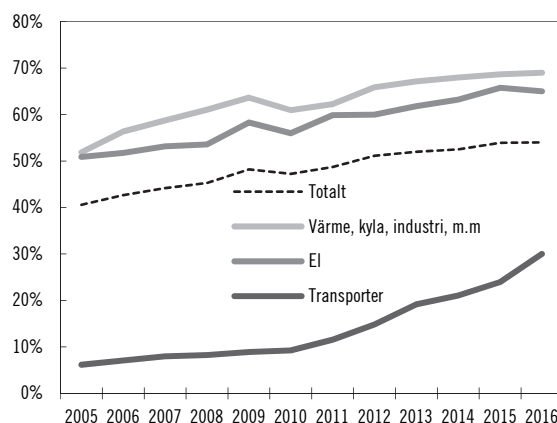
Endast 13 procent av de drygt 160 energibolagen i Sverige med minst 20 anställda hade 2016 minst 40 procent kvinnor bland de

anställda. Under perioden 2008–2016 har andelen kvinnor endast ökat marginellt från 12 till 13 procent. Den genomsnittliga andelen kvinnor i bolagsstyrelserna i energibolagen var 27 procent 2017, vilket var samma nivå som under 2016. Sett över perioden 2008–2017 har andelen kvinnor i bolagsstyrelser ökat från 19 till 27 procent.

2.5.3 Förnybar energi

Sveriges andel förnybar energi i förhållande till slutlig energianvändning har ökat stadigt sedan början av 1970-talet och uppgick 2016 till 53,8 procent, se diagram 2.3. I diagrammet visas dels totala andelen förnybar energi, och dels uppdelat i sektorerna el, transporter, uppvärmning och industri. Andelarna i diagrammet är beräknade enligt förnybartdirektivets (Europaparlamentet och Rådets direktiv 2009/28/EG av den 23 april 2009 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor och om ändring och ett senare upphävande av direktiven 2001/77/EG och 2003/30/EG) metod som innebär att andelar räknas i förhållande till användning. Metoden innebär också att vissa drivmedel räknas flerfaldigt vilket gör att andelen förnybart i transportsektorn här är högre än andel förnybar energi sett till energiinnehåll.

Diagram 2.3 Andel förnybar energi av totala andelen använd energi 2005–2016

Anm: Beräkningar enligt EU:s direktiv om främjande av energi från förnybara källor
Källa: Energimyndighetens rapport Energiindikatorer 2018.

Bioenergi och vattenkraft står för den största delen av den förnybara produktionen, men även värmepumpar och vindkraft gav ett betydande bidrag.

Under 2016 användes 139 TWh bioenergi (inklusive torv och organiskt avfall), varav

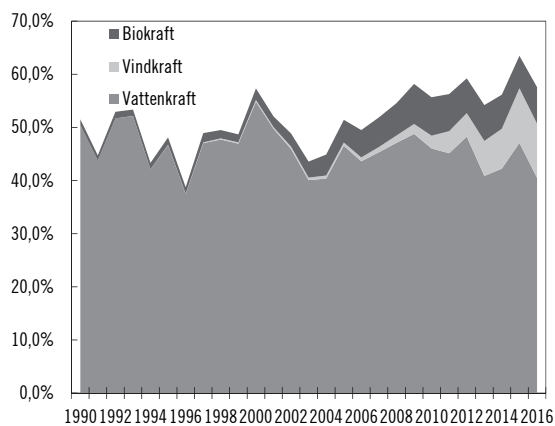
56,3 TWh användes i industrisektorn, merparten i skogsindustrin. Det producerades 61,7 TWh el i vattenkraftverken, 15,5 TWh i vindkraftverken och 0,1 TWh från solceller.

Enligt Energimyndighetens senaste långsiktiga scenarier bedöms andelen förnybar energi 2020 uppgå till mellan 57 och 59 procent (ER2017:6). Enligt Energimyndighetens scenarier blir andelen förnybar energi mellan 60 och 66 procent för 2030 och mellan 64 och 77 procent för 2050.

Förnybar elproduktion

Den förnybara elproduktionen fortsätter att byggas ut. Andelen förnybar elproduktion i förhållande till den totala elproduktionen var 58 procent år 2016, vilket kan jämföras med 44 procent 2003 då elcertifikatsystemet startade. Eftersom den förnybara elproduktionen i Sverige till största delen består av vattenkraft finns det stora variationer i andelen förnybar el mellan åren beroende på vattenförhållanden. Detta framgår av diagram 2.4. Även vindtillgång påverkar andelen förnybar el mellan åren. Enligt Energimyndighetens scenarier blir andelen förnybar elproduktion mellan 78–83 procent för 2040, med dagens styrmedel.

Diagram 2.4 Andel förnybar el i Sverige 1990–2016

Källor: Energimyndigheten och Energimyndighetens rapport Energiindikatorer 2018.

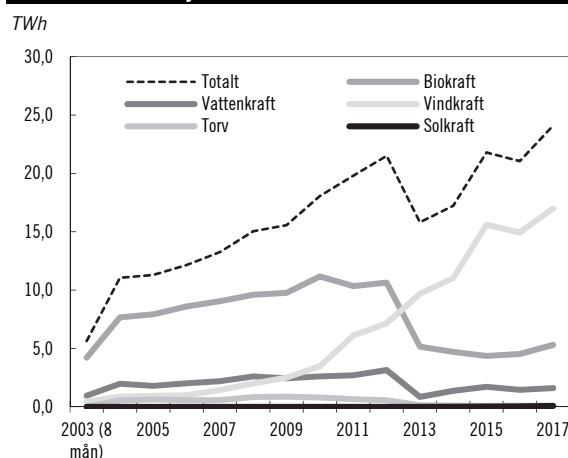
Sedan elcertifikatsystemets start i maj 2003 har nästan 9 400 nya anläggningar byggts. Av dessa anläggningar är ca 2 500 vindkraftsanläggningar (cirka 2 920 verk) och ca 6 700 solcellsanläggningar. Anläggningarnas förväntade årliga produktion är cirka 22,4 TWh varav vindkraften står för ca 78 procent, biobränslebaserade elproduktion för ca 18 procent och vattenkraft för ca 3 procent.

Under 2017 har det tillkommit drygt 1 900 nya anläggningar. Den förnybara elproduktionen

inom elcertifikatsystemet ökade i Sverige med 0,8 TWh 2017 jämfört med året innan. Solelanläggningar stod för den största procentuella ökningen med 154 procent, vilket motsvarade en ökning med ca 46 gigawattimmar (GWh) jämfört med föregående år.

Trots den stora ökningen av solcellsanläggningar är den totala produktionen av solkraft marginell jämfört med övrig förnybar elproduktion, se diagram 2.5. Vindkraften stod för det största absoluta tillskottet med ca 0,6 TWh. Under 2017 producerades totalt 24,1 TWh certifikatberättigad förnybar el i Sverige, se diagram 2.5.

Diagram 2.5 Förnybar elproduktion i svenska anläggningar inom elcertifikatsystemet 2003–2017

Källa: Energimyndighetens rapport Energiindikatorer 2018.

Den 1 januari 2012 trädde avtalet mellan Sverige och Norge om en gemensam elcertifikatmarknad i kraft. Under de sex första åren, 2012–2017, godkändes anläggningar i Sverige och Norge med en förväntad normalårsproduktion om 20,3 TWh. Av denna produktion byggdes 15,1 TWh i Sverige och 5,2 TWh i Norge. Under 2017 byggdes det 0,8 TWh i Sverige och 1,8 TWh i Norge.

Marknadspriset på elcertifikat har varierat mellan 49–110 kronor under 2017. Detta motsvarar en extraintäkt för elproducenterna på 4,9–11 öre/kWh. Elkundernas genomsnittliga kostnad för elcertifikat blev cirka 2,0 öre/kWh exklusive mervärdesskatt. En kostnad som ur ett internationellt perspektiv anses vara relativt låg.

Ursprungsgarantier utfärdas nu för i stort sett hela den svenska elproduktionen. Under 2017 omfattades 99 procent av produktionen. En mycket hög andel av elförbrukningen i Sverige märks också upp med ursprungsgarantier. Det är fortsatt svårt att få fram tillförlitliga uppgifter om marknadspriset på ursprungsgarantier, eftersom

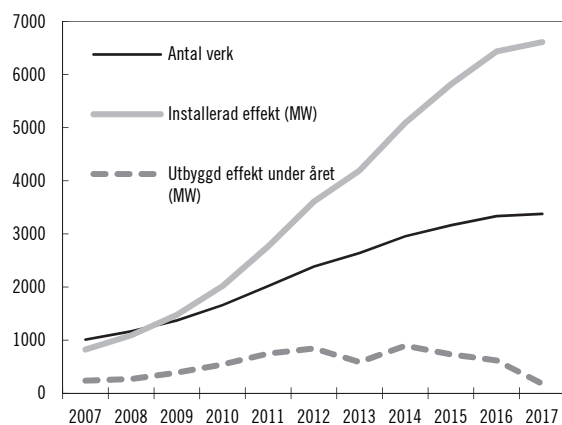
de inte handlas på någon börs. Uppgifter från mäklaren Svensk Kraftmäklare visar dock att ursprungsgarantier från vattenkraft handlas för priser i intervallet 0,6–0,8 öre/kWh.

Vindkraft

Utbyggnaden av svensk vindkraft fortsätter, se diagram 2.6. I slutet av 2017 fanns totalt ca 3 376 vindkraftverk och den installerade effekten var ca 6 611 megawatt (MW). I slutet av året fanns vindkraftverk i 175 av Sveriges 290 kommuner och i samtliga län. Elproduktionen från vindkraft var 17,6 TWh under 2017, vilket var 2,1 TWh mer än 2016.

Diagram 2.6 Vindkraftens utveckling 2007–2017

MW och antal verk

Källa: Energimyndigheten.

Enligt Energimyndighetens kortsiktsprognos från våren 2018 förväntas vindkraften öka till närmare 18 TWh till 2018. I de senaste långsiktiga scenarierna bedöms vindkraften producera ca 19 TWh 2020. Sammanlagt finns nu 313 riksintresseområden för vindbruk utpekade. Sådana områden är ur ett nationellt perspektiv särskilt lämpliga för elproduktion från vindenergi. Arbetet fortsätter för att bidra till en välplanerad och effektiv vindkraftsutbyggnad genom bl.a. kunskapsprogrammet Vindval och Nätverket för vindbruk. En viktig del är att stärka och utveckla samverkan mellan berörda myndigheter för att utbyggnaden av vindkraft ska kunna ske där vindförhållandena är gynnsamma. Detta görs bl.a. genom webbplatsen vindlov.se.

För att ytterligare främja omställningen till ett helt förnybart elsystem har regeringen under 2017 beslutat att fördela en vindkraftspremie på totalt 70 miljoner till de kommuner som framgångsrikt arbetar för ny vindkraft. Premien baseras på hur mycket vindkraft som togs i drift i kommunen under föregående år. Ju mer vindkraft

som tas i drift, desto större blir ersättningen till kommunen. Reglerna för stödet finns i förordning (2017:1338) om bidrag till kommuner för att underlätta vindkraftsetableringar.

Regeringen gav i december 2017 Energimyndigheten i uppdrag att utreda slopandet av anslutningsavgifter för havsbaserad vindkraft. Energimyndigheten redovisade uppdraget i februari 2018 (ER 2018:6). Rapporten har varit på remiss och bereds inom Regeringskansliet.

Vattenkraft

Vattenkraften svarar i dag för ca 45 procent av Sveriges elproduktion. Stora delar av vattenkraftsproduktionen kan snabbt anpassas utifrån förbrukningen och tillgängligheten i annan elproduktion, s.k. reglerförmåga. Detta blir ännu viktigare i ett energisystem med en högre andel förnybar el från sol- och vindkraft. Energiöverenskommelsen innebär att Sverige ska ha moderna miljökrav på svensk vattenkraft. I propositionen Vattenmiljö och vattenkraft (prop. 2017/18:243) har regeringen föreslagit att omprövning ska ske på verksamhetsutövarens initiativ. I prövningen ska det finnas ett nationellt helhetsperspektiv med avvägningar mellan behovet av åtgärder som förbättrar vattenmiljön och behovet av en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel. För helhetssynen ska det finnas en nationell plan som ska vara vägledande för myndigheternas arbete med prövningarna och för vattenförvaltningen. Planen anger vilka verksamheter som bör prövas i ett sammanhang och när prövningen senast bör ha påbörjats. Ett förslag till planen tas fram av Havs- och vattenmyndigheten, Energimyndigheten och Svenska kraftnät i samverkan med berörda myndigheter såsom bl.a. länsstyrelserna (inkl. vattenmyndigheterna), Kammarkollegiet och Naturvårdsverket. Regeringen beslutar sedan om att anta planen. Som huvudregel får en verksamhet bedrivas utan att ha moderna miljövillkor till dess det är dags för prövning enligt planen. Omprövning av befintliga tillstånd och av verksamheter som bedrivs i enlighet med en s.k. äldre rättighet kommer att innebära att tillstånd förenas med villkor om såväl anläggningars utformning som drift. Anläggande av fiskvandringssväg, minimitappning och anpassade flöden är exempel på sådana villkor som kan bli aktuella.

Solel

Intresset för att investera i solceller är fortsatt stort. Under 2017 installerades cirka 91 MWt (megawatt topp effekt) solceller. Tillförseln från den samlade installerade effekten uppgick till drygt en promille av den totala elanvändningen.

Regeringen införde 2009 ett investeringsstöd till både privatpersoner och andra aktörer som sätter upp solceller (anslag 1:5 Energiteknik). Under 2017 beviljades totalt omkring 391 miljoner kronor i stöd och 236 miljoner kronor betalades ut. Detta är de högsta årliga siffrorna sedan stödet infördes och beror på den kraftiga ökningen av stödet.

Stödandelen för investeringsstödet för solceller har höjts till 30 procent för alla kategorier av sökande fr.o.m. den 1 januari 2018 genom ändring av förordningen (2009:689) om statligt stöd till solceller.

Det finns även fler stöd som främjar förnybar el som också bidrar till en ökad utbyggnad av solel t.ex. skattereduktionen för mikroproduktion av förnybar el. Från och med den 1 juli 2017 infördes, efter förslag från regeringen, en energiskattenedsättning bl.a. för de producenter som har flera mindre solcellsanläggningar som tillsammans uppnår 255 kW eller mer och där elen används på samma ställe som den produceras. Skattenedsättningen sänker 2018 skattenivån från 33,1 till 0,5 öre/kWh genom avdrag. Majoriteten av solelproducenterna är dock sedan tidigare helt skattebefriade genom ett undantag från skatteplikt.

För att göra det enklare för den som vill installera i solceller har Energimyndigheten fått i uppdrag att ta fram en informationsplattform för solel. Informationsplattformen innehåller målgruppsanpassad information så att det är enkelt att ta beslut om och så fall hur installation av solceller kan göras. Energimyndigheten har även utrett hur ansökningsförfarandet och administrationen av investeringsstödet för solceller ska kunna förenklas (dnr M2018/01900/Ee).

Förnybar energi i värmesektorn

Andelen förnybar energi i värmesektorn uppgick under 2016 till 69 procent. Den totala energianvändningen under 2016 för uppvärmning och varmvatten för hushåll och lokalbyggnader uppgick till 81 TWh. Uppdelat på energibärare utgjordes detta av 46,5 TWh fjärrvärme, drygt 21 TWh elvärme inklusive värmepumpar, och

11,5 TWh biobränsle i annan användning än fjärrvärme. Resterande mindre andelar var 1 TWh olja och 0,8 TWh gas.

För att producera fjärrvärme under 2016 användes 62 TWh energi. Av dessa stod biobränslen, inkl. den förnybara andelen av avfall, för 38 TWh eller 62 procent av tillförd energi. Utöver det stod värmepumpar i fjärrvärmesektorn för knappt 5 TWh och en mindre del från elpannor, som båda drevs med el som till stor del är förnybar. Spillvärme stod för 5 TWh av den tillförda energin. Resterande 23 procent utgjordes av fossila bränslen, inklusive den fossila delen av avfallsbränslen, vilket innebär att fossila bränslen ökade med 3 procentenheter jämfört med 2015.

Förnybar energi i transportsektorn

Energianvändningen för inrikes transporter uppgick under 2017 till 97 TWh, dvs. ungefär en fjärdedel av Sveriges totala energianvändning. Jämfört med föregående år är det en liten ökning. Den mer långsiktiga trenden är dock en minskad energianvändning, trots att transportarbetet ökar. Den främsta orsaken till den långsiktiga minskningen är mer energieffektiva fordon. Transportsektorns utsläpp av växthusgaser minskar också, på grund av den minskade energianvändningen men även eftersom fossila drivmedel ersatts med biodrivmedel. Andelen förnybar energi sett till energiinnehåll i Sveriges transportsektor uppgick enligt preliminär statistik till 22 procent under 2017. Andelen biodrivmedel inom vägtransportsektorn uppgick 2017 till 21 procent enligt preliminär statistik, vilket kan jämföras med 18,9 procent föregående år och med 5,6 procent 2010. Den kraftiga ökningen förklaras främst av ökad inblandning av biodiesel i form av HVO (hydrerad vegetabilisk olja). Parallellt med den ökade andelen biodrivmedel säljs det även allt fler elbilar. Under 2017 var det främst s.k. laddhybrider som ökade.

Målet för andel förnybar energi i transportsektorn är satt till minst 10 procent för 2020, vilket Sverige sedan länge uppnått. Under 2017 uppgick denna andel enligt preliminära skattningar till 37 procent enligt förnybartdirektivets beräkningsmetodik. Enligt Energimyndighetens senaste långsiktiga scenarier, som utgår från befintliga styrmedel, bedöms andelen förnybart i transportsektorn enligt direktivets beräkningsätt vara omkring 41 procent 2020 (ER2017:6).

Genomförandet av ändringar i förnybartdirektivet – ILUC

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den bör göra en analys av konsekvenser av nya regler för biodrivmedel samt utreda konsekvenserna innan ytterligare föreskrifter meddelas (bet. 2017/18:MJU6 punkt 2, rskr. 2017/18:31). Vidare har riksdagen tillkännagett för regeringen vad utskottet anför om vikten av förutsägbara och långsiktiga villkor för biodrivmedel (bet. 2017/18:MJU6 punkt 3, rskr. 2017/18:31).

När det gäller punkten 2 har regeringen tagit fram en konsekvensanalys som analyserar konsekvenserna av de nya reglerna för biodrivmedel. Konsekvensanalysen har tagits fram innan regeringen meddelat några ytterligare föreskrifter om biodrivmedel. Regeringen redovisade konsekvensanalysen i början av 2018 i samband med remitteringen av förslagen till ändringar i förordningen (2011:1088) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande biobränslen. Regeringen anser med detta att riksdagens tillkännagivande är tillgodosett och slutbehandlat.

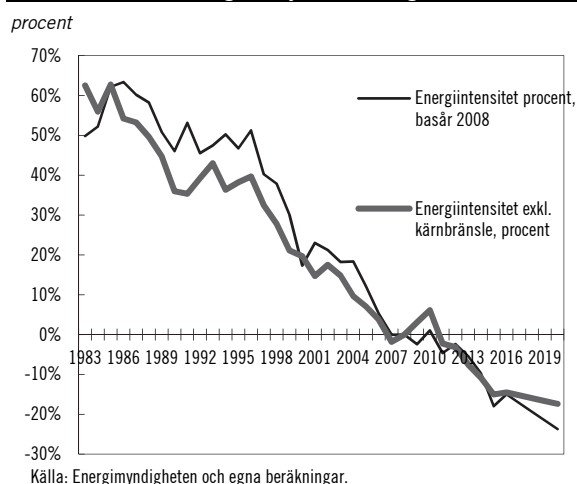
När det gäller punkten 3 finns förslag till ändringar i förordningen om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande biobränslen. Det har anmälts enligt proceduren i anmälningsdirektivet för tekniska föreskrifter dvs. Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster. Den initiala frysningsperioden löpte ut den 4 juli 2018. Med anledning av den svenska anmälan har Finland avgett ett detaljerat utlåtande och frysningsperioden förlängdes därmed till den 4 oktober 2018. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

2.5.4 Effektivare energianvändning

Tillförd energi har sedan mitten av 80-talet legat på en nivå mellan 550 och 600 TWh per år. År 2016 uppgick den tillförda energin till 564 TWh. Den totala slutanvända energin var 390 TWh 2016. I diagram 2.7 visas trender för energiintensitet. Den generella trenden visar på en generellt förbättrad energiintensitet. I diagrammet visas energiintensitet med och utan kärnbränsle för perioden 1983–2016. Efter 2016

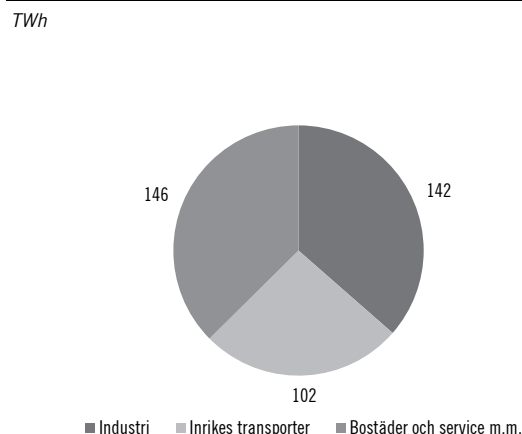
visas en antagen linjär utveckling av energiintensiteten fram till 2020.

Diagram 2.7 Energiintensitet med och utan kärnbränsle 1983–2016 med antagen linjär utveckling till 2020

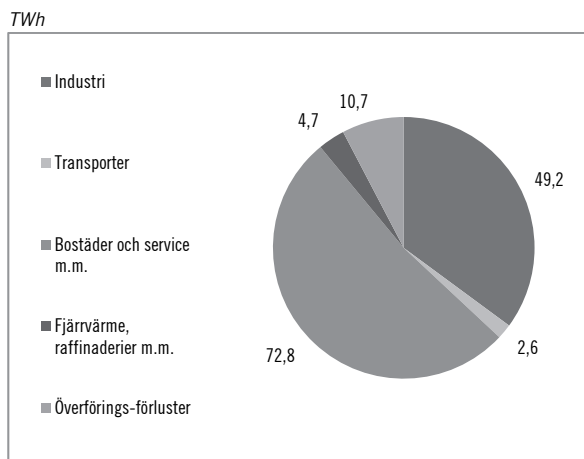
Den totala slutanvända energin 2016 var 390 TWh. I diagram 2.8 visas den totala slutanvända energin per sektor (industri, inrikes transporter samt bostäder och service m.m.).

Diagram 2.8 Total slutlig energianvändning per sektor 2016

Den totala elanvändningen år 2016 var 140 TWh. Som framgår av diagram 2.9 nedan används nästan 90 procent i sektorerna industri samt bostäder och service m.m.

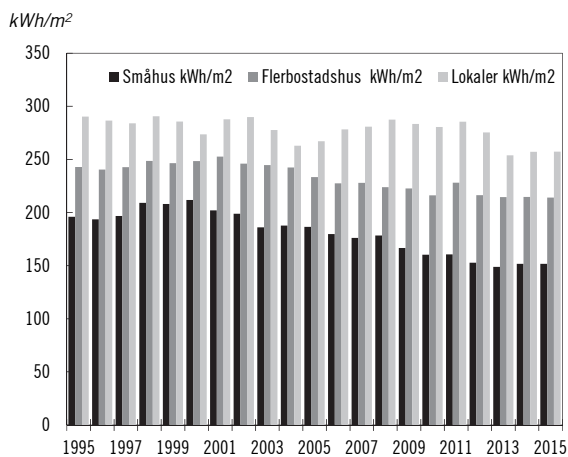
Diagram 2.9 Elanvändning per sektor 2016

Källa: Energimyndighetens Energiläget i siffror 2018.

I diagram 2.10, diagram 2.11 och diagram 2.12, visas trenden för hur energianvändningen i sektorerna byggnader, industri och transport har effektiviserats.

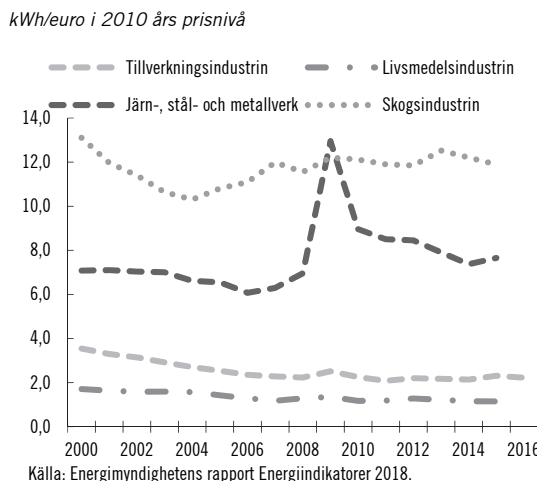
Diagram 2.10 Total temperaturkorrigerad energianvändning per kvadratmeter i byggnader 1995–2015

Källa: Energimyndighetens rapport Energiindikatorer 2017 (ER 2017:09).

Att den temperaturkorrigerade energianvändningen per areaenhet i byggnader minskar (se diagram 2.10) beror på installation av värmepumpar, konvertering från olja till el eller fjärrvärme och att energieffektiviseringsåtgärder har genomförts.

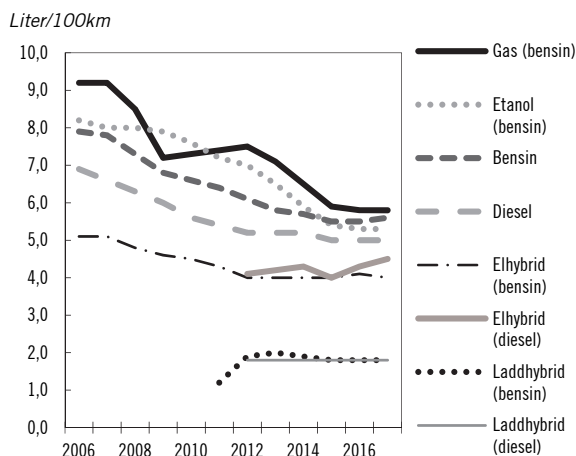
Diagram 2.11 Industrins energianvändning per förädlingsvärde fördelat på fyra branscher, 2000–2016

Källa: Energimyndighetens rapport Energiindikatorer 2018.

Den generellt bättre energiintensiteten inom industrin som visas i diagram 2.11 beror både på en förbättrad effektivitet och strukturomvandling. Att energiintensiteten för järn-, stål- och metallverk ökade kraftigt 2009 berodde bl.a. på att vissa stödprocesser fortfarande behövde vara igång trots att produktionen minskade vilket innebär att energianvändningen inte sjönk lika mycket som förädlingsvärdet.

Diagram 2.12 Bränsleförbrukning per kilometer för nya bilar, 2006–2017

Källa: Energimyndighetens rapport Energiindikatorer 2018.

Anm: Bränsleförbrukning som redovisas för etanoldrivna bilar, gasbilar och elhybrider avser förbrukning när bilarna tankas med bensin eller diesel.

Utvecklingen av nya bilar bränsleförbrukning som visas i diagram 2.12 beror framför allt på att utsläppskraven för nytillverkade bilar blir striktare och att en bränsleeffektiv bil är attraktiv för konsumenten. För att öka energieffektiviteten i transportsystemet genomförs åtgärder för bland annat ökad fyllnadsgrad och överflyttning av transporter till

mer energieffektiva trafikslag och färdmedel (se utgiftsområde 20 och 22).

Under 2004–2017 fanns ett program för energieffektivisering i energiintensiv industri (PFE). Energiintensiva företag hade möjlighet att ingå ett frivilligt femårigt avtal med Energimyndigheten. Deltagande företag fick skattebefrielse på el i tillverkningsprocessen (0,5 öre/kWh) för att uppfylla kraven: att införa ett energiledningssystem samt genomföra och rapportera elbesparingsåtgärder. Fram till 2014 hade deltagande företag rapporterat en elbesparing på 2,2 TWh. Det innebär att företagen genomfört åtgärder som motsvarar programmets totala förväntade resultat att nå en elbesparing på totalt 1,2 TWh uppnått med råge. Den uppnådda besparingen kan dock inte helt kopplas till programmet utan kan även bero på andra faktorer.

Energimyndigheten har, i nära dialog med branschen, tagit fram fyra målgruppsanpassade utbildningar: Beställarkompetens, Energibyggare, Energilyftet och Nya glasögon. Syftet är att höja kompetensen att uppföra och renovera energieffektiva byggnader. Utbildningarna omfattar t.ex. byggherrar, byggnadsarbetare, installatörer, konsulter, arkitekter och gymnasielärare på byggprogrammet. Från 2016 fram till mitten av 2017 har flera utbildningstillfällen genomförts. De kompetenshöjande insatserna har generellt fått goda betyg av de deltagande. Utbildningarna kommer att fortsätta men inom andra samarbetsformer.

För att nå målet till 2030 har regeringen infört ett nytt program för energieffektivisering i industrin, Energisteget. Energisteget innebär att stora företag som genomfört en energikartläggning kan ansöka om bidrag för en fördjupad studie av energieffektiva åtgärder eller investeringsstöd för merkostnaden för investering i en energieffektiv åtgärd.

Som ett komplement till det nationella målet för energieffektivisering till 2030 har Energimyndigheten mot bakgrund av energiöverenskommelsen fått i uppdrag att tillsammans med branscher ta fram sektorsstrategier. För följande sektorer kommer en strategi att tas fram: Fossilfria transporter, Produktion i världsklass, Framtidens handel och konsumtion, Resurseffektiv bebyggelse samt Flexibelt och robust energisystem.

Sverige är en aktiv och pådrivande part i EU:s arbete med ekodesign och energimärkning. EU-kommissionen räknar med att de hittills beslutade ekodesign- och energimärkningskraven sparar 537 TWh el per år inom EU år 2020. Regeringen har framgångsrikt drivit på för att ekodesignkrav ska leda till högre energieffektivitet generellt och att produkter ska gå att reparera, samtidigt som det för vissa produkter med snabb teknikutveckling kan vara miljö- och energimässigt angeläget att genomföra generationsskiften i stället för att förlänga livslängden. Under 2017 trädde bl.a. skärpningar av ekodesignkraven för elmotorer och spishällar i kraft.

2.5.5 Energimarknader

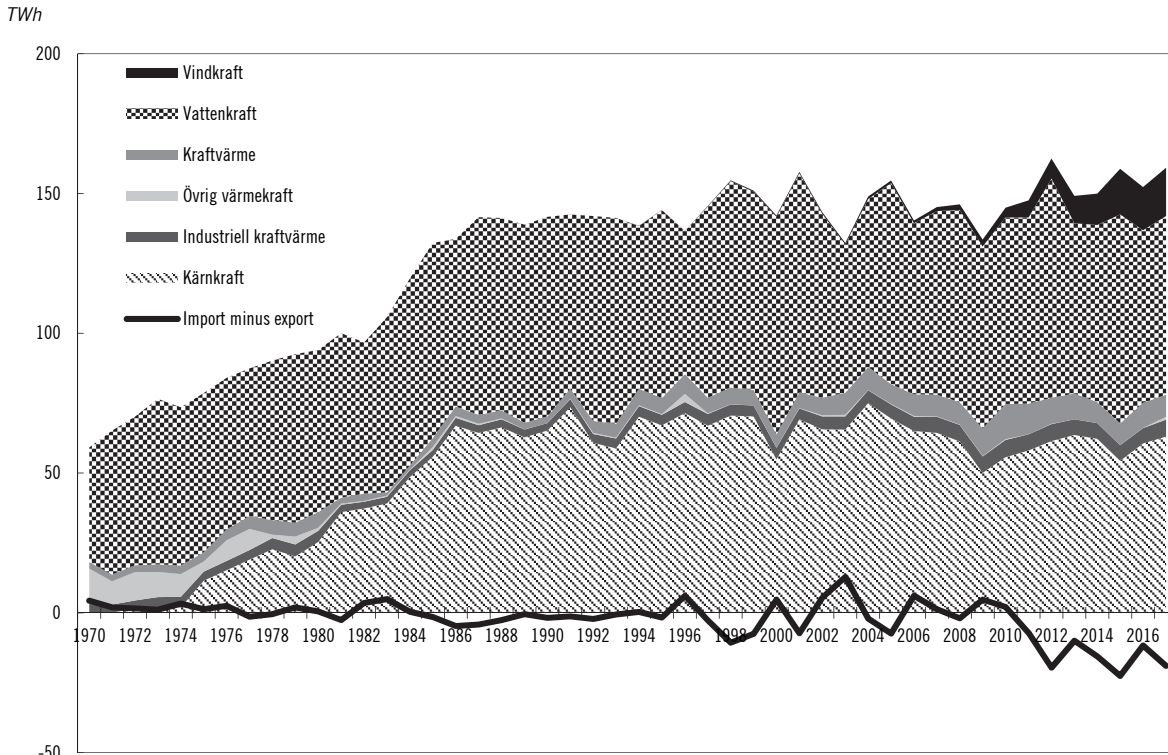
Den svenska energimarknaden kan delas in i tre huvudsakliga marknader när det gäller energi för industriella processer, hushåll m.m. Dessa är elmarknaden, gasmarknaden och värmemarknaden. De tre delarna av energimarknaden går i allt högre utsträckning ihop, när till exempel kraftvärmen blir viktigare för att balansera elnätet och när nya tekniker för att lagra energi från elproduktion som gas utvecklas. Marknaden för fordonsbränslen hanteras inte i det här avsnittet.

Elmarknaden

Sverige har en förhållandevis hög grad av elektrifiering och elanvändningen utgör cirka en tredjedel av den totala energianvändningen.

Den svenska elproduktionen domineras av kärnkraft och vattenkraft, se diagram 2.13.

Under 2017 producerades 159 TWh el, vilket var 8 TWh mer än föregående år. Det var en ovanligt hög elproduktion, den näst högsta historiskt sett. Vattenkraft och kärnkraft stod tillsammans för 80 procent av den totala elproduktionen. Vindkraftens produktion nådde nya rekord. Totalt producerades 17,3 TWh vilket är 2 TWh högre än under 2016. Elexporten ökade till 19 TWh under 2017, jämfört med 12 TWh under 2016.

Diagram 2.13 Elproduktion per kraftslag 1970–2016

Källa: Energimyndighetens Energiläget i siffror 2018.

De genomsnittliga elpriserna på dagen före marknaden (spotpriserna) ökade i alla fyra svenska elområden under 2017, se tabell 2.7 nedan. Det högsta priset som uppnåddes var 123,9 öre/kWh (den 11 oktober), medan det lägsta var 16 öre/kWh (den 21 april). Prisskillnaden mellan elområde SE1 (norra Sverige) och elområde SE4 (södra Sverige) ökade något jämfört med 2016 till i medeltal 1,3 öre/kWh, vilket dock inte är någon stor prisskillnad.

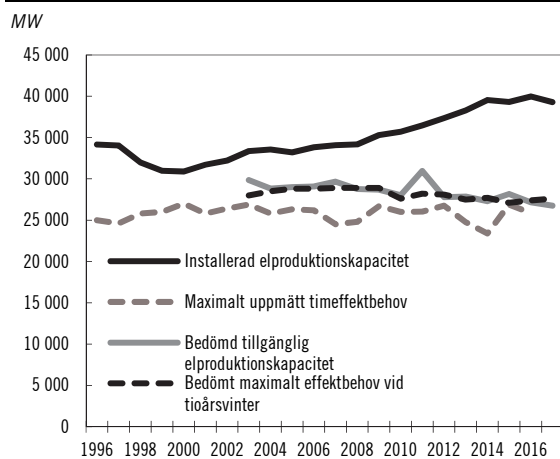
Tabell 2.7 Genomsnittliga spotpriser i de svenska elområdena

Öre/kWh	2013	2014	2015	2016	2017
SE1	33,9	28,6	19,8	27,5	29,7
SE2	33,9	28,6	19,8	27,5	29,7
SE3	34,1	28,8	20,6	27,8	30,1
SE4	34,5	29,0	21,4	28,1	31,0
Det nordiska systempriset	32,9	26,9	19,6	25,6	28,3

De tre största elproduktionsföretagen, Vattenfall AB, Uniper och Fortum AB, stod 2017 för cirka 72 procent av den totala elproduktionen i Sverige. Vattenfall AB stod ensam för nära 43 procent av produktionen. Andelen har minskat stadigt de senaste tjugo åren. 1996 stod de tre största

företagen för 90 procent av elproduktionen. Också på elhandelsmarknaden minskar marknadskoncentrationen. Vattenfall AB, E.ON Sverige AB och Fortum AB hade 2016 en sammanlagd marknadsandel om ca 41 procent.

Med mer väderberoende elproduktion kan mängden producerad el öka, samtidigt som det vid vissa väderlekar kan finnas en effektbrist. Vid utgången av 2017 fanns en total installerad effekt i riket om 39 300 MW. Detta var en minskning jämfört med 2016, vilken orsakades av att kärnreaktorn Oskarshamn 1 och flera kondenskraftverk stängdes 2017. Effektbehovet var som störst den 5 januari kl. 17–18 och uppgick då till 25 855 MW. Det högsta effektuttag som genomsnitt under en timme som förekommit i Sverige var 27 000 MW år 2001. Effektreserven behövde inte tas i drift 2017. I diagram 2.14 nedan finns en redovisning av installerad effekt över tid och högsta uppmätta timeffektbehov över tid.

Diagram 2.14 Effektbalansen 1996–2017

Källa: Energimyndighetens rapport Energiindikatorer 2018.

Elavbrott och leveranssäkerhet

Leveranssäkerhet – försörjningstryggheten i elnätet – är en central del av den svenska energipolitiken. Leveranssäkerheten var under 2017 förhållandevis god. Inga större stormar eller andra naturhändelser drabbade landet, vilket bidrog till att medelavbrottstiden per kund var 1,35 timmar. I tabell 2.8 visas både avbrottstid per kund och år och antal avbrott per kund och år i stadsnät och landsbygdsnät (SAIFI, CAIFI). Landsbygdsnät drabbas av fler och längre avbrott än stadsnät och i landsbygdsnäten saknas i större utsträckning reservledningar. Utfallet ett enskilt år beror till mycket stor del på väderförhållandena det året.

Tabell 2.8 Elavbrott 2015–2017

Genomsnittlig avbrottsdata för de svenska lokalnäten åren 2015–2017

	2015	2016	2017
SAIDI (medelavbrottstid, minuter/kund)	124	94	81
CATAIDI (minuter avbrott/kund som haft avbrott)	245	180	149
SAIFI (antal avbrott/kund)	2,5	1,3	1,2
CAIFI (antal avbrott/kund som haft avbrott)	2,5	2,5	2,3
CEMI-12 (minst 12 avbrott under året, procent)	0,7	0,8	0,4
ASAI Tillgänglighet	99,97 %	99,98 %	99,98 %

Källor: Energimarknadsinspektionens rapporter Leveranssäkerhet i Sveriges elnät 2015 Ei R2016:17 och Leveranssäkerhet i Sveriges elnät 2016 Ei R2017:11, siffrorna för 2017 är preliminära.

Åtgärder för att förbättra elmarknadens funktion

Regeringen arbetar för att i större utsträckning möjliggöra för kunderna att vara aktiva på elmarknaden. Ökad efterfrågefleksibilitet kan i sin tur förbättra elmarknadens funktion med en mer effektiv prisbildning som även möjliggör

minskade kostnader för el. En ökad efterfrågefleksibilitet leder även till en högre grad av försörjningstrygghet och ett minskat behov av topplastkapacitet. Som en del av detta arbete har regeringen lämnat över propositionen Elmarknadsfrågor (prop. 2017/18:237) till riksdagen. Propositionen innehåller bl.a. förslag om att det ska vara möjligt för elnätsföretagen att tillämpa pilotprojekt med en annan elnätstruktur för att stegvis kunna införa nya elnätstariffer som främjar ett effektivt utnyttjande av elnätet. Vidare ska elnätsföretagen lämna ny information till kunderna för att ge kunderna ytterligare verktyg att påverka sina elkostnader genom att byta avtal eller genom att ändra förbrukningsmönster.

I propositionen finns också bl.a. förslag om att förenkla och förtydliga regleringen av elnätsföretagens intäktsramar. Regeringen beslutade även i augusti 2018 om nya förordningsbestämmelser avseende avkastningen för elnätverksamheten och avskrivningstider för anläggningar vid fastställande av intäktsramarna. Den nya regleringen införs för att se till att elnätsavgifterna framöver kommer att vara stabila och håller sig på rimlig nivå, samt för att förenkla och snabba upp domstolsprocesserna.

Regeringen arbetar också med att stärka konsumenternas ställning på elmarknaden. Dels genom att ge konsumenterna möjligheter att kunna påverka sin elförbrukning och sina elkostnader. Dels genom att skydda konsumenterna i situationer där konsumenten har en särskilt svag ställning som t.ex. mot överpriser på s.k. anvisningsavtal samt att konsumenten inte drabbas av felaktiga avbrytanden av el. När det gäller konsumentskyddet finns det förslag i propositionen om att skydda konsumenterna från otillbörliga påtryckningar bl.a. genom ändringar i bestämmelserna som gäller förutsättningarna för att avbryta överföringen av el till konsumenterna på grund av betalningsförsummelse.

Propositionen är också ett viktigt steg för att säkerställa skäliga tariffer för kundkollektivet samtidigt som nödvändig utbyggnad av nätinfrastrukturen kan ske på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt effektivt sätt och utnyttjandet av näten kan optimeras. Förändringarna har föreslagits i ljuset av de mål som baseras på energiöverenskommelsen och som riksdagen

beslutat om (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22, rskr. 2017/18:411).

Samhällsekonomiska analyser och återkommande effektanalyser

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om att regeringen bör utreda behovet av att en fristående aktör parallellt med Svenska kraftnät genomför samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar vid nätinvesteringar (bet. 2016/17:NU21 punkt 2, rskr. 2016/17:332). Riksdagen har även tillkännagett för regeringen att den bör ge Svenska kraftnät i uppdrag att göra långsiktiga analyser av effektsituationen där såväl Sveriges som de närmaste grannländernas situation beaktas (bet. 2016/17:NU21 punkt 4, rskr. 2016/17:332).

När det gäller punkten 2 har riksdagen vidare uttalat att man inte delar regeringens tidigare bedömning om att tillkännagivandet är slutbehandlat. Skälen till detta är att regeringen har redovisat tillkännagivandet som slutbehandlat dels innan Energimarknadsinspektionens utredning var klar, dels innan regeringen återkommit till riksdagen med resultatet av denna utredning (bet. 2017/18:KU21 s. 31).

När det gäller punkten 2 har regeringen gett Energimarknadsinspektionen i uppdrag att identifiera vilka typer av effekter som bör analyseras och kvantifieras inom ramen för samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningar inför beslut om investeringar i transmissionskapacitet i stamnätet för el. Energimarknadsinspektionen skulle också utreda och föreslå riktlinjer för kvantifiering av dessa effekter. Energimarknadsinspektionen redovisade sitt uppdrag i rapporten Samhällsekonomiska analyser vid investeringar i stamnätet för el (Ei R2018:06). I rapporten föreslår Energimarknadsinspektionen att nätkoncession för stamledning endast får meddelas om anläggningen är samhällsekonomiskt lönsam (dnr M2018/01132/Ee). Vidare föreslår inspektionen att en lönsamhetsbedömning ska ingå i en ansökan om nätkoncession och att denna bedömning ska vara granskad av en fristående aktör. Rapporten är remitterad och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat

När det gäller punkten 4 beslutade regeringen den 28 juni 2018 att komplettera det uppdrag om

kraftbalansen som Svenska kraftnät har enligt sin instruktion, förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket Svenska kraftnät, med att även inkludera en bedömning av förutsättningarna att långsiktigt upprätthålla kraftbalansen. Den nya bestämmelsen trädde i kraft den 1 augusti 2018. Regeringen anser med detta att riksdagens tillkännagivande är tillgodosett och slutbehandlat.

Funktionskrav på elmätare

Regeringen arbetar för att förbättra den information som elkunderna ska få om sin egen elförbrukning. Ett sätt att uppnå detta är att ställa krav på vilka funktionskrav som bör ställas på elmätare. Regeringen föreslog därför i propositionen Funktionskrav på elmätare (prop. 2016/17:73), ett nytt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om de funktionskrav som mätsystem och mätutrustning ska uppfylla. Propositionen har antagits av riksdagen. Regeringen har därefter beslutat om sju nya funktionskrav som elmätarna ska uppfylla. Bland de nya funktionskraven finns ett krav om ett öppet gränssnitt på mätarna, vilket innebär att kunderna direkt kommer att kunna ta del av informationen från elmätarna, och ett krav om att alla mätare ska klara av timmätning. Mätare med de nya funktionskraven ska vara på plats senast den 1 januari 2025. Smarta elmätare gör också mer efterfrågefleksibilitet i elnätet möjligt, vilket i sin tur kan minska variationerna i det totala effektbehovet. En uppdaterad mätinfrastruktur med smarta elmätare är även central i utvecklingen av smarta elnät och en förutsättning för elnätsfunktioner som syftar till effektivare nät drift, minskad energianvändning och ökade möjligheter att integrera lokal elproduktion från privat personer som producerar el.

Anvisade elavtal

Genom de av riksdagen antagna bestämmelserna i propositionen Anvisade elavtal (prop. 2016/17:13) har det införts en reglering som ska säkerställa att kunder med anvisade avtal har skäliga villkor, minska andelen kunder med anvisade elhandlare och öka kundaktiviteten på elmarknaden. Andelen kunder med anvisade avtal har minskat stadigt över tid och var 2017 13 procent, att jämföra med år 2008 när andelen var 38 procent.

Underlätta för timavtal på elmarknaden

Regeringen arbetar aktivt med att utveckla elmarknaden så att den blir mer välfungerade. Ett steg i detta arbete är att regeringen har beslutat att fr.o.m. den 1 januari 2020 ta bort de förenklade avräkningsbestämmelserna i 17 § förordningen (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el. Detta innebär att alla kunder med timmätning i fortsättningen ska ha daglig avräkning. Åtgärden ska göra det mera attraktivt för elhandlarna att erbjuda kunderna elavtal som avser pris per timme. Kunder med timavtal har större möjlighet att vara aktiva och ändra sitt förbrukningsmönster, och därigenom t.ex. bidra med efterfrågefleksibilitet.

Forum för smarta elnät

Regeringen inrättade 2016 ett nationellt forum för smarta elnät. Forumet ska bland annat främja och utveckla en dialog om smarta elnäts möjligheter samt för området utveckla en nationell strategi, som omfattar såväl forskning och innovation som internationalisering. Syftet är också att Sverige ska utveckla smarta elnät till en tillväxtbransch på internationella marknader.

Inom ramen för forumets verksamhet har det genomförts ett antal seminarier, workshops och internationella rundabordsamtal.

En utvärdering genomförd av Faugert & Co av de två första åren av forumets verksamhet visar bl.a. att de genomförda aktiviteterna har bidragit till ökad kunskap och kompetens inom området hos målgrupperna. Strategier för ökad flexibilitet i elsystemet och för ökad internationalisering är viktiga resultat. Utvärderingen visar sammanfattningsvis att verksamheten bidragit till att skapa goda förutsättningar för att främja smarta elnät som en framtidsbransch.

Åtgärder för de som producerar sin egen el

I oktober 2018 redovisades förslag av utredningen som har till uppdrag att identifiera de hinder som kunder i form av hushåll, mindre företag och andra mindre aktörer möter vid energieffektivisering och introduktion av småskalig produktion och lagring av förnybar energi (dir. 2017/77).

Regeringskansliet har utrett förutsättningarna för att låta fler såsom andelsägare av förnybar elproduktion, få möjlighet att ta del av skattereduktionen för mikroproduktion av förnybar el, samt möjligheten att förenkla förfarandet för att få del av skattereduktionen,

t.ex. via elräkningen. Frågan bereds vidare i Regeringskansliet.

EU-arbete

För att underlätta utvecklingen mot en gemensam elmarknad i Europa presenterade EU-kommissionen ett nytt lagstiftningspaket (Ren energi för alla i Europa) den 30 november 2016. På elområdet omfattar lagstiftningspaketet förslag om revidering av det tredje inreklamningspaketets lagstiftning. Dessutom innehåller paketet ett förslag om att ersätta direktivet om trygg elförsörjning (Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/89/EG av den 18 januari 2006 om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar) med en ny riskberedskaps-förordning. Förhandlingar pågår med Europaparlamentet och antagande av den nya lagstiftningen förväntas före årsskiftet 2018/2019.

Energimarknadsinspektionen har enligt uppdrag tagit fram en rapport som på ett enkelt sätt sammanfattar hur de nya EU-förordningarna och kompletterande regelverken på nationell nivå kommer att påverka den svenska elmarknaden. Rapporten Nya förordningar för el och naturgas (Ei R2018:10) som publicerades den 29 juni beskriver även konsekvenserna för elmarknadens aktörer.

Gasmarknaden

Med europeiska mått har Sverige en begränsad naturgasmarknad där förbrukningen pendlar runt 10 TWh årligen. Det motsvarar cirka tre procent av Sveriges totala energianvändning. Nivån väntas bestå fram till 2025 då den enligt Energimyndighetens långsiktiga scenarier från 2016 väntas börja avta. Även naturgasanvändningens fördelning mellan kundkategorier (se tabell 2.9) är förhållandevis konstant. Sverige har inte någon inhemsk produktion av naturgas, utan den importerar via en sammanlänkning från Danmark. Inhemskt producerad biogas kan uppgraderas till naturgaskvalitet och matas in på naturgasnätet. En innehavare av en naturgasledning är skyldig att ta emot sådan gas, om det är tekniskt möjligt. Under 2016 matades det in ca 0,5 TWh uppgraderad biogas i det västsvenska naturgassystemet. När det gäller den biogas som

importeras till Sverige från Danmark och Tyskland har regeringen identifierat problem i marknaden som beror på att de stödsystem som finns i de olika länderna samverkar på ett olyckligt sätt. Regeringen har därför som lösning på kort sikt infört ett särskilt stöd till biogasproduktion om 270 miljoner kronor (prop. 2017/18:99, bet. 2017/18:FiU21). Ungefär hälften av den biogas som matas in på det västsvenska naturgasnätet förbrukades för transporter.

Regeringen har tillsatt en utredning som ska se över den svenska biogasens långsiktiga konkurrensförutsättningar (dir. 2018:45). Utredningen ska bl.a. kartlägga och värdera biogasens nyttor samt gå igenom och vid behov föreslå ändringar av de styrmedel som gäller för biogas i Sverige.

Tabell 2.9 Naturgasanvändning 2016

	2016
Industri ¹	49 %
Kraft- och värmeproduktion	32 %
Bostäder och service	15 %
Transport	4 %

¹ varav 11 % för icke-energiändamål
Källa: Energimyndigheten.

Naturgasmarknaden har kommit långt i arbetet med att genomföra EU:s tredje inre marknadspaket för energi. Arbetet inom EU har på senare år fokuserat på försörjningstrygghet. Bland annat har regler om solidaritet mellan medlemsstaterna införts i den nya gasförsörjningsförordningen (EU) 2017/1938. De svenska författningarna lagen (2012:273) och förordningen (2012:257) trygg naturgasförsörjning har under 2018 anpassats så att Sverige ska kunna begära och motta gas från Danmark för att försörja sina hushållskunder vid en tillkännagiven kris. Åtgärderna innebär ett starkare skydd för hushållskunder vid en kris i naturgasförsörjningen.

Värmemarknaden

Under 2017 användes 80,5 TWh för uppvärmning och varmvatten i Sverige. Av dessa användes 32 TWh för uppvärmning av småhus, 26,6 TWh för flerbostadshus och 21,8 TWh för lokaler. Energi för uppvärmning och varmvatten motsvarar ca 20 procent av den totala slutliga energianvändningen i Sverige. Fjärrvärmen stod 2017 för 57 procent av energianvändningen för

uppvärmning och varmvatten i bostäder och lokaler, vilket motsvarar 46,2 TWh. Konsumentpriset för fjärrvärme var i genomsnitt 0,94 kronor per kWh under 2017. Fjärrvärmepriset har ökat något under hela 2000-talet men sjönk tillbaka något under 2017.

Branschinitiativet Prisdialogen, som skapades år 2013, ska genom lokala avtal mellan leverantör och kund åstadkomma en rimlig, förutsägbar och stabil prisutveckling på fjärrvärme samt bidra till ett ökat förtroende för fjärrvärmeföretagens prissättning. Under 2017 omfattades 72 procent av fjärrvärmeleveranserna av Prisdialogen. Detta kan jämföras med 68 procent under 2016.

Fjärrvärmenämnden är en nämnd placerad vid Energimyndigheten. Fjärrvärmenämndens uppdrag är att efter en beviljad ansökan medla om en kund begär förhandling om priset eller kapaciteten hos en anslutning, om fjärrvärmeföretaget gjort en ensidig ändring av avtalsvillkoren. Under 2017 har Fjärrvärmenämnden endast haft en medling att hantera.

2.5.6 Energiforskning och innovation

Anslaget 1:4 *Energiforskning* är det största anslaget under utgiftsområdet och disponeras av Energimyndigheten för utgifter och statsbidrag för forsknings-, utvecklings-, demonstrations- och kommersialiseringsinsatser inom energiområdet.

Arbetet inom området forskning och innovation på energiområdet sker utifrån riktlinjerna i propositionen och riksdagsbeslutet för forskning och innovation på energiområdet (prop. 2016/17:66 bet. 2016/17:NU9, rskr. 2016/17:164). Det är en strategiskt utformad samlad insats som spänner över hela innovationssystemet. Insatsen ska fånga upp hela värdekedjor och utgå från en helhetssyn på energisystemet.

En stor del av Energimyndighetens ansvar handlar om den strategiska prioriteringen av insatserna och utformningen av åtgärderna. I samverkan med forskare, näringsliv och samhälle behöver myndigheten identifiera önskade utfall, viktiga hinder och verkningsfulla insatser för att bidra till de energipolitiska målen.

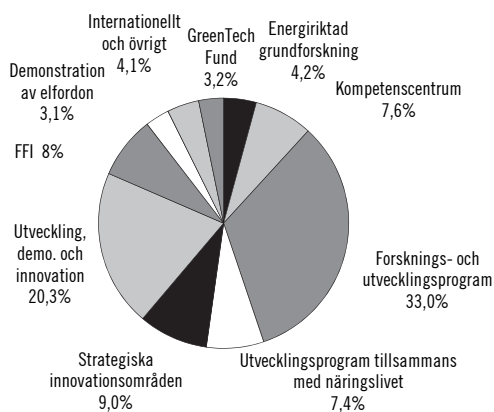
Energimyndigheten har under 2017 arbetat med att vidareutveckla den strategiska processen, exempelvis genom att ta fram en effektlogik för

utformning av forskningsstrategier och program. Ett sådant beskrivningssätt är ett sätt att systematiskt och visuellt formulera sambanden mellan aktiviteter och insatser och de förändringar man vill uppnå. Detta har använts för att ta fram strategier för olika temaområden, under 2017 till exempel för vattenkraft, havsenergi och transportsektorn.

Att påverka energisystemet och marknaden genom att främja forskning och innovation är en utpräglat långsiktig uppgift. Det tar exempelvis lång tid att gå från förståelse av grundläggande förutsättningar till teknik och lösningar som kan vinna insteg på marknaden. En viktig uppgift för myndigheten är därför också att följa upp och utvärdera resultaten över tid.

Den verksamhet som finansieras från anslaget spänner över ett brett område från energiriktad grundforskning till marknadsnära insatser som storskalig demonstration och stöd till små och medelstora företag för affärsutveckling och kommersialisering. Hanteringen av dessa olika typer av insatser varierar med karaktären men är utformade för att säkerställa kvaliteten och relevansen inom prioriterade områden.

Diagram 2.15 Utbetalat till olika typer av aktiviteter 2017

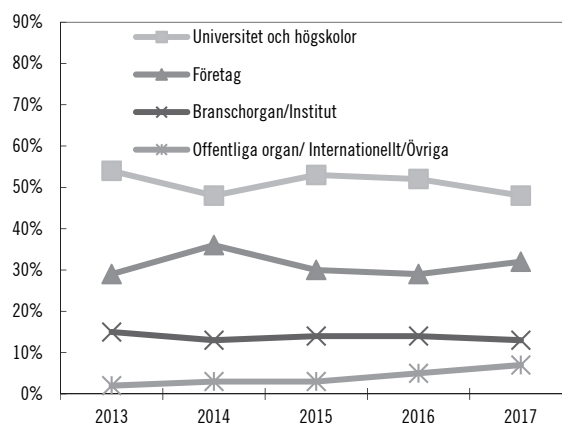
Källa: Energimyndighetens insatser för Forskning och innovation i siffror 2017 (M2018/0102/Ee).

Som framgår av diagram 2.15 används knappt hälften av medlen till långsiktiga insatser kring energiriktad grundforskning, kompetenscentrum samt forsknings- och utvecklingsprogram (sammanlagt 44,8 procent). En mindre del går till utvecklingsprogram i samarbete med näringslivet (7,4 procent). Energimyndighetens bidrag till Strategiska innovationsprogram (en gemensam satsning som drivs tillsammans med Verket för innovationssystem (Vinnova) och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och

samhällsbyggande (Formas)) står för 9,0 procent av medlen, medan drygt 20 procent används till utveckling, demonstration och innovation. Omkring 8 procent av medlen användes i det särskilda samarbetsprogrammet Fordonsstrategisk forskning och innovation (FFI) medan 4,1 procent användes till Internationellt och övrigt. Under 2017 användes även 3,2 procent som bidrag till kapitalet för den nationella riskkapitalfond som lanserades 2016 på området GreenTech och som förvaltas av Almi Invest AB.

Energimyndigheten beviljar stöd till olika typer av mottagare. En stor del av medlen (ca 50 procent) går till forskning och utveckling vid universitet och högskolor, men även företag, branschorgan, offentliga organ och internationella aktörer återfinns bland utförarna (se diagram 2.16).

Diagram 2.16 Fördelning av stöd till olika kategorier av mottagare

Källa: Energimyndighetens insatser för Forskning och innovation i siffror 2017.

Beloppen varierar mellan åren bl.a. beroende på hur många större demonstrationsprojekt som får stöd eftersom de ger stort utslag på den andel medel som beviljats till företag. Stödet till universitet och högskolor ligger under de fem senaste åren ganska stabilt kring 600 miljoner kronor per år. De medel som beviljats till kategorin Offentliga organ, Internationellt och Övriga har dock stigit under perioden, något som kan bero på den allt högre prioriteringen av internationellt samarbete.

Insatsernas kvalitet och relevans följs regelbundet upp genom utvärderingar. Under 2017 har Energimyndigheten genomfört fem utvärderingar av program och aktiviteter. Dessutom har samhällsvetenskapliga analyser av två program genomförts, liksom en metaanalys av utvärderingarna av verksamheten i åtta

kompetenscentrum. För att bidra till resultatspridning och nyttiggörande har också fem syntesrapporter och en nulägesanalys tagits fram på olika områden. Utvärderingarna visar till stor del på att insatserna genomförts väl och håller god kvalitet. I några fall har brister och förbättringsmöjligheter påtalats, vilket tas i beaktande inför framtida verksamheter.

Den övergripande beviljandegraden för myndighetens hela verksamhet inom forskning och innovation visas i diagram 2.17 nedan.

Diagram 2.17 Beviljandegrad räknat per belopp för perioden 2008–2017

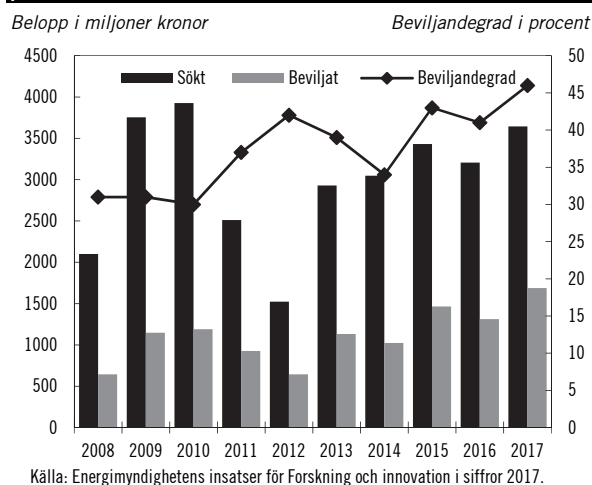
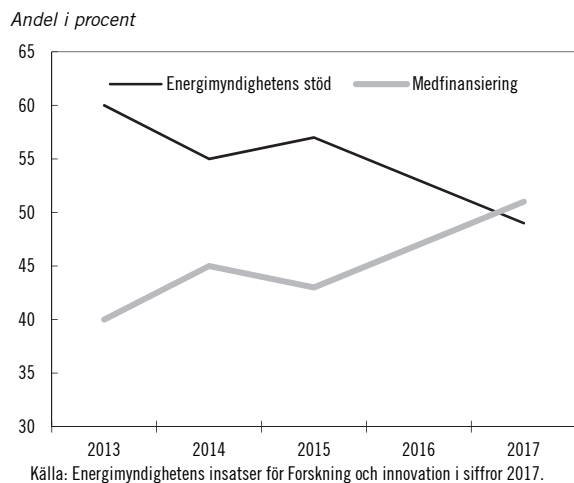

Diagram 2.18 Samfinansieringsgrad 2013–2017

Som framgår av diagram 2.18 ovan har andelen finansiering från övriga källor ökat något över femårsperioden, från ca 40 procent 2013 till 51 procent 2017. Samfinansieringsgraden beror till stor del av vilken fördelning av olika typer av insatser och projekt som myndigheten stöder ett visst år. Många projekt vid universitet och högskolor finansieras i sin helhet via anslaget medan demonstrationsprojekt och andra mer

marknadsnära insatser av nödvändighet har en större andel finansiering från näringslivet.

Inriktning för insatserna för forskning och innovation på energiområdet

I Energimyndighetens strategiska process beslutas vilka teknikområden som ska prioriteras inom programmet för forskning och innovation på energiområdet för att ge största bidrag till de övergripande målen som beslutats av riksdagen. Prioriteringen av områden och uppgifter utgår bl.a. från Sveriges naturresurser och förutsättningar, den industriella strukturen och styrkeområden inom svensk forskning och utveckling. Den tar även hänsyn till effekter på tillväxt, sysselsättning och export.

För att prioriteringen ska kunna göras på ett metodiskt sätt utgår den strategiska processen från fem övergripande utmaningar. Prioriterade insatser ska främja önskad utveckling på ett eller flera av dessa områden:

- Helt förnybart energisystem,
- Flexibelt och robust energisystem,
- Resurseffektivt samhälle,
- Innovation för jobb och klimat, och
- Samspel i systemet.

Den verksamhet som prioriteras för att möta dessa övergripande utmaningar delas sedan in av Energimyndigheten i nio olika temaområden: Transportsystemet, Bioenergi, Byggnader i energisystemet, Elproduktion och elsystem, Industri, Hållbart samhälle, Allmänna energisystemstudier, Affärsutveckling och kommersialisering, samt Internationella samarbeten.

I tillägg till dessa temaområden genomförs även mer övergripande och tvärgående insatser. Tillsammans med Vetenskapsrådet driver Energimyndigheten ett program kring energiriktad grundforskning. Tillsammans med Vetenskapsrådet, Vinnova och Formas stöder Energimyndigheten Strategiska innovationsprogram. Dessa innovationsprogram initieras på förslag av ledande aktörer från näringsliv, forskning och offentlig sektor och utgår från av aktörerna framtagna strategiska innovationsagendor på utvalda områden. Energimyndigheten finansierar exempelvis verksamhet kring resurs- och avfallshantering inom programmet RE:Source och verksamhet för

att främja smarta hållbara städer inom det nya programmet Viable Cities.

Affärsutveckling och kommersialisering

För att kunna bidra till det övergripande målet för forskning och innovation på energiområdet måste ny kunskap och kompetens omsättas i nya lösningar och produkter som kommer till användning, i huvudsak genom att introduceras på marknaden. Energimyndighetens verksamhet för affärsutveckling och kommersialisering är därför en viktig del av verksamheten.

Energimyndigheten stödjer företag i olika utvecklingsfaser tills innovationen nått en sådan mognadsgrad att privata aktörer kan vara beredda att ta vid och driva den fortsatta utvecklingen. Stödet sker via bidrag eller genom bidrag mot royaltyåtagande.

Förutom stöd till enskilda företag genomför myndigheten olika insatser för att bilda nätverk och skapa mötesplatser som kan öka företagets möjlighet att attrahera kapital.

Inom det nationella regionalfondsprogrammet 2014–2020 genomförs bl.a. en riskkapitalsatsning på en grön investeringsfond. Fonden ska investera i innovativa små- och medelstora företag som tillhandahåller produkter och tjänster som bidrar till att minska klimatpåverkan. Fonden, som förvaltas av Almi Invest AB, finansieras av Almi Företagspartner AB, Energimyndigheten och Europeiska regionala utvecklingsfonden. Till det kommer privat finansiering. Under 2017 har Energimyndigheten bidragit med 40 miljoner kronor. Myndighetens totala bidrag ska motsvara 25 procent av det totala kapitalet på 650 miljoner kronor, exklusive den privata finansieringen. Se även utgiftsområde 19 Regional tillväxt och utgiftsområde 24 Näringsliv.

Energimyndigheten bidrar även till aktiviteter för att främja svensk energiteknik internationellt. Myndigheten samordnar exempelvis svenskt kunnande på energiområdet inom ramen för den del av den nationella exportstrategin som går under namnet Team Sweden Energy. Under 2017 beviljades exempelvis 11 förstudier till innovationskluster för att underlätta för små och medelstora företag att nå ut med produkter, affärsmodeller och tjänsteinnovationer. Genom plattformen Smart City Sweden ska produkter, tjänster och systemlösningar kring hållbar stadsutveckling främjas. Programmet Heat Networks syftar till att skapa nya

affärsmöjligheter för svenska företag inom fjärrvärme på marknaden i Storbritannien. The India Sweden Innovations' Accelerator är ett initiativ för att främja utveckling och spridning av ny, innovativ energiteknik i Indien och Sverige.

Internationellt samarbete kring forskning och innovation på energiområdet

Internationellt samarbete kring forskning och innovation på energiområdet ökar i omfattning och blir allt viktigare. Energimyndigheten stödjer verksamhet som på olika sätt ingår i samarbetet inom EU:s ramprogram Horisont 2020 eller inom den Strategiska energiteknikplanen (SET-Plan). Myndigheten beviljar även stöd till svenska aktörer för att utveckla ansökningar till olika EU-program på energiområdet.

Energimyndigheten deltar i och finansierar även verksamhet inom International Energy Agency och dess olika tekniksamarbeten. Likaså stöder Myndigheten också verksamheten inom institutionen Nordisk energiforskning (NEF).

Samarbetet inom Mission Innovation som lanserades 2015 ska accelerera innovationsprocessen på området ren och effektiv energi. Myndigheten engagerar sig i flera av samarbetets arbetsprogram.

Nationella forskningsprogram och regeringens strategiska samverkansprogram

Energimyndigheten har under 2017 samarbetat med Formas kring utformning och inriktning av den första utlysningen inom det nationella forskningsprogrammet för klimat. Energi-myndigheten har utifrån erfarenheter från sin egen verksamhet bidragit till arbetet med att ta fram en strategisk forskningsagenda för programmet.

Under 2017 påbörjades även arbetet med Formas nationella forskningsprogram Hållbart samhällsbyggande. Även här har Energimyndigheten bidragit till utformningen samt avsatt medel för att delta i finansieringen av programmets andra utlysning.

Regeringen har inrättat fem strategiska samverkansprogram för att kraftsamla insatser för att stärka Sveriges konkurrenskraft och möta de samhällsutmaningar Sverige står inför. Energimyndigheten finansierar betydande forsknings- och innovationsinsatser främst inom de områden som berör samverkansprogrammen för Nästa generations resor och transporter, Smarta städer, Cirkulär och biobaserad ekonomi, samt Uppkopplad industri och material.

Samverkan med andra myndigheter

För att undvika överlapp och glapp i verksamhetens inriktning, och för att ta till vara möjligheter till synergier, samverkar Energimyndigheten med flera andra forskningsfinansierande myndigheter.

Myndigheten deltar tillsammans med Formas, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Vetenskapsrådet och Vinnova i en samordningsgrupp för att utbyta erfarenheter, identifiera gemensamma satsningar och säkerställa effektiva arbetssätt myndigheterna emellan. Myndigheterna har även tillsammans arbetat med att identifiera hinder och möjligheter att nå forskare inom samhällsvetenskap och humaniora för att kunna engagera dessa i forskning kring myndigheternas ansvarsområden.

Några exempel på områden där Energimyndigheten samarbetar med andra myndigheter är Energiriktad grundforskning (Vetenskapsrådet), Fordonsstrategisk forskning och innovation (Vinnova och Trafikverket), samt Strategiska innovationsprogram (Vinnova och Formas).

Energimyndigheten samarbetar också med Almi Invest, Elsäkerhetsverket, Energimarknadsinspektionen, Havs- och vattenmyndigheten och Svenska kraftnät.

Jämställdhet

Energimyndigheten har under 2017 höjt ambitionen i arbetet för jämställdhet i forsknings- och innovationsverksamheten.

Sedan 2016 arbetar Energimyndigheten utifrån särskilt formulerade mål för jämställdhet inom verksamheten för forskning och innovation. Syftet med målen är att främja mångfald och jämställdhet för att förbättra resultatet av verksamheten och bidra till omställning av samhället, främja likabehandling samt säkerställa att personella resurser utnyttjas på bästa möjliga sätt. Målet är att könsfördelningen för beviljade ansökningar ska vara i samma nivå (+/- tio procentenheter) jämfört med inkomna ansökningar.

Könsfördelningen i Energimyndighetens olika råd och bedömningsgrupper har under året nått en balans på 40/60 avseende kvinnor/män. Andelen kvinnor bland projektledare för finansierade projekt är dock endast 25 procent, medan manliga projektledare utgjorde 75 procent.

Energimyndigheten arbetar även med att integrera jämställdhetsmålen i alla delar av verksamheten, så att skrivningar om jämställdhet integreras i mallar och standardtexter. Myndigheten påbörjade även 2017 ett arbete med att införa nya bedömningskriterier i vissa forsknings- och innovationsprogram för att i ökad grad beakta jämställdhetsaspekter i utformningen av projekt.

Energimyndigheten ska även bidra till ökad kunskap om jämställdhetsaspekter i studier av energisystemet. Detta görs genom flera olika insatser. Förra året startades ett nytt forskningsprogram med titeln Människa, Energisystem och Samhälle (MESAM) som bl.a. ska undersöka energifrågornas koppling till genus och jämställdhet.

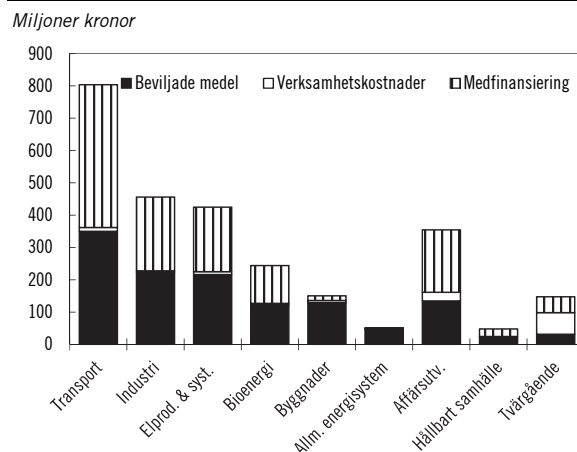
Tillsammans med Vetenskapsrådet har man börjat arbeta för att utöka samarbetet kring energiriktad grundforskning till att även inkludera insatser med humanistiska och samhällsvetenskapliga perspektiv. Med detta vill man göra det möjligt att öka mångfalden i den finansierade forskningen.

Resultat i siffror

Under 2017 utbetalades sammanlagt stöd om 1 247 miljoner kronor. Medlen fördelades på de nio temaområdena som nämns ovan.

Observera att diagram 2.19 visar åtta av de nio temaområdena eftersom internationella samarbeten redovisas inom respektive sakområde.

Diagram 2.19 Medel per temaområde 2017 i miljoner kronor

Källa: Energimyndighetens insatser för Forskning och innovation i siffror 2017.

I diagrammet har kategorin Tvärgående och övergripande insatser tillkommit. I denna ingår exempelvis energiriktad grundforskning och

andra mer generella insatser som inte utformats för att bidra till något enstaka teknikområde. De svarta delarna av staplarna är de bidrag som betalats ut av Energimyndigheten, medan de vita avser Energimyndighetens verksamhetskostnader för administration, prioritering, uppföljning etc. De randiga delarna av staplarna visar medfinansieringen från andra aktörer.

Som framgår av diagrammet är Transportsystemet det temaområde som ges mest resurser, både av myndigheten och av näringslivet och andra. Industri, samt Elproduktion och elsystem är också temaområden som beviljas stora resurser. Dessa områden har också en finansieringsbild på omkring 1:1 för myndighetens och andra finansiärers bidrag. Temaområdet Byggnader i energisystemet har något större bidrag från myndigheten än Bioenergi, men betydligt lägre bidrag från medfinansiärer. Allmänna energisystem har ytterligare lägre bidrag från myndigheten samt en lägre grad medfinansiering på grund av områdets karaktär.

Inom temaområdet Affärsutveckling och kommersialisering beviljade myndigheten under 2017 ungefär 134 miljoner kronor i stöd, medan medfinansieringen var omfattande, ca 193 miljoner kronor. Den högre medfinansieringsgraden beror på den marknadsnära karaktären på insatserna och på kraven på företagens motfinansiering.

Hållbart samhälle är sedan 2017 ett nytt temaområde som omfattar samhällsplanering och integration av samhällets olika infrastrukturer med fokus på energisystemlösningar för hållbara samhällen. Insatserna är ännu inte särskilt omfattande.

Det nionde temaområdet – som inte är inkluderat som en egen stapel i diagrammet – omfattar satsningar för att främja svensk forskning och innovation genom internationellt samarbete, liksom arbete med att främja svensk forskning och svenska innovationers konkurrenskraft på internationella marknader.

Inom kategorin Tvärgående och övergripande finns insatser som inte i förväg inriktats mot något speciellt delproblem eller uppgift. I denna kategori finns t.ex. energiriktad grundforskning, och programmet Nydanande och behovsmotiverad forskning och innovation med energirelevans. Kategorin inkluderar även Energimyndighetens arbete med Strategiska innovationsprogram i samverkan med Vinnova

och Formas (se även ovan). Denna kategori har stora verksamhetskostnader jämfört med övriga temaområden, vilket kan relateras till det relativt stora arbete som krävs för att kunna arrangera konkret verksamhet inom t.ex. Strategiska innovationsprogram.

Även insatserna för Affärsutveckling och kommersialisering har något högre andel verksamhetsomkostnader än andra temaområden, vilket är naturligt då arbetet med sådana projekt inbegriper såväl teknisk och vetenskaplig granskning som analys av affärsmöjligheter, finansieringsplaner och marknader.

Verksamheten kring forskning och innovation är som tidigare nämnts av olika karaktär, och det är inte alla typer av projekt som resulterar i vetenskapliga publikationer eller forskarutbildade. För en väsentlig del av verksamheten är dock detta centrala resultat, och en indikation på hur arbetet bidrar till det av riksdagen fastställda delmålet att bygga upp vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens.

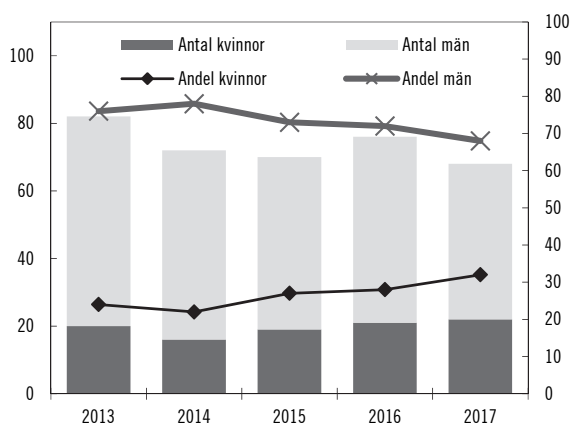
Tabell 2.10 visar antalet avlagda licentiats- och doktorsexamina under 2017 fördelade på Energimyndighetens tidigare sex temaområden uppdelade på män och kvinnor.

Tabell 2.10 Antal examina under 2017 fördelat på tidigare temaområden och kön

Område	Doktorsexamen			Licentiatexamen		
	Kvinna	Man	Tot.	Kvinna	Man	Tot.
Kraftsystemet	6	21	27	2	3	5
Transportsektorn	4	10	14	1	4	5
Bioenergi	3	7	10	2	3	5
Byggnader i energisyst.	1	2	3	0	3	3
Energiintensiv industri	3	1	4	0	2	2
Energisystemstud. m.m.	5	5	10	0	1	1
Totalt	22	46	68	5	16	21

Källa: Energimyndighetens insatser för forskning och innovation i siffror 2017.

Diagram 2.20 visar utveckling totalt för doktorsexamina över perioden 2013–2017. Antalet examina varierar över åren, vilket bl.a. beror på hur många långsiktiga forskarstuderandeprojekt som startats under olika tidigare år. Staplarna visar antalet examina (vänster skala), medan linjerna representerar andelen män respektive kvinnor. Det finns en svagt ökande trend för andelen kvinnor som disputerar för doktorsgraden, även om förändringarna inte är betydande.

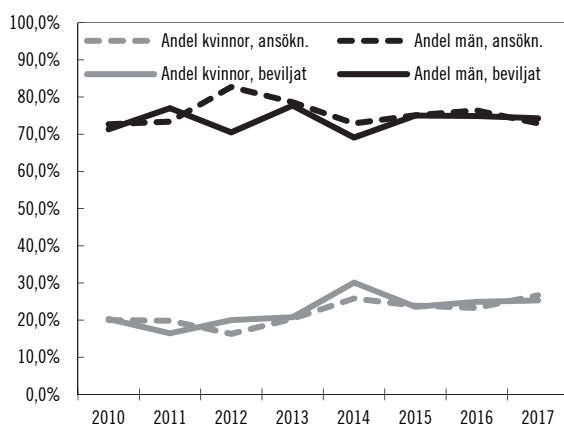
Diagram 2.20 Doktorsexamina 2013–2017Antal examina Andel kvinnor respektive män

Källa: Redovisning av uppdrag 7 i regleringsbrev 2017 - Forskning och innovation på energiområdet för ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet (M2018/00613/Ee)

Diagram 2.21 nedan visar beviljandegraden för kvinnliga respektive manliga projektledare. Fördelningen av beviljade projekt ligger mycket nära fördelningen av ansökningar. Även om trenden är svag kan man också se att andelen kvinnliga projektledare ser ut att öka.

Diagram 2.21 Beviljandegraden för manliga respektive kvinnliga projektledare

Procent

Källa: Statens energimyndighet

Sedan Energimyndigheten inledde verksamheten med stöd till affärsutveckling år 2007 har stöd beviljats till omkring 80 företag. Myndigheten följer företagen och projektens resultat. Det är svårt att påvisa hur det statliga stödet har påverkat företagens utveckling men en indikator som är av intresse i detta sammanhang är företagets rapporterade intäkter till följd av myndighetens stöd. Under 2017 rapporterade sex av de företag som erhållit stöd intäkter om ca 22 miljoner kronor.

En annan intressant indikator är antalet anställda inom de företag som fått stöd. Den

sammanlagda sysselsättningen i de företag som erhållit stöd framgår av tabell 2.11.

Tabell 2.11 Sysselsättningen inom företag som fått Energimyndighetens stöd för affärsutveckling

	2014	2015	2016
Totalt antal anställda	517	577	667

Källa: Energimyndighetens årsredovisning.

En annan relevant indikator är hur många av de företag som givits stöd för affärsutveckling och kommersialisering av Energimyndigheten som har marknadsnoterats på marknadsplatserna First North respektive Aktietorget. Under 2017 marknadsnoterades fem nya företag ur myndighetens portfölj. Det totala antalet har därmed växt till 13 marknadsnoterade företag. Dessa tretton företag hade i november 2017 ett samlat värde på över 7 miljarder kronor. Under perioden 2008–2017 har ca 80 företag beviljats omkring 700 miljoner kronor i stöd från Energimyndigheten för affärsutveckling och kommersialisering.

2.5.7 Resultatredovisning för Svenska kraftnät

Svenska kraftnäts uppgift är att på ett affärsmässigt sätt förvalta, driva och utveckla ett kostnadseffektivt, driftsäkert och miljöanpassat kraftöverföringssystem. Denna del av verksamheten finansieras förutom av nät-, system- och kapacitetsavgifter också genom lån. Riksdagen fastställer bl.a. ett tak för belåningen. Av den anledningen redovisas Svenska kraftnäts ekonomiska resultat kortfattat nedan. Riksdagen godkänner även Svenska kraftnäts investeringsplan som kommenteras nedan i avsnittet Investeringar i stamnätet.

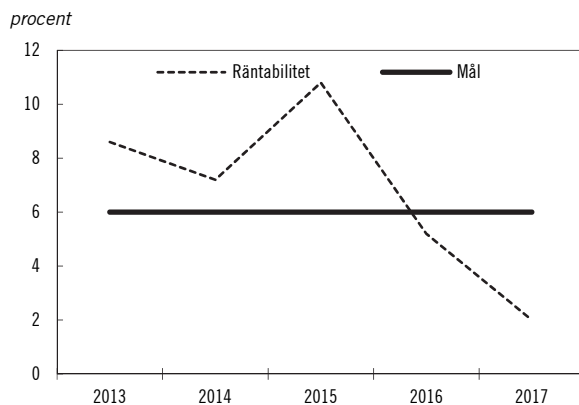
Ekonomiskt resultat

Resultatet för koncernen uppgick 2017 till 203 miljoner kronor, vilket är 349 miljoner kronor lägre än 2016. Av resultatet har 132 miljoner kronor avsatts för utdelning till staten.

Svenska kraftnäts lönsamhetsmål är att uppnå en räntabilitet på justerat eget kapital, efter schablonmässigt avdrag för skatt, på 6 procent, exklusive resultatandelar från avyttringar i intresseföretag, under en konjunkturcykel. Årets resultat innebär att Svenska kraftnät uppnådde en räntabilitet på 2,0 procent, att jämföra med 5,2 procent 2016. Räntabiliteten på justerat eget

kapital har under åren 2013–2017 uppgått till 6,7 procent i medeltal vilket därmed överstiger lönsamhetsmålet, se diagram 2.22. Vid beräkning av tariffnivån beaktar affärsverket tidigare års resultat för att nå räntabilitetsmålet under konjunkturcykeln, vilket bidrog till det lägre resultatet under 2017.

Diagram 2.22 Svenska kraftnäts räntabilitet 2013–2017

Källor: Svenska kraftnäts årsredovisningar 2013–2017.

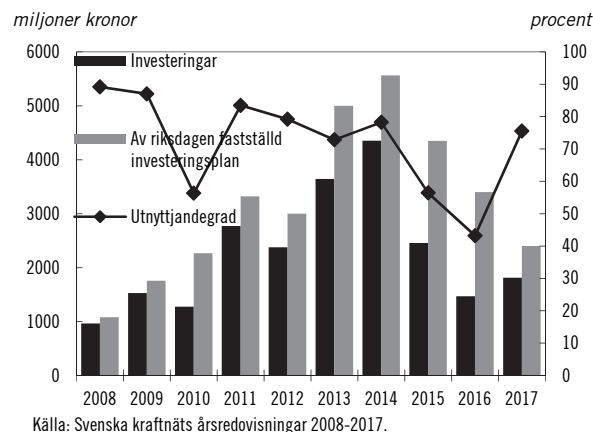
Skuldsättningsgraden sjönk till 56,8 procent från 62,4 procent 2016. Vid slutet av 2017 var upplåningen hos Riksgälden 4 122 miljoner kronor. Riksdagens bemyndigande för upplåning 2017 var 8 650 miljoner kronor.

Kostnadseffektiviteten ska enligt beslutade mål vara minst lika hög som i jämförbara företag. En benchmarkingstudie från de europeiska tillsynsmyndigheternas samarbetsorganisation (CEER) som färdigställdes under 2013 visar att Svenska kraftnät tillhör de mest effektiva stamnätsföretagen i Europa. I studien anges att Svenska kraftnät står inför omfattande reinvesteringar i stamnätet och att det kommer att bli en utmaning att bibehålla en hög effektivitet och god kostnadskontroll.

Investeringar i stamnätet

Den investeringsplan som riksdagen fastställer utgör ett tak för de investeringar som Svenska kraftnät får genomföra. Under 2017 uppgick investeringarna i stamnätet till 1 813 miljoner kronor jämfört med 1 469 miljoner kronor 2016.

Diagram 2.23 Svenska kraftnäts investeringar

Källa: Svenska kraftnäts årsredovisningar 2008–2017.

Inför 2017 godkände riksdagen en investeringsplan om 2 400 miljoner kronor. Investeringarna i stamnätet blev dock 587 miljoner kronor lägre än planerat. Större delen av avvikelserna mellan planerade investeringar och utfall under 2017 beror på förseningar och nedlagda projekt. Som framgår av diagram 2.23 ovan blev dock avvikelserna lägre än året innan, både procentuellt och i kronor räknat. Det pågående arbetet med förbättrad portföljstyrning väntas också ge mer tillförlitliga investeringsplaner framöver. Svenska kraftnät har under 2017 tagit fram en systemutvecklingsplan för åren 2018–2027 som bl.a. behandlar nätutveckling och innehåller en förteckning över de investeringar i stamnätet som i dag bedöms komma att bli aktuella under den kommande tioårsperioden.

Svenska kraftnät bidrar till energipolitikens övergripande mål om försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet bl.a. genom investeringarna. Under 2017 har investeringar om 736 miljoner kronor gjorts i kategorin systemförstärkningar. Investeringarna ska öka överföringsförmågan och möta framtidens behov av säkra elleveranser. Detta kopplar direkt till målet om försörjningstrygghet. Ett exempel är projektet Stockholms Ström som innebär en ny nätstruktur i Stockholmsregionen. De investeringar som ska öka marknadsintegration och motverka flaskhalsar i elnätet har uppgått till 188 miljoner kronor. Investeringarna med anledning av anslutning av ny elproduktion, vilket främst berör anslutning av nya vindkraftsparker, har under 2017 uppgått till 25 miljoner kronor och bidrar direkt till målet om 100 procent förnybar elproduktion till 2040.

Stamnätet har på flera håll snart uppnått sin tekniska livslängd. Behovet av reinvesteringar

kommer att vara mycket stort under de kommande åren. Under 2017 uppgick reinvesteringarna till 739 miljoner kronor. Förutom investeringar i näten består reinvesteringarna av arbete med att förnya datakommunikation mellan driftcentraler och stationer. Detta ska säkerställa krav på bl.a. säkerhet och tillgänglighet och beräknas till stora delar vara färdigt under 2018. Totalt uppgick it-investeringarna under året till 118 miljoner kronor. I investeringarna ovan ingår även utfallet för optofiberutbyggnaden med 3 miljoner kronor för 2017. Svenska kraftnät bygger enligt ett internt beslut sitt optofibernet med viss överkapacitet. Syftet är att öka tillgängligheten till tele- och datakommunikationsnätet och stödja regeringens bredbandsmål. Övriga investeringar uppgick till 7 miljoner kronor.

2.6 Budgetförslag

2.6.1 1:1 Statens energimyndighet

Tabell 2.12 Anslagsutveckling 1:1 Statens energimyndighet

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2017	Utfall	288 137	Anslags-sparande	364
2018	Anslag	315 889 ¹	Utgifts-prognos	312 458
2019	Förslag	317 573		
2020	Beräknat	302 146 ²		
2021	Beräknat	300 246 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 298 261 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 293 219 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens energimyndighets (Energimyndighetens) förvaltningsutgifter, Fjärrvärmenämnden samt provning och märkning av energirelaterad utrustning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.13 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	-14 473	18 238	14 062	4 176
Prognos 2018	6 806	20 040	18 261	1 779
Budget 2019	7 122	18 840	16 561	2 279

Energimyndigheten disponerar avgifter enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter och förordningen (2004:1205) om handel med utsläppsrätter avseende kontoföring för de som frivilligt ansluter sig till handelssystemet.

Energimyndigheten disponerar de avgifter som tas ut med stöd av 6 kap. 7 § lag (2011:1200) om elcertifikat, förordningen (2011:1480) om elcertifikat respektive lagen (2010:601) om ursprungsgarantier för el och förordningen (2010:853) om ursprungsgarantier för el som ska täcka myndighetens kostnader för denna verksamhet.

Myndigheten disponerar även ansökningsavgifter som tas ut enligt 12 § fjärrvärmelagen

(2008:263). Ansökningsavgifterna ska bidra till finansieringen av Fjärrvärmenämndens verksamhet vid Energimyndigheten.

De offentligrättsliga avgiftsintäkterna som inte får disponeras avser främst kvotplikts- och förseningsavgifter enligt lagen om elcertifikat och lagringsavgifter enligt lagen (2012:806) om beredskapslagring av olja samt de avgifter som tas ut med stöd av naturgaslagen (2005:403) och lagen (2012:273) om trygg naturgasförsörjning för tillsyn och försörjningstrygghetsåtgärder. I prognosen för avgiftsintäkter 2019 ingår även två nya avgifter, utsläpps- och förseningsavgifter enligt drivmedelslagen samt reduktions- och förseningsavgifter enligt lagen (2017:1201) om reduktion av växthusgasutsläpp genom inblandning av biodrivmedel i bensen och dieselbränslen.

Tabell 2.14 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	0	0	0
(varav tjänsteexport)	0	0	0
Prognos 2018	480	480	0
(varav tjänsteexport)	480	480	0
Budget 2019	920	920	0
(varav tjänsteexport)	920	920	0

Tjänsteexporten omfattar dels projekt om beräkning av klimatnytta av satsningar på förnybar energi och dels projekt som drivs av FN-organet UNIDO om kapacitetsuppbyggnad kring ekodesign och energimärkning.

Regeringens överväganden

De förändringar i drivmedelslagen (2011:319) och drivmedelsförordningen (2011:346) som träder i kraft 1 januari 2019 innebär att Energimyndigheten bemyndigats att meddela föreskrifter om att den som bedriver verksamhet med att tillhandahålla ett flytande eller gasformigt drivmedel är skyldig att informera konsumenter angående miljöinformation om drivmedel. För att myndigheten ska kunna utöva tillsyn över aktörernas efterlevnad av kraven ökas anslaget med 1 600 000 kronor 2019. För att finansiera detta föreslår regeringen att anslaget 1:4 *Sanering*

och återställning av förorenade områden (utg.omr. 20) minskas med 1,9 miljoner kronor år 2019.

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 2.15 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Statens energimyndighet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	313 389	313 389	313 389
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 584	6 700	10 156
Beslut	1 600	-17 943	-23 299
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	317 573	302 146	300 246

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 317 573 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Statens energimyndighet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 302 146 000 kronor respektive 300 246 000 kronor.

2.6.2 1:2 Insatser för energieffektivisering

Tabell 2.16 Anslagsutveckling 1:2 Insatser för energieffektivisering

Tusental kronor

År	Utfall	2018	Anslags-sparande	2019
2017	Utfall	223 489		9 512
2018	Anslag	233 000 ¹	Utgifts-prognos	228 816
2019	Förslag	233 000		
2020	Beräknat	208 000		
2021	Beräknat	18 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommunal energi- och klimatrådgivning, utbildning av och information till energi- och klimatrådgivare samt stöd till lokalt och regionalt

arbete för energihushållning. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till teknikupphandling för att utveckla och introducera ny energieffektiv teknik på marknaden samt stöd till energieffektiv teknik. Anslaget får även användas för utgifter för insatser för informationsspridning, utveckling och spridning av verktyg och metoder samt utredningsinsatser. Anslaget får användas för främjandeåtgärder, såsom demonstrationsprojekt, samt utvärdering, av befintliga och nya lågenergibyggnader. Anslaget får användas för utgifter för genomförandet av EU-rättsakter samt annat internationellt samarbete inom energieffektiviseringsområdet och därtill hörande metod-, utvecklings- och utredningsarbete. Anslaget får även användas för utgifter för utveckling av styrmedel för energieffektivisering samt statlig medfinansiering av nationellt regionalfondsprogram.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Insatser för energieffektivisering* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 208 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: För att underlätta planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Insatser för energieffektivisering* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 208 000 000 kronor 2020.

Tabell 2.17 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Insatser för energieffektivisering

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	80 464	34 831	355 000	
Nya åtaganden	6 683	355 000	45 500	
Infriade åtaganden	-52 317	-34 831	-192 500	-208 000
Utestående åtaganden	34 831	355 000	208 000	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	160 000	355 000	208 000	

Regeringens överväganden

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna att det tidigare beräknade tillskottet på 50 miljoner kronor för energieffektivisering i industrin samt satsning på kommunala energi- och klimatrådgivare inte genomförs och att anslaget därför inte ökas i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 2.18 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1.2 Insatser för energieffektivisering

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	233 000	233 000	233 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-25 000	-215 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	233 000	208 000	18 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 233 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Insatser för energieffektivisering* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 208 000 000 kronor respektive 18 000 000 kronor.

2.6.3 1:3 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft

Tabell 2.19 Anslagsutveckling 1.3 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft

Tusental kronor

2017	Utfall	9 154	Anslags- sparande	846
2018	Anslag	10 000 ¹	Utgifts- prognos	9 880
2019	Förslag	10 000		
2020	Beräknat	10 000		
2021	Beräknat	10 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till teknikutveckling och marknadsintroduktion av storskaliga vindkraftstillämpningar, främjandeåtgärder samt till olika studier av miljöeffekter av vindkraftsetableringar.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:3 *Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 10 000 000 kronor 2020–2021.

Skälen för regeringens förslag: För att underlätta planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2018

Tabell 2.20 Beställningsbemyndigande för anslaget 1.3 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden	4 764	190	9 200		
Nya åtaganden	4 580	9 200	10 000		
Infriade åtaganden	9 154	190	9 200	-5 000	- 5 000
Utestående åtaganden	190	9 200	10 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	10 000	10 000	10 000		

för anslaget 1:3 *Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 10 000 000 kronor 2020 och 2021.

Regeringens överväganden

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningarna för 2020–2021 anges i det följande i förhållande till ursprungligen anvisade medel på anslaget för innevarande år.

Tabell 2.21 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1.3 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	10 000	10 000	10 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	10 000	10 000	10 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 10 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Stöd för marknadsintroduktion för vindkraft* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 10 000 000 kronor respektive 10 000 000 kronor.

2.6.4 1:4 Energiforskning

Tabell 2.22 Anslagsutveckling 1:4 Energiforskning

Tusental kronor

2017	Utfall	1 453 400	Anslags-sparande	-27 612
2018	Anslag	1 477 723 ¹	Utgifts-prognos	1 470 933
2019	Förslag	1 477 723		
2020	Beräknat	1 467 723		
2021	Beräknat	1 467 723		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter och statsbidrag för forsknings-, utvecklings-, demonstrations- och kommersialiseringsinsatser inom energiområdet. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag för att främja utvecklingen av teknik som baserar sig på förnybara energilag och effektiv energianvändning i industriella processer i försöks- eller fullskaleanläggningar. Anslaget får även användas för myndighetens arbete med forskningsrelaterade uppgifter, utgifter för utrednings-, utvärderings- och samordningsinsatser inom energiområdet, svenskt och internationellt forsknings- och utvecklingssamarbete samt för att uppfylla Sveriges åtaganden inom ramen för ingångna bilaterala energiforskningsarbeten.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:4 *Energiforskning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 450 000 000 kronor 2020–2024.

fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:4 *Energiforskning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 450 000 000 kronor 2020–2024.

Skälen för regeringens förslag: För att underlätta planering och tecknande av avtal om

Tabell 2.23 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Energiforskning

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2024
Ingående åtaganden	1 783 073	2 075 343	3 373 343			
Nya åtaganden	1 380 233	2 251 000	1 479 657			
Infriade åtaganden	-1 087 963	-953 000	-1 403 000	-1 455 000	-1 455 000	-540 000
Utestående åtaganden	2 075 343	3 373 343	3 450 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	3 500 000	3 450 000	3 450 000			

Regeringens överväganden

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna att det tidigare beräknade tillskottet på 70 miljoner kronor för energiforskning inte genomförs och att anslaget därför inte ökas i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 2.24 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Energiforskning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 477 723	1 477 723	1 477 723
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-10 000	-10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 477 723	1 467 723	1 467 723

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 477 723 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Energiforskning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till

1 467 723 000 kronor respektive 1 467 723 000 kronor.

2.6.5 1:5 Planeringsstöd för vindkraft

Tabell 2.25 Anslagsutveckling 1.5 Planeringsstöd för vindkraft

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017		14 253	747
2018	Anslag	85 000 ¹	83 980
2019	Förslag	85 000	
2020	Beräknat	70 000	
2021	Beräknat	70 000	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för ekonomiskt stöd till kommuner, landsting och länsstyrelser i syfte att genomföra planeringsinsatser för vindkraft och underlätta för vindkraftens utveckling. Anslaget får även användas för utgifter för samordnings- och informationsinsatser för att främja vindkraftsutbyggnad.

Regeringens överväganden

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 2.26 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 1.5 Planeringsstöd för vindkraft

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	85 000	85 000	85 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-15 000	-15 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	85 000	70 000	70 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 85 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Planeringsstöd för vindkraft* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 70 000 000 kronor.

2.6.6 1:6 Energimarknadsinspektionen

Tabell 2.27 Anslagsutveckling 1:6 Energimarknadsinspektionen

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	118 313	3 876
2018	Anslag	120 914 ¹	121 524
2019	Förslag	123 323	
2020	Beräknat	125 042 ²	
2021	Beräknat	126 562 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 123 323 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 123 324 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Energimarknadsinspektionens förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.28 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	4 310	6 825	6 043	-595
Prognos 2018	4 250	7 600	7 000	600
Budget 2019	4 250	7 000	7 000	0

Energimarknadsinspektionen disponerar avgifter som tas ut i enlighet med förordningen (2014:1059) om vissa avgifter för registrering och tillsyn över handeln på grossistenergimarknaden. Energimarknadsinspektionen tar dels ut en avgift för registerhållning, dels en avgift för tillsyn och marknadsövervakning.

De offentligrättsliga avgiftsintäkterna som inte får disponeras avser främst de avgifter som tas ut med stöd av naturgaslagen (2005:403) och förordningen (2008:1330) om vissa avgifter på naturgasområdet.

Regeringens överväganden

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 2.29 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Energimarknadsinspektionen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	120 914	120 914	120 914
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 409	4 128	5 647
Beslut			1
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	123 323	125 042	126 562

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 123 323 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Energimarknadsinspektionen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 125 042 000 kronor respektive 126 562 000 kronor.

2.6.7 1:7 Energiteknik

Tabell 2.30 Anslagsutveckling 1:7 Energiteknik

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	619 625		23 375
2018	Anslag	1 145 000 ¹	Utgifts-prognos	983 059
2019	Förslag	975 000		
2020	Beräknat	535 000		
2021	Beräknat	10 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att stimulera spridningen av vissa energitekniska lösningar som bedöms ha positiva effekter på klimatet. Anslaget får även användas för de administrativa utgifter som detta medför.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare beräknade ökningen av anslaget för 2020 för satsning på investeringsstöd till solceller uteblir.

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 2.31 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Energiteknik

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	975 000	975 000	975 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-440 000	-965 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	975 000	535 000	10 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 975 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Energiteknik* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 535 000 000 kronor respektive 10 000 000 kronor.

2.6.8 1:8 Elberedskap

Tabell 2.32 Anslagsutveckling 1:8 Elberedskap

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	165 345		89 655
2018	Anslag	258 000 ¹	Utgifts-prognos	190 684
2019	Förslag	258 000		
2020	Beräknat	258 000		
2021	Beräknat	258 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för elberedskap, civilt försvar inom energisektorn, och ersättning för solidaritetsgas som begärs enligt artikel 13 i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas och om upphävande av förordning (EU) nr 994/2010 och för dammsäkerhet.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:8 *Elberedskap* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 200 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: För att underlätta planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utgifter för kommande år. Bemyndigandet för 2019 föreslås minska med 50 miljoner kronor i förhållande till 2018. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:8 *Elberedskap* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 200 000 000 kronor 2020–2023.

Tabell 2.33 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:8 Elberedskap

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	126 971	127 759	147 759			
Nya åtaganden	90 443	120 000	162 241			
Infriade åtaganden	-89 655	-100 000	-110 000	-80 000	-50 000	-70 000
Utestående åtaganden	127 759	147 759	200 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	330 000	250 000	200 000			

Regeringens överväganden

Artikel 13 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas och om upphävande av förordning (EU) nr 994/2010 träder i kraft den 1 december 2018. Enligt artikeln ska medlemsstaterna visa solidaritet mot varandra i händelse av en naturgasförsörjningskris och bistå den medlemsstat där krisen inträffar med gas (solidaritetsgas). Den medlemsstat som kan komma att bistå Sverige med gas är Danmark.

En solidaritetsåtgärd ska vidtas som en sista utväg och den ska endast vidtas efter en särskild begäran och om den begärande medlemsstaten förbinder sig att i enlighet med artikeln snabbt säkerställa att skälig ersättning utgår för gasen. Inriktningen är att ersättning för solidaritetsgas enligt artikel 13 i EU-förordningen i normalfallet ska hanteras inom ramen för det s.k. systembalansansvaret, jfr regeringens proposition Solidaritet vid kris i naturgasförsörjningen (prop. 2017/18:251, bet. 2017/18:NU27, rskr. 2017/18:413). Skulle staten undantagsvis behöva gå in och i ett första skede utge ersättning för solidaritetsgas enligt EU-förordningen bör detta belasta anslaget. Anslagets ändamål bör därför vidgas till att även omfatta sådan ersättning.

Energimyndigheten är behörig myndighet enligt EU-förordningen och därmed den myndighet som för statens räkning kan förbinda sig att säkerställa att ersättning snabbt utgår till en annan medlemsstat.

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 2.34 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Elberedskap

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	258 000	258 000	258 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	258 000	258 000	258 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 258 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Elberedskap* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 258 000 000 kronor respektive 258 000 000 kronor.

Elberedskapsavgift

Regeringens förslag: Avgiftsuttaget för elberedskapsutgiften, som tas ut i enlighet med elberedskapslagen (1997:288) för att finansiera beredskapsåtgärder som beslutas med stöd av nämnda lag, fastställs till högst 255 000 000 kronor 2019.

Skälen för regeringens förslag:

Finansieringen av åtgärder som genomförs enligt elberedskapslagen (1997:288) sker genom att den som innehar nätkoncession enligt ellagen (1997:857) betalar en avgift. Åtgärderna som finansieras från anslaget 1:8 *Elberedskap*, anslagspost 1, vilket uppgår till motsvarande belopp som avgiftsuttaget, syftar till att förebygga, motstå och hantera sådana störningar i elförsörjningen

som kan medföra svåra påfrestningar på samhället och att tillgodose elförsörjningen vid höjd beredskap.

2.6.9 1:9 Avgifter till internationella organisationer

Tabell 2.35 Anslagsutveckling 1:9 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

2017	Utfall	24 715	Anslags-sparande	613
2018	Anslag	25 328 ¹	Utgifts-prognos	25 024
2019	Förslag	25 328		
2020	Beräknat	25 328		
2021	Beräknat	25 328		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för avgifter till internationella organisationer samt utgifter för internationellt samarbete inom energiområdet.

Regeringens överväganden

Föreslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 2.36 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	25 328	25 328	25 328
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	25 328	25 328	25 328

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 25 328 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Avgifter till internationella organisationer* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 25 328 000 kronor respektive 25 328 000 kronor.

2.6.10 1:10 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning

Tabell 2.37 Anslagsutveckling 1:10 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning

Tusental kronor

2017	Utfall	24 651	Anslags-sparande	236
2018	Anslag	90 000 ¹	Utgifts-prognos	88 920
2019	Förslag	90 000		
2020	Beräknat	65 000		
2021	Beräknat			

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera länsstyrelsernas arbete med att samordna kommuner, företag och andra aktörer i länet och driva utveckling, genomförande, uppföljning och utvärdering av regionala energi- och klimatstrategier. Anslaget får även användas för stöd till regionala nätverk och samverkansprojekt för att utveckla och sprida erfarenheter om arbetsmetoder, teknik och annan kunskap kring energi- och klimatomställning i t.ex. miljötillsyn, fysisk planering och offentlig upphandling.

Bemyndigande för ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:10 *Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 65 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: För att underlätta planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför utfästelser för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:10 *Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning* besluta om bidrag som

Tabell 2.38 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020
Ingående åtaganden	21 611	9 362	89 362	
Nya åtaganden	-23	88 589	50 638	
Infriade åtaganden	-12 224	-8 589	-75 000	-65 000
Utestående åtaganden	9 362	89 362	65 000	
Erhållet/förslaget bemyndigande	25 000	90 000	65 000	

inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 65 000 000 kronor 2020.

Regeringens överväganden

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna att det tidigare beräknade tillskottet på 25 miljoner kronor för satsning på klimat- och energiomställning inte genomförs och att anslaget därför inte ökas i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Förslagen anslagsnivå 2019 och beräkningar för 2020–2021 anges i det följande.

Tabell 2.39 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	90 000	90 000	90 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-25 000	-90 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	90 000	65 000	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 90 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning* för 2019. För 2020 beräknas anslaget till 65 000 000 kronor.

2.7 Förslag avseende Affärsverket svenska kraftnäts verksamhet

2.7.1 Investeringsplan

Regeringens förslag: Investeringsplanen för elförsörjning för 2019–2021 godkänns som en riktlinje för Affärsverket svenska kraftnäts investeringar (tabell 2.40).

Skälen för regeringens förslag: Investeringsverksamheten inom Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) kan därigenom planeras med relativt god framförhållning. Regeringen är medveten om att tidsmässiga förskjutningar kan förekomma, som kan påverka investeringsnivåerna de enskilda åren. Regeringen har inget att invända mot de överväganden och förslag om verksamhetens mål och inriktning som presenteras i Svenska kraftnäts investeringsplan. Regeringen konstaterar dock att den höga investeringsvolymen ställer krav på planering, analys av resursåtgång samt uppföljning och kontroll i verksamheten. Regeringen betonar därför vikten av att Svenska kraftnät redovisar ekonomiska bedömningar, motiv för och konsekvenser av investeringar, underlag för prioriteringar och utfall av föregående investeringsplan. Regeringen anser därför att nedan angivna investeringsplan för elförsörjning för 2019–2021 godkänns som riktlinje för Svenska kraftnäts investeringar. Den baseras på den av Svenska kraftnät inlämnade investerings- och finansieringsplanen.

Tabell 2.40 Investeringsplan för Affärsverket svenska kraftnät 2019–2021

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Summa 2019–2021
Anskaffning och utveckling av nya investeringar						
Anslutning av ny elproduktion och nät	77	179	231	344	546	1 121
Marknadsintegration	182	631	179	407	790	1 375
Systemförstärkningar	641	646	1 036	1 927	1 630	4 592
Optofiberutbyggnad	3	10	10	10	10	30
Övriga investeringar	171	340	255	228	55	538
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	1 075	1 805	1 710	2 916	3 031	7 657
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>						
Maskiner, inventarier och installationer	893	1 413	1 384	2 590	2 855	6 830
Fastigheter och markanläggningar	10	52	71	98	120	289
Övriga investeringar	171	340	255	228	55	538
<i>Summa varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>1 075</i>	<i>1 805</i>	<i>1 710</i>	<i>2 916</i>	<i>3 031</i>	<i>7 657</i>
Finansiering						
Övrig kreditram (Lån i Riksgäldskontoret)	-901	1 009	533	1 440	1 675	3 648
Egna medel	0	0	0	0	90	90
Bidrag/medfinansiering	1 545	1 122	1 071	1 340	1 375	3 786
Övrig finansiering	430	-325	106	136	-110	133
Summa finansiering av anskaffning och utveckling	1 075	1 805	1 710	2 916	3 031	7 657
Vidmakthållande av befintliga investeringar						
Ledningar	114	128	288	451	234	973
Stationer	426	834	857	654	788	2 299
Reinvesteringar övrigt	94	178	84	34	29	146
Gasturbiner AB	104	205	161	95	19	275
Summa utgifter för vidmakthållande	739	1 345	1 390	1 234	1 070	3 693
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar:</i>						
Maskiner och inventarier	629	1 092	1 231	1 151	966	3 347
Fastigheter och markanläggningar	15	75	75	50	75	200
Övriga investeringar	94	178	84	34	29	146
<i>Summa varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>739</i>	<i>1 345</i>	<i>1 390</i>	<i>1 234</i>	<i>1 070</i>	<i>3 693</i>
Finansiering						
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	105	399	124	159	0	283
Egna medel	634	946	1 266	1 075	1 070	3 411
Summa finansiering av vidmakthållande	739	1 345	1 390	1 234	1 070	3 693
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	1 813	3 150	3 100	4 150	4 100	11 351
<i>Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>1 813</i>	<i>3 150</i>	<i>3 100</i>	<i>4 150</i>	<i>4 100</i>	<i>11 351</i>

Investerings- och finansieringsplan för 2019–2022

Svenska kraftnät har redovisat sitt förslag till investerings- och finansieringsplan för fyraårsperioden 2019–2022 (dnr M2018/00554/Ee) i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag som omfattar åtgärder i stamnätet inklusive utlandsförbindelser och utrustning för elektronisk kommunikation. De planerade investeringarna under perioden 2019–2021 beräknas uppgå till högst 11 351 miljoner kronor. När Svenska kraftnät bildades i början av 1990-talet var stamnätet för el i en fas av förvaltning och låga investeringsvolym, vilket har övergått till en fas av omfattande ny- och ombyggnation. Det innebär en väsentlig ökad investeringsvolym för att öka överföringskapaciteten i Nordeuropa, förbättra driftsäkerheten, förnya befintliga anläggningar, ansluta ny elproduktion, främst i form av vindkraftparker, och anpassa stamnätet till förändrade överföringsmönster. Investeringarna i det svenska stamnätet har ökat kraftigt och en nivå i storleksordningen tre till drygt fyra miljarder kronor per år kommer att kvarstå under överskådlig tid. Mot bakgrund av att de ökade investeringsvolymerna ställer ökade krav på planering, uppföljning och kontroll i verksamheten har regeringen sedan 2012 gett Svenska kraftnät i uppdrag att redovisa en utvecklad investerings- och finansieringsplan. Som framgår i redogörelsen av Svenska kraftnäts resultat (se avsnitt 2.5.7) påverkas investeringsplanen av tidsmässiga förskjutningar i projektens genomförande.

Investeringsprojekt

Nedan redovisas översiktligt de investeringsprojekt som var för sig överstiger 100 miljoner kronor. Under perioden kommer stora investeringar att genomföras samtidigt. Dessa befinner sig i olika faser, vilket gör att säkerheten i bedömningarna av investeringarna varierar. Redovisningen är därför att se som en indikativ plan över Svenska kraftnäts projekt. Då ledtiderna är långa för verkställandet av investeringar i stamnätet är förändringarna i planerna små. Sedan föregående investeringsplan har 13 investeringar tillkommit, varav 6 avser reinvesteringar, och 11 projekt har senarelagts eller utgått, varav 3 planeras avslutas under 2018.

Nyinvesteringar

Antalet nya anslutningar till stamnätet ökar, där den främsta orsaken är utbyggnaden av vindkraft. Svenska kraftnät har många förfrågningar om anslutning av vindkraft men verkets bedömning är att alla projekt inte kommer att realiseras. Utöver kända vindkraftsanslutningar har i investeringsplanen ytterligare ett uppskattat antal anslutningar inkluderats där investeringen beräknas uppgå till 320 miljoner kronor, varav 122 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021. De senaste två åren har det skett en minskning av den summerade effekten i nya anslutningsärenden kopplade till vindkraft. Istället har ansökningar om anslutning av större förbrukning dykt upp som en relativt ny företeelse. Svenska kraftnät har fått flera ansökningar som gäller anslutning av elintensiva industrier och då särskilt serverhallar. De större anslutningsansökningarna på upp till 500 MW har hittills gällt platser i mellersta och norra Sverige. Svenska kraftnät har flera pågående projekt för att ansluta ny elförbrukning, elproduktion och nät runt om i landet. För att öka elförsörjningen i Uppsala regionen är en investeringsstrategi under framtagande. Investeringen uppgår till 500 miljoner kronor, varav 39 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021. En ny 400 kV-station behöver byggas i Mörbacka eller Tandö för att ansluta vindkraft i norra Värmland och västra Dalarna. Samtidigt utförs åtgärder på seriekompenseringsutrustning. Investeringen beräknas uppgå till 120 miljoner kronor, varav 27 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021. För att ansluta den andra etappen av vindkraftsparken Markbygden behövs en ny 400 kV station, Trolltjärn. Investeringen beräknas uppgå till 118 miljoner kronor, varav 85 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

I Västernorrlands län finns planer på att ansluta 850 MW vindkraft till en ny 400 kV-station, Tovåsen. En förutsättning är åtgärder på seriekompenseringsutrustning. Investeringen beräknas uppgå till 100 miljoner kronor, varav 63 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021. För att möjliggöra anslutning av 340 MW vindkraft i Rättvik behövs ny 400 kV-station, Gäddtjärn. Investeringen beräknas uppgå till 228 miljoner kronor, varav 227 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021. En ny 400 kV-station, Grönviken, byggs också i närheten av Ockelbo, Gävleborgs län för anslutning av vindkraftparker. Investeringen beräknas uppgå

till 160 miljoner kronor, varav 59 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021. I Norrbottens län planeras upp till 500 MW vindkraft. För att möjliggöra anslutning behöver en ny 400 kV-station byggas, Hällberget. Investeringen uppgår till 120 miljoner kronor, varav 69 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021. För att förstärka elförsörjningen av norra Göteborg planeras en ny 400/130 kV-station i Romelanda. Investeringen beräknas uppgå till 100 miljoner kronor, där hela beloppet belastar perioden 2019–2021. I Värmlands län finns planer på utbyggnad av vindkraft. En ny 400 kV-station, Hagfors, kommer att byggas för anslutning av vindkraft. Investeringen uppgår till 120 miljoner kronor, varav 38 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

Svenska kraftnät har också flera projekt som syftar till att minska flaskhalsarna i det svenska stamnätet för el och som syftar till marknadsintegration. Sydvästlänken mellan Hallsberg och Hörby är Svenska kraftnäts hittills största investering som nu är i avslutningsfas. Arbete återstår med de två nya omriktarstationerna. Investeringen beräknas uppgå till 7 513 miljoner kronor, varav 22 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021. Sydvästlänkens södra anslutningspunkt kommer att vara 400 kV-stationen i Hurva i Skånes län. För att kunna nyttja förbindelsens fulla kapacitet behöver anslutande 400 kV-nät förstärkas. Förstärkningen innebär att ledningen mellan Hurva och Sege ersätts med en ny ledning med högre överföringskapacitet. Investeringen beräknas uppgå till 402 miljoner kronor, varav 304 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021. Svenska kraftnät och den tyska stamnätsoperatören 50Hertz planerar en framtida förbindelse, Hansa Power Bridge, mellan Sverige och Tyskland för att utnyttja de ökande variationerna i elbalansen på de olika elmarknaderna för en effektivare handel samt för att öka försörjningssäkerheten. Under 2017 slöts ett samarbetsavtal mellan Svenska kraftnät och 50Hertz som beskriver detaljerna om vidare gemensamt arbete för projektet. Tekniska förstudier pågår med en inriktning om en förbindelse för 700 MW men att ytterligare kapacitet kan övervägas i framtiden. Investeringen beräknas för svensk del till 3 150 miljoner kronor, varav 35 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021. Projektet Nordbalt, den nya likströmsförbindelsen till Litauen har

tagits i drift. För att omhänderta ökade effektflödet samt upprätthålla driftsäkerheten behöver 400 kV-nätet till Nybro förstärkas. Två nya ledningar byggs, mellan Ekhyddan och Nybro samt en mellan Nybro och Hemsjö. Investeringen beräknas uppgå till 1 880 miljoner kronor, varav 837 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021. För att förbättra marknadsintegrationen mellan Finland och övriga Norden planeras en ny 400 kV-ledning mellan Sverige och Finland i norr. Investeringen beräknas uppgå till 1 700 miljoner kronor, varav 37 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021. Cirka 80 procent av investeringen kommer att finansieras av den finska stamnätsoperatören Fingrid.

För att klara ökad överföring i stamnätet genomför Svenska kraftnät även systemförstärkningar. För att trygga Stockholmsregionens långsiktiga elförsörjning har Svenska kraftnät i samarbete med Vattenfall och Ellevio utarbetat en helt ny struktur för Stockholms elnät. Investeringsprojekten i Storstockholmsområdet är organiserade i två program – Stockholms Ström och Storstockholm Väst. Programmet Stockholms Ström omfattar drygt 50 olika delprojekt. För Svenska kraftnäts del är följande projekt aktuella under perioden 2019–2021.

- Anneberg-Skanstull (ny 400 kV-ledning): Projektet med en tunnel under centrala Stockholm är det största inom Stockholms Ström och beräknas uppgå till 2 877 miljoner kronor, varav 1 049 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Skanstull (ny 400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 507 miljoner kronor, varav 377 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Örby-Snösätra (ny 400 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 406 miljoner kronor, varav 371 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Snösätra (ny 400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 411 miljoner kronor, varav 378 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Ekudden (ny 400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 194 miljoner kronor, varav 186 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

- Snösätra–Ekudden (ny 400 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 131 miljoner kronor, varav 74 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

Programmet Storstockholm Väst innebär en uppgradering från 220 till 400 kV av stamnätet genom västra delen av Stockholmsregionen. Investeringen beräknas till 4 583 miljoner kronor, varav 139 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021. Under perioden 2019–2021 är följande projekt aktuella.

- Överby–Beckomberga (ny 400 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 1 252 miljoner kronor, varav 49 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Beckomberga–Bredäng (ny 400 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 999 miljoner kronor, varav 1 miljon kronor belastar perioden 2019–2021.
- Hamra–Överby (ny 400 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 509 miljoner kronor, varav 16 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Odensala–Överby (ny 400 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 577 miljoner kronor, varav 58 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Bredäng (ny 400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 445 miljoner kronor, varav 11 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Beckomberga (ny 400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 445 miljoner kronor, varav 2 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Överby (ny 400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 300 miljoner kronor, varav 2 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

Åtta 400 kV-ledningar och tre 220 kV-ledningar korsar gränsen mellan elområde 2 och elområde 3. Gränsen har stor påverkan på elmarknaden och driftsäkerheten. Den tekniska livslängden kommer att uppnås för vissa av ledningarna inom 5–25 år och de kommer att behöva ersättas. Projektet representerar ett samlingsprojekt som omfattar spänningsuppgradering i samband med förnyelsen av 220 kV-ledningarna. 220 kV-ledningar kan komma att uppgraderas till 400 kV-

ledningar för att öka överföringskapaciteten i snitt 2 samt tillgodose förbrukningsbehovet i områdena kring Stockholm, Uppsala och Mälardalen. Investeringen beräknas till 19 700 miljoner kronor, varav 229 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

Övriga systemförstärkningar

Svenska kraftnät planerar att uppgradera den befintliga 220 kV-ledningen mellan Midskog och Järpströmmen till 400 kV. Ledningen börjar nå sin tekniska livslängd och det finns eventuellt behov av ökad kapacitet i området samt möjlighet till ökad kapacitet mellan Sverige och Norge. Investeringen beräknas till 786 miljoner kronor, varav 68 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

Mellan Skogssäter och Stenkullen planeras en ny 400 kV-ledning för att öka överföringskapaciteten på västkusten i det s.k. Västkustsnittet. Den ökade kapaciteten möjliggör också anslutning av nya vindkraftsparker i området. Investeringen beräknas uppgå till 947 miljoner kronor, varav 808 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

En ny 400 kV-ledning mellan Långbjörn och Storfinnforsen säkerställer driftsäkerheten, minskar lokala produktionsbegränsningar och möjliggör anslutning av mer vindkraft. Investeringen beräknas uppgå till 332 miljoner kronor, varav 308 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

En del av förstärkningen runt Sydvästlänkens norra gren utgörs av en ny ledning mellan Karlslund och Östansjö. Investeringen beräknas uppgå till 269 miljoner kronor, varav 224 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

En befintlig äldre s.k. SVC-anläggning i Stenkullen behöver ersättas med en s.k. SVS-anläggning för spänningshållning i området. Investeringen beräknas uppgå till 262 miljoner kronor, varav 249 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

Det finns ett behov av att förstärka driftsäkerheten och avlasta 220 kV-nätet kring Ångermanälven och Indalsälven. Det medför behov av en ny transformering i Hjalta samt ett antal stations- och ledningsåtgärder i området. Investeringen beräknas uppgå till 261 miljoner kronor, varav 29 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

Det finns behov av att förstärka nätet i elområde 2 som följd av tillkommande vindkraft.

Det medför behov av en ny 400 kW-ledning mellan Betåsen och Hjalta. Investeringen beräknas uppgå till 603 miljoner kronor, varav 54 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

En systemstudie av elområde 2 har identifierat behov att kapacitetsuppgradering av befintlig 400 kV-ledning mellan Kilforsen och Ramsele. Investeringen beräknas uppgå till 260 miljoner kronor, varav 24 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

Det kommer att krävas investeringar för att säkerställa tillfredställande spänningshållning och stabilitetsmarginaler i Stockholms nätområde. Investeringen beräknas uppgå till 150 miljoner kronor, varav 14 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

Svenska kraftnät behöver även göra andra investeringar än i nät och stationer.

Svenska kraftnät utvecklar och ska driva en central informationshanteringsmodell, en s.k. elmarknadshubb, på den svenska elmarknaden. För närvarande pågår ett arbete med att definiera hubbens omfattning och innehåll. Investeringen beräknas till 402 miljoner kronor, varav 357 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

Svenska kraftnät har inlett ett utvecklingsarbete tillsammans med Statnett för att anskaffa sig ett modernt och ändamålsenligt verktyg för balanstjänsten i och med att befintligt verktyg har nått sin tekniska livslängd. Investeringen beräknas till 244 miljoner kronor, varav 6 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

För att skapa en så effektiv balansering som möjligt krävs IT-lösningar såväl för beräkningar och övervakning som för en ökad grad av automatisering av balanseringsprocessen. Investeringen beräknas till 150 miljoner kronor, varav 135 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

Reinvesteringar

Stamnätets förmåga att tillgodose kundernas önskemål om överföring får inte minska till följd av anläggningarnas ökande ålder. De äldsta delarna av 400 kV-systemet är nu ca 65 år. Delar av 220 kV-systemet är ännu äldre. Att reinvestera i befintliga anläggningar är därför lika viktigt som att investera i nya. Vid reinvesteringar i ledningar är genomförandetiderna långa vilket gör att förnyelsen behöver göras etappvis.

- Kilanda–Stenkullen (två 400 kV-ledningar): Investeringen beräknas uppgå till 2 683

miljoner kronor, varav 23 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

- Breared–Söderåsen (400 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 1 045 miljoner kronor, varav 20 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Horred–Breared (400 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 814 miljoner kronor, varav 26 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Stenkullen–Horred (400 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 464 miljoner kronor, varav 31 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Skogssäter–Kilanda (400 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 496 miljoner kronor, varav 50 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Söderåsen–Barsebäck (400 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 400 miljoner kronor, varav 23 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Sege–Barsebäck, (400 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 351 miljoner kronor, varav 34 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Öresundsförbindelsen (400 kV-kablar): Investeringen beräknas uppgå till 375 miljoner kronor, varav 336 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Horndal–Avesta (220 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 210 miljoner kronor, varav 182 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Krångede–Horndal (220 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 155 miljoner kronor, varav 16 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Stadsforsen (220 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 232 miljoner kronor, varav 21 mnkr belastar fyraårsperioden.
- Hammarforsen (220 kV-ledning): Investeringen beräknas uppgå till 100 miljoner kronor, varav 9 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

Även flera av Svenska kraftnäts stationer är i behov av förnyelse.

- Midskog (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 498 miljoner kronor, varav 190 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Skogssäter (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 274 miljoner kronor, varav 121 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Rätan (220 kV- och 400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 390 miljoner kronor, varav 166 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Grundfors (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 251 miljoner kronor, varav 105 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Ringhals (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 191 miljoner kronor, varav 31 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Ligga (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 186 miljoner kronor, varav 80 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Porjusberget (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 189 miljoner kronor, varav 34 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Forsmark (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 157 miljoner kronor, varav 66 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Letsi (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 124 miljoner kronor, varav 81 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Bäsna (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 140 miljoner kronor, varav 25 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Barsebäck (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 117 miljoner kronor, varav 30 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Kimstad (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 120 miljoner kronor, varav 13 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Harsprånget (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 117 miljoner kronor, varav 73 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Kilanda (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 103 miljoner kronor, varav 51 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Stöde (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 162 miljoner kronor, varav 101 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Kilforsen (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 100 miljoner kronor, varav 42 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Kolstad (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 100 miljoner kronor, varav 36 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Stadsforsen (220 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 150 miljoner kronor, varav 87 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Stornorrfors (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 100 miljoner kronor, varav 29 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Horndal (220 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 150 miljoner kronor, varav 107 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Åker (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 100 miljoner kronor, varav 4 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Konti-Skan 1 och 2 (kontrollanläggning): Kontrollanläggningarna för likströmsförbindelserna mellan Jylland och Sverige behöver förnyas. Investeringen beräknas uppgå till 201 miljoner kronor, varav 123 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Hedenlunda (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 148 miljoner kronor, varav 123 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Timmersdala (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 130

miljoner kronor, varav 94 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

- Hall (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 110 miljoner kronor, varav 1 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Glan (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 106 miljoner kronor, varav 4 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Svartbyn (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 100 miljoner kronor, varav 3 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.
- Vietas (400 kV-station): Investeringen beräknas uppgå till 100 miljoner kronor, varav 4 miljoner kronor belastar perioden 2019–2021.

Det reinvesteringsbehov som under 2014 identifierades i Svenska Kraftnät Gasturbiner AB:s anläggningar planeras att genomföras under en sjuårsperiod. Reinvesteringarna beräknas uppgå till 733 miljoner kronor, varav 275 miljoner kronor under perioden 2019–2021.

2.7.2 Finansiella befogenheter

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 låta Affärsverket svenska kraftnät ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret till ett sammanlagt belopp om högst 6 200 miljoner kronor.

Regeringen bemyndigas även att för 2019 låta Affärsverket svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret.

Regeringen bemyndigas för 2019 att besluta om delägarlån eller borgen om högst 500 miljoner kronor till förmån för bolag i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier.

Regeringen bemyndigas för 2019 att besluta om förvärv och bildande av bolag som ska verka inom Affärsverket svenska kraftnäts verksamhetsområde intill ett belopp om 20 miljoner kronor samt avyttra aktier intill ett belopp om 20 miljoner kronor.

Regeringen bemyndigas att för 2019 bevilja lån till företag som bedriver nätverksamhet enligt ellagen (1997:857) som uppgår till högst 700 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet om att låta Svenska kraftnät få rätt att ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret inom en sammanlagd ram om 6 200 miljoner kronor ska främst täcka lånebehovet inom investeringsverksamheten. Regeringen föreslår även att riksdagen bemyndigar regeringen att låta Svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret i enlighet med gällande ordning.

Vidare föreslås att regeringen bemyndigas att lämna delägarlån eller borgen till bolag där Svenska kraftnät förvaltar statens aktier intill ett belopp om 500 miljoner kronor. Liksom tidigare avser regeringen att delegera denna rätt till Svenska kraftnät.

Regeringens bemyndigande om att låta Svenska kraftnät ge lån till företag som bedriver nätverksamhet enligt ellagen ryms inom den sammanlagda ramen och syftar främst till att finansiera åtgärder, utom drift och underhåll, för att öka elnätets kapacitet för att underlätta anslutningen av anläggningar för produktion av förnybar el, om det finns särskilda skäl att anta att en sådan anslutning annars inte kommer äga rum.

Regeringen kommer att kräva full ersättning för statens risk i samband med borgensteckning eller långivning.

För 2019 föreslås att regeringen ska kunna besluta om förvärv av aktier eller bilda bolag intill ett belopp om 20 miljoner kronor samt även avyttra aktier intill ett belopp om 20 miljoner kronor. Förvärv av aktier eller bildande av bolag ska ske inom ramen för Svenska kraftnäts verksamhetsområde. Regeringen avser liksom tidigare att för 2019 delegera denna rätt till Svenska kraftnät.

Svenska kraftnäts ekonomiska mål

Enligt befintliga ekonomiska mål, som trädde i kraft 2003, ska Svenska kraftnät uppnå en räntabilitet, efter schablonmässigt avdrag för skatt, på 6 procent under en konjunkturcykel, exklusive resultatandelar från avyttringar i intresseföretag. Under 2019 har Svenska kraftnät behov av en skuldsättningsgrad om högst 85 procent. Skuldsättningsgraden bedöms öka den kommande treårsperioden. Som riktlinje för utdelning och skattemotsvarighet gäller krav på 65 procent av årets resultat för affärsverkskoncernen. Kostnadseffektiviteten bör liksom tidigare vara minst lika hög som i jämförbara företag. Inom Regeringskansliet genomförs en översyn av Svenska kraftnäts ekonomiska mål mot bakgrund bl.a. av de stora omvärldsförändringar i form av krav på stora investeringar och därmed kapitalbehov som affärsverket står inför.

Avgiftsinkomster

Svenska kraftnät finansierar sin nätverksamhet och balanstjänst genom avgifter. Kostnaderna för att utveckla och förvalta stamnätet betalas framför allt av Svenska kraftnäts nätkunder genom den s.k. effektagiften som är den ena av stamnätstariffens komponenter. Nättariffens andra komponent, energiavgiften, finansierar verkets kostnader för att ersätta de nätförluster som sker vid överföring av el. Därutöver sker viss finansiering genom s.k. flaskhalsintäkter och transitintäkter. Svenska kraftnät har sedan 1990-talet kunnat hålla internationellt sett låga och stabila överföringsavgifter. Nätverksamheten är den verksamhetsgren som huvudsakligen bidrar

till att uppfylla Svenska kraftnäts avkastningskrav. Nätkundernas kostnader har höjts flera gånger de senaste åren och kommer även att behöva höjas framöver för att möta Svenska kraftnäts höga investeringstakt. Från och med 2014 ska Svenska kraftnät uppnå avkastningskravet under en konjunkturcykel i stället för årligen, vilket ger verket möjlighet att bättre planera och styra tariffutvecklingen för att säkerställa långsiktighet och stabilitet. Svenska kraftnät bedömer att den höga investeringstakten innebär att effektagiften måste höjas. Sett över perioden 2019–2022 bedöms höjningen uppgå till totalt cirka 30 procent. Från och med 2012 har en intäktsram fastställts årligen för Svenska kraftnäts del för de nätkoncessioner som innehas i verksamheten. Från 2016 tillämpas fyraåriga tillsynsperioder även på Svenska kraftnäts intäktsramar. Energimarknadsinspektionen beslutade den 22 juni 2015 att fastställa Svenska kraftnäts intäktsram för perioden 2016–2019 till 23 343 206 000 kronor.

Avgiftsinkomsterna prognostiseras för åren 2018–2021 i tabell 2.41.

Tabell 2.41 Avgiftsintäkter vid Affärsverket svenska kraftnät

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Nät- och systemintäkter	8 267	8 800	9 400	9 650	9 950

Beräknade inleveranser från Svenska kraftnät

Enligt Svenska kraftnäts investeringsplan för 2019–2022 förväntas utdelningen bli 228 miljoner kronor baserat på 2018 års resultat vid ett avkastningskrav på justerat eget kapital, efter schablonmässigt avdrag för skatt, på 6 procent exklusive resultatandelar från avyttringar i intresseföretag. Aktuellt års utdelning inlevereras nästkommande verksamhetsår. Det beräknade resultatet samt utdelningen från Svenska kraftnät under budgetåren 2019–2021 redovisas i tabell 2.42 givet ett utdelningskrav på 65 procent av verksamhetsårets resultat.

Tabell 2.42 Beräknade inleveranser från Affärsverket svenska kraftnät

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Beräknat 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Årets resultat	203	350	685	690	740
Utdelning ¹	132	228	445	449	481

¹ Inlevereras nästföljande år

Kommunikationer

22

Förslag till statens budget för 2019

Kommunikationer

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	5
Diagramförteckning	9
1 Förslag till riksdagsbeslut	11
2 Kommunikationer	13
2.1 Principer för utformningen av denna proposition.....	13
2.2 Omfattning.....	14
2.3 Utgiftsutveckling	14
2.4 Skatteutgifter.....	15
2.5 Mål för utgiftsområdet.....	16
3 Transportpolitik.....	17
3.1 Omfattning.....	17
3.2 Utgiftsutveckling	17
3.3 Skatteutgifter.....	18
3.4 Mål.....	20
3.5 Resultatredovisning.....	20
3.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	20
3.5.2 Resultat.....	21
3.6 Budgetförslag.....	45
3.6.1 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	45
3.6.2 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur.....	58
3.6.3 1:3 Trafikverket.....	61
3.6.4 1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsverksamhet...	62
3.6.5 1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur.....	63
3.6.6 1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser.....	63
3.6.7 1:7 Trafikavtal	64
3.6.8 1:8 Viss internationell verksamhet.....	65
3.6.9 1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut.....	66
3.6.10 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	66
3.6.11 1:11 Trängselskatt i Stockholm.....	67
3.6.12 1:12 Transportstyrelsen.....	72
3.6.13 1:13 Trafikanalys.....	75
3.6.14 1:14 Trängselskatt i Göteborg	75

	3.6.15	1:15 Sjöfartsstöd.....	80
	3.6.16	Sjöfartsverket.....	80
	3.6.17	Luftfartsverket.....	84
4		Politiken för informationssamhället	89
	4.1	Omfattning	89
	4.2	Utgiftsutveckling.....	90
	4.3	Mål för området.....	90
	4.4	Resultatredovisning.....	90
	4.4.1	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	90
	4.4.2	Digitaliseringspolitik.....	93
	4.4.3	Post	98
	4.4.4	Grundläggande betaltjänster.....	99
	4.5	Budgetförslag	100
	4.5.1	2:1 Post- och telestyrelsen.....	100
	4.5.2	2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	101
	4.5.3	2:3 Grundläggande betaltjänster.....	102
	4.5.4	2:4 Informationsteknik och telekommunikation.....	103
	4.5.5	2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	104

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	12
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	12
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 22 Kommunikationer	14
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 22 Kommunikationer	15
Tabell 2.3	Ramnivå 2018 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 22 Kommunikationer	15
Tabell 2.4	Skatteutgifter inom utgiftsområde 22 Kommunikationer	16
Tabell 3.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde Transportpolitik	17
Tabell 3.2	Skatteutgifter inom transportområdet	18
Tabell 3.3	Antal omkomna i de olika trafikslagen	29
Tabell 3.4	Uppföljning av den nationella trafikslagsövergripande planen för utveckling av transportinfrastruktur samt länsplanerna för regional transportinfrastruktur	35
Tabell 3.5	Verksamhetsvolym för om- och nybyggnadsåtgärder	36
Tabell 3.6	Uppföljning av investeringsområden i nationell plan (väg och järnväg)	36
Tabell 3.7	Uppföljning och prognos för större investeringsobjekt i den nationella planen för transportsystemet 2014–2025	37
Tabell 3.8	Uppföljning av kostnader samt redovisning av kalkylerad samhällsnytta för objekt som öppnats för trafik under 2017 (branschindex)	39
Tabell 3.9	Uppföljning av kostnader samt redovisning av kalkylerad samhällsnytta för objekt som öppnats för trafik under 2017 (nettoprisindex)	40
Tabell 3.10	Uppföljning av åtgärdstyper i de regionala planerna (länsplaner) under planperioden 2014–2025	41
Tabell 3.11	Uppföljning av de regionala planerna (länsplaner) för planperioden 2014–2025	41
Tabell 3.12	Underhåll och reinvesteringar per bantyp i förhållande till antalet tågkilometer och antalet spårmeter	42
Tabell 3.13	Beläggningsunderhåll per vägtyp	44
Tabell 3.14	Anslagsutveckling 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	45
Tabell 3.15	Intäkter som Trafikverket disponerar	47
Tabell 3.16	Intäkter som Trafikverket inte disponerar	48
Tabell 3.17	Investeringsplan för Trafikverket	49
Tabell 3.18	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	50
Tabell 3.19	Beräknad nettoupplåning för projekt som med riksdagens godkännande finansieras med lån	52

Tabell 3.20	Beräknad låneskuld för projekt som med riksdagens godkännande finansieras med lån.....	53
Tabell 3.21	Anslagsbehov för räntor och återbetalning av lån för vägar och järnvägar	53
Tabell 3.22	Utveckling av anslaget för statens transportinfrastruktur fördelning på anslagsposter.....	57
Tabell 3.23	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur.....	58
Tabell 3.24	Anslagsutveckling 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	58
Tabell 3.25	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur.....	59
Tabell 3.26	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur på anslagsposter	61
Tabell 3.27	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur.....	61
Tabell 3.28	Anslagsutveckling 1:3 Trafikverket	61
Tabell 3.29	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Trafikverket.....	62
Tabell 3.30	Anslagsutveckling 1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsverksamhet	62
Tabell 3.31	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsverksamhet	62
Tabell 3.32	Anslagsutveckling 1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur.....	63
Tabell 3.33	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur.....	63
Tabell 3.34	Anslagsutveckling 1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser.....	63
Tabell 3.35	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser	64
Tabell 3.36	Anslagsutveckling 1:7 Trafikavtal	64
Tabell 3.37	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Trafikavtal.....	65
Tabell 3.38	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Trafikavtal	65
Tabell 3.39	Anslagsutveckling 1:8 Viss internationell verksamhet	65
Tabell 3.40	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Viss internationell verksamhet	65
Tabell 3.41	Anslagsutveckling 1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut	66
Tabell 3.42	Uppdragsverksamhet.....	66
Tabell 3.43	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut.....	66
Tabell 3.44	Anslagsutveckling 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk.....	66
Tabell 3.45	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk.....	67
Tabell 3.46	Anslagsutveckling 1:11 Trängselskatt i Stockholm	67
Tabell 3.47	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Trängselskatt i Stockholm	69
Tabell 3.48	Trängselskatt i Stockholm – uppföljning av överskott i förhållande till avsatta medel till väginvesteringar.....	70

Tabell 3.49	Trängselskatt i Stockholm –uppföljning av hur avsatta medel har använts	70
Tabell 3.50	Trängselskatt i Stockholm – beräkning av medel som avsätts till investeringar	71
Tabell 3.51	Anslaget 1:11 Trängselskatt i Stockholm – fördelning på anslagsposter	71
Tabell 3.52	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Trängselskatt i Stockholm.....	72
Tabell 3.53	Anslagsutveckling 1:12 Transportstyrelsen	72
Tabell 3.54	Offentligrättslig verksamhet	72
Tabell 3.55	Offentligrättslig verksamhet 2019 – fördelning av budgeterade kostnader på verksamhetsområden och trafikslag	73
Tabell 3.56	Avgiftsfinansierade transfereringar	73
Tabell 3.57	Avgifter som redovisas mot inkomstitel och som inte motsvaras av verksamhetskostnader inom Transportstyrelsen	73
Tabell 3.58	Uppdragsverksamhet	73
Tabell 3.59	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:12 Transportstyrelsen ..	74
Tabell 3.60	Anslagsutveckling 1:13 Trafikanalys	75
Tabell 3.61	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Trafikanalys	75
Tabell 3.62	Anslagsutveckling 1:14 Trängselskatt i Göteborg.....	75
Tabell 3.63	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Trängselskatt i Göteborg.....	76
Tabell 3.64	Trängselskatt i Göteborg – uppföljning i förhållande till avsatt medel till väginvesteringar	77
Tabell 3.65	Trängselskatt i Göteborg – uppföljning av hur avsatta medel har använts	78
Tabell 3.66	Trängselskatt i Göteborg – beräkning av medel som avsätts till investeringar	78
Tabell 3.67	Anslaget 1:14 Trängselskatt i Göteborg – fördelning på anslagsposter.....	79
Tabell 3.68	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:14 Trängselskatt i Göteborg.....	80
Tabell 3.69	Anslagsutveckling 1:15 Sjöfartsstöd	80
Tabell 3.70	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:15 Sjöfartsstöd	80
Tabell 3.71	Verksamhetens rörelseintäkter och rörelseresultat fördelat på verksamhetsområden	81
Tabell 3.72	Översikt av de ekonomiska målen	81
Tabell 3.73	Prognos av Sjöfartsverkets resultat.....	82
Tabell 3.74	Investeringsplan för Sjöfartsverket.....	83
Tabell 3.75	Verksamhetens rörelseintäkter och rörelseresultat fördelat på verksamhetsområden	85
Tabell 3.76	Översikt av de ekonomiska målen	85
Tabell 3.77	Prognos för Luftfartsverkets resultat	86
Tabell 3.78	Investeringsplan för Luftfartsverket.....	88
Tabell 4.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 22 Politiken för informationssamhället	89
Tabell 4.2	Indikatorer för måluppfyllelse – digitaliseringspolitik	92
Tabell 4.3	Andel brev som inlämnats till Postnord för övernattningsbefordran och som utdelats dagen efter inlämning	98
Tabell 4.4	Utvecklingen totalt brevmarknaden	99
Tabell 4.5	Anslagsutveckling 2:1 Post- och telestyrelsen	100

Tabell 4.6	Offentligrättslig verksamhet.....	100
Tabell 4.7	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Post- och telestyrelsen.....	101
Tabell 4.8	Anslagsutveckling 2.2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning.....	101
Tabell 4.9	Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	102
Tabell 4.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2.2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning.....	102
Tabell 4.11	Anslagsutveckling 2:3 Grundläggande betaltjänster	102
Tabell 4.12	Beställningsbemyndigande för anslaget 2:3 Grundläggande betaltjänster.....	103
Tabell 4.13	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2.3 Grundläggande betaltjänster.....	103
Tabell 4.14	Anslagsutveckling 2:4 Informationsteknik och telekommunikation	103
Tabell 4.15	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Informationsteknik och telekommunikation	103
Tabell 4.16	Anslagsutveckling 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation.....	104
Tabell 4.17	Beställningsbemyndigande för anslaget 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	104
Tabell 4.18	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	105

Diagramförteckning

Diagram 3.1	Utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter.....	30
Diagram 3.2	Biodrivmedel.....	30
Diagram 3.3	Genomsnittliga koldioxidutsläpp för nya bilar	31
Diagram 4.1	Inrapporterade incidenter till PTS	98

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 41 300 000 000 kronor för vissa infrastrukturprojekt (avsnitt 3.6.1).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att inom givna beloppsgränser för investeringar eller åtgärder i den nationella planen respektive länsplaner ta emot bidrag från kommuner, landsting eller företag i enlighet med vad regeringen föreslår (avsnitt 3.6.1).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att inom givna beloppsgränser för investeringar eller åtgärder i den nationella planen respektive länsplaner finansiera dessa genom förskottering (räntefria lån) från kommuner, landsting eller företag i enlighet med vad regeringen föreslår (avsnitt 3.6.1).
4. Riksdagen godkänner de ekonomiska målen för Sjöfartsverket samt bemyndigar regeringen att besluta om utdelning och skattemotsvarighet i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 3.6.16).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 ge Sjöfartsverket finansiella befogenheter i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 3.6.16).
6. Riksdagen godkänner investeringsplanen för Sjöfartsverket för 2019–2021 som riktlinje för Sjöfartsverkets investeringar (avsnitt 3.6.16).
7. Riksdagen godkänner de ekonomiska målen för Luftfartsverket samt bemyndigar regeringen att besluta om utdelning och skattemotsvarighet i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 3.6.17).
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 ge Luftfartsverket finansiella befogenheter i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 3.6.17).
9. Riksdagen godkänner investeringsplanen för flygtrafikledning för 2019–2021 som riktlinje för Luftfartsverkets investeringar (avsnitt 3.6.17).
10. Riksdagen fastställer avgiftsuttaget för finansiering av åtgärder mot allvarliga fredstida hot och påfrestningar som gäller elektronisk kommunikation till högst 100 000 000 kronor under 2019 (avsnitt 4.5.1).
11. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 22 Kommunikationer enligt tabell 1.1.
12. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom den tidsperiod som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag		
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	26 014 423
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	23 571 698
1:3	Trafikverket	1 401 577
1:4	Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål	188 308
1:5	Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur	62 284
1:6	Ersättning avseende icke statliga flygplatser	168 313
1:7	Trafikavtal	960 000
1:8	Viss internationell verksamhet	28 757
1:9	Statens väg- och transportforskningsinstitut	54 181
1:10	Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	150 000
1:11	Trängselskatt i Stockholm	1 752 609
1:12	Transportstyrelsen	2 193 567
1:13	Trafikanalys	68 987
1:14	Trängselskatt i Göteborg	836 656
1:15	Sjöfartsstöd	1 563 000
2:1	Post- och telestyrelsen	50 122
2:2	Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	140 278
2:3	Grundläggande betaltjänster	33 037
2:4	Informationsteknik och telekommunikation	72 844
2:5	Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	146 014
Summa		59 456 655

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	2020–2050
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	2020–2038
1:7	Trafikavtal	2020–2027
1:11	Trängselskatt i Stockholm	2020–2057
1:14	Trängselskatt i Göteborg	2020–2037
2:2	Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	2020–2022
2:3	Grundläggande betaltjänster	2020–2023
2:5	Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	2020–2023
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		207 022 900

2 Kommunikationer

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt.
- Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på

beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att

specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de

förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområde 22 Kommunikationer omfattar transportpolitik och politiken för informations-samhället.

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Transportpolitik	52 934	56 002	55 834	59 014	59 371	59 701
Politiken för informationssamhället	363	443	482	442	437	427
Totalt för utgiftsområde 22 Kommunikationer	53 297	56 445	56 316	59 457	59 808	60 128

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Regeringen föreslår att 59 457 miljoner kronor anvisas till utgiftsområde 22 Kommunikationer för 2019. För 2020 beräknas anslagsnivån till 59 808 miljoner kronor och för 2021 till 60 128 miljoner kronor.

I tabell 2.2 redovisas förändringar av anslagsnivån för perioden 2019–2021 jämfört med statens budget för 2018 fördelat på olika komponenter. Den pris- och löneomräkning som görs årligen av anslagen för förvaltningsändamål för att kompensera myndigheterna för pris- och löneökningar utgör en del av den föreslagna anslagsförändringen.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	56 419	56 419	56 419
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	698	1 566	2 576
Beslut	2 146	1 237	214
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym	45	92	140
Överföring till/från andra utgiftsområden		0	0
Övrigt	149	495	780
Ny ramnivå	59 457	59 808	60 128

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Av tabell 2.3 framgår utgiftsområdets föreslagna anslagsram för 2019 realekonomiskt fördelat på transfereringar, verksamhetskostnader och investeringar.

Tabell 2.3 Ramnivå 2018 realekonomiskt fördelat. Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	7 089
Verksamhetsutgifter ²	25 912
Investeringar ³	26 456
Summa ramnivå	59 457

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.4 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 22 Kommunikationer redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen inom ett visst skatteslag. Förutom skatteutgifter redovisas i förekommande fall även skattesanktioner, där skatteuttaget är högre än den angivna normen inom skatteslaget. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har redovisats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2018 (skr. 2017/18:98). I tabell 2.4 summeras de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 22 Kommunikationer.

**Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 22
Kommunikationer**

Miljoner kronor

	Prognos 2017	Prognos 2018
Transportpolitik	26 020	26 120
Politiken för informationssamhället	0	0
Totalt för utgiftsområdet	26 020	26 120

2.5 Mål för utgiftsområdet

Mål för transportpolitiken

Transportpolitikens övergripande mål är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Utöver det övergripande målet finns ett funktionsmål om tillgänglighet och ett hänsynsmål om säkerhet, miljö och hälsa. (prop. 2008/09:93, bet. 2008/09:TU14, rskr. 2008/09:257 och prop. 2012/13:1 utg.omr. 22, bet. 2012/13:TU1, rskr. 2012/13:118).

Mål för politiken för informationssamhället

Politiken för informationssamhället har tre mål för områdena digitaliseringspolitik (inklusive delmål för elektronisk kommunikation och bredband), postsektorn samt grundläggande betaltjänster.

Digitaliseringspolitik

Målet för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringsens möjligheter (prop. 2011/12:1 utg.omr. 22, bet. 2011/12:TU1, rskr. 2011/12:87). Under detta mål finns två delmål:

- Elektroniska kommunikationer ska vara effektiva, säkra och robusta samt tillgodose användarnas behov. Elektroniska kommunikationer ska i första hand tillhandahållas genom en väl fungerande marknad, men staten ska ha ett ansvar på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86).

- Sverige ska ha bredband i världsklass. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband (prop. 2009/10:193, bet. 2009/10:TU18, rskr. 2009/10:297).

Post

Målet för postsektorn är att det ska finnas en posttjänst av god kvalitet i hela landet som uppfyller de krav som anges i postlagen (2010:1045) (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86).

Grundläggande betaltjänster

Målet för politiken för de grundläggande betaltjänsterna är att alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser (prop. 2006/07:55 utg.omr. 22, bet. 2006/07:TU16, rskr. 2006/07:205).

3 Transportpolitik

3.1 Omfattning

I området Transportpolitik ingår infrastruktur och trafikfrågor inom järnvägs-, väg-, sjöfarts och luftfartsområdena samt transportforskning. Myndigheter inklusive affärsverk som verkar inom transportpolitiken är Luftfartsverket, Sjö-

fartsverket, Statens väg- och transportforskningsinstitut, Trafikanalys, Trafikverket och Transportstyrelsen. Statligt ägda bolag som berörs i det följande är AB Svensk Bilprovning, Arlandabanan Infrastructure AB, Green Cargo AB, Infranord AB, Jernhusen AB, SAS AB, SJ AB, Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB, Svevia AB och Swedavia AB.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde Transportpolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Transportpolitik</i>						
1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	22 928	25 529	23 885	26 014	25 310	25 359
1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	21 115	21 347	22 276	23 572	24 153	24 367
1:3 Trafikverket	1 309	1 387	1 405	1 402	1 416	1 428
1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål	188	188	188	188	188	188
1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur	62	62	62	62	62	62
1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser	80	167	83	168	173	173
1:7 Trafikavtal	857	930	946	960	958	851
1:8 Viss internationell verksamhet	29	29	28	29	29	29
1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut	48	54	53	54	55	56
1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	215	150	100	150	150	150
1:11 Trängselskatt i Stockholm	1 430	1 529	2 199	1 753	1 952	2 044
1:12 Transportstyrelsen	2 077	2 144	2 136	2 194	2 215	2 235
1:13 Trafikanalys	61	68	69	69	70	71
1:14 Trängselskatt i Göteborg	1 052	900	887	837	1 030	1 031
1:15 Sjöfartsstöd	1 482	1 518	1 518	1 563	1 610	1 658
Summa Transportpolitik	52 934	56 002	55 834	59 014	59 371	59 701

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag om ändringar i samband med denna proposition.

År 2017 uppgick de totala utgifterna inom transportområdet till 52 934 miljoner kronor. Prognosen för 2018 avseende de totala utgifterna uppgår till 55 834 miljoner kronor.

Regeringen föreslog i propositionen Infrastruktur för framtiden – innovativa lösningar för stärkt konkurrenskraft och hållbar utveckling (prop. 2016/17:21) en ny långsiktig ekonomisk ram på 622 500 miljoner kronor för perioden 2018–2029. Riksdagen biföll regeringens förslag (bet. 2016/17:TU4, rskr. 2016/17:101). Med anledning av riksdagens beslut fastställde regeringen den 31 maj 2018 den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen och de definitiva ekonomiska ramarna för trafikslagsövergripande länsplaner för regional transportinfrastruktur för perioden 2018–2029. Samtidigt fattade regeringen beslut om byggstarter 2018–2020 och beslut om förberedelse för byggstarter 2021–2023 (N2018/03462/TIF m.fl.).

Regeringens förslag till anslag 2019 för transportområdet uppgår till sammanlagt 59 014 miljoner kronor. För 2020 och 2021 beräknas anslagen till sammanlagt 59 371 miljoner kronor och 59 701 miljoner kronor.

3.3 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 22 Kommunikationer redovisas i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen inom ett visst skatteslag. Förutom skatteutgifter redovisas i förekommande fall även skattesanktioner, där skatteuttaget är högre än den angivna normen inom skattelaget. Många av skatterna har införts för att nå vissa mål med samhällsutvecklingen inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar statsbudgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på statsbudgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har redovisats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2018 (skr. 2017/18:98). I det följande redovisas de

skatteutgifter som är att hänföra till transportområdet inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Tabell 3.2 Skatteutgifter inom transportområdet

Miljoner kronor

	Prognos 2018	Prognos 2019
Personbefordran	8 170	8 590
Energiskatt på diesel i motordrivna fordon	8 380	9 090
Energiskattebefrielse för naturgas och gasol som drivmedel	80	80
Energiskattebefrielse för biodrivmedel	6 980	5 910
Energiskattebefrielse för elförbrukning vid bandrift	1 440	1 450
Energiskattebefrielse för bränsleförbrukning vid bandrift	30	30
Energiskattebefrielse på bränsle för inrikes luftfart	900	920
Koldioxidskattebefrielse på bränsle vid bandrift	20	20
Lägre koldioxidskatt för fossila drivmedel utanför reduktionsplikten	20	30
Totalt för transportområdet	26 020	26 120

Källa: Redovisning av skatteutgifter 2018 (skr. 2017/18:98).

Personbefordran

Enligt 7 kap. 1 § mervärdesskattelagen (1994:200) är mervärdesskatten för personbefordran nedsatt till 6 procent. Skattesatsen gäller för resor i kollektivtrafik och taxiresor samt turist- och charterresor, sightseeingturer och liknande, oavsett vilket transportmedel som används. Mervärdesskattenivån gäller dock inte om resemomentet är av underordnad betydelse. Den nedsatta skattesatsen ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Energiskatt på diesel i motordrivna fordon

I 2 kap. 1 § lagen (1994:1776) om skatt på energi, förkortad LSE, anges energiskattesatserna på bränslen. I praktiken utgörs nästan all bensin- och dieselanvändning av miljöklass 1. Från och med den 1 januari t.o.m. den 30 juni 2018 var skattesatsen för bensin i miljöklass 1 4,08 kronor per liter och för diesel 2 648 kronor per kubikmeter. Normen i hela transportsektorn motsvarar skatteuttaget per energienhet för fossil bensin miljöklass 1 och detta är 45,1 öre/kWh för det första halvåret 2018. För fossil diesel miljöklass 1 är

skatteuttaget under den tidsperioden per energienhet lägre, motsvarande 26,6 öre/kWh, vilket ger upphov till en skatteutgift för diesel på 18,5 öre/kWh (45,1–26,6). Den 1 juli 2018 infördes en reduktionsplikt för bensin och diesel och skattesatserna justerades till 3,87 kronor per liter för bensin miljöklass 1 och 2 341 kronor per kubikmeter för diesel. För bränslen inom reduktionsplikten tas skatt ut enhetligt per liter bränsle, dvs. ingen skattmässig uppdelning sker längre av beståndsdelar som framställts av biomassa och komponenter som har fossilt ursprung. Med samma skatt per liter avskaffas det statliga stödet till drivmedel som framställts av biomassa så vitt gäller de bränslen som omfattas av reduktionsplikten. Normen för perioden fr.o.m. den 1 juli t.o.m. den 31 december 2018 motsvarar 42,8 öre/kWh. Denna beräknas baserat på energiskatteuttaget per energienhet för ett rent fossilt bensinbränsle. För diesel motsvarar skatteuttaget per energienhet fr.o.m. den 1 juli 2018 23,5 öre/kWh. Skatteutgiften för andra halvåret blir därför 19,3 öre/kWh.

Energiskattebefrielse för naturgas och gasol som drivmedel

Enligt 2 kap. 1 § första stycket 4 a och 5 a LSE betalas ingen energiskatt för naturgas och gasol som drivmedel. Normen utgörs av energiskattesatsen för bensin i miljöklass 1.

Energiskattebefrielse för biodrivmedel

Energiskattebefrielse för biodrivmedel regleras i 7 kap. 3 a–4 §§ LSE. Energiskattebefrielse gäller för biogas, höginblandad FAME (fettsyra-metylester), etanol i E85 och för bränslen som har samma KN-nummer som fossilt bensin eller fossilt diesel men som framställts av biomassa. Det kan röra sig om t.ex. hydrerade vegetabiliska oljor och fetter, s.k. HVO, eller syntetiska motorbränslen.

Andra höginblandade biodrivmedel samt biodrivmedel utan fossilt innehåll ges också full energiskattebefrielse. Från och med den 1 januari t.o.m. den 30 juni 2018 gällde befrielse från 88 procent av energiskatten för etanol som låginblandas i bensin. Om biomassan av annan beståndsdel än etanol låginblandas i bensin, gavs full befrielse från energiskatten. För FAME som låginblandas i diesel gavs befrielse från 36 procent

av energiskatten för fossilt diesel. Den 1 juli 2018 infördes en reduktionsplikt för bensin och diesel och ingen skattmässig uppdelning sker längre av beståndsdelar som framställts av biomassa och komponenter som har fossilt ursprung inom reduktionsplikten. Ingen energiskattebefrielse ges till etanol, HVO, FAME eller andra biodrivmedel inom reduktionsplikten under det andra halvåret av 2018. Skatteutgiften beräknas dock för diesel, (se avsnittet Energiskatt på diesel i motordrivna fordon). Skatteuttaget per energienhet är lägre för diesel inbegripet HVO och FAME och andra dieselbiodrivmedel inom plikten jämfört med normen som utgörs av energiskatteuttaget per energienhet för fossilt bensin i miljöklass 1. Normen i hela transportsektorn motsvarar skatteuttaget per energienhet för fossilt bensin miljöklass 1 (i praktiken rent fossilt bensin) och detta var 45,1 öre/kWh för första halvåret 2018. Normen för perioden fr.o.m. den 1 juli t.o.m. den 31 december 2018 motsvarar 42,8 öre/kWh. Denna beräknas baserat på energiskatteuttaget per energienhet för ett rent fossilt bensinbränsle.

Energiskattebefrielse för elförbrukning vid bandrift

Enligt 11 kap. 9 § första stycket 1 LSE gäller energiskattebefrielse för elförbrukning för bandrift (t.ex. järnväg och tunnelbana). Beräkningen utgår från energiskatten för bensin i miljöklass 1 och inte från energiskatten på el.

Energiskattebefrielse för bränsleförbrukning vid bandrift

Enligt 6 a kap. 1 § 2 LSE gäller energiskattebefrielse för bränsle för bandrift (t.ex. dieseldrivna järnvägsfordon). Beräkningen utgår från energiskatt för bensin i miljöklass 1.

Energiskattebefrielse på bränsle för inrikes luftfart

Energiskattebefrielse för flygfotoget, flygbensin och andra bränslen än bensin vid yrkesmässig luftfart följer av 6 a kap. 1 § 5 samt 9 kap. 3 § 4 LSE. Flygbränsle som förbrukas i luftfartyg beskattas dock när luftfartyget används för privat

ändamål. Normen utgörs av energiskatt för bensin i miljöklass 1.

Koldioxidskattebefrielse på bränsle vid bandrift

Enligt 6 a kap. 1 § 2 LSE gäller koldioxidskattebefrielse för bränsle för bandrift (t.ex. dieseldrivna järnvägsfordon). Normen utgörs av full koldioxidskatt.

Lägre koldioxidskatt för fossila drivmedel utanför reduktionsplikten

För den andel av E85 som består av fossil bensin tas koldioxidskatt per liter ut på samma nivå som bensin inom reduktionsplikten. För koldioxidskatten uttryckt i kronor per liter på bensin inom reduktionsplikten har hänsyn tagits till att den till ungefär 5 volymprocent utgörs av biodrivmedel och koldioxidskattesatsen har räknats ned motsvarande. För fossil bensin i E85 som inte omfattas av reduktionsplikten är därmed uttaget av skatt reducerat med ca 5 procent jämfört med normen. Normen utgörs av skatteuttaget per kilogram koldioxid inom reduktionsplikten.

3.4 Mål

Transportpolitikens övergripande mål

Transportpolitikens övergripande mål är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Utöver det övergripande målet finns ett funktionsmål om tillgänglighet och ett hänsynsmål om säkerhet, miljö och hälsa. (prop. 2008/09:93, bet. 2008/09:TU14, rskr. 2008/09:257 och prop. 2012/13:1 utg.omr. 22, bet. 2012/13:TU1, rskr. 2012/13:118).

Funktionsmål

Funktionsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet samt bidra

till utvecklingskraft i hela landet. Transportsystemet ska vara jämställt, dvs. likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns transportbehov.

Hänsynsmål

Hänsynsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska anpassas till att ingen ska dödas eller skadas allvarligt, bidra till att det övergripande Generationsmålet för miljö och miljö kvalitetsmålen nås samt bidra till ökad hälsa.

3.5 Resultatredovisning

3.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Trafikutskottet har under flera år uppmärksammat mål- och resultatfrågor vid beredningen av budgetpropositionen och efterfrågat en förbättrad resultatuppföljning. Mot denna bakgrund och för att regeringen behöver utveckla underlag för beslut om styrmedel inom transportområdet har indikatorerna för resultatuppföljning av de transportpolitiska målen setts över. Regeringen uppdrog i september 2016 åt Trafikanalys att se över de transportpolitiska preciseringarna och lämna förslag till indikatorer för att följa upp de transportpolitiska målen (N2016/05490/TS) respektive att föreslå transportpolitiska preciseringar avseende trafiksäkerhet (N2016/05492/TS). Trafikanalys har redovisat de båda uppdragen. Utgångspunkten i Trafikanalys arbete var att indikatorerna skulle beskriva transportsystemets tillstånd, utvecklingsinriktning och utvecklingstakt, vara välmotiverade ur ett helhetsperspektiv, begränsade till antalet, uppföljningsbara samt i den mån det är lämpligt vara trafikslagsövergripande. Med utgångspunkt i Trafikanalys redovisning använder regeringen följande indikatorer i budgetpropositionen för att beskriva transportsystemet.

Transportpolitikens övergripande mål

- Samhällsekonomisk effektivitet.

Transportförsörjning i hela landet och långsiktig hållbarhet följs upp med indikatorerna för funktionsmålet och hänsynsmålet, se nedan.

Funktionsmål – tillgänglighet

- Transportsystemets standard och tillförlitlighet.
- Tillgänglighet – persontransporter.
- Användbarhet för alla i transportsystemet.
- Tillgänglighet – godstransporter.
- Transportbranschens villkor.

Hänsynsmål – säkerhet, miljö och hälsa

- Döda och allvarligt skadade.
- Växthusgasutsläpp.
- Energieffektivitet.
- Naturmiljö och kulturlandskap.
- Människors hälsa och livsmiljö.

3.5.2 Resultat

Trafikanalys har enligt sin myndighetsinstruktion ett löpande uppdrag att varje år redovisa en uppföljning av hur transportsystemet utvecklats i förhållande till de transportpolitiska målen. Redovisningen av indikatorer nedan baseras till stor del på Trafikanalys senaste redovisning, Uppföljning av de transportpolitiska målen 2018 (Rapport 2018:8).

Transportpolitikens övergripande mål

Det övergripande transportpolitiska målet lyfter aspekterna samhällsekonomisk effektivitet och långsiktig hållbarhet och betonar transportförsörjning för medborgare och näringsliv i hela landet.

Transportförsörjning i hela landet och långsiktig hållbarhet följs upp med indikatorerna för funktionsmålet och hänsynsmålet, se nedan.

Samhällsekonomisk effektivitet

Samhällsekonomisk effektivitet innebär att samhällets resurser används för att uppnå den högsta möjliga välfärden för medborgarna. Beräkningar av samhällsekonomisk effektivitet omfattar effekter som är kvantifierbara och förutsätter att effekterna direkt eller indirekt kan värderas i monetära termer. Beräkningarna behöver därför kompletteras med bedömningar av effekter som inte värderats monetärt samt med känslighetsanalyser. De samhällsekonomiska nyttorna med transporter är framför allt kopplade till syftet med transporten, t.ex. att nå arbete eller en fritidsaktivitet, eller att leverera varor. Kostnaderna kan delas upp i marginalkostnader, dvs. kostnader som orsakas av användandet, respektive investeringar och fasta kostnader för drift och underhåll.

Marginalkostnaderna är dels interna, sådana som beaktas av den som gör transporten, dels externa, exempelvis sådana som påverkar miljön eller andra trafikanter. De externa effekterna kan ibland vara svåra att fastställa, eftersom de inte är fullt ut kända och mätbara, och även värderingen av effekterna kan innebära svårigheter och göras med olika utgångspunkter. Förutsättningarna för en effektiv användning av transportsystemet ökar när användaren kan väga in de samhällsekonomiska kostnaderna i sitt beslut, vilket möjliggörs om kostnaderna internaliseras med exempelvis skatter eller avgifter.

Att beräkna den samhällsekonomiska kostnaden för utsläpp av växthusgaser är svårt. Därför används i stället politiskt beslutade nivåer på skatter och avgifter som ett mått på den samhällsekonomiska kostnaden för klimatpåverkan. Antagandet är att nivån på skatter och avgifter motsvarar samhällets kostnader för att minska koldioxidutsläppen till de målnivåer som fastställts av riksdagen. Det antagandet har dock blivit mer osäkert i takt med att styrningen inom klimatpolitiken blivit mer diversifierad. I dag används en hel palett av styrmedel och de största utsläppsminskningarna till 2030 väntas komma från andra styrmedel än koldioxidskatt. Om koldioxidskatten i hög grad kompletteras med andra styrmedel finns det också skäl att ompröva hur utsläpp av växthusgaser bör värderas samhällsekonomiskt.

Baserat på tillgängliga och kvantifierbara data har Trafikanalys jämfört de samhällsekonomiska kostnader som orsakas av trafiken med de skatter och avgifter som belastar trafiken. Detta ger en bild av hur väl dagens ekonomiska styrmedel

fångar upp de samhällsekonomiska kostnaderna och internaliserar dem i priset. Om skatter och avgifter är större än de kostnader som orsakas är trafiken överinternaliserad. Om skatter och avgifter däremot är lägre än de kostnader som orsakas är trafiken underinternaliserad. Metoden fångar dock inte alla relevanta samhällsekonomiska kostnader, bland annat för att vidden av klimatförändringarnas effekter på samhället riskerar att bli så omfattande och därmed är mycket svårbedömda.

På persontransportsidan betalar biltrafiken mer än summan av de kvantifierbara samhällsekonomiska kostnaderna på landsbygd, framför allt för bensinfordon men även för dieselfordon. I tätorter är däremot personbilstrafiken underinternaliserad. Persontågstrafikens kostnader motsvarar i stort sett de externa effekter som kunnat identifieras och kvantifieras. För flyg är uppgifterna mer osäkra men tillgängliga underlag pekar på att framför allt utrikes flygresor inte står för sina kostnader.

Skatter och avgifter för godstransporter på väg motsvarar i huvudsak inte de kvantifierbara samhällsekonomiska kostnaderna. Det gäller särskilt transporter av gods med lastbil i tätorter där många människor exponeras för luftföroreningar och buller. Godstrafiken på järnväg står inte heller för de kvantifierbara kostnaderna, vilka framför allt utgörs av slitagekostnader på infrastrukturen. Även sjöfarten är underinternaliserad.

En samhällsekonomiskt effektiv transportförsörjning förutsätter att nyttorna överväger kostnaderna för åtgärderna, vilket bedöms med hjälp av samhällsekonomiska kalkyler. Av de 13 namngivna objekt som öppnade för trafik 2017 var sju objekt eller ca 54 procent samhällsekonomiskt lönsamma enligt kalkylen. Jämfört med 2016 är det en försämring. Då var 85 procent av de 13 objekt som öppnade för trafik samhällsekonomiskt lönsamma.

Kalkylerna innehåller dock osäkerheter, t.ex. avseende de samhällsekonomiska kostnaderna för utsläpp av koldioxid och fångar inte heller upp alla effekter, t.ex. intrång eller påverkan på natur- och kulturmiljöer. Kalkylen är därför endast en del av beslutsunderlaget. Andra delar av underlaget är beskrivningar av nyttor och kostnader som inte kan beräknas, en analys av hur effekter fördelar sig geografiskt och på olika grupper samt en analys av om och i så fall hur en åtgärd bidrar till de transportpolitiska målen.

För att ytterligare fördjupa underlagen var regeringens direktiv till Trafikverket att i förslaget till nationell trafikslagsövergripande plan för transportinfrastrukturen för perioden 2018–2029 redogöra för föreslagna åtgärders effekt på bostadsbyggandet, vilket har lett till ett gemensamt arbete mellan berörda kommuner och Trafikverket.

Funktionsmål – tillgänglighet

Transportsystemets standard och tillförlitlighet

Transportsystemets standard och tillförlitlighet är sammantaget oförändrad jämfört med startåret 2009.

Punktlighet på järnväg

Persontågens punktlighet vid slutstation har inte förändrats under de senaste åren. Ungefär 90 procent av persontågen ankommer i tid, med vilket avses ett spann från fem minuter före eller fem minuter efter utsatt ankomsttid.

Godstågens punktighet vid slutstation har förbättrats. Sammanlagt 81 procent av godstågen ankom slutstationen med 5 minuters marginal 2017 jämfört med ankomsttiden enligt tidtabell, vilket är den högsta punktligheten för godstågstrafiken sedan målen antogs 2009. År 2016 var motsvarande siffra 77 procent.

Trafikverket har genomfört en informationskampanj med temat ”Sluta genast gena” och även vidtagit åtgärder i infrastrukturen som till exempel stängsling och kameraövervakning för att minska problemet med s.k. spårspring, vilket bedöms få positiva effekter på framför allt punktligheten, men även på trafiksäkerheten.

Restidsvariation för persontåg

Restidsvariationen för tåg kan uttryckas som den extra tid som behövs för att en viss andel av tågen ska vara i tid. Under 2017 hade 95 procent av tågen anlänt i tid till slutstation efter 9 minuter utöver tiden i tidtabellen. Sammanlagt 95 procent av kortdistanstågen hade anlänt efter 6 minuter och samma andel av långdistanstågen efter 29 minuter utöver tiden i tidtabellen. Restidsvariationen har förbättrats något jämfört med 2016, med är ändå fortfarande något längre än 2009.

Totalstopp i vägnätet

Varaktigheten av de totalstopp som sker på det statliga vägnätet ökade med 130 procent under

2017 jämfört med året innan. Ökningarna har skett i hela landet, utom i Stockholmsregionen. Den största ökningen avser långa totalstopp på över 120 minuter. Dessa stopp ökade med drygt 170 procent 2017 jämfört med 2016. Jämfört med när målen antogs 2009 har totalstoppen dock minskat med 17 procent under 2017.

Nöjda kunder

Företagens nöjdhet med transportsystemet har sammantaget ökat något sedan de transportpolitiska målen antogs. Näringslivet i storstadskommuner och tätbefolkade kommuner är mer nöjda med transportsystemet än näringslivet generellt. Företagare i mycket avlägsna landsbygdskommuner är minst nöjda. Samtidigt har företag i storstadskommuner blivit något mindre nöjda under det senaste året, medan företagare i mycket avlägsna landsbygdskommuner har blivit mer nöjda det senaste året.

Tillgänglighet persontransporter

Tillgängligheten med persontransporter har förbättrats över tid.

God lokal tillgänglighet

Nästan 87 procent av befolkningen har hög eller mycket hög tillgänglighet med bil 2017, vilket är en ökning jämfört med 2009. Färre personer har också låg eller mycket låg tillgänglighet med bil 2017. Sammanlagt 2,2 procent av befolkningen, eller 201 324 personer, hade låg eller mycket låg tillgänglighet 2009, jämfört med 1,9 procent eller 189 973 personer 2017.

I storstadskommuner kan hela befolkningen nå en järnvägsstation inom en 30 minuters bilresa och 99 procent av befolkningen inom 20 minuters bilresa. Tillgängligheten till järnvägsstationer är således förhållandevis hög. Även i tätorter och landsbygdskommuner nära större städer samt avlägset belägna landsbygdskommuner kan mellan 84 och 98 procent av befolkningen nå en järnvägsstation inom 30 minuters bilresa. I mycket avlägsna landsbygdskommuner når dock endast 40 procent en järnvägsstation inom 30 minuters bilresa.

I storstadskommuner kan 63 procent av befolkningen nå en flygplats inom 20 minuters bilresa och alla kan nå en flygplats inom 60 minuters bilresa. Även i tätbefolkade kommuner nära större städer innebär avståndet till närmaste flygplats att 44 procent av befolkningen kan nå en

flygplats inom 20 minuter med bil. Tillgängligheten till flygplatser är lägst i avlägset och mycket avlägset belägna landsbygdskommuner där 57 procent respektive 64 procent av befolkningen når en flygplats inom 60 minuters bilresa.

Genom Trafikverkets genomförda investeringar och trimningsåtgärder i transportsystemet torde tillgängligheten ha ökat något till följd av satsningar inom den nationella planen. Bland annat har Citybanan i Stockholm öppnat för trafik och ett nytt dubbelspår på Ostkustbanan mellan Skutskär och Furuvik har invigts. Inom vägnätet har t.ex. åtgärder på väg E4 i Stockholm ökat kapaciteten och en sju kilometer lång mötesseparering av väg E18 väster om Karlstad haft positiv effekt på trafiksäkerheten. Sammantaget så har dessa åtgärder bidragit till att öka bland annat användbarheten, kapaciteten och robustheten i transportsystemet.

Tillgänglighet till arbetsplatser

I storstadskommuner, har 97 procent av befolkningen, maximalt 1 000 meters väg till en arbetsplats. I mycket avlägsna landsbygdskommuner är motsvarande siffra 79 procent. En lokal arbetsmarknadsregion är ett område inom vilket arbetspendling äger rum. I takt med att pendlingsmöjligheter förbättras och arbetsmarknader specialiseras har de lokala arbetsmarknadsregionerna växt geografiskt och minskat i antal. Män har och har haft färre och större arbetsmarknadsregioner än kvinnor. Sedan de transportpolitiska målen antogs 2009 har arbetsmarknadsregionerna växt för såväl män som kvinnor. Kvinnors arbetsmarknadsregioner har dock växt något mer, vilket innebär att kvinnor i dag pendlar till arbete inom något större områden än de gjorde 2009. Utvecklingen de senaste åren är dock långsam.

Tillgänglighet till grundskola och gymnasium

Av barnen mellan 7 och 15 år i Sverige kan 60 procent nå en grundskola på 10 minuters promenad från hemmet, medan 80 procent av barnen i denna åldersgrupp kan nå en grundskola på 20 minuters promenad från hemmet. I mycket avlägsna landsbygdskommuner har 52 procent av barnen en grundskola på 20 minuters gångavstånd från hemmet, medan 95 procent av barnen i en storstadskommun har en grundskola på motsvarande avstånd. För riket som helhet har tillgängligheten till närmaste grundskola ökat med 12 procentenheter sedan 2009, mätt i andel av befolkningen som bor inom 1 000 meter från en

grundskola. Ökningen är störst, 16 procentenheter, i förortskommuner till storstäderna och minst, 3 procentenheter, i glesbygdskommuner.

När det gäller tillgänglighet till gymnasium når 16 procent av befolkningen i åldersgruppen 16–19 år ett gymnasium inom 10 minuters promenad och 35 procent av befolkningen i åldersgruppen 16–19 år ett gymnasium inom 20 minuters promenad. Tillgängligheten till gymnasium är störst i storstäderna där 46 procent av ungdomarna mellan 16 och 19 år kan ta sig till en gymnasieskola genom en promenad på maximalt 20 minuter. Lägst tillgänglighet till gymnasium har avlägset belägna landsbygdskommuner och landsbygdskommuner nära städer, där endast ungefär en fjärdedel av ungdomarna mellan 16 och 19 år kan nå en gymnasieskola genom en 20 minuters promenad.

Tillgänglighet till vård

Andelen av befolkningen som bor högst 1 000 meter från en vårdcentral är 42 procent. Sedan 2009 har tillgängligheten till vårdcentraler ökat med 14 procentenheter. Ökningen är störst i storstäderna och minst i glesbygdskommunerna. Tillgängligheten till vårdcentraler har ökat i olika takt i olika delar av landet, vilket kan leda till ökade skillnader över tid.

Tillgänglighet till livsmedelsbutiker

Av befolkningen har 66 procent en livsmedelsbutik på ett avstånd av 1 000 meter eller mindre från hemmet. Sedan 2009 har tillgängligheten till livsmedelsbutiker ökat med 8 procentenheter. Tillgängligheten till livsmedelsbutiker har ökat mest i förortskommuner till storstäderna, och minst, endast 1 procent, i glesbygdskommunerna.

Tillgänglighet utan persontransporter

Tillgängligheten utan persontransporter har ökat kraftigt i hela landet. Tillgång till bredband med olika anslutningshastigheter har ökat både i tät- och småort och i lands- och glesbygd, se avsnitt 4.4.2.

Trafikverket ska främja genomförandet av regeringens bredbandsmål, bl.a. genom att i egenkap av väghållare, främja bredbandsutbyggnaden genom att lämna gräv tillstånd enligt 44 § väglagen (1971:948) vid förläggning av bredband inom vägområde i det statliga vägnätet. Myndigheten lämnar även gräv tillstånd för förläggning av bredband i anslutning till det statliga järnvägsnätet.

Handläggningstiderna för gräv tillstånd i vägområdet har över tid överstigit lagens krav om fyra månader. Trafikverket har vidtagit åtgärder för att komma tillrätta med detta. Även handläggningstiderna för gräv tillstånd för järnvägsnätet har under vissa tider tagit längre tid än vad som kan vara rimligt. För denna hantering finns dock ingen lagstadgad handläggningstid, se även avsnitt 4.4.2.

Enligt ett uppdrag i regleringsbrevet för 2017 erbjöd Trafikverket i sitt fibernät tjänster på grossistnivå på konkurrensneutrala villkor till aktörer som efterfrågar elektroniska kommunikationer, i den mån kapaciteten inte behövs för Trafikverkets egna behov.

Andelen personer mellan 16 och 75 år som använder internet för att arbeta från hemmet och där utöva sitt yrke minst en gång i veckan var 38 procent 2017, jämfört med 17 procent 2009. Andelen skiljer sig inte mellan könen. Yngre personer och personer på landsbygden arbetar i mindre grad hemma jämfört med personer mellan 25 och 75 år och personer i städer.

Potentialen att arbeta från hemmet har inte utnyttjats för att ersätta resor till eller ifrån arbetet. Särskilt bland äldre och boende på landsbygden är andelen som använder internet för att arbeta från hemmet minst en gång i veckan låg. Av personer mellan 16 och 75 år arbetar 16 procent regelbundet från hemmet, minst en dag i veckan. Under 2009 var motsvarande siffra 17 procent. Det har således inte skett någon förändring vad gäller att ersätta arbete med distansarbete över internet, trots att det har blivit mer än dubbelt så vanligt att använda internet i yrket hemifrån.

Tillgången till uppkoppling har dock möjliggjort en ökad distanshandel. Distanshandelsomsättning har tredubblats sedan 2009, från 22 miljarder kronor till 67 miljarder kronor 2017. Den genomsnittliga tillväxttakten har varit 15 procent per år. Andelen av detaljhandelsomsättning som utgörs av distanshandel var 9 procent 2017.

Interregional tillgänglighet

Trafikverket gör tillgänglighetsanalyser för att identifiera brister i grundläggande tillgänglighet för interregionala resor. Trafikverket bedömer och kvantifierar grundläggande tillgänglighet genom åtta kriterier, som mäter tillgänglighet till Stockholm, närmaste storstad, universitet och högskolor, sjukhus, tillgänglighet för besökande samt möjligheter till internationella flygresor. För varje kriterium finns tre nivåer: god, acceptabel

och dålig tillgänglighet. Tillgängligheten har successivt förbättrats sedan målen antogs 2009 och antalet kommuner som uppfyllde alla åtta kriterierna för god tillgänglighet ökade 2017 till 103 kommuner från 95 kommuner 2016. Under 2012 var antalet kommuner 80 stycken. Under 2017 var det 16 kommuner, jämfört med 17 kommuner året innan och 20 kommuner 2012, som inte nådde upp till kraven som ställs för god tillgänglighet i något av kriterierna. För första gången når dock samtliga kommuner minst ett av kriterierna för god eller acceptabel tillgänglighet. Sammantaget har antalet kriterier som uppfylls för god tillgänglighet ökat med 7 procent mellan 2012 och 2017 och antalet kriterier som uppfylls med god eller acceptabel tillgänglighet har ökat med 3 procent.

Internationell tillgänglighet

Internationell tillgänglighet analyseras av Transportstyrelsen som bl.a. beräknar åtkomlighet och tillgänglighet med flyg. Beräkningen görs mellan 37 svenska städer och 15 länder i Europa. Under 2017 har 9 flygplatser fått förbättrad åtkomlighet med flyg jämfört med 2016. Jämfört med 2016 har samtidigt 24 flygplatser fått en försämrad åtkomlighet under 2017. Tillgängligheten för 21 flygplatser har förbättrats. Samtidigt har 6 flygplatser fått en försämrad tillgänglighet jämfört med 2016. I de flesta fall var förändringarna små.

En svensk flygstrategi – för flygets roll i framtidens transportsystem

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den snarast bör utforma en nationell flygstrategi som syftar till att säkerställa flygets konkurrenskraft (bet. 2017/18:TU1 punkt 1, rskr. 2017/18:104). Vidare delade inte riksdagen regeringens uppfattning att de två föregående tillkännagivanden om en strategi för luftfarten (bet. 2016/17:TU10 punkt 1, rskr. 2016/17:185 och bet. 2017/18:TU1 punkt 1, rskr. 2017/18:104) var slutbehandlade.

I mars 2018 hölls ett uppföljningsmöte med de aktörer som varit med i framtagandet av flygstrategin om genomförda och aktuella åtgärder inom ramen för flygstrategin. Exempelvis presenterades Arlandarådets arbete och aktuellt förhandlingsarbete i EU om en ny förordning om skydd av konkurrens inom luftfarten. Regeringen har under 2018 också tillsatt en utredning om styrmedel för att främja användning av biobränsle för flyget (dir. 2018:10), uppdragit åt Statens energimyndighet att stimulera och verka för en utveck-

ling och ökad användning av flygbiobränsle i Sverige (N2018/02705/FÖF) samt uppdragit åt Luftfartsverket att genomföra en fördjupad studie avseende utformning av det svenska luftrummet (N2018/02937/SUBT). Därutöver genomförs internt inom Regeringskansliet under 2018 den flygplatsöversyn som aviserades i flygstrategin.

Trafikavtal

Trafikverket har regeringens uppdrag att ingå och ansvara för statens avtal om transportpolitiskt motiverad interregional kollektivtrafik, inklusive flygtrafik, som inte upprätthålls i annan regi och där det saknas förutsättningar för kommersiell drift.

Trafikverket har i mars 2018 fattat beslut om trafikavtal på flyg för perioden 2019–2023 på följande linjer: Hagfors–Arlanda, Hemavan–Arlanda, Lycksele–Arlanda, Pajala–Luleå, Sveg–Arlanda, Torsby–Arlanda, Vilhelmina–Arlanda, Kramfors–Arlanda, Östersund–Umeå samt sträckorna Gällivare–Arlanda och Arvidsjaur–Stockholm.

Flygbolaget Nextjet AB och Nextjet Sverige AB meddelade den 16 maj 2018 att bolagen avsåg att ansöka om konkurs och samma dag återkallade Transportstyrelsen bolagens operativa licens. På tre linjer med allmän trafikplikt kunde Trafikverket agera i ett nödförfarande och innan sommaren få igång trafiken för en period av sju månader. Detta avsåg trafiken till och från Stockholm/Arlanda på linjerna Hemavan, Vilhelmina och Lycksele. Operatören avser även att mellanlanda trafiken från Hemavan på Kramfors/Sollefteås flygplats. Parallellt har Trafikverket initierat en upphandling som ska säkerställa trafiken efter perioden och fram till oktober 2019. För två av linjerna Arvidsjaur–Arlanda samt Gällivare–Arlanda, har trafiken upphandlats och flygtrafiken började bedrivas fr.o.m. den 15 september 2018.

Nattågstrafik till och från Jämtland

Regeringen uppdrog i september 2017 åt Trafikverket att ingå avtal om nattågstrafik för att tillgodose en daglig trafik till och från Jämtland på sträckan Stockholm–Duved, med trafikstart senast den 1 juni 2018 (N2017/05654/TS). En väl fungerande nattågstrafik har betydelse för både sysselsättningen och besöksnäringen i berörda regioner. Trafikverket inkom i mars 2018 med en hemställan om att senarelägga trafikstart, och regeringen beslutade i april 2018 att Trafikverket

får uppskov. Trafikverket har därför startat nattågen till och från Jämtland på sträckan Stockholm–Duvud fr.o.m. den 8 september 2018 (N2018/01525/TS).

Användbarhet för alla i transportsystemet

Transportsystemets användbarhet för personer med funktionsnedsättning har förbättrats något sedan 2009. Skillnaderna mellan användbarheten för män och kvinnor har inte förändrats. Den objektiva och subjektiva tryggheten i transportsystemet har dock utvecklats negativt sedan 2009.

Användbarhet för personer med funktionsnedsättning

Transportsystemet ska utformas för att vara användbart för personer med funktionsnedsättning. Andelen bussar som har tillgänglighetsanpassats för personer med funktionsnedsättning ökar ständigt och är 2017 nästan 82 procent. Andelen tillgänglighetsanpassade järnvägsfordon var 95 procent och andelen tillgänglighetsanpassade spåragnar var 58 procent samma år. Andelen tillgänglighetsanpassade fartyg ökar från en låg nivå och var närmare 21 procent 2017, jämfört med 15 procent 2014.

Trafikverket planerar att fram till och med 2021 anpassa 150 järnvägsstationer och cirka 2 000 busshållplatser. Under 2017 tillgänglighetsanpassades sju järnvägsstationer och 243 busshållplatser. Sammantaget har 86 järnvägsstationer och 1 461 busshållplatser nu åtgärdats.

Användbarhet för kvinnor respektive män

Transportsystemets användbarhet för kvinnor respektive män bedöms vara oförändrad, vilket innebär att transportbehovet inte fullt ut likvärdigt svarar mot kvinnors respektive mäns transportbehov. Kvinnor och mäns resmönster skiljer sig åt, där män kör mer bil än kvinnor, men skillnaderna minskar. Kvinnor reser troligen något mer med kollektivtrafik, men skillnaderna mellan män och kvinnors resor med kollektivtrafik är inte statistiskt säkerställda.

Män har körkort för personbil i större utsträckning än kvinnor, men skillnaden har minskat från nästan 11 procentenheter 2009 till 8 procentenheter 2016. I slutet av 2016 hade 78 procent av befolkningen över 18 år, eller 6,2 miljoner personer, körkort för personbil och lätt lastbil. Av körkortsinnehavarna är 48 procent kvinnor. Antalet körkort har sedan 2009 ökat i samma takt

som befolkningen (7 procent). Sammanlagt 30 procent av befolkningen över 18 år, 2,4 miljoner personer, har körkort för lätt eller tung motorcykel. Av dessa är 41 procent kvinnor och 59 procent män.

Personbilar som ägs av fysiska personer ägs i betydligt större utsträckning av män än av kvinnor och personbilar som ägs av män har högre årliga körsträckor än personbilar som ägs av kvinnor. Skillnaderna minskar dock, men mycket långsamt.

Kvinnor upplever trafiken som mer riskfylld än män, men skillnaden har minskat över tid. Kvinnor använder i högre grad än män bilbälte och cykelhjälms. Skillnaderna minskar när det gäller bältesanvändning, men ökar när det gäller hjälm-användning. Män kör i högre utsträckning än kvinnor bil efter att ha druckit alkohol. Män uppfattar dessutom i högre grad att det är viktigare att följa trafikrytmen än hastighetsgränserna och andelen män som har den uppfattningen ökar.

När det gäller inflytande i beslutsprocesser som påverkar transportsystemet är andelen kvinnor respektive män ungefär 50 procent i statliga myndigheters och bolags ledningsgrupper och styrelser. På regional och kommunal nivå kvarstår dock numerära skillnader i representationen mellan kvinnor och män. Det finns heller ingen trend som pekar på att kvinnors representation ökar. I de regionala kollektivtrafikmyndigheterna är andelen kvinnor i de politiska ledningarna 37 procent (män 63 procent) och andelen högre chefer som är kvinnor 33 procent (män 67 procent). I kommunala nämnder, styrelser och förvaltningar relaterade till transportsektorn är andelen kvinnor i de politiska ledningarna 31 procent och andelen män 69 procent. Andelen högre chefer som är kvinnor uppgår till 36 procent och andelen män till 64 procent.

Trygghet i transportsystemet

Antalet personer i åldern 16–79 år som har utsatts för olika typer av våldsbrott, som hot, personrån, misshandel och sexualbrott, i kollektivtrafiken har enligt Brottsförebyggande rådets nationella trygghetsundersökning ökat kraftigt över tid. År 2009 var antalet personer som utsatts för våldsbrott i kollektivtrafiken nästan 85 000. År 2016 var motsvarande siffra drygt 248 000 personer. Ökningen var särskilt stor under 2016. Även i relation till antalet påstågande i kollektivtrafiken har våldsbrotten i kollektivtrafiken ökat.

Samtidigt har också andelen personer som upplever otrygghet i kollektivtrafiken ökat. Den upplevda otryggheten i kollektivtrafiken en sen kväll har ökat med ungefär 5 procentenheter 2017 jämfört med 2012. Ökningen är störst för kvinnor. En större andel av kvinnorna, omkring 20 procentenheter, upplever otrygghet i kollektivtrafiken en sen kväll jämfört med männen. År 2017 upplevde 30 procent av kvinnorna otrygghet i kollektivtrafiken, jämfört med 25 procent 2012. Av männen var det 9 procent som upplevde otrygghet i kollektivtrafiken 2017, jämfört med 7 procent 2012.

Transporternas ekonomiska överkomlighet

Transporternas ekonomiska överkomlighet bedöms sammantaget ha försämrats jämfört med 2009, som en följd av att den samhällsorganiserade kollektivtrafiken har blivit dyrare. Bilanvändning har dock blivit billigare.

Priset för transporter har sammantaget ökat med 4 procent (justerat för inflation) mellan 2009 och 2017. Prisförändringen varierar stort mellan olika trafikslag. Priset för resor med regional linjetrafik har ökat med 23 procent, priset för järnvägsresor har ökat med 15 procent och priset för taxiresor har ökat med 12 procent. Däremot har priset för resor med långfärdsbuss minskat med 8 procent, priset för inrikes flyg med 18 procent och priset för in- och utrikes båtresor med 22 procent.

Priset för resor med regional linjetrafik varierar kraftigt i landet, liksom utbud och utbud av biljettyper. Priset för en enkelbiljett i en zon (fullt pris) varierar mellan 18 kronor i Örebro län och 43 kronor i Stockholms län. Priset för ett länsomfattande 30-dagars periodkort varierar mellan 740 kronor för Gotlands län och 2 684 kronor för Norrbottens län.

Priset per påstigning i riket var 12,93 kronor 2016, vilket är en ökning med 14 procent sedan 2009. Variationen i landet är dock stor. Priset är lägst i Stockholms län (10,64 kronor per påstigning) och högst i Kalmar län (36,85 kronor per påstigning). Priset per rest kilometer var i riket 1,24 kronor per kilometer 2016, vilket är en ökning med 10 procent sedan 2009. Högst pris per rest kilometer betalar resenärer i Norrbottens län (1,62 kr/km) och lägst pris per kilometer betalar resenärer i Dalarnas län (0,39 kr/km). I 12 av 21 län har priset per rest kilometer minskat sedan 2009.

Milkostnaden (samtliga kapital- och rörliga kostnader) för resor med egen bensinbil i mellanklassen har minskat med 6 procent sedan 2009 (fasta priser), vilket kan förklaras av lägre bränsleförbrukning. Milkostnaden (samtliga kapitalkostnader och rörliga kostnader) för resor med egen dieselbil i mellanklassen har minskat med 8 procent sedan 2009 (fasta priser), vilket kan förklaras av lägre bränslepris, lägre skatter och lägre kostnader för kontrollbesiktning.

Tillgänglighet godstransporter

Godstransporternas tillgänglighet bedöms vara på en lägre nivå 2017 jämfört med när målen antogs 2009, men har utvecklats positivt under det senaste året. Sverige rangordnades 2016 som nummer tre enligt det internationella logistikindexet Logistic Performance Index (LPI), som beskriver hur det svenska transportsystemet står sig i konkurrens med andra länders transportsystem. Värdet är det högst uppmätta sedan 2007 då indexet togs fram. Enbart Tysklands och Luxemburgs transportsystem rankas högre. I konkurrenskraftsindexet, The Global Competitiveness Index (GCI), som beskriver hur näringslivet upplever kvaliteten på godstransporterna, bedömdes Sverige 2017 sammantaget vara på en sjunde plats av 137 länder. Infrastrukturens kvalitet i Sverige rangordnades i detta index på plats 19 av 137 länder. I rankingen bedöms kvaliteten på vägar, järnvägar, flyg och hamnar. Över tid har näringslivets bedömning av kvaliteten sjunkit för samtliga dessa index, men mellan 2016 och 2017 märks en klar förbättring när det gäller vägar, järnvägar och flyg. När det gäller näringslivets bedömning av kvaliteten på hamnar i Sverige visar indexet att denna fortsatt försämras.

Det ovan nämnda innebär att svensk infrastruktur och dess betydelse för näringslivets konkurrenskraft är relativt god, men också att det finns utrymme för förbättringar.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen dels behovet av att skyndsamt utarbeta nödvändiga regeländringar så att lastbilar med en bruttovikt på upp till 74 ton tillåts att trafikera de delar av det allmänna vägnätet som har tillräcklig bärighet, dels behovet av en generösare dispensgivning och fortsatt utredning när det gäller frågan om att tillåta fordonsekipage på upp till 30 meter (bet. 2014/15:TU12 punkt 7, rskr. 2014/15:206).

Riksdagen har vidare tillkännagett för regeringen att den skyndsamt bör se över hur längre fordonståg i högre utsträckning kan tillåtas på det svenska vägnätet (bet. 2016/17:TU14 punkt 4, rskr. 2016/17:238). Regeringen beslutade den 15 februari 2018 om nödvändiga ändringar i trafikförordningen (1998:1276) och vägmärkesförordningen (2007:90). Ändringarna trädde i kraft den 1 april i år. Regeringen hade dessförinnan den 30 november 2017 fattat beslut om ändringar i trafikförordningen för att möjliggöra färd med längre och tyngre fordon eller fordonståg under en provperiod. Dessa ändringar, som trädde i kraft den 1 februari 2018, ger förutsättningar för att utveckla nya tekniker och konstruktioner. Dessutom har regeringen den 30 augusti 2018 beslutat att ge Trafikverket i uppdrag att analysera om och var längre lastbilar bör tillåtas på det svenska vägnätet (N2018/04593/MRT).

Transportbranschens villkor

Det finns ungefär 530 000 personer, varav nästan 8 procent är kvinnor, och 92 procent som är män med körkortsbehörighet C (tung lastbil) och nästan 171 000 personer, varav drygt 10 procent är kvinnor och 90 procent är män, med körkortsbehörighet D (buss). År 2017 hade ungefär 180 000 personer giltiga yrkeskompetensbevis. Samtidigt var ungefär 57 000 personer, varav drygt 6 procent kvinnor och 94 procent är män, anställda som lastbilsförare och ungefär 23 000 personer, varav drygt 14 procent kvinnor och 86 procent är män, som bussförare enligt yrkesregistret. Antalet personer med körkortsbehörighet C och D har sammantaget minskat över tid, samtidigt som antalet anställda yrkesförare har ökat något under senare år. Antalet anställda i transportbranschen i sin helhet har varit konstant sedan 2009.

Hänsynsmål – säkerhet, miljö och hälsa

Döda och allvarligt skadade

Enligt hänsynsmålet ska transportsystemet till sin utformning, funktion och användning anpassas så att ingen ska dödas eller skadas allvarligt. Inom vägtransportområdet är regeringens etappmål för perioden 2007–2020 att antalet omkomna i trafik-

olyckor ska halveras och att antalet allvarligt skadade ska minska med en fjärdedel. Det motsvarar högst 220 omkomna och högst 4 122 allvarligt skadade 2020 i trafikolyckor.

Under 2017 omkom 253 personer (196 män och 57 kvinnor) i vägtrafikolyckor mot 270 personer under 2016. Det är det lägsta uppmätta antalet omkomna i vägtrafiken sedan andra världskriget. Förutom de som omkommer i trafikolyckor, skadas personer allvarligt. Vidare dör människor i förtid av luftföroreningar och buller från trafiken, se avsnitt om Människors hälsa och livsmiljö.

Tio barn (0–17 år) varav åtta pojkar och två flickor omkom i vägtrafikolyckor 2017, vilket är det lägsta antalet som någonsin uppmätts. Under den senaste tioårsperioden har antalet barn som har omkommit i vägtrafiken mer än halverats.

Bland de omkomna i vägtrafiken 2017 var den största trafikantgruppen personbilar (131 omkomna, varav 98 män och 33 kvinnor), följt av motorcyklister (39 omkomna, varav 37 män och två kvinnor), fotgängare (37 omkomna, varav 20 män och 17 kvinnor) och cyklister (26 omkomna, varav 23 män och 3 kvinnor).

Under 2017 genomförde Trafikverket åtgärder på det statliga vägnätet i form av hastighetsreducerande åtgärder och mittsepareringar som beräknas minska antalet omkomna med 2,6 personer per år.

Trots effektiva åtgärder och den historiskt låga totalsiffran av antal omkomna i vägtrafiken finns det utmaningar. Endast 45 procent av trafiken höll hastigheten på det statliga vägnätet under 2017, och av alla dödsolyckor bedöms ca tredjedel vara alkohol- eller drogrelaterad. Det kommer att krävas en årlig minskning av antalet omkomna med 7,7 procent för att nå etappmålet till 2020. En sådan minskning är snabbare än den genomsnittliga minskningen under det senaste decenniet.

Männens andel av dem som omkommer i vägtrafiken är 75 procent och under de senaste 30 åren har denna andel ökat med fem procentenheter. Männen är överrepresenterade bland de trafikdödade även när färdlängd beaktas. Det systematiska arbete som bedrivits för ökad trafiksäkerhet, såsom förbättringar av fordon, infrastruktur och övervakning, har i något större utsträckning bidragit till färre omkomna kvinnor än omkomna män. Det beror sannolikt på att kvinnor generellt sett följer trafikregler mer och beter sig mindre riskfyllt i trafiken jämfört med män.

Tabell 3.3 Antal omkomna i de olika trafikslagen

År	Vägtrafik (exkl. suicid ¹)		Bantrafik (inkl. suicid)			Fritidssjöfart			Luftfart -
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Okänt	Män	Kvinnor	Okänt	
2006	333	112	0	0	93	33	2		
2007	344	127	0	0	110	33	2		
2008	286	111	0	0	98	41	2		
2009	266	92	51	40	0			34	
2010	199	67	95	29	0			29	
2011	241	78	64	30	0	36	3		
2012	218	67	86	31	0	20	1		
2013	195	65	74	43	0	30	6		
2014	191	79	75	35	0	21	0		
2015	201	58	91	27	0	30	0		
2016	205	65	64	25	0	27	1		
2017	196	57	46	22	11	21	0		

¹ För 2009 ingår suicid i statistiken.

För vägtrafikolyckor (exkl. suicid) har officiell statistik använts. Fr.o.m. 2010 har suicid exkluderats från statistiken för att harmonisera med internationella definitioner.
Källa: Olika källor för resp. trafikslag. Dödade och svårt skadade från Trafikanalys 2017.

Trafiksäkerhetsåtgärder, såsom säkerhetssystem i fordon och säkrare infrastruktur har störst effekt för dem som följer regler, t.ex. hastighetsbegränsningar.

Inom yrkessjöfarten omkom ingen under 2017, vilket också var fallet 2016. Antalet allvarligt skadade i yrkessjöfarten under 2017 var 28 personer, att jämföra med 22 personer året innan. Inom fritidssjöfarten omkom 21 personer (samtliga män) under 2017, att jämföra med 28 personer året innan. Sedan 2011 har 3 barn omkommit i fritidsbåtsolyckor. För allvarligt skadade inom fritidssjöfarten finns i dagsläget ingen rapportering, men en sådan är under utveckling.

Antalet omkomna inom bantrafiken (järnväg, spårväg och tunnelbana) uppgick under 2017 till 79 personer, varav 26 i olyckor och 53 i självmord. Av de 26 omkomna i olyckor var 18 män och 4 kvinnor. Könet på de återstående 4 är inte känt. Över tid står självmord för tre fjärdedelar av alla som omkommer i bantrafik. Av de omkomna dog 23 i olyckor inom järnvägen, en inom spårväg och två i tunnelbanan. En av de omkomna i olyckor i bantrafiken 2017 var ett barn (under 18 år).

Antalet omkomna i bantrafiken har minskat de två senaste åren efter att i flera år ha legat på en jämn nivå och är nu den lägsta nivån sedan 2000. Bedömningen är att denna minskning kan bero på det systematiska arbetet för att stängla in och övervaka särskilda järnvägssträckor som haft många självmord och omfattande spårspning. Dessa åtgärder ger god effekt för att öka både

punktligheten och trafiksäkerheten inom bantrafiken.

Trafikverket bedömer att myndighetens åtgärder under 2017 leder till att antalet omkomna inom järnvägen minskar med 4,2 personer per år. Som tidigare har konstaterats har Trafikverket också vidtagit åtgärder inom det statliga vägnätet i form av hastighetsreducerande åtgärder och mittsepareringar som ökar trafiksäkerheten. Totalt beräknar Trafikverket att dessa åtgärder minskar det årliga antalet omkomna med 2,6 personer per år.

Inom bantrafiken är de allvarligt skadade färre än de omkomna, då en kollision ofta är så våldsam att den blir dödlig. Nära hälften av de olyckor som resulterar i allvarligt skadade inom bantrafiken sker i en trafikmiljö där spårtrafik och vägtrafik samsas längs långa sträckor.

Olyckstalen inom luftfarten är mycket små, men varierar en del mellan åren. Sedan 2006 har antalet omkomna legat mellan en och tolv personer per år. Under 2017 omkom fem personer inom luftfarten, dock ingen inom linjefart och ej regelbunden trafik. En person omkom i en helikopterolycka, två i olyckor med skärmflyg och två i olyckor med ultralätta plan. Sett över en tioårsperiod sjunker antalet omkomna något.

Sju personer skadades allvarligt inom luftfarten under 2017, att jämföra med fyra under 2016. Ingen av dessa skadade åkte i linjetrafik eller ej regelbunden trafik. Av dem som skadats i luftfarten det senaste årtiondet är över 60 procent olyckor med skärmflyg.

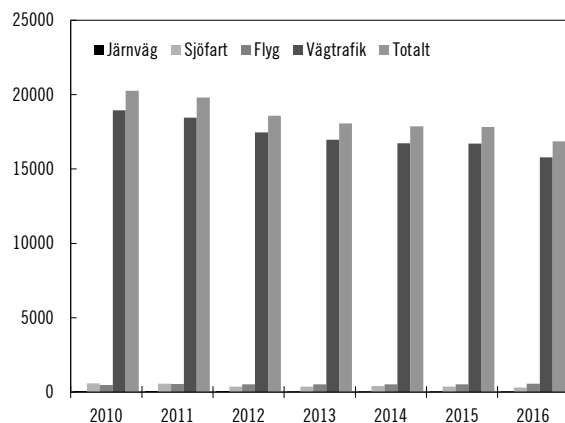
Växthusgasutsläpp

Utsläppen av växthusgaser från inrikes transporter har minskat jämfört med 2009 då de transportpolitiska målen antogs.

Diagram 3.1 Utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter

Tusen ton CO₂-ekvivalenter

År

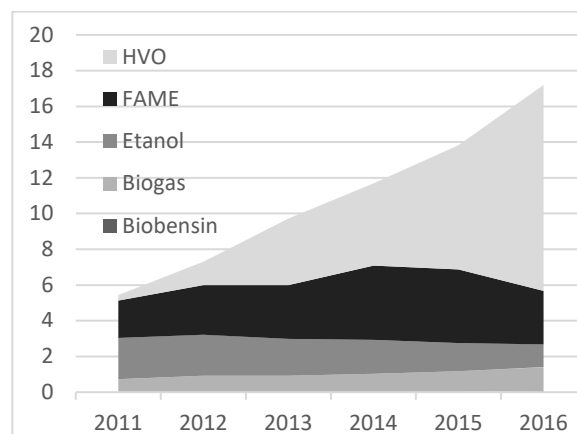
Källa: Naturvårdsverket.

Utsläppen av växthusgaser från inrikes transporter utgör ca en tredjedel av de samlade utsläppen i Sverige. Utsläpp från vägtrafiken dominerar. I juni 2017 beslutade riksdagen om ett sektorsmål för inrikes transporter som innebär att växthusgasutsläppen från inrikes transporter, utom inrikes flyg, ska minska med 70 procent till 2030 jämfört med 2010 (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320). Utsläppen av växthusgaser från inrikes transporter, utom inrikes flyg, har minskat med ca 17 procent under åren 2010–2016 och med ca 0,7 procent under 2017 enligt preliminära siffror från Naturvårdsverket (sedan 2009 då de transportpolitiska målen antogs bedöms växthusgasutsläppen från inrikes transporter exklusive flyg preliminärt ha minskat med cirka 20 procent). Huvudförklaringen till de senaste årens utsläppsminskningar är den ökade användningen av biodrivmedel. Under 2017 ökade andelen biodrivmedel inom vägtransportsektorn från 19 till 21 procent. Cirka 25 procent av den diesel som säljs i Sverige utgörs nu av biodiesel. I kollektivtrafiken utfördes 2017 enligt branschens egna uppgifter ca 87 procent av trafikarbetet med förnybara drivmedel. Med förnybarhetsdirektivets beräkningsmetod utgjorde andelen förnybar energi i hela transportsektorn preliminärt 37 procent under 2017.

Diagram 3.2 Biodrivmedel

TeraWatt-timmar (TWh)

År

Källa: Statens energimyndighet 2017.

Regeringen har vidtagit en rad insatser under 2017 och 2018 för att påskynda omställningen till en fossilfri transportsektor. Åtgärderna sammanfattas i regeringens handlingsplan för fossilfria transporter och elektrifiering, se regeringens skrivelse En klimatstrategi för Sverige (skr. 2017/18:238). Några exempel listas nedan.

- Bonus malus-systemet för lätta fordon.
- Bränslebytet, ett reduktionspliktssystem för ökad inblandning av biodrivmedel.
- Miljöinformation om drivmedel vid pump.
- Eko-bonus och Miljökompensation införs för att stimulera överflyttning till sjöfart och järnväg.

Utsläpp från internationella transporter

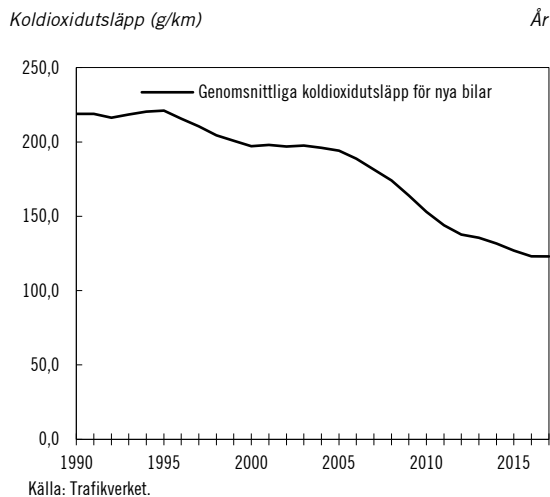
Utsläppen från internationell luftfart och sjöfart ingår inte i det nationella målet. Trafikutskottet har dock pekat på att resultatredovisningen i budgetpropositionen även bör beakta utsläppen från den internationella trafiken (bet. 2017/18:TU1). Utsläppen från utrikes transporter och resor där bränslet bunkrats i Sverige var under 2017 högre än någonsin tidigare. Detta kan dock till viss del förklaras av att fler fartyg väljer att bunkra i Sverige. FN:s flygorgan, Icao, beslutade vid sin generalförsamling i oktober 2016 att införa ett globalt klimatstyrmedel för internationellt flyg, Corsia. Beslutet innebär att det internationella flygets koldioxidutsläpp ska stabiliseras på 2020 års nivå. Under 2017 har Icao arbetat vidare med att utforma regelverket för Corsia som ska införas 2021 med en frivillig fas. Från och med 2027 kommer systemet att bli obligatoriskt för alla stater men med vissa undantag. I april 2018 antog FN:s sjöfartsorgan, IMO, en initial strategi för att

minska utsläppen av växthusgaser från den internationella sjöfarten. Strategin innebär bl.a. att utsläppen ska minska med minst 50 procent fram till 2050 jämfört med 2008 års nivå, och att den internationella sjöfarten ska sträva mot fossilfrihet så snart som möjligt.

Energieffektivitet

Över en längre tidsperiod finns en långsam förbättring av energieffektiviteten i transportsystemet. Detta gäller tydligast för persontransporter på väg vilken till största delen drivs av en generell effektivisering av alla nya personbilar. År 2017 avviker från detta mönster genom att de marginellt minskade genomsnittliga koldioxidutsläppen från nya bilar framför allt berodde på en ökad andel elbilar och laddhybrider med utsläpp under 50 g/km, dvs. supermiljöbilar. Antalet nyregistrerade supermiljöbilar var 19 211 under 2017 vilket är en ökning med 6 216 bilar jämfört med 2016.

Diagram 3.3 Genomsnittliga koldioxidutsläpp för nya bilar

För övriga transport- och trafikslag är förändringarna i energieffektivitet mycket små.

Naturmiljö och kulturlandskap

Transporternas påverkan på naturmiljön och kulturlandskapet har inte förändrats på ett avgörande sätt jämfört med 2009.

Infrastrukturens landskapsanpassning

Ett fungerande landskap omfattar värden och funktioner som utgör grunden för det hållbara

samhället och människors välfärd. Transportsystemet medför dock en omfattande påverkan på landskapet i form av bl.a. intrång, barriäreffekter, fragmentering, mortalitet, biologisk utarmning, förändrad hydrologi, spridning av buller och föroreningar samt brutna kulturella samband. Störningarna ökar med ökad trafikmängd och hastighet.

De senaste två åren har antalet polisrapporterade olyckor med vilt och ren ökat kraftigt jämfört med 2009. Under 2017 dödades 61 282 vilda djur och 2 237 renar i vägtrafiken. Det är det högsta antalen sedan 2009. Under 2017 dödades 16 lodjur, 5 björnar, 1 varg och 65 örnar i järnvägstrafiken.

För att klara berörda miljö kvalitetsmål behöver andelen landskapsanpassad infrastruktur och biologisk mångfald öka. Under 2017 åtgärdades 286 artrika vägkanter, 183 milstenar, 39 kulturvägar och 105 alléer. Under 2017 genomförde Trafikverket 53 åtgärder för utter, 32 åtgärder för fisk och 6 åtgärder för groddjur som syftade till att minska barriäreffekterna för vattenlevande djur. Infrastrukturens landskapsanpassning bedöms sammantaget vara fortsatt låg.

Invasiva arter

Naturvårdsverket bedömer att ca 380 invasiva arter har etablerat sig i den svenska naturen samt att antalet främmande arter som finns i Sverige ökar över tid och att internationell handel och resande bidrar till den utvecklingen. Invasiva arter utgör ett hot både mot artrika infrastrukturmiljöer och mot den biologiska mångfalden i ett större sammanhang. I september 2017 trädde IMO:s barlastkonvention i kraft, efter att ett tillräckligt antal länder anslutit sig underåret. Det bedöms bidra till en minskad risk för spridning av invasiva arter till följd av internationell sjötrafik.

Förorenade områden

I Sverige finns det ca 80 000 förorenade områden som innebär en skada eller olägenhet för människors hälsa eller i miljö i olika grad. Enligt uppskattningar kan Trafikverket ha ansvar för ca en tiondel av dessa. Trafikverket har identifierat ca 4 730 förorenade områden varav ca 4 330 är inventerade, 248 detaljerat undersökta, 143 sanerade och 166 friklassade. Under 2017 har fokus legat på inventering och undersökningar och under året användes 42,2 miljoner kronor för riktade åtgärder i form av utredningar och undersökningar. Trafikverket har under 2017 också betalat ut ca 35 miljoner kronor för miljögarantin.

Utsläpp av koppar, kväveoxider och svaveldioxid
 Trafiken är den största källan till utsläpp av koppar till luft. Utsläppen av koppar till luft har kontinuerligt ökat som en följd av ökad trafik. År 2016 släpptes 33,04 ton koppar ut från inrikes transporter, vilket kan jämföras med 30,91 ton 2009. Utsläppen av kväveoxider från internationellt flyg och internationell sjöfart har minskat sedan 2009, men ökade något under 2016. Även utsläppen av svaveldioxid har minskat sedan 2009, men ökat igen under 2016. Detta kan förklaras av ändrade bunkringsmönster. De verkliga utsläppen av svaveldioxid i Sveriges närområde har istället minskat kraftigt till följd av det s.k. SECA-direktivet för Östersjön och Nordsjön.

Oljeutsläpp

Oljeutsläpp, både mätt i antal observerade utsläpp och uppskattad sammantagen volym, från fartyg i Östersjön har minskat under lång tid och fortsätter att minska.

Människors hälsa och livsmiljö

Transportsystemets påverkan på människors hälsa och livsmiljö är omfattande och har inte förändrats på ett avgörande sätt sedan 2009.

Luftföroreningar

Totalt uppskattas antalet förtida dödsfall som orsakas av luftföroreningar från trafik till omkring 3 000 per år. En samlad bedömning är att negativ hälsopåverkan på grund av luftföroreningar sannolikt har minskat sedan 2000-talets början.

Partikelhalter

Inom vägtrafiken är både avgaser och slitage av däck, bromsar och vägbanan en stor källa till förekomsten av partiklar i tätortsluften. Halterna av små partiklar (PM_{2,5}) påverkas dock i stor utsträckning av vindar som för upp partiklar från övriga Europa. Halterna är därför högst i södra Sverige. Antalet dygn då miljö kvalitetsnormen för PM₁₀ överskrids minskar över tid, men variationerna är stora. År 2016 och 2017 överskreds miljö kvalitetsnormen och EU:s gränsvärde för PM₁₀ i Visby. Även Uppsala överskred miljö kvalitetsnormen för PM₁₀ under 2017. För att minska halterna av större partiklar, PM₁₀, har det vidtagits åtgärder som lokala dubbdäcksförbud på vissa gator, dammbindningsprogram och sänkta hastighetsgränser vilket har haft effekt.

Halter av kvävedioxid

Halterna av kvävedioxid i stadsmiljö har minskat sett över en längre tid, men under de senaste åren har den positiva utvecklingen stannat av, främst som en följd av att trafiken ökar och av ökningen av dieslbilar i städerna. De svenska tätorterna klarar miljö kvalitetsnormen för årsmedelvärdet i urban bakgrund på 40 µg/m³, men under 2016 överskreds miljö kvalitetsmålet på 20 µg/m³ i Göteborg. Halterna av kvävedioxid i gaturum är högre än i urban bakgrund. Även dessa halter har sjunkit sett över en längre tid, men de minskar inte längre i samma takt. Under 2017 klarade både Stockholm och Göteborg EU:s gränsvärde och den svenska miljö kvalitetsnormen för årsmedelvärdet i gaturum. Dock överskreds den svenska miljö kvalitetsnormen för halten kvävedioxid mätt som dygnsmedelvärde i Stockholm, Göteborg, Uppsala, Umeå, Sollentuna, Södertälje, Mölndal och Örnköldsvik.

För att förbättra luften i städerna har regeringen den 30 augusti 2018 beslutat att göra det möjligt för kommuner att införa miljö zoner för lätta fordon samt ytterligare en miljö zon för tunga fordon. Det innebär särskilda zoner i stadsmiljön där endast de fordon som uppfyller vissa utsläppskrav får köra.

Buller

Buller från trafik bedöms orsaka omkring 500 förtida dödsfall per år. Redan vid 50 dBA ekvivalent ljudnivå utomhus finns en ökad risk för hjärt- och kärlsjukdomar. Risken ökar med 3–4 procent för varje 5-decibels ökning av ljudstyrkan. Exponeringen för trafikbuller beräknas ge upphov till ca 1 000 hjärtinfarkter och ca 1 000 fall av stroke per år, varav ca 500 leder till döden. De personer som dött i förtid på grund av buller beräknas i genomsnitt ha förlorat åtta friska levnadsår. Betydande hälsovinster kan därför nås genom att sänka bullerexponeringen.

Trafikverket utför åtgärder för att minska exponeringen från buller från statliga vägar och järnvägar. Under 2017 genomfördes 2 247 åtgärder på statliga vägar och 381 åtgärder på statliga järnvägar. Under 2017 genomförde Trafikverket bullerskärmande åtgärder för ca 2 600 personer längs de statliga vägarna och bidrog till bullerskydd för ca 1 000 personer längs de kommunala vägarna. Antalet åtgärder och antalet personer som berörts av bullersänkande åtgärder har successivt minskat de senaste åren. Mycket av det mest störande trafikbullret uppstår inom det kommunala vägnätet.

De förändringar av regelverket för trafikbullen som genomförts har bl.a. inneburit tydliggöranden vad gäller tillämpningen av regelverket och ökade förutsättningar för bostadsbyggande i bullerutsatta lägen. Det finns dock ett fortsatt behov av att följa utvecklingen.

Fysiskt aktiva resor

Andelen vuxna som uppfyller den rekommenderade aktivitetsnivån via transporter har minskat de senaste åren. Andelen vuxna (18–64 år) som använder aktiva färdstätt minst 30 minuter per dag har minskat från 22 procent 2006 till 16 procent 2016. Andelen av befolkningen som gör minst en 20-minuters resa stillasittande har minskat något under samma period, från 31,8 procent till 30,1 procent av befolkningen mellan 6 och 84 år.

Möjligheterna till fysiskt aktiva resor har förbättrats något. På det statliga vägnätet ökade gång- och cykelvägarna under 2017 med 6 procent och i slutet av 2017 fanns det 2 732 mil cykelväg i landet inrapporterade i nationella väg-databasen (NVDB).

Regeringen beslutade den 27 april 2017 om en nationell strategi för ökad och säker cykling (N2015/07365/TS m.fl.). I anslutning till arbetet med cykelstrategin har regeringen under 2017 fattat beslut om ett antal uppdrag för en ökad och säker cykling som redovisas under 2017 och 2018.

Stadsmiljöavtal

Regeringen stödjer sedan 2015 genom de s.k. stadsmiljöavtalen hållbara persontransporter som cykling och kollektivtrafik. Åtgärderna ska leda till energieffektiva lösningar med låga utsläpp av växthusgaser och bidra till att nå miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. Stödet innebär möjligheter för kommuner och landsting att få upp till 50 procent i statlig medfinansiering till infrastruktur för kollektivtrafik och sedan 2017 även för cykling.

Regeringens satsning på stadsmiljöavtal uppgår för 2018 till 1 miljard kronor och ingår i den ekonomiska ramen för den nationella transportinfrastrukturplanen för 2018–2029.

Trafikverket har hittills genomfört fem ansökningsomgångar och totalt fattat beslut om stöd på 2,55 miljarder kronor till åtgärder för kollektivtrafik och cykel. Stöd har beviljats till bl.a. BRT-åtgärder (Bus Rapid Transit), laddstationer för elbussar, spårvägslinjer, kollektivtrafikfält, hållplatser, plattformar och, sedan 2017, ett stort antal cykelprojekt. Kommuner och landsting som har beviljats stöd ska genomföra motprestationer

som bidrar till ökad andel hållbara transporter eller ökat bostadsbyggande. Stadsmiljöavtalen bidrar till miljökvalitetsmålet *God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan* och *Frisk luft* samt till delmål 11.2 i Agenda 2030.

Övrigt

Krisberedskap och det civila försvaret

Mot bakgrund av den säkerhetspolitiska utvecklingen i närområdet och händelser som visat på samhällets sårbarhet finns behov av att förstärka samhällets krisberedskap och totalförsvaret under kommande år. För att samhällets viktiga funktioner ska fungera i fredstid, vid höjd beredskap och ytterst i krig behövs fungerande transporter och transportinfrastruktur. En viktig förutsättning för det fortsatta arbetet är att det för samhällsviktiga verksamheter inom transportområdet är tydligt vilken myndighet som ansvarar för samlad övergripande planering för krisberedskap och det civila försvaret.

Regeringen beslutade därför under 2017 om en ändring av Trafikverkets instruktion som innebär att Trafikverket fr.o.m. den 1 augusti 2017 har fått ett samlat övergripande planeringsansvar för att utveckla och samordna krisberedskap och det civila försvaret inför och vid höjd beredskap inom transportområdet. Trafikverket har fått denna uppgift eftersom myndigheten har ett trafikslagsövergripande perspektiv och en operativ roll inom transportområdet. Luftfartsverket, Sjöfartsverket och Transportstyrelsens behåller dock ansvaret för krisberedskap och civilt försvar inom sina respektive ansvarsområden. Under 2017 och 2018 har en löpande dialog skett mellan Regeringskansliet (Näringsdepartementet) och Trafikverket när det gäller myndighetens arbete med att utveckla övergripande samordning och planering för krisberedskap och det civila försvaret inom transportområdet. I den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2018–2029 anges bl.a. att Trafikverket ska vidareutveckla krisberedskapen och det civila försvaret samt förmågan att hantera händelser och situationer i fredstid, vid höjd beredskap och ytterst i krig. Några angelägna frågor är ökad säkerhet i it- och kommunikationssystem, förbättrat skalskydd av vitala delar av transportinfrastrukturen samt förbättrad robusthet i kritisk infrastruktur och samhällsviktiga

transporter inklusive förmågan att hantera exempelvis stora olyckor, naturhändelser och antagonistiska hot. För att kunna möta både den nuvarande och en framtida ökad hotbild i samhället och omvärlden samt för att reducera risken för störningar i väg- och järnvägstrafiken bör byggnaderna där trafikledning sker ha ett högre säkerhetsskydd. Trafikledningen av statens vägar och järnvägar utgör en samhällskritisk funktion. Skyddet mot sabotage, spioneri och terrorism riktad mot denna verksamhet behöver stärkas.

Efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 2018 beslutade riksdagen om en satsning på 40 miljoner kronor per år fr.o.m. 2018 för Trafikverket, Transportstyrelsen, Sjöfartsverket och Luftfartsverket för det fortsatta planerings- och utvecklingsarbetet med det civila försvaret (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:TU1, rskr. 2017/18:104).

Redovisning av nationell trafikslagsövergripande plan för utveckling av transportsystemet för perioden 2014–2025

Ekonomiska ramar

Enligt riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition Investeringar för ett starkt och hållbart transportsystem uppgick den trafikslagsövergripande statliga ramen för planeringsperioden 2014–2025 till 522 miljarder kronor i 2013 års prisnivå (prop. 2012/13:25, bet. 2012/13:TU2, rskr. 2012/13:119) och budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:TU1, rskr. 2012/13:118). Den totala statliga finansieringsramen fördelades enligt riksdagens beslut på följande sätt.

- 155 miljarder kronor till drift och underhåll av statliga vägar inklusive bärighet, tjälsäkring och rekonstruktion av vägar och statlig medfinansiering till enskilda vägar.
- 86 miljarder kronor till drift och underhåll av det statliga järnvägsnätet.
- 281 miljarder kronor till den statliga ramen för utveckling av transportsystemet, som ska gå till åtgärder för statliga vägar och till åtgärder för det statliga järnvägsnätet, räntor och amorteringar m.m.

I beslut om fastställelse av nationell trafikslagsövergripande plan för utveckling av transportsystemet för perioden 2014–2025, beslut om byggstarter 2014–2016, beslut om förberedelse för byggstarter 2017–2019 samt fastställelse av definitiva ekonomiska ramar för trafikslagsövergripande länsplaner för regional transportinfrastruktur för perioden 2014–2025 (N2014/01779/TE, m.fl.) beslutade regeringen den 3 april 2014 att den statliga ramen för utveckling av transportsystemet på 281 miljarder kronor skulle delas upp en del för utveckling av transportsystemet på nationell nivå på 246,1 miljarder kronor och en del på 34,9 miljarder kronor för länsplaner för regional transportinfrastruktur. Regeringen beslutade även att av utvecklingsramen i den nationella planen skulle 7,8 miljarder kronor användas till miljöåtgärder i befintlig infrastruktur, dvs. genomsnittligt 650 miljoner kronor per år under planperioden. Den nationella trafikslagsövergripande planen för utveckling av transportsystemet för perioden 2014–2025 innehåller ett antal investeringar som delvis finansieras med inkomster från trängselskatt eller infrastrukturavgifter. Den del av investeringarna som täcks av intäkter från framtida skatter eller infrastrukturavgifter finansieras genom lån. Riksdagen beslutade med anledning av propositionen Investeringar för ett starkt och hållbart transportsystem att planeringsramen för dessa investeringar för perioden 2010–2025 ska uppgå till 53 miljarder kronor i 2013 års prisnivå (prop. 2012/13:25, bet. 2012/13:TU2, rskr. 2012/13:119). Denna planeringsram utgör ett komplement till den statliga planeringsram för infrastrukturåtgärder för samma period på 522 miljarder kronor i 2013 års prisnivå som riksdagen tidigare har beslutat om. Tabell 3.4 redovisar en uppföljning av utfall 2017 enligt de ekonomiska ramar som riksdagen beslutat om, inklusive beslut med anledning av höständringsbudgeten för 2014 (prop. 2014/15:2, bet. 2014/15:FiU11, rskr. 2014/15:37) och budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86).

Utöver de ekonomiska ramar enligt nationell plan som redovisas i tabell 3.4 har riksdagen i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86), propositionen vårändringsbudget för 2015 (prop. 2014/15:99, bet. 2014/15:FiU21, rskr. 2014/15:255) samt budgetpropositionen för 2016

(prop. 2015/16:1 utg.omr. 22, bet. 2015/16:TU1, rskr. 2015/16:98) beslutat om tillkommande ekonomiska ramar för insatser för förbättrade stadsmiljöer i form av statlig medfinansiering till lokala och regionala investeringar i kollektivtrafik-anläggningar i tätort (500 miljoner kronor per år för 2015 respektive 2016 samt 750 miljoner kronor för 2017), en tillfällig ökning av medlen till drift och underhåll i järnvägsinfrastrukturen (620 miljoner kronor för 2015 och 1 240 miljoner kronor för 2016 respektive 2017), en tillfällig satsning på förbättrad kollektivtrafik i landsbygd (209 miljoner kronor 2017) samt en tillfällig satsning på väg- respektive järnvägsunderhåll i landsbygd (sammanlagt 200 miljoner kronor för 2017), dessutom ökas anslaget för cykel-främjande åtgärder till 75 miljoner kronor under 2017. Utfallet för sådana åtgärder ingår i tabell 3.4.

Utöver utfallet enligt tabell 3.4 har Trafikverket för 2017 också tagit emot 1 156 miljoner kronor i medfinansiering av statlig infrastruktur från avtalsparter.

Av mottagen medfinansiering kommer 1 026 miljoner kronor från kommuner och landsting, resterande del om 130 miljoner kronor kommer från övriga aktörer som exempelvis kollektivtrafikbolag och andra företag. Trafikverket har för 2017 inte erhållit finansiering i form av räntefria lån, s.k. förskottering till byggande av väg- och järnvägsinvesteringar. Trafikverket har däremot återbetalat 494 miljoner kronor till sina avtalsparter. Utfallet innefattar alla åtgärder som ingår i den nationella planen för utveckling av transportsystemet för perioden 2014–2025 och de trafikslagsövergripande länsplanerna för regional infrastruktur.

Tabell 3.4 Uppföljning av den nationella trafikslagsövergripande planen för utveckling av transportinfrastruktur samt länsplanerna för regional transportinfrastruktur

Miljoner kronor, prisnivå 2013

	Ram statlig medel 2014–2025	Utfall 2017	Utfall 2014– 2017
Statlig ram (anslag och lån) för planeringsperioden 2010– 2021	522 000	43 168	164 357
<i>Utveckling av transportsystemet</i>			
Större investeringar i nationell plan (över 50 mnkr)	158 157	13 844	47 266
Väginvesteringar	44 778	4 174	14 017
Järnvägsinvesteringar	112 000	9 339	32 673
Sjöfartsinvesteringar	1 129	331	576
Luftfartsinvesteringar	250	0	0
Övriga investeringar (mindre än 50 mnkr)	31 443	2 838	9 143
Investering i regional plan	35 385	2 737	11 779
Övrig Utveckling	19 135	1 722	7 073
Räntor och återbetalning av lån	34 440	1 911	6 953
Summa Utveckling av transportsystemet	278 560¹	23 052	82 214
<i>Vidmakthållande av transportsystemet</i>			
Drift och underhåll vägar	125 800	9 830	40 012
Bärlighet vägar	15 330	1 155	6 076
Bidrag till enskilda vägar	13 400	1 088	4 346
Drift och underhåll järnväg	85 945	7 807	30 782
Forskning och innovation	2 125	160	628
Summa Vidmakthållande av transportsystemet	242 600²	20 040	81 844
Ersättning avseende icke statliga flygplatser	840	76	299
<i>Finansiering</i>			
Anslag	514 460	42 713	161 172
Lån i Riksgäldskontoret	7 540	455	3 185
Summa finansiering	522 000	43 168	164 357
Investeringar i vissa väg- och järnvägsprojekt (finansierades delvis med trängselskatt eller vägavgifter)	53 000	2 054	7 328
<i>Finansiering</i>			
Lån i Riksgäldskontoret, trängselskatt och avgifter	53 000	2 054	7 328
Total ram för planeringsperioden 2014–2025	575 000	45 222	171 685

¹ Ramen i tabellen för utveckling av transportsystemet är inklusive riksdagens beslut med anledning av höständringsbudgeten för 2014 och budgetpropositionen för 2015, då riksdagen beslutade om en permanent överföring av totalt 1,6 mdkr. från anslaget 1:1 till anslaget 1:2 och exklusive Driftbidrag till icke statliga flygplatser. Driftbidrag till icke statliga flygplatser redovisas separat i tabellen, men ingår i den ekonomiska ramen för utveckling av transportsystemet.

² Den totala ram för drift, underhåll och bärlighet som redovisas i tabellen är inklusive riksdagens beslut med anledning av höständringsbudgeten för 2014 och budgetpropositionen för 2015, då riksdagen beslutade om en permanent överföring av totalt 1,6 mdkr från anslaget 1:1 till anslaget 1:2.

Källa: Underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

Investeringar

Tabell 3.5 visar att den totala verksamhetsvolymen för om- och nybyggnadsåtgärder 2017 har ökat sedan 2014. Åtgärder inom vägsystemet ökade något mellan 2016 och 2017 medan åtgärder inom järnvägssystemet minskade något under samma period. Anledningen till detta utfall var främst förändringar av framdriften i de namngivna investeringarna, dvs. de investeringar som överstiger 50 miljoner kronor i den nationella trafikslagsövergripande planen. Utfallen i tabell 3.5 skiljer sig något från den som redovisades i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 22) då fördelningen mellan poster har justerats. För att härleda vilka justeringar som har gjorts se Trafikverkets årsredovisning för 2017.

Tabell 3.5 Verksamhetsvolym för om- och nybyggnadsåtgärder

Kostnader i miljoner kronor, löpande priser

	2014	2015	2016	2017
Väg	8 595	7 122	7 906	9 301
Järnväg	10 133	12 166	10 616	10 494
Sjöfart ¹	0	0	1	0
Luffart ²	0	0	3	46
Bidrag, stöd och medfinansiering ³	1 751	1 554	3 512	3 131
varav bidrag till sjöfart ¹	42	75	177	435
Planering och övrigt	376	358	684	263
Summa	20 897	21 275	22 899	23 670

¹ Avser namngivna investeringar i nationell plan som Trafikverket ansvarar för. Om- och nybyggnadsåtgärder i farleder och slussar som Trafikverket finansierar via nationell plan men där Sjöfartsverket är ansvarig för genomförandet ingår i ovanstående tabell under Bidrag, stöd och medfinansiering. Se särskilt varav bidrag till Sjöfart.

² Avser miljöinvesteringar som Trafikverket ansvarar för.

³ Avser utbetalning av bidrag stöd och medfinansiering i regionala och nationella planer.

Källa: Trafikverkets årsredovisning för 2017 samt kompletterande underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

I tabell 3.6 redovisas utfallet i förhållande till nationell plan för områdena större namngivna investeringar, trimning och effektiviseringar samt miljöinvesteringar för väg och järnväg. Andel av ram i nationell plan redovisas i procent. Totalt sett följer investeringarna planen för 2014–2017 med vissa avvikelser.

De namngivna investeringarna understiger den nationella planens ackumulerade värden och det gäller särskilt väginvesteringar. Enligt Trafikverket beror det på tilldelade anslagsramar, investeringsobjektens faktiska framdrift samt kraftiga kostnadsänkningar för vissa vägobjekt, som delvis är ett resultat av aktiva val och kostnadsänkande produktionsmetoder. Det gäller bland

annat Norra länken i Stockholm vars slutkostnad är avsevärt lägre än plankostnaden.

Trimning och effektivisering överskrider den nationella planens ackumulerade värden och det gäller särskilt järnvägsåtgärder. Enligt Trafikverket beror det på tilldelade anslagsramar och det stora behovet av åtgärder inom området trimning och effektivisering.

Regeringen har beslutat om totala ramar för respektive investeringsområde, bland annat miljöinvesteringar, dock inte planerad fördelning över planperioden. Det ackumulerade utfallet 2014–2017 avseende miljöinvesteringar, dvs. miljöåtgärder i befintlig infrastruktur, överensstämmer relativt väl med vad Trafikverket planerat men med ett visst överskridande. Noteras kan att Trafikverkets planerade nivåer är lägre jämfört med en jämn fördelning över planperioden.

Överskridandet av Trafikverkets planerade ackumulerade nivå beror främst på stora kostnader för miljögarantier, som innebär sanering av markföroreningar, på järnväg under 2015. Miljögarantin avser statens historiska miljöskuld eller det miljöansvar som regleras i vissa avtal om bolagisering av flera olika statliga verksamheter.

Tabell 3.6 Uppföljning av investeringsområden i nationell plan (väg och järnväg)

Kostnader i miljoner kronor, prisnivå 2013

	Större namngivna investeringar	Trimning och effektivisering	Miljöinvesteringar
Volym t.o.m. 2017	45 805	7 013	1 975
Plan 2014–2025	158 157	23 644	7 801
Andel av plan (%)	29	30	25

Källa: Trafikverkets årsredovisning för 2017.

I tabell 3.7 redovisas prognostiserad kostnad i förhållande till plan för större pågående investeringsprojekt. Prognoserna anges i prisnivå 2013 för att de ska vara jämförbara med värdena i planen. Objekten västsvenska paketet, E4 Förbifart Stockholm samt Göteborgs hamnbana och Marieholmsbron ligger den prognostiserade kostnaden ungefär lika med plankostnaden. Den prognostiserade kostnaden underskrids för objektet Hallsberg–Degerön, medan Tomteboda–Kallhäll och Flackarp–Arlöv överskrids. Objektet Tomteboda–Kallhäll innefattar komplexa moment och Trafikverket bedömer att det kommer att ta längre tid och kosta mer än tidigare bedömningar. Kostnadsökningen för objektet Flackarp–Arlöv beror enligt Trafikverket på innehållsförändringar. Objektet ERTMS överskrids kraftigt

med 48 procent, en ökning från föregående års ökning på 45 procent. Trafikverket redovisar årligen en utförlig rapport för ERTMS till regeringen. Riksrevisionens granskningsrapport av effektiviteten i ERTMS-införandet publicerades i

augusti 2018 (RIR 2018:21). För mer information om dessa objekt hänvisas till Trafikverkets årsredovisning för 2017.

Tabell 3.7 Uppföljning och prognos för större investeringsobjekt i den nationella planen för transportsystemet 2014–2025

Kostnader i miljoner kronor, prisnivå 2013

	Väg/Järnväg	Byggstart	Öppnas för trafik	Total kostnad enl. plan inkl. ev. medfinansiering	Prognosticerad kostnad per 2017-12-31	Prognosticerad kostnad i förhållande till nationell plan (i procent)	Utfall t.o.m. 2017-12-31 löpande pris
Västsvenska paketet	V/J	2010	2028	38 539	38 539	100	9 432
E4 Förbifart Stockholm	V	2014	2026	31 471	31 641	101	7 135
Tomtebodavägen–Kallhäll, ökad kapacitet (Mälardalen)	J	2011 (yttre delen) ¹	2016 och 2029 ²	13 904	16 430	118	6 622
Göteborgs hamnbana och Marieholmsbron, ökad kapacitet och dubbelspår över Göta älv	J	2013	2022	3 327	3 448	104	2 064
Hallsberg–Degerön, dubbelspår, etapp 1	J	2015	2021	1 964	1 848	94	1 319
ERTMS utveckling	J	2008	2021	2 034	3 011	148	2 336
Flackarp–Arlöv, utbyggnad till flerspår	J	2017	2023	3 543	3 944	117	294

¹ Omfattar sträckan Barkarby–Kallhäll.

² Sista sträckan mellan Huvudsta och Duvbo planeras att öppna för trafik 2029.

Källa: Trafikverkets årsredovisning för 2017 samt kompletterande underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

Uppföljning av objekt som färdigställdes 2017

I tabell 3.8 respektive tabell 3.9 redovisas en kostnadsuppföljning för namngivna objekt i nationell plan med slutkostnad över 50 miljoner kronor samt objekt i länsplaner för regional transportinfrastruktur med en slutkostnad över 25 miljoner kronor som färdigställs under 2017.

En jämförelse görs mellan dels beräknad kostnad enligt underlag till planbeslut¹ och verklig (slutlig) kostnad, dels mellan beräknad kostnad vid byggstart och verklig (slutlig) kostnad. I tabellerna framgår vilka objekt som återfinns i de s.k. länsplanerna för regional infrastruktur, övriga objekt är namngivna objekt i nationell plan. För att kunna jämföra kostnaderna mellan åren redovisas dessa i 2013 års priser. I tabell 3.8 redovisas en prisomräkning med det branschrelaterade index som Trafikverket använder. I tabell 3.9 redovisas en prisomräkning med nettoprisindex (NPI)². Historiskt sett har ofta utvecklingen av branschindex varit högre än NPI och när de löpande kostnaderna för ett projekt räknas om till fasta priser bidrar indexdifferensen till att ge en bild av att projektet har en lägre kostnad när branschindex tillämpas, vilket blir särskilt tydligt om projekten har långa löptider.

Vid jämförelse mellan planerad kostnad vid planbeslut och verklig kostnad visar beräkningarna som utgår från branschindex överlag färre

kostnadsökningar och beräkningar med nettoprisindex visar väsentligt fler kostnadsökningar. Detta beror på att branschindex ökat mer än nettoprisindex under samma period. Det tyder på att fördyringar jämfört med bedömd kostnad till stor del förklaras av prisutvecklingen i branschen. Vid jämförelse mellan den beräknade kostnaden vid tiden för byggstart och slutlig kostnad är skillnaderna mellan nettoprisindex och branschindex mindre. Neutraliserat för prisutvecklingen i branschen har kostnaderna för Trafikverkets objekt som öppnade för trafik under 2017 sammantaget minskat med 1 procent. Jämfört med tidpunkt för byggstart har projektkostnaderna minskat med 4 procent. Det finns variationer mellan projekten. Uppföljd NNK (nettonuvärdeskvot, dvs. ett mått på samhällsekonomisk lönsamhet) är för merparten av objekten något högre än beräknad i gällande plan (branschindex har använts vid jämförelsen). Detta skiljer sig mot föregående år där en minskning kunde redovisas i uppföljd NNK. Allt annat lika genererar kostnadsökningar en lägre NNK än beräknad i plan, och kostnadsminskningar en högre NNK än beräknad. Detta är också fallet för samtliga objekt i tabell 3.8. I Trafikverkets årsredovisning kommenteras kostnader och NNK projekt för projekt.

¹ Bedömd kostnad i underlag till regeringens beslut om fastställelse av nationell trafikslagsövergripande plan för perioden 2014–2025.

² Nettoprisindex visar de genomsnittliga prisförändringarna för den inhemska privata konsumtionen och är till skillnad från konsumentprisindex rensad från prispåverkande effekter av förändrade indirekta

skatter och olika subventioner. Det branschindex Trafikverket använder bygger på Statistiska centralbyråns entreprenadindex E84 och återspeglar den generella prisutvecklingen i den del av entreprenadbranschen som avser väg- och järnvägsbyggande.

Tabell 3.8 Uppföljning av kostnader samt redovisning av kalkylerad samhällsnytta för objekt som öppnats för trafik under 2017 (branschindex)

Kostnader i miljoner kronor, prisnivå 2017

Objekt/projekt	Väg- Järnväg	Aktuellt regeringsbes- lut vid byggstart (LP = objekt i länsplan)	Uppföljning av kostnader beräknat med branschindex					NNK	
			Bedömd kostnad i planbeslut	Bedömd total kostnad vid byggstart	Verklig kostnad (slutlig)	Kostnadsför- ändring jmf med plan (i procent)	Kostnadsför- ändring jmf med byggstart (i procent)	Beräknad NNK1 i plan (bransch- index)	Uppföljd NNK2 (bransch- index)
Skutskär- Furuvik, dubbelspår	J	2010	916	927	698	-24	-25	0,2	0,5
Citybanan, Stockholm	J	2010	22 579	23 316	22 901	1	-2	-0,1	-0,1
E4 Tomtebodavägen- Haga södra	V	2010	917	917	727	-21	-21	4	5,4
Väg 56 Stingtorpet- Tärnsjö	V	2010	495	387	334	-33	-14	1,1	1,8
E18 väster Karlstad	V	2014	387	405	300	-22	-26	1,1	1,7
Trafikplats Spillepengen	V	2014	277	277	269	-3	-3	1	1,1
Väg 86 Bergsåker-Silje	V	(LP) 2014	40	37	42	5	14	0	-0,3
Förbi fors	V	(LP) 2014	146	146	117	-20	-20	-1,6	<-1
Väg 222 Mölnvik- Insjön	V	(LP) 2014	79	84	107	35	27	saknas ¹	inte uppföljt ¹
Väg 252 Hallstahammar- Surahammar	V	(LP) 2014	261	274	231	-11	-16	0	0,1
Väg 61 Åmot- Norra By	V	(LP) 2014	84	85	66	-21	-22	-0,3	-0,2
Väg 190 Gunnilse Ås-Ångereds kyrkväg	V	(LP) 2014	83	114	90	8	-21	-0,1	-0,2
Väg 190 Storåsvägen- Gunnilse Ås	V	(LP) 2014	109	151	119	9	-21	2,3	2
Totalt			26 373	27 120	26 001				

¹ Saknas uppgift om NNK för detta objekt och kan därför inte heller följas upp.

Källa: Trafikverkets årsredovisning för 2017 samt kompletterande underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

Tabell 3.9 Uppföljning av kostnader samt redovisning av kalkylerad samhällsnytta för objekt som öppnats för trafik under 2017 (nettoprisindex)

Kostnader i miljoner kronor, prisnivå 2017

Objekt/projekt	Väg-Järnväg	Aktuellt regeringsbeslut vid byggstart (LP = objekt i länsplan)	Bedömd kostnad i planbeslut	Bedömd total kostnad vid byggstart	Verklig kostnad (slutlig)	Kostnadsför- ändring jmf med plan (i procent)	Kostnadsför- ändring jmf med byggstart (i procent)
Skutskär–Furuviik, dubbelspår	J	2010	759	750	652	-14	-13
Citybanan, Stockholm	J	2010	19 379	18 472	22 901	18	24
E4 Tomtebodå–Haga södra	V	2010	793	793	688	-13	-13
Väg 56 Stingtorpet– Tärnsjö	V	2010	494	478	327	-34	-32
E18 väster Karlstad	V	2014	382	400	289	-24	-28
Trafikplats Spillepengen	V	2014	274	278	265	-3	-5
Väg 86 Bergsåker–Silje	V	(LP) 2014	39	36	54	38	50
Förbi fors	V	(LP) 2014	145	145	115	-21	-21
Väg 222 Mölnvik–Insjön	V	(LP) 2014	78	84	110	41	31
Väg 252 Hallstahammar– Surahammar	V	(LP) 2014	258	275	226	-12	-18
Väg 61 Åmot–Norra By	V	(LP) 2014	80	81	65	-19	-20
Väg 190 Gunnilse Ås– Angereds kyrkväg	V	(LP) 2014	81	105	88	9	-16
Väg 190 Storåsvägen– Gunnilse Ås	V	(LP) 2014	108	139	116	7	-17
Totalt			22 870	22 036	25 896		

Källa: Trafikverkets årsredovisning för 2017.

Länsplaner för regional transportinfrastruktur

I tabell 3.10 redovisas vilken typ av åtgärd som har genomförts enligt länsplanerna och hur olika typer av bidrag har fördelats. Under 2017 genomfördes åtgärder för totalt 2 852 miljoner kronor i 2013 års prisnivå (fast pris). Sammantaget har åtgärder genomförts för 33 procent av den totala ekonomiska ramen för länsplanerna under de fyra första åren. Fördelningen mellan de olika länsplanerna redovisas i tabell 3.11. Att utfallet varierar mellan länen beror på att ett antal större projekt har pågått i några län och att dessa har krävt en

större andel medel för att kunna genomföras effektivt. För några län är utfallet lågt bl.a. beroende på att åtgärder inte påbörjats alternativt färdigställt och bidrag till kommuner och trafikhuvudmän därför inte betalats ut. Länsplanerna ska genomföras på ett sådant sätt att en lika stor andel av varje länsplan ska vara genomförd till 2018. För uppföljning av större objekt i länsplanerna färdigställda under 2017 hänvisas till tabell 3.8 respektive tabell 3.9.

Tabell 3.10 Uppföljning av åtgärdstyper i de regionala planerna (länsplaner) under planperioden 2014–2025

Kostnader i miljoner kronor, prisnivå 2013

	Namngivna investeringar och namngivna brister	Trimning och effektivisering, miljö och övriga mindre åtgärder	Statlig medfinansiering till kommuner för trafiksäkerhet, miljö, transportinformatik	Statlig medfinansiering till trafikmyndigheter för kollektivtrafik väg, spår och sjöfart	Bidrag till enskilda vägar	Bidrag flygplatsanläggningar	Summa
2014	1 090	681	185	889	31	44	2 920
2015	1 435	813	129	514	26	63	2 980
2016	1 460	1 107	147	528	27	42	3 311
2017	1 306	838	167	466	30	45	2 852
Volym 2014–2025 enligt plan	14 687	12 376	1 545	6 963	334	419	36 324
Utfall i andel av plan t.o.m. 2017 (i procent)	36	28	41	34	34	46	33

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets årsredovisning för 2017.

Tabell 3.11 Uppföljning av de regionala planerna (länsplaner) för planperioden 2014–2025

Kostnader i miljoner kronor, prisnivå 2013

Län	Utfall 2017	Utfall 2016	Utfall 2015	Utfall 2014	Plan 2014–2017	Andel som genomförts t.o.m. 2017 av plan 2014–2017 (i procent)	Plan 2014–2025	Andel som genomförts t.o.m. 2017 av plan 2014–2025 (i procent)
Stockholm	616	861	703	879	3164	97	8 717	35
Uppsala	152	178	187	95	523	117	1 596	38
Södermanland	33	37	28	154	394	64	1 042	24
Östergötland	110	46	43	63	469	56	1 418	18
Jönköping	164	197	67	76	423	119	1 313	38
Kronoberg	31	83	106	80	278	108	773	39
Kalmar	23	69	130	60	271	104	873	32
Gotland	13	5	4	13	62	56	207	17
Blekinge	20	41	74	13	176	84	520	28
Skåne	265	324	307	358	1420	88	4 292	29
Halland	47	105	116	109	472	80	1 241	30
Västra Götaland	456	545	496	518	2216	91	6 351	32
Värmland	123	71	71	79	347	99	995	35
Örebro	106	66	30	77	390	72	1 057	26
Västmanland	117	98	92	54	280	129	816	44
Dalarna	101	127	121	97	399	112	1 128	40
Gävleborg	109	127	103	46	333	116	950	41
Västernorrland	93	77	54	48	296	92	870	31
Jämtland	72	56	41	32	176	114	514	39
Västerbotten	126	71	18	28	298	82	891	27
Norrbottnen	73	66	72	41	234	108	760	33
Centralt bokförda kostnader	2	61	117	0				
Summa	2 852	3 311	2 980	2 920	12 621	96	36 324	33

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets årsredovisning för 2017.

Drift och underhåll

Syftet med drift och underhåll är att hålla statliga vägar och järnvägar framkomliga och att upprätthålla den funktion som de är avsedda för. De åtgärder som genomförs ska motverka slitagets effekter och bidra till en hög trafiksäkerhet och främja kapacitet, punktlighet och användbarhet. Underhållet ska leda till en tillförlitlig anläggning som ska klara av att utsättas för trafik och kunna motstå yttre påfrestningar i form av exempelvis dåligt väder. Under 2017 var Trafikverkets verksamhetsvolym för vägunderhåll 10,4 miljarder kronor och för järnvägsunderhåll 8,4 miljarder kronor. För att använda resurserna så långsiktigt effektivt som möjligt strävar Trafikverket efter att prioritera åtgärder på ett sätt så att största möjliga nytta skapas för pengarna. För att öka produktiviteten i verksamheten arbetar Trafik-

verket bland annat med att effektivisera upphandlingar och att utveckla och tillämpa nya metoder och material. Trafikverket har ökat andel utvecklingsfrämjande upphandlingar mellan 2015–2017 vilket bedöms leda till en ökad produktivitet. Trafikverkets analyser av konjunktur- och konkurrenssituationen av marknaden visar att det framöver finns risk för en överhettning, framför allt i storstäderna, vilket skulle kunna påverka produktiviteten negativt. Trafikverket arbetar därför för med att utveckla marknaden, bl.a. genom att försöka öka andelen internationella aktörer på marknaden och att arbeta med kompetensförsörjning inom branschen. För att på ett bättre sätt kunna ge en samlad bild av produktivitetsutvecklingen över tid behöver Trafikverket fortsatt utveckla metoder för uppföljning. Trafikverket har därför inlett ett forsknings-samarbete med Statens väg- och trafikforskningsinstitut.

Tabell 3.12 Underhåll och reinvesteringar per bantyp i förhållande till antalet tågkilometer och antalet spårmeter

Kronor, löpande priser

Bantyp	Tågkilometer (miljoner)	Andel	Spårkilometer	Andel	Kronor per tågkilometer 2017	Kronor per spårmeter 2013	Kronor per spårmeter 2014	Kronor per spårmeter 2015	Kronor per spårmeter 2016	Kronor per spårmeter 2017
Banor i storstadsområden	37,4	24	1 398	10	41	798	924	1 081	1 104	1 102
Banor som bildar större sammanhängande stråk	68,4	43	4 781	34	36	432	448	368	390	509
Banor för övrig viktig gods- och resandetrafik	40,0	25	4 182	30	39	413	452	369	472	371
Banor med mindre trafik	11,2	7	2 743	19	73	204	299	230	221	299
Banor med ringa eller ingen trafik	0,6	0,4	1 055	7	274	141	251	152	130	145
Totalt	157,5	100	14 158	100	41	397	453	397	434	459

Källa: Underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

Under 2017 har Trafikverket inom järnvägsanläggningen genomfört ett flertal stora reinvesteringssåtgärder. Bland annat har spårbyten genomförts på Södra och Västra stambanan och på Stambanan genom Övre Norrland där det nu efter flera år av arbete finns ett nytt spår på järnvägen längs hela sträckan mellan Boden och Bastuträsk. Det gamla slitna spåret har bytts ut till ett nytt som kommer att vara stabilt i många år framöver. Trafikverket har under året också inlett omfattande arbeten för att renovera den så kallade Getingmidjan i centrala Stockholm. Det är ett omfattande reinvesteringssprojekt som kommer att pågå under flera år framöver och ge upphov till påverkan på tågtrafiken.

För att upprätthålla kapaciteten, tillgängligheten och robustheten så har Trafikverket under 2017 bytt ut 110 kilometer spår, ett 30-tal spårväxlar och 150 kilometer kontaktledningar. Det finns även ett stort behov av att åtgärda broar i järnvägsnätet och under 2017 har verksamhetsvolymen för brounderhåll ökat.

De utförda åtgärderna har en positiv inverkan på anläggningens tillstånd. Antalet infrastrukturrelaterade tågstörande fel i anläggningen i relation till antalet framförda tågakilometer har under 2017 minskat för alla bantyper. Det innebär att den positiva utvecklingen som varat under flera år även fortsatte under 2017. Av tabell 3.12 framgår hur underhåll och reinvesteringar av järnvägsanläggningen har fördelats per bantyp i förhållande till antalet tågakilometer och antalet spårmeter. Kronor per tågakilometer är högre för banor med ringa eller ingen trafik på grund av att de är slitna och måste underhållas i en större omfattning för att de ska kunna trafikeras. Trafiken är blygsam i förhållande till anläggningsmassan.

För att hålla det statliga vägnätet tillgängligt och säkert för användarna året om och dygnet runt så har Trafikverket utfört ett stort antal underhållsåtgärder i vägnätet. Inom vägunderhållet utgör underhållsåtgärder på belagda vägar, i form av förnyelse av slitlagret, den största verk-

samhetsvolymen. För belagda vägar har Trafikverket en underhållsstandard för vilka ojämnheter som accepteras på vägarna. Nivåerna i standarden varierar beroende på vägens trafikmängd och högre krav ställs på högtrafikerade vägar. Andelen vägar som avviker från underhållsstandarden har förändrats relativt lite under de senaste tio åren. Under 2017 kan en mindre försämring för tillståndet på storstadsvägar noteras, för övriga vägtypen är förändringarna små. Då storstadsvägar utgör en relativt liten andel av det totala vägnätet, cirka 2 procent, så är vägnätets längd som avviker från standarden på storstadsvägar liten i förhållande till den totala vägnätets längd. Majoriteten av avvikelserna på de högtrafikerade vägarna beror främst på spår djup som överskrider godtagbara nivåer. För det övriga vägnätet är det främst långsgående ojämnheter som ger upphov till avvikelser. Av tabell 3.13 framgår hur kostnaderna för beläggningsunderhåll har fördelats per vägtyp. Tabellen har även kompletterats med en kolumn som visar nedlagda kostnader för beläggningsunderhåll per kvadratmeter för respektive vägtyp.

För att säkerställa en god bärighet i vägnätet har ett flertal åtgärder genomförts. Exempel på åtgärder är brorenoveringar och beläggning av grusvägar. Trafikverket har under 2017 genomfört inventering av trummor i vägnätet för att säkerställa ett effektivt underhåll vid rätt tidpunkt vilket också är viktigt för vägens bärighet. Av det statliga vägnätet håller 96 procent bärighetsklass 1 och på dessa vägar går 99 procent av trafikarbetet.

Under året har Trafikverket fortsatt att införa ett utvecklat verktyg för att effektivare följa upp leveranserna från de entreprenörer som är kontrakterade för att utföra vägunderhållet. Verktyget används för att kontrollera att åtgärder och inspektioner på vägar utförs i enlighet med Trafikverkets krav på arbetenas genomförande och kvalitet. Denna uppföljning är viktig för att säkerställa en hög trafiksäkerhet och en god framkomlighet.

Tabell 3.13 Beläggningsunderhåll per vägtyp

Vägtyp	Totalt km	Andel (%) av total väglängd	Andel (%) av total vägyta	Kronor per kvadratmete r 2017	Kronor per vägmeter 2013	Kronor per vägmeter 2014	Kronor per vägmeter 2015	Kronor per vägmeter 2016	Kronor per vägmeter 2017
Storstadsvägar	477	1	2	5	145	256	137	161	118
Övriga stamvägar	7 983	10	19	4	80	63	52	58	52
Pendlings & servicevägar	6 612	8	11	4	46	44	39	47	38
Övriga för näringslivet viktiga vägar	38 926	49	44	4	16	15	22	23	24
Övriga lågtrafikerade vägar	25 801	32	24	2	8	10	14	12	11
Totalt	79 799	100	100	3	23	22	24	26	24

Källa: Underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

3.6 Budgetförslag

3.6.1 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur

Tabell 3.14 Anslagsutveckling 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur

Tusental kronor

2017	Utfall	22 928 006	Anslags-sparande	5 775 030
2018	Anslag	25 528 794 ¹	Utgifts-prognos	23 884 763
2019	Förslag	26 014 423		
2020	Beräknat	25 310 432 ²		
2021	Beräknat	25 358 561 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 24 884 900 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 24 446 699 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för

- långsiktig infrastrukturplanering för vägtrafik, järnvägstrafik, sjöfart och luftfart,
- utbetalning av medel från Kammarkollegiet till andra myndigheter för rättegångskostnader m.m., samt statsbidrag till kommuner för hantering av fordon som är registrerade på s.k. fordonsmålvakter,
- investeringar i statliga vägar och järnvägar, stora och strategiska farleder och slussar,
- statligt investeringsbidrag till landningsbanan i Sälen,
- ränta och amortering på upptagna lån för infrastrukturprojekt,
- åtgärder i nationalstadsparken,
- bidrag till anläggningar i anslutning till det kapillära bannätet i enlighet med tidigare riksdagsbeslut,
- statlig medfinansiering till byggande av regionala kollektivtrafikanläggningar (inklusive tillgänglighetsanpassningsbidrag), statlig medfinansiering till cykelvägar, särskild statlig medfinansiering till storstädernas trafiksystem, statlig medfinansiering via länsplanerna till drift och byggande av enskilda vägar samt miljö- och trafiksäkerhetsåtgärder på kommunala vägar, samt åtgärder för ökad samordning av godstransporter och omlastning av gods till transporter med låga utsläpp,
- statlig medfinansiering till projektering av tunnelbaneutbyggnaden i Stockholm,
- forsknings- och innovationsinsatser inom transportområdet,
- informationsinsatser och kunskapshöjande insatser som syftar till uppfyllelse av de transportpolitiska målen,
- viss myndighetsutövning inom transportområdet,
- ärendehantering avseende körkort med villkor om alkohol och försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse,
- eventuella böter till följd av försenat genomförande av EU-direktiv,
- administration av vägavgifter som inte är systemutgifter,
- bidrag till Inlandsbanan enligt avtalet mellan staten och Inlandsbanan AB,
- Trafikverkets avgifter enligt avtalet om Öresundsbroförbindelsen,
- eventuellt infriande av betalningsutfästelser avseende villkorade aktieägartillskott till Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB,
- eventuellt infriande av kapitaltäckningsgarantin till Arlandabanan Infrastructure AB,
- eventuella kreditförluster avseende den obligationsportfölj som härrör från de numera avslutade amerikanska leasingtransaktioner som ingicks av dåvarande Statens järnvägar,
- åtgärder förknippade med statens miljöansvar inom transportområdet,
- inbetalning av aktiekapital till det schweiziska bolaget EUROFIMA (European Company for the Financing of Railroad Rolling Stock),
- uppdatering av Försvarsmaktens flyghinderdatabas till den del som avser den civila luftfarten,
- att ersätta transportörer för kostnader för identitetskontroller som utförs med stöd av lagen (2015:1073) om särskilda åtgärder vid allvarlig fara för den allmänna ordningen eller den inre säkerheten i landet,

- investeringar i anläggningar för nykterhetskontroll i hamnar,
- underlag och stöd kring bilstöd till personer med funktionsnedsättning,
- bidrag till kollektivtrafik till skolungdomar under sommarlovet,
- utgifter för förvaltningskostnader och andra åtgärder för beredskap och civilt försvar inom transportområdet, samt
- utgifter avseende investeringar i viss infrastruktur för flygtrafiktjänst.

Kompletterande information

Bestämmelser som anknyter till anslaget användning finns i förordningen (2009:237) om statlig medfinansiering till vissa regionala kollektivtrafikanläggningar m.m. Genom 2013 års Stockholmsförhandling har staten den 7 januari 2014 slutit avtal om finansiering och medfinansiering av utbyggnad av tunnelbanan samt ökad bostadsbebyggelse i Stockholms län med Stockholms läns landsting, Stockholms kommun, Nacka kommun, Solna kommun och Järfälla kommun. Enligt avtalet ska staten bidra med statlig medfinansiering till tunnelbaneutbyggnaden i Stockholm.

Sverigeförhandlingen har under det första halvåret 2017 tecknat överenskommelser med kommuner och landsting i Stockholms län, Västra Götalands län samt Skåne län om satsningar på kollektivtrafik och cykelåtgärder med statlig medfinansiering samt åtaganden om bostadsbyggande. Regeringen godkände dessa avtal, de s.k. storstadsavtalen, den 28 juni 2018 (N2018/07821/TIF).

Regeringen beslutade den 28 juni 2018 om statlig medfinansiering av Ultunalänken mellan Bergsbrunna och Södra staden, Uppsala kommun i form av en spårväg (N2018/03942/SPN).

Ytterligare bestämmelser som anknyter till anslaget användning finns i förordningen (2009:236) om en nationell plan för transportinfrastruktur, förordningen (1997:263) om länsplaner för regional transportinfrastruktur, förordningen (1989:891) om statsbidrag till enskild väg-hållning samt förordningen (2015:579) om stöd för att främja hållbara stadsmiljöer.

Europeiska kommissionen godkände den 29 maj 2017 ett investeringsstöd om 250 miljoner kronor till Sälens flygplats (Scandinavian

Mountains Airport AB). Trafikverket har den 1 juni 2018 ingått avtal med flygplatsbolaget om förutsättningarna och villkor för utbetalning av stödet.

Avgiftsfinansierad verksamhet vid Trafikverket

Verksamheten omfattar uppdragsverksamhet samt offentligt rättsliga avgifter inklusive avgift för färd på Svinesundsförbindelsen, bron över Motalaviken på riksväg 50 och bron över Sundsvallsfjärden på väg E4. I Trafikverkets uppdragsverksamhet ingår Färjerederiet. Utgångspunkten för Färjerederiet är att uppnå en lönsamhet i nivå med branschen i övrigt, skild från Trafikverkets övriga delar. I uppdragsverksamheten ingår även att administrera stödsystem för andra aktörer inom sektorn. Huvudregeln för denna verksamhet är att full kostnadstäckning ska uppnås. Trafikverket beslutar efter samråd med Ekonomistyrningsverket om prissättningen för uppdragsverksamheten. Trafikverkets uppdragsverksamhet omfattar följande tjänster:

- Försäljning av vägfärjetjänster (Färjerederiet).
- Tillhandahållande av fordon vid förarprov.
- Materielservice.
- Utbildningsverksamhet.
- Uthyrning av järnvägsfordon.
- Upprätthållande av ett lager av reservbro-materiel.

I tabellen nedan framgår kostnader och intäkter för den avgiftsbelagda verksamheten i Trafikverket. De intäkter för banavgifter som redovisas inefattar endast trafikavgifter. Andra avgiftsintäkter såsom intäkter från kvalitetsavgifter, för uppställning av fordon på spår som Trafikverket förvaltar, tågvärme och specialtransporter ingår inte. Trafikverket uppskattar att intäkterna från andra avgifter kommer att uppgå till 216 miljoner kronor 2019 och till 216 miljoner kronor 2020. Av dessa bedöms intäkterna från kvalitetsavgifter vara 105 miljoner kronor 2019 och 105 miljoner kronor 2020. Trafikverkets kostnader för betalning av kvalitetsavgifter till följd av avvikelser från i tågplan och i trafikeringsavtal fastställt användande av infrastrukturen som orsakats av Trafikverket belastar anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* och uppskattas

uppgå till 195 miljoner kronor 2019 och 195 miljoner kronor 2020.

Från den 1 juli 2018 har regress införts som ett komplement till kvalitetsavgifterna. Regress är ett ersättningssystem där järnvägsföretagen kan söka kompensation för förseningar som Trafikverket orsakar. Regresskraven bedöms av Trafikverket uppgå till 105 miljoner kronor för 2019 och 140 miljoner kronor för 2020.

Utöver de medel som framgår av tabellen disponerar Trafikverket medel som Transportstyrelsen får in från skyltavgifter för personliga registreringsskyltar till fordon. Medlen används främst för trafiksäkerhetsändamål. Intäkterna för 2018 beräknas uppgå till 14 miljoner kronor.

Tabell 3.15 Intäkter som Trafikverket disponerar

Tusental kronor, löpande priser

	2019	2020
Färjerederiet		
Intäkter	99 000	100 000
Kostnader efter finansnetto	97 400	98 250
Resultat efter finansnetto	1 600	1 750
Kostnadstäckning i procent	102%	102%
Trafikverksskolan (Utbildning)		
Intäkter	57 245	58 962
Kostnader	55 244	56 901
Resultat	2 001	2 061
Kostnadstäckning i procent	104%	104%
Fordonsresurser		
Intäkter	68 873	72 500
Kostnader	47 619	56 717
Resultat	21 254	15 783
Kostnadstäckning i procent	145%	128%
Övriga avgifter för uppdragsverksamhet¹		
Intäkter	2 412 885	2 565 741
Kostnader	2 379 943	2 536 682
Resultat	32 942	29 059
Kostnadstäckning i procent	101%	101%

Svinesundsförbindelsen

Intäkter	75 000	75 000
Kostnader	75 000	75 000
Resultat	0	0
Kostnadstäckning i procent	100%	100%

Riksväg 50 Motala

Intäkter	18 000	18 000
Kostnader	18 000	18 000
Resultat	0	0
Kostnadstäckning i procent	100%	100%

E 4 Sundsvall

Intäkter	45 000	45 000
Kostnader	45 000	45 000
Resultat	0	0
Kostnadstäckning i procent	100%	100%

Förarprovavgifter

	2019	2020
Intäkter	608 506	624 237
Kostnader	540 113	563 557
Resultat	68 393	60 680
Kostnadstäckning i procent	113%	111%

Banavgifter

Intäkter	1 942 000	2 104 000
Kostnader	1 942 000	2 104 000
Resultat	0	0
Kostnadstäckning i procent	100%	100%

Sjöfartsstöd

Intäkter	1 000	1 000
Kostnader	1 000	1 000
Resultat	0	0
Kostnadstäckning i procent	100%	100%

¹ Övriga avgifter består av bl.a. uthyrning av förarprovsvagnar vid prov, information, service och rådgivning, uthyrning av lokaler, uthyrning av reservbroar, teletjänster, elförsäljning och fastighetsförvaltning. Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

De offentligrättsliga avgifter som Trafikverket inte disponerar är ansökningsavgifter för främst transportdispenser. Dessa redovisas i tabell 3.16.

Tabell 3.16 Intäkter som Trafikverket inte disponerar

Tusental kronor, löpande priser

	2019	2020
Offentligrättsliga avgifter	18 000	18 000
Intäkter	18 000	18 000
Kostnader	0	0
Resultat	100	100
Kostnadstäckning i procent	18 000	18 000

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

Investeringsplan för Trafikverket

Trafikverkets samhällsinvesteringar omfattar investeringar och reinvesteringssåtgärder som ingår i den nationella trafikslagsövergripande planen för utveckling av transportsystemet för perioden 2018–2029 och i länsplanerna för regional transportinfrastruktur (N2018/03462/TIF, m.fl.). Trafikverkets och länens årliga investeringsvolymerna bestäms av anvisade anslag, de lån Trafikverket tar upp i Riksgäldskontoret och de tillskott som erhålls via medfinansiering, bl.a. externa bidrag från kommuner och landsting samt bidrag från EU genom det äldre regelverket för TEN-T och Fonden för ett sammanlänkat Europa, CEF, samt förskotteringar. Förskotteringar påverkar investeringsvolymen ett visst år men inte den

totala investeringsvolymen över tid. De trängselskatteinkomster som används för investeringar ingår i anvisade anslag. Trafikverket beräknar att de sammanlagda samhällsinvesteringarna i form av nyanskaffning och vidmakthållande beräknas uppgå till 29 530 miljoner kronor under 2019, se tabell 3.17.

I jämförelse med investeringsplanen som redovisades i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 22) har vissa förändringar skett mellan åren till följd av förändrad produktionstakt av investeringar respektive reinvesteringssåtgärder. Den lägre beräknade nivån för infrastrukturinvesteringar förklaras främst av senareläggningar i väginfrastrukturprojekt (bland annat E4/E12 Umeå, E4 Salmis–Haparanda och E4 Kongberget–Gnarp), en lägre framdrift i projekt Förbifart Stockholm samt senareläggningar av utbetalningar av statlig medfinansiering och återbetalningar av förskotteringslån. Posten ”Reinvesteringar i järnväg” är totalt sett något lägre 2020 jämfört med vad som redovisades i investeringsplanen i budgetpropositionen för 2018. Övriga förändringar är en följd av anpassningar av investeringsplanen till regeringens beslut om den nationella trafikslagsövergripande planen för utveckling av transportsystemet för perioden 2018–2029 och i länsplanerna för regional transportinfrastruktur.

Tabell 3.17 Investeringsplan för Trafikverket

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Anskaffning och utveckling av nya investeringar					
Järnvägsinvesteringar	10 263	9 069	11 440	14 755	14 438
Järnväg – nationell plan	9 799	8 685	11 047	14 335	14 240
varav objekt finansierade med trängselskatt i Göteborg	306	244	678	2 206	683
Järnväg – regional plan	465	384	393	420	198
Väginvesteringar	8 916	9 921	12 623	14 720	15 368
Väg – nationell plan	7 000	7 939	10 666	12 406	13 164
varav objekt finansierade med trängselskatt i Stockholm	930	1 586	4 554	6 044	6 621
varav objekt finansierade med trängselskatt i Göteborg	574	514	4	148	625
Väg – regional plan	1 915	1 982	1 957	2 314	2 204
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	19 179	18 990	24 063	29 475	29 806
varav investeringar i anläggningstillgångar					
Järnvägsanläggningar	9 562	8 709	10 982	14 151	13 864
Väganläggningar	9 061	9 784	12 449	14 412	15 182
Summa varav investeringar i anläggningstillgångar	18 623	18 493	23 431	28 563	29 047
Finansiering					
Anslaget 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	16 214	15 620	16 985	18 611	18 893
Anslaget 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	215	122	69	0	0
Anslaget 1:11 Trängselskatt Stockholm	859	1 457	2 029	800	1 088
Anslaget 1:14 Trängselskatt Göteborg	880	758	681	857	890
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	340	0	2 780	7 088	5 959
Förskotteringslån	-485	-435	6	160	-52
Medfinansiering	1 156	1 468	1 513	1 959	3 028
Summa finansiering av anskaffning och utveckling	19 179	18 990	24 063	29 475	29 806
Vidmakthållande av befintliga investeringar					
Reinvesteringar i järnvägar	2 555	2 338	3 022	3 380	3 344
Reinvesteringar i vägar	2 050	2 178	2 444	2 532	2 835
varav bärighet och tjälsäkring	1 209	1 059	1 230	1 280	1 561
Summa utgifter för vidmakthållande	4 605	4 516	5 466	5 911	6 179
varav investeringar i anläggningstillgångar					
Järnvägsanläggningar	2 508	2 338	3 022	3 342	3 215
Väganläggningar	2 074	2 178	2 444	2 570	2 964
Beredskapstillgångar	32	0	0	0	0
Summa varav investeringar i anläggningstillgångar	4 614	4 516	5 466	5 911	6 179
Finansiering					
Anslaget 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	4 488	4 507	5 465	5 911	6 179
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	115	0	0	0	0
Medfinansiering	2	9	1	0	0
Summa finansiering av vidmakthållande	4 605	4 516	5 466	5 911	6 179
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	23 784	23 506	29 529	35 386	35 985
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	23 237	23 009	28 897	34 474	35 226

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag 2019–2021 samt kompletterande underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 128 439 700 000 kronor 2020–2050.

Skälen för regeringens förslag: Den verksamhet som Trafikverket bedriver förutsätter att myndigheten ingår avtal med externa parter om ekonomiska åtaganden för flera år framåt i tiden. Bemyndigandet bör avse all upphandlad verksamhet och bidrag där fleråriga avtal sluts, som inte faller under 6 kap. 2 § budgetlagen (2011:203). Bemyndigandet ska avse det totalbelopp som regeringen får ha bundit upp i avtal vid budgetårets utgång. I beräkningarna av bemyndigandet inkluderas framtida räntekostnader på upptagna lån.

Vid beräkningarna används en långsiktig jämviktsränta som i dag är 4,20 procent vilken är fastställd av den europeiska tillsynsmyndigheten EIOPA (European Insurance and Occupational Pensions Authority). I aktuella planer ingår ett stort antal medelstora och stora byggprojekt,

såsom Västlänken i Göteborg, Mälarbanan i Stockholm och en första etapp av Norrbottenbanan. Avgörande för när ett åtagande inträffar är enligt gällande redovisningsregler vanligen när respektive kontrakt tecknas.

Ekonomiska åtaganden i form av medfinansiering av transportinfrastruktur som staten ingår i samband med överenskommelser med kommuner, landsting eller företag, ska i vissa fall omfattas av begärda bemyndiganden redan det år staten ingår sådana överenskommelser. De exakta tidpunkterna för kontraktstecknandet i de enskilda fallen kan vara svåra att förutse. Av detta följer att det behövs en viss buffert i bemyndigandet. Utan en sådan buffert försämras möjligheterna att genomföra kostnadseffektiva upphandlingar och därmed också ett kostnadseffektivt byggande. Exempelvis kan det då bli nödvändigt att skjuta upp den avslutande delen av en upphandling för att inte överskrida bemyndigandet vilket försenar och även kan fördyra projektgenomförandet.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 128 439 700 000 kronor 2020–2050.

Tabell 3.18 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2050
Ingående åtaganden	79 670 900	80 205 639	115 117 300			
Nya åtaganden	12 188 239	51 928 300	32 329 700			
Infriade åtaganden	-11 653 500	-17 016 639	-20 307 300	-20 312 600	-18 125 700	-88 701 400
Utestående åtaganden	80 205 639	115 117 300	127 139 700			
Erhållet/förslaget bemyndigande	96 180 000	121 029 000	128 439 700			

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag 2019–2021 samt kompletterande underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

Låneram

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 41 300 000 000 kronor för vissa infrastrukturprojekt.

Skälen för regeringens förslag: Trafikverket har tagit upp lån för att finansiera anläggningstillgångar, broar som ersätter färjor, vissa prioriterade väg- och järnvägsprojekt, investeringar i el- och teleanläggningar, statens andel av vissa investeringar i Stockholmsområdet i enlighet med avtal från 1983 mellan Statens järnvägar, Stockholms läns landsting och staten samt investeringar i vissa väg- och järnvägsprojekt där kapitalkostnaderna ska finansieras med inkomster från trängselskatt eller infrastrukturavgifter. Sedan 2017 har Trafikverket även ansökt om samt beviljats medfinansiering i blanding utlysningarna inom EU:s fond för ett sammanlänkat Europa, där projekt som beviljats medfinansiering måste ta upp lån som motsvarar bidragsbeloppen hos Riksgäldskontoret för att medfinansiering ska verkställas.

Trafikverkets investeringskostnader för uppbyggnad av system för administration av trängselskatt och infrastrukturavgifter belastar också låneramen. Anläggningstillgångar ska enligt budgetlagen finansieras med lån i Riksgäldskontoret. Dessa omfattas inte av den låneram som redovisas här. Trafikverkets omsättningstillgångar finansieras över verkets räntekonto med därtill kopplad kredit. I det följande ges en närmare redovisning av vad de olika delposterna i tabell 3.19 (beräknad nettoupplåning) innebär.

Trafikverket får ta upp lån i Riksgäldskontoret för broinvesteringar som ersätter färjor på statens vägnät utan att öka Trafikverkets anslagsförbrukning. För att betala lånekostnaderna för sådana objekt ska Trafikverket använda sparade driftsmedel från färjetrafiken.

Regeringen undertecknade 2002 ett avtal med den norska regeringen om byggandet av Svinesundsförbindelsen. Investeringsutgifterna är lånefinansierade både i Sverige och i Norge. De

två staternas regeringar är nu överens om att alla betalstationer ska lokaliseras till den norska delen av den nya Svinesundsförbindelsen och att avgifter ska tas ut med stöd av automatiska betalstationer. Med anledning av det undertecknade regeringen under 2015 ett nytt avtal med den norska regeringen avseende den nya Svinesundsförbindelsen. Det nya avtalet är ett konsoliderat avtal som ersätter det ursprungliga avtalet från 2002. De svenska lånen för Svinesundsförbindelsen beräknas vara slutamorterade 2023.

Riksdagen beslutade med anledning av tilläggsbudgeten i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (prop. 2003/04:100, bet. 2003/04:FiU21, rskr. 2003/04:274) att regeringen får besluta om en låneram i Riksgäldskontoret för de prioriterade vägprojekten: E6 delen Rabbalshede–Hogdal, E20 delen Tollered–Alingsås samt genom Alingsås, Rv 40 delen Brämhult–Hester, Rv 40 delen Haga–Ljungarum, Rv 45 delen Angeredsbron–Älvängen, Rv 44 delen Båberg–Väne Ryr och Rv 49 Skara–Varnhem samt de prioriterade järnvägsprojekten Hallsberg–Degerön, Mjölby–Motala, Trollhättan–Göteborg samt järnvägsprojekt i Stockholmsområdet.

Den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2018–2029 (N2018/03462/TIF, m.fl.) samt länsplanen för regional transportinfrastruktur i Stockholms län för perioden 2018–2029 innehåller ett antal investeringar som delvis har finansierats eller kommer att finansieras med inkomster från trängselskatt eller infrastrukturavgifter. Det som avses är de objekt som enligt Stockholmsöverenskommelsen, det Västsvenska infrastrukturpaketet och Sverigeförhandlingen delvis ska finansieras med inkomster från trängselskatt samt broarna över Sundsvallsfjärden på väg E4 och över Motalaviken på riksväg 50 som delvis finansieras av inkomster från infrastrukturavgifter. Den del av investeringarna som täcks av framtida trängselskatte- eller avgiftsintäkter finansieras genom lån som totalt får uppgå till 52 000 miljoner kronor i

enlighet med den av riksdagen beslutade planeringsramen för sådana investeringar.³

Tabell 3.19 Beräknad nettoupplåning för projekt som med riksdagens godkännande finansieras med lån

Miljoner kronor

	Skuld 2017- 12-31	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025– 2029	Skuld 2029- 12-31
Broinvesteringar	32	-7	-6	-2	-2	-1	-1	-1	-5	7
El- och teleanläggningar	5 591	-252	-252	-252	-252	-252	-252	-252	-1 260	2 567
E6 Svinesundsförbindelse	322	-57	-59	-62	-66	-67	-11	0	0	0
E6 Svinesundsförbindelse, Tullstation	49	-49							0	
Prioriterade vägprojekt	4 123	-240	-240	-240	-240	-240	-240	-240	-1 200	1 243
Prioriterade järnvägsprojekt	14 010	-617	-617	-617	-617	-617	-617	-617	-3 085	6 606
Botniabanan	13 665	-429	-429	-429	-429	-429	-429	-429	-2 145	8 517
CEF-finansiering av Göteborgs hamn			360	-360	0	0	0	0	0	0
Delsumma investeringar som lånefinansierats	37 792	-1 651	-1 243	-1 962	-1 606	-1 606	-1 550	-1 539	-7 695	18 940
E 4 Sundsvall	1 260	-49	-29	-27	-26	-23	-25	-27	-60	994
Rv 50 Motala–Mjölby	454	-13	-5	-5	-5	-6	-7	0	0	413
Västsvenska infra- strukturpaketet (vägar)	0	0	0	24	123	149	13	239	243	791
Västsvenska infra- strukturpaketet (bana)	0	0	0	1 473	295	899	751	869	1 671	5 958
Skurubron	0	0	292	404	-32	-23	-24	-25	-142	450
Investeringar i Stockholmsregionen	0	0	2 488	5 187	5 523	3 301	2 604	2 069	4 442	25 614
Delsumma investeringar vars kapitalkostnader täcks av avgifter eller trängselskatt	1 714	-62	2 746	7 056	5 878	4 297	3 312	3 125	6 154	34 220
Summa	39 506	-1 713	1 503	5 094	4 272	2 691	1 762	1 586	-1 541	53 160

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag 2019–2021 samt kompletterande underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

³ Planeringsramen i 2017 års prisnivå för investeringar i vissa väg- och järnvägsprojekt, för de delar där kapitalkostnaden finansieras med inkomster från trängselskatt eller infrastrukturavgifter som beslutades med anledning av regeringens proposition Infrastruktur för framtiden – Innovativa lösningar för stärkt konkurrenskraft och hållbar utveckling

(prop. 2016/17:21, bet. 2016/17:TU4, rskr. 2016/17:101) ska uppgå till 52 miljarder kronor för perioden 2010–2029 och komplettera den statliga ekonomiska ramen för infrastrukturåtgärder för planeringsperioden 2018–2029 som uppgår till 622,5 miljarder kronor.

Tabell 3.20 Beräknad låneskuld för projekt som med riksdagens godkännande finansieras med lån

Miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	...2029
Broinvesteringar	32	25	19	17	15	14	13	12	7
EI- och teleanläggningar	5 591	5 339	5 087	4 835	4 583	4 331	4 079	3 827	2 567
E6 Svinesundsförbindelse	322	265	206	144	78	11	0	0	0
E6 Svinesundsförbindelse, Tullstation	49	0	0	0	0	0	0	0	0
Prioriterade vägprojekt	4 123	3 883	3 643	3 403	3 163	2 923	2 683	2 443	1 243
Prioriterade järnvägsprojekt	14 010	13 393	12 776	12 159	11 542	10 925	10 308	9 691	6 606
Botniabanan	13 665	13 236	12 807	12 378	11 949	11 520	11 091	10 662	8 517
CEF-finansiering av Göteborgs hamn	0	0	360	0	0	0	0	0	0
Delsumma investeringar som lånefinansierats	37 792	36 141	34 898	32 936	31 330	29 724	28 174	26 635	18 940
E 4 Sundsvall	1 260	1 211	1 182	1 155	1 129	1 106	1 081	1 054	994
Rv 50 Motala–Mjölby	454	441	436	431	426	420	413	413	413
Västsvenska infra- strukturpaketet (vägar)	0	0	0	24	147	296	309	548	791
Västsvenska infra- strukturpaketet (bana)	0	0	0	1 473	1 768	2 667	3 418	4 287	5 958
Skurubron	0	0	292	696	664	641	617	592	450
Investeringar i Stockholmsregionen	0	0	2 488	7 675	13 198	16 499	19 103	21 172	25 614
Delsumma investeringar vars kapitalkostnader täcks av avgifter eller trängselskatt	1 714	1 652	4 398	11 454	17 332	21 629	24 941	28 066	34 220
Summa	39 506	37 793	39 296	44 390	48 662	51 353	53 115	54 701	53 160

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag 2019–2021 samt kompletterande underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT). Den totala beräknade låneskulden uppgår 2025 till 56 571 miljoner kronor, 2026 till 59 948 miljoner kronor, 2027 till 58 089 miljoner kronor och 2028 till 55 876 miljoner kronor. Av utrymmesskäl redovisas i tabellen endast den totala låneskulden för åren 2017–2024 samt 2029.

Tabell 3.21 Anslagsbehov för räntor och återbetalning av lån för vägar och järnvägar

Miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	...2029
Lån i Riksgäldskontoret									
Räntor vägar	45	52	45	53	59	60	65	75	55
Amorteringar vägar	240	240	240	240	240	240	240	240	240
Räntor järnvägar	245	292	284	282	273	295	317	368	378
Amorteringar järnvägar	805	869	869	869	869	869	869	869	869
Räntor Botniabanan	140	159	166	186	203	219	244	288	345
Amorteringar Botniabanan	429	429	429	429	429	429	429	429	429
Räntor Arlandabanan villkorlån	5	11	12	14	16	18	21	26	39
Hyra matarledning	3								
Total anslagsbelastning	1 912	2 052	2 045	2 073	2 089	2 130	2 185	2 295	2 355

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag 2019–2021 samt kompletterande underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT). Det totala beräknade anslagsbehovet uppgår 2025 till 2 375 miljoner kronor, 2026 till 2 395 miljoner kronor, 2027 till 2 485 miljoner kronor och 2028 till 2 415 miljoner kronor. Av utrymmesskäl redovisas i tabellen endast anslagsbehovet för åren 2017–2024 och 2029.

Medfinansiering av statens transportinfrastruktur

Regeringens förslag: Investeringar eller åtgärder i den nationella planen vars kostnader överstiger 100 000 000 kronor får finansieras genom bidrag från kommuner, landsting eller företag upp till en total ram om högst 8 500 000 000 kronor under planperioden 2018–2029.

Investeringar eller åtgärder i den nationella planen vars kostnader understiger 100 000 000 kronor får finansieras genom bidrag från kommuner, landsting eller företag upp till en total ram om högst 2 000 000 000 kronor under planperioden 2018–2029.

Investeringar eller åtgärder i länsplanerna får finansieras genom bidrag från kommuner, landsting eller företag upp till en total ram om högst 3 500 000 000 kronor under planperioden 2018–2029.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen biföll regeringens förslag i vårändringsbudgeten för 2015 om att bemyndiga regeringen att besluta om ramar för medfinansiering genom bidrag från kommuner, landsting eller företag avseende byggande av väg och järnväg samt anläggande av allmän farled (prop. 2014/15:99, bet. 2014/15:FiU21, rskr. 2014/15:255). Regeringen har den 31 maj 2018 fastställt den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2018–2029 (N2018/03462/TIF m.fl.). Trafikverket ska genomföra de åtgärder som följer av regeringens beslut.

Investeringar och åtgärder, där kostnaden överstiger 100 000 000 kronor, i den nationella planen, för vilka regeringen har beslutat om byggstart, får finansieras genom bidrag från kommuner, landsting eller företag upp till högst 8 500 000 000 kronor. Trafikverket ansvarar vidare för att genomföra åtgärder i nationell plan där byggkostnaden understiger 100 000 000 kronor samt att genomföra åtgärder som fastställts i länsplanerna för regional transportinfrastruktur.

Byggande av väg och järnväg samt anläggande av allmän farled som staten ansvarar för får finansieras genom bidrag från kommuner, landsting eller företag om åtgärderna genomförs enligt den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2018–2029 och byggkostnaden för respektive åtgärd

understiger 100 000 000 kronor eller avser åtgärder enligt länsplanerna för regional transportinfrastruktur för 2018–2029. Det högsta beloppet för medfinansiering genom bidrag till åtgärder i den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2018–2029 med byggkostnad understigande 100 000 000 kronor får uppgå till högst 2 000 000 000 kronor. Det högsta beloppet för medfinansiering genom bidrag av åtgärder som genomförs enligt länsplanerna för regional transportinfrastruktur för 2018–2029 får uppgå till högst 3 500 000 000 kronor.

Förskottering av statens transportinfrastruktur

Regeringens förslag: Investeringar eller åtgärder i den nationella planen vars kostnader överstiger 100 000 000 kronor får finansieras genom förskottering (räntefria lån) från kommuner, landsting eller företag upp till en total ram om högst 1 000 000 000 kronor under planperioden 2018–2029.

Investeringar eller åtgärder i den nationella planen vars kostnader understiger 100 000 000 kronor får finansieras genom förskottering (räntefria lån) från kommuner, landsting eller företag upp till en total ram om högst 2 200 000 000 kronor under planperioden 2018–2029.

Investeringar eller åtgärder i länsplanerna får finansieras genom förskottering (räntefria lån) från kommuner, landsting eller företag upp till en total ram om högst 4 000 000 000 kronor under planperioden 2018–2029.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen biföll regeringens förslag i vårändringsbudgeten för 2015 om att bemyndiga regeringen att besluta om ramar för medel som räntefritt lånas in till staten från kommuner, landsting eller företag avseende byggande av väg och järnväg samt anläggande av allmän farled (prop. 2014/15:99, bet. 2014/15:FiU21, rskr. 2014/15:255). Regeringen har den 31 maj 2018 fastställt den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2018–2029 (N2018/03462/TIF m.fl.). Trafikverket ska genomföra de åtgärder som följer av regeringens beslut.

Investeringar och åtgärder i den nationella planen, där kostnaden överstiger 100 000 000 kronor och för vilka regeringen har beslutat om byggstart, får finansieras med medel som räntefritt lånas in till staten från kommuner, landsting eller företag upp till högst 1 000 000 000 kronor. Trafikverket ansvarar vidare för att genomföra åtgärder i nationell plan där byggkostnaden understiger 100 000 000 kronor samt att genomföra åtgärder som fastställts i länsplanerna för regional transportinfrastruktur.

Byggande av väg och järnväg samt anläggande av allmän farled som staten ansvarar för får finansieras med medel som räntefritt lånas in till staten från kommuner, landsting eller företag om åtgärderna genomförs enligt den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2018–2029 och byggkostnaden för respektive åtgärd understiger 100 000 000 kronor eller avser åtgärder enligt länsplanerna för regional transportinfrastruktur för 2018–2029. Det högsta beloppet för medel som räntefritt lånas in till staten till åtgärder i den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2018–2029 med byggkostnad understigande 100 000 000 kronor får uppgå till högst 2 200 000 000 kronor. Det högsta beloppet för medel som räntefritt lånas in till staten för åtgärder som genomförs enligt länsplanerna för regional transportinfrastruktur för 2018–2029 får uppgå till högst 4 000 000 000 kronor.

Regeringens överväganden

Utökade resurser till utveckling av det statliga transportsystemet

Regeringen föreslog i propositionen Infrastruktur för framtiden – innovativa lösningar för stärkt konkurrenskraft och hållbar utveckling (prop. 2016/17:21) en ny långsiktig ekonomisk ram på 622 500 miljoner kronor för perioden 2018–2029. Riksdagen biföll regeringens förslag (bet. 2016/17:TU4, rskr. 2016/17:101).

Med anledning av riksdagens beslut höjdes anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* beräkningsmässigt i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 22, bet. 2016/17:TU1, rskr. 2016/17:100) med 1 000 miljoner kronor 2020.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att tidigare beräknad ökning av anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* 2020 med 1 000 miljoner kronor inte genomförs. Jämfört med riksdagens beslut med anledning av 2018 års ekonomiska vårproposition (prop. 2017/18:100, rskr. 2017/18:FiU20, bet. 2017/18:434) kommer även anslagsnivån för 2021 att minskas med 5 358 miljoner kronor.

It-satsning för ökad säkerhet och en tillförlitlig informationsöverföring

Transportstyrelsen behöver resurser till följd av eftersatt it-förvaltning samt för att genomföra en teknisk uppgradering i syfte att förbättra säkerhet och stabilitet. De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att minskningen av anslaget för att finansiera en ökning av Transportstyrelsens förvaltningsanslag genomförs. Regeringen föreslår därför att anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* minskas med 44,5 miljoner kronor 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget minskas med 37,5 miljoner kronor respektive 25,5 miljoner kronor. Vidare beräknas fr.o.m. 2022 en permanent sänkning av anslaget med 6 miljoner kronor per år. Motsvarande belopp tillförs anslaget 1:12 *Transportstyrelsen*.

Åtgärder och investeringar i viss infrastruktur för flygtrafiktjänst

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget föreslås öka för att nödvändig verksamhet ska kunna upprätthållas. I syfte att ytterligare förstärka kontinuiteten och tillgängligheten inom flygtrafiktjänstområdet och skapa ytterligare robusthet och redundans bör Luftfartsverket tillföras medel för åtgärder och investeringar i viss infrastruktur för flygtrafiktjänst. Åtgärderna är motiverade av krav på beredskap och civilt försvar inom transportområdet. Regeringen föreslår därför att anslaget ökas med 84 miljoner kronor 2019, 157 miljoner kronor 2020 och med 231 miljoner kronor från och med 2021.

Allmän trafikplikt för flyglinjen Höga Kusten Airport

I enlighet med förordningen (2006:1577) om statsbidrag till icke statliga flygplatser får ersättning bara lämnas för flygplatser där det utförs flygtrafik som omfattas av allmän trafikplikt enligt artikel 16 i Europaparlamentets och rådets

förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen från anslaget 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser* inom utgiftsområde 22. Trafikverket har beslutat om allmän trafikplikt för flyglinjen Höga Kusten Airport–Stockholm Arlanda från och med den 26 oktober 2019. Regeringen föreslår därför att medel som hittills utbetalats från Västernorrlands länsplan till en summa av 5,5 miljoner kronor per år flyttas till anslag 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser*. Anslaget föreslås minskas med 1 miljon kronor 2019, och med totalt 5,5 miljoner kronor från och med 2020. Motsvarande belopp föreslås öka anslag 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser*.

Förbättringsåtgärder på Gotlands vägnät

I budgetpropositionen för 2018 föreslogs en ett-årig satsning på 50 miljoner kronor 2018 med syftet att öka framkomlighet och förbättra trafikmiljön på Gotlands vägnät. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag. De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att medlen kvarstår även 2019.

Främjande av kollektivtrafik i landsbygd

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare beräknade minskningen av anslaget 2019 och 2020 för en tillfällig satsning på kollektivtrafik i landsbygd som aviserades i budgetpropositionen för 2018 inte genomförs utan att medel 45 miljoner kronor tillförs även för 2019 och 2020.

Förstärkning av Trafikverkets förvaltningsanslag med anledning av ökade verksamhetsvolym

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att det tidigare beräknade minskningen av anslaget fr.o.m. 2019 med 6 miljoner kronor per år för att finansiera en ytterligare ökning av anslaget 1:3 *Trafikverket* uteblir.

Investeringar i anläggningar för nykterhetskontroll

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare beräknade ökningen av anslaget 2019 och 2020 med ytterligare 9 miljoner kronor per år uteblir.

Förslag och beräkningar

Tabell 3.22 Utveckling av anslaget för statens transportinfrastruktur fördelning på anslagsposter

Tusental kronor

	Utfall 2017	Budget 2018	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020 ³	Beräknat 2021 ³
Trafikverkets disposition				25 875 894	25 096 534	25 092 708
Större investeringar i nationell plan ¹	13 255 737	14 438 032	12 917 879	14 703 695		
Väginvesteringar	4 091 195	5 423 539	4 437 935	4 255 320		
Järnvägsinvesteringar	8 812 675	8 404 758	7 806 824	10 082 539		
Sjöfartsinvesteringar	351 867	560 255	623 085	315 542		
Luffartsinvesteringar	0	49 480	50 035	50 294		
Övriga investeringar	3 017 894	3 507 484	3 628 981	3 582 709		
Trimning och effektivisering samt miljönve- steringar	2 925 982	2 507 484	2 553 981	2 582 709		
Stadsmiljöavtal	91 912	1 000 000	1 075 000	1 000 000		
Investeringar i regional plan	2 910 416	2 851 414	2 863 884	2 877 381		
Övrig verksamhet	1 831 717	2 331 434	2 351 826	2 336 478		
Planering, stöd och myndighetsutövning	1 013 575	1 151 932	1 186 157	1 173 518		
Forskning och innovation	356 004	342 202	328 369	348 780		
Bidrag till Inlandsbanan och Öresundsbro- konsortiet	462 138	474 300	474 300	451 000		
Totalförsvarsöverenskommelsen	0	13 000	13 000	13 180		
Bidrag till avgiftsfri kollektiv trafik för skol- ungdomar under sommarlovet	0	350 000	350 000	350 000		
Räntor och återbetalning av lån ²	1 911 339	2 330 237	2 052 000	2 375 631		
Räntor och återbetalning av lån för vägar	284 599	312 136	292 000	318 546		
Räntor och återbetalning av lån för järn- vägar	1 626 740	2 018 101	1 760 000	2 057 085		
Kammarkollegiets disposition	903	27 193	27 193	27 193	27 658	1 914
Medel till andra myndigheter för rättegångs- kostnader m.m.	903	2 193	2 193	1 846	2 058	1 914
Bidrag till kommuner för kostnader kopplat till fordonsmålvakter		25 000	25 000	25 347	25 600	0
Totalförsvarsöverenskommelse						
Transportstyrelsens disposition		9 000	9 000	9 112	9 268	9 452
Luffartsverkets disposition		25 000	25 000	93 112	167 704	245 035
Sjöfartsverkets disposition		9 000	9 000	9 112	9 268	9 452
Summa	22 928 006	25 528 794	23 884 763	26 014 423	25 310 432	25 358 561

¹ Större investeringar i nationell plan avser namngivna investeringar och åtgärder vars planerade kostnader överstiger 100 miljoner kronor.² Till anslagsposten för räntor och återbetalning av lån har medel avsatts som motsvarar det beräknade anslagsbehovet vid en kalkylränta på 2,1 procent 2019, 2,5 procent 2020 och 2,7 procent 2021. Den preliminära beräkningen av tilldelning av medel till den aktuella anslagsposten baseras därmed på en högre kalkylränta än den som använts vid beräkning av anslagsbehovet i tabell 3.21. För att kunna hantera eventuella räntehöjningar finns behov av en buffert på anslagsposten för räntor och återbetalning av lån.³ Anslagsdelen till Trafikverkets disposition redovisas inte fördelat på poster. De förändringar i Trafikverkets investeringsverksamhet som övergångsbudgeten leder till för budgetåren 2020 och 2021 är i detta skede inte kända.

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag 2019–2021 samt kompletterande underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

Tabell 3.23 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	25 512 794	25 512 794	25 512 794
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	354 211	796 537	1 319 050
Beslut	147 418	-998 898	-1 473 283
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	26 014 423	25 310 432	25 358 561

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 26 014 423 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 25 310 432 000 kronor respektive 25 358 561 000 kronor.

3.6.2 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur

Tabell 3.24 Anslagsutveckling 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	21 115 291		1 081 410
2018	Anslag	21 347 306 ¹		22 275 749
2019	Förslag	23 571 698		
2020	Beräknat	24 152 666 ²		
2021	Beräknat	24 366 671 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 23 746 599 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 23 490 476 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för

- trafikledning, drift, underhåll och bärighetsåtgärder på statliga vägar och järnvägar,
- bidrag till anläggningar i anslutning till det kapillära bannätet i enlighet med tidigare riksdagsbeslut,
- statsbidrag till drift av enskilda vägar,

- ersättning för eftersök av vilt som varit inblandat i sammanstötning med motorfordon eller spårbundna fordon liksom Polismyndighetens administrations- och faktureringsutgifter för detta,
- kommunikationer till Holmön,
- eventuella böter till följd av försenat genomförande av EU-direktiv,
- betalning av kvalitetsavgifter till följd av avvikelser från i tågplan och trafikeringsavtal fastställt användande av infrastrukturen som orsakats av Trafikverket,
- ersättning som betalas ut av Trafikverket i egenskap av infrastrukturförvaltare med stöd av gällande lagstiftning för järnvägstrafik,
- kompensation till godstransportörer på spår för icke internaliserade kostnader avseende godstransporter på väg respektive inom sjöfarten,
- forsknings- och innovationsinsatser inom transportområdet,
- räntor och amorteringar på upptagna lån för byggande av broar som ersätter färjor på statens vägnät, samt
- drift och underhåll av anläggningar för nykterhetskontroll i hamnar.

Kompletterande information

Bestämmelser finns i förordningen (2009:236) om en nationell plan för transportinfrastruktur och förordningen (1989:891) om statsbidrag till enskild väghållning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 29 246 900 000 kronor 2020–2038.

Skälen för regeringens förslag: Den verksamhet som Trafikverket bedriver förutsätter att myndigheten ingår avtal med externa parter om ekonomiska åtaganden för flera år framåt i tiden. Bemyndigandet bör avse all upphandlad verksamhet och bidrag där fleråriga avtal sluts, som inte faller under 6 kap. 2 § budgetlagen. Bemyndigandet ska avse det totalbelopp som regeringen får ha bundit upp i avtal vid budgetårets utgång.

Avgörande för när ett åtagande inträffar enligt gällande redovisningsregler är vanligen när re-

spektive kontrakt tecknas. De exakta tidpunkterna för kontraktstecknandet i de enskilda fallen kan vara svåra att förutse. Av detta följer att det behövs viss buffert i bemyndigandet. Utan en sådan buffert försämras möjligheterna till att genomföra kostnadseffektiva upphandlingar och därmed också ett kostnadseffektivt genomförande av åtgärder. Exempelvis kan det bli nödvändigt att skjuta upp den avslutande delen av en upphandling för att inte överskrida bemyndigandet vilket försenar och även kan fördyra projektgenomförandet.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2018 för anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 29 246 900 000 kronor 2020–2038.

Tabell 3.25 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2038
Ingående åtaganden	21 047 300	21 355 000	26 200 500			
Nya åtaganden	11 889 800	17 327 100	14 796 000			
Infriade åtaganden	-11 582 100	-12 481 600	-12 549 600	-11 689 100	-6 731 100	-10 026 700
Utestående åtaganden	21 355 000	26 200 500	28 446 900			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	27 160 000	28 745 000	29 246 900			

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag 2019–2021 samt kompletterande underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

Regeringens överväganden

Trafikverkets ledningscentraler

Riksdagen har godkänt att regeringen under 2018 genom försäljning överlåter följande fastigheter med tillhörande byggnader som inhyser Trafikverkets trafikledningscentraler för järnväg: Järnvägen 100:1 i Boden, Gullbergsvass 703:6 i Göteborg, Stora Älberg 2:2 i Hallsberg, Järnvägen 1:1 i Malmö, Butängen 2:1 i Norrköping och Ånge 30:1 i Ånge samt fastigheterna Brynäs 92:4 i Gävle och Tågordningen 1 i Stockholm (prop. 2017/18:1 volym 1 avsnitt 7.4, bet. 2017/18:FiU1, rskr. 2017/18:54). Trafikverket har redovisat kraftigt ökade kostnader för att anpassa trafikledningen som ska bedrivas i lokalerna som inryms i ovanstående fastigheter. Det finns behov av att klarlägga konsekvenserna av kostnadsökningarna. Det erhållna godkännande kommer därmed inte att utnyttjas.

Utökade resurser till vidmakthållande av det statliga transportsystemet

Regeringen föreslog i propositionen Infrastruktur för framtiden – innovativa lösningar för stärkt konkurrenskraft och hållbar utveckling (prop. 2016/17:21) en ny långsiktig ekonomisk ram på 622 500 miljoner kronor för perioden 2018–2029. Riksdagen biföll regeringens förslag (bet. 2016/17:TU4, rskr. 2016/17:101).

Med anledning av riksdagens beslut höjdes anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* beräkningsmässigt i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 22, bet. 2016/17:TU1, rskr. 2016/17:100) med totalt 3 700 miljoner kronor 2019 och 4 000 miljoner kronor 2020. Av ökningen på 3 700 miljoner kronor 2019 avser 900 miljoner kronor vägunderhåll och 2 800 miljoner kronor järnvägsunderhåll. Av ökningen med 4 000 miljoner kronor 2020 avser 900 miljoner kronor vägunderhåll och 3 100 miljoner kronor järnvägsunderhåll.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att för vissa anslag som 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* behöver avsteg göras från att förlänga 2018 års nivå att gälla även för 2019. Orsaken är att övervägande del av de planerade medlen för väg- och järnvägsunderhåll för 2019 redan har bundits upp i ingångna avtal. För att verksamhet som baseras på beställningsbemyndiganden för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019. Den i budgetpropositionen för 2017 aviserade ökningen avseende järnvägsunderhåll för 2020 minskas således med 365 miljoner kronor. Jämfört med riksdagens beslut med anledning av 2018 års ekonomiska vårproposition (prop. 2017/18:100, rskr. 2017/18:FiU20, bet. 2017/18:434) kommer även anslagsnivån för 2021 att minskas med 2 292 miljoner kronor.

Mot denna bakgrund har ökningen av anslaget 2019 på järnvägsunderhållet med 2 800 miljoner kronor och för vägunderhållet med 900 miljoner kronor även beräknats för 2020 och 2021.

Förstärkning av Trafikverkets förvaltningsanslag med anledning av ökade verksamhetsvolymerna

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att det tidigare beräknade minskningen av anslaget 2019 med ytterligare 7 miljoner kronor per år för att finansiera en ökning av anslaget 1:3 *Trafikverket* uteblir.

Investeringar i anläggningar för nykterhetskontroll

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare beräknade ökningen av anslaget 2019 och 2020 med ytterligare 3 miljoner kronor per år uteblir. Den tillfälliga satsningen upphör fr.o.m. 2021.

Förslag och beräkningar

Tabell 3.26 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur på anslagsposter

Tusental kronor

	Utfall 2017	Budget 2018	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Vidmakthållande väg	12 633 596	12 972 698	13 335 908	14 006 519	14 111 881	14 226 088
Drift och underhåll	10 285 844	10 662 701	11 161 776	11 653 860	11 737 897	11 561 069
Bärighet och tjälsäkring	1 208 823	1 183 980	983 617	1 230 550	1 241 268	1 484 467
Bidrag för drift av enskild väg	1 138 929	1 126 017	1 190 515	1 122 109	1 132 716	1 180 552
Vidmakthållande järnväg	8 311 762	8 149 593	8 729 506	9 283 533	9 682 323	9 823 289
Drift, underhåll och trafikledning	8 311 762	8 149 593	8 729 506	9 283 533	9 682 323	9 823 289
Forskning och innovation	169 933	179 015	184 335	235 094	311 114	317 293
Skogsstyrelsens disposition – Gröna näringar	0	46 000	26 000	46 552	47 348	0
Summa	21 115 291	21 347 306	22 275 749	23 571 698	24 152 666	24 366 670

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag 2019–2021 samt kompletterande underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

Tabell 3.27 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	21 347 306	21 347 306	21 347 306
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	297 231	667 353	1 104 572
Beslut	1 927 161	2 138 007	1 914 792
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	23 571 698	24 152 666	24 366 671

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 23 571 698 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 24 152 666 000 kronor respektive 24 366 671 000 kronor.

3.6.3 1:3 Trafikverket

Tabell 3.28 Anslagsutveckling 1:3 Trafikverket

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	1 308 623	35 309	
2018	1 386 846 ¹		1 405 087
2019	Förslag	1 401 577	
2020	Beräknat	1 415 987 ²	
2021	Beräknat	1 427 852 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.² Motsvarar 1 396 524 tkr i 2019 års prisnivå.³ Motsvarar 1 391 472 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Trafikverkets förvaltningsutgifter. Från anslaget finansieras utgifter för ledning, ekonomiadministration, personaladministration, planering och uppföljning av verksamheten, övrigt verksamhetsstöd och intern utveckling till den del dessa aktiviteter inte är direkt hänförliga till kärnverksamhetens produkter och tjänster/prestationer.

Anslaget finansierar vidare administration av statens miljöansvar inom det transportpolitiska området. Anslaget får även användas för modellutveckling och analys inom transportområdet. Anslaget får vidare användas för verksamhet rörande den långsiktiga infrastrukturplaneringen och riksintressen inom sjö- och luftfartsområdet

samt för administration av drift- och investeringsbidrag till icke statliga flygplatser och administrationen av trafikavtal.

Regeringens överväganden

Förstärkning med anledning av ökade verksamhetsvolym

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att det tidigare beräknade tillskottet fr.o.m. 2019 om ytterligare 13 miljoner kronor per år uteblir. Anslaget ökades 2018 med 45 miljoner kronor för att myndigheten skulle ges bättre förutsättningar att kunna hantera de kraftigt ökade verksamhetsvolym som följer av riksdagens beslut om ny långsiktig ekonomisk ram på 622 500 miljoner kronor för perioden 2018–2029.

Översyn av förutsättningar för fossilfrihet för statligt ägda fartyg

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare beräknade minskningen av anslaget inte genomförs utan att ca 5 miljoner kronor tillförs även 2019 och att den tillfälliga satsningen upphör fr.o.m. 2020.

Förslag och beräkningar

Tabell 3.29 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Trafikverket

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 386 846	1 386 846	1 386 846
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	14 731	34 264	51 376
Beslut		-5 123	-10 370
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 401 577	1 415 987	1 427 852

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 1 401 577 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Trafikverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 415 987 000 kronor respektive 1 427 852 000 kronor.

3.6.4 1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsverksamhet

Tabell 3.30 Anslagsutveckling 1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsverksamhet

Tusental kronor				
2017	Utfall	188 308	Anslags-sparande	
2018	Anslag	188 308 ¹	Utgifts-prognos	188 308
2019	Förslag	188 308		
2020	Beräknat	188 308		
2021	Beräknat	188 308		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter inom Sjöfartsverkets ansvarsområde som inte finansieras via handelssjöfarten, såsom flyg- och sjöräddning, isbrytningsverksamhet samt fritidsbåtsinfrastruktur.

Regeringens överväganden

Förslag och beräkningar

Tabell 3.31 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsverksamhet

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	188 308	188 308	188 308
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	188 308	188 308	188 308

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 188 308 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 188 308 000 kronor respektive 188 308 000 kronor.

3.6.5 1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur

Tabell 3.32 Anslagsutveckling 1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur

Tusental kronor

2017	Utfall	62 284	Anslags- sparande	
2018	Anslag	62 284 ¹	Utgifts- prognos	62 284
2019	Förslag	62 284		
2020	Beräknat	62 284		
2021	Beräknat	62 284		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för att täcka drift och administration av Trollhätte kanal och slussar och Säffle kanaler samt övrig kanalverksamhet och byggnadsminnen.

Regeringens överväganden

Förslag och beräkningar

Tabell 3.33 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	62 284	62 284	62 284
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	62 284	62 284	62 284

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 62 284 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 62 284 000 kronor respektive 62 284 000 kronor.

3.6.6 1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser

Tabell 3.34 Anslagsutveckling 1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser

Tusental kronor

2017	Utfall	80 320	Anslags- sparande	2 193
2018	Anslag	167 313 ¹	Utgifts- prognos	82 513
2019	Förslag	168 313		
2020	Beräknat	172 813		
2021	Beräknat	172 813		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att finansiera delar av driftunderskott vid kommunala och privata flygplatser som trafikeras av flyglinjer som upphandlas av staten. Anslaget får även användas till ökat driftsstöd till följd av flygskatten till icke statliga flygplatser i Norrland. Vidare får anslaget användas för utgifter för att upprätthålla beredskap för samhällsviktiga transporter på vissa flygplatser. Anslaget får därutöver användas för ersättning till utförare av flygtrafiktjänst för flygningar där avgift inte får tas ut.

Regeringens överväganden

Kompensation för införandet av flygskatt

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare beräknade ökningen 2019 till Trafikverket för att säkerställa att flygskatten inte innebär ökade driftunderskott vid icke-statliga flygplatser i Norrland uteblir.

Allmän trafikplikt för flyglinjen Höga Kusten Airport

I enlighet med förordningen (2006:1577) om statsbidrag till icke statliga flygplatser får ersättning bara lämnas för flygplatser där det utförs flygtrafik som omfattas av allmän trafikplikt enligt artikel 16 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen från anslaget 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser* inom utgiftsområde 22. Trafikverket har beslutat om allmän trafikplikt för flyglinjen Höga Kusten

Airport–Stockholm/Arlanda från och med den 26 oktober 2019. Detta innebär att ersättningen för flyglinjen inte längre kommer att finansieras via anslag 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* utan i stället flyttas till anslag 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser*. Anslag 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser* föreslås ökas med 1 miljon kronor 2019, och med totalt 5,5 miljoner kronor fr.o.m. 2020. Finansiering sker genom att anslag 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* minskas med motsvarande belopp.

Förslag och beräkningar

Tabell 3.35 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Ersättning avseende icke statliga flygplatser

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	167 313	167 313	167 313
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	1 000	5 500	5 500
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
<i>Övrigt</i>			
Förslag/beräknat anslag	168 313	172 813	172 813

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 168 313 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Ersättning avseende icke statliga flygplatser* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 172 813 000 kronor respektive 172 813 000 kronor.

3.6.7 1:7 Trafikavtal

Tabell 3.36 Anslagsutveckling 1:7 Trafikavtal

Tusental kronor				
2017	Utfall	856 921	Anslags-sparande	63 079
2018	Anslag	930 000 ¹	Utgifts-prognos	945 515
2019	Förslag	960 000		
2020	Beräknat	958 000		
2021	Beräknat	851 000		

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statens trafikavtal rörande transportpolitiskt motiverad interregional kollektivtrafik. Anslaget får användas för utgifter för tillfällig juridisk, ekonomisk eller annan expertis vid ingående av nya avtal samt för förvaltningsutgifter som är direkt hänförliga till trafikavtal. Anslaget får även användas till statligt tonnage för färjetrafiken till och från Gotland.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:7 *Trafikavtal* ingå ekonomiska åtaganden i samband med tjänstekoncessioner, avtal om trafikföretag baserat på allmän trafikplikt, samverkansavtal och upphandling av transportpolitiskt motiverad trafik som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 471 200 000 kronor 2020–2027.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet föreslås vara något högre än beräknade utestående åtaganden för att ta höjd för den variation och osäkerhet som förekommer. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:7 *Trafikavtal* ingå ekonomiska åtaganden i samband med tjänstekoncessioner, avtal om trafikföretag baserat på allmän trafikplikt, samverkansavtal och upphandling av transportpolitiskt motiverad trafik som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 471 200 000 kronor 2020–2027.

Tabell 3.37 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Trafikavtal

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2027
Ingående åtaganden	5 865 700	5 483 300	4 791 100			
Nya åtaganden	487 400	218 900	603 100			
Infriade åtaganden	-869 800	-911 100	-923 000	-884 100	-659 700	-2 927 400
Utestående åtaganden	5 483 300	4 791 100	4 471 200			
Erhållet/förslaget bemyndigande	6 000 000	5 545 000	4 471 200			

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag 2019–2021 samt kompletterande underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

Regeringens överväganden

Förslag och beräkningar

Tabell 3.38 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Trafikavtal

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	930 000	930 000	930 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	30 000	28 000	-79 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	960 000	958 000	851 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 960 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Trafikavtal* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 958 000 000 kronor respektive 851 000 000 kronor.

3.6.8 1:8 Viss internationell verksamhet

Tabell 3.39 Anslagsutveckling 1:8 Viss internationell verksamhet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	28 535	222	
2018	Anslag	28 757 ¹	28 412
2019	Förslag	28 757	
2020	Beräknat	28 757	
2021	Beräknat	28 757	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges förpliktelser som värdland för Världssjöfartsuniversitetet (World Maritime University, WMU). Anslaget får även användas till utgifter som omfattar avgifter till internationella organisationer inom transportområdet.

Regeringens överväganden

Förslag och beräkningar

Tabell 3.40 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Viss internationell verksamhet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	28 757	28 757	28 757
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	28 757	28 757	28 757

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 28 757 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Viss internationell verksamhet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 28 757 000 kronor respektive 28 757 000 kronor.

3.6.9 1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut

Tabell 3.41 Anslagsutveckling 1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut

Tusental kronor

År	Utfall	48 174	Anslags-sparande	
2017	Utfall	48 174	Anslags-sparande	
2018	Anslag	53 540 ¹	Utgifts-prognos	52 897
2019	Förslag	54 181		
2020	Beräknat	54 951 ²		
2021	Beräknat	55 645 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 54 180 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 54 181 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utredningsverksamhet, kompetensutveckling, lokaler, särskild utrustning, administration och det nationella transportforskningsbiblioteket BIC. Anslaget får användas för medfinansiering av Statens väg- och transportforskningsinstituts deltagande i EU-projekt. Anslaget får även användas för inrättandet och driften av ett nationellt kunskapscentrum om cykling.

Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens väg- och transportforskningsinstitut

Tabell 3.42 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2017	32 412	32 821	-409
(varav tjänsteexport)	2 567	2 689	-108
Prognos 2018	33 100	33 000	100
(varav tjänsteexport)	2 850	2 800	50
Budget 2019	33 250	33 150	100
(varav tjänsteexport)	2 850	2 800	50

Källa: Statens väg- och transportforskningsinstituts budgetunderlag för 2018–2020 inkl. kompletterande underlag.

Regeringens överväganden

Förslag och beräkningar

Tabell 3.43 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	53 540	53 540	53 540
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	641	1 411	2 105
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	54 181	54 951	55 645

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 54 181 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Statens väg- och transportforskningsinstitut* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 54 951 000 kronor respektive 55 645 000 kronor.

3.6.10 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk

Tabell 3.44 Anslagsutveckling 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk

Tusental kronor

År	Utfall	215 223	Anslags-sparande	429 395
2017	Utfall	215 223	Anslags-sparande	429 395
2018	Anslag	150 000 ¹	Utgifts-prognos	99 788
2019	Förslag	150 000		
2020	Beräknat	150 000		
2021	Beräknat	150 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för bidrag som EU beviljar genom det äldre regelverk om finansiering på området för TEN-T och enligt Fonden för ett sammanlänkat Europa, CEF.

Kompletterande information

Bidrag från EU till statliga transport- och infrastrukturprojekt betalas in på statens budgets inkomstsida. Beviljade bidrag utbetalas sedan från statens budgets utgiftssida till de aktuella projekten. De bidrag som Sverige får utgör en medfinansiering som utökar den totala ramen för investeringar.

Regeringens överväganden

Transeuropeiska transportnät (TEN-T) är EU:s instrument för att främja uppbyggnaden av ett effektivt transportsystem i EU. TEN-T fastställer att transportnätet består av ett stomnät och ett övergripande nät. Båda nivåerna omfattar alla trafikslagen inklusive intermodala plattformar och inre vattenvägar. För att delfinansiera de åtgärder som tas fram för att minska hinder för ett sådant transportsystem har Fonden för ett sammanlänkat Europa, CEF, bildats, vilken utgör EU:s instrument för planering respektive finansiering av EU:s prioriterade transportnät.

Nio stycken särskilt prioriterade transportkorridorer har utpekats samt två horisontella prioriteringar, som rör uppbyggnaden av ett europeiskt informationssystem järnväg, ERTMS, och sjömotorvägar (MoS). Korridorernas utpekande finns fastställda i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1316/2013 av den 11 december 2013 om inrättande av fonden för ett sammanlänkat Europa, om ändring av förordning (EU) nr 913/2010 och om upphörande av förordningarna (EG) nr 680/2007 och (EG) nr 67/2010 (CEF-förordningen). Sverige berörs av stomnätskorridoren Skandinavien–Medelhavet.

Kommissionen har föreslagit en revidering av CEF-förordningen som innebär en förlängning av stomnätskorridoren Skandinavien–Medelhavet norra del i enlighet med ett förslag från regeringen (KOM [2018] 438 final).

Vidare har kommissionen i sitt förslag till ett nytt finansiellt ramverk för EU perioden 2021–2027 föreslagit att 30,6 miljarder euro ska avsättas till infrastrukturåtgärder inom CEF. Dessa föreslås uppdelas för tre olika ändamål: generella ändamål (12,8 miljarder euro), ett bidrag från Sammanhållningsfonden för insatser gällande sammanhållning (11,3 miljarder euro) och ett tredje ändamål för att främja militär mobilitet på transportområdet (6,5 miljarder euro).

Förslag och beräkningar

Tabell 3.45 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	150 000	150 000	150 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	150 000	150 000	150 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 150 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 150 000 000 kronor respektive 150 000 000 kronor.

3.6.11 1:11 Trängselskatt i Stockholm

Tabell 3.46 Anslagsutveckling 1:11 Trängselskatt i Stockholm

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2017	Utfall	1 429 675		Anslags-sparande	1 838 197
2018	Anslag	1 528 925 ¹		Utgifts-prognos	2 198 880
2019	Förslag	1 752 609			
2020	Beräknat	1 952 000			
2021	Beräknat	2 044 000			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för

- investeringar i vägnätet i Stockholmsregionen som finansieras med överskott från trängselskatten,
- statlig medfinansiering till projektering av tunnelbaneutbyggnaden i Stockholmsregionen,
- medfinansiering av tunnelbaneutbyggnad i Stockholmsregionen,
- investeringskostnader och utbyte av utrustning i betalsystemet, samt

- system- och administrationsutgifter för trängselskatten.

Kompletterande information

Bestämmelser som anknyter till anslagets användning finns i förordningen (2009:237) om statlig medfinansiering till vissa regionala kollektivtrafik- och kanläggningar m.m.

Genom 2013 års Stockholmsförhandling har staten den 7 januari 2014 slutit avtal om finansiering och medfinansiering av utbyggnad av tunnelbanan samt ökad bostadsbebyggelse i Stockholms län med Stockholms läns landsting, Stockholms kommun, Nacka kommun, Solna kommun och Järfälla kommun (N2013/05666/TE). Enligt avtalet ska staten bidra med statlig medfinansiering till tunnelbaneutbyggnaden i Stockholm.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:11 *Trängselskatt i Stockholm* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 38 006 000 000 kronor 2020–2057.

Skälen för regeringens förslag: De investeringar i väginfrastrukturen som finansieras från anslaget för trängselskatt i Stockholm förutsätter att Trafikverket ingår avtal med externa parter om ekonomiska åtaganden för flera år framåt i tiden. Bemyndigandet bör avse all upphandlad verksamhet där fleråriga avtal sluts, som inte faller under 6 kap. 2 § budgetlagen. Bemyndigandet avser det totalbelopp som regeringen får ha bundit upp i avtal vid budgetårets utgång. I beräkningarna av bemyndigandet inkluderas framtida räntekostnader på upptagna lån.

Vid beräkningarna används en långsiktig jämviktsränta som i dag är 4,20 procent vilken är fastställd av den europeiska tillsynsmyndigheten EIOPA (European Insurance and Occupational Pensions Authority). Räntekostnader redovisas som ett åtagande inom bemyndiganderamen först då lån tagits upp. Avgörande för när ett åtagande inträffar är vanligen när respektive kontrakt tecknas.

Ekonomiska åtaganden som staten ingår i samband med överenskommelser med kommuner, landsting eller företag om medfinansiering av transportinfrastruktur ska dock i vissa fall omfattas av begärda bemyndiganden redan det år staten ingår sådana överenskommelser. De exakta tidpunkterna för kontraktstecknandet i de enskilda fallen kan vara svåra att förutse. Av detta följer att det behövs en viss buffert i bemyndigandet. Utan en sådan försämras möjligheterna för att genomföra kostnadseffektiva upphandlingar och därmed också ett kostnadseffektivt byggande. Exempelvis kan det då bli nödvändigt att skjuta upp den avslutande delen av en upphandling för att inte överskrida bemyndigandet vilket försenar och kan fördyra projektgenomförandet.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:11 *Trängselskatt i Stockholm* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 38 006 000 000 kronor 2020–2057.

Tabell 3.47 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Trängselskatt i Stockholm

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2027
Ingående åtaganden	17 865 500	18 496 900	32 771 600			
Nya åtaganden	1 808 000	16 043 700	6 634 400			
Infriade åtaganden	-1 176 600	-1 769 000	-2 100 000	-1 622 600	-1 665 600	-34 017 800
Utestående åtaganden	18 496 900	32 771 600	37 306 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	32 000 000	37 376 000	38 006 000			

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag 2019–2021 samt kompletterande underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

Låneram

Överskottet från trängselskatten ska i enlighet med den s.k. Stockholmsöverenskommelsen finansiera bl.a. Förbifart Stockholm. Därutöver ska överskottet användas till andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen för 5 000 miljoner kronor i 2009 års priser samt för utbyggnad av tunnelbanan i Stockholm. Den del av investeringarna som täcks av framtida skatteintäkter finansieras genom lån i Riksgäldskontoret. Dessa lån redovisas under anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* tillsammans med övriga lån som Trafikverket tar upp för infrastrukturprojekt, eftersom de ingår i den samlade låneramen för infrastrukturprojekt. Lån tas även upp för räntekostnader. Räntor och återbetalning av lån kommer att belasta anslaget 1:11 *Trängselskatt i Stockholm*.

Regeringens överväganden

Uppföljning av överskott i förhållande till avsatta medel

Tilldelningen av medel från trängselskatteinkomster till väginvesteringar utgår från en pro-

gnos av hur stort överskott trängselskattesystemet förväntas ge det kommande året, dvs. hur stort nettot av inbetald trängselskatt och kostnaderna för att administrera systemet förväntas bli. I fastställandet av de medel som avsätts till investeringar tas hänsyn till hur väl tidigare beräknade överskott och avsatta medel har stämt överens.

I tabell 3.48 nedan finns en sammanställning av inbetald trängselskatt, kostnaderna för administration samt avsatta medel till väginvesteringar under perioden 2007–2017. Tabellen nedan har justerats genom att även anslagssparande på posterna som berörda myndigheter disponerar för administrationskostnader, som omfördelas till anslagsposten avsatt för investeringar, ingår i tabellen. Av tabellen framgår att den ackumulerade differensen mellan överskott och totalt avsatta medel vid utgången av 2017 uppgick till 87 609 000 kronor. Detta belopp läggs till det beräknade överskottet 2018, se vidare i tabell 3.50.

Tabell 3.48 Trängselskatt i Stockholm – uppföljning av överskott i förhållande till avsatta medel till väginvesteringar

Tusental kronor

	2007–2013	2014	2015	2016	2017
Intäkter från inbetald trängselskatt	4 995 736	832 964	865 825	1 537 873	1 694 656
Kostnader för administration	1 894 708	127 442	140 200	146 203	169 214
Överskott	3 101 028	705 522	725 625	1 391 670	1 525 442
Investeringar i vägnätet (Förbifart Stockholm och andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen samt tunnelbanan i Stockholms län.) Medlen avsatta på en egen anslagspost i regleringsbrev exkl. omdisponeringar under året.	2 894 284	686 986	819 838	1 207 476	1 273 551
Medel som omdisponerats	183 240	143 296	0	125 800	27 208
Summa totalt avsatta medel	3 077 524	830 282	819 838	1 333 276	1 300 759
Differens mellan överskott och avsatta medel	23 504	-124 760	-94 213	58 394	224 683
Akkumulerad differens	23 504	-101 256	-195 469	-137 075	87 609

Källa: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

Uppföljning av avsatta medel och hur de har använts

Enligt den s.k. Stockholmsöverenskommelsen ska överskottet från trängselskatten huvudsakligen finansiera Förbifart Stockholm. Därutöver ska överskottet användas till andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen för 5 000 miljoner kronor. Överskottet ska även genom 2013 års Stockholmsförhandling bidra med medfinansiering av utbyggnaden av tunnelbanan i Stockholmsregionen.

Det bör understrykas att beräkningen av de medel som avsätts till investeringar endast är avsedd att spegla de överskott som trängselskattesystemet ger och därmed inte hur stor del av överskottet som används till investeringar. Medel till investeringar som inte används enskilda år överförs i stället som anslagssparande till kommande

år. Som framgår av tabell 3.49 nedan hade ett anslagssparande på ca 1 830 781 000 kronor ackumulerats vid utgången av 2017.

Beräkning av medel som ska avsättas till investeringar

Av tabellen nedan framgår att nettoöverskottet från inbetald trängselskatt beräknas uppgå till 1 523 600 000 kronor 2019. I beräkningen av hur stort belopp som ska avsättas till investeringar för 2019 tas hänsyn till den ackumulerade differensen mellan överskott och avsatta medel t.o.m. 2017 på 87 609 000 kronor.

Med beaktande av beräknat överskott för 2019, samt differens mellan överskott och avsatta medel t.o.m. 2017 avser regeringen att avsätta 1 611 209 000 kronor till investeringar i regleringsbrev för 2019, se tabell 3.50 nedan.

Tabell 3.49 Trängselskatt i Stockholm – uppföljning av hur avsatta medel har använts

Tusental kronor

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Investeringar i vägnätet (Förbifart Stockholm och andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen samt tunnelbanan i Stockholms län.) Medlen avsatta på en egen anslagspost i regleringsbrev exkl. omdisponeringar under året.	410 000	558 523	965 885	548 526	686 986	819 838	1 207 476	1 273 551
Medel som omdisponerats	0	0	0	183 240	143 296	0	125 800	27 208
Ingående anslagssparande	504 453	0	319 727	735 633	960 985	1 484 093	1 437 390	1 790 484
Summa totalt tillgängliga medel	914 453	558 523	1 285 612	1 467 399	1 791 267	2 303 931	2 770 666	3 091 242
Användning (kostnader för genomförda investeringar)	537 103	238 796	549 979	506 415	307 174	866 541	980 182	1 260 461
Utgående anslagssparande	377 350	319 727	735 633	960 985	1 484 093	1 437 390	1 790 484	1 830 781

Källa: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

Tabell 3.50 Trängselskatt i Stockholm – beräkning av medel som avsätts till investeringar

Tusental kronor

	Beräknat 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Intäkter från trängselskatt	1 665 000	1 952 000	2 044 000
Kostnader för administration	141 400	141 400	141 400
Överskott	1 523 600	1 810 600	1 902 600
Justering för ackumulerad differens	87 609		
Till investeringar (avsätts på anslagspost i Trafikverkets regleringsbrev)	1 611 209	1 810 600	1 902 600

Källa: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

Beräkning av anslagsnivån

Trängselskatt är en statlig tids- och platsrelaterad skatt som tas ut med stöd av lagen (2004:629) om trängselskatt. Skattskyldighet inträder när en skattepliktig bil brukas vid passage av en betalstation. Trängselskatten syftar till att förbättra framkomligheten, förbättra miljön och bidra till att finansiera infrastruktursatsningar. Lagen gäller hela Sverige, men närmare bestämmelser om var och när skatt tas ut samt skattens storlek finns

i särskilda bilagor till lagen. För närvarande tas trängselskatt ut i Stockholms kommun och Göteborgs kommun (10 § lagen om trängselskatt). Anslaget förändras därför i sedvanlig ordning och som framgår nedan avsätts 1 611 209 000 kronor till investeringar 2019. Dessutom avsätts sammanlagt 141 400 000 kronor för administrationskostnader. Det sammanlagda anslagsbehovet för 2019 blir därmed 1 752 609 000 kronor.

Tabell 3.51 Anslaget 1:11 Trängselskatt i Stockholm – fördelning på anslagsposter

Tusental kronor

	Beräknat 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Trafikverket: Investeringar i vägnätet (Förfart Stockholm och andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen samt tunnelbanan i Stockholms län)	1 611 209	1 810 600	1 902 600
Trafikverket: administration	40 000	40 000	40 000
Transportstyrelsen: administration	85 000	85 000	85 000
Kronofogdemyndigheten: administration	3 400	3 400	3 400
Sveriges Domstolar: administration	1 000	1 000	1 000
Skatteverket: administration	12 000	12 000	12 000
Summa/anslag	1 752 609	1 952 000	2 044 000

Källa: Prognoser från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket samt egna beräkningar.

Förslag och beräkning

Tabell 3.52 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Trängselskatt i Stockholm

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 528 925	1 528 925	1 528 925
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		22 000	-117 800
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt	223 684	401 075	632 875
Förslag/beräknat anslag	1 752 609	1 952 000	2 044 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 752 609 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Trängselskatt i Stockholm* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 952 000 000 kronor respektive 2 044 000 000 kronor.

3.6.12 1:12 Transportstyrelsen

Tabell 3.53 Anslagsutveckling 1:12 Transportstyrelsen

Tusental kronor				
År	Typ	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	2 077 402		25 294
2018	Anslag	2 143 603 ¹		2 136 053
2019	Förslag	2 193 567		
2020	Beräknat	2 215 222 ²		
2021	Beräknat	2 235 070 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 2 181 608 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 2 169 956 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Transportstyrelsens förvaltningsutgifter samt för att betala svenskt medlemskap i internationella organisationer inom transportområdet. Anslaget får även användas för system- och administrationsutgifter förknippade med Transportstyrelsens uppbörd av andra skatter än trängselskatt samt administration av bonus till klimatbonusbilar.

Kompletterande information

Transportstyrelsens system- och administrationsutgifter för trängselskatt finansieras från anslagen 1:11 *Trängselskatt i Stockholm* och 1:14 *Trängselskatt i Göteborg*.

Avgiftsfinansierad verksamhet vid Transportstyrelsen

Tabell 3.54 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor				
Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall				
2017	1 299 569	44 037	1 574 763	-231 158
Prognos				
2018	1 251 654	82 568	1 529 463	-195 241
Budget				
2019	1 312 500	70 500 ¹	1 567 500	-184 500

¹ Av intäkterna som disponeras 2019 avser 33 000 tkr den del av undervägsavgiften som disponeras för tillsyn av flygtrafiktjänst i svenskt luftrum samt 25 000 tkr, 7 000 tkr respektive 5 500 tkr intäkter som disponeras för administration av felparkeringsavgifter, infrastrukturavgifter respektive GAS-systemet. Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag för 2019–2021 inklusive kompletterande underlag från Transportstyrelsen (N2018/01498/SUBT).

I enlighet med de finansieringsprinciper som gäller för Transportstyrelsens verksamhet tar myndigheten ut avgifter för att täcka kostnader för tillståndsprovning, tillsyn och registerhållning. Intäkterna från dessa redovisas mot inkomsttitel. Fram till den 1 maj 2018 gällde det även intäkterna från den så kallade myndighetsavgiften som togs ut per avresande passagerare från svenska flygplatser och som finansierade regelgivningen och delar av den övriga verksamheten på luftfartsområdet. Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2018 sin avsikt att ta bort bemyndigandet avseende myndighetsavgiften, vilket skedde med verkan från den 1 maj 2018. De verksamhetskostnader som tidigare täcktes av intäkterna från myndighetsavgiften finansieras fortsatt från anslaget 1:12 *Transportstyrelsen*, men från den anslagspost som avser den skattefinansierade verksamheten. Verksamheten räknas därmed inte längre som offentligrättslig.

Tabell 3.55 Offentligrättslig verksamhet 2019 – fördelning av budgeterade kostnader på verksamhetsområden och trafikslag

Tusental kronor

	Väg	Järnväg	Sjöfart	Luftfart	Summa
Regelgivning	0	0	0	0	0
Tillsyn	107 000	46 000	45 500	102 500	301 000
Tillståndsprövning	158 000	16 000	21 500	56 500	252 000
Registerhållning	993 500	3 000	13 000	5 000	1 014 500
Summa	1 258 500	65 000	80 000	164 000	1 567 500

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag för 2019–2021 (N2018/01498/SUBT).

Av tabell 3.55 framgår hur de budgeterade kostnaderna i den avgiftsbelagda offentligrättsliga verksamheten inom Transportstyrelsen fördelas mellan de fyra trafikslagen och myndighetens verksamhetsområden. Med anledning av borttagandet av myndighetsavgiften från den 1 maj 2018 finansieras regelgivning i sin helhet med skattemedel under 2019.

När det gäller de avgifter som disponeras för särskilda ändamål redovisas i tabell 3.54 den del av intäkterna som finansierar verksamhet inom Transportstyrelsen. Därutöver disponerar Transportstyrelsen intäkterna inom luftfarts- och vägtrafikområdena som är av transfereringskaraktär. Dessa intäkter redovisas i tabell 3.56.

Tabell 3.56 Avgiftsfinansierade transfereringar

Tusental kronor

	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2017	1 153 359	1 070 429	82 930
Prognos 2018	1 181 096	1 119 232	61 864
Budget 2019	1 178 000 ¹	1 148 000	30 000

¹ Intäkterna som 2019 disponeras inom luftfartsområdet består av den del av GAS-avgiften som betalas ut till flygplatserna som ersättning för deras skäligena kostnader för säkerhetskontroll (912 000 tkr) samt den del av undervägsavgiften som disponeras för ersättning till flygplatser för kostnader för kommunikation, navigation och övervakning, CNS (69 000 tkr) och medlemsavgift i Eurocontrol (125 000 tkr). Intäkterna som 2019 disponeras inom vägtrafikområdet består av den del av infrastrukturavgifterna som tas ut på vägbroarna över Motalaviken (15 000 tkr) och Sundsvallsfjärden (42 000 tkr) samt av försäljningen av personliga fordonsskyltar (15 000 tkr) som betalas till Trafikverkets räntekonto.

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag för 2019–2021 (N2018/01498/SUBT).

Tabell 3.57 innehåller uppgifter om intäkter som Transportstyrelsen redovisar mot inkomsttitel och som inte motsvaras av verksamhetskostnader inom Transportstyrelsen.

Tabell 3.57 Avgifter som redovisas mot inkomsttitel och som inte motsvaras av verksamhetskostnader inom Transportstyrelsen

Tusental kronor

	Intäkter som inte får disponeras	Kostnader	Resultat
Utfall 2017	425 746		425 746
Prognos 2018	185 000		185 000
Budget 2019	195 000 ¹		195 000

¹ Intäkterna som 2019 redovisas mot inkomsttitel avser den del av undervägsavgiften som utgör kompensation från Eurocontrol (10 000 tkr), intäkter från felparkeringsavgifter (60 000 tkr), rest- och dröjsmålsavgifter (79 000 tkr), överlastavgifter (6 000 tkr), sanktionsavgifter vid överträdelse av reglerna för kör- och vilotider och färdskrivare vid vägtransporter (40 000 tkr).

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag för 2019–2021 (N2018/01498/SUBT).

Den uppdragsverksamhet som Transportstyrelsen bedriver redovisas i tabell 3.58. Den hör i huvudsak till vägtrafikområdet och omfattar bl.a. informationsuttag ur vägtrafikregistret.

Tabell 3.58 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2017 (varav tjänsteexport)	78 849	87 377	-8 528 ¹
Prognos 2018 (varav tjänsteexport)	79 000	91 000	-12 000
Budget 2019 (varav tjänsteexport)	91 000	87 000	4 000

¹ Transportstyrelsen har justerat avgiftsnivåerna i syfte att hantera ackumulerade överskott, vilket gör att resultatet är negativt under 2017 och 2018.

Intäktsökningen mellan 2018 och 2019 beror på att Transportstyrelsen bedömer att avgifterna kommer att behöva höjas för att uppnå årlig balans mellan intäkter och kostnader när de ackumulerade överskotten är reglerade.

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag för 2019–2021 (N2018/01498/SUBT).

Regeringens överväganden

It-satsning för ökad säkerhet och en tillförlitlig informationsöverföring

Transportstyrelsen hanterar en stor mängd elektroniskt lagrad information i sin verksamhet. Det handlar exempelvis om information om fordon och fordonsägare, körkort och yrkestrafik i vägtrafikregistret. Vägtrafikregistret är ett mycket kritiskt system för flertalet myndigheter och samhället i stort och har cirka 100 000 direkta användare, t.ex. Polismyndigheten, Trafikverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt försäkringsbolag, som läser och uppdaterar information i registret.

Genomförandet av stora investeringsprojekt, bl.a. stordatormigreringen, har inneburit att vidmakthållandet av it-systemen blivit eftersatt. Flertalet åtgärder är kopplade till säkerhet och en riktad satsning behöver göras för att samhällskritiska system ska kunna upprätthållas med hög tillförlitlighet och säkerhet. I efterspelet till upphandlingen rörande Transportstyrelsens it-drift har det vidare framkommit att myndigheten inte lever upp till de säkerhetskrav som ställs på deras verksamhet. Utöver den tekniska uppgradering som krävs till följd av eftersatt it-förvaltning behöver Transportstyrelsen även genomföra en teknisk uppgradering i syfte att förbättra säkerhet och stabilitet. Denna tekniska uppgradering innefattar t.ex. myndighetens datorhallar.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att en ökning av anslaget genomförs. Anslaget 1:12 *Transportstyrelsen* föreslås därför ökas med 44,5 miljoner kronor 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget ökas med 37,5 miljoner kronor respektive 25,5 miljoner kronor. Vidare beräknas fr.o.m. 2022 en permanent höjning av anslaget med 6 miljoner kronor per år. Anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* minskas med motsvarande belopp.

En ny säkerhetskyddslag

Den nya lagen (2018:585) om säkerhetskydd som träder i kraft den 1 april 2019 innebär ökade uppgifter för Transportstyrelsen. En oförändrad anslagsnivå 2019 skulle innebära att nödvändig verksamhet inte kan upprätthållas. Anslaget ökas därför med 2 miljoner kronor 2019. För 2020 och 2021 beräknas 4 miljoner kronor per år för detta ändamål.

Regelefterlevnad vid miljözoner

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare beräknade minskningen av anslaget inte genomförs utan att medel för att genomföra satsningen tillförs även 2019 och att den tillfälliga satsningen upphör fr.o.m. 2020. Anslaget ökas därför med 5 miljoner kronor 2019.

Avgiftsfritt utbyte av grunddata

Riksdagen biföll regeringens förslag i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 22 avsnitt 3.6.12, bet. 2016/17:TU1, rskr. 2016/17:100) om en ökning av anslaget fr.o.m. 2017 för att möjliggöra en ordning med avgiftsfritt utbyte av grunddata mellan statliga myndigheter. En del av den anslagsförändring som ursprungligen genomfördes var felaktig. Detta justerades genom att riksdagen biföll regeringens förslag om anslagsjusteringar i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 22). För att reformen ska kunna upprätthållas ligger justeringen kvar oförändrad, vilket innebär att anslaget ökas med 923 000 kronor. Anslaget 1:13 *Trafikanalys* minskas med motsvarande belopp.

Förslag och beräkning

Tabell 3.59 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:12 Transportstyrelsen

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 139 603	2 139 603	2 139 603
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	28 827	62 239	93 895
Beslut	24 214	12 442	621
Överföring till/från andra anslag	923	937	951
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 193 567	2 215 222	2 235 070

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 2 193 567 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Transportstyrelsen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 2 215 222 000 kronor respektive 2 235 070 000 kronor.

3.6.13 1:13 Trafikanalys

Tabell 3.60 Anslagsutveckling 1:13 Trafikanalys

Tusental kronor				
2017	Utfall	60 613	Anslags-sparande	6 609
2018	Anslag	68 162 ¹	Utgifts-prognos	69 166
2019	Förslag	68 987		
2020	Beräknat	70 024 ²		
2021	Beräknat	70 992 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 68 987 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 68 986 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas till Trafikanalys förvaltningsutgifter vilket omfattar statistik-, utvärderings- och analysverksamhet inom transportområdet samt statistik avseende maritima näringar.

Regeringens överväganden

Avgiftsfritt utbyte av grunddata

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den tidigare i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 22) beräknade minskningen av anslaget med 923 000 kronor genomförs för att finansiera motsvarande ökning av anslaget 1:12 *Transportstyrelsen*. Minskningen bedöms inte påverka den verksamhet som finansieras under anslaget i någon större utsträckning.

Förslag och beräkning

Tabell 3.61 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Trafikanalys

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	68 162	68 162	68 162
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 748	2 799	3 780
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	-923	-937	-950
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	68 987	70 024	70 992

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 68 987 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Trafikanalys* för 2019. För 2021 och 2021 beräknas anslaget till 70 024 000 kronor respektive 70 992 000 kronor.

3.6.14 1:14 Trängselskatt i Göteborg

Tabell 3.62 Anslagsutveckling 1:14 Trängselskatt i Göteborg

Tusental kronor				
2017	Utfall	1 052 463	Anslags-sparande	18 499
2018	Anslag	899 954 ¹	Utgifts-prognos	886 553
2019	Förslag	836 656		
2020	Beräknat	1 030 000		
2021	Beräknat	1 031 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för

- finansiering av investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborgsregionen,
- investeringskostnader och utbyte av utrustning i betalsystemet, samt
- system- och administrationskostnader för trängselskatten i Göteborg.

Bemyndiganden och ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:14 *Trängselskatt i Göteborg* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 6 344 100 000 kronor 2020–2037.

Skälen för regeringens förslag: De investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg som Trafikverket ska göra för överskottet från trängselskatten i Göteborg innebär att myndigheten måste ingå avtal med externa parter om ekonomiska åtaganden för flera år framåt i tiden. Bemyndigandet bör avse all upphandlad verksamhet där fleråriga avtal sluts, som inte faller under 6 kap. 2 § budgetlagen. Bemyndigandet avser det totalbelopp som regeringen får ha bundit upp i avtal vid budgetårets utgång. I beräkningarna av bemyndigandet inkluderas framtida räntekostnader på upptagna lån.

Vid beräkningarna används en långsiktig jämviktsränta som i dag är 4,20 procent vilken är fastställd av den europeiska tillsynsmyndigheten EIOPA (European Insurance and Occupational

Pensions Authority). Räntekostnader redovisas som ett åtagande inom bemyndigandet först då lån tagits upp. Avgörande för när ett åtagande inträffar är vanligen när respektive kontrakt tecknas.

Ekonomiska åtaganden som staten ingår i samband med överenskommelser med kommuner, landsting eller företag om medfinansiering av transportinfrastruktur ska dock i vissa fall omfattas av begärda bemyndiganden redan det år staten ingår sådana överenskommelser.

De exakta tidpunkterna för kontraktstecknandet i de enskilda fallen kan vara svåra att förutse. Av detta följer att det behövs en viss buffert i bemyndigandet. Utan en sådan försämras möjligheterna för att genomföra kostnadseffektiva upphandlingar och därmed också ett kostnadseffektivt byggande. Exempelvis kan det då bli nödvändigt att skjuta upp den avslutande delen av en upphandling för att inte överskrida bemyndigandet vilket försenar och kan fördyra projektgenomförandet.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:14 *Trängselskatt i Göteborg* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 6 344 100 000 kronor 2020–2037.

Tabell 3.63 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Trängselskatt i Göteborg

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2037
Ingående åtaganden	1 487 700	3 851 300	5 500 500			
Nya åtaganden	3 132 600	2 315 500	1 367 000			
Infriade åtaganden	-769 000	-666 300	-723 400	-867 600	-833 170	-4 443 330
Utestående åtaganden	3 851 300	5 500 500	6 144 100			
Erhållet/förslaget bemyndigande	7 100 000	7 538 000	6 344 100			

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag 2019–2021 samt kompletterande underlag från Trafikverket (N2018/01479/SUBT).

Låneram

Överskottet från trängselskatten i Göteborg ska bidra till finansieringen av investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborg, bl.a. Västlänken samt en ny älvförbindelse för vägtrafik vid Marieholm. Den del av investeringarna som täcks av framtida skatteintäkter finansieras genom lån i Riksgäldskontoret. Dessa lån redovisas under anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* eftersom de ingår i den samlade låneramen för infrastrukturprojekt. Lån tas även upp för räntekostnader. Räntor och återbetalning av lån kommer att belasta anslaget 1:14 *Trängselskatt i Göteborg*.

Regeringens överväganden

Uppföljning av överskott i förhållande till avsatta medel

Tilldelningen av medel från trängselskatteinkomster till investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborg utgår från en prognos av hur stort överskott trängselskattesystemet förväntas ge det kommande året, dvs. hur stort nettot av inbetald trängselskatt och kostnaderna för att administrera systemet förväntas bli. I fastställandet av de medel som avsätts till investeringar tas hänsyn till hur väl tidigare beräknade överskott och avsatta medel har stämt överens.

I tabell 3.64 nedan finns en sammanställning av inbetald trängselskatt, kostnaderna för administration samt avsatta medel till väginvesteringar under perioden 2013–2017. Av tabellen framgår att den ackumulerade differensen mellan överskott och totalt avsatta medel vid utgången av 2017 uppgick till -151 344 000 kronor. Detta belopp läggs till det beräknade överskottet 2019, se vidare i tabell 3.66.

Tabell 3.64 Trängselskatt i Göteborg – uppföljning i förhållande till avsatt medel till väginvesteringar

Tusental kronor

	2013	2014	2015	2016	2017
Intäkter från inbetald trängselskatt	625 646	817 610	943 495	1 012 656	1 015 166
Kostnader för administration	174 583	162 204	153 194	154 411	172 361
Överskott	451 063	655 406	790 301	858 245	842 805
Investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborgsregionen (på anslagspost i regleringsbrev, exkl. omdisponeringar gjorda under resp. år)	493 900	607 550	672 543	813 079	836 574
Medel som omdisponerats		127 343	0	154 646	43 528
Summa totalt avsatta medel	493 900	734 893	672 543	967 725	880 102
Differens mellan överskott och avsatta medel	-42 837	-79 487	117 758	-109 480	-37 298
Akkumulerad differens	-42 837	-122 324	-4 566	-114 046	-151 344

Källa: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

Uppföljning av avsatta medel och hur de har använts

I Trafikverkets regleringsbrev för 2017 avsattes 836 574 000 kronor för finansieringen av investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborg. Som framgår av tabell 3.65 nedan saknas ett ackumulerat anslagssparande vid utgången av 2017.

Beräkning av medel som ska avsättas till investeringar

Av tabell 3.66 nedan framgår att nettoöverskottet från inbetalad trängselskatt beräknas

uppgå till 841 370 000 kronor 2019. I beräkningen av hur stort belopp som ska avsättas till investeringar för 2019 tas hänsyn till den ackumulerade differensen mellan överskott och tidigare totalt avsatta medel 2017 på -151 344 000 kronor.

Med beaktande av beräknat överskott för 2018, samt differens mellan överskott och totalt avsatta medel 2017 avser regeringen att avsätta 690 026 000 kronor till investeringar i regleringsbrevet för 2019.

Tabell 3.65 Trängselskatt i Göteborg – uppföljning av hur avsatta medel har använts*Tusental kronor*

	2013	2014	2015	2016	2017
Investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborgsregionen (på anslagspost i regleringsbrev, exkl. omdisponeringar gjorda under resp. år)	493 900	607 550	672 543	813 079	836 574
Medel som omdisponerats	0	127 343	0	154 646	43 528
Ingående anslagssparande	0	0	0	783	0
Summa tillgängliga medel	493 900	734 893	672 543	968 508	880 102
Användning (kostnader för genomförda investeringar)	493 900	734 893	671 760	968 508	880 102
Utgående anslagssparande	0	0	783	0	0

Källa: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

Tabell 3.66 Trängselskatt i Göteborg – beräkning av medel som avsätts till investeringar*Tusental kronor*

	Beräknat 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Intäkter från inbetalad trängselskatt	988 000	1 030 000	1 031 000
Kostnader för administration	146 630	146 630	146 630
Överskott	841 370	883 370	884 370
Justering för ackumulerad differens	-151 344		
Till investeringar (avsätts på anslagspost i Trafikverkets regleringsbrev)	690 026	883 370	884 370

Källa: Prognoser från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket samt egna beräkningar.

Beräkning av anslagsnivån

Trängselskatt är en statlig tids- och platsrelaterad skatt som tas ut med stöd av lagen om trängselskatt. Skattskyldighet inträder när en skattepliktig bil brukas vid passage av en betalstation. Trängselskatten syftar till att förbättra framkomligheten, förbättra miljön och bidra till att finansiera infrastruktursatsningar. Lagen gäller hela Sverige, men närmare bestämmelser om var och när skatt tas ut samt skattens storlek finns

i särskilda bilagor till lagen. För närvarande tas trängselskatt ut i Stockholms kommun och Göteborgs kommun (10 § lagen om trängselskatt). Anslaget förändras därför i sedvanlig ordning och som framgår nedan avsätts 690 026 000 kronor till investeringar 2019. Dessutom avsätts sammanlagt 146 630 000 kronor för administrationskostnader. Det sammanlagda anslagsbehovet för 2019 blir därmed 836 656 000 kronor.

Tabell 3.67 Anslaget 1:14 Trängselskatt i Göteborg – fördelning på anslagsposter*Tusental kronor*

	Beräknat 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Trafikverket: Investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborgsregionen	690 026	883 370	884 370
Trafikverket: administration	22 000	22 000	22 000
Transportstyrelsen: administration	110 000	110 000	110 000
Kronofogdemyndigheten: administration	1 650	1 650	1 650
Sveriges Domstolar: administration	980	980	980
Skatteverket: administration	12 000	12 000	12 000
Summa	836 656	1 030 000	1 031 000

Källa: Prognoser från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket samt egna beräkningar.

*Förslag och beräkning***Tabell 3.68 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:14 Trängselskatt i Göteborg**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	899 954	899 954	899 954
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	11 000	36 000	-16 200
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt	-74 298	94 046	147 246
Förslag/beräknat anslag	836 656	1 030 000	1 031 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 836 656 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Trängselskatt i Göteborg* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 030 000 000 kronor respektive 1 031 000 000 kronor.

3.6.15 1:15 Sjöfartsstöd**Tabell 3.69 Anslagsutveckling 1:15 Sjöfartsstöd**

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	Utfall	1 482 418	149 582
2018	Anslag	1 518 000 ¹	1 518 000
2019	Förslag	1 563 000	
2020	Beräknat	1 610 000	
2021	Beräknat	1 658 000	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för sjöfartsstöd som lämnas till fysiska och juridiska personer samt till partrederier som har eller har haft sjömän anställda för arbete ombord på svenskregistrerade fartyg.

Regeringens överväganden*Förslag och beräkning***Tabell 3.70 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:15 Sjöfartsstöd**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 518 000	1 518 000	1 518 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
<i>Övriga makroekonomiska förutsättningar</i>			
Volym	45 000	92 000	140 000
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 563 000	1 610 000	1 658 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 563 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Sjöfartsstöd* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 610 000 000 kronor respektive 1 658 000 000 kronor.

3.6.16 Sjöfartsverket**Sjöfartsverkets ekonomiska mål**

Regeringens förslag: Sjöfartsverket ska, räknat på resultatet efter skattemotsvarighet över en konjunkturcykel, ha en räntabilitet om lägst 3,5 procent. Sjöfartsverket ska, på lång sikt, ha en soliditet om lägst 25 procent.

Regeringen bemyndigas att besluta om utdelning och skattemotsvarighet vad avser Sjöfartsverkets ekonomiska resultat.

Skälen för regeringens förslag: Sjöfartsverket ska verka för att de transportpolitiska målen uppnås. Detta ska ske på ett företagsekonomiskt sätt och inom ramen för en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning.

I Sjöfartsverkets uppdrag ingår bl.a. att planera och tillhandahålla infrastruktur och tjänster för sjöfarten i form av farleder, isbrytning, lotsning,

sjögeografisk information samt att ansvara för sjö- och flygräddningstjänst.

Verksamheten finansieras i huvudsak genom sjöfartsavgifter i form av farledsavgifter och lotsavgifter men även av andra externa intäkter samt anslag. Sjöfartsverkets ekonomiska resultat under de senaste åren har påverkats negativt vilket främst har sin grund i omvärderingar av pensionskulden till följd av låga marknadsräntor samt att intäkterna varit för låga i förhållande till kostnaderna. Åren 2007–2018 har Sjöfartsverkets pensionskulda ökat med mer än 1 miljard kronor till följd av ändrade beräkningsgrunder. Detta har sammantaget haft en stor negativ inverkan på resultatet och bidragit till att den ekonomiska ställningen kraftigt försämrats.

Den 1 januari 2018 började Sjöfartsverket att tillämpa en reviderad avgiftsmodell med syftet att få en ekonomi i långsiktig balans, minska sjöfartens miljöpåverkan samt öka transparensen i avgiftssystemet. Vid fastställelse av farledsavgiften tas hänsyn till fartygets storlek, last, passagerare och miljöpåverkan. Det reviderade avgiftssystemet tillsammans med ett kontinuerligt effektiviserings- och förändringsarbete för att minska kostnaderna i verksamheten förväntas bidra till att långsiktigt få en ekonomi i balans. Sjöfartsverkets rörelseintäkter för 2017 uppgick till 2 189 miljoner kronor medan rörelsekostnaderna uppgick till 2 296 miljoner kronor. Resultatet efter finansiella intäkter och kostnader uppgick för 2017 till -120 miljoner kronor vilket täckts genom en upplösning av resultatutjämningsfonden.

Tabell 3.71 Verksamhetens rörelseintäkter och rörelseresultat fördelat på verksamhetsområden

Miljoner kronor

	Intäkter 2016	Intäkter 2017	Resultat 2016	Resultat 2017
Sjöfartsverket, totalt	2 471	2 189	0 ¹	0 ¹
Sjöfartsavgifter	1 463	1 604		
Övriga rörelseavgifter	457	335		

¹ Beloppet avser resultat efter avsättningar till och upplösningar från resultatutjämningsfonden.

Källa: Sjöfartsverkets årsredovisning för 2017.

Intäkterna från sjöfartsavgifter ökade 2017 med totalt 141 miljoner kronor jämfört med föregående år. Intäkterna från farledsavgifter ökade med 99 miljoner kronor och intäkterna från lotsavgifterna ökade med 42 miljoner kronor jämfört med föregående år. Lotsavgiften höjdes med fem procent i genomsnitt den 1 januari 2017 som ett led i

verkets målsättning att uppnå full kostnadstäckning i lotsningsverksamheten.

Resultatet efter finansiella poster för 2017 uppgick till -120 miljoner kronor. För 2016 uppgick motsvarande belopp till 123 miljoner kronor. Resultatförsämringen beror främst på ökade kostnader på grund av ändrade beräkningsgrunder för pensionskulden. Vid utgången av 2017 uppgick det egna kapitalet till 395 miljoner kronor. För 2015 och 2016 var motsvarande belopp 392 miljoner kronor respektive 514 miljoner kronor.

Sjöfartsverkets ekonomiska mål för 2017 var att resultatet efter skattemotsvarighet ska uppgå till 3,5 procent av justerat eget kapital under en konjunkturcykel, samt att soliditeten långsiktigt ska uppgå till minst 25 procent.

Tabell 3.72 Översikt av de ekonomiska målen

Procent

	Mål 2015	Utfall 2015	Mål 2016	Utfall 2016	Mål 2017	Utfall 2017
Räntabilitet på eget kapital efter skattemotsvarighet	3,5	0	3,5	0	3,5	0
Soliditet	25	10,6	25	12,3	25	8,8

Källa: Sjöfartsverkets årsredovisning för 2017.

Sjöfartsverket har inte uppfyllt sina ekonomiska mål under de senaste åren. Huvudorsaken är ökade kostnader för pensionskulden men även att intäkterna varit för låga i förhållande till kostnaderna vilket bidragit till att den ekonomiska ställningen urholkats. De redovisningsprinciper för beräkning av pensionskulden som gäller för Sjöfartsverket och övriga affärsverk innebär att de tillämpar den ränta för skuldberäkning som Statens tjänstepensionsverk (SPV) fastställer. De senaste årens låga räntenivåer och därmed höga avsättningar för pensioner har haft en negativ påverkan på pensionskulden vilket i sin tur ger kända jämförelsestörande effekter för styrningen. En omläggning vid nuvarande ränteläge bedöms dock också ge negativa effekter vilket innebär att regeringen så här långt inte bedömt det möjligt att ändra systemet.

Det finns anledning att fortsatt noggrant följa den ekonomiska utvecklingen för Sjöfartsverket för att säkerställa att Sjöfartsverkets olika verksamheter i framtiden kan bedrivas i ekonomisk balans.

Uppföljning av investeringsplanen

Sjöfartsverkets investeringar uppgick för 2017 till 379 miljoner kronor. För 2016 var motsvarande

belopp 226 miljoner kronor. Bland större investeringsposter kan nämnas investeringar i farledsförbättringar och i sjö- och flygräddningsverksamheten. Sjöfartsverkets investeringsplan för perioden 2018–2022 omfattar totalt 4 700 miljoner kronor. De största investeringarna är i isbrytningsverksamheten samt farleds- och kanalförbättringar.

Sjöfartsverkets investeringar har till övervägande del finansierats med egna medel men sedan ett par år tillbaka finansieras farledsprojekt upptagna i nationella planen via bidrag från Trafikverket. Bemyndigande för 2018 finns att inom en ram om 300 miljoner kronor ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret för finansiering av investeringar, varav 240 miljoner kronor hittills har utnyttjats. Dessa 240 miljoner kommer dock att amorteras i september 2018.

Prognosticerat utfall mot regeringens uppställda ekonomiska mål

Regeringen bedömer att nuvarande räntabilitetskrav på eget kapital om 3,5 procent räknat på resultatet efter skattemotsvarighet över en konjunkturcykel är motiverat som ett långsiktigt mål.

Soliditeten vid det senaste årsbokslutet uppgick till 8,8 procent, vilket är en försämring och långt från målet på 25 procent. Bedömningen är att det bl.a. mot bakgrund av de stora ökningarna av pensionsskulden kommer att ta lång tid innan soliditetsmålet är uppfyllt. Regeringen anser dock att soliditetsmålet är motiverat mot bakgrund av den verksamhet som bedrivs i Sjöfartsverket, och att verket på lång sikt bör nå upp till detta mål.

Beträffande utdelningskravet anser regeringen att detta på sikt bör vara en tredjedel av vinsten, räknat som resultatet efter skattemotsvarighet. Inom ramen för uppföljning av Sjöfartsverkets verksamhet följer regeringen löpande utvecklingen av dessa mål.

Utdelning och skattemotsvarighet föreslås även fortsättningsvis beslutas av regeringen i samband med bokslutet.

Nedanstående tabell redovisar prognosen över Sjöfartsverkets resultat så som det framställts i treårsplanen för 2019–2021.

Tabell 3.73 Prognos av Sjöfartsverkets resultat

Miljoner kronor där inte annat anges

	2018	2019	2020	2021
Resultat efter finansiella poster	0,0	27,5	26,5	11,5
Räntabilitet på eget kapital efter skattemotsvarighet (%)	0,0	5,3	4,9	2,1
Soliditet (%)	8,0	7,3	7,0	6,7
Beräknad skattemotsvarighet	0,0	0,0	6,0	5,8
Beräknad utdelning	0,0	0,0	7,1	6,9

Källa: Sjöfartsverkets treårsplan för 2019–2021.

Sjöfartsverkets finansiella befogenheter

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 låta Sjöfartsverket ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 100 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att för 2019 låta Sjöfartsverket placera likvida medel på räntebärande konto i och utanför Riksgäldskontoret.

Skälen för regeringens förslag: Inriktningen är att Sjöfartsverket ska finansiera investeringar med egna likvida medel samt med lån. Med anledning av detta är regeringens förslag att Sjöfartsverkets låneram fastställs till 100 miljoner kronor. Vidare föreslår regeringen att Sjöfartsverket, i enlighet med nu gällande ordning, ges möjlighet att sätta in kassamässigt överskott på räntebärande konto i Riksgäldskontoret eller affärsbank.

Sjöfartsverkets investeringsplan

Regeringens förslag: Investeringsplanen för Sjöfartsverket för 2019–2021 godkänns som riktlinje för Sjöfartsverkets investeringar.

Skälen för regeringens förslag: Sjöfartsverkets investeringsplan för perioden 2019–2021 uppgår till totalt 2 825 miljoner kronor, se tabell 3.74. Anskaffning och utveckling av nya investeringar utgör ca 87 procent och vidmakthållande av befintliga investeringar utgör ca 13 procent.

Investeringarna avser främst farledsinvesteringar i och kring Södertälje kanal samt olika insatser för att förnya isbrytarresurserna. Investe-

ringar ska också ske i lotsbåtar, arbetsfartyg, sjötrafikinformationscentraler, utrustning till räddningshelikoptrar och it-system.

Regeringen delar Sjöfartsverkets bedömning när det gäller vilka investeringar som bör göras de

närmaste åren. Regeringen föreslår därför att investeringsplanen för Sjöfartsverket godkänns.

Tabell 3.74 Investeringsplan för Sjöfartsverket

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Anskaffning och utveckling av nya investeringar					
Farleder/utmärkning	297	720	937	153	78
Isbrytning	1	40	30	0	0
Sjötrafikinformation (VTS)	0	14	2	0	0
Sjögeografisk information	4	3	7	16	59
Lotsning	6	28	22	31	26
Flyg- och sjöräddning	7	10	0	30	30
Gemensamma funktioner	5	12	26	17	15
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	320	827	1 024	247	208
Varav investeringar i anläggningstillgångar					
Byggnader, mark och annan fast egendom	292	731	900	121	25
Maskiner, inventarier och installationer	28	96	124	126	183
Summa varav investeringar i anläggningstillgångar	320	827	1 024	247	208
Finansiering					
Övrig kreditram	0	0	0	0	0
Anslag	292	706	672	116	20
Egna medel	28	121	352	131	188
Summa finansiering av anskaffning och utveckling	320	827	1 024	247	208
Vidmakthållande av befintliga investeringar					
Farleder/utmärkning	13	44	8	6	6
Isbrytning	28	10	25	5	3
Sjötrafikinformation (VTS)	0	14	56	15	10
Sjögeografisk information	4	2	7	9	3
Lotsning	2	42	14	18	16
Flyg- och sjöräddning	7	10	19	19	19
Gemensamma funktioner	5	12	2	3	2
Summa utgifter för vidmakthållande	59	134	131	75	59
Varav investeringar i anläggningstillgångar					
Byggnader, mark och annan fast egendom	12	27	26	25	24
Maskiner, inventarier och installationer	47	107	105	50	35
Summa varav investeringar i anläggningstillgångar	59	134	131	75	59
Finansiering					
Egna medel	59	134	131	75	59
Summa finansiering av vidmakthållande	59	134	131	75	59
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	379	961	1 155	322	267
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	379	961	1 155	322	267

Källa: Sjöfartsverkets treårsplan för 2019–2021.

3.6.17 Luftfartsverket

Luftfartsverkets ekonomiska mål

Regeringens förslag: Luftfartsverket ska, räknat på resultatet efter skattemotsvarighet, ha en räntabilitet om lägst 4 procent över en konjunkturcykel. Luftfartsverket ska, på lång sikt, ha en soliditet om lägst 15 procent.

Regeringen bemyndigas att besluta om utdelning och skattemotsvarighet vad avser Luftfartsverkets ekonomiska resultat.

Skälen för regeringens förslag: Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Luftfartsverket ska verka för att de transportpolitiska målen uppnås. Luftfartsverket verkar inom de mål för flygtrafiktjänst och förutsättningar för uttag av avgifter som sätts i det gemensamma europeiska regelverket, bl.a. kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 391/2013 av den 3 maj 2013 om inrättande av ett gemensamt avgiftssystem för flygtrafiktjänster. Intäkterna från en route-verksamheten, vilka svarar för den större delen av Luftfartsverkets intäkter, regleras inom ramen för EU:s prestationsplaner. Beslut om regelverket för perioden 2020 och framåt har ännu inte fattats. Nya förordningar väntas antas tidigast under den senare delen av 2018. Underlaget för regeringens förslag kan därmed komma att ändras vilket innebär att regeringen kan komma att behöva återkomma till riksdagen med anledning av detta. Den nuvarande nivån förutsätter fortsatt genomförande av kostnadseffektiviseringar. Effekterna av om inte tillräcklig hänsyn tas till tillkommande investerings- och driftskostnader vid fastställande av ny kostnadsbas och förutsättningar för verksamheten är att Luftfartsverkets ekonomi påverkas mycket kraftigt negativt. Regeringen följer noga utvecklingen, men bedömer att det i nuläget inte finns skäl att ändra den föreslagna inriktningen för Luftfartsverket vad gäller räntabilitet och soliditet.

Ekonomiska förutsättningar

Luftfartsverket bedriver följande tjänster: civil och militär flygtrafikledningstjänst en route och för flygplats, luftrumstjänster, tekniska tjänster och informationstjänster nationellt och internationellt. En route-avgiften och terminalavgifterna

på Arlanda flygplats, som utgör mer än 70 procent av intäkterna, omfattas av den europeiska kostnadskontrollen inom ramen för prestationsplanen. Intäkterna är alltså i denna del reglerade, med viss möjlighet till korrigering i efterhand av vissa ingående parametrar. Prestationsplanen, som gäller till och med 2019, innebär att Luftfartsverkets en route-kostnader ska minska med i genomsnitt 2,4 procent per år i fast pris, samtidigt som målen för flygsäkerhet, kapacitet och miljö infrias och volymökningen av flygtrafiken omhändertas. Förutsättningarna från 2020 och framåt är ännu inte fastlagda.

Trafikprognosen för luftrumsrörelser och antal s.k. service units, som utgör basen för Luftfartsverkets debitering av avgift, läggs också fast inom ramen för den nya referensperioden. Mycket pekar på en svag utveckling under perioden fram t.o.m. 2022.

Luftfartsverket utför den lokala flygtrafikledningstjänsten med ensamrätt på Swedavia AB:s och Försvarmaktens flygplatser. I övrigt bedrivs lokal flygtrafiktjänst på en konkurrensutsatt marknad.

Den lokala flygtrafiktjänsten omfattar i Sverige för närvarande ca 50 flygplatser med någon form av flygtrafikledningstjänst, antingen flygkontrolltjänst eller flyginformationstjänst. Av dessa ägs åtta av Swedavia AB och sju av Försvarmakten. Av de övriga är flertalet kommunala och för närvarande tre privata.

Utvecklingen av tjänsten fjärrstyrda torn utgör en väsentlig förändring av marknadsförutsättningarna och Luftfartsverkets möjligheter. Luftfartsverket bildade under 2016 tillsammans med Saab AB ett bolag för digital flygtrafiktjänst. Regeringen bedömer att det nya bolaget bidrar till att ge Luftfartsverket bättre möjligheter att utveckla den digitala flygtrafiktjänsten och att uppfylla avkastningskravet.

Det låga ränteläget utgör fortsatt en belastning för Luftfartsverkets resultat och soliditet.

*Utfall mot regeringens uppställda ekonomiska mål***Tabell 3.75 Verksamhetens rörelseintäkter och rörelseresultat fördelat på verksamhetsområden**

Miljoner kronor

	Intäkter 2016	Intäkter 2017	Resultat 2016	Resultat 2017
Luftfartsverket, totalt	3 149	3 253	9	-61
Luftfartsintäkter	2 202	2 301		
Övriga rörelseintäkter	947	921		

Källa: Luftfartsverkets årsredovisning för 2017.

Det ekonomiska målet för 2017 var att ge en avkastning på 4 procent på eget kapital över en konjunkturcykel samt att uppnå en soliditet på 15 procent. Luftfartsverkets resultat efter skattemotsvarighet uppgick för 2017 till -61 miljoner kronor, vilket innebär negativ avkastning på eget kapital. Utfallet för det enskilda året 2017 var alltså lägre än målet över en konjunkturcykel. Sett över tid ligger resultat inom ramen för målet, men som framgår av regeringens bedömning för fortsatt utveckling finns en betydande risk för framtida avvikelse. Soliditeten uppgick per den 31 december 2017 till 9 procent. Målet för soliditet nåddes alltså inte och utvecklingen är negativ från 2016. Orsaken till att målet för soliditet inte nåddes är fortsatt den stora och växande pensionsskulden, vilken påverkas negativt av låga räntenivåer. Det kan noteras att soliditeten rensad från effekterna av förändringen av pensionsskulden ligger väl över statsmakternas mål. Det nuvarande systemet ger alltså kända jämförelsestörande effekter för styrningen, vilket också påpekas av Riksrevisionen.

En omläggning vid nuvarande ränteläge bedöms dock också ge negativa effekter, vilket innebär att regeringen så här långt inte bedömt det möjligt att ändra systemet. Utvecklingen bör följas och närmare analyser bör göras av vilka åtgärder som kan bli aktuella.

Tabell 3.76 Översikt av de ekonomiska målen

Procent

	Mål 2015	Utfall 2015	Mål 2016	Utfall 2016	Mål 2017	Utfall 2017
Räntabilitet på eget kapital efter skattemotsvarighet (%)	4	4	4	1	4	Neg
Soliditet (%)	15	12	15	11	15	9

Källa: Luftfartsverkets årsredovisning för 2017.

Uppföljning av investeringsplanen

Luftfartsverkets investeringsplan uppgick 2017 till 282 miljoner kronor. Utfallet blev 227 miljoner kronor. Genomförda åtgärder avsåg främst flygtrafiktjänst (ATM), radar- och kommunikationsutrustning. Satsningarna är en följd av nya regleringskrav på infrastrukturen, men även på behovet av att öka kapaciteten. Sammantaget har investeringsbehoven kontinuerligt ökat de senaste åren. Luftfartsverket har också under flera år investerat i infrastruktur inom fjärrstyrd flygtrafikledning, så kallade fjärrstyrda torn.

Prognosticerat utfall mot regeringens uppställda ekonomiska mål under 2019–2021

För perioden 2019–2021 prognostiserar Luftfartsverket att resultatet före skattemotsvarighet under perioden är positivt bara under 2018, då resultatet efter skattemotsvarighet väntas uppgå till 5 miljoner kronor, eller uttryckt som räntabiliteten på eget kapital, till 1 procent. Under 2019 väntas resultatet uppgå till en förlust om -72 miljoner kronor. Följande år, som ligger inom nästa referensperiod inom ramen för det europeiska regelverket är svårare att bedöma. En ny referensperiod med krav i enlighet med referensperioden 2015–2019 skulle innebära att förlusten växer under åren 2020 till 2022 och skulle det sista året i perioden kunna uppgå till -132 miljoner kronor. Luftfartsverket har lämnat ett underlag avseende den nya perioden vilket är i överensstämmelse med avkastningskraven och den förändrade kostnadsbilden. En fastställd plan enligt detta underlag skulle alltså göra det möjligt att undvika resultatförsämringen och att uppfylla uppställda mål. Luftfartsverket redovisade dock även scenarier som visar en snabbare försämring av utvecklingen vid vissa antagna systemförändringar i det europeiska regelverket. Enligt regeringens bedömning finns ännu inte underlag för en analys av eventuella åtgärder för att möta en negativ utveckling. Soliditeten förväntas också fortsätta att sjunka. För 2018 väntas soliditeten sjunka till 9 procent. Det låga ränteläget och därmed höga avsättningarna för pensioner är den främst anledningen till att soliditetsmålet inte nås, men om resultatutvecklingen fortsätter att utvecklas negativt under perioden innebär de tilltagande förlusterna att soliditeten sjunker ytterligare till 3 procent i referensscenariot som redovisats i treårsplanen.

Regeringen anser att ett räntabilitetskrav om 4 procent av eget kapital (som beräknas på resultatet efter skattemotsvarighet) är motiverat. Regeringen anser vidare att målet för soliditeten långsiktigt ska vara lägst 15 procent. Enligt den prognos som redovisats uppnås inte målen avseende resultat och soliditet under perioden. Regeringen anser inte att det är rimligt att minska målen för räntabilitet och soliditeten, även om det innebär att målen enligt nuvarande prognoser inte nås 2021. Beträffande utdelningskravet anser regeringen att detta normalt bör vara 15 procent av vinsten, räknat som resultatet efter skattemotsvarighet, med möjlighet att balansera vinsten i affärsverket i syfte att öka soliditeten och därmed komma närmare soliditetsmålet. Utdelning och skattemotsvarighet som ska inbetalas till inkomsttitel bör fastställas slutligt av regeringen i samband med bokslutet.

Tabell 3.77 Prognos för Luftfartsverkets resultat

Miljoner kronor där inte annat anges

	2018	2019	2020	2021
Resultat efter skattemotsvarighet	5	-72	-118	-132
Räntabilitet på eget kapital efter skattemotsvarighet (%)	1	Neg	Neg	Neg
Soliditet (%)	9	8	6	3
Beräknad skattemotsvarighet	0	0	0	0
Beräknad utdelning	0	0	0	0

Källa: Luftfartsverkets treårsplan för 2019–2021.

Luftfartsverkets finansiella befogenheter

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 låta Luftfartsverket ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 3 850 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att för 2019 låta Luftfartsverket placera likvida medel på räntebärande konto i och utanför Riksgäldskontoret.

Regeringen bemyndigas att under 2019 låta Luftfartsverket teckna borgensförbindelser för krediter till förmån för LFV Holding AB inom en ram om högst 200 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att låta Luftfartsverket teckna aktier eller ge aktieägartillskott till LFV Holding AB inom en ram om högst 150 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att låta Luftfartsverket förvärva aktier eller andelar i eller bilda företag

samt sälja aktier eller andelar i eller avveckla företag inom ramen för den egna verksamheten.

Skälen för regeringens förslag: Luftfartsverkets investeringar har finansierats med internt tillförda medel. Verket har under 2018 ett bemyndigande att ta upp lån inom en total ram av 3 750 miljoner kronor. Denna ram föreslår regeringen ska ligga kvar oförändrad på samma nivå för 2019.

I Luftfartsverkskoncernen ingår LFV Holding AB som bildades 1995 för att samordna och förvalta Luftfartsverkets bolagsverksamhet. Luftfartsverket har ett bemyndigande att teckna borgensförbindelser för krediter till förmån för dotterbolaget LFV Holding AB inom en total ram på 200 miljoner kronor, liksom att teckna aktier eller ge aktieägartillskott till LFV Holding AB inom en ram på 150 miljoner kronor.

Luftfartsverkets verksamhet utomlands bedrivs huvudsakligen i samarbete med annan partner. I syfte att åstadkomma effektiva former för samarbetet samt att dela risk och begränsa risken för Luftfartsverkets del är det önskvärt att för sådana samarbeten kunna bedriva verksamheten inom ett gemensamt företag. För att bl.a. få tillräcklig flexibilitet i bildande eller avveckling av sådana samarbeten bör regeringen bemyndigas att låta Luftfartsverket förvärva aktier eller andelar i eller bilda företag respektive sälja aktier eller andelar i eller avveckla företag inom ramen för den egna verksamheten i den utsträckning det bedöms behövas för effektivt genomförande av uppdraget och i syfte att begränsa affärsrisken. Riksdagen har tidigare (prop. 2005/06:1, bet. 2005/06:TU1, rskr. 2005/06:81) bemyndigat regeringen att besluta om bildande av bolag inom ramen för Luftfartsverkskoncernen och genom beslut med anledning av budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86) anpassat formuleringen till 8 kap. 3 och 4 §§ budgetlagen. Den nya formuleringen förtydligar att bemyndigandet för Luftfartsverket omfattar även andra former av företag än aktiebolag och undanröjer en oklarhet som tidigare funnits.

Luftfartsverket behöver inom ramen för sin affärsverksamhet teckna ansvarsförsäkringar hos enskilt försäkringsbolag. Regeringen har tidigare gett Luftfartsverket tillstånd att försäkra sig hos enskilt försäkringsbolag för att täcka ansvarsrisker i verksamheten.

Luftfartsverket väntas 2019 fortsatt ha ett betydande likviditetsöverskott som föränleds av att pensionsskulden som reserveras i balansräkningen är betydligt större än behovet av kapital för att finansiera verksamheten inklusive anläggningstillgångar. I likhet med tidigare år finns därför ett behov av att kunna placera likviditetsöverskott i syfte att få avkastning på detta. Liksom övriga affärsverk har Luftfartsverket i dag möjlighet att sätta in kassamässigt överskott på räntebärande konto i Riksgäldskontoret eller i affärsbank. Medlen ska placeras räntebärande och förbehållas placeringar med låg risk, vilket inkluderar statsgaranterade skuldebrev och certifikat samt obligationer med vissa förbehåll avseende bl.a. kreditvärdighet hos motparten enligt regeringens beslut.

Luftfartsverkets investeringsplan

Regeringens förslag: Investeringsplanen för flygtrafikledning för 2019–2021 godkänns som riktlinje för Luftfartsverkets investeringar.

Skälen för regeringens förslag: Luftfartsverkets investeringsplan för perioden 2019–2021 uppgår till totalt 2 052 miljoner kronor. Anskaffning och utveckling av nya investeringar svarar för den större delen, ca 81 procent. Vidmakthållande av befintliga investeringar utgör ca 19 procent. Prioriteringarna styrs i hög grad av de krav på systemutveckling som ställs genom lagkrav på EU-nivå samt behovet av att successivt utveckla och förnya infrastrukturen i syfte att säkerställa kapacitet och kontinuitet.

Investeringarna fördelas på kategorierna flygtrafiktjänst, kommersiella investeringar samt övrigt.

Projekt inom flygtrafikledningsutrustning avser främst det pågående internationella samarbetet avseende kontinuerlig utveckling av flygledningssystemet mellan leverantörer av flygtrafiktjänst som har samma typ av utrustning och samma systemleverantör, Thales. I övrigt vidtas åtgärder för förbättrad säkerhet och kontinuitet.

Investeringar avseende s.k. fjärrstyrda torn, som ingår i kategorin kommersiella investeringar, avser fortsatt utveckling av systemet kopplat till den utbyggnadstakt som förutses inom ramen för avtalet med Swedavia AB.

En analys av tillkommande regelkrav från kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 716/2014 av den 27 juni 2014 om inrättandet av det gemensamma pilotprojektet till stöd för generalplanen för det europeiska nätverket för flygledningstjänst, allmänt omnämnd Pilot Common Project, med krav på gemensam teknisk funktionalitet, har visat på behov av att påbörja nya investeringar under den aktuella perioden i syfte att möjliggöra införandet av de föreskrivna funktionerna i tid.

Luftfartsverket arbetar aktivt med att möjliggöra extern finansiering genom EU-bidrag. I övrigt finansieras investeringarna med interna medel, samt vad gäller uppförande av ännu en primärradarstation för utökad stadsdensitet runt Stockholm med anslagsmedel som tilldelades under 2018 under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

Regeringen delar Luftfartsverkets bedömning avseende de prioriteringar som bör göras för att möta investeringsbehov under de närmaste åren. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att investeringsplanen godkänns.

Tabell 3.78 Investeringsplan för Luftfartsverket

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Budget 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Anskaffning och utveckling av nya investeringar					
Flygtrafiktjänst	124	484	559	454	468
Kommersiella investeringar	29	13	0	8	0
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	153	497	559	462	468
Varav investeringar i anläggningstillgångar	153	497	559	462	468
Finansiering					
Egna medel	153	497	559	462	468
Summa finansiering av anskaffning och utveckling	153	497	559	462	468
Vidmakthållande av befintliga investeringar					
Flygtrafiktjänst	73	55	62	50	28
Summa utgifter för vidmakthållande	73	55	62	50	28
Varav investeringar i anläggningstillgångar	73	55	62	50	28
Finansiering					
Egna medel	73	55	62	50	28
Summa finansiering av vidmakthållande	73	55	62	50	28
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	226	552	621	512	496
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	226	552	621	512	496

Källa: Luftfartsverkets treårsplan för 2019–2021.

4 Politiken för informationssamhället

4.1 Omfattning

Politiken för informationssamhället omfattar områdena allmänna frågor om digitalisering och användningen av informationsteknik (digitaliseringspolitik), elektronisk kommunikation, post samt grundläggande betaltjänster.

Post- och telestyrelsen (PTS) är sektors- och tillsynsmyndighet inom områdena elektronisk kommunikation och post. Inom politiken för informationssamhället finns även Bredbandsforum (N2015/07486/ITP) och Digitaliseringsrådet (N2017/01899/D).

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 22 Politiken för informationssamhället

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Politiken för informationssamhället</i>						
2:1 Post- och telestyrelsen	29	49	48	50	48	49
2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	130	140	143	140	140	140
2:3 Grundläggande betaltjänster	23	36	31	33	36	36
2:4 Informationsteknik och telekommunikation	21	73	72	73	73	63
2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	87	146	187	146	140	140
2:6 Gemensamma e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse ²	73	-	-	-	-	-
Summa Politiken för informationssamhället	363	443	482	442	437	427

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Från och med budgetåret 2018 redovisas anslaget 2:6 *Gemensamma e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse* under utg.omr. 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning anslaget 1:18 *Myndigheten för digital förvaltning*.

4.2 Utgiftsutveckling

År 2017 uppgick de totala utgifterna inom politiken för informationssamhället till 289 000 000 kronor. Prognosen för 2018 avseende de totala utgifterna uppgår till 443 000 000 kronor.

Regeringens förslag till anslag 2019 för politiken för informationssamhället uppgår till sammanlagt 442 000 000 kronor. För 2020 och 2021 beräknas anslagen till sammanlagt 437 000 000 kronor respektive 427 000 000 kronor.

4.3 Mål för området

Digitaliseringspolitik

Målet för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter (prop. 2011/12:1, utg.omr. 22, bet. 2011/12:TU1, rskr. 2011/12:87). Under detta mål finns följande två delmål:

- Elektroniska kommunikationer ska vara effektiva, säkra och robusta samt tillgodose användarnas behov. Elektroniska kommunikationer ska i första hand tillhandahållas genom en väl fungerande marknad, men staten ska ha ett ansvar på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden (prop. 2014/15:1, utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86).
- Sverige ska ha bredband i världsklass. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband (prop. 2009/10:193, bet. 2009/10:TU18, rskr. 2009/10:297).

Post

Målet för postsektorn är att det ska finnas en posttjänst av god kvalitet i hela landet som uppfyller de krav som anges i postlagen (2010:1045) (prop. 2014/15:1, utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86).

Grundläggande betaltjänster

Målet för politiken för de grundläggande betaltjänsterna är att alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser (prop. 2006/07:55, utg.omr. 22, bet. 2006/07:TU16, rskr. 2006/07:205).

4.4 Resultatredovisning

4.4.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

En rad olika faktorer påverkar utvecklingen inom digitaliseringsområdet. Effekterna av de politiska insatserna är ofta komplicerade att mäta, då det är svårt att avgränsa effekterna av andra offentliga och privata insatser. De viktigaste indikatorerna för att redovisa resultaten inom digitaliseringspolitiken är följande:

- Andel kvinnor, män, flickor och pojkar som använt internet i stort sett varje dag respektive de som aldrig använt internet.
- Andel företag med minst 10 anställda respektive företag med 1–9 anställda som tagit emot beställningar via webbplats eller app.
- Täckning i hela landet av tal och data via mobilnäten (yttäckning och befolkningstäckning) på 1 Mbit/s, 10 Mbit/s och 30 Mbit/s.
- Årsutveckling av pris per abonnemang för fast bredband om minst 100 Mbit/s, 1 Gbit/s samt årsutveckling av lägstapris för mobilabonnemang med 5, 10 och 20 gigabyte (GB) dataanvändning.
- Andel hushåll och företag som har tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s respektive 30 Mbit/s samt antal hushåll och företag som saknar tillgång till bredband om minst 1 Mbit/s.

Där det är möjligt redovisas resultaten uppdelade på kön och ålder. Indikatorer och bedömningsgrunder som används för att följa upp måluppfyllelsen bygger framför allt på statistik och rapporter från myndigheter och andra organisationer.

I Statistiska centralbyråns (SCB) undersökning Privatpersoners användning av datorer

och internet har målgruppen fr.o.m. 2013 utökats till åldersgruppen 16–85 år.

Målet för digitaliseringspolitiken kan delvis mätas genom de internationella index och rankningar som finns för digitaliseringsområdet. Dessa studier jämför länders förutsättningar, investeringar och användning av digitalisering men visar inte effekter på ekonomi eller sysselsättning (se mer i avsnitt 4.4.2).

För robusthet och säkerhet inom området elektronisk kommunikation har lämpliga

indikatorer ännu inte kunnat identifieras. Det finns därför ett fortsatt behov av utvecklingsarbete inom detta område.

Inom områdena post och grundläggande betaltjänster följs utvecklingen upp genom kvalitativa bedömningar. Om det finns indikationer på att alla inte har tillgång till posttjänster och grundläggande betaltjänster kan PTS som är ansvarig myndighet för dessa områden vidta åtgärder.

Tabell 4.2 Indikatorer för måluppfyllelse – digitaliseringspolitik

	2013	2014	2015	2016	2017
Individer, andel (%) av befolkningen (kvinnor/män) som:					
Har använt internet i stort sett varje dag (16–85 år) (förändringen mellan åren ligger inom felmarginal)	75/78	76/80	76/78	78/84	85/87
Har aldrig använt internet (16–85 år) (förändringen mellan åren ligger inom felmarginal)	6/9	11/7	9/8	6/5	5/4
Har använt internetbank (16–85) (förändringen mellan åren ligger inom felmarginal)	74/80	75/79	77/76	77/82	82/84
Företag andel (%) (minst 10 anställda/1–9 anställda):					
Hastighet som företagets snabbaste internetanslutning kan uppnå för att ta emot data, andel (%) (minst 10 anställda/1–9 anställda):					
– minst 2 men mindre än 10 Mbit/s	30/35	27/28	19/23	15/18	11/19
– minst 10 men mindre än 30 Mbit/s	27/23	22/22	22/22	20/19	16/15
– minst 30 men mindre än 100 Mbit/s	18/16	19/13	22/22	23/19	24/21
– minst 100 Mbit/s	19/6	22/12	27/13	32/18	39/24
Tog emot beställningar via webbplats eller app	20/11	22/13	23/14	22/13	25/19
Elektronisk kommunikation					
Mobiltäckning i hela landet (yttäckning/hushållstäckning (%)):					
Taltjänster	84/>99	84/>99	85/>99	85/>99	88/>99
Datatjänster:					
1 Mbit/s ¹	74/>99	80/>99	77/>99	79/>99	84/>99
10 Mbit/s ²	44/99	50/>99	77/>99	79/>99	84/>99
30 Mbit/s	2/61	1/61	3/71	5/81	11/87
Prisutveckling (inkl. rabatter)					
Förändring pris/abonnemang fast bredband minst 100/10 Mbit/s, [aug–aug.] (%)	-43	31	2	-7	-6
Förändring pris/abonnemang fast bredband minst 1 Gbit/s, [juni–juni] (%)	-23	0	2	9	6
Förändring lägstapris mobila tjänster 5 GB dataanvändning [-] (%)	i.u.	i.u.	i.u.	0	0
Förändring lägstapris mobila tjänster 10 GB dataanvändning [-] (%)	i.u.	i.u.	i.u.	-30	0
Förändring lägstapris mobila tjänster 20 GB dataanvändning [-] (%)	i.u.	i.u.	i.u.	0	0
Bredband					
Tillgänglighet:					
Andel hushåll och företag som har tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s (%)	57	61	67	71	77
Andel hushåll och företag som har tillgång till bredband om minst 30 Mbit/s (%)	71	75	87	91	95
Andel hushåll och företag som saknar tillgång till bredband om minst 1 Mbit/s	>500	>500	>130	>90	>60

¹ För 2015 och 2016 inklusive täckning från 450 MHz-bandet.

² För 2015 och 2016 inklusive täckning från 450 MHz-bandet.

Källor: SCB och PTS.

4.4.2 Digitaliseringspolitik

Resultat

Användningen av digitaliseringens möjligheter är hög i Sverige och Sverige rankas ofta högt, bland de fem bästa, i internationella jämförelser.

Enligt SCB:s årliga it-undersökningar är det en hög andel av svenska individer och företag som har tillgång till digitalisering och som använder sig av digitalisering på många olika områden. Tillgängligheten och användningen av digitalisering ökar (se tabell 4.1). Företag med 1–9 anställda samt företag med 10 eller fler anställda fortsätter att i allt högre utsträckning ha abonnemang med snabba internetanslutningar. Att använda internet varje dag har blivit vanligare för både kvinnor och män såväl som för flickor och pojkar.

Ytterligare statistik från SCB visar att användningen av en smart telefon för uppkoppling mot internet ökar. De flesta indikatorer för användning av datorer och internet visar att mäns användning är något större än kvinnors användning.

Trots att skillnaden i digitaliseringens användning mellan kvinnor och män är liten, så är det dock fortfarande stor skillnad mellan antalet män och kvinnor som arbetar i it-sektorn. År 2016 var både andelen it-chefer som var kvinnor och andelen it-arkitekter, systemutvecklare och testledare som var kvinnor m.fl. 22 procent. Andelen kvinnor inom drift, support- och nätverkstekniker var samma år 20 procent.

Sverige ligger generellt sett fortsatt högt i internationella index som mäter olika länders digitala mognad. I World Economic Forums (WEF) Global Competitive Index 2017–2018, området Technological readiness ligger Sverige på femte plats av 137 länder. Sett till medlemsländerna i EU ligger Sverige på fjärde plats i samma ranking. I EU:s Digital Economy and Society Index (DESI) 2018, går Sverige framåt genom att klättra en placering till andra plats efter Danmark och före Finland.

Även när det gäller innovationsförmåga ligger Sverige högt i ranking. I WEF:s mätningar rankas Sverige på plats sju på området innovation. Bland EU-länderna rankas Sverige på plats fyra.

Regeringen beslutade i maj 2017 strategin För ett hållbart digitaliserat Sverige – en digitaliseringsstrategi (N2017/03643/D). Den innehåller

fem delmål om digital kompetens, trygghet, innovation, ledning och infrastruktur. Strategin överlämnades till riksdagen som en del av skrivelsen Hur Sverige blir bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter – en skrivelse om politikens inriktning (skr. 2017/18:47).

Digital kompetens

Digitaliseringsstrategins mål för digital kompetens är att alla ska kunna utveckla och använda sin digitala kompetens. Det innebär att alla ska kunna vara förtrogna med digitala verktyg och tjänster samt ha förmåga att följa med och delta i den digitala utvecklingen utifrån sina förutsättningar. Individer behöver också vara medvetna om vikten av att skydda sin information, nätverk och system.

I jämförelse med andra länder har Sverige en hög andel av befolkningen som är digitalt delaktiga. Digitaliseringen sker i allt snabbare takt och det är därmed viktigt med åtgärder som inkluderar även äldre personer, utrikes födda, personer i socioekonomiskt utsatta grupper, samt personer med funktionsnedsättningar som är digitalt delaktiga i lägre utsträckning.

Regeringen har fattat ett antal beslut som syftar till att öka den digitala kompetensen.

PTS har fått i uppdrag att inrätta ett användarråd som stärker den digitala delaktigheten för personer med funktionsnedsättning, att erbjuda möjlighet för organisationer att ansöka om bidrag till projekt som syftar till att personer med speciella behov ska lära sig att använda it och elektroniska tjänster samt göra en förstudie om hur internetombud inom vård och omsorg kan etableras över hela landet (N2018/00719/D).

Regeringen har även fattat beslut för ökad digital kompetens och delaktighet inom områdena kultur, skola och hälsa. Några exempel är digitalt kompetenslyft genom biblioteksväsendet, en nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet och tillgängliggörande av digitalt pedagogiskt stöd för e-hälsolösningar, riktat mot beslutsfattare och personal. (Se mer inom utg.omr 9, 16, 17 och 24.)

Digital trygghet

Digitaliseringsstrategins mål för digital trygghet innebär att människor, företag, organisationer och rättighetshavare kan känna tillit och förtroende i användningen av digitala tjänster. Det kräver säkra digitala system som värnar den personliga integriteten och att identifierade sårbarheter hanteras när människor och samhälle i högre grad blir beroende av att teknik är uppkopplad och kommunicerbar via internet.

Integritets- och säkerhetsfrågor är av stor betydelse för den digitala tryggheten, inte minst när det gäller användarnas förtroende för digitala tjänster och elektroniska kommunikationer. Arbetet med digital trygghet sker brett inom regeringen. Exempel på insatser som regeringen initierat i syfte att öka den digitala tryggheten är bl.a. uppdrag för en ökad och breddad användning av elektronisk identifiering i offentlig sektors digitala tjänster (se mer om elektronisk identifiering i utg.omr. 2 avsnitt 5), uppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) för ökad kunskap och samverkan på informationssäkerhetsområdet, åtgärder för att motverka hot och hat riktat mot deltagare i det demokratiska samtalet på digitala medier. Regeringen har beslutat om en komplettering av den nationella strategin för samhällets informations- och cybersäkerhet (skr. 2016/17:213). (Se mer om robusthet och säkerhet under rubriken Digital infrastruktur.)

Även på EU-nivå sker ett antal initiativ inom området digital trygghet. I januari 2017 presenterade Europeiska kommissionen ett förslag till ny förordning om respekt för privatlivet och skydd av personuppgifter i elektronisk kommunikation (den s.k. eDataskyddsförordningen). Syftet är att garantera en starkare integritet i elektronisk kommunikation och samtidigt öppna upp för nya affärsmöjligheter. I juni 2018 nåddes en allmän inriktning om cybersäkerhetsakten, ett förslag till EU-förordning som innehåller ett nytt och permanent mandat för Europeiska unionens byrå för nät- och informationssäkerhet (Enisa) och ett ramverk för it-säkerhetscertifiering inom EU.

Digital innovation

Digitaliseringsstrategins mål för digital innovation är att det i Sverige ska finnas de bästa förutsättningarna för att digitalt drivna innovationer ska utvecklas, spridas och användas.

Sverige ligger bra till på innovationsområdet i jämförelser med andra länder enligt Bloomberg Innovation Index och Global Innovation Index. I maj antog regeringen en nationell inriktning för artificiell intelligens (N2018/03008/FÖF) med målsättningen att Sverige ska vara ledande i att tillvarata möjligheterna som användningen av artificiell intelligens kan ge, med syftet att stärka både den svenska välfärden och den svenska konkurrenskraften. Målsättningen knyter nära an till det av riksdagen antagna digitaliseringsmålet och utgör ett komplement till digitaliseringsstrategin. I maj undertecknade även ministrarna från Norden och Baltikum en deklaration om att främja utveckling och användning av artificiell intelligens i den nordisk-baltiska regionen (N2018/00426/D).

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att ytterligare främja datadriven och digitalt driven innovation, bl.a. genom uppdrag till myndigheter såsom uppdrag till Verket för innovationssystem (Vinnova) om artificiell intelligens och maskinlärning, och till Vetenskapsrådet och Kungl. biblioteket att ta fram kriterier för att kunna bedöma i vilken utsträckning forskningens produkter är digitalt användbara för alla.

Digital ledning

Digitaliseringsstrategins mål för digital ledning är att det i Sverige ska ske relevant, målmedveten och rättssäker effektivisering och kvalitetsutveckling genom digitalisering. OECD har genomfört en översyn av digitaliseringens utveckling i Sverige och lämnat slutsatser och rekommendationer på flera områden för digitaliseringspolitiken (N2017/07509/D). Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen har initierat arbetet kring framtagandet av indikatorer hos bl.a. Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) och Digitaliseringsrådet.

Digitaliseringspolitikens ledningsfunktioner har kompletterats genom att tillfälligt tillsätta en digital strateg (Chief Digital Officer, CDO) med placering på Näringsdepartementet som ska driva

på genomförandet av regeringens digitaliseringsstrategi.

Regeringen har beslutat att inrätta Myndigheten för digital förvaltning (se utg.omr. 2, avsnitt 5.3.2). Regeringen har även beslutat om regionala digitaliseringskoordinatorer som ska bidra till övergripande och strategisk samordning och samverkan mellan relevanta aktörer i digitaliseringsfrågor kopplat till regionalt tillväxtarbete samt inom ramen för detta främja användningen av digitala arbetssätt, verktyg och tjänster (N2018/04129/D). Funktionen ska vara placerad hos den aktör som har det regionala utvecklingsansvaret, dvs. länsstyrelser, landsting, kommun eller samverkansorgan.

Regeringen har även fattat beslut om en satsning på ökad digital kompetens i småföretags ledningar och styrelser (N2018/04128/D).

Regeringen arbetar med internationellt ledarskap bl.a. genom årets svenska ordförandeskap i Nordiska ministerrådet där Sverige varit drivande för att inrätta ett särskilt ministerråd för digitalisering.

Digital infrastruktur

Digitaliseringsstrategins mål för digital infrastruktur är att hela Sverige bör ha tillgång till infrastruktur som medger snabbt bredband och stabila mobila tjänster samt som stödjer digitalisering.

En sammanhållen och utvecklad förvaltningsgemensam digital infrastruktur är viktig för digitalisering av offentlig sektor vilket i sin tur skapar förutsättningar för tillgänglig, likvärdig och effektiv digital service till människor och företag (se utg.omr. 2, avsnitt 5).

Fast och trådlöst bredband

Sverige har en väl utbyggd digital infrastruktur i jämförelse med andra europeiska länder. I DESI 2018 går Sverige totalt sett framåt jämfört med föregående år och rankas på fjärde plats på området Connectivity (uppkoppling).

Enligt PTS mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2017 hade 77 procent av alla hushåll och företag i Sverige tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s i oktober 2017. Det är en ökning med ca sex procentenheter från föregående år. Andelen hushåll och företag som har tillgång till minst 30 Mbit/s har under samma period ökat från 91 till 95 procent.

Tillgången till bredband med de högsta överföringshastigheterna är fortsatt ojämnt fördelad mellan tätort/småort och mer glesbefolkade områden. Tillgången till 100 Mbit/s var i oktober 2017 33 procent utanför tätort och småort, en ökning med 9 procentenheter från förra årets mätning.

Den största ökningen i områdena utanför tätort och småort har skett när det gäller tillgång till bredband med hastigheten 30 Mbit/s. Enligt PTS kartläggning har 68 procent av hushållen och arbetsställena i dessa områden tillgång till 30 Mbit/s, vilket är en ökning med ca 20 procentenheter från året innan.

Tillgång till bredband via mobilnäten (4G) är fortsatt mycket god. I oktober 2017 hade 99,99 procent av alla hushåll och företag i Sverige sådan tillgång, både i städer och i lands- och glesbygd. Antalet hushåll och företag som helt saknar tillgång till bredband har minskat. Cirka 60 hushåll och företag saknar sådan tillgång, en minskning med ca 30 stycken från föregående år.

Regeringens bredbandstrategi överlämnades till riksdagen som en del av skrivelsen Hur Sverige blir bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter – en skrivelse om politikens inriktning (skr. 2017/18:47). PTS har även för första gången följt upp de nya målen i regeringens bredbandsstrategi (N2016/08008/D): år 2023 bör hela Sverige ha tillgång till stabila mobila tjänster av god kvalitet och 2025 bör hela Sverige ha tillgång till snabbt bredband. I oktober 2017 var yttäckningen, dvs. den geografiska täckningen, för mobilt bredband i områden där man normalt befinner sig 85 procent för hastigheter upp till 10 Mbit/s och 12 procent för hastigheter upp till 30 Mbit/s. Vid samma tidpunkt hade 86 procent av hushållen och företagen tillgång till 1 Gbit/s, dvs. hade infrastruktur med möjlighet att leverera denna hastighet i sin absoluta närhet.

För att genomföra strategin har regeringen lämnat ett antal uppdrag till PTS. De flesta av dessa har redovisats under 2017 och 2018 och de återstående kommer att redovisas i början av 2019. PTS redovisade i november 2017 bl.a. uppdraget att analysera och föreslå utformning av framtida insatser för bredbandsutbyggnad med statliga medel (N2017/04104/D).

Kommersiella aktörer står för huvuddelen av investeringar i fast och trådlös bredbandsinfrastruktur. Enligt PTS uppföljning av regeringens bredbandsstrategi 2018 uppgick marknadsaktörernas investeringar i fasta och mobila nät till

ca 14 miljarder kronor under 2017. I vissa områden i lands- och glesbygd finns det dock områden där marknaden inte bygger ut på egen hand. För att även dessa områden ska kunna nås av snabbt bredband har regeringen avsatt medel och möjliggjort stöd för utbyggnad i lands- och glesbygd. Den satsning på ytterligare 1 miljard kronor i bredbandsstöd, som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2017, har i början av 2018 tillförts landsbygdsprogrammet.

Långa handläggningstider för ledningsärenden riskerar att försena bredbandsutbyggnaden. Av regleringsbrev för 2018 till Trafikverket följer att handläggningstiderna ska kortas. Trafikverkets handläggningstider för ledningsärenden, s.k. grävstillstånd, har under vissa månader under 2017 överstigit väglagens (1971:948) krav om fyra månader. Regeringen välkomnar att en handlingsplan med gemensamma åtaganden har ingåtts mellan Trafikverket och IT&Telekomföretagen i maj 2018. Handlingsplanen syftar bl.a. till att korta handläggningstiderna och öka kvaliteten på ansökningarna till Trafikverket.

PTS lämnade i maj 2018 en delrapport i myndighetens uppdrag att kartlägga hinder för utbyggnad av fast och mobilt bredband och identifiera hur processer kan effektiviseras (N2018/0271/D). PTS föreslår bl.a. att regeringen ger Trafikverket uppdrag som innefattar att utreda och redovisa förslag till hur aktörer kan anlägga bredbandsinfrastruktur i vägområdet i mindre vägar på landsbygder.

Regeringen gav i maj 2018 Trafikverket i uppdrag att utreda användning av alternativa anläggningstekniker m.m. i syfte att främja utbyggnad av bredband i landsbygd (N2018/03397/D). De statliga vägarnas beskaffenhet och utformning kan vara av mer varierande karaktär i landsbygd jämfört med tätort. Det lågtrafikerade vägnätet kan i vissa fall sakna utrymme för anläggning av bredband på de platser som Trafikverket normalt förordar. Användningen av alternativa platser för anläggning av bredband i vägområdet och med alternativ teknik ska därför utredas av Trafikverket. Uppdraget ska del- och slutredovisas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) den 15 november respektive den 31 december 2018.

Slutbetänkandet Statens bredbandsinfrastruktur som resurs (SOU 2016:1) lämnades i januari 2016 (N2016/00194/ITP). Förslagen har beretts inom Regeringskansliet. Utifrån förslagen har regeringen i nationell plan för transportinfrastruktur 2018–2029 beslutat om hantering av

Trafikverkets optoanläggning. Trafikverket kommer under planperioden att inleda reinvesteringar i och utökningar av den befintliga optoanläggningen längs järnvägen samt längs delar av det statliga vägnätet. Den överkapacitet som uppstår kan Trafikverket komma att erbjuda andra aktörer. De anpassningar som görs bör genomföras så att det underlättar sammankoppling med annan optofiberinfrastruktur samtidigt som Trafikverkets rådighet över den egna optofiberinfrastrukturen säkerställs och behoven för det civila försvaret och totalförsvaret värnas (se även avsnitt 3). Regeringen har även beslutat att Trafikverket ska främja genomförandet av regeringens bredbandsmål, bl.a. genom att i egenkap av väghållare, främja bredbandsutbyggnaden genom att lämna grävstillstånd (N2018/03397/D). Regeringen har i regleringsbrev för 2017 och 2018 därutöver gett Trafikverket ett uppdrag att korta handläggningstiderna för sådana grävstillstånd (ledningsärenden) och fr.o.m. 2018 ska verket redovisa effekter av sina insatser.

Telefoni

Enligt PTS rapport Tillgång till telefoni och grundläggande internet (N2017/06564/D) har antalet abonnemang för fast telefoni i Sverige minskat kontinuerligt under många år. Allt fler hushåll och företag skaffar abonnemang för ip-telefoni, dvs. fast telefoni genom datatrafik via router. I december 2016 var 58 procent av alla privata abonnemang på fast telefoni ip-baserade. Det går även att få fast telefoni hemma eller på arbetet via mobilnätet. Enligt PTS mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2017 hade över 99,99 procent av alla hushåll och företag i Sverige tillgång till fast telefoni via mobilnätet i oktober 2017.

PTS kartläggning visar att yttäckningen för mobiltelefoni är fortsatt mycket god i Sverige. I oktober 2017 fanns det täckning för taltelefoni på 84 procent av Sveriges yta.

Tillgång till telefoni och funktionell tillgång till internet

Tillgång till telefoni och en anslutning som medger funktionell tillgång till internet blir allt viktigare i och med den ökade digitaliseringen av samhället. Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2018 att den avsåg höja nivån för funktionell tillgång till internet (s.k. grundläggande internetanslutning) från 1 Mbit/s till 10 Mbit/s. För att genomföra detta satsades 20 miljoner kronor per år under perioden 2018–2020.

Regeringen beslutade i januari 2018 förordningen (2018:20) om stöd för åtgärder som ger tillgång till telefoni och funktionell tillgång till internet som ger PTS i uppdrag att se till att privatpersoner och företag som saknar tillgång till telefoni och funktionell tillgång till internet får stöd för åtgärder som ger sådan tillgång.

Väl fungerande marknader för elektronisk kommunikation

Elektroniska kommunikationer fortsätter att utvecklas tekniskt och marknadsmässigt. Skiftet i den vardagliga kommunikationen från rösttelefoni till textbaserad kommunikation med mobila enheter fortsätter. Samtidigt konsumeras i än högre utsträckning kapacitetskrävande tjänster som strömmande video. Industriell och annan kommersiell användning av kommunikationstjänster utvecklas också.

De allra flesta fasta bredbandsabonnemang som säljs i Sverige i dag har en nedladdningshastighet på 100 Mbit/s eller mer. Priset sjönk under 2017 med sex procent för det billigaste abonnemanget på 100 Mbit/s som erbjöds på nationell basis. Det finns dock stor variation i slutkundspriserna.

Gruppanslutningar för bredband, ett kollektivt avtal för bredband för alla hushåll i en fastighet som väljer att ansluta sig, uppgick i juni 2017 till 652 000 stycken. Detta är en ökning med 162 000 stycken sedan juni 2016. Gruppanslutningar utgör därmed nu över en femtedel av de privata bredbandsabonnemangen via fiber och kabel-tv.

Medianpriset för villaanslutning ökade samtidigt mellan 2015 (den senaste tidigare mätningen) och 2017 med 16 procent till 17 445 kronor.

När det gäller mobila tjänster har operatörernas priser sänkts, särskilt för abonnemang som inkluderar större mängder data. Priset per GB minskar också kraftigt ju mer data som ingår. I en jämförelse med ett urval av OECD-länder avseende erbjudandena med 2 GB data eller mer per månad är Sverige enligt PTS billigast av 20 länder såväl 2016 som 2017.

I juni 2018 nåddes en politisk överenskommelse om ett nytt EU-direktiv om inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation och en ändrad förordning om organet för de europeiska regleringsmyndigheterna för elektroniska kommunikationer (Berec).

Radiospektrum

Den dominerande trenden är kraftigt ökad data- trafik i mobilnäten. Mellan 2016 och 2017 ökade trafikvolymen i de mobila näten med 30 procent, vilket är en något lägre tillväxttakt än mellan 2015 och 2016. Den ökade efterfrågan på datatrafik skapar också högre efterfrågan på frekvenser (radiospektrum).

Sverige har på EU-nivå verkat för starkare samordning av radiospektrumförvaltningen, i syfte att skapa en bättre fungerande inre marknad. Det gynnar slutanvändarnas tillgång till produkter och tjänster. Det stärker också svenska och europeiska företags möjligheter till export av tjänster och utrustning för olika slags radiokommunikation. Rådet och Europaparlamentet har i maj 2017 antagit beslutet Europaparlamentets och rådets beslut (EU) 2017/899 av den 17 maj 2017 om användningen av frekvensbandet 470–790 MHz i unionen.

Av stor betydelse för Sveriges utveckling är införandet och ibruktandet av ”femte generationens” system för mobiltelefoni och mobilt bredband (5G). EU:s rådgivande grupp för radiospektrumpolitik (RSPG) har pekat ut frekvensbanden 700 MHz, 3,4–3,8 GHz och 24,25–27,5 GHz som pionjärband för utbyggnad av 5G i Europa. Europeiska rådet har under Estlands ordförandeskap antagit en färdplan för 5G, där betydelsen av harmonisering och tilldelning av dessa frekvensband framhålls.

I Sverige har PTS fortsatt och förstärkt arbetet med att förbereda frekvensband för 5G-användning. PTS har tagit fram en spektrumplan för 5G-tester. Utifrån planen har PTS tilldelat flera tillstånd för försöksverksamhet med 5G.

Sverige har vidare, tillsammans med övriga nordiska och baltiska länder, fortsatt genomförandet av den antagna nordisk-baltiska 5G-strategin.

Regeringen tillsatte i oktober 2017 en utredning om radiospektrumanvändning i framtiden (dir. 2017:99). Utredningen ska bl.a. föreslå hur spektrumanvändningen kan planeras för 2027–2047 för att framtida frekvensbehov ska kunna mötas. Utredningen ska vidare föreslå de författningsändringar som behövs för att samhällsviktiga aktörers behov ska kunna tillgodoses och nationella säkerhetsintressen säkerställas i högre utsträckning.

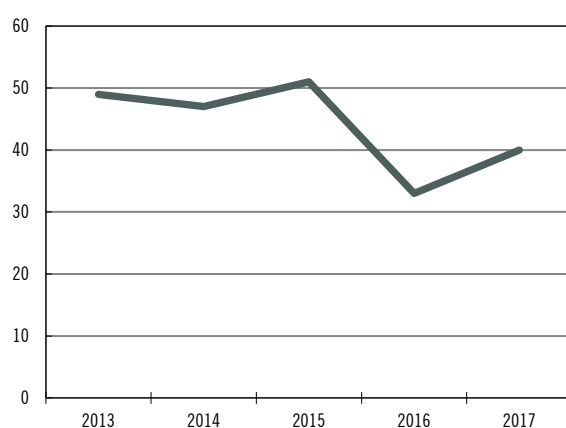
Robusthet

De operatörer som tillhandahåller ett s.k. allmänt kommunikationsnät eller allmänt tillgängliga

elektroniska kommunikationstjänster är skyldiga att rapportera avbrott och störningar av betydande omfattning till PTS. Under 2017 rapporterades 40 betydande avbrott och störningar, vilket är en ökning från föregående år då 33 avbrott rapporterades. Även om det är en ökning, är antalet avbrott under 2017 färre än vad som rapporterats tidigare år. Under 2017 var det en större andel mindre tillhandahållare som rapporterat incidenter än tidigare, vilket kan vara resultatet av PTS informationsspridning om rapporteringsskyldigheten.

Diagram 4.1 Inrapporterade incidenter till PTS

Antal inrapporterade störningar eller avbrott av betydande omfattning

Källa: Statistik från Post- och telestyrelsens rapport Uppföljning av regeringens bredbandsstrategi 2018, PTS-ER-2018:9.

PTS har möjlighet att finansiera åtgärder för att öka robustheten i näten. Genom förordningen (2018:1300) om statligt stöd för driftsäkra och robusta elektroniska kommunikationer, som trädde i kraft den 2 augusti 2018 blir bl.a. regelverket tydligare och handläggningstiderna kan kortas.

Inom EU antogs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1148 av den 6 juli 2016 om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem i hela unionen (NIS-direktivet). Direktivet genomfördes i svensk rätt den 1 augusti 2018 genom en ny lag om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster. PTS är en av flera tillsynsmyndigheter.

Som nämns under rubriken Digital trygghet beslutade regeringen 2018 om en komplettering av den nationella strategin för samhällets informations- och cybersäkerhet (skr. 2016/17:213).

Sverige främjar nät- och informationssäkerhet genom arbete inom bl.a. Europeiska unionens byrå för nät- och informationssäkerhet (Enisa).

4.4.3 Post

Resultat

Sedan den 1 januari 2013 ska alla postmarknader inom EU vara öppna för konkurrens enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/6/EG av den 20 februari 2008 om ändring av direktiv 97/67/EG beträffande fullständigt genomförande av gemenskapens inre marknad för posttjänster (det tredje postdirektivet). Inget medlemsland får upprätthålla ett lagstadgat monopol på någon del av den nationella postmarknaden. I februari 2018 fanns det 30 postoperatörer på den svenska postmarknaden med tillstånd att bedriva postverksamhet. Postnord Group AB (Postnord) är genom PTS beslut om tillståndsvillkor utsedd att vara den postoperatör som tillhandahåller den samhällsomfattande posttjänsten, dvs. postservice till alla hushåll, företag och organisationer i hela Sverige.

Tabell 4.3 Andel brev som inlämnats till Postnord för övernattbefordran och som utdelats dagen efter inlämning

År	Årsmedel
2014	93,2 %
2015	89,8 %
2016	91,3 %
2017	90,3 %

Källa: Post- och telestyrelsen (PTS)

Postnords marknadsandel mätt i antalet brevfräsändelser var 79,1 procent 2017, jämfört med 80,7 procent 2016. Bring Citymail Sweden AB:s marknadsandel var 17,9 procent 2017, jämfört med 17,5 procent 2016. Övriga postoperatörer hade tillsammans en marknadsandel på 2,9 procent 2017, jämfört med 1,8 procent 2016.

Nedgången i brevvoly m mellan 2016 och 2017 var 3,1 procent. Sedan 2000 har brevvoly minskat med 35,7 procent, se tabell 1.4.

Tabell 4.4 Utvecklingen totalt brevmarknaden

År	Antal miljoner brev	Index
2000	3 426	100
.....		
2013	2 545	
2014	2 433	
2015	2 312	
2016	2 273	
2017	2 202	

Källa: Post- och telestyrelsen (PTS).

Undantag från daglig utdelning medges för ett mindre antal mottagare. I mars 2018 var det ca 1 300 hushåll som hade utdelning färre än fem dagar i veckan, vilket är en ökning från ca 1 000 hushåll vid utgången av 2016. Kartläggningen för 2017 är dock mer omfattande än tidigare och gjordes delvis utifrån andra utgångspunkter jämfört med tidigare uppföljningar av undantagen. I den aktuella kartläggningen ingår nu t.ex. även hushåll som enbart är undantagna från femdagarsutdelning en del av året och undantag som är en följd av överenskommelser med mottagarna. De ändrade metoderna har medfört att flera undantag redovisas för 2017 än 2016.

Under 2017 låg antalet inkomna klagomål gällande postfrågor till PTS kvar på en hög nivå. Likt föregående år gäller ofta klagomålen utdelningen (felutdelade, saknade och/eller försenade brev). Av de inkomna klagomål som kan kopplas till en specifik operatör rör cirka 59 procent av klagomålen Postnord och 11 procent avser Bring Citymail Sweden AB.

Kravet på övernattbefordran av brev har ändrats så att Postnord får ta två dagar på sig att dela ut breven. Samtidigt skärptes kvalitetskravet till att gälla 95 procent av breven i stället för 85 procent. Ändringen i postförordningen (2010:1049) trädde i kraft den 1 januari 2018.

Riksdagen beslutade den 7 januari 2018 att anta regeringens förslag (prop. 2017/18:41, bet. 2017/18 TU4, rskr. 2017/18:146) att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om på vilket sätt den samhällsomfattande posttjänstens krav på utdelning av postförsändelser ska fullgöras samt att den som tillhandahåller en posttjänst ska lämna vissa uppgifter om sin ekonomi och verksamhet till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Det gäller uppgifter som är nödvändiga för uppföljning av utvecklingen på postområdet och för bevakning av att posttjänsterna svarar mot samhällets behov och av att

en väl fungerande och samhällsomfattande posttjänst av god kvalitet finns tillgänglig för alla användare. Den nya lagen trädde i kraft den 1 april 2018.

Under våren 2018 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/644 av den 18 april 2018 om gränsöverskridande paketleveranstjänster. Regeringen har utsett PTS till nationell tillsynsmyndighet enligt EU-förordningen.

4.4.4 Grundläggande betaltjänster

Resultat

Statens ansvar för de grundläggande betaltjänsterna omfattar de orter och den landsbygd där behovet av grundläggande betaltjänster inte tillgodoses av marknaden (prop. 2006/07:55, bet. 2006/07:TU16, rskr. 2006/07:205).

Varje länsstyrelse ska enligt förordningen (2017:869) om bevakning av grundläggande betaltjänster årligen bedöma om samhällets behov av grundläggande betaltjänster är tillgodosett. Varje länsstyrelse ska också enligt uppdrag i regleringsbrevet ansvara för att stöd- och utvecklingsinsatser för att trygga tillgången till grundläggande betaltjänster vid behov initieras och genomförs. PTS ska i samverkan med Länsstyrelsen i Dalarnas län, Tillväxtverket och andra berörda myndigheter, näringsliv samt intresse- och branschorganisationer stödja länsstyrelsernas arbete med att utforma och genomföra dessa regionala stöd- och utvecklingsinsatser. Länsstyrelserna kan genom förordningen (2014:139) om statligt stöd till tillhandahållare av grundläggande betaltjänster finansiera betaltjänstombud på utsatta orter. Redovisningen av bevakningsuppdraget sammanställs årligen av Länsstyrelsen i Dalarnas län och rapporteras till Regeringskansliet (Näringsdepartementet). Av den rapport som lämnades för 2017 (N2017/07322/D) framgår att en majoritet av länsstyrelserna (18 av 21 stycken) bedömer att tillgången till grundläggande betaltjänster är tillfredställande för privatpersoner i allmänhet som använder digital teknik. Det är fortfarande främst de som inte är digitalt delaktiga som upplever problem med tillgången till grundläggande betaltjänster, vilket gäller både för privatpersoner, småföretagare och föreningar. 15 av de 21 länsstyrelserna gör bedömningen att betaltjänstsituationen inte är till-

fredställande för föreningar. Samtliga länsstyrelser bedömer att det finns geografiska områden eller orter i länen med bristande tillgång till grundläggande betaltjänster. Antalet sådana områden har inte minskat, de finns främst i vissa gles- och landsbygder.

Antalet länsstyrelsefinansierade betaltjänstombud var 36 stycken i april 2018, varav fem nya etablerades under 2017. PTS uppskattar att ca 50 000 personer har fått det närmare till kontantuttag till följd av statligt finansierade ombud. I genomsnitt bidrar ombuden till att dessa personer får drygt en och en halv mil kortare till närmaste uttagsmöjlighet.

Insatser för att öka samordningen av olika typer av service i gles- och landsbygder sker inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt. I december 2016 tillsatte regeringen utredningen Fi 2016:15 (Riksbankskommittén) med uppdrag att bl.a. se över Riksbankens ansvar för kontanthantering och kontantförsörjning i hela landet (dir. 2016:114).

4.5 Budgetförslag

4.5.1 2:1 Post- och telestyrelsen

Tabell 4.5 Anslagsutveckling 2:1 Post- och telestyrelsen

Tusental kronor				
2017	Utfall	28 644	Anslags-sparande	468
2018	Anslag	48 540 ¹	Utgifts-prognos	48 420
2019	Förslag	50 122		
2020	Beräknat	48 234 ²		
2021	Beräknat	48 745 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 47 622 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 47 622 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för PTS förvaltningsutgifter i den mån dessa inte finansieras med avgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.6 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor				
Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2017	99 882	278 490	285 838	- 7 349
Prognos 2018	100 000	287 288	303 768	-16 480
Budget 2019	100 000	296 075	310 575	-14 500

PTS disponerar vissa av de avgifter som myndigheten tar ut av operatörer inom verksamheterna för elektronisk kommunikation, post och betrodda tjänster. Beräknade intäkter som myndigheten får disponera är 296 075 000 kronor för 2019.

Regeringens förslag: Avgiftsuttaget för att finansiera åtgärder mot allvarliga fredstida hot och påfrestningar som gäller elektronisk kommunikation fastställs till högst 100 000 000 kronor under 2019.

Skälen för regeringens förslag: Finansieringen av åtgärder mot allvarliga fredstida hot och påfrestningar som gäller elektronisk kommunikation sker genom att den som bedriver verksamhet som är anmäld enligt lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation betalar en avgift. Åtgärder som finansieras från anslaget 2:5 *Driftsäker och elektronisk kommunikation*, med ett belopp som motsvarar avgiftsuttaget, syftar till att säkra de elektroniska kommunikationernas driftsäkerhet och robusthet.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 8 082 000 kronor för 2019. Den 1 augusti 2018 trädde lagen (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster och en ny förordning, förordningen (2018:1175) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster i kraft som gemensamt genomför NIS-direktivet i svensk rätt. I förordningen utses PTS som tillsynsmyndighet för sektorn digital infrastruktur och digitala tjänster. Detta innebär ökade kostnader

för myndigheten. Anslaget ökas därför med 5 200 000 kronor 2019. För 2020 och 2021 beräknas 5 200 000 kronor per år för detta ändamål. Vidare har regeringen utsett PTS till nationell tillsynsmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/644 av den 18 april 2018 om gränsöverskridande paketleveranstjänster. Anslaget ökas därför med 2 500 000 kronor 2019. Finansiering sker genom att anslag 2:3 *Grundläggande betaltjänster* minskas med 2 500 000 kronor 2019.

Tabell 4.7 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Post- och telestyrelsen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	42 040	42 040	42 040
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	382	927	1 382
Beslut	7 700	5 267	5 323
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	50 122	48 234	48 745

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 50 122 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Post- och telestyrelsen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 48 234 000 kronor och 48 745 000 kronor.

4.5.2 2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning

Tabell 4.8 Anslagsutveckling 2.2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning

Tusental kronor

År	Utfall	129 502	Anslags-sparande	10 776
2017	Utfall	129 502	Anslags-sparande	10 776
2018	Anslag	140 278 ¹	Utgifts-prognos	142 752
2019	Förslag	140 278		
2020	Beräknat	140 278		
2021	Beräknat	140 278		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning och personer med speciella behov och i syfte att trygga behovet av effektiva elektroniska kommunikationer och posttjänster. Anslaget får användas för utgifter för utvecklingsprojekt med inriktning på elektronisk kommunikation och it-användning för personer med funktionsnedsättning och personer med speciella behov t.ex. avseende tillgänglighet till kommunikation, utbildning och media.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:2 *Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 200 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet behövs för att möjliggöra att det för verksamheten kan göras ekonomiska åtaganden, som främst avser flerårigt avtalstecknande vid upphandling. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:2 *Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 200 000 000 kronor 2020–2022.

Tabell 4.9 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden	189 971	176 602	132 440			
Nya åtaganden	81 604	50 000	156 920			
Infriade åtaganden	-94 973	-94 162	-89 360	-120 000	-60 000	-20 000
Utestående åtaganden	176 602	132 440	200 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	200 000	200 000	200 000			

Regeringens överväganden

Tabell 4.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2.2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	140 278	140 278	140 278
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	140 278	140 278	140 278

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 140 278 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 140 278 000 kronor och 140 278 000 kronor.

4.5.3 2:3 Grundläggande betaltjänster

Tabell 4.11 Anslagsutveckling 2:3 Grundläggande betaltjänster

Tusental kronor

År	Utfall	Utveckling	Anslags-sparande	Utfall
2017	Utfall	23 257		10 280
2018	Anslag	35 537 ¹	Utgifts-prognos	31 159
2019	Förslag	33 037		
2020	Beräknat	35 537		
2021	Beräknat	35 537		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för tillhandahållandet av grundläggande betaltjänster på de orter och den landsbygd där behovet av tjänsterna inte tillgodoses av marknaden. Anslaget får användas för utgifter för tillhandahållande av grundläggande betaltjänster för äldre personer och personer med funktionsnedsättning boende i landsbygd. Detta inbegriper upphandling av dessa tjänster. Anslaget får användas för utgifter för regionala stöd- och utvecklingsinsatser och post.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:3 *Grundläggande betaltjänster* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 45 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet behövs för att möjliggöra att det för verksamheten kan göras ekonomiska åtaganden, som främst avser flerårigt avtalstecknande vid upphandling. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:3 *Grundläggande betaltjänster* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 45 000 000 kronor 2020–2023.

Tabell 4.12 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:3 Grundläggande betaltjänster

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	42 079	31 269	44 847			
Nya åtaganden	10 940	33 500	17 416			
Infriade åtaganden	-21 750	-19 922	-17 263	-15 072	-15 542	-14 386
Utestående åtaganden	31 269	44 847	45 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	36 000	45 000	45 000			

Regeringens överväganden**Tabell 4.13 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Grundläggande betaltjänster**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	35 537	35 537	35 537
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-2 500		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	33 037	35 537	35 537

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget minskas med 2 500 000 kronor för att finansiera motsvarande ökning av anslaget 2:1 *Post- och telestyrelsen*.

Regeringen föreslår att 33 037 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Grundläggande betaltjänster* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 35 537 000 kronor och 35 537 000 kronor.

4.5.4 2:4 Informationsteknik och telekommunikation**Tabell 4.14 Anslagsutveckling 2:4 Informationsteknik och telekommunikation**

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	20 724	2 120	
2018	Anslag	72 844 ¹	71 970
2019	Förslag	72 844	
2020	Beräknat	72 844	
2021	Beräknat	62 844	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser som bidrar till att förverkliga målet för digitaliseringspolitiken, liksom uppföljningar och utvärderingar av politiken.

Regeringens överväganden**Tabell 4.15 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Informationsteknik och telekommunikation**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	72 844	72 844	72 844
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	72 844	72 844	62 844

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 72 844 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Informationsteknik och telekommunikation* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 72 844 000 kronor och 62 844 000 kronor.

4.5.5 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation

Tabell 4.16 Anslagsutveckling 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2017	Utfall	86 974		Anslags-sparande	45 040
2018	Anslag	146 014 ¹		Utgifts-prognos	187 330
2019	Förslag	146 014			
2020	Beräknat	140 014			
2021	Beräknat	140 014			

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder samt samordningsinsatser för driftsäkra och tillgängliga elektroniska kommunikationer. Detta innebär stöd till bredbandsprojekt i områden där utbyggnad inte genomförs på marknadsmässig grund. Anslaget får användas för utgifter för åtgärder för driftsäkra och robusta elektroniska kommunikationer för att skydda kommunikationerna mot allvarliga hot och påfrestningar i fredstid samt för samhällsomfattande tjänster

inom området elektronisk kommunikation. Anslaget får användas för utgifter för administration av åtgärderna.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:5 *Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 270 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet behövs för att möjliggöra att det för verksamheten kan göras ekonomiska åtaganden, som främst avser flerårigt avtalstecknande vid upphandling. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 2:5 *Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 270 000 000 kronor 2020–2023.

Tabell 4.17 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	80 107	229 926	245 000			
Nya åtaganden	184 848	111 430	110 000			
Infriade åtaganden	-35 029	-96 356	-85 000	-110 000	-95 000	-65 000
Utestående åtaganden	229 926	245 000	270 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	240 000	250 000	270 000			

Regeringens övervägande

Tabell 4.18 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	146 014	146 014	146 014
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-6 000	-6 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	146 014	140 014	140 014

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 146 014 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 140 014 000 kronor och 140 014 000 kronor. Av detta belopp motsvarar 100 000 000 kronor det avgiftsuttag som föreslås för finansiering av åtgärder mot allvarliga fredstida hot och påfrestningar som gäller elektronisk kommunikation. Minst motsvarande belopp kommer att användas för detta ändamål.

Areella näringar,
landsbygd och
livsmedel

Förslag till statens budget för 2019

Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	5
Diagramförteckning	9
1 Förslag till riksdagsbeslut	11
2 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.....	13
2.1 Principer för utformningen av denna proposition.....	13
2.2 Omfattning.....	14
2.3 Utgiftsutveckling	16
2.4 Skatteutgifter.....	17
2.5 Mål för utgiftsområdet.....	18
2.6 Resultatredovisning.....	19
2.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	20
2.6.2 En sammanhållen landsbygdspolitik	20
2.6.3 En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja.....	24
2.6.4 Skog	50
2.6.5 De samiska näringarna.....	56
2.7 Den årliga revisionens iakttagelser.....	56
3 Budgetförslag.....	57
3.1 Anslag	57
3.1.1 1:1 Skogsstyrelsen.....	57
3.1.2 1:2 Insatser för skogsbruket.....	58
3.1.3 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt.....	59
3.1.4 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	60
3.1.5 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	60
3.1.6 1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	61
3.1.7 1:7 Ersättningar för viltskador m.m.	62
3.1.8 1:8 Statens jordbruksverk.....	62
3.1.9 1:9 Bekämpande av växtskadegörare.....	63
3.1.10 1:10 Gårdsstöd m.m.	64
3.1.11 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	64
3.1.12 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk.....	66
3.1.13 1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	67
3.1.14 1:14 Livsmedelsverket	68

3.1.15	1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor.....	69
3.1.16	1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.....	71
3.1.17	1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur.....	71
3.1.18	1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur.....	73
3.1.19	1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	75
3.1.20	1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.....	76
3.1.21	1:21 Åtgärder på fjällägenheter.....	76
3.1.22	1:22 Främjande av rennäringen m.m.	77
3.1.23	1:23 Sveriges lantbruksuniversitet.....	77
3.1.24	1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning.....	78
3.1.25	1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	80
3.1.26	1:26 Nedsättning av slakteriavgifter.....	80

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	12
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden	12
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	16
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.....	17
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.....	17
Tabell 2.4	Skatteutgifter	17
Tabell 2.5	Befolkningsutveckling	21
Tabell 2.6	Sysselsättningsutveckling	21
Tabell 2.7	Tillgång för hushåll och företag till fast bredband med minst 100 Mbit/s	21
Tabell 2.8	Indikatorer för landsbygdsprogrammet	23
Tabell 2.9	Uppdrag i livsmedelsstrategin (handlingsplanen) Strategiskt område: Regler och villkor	27
Tabell 2.10	Uppdrag i livsmedelsstrategin (handlingsplanen) Strategiskt område: Konsument och marknad.....	27
Tabell 2.11	Uppdrag i livsmedelsstrategin (handlingsplanen) Strategiskt område: Kunskap och innovation	28
Tabell 2.12	Uppdrag i livsmedelsstrategin (handlingsplanen) Tvärgående	28
Tabell 2.13	Antalet sysselsatta i Sverige inom jordbruket	30
Tabell 2.14	Antalet jordbruksföretag	30
Tabell 2.15	Kvantitet animalieprodukter	30
Tabell 2.16	Åkerarealen i Sverige.....	30
Tabell 2.17	Djurskyddskontrollen.....	35
Tabell 2.18	Kontrollmyndigheternas riskbaserade kontroll, kontroll utförd på livsmedelsanläggningar i högsta riskklass	35
Tabell 2.19	Kontrollmyndigheternas riskbaserade kontroll, kontroll utförd på dricksvattenanläggningar i högsta riskklass.....	35
Tabell 2.20	Påvisad infektion med salmonella i djurbesättningar och anläggningar.....	37
Tabell 2.21	Produktion, försäljningsvärde, antal odlingar och antal sysselsatta i vattenbruk.....	40
Tabell 2.22	Havs- och fiskeriprogrammets genomförande.....	41
Tabell 2.23	Småskalig livsmedelsproduktion	43
Tabell 2.24	Slaktkycklingsflockar med campylobacter	45
Tabell 3.1	Anslagsutveckling 1:1 Skogsstyrelsen.....	57
Tabell 3.2	Offentlighetsrättslig verksamhet	57
Tabell 3.3	Uppdragsverksamhet	57
Tabell 3.4	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Skogsstyrelsen.....	58
Tabell 3.5	Anslagsutveckling 1:2 Insatser för skogsbruket	58

Tabell 3.6	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Insatser för skogsbruket.....	58
Tabell 3.7	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Insatser för skogsbruket.....	59
Tabell 3.8	Anslagsutveckling 1:3 Statens veterinär-medicinska anstalt.....	59
Tabell 3.9	Uppdragsverksamhet.....	59
Tabell 3.10	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt.....	59
Tabell 3.11	Anslagsutveckling 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet.....	60
Tabell 3.12	Offentligrättslig verksamhet.....	60
Tabell 3.13	Uppdragsverksamhet.....	60
Tabell 3.14	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet.....	60
Tabell 3.15	Anslagsutveckling 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder.....	60
Tabell 3.16	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder.....	61
Tabell 3.17	Anslagsutveckling 1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar.....	61
Tabell 3.18	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar.....	61
Tabell 3.19	Anslagsutveckling 1:7 Ersättningar för viltskador m.m.....	62
Tabell 3.20	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Ersättningar för viltskador m.m.....	62
Tabell 3.21	Anslagsutveckling 1:8 Statens jordbruksverk.....	62
Tabell 3.22	Offentligrättslig verksamhet.....	62
Tabell 3.23	Uppdragsverksamhet.....	63
Tabell 3.24	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Statens jordbruksverk.....	63
Tabell 3.25	Anslagsutveckling 1:9 Bekämpande av växtskadegörare.....	63
Tabell 3.26	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Bekämpande av växtskadegörare.....	63
Tabell 3.27	Anslagsutveckling 1:10 Gårdsstöd m.m.....	64
Tabell 3.28	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Gårdsstöd m.m.....	64
Tabell 3.29	Anslagsutveckling 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m....	64
Tabell 3.30	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.....	65
Tabell 3.31	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.....	66
Tabell 3.32	Anslagsutveckling 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk.....	66
Tabell 3.33	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk.....	66
Tabell 3.34	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk.....	67
Tabell 3.35	Anslagsutveckling 1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk.....	67
Tabell 3.36	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk.....	68
Tabell 3.37	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Från EU- budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk.....	68
Tabell 3.38	Anslagsutveckling 1:14 Livsmedelsverket.....	68

Tabell 3.39	Offentlighetsrättslig verksamhet	69
Tabell 3.40	Uppdragsverksamhet	69
Tabell 3.41	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:14 Livsmedelsverket	69
Tabell 3.42	Anslagsutveckling 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	69
Tabell 3.43	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	70
Tabell 3.44	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	71
Tabell 3.45	Anslagsutveckling 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	71
Tabell 3.46	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	71
Tabell 3.47	Anslagsutveckling 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	71
Tabell 3.48	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	73
Tabell 3.49	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	73
Tabell 3.50	Anslagsutveckling 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	73
Tabell 3.51	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	74
Tabell 3.52	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	75
Tabell 3.53	Anslagsutveckling 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	75
Tabell 3.54	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	75
Tabell 3.55	Anslagsutveckling 1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	76
Tabell 3.56	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	76
Tabell 3.57	Anslagsutveckling 1:21 Åtgärder på fjällägenheter	76
Tabell 3.58	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:21 Åtgärder på fjällägenheter	76
Tabell 3.59	Anslagsutveckling 1:22 Främjande av rennäringen m.m.	77
Tabell 3.60	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:22 Främjande av rennäringen m.m.	77
Tabell 3.61	Anslagsutveckling 1:23 Sveriges lantbruksuniversitet	77
Tabell 3.62	Uppdragsverksamhet	77
Tabell 3.63	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:23 Sveriges lantbruksuniversitet	78
Tabell 3.64	Anslagsutveckling 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	78
Tabell 3.65	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	79
Tabell 3.66	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	80
Tabell 3.67	Anslagsutveckling 1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien ...	80

Tabell 3.68	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	80
Tabell 3.69	Anslagsutveckling 1:26 Nedsättning av slakteriavgifter	80
Tabell 3.70	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:26 Nedsättning av slakteriavgifter.....	81

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Utgiftsområde 23	15
Diagram 2.2	Nettomarginal (median) i livsmedelskedjan.....	25
Diagram 2.3	Förädlingsvärde i livsmedelskedjan.....	25
Diagram 2.4	Avkastning på eget kapital i livsmedelskedjan.....	25
Diagram 2.5	Årsarbetskrafter i livsmedelskedjan	26
Diagram 2.6	Rörelsemarginal i livsmedelskedjan.....	26
Diagram 2.7	Förädlingsvärde per årsarbetstid (heltidsekvivalent).....	26
Diagram 2.10	Areal med omedelbart röjningsbehov.....	51
Diagram 2.11	Tillförd mängd bioenergi	54
Diagram 2.12	Nettoupptag av växthusgaser inom skogsbruket, inklusive träprodukter	54

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag		
1:1	Skogsstyrelsen	477 482
1:2	Insatser för skogsbruket	580 373
1:3	Statens veterinärmedicinska anstalt	145 938
1:4	Bidrag till veterinär fältverksamhet	109 231
1:5	Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	9 933
1:6	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	134 349
1:7	Ersättningar för viltskador m.m.	52 778
1:8	Statens jordbruksverk	628 080
1:9	Bekämpande av växtskadegörare	5 000
1:10	Gårdsstöd m.m.	7 168 000
1:11	Intervention för jordbruksprodukter m.m.	154 000
1:12	Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	24 250
1:13	Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	194 000
1:14	Livsmedelsverket	255 463
1:15	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	163 160
1:16	Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	42 913
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	4 348 227
1:18	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	2 458 391
1:19	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	79 830
1:20	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	4 116
1:21	Åtgärder på fjällägenheter	1 529
1:22	Främjande av rennäringen m.m.	113 915
1:23	Sveriges lantbruksuniversitet	1 929 745
1:24	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	598 164
1:25	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177
1:26	Nedsättning av slakteriavgifter	107 237
Summa		19 787 281

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2	Insatser för skogsbruket	70 000 2020–2023
1:11	Intervention för jordbruksprodukter m.m.	120 000 2020–2021
1:12	Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	90 000 2020–2023
1:13	Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	595 600 2020–2023
1:15	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	45 000 2020
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	5 241 000 2020–2026
1:18	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	4 868 200 2020–2026
1:24	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	1 700 000 2020–2025
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		12 729 800

2 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i

samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive

anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel omfattar verksamhet inom områdena jordbruks- och trädgårdsnäring, fiskerinäring, landsbygd, livsmedel, djur, skog och jakt samt rennäring och andra samiska näringar. Utgiftsområdet omfattar även verksamhet inom utbildning och forskning.

Verksamheten gällande jordbruks- och fiskerinäringarna är i hög grad inriktad på tillämpning av EU:s regleringar och stödsystem. Utgifterna för verksamheten inom jordbruks- och fiskeområdena bestäms i stor utsträckning av beslut inom EU.

Verksamheten inom landsbygdsområdet består till stor del av åtgärder inom Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020. Programmets övergripande mål är att främja jordbrukets konkurrenskraft, säkerställa hållbar förvaltning av naturresurser och klimatåtgärder samt att uppnå en territoriellt balanserad utveckling av ekonomier och samhällen på landsbygden. Programmet för lokalt ledd utveckling och havs- och fiskeriprogrammet bidrar också till utveckling på landsbygden.

De djurfrågor som omfattas berör djur som människan håller eller på annat sätt har tagit ansvar för samt den del av faunavården som avser viltvård. Djurhälsa, djurskydd, skyddsåtgärder mot växtskadegörare och viltvård behandlas under utgiftsområdet, liksom verksamhet som rör livsmedelsburna smittor som kan smitta från djur till människa.

Inom livsmedelsområdet syftar verksamheten till att utveckla regler, bedriva, leda och samordna den offentliga kontrollen, ge råd och information till företag och konsumenter med målen att livsmedlen på marknaden ska vara säkra, att livsmedelshandlingen ska vara redlig och för främjande av bra matvanor. Dricksvatten inkluderas i verksamheten. Lagstiftningen på området är i huvudsak gemensam inom EU. Därtill bedrivs verksamhet som avser att främja livsmedelssektorns konkurrenskraft och att öka livsmedelsexporten, bl.a. i arbetet med en nationell livsmedelsstrategi.

Verksamheten på skogsområdet är inom ramen för de jämställda målen för produktion och miljö inriktad på tillsyn, inventering, uppföljning, utvärdering samt på rådgivning, utbildning och information. Vidare ingår framför allt miljöinriktade bidrag och ersättningar. Därtill bedrivs arbete med ett nationellt skogsprogram.

Målsättningen för verksamheten om rennäring och andra samiska näringar är att dessa ska bedrivas hållbart. Samepolitiska frågor omfattar flera utgiftsområden och samordnas av Kulturdepartementet. Rennäring och samiska näringar hanteras under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Verksamhet inom utbildning och forskning utvecklar kunskapen om de biologiska naturresurserna samt om människans förvaltning och hållbara nyttjande av dessa. Den forskning som bedrivs inom de areella näringarna har fokus på såväl produktionsinriktad forskning som att utveckla kunskaperna om naturresurserna och ekosystemtjänsterna för kommande generationers behov.

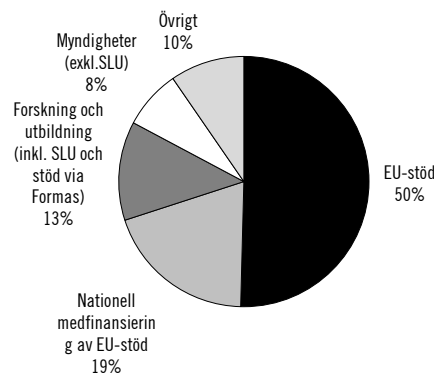
Samarbete mellan länder bedrivs inom utgiftsområdet, särskilt inom ramen för EU men även internationellt inom Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), det nordiska samarbetet, World Trade Organisation (WTO), Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), Forest Europe (alleuropeiskt skogssamarbete), Codex Alimentarius (FAO:s och WHO:s gemensamma livsmedelsstandardiseringsprogram), Internationella växtskyddskonventionen (IPPC), Världsgesamheten för djurhälsa (OIE) och flera andra internationella organisationer.

Inom utgiftsområdet ingår följande myndigheter: Statens jordbruksverk (Jordbruksverket), Statens veterinärmedicinska anstalt, Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård, Centrala djurförsöksetiska nämnden, Livsmedelsverket, Skogsstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och vissa verksamheter vid Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas).

Av utgifterna finansieras 50 procent genom Europeiska garantifonden för jordbruk, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling samt Europeiska havs- och fiskerifonden. En stor del av EU-medlen avser obligatoriska åtgärder såsom gårdsstöd. Därtill kommer delfinansierade stöd och ersättningar som förutsätter nationell medfinansiering, i huvudsak inom landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet.

I diagram 2.1 visas fördelningen av medel 2019 inom utgiftsområdet.

Diagram 2.1 Utgiftsområde 23

Källa: Egna beräkningar.

- EU-stöd (10,0 miljarder kronor): Finansiering från EU-budgeten, t.ex. gårdsstöd, intervention, landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet. En del av EU-stödet förutsätter nationell medfinansiering.
- Nationell medfinansiering av landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet (3,9 miljarder kronor).
- Forskning och utbildning (2,5 miljarder kronor): SLU och stöd till forskning.
- Myndigheter (1,5 miljarder kronor): Jordbruksverket, Skogsstyrelsen m.fl. (ej SLU).
- Övrigt (1,9 miljarder kronor): Nationellt stöd, bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar m.m.

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel
Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
1:1 Skogsstyrelsen	406	472	454	477	484	474
1:2 Insatser för skogsbruket	286	580	564	580	504	384
1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt	118	144	142	146	148	150
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	106	109	109	109	111	112
1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	16	10	9	10	10	10
1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	128	124	124	134	134	134
1:7 Ersättningar för viltskador m.m.	45	53	52	53	53	53
1:8 Statens jordbruksverk	603	625	620	628	612	541
1:9 Bekämpande av växtskadegörare	4	5	5	5	5	5
1:10 Gårdsstöd m.m.	7 280	6 695	7 330	7 168	7 138	6 000
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	126	138	140	154	140	120
1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	13	45	41	24	24	24
1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	19	283	280	194	123	123
1:14 Livsmedelsverket	322	253	251	255	254	240
1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	84	163	206	163	85	60
1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	46	43	44	43	43	43
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	3 145	4 756	3 974	4 348	4 180	1 167
1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	1 919	2 458	1 949	2 458	2 577	2 512
1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	72	350	346	80	50	50
1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	4	4	4	4	4	4
1:21 Åtgärder på fjällägenheter	2	2	2	2	2	2
1:22 Främjande av rennäringen m.m.	105	114	122	114	114	114
1:23 Sveriges lantbruksuniversitet	1 820	1 912	1 912	1 930	1 954	1 979
1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	555	598	591	598	598	598
1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1	1	1	1	1	1
1:26 Nedsättning av slakteriavgifter		167	165	107	107	107
Totalt för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	17 225	20 107	19 438	19 787	19 456	15 008

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Utfallet för 2017 inom utgiftsområdet blev 17,2 miljarder kronor, vilket är 1,0 miljard kronor lägre än anvisade medel. Utgifterna för anslagen 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* och 1:18 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* är tillsammans 0,4 miljarder lägre än anvisade medel, vilket i huvudsak förklaras av förseningar inom vissa delar av landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020. Utgifterna för anslagen 1:2 *Insatser för skogsbruket* och 1:10 *Gårdsstöd m.m.*

är också lägre än anvisat, 0,3 miljarder kronor respektive 0,2 miljarder kronor. För 2019 föreslår regeringen att 19,8 miljarder kronor anvisas inom utgiftsområdet. För 2020 och 2021 beräknas utgifterna uppgå till 19,5 miljarder kronor respektive 15,0 miljarder kronor.

**Tabell 2.2 Härledning av ramnivå 2019–2021.
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel**

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	19 254	19 254	19 254
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	35	85	130
Beslut	-4	-342	-1 678
Övriga makroekonomiska förutsättningar	964	1 575	859
Volymer	131	-519	173
Överföring till/från andra utgiftsområden	14	14	14
Övrigt	-606	-611	-3 744
Ny ramnivå	19 787	19 456	15 008

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020 och 2021 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

**Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad.
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel**

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	14 755
Verksamhetsutgifter ²	5 011
Investeringar ³	21
Summa ramnivå	19 787

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.4 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en likformig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen. Förutom skatteutgifter redovisas i förekommande fall även skatte-sanktioner där skatteuttaget är högre än den angivna normen inom skatteslaget. Många av

skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har redovisats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2018 (skr. 2017/18:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Därutöver tillkommer kapitalvinst på näringsfastigheter. Det har dock inte varit möjligt att i redovisningen särskilja hur stor andel som hänförs till lantbruksfastigheter respektive övriga näringsfastigheter.

Tabell 2.4 Skatteutgifter

Miljoner kronor

	2018	2019
Uttag av bränsle	120	120
Avverkningsrätt till skog	-	-
Anläggning av ny skog m.m.	150	240
Skogsavdrag	-	-
Nedsatt energiskatt på uppvärmningsbränslen inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna	40	40
Nedsatt koldioxidskatt för uppvärmningsbränslen inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna	u	u
Nedsatt energiskatt på el inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna	590	620
Nedsatt koldioxidskatt för diesel till arbetsmaskiner och fartyg inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna	820	690
Totalt för utgiftsområde 23	1 720	1 710

Anm.: Ett "-" innebär att skatteutgiften inte kan kvantifieras, medan ett "u" innebär att skatteutgiften upphör.

Uttag av bränsle

Enligt huvudregeln är uttag ur näringsverksamhet skattepliktigt. Uttag av bränsle från en fastighet i Sverige som är taxerad som lantbruksenhet ska dock inte uttagsbeskattas, om bränslet används för uppvärmning av den skattskyldiges privatbostad på fastigheten (22 kap. 9 § inkomstskattelagen [1999:1229], förkortad IL). Skatteutgiften avser skatt på inkomst av näringsverksamhet och särskild löneskatt.

Avverkningsrätt till skog

Enligt god redovisningssed uppkommer intäkten när bindande avtal träffats. Enligt gällande lagstiftning tillämpas dock kontantprincipen då ersättning för avverkningsrätt till skog betalas under flera år (21 kap. 2 § IL). Detta innebär att beskattningen skjuts upp och att en räntefri kredit uppstår i näringsverksamheten. I princip borde räntan på krediten utgöra underlag för skatt på inkomst av näringsverksamhet och särskild löneskatt.

Anläggning av ny skog m.m.

Utgifter för anläggning av ny skog och dikning som främjar skogsbruk ska kostnadsföras direkt (21 kap. 3 § IL). Utgifter för inköp samt plantering av träd och buskar för frukt- eller bärödling får dras av direkt (20 kap. 17 § IL). Skatteutgiften utgörs av ränteeffekten på det omedelbara avdraget och avser skatt på inkomst av näringsverksamhet och särskild löneskatt.

Skogsavdrag

Vid avyttring av skog får en fysisk person under innehavstiden göra avdrag med högst 50 procent av anskaffningsvärdet, medan avdraget för juridiska personer är begränsat till 25 procent. För ett visst beskattningsår får avdrag göras med högst halva den avdragsgrundande skogsintäkten (21 kap. 4–19 §§ IL). Syftet med avdragsrätten är att undanta rena kapitaluttag från beskattning. Däremot saknas anledning att ge avdrag när värdeökningen på skogstillväxten överstiger gjorda uttag. Skatteutgiften uppkommer genom den schablon som är vald för beräkning av avdragets storlek och avser skatt på inkomst av näringsverksamhet och särskild löneskatt.

Nedsatt energiskatt på uppvärmningsbränslen inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna

Enligt 6 a kap. 1 § 10 och 11 lagen (1994:1776) om skatt på energi (LSE), gäller energiskattebefrielse med 70 procent för användning av fossila bränslen för annat ändamål än drift av motor drivna fordon vid yrkesmässig jord-, skogs- eller

vattenbruksverksamhet. Normen utgörs av full energiskatt för uppvärmningsbränslen.

Nedsatt koldioxidskatt för uppvärmningsbränslen inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna

Enligt 6 a kap. 1 § 10 och 11 LSE gällde t.o.m. den 31 december 2017 koldioxidskattebefrielse med 20 procent för användning av fossila bränslen för annat ändamål än drift av motordrivna fordon vid jord-, skogs- eller vattenbruksverksamhet. Från och med den 1 januari 2018 upphörde skattebefrielsen och skatteutgiften har därmed upphört. Normen utgörs av full koldioxidskatt.

Nedsatt energiskatt på el inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna

El som används i jord-, skogs- eller vattenbruksverksamhet beskattas med 0,5 öre per kWh (11 kap. 12 och 12 a §§ LSE). Normen utgörs av den energiskattesats på el som följer av 11 kap. 3 § LSE.

Nedsatt koldioxidskatt för diesel till arbetsmaskiner och fartyg inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna

Enligt 6 a kap. 2 a § 1 och 2 LSE gäller nedsatt koldioxidskatt för diesel som används i arbetsmaskiner i yrkesmässig jord-, skogs- eller vattenbruksverksamhet. Från och med den 1 januari 2017 gäller skattenedsättningen även för fartyg som används inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna. Från och med den 1 januari 2016 motsvarar nedsättningen 1,70 kronor per liter vilket är en höjning från tidigare 0,90 kronor per liter. En del av höjningen, 0,27 kronor per liter är temporär 2016–2018. Från och med 2019 motsvarar därmed nedsättningen 1,43 kronor per liter. Normen utgörs av full koldioxidskatt.

2.5 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel är följande:

- Att insatserna ska bidra till goda förutsättningar för arbete, tillväxt och välfärd i alla

delar av landet. De gröna näringarna ska vara livskraftiga och bidra till klimatomställningen och att naturresurserna används hållbart (prop. 2014/15:1, utg.omr. 23 avsnitt 2.4, bet. 2014/15:MJU2, rskr. 2014/15:88).

Riksdagen har beslutat om ett övergripande mål för livsmedelskedjan samt mål för tre strategiska områden: Regler och villkor, Konsument och marknad samt Kunskap och innovation (prop. 2016/17:104, bet. 2016/17:MJU23, rskr. 2016/17:338):

- Det övergripande målet för livsmedelsstrategin ska vara en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.

Riksdagen har beslutat om det övergripande målet för den sammanhållna landsbygdspolitiken (prop. 2017/18:179, bet. 2017/18:NU19, rskr. 2017/18:360):

- Det övergripande målet för en sammanhållen landsbygdspolitik ska vara en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet.

För skogspolitiken finns vidare två jämställda mål beslutade av riksdagen:

- Ett produktionsmål och ett miljömål.

Produktionsmålet innebär att skogen och skogsmarken ska utnyttjas effektivt och ansvarsfullt så att den ger en uthålligt god avkastning. Skogsproduktionens inriktning ska ge handlingsfrihet i fråga om användningen av vad skogen producerar.

Miljömålet innebär att skogsmarkens naturgivna produktionsförmåga ska bevaras. En biologisk mångfald och genetisk variation i skogen ska säkras. Skogen ska brukas så att växt- och djurarter som naturligt hör hemma i skogen ges

förutsättningar att fortleva under naturliga betingelser och i livskraftiga bestånd. Hotade arter och naturtyper ska skyddas. Skogens kulturmiljövärden samt dess estetiska och sociala värden ska värnas (prop. 1992/93:226, bet. 1992/93:JoU15, rskr. 1992/93:252, prop. 2007/08:108, bet. 2007/08:MJU18, rskr. 2007/08:244).

Det finns även ett övergripande mål för samepolitiken:

- Att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar.

Målet är beslutat av riksdagen (prop. 2000/01:1, utg.omr. 23 avsnitt 7.3, bet. 2000/01:MJU2, rskr. 2000/01:86). Samepolitiken omfattar flera utgiftsområden bl.a. under utgiftsområde 1 Rikets styrelse, 16 Utbildning och universitetsforskning och 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Resultatbeskrivningen för samiska näringar görs i förhållande till den delen av målet som rör samiska näringar.

Riksdagen har beslutat om ett generationsmål för miljöarbetet och om 16 miljö kvalitetsmål som uttrycker den miljömässiga dimensionen av hållbar utveckling (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377). Miljö kvalitetsmålen, generationsmålet och de globala målen för hållbar utveckling är styrande för det miljö- och hållbarhetsarbete som Sverige bedriver nationellt, inom EU och internationellt. Resultatredovisningen av miljö kvalitetsmålen i sin helhet finns under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

2.6 Resultatredovisning

Med utgångspunkt i målen för utgiftsområdet redovisas i det följande resultat för de fyra resultatområdena En sammanhållen landsbygdspolitik, En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja, Skog och De samiska näringarna.

Delmål framgår för resultatområdet En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja samt för resultatområdet En sammanhållen landsbygdspolitik.

En årligen återkommande dialog genomförs med miljö- och jordbruksutskottet om utvecklingen av resultatredovisningen.

2.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder redovisas under respektive avsnitt.

2.6.2 En sammanhållen landsbygdspolitik

I mars 2018 överlämnade regeringen propositionen En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop (prop. 2017/18:179, bet. 2017/18:NU19, rskr. 2017/18:360).

Politiken omfattar ett övergripande mål för den sammanhållna landsbygdspolitiken samt delmål, förslag till styrning och organisering av politiken.

Delmålen för landsbygdspolitiken utgår från de tre dimensionerna av hållbar utveckling i Agenda 2030: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Regeringen har uppdragit åt Tillväxtverket att utreda och föreslå indikatorer för uppföljning och utvärdering. Uppdraget ska avrapporteras den 15 november 2018.

Det övergripande målet för den sammanhållna landsbygdspolitiken är följande:

- En livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet.

De tre delmålen är följande:

1. Landsbygdernas förmåga att ta till vara förutsättningarna för företagsamhet och sysselsättning är långsiktigt hållbar, samtidigt som miljömålen nås. Landsbygderna bidrar till en positiv utveckling av Sveriges ekonomi.
2. Landsbygderna bidrar till att stärka Sveriges konkurrenskraft i en utveckling mot en cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi och till ett hållbart nyttjande av naturresurserna samt till att relevanta miljö kvalitetsmål uppfylls.
3. Likvärdiga förutsättningar för människor att arbeta, bo och leva i landsbygderna.

För att redovisa resultat och bedöma måluppfyllelsen för utgiftsområdet när det gäller den sammanhållna landsbygdspolitiken används tills

vidare nedanstående indikatorer och bedömningsgrunder. Av dem riktar sig de tre sista till utvecklingen inom landsbygdsprogrammet.

- Sysselsättningsutvecklingen för kvinnor och män på landsbygden.
- Befolkningsutvecklingen för kvinnor och män på landsbygden.
- Andel av befolkningen (totalt och utanför tätort och småort) med tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s.
- De resultatindikatorer för uppföljning som i enlighet med EU:s regelverk har fastställts i programmet. Resultaten redovisas årligen i programmets årsrapport.
- Utvärderingar i enlighet med EU:s regelverk. För programperioden 2014–2020 ingår en förhandsutvärdering, två fördjupade årsrapporter (2017 och 2019), en slutrapport 2020 och en slututvärdering som ska redovisas 2024. Dessutom genomför utvärderingssekreteriatet vid Jordbruksverket löpande egna utredningar och uppföljningar.
- Den lärande utvärderingen (en utvärdering som pågår under hela programgenomförandet) som 2016 kopplades till innovationsstödet och den svenska implementeringen av Innovationspartnerskapet för ett hållbart och konkurrenskraftigt jordbruk (EIP-Agri).

Befolkningsutveckling, sysselsättning och bredband på landsbygden

Den högre urbaniseringsgraden i dag jämfört med 1980 förklaras med att befolkningen i städerna ökar på grund av att fler barn föds där, att de äldre i hela landet lever längre samt med den ökade invandringen. Urbaniseringsgraden beror i mindre grad på inflyttning från landsbygden till städerna.

Sveriges folkmängd ökade med ca 475 400 personer 2013–2017. Noterbart är att både antalet kvinnor och män ökar i nästan alla delar av landet bortsett från i de mycket avlägset belägna kommunerna.

I tabell 2.5 nedan visas befolkningsutvecklingen sedan 2013 och bygger på Myndighetens för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) indelning i sex kommuntyper. Av tabellen framgår att befolkningen har ökat, förutom i mycket avlägset belägna kommuner.

Antalet män har ökat något snabbare än antalet kvinnor. En uppdelning i åldersgrupper visar att befolkningen generellt sett har minskat i åldersgruppen 0–64 år för såväl kvinnor som män i mycket avlägsna kommuntyper. I övriga kommungrupper är utvecklingen däremot omvänd och befolkningen har ökat med 5,9 procent mellan 2013 och 2017.

Tabell 2.5 Befolkningsutveckling

	Bef.utv. 2013–2017*, antal	Bef.utv. 2013–2017*, %
Storstadskommuner	+20 090	+6,5
– varav kvinnor	+92 508	+5,8
– varav män	+111 582	+7,1
Täta kommuner nära en större stad	+204 353	+4,9
– varav kvinnor	+89 579	+4,3
– varav män	+114 774	+5,5
Täta kommuner avlägset belägna	+15 994	+2,4
– varav kvinnor	+5 531	+1,6
– varav män	+10 463	+3,1
Landsbygdskommuner nära en större stad	+39 652	+4,1
– varav kvinnor	+16 492	+3,4
– varav män	+23 160	+4,7
Landsbygdskommuner avlägset belägna	+12 531	+2,2
– varav kvinnor	+3 907	+1,4
– varav män	+8 624	+3,0
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	-1 242	-1,5
– varav kvinnor	-944	-2,4
– varav män	-298	-0,7
Hela riket	+475 378	+4,9
– varav kvinnor	+207 073	+4,3
– varav män	+268 305	+5,6

* Tillväxt i antal förvärsarbetande.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Mellan 2012 och 2016 har antalet sysselsatta ökat totalt sett i hela riket, se tabell 2.6. Antalet sysselsatta kvinnor ökar något snabbare än antalet sysselsatta män. Men i kommungruppen mycket avlägsna landsbygdskommuner har antalet sysselsatta minskat 2012–2016.

Tabell 2.6 Sysselsättningsutveckling

	Syss.utv 2012–2016*, %	Syss.utv 2015–2016*, %
Storstadskommuner	+8,6	+2,5
– varav kvinnor	+8,8	+2,7
– varav män	+8,3	+2,4
Täta kommuner nära en större stad	+5,3	+2,2
– varav kvinnor	+5,9	+2,3
– varav män	+4,8	+2,1
Täta kommuner avlägset belägna	+2,3	+1,4
– varav kvinnor	+2,5	+1,5
– varav män	+2,0	+1,2
Landsbygdskommuner nära en större stad	+3,0	+1,8
– varav kvinnor	+3,3	+1,9
– varav män	+2,8	+1,7
Landsbygdskommuner avlägset belägna	+1,0	+1,4
– varav kvinnor	+1,5	+1,5
– varav män	+0,6	+1,4
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	-0,2	+0,4
– varav kvinnor	-0,1	+0,1
– varav män	-0,3	+0,6
Hela riket	+5,7	+2,2
– varav kvinnor	+6,1	+2,3
– varav män	+5,3	+2,1

* Tillväxt i antal förvärsarbetande.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Drygt 77 procent av hushåll och företag i hela landet har tillgång till bredband med överföringskapacitet om minst 100 Mbit/s. Tillgången till snabbt bredband skiljer sig dock mellan olika delar av landet.

Tabell 2.7 Tillgång för hushåll och företag till fast bredband med minst 100 Mbit/s

Procent					
År	2013	2014	2015	2016	2017
Totalt i Sverige	56	61	67	71	77
Utanför tätort och småort	10	14	22	24	33

Källa: Post- och telestyrelsen.

Utbyggnaden av snabbt bredband sker över hela landet, även i områden utanför tätort och småort där tillgången till 100 Mbit/s är lägre än i landet i övrigt. Mellan 2013 och 2017 har tillgången till bredband med överföringshastigheten 100 Mbit/s ökat från 56 procent till 77 procent totalt i Sverige, en ökning med 21 procentenheter. Ökningstakten i områden utanför tätort och småort under samma period är något högre, ca 23 procentenheter, se tabell 2.7.

Genomförande av landsbygdsprogrammet 2014–2020

Landsbygdsprogrammets samtliga åtgärder är sedan 2016 öppna för ansökningar. Avseende de utbetalnings- och uppföljningssystem som behövs för att följa programgenomförandet och redovisa resultat pågår ännu ett utvecklingsarbete.

Landsbygdsprogrammet är ett verktyg för genomförandet av regeringens politik för en hållbar landsbygd, men också för t.ex. genomförandet av livsmedelsstrategin och uppfyllelsen av de nationella miljökvalitetsmålen. Resultat och analys av livsmedelskedjan och jordbrukets miljöpåverkan utvecklas vidare i avsnitt 2.5.3.

Jämställdhetsperspektivet är, liksom kunskapsöverföring och innovation, en horisontell princip i samband med genomförandet av landsbygdsprogrammet, ingår indirekt i alla delar av programmet, och redovisas därför inte separat.

Landsbygdsprogrammet är målstyrt genom att flera olika åtgärder kan användas för att uppnå målen i de sex unionsprioriteringarna:

1. Kunskapsöverföring och innovation. Syftet med prioriteringen är att främja kunskapsöverföring och innovation inom jord- och skogsbruk och på landsbygden.
2. Jordbrukets konkurrenskraft. Syftet med prioriteringen är att förbättra lönsamheten och konkurrenskraften i alla typer av jordbruksföretag och i alla regioner samt att främja innovativ jordbruksteknik och hållbart skogsbruk.
3. Organisation av livsmedelskedjan inklusive djurvälstånd. Åtgärderna inom prioriteringen syftar till att förbättra djurvälståndet

och organisationen av livsmedelskedjan, dvs. att minska antalet mellanhänder mellan jordbrukare och konsument och därmed ge primärproducenterna en större andel av förädlingsvärdet.

4. Jordbrukets miljöpåverkan. Åtgärderna inom prioritering 4 består i huvudsak av miljöersättningar, ersättning för ekologisk produktion och kompensationsstöd för områden med sämre naturliga förutsättningar för jordbruk.
5. Klimat. Syftet med prioritering 5 är att främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorn.
6. Landsbygdsutveckling. Prioriteringen syftar till ökad konkurrenskraft i företag på landsbygden som inte är lantbruksföretag, samt stöd till insatser som bidrar till förbättrade förutsättningar för att bo, leva och verka på landsbygden.

Resultatredovisning kopplad till indikatorer

Av tabell 2.8 framgår vilka indikatorer som valts för att följa upp resultatet av landsbygdsprogrammets åtgärder.

Indikatorerna beräknas utifrån slututbetalda ansökningar om stöd, både för de arealbaserade ersättningarna och för företags- och projektstöden. Utbetalningar pågår löpande, men för en konsekvent resultatredovisning under programperioden måste slututbetalningarna av respektive åtgärd inväntas.

Tabell 2.8 Indikatorer för landsbygdsprogrammet

Mål och uppföljning

Fokusområde och indikator	Mål för perioden 2014–2020	Utfall t.o.m. 2017	Utfall t.o.m. 2017 i % av målet
Prioritering 1: Kunskapsöverföring och innovation			
1A. Procentandel utgifter för kompetensutveckling, rådgivning och samarbete av totala utgifterna för 1A.	8,93	0,03	0,34
1B. Antal samarbetsprojekt som fått stöd inom fokusområdet:	710	78	11,0
Grupper inom:			
– EIP-Agri	80	77	96,3
– Övriga	630	1	0,2
1C. Antal deltagare på utbildningar	169 400	94	0,1
Prioritering 2: Jordbrukets konkurrenskraft			
2A. Procentandel av jordbruksföretag som fått investeringsstöd	4,92	0,8	16
– Antal företag	3 500	550	16,5
2B. Procentandel av jordbruksföretag som fått startstöd	0,77	0,04	5,19
– Antal företag	550	28	5,1
Prioritering 3: Livsmedelskedjan och djurvälstånd			
3A. Procentandel av jordbruksföretag som fått stöd för deltagande i korta livsmedelskedjor	0,28	-	-
– Antal företag	200	-	-
3A. Procentandel djurenheter som berörs av djurvälståndersättningar	12,8	27,6	214,7
– Antal djurenheter	225 000	483 115	214,7
Prioritering 4: Miljöersättningar			
4A. Procentandel av jordbruksmark som omfattas av åtagande som stödjer biologisk mångfald eller landskap	27,72	3,47	12,5
– Antal hektar	850 100	106 333	12,5
4B. Procentandel av jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra vattenförvaltningen	33,25	1,16	3,5
– Antal hektar	1 019 600	35 420	3,5
4C. Procentandel jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra markskötsel eller förebygga jorderosion	35,03	1,94	5,5
– Antal hektar	1 074 000	59 365	5,5
Prioritering 5: Klimat			
5C. Investeringar i produktion av förnybar energi (euro)	75 175 447	14 548 395	19,4
5D. Procentandel av djurenheter som berörs av investeringar i djurförvaltning som syftar till att minska utsläppen av växthusgaser och/eller ammoniak	5,65	0,12	2,12
– Antal djurenheter	99 000	2 173	2,19
5D. Procentandel av djurenheter som berörs av investeringar för utveckling av annan verksamhet än jordbruk som syftar till att minska utsläppen av växthusgaser och/eller ammoniak	2,6	0,21	8,08
– Antal djurenheter	46 000	3 655	7,95
Prioritering 6: Landsbygdsutveckling			
6A. Arbetstillfällena som skapats i projekt som får stöd	1 700	86	5,1
6B. Procentandel av landsbygdsbefolkningen som omfattas av lokala utvecklingsstrategier	52,50	60,61	115
6B. Procentandel av landsbygdsbefolkningen som får ta del av förbättrade tjänster/infrastrukturer	43,08	5,20	14,48
6B. Arbetstillfällena som skapats i projekt som får stöd (Leader)	1 700	3	0,2
6C. Procentandel av landsbygdsbefolkningen som får ta del av nya eller förbättrade tjänster/infrastrukturer (IKT)	7,00	0,02	0,29

Källa: Jordbruksverket.

Resultat landsbygdsutveckling

Stödet till bredbandsutbyggnad i landsbygdsprogrammet är en budgetmässigt stor åtgärd. Av Jordbruksverkets årsredovisning för 2017 framgår att t.o.m. 2017 har 460 bredbandsprojekt beviljats stöd (47 procent av tidigare mål). Beviljat stöd t.o.m. 2017 uppgår till 3,12 miljarder kronor. Eftersom budgeten för de projekt som beviljas stöd är i genomsnitt tre gånger större än för de projekt som beviljades stöd i förra programperioden justerades målvärdet ned i början av 2018 för antalet projekt som ska uppnås inom denna åtgärd under programperioden.

Därtill finns stöd till utbyggnad av ortssammanbindande bredbandsinfrastruktur inom ramen för de regionala strukturfondsprogrammen (se vidare utg.omr. 19).

Under 2017 har ca 78 miljoner kronor beviljats i investeringsstöd till kommersiell service samt ca 32 miljoner kronor till projekt inom området lokal serviceutveckling. Investeringsstödet till kommersiell service som finansieras av landsbygdsprogrammet har därmed ökat under 2017. Detta korresponderar mot en minskning av investeringsbidraget som finansieras av medel från utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

Det totala stödet till kommersiell service finansierat från både utgiftsområde 19 Regional tillväxt och utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel uppgick 2017 till ca 174 miljoner kronor (se vidare utg.omr. 19).

Programmet för lokalt ledd utveckling

Sverige har 48 områden som arbetar med lokalt ledd utveckling genom Leadermetoden. Under perioden 2014–2017 har Jordbruksverket beviljat stöd till lokalt ledd utveckling för sammanlagt 616 miljoner kronor inom de fyra ESI-fonderna, vilket motsvarar 29 procent av programbudgeten för åtgärden. Av detta belopp utgör beviljade projektmedel inom det särskilda programmet som omfattar lokalt ledd utveckling med medel från regional- och socialfonden en knapp tiondel, 57 miljoner, fördelat på 65 projekt.

2.6.3 En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja

I propositionen En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (prop. 2016/17:104) anges ett övergripande mål samt mål för tre strategiska områden utifrån vilka

livsmedelspolitiken ska utformas fram till 2030. De tre strategiska områdena är följande:

- Regler och villkor.
- Konsument och marknad.
- Kunskap och innovation.

Den 20 juni 2017 godkände riksdagen det övergripande målet och målen för de tre strategiska områdena i den nationella livsmedelsstrategin. Jordbruksverket har i uppdrag att, tillsammans med andra myndigheter, löpande följa och utvärdera genomförandet av livsmedelsstrategin. Framtagandet av indikatorer för uppföljningen utvecklas kontinuerligt då ny statistik och nya mätmetoder behöver tas fram inom vissa områden. Därmed kommer rapporteringen successivt ändras.

Jordbruksverket överlämnade den 29 mars 2018 ett förslag till indikatorer och utvärdering för livsmedelsstrategin. Jordbruksverket lämnade den 16 maj 2018 in en första utvärderingsrapport som redovisar indikatorerna enligt nedan. Jordbruksverket inledde efter detta en samrådsprocess med myndigheter och aktörer för att ytterligare utveckla indikatorerna och kommer att fram till 2030 kontinuerligt utveckla sin redogörelse.

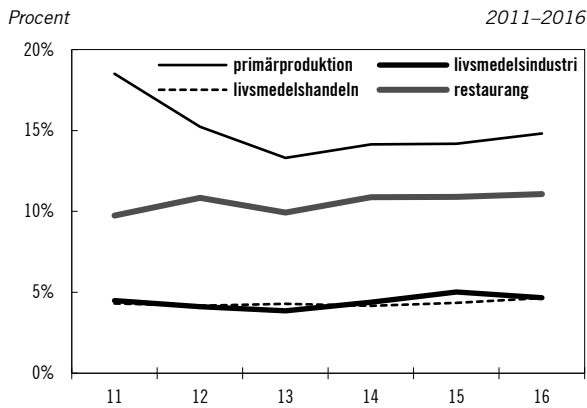
De ändringar som görs i denna proposition gäller framför allt införandet av ett antal nya indikatorer. När det gäller uppföljning av nationella miljömål sker denna under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

De indikatorer som valts för att visa hur livsmedelsstrategins genomförande utvecklas redovisas samlat i detta inledande avsnitt. Skälet till att redovisa livsmedelsstrategins indikatorer samlat är dels att visa på den sammantagna utvecklingen, dels att vissa indikatorer är relevanta för ett eller flera strategiska områden.

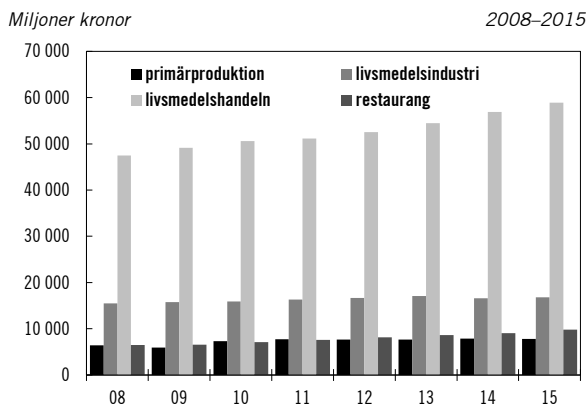
För att redovisa resultat och bedöma hur livsmedelssektorn utvecklas och bidrar till det övergripande målet för utgiftsområdet och för livsmedelsstrategin och de strategiska områdena används bl.a. följande indikatorer:

- Nettomarginal (mäter konkurrenskraft).
- Förädlingsvärde (mäter produktion).
- Avkastning på eget kapital, nettomarginal (mäter den ekonomiska dimensionen av hållbar livsmedelskedja).
- Årsarbetskrafter (mäter den sociala dimensionen av hållbar livsmedelskedja).

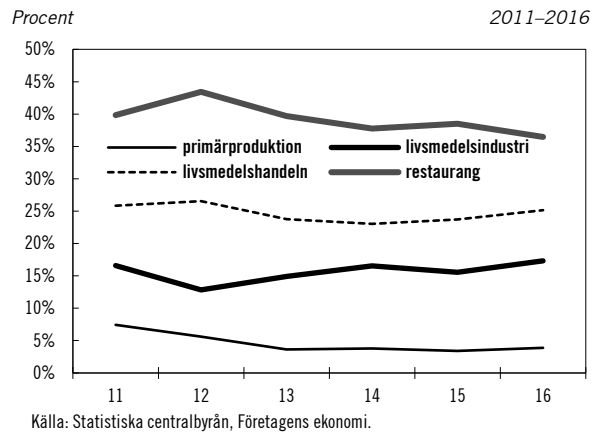
- Rörelsemarginal (mäter konkurrenskraft).
- Förädlingsvärde, antal företag (mäter förut-sättningar att öka export).
- Förädlingsvärde per årsarbetskraft (mäter produktivitet).
- Avkastning på eget kapital, nettomarginal (mäter lönsamhet).

Diagram 2.2 Nettomarginal (median) i livsmedelskedjan

För att studera konkurrenskraft används nettomarginal, eftersom nyckeltalet visar hur effektivt företaget omsättningen för att skapa överskott. Nyckeltalet har en högre nivå för primärproduktionen vilket kan förklaras av att kostnaden för eget arbete inte finns med i bokföringen, samtidigt som företagets samtliga subventioner finns med som en intäkt och detta är en skillnad jämfört med andra led. Nedgången i början av perioden för primärledet kan förklaras, av bl.a. förändringar av världsmarknadspriset, priser på insatsvaror och växelkurs. I övriga delar av kedjan har nyckeltalet varit relativt stabilt.

Diagram 2.3 Förädlingsvärde i livsmedelskedjan

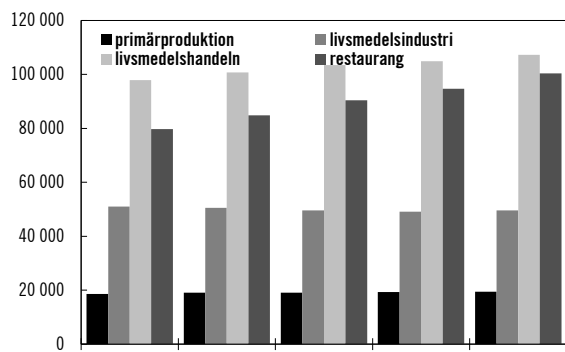
Förädlingsvärdet för företag i livsmedelskedjan ökade från 156 till 185 miljarder kronor mellan 2011 och 2015, där den procentuella ökningen var större än näringslivet i övrigt. Förädlingsvärdet ökade i alla delar av kedjan och störst var ökningen inom restaurangledet (inkl. måltidsturism och storkök) och minst i primärledet. Ökningen i restaurangledet kan bero på flera saker, bl.a. sänkt restaurangmoms 2012, ökad turism och ändrade konsumtionsvanor.

Diagram 2.4 Avkastning på eget kapital i livsmedelskedjan

En bransch eller ett företags lönsamhet kan indikera om branschens eller företagets verksamhet är ekonomiskt hållbar, avkastning på eget kapital visar om det är lönsamt att ha kvar kapitalet i företaget eller om det är lämpligare att ta ut och omplacera kapitalet. Avkastningen på eget kapital har minskat med en till fyra procentenheter i primärledet och restaurangledet, medan den varit relativt stabil inom livsmedelsindustrin och handeln mellan 2011 och 2016. Minskningen i primärledet beror sannolikt även här på förändringar av världsmarknadspriset, priserna på insatsvaror samt växelkurs samt höga spannmålspriser 2011 som sedan dess har haft en nedåtgående trend under perioden. I både primärled och restaurangled bedrivs många företag som enskilda firmor och vinsten bör förutom att ge avkastning på eget kapital även täcka insatsen för eget arbete. Primärproduktionen och livsmedelsindustrin kännetecknas av höga fasta kostnader, medan livsmedelshandeln och restaurangledet sannolikt har högre rörliga kostnader. För att få en fullständig bild av lönsamheten behöver även andra nyckeltal studeras, t.ex. nettomarginal och vinstmarginal.

Diagram 2.5 Årsarbetskrafter i livsmedelskedjan

Antal heltidsekvivalenter 2011–2015

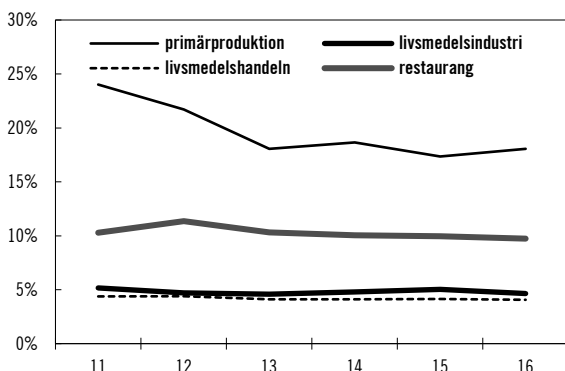

Källa: Statistiska centralbyrån, Företagens ekonomi och Jordbruksverket/egen bearbetning.

Inom livsmedelskedjan ökade antalet årsarbetskrafter mellan 2011 och 2015 med 12 procent till totalt 276 721. Livsmedelskedjans andel av det totala antalet anställda i näringslivet uppgick 2015 till 10 procent. I detta exkluderas enskilda näringsidkare.

Diagram 2.6 Rörelsemarginal i livsmedelskedjan

Index 2016=100 2011–2016

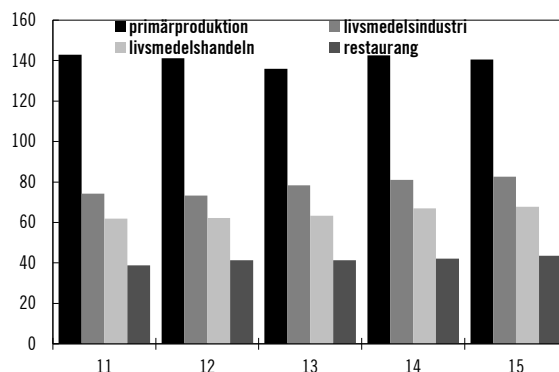

Källa: Statistiska centralbyrån, Företagens ekonomi.

En hög rörelsemarginal tyder ofta på en låg konkurrens och vice versa. Rörelsemarginalen ligger relativt stabilt för samtliga delar i livsmedelskedjan förutom i primärledet där nyckeltalet sjunker med ca sex procent mellan 2011 och 2016. De olika leden i livsmedelskedjan bedriver sin verksamhet utifrån olika förutsättningar, som bl.a. beror på verksamhetens art, företagsform, struktur och affärsmodeller, och det är naturligt att nivåerna på olika nyckeltal skiljer sig åt mellan leden. Den sjunkande rörelsemarginalen i primärledet beror sannolikt på, fluktuerande världsmarknadspriser och priser på insatsvaror samt växelkursutvecklingen. Här kan det särskilt noteras höga spannmålspriser 2011 med stadigt sjunkande priser sen dess.

Diagram 2.7 Förädlingsvärde per årsarbetstid (heltidsekvivalent)

Miljoner kronor 2011–2015

Källa: Statistiska centralbyrån, Företagens ekonomi.

Förädlingsvärde per årsarbetstid är ett sätt att visa arbetsproduktiviteten i ett företag. Det bör dock noteras att detta inte beaktar om det är en kapitalintensiv verksamhet som mäts eller om företaget bedrivs som enskilda firmor. Förändringar i detta mått är beroende av utvecklingen av förädlingsvärdet samt antal årsarbetstider, som i sin tur påverkas av säsongsanställda och deltidsanställda. I primärled och restaurangled finns många företag som bedrivs som enskild firma. Enskilda näringsidkare finns inte med i antal årsarbetstider, då de inte är anställda. Detta gör att antalet årsarbetstider är underskattat i förhållande till förädlingsvärdet som inkluderar alla företag.

Arbete med att utveckla indikatorer pågår. Jordbruksverket kommer att under 2018 fortsätta sitt arbete med att utveckla indikatorerna för livsmedelskedjan och arrangerade den 19 juni 2018 en workshop där man bjöd in myndigheter och intressenter för att delta i arbetet.

Då livsmedelsstrategin inte täcker alla aspekter av de åtgärder och insatser regeringen vidtar inom utgiftsområdet kommer ett antal indikatorer som tidigare redovisats under exempelvis Stöd till jordbruket i norra Sverige, livsmedelskontroller och djurvälstånd även fortsättningsvis redovisas under respektive avsnitt.

Mellan 2017 till 2019 har regeringen avsatt drygt en miljard kronor inom anslaget 1:15 *Konkurrenskraftig livsmedelssektor* och inom landsbygdsprogrammet för genomförande av livsmedelsstrategin. I regeringens handlingsplan för livsmedelsstrategin identifieras ett fyrtiotal insatser som ska bidra till att målen för livsmedelsstrategin uppnås. De beslut som fattats under 2016 och 2017 redovisas i tabellerna nedan.

**Tabell 2.9 Uppdrag i livsmedelsstrategin (handlingsplanen)
Strategiskt område: Regler och villkor**

Uppdrag	Period	Status
Kunskapsutveckling för kostnadseffektivt byggande inom animalieproduktionen	2017–2018	Avslutad
Kompetensutveckling och digitalisering inom djurskyddskontrollen	2017–2020	Pågående
Kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen	2017–2019	Pågående
Rådgivningsmodell inom animalieproduktionen	2017–2019	Pågående
Växtskydd för grödor som odlas i mindre omfattning	2017–2019	Pågående
Stärkt växtskyddsråd	2017–2019	Pågående
Satsning på växtförädling för de nordiska breddgraderna	2017–2019	Pågående
Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket	2017–2019	Pågående
Genomförande av Handlingsplanen för utveckling av svenskt vattenbruk	2017–2019	Pågående
Uppdrag om koordinering av insatser inom vattenbrukssektorn	2017–2019	Pågående
Stöd till SLU:s arbete med fiskavel	2017–2019	Pågående
Musselkontroll	2017–2019	Pågående
Uppdrag att analysera effekter av jordförvävs- och arrendelagstiftningen	2017–2018	Pågående
Förbättrad kontroll vid avelsimport av vissa antibiotikaresistenta bakterier	2017	Avslutad
Uppdrag att utveckla digitala tjänster för företag i livsmedelskedjan	2017–2019	Pågående
Vetenskapligt råd för djurskyddsfrågor	2017–2019	Pågående

Källa: Egen sammanställning.

**Tabell 2.10 Uppdrag i livsmedelsstrategin (handlingsplanen)
Strategiskt område: Konsument och marknad**

Uppdrag	Period	Status
Åtgärder för att minska matsvinnet i hela livsmedelskedjan	2017–2019	Pågående
Vidareutveckling av konceptet Nyckelhålet	2017–2019	Pågående
Samverkansforum för marknadstillträdesfrågor	2017–2019	Pågående
Exportprogram med särskilt fokus på små och medelstora företag	2017–2019	Pågående
Nationell exportsamordnare	2017 tills vidare	Pågående
En förstärkt satsning på livsmedelsexport	2017–2019	Pågående
Stöd vid anläggningsgodkännanden för tredjelandsexport	2017–2019	Pågående
Nationellt kompetenscentrum för måltider i vård, skola och omsorg	2017–2019	Pågående
Uppdrag om att inrätta en samordningsfunktion för ekologiska livsmedel	2017–2019	Avslutad
Uppdrag om att vidta åtgärder för främjandet av produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel	2018–2019	Pågående
Uppdrag om att genomföra Sveriges deltagande i Grüne Woche	2017–2019	Pågående
Uppdrag att förbättra kompetensen kring upphandling av måltidstjänster	2016–2018	Pågående
Uppdrag om att kartlägga och analysera konkurrensbegränsande förhållanden	2017	Avslutad
Uppdrag att främja bra matvanor och fysisk aktivitet	2016	Avslutad

Källa: Egen sammanställning.

Tabell 2.11 Uppdrag i livsmedelsstrategin (handlingsplanen)
Strategiskt område: Kunskap och innovation

Uppdrag	Period	Status
Nationellt forskningsprogram för livsmedel	2017–2019	Pågående
Utveckla inkubation i livsmedelskedjan	2017–2019	Pågående
Inrätta forskarskola för industridoktorander	2017–2019	Pågående
Etablering av arena för livsmedelskedjans aktörer	2017–2018	Pågående
OECD-utvärdering för jordbrukets och livsmedelssektorns innovationssystem	2016–2017	Avslutad
Erbjudande att stödja utvecklingen av innovationer i livsmedelskedjan och innovativa livsmedelsföretag	2017	Avslutad
Uppdrag att stärka kompetensutvecklingen inom livsmedelssektorn	2017	Avslutad
Uppdrag att utveckla samverkan och samverkansformer mellan forskning och rådgivning	2017	Avslutad
Uppdrag att ge stöd till studier och försöksverksamhet på djurområdet	2017–2019	Pågående

Källa: Egen sammanställning.

Tabell 2.12 Uppdrag i livsmedelsstrategin (handlingsplanen)
Tvärgående

Uppdrag	Period	Status
Insatser för livsmedelsstrategins genomförande på regional nivå	2018	Pågående
Uppdrag om uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin	2017–2019	Pågående
Uppdrag om riktade insatser inom Landsbygdsprogrammet	2017–2020	Pågående

Källa: Egen sammanställning.

Samtliga beslut är publicerade på regeringens hemsida.

För att stärka och främja regionala och lokala initiativ och insatser inom livsmedelskedjan fattade regeringen i oktober 2017 två beslut som innebar att finansiering om 142 miljoner kronor avsattes. Inom ramen för landsbygdsprogrammet fördelas 100 miljoner kronor till lokala och regionala insatser inom livsmedelskedjan. Av dessa fördelas 50 miljoner kronor till Länsstyrelserna, främst för samverkan och 45 miljoner kronor utlyses för lokala och regionala initiativ. Restande 5 miljoner kronor ska användas för nationell samverkan. Parallellt beslutade regeringen att erbjuda aktörer med regionalt utvecklingsansvar (vissa landsting, regionala samverkansorgan, Gotlands kommun och Länsstyrelsen i

Stockholms län) 2 miljoner kronor för 2018 till regionala insatser, också för samverkan. Erbjudandena ska redovisas 28 februari 2019.

Livsmedelskedjan är komplex och består av exempelvis både små företag och stora globala aktörer. Livsmedelsindustrin är Sveriges fjärde största industrigren. Regeringen har under 2017 påbörjat ett omfattande arbete att ytterligare stärka sektorn utifrån livsmedelsstrategins mål och bedömningar, vilka i stor omfattning bygger på Konkurrenskraftsutredningens förslag i betänkandet SOU 2015:15.

I syfte att få ett ändamålsenligt genomförande har ett nationellt råd tillsatts. Rådet bidrar med branschkunskaper och behovsbeskrivning, vilket under 2017 berört exportfrågor samt kompetensförsörjning.

Till livsmedelsstrategins genomförande har även knutits en strategisk myndighetsgrupp för att öka samverkan mellan berörda myndigheter och stärka effektiviteten i genomförandet.

Regler och villkor

Målet för det strategiska området Regler och villkor är följande:

- Att utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklingar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.

Livsmedelskedjan inklusive primärproduktionen är komplex och företagen berörs av en stor mängd regler och myndighetskontakter vid tillståndsprövningar och kontroll. Regler behövs för att skydda miljö, konsumentintressen eller djur- och folkhälsa. Samtidigt får inte reglerna eller tillämpningen av dem skapa onödiga hinder som begränsar konkurrenskraft och innovation eller som hämmar utveckling, nyetablering eller förmåga att växa hos livsmedelsföretagen.

I februari 2016 slöt regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ett avtal om att samarbeta för att göra företagande inom restaurangbranschen enklare. Projektet har genomförts under namnet Serverat. Syftet är att underlätta för företagare som ska söka tillstånd samtidigt som kommunens handläggning effektiviseras. Arbetet inleddes med restaurangbranschen, men genom

en ny överenskommelse mellan SKL och regeringen kommer även besöksnäringen omfattas av detta arbete. För resultat och vidare beskrivning se utgiftsområde 24 Näringsliv.

Tillväxtverket har regeringens uppdrag att samordna förenklingsarbetet och har Regelrådets verksamhet inom sin myndighet. Tillväxtverket ansvarar också för webbportalen verksamt.se, som är ett viktigt verktyg för att förenkla för den som vill starta ett företag. Myndigheten har också uppdrag att följa 19 statliga myndigheters arbete med att förenkla för företag.

Inom ramen för livsmedelsstrategin har både Livsmedelsverket och Jordbruksverket fått förenklingsuppdrag. Livsmedelsverket har t.ex. fått i uppdrag arbeta med land- och anläggningsgodkännanden för att underlätta tillträde till marknader utanför EU. Jordbruksverket har fått i uppdrag att öka kvaliteten, likvärdigheten och effektiviteten i djurskyddskontrollen. Jordbruksverket har även i uppdrag att ge stöd till studier och försöksverksamhet inom djurområdet som syftar till ökad produktivitet och konkurrenskraft med bibehållen god djurvälstånd. Växtskyddsrådet som regeringen inrättade 2011 har stärkts, bl.a. genom att ett sekretariat har inrättats för att stödja prövningen av produktgodkännande och underlätta arbetet med genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel. Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Tillväxtverket har fått i uppdrag att utveckla digitala tjänster som bidrar till minskat och förenklat uppgiftslämnande, guidning och service för företag i livsmedelskedjan. Målsättningen är att göra det enklare att starta och driva företag samt underlätta företagets myndighetskontakter på lokal, regional och statlig nivå. I genomförandet av uppdraget har myndigheterna valt att fokusera på att förenkla tillståndprocessen för vattenbrukare samt biodlare och honungsproducenter. I det inledande arbetet har man även konstaterat att mycket kan återanvändas från det utvecklingsarbete som görs inom ramen för Serverat. Uppdraget ska slutredovisas den 28 februari 2020. Arbetet med Serverat beskrivs även inom utgiftsområde 24 Näringsliv.

Under detta avsnitt, resultat för det strategiska området Regler och villkor, redovisas resultat och bedömningar under följande delar av livsmedelskedjan som underrubriker: Jordbruk, Den

gemensamma jordbrukspolitiken, Stödet till jordbruket i norra Sverige, Miljömässig hållbarhet i jordbruket, Myndigheternas kontroll av djur och livsmedel, Hållbar animalieproduktion – djurhälsa och djurskydd, Fiskeripolitik och vattenbruk, Havs- och fiskeriprogrammet samt Jakt- och viltförvaltning.

Jordbruk

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av jordbruket bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande indikatorer:

- Sysselsättningen i jordbruket.
- Antalet jordbruksföretag.
- Åkerarealen.
- Kvantitet animalieprodukter.

Jämfört med tidigare års propositioner utgår tabellerna med redovisning av genomsnittliga priser på åkermark och bete, index för genomsnittliga arrendepreiser på jordbruksmark, antalet nya jordbruksföretag samt genomsnittlig besättningsstorlek.

Kvoten mellan den totala svenska produktionen och vad som totalt konsumeras i Sverige under året används på jordbruks- och livsmedelsområdet som en indikator på den svenska marknadsandelen för enskilda produkttyper. Måttet visar således också om Sverige nettoimporterar eller exporterar de berörda produkterna. Enligt denna indikator har svensk produktionsandel av den svenska marknaden mellan 1995 och 2015 varit relativt stabil för ägg, socker och matpotatis medan den varierat starkt för olika frukter och grönsaker. Odlingen av fabrikspotatis som används vid stärkelsestillverkning har ökat. Svensk produktion av spannmål överstiger vad som konsumeras på den svenska marknaden och indikatorn visar därför över 100 procent. Sverige exporterar ett normalt år ungefär en miljon ton spannmål vilket är 15–20 procent mer än vad som konsumeras.

Den svenska totalkonsumtionen av frukt och grönsaker har ökat under en längre tid. År 2016 låg konsumtionen av frukt på ungefär 650 000 ton och konsumtionen av grönsaker på ungefär 680 000 ton. Konsumtionen av färska grönsaker har ökat med 31 procent de senaste tio åren. Hur stor del av det totala utbudet av frukter och grönsaker som producerats i Sverige varierar mycket från produkt till produkt samt över året.

Om man räknar på hela året så har svenska produkter en stor del av den svenska marknaden för en del frilandsgrönsaker samt jordgubbar.

Sett över de senaste 20 åren har den svenska produktionens andel av marknaden för kött haft en nedåtgående trend, enligt samma indikator. För griskött och matfågel kan man dock se en förändring för tre år sedan, vilken indikerar en ökning av andelen svenskt kött. Andelen svenskt nötkött ökade något 2013–2015 för att under 2016 återigen minska. Svensk produktions andel av den svenska marknaden av mjölk minskar, samtidigt ökar konsumtionen av mjölkprodukter, men en allt större andel är import.

Antalet sysselsatta inom jordbruket under 2016 var 54 410 personer, varav 25 procent var kvinnor och 75 procent var män.

Tabell 2.13 Antalet sysselsatta i Sverige inom jordbruket

Antal personer

År	2013	2014	2015	2016
Kvinnor	13 572	14 030	13 863	13 543
Män	43 152	43 060	41 959	40 867
Totalt	56 724	57 090	55 822	54 410

Källa: Statistiska centralbyrån (RAMS).

I tabell 2.14 nedan visas det totala antalet jordbruksföretag och därefter hur stor andel av dessa som utgörs av heltidsföretag som kräver mer än 1 600 arbetstimmar per år. Statistik tas fram vart tredje år.

Tabell 2.14 Antalet jordbruksföretag

Antal företag

År	2007	2010	2013	2016
Antal jordbruksföretag	72 609	71 091	67 146	62 937
-varav heltidsföretag	18 762	17 038	16 296	15 483
-varav företag med husdjur	22 601	20 687	19 679	17 817

Källa: Jordbruksverket, Sveriges officiella statistik, statistiska meddelanden JO 35 SM 1701.

Produktionen av griskött och nötkött ökade 2017. Såväl griskött som nötkött har haft god efterfrågan och stabila producentpriser. Produktionen de senaste tio åren har ökat för samtliga produktslag av lammkött med 14 procent, matfågel med 38 procent och ägg med 34 procent. Invägningen av mjölk sjönk med ungefär 6 procent mellan 2008 och 2017.

Tabell 2.15 Kvantitet animalieprodukter

Kvantitet tusen ton

År	1995	2005	2015	2016	2017
Invägd mjölk	3 243	3 163	2 933	2 862	2 817
Gris	309	275	233	233	241
Slaktkyckling	-	96	137	148	149
Nötkreatur	143	136	133	131	132
Får/inkl. lamm	3	4	5	5	5

Källa: Jordbruksverket, Sveriges officiella statistik, statistiska meddelanden JO 48 SM 1804.

Även om spannmålsarealen har ökat något under den senaste tioårsperioden är det främst en ökad hektaravkastning som har bidragit till ökad spannmålsproduktion. Det finns två huvudtyper av grödor i svensk växtodling, spannmål och vall, se tabell 2.16 nedan. Vallodling är omfattande i skogs- och mellanbygder, bl.a. för att många andra grödor har för svag lönsamhet för att odlas där.

Tabell 2.16 Åkerarealen i Sverige

Tusen hektar

År	1995	2007	2013	2016	2017
Åkerareal totalt	2 668	2 648	2 604	2 579	2 550
Spannmålsareal	1 153	990	984	1019	1013
Raps och rybs	59	88	125	93	114
Vallareal	965	1 127	1 177	1 107	1 100
Träda	275	280	158	169	161

Källa: Jordbruksverket, Sveriges officiella statistik, statistiska meddelanden JO 10 SM 1801.

Regeringen har inom ramen för livsmedelsstrategin uppdragit åt Jordbruksverket att föreslå en eller flera lämpliga aktörer som långsiktigt kan ta eget eller gemensamt ansvar för kunskapsutvecklingen för kostnadseffektivt byggande inom animalieproduktionen. Uppdraget rapporterades i mars 2018. I rapporten konstateras att det finns stora brister när det gäller kunskapsförsörjning om funktion och ekonomi i de byggnadslösningar och den utrustning som lantbrukarna investerar i. Det saknas systematisk kunskapsöverföring inom landet och från andra länder.

I linje med detta utlyste Jordbruksverket en tävling för att utveckla framtidens smartaste stall. En viktig förutsättning för ökad animalieproduktion är utvecklingen av rationella, lönsamma djurstallar.

Regeringen beviljade Jordbruksverket 15 miljoner kronor under 2017–2019 för att ge stöd till behovsmotiverade studier och försök

som syftar till att främja en konkurrenskraftig livsmedelsproduktion med bibehållen god djurvälstånd. Jordbruksverket beslutade om de första projekten i juni 2018.

Regeringen har inom ramen för livsmedelsstrategin gett SLU Kompetenscentrum Företagsutveckling i Alnarp i uppdrag att ytterligare stärka kompetensutvecklingen i företagsledning. Komplexiteten för att leda moderna jordbruksföretag ökar och därigenom blir också kompetensutvecklingen allt viktigare i takt med att villkoren för företagen ändras. Det finns en stor potential i att öka produktiviteten i det svenska jordbruket.

Torka och krispaketet

Sveriges lantbrukare har under våren och sommaren drabbats av landsomfattande varmt väder och torka vilket har påverkat skörden av både grovfoder och spannmål. Regeringen har därför i en extra ändringsbudget (prop. 2017/18:301, bet. 2018/19:FiU8, rskr. 2018/19:8) föreslagit 400 miljoner kronor som kan betalas ut till drabbade lantbrukare under 2018 samt föreslagit 60 miljoner kronor för att bekosta sänkta avgifter för den offentliga kontroll som görs vid slakterier 2018.

Den gemensamma jordbrukspolitiken

Den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) är viktig för lantbrukares inkomster, uppfyllelse av flera miljömål och för landsbygdsutveckling. GJP innehåller såväl direktstöd i pelare 1 som riktade åtgärder i pelare 2. Efter den senaste reformen av GJP har stödutbetalningarna inte fungerat som avsett.

För att effektivisera och förenkla handläggningen av stöd samt underlätta för brukarna har Jordbruksverket fortsatt arbetet med att införa elektroniska lösningar där så är möjligt. De allra flesta ansökningar om jordbrukarstöd 2017 lämnades in elektroniskt. Jordbruksverket har fortsatt arbetet med att utveckla styr- och uppföljningssystemet för EU-stöden i syfte att säkerställa en tidig och korrekt handläggning.

Av 2017 års gårdsstöd betalade Jordbruksverket ut 92 procent före årsskiftet. Slututbetalningar av direktstöd genomfördes under andra kvartalet 2018.

Det finns fortfarande utmaningar när det gäller utveckling av it-system för handläggning och utbetalningar, t.ex. slututbetalningar av vissa stöd i landsbygdsprogrammet. It-utvecklingen har dock resulterat i att Jordbruksverket har kunnat lansera funktioner för att betala ut slututbetalningar av miljöersättningar och ersättningar för ekologisk produktion till lantbrukare, med undantag för företag för kontroll eller med ändrade åtaganden.

För att fortsätta it-utvecklingen har Jordbruksverket fått ökat förvaltningsanslag. I budgetpropositionen 2016 tillfördes myndigheten 20 miljoner kronor. Samma belopp beräknades för åren 2017–2018. I budgetpropositionerna för 2017 och 2018 tillfördes myndigheten ytterligare 60 miljoner kronor per år och samma belopp beräknades per år för åren 2019–2020.

Jordbruksverket redovisade den 29 mars 2018 ansvariga myndigheters kostnader och åtgärder vid hantering av EU-stöd under 2017. Hanteringskostnaden per stödkrona har minskat något jämfört med 2016.

I september 2016 lade kommissionen fram ett förslag på ändringar i ett antal EU-förordningar, den s.k. Omnibusförordningen¹. Sverige har i förhandlingarna drivit på för fortsatt förenkling av den gemensamma jordbrukspolitiken. Omnibusförordningen beslutades den 12 december 2017 och trädde i kraft den 1 januari 2018. Regeringen har till följd av Omnibusförordningen beslutat om ett antal förändringar i tillämpningen av GJP i syfte att åstadkomma en förenkling av politiken. Exempel på detta är att Sverige har slutat tillämpa en del av definitionen av aktiva jordbrukare. Den tidigare definitionen försvårade administrationen för stödsökande och stödmyndigheter. Regeringen har vidare beslutat att i mån av befintliga medel inom ramen för det nationella direktstödskuvertet höja stödet till unga jordbrukare i direktstödet. Regeringen har

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/2393 av den 13 december 2017 om ändring av förordningarna (EU) nr 1305/2013 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu), (EU) nr 1306/2013 om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken, (EU) nr 1307/2013 om regler för direktstöd för jordbrukare inom de

stördordningar som ingår i den gemensamma jordbrukspolitiken, (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och (EU) nr 652/2014 om fastställande av bestämmelser för förvaltningen av utgifter för livsmedelskedjan, djurhälsa, djurskydd, växtskydd och växtförökningsmaterial.

också beslutat om ökad flexibilitet i förgröningsstödet. Bl.a. har villkoren för ekologiska fokusområden ändrats så att de omfattar arealer med blommande träd. En ökad areal med blommande växter i odlingslandskapet gynnar pollinatörer.

Inför den kommande reformen av GJP 2021–2027 har departementspromemorian EU:s framtida jordbrukspolitik (Ds 2018:10) tagits fram. Promemorian utgör underlag inför framtagande av svenska positioner i förhandlingarna av nästa gemensamma jordbrukspolitik.

I november 2017 presenterade kommissionen sitt meddelande *Framtiden för livsmedel och jordbruk med inriktningsförslag för GJP efter 2020*. Meddelandet följer kommissionens offentliga samråd som skedde under 2017. Regeringen har lämnat underlag till riksdagen om kommissionens meddelande i faktapromemoria 2017/18:FPM36. Inriktningsförslaget har behandlats på jordbruksråden i december, januari, februari och mars. Ett EU-sakråd om meddelandet med de svenska intressenterna genomfördes i februari 2018. Under året har regeringen arbetat med påverkansarbete gentemot kommissionen och övriga medlemsländer i linje med svenska prioriteringar. Kommissionen presenterade sitt förslag till reform den 1 juni 2018 (se vidare 2017/18:FPM140).

Det pågående nationella programmet för att förbättra villkoren för produktion och saluföring av honung under 2017–2019 har utgjort ett stöd för fortsatt utveckling av näringen. För åren 2016–2017 fördelades ca 6,3 miljoner kronor på 34 projekt.

Regeringens arbete med reformen av den gemensamma jordbrukspolitikens stöds av analysarbetet i OECD och förhandlingsarbetet i WTO. Inget beslut om begränsningar av handelsstörande jordbruksstöd fattades vid WTO:s ministerråd i december 2017 i Buenos Aires.

Stödet till jordbruket i norra Sverige

För att redovisa resultat och bedöma hur konkurrenskraften i jordbruksföretag i norra Sverige utvecklas och bidrar till målet för utgiftsområdet och livsmedelsstrategin används följande indikator:

- Förändringar i antalet mjölkföretag i norra Sverige.

Indikatorn har uppdaterats då storleksklasser inte längre redovisas.

Sverige får enligt Sveriges anslutningsfördrag lämna ett nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige och riktar sig till traditionell jordbruksproduktion. Under 2017 minskade antalet stöd-mottagande mjölkföretag i norra Sverige med 55 företag till 700 företag. Under 2017 uppgick utbetalat stöd till 303,51 miljoner kronor. Stödet betalades ut till 95,2 procent av referensnivån.

Regeringen har sett det som angeläget att höja stödet ytterligare för att stärka jordbruket i norra Sverige och 14 miljoner kronor har avsatts årligen t.o.m. 2019. Den 20 mars 2018 beslutade Europeiska kommissionen om vissa förenklingar samt att öka utrymmet för det nationella stödet med 100 miljoner kronor. Det har följts av en höjning av stödnivån med ytterligare 100 miljoner kronor för 2018, vilket fördelas ut jämnt till de olika produktionsgrenarna.

Miljömässig hållbarhet i jordbruket

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av jordbrukets miljöeffekter bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande indikatorer:

- Förändring i kväve- och fosforutnyttjande i den svenska jordbrukssektorn.
- Utsläpp av ammoniak från jordbrukssektorn.
- Förändringar i hälso- och miljörisker vid användning av växtskyddsmedel.
- Utsläpp av växthusgaser från jordbruket.

Hållbar jordbruksproduktion måste relateras till hur väl olika resurser används, till produktivitet, jordbrukslandskapets positiva bidrag till bevarande av ekosystemtjänster, värdefulla kulturmiljöer, god livsmiljö och rekreativsmöjligheter, men också till hur väl produktionen står sig avseende negativa effekter på miljön.

Landsbygdsprogrammet innehåller ett stort antal åtgärder som syftar till att förbättra jordbrukets miljöprestanda. Åtgärderna, bl.a. kompetensutveckling, investeringsstöd, ersättningar till jordbrukare för miljöåtgärder och möjligheter till projektstöd för innovationsarbete, redovisas under avsnittet Genomförandet av landsbygdsprogrammet 2014–2020.

Påverkan från övergödande ämnen i mark och vatten från samtliga sektorer beskrivs under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård och miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning.

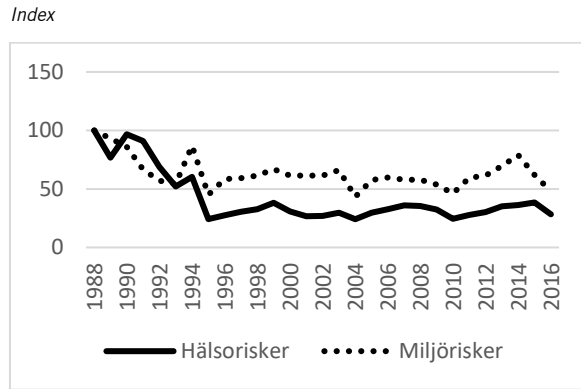
Beräkningarna av belastningen av fosfor och kväve från svenska källor till omgivande hav är nya och det är inte möjligt att jämföra resultatet med tidigare beräkningar eftersom det är stora skillnader i beräkningsmetodiken. Beräkningen från 2016 visar att den totala belastningen av fosfor från svenska källor till omgivande hav var 3 330 ton 2014. Belastningen från jordbruksmark svarade för 34 procent. Belastningen av fosfor på Östersjöns största havsbassäng (Egentliga Östersjön) var 780 ton varav hälften kom från jordbruksmark. Enligt beräkningen från 2016 av den totala belastningen av kväve från svenska källor till omgivande hav var denna 114 900 ton 2014. Belastningen från jordbruksmark svarade för 30 procent. I södra Sverige var jordbrukets andel av kvävebelastningen till havet högre.

Nationella växtnärbalanser beräknas vart tredje år av Statistiska centralbyrån (SCB) och de uppdaterades senast inför 2017 års budgetproposition, där de redovisas närmare.

Enligt statistik från Naturvårdsverket uppgick jordbrukets utsläpp av ammoniak till 46 800 ton 2016. Detta är en minskning jämfört med 2015 då utsläppen från jordbruket var 47 900 ton. Naturvårdsverket uppdaterar kontinuerligt sina beräkningar av utsläppen. Under året har en omräkning av hela tidserien gjorts utifrån nya emissionsfaktorer som har tagits fram inom ramen för luftvårdskonventionen. Det är därför inte möjligt att jämföra de utsläppssiffror som redovisas i år med tidigare redovisade siffror.

Kemikalieinspektionen publicerar årligen statistik över försålda kvantiteter av bekämpningsmedel. Baserat på försålda kvantiteter genomför sedan SCB en beräkning av det antal hektardoser som dessa räcker till. För att mäta trender i hälso- och miljörisker med växtskyddsmedel har en beräkningsmetod tagits fram som visar riskindikatorer, en för hälsorisker och en för miljörisker, för varje verksamt ämne som ingår i växtskyddsmedel. Försäljningen till jordbruk, inkl. frukt- och trädgårdsnäringen, minskade 2016 med 201 ton till 1 619 ton. Försäljningen av ogräsmedel ökade med 12 ton medan övriga växtskyddsmedel minskade, där svampmedel stod för den största minskningen med 146 ton. Både hälso- och miljöriskindex minskade 2016.

Diagram 2.8 Förändringar i miljö- och hälsoriskindex

Ny EU-lagstiftning om skyddsåtgärder mot växtskadegörare med ökat fokus på riskbaserade, förebyggande och tidiga åtgärder vid angrepp har trätt i kraft och ska börja tillämpas i december 2019 (Europaparlamentets och rådets förordning [EU] 2016/2031 av den 26 oktober 2016 om skyddsåtgärder mot växtskadegörare samt Europaparlamentets och rådets förordning [EU] 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningar av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel). Med anledning av detta har arbete bedrivits inom Regeringskansliet och på Jordbruksverket under 2017 för ett effektivt genomförande av den nya lagstiftningen nationellt och på EU-nivå. Jordbruksverket har redovisat ett regeringsuppdrag (rapport 2017:22) med förslag till ekonomisk ersättning vid bekämpning av s.k. karantänsskadegörare som enligt växtskyddslagen (1972:318) omfattas av krav på bekämpningsåtgärder vid angrepp.

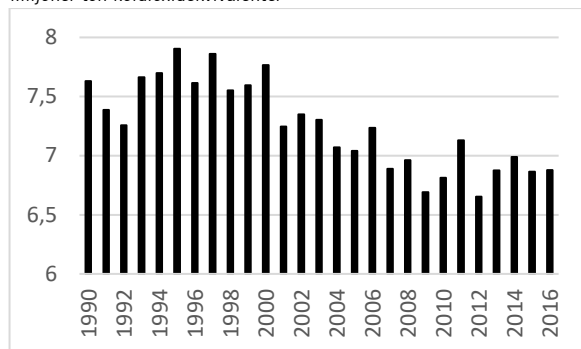
Den 1 januari 2017 började en ny utvidgad skyldighet att anmäla förekomst av karantänsskadegörare. Syftet med det nya kravet är att förbättra möjligheterna till tidig upptäckt av nya skadegörare och därmed förbättra chansen att lyckas med utrotning. Under 2017 påträffades 21 fall av karantänsskadegörare i Sverige, dvs. sådana skadegörare som i huvudsak inte finns i EU men som om de skulle spridas skadar växter och växtprodukter på ett sätt som kan leda till stora ekonomiska, miljömässiga eller sociala konsekvenser. Det är 11 fall mer än under 2016 men färre än under 2015. Ett av fallen är angrepp av en skadegörare som inte tidigare påträffats i Sverige. Antalet fall som påträffades vid införsel till Sverige från tredje land var 46 under 2017, en minskning med en tredjedel jämfört med 2016

och med ännu mer jämfört med 2017 då antalet fall var 105.

Insatser inom jordbruket för att minska de globala klimatförändringarna består dels av att minska utsläpp av växthusgaser vid livsmedelsproduktion, dels av att producera biomassa som kan användas för bioenergi och förnybara material.

Diagram 2.9 Utsläpp av växthusgaser från jordbruket

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

Källa: Naturvårdsverket, 2018.

Växtodlingen och djurhållningen svarar bara för ett par procent av Sveriges utsläpp av koldioxid, medan de svarar för 60 procent av metanutsläppen och 55 procent av lustgasen. Jordbrukssektorns utsläpp av växthusgaser uttryckt i koldioxidekvivalenter i Sverige var 6,9 miljoner ton 2016. Dessa utsläpp är i princip oförändrade jämfört med 2015.

Jordbruksverket har redovisat en rapport om åtgärder för att minska jordbrukssektorns klimatpåverkan (Jordbruksverket 2018:1). I rapporten beskrivs såväl det svenska jordbrukets klimatarbete i dag som möjliga framtida insatsområden för att minska klimatpåverkan. Jordbruksverket föreslår bl.a. att en handlingsplan för jordbrukssektorn, framtagen i dialog mellan myndigheter, bransch, och aktörer inom forskning och kunskapskapande, blir en formell del av det klimatpolitiska ramverket. Rapporten bereds i Regeringskansliet. Vidare har Jordbruksverket i en rapport redovisat förutsättningarna för återvätning av organogen jordbruksmark i syfte att minska avgången av växthusgaser från jordbruket (Jordbruksverket 2018:30). Jordbruksverket föreslår ett ekonomiskt stöd för anläggning och, i de fall det är lämpligt, skötsel av våtmarker som syftar till att minska växthusgasutsläpp. Rapporten bereds i Regeringskansliet.

Jordbruksverket har under 2017 presenterat en handlingsplan med mål och åtgärder för arbetet

med klimatanpassning inom jordbruks- och trädgårdssektorn (rapport 2017:7).

Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts klimatscenarier visar att översvämningar och värmebölja med påföljande risk för torka och brand ökar med klimatförändringarna. Regeringen antog i mars 2018 en nationell strategi för klimatanpassning (prop. 2017/18:163). Förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete omfattar bl.a. Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt och innebär att myndigheterna ska initiera, stödja och utvärdera arbetet med klimatanpassning inom sitt område.

I december 2017 betalades metanreduceringsstödet ut för en tredje stödperiod. Stödet uppgick för perioden till 40 öre per kWh för stödperioden. Under stödperiodens tolv månader 2016–2017 fick 52 anläggningar stöd. Mängden producerad energi från dessa anläggningar från gödsel var under stödåret 125 GWh. Efter höjningen av stödet 2016 har den årliga minskningen av växthusgasutsläppen beräknats till 30 457 ton koldioxidekvivalenter vid produktion av den biogas som kan härledas till stallgödsel. Effekten av att biogas ersätter fossila drivmedel och elektricitet har beräknats till 22 674 ton koldioxidekvivalenter. Av 2017 års metangasreduceringsstöd har Jordbruksverket betalat ut 52,7 miljoner kronor av budgeterade 60 miljoner kronor, vilket ger en utbetalningsgrad på 88 procent.

Regeringen föreslog i propositionen Vårändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:99) att det nuvarande metangasreduceringsstödet utvidgas till att omfatta stöd till produktion av biogas från fler substrat än gödsel under 2018. Även rötning av avfall, grödor och restprodukter har blivit stödberättigat. Det omfattar t.ex. produktion av biogas från insamlat matavfall, och restprodukter från jord- och skogsbruket. Regeringen beslutade den 5 juli 2018 förordningen (2018:1501) om statligt stöd till produktion av biogas som ska användas som biodrivmedel.

Myndigheternas kontroll av djur och livsmedel

För att redovisa resultat och bedöma hur myndigheternas kontroll utvecklas och bidrar till det övergripande målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande indikatorer:

- Antalet djurskyddskontroller som länsstyrelserna har genomfört och hur stor andel

av dessa som var genomförda utifrån riskvärdering.

- Andelen riskbaserade kontroller på livsmedels- och dricksvattenanläggningar.

Under 2017 genomförde länsstyrelsen knappt 11 000 djurskyddskontroller, vilket är i nivå med föregående år. Även antal beslut låg på samma nivå som 2016.

Tabell 2.17 Djurskyddskontrollen

Antal	2014	2015	2016	2017
Genomförda kontroller	12 820	11 875	10 899	10 828
Andel riskbaserade (%)	41	39	41	42
Beslut om förelägganden	1 215	1 312	1 151	1 239
Beslut om omhändertaganden	1 085	941	827	879
Beslut om djurförbud	210	279	244	204

Källa: Jordbruksverket.

Under 2017 uppfylldes för andra året i rad målet att det ska utföras minst lika många normalkontroller som anmälningskontroller. Målet har tagits fram tillsammans av Jordbruksverket och länsstyrelserna. Målet uppfylldes för landet som helhet men det finns variationer mellan hur väl olika länsstyrelser klarar att uppfylla målet.

De resurser som länsstyrelserna totalt lägger på djurskyddskontroller annan djurskyddsverksamhet ökade under 2017 för första gången sedan 2012. Förutsättningarna för att bedriva kontrollverksamhet och effektiviteten i kontrollarbetet skiljer sig fortsatt åt mellan olika delar av landet. Ytterligare arbete för att minska skillnaderna inleddes under 2017, bl.a. genom ökat erfarenhetsutbyte mellan länen. Under 2017 har Rådet för djurskyddskontroll fortsatt verkat för en mer rättssäker och likvärdig kontroll. Rådet har även fokuserat på att underlätta för djurägare att göra rätt, ett förebyggande arbete som kompletterar djurskyddskontrollen.

Inom ramen för regeringens livsmedelsstrategi har Jordbruksverket i uppdrag att genomföra åtgärder för kompetensutveckling och digitalisering inom djurskyddskontrollen.

Antalet offentliga livsmedelskontroller som genomfördes under 2016 var 2 300 fler jämfört med 2015 enligt rapporteringen till Livsmedelsverket. Andelen kontrollmyndigheter som kontrollerar 91–100 procent av anläggningarna med högst risk var 2016 oförändrad jämfört med året

innan. Detta gällde såväl livsmedelsanläggningar som dricksvattenanläggningar. Resultaten från rapporteringarna visar samtidigt att det fortfarande finns stora skillnader mellan de kommunala kontrollmyndigheterna och en betydande andel av kommunerna prioriterar fortfarande inte kontroll av livsmedel- och dricksvattenanläggningar i de högsta riskklasserna. Inom kontrollen av primärproduktionen av livsmedel har länsstyrelsernas kontroller minskat något totalt sett, men de kontroller som gjorts utifrån ett riskbaserat urval har ökat i antal vilket är en utveckling i positiv riktning. Registren med primärproducenter av livsmedel har också kompletterats vilket förbättrar möjligheterna för ett riskbaserat urval för kontrollen av primärproduktionen.

Tabell 2.18 Kontrollmyndigheternas riskbaserade kontroll, kontroll utförd på livsmedelsanläggningar i högsta riskklass

Resultatindikator	2015	2016
Andel kontrollerade anläggningar i högsta riskklass	Andel kontrollmyndigheter (%)	Andel kontrollmyndigheter (%)
0–50 %	4	7
51–80 %	9	6
81–90 %	10	10
91–100 %	77	77
Totalt	100	100

Källa: Livsmedelsverkets årsredovisning.

Tabell 2.19 Kontrollmyndigheternas riskbaserade kontroll, kontroll utförd på dricksvattenanläggningar i högsta riskklass

Resultatindikator	2015	2016
Andel kontrollerade anläggningar i högsta riskklass	Andel kontrollmyndigheter (%)	Andel kontrollmyndigheter (%)
0–50 %	24	26
51–80 %	2	0
81–90 %	0	0
91–100 %	74	74
Totalt	100	100

Källa: Livsmedelsverkets årsredovisning.

Livsmedelskontrollen genomförs fortfarande inte i tillräcklig omfattning eller på ett riskbaserat sätt hos alla kontrollmyndigheter. Tillräcklig och riskbaserad kontroll är en grundläggande förutsättning för en väl fungerande och likvärdig livsmedelskontroll. En majoritet av de kommunala kontrollmyndigheter som har genomfört livsmedelskontroller i liten utsträckning anger till Livsmedelsverket att bemanningsproblem ligger till grund för resultaten. Statskontoret har under

2017 i sin rapport Stärkt livsmedelskontroll genom ökad kommunal samverkan (2017:9) belyst hur livsmedelskontrollen kan stärkas i kommunerna. Statskontoret menar att en bättre statlig styrning inte ensamt löser problemet och rekommenderar ökad kommunal samverkan för att komma tillrätta med sådana problem som har sin grund i kommunernas geografiska och storleksmässiga förutsättningar, då dessa förutsättningar kan leda till en sårbar personalsituation hos vissa mindre kontrollmyndigheter. En färdplan som bl.a. inriktas mot att alla kontrollmyndigheter till 2025 har minst tre årsarbetskrafter för livsmedelskontroll, vilket skulle kunna uppnås genom mellankommunal samverkan, föreslås i rapporten. Förslaget har remissbehandlats.

Ett omfattande arbete för en effektivare och mer likvärdig livsmedelskontroll pågår. Inom ramen för livsmedelsstrategin gavs ett bredare uppdrag till Livsmedelsverket att under 2017–2019 utveckla stödet till den offentliga livsmedelskontrollen genom kompetenshöjande åtgärder. Inom uppdraget utarbetas nu flera olika utbildningar och andra insatser för att öka kompetensen och förbättra kontrollmetodikerna i den offentliga livsmedelskontrollen. Flera andra insatser har också genomförts eller pågår för att stärka livsmedelskontrollen. Bland dessa kan nämnas gemensamma nationella mål för livsmedelskontrollen som förväntas påverka likvärdigheten i en positiv riktning och ett fortsatt arbete med regional-samverkan och länsmöten som bidrar till en ökad likvärdighet, minskad sårbarhet och effektiv användning av resurser och kompetens. Arbete pågår med att mäta vilka effekter det pågående utvecklingsarbetet har på likvärdigheten. Ett stort fokus läggs här på effekterna ur företagets perspektiv. En översyn av den riskklassningsmodell som tillämpas inom livsmedelskontrollen har gjorts av Livsmedelsverket under 2017. Ett förslag till förenklad modell med syftet att öka förståelsen för den kontrollmyndigheterna utför och för att skapa en enhetligare tillämpning av modellen har remitterats under 2018.

Livsmedelsverket tilldelades för 2017 särskilda anslagsmedel om drygt 107 miljoner kronor för att sätta ned kontrollavgifterna för slakterier och vilthanteringsanläggningar. Medlen medgav att avgifterna för slakterier och vilthanteringsanläggningar med en planerad slakt under 200 ton per år kunde sättas ned till EU:s miniminivå. För slakterier med en planerad slakt över 200 ton per

år ledde nedsättningen till en avgiftsnivå motsvarande 1,965 av miniminivån. Närmare 14 miljoner kronor av anslaget är specifikt riktade till mindre slakterier och till vilthanteringsanläggningar. Antalet aktiva små slakterier och vilthanteringsanläggningar minskade något jämfört med 2016.

Livsmedelsverket har fått i uppdrag att effektivisera slakterikontrollen genom en modernisering och digitalisering för att på sikt hålla kostnadsutvecklingen och avgiftsnivåerna på området nere.

Livsmedelsverket har fått i uppdrag att analysera möjligheten och lämna förslag på förenklade förfaranden för avsättning av vildsvinskött på marknaden. Uppdraget ska redovisas den 30 november 2019.

I mars 2018 föreslog regeringen till riksdagen ändringar i straffbestämmelserna i livsmedelslagen (2006:804) och i lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter i propositionen Effektivare sanktioner i livsmedelskedjan (prop. 2017/18:165). Riksdagen har beslutat i enlighet med propositionen och lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2019.

Insatserna i livsmedelskontrollen för att motverka livsmedelsfusk fortsätter. Under 2017 har Livsmedelsverket bl.a. lanserat en e-utbildning om livsmedelsfusk. Utbildningen vänder sig till såväl företag som kontrollmyndigheter. Under året har Livsmedelsverket bistått svenska kontrollmyndigheter i ett hundratal ärenden om misstänkt livsmedelsfusk. Detta kan jämföras med ett tiotal ärenden för fem år sedan.

Stärka skyddet av dricksvatten

Flera insatser har genomförts i syfte att stärka skyddet för dricksvatten inom flera olika politikområden.

Kommissionens direktiv (EU) 2015/1787 av den 6 oktober 2015 om ändring i bilaga II och III till rådets direktiv 98/83/EG om kvaliteten på dricksvatten har genomförts genom ett nytt normgivningsbemyndigande i livsmedelslagen (2006:804).

Dricksvattenutredningens betänkande En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32) har remitterats och remissinstansernas yttranden visar på en stor samsyn avseende de åtgärder som utredningen föreslår. Ett flertal förslag har hanterats.

Boverket har fått i uppdrag att inom ramen för sin verksamhet kartlägga arbetet med dricksvatten i frågor om fysisk planering som redovisas

under 2018. Regeringen har under 2018 fattat beslut om nationell plan för transportsystemet 2018–2029 där medel avsätts för skydd av vatten. Regeringen har även gett Trafikverket i uppdrag att påbörja metodutvecklingen för samhällsekonomiska metoder för att beakta transportsystemets påverkan på yt- och grundvattnets funktion inklusive slutlig påverkan på dricksvatten. Regeringen har gett Statens väg- och transportforskningsinstitut i uppdrag att ta fram och sprida kunskap om mikroplastutsläpp från transportsystemet. Livsmedelsverket har fått i uppdrag att utveckla metoder för att mäta mikroplaster i dricksvatten och dess konsekvenser. Jordbruksverket har belyst jordbrukssektorns framtida behov av vattenförsörjning som underlag för planarbete. Livsmedelsverket har arbetat vidare med dricksvatten i den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan. Boverket har redovisat en strategi för arbetet med material i kontakt med dricksvatten (Boverket 2016:15). Livsmedelsverket har fått permanent förstärkta medel för att stärka samhällets beredskap för nationella vattenkatastrofgruppen (VAKA). Regeringen har gett Livsmedelsverket i uppdrag att inleda ett inrättande av ett nationellt dricksvattenråd. Livsmedelsverket är ordförande och ett flertal berörda myndigheter ingår.

Krisberedskap och civilt försvar

I budgetpropositionen för 2018 föreslog regeringen en satsning på civilt försvar om totalt ca 1,3 miljarder kronor fram till 2020. För de tre bevakningsansvariga myndigheterna på livsmedelsområdet (Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt) beräknades totalt 40 miljoner kronor årligen. Under 2017 ökade Livsmedelsverket sina insatser på området civilt försvar, främst i frågor om livsmedels- och dricksvattenförsörjning. Även Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt har drivit projekt och anpassat sin verksamhet på området. Med förstärkningen fr.o.m. 2018 ges myndigheterna bättre förutsättningar att planera för det civila försvaret.

Arbete för minskat matsvinn

Inom ramen för livsmedelsstrategin gav regeringen i februari 2017 Livsmedelsverket i uppdrag att tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket, utifrån erfarenheter och kunskaper från tidigare regeringsuppdrag arbeta vidare med olika identifierade svinnreducerande åtgärder för att minska matsvinnet i hela livsmedelskedjan

från producent till konsument under 2017–2019. I ett första steg tas en långsiktig nationell handlingsplan fram i nära samarbete med berörda aktörer. Myndigheterna redovisade arbetet i juni 2018 och rapporten bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Hållbar animalieproduktion – djurhälsa och djurskydd

För att redovisa resultat och bedöma hur arbetet för att uppnå en hållbar animalieproduktion utvecklas samt bidrar till det övergripande målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande indikatorer:

- Antalet utbrott av smittsamma djursjukdomar och antibiotikaresistens i djurhållning.
- Antal utbrott av salmonella.
- Försäljning av antibiotika till djur.

Under 2017 skedde två större utbrott av allvarliga djursjukdomar i Sverige, fjäderfäsjukdomarna fågelinfluensa och Newcastlejuka. Båda utbrotten bekämpades framgångsrikt utan spridning till andra anläggningar. Newcastlejuka, som till skillnad från fågelinfluensa inte utgör en risk för människors hälsa, kan förebyggas genom vaccination men så länge antalet utbrott är lågt är allmän vaccination av fjäderfä inte en kostnadseffektiv åtgärd.

I övrigt har utbrotten av djursjukdomar varit få. Afrikansk svinpest fortsätter att spridas bland tamgrisar och vildsvin i Europa. Myndigheternas beredskap för stora sjukdomsutbrott är god. Fynden av salmonella hos livsmedelsproducerande djur var 2017 återigen få.

Tabell 2.20 Påvisad infektion med salmonella i djurbesättningar och anläggningar

Salmonella påvisad i besättning	2013	2014	2015	2016	2017
Nötkreatur	15	9	6	1	3
Svin	0	0	1	0	0
Häst	0	0	2	0	1
Broiler	1	3	14	10	2
Värphöns	7	2	2	4	0
Kalkon	0	0	0	0	0
Gäss, ankor, struts	0	2	1	1	0
Totalt	23	16	26	16	6

Källa: Statens veterinärmedicinska anstalt.

Under 2016 bekräftades det första fallet av djursjukdomen chronic wasting disease (CWD) i Europa (Norge). Sjukdomen är besläktad med bovin spongiform encefalopati (BSE, den s.k. galna ko-sjukan) och drabbar hjortdjur. EU-obligatorisk övervakning har påbörjats i Sverige, men hittills har inga fall påvisats i landet.

Sverige är fortsatt det land inom EU som har den lägsta försäljningen av antibiotika till livsmedelsproducerande djur. Den totala rapporterade försäljningen till djur ligger på ungefär samma nivå som 2015 (10,5 ton). Användning av antibiotika som är särskilt värdefull inom humanmedicinen har minskat till djur till fördel för en relativt högre användning av mindre resistensdrivande preparat såsom bensylpenicillin (ca 60 procent).

Resistens hos *Escherichia coli* (*E. coli*) i tarmfloran hos friska djur kan användas som indikator på utbredningen av antibiotikaresistens. I Sverige är förekomsten av resistens hos dessa indikatorbakterier låg hos de flesta undersökta djurslag och situationen är gynnsam ur ett internationellt perspektiv. Graden av resistens hos zoonotiska bakterier såsom salmonella och campylobakter hos djur är fortfarande mycket låg. År 2015 upptäcktes det första fallet av överförbar kolistinresistens i världen, med efterföljande rapporter från flera länder. Inga fall av kolinresistens har ännu påvisats hos djur i Sverige. Inte heller den allvarligare formen av ESBL-resistens hos tarmbakterier (ESBLcarba) har påvisats i Sverige. Under 2016 hittades för första gången tiamulinresistens hos svenska grisar. Detta är en allvarlig form av resistens eftersom det i stor utsträckning begränsar behandlingsmöjligheterna av den allvarliga tarmsjukdomen svindysenteri. Utbrottet av resistent svindysenteri kunde begränsas och hittills har inga nya tecken på klinisk sjukdom upptäckts.

Jordbruksverket och Folkhälsomyndigheten ansvarar gemensamt för en nationell samverkansfunktion för arbetet mot antibiotikaresistens. Som en del i det arbetet har en gemensam tvärsektorieell handlingsplan mot antibiotikaresistens för perioden 2018–2020 tagits fram. Handlingsplanen omfattar hälso- och sjukvård, folkhälsa, den yttre miljön, djurhållning, veterinärmedicin, livsmedel och forskning.

Sverige ligger långt fram på djursidan vad gäller antibiotikaresistens. Den svenska modellen om hållbar djurhållning med låg antibiotikaanvändning sprids utanför Sveriges gränser bl.a. i forum

som OIE, Codex Alimentarius, FAO, OECD och i EU-kommissionens arbetsgrupper. Likaså driver EU på svenskt initiativ samarbete om minskad användning av antibiotika i djurproduktionen för att motverka antimikrobiell resistens (AMR) i pågående frihandelsförhandlingar med Mercosur, Indonesien, Filippinerna, Australien samt Nya Zeeland och har fått gehör för frågan i de avslutade förhandlingarna med Mexiko. Vidare omfattas frågan av uppföljningen av EU:s frihandelsavtal med Kanada. Antibiotikaresistens behandlas också inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, Folkhälsopolitik, utgiftsområde 20 Allmän miljö och naturvård, utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning samt utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

I mars 2018 föreslog regeringen till riksdagen en ny djurskyddslag. Riksdagen har beslutat i enlighet med propositionen och den nya lagen träder i kraft den 1 april 2019 (prop. 2017/18:147, bet. 2017/18:MJU24, rskr. 2017/18:401). Syftet med den nya lagen är att säkerställa ett gott djurskydd och att främja en god djurvälstånd och respekt för djur.

På SLU har ett vetenskapligt råd inrättats för djurskyddsfrågor med huvudsaklig uppgift att vara ett stöd i regel- och föreskriftsarbetet på djurskyddsområdet. Rådet är en åtgärd inom livsmedelsstrategin (prop. 2016/17:104).

Verksamheten vid Jordbruksverkets kompetenscentrum för s.k. 3R-frågor är nu i full gång (med 3R avses åtgärder som syftar till att ersätta, begränsa och förfina användningen av försöksdjur). Centret har bl.a. arbetat med berörda myndigheters 3R-strategier, utbildning, kommunikation och deltagit i internationella sammanhang.

Sverige deltar aktivt i den djurskyddsplattform som inrättades av EU-kommissionen i januari 2017. Plattformen är ett resultat av ett samarbete mellan Sverige, Danmark, Tyskland, Nederländerna och Belgien. Ett nationellt djurskyddsnätverk som samlar aktörer från myndigheter, akademi, näringen och organisationer bildades 2017 i syfte att samarbeta om djurskyddsfrågor på EU-nivå.

Fiskeripolitik och vattenbruk

För att redovisa resultat och bedöma hur fiskeripolitiken, fiskerinäringen och vattenbruket utvecklas och bidrar till det övergripande målet för utgiftsområdet och det strategiska området regler och villkor används följande indikatorer:

- Biologisk status för fiskbestånd.
- Svenska yrkesfiskets förädlingsvärde.
- Svenska vattenbrukets produktion.

Arbetet med att successivt genomföra den gemensamma fiskeripolitiken inom och utanför EU:s vatten har prioriterats i syfte att uppnå målsättningarna om ett långsiktigt hållbart fiske, tillämpning av en ekosystemansats i fisket och förenlighet med unionens miljöpolitik. Regeringen har också prioriterat att ökad hållbarhet uppnås i det globala fisket, vilket bl.a. drivs i pågående WTO-förhandlingar om förbud mot fiskesubventioner som bidrar till ett ohållbart fiske. Inga beslut fattades vid WTO-ministermötet i Buenos Aires i december 2017. Nästa WTO-ministermöte äger rum i Astana, Kazakstan i juni 2020.

I det policymeddelande om fiskemöjligheter (totalt tillåten fångstmängd [TAC] och kvoter) och målpuffyllnad för den gemensamma fiskeripolitiken som Europeiska kommissionen presenterar varje år skriver kommissionen att framsteg görs för att uppnå ett hållbart fiske och att 69 procent av de undersökta bestånden i Nordostatlanten fiskas i enlighet med maximal hållbar avkastning (MSY), jämfört med 59 procent året innan. Biomassan i haven har också ökat, enligt meddelandet, liksom de ekonomiska vinsterna för EU:s fiskeflottor.

Inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken fastställer EU årligen fiskemöjligheter (TAC och kvoter) för nästkommande år. För fiskeåret 2018 fastställdes fem av åtta TAC:er där Sverige har fiskemöjligheter i Östersjön enligt principen om MSY. Sedan den fleråriga planen för bestånden av torsk, sill och skarpsill i Östersjön trädde i kraft 2016 har planen tillämpats för de arter som omfattas av planen. Detta innebär att kvoterna för både fiskeåret 2017 och 2018 grundats på vetenskapliga råd från Internationella havsforskningsrådet (ICES) och fastställdes i enlighet med MSY och försiktighetsansatsen. För de arter som inte omfattas av planen har kvoterna för dessa fastställts i enlighet med målen och principerna i den gemensamma fiskeripolitiken. För rödspätta innebar det att kvoten för 2018 fastställdes i enlighet med försiktighetsansatsen och för lax att kvoten fastställdes på en försiktigare nivå än den som kommissionen föreslagit i syfte att skydda de laxbestånd som är svaga. För torsken i östra Östersjön har ICES inte kunnat lämna en analytisk beståndsanalys de

senaste åren, bl.a. på grund av svårigheter med att åldersbestämma torsken. Mycket arbete pågår dock för att möjliggöra för ICES att lämna sådan analys och en benchmark för torsk i Östersjön är planerat till våren 2019. I väntan på att ICES kan presentera MSY-råd har kvoterna för torsk i östra Östersjön fastställts i enlighet med försiktighetsansatsen samt att fisket begränsats under torskens huvudsakliga lekperiod. Det är dock inte bara fiske som påverkar torskens situation. Det är viktigt att vara medveten om att effekterna av klimatförändringar och övergödning resulterar i allvarliga konsekvenser för torsken i Östersjön. Förändringar i temperatur, salthalter och syresättning tillsammans med föroreningar är exempel på faktorer som har stor påverkan på torsken i Östersjön. Inom ramen för regionaliseringen och på grundval av Östersjöplanen har även regler som syftar till att underlätta genomförandet av landningsskyldigheten i Östersjön samt, på rekommendation från Sverige, regler som möjliggör ett mer storleksselektivt torskfiske trätt i kraft 2018.

Fiskemöjligheterna för Västerhavet (Nordsjön, Skagerrak, Kattegatt, Atlanten, Medelhavet samt för vissa vatten utanför EU) omfattar ett stort antal kvoter, dels EU-interna, dels de som härrör från regionala fiskeriförvaltningsorganisationer eller genom avtal med tredje länder. I december 2017 fastställdes fiskemöjligheterna för 2018 på nivåer som innebär att ytterligare steg mot att uppnå målsättningen i den gemensamma fiskeripolitiken. För 2018 ökade antalet kvoter som fastställs enligt maximal hållbar avkastning från 44 till 53 i Västerhavet. För TAC:er där Sverige har fiskemöjligheter i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt fastställdes 17 av 41 enligt MSY. Det gäller bl.a. sill, torsk, kolja, gråsej, äkta tunga, havskräfta och råka. Beslutet om fiskemöjligheter för Västerhavet återspeglar också en fortsatt gradvis infasning av landningsskyldigheten vilket innebär att vissa fiskemöjligheter ökar till att omfatta de fångster som tidigare kastats ut. Kvotökningarna grundades på vetenskapliga råd om hur stora totala fångster som är i linje med MSY.

I och med fiskeriregleringen för 2018 omfattas 82 procent av fiskemöjligheterna i Nordsjön, Skagerrak och Kattegatt nu av landningsskyldigheten. Den ska vara fullt införd 2019.

Havs- och vattenmyndigheten har ansvar för svensk fiskerikontroll. Det riskbaserade

angreppssätt som infördes under 2016 har fortsatt utvecklats. Arbets sättet ger en möjlighet att hålla hög kvalitet samtidigt som insatser och resurser kan fokuseras där de ger mest nytta. För fem av sex utpekade riskområden har regelefterlevnaden ökat under 2017. Under året stoppades inga svenska kvoter på grund av att de var uppfiskade samtidigt som kvotutnyttjandet generellt varit högt. Fiskets följsamhet mot rapporteringskraven, en effektiv dokumentation samt snabb och korrekt dataläggning av uppgifterna är viktiga orsaker till att kvoterna har kunnat hållas.

För att förbättra kontroll av fångst och konsumenternas behov av säkrare information om fångsten och dess ursprung har Havs- och vattenmyndigheten utvecklat ett nationellt spårbarhetssystem i enlighet med rådets förordning (EG) nr 1224/2009 av den 20 november 2009 om införande av ett kontrollsystem i gemenskapen för att säkerställa att bestämmelserna i den gemensamma fiskeripolitiken efterlevs. Systemet är under införande och ska börja användas av berörda aktörer senast den 1 januari 2019.

Sverige har också varit aktivt i den regionala processen för en effektiv kontroll av fiske i det marina skyddade området Bratten genom krav på användning av ett system som gör det möjligt att identifiera ett fartyg och följa dess rörelser (Automatic Identification System, AIS) med frekvent positionsrapportering för alla fartyg oavsett storlek.

Utvecklingen för det svenska yrkesfisket har fortsatt samma tendenser – minskande fångstvolym, ökande fångstvärde och minskat antal fartyg. Det totala förädlingsvärdet har ökat mellan 2008 och 2016 och uppgick till 628 miljoner kronor 2016 vilket är en ökning med över 100 miljoner kronor från föregående år. Förädlingsvärdet per heltidsekvivalent har ökat under de senaste fyra åren och uppgick till 787 000 kronor under 2016. Utvecklingen av förädlingsvärdet skiljer sig dock markant åt mellan olika fisken. För de mindre fartygen som fiskar med passiva redskap och de minsta trålarna är utfallet 2016 i stort oförändrat jämfört med föregående år. Den stora ökningen i förädlingsvärde har främst skett för de större trålarna som inkluderar det pelagiska fisket, dvs. aktiva fartyg över 24 meter. Även för fiskberedningsindustrin ses en fortsatt ökad omsättning.

Havs- och vattenmyndigheten har inom ramen för sitt mandat, från den 1 januari 2017 infört

demersala (fiske på den bottenlevande zonen) årliga överlåtbara fiskemöjligheter. Inom det demersala systemet med årliga överlåtelser av fiskemöjligheter har koncentrationsnivåer (högsta möjliga innehav av en kvot under året) införts för att värna det småskaliga fisket så att inte fiskemöjligheterna koncentreras till ett fåtal licensinnehavare. För vissa fartyg har fiske även kunnat bedrivas inom de s.k. kustkvoterna oftast utan fångstbegränsningar. Havs- och vattenmyndigheten beslutade också om att införa separata särskilda tillstånd för fiske med torskfångande redskap i västra respektive östra Östersjön. Separata tillstånd bedöms bl.a. öka möjligheten att kunna bevilja nyetableringar om beståndssituationen tillåter det i ett delområde, men inte i det andra. Det bedöms också underlätta möjligheten till nyetablering med torskfångande redskap efter andra arter än torsk om tillståndet inte längre gäller hela Östersjön.

Produktionsvolymen av matfisk och musslor i vattenbruk har under ett flertal år minskat. Under 2016 ökade dock såväl produktion som värdet jämfört med 2015. Samtidigt har produktionen av sättfisk minskat med 20 procent jämfört med 2015. Såväl antal sysselsatta som andelen kvinnor inom vattenbruket har ökat något de senaste åren.

Tabell 2.21 Produktion, försäljningsvärde, antal odlingar och antal sysselsatta i vattenbruk

	2016	2015	2014
Produktion (ton)			
Matfisk	13 451	10 752	12 899
Sättfisk	860	1 073	1 131
Försäljningsvärde (mnkr. löpande priser)			
Matfisk	487,0	344,6	369,8
Sättfisk	67,5	78,9	89,1
Antal odlingar			
Matfisk	64	103	109
Sättfisk	56	118	133
Antal sysselsatta			
Matfisk	85	75	66
Sättfisk	384	336	345

Källa: Statistiska centralbyrån.

Inom ramen för livsmedelsstrategin har regeringen säkerställt finansiering för att genomföra handlingsplanen för utveckling av svenskt vattenbruk. En halvtidsutvärdering av handlingsplanen sker under 2018. Under 2017 och 2018 har mark- och miljööverdomstolen meddelat ett antal domar i mål om tillstånd för odling i öppna kassar.

I samtliga mål grundar domstolen sitt avgörande bl.a. på att sökanden inte har visat att öppna kassar fortfarande är bästa möjliga teknik. Även om domstolen prövar omständigheterna i varje enskilt fall tyder dessa domar på att det i framtiden kan komma bli svårt att få tillstånd för fiskodling i öppna kassar.

Havs- och fiskeriprogrammet

För att redovisa resultat och bedöma hur havs- och fiskeriprogrammet bidrar till det övergripande målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor kommer följande indikatorer och bedömningsgrunder att användas:

- Förändring av önskade fångster.
- Förändrad vattenbruksproduktion.
- Antal projekt inom datainsamling och kontroll.
- Antal genomförandeprojekt inom lokalt ledd utveckling.
- Antal projekt inom saluföring och beredning.
- Förändrad täckning av skyddade områden.
- Utvärderingar i enlighet med EU:s regelverk. För programperioden 2014–2020 ingår en förhandsutvärdering, två fördjupade årsrapporter (2017 och 2019), en slutrapport 2020 och en slututvärdering som ska redovisas 2024. Dessutom genomför utvärderingssekretariatet vid Jordbruksverket löpande egna utredningar och uppföljningar.

Havs- och fiskeriprogrammet startades i november 2015. Hittills har 468 ansökningar beviljats stöd, vilket motsvarar ca 664 miljoner kronor. Även om det finns en del ansökningar som har beviljats stöd har merparten av dessa åtgärder ännu inte slutförts av stödmottagarna varför få konkreta resultat kan redovisas. Dock kan en analys av de uppgifter som finns med i ansökningarna ge en fingervisning om förväntat resultat varför även prognosen redovisas nedan i tabellen.

Tabell 2.22 Havs- och fiskeriprogrammets genomförande

Indikatorer	Förväntade resultat utifrån beviljade ansökningar	Resultat från slutförda ärenden	Mål
Förändring av önskade fångster (ton)	-21	-520	-3800
Förändrad vattenbruksproduktion (ton)	3726	1123	3925
Antal projekt inom datainsamling och kontroll	52	17	485
Antal genomförandeprojekt inom lokalt ledd utveckling	75	9	300
Antal projekt inom saluföring och beredning	40	38	109
Förändrad täckning av skyddade områden (km ²)	260	0	1200

Källa: Jordbruksverket.

Jakt- och viltförvaltning

För att redovisa resultat och bedöma hur jakt- och viltförvaltning utvecklas och bidrar till målet för utgiftsområdet har det tidigare använts indikatorer för viltstammarnas utveckling (exkl. rovdjur), omfattning av viltskador samt antal viltolyckor i trafiken. Dessa ingår även fortsatt i redovisningen.

Naturvårdsverkets arbete utgår från viltstrategin och kommuniceras utåt genom regelbundna lägesrapporter och genom nyhetsbrevet Viltnytt. En fördjupad uppföljning av alla åtgärder i strategin sker löpande av verket. För att främja brukandet av viltet som resurs har Naturvårdsverket låtit göra en kartläggning av viltets ekosystemtjänster. Resultatet av kartläggningen är en samlad och fördjupad analys av viltets olika nyttor.

För att bidra till en tydlig och förutsägbar viltförvaltning vägleder Naturvårdsverket länsstyrelserna, bl.a. genom en utbildning i adaptiv viltförvaltning och genom Viltförvaltarkonferensen dit länsstyrelserna inbjuds. Konferensen har fokus på klövvilt, rovdjur och samförvaltning. Resultatet av insatserna är en ökad gemensam kunskap om vilt och viltförvaltning som integreras i den praktiska förvaltningen. Även

Svenska Jägareförbundet och Jägarnas Riksförbund bidrar med kunskapsspridning i frågor om praktisk viltförvaltning.

De milda vintrarna gör att koncentrationen av övervintrande gäss ökar. Lantbruket har ökande problem med gäss, sångsvan, tranor och vildsvin. Uppskattningsvis finns i dagsläget mellan 200 000 till 300 000 vildsvin i Sverige. För andra arter såsom rådjur, älg, kron- och dovhjort kan man generellt se att stammarna är stabila eller ökande. Detta kan dock variera såväl lokalt som regionalt.

Enligt inventeringsresultat 2018 fanns 305 vargar i Sverige, att jämföra med 355 respektive 415 individer 2017 och 2016. För att stammen ska ha gynnsam bevarandestatus behövs 300 individer och att minst en invandrad finskrisk varg reproducerar sig varje femårsperiod. Järvpopulationen uppskattas till 522 individer. Riksdagen har beslutat att järvens referensvärde för gynnsam bevarandestatus ska vara 500–600 individer. För lodjur behövs minst 870 individer för gynnsam bevarandestatus och vid den senaste inventeringen fanns ca 1 220 individer. Antalet familjegrupper av lo har dock minskat.

Täta eller stora viltstammar kan medföra skador inom såväl skogs- som jordbruk samt orsaka olyckor på väg och på spårbunden trafik. Ersättning för skador kan erhållas från anslaget 1:7 *Ersättning för viltskador m.m.* Enligt SLU:s viltskadestatistik för 2017 utbetalades 11,5 miljoner kronor i stöd rörande skador på tamdjur, varav 10,5 miljoner kronor till förebyggande åtgärder och 1 miljon kronor på grund av skador. Stödet till skador på gröda uppgick till 11,3 miljoner kronor, varav 4,1 miljoner kronor avsåg förebyggande åtgärder och 7,2 miljoner kronor ersättning för uppkomna skador. Ersättning för förekomst av rovdjur inom renkötselområdet erhålls från anslaget 1:22 *Främjande av rennäringen m.m.* Under 2017 utbetalades drygt 50 miljoner kronor i rovdjursersättning.

Rundabordssamtal har genomförts med myndigheter och organisationer för att få en samlad bild av problemen med vildsvin och det arbete som pågår. Regeringen har dessutom, för att stävja de skador som dov- och kronhjort orsakar på gröda och framför allt kronhjort orsakar på barrträd, möjliggjort för skydds jakt efter årskalv av kron- och dovhjort på enskilt initiativ. När det gäller begränsningar för utfodring av vilt pågår flertal initiativ från myndigheter och organisationer och regeringen följer dessa aktörers initiativ.

Fram till 2015 var det totala antalet trafikolyckor med vilt inblandat relativt oföränderligt, nära 47 000 olyckor med de anmälningsspliktiga arterna. Under 2016 ökade antalet olyckor med vilt kraftigt, till totalt 58 579 olyckor och under 2017 var antalet 61 282. Det är klövvilt (bl.a. vildsvin och rådjur) som orsakar de flesta olyckorna och ökningen. Under 2017 orsakade rådjur 45 863 olyckor, vilket var en ökning på drygt 1 200 olyckor jämfört med 2016. Vildsvin orsakade 6082 olyckor 2017, vilket var 1 325 fler än 2016. Fram till 2018 användes medlen i viltvårdsfonden för Polismyndighetens eftersökskostnader under budgetåret. Trafikverket, som har det slutliga kostnadsansvaret (prop. 2008/09:191, bet. 2008/09: MJU3, rskr. 2009/10:25), återförde därefter medlen till viltvårdsfonden. Genom ändringar i jaktförordningen (1987:905) som trädde i kraft den 1 januari 2018 används inte längre viltvårdsfonden för dessa ändamål. Polismyndigheternas kostnader ersätts numera direkt av Trafikverket.

Regeringen har ändrat villkoren för upplåtelse av småviltsjakt på statens mark ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen, för att förbättra möjligheterna att balansera jakttrycket i dessa känsliga områden. Förändringarna har gällt fr.o.m. småviltsjakten 2017/18. Enligt berörda länsstyrelser har jakttrycket avtagit påtagligt, som regeringen avsett. I enlighet med detta har även inbetalda intrångsersättningar och viltvårdsavgifter minskat.

Konsument och marknad

Målet för det strategiska området Konsument och marknad är följande:

- Att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.

Tidigare redovisade indikatorer; antal livsmedelsföretag, värdet av livsmedellexport samt antal land- och anläggningsgodkännanden redovisas under rubrikerna Livsmedelsindustrin och Livsmedellexport nedan.

Under detta avsnitt redovisas resultat och bedömningar under följande delar av livsmedelskedjan som underrubriker: Livsmedelsindustrin, Livsmedelsexport, Medvetna val, Offentlig konsumtion och hälsa, Ekologisk produktion och konsumtion, Besöksnäring och restaurang.

Livsmedelsindustrin

Förädlingsvärdet i livsmedelsindustrin som helhet ökade med 22 procent mellan 2008 och 2015. På en mer detaljerad nivå framgår att förädlingsvärdet ökade mer i vissa delar av livsmedelsindustrin, t.ex. drycker och tobak.

Antalet livsmedelsföretag ökade mellan 2016 och 2017 med 2,9 procent, från 4 150 företag till 4 270 företag.

Konkurrensverket har inom ramen för livsmedelsstrategin kartlagt och analyserat förhållanden som begränsar konkurrensen inom den svenska livsmedelskedjan. Konkurrensverkets slutsats är att koncentrationen på dagligvarumarknaden är fortsatt hög, men gör bedömningen att konkurrensen på marknaderna för handel och produktion av livsmedel huvudsakligen fungerar väl och att konsumenterna har goda förutsättningar att göra aktiva och väl-informerade val. Myndigheten lämnar ett antal åtgärdsförslag som kan förbättra konkurrensen i livsmedelskedjan och som sammanfattningsvis går ut på att öka tillgängligheten på attraktiva butikslägen för nya aktörer och att mer resurser ges till offentliga upphandlingar så att fler anbud kan tas emot från små och lokala aktörer. Konkurrensverket har i sitt uppdrag även kommit fram till att de svenska villkoren för primärproducenterna behöver harmoniseras gentemot övriga länder i EU, förslagsvis genom att Sverige verkar för att motsvarande höga krav införs även i andra EU-länder. Rapporten bereds i Regeringskansliet.

Tabell 2.23 Småskalig livsmedelsproduktion

Antal företag	2011	2015	2016	2017
Småslakterier	149	170	169	165
Dryckesvaruindustri (<10 anställda)	139	401	464	548
Mejeri- och glassindustri (<10 anställda)	117	196	218	214
Frukt-, bär- och grönsaksindustri (<10 anställda)	175	290	295	317
Industri för bageri- och mjölprodukter (<10 anställda)	1105	1148	1147	1158

Källa: Statistiska centralbyrån, Företagsdatabasen samt Livsmedelsverket (småslakterier).

Livsmedelsexport

Under 2017 presenterade regeringen en förstärkt satsning på svensk livsmedelsexport med fokus på små och medelstora företag. Satsningen på livsmedelsexport omfattar sammanlagt elva åtgärder och syftar till att öka den svenska livsmedelsexporten. Sveriges export- och investeringsråds livsmedelsprogram Try Swedish! förlängdes. Programmets aktiviteter och utformningen av kommunikationsinsatser beslutas av näringslivet, vilket innebär att näringen har en tydlig position i marknadsföringen av Sverige. För att öka den livsmedelsspecifika kompetensen har tre heltidstjänster inrättats som livsmedelsexportansvariga på potentiella tillväxtmarknader. För att göra det enklare för livsmedelsföretag att exportera och marknadsföra sig har en analys av exportpotentialen i olika livsmedelskategorier genomförts tillsammans med livsmedelsbranschen. En av näringen efterfrågad satsning på export av ekologiska livsmedel har genomförts med konkreta aktiviteter för att positionera Sverige. Dessutom har ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag påbörjats som tillhandahåller information om potentialen med livsmedelsexport och som gör det enklare att ta sig in på nya marknader. För att ytterligare förenkla för livsmedelsföretag att exportera fick Livsmedelsverket och Jordbruksverket i uppdrag att underlätta för export av livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som innebär att svenska anläggningar blir godkända för export till tredje land. Inom Regeringskansliet anställdes också en nationell exportsamordnare för livsmedelssektorn med uppgift att, i samarbete med näringslivet, arbeta för att fler livsmedelsföretag kommer ut på export. Under året lanserades också Team Sweden Livsmedel. Det är en

samverkansplattform där företag, myndigheter och aktörer inblandade i livsmedelsexport kan arbeta för att utveckla och öka den svenska livsmedelsexporten och som syftar till att göra det enklare för livsmedelsföretag att exportera. Livsmedelsverket har fortsatt sitt arbete för att göra det enklare att ta sig in på nya marknader med information till företag om bl.a. regler exempelvis genom verkets upplysningstjänst, nya webb-baserade import- och exportguider och ett nyhetsbrev till livsmedelsföretagare. Även Sveriges export- och investeringsråd, Kommerskollegium och Jordbruksverket har under året väglett livsmedelsföretag i exporttekniska frågor.

Merparten av svensk livsmedelsindustri befinner sig på landsbygden. Därför riktas också åtgärder för att underlätta och främja livsmedelsexport till små och medelstora företag över hela landet. Cirka 1 procent av svenska livsmedelsföretag är stora företag, därför är det naturligt att arbeta med insatser mot små och medelstora företag för att öka svensk livsmedelsexport. Det regionala exportprogrammet hos Sveriges export- och investeringsråd är ytterligare en aktivitet för att få regional spridning i åtgärderna och identifiera företag med outnyttjad kapacitet. Regeringen har även en nära dialog med Sveriges export- och investeringsråd om hur fler små- och medelstora företag kan exportera mer.

Under 2017 ökade värdet av den totala exporten av livsmedels- och jordbruksprodukter med 1 procent och uppgick till 83,7 miljarder kronor. Livsmedelsexporten, undantaget vidareexporten av norsk fisk, ökade under 2017 från 44,6 miljoner kronor till 47,9 miljoner kronor – en ökning med 7,5 procent.

Regeringen har under mandatperioden vidtagit en rad åtgärder i syfte att främja Sveriges export av livsmedel och jordbruksprodukter. I och med riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16: MJU2, rskr. 2015/16:110) ökades Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets förvaltningsanslag för arbete med marknadsföring inom livsmedels- och jordbruksområdet. Det ökade förvaltningsanslaget har gett konkreta resultat genom att Livsmedelsverket under 2017 avslutade 147 ärenden, i jämförelse med 49 exportärenden 2016. Det är en ökning med 300 procent och innebär att fler företag har fått möjligheten att exportera. Livsmedelsverket har påbörjat sitt uppdrag att, i samråd med Jordbruksverket, inrätta ett samverkansforum för myndighetsarbetet med att öka

livsmedels- och jordbrukssektorns marknadstillträde i tredje land. Det arbete som utförs av skogs- och lantbruksrådet i Peking, tillsammans med berörda myndigheter i Sverige för att underlätta för den svenska livsmedelsbranschen har bidragit till att skapa förutsättningar för en ökad export till Kina. Under 2017 ökade exporten till Kina med 37 procent. Inom ramen för Sveriges export- och investeringsråds livsmedelsprogram Try Swedish! för små och medelstora livsmedelsföretag genomfördes ett 20-tal aktiviteter under 2017 och 205 företag deltog i olika aktiviteter. Inom ramen för EU:s förhandlingar om frihandelsavtal lyfter regeringen fram svenska exportintressen. EU nådde i december 2017 en politisk överenskommelse med Japan om ett frihandelsavtal som kommer att öppna den japanska marknaden för en rad livsmedel samt motsvarande med Mexiko i april 2018. Under 2018 presenterade Sverige och Finland en gemensam avsiktsförklaring för en ökad livsmedelsexport som innebär ett konkret samarbete med gemensamma aktiviteter på utlandsmarknaden liksom ett ökat utbyte av information och erfarenheter på myndighetsnivå.

Medvetna val, offentlig konsumtion och hälsa

För att redovisa resultat och bedöma hur arbetet med att främja medvetna val, offentlig konsumtion och hälsa bidrar till det övergripande målet för utgiftsområdet och det strategiska området Konsument och marknad kommer följande indikatorer att användas:

- Antalet utbrott av zoonoser hos djur och människor.
- Andelen kycklingar med campylobacter.

Många infektioner som drabbar människor är zoonoser, dvs. smittor som kan överföras mellan djur och människor. Exempel på livsmedelsburna zoonoser är magtarminfektionerna campylobacter, salmonella, listeria och ehec. Att minska risken för livsmedelsburna utbrott är angeläget främst ur folkhälsosynpunkt eftersom de flesta livsmedelsburna zoonoser inte har någon negativ inverkan på djuren. Livsmedelsburna infektioner kan även orsakas av icke-zoonotiska patogener.

Förekomsten av campylobacter i svenska slaktkycklingsbesättningar är åter nere på de låga nivåer som var före utbrottet 2016 och 2017. Antalet personer per 100 000 invånare och år (incidensen) som insjuknade av campylobacter ökade under perioden sommaren 2016 till

sommaren 2017. Därefter har en minskning skett till tidigare låga nivåer.

Tabell 2.24 Slaktkycklingsflockar med campylobacter

	2015	2016	2017
Andel slaktkycklingsflockar med campylobacter	11,6	15,2	10,7

Källa: Statens veterinärmedicinska anstalt.

Under 2017 utreddes åtta utbrott av salmonella. Incidensen av inhemskt smittade var något högre under 2017 jämfört med de senaste åren. Sett över en tjugoårsperiod finns dock ingen trend för att incidensen ökar eller minskar i Sverige. I jämförelse med de flesta europeiska länder har Sverige en relativt låg förekomst av salmonella men förekomsten verkar också minska i övriga Europa. Under 2017 skedde inget större utbrott av magtarmsjukdomen ehec och antalet fall som smittats i Sverige var lägre än de föregående två åren. Antalet personer som smittades av listeria under 2017 ökade något jämfört med 2016 och sett i ett längre tidsperspektiv ses en långsamt uppåtgående trend i Sverige. Flera faktorer bidrar troligen till ökningen, men en faktor anses vara en ökad konsumtion av ätfärdiga produkter. Under 2017 rapporterades 22 inhemska fall av Hepatit E, ett virus som i främsta hand anses ha zoonotiskt ursprung. Det totala antalet rapporterade fall har ökat stadigt sedan 2012.

Inom ramen för arbetet med handlingsplanen för en Giftfri vardag har Livsmedelsverket undersökt förekomsten av hormonstörande ämnen och utvecklat en kemisk analysmetod för fenolära ämnen i livsmedel. Livsmedelsverket har medverkat i den nationella plattformen för säker hantering av nanomaterial. Plattformen har under 2017 bl.a. identifierat olika hinder och förslag på åtgärder för en säker hantering av nanomaterial inom områdena arbetsmiljö, konsumentskydd, nanomaterial i ett livscykelperspektiv samt innovation och produktutveckling. Livsmedelsverket och Stockholms universitet har under året påbörjat ett samarbete i syfte att öka kunskapen om kombinationseffekter, även kallat cocktail-effekter.

En av de största riskfaktorerna för sjukdom och för att dö i förtid är ohälsosamma matvanor. För att stärka det långsiktiga arbetet med matvanor och fysisk aktivitet har ett nytt delmål i folkhälsopolitiken införts: Ett samhälle som främjar ökad fysisk aktivitet och bra matvanor för alla i propositionen God och jämlik hälsa – en

utvecklad folkhälsopolitik (prop. 2017/18:249, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406).

I dag är skillnaderna i matvanor och hälsa stora i Sverige, både utifrån socioekonomiska faktorer och även könsskillnader. Resultaten från den första nationella kartläggningen av ungas matvanor, Riksmaten Ungdom, visar att dessa skillnader skapas redan i unga år. Kartläggningen visar bl.a. att ungdomar äter för lite frukt och grönsaker och för mycket rött kött och chark. Här finns en könsskillnad då pojkar i gymnasieskolan äter dubbelt så mycket kött som flickorna, som i sin tur äter mer frukt och grönsaker än pojkarna. Kartläggningen visar även att ungdomar med lågutbildade föräldrar äter mindre grönsaker och fisk och dricker mer läsk. Även övervikt och fetma är vanligare bland dessa ungdomar.

Inom ramen för uppdraget att främja hälso- och sjukvårdens arbete med bra matvanor för att förebygga kroniska sjukdomar har Livsmedelsverket bl.a. tagit fram faktabroschyrer och en webbaserad vägledning om betydelsen av bra matvanor i det förebyggande hälso- och sjukvårdsarbetet.

Livsmedelsverkets Kompetenscentrum för måltider inom vård, skola och omsorg har bl.a. tagit fram reviderade råd för äldreomsorgen som kommer att lanseras under 2018. Den offentliga upphandlingen av livsmedel är av stor vikt för kvaliteten på måltiderna inom offentlig sektor. Upphandlingsmyndigheten har i uppdrag att förstärka kompetensen när det gäller upphandling av livsmedel och måltidstjänster inom offentlig sektor. Uppdraget ska avrapporteras 2019. Fysisk aktivitet och bra matvanor behandlas även inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Regeringen har gett Livsmedelsverket i uppdrag att analysera vilka åtgärder som krävs för en svensk anmälan till EU-kommissionen om obligatorisk ursprungsmärkning av kött och fisk på restaurang och i storhushåll.

Ekologisk produktion och konsumtion

För att redovisa resultat och bedöma hur ekologisk produktion och konsumtion utvecklas och bidrar till det övergripande målet för utgiftsområdet och det strategiska området Konsument och marknad, används följande indikatorer och bedömningsgrunder:

- Utvecklingen av den ekologiska odlingen: Sveriges certifierade areal jordbruksmark

- som är omställd eller under omställning till ekologisk produktion.
- Utvecklingen av marknaden för ekologiska produkter: försäljningsökning och andel ekologiska livsmedel.
- Jordbruksverkets statistik för ekologisk odling.
- Ekowebbs försäljningsstatistik för ekologiska produkter (i samarbete med Statistiska centralbyrån). Ekowebb bedriver oberoende bevakning och är experter på ekomarknad och ekostatistik.

Konsumenternas efterfrågan på ekologisk mat har ökat kraftigt under de senaste åren. Marknaden bedömer att ökningen kommer att fortsätta flera år framöver. Den ekologiska produktionen har dock inte ökat i takt med efterfrågan. En särskilt viktig åtgärd för att öka den ekologiska produktionen är ersättningarna för ekologisk produktion i landsbygdsprogrammet för programperioden 2014–2020. Stöd motsvarande 637,4 miljoner kronor betalades ut 2017 och t.o.m. april 2018.

Förutom satsningarna på ekologisk produktion i landsbygdsprogrammet, ger regeringen stöd till forskning (Formas), försöks- och utvecklingsverksamhet (Jordbruksverket), fältforskning (SLU) samt Centrum för ekologisk produktion och konsumtion vid SLU.

Vidare innehåller livsmedelsstrategin och dess handlingsplan satsningar på produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel. Den 28 februari 2018 presenterade Jordbruksverket ett förslag till en åtgärdsplan för att öka produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel. Åtgärdsplanen innehåller etappmål och åtgärder som syftar till att nå regeringens uppsatta inriktningsmål för ekologisk produktion och konsumtion, som innebär att 30 procent av den svenska jordbruksmarken ska utgöras av certifierad ekologisk jordbruksmark 2030 och att 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska utgöras av certifierade ekologiska produkter 2030. Den 26 april 2018 beslutade regeringen att tilldela Jordbruksverket totalt 50 miljoner kronor för att vidta ett antal åtgärder som återfinns i förslaget till åtgärdsplan. Näringslivet och berörda aktörer ska ges en aktiv och central roll i valet av åtgärder.

Den ekologiska odlingen har ökat kontinuerligt under de senaste åren. Arealen jordbruksmark som var helt omställd till ekologisk produktion ökade under 2017 och uppgick till 495 800 hektar. Den totala arealen jordbruksmark, som var omställd eller under omställning till ekologisk produktion, ökade likaså. Av Sveriges totala certifierade jordbruksmark var 19 procent omställd eller under omställning till ekologisk produktion 2017.

Den ekologiska livsmedelsförsäljningen har ökat med 10 procent, motsvarande 2,5 miljarder kronor, till 27,9 miljarder kronor 2017 jämfört med 2016. Av sålda livsmedel 2017 var 9,3 procent ekologiska. Den ekologiska livsmedelsförsäljningen har fortsatt att öka även inom offentlig marknad, med 15 procent under 2017.

Besöksnäring och restaurang

För att redovisa resultat och bedöma hur besöksnäring och restaurang utvecklas och bidrar till det övergripande målet för utgiftsområdet och det strategiska området Konsument och marknad används följande indikator:

- Konsumtion inkommande besökare (restaurang och livsmedel).

Svensk besöksnäring har en fortsatt positiv utveckling och för att ta ett samlat grepp kring frågorna tillsatte regeringen i oktober 2016 Utredningen Sveriges besöksnäring – en samlad politik för upplevelsebaserad tillväxt. Utredningen lämnade sitt slutbetänkande i december 2017, Ett land att besöka – En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring (SOU 2017:95). I betänkandet föreslår utredningen att regeringen utvecklar, antar och genomför en nationell strategi för en hållbar och växande besöksnäring, även delstrategier för ett antal temaområden föreslås, däribland måltidsturism. I storleksordningen en tredjedel av de medel som utländska besökare spenderar vid besöket i Sverige avser inköp av livsmedel, mat och dryck i butik, restaurang, café etc. Vidare föreslår utredningen bl.a. ett stärkt nationellt samlat ansvar för långsiktig kunskapsutveckling och innovation samt en stärkt myndighetssamordning, se vidare utgiftsområde 24 Näringsliv.

Utländska besökares konsumtion av restaurangtjänster och inköp av livsmedel var 44,2 miljarder kronor under 2016 och ökade till 47,4 miljarder kronor under 2017. För att möjliggöra fortsatta satsningar inom området och

utveckla potentialen i att möta efterfrågan på upplevelser kring mat och dryck som en integrerad del av besöksnäringen har regeringen inom ramen för landsbygdsprogrammet avsatt 60 miljoner kronor för detta ändamål. Merparten av dessa medel har beviljats V.S. VisitSweden AB som samverkar med regionala organisationer i arbetet i att stärka produktutveckling och marknadsföring av måltidsupplevelser i Sverige. Inom landsbygdsprogrammet finns även insatser för att främja småskalig traditionell matkultur.

Internationellt arbete

Sverige har fortsatt deltagit aktivt i arbetet med det internationella genomförandet av Agenda 2030, se vidare utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. I samband med det högnivåpolitiska forumet i New York i juli 2018 diskuterades bl.a. mål 12 för hållbar konsumtion och produktion samt mål 15 om biologisk mångfald. Båda dessa mål har betydelse för arbetet inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel och departementet har varit aktiva i framtagandet av underlag inför mötet. Mål 2 i agendan är att utrota hungern och vid mötet 2017 med Kommittén för globalt tryggad livsmedelsförsörjning (CFS) anordnade Sverige ett sidosamtal på temat jämställdhet i skogsbruket och betydelsen av att stärka kvinnors egenmakt för en tryggad livsmedelsförsörjning (och förbättrad nutrition). Sveriges arbete för en hållbar förvaltning av landets skogsresurser redovisades också, liksom kvinnors formella och informella roll i svensk skogsnäring.

Sverige uppmärksammade vidare Världshungerdagen med ett seminarium som fokuserade på migration och dess påverkan på tryggad livsmedelsförsörjning. Syftet var bl.a. att belysa de möjligheter som en utveckling av landsbygden kan innebära som ett alternativ till migration. Seminariet var ett led i Sveriges bidrag till uppfyllande av mål 2 i Agenda 2030.

I december 2017 antog regeringen en strategi för Sveriges samarbete med FAO för perioden 2018–2021.

Sverige har sedan länge en internationellt ledande roll i fråga om antibiotika- och antimikrobiell resistens (AMR) och har arbetat aktivt med att stärka FAO:s roll i kampen mot AMR. En minskad användning inom djurhållningen är nödvändig för att uppnå resultat inom området och bidra till FN:s arbete med One Health.

Genom en sekondering från Näringsdepartementet till FAO sedan hösten 2017 har Sverige bidragit till FAO:s kompetens på området.

Under 2017 lanserades en webbplats för Svenska FAO-kommittén, där information om FAO och Sveriges deltagande i FAO:s arbete för ett hållbart jord- och skogsbruk samt fiske liksom landsbygdsutveckling kontinuerligt har lagts upp.

Under 2018 uppmärksammade Sverige betydelsen av partnerskap, med särskilt fokus på privata sektorn, genom en skrift som ska presenteras vid Kommittén för tryggad livsmedelsförsörjning.

För att bidra till en mer transparent och öppen världshandel deltar Sverige fortsatt i arbetet inom de globala standardiseringsorganisationerna för växtskydd, djurhälsa och livsmedel.

Inom den Gemensamma Råvarufonden (CFC) ledde Sverige som vice ordförande OECD-länderna i arbetet. Fonden har en viktig roll på råvaruområdet i att bistå utvecklingsländer i att stärka deras livsmedelsproduktion på ett hållbart sätt, förbättra produktionsmetoder och öka diversifiering och främja en hållbar ekonomisk utveckling.

Inom de internationella råvaruorganisationerna (ICB) hade Sverige förtroendeposition i Internationella organisationen för tropiskt timmer (ITTO). Arbetet fortsatte i samtliga organisationer och EU och Sverige tog en aktiv del i arbetet. Från 2017 är EU medlem i Internationella bomullsorganisationen (ICAC), vilket medfört ett ökat engagemang också i den organisationen för svenskt vidkommande.

Under 2017 påbörjades förberedelser inför Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet och fr.o.m. den 1 januari 2018 är Sverige ordförande för ett år framåt. Under 2017 tog Nordiska ministerrådets sekretariat för Fiske och vattenbruk, Jordbruk, Livsmedel och Skogsbruk ett ökat ansvar som prioritetsområdeskoordinator för området bioekonomi, med stöd av bl.a. Sverige, som innehar den rollen när det gäller fiskefrågor.

Kunskap och innovation

Målet för det strategiska området Kunskap och innovation är följande:

- Att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet

och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.

Arbete med att utveckla indikatorer pågår. Under 2017 har regeringen gett Tillväxtverket i uppdrag att stödja och underlätta etableringen av en samverkansarena för livsmedelssektorns företag och aktörer. Samverkansarenan ska bidra till att höja innovationskapaciteten i sektorn och säkra en långsiktig kompetensförsörjning, i syfte att öka konkurrenskraften för företag i livsmedelssektorn. Arenan kommer att formulera behov gentemot forsknings- och innovationsansvariga. Samverkansarenan lanserade etableringen av Sweden Food Arena den 24 maj och Tillväxtverket slutrapporterade regeringsuppdraget den 30 juni 2018, men uppdraget förlängdes samtidigt till årsskiftet. Därefter ska företagen och organisationerna ta över och driva Sweden Food Arena i egen regi.

För att öka den behovsmotiverade forskningen har regeringen gett Formas i uppdrag att inrätta ett nationellt forskningsprogram för livsmedel och har avsatt 50 miljoner kronor mellan 2017–2019 för detta ändamål. Formas har därtill utsett en nationell kommitté för forskningsfinansiärer i syfte att samordna och stärka forskningen inom livsmedelskedjan. En första utlysning av 9,4 miljoner kronor för synteser, kunskapsinhämtning, inom området har beslutats och tilldelats under 2017. Regeringen har tilldelat SLU 15 miljoner kronor för inrättandet av ett program för industridoktorander med syfte att stödja behovsmotiverad forskning, spridning av forskning och öka samverkan med näringen. Tio doktorandprojekt har beslutats.

Regeringen har under 2017 även ökat stödet till samarbetet mellan företag och forskning inom växtförädling som bedrivs inom ramen för Nordiska ministerrådet. Sveriges bidrag till detta är 17,7 miljoner kronor mellan 2017–2019. Regeringen har också gett SLU i uppdrag att initiera ett kompetenscentrum för växtförädling. Syftet är bl.a. att bidra till livsmedelsstrategins mål och därmed möjliggöra en ökning av tillgången till nya växtsorter som är anpassade för svenska odlingsförhållanden. Kompetenscentrumet är under uppbyggnad.

För att stärka konkurrenskraften och lönsamheten i jordbruket och trädgårdsnäringen är det viktigt att utbytet mellan företag och aktuell forskning stärks. SLU har därför inom ramen för

livsmedelsstrategin fått i uppdrag att tillsammans med rådgivningsorganisationerna för jordbruket och trädgårdsnäringen ta fram förslag för hur bryggan mellan rådgivning och forskning kan utvecklas. I rapporten som överlämnades till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) den 28 mars 2018 lyfts flera områden fram, exempelvis behovet av ökade satsningar på tillämpad forskning, möjligheter att samordna och utveckla samverkan, bättre struktur på spridning av forskningsresultat samt att vidareutveckla utbildningarna i samverkan med näringarna.

Under 2017 erbjöd regeringen Skåne läns landsting 1 miljon kronor för att genomföra insatser som stärker innovationer i livsmedelskedjan och utvecklingen av innovativa företag. Medlen har använts till förberedande arbete för att bilda ett internationellt referens- och försökscentrum för cirkulär biobaserad livsmedelsproduktion som kallas Food Valley of Bjuv.

Regeringen gav i juni 2017 Verket för innovationssystem (Vinnova) i uppdrag att utlysa medel för att inkubatorer och acceleratorer ska kunna stödja utveckling av innovativa företag inom livsmedelskedjan. Vinnova har haft en utlysning och ett projekt om att utveckla nationell livsmedelsinkubation erhöll 3 miljoner kronor i medel efter en sedvanlig utlysning.

År 2016 gav regeringen ett bidrag på 1 miljon kronor till OECD för att studera den svenska livsmedelskedjans innovationssystem. Rapporten presenterades i juni 2018 där OECD bl.a. rekommenderar åtgärder för att minska administrativa kostnader för krav som går utöver EU-kraven, ökade investeringar i forskning, åtgärder för att öka rekryteringen av studenter, förstärkningar av kopplingarna mellan grundforskning, tillämpad forskning och industrin samt uppmuntran av branschens deltagande i forskning och utvecklingsprogram på nationell och europeisk nivå. OECD pekar också på behovet av att stärka forskningsinstitutets funktionen i Sverige. Förslagen bereds i Regeringskansliet.

Sveriges lantbruksuniversitet

Forskning, utbildning och fortlöpande miljöanalys vid SLU bidrar till att uppfylla målen för livsmedelsstrategin och till möjligheten att uppfylla de globala målen för hållbar utveckling.

För att redovisa resultat och bedöma hur satsningarna på utbildning och forskning bidrar till det övergripande målet för utgiftsområdet och det strategiska området kunskap och innovation

används följande indikatorer och bedömningsgrunder:

- Antal helårsstudenter.
- Antal sökande och antagna.
- Prestationsgrad och examinationsfrekvens (antal examinerade individer).
- Andel disputerade lärare.
- Vetenskaplig publicering.
- Externa medel.

SLU står sig väl i jämförelse med andra universitet. I en av de internationella universitetsrankningarna (Quacquarelli Symonds) hamnar SLU på fjärde plats inom jordbruks- och skogsbrukskategorin och i Vetenskapsrådets forskningsbarometer 2017 placerar sig SLU på andra plats avseende citeringsgenomslag.

Det totala antalet helårsstudenter 2017 uppgick till 3 737 (69 procent kvinnor och 31 procent män), vilket är 4 procent färre än 2013 enligt SLU:s årsredovisning 2017. Minskningen är störst på grundnivå men har avstannat jämfört med andra år. Antalet sökande till utbildningar på grundnivå under 2017 låg på 5 674 individer (74 procent kvinnor och 26 procent män) vilket innebär en fortsättning på den sjunkande trenden sedan 2014. Antalet antagna på grundnivå var 998 individer fördelat på 67 procent kvinnor och 33 procent män. Antalet ansökningar till utbildningar på avancerad nivå följer en ökande trend och antalet registrerade studenter uppgick till 226 stycken (61 procent kvinnor och 39 procent män). Demografiska orsaker och en god arbetsmarknadssituation är en förklaring bakom det minskade antalet studenter. SLU har vidtagit åtgärder.

SLU:s utbildningar återspeglar de könsbundna yrkesval som finns i samhället. Arbetet med jämställdhetsintegrering fortsätter och studentrekrytering är ett av de tre områden som SLU identifierat att arbeta vidare med. SLU har avsatt medel för fortsatt arbete med jämställdhetsintegrering.

Söktrycket är väldigt olika för de olika utbildningarna vid SLU. Agronomprogrammet för ekonomi (54 procent kvinnor och 46 procent män), mark/växt-inriktningen (67 procent kvinnor och 33 procent män), kandidatprogrammet för biologi och miljövetenskap (75 procent kvinnor och 25 procent män) samt kandidatprogrammet för sport- och sällskapsdjur

(95 procent kvinnor och 5 procent män) hade alla mindre än 1 förstahandsansökande per plats. De flesta andra utbildningar har mellan 1 och 2,5 förstahandssökande per utbildningsplats.

Under de senaste fem åren har antalet sökande utan tidigare högskolestudier till SLU:s utbildningar minskat med 4 procent vilket kan jämföras med genomsnittet för Sveriges alla universitet och högskolor där minskningen för motsvarande period varit 7 procent. SLU har under 2017 satsat mer medel än tidigare på att analysera varför hortonom-, agronom- och jägmästarprogrammen har lågt söktryck. SLU har på ett mer aktivt och riktat sätt marknadsfört sina utbildningar via nya kanaler i exempelvis sociala medier. SLU arbetar också med studentkommunikatörer, öppet hus på campusorterna, deltagande på utbildningsmässor, studentrekryteringskonferenser m.m. Flera av de nya utbildningarna som startar under 2018 verkar ha rönt stort intresse bland blivande studenter. SLU arbetar aktivt för att få flera utländska studenter och har speciella satsningar för nyanlända.

Prestationsgraden, dvs. helårsprestation per helårsstudent, är hög inom utbildning på grund- och avancerad nivå. Kvinnor har totalt sett en något högre prestationsgrad än män (90 procent för kvinnor och 87 procent för män). Prestationsgraden låg på 90 procent inom utbildning på grundnivå (2016: 92 procent) och på 88 procent inom utbildning på avancerad nivå (2016: 91 procent). Totalt examinerades 798 studenter 2017 (71 procent kvinnor och 29 procent män). Av de studenter som examinerades på grundnivå 2017 var 72 procent kvinnor och 28 procent män, baserat på 653 individer och 869 examina. 114 individer examinerades på avancerad nivå (68 procent kvinnor och 32 procent män).

SLU hade 563 aktiva forskarstudenter 2017, 58 procent kvinnor och 42 procent män. Antalet forskarstudenter har minskat de gångna fem åren, könsfördelningen är oförändrad. I jämförelse mellan åren 2010 och 2017 är det 160 färre forskarstudenter. Antalet forskande och undervisande personal var 1 482 personer (48 procent kvinnor, 52 procent män) 2017 vilket innebär en ökning med 3 procent jämfört med året innan. Antalet disputerade lärare var 916 stycken (42 procent kvinnor och 58 procent män) 2017 vilket är en ökning med 56 personer jämfört med 2016.

Könsfördelningen bland SLU:s professorer under 2017 var 29 procent kvinnor och

71 procent män. Under 2017–2019 har SLU ett mål för könsfördelningen bland nyrekryterade professorer om 51 procent kvinnor. Under 2017 har tio professorer anställts, varav fyra är kvinnor. För att SLU ska nå upp till rekryteringsmålet vid periodens slut måste andelen kvinnliga professorer öka under de kommande två åren.

SLU visar på goda resultat när det gäller vetenskaplig publicering. Forskare vid SLU publicerade under 2017 drygt 1 670 artiklar vilket är en ökning med drygt två procent jämfört med 2016. Den största andelen publikationer var inom områdena ekologi och miljövetenskap. Därefter följde växtvetenskap, skogsvetenskap och veterinärmedicin. 70 procent av publikationerna vid SLU hade internationella medförfattare.

Den senaste femårsperioden har externa bidrag och uppdrag ökat med 5 procent. År 2017 utgjorde extern finansiering 51 procent av de totala intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå. SLU utvecklar sitt arbete med forskningsplattformar. Dessa framtidsinriktade samarbeten har ett tvärvetenskapligt och fakultetsöverskridande arbetssätt och bedrivs i samverkan med det övriga samhället.

SLU har i uppdrag att bedriva fortlöpande miljöanalys. Arbetet är organiserat i tio tematiska program som genererar information kopplat till miljö kvalitetsmålen. Dessutom finns Artdatabanken som en del av fortlöpande miljöanalys. Artdatabanken har ett stort erkännande internationellt och ingår i globala samarbeten om artinformation.

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande

Formas möjliggör forskning för hållbar utveckling, där Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling, tillsammans med de nationella miljö kvalitetsmålen är viktiga som sorterings- och prioriteringsgrund. Under 2017 har Formas initierat en systematisk inventering av kunskaps- och forskningsbehoven för Agenda 2030 i den svenska kontexten.

Resultatredovisning för Formas verksamhet finns i utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård avsnitt 4 Miljöforskning. Anslag för finansiering till stöd till forskning finns i utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård och i utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Formas redovisar att av medlen från utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och

livsmedel har 75 procent gått till produktionsrelaterade projekt. Under 2017 betalade Formas ut totalt 1,35 miljarder kronor sammanlagt i forskningsstöd som beviljats utifrån de öppna utlysningarna och de åtta av regeringen utpekade riktade utlysningarna samt 11 utlysningar inom internationella nätverk. Den procentuella fördelningen mellan ansvarsområden visar att miljöforskning är störst med 42 procent följt av areella näringar 34 procent och samhällsbyggande 24 procent. Projekten som forskningsrådet finansierar är dock ofta relevanta för flera av Formas ansvarsområden. SLU, som under 2017 mottog 27 procent av de beviljade medlen, är den största bidragsmottagaren.

2.6.4 Skog

För att redovisa och bedöma resultaten för utgiftsområdet, med avseende på skogspolitiken två jämförbara mål, produktionsmålet och miljömålet, används följande indikatorer:

- Tillväxt, avverkning och återväxtåtgärder.
- Röjning.
- Skog och vilt i balans.
- Skydd mot skadeinsekter m.m.
- Miljöhänsyn.
- Skydd och bevarande av skogsmark.
- Skogsbrukets klimatnytta.

Tillväxt, avverkning och återväxtåtgärder

Den årliga tillväxten på produktiv skogsmark är 121 miljoner skogskubikmeter. Det totala virkesförrådet på produktiv skogsmark är omkring 3,1 miljarder skogskubikmeter. De senaste fem åren har avverkningsnivån varierat mellan 86 och 93 miljoner skogskubikmeter. Under 2016 och 2017 har avverkningen varit i den högre delen av intervallet på grund av hög efterfrågan på svenska skogsprodukter. I den senaste skogliga konsekvensanalysen som redovisades av Skogsstyrelsen 2015 beräknades den högsta hållbara avverkningsvolymen under innevarande period 2010–2019 till omkring 95 miljoner skogskubikmeter per år enligt scenariot Dagens skogsbruk som baseras på dagens förutsättningar och villkor. För perioden 2020–2029 uppgår motsvarande beräkning till 95–100 miljoner skogskubikmeter per år. Den beräknas därefter öka successivt i takt med att nettotillväxten ökar, framför allt på grund av

klimatförändringar, upp till 120 miljoner skogskubikmeter per år under 2100–2109. Scenarierna utgår från att klimatförändringar innebär en förlängd vegetationsperiod och varma vintrar vilket antas gynna skogens tillväxt. Ökad frekvens och omfattning av skador från växtskadegörare, skogsbränder och storm samt blötare skogsmark kan sänka tillväxten och föra med sig stora kostnader, vilket inte ingår i beräkningen.

Bruttoavverkningen uppgick 2016 till 93,5 miljoner skogskubikmeter. Skogsstyrelsen bedömde i konsekvensanalysen att det under perioden 2020–2029 finns möjlighet att öka användningen av grenar och toppar (grot), från avverkningar från dagens nivå på ca 10 TWh till 30 TWh. Störst potential finns i Norrland. Resultaten av de skogliga konsekvensanalyserna innehåller stor osäkerhet, speciellt i ett längre tidsperspektiv.

Skogsstyrelsen har initierat en samverkansprocess kring hur en ökad tillväxt kan åstadkommas inom ramen för skogspolitikens jämställda mål för miljö och produktion. Förslag från samverkansprocessen kommer att remitteras under hösten 2018 och ett färdigt förslag beräknas vara klart efter årsskiftet 2018–19. Skogsstyrelsens löpande uppföljning av återväxtens kvalitéer visar att plantering är den dominerande förnyingsmetoden i landet med 82 procent och att naturlig förnyring används på 11 procent av arealen. Sådd används som förnyingsmetod på fyra procent av den avverkade arealen. Tre procent av avverkningarna lämnas utan återväxtåtgärd.

Skogsstyrelsen har på regeringens uppdrag sett över uppföljningen av förnyringarnas kvalitet från såväl produktions- som miljösynpunkt så att ett hållbart brukande av skogar kan uppnås. Uppdraget har redovisats och bereds i Regeringskansliet.

Skogsstyrelsen bedömer för förnyingsavverkningar 2016/17–2017/18 att 92 procent av den planterade arealen är godkänd, följt av sådd 87 procent och naturlig förnyring 87 procent.

Information och rådgivning om hyggesfria skogsbruksmetoder har erbjudits till ca 750 skogsägare och entreprenörer i syfte att öka arealen hyggesfritt skogsbruk.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har i rapport till regeringen bedömt att omarrondering genererar stora samhällsvinster samt en hållbar utveckling av landsbygden och landsbygdens ekonomi

(Långsiktig plan för omarrondering i Dalarnas län – Slutrapport i oktober 2017).

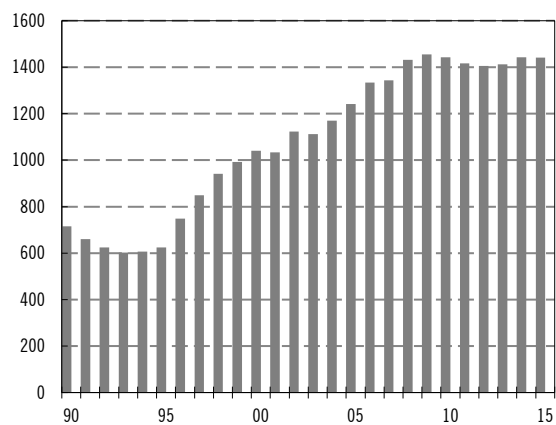
Staten ger underlag för planering och uppföljning av skogsbruket och skogens tillstånd genom produktion av officiell statistik t.ex. via Skogsstyrelsen, Riksskogstaxeringen vid SLU, Naturvårdsverket och Statistiska centralbyrån. Regeringen har därför gett Lantmäteriet i uppdrag att genomföra laserskanning av Sveriges skogsmark. I uppdraget ingår bl.a. laserskanning, lagring och tillhandahållande av laserdata.

Röjning

Efter flera år av ökande röjningsarealer minskade röjningen under 2017. Skogsarealen med bedömt omedelbart röjningsbehov är fortsatt mycket stor och verkar ha stabiliserats på mellan 1,4 och 1,5 miljoner hektar, se diagram 2.10 nedan.

Diagram 2.10 Areal med omedelbart röjningsbehov

Tusen hektar

Anm.: Avser femårs medelvärden.
Källa: Riksskogstaxeringen, SLU.

Skog och vilt i balans

Älgbetesinventeringar visar att betesskadorna på växande skog är svåra till mycket svåra i 8 av 20 län. Övriga län har allvarliga skador, vilket innebär att inget län visar tolerabla skador, dvs. andelen stammar som skadats det senaste året utgör 5 procent eller mindre. På mer än 90 procent av de inventerade ytorna har rönn, sälg, asp och ek svårt att växa upp till fullstora träd. Skogsbrukets gemensamma mål är att sju av tio tallstammar ska vara oskadade då beståndet är minst fem meter högt. Endast två av landets 149 älgförvaltningsområden har god chans att klara detta mål. För övriga områden innebär målet en stor utmaning. Resultaten visar på mycket omfattande skador särskilt i södra Sverige. Skadorna leder bl.a. till plantering med gran, som är osmaklig för älg, på torr mark som lämpar sig bättre för tall.

Skogsstyrelsen menar att följden blir sänkt skogsproduktion, sämre förutsättningar för biologisk mångfald, förändrad landskapsbild och sämre förståelse hos miljön att hålla viltet med föda och livsmiljöer.

Skydd mot skadeinsekter m.m.

Granbarkborren har 2017 varit ett stort problem i norra Sverige även om skadorna är lägre än under 2016. Törskatesvampen har fortsatt att skada och döda tall i norra delarna av landet. Rostsvampen knäckesjukan skadar tall i Norrbotten och i skogsbrandområdet i Västmanland. Rottickan skadar tall och gran. Svampen *Diplodia pinea* som skadar tall har konstaterats vara etablerad i södra Sverige upp till Hälsingland. Det har under 2017 inte konstaterats något fall av karantänsskadegörare reglerade i växtskyddslagen i svensk skog. Se även avsnittet En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja, Regler och villkor, avseende insatser för att skydda samtliga växtmiljöer, inklusive skog, mot att karantänsskadegörare ska etableras.

Miljöhänsyn

De inventeringar som görs i samband med förnygringsavverkning visar att i två fall av tre tas fullgod hänsyn till hänsynskrävande biotoper. Trenden är dessutom att arealen hänsynskrävande biotoper och skyddszoner ökar, mätt som den andel skogsmark som lämnas orörd vid förnygringsavverkning. Även volymen lämnad hård död ved ökar i samband med förnygringsavverkning och volymen skattas till 5,7 skogskubikmeter per hektar. Resultaten är liktydiga över hela Sverige. Antalet överfarter över vattendrag i samband med förnygringsavverkning har nästan halverats sedan början av 2000-talet. 79 procent av överfarterna bedöms inte ha någon negativ påverkan på vattnet, 16 procent bedöms ha liten negativ påverkan och 5 procent av överfarterna bedöms ha stor negativ påverkan. Resultatet är likartade över landet. Skadenivåerna på forn- och kulturlämningar är fortsatt höga men trenden pekar på en svag förbättring. De vanligaste svårare skadorna är kör- och markberedningsskador. En faktor som försvårar möjligheterna att ta hänsyn till fornlämningar och värdefulla kulturmiljöer är avsaknad av inventering eller bristande information om var de är belägna. Skogsstyrelsen har under året redovisat regeringsuppdraget om implementering av målbilderna, Rapport 9/2017. Målbilderna ska ge

skogsbrukets aktörer vägledning för hur miljöhänsyn bör tas vid skogsbruksåtgärder. Myndigheten bedömer att det finns stark vilja i branschen att inkludera målbilderna som en del i sitt systematiska arbete med bl.a. utbildning av personal och uppföljning av genomförda skogsbruksaktiviteter. Statistiskt säkerställda resultat av effekterna av implementerade målbilder kommer att presenteras 2021 via Skogsstyrelsens hänsynsuppföljning. Skogsstyrelsen har under året bedömt status för trettio utvalda ekosystemtjänster på skogsmark. Tio ekosystemtjänster bedöms ha god status, sju otillräcklig status och tretton ekosystemtjänster bedöms ha måttlig status. Skogens ekosystemtjänster är av stor betydelse för människans välfärd och dess bidrag till ekonomin är omfattande. För redovisning av resultat för miljö kvalitetsmålet Levande skogar, se utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Skydd och bevarande av skogsmark

Under 2017 skyddade Skogsstyrelsen 1 281 hektar skogsmark genom biotopskydd och 1 071 hektar skogsmark genom naturvårdsavtal. Därtill har länsstyrelserna under 2017 skyddat ca 26 800 hektar som naturreservat. Skogsstyrelsen har totalt skyddat 66 468 hektar skogsmark genom biotopskydd och naturvårdsavtal sedan 1994.

Regeringen har uppdragit åt Skogsstyrelsen att genomföra en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper, dels för att applicera utvecklad och förbättrad metodik i nordvästra Sverige, dels för att uppdatera den nyckelbiotopsinventering som genomförts i övriga delar av landet. Nyckelbiotopsinventering syftar till att identifiera, avgränsa samt registrera nyckelbiotoper. Vad som utgör en nyckelbiotop definieras av Skogsstyrelsen. Det är viktigt att skogsägare accepterar arbetssättet samt har förståelse och motivation att bevara nyckelbiotoperna. Av bl.a. detta skäl är det viktigt att inventeringarna håller hög kvalitet för att få ändamålsenliga kunskapsunderlag. Därför ska Skogsstyrelsen säkerställa att inventeringen och registreringen av nyckelbiotoper är rättssäker och effektiv. I den metod som Skogsstyrelsen har utvecklat för nordvästra Sverige kommer hänsyn tas till de lokala och regionala förutsättningarna.

Skogsstyrelsen har under 2017 påbörjat förberedelsen av inventeringen inom ramen för ett införande projekt. Fältarbetet för den landsomfattande nyckelbiotopsinventeringen påbörjades under 2018. Den utvecklade metoden

för nordvästra Sverige ska testas och utvärderas under 2018 innan den tas i drift.

Riksdagen har under året tillkännagett att regeringen bör säkerställa att inventeringen av nyckelbiotoper är rättssäker och effektiv samt att klassificeringen tar hänsyn till de lokala och regionala förutsättningarna (bet. 2017/18: MJU17 punkt 1, rskr. 2017/18:216) Med uppdraget om nyckelbiotopsinventering till Skogsstyrelsen bedömer regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat.

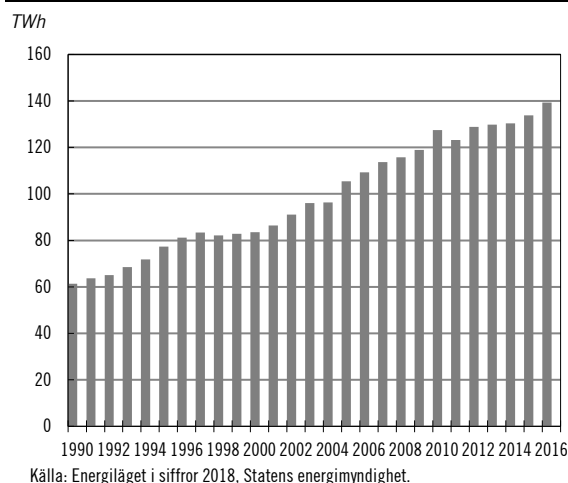
Under perioden 2016 och 2017 har Skogsstyrelsen formellt skyddat 2 013 hektar nyckelbiotoper på nyckelbiotopsrika brukningsenheter i form av biotopskyddsområden och naturvårdsavtal. Länsstyrelsen har under motsvarande tid skyddat 1 153 hektar nyckelbiotoper på nyckelbiotopsrika brukningsenheter i form av naturreservat. Det innebär att myndigheterna sammantaget skyddat 3 166 hektar, vilket är 26 procent av målet om 12 500 hektar för perioden 2016–2020 inom den nationella strategin för områdesskydd. Till och med 2017 har åtta områden på totalt 64,8 hektar skogsmark bevarats med naturvårdsavtal för sina sociala värden.

Av Sveriges totala skogsmarksareal på 28,1 miljoner hektar är 1,1 miljoner hektar formellt skyddad och 1,2 miljoner hektar frivilligt avsatt. Därutöver tillkommer att ca sex procent av skogsmarken, 1,7 miljoner hektar produktiv skogsmark, avsätts som s.k. hänsynsytor vid föryngringsavverkning. Utöver detta finns totalt 4,7 miljoner hektar skogliga impediment, som är undantagen avverkning annat än av enstaka klena träd. Totalt innebär det att 19,4 miljoner hektar av totalt 28,1 miljoner hektar brukas aktivt och att resterande 8,7 miljoner hektar eller 31 procent av skogsmarken, inte omfattas av virkesproduktion. Omräknat till andelen produktiv skogsmark på 23,4 miljoner hektar är 17 procent produktiv skogsmark formellt skyddad, frivilligt avsatt eller avsatt som hänsynsytor. Sammantaget har Skogsstyrelsen under 2017 har betalat ut 182,2 miljoner kronor som ersättning till markägare för biotopskydd och 28,2 miljoner kronor för naturvårdsavtal. Den genomsnittliga ersättningen 2017 var för biotopskyddsområden 147 000 kronor per hektar. Skogsstyrelsens anslag för att ersätta markägare med nyckelbiotopsrika brukningsenheter höjdes med 100 miljoner kronor fr.o.m. 2018 i en satsning som beräknas pågå t.o.m. 2027 vilket ska läggas till den tidigare ökningen på

100 miljoner kronor fr.o.m. 2016 t.o.m. 2020 som aviserats i tidigare budgetproposition. Skogsstyrelsen har under året uppdaterat policyn för sociala värden i skogen vilket ger stöd för en enhetligare hållning i myndighetens arbete med skogens sociala värden.

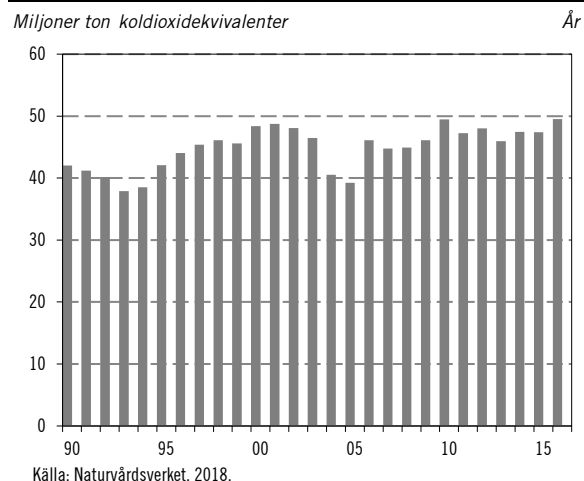
Skogsbrukets klimatnytta

Klimatinsatser inom skogsbruket för att minska de globala klimatförändringarna består dels av att producera bioenergi och förnybara material för att ersätta fossila alternativ, dels av att minska utsläpp av växthusgaser och öka upptag av koldioxid i skog och mark. Bioenergi från de gröna näringarna svarar i dagsläget för en fjärdedel av den svenska energianvändningen varav ca 80 procent kommer från skogsbruket bl.a. grot, och skogsindustrins biprodukter. Total tillförd mängd biobränsle 2016 var 139 TWh, vilket är en liten ökning från föregående år men mer än en fördubbling jämfört med de 61 TWh biobränslen som tillfördes 1990, se diagram 2.11. Användningen av biobränsle från skogen i fjärrvärme- och elproduktionsanläggningar har ökat sedan 1990 och har stabiliserats på ca 50 TWh de senaste åren till följd av milda vintrar och konkurrens från andra energiråvaror som avfall. Biobränslen utgjorde 62 procent av den tillförda energin för fjärrvärmeproduktion 2016. Användningen av biodiesel som drivmedel har ökat från 2 TWh 2010 till 15 TWh 2016 och är det största förnybara fordonsbränslet. Den totala andelen biodrivmedel inom vägtransporter uppgick 2016 till 30 procent, enligt beräkningsmetoden i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG av den 23 april 2009 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor, förnybarhetsdirektivet (Energilaget 2018, Statens energimyndighet).

Diagram 2.11 Tillförd mängd bioenergi

Skog och skogsmark, inklusive träprodukter, hade 2016 ett nettoupptag på 49,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket är 18 procent högre jämfört med 1990, och 4 procent högre jämfört med 2015, se diagram 2.12. Anledningen till ökningen sedan 1990 är främst ökad tillväxt i den svenska skogen, vilket lett till en större differens mellan tillväxt och avverkning än tidigare, trots en fortsatt hög avverkning de senaste åren. Även under 2017 har avverkningen varit fortsatt hög och sannolikt kommer det rapporterade nettoupptaget för 2017 vara i nivå med senare års nivåer. Skogsstyrelsen har under 2017 fortsatt med rådgivning i syfte att höja skogsbrukets kunskapsnivå dels om metoder för en långsiktigt hållbar ökning av tillväxten i skogen, dels om möjliga åtgärder för anpassning till klimatförändringar.

Förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete omfattar bl.a. Skogsstyrelsen och innebär att myndigheten inom sitt ansvarsområde och inom ramen för sina uppdrag ska initiera, stödja och utvärdera arbetet med klimatanpassning.

Diagram 2.12 Nettoupptag av växthusgaser inom skogsbruket, inklusive träprodukter

Nationellt skogsprogram

Under året har underlag från skogsprogrammets dialogprocess 2015 och 2016 beretts i arbetet med att förbereda en strategi och handlingsplan för skogsprogrammet. Regeringen har baserat arbetet med skogsprogrammet på de två jämförda målen om produktion och miljö och inriktningen omfattar både ekonomiska, sociala och miljömässiga värden och syftar till att skogen och dess värdekedja ytterligare bidrar till ett hållbart samhälle och en växande bioekonomi. Visionen som tidigare antagits för skogsprogrammet är att Skogen, det gröna guldets, ska bidra till jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi.

Regeringen beslutade i maj 2018 om en strategi för det nationella skogsprogrammet. Strategin innehåller bl.a. mål för fem fokusområden och beskrivning av den fortsatta organisationen och processen. De fem fokusområdena är följande:

- Ett hållbart skogsbruk med ökad klimatnytta.
- Mångbruk av skog för fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet.
- Innovationer och förädlad skogsråvara i världsklass.
- Hållbart brukande och bevarande av skogen som en profilfråga i svensk internationellt samarbete.
- Ett kunskapskliv för ett hållbart brukande och bevarande av skogen.

På regional nivå har det nationella skogsprogrammets dialogprocess stimulerat forum för samverkan och regionalt anpassade åtgärder med

skogen som bas. En regional skogsstrategi för Småland i linje med skogsprogrammets vision presenterades under våren 2018 och flera andra regionala initiativ har inletts.

Inom ramen för skogsprogrammet har regeringen också genomfört åtgärder för en jämställd skogssektor, bl.a. genom rundabords-samtal och uppdrag till Skogsstyrelsen att utvärdera den branschgemensamma jämställdhetsstrategin, Konkurrenskraft kräver jämställdhet, Jämställdhetsstrategi för skogsbrukssektorn, 2011. Genom skogsprogrammet har regeringen också bidragit med särskilda medel till att öka kunskap om träbyggande. Föreningen Trästad ska sprida goda exempel samt stimulera innovation och utveckling inom det industriella träbyggandet. Vidare har regeringen gett SLU i uppdrag att ta fram prognoser för skogens upptag och utsläpp av växthusgaser, inklusive underlag till svensk referensnivå för redovisning av förändringar i skogens kolsänka till EU. En handlingsplan för Sveriges nationella skogsprogram beslutades i juli 2018. Handlingsplanen innefattar ett stort antal åtgärder som stödjer skogsprogrammets vision och mål. Riksdagen har tillkännagett för regeringen att inriktningen på arbetet med det nationella skogsprogrammet ska baseras på två jämställda mål: ett produktionsmål och ett miljömål. Skogsprogrammets inriktning bör omfatta ekonomiska, sociala och miljömässiga värden och syfta till att skogen och dess värdekedja ytterligare bidrar till utvecklingen mot ett hållbart samhälle och en växande biobaserad samhällsekonomi och att arbetet med ett nationellt skogsprogram ska ske utan nya parallella processer (bet. 2015/16: MJU10 punkt 2, rskr. 2015/16:175). Med hänvisning till vad som redovisats ovan om skogsprogrammet bedömer regeringen att riksdagens tillkännagivande är slutbehandlat.

Arbetsmarknadspolitisk satsning skog

Sammanlagt har 910 miljoner kronor avsatts för 2018–2020 för att få fler enkla vägar till jobb inom gröna näringar genom att Skogsstyrelsen, Trafikverket, Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning samt länsstyrelserna utför insatser för att skapa arbetstillfällen och åtgärda eftersatta behov.

Myndigheterna har fått i uppdrag att främja sysselsättning av grupper som står långt från arbetsmarknaden och samtidigt tillgodose efterfrågan på arbetskraft med rätt kompetens i

näringslivet inom gröna näringar. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Arbetsförmedlingen som, utifrån sitt ansvarsområde och gällande arbetsmarknadspolitiskt regelverk, bidrar till ett effektivt genomförande av uppdraget. Under 2018 beräknas ca 1 600 personer omfattas av satsningen.

Skogsbränder under sommaren 2018

Sommaren 2018 eldhärjades ca 21 000 hektar skogsmark med stora materiella skador som följd. I de fyra värst drabbade områdena i Gävleborgs, Dalarnas och Jämtlands län var varje drabbat område var för sig större än någon annan brand under de senaste 30 åren, med undantag för branden i Västmanland 2014. De omfattande skogsbränderna har inneburit omvälvande förändringar och förluster för dem som har drabbats.

Internationellt arbete

I samband med genomförandet av EU:s skogsstrategi har regeringen värnat det nationella självbestämmandet över skogsfrågor. Denna aspekt har bevakats även i förhandlingar kopplade till genomförandet av EU:s klimat- och energiramverk. Regeringen har för dessa EU-frågor också förstärkt samverkan med Finland inom ramen för det statsministerledda svensk-finska bioekonomisamarbetet. Regeringen har genom Sveriges roll inom styrkommittén för Forest Europe gett strategiskt stöd både till vidareutveckling av policysamarbetet kring hållbart skogsbruk i Europa, och EU-gruppens arbete för att etablera en gemensam ståndpunkt om eventuellt fortsatta förhandlingar om det europeiska skogsavtalet. Regeringen har vidare gett stöd till Europeiska skogsforskningsinstitutet för arbetet med bl.a. förbättrat kunskapsunderlag för europeiska beslutsfattare. Inom EU har regeringen också fått gehör för att skogen och hållbart skogsbruk spelar en viktig roll för att uppnå de globala målen för hållbar utveckling i utarbetandet av den gemensamma hållningen vid 13:e session för FN:s skogsforum.

Inom det skogliga EU-arbetet, inklusive genomförandet och utvärderingen av EU:s skogsstrategi (KOM[2013] 659 slutlig/2.), har regeringen fortlöpande bevakat policyutvecklingen på området. Ett viktigt exempel är förhandlingarna om Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/841 av den 30 maj 2018 om inbegripande av utsläpp och upptag av växthusgaser från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk i ramen för klimat-

och energipolitiken fram till 2030 inom EU:s klimatramverk till 2030, där regeringen fört fram att det är viktigt att medlemsstaterna även fortsättningsvis beslutar om sina referensvärden för skogsbruk nationellt. I strategin för det nationella skogsprogrammet har regeringen betonat vikten av att fortsatt värna det nationella självbestämmandet i skogsfrågor.

2.6.5 De samiska näringarna

För att redovisa resultat och bedöma hur samiska näringar utvecklas och bidrar till det övergripande målet för utgiftsområdet samt det övergripande målet för samepolitiken krävs en utveckling av statistiken. I dagsläget saknas tillförlitlig statistik för att ta fram relevanta indikatorer

Förutom renskötsel utgör samisk besöksnäring, samiskt hantverk, duodji (samisk slöjd och konsthantverk) och småskalig slakteri- och förädlingsverksamhet viktiga samiska näringar. Sametingets arbete utgår från såväl det rennäringssom näringspolitiska handlingsprogrammet och livsmiljöprogrammet Eallinbiras.

Arbete med att utveckla renbruksplaner fortsätter mellan Skogsstyrelsen, Sametinget och samebyarna. Sametinget är sedan 2016 verksamhetsägare. Under 2017 har renbruksplaner vidareutvecklats genom fyra verksamhetsprocesser. Målet är en helhetslösning med teknisk plattform, organisation och tjänster för uppbyggnad och förvaltning av renbruksplanerna. Under 2017 har 120 rensköttande samer från 36 samebyar deltagit i utbildningsinsatser för renbruksplan. Renbruksplanerna används i dag vid samråd och dialog med t.ex. myndigheter, kommuner, skogsbolag, vatten och vindkraftsbolag, gruvbolag och andra markanvändare i syfte att öka kunskap och underlätta dialog.

Satsningen genom livsmedelsstrategin på diversifiering och strukturomvandling samt nyetablering av de samiska näringarna har resulterat i sex projekt. Två av dessa finansieras inom ramen för landsbygdsprogrammet.

Sametinget fastställde i början av 2017 en handlingsplan för klimatanpassning. Arbetet har därefter fortsatt bl.a. med fem pilotprojekt där samebyarna ska ta fram en samlad bild av hur klimatförändringarna påverkar samiska näringar och samisk kultur och finna möjliga anpassningsåtgärder och genomförandet av dessa.

Liksom förra året var vinterrenhjordens storlek under 2016/17 ca 254 000 renar. Svängningar i renhjordens storlek beror till största delen på variationer i naturbetet och förändringar i rovdjursförekomst. Storleken har varierat i cykler mellan 220 000 och 260 000 i vinterhjord 1996–2016. Antalet renägare ligger relativt konstant på drygt 4 600 personer, varav ca 40 procent är kvinnor och ca 60 procent män.

Slakten av ren 2016/17 var 58 740, vilket är en ökning med knappt 4 000 djur från föregående år. Medelpris per kilo var 68,54 kronor, vilket är en ökning på 8 kronor från föregående år (57 kronor per kilo 2015). Priset har ökat sedan 2013. Därutöver tillkommer statligt pristillägg med 9 kronor per kilo för vuxna djur och 14,50 kronor per kilo för renkalv. Slaktutbudet har haft en nedåtgående trend sedan 2006/07 och medelpris per kilo har kontinuerligt ökat under samma period. Den totala slaktintäkten för 2016/17 var 106,6 miljoner kronor (80,2 miljoner kronor för 2015/16, dvs. en ökning med 30 procent). Under 2017 utbetalades drygt 50 miljoner kronor i rovdjursersättning.

2.7 Den årliga revisionens iakttagelser

Jordbruksverket har fått en revisionsberättelse med reservation avseende sin årsredovisning för 2017. Som grund för uttalande med reservation menar Riksrevisionen att Jordbruksverket (Distriktsveterinärerna) har tagit ut avgifter för försäljning av djurfoder utan uttryckligt bemyndigande från regeringen. Detta strider enligt Riksrevisionen mot 3 § avgiftsförordningen (1992:191) som anger att myndigheter endast får ta ut avgifter för varor och tjänster som den tillhandahåller om det följer av lag eller förordning eller av ett särskilt beslut av regeringen. Enligt förordningen (2009:1464) med instruktion för Statens jordbruksverk får Jordbruksverket ta ut avgifter för uppdragsverksamheten som bl.a. gäller Distriktsveterinärerna. Riksrevisionen anser att det är otydligt om Distriktsveterinärerna har befogenhet att sälja djurfoder med stöd av detta bemyndigande.

3 Budgetförslag

3.1 Anslag

3.1.1 1:1 Skogsstyrelsen

Tabell 3.1 Anslagsutveckling 1:1 Skogsstyrelsen

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos	Resultat
2017	405 939	-140		
2018	472 307 ¹		454 479	
2019	Förslag	477 482		
2020	Beräknat	483 998 ²		
2021	Beräknat	474 138 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 477 482 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 462 318 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Skogsstyrelsens förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.2 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017		339	254	85
Prognos 2018		325	325	0
Budget 2019		325	325	0

Tabell 3.3 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017	334 718	334 766	-48
(varav tjänsteexport)	358	375	-17
Prognos 2018	766 300	766 281	19
(varav tjänsteexport)	300	281	19
Budget 2019	766 300	766 200	100
(varav tjänsteexport)	300	300	0

Skogsstyrelsens offentligrättsliga verksamhet utgörs av avgifter som tas ut för vissa ärenden enligt skogsvårdslagen (1979:429) och miljöbalken. Skogsstyrelsen bedriver uppdragsverksamhet som ska finansieras genom avgifter med full kostnadstäckning. Undantag är vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Avgiftsintäkterna får disponeras av Skogsstyrelsen.

Regeringens överväganden

Tabell 3.4 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Skogsstyrelsen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	472 307	472 307	472 307
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 175	11 691	17 383
Beslut			-15 552
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	477 482	483 998	474 138

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020 och 2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 477 482 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Skogsstyrelsen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 483 998 000 kronor respektive 474 138 000 kronor.

3.1.2 1:2 Insatser för skogsbruket

Tabell 3.5 Anslagsutveckling 1:2 Insatser för skogsbruket

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	Utfall	286 071	35 469
2018	Anslag	580 373 ¹	564 112
2019	Förslag	580 373	
2020	Beräknat	504 373	
2021	Beräknat	384 373	

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 3.6 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Insatser för skogsbruket

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	21 080	29 478	37 563			
Nya åtaganden	24 099	30 845	54 625			
Infriade åtaganden	-15 701	-22 760	-22 188	-43 000	-15 000	-12 000
Utestående åtaganden	29 478	37 563	70 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	120 000	96 000	70 000			

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till vissa åtgärder inom skogsbruket och finansierar natur- och kulturmiljövårdsåtgärder inom skogsbruket och åtgärder för att anlägga och vårda ädellövskog. Anslaget får användas för att täcka utgifter för biotopskydd och naturvårdsavtal. Anslaget får även användas för utgifter för att upprätta renbruksplaner och till att medfinansiera skogsträdsförädling. Vidare får anslaget användas för vissa administrationskostnader hos Skogsstyrelsen.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Insatser för skogsbruket* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: I hanteringen av vissa bidrag och ersättningar till skogsägare och för att skapa goda förutsättningar för fleråriga naturvårdsprojekt behöver ekonomiska åtaganden kunna ingås som medför utgifter under kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Insatser för skogsbruket* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kronor 2020–2023.

Regeringens överväganden

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna att den tidigare beräknade minskningen av anslaget med 50 000 000 kronor för naturvårdande skötsel inte genomförs utan medel tillförs även 2019.

Tabell 3.7 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Insatser för skogsbruket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	580 373	580 373	580 373
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-76 000	-196 000
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	580 373	504 373	384 373

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 580 373 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Insatser för skogsbruket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 504 373 000 kronor respektive 384 373 000 kronor.

3.1.3 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt

Tabell 3.8 Anslagsutveckling 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags-sparande
2017	Utfall	118 233	3 466
2018	Anslag	144 379 ¹	142 074
2019	Förslag	145 938	
2020	Beräknat	148 062 ²	
2021	Beräknat	149 995 ³	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 145 938 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 145 938 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens veterinärmedicinska anstalts förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.9 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017	173 115	171 018	2 097
(varav tjänsteexport)	6 693	7 408	-715
Prognos 2018	176 000	177 300	-1 300
(varav tjänsteexport)	8 700	9 000	-300
Budget 2019	176 000	178 100	-2 100
(varav tjänsteexport)	8 700	9 700	-1 000

Avgiftsintäkterna får disponeras av Statens veterinärmedicinska anstalt.

Regeringens överväganden

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	144 379	144 379	144 379
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 559	3 683	5 616
Beslut			
<i>Överföring till/från andra anslag</i>			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	145 938	148 062	149 995

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020 och 2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 145 938 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Statens veterinärmedicinska anstalt* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 148 062 000 kronor respektive 149 995 000 kronor.

3.1.4 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet

Tusental kronor

År	Utfall	Intäkter	Anslags-sparande	Utgifter-prognos
2017	Utfall	106 283		
2018	Anslag	108 512 ¹		108 512
2019	Förslag	109 231		
2020	Beräknat	110 518 ²		
2021	Beräknat	111 515 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 109 231 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 109 231 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för ersättning för veterinär service. Anslaget får användas för utgifter för att minska veterinärkostnaderna för företag med avlögset belägen djurhållning avseende livsmedelsproducerande djur.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.12 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017		2 263	2 263	0
Prognos 2018		2 500	2 500	0
Budget 2019		2 500	2 500	0

Tabell 3.13 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017 (varav tjänsteexport)	574 405	588 198	-13 793
Prognos 2018 (varav tjänsteexport)	616 000	625 900	-9 900
Budget 2019 (varav tjänsteexport)	619 400	618 800	600

Av tabellerna ovan framgår Distriktsveterinärernas avgiftsbelagda verksamhet. Större delen av verksamheten är avgiftsfinansierad.

Jordbruksverket får disponera avgiftsintäkterna.

Regeringens överväganden

Tabell 3.14 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	108 512	108 512	108 512
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	719	2 006	3 003
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	109 231	110 518	111 515

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020 och 2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 109 231 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Bidrag till veterinär fältverksamhet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 110 518 000 kronor respektive 111 515 000 kronor.

3.1.5 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder

Tusental kronor

År	Utfall	Intäkter	Anslags-sparande	Utgifter-prognos	Resultat
2017	Utfall	15 829			-896
2018	Anslag	9 933 ¹			9 371
2019	Förslag	9 933			
2020	Beräknat	9 933			
2021	Beräknat	9 933			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för förebyggande djurhälsoarbete och djursjukdata-system, i syfte att begränsa skadeverkningarna av sådana djursjukdomar som bara smittar mellan djur, och sådana som kan smitta både djur och människor. Anslaget får även användas till djurskyddsfrämjande åtgärder.

Regeringens överväganden

Tabell 3.16 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	9 933	9 933	9 933
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	9 933	9 933	9 933

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 9 933 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande verksamhet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 9 933 000 kronor respektive 9 933 000 kronor.

3.1.6 1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar

Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	128 363	20 984
2018	Anslag	124 349 ¹	124 349
2019	Förslag	134 349	
2020	Beräknat	134 349	
2021	Beräknat	134 349	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bekämpande av och beredskap mot smittsamma husdjursjukdomar varvid ersättning lämnas enligt epizootilagen (1999:657), zoonoslagen (1999:658), lagen (2006:806) om provtagning på djur m.m. eller med stöd av i lagarna meddelade författningar. Anslaget får användas för statsbidrag till obduktionsverksamhet, för utveckling och genomförande av sjukdomskontroller och för genomförande av EU-lagstiftningen om djurskydd, djurhälsa, foder och livsmedel. Anslaget får användas för utgifter för nationell

medfinansiering av kontrollprogram som Sverige enligt EU:s krav är skyldig att göra.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 10 000 000 kronor för 2019. Kommissionens förordning (EU) 2017/1972 av den 30 oktober 2017 om ändring av bilagorna I och III till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 999/2001 vad gäller ett program för övervakning av chronic wasting disease hos hjorddjur i Estland, Finland, Lettland, Litauen, Polen och Sverige och om upphävande av kommissionens beslut 2007/182/EG trädde i kraft den 1 januari 2018. Jordbruksverket som är ansvarig myndighet får utökade arbetsuppgifter för genomförandet av övervakningsprogrammet för chronic wasting disease (CWD, s.k. avmagringssjuka) i Sverige. Anslaget ökas därför med 10 000 000 kronor från 2019.

Tabell 3.18 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	124 349	124 349	124 349
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	10 000	10 000	10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	134 349	134 349	134 349

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 134 349 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 134 349 000 kronor respektive 134 349 000 kronor.

3.1.7 1:7 Ersättningar för viltskador m.m.

Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:7 Ersättningar för viltskador m.m.

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2017	Utfall	45 041		7 737
2018	Anslag	52 778 ¹	Utgifts- prognos	52 145
2019	Förslag	52 778		
2020	Beräknat	52 778		
2021	Beräknat	52 778		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att förebygga skada av vilt och ersättning för sådan skada. Avseende förebyggande åtgärder mot skador i fisket orsakade av säl bör anslaget användas som nationell offentlig medfinansiering av åtgärder inom ramen för Havs- och fiskeriprogrammet 2014–2020.

Kompletterande information

Bestämmelser om rätten till ersättning finns i vilt-skadeförordningen (2001:724) och förordningen (2017:1254) om statligt stöd av mindre betydelse inom jordbrukssektorn för viltskador och förebyggande av viltskador.

Regeringens överväganden

Tabell 3.20 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Ersättningar för viltskador m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	52 778	52 778	52 778
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	52 778	52 778	52 778

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 52 778 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Ersättningar för viltskador m.m.*

för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 52 778 000 kronor respektive 52 778 000 kronor.

3.1.8 1:8 Statens jordbruksverk

Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:8 Statens jordbruksverk

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2017	Utfall	602 696		10 214
2018	Anslag	625 432 ¹	Utgifts- prognos	619 902
2019	Förslag	628 080		
2020	Beräknat	612 143 ²		
2021	Beräknat	540 577 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 603 675 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 526 613 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget används för Statens jordbruksverks förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård och för utgifter för Centrala djurförsöksetiska nämnden.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.22 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
<i>Tillsyn</i>				
Utfall 2017		34 461	26 967	7 494
Prognos 2018		30 100	34 100	-4 000
Budget 2019		28 900	30 000	-1 000
<i>Djur</i>				
Utfall 2017		32 463	35 954	-3 491
Prognos 2018		37 400	38 300	-900
Budget 2019		36 400	36 000	400
<i>Växt</i>				
Utfall 2017		7 809	6 557	1 252
Prognos 2018		7 500	7 300	200
Budget 2019		8 400	7 700	700
<i>Utsäde</i>				
Utfall 2017		8 886	7 338	1 548
Prognos 2018		9 100	8 800	300
Budget 2019		9 100	8 900	200

Jordbruksverket får disponera intäkterna från avgifter inom områdena Tillsyn, Djur, Växt och Utsäde.

Tabell 3.23 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
<i>Tillsyn</i>			
Utfall 2017	3 154	3 154	0
Prognos 2018	3 200	3 200	0
Budget 2019	3 600	3 600	0
<i>Utsäde</i>			
Utfall 2017	24 091	24 546	-455
Prognos 2018	25 900	25 900	0
Budget 2019	25 300	26 300	-1 000
<i>Tjänsteexport</i>			
Utfall 2017	5 648	5 451	197
Prognos 2018	1 700	2 900	-1 200
Budget 2019	0	0	0

Jordbruksverket får disponera intäkterna från avgifter inom områdena Tillsyn, Utsäde och Tjänsteexport.

Regeringens överväganden

Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Statens jordbruksverk

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	621 432	621 432	621 432
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 648	15 458	23 302
Beslut		-24 747	-104 157
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	628 080	612 143	540 577

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020 och 2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 628 080 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Statens jordbruksverk* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 612 143 000 kronor respektive 540 777 000 kronor.

3.1.9 1:9 Bekämpande av växtskadegörare

Tabell 3.25 Anslagsutveckling 1:9 Bekämpande av växtskadegörare

Tusental kronor				
2017	Utfall	4 241	Anslags-sparande	758
2018	Anslag	5 000 ¹	Utgifts-prognos	4 940
2019	Förslag	5 000		
2020	Beräknat	5 000		
2021	Beräknat	5 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder mot växtskadegörare samt för att ersätta enskilda för skada till följd av sådana åtgärder enligt växtskyddslagen (1972:318). Utgifter för beredskapsåtgärder, akuta skyddsåtgärder, marknads-kontroller, inventeringar m.m. mot karantän-skadegörare finansieras också med detta anslag liksom undersökningar av växtprover som av Jordbruksverket överlämnas för laboratorie-mässig diagnostisering. Vidare får anslaget användas till internationellt engagemang inom området bekämpande av växtskadegörare. Slutligen används anslaget för utgifter för verifiering av de svenska skyddade zonerna.

Regeringens överväganden

Tabell 3.26 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Bekämpande av växtskadegörare

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	5 000	5 000	5 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	5 000	5 000	5 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 5 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Bekämpande av växtskadegörare* 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 5 000 000 kronor respektive 5 000 000 kronor.

3.1.10 1:10 Gårdsstöd m.m.**Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:10 Gårdsstöd m.m.**

Tusental kronor

2017	Utfall	7 280 110	Anslags- sparande	223 890
2018	Anslag	6 695 000 ¹	Utgifts- prognos	7 330 000
2019	Förslag	7 168 000		
2020	Beräknat	7 138 000		
2021	Beräknat	6 000 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för gårdsstöd och för andra åtgärder inom den första pelaren av den gemensamma jordbrukspolitiken. Anslaget får även användas för bidrag från EU för bekämpande av djursjukdomar.

Kompletterande information

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1307/2013 av den 17 december 2013 om regler för direktstöd för jordbrukare inom de stödordningar som ingår i den gemensamma jordbrukspolitiken och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 637/2008 och rådets förordning (EG) 73/2009 finns bestämmelser om direktstöd till lantbrukare.

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 652/2014 av den 15 maj 2014 om fastställande av bestämmelser för förvaltningen av utgifter för livsmedelskedjan, djurhälsa, djurskydd, växtskydd och växtförökningsmaterial, och om ändring av rådets direktiv 98/56/EG, 2000/29/EG och 2008/90/EG, Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 178/2002, (EG) nr 882/2004 och (EG) nr 396/2005, Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009, och om upphävande av rådets beslut 66/399/EEG, 76/894/EEG och 2009/470/EG finns bestämmelser om bidrag från EU för bekämpande av djursjukdomar.

Regeringens överväganden**Tabell 3.28 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Gårdsstöd m.m.**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	6 695 000	6 695 000	6 695 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	964 480	1 575 391	859 064
Volymer	115 000	-520 757	191 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-606 480	-611 634	-1 745 064
Förslag/beräknat anslag	7 168 000	7 138 000	6 000 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 7 168 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 Gårdsstöd m.m. 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 7 138 000 000 kronor respektive 6 000 000 000 kronor.

3.1.11 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.**Tabell 3.29 Anslagsutveckling 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.**

Tusental kronor

2017	Utfall	126 284	Anslags- sparande	21 917
2018	Anslag	138 000 ¹	Utgifts- prognos	140 000
2019	Förslag	154 000		
2020	Beräknat	140 000		
2021	Beräknat	120 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för offentlig lagring, övrig intervention, stöd i form av produktions-, konsumtions- och marknadsföringsbidrag, fiberberedning samt exportbidrag.

Kompletterande information

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om

upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007 finns bestämmelser om offentlig lagring, intervention och övriga stöd.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:11 *Intervention för jordbruksprodukter m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2020 och 2021.

Skälen för regeringens förslag: Ett av de områden som anslaget används till är stöd till producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönt. Stöden ges inom fleråriga verksamhetsprogram. Efter beslut om stöd sker betalningarna till stödmottagarna under påföljande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:11 *Intervention för jordbruksprodukter m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2020 och 2021.

Tabell 3.30 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden	86 867	77 315	82 315			
Nya åtaganden	41 509	66 515	105 685			
Infriade åtaganden	-51 061	-61 515	-68 000	-66 000	-54 000	
Utestående åtaganden	77 315	82 315	120 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	107 000	112 000	120 000			

Tabell 3.31 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	138 000	138 000	138 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym	16 000	2 000	-18 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	154 000	140 000	120 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 154 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Intervention för jordbruksprodukter m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 140 000 000 kronor respektive 120 000 000 kronor.

3.1.12 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk

Tabell 3.32 Anslagsutveckling 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifter	Anslags-sparande	Utfall
2017	Utfall	12 608		11 642
2018	Anslag	45 450 ¹	Utgifts-prognos	41 496
2019	Förslag	24 250		
2020	Beräknat	24 250		
2021	Beräknat	24 250		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 3.33 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	15 547	79 945	72 295			
Nya åtaganden	66 295	37 000	38 705			
Infriade åtaganden	-1 897	-44 650	-21 000	-19 421	-19 421	-51 158
Utestående åtaganden	79 945	72 295	90 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	145 600	90 000	90 000			

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för nationellt stöd till åtgärder som medfinansieras av EU inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet. Anslaget får även användas för finansiering av andra projekt som ligger i linje med programmen.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:12 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: För att skapa goda förutsättningar för fleråriga projekt och ett effektivt genomförande av havs- och fiskeriprogrammet behöver ekonomiska åtaganden kunna ingås som medför utgifter under kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:12 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 000 000 kronor 2020–2023.

Regeringens överväganden

Sveriges tilldelning från Europeiska havs- och fiskerifonden uppgår till närmare 1 003 miljoner kronor för programperioden 2014–2020. För att Sverige ska erhålla sin tilldelning måste nationell medfinansiering tillföras. Den nationella medfinansieringen av havs- och fiskeriprogrammet uppgår till 194 miljoner kronor för programperioden och redovisas på detta anslag.

Tabell 3.34 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:12 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	24 250	24 250	24 250
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	24 250	24 250	24 250

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 24 250 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 24 250 000 kronor respektive 24 250 000 kronor.

1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk

Tabell 3.35 Anslagsutveckling 1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	18 926		160 074
2018	Anslag 283 200 ¹		279 801
2019	Förslag 194 000		
2020	Beräknat 123 000		
2021	Beräknat 123 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att finansiera det belopp som motsvarar EU:s medfinansiering av åtgärder inom havs- och fiskeriprogrammet.

Kompletterande information

Nationell medfinansiering sker under anslaget 1:12 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk*.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:13 *Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 595 600 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: För att skapa goda förutsättningar för fleråriga projekt och ett effektivt genomförande av havs- och fiskeriprogrammet behöver ekonomiska åtaganden kunna ingås som medför utgifter under kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:13 *Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 595 600 000 kronor 2020–2023.

Tabell 3.36 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	46 951	302 824	345 154			
Nya åtaganden	261 154	182 000	344 446			
Infriade åtaganden	-5 281	-139 670	-94 000	-125 076	-125 076	-345 448
Utestående åtaganden	302 824	345 154	595 600			
Erhållet/förslaget bemyndigande	733 400	580 000	595 600			

Regeringens överväganden

Sveriges tilldelning från Europeiska havs- och fiskerifonden uppgår till närmare 1 003 miljoner kronor för programperioden 2014–2020.

Tabell 3.37 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Från EU- budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	194 000	194 000	194 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-71 000	-71 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	194 000	123 000	123 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 194 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 123 000 000 kronor respektive 123 000 000 kronor.

3.1.13 1:14 Livsmedelsverket**Tabell 3.38 Anslagsutveckling 1:14 Livsmedelsverket**

Tusental kronor

2017	Utfall	322 242	Anslags- sparande	502
2018	Anslag	253 375 ¹	Utgifts- prognos	251 446
2019	Förslag	255 463		
2020	Beräknat	254 245 ²		
2021	Beräknat	240 184 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 250 283 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 232 950 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Livsmedelsverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för den offentliga kontroll som görs vid slakterier.

Kompletterande information

Regler för offentlig kontroll som görs vid slakterier finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda bestämmelser för genomförandet av offentlig kontroll av produkter av animaliskt ursprung avsedda att användas som livsmedel.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.39 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017		172 524	162 541	9 983
Prognos 2018		178 027	183 595	-5 568
Budget 2019		189 299	189 103	196

Tabell 3.40 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017	16 161	14 841	1 320
(varav tjänsteexport)	6 825	6 303	522
Prognos 2018	15 875	15 043	832
(varav tjänsteexport)	6 308	6 035	273
Budget 2019	14 438	14 730	-292
(varav tjänsteexport)	6 379	6 217	162

Avgiftsintäkterna får disponeras av Livsmedelsverket.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 9 000 000 kronor för 2019. Den 1 augusti 2018 trädde lagen (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster och en ny förordning, förordningen (2018:1175) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster i kraft som gemensamt genomför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1148 av den 6 juli 2016 om åtgärder för en gemensam nivå på säkerheten i nätverks- och informationssystem i hela unionen (NIS-direktivet) i svensk rätt. I förordningen utses Livsmedelsverket som tillsynsmyndighet för sektorn Leverans och distribution av dricksvatten. Detta innebär utökade arbetsuppgifter för Livsmedelsverket. För att finansiera Livsmedelsverkets ökade kostnader för tillsynsverksamhet föreslås anslaget 1:14 *Livsmedelsverket* öka med 9 000 000 kronor fr.om. 2019.

Tabell 3.41 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:14 Livsmedelsverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	243 375	243 375	243 375
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 088	6 989	10 741
Beslut	9 000	3 881	-13 932
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	255 463	254 245	240 184

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10).

Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020 och 2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 255 463 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Livsmedelsverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 254 245 000 kronor respektive 240 184 000 kronor.

3.1.14 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor

Tabell 3.42 Anslagsutveckling 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor

Tusental kronor

2017	Utfall	83 519	Anslags-sparande	68 456
2018	Anslag	163 160 ¹	Utgifts-prognos	206 429
2019	Förslag	163 160		
2020	Beräknat	85 160		
2021	Beräknat	60 160		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder för att stärka konkurrenskraften i livsmedelssektorn och för att främja exporten av svenska livsmedel och för utveckling av livsmedelsförädling. Anslaget får användas för utgifter till stöd för marknadsföring och deltagande i mässor samt stöd till projektverksamhet med syfte att öka kompetens och utveckla produkter, processer, teknik och logistiklösningar med anknytning till livsmedelsförädling.

Kompletterande information

Stöd beslutas enligt förordningen (2018:1500) om stöd för åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:15 *Konkurrenskraftig livsmedelssektor* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 45 000 000 kronor 2020.

Skälen för regeringens förslag: För att skapa goda förutsättningar för fleråriga projekt och ett effektivt genomförande av livsmedelsstrategin behöver ekonomiska åtaganden kunna ingås som medför utgifter under kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:15 *Konkurrenskraftig livsmedelssektor* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 45 000 000 kronor 2020.

Tabell 3.43 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden		233 000	15 000			
Nya åtaganden	233 000	15 000	45 000			
Infriade åtaganden		-233 000	-15 000	-45 000		
Utestående åtaganden	233 000	15 000	45 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	256 000	45 000	45 000			

Regeringens överväganden

Tabell 3.44 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	163 160	163 160	163 160
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-78 000	-103 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	163 160	85 160	60 160

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 163 160 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Konkurrenskraftig livsmedelssektor* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 85 160 000 kronor respektive 60 160 000 kronor.

3.1.15 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.

Tabell 3.45 Anslagsutveckling 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	Utfall	45 671	-3 017
2018	Anslag	42 913 ¹	43 558
2019	Förslag	42 913	
2020	Beräknat	42 913	
2021	Beräknat	42 913	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för medlemsavgifter i internationella organisationer inom utgiftsområdets ansvar. Anslaget får användas för internationella skogsfrågor. Anslaget får även användas för andra bidrag relaterade till utgiftsområdets internationella arbete.

Regeringens överväganden

Tabell 3.46 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	42 913	42 913	42 913
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	42 913	42 913	42 913

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 42 913 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 42 913 000 kronor respektive 42 913 000 kronor.

3.1.16 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tabell 3.47 Anslagsutveckling 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	Utfall	3 144 908	338 544
2018	Anslag	4 756 205 ¹	3 973 521
2019	Förslag	4 348 227	
2020	Beräknat	4 180 097	
2021	Beräknat	1 167 097	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för nationell medfinansiering av åtgärder i enlighet med landsbygdsprogrammet för Sverige för 2014–2020. Anslaget får användas för utgifter för delar av det attesterande organets (Ekonomistyrningsverket) utgifter för revision av jordbruksfonderna för programperioden 2014–2020. Anslaget får användas för utgifter för det nationella stödet till jordbruket i norra Sverige. Anslaget får även användas för statsbidrag till kommuner med geografiska och demografiska utmaningar. Anslaget får även användas för utgifter för medfinansiering av EU:s program för stöd till biodling för

perioden 2017–2019. Anslaget får även användas för utgifter för program för lokalt ledd utveckling under programperioden 2014–2020. Anslaget får användas för utgifter för eventuella finansiella korrigeringar och straffavgifter som Europeiska kommissionen kan komma att ålägga Sverige efter granskning av Sveriges utnyttjande av EU:s jordbruksfonder, EU:s fiskefond, Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden. Vidare får anslaget användas för eventuella ränteutgifter, rättegångskostnader, revisions- och kontrollutgifter förknippade med Jordbruksverkets inbetalningar till den europeiska unionen. Anslaget får även användas för utgifter för skadestånd. Dessutom får anslaget belastas med tekniska utgifter för offentlig lagring i den mån som ersättning inte erhålls från EU-budgeten.

Kompletterande information

EU-bestämmelser för landsbygdsprogrammet, programmet för lokalt ledd utveckling, programmet om stöd till biodling och för nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige finns i nedanstående förordningar.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1305/2013 av den 17 december 2013 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1698/2005.

Förordningen (1996:93) om nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1301/2013 av den 17 december 2013 om Europeiska regionala utvecklingsfonden och om särskilda bestämmelser för målet Investering för tillväxt och sysselsättning samt om upphävande av förordning (EG) nr 1080/2006.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden,

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fastställande av allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1304/2013 av den 17 december 2013 om Europeiska socialfonden och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1081/2006.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 241 000 000 kronor 2020–2026.

Skälen för regeringens förslag: Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga åtaganden om utbetalningar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 241 000 000 kronor 2020–2026.

Tabell 3.48 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2026
Ingående åtaganden	2 311 048	2 976 756	3 752 245			
Nya åtaganden	792 447	1 596 725	2 761 219			
Infriade åtaganden	-126 739	-821 236	-1 272 464	-1 100 610	-786 150	-3 354 240
Utestående åtaganden	2 976 756	3 752 245	5 241 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	12 500 812	10 672 269	5 241 000			

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget minskas med 34 000 000 kronor 2019 och 70 000 000 kronor 2020 för att finansiera motsvarande ökning av det under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning upptagna anslaget 5:1 *Länsstyrelserna m.m.* Vidare minskas anslaget med 14 200 000 kronor årligen 2019–2021 för att finansiera motsvarande ökning av det under utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning upptagna anslaget 1:8 *Ekonomistyrningsverket*. Minskningarna bedöms inte påverka den verksamhet som finansieras under anslaget i någon större utsträckning.

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna också att de tidigare beräknade tillskotten på 650 000 000 kronor för landsbygdspolitiska åtgärder, 100 000 000 kronor för bredbandsutbyggnad inom landsbygdsprogrammet samt på 25 000 000 kronor för stöd till ekologisk produktion och konsumtion inte genomförs och att anslaget därför inte ökas i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna också att tidigare beräknade omfördelningar mellan år inom programbudgeten delvis uteblir och att anslaget därför inte förändras i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Tabell 3.49 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	4 357 405	4 357 405	4 357 405
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-23 200	-72 722	-1 085 722
Överföring till/från andra anslag	14 022	14 022	14 022
Övrigt		-118 608	-2 118 608
Förslag/beräknat anslag	4 348 227	4 180 097	1 167 097

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 348 227 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 4 180 097 000 kronor respektive 1 167 097 000 kronor.

3.1.17 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tabell 3.50 Anslagsutveckling 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	1 919 393	109 494	
2018	Anslag 2 458 391 ¹		1 949 239
2019	Förslag 2 458 391		
2020	Beräknat	2 577 376	
2021	Beräknat	2 512 376	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter motsvarande EU:s finansiering av åtgärder i enlighet med

landsbygdsprogrammet för Sverige för 2014–2020. Anslaget får även användas för utgifter för EU:s program för stöd till biodling för perioden 2017–2019. Anslaget får även användas för utgifter för program för lokalt ledd utveckling under programperioden 2014–2020.

Kompletterande information

EU-bestämmelser för landsbygdsprogrammet, programmet om stöd till biodling och programmet för lokalt ledd utveckling finns i nedanstående förordningar.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1305/2013 av den 17 december 2013 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1698/2005.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1301/2013 av den 17 december 2013 om Europeiska regionala utvecklingsfonden och om särskilda bestämmelser för målet Investering för tillväxt och sysselsättning samt om upphävande av förordning (EG) nr 1080/2006.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden,

Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fastställande av allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1304/2013 av den 17 december 2013 om Europeiska socialfonden och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1081/2006.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:18 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 868 200 000 kronor 2020–2026.

Skälen för regeringens förslag: Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga åtaganden om utbetalningar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:18 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 868 200 000 kronor 2020–2026.

Tabell 3.51 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2026
Ingående åtaganden	1 711 008	2 320 553	3 146 835			
Nya åtaganden	846 642	1 364 183	2 601 110			
Infriade åtaganden	-237 097	-537 901	-879 745	-1 217 050	-876 276	-2 774 874
Utestående åtaganden	2 320 553	3 146 835	4 868 200			
Erhållet/förslaget bemyndigande	9 032 812	3 146 835	4 868 200			

Regeringens överväganden

Sverige har från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling tilldelats totalt ca 1 763 miljoner euro för perioden 2014–2020.

I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018 innebär tillämpningen av principerna också att tidigare beräknade omfördelningar mellan år inom programbudgeten delvis uteblir och att anslaget därför inte förändras i enlighet med tidigare redovisade beräkningar.

Tabell 3.52 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygds miljö och struktur

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 458 391	2 458 391	2 458 391
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-478	-65 478
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt		119 463	119 463
Förslag/beräknat anslag	2 458 391	2 577 376	2 512 376

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 458 391 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygds miljö och struktur* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 2 577 376 000 kronor respektive 2 512 376 000 kronor.

3.1.18 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

Tabell 3.53 Anslagsutveckling 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

Tusental kronor

2017	Utfall	71 577	Anslags-sparande	8 253
2018	Anslag	349 830 ¹	Utgifts-prognos	346 134
2019	Förslag	79 830		
2020	Beräknat	49 830		
2021	Beräknat	49 830		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för försöks- och utvecklingsverksamhet och andra insatser i syfte att styra utvecklingen inom jordbruket och trädgårdsnäringen mot minskat växtnärläcksage, minskad ammoniakavgång, säkrare och minskad användning av växtskyddsmedel, bevarande av biologisk mångfald och tillvaratagande av kulturvärden, för ekologisk produktion samt för klimat- och energisatser inom de areella näringarna. Anslaget får användas för stöd till metangasreducering. Anslaget får användas för utgifter för uppföljning och utvärdering av den gemensamma jordbrukspolitiken liksom för effekterna av de verksamheter som finansieras under anslaget.

Regeringens överväganden

Tabell 3.54 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:19 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	79 830	79 830	79 830
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-30 000	-30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	79 830	49 830	49 830

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 79 830 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas

anslaget till 49 830 000 kronor respektive 49 830 000 kronor.

3.1.19 1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

Tabell 3.55 Anslagsutveckling 1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

Tusental kronor

2017	Utfall	4 116	Anslags-sparande
2018	Anslag	4 116 ¹	Utgifts-prognos 4 067
2019	Förslag	4 116	
2020	Beräknat	4 116	
2021	Beräknat	4 116	

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till jordbrukets yttre och inre rationalisering. Från och med 2006 disponeras anslaget helt för vissa omarronderingsprojekt i Dalarnas, Västra Götalands samt delar av Värmlands län.

Kompletterande information

Bestämmelser om statsbidrag för att främja jordbrukets rationalisering finns i förordningen (1978:250) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering.

Regeringens överväganden

Tabell 3.56 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:20 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	4 116	4 116	4 116
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 116	4 116	4 116

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 116 000 kronor anvisas under anslaget 1:20 *Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 4 116 000 kronor respektive 4 116 000 kronor.

3.1.20 1:21 Åtgärder på fjällägenheter

Tabell 3.57 Anslagsutveckling 1:21 Åtgärder på fjällägenheter

Tusental kronor

2017	Utfall	1 529	Anslags-sparande
2018	Anslag	1 529 ¹	Utgifts-prognos 1 529
2019	Förslag	1 529	
2020	Beräknat	1 529	
2021	Beräknat	1 529	

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhåll, upprustning och investeringar i byggnader och andra fasta anläggningar på fjällägenheter. Anslaget får även användas för utgifter för att täcka avvecklingsbidrag och avträdesersättning till arrendatorer.

Regeringens överväganden

Tabell 3.58 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:21 Åtgärder på fjällägenheter

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 529	1 529	1 529
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 529	1 529	1 529

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 529 000 kronor anvisas under anslaget 1:21 *Åtgärder på fjällägenheter* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 529 000 kronor respektive 1 529 000 kronor.

3.1.21 1:22 Främjande av rennäringen m.m.

Tabell 3.59 Anslagsutveckling 1:22 Främjande av rennäringen m.m.

Tusental kronor

2017	Utfall	105 271	Anslags-sparande	-3 589
2018	Anslag	113 915 ¹	Utgifts-prognos	121 717
2019	Förslag	113 915		
2020	Beräknat	113 915		
2021	Beräknat	113 915		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter till åtgärder för främjande av rennäringen.

Kompletterande information

Åtgärder får beslutas enligt bl.a. rennäringförordningen (1993:384), förordningen (1986:255) om pristillägg på renkött, förordningen (1994:246) om ersättning för vissa merkostnader och förluster med anledning av Tjernobylyolyckan och viltskadeförordningen (2001:724).

Regeringens överväganden

Tabell 3.60 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:22 Främjande av rennäringen m.m.

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	113 915	113 915	113 915
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	113 915	113 915	113 915

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 113 915 000 kronor anvisas under anslaget 1:22 *Främjande av rennäringen m.m.* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 113 915 000 kronor respektive 113 915 000 kronor.

3.1.22 1:23 Sveriges lantbruksuniversitet

Tabell 3.61 Anslagsutveckling 1:23 Sveriges lantbruksuniversitet

Tusental kronor

2017	Utfall	1 820 493	Anslags-sparande	
2018	Anslag	1 912 254 ¹	Utgifts-prognos	1 912 254
2019	Förslag	1 929 745		
2020	Beräknat	1 954 197 ²		
2021	Beräknat	1 979 227 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 926 640 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 926 641 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt för forskning och utbildning på forskarnivå inom livsmedelsproduktion, djurhållning, djurhälsa och djurskydd, skog, skogsbruk och förädling av skogsråvara, landsbygdsutveckling, rekreation och fritid samt landskapsplanering och markanvändning i tätorter och tätortsnära miljöer. Anslaget får även användas för ersättning för behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning inom samma områden samt för fort-löpande miljöanalys.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.62 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)
Utfall 2017	684 731	680 698	4 033
(varav tjänsteexport)	61 045	58 591	2 454
Prognos 2018	695 000	695 000	0
(varav tjänsteexport)	67 000	67 000	0
Budget 2019	745 000	715 000	30 000
(varav tjänsteexport)	73 000	73 000	0

Regeringens överväganden

De principer som har tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den beräknade ökningen av basanslaget 2019 som presenterades i forskningspolitiska propositionen 2016 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar

och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50) utblir.

Tabell 3.63 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:23 Sveriges lantbruksuniversitet

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 912 254	1 912 254	1 912 254
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	17 491	45 092	70 162
Beslut		-3 149	-3 189
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 929 745	1 954 197	1 979 227

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020 och 2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 1 929 745 000 kronor anvisas under anslaget 1:23 *Sveriges lantbruksuniversitet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 954 197 000 kronor respektive 1 979 227 000 kronor.

3.1.23 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

Tabell 3.64 Anslagsutveckling 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

Tusental kronor

2017	Utfall	554 647	Anslags-sparande	8 743
2018	Anslag	598 164 ¹	Utgifts-prognos	590 985
2019	Förslag	598 164		
2020	Beräknat	598 164		
2021	Beräknat	598 164		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till grundforskning och behovsmotiverad forskning för de areella näringarna. Anslaget får även användas till projektrelaterade utgifter för utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, resor och seminarier samt informationsinsatser inom området. Förvaltningsanslaget redovisas under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård under anslaget 2:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader* och anslaget för forskning inom områdena miljö och samhällsbyggande redovisas under anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* under samma utgiftsområde.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:24 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 700 000 000 kronor 2020–2025.

Skälen för regeringens förslag: Fleråriga åtaganden behöver ingås för att underlätta planering, utlysning och genomförande av långsiktiga forskningsprojekt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:24 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 700 000 000 kronor 2020–2025.

Tabell 3.65 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2025
Ingående åtaganden	1 038 742	948 521	1 300 000			
Nya åtaganden	440 022	928 901	980 000			
Infriade åtaganden	-530 243	-577 422	-580 000	-580 000	-580 000	-540 000
Utestående åtaganden	948 521	1 300 000	1 700 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	1 400 000	1 700 000	1 700 000			

Regeringens överväganden

Tabell 3.66 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	598 164	598 164	598 164
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	598 164	598 164	598 164

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 598 164 000 kronor anvisas under anslaget 1:24 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 598 164 000 kronor respektive 598 164 000 kronor.

3.1.24 1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien

Tabell 3.67 Anslagsutveckling 1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien

Tusental kronor

2017	Utfall	1 177	Anslags-sparande	
2018	Anslag	1 177 ¹	Utgifts-prognos	1 177
2019	Förslag	1 177		
2020	Beräknat	1 177		
2021	Beräknat	1 177		

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera verksamheten vid Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA).

Regeringens överväganden

Tabell 3.68 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 1	1 177	1 177	1 177
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 177	1 177	1 177

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 177 000 kronor anvisas under anslaget 1:25 *Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 177 000 kronor respektive 1 177 000 kronor.

3.1.25 1:26 Nedsättning av slakteriavgifter

Tabell 3.69 Anslagsutveckling 1:26 Nedsättning av slakteriavgifter

Tusental kronor

2017	Utfall		Anslags-sparande	
2018	Anslag	167 237 ¹	Utgifts-prognos	165 230
2019	Förslag	107 237		
2020	Beräknat	107 237		
2021	Beräknat	107 237		

¹ Inklusiva beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för nedsättning av slakteriavgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 3.70 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:26 Nedsättning av slakteriavgifter

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	107 237	107 237	107 237
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	107 237	107 237	107 237

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 107 237 000 kronor anvisas under anslaget 1:26 *Nedsättning av slakteriavgifter* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 107 237 000 kronor respektive 107 237 000 kronor.

Näringsliv

24

Förslag till statens budget för 2019

Näringsliv

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	4
Diagramförteckning.....	7
1 Förslag till riksdagsbeslut.....	9
2 Lagförslag.....	11
2.1 Förslag till lag om upphävande av lagen (1981:600) om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja svenskt- norskt industriellt samarbete.....	11
3 Näringsliv.....	13
3.1 Principer för utformningen av denna proposition.....	13
3.2 Omfattning.....	14
3.3 Utgiftsutveckling.....	15
3.4 Skatteutgifter.....	15
3.5 Mål för utgiftsområdet.....	16
4 Näringspolitik.....	17
4.1 Omfattning.....	17
4.2 Utgiftsutveckling.....	18
4.3 Skatteutgifter.....	18
4.4 Mål för näringspolitiken.....	24
4.5 Resultatredovisning.....	25
4.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	25
4.5.2 Förutsättningar för innovation och förnyelse.....	30
4.5.3 Entreprenörskap.....	38
4.5.4 Ramvillkor och väl fungerande marknader.....	42
4.5.5 Särskild insats – enklare vägar till jobb.....	51
4.6 Förvaltningen av bolag med statligt ägande.....	51
4.6.1 Apotek Produktion & Laboratorier AB.....	52
4.7 Upphävande av lagen (1981:600) om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja svenskt-norskt industriellt samarbete..	52
4.8 Budgetförslag.....	53
4.8.1 1:1 Verket för innovationssystem.....	53
4.8.2 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling.....	53

4.8.3	1:3 Institutens strategiska kompetensmedel.....	55
4.8.4	1:4 Tillväxtverket	56
4.8.5	1:5 Näringslivsutveckling.....	56
4.8.6	1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	58
4.8.7	1:7 Turistfrämjande	58
4.8.8	1:8 Sveriges geologiska undersökning	59
4.8.9	1:9 Geovetenskaplig forskning	60
4.8.10	1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	61
4.8.11	1:11 Bolagsverket.....	61
4.8.12	1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien.....	62
4.8.13	1:13 Konkurrensverket.....	62
4.8.14	1:14 Konkurrensforskning.....	63
4.8.15	1:15 Upprustning och drift av Göta kanal	64
4.8.16	1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag.....	65
4.8.17	1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag.....	65
4.8.18	1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer.....	66
4.8.19	1:19 Finansiering av rättegångskostnader	66
4.8.20	1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation.....	67
4.8.21	1:21 Patent- och registreringsverket.....	67
4.9	Övrig statlig verksamhet.....	68
4.9.1	Bolagsverket	68
4.9.2	Patentombudsnamnden.....	69
4.9.3	Revisorsinspektionen	69
5	Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande	71
5.1	Omfattning.....	71
5.2	Utgiftsutveckling	72
5.3	Mål för utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande	72
5.4	Resultatredovisning.....	72
5.4.1	Exportfrämjande	72
5.4.2	Investeringsfrämjande	77
5.4.3	Exportfinansiering	78
5.4.4	EU:s inre marknad.....	80
5.4.5	Internationell handelspolitik.....	82
5.4.6	Myndigheter och övriga aktörer	83
5.4.7	Insatser inom andra politikområden	85
5.5	Budgetförslag.....	85
5.5.1	2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	85
5.5.2	2:2 Kommerskollegium	86
5.5.3	2:3 Exportfrämjande verksamhet.....	87
5.5.4	2:4 Investeringsfrämjande	87
5.5.5	2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer.....	88
5.5.6	2:6 Bidrag till standardiseringen	88
5.5.7	2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning.....	89
5.5.8	Exportkreditnämnden	89
5.5.9	Låneram för Aktiebolaget Svensk Exportkredit.....	90

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	10
Tabell 1.2	Beställningsbemyndiganden.....	10
Tabell 3.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 24 Näringsliv	15
Tabell 3.2	Härledning av anslagsnivån 2019–2021. Utgifts- område 24 Näringsliv	15
Tabell 3.3	Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgifts- område 24 Näringsliv	15
Tabell 3.4	Skatteutgifter inom utgiftsområde 24 Näringsliv.....	16
Tabell 4.1	Utgiftsutveckling inom område Näringspolitik	18
Tabell 4.2	Skatteutgifter inom näringspolitiken	19
Tabell 4.3	Mål och indikatorer inom näringspolitiken	25
Tabell 4.4	Sveriges konkurrenskraft	26
Tabell 4.5	Näringslivets utveckling.....	26
Tabell 4.6	Näringslivets forskning och utveckling	27
Tabell 4.7	Innovationsverksamhet i företagen	27
Tabell 4.8	Patent, varumärken och design	27
Tabell 4.9	Dynamik i näringslivet	28
Tabell 4.10	Kännedom om och attityder till företagande.....	28
Tabell 4.11	Operativa företagsledare	29
Tabell 4.12	Lagar och myndighetsregler.....	29
Tabell 4.13	Företagens tillgång till kapital.....	30
Tabell 4.14	Internationella konkurrenskraftsmätningar.....	44
Tabell 4.15	Marknadskompletterande utlåning.....	45
Tabell 4.16	Tillsyn	50
Tabell 4.17	Examinationsverksamhet	51
Tabell 4.18	Anslagsutveckling 1:1 Verket för innovationssystem.....	53
Tabell 4.19	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Verket för innovationssystem	53
Tabell 4.20	Anslagsutveckling 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling.....	53
Tabell 4.21	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	54
Tabell 4.22	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	55
Tabell 4.23	Anslagsutveckling 1:3 Institutens strategiska kompetensmedel	55
Tabell 4.24	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Institutens strategiska kompetensmedel	55
Tabell 4.25	Anslagsutveckling 1:4 Tillväxtverket.....	56
Tabell 4.26	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Tillväxtverket.....	56
Tabell 4.27	Anslagsutveckling 1:5 Näringslivsutveckling	56
Tabell 4.28	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Näringslivsutveckling.....	57
Tabell 4.29	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Näringslivs- utveckling	57
Tabell 4.30	Anslagsutveckling 1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	58
Tabell 4.31	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	58
Tabell 4.32	Anslagsutveckling 1:7 Turistfrämjande	58
Tabell 4.33	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Turistfrämjande	58

Tabell 4.34	Anslagsutveckling 1:8 Sveriges geologiska undersökning.....	59
Tabell 4.35	Offentligrättslig verksamhet	59
Tabell 4.36	Uppdragsverksamhet	59
Tabell 4.37	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Sveriges geologiska undersökning.....	59
Tabell 4.38	Anslagsutveckling 1:9 Geovetenskaplig forskning	60
Tabell 4.39	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:9 Geovetenskaplig forskning.....	60
Tabell 4.40	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Geovetenskaplig forskning.....	61
Tabell 4.41	Anslagsutveckling 1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	61
Tabell 4.42	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar.....	61
Tabell 4.43	Anslagsutveckling 1:11 Bolagsverket.....	61
Tabell 4.44	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Bolagsverket.....	62
Tabell 4.45	Anslagsutveckling 1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien	62
Tabell 4.46	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien.....	62
Tabell 4.47	Anslagsutveckling 1:13 Konkurrensverket.....	62
Tabell 4.48	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Konkurrensverket... ..	63
Tabell 4.49	Anslagsutveckling 1:14 Konkurrensforskning	63
Tabell 4.50	Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Konkurrensforskning... ..	64
Tabell 4.51	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:14 Konkurrensforskning.....	64
Tabell 4.52	Anslagsutveckling 1:15 Upprustning och drift av Göta kanal	64
Tabell 4.53	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:15 Upprustning och drift av Göta kanal	64
Tabell 4.54	Anslagsutveckling 1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag.....	65
Tabell 4.55	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag.....	65
Tabell 4.56	Anslagsutveckling 1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag	65
Tabell 4.57	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag.....	66
Tabell 4.58	Anslagsutveckling 1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer	66
Tabell 4.59	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer.....	66
Tabell 4.60	Anslagsutveckling 1:19 Finansiering av rättegångskostnader	66
Tabell 4.61	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:19 Finansiering av rättegångskostnader	67
Tabell 4.62	Anslagsutveckling 1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation.....	67
Tabell 4.63	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation.....	67
Tabell 4.64	Anslagsutveckling 1:21 Patent- och registreringsverket.....	67
Tabell 4.65	Offentligrättslig verksamhet	67
Tabell 4.66	Uppdragsverksamhet	68
Tabell 4.67	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:21 Patent- och registreringsverket.....	68

Tabell 4.68	Offentligrättslig verksamhet.....	68
Tabell 4.69	Uppdragsverksamhet.....	68
Tabell 4.70	Offentligrättslig verksamhet.....	69
Tabell 4.71	Offentligrättslig verksamhet.....	69
Tabell 5.1	Utgiftsutveckling inom Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande.....	72
Tabell 5.2	Grundläggande exportservice	75
Tabell 5.3	Småföretagsprogrammet	75
Tabell 5.4	NKI exportfrämjande, aggregerad nivå.....	75
Tabell 5.5	Riktat exportfrämjande	76
Tabell 5.6	Projektexportfrämjande – aggregerat resultat	77
Tabell 5.7	Riktat investeringsfrämjande	78
Tabell 5.8	Investeringsfrämjande	78
Tabell 5.9	Resultat i Exportkreditnämndens verksamhet.....	79
Tabell 5.10	Översikt avseende kunder i Exportkreditnämndens verksamhet.....	80
Tabell 5.11	Utestående balans i Exportkreditnämndens verksamhet.....	80
Tabell 5.12	Verksamhetsresultat i AB Svensk Exportkredit.....	80
Tabell 5.13	Resultat i systemet med statsstödda exportkrediter, s.k. CIR-krediter	80
Tabell 5.14	Utrikeshandelns utveckling med varor och tjänster inom EU och EU:s inre marknad (EU samt Norge, Island och Liechtenstein).....	81
Tabell 5.15	Anslagsutveckling 2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	85
Tabell 5.16	Budget för avgiftsbelagd verksamhet – ackreditering m.m. samt internationellt utvecklingsarbete	85
Tabell 5.17	Budget för avgiftsbelagd verksamhet – metrologi.....	86
Tabell 5.18	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet.....	86
Tabell 5.19	Anslagsutveckling 2:2 Kommerskollegium.....	86
Tabell 5.20	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Kommerskollegium...86	86
Tabell 5.21	Anslagsutveckling 2:3 Exportfrämjande verksamhet	87
Tabell 5.22	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Exportfrämjande verksamhet	87
Tabell 5.23	Anslagsutveckling 2:4 Investeringsfrämjande.....	87
Tabell 5.24	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Investeringsfrämjande.....	87
Tabell 5.25	Anslagsutveckling 2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer	88
Tabell 5.26	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer.....	88
Tabell 5.27	Anslagsutveckling 2:6 Bidrag till standardiseringen.....	88
Tabell 5.28	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:6 Bidrag till standardiseringen	88
Tabell 5.29	Anslagsutveckling 2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning	89
Tabell 5.30	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning	89
Tabell 5.31	Uppdragsverksamhet.....	89

Diagramförteckning

Diagram 4.1	Antal sysselsatta i näringslivet.....	26
Diagram 4.2	Brist på arbetskraft i näringslivet	30
Diagram 4.3	Antal ansökningar och beviljade projekt per år.....	31
Diagram 4.4	Fördelning av beviljade medel från Vinnova.....	31
Diagram 4.5	Fördelning intäkter	32
Diagram 4.6	Antal gällande undersökningstillstånd.....	37
Diagram 4.7	Nyutlåning (antal lån).....	45
Diagram 5.1	Fördelning av det statliga uppdraget för exportfrämjande verksamhet.....	75
Diagram 5.2	Projektexportfrämjande – fördelning per region	76
Diagram 5.3	Projektexportfrämjande – fördelning per sektor	76
Diagram 5.4	Nya garantier fördelade på världsmarknader.....	79
Diagram 5.5	Nya garantier fördelade på bransch	79

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om upphävande av lagen (1981:600) om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja svenskt-norskt industriellt samarbete (avsnitt 2 och 4.7).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 för anslaget 1:17 *Kapitalinsatser i statligt ägda företag* besluta om kapitaltillskott på högst 60 000 000 kronor till Apotek Produktion & Laboratorier AB (avsnitt 4.6.1 och 4.8.17).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 besluta om medlemskap i European Business Registers Association och att under 2019–2026 besluta om en medlemsavgift på högst 200 000 kronor per år (avsnitt 4.9.1).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ställa ut kreditgarantier för exportkrediter som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 450 000 000 000 kronor (avsnitt 5.5.8).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ställa ut kreditgarantier för investeringar som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 10 000 000 000 kronor (avsnitt 5.5.8).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2019 besluta att Aktiebolaget Svensk Exportkredit får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 125 000 000 000 kronor för systemet med statsstödda exportkrediter (avsnitt 5.5.9).
7. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 24 Näringsliv enligt tabell 1.1.
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2019 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp*Tusental kronor*

Anslag		
1:1	Verket för innovationssystem	239 552
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	2 910 255
1:3	Institutens strategiska kompetensmedel	747 421
1:4	Tillväxtverket	274 635
1:5	Näringslivsutveckling	881 022
1:6	Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	61 994
1:7	Turistfrämjande	114 613
1:8	Sveriges geologiska undersökning	241 772
1:9	Geovetenskaplig forskning	5 923
1:10	Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	14 000
1:11	Bolagsverket	53 285
1:12	Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien	8 327
1:13	Konkurrensverket	152 999
1:14	Konkurrensforskning	13 804
1:15	Upprustning och drift av Göta kanal	153 210
1:16	Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag	23 200
1:17	Kapitalinsatser i statliga ägda företag	61 000
1:18	Avgifter till vissa internationella organisationer	17 780
1:19	Finansiering av rättegångskostnader	18 000
1:20	Bidrag till företagsutveckling och innovation	309 472
1:21	Patent- och registreringsverket	320 584
2:1	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	35 771
2:2	Kommerskollegium	91 084
2:3	Exportfrämjande verksamhet	382 389
2:4	Investeringsfrämjande	72 772
2:5	Avgifter till internationella handelsorganisationer	20 517
2:6	Bidrag till standardiseringen	31 336
2:7	AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning	10 000
Summa		7 266 717

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden*Tusental kronor*

Anslag		Beställnings- bemyndigande	Tidsperiod
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	2 500 000	2020–2023
1:5	Näringslivsutveckling	700 000	2020–2022
1:9	Geovetenskaplig forskning	5 000	2020–2021
1:14	Konkurrensforskning	13 000	2020–2022
Summa beställningsbemyndiganden under utgiftsområdet		3 218 000	

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om upphävande av lagen (1981:600) om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja svenskt-norskt industriellt samarbete

Härigenom föreskrivs att lagen (1981:600) om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja svenskt-norskt industriellt samarbete ska upphöra att gälla.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.
2. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande i fråga om förbud mot att obehörigen röja uppgifter om affärs- eller driftförhållanden.

3 Näringsliv

3.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris- och löneomräknats på sedvanligt sätt.
- Anslag som avser regelstyrda transfererings-system har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till

nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på

motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021.

Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på

mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

3.2 Omfattning

Utgiftsområde 24 Näringsliv omfattar näringspolitik samt utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande.

3.3 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 24 Näringsliv

Miljoner kronor	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Näringspolitik	5 840	6 741	7 082	6 623	6 170	5 979
Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande	575	630	619	644	441	443
Totalt för utgiftsområde 24 Näringsliv	6 416	7 371	7 702	7 267	6 611	6 422

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Regeringen föreslår att 7 267 miljoner kronor anvisas under utgiftsområde 24 Näringsliv för 2019. För 2020 beräknas anslagsnivån till 6 611 miljoner kronor och för 2021 till 6 422 miljoner kronor.

I tabell 3.2 redovisas förändringen av anslagsnivån för perioden 2019–2021 jämfört med statens budget för 2018 fördelat på olika komponenter. Den årliga pris- och löneomräkningen av anslagen för förvaltningsändamål som görs för att kompensera myndigheterna för pris- och löneökningar utgör en del av den föreslagna anslagsförändringen.

Tabell 3.2 Härledning av anslagsnivån 2019–2021. Utgiftsområde 24 Näringsliv

Miljoner kronor	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	7 371	7 371	7 371
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	31	64	95
Beslut	-135	-830	-1 050
Överföring till/från andra utgiftsområden		6	6
Övrigt			
Ny ramnivå	7 267	6 611	6 422

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Av tabell 3.3 framgår utgiftsområdets föreslagna anslagsram för 2019 realekonomiskt fördelad på transfereringar, verksamhetsutgifter och investeringar.

Tabell 3.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 24 Näringsliv

Miljoner kronor	2019
Transfereringar ¹	4 196
Verksamhetsutgifter ²	3 063
Investeringar ³	8
Summa ramnivå	7 267

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3.4 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll inom utgiftsområde 24 Näringsliv redovisas normalt i huvudsak på budgetens utgiftssida. Vid sidan av dessa stöd finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med normen inom ett visst skatteslag. Förutom skatteutgifter redovisas i förekommande fall även skattesanktioner, där skatteuttaget är högre än den angivna normen inom skatteslaget. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika områden som t.ex. konjunktur-, bostads-, miljö- eller arbetsmarknadspolitik. Dessa skatteutgifter påverkar budgetens saldo och kan därför jämföras med stöd på budgetens utgiftssida. En utförlig beskrivning av redovisningen av skatteutgifterna har redovisats i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2018 (skr. 2017/18:98). I tabell 3.4 summeras de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 24 Näringsliv.

Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 24 Näringsliv*Miljoner kronor*

	Prognos 2018	Prognos 2019
Näringspolitik	42 290	44 350
Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande	0	0
Totalt för utgiftsområdet	42 290	44 350

3.5 Mål för utgiftsområdet

Målet för näringspolitiken är att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag (prop. 2014/15:1 utg.omr. 24, bet. 2014/15:NU1, rskr. 2014/15:68).

De näringspolitiska insatserna ska även bidra till att uppnå de globala målen för hållbar utveckling och Agenda 2030 samt målen i EU:s gemensamma strategi för tillväxt och sysselsättning, Europa 2020, som omfattar de tre prioriteringarna smart, hållbar och inkluderande tillväxt.

Målen (prop. 2008/09:1 utg.omr. 24, bet. 2008/09:NU1, rskr. 2008/09:98) för utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande är:

- Högsta möjliga grad av frihandel.
- En effektiv inre marknad och en öppen handelspolitik i EU.
- Ett förstärkt multilateralt handelssystem inom Världshandelsorganisationen (WTO).
- Ökande handelsutbyte mellan Sverige och världen.
- Ökade utländska investeringar i Sverige.

4 Näringspolitik

4.1 Omfattning

Inom näringspolitiken ryms insatser för att skapa goda ramvillkor för företag, företagsutveckling, främjande av entreprenörskap, arbete för att stärka innovationskraften, arbete för att förenkla för företag, konkurrensfrämjande arbete, turistfrämjande samt immaterial- och associationsrättsliga frågor. Vidare ingår undersökning av och information om landets geologi och mineralhantering samt tillstånd och tillsyn enligt minerallagen (1991:45) samt miljösäkring. Därutöver ingår bidrag till forskning och utveckling.

Myndigheter som verkar inom näringspolitiken är Verket för innovationssystem (Vinnova), Tillväxtverket, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys), Sveriges geologiska undersökning (SGU), Patent- och registreringsverket (PRV), Patentombudsämnden, Bolagsverket, Konkurrensverket och Revisorsinspektionen.

Statligt ägda bolag och stiftelser som berörs i det följande är bl.a. Almi Företagspartner AB (Almi), V.S. VisitSweden AB, AB Göta kanalbolag, RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE), Saminvest AB samt Stiftelsen Industriefonden och Stiftelsen Norrlandsfonden.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom område Näringspolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Näringspolitik</i>						
1:1 Verket för innovationssystem	224	238	236	240	243	245
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	2 862	2 915	2 880	2 910	2 945	2 945
1:3 Institutens strategiska kompetensmedel	630	741	741	747	761	776
1:4 Tillväxtverket	276	272	277	275	277	259
1:5 Näringslivsutveckling	448	1 081	1 061	881	640	476
1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	57	60	61	62	63	64
1:7 Turistfrämjande	120	115	115	115	105	105
1:8 Sveriges geologiska undersökning	204	239	236	242	245	213
1:9 Geovetenskaplig forskning	6	6	6	6	6	6
1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	14	14	14	14	14	14
1:11 Bolagsverket	20	53	49	53	47	47
1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien	8	8	8	8	8	8
1:13 Konkurrensverket	140	146	146	153	155	157
1:14 Konkurrensforskning	14	14	14	14	14	14
1:15 Upprustning och drift av Göta kanal	123	153	153	153	100	100
1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag	25	23	23	23	25	25
1:17 Kapitalinsatser i statliga ägda företag		1	401	61	1	1
1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer	16	18	18	18	18	18
1:19 Finansiering av rättegångskostnader	37	18	18	18	18	18
1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation	309	309	309	309	159	159
1:21 Patent- och registreringsverket	306	317	318	321	325	329
Summa Näringspolitik	5 840	6 741	7 082	6 623	6 170	5 979

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

För 2018 prognostiseras de totala utgifterna för området uppgå till 7 082 miljoner kronor.

Regeringens förslag till anslag för 2019 för näringspolitiken innebär att 6 623 miljoner kronor anvisas. För 2020 beräknas anslagsnivån till 6 170 miljoner kronor och för 2021 till 5 979 miljoner kronor.

4.3 Skatteutgifter

Skatteutgifterna inom utgiftsområde 24 Näringsliv samt en definition av begreppet redovisas i avsnitt 3.4. I tabell 4.2 följer en redovisning av de skatteutgifter som kan hänföras till näringspolitikens område. I anslutning till tabellen ges en kortfattad beskrivning av respektive skatteutgift.

Tabell 4.2 Skatteutgifter inom näringspolitiken

Miljoner kronor

	Prognos 2018	Prognos 2019
Lönebaserat utrymme i fåmansföretag	-	-
Kapitalvinst på kvalificerade andelar	-	-
Utdelning på kvalificerade andelar	-	-
Underskott i aktiv näringsverksamhet m.m.	0	0
Sjöinkomstavgift	70	70
Sänkt skatt för utländska nyckelpersoner	540	550
Lättnader i beskattningen av personaloptioner i vissa fall	-	-
Utjämning av småföretagares inkomst	-	-
Kostförmån vid tjänsteresa och representation	-	-
Gåvor till anställda	-	-
Kapitalvinst på näringsfastigheter och näringsbostadsrätter	3 650	3 750
Tonnagebeskattning	-	-
Matching-credit-klausuler i olika dubbelbeskattningsavtal	-	-
Koncernbidragsdispens	0	0
Utdelning och kapitalvinst på andelar i onoterade bolag	1 380	1 440
Utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar	11 620	12 120
Utdelning av andelar i dotterföretag	-	-
Investeraravdrag	-	-
Ersättning skiljemannauppdrag	-	-
Nedsatt särskild löneskatt för egenföretagare som fyllt 65 år och är födda 1938 eller senare	390	400
Nedsatt särskild löneskatt för egenföretagare som är födda 1937 eller tidigare	60	50
Nedsatt särskild löneskatt för anställda som fyllt 65 år och som är födda 1938 eller senare	2 250	2 340
Nedsatt särskild löneskatt för anställda som är födda 1937 eller tidigare	360	310
Transport i skidliftar	270	280
Restaurang- och cateringtjänster	11 230	11 810
Rumsuthyrning	2 410	2 530
Omsättningsgräns för mervärdesskatt	280	280
Nedsatt energiskatt för diesel i gruvindustriell verksamhet	310	300
Nedsatt energiskatt på uppvärmningsbränslen inom industrin	620	620
Nedsatt energiskatt på el inom industrin och i datorhallar	14 870	15 730
Energiskattebefrielse på el vid deltagande i PFE inom industrin	u	u
Nedsatt koldioxidskatt för diesel i gruvindustriell verksamhet	180	120
Nedsatt koldioxidskatt för uppvärmningsbränslen inom industrin utanför EU ETS	u	u
Skattereduktion för sjöinkomst	50	50
Fastighetsskatt på lokaler	-6 680	-6 780
Fastighetsskatt på industrienheter	-1 570	-1 620
Avdragsrätt för representationsmältider	-	-
Summa område Näringspolitik	42 290	44 350

"-" betyder att utgiften inte kunnat kvantifieras.

"u" innebär att skatteutgiften har upphört.

Lönebaserat utrymme i fåmansföretag

Enligt 57 kap. 11 § inkomstskattelagen (1999:1229) jämfört med 16–19 a §§ samma kapitel tillkommer vid tillämpning av huvudregeln enligt ovan ett utdelningsutrymme baserat på företagets lönesumma. Detta gäller endast om det s.k. löneuttagskravet är uppfyllt och bara om delägaren äger en andel som motsvarar minst 4 procent av kapitalet. Det lönebaserade utrymmet är 50 procent av löneunderlaget och fördelas med lika belopp på andelarna i företaget.

En skatteutgift uppkommer i den mån huvudregeln tillämpas och löneuttagskravet och ägarkravet är uppfyllt, såvida det lönebaserade utrymmet resulterar i att viss del av avkastningen som baseras på löner till anställda beskattas i inkomstslaget kapital. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av tjänst och särskild löneskatt och består i skillnaden i skattesats mellan tjänstebeskattad utdelning och kapitalbeskattad utdelning. Det lönebaserade utrymmet ingår i det s.k. gränsbeloppet.

Kapitalvinst på kvalificerade andelar

Enligt 57 kap. 21 och 22 §§ inkomstskattelagen ska kapitalvinst på kvalificerade andelar som överstiger gränsbeloppet tas upp till beskattning i inkomstslaget tjänst. Den kapitalvinst som ska redovisas som inkomst av tjänst är maximerad till 100 inkomstbasbelopp under en femårsperiod. Kapitalvinst utöver 100 inkomstbasbelopp beskattas som kapitalinkomst till 30 procent. Den del av kapitalvinsten som överstiger gränsbeloppet men som på grund av basbeloppsregeln ändå beskattas som kapitalinkomst medför en skatteutgift som avser skatt på inkomst av tjänst. Skatteutgiften består i skillnaden i skattesats mellan tjänstebeskattad kapitalvinst och kapitalbeskattad kapitalvinst.

Utdelning på kvalificerade andelar

Enligt 57 kap. 20 och 20 a §§ inkomstskattelagen ska utdelning på kvalificerade andelar som överstiger gränsbeloppet tas upp till beskattning i inkomstslaget tjänst. Under ett och samma beskattningsår ska dock högst 90 inkomstbasbelopp beskattas som tjänsteinkomst.

Ytterligare utdelning beskattas som kapitalinkomst. Den del av utdelningen som överstiger gränobeloppet men som på grund av begränsningsregeln ändå beskattas som kapitalinkomst medför en skatteutgift som avser skatt på inkomst av tjänst. Skatteutgiften består i skillnaden i skattesats mellan tjänstebeskattnad utdelning och kapitalbeskattnad utdelning.

Underskott i aktiv näringsverksamhet m.m.

Underskott i aktiv näringsverksamhet får dras av som allmänt avdrag under vissa förutsättningar (maximalt under 5 års tid med högst 100 000 kronor per år; restriktionerna gäller dock inte litterär, konstnärlig eller liknande verksamhet), se 62 kap. 2–4 §§ inkomstskattelagen. Normen är annars att underskottet får sparas och kvittas mot senare överskott i den aktiva näringsverksamheten. Den tidigare lagda kvittningen är en skattecredit. Skatteutgiften utgörs av räntan på skattecrediten och avser skatt på inkomst av tjänst.

Sjöinkomstavdrag

Skattskyldiga som har sjöinkomst under hela beskattningsåret ges, i stället för grundavdrag, sjöinkomstavdrag med 36 000 kronor om fartyget till övervägande del går i fjärrfart och 35 000 kronor om det går i närfart (64 kap. 2 § inkomstskattelagen). Om den skattskyldige inte har arbetat ombord hela året ges avdrag för varje dag som sjöinkomst uppbärs. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av tjänst.

Sänkt skatt för utländska nyckelpersoner

Vissa förmåner och ersättningar till utländska experter, forskare och andra nyckelpersoner kan under vissa förutsättningar undantas från beskattning (11 kap. 22 och 23 §§ inkomstskattelagen). Bland annat undantas 25 procent av lönen och vissa ersättningar för utgifter, t.ex. avgifter för barns skolgång i grund- och gymnasieskola, från beskattning. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av tjänst och särskild löneskatt.

Lättnader i beskattningen av personaloptioner i vissa fall

Från och med den 1 januari 2018 ska förmån av personaloption inte tas upp till beskattning i inkomstslaget tjänst om vissa villkor är uppfyllda för såväl det företag från vilket personaloptionen förvärfvas, som personaloptionen och optionsinnehavaren (11 a kap. inkomstskattelagen). Arbetsgivaren ska därmed inte heller betala arbetsgivaravgifter. Skatteutgiften består i att beskattning i stället, som huvudregel, sker i inkomstslaget kapital och det först när den skattskyldige avyttrar den andel som har förvärvats genom utnyttjande av personaloptionen. Skatteutgiften avser också arbetsgivaravgifter.

Utjämning av småföretagares inkomst

Inkomstutjämnande åtgärder i små företag, t.ex. avsättningar till skogskonto (21 kap. inkomstskattelagen) och periodiseringsfond (30 kap. inkomstskattelagen) samt överavskrivningar (18 kap. inkomstskattelagen), leder till en skatteutgift när åtgärderna medför att ägarens marginalskatt blir olika vid avsättning och uttag. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av tjänst.

Kostförmån vid tjänsteresa och vid representation

Förmån av kost på allmänna transportmedel vid tjänsteresa och frukost på hotell eller liknande i samband med övernattning under tjänsteresa ska inte tas upp till beskattning, om kosten obligatoriskt ingår i priset för transporten eller övernattningen (11 kap. 2 § inkomstskattelagen). Förmån av kost vid representation ska inte heller tas upp. För intern representation gäller detta enbart vid sammankomster som är tillfälliga och kortvariga. Skatteutgiften avser inkomst av tjänst och särskild löneskatt.

Gåvor till anställda

Förmån i form av gåva ska inte tas upp till beskattning om det rör sig om julgåvor av mindre värde till anställda, sedvanliga jubileumsgåvor till anställda eller minnesgåvor till varaktigt anställda, om gåvans värde inte överstiger 15 000 kronor

och den ges i samband med att den anställda uppnår en viss ålder eller efter viss anställningstid eller när en anställning upphör, dock vid högst ett tillfälle förutom när anställningen upphör (11 kap. 14 § inkomstskattelagen). Skattefriheten gäller inte om gåva lämnas i pengar. Skatteutgiften avser inkomst av tjänst och särskild löneskatt.

Kapitalvinst på näringsfastigheter och näringsbostadsrätter

Kapitalvinst på enskildas näringsfastigheter och näringsbostadsrätter beskattas som kapitalinkomst (13 kap. 6 § inkomstskattelagen). Skatteutgiften avser att en större del av näringsinkomsten beskattas som kapitalinkomst än vad som är förenligt med normen. Skatteutgiften utgörs av skillnaden mellan skattesatsen för näringsinkomst (inklusive särskild löneskatt) och skattesatsen på kapitalinkomst.

Tonnagebeskattning

Inkomster från sjöfartsverksamhet kan, om näringsidkaren ansöker om det, beskattas schablonmässigt baserat på storleken på tonnaget (39 b kap. inkomstskattelagen). Den schablonmässiga inkomsten beskattas med bolagsskatt. I de fall den schablonmässiga inkomsten understiger den beskattningsbara inkomsten, beräknad enligt vanliga regler, uppstår en skatteutgift. Om den schablonmässiga inkomsten i stället är större än den beräknade, uppstår en skattesanktion.

Matching-credit-klausuler i olika dubbelbeskattningsavtal

I vissa fall kan en skattskyldig få avräkning för den skatt som skulle ha tagits ut i det andra avtalslandet även om sådan skatt inte har betalats. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av näringsverksamhet.

Koncernbidragsdispens

Regeringen kan i vissa fall medge att avdrag får göras enligt reglerna för koncernbidrag trots att alla förutsättningar inte är uppfyllda (35 kap. 8 § inkomstskattelagen). Detta förutsätter bl.a. att

bidraget lämnas för en näringsverksamhet som är av väsentlig betydelse från samhällsekonomisk synpunkt. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av näringsverksamhet.

Utdelning och kapitalvinst på andelar i onoterade bolag

Enligt 42 kap. 15 a § inkomstskattelagen tas endast 5/6 av kapitalinkomster för delägare i onoterade bolag upp till beskattning i inkomstslaget kapital. Den effektiva skatten på kapitalavkastningen blir således 25 procent, vilket är lägre än normen för kapitalinkomster. Den lägre skattesatsen ger upphov till en skatteutgift som avser skatt på inkomst av kapital.

Utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar

För den del av utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i fåmansföretag som understiger gränsbeloppet tas endast 2/3 upp till beskattning enligt 57 kap. 20 och 21 §§ inkomstskattelagen. Den effektiva skatten på kapitalavkastningen blir således 20 procent, vilket är lägre än normen för kapitalinkomster. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av kapital.

Utdelning av andelar i dotterföretag

Beskattning av aktieutdelning i form av andelar skjuts i det fall ett antal villkor är uppfyllda upp till dess att mottagaren säljer andelarna, se den s.k. lex Asea, 42 kap. 16 § inkomstskattelagen. Räntan på denna skattekredit är en skatteutgift. Skatteutgiften avser skatt på inkomst av kapital.

Investeraravdrag

Enligt 43 kap. inkomstskattelagen får investeraravdrag göras av fysiska personer. Avdraget motsvarar hälften av betalningen för förvärvade andelar och får göras med högst 650 000 kronor per person och år. Investeraravdraget ger upphov till en skatteutgift som avser skatt på inkomst av kapital. För den som inte har tillräcklig inkomst av kapital för att nyttja hela avdraget medför avdraget ett underskott av kapital. Underskottet

minskar skatten på tjänsteinkomster genom en skattereduktion.

Ersättning skiljemannauppdrag

Ersättning för skiljemannauppdrag ingår inte i underlaget för socialavgifter om parterna är av utländsk nationalitet enligt 2 kap. 20 § socialavgiftslagen (2000:980). Skatteutgiften avser särskild löneskatt.

Nedsatt särskild löneskatt för egenföretagare som fyllt 65 år och är födda 1938 eller senare

För egenföretagare som fyllt 65 år och är födda 1938 eller senare, dvs. de som omfattas av det reformerade ålderspensionssystemet (lagen [2006:1339] om ändring i lagen [1990:659] om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster), betalas enbart ålderspensionsavgiften (3 kap. 15 § socialavgiftslagen) och en särskild löneskatt för äldre på 6,15 procent (lagen om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster). Skatteutgiften avser skillnaden mellan särskild löneskatt och ålderspensionsavgiften plus särskild löneskatt för äldre.

Nedsatt särskild löneskatt för egenföretagare som är födda 1937 eller tidigare

För egenföretagare som är födda 1937 eller tidigare, dvs. de som omfattas av det gamla ålderspensionssystemet (lagen [2007:1250] om ändring i lagen [1990:659] om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster), betalas enbart en särskild löneskatt för äldre på 6,15 procent (punkt 6 i övergångsbestämmelserna till socialavgiftslagen och lagen om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster). Skatteutgiften avser skillnaden mellan särskild löneskatt och särskild löneskatt för äldre.

Nedsatt särskild löneskatt för anställda som fyllt 65 år och är födda 1938 eller senare

För anställda som fyllt 65 år och är födda 1938 eller senare, dvs. de som omfattas av det reformerade ålderspensionssystemet (lagen [2006:1339] om ändring i lagen [1990:659] om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster),

betalas enbart ålderspensionsavgiften (2 kap. 27 § socialavgiftslagen) och en särskild löneskatt för äldre på 6,15 procent (lagen om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster). Skatteutgiften avser skillnaden mellan särskild löneskatt och ålderspensionsavgiften plus särskild löneskatt för äldre.

Nedsatt särskild löneskatt för anställda som är födda 1937 eller tidigare

För anställda som är födda 1937 eller tidigare, dvs. de som omfattas av det gamla ålderspensionssystemet (lagen [2007:1250] om ändring i lagen [1990:659] om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster) betalas enbart en särskild löneskatt för äldre på 6,15 procent (punkt 5 i övergångsbestämmelserna till socialavgiftslagen och lagen om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster). Skatteutgiften avser skillnaden mellan särskild löneskatt och särskild löneskatt för äldre.

Transport i skidliftar

Av 7 kap. 1 § mervärdesskattelagen (1994:200) följer att mervärdesskatten för transport i skidlift är nedsatt till 6 procent. Transport i skidlift räknas som antingen idrottstjänst eller personbefordran. Transport i skidlift sker normalt med syfte att nyttja nedfarterna i skidanläggningen och därmed som utnyttjande av idrottsanläggning. I de fall den som köper en transport i skidlift inte utnyttjar nedfarterna i anläggningen, t.ex. då liftanläggningen är öppen sommartid, kan transportmomentet anses vara det dominerande, och transporten faller därför under kategorin personbefordran. Den nedsatta skattesatsen ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Restaurang- och cateringtjänster

För restaurang- och cateringtjänster gäller nedsatt mervärdesskatt till 12 procent enligt 7 kap. 1 § mervärdesskattelagen. Så kallad takeaway inkluderas i denna post och i livsmedel. Nedsättningen gäller för omsättning med undantag för den del som avser spritdrycker, vin och starköl. Den nedsatta skattesatsen ger

upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Rumsuthyrning

Enligt 7 kap. 1 § mervärdesskattelagen är skattesatsen för rumsuthyrning nedsatt till 12 procent. Nedsättningen gäller rumsuthyrning inom ramen för hotellrörelse eller liknande verksamhet samt upplåtelse av campingplatser. Den nedsatta skattesatsen ger upphov till en skatteutgift avseende mervärdesskatt.

Omsättningsgräns för mervärdesskatt

Enligt 9 d kap. 1 § mervärdesskattelagen undantas en beskattningsbar person från mervärdesskatt om den beskattningsbara personen har en omsättning som understiger 30 000 kronor under beskattningsåret och inte har överstigit 30 000 kronor för något av de två närmast föregående beskattningsåren. Denna skattebefrielse ger upphov till en skatteutgift.

Nedsatt energiskatt för diesel i gruvindustriell verksamhet

Enligt 6 a kap. 1 § 13 lagen om skatt på energi (1994:1776) gäller energiskattebefrielse med 89 procent för drift av andra motordrivna fordon än personbilar, lastbilar och bussar vid tillverkningsprocessen i gruvindustriell verksamhet. Normen utgörs av energiskatt för diesel i miljöklass 1.

Nedsatt energiskatt på uppvärmningsbränslen inom industrin

För industrin inom och utanför EU:s system för handel med utsläppsrätter gäller enligt 6 a kap. 1 § 9 lagen om skatt på energi energiskattebefrielse med 70 procent för användning av fossila bränslen i tillverkningsprocessen. Normen utgörs av full energiskatt för uppvärmningsbränsle.

Nedsatt energiskatt på el inom industrin och i datorhallar

El som används i tillverkningsprocessen i industriell verksamhet och i datorhallar beskattas med 0,5 öre/kWh, se 11 kap. 9 § första stycket 6 och 7 och 14 § och 15 § lagen om skatt på energi. Normen utgörs av den energiskattesats på el som följer av 11 kap. 3 § lagen om skatt på energi.

Energiskattebefrielse på el vid deltagande i PFE inom industrin

För energiintensiva industriföretag, som deltog i program för energieffektivisering (PFE) gällde t.o.m. den 31 december 2017 fullständig befrielse från energiskatten på el. Lagen (2004:1196) om program för energieffektivisering upphörde att gälla den 1 januari 2013 och de sista företagen lämnade programmet under 2017. Skatteutgiften har därmed upphört.

Nedsatt koldioxidskatt för diesel i gruvindustriell verksamhet

Enligt 6 a kap. 1 § 13 lagen om skatt på energi gäller koldioxidskattebefrielse med 40 procent för drift av andra motordrivna fordon än personbilar, lastbilar och bussar vid tillverkningsprocessen i gruvindustriell verksamhet. Normen utgörs av full koldioxidskatt.

Nedsatt koldioxidskatt för uppvärmningsbränslen inom industrin utanför EU ETS

För industrin utanför EU:s system för handel med utsläppsrätter (EU ETS) gällde enligt 6 a kap. 1 § 9 b lagen om skatt på energi koldioxidskattebefrielse med 20 procent för användning av fossila bränslen i tillverkningsprocessen t.o.m. den 31 december 2017. Från och med den 1 januari 2018 upphörde skattebefrielsen och skatteutgiften har därmed upphört. Normen utgörs av full koldioxidskatt.

Skattereduktion för sjöinkomst

Skattskyldiga med sjöinkomst under hela beskattningsåret har enligt 67 kap. 3 § inkomstskattelagen rätt till skattereduktion med 14 000 kronor per år om fartyget till övervägande del gått i fjärrfart och med 9 000 kronor per år om det gått i närfart. Om den skattskyldige haft sjöinkomst under endast en del av året, ska reduktion medges för varje dag som sjöinkomst uppbärs.

Fastighetsskatt på lokaler

Enligt 3 § lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt ska statlig fastighetsskatt betalas för lokaler i hyreshus. Fastighetsskatten på lokaler är en objektskatt som enbart träffar fastighetskapital. Eftersom intäkterna beskattas som inkomst av näringsverksamhet utgör fastighetsskatten (som är avdragsgill mot intäkterna) en skattesanktion till den del den inte reducerar inkomstskatten.

Fastighetsskatt på industrienheter

Enligt 3 § lagen om statlig fastighetsskatt ska statlig fastighetsskatt betalas på industrienheter. Fastighetsskatten på industrienheter är en objektskatt som enbart träffar fastighetskapital. Eftersom intäkterna beskattas som inkomst av näringsverksamhet utgör fastighetsskatten (som är avdragsgill mot intäkterna), till den del den inte reducerar inkomstskatten, en skattesanktion.

Avdragsrätt för representationsmåltider

Från och med 1 januari 2017 medges inte längre avdrag för representationsutgifter som avser lunch, middag, supé eller annan förtäring, utom för enklare förtäring av mindre värde (16 kap. 2 § inkomstskattelagen). Tidigare har kostnader upp till 90 kronor per person och tillfälle varit avdragsgilla. Skattesanktionen består i att kostnader i näringsverksamheten normalt är avdragsgilla.

4.4 Mål för näringspolitiken

Målet för näringspolitiken är att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag (prop. 2014/15:1 utg.omr. 24 avsnitt 2.4, bet. 2014/15:NU1, rskr. 2014/15:68).

I näringsutskottets betänkande avseende budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 24, bet. 2017/18:NU1, rskr. 2017/18:106) framhålls att det är möjligt för regeringen att ytterligare tydliggöra sambanden mellan mål, gjorda insatser, uppnådda resultat och regeringens budgetförslag. Som en del av ett sådant tydliggörande och för att öka förutsättningarna för att kunna följa resultatens utveckling i förhållande till det näringspolitiska målet, redovisas näringspolitiken under tre områden. Dessa är

- förutsättningar för innovation och förnyelse,
- entreprenörskap, samt
- ramvillkor och väl fungerande marknader.

Näringspolitiken ska, genom främjande av ett konkurrenskraftigt näringsliv, skapa förutsättningar för företag att både stärka sin produktivitet och sina möjligheter att utveckla nya produktiva verksamheter, nya affärsmodeller och nya marknader. I den ekonomiska omvandlingsprocessen, där företag växer fram, utvecklas och utmanas på marknader i konkurrens med andra företag, kommer arbetskraft att röra sig mellan företag och sektorer i ekonomin. Genom insatser för ökad produktivitet i näringslivet och insatser för att främja marknadsdynamik och underlätta struktur- och omvandling, förväntas en ökad tillväxt och ett ökat arbetskraftsbehov. Den samhällsliga strukturomvandlingen är generellt trögrörlig och påverkas i hög grad av andra samtidiga förändringar i samhället inom andra utgiftsområden.

Som alla politikområden ska de näringspolitiska insatserna även bidra till att uppnå de globala målen för hållbar utveckling och Agenda 2030 samt målen i EU:s gemensamma strategi för tillväxt och sysselsättning, Europa 2020, som omfattar de tre prioriteringarna smart, hållbar och inkluderande tillväxt.

4.5 Resultatredovisning

Konkurrenskraft anger den svenska ekonomins produktivitet i jämförelse med andra länders ekonomier. För att mäta den svenska konkurrenskraften används vissa ekonomiska indikatorer som sammantaget visar på denna produktivitet samt svenska företags konkurrensförmåga på internationella marknader.

Nedan följer en redovisning av hur regeringen valt att gå tillväga för att stärka den svenska konkurrenskraften genom insatser inom utgiftsområde 24 Näringsliv. Samtidigt påverkas exempelvis företagens tillgång på nödvändig kompetens i hög grad av utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken, vilka inte faller in under utgiftsområde 24.

Inom utgiftsområde 24 Näringsliv genomförs insatser som stärker företags förutsättningar för innovation och förnyelse, stärker förutsättningarna för entreprenörskap, stärker och förbättrar företags ramvillkor samt verkar för marknader med effektiv konkurrens. Aktiviteterna inom utgiftsområdet ska sammanlagt leda till att svenska företag, både existerande och potentiella, ges goda förutsättningar att utveckla sin kompetens, effektivitet och innovationsförmåga på väl fungerande marknader. På så sätt kan företag utvecklas, växa och sysselsätta fler i hela Sverige och stärka den svenska konkurrenskraften.

4.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Näringsutskottet har i betänkandet för budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 24, bet. 2017/18:NU1, rskr. 2017/18:106) framfört att regeringen i större utsträckning bör motivera hur indikatorerna är kopplade till det näringspolitiska målet. Vidare anser utskottet att ändringar av valet av indikatorer mellan åren bör kommenteras. Regeringen har därför gjort en översyn av områdets resultatindikatorer och motiverar i det följande de indikatorer som valts. Ett antal indikatorer har tagits bort, framför allt när det gäller innovation, då dessa har varit på alltför detaljerad nivå. De indikatorer som används omfattar ändå i hög grad de bortvalda indikatorerna och förenklar både analys och redovisning. Två nya indikatorer har lagts till (operativa företagsledare och företagens kompetensbehov) för att förbättra förutsättningarna att belysa utvecklingen inom de olika områdena. I tabell 4.3 redovisas hur mål och indikatorer är kopplade till varandra.

Indikatorerna täcker inte in alla verksamheter inom området. De indikatorer som valts bedöms dock ge tillräcklig information för att kunna göra generella bedömningar av utvecklingen.

Tabell 4.3 Mål och indikatorer inom näringspolitiken

Mål	Stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag		
	Indikatorer: – Sveriges konkurrenskraft jämfört med omvärlden – Svenska företags konkurrenskraft på exportmarknader		
Områden	Förutsättningar för innovation och förnyelse	Entreprenörskap	Ramvillkor och väl fungerande marknader
	Indikatorer: – Företagens utgifter för forskning och utveckling – Andel företag med innovationsverksamhet – Andel företag med innovationssamarbeten – Patent, design och varumärken	Indikatorer: – Snabbväxande företag – Antal företag med positiv sysselsättningsutveckling – Allmänhetens attityd till företagande – Allmänhetens kännedom om vad som krävs för att starta och driva företag – Operativa företagsledare – Nyföretagande	Indikatorer: – Tillväxthinder för småföretag – Företagens kapitalförsörjning – Riskkapitalinvesteringar – Företagens kompetensbehov

För att åstadkomma en stärkt konkurrenskraft behövs insatser inom ett stort antal politikområden. Hur konkurrenskraften utvecklas beror även på utvecklingen i omvärlden. Eftersom konkurrenskraft innehåller många olika aspekter så kan den också mätas på många olika sätt. Nedan redovisas relativt arbetskraftskostnad och exportförmåga som övergripande mått på konkurrenskraften i det svenska näringslivet.

Tabell 4.4 Sveriges konkurrenskraft

Index 2000=100

	2014	2015	2016	2017
Relativ enhetsarbetskostnad per producerad enhet	101,0	95,2	96,4	95,3
Exportförmåga	87,7	89,6	89,5	89,1

Källa: OECD Economic Outlook.

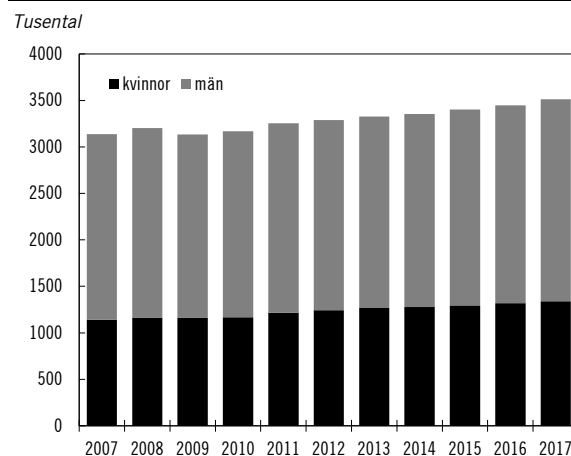
Den relativa enhetsarbetskostnaden (arbetskraftskostnaden för att producera en enhet) speglar den sammantagna utvecklingen av produktivitet, lönekostnader och växelkurs i förhållande till de viktigaste konkurrentländerna. Ökade lönekostnader och lägre produktivitetstillväxt påverkar måttet negativt. En god produktivitetstillväxt möjliggör dock för ökade löner utan att konkurrenskraften försämras. I Sverige steg de relativa enhetsarbetskostnaderna mellan 2009 och 2013. Därefter har de relativa enhetsarbetskostnaderna sjunkit. Efter att ha ökat marginellt under 2016 sjönk den relativa enhetsarbetskostnaden igen under 2017, vilket inneburit ett förbättrat konkurrensläge i förhållande till konkurrentländerna. Mellan 2014 och 2015 försvagades den svenska kronan, vilket var en bidragande orsak till den minskade enhetsarbetskostnaden mellan dessa år.

Exportförmåga mäts som den faktiska tillväxten i svensk export, dvs. handel med andra länder, i förhållande till tillväxten på de marknader som Sverige exporterar till. Från början av 1990-talet och fram till millennieskiftet växte svensk export snabbare än exportmarknaderna, men därefter har exporten vuxit långsammare än exportmarknaderna. Denna utveckling är inte unik för Sverige, utan har även skett i många andra länder i Västeuropa och Nordamerika. De länder som gått i motsatt riktning, med en export som vuxit betydligt snabbare än deras exportmarknader, är exempelvis Kina, Indien och Sydkorea. Även Tyskland har haft en positiv utveckling. Under de senaste fyra åren har den svenska exportförmågan

återhämtat sig något med en svag uppgång, dock med en marginell minskning under 2017.

Nedan redovisas uppgifter vars syfte är att ge en allmän bild av utvecklingen i näringslivet.

Antalet sysselsatta i näringslivet växer snabbare än befolkningen i arbetsför ålder och nådde 3,51 miljoner personer 2017. Av dessa var 62 procent män och 38 procent kvinnor, vilket betyder att det är betydligt fler män än kvinnor som är sysselsatta i näringslivet.

Diagram 4.1 Antal sysselsatta i näringslivet

Källa: Statistiska centralbyrån, Arbetskraftsundersökningarna.

Produktivitetstillväxt kan bidra till att ett land stärker sin samlade konkurrensförmåga. Förädlingsvärdet kan öka både genom att fler arbetar och att arbetet sker effektivare. Produktionen i det svenska näringslivet fortsatte att växa under 2017. Denna utveckling drivs både av att fler är sysselsatta och av att produktiviteten ökar.

Tabell 4.5 Näringslivets utveckling

Index 2000=100

	2013	2014	2015	2016	2017
Förädlingsvärde i näringslivet	135	140	147	152	156
Antal arbetade timmar i näringslivet	107	109	111	113	114
Arbetsproduktiviteten i näringslivet	126	128	133	134	137

Källa: Statistiska centralbyrån, Nationalräkenskaperna.

Av tabell 4.5 framgår det att antalet arbetade timmar har ökat under perioden. Nedan redovisas indikatorer som avser spegla insatser som genomförts inom utgiftsområde 24 för att bidra till det näringspolitiska målet.

Förutsättningar för innovation och förnyelse

Detta område rör näringslivets förnyelseförmåga och det svenska innovationsklimatet. Det innehåller verksamhet och åtgärder som syftar till att det utvecklas ny kunskap som kan komma att omsättas i nya eller utvecklade varor och tjänster eller andra ekonomiska nyttigheter.

Innovation är ett brett begrepp som innefattar ett stort antal aktiviteter och utfall. För att ge en övergripande bild av utvecklingen för förutsättningarna för innovation och förnyelse i näringslivet redovisas ett antal mått som belyser olika delar av det svenska innovationsklimatet.

Investeringar i forskning och utveckling (FoU) är en indikator som belyser viljan och förutsättningarna att utveckla näringslivets innovationsförmåga. FoU-utgifterna minskade mellan 2009 och 2011, men har sedan ökat något mellan 2011 och 2015. 2015 var FoU-utgifterna 95,6 miljarder kronor vilket motsvarar 2,3 procent av BNP. Enligt SCB:s prognos ökade FoU-utgifterna med cirka tre procent 2016, vilket är på ungefär samma nivå som ökningen av BNP. Nivån bör därmed vara i stort sett oförändrad. Några mer aktuella uppgifter för näringslivets FoU-utgifter finns för närvarande inte tillgå.

Tabell 4.6 Näringslivets forskning och utveckling

Utgifter som andel av BNP, procent

	2009	2011	2013	2015
Företagens utgifter för egen FoU	2,45	2,24	2,28	2,30

Källa: Statistiska centralbyrån.

Utöver investeringar i FoU är det också angeläget att få en bild av huruvida andelen innovativa företag ökar eller minskar i den svenska företagspopulationen samt om näringslivets innovativa samarbeten ökar eller minskar över tid. För att få en uppfattning om detta används indikatorer som belyser företagens innovationsverksamhet och innovationssamarbeten.

Tabell 4.7 Innovationsverksamhet i företagen

Procent

	2010–2012	2012–2014 ¹	2014–2016
Andel företag med innovationsverksamhet	53	50	52
Andel företag med innovationssamarbeten	12	13	12

¹ I denna och följande omgång av undersökningen har det tillkommit näringsgrenar. Här är dock dessa exkluderade för att möjliggöra jämförelser mellan perioderna.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Andelen företag med innovationsverksamhet har varit i stort sett oförändrad under perioden 2010 till 2016 med viss ökning mellan mätpunkterna 2012–2014 och 2014–2016.

Innovationsprocesser är starkt beroende av utveckling av kunskap och kunskapsspridning. Ett sätt att utveckla, utväxla och sprida ekonomiskt värdefull kunskap är att företagen samarbetar med olika aktörer. Under perioden 2014–2016 uppgav 12 procent av företagen att de hade innovationssamarbeten. Denna nivå är i stort sett oförändrad sedan perioden 2010–2012.

Patent och andra immateriella rättigheter är en indikator på förnyelsenivån i ekonomin. Dessa regelverk är av central betydelse för många företag eftersom det ger dem en möjlighet att ta igen gjorda investeringar och få avkastning på forskning och annan innovationsverksamhet.

Skyddandet av immateriella rättigheter ser olika ut i olika branscher och för olika typer av produkter. För att visa en bredare bild av immateriella rättigheter inkluderas även antalet varumärkes- och designansökningar.

Tabell 4.8 Patent, varumärken och design

Antal

	2013	2014	2015	2016
Svenska patentansökningar i världen	26 594	27 767	28 241	27 173
Svenska varumärkesansökningar i världen	86 225	92 720	93 430	112 636
Designansökningar	24 650	20 560	19 988	24 636

Källa: Patent- och registreringsverket.

Patent- och designansökningarna har legat förhållandevis konstant sedan 2008 med viss ökning över mätperioden. Däremot har det skett en påfallande ökning av varumärkesansökningarna under samma period. Sedan 2008 har de ökat med cirka 30 procent.

De redovisade indikatorerna visar att den svenska innovations- och förnyelseförmågan i huvudsak kännetecknas av kontinuitet över tid.

En viss ökning har skett då det gäller investeringar i FoU och andelen innovativa företag. En märkbar ökning har skett då det gäller indikatorn för varumärkesansökningar. Samtidigt är indikatorn för innovationssamarbeten i stort sett oförändrad under mätperioden.

Entreprenörskap

Området rör faktorer som påverkar tillkomst och utveckling av företag och vitaliseringen av företagsbeståndet i ekonomin. Främjandet av entreprenörskap fokuserar på att möjliggöra genomförandet och utveckling av affärsidéer och affärsmodeller och att skapa handlingsutrymme för kvinnor och män att omsätta sin kreativitet i affärsverksamheter samt att få en bredd i företagsbeståndet.

Bakom ökningen av antalet sysselsatta i näringslivet finns en underliggande dynamik. I många företag ökar antalet sysselsatta, samtidigt som sysselsättningen minskar i ett stort antal företag. I drygt 10 procent av de befintliga företagen ökar antalet sysselsatta från ett år till nästa. Det betyder att det är över 50 000 företag som årligen ökar antalet sysselsatta. År 2016 hade 56 900 företag en positiv sysselsättningsutveckling. Nivån har ökat de senaste tre åren och är nu i stort sett på samma nivå som 2013.

Snabbväxande företag har betydelse för skapandet av nya arbetstillfällen, vilket har bidragit till att dessa företag har fått stor uppmärksamhet under de senaste åren. Antalet snabbväxande företag belyser också det handlingsutrymme som finns för entreprenörskap, att kunna växa och utnyttja framgångsrika affärsidéer. Här definieras ett snabbväxande företag som ett företag som har haft en genomsnittlig sysselsättningstillväxt på minst 20 procent per år i tre år i följd. Antalet snabbväxande företag är relativt få, men de har ändå stor betydelse för skapandet av nya jobb. År 2016 ökade andelen snabbväxande företag för tredje året i rad. En annan viktig del i sysselsättningsdynamiken är skapandet av nya företag och att företag som inte klarar konkurrensen läggs ner. Denna indikator är känslig för påverkan av en stark konjunktur då arbetskraftsbehovet är stort. Antalet nystartade företag har ökat trendmässigt över en längre tidsperiod. De senaste åren har dock antalet nystartade företag legat på

ungefär samma nivå, med vissa variationer mellan enstaka år.

Tabell 4.9 Dynamik i näringslivet

Antal	2013	2014	2015	2016	2017
Företag med positiv sysselsättningsutveckling relativt föregående år	57 000	55 900	56 700	56 900	i.u.
Snabbväxande företag per 1 000 existerande	9,8	8,6	8,8	9,2	i.u.
Nystartade företag	69 200	71 700	70 100	71 800	68 900

Källa: Statistiska centralbyrån, Tillväxtanalys samt egna beräkningar.

Tabell 4.10 Kännedom om och attityder till företagande

Andel av befolkningen, 18–70 år, procent ¹	2004	2012	2016
Som känner till vad som krävs för att starta och driva företag	61	59	54
Kvinnor	53	53	46
Män	69	66	61
Som helst vill vara företagare	27	32	32
Kvinnor	21	25	27
Män	33	39	37

¹ Baserat på ca 10 300 svar 2016.

Källa: Tillväxtverket, Entreprenörskapsbarometern.

Enligt Tillväxtverkets entreprenörskapsbarometer var andelen personer i Sverige som känner till vad som krävs för att starta och driva företag 54 procent 2016. Denna andel har minskat något jämfört med de tidigare mätningarna, både för kvinnor och män. Andelen av befolkningen som uttrycker en vilja att vara företagare har däremot ökat från 27 procent 2004 till 32 procent 2016. En större andel av männen än av kvinnorna uppger att de har såväl kännedom om vad som krävs för att starta och driva företag (61 procent jämfört med 46 procent) som vilja att vara företagare (37 procent jämfört med 27 procent). Samtidigt har andelen kvinnor som helst vill driva företag ökat över tid, medan andelen av männen har minskat något.

För att belysa företagandets mångfald används uppgifter om andelen företag som har en operativ företagsledare som är kvinna respektive man eller en operativ företagsledare som är kvinna respektive man och född i ett annat land.

Tabell 4.11 Operativa företagsledare

Procent				
	2013	2014	2015	2016
Andel företag med en kvinna som operativ företagsledare	28,3	28,6	28,8	28,5
Andel företag med en man som operativ företagsledare	71,7	71,4	71,2	71,5
Andel företag med en utrikes född operativ företagsledare	14,5	14,8	15,3	15,7
Andelen utrikes födda av de kvinnor som är operativa företagsledare	16,7	17,2	17,5	17,9
Andelen utrikes födda av de män som är operativa företagsledare	13,6	13,9	14,4	14,8

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Bland 513 000 företag med minst en sysselsatt 2016 är det 28,5 procent som har en kvinna som operativ företagsledare. Det kan jämföras med att 37,1 procent av de sysselsatta inom dessa företag är kvinnor. Bland företag med minst en sysselsatt är det 15,7 procent under 2016 som har en operativ företagsledare som är utrikes född. Det kan jämföras med att 17,2 procent av de sysselsatta i näringslivet är utrikes födda. Både för kvinnor och utrikes födda som operativa företagsledare har andelarna under perioden 2013–2016 ökat något, även om andelen kvinnor som operativ företagsledare minskade under 2016. Utöver dessa finns dock en del företag med delat ledarskap, där en av företagsledarna är kvinna eller utrikes född. Då kvinnor i större utsträckning kombinerar anställning med företagande och även är delaktiga i ett företag som tillhör en familjemedlem, underskattas sannolikt företagandet bland kvinnor i statistiken.

Även om andelen i befolkningen som uppger att de har kännedom och kunskaper om företagande har en sjunkande trend, har ändå kvinnor blivit mer villiga till att driva företag. Det gäller även i viss mån indikatorn som belyser mångfalden bland operativa företagsledare i Sverige. Sverige har fått en ökad mångfald i näringslivet, även om utvecklingen är måttlig.

Ramvillkor och väl fungerande marknader

Området rör regelverk, administrativa system samt tillgång till kapital som berör företagandets förutsättningar. Området omfattar åtgärder och verksamheter som syftar till att skapa goda och likvärdiga förutsättningar för såväl nya som

etablerade företag och verksamheter att utmana och konkurrera med varandra. Arbetet för väl fungerande marknader med effektiv konkurrens syftar till att vårda marknadsdynamiken och säkerställa att företag har en arena/marknad att utveckla och pröva affärsidéer på.

Att skapa goda villkor för företagande är en viktig del i politiken för stärkt konkurrenskraft. Det är också viktigt att sådana regler och system inte innebär onödiga administrativa bördor för företagen. En indikator för att belysa hur företagen uppfattar de lagar och myndighetsregler som företagen ska följa är Tillväxtverkets enkätundersökning Företagens villkor och verklighet som genomförs vart tredje år. Myndigheten frågar bl.a. om i vilken utsträckning företag upplever lagar och myndighetsregler som hinder för sin utveckling och tillväxt. Resultaten för 2017 visar att 24 procent av de tillfrågade småföretagen upplevde lagar och myndighetsregler som ett stort hinder för utveckling och tillväxt. Denna indikator faller över tid. Drygt hälften av alla branscher anger att lagar och myndighetsregler är ett mindre hinder 2017 jämfört med 2014. En ökning har dock skett inom framför allt sektorerna bygg och handel vilket driver upp andelen för 2017.

Tabell 4.12 Lagar och myndighetsregler

Procent ¹				
	2008	2011	2014	2017
Andel företag som anger lagar och myndighetsregler som ett stort hinder för företagets utveckling och tillväxt	30	22	21,7	24

¹ Baserat på enkätundersökningar. Undersökningen 2017 baseras på ca 10 000 svar.

Källa: Tillväxtverket, Företagens villkor och verklighet.

För många företag är tillgång till finansiellt kapital en förutsättning för start, utveckling och tillväxt. Företagens tillgång till kapital är en indikator som belyser företags förutsättningar att investera i och utveckla sina affärsidéer och affärsmodeller. Den främsta källan för tillförsel av finansiellt kapital till företagen är via banklån.

Tabell 4.13 Företagens tillgång till kapital

Miljarder kronor

	2014	2015	2016	2017
Monetära finansinstituten utlåning till icke-finansiella företag	1 930	1 960	2 030	2 150
Risikkapitalinvesteringar ¹	2,57	1,54 ²	1,88	i.u.

¹ Risikkapitalinvesteringar i tidiga skeden och tillväxtfaser. Risikkapital som investeras av risikkapitalbolag, inklusive flera av de offentliga risikkapitalaktörerna.

² Uppgiften för 2015 har reviderats jämfört med budgetpropositionen för 2018.

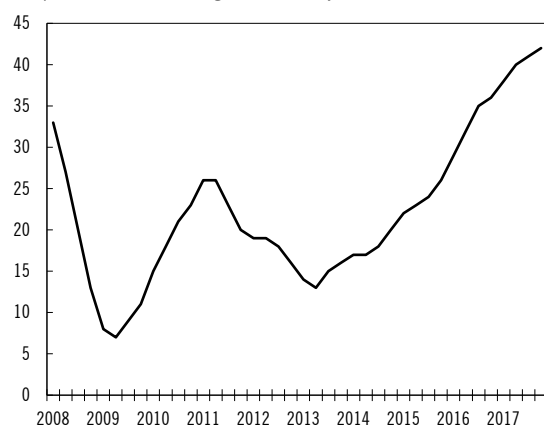
Källa: Statistiska centralbyrån och Tillväxtanalys.

Utvecklingen av den totala utlåningen till icke finansiella företag i Sverige visar på en ökning under senare år, vilket samtidigt indikerar ett växande kapitalförsörjningsbehov hos företagen. För att få lån krävs säkerheter, vilket t.ex. små nystartade företag med tillväxtambitioner ofta saknar. Då krävs andra former av kapitaltillförsel t.ex. i form av risikkapital (ägarkapital). De företag som erhåller risikkapitalinvesteringar är ofta tillväxtorienterade företag som har potential att bidra relativt starkt till utvecklingen i näringslivet. Det gör att utvecklingen av risikkapitalinvesteringar är intressant att följa även om dessa jämfört med lånefinansiering står för relativt små belopp. Samtidigt som företagens behov av kapitalförsörjning har ökat har risikkapitalinvesteringarna minskat över tiden, dock med en ökning under 2016.

Ytterligare en central indikator som rör företags förutsättningar att stärka sin konkurrenskraft är kompetenstillförsel.

Diagram 4.2 Brist på arbetskraft i näringslivet

Brist på arbetskraft i näringslivet (andel ja-svar)

Källa: Konjunkturinstitutet, Konjunkturbarometern.

Anm: Säsongsrensats och utjämnat.

Sedan 2013 har svårigheterna för företag att hitta efterfrågad arbetskraft stadigt ökat och i Konjunkturinstitutets undersökning Konjunkturbarometern framkommer det att drygt 40

procent av företagen 2017 uppger denna brist. Denna brist kan sannolikt till stor del bero på en stark konjunktur.

De indikatorer som belyser företagets ramvillkor och väl fungerande marknader visar att det inte skett större förändringar av konkurrensvillkoren i Sverige, utan att området kännetecknas av kontinuitet. Företagens upplevelser av lagar och myndighetsregler som tillväxthinder är tudelad. Andelen företag som anger lagar och myndighetsregler som ett stort hinder har ökat något jämfört med föregående mätning, men samtidigt anger drygt hälften av alla branscher att lagar och myndighetsregler är ett mindre hinder 2017 jämfört med 2014.

4.5.2 Förutsättningar för innovation och förnyelse

Resultat

Innovation och förnyelse är ett centralt område för att stärka den svenska konkurrenskraften. Regeringen har därför uppdragit åt ett flertal myndigheter att genomföra insatser som skapar förutsättningar för näringslivet att bli mer innovativt. Några centrala myndigheter och offentligt finansierade organisationer för detta är Verket för innovationssystem (Vinnova), Patent- och registreringsverket (PRV), Tillväxtverket, Research Institutes of Sweden AB (RISE) och Almi Företagspartner AB (Almi).

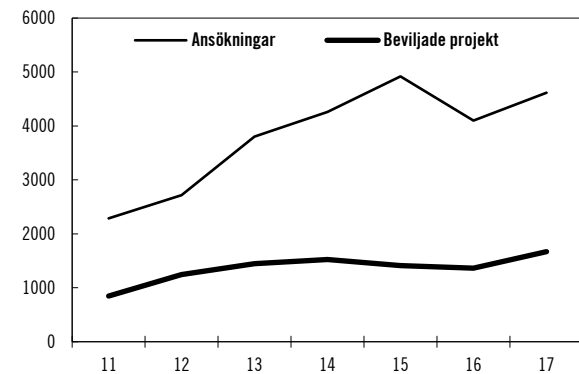
Behovsmotiverad forskning och ökad innovationsförmåga

Stöd till forskning och innovation via Vinnova för ökad innovationsförmåga

För att stärka det svenska näringslivets innovationsförmåga har Vinnova i uppdrag att främja hållbar tillväxt genom finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem. Vinnova verkar för en jämställd samhällsutveckling och ska bidra till det jämställdhetspolitiska målet. Myndigheten ska verka för nyttiggörande av forskning för att uppnå hållbar tillväxt och stärka Sveriges konkurrenskraft. Detta sker genom ett antal insatser av olika karaktär som sammantaget stimulerar innovationssamarbeten mellan näringsliv, universitet och högskolor, forskningsinstitut och

offentlig verksamhet. Under 2017 beviljade Vinnova 3 200 miljoner kronor till 1 670 forsknings- och innovationsprojekt, vilket är en ökning både i antal och volym jämfört med föregående år. Beviljandegraden ligger på 36 procent, vilket är motsvarande nivå som 2016. Med undantag för 2016 har antalet ansökningar ökat markant under perioden 2011–2017. Enligt Vinnova beror det på den strategi med insatser i tre steg som Vinnova lanserade 2010. Det har gjort att utlysningarna har nått nya målgrupper och det har resulterat i en ökning av ansökningar från mindre företag. Under 2016 genomförde myndigheten ett utvecklingsarbete kopplat till insatser riktade mot små och medelstora företag, vilket då ledde till färre ansökningar, för att åter öka 2017.

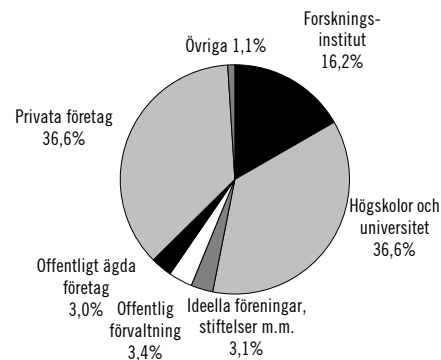
Diagram 4.3 Antal ansökningar och beviljade projekt per år

Källa: Vinnova, årsredovisningar 2011–2017.

Jämfört med 2016 har beviljade medel ökat för alla aktörskategorier. De två största mottagarkategorierna är universitet och högskolor respektive privata företag, vilka beviljats nästan 1 100 miljoner kronor vardera. Den andel av den totala finansieringen som beviljas universitet och högskolor har minskat jämfört med föregående år. I övrigt är fördelningen mellan aktörskategorier i princip oförändrad.

Diagram 4.4 Fördelning av beviljade medel från Vinnova

Källa: Vinnova, årsredovisning 2017.

En viktig fråga för att stärka innovationssystemets kompetens och mångfald är att kvinnor i större utsträckning tar del i statens utlysningar. Det är betydligt fler projekt som leds av män än projekt som leds av kvinnor, likaså är kvinnor underrepresenterade bland de sökande som tar del av Vinnovas utlysningar. Under 2017 inkom totalt 4 616 projektansökningar till Vinnova. Av dessa var det en tredjedel av projekten som leddes av kvinnor och två tredjedelar som leddes av män. Motsvarande fördelning gäller andelar av totalt beviljat belopp. Beviljandegraden är densamma oavsett om projektledaren är kvinna eller man. Under året har Vinnova fortsatt arbetet med att i större utsträckning nå målgruppen kvinnor som sökande till myndighetens utlysningar.

Sedan 2015 har Vinnova regeringens uppdrag att ansvara för att lämna statligt stöd till inkubation. Insatserna ska bidra till att öka antalet nya och kunskapsintensiva tillväxtföretag i Sverige. Under 2017 bedömde inkubatorerna sammantaget drygt 3 100 affärsidéer, varav knappt 270 har antagits för inkubation. 198 företag och projekt har fullgjort inkubationsprocessen under 2017 och vid årsskiftet 2017/18 var 57 projekt och 386 företag anslutna till inkubatorerna.

Totalt attraherade 167 företag i inkubatorerna knappt 550 miljoner kronor i ägarkapital under 2017. Föregående år investerades ca 470 miljoner kronor i 156 företag. Utöver investeringar i ägarkapital beviljades projekt och företag i inkubatorerna drygt 80 miljoner kronor i lån och 125 miljoner kronor i bidrag under 2017. Projekt och företag som är eller varit anslutna till dessa inkubatorer sysselsatte drygt 6 800 personer och omsatte drygt 7,35 miljarder kronor 2016, vilket är en ökning med 1,65 miljarder kronor jämfört med 2015.

Insatser för att främja företagens innovationsarbete genomförs även genom internationella samarbeten. De största insatserna genomförs inom ramen för EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020, där svenska aktörer kontrakterat finansiering på 10 miljarder kronor under ramprogrammets fyra första år. Näringslivet i Sverige kontrakterar en fjärdedel av dessa beviljade medel och står för nära en tredjedel av det svenska deltagandet. Inom det s.k. ”SME-instrumentet”, som riktar sig till enskilda innovativa företag, har hittills 124 svenska små och medelstora företag beviljats ca 667 miljoner kronor.

Det internationella samarbetsnätverket för marknadsnära forskning, teknisk utveckling och innovation, Eureka, har fokus på små och medelstora företag. Inom ramen för nätverket stödjer drygt 40 medlemsländer marknadsnära transnationella samarbetsprojekt. Vinnova medfinansierar små och medelstora företags deltagande i Eureka-projekt inklusive Eurostars. Under 2017 har Vinnova beslutat att finansiera 38 nya Eurostarsprojekt, sex Eureka-klusterprojekt samt tre Eureka-nätverksprojekt. De sammanlagda beslutade bidragen till de svenska deltagarna var 157 miljoner kronor.

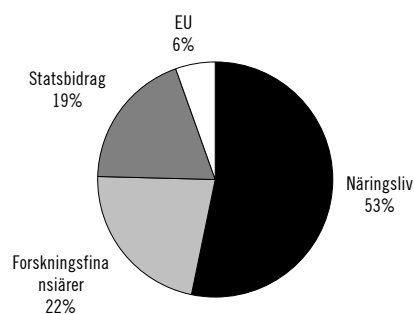
Insatser via industriforskningsinstitut

Industriforskningsinstituterna har en viktig position i innovationssystemet som en nod och samarbetspartner för akademi, näringsliv och offentlig verksamhet. De vidareutvecklar kunskap och kompetens och bidrar därigenom till att stärka industrins och näringslivets innovationsförmåga. Under 2017 tilldelade regeringen RISE totalt 630 miljoner kronor i statsbidrag, s.k. strategiska kompetensmedel. Medlen används för kompetensuppbyggnad hos RISE-instituterna, för vissa strukturåtgärder för att skapa en sammanhållna institutssektor samt till driften av RISE.

Efterfrågan från näringslivet på den nya RISE-koncernens och Swereas (RISE-institutens) samlade tjänster är fortsatt stor. Den totala omsättningen i verksamheten har ökat med 170 miljoner kronor till 3 398 miljoner kronor 2017. En kundgrupp som RISE-instituterna riktar särskilda insatser till är små och medelstora företag. Av näringslivsintäkterna, som uppgick till 1 754 miljoner kronor, kom drygt en fjärdedel från små och medelstora företag och ca en tredjedel från internationella kunder, vilket är en

ökning med sju procent jämfört med föregående år.

Diagram 4.5 Fördelning intäkter

Källa: RISE, årsberättelse 2017.

Industriforskningsinstitutens test- och demonstrationsanläggningar är en viktig del av innovationsinfrastrukturen vilka påskyndar innovationsprocesser hos deltagande företag. Anläggningarna omsätter totalt ca 1 100 miljoner kronor per år. Användarna utgörs till ca 40 procent av stora företag, drygt 30 procent små och medelstora företag, samt ca 25 procent offentliga organisationer. Sammantaget utgörs drygt 70 procent av svenska användare/kunder och resterande andel av utländska användare/kunder. RISE-instituterna deltar även i regeringens satsning Testbädd Sverige.

En del i RISE-institutens verksamhet är deltagande i nationella program för att därigenom bidra till stärkandet av innovationssystemet. RISE-instituterna är t.ex. mycket aktiva i de strategiska innovationsprogrammen, där RISE-instituterna leder fem program och deltar i 17, i Vinnovas program Vinnväxt samt i de strategiska forskningsområden som drivs av lärosäten. Inom det europeiska forskningsprogrammet Horisont 2020 är RISE den sjätte största mottagaren av EU-medel i Sverige. Totalt svarar EU-projekten hos industriforskningsinstituterna för 247 miljoner kronor i intäkter, vilket är betydligt lägre än föregående år (332 miljoner kronor).

Samverkan och smart industri

Nationellt innovationsråd

Regeringen inrättade 2015 ett nationellt innovationsråd, med uppgift att utveckla Sverige som

innovationsnation och stärka Sveriges konkurrenskraft. Statsministern är ordförande i rådet som består av fem ministrar och tio rådgivande externa ledamöter från bland annat näringslivet och forskarvärlden. Innovationsrådet har en rådgivande funktion och ska tillföra nya perspektiv på frågor av betydelse för innovationsklimatet och svensk konkurrenskraft både på kort och lång sikt. Rådet har under sina tre år fokuserat på bl.a. klimatutmaningen, digitalisering, life science och den offentliga sektorns roll i att bidra till att nya hållbara lösningar kommer till användning i samhället. Innovationsrådet har följaktligen hanterat frågor inom många politikområden. Exempel på frågor som har behandlats är forsknings- och innovationsfrågor, entreprenörskap, digitalisering, offentlig upphandling, riskkapital, exportstrategin, kompetens och livslångt lärande, fossilfritt samhälle, normkritisk innovation och rymdverksamhet.

I budgetpropositionen för 2016 föreslog regeringen att 150 miljoner kronor per år under perioden 2016 till 2019 skulle avsättas för att genomföra insatser som stärker svensk konkurrens- och innovationskraft. Användningen av dessa medel är i stor utsträckning resultat av inriktning och prioriteringar som har gjorts i relation till innovationsrådets arbete. Nedan följer en redovisning av ett antal av de uppdrag som genomförts.

Innovationsfrämjande insatser för att minska processindustrins utsläpp av växthusgaser (N2016/06369/IFK) är ett uppdrag till Statens energimyndighet om totalt 35 miljoner kronor under perioden 2016 till 2019 där berörda myndigheter och industrier samverkar kring insatser som syftar till minskade utsläpp. Uppdraget ligger till grund för Industrilivet där regeringen beslutat att satsa 300 miljoner kronor om året för att stötta industrin i att ta de tekniksprång som är nödvändiga för att nå nollutsläpp av växthusgaser. Industrilivet beskrivs närmare under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

År 2016 uppdrogs Statens energimyndighet att stödja en export- och investeringsplattform för svensk miljö- och klimatteknik (då kallad Hammarby Sjöstad 2.0) (N2016/07170/IFK). I budgetpropositionen för 2018 föreslogs en vidareutveckling och förstärkning av plattformen, nu benämnd Smart City Sweden under 2018–2021.

I mars 2016 uppdrog regeringen åt Vinnova att stärka samordningen mellan myndigheter för en sammanhållen innovationsprocess (N2017/01832/IFK). Uppdraget har bl.a. resulterat i att Finansinspektionen, med Vinnovas stöd, utvecklat ett nytt arbetssätt för att möta innovativa finansföretags behov. Finansinspektionens innovationscenter inrättades som en konsekvens av uppdraget. Ytterligare uppdrag redovisas nedan under rubrikerna Samverkan för innovativa lösningar respektive Smart industri nedan.

Samverkan för innovativa lösningar

Genom regeringens strategiska samverkansprogram, som lanserades den 1 juni 2016, har regeringen tillsammans med näringsliv, akademi och offentlig sektor kraftsamlat på områden relaterade till samhällsutmaningar där Sverige ligger långt framme och har komparativa fördelar. Fem samverkansprogram har inrättats: Nästa generations resor och transporter, Smarta städer, Cirkulär och biobaserad ekonomi, Life science samt Uppkopplad industri och nya material.

Utöver den närmare prioriteringen av insatsområden för samverkan har det inom samverkansprogrammen etablerats ett stort antal tematiska arbetsgrupper och en rad projekt definierats och realiserats med finansiering från såväl offentliga aktörer som näringsliv och intresseorganisationer.

Som konsekvens av samverkansprogrammet Uppkopplad industri och nya material har flera åtgärder initierats, exempelvis större satsningar på testbäddar av strategisk betydelse för verkstads- och processindustri, i syfte att påskynda innovationstakten i branscherna. Andra exempel är nya initiativ för att främja innovationssamarbeten mellan större industribolag och småföretag eller startups samt kraftsamlingar för industriell s.k. 3D-printing (additiv tillverkning). På materialområdet märks bl.a. satsningar på testbäddar för lättviktsprodukter med avancerade material i Olofström och Piteå samt SWEbeams-projektet, som ska samla och koordinera aktörer inte minst inom industrin kring användningen av anläggningarna MAX IV och ESS. Gemensamt för merparten av åtgärderna är att de bygger vidare på tidigare satsningar och innebär att aktörer och resurser koncentreras, i syfte att uppnå större effekt.

Samverkansprogrammet Cirkulär och biobaserad ekonomi har inom ramen för de utpekade

prioriterade områdena initierat flera satsningar. Sveriges hittills största satsning på grundforskning för att ta fram nya material och specialkemikalier från skogsråvara genomförs inom ramen för projektet TREESEARCH. En nationell plattform för den hållbara textila värdekedjan kommer att inrättas hos Högskolan i Borås. Regeringen har uppdragit åt Statens energimyndighet att fördela medel för att inrätta en plattform och utveckla hållbara biobränslen för flyg. Regeringen har också uppdragit åt myndigheten att utlysa medel för att inrätta innovationskluster för etanol, elektrifierade urbana godstransporter och flytande biogas. En kompetensplattform för växtförädling i syfte att säkra framtidens behov av bioråvara har inrättats vid Sveriges lantbruksuniversitet. Regeringen har också den 12 april 2018 beslutat om att inrätta en delegation för cirkulär ekonomi (M2018/01090/Ke). Syftet är att nationellt och regionalt stärka omställningen till en resurseffektiv, cirkulär och biobaserad ekonomi. Delegationens uppgifter är att ge råd till regeringen, identifiera hinder och fungera som katalysator, samt vara ett kunskapscentrum och en samordnande kraft för omställningen. Delegationen har placerats vid Tillväxtverket.

Som en följd av samverkansprogrammet för Life science har flera insatser för att öka innovation, dialog och sektorsövergripande samverkan mellan akademi, näringsliv och hälso- och sjukvård identifierats och realiserats, bland annat kring digitalisering. Genom regeringsuppdrag till Vinnova (N2016/04455/IF) har detta innovationsarbete, för att främja teknisk och semantisk interoperabilitet på systemnivå inom hälso- och sjukvården och omsorg, kunnat stödjas i en fortsatt satsning. Vidare har, utifrån ett förslag från Utredningen nationell samordning för life science (U2015:08), en samordningsfunktion för life science inrättats i Regeringskansliet 2018. Samordningsfunktionen samordnar Regeringskansliets arbete för life science, främja kunskapsutveckling, innovation och kvalitet i hälso- och sjukvården, omsorgen och vid universitet och högskolor, förbättra förutsättningarna för life science-företag att etableras och verka i Sverige samt utarbeta en strategi för life science. I juni 2018 presenterades ”En färdplan för life science – vägen till en strategi för life science”.

I samverkansprogrammet Smarta städer har åtta områden prioriterats där ett fokuserat arbete

skett. Det gäller: Öppna och delade data, Gröna affärsmodeller och modeller för delningsekonomi, Framtidens bebyggelse i en smart stad, Digitaliserad planprocess, Sweden Smart City Library (data- och informationsmodell), Bostäder för alla, Smarta gator och Digitalisering för socialt sammanhållna städer. I mars 2018 beslutades också om en utökning och breddning av satsningen på Smart City Sweden. Se mer under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

Samverkansprogrammet Nästa generations resor och transporter har initierat ett antal större, konkreta insatser för ett långsiktigt hållbart transportsystem. Det rör bl.a. projekt inom självkörande, delade och elektriska fordon i samhällssystem, nya kollektivtrafiklösningar, men även innovationsupphandling inom drift och underhåll på järnvägsområdet. Genom fokusering och kraftsamling har aktörer gått samman för att lösa utmaningar inom transportsystemet. Se mer under utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Uppskattningsvis är över 20 arbetsgrupper relaterade till de olika samverkansprogrammen etablerade och verksamma. Flertalet har kommit vidare med konkreta projekt och initiativ.

Samverkansprogrammen är även en plattform för strategiska internationella samarbeten. Tre bilaterala innovationspartnerskap med samverkansprogrammen som grund har inletts, med Tyskland i januari 2017, med Frankrike i november 2017 och ett med Indien i april 2018. Syftet med partnerskapet med Tyskland är bland annat att stärka förutsättningarna för näringslivet att nyttja testbäddar i respektive länder samt bidra till att berörda myndigheter gemensamt utvecklar metod och strategi för elvägar. Partnerskapet med Frankrike fokuserar på den innovativa kapaciteten mellan aktörer från offentlig sektor, akademi och privat näringsliv och omfattar fyra områden: gröna lösningar för transporter, ren energi och smarta städer; grön finansiering för hållbara ekonomier; digital omvandling, smart industri och startup-företag samt innovation inom hälsa och life science. Partnerskapet med Indien omfattar samarbete på områdena smarta städer, transport och e-mobilitet, energi, miljö- och klimatteknik, nya material, rymdfrågor, cirkulär och biobaserad ekonomi, samt hälsa och life science.

Den starka positionen som innovationsledare, vilket framgår i European Innovation Scoreboard

där Sverige rankas högst av samtliga EU-länder de senaste fem åren, gör Sverige till ett attraktivt land att samarbeta med. Med innovation som starkt varumärke attraheras investeringar och kompetens till Sverige som är nödvändiga för konkurrenskraft och tillväxt. De bilaterala innovationspartnerskap som utvecklats under året visar på att innovationssamarbeten blivit en allt viktigare del i svensk utrikespolitik. Ett syfte med regeringens satsning på att öka det strategiska främjandet av Sverige som kunskapsnation, genom de utlandsplacerade innovations- och forskningsråden i Brasilien, Indien, Japan/Sydkorea, Kina och USA, har varit att skapa bättre förutsättningar för att utveckla och genomföra internationella forsknings- och innovationssamarbeten och partnerskap. Verksamheten överfördes från Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser till Regeringskansliet den 1 januari 2017.

Vid sidan om samverkansprogrammen har initiativet Fossilfritt Sverige utvecklats, bl.a. har nio branscher presenterat färdplaner för fossilfri konkurrenskraft till regeringen. Vidare driver Naturvårdsverket, tillsammans med Vinnova och fem andra myndigheter samt InfraSweden 2030, innovationstävlingen Transformativ infrastruktur – innovation för nollutsläpp. Tävligen syftar till att påskynda nya lösningar och fler innovationer som bidrar till att Sveriges miljömål uppnås och till att framtidssäkra svensk industri. Se vidare utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Smart industri

I januari 2016 fattade regeringen beslut om en strategi för smart industri (N2016/07305/FÖF). I november 2017 beslutade regeringen om en andra handlingsplan för Smart industri, där 37 nya åtgärder tillkommit utöver de 45 som initierades genom den första handlingsplanen (N2017/07343/FÖF). Handlingsplanens totalt 82 åtgärder innefattar insatser inom strategins fyra fokusområden, digitalisering, hållbarhet, kompetensförsörjning, forskning och innovation samt horisontella åtgärder och har bidragit till goda förutsättningar för omställning och förnyelse av svensk industri.

Digitaliseringslyftet lanserades under en pilotfas redan i december 2015, och skalades sedan upp med 78 miljoner kronor genom regeringsbeslut i oktober 2016 (N2016/06499/FÖF). Uppdraget genomförs av

Tillväxtverket, och syftar till att stärka svenska industriföretags konkurrenskraft genom ökad användning av digital teknik i små och medelstora industriföretag och industrinära tjänsteföretag. En del i genomförandet är projektet Kickstart som genomförs av Teknikföretagen, IF Metall och RISE, genom workshops i mindre grupper med hundratals företag runt om i landet. Tillväxtverket har också beviljat projekt som tillhandahåller skräddarsydd coaching till företag som vill digitalisera sin verksamhet, sina processer och affärsmodeller.

Andra centrala satsningar för att främja industrins digitalisering är regeringens uppdrag till Vinnova för att genomföra insatser för att öka förutsättningarna för svensk industri att stärka sin konkurrenskraft med hjälp av digitala lösningar (N2015/06246/IF och N2016/02169/IF). Med 117 miljoner kronor under 2015–2018, plus motsvarande summa från privat sektor, har Vinnova finansierat en rad pilot- och spjutspetsprojekt. Exempel på projekt är Uppkopplad gruva – PIMM, och 5G i industriell tillverkning – 5GEM.

Regeringen har under 2016 uppdragit åt Vinnova (N2016/04958/IF) att stödja utvecklingen av cirkulära affärsmodeller och industriell symbios.

I januari 2018 tillsattes en utredning som en åtgärd inom Smart industri som skulle se över miljöprovningen av industrin, exempelvis stålindustri, livsmedelsindustri, vindkrafts- eller gruvverksamhet, (Uppdrag att anpassa miljöprovningen för att främja en grön omställning, M2018/00234/Me). Utredaren skulle undersöka om miljöprovningen fungerar på ett sätt som främjar investeringar som driver teknik- och metodutvecklingen mot minskad miljöpåverkan samt lämna lämpliga förslag utifrån de slutsatser som dras i syfte att främja en grön omställning och en effektiv och ändamålsenlig miljöprovningprocess.

Ett arbete med att upprätta en sammanhållen statistikredovisning för miljötillståndsprovningen har också påbörjats. Naturvårdsverket, Domstolsverket och länsstyrelserna har redovisat hur de kan bidra till detta arbete.

En annan betydelsefull insats har varit ett regeringsuppdrag till Vinnova (N2016/04638/FÖF) att främja öppen innovation i industrin, som hittills har finansierat sammanlagt åtta projekt med 14 miljoner kronor, där t.ex. projekten SynerLeap och IgniteSweden

har blivit uppmärksammade. Från projekten rapporteras att ett antal nya affärer mellan stora och små företag redan har blivit av och att trettioalet konkreta innovationsprojekt hittills har genomförts där stora och små företag har samarbetat på nya sätt. Projekten bedöms ha bidragit till att utveckla konkreta metoder, arbetssätt och en kultur för hur större industriföretag kan samarbeta i innovationsarbete med småföretag.

I februari 2018 lämnades ett uppdrag om 10 miljoner kronor för 2018 och därefter 15 miljoner kronor per år 2019–2021 till Tillväxtverket att tillsammans med Ingenjörsvetenskapsakademien fortsätta att driva jobbsprånget (N2018/01431/FÖF). Jobbsprånget syftar till att utifrån företagets perspektiv och efterfrågan matcha utländska akademiker mot företag i behov av praktikanter. Jobbsprånget har redan bedrivits i liten skala och visar på att 75 av 100 praktikanter efter genomförd praktik också får anställning. Satsningen genomförs med medfinansiering från Wallenbergstiftelserna. Regeringen har uppdragit åt Tillväxtverket att främja samverkan mellan skola och industri för att motverka arbetskraftsbrist. Tillväxtverket har valt att fokusera på att främja utvecklingen av metoder för samverkan som syftar till att skapa ett långsiktigt hållbart samarbete på olika nivåer inom skolväsendet (förskola-grundskola-gymnasieskola). Sex projekt i olika delar av landet har valts ut för att genomföra projekt. Ett exempel på en modell som fått spridning genom uppdraget är den s.k. Industrinatten där skolor och företag bjuds in för att lära sig mer om industri och dess arbetsmöjligheter.

Regeringen har uppdragit åt Tillväxtverket att under perioden 2016–2018 stimulera och verka för strategiskt kompetensförsörjningsarbete i små och medelstora företag inom industri och industrinära tjänstesektor (N2016/06227/FÖF). Kartläggning och validering av kompetens är två viktiga verktyg i detta arbete. Fem projekt har beviljats projektmedel, för att nå ut till och erbjuda företag ett stöd i att arbeta strategiskt med sin kompetensförsörjning. Den sammanlagda bedömningen från de fem projekten är att de kommer nå ca 130–180 företag samt validera ca 1 200–1 400 personer.

Regeringen uppdrog 2016 åt Business Sweden att under 2017–2020 stärka investeringsfrämjandet för att bidra till att investerare,

industriföretag och industriellt relevanta startupföretag väljer att förlägga produktion, industrinära tjänsteverksamhet, forskning, utveckling och testverksamhet i Sverige (N2016/07305/FÖF).

Genom att under 2017 förstärka förutsättningarna för samarbetet mellan regionala och lokala aktörer samt Business Sweden i Sverige och i utlandet har ett proaktivt arbetssätt inom investeringsfrämjandet införts beträffande utlandsägda bolag som skulle kunna expandera sin industriella verksamhet i Sverige. Ett 70-tal sådana bolag har identifierats som strategiskt viktiga. För 67 procent av dessa har arbetet lett till att kunskapen om Sverige som investeringsdestination märkbart stärkts och för 11 procent har identifierade beslutsfattare aktivt bearbetats i pågående beslutsprocesser kring framtida lokalisering. Arbetet har bl.a. resulterat i tre industriella investeringar i Sverige som bedöms som högkvalitativa enligt Business Swedens bedömningsmall. Dessa tre investeringar ingår bland de investeringar som redovisas i avsnitt 4.4.2. Investeringsfrämjande.

Tillväxtverket har påbörjat genomförandet av regeringens uppdrag att 2016–2018 verka för att nyindustrialiseringsstrategin Smart industri genomförs på regional nivå och stötta aktörer med regionalt utvecklingsansvar i deras arbete för förnyelse i industrin (N2016/02958/FÖF). Under 2017 har 13,6 miljoner kronor använts av totalt 25 miljoner kronor som tillfördes genom uppdraget. Cirka 12,1 miljoner kronor har beviljats i förstudie- och genomförandeprojekt där 18 aktörer med regionalt utvecklingsansvar varit delaktiga och där arbetet resulterat i kartläggningar och analyser av deras förutsättningar för att möta industrins framtida utmaningar med fokus på framför allt industrins digitalisering och kompetensförsörjning.

Uppdraget har varit en utgångspunkt för det regionala arbetet med smart industri och i början av 2018 beslutade regeringen om ytterligare ett uppdrag med finansiering om 20 miljoner kronor för 2018, 30 miljoner kronor för 2019 och 40 miljoner kronor för 2020. Detta fortsättningsuppdrag – Smart industri i regionerna, kan stärka det regionala arbetet för omställning och ökad konkurrenskraft (N2018/00532/FÖF). Det finns goda möjligheter för regionala aktörer att följa upp och konkretisera bl.a. pilotprojekt inom digitalisering och kompetensförsörjning.

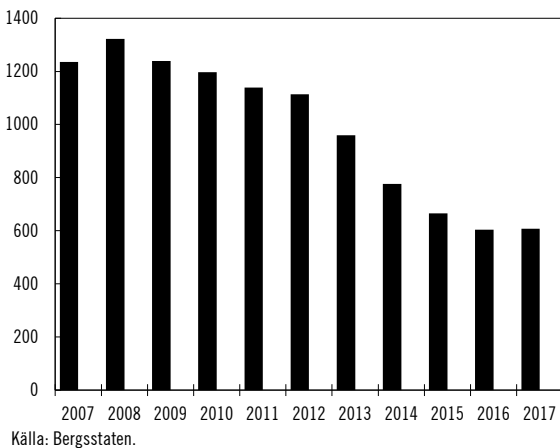
Hållbar mineralnäring

För en fortsatt konkurrenskraftig mineralnäring har regeringen genomfört ett antal insatser. Den svenska gruvindustrin är betydelsefull för EU:s konkurrenskraft. Av EU:s järnmalmsproduktion kommer ca 90 procent från Sverige. Sverige har också den största produktionen av bly och zink. Under 2017 bröts 78 miljoner ton malm i Sverige, vilket motsvarar en ökning med 4 procent jämfört med föregående år. Gruvbranschens sammanlagda omsättning under 2017 uppgick till ca 54 miljarder kronor och vid årets utgång var ca 6 700 personer anställda direkt i gruvnäringen (underentreprenörer ej inräknade). Vid årsskiftet 2017/18 fanns det 15 gruvor med koncession och brytning i Sverige. Av dessa var 14 metallgruvor.

Den globala utvecklingen inom fordonsindustrin mot fler elbilar fick priserna på specialmetaller som litium och kobolt att öka kraftigt. Litiumpriset steg med 42 procent medan koboltpriset steg med 150 procent.

Trots metallprisutvecklingen ses fortfarande endast en marginell uppgång i antal beviljade undersökningstillstånd. Vid årsskiftet 2016/17 fanns 604 gällande undersökningstillstånd. Motsvarande siffra för årsskiftet 2017/18 är 608 stycken, se diagram 4.6. Sett över en tioårsperiod har antalet undersökningstillstånd halverats.

Diagram 4.6 Antal gällande undersökningstillstånd

Åtgärdsprogrammet för den svenska mineralstrategin slutfördes under 2017. De sista rapporterna redovisades under februari 2017. Bland annat redovisade Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) hur regeringens tidigare satsningar för att korta ledtider i miljöstillstånds-

prövningar utfallit i prövningar av gruv- och täktverksamhet (N2016/06814/FÖF). Arbetet med effektivisering av miljöprövning för minskade ledtider fortgår inom ramen för regeringens strategi Smart industri.

Utöver åtgärdsprogrammet har Tillväxtanalys inom ramen för strategin Smart industri redovisat det framtida behovet av innovationskritiska metaller och mineral (N2017/01780/FÖF). De har även analyserat vad staten kan göra för att skapa bättre förutsättningar för att en hel produktionskedja ska kunna utvecklas i Sverige.

Tillväxtanalys bedömer att flera av de innovationskritiska metallerna och mineralen såsom sällsynta jordartsmetaller och grafit skulle kunna utvinnas i Sverige.

Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning (SGU) har 2017 redovisat ett förslag på strategi för hantering av gruvavfall samt gjort en bedömning av kostnader och åtgärder för efterbehandling

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har i uppdrag att kartlägga Sveriges möjligheter att utvinna metaller och mineral för miljö- och teknikinnovationer från primära och sekundära (gruvavfall) källor (N2016/06368/FÖF). I sin delredovisning av uppdraget gör SGU bedömningen att det i Sverige finns betydande geologisk potential för att hitta mineraliseringar med innovationskritiska metaller och mineral (N2018/01030/FÖF). Ny kunskapsinformation sammanställs i en databas som i dag innehåller ca 22 000 poster. I arbetet har även borrhärdor från mineralinformationskontoret i Malå provtagits och analyserats. För att skapa bättre förutsättningar att tillvarata den potential som kulturmiljön utgör för ett hållbart samhälle har regeringen också uppdragit åt SGU att utarbeta en intern strategi för kulturmiljöfrågor (Ku2017/01563/KL).

För att säkerställa att prospektering i Sverige sker på ett miljömässigt hållbart sätt har regeringen uppdragit åt Bergsstaten i uppdrag att utveckla en metodik för systematiskt granskningsarbete och tillsyn av de undersökningsarbeten (prospektering) som bedrivs med tillstånd enligt minerallagen (1991:45) (N2017/07673/SUN). Målsättningen med tillsynen är att prospektering ska utföras i enlighet med mineralagens bestämmelser och att störningar och eventuella missförhållanden ska minimeras.

Immaterialrätt

Digitalisering möjliggör snabb och bred spridning av nya produkter och tjänster, t.ex. med kulturellt och kreativt innehåll, vilket är positivt för både kreatörer och användare. Samtidigt innebär den ökade tillgängligheten ett särskilt ansvar för den enskilde användaren att förfoga över innehållet på ett sådant sätt att kreatörens, kulturskaparens eller innovatörens rättigheter upprätthålls och respekteras.

PRV ansvarar för handläggningen av patent, varumärke och mönster. På lång sikt ska PRV främja tillväxten samt stärka innovationsförmågan och konkurrenskraften i hela landet genom att informera om, och bidra till ökad förståelse för, hanteringen av immateriella tillgångar hos företag och aktörer inom det offentliga innovationssystemet.

Antalet nationella varumärkesansökningar fortsätter att öka och jämfört med föregående år har något fler patentansökningar gått vidare till handläggning, vilket tyder på en förbättrad kvalitet på ansökningarna. Antalet ansökningar som slutligen avslås har minskat. Resultaten tyder på att PRV lyckats i sin ambition att förbättra informationen till de sökande om vikten av strategisk hantering av immateriella tillgångar och genomarbetade ansökningar.

PRV har tillsammans med Vinnova fortsatt sitt arbete med det särskilda regeringsuppdraget som gavs 2016 och som syftar till informations-spridande och kunskapshöjande insatser, för att ytterligare stärka företags och aktörers förståelse för betydelsen av en affärsstrategisk hantering av immateriella tillgångar (N2016/02167/IF). För att ytterligare öka kännedomen om upphovsrättens betydelse hos bl.a. innovatörer fick PRV ett utökat uppdrag att öka förståelsen för upphovsrättens innebörd och för skapande och innovation (N2017/04031/IFK). Informationsinsatserna riktade mot upphovsrättsintrång i den digitala miljön har fortsatt. Den kartläggning som genomfördes 2016 har följts upp. PRV har under året undersökt möjligheterna att, i samarbete med marknadens parter, erbjuda en svensk webbplats som endast länkar till material som är lagligt att använda.

I samarbete med Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) och World Intellectual Property Organization (Wipo, FN-organet för immaterialrätt) bedriver PRV internationella kursprogram i syfte att bidra till

utvecklingen av immaterialrättssystem i de minst utvecklade länderna. Under 2017 utökades programverksamheten till att även omfatta ett program med inriktningen immaterialrätt och genetiska resurser som stöd för innovation. PRV tecknade den 1 september 2017 ett samarbetsavtal med immaterialrättsmyndigheten i Indien. Samarbetsavtalet omfattar samarbete och kunskapsutbyte inom utbildning och kunskapshöjande insatser i samhället samt erfarenhetsutbyte kring rättspraxis och it-utveckling.

4.5.3 Entreprenörskap

Resultat

En mångfald av företagare och företag behövs för att bidra till innovation, sysselsättning och ett konkurrenskraftigt näringsliv. Det är därför angeläget med goda förutsättningar för att starta och driva företag för alla, oavsett kön, bakgrund, ålder, bransch eller geografisk hemvist.

Information och rådgivning

Insatser för förbättrad information och rådgivning om att starta företag, hur företags tillväxtpotential kan stärkas, samt erbjudanden om konkreta redskap och finansiering för att göra detta, syftar till att stärka såväl förmågorna till företagande som näringslivets dynamik. Insatserna har bl.a. syftat till att öka nyföretagandet, främja en mångfald av företagare, stödja utvecklingen i snabbväxande företag och påverka sysselsättningsutvecklingen i företagen positivt.

Almi erbjuder olika typer av rådgivning och utbildningar inför företagsstart och företagsförändringar i verksamhet. SCB:s årliga mätning av den ekonomiska hållbarheten i företag som tagit del av Almis insatser visar att de har en starkare utveckling vad gäller förädlingsvärde, omsättning och antal anställda än i de företag som utgjorde kontrollgruppen.

Under 2017 hade Almi ca 12 000 kunder inom området affärsutveckling, där rådgivning ingår, och runt 12 700 personer deltog i Almis seminarieverksamhet. Av kunderna var 30 procent kvinnor och 47 procent hade utländsk bakgrund (se tabell 4.11). Av kunderna med utländsk bakgrund utgjorde kvinnor 26 procent.

Inom nyföretagarrådgivningen hade 82 procent av kunderna utländsk bakgrund. 1 100 mentorpar matchades inom ramen för bolagets mentorskapsprogram. Av Almis rådgivningsinsatser under 2017 utgjorde tillväxtrådgivning runt 10 procent och innovationsrådgivning runt 30 procent.

Tillväxtverket ska i alla delar av landet främja en hållbar näringslivsutveckling. Detta sker bl.a. genom att myndigheten under 2017 har stöttat insatser för att stärka kunskapen hos potentiella och befintliga företagare om hur man startar och kan utveckla sitt företag. Information om företagande har bl.a. spridits genom att drygt 3 000 personer har deltagit i Starta företag-dagar och att broschyren Starta företag har delats ut i 120 000 exemplar.

Genom verksamhetsbidrag har Tillväxtverket bl.a. stöttat verksamhet som rådgivning till företag och främjande av kooperativt företagande. Bidragen syftar till att fler ska välja att starta företag, att kvaliteten på nyföretagandet ska stärkas och att fler företag ska ta till vara sin utvecklingspotential och växa. Bidragen har bl.a. resulterat i att drygt 3 600 personer fått rådgivning för att starta och utveckla kooperativa företag. Tillväxtverket har också arbetat med att stärka samverkan mellan organisationerna för att skapa mer samordnade erbjudanden och bättre förutsättningar för företagare att förverkliga affärsidéer utifrån olika affärsmodeller och i olika företagsformer.

Tillväxtverket arbetar för att främja tillväxt av små och medelstora företag i hela landet bl.a. genom så kallade affärsutvecklingscheckar för digitalisering, internationalisering och grön tillväxt (se utg.omr. 19 Regional tillväxt). Myndighetens syfte med checkarna är att öka konkurrenskraften i små företag och främja små företags affärsmöjligheter.

Som en del av exportstrategin har Tillväxtverket fått uppdraget att samordna arbetet med att inrätta regionala exportcenter (UD2015/08173/FIM). Regionala exportcenter har inrättats i sex pilotlän i syfte att företag ska erbjudas stöd i sin internationalisering eller exportsatsning oberoende av var i landet de är verksamma och att underlätta för företagen att hitta rätt bland de offentliga aktörer som på olika sätt ger stöd till affärsutveckling och internationalisering. Målet är att ett företag via export-

center ska komma fram till rätt aktör i exportfrämjandet inom 24 timmar. Uppdraget har nu utökats till att omfatta samtliga län.

Tillväxtverket har bl.a. via verksamt.se (se nedan avsnitt verksamt.se) och genom affärsutvecklingscheckar för internationalisering (utg.omr. 19 Regional tillväxt) stärkt den kommunikation och de erbjudanden som riktas till företag som står inför en satsning på internationalisering.

Genom det europeiska affärsrådgivningsnätverket Enterprise Europe Network, som Tillväxtverket koordinerar i Sverige, har 721 företag fått rådgivning om internationalisering och 163 internationella affärssamarbeten möjliggjorts.

verksamt.se

Den myndighetsgemensamma webbplatsen verksamt.se utvecklas kontinuerligt med fler och förbättrade tjänster samt utökad och fördjupad information från allt fler myndigheter. Sverige placerar sig näst bäst i EU avseende offentliga digitala tjänster som används för att starta företag (se utg.omr. 2 avsnitt 5.3.2).

Webbplatsen har haft en fortsatt positiv utveckling under 2017 med 2,6 miljoner användare och 1,8 miljoner inloggningar med e-legitimation, vilket är en ökning med 15 respektive 9 procent sedan 2016. Information från över 50 myndigheter finns i portalen. Kundnöjdheten är fortsatt hög.

Under det senaste året har utbudet på verksamt.se bl.a. utvecklats genom ny information samt en introduktionskurs och en podcast-serie om digitalisering, en podcast om skatter och en interaktiv vägledning om den nya dataskyddsförordningen (Europaparlamentets och rådets förordning [EU] 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG [allmän dataskyddsförordning]), utvecklade tjänster inom Serverat (se avsnitt 4.5.4) samt åtgärder för att förenkla navigering och användbarhet. Arbetet med att utveckla de regionala sidorna och förbereda anslutning av fler delar av landet har fortsatt under året. Ett arbete har också inletts för att utveckla verksamt.se ytterligare, bl.a. genom att förenkla myndighetskontakter med smarta digitala lösningar.

Regeringen uppdrog våren 2018 åt Tillväxtverket och Bolagsverket att öka innovations-takten i utvecklingen av verksamt.se (N2018/00712/FF). Myndigheterna har fått 2,5 miljoner kronor vardera för uppdraget, som ska slutrapporteras i mars 2019.

Mångfald av företagare

Almi Företagspartner AB har ett särskilt uppdrag att nå kvinnor och företagande kvinnor och män med utländsk bakgrund med sina insatser. Målet är att andelen kunder i dessa två grupper ska vara högre än andelen i den totala företagspopulationen. Under 2017 nådde Almi målet både vad gäller utlåning och affärsutveckling där rådgivning ingår. Under 2017 var 31 procent av kunderna i Almis nyutlåning kvinnor och 37 procent av kunderna hade utländsk bakgrund. Inom affärsutveckling var 30 procent av kunderna kvinnor och 47 procent av kunderna hade utländsk bakgrund.

Tillväxtverket arbetar på olika sätt med att säkerställa ett företagsfrämjande på likvärdiga villkor, bl.a. genom att utveckla och stödja arbetet för jämställd regional tillväxt, utveckla de regionala företagsstöden avseende hållbarhet samt genom att följa upp och stödja det regionala arbetet med integration och mångfald i regionalt tillväxtarbete (se utg.omr. 19 Regional tillväxt).

År 2016 beslutade regeringen om en pilotsatsning för att främja nyanlända kvinnors och mäns företagande med syfte att bättre nyttja nyanländas potential och kompetens. I de 22 projekt som beviljades medel inom ramen för uppdraget startade deltagarna totalt 77 nya företag.

I budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 24) avsatte regeringen totalt 59 miljoner kronor till att fortsätta satsningen. Åtta av de projekt som tidigare beviljats medel inom ramen för pilotsatsningen tilldelades medel för att fortsätta sin verksamhet och fem nya projekt tillkom under 2017. Insatserna ska baseras på beprövade modeller och kunskap om målgruppens behov och slutredovisas 2020.

Vidare uppdrog regeringen i januari 2018 Tillväxtverket att särskilt främja utrikes födda kvinnors företagande (N2018/00213/FF). Satsningen aviserades i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 24).

Särskilda insatser görs också för att stödja ungas entreprenörskap och företagande. Tillväxtverket lämnar ett treårigt verksamhetsbidrag (2017–2019) om totalt 24 miljoner kronor till Föreningen för entreprenörskap i högre utbildning (medlemmar är Business Challenge, Drivhuset och Venture Cup). Enligt föreningens återrapportering har detta hittills bl.a. resulterat i att över 31 000 deltagare fått ta del av inspirationsaktiviteter och ca 5 800 personer deltagit i affärsutvecklingsaktiviteter. Tillväxtverket delfinansierade även ett antal event som syftar till att stärka unga entreprenörer eller entreprenörskap och näringslivssamverkan i högre utbildning.

Regeringen lämnade i april 2018 tre uppdrag till Skolverket och Tillväxtverket för att stärka arbetet med entreprenörskap och företagande i grundskola, gymnasieskola och vid universitet och högskolor under 2018 (N2018/02704/FF, N2018/02777/FF och N2018/01800/FF). Satsningarna är en del av den treåriga satsning om 24 miljoner kronor per år 2018–2020 som aviserades i budgetpropositionen för 2018.

Tillväxtverket har under 2017 fortsatt arbetet i enlighet med vad som aviserades i myndighetens handlingsplan för jämställdhetsintegrering 2015–2018.

Socialt företagande och sociala innovationer

År 2017 uppdrog regeringen åt Tillväxtverket att redovisa hur myndigheten främjar socialt entreprenörskap och sociala företag (N2017/07676/FF). Myndigheten gjorde under 2017 en kartläggning av gruppen sociala entreprenörers behov av finansiering och rådgivning, ett material som kommer ligga till grund för myndighetens kommande prioriteringar inom främjandet av socialt entreprenörskap. Tillväxtverket har fortsatt att integrera socialt entreprenörskap i sin befintliga verksamhet, exempelvis inkluderades området i satsningen på Start-up-Sweden Bootcamp genom temat Digitala start-ups med affärsidéer som möter sociala och miljömässiga samhällsutmaningar.

Inom Tillväxtverkets pågående program för sysselsättningsfrämjande insatser genom arbetsintegrerande sociala företag (A2016/00424/A) har ett stort antal insatser genomförts under 2017. Bland annat har tolv regionala projekt beviljats medel baserade på inkomna handlingsplaner och 69 arbetsintegrerande sociala företag

beviljades affärsutvecklingscheckar. Av dessa uppgav 83 procent en vilja att växa i både omsättning och antal anställda. Inom programmet och som följd av förtydliganden i budgetpropositionen 2018 pågår ett arbete med att ta fram en svensk kvalitetssäkringsstandard för arbetsintegrerande sociala företag. Framtagandet sker i samarbete med Arbetsförmedlingen, Skoopi – de arbetsintegrerade sociala företagens intresseorganisation och SIS – Swedish Standards Institute.

Regeringen uppdrog åt Vinnova 2017 att avsätta minst 55 miljoner kronor 2017–2019 för att främja det som benämns som sociala innovationer. Under 2017 har Vinnova genomfört flera utlysningar inom programmet Social Innovation, bl.a. utlysningen ”Utveckla och testa” samt en utlysning för att ge följdfinansiering för tidigare genomförda sociala innovationsprojekt. Utlysningarna resulterade i totalt 22 nya innovationsprojekt. Myndigheten genomförde också en tematisk utlysning under namnet Social innovation mot segregation, där tio innovationslabbs fick totalt 25 miljoner kronor för att ta fram nya metoder för att minska segregationen i Sverige.

Insatserna inom området har bäring på ett flertal indikatorer, inte minst operativa företagsledare (tabell 4.11), nyföretagande (tabell 4.9), antal företag med positiv sysselsättningsutveckling (tabell 4.9) och tillväxthinder för småföretag (tabell 4.12), samt gällande social innovation på indikatorerna andel företag med innovationsverksamhet och andel företag med innovationssamarbeten (tabell 4.7).

För att ta tillvara den sociala innovationskraft och samhällsnytta som sociala företag kan bidra med är det viktigt att skapa långsiktigt bra förutsättningar för sociala företag att växa och verka i nära samarbete med offentlig sektor. Därför antog regeringen den 1 februari 2018 en strategi för sociala företag – ett hållbart samhälle genom socialt företagande och social innovation, som pekar ut hur regeringen långsiktigt kommer att arbeta med området (N2018/00710/FF). I anslutning till strategin gav regeringen Tillväxtverket och Vinnova var sitt treårigt uppdrag om 60 miljoner kronor vardera för att under 2018–2020 genomföra insatser för att uppfylla strategins mål.

Turism och besöksnäring

Turismen är en av Sveriges snabbast växande näringar. Tillväxtverket tar årligen fram statistik för besöksnäringen. År 2017 var 176 000 personer sysselsatta inom turismen, vilket är en ökning med 6,4 procent jämfört med året innan. Detta kan jämföras med att den totala sysselsättningen i Sverige under samma period ökade med 2,3 procent. Det är en relativt jämn fördelning i sysselsättningen mellan kvinnor och män, 45 procent respektive 55 procent. Totalt ökade turismkonsumtionen i Sverige med 21,8 miljarder kronor under 2017 och uppgick totalt till 317 miljarder kronor. Turismens exportvärde, dvs. värdet av utländska besökares konsumtion i Sverige, ökade med 13,7 miljarder kronor och uppgick till 133,8 miljarder kronor.

Utredningen Sveriges besöksnäring lämnade i december 2017 slutbetänkandet Ett land att besöka – En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring (SOU 2017:95). I betänkandet föreslås en nationell strategi för en hållbar och växande besöksnäring. Natur, kultur- och måltidsturism lyfts fram som viktiga strategiska insatsområden och tematiska områden för samverkan. Vidare föreslås bl.a. ett stärkt nationellt samlat ansvar för långsiktig kunskapsutveckling och innovation samt en stärkt myndighetssamordning. I betänkandet presenteras även förslag på hur arbetet med statistik, kompetensförsörjning, förbättrade turistupplevelser och arbetet med att förenkla för företag inom besöksnäringen kan stärkas.

Tillväxtverket har ett nationellt ansvar för kunskaps- och kvalitetsutveckling samt samverkan och samordning inom turism. Under perioden 2016–2019 har 10 miljoner kronor avsatts årligen för insatser för hållbar produktutveckling i syfte att ta fram ett ökat utbud av upplevelser för kultur- och naturintresserade besökare från andra länder. Detta är en del av regeringens satsning på besöksnäringen med fokus på natur- och kulturturism (utg.omr. 24, anslag 1:5). Inom friluftslivspolitik (utg.omr. 17) lyfts betydelsen av naturturism fram. Stora satsningar görs för att tillgängliggöra Sveriges natur för besökare, bl.a. genom informations- och fysisk tillgänglighet (utg.omr. 17 avsnitt Friluftspolitik samt utg.omr. 20 anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* och anslaget 1:14 *Skydd av värdefull natur*). Natur- och kulturturism är också ett viktigt

område inom nationella skogsprogrammet (se utg.omr. 23).

V.S. VisitSweden AB (Visit Sweden), ska medverka till att turismen ökar genom marknadsföring och information om Sverige som turistland utomlands. För att öka den positiva utvecklingen i besöksnäringen ökade regeringen 2017 basanslaget för Visit Sweden med 15 miljoner kronor 2018. Visit Sweden har bl.a. haft ett uppdrag inom Exportstrategin 2015–2017 med särskilda satsningar på nya tillväxtmarknader som Indien och Kina, marknadsföring av hållbar natur- och ekoturism på landsbygden samt insatser för att förlänga utländska besökares vistelse i Sverige (utg.omr. 24, anslag 1:7). Visit Sweden har under året fortsatt marknadsföringen av Sverige som turistland utomlands inom ramen för regeringens satsningar på dels landsbygds- och måltidsturism genom landsbygdsprogrammet (se utg.omr. 23 avsnitt 2.6.3), dels genom regeringens exportstrategi för att bredda kännedomen om svensk design och svenska designupplevelser internationellt (se även utg. omr. 24 avsnitt 5.4.1).

4.5.4 Ramvillkor och väl fungerande marknader

Resultat

Goda ramvillkor för företag och företagande är en grundläggande förutsättning för att stärka de svenska företagens konkurrenskraft. Företag behöver enkla, tydliga och förutsägbara regelverk, som inte skapar snedvridande incitament, tolkningsproblem eller medför höga administrativa kostnader. Företagen behöver även god tillgång till kapital för att kunna utveckla sin verksamhet och växa. Regelverk och administrativa system behöver ständigt ses över och moderniseras för att anpassas till ekonomins övergripande utveckling och skapa handlingsutrymme för entreprenörskap och företagsutveckling. Några centrala myndigheter och offentliga aktörer för detta arbete är Tillväxtverket, Bolagsverket och Almi.

Även väl fungerande marknader är av stor betydelse för samhällsekonomin, företag och konsumenter. Väl fungerande marknader med effektiv konkurrens samt ändamålsenliga ekonomiska stödåtgärder, vårdar marknadsdynamiken och säkerställer att konkurrenskraftiga företag har en arena att utveckla och

pröva sina affärsidéer på så att de kan växa, anställa och därigenom skapa jobb. Konkurrensverket är en central myndighet inom området.

Ramvillkor för företag

Med ramvillkor för företag och företagande avses generella regelverk som anger villkor och förutsättningar för att starta, driva, äga, utveckla och avveckla företag. Dessa villkor påverkar i hög grad företagets vardag och den närmare utformningen kan vara avgörande för centrala beslut i företagen som t.ex. investeringar, lokalisering och anställning.

Regeringen har prioriterat arbetet med att förbättra företagets ramvillkor, inte minst för små och medelstora företag, och har bl.a. vidtagit följande åtgärder som redovisas nedan.

Åtgärder för att skapa goda ramvillkor för företag och företagande

För att underlätta för enmansföretag att anställa och växa infördes den 1 januari 2017 det s.k. växastödet för enskilda näringsidkare som anställer en första person. Den 1 januari 2018 utvidgades växa-stödet till att även gälla för vissa aktiebolag och handelsbolag. Växa-stödet innebär att arbetsgivaravgifterna under högst 12 månader sänks från 31,42 procent till 10,21 procent för den först anställda medarbetaren i företaget. Stödet är tillfälligt och gäller t.o.m. den 31 december 2021.

För att underlätta för små, unga och innovativa företag att rekrytera och behålla nyckelpersoner infördes den 1 januari 2018 nya regler om lättnader i beskattningen av personaloptioner i vissa fall. Om vissa villkor är uppfyllda ska en personaloption inte förmånsbeskattas i inkomstslaget tjänst. Arbetsgivaren ska därmed inte heller betala arbetsgivaravgifter. I stället sker beskattning i inkomstslaget kapital först när de andelar som förvärvats genom utnyttjande av personaloptionen avyttrats.

Bolagsskattens storlek har stor betydelse för tillväxt och investeringar i landet. För att förbättra ramvillkoren och stärka konkurrenskraften för företagen i Sverige har regeringen sänkt bolagsskatten och expansionsfondsskatten från 22 procent till 20,6 procent (prop. 2017/18:245, bet. 2017/18:SkU25, rskr. 2017/18:398). De nya reglerna träder i kraft den 1 januari 2019. Bolagsskatten ska under de två första åren (2019 och 2020) vara 21,4 procent.

Långa betalningstider inom näringslivet leder till försämrade likviditet för leverantörerna, vilket i sin tur ofta leder till att de får sämre möjligheter att utveckla sina verksamheter och att de får en pressad finansiell situation. Regeringen har tagit initiativ för att försöka få till stånd en självreglering inom näringslivet. Vid sidan av dessa åtgärder har Regeringskansliet (Näringsdepartementet) dessutom tagit fram ett förslag om rapportering av betalningstider. Enligt förslaget ska företag med minst 500 anställda årligen redovisa uppgifter om avtalade betalningstider, faktiska betaltider och försenade betalningar. Förslaget har remitterats och bereds vidare i Regeringskansliet.

Den 15 februari 2018 tillsatte regeringen en utredning som ska undersöka om det statliga stödet vid korttidsarbete kan göras mer konkurrenskraftigt (dir. 2018:5). Syftet är att kunna bevara arbetstillfällena vid företag som möter en vikande efterfrågan i lågkonjunkturer genom att anställda tillfälligt går ned i arbetstid och lön. Den 15 augusti överlämnade utredningen sitt delbetänkande till regeringen. Utredningen föreslår bland annat att ett nytt stöd införs som komplement till det nuvarande stödet. Det nya stödet ska, enligt utredningens förslag, kunna utgå under en begränsad tid till företag som på grund av tillfälliga men allvarliga ekonomiska störningar, som inte rimligen har kunnat förutses eller undvikas, behöver införa korttidsarbete. I det fortsatta arbetet ska utredningen analysera om åtgärder som validering, utbildning och annan kompetensutveckling bör kopplas till ett system med stöd för korttidsarbete. Slutbetänkande ska lämnas senast den 17 december 2018.

För att öka tryggheten för företagare, så att fler vågar ta steget att starta företag, gjordes den 1 juli 2018 ändringar i socialförsäkringsbalken så att den sjukpenninggrundande inkomsten för de personer som startar aktiebolag under företagets uppbyggnadsskede ska beräknas utifrån samma principer som för enskilda näringsidkare. Dessutom förlängs tiden för uppbyggnadsskedet från 24 till 36 månader.

Den 20 juni 2018 tillsatte regeringen en utredning för att bl.a. utreda hur sjukförsäkringens regelverk förhåller sig till det förändrade arbetslivet för dem som bedriver näringsverksamhet (dir. 2018:54). Utredaren ska bland annat ta fram ett kunskapsunderlag om de socialförsäkringsrättsliga trygghetssystemens

inverkan på kvinnors respektive mäns vilja och förutsättningar att starta och driva företag liksom på företagens tillväxtvilja, utreda om sjukförsäkringens regelverk behöver anpassas med hänsyn till företagares förändrade arbetsliv samt utreda och ta ställning till om åldersgränsen på 55 år för företagare att fritt kunna välja karenstid i sjukförsäkringen ska kvarstå, höjas eller tas bort. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2019.

Det är viktigt att underlätta för bl.a. små och innovativa företag att behålla nödvändig kompetens i företaget. Av bl.a. det skälet gjordes den 1 december 2017 ändringar i utlänningslagen (2005:716) för att förhindra att uppehållstillstånd återkallas när arbetsgivaren självmant har avhjälpt brister i villkoren för arbetstillstånd. Två domar från Migrationsöverdomstolen från december 2017 öppnar upp att arbetstagare inte behöver utvisas till följd av arbetsgivarnas mindre misstag genom att det ska göras en helhetsbedömning av samtliga anställningsvillkor. Domarna har bedömts minska riskerna för att utländska arbetstagare förlorar sitt arbetstillstånd och utvisas på grund av små misstag av arbetsgivaren.

I januari 2018 beslutade regeringen att en utredare skulle undersöka om det nuvarande systemet för miljöprövning av miljöfarlig verksamhet är utformat på ett sätt som främjar investeringar som driver teknik- och metodutveckling mot minskad negativ miljöpåverkan (M2018/00234/Me). Uppdraget har redovisats och bereds i Regeringskansliet.

Regeringen remitterade i mars 2018 en departementspromemoria med författningsförslag syftande till att minska uppkomsten av förpackningsavfall, öka tillgängligheten till insamlingssystem och skärpa kraven på utformning av förpackningar så att de blir mer återanvändnings- och återvinningsbara.

Internationellt konkurrenskraftiga ramvillkor

Olika internationella undersökningar pekar på att svenska företag har konkurrenskraftiga förutsättningar och ramvillkor i förhållande till omvärlden.

Tabell 4.14 Internationella konkurrenskraftsmätningar

Sveriges placering (antal undersökta länder inom parentes)

	2015	2016	2017	2018
The Global Competitiveness Report ¹	10 (144)	9 (140)	6 (138)	7 (137)
The Competitiveness Ranking ²	9 (61)	5 (61)	9 (63)	9 (63)
The Digital Competitiveness Ranking ²	--	--	2 (63)	2 (63)
Doing Business Index ³	11 (189)	8 (189)	9 (190)	10 (190)

¹ World Economic Forum.² International Institute for Management Development.³ Världsbanken.

I the Global Competitiveness Report påtalas att Sveriges konkurrenskraft gynnas särskilt av att Sverige anses ha en hög grad av teknisk utveckling och teknisk beredskap samt hög innovationskraftskapacitet. I The Competitiveness Ranking utmärker sig Sverige särskilt positivt när det gäller faktorer som effektivitet i företagen samt infrastruktur. Sverige gynnas dessutom av en jämförelsevis hög digital kompetens och teknisk utveckling, vilket visar sig i den särskilda digitala rankingen. I Doing Business Index används indikatorer som start och nedläggning av näringsverksamhet, betalning av skatter, regler kring insolvens och kapitalförsörjningsmöjligheter.

I oktober 2016 överlämnade Entreprenörskapsutredningen slutbetänkandet Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet (SOU 2016:72). Utredningens uppdrag innebar att identifiera hinder och möjligheter, samt att lämna förslag på åtgärder, för att förbättra och utveckla innovations- och entreprenörskapsklimatet i Sverige. Många förslag som spänner över ett brett område läggs fram i betänkandet. Betänkandet har därefter remitterats. En stor andel av förslagen har tagits om hand genom bl.a. inrättandet av Innovationsrådet, de fem samverkansprogrammen, Nationella upphandlingsstrategin och Testbädd Sverige. Den delen av betänkandet som avser rekonstruktionsförfarandet, bereds vidare inom Regeringskansliet. Återkommande i Entreprenörskapsutredningens förslag är mål och uppföljning av näringspolitiken. Ett arbete har gjorts som bland annat resulterat i att regeringen har uppdragit åt Tillväxtanalys att lämna förslag på hur tillämpningen av metoder och modeller för analyser och utvärderingar av offentliga insatser för hållbar tillväxt, strukturomvandling och ekonomisk förnyelse m.m. kan utvecklas.

Kapitalförsörjning

Tillgång till kapital är en förutsättning för start och expansion av företag. Grundläggande är att det finns väl fungerande ramvillkor som stöder en stabil finansmarknad. Marknadskompletterande finansiering via de statliga aktörerna syftar till en förbättrad finansieringssituation i skeden och segment där den privata marknaden verkar i begränsad utsträckning.

Privat gräsrotsfinansiering är en del av de finansiella marknaderna som växer snabbt. Regeringen gav därför i juni 2016 en utredare i uppdrag att kartlägga och analysera utvecklingen av gräsrotsfinansiering, samt se över behovet av regelverk för marknaden (Fi 2016:70). Utredaren lämnade i mars 2018 betänkandet Gräsrotsfinansiering (SOU 2018:20) i vilket bl.a. föreslås att bestämmelser om gräsrotsfinansiering införs i en ny näringsrättslig lag om viss verksamhet med förmedling av finansiering. Betänkandet har remitterats.

Marknadskompletterande utlåning

Almis verksamhet syftar till att utveckla och finansiera små och medelstora företag. Verksamheten är i huvudsak på inriktad på företag med lönsamhets- och tillväxtpotential och syftar till att stärka näringslivets utveckling och verka för en hållbar tillväxt. Under 2015 och 2016 ökade Almis nyutlåning kraftigt, vilket medfört att Almis kapital för utlåning varit begränsat under 2017. Det resulterade i att nyutlåningen minskade såväl i antal lån som i volym (tabell 4.15). Totalt utlånat kapital från Almi uppgick per den 31 december 2017 till 5 581 miljoner kronor, vilket är mer än någonsin tidigare, vilket i sin tur innebär att Almis tillgängliga kapital för utlåning fortsatt är mycket begränsat.

Almi finansierar innovationsprojekt, bl.a. via sina produkter tillväxtlån och innovationslån. Almi kan även bevilja förstudiemedel som kan användas till att skaffa nödvändig experthjälp, att göra en kommersiell eller teknisk utvärdering eller för att skydda idén om det är möjligt. Under 2017 beviljades 282 företag tillväxtlån om totalt 463 miljoner kronor och 195 företag innovationslån om totalt 65 miljoner kronor. Beviljade förstudiemedel uppgick till 23 miljoner kronor.

Utlåningen av mindre lån till nystartade företag, s.k. mikrolån, ökade kraftigt under 2017 och uppgick till 341 miljoner kronor fördelade på

2 302 lån, vilket motsvarar 48 procent av antalet lån. Av Almis nyutlåning 2017 gick 16 procent till exporterande företag, vilket motsvarar drygt 417 miljoner kronor.

Tabell 4.15 Marknadskompletterande utlåning

Nyutlåning 2017 och 2016 (inom parentes)

	Almi	Norrlandsfonden
Nyutlåning (mnr)	2 559 (3 324)	328 (451)
Nyutlåning (antal)	4 208 (4 681)	162 (172)
Totalt utlånat kapital (mnr)	5 581 (5 465)	965 (948)

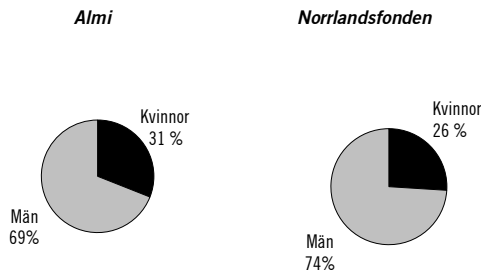
Källa: Almi och Norrlandsfonden, årsredovisningar 2017.

Den statliga stiftelsen Norrlandsfonden verkar för tillväxt i näringslivet i de fem nordligaste länen, främst genom finansiering via olika typer av lån till små och medelstora företag. Utlåningen från Norrlandsfonden minskade något 2017 jämfört med året innan. Drygt hälften av samtliga krediter gick till företag som inte tidigare varit kund hos Norrlandsfonden.

Antal företag som ägs eller leds av kvinnor som beviljades lån från Norrlandsfonden har ökat och utgjorde 26 procent 2017. Av Almis nyutlåning 2017 gick 31 procent till företag som ägs eller leds av kvinnor, dvs. samma andel som 2016. Utlånad volym till denna målgrupp minskade 2017 och uppgick till drygt 637 miljoner kronor.

Diagram 4.7 Nyutlåning (antal lån)

Andel kvinnor och män, procent

Källa: Almi och Norrlandsfonden, årsredovisningar 2017.

Almis och Norrlandsfondens utlåning sker huvudsakligen tillsammans med banker. Under 2017 har utlåningen från Almi bidragit till att banker och andra finansörer beviljat lån för ytterligare drygt 6 600 miljoner kronor, vilket innebär att för varje krona Almi lånat ut har företagen fått låna ytterligare 2,6 kronor från banker eller andra finansörer. Norrlandsfondens utlåning 2017 beräknas generera investeringar i norrländskt näringsliv med ca 2 400 miljoner kronor.

Tillväxten i Almis kundföretag följs upp fyra år efter Almi-insatsen. Uppföljningen av tillväxt-effekter visar att för de företag som blev lånekunder under 2013 har omsättningen i genomsnitt ökat med 80 procent under perioden 2012–2016. I en jämförbar kontrollgrupp var omsättningsökningen 27 procent. Liksom tidigare år har Almis kundföretag haft en bättre sysselsättningsökning: 30 procent jämfört med kontrollgruppens 15 procent. Även Norrlandsfonden följer upp effekter av sin utlåning. Företag som fått lån av Norrlandsfonden 2012 visar en sammantagen sysselsättningsökning med 37 procent under perioden 2012–2016.

Fortsatt stor efterfrågan på riskkapital

Efterfrågan på riskkapital i tidiga skeden var stor 2017. Under 2017 genomförde Almi Invest AB (Almi Invest) investeringar i 155 företag till ett värde av 181 miljoner kronor. Av investeringarna avsåg 88 miljoner kronor nyinvesteringar i 51 bolag, resten utgjorde följdinvesteringar i portföljbolag. Almi Invests riskkapitalinvesteringar genomförs oftast tillsammans med privata medinvestorer. Under 2017 bidrog Almi Invests investeringar till att privata investorer tillskjutit ytterligare 1 264 miljoner kronor. Detta innebär en uppväxling på sju kronor per investerad krona från Almi Invest. Bland de företag som fick del av Almis riskkapital 2013 har omsättningen ökat med 80 procent på fyra år.

Almi Invest förvaltar en grön investeringsfond. Fonden riktar sig till företag verksamma inom områdena klimat, förnybar energi och energi-effektivisering med syfte att bidra till en koldioxidsnål ekonomi. Under 2017 gjordes fondens första investering om två miljoner kronor i ett företag som utvecklat en lösning för att omvandla slam till biokol.

Den statliga stiftelsen Industrifondens verksamhet riktar sig till små och medelstora företag som vill växa. Industrifonden tillhandahåller kapital, kompetens och nätverk. Under verksamhetsåret 2017/18 investerade fonden totalt 346 miljoner kronor, varav 45 miljoner kronor utgjorde investeringar i tre nya bolag och 301 miljoner kronor utgjorde följdinvesteringar i tidigare engagemang. Industrifondens investeringar 2017/18 om 346 miljoner kronor matchades av privata kapitalinvesteringar om 2 163 miljoner kronor. På balansdagen var Industrifonden direkt engagerad i 53 portföljbolag.

Nya aktörer med statligt riskkapital

Regeringen har vidtagit åtgärder för att Sverige ska bibehålla och utveckla en stark marknad för finansiering till företag i tidiga skeden. En del i detta är etableringen av Saminvest AB (Saminvest), vars verksamhet ska bidra till att mer privat kapital söker sig till företagens tidigare och mer riskfyllda faser samtidigt som nya fonder och team kommer att kunna etableras och på så sätt skapa en mer dynamisk riskkapitalmarknad. Genom Saminvest investeras offentligt kapital indirekt i företag via s.k. venture capital- och såddfonder tillsammans med privat kapital. Saminvest verksamhet syftar till att stärka finansieringssystemet för innovativa företag med hög tillväxtpotential så att fler växande företag skapas. Saminvest blev operativ 2017 och i slutet av året gjordes tre fondutvästelser till riskkapitalfonder verksamma i Sverige. Dessa innefattar såväl aktörer fokuserade på life science som universitets- och högskolenära teknikbolag i såddfasen. De tre fondutvästelserna uppgår till ca 440 miljoner kronor.

Swedish venture initiative, som etablerades under 2016, har också ett fond-i-fond-upplägg i likhet med Saminvest. Tillväxtverket har uppdragit åt Europeiska Investeringsfonden att förvalta fonden och att utse privata fondförvaltare som ska göra investeringar i tillväxtföretag. Totalt omfattar initiativet 582 miljoner kronor. Under 2017 utsågs tre fonder som ska investera i tidiga skeden i små och medelstora företag med tillväxtpotential (se utg.omr. 19 Regional tillväxt).

Förenkla för företagen

Ett centralt område i regeringens arbete med att förbättra företagens förutsättningar och stärka konkurrenskraften har varit förenkling. Det är av stor vikt att reglerna är ändamålsenliga men även myndigheters service, bemötande och korta handläggningstider är centrala för ett konkurrenskraftigt företagsklimat och för att nå ökad tillväxt och sysselsättning. Genom att bättre ta till vara digitaliseringens möjligheter har vardagen förenklats för företagare i alla delar av landet. Enligt Tillväxtverkets undersökning Företagens villkor och verklighet 2017 ville nästan 7 av 10 små och medelstora företag växa genom att öka omsättningen eller antalet anställda. Målgruppen är därför små och medelstora företag och

förenklingsarbetet inriktas särskilt mot branscher som sysselsätter många personer.

Riksdagen begärde i ett tillkännagivande 1999 att regeringen skulle lämna en årlig redogörelse till riksdagen om förenklingsarbetet, så att riksdagen kunde få en möjlighet att kontinuerligt följa utvecklingen (bet. 1998/99:NU6, rskr. 1998/99:170).

Förenklingsarbetet följs upp mot fyra mål. Målen är att det ska bli enklare att lämna uppgifter, handläggningstiderna ska kortas, regler ska främja tillväxt och kostnaderna till följd av regler ska minska. I avsnitten nedan följer en redovisning av 2017 års arbete.

Förenkling genom digitalisering

En grund för myndigheternas fortsatta arbete för att minska uppgiftslämnandet är den förordning om digitalt inhämtande av uppgifter från företag som regeringen beslutade den 20 juni 2018. De 67 myndigheter som omfattas av förordningen ska dels, så långt det är möjligt, inhämta uppgifter digitalt från företagen, dels samordna inhämtandet.

Regeringen uppdrog i juli 2016 åt Bolagsverket att införa en tjänst för digital ingivning av årsredovisningar (N2016/04957/SUN). Syftet med tjänsten är att underlätta företagens inlämning av uppgifter samt effektivisera myndigheters och näringslivets informationshantering av årsredovisningar. Uppdraget slutredovisades i mars 2018 och regeringen uppdrog vid samma tidpunkt åt Bolagsverket att utveckla tjänsten för digital ingivning av årsredovisningar till att omfatta alla företagsformer som enligt gällande lagstiftning ska upprätta en årsredovisning och offentliggöra den genom att skicka den till Bolagsverket (N2018/02033/FF). Uppdraget genomfördes i samarbete med Bokföringsnämnden, Skatteverket, Statistiska centralbyrån, Finansinspektionen samt i dialog med bl.a. Ekonomistyrningsverket, Riksarkivet, programvaruleverantörer och branschorganisationer. Arbetet bygger vidare på det uppdrag som nämns ovan och ska slutredovisas senast den 31 mars 2021.

Tjänsten bidrar till att förbättra kvaliteten i företagens redovisning och möjliggör inledningsvis digitalt informationsutbyte av finansiell information mellan myndigheter och näringsliv för de aktiebolag som följer regelverket Årsredovisning i mindre företag (K2). Det är framför allt mindre företag som redovisar enligt K2 och

motsvarar ungefär 340 000 företag. Det kan jämföras med de 530 000 årsredovisningar som Bolagsverket uppskattar kommer att lämnas under 2018. Tjänsten är tillgänglig för företagen sedan den 26 mars 2018 och fram t.o.m. den 16 oktober har Bolagsverket fått in cirka 4 600 digitala årsredovisningar.

Inom ramen för den överenskommelse som regeringen ingick med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) 2017 tas nationella digitala tjänster fram (N2017/04297/FF). Enligt överenskommelsen ska SKL bl.a. verka för att fler kommuner ansluter sig till de tjänster som tas fram, vilka i huvudsak handlar om att standardisera, förenkla och digitalisera tillståndsprocesser. Arbetet går under namnet Serverat. För de kommuner som anslutits finns tydliga indikationer på att processen för restaurangföretagare underlättats avsevärt. Sex kommuner anslöts under 2017 till samtliga funktioner i Serverat och fram till och med september 2018 är det totalt 18 kommuner.

Inom överenskommelsen samarbetar SKL, Tillväxtverket, Bolagsverket, medverkande kommuner och andra tillståndsgivande myndigheter som t.ex. Folkhälsomyndigheten. Informationen som rör till tillstånden har ensats och förenklats gemensamt av de kommuner som deltar i arbetet, vilket har resulterat i färre bilagor och uppgifter som företagen behöver fylla i för att få ett tillstånd. Guiden för att starta restaurang har från det att den lanserades i maj 2016 använts av mer än 42 000 företag. Omkring 400–440 företag skapar en checklista varje månad och trenden är att antalet användare fortfarande ökar. Antalet användare kan jämföras med att det startar ca 4 500 restauranger och caféer varje år i Sverige. För mer statistik över användningen av verksamt.se (se avsnitt 4.5.3).

Karlskrona är en av de kommuner som har anslutits till de digitala tjänster som tagits fram inom Serverat. Företagen sparar cirka 45 minuter per ansökan genom att uppgifterna förifylls genom den sammansatta bastjänsten. Andelen serveringstillstånd som inte är kompletta vid ansökan har minskat från 85 till 50 procent, tidsåtgången för kompletteringar har minskat från 35 timmar till 25 timmar och andelen arbetstid för kvalificerade ärenden har ökat från 60 till 80 procent.

Från det att regeringen i juni 2017 beslutade om att ingå en ny överenskommelse med SKL har arbete inletts med att ta fram nationella digitala

tjänster för fler tillstånd inom besöksnäringen. Kartläggningar har gjorts över tillstånd, uppgifts-krav m.m. för branscherna hotell, logi och evenemang.

Lagar och myndighetsregler

Indikatorn för att belysa företagens uppfattning om befintliga ramvillkor är de lagar och myndighetsregler som företagen ska följa (se tabell 4.12). Trenden är att denna indikator faller över tid, men det har skett en ökning sedan 2014. Antalet företag inom restaurangbranschen som upplever regler som ett stort hinder för tillväxt har däremot minskat jämfört med 2014. Samtidigt visar undersökningen att lagar och myndighetsregler fortfarande upplevs som ett av de största hindren för att företagen ska kunna växa. Personalrelaterade regler samt regler kopplade till skatt är de som företagen upplever som störst hinder.

Handläggningstider

Regeringen uppdrog den 20 juli 2017 åt Tillväxtverket att ta fram ett kunskapsunderlag som visar hur myndigheternas handläggningsprocesser påverkar företagets konkurrenskraft och utveckling samt ge förslag på vilka åtgärder och metoder som är effektiva och ändamålsenliga för att korta handläggningstiderna (N2017/04845/FF). Uppdraget slutredovisades den 28 februari 2018.

Tillväxtverket framhåller i sin rapport att det från ett företagarperspektiv inte räcker att myndigheterna har en effektiv ärendehandläggning. För företaget är det också angeläget att företagets hela process är enkel och snabb. Tillväxtverket har på två områden, nätkoncession (elnätsföretag) och tillstånd för djurhållning (lantbruk) testat att arbeta med s.k. designprint, en metod inom tjänstedesign. Tillväxtverket konstaterar att kortare och mer effektiva handläggningsprocesser är områden där det går att genomföra förenklingar inom ramen för befintlig lagstiftning, inte minst genom digitala lösningar.

Tillväxtverket har tillsammans med Ekonomistyrningsverket (ESV) anordnat utbildningen Onödigt efterfrågan för att förenkla handläggningsprocesser där målgruppen är företag. Tillväxtverket verkar tillsammans med ESV för att få fler myndigheter att delta i utbildningen.

Tillväxtverket har sedan 2014 i uppdrag att följa 19 statliga myndigheters arbete med att förenkla för de företag som de har kontakter med (N2014/05377/ENT). Uppdraget omfattar tre

delar: handläggningstider, hur nöjda företagen är med sina kontakter med myndigheterna och myndigheternas samråd med företagen. Tillväxtverkets fjärde uppföljning visar att handläggningstiderna fortsätter att minska. Förändringarna mellan åren är dock inte stora. Resultaten visar även att företagen är mindre nöjda med myndigheterna jämfört med tidigare år. Förändring rör framför allt hur nöjda företagen är med bemötandet. Utvecklingen är fortsatt positiv när det gäller hur myndigheterna arbetar med samråd med företagen. Dock finns en förbättringspotential vad gäller återkoppling till företagen om hur deras förslag och synpunkter tas till vara. En stor andel av genomförda förenklingsinsatser bygger på digitalisering: 13 av de 19 myndigheterna uppger att de minskat handläggningstiderna med hjälp av digitalisering.

Regeringen uppdrog 2017 åt länsstyrelserna att redovisa bl.a. mål och måluppfyllelse för handläggningstid för fyra utvalda ärendetyper, hur den förväntade handläggningstiden kommuniceras till företag när ett nytt ärende inleds och hur nöjda företagen är med kontakten med länsstyrelserna. Uppdraget samordnas av Länsstyrelsen i Kronobergs län. Handläggningstiderna för de utvalda ärendetyperna enligt de uppsatta målen är i stort oförändrade mellan åren 2014 och 2017, vad gäller prövning om tillstånd för miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken har en viss förbättring skett, och då också mellan åren 2016 och 2017. Andelen ärenden inom kategorin förprövning av djurstallar som klarar det uppsatta målet för handläggningstid är fortsatt högt.

Företagarnas myndighetsranking 2017 visar att Bolagsverket tillsammans med Skatteverket är de myndigheter som upplevs ge bäst service och bemötande till småföretagarna.

Kostnader för företagen till följd av regler

Sedan 2014 följer Tillväxtverket årligen upp regeringens mål om företagets kostnader till följd av nya och förändrade regler. Under 2017 ökade företagets administrativa kostnader med ungefär 1,2 miljarder kronor, bl.a. på grund av EU-regler mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Uppföljningen inkluderar även en kostnadsminskning om totalt 65 miljoner kronor. Sedan 2016 inkluderar Tillväxtverket även andra kostnader än de administrativa i sin uppföljning. Syftet med detta är att ge en mer heltäckande bild av företagets kostnader till följd av regler.

Bättre konsekvensutredningar

Konsekvensutredningar är centrala för att nå mer ändamålsenliga regler. Under 2017 behandlade Regelrådet 355 konsekvensutredningar. Den positiva utvecklingen av konsekvensutredningarnas kvalitet fortsätter och under 2017 uppgick andelen godtagbara konsekvensutredningar till 57 procent jämfört med 2016 då motsvarande siffra var 52 procent.

Tillväxtverket lanserade under 2017 en digital handledning för konsekvensutredningar. Syftet med handledningen är att ge regelgivare ett konkret stöd i hur ekonomiska, miljömässiga och sociala konsekvenser kan belysas i en konsekvensutredning.

En betydande del av den lagstiftning som träffar företag har sitt ursprung i EU och det är viktigt att EU-lagstiftningen införlivas på ett effektivt sätt. Statskontoret har haft regeringens uppdrag att utreda förutsättningarna att utöka Regelrådets uppgifter vad gäller arbetet med införlivande av EU-lagstiftning. I Statskontorets uppdrag ingick även att analysera om Regelrådet i sitt granskande arbete bör beakta huruvida nya och ändrade regler är utformade med hänsyn tagen till den digitala utvecklingen.

Förenkling på EU-nivå

En stor del av lagstiftningen som svenska företag har att förhålla sig till beslutas på EU-nivå. Sverige har under lång tid verkat för principen ”tänk småskaligt först”, bättre konsekvensutredningar på EU-nivå samt målsättningar för minskade regelbördor. Arbetet med konsekvensutredningar vid större ändringsförslag i Europeiska unionens råd har fortgått och en handbok för hur konsekvensutredningarna ska genomföras har tagits fram.

Sverige deltar sedan 2012 i Europeiska kommissionens arbete med förenkling inom ramen för Regulatory Fitness and Performance Programme (Refit) som syftar till att säkerställa lagstiftningens ändamålsenlighet och resultat. I Refit-plattformen hanterar medlemsstater och intressenter inkomna förslag på förenkling av motsägelsefull och förlegad EU-lagstiftning. Under 2017 har plattformen enats om 45 yttranden som har lämnats över till Europeiska kommissionen.

Konkurrens

Det konkurrensfrämjande arbetet kan delas in i tre områden: moderna konkurrensregler, en effektiv konkurrenstillsyn och öppna marknader.

Moderna konkurrensregler

För att undanröja konkurrensbegränsningar och avhålla företag från att överträda konkurrensreglerna måste reglerna vara utformade så att såväl konkurrensmyndighetens förfarande som domstolsprocesserna kan bedrivas snabbt, effektivt och rättssäkert. Det stora flertalet företag blir inte föremål för ingripande av konkurrensvårdande myndigheter. För dessa företag är utökade befogenheter för konkurrensmyndigheter till fördel.

Den 1 januari 2018 trädde nya regler i konkurrenslagen (2008:579) i kraft, som innebär att Konkurrensverkets beslutanderätt i fråga om företagskoncentrationer utökas. Den största förändringen är att Konkurrensverket nu kan fatta beslut om att förbjuda en företagskoncentration som väsentligt hämmar konkurrensen. Tidigare var myndigheten tvungen att lämna in en stämningsansökan till domstol och yrka på att ett förvärv skulle förbjudas.

En effektiv konkurrenstillsyn

Konkurrensbegränsande samarbeten i samband med upphandlingar har länge varit vanligt förekommande i Konkurrensverkets utredningar men på senare tid har myndigheten inom ramen för konkurrenstillsynen initierat flera utredningar kopplade till offentlig upphandling. Konkurrensverket redogör i sina tillsynsrapporter för sin tillsyn beträffande konkurrens- och upphandlingsområdena (Konkurrensverkets konkurrenstillsyn 2017, rapport 2018:3 samt Konkurrensverkets upphandlingstillsyn 2017, rapport 2018:2).

Den 29 mars 2018 fattade regeringen beslut om propositionen Nordiskt avtal om samarbete i konkurrensfrågor (prop. 2017/18:222). Riksdagen beslutade den 7 juni 2018 att godkänna avtalet (bet. 2017/18:NU20, rskr. 2017/18:361). Avtalet ersätter tidigare nordiska avtal om samarbete i konkurrensfrågor som Sverige varit anslutet till. Syftet med det nya avtalet är att stärka de nordiska konkurrensmyndigheternas möjligheter att samarbeta vid utredningen av enskilda ärenden. Bland annat ska de kunna utföra inspektioner (s.k. gryningsräder) åt

varandra. Genom avtalet kommer även Finland, som inte är part i det nuvarande avtalet, att ingå i samarbetet. Det nya avtalet föranleder inga lagstiftningsåtgärder (prop. 2017/18:222).

Under 2017 och 2018 har EU-kommissionens förslag till direktiv om stärkta befogenheter för nationella konkurrensmyndigheter behandlats i Europeiska unionens råd. Förslaget syftar till att ge nationella konkurrensmyndigheter utökade befogenheter när de tillämpar EU:s konkurrensregler, vilket är en viktig byggsten för att skapa en öppen, konkurrenskraftig och innovativ inre marknad och avgörande för att skapa arbetstillfällen och tillväxt inom viktiga sektorer av ekonomin. I förslaget behandlas myndigheternas befogenheter i fråga om utredningsåtgärder, sanktioner och ömsesidigt bistånd.

Öppna marknader

Öppna marknader är en viktig förutsättning för effektiv konkurrens. Det handlar bl.a. om att hinder för att träda in och ut på olika marknader minimeras eller anpassas, att det råder likvärdiga villkor mellan privata och offentliga aktörer och att konsumenterna gör välgrundade val mellan olika leverantörers erbjudanden. (beträffande konsumentskydd och konsumentstöd se utg.omr. 18 avsnitt 5).

På uppdrag av regeringen redovisade Konkurrensverket den 12 februari 2018 rapporten Konkurrensen i Sverige 2018 (rapport 2018:1). Uppdraget innefattade en genomgång av den svenska ekonomin utifrån ett konkurrensperspektiv. Områden med särskild fördjupning har varit digitalisering samt cirkulär ekonomi. Konkurrensverket har vidare haft i uppgift att lyfta fram områden där myndigheten bedömer att konkurrensen kan förbättras och lämna förslag på konkurrensfrämjande åtgärder. Myndigheten konstaterar att konkurrensen i Sverige fungerar väl men det finns utmaningar som följer av ökad digitalisering och alltmer globala marknader, inte minst när det gäller konkurrenstillsyn, konsumentskydd och dataskydd.

Ett arbete med att öppna upp delar av den svenska spelmarknaden för konkurrens har pågått under året. Regeringen har tagit fram ett förslag som innebär att det i lag reglerade spelmonopolet görs om till en i huvudsak öppen marknad (prop. 2017/18:220, bet. 2017/18:KrU8, rskr. 2017/18:363). De aktörer som vill har möjlighet att söka licens hos den statliga spelmyndigheten för att erbjuda sina produkter

på marknaden. Den s.k. kanalisationsgraden, dvs hur många aktörer som väljer att söka licens, avgörs till stor del av marknadsaktörernas syn på eventuella inträdesbarriärer. Det nya regelverket träder i kraft den 1 januari 2019.

Statsstöd

Bestämmelserna om statligt stöd utgör en central del av EU-rättens konkurrensregler. Huvudprincipen är att statligt stöd till näringslivet är förbjudet, men det finns undantag. Begreppet ”statligt stöd” omfattar all stödgivning från det offentliga till företag, dvs. också stöd från kommuner, landsting och offentligägda bolag.

Offentligt stöd kan vara ändamålsenligt när näringslivet inte självt klarar av att skapa fungerande marknader för varor och tjänster. Behovet av offentligt stöd varierar över landet. Fokus för regeringens arbete på statsstödsområdet har varit att de stöd som ges ska vara välriktade, effektiva och ge ett tydligt mervärde för samhällsekonomin.

I slutet av varje år publiceras uppgifter om hur mycket statligt stöd varje medlemsstat lämnat närmast föregående år. Enligt dessa data har Sverige för 2016 rapporterat statligt stöd till ett värde av 3,6 miljarder euro, vilket motsvarar 0,78 procent av Sveriges BNP. Det är något över EU-genomsnittet (0,69 procent) men lägre än hos viktiga handelspartner som Tyskland, Danmark och Finland. Totalt lämnade samtliga EU:s 28 medlemsstater 102,8 miljarder euro i stöd under 2016. Detta exkluderar dock bankgarantier, stöd till järnväg och ersättning för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Merparten av det svenska statliga stödet avsåg stöd för miljöfrämjande åtgärder (84 procent), främst nedsättningar inom energi- och koldioxid-skatteområdet. Betydande satsningar har även gjorts för forskning, utveckling och innovation inom näringslivet och för att främja en hållbar regional tillväxt. Uppgifter för stöd utbetalat under 2017 har ännu inte sammanställts.

Den svenska regeringen har på EU-nivå varit drivande i diskussionerna för att få igenom den i EU-nämnden förankrade strikta svenska statsstödslinjen. Detta för att kommissionens granskning ska fokuseras till de stöd som riskerar att snedvrider konkurrensen mest samtidigt som tillväxtfrämjande åtgärder, som t.ex. miljö- och innovationsstöd, ska premieras.

Den 1 januari 2018 inrättade regeringen en särskild rådgivningsfunktion vid Upphandlingsmyndigheten för att informera kommuner och landsting i frågor om statligt stöd. Hittills har fokus legat på bostadsfrågor. Under året har regeringen vidare genomfört en översyn för att effektivisera den svenska statsstödshanteringen inom Regeringskansliet liksom rapportering och registerföring hos berörda myndigheter.

Under året har regeringen fokuserat på stöd som ger ett stort samhällsekonomiskt mervärde. Det rör bl.a. stödåtgärder inom bostadsområdet och på det arbetsmarknadspolitiska området samt stöd till de regionala flygplatser i Sverige, som fyller en viktig funktion i transportsystemet genom att erbjuda persontransporter där alternativ saknas.

Konkurrerande företag har rätt att framföra klagomål mot misstänkt olagligt statsstöd till kommissionen. Regeringen har under året löpande besvarat frågor från kommissionen avseende sådana klagomål. Kommissionen har inte inlett någon fördjupad granskning av något klagomål under året.

Auktoriserade och godkända revisorer

Revisorsinspektionens verksamhet syftar till att upprätthålla förtroendet för revisorers verksamhet och för auktorisationssystemet, för att på så sätt bidra till att olika intressenter har tillgång till trovärdig ekonomisk information om företagsredovisning och förvaltning. Myndigheten är helt avgiftsfinansierad.

Under 2017 tog Revisorsinspektionen fram serviceåtaganden för sin verksamhet. Vidare har myndigheten tagit fram en ny handläggningsordning för disciplinärenden och infört en ny tillsynsform benämnd riskbaserad tillsyn. Syftet är att minska handläggningstiderna och att inrikta verksamheten mot väsentliga riskområden.

Tabell 4.16 Tillsyn

Disciplinärenden

	2015	2016	2017
Inledda disciplinärenden	94	102	87
Avgjorda disciplinärenden	112	113	107
Öppna disciplinärenden	70	59	39

Källa: Revisorsinspektionen.

Som framgår av tabellen ovan inleddes Revisorsinspektionen färre disciplinärenden

under 2017 än tidigare år. Det hänger samman med den nya tillsynsformen riskbaserad tillsyn. Under året inledde myndigheten 13 sådana ärenden.

Under 2017 anordnade Revisorsinspektionen prov för revisorsexamen vid två tillfällena.

Tabell 4.17 Examinationsverksamhet

Prov för revisorsexamen

	2015	2016	2017
Antal deltagare	241	285	241
andel kvinnor	46 %	44 %	44 %
andel män	54 %	56 %	56 %
Andel deltagare med godkänt resultat	59 %	59 %	67 %
andel kvinnor	62 %	59 %	68 %
andel män	56 %	60 %	66 %

Källa: Revisorsinspektionen.

Av tabellen ovan framgår det att antalet deltagare vid proven för revisorsexamen var lägre 2017 än året innan och samma som 2015. Andelen kvinnor som deltagit har minskat. Andelen som blev godkända på provet ökade markant under 2017. Av de som skrev provet 2015 var det en betydligt större andel kvinnor än män som blev godkända, medan skillnaderna har varit små under 2016 och 2017.

Enligt Revisorsinspektionens register fanns det 3 265 auktoriserade och godkända revisorer samt registrerade revisionsbolag vid utgången av 2017. Det är en minskning med 4 procent jämfört med 2016 och med 6 procent jämfört med 2015. Av revisorerna är 34 procent kvinnor och 66 procent män. Fördelningen har varit densamma under de senaste tre åren.

4.5.5 Särskild insats – enklare vägar till jobb

Under 2016 inleddes ett särskilt arbete för att skapa förutsättningar för enklare vägar till jobb i näringslivet. Ett flertal insatser har gjorts på området som utgår från företagets behov och syftar till att bidra till uppfyllelse av målet för näringspolitiken.

Resultat

Regeringen har gjort satsningar för att tillvarata jobbpotentialen i de gröna näringarna, s.k. Gröna

jobb. Satsningen innebär att nyanlända och personer som varit utan arbete en längre tid erbjuds bl.a. praktikplatser och moderna beredskapsjobb inom naturvård och markvård. Det kan handla om röjning och skötsel av naturreservat, att röja skog, rusta upp vandringsleder eller städa upp runt bangårdar och stationer. Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning, Trafikverket, länsstyrelserna och Naturvårdsverket har tilldelats särskilda medel för detta.

Tillväxtverket hade under 2017 i uppdrag att främja modeller och initiativ som syftar till att matcha arbetssökande och arbetsgivare med utgångspunkt i företagets behov. Satsningen förlängdes 2018 för att utöka framgångsrika initiativ att skapa enklare vägar till jobb (N2018/01053/KSR). Ytterligare aktörer som erbjuder viktiga länkar in till arbetslivet ska kunna erbjudas stöd. Insatsen syftar till att stärka målgruppens etablering på arbetsmarknaden i linje med regeringens mål för sysselsättning, jämställdhet och integration.

Regeringen har uppdragit åt Tillväxtverket att stärka nätverkande och öka kontaktytorna med arbetsmarknaden för utrikes födda kvinnor samt att främja utrikes födda kvinnors företagande (N2018/01430/KSR).

Regeringen har också uppdragit åt Tillväxtverket att fördela medel till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) för att IVA, inom ramen för projektet Jobbsprånget, ska administrera och genomföra en utvidgad satsning på praktikplatser för nyanlända med högre utbildning inom framför allt ingenjörsvetenskap, naturvetenskap, arkitektur eller ekonomi (N2018/01431/FÖF).

4.6 Förvaltningen av bolag med statligt ägande

I enlighet med 2018 års redogörelse för företag med statligt ägande (skr. 2017/18:140) gäller att regeringen aktivt ska förvalta statens tillgångar i form av aktierna i bolagen med statligt ägande så att deras värdeutveckling och avkastning blir den bästa möjliga givet ett balanserat risktagande samt att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl. För att åstadkomma detta är det bl.a. viktigt att ge bolagen förutsättningar och möjligheter att utvecklas och fortsätta konkurrera på sina

marknader. Det är viktigt att staten är en aktiv, professionell ägare med fokus på långsiktigt värdeskapande.

Statens ägarpolicy och riktlinjer för bolag med statligt ägande 2017 beslutades av regeringen i december 2016, i enlighet med den förändrade ordning som presenterades i 2016 års skrivelse med redogörelse för företag med statligt ägande (skr. 2015/16:140). I ägarpolicyen redogör regeringen för uppdrag och mål, tillämpliga ramverk och viktiga principfrågor avseende styrningen av bolag med statligt ägande. Av denna framgår att hållbart företagande är en integrerad del i bolagsstyrningen. För staten som ägare är det av vikt att bolag med statligt ägande arbetar för en sund och säker arbetsmiljö, respekt för mänskliga rättigheter, goda och anständiga arbetsvillkor, en minskad klimat- och miljöpåverkan, en god affärsetik, anti-korruption, beakta mångfaldsaspekten samt ett ansvarsfullt agerande inom skatteområdet. Bolagen ska även vara föredömen i jämställdhetsarbetet och aktivt arbeta med jämställdhetsfrågor i sin verksamhet.

4.6.1 Apotek Produktion & Laboratorier AB

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:17 *Kapitalinsatser i statligt ägda företag* besluta om kapitaltillskott på högst 60 000 000 kronor till Apotek Produktion & Laboratorier AB.

Skälen för regeringens förslag: Apotek Produktion & Laboratorier AB (APL) är ett av staten helägt bolag som bland annat tillverkar och tillhandahåller extemporeläkemedel och lagerberedningar till vården och apoteksmarknadens aktörer. Fram till juni 2008 utgjorde APL ett eget verksamhetsområde inom Apoteket AB, men i juli 2008 bolagiserades verksamheten och blev ett dotterbolag till Apoteket AB. Sedan juli 2010 är APL ett från Apoteket AB fristående bolag, som ägs direkt av staten. APL har ett av riksdagen särskilt beslutat samhällsuppdrag att tillhandahålla extemporeläkemedel och lagerberedningar. Extemporeläkemedel och lagerberedningar är läkemedel som inte är godkända, men som fyller en viktig funktion i hälso- och sjukvården. Sådana läkemedel kan behöva användas när ett godkänt

läkemedel mot det aktuella tillståndet eller sjukdomen saknas eller när ett godkänt läkemedel haft otillräcklig effekt eller inte tolererats av patienten. Nuvarande ersättningsnivåer har medfört svårigheter för bolaget att nå full kostnadstäckning för sitt av riksdagen särskilt beslutade samhällsuppdrag. För att APL ska ha möjlighet att utföra sitt samhällsuppdrag behöver ett kapitaltillskott om högst 60 000 000 kronor tillföras bolaget.

4.7 Upphävande av lagen (1981:600) om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja svenskt-norskt industriellt samarbete

Ärendet och dess beredning

En översyn som Regeringskansliet har gjort har visat att lagen (1981:600) om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja svenskt-norskt industriellt samarbete har förlorat sin betydelse och bör upphävas. Synpunkter på förslaget att upphäva lagen har inhämtats från Tillväxtverket.

Lagrådet

Lagförslaget är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Lagrådets yttrande har därför inte inhämtats.

Regeringens förslag: Lagen om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja svenskt-norskt industriellt samarbete ska upphöra att gälla vid utgången av 2018.

Skälen för regeringens förslag: Lagen (1981:600) om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja svenskt-norskt industriellt samarbete innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att överlämna till stiftelse, som har bildats för att främja svenskt-norskt industriellt samarbete, att pröva frågor om stöd inom stiftelsens verksamhetsområde. Svensk-norsk industrifond (SNI) var en sådan stiftelse. SNI bildades 1981 på

uppdrag av regeringarna i respektive land för att främja industriutbyte och samarbete mellan länderna. SNI:s ändamål var att delta med finansiering för att främja industriellt samarbete mellan svenska och norska företag, som innefattade ett ur kommersiell eller teknisk synvinkel högt risktagande och som på relativt kort sikt bedömdes kunna ge företagsekonomisk lönsamhet. Förordningen (1990:45) om finansiering genom Fonden för svenskt-norskt industriellt samarbete reglerade SNI:s verksamhet. SNI avvecklades 2004 och tillgångarna överläts då till den svenska och den norska staten. Förordningen upphörde att gälla i januari 2017. Lagen om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja svenskt-norskt industriellt har också förlorat sin betydelse varför den bör upphävas.

4.8 Budgetförslag

4.8.1 1:1 Verket för innovationssystem

Tabell 4.18 Anslagsutveckling 1:1 Verket för innovationssystem

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	224 248	1 149
2018	Anslag	237 566 ¹	235 850
2019	Förslag	239 552	
2020	Beräknat	242 728 ²	
2021	Beräknat	245 440 ³	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 239 552 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 239 552 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Verket för innovationssystemets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 4.19 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Verket för innovationssystem

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	237 566	237 566	237 566
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 986	5 162	7 874
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	239 552	242 728	245 440

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 239 552 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Verket för innovationssystem* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 242 728 000 kronor respektive 245 440 000 kronor.

4.8.2 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling

Tabell 4.20 Anslagsutveckling 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	2 862 399	14 018
2018	Anslag	2 915 255 ¹	2 880 268
2019	Förslag	2 910 255	
2020	Beräknat	2 945 255	
2021	Beräknat	2 945 255	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för behovsmotiverad forsknings- och utvecklingsverksamhet, utveckling av innovationssystem och programanknutna utgifter. Anslaget får även användas för statsbidrag till RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE AB) för riksmätplatser.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 500 000 000 kronor 2020–2023.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet behövs för att de åtgärder som beslutas och bedrivs ska kunna genomföras långsiktigt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:2 *Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 500 000 000 kronor 2020–2023.

Tabell 4.21 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022–2023
Ingående åtaganden	2 183 344	2 278 430	2 478 430			
Nya åtaganden	2 105 397	1 700 000	2 121 570			
Infriade åtaganden	-2 010 311	-1 500 000	-2 100 000	-1 600 000	-700 000	-200 000
Utestående åtaganden	2 278 430	2 478 430	2 500 000			
Erhållet/förslaget bemyndigande	2 300 000	2 500 000	2 500 000			

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den i budgetpropositionen för 2018 tidigare beräknade ökningen på 110 000 000 kronor för 2019 uteblir, gällande förslag som presenteras i propositionen Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (prop. 2016/17:50).

Tillämpningen av principerna innebär vidare att finansieringen av satsningen på elektrifiering av fordonsparken samt biodrivmedel förlängs även 2019. Det innebär en minskning med 40 000 000 kronor jämfört med tidigare beräknad anslagsnivå.

Sammantaget medför förändringarna en nettominskning på 5 000 000 kronor under 2019 jämfört med 2018.

Tabell 4.22 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	2 915 255	2 915 255	2 915 255
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-5 000	30 000	30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 910 255	2 945 255	2 945 255

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 910 255 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 2 945 255 000 kronor respektive 2 945 255 000 kronor.

4.8.3 1:3 Institutens strategiska kompetensmedel

Tabell 4.23 Anslagsutveckling 1:3 Institutens strategiska kompetensmedel

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2017	Utfall	629 962		
2018	Anslag	740 629 ¹	Utgifts-prognos	740 629
2019	Förslag	747 421		
2020	Beräknat	761 398 ²		
2021	Beräknat	776 047 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 747 421 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 747 421 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för strategiska kompetensmedel för industri-forskningsinstituterna med ägande under RISE Research Institutes of Sweden AB, liksom utgifter för RISE Research Institutes of Sweden AB:s verksamhet, samt vissa omstrukturerings-utgifter för RISE-instituterna.

Regeringens överväganden

Tabell 4.24 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Institutens strategiska kompetensmedel

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	740 629	740 629	740 629
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	6 792	20 769	35 418
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	747 421	761 398	776 047

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 747 421 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Institutens strategiska kompetensmedel* för 2019. För 2020 och 2021

beräknas anslaget till 761 398 000 kronor respektive 776 047 000 kronor.

4.8.4 1:4 Tillväxtverket

Tabell 4.25 Anslagsutveckling 1:4 Tillväxtverket

Tusental kronor

2017	Utfall	275 963	Anslags-sparande	-1 103
2018	Anslag	272 106 ¹	Utgifts-prognos	276 640
2019	Förslag	274 635		
2020	Beräknat	277 088 ²		
2021	Beräknat	259 022 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 273 589 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 253 098 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget används för Tillväxtverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för Tillväxtverkets uppdrag att svara för utgifter för lokaler, ekonomi- och personaladministration samt övrig administrativ service åt Nämnden för hemslöjdsfrågor.

Regeringens överväganden

Tabell 4.26 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Tillväxtverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	272 106	272 106	272 106
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 529	6 042	8 957
Beslut		-1 060	-22 041
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	274 635	277 088	259 022

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 274 635 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Tillväxtverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 277 088 000 kronor respektive 259 022 000 kronor.

4.8.5 1:5 Näringslivsutveckling

Tabell 4.27 Anslagsutveckling 1:5 Näringslivsutveckling

Tusental kronor

2017	Utfall	448 092	Anslags-sparande	10 289
2018	Anslag	1 081 022 ¹	Utgifts-prognos	1 061 400
2019	Förslag	881 022		
2020	Beräknat	640 022		
2021	Beräknat	476 022		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för näringslivsfrämjande åtgärder.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 700 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet behövs för att de åtgärder som beslutas och bedrivs ska kunna genomföras långsiktigt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 700 000 000 kronor 2020–2022.

Tabell 4.28 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Näringslivsutveckling

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden	631 073	493 160	1 066 937			
Nya åtaganden	307 135	940 527	629 100			
Infriade åtaganden	-445 048	-366 750	-996 037	-495 700	-154 700	-49 600
Utestående åtaganden	493 160	1 066 937	700 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande	701 000	1 285 750	700 000			

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att 2018 års nivå ska förlängas, med vissa undantag. I förhållande till beräknad anslagsnivå för 2019 i budgetpropositionen för 2018, innebär tillämpningen av principerna för detta anslag att varken tidigare beräknade minskningar eller tidigare beräknade öknningar av olika satsningar genomförs 2019. Exempelvis kommer minskningen av anslaget som beräknades för satsningen på ungas företagande (se budgetpropositionen för 2015, prop. 2014/15:1 utg. omr. 24) inte att genomföras, utan samma medel avsätts för detta 2019 som 2018. Satsningen på elektrifiering av fordonsparken samt biodrivmedel är i sin tur ett exempel på en satsning där den tidigare beräknade ökningen för 2019 inte genomförs.

Avsättning av medel som skedde för att finansiera ett tillskott av kapital till Norrlandsfonden i budgetpropositionen för 2018 förlängs inte 2019. Anledningen är att tillskottet av kapital var en engångsvis överföring med syftet att kompensera Norrlandsfonden för ett lån från Inlandsinnovation AB. Lånet är nu amorterat.

Sammantaget medför förändringarna och tillämpningen av principerna en nettominskning på 200 000 000 kronor under 2019.

Tabell 4.29 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Näringslivsutveckling

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	1 081 022	1 081 022	1 081 022
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-200 000	-441 000	-605 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	881 022	640 022	476 022

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 881 022 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 640 022 000 kronor respektive 476 022 000 kronor.

4.8.6 1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Tabell 4.30 Anslagsutveckling 1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	57 302		1 111
2018	Anslag	59 735 ¹	Utgifts-prognos	60 846
2019	Förslag	61 994		
2020	Beräknat	62 917 ²		
2021	Beräknat	63 775 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 61 994 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 61 994 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analysers förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 4.31 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	59 735	59 735	59 735
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 259	3 182	4 040
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	61 994	62 917	63 775

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 61 994 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 62 917 000 kronor respektive 63 775 000 kronor.

4.8.7 1:7 Turistfrämjande

Tabell 4.32 Anslagsutveckling 1:7 Turistfrämjande

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	119 606		
2018	Anslag	114 613 ¹	Utgifts-prognos	114 613
2019	Förslag	114 613		
2020	Beräknat	104 613		
2021	Beräknat	104 613		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för kostnader för statens aktieägartillskott till V.S. VisitSweden AB.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslagsnivån ligger kvar på samma nivå som 2018.

Tabell 4.33 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:7 Turistfrämjande

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	114 613	114 613	114 613
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-10 000	-10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	114 613	104 613	104 613

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 114 613 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Turistfrämjande* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 104 613 000 kronor respektive 104 613 000 kronor.

4.8.8 1:8 Sveriges geologiska undersökning

Tabell 4.34 Anslagsutveckling 1:8 Sveriges geologiska undersökning

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos	Resultat
2017	Utfall	203 844			-107
2018	Anslag	239 005 ¹		236 031	
2019	Förslag	241 772			
2020	Beräknat	245 241 ²			
2021	Beräknat	213 010 ³			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 241 772 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 207 378 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Sveriges geologiska undersöknings förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.35 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2017	21 699	0	0	0
Prognos 2018	25 000	0	0	0
Budget 2019	26 000	0	0	0

Tabell 4.36 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2017	13 874	13 467	407
(varav tjänsteexport)	(68)	(210)	(-142)
Prognos 2018	21 664	21 486	178
(varav tjänsteexport)	(6 234)	(5 951)	(283)
Budget 2019	23 700	23 700	0
(varav tjänsteexport)	(12 200)	(12 200)	(0)

Regeringens överväganden

Tabell 4.37 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:8 Sveriges geologiska undersökning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	239 005	239 005	239 005
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 767	6 236	9 333
Beslut			-35 328
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	241 772	245 241	213 010

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 241 772 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Sveriges geologiska undersökning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 245 241 000 kronor respektive 213 010 000 kronor.

4.8.9 1:9 Geovetenskaplig forskning

Tabell 4.38 Anslagsutveckling 1:9 Geovetenskaplig forskning

Tusental kronor

2017	Utfall	5 807	Anslags- sparande	
2018	Anslag	5 923 ¹	Utgifts- prognos	5 923
2019	Förslag	5 923		
2020	Beräknat	5 923		
2021	Beräknat	5 923		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att främja och stödja riktad geovetenskaplig grundforskning och tillämpad forskning.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:9 *Geovetenskaplig forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 000 000 kronor 2020 och 2021.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet möjliggör beslut om bidrag till fleråriga forskningsprojekt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:9 *Geovetenskaplig forskning* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 000 000 kronor 2020 och 2021.

Tabell 4.39 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:9 Geovetenskaplig forskning

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Ingående åtaganden	3 357	4 169	5 000		
Nya åtaganden	3 969	4 443	3 000		
Infriade åtaganden	-3 157	-3 612	-3 000	-3 000	-2 000
Utestående åtaganden	4 169	5 000	5 000		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	5 000	5 000	5 000		

Regeringens överväganden

Tabell 4.40 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:9 Geovetenskaplig forskning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	5 923	5 923	5 923
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	5 923	5 923	5 923

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 5 923 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Geovetenskaplig forskning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 5 923 000 kronor respektive 5 923 000 kronor.

4.8.10 1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar

Tabell 4.41 Anslagsutveckling 1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	14 115	-115	
2018	Anslag 14 000 ¹		13 718
2019	Förslag 14 000		
2020	Beräknat 14 000		
2021	Beräknat 14 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för efterbehandling av tömda oljelagringsanläggningar och det statliga gruvfältet i Adak, Malå kommun, inklusive miljö- och funktionskontroll, förvaltning och nödvändiga underhålls- och miljösäkrande åtgärder vid efterbehandlade anläggningar.

Regeringens överväganden

Tabell 4.42 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	14 000	14 000	14 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	14 000	14 000	14 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 14 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Miljösäkring av oljelagringsanläggningar* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 14 000 000 kronor respektive 14 000 000 kronor.

4.8.11 1:11 Bolagsverket

Tabell 4.43 Anslagsutveckling 1:11 Bolagsverket

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	19 929	2 913	
2018	Anslag 53 285 ¹		48 610
2019	Förslag 53 285		
2020	Beräknat 47 285		
2021	Beräknat 47 285		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för likvidatorer och för associationsrättsliga ärenden samt förvaltning och utveckling av teknisk infrastruktur för förenklat uppgiftslämnande.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslagsnivån ligger kvar på samma nivå som 2018.

Tabell 4.44 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:11 Bolagsverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	53 285	53 285	53 285
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-6 000	-6 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	53 285	47 285	47 285

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 53 285 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Bolagsverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 47 285 000 kronor respektive 47 285 000 kronor.

4.8.12 1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien

Tabell 4.45 Anslagsutveckling 1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien

Tusental kronor

2017	Utfall	8 327	Anslags-sparande
2018	Anslag	8 327 ¹	Utgifts-prognos 8 327
2019	Förslag	8 327	
2020	Beräknat	8 327	
2021	Beräknat	8 327	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademiens (IVA) grundläggande verksamhet.

Regeringens överväganden

Tabell 4.46 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	8 327	8 327	8 327
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	8 327	8 327	8 327

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 8 327 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 8 327 000 kronor respektive 8 327 000 kronor.

4.8.13 1:13 Konkurrensverket

Tabell 4.47 Anslagsutveckling 1:13 Konkurrensverket

Tusental kronor

2017	Utfall	140 243	Anslags-sparande	1 858
2018	Anslag	145 803 ¹	Utgifts-prognos	145 889
2019	Förslag	152 999		
2020	Beräknat	155 036 ²		
2021	Beräknat	156 781 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 152 999 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 152 999 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Konkurrensverkets förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden

Tabell 4.48 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:13 Konkurrensverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	145 803	145 803	145 803
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	7 196	9 233	10 978
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	152 999	155 036	156 781

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 152 999 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Konkurrensverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 155 036 000 kronor respektive 156 781 000 kronor.

4.8.14 1:14 Konkurrensforskning

Tabell 4.49 Anslagsutveckling 1:14 Konkurrensforskning

Tusental kronor

2017	Utfall	13 679	Anslags-sparande	-18
2018	Anslag	13 804 ¹	Utgifts-prognos	13 621
2019	Förslag	13 804		
2020	Beräknat	13 804		
2021	Beräknat	13 804		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för forskning med anknytning till Konkurrensverkets

verksamhetsområde med forskare företrädesvis vid universitet och högskolor. Anslaget får användas för utgifter för uppdragsforskning, seminarier och informationsinsatser på konkurrens- och upphandlingsområdet. Anslaget får användas för utgifter för arvoden till ledamöter i rådet för forskningsfrågor.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:14 *Konkurrensforskning* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 13 000 000 kronor 2020–2022.

Skälen för regeringens förslag: Bemyndigandet möjliggör beslut om bidrag till fleråriga forskningsprojekt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 för anslaget 1:14 *Konkurrensforskning* besluta om bidrag som medför behov av framtida anslag på högst 13 000 000 kronor 2020–2022.

Tabell 4.50 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Konkurrensforskning

Tusental kronor

	Utfall 2017	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021	Beräknat 2022
Ingående åtaganden			11 000			
Nya åtaganden		11 000	9 000			
Infriade åtaganden			-7 000	-9 000	-2 000	-2 000
Utestående åtaganden		11 000	13 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande		12 000	13 000			

Regeringens överväganden**Tabell 4.51 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:14 Konkurrensforskning**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	13 804	13 804	13 804
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	13 804	13 804	13 804

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 13 804 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Konkurrensforskning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 13 804 000 kronor respektive 13 804 000 kronor.

4.8.15 1:15 Upprustning och drift av Göta kanal**Tabell 4.52 Anslagsutveckling 1:15 Upprustning och drift av Göta kanal**

Tusental kronor

2017	Utfall	123 210	Anslags- sparande
2018	Anslag	153 210 ¹	Utgifts- prognos
2019	Förslag	153 210	
2020	Beräknat	99 910	
2021	Beräknat	99 910	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för upprustning och drift av Göta kanal.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslagsnivån ligger kvar på samma nivå som 2018.

Tabell 4.53 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:15 Upprustning och drift av Göta kanal

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	153 210	153 210	153 210
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-53 300	-53 300
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	153 210	99 910	99 910

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 153 210 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Upprustning och drift av Göta kanal* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 99 910 000 kronor respektive 99 910 000 kronor.

4.8.16 1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag

Tabell 4.54 Anslagsutveckling 1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2017	Utfall	25 196		7 004
2018	Anslag	23 200 ¹	Utgifts-prognos	22 922
2019	Förslag	23 200		
2020	Beräknat	24 850		
2021	Beräknat	24 850		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för omstrukturering, genomlysning, försäljning och avveckling av företag med statligt ägande.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslagsnivån ligger kvar på samma nivå som 2018.

Tabell 4.55 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	23 200	23 200	23 200
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		1 650	1 650
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	23 200	24 850	24 850

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 23 200 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 24 850 000 kronor respektive 24 850 000 kronor.

4.8.17 1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag

Tabell 4.56 Anslagsutveckling 1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	401 000
2017	Utfall		401 000
2018	Anslag	1 000 ¹	401 000
2019	Förslag	61 000	
2020	Beräknat	1 000	
2021	Beräknat	1 000	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas av regeringen, efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall, för kapitalinsatser i statligt ägda företag. Anslaget får även användas till utgifter för att förvärva eller bilda aktiebolag för ny eller befintlig statlig företagsverksamhet.

Regeringens överväganden

För att Apotek Produktion & Laboratorier AB (APL) ska kunna utföra sitt av riksdagen särskilt beslutade samhällsuppdrag som innebär ett ansvar att utveckla och tillhandahålla ett medicinskt ändamålsenligt och kvalitetssäkrat sortiment av extemporeläkemedel och lagerberedningar behöver ett kapitaltillskott om högst 60 000 000 kronor tillföras bolaget. Regeringen föreslår därför att anslaget ökas med 60 000 000 kronor 2019. Finansiering föreslås ske genom att anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg minskas med motsvarande belopp (se utg.omr. 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg avsnitt 3.6.8).

Tabell 4.57 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	1 000	1 000	1 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	60 000		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	61 000	1 000	1 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 61 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Kapitalinsatser i statligt ägda företag* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 1 000 000 kronor respektive 1 000 000 kronor.

4.8.18 1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer

Tabell 4.58 Anslagsutveckling 1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	16 140		1 640
2018	17 780 ¹		17 825
2019	Förslag	17 780	
2020	Beräknat	17 780	
2021	Beräknat	17 780	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för gällande avgifter och statsbidrag avseende Sveriges deltagande i internationella näringspolitiska organ.

Regeringens överväganden

Tabell 4.59 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	17 780	17 780	17 780
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	17 780	17 780	17 780

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 17 780 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Avgifter till vissa internationella organisationer* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 17 780 000 kronor respektive 17 780 000 kronor.

4.8.19 1:19 Finansiering av rättegångskostnader

Tabell 4.60 Anslagsutveckling 1:19 Finansiering av rättegångskostnader

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2017	37 091		-1 800
2018	18 000 ¹		17 784
2019	Förslag	18 000	
2020	Beräknat	18 000	
2021	Beräknat	18 000	

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för rättegångskostnader med anledning av mål och ärenden som avser överklagande av Konkurrensverkets beslut eller vari Konkurrensverket för talan.

Regeringens överväganden

Tabell 4.61 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:19 Finansiering av rättegångskostnader

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	18 000	18 000	18 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	18 000	18 000	18 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 18 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Finansiering av rättegångskostnader* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 18 000 000 kronor respektive 18 000 000 kronor.

4.8.20 1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation

Tabell 4.62 Anslagsutveckling 1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2017	Utfall	309 461		
2018	Anslag	309 472 ¹	Utgifts-prognos	309 472
2019	Förslag	309 472		
2020	Beräknat	159 472		
2021	Beräknat	159 472		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Almi Företagspartner AB, för marknads-kompletterande finansiering och företags-rådgivning.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslagsnivån ligger kvar på samma nivå som 2018.

Tabell 4.63 Härlledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	309 472	309 472	309 472
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-150 000	-150 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	309 472	159 472	159 472

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 309 472 000 kronor anvisas under anslaget 1:20 *Bidrag till företags-utveckling och innovation* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 159 472 000 kronor respektive 159 472 000 kronor.

4.8.21 1:21 Patent- och registreringsverket

Tabell 4.64 Anslagsutveckling 1:21 Patent- och registreringsverket

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2017	Utfall	305 882		9 706
2018	Anslag	317 386 ¹	Utgifts-prognos	317 823
2019	Förslag	320 584		
2020	Beräknat	325 106 ²		
2021	Beräknat	329 160 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 320 584 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 320 584 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Patent- och registreringsverkets förvaltningsutgifter.

Tabell 4.65 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2017	286 533	315 588	305 882	9 706
Prognos 2018	309 174	326 854	321 684	5 170
Budget 2019	312 000	324 754	323 200	1 554

Tabell 4.66 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt- kostnad)
Utfall 2017	33 270	32 248	1 022
(varav tjänsteexport)	(13 485)	(12 051)	(1 434)
Prognos 2018	36 237	38 631	-2 394
(varav tjänsteexport)	(18 285)	(15 908)	(2 377)
Budget 2019	42 000	41 000	1 000
(varav tjänsteexport)	(20 000)	(18 000)	(2 000)

Regeringens överväganden

Tabell 4.67 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:21 Patent- och registreringsverket

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	317 386	317 386	317 386
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 198	7 720	11 774
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	320 584	325 106	329 160

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 320 584 000 kronor anvisas under anslaget 1:21 *Patent- och registreringsverket* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 325 106 000 kronor respektive 329 160 000 kronor.

4.9 Övrig statlig verksamhet

4.9.1 Bolagsverket

Bolagsverket finansieras genom avgifter. De intäkter som redovisas under inkomsttitel utgörs av stämpelskatt (inkomsttitel 9341) och förseningsavgifter (inkomsttitel 2529).

Tabell 4.68 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt- kostnad)
Utfall 2017	295 534	385 112	431 708	-46 596
Prognos 2018	279 109	411 000	443 500	-32 500
Budget 2019	282 109	448 000	432 500	15 500

Tabell 4.69 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt- kostnad)
Utfall 2017	74 702	118 254	-43 552
(varav tjänsteexport)	(2 747)	(2 821)	(-74)
Prognos 2018	73 700	96 000	-22 300
(varav tjänsteexport)	(2 700)	(2 700)	(0)
Budget 2019	70 600	94 700	-24 100
(varav tjänsteexport)	(2 600)	(2 600)	(0)

Medlemskap i internationella organisationer

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 besluta om medlemskap i European Business Registers Association och att under 2019–2026 besluta om en medlemsavgift på högst 200 000 kronor per år.

Skälen för regeringens förslag: European Business Registers Association (EBRA) utgör ett nyskapat nätverk för registreringsmyndigheter för företag, som ska etableras under 2019. EBRA kommer att ersätta de två befintliga nätverken för registreringsmyndigheter för företag som Bolagsverket är medlem i: European Commerce Registers Forum (ECRF) och European Business Register European Economic Interest Grouping (EBR EEIG), som båda kommer att upphöra då EBRA startar. ECRF hanterar främst erfarenhetsutbyte och EBR EEIG är en sammankoppling av företagsregister och informationsförmedlare av officiell företagsinformation i Europa. Syftet med EBRA är att utbyta information samt att hantera gemensamma frågeställningar och utbyta erfarenheter myndigheterna emellan. Medlemsavgiften för deltagande i EBRA är för närvarande under förhandling och bedöms inte överskrida 19 400

euro per år, dvs. den sammanlagda summan för de nuvarande medlemskapen i EBR (4 000 euro per år) respektive ECRF (15 400 euro per år). Varje medlem är enligt stadgarna skyldig att, för det fall behov uppkommer, tillskjuta ytterligare medel utöver medlemsavgiften. Vidare medför ett medlemskap i EBRA ett obegränsat solidariskt ansvar för medlemmarna vad avser grupperingens skulder. Den nya föreningen EBRA har inte några ingående skulder. Mot bakgrund att detta måste frågan om medlemskap underställas riksdagens prövning. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2019 besluta om medlemskap i European Business Registers Association och att under 2019–2026 besluta om en medlemsavgift på högst 200 000 kronor per år. Regeringen kommer också verka för att statens åtaganden gentemot föreningen begränsas avseende kravet på solidariskt ansvar för grupperingens skulder samt kravet på att varje medlem ska skjuta till medel vid behov.

4.9.2 Patentombudsämnden

Patentombudsämnden finansieras genom avgifter.

Tabell 4.70 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2017		1 101	996	105
Prognos 2018		1 086	972	114
Budget 2019		1 116	1 282	-166

4.9.3 Revisorsinspektionen

Revisorsinspektionen finansieras genom avgifter. För 2017 uppgick de totala avgiftsintäkterna till 36 312 000 kronor. Myndighetens kostnader uppgick till 40 031 000 kronor, varav personalkostnader utgjorde 27 587 000 kronor. Vid utgången av 2017 hade Revisorsinspektionen ett positivt myndighetskapital om 10 794 000 kronor.

Tabell 4.71 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2017	25	36 312	40 031	-3 719
Prognos 2018	25	35 699	40 457	-4 758
Budget 2019	25	37 476	41 620	-4 144

5 Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande

5.1 Omfattning

Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande består av följande verksamhetsområden:

- export- och investeringsfrämjande
- handelspolitik och EU:s inre marknad.

Verksamheten syftar till att skapa hållbar tillväxt och sysselsättning i Sverige genom att bland annat främja exporten och utländska investeringar i Sverige.

Det sker också genom att arbeta för att göra EU:s inre marknad mer effektiv, vilket också förbättrar EU-ländernas konkurrenskraft, samt genom att verka för öppenhet i EU-ländernas handel med omvärlden.

Inom utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande finns följande myndigheter och andra statliga verksamheter:

Kommerskollegium, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac), Exportkreditnämnden (EKN), Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) samt ansvaret för den statsstödda exportkreditgivningen genom Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK).

Vidare anslås medel för svenskt deltagande i internationella handelsorganisationer och för statsbidrag till Sveriges Standardiseringsförbund.

Alla statsråd har ett ansvar för att bidra till handels- och investeringsfrämjande inom sitt saksområde men EU- och handelsministern är huvudansvarig.

5.2 Utgiftsutveckling

Tabell 5.1 Utgiftsutveckling inom Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
<i>Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande</i>						
2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	24	25	25	36	36	36
2:2 Kommerskollegium	83	87	89	91	92	93
2:3 Exportfrämjande verksamhet	349	382	378	382	194	194
2:4 Investeringsfrämjande	67	73	67	73	58	58
2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer	20	21	20	21	21	21
2:6 Bidrag till standardiseringen	31	31	31	31	31	31
2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning		10	10	10	10	10
Summa Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande	575	630	619	644	441	443

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

5.3 Mål för utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande

Målen för utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande är:

- högsta möjliga grad av frihandel,
- en effektiv inre marknad och en öppen handelspolitik i EU,
- ett förstärkt multilateralt handelssystem inom Världshandelsorganisationen (WTO),
- ökade handelsutbyten mellan Sverige och världen, samt
- ökade utländska investeringar i Sverige (se även avsnitt 3.5).

Målet beslutades i budgetpropositionen för 2009 (prop. 2008/09:1 utg.omr. 24, bet. 2008/09:NU1, rskr. 2008/09:98).

5.4 Resultatredovisning

Indikatorer och bedömningsgrunder som används för att följa upp målpuppfyllelsen bygger framför allt på statistik och rapporter från myndigheter och andra organisationer. Dessa resultat avser nästan uteslutande företag. I de fall där resultaten avser individer sker redovisning uppdelat på kön när sådana data finns att tillgå.

5.4.1 Exportfrämjande

Sveriges exportstrategi

Exportstrategin lanserades i september 2015 för att stärka svenska företags export- och internationaliseringsmöjligheter på viktiga marknader och för att öka antalet exporterande företag. Efter finanskrisen 2008–2009 var exportens återhämtning svag. Detta kunde i sin tur kopplas till den dämpade tillväxten i Europa, som utgör vår största marknad. I exportstrategin framhålls betydelsen av att ställa om och i högre grad nå ut till tillväxtmarknaderna i framförallt Asien. Målen i strategin är att:

- öka exporten, både i absoluta tal och som andel av BNP,
- öka Sveriges attraktionskraft för investeringar, kompetens och turister,
- öka andelen exporterande företag,
- öka deltagandet av svenska företag i den globala ekonomin.

Exportstrategin bidrar till det övergripande målet om att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet till år 2020.

Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden)

Exportfrämjandet syftar till att stärka framför allt små och medelstora företags förmåga att exportera. Exportfrämjandet sker i huvudsak genom Sveriges export- och investeringsråd, Business Sweden.

Det statliga uppdraget till Business Sweden omfattar i enlighet med preciseringarna i riktlinjebeslutet från regeringen: grundläggande exportservice, småföretagsprogram och riktat exportfrämjande.

Inom det riktade exportfrämjandet ingår bl.a. delegationsresor, seminarier och andra affärsnära insatser för främjandet av svenska företags affärsmöjligheter inom t.ex. system- och projektexport och internationell upphandling med särskilt fokus på nya tillväxtmarknader och FN-systemet. Delegationer och besöksprogram ska i så stor utsträckning som möjligt vara jämställdhetsintegrerade.

Utlandsmyndigheternas främjandeverksamhet

Exportfrämjande är en av utrikesförvaltningens kärnverksamheter. Svenska ambassader och generalkonsulat bedriver sin främjandeverksamhet i enlighet med en främjandeplan som ingår i verksamhetsplaneringen. Planen utarbetas i samarbete med andra främjandeaktörer inom Team Sweden och omfattar både export- och investeringsfrämjande samt kulturfrämjande och Sverigeinformation.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Sveriges exportstrategi

För att kunna göra systematiska uppföljningar av målen för exportstrategin har indikatorer som främst fokuserar på målen tagits fram. Utgångspunkten är statistik som kan mäta prestationer inom varje målformulering. De primära målindikatorerna är:

- Sveriges totala export samt som andel av BNP,
- värdet av ingående utländska investerings-tillgångar till/i Sverige,
- antalet gästnätter för utländska besökare,

- antalet inresande internationella studenter,
- andelen och antalet exporterande företag,
- de små och medelstora företagens exportutveckling, och
- antalet företag som har haft export och/eller import under det gångna kalenderåret.

Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden)

Resultatindikatorer för Business Swedens exportfrämjande verksamhet, området Grundläggande exportservice är:

- Antal besvarade förfrågningar.
- Antal besök på hemsidan, samt analys av besöksstatistiken.
- Antal och lokalisering av utlandskontor inklusive förändringar under året.
- Antal handelshinder som anmälts till Kommerskollegium.

För området Småföretagsprogrammet är indikatorerna:

- Antal och lokalisering av regionala exportrådgivare inklusive förändringar under året.
- Antal företag som deltagit i Småföretagsprogrammets olika delar.
- Uppgift på aggregerad nivå om vilka nya marknader som företagen har valt att försöka utveckla exporten till som en följd av insatsen.
- Företagens bedömning på aggregerad nivå av om deltagandet medfört att de kommer att göra exportaffärer till följd av insatsen.
- Företagens bedömning på aggregerad nivå av om deltagandet medfört att de gjort exportaffärer helt eller delvis till följd av insatsen.

För området Riktat exportfrämjande är indikatorerna:

- Antal genomförda insatser per marknadsområde.
- Antal deltagande företag utifrån storlek.
- Antal deltagande företag fördelat på storlek.
- Företagens egen bedömning efter genomförd insats av om den bidragit till nya eller förstärkta affärskontakter.

- Företagens egen bedömning av om insatsen kommer att leda till nya exportaffärer.
- Företagens egen bedömning efter genomförd insats av om den helt eller delvis bidragit till nya exportaffärer.
- Antal insatser som genomförts genom upphandlingar och som genomförts med finansiering av internationella finansieringsinstitutioner och i redovisningen ange sektor, typ av företag (konsult/leverantör) och storlek.
- Antal svenska företag som är registrerade i FN:s leverantörsdatabas och procentuell förändring jämfört med föregående år.

Därutöver ska Business Sweden bl.a. redovisa och analysera företagens övergripande uppfattning om Business Sweden och dess tjänster i ett nöjdhets-index eller på motsvarande sätt.

Främjande av projektexport och internationell upphandling

De indikatorer som används för att redovisa resultaten för främjandet av projektexport och internationell upphandling är:

- Antal små och medelstora företag som deltog i en insats och deras andel av det totala antalet företag.
- Antal av de deltagande företagen som för första gången bedrev affärsutveckling på marknaden.
- Andel av de deltagande företagen som inte skulle ha bedrivit affärsutveckling på marknaden inom ett år om insatsen inte ägt rum.
- Andel av de deltagande företagen som ansåg att insatsen var värdefull.
- Andel av de deltagande företagen som fick affärskontakt med potentiell kund.

Utlandsmyndigheternas främjandeverksamhet

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten av utlandsmyndigheternas främjandeplaner är deras egna uppsatta målformuleringar med kommentarer kring regioner och fokusområden.

Resultat

Sveriges exportstrategi

Exportstrategins primära måldata indikatorer utvecklades positivt under 2017. Varuexporten ökade med 10 procent och tjänsteexporten med 1 procent. Exportvärdet som andel av BNP uppgick till 44,8 procent, en ökning med 0,5 procentenheter jämfört med 2016.

De utländska direktinvesteringstillgångarna ökade med drygt 1 procent och uppgick vid slutet av 2017 till 2 758 miljarder kronor. Antalet gästnätter av utländska besökare ökade med 4 procent, totalt 16,2 miljoner 2017. I likhet med förra året är ökningen störst för utomeuropeiska medborgare. Under läsåret 2016/17 var antalet inresande studenter 35 900, en ökning med 2 procent jämfört med föregående läsår. Under 2017 beviljades 7 682 arbetstillstånd av Migrationsverket för högre kvalificerade yrken och arbeten, vilket är en ökning med 20 procent jämfört med 2016.

Antalet exporterande företag med minst en anställd ökade med 0,7 procent under 2017. Andelen exporterande företag med minst en anställd uppgick till 9,5 procent 2017, en minskning med 0,3 procentenheter jämfört med 2016. En förklaring till nedgången är att den totala tillväxten av antalet företag har varit starkare än framväxten av exportföretag. Under 2017 fanns det 38 449 företag med minst en anställd som ägnade sig åt export eller/och import, en ökning med 2 procent från 2016.

Exportstrategin innehåller 22 insatser inom export- och investeringsfrämjande, turismfrämjande, talangattraktion och Sverige-främjande. Genom den exportoffensiv som lanserades i vårändringsbudgeten 2015 (prop. 2014/15:99) möjliggjordes finansiering av insatserna, som redovisas under respektive avsnitt i denna proposition.

Inom ramen för arbetet med exportstrategin har en funktionell och samlad struktur för samordning av export- och investeringsfrämjandet skapats – Team Sweden. I Team Sweden ingår representanter för Regeringskansliet, statliga myndigheter, organisationer och statligt ägda bolag med uppdrag att stödja näringslivets export och internationalisering. Inom ramen för Team Sweden hålls regelbundna möten med företrädare för näringslivet för att följa upp exportstrategins genomförande. Tio undergrupper har bildats med

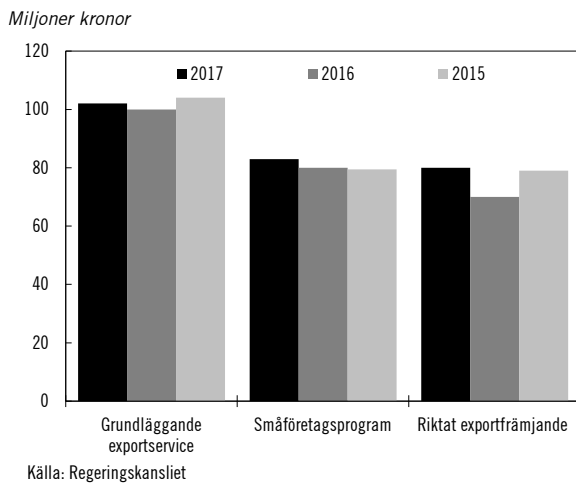
syfte att kunna bedriva ett fördjupat tematiskt samarbete mellan olika aktörer.

En av undergrupperna som har bildats är ett Team Sweden för kulturella och kreativa näringar och ett exportpris för dessa näringar har delats ut för första gången. Visit Sweden har utvecklat en kommunikationsplattform för att främja turism till Sverige genom svensk design, mode och arkitektur. Regeringen förlängde även Tillväxtverkets uppdrag, att i samverkan med andra myndigheter, utveckla statistik om de kulturella och kreativa näringarna i Sverige.

Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden)

Diagram 5.1 visar hur det statliga uppdraget för exportfrämjande fördelar sig på olika verksamhetsområden enligt riktlinjebeslutet för de tre senaste åren.

Diagram 5.1 Fördelning av det statliga uppdraget för exportfrämjande verksamhet

Inom Grundläggande exportservice har antalet direkta förfrågningar minskat liksom antalet kunder som söker svar på sina frågor via organisationens webbplats. De direkta förfrågningarna minskade 2017 liksom antalet besökare på hemsidan "Expandera internationellt". En förklaring kan vara att allt fler finner den information de behöver via de plattformar som utvecklats som en del av exportstrategin, dvs. internationaliseringsinformationen som samlats och utvecklats på verksamt.se/utland och de regionala exportcentra som etablerats. Ett utvecklingsarbete pågår i syfte att effektivisera och automatisera processerna inom området exportinformation så att företagen digitalt kan få svar på återkommande frågeställningar och därmed möjliggöra att Business

Swedens exportrådgivare kan erbjuda personligt stöd kring nya frågeställningar.

Business Sweden har ett uppdrag att via sina utlandskontor rapportera in handelshinder till Kommerskollegium. Sammanlagt rapporterades 88 handelshinder in under året.

Tabell 5.2 Grundläggande exportservice

	2017	2016	2015
Besvarade förfrågningar*	6 800	8 600	11 700
Besök på hemsidan "Expandera internationellt"***	293 000	310 000	n/a
Antal anmälda handelshinder	88	15	55

* Förfrågningar registrerade i Business Swedens frågehanteringssystem
 **Besökarstatistik beräknas från 2016 med ny metodik där ett besök definieras som en serie av sidvisningar från en och samma besökare. Besökaren måste inom 30 minuter klicka fram en ny sida för att sessionen inte ska räknas som avslutad.
 Källa: Business Sweden

Inom Småföretagsprogrammet hade de regionala exportrådgivarna år 2017 kontakt med 2 081 unika företag inom programmet Steps to Export. Antalet AffärsChansprojekt minskade till 251 projekt. Tjänsten Connect lanserades 2012 och finansieras till hälften av det statliga uppdraget. 134 unika företag använde sig av tjänsten i 428 projekt.

Tabell 5.3 Småföretagsprogrammet

	2017	2016	2015
Steps to export – deltagande företag	607	537	619
AffärsChans-projekt	251	262	224
Connect-projekt	428	345	327

Källa: Business Sweden

Nöjd-kund-index för Business Sweden på aggregerad nivå var 77 (76).

Tabell 5.4 NKI exportfrämjande, aggregerad nivå

	2017	2016	2015	2014
Nöjd-Kund-Index, aggregerad nivå	77	76	67	70

Källa: Business Sweden

Av de företag som har deltagit i någon av de statligt finansierade aktiviteter som Business Sweden erbjudit har 41 procent svarat att deras deltagande lett till nya affärer och 75 procent att de tror att aktiviteten kommer att leda till affärer i ett senare skede. 58 procent av företagen bedömer att deltagande i Business Swedens satsning har bidragit

till att de har etablerat nya eller förstärkta affärs-kontakter.

Business Sweden har under 2017 genomfört en jämförelsestudie mellan företag som har använt deras tjänster och andra företag. Jämfört med en kontrollgrupp har företag inom småföretags-programmet högre tillväxttakt och överlevnads-grad (5 procent). Omsättningsnivåerna är fyra procent högre, antalet anställda är sju procent högre och exportomsättningen har ökat elva procent mer än kontrollgruppen.

Antalet svenska företag som är registrerade i FN:s leverantörsdatabas har fortsatt att öka under 2017. Vid senaste mätningen i april 2017 fanns 507 företag registrerade (490 vid utgången av 2016). FN-systemets upphandling av svenska produkter och tjänster minskade något och uppgick till 32 (36) miljoner US-dollar.

Tabell 5.5 Riktat exportfrämjande

	2017	2016	2015	2014
Deltagande har lett till nya affärer	41%	40%	37%	45%
Deltagande kommer att leda till nya affärer	75%	71%	67%	67%
Etablerat nya eller förstärkta affärskontakter	58%	56%	48%	50%
Antalet svenska företag registrerade i FN:s leverantörsdatabas		532	508	37

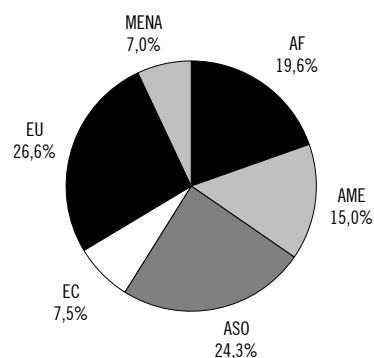
Källa: Business Sweden.

Främjande av projektexport och internationell upphandling

Bidragen till affärsnära insatser för främjandet av svenska företags affärsmöjligheter inom projektexport och internationell upphandling med fokus på tillväxtmarknader och FN-systemet uppgick under 2017 till 10 miljoner kronor fördelat på 27 insatser (se diagram 5.2 och diagram 5.3). Tabell 5.6 visar det aggregerade resultatet av 22 insatser (motsvarande 8,9 miljoner kronor) där återredovisning inkommit. Sammanlagt har 219 företag deltagit i insatserna. Det aggregerade resultatet visar att 46 procent av de deltagande företagen,

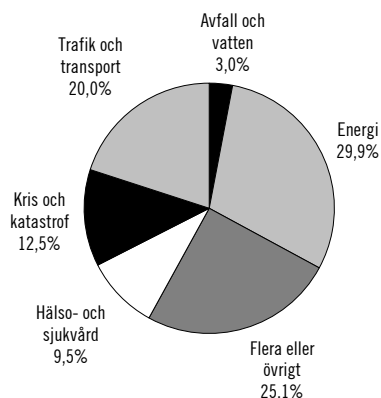
varav drygt hälften små och medelstora företag, uppger att de har tagit steget till nya marknader. 23 procent av de företag som deltar uppger att de inte skulle ha tagit steget till den aktuella marknaden inom ett år om insatsen inte ägt rum. 80 procent uppger att de har fått direktkontakt med kund. Högst andel små och medelstora företag deltog i insatser riktade mot FN-systemet vilka också genererade flest affärer i anslutning till insats.

Diagram 5.2 Projektexportfrämjande – fördelning per region

Källa: Regeringskansliet

Diagram 5.3 Projektexportfrämjande – fördelning per sektor

Källa: Regeringskansliet

Tabell 5.6 Projektexportfrämjande – aggregerat resultat

Procent

Resultatindikator	2017	2016	2015	2014
Andel små och medelstora företag	55	56	46	50
Andel företag som för första gången bedrev affärsutveckling på marknaden	28	39	42	41
Andel företag som inte skulle bedrivit affärsutveckling på marknaden inom ett år om inte insatsen ägt rum	23	42	34	35
Andel företag som ansåg att insatsen var värdefull	92	99	94	89
Andel företag som fick kontakt med potentiell kund	80	76	84	84
Andel företag som angav att insatsen bidragit till affär direkt i anslutning till insats	22	15	18	26

Källa: Regeringskansliet.

Hållbart företagande

Arbetet med hållbart företagande sker med utgångspunkt i skrivelsen om hållbart företagande (skr. 2015/16:69) och Sveriges nationella handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter. Hållbart företagande omfattar enligt regeringens definition mänskliga rättigheter, anständiga arbetsvillkor, hänsyn till miljö och klimat samt antikorruption. Till detta kommer också jämställdhet, barnrättsperspektivet, mångfald, affäretik och beskattning. Regeringen har presenterat en uppföljningsrapport till handlingsplanen för företagande och mänskliga rättigheter i vilken man konstaterar att flertalet av de ca femtio utlovade åtgärderna är genomförda, inklusive en s.k. ”Base Line Study”.

Från och med 2015 finansieras verksamheten vid CSR-centret vid ambassaden i Peking via utgiftsområdet. CSR-centret syftar till att öka kunskapen om hållbart företagande och underlätta för svenska företag att göra affärer på ett hållbart sätt.

Under året har också bl.a. Business Sweden fått ytterligare resurser för att utveckla sitt arbete inom området. Ett informationspaket kring hållbart företagande har tagits fram till deltagande företag i samband med främjanderesor utomlands. UD har även tagit fram en webbutbildning om hållbart företagande för att stärka ambassadernas arbete med att stötta företag i deras hållbarhetsarbete.

5.4.2 Investeringsfrämjande

Den investeringsfrämjande verksamheten syftar till att attrahera och underlätta utländska investeringar i Sverige och därmed bidra till ökad sysselsättning och hållbar tillväxt i hela landet.

Business Sweden ansvarar för det statligt finansierade investeringsfrämjandet. Business Sweden ska i investeringsfrämjandet nära samverka med berörda nationella, regionala och lokala aktörer med uppdrag att verka för att svenska ekonomiska intressen i utlandet tillvaratas och för att främja en aktuell bild av Sverige i utlandet som gynnar svenska intressen. Inom ramen för exportstrategin har investeringsfrämjandet stärkts med 5 miljoner kronor per år under 2017 och 2018.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som Business Sweden använder för att redovisa resultaten som underlag för regeringens bedömningar är:

- prioriterade geografiska och tematiska områden för potentiella utländska investeringar liksom orsaker till eventuella förändringar i dessa prioriteringar,
- marknadsföring av investeringsmöjligheter gällande hela Sverige inom identifierade styrkeområden,
- besvarade förfrågningar från utländska investerare,
- besöksstatistik på webbplatsen för investeringsfrämjande,
- samverkan mellan aktörerna i det svenska investeringsfrämjande systemet,
- förhållanden och åtgärder som påverkar förutsättningarna för utländska investeringar i Sverige,

- antalet genomförda informationsinsatser inklusive framtagning av rapporter, faktablad och annan information, när relevant, i olika språkversioner,
- utvecklingen av utländska investeringar globalt och i Sverige,
- antalet pågående investeringsprocesser,
- antalet högkvalitativa utländska investeringar, till vilka Business Sweden på ett betydande sätt medverkat, redovisade per typ av investering, bransch och ursprungsland.

Resultat

Under 2017 arbetade Business Sweden med cirka 1 050 (1 100) öppna investeringsprocesser där det finns potentiella investeringar varav 530 (500) var nya investeringsprocesser och 55 (65) resulterade i ett investeringsbeslut. Enligt organisationens bedömningsmall var 29 (25) av dessa av hög kvalitet. Kundnöjdheten inom investeringsfrämjandet ligger på samma nivå som år 2016, 89 av 100 (se tabell 5.7).

Tabell 5.7 Riktat investeringsfrämjande

	2017	2016
Totalt antal investeringar	55	65
Investeringar av hög kvalitet	29	25
Antal öppna investeringsprocesser	1 050	1 100
Antal nya investeringsprocesser	530	500
Investerarnöjdhet	89	89

Källa: Business Sweden.

Av det totala antalet investeringar utgjorde etableringar 34 (samt 9 strategiska samarbeten, 7 kapitalinvesteringar 7 och 5 övriga). De största sektorerna var ICT och materials tätt följd av Life science. Flest investeringar skedde i Stockholms respektive Västra Götalands län. Vad gäller antal investeringar per ursprungsland skedde flest investeringar från USA (7) därefter Indien (6) och Kina (6).

För att öka kännedomen om och intresset för Sverige som investeringsland har Business Sweden producerat informationsmaterial, deltagit i mässor och förmedlat information via digitala kanaler. Dess webbplats för investeringsfrämjande har haft 62 500 besök varav 65 procent

från utlandet. Flest sidvisningar skedde från USA, Japan och Storbritannien.

Uppdraget att attrahera utländska investeringar förutsätter ett nära samarbete med regionala investeringsfrämjande organisationer samt utlandsmyndigheterna. Samverkan mellan Business Sweden och regionerna har skett i en majoritet av investeringarna.

Tabell 5.8 Investeringsfrämjande

	2017	2016	2015
Öppna investeringsprocesser	1 050	1 100	1 000
Nya investeringsprocesser	530	500	850
Investeringsbeslut	55	65	70
varav etableringar	34	36	36
varav affärssamarbeten	9	13	20
varav kapitalinvesteringar	7	11	9
varav övriga investeringar	5	5	5
Besök på hemsidan		134 300	102 400
varv från utlandet		34 000	65 300
Nöjd-Kund-Index	89	89	90

Källa: Business Sweden.

5.4.3 Exportfinansiering

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Exportkreditnämnden

De indikatorer som används för att redovisa resultaten är:

- garantivolym: garantier respektive utfästelser,
- antal affärer,
- antal kunder: dels totalt, dels antalet nya respektive små och medelstora företag (SME), och
- finansiellt resultat.

Aktiebolaget Svensk Exportkredit

De indikatorer som används för att redovisa resultaten är:

- det mervärde som SEK tillför genom att tillhandahålla exportkrediter,
- kundfinansieringar (fördelat på direktutlåning till exportföretag och exportkrediter till köpare av svenska varor och tjänster), och

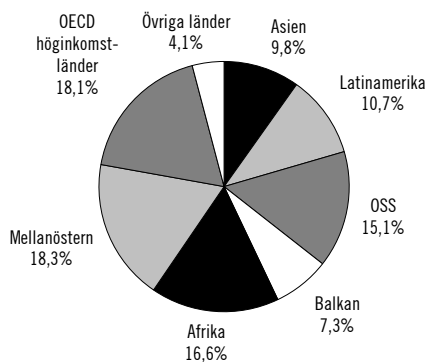
- rörelseresultat och årets resultat, CIR-systemet: nya krediter, utestående krediter och utestående offerter samt resultat i CIR-systemet.

Resultat

Exportkreditnämnden

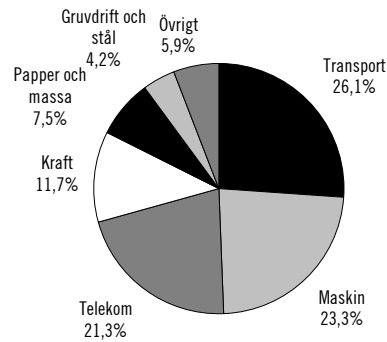
Efterfrågan på Exportkreditnämndens (EKN) garantigivning är hög även om det finns god likviditet i de finansiella systemen. De flesta garanterade affärerna avser export till tillväxtmarknader. Världen fortsätter att efterfråga investeringar i branscher där svenska företag är konkurrenskraftiga. Det är fortsatt telekom och försvar som står för större delen av utestående offerter och garantier. Svenska telekombranschen har en fortsatt stark ställning på världsmarknaden och en av garantiutfästelserna under året för en telekomaffär är den största som EKN någonsin ställt ut i en affär med en privat köpare. Under året genomfördes 2 093 affärer i 133 länder (2016: 1 821 affärer i 130 länder).

Diagram 5.4 Nya garantier fördelade på världsmarknader

Källa: EKN.

Diagram 5.5 Nya garantier fördelade på bransch

Källa: EKN.

Antalet garanterade affärer och garantivolymen för små och medelstora företag, som legat på samma nivå de senaste åren, sjönk under 2017 till 1,8 miljarder kronor från 2,5 miljarder kronor. Minskningen beror delvis på att ett av de små och medelstora företag som använt EKN i stor utsträckning inte längre tillhör den kategorin enligt EU:s definition. De exporterande små och medelstora företagen använder generellt EKN i intervaller och återkommer inte årligen som aktiva kunder.

Hållbarhetsgranskning är en integrerad del i affärsbedömningen för EKN. Myndigheten bedömer om det finns risk för negativ påverkan på människor och miljö i den verksamhet där den exporterade varan eller tjänsten ska användas. Hållbarhetsarbetet är under ständig utveckling.

Årets resultat för EKN uppgick till 1 418 miljoner kronor och är därmed mycket högre än föregående år då det uppgick till -1 057 miljoner kronor. Det starkare resultatet jämfört med föregående år förklaras av att förra årets stora skadekostnader inte följts av nya skador i samma omfattning under 2017.

Tabell 5.9 Resultat i Exportkreditnämndens verksamhet

Miljoner kronor

	2017	2016	2015	2014	2013
Nya offerter	96 023	52 031	81 105	54 243	45 042
Nya garantier	39 914	43 610	90 056	26 695	43 950
Premieintäkter	2 121	1 534	1 516	1 476	1 765
Kostnader					
skador	1 410	1 529	476	537	358
Resultat	1 418	-1 057	194	1 824	1 743

Källa: EKN.

Tabell 5.10 Översikt avseende kunder i Exportkreditnämndens verksamhet

	2017	2016	2015
Utestående antal SME-kunder	259	271	263
Antal nya SME-kunder	62	79	83
Offerter till SME (mnkr)		2 522	2 175
Garantier (mnkr)		2 926	2 512

Källa: EKN.

Tabell 5.11 Utestående balans i Exportkreditnämndens verksamhet

Miljoner kronor

	2017	2016	2015
Offerter		63 672	72 984
Garantier		201 502	214 134
Riskreserveringar (förväntad förlust)		11 623	9 833
Myndighetskapital		21 434	22 737

Källa: EKN.

Aktiebolaget Svensk Exportkredit

Under 2017 lämnade Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK) nya kundfinansieringar om ca 89 miljarder kronor, varav ca 22 miljarder kronor utgjorde direktutlåning till exportföretag och ca 68 miljarder kronor utgjorde exportkrediter till köparna av svenska varor och tjänster. Bland dessa finansieringar inledde SEK under året samarbete med 13 nya kunder.

Tabell 5.12 Verksamhetsresultat i AB Svensk Exportkredit

Miljoner kronor

	2017	2016	2015
Nyutlåning	89 305	54 856	104 583
varav till svenska exportörer	21 643	18 107	19 254
varav till exportörernas kunder	67 662	36 749	85 329
Rörelseresultat	1 007	1 002	1 535
Årets resultat	772	780	1 187

Källa: Svensk Exportkredit

Volymerna för nya exportkrediter visar på en fortsatt god efterfrågan också för de statsstödda exportkrediterna, Commercial Interest Reference Rate (CIRR), främst inom telekomsektorn.

CIRR-systemet gav 2017 ett överskott på ca 125 miljoner kronor (jämfört med ett överskott på 235 miljoner kronor 2016). Eftersom exportören erbjuds möjlighet att låsa räntenivån under offertperioden är systemet med statsstödda

exportkrediter beroende av utvecklingen på världsmarknaden.

Tabell 5.13 Resultat i systemet med statsstödda exportkrediter, s.k. CIRR-krediter

Miljoner kronor

	2017	2016	2015
Nya CIRR-krediter	36 909	10 804	50 825
Utestående CIRR-krediter	49 124	49 802	43 128
Överskott/underskott i CIRR-systemet	125	235	164

Källa: AB Svensk Exportkredit.

5.4.4 EU:s inre marknad**Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder**

Målet om en effektiv inre marknad uppnås enligt regeringens bedömning när:

- varor och tjänster inte hindras i onödan av gränshinder, nationella särregler eller EU-lagstiftning,
- nya, innovativa och digitala affärsmodeller inte diskrimineras i förhållande till traditionell affärsverksamhet,
- de transparenskrav och procedurer för förebyggande av nya hinder som inre marknadsregelverket föreskriver är uppfyllda,
- de myndigheter och nationella funktioner (som kontaktpunkterna för varor respektive tjänster och Solvit) som är tänkta att stödja företag och konsumenterna fungerar som planerat enligt inre marknadsregelverket,
- Europeiska kommissionen fullgör sin uppgift att bevaka att alla medlemsstater inom EU genomför och tillämpar inre marknadsregelverket på ett korrekt sätt.

Den slutliga indikatorn på om den inre marknaden har effektiviserats är om flödet av varor och tjänster mellan länder inom den inre marknaden ökar. För svenskt vidkommande är flödet av varor och tjänster mellan Sverige och andra länder på den inre marknaden den viktigaste indikatorn.

Regeringen arbetar för att åstadkomma resultat inom politikområdet EU:s inre marknad framför allt genom att bidra till att lagstiftning, regler och riktlinjer på EU-nivå främjar punkterna ovan. Den slutliga effekten av regeringens insatser kan dock dröja många år.

Resultat

Arbetet på inre marknadsområdet koncentrerades under 2017 till rådsförhandlingar och förhandlingar mellan rådet och Europaparlamentet beträffande de åtgärder som omfattas av de två strategierna för den digitala inre marknaden och inre marknadsstrategin för varor och tjänster.

Sverige har i rådet och i kontakter med kommissionen och andra medlemsstater verkat för att prioritet ska läggas på att:

- förbättra efterlevnaden av inre marknadsregelverket t.ex. genom nya rättsakter som syftar till att få varu- och tjänstemarknaderna att fungera bättre,
- säkerställa att inre marknadsregelverket anpassas till den digitala utvecklingen och utvecklingen av nya affärsmodeller,
- den inre marknaden öppnas i förhållande till omvärlden, inte minst den digitala inre marknaden.

En viktig del i arbetet med att undvika införandet av handelshindrande nationella regler är att svenska regler antas i enlighet med tillämpliga anmälningsprocedurer för införandet av nya nationella regler.

Enligt den procedur som finns i direktiv (EU) 2015/1535 måste nationella regler för varor samt it-tjänster i vissa fall anmälas till kommissionen innan de får antas av en medlemsstat. Under 2017 anmäldes totalt 34 svenska föreskrifter inom ramen för denna procedur varav tre föranledde

reaktioner från kommissionen. Med stöd av Kommerskollegium arbetar regeringen även för att bevaka att andra medlemsstater inte antar nationella regler som kan motverka svenska handelsintressen eller andra intressen. Under 2017 överlämnade Sverige tre formella reaktioner på andra länders tekniska föreskrifter inom ramen för proceduren.

En liknande anmälningsprocedur finns på tjänsteområdet i direktiv 2006/123/EG (tjänstedirektivet). Regeringen verkar aktivt för att samtliga nationella krav som omfattas av direktivet och som påverkar tjänster inom EU anmäls i enlighet med proceduren och uppfyller principerna om nödvändighet och proportionalitet. Under 2017 gjorde Sverige 14 anmälningar enligt proceduren i tjänstedirektivet. Detta är färre än tidigare år men ändå fler än vad de flesta medlemsstater anmält.

Informationssystemet för den inre marknaden (IMI) är ett elektroniskt verktyg som syftar till att underlätta administrativt samarbete inom olika områden mellan EU länders förvaltningar. IMI är ett effektivt och användarvänligt system som är under ständig utveckling. Kommerskollegium är nationell samordnare för IMI och totalt 62 svenska myndigheter finns registrerade som användare. Under 2017 skickade eller mottog svenska myndigheter sammanlagt 952 ärenden vilket är mer än en halvering av antalet ärenden jämfört med föregående år. Kommerskollegium verkar för löpande utveckling och förbättring av systemet.

Tabell 5.14 Utrikeshandelns utveckling med varor och tjänster inom EU och EU:s inre marknad (EU samt Norge, Island och Liechtenstein)

Miljarder kronor

	2014	2015	2016	2017	2016–2017 Förändring i %	Andel i %
Tjänster export EU28	272	320	319	335	5	53
Tjänster import EU28	312	337	347	400	15	68
Varor export EU28	758	785	800	867	8	61
Varor import EU28	779	826	875	953	9	73
Tjänster export IM	348	404	410	427	4	68
Tjänster import IM	350	375	386	443	15	76
Varor export IM	895	926	942	1018	8	72
Varor import IM	870	925	976	1060	9	81

Källa: Sveriges utrikeshandel med varor och tjänster samt direktinvesteringar. Helåret 2017.

5.4.5 Internationell handelspolitik

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringen genomför fortlöpande analys för att identifiera svenska handelspolitiska intressen. Ett flertal myndigheter ger stöd i detta arbete, särskilt Kommerskollegium.

Svenska handelspolitiska intressen drivs i första hand genom EU-samarbetet men också bilateralt, multilateralt i Världshandelsorganisationen, samt genom utvecklingsinsatser. Sverige, med sin bakgrund som frihandelsnation, har en viktig roll i en värld som blir allt mer protektionistisk. Handelspolitiken handlar ofta om långa och omfattande processer med många inblandade aktörer vilket gör det svårt att avgöra vad som är resultatet av svenska insatser. I ett längre perspektiv (10–15 år) kan det dock noteras att flera tidigare svenska prioriteringar i dag utgör EU:s gemensamma handelspolitik.

Bedömningsgrunden för redovisning av resultat bygger på frågor huruvida följande har uppfyllts:

- Att förhandlingar av handelsavtal avslutas, samt att avtalen antas och genomförs.
- Att svenska prioriteringar och ekonomiska intressen har tillgodosetts.
- Att EU:s handelspolitik utformas utifrån det svenska intresset av öppenhet, bidrar till en rättvis och hållbar utveckling samt mål inom andra politikområden, t.ex. social och miljömässig hållbarhet.

Resultat

Ekonomisk utveckling och sysselsättning är ett övergripande mål. Som ett led att nå detta mål verkar regeringen för öppen och rättvis global handel. Detta görs genom att utveckla öppna, enkla, icke-diskriminerande och legitima regler för internationell handel och investeringar.

Regeringen har under år 2017 främjat en fri och rättvis världshandel, arbetat för progressiva internationella handelsavtal och för att avveckla handelshinder. Samtidigt har regeringen verkat för att stärka skyddet av miljön, arbetstagares intressen, jämställdhet, människors hälsa och djurvälstånd i linje med miljömålen, globala målen för hållbar

utveckling, mål för folkhälsa och svensk arbetsmarknadspolitik. Sverige är ett av de mest pådrivande länderna vad gäller integrering och genomförande av hållbarhetsfrågor, inklusive ett jämställdhetsperspektiv i EU:s handelsavtal.

Målet för arbetet med EU:s gemensamma handelspolitik är att bidra till hållbar tillväxt och sysselsättning i såväl Sverige och EU som globalt. Vidare ska den bidra till en hållbar utveckling, ett öppet Europa samt till en ekonomisk, demokratisk och säkerhetsbefrämjande utveckling. För människor som lever i fattigdom kan handel bidra till en bättre utveckling i linje med politiken för global utveckling och Agenda 2030. Sverige har bidragit med särskilda insatser för att låg och medelinkomstländer ska kunna delta i handelsförhandlingar och utveckla kapacitet för produktion och handel.

Det multilaterala regelverket

I tider av protektionism är det av yttersta vikt att världens länder följer internationellt antagna reglerna för handel. Sverige värnar det multilaterala handelssystemet och att handelsförhandlingarna i Världshandelsorganisationen (WTO) återspeglar utvecklingen i omvärlden. År 2017 ägde WTO:s elfte ministermöte rum i Buenos Aires (2017). På grund av stor oenighet i sakfrågorna kunde WTO:s medlemsländer inte anta ett förhandlingsresultat eller enas om en gemensam ministerdeklaration. Förhandlingarna fortsätter under 2018 i Genève.

Bilaterala och regionala avtal

Avtalet med Kanada (Comprehensive Economic and Trade Agreement – CETA), ingicks provisoriskt i oktober 2017 vilket innebär att de delar där EU-kompetens råder, såsom tullsänkningar, började gälla då.

För första gången i ett EU-frihandelsavtal ingår även ett investeringsskyddsavtal. Investeringsskyddskapitlet innehåller viktiga reformer, däribland inrättandet av en internationell investeringstribunal (Investment Court System), som ersätter det gamla systemet av ad hoc skiljenämnder.

EU slutförde förhandlingarna om ett frihandelsavtal med Japan i december 2017 efter det att en principöverenskommelse nåddes i juli samma år. Förhandlingarna om ett frihandelsavtal med det sydamerikanska handelsblocket Mercosur samt uppdateringen av avtalet med Mexiko intensifierades under 2017 men kunde

inte slutföras. Förhandlingarna fortsätter under 2018, liksom uppdateringen av avtalet med Chile.

Inom ramen för södra partnerskapet pågår förhandlingar med Tunisien och Marocko.

EU:s autonoma handelsregelverk

Sverige har fortsatt arbetet med att EU:s autonoma handelsregelverk ska möjliggöra en öppen marknad. Sverige har agerat fortsatt kritiskt till Kommissionens uppdaterade förslag till förordning om möjlighet för EU-länder att begränsa sina marknader för offentlig upphandling från icke-europeiska företag. Sverige fortsätter arbetet för en mer restriktiv användning av EU:s handelspolitiska skyddsinstrument.

5.4.6 Myndigheter och övriga aktörer

Resultat

Kommerskollegium

Kommerskollegium är regeringens expertmyndighet för utrikeshandel, EU:s inre marknad och EU:s handelspolitik.

Inom den yttre handelspolitiken arbetar Kommerskollegium nära Regeringskansliet och bistår bl.a. genom att analysera EU:s pågående frihandelsförhandlingar samt utvecklingen av EU:s gemensamma handelspolitik. Analysarbetet av Storbritanniens utträde ur EU (brexit) var sett till omfattningen och resursanspråk den största uppgiften under 2017. Förhandlingarna med Japan och Mexiko var av större vikt liksom analysen av avtalet med Kanada (CETA – Comprehensive Economic and Trade Agreement) liksom förberedelsearbetet inför WTO:s ministerkonferens MC11.

Kollegiet har även publicerat ett antal rapporter och förslag i antingen informations- eller påverkanssyfte. Viktigare publikationer inkluderar analyser av WTO:s nya TF-avtal och dess betydelse på SPS-området, Utredning om utnyttjande av EU:s FTA, samt brexit-utredningen.

Kommerskollegium har vidare en central roll för efterlevnaden av inre marknadsregelverket i Sverige. Myndigheten informerar andra myndigheter om tillämpningen av EU-reglerna och verkar i övrigt för att företag och privatpersoner ska kunna utnyttja de möjligheter som den inre marknaden ger. Myndigheten förser även regeringen med expertstöd för den fortsatta utvecklingen av det EU-gemensamma regelverket.

Under året har myndigheten särskilt bidragit genom stöd och analyser i förhandlingarna kring de förslag Europeiska kommissionen presenterat i Strategin för den digitala inre marknaden samt Inre marknadsstrategin för varor och tjänster. Tre inre marknadsfrågor som kollegiet prioriterat särskilt har varit tjänsterörlighet, digitala frågor samt efterlevnad av EU-regelverket, vilket även bedöms ligga i linje med regeringens önskemål.

Vid Kommerskollegium finns ett antal kontaktpunkter och andra fasta funktioner som upprättats för att på olika sätt främja handeln på den inre marknaden. I egenskap av kontaktpunkt för varor ska kollegiet svara på frågor om vilka tekniska regler som gäller för en viss vara i Sverige och informera om den EU-rättsliga principen om ömsesidigt erkännande. Under 2017 tog kontaktpunkten emot 59 förfrågningar, en minskning jämfört med föregående år. Förfrågningar kommer framförallt från utländska företag som vill verka på den svenska marknaden. Kontaktpunkten för tjänster syftar till att underlätta för tjänsteleverantörer och tjänstemottagare att hitta den information som behövs för att bedriva eller köpa tjänsteverksamhet i ett EU-land. Kollegiet samordnar flera myndigheters arbete i kontaktpunkten och ansvarar för en servicefunktion. Servicefunktionen har 2017 besvarat 60 förfrågningar vilket är en ökning jämfört med de föregående åren. I egenskap av svenskt Solvit-center arbetar Kommerskollegium med att lösa hinder för företag och privatpersoner på den inre marknaden. Under 2017 hanterade centret 193 ärenden, vilket är något fler än året innan. Återigen avsåg merparten av dessa ärenden hinder för personers fria rörlighet.

Kommerskollegium har också till uppgift att bedriva handelsrelaterat utvecklingssamarbete, vilket finansieras genom medel inom utgiftsområde 7. Genom kapacitetsbyggande insatser bidrar kollegiet till att stärka bland annat Liberias, Ukrainas och Zambias möjligheter att dra nytta av internationell handel. Trade Academy, en avancerad kurs som syftar till individuell och institutionell kapacitetsutveckling som riktar sig till tjänstemän som arbetar med handel och handelspolitik i låg- och medelinkomstländer, gick in på sitt andra år. Under våren 2017 avslutades den första kursen med tolv män och tolv kvinnor från nio länder. En andra omgång inleddes hösten 2017, med deltagande av 23 personer från 10 länder. Kollegiet ansvarar även för den nationella kontaktpunkten för exportörer

i låg- och medelinkomstländer, Open Trade Gate Sweden, som under året har mött en fortsatt hög efterfrågan på information om export till Sverige och EU.

Kommerskollegium ansvarar även för ett antal förvaltningsuppgifter av handelspolitisk karaktär. Kollegiet är t.ex. behörig myndighet för ett antal olika internationella sanktionsregimer, såväl handelsrestriktioner som finansiella sanktioner, samt har ansvar för vissa licensfrågor. Myndighetens sanktionsarbete har legat på en hög nivå ända sedan EU beslutade att införa sanktioner riktade mot Ryssland, under 2017 hanterades 159 sanktionsärenden. Antalet licensärenden har fortsatt att öka kraftigt främst på grund av att EU införde krav på importlicens för vissa järn- och stålvaror under 2016. Myndigheten hanterade 5 279 licensärenden under 2017.

Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll

Den 25 januari 2018 fattade regeringen beslut om att Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) ska samlokaliseras i Borås. Lokaliseringen från Stockholm till Borås gäller ett 40-tal befattningar och verksamheterna reglerad mätteknik, juridik, anmälande myndighet och marknads kontroll.

Huvuduppgiften för Swedac är att vara nationellt ackrediteringsorgan. Den som är ackrediterad har av Swedac granskats och bedömts vara kompetent att utföra en viss uppgift, t.ex. provning eller kontroll. De ackrediterade aktörerna arbetar i sin tur med att bedöma och kontrollera t.ex. hissar, livsmedel, fordon eller ledningssystem. I och med att ackreditering är harmoniserat på EU-nivå erkänns bedömningar av ackrediterade aktörer ömsesidigt inom hela unionen, vilket bidrar till regeringens mål om en väl fungerande inre marknad. Det är även ett krav att företag i Sverige som utför bedömning av överensstämmelse med krav som följer av EU:s produktregler ska vara ackrediterade. Genom avtal på internationell nivå erkänns också bedömningar av ackrediterade företag på global nivå. Swedac arbetar dessutom med kontroll av vissa typer av mätinstrument och ansvarar för ädelmetallkontroll. I nuläget är ca 1 600 organisationer ackrediterade av Swedac och dessa aktörer bedöms och blir föremål för regelbunden tillsyn av myndigheten. Swedac arbetar kontinuerligt med att vidareutveckla verksamheten bl.a. genom att utveckla nya ackrediteringsområden. Under 2017 bedömdes och godkändes Swedac av den

europiska ackrediteringsorganisationen EA vilket är en förutsättning för att fungera som nationellt ackrediteringsorgan.

Swedac är också ansvarig myndighet för samordning av marknads kontroll, dvs. kontroll av att produkter uppfyller regler om exempelvis säkerhet, hälsa eller miljö. En effektiv kontroll som gallrar bort farliga produkter ökar konsumenters förtroende för varor på den inre marknaden och skyddar också seriösa företag från osund konkurrens från aktörer vars produkter inte uppfyller kraven. På så sätt stärker marknads kontrollen den inre marknadens funktionssätt. Samordningen sker till stor del genom Marknads kontrollrådet vid Swedac. Rådet är ett forum för informations- och erfarenhetsutbyte mellan marknads kontrollmyndigheter. Rådet utarbetar varje år en nationell handlingsplan med gemensamma åtgärder för att åstadkomma en mer effektiv marknads kontroll. Rådet fokuserade under 2017 på information, utvärdering och effektivisering. Informationsaktiviteter riktade mot tillverkare med flera har genomförts tillsammans med näringslivsorganisationer.

Därutöver har Swedac en viktig uppgift att bistå regeringen med expertstöd och underlag i EU-arbetet. Under 2017 tillhandahöll myndigheten exempelvis sådant stöd kopplat till förslag om nya EU-regler om marknads kontroll som lämnades under slutet av 2017. Swedac har även arbetat med särskilda uppdrag kopplat till Exportstrategin samt brexit.

Standardiseringen

Standardisering bedrivs i Sverige genom tre privaträttsliga organisationer: Swedish Standards Institute (SIS), SEK – Svensk Elstandard och Informationstekniska standardiseringen (ITS). De representerar Sverige i det europeiska och internationella arbetet. Organisationerna är medlemmar i Sveriges Standardiseringsförbund som verkar som paraplyorgan med representation av de offentliga och privata huvudmännen. Genom anslaget 2:6 Bidrag till standardiseringen lämnas statsbidrag till Sveriges Standardiseringsförbund för dess arbete.

Antalet svenska sekretariat och ordförandeskap i den internationella standardiseringen fortsätter att ligga på en relativt hög nivå, både på områden som kan betecknas som tvärtekniska och på mera produkt- och systemriktade områden. Även antalet svenska uppdrag på poster inom led-

ning och styrorgan för den internationella standardiseringen är högt och detta innebär att Sverige har stort inflytande och påverkan på de standarder som tas fram.

Det svenska deltagandet i det europeiska och internationella arbetet har varit aktivt och lett till många positiva resultat, vilket har bidragit till att stärka Sveriges roll som industrination där höga krav på säkerhet, hälsa och miljö betonas.

Regeringen fattade under 2015, inom ramen för Exportstrategin, beslut om en satsning på internationell standardisering som fortsatt under 2017. Satsningen innebär att 3 miljoner kronor avsätts till Sveriges standardiseringsförbund för att åta sig internationella standardiseringssekretariat och för ett ökat engagemang i den internationella standardiseringen.

5.4.7 Insatser inom andra politikområden

Sveriges utvecklingssamarbete har bl.a. bidragit med kapacitetsutveckling för att länder ska kunna ta del av den internationella handeln. Kommerskollegium, med särskild expertkunskap på handelsområdet har på regeringens uppdrag byggt upp kapacitet för att bedriva tekniskt samarbete och kapacitetsutveckling i låg- och medelinkomstländer vilket t.ex. görs inom projektet Trade Academy.

Sverige har givit stöd till framtagandet av en metod för att analysera jämställdhetseffekter av frihandelsavtalsförhandlingar vilken kommer att kunna bidra till att uppfylla jämställdhetsmål.

Som ett komplement till EU:s konflikt-mineralförordning har Sverige stött OECD:s arbete med spårbarhet av konfliktmineraler och organisationen EITI (Extractive Industries Transparency Initiative) som arbetar för bättre insyn och minskad korruption i betalningsströmmarna från bl.a. utvinningsföretag till olika statliga aktörer.

5.5 Budgetförslag

5.5.1 2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet

Tabell 5.15 Anslagsutveckling 2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet

Tusental kronor

År	Utfall	2017	Anslags-sparande	2018
2017	Utfall	24 325		279
2018	Anslag	25 042 ¹	Utgifts-prognos	25 017
2019	Förslag	35 771		
2020	Beräknat	35 742 ²		
2021	Beräknat	36 147 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 35 270 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 35 270 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Styrelsens för ackreditering och teknisk kontroll förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 5.16 Budget för avgiftsbelagd verksamhet – ackreditering m.m. samt internationellt utvecklingsarbete

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt–kostnad)
Utfall 2017	149 741	157 946	- 8 205
(varav tjänsteexport)	43 193	43 156	37
Prognos 2018	132 600	148 000	-15 400
(varav tjänsteexport)	22 000	27 100	-5 100
Budget 2019	118 100	145 100	-27 000
(varav tjänsteexport)	5 100	12 800	-7 700

Swedacs uppdragsverksamhet med ackreditering och liknande kompetensbedömning finansieras med avgifter. Swedac bedriver även tjänsteexport genom att medverka i projekt inom internationellt utvecklingssamarbete finansierat av främst Sida och EU. Inga större förändringar förväntas när det gäller intäkter eller kostnader.

Tabell 5.17 Budget för avgiftsbelagd verksamhet – metrologi

Tusental kronor

Metrologi	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt–kostnad)
Utfall 2017	12 751	11 849	902
Prognos 2018	13 650	12 700	950
Budget 2019	6 500	18 200	-11 700

Regeringens överväganden**Tabell 5.18 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	25 042	25 042	25 042
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	229	567	857
Beslut	10 500	10 133	10 248
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	35 771	35 742	36 147

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökar med 500 000 kronor 2019 för att finansiera ackreditering av certifieringsorgan enligt EU:s dataskyddsförordning.

Tillämpningen av principerna innebär vidare att anslaget ökar med 10 000 000 kronor 2019 och beräknas öka med 10 000 000 kronor 2020 respektive 10 000 000 kronor 2021 för att finansiera kostnader i samband med att hela myndighetens verksamhet lokaliseras till Borås. Utan tillskott skulle myndigheten inte kunna upprätthålla verksamheten i de delar som berörs av omlokaliseringen, vilket bland annat innefattar kompetensförsörjning och anskaffande av nya lokaler.

Regeringen föreslår att 35 771 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 35 742 000 kronor respektive 36 147 000 kronor.

5.5.2 2:2 Kommerskollegium**Tabell 5.19 Anslagsutveckling 2:2 Kommerskollegium**

Tusental kronor

			Anslags-sparande	
2017	Utfall	82 715		5 924
2018	Anslag	87 474 ¹	Utgifts-prognos	88 976
2019	Förslag	91 084		
2020	Beräknat	92 311 ²		
2021	Beräknat	93 371 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 91 084 tkr i 2019 års prisnivå.

³ Motsvarar 91 084 tkr i 2019 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kommerskollegiums förvaltningsutgifter.

Regeringens överväganden**Tabell 5.20 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:2 Kommerskollegium**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	87 474	87 474	87 474
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	3 610	4 837	5 897
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	91 084	92 311	93 371

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

Regeringen föreslår att 91 084 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Kommerskollegium* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 92 311 000 kronor respektive 93 371 000 kronor.

5.5.3 2:3 Exportfrämjande verksamhet

Tabell 5.21 Anslagsutveckling 2:3 Exportfrämjande verksamhet

Tusental kronor				
2017	Utfall	349 356	Anslags-sparande	12 533
2018	Anslag	382 389 ¹	Utgifts-prognos	377 799
2019	Förslag	382 389		
2020	Beräknat	193 789		
2021	Beräknat	193 789		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för det statliga uppdraget avseende exportfrämjande till Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden), för näringslivsfrämjande åtgärder och för främjande av svenska företags affärer kopplade till projektexport och andra typer av offentligt upphandlade affärer. Anslaget får användas för näringslivsfrämjande på strategiska marknader och områden, exportutveckling, förstärkt närvaro i ekonomiskt dynamiska regioner, importfrämjande samt särskilda handelsfrämjande och handelspolitiska åtgärder.

Regeringens överväganden

Tabell 5.22 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:3 Exportfrämjande verksamhet

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	382 389	382 389	382 389
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-200 000	-200 000
Överföring till/från andra anslag		11 400	11 400
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	382 389	193 789	193 789

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslagsnivån ligger kvar på samma nivå som 2018. Det innebär en förlängning av pågående satsningar under 2018.

Regeringen föreslår att 382 389 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Exportfrämjande verksamhet* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas

anslaget till 193 789 000 kronor respektive 193 789 000 kronor.

5.5.4 2:4 Investeringsfrämjande

Tabell 5.23 Anslagsutveckling 2:4 Investeringsfrämjande

Tusental kronor				
2017	Utfall	67 266	Anslags-sparande	-5 000
2018	Anslag	72 772 ¹	Utgifts-prognos	66 959
2019	Förslag	72 772		
2020	Beräknat	57 772		
2021	Beräknat	57 772		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för det statliga uppdraget avseende investeringsfrämjande till Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) och för utredningsinsatser inom området.

Regeringens överväganden

Tabell 5.24 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:4 Investeringsfrämjande

Tusental kronor			
	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	72 772	72 772	72 772
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut		-10 000	-10 000
Överföring till/från andra anslag		-5 000	-5 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	72 772	57 772	57 772

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslagsnivån ligger kvar på samma nivå som 2018.

Regeringen föreslår att 72 772 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Investeringsfrämjande* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 57 772 000 kronor respektive 57 772 000 kronor.

5.5.5 2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer

Tabell 5.25 Anslagsutveckling 2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer

Tusental kronor

År	Utfall	20 377	Anslags-sparande	140
2017	Utfall	20 377	Anslags-sparande	140
2018	Anslag	20 517 ¹	Utgifts-prognos	19 524
2019	Förslag	20 517		
2020	Beräknat	20 517		
2021	Beräknat	20 517		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för avgifter och bidrag till samt särskilda insatser med anledning av Sveriges deltagande i följande internationella handelsorganisationer:

- Världshandelsorganisationen (WTO),
- Internationella rådet för samarbete på tullområdet (WCO), och
- Internationella Byrån för Utställningar i Paris (BIE).

Regeringens överväganden

Tabell 5.26 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	20 517	20 517	20 517
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	20 517	20 517	20 517

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 20 517 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Avgifter till internationella handelsorganisationer* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 20 517 000 kronor respektive 20 517 000 kronor.

5.5.6 2:6 Bidrag till standardiseringen

Tabell 5.27 Anslagsutveckling 2:6 Bidrag till standardiseringen

Tusental kronor

År	Utfall	31 063	Anslags-sparande	
2017	Utfall	31 063	Anslags-sparande	
2018	Anslag	31 336 ¹	Utgifts-prognos	31 336
2019	Förslag	31 336		
2020	Beräknat	31 336		
2021	Beräknat	31 336		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Sveriges standardiseringsförbund.

Regeringens överväganden

Tabell 5.28 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:6 Bidrag till standardiseringen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	31 336	31 336	31 336
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	31 336	31 336	31 336

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 31 336 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 *Bidrag till standardiseringen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 31 336 000 kronor respektive 31 336 000 kronor.

5.5.7 2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning

Tabell 5.29 Anslagsutveckling 2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning

Tusental kronor

2017	Utfall		Anslags- sparande	
2018	Anslag	10 000 ¹	Utgifts- prognos	9 880
2019	Förslag	10 000		
2020	Beräknat	10 000		
2021	Beräknat	10 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till AB Svensk Exportkredit för eventuellt underskott inom ramen för systemet med statsstödda exportkrediter till fast ränta, det så kallade CIRR-systemet (Commercial Interest Reference Rate).

Regeringens överväganden

Tabell 5.30 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	10 000	10 000	10 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	10 000	10 000	10 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslagsnivån ligger kvar på samma nivå som 2018.

Regeringen föreslår att 10 000 000 kronor anvisas under anslaget 2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 10 000 000 kronor respektive 10 000 000 kronor.

5.5.8 Exportkreditnämnden

Exportkreditnämndens verksamhet ska bedrivas så att den är självbärande över tiden och samtidigt erbjuda de svenska exportföretagen villkor som motsvarar vad konkurrerande företag i andra länder kan erhålla.

Ramutnyttjandet uppgick den 30 juni 2018 till 254,8 miljarder kronor för ordinarie exportkreditgarantier och till 2,6 miljarder kronor för investeringsgarantier. Obundna offerter medräknas till 50 procent i ramutnyttjandet medan bundna offerter och garantier medräknas till 100 procent.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 5.31 Uppdragsverksamhet

Miljoner kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt- kostnad)
Utfall 2017	2 124	-634	1 490
Prognos 2018	1 625	-797	828
Budget 2019	1 564	-820	744

Kreditgaranti för exportkreditkrediter

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 ställa ut kreditgarantier för exportkrediter som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 450 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Exportkreditnämndens (EKN) verksamhet har tillsammans med Aktiebolaget Svensk Exportkredits verksamhet haft en avgörande betydelse för att motverka effekterna av den finansiella krisen 2008–2009 på företagens möjligheter att finansiera exportaffärer. Trots återhämtningen på de finansiella marknaderna är det fortfarande centralt för exportföretagen med riskavtäckning för att inte få sämre förutsättningar än sina konkurrenter och gå miste om affärer eller få minskad konkurrenskraft internationellt. Det är viktigt att EKN har en marginal som gör att svenska exportföretag vid oväntade omvärldsförändringar även i fortsättningen snabbt kan ges möjligheter till riskavtäckning. Bedömningen är att en oförändrad nivå för ramen för exportkreditgarantier är av stor vikt.

Kreditgarantier för investeringar

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2019 ställa ut kreditgarantier för investeringar som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 10 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Trots återhämtningen på de finansiella marknaderna efter finanskrisen är det fortfarande centralt för exportföretagen med riskavtäckning för att inte få sämre förutsättningar än sina konkurrenter och gå miste om affärer eller få minskad konkurrenskraft internationellt. EKN har de senaste åren noterat en ökning av intresset från den svenska exportindustrin för strategiska investeringar genom investeringsgarantier. Det är viktigt att behålla ramen för investeringsgarantier för den svenska exportindustrins strategiska investeringar.

5.5.9 Låneram för Aktiebolaget Svensk Exportkredit

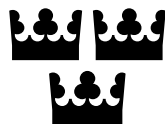
Låneram

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2019 besluta att Aktiebolaget Svensk Exportkredit får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 125 000 000 000 kronor för systemet med statsstödda exportkrediter.

Skälen för regeringens förslag: Efterfrågan på statsstödda exportkrediter, s.k. CIRR-krediter, har ökat sedan hösten 2008 till följd av oron och osäkerheten på de finansiella marknaderna. Sådana krediter är fortsatt centrala för exportföretagen för att de inte ska få sämre förutsättningar än sina konkurrenter och gå miste om affärer eller få minskad konkurrenskraft internationellt. Då fler stora affärer har kommit in i systemet har behovet av en låneram ökat. En låneram på 125 miljarder kronor förväntas motsvara det behov som i nuläget finns i CIRR-systemet för att säkerställa SEK:s upplåning på kapitalmarknaden i CIRR-systemet och därmed kunna erbjuda företagen långfristiga lån.

Allmänna bidrag till kommuner

25

Förslag till statens budget för 2019

Allmänna bidrag till kommuner

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	4
Diagramförteckning	5
1 Förslag till riksdagsbeslut	7
2 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.....	9
2.1 Principer för utformningen av denna proposition.....	9
2.2 Omfattning.....	10
2.3 Utgiftsutveckling	10
2.3.1 Förändringar av ramen för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	11
2.4 Mål för utgiftsområdet.....	11
2.5 Resultatredovisning.....	11
2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	11
2.5.2 Kommunsektorn i samhällsekonomin	12
2.5.3 Den ekonomiska utvecklingen i kommunsektorn	13
2.5.4 Kommunalekonomisk utjämning	19
2.5.5 Utjämning av LSS-kostnader	20
2.5.6 Ersättning för viss mervärdesskatt för kommuner och landsting	20
2.5.7 Kommunsektorns ekonomiska utveckling 2018–2021	20
2.6 Budgetförslag.....	21
2.6.1 1:1 Kommunalekonomisk utjämning.....	21
2.6.2 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader.....	26
2.6.3 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer.....	27
2.6.4 1:4 Stöd med anledning av flyktingsituationen.....	28
2.6.5 1:5 Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet.....	28

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	7
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	10
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	11
Tabell 2.3	Resultaträkning för kommunsektorn	15
Tabell 2.4	Balansräkning	16
Tabell 2.5	Kostnader per verksamhetsområde	17
Tabell 2.6	Kommunalekonomisk utjämning kommuner 2017	19
Tabell 2.7	Kommunalekonomisk utjämning landsting 2017	20
Tabell 2.8	Kommunsektorns finanser	21
Tabell 2.9	Anslagsutveckling 1:1 Kommunalekonomisk utjämning	21
Tabell 2.10	Tillskott, ekonomiska regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen och övriga ekonomiska regleringar för anslaget 1:1 Kommunalekonomisk utjämning	25
Tabell 2.11	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Kommunalekonomisk utjämning	26
Tabell 2.12	Anslagsutveckling 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	26
Tabell 2.13	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	26
Tabell 2.14	Anslagsutveckling 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	27
Tabell 2.15	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	27
Tabell 2.16	Anslagsutveckling 1:4 Stöd med anledning av flyktingsituationen	28
Tabell 2.17	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Stöd med anledning av flyktingsituationen	28
Tabell 2.18	Anslagsutveckling 1:5 Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet	28
Tabell 2.19	Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5 Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet	29

Diagramförteckning

Diagram 2.1	Befolkningstillväxt i olika åldersgrupper	12
Diagram 2.2	Resultat före extraordinära poster	14
Diagram 2.3	Andelen kommuner och landsting som redovisat positiva resultat	14
Diagram 2.4	Statsbidragen till kommunsektorn.....	17
Diagram 2.5	Investeringsutgifter.....	18
Diagram 2.6	Långfristiga skulder.....	19

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Kommunalekonomisk utjämning	105 939 384
1:2	Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	4 446 438
1:3	Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	6 950
1:4	Stöd med anledning av flyktingsituationen	5 000 000
1:5	Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet	500 000
Summa		115 892 772

2 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris och löneomräknats på sedvanligt sätt. Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i

samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive

anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021. Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen

beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområdet Allmänna bidrag till kommuner omfattar fem anslag. Inom ramen för anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* redovisas flera olika bidrag och avgifter (se avsnitt 2.6.1). Utgiftsområdet omfattar vidare anslaget 1:2 *Utjämningsbidrag för LSS-kostnader* (se avsnitt 2.6.2). Bidraget finansieras med en utjämningsavgift för kommuner (inkomsttitel 7121 Utjämningsavgift för LSS-kostnader). I utgiftsområdet ingår också anslagen 1:3 *Bidrag till kommunalekonomiska organisationer* (se avsnitt 2.6.3), 1:4 *Stöd med anledning av flyktingsituationen* (se avsnitt 2.6.4) och 1:5 *Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet* (se avsnitt 2.6.5).

2.3 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	94 657	99 808	99 808	105 939	108 005	111 070
1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	3 902	4 094	4 094	4 446	4 446	4 446
1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	7	7	7	7	7	6
1:4 Stöd med anledning av flyktingsituationen	7 000	7 000	7 000	5 000	3 000	
1:5 Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet		500	500	500	500	
Totalt för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	105 566	111 409	111 409	115 893	115 958	115 522

2.3.1 Förändringar av ramen för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

I denna proposition föreslås utgiftsområdet öka med ca 4,5 miljarder kronor 2019 jämfört med 2018. Ökningen beror i huvudsak på sänkningen av skatten för personer över 65 år som innebär att det kommunala skatteunderlaget minskar, vilket medför en minskning av kommuners och landstings skatteintäkter. Kommuner och landsting ska kompenseras för det intäktsbortfall som förslaget innebär. Denna kompensation innebär en ökning av utgifterna under utgiftsområdet med 3,8 miljarder kronor. Därutöver tillkommer vissa andra ekonomiska regleringar som netto ökar ramnivån (se avsnitt 2.6).

**Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021
Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner**

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	111 385	111 385	111 385
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²			
Beslut	4 507	4 571	4 135
Överföring till/från andra utgiftsområden		2	2
Övrigt			
Ny ramnivå	115 893	115 958	115 522

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2018. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2020–2021 är preliminär.

2.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att skapa goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och landsting som bidrar till en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet (prop. 2008/09:1 utg.omr. 25 avsnitt 2.3, bet. 2008/09:FiU3, rskr. 2008/09:150).

2.5 Resultatredovisning

2.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen avseende utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner skiljer sig från andra utgiftsområden på grund av hur ansvarsfördelningen mellan stat och kommuner och landsting ser ut. Ansvaret för en stor del av den svenska offentliga förvaltningen, såsom hälso- och sjukvård, omsorgsverksamhet och utbildningsverksamhet, har ålagts kommunerna och landstingen genom riksdagsbeslut.

Ramarna för den kommunala verksamheten sätts av riksdagen och regeringen i form av lagar, förordningar samt i myndighetsföreskrifter och genom andra former av styrmedel. Utöver de lagreglerade uppgifterna finns en fri sektor, inom vilken kommuner och landsting kan ombesörja egna angelägenheter, s.k. frivillig verksamhet.

Det kommunala självstyret och beskattningsrätten

Det kommunala självstyret innebär att kommunsektorn har stor frihet att själv, inom ramen för bl.a. befintlig lagstiftning, utforma och ansvara för sin verksamhet. Självstyret skapar möjlighet till lokal anpassning av verksamheten och innebär att demokratiska församlingar i kommuner och landsting kan styra över verksamheten och ansvara för dess ekonomiska och verksamhetsmässiga hållbarhet. Genom den kommunala beskattningsrätten har kommunerna och landstingen ett långtgående ansvar för finansieringen av sina olika verksamheter. Skatteintäkterna utgör två tredjedelar av kommunsektorns totala intäkter. Kommuner och landsting är ansvariga för verksamheternas resultat, kvalitet och innehåll. Varje kommun och landsting ska redovisa om kraven i kommunallagen (2017:725) på en budget i balans och målen för god ekonomisk hushållning har uppnåtts.

Den kommunala självstyrelsen, kommunernas ansvar för välfärdsverksamheterna som styrs genom lag och förordning samt den kommunala beskattningsrätten utgör alla viktiga delar av den svenska decentraliserade samhällsmodellen.

Statens bidrag till kommunsektorn

Staten bidrar till finansieringen av de kommunala verksamheterna dels genom generella statsbidrag (främst anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning*), som 2017 utgjorde nästan 9,5 procent

av sektorns inkomster, dels genom riktade statsbidrag, som samma år utgjorde ca 9,6 procent av inkomsterna. Mer ingående information om de olika riktade bidragen finns under övriga utgiftsområden samt i bilagan till detta utgiftsområde.

Uppföljning av de generella statsbidragen

På grund av ansvarsfördelningen mellan staten och kommunsektorn, och eftersom den största delen av kommunsektorns intäkter utgörs av kommunala skatteintäkter, går det inte att följa upp hur de generella statsbidragen används. Det går därför inte heller att dra slutsatser om sambandet mellan å ena sidan storleken på de generella statsbidragen och fördelningen av dessa, och å andra sidan enskilda kommuners och landstings ekonomiska resultat och finansiella ställning. Den uppföljning som görs i detta avsnitt tar därför i första hand sikte på den första delen av målet för utgiftsområdet, att skapa goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och landsting. Redovisningen omfattar följande:

- resursutvecklingen och den demografiska utvecklingen,
- vikten av god ekonomisk hushållning,
- resultatutvecklingen i kommuner och landsting,
- utvecklingen av andra ekonomiska indikatorer,
- utvecklingen av tillgångar och skulder,
- statsbidragen till kommuner och landsting,
- systemet för kommunalekonomisk utjämning, och
- systemet för utjämning av s.k. LSS-kostnader.

Vidare redovisas kommunsektorns köp av verksamhet, samt ersättningen till kommuner och landsting för mervärdesskatt inom icke skattepliktig verksamhet. Även insatser som bl.a. syftar till att underlätta jämförelser i kommunsektorn redovisas.

2.5.2 Kommunsektorn i samhällsekonomin

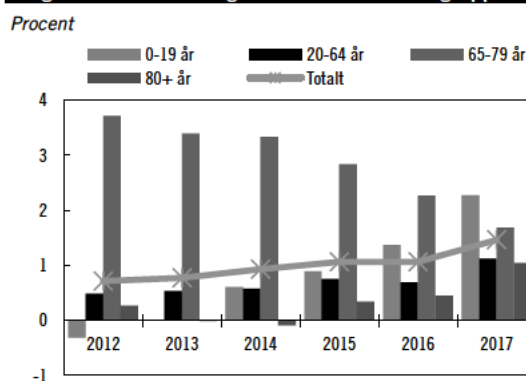
Kommunsektorn ansvarar för en stor del av välfärden och bär därmed också en stor del av de offentliga utgifterna. Kommunsektorns utgifter

motsvarade ungefär hälften av den samlade offentliga sektorns utgifter 2016. De kommunala utgifterna motsvarade 25 procent av BNP, varav ca 20 procentenheter utgjordes av kommunal konsumtion. Denna konsumtion omfattar främst de skattefinansierade välfärdstjänster som kommuner och landsting ansvarar för. Störst andel av utgifterna avser hälso- och sjukvården, följt av utbildning och omsorg. Kommunsektorns konsumtionsutgifter ökade med 4,4 procent i löpande priser och med 0,8 procent i fasta priser 2017. Ökningstakten var därmed lägre än under 2015 och 2016.

Demografin påverkar kommunsektorn

Kommunsektorns ekonomi och verksamhet påverkas av den demografiska utvecklingen. De senaste åren har präglats av en kraftig befolkningsökning i riket och av att befolkningstillväxten har varit mer spridd över landet än tidigare. Sett till olika åldersgrupper har befolkningstillväxten varit högre för barn och äldre personer jämfört med personer i förvärsaktiv ålder under 2016 och 2017, vilket har bidragit till ökningen av kommunsektorns konsumtionsutgifter (se diagram 2.1). Befolkningstillväxten väntas vara fortsatt hög framöver, med en fortsatt ökning av antalet personer i icke förvärsaktiv ålder i förhållande till antalet personer i förvärsaktiv ålder.

Diagram 2.1 Befolkningstillväxt i olika åldersgrupper

Källa: Statistiska centralbyrån.

Den kommunalt finansierade sysselsättningen, dvs. personer sysselsatta i kommuner och landsting samt i näringslivet som producerar välfärdstjänster som finansieras med kommunala skattemedel, uppgick till ca 1,4 miljoner personer 2017 och har ökat med ca 26 000 personer sedan 2016. Av de 1,4 miljoner personerna var ca 1,2 miljoner anställda i kommunsektorn och ca

170 000 personer hos privata utförare. Ökningen av antalet anställda 2017 skedde framför allt i kommunsektorn. Ökningen av antalet personer anställda i kommunfinansierad verksamhet 2017 var hög i ett historiskt perspektiv, men ändå lägre än ökningen under 2015 och 2016 då genomsnittet uppgick till 44 000 personer per år. En majoritet av de anställda i kommunsektorn är kvinnor.

2.5.3 Den ekonomiska utvecklingen i kommunsektorn

God ekonomisk hushållning – för en långsiktigt hållbar ekonomi

Det övergripande målet för den kommunala ekonomin anges i kommunallagen (2017:725). Kommuner och landsting ska enligt lagen ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer, t.ex. kommunala företag. Krav på god ekonomisk hushållning innebär bl.a. att kommuner och landsting ska fastställa egna finansiella mål och ha en långsiktigt hållbar ekonomi. En grundläggande princip är att varje generation ska bära sina kostnader. Kommuner och landsting ska ange mål och riktlinjer för sina verksamheter som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning.

Vilka finansiella mål som är av betydelse för god ekonomisk hushållning beror på kommunernas och landstingens utgångsläge, förutsättningar och utmaningar. Finansiella mål kan bl.a. avse soliditet och skuldsättning på kort och lång sikt, hur finansiering ska ske, nivå på betalningsberedskap samt risk och andra osäkerhetsfaktorer. Ett vanligt förekommande mål är att resultatet ska uppgå till en viss andel av de sammanlagda skatteintäkterna och de generella statsbidragen. Tak eller målnivåer för skattesatsen och låneskulden är också vanligt förekommande.

Balanskravet – den lägsta godtagbara resultatnivån
Kommunallagens balanskrav anger den lägsta godtagbara resultatnivån på kort sikt. Det innebär att enskilda kommuner och landsting som huvudregel ska besluta om en budget där intäkterna överstiger kostnaderna. Bedömningen av om kravet är uppfyllt ska göras utifrån balanskravsresultatet, dvs. årets resultat enligt balansräkningen justerat för ett antal poster, bl.a. reavinster

och reserveringar till en resultatutjämningsreserv (se vidare Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 5.3). Ett negativt resultat ska regleras inom tre år. Det finns dock möjlighet, om synnerliga skäl föreligger, att inte reglera ett negativt resultat.

Vid utgången av 2017 var det 11 kommuner och 4 landsting som hade ett negativt resultat kvar att återställa, på totalt 0,2 miljarder kronor respektive 1,6 miljarder kronor.

Resultatutjämningsreserver – kan underlätta vid konjunkturförändringar

Kommuner och landsting har sedan 2013 möjlighet att utjämna intäkter över tid och därigenom förbättra förutsättningarna att möta konjunkturvariationer. Inom ramen för det egna kapitalet kan kommunsektorn bygga upp resultatutjämningsreserver där de kan reservera en del av överskottet i goda tider och sedan använda medlen för att täcka underskott som uppstår under exempelvis en lågkonjunktur. I slutet av 2017 fanns 14 miljarder kronor avsatta i resultatutjämningsreserver för sektorn som helhet, vilket var en ökning med knappt 4 miljarder kronor jämfört med 2016.

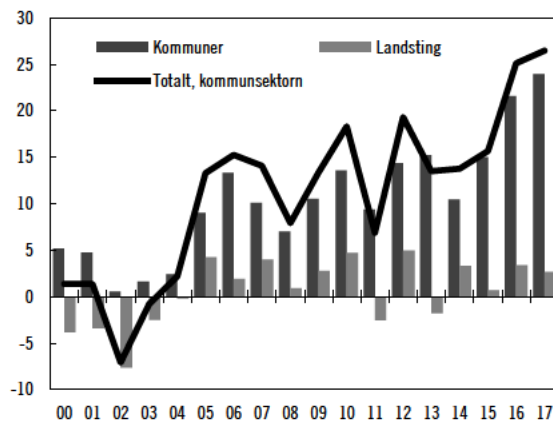
Sektorns resultat och finansiella ställning

Kommunsektorn har sammantaget redovisat positiva resultat sedan 2004. År 2017 redovisade kommunsektorn ett starkt resultat, totalt drygt 26,5 miljarder kronor före extraordinära poster (se diagram 2.2). Kommunernas resultat uppgick till 23,8 miljarder kronor och landstingens resultat till 2,7 miljarder kronor. Resultatet efter extraordinära poster, dvs. årets resultat, uppgick 2017 till 26,2 miljarder kronor (se tabell 2.3).

År 2017 uppgick årets resultat som andel av skatteintäkter och generella statsbidrag till 3,1 procent för kommunsektorn som helhet. Det höga resultatet 2017 berodde bl.a. på en stark ökning av skatteintäkter och reavinster vid försäljning av fastigheter. För kommunerna uppgick andelen 2017 till i genomsnitt 4,3 procent och för landstingen till 0,9 procent. Den genomsnittliga resultatandelen för 2007–2016 uppgick till 2,5 procent för sektorn som helhet.

Diagram 2.2 Resultat före extraordinära poster

Miljarder kronor

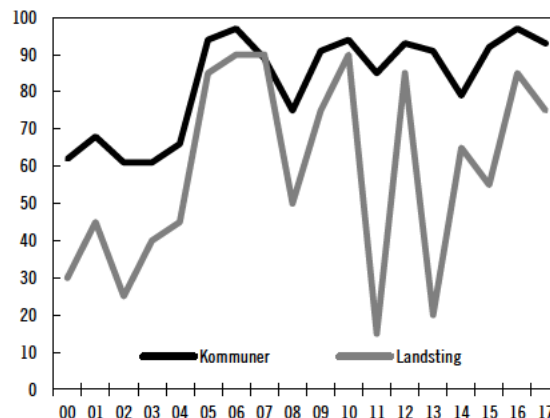
Källa: Statistiska centralbyrån.

Som framgår av diagram 2.2 varierar resultatnivån för kommuner och landsting mellan åren. Resultatet före extraordinära poster varierade 2001–2017 mellan -7 miljarder kronor 2002 och 26 miljarder kronor 2017 för sektorn som helhet. Sektorns resultat påverkas av tillfälliga händelser i både positiv och negativ riktning, t.ex. kan beräkningar av diskonteringsräntan som används för att värdera pensionsskulden leda till en negativ påverkan på resultatet, vilket skedde 2011 och 2013. År 2011–2013 och 2015 påverkades resultatet även av återbetalningar av premier som betalats till AFA försäkring. Tillfälliga statliga bidrag, t.ex. stöd som betalades ut under slutet av 2015 med anledning av flyktingsituationen påverkade resultatet positivt 2016. Kommunernas resultat uppgick 2001–2016 till i genomsnitt 11 miljarder kronor och landstingens till i genomsnitt nästan 1 miljard kronor.

År 2017 redovisade 269 kommuner (93 procent) och 15 landsting (75 procent) positiva resultat. Det är en något mindre andel kommuner och landsting än 2016, men en större andel jämfört med åren dessförinnan.

Diagram 2.3 Andelen kommuner och landsting som redovisat positiva resultat

Procent

Källa: Statistiska centralbyrån.

Skillnaderna i resultatnivå mellan olika grupper av kommuner har minskat under de senaste åren. Årets resultat som andel av skatteintäkter och generella statsbidrag uppgick i genomsnitt till 3,6 procent för storstäder och storstadsnära kommuner. För större städer och kommuner nära större städer uppgick andelen till 3,2 procent och för mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner till 4,0 procent 2017. Resultatandelen bland landstingen varierade mellan -6,0 och 3,8 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag.

De flesta kommuner och landsting har någon del av sin verksamhet organiserad i företagsform, t.ex. har de flesta kommuner ett bostadsföretag. Företagens ekonomiska ställning omfattas inte av kommunernas eller landstingens balans- och resultaträkning, utan finns i den sammanställda redovisningen (koncernredovisningen). Kommunerna är dock, som ägare av företagen, ansvariga även för ekonomin i dessa. Resultatet i koncernredovisningen har generellt varit högre än resultatet i kommunernas och landstingens egen redovisning. Enligt koncernredovisningen uppgick resultatet före extraordinära poster 2017 till 43 miljarder kronor för kommuner, landsting och deras företag. Kommunernas koncerner stod för 40 miljarder kronor av resultatet. Jämfört med 2016 försämrades koncernresultatet för sektorn och dess företag med 1 miljard kronor. Det genomsnittliga totala resultatet före extraordinära poster uppgick 2007–2016 till 24 miljarder kronor per år, varav kommunernas koncerner stod för den absoluta merparten.

Kommunernas och landstingens balansräkningar visar den finansiella ställningen vid årets

slut och ger en bild av vilka tillgångar kommunerna respektive landstingen förfogar över och hur de har finansierats. Kommunsektorns tillgångar uppgick 2017 till 1 276 miljarder kronor (se tabell 2.4). Kommunernas tillgångar utgjorde drygt 75 procent av de totala tillgångarna i sektorn. Nästan hälften av kommunernas tillgångar utgörs av materiella tillgångar, såsom fastigheter. Sektorns totala tillgångar ökade 2017 med 7,3 procent jämfört med 2016. Detta var något högre än den genomsnittliga ökningen den senaste tioårsperioden.

Kommunsektorns totala skulder uppgick 2017 till 776 miljarder kronor, vilket var en ökning med 8,4 procent jämfört med 2016, men en något lägre ökning än genomsnittet för den senaste tioårsperioden. Skulderna består av avsättningar samt lång- och kortfristiga skulder.

Kommunsektorns soliditet enligt balansräkningen uppgick 2017 till 39 procent, vilket var en minskning med en procentenhet jämfört med 2016. Soliditeten inklusive hela pensionsskulden, dvs. även den del som redovisas som en ansvarsförbindelse, uppgick till 13 procent för sektorn som helhet. Detta var en ökning med två procentenheter jämfört med 2016. Kommunernas soliditet uppgick sammantaget till 26 procent, medan landstingens soliditet uppgick till -29 procent. Av kommunerna och landstingen hade 52 respektive 18 en negativ soliditet 2017. Kommun- och landstingskoncernernas soliditet inklusive hela pensionsskulden uppgick 2017 till knappt 18 procent, vilket var en ökning med två procentenheter jämfört med 2016. Kommunkoncernernas soliditet inklusive hela pensionsskulden uppgick sammantaget till 27 procent och landstingskoncernernas soliditet till -26 procent.

Tabell 2.3 Resultaträkning för kommunsektorn

Miljarder kronor

	2013	2014	2015	2016	2017
Verksamhetens intäkter	178	179	196	222	226
<i>Varav driftbidrag¹</i>	<i>24</i>	<i>29</i>	<i>38</i>	<i>65</i>	<i>60</i>
Verksamhetens kostnader	-837	-872	-917	-979	-1 021
Avskrivningar	-28	-28	-30	-32	-34
Verksamhetens nettokostnader	-687	-721	-751	-789	-828
Skatteintäkter	584	602	634	670	704
Generella statsbidrag och utjämning samt kommunal fastighetsavgift	123	127	128	140	146
<i>Varav läkemedelsförmånen</i>	<i>21</i>	<i>21</i>	<i>23</i>	<i>24</i>	<i>25</i>
<i>Varav kommunal fastighetsavgift</i>	<i>15</i>	<i>15</i>	<i>16</i>	<i>16</i>	<i>17</i>
Finansiella intäkter	16	15	13	12	14
Finansiella kostnader	-22	-10	-9	-8	-10
Resultat före extraordinära poster	13	14	16	25	26
Extraordinära intäkter	9	2	0	0	1
Extraordinära kostnader	-0	-2	-0	-0	-1
Årets resultat	22	13	15	25	26
<i>Balanskravsresultat</i>	<i>8</i>	<i>6</i>	<i>9</i>	<i>20</i>	<i>16</i>

Anm. Beloppen är avrundade till miljarder kronor. Eftersom beloppen är avrundade överensstämmer de inte alltid med summan. Generella statsbidrag redovisas enligt redovisningen i kommuner och landsting. Det innebär att statsbidraget för läkemedelsförmånen och fastighetsavgiften ingår.
¹ Driftbidragen utgörs av bidrag från staten till kommunerna och specialdestinerade statsbidrag för landstingen (exkl. bidrag via Arbetsförmedlingen).

Källa: Statistiska centralbyrån.

Tabell 2.4 Balansräkning

Miljarder kronor

	2013	2014	2015	2016	2017
Materiella och immateriella anläggningstillgångar	466	504	540	582	632
Finansiella anläggningstillgångar	246	261	285	291	305
Bidrag till infrastruktur	2	4	4	5	5
Omsättningstillgångar	256	276	294	312	335
Summa tillgångar	970	1 045	1 123	1 190	1 276
Eget kapital	418	433	449	474	500
Varav årets resultat	22	13	15	25	26
Varav resultat-utjämningsreserv	7	7	8	10	14
Avsättningar ¹	125	131	141	150	164
Varav pensioner	108	114	122	130	139
Långfristiga skulder	220	249	301	326	355
Varav lån i banker och kreditinstitut	181	204	240	252	283
Kortfristiga skulder	207	229	232	240	257
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	970	1 045	1 123	1 190	1 276
Ansvarförbindelser	637	628	629	619	615
Varav pensionsåtaganden före 1998	387	373	359	345	334
Varav borgensförbindelser	248	255	268	274	281

Anm. Varje enskild rad är avrundad till miljarder kronor. Eftersom beloppen är avrundade överensstämmer de inte alltid med summan.

¹ Avsättningar är långfristiga skulder som är ökända till exakt belopp eller till betalningstidpunkt.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Kommunsektorns intäkter

Verksamhetens intäkter, där bl.a. de riktade statsbidragen ingår, ökade med 2,1 procent 2017. Detta var en svagare utveckling jämfört med 2015 och 2016, då verksamhetens intäkter ökade relativt kraftigt, vilket främst berodde på ökade statliga migrationsrelaterade ersättningar. En del av ökningen av verksamhetens intäkter 2017 påverkades av reavinsten vid försäljningar av fastigheter.

Skatteintäkterna ökade 2017 med 5 procent. Det var en relativt stark ökning jämfört med genomsnittet för de senaste tio åren, som främst berodde på att skatteunderlaget ökade. Mellan 2016 och 2017 höjdes den genomsnittliga skattesatsen med 0,02 procentenheter.

Generella och riktade statsbidrag

I den följande texten redogörs för generella och riktade statsbidrag så som de redovisas i Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 9.2. Detta avsnitt utgår från nationalräkenskaperna. Redovisningen i följande text skiljer sig från redovisningen i kommuner och landsting (som visas i tabell 2.3), bl.a. då uppställningen i olika poster och vilka bidrag som finns i de olika posterna är olika, t.ex. periodiserar kommuner och landsting kostnader och intäkter.

De generella statsbidragen uppgick 2017 till 102 miljarder kronor och utgjorde 9,5 procent av kommunsektorns totala inkomster. De generella statsbidragen utgör ett generellt stöd till kommuner och landsting och fördelas till största delen genom anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* (se avsnitt 2.5.4). Inom den kommunalekonomiska utjämningen fördelas även medel till kommuner och landsting som kompensation för nya statliga åligganden (se tabell 2.10). De generella statsbidragen ökade med 12 miljarder kronor, eller 13 procent, mellan 2016 och 2017.

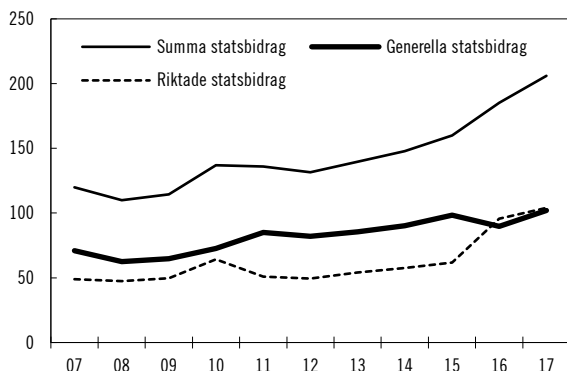
De riktade statsbidragen skiljer sig från de generella statsbidragen, då de är avgränsade till vissa verksamheter eller prestationer. De riktade statsbidragen kan i huvudsak delas upp i två kategorier: de som ersätter kostnader som kommuner och landsting haft för en statligt beslutad skyldighet att tillhandahålla något, och de som syftar till att stimulera utvecklingen av en bestämd verksamhet. De riktade statsbidragen finns redovisade i bilagan till detta utgiftsområde. Dessa bidrag uppgick till 104 miljarder kronor 2017, vilket var en ökning med nästan 9 miljarder kronor jämfört med 2016. Antalet riktade bidrag till kommunsektorns verksamhet inom vård, skola och omsorg uppgick till ca 80 stycken 2017. Bidragen som kan klassas som kostnadsersättningar, alltså ersättningar för kostnader i kommunsektorn för statligt beslutade skyldigheter och som inte har till syfte att stimulera utveckling av viss verksamhet, uppgick 2017 till ca 62 miljarder kronor.

Jämtlands läns landsting har i en skrivelse till regeringen beskrivit det ekonomiska läget i landstinget samt ansökt om ekonomiskt stöd från staten (Fi2015/03053/K). Företrädare för regeringen har haft ett möte med landstinget där det ekonomiska läget diskuterats. Regeringen har under senare år tillfört statsbidrag till landstingen både i form av riktade och generella statsbidrag.

Dessa tillskott har inneburit förbättrade förutsättningar för landstingen.

Diagram 2.4 Statsbidragen till kommunsektorn

Miljarder kronor

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Kommunsektorns kostnader

Den demografiska utvecklingen har stor betydelse för resursbehovet inom olika välfärdstjänster och därmed för kommunsektorns konsumtionsutgifter. Sedan 2007 har det demografiskt betingade resursbehovet ökat inom många välfärdstjänster. Det ökade resursbehovet till följd av demografiska förändringar beräknas ha motsvarat i genomsnitt 0,6 procent per år i konsumtionsökning 2007–2015. Under de senaste åren har detta resursbehov ökat och 2017 beräknas ökningen ha uppgått till 1,6 procent.

Till följd av fler barn och ungdomar ökade kommunernas kostnader för utbildning mellan 2016 och 2017. Även antalet personer med behov av äldreomsorg ökade, vilket medförde ökade kostnader för äldreomsorgen.

Den största andelen av kommunernas kostnader är hänförliga till pedagogisk verksamhet, t.ex. kostnader för förskoleverksamhet, grundskola och gymnasieskola, samt till äldreomsorg. De största kostnaderna för landstingen avser specialiserad somatisk vård följt av kostnader för primärvård. Efter den relativt höga ökningstakten av kostnaderna 2015 och 2016 avtog ökningstakten och uppgick 2017 till 4,3 procent. Kostnaderna ökade något långsammare än intäkterna.

Tabell 2.5 Kostnader per verksamhetsområde

Löpande priser, nettokostnader, miljarder kronor resp. procent

Kommuner	Nettokostnader 2017	Ökning sedan 2016	Genomsnittlig ökning 2012–2016
Politisk verksamhet	6,4	3,1	1,3
Infrastruktur, skydd	31,7	1,6	3,1
Kultur och fritid	26,2	2,6	3,6
Pedagogisk verksamhet	245,3	5,1	3,7
Varav grundskola	105,0	6,1	4,7
Vård och omsorg	213,3	4,6	3,9
Varav omsorg om äldre	105,6	3,9	3,4
Särskilt riktade insatser	5,1	23,9	4,0
Affärsverksamhet	1,7	4,9	-0,7
Totalt kommuner	529,6	4,7	3,5

Anm. Särskilt riktade insatser utgörs bl.a. av kostnader för flyktmottagande och arbetsmarknadspolitiska insatser. Affärsverksamhet utgörs bl.a. av kollektivtrafik.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Landsting	Nettokostnader 2017	Ökning sedan 2016	Genomsnittlig ökning 2012–2016
Hälso- och sjukvård	262,7	4,8	3,9
Varav primärvård	52,7	4,8	3,0
Varav specialiserad vård	179,0	4,5	4,0
Regional utveckling	29,9	2,1	10,3
Varav trafik och infrastruktur	23,6	3,0	12,5
Totalt landsting	294,3	4,8	4,5

Anm. I specialiserad vård ingår somatisk och psykiatrisk specialiserad vård.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Kommunsektorns kostnader kan även fördelas på olika kostnadsslag. Personalkostnaderna är störst och uppgick 2017 till 519 miljarder kronor, vilket var en ökning med 5 procent jämfört med 2016. En av anledningarna till de stigande personalkostnaderna är att antalet anställda har ökat kraftigt, bl.a. på grund av ökad efterfrågan på kommunal konsumtion till följd av den demografiska utvecklingen. De höga personalkostnaderna påverkar kostnaderna för pensioner. Pensionerna påverkar landstingens kostnader i högre grad än kommunernas, eftersom landstingen har fler anställda i de högre inkomstgrupperna, vilket medför en högre pensionsskuld.

Av kommunsektorns avsättningar 2017 utgjorde 139 miljarder kronor avsättningar till pensioner (se tabell 2.4). Dessa avsättningar, som följer av pensionsförpliktelser intjänade fr.o.m. 1998, ökade 2017 med 7,5 procent. År 2007–2016 uppgick den genomsnittliga ökningstakten till 13,3 procent per år.

Pensionsåtaganden intjänade före 1998 redovisas som en ansvarsförbindelse utanför balansräkningen. Under senare år har ansvarsförbindelsen minskat och 2017 uppgick den till 333 miljarder kronor (se tabell 2.4). Minskningen beror på att utbetalningar av pensioner fr.o.m. 2014 normalt kommer att vara högre än uppräkningskostnaden av skulden, i takt med att de som tjänat in pensionsmedlen går i pension. Ansvarsförbindelsen har också minskat till följd av att vissa kommuner har försäkrat bort del av sin skuld. Hela pensionsskulden, dvs. pensioner intjänade både före och efter 1998 uppgick vid utgången av 2017 till 473 miljarder kronor.

Kommunsektorns köp av verksamhet

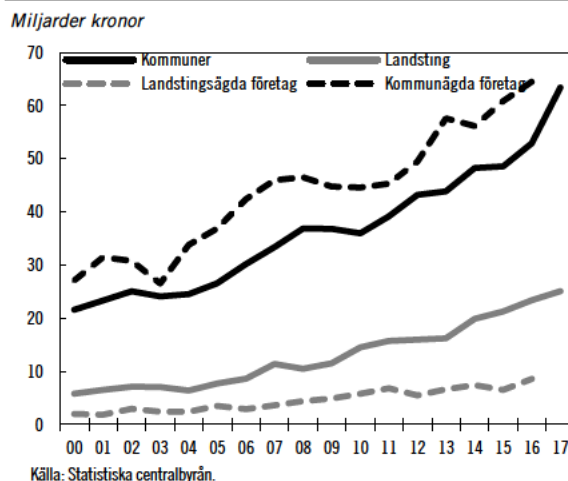
En del av den kommunalt finansierade välfärdsverksamheten utförs av andra aktörer än kommuner och landsting. Kommuner och landsting köper t.ex. äldreomsorg och sjukvård. Med köp avses här även ersättning genom bidrag till exempelvis enskilda huvudmän för fristående förskolor och skolor. År 2017 köpte kommunsektorn verksamhet för 173 miljarder kronor (exklusive köp från andra kommuner och landsting). Det motsvarade 17 procent av kommunsektorns totala verksamhetskostnader. Denna andel har varit stabil de senaste åren.

Av beloppet avsåg 144 miljarder kronor köp av verksamhet i form av pedagogisk verksamhet (49 miljarder kronor), vård och omsorg (46 miljarder kronor), hälso- och sjukvård (41 miljarder kronor, exklusive tandvård), flyktingmottagande och arbetsmarknadsåtgärder (8 miljarder kronor). Andelen köp av välfärdsverksamhet från privata företag och enskilda näringsidkare har ökat de senaste åren, medan andelen köp från ideella föreningar och stiftelser har minskat. År 2017 avsåg 78 procent av värdet på den köpta välfärdsverksamheten aktieföretag, handelsbolag, enskilda näringsidkare, hushåll och ekonomiska föreningar, vilket var en ökning med 3 procentenheter sedan 2012. Av resterade köp avsåg 11 procent köp från ideella föreningar, registrerade trossamfund och stiftelser samt 11 procent från staten, kommun- och landstingsägda företag, kommunalförbund och utlandet.

Hög investeringstakt i kommunsektorn

Investeringsvakten har varit hög och har ökat under ett antal år. Den höga investeringstakten är främst en följd av urbaniseringen och befolkningsökningen, som kräver nybyggnation av exempelvis förskolor, skolor, bostäder och äldreboenden. Även det faktum att stora delar av kommunernas fastighetsinnehav och infrastruktur, som byggdes under 1960- och 1970-talen, nu är i behov av renovering påverkar investeringsnivån. Investeringar kan finansieras genom avskrivningar, ett positivt resultat, minskad likviditet eller extern upplåning. Även försäljning av anläggningstillgångar är ett sätt att delfinansiera investeringar.

Diagram 2.5 Investeringar

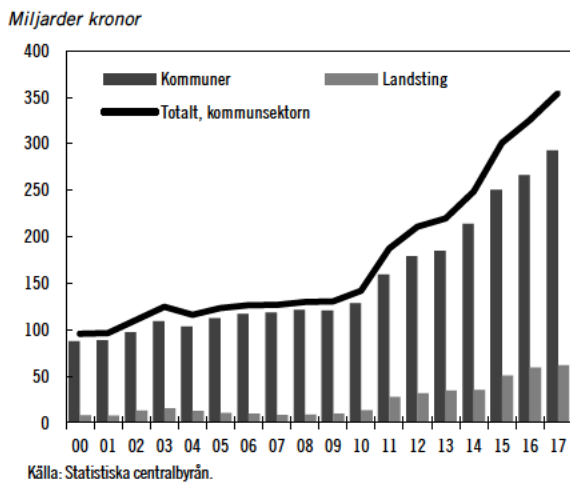

Den höga investeringsnivån har i sin tur påverkat kommunsektorns tillgångar, som har ökat och legat på en hög nivå under en längre tid. Kommunsektorns tillgångar utgörs till stor del av anläggningstillgångar, såsom mark, byggnader, gator och vägar, vatten- och avloppsnät samt långfristiga fordringar. Kommunsektorns investeringsutgifter uppgick 2017 till 89 miljarder kronor, varav kommunerna stod för 63 miljarder kronor. Utgifterna för investeringar ökade med 16 procent jämfört med 2016, vilket kan jämföras med en genomsnittlig ökning på 7 procent per år för den senaste tioårsperioden. En ökad investeringsvolym kan innebära ökade driftskostnader och avskrivningskostnader (se tabell 2.3). Kostnaderna för avskrivningar ska avspegla hur tillgången successivt förbrukas. År 2017 uppgick investeringarnas andel av skatteintäkterna och de generella statsbidragen till 10 procent. Andelen hade därmed ökat jämfört med 2016.

Kommunsektorns investeringar påverkar skulderna, då en del av investeringarna finansieras genom lån. De långfristiga skulderna i kommunsektorn har fortsatt att öka och uppgick 2017 till 355 miljarder kronor (se diagram 2.6), vilket var en ökning med 9 procent. Det var en lägre ökningstakt än genomsnittet för de senaste tio åren, som uppgick till 10,3 procent per år. Kommunerna står för 83 procent av de långfristiga skulderna. Nästan 80 procent av kommunsektorns långfristiga skulder utgjordes av lån i banker och kreditinstitut.

Störst investeringar sker i de kommunala och landstingsägda företagen. Enligt de senast publicerade uppgifterna uppgick investeringsutgifterna i företagen till totalt 73 miljarder kronor 2016, varav de kommunägda företagen stod för nästan 65 miljarder kronor (se diagram 2.5). Även investeringar i de kommunala företagen påverkar kommunsektorns skuldnivå, då kommuner och landsting tar lån som sedan förmedlas vidare till företagen. Dessa lån redovisas som långfristiga fordringar i kommunernas räkenskaper, och uppgick 2017 till 194 miljarder kronor.

Diagram 2.6 Långfristiga skulder

mellan staten och kommunsektorn. År 2017 uppgick anslaget till 94,7 miljarder kronor, vilket var en ökning med 5,8 miljarder kronor jämfört med 2016. Den största delen av ökningen bestod av en ersättning för sänkt skatt för pensionärer som innebär lägre skatteintäkter för kommunerna.

Anslaget fördelas på två anslagposter, en för kommunerna och en för landstingen. Anslagsposten för kommunerna uppgick 2017 till 67 miljarder kronor och anslagsposten för landstingen till 27,7 miljarder kronor.

Det kommunalekonomiska utjämningsystemet består av inkomstutjämning, kostnadsutjämning, strukturbidrag, införandebidrag och ett regleringsbidrag eller en regleringsavgift. Införandebidraget minskas successivt och syftar till att ge kommuner och landsting möjlighet att anpassa sig till regelförändringar i utjämningsystemet. En regleringspost (bidrag eller avgift) uppstår om nettot av bidragen och avgifterna skiljer sig från anslagsposten. Posten fördelas ut med ett enhetligt belopp per invånare i kommuner respektive landsting.

Utjämningsystemet finansieras till största delen av statliga medel. De avgifter som vissa kommuner och landsting betalar redovisas mot anslaget, som således är ett nettobelopp.

Tabell 2.6 Kommunalekonomisk utjämning kommuner 2017

Miljarder kronor

	Bidrag	Avgift	Netto
Inkomstutjämning	73	-7,2	65,8
Kostnadsutjämning	7,2	-7,2	0
Strukturbidrag	1,1	-	1,1
Införandebidrag	0,3	-	0,3
Regleringspost	-	-0,01	-0,01
Kommunalekonomisk utjämning, totalt	81,4	-14,4	67

Källa: Statistiska centralbyrån.

2.5.4 Kommunalekonomisk utjämning

Det kommunalekonomiska utjämningsystemet har till syfte att ge kommuner och landsting likvärdiga ekonomiska förutsättningar trots strukturella skillnader. Skillnader i ambitionsnivå, effektivitet och avgiftsnivåer bör således åter speglas i skillnader i skattesatser. Anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* används för generella bidrag till kommunsektorn, men även som ett instrument för ekonomiska regleringar

Tabell 2.7 Kommunalekonomisk utjämning landsting 2017

Miljarder kronor

	Bidrag	Avgift	Netto
Inkomstutjämning	32,1	-1,1	30,9
Kostnadsutjämning	2,1	-2,1	0
Strukturbidrag	0,5	-	0,5
Införandebidrag	0,1	-	0,1
Regleringspost	-	-4	-4
Kommunalekonomisk utjämning, totalt	34,9	-7,3	27,7

Källa: Statistiska centralbyrån.

Den kommunalekonomiska utjämnings betydelse som intäktskälla för enskilda kommuner och landsting skiljer sig åt. År 2017 fick kommunerna i genomsnitt 6 722 kronor per invånare i bidrag. När alla bidrag och avgifter summeras per kommun varierade beloppen mellan 28 949 och -16 862 kronor per invånare. Av kommunerna var 11 nettobetalare.

Landstingen fick 2017 i genomsnitt 2 774 kronor per invånare i bidrag. Beloppen varierade mellan 7 325 och -667 kronor per invånare. Ett landsting, Stockholms läns landsting, var nettobetalare.

2.5.5 Utjämning av LSS-kostnader

Sedan 2004 finns det ett särskilt kostnadsutjämningsystem för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Anslaget 1:2 *Utjämningsbidrag till LSS-kostnader* används för utgifter för statsbidrag till kommuner enligt lagen (2000:342) om utjämning av kostnader för stöd och service till vissa funktionshindrade.

Enligt lagen om utjämning av kostnader för stöd och service till vissa funktionshindrade, beräknas för varje kommun en standardkostnad per invånare och beroende på hur denna avviker från den för riket genomsnittliga standardkostnaden tilldelas kommunen ett bidrag från eller betalar en avgift till utjämningsystemet. Intäkterna redovisas på inkomsttitel 7121 *Utjämningsavgift för LSS-kostnader*. Bidragen och avgifterna är beräknade så att de sammanlagda avgifterna och bidragen uppgår till samma belopp. Utjämningsystemet är därför finansiellt neutralt för staten.

Totalt fick 156 kommuner bidrag 2017, medan 134 kommuner betalade avgifter. Det högsta

bidraget per invånare var 4 264 kronor och den högsta avgiften per invånare 2 820 kronor.

2.5.6 Ersättning för viss mervärdesskatt för kommuner och landsting

Kommuner och landsting kan hos Skatteverket ansöka om ersättning för kostnader för mervärdesskatt avseende icke mervärdesskattepliktig verksamhet. Syftet med ersättningen är att åstadkomma konkurrensneutralitet mellan verksamheter som bedrivs i kommunal regi respektive av privata utförare. Ersättningarna redovisas under inkomsttitel 7222 *Kompensation för mervärdesskatt, kommuner*. Utbetalningarna av ersättning för mervärdesskattekostnader uppgick till 65,6 miljarder kronor 2017.

2.5.7 Kommunsektorns ekonomiska utveckling 2018–2021

I avsnitt 2.5.7 sammanfattas de bedömningar av kommunsektorns ekonomi som redovisas i Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 9.

År 2019–2021 bedöms tillväxten i antalet arbetade timmar dämpas något jämfört med de föregående tre åren. Det bidrar till att de kommunala skatteinkomsterna förväntas utvecklas något långsammare under prognosperioden. År 2018–2021 antas även statsbidragens nivå minska i enlighet med föreslagna och beräknade anslagsnivåer i denna proposition. Behoven av migrationsrelaterad kommunal verksamhet beräknas minska de kommande åren. Samtidigt antas antalet unga och äldre i befolkningen öka vilket driver på kommunala konsumtions- och investeringsutgifter. Utgifterna bedöms öka något snabbare än inkomsterna 2018–2021, vilket resulterar i ett avtagande finansiellt sparande och lägre resultat under prognosperioden.

Tabell 2.8 Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor (om inget annat anges)

	Utfall 2017	Prognos 2018	2019	2020	2021
Totala inkomster	1 078	1 118	1 147	1 171	1 202
Utveckling i procent	6,2	3,7	2,6	2,1	2,7
Skatter ¹	699	728	754	780	808
Kommunal fastighetsavgift	17	19	19	19	20
Statsbidrag exkl. mervärdesskatt	206	208	206	196	192
Varav generella bidrag	102	107	111	112	112
Varav riktade bidrag	104	101	94	84	80
Kapitalinkomster	12	12	12	14	15
Övriga inkomster ²	144	151	156	162	167
varav komp. moms	66	69	70	71	73
Totala utgifter	1 089	1 140	1 176	1 202	1 236
Utveckling i procent	4,7	4,7	3,2	2,2	2,8
Konsumtion	891	933	959	977	1 001
Investeringar	115	122	127	130	135
Transfereringar	84	85	90	94	98
Övriga utgifter ³	-1	0	1	1	2
Finansiellt sparande	-10	-22	-29	-32	-34
Procent av BNP	-0,2	-0,5	-0,6	-0,6	-0,6
Resultat	26	18	16	16	15

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan. Skillnaden mellan resultatet och det finansiella sparandet förklaras till största delen av att investeringar, men inte avskrivningar, ingår som utgifter i beräkningen av det finansiella sparandet. I resultatet ingår inte investeringar men däremot avskrivningar. Det kan även förekomma periodiseringskillnader för olika inkomster och utgifter mellan det finansiella sparandet och resultatet.

¹ Utfall 2017 enligt NR, vilket kan skilja sig från regeringens prognos för den offentliga sektorns skatteinkomster för 2017 som redovisas i avsnitt 7.

² Kommunsektorns kompensation för mervärdesskatt är inkluderad i övriga inkomster och inte i statsbidragen.

³ Inkluderar nettoköp av mark och fastigheter. Eftersom försäljningen vanligtvis överstiger köp är denna nettopost negativ, vilket minskar de redovisade utgifterna med några miljarder kronor per år.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

2.6 Budgetförslag

2.6.1 1:1 Kommunalekonomisk utjämning

Tabell 2.9 Anslagsutveckling 1:1 Kommunalekonomisk utjämning

Tusental kronor

2017	Utfall	94 657 037	Anslags-sparande
2018	Anslag	99 808 388 ¹	Utgifts-prognos 99 808 388
2019	Förslag	105 939 384	
2020	Beräknat	108 004 784	
2021	Beräknat	111 069 784	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget ändamål är att ge kommuner och landsting goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner och landsting enligt lagen (2004:773) om kommunalekonomisk utjämning. Anslaget används även som ett instrument för ekonomiska regleringar mellan staten och kommunsektorn.

Tidigare aviserade och föreslagna tillskott

Efter förslag i budgetpropositionen för 2017 tillfördes kommunsektorn 10 miljarder kronor i generella tillskott fr.o.m. 2017 (prop. 2016/17:1, bet. 2016/17:FiU3, rskr. 2016/17:117). Tillskottet skulle fördelas på anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* och anslaget 1:4 *Stöd med anledning av flyktingsituationen*. Av det totala tillskottet på 10 miljarder kronor avsågs 5 miljarder kronor fördelas på anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* 2019. Anslagsnivån skulle därmed ökas med 2 miljarder kronor jämfört med 2018. År 2020 och 2021 beräknades 7 miljarder kronor respektive 10 miljarder kronor fördelas på anslaget. Den del av tillskottet om 10 miljarder kronor som inte skulle fördelas på anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* skulle i stället fördelas på anslaget 1:4 *Stöd med anledning av flyktingsituationen* fram t.o.m. år 2020.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att den i budgetpropositionen för 2018 beräknade ökningen av de

generella statsbidragen med ytterligare 5 miljarder kronor 2019 och 5 miljarder kronor 2020 uteblir.

De ovan nämnda principerna innebär även att förändringar av anslagsnivån görs enligt den kommunala finansieringsprincipen.

Nya regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen

Analys i översiktsplaner, klimatanpassning

En ändring i plan- och bygglagen (2010:900) som träder i kraft den 1 januari 2019 innebär bl.a. att kommunerna i översiktsplanen ska redogöra för risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt hur sådana risker kan minska eller upphöra (prop. 2017/18:163, bet. 2017/18:MJU22, rskr. 2017/18:440). Kommunsektorn ska kompenseras för de ökade kostnader som ändringen innebär. Anslaget ökas därför med 36,3 miljoner kronor 2019. För 2020–2022 beräknas anslaget ökas med 36,3 miljoner kronor per år. Ökningen finansieras genom att anslaget 1:10 *Klimatanpassning* under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård minskas med 36,3 miljoner kronor 2019. För 2020–2022 beräknas samma anslag minskas med 36,3 miljoner kronor per år.

Befattningsutbildning för rektorer

En ändring i skollagen (2010:800) som träder i kraft den 1 januari 2019 innebär bl.a. att den som leder och samordnar det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska benämnas rektor i stället för förskolechef samt att rektorer för förskoleenheter ska omfattas av ett krav på att gå en obligatorisk befattningsutbildning (prop. 2017/18:194, bet. 2017/18:UbU31, rskr. 2017/18:430). Kommunsektorn ska kompenseras för de ökade kostnader som ändringen innebär. Anslaget ökas därför med 3,5 miljoner kronor 2019. Från och med 2020 beräknas anslaget ökas med 7 miljoner kronor per år. Ökningen finansieras genom att anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning minskas med motsvarande belopp.

Riktlinjer för minoritetspolitiskt arbete

En ändring i lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) som träder i kraft den

1 januari 2019 innebär en skyldighet för kommuner och landsting att anta mål och riktlinjer för det minoritetspolitiska arbetet (prop. 2017/18:199, bet. 2017/18:KU44, rskr. 2017/18:409). Kommunsektorn ska kompenseras för de ökade kostnader som ändringen innebär. Anslaget ökas därför med 5,2 miljoner kronor 2019. Från och med 2020 beräknas anslaget ökas med 5,2 miljoner kronor per år. Ökningen finansieras genom att anslaget 7:1 *Åtgärder för nationella minoriteter* under utgiftsområde 1 Rikets styrelse minskas med motsvarande belopp.

Tidigare beslutade regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen

Prao i årskurs 8 och 9

En ändring i skollagen (2010:800) som trädde i kraft den 1 juli 2018 innebär att skolhuvudmän ska ansvara för att anordna prao (prop. 2017/18:24, bet. 2017/18:UbU9, rskr. 2017/18:155). För att, i likhet med vad som skedde i budgeten för 2018, kompensera kommunsektorn för det utökade åtagande som ändringen innebär, ökas anslaget med 22,5 miljoner kronor 2019. Från och med 2020 beräknas anslaget ökas med 30 miljoner kronor. För att finansiera ökningen minskas anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med motsvarande belopp.

Betygssättning i moderna språk

En ändring i skollagen (2010:800) som trädde i kraft den 1 juli 2018 innebar att bestämmelser om betygssättning i moderna språk ändrades (prop. 2016/17:143, bet. 2016/17:UbU23, rskr. 2016/17:339). För att, i likhet med vad som skedde i budgeten för 2018, kompensera kommunsektorn för det utökade åtagande som ändringen innebär, ökas anslaget med 8 miljoner kronor fr.o.m. 2019. För att finansiera ökningen minskas anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med motsvarande belopp.

Försöksverksamhet med branschskolor

En försöksverksamhet med branschskolor som inleddes 2018 innebär att kommunsektorns kostnader för inackordering av elever vid branschskolor ökar (prop. 2016/17:161 bet.

2016/17:UbU21, rskr. 2016/17:319). För att i likhet med vad som skedde i budgeten för 2018, kompensera kommunsektorn för dessa kostnader ökas anslaget med 2 miljoner kronor 2019. För att finansiera ökningen minskas anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med motsvarande belopp.

Garanti för tidiga stödinsatser

En ändring i skollagen (2010:800) som träder i kraft den 1 juli 2019 innebär att en garanti för tidiga stödinsatser införs (prop. 2017/18:195, bet. 2017/18:UbU10, rskr. 2017/18:333). Det ursprungliga ändringsförslaget (prop. 2017/18:18) var avsett att träda i kraft den 1 juli 2018. För att, i likhet med vad som skedde i budgeten för 2018, kompensera kommunsektorn för det utökade åtagande som ändringen innebär, ökas anslaget med 41 miljoner kronor fr.o.m. 2019. För att finansiera ökningen minskas anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med motsvarande belopp.

Skolstart vid sex års ålder

En ändring i skollagen (2010:800) som trädde i kraft den 1 januari 2018 innebär att skolplikten för barn bosatta i Sverige inträder höstterminen det kalenderår som barnet fyller sex år (prop. 2016/17:9, bet. 2016/17:UbU7, rskr. 2016/17:43). För att, i likhet med vad som skedde i budgeten för 2018, kompensera kommunsektorn för det utökade åtagande som bestämmelserna innebär, ökas anslaget med 75 miljoner kronor fr.o.m. 2019.

Genomströmning i gymnasieskolan

Förändringar i skollagen (2010:800) som trädde i kraft den 1 juli 2018 syftar till att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning och innebär bl.a. en reglering av överföringen av information om elever mellan skolenheter (prop. 2017/18:183 bet. 2017/18:UbU23, rskr. 2017/18:309). För att, i likhet med vad som skedde i budgeten för 2018, kompensera kommunsektorn för det utökade åtagande som följer av ändringarna, ökas anslaget med 0,5 miljoner kronor 2019. År 2020 beräknas anslaget ökas med 1,4 miljoner kronor och år 2021 med 2,4 miljoner kronor.

Avgiftsfri tandvård

En ändring i tandvårdslagen (1985:125) som trädde i kraft den 1 januari 2017 innebär att tandvård för unga stegvis blev kostnadsfri. Ändringen träder i kraft i flera steg och fr.o.m. januari 2019 omfattas den sista åldersgruppen, de som under året fyller 23 år (prop. 2016/17:1 utg. omr. 25, bet. 2016/17:FiU3, rskr. 2016/17:117). För att, i likhet med vad som skedde i budgeten för 2018, kompensera kommunsektorn för det utökade åtagande som ändringen innebär, ökas anslaget med 159 miljoner kronor fr.o.m. 2019.

Nyanlända elever i grundskolan

Ändringar i skollagen (2010:800) som trädde i kraft den 1 augusti 2018 innebär bl.a. att en individuell studieplan ska upprättas för nyanlända elever (prop. 2017/18/194, bet. 2017/18:UbU31, rskr. 2017/18:430). För att, i likhet med vad som skedde i budgeten för 2018, kompensera kommunsektorn för det utökade åtagande som ändringarna innebär, ökas anslaget med 35 miljoner kronor fr.o.m. 2019.

En del av de medel som avsattes på anslaget efter förslag i budgetpropositionen för 2018 avser ett statsbidrag för lovskola, som borde ha avsatts på anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. För att korrigera denna felbudgetering krävs en överföring av medel. Regeringen beräknar därför att anslaget behöver minskas med 47 miljoner kronor fr.o.m. 2019.

Sammantaget innebär dessa förändringar att anslaget minskas med 12 miljoner kronor fr.o.m. 2019.

Läroplans- och skollagsförändringar

I propositionen Samling för skolan föreslogs ändringar i skollagen (2010:800). Riksdagen antog delvis regeringens förslag i propositionen, men biföll inte förslaget som gällde allsidig social sammansättning bland elever (prop. 2017/18:182. 2017/18:UbU27, rskr. 2017/18:310). Som en följd av riksdagens beslut finns inte skäl att ersätta kommunerna för de kostnader som beräknats för den del av förslaget i propositionen, som nu inte genomförs, men som i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen höjde anslagsnivån för 2018. Anslaget minskas därför med 30 miljoner kronor fr.o.m. 2019.

Förändringar av tidigare aviserade regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen

Offentlighetsprincipen i skollagsreglerad verksamhet

Enligt budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg. omr. 25, bet. 2017/18:FiU3, rskr. 2017/18:118) skulle anslaget minska med 12,5 miljoner kronor 2019, då finansiering av förslaget att tillämpa offentlighetsprincipen i all skollagsreglerad verksamhet endast skulle ske 2018. I enlighet med de principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition utblir den beräknade minskningen 2019. Anslaget beräknas däremot minska med 12,5 miljoner kronor 2020.

Gynekologisk cellprovtagning

Enligt budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg. omr. 25, bet. 2017/18:FiU3, rskr. 2017/18:118) skulle anslaget öka med 141 miljoner kronor 2019 för att kompensera kommunsektorn för ökade kostnader i samband med att avgiftsfri gynekologisk cellprovtagning införts. Medel skulle tillföras anslaget genom en överföring från anslaget 1:6 *Bidrag till folkhälsa och sjukvård* under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg. I enlighet med de principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition utblir den beräknade överföringen 2019. Landstingen kommer även under 2019 att kompenseras med medel från anslaget 1:6 *Bidrag till folkhälsa och sjukvård* under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

Övriga ekonomiska regleringar

Nedsättning av fastighetsavgiften

Riksdagen antog regeringens förslag i budgetpropositionen för 2013 om en utökad nedsättning av fastighetsavgiften vid nybyggnation (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:FiU1, rskr. 2012/13:37). Den tioåriga nedsättningen av fastighetsavgiften för nybyggda bostäder utvidgas genom att fastighetsavgiften sätts ned helt även 6–15 år efter värdeåret. Utvidgningen gäller för byggnader med beräknat värdeår 2012 eller senare. Andringen trädde i kraft den 1 januari 2013. Förslaget minskar kommunernas inkomster från fastighetsavgiften stegvis 2018–2027. År 2027 beräknas inkomstminskningen till följd av förslaget uppgå till 960 miljoner kronor. Anslaget ökas till följd av detta med 64 miljoner

kronor 2019. För 2020 beräknas anslaget ökas med 128 miljoner kronor och för 2021 med 192 miljoner kronor.

Skatteavtalet mellan Sverige och Danmark

I avtalet mellan Sverige och Danmark om vissa skattefrågor regleras hur länderna ska kompensera varandra för minskade skatteintäkter till följd av att pendlare mellan länderna beskattas i arbetslandet och inte i bosättningslandet (prop. 2003/04:149, bet. 2003/04:SkU31, rskr. 2003/04:269). Utjämningsbeloppets storlek påverkas av antalet pendlare som omfattas av utjämningsordningen och deras löner. Förändringar i den dansk-svenska växelkursen påverkar också nettobeloppet. Nettot av de utjämningsbelopp som regleras i artikel 6 i avtalet bör fördelas på samtliga kommuner respektive landsting med ett enhetligt belopp per invånare, då den minskning av skatteintäkterna som följer av pendlingen fördelas på hela kommun- respektive landstingskollektivet genom inkomstutjämnningen.

För inkomståret 2016 har Sverige fått betala ca 64 miljoner kronor mer i inkomstskatt till Danmark jämfört med inkomståret 2015. Samtidigt har Danmark betalat ca 10 miljoner kronor mindre i inkomstskatt till Sverige för inkomståret 2016 jämfört med inkomståret 2015. Detta innebär sammanlagt 73,9 miljoner kronor lägre inkomstskatt till Sverige för inkomståret 2016 jämfört med inkomståret 2015. För 2019 föreslås att skillnaden mellan nettobeloppet för inkomståret 2016 och motsvarande belopp 2015 regleras genom en minskning av anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* med 73,9 miljoner kronor, varav 48,6 miljoner kronor för kommunerna och 25,3 miljoner kronor för landstingen. Fördelningen mellan kommuner och landsting är gjord i förhållande till den genomsnittliga skattesatsen för kommuner respektive landsting.

Sänkt skatt för personer över 65 år

Regeringen föreslår i denna proposition (se Förslag till statens budget, finansplan m.m avsnitt 6) att det förhöjda grundavdraget för dem som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år förstärks. Förslaget medför att det kommunala skatteunderlaget minskar, vilket innebär en minskning av kommunernas och landstingens skatteintäkter. Regeringen föreslår att kommunerna och landstingen kompenseras för det intäktsbortfall som förslaget medför. Anslaget

ökas med 3,8 miljarder kronor 2019. Från och med 2020 beräknas anslaget ökas med 3,8 miljarder kronor. Preliminärt föreslås kompensationen fördelas med 2,5 miljarder kronor till kommunerna och med 1,3 miljarder kronor till

landstingen. Fördelningen mellan kommuner och landsting är gjord i förhållande till den genomsnittliga skattesatsen för kommuner respektive landsting.

Tabell 2.10 Tillskott, ekonomiska regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen och övriga ekonomiska regleringar för anslaget 1:1 Kommunalekonomisk utjämning

Milljoner kronor

	Förslag för kommuner 2019	Beräknat för kommuner 2020	Beräknat för kommuner 2021	Förslag för landsting 2019	Beräknat för landsting 2020	beräknat för landsting 2021
Anvisat för 2018	70 407	70 407	70 407	29 401	29 401	29 401
Generella tillskott till kommunsektorn						
I enlighet med budgetpropositionen för 2017	1 400	2 800	4 900	600	1 200	2 100
Nya regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen						
Analys i översiktsplaner, klimatanpassning	36,3	36,3	36,3			
Befattningsutbildning för rektorer	3,5	7	7			
Riktlinjer för minoritetspolitiken	3,6	3,6	3,6	1,5	1,5	1,5
Tidigare beslutade regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen						
Skolstart vid sex års ålder	75	75	75			
Garanti för tidiga stödinsatser	41	41	41			
Prao i åk 8 och 9	22,5	30	30			
Betygsättning i moderna språk	8	8	8			
Inackorderingstillägg försöksverksamhet	2	2	2			
Genomströmning i gymnasieskolan	0,5	1,4	2,4			
Nyanlända elever i grundskolan	-12	-12	-12			
Läroplans- och skollagsförändringar	-30	-30	-30			
Avgiftsfri tandvård				159	159	159
Förändringar av tidigare aviserade regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen						
Offentlighetsprincipen i skollagsreglerad verksamhet		-12,5	-12,5			
Övriga ekonomiska regleringar						
Nedsättning av fastighetsavgiften	64	128	192			
Skatteavtalet mellan Sverige och Danmark	-48,6	-48,6	-48,6	-25,3	-25,3	-25,3
Sänkt skatt för personer över 65 år	2 517,8	2 517,8	2 517,8	1 312,2	1 312,2	1 312,2
Överföringar till/från andra anslag		2	2			
Summa	74 491	75 956	78 121	31 449	32 049	32 949

Skatteväxlingar mellan kommuner och landsting 2019

I systemet för kommunalekonomisk utjämning justeras de länsvisa skattesatserna när skatteväxlingar sker mellan kommuner och landsting. De länsvisa skattesatserna används för att beräkna inkomstutjämningsbidragen och inkomstutjämningsavgifterna.

Skatteväxlingar medför också ett behov av att justera fördelningen av statsbidragen mellan kommuner och landsting på anslaget 1:1

Kommunalekonomisk utjämning. Vid behov avser regeringen att besluta om en sådan justering i samband med beslutet om regleringsbrev för 2019. Justeringen påverkar inte den totala anslagsnivån.

Regeringens överväganden

Tabell 2.11 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:1 Kommunalekonomisk utjämning

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	99 808 388	99 808 388	99 808 388
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	6 130 996	8 194 396	11 259 396
Överföring till/från andra anslag		2 000	2 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	105 939 384	108 004 784	111 069 784

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär, i enlighet med de regleringar som beskrivits ovan, att anslaget sammantaget ökas med 6 130 996 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018.

Regeringen föreslår att 105 939 384 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 108 004 784 000 respektive 111 069 784 000 kronor.

2.6.2 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader

Tabell 2.12 Anslagsutveckling 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2017	Utfall	3 902 168		1
2018	Anslag	4 094 058 ¹		4 094 058
2019	Förslag	4 446 438		
2020	Beräknat	4 446 438		
2021	Beräknat	4 446 438		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner enligt lagen (2008:342) om utjämning av kostnader för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Regeringens överväganden

Tabell 2.13 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	4 070 047	4 070 047	4 070 047
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	376 391	376 391	376 391
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	4 446 438	4 446 438	4 446 438

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Omslutningen i kostnadsutjämnningen ökar vanligtvis från ett år till ett annat. Det definitiva utfallet för 2017 fastställdes våren 2018. Anslagsutgifterna för anslaget 2018 beräknas uppgå till 4 094 058 000 kronor, vilket är 24 011 000 kronor högre än anvisat belopp. I propositionen Höständringsbudget för 2018 (prop. 2018/19:2) föreslås därför att anslaget tillförs 24 011 000 kronor. Statistiska centralbyrån publicerade i juni 2018 en prognos avseende 2019 som visar att utjämningsbidragen detta år beräknas uppgå till 4 446 438 000 kronor.

Statens utgifter för utjämnningen av LSS-kostnader motsvaras utjämningsavgiften som kommunsektorn betalar och som redovisas mot inkomsttitel 7121 *Utgiftsavgift för LSS-kostnader*. De båda beloppen bör överensstämma och prognosen för anslaget bör utgå från de senast tillgängliga uppgifterna om beräknad utgiftsnivå i utjämnningssystemet.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 376 391 000 kronor jämfört med den ursprungligen beslutade budgeten för 2018. Ökningen är nödvändig för att utjämnningssystemet för LSS-kostnader ska kunna upprätthållas.

Regeringen föreslår att 4 446 438 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Utgiftsavgift för LSS-kostnader* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget uppgå till 4 446 438 000 kronor.

2.6.3 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer

Tabell 2.14 Anslagsutveckling 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer

Tusental kronor

2017	Utfall	6 632	Anslags-sparande	318
2018	Anslag	6 950 ¹	Utgifts-prognos	6 950
2019	Förslag	6 950		
2020	Beräknat	6 950		
2021	Beräknat	5 950		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till två organisationer inom det kommunalekonomiska området, Rådet för kommunal redovisning (RKR) och Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA).

Anslaget får vidare användas till insatser för utveckling av statens styrning av kommuner och landsting.

Rådet för kommunal redovisning

RKR är en ideell förening för normbildning i kommunala redovisningsfrågor med uppgift att främja god redovisningssed i enlighet med lagen (2017:597) om kommunal bokföring och redovisning. Medlemmar i föreningen är staten och SKL. Medlemmarna har i avtal förbundit sig att årligen stödja föreningens verksamhet ekonomiskt med 1 400 000 kronor vardera per år. En av RKR:s viktigaste uppgifter är att följa utvecklingen av redovisningen inom den kommunala sektorn.

RKR har ansökt om statligt bidrag med 1 400 000 kronor för 2019 års verksamhet (Fi2018/00194/K).

Rådet för främjande av kommunala analyser

RKA bildades 2005 och är en ideell förening. Medlemmar i föreningen är staten och SKL. RKA ska tillhandahålla nyckeltal i en databas för jämförelser i kommunsektorn. Syftet med databasen är att stödja uppföljningen av måluppfyllelse och resursanvändning i kommuner och landsting. RKA ska vidare bl.a. utveckla befintliga nyckeltal, med särskilt fokus på sådana tal som mäter kvalitet, samt marknadsföra den ovan

nämnda databasen för att öka dess användning och för att ge bättre förutsättningar för uppföljning av verksamhet och ekonomi. Staten och SKL har i avtal förbundit sig att stödja RKA:s verksamhet ekonomiskt med högst 4 550 000 kronor vardera per år. Från och med 2011 stödjer SKL enligt ett tilläggsavtal föreningen med ytterligare 400 000 kronor per år.

RKA har ansökt om statligt bidrag för 2019 års verksamhet med 4 550 000 kronor (Fi2018/00195/K).

Statens styrning av kommunsektorn

För att kunna möta kommunernas utmaningar och förbättra styrningen i den offentliga sektorn i syfte att skapa mer effektiva verksamheter samt större nytta för medborgarna utökades anslaget med 1 miljon kronor efter förslag i budgetpropositionen för 2017. Regeringen angav vidare att den avsåg avsätta motsvarande belopp även 2018–2020. Medlen kan t.ex. användas till åtgärder som har forskningsinriktning eller som avser fördjupade kunskapsmanställningar som spänner över flera områden inom de kommunala verksamheterna.

Regeringens överväganden

Tabell 2.15 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	6 950	6 950	6 950
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-1 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	6 950	6 950	5 950

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 6 950 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Bidrag till kommunalekonomiska organisationer* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget uppgå till 6 950 000 kronor respektive 5 950 000 kronor.

2.6.4 1:4 Stöd med anledning av flyktingsituationen

Tabell 2.16 Anslagsutveckling 1:4 Stöd med anledning av flyktingsituationen

Tusental kronor

2017	Utfall	7 000 000	Anslags-sparande	
2018	Anslag	7 000 000 ¹	Utgifts-prognos	7 000 000
2019	Förslag	5 000 000		
2020	Beräknat	3 000 000		
2021	Beräknat			

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till kommuner och landsting

Regeringens överväganden

Tabell 2.17 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:4 Stöd med anledning av flyktingsituationen

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	7 000 000	7 000 000	7 000 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-2 000 000	-4 000 000	-7 000 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	5 000 000	3 000 000	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär anslaget minskas med 2 000 000 000 kronor jämfört med ursprungligen beslutade budgeten för 2018. Minskningen sker i enlighet med den i budgetpropositionen för 2017 aviserade stegvisa överföringen av medel från detta anslag till anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämnning* (se vidare avsnitt 2.6.1).

Stödet fördelas med 80 procent till kommunerna och 20 procent till landstingen. Gotlands kommun får även ta del av de medel som utbetalas till landstingen. För 2019 tillförs kommunerna 4 000 000 000 kronor och landstingen 1 000 000 000 kronor. Vid fördelningen av

medel mellan kommunerna beaktas antalet asylsökande och nyanlända i en kommun samt fördelningen mellan barn och vuxna i förhållande till kommunens befolkningstal. Vid fördelningen mellan landstingen tas hänsyn till antalet asylsökande och nyanlända i respektive landsting.

En preliminär fördelning för 2019 av de 5 miljarder kronor som fördelas med hänsyn till asylsökande och kommunmottagana nyanlända presenterades i juni 2018. Den slutliga fördelningen redovisas i samband med att denna proposition presenteras och baseras på statistik som fanns tillgänglig den 1 september 2018. Den kommer att formellt fastställas av regeringen efter riksdagens behandling av budgetpropositionen för 2019.

Regeringen föreslår att 5 000 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Stöd med anledning av flyktingsituationen* för 2019. För 2020 beräknas anslaget uppgå till 3 000 000 000 kronor. För 2021 beräknas inga medel fördelas via anslaget.

2.6.5 1:5 Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet

Tabell 2.18 Anslagsutveckling 1:5 Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet

Tusental kronor

2017	Utfall	Anslags-sparande	
2018	Anslag	500 000 ¹	Utgifts-prognos 500 000
2019	Förslag	500 000	
2020	Beräknat	500 000	
2021	Beräknat		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till kommuner och landsting för genomfört arbete mot långtidsarbetslöshet.

**Tabell 2.19 Härledning av anslagsnivån 2019–2021 för 1:5
Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	500 000	500 000	500 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			-500 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	500 000	500 000	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Stödet riktar sig till de kommuner och landsting som satsar på att anställa personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Alla kommuner och landsting ska kunna ta del av stödet beroende på hur många personer som de anställer med hjälp av extratjänster.

Anslaget för 2019 är kopplat till ett mål för antalet personer anställda med extratjänster den sista december 2018 hos respektive kommun och landsting. För 2019 avsätts 425 miljoner kronor till kommunerna och 75 miljoner kronor till landstingen. Om en kommun eller ett landsting inte når upp till målet reduceras bidraget, som sedan fördelas mellan de kommuner och landsting som överträffat sina mål. Målet i termer av antalet extratjänster är satt i relation till antalet invånare i respektive kommun eller landsting.

Regeringen föreslår att 500 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet* för 2019. För 2020 beräknas anslaget uppgå till 500 000 000 kronor.

Bilaga

Riktade statsbidrag till kommunsektorn

Bilaga

Riktade statsbidrag till kommunsektorn

Innehållsförteckning

1	Riktade statsbidrag till kommunsektorn.....	5
---	---	---

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Riktade statsbidrag till kommunsektorn.....	5
------------	---	---

1 Riktade statsbidrag till kommunsektorn

Tabell 1.1 Riktade statsbidrag till kommunsektorn
Miljoner kronor

Nr	Bidrag	Dep.	UO	Anslag	Beslutad nivå 2017	Utfall 2017	Beslutad nivå 2018	Typ av bidrag
1	Regionalt tillväxtansvar i vissa län	Fi	1	5:1	77	77	79	Kostnadsersättning
2	Verksamhet som värnar demokratin	Ku	1	6:1	15	14	15	Riktat statsbidrag (även till org.)
3	Förtidsröstning allmänna valen 2018	Ku	1	6:1			195	Kostnadsersättning
4	Förstärkt skydd för valhemligheten	Ku	1	6:1			17	Riktat statsbidrag
5	Förvaltningsområden för finska, meänkieli och samiska	Ku	1	7:1	76	71	86	Kostnadsersättning
6	Utvecklingsarbete avseende romers rättigheter och livsvillkor	Ku	1	7:2	15	5	15	Riktat statsbidrag
7	Jordskred och naturolyckor	Ju	6	2:2	75	75	75	Riktat statsbidrag
8	Räddningstjänst	Ju	6	2:3	21	13	321	Kostnadsersättning
9	Arbete med krisberedskap	Ju	6	2:4	320	312	340	Riktat statsbidrag
10	Ledningsplatser, kommunal ledning, räddningscentraler	Ju	6	2:4	60	57	70	Riktat statsbidrag
11	Stärka arbetet med planering av civilt försvar	Ju	6	2:4	60	60	130	Riktat statsbidrag
12	Utbildning av räddningstjänstpersonal	Ju	6	2:6	18	18	18	Kostnadsersättning
13	Lokala säkerhetsnämnder	M	6	3:1	2	2	2	Kostnadsersättning
14	Placering av ensamkommande barn	Ju	8	1:2	17 374	14 244	3 358	Kostnadsersättning
15	Sjukvård till asylsökande	Ju	8	1:2	1 890	1 994	1 139	Kostnadsersättning ¹
16	Asylsökandes skolgång	Ju	8	1:2	1 506	4 420	804	Kostnadsersättning
17	Övriga ersättningar ensamkommande barn	Ju	8	1:2	1 314	1 805	1 869	Kostnadsersättning
18	Tillfälligt kommunstöd för ensamkommande unga asylsökande	Ju	8	1:9	395	389	395	Riktat statsbidrag
19	Tandvårdsförmåner	S	9	1:4	5 740	1 653	6 332	Kostnadsersättning (även till ftg.)
20	Tandvårdsförmåner - kompetenscentrum	S	9	1:4	9	9	9	Riktat statsbidrag
21	Läkemedelsförmåner	S	9	1:5	25 606	25 606	27 067	Kostnadsersättning
22	Professionsmiljarden	S	9	1:6	1 000	955	1 000	Riktat statsbidrag
23	Förbättring av kvinnors hälsa och förlossningsvården	S	9	1:6	700	700	1 600	Riktat statsbidrag
24	Förbättrad vård vid kroniska sjukdomar	S	9	1:6	150	150		Riktat statsbidrag
25	Förstärkt primärvård för kvinnors hälsa	S	9	1:6	130	128	130	Riktat statsbidrag

Nr	Bidrag	Dep.	UO	Anslag	Beslutad nivå 2017	Utfall 2017	Beslutad nivå 2018	Typ av bidrag
26	Kortare väntetider i cancervården	S	9	1:6	407	407	391	Riktat statsbidrag
27	Regionala cancercentrum	S	9	1:6	48	48	48	Riktat statsbidrag
28	Övriga insatser på cancerområdet	S	9	1:6	45	45	57	Riktat statsbidrag
29	Rett Center i Jämtlands läns landsting	S	9	1:6	9	9	9	Riktat statsbidrag
30	Kunskapsnätverk för att främja samers hälsa	S	9	1:6	1	0,5	1	Riktat statsbidrag
31	Utveckling av vården för personer med kroniska sjukdomar	S	9	1:6	0,9	0,9		Riktat statsbidrag
32	Personalsatsning inom hälso- och sjukvård	S	9	1:6			2 000	Riktat statsbidrag
33	Patientmiljard	S	9	1:6			1 000	Riktat statsbidrag
34	Ökad tillgänglighet genom bl.a. mobila team i primärvården	S	9	1:6			400	Riktat statsbidrag
35	Ökad tillgänglighet genom bl.a. pensionerad vårdpersonal	S	9	1:6			200	Riktat statsbidrag
36	Förbättrad barnhälsovård	S	9	1:6			137	Riktat statsbidrag
37	Hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar	S	9	1:6			40	Riktat statsbidrag
38	Nationell struktur för sällsynta diagnoser	S	9	1:6			8	Riktat statsbidrag
39	Sjukvård i internationella förhållanden	S	9	1:7	485	433	465	Kostnadsersättning
40	Förbättrad psykisk hälsa	S	9	1:8	1 109	780	1 605	Riktat statsbidrag
41	Förbättringar för barns och ungas psykiska hälsa	S	9	1:8	100	100	100	Riktat statsbidrag
42	Jämställdhetsarbete för förbättrad psykisk hälsa	S	9	1:8	3	3		Riktat statsbidrag
43	Samers psykiska hälsa	S	9	1:8	2	0,9	2	Riktat statsbidrag
44	Motverka psykisk ohälsa hos asylsökande och nyanlända barn och unga	S	9	1:8			50	Riktat statsbidrag
45	Psykiatrisk traumavård	S	9	1:8			0,5	Riktat statsbidrag
46	Insatser mot hiv/aids	S	9	2:4	76	74		Riktat statsbidrag
47	Mänskliga väpnader och celler	S	9	1:11	74	74		Kostnadsersättning
48	Personligt ombud	S	9	4:2	100	100	100	Riktat statsbidrag
49	Rådgivning och annat stöd i LSS	S	9	4:2	95	95	95	Riktat statsbidrag
50	Tolktjänst till förtroendevalda	S	9	4:2	74	74	74	Riktat statsbidrag
51	Elektronisk kommunikation	S	9	4:2	20	20	20	Riktat statsbidrag
52	Habiliteringsersättning för daglig verksamhet	S	9	4:2			350	Riktat statsbidrag
53	Ökad bemanning i omsorgen	S	9	4:5	1 995	1 995	1 995	Riktat statsbidrag
54	Investeringsstöd till byggande av äldreboenden	S	9	4:5	296	251	396	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
55	Välfärdsteknik i omsorgen	S	9	4:5			350	Riktat statsbidrag
56	Motverka våld mot kvinnor och barn	S	9	4:7	70	61	70	Riktat statsbidrag
57	Ökad bemanning mm i den sociala barn och ungdomsvården	S	9	4:7	210	210	210	Riktat statsbidrag
58	Sommarlovsaktiviteter	S	9	4:7	199	199	199	Riktat statsbidrag

Nr	Bidrag	Dep.	UO	Anslag	Beslutad nivå 2017	Utfall 2017	Beslutad nivå 2018	Typ av bidrag
59	Utökad satsning på bemanning i den sociala barn och ungdomsvården	S	9	4:7	150	150	150	Riktat statsbidrag
60	Avgiftsfri simundervisning	S	9	4:7			300	Riktat statsbidrag
61	Utökad lovstöd	S	9	4:7			250	Riktat statsbidrag
62	Satsning på sociala barn och ungdomsvården vid sidan av bemanning	S	9	4:7			100	Riktat statsbidrag
63	Motverka akut hemlöshet	S	9	4:7			25	Riktat statsbidrag
64	#metoo i socialtjänsten - förebygga våldsproblematik	S	9	4:7			25	Riktat statsbidrag
65	Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel	S	9	6:1	40	32	35	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
66	Stödlinjer inom alkohol, tobak och spel	S	9	6:1	16	16	15	Riktat statsbidrag
67	Stöd till forskningsprojekt, Västmanlands läns landsting	S	9	7:2	1	1	0,9	Riktat statsbidrag
68	Stöd till forskningsprojekt, Dalarnas läns landsting	S	9	7:2	1	1	1	Riktat statsbidrag
69	Stöd till forskningsprojekt, Örebro läns landsting	S	9	7:2	0,7	0,7		Riktat statsbidrag
70	Stöd till yngre forskare	S	9	7:2	0,4	0,4		Riktat statsbidrag
71	Stöd till forskningsprojekt, Örebro läns landsting	S	9	7:2			1	Riktat statsbidrag
72	Specialistkompetenskurser	S	9	8:1	26	23	26	Riktat statsbidrag
73	Kvalitetssäker och effektiv sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocess	S	10	1:6	1 444	1 183	1 444	Riktat statsbidrag
74	Försäkringsmedicinska utredningar	S	10	1:6	250	246	250	Riktat statsbidrag
75	Flyktingguider	A	13	1:1	51	51	66	Kostnadsersättning
76	Ersättning för ensamkommande barn	A	13	1:2	11 039	6 497	9 410	Kostnadsersättning
77	Schablonersättning	A	13	1:2	9 007	7 401	8 570	Kostnadsersättning
78	Ersättning för stöd och service och hälso- och sjukvård	A	13	1:2	539	433	500	Kostnadsersättning
79	Ersättning för initialt ekonomiskt bistånd	A	13	1:2	470	151	220	Kostnadsersättning
80	Ersättning för ekonomiskt bistånd	A	13	1:2	230	202	270	Kostnadsersättning
81	Ersättning för vissa särskilda kostnader	A	13	1:2	140	140	110	Kostnadsersättning
82	Ersättning för beredskap och kapacitet i kommuner	A	13	1:2	80	80	80	Kostnadsersättning
83	Grundersättning	A	13	1:2	65	65	65	Kostnadsersättning
84	Sfi i anläggningsboende	A	13	1:2	40	19		Kostnadsersättning
85	Hyseskostnader	A	13	1:2	30	28	40	Kostnadsersättning
86	Prestationsbaserad ersättning till kommuner	A	13	1:2	3	0,6		Riktat statsbidrag ¹
87	Öka kunskapen om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners situation	Ku	13	2:2	2	2	2	Riktat statsbidrag

Nr	Bidrag	Dep.	UO	Anslag	Beslutad nivå 2017	Utfall 2017	Beslutad nivå 2018	Typ av bidrag
88	Stärka jämställdhetsarbetets inriktning mot män och maskulinitetsfrågor	S	13	3:1	5	5		Riktat statsbidrag
89	Minska och motverka segregation	Ku	13	4:1	41	26	53	Riktat statsbidrag
90	Stärka jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå	S	13	3.1			25	Riktat statsbidrag
91	Utvidgat uppdrag DUA nyanlända (främjande medel)	A	14	1:3	108	107	70	Kostnadsersättning
92	Gymnasial lärlingsutbildning	U	16	1:5	573	503	480	Riktat statsbidrag
93	Ökad jämlikhet i grundskolan	U	16	1:5	500	500	500	Riktat statsbidrag
94	Hjälp med läxor eller annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid	U	16	1:5	389	388	389	Riktat statsbidrag
95	Personalförstärkning och fortbildning när det gäller specialpedagogiska insatser samt speciallärarutbildning inom Läraryftet II	U	16	1:5	386	309	376	Riktat statsbidrag
96	Fortbildning i specialpedagogik för lärare	U	16	1:5	170	61	170	Riktat statsbidrag
97	Personalförstärkning inom elevhälsan	U	16	1:5	150	150	150	Riktat statsbidrag
98	Läslyftet	U	16	1:5	148	143	151	Riktat statsbidrag
99	Undervisning under skollov	U	16	1:5	119	89	177	Riktat statsbidrag
100	Vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år	U	16	1:5	116	48	119	Riktat statsbidrag
101	Försöksverksamhet med ökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan	U	16	1:5	80	51	62	Riktat statsbidrag
102	Behörighetsgivande utbildning för yrkeslärare	U	16	1:5	59	54	66	Riktat statsbidrag
103	Samordnare för nyanländas lärande	U	16	1:5	51	51	52	Riktat statsbidrag
104	Förebyggande och främjande arbete inom elevhälsan	U	16	1:5	43	41	37	Riktat statsbidrag
105	Insatser inom ramen för samverkan för bästa skola och för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända	U	16	1:5	34	10	34	Riktat statsbidrag
106	Personalförstärkning i skolbibliotek	U	16	1:5	30	30	30	Riktat statsbidrag
107	Extra statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare i förskoleklasser och grundskolor i utanförskapsområden	U	16	1:5	16	7	16	Riktat statsbidrag
108	Fortbildning yrkeslärare	U	16	1:5	12	8	12	Riktat statsbidrag
109	Entreprenörskap i skolan	U	16 ²	1:5	28	8	28	Riktat statsbidrag (även till org.)
110	Främja lärlingsutbildning	U	16	1:5	9	9		Riktat statsbidrag
111	Matematiklyftet	U	16	1:5	8	3	8	Riktat statsbidrag
112	Förstärka tillgången på lärare i nationella minoritetsspråk	U	16	1:5	1	0,8		Riktat statsbidrag

Nr	Bidrag	Dep.	UO	Anslag	Beslutad nivå 2017	Utfall 2017	Beslutad nivå 2018	Typ av bidrag
113	Säkerhetshöjande åtgärder i skolor	U	16	1:5			4	Riktat statsbidrag
114	Maxtaxa inom förskolan, fritidshemmet och pedagogisk omsorg	U	16	1:7	2 628	2 629	2 529	Riktat statsbidrag
115	Kvalitetssäkrande åtgärder inom förskolan, fritidshemmet och annan pedagogisk verksamhet till kommuner som tillämpar maxtaxa	U	16	1:7	500	496	500	Riktat statsbidrag
116	Mindre barngrupper i förskolan	U	16	1:7	828	827	828	Riktat statsbidrag
117	Fritidshemssatsningen	U	16	1:7	500	500	500	Riktat statsbidrag
118	Omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds	U	16	1:7	79	78	79	Riktat statsbidrag
119	Verksamhetsstöd till vissa utbildningar ³	U	16	1:8	95	95	102	Riktat statsbidrag
120	Verksamhetsstöd till vissa utbildningar ³	U	16	1:8	50	50	50	Kostnadsersättning
121	Verksamhetsstöd till vissa utbildningar ³	U	16	1:8	32	32	32	Riktat statsbidrag
122	Fortbildning av lärare avseende svenska som andraspråk och kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare	U	16	1:10	125	62	155	Riktat statsbidrag
123	Fortbildning av lärare samt fritidspedagoger och motsvarande – Lärarlyftet II	U	16	1:10	142	60	92	Riktat statsbidrag
124	Kompetensutvecklingsinsatser för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever och vid behov elever med annat modersmål än svenska	U	16	1:10	8	8		Riktat statsbidrag
125	Regional yrkesinriktad vuxenutbildning	U	16	1:13	1 331	1 053	2 315	Riktat statsbidrag
126	Utbildning som kombineras med traineejobb	U	16	1:13	109	20	204	Riktat statsbidrag
127	Viss utbildning för arbetslösa ungdomar i åldrarna 20–24 år	U	16	1:13	14	14		Riktat statsbidrag
128	Lärcentra	U	16	1:13			50	Riktat statsbidrag
129	Upprustning av skollokaler och av utemiljöer vid skolor, förskolor och fritidshem	U	16	1:15	480	162	800	Riktat statsbidrag
130	Statsbidrag för lågstadiet i grundskolan och motsvarande skolformer samt viss annan utbildning (Lågstadiesatsningen)	U	16	1:16	2 300	2 297	2 300	Riktat statsbidrag
131	Höjda löner till lärare och vissa andra personalkategorier	U	16	1:19	3 000	2 783	3 000	Riktat statsbidrag
132	Statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare	U	16	1:19	1 442	1 252	1 442	Riktat statsbidrag
133	Särskilda insatser på skolområdet	U	16	1:20	156	156	163	Riktat statsbidrag
134	Stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	U	16	1:21			1 000	Riktat statsbidrag
135	Deltagande i EU-programmen Atlas och Erasmus+ inom skolområdet	U	16	4:1	18	18	18	Riktat statsbidrag ⁴

Nr	Bidrag	Dep.	UO	Anslag	Beslutad nivå 2017	Utfall 2017	Beslutad nivå 2018	Typ av bidrag
136	Kommunala musik- och kulturskolan	Ku	17	1:2	97	97	99	Riktat statsbidrag
137	Förstärkning av biblioteksverksamhet i hela landet	Ku	17	1:2			225	Riktat statsbidrag
138	Skapande skola	Ku	17	1:3	186	186	186	Riktat statsbidrag
139	Stöd till vissa icke-statliga kulturlokaler	Ku	17	1:5	10	10	9	Riktat statsbidrag
140	Kultursamverkansmodellen	Ku	17	1:6	1 161	1 161	1 255	Riktat statsbidrag
141	Kultursamverkansmodellen, musikverksamhet inom scenkonst	Ku	17	1:6	58	58	58	Riktat statsbidrag
142	Kultursamverkansmodellen allmän förstärkning	Ku	17	1:6	30	30	30	Riktat statsbidrag
143	Kultursamverkansmodellen, läslov	Ku	17	1:6	3	5	3	Riktat statsbidrag
144	Kultursamverkansmodellen, biblioteksverksamhet i hela landet	Ku	17	1:6			22	Riktat statsbidrag
145	Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	Ku	17	3:1	24	24	24	Riktat statsbidrag
146	Vissa museer/Rörelsernas museum	Ku	17	8:3			5	Riktat statsbidrag
147	Samverkansinsatser för unga som varken arbetar eller studerar	U	17	12:3	19	14	18	Riktat statsbidrag (även till org.)
148	Fritidsgårdar och motsvarande öppen fritidsverksamhet	U	17	12:3			50	Riktat statsbidrag
149	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	N	18	1:2	100	0	95	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
150	Kommunala hyresgarantier	N	18	1:3	43	1	43	Riktat statsbidrag
151	Stöd för ökat bostadsbyggande	N	18	1:8	1 800	1 800	1 395	Riktat statsbidrag ⁵
152	Satsningar av regionala aktörer inom ramen för olika program	N	19	1:3	1 637	68	1 421	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
153	Satsningar av regionala aktörer inom ramen för olika program	N	19	1:1	1 538	352	1 589	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
154	Hållbar regional tillväxt och näringslivsutveckling i Gotlands län	N	19	1:1	20	20	10	Riktat statsbidrag
155	Socioekonomiskt eftersatta kommuner och områden	N	19	1:1			500	Riktat statsbidrag
156	Strandstädning i kustkommuner	M	20	1:1			17	Riktat statsbidrag
157	Åtgärder för värdefull natur	M	20	1:3	55	52	55 ⁶	Riktat statsbidrag
158	Åtgärder för värdefull natur, naturrum	M	20	1:3	2	2	2	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
159	Åtgärder för värdefull natur, biosfärområden	M	20	1:3	1	1	1	Riktat statsbidrag
160	Åtgärder för värdefull natur, fjällsäkerhetskommittéer	M	20	1:3	0,1	0	0,1	Riktat statsbidrag
161	Restaurering av våtmarker	M	20	1:3			200	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)

Nr	Bidrag	Dep.	UO	Anslag	Beslutad nivå 2017	Utfall 2017	Beslutad nivå 2018	Typ av bidrag
162	Avhjälpande av föreningsskador	M	20	1:4	372	360	400	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
163	Avhjälpande av föreningsskador för bostadsbyggande	M	20	1:4	300	115	180	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
164	Klimatanpassning	M	20	1:10	5	4	50	Riktat statsbidrag
165	Åtgärder för havs- och vattenmiljöer, kalkning	M	20	1:11	141	134	150	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
166	Åtgärder för havs- och vattenmiljöer, LOVA	M	20	1:11	75	40	135	Riktat statsbidrag
167	Åtgärder för havs- och vattenmiljöer, Havsplaneringsförordningen	M	20	1:11	10	7	4	Riktat statsbidrag
168	Åtgärder för havs- och vattenmiljöer, avancerad avloppsrening	M	20	1:11	5	0		Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
169	Åtgärder för havs- och vattenmiljöer	M	20	1:11	3	3		Riktat statsbidrag
170	Avancerad avloppsrening läkemedel	M	20	1:11			45	Riktat statsbidrag
171	Internbelastning osv mot övergödning	M	20	1:11			35	Riktat statsbidrag
172	Skydd av värdefulla naturområden	M	20	1:14	20	19	20	Riktat statsbidrag
173	Utveckling av hållbara städer	M	20	1:14	5	2		Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
174	Lokala klimatinvesteringar	M	20	1:17	1 200	78	1 500	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
175	Lokala klimatinvesteringar	M	20	1:17	1 250	181	1 700	Riktat statsbidrag (till kommunala företag)
176	Elbusspremie	M	20	1:17	100	2	100	Riktat statsbidrag
177	Investeringsstöd gröna städer	M	20	1:18			100	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
178	Energieffektivisering	M	21	1:2	120	96	110	Riktat statsbidrag
179	Energieffektivisering	M	21	1:2	18	14	18	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
180	Energiforskning	M	21	1:4	3	0	3	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
181	Insatser kopplade till nationellt nätverk för vindbruk	M	21	1:5	15	4	10	Riktat statsbidrag
182	Underlätta etablering av vindkraft för kommuner	M	21	1:5			70	Riktat statsbidrag
183	Kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	M	21	1:10	13	9	48	Riktat statsbidrag
184	Åtgärder för att minska utsläpp av mikroplaster	M	20	1:11			10	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)

Nr	Bidrag	Dep.	UO	Anslag	Beslutad nivå 2017	Utfall 2017	Beslutad nivå 2018	Typ av bidrag
185	Fordonsstöd m.m.	N	22	1:1	1 618	770	900	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
186	Väginvesteringar	N	22	1:1	602	523	545	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
187	Investeringar i regional plan	N	22	1:1	861	731	807	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
188	Trimning och effektivisering av väg- och järnvägsinfrastruktur samt miljöinvesteringar	N	22	1:1	27	305	280	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
189	Stadsmiljöavtal	N	22	1:1	750	91	1 071	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
190	Bidrag till inlandsbanan AB	N	22	1:1	140	141	150	Kostnadsersättning
191	Avgiftsfri kollektivtrafik för skolungdomar under sommarlovet	N	22	1:1			350	Riktat statsbidrag
192	Åtgärder mot fordonsmålvakter	N	22	1:1			25	Riktat statsbidrag
193	Trafikavtal	N	22	1:7	397	369	432	Riktat statsbidrag
194	Drift av ickestatliga flygplatser	N	22	1:6	63	63	148	Riktat statsbidrag
195	Beredskapsflygplatser	N	22	1:6	10	9	10	Kostnadsersättning
196	Trängselskatt Stockholm	N	22	1:11	626	402	663	Riktat statsbidrag
197	Regionala bredbandskoordinatorer	N	22	2:5	21	21	21	Riktat statsbidrag
198	Natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen/Ådellövsskogsbruk	N	23	1:2	0,3	0,3	0,4	Riktat statsbidrag
199	EU:s stöd till skolmjölk	N	23	1:11	95	91	89	Riktat statsbidrag
200	Livsmedelsstrategins genomförande på regional nivå	N	23	1:15			42	Riktat statsbidrag
201	Kommuner i glesbygd	N	23	1:17			70	Riktat statsbidrag
202	Utllysningar från Vinnova inom ramen för olika program där kommuner och landsting kan vara stödmottagare	N	24	1:2	2 893	134	2 970	Riktat statsbidrag (även till org. och ftg.)
203	Entreprenörskap i skolan och i högre utbildning	N	24	1:5			24	Riktat statsbidrag (även till myndigheter och org.)
204	Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet	Fi	25	1:5			500	Riktat statsbidrag ⁵
					121 052	98 176	118 140	

Anm. I tabellen redovisas de riktade statsbidrag till kommuner och landsting, inkl. kommunfinansierad verksamhet (till t.ex. enskilda huvudmän inom skolan), som fanns 2017 samt de bidrag som beslutats för 2018. I tabellen görs skillnad på riktade statsbidrag som är avsedda att stimulera utveckling inom ett visst område och kostnadsersättningar som är en statlig ersättning för något kommuner eller landsting är skyldiga att utföra. Beslutad nivå 2017/18 visar totalbeloppet för bidraget, dvs. inklusive eventuella medel till utbetalande myndighet eller andra mottagare. Det innebär att delar av de avsatta medlen kan ha gått till organisationer, företag eller utbetalande myndighet utan att det redovisas i denna tabell. Det redovisade utfallet visar hur mycket av de avsatta medlen som gått till kommuner och landsting eller kommunfinansierad verksamhet, t.ex. enskilda huvudmän inom skolan. För att kunna redovisa på den detaljeringsnivå som görs i denna bilaga bygger redovisningen på uppgifter från utbetalande myndigheter, sommar kan därför skilja sig från redovisningar i andra delar av denna proposition som bygger på t.ex. nationalräkenskaper och uppgifter från Ekonomistyrningsverket. Dessutom kan avrundningar innebära att beloppen avviker från belopp i andra delar av denna proposition.

¹ Bidraget består av två delar, där en del är ett riktat statsbidrag och den andra delen en kostnadsersättning.

² Finansieringen för detta bidrag kommer från både U016 och U024.

³ Posten avser del av anslaget 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet m.m. under utgiftsområde 16. Se ändamål för anslaget under utgiftsområde 16, avsnitt 10.1.8.

⁴ Beslut för detta bidrag fattas endast på anslagsnivå. Nivån för 2017 anger därför myndighetens beslutade fördelning och nivån för 2018 är en uppskattning baserat på tidigare års interna fördelning inom anslaget.

⁵ Redovisas som ett generellt bidrag i kommunsektorn.

⁶ Beslut för detta bidrag fattas fr.o.m. 2018 endast på anslagsnivå, summan är därför en uppskattning baserat på tidigare års fördelning inom anslaget.

Statskuldsräntor m.m.

26

Förslag till statens budget för 2019

Statsskuldsräntor m.m.

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	4
Diagramförteckning	5
1 Förslag till riksdagsbeslut	7
2 Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.	9
2.1 Principer för utformningen av denna proposition	9
2.2 Omfattning	10
2.3 Utgiftsutveckling	10
2.4 Mål för utgiftsområdet	11
2.5 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning	11
3 Räntor på statsskulden	13
3.1 1:1 Räntor på statsskulden	13
3.2 Statsskuldsräntor	13
3.3 Faktorer som påverkar ränteutgifterna	14
3.3.1 Statsskulden och statens budgetsaldo	15
3.3.2 Ränte- och valutakursutveckling	16
3.3.3 Upplåning	16
3.4 Regeringens överväganden	18
4 Oförutsedda utgifter	19
4.1 1:2 Oförutsedda utgifter	19
5 Riksgäldskontorets provisionsutgifter	21
5.1 1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter	21

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	7
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.....	11
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.....	11
Tabell 2.3	Ramnivå 2019 realkonomiskt fördelad. Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.....	11
Tabell 3.1	Anslagsutveckling 1:1 Räntor på statsskulden.....	13
Tabell 3.2	Utgiftsmässiga statsskuldräntor 2017–2021.....	14
Tabell 3.3	Kostnadsmässiga statsskuldräntor 2017–2021	14
Tabell 3.4	Ränteförutsättningar	16
Tabell 3.5	Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 1:1 Räntor på statsskulden.....	18
Tabell 4.1	Anslagsutveckling 1:2 Oförutsedda utgifter.....	19
Tabell 4.2	Härledning av anslagsnivån för 1:2 Oförutsedda utgifter.....	19
Tabell 5.1	Anslagsutveckling 1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter	21
Tabell 5.2	Utveckling av provisionsutgifter 2013–2017	21
Tabell 5.3	Provisionsutgifter 2018–2021	22
Tabell 5.4	Härledning av anslagsnivån för 1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter	22

Diagramförteckning

Diagram 3.1	Utgiftsmässiga statsskuldräntor	14
Diagram 3.2	Statsskuld i miljarder kronor och som andel av BNP 1990–2021	15
Diagram 3.3	Statens budgetsaldo 2000–2021	15
Diagram 3.4	Ränteförutsättningar	16
Diagram 3.5	Statsskuldens (inkl. skuldskötselinstrument) fördelning på instrument	16
Diagram 3.6	Valutaskuldens sammansättning 2018	17
Diagram 3.7	Finansiering av valutaskulden per valuta (inklusive lån till Riksbanken)	18

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar ramanslagen för budgetåret 2019 under utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Räntor på statsskulden	25 000 000
1:2	Oförutsedda utgifter	10 000
1:3	Riksgäldskontorets provisionsutgifter	145 200
Summa		25 155 200

2 Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris och löneomräknats på sedvanligt sätt.
- Anslag som avser regelstyrda transfereringssystem har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i

samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive

anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021. Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m. omfattar räntor på statsskulden, oförutsedda utgifter och Riksgäldskontorets provisionsutgifter i samband med upplåning och skuldförvaltning. Utgiftsområdet ingår inte i utgifterna under utgiftstaket för staten.

2.3 Utgiftsutveckling

Kostnaderna för statsskulden påverkas i första hand av skuldens storlek och räntenivåerna då skuldinstrumenten gavs ut. En del av statsskulden är exponerad mot utländsk valuta, varför valutakursrörelser också påverkar kostnaderna. För realskulden påverkas kostnaderna på motsvarande sätt av hur konsumentprisindex utvecklas. Valet av upplåningsstrategi och upplåningsteknik gör att de ränteutgifter som avräknas mot anslag i statens budget kan uppvisa stora svängningar mellan åren, även om skuldutvecklingen, räntenivåerna och valutakurserna är stabila. Detta beror på att de kassamässiga ränteutgifterna påverkas av realiserade valuta- och kursdifferenser.

För att den underliggande utvecklingen av ränteutgifterna ska kunna studeras bör en kostnadsmissig redovisning användas.

Utfallet för utgiftsområdet uppgick 2017 till 10,6 miljarder kronor, och var därmed 8,8 miljarder kronor högre än 2016.

Utgifterna under utgiftsområdet förväntas bli 2,2 miljarder kronor högre 2018 än vad som anvisades i statens budget. Denna skillnad är hänförlig till utgifterna som belastar anslaget 1:1 *Räntor på statsskulden* och beror främst på att de svenska räntorna blivit lägre, vilket har medfört högre kursförluster än vad som antogs i budgetpropositionen för 2018. Även ramförändringarna för utgiftsområdet 2019–2021 förklaras huvudsakligen av utvecklingen på detta anslag. I denna proposition föreslås att utgiftsområdet 2019 ökas med ca 13,8 miljarder kronor, jämfört med vad som anvisades för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018, till 25,2 miljarder kronor. Denna utgiftsökning är i linje med beräkningen avseende 2019 i budgetpropositionen för 2018. Utgifterna under utgiftsområdet beräknas 2020 uppgå till 24,1 miljarder kronor, vilket är 2,0 miljarder kronor högre än vad som beräknades i budgetpropositionen för 2018. De högre utgifterna är en kassamässig effekt av förändringar i Riksgäldskontorets upplåningsplan. Utgifterna under utgiftsområdet beräknas 2021 uppgå till 8,6 miljarder kronor.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
1:1 Räntor på statsskulden	10 504	13 500	13 500	25 000	24 000	8 500
1:2 Oförutsedda utgifter		15	11	10	10	10
1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter	64	145	58	145	145	145
Totalt för utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.	10 569	13 660	13 569	25 155	24 155	8 655

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.**Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.**

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	11 355	11 355	11 355
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym			
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Varav BP19			
Övrigt	13 800	12 800	-2 700
Ny ramnivå	25 155	24 155	8 655

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.**Tabell 2.3 Ramnivå 2019 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.**

Miljoner kronor

	2019
Transfereringar ¹	10
Verksamhetsutgifter ²	25 145
Investeringar ³	
Summa ramnivå	25 155

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2017 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.5 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning

Vartannat år lämnar regeringen en skrivelse till riksdagen med en utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning. Åren däremellan redovisar regeringen sin preliminära syn på den genomförda statsskuldförvaltningen i budgetpropositionen. I april 2018 överlämnades skrivelsen Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2013–2017 (skr. 2017/18:104) till riksdagen.

2.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för statsskuldförvaltningen är att statsskulden ska förvaltas så att kostnaden för skulden långsiktigt minimeras, samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Förvaltningen ska ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer.

3 Räntor på statsskulden

3.1 1:1 Räntor på statsskulden

Tabell 3.1 Anslagsutveckling 1:1 Räntor på statsskulden

Tusental kronor

2017	Utfall	10 504 376	Anslags- sparande	5 808 214
2018	Anslag	13 500 000 ¹	Utgifts- prognos	13 500 000
2019	Förslag	25 000 000		
2020	Beräknat	24 000 000		
2021	Beräknat	8 500 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

linjebeslut senast den 15 november varje år. Riksgäldskontoret lämnar förslag till riktlinjer och förslaget remitteras därefter till Riksbanken för yttrande. I riktlinjebeslutet fastställs bl.a. skuldens löptid samt fördelningen mellan de tre skudslagen nominell skuld i svenska kronor, real skuld i svenska kronor och skuld i utländsk valuta. Inom de ramar som regeringen fastställer har Riksgäldskontoret mandat att fatta beslut om hur statsskulden ska förvaltas. Utgångspunkten för statsskuld förvaltningen är att kostnaderna för statsskulden ska minimeras, samtidigt som risker beaktas.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för räntor på statsskulden.

Anslagsutfall och utgiftsprognos 2018

Utfallet på anslaget blev 10,5 miljarder kronor 2017, vilket var 5,8 miljarder kronor lägre än de anvisade medlen. År 2018 beräknas utgifterna bli 13,5 miljarder kronor, vilket är 2,3 miljarder kronor högre än vad som anvisades efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Den huvudsakliga orsaken till upprevideringen av utgifterna är att de svenska räntorna blivit lägre, vilket visserligen har medfört lägre betalningar för lån, men även högre kursförluster vid förtidsinlösen av lån (se tabell 3.2 för definition av kursförluster).

Regeringens överväganden

Regeringen beslutar om den övergripande styrningen av statsskuldens förvaltning i årliga rikt-

3.2 Statsskuld räntor

Den budgetpåverkande redovisningen av statsskuld räntorna är utgiftsmässig och i stort sett baserad på de betalningar som sker. Ränteutgifterna blir därmed starkt beroende av vilken upplåningsteknik som tillämpas och kan därför uppvisa stora svängningar mellan åren, som inte direkt kan hänföras till den underliggande skuld-, ränte- och valutakursutvecklingen under motsvarande period. De utgiftsmässiga statsskuld räntorna för 2017–2021 redovisas i tabell 3.2.

Förutom löpande ränteutgifter, samt över- och underkurser från emissioner av statsobligationer, utgörs de totala ränteutbetalningarna även av utgifter i form av realiserade kursdifferenser vid återköp av obligationer samt realiserade valutakursdifferenser (se tabell 3.2).

Tabell 3.2 Utgiftsmässiga statsskuldräntor 2017–2021

Miljarder kronor

Utfall 2017 och prognos 2018–2021

	2017	2018	2019	2020	2021
Räntor på lån i svenska kronor	15,1	16,5	19,5	26,0	11,0
Räntor på lån i utländsk valuta	-0,5	-0,5	0,5	0,5	0,5
Över-/underkurser vid emission ¹	-9,5	-3,5	-1,5	0,0	0,5
Summa räntor	5,0	12,5	18,5	26,5	12,0
Räntor på in- och utlåning ²	-2,1	-2,0	-2,0	-2,5	-3,5
Valutakursförluster/-vinster ³	-1,9	1,0	3,0	0,0	0,0
Kursförluster/-vinster ⁴	9,5	2,0	5,5	0,0	0,0
Summa ränteutgifter	10,5	13,5	25,0	24,0	8,5

¹ Om Riksgäldskontoret (RGK) emitterat en obligation med en kupongränta som är högre än marknadsräntan uppstår en överkurs, vilket innebär att RGK får den diskonterade mellanskillnaden mellan marknadsräntan och kupongräntan av köparen. Underkurser uppstår vid motsatt förhållande.

² Ränteinkomster och ränteutgifter på RGK:s nettoutlåning. Summa ränteutgifter påverkas dock inte av RGK:s nettoutlåning (vilket däremot räntekostnaderna gör). Den större statsskuld som följer av RGK:s nettoutlåning påverkar således inte anslaget för statsskuldräntor. Förklaringen är att anslaget nettoredovisas. De högre ränteutgifter som beror på skuldens ökning motsvaras av en lika stor ökning av ränteinkomsterna. Däremot påverkas de kostnadsmässiga statsskuld-räntorna fullt ut av ökningen av statsskulden.

³ Vid lösen eller omsättning av lån i utländsk valuta realiserar valutakursförluster eller valutakursvinster beroende på hur valutakursen utvecklats sedan lånet tecknades. Posten påverkar utgifterna på statens budget och statens budgetsaldo, men inte statens finansiella sparande.

⁴ Kursförluster uppstår vid förtidsinlösen av lån som har en högre kupongränta än marknadsräntan vid återköpstillfället. Kursvinster uppstår vid motsatt förhållande. Posten påverkar utgifterna på statens budget och saldot, men inte statens finansiella sparande.

De kostnadsmässiga räntorna som visas i tabell 3.3 används vid beräkningen av statens finansiella sparande. Kostnadsmässig redovisning innebär att räntorna periodiseras över lånens löptid. De kostnadsmässiga räntorna ger en bättre bild av hur kostnaden för statsskulden utvecklas. Redovisningen i tabell 3.3 utgår från posten Summa räntor i tabell 3.2. En kostnadsjusteringspost har dock lagts till för att få räntorna rätt periodiserade. De realiserade valutakurs- och kursförlusterna, som påverkar ränteutgifterna, beaktas därmed inte vid beräkningen av de kostnadsmässiga räntorna. I beräkningen av det finansiella sparandet ingår inte värdeförändringar. Följaktligen tas inte heller realiserade omvärderingar av statsskulden som härrör från ändringar i marknadsräntor eller växelkurser upp som kostnader för statsskulden.

Tabell 3.3 Kostnadsmässiga statsskuldräntor 2017–2021

Miljarder kronor

	2017	2018	2019	2020	2021
Summa räntor enligt tabell 3.2	5,0	12,5	18,5	26,5	12,0
Summa kostnadsjustering	-0,5	-5,0	-8,0	-13,0	1,5
Summa räntekostnader¹	4,5	7,5	10,5	13,5	13,5

¹ Exklusive realiserade valuta- och kursdifferenser.

3.3 Faktorer som påverkar ränteutgifterna

Ränteutgifterna påverkas främst av storleken på statsskulden, svenska och utländska räntenivåer samt den svenska kronans växelkurs mot andra valutor. Som tidigare nämnts har också Riksgäldskontorets låneteknik betydelse för hur ränteutgifterna fördelas över tiden.

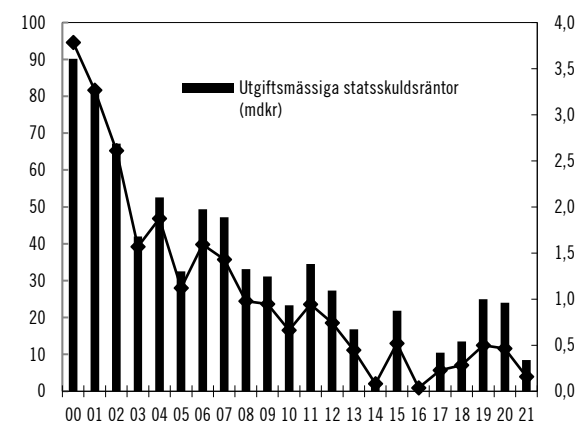
Ränteutgifterna för statsskulden blev 8,8 miljarder kronor högre 2017 än 2016. Skillnaden förklaras huvudsakligen av lägre överkurser vid emissioner av statslån 2017 jämfört med 2016 (se tabell 3.2 för definition av överkurser).

Av diagram 3.1 framgår att de utgiftsmässiga statsskuld-räntorna har minskat från ca 90 miljarder kronor i början av 2000-talet till ca 11 miljarder kronor 2017. Som andel av BNP minskade statsskuld-räntorna under motsvarande period från ca 3,8 procent till ca 0,2 procent. Minskningen beror främst på att marknadsräntorna har sjunkit, men även på att statsskuldens andel av BNP minskat.

Diagram 3.1 Utgiftsmässiga statsskuld-räntor

Miljarder kronor

Procent av BNP

Källor: Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

År 2018–2021 finns huvudsakligen två samsvängande faktorer som påverkar

ränteutgifterna: stigande marknadsräntor och en minskande statsskuld. Därutöver beräknas ränteutgifterna 2019 bli förhållandevis höga till följd av kursförluster i samband med byten av obligationer. Att räntebetalningarna minskar relativt mycket mellan 2020 och 2021 beror främst på att en realobligation som förfaller 2020 ger upphov till en stor betalning av upplupen inflationskompensation om ca 10,5 miljarder kronor. Någon motsvarande betalning äger inte rum 2021. Därutöver förfaller ett antal obligationer med en relativt hög kupongränta fram till 2020, vilket innebär att betalningarna på utestående obligationer 2021 sammantaget förväntas bli lägre.

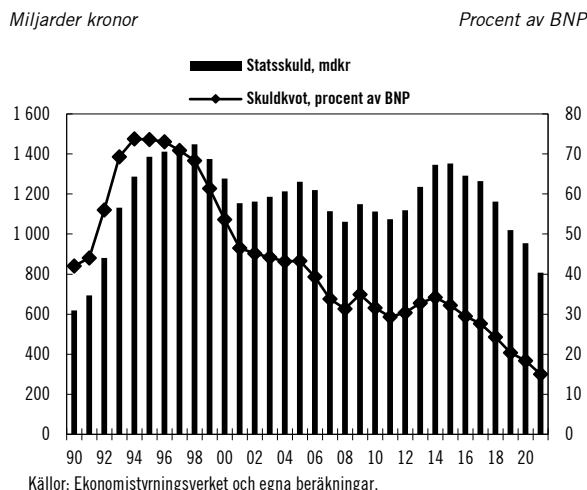
Uttryckt som andel av BNP beräknas utgifterna för statsskuld räntorna först öka från 0,2 procent 2017 till 0,3 procent 2018 samt till 0,5 procent 2019 och 2020 för att sedan falla tillbaka till 0,2 procent 2021.

3.3.1 Statsskulden och statens budgetsaldo

Statsskuldens storlek förändras i takt med statens budgetsaldo och ändrade skulddispositioner m.m. En skulddisposition kan exempelvis bestå av en omvärdering av valutaskulden till aktuella valutakurser. Omvärderingen påverkar statsskuldens storlek, men inte budgetsaldot, eftersom enbart realiserade valutakursdifferenser belastar anslaget.

Efter att statsskuldskvoten, dvs. statsskulden som andel av BNP, sjunkit under hela 2000-talet ökade kvoten tillfälligt krisåret 2009 (se diagram 3.2), till stor del på grund av en ökad vidareutlåning till Riksbanken för förstärkning av valutareserven och av en fallande BNP. Efter detta sjönk statsskuldskvoten. I samband med en ytterligare förstärkning av valutareserven om drygt 100 miljarder kronor i början av 2013 ökade dock kvoten igen. Statsskulden uppgick vid utgången av 2013 till 1 236 miljarder kronor, varav vidareutlåningen till Riksbanken uppgick till ca 193 miljarder kronor (motsvarande ca 5 procent av BNP). År 2014 fortsatte statsskuldskvoten att öka till 34,2 procent av BNP, för att 2015–2017 successivt minska till 27,5 procent av BNP. År 2018 och framåt beräknas statsskuldskvoten minska successivt.

Diagram 3.2 Statsskuld i miljarder kronor och som andel av BNP 1990–2021

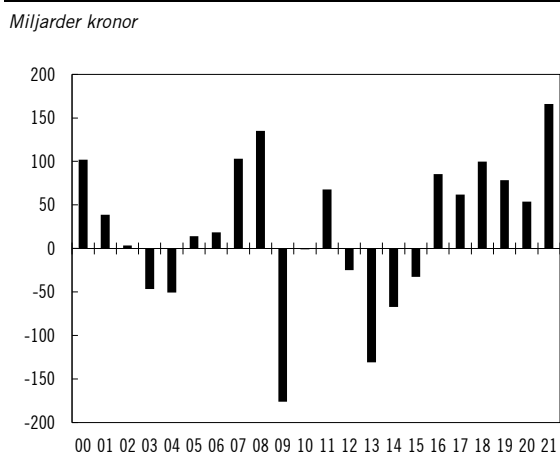

Från och med 2016 bidrar ett negativt lånebehov till att statsskulden minskar, både nominellt och som andel av BNP. Statsskuldskvoten beräknas minska till 15,0 procent 2021, givet en oförändrad politik.

Ett beräkningstekniskt antagande om försäljningar av statens innehav av aktier i noterade och onoterade bolag bidrar även till att statsskulden minskar. De antagna försäljningarna minskar lånebehovet med 5 miljarder kronor per år 2018–2021. Sammantaget minskar därmed statsskulden till följd av försäljningsantagandena med 20 miljarder kronor t.o.m. 2021. Om detta beräkningstekniska antagande exkluderades skulle statsskuldskvoten uppgå till 15,4 procent 2021.

Budgetsaldot beräknas vara positivt samtliga år 2018–2021 (se diagram 3.3).

Diagram 3.3 Statens budgetsaldo 2000–2021

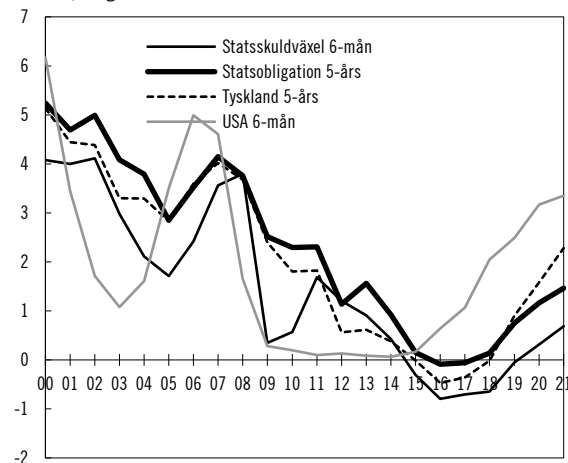

3.3.2 Ränte- och valutakursutveckling

Värdet på den svenska kronan påverkar ränteutgifterna, men också statsskulden direkt, eftersom valutaskulden värderas till aktuella valutakurser. En svagare krona ökar ränteutgifterna för lån i utländska valutor och en starkare krona minskar utgifterna. Dessutom påverkas ränteutgifterna av realiserade valutakursdifferenser, som uppstår när lån i utländska valutor förfaller. Om kronan stärkts sedan lånet togs uppstår en valutavinst, och vice versa. Därutöver påverkas ränteutgifterna av valutakursförändringar mellan andra valutor än kronan.

Diagram 3.4 Ränteförutsättningar

Procent, årsgenomsnitt

Källor: Macrobond och egna beräkningar.

Statsobligationsräntorna i Sverige och Tyskland har under lång tid sjunkit trendmässigt. Låga statsobligationsräntor avspeglar normalt förväntningar om att styrräntor kommer förbli låga under lång tid framöver. I USA har däremot statsobligationsräntorna stigit i takt med att centralbanken höjt räntan, även om räntorna fortfarande är på låga nivåer ur ett historiskt perspektiv. Utvecklingen på räntemarknaden har styrts av centralbankernas expansiva penningpolitik. Inflationen har utvecklats svagare än förväntat, vilket lett till att bedömningarna av penningpolitiken reviderats i en mer expansiv inriktning. I takt med att inflationen stiger, och centralbankerna höjer styrräntorna, förväntas statsobligationsräntorna att stiga (se diagram 3.4 och tabell 3.4).

Tabell 3.4 Ränteförutsättningar

Procent årsgenomsnitt då inte annat anges

	2017	2018	2019	2020	2021
Statsskuldväxel 6-månaders	-0,70	-0,65	-0,05	0,32	0,68
Statsobligation 5-års	-0,06	0,14	0,75	1,17	1,46
Statsobligation 10-års	0,65	0,73	1,37	1,78	2,06
Tyskland 5-års	-0,36	-0,02	0,90	1,58	2,28
USA 6-månaders	1,07	2,05	2,49	3,17	3,35
Växelkurs SEK/EUR	9,64	10,28	10,37	10,32	10,08
Växelkurs SEK/USD	8,55	8,67	8,69	8,46	8,33

Källor: Macrobond och egna beräkningar.

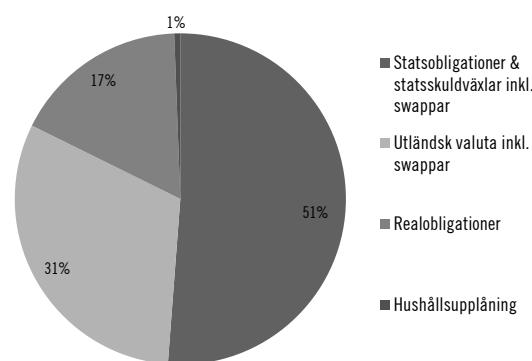
Den svenska kronan har sedan 2014 försvagats mot euron och den amerikanska dollarn. År 2019–2021 förväntas kronan stärkas något gentemot dessa valutor.

3.3.3 Upplåning

En fördelning av den okonsoliderade statsskulden (värdet av statens samtliga utestående skuldinstrument, även de som innehåller av statliga myndigheter) på olika skuldslag framgår av diagram 3.5. En första indelning kan göras mellan lån i svenska kronor och i utländsk valuta. För skulden i svenska kronor görs vidare en indelning i nominella och reala låneinstrument (se nedan).

Diagram 3.5 Statsskuldens (inkl. skuldskötselinstrument) fördelning på instrument

Andelar av statsskulden 2018-07-31

Källa: Riksgäldskontoret.

Nominella lån i svenska kronor

Drygt hälften av statsskulden är finansierad med nominella lån i svenska kronor. De två låneinstrument som används är i huvudsak statsobligationer och statsskuldväxlar. Statsskuldväxlar har en löptid som normalt uppgår till högst sex månader. En statsskuldväxel är ett s.k.

nollkuponginstrument. Räntan utgörs av skillnaden mellan det belopp som staten erhåller när växeln emitteras och det belopp som staten återbetalar vid förfall. Den korta löptiden på statsskuldväxlar gör att en förändring av räntenivån relativt snabbt påverkar räntekostnaderna.

Statsobligationer har en fast årlig kupongränta, vilket innebär att räntan betalas ut årligen med ett lika stort belopp varje gång. Normalt finns omkring tio olika statsobligationer utfärdade samtidigt, med en löptid på mellan 1 och 15 år. Våren 2009 emitterades dock en 30-årig obligation och våren 2012 emitterades en 20-årig obligation. Initialt brukar kupongräntan och marknadsräntan vara ungefär densamma. När marknadsräntan förändras får det till följd att obligationer som senare emitteras inom ramen för samma lån får en överkurs, alternativt en underkurs. När Riksgäldskontoret emitterar obligationer med överkurs uppstår en ränteinkomst och när emitteringen sker till underkurs uppstår en ränteutgift. Det gör att de kassamässiga räntorna för enskilda år kan variera betydligt. De kostnadsmässiga räntorna påverkas däremot inte direkt av över- och underkurser. I den kostnadsmässiga redovisningen periodiseras över- eller underkursen i stället över hela lånets löptid.

Riksgäldskontoret har tidigare lånat även direkt från privatpersoner och mindre investerare genom premieobligationer. I december 2016 beslutade dock myndigheten att tillsvidare inte emittera nya sådana obligationer.

Reala lån i svenska kronor

Förenklat uttryckt får den som köper en realobligation en real ränta plus kompensation för inflation. Kupongräntan för realobligationer räknas upp med inflationen, liksom det lånade beloppet som återbetalas på förfalldagen. Det innebär att en stor del av räntan betalas först när lånet förfaller. I likhet med vad som gäller för nominella obligationer uppstår det i samband med detta över- och underkurser, som utöver skillnaden mellan kupongräntan och marknadsräntan även är beroende av inflationen.

Skuld i utländsk valuta

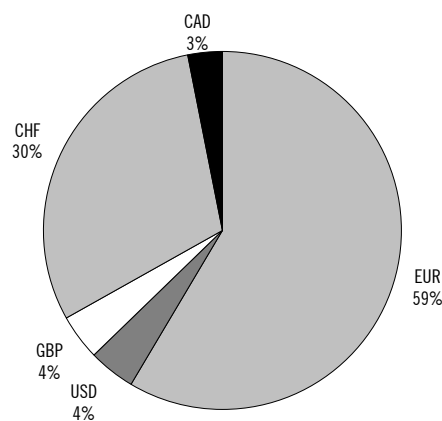
På den internationella kapitalmarknaden kan Riksgäldskontoret låna stora belopp på kort tid. Det finns skäl att regelbundet låna i utländsk valuta, även när lånebehovet är litet, eftersom man då upprätthåller beredskapen att låna större belopp om det skulle behövas.

Riksgäldskontoret har sett över hanteringen av valutaskulden utan att kunna påvisa att valutaexponering leder till sänkta kostnader för statskulden på lång sikt. Exponeringen leder däremot till att kostnaderna varierar mer. Regeringen har därför beslutat att valutaexponeringen gradvis ska minska.

Riksgäldskontorets styrelse fastställer varje år ett riktmärke som anger hur fördelningen mellan olika valutor ska vara. Riktmärket förändrades 2015 från en procentuell fördelning av exponeringen till en exponering mätt som nominella belopp uttryckta i respektive valuta. Det ungefärliga riktmärket för exponeringen, med växelkurser per den 31 juli 2018, mot de olika valutorna framgår av diagram 3.6.

Diagram 3.6 Valutaskuldens sammansättning 2018

Procent

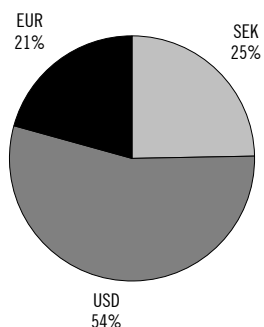
Källa: Riksgäldskontoret.

Riktmärket bestämmer exponeringen mot olika valutor i valutaskulden inklusive derivat (exempelvis valutaswappar). Riksgäldskontoret ger inte ut valutalån direkt enligt riktmärket, utan anpassar valutasammansättningen genom derivat. Exponeringen skiljer sig därmed från hur den underliggande finansieringen ser ut, se diagram 3.7.

Derivatkontrakten ger upphov till ränteutgifter och ränteinkomster som är beroende av ränte- och valutakursutvecklingen. Derivaten är en del av upplåningstekniken som syftar till att åstadkomma så billig upplåning som möjligt, samtidigt som risken i förvaltningen kan styras.

Diagram 3.7 Finansiering av valutaskulden per valuta (inklusive lån till Riksbanken)

Andelar 2018-07-31

Källa: Riksgäldskontoret.

3.4 Regeringens överväganden**Tabell 3.5 Härledning av anslagsnivån 2018–2020 för 1:1 Räntor på statsskulden**

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	11 200 000	11 200 000	11 200 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	13 800 000	12 800 000	-2 700 000
Förslag/beräknat anslag	25 000 000	24 000 000	8 500 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget ökas med 13 800 000 kronor jämfört med den ursprungliga beslutade budgeten för 2018, till följd av civilrättsligt bindande avtal avseende räntebetalningar och ersättningar i samband med förfall och byten av obligationer.

Regeringen föreslår att 25 000 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Räntor på statsskulden* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 24 000 000 000 kronor respektive till 8 500 000 000 kronor.

4 Oförutsedda utgifter

4.1 1:2 Oförutsedda utgifter

Tabell 4.1 Anslagsutveckling 1:2 Oförutsedda utgifter

Tusental kronor

2017	Utfall		Anslags- sparande	10 000
2018	Anslag	15 000	¹ Utgifts- prognos	11 035
2019	Förslag	10 000		
2020	Beräknat	10 000		
2021	Beräknat	10 000		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för oförutsedda utgifter, inklusive utgifter för ersättningar till enskilda för skador av statlig verksamhet enligt lagakraftvunnen dom eller efter uppgörelse samt för utgifter för skador inom landet som uppkommit under tidigare krigsförhållanden. Medel från anslaget tas i anspråk efter beslut av regeringen i varje enskilt fall.

Regeringens överväganden

Tabell 4.2 Härledning av anslagsnivån för 1:2 Oförutsedda utgifter

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018 ¹	10 000	10 000	10 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	10 000	10 000	10 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen bedömer att det även fortsättningsvis behövs ett anslag för oförutsedda utgifter och för vissa speciella ändamål om andra medel inte står till förfogande (jfr prop. 1997/98:1 utg.omr. 26 avsnitt 4). Kammarkollegiet bör därför efter beslut av regeringen även fortsättningsvis få betala ut ersättningar av detta skäl.

Regeringen kommer i efterhand redovisa för riksdagen vilka utgifter som täckts genom att medel från anslaget tagits i anspråk. Finansiering av utgifter från anslaget ska ske genom indrag från annat anslag. Användningen av anslaget och beslutade indrag med anledning av detta redovisas i årsredovisningen för staten.

Regeringen föreslår att 10 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Oförutsedda utgifter* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 10 000 000 kronor respektive 10 000 000 kronor.

5 Riksgäldskontorets provisionsutgifter

5.1 1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter

Tabell 5.1 Anslagsutveckling 1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter

Tusental kronor

År	Slagslag	Utfall	Anslags- sparande	Utfall
2017	Utfall	64 341		80 859
2018	Anslag	145 200 ¹	Utgifts- prognos	58 400
2019	Förslag	145 200		
2020	Beräknat	145 200		
2021	Beräknat	145 200		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Riksgäldskontorets provisionskostnader i samband med upplåning och skuldförvaltning.

Kompletterande information

Samtliga provisionsutgifter i samband med upplåning och skuldförvaltning redovisas utanför utgiftstaket, vilket innebär att de behandlas på samma sätt som ränteutgifterna på statsskulden.

Anslaget omfattas också av ett särskilt bemyndigande som är beloppsmässigt obegränsat för att säkerställa att regeringen alltid ska kunna fullgöra sina åtaganden gentemot långivarna.

Utveckling av provisionsutgifter 2013–2017

Riksgäldskontoret betalar företrädesvis ut provisioner till olika marknadsaktörer för att de

upprätthåller infrastrukturen i marknaden genom att sälja, marknadsföra och lösa in Riksgäldskontorets produkter. Dessutom har provision betalats till de externa förvaltare som t.o.m. 2018 arbetat på Riksgäldskontorets uppdrag. De externa förvaltarna erhöll både en fast och en rörlig provision, där den senare baserades på deras resultat. Riksgäldskontorets styrelse beslutade våren 2018 att avveckla den externa förvaltningen.

Tabell 5.2 Utveckling av provisionsutgifter 2013–2017

Miljoner kronor

Utfall 2013–2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Försäljningsprovisioner ¹	45,3	46,5	46,4	37,3	34,7
Provisioner externa förvaltare ²	14,8	11,7	44,0	24,8	16,0
Futuresprovisioner ³	7,6	11,2	8,1	2,2	2,7
Provisioner valutaupplåning	8,9	27,8	30,0	0,0	0,0
Övriga provisioner	0,3	18	10,4	10,6	10,9
Summa provisionsutgifter	76,9	115,1	139,0	74,8	64,3

¹ Provisioner som betalas ut till Riksgäldskontorets återförsäljare.

² Provisioner som betalas ut till externa förvaltare i samband med Riksgäldskontorets förvaltning av valutaskulden.

³ Provisioner per kontrakt som betalas ut när Riksgäldskontoret handlar i futures (standardiserat terminskontrakt).

Källa: Riksgäldskontoret.

Av tabell 5.2 framgår hur provisionerna har fördelats på några kategorier under de senaste fem åren. Provisionsutgifterna har varierat mellan 64 och 139 miljoner kronor. Det beror på att volymerna när det gäller upplåning via olika instrument och metoder skiljer sig åt mellan åren. Provisionsutgifterna styrs till största delen av vilka upplåningskanaler som används. Vissa upplåningsinstrument ger inte upphov till några rörliga kostnader, medan andra gör det. För de

största upplåningsvolymerna är försäljningsprovisionerna fasta. Försäljningsprovisionerna för premieobligationer har haft ett direkt samband med försäljningsvolymerna. Sedan december 2016 emitteras dock tillsvidare inga nya premieobligationer. En upplåning via syndikering, dvs. att Riksgäldskontoret anlitar en grupp av banker som genomför försäljningen, leder också till höga provisioner som är beroende av volymen.

Avvägningen mellan vilka instrument som ska användas görs av Riksgäldskontoret inom de ramar som regeringen gett genom riktlinjerna för statsskuldens förvaltning. Den avvägningen inkluderar alla kostnader som är förknippade med upplåningen, inklusive räntekostnaden och eventuella provisioner. I det avseendet utgör provisionerna en kostnad som alla andra inom upplåningsverksamheten.

En annan faktor som påverkat provisionernas storlek är hur väl de externa förvaltarna lyckats med sina uppdrag. Ju högre avkastning de genererat desto högre provision har de fått. Som mest har de externa förvaltarna kunnat få 20 procent av marginalavkastningen. Därmed har höga provisioner till de externa förvaltarna inneburit att kostnaden för utgiftsområdet totalt sett har sjunkit eftersom avkastningen per definition varit hög när provisionerna varit höga. Vinsterna redovisas emellertid inte mot anslaget 1:3 *Riksgäldskontorets provisionsutgifter* utan mot anslaget 1:1 *Räntor på statsskulden*.

Tabell 5.3 visar provisionsutgifterna fördelade på några kategorier 2018–2021. Riksgäldskontorets styrelse beslutade våren 2018 att avveckla den externa förvaltningen, därmed kommer inga provisionsutgifter att belasta anslaget efter 2018. Utgifterna för 2018 avser ersättning för det arbete som bedrivits fram till avvecklingstidpunkten den 30 mars 2018. Variationen i de totala provisionsutgifterna över prognosperioden förklaras till stor del av provisioner för valutaupplåning. För 2018 och 2019 planeras ingen valutaupplåning för staten, eftersom de obligationer i utländsk valuta som Riksgälden planerar att emittera 2018 och 2019 vidareutlånas till Riksbanken. Vidareutlåningen till Riksbanken antas i prognosen upphöra vid årsskiftet 2019/2020. Sammantaget beräknas provisionsutgifterna för de lån Riksgäldskontoret hanterat bli 58 miljoner kronor 2018, 47 miljoner kronor 2019 och därefter 64 miljoner kronor per år 2020 och 2021.

Tabell 5.3 Provisionsutgifter 2018–2021

Miljoner kronor
Prognos 2018–2021

	2018	2019	2020	2021
Försäljningsprovisioner ¹	34,7	34,7	34,7	34,7
Provisioner externa förvaltare ²	7,0	0,0	0,0	0,0
Futuresprovisioner ³	1,5	1,5	1,5	1,5
Provisioner valutaupplåning	0,0	0,0	17,9	17,9
Övriga provisioner	15,2	10,6	9,9	10,2
Summa provisionskostnader	58,4	46,8	64,0	64,3

Anm. Beloppen är avrundade och summerar inte alltid.

¹ Provisioner som betalas ut till Riksgäldskontorets återförsäljare.

² Provisioner som betalas ut till externa förvaltare i samband med Riksgäldskontorets förvaltning av valutaskulden.

³ Provisioner per kontrakt som betalas ut när Riksgäldskontoret handlar i futures (standardiserat terminskontrakt).

Källa: Riksgäldskontoret.

Regeringens överväganden

Tabell 5.4 Härledning av anslagsnivån för 1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter

Tusental kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	145 200	145 200	145 200
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	145 200	145 200	145 200

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen har i budgetlagen (2011:203) ett bemyndigande att besluta att anslaget räntor på statsskulden samt andra utgifter för upplåning och skuldförvaltning får överskridas om det är nödvändigt för att fullgöra statens betalningsåtaganden. Bemyndigandet utnyttjades senast 2009, då utfallet på anslaget uppgick till 212 miljoner kronor, vilket var 52 miljoner kronor högre än vad som anvisats av riksdagen. Den relativt höga volatiliteten, och det faktum att risken är asymmetrisk, dvs. att utgifterna kan avvika mer uppåt än nedåt, beaktas alltid vid beredningen av budgetförslaget.

Regeringen föreslår att 145 200 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Riksgäldskontorets provisionsutgifter* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 145 200 000 kronor respektive 145 200 000 kronor.

Avgiften till Europeiska unionen

27

Förslag till statens budget för 2019

Avgiften till Europeiska unionen

Innehållsförteckning

Tabellförteckning.....	4
1 Förslag till riksdagsbeslut	5
2 Avgiften till Europeiska unionen.....	7
2.1 Principer för utformningen av denna proposition.....	7
2.2 Omfattning.....	8
2.3 Utgiftsutveckling	9
2.3.1 Risker för annan utgiftsutveckling	9
2.4 Mål för utgiftsområdet.....	10
2.5 Resultatredovisning.....	10
2.5.1 Resultat.....	10
2.6 Budgetförslag.....	11
2.6.1 1:1 Avgiften till Europeiska unionen.....	11

Tabellförteckning

Tabell 1.1	Anslagsbelopp	5
Tabell 2.1	Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen	9
Tabell 2.2	Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen	9
Tabell 2.3	Anslagna medel och utfall för 2017	11
Tabell 2.4	Reduktionernas effekt på EU-avgiften 2017.....	11
Tabell 2.5	Anslagsutveckling 1:1 Avgiften till Europeiska unionen	11
Tabell 2.6	Utgiftsutveckling för anslag 1:1 Avgiften till Europeiska unionen fördelat på anslagsposter	13

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att ingå de ekonomiska åtaganden som följer av EU-budgeten för budgetåret 2019 (avsnitt 2).
2. Riksdagen anvisar ett ramanslag för budgetåret 2019 under utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1	Avgiften till Europeiska unionen	40 913 834
Summa		40 913 834

2 Avgiften till Europeiska unionen

2.1 Principer för utformningen av denna proposition

Särskilda principer har tillämpats vid utformningen av denna proposition med anledning av att den har beslutats av en övergångsregering. Bakgrunden till dessa redogörs närmare för i finansplanen (Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1).

Utgångspunkten för förslagen i denna proposition har varit den budget som riksdagen har beslutat för 2018 efter förslag i budgetpropositionen för 2018. Vidare har följande generella justeringar gjorts för utgiftsområdena:

- Anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål har pris och löneomräknats på sedvanligt sätt.
- Anslag som avser regelstyrda transfererings-system har justerats utifrån ändrad makroekonomisk utveckling liksom ändrade volymer (t.ex. antal personer som omfattas).
- Anslag har justerats till följd av beslutade lagar och förordningar, internationella avtal, civilrättsligt bindande avtal eller EU-rättsakter.
- Anslag har justerats med anledning av att riksdagen beslutat om flyttar av ändamål och verksamheter mellan utgiftsområden.
- Anslag har justerats om det krävts för att nödvändiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas.
- För att verksamhet som baseras på ett beställningsbemyndigande för kommande år ska ges förutsättningar att bedrivas i samma omfattning 2019–2021 har anslagsnivåerna för alla år justerats med hänsyn till

nivån på beräknade infrianden av de ekonomiska åtagandena 2019.

De sedvanliga finansieringsprinciper som används vid beredningen av regeringens budgetförslag har i enlighet med ramverket för finanspolitiken tillämpats även när denna proposition tagits fram (skr. 2017/18:207, bet. 2017/18:FiU32, rskr. 2017/18:334).

Utöver förslag om anslag lämnar regeringen även nödvändiga förslag om beställningsbemyndiganden och andra finansiella befogenheter samt övriga förslag på finansmaktens område som kräver riksdagens ställningstagande inför det kommande budgetåret. Vid bedömningen av storleken på beställningsbemyndigandena har en prövning gjorts utifrån tidigare beslutade bemyndiganden och med hänsyn till de föreslagna anslagsnivåerna.

Endast sådana förändringar i förhållande till riksdagens ursprungliga budgetbeslut för 2018 som varit förenliga med vad som ovan angetts har föreslagits. Regeringens budgetförslag innebär i de allra flesta fall att den statliga verksamheten kan genomföras i samma omfattning som 2018. Vissa anslagsnivåer har blivit lägre än de beräkningar regeringen tidigare redovisat för 2019, medan andra har blivit högre. Vid behov kan förslag till ändringar i budgeten lämnas under pågående budgetår.

Vilka konsekvenser för anslagsnivån som tillämpningen av principerna har fått redovisas under regeringens överväganden för respektive anslag. Tyngdpunkten i redovisningen är konsekvenserna för anslagsnivån 2019. I härledningstabellerna har det inte varit praktiskt möjligt att specificera nya beslut och överföringar på

motsvarande sätt som gjordes i budgetpropositionen för 2018.

Regeringen redovisar på sedvanligt sätt beräkningar även för det andra och tredje tillkommande året efter budgetåret, dvs. för 2020 och 2021. Även dessa beräkningar baseras på de ovan angivna principerna. Regeringen har dock inte tillämpat principen om förlängning av anslagsnivån för 2018 för åren efter budgetåret, när det gäller reformer för vilka ett slutdatum angetts. För 2020 har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2019 eller 2020 tagits bort från beräknade anslagsnivåer. På motsvarande sätt har reformer som planerats upphöra helt fr.o.m. 2021 tagits bort från beräknade anslagsnivåer fr.o.m. det året.

De redovisade beräkningarna för 2020 och 2021 görs för att det ska vara möjligt att härleda de föreslagna preliminära utgiftsramarna för 2020 och 2021 till anslagen. Med hänsyn till att propositionen lämnas av en övergångsregering är de förutsättningar som dessa beräkningar bygger på mycket osäkra. Informationsvärdet av beräkningarna är därför begränsat.

I enlighet med kraven i budgetlagen (2011:203) lämnar regeringen i denna proposition en resultatredovisning i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Mot bakgrund av de ovan angivna principerna har dock regeringen avstått från att redovisa sina slutsatser av de presenterade resultaten. Regeringen har även avstått från att redovisa den framtida politiska inriktningen för utgiftsområdet. Vad som ska gälla för 2019 framgår av förslagen om anslag och övriga finansiella befogenheter samt av de ändamål som är kopplade till dessa.

2.2 Omfattning

Utgifterna under utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen utgörs av Sveriges betalningar till Europeiska kommissionen för Europeiska unionens allmänna budget. EU-budgeten upprättas årligen inom en flerårig budgetram. EU-budgetens utgifter och inkomster ska på årlig basis vara i balans, dvs. vara lika stora. Eftersom EU-budgetens inkomster huvudsakligen utgörs av avgifter från medlemsstaterna styr EU-budgetens utgiftsnivå i stor utsträckning nivån på Sveriges EU-avgift och därmed anslagsnivån och storleken på utgiftsområdet.

Avgifterna från medlemsstaterna benämns Europeiska unionens egna medel och regleras i enlighet med det s.k. egna medelsbeslutet. Det finns tre typer av egna medel: traditionella egna medel, en mervärdesskattebaserad avgift och en avgift baserad på medlemsstaternas bruttonationalinkomst (BNI), se vidare avsnitt 2.6.

Europeiska unionens rådsbeslut 2014/335/EU, Euratom av den 26 maj 2014 om systemet för egna medel har ratificerats av samtliga EU:s medlemsstater, i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser. Beslutet kunde därmed träda i kraft den 1 oktober 2016, med retroaktiv verkan fr.o.m. den 1 januari 2014. Enligt en preliminär uppgörelse mellan Storbritannien och EU:s övriga 27 medlemsstater om hur landets aviserade utträde ur EU ska gå till ska Storbritannien under en övergångsperiod fr.o.m. april 2019 t.o.m. 2020 bidra till och delta i unionens budget.

I systemet för egna medel finns ett antal bestämmelser och begränsningsregler som, i jämförelse med de flesta andra medlemsstaterna, i stor utsträckning påverkar Sveriges avgift till EU.

För det första har Storbritannien en särskild budgetreduktion. Reduktionen finansieras av övriga medlemsstater, vilket gör att Sveriges andel av finansieringen utgör en särskild del av Sveriges EU-avgift. Sverige har dock tillsammans med Tyskland, Nederländerna och Österrike en reduktion på 75 procent av den ordinarie finansieringsandelen. Detta undantag finansieras av övriga medlemsstater, exklusive Storbritannien.

För det andra har Sverige, Tyskland och Nederländerna en nedsatt mervärdesskattebaserad avgift. Nedsättningen innebär att för 2014–2020 har nämnda medlemsstater en reduktion om 0,15 procentenheter jämfört med det generella uttaget på 0,3 procent av mervärdesskattebasen. Reduktionerna finansieras av samtliga medlemsstater.

Slutligen har Sverige, Nederländerna och Danmark för 2014–2020 även en reduktion av den BNI-baserade avgiften. Reduktionerna finansieras av samtliga medlemsstater. Sveriges nominella reduktion av den BNI-baserade avgiften uppgår till 185 miljoner euro per år i 2011 års priser.

2.3 Utgiftsutveckling

I tabell 2.1 redovisas utgiftsutvecklingen för utgiftsområdet. De svenska betalningarna av EU-avgiften har varierat kraftigt de senaste åren. Detta beror på ett antal stora engångseffekter. De senast redovisade engångseffekterna beskrivs närmare i skrivelsen Årsredovisning för staten 2017 (skr. 2017/18:101 s. 149). Av samma skrivelse framgår att utgiftsområdets utfall för 2017 uppgick till 24 224 miljoner kronor. Utfallet blev därmed 5 362 miljoner kronor lägre än de medel som anvisades i statens budget. Jämfört med 2016 minskade avgiften till EU med 6 126 miljoner kronor. Det lägre utfallet 2017 kan

huvudsakligen förklaras av att Sveriges ackumulerade rabatter för 2014–2016 avräknades från EU-avgiften först 2017. Det sammanlagda rabattbeloppet uppgick till ca 10,5 miljarder kronor.

Ett beslut om ändringsbudget som slutligt antogs sent 2017 fick effekt på anslaget för EU-avgiften först 2018 och medför en sänkning med 3 734 miljoner kronor detta år.

Överskottet från EU-budgeten för 2017 uppgick till 556 miljoner euro, vilket var betydligt lägre än överskottet för 2016 som uppgick till 6 405 miljoner euro. Överskottet från 2017 förs upp som en inkomst i 2018 års budget, vilket sänker Sveriges avgift för 2018 med 175 miljoner kronor.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Förslag 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Totalt för utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen	24 224	39 511	34 941	40 914	47 859	53 878

¹Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2019–2021. Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Miljoner kronor

	2019	2020	2021
Anvisat 2018¹	39 511	39 511	39 511
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Varav BP19			
Övriga makroekonomiska förutsättningar			
Volym			
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Varav BP19			
Övrigt	1 403	8 348	14 367
Ny ramnivå	40 914	47 859	53 878

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2017 (bet. 2017/18:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

I tabell 2.2 redovisas de faktorer som styr EU-avgiften under posten Övrigt. För närmare uppgifter om de delar som ingår i EU-avgiften, se tabell 2.6.

De stora ökningarna av EU-avgiften som beräknas ske 2020 och 2021 beror till stor del på förseningar av genomförandet av EU:s program. Utöver detta förväntas en ytterligare ökning av EU-avgiften 2021. Den ökningen beror framför allt på att de nya rabattarrangemang som

regeringen verkar för inte förväntas få kassamässig effekt på avgiften redan det första året i den nya budgetramen.

2.3.1 Risker för annan utgiftsutveckling

Det finns betydande risker för en annan utgiftsutveckling än den som förutses i prognosen. Sveriges avgift till EU beror på de faktiska utgifterna i EU:s budget och på hur stor andel av dessa som Sverige ska finansiera.

EU:s budget beslutas först i november eller december året före budgetåret. Dessutom tillkommer ändringsbudgetar som beslutas under det aktuella året. Storleken på EU:s beslutade budget och ändringsbudgetar påverkar Sveriges avgift. Tidpunkterna för beslut om och genomförandet av ändringsbudgetar kan, i enlighet med vad som ovan anförts, påverka storleken på Sveriges avgift ett visst år.

Sveriges andel av finansieringen av utgifterna i EU-budgeten påverkas bl.a. av hur Sveriges ekonomi utvecklas i förhållande till övriga medlemsstater. Vidare påverkas avgiften av hur medlemsstaternas mervärdesskattebas utvecklas. Initialt baseras Sveriges och andra medlemsstaters andelar på prognoser av den ekonomiska utvecklingen. Det medför att den faktiska avgiften kan

komma att variera beroende på den faktiska utvecklingen i Sverige och övriga medlemsstater. Dessutom påverkas avgiften av de faktiska inkomsterna från tulluppbörden.

Beräkningarna i tabell 2.1 och tabell 2.2 tar inte hänsyn till de eventuella effekter som Storbritanniens aviserade utträde ur Europeiska unionen kan få på den svenska EU-avgiften. Beräkningarna tar heller inte hänsyn till det förslag till flerårig budgetram 2021–2027 eller förslag till modifierat system för EU:s egna medel som Europeiska kommissionen lagt inför förhandlingarna och som skiljer sig från Sveriges mål för dessa förhandlingar.

Europeiska kommissionens förslag till budgetram för 2021–2027 skulle om det godkänns innebära en något högre nivå på EU-budgetens framtida utgifter i fasta priser jämfört med innevarande period, trots att EU:s inkomster förväntas minska med anledning av Storbritanniens aviserade utträde ur unionen. De av kommissionen föreslagna utgifterna på EU-budgeten beräknas för perioden 2021–2027 uppgå till ca 1,14 procent (inklusive utgifter för Europeiska utvecklingsfonden och särskilda instrument, som för närvarande inte ingår i budgetramen) av medlemsstaternas samlade BNI. De motsvarande utgifterna beräknas för innevarande period uppgå till 1,04 procent. Om förslaget skulle beslutas ökar kvarvarande medlemsstaters avgifter till EU. Sverige och flera andra medlemsstater motsätter sig detta och anser att budgetramen bör anpassas till inkomstbortfallet med anledning av Storbritanniens aviserade utträde. Avseende EU-budgetens inkomssystem föreslår kommissionen bl.a. en sänkt andel av inkomster från traditionella egna medel (tullinkomster) som medlemsstaterna får behålla för att täcka utgifter för uppbörd samt en förändrad modell för beräkningen av den mervärdesskattebaserade avgiften. Därtill föreslås att ett antal nya kategorier egna medel införs: en avgift baserad på respektive medlemsstats inkomster från försäljningen av utsläppsrätter (inom ramen för EU:s system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser), en avgift grundad på volymen icke-återvunna plastförpackningar i respektive medlemsstat och en avgift kopplad till den föreslagna gemensamma konsoliderade bolagsskattebasen. Kommissionen föreslår också en modell för utfasning av de särskilda rabatterna, vilket skulle öka avgiften för bl.a. Sverige.

2.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för den svenska budgetpolitiken i EU är att Sverige ska verka för en effektiv och återhållsam budgetpolitik inom EU. Målet innebär även att Sverige ska verka för en kostnadseffektiv användning av EU:s budgetmedel (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95:FiU5, rskr. 1994/95:67).

2.5 Resultatredovisning

2.5.1 Resultat

EU-budgeten för 2017

Utgifterna i EU-budgeten delas in i betalningsbemyndiganden (betalningar) och åtagandebemyndiganden (åtaganden). Ett åtagande som görs i EU-budgeten kan leda till betalningar såväl det aktuella budgetåret som kommande år, medan betalningarna motsvarar faktiska utgifter.

Regeringen bemyndigades efter förslag i budgetpropositionen att ingå högst det utgiftsåtagande som följer av den fastställda EU-budgeten för 2017. Vid utgången av 2016 fanns sammanlagt utestående åtaganden på totalt 238 759 miljoner euro. De under 2017 ingångna åtagandena uppgick till 171 150 miljoner euro. Betalningarna uppgick till totalt 137 379 miljoner euro 2017, varav 70 129 miljoner euro avsåg åtaganden från tidigare år och 67 250 miljoner euro avsåg åtaganden från 2017. Vid utgången av 2017 fanns därmed sammanlagt utestående åtaganden från 2017 och tidigare år på totalt 267 258 miljoner euro, vilket var en ökning med 12 procent jämfört med 2016.

Sveriges avgift till EU 2017

Utfallet för den svenska EU-avgiften 2017 blev 24 224 miljoner kronor (se tabell 2.3), vilket var lägre än vad som anvisades i statens budget. En redogörelse avseende utfallet finns i regeringens skrivelse Årsredovisning för staten 2017 (skr. 2017/18:101).

Tabell 2.3 Anslagna medel och utfall för 2017

Miljoner kronor

	Anslag	Utfall
1:1 Avgiften till Europeiska unionen	29 586	24 224
Totalt utgiftsområde 27	29 586	24 224

Eftersom beslutet om egna medel för perioden 2014–2020 trädde i kraft sent under 2016 hann, som ovan anförts, de särskilda reduktioner som Sverige ska erhålla i form av en nedsättning av den BNI-baserade avgiften och en nedsättning av den mervärdesskattebaserade avgiften inte få effekt detta år. I stället sjönk avgiften 2017.

Utöver de retroaktiva reduktioner för 2014–2016 som fick effekt på anslaget 2017 uppgick effekten på anslaget av Sveriges särskilda reduktioner som enbart avsåg 2017 till 5 244 miljoner kronor (se tabell 2.4). Hänsyn har därmed tagits till den finansiering av rabattsystemet som Sverige bidrar med.

Tabell 2.4 Reduktionernas effekt på EU-avgiften 2017

Miljoner kronor

	Utfall
Reduktion av BNI-baserad avgift, nettoeffekt	1 576
Reduktion av mervärdesskattebaserad avgift, nettoeffekt	2 174
Reduktion av finansieringsandel av Storbritanniens särskilda budgetreduktion, nettoeffekt	1 494
Total nettoeffekt	5 244

2.6 Budgetförslag

2.6.1 1:1 Avgiften till Europeiska unionen

Tabell 2.5 Anslagsutveckling 1:1 Avgiften till Europeiska unionen

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utfalls- prognos
2017	24 224 479	5 361 827	
2018	Anslag 39 510 631 ¹		34 941 282
2019	Förslag 40 913 834		
2020	Beräknat 47 859 059		
2021	Beräknat 53 878 125		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för betalning av Sveriges avgift till Europeiska unionens allmänna budget. Anslaget får även användas för eventuella krav från Europeiska kommissionen på dröjsmålsränta på grund av försenade inbetalningar av egna medel.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att ingå de ekonomiska åtaganden som följer av åtagandebemyndiganden i EU-budgeten för budgetåret 2019.

Skälen för regeringens förslag: Medlemsstaternas avgifter används för att finansiera EU-budgetens betalningar under innevarande år. De åtaganden som staten ingår på området avser EU-budgetens åtagandebemyndiganden för innevarande år, vilka kan resultera i betalningar innevarande eller kommande år. I Europeiska kommissionens budgetförslag för 2019 föreslås att åtagandebemyndiganden om sammanlagt 165 619 miljoner euro ska ställas till förfogande för 2019. Sveriges totala andel beräknas uppgå till 2,7 procent, vilket motsvarar ca 4 405 miljoner euro. Budgetförslaget behandlas för närvarande av unionens budgetmyndighet. Regeringen bör därför bemyndigas att ingå de ekonomiska

åtaganden som följer av åtagandebemyndiganden i EU-budgeten för budgetåret 2019.

Regeringens överväganden

De principer som tillämpats vid utformningen av denna proposition innebär att anslaget har justerats till följd av den EU-rättsakt som ligger till grund för EU-avgiften, nämligen Europeiska unionens rådsbeslut 2014/335/EU, Euratom av den 26 maj 2014 om systemet för egna medel som också riksdagen har ratificerat.

Sveriges avgift till EU-budgeten beräknas för 2019 uppgå till 40 914 miljoner kronor.

EU-avgiften består av fyra delposter. Prognosen för avgiften består av summan av beräknat utfall för respektive delpost (se tabell 2.6).

Inkomster från den gemensamma tulltaxan utgör egna medel för Europeiska unionen och betalas in efter faktisk uppbörd. Medlemsstaterna får i budgetramen för perioden 2014–2020 behålla 20 procent av uppbörden för att täcka sina administrativa kostnader. Beloppen i tabell 2.6 avser inbetalningarna till Europeiska kommissionen, dvs. efter avdrag för administrativa kostnader. Tulluppbörden redovisas under inkomsttitel 1511 *Tullmedel*. Regeringen beräknar att tullavgiften för 2019 kommer att uppgå till 5 791 miljoner kronor. Efter 2017 tas inte någon EU-avgift ut baserad på sockerproduktion.

Den mervärdesskattebaserade avgiften beräknas som en andel av medlemsstatens mervärdesskattebas. Enligt gällande egna medelsbeslut betalar Sverige för 2014–2020, i enlighet med vad som ovan anförts, en mervärdesskattebaserad avgift på 0,15 procent av mervärdesskattebasen. Den generella uttagssatsen är 0,30 procent. Efter att egna medelsbeslutet trädde i kraft i slutet av 2016 tillämpas nedsättningen löpande fr.o.m. 2017. Den mervärdesskattebaserade avgiften för 2019 beräknas uppgå till 3 293 miljoner kronor.

Europeiska kommissionens samlade uttag av BNI-baserade avgifter beräknas som en restpost, dvs. uttaget beräknas så att det ska täcka EU-budgetens återstående finansieringsbehov efter att samtliga länders traditionella egna medel och mervärdesskattebaserade avgifter dragits av från den budgeterade utgiftsnivån. Respektive medlemsstats andel fastställs som dess andel av EU:s

samlade BNI. Ökar en medlemsstats BNI i förhållande till övriga medlemsstater, ökar andelen och därmed den BNI-baserade avgiften.

Sveriges nominella reduktion av den BNI-baserade avgiften för 2014–2020 motsvarar 185 miljoner euro per år i 2011 års priser. Den BNI-baserade avgiften beräknas för 2019 uppgå till 31 830 miljoner kronor, vilket inkluderar den beräknade avgiften för Storbritanniens budgetreduktion på 457 miljoner kronor.

Beräkningarna i tabell 2.5 och tabell 2.6 tar inte hänsyn till de eventuella effekter som Storbritanniens aviserade utträde ur Europeiska unionen kan få på den svenska EU-avgiften. Beräkningarna tar heller inte hänsyn till det förslag till flerårig budgetram 2021–2027 eller förslag på modifierat system för EU:s egna medel som Europeiska kommissionen lagt inför förhandlingarna och som skiljer sig från Sveriges mål för dessa förhandlingar.

Anledningen till de beräknat höga nivåerna på EU-avgiften 2020 och 2021 är att programgenomförandet och därtill hörande utbetalningar från EU:s budget förväntas öka i slutet av innevarande programperiod efter flera år av förseningar. En stor del av EU:s betalningar 2021 beräknas härröra från åtaganden från den fleråriga budgetramen 2014–2020. Till detta kommer en ökning 2021 som framför allt beror på att nya rabatter som bör ersätta de existerande inte förväntas få någon kassamässig effekt på avgiften redan det första året i den nya budgetramen.

En osäkerhet i beräkningarna är att utgiftsutvecklingen kan komma att påverkas av Storbritanniens aviserade utträde ur EU. Sådana eventuella konsekvenser för Sveriges EU-avgift är beroende av förhandlingarna om villkoren för Storbritanniens utträde och dess möjliga följd-effekter på EU:s inkomster och utgifter.

Regeringen föreslår att 40 913 834 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Avgiften till Europeiska unionen* för 2019. För 2020 och 2021 beräknas anslaget till 47 859 059 000 kronor respektive 53 878 125 000 kronor.

Tabell 2.6 Utgiftsutveckling för anslag 1:1 Avgiften till Europeiska unionen fördelat på anslagsposter

Miljoner kronor

	Utfall 2017	Budget 2018 ¹	Prognos 2018	Beräknat 2019	Beräknat 2020	Beräknat 2021
Tullavgift	5 800	5 227	5 087	5 791	6 007	6 225
Sockeravgift	34	0	0	0	0	0
Mervärdesskattebaserad avgift	-4650 ²	3 097	3 236	3 293	3 416	7 080
BNI-baserad avgift	22 365	30 681	26 167	31 373	37 963	40 080
Storbritanniens budgetreduktion	675	456	451	457	473	493
Summa	24 224	39 511	34 941	40 914	47 859	53 878

¹Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2018 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.²Negativt belopp pga. effekt av retroaktiv rabatt.

Anmärkning: Beloppen på respektive anslagspost är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan. Beloppen är preliminära och fastställs i regleringsbrev för anslaget.